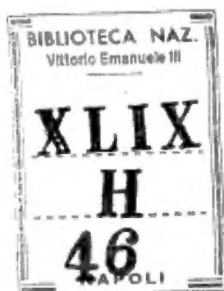

**ACTA
SANCTORUM
MARTII**

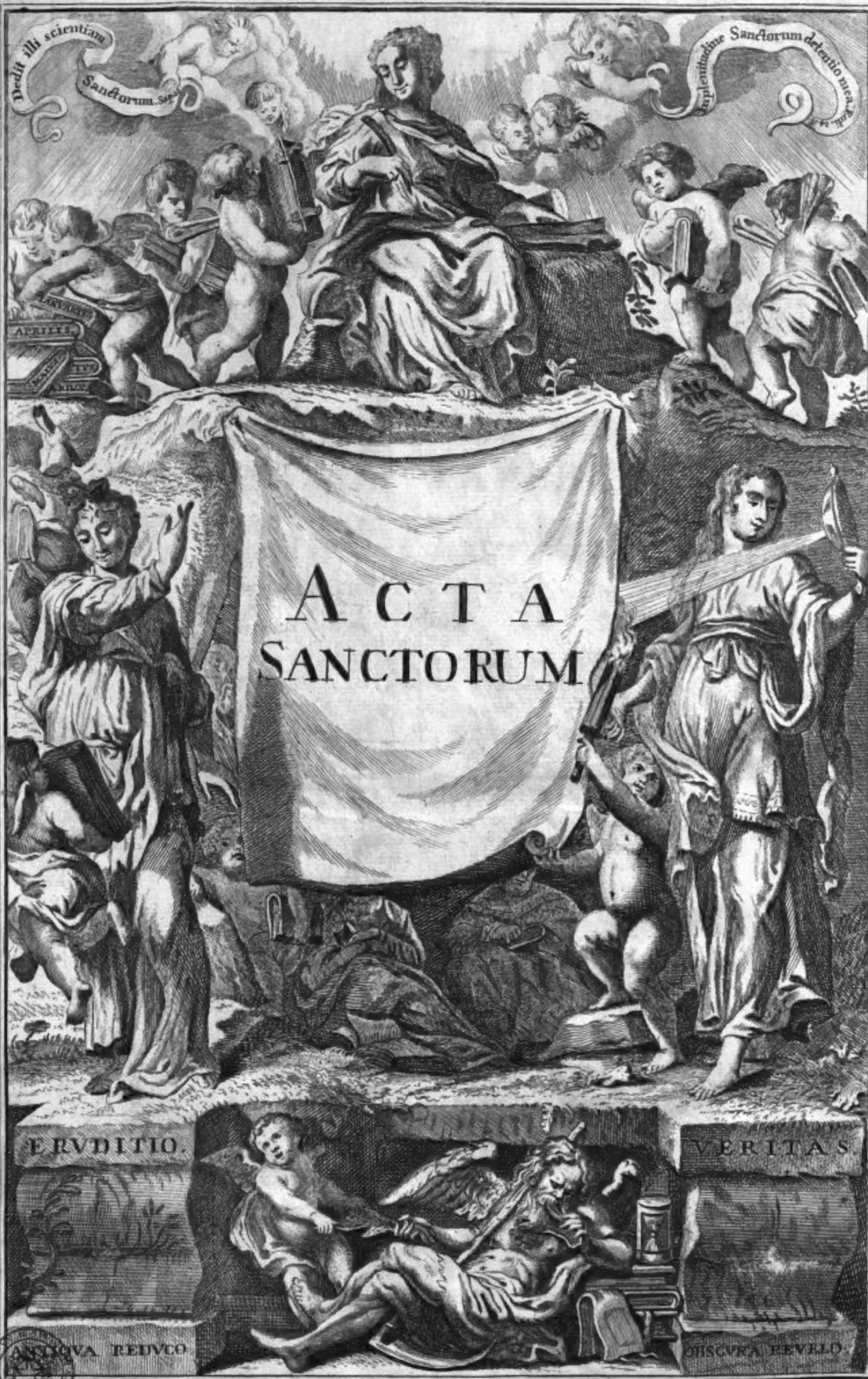

XLIX
H
46.

L
H
43

~~XIX~~ II 8

Joseph Filosi sculp.

A C T A
SANCTORUM
M A R T I I
A JOANNE BOLLANDO S.J.
COLLIGI FELICITER COEPTA,
A GODEFRIDO HENSCHENIO
ET DANIELE PAPEBROCHIO
EJUSDEM SOCIETATIS JESU AUCTA,
DIGESTA ET ILLUSTRATA.
T O M U S I I I.

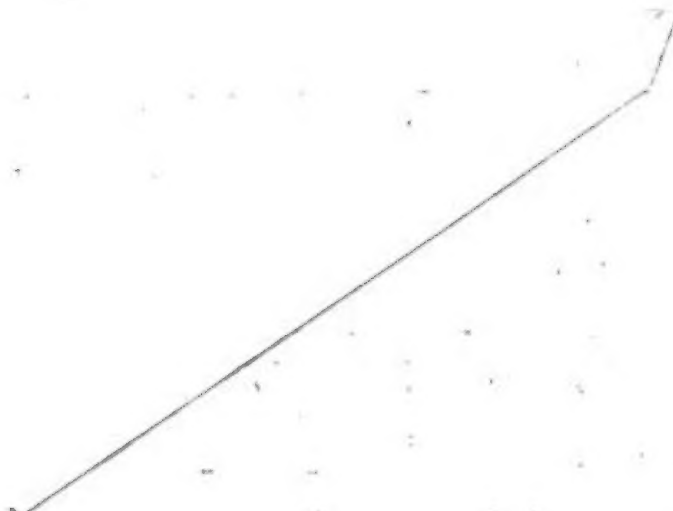
Cui præmittuntur observationes perquam utiles ad S. Theophanis Chrono-
graphiam: & Genealogicum stemma Francorum Regum, per tres
Dagobertos deductum. Subjunguntur Græca hujus
mensis Acta a die XIX ad finem.

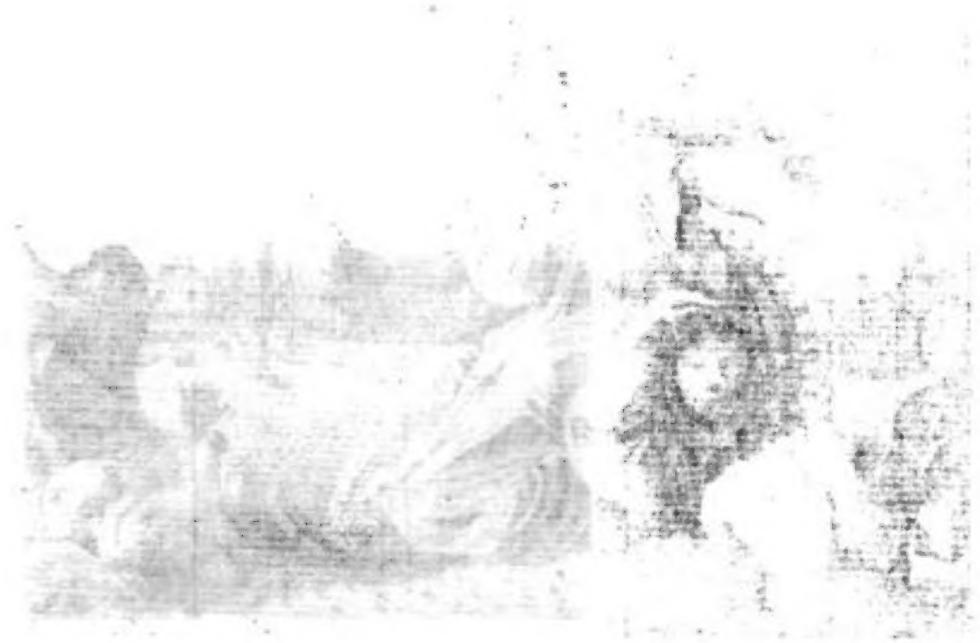
VENETIIS, MDCCXXXVI.

Apud { Jo: BAPTISTAM ALBRIZZI HIERON. FIL. ET
SEBASTIANUM COLETI.

CUM VENETI SENATUS PRIVILEGIO.

THE
UNIVERSITY OF
THE STATE OF
NEW YORK
IN SENATE
JANUARY 18, 1891
REPORT
OF THE
COMMISSIONER OF
THE LAND OFFICE
IN RESPONSE TO
A RESOLUTION
PASSED BY THE SENATE
JANUARY 18, 1890

ALBANY:
J. B. LEECH, PRINTERS
1891

EMINENTISSIMO PRINCIPI
A N T O N I O
TITULI S. AUGUSTINI S. R. E. CARDINALI
B I C H I O,
EPISCOPO AUXIMANO
AD URBINATES LEGATO APOSTOLICO.

Cum Fabio Chisio, Neritonensi Episcopo, Avunculo Tuo, dum ad partes Rheni Nuntius Apostolicus Coloniae, & pacis inter Christianos Principes sanciendae arbiter Monasterii Westphaliae resideret, contraxisse amicitiam, contractamque mutuo litterarum & officiorum commercio diligenter excoluisse, fuit tanto major Bollando felicitas; quanto ille, ad altiorem postea evectus Apicem & vero nomine Alexander dictus, majorem habuit facultatem adjuvandi operis, quod de Sanctorum omnium Actis, ab Heriberto Resvveido cogitatum, ipse faciendum in se suscepit, & nos collatis cum eo studiis jussi promovere, postquam ille ad suos, ut confidimus, Sanctos abiit, debilibus nimium humeris cogimur totum sustinere. Ergo vel pari vel majori laborantes sub onere, tam idoneum Patrocinium ei possemus invidere, nisi Dei cuncta suaviter disponentis providentia voluisset, simili Tecum nos vinculo, Princeps Eminentissime, colligari ex eo tempore, quo nostro in Belgio pro Sede Apostolica Internuntius, non tantum coepisti nobis cognitus esse per litteras, sed etiam familiariori usu & alloquio experiendam fruendamque dedisti munificentissimi pectoris Tui humanitatem: quam eandem perrexisti quoque erga nos
de-

demonstrare, postquam a prænominato Sanctissimæ memoriæ Avunculo Tuo S. R. E. Cardinalis aggregatus, tantum supra parvitatem nostram eminuisti,

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Ex tali Eminentiaæ Tuæ erga nos affectu, haud leviora nobis accesserunt commoda, ad prosequendos Bollandi conatus; quam hic ab illo suo ter Optimo Maximoque Patrono sese percepisse merito potuit gloriari. Quod autem sanctæ illius quam supra memoravimus amicitiaæ fructus præcipuos, ipsi Patri Bollandi paratos, si quidem Romam accedere per ætatem & vires exhaustas valuisset, nos messuerimus; numquid non ferre debemus acceptum gratiaæ & commendationi Tuæ? Certe non contentus officiis iis, quibus Auximo transeuntes, Tuoque dignatos hospitio recreasti pariter & honorasti, Ipse ad omnia Ecclesiæ & Urbis Tuæ sanctuaria dux factus nobis, Ipse ad vicinam Virginis Lauretanæ domum viæ comes monstratorque futurus, nisi eadem, quæ rhedis impermeabiles vias effecerant pluviae, fuissent remoratæ pia accinctum itineri: his inquam amoris ac benevolentiaæ testimoniis, in tanta dignitate Tua nequaquam vulgaribus, non contentus, prosecutus nos es commendatitiis litteris ad Eminentissimum Cognatum Tuum, Sanctissimo Patruo suo in Urbis orbisque universali regimine proxime assistentem, datis; rogans ut Tui respectu nos consilio auxilioque opportuno juvaret, atque induceret ad sacros Patris Apostolici pedes, ubi & fatigationem diuturni poneremus itineris, & ad diuturniores in Urbe labores, vires animosq; ex illius nutu benigno sumeremus. Proinde quidquid anno isto, qui nobis sane felicissimus & fructuosissimus fuit, vel a Pontifice Maximo Avunculo Tuo, vel ab ejusdem

dem magno Nepote Cognato Tuo , retulimus commo-
di , aut istlic commorantes aut inde huc revertentes , be-
neficiis etiam Tuis adnumeremus oportet . Id vero ne
verbis dumtaxat profiteamur , afferimus ecce ad Emi-
nentiam Tuam , Martii ex illo tempore per nos ela-
borati Tomum tertium , in quo & nostrum Tibi devo-
tissimum affectum legas , & eorum insuper Sanctorum
Acta , pro quibus , nisi Tu succurrisses , paucas intra
lineas noster arctatus fuisset conatus : Sanctorum scilicet
Benvenuti , Auximani Episcopi Decessoris Tui , &
Thomassi Camaldulensis , prope Collem-stacciarium Ere-
mitæ ; quorum hic ad xxv Martii , iste ad diem xxii
annua veneratione celebris , nostro in opere veniebat
commemorandus . Cum enim intellexisses B. Thomassi an-
tiqua miracula , Latine conscripta olim , a nobis deside-
rari ex ipso loco , intra Legationis Tuæ limites consti-
tuto ; ipsam nobis æternum memorabilem esse fecisti ,
iisdem a Costaccariensi Magistratu impetratis . Sancti
autem Benvenuti notitiam ut omnem eam haberemus ,
quæ poterat ex Auximane Ecclesiæ archivio & aliis
quibuscumque vestigiis colligi ; rerum gnaros & indu-
strios viros constituisti , quorum diligentia nihil præter-
mitteret , quod in rem nostram facere videretur . Ita-
que quando Tomum hunc Tuæ offerimus Eminentiae ,
non arbitramur nos aliquid nostrum exhibere , sed redbi-
bere Tuum Tibi , idque nos facere eo submissius , quo
magis infra dignitatem Te dimittere videbaris , istius-
modi curando & curam officiosissimis litteris testando , si
aliqua tanta esse dignitas possit , quæ Sanctorum augen-
dæ gloriæ non recte totam se impenderet . Ergo qua
Sanctos veneraris religiosissima mente , excipe hæc Acta;

ut quidem ipsorum atque de ipsis sunt ; omni acceptione dignissima ; ut autem studiis nostris laboribusq; utcumque illustrata nitescent , exile pro meritis Tuis nostrisque obligationibus munus , nisi Tua dignatio illud supra conditionem suam evehat suscipiendo , & cum reliquis quibus nominis Tui eminentiam impertiris rebus , supra vulgi æstimationem facias eminere probando . Utrumque porro , dum ab experta toties benevolentia minime dubitanter speramus , & ad cæpta prosequenda novos per Te animos aspirandos confidimus , finem hic faciemus præfandi ; Deum Sanctosque rite precati , ut vitam longam felicemque Tibi & Tuis ad publicum Rei Christianæ commodum largiantur , quo possis etiam plures operi huic Sanctos dare , non tantum veteres faciendo nobis cognitos esse , sed novos etiam adscribendo veteribus , auctoritate ea , qua Avunculus Tuus infra Divinam maxima , non una vice auxit catalogum legitime inter Sanctos numerandorum : ut in hoc quoque felicitas nostra , cum ea cujus in principio meminimus Bollandi felicitate , maneat comparabilis . Ita volebamus Antuerpiæ VI Idus Novembris , anno Dominicæ Incarnationis MDC-LXVII.

EMINENTIÆ TUÆ

Devotissimi clientes

Godefridus Henschenius ,
Daniel Papebrochius .

IN TOMUM TERTIUM
DE ACTIS SANCTORUM
MENSIS MARTII
PRÆFATIO

Ad Amplissimum & admodum Reverendum Dominum ac Patrem

MACARIUM SIMEOMO

Celeberrimæ Ecclesiæ S. Michaelis Canoniconum ordinis Præmonstratensis Antuerpiæ Abbatem, ejusque Religiosissimum Convantum.

SI Sanctissimi Norberti sanctus socius discipulusque B. Evermodus, Raceburgensis Episcopus, in tomo tertio Februarii primum occupans diem, satis idonea causa fuit ad patrocinium sperandum obtinendumque eidem volumini, imo operi toti, a Tuo laudatissimæ memoriæ decessore Norberto van Couwerven, ac per eum ab Ordine Præmonstratensi universo in comitiis Generalibus adunato (ut probant luculento testimonio litteræ ipsius Capituli sigillo munitæ expeditæque anno 1460. die 7. Maii) multo majori jure expectat hic tomos, ut cum aliis ejusdem Martii mensis tomis duobus simili excipiat favore, commendatus a tribus pariter Candidi Ordinis vestri Beatis Heroibus, postremam Martii decadem exornantibus; Beato videlicet Eckone Liakama, Lidlomeni Abbate; Beato Ludolpho Raceburgensi Episcopo, centum quinquaginta octo annis post Evermodum; & B. Dodone de Hascha, illustrissimæ sanctimonix Solitario: quorum priores duo ad 22. & 29. Martii Præmonstratensibus factis adscripti, internarum candorem virtutum, externo spectabilem habitum, gloriosi Martyrii purpura exornarunt; postremus 30. diem occupans mensis prædicti, ne non etiam ipse censeretur inter eos, qui dealbaverunt stolam suam in sanguine Agni, quinque ejusdem vulnere in manibus pedibusque ac latere expressa conservavit post obitum, non prorsus incruenta sublatus morte, quando collabentis tecti ruinam excepit. His tribus (nam quartum Fridericum Horti-B. Marix in Frisia Abbatem prætermittimus memorare, propterea quod, licet ad hunc mensum, ad alium tamen pertineat tomos, die 3. Martii solemnitus solitus celebrari) His, inquam, tribus Conciliatoribus majorem confidimus huic oblationi accessuram gratiam, quam cæca gentilitas sperare solebat a fabulosa nexarum inter se Charitum triade, quarum Thalia florem nunquam marcescentis decoris perpetuum, Aglaja splendida semper honestatis lucem suavissimam, liberalem hilaris exprorectæque frontis serenitatem pollicebatur Euphrosyne. Sed & hæc & illæ pollicebantur tantum nomine suo, cum rebus vacua essent nomina: aut B. Ecko, protendens manicas vernantibus totis impleretur divinitus, numquid non promittit florituram semper, quam ipse operi nostro contulerit gratiam? Aut obscurari patitur Ludolphus obliviosi temporis involutam caligine, cui insulæ suæ laureæque splendorem communicaverit, ut non semper amena in luce niteat? Ju-cundius denique quid esse possit, quam ex Dodone, Dominicis plagis convulserato, velut ex salutifero fonte, haurire cum gaudio virtutum exempla eaque Ordini Candido propinare; hoc etiam avidius recipienda, quod hic tuo AMPLISSIME ATQUE ADMODUM REVERENDE

Tom. III.

DOMINE præfigentur nomine: quippe qui iisdem virtutibus omnibus, unde tres illi hic laudati leguntur, noscari exhibuisse & exhibere Te amabilem monasterio Tuo, Antuerpiensi civitati venerabilem, admirabilem Brabantix nostræ Ordinibus. Etenim paternum facilemque erga subditos animum, qualis B. Eckonis fuit, & ad exigendam cœnobiticæ disciplinæ observantiam mansuetudine magis quam severitate, exemplo quam imperio efficacem, cum perspectissimum haberent celeberrimi hujus monasterii Canonici; nullius eorum dissentiente suitragio, concordibus omnium votis postulatus in Abbatem es; & Superis bene faventibus impetratus, sic regere eos pergis, ut quantum in hac amplissima dignitate tibi procedit temporis, tantum Tua erga singulos caritas sese explicet magis. Sensem affectuosæ erga res divinas domi forisque tractandas pietatis, quæ fuit B. Dodonis laus præcipua, in religiosissimo Tuo convantu sic probat & veneratur Antuerpiæ, ut illum a capite in membra fluere ac Tuo spiritu vegetari non dubitet. Quoties vero, convenientibus in unum patriæ nostræ Ordinibus, ipse ad sententiam ferendam accedis; agnoscit in te Belgium B. Ludolfi generosum animum, prudenti circumspeditione & eximia consiliorum maturitate ornatum, ad tuendam Ecclesiasticam libertatem, ad Regis & Provinciarum Regiarum publica commoda defendenda, ad asserenda monasterii Tui jura; itaque agnoscit & admiratur, ut intra se non contineat nascentem exinde nominis tui celeberrimam famam, sed ad remotissimas quoque diffundat regiones. Atque hæc causa fuit, cur arbitrum Te, componendis in Austria Bohemiaque monasteriorum vetustissimorum amplissimorumque controversiis, designari in Capitulo Generali, postulari ab Abbatibus petitis litium, a pacifico Cæsare cum multa promptissimi auxilii atque favoris pollicitatione ad suas ditiones invitari contigerit. Tot ergo titulis gratiosam futuram Præmonstratensi Ordini Martii hujus nostri partem, quot ejus in cæ Beati recensentur; Tibi eorundem Beatorum imitatori sollicito pariter ac felici, AMPLISSIME AC REVERENDE ADMODUM DOMINE, offerri oportuit; ut per Te totus Martius commendatus, accessum ad cetera Ordinis florentissimi monasteria faciliorem habeat. Id porro a Te nunc & speramus & postulamus fidentius, quod, ut hunc mensum maturius emitteremus in lucem, vehementer nos animatos incitatoque faciamur adhortationibus Tuis; cum vasto huic insudante labori, quocumque possibili modo foveres ac recreares, benignus pariter atque munificus; quin & exempla subditos omnes in magnam ælimationem expectationemque movere eorum tomorum, quos tantopere Te vellem perfectos videre tam exaggeratis verbis protestaberis identidem.

† †

dem. Ut autem eruditarum novitarum studiosi hunc quoque comum inspiciant legantque libentius, præmittimus eidem tractationes duas sane curiosas, occasione accepta a duobus Sanctis, quorum mense Martio illustravimus res gestas; Theophanis, inquam, Magni-agri in Sigfiana Hegumeni Confessorisque, & Gunthramni Francorum Regis: quorum Acta quia non videbantur prolixiori digressionem augenda, ipsam de industria ad hunc locum reservaveramus. Etenim de S. Theophane & pulcherrimo illius agentes opere, quod Chronographiam inscripsit, non potuimus non observare rationes, secundum quas ipsum esset communibus chronologorum aptandum calculis; & manifestæ suppositionis reas esse convicimus tabulas, quas imperiti alicujus librarii audacia, velut lacinias ineptissimas aurex vestii, attexuit. Præterea Parisiensi, pulcherrimæ quamvis, editioni inesse menda chronologica non pauca observavimus, quæ ipsi imputata auctori, summam ejus in scribendis annalibus accuratorem suspectam facere quadamtenus possent lectori minus talia discernenti; adeoque operæ pretium fore putavimus ipsa loca & eorum correctiones sub unum pariter aspectum ponere, ut cuius Theophanem legere volenti ad manum sint: appareatque evidenter non ipsius ista sed librariorum esse errata. Ad S. Gunthramnum quod attinet, quamvis ejus mortem ad annum Christi 593. pertinere demonstraverimus manifestissime, tum ad 1. Februarii diem in Commentario ad Acta S. Sigeberti prævio, tum in Diatriba de tribus Dagobertis Francorum Regibus; fuerunt tamen adhuc postea nonnulli, qui cum cetera nostra circa Reges Dagobertos inventa recte caperent vehementerque probarent, non tamen satis videntur intelligere potuisse, quomodo ex illo quem obitui Gunthramni assignavimus anno, tota Francorum Regum per tres Dagobertos ducta procedat historia. Alii vero, licet hoc quoque intelligerent probarentque, prioribus tamen ea de re tractatibus deesse existimantur regie illius stirpis genealogicum schema,

quo per unius folii planitiem expanso, tota successionum ac temporum series a primo Dagoberto usque ad Carolum Magnum sub unum simul poneretur aspectum. Utrisque igitur hic fecimus satias, & hanc exegesis, una cura prævi, ipso in limine hujus tomi legendam exhibemus viris in Tuo monasterio rerum historicarum scientissimis pariter ac cupidissimis, tum quia gratissimum hoc eis confidimus fore, tum quia præcipuam exinde capient utilitatem. Habent quippe historiae Byzantinæ auctores (ut vocantur) omnes, magnificentia plane regia excusos Parisiis, & in his Theophanem præ ceteris dignissimum utilissimumque, Tuo coemptos nutu, eosque & magni faciunt & legunt diligenter. De Regia autem Francorum historia, occasione Sanctorum eodem spectantium, egregie examinata, correctæ, illustrataque ita sentiunt, crebris tuis ea de re sermonibus ad hoc inducti, ut inter pulcherrima hujus cultissimi seculi inventa soleant numerare Regem unum, ingrata mille annorum oblivione sepultum, velut ab inferis restitutum regno, cui per annos fere septemdecim præfuisse, multaque illustra bello ac pace gessisse tam indubitata manet demonstratum auctoritate, quam aliquid unquam fuit in re historica definitum. Lege igitur Tuisque commenda & hæc & illa quæ sequuntur Sanctorum Acta: & quod facis, amare atque fovere perge, & nos & studia nostra: nos quidem, ut filios Societatis Jesu Tibi Tuisque addictissimæ; Candido autem Ordini privatim devotissimos: studia vero nostra, ut augenda Dei Sanctorumque gloriæ, ejus zelantissimæ es, unice addicta; interim dum ad Aprilem mensem transimus, & omnes pariter Sanctos precamur, ut Te Tuumque religionissimum Conventum celestium bonorum cumulent abundantia, verosque suarum virtutum imitatores per ipsorum intercessionem effectos, faciant etiam gloriæ suæ in omnem æternitatem consortes.

EXEGESIS PRÆLIMINARIS I.

Chronographia S. Theophanis illustrata.

C A P U T I.

Repudiantur tabula chronica, saltem quoad annos & seriem quinque Patriarchatum.

*Utriusque
huiusmodi
tractatus
liber*

Postquam prioribus tomis duobus per totidem tractatus prælusimus, quorum alter ad operis hujus vasti cognitionem clariorem dandam lectoribus facere poterat plurimum, expositis cum vita auctoris primi, occasione, consilio, mediis & successu tantæ molitionis, nec non iis omnibus, quæ progressum illius promoverunt hæcenus vel retardarunt, tum virorum eruditorum & in omni ordine præcipuorum iudicii; alter vero totam Martyrologiorum, quibus utimur plurimum, æconomiam exhibuit oculis, & quod unice in publicam lucem postulati poterat, Bedæ opusculum genuinum atque ab aliorum additamentis secretum protulit: non diu deliberandum vobis fuit quid huic tandem tomo præmitteremus, ne quid a ceteris minus haberet. Etenim libros nostros legentibus apparet, præcipuum fere operi huic præsidium a chronologicis calculis peti, quibus rite subductis, solidissime ad Sanctorum examinanda illustrandaque proceditur; & fides sin-

gulis atque auctoritas crescit, dum apparet quam apte ex historia reliqua, seculari æque ac ecclesiastica, pendeant omnia quæ sunt a coævis auctoribus scripta; & quomodo ad eam debeat revocari, si quid in aliis erratum est, eorum vel incuria vel imperitia, qui ipsi Sanctis posteriores, eorum res gestas vel antea descriptas suo deinde stylo ornavit auxeruntve; vel majorum neglectas incuria ex tradita ad posteros fama aliisque monumentis compilaverunt. Si quid igitur deprehendissemus ejusmodi quod semel recte constitutum, per totam chronologiam aut magnam illius partem plurimum habere posset utilitatis; id enimvero communicandum Lectori quantocyus judicavimus. Talia autem imprimis visa sunt duo illa esse, quæ jam designavimus circa Theophanem, Regesque Francorum: quando horum fere annis pleraque Acta reperiuntur signata eorum Sanctorum, qui multi in Italia, Galliis, Germaniisque floruerunt: ille autem nunc unicus chronographus est, qui res Ecclesiæ atque Imperii Orientalis a Diocletiano ad sua usque deduxit tempora, ea complexus secula per quæ plerique omnes Orientis Sancti, quorum est in hoc opere mentio, suis virtutibus Divorum honores promeruerunt.

^a Haec

*si hinc
et quodlogi-
cæ non
præmitti-
tur*

A 2 Hanc igitur faciem geminam totus hic præferet Orientalium atque Occidentalium rerum studio-
in quo potest
muni illu-
stratur
Chronogra-
phia S.
Theophani-
s
 sis. Utque ab eo ordiamur, cujus hoc latius se ex-
 tendit utilitas, quo plura complectitur & regiones
 ampliores; a Theophane, inquam; ante omnia dici-
 mus dubitari non posse, quin is, qui in operis sui
 exordio alium titulum non sumpsit, quam *Θεοφάνης*
τῷ ἀμπετοῦ (ut fateatur egregius illustrator ejus at-
 que interpres Jacobus Goar Ord. Prædicatorum Con-
 gregationis reformatæ S. Ludovici Vicarius Generalis
 in suis ad pag. 1. notis) idem certo sit quem Ma-
 gni-agri in Sigriana Hegumenum egregiumque sub
 Leone Armeno Confessorem festive quotannis colunt
 Græci die 12. Martii. Hujus enim veritatis habemus
 testem omni exceptione majorem, ipsum Theophanis
 antiquissimum interpretem ac pene coævum, Anastasium
 Bibliothecarium. Interpretem, inquam: quia
 ex Chronographia primum Georgii, deinde Theophani-
 nis decerpturum se proficitur, & vero plerumque
 decerpit verbotenus, quidquid ad historiam ecclesia-
 sticam Latine condendam Joannes Diaconus videba-
 tur posse desiderare ex Græcis auctoribus, quos no-
 minavimus: postquam autem Georgii laudes brevi-
 bus attingit, de altero, inquit, scilicet Theophane,
 quid dicam? cum & ejus conscripta Vita, qualiter vi-
 delicet amplis patrimonii venditis crucem suam tulerit;
 qualiterve secutus Christum, Abbatem in monasterio Agri
 sanctus officio, virtutibus fulserit, miraculis coruscave-
 rit, & Confessor obierit, satis superque per Byzantium
 & circum quasque regiones, his qui prope & his qui
 longe sunt, clamet.

B 3 Quo porro in statu inchoatum a Georgio opus
 Theophanes invenit, qua ratione prosecutus ipse
 sit, juvat ex ipso præmio cognoscere, quod est hu-
 jusmodi: Sanctissimi Constantinopolitani Patriarcha Ta-
 rasius olim Syncellus, Georgius Abbas, vir eximius &
 eruditissimus, multis chronographorum & historicorum
 libris evolutis, compendiarium ab Adamo ad Diocletia-
 ni tempora chronologiam scripsit, discussisque studiose
 temporum rationibus ad invicem comparavit, emenda-
 vit, ac solertissime, ut ante ejus ætatem nullus, com-
 posuit: præcorum insuper Regum ac nationum univer-
 sarum statum & regimine annotato, singulorumque quan-
 tum licet observatis ætatibus, supremarum & universa-
 lium Sedium, Roma dico, Alexandria, Antiochia &
 Hierosolymorum Pontifices enumeravit, eorumque annos

C ac tempora egregio digessit ordine. Sed quoniam præ-
 veniente ipsum morte, opus, quod ad Diocletiani usque
 tempora scribendo, ut sumus præfati, perduxerat; non
 poterat ad propositum sibi finem proficere; nobis velut sin-
 cerioribus amicis illud reliquit, multa excusantes pluri-
 bus hortatus, ut ne imperfectum relinqueremus laborem
 suum, atque ad eundem suscipiendum coegit. Quocir-
 ca monitis ejus morem gerere compulsi, molem robore
 nostro longe graviolem suscipimus. Multis siquidem vo-
 luminibus diligentius exquisitis & quantum facultas &
 ingenium dedit examinatis, præsentem chronographiam
 a Diocletiani temporibus ad Michaelis & Theophylacti
 ejus filii Imperium compilamus; Reges insuper & Pa-
 triarchas, nec non eorum gesta & ætates, qua par est
 sedulitate, describimus, nihil ex proprio adnectentes;
 sed potius ex antiquis historicis & oratoribus colligen-
 tes omnia, propriis quoque locis digessimus, secundum
 temporum rationem res gestas ordinantes, ut quoto anno
 quid factum sit in bello vel ecclesia, in promptu habens
 legere volentes.

4 Hæc ibi, in quibus aoristos συγγραμματα &
 ὁμιλίασιν malimus per verbum præsentis quam præ-
 teriti temporis explicare: quia præmium illud ope-
 ri non factio sed faciendi præmitti a Theophane, iis
 persuademur argumentis, quibus credere cogimur

non omnia quæ præconceperat animo fuisse ab eo D
 effectui mancipata: quorum defectum cum sciolus
 aliquis præsumpsisset supplere, præclarissimo auctori
 haud mediocriter injurius fuit. Etenim chronographia
 Theophanis, qualem nunc habemus, ex collatione
 quinque Codicum MSS. Regii scilicet, Peyreziani,
 Barberini, Vaticani & Palacini, duabus constat par-
 tibus: quarum quæ potior est & vere aurea omni-
 que acceptione dignissima, historiam exhibet per an-
 nos digestam: altera vix plumbea dici meretur, con-
 sistitque in tabulis chronologicis (*Canonis* vocat Goar)
 quibus per loculos divisis, primum annus Mundi,
 tum Christi Incarnati, dein Imperatoris Romani,
 proxime Regis Persarum aut Ducis Arabum, rerum
 post Persas in Palestina potentium, denique ex or-
 dine quinque Episcoporum præcipuorum seu Patriar-
 charum, Romani, Constantinopolitani, Hierosolymi-
 tani, Alexandrini & Antiocheni ordo & anni conti-
 nentur. Tabulas autem istas magna cum diversitate
 non tantum præfixas annis non suis, sed etiam men-
 dosissime conscriptas esse, & plurimis hiare loculis,
 ac portentosis prorsus annorum, præsertim Patriar-
 chalium, supputationibus scaterere, cum ipsemet Goar
 agnoscat fateaturque; mirum est aut ipsum, aut qui E
 defuncti Goaris laborem eduxit in lucem Combefis-
 sium, potuisse sibi persuadere, ab auctore Theophane
 esse; qui variarum auctorum sententias & numeros
 secutus sit varios, opusque proprium urgente persecutio-
 nis necessitate non recusaverit, proindeque exigere a le-
 ctore suo possit, ut qui dormitantem Homerum patitur,
 Theophanem quoque lapsum erigat corrigatque: cum
 nimirum succedentes & ad invicem coherentes numeros
 in sequiores transponit annos, seu etiam conjunctos an-
 nos in diffusa canonis desultorie transfert: aut eidem
 viro nunc pauciores, mox plures diversis canonibus assi-
 gnat annos: vel cum ejusdem viri pauciores anni plu-
 ra occupant canonis: aut cum summa quæpiam ætatis
 æquales loculos sive canonis quibusdam omissis non ac-
 cepit: vel denique cum numero ejusdem anni repetito
 confuso inseritur non mediocriter.

5 Verum si hæc tam multa tam gravia volumus
 Theophani imputare, verendum est, ne plura ac gra-
 viora occurrant quam quibus lectoris, quantumvis
 benigni, lenitas possit ignoscere. Nam ut omittam
 quæ circa S. Cyrilli Hierosolymitani decessorumque
 ejus ac successorum chronotaxin sædissime errata de-
 monstravimus; emendationem superat omnem, inquit
 ipse Goar, Romanorum Episcoporum nomen frequentius F
 omisum, & ætas pag. 208. auctori penitus ignota:
 quod uti ex indubitatis Pontificum annis manifeste
 nobis constat, ita fortassis in aliis Patriarchis depre-
 henderemus, si de eorum successione atque ætati-
 bus pari nobis ratione constaret. Neque dixeris vi-
 tiosos catalogos præ oculis habentem Theophanem
 atque ex iis annos supputantem in istorum errorum
 partem non minimam prolabi potuisse: ubicumque
 enim in ipsa historia Pontificis Romani occurrit men-
 tio, non alium quam par erat nominavit uspiam:
 quomodo igitur ignotam potuit eorum seriem æta-
 temque habere? aut quæ potest tanta concipi ul-
 lius scriptoris oscitantia, ut annales ordinans, eos-
 que in capite Imperatorum & Pontificum annis præ-
 signans, nomen aliquod scribat diversissimum ab eo,
 de quo in ipsa historia acturus est: aut saltem,
 cum de aliquo egerit nominatum, non cogitet alium
 hunc esse ab illo, quem in fronte expresserat? Sic
 ad annum 10. & 11. Constantii narrantur Acta in-
 ter Athanasium & Julium Papam, qui in anno
 Constantii 15. & ipse Pontificatus sui 15. annum ul-
 timumque explevit: cum interim in tabulis totus
 ejus Pontificatus ad sexennium retroactus, ipso quem
 diximus

A diximus 10. anno Constantii, Liberium faciat succedere Julio.

Georgii ca-
bulis, quas
prosequi
debetur,
non con-
suevit

6 Quid autem dicemus de Regum Persarum serie? Exorditur eam Georgius Syncellus anno quarto Alexandri Mammæ, qui fuit vulgaris Æræ Alexandrinæ 218. & expositis singulorum nominibus, & quot quique regnaverint annis, usque ad Persici Imperii finem sub Saracenis, quintum Regem Uracem (Arareuchem dictum in tabulis Theophani affictis) inducit in imperium anno Alexandrinæ Æræ 264. conformiter ad annorum spatia singulis ejus decessoribus in catalogo assignata; cumque annos 17. regnavisse scribit. Tabulæ autem (quæ pene ubique quoad numeros annorum uniuscujusque regno attributorum cum Georgio consentiunt, sed ordinem quandoque & nomina commutant) cum totidem annis regnasse Arareuchem admittant, ultimum illius annum componunt cum primo Diocletiani, Alexandrinæ Æræ 277. atque ita quatuor annos auferunt. Quis autem credat Theophanem continuatorem Georgii, nulla apparente ex causa ita ab auctore suo fuisse discessurum, si tabulas ipse conscripserit? Quis rursus credat omisissum fuisse Varanis, seu Uranis 3. nomen & annos 4. si præ oculis habuisset

In serie Ro-
gum Theo-
phanis,

B relictum sibi a Georgio Catalogum: ac deinde pro Urane 5. Arisabelum, pro Samaspo Pecmasaphum fuisse scripturum, nominibus totæ Georgiæ serie ignotis?

7 Simili ratione licebit ab iis argumentari Patriarchis, quos ultimo operis sui anno sic subiecit Georgius, ut ab iisdem exordiri deberent Theophanis tabulæ, a primo Diocletiani anno exordientes; licet de illo anno, utpote jam satis descripto, nihil scribendum sibi esse Theophanes putaverit: vel hoc ipso indicans prius opus a se continuari, non conscribi novum, quod alias auspicari debuisset ab illius ad imperium ingressu, qui primus offerebatur in historici argumentum. Hunc autem annum cum descripsit Georgius sic concludit.

Roma Episcopus 28. *Cajus*, annis 15.

Antiochia Episcopus 17. *Cyrillus*, annis 15.

Alexandria Episcopus 16. *Theonas*, annis 19.

Hierosol. Episcopus 38. *Hymenæus*, annis 12.

primus Dio-
eletiani an-
no ultimus
Georgii,

Ex quibus juxta priores Georgii calculos, *Cajus* quidem & *Theonas* primum illum habuissent in Episcopatu annum: *Cyrillus*, anno Alexandrinæ Æræ 264. creatus, annum egisset 14. *Hymenæus* vero ultimus, nisi (quod est verosimile) dicas, librarius vitio factum ut duodecim annis scriberetur sedisse, cui passim alibi anni plusquam 20. assignantur.

8 Interim Tabula, Chronographiæ ex hinc a Theophane continuatæ præfixa, hujusmodi Canonium exhibet ipso in limine:

E

Annus conditi orbis	Annus Incarnat. divinæ	Rom. Imp. Diocletia- nus annis 20.	Rex Pers. Ara- reuthes annis 17.	Roma Episcopus <i>Cajus</i> annis 15.	Hierosol. Episcopus <i>Hymenæus</i> annis 24.	Alexandr. Episcopus <i>Theonas</i> annis 19.	Antiochiæ Episcopus <i>Tyrannus</i> annis 13.
5777	277	1	15	7	13	11	2
5778	278	2	16	8	14	12	3
5779	279	3	17	9	15	13	
5780	280	4	Varanis an. 1.	10	16	14	5

ultimus
Theopha-
nis opus
expositus

Non quærimus utrarum tabularum calculi ad veritatem propius accedant, & num major fides adhibenda non sit Eusebio, proximis temporibus suis Episcopos sic ordinanti, ut *Cajus*, Imperium suscipiente Diocletiano, egerit in Episcopatu suo annum C 5. *Hymenæus* 19. *Theonas* 4. *Tyrannus* non nisi post annos octo successerit *Cyrillo*, circa Diocletiani initia agenti annum dumtaxat 6. Hæc inquam non quærimus: sed istud potissimum lectoris æqui judicio æstimandum relinquimus, an cum Georgii chronotaxi tam male coherentia possit credi scripsisse illius continuator, aut omnino aliquis qui Georgium legerit: nedum is qui omnia, quæ sibi ille ad texendam chronologiam conquisiverat instrumenta, hæreditavit.

C

C A P U T II.

Quomodo tabula confecta videatur: quæ Æra Theophanes usus sit: quam recte ab anno ejusdem 277. exorsus sit? Quale sit Chronicon quod Raderus Alexandrinum dicit?

Itaque ta-
bulas illas
putamus a
Theophane
descriptas
quidem sit-
telle dactis

9 Quid igitur? inquires. Adeone impudens fuerit aliquis, ut Theophani assingeret tabulas, de quibus cogitaverit numquam? Non hoc dicimus: sed omnino arbitramur, ejusmodi tabulas ab

eo non tantum excogitatas fuisse (ut commodiores ad ulum lectoris, quam modus ille quem tenuit Georgius, annos mundi Christianique & Imperatoris Romani præfigens historici ad instar tituli, ad calcem vero cujusque anni Persarum Reges & quatuor Episcopatum Præsules subtexens) verum etiam lineas, intra quas essent describendæ per loculos divisas, ab eodem Theophane fuisse deductas, saltem in principio operis; & ubi id non fecit, similibus lineis duceudis spatium in codice vacuum relictum fuisse a scribente. Dicimus tamen quod annos mundi Christianique & Romani Imperatoris scripsisse contentus, & Episcopatum titulos cuique loculo præsignasse, loculos ipsos omiserit tantisper inscriptis nominibus Episcoporum & singulorum annis implere, dum quod in opere præcipuum erat absolvisset: deinde autem vel morbis vel ærumnis impeditum, vel etiam rei difficultate absteritum (cum videret quomodo Episcopales catalogi in designando uniuscujusque Pontificatus tempore vel inter se vel cum notis certioribus pugnarent, & summis annorum initia in descensu ascensuque faciendo numquam recte finiretur) desperasse de successu.

sed inscri-
ptis nomi-
nibus an-
tisque mo-
dulo im-
pletas
fuisse ab
ipso.

Saris erga habuit omissa tantisper cura pertenden-
da accuratius serici, in ipso quandoque historici con-
textu nonnullos Episcoporum eo anno sedentium no-
minare, quandoque eorum nomina certius sibi co-
gnita inscribere loculis ad id præparatis: unde eos
acceptos in Anastasii versione hoc modo reperias.
Mundi anno VI COXCIX. Divina Incarnationis anno

559. Anno

A 599. Anno vero Imperii Phoca 5. *Facinus Hierosolymitanus, Theodorus Alexandrinus, & Anastasius Antiochenus habentur Antistites.* Et paullo post. *Anno Imperii Phoca 7. Sergius Constantinopolitanus, Zacharias Hierosolymitanus, & Joannes Alexandrinus habentur Antistites.* Hæc enim aliaque similia, in Anastasio quidem non admodum rara, in Theophanis vero textu vix unquam reperienda, unde accepisset ille, si hic ea in dictis loculis non signasset? Hoc autem eum credimus in melius sibi cognitis urbis Constantinopolitane Patriarchis diligentius frequentiusque fecisse, cum ipsi historię suę tam accurate inferuerit eorum, qui suo ævo fuere viciniore, initia finisque. Quin & Romanorum Pontificum tempora sibi propinquiora in eadem historia diligentissime expressit: & quamvis in antiquioribus aberravit subinde a veritate, non admodum correctos secutus catalogos; nunquam tamen sic est hallucinatus (incipiendo a Julio, cujus ad annum *Æræ Alexandrinæ* 334. meminit) quin veram eo aut proximo anno is Pontifex Romanæ Cathedræ præfederit, cujus factum aliquod in historia explicatur.

Primum a
fidele ali-
quo, Nica-
phori con-
talogus im-
perio jo-
catis

10 Tabulas autem ita vacantes in codice adhuc invariato reperiisse Anastasium, omnino credimus: postea autem factum esse, ut scilicet aliquis ex Catalogis, in S. Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani compendiaria chronographia repertis, prædictos

loculos implere tentaverit, inde, ubi isti in suo desinebant manuscripto, sursum ascendens per annorum spatia, recte aut perperam definita; nihil pensi habendo quot quique menses diesque plures aut pauciores sederint quam annorum integrorum numerus adjunctus significat. Ita necessario fieri debuit, ut ejusmodi supputationes, corruptis etiam quandoque in MS. numerorum notis vitiosiores redditi, non modo a veritate recederent plurimum, sed nec cum Theophanis historia sequente, neque cum præcedente Georgii supputationes possent coincidere. Ut autem Anastasii versione moveamur ad credendum, nequaquam Theophanem vel semper vel ab initio inscripserit tabulis Episcoporum quæ diximus nomina: sic eadem moti auctoritate persuademur, non singulis annis præsignatum fuisse a Theophane mundanæ ac Christianæ *Æræ* numerum; sed item ut Anastasius facit, ad initia dumtaxat Imperatorum, & quandoque alias: alibi vero solum signatum Imperii annum, quod eo fere solo consueverunt historici publica scripta signare: Hinc porro fieri non difficulter potuit, ut dum ad annos Mundi subinde revocantur anni Imperatorum, aliqua difficultate incidente, non semper facta fuerit uniformis progressio, quemadmodum infra docturi sumus, ostensurique non tam ipsius Theophanis errore id factum, quam receptæ per universum Orientem ex usu Alexandrinæ Ecclesiæ chronotaxis, cui aptare se auctor debuerit. Hic tamen ne tenebras multas offundat, Theophanis chronologiam ad *Æræ* vulgaris annos aptaturis, hanc dissertationem vulgare placuit.

cum illi
tactum au-
tenti anni
mundi &
Christi,

C 11 Alexandrinæ porro sive ecclesiasticæ *Æræ* differentiam, *Æræ* Græcorum seu Romanorum id est Constantinopolitanorum, ipse nobis Theophanes explicat ad extremum Zenonis Imperatoris annum his verbis. *Ceterum annus, quo Zeno mortuus est & Anastasius imperare cepit, ab Adamo 6000. de cetero, apud Romanos numeratur, qui juxta diligentem & veriorum Alexandrinorum calculum 6000. de cetero, a Diocletiani Imperio 207. a divina Incarnatione 483. Indictione 14. notatur.* Qui annus cum citra dubium ullum fuerit vulgaris *Æræ* 491. liquido apparet Alexandrinos, in mundanis quidem sedecim annos

Ufus est
Theophanes
Æræ Alexan-
drinæ, an-
no mundi
26. Christi
8. pauciores
numeravit,

pauciores numerasse, *Æræ* autem Christianæ annos D detraxisse octo: idque commodioris supputationis causa, ut apparet, quo toto uno seculo unitatum ac decadam numeri æqualiter procederent in recensendis Mundi Christianique annis. Hunc igitur calculum secutus Theophanes, & Chronographiam a Georgio Syncello usque ad Diocletiani perductam initia porro pertexturus, primum dicti Imperatoris annum composuit cum anno Christi 277. qui nobis, octennio addito est 285. atque ita tacite correxit errorem auctoris sui, annum 278. *Æræ* Alexandrinæ primum Diocletiani facientis. Etenim hic Alexandri Mammeæ annos tredecim recte in anno 285. qui nobis 223. fuit, exordiens; minus recte eadem dederat successorem Maximinum anno 228. qui fuisset vulgaris *Æræ* 236. cum dictum Alexandrum constet solis novem diebus ultra tredecim annos regnasse, atque adeo pridie Nonas Martias acclamatum, ipsis Idibus obiisse: ut consequens sit primum Maximini annum statui debuisse 227. & reliquos deinceps annos a Georgio numeratos, tali errore semel posito, excreverunt supra numerum justum, anno uno.

Diocletianus
ut latius
recte com-
posuit cum
anno 277.
Istius *Æræ*
285.

a Georgio
Syncello
non bene
ad sequen-
tem dilata-
tus

aut ab alio
ad præce-
dentem re-
tracta

qui refer-
untur cu
chronico

Alexan-
drino per
parum di-
fferre

12 Optime igitur fecit Theophanes quod Georgii chronographiæ superfluum istum annum detraxerit: non item ii, qui ipsi Theophani annum utrumque detractum volunt, existimantque etiam sic ferius quam par est Diocletianum ab eo in imperium induci. Cum enim Græcorum annus a Septembri mense suum sumat exordium; & cum ex aliis auctoribus tum ex Chronico, quod vocant, Alexandrino habeamus, *Diocletianum Imperatorem 25. Kalendas Octobris Chalcedone renuntiatum, 5. Kalendas Octobris Nicomediam purpuratum intravisse, & Kalendis Januarii Consulem prodixisse*, evidens est nullam anni 276. partem ad ipsius imperium pertinuisse, nisi usque ad Kalendas Januarii differas anni initium numerare: quod non faciunt auctores, uno anno Diocletiani initium anticipandum judicantes, sed alio nituntur fundamento: persuasi videlicet Palilibus festis, id est 5. Idus Maii, illum esse exorsum regnare. Verum hoc quam temere assumptum fuerit ex verbis Claudii Mamertini in chronico, in aliam prorsus quam revera habeant sensum detortis, dilucide Petavius noster ostendit lib. 11. de Doctrina temporum cap. 30. ingenue retractans, quæ alias ex inveterata, ut ait, chronologorum sententia scripserat. Eisdem autem prorsus nihil potest juvare F 11. Consulatus Diocletiani cum 11. anno Tribunitiæ, id est Imperatoriæ potestatis, in quibusdam lapidibus compositus. Aliud enim est utriusque initium: & cum hoc optime constat quod hunc Consulatum adierit anno imperii sui primo, & ideo recte a Consulibus Diocletiano 11. & Aristobulo ejusdem Diocletiani anni ad pascha ordinandum digesti sunt; quemadmodum in Fastis Constantinopolitanis expressè dicitur.

13 Constantinopolitanis, inquam, licet notiori jam nomine Chronicon Alexandrinum vocentur, ex opinione Raderi nostri, eosdem Græce Latineque edentis: quam & nos appellationem (ut recepto serviamus usui) libentius usurpamus. Satis enim esse potest eruditum lectorem hic monuisse, quod chronicon illud revera nihil minus quam Alexandrinum sit: quippe quod nihil habeat cum Alexandrinorum rationibus commune. Non mensium, non dierum nomina, quæ Alexandrinis Egyptiaca erant omnia, chronico autem huic partim Græca partim Latina sunt, ut *Kalende Idus* &c. Non initium anni, quod Alexandrinis sumitur a mense Thoth, cujus primus dies responderet 29. diei mensis Augusti:

† † 3

in chro-

A In chronico autem a Kalendis Januarii Romano more ducitur. Non annitulum; quem Egyptii a Regibus Imperatoribusve sumebant. Chronicon autem sumit a Consolibus ex more Romano. Non Aera Christi: quam qualem usurparint Alexandrini jam vidimus, chronicon autem prorsus non attingit, procedens Graecorum more per Olympiades, Egyptiis in rebus publicis consignandis inusitatas. Ut autem ex tanta characterum chronologicorum ab Alexandrinorum usu discrepantia manifeste convincitur Alexandrinorum non esse, in quo illa reperitur: Ita e converso indubitarum videtur ferri iudicium posse, praedictos fastos Constantinopoli seu Novae-Romae scriptos esse, ubi in usu vulgari ista erant omnia, magna parte ex veteri Roma illos traducta simul cum Imperii Sede; non item in reliqua Graecia, a Latinis nominibus magis abstinente. Istud vero maxime ex postremis praedicti Chronici annis liquet, quibus tam prolixe describuntur Acta Boni Magistris, in templo Studitarum Constantinopoli sepulti anno Heraclii 17. ab aliis historicis vix leviter tacta; ut non tantum ibidem scripsisse auctorem, sed & ex Studitis unum fuisse, nobis appareat verosimillimum. At praefigitur chronicon haec, quae sequitur gnome *Πίστις Αλεξανδρινή*. Hinc deinceps

B annorum ab Adamo Protoplasta sive ab orbis conditi exordio summa colligenda est, respondentium inspirata a Deo Scriptura & sancte instituta per divinos Patres atque in Ecclesia Catholica recte celebratis festivitibus. Item de Anno typico ex Paschalibus atque ex matheae rationibus frequenter disputat: Alexandrini autem Episcopi scitur munus fuisse, ut definitis accurate solis ac lunae cyclis, Pascha toti orbi Christiano, quo die esset celebrandum, indicaret. Quid autem tum, si eo non obstante, Cycli Paschalis rationes perspectas habere studuerint Heraclii 2vo omnes qui docti cupiebant haberi apud Latinos? Gnome autem istiusmodi non magis indicat auctorem fuisse patriam Alexandrinum, nedum urbis illius Episcopum aliquem, quam similis alia ex Eusebii Caesariensis, vel scriptoris alterius opusculo vel epistola quapiam accepta & libro praefixa, Eusebium aut ipsum cuius ea esset gnome auctorem probaret. Itaque haud paullo rectius Panninius alique fecerunt, qui dictum Chronicon, prius in Sicilia repertum quam illud ex Augustano MS. Raderus plenius accuratiusque vulgaret, *Fastus Siculis* nuncupavere, cum usu sit inter eruditos receptum (quem & nos in Martyrologiorum Antiquorum sequimur nomenclatura, quoniam ignoramus ad cuius Ecclesiae usum descripta fuerint) ut MSS. codicibus nomen fiat a loco in quo reperti sunt, vel ab eo qui illos proprios in sua possidet bibliotheca.

CAPUT III.

De anno Constantii & Galerii correptantium & quintae Phoca in Theophanis chronographia praeteritis, ac demum post plurimum annorum seriem, ac lacunam explendam, Juliano & Copronymo supra iustum tempus eorum adiectis.

14 P OStquam ab infinitis propemodum erroribus, quos vitiosissima tabulae Theophani impingebant, diligentissimi auctoris nomen vindicavimus, & prorsus indignas esse ostendimus, quae cum chronographia ejus circumferantur; non hoc agendum nobis putamus, ut singula ejus capita revocemus ad examen; & quandoque exerrantem, quod humanum est,

ex aliis certioribus quam quae ipse vidit monumentis D ac temporis signandi characteribus, revocemus in viam. Praestitit hoc magno studio & labore interpres ejus praeominatus Goar; cujus egregio ferui post auctoris mortem in lucem producendo intentus Combefissius, Notas addidit posteriores. Itaque omisis his quos ipsi observarunt & correxerunt in Theophano erroribus, & difficultatibus quas attigerunt praetermissis, duo tantum hic puncta notabimus: non tam quia ab ipsis levi nimis manu tractata nec satis sacre explicata; quam quia ad plurimos consequenter annos spectantia, totam Theophanis chronologiam obscurissimam reddunt, & ad Aera vulgarem numeros ipsius calculos aptare volentibus, incredibiles parviunt molestias: quas nos experiendo edocti, quod is emolliendis nobis privatim comparaveramus remedium, libenter in publicum hic conferimus. Est autem hoc in eo situm, ut occasione exerrationis detecta, & statutis eidem utrimque terminis, doceatur lector, eo quod inter Magni Constantini & Joviani Imperatoris exordia fluxit spatium, novem annorum differentiam inter vulgarem Aera Aeraque Alexandrinam esse concipiendam, ut suis quaque aptentur temporibus: & rursus ab anno Phocae quarto usque ad Constantini Copronymi mortem: cum alias communiter, sicut antea dictum est, soli octo anni adiacere debeant ad numerum Aerae Alexandrinae, ut cum vulgari componatur. Utrumque autem tanto facimus libentius; quo certius ostendere possumus postremae exerrationis culpam nequaquam penes Theophanem residere, sed commune tunc passim fuisse omnibus Alexandria Aera utentibus, ut annos Mundi Christianique, uno quam par erat pauciores, eo tempore numerarent, & sic imminutos cum vera Indictione nihilominus componerent.

15 Hinc simile aliquid etiam in primo casu accidisse suspicari possumus, demonstrare non possumus. Etenim Georgius Syncellus, cujus chronologicum opus pertexendum Theophanes noster suscepit, pag. 32. editionis Regiae praefatur, se *Chaldaeorum dubiam conjecturam arte demonstrativa refutaturum*, necessario interpretandis sibi ducere annos Egregororum usque ad 165. Enoch, qui mundi fuit 1287. ac deinde, inquit, ad vigesimum Constantini ab Adam ordine servato numerum seriem traducam: & Regum unicuique genti imperantium nominibus prolatis, annorum 500000000 summam me non oisitante collegisse demonstrum. Hac ille F Goare interprete. Verum si quis respondeat & usque terminum significare, ut scholae passim loquuntur, extrinsecum, adeoque Georgium censuisse, Constantini Vicennalia spectare ad proxime sequentem a dicta summa annum 500000000. qui nostro 325. responderet, recte se habebit tota Georgii supputatio, sique erraverint soli, qui in ultimo praesignati numeri anno, eadem vicennalia collocarunt. Hoc autem manifeste Theophanes fecit, siquidem cum Vicennialibus Constantini & tempore celebratae Nicenae Synodi Indictionem 12. conjunxit, quam constat Const. Paulino & Juliano die 20. Maii habitam, atque adeo ad 23. Indictionem pertinere. Tali porro errore jam posito, necessarium fuit, per annos 20. sursum ascensura, primum Constantini annum statuere annum suae Aerae 197. nec ullum sibi potuit reservare annum, quem Constantio Chloro & Galerio Maximiano inscriberet, quasi post abdicationem Diocletiani & Maximiani Herculei (factam, ut tradit ipsemet & consentiant omnes, Aerae Alexandrinae anno 296. 11. Kalendas Martii) solis quatuor mensibus vixisset Constantius Chlorus Constantini pater; quod ipsum manifeste ostendit se sentire, cum ait, *Anno Imperii undecimo vita sanctam*, quem anno 287. dixerat Caesarem esse institutum.

A 16 Atqui non tantum Alexandrinum Chronicon dicit, quod Constantius, Constantini magni Imperatoris pater, cum annos 12. imperasset, vita cessit; & ipsius Constantini annum primum componit cum initio Olympiadis 172. sed etiam ex Fastis Consularibus constat, præter illum annum quo, cedentibus Imperio soceris, Augusti declarati sunt Galerius atque Constantius; etiam anno sequenti Consularis insignia gessisse Constantium. Fuit igitur Constantii Imperium unius anni & quatuor mensium: post quos mortuus patre die 8. Kalendas Augusti, reliquum quidem tempus, quod Græcis dumtaxat unus mensis usque in anni sui finem supererat, non potuit apud eos primum Constantini annum efficere: potuit tamen eorum posteris ambiguis reddere Latinorum supputatio, ad quos, adhuc quinque menses ad Ianuarium numeraturos, cæperat Constantius imperare. Quidquid sit, & quocumque ex capite ille errarit, qui Theophani erroris dederunt occasionem: potuit ipse errorem agnoscere, atque corrigere, cum ad truculentam illam famem describendam pervenit, qua *septima Indictione imminente* Orientem afflixit, quamque ex semel posita rerum per annum unum anticipatione retulit ad annum 324. Si enim tunc, cum habita est Nicæna Synodus, Alexandrinus solum agebatur annus 316. & Indictio 12.; quæ post ætatem anniisdem Alexandrinis 324. imminerebat Indictio, non potuisset nisi *sexta* censeri, adeoque scire potuit cum *septima* dixit, res quæ illam præcedebant Indictionem anno uno a se anticipari: & annum 225. a se numerari debuisset, ut haberet ætatem, quam septima sequebatur Indictio. Maluit tamen positos semel calculos prosequi toto reliquo Constantini & successoris Constantii tempore; atque ut hiatus unius istius anni tandem suppleret, Juliani Imperium (quod unum annum & menses octo non integre explevit) per tres pene solidos annos dividere.

B 17 Hac unius anni ad Juliani tyrannidem adjectione in viam regressus Theophanes, ab initio Joviani, inest ab anno Alexandrinæ *Æræ* 356. ejus Januarii cum nostro 364. coincidit, inoffenso pede progreditur, & suos annos cum Indictionibus (quas reliquo quarto & quinto seculo rarius indicat, seculo autem sexto post Anastasii mortem pene quotannis designat) recte componit usque ad Phocæ & Heraclii tempora; ubi novus occurrit nodus, etiam a Goaræ animadversus; sed ita, ut animadvertisse contentus, ejus causam extrandique principia ac finem non sollicite indagaret: cum tamen non modice referat ad chronologiam scire, quo loco exemptus annus unus sit, quo deinde alius unus substitutus. Idque eo magis operæ pretium est facere, quo certius est, non aliquam Theophanis hallucinationem casui interverxisse, sed ex eo quod aliquando publice usurpatum fuit, in necessitatem inductum tale quid faciendi, si ab usitatis calculis nollet recedere & tamen aliquando vellet in viam redire. Ita porro res habet. Postquam Alexandrinæ *Æræ* anno 395. *mensis Novembri*, Indictione 6. occisus a Tyranno Phoca Mauritius filiosque narrasset, primum Heraclii annum cum Alexandrino 602. componens ita orditur: *Hoc anno mensis Octobris die 4. Indictione 14. Heraclius ex Africa appulit cum navibus*, atque ita ex octo Phocæ annis eique respondentibus Indictionibus, unam tollit. Si quæris, Quam respondemus, Decimam, in quam annus quintus Phocæ cadebat; cum anno ejusdem quarto de industria constatus in unum, rejecta ad calcem ejus morte Cyriaci Patriarchæ, quam hunc *obisse* 29. *Octobris die Sabbathi*, ac *funus curatum esse* 30. *ejusdem mensis die Dominica*, habemus ex Chronico prædicto: qui temporum characteres in annum dumtaxat

399. *Æræ* Alexandrinæ & in 10. Indictionem cadunt: D reliqui autem tres anni Phocæ, uti & præcedentes quatuor, sic inter se narratione cohererent, ut interjici illis prorsus nihil possit.

18 Quid autem coegit Alexandrinos annum unum dissimulatum præterire manifeste docebit præcitatum Chronicon ad annum Imperatoris Heraclii primum hisce verbis: *A septimo Octobris præsentis Indictionis 14. usque ad 13. Januarii Indictionis ejusdem, scriptum est in publicis tabulis IMPERII HERACLII. Et a 14. ejusdem indictionis ejusdem mensis scriptum est in reliquum tempus anni usque ad Decembrem nempe præteritum*, 15. INDICTIO ET CONSULATU EJUSDEM RELIGIOSISSIMI PRINCIPIS NOSTRI. Itaque unus idemque primus Heraclii annus, in duas Indictiones distractus, occasionem attulit primum Heraclii annum statuendi eum, qui revera initia ejus præcessit, & totus Phocæ debebatur. Hoc autem semel posito, necesse fuit ab iis, qui talem tenebant ordinem, omnia Heraclii & successorum ejus gesta ad unum annum anticipari, magis quam *Æræ* Alexandrina integre numerata passa fuisset: quod deinceps usque in Palæstinam videbimus valuisse, etiam circa finem 9. seculi, scilicet in ecclesiasticis scripturis, quæ se se *Æræ* Alexandrinæ optabant; quam Theophanes utpote monachus sequens, & tandem exorbitantiam istam vel animadvertens primum vel corrigere volens in sua Chronographia, Constantini Copronymi annum penultimum distractit in duos, dissimulata rursus Indictione, ipsique Copronymo (quem anno Alexandrino 768. *die 14. mensis Septembris*, Indictione 14. mortuum esse dicit *postquam ab obitu patris imperasset annos 34. menses 2. dies 26.*) totos 35. annos reliquit; quoniam in anno Alexandrino 733. propter rerum & Indictionum anticipationem jam dictam, constituerat principium Imperii ab eo suscepti, *mensis Junii die 27. ad insequentem Indictionem 10. pertinentis*, cum insequentem, dictum diem Indictio numerari tantum debuisset 9. nisi per Indictiones, primo Heraclii anno geminatas, unum annum *Æræ* Alexandrina amississet.

19 Hac autem quamvis ita solide deducta subsistat, ut clara sint utrumque terminum considerantibus; annum scilicet Phocæ primum & Copronymi ultimum: lubet tamen etiam exemplis ex ipso Theophane comprobare, toto illo annorum 173. spatio hebdomadæ ferias. cum certis mensis alicujus diebus sic comparari, ut, nisi ad annum ab eo numeratum adjicias annos novem, numquam sis verum vulgaris *Æræ* annum habiturus vel in Theophane vel in alio scriptore similem chronotaxim teneant. Anno igitur Alexandrino 613. sic scribit Theophanes: *Hoc anno Indictione 10. Heraclius, peracta mensis Aprilis die 4. solennitate Paschali... in Persidem perrexit*: qui character Paschalis in 4. Aprilis 10. Indictione cadentis, cum annum vulgaris *Æræ* 622. signet, clarum est ei debuisset in Alexandrina *Æræ* respondere annum 614. nisi annus unus, ut diximus, excidisset. Simile quid habet sæpius posterioribus annis: sed ut Heraclii temporibus immoremur, jungamus Theophani Chronicon præcitatum, & statim primo dicti Imperatoris anno habemus Epiphaniam *Julio mense eadem Indictione* (14. ut præfertur, etiam per novam constitutionem Imperator a 14. Januarii voluerit 15. Indictionem nominari) *ex Eudocia natam*: idque ut, ait Chronicon *die mensis septimo, feria 4.* Atqui talis dies & feria cadunt in annum vulgaris *Æræ* 611., Alexandrinæ 603.: hic igitur cum sua 14. Indictione primus Heraclio annus in Imperio fuit, quamvis Theophanes annum 602. notaverit.

20 Adde ex posterioribus annis exempla, puta ex 732.

Annus fomen
14. mensis
reguanti
patri juu
adens Con
stantius

Placuisse
tempore
Necesse
modi cele
bratio.

Illud an
tem 3. anal
datur ad
explendum
locum.

Necesse
Phocæ 356
anno ex
quasi obis

destruunt
gularis,

quis dicit
dicitur
fuerit
dicitur
dicitur
dicitur

post quem
non anno
anticipat
tunc omnia

necesse ad
mors Cop
ronymi
qui anno
omnis ultra
14. additur

Hoc casti
cipit
placuisse
intermodi
tempore
sumptis
procedit

ex ipso
Theophane

Chro-
nologia
præli-
m.

A 732. sub cuius initium, *menfe Olobris die 26. Indi-
ctione 9. feria 4. terra motus ingens Constantinopoli
contigit*: utique cum nos proximo Januario inchoatu-
ri essemus annum 741. atque adeo 733. numerari ab
Alexandrinis debuisset. Item ex anno 735. quo *menfe
Aprilis die 16. feria 5. Valid Arabum Dux suorum
factione sublati narratur*: ubi apparet ex characterum
collectione annum 736. signari debuisse, nisi suos
præcipites calculos secutus Theophanes fuisset. Den-
ique clarissimis notis insignitur annus, quo *Impera-
tor Copronymus, trium uxorum vir, Eudociam ter-
tiam conjugem Aprilis mensis die primo, Indictione
septima, die Sabbati, Augustam renuntiavit: sequen-
ti vero luce, qua Aprilis secunda fuit, dies nimirum
Dominica sancti Paschatis, liberos ex ea duos Cæsa-
res declaravit*. Hæc enim tam dilerte signant annum
vulgaris *Æræ* 769. ut manifesto appareat quis offen-
sio dempto deberet secundum Alexandrinam exurge-
re, quamvis Theophanes annum 760. notaverit, paulo
post ad æqualitatem venturus temporum, penultimo
Copronymi anno, ut dictum est, in duos diviso. Quod
autem Alexandrina *Æra* utentibus passim com-
munis fuerit eo tempore ac diu etiam post Theopha-
nem, quem ipse tenuit computandi modus, vide 20.
Martii probatum in Martyribus Sabaitis, quorum cor-
vus scriptor nisi sic annos numerasset & annum unum
ex more omisisset computare, non potuisset scribere eos
mortem oppetiisse anno ab orbe condito viro cclxxx-
viii. a Christi Incarnatione 738. Indictione 5. cum
quinta Indictio annum nostrum 797. signet, & hunc
ipsum probet tempus mortis vicinissimum Paschati, in
23. Martii cadenti, quod alii ex propinquis annis nul-
li convenit.

Chro-
nologia
præli-
m.

CAPUT IV.

*Heracii Imperatoris chronotaxis, duobus annis in u-
num confusis & altero in duos distracto intricata,
evolvitur. Indictionum sub eodem ratio explicatur.*

Confusio
in annis
Heracii
Æræ
Præ-
li-
m.

21 **Q**uo tempore Chronographiam suam scripsit
Theophanes, Patriarcham Constantinopo-
litanum S. Nicephorus tenuit, cuius Vitam dedimus
14. Martii: qui & ipse Breviarium conscripsit rerum
post Mauricii mortem gestarum: quod Græco-Lati-
ne habemus editum cum eruditissimi viri Dionysii
Petavii Chronologicis Notis. Harum bona pars eo
spectat, ut ostendatur Heracii Imperatoris annum
primum fuisse annum vulgaris *Æræ* 611. quod & nos
amplectimur, prorsusque confirmatur ex morte,
quam post Imperii annos triginta, & menses aliquot
obiisse illum, æque Theophanes ac Nicephorus scri-
bunt. Obiit autem Herachus, ut ait ille, *menfe Mar-
tio Indictione 14. adeoque anno 641. qui Alexan-
drino 633. responderet, nisi huic Æræ, ea qua di-
ximus ratione, annus unus fuisset ablati. Nec aliter
quam ab isto principio numerari solitos annos Hera-
clii, probari etiam potest ex S. Anastasii Persæ Actis,
ad 22. Januarii ex vetusta interpretatione Latina edi-
tis, ubi is martyrium passus dicitur anno decimo o-
cto Imperii Heracii Piiissimi Imperatoris & decimo sex-
to Constantini ejus filii. Nam si geminatis intra unum
annum Indictionibus idem annus etiam pro duobus
fuisset Heracio imputatus in publicis tabulis, & si
post 13. Januarii anni 611. ut cæpta fuit scribi 15.
Indictio, sic etiam scriptus fuisset annus Heracii 2.
annus quo passus est Anastasius, quemque ex ipsiusmet
Heracii Epistola Constantinopolim scripta de rebus*

Chro-
nologia
præli-
m.

se contra Chosroem & cum Syroë gestis, constat fe-
rum Pentecostes 15. Maii retulisse, & 3. Aprilis ha-
buisset Dominicam in Albis, adeoque fuisse vulgaris *Æ-
ræ* 618. hic, inquam, annus debuisset Heracii 19.
numerari.

22 Quid igitur Theophanes, inquit, & ejus in-
terpres Anastasius res omnes inter Chosroem & Sy-
roem gestas & Imperatoris victorias post 1. Indi-
ctionis initium obtentas, in annum Heracii 17.
compegerunt, suoque exemplo movere eum, qui S.
Anastasii Acta politiori stylo ornavit, ut eundem
annum etiam ipse dicto Martyrio assignaret? Hoc nem-
pe est quod ad Acta prædicta diximus, annos 17. &
18. Heracii confusos ab auctoribus esse. Quod satis
quidem intellexit eruditissimus Petavius cum dixit,
relatam de Razare Persarum ductore victoriam anno
18. Imperii jam inchoato cum 1. Indictione: non tamen
explicuit, quid esset tota anni præcedentis 617. hyeme
atque æstate actum: quare in auspici nos relictos
crederemus, nisi ex ipso Theophane, suos ipsius cal-
culos confundente, lux nobis aliqua affulgeret. Ete-
nim anno Heracii 16. narrans vastos Chosrois cum du-
plici exercitu conatus, facile ostendit totum eum
annum, rebus quæ ibi describuntur contra Saim ge-
stis fuisse occupatum, ideoque Turcorum ex Persi-
de regressum & cum Imperatorio exercitu conjun-
ctionem, aut incidisse in Autumnum eum, unde pro-
ximæ sequens Græcorum annus ducit initium; aut
forte etiam multo ferius contigisse; interim dum al-
ter Persicarum copiarum ductor Sarberus, conti-
nuata etiam per hyemem obsidione, Chæledonem
premit. In quo repellendo & hoste persequendo o-
pus est insumptum fuisse quod esse poterat ex hyeme
reliquum. Hinc fessis militibus data quies, & utrim-
que parandis ad extremos conatus viribus incubue-
re partes, præsertim Heracius, idque diligentia
tanta, ut hostem prævertens, statim a mense Se-
prembri, annum Constantinopolitanis 618. inchoan-
te, in hostem moverit, easque res gesserit; quas,
quia duos priores annos in unum Theophanes consti-
verat, ad 17. Heracii annum & Indictionem 15.
omnes est coactus referre.

23 Verum dum per menses singulos progrediens,
tandem ad 12. diem Decembris pervenit, quo ipse
Imperator ante omnes proficiens Persarum ductorem of-
fendit, eumque Dei virtute & Dei Genitricis auxilio
prostravit: ipse suum errorem indicat, & pariter
facem nobis rursus effert, dicens: *Sabbati diem fuisse*.
Hoc enim non quadrat in 15. Indictionem, nisi ipsam
a Januario in Januarium ducas; sed in Indictionem
1. qua Cyclo Solis 20. littera Dominicali D dies 12.
Octobris concurrebat cum Sabbato, & annus 618.
Græcis in cursu, nobis autem in januis esset. Itaque
cum reliquis hujus anni rebus conjungendus est glo-
riosus Imperatoris regressus in urbem, & pax Imperio
parata; quibus solis duobus punctis Theophanes im-
plet annum Alexandrinæ *Æræ*, sic ut diximus præ-
cipitatur, 619. cum alias ad eundem spectet tota
Chosroë Syroisque tragedia, & quæ missi ultro ei-
troque de fœderibus nuntii egere usque ad diem 15. Maii
Indictionis 1. quo lectæ sunt Constantinopoli ex sug-
gestu in sanctissima Dei magna ecclesia Laureatæ Im-
peratoris litteræ, nuntiantes mortem Chosroë & inau-
gurationem Siroë, pacisque stabilitæ ordinem atque
conditiones: quas litteras ætate jam adulta, latissi-
mus excepit reditus Heracii, Crucem Dominicam
reportantis, cum jam nova Indictio cum anno com-
muni Græcorum cæpta esset.

24 Atque nunc ita clare videntur elucidata, quæ
olim dumtaxat in transitu perstringere licuit: & omnia
cum Alexandrino, ut vocant, Chronico, annis paulo
post

de anno a-
post Theo-
phanem 16
in duos di-
visis.

E

anno aut
apud com-
dem 17. &
18. conjun-
ctis annis

Cur Cyclo
Indictionis
mutatus sit
sit, duobus
non anno
geminatis

A post secutis scripto, conveniunt optime. Nunc libet ex eodem Chronico observare, quomodo primis Heraclii annis factum sit, ut per explicatam superius constitutionem jubentis, ut ab die 13. Januarii usque in anni finem 15. *Indictio & Consolatus Heraclii* scriberetur, initium quidem Indictionum a Septembri ad aliud tempus translatus fuerit, non tamen earum Cyclos uno anno acceleratus: quia nempe secundus Heraclii annus non fuit signatus Indictione 1. quod Cycli quindenarii numerus anticipare expletus postulasset; sed ita scriptum fuit, *Ind. 15. Her. 11. post Consul. Heraclii Augusti*: & sic consequenter anno tertio *Ind. 1. Her. 111. post Consulatum Heraclii Augusti 11.* quando etiam constitutum est, ut a die 23. Januarii sic scriberetur, *Imperii religiosissimorum nostrorum Principum & maximorum beneficiorum auctorum, Flavii Heraclii piissimi, anno 111. post Consulatum ejusdem anno 11. & Flavii Heraclii Junioris Constantini, a Deo custoditi filii ejus, anno primo, semper Augustorum Imperatorum.*

Quædā
eorum Indictionum ad Septembrem
reducitur?

25 Verum ad quod tempus dicemus translatus Indictionum initium? Theophanes, nulla istarum novitatum habita ratione, & annos Heraclii Imperatoris & Indictiones a Septembri mense subducere se manifeste indicat, cum anno Heraclii secundum calculum ejus tertio, sed secundum veritatem & publicam scribendi formulam adhuc secundo, narrat coronationem Epiphaniæ a Sergio Patriarcha factam *mensis Octobris die 4. Indictione 1.* & eodem deinceps passu progreditur. Chronicon vero supradictum sub 15. Indictione factum illud adhuc relinquens, ipsam videtur usque ad Januarium protrahere: deinde vero clare indicat, non idem annorum Imperii & Indictionum censerit initium, ideoque anno post Consulatum Heraclii 111. cum 11. Indictione conjuncto, subnectens gesta die 14. Gorpizi mensis, qui Romanis est, September, expressit ita addit Indictionem 111. Ex quo posset consequens censerit, jam tum propter emergentes ex præmonstrata mutatione difficultates, reductas fuisse ad initium Septembris Indictiones; nisi in eodem Chronico, mox anno sequenti cum 111. Indictione comparato referretur, quid eo anno cõperit inter psallendum servari *prima Jejuniorum hebdomade Indictione 4.* Quid? an jam tum cum initio Martii (Pascha enim 20. Aprilis expectabatur) incepta erat nova Indictio, & pene iterum Indictiones duæ in unum annum compingebantur? Potius scriptoris mendo 4. pro 111. irrepisse credemus? Ita certe suadent annorum posteriorum exempla, nullum non mensem Septembris priorem ad eandem referentia Indictionem, qua annus Imperatoris signatur.

An mense
Martio cui
pari aliquid
quando Indictio?

26 Hoc igitur præcitati Chronici mendo admissio correctoque, dici potest, tertio post Heraclii Consulatum anno adhuc corrente usque ad Januarium, denovo cõpisse Indictiones a Septembri numerari. Certe præter jam dictum locum, quem mendosum esse suspicamur, nihil potest asserri, quo sustineas ultra cum annum fuisse Januarii attributum Indictionis exordium: multo minus, etiam mense Martio aliquando illam inchoatam fuisse. Nam licet verba Heraclii in epistola anno 628. scripta *ἡ 25 ἡ παραδόξως προσηγορίῃ, & ὡς αὐτὸς ἐπισημαίνουσιν*, interpretes verterit, 24. *Februarii præteriti mensis, instante jam prima Indictione*, quasi adhuc futura esset indictio, quæ pridem inchoata jam fluere debebat, secundum ordinarium Cyclum: erravit tamen manifeste, quod putaverit *ἐπισημαίνουσιν* hic significare Indictionem. Nusquam enim vel hic vel alius auctor aliter eam appellavit, quam Latino nomine *Ἰνδικτιών*. Igitur, ut Heraclii epistolam recte intelligas, & *ὡς αὐτὸς ἐπισημαίνουσιν* (sic enim legendum) reddendum latine est, *instante jam primo*

vere seu prima pabulatione; est enim *ἐπισημαίνουσιν* verba de *ἐπισημαίνουσιν* luxuriantem in folia sementem depascor. Hoc autem statim in Martio faciendum est in illis calidioribus regionibus: & hoc tempus fuit moturo in patrem Siroi necessario expectandum, ne defectu pabuli deficerent per hiemis asperitatem, equi in quibus præcipuum Persarum robur, & spes opprimendi celeriter Cosrois tota erat constituta.

CAPUT V.

Quædam chronologica menda per librarium socordiam Theophani aspersa, & ab aliis non observata.

Annorum Mauricii Imperatoris duplex epocha.

27 **R**estat nunc, ut omisissis aliorum auctorum vel interpretum mendis, quorum correctio ad Theophanem, illustrandum facit nihil; observationes Chronicas, quæ priorum commentatorum videntur fugisse diligentiam, nobisque aliud agentibus occurrerunt, in gratiam curiosi lectoris adnotemus: ut si quis auctorem optimum, forma & modo ad usum publicum commodiori velit emittere in lucem, propriisque annotationibus ex sua & aliorum diligentia depromptis illustrare, hanc quoque racemationem nostram ad manum habeat.

Primo annus Alexandrinus 483. sic concluditur: *Coronatus est Anastasius præfata Indictione, 14. mensis Aprilis, quippe triplex ἡ μεγάλη ἡ εὐαγγελία magna paschali solennitate feria 4.* Ita interpretes: verum si ex anni & Indictionis indicio requiras, quis dies fuerit 14. Aprilis, invenies Cyclo lunæ 17. solis 24. ipsam Dominicam Paschatis fuisse: quare expungens *ἡ μεγάλη*, imperita manu nescio unde adiectum, ita clarum sensum Latine reddes: *Coronatus est... ipsa die magna Paschatis*: quo loquendi modo nihil est familiarius Græcis de Paschate agentibus.

11. Annus 536. ita incipit. *Hoc anno mensis Septembris sexto die, hebdomadis primo Ἰνδικτιών & ἰσθῖος*, ut est in Græco: non igitur erudito interpreti vitio vertatur, quod librarii præcipitancia Latine inveniatur *Indictione prima*; sed legatur *septima*: & debitus inter Indictionem 5. anni 534. & Indictionem 11. anni 540. ordo servatus invenietur.

111. Anno 542. post medium, *Ædis sanctorum Apostolorum consecratio facta* dicitur CP. *Julii mensis die 28. tertia feria*: ubi in Græco æque ac Latino textu *Junius mensis* esset substituendus pro *Julio*, ut Cyclo solis 27. littera Dominicali II, dies mensis & hebdomadis feria recte conveniant: itaque Anastasius Bibliothecarius ad annum præfatum legit & vertit, nisi quod in Parisiensi regia editione typographorum incuria in annis Mundi & Christi 46. pro 42. legatur, ex antecedentibus & consequentibus haud difficulter corrigendo errore.

1V. Annus proxime sequentem in Græco pariter & latino textu Narsetis adversus Gotthos profectio incipit, & signatur *Indictione quarta sive δ'*: sed ex anno, quem immediate post *Indictio decima quinta*, u' notat facile deprehendes, quantumvis fores aliis adminiculis destitutus, unius cifra defectum suppleendum, legendumque esse *Indictione decima quarta, δ'*.

V. Econtra in anno 546. ubi *horrendus in urbe CP. terra motus* accidisse dicitur *mensis Augusti decimo quinto, u'*, tempore illucescentis jam *Dominica diei post medianoctem*, lege diem mensis solummodo *decimum, i*, quia Cyclo solis 2. littera Dominicali E, in diem 10. non in 15. Dominica incidebat.

VI. Anno

A vi. Anno 551. In magna Ecclesia Constantinopolitana Trulli, jam pene suis omnibus ornamentis instructi, pars Orientalior, collabente ad sanctum altare secedunt, in terram decidisse legitur, Mensis Maii die septimo, hebdomadis tertio: ubi diem mensis vigesimum septimum, ut legas vel diem hebdomadis quartum jubet littera Dominicalis E Cyclo solis 13. Præplacet autem prior correctio: quia in notis numeralibus facilius est litteram unam omitti, quam diversas inter se commutari.

vii. Anno 621. (qui propter demonstratam superioris unius anni Alexandrini expunctionem Januarium mensum cum nostro 631. habet communem) Indictione 4. Novembris 7. Heraclio David filius natus est. Eodem quoque die Heraclius Heraclii nepos in lucem venit, & a Sergio, die 3. Novembris Indictionis 5. baptizatur in Blachernis: quæ ne inter se pugnent, in fine sic mutabis, *ἡμεῖς ἰσχυροῦ ἐκ Βλαχέρων τῷ Σεργίῳ Πατριάρχῃ καὶ τῷ Ἰσίδωρῳ, μὲν τῷ Νομβεῖρι 7. Et baptizatus est in Blachernis a Sergii Patriarcha, Indictione 4. Mensis Novembris die 13.*

viii. Tertio post hæc anno, Alexandrinis 626. nobis 635. narratur prælium, ab Imperatorii exercitus Duce Baane contra Saracenos Arabes infelicitè commissum, *ἡμεῖς πρὸς ἡμῖν, ἡμεῖς τῷ πρῶτῳ καὶ ἰσίδωρῳ, καὶ τῷ Ἰσίδωρῳ μὲν: quæ nihilo saniori sensu Latine redduntur, ipso primo die, qui fuit hebdomadæ tertius, Julii vero mensis tertius ac vigesimus: exacta autem ad rationes anni prædicti, habentis litteram Dominicalem A Cyclo solis 18. sic reddenda sunt integritati debita: ἡμεῖς πρὸς ἡμῖν καὶ ἰσίδωρῳ, ἡμεῖς τῷ καὶ Ἰσίδωρῳ μὲν. Primo die hebdomadæ, qui fuit 23. Julii mensis.*

ix. Anno 671. nobis 680. Mavix primi Saracenorum Regis mors adscribitur Indictioni prima diei sexto Aprilis: sed octavam Indictionem esse legendam monstrat ipsarum Indictionum ordo: cum anno 650. nobis 659. secunda Indictio notata fuerit: quod etiam Goar animadvertit.

x. Anno 721. nobis 730. Leo Armenus contra sanctas imagines Silentinus celebravit Σαλόνιον ἑκπύρον, id est, ne quis earum cultum propugnaret edixit, die 7. mensis Januarii, Indictione 13. FERIA hebdomadis 3. sed cum tunc littera Dominicalis fuerit A, apparet diem mensis fuisse 17. 18. Et hæc quatuor ad tempora spectant prænotatæ anticipationis: quæ sequuntur, ordinariam servant utriusque Aetæ differentiam, octo scilicet annorum.

C xi. Anno 789. secundum Alexandrinos, Junii mensis die 17. Indictione 5. fugit Constantinopoli Imperator Constantinus: sed jussu matris Irenes comprehensus ab amicis, reducit in urbem Sabbato mensis ejusdem die 15. quo loco errorem manifestum, ex comparatione utriusque diei colligendum, emenda, & pro mensis Junii die 17. lege, mensis Julii die 7. anno enim nobis 797. dies 15. non Junii, sed Julii sabbatum fuit. Anastasius Bibliothecarius 16. Kal. Aug. vertens ubi de fuga agit 17. Julii videtur legisse: pro quo an 17. Aug. alicubi invenerit Philippe Labbe nescimus: certe in epitome chronologica Constantini executionem adscribit diei 19. Aug. quæ similiter sabbatum fuit.

xii. Anno 803. Leo, Armeniacorum Dux sub Imperatore Nicephoro, cum magna exercitus atque pecuniae parte venit in manus Saracenorum, Mense Februario Indictionis quarta (decima quarta perperam apud Anastasium legitur.) Sabbato primo quadragesima. Verum eo anno Cyclo lunæ 14. solis 8. littera Dominicali E, Pascha fuit 13. Aprilis, adeoque dictum Sabbatum cecidit in 1. diem Martii: ut igitur non erraverit Theophanes ipsemet anno, quo potuit scripsisse, & quo alias plures temporum notas recte composuit; credendum librariorum incuria jam olim (nam etiam Anasta-

sus ita scriptum reperit) excidisse voculam unam, D ipsumque Theophanem (ut alias in simili casu de Indictione vidimus anno Constantini 28. & de verno tempore in chronico Alexandrino) scripsisse *μὲν* sive *ἐκείνῳ* *τῷ* *ἐπὶ* *αὐτῷ* *αὐτῷ* *τῷ* *τῷ*. Instante primo *Jejuniarum Sabbato*.

18 Hæc sunt, quibus observatis emendatisque, inoffenso ferme pede decurri poterit ab Orientalis historiz studiosis tota Theophanis chronologia: nam si qua subinde pluribus gesta annis, eo quo cæpta sunt geri anno conjunctim legantur, ea non ita morari lectorem poterunt, ut propterea opus sit singula ad examen revocare. Si Romanorum Pontificum aut aliorum Patriarcharum successio, quandoque ipsi inserta textui, hinc inde appareat corrigenda ex certioribus monumentis, non ipsi auctori vitium imputetur, sed catalogis, quos nec ipse nec qui simili in studio laboravit S. Nicephorus, satis correctos habuit, ut alibi & maxime in S. Cyrillo Hierosolymitano Episcopo §. 3. ad 18. Martii probavimus. Si denique auctores quos potuit secutus optimos, aliquem temporis characterem ab iis vel perperam vel ambigue notatum præ oculis

habuit, danda est venia humanæ imbecillitati, cui nulla possit præstare diligentia, ut non aliquando erraret a vero. Ita cum Theophylactus Simocatta seculi 7. scriptor, historiam Mauriti imperatoris libris octo descripsisset, & lib. 5. c. 16. pacato Imperatoris armis Oriente ad res in Europa gestas transiens dixisset, quod eo die, quo ipse Imperator ducturus exercitum, vere ineunte, egressus e regia, *παρὰ σάγγαμ ἑνὴν καὶ ὅμισιν ἄσπετον ἐν Σεπτίμῳ προέβη, σὺν πεντήκοντ' ὀσφραίνεσθαι, συζυγίσθητε* *Ἐρμῶν δὲ ἀπὸ τῶν ἰσὺν τῶν καὶ Μαυραῖα καὶ Ἀντιόχεια*: id Theophanes, æque ac postea Simocattæ interpretes Latinus Jacobus Pontanus, de anno imperii nono intellexit. Hoc porro si ex mente auctoris fecit uterque, erravit sane, ut mox patebit Simocatta ipse: certum est enim, quod iste annus fuerit Mauricio Imperii decimus. Si auctorem excusas eumque putes non annum & sexagesimum Imperii, sed & *ὀκταετηρίαν* Consulatus nonum, ut scriptum fortassis ante se repererat) numeravisse: excusabilis etiam Theophanes erit, quod magis obvium secutus sensum, ad minus usitatum alterum & in hoc casu specialem non adverterit animum.

19 Errandi porro occasio huic vel illi fuit, quod anno dumtaxat secundo Imperii sui Consul Mauritius appellatus sit solus absque Collega: *primus* quippe illius annus Consulibus caruit, atque ex communi hominum consensu scriptum est, *Post Consulatum divinis memoria Tiberii Constantini anno quarto*; uti in chronico Alexandrino expresse dicitur. Hinc autem nata est annorum Mauriti duplex epocha, altera Imperii, altera Consulatus. Itaque qui annus imperantis fuit decimus, ejusdem novies Consul dicebatur, vel etiam (ut chronicon Alexandrinum numerat) *post Consulatum Mauriti Tiberii octavus*: quo anno eodemque vulgaris Aetæ 592. ductas esse in Thraciam copias, non vero præcedenti, primum ex eo colligitur, quod non nisi præcedenti anno, secundum Alexandrinum Chronicon, restitutus regno suo Chosres sit, itaque pacatus Oriens: potissimum autem idem demonstrative evincitur ex illa tam grandi obscuracione solis, quam ex Simocatta transcriptis Theophanes, & ut diximus perperam anno nono Mauriti imperantis attribuit una cum rebus tunc gestis. Constat enim ex astronomicis calculis, quod eclipsis solaris, quæ anno 591. accidit, die 30. Martii, Constantinopoli vix aut ne vix quidem potuerit conspici: prout in nostri gratiam observaverunt viri Astronomicarum rerum peritissimi duo Michael Seneschal S. J. & David vanden Nieuwenborche Antuerpiensis Presbyter. At vero anno 592. die 19. Martii magna

Si que sunt
ipsum Theo-
phanis cr-
onologia non
ipsi imputanda.

sed illi quæ
fuerunt ist
auctoribus.

ex quibus
Simocatta,
soli des-
criptum com-
ponens cum
an. 9. Mon-
archia.

qui fuerat
cum 9. Con-
sulatus com-
positus.

nam eclipsi-
s solis anni
591. non
fuit CT.
con/po-

si de eclipsi
annu 590.
591. eoq
valde no-
tabilis.

A magna illa eclipsis accidit, quam Petavius noster l. 8. de doctrinae tempore pag. 813. docet Constantinopoli fuisse digitorum 19 & durasse ab hora 9. matutina ferme ad medium horæ 12. Ut dubium nullum sit, quin hæc illa quoque eclipsis sit, cujus ad annum Guntramni 22. meminit Fredegarius, dicens: quod a mane usque in mediam diem ita obscuratus sit sol, ut tertia pars ex ipso vix appareret. Immo non ex observatione apud Francos facta, sed ex alicujus Græci auctoris relatu ipsius eclipsos durationem innotuisse Fredegario, ex tempore per eundem designato apparet: nam (nisi forte mediam diem dici putes pro plena die) illa solis obscuratio in Gallia cepit conspici, ut Petavius observavit circa horam 7. Matutinam, & non duravit usque ad medium nonæ, fuitque secundum eundem Petavium non multo plus quam digitorum sex; secundum calculos Davidis præcisi digitorum omnino octo; cum luna, inquit hic, habuerit latitudinem Borealem minorum 38. parallaxim minorum 60. qua ad incidensiam ecliptica fuit minorum 48. adeoque luna apparuerit sole inferior minutis 10. ut vere vix tertia pars solis conspici a Francis potuerit, quemadmodum Fredegarius scripsit.

propter di-
ctas duas
annorum
Mauritii
Epochas
allatiss.

30 Onuphrius Panninius, lib. 3. Fastorum, annis Mauricii Imperatoris ordinandis tertiam epocham statuit, in anno vulgaris æræ 592. quo, ut ait, Mauricius Imperator sine collega secundum Consulatum gessit, quem usque ad duodecimum continuavit, ut ex Fastis Græcis & libro Massejorum intelligitur. Fastos Græcos hic appellat, quos alibi Siculos, & novissime Raderus Chronicon Alexandrinum nuncupavit: sed in his (idemque de libro Massejorum dici posse arbitramur). nihil simile dicitur, & nulla facta alicubi mentione Consulatus secundi, indiscriminatim memorantur anni 18. post Consulatum Mauricii Tiberii. Unicum igitur

tertiæ hujus epochæ comminiscendæ fundamentum accepit Onuphrius ex eo, quod paulo post allegat, Registro Epistolarum S. Gregorii l. 9. Indict. 4. ubi sic incipit Epist. 22. In nomine Domini nostri & Salvatoris Jesu Christi. Imperantibus Domino Mauricio & Tiberio Augustis, anno Incarnationis Dominice sexcentesimo primo, eodemque Domino undecies Consule sub die 3. Nativitatis Octobrium.

non recte
inferatur ex
luc 5. Gre-
gorii.

31 Verum uti in hac epistola manifestum est oscitantis librarii mendum in eo, quod vel Tiberium, pro Theodosio scriptum (hunc enim non ultum pater Imperii consortem adsciverat anno 590.) vel quod duo unus Imperatoris nomina interjecta conjunctione, & in duas personas distrahens, uogavit, Imperatoribus Augustis, pro Imperante Domino Mauricio Tiberio Augusto: sic potuit idem erravisse in numero Consulatus ad longum præter consuetudinem antiquorum describendo, & ubi scriptum fuerat vel scribi debuerat, eodemque Domino 13. Consule, legisse undecies. Similiter eadem epistolæ inserta Probi Abbatis supplicatio sic incipiens: Imperante Domino Mauricio & Tiberio piissimo, corrigi debet deleta particula, &. Quæ hic dicta sunt occasione sumpti a Mauricio Consulatus, nullis post hæc, quoad vixit novis Consulibus subrogatis, ut quæ sequenti exegesi dicturi sumus de Guntramni morte, ex illam prægressa anno uno eclipsi definienda, hæc quoque ex parte maneant inconcussa; utque Theophanem legens, ea quæ ipse ad annum Alexandrinæ æræ 582. velut uno eodemque anno gesta conjungit, pro majori parte sciat ad annum 583. ejusdem æræ pertinere: & quæ huic anno una cum eclipsi imputantur conjungi debere historiarum anni sequentis, quo revera eclipsis accidit, & exercitum in Thraciam Imperator duxit.

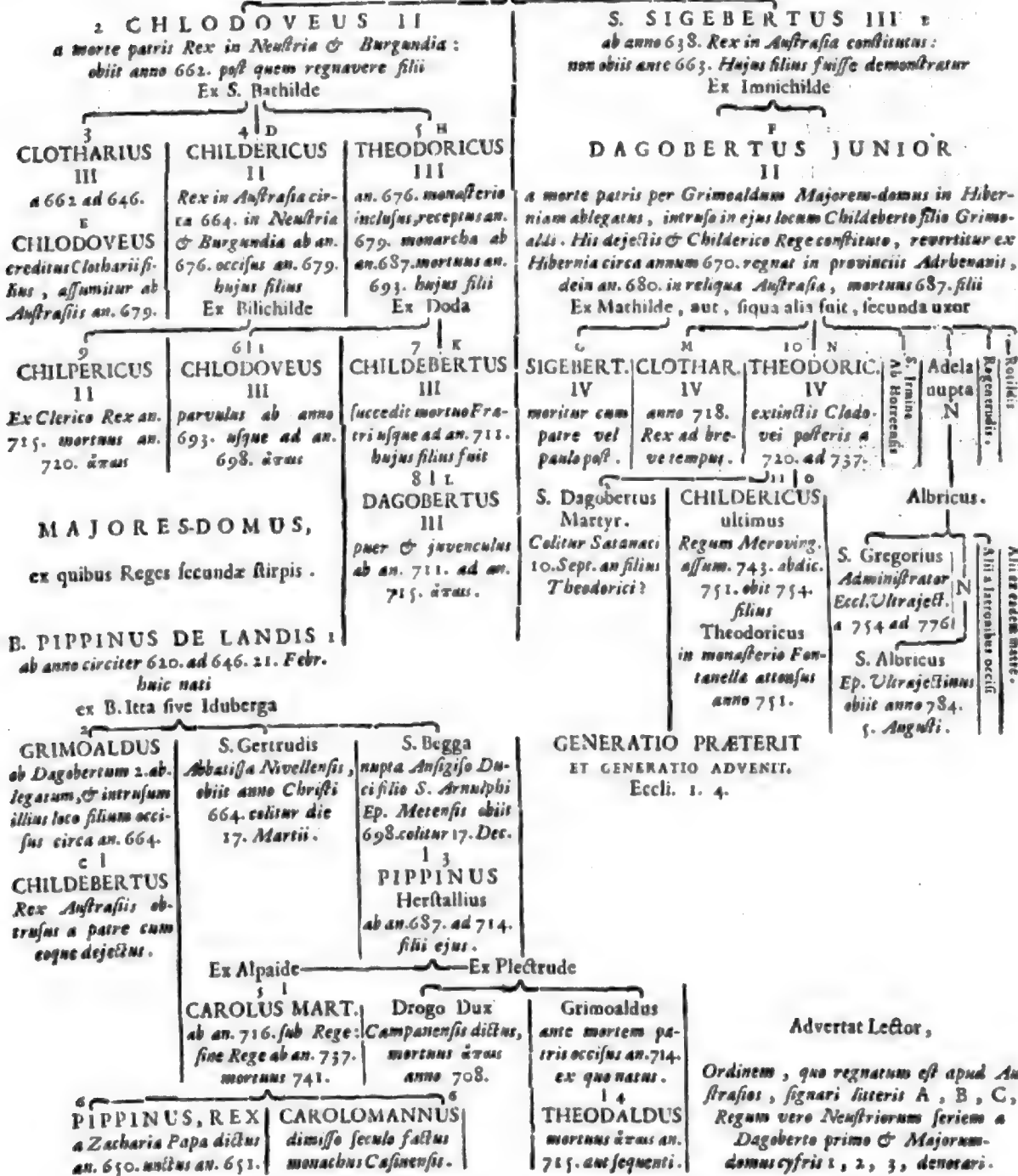
manifeste
corruptio.

STEMMA GENEALOGICUM

POSTERIORUM REGUM STIRPIS MEROVINGICÆ:

D A G O B E R T U S I A

mortuus XIX. Januarii, anno Christi DC XLIV, a quo procreati fuerunt
Ex Nanthilde Ex Ragnetrude

A
EXEGESIS PRÆLIMINARIS II.
D E
GENEALOGICO STEMMATE
REGUM FRANCORUM PRIMÆ STIRPIS
PER TRES DAGOBERTOS DEDUCENDO.

HUIC secundæ Exegesi præfigimus argumenti loco ipsum genealogicum schema uno sub aspectu positum; id enim serviet faciliori intelligentiæ omnium deinceps dicendorum, & quantam historiæ, etiam politicæ, lucem inferant Sanctorum Acta bene examinata faciet videri manifestius. Etenim quicumque ante nos tractaverunt historiam primæ apud Francos familiæ Regiæ, eam ex Dagoberto primo in duo divisam regna sic cognoverunt, ut crederent regiam sobolem in solis Chlodovæi II. posteris fuisse propagatam: Sancto autem Sigeberto illius fratri apud Austrasios regnanti vel filium fuisse, vel si fuit, ad regnum pervenisse omnino ignorarunt. Hunc errorem postquam nobis contigit in Commentario ad S. Sigeberti Acta prævio 1. Februarii, magisque ex professo in Diatriba de tribus Dagobertis Francorum Regibus convellere, magno cum eruditorum virorum per universam Franciam applausu; facti successu audaciores tentavimus, an ab invento jam Dagoberto II. non multo commodius deducerentur reliqui in ea familia Reges, quam a Dagoberto III. quem multis argumentis cogebamur credere prius obiisse, quam ætatem liberis procreandis idoneam attigisset. Hoc autem an fuerimus assecuti, benigni lectoris iudicio expendendum relinquimus.

C A P U T I.

S. Guntramnus an. 593. obiisse ostenditur: discrimen unius anni inter Gregorium Turon. & Fredegarium explicatur.

C

De annis mortuorum Sigeberti

DAGOBERTI hoc nomine inter Francorum Reges primi simulque monarchiæ filius fuit S. Sigebertus, Francorum Austrasiorum Rex, pater alterius Dagoberti, quem nos, ab annis fere mille ignoratum Historicis, Secundum diximus. Ad illius Acta 1. Februarii data totam Francorum Regum chronologiam explicuimus, eamque in Dagoberti 1. avo Chilperico ejusque fratribus confirmavimus ex solis lunæque eclipsibus, Cyclo Paschali atque hebdomæ feriis, cum accuratiorum hujus temporis in Francia chronologorum consensu. Pari auctoritatis clarissimæ soliditate ibidem docuimus, & nisi nos nostra in examinandis temporum characteribus diuturna fallat experientia, demonstrative probavimus, S. Gunthramnum (qui unus ex Chilperici fratribus & Burgundionum atque Francorum Aurelianensi in regno Rex fuit) anno 593. e vivis abiisse: nec tamen, quod miramur, æque omnes habuimus assentientes. Igitur quæ ad chronotascos hujus nostræ expositionem confirmationemque dicenda fuerant ad diem ejus natalem 28. Martii, huc transferimus: ut scrupulo, quem contrasentientium auctoritas ingerere posset, de medio facto, ad Dagobertos progrediamur securius, eorum-

Tom. III.

dem & Regum ex iis descendantium ætatem atque successiones ob oculos posituri.

2. De tempore quo mortuus Guntramnus est dubitandi occasionem dedit, quod Historia Francorum a S. Gregorio Turonensi conscripta, eo usque perducta non sit, sed ex Fredegarii Chronico aliisque auctoribus suppleri debeat: hoc autem numquam recte fiet, nisi, qui id conatur, ante omnia observet clareque intelligat, circa successionem filiorum Clotharii, S. Gunthramni videlicet ac fratrum ejus Regum, unius E anni esse discrimen inter Gregorium ac Fredegarium prædictos, tale prorsus quale circa Romanos Imperatores inter Annalium ecclesiasticorum scriptorem Baronium & Dionysium Petavium in libro 13. de Doctrina temporum observavimus: quodque hic exemplis e primo e primo Christi seculo desumptis probatum, simile de Gregorio ac Fredegario assertum faciet credibilis atque intelligibilis. Ea sic se habent. Augusto Imperatore vita functo Sex. Pompejo & Sex. Apulejo Coss. 19. *Augusti*, Tiberius cœpit imperare. Hujus ergo primum annum Petavius definit quatuor mensibus ac diebus duodecim, ex eo quem diximus anno restantibus: secundum autem numerat eum qui Coss. Druso Casare & Gajo Norbano Flacco signatur. At Baronius residuos anni dies ac menses Augusto quamvis defuncto relinquens, primum Tiberii annum numerat eum, qui apud Petavium secundus dicitur. Tiberio successit Claudius, & primum ejus annum Baronius æque ac Petavius nominant eum quo Tiberius excessit e vita, quia nempe hic moriens 17. *Kalendas Aprilis*, tam exiguum illius anni partem occupavit, ut eum non potuerit Baronius non imputare successoribus. At rursus, quia Claudius obiit 3. *Idus Octobris*, a Baronio, anni illius reliquias negligente & sequenti dumtaxat anno primum Neronis scribente, dissentit Petavius, & tres illos eosque non integros menses pro ejusdem Neronis anno primo supputat. Idem utrique accidit in Nerone, 4. *Idus Julii* cæso, ejusque successoribus, potissimum Vespasiano, cum *hic Kalendis Julii* sit creatus: unde primus ejus annus Petavio cum sex restantibus mensibus absolvetur, Baronio non nisi post integre exactos eos inchoatur: & Vespasiani primus huic dicitur, qui secundus illi, Coss. *Vespasiano Augusto & Tito ejus filio* insignis. Eadem uterque differentia procedit in numerandis annis post obitum Vespasiani 7. *Kalend. Julii*, Titi filii *Idus Septembris*, Domitiani 14. *Kalend. Octobris* defunctorum. Nerva porro mortuo 6. *Kalendas Februarii*, idem Petavio qui Baronio primus Trajani annus censetur.

3. Simili prorsus modo egisse Gregorium atque Fredegarium necesse est, & Gunthramnum ac fratres ejus (quorum annos diversimode uterque numerat) cœpisse regnare corrente anno 561. ita ut Fredegarius, ob menses post patris Clotharii mortem residuos primum hunc regni ipsorum annum esse censuerit, juxta eam quam Petavius tenuit rationem, Gregorius vero

Intelligit differentiam inter Gregorium & Fredegarium

quæ sit differentia inter Baronium & Petavium

F

dam aliam mentem de re. dantis & primum successores Regis annum eorum jungit Fredegarius, Gregorius distinguat

†††

A vero annum 562. mensibus istis dissimulatis, numeraverit primum eorumdem, ut Baronius deinde in Imperatoribus fecit. Etenim Chilperici Regis eadem, quæ certo contigit anno 584. refert Gregorius in annum ipsius & Gunthramni vigesimum tertium, cum Fredegarius vigesimum quartum numeret: anno autem sequenti, qui fuit Christi 585. Mummolus interfectus est ipsius Gunthramni jussu, anno regni ejus juxta Fredegarium vigesimo quinto, cum Gregorius occisum dicat anno Gunthramni vigesimo quarto. Ita qui Gregorio lib. 10. cap. 10. & 24. est Gunthramni annus 29. & 30. apud Fredegarium est ejusdem Gunthramni annus 30. & 31. Quæ aliaque hujus generis exempla fufius deducta vide ad dictam S. Sigeberti Vitam pag. 219. & indidem descripta lege in Annalibus Ecclesiasticis Francorum Caroli le Cointe ad annum 584. n. 21. Annos autem tam Gregorius Turonensis quam Fredegarius a Natali Domini videntur inchoasse, aut saltem Romano more a Kal. Januarii; necdum recepta consuetudine, quæ deinde paulatim per omnes Francorum ditiones propagata est, a Paschate ad Pascha annos computandi.

quæ postea
tanti Gb-
reorum
obitus 592

4 Hæc præsuppositis videamus, nihil esse causæ eorum recentiorum quidam rerum Francicarum scriptor, ex quo mortuus ante S. Gregorium Gunthramnus sit, hujus obitum putet adscribendum esse anno 592. jactetque haud dubie falli Fredegarium & omnes auctoritatem ejus ac fidem secutos Chronologos, quando annum 33. Gunthramni numerarunt & dixerunt & obiisse anno solarem eclipsim subsecuto, cum ex Gregorii Turon. calculo consequens sit annos solum 32. regnasse Gunthramnum adeoque eo ipso anno, quo defectum sol passus est expirasse. Fallitur sane ipsemet graviter, & ideo fallitur, quod præmonstratam a nobis dissolvendi istius nodi rationem, ex certo probata unius anni inter utrumque auctorem differentia, non expenderit agnoveritque. Dicimus ergo cum Fredegario, quod Gunthramnus anno 33. (qui tamen in Gregorii calculo numerandus tantum fuisset 32.) moritur 5. Kalendas Aprilis, & quod hic fuit Christianæ æræ annus 593. quo anno cum nulla fuerit solaris eclipsis in nostro hemisphærio conspicua, ut in Dagobertius astronomice ostensum est, hoc etiam addimus, recte fecisse Fredegarium quod magnam illam eclipsim a mane usque ad mediam, id est, plenam ac claram diem, qua ita obscuratus est solus, tertia pars ex ipso vix appareret, posuerit anno immediate præcedenti mortem Gunthramni: vere enim talem unam post medium septimæ matutinæ usque ad medium ferme noctis conspicuam fuisse in Francia die 19. Martii demonstrat Petavius lib. 8. de doctrina temp. pag. 854. de eaque ad nonum Mauricii Consulatum, annum vero ejus in Imperio decimum referenda jam egimus in fine præcedentis exegeteos.

eclipsim
solarem
secundo.

5 Verum de hoc tam certo e cælis signo & Fredegarii adeo probati scriptoris auctoritate laborandum sibi non putavit, quem dixi, Rerum Francicarum scriptor. 15 pag. 451. utpote qui sibi prorsus persuasisset manifesti parachronismi reum teneri Fredegarium; quia, inquit, Gregorius Turonius Episcopus post Gunthramni mortem aliquandiu vixit, ac libros etiam composuit: siquidem in libro de virtutibus S. Martini scribit, Childbertum post obitum gloriosissimi Gunthramni Aureliani venisse, seque in comitatu ejus fuisse. Atqui Gregorius duodecimo regni Sigeberti anno Turonice ecclesie Episcopus est constitutus, & vigesimo primo Sacerdotii anno impleto discessit. Si ergo anno Sigeberti & Gunthramni duodecimo (nam fratres simul regnare ceperunt) Episcopatum iniit Gregorius; quæ ratione potius non modo ad tertium & trigessimum regni Gunthramni annum pervenire sed etiam post ejus mortem libros edere: cum vigesimus primus & ultimus Gregorii tantum respondeat anno Gunthramni 22. Hæc

nihil fuit
quod Gre-
gorius Ro-
mæ in-
terdixit

ille: sed insigniter cæcavit, cum non vidit ejus, quem D mortuum fatebatur anno Sacerdotii vigesimo primo impleto, annum vigesimum, non primum sed secundum, lumendum sibi fuisse pro ultimo, atque hunc cum annis Gunthramni componendum: cujus Gunthramni (nisi mortuus ante Gregorium esset) annus 33. in Gregorii calculo nominandus fuisset, in calculo vero Fredegarii annus 34. dici debuisset.

et post ejus
mortem ad-
huc conti-
nuit

6 Labet hoc planius explicare sequendo characteres temporum a Gregorio post Gunthramni mortem signatos lib. 4. de miraculis S. Martini (nam hic illi libro titulus est) ubi, cum cap. 37. scripsisset verba supra allegata, mox capitibus duobus subjunctis, ait, *Non post multos dies & Post paucos dies*; respectu scilicet solennitatis S. Martini, quæ in 4. diem Julii incidit; ac deinceps caput 40. ita incipit: *Alia vero sollemnitate ejusdem S. Martini, qua in hyeme celebratur die 11. Novembris anni 592. post quem in Martio mortuum Gunthramnum habuimus.* Eodem autem anni 592. mensis & secuto Decembri potuerunt contigisse pauca dein subjuncta miracula, modico autem postquam contigerant tempore, scripta esse: indicat enim cap. 44. *quod nuper gestum fuit se edicere.* Vixit deinde S. Gregorius ad diem 17. Novembris anni 594. & qui libro 10. Historiæ Francorum libros a se editos enumerans testatur erat se eos libros, Historiæ scilicet, in anno ordinationis suæ vigesimo primo perscripsisse; antequam Gunthramnus moreretur, nec eodem anno mortuus erat, ut jam ostensum est, sed ad Novembrii anni sequentis pervenit, haud dubie ingressus erat pridem Ordinationis suæ annum vigesimum secundum. Annos autem viginti & unum plenos, si detrahas a numero anni 594. habebis annum 573. qui secundum calculum ipsius Gregorii & Scriptorum omnium, etiam illius qui hic a nobis recedit, fuit annus 12. Chilperici & Gunthramni Regum; sed a Fredegario, si quidem hæc tempora scribendo attigisset, dicendus 13. ob eam quam diximus causam: ob quam annum proxime secutum Gunthramni mortem, (quem Gregorius fortassis, si de eo egisset, nominasset primum Childberti) idem Fredegarius nominavit ejusdem Childberti secundum; ultimum Regis decessoris & primum successoris annos more suo conjungens.

E
signat hic
solam mor-
tem ejus.
594. 17.
Nov.

CAPUT II.

*Dagobertinorum series, in Burgundia fere Neustria-
que regnantium, per Chlodoveum II. ad
Dagobertum posterum de-
scendens.*

7 Refutandis eorum erroribus, in quos consequenter lapsi sunt quicumque Gunthramni obitum alteri quam nos anno assignarunt, non vacat immorari, ad propositum huic exegeti scopum festinantibus. Satis sit hic indicasse, Childberto Sigeberti Austrasii filio, Burgundionum post Gunthramnum patrum nec non Austrasiorum Francorum Regi, anno novi regni Burgundionum 4. Christi 596. e vivis sublato, filios ejus Theodebertum in Auner & Theudericum in Burgundia successisse; quorum ille prælio victus a fratre, primum regnum, dein vitam amittit anno 612. Theudericus vero cum Sigeberto aliisque filijs anno 613. extinctus, vacua Austrasiæ & Burgundiæ regna reliquit Chlothario ejus nominis II., Gunthramni ex fratre Chilperico nepoti, annum jam 30. agenti in paterno regno Suctionensi: qui

Gunthramno
successit
Childbertus

hic anno
596. filius
Theodeberti
101. &
Theoderici
102.

A qui proinde jam totius Francici nominis monarcha, non ante annum 628. vitam commutavit cum morte. In quo quia nunc nobiscum pariter consentiunt Francici scriptores omnes (Sigeberto Gemblacensi ignoscetes, quod antiquitatem Francicarum non satis distinguens tempora, aliis viris magnis, nullo examine premissis securis, præjerit in errores nec leves nec paucos) non est nobis ea chronotaxis probanda operosius, maxime cum alibi id factum sit.

B A Clotharii morte numerantur anni filii ejus Dagoberti primi apud Fredegarium, monachum S. Dionysii, Aimoinum & alios. Ille per obitum fratris Chariberti Neustria Regis, anno 636. cum filiis extincti, eodem quo pater jure monarcha effectus, in sigillis imagine sua insignitis (quale unum exprimitur in defensione Abbatis S. Maximini parte 3. pag. 10. sub diplomate donationis dicto monasterio factæ pridie Nonas Aprilis anno 12. regni, Moguntiz, ipsumque in cera vidimus Divione) sceptrum accepit trifidum, veluti ex tribus virgis inferne conjunctis, tria regna, Austrasie videlicet Burgundiz & Neustrie in unum coacta imperium designare volens. Ab hujusmodi autem sceptri forma paulatim in unius virgæ similitudinem magis magisque reducti, sic ut denique modica in summitate regalis virgæ trium capitum communi nexorum vinculo divisio appareret, paulatim fluxisse potuit seculis subsecutis, cum tesserarum gentilitiarum usus cepit, ut trifidum Francici sceptri caput quandam similitudinem haberet ejus floris, quam *Iridem* vocant botanici, alii *egleste lilium*, *gladiolum* nonnulli, quia herba cui innascitur, longis acuminatissime foliis gladios proxime exprimit. Hæc autem herba quia Teutonibus *Lisfch* dicitur, ipsum florem iidem *Lisfchblum* nuncupant. Etenim cum flos hic partim folia sursum erigat, partim ex lateribus repanda flectat, prout fuit ut trifidi sceptri, qualem diximus, apex, vel pro ipso hoc flore acciperetur; vel flos ipse, propter dictam cum trifidi sceptri apice similitudinem, studio destinatoque consilio aptissimus judicaretur regis tesseræ constituenda; & quidem in ceruleo campo, vel significare volentibus a cælo esse Francici regni originem & incrementa; vel simplicius ipsarum aquarum respectu, quibus ejusmodi flores colore luteo sive aureo innascuntur. Atque hæc probat ipsum nomen *fleur de lis* Francici, syllabatum idem quod *Lisfchblum* Teutonibus; proinde nihil Latine origini debens, quasi *lilium* in *lis* transformatum fuerit, sicut alterum ejusdem floris nomen *gladiolus* transit in *glajent*. Ceterum quia hujus temporis usu invaluit, ut solum posterius nomen appellandæ Iridi tam hortensi quam palustri vulgus adhibeat, priori autem intelligat sola *lilia alba* sive *Junonia* (quod genericum *lilii* nomen pro iis nunc fere solis accipitur, quæ, foliis pariter assurgentibus pariterque repandis, nullam habent cum Francico lilio similitudinem, maximam cum calathio) ideo maluerunt aliqui hæc quam ista Francico scuto inserta credere, quamvis & forma & color reclamaret. Atque hæc conjectura de trifido sceptro, trium reguorum conjunctionem repræsentante, deque arrepta hinc occasione liliorum flores regis tesseris adaptandi (quod ante 12. seculum factum non esse merito consentiunt omnes tesserarum scientiæ periti) hæc inquam conjectura, post plurimas maximeque discrepantes ea de re opiniones, quamvis novissima, verosimillima tamen esse videtur: quam antiquitatem suarum amantes Franci pluribus fortasse novis indiciis studebunt confirmare, adversus eos qui pene fortuito & absque ullo ad antiquitatem respectu assumpta in tesseram lilia esse contendunt. Qui autem de prædicto Iridis sive liliæ celestis flore vult multa argute collecta videre, legat Francica Goropii Becani, ab ipso (si

Tom. III.

Superis placet) Noacho Francici liliæ originem, per D ingeniosam magis quam verosimilia commenta, deducit.

9 Dagobertum porro Monachus S. Dionysii, qui gesta ejus scripsit, atque Aimoinus tradunt anno regni sui 16. egrum ad basilicam S. Dionysii delatum, ac dein rebus humanis exemptum 14. Kalendas Januariæ. Hic, cum suo ex Ragnetrude primogenito S. Sigeberto regnum Austrasie contulisset anno 638. (ut est adejus vitam ostensum) alteri ex Nanthilde procreato Chlodoveo II. reliquit moriens Neustriam atque Burgundiam, anno 644. recens inchoato. Quem sane annum primum numerandum esse Chlodovei II. solidissime confirmat S. Audoenus, Dagoberti Regis nuper Referendarius; qui cum in Vita S. Eligii scripsisset, se atque Eligium Apostolicam benedictionem meruisse eo tempore, quo apud Gallias a cuncto populo Rogationes celebrabantur; mox subdit: Convenientes simul in civitate Rotomagensi decimo quarto die mensis Martii (prout scilicet a mense Martio numeralium nominum initium menses capiunt) anno tertio Chlodovei juvenentis Regis (nempe annum ætatis 7. dumtaxat agentis) die Dominico ante Litaniæ, inter catervas populi, inter agmina clericorum, inter choros psallentium, consecrati sumus grati ab episcopis pariter Episcopi, ego Rotomago, ille vero Noviomus.

10 Hunc locum tot characteribus insignem, tanta accurate scriptum, idque de actu tam ipsi auctori per omnem vitam memorabili; mirum est novo rerum Francicarum auctori ita neglectum haberi, ut (quia calculis suis nimium adversatur) alibi eum proferat, alio silentio pressis, die mensis, Dominica ante Rogationes, & anno 3. Chlodovei; alibi velut errori subjectum spernat; alibi ut intrusum a librariis rejiciat: quid enim in antiquissimis testium oculatorum monumentis certum habebitur indubitatumque, si ejusmodi testimonia convellere eo modo liceat atque in suspicionem vocare? quid non possit in ipsis sacris Scripturis hac ratione (si tamen est ratio) infirmari impune? Si enim & plurima & vetustissima quæquam scripta, nullo prorsus dissentiente, sic habent; quam temerarium est vitiatum textum credere? Lucas Dacherius tom. 5. Spicilegii vitam illam edidit descriptam e vetusto Codice Corbejensis Bibliothecæ, & ad Concheus monasterii MS. collatam. Habemus nos eandem ex MS. Ruber Vallis, collatam cum MS. monasterii Bonifontis. Eadem extat in MS. Monasterii Aquicinctini & in alio Serenissimæ Regine Sveciæ, nusquam vel apice uno circa locum præcitatum variante textu: numquid oportuerat vel unum saltem alicubi inveniri in contrarium, ut vel dubium moveretur; plura autem, ut definitiva ferretur sententia de probabili saltem ipsius corruptela?

11 Nihil horum facit Francicorum scriptor, sed cum lib. 19. pag. 140. fateatur simul esse consecratos Sanctos, quo id factum sit tempore non requirit; tantum S. Audoenum Regis Chlodovei permisso paullo ante clericum factum dicit; an ut majorem fidem inveniat postea, ubi decennio duntaxat regnasse Dagobertum credi volens, filium, in obitu patris quinquenovem, statuit ipsi successisse anno 638. Quo autem id auctore? Nullo prorsus: nisi quod Hermannus contractus seculi 11. scriptor & auctor Chronicæ Mosiacensis, ad ipsius sententiam accedat propius, dum Chlodovei primum annum cum anno Christianæ æræ 641. componunt: Hermannus autem potissimum ei videtur prætulisse, cum asseruit Dagobertum mortuum anno regni sui decimo sexto quidem, (ut & nos ex legitimæ fidei auctoribus supra diximus) sed post patris mortem decimo; atque ita intelligendum dedit, ipsam sex annis ante obitum sui patris regnasse,

† † † 2 quod

A quod verum non fuit. Hermannum nempe & Chronici dicti auctorem decepit, quod Fredegarius post narratam Chlotharii mortem, anno 45. regni obitum, res inter filios spatio sex annorum gestas, citra confectam sibi annorum singulorum distinctionem in unum contrahens, immediate post subiungat: *Dagobertus cum jam anno 7. regnaret, Burgundias ingreditur*: quo factum, ut existimaverint hi cessisse patrem filio sex annis prius quam moreretur aliqua monarchia parte, puta Austrasia. Sed non observant, si sic intelligatur Fredegarius, non tantum eis regionibus, quæ Dagoberto ex paterno imperio potiores obtigerunt, exutum singi Chlotharium spontanea cessione, sed regnis prorsus omnibus. Nam & Chariberto alteri filio deberet singi contulisse regnum adhuc vivens: etenim eodem modo loquens de Chariberto Fredegarius, priusquam incipiat loqui de ingressu Dagoberti in Burgundias anno 7. regni, dixerat, quod post annum tertium cum regnare cepisset, *Vasconiam sua ditioni redegit, aliquantulumque largiorem fecit regni sui spatium*. Quod si hic locus nec debet nec potest intelligi de anno 3. regni Chariberto a vivente patre concessi (quoniam ibi agitur de regno quod Dagobertus, qui mortuo patre occupaverat omnia, concessit fratri *miseri cordia motus & consilii sapientum*) nihilo magis potest locus immediate post sequens de anno 7. Dagoberti sumi cum respectu ad regnum, quod vivente patre fingeretur administrasse: sed tam annus hic 7. quam ille 3. numerari debent ab obitu patris.

12 Interim Hermannus id minime observantis errorem pro fundamento ponens Rerum Francicarum historiographus novus, a summa, qualis in præcitato S. Audoeni loco continetur, historicarum notarum certitudine discedit, & pergit succedentium Regum res gestas temporibus minime apte dispositis innectere atque interrumpere, & Chlodoveo Dagoberti filio annos dumtaxat sedecim regni concedit, quem tamen monachus San-Dionysianus in gestis Dagoberti, auctores supplementi ad Fredegarium, item Chronica Moissanenſe & Besonenſe alique magnæ vetustatis scriptores unanimi consensu dicunt regnasse annis 18. Chlodoveo huic uxor S. Bathildis fuit, 26. Januarii a nobis commemorata, & viros tres filios peperit, successive in Neustria atque Burgundia Reges: videlicet Chlotharium III. Childericum II. atque Theodoricum III. Ex his Chlotharium annos solum 4. regnasse scriptum legebatur in gestis Francorum, ac curatione non magna compilatis, & (sive scriptoris hic lapsus fuit seu librariorum inadvertentia denarius excidit) *secuti sunt omnes*, inquit lib. 21. pag. 252. prædictus auctor, *ad unum rerum Francicarum scriptores*. Intrepide tamen eidem ablatos decem annos restitui-mus, & plerisque eorum ipsiusmet diplomatis & Sanctorum eorum Actis eodem seculo scriptis tam evidenter demonstravimus, ut postea neminem habuerimus contra sententiam. Demonstrationem autem prælo dedimus eo tempore, quo de istis dubium movere incipiens P. Philippus Labbe, Miscellanea curiosa edidit, quæ vellemus prius habuisse, variis diplomatibus ignoratis a nobis confirmata doctrinam nostram.

13 Chlotharii porro hujus filium creditum fuisse Chlodoveum quemdam, atque anno 679. Regem post Childerici mortem assumptum ab Austrasiis ad regnum fuisse, & brevi vixisse tempore, sequenti capite ostendimus: ubi & de ipso Childerico agemus, matris suæ opera in regno Austrasiorum contra Grimoaldi tyrannidem sublimato. Hic dicimus Childerici apud Austrasios absentiam Ebroino Majori-domus in Neustria occasione dedisse, Chlothario absque liberis, saltem tunc cognitis, mortuo,

subrogandi minorem natu fratrem Theodoricum: D quod absentibus se factum indignati Optimates, & Ebroini exosam habentes potentiam, utrumque persecuti sunt, captoque & in monasterium violenter incluso Theodorico, Childericus cum primogenitus, Rex Neustriæ Burgundiæque proclamatur anno 676. infelici successu: tertio namque novæ monarchiæ anno Christi 679. cum plerisque liberis ex Bilehilde susceptis occisus est, & regnis restitutus Theodoricus: qui post annum 687. mortuo Dagoberto juniore S. Sigeberti filio, inter bella cum Pippino Herfthallio monarchiam tenuit annis sex, mortuus an. 693. *Regnavit*, ut ait auctor historiæ jussu Childebrandi conscriptæ (secundum verissimam lectionem Codicis MS. qui olim Petavii fuit, nunc est Serenissimæ Christianæ Sveciæ Regiæ) *annis 17. a morte Chlotharii fratris primogeniti numerandis*. Tam *Chlodoveum filium ejus parvulum elegerunt in regnum*: non post multos vero annos prædictus Rex Chlodoveus agrotans mortuus est: regnavit autem annos 4. & Childebertus frater ejus in regnum resedit.

14 Sunt qui existiment Childebertum diviso cum Fratre in Austrasia regnante imperio regnasse in Neustria jam inde a patris sui obitu: alii simul in Neustria Regium fratres nomen tenuisse credunt: sed utrique cum nullo nituntur fundamento, tum solidissime convincuntur errasse ex eo, quod nullum hæctenus sub utriusque nomine prolatum diploma sit, nullum sub nomine Chlodovei quasi in sola Austrasia regnantis expeditum: sed bene in Neustria jam inde a morte Theodorici & quidem ab utroque scorsim ac successive. Tale est, quod Iperius in Chronico Bertiniano MS. parte 13. refert, quo *Chlodoveus puer*, ut cum merito vocat, *B. Bertino confirmat omnia privilegia a prædecessoribus suis concessa, die prima Kal. Junius anno primo regni sui*. Et incipit *si illa beneficia qua parenter nostri*. Simili principio simile prorsus privilegium eidem Sithivensi S. Bertini monasterio concessit Chlodovei frater Childebertus, & *Adm* dicit *sub die Kalendarum Junii anno 3. regni sui*. Ex quo consequens est utrumque in Neustria, ad quam hic locus spectabat, & quidem successive regnasse. Similiter apud Philippum Labbe in Miscellaneis curiosis pag. 434. leguntur diplomata utriusque nomine & successive signata in Austrasiis, primum quidem acceptum ex antiquitatibus Tricassinis Camuzati, datum *Rhemis mensis Februarii die 15. anno 2. gloriosi Domini nostri Chlodovei Regis*, quod suo super eadem re privilegio inserens verbotenus Bertoenus Episcopus Caralaunensis, procedere se ait *ad rogatum clara memorie Clodovei Regis & Pipini Majoris-domus Regis*. Secundum ex chartulario S. Vitoni Virdunensis eruitur, continetque commutationem inter Annonium Virdunensem Episcopum & Illustrem viram Pipinum ejusque Illustrem matronam Plectrudem, eisdemque jubentibus scriptam & subscriptam ab Hareico, *sub die 13. Kal. Februarii, anno septimo Rege nostro Childeberto*. Childebertus autem, qui fratri adhuc impub. junior ipse successit, nec nisi trêdecim a morte fratris annis regnavit, admodum juvenis obuisse debuit filiumque heredem non magnæ (quod tamen fingere tenentur ii, qui aliter quam nos de successoribus itarunt) ætatis reliquisse.

15 Parvulus hic dicebatur Dagobertus hujus nominis 3. quem Chronici Fontanellenſis auctor seculo 8. scribens *Regem juveniculum*, & *Juniorem Regem* appellat, *puerum* verum Regum Francorum genealogia MS. usque ad Coronationem Pippini. Et vero cum, cujus pater puer admodum regnare cœperat anno 693. anno post hunc 18. admodum puerum fuisse oportuit; & ætate vixdum pubescente mortuum, qui solis quinque annis regnans vita imperioque excellit anno 715. Ut prorsus extra metas saluſe

confundam
no pro
fuit aut,

pro 18. annis
Julii 16.
Chlodoveus
dant,

cujus cum
fratribus
successor
Chlotharii.
non 4. sed
14. ann. re-
gnasse de-
monstratur

Chlothario
succedens
Theodorici
non 4. Childe-
berti annis
fratris

non simul
sed successi-
ve in tota
monarchia,

Childeberti
filius Dagoberti pater

A cognoscantur ii, qui cum legissent Theodoricum ultimum, Dagoberti Junioris filium dici, & alium apud Austrasios Dagobertum itidem respectu primi Junioris regnavisse ignorarent; persuadere sibi conati sunt unum eundemque Dagobertum esse, qui Childeberto patri puer successerat quintoque regni anno obierat; & qui genuit prædictum Theodoricum. Est tamen communis hic error eorum, qui Chronica compilarunt, quos inter Hugo Flaviniacensis Abbas, sub initium seculi 12. scribens *Childeberto*, inquit, *Rege defuncto, Dagobertus filius ejus succedit adhuc puer, & regnavit annis quinque & mortuus est anno 715. cui successit Clericus qui & Chilpericus, regnavitque annos plus quinque... & succedit ei Theodoricus Dagoberti Junioris filius: ut minimum enim in dubio reliquit Hugo, quem hic intelligat Dagobertum Juniores, an eum quem puerum regnasce & obiisse scribit: an vero quem supra dixerat patris Sigeberti regnum suscepisse, quemque, ut scribit ille, Pippinus & Grimoaldus Pippini filius munus idoneum ad regni curam providentes in clericum detonderi fecerant; regno autem restitutum ignoravit. Interim Theodoricus, qui si ex impuberi patre natus concedatur, non nisi annum 6. vel 7. agere potuisset, cum regnare cepit anno 720. ante eum quo mortuus est annum 737. erat plena ætate ac barba vir, prout ipsum conspicendum exhibet sigillum suum in diplomatis Sandionysianis; quod videre est inter veras Regum Francorum effigies celo Jacobi de Bie expressas editasque iterato Parisian. 1636.*

B Et verosi filios aliquos postremus hic Dagobertus genuisset, non utique hoc moriente *Franci*, ipsis præteritis, *Daniælem quemdam clericum, casarie capitis crescentem, elegissent atque Chilpericum nuncupassent*, dictum Calensem, quia e Calo monasterio, quod S. Bathildis Clodovei II. conjux, usque ad annum 684. secessu religioso illustrabat, educatus fuit a jam dicta Sanda; quam hujus Chilperici fuisse aviam, ipsumque filium Childeberti II. nunc demum certorum diplomatum fide testatum habetur. Unde sicut clarum est Clericum istum esse ad regnum vocatum proximæ consanguinitatis jure: ita probabile sit ipsum, cum fratres sui occiderentur, clam delatum ad aviam ab eaque caute servatum fuisse, & Theodorico patruo dissimulante aut jubente, attonsum in clericum, vivere esse permissum. Vixit autem a morte patris annis omnino quadraginta, e quibus annis quinque regnavit & nullos ex se liberos reliquit, fortassis nec studuit procreare, devota Deo calliditate memor. Ex hac autem ætate illius cognoscat, quam minime istius ævi stitidis illa delineatio, qua prorsus juvenis atque imberbis Noviomii, ubi sepultus est, reperitur expressus: qualem prænomina Jacobus de Bie inter Regum effigies representat, a suo commentatore persuasus, ipsius Dagoberti fratrem fuisse Chilpericum atque adeo prorsus juvenem decessisse. Extincta in eo est igitur anno 720. universa illa Francorum stirps, quæ per Chlodoveum II. ducta communem cum S. Sigeberti posteris originem habebat.

C Quod autem de Chilperici genere diximus et si satis maneat certum ex iis quæ in Dagobertinis allegata diplomata sunt: placet tamen etiam hic confirmare diplomate alio ex Corbejensi Abbacia ad nos transmissio, sed iis mutilato verbis, quæ transcribenti videbantur nihil facere ad rem nostram. Est autem tale: *Chilpericus Rex Francorum. Vir illuster. Si facta parentum nobis servamus, regiam consuetudinem exercemus... Ideoque venerabilis vir Chillerdus, Abbas de Basilica peculiaris Patroni nostri Domini Dionysii Martyris... eo quod bona memoria proavus noster Dagobertus quondam Rex per sua auctoritate manu sua roborata, vacas centio Solanis... quod in inferenda de pago Cusomaneco in fisci*

Tomo. III.

ditionibus ponebatur, ad ipsam sanctam basilicam annis singulis concessisset. Unde & cessionis ipsius & confirmationis. (litteras ab) avo nostro Chlodoveo, & bona memoria genitore nostro Childeberto vel avunculo nostro Theodorico, sed & consobrinitis nostris Chlodoveo, Childeberto & Dagoberto quondam Regibus, eorum manibus roboratas, sicut per manibus habere confirmat... ut hac auctoritas firmior habeatur & per tempora conservetur, manus nostra subscriptionibus subter eam decrevimus roborare.

Chilpericus Rex

Datum quod fecit Min Sty Martio, die 10. anno 1. Regni nostri. Compendio in Dei nomine.

C A P U T I I I

Austrasiorum Regum series a Dagoberto I. ad Dagobertum II. hujus restitutio novis argumentis confirmata.

18 **A**ustrasia Francici Imperii pars potior, quam sibi magni Chlodovei primogenitus Theodoricus in paternarum ditionum divisione vindicavit, Regem a patris morte anno 533. habere cepit Theodebertum: Theodeberto filius successit Theodebal-
E dus anno 548. & regnum tenuit usque ad annum Christi 555. quando hujus propatruus Clothacarius sive Chlotharius, filiorum magni Chlodovei quartus, regnum ejus obtinuit, ac demum etiam (mortuo, qui solus supererat ex tribus ejus fratribus, Childeberto) anno 558. monarchiam. Qui post obitum ejus rursus anno 561. divisa quadrifariam est, Sigeberto Austrasiam obtinente, eamque morte sua vacuum transmittente ad filium Childebertum: quem etiam Guntramnus patruus adoptatum, Burgundici regni hæredem post se reliquit, anno 6. dictum 593. Sed hujus stirps brevi tota extincta est, quamvis duos haberet filios, Theodebertum in Austrasia, Theodoricum in Burgundia successorem. Nam isto defuncto, & liberis ab avia Brunehilde interemptis: hujus filii omnes cum prædicta Brunehilde occisi sunt, & monarchia devoluta est ad Clotharium II. Chilperici Sueffionensis filium; ab hoc autem ad Dagobertum, eo quo supra vidimus modo.

19 Hujus regna quam æquali partitione inter se dividerint S. Sigebertus jam inde ab anno Christi 638. ætatis suæ 4. declaratus a parente suo Austrasie Rex, & Chlodoveus in Burgundiam Neustriamque succedens, satis est explicatum a nobis ante illius Acta §. 4. Eundem Sigebertum Chlodoveo fratri supervixisse, §. 10. satis clare probavimus ex Vita S. Bathildis (quamcum tribus liberis viduam reliquerat Chlodoveus) nec ante annum Christi 662. mortuum dici posse, probavimus ex Sanctorum Remacii atque Trudonis Actis. Occurrit recentior rerum Francicarum Scriptor in Præfatione Tom. 1. & ait, omnes gesta Francorum, ante nongentos ac viginti annos conscripta, secutos credidisse & prodidisse, enim ante fratrem Chlodoveum decessisse. Verum quantæ hæc Gesta sint auctoritatis ipse nos doceat lib. 20. pag. 179. dicens: *Gesta Francorum ex variis auctoribus a monachis collecta esse, qualia in sui quisque monasterii usum consarcinare potuerunt. Talia autem sunt, ut merito dici de iis possit, quod ipse Sigeberto Gemblacensi impingit, lib. 6. pag. 315. nihil in temporum notatione confusum esse. Numquid hoc satis clare ipsemet agnoscit, quando, quod ibi asseritur, Dagobertum in Spinogilo mortuum regnasce annos 34. aut 44. (ut varia est hujus loci lectio) & quidem monarcham in totis tribus regnis, ipse sic rejicit, ut ei solos decem annos in monarchia concedat? Mitto innumera ineptæ istius consarcinationis menda, conten-*

† † † §

ten-

*Theodoricus
successor
fuit mediet
puer esse
non parvis*

*Difficilis
non fuit
dile prae-
tuler
Chilper-
icus, filius
Chlodovei*

*ut patet ex
eius diplo-
matibus.*

*Austrasia
Reges pri-
mi,*

*quod & suc-
cessor S. 56.
gestas ab
an. 638.*

*perperam
ab aliter
dicitur ante
Chlodoveum
obisse.*

A tentus iis, quæ circa ipsum S. Sigebertum errata esse potest convinci. Nam hunc atque Chlodoveum uterinos ex Nanthilde fratres fuisse fingunt: quorum priorem Dagoberto nonum annum regnanti natum ex Austrasia puella, nomine Ragentruda, sua habet Vita, consentitque non tantum Fredegarius sed etiam ipse, qui libro Gestorum nos vult credere, Francicarum rerum Historiographus.

10 Teneamus igitur S. Sigebertum, quod ait Vita auctor, annorum initium a Paschate ducens, mortuum esse anno ab Incarnatione Domini sexcentesimo sexagesimo secundo, nobis tertio, eique ignoscamus quod annos Dagoberti (ut alias in Chronico) non recte supputans, natum anno patris nono (quem probamus esse Christi 634.) dicatatis sex annum fere 31. regni 28. implese: vel si hoc quidem ex antiquis monumentis fideliter descripsisse ipsum putes, annum vero Christi quem veteres isti notare non solebant, ex suo calculo vitiose addidisse dicamus; sane etiam ad annum 665. vivendo pertigisse S. Sigebertum, quando huic rei nulla prorsus certa repugnat auctoritas, neque aliunde constat quis annus numerandus sit primus Childerici sub tutela avia Imnichildis: Quidquid dixeris, annis 21. majorem fuisse, nec anno vulgaris Aetæ 650. obiisse constabit.

B Male autem consulit familiarum suarum, quod Majoris domus Grimoaldi filium Childeberrum regni Austrasiorum heredem delegavit (sitamen delegavit & manifesta usurpati regni injustitia non fuit hoc commento palliata) hac enim benevola erga fidelem eatenus ministrum voluntate aliud nihil lucratus est, quam ut per insperatam Dagoberti nativatem delapsus homo a spe regni in suam familiam traducendi, mox ut Rex finem vite beatum attingit, filium ejus tum forte octennem decennemve, fecerit in Hiberniam transportari detonderique in monachum, mortuum esse mentitus: itaque Childeberrum suum curaverit Regem proclamari. Quam injuriam familiarum Regis illatam minime serens Imnichildis, ad S. Bathildem se contulit, atque ex ejus filiis, tamquam hæreditario jure proximis, secundogenitum Childericum Austrasiis praticiendum impetravit, & Neustriorum opera fidei usa, caput Grimoaldum, ut multi scribunt, ad meritam mortem Parisios pertrahendum curavit: de filio vero ejus Childerico, suppositio Rege, quid actum sit, nemo dicit.

21 Childerico ergo post hæc pacifice in Austrasia regnante, adolefcebat feliciter in Hibernia Dagobertus 11. & circumquaque respiciens, numquæ via se aperiret in patriam regumque remeandi, in Britanniam venit, ibique in S. Wilfrido Episcopum Eboracensem incidit a quo pecunia comitatuque instructus, primum ad maternos in Thuringia amicos se contulisse videtur. Eum deinde ostendimus, adnidente matre & cedente Childerico, regnum Transrhenanæ Germaniæ Alsatiæque obtinuisse; ubi S. Wilfrido patria pulso, vicem redditurus hospitalis obsequii, Argentoratensem obtulit Episcopatum, si vellent apud se remanere: ac denique occiso Childerico, nullosque, ut credebatur, post se liberos ex Bilichilde conjugæ, vivos relinquentes, Ebroinus, ut est in S. Leodegarii Vita, regnum, quod ad fratrem Childerici Theodoricum devolvi debebat, detulit puero cuidam, quem Chlodoveum dixit, persuadens Austrasiis mortuum esse Theodoricum, & dictum puerum esse Clotharii 11. filium. Hoc autem breve intra tempus extincto, ostendimus Dagobertum Austrasiorum consensu circa annum 680. integrum Austrasiam regnum obtinuisse; pro eoque tacendo etiam adversus Theodoricum patrum suorum, cuncta quæ fratris Childerici fuerant sibi nitentem arrogare, gessisse bella, magnasque monasteriis cum aliis tum Stabulæ & Malmundarii fecisse donationes. Hæc inquam omnia ostendimus in Analæis ad Acta S. Sigeberti & deductus toto 2. libro Diatribæ Da-

gobertinæ, asserti nostri veritatem confirmantes ex Sanctorum eorumque probatissimis Vitis, ipsiusque Dagoberti undique conquistis diplomatis: sic ut Sammarthani Fratres, licet Regum Francorum historiam Genealogicam scribentes plane ignorassent Dagoberti hujus rotitum, nec alius quispiam Francicarum rerum scriptor eatenus præloisset, eundem dixerint demonstrari, in Episcopis Argentoratensibus de S. Arbogaste agentes: quos secuti mox alii atque alii in Galliis sunt, neque hæcenus inventus quisquam est, qui opposuerit aliquid.

22 Quin etiam (ut facile est inventis addere) inventa postmodum pecunia est, quæ hujus Dagoberti esse crederetur: ita enim Dagobertinæ Diatribæ auctori P. Jacobus Vignerius ad calcem litterarum Divione datarum 14. Januarii 1667. *Pane excidit mihi, frigore memoriam obtundente, quod antea statueram significare Reverentia vestra, extare scilicet librum impressum an. 1666. apud Sebastianum Cramoisi, inscriptum, Recherches des Monnoyes de France par Cl. Boussier Conf. en la Cour de Monnoyes: in quo libro habetur figura duplex parvi solidi auri, quem attribuit Dagoberto 11. ex Scotia reduci & opera vestra redidit; in quorum altero legitur, DAGOBERT & in altera parte & DEUS REX, in alterius vero altera similiter parte, REX FELIX, qua arguunt non male appositum nominis in Chronico nostro episcopi Oculatissimi.* Hæc ille, alieni inventi minime invidus æstimator: cui hac parte similis fuit, ejusdem Societatis nostræ ac pariter eruditionis vir, P. Joannes de Buissières. Ad hunc enim cum ex Italia reduces Lugdunum diverteremus anno 1662. exhibuit ille nobis ingenue litteras, recens ad se Parisiis datas ab amico, dolente, quod suam Historiam Galliæ quatuor partibus Latine editurus, ignorasset quantum ad eam rem conficiendam præsidii habere poterit ex Sanctorum Februarii Actis, & speciatim ex singulari de tribus Dagobertis Diatriba.

23 Eodem anno mense Julio Cistercium divertimus, evolvimusque antiqua, quæ istuc servabantur Sanctorum Legendaria, ex quibus tum alia Acta transcripsimus, tum illustria valde, & qualia hæcenus non videramus S. Memmii Catalaunenensis Episcopi cum insigni hujus Dagoberti memoria, quam hic transcribere non pigebit. *Postquam tantis effulsit signis & miraculis Deus per servos, (Memmii scilicet, Donatianum & Domitianum, de quibus ex vetustiori Legenda egerat) claruit quoque novissimo tempore in anno secundo sub Imperio Dagoberti (ipse est, qui post longam pressuram reversus est ad propria regna) in mense quinto, in quinta die mensis, secunda vigilia noctis.* Narrato deinde miraculo scaturientis ex S. Memmii sepulcro fontis, & corporis hoc indicio quæsitæ inventionem, nonnullisque eam intra sex menses agrorum curationibus prodigiis, cum dixisset visum non esse, quia longum eas per ordinem texere, sic conclusurus subiungit: *Verum ea quæ vidimus, hæc scripsimus & narramus.* Mense deinde Augusti Parisios advenstos primo ab adventu die excipiens Philippus Labbe noster, duxit ad insignem omnis antiquitatis amatorem D. Antonium de Vyon de Herowal: qui eandem S. Memmii Vitam locumque de Dagoberto restituto, jam antea sibi lectum notatumque in veteri suo quodam optimæque notæ legendario, gratulabundus obtulit, utque transcriberemus, hortatus est: sed negavimus opus esse transcripto, cum jam aliunde habere egraphum ostenderemus in catalogo viatorio nostro: gaudere tamen nos diximus, altero exemplari viso, ejus libenter essemus mentionem facturi vel in recusa, quod suadebat ipse, Diatriba Dagobertina, vel in Martio mense proxime elaborando. Fatebatur enim non tantum hunc locum de novo offerre sese, (quod in re adeo jam demonstrata parum fuisset) sed varias præterea observationes novas nobis occurrisset, quibus tota Regum primæ stirpis historia non mediocriter posset illustrari.

CAPUT IV.

A 24 Hoc memoria retinens Hierovallius cum anno

1666. processum pro Canonizatione Venerabilis Mariz de Maillaco rogatus a nobis esset, 11. Novembris, respondit & addidit; non dubitare sequi observavimus ad calcem tractatus, quem D. Valesius anno 1663. de laudibus Berengarii impresserat, locum ex Vita S. Ademmi, quem ipse nobis coram in suo ostenderat legendario, & postea eodem Domino communicasse esse eum locum singulariter pulchrum, interim impatienter exspectare se, qua in hac materia a nobis edenda promiseramus. Tractatus iste hactenus in manus nostras non venit: quia tamen persuasi sumus eo ubi locus iste exhibetur capite, addidisse auctorem varia circa hanc materiam, quorum par esset nos hic meminisse cum laude; ne, ut alias, se prateritum quereretur, sepius petimus ipsum nobis librum una cum aliis huc destinatis mitti; ac tandem, si talis jam desit propter bella occasio, veredariis eum tradi iussimus, ne forte his jam impressis tardius advehatur. Facturi interim amici desiderio, & titulo nobis hic proposito satis, subiungimus dictis: uxorem Dagoberto fuisse Machildem Saxonum Ducissam: in suggerente Gaspare Bruschio in epitome sua magni operis de omnibus Germaniz Episcopatibus, ubi de S. Arbogasto Argentineni Episcopo per Dagobertum instituto, sic loquitur: *Suscitavit orationibus suis a mortuis Sigibertum, Dagoberti Regis ex Machilde Saxonum Ducissa filium, qui in veneratione prope Ebersheimmanner ab apro percussus, postera die obierat, pro quo pietatis officio dedit Rex ecclesie Argentineni Rufachium cum tota adiacente disione, quem Superius-muntium corrupta voce quasi Mann datum hodie adhuc appellant.* Esto enim communi errore Dagobertum hunc ignorans Bruschi, S. Arbogasti etatem ad primi Dagoberti retulerit tempora, ipsum tamen huc pertinere, idonea confirmavimus auctoritate: nomina autem Sigeberti & Machildis matris, quæ in Mss. S. Arbogasti Actis non reperiuntur, aliunde ipsum bona fide credimus accepisse.

25 Eundem Sigebertum eum esse putamus, qui in antiquiore S. Aldegundis Vita tom. 2. Januarii pag. 1040. Rex appellatur, sub quo & S. Aldetrude Abbatisa corpus S. Aldegundis translatus esse Malbodium dicitur: & pro Sigeberto iudicavimus legendum fortasse Theodoricum esse: atque hanc conjecturam secuti deinde sumus ante Acta S. Aldegundis num. 5. die 30. Februarii. Verum nunc re melius expensa, prorsus verosimile esse existimamus, non tantum Dagoberto II. filium aliquem Sigebertum fuisse; sed eundem vel post Childerici mortem atque suppositum Chlodovæi dejectionem, una cum patre coronatum esse Regem (quemadmodum postea cum Pippino coronati sunt Carolus & Carolomannus) eodemque quo pater tempore ac forsan prælio occubuisse: vel modico tempore eidem superstitem regnavisse. Certe de titulo regio Sigeberti huius vix possumus dubitare, cum non tantum S. Aldegundis Vita dicat huius translationem factam esse a Rege inclito Sigeberto atque beatissima Virgine Aldetrude: sed etiam Historia iussu Childibrandi scripta non unum, sed plures Reges hoc tempore in Austrasia collocet, ita loquens: *Defunctis Regibus, commissis invicem Principibus Ebroino, Martino atque Pippino, adversus Theodoricum Regem & Ebroinum excitantur ad bellum.* Quinam enim hi Reges nisi Dagobertus II. & filius ejus aliquis, cum ipso vel post ipsum regnans? Demortuis porro si curavit Pippinus substituere alium vel ipsius Dagoberti filium, vel ex filio nepotem, nullum ea res successum habuit, victis actisque in fugam Pippino atque Martino, ut eadem historia memorat.

Regium nomen posteris Dagoberti Austrasi quadamtem conservatum usque ad coronationem Pippini.

Majores-domus ex quibus secunda Regum familia.

26 Mortuo Pippino Herstallio sub annum 704. successit, post nonnullas cum noverca difficultates, Carolus Martellus Pippini ex Alpaide filius, vidensque non prorsus sibi tutum esse sine Rege, ut pater fecerat, imperare, Neustriis Burgundionibusque legitimos adhuc ex familia Regia successores venerantibus & Chilpericum Regem agnoscentibus, anno 718. (ut Fulden-ses annales referunt) Chlotharium (utique Dagoberti filium) Regem constituit, nomine non potestate: ipsique, secundum auctorem Appendicis ad Fredegarium, eodem quo Rex constitutus erat anno morienti, substituit Theodoricum II. quem nequaquam fuisse Dagoberti pueri fratrem, multoque minus filium, jam supra ex etate in sigillo expressa indicavimus, & manifeste probat constans eatenus Francorum consuetudo, hæredes defuncti proximos, quantumvis etate minimos, attollendi in nomen regium: adversus quam non fuisse Chilpericum mortuo Dagoberto III. eductus e monasterio, si qualem volunt aliqui causam habuisset Theodoricus, ut præ ipso Rex nuncuparetur. Nuncupatus est autem mortuo Chilperico, totius Clodovæanæ stirpis ultimo; ut qui ex Sigebertinis descendens, proximus esset jure representationis, ob genus a primo Dagoberto Clodovæi atque Sigeberti communi patre ductum: regnum autem si non re, nomine saltem tenuis administravit, ab anno 720. ad 737. tribus pariter dynastiis in unum conflatis imperium.

27 Theodorico huic filium fuisse aliquem præter Childericum ultimum nemo, quod sciamus, memoriæ tradidit posterorum præter Iperium chronici Bertiniani auctorem MS. qui Childericum multo post in Regem electum, fratrem vocat Dagoberti: cujus autem non addit. Nullius ex tribus, quos hactenus recensuimus, fratrem fuisse, res ipsa loquitur: quare cum Adonis Martyrologium, quod in Leodiensi S. Laurentii monasterio auctum, probari potest fuisse ante seculum 12. conscriptum, eodem quo cetera charactere hæc habeat die 23. Decemb. Eodem die passio S. Dagoberti Regis Francorum, qui quadam die pergens venatum in saltu Wauriensis, plenus Spiritu sancto, in loco, qui dicitur Scortias, tribus millibus distante a fisco Sathaniaco, in quo ipse morabatur, filio suo, nomine Joanne, 10. Kal. Januarii martyrizatus est, & ab Angelis deportatus ad Societatem sanctorum Martyrum. Hæc, inquam, ibi cum legantur, sintque ut antiquiora multo sic & fidei majoris, quam Sathana-censis Acta, alibi pro commentitiis rejecta; cur non merito suspiceretur aliquis Theoderici ultimi filium primogenitum fuisse Dagobertum istum, in quo avi nomen reviviscere pater suus ex more fecerit, cuique (licet Rex coronatus non fuerit, cum nempe jam per se potens Martellus non putaret curandum sibi, ut ex Regia stirpe exaltaretur successor sub ejus nomine ipse imperaret) possessio tamen sua in Sathaniaco fuerit & nomen Regis Francorum inter suos, tamquam ei ad quem hæreditario jure regnum spectaret; gloriosior autem titulus Martyris deinde obtigerit, tamquam violenta morte sublato, fortassis in ejus gratiam si non & ejusdem instinctu, in Franco regno possessor incubabat, nullo jure, sed magno favore & potentia subnixus. Atque hæc licet nullis certis confirmata argumentis, sed soli innixa verosimilitudini, fundatæ in traditionibus Sathana-censis Ecclesiæ, quæ hactenus

Carolus Martellus Chlotharium Regem designat.

fratrem Theoderici multo post extinctis Chlodovæanis sumptis.

ex quo auctor videtur S. Dagoberti in Actis.

Reu etiam distas quæ regni fuerit legitimus hæres.

A haftenus nulli certiori auctoritati monstrantur repugnare, & hoc modo sat congrue cum reliqua Francorum conciliantur historia) nemo *vigilantis somnia* esse dicat, nisi qui paratus est de S. Dagoberto Martyre certiora nos & verosimiliora docere: quod cum fiet, in ejus nos libenter sententiam ibimus ad diem, quo colitur 10. Septembris.

Martellus
ab an. 718
joh. imp.
est

Pippinus
& Carolus
mannus
Chilperici
cum occi-
dunt,

18 Porro Theodorico sic, ut diximus, mortuo, & nemine ex liberis ejus ad regnum erecto, sed singulis privatam vitam in aliquo paternorum fundorum, quorum eis relinquebatur dominium, vivere iussis a Martello; perrexit ipse sine Rege Francis atque Burgundis universis summa cum potestate imperare, imperavitque quoad vixit, id est, ad annum usque 741. Huic succedentes filii Pippinus & Carolomannus, nonnullasque in principio regni regio parentis titulo experti difficultates, circa annum 743. Regem proclamavere Theoderici prædicti filium Childericum, hujus nominis ultimum; qui vanam regii nominis umbram tenuit, usque dum conspirantibus in Pippinum Regem consecrandum Francorum omnium Proceribus, ipse in Sithivense monasterium detrusus est, & dedecori suo parvo admodum tempore superstes, e vivis abiit anno 754. Filii quoque ejusdem Theoderici, avum nomine referens, attonsus est in clericum & Fontanellis in monasterio collocatus, sicut ex Chronico Fontanellensi docuimus: qualem autem deinde habuerit vitam exitum vel quando, nos haftenus latet.

quem nepo-
tem Dago-
berti esse
dicimus,

Hæc porro, quæ diximus de Regibus ultimis memoratis, tamquam a Dagoberto II. genus ducentibus, proponimus doctorum virorum judicis expendenda, & certioribus fortasse monumentis, quæ necdum reperta sunt, aliquando productis, vel confirmanda validius vel solide reprobanda. Nec obesse aliquis putet diploma inter Belgica diplomata editum ab Auberto Miræo lib. 1. c. 6. ubi Theodericus II. inter suos progenitores enumerat Chlodovæum proavum, Theodericum & Childebertum avos, quasi uni eidemque esse possent duo avi paterni, & Childebertus Theoderici filius non fuerit: imo tamquam tres avi fuissent, postea duobus illis subiicitur Chilpericus, qui numquam scitur in rerum natura fuisse; cum ab eobidem distinguatur alius Chilpericus, velut ejus, cujus est diploma, Theoderici confobrinus, quem Childerici filium fuisse diximus.

non obstat
te dipl. m.
de Theodo-
rici parte
fide latere
potest.

29 Verum tanta rerum confusio manifestum facit ejusmodi diploma minime sincerum esse: sed ab aliquo, qui regis genealogiæ se periculum existimabat, ineptissime fuisse interpolatum, tum cum veteri Instrumento absumpto vel alias deperdito, transcriptum novum exemplar est; quod olim frequentissime factum novimus, & liberiorum audacem temeritatem agnoscimus in testium subscriptionibus, annis Christi, aliisque similibus perperam veteri textui inferendis. Neque longe quaerenda exempla sunt: capite namque immediate apud dictum Miræum præcedente legitur Privilegium immunitatis Abbatæ Vedastinæ concessum Kalendis Maii anno 7. Theoderici Regis prioris seu Christi 686. a S. Vindiciano Cameracensi Episcopo, illa ordinante, ut præfertur in conventu venerabilium Episcoporum Audaceni, Austregisili, Audomari, Eligii, Faronis atque Lamberti, nec non illustrium Abbatum Wandregisili, Philiberti, Bertini atque Sempilionis: quorum deinde singulorum adduntur subscriptiones. Interim constat Austregisilum Archiepiscopum (sic enim subscribitur, ut alius, quam Bituricensis intelligi nequeat; quamvis eo tempore nemo aliquis Metropolitanus Archiepiscopi titulo usus inveniat in subscriptionibus Conciliorum) anno 624. fato functum; Eligium Noviomensem (cujus Vitam S. Audoenus hic relatus scripsit regnante Childerico decessore Theoderici) anno 675. Lambertum Trajectensem Stabularium in exilio septennali tunc vixisse, Godescalco in ejus locum intruso, jam inde ab anno 681. Nihilominus levia de-

frat. & a.
dind. apud
Miræum
præcedunt.

prehenduntur vitia in Abbatum, qui interfuisse & subseripsisse finguntur, nominibus: nam S. Wandregisilum Fontanellensem anno 773. excessisse ex hoc mundo, accuratissime probavimus 9. Febru. ad Vitam S. Ansberti, æque Abbatis Fontanellensis: Philibertum vero Gemmeticensis, exulem tunc apud Episcopum Pictaviensem egisse, testantur ejus Acta ad 10. Augusti illustranda, nec nisi nono post anno redivisse, Ebroino jam extincto. Atque hæc, ne cuncta utriusque diplomatis vitia scrupulosius examinentur, sufficere possunt, ut intelligat Lector, neque ipsa undique satiscientia nobis debere opponi, neque levi oculo Regum diplomata a nobis percorri, vel absque acri judicio assumi in testimonium veritatis assertæ.

30 Nunc ad Dagoberti nostri II. filias transitus fiat. Rathildem sive Rotildim, & Regentrudem nominant aliqui, communi quidem errore ad Dagobertum I. vel etiam ad puerum sive III. delati, quia secundum ignorabant: sed quas hujus fuisse oportuit, si fuerunt alicujus Dagoberti. Et hoc quidem de secunda sustinet Browerus, quia ipsam Adela, mox nominanda, in suo Testamento appellat *Dulcissimam germanam*: de prima Coecicius c. 12. hanc esse volens illam, quam a Florentio S. Arbogasti Argentoratensis Episcopi successore, ut ejus Acta varia tradunt, visu ac loquela, quibus a nativitate caruerat, fuisse donatam legimus. Ceterum his, de quibus nulla alia extat memoria, prætermisiss, nominanda imprimis nobis est S. Irmina: quam tam illustribus argumentis probavimus esse ex II. Dagoberto prognatam, libro 2. sæpe nominatæ Diatribæ a cap. 6. usque ad 14. ut superfluum sit ea hic vel summatis retexere, cum rursus illa proferri debeant ad 24. Decembris, quo colitur; quando etiam licebit expendere & resutare, si quid Trevirenses obiciant contra sententiam nostram, persuasi a Brouvero fuisse ex Dagoberto I. genitam. Interim fidenter asserimus Modeltam, non Horreensem, sed Avendensem Abbatissam, majori longe errore dici S. Irminæ sororem: quod ipsum ex dicti libri 2. cap. 12. prorsus corrui, iterumque ad ejus Vitam patebit 4. Novembris.

Dagobertus
a filijs alii
qui Rathil-
dim & Re-
gentrudem
faciunt

quod est de
S. Irmina
certum;

31 Ibidem pag. 127. probavimus Dagoberti nostri filiam fuisse Adelam, monasterii, quod Palatium dicebatur, prope Treviros fundatricem. Liquer hoc ex ejus testamento, quod condidit anno 12. Theoderici Regis, Christi 731. Eam, tunc temporis viduam, antea ex legitimo matrimonio genuisse Albericum, patrem S. Gregorii, ecclesiæ Ultrajectinæ ab anno 724. ad 776. Administratoris, mensis Augusti die 25. recolendi, ex ipsius Gregorii nepotis Vita patet: ex eademque constat plures Gregorio fuisse fratres, partim ex prioribus patris sui nuptiis, partim ex eadem matre uterinos: quorum hi in silva a latronibus occisi sint, istorum vero aliquis genuisse debuit S. Albricum, Ultrajectinæ sedis defuncto Gregorio patruo Episcopum usque ad an. 784. mortuum 14. Decembris. Alfridus enim in Vita S. Ludgeri decessoris sui, cujus magister Gregorius fuerat, nu. 16. Gregorii nepotem vocat Albricum, avito utique nomine dictum, ut licebit ad 26. Martii legere. Atque hic de Dagoberti II. posteris agendi finis sit, quando alia nulla nobis monumenta suppetunt, quibus probemus, alios uspiam ullos nobilis hujus propaginis furculos extitisse. Ut autem clarius pateant omnia, ad Genealogiam Regum Dagobertinorum addimus explicationis causa etiam Majores-domus, in horum Regum pluribusque Sanctorum Actis toties nominatos, ut prorsus necessaria eorum notitia sit; eorum inquam, a quibus secundæ stirpis Reges fluxere, Mero-vingicis abdicatis.

itemque de
Adela
F

S. Gregorius
Ultrajecti-
ni ante
ab anno S.
Alberici.

32 Primus B. Pippinus de Landis fuit, de quo sub annum 646. mortuo, plene actum a nobis est 11. Februarii. Successit ei in dicto munere Grimoaldus, qui quomodo, ob Childebertum filium loco Dagoberti II. intrusum,

S. Pippinus
& Grimo-
aldus Ma-
jores-do-
mus,

A trusum, dignitate fuerit ac vita privatus, jam satis superius insinuatum est: quæ autem exinde tempestates familiam nobilem involverunt, una cum S. Ita sive Iduberga, Pippini vidua, explicatum habes 17. Martii, ad vitam filiarum S. Gertrudis Abbatis Nivellensis, anno 664. mortuæ. Hujus soror S. Begga Ansigisio Duci, filio S. Arnulphi, nupta, eadem junior multo fuit, tandemque post vixit, ut post mortem sororis anno 33. Christi 697. de construendo monasterio cogitans, Nivellas venerit; anno abhinc secundo, perfectis omnibus, translata ad Dominum: quæ in S. Gertrudis Vita nu. 18. legi possunt. Interea dissipatis paulatim nebulis, discussaque invidia, quam Grimoaldi ambicio totius confilaret familiæ; non tantum relevata illa, sed multo quam antea magis sublimata est viribus opibusque sub Pippino Herstallio, Beggæ atque Ansigisii filio: qui ab anno 687. ad 714. titulo Majoris-domus fulgens, apud Austrasios Neustrasiosque summam paulatim obtinuit potestatem. Fuit ei uxor Plestrudis, ex eaque filii Grimoaldus atque Drogo: sed uterque immaturo fato extinctus, hic anno 708. iste paullo ante patrem occisus est. Supererat ex Grimoaldo Theodaldus filius: quem substituit marito Plestrudis avia, numquam a Pippino repudiata, sicut cap. 2. lib. 3. in Dagobertinis ostensum est, sed ad extremum mariti sui in publicis Actis signandis sociæ. Verum prævaluit tandem Carolus Martellus, ex Alpaide pellice Pippino natus, præimbelli videlicet puero vir armis strenuus; & Francorum monarchiam, (solo titulo minor, quam Reges, aliis major omnibus) partim cum Rege, partim absque eo rexit ab anno 714. defunctus 741. mense Octobri: cuius nomen a turpissima nota damnationis æternæ, de qua per divinam revelationem S. Eucherio Episcopo Aurelianensi factant constituisse sinxerant aliqui, vindicavimus 20. Februarii, ad Vitam illius Sancti, §. 3. 4. & 5.

33 Martello patri succedentes filii, Pippinij Brevis & Carolomannus, partiti inter se provincias sunt: sed hic rerum humanarum cito peritæsus, monachum Cassini in S. Benedicti monasterio induit. Pippinum deinde Franciæ totius Proceres impulserunt, ut exauctorato, qui nomine solo tunc regnabat Rege Childerico, regium ipse nomen suscipere: quod anno 650. factum esse diximus in Dagobertinis, & confirmavimus, tum ex diplomate Donationis Epternacensi monasterio factæ anno (ut præfertur) Incarnationis Domini 752. Indictione 5. anno vero Domini Pippini Regis tertio, partim ex consensu quam plurimorum MSS. Annalium. Sunt tamen auctores magni, qui paræ antiquitatis & ponderis testibus nixi, annum 752. primum numerant Pippini Regis. Quare vix jam amplius dubitamus, quia varia variæ epochæ hanc induxerint discrepantiam; dum scilicet alii annos Pippini ordiuntur ab anno 730. quo titulus Regis eidem a Romano Pontifice est delatus, quem proinde in signandis diplomatis ipsemet primum annum dixerit: quando scilicet legati, qui Romam de regno consulturi erant missi anno præcedenti, reverterunt in Franciam, renuntiantes, quod auctoritas Apostolica juberet Pippinum Regem esse: quamvis coronatio sua non nisi anno post sequenti, ad publica regni comitia convenientibus omnium Francorum proceribus, & quidem circa finem ætatis, peracta fuisse videatur, exauctorato prius & in monasterium recluso Childerico: id enim anno 751. factum esse habet antiquissimum Chronicon nostrum, ab his temporibus vix ultra annum 863. ductum. Hoc ergo respectu, ii, qui ex more apud Gregorium usurpato, epochas Regum ab anno pleno ordiebantur, ipsumque annum 751. adhuc tribuebant Childerico, coperunt annum 752. nominare primum Pippini Regis, ut hoc modo duplex epocha Pippini habeatur, utraque vera, utraque antiquissimis auctoribus probata.

34 In his autem qui posteriorem Epocham sequi ma-

luerunt, fuit scriptor prorsus coxvus, & paucis post D rem gestam annis ea narrans, quorum ipse potuit ex parte tellis oculatus fuisse, utpote apud S. Dionysium monachum, ubi Pippinus iterato inunctus ac coronatus est una cum filiis a Bonifacio Papa, postquam tribus annis regnarat. Factam autem esse hanc coronationem & inunctionem anno Christi 754. omnes consentiunt: sed anno jam ad 28. Julii provento: quare idem monachus, qui annum 752. primum numeraverat Pippini, annum 655. primum numerat filiorum, eandem utrobique rationem servans. Dictum porro testimonium invenimus in codice perquam antiquo, qui apud nos est, ipsius illius monachi propria manu & conspicuo admodum character exaratus in membrana, continens S. Gregorii Turonensis librum de Vitis Patrum alterumque de Gloria Confessorum: quem codicem a Collegio nostro Molshæmienti aliorum librorum permutatione redemimus, eundem tam rem P. Petro Richart, sacra Theologiae ibidem Professore. In hoc autem codice in penultimo folio ante Vitæ quasdam Sanctorum dictis libris deinde subiunctas (istis ubi finit liber de Gloria Confessorum, ut prima columna versæ paginæ paucarum linearum spatium occupans) leguntur sequentia tum in reliqua parte dictæ columnæ, tum in columna altera ac deinde in prima ultimi folii parte, eodem character & aramento, quo toti præcedentes libri ac subsequentes eodem in codice Vitæ.

35 Si nosse vis, Lector, quibus hic libellus temporibus scribitur videatur esse conscriptus, & ad sacrorum Martyrum præstiosam editus laudem, invenies anno ab Incarnatione Domini septingentesimo sexagesimo septimo, temporibus felicissimi atque tranquillissimi & Catholici Pippini, Regis Francorum & Patricii Romanorum, filii beate memorie quondam Caroli Principis: anno felicissimi Regni ejus, in Dei nomine, sexto decimo, indictione quinta: & filiorum ejus eorundemque Regum Francorum Caroli & Carlomanni (qui per manus sanctæ recordationis viri beatissimi Domini Stephani Papæ, una cum prædicto patre Domino viro gloriosissimo Pippino Rege, sacro chrismate, divina providentia & Sanctorum Petri & Pauli intercessionibus consecrati sunt) anno tertio decimo. Nam ipse prædictus Dominus gloriosissimus Pippinus, Rex pius, per auctoritatem & Iussu venerabilis viri Fulradus Archiepiscopi & Abbatis monasterii sancti chrismatis, per manus beatorum Sacerdotum Galliarum & electionem omnium Francorum, tribus annis antea in regni solio sublimatus est: Postea per manus ejusdem Stephani Pontificis, die uno in beatorum prædictorum Martyrum Dionysii, Rustici, & Eligii ecclesiis (ubi & venerabilis vir Fulradus Archiepiscopus & Abbas esse cognoscitur) in Regem & Patricium, una cum prædictis filiis Carolo & Carlomanno in nomine sanctæ Trinitatis unctus & benedictus est. In ipsa namque beatorum Martyrum ecclesiis, uno eodemque die, nobilissimam atque devotissimam & sanctis Martyribus devotissime adherentem Bertradam, jam dicti gloriosissimi Regis conjugem, prædictus venerabilis Pontifex regalibus indam cyrindibus gratia septiformis Spiritus benedixit: simulque Francorum Principes benedictione & Spiritus sancti gratia confirmavit, & talis annus interdictu & excommunicationis lege confirmavit, ne numquam de alterius laudibus Regem in avo præsumantelligere, sed ex ipsorum, quos & divina pietas exaltare dignata est, & sanctorum Apostolorum intercessionibus per manus Vicarii ipsorum beatissimi Pontificis confirmare & consecrare disposuit. Hæc ideo caritati vestri breviter in novissima paginula libelli inseruimus huius, ut per succedentium temporum & vulgi relatione propago in avo valeat cognoscere posterorum.

A

APPENDIX APOLOGETICA

pro *Diatriba de tribus Dagobertis Francorum Regibus.*

Valesius
autem et
go autem
rem Dia-
triba mi-
nus equi

36 **H**actenus Genealogia Regum ordinem ac chrono-
taxim paraveram prælo, tacito ferme ubique
Hadriani Valesii nomine, ne immodestæ illius ad tomum
2. Rerum Francicarum præfationi cogerer respondere.
Cum enim suspicionem æstu abreptum se scripsisse istam
ipsi *Diatriba* Dagobertinæ auctori esset confessus, velle
autem de cetero amicitiam colere cum hominibus, quos
non ineruditos cognovisset; non existimabam retractan-
dam esse injuriæ semel condonatae memoriam. Videbam
etiam neque magnam ejus apud eruditos francos aucto-
ritatem esse, neque ab ullo credita fuisse quæ scripserat;
ut sine magno dispendio veritatis vel dissimulari posset res
tota, vel expectari ab ipsiusmet calamo reparatio noxæ.
Sane cum intellexi, proximo postquam Parisiis disces-
seramus anno, vulgatum ab eo libellum fuisse, cui lo-
cus aliquis ex S. Memmii Vita, Dagoberti 1. regnum
confirmans, subnecteretur; omnino existimavi hanc
fuisse captatam occasionem ad obliterandam insigni
aliqua auctoris laxi commendatione notam, eidem prius
sine fundamento impositam: quid enim ad Berenga-
rii laudes vel Adalbertonis carmen, quæ isto tractaban-
tur libello, facere poterat Dagobertus; nisi ut vel hoc,
quod sperabam, fieret; vel ex multis erroribus, quos
ei retexisse poterat *Diatriba* sedatius lecta, aliqui retra-
ctarentur?

domi-
talem
talem
talem
talem
talem

37 Allatus interim diebus hisce Antuerpiam est li-
bellus ipse, vanamque fuisse spem meam ostendit. Ut
enim oculos in ultimas illas pagellas coneci, non modo
occurrit ipso in principio de S. Sigeberti ætate annis 11.
conclusa error, quem mirari possem Februario viso a Va-
lesio non fuisse depositum: sed rursus legi prioribus simi-
lia sic jactantem: *Primus ego anno 1647. ex Malmesbu-
riensi & S. Salaberge Vita didici & observavi Dagober-
tum, regno ac domo expulsum factione Procerum, ex Hi-
berniam in Britanniam transisse, & a Wilfrido Eboracen-
sium Episcopo hospitaliter exceptum, equisque & armis in-
stratum revertisse in patriam: quare & in præfatione to-
mo 2. Rerum Francicarum præfixa dixi, Dagobertum
videri restitutum in regnum: sed quem duobus illis aucto-
ribus adiungerem tertium nuper reperi.* Et in fine addit,
C quod festinaverit hanc nuperam observationem suam
proferre in lucem, tum ob alias causas tum vel maxime,
ne a quoquam, ne jam saepe contigerat sibi, in illius editio-
ne praeveniretur, atque postea ad repetendam rem compul-
leretur miserrima necessitate.

depre-
candi
omni-
bus

et fuit
negligen-
tiam suam

38 Hæc legens, quid prius, quid posterius admira-
rer non habui. Quid? Adeo famæ suæ prodigum esse
Valesium, ut amice monitus quod in *Diatriba*, prius ex
sola præfatione & capitum titulis ab ipso cognita ideoque
temere impugnata, plura nec minus gravia invenire pos-
set pro veritate eadem testimonia, & multam quam ac-
cipere ex ea tunc neglexerat lucem regno Regis prædi-
cti afferre; indicaret ultro, quod ne tunc quidem inspi-
cere ac legere eam curaret, publice confitendo solum il-
lum de S. Memmio auctorem eatenus esse repertum a se,
quem prioribus duobus adiungeret tertium? Quis vero
existimaret adeo ipsi vilem futuram amicitiam, ultro
quæsitam ab eo recenterque accepta injuriæ temeri-
tatis indulgentia coalitam, ut eam vellet tam cito re-
scindere, injustissimam illam de suis observationibus
sibi subductis querelam sic repetendo, quasi viveret ne-
mo qui posset intelligere, eundem utique ab ipso ar-
gui criminis hujusce reum, quem sui Tomi 2. pag. 421.
dixerat, occulto litterarum commercio ex ipso, non tamen

arque ten-
tam aliam
fandit
mentem
tunc po-
tuitur.

per ipsum, didicisse Dagobertum, Sigeberti senioris f. D
him &c? quasi etiam ex insimulato auctore nullum au-
divisset verbum, quo debuisset ejusmodi suspicionem de-
ponere, & persuaderi, Dagobertum illum alteri longe
citus fuisse cognitum & pluribus in Belgio indicatum,
quam ipse de Malmesburienfi legendo cognitionem fa-
sciperet.

39 Ut ergo satisfaciam nonnullis amplissimæ dignita-
tis viris, pridem quæstis apud nos, prorsus impunitam
dimitti insultationem adeo insultam, velut si auctores
expositos communi luci nemo ante Valesium inspicere
potuerit; utque magistri mei denuo laceratis æstimatio-
nem a tam infami liberem suspitione; non gravabor,
Hadriane, ex tractatu de S. Servatio quem pridem adver-
sus tuum de illo Sancto in duas personas distrahendo
commentum idem auctor conscripsit; cum recens esset
injuriæ sensus, mox autem prævalente ingenua sibi in
tolerandis æmulis facilitate suppressit) excerpere quæ-
dam, unde cognoscas quam importune recoxeris cram-
ben illam, nescio cujus livoris erga immerentem ami-
cum aceto conditam. Ita autem habet eo loco, ubi que-
relarum tuarum meminit: Fatetur Valesius negandum
non esse, quin in *Diatriba* ista multa sint observata, quæ
ante nemo observavit. Idem de toto opere nostro, ubi na-
tæ otium legere dignabitur, dicturum confido; cer-
toque cogniturum, eos esse nos, qui nolimus alienis plu-
mis spectandi aut verius irridendi prodire; sed qui so-
leamus quæcumque ab aliis forte didicimus singulis sin-
gula referre accepta, adeo ingenuæ & liberaliter, ut
multis in hoc nimii videamur.

autem per-
datur;

in opere
nostro jam
singulis
sermone
tribuit

E

40 Aserit ille de studiis suis, quod ab anno 1647. co-
perit *Willelmum Malmesburiensem* aliosque externos aucto-
res evolere. Id ego annis duodecim cepi citius, & qui-
dem sic cepi, ut cum rebus inter me & Collegam Bol-
landum nondum plene constitutis, sumpsissem mihi statim
a principio horum meorum studiorum parandum
prælo Februarium, interim dum Januarium ipse confice-
ret, cumque in eo viderem S. Sigeberti Regis, Pippini
Ducis, Vedasti, Amandi, Ansberti, Eucherii, Eleu-
therii Episcoporum Acta occurrere, de his autem statui
nihil certi posse nisi cognita Regum primorum apud
Francos successione, & uniuscujusque eorum in regno
ætate: eam in rem primas curas converterim, ipsoque
in limine impeggerim in illum Malmesburienfis famosum
de Dagoberto locum. Dumque per omnia me sollicite
verso (videbam enim & in hoc & in aliis plerisque stirpis
Merovingicæ Regibus plurimum a vero aberrare rece-
ptas passim opiniones) primum observavi chronicon, Ge-
sta Francorum appellatum, quod alios passim post se tra-
xit auctores ut Clotharii III. regnum ad annos quatuor
coarctarent, anonymi cujusdam fabulatoris esse, inter
antiquas ac fide dignas historias nequaquam numeran-
dum. Vidi deinde *Fredegarii* chronicon ad dicti Chlotha-
rii tempora non esse deductum, sed cap. 90. ad annum 4.
Chlodovei finire.

etiam ante
prius quam
ipso de Da-
goberto re-
cogitaret

fuisse enim
auctorem
Diatriba
eorum

41 His ita depreheosis, difficultas restabat ut anni
14. Chlotharii apte infererentur Francorum Regum chrono-
logia, ideoque excutienda fuerunt monumenta om-
nia typis edita & in membranis antiquis exarata diploma-
ta, sive anteriorum sive succedentium eadem in stirpe
Regum; eaque diligentia manifestum comperi, inter Da-
gobertum primum & ultimum unum esse interponen-
dum, qui tempore Chlotharii, Childerici & Theodorici
fratrum regnavit in Alsacia. Ab illis porro accensus prin-
cipis, Stabulensis ac Malmundariensis monasterii anti-
quissima tabularia excutienda judicavi, non varia spe du-
ctus in his posse haud levia sententiæ jam constituta haberi
subsidia, quæ quibus adniventibus impetrarim, ubique
in *Diatriba* professus sum. Eodem plane tempore Imni-
childem notavi fuisse S. Sigeberti uxorem & genitricem
Dagoberti jam recte: cujus deinde in tota Australia re-
gnum

et alia
plura eo-
dem spe-
ctantia,

gnum

Agnum indicarunt mihi Acta S. Irmiae & testamentum Adele filiarum ejus, ipsiusque Dagoberti diploma patrem Sigebertum agnoscens; atque ita inveni vera esse quae antea legeram de Dagoberti reditu ex Hibernia in S. Wilfridi Actis deque bellis gestis cum Theodorico patruale in Vita S. Salabergae: quae duo postrema testimonia, ut sola notantur in dedicatoria Epistola, ita sola mihi fuisse argumento ad asserendum vitam & regno Dagobertum II. non dixisset Valesius, si totam Diatribam legere voluisset; agnovissetque praeter ista quae ista me per suos singula annos deducunt demonstranturque, admodum pauca & prorsus confusa esse quaecumque cognovit hactenus & vulgavit ipse de illo Dagoberto.

43 Ita porro, ut dixi, repertam conquistamque maximo labore scientiam, non statim protrusi in lucem publicam, novae inventionis laudem appetens; neque veritus ne alicuius plagiario innotesceret, abditam prorsus sub modio habui: sed proprio non omnia fides iudicio, & gnarus tempore maturefcere cuncta, moram induli ipsi mihi usque quorum sententias exquirebam amicis. Fuerunt autem hi mihi tunc in Belgio multi; varii etiam longius distiti, quibus cogitationes meas indicavi per litteras: cum homine autem Gallo ad usque tempus vulgatae Diatribae non fuit mihi de Dagoberto questio, nisi cum P. Henrico Ignatio Godesfruy, Rectore Societatis Jesu Rotomagi, ex quo anno 1654. didici, certum esse quod alibi pridem legeram de Rotomagensi Dagoberti sepultura. Quid Valesius de eo cogitaret essetque scripturus, nec ego curavi ex aliquo querere, neque aliquis me docere laboravit, libris autem ejus necdum editis non potui divinare, ut, quod postulat, eundem ex aquo reciperem in partem confessionemque ejus rei, quam quia nemini acceptam debebam nec alicui ante me sciebam incidisse, totam mihi asserui: libenter Valesio permitturus, ut quod suo se acquisivisse dicit studio, totum sibi vindicaret; imo nec amicorum, quos dixi, cuiquam indignaturus, si per aliquem eorum factum est, quod fieri facillime potuit, ut conatus meus Valesio innotuerit.

43 Nolim interim in suspicionem vocari ab eo etiam Cantarelli Fabri demortui nomine, quasi is nihilo minus, quam ipse in Dagoberto, fuisset admiratus in Chlothario, quod annos illius 14. in Diatriba mea invenisset cunctis iis rationibus auctoritatibusque fultos, quibus ipse eisdem cognoverat & cognitos Valesio communicaverat. Qui meas ipsiusque apud Valesium auctoritates conferret inter se, facile is cognosceret non omnes easdem, sed aliquas etiam diversas utrique praeluxisse: utri autem serius vel citius mihi magnopere referre existimo. Observationem tamen illam, non modo cum eam digererem principio horum studiorum, sed neque adhuc cum S. Sigeberti Acta jam impressa haberem, inter viros doctos fuisse Parisiis receptam colligere potuissim ex Philippi Labbei Miscellaneis curiosis pag. 426. tom. 2. eodem anno impressis, ubi admodum ambigue suspensioque prorsus iudicio de hoc puncto loquitur; etsi nonnulla istae proferat documenta, quibus sane ad meam sententiam confirmandam uti voluissim, nisi adeo sero venisset in manus, ut Diatriba mea jam versante sub praelo, anioris tempusque defuerit totos illos tomos accuratius evolventi.

44 Quin & ad Cantarellum fidenter dedissem litteras, si in Considerationibus illius historicis super Genealogia domus Lotharingicae, ab illo vulgatis anno 1642. ullum talis novitatis, etiam sub dubio animadvertens vestigium reperissem. Etenim Bollandum inter & Cantarellum nonnulla extabat officiorum epistoliarumque communio, & harum una superest adhuc, quae possit omnibus manifestum facere, quantum vir ille de se humiliter, de studiis nostris sentiret sublimiter: ut parum verosimile videatur conqueri illum Va-

lesio voluisse de me; longe autem verosimilius, Bollandum, qui suorum studiorum subsidia & arcana, magis quam forte expediebat liberaliter, communicabat cum amicis, inventi mei conatusque notitiam ipsi Cantarellum, & hunc Valesio impertivisse: quod sicut nec huc, nec illi, nec alteri cuiquam vitio vertendum existimo (cum fateatur Valesius a quo acceperit; & Cantarellus, modo foret in vivis, non incunctanter auctorem proferret, si praeter seipsum habuit aliquem) ita mihi non putobesse debere, si eodem quo ego meas annorum multorum meditationes vulgavi tempore, etiam aliquid eadem in re studio suo (nec enim negare velim) detexerit Valesius. Sed utrum quod invenisse se dixit etiam potuerit ad perfectum adducere, tunc patebit, cum, quod ego feci in Chronologico Indice ad Diatribam, annos, quibus unusquisque Rex regnare coepit ac desit, audebit omnes designare, & quae in suis Francicarum rerum tomis intricata atque inexplicata reliquit plurima, distincte proferet, sic ut a principis & assertionibus propriis non debeat saepius saepiusque recedere, & perperam constituta retractare.

45 Nunc ipsam Cantarelli epistolam videamus, dignam sane quae lucem videat ex Gallico fideliter Latine reddita, qualem anno 1648. 3. die Maii scripsit. *Distuli respondere eleganti epistola tua, qua me 26. Martii dignatus es, donec absolvissem apologiam pro libro meo de conjugio Anberti & Blithildis, injuriose tradito per quamdam Jurisconsultum Marcum Antonium Dominici, qui se sapienter allegat. Sane divina saltem providentia existimo ut R. P. Thiersanti mihi traderet doctam & elegantem epistolam tuam eo ipso momento temporis, quo respondebam cuidam loco adversarii mei, post allegatam auctoritatem tuam exprobandis, a se contra me stare viros omnes doctos: quia scilicet tres quatuorve literati, quorum consiliis laboribusque succurrunt, ipsius tenent opinionem. Etenim nomen ipsum usque adeo celebre & illustre est, ut vel solum sufficiat ad demonstrandum viros magnos a meo conatu non abhorrevit. Itaque impelli me sentio vehementer, ut tuum de me testimonium, nisi tu nolis, in publicam lucem dare velim. Non equidem ignoro imputandum id vanitati ab aliquibus propter extimas laudes, quas mihi tribuit Reverentia vestra: verum tamen respectus veritatis, cui maximopere servio patrocinium a pio prudenti & facundo oblatum calamo, coget nihil pensi habere istorum iudicia. Possim tamen ostendere etiam alias plures hoc de argumento virorum eruditionis omnino excellentis epistolas, & eorum ordo ex vestra doctissima Societate: verum ab iis vulgandis abstinco, tam ne studio quatuor testimoniis numerus videatur, idque majore jure in culpam vertatur jactantia, tum quia mihi sola tua approbatio sufficit, vel eo magis, quod de illa nec cogitanti quidem ultro sit oblata eo tempore, quo velut in Sanctorum honorem injuriis accusor ab amulis; propterea quod nonnullos eorum, veris suis laudibus conspicuos satis, vellem alienis & falsis onerari, nec sine iudicii discreti examine admittenda censuerim qualibet Acta, ipsorum nomen praefereant; ostendens quidam eorum esse, in quibus pietatem superavis vitis quadam abjectaeque credulitate. Ingens illa utilisimaeque molitio (ad cuius absolutionem ut tuos annos possis extendere Superos omnes obrestor) includit modicam illam partem, quam meis studiis illustrandam suscepi: adcoque obligor vel hoc nomine tibi subicere conatus meos, idque palam ac publice profiteri.*

46 Hactenus tum Cantarellus in Epistola, tum Diatribae auctor in suo, quem dixi, de S. Servatione quaquam in duos dividendo tractatu: quibus addere coronidis loco quaedam monita Valesio velim, primum, ut ipse qui toto passim opere suo multa de Sanctis tractat, non ita contemptum habeat positum in eorum Actis elucidandis laborem, ut, nisi nuda a notis & commentariis edantur, recipere ea nolit. Si enim ipse, ob paucitatem antiquae historiae peritorum, quaerit, quotusquisque

certe famulorum hunc illum

E per opt. Holm. po. Holm. os. ejus disti. mulo fir. mane p. f. sententiam suam.

propter extimas laudes, quae mihi tribuit Reverentia vestra.

Non velle Parisiis facere, quod vultis obsequi; noli ed. Acta Sanctorum.

A libros a se scriptos evolaturus sit, quousque quisque qui evoluerit intelleximus, etiam si nec obscuris nec barbaris utatur vocibus? quanto id potiori jure deberet de Actis Sanctorum quæri, si notis & commentariis destituerentur, in quibus tot obsoleta verba misceantur, tot locutiones inferuntur multiplici barbarie obscuræ & intellectu difficilissimæ? in quibus tot recondita historiarum & quasi demortuæ resuscitantur, quas scioli aliqui, opinionum suarum vanitate turgentes, nigro calculo obducturi sunt promiscue omnes, nisi ex sic tractentur, ut rejectis falsis stabiliantur vera, certaque a dubiis & probabilibus discernantur?

quod talis
sit illi, quæ
discreta
probabilis
religiosa
insignitum.

47 Alterum, ut nobis, quod *Vitis Sanctorum* qualibuscumque addidisti, earum in verba religiose jurare soleamus, non prius obiciat quam opera nostra ipse legerit, idque jure nobis obici posse compererit. Confidimus enim vel ipso iudice absolvendos nos ab ea levitate, laudemque relaturus, quam alii passim nobis concedunt, quod in Sanctorum Actis examinandis, secernendisque, & si quando opus est reiiciendis, omnem eam posuerimus diligentiam quæ pene ad hominem possit sperari. Quod si grave ipsi est nostra legere accuratius, non præcipiet decursis obiter paginis sententiam, prout fecit, cum Diatribæ auctorem arguit *vigilantem somniasse temereque effusiisse Dagobertum Regem ac Martyrem Satanacensem* animum eundemque videri; propterea quod argumenta, quibus id aliquibus probari videtur, ipse retulerit: id enim sic retulit, ut (quod mirum est paucas post lineas contradicentem priori censuræ suæ scribere potuisse Valesium) *falsa commentitiaque censueris Acta Satanacensia*, in quibus Martyr ille Sigeberti Regis filius dicitur. Cetera quæ a cævis probatisque auctoribus descripta invenimus, aut ceteroquin graviter fideliterque composita, si melioribus rerum ac temporum notis notis nusquam repugnant, cur non suscipiamus religiose? Utinam ipse, qui in dicta superius Præfatione

affirmat, *Historiam a se scriptam posse esse Gregorio Turonensi, vel potius Gregorium atque etiam Freacgarium legentibus hand obscuri commentarii loco*, in amborum vel prioris saltem verba juraret religiosius: non toties ea ex sua interpretatus phantasia detorsisset in sensum a sensu auctoris sui prorsus alienum, quandoque & contrarium: quod alibi, si necesse sit, poterit exemplis non paucis monstrari.

48 Adversus virum eruditum & pluribus editis libris Parisiis clarum, sed ex Valesii convicio *de trivio Theologum*, ipse in eadem sua præfatione, *Unum*, inquit, *meos lectores velim, nisi qui in litteris ac in historia nostra evoluenda consenseris, de meis scriptis recte judicare neminem posse: nec a quolibet temere & sine causa argui eum oportere, qui Francorum popularium suorum patriæque gloriæ assiduam per annos 23. operam & majorem aetatis partem gratis impenderit. Quid enim iniquius, immo verè quid absurdius est, quam ea improbare atque damnare quæ non intelligas? Videat Valesius ne pro nobis alius quispiam ista adversum se intorquenda putet, paucula immutans verba, & pro Francis eorumque historia Sanctos illorumque Acta substituens. Nos tantum non sumimus nobis, ut tam paucos existimemus de rebus nostris posse judicare: doctis pariter & indoctis debitores sumus, quia utrisque signavere Sancti quæ utrique sequerentur vestigia; eaque in ipsorum gestis posteritati commendata, sed temporum injuriis pene obtrita, renovare contendimus; & ne mediocriter dumtaxat eruditi circa eadem palpabundi oberrent, notis commentariisque illustrare. Cujus rei causa si nihil nobis vult debere *avertidamus* Valesius, neque nostra nec operis nostri quidquam existimamus interesse: merito tamen miramur ab Sanctorum Vitis, quas pluribus locis parvi a se fieri ostendit, querere ipsum gloriam agniti sui unius industria Dagoberti secundi.*

quod suo
temore dis-
judicant
prohibent
temore al-
judicant
illud

E

I N D E X

S A N C T O R U M

AD TREDECIM ULTIMOS DIES MARTII.

A

- 24 **A** Batas M. in Mauritania. *Ex Mroll.* 480
 31 Abdas M. in Africa. *Ex Mroll.* 905.
 26 Abebas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais* 619
 25 Abel iustus ob figuram Christi crucifixi relatus 142
 27 Abibus M. in Perside. *Ex Actis SS. Jona & Barabasis.* 691
 31 Acacius Ep. Conf. Melitenæ in Armenia minore 903. Acta disputationis *ex MSS. & Membris.* 964
 30 Achaicus M. Thessalonice. *Ex Mroll.* 817
 29 Achaia M. Antiochiæ aut alibi. *Ex Mroll.* 770
 27 Acutus M. in Africa. *Ex Mroll.* 688
 27 Adalperus Ep. Tridenti M. *Ex Pyrrho Pincio & Ughello.* 707
 19 Adelrudis Wintershovii & Gandavi 34 Vita in *Actis S. Landoaldi* 35. Adventus Roma in Belgium 376. Sepultura 28 d. Elevatio 39 b
 19 Adrianus M. Wintershovii in Belgio 34. Vita in *Actis S. Landoaldi* 35. Martyrium, Sepultura 37 d apparitio 38 d
 13 Adelvaldus Presb. anachoreta in Anglia. § 1. Gesta in vita: miracula 463. § 2. Corporis translatio: memoria in fastis 464
 22 Afrodissus Ep. Biterrensis in Gallia. *Ex Actis S. Pauli Narbonensis & aliis, & varia fabula rejicte* 376
 24 S. Agapitus in Phrygia. An Marcyrum Episcopus Synaxæ? *Ex Mroll & Baronio.* 480
 24 Agapius M. Cæsareæ Palæstinæ. *Ex Eusebio, Menais, Mroll.* 478
 30 Agathonia M. *Ex Mroll.* 828
 19 Almundus M. in Anglia. *Ex variis.* Familia regia. Templi Darbie & Salopie. 47
 24 Aldemarius Presb. & monachus Casinensis, Bucciani in Apruptio 489. Vita auctore Petro Diacono *Casinensi Ex MSS.* 489. Cap. 1. Educatio: monachatus Casinensis, habitatio Capuz & Doviani. Miracula 490. Cap. 2. Vita in Aprutio citeriore peracta: obitus 491. Cap. 3. Corpus Buccianum translatum. Miracula 491
 20 Alexandra M. Amisii. *Ex Menell. & Menais.* 83
 22 Alexianus Diac. *Ex MSS. Mroll.* 379
 24 Alexander M. Cæsareæ Palæstinæ. *Ex Eusebio, Menais, Mroll.* 478
 24 Alexander alius M. Cæsareæ Palæstinæ. *Ex eisdem* 478
 25 Alexander M. Nicææ. *Ex Mroll.* 554
 27 Alexander M. in Africa. *Ex Mroll.* 688
 27 Alexander M. in Pannonia. *Ex Mroll.* 690
 28 Alexander M. Cæsareæ in Palæstina. *Ex Mroll. & Eusebio.* 711
 28 Alexander M. Cæsareæ. *Ex Mroll.* 712
 25 Alfsvoldus Episc. Schireburnensis in Anglia. *Ex Knychome, Malmshurienf, & Mroll.* 587
 26 Allas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais* 619
 19 Amantius Diaconus Wintershovii & Gandavi 34. Vita in *Actis S. Landoaldi* 35. cap. 1. Adventus Tom. III. Mart.
 Roma in Belgium 36 e. cap. 2. Sepultura, elevatio 37 d 38 b. Translatio Gandavum 41 e
 21 Amator M. Alexandria. *Ex Mroll.* 259
 10 Ambrosius Sanfedonius Ord. Prædicatorum Senis in Hetruria 180. Vita auctoribus *Gisberto, Recuperato de Petra-mala, Aldebrandino Paparano, & Oldrado Bis-domino Ord. Prædicator.* *Ex MS.* 181. Cap. 1 Natalis, infantia, pueritia 182. Cap. 2. Adolescentia operibus caritatis exercita: castitas frustra impugnata 183. Cap. 3. Ingressus in Ordinem Prædicatorum: studia, prædicationes & lectiones publicæ. 185. Cap. 4. Germanorum diffidia pacata: hæretici subacti: pax Senentibus impetrata 187. Cap. 5. Labores in publicum rei Christianæ commodum. 189. Cap. 6. Eximia ejus humilitas 190. Cap. 7. Prædicationum efficacia, miracula & cetera virtutes 192. Cap. 8. Mors, miracula, sepultura, translatio. 194. Cap. 9. Miracula post transitum sancti viri ejus meritis divina virtute perpetrata 195. Cap. 10. Varia infirmitatum genera curata 197. Cap. 11. Energumeni liberati, mortui suscitati, varia beneficia variis collata 199. Epilogus post annos xiv adjectus 201. Miracula publicis Instrumentis xviii consignata 4 pag. 201 ad 210. Summarium virtutum & Miracula auctore *Recupero Aricino ex MS. Senensi.* Prologus notiter 210. Cap. 1. Origo, paritas, humilitas, & sapientia B. Ambrosii 210. Cap. 2. Efficacia verbi, devotio & oratio 213. Cap. 3. Operatio miraculorum & obitus 214. Cap. 4. Revelatio cuidam Virgini facta 215. Cap. 5. Miracula post mortem ante sepulturam patrata 216. Cap. 6. Miracula in die & postridie sepulture facta 218. Cap. 7. Translatio & eam secuta miracula, præcipue mense Majo 219. Cap. 8. Miracula mensibus Junio & Julio: item in castro Bolfeni facta 221. Cap. 9. Epilepsia & febres sanatae 223. Cap. 10. Infirmitas desperata & in mortis articulo constituta sanitas collata 224. Cap. 11. Mortui suscitati 225. Cap. 12. Curati a diversis doloribus 226. Cap. 13. Alii dolores ac tumores sanati 228. Cap. 14. Apoplemata sublata 229. Cap. 15. Contracti & paralytici sanati 230. Cap. 16. Usus oculorum, aurium & linguæ ægris redditus 231. Cap. 17. Reliquorum membrorum curationes miraculose: puerperæ adjunctæ 233. Cap. 18. Internæ tentationes & afflictiones sublatae 235. Cap. 19. Vexati a dæmone, liberati 236. Cap. 20. Læsi ab homine aut casu, sanati 238. Cap. 21. Alia beneficia hominibus ægris & in horum gratiam brutis præstita 239. Appendix ex Italico Julii Sanfedoni 240. Gloria posthuma ex monumentis *Julii Ep. Grossetani.* § 1. Sacellum supra corpus erectum 241. § 2. Festum Senis solenne 243. § 3. Officium proprium pro toto Ordine Prædicatorum 245. § 4. Ludi & representationes festivæ B. Ambrosio institutæ 246. § 5. Elogium Necrologio Senensi, nomen Martyrol. Rom. insertum 247. § 6. Reliquiæ, imago & gratiæ recentiores. 242
 30 Amedeus Sabaudie Dux Vercellis in Pedemontio 874. Acta vitæ *ex Gallico Samuelis Guichenon* 874.

- Virtutes ac miracula *ex Italico Petri Franc. Maletti*
cap. 1 Pia juvenus, eximie mansuetudinis & forti-
tudinis laus. 878. *cap. 2* Comitas & liberalitas erga
pauperes, rigor vite, liberi, pia mors 879. *cap. 3* Be-
neficia sanitarum impetrata herniosis, febricitanti-
bus, diarrhoeicis & aliis 881. *cap. 4* Curati phrene-
tici, tibiisque & cruribus male affecti 883. *cap. 5*
Epileptici, alii ægri & moribundi sanati 884. *cap. 6*
Auxilium gravidis, puerperis, captivis & aliter mi-
seris latum 886. *cap. 7* Constantis traditio de sancti-
tate ejus in Pedemonte & Sabaudia 888. *cap. 8* De
imaginibus eum, ut Beatum representantibus 889.
Appendix *ex MSS.* § 1 De elevatione, translatione
& facello B. Amedei 891. § 2 Acta pro cano-
nizatione 892. § 3 Acta postremæ visitationis fa-
celli ac Reliquiarum. 892
- 21 Ammonius M. Alexandria. *Ex Mroll.* 219
- 26 Ammonius Lector M. in Pentapoli Libya. *Ex*
Mroll. 617
- 19 Ammonus M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
- 22 Ammonus M. Sebastiz. *Ex Mroll.* 379
- 31 Amos Propheta Theue in Palastina. 899
- 27 Amphiloehius Dux M. in Illyrico. *Ex Menais* 687
- 20 Anastasius ex 22 Martyribus, monachus Laura
S. Sabæ *apag.* 166 ad 179. Ejus patrocinio collata
Presbytero Syro notitia linguæ Græcæ 177. Græcæ
pag. 4 ad 14.
- 20 Anatolius M. in Asia S. Photina. 80
- 19 Andreas de Galleranis Senis in Herruria. § 1 An-
tiquus cultus. Vita scripta 49. § 2 Gallerana familia:
Misericordiæ societas Senis instituta 50. § 3 Honor
corpori habitus: altare, imago, fodalitas sub ejus no-
mine erecta 51. Vita *ex MS. Senensi.* *cap. 1* Synopsis
virtutum & totius vite 52. *cap. 2* Miracula post mor-
tem: diverſi languores sanati 54. *cap. 3* Alia mira-
cula ad ejus invocationem patrata 56.
- 31 Anesius M. in Africa. *Ex Mroll.* 905
- 26 Apimais M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais*
619
- 26 Anna M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais.* 619
- 19 Apollonius M. in Africa an Episcopus? *Ex Mroll.*
26. An Episcopus Vicentiz aut Brachari? 28 d e
- 24 Aprilis M. in Africa. *Ex Mroll.* 479
- 20 Aquila Præses M. apud Græcos. *Ex Menais.* 84
- 23 Aquila M. apud Græcos. *Ex Synaxario & Menais.*
460
- 30 Aquilina V. M. *Ex Mroll.* 828
- 19 Archimimus Masculinus seu Mascula Archimimus
M. in Africa. *Ex Mroll. & Villore Uticensi.* 782
- 20 Archippus Commilito S. Pauli, an Diac. Presb.
aut Episcopus? *Ex variis.* 82
- 22 Arion M. Sebastiz. *Ex Mroll.* 379
- 29 Armogastes Comes M. in Africa. *Ex Mroll. & Vi-
llore Uticensi.* 782
- 26 Arpylas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais.*
619
- 24 Artemon Ep. Seleuciæ in Pisidia. *Ex Menais &
Synaxario.* 475
- 31 Athenæus M. apud Græcos. *Ex MS. Græco Am-
brosiano* 905
- 28 Audacia M. Cæsareæ. *Ex Mroll.* 712
- 27 Augusta Vir. M. Scravalli in ditione Veneta 689.
Acta *auctore Minutio de Minutiis.* 690
- 24 Autus sive Utus M. in Africa. *Ex Mroll.* 479
- B
- 31 **B** Albina Virgo Romæ. § 1 Cultus sacer, Res
gestæ *ex Actis S. Alexandri Papa* 900. § 2
Ecclesiæ & Reliquiæ ejus 901. § 3 Ab aliquibus
Martyr habita. 901
- 29 Barachisus monachus M. in Perfide 770. Acta
Martyrii *auctore Esaiâ Equite Regis Persarum. Vide Jo-
nas M.* p. 770 & seqq.
- 26 Baris M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais* 619
- 25 Barontus Eremita Pistorii in Herruria. 567. Vita
ex MS. 569. Visio *ex MSS.* *cap. 1* Raptus S. Ba-
ronti. Occursus duorum demonum, & S. Raphaelis
Angeli. Moribundus ab hoc sanatus 570. *cap. 2*
Introductio S. Baronti in celum. Defensio a S.
Petro suscepta. Eleemosynæ præscriptæ 571. *cap. 3*
Reductio e celo. Tormenta inferorum conspecta.
Reditus ad corpus. Admonitio ad pœnitentiam.
373
- 19 Basilis M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
- 22 Basilisa M. in Galatia. *Ex Menais & Mroll.* 377
- 22 Basilus Presb. M. Ancyra in Galatia 379. Acta
ex MS. Græco Cap. 1 Orthodoxam fidem constanter
prædicat: torquetur sub Præfide Saturnino 380.
Cap. 2 Juliani jussu frustra sollicitatus, præsentem
confundit, victor tormentorum 381. *Cap. 3* Can-
dentibus subulis excarnificatus moritur 382. Vita
Græcæ est *pag.* 15 & seqq.
- 26 Basilus Junior, anachoreta Constantinopoli 667.
Vita *auctore Gregorio discipulo, ex MS. Græco.* *Cap. 1*
Captivitas, tormenta, liberatio: hospitium in urbe,
miracula 668 *cap. 2* Constantinii Ducis clades, a
S. Basilio prædicta 670. *cap. 3* Monita data Sero-
niti genero Imperatoris, verbera reddita. Acta in
Palatio, & cum Matronis Principibus 671. *cap. 4*
Notitia cum Gregorio scriptore Vite: pseudomo-
nialis correpta 674. *cap. 5* Miracula in ipso & co-
ram ipso scriptore patrata 676. *cap. 6* Beneficiis
scriptor liberatus: visio S. Basilio oblata 677. *cap.*
7 Pia mors, sepultura, miracula 680. *Epilogus* 681.
Vita Græcæ *apag.* 14 ad 39
- 19 Bassus seu Bassus M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
- 26 Bathus Presb. M. in Gothia ad Danubium. *Ex*
Menais. 619
- 21 Benedictus Ab. Fundator Ordinis sui, Casini in
Italia. *Comment. prævius.* § 1 Cultus sacer: Ordo
propagatus 274 § 2 Acta a variis scripta 275. § 3
Tempus vite & obitus: illustre genus. 276. Vita
auctore S. Gregorio Magno. *Cap. 1* Orcus, educatio:
vita in specu Sublacensi acta: regimen monasterii
relictum 277. *Cap. 2* Monasteria xii extructa, dæ-
mon fugatus, fons elicitus, alia miracula: discipuli
Sublaco Casinum 279. *Cap. 3* Præstigia demonum
sublatæ: absentia cognita & futura præfata, etiam
in Totila Rege 281. *cap. 4* Cognita futura, ab-
sentia, arcana cordis: apparitio absentibus facta:
contumaces puniti 283. *cap. 5* Miracula varia, et-
iam mortui resuscitati 285. *cap. 6* Colloquium cum
S. Scholastica sorore. Hujus & S. Germani animæ
visæ deferri in celum. Obitus S. Benedicti 586.
Historica Relatio Corporis S. Benedicti, existentis
Casini *auctore Petro Diacono Casinensi.* *Ex MS. Cap. 1*
Inventio miraculis illustrata, raptores rerum mo-
nasterii puniti 288. *cap. 2* Varia miracula: ægri &
moribundi adjuti: lampades servatæ 290. *cap. 3*
Alia miracula: malevoli puniti: moribundi adjuti
292. *cap. 4* Varii ægri & moribundi adjuti: captivi
liberati 293 Appendix *Ex Chronico Casinensi Leonis*
Ep. Ostiensis, & Petri Diaconi Casinensis. 297
- De Translatione corporis in Gallias ad Floriacum
monasterium. § 1 Controversia propositi. Casi-
ni sacra ossa adservata. 299. § 2 Translationis hi-
storia scripta: memoria in sacris factis 299. § 3 Hi-
storia miraculorum, quæ Floriaci contigerunt a
variis scripta. 301. Historia Translationis *auctore*
Adalberto monacho Floriacensi. *Ex MSS. Cap. 1* Occa-
sio S. Aigulphi & aliorum missorum in Italiam:
iter

Iter Romæ & Casinum 502. cap. 2 Corpora SS. Benedicti & Scholasticæ accepta, & in Gallias delata 503. cap. 3 Contentio de corpore S. Scholasticæ: hoc delatum Cenomanum. Corpus S. Benedicti depositum Floriaci 504. Miracula S. Benedicti. *Liber 1 auctore Adrevaldo monacho Floriacensi, ex MSS. & Joanne Bosco* 305. *Pars 1* Vita & Historia Translationis omissa. 305. *Pars 2* Miracula. Cap. 1 Rado & Hodo Comites ob afflictum Floriacum misere pereunt: privilegium defensum 306. cap. 2 Pisces obrenti: claudus sanatus: mali iudices & fures puniti 307. cap. 3 Miracula ab auctore teste oculato scripta 310. cap. 4 In Normannica irruptione Floriacum vastatum: Reliquiæ exportatæ & relata 312. cap. 5 Varia miracula patrata 313. Appendix auctore Adelerio. 315. *Liber 2, auctore Almoine monacho Floriacensi ex MSS. & Joanne Bosco* 316. Cap. 1 Normannica irruptio. Rex a S. Benedicto morte punitus: item alius rerum Floriacensium invalor 317. cap. 2 Miracula: festum S. Benedicti: Directores rerum Floriacensium misere mortui 318. cap. 3 Incendium sublatum, alia miracula patrata 320. cap. 4 Victoria obtenta: alia miracula: monachus Almoine scriptoris 322. *Liber 112, auctore eodem Almoine*. Cap. 1 Sub Hugone Capeto Rege incendium sopitum: contractus bis sanatus 324. cap. 2 Castrum Caput-cervium ob paralyin curatum S. Benedicto oblatum, occupatum fraude, recuperatur 325. cap. 3 Equus a submersione liberatus. Pesti pane S. Benedicti in prælio prævalent. Injurius ei male perit 327. cap. 4 Periculum submersionis submotum. Mors reo inflicta: corpus S. Pauli Leonensis Floriacum delatum 329. cap. 5 Injuriis S. Benedicto morte puniti. Egri adjuvi. Cerei & lucerna accensa 331. cap. 6 Claudus, contractus, ceci sanati, incendium extinctum 332. *Liber 14. Ex Andrea monachi historia, carmine editus a Radulpho Tortario. Ex MS. 334. Liber 5 auctore eodem Radulpho*. Cap. 1 Puniti ob injuriam S. Benedicto illatam homines & bruta 336. cap. 2 Ignis sacer alique incommoda sublata. Hostis in monomachia superatus 337. cap. 3 Loquela moribundo ad confessionem reddita. Injuriis varie puniti. Ferreum ligamen dissolutum 339. cap. 4 Pests sublata ope SS. Benedicti & Mauri Martyris: hujus alia miracula 342. cap. 5 Prædones in prælio victi: febres sublata: manus contracta curata 344. cap. 6 Incendium amotum. Sanati cæca, energumenus, ex alto lapsus & amens 345. cap. 7 Puniti festum violantes. Ope SS. Benedicti & Possenni contractus sanatus, prædones morte puniti 347. cap. 8 Patriciaci sanantur contracti, mutus, cæca, amens: altare ab igne illatum 350. cap. 9 Servantur suspensus & a demonibus rapti: sanantur contracti: punitur malevoli 351. Appendix 1 ex MS. 353. Appendix 11. § 1 Conservatio corporis direptione Calvinistica 354. § 2 Repositio corporis intra arcem ligneam 355. § 3 Translatio corporis in novam capsam. Varia alibi reliquæ. 356

21 Benedictus Presbyter Lux in Erruria. Ex epistola Francisci Maria Florentini & aliorum. 361

23 Benedictus monachus in Campania Romana. Ex Dialogis S. Gregorii, & Mroll. 462

31 Benjamin Diaconus M. in Perside. Ex Theodoro & Menais 906

22 Benvenutus Ep. Auximi in Piceno. § 1 Episcopalis Sedes Auximo restituta. Vitæ epitome: cultus sacer 393. § 2 Acta frustra requisita: loca pia sub ejus invocatione erecta 395

24 Bernulfus Ep. Astenfis M. Montis-Regalis Patronus, in Pedemontana Liguria 487. Acta martyrii, auctore Philippo Malabayla. 488

24 Berta Abbatisa Congregationis Vallumbrosanæ Tom. III. Mart.

in Hetruria. Ex Radiolano, Locatello & Petracchio 492

29 Bertholdus primus Prior Generalis Ordinis S. Mariæ de Monte-Carmelo. Ex variis. Patria. Prioratus. Miracula in vita & post mortem 791

21 Beryllus Episc. Catanæ in Sicilia. Ex Menologiis, Martyrologiis & Octavio Cajetano 258

21 Bion M. Alexandria. Ex Mroll. 258

C

19 C Ajus M. Ex Mroll. 27

22 Callinica seu Callinicus M. in Galatia. Ex Menologiis & Mroll. 377

26 Cassianus M. num Romæ an Ep. Celernensis in Africa? Ex Mroll. 615

18 Castor seu Castorius M. Tarfi. Ex Mroll. 712

25 Castula M. Nicææ. Ex Mroll. 554

26 Castulus M. Romæ, Vita ex MSS. 612, alia ex Actis S. Sebastiani. 613

24 Catharina Svecica, filia S. Birgittæ, Vastenæ in Svecia. § 1 Dies festus, cultus sacer, memoria in Martyrologiis 503. § 2 Acta & miracula scripta 504. Vita auctore Olphone monacho Vastensis. Cap. 1 Educatio, virgineum matrimonium, insignis humilitas 505. cap. 2 Iter Romanum: mandatum ut matri sociæ adhæreat merito mortuo: tentatio de reditu superata 507. cap. 3 Varia impugnatio circa castitatem: hujus sollicita tutela 509. cap. 4 Virtutes humilitatis, orationis, caritatis, paupertatis, mansuetudinis 510. cap. 5 Corpus S. Birgittæ matris in Sveciam translatum. Præfectura monasterii Vastensis 512. cap. 6 Iter Romanum & labores impensis pro impetranda matris canonizatione 514. cap. 7 Pia mors, sepultura, & miracula 516. Appendix. Miracula sanitarum infirmis concessarum 518. Miracula a Commissariis Episcopalis juridice excepta. Cap. 1 Tenor litteræ commissionis Episcopi Lincopenfis 519. cap. 2 Mortui quatuor in vitam revocati 521. cap. 3 Miracula anno MCDLXX facta 522. cap. 4 Miracula anni MCDLXXI 524. cap. 5 Miracula anno MCDLXXII facta 526. cap. 6 Miracula anni MCDLXXIII 527. cap. 7 Reliqua pars miraculorum, & Commissariorum obsequio 530. Cultus Sede Apostolica indultus. * 47 in Appendice

24 Catula M. in Africa. Ex Mroll. 479

19 Catulinus M. Ex Mroll. 27

27 Cerycus seu Cyricus in Aprocastello Thraciæ Ex Menais. 707

20 Claudia M. Amiffi. Ex Menoll. & Menais 83

20 Claudius M. in Syria. Ex Mroll. 83

30 Clinius monachus Casinensis apud Aquinum. Ex Mroll. Rom. & Ferrario 843

24 Coliondola M. in Africa. Ex Mroll. 479

28 Conon seu Conus monachus Ord. S. Basilii, Nesi in Sicilia 733. Vita ex MS. Græco 734. Miracula ab Octavio Cajetano collecta 734

26 Constans M. in Gothia ad Danubium. Ex Menais 619

31 Cornelia M. in Africa. Ex Mroll. 905

20 Cosmas ex xxx Martyribus, monachis Lauræ S. Sabæ a pag. 166 ad 179. Ejus a Martyrio apparitio facta 176, & Græcæ p. 2 ad 14.

21 Cotianus seu Gothinus M. Alexandria. Ex Mroll. 259

23 Crescentius Presb. M. in Africa. Ex Vittore Ursicensi & Mroll. 461

27 Cronides Commentariensis M. in Illyrico. Ex Menais. 687

30 Crutis M. Ex Mroll. 818

20 S. Cuthbertus Ep. Lindisfarnen. in Anglia. Commentarius prævius. § 1 Regnum Nordanhymbro- rum: †††† 2

rum: in eo diœcesis Lindisfarnensis. Alia loca donata S. Cuthberto: hujus ætas 93. § 2 Acta triplicia: auctores monachus Lindisfarnensis, & S. Beda. Præfixa apud Capgraviū, ut fabulosa rejecta. Quæ patria ejus 94. § 3 Veneratio sacra. Regula suis præscripta 96. Vita auctore Beda cum MSS. collata 97. Cap. 1 Acta in pueritia & juventute. Angeli patrocinium: vis precum 98. cap. 2 Occasio vitæ religiosæ: ingressus in monasterium Mailrosense: visio Angelorum: esca divinitus collata 100. cap. 3 Discessus ad monasterium Riponense: regressus ad Mailrosense: Angelus hospitio susceptus. Peste liberatus S. Cuthbertus, mortuus S. Boisilus 101. cap. 4 Præpositi Mailrosensis officium: verbum Dei prædicatum: esca divinitus obtenta: incendium restinctum 102. cap. 5 Præpositi Lindisfarnensis munus: miracula, energumena liberata: vigilæ, orationes, vestes 104. cap. 6 Vita solitaria in Farne insula: ager excultus. Beneficia avium & Oceani 105. cap. 7 S. Elfredæ collata sanitas: dato colloquio varia prædicta. Episcopus Lindisfarnensis 107. cap. 8 Revelata cædes Egfridi Regis, instructio Hereberti eremitæ, dies mortis procuratus 109. cap. 9 Miracula tempore Episcopatus 110. cap. 10 Relicto Episcopatu, regressus in Farnem insulam: morbus ultimus: dispositio sepulture 112. cap. 11 Ultima monita, mors, sepultura, miracula 113. cap. 12 Corporis incorrupti elevatio: miracula. Successores 115. Appendix Sublata paralytis & languor oculi 117. Alia Vita auctore monacho Lindisfarnensis coevo ex MSS. 117. Lib. 1 Vita ante ingressum in monasterium acta 118. lib. 2 Vita monastica, varia prædicta, miracula 118. lib. 3 Vita anachoretica: beneficia cælitus accepta, varia prædicta 120. lib. 4 Episcopatus Lindisfarnensis: mors, sepultura, elevatio: miracula ante & post obitum 122. Translatio corporis. § 1 Dunelmum Sedes Episcopalis: diœcesis, patrimonium S. Cuthberti. Historia Dunelmensis Turgoto vindicata: historia translationis S. Cuthberti. 124. § 2 Solennitas translationis fastis inscripta: donationes tunc & ante Lindisfarnæ factæ: prima hujus vastatio 126. Acta translationis ex MSS. & historia Dunelmensi Turgoti. Cap. 1 Elfredus Rex a S. Cuthberto apparente & victoriam prædicente excitatus 127. cap. 2 Translatio corporis in Hiberniam impedita 128. cap. 3 Corpus Crecam & Cuniacestram translatus 130. cap. 4 Corpus ad Riponensem ecclesiam, inde Dunelmum delatum 132. cap. 5 Scelesti in eum puniti: ad eum confugientes adjuti. Corpus contra impios servatum 133. cap. 6 Alii impii varie afflicti: contracta sanata 135. Translatio corporis in novam tumbam anno 1054 facta. Ex MSS. 137. Cap. 1 Corpus nocte expositum & repositum 138. cap. 2 Corpus solenni accursu ostentum: & delatum ad novam ecclesiam 140. 10 Cyriaca M. soror S. Photinæ. In hujus Actis. 80. 29 S. Cyrillus Diaconus M. in Syria sub Juliano. 774. Martyrium 776. 20 Cyrillus M. in Syria. Ex Mroll. 83. 25 Cyrinus seu Quirinus M. Romæ. § 1 Martyria, Acta & tempus 543. § 2 Corpus ad Tegernseanum Bavaricæ monasterium translatus 544. Acta a monachis Tegernseanis transmissa. Lib. 1 Res gestæ & translatio corporis Cap. 1 Parentes, vita & martyrium 545. cap. 2 Translatio corporis 546. cap. 3 Fundatio monasterii in Tegernsee 547. Lib. 2 Miracula S. Quirini Cap. 1 Varii morbi depulsi: malevoli puniti: alia miracula 548. cap. 2 Energumeni & captivi liberati, leprosi & alii ægri sanati, tempestas maris sedata, malevoli puniti 550. cap. 3 Comes Syboto monasterii Advocatus, alique ob damnum

illatum puniti 551. cap. 4 Ob vota non præstita poena secuta: alii malevoli puniti: sanitates variæ collatæ 553.

D

- 28 D Agolaphus M. Cæsarex. Ex Mroll. 712
31 Daniel Venetiis apud Camaldulenses. Ex variis 918
30 Dativus M. Ex Mroll. 828
22 Decronus M. Sebastæ. Ex Mroll. 379
22 Deogratias Ep. Carthagenensis. Ex Vitiore Uticensi & Mroll. Rom. 384
20 Derphuta & soror MM. Ex Menel. & Rom. Martyrol. 83
25 Desideratus Eremita Pistorii in Hetruria 567. Vita ex MS. 569
31 Diodolus M. in Africa. Ex Mroll. 905
24 Dionysius M. Cæsarex Palæstinæ. Ex Eusebio, Menais, Mroll. 478
24 Dionysius alius M. Cæsarex Palæstinæ. Ex Eusebio. 478
30 Dodo de Hascha Ord. Præmonstrat. in Frisia 850. Vita ex MS. 851
29 Dola M. Nicomediz. Ex Mroll. 769
24 Domangartus Ep. in Hibernia. Acta Ex Vita S. Patricii. Cultus Ex templis & fastis 483
23 Dometius M. ex Phrygia. Ex Menologio Basilii Imp. 459
21 Dominus Romanus Martyr in Italia. Ex MSS. Synaxariis & Menologiis 248
30 Dominus M. Thessalonice. Ex Mroll. 827
20 Dominus M. in Syria. Ex Mroll. 83
27 Donatus M. in Africa. Ex Mroll. 688
18 Dorotheus M. Cæsarex. Ex Mroll. 712
28 Dorotheus M. Tarsi. Ex Mroll. 712
25 Dula ancilla M. Nicomediz. Ex Mroll. 554.

E

- 22 Elko Liukama Abbas Lidlomensis in Frisia Ord. Præmonstratensis 396. Vita auctore Sibrando Leonio 396
21 Elias Ep. Sedunensis, obit Hortæ in diœcesi Novariensi 360
27 Elias M. in Perside. Ex Actis SS. Jona & Barachisii 691
26 Emmanuel M. in Oriente, an Asia minore? Ex Menais 618
21 Endeus Ab. Araniensis in Hibernia 267. Vita ex MS. Cap. 1 Natales S. Endei & conversatio 269. cap. 2 Peregrinatio ejus, & ad eum S. Fanchæ sororis profectio, & plamors 270. cap. 3 Reditus S. Endei, decem monasteria extructa 271. cap. 4 Miracula, prophetiæ de S. Kierano & mors 277. Appendix 273
23 Eparchius M. apud Græcos. Ex Synaxario & Menais 460
22 Epaphroditus Ep. Taracinz in Italia. Ex epistola S. Pauli, Mroll. Rom. & aliis 369
30 Eubule mater S. Pantaleonis Nicomediz. Ex hujus Actis & Menais 830
20 Eugenius M. in Syria. Ex Mroll. 83
30 Eulalia V. M. Ex Mroll. 828
20 Euphemia M. Amisi. Ex Menell. & Menais 83
20 Euphrasia M. Amisi. Ex Menell. & Menais 83
25 Euphrata M. Nicæ. Ex Mroll. 554
29 Eustasius Ep. Neapolitanus. Ex variis. Cultus & veneratio Reliquiarum 768
29 Eustasius Abbas Luxoviensis Ord. S. Columbani 784. Vita præfatio auctore anonymo ex MSS. 785. Vita auctore Jona monacho coevo ex MSS. Cap. 1 SS. Burgun-

- Burgundofora, Salaberga & Agilius sanati. Evangelium variis predicatum 786. *cap. 2* Calumniz Ordini ab Agrestino impostore illatz, a S. Eustasio refutatz 787. *cap. 3* Vindicta Agrestino illata, Monasteria constructa. Obitus S. Eustasii. 789
 29 Eustathius Conf. Ep. Cienfis in Bithynia. *Ex Menais.* 790
 26 Eutychius Subdiac. M. Alexandriz. *Ex S. Athanasio & Mrol. Rom.* 620
 20 Exuperius M. in Syria. *Ex Mroll.* 83
 25 Eynardus Eremita Altenz in Marchia Westphalica. *Ex variis.* 187.

F

- 26 **F**elicitas Deo devota Patavii. *Ex Mroll. & Scardeonio.* 682
 23 Felix M. in Africa. *Ex Mrol.* 449
 24 Felix M. in Mauritania. *Ex Mroll.* 480
 31 Felix M. in Africa. *Ex Mroll.* 909
 26 Felix Ep. Trevirensis 621. Vita *ex MSS.* *cap. 1* Ordinatio Episcopalis & familiaritas cum S. Martino 622. *cap. 2* Ecclesia constructa: Corpora Sanctorum elevata 623. *cap. 3* Miracula, obitus, sepultura. 624
 23 Fidelis M. in Africa. *Ex Mroll.* 449
 23 Fingar, live Guignerus; Martyr in Britannia 445 Acta *auctore Anselmo* 456. *Cap. 1* Ejectus in exilium ad Dei sese famulatum applicat oratorio extructo 456. *cap. 2* Repudiata hereditate, in Britanniam navigat & miraculis illustratur 457. *cap. 3* Martyrium. 458
 19 Ficianus M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
 19 Florentius M. *Ex Mroll.* 17. An Surrenti in Italia? 27
 21 Fortunatus M. in Africa. *Ex Mrol. MS.* 262
 23 Frumentius Mercator M. Carthagine, *ex Villoro Uticensi & Mroll.* 460
 23 Frumentius alius mercator, M. Carthagine. *Ex iisdem.* 460

G

- 26 **G**abriel Archangelus; § 1 Celebritas apud Græcos post die Annuntiationi 607. § 2 Cultus & officium in Hispaniis 18 Martii 608. § 3 Item in Galliis 609. § 4 Encomia 610
 23 Georgius Thaumaturgus Constantinopol. *Ex Menais & Synaxario.* 465
 21 Gothinus seu Cotianus M. Alexandriz. *Ex Mroll.* 259
 10 Gratus Foro-Livii. *Ex Actis S. Mercurialis Ep.* 85
 31 Guido Abbas Pomposianus, Spyx in Germania. § 1 Pomposa monasterium amatum a B. Petro. Guidonis Sanctitas. Vita a variis scripta 910. § 2 Cultus variis diebus. Ecclesia illi dicata 911. Vita *auctore monacho Pomposiano coevo* *Ex MS.* 912. *Cap. 1* Studia, vita monastica, dignitas Abbatialis, miracula 912. *cap. 2* Virtutes, obitus, translatio, miracula 914. Alia Vita *ex MS. Spirensi.* *cap. 1* Vita secularis, eremitica, monastica 915 *cap. 2* Vita ejus, Abbates creati. Miracula. 916
 23 Guignerus Martyr in Britannia. Vido Fingar. 792
 29 Guilielmus Ep. Pictavorum in Galliis. *Ex variis.* 792
 29 Gundlæus Regulus Cambrie Australis in Britannia 783. Vita *ex MS. & Capgravia.* 784
 28 Gunthramnus Rex Francorum, Cabilone in Burgundia. § 1 Cultus sacer, res ejus gestæ conscriptæ: tempus regni 718. § 2 Monasteria Divionense & Cabilonense dotata. Donationes in Synodo probatz 719. § 3 Concilia jussu ejus habita. Præceptio Tom. III. Mart.

- de die Dominico observando 720. Acta *ex Hist. Ecc. Gregorii Turon.* *Pars 1* Genus regium: Regnum ei datum: uxores & liberi 771. *Pars 2* Fredegundis Regina & Clotharius filiolus defensi. Urbes Chariberti Regis occupatz: pauperes adjuti 722. *Pars 3* Pietas, eleemosynæ, reverentia erga Episcopos & nepotes mortuos 724. *Pars 4* Bella cum Gothis. Acta cum Childeberto Rege ejusque filiis 752. *Pars 5* Pacta cum Childeberto: alia præclare gesta 727. *Pars 6* Virtutes & miracula: Chlotharius de fonte susceptus 729. Appendix. *Ex Chronico Fredegarii.* 730

H

- 26 **H**agnas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais.* 619
 26 Hegatrax M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais.* 619
 20 Herebertus Presb. anachoreta in Anglia. *Ex Actis S. Cuthberti.* 142
 21 Herlindis & Renildis seu Reinula Abbatissæ Massaci in Belgio 385. Vita *ex MSS.* Prologus Joannis Gillemanni & alius antiqui auctoris 386. *Cap. 1* Ortus & Institutio pia harum Virginum: monasterium pro iis extructum: obitus parentum 386. *cap. 2* Vita earum monastica 388. *cap. 3* Miracula in vita: felix utriusque obitus 389. *cap. 4* Miracula post mortem 390. Analecta de vario cultu Reliquiarum, earumque in urbem Masecanam translatione. 391
 25 Hermelandus Ab. Antrensis in Gallia 574. Vita *ex MSS.* 576. *cap. 1* Ortus, studia, vita aulica, dein monastica, Sacerdotium 576. *cap. 2* Ablegatio Fontanella Namnetum ad novi monasterii erectionem 577. *cap. 3* Antrum insula inspecta: monasterium extructum. Anima S. Maurontii visa in celum deferri, 579. *cap. 4* Signo Crucis vinum ter auctum & lampas accensa. Fures impediti. Anima alicujus visa in celos duci 580. *cap. 5* Substituti Abbates: alterius interitus prædictus. S. Hermelandi obitus, sepultura, translatio 582. *cap. 6* Varia post obitum miracula. Epilogus 584. Appendix. Miraculum anno 1117 Rotomagi patratum. 586
 26 Hescous M. in Gothia ad Danubium. *Ex Menais.* 619
 28 Hefychius Presb. Hierosolym. *Ex Menol. Basilic Imp. Actis S. Euthymii, Theophani & aliis.* 713
 28 Hilarion Junior, Abbas monasterii Pelecetes apud Græcos. Oda *Ex Menais.* 731
 24 Hildelitha, Abbatissa Berkingensis in Anglia § 1 Institutio S. Ethelburgæ: munus Abbatissæ, gratia apud S. Aldelmum 484. § 2 Institutio S. Cuthburgæ. Notitia cum S. Bonifacio. Veneratio sacra. 485
 25 Humbertus Fundator monasterii Maricolenfis in Hannonia 559. Diploma donationis *ex MS.* 560. Vita *auctore monacho Maricolenfi* *ex MSS.* *cap. 1* Ortus, educatio, Sacerdotium. Iter Romanum cum S. Amando & Nicasio Elnonensi 561. *cap. 2* Secundum iter Romanum. Accessus ad S. Amandum. Maricolense monasterium extructum 562. *cap. 3* Cum S. Aldegunde colloquium. Morbus, obitus, sepultura 564. *cap. 4* Translatio corporis. Monachi in cœnobium Maricolense induci. 565. *cap. 5* Corpus in Flandriam & Cameracum delatum & Maricolas relatum. 566

I

- 21 **I**acobus junior Episc. & Conf. sub iconomachis. § 1 Encomia ex S. Theodoro Studita & Menais: ††† 3

- nxis; cultus hoc die 387. § 2 Cultus S. Jacobi 24
Martii: ejus Episcopatus an Catanensis? 359
- 23 Jesu Christi Crucifixi sacra memoria § 1 Assignatus a pluribus Passioni Christi dies xxv Martii 540.
§ 2 Varii figuram Christi crucifixi representantes, relati xxv Martii 541. § 3 Memoria passionis ab aliquibus ad alios dies relata 542
- 27 Jesu Christi resurgentis sacra memoria *ex Mroll.* 687
- 20 S. Joachimus pater S. Mariæ Delparæ § 1 Memoria Græcis Latinisque fastis inscripta 78. § 2 Patria ejus & genus. 78. § 3 Elogium, sepulcrum, reliquæ. 79
- 30 Joad Propheta in Palæstina. *Ex Menologiis & Synaxariis Græcis.* 797
- 21 Joannes M. in Africa. *Ex Mroll. MS.* 262
- 29 Joannes Ab. Paranenſis juxta Spoletum, Vita *ex MSS. & Mombrisio.* 30
- 30 Joannes Climacus Abbas Sancti-montis Sina 835
Vita *auth. Daniele monacho coævo* 835. cap. 1 Institutio, vita monastica & solitaria, virtutum exercitatio 835. cap. 2 Auxilia divina aliis præſtita: regimen monasterii: Sanctus obitus 836. Appendix *auctore monacho Sinaita Synchro.* 837
- 27 Joannes eremita juxta Lycopolim in Ægypto 692
Vita *ex Palladii historia Lausiacâ* 693. Raræ obedientiæ ejus exempla. *Ex Joan. Cassiano* 698
- 20 Joannes Hegumeniarcha ex xx Martyribus Lauræ S. Sabæ prope Hierosolymam passi sub Arabibus Saracenis 166. Acta Martyrii *auctore Stephano monacho Sabaita* 167. Crudeliter raptatur 171. famocum aliis suffocatur 173. *Et Græce a pag. * 2 ad* * 14
- 20 Joannes in Puteo eremita in Armenia 831. Vita *ex MS. Græco Vaticano, interprete Sirleto Cardinali.* Cap. 1 Juventus, fuga in puteum, cibi divinitus præparati 831. cap. 2 Tentationes demonum superatæ. Felix obitus 833
- 19 B. Joannes Parmensis, vii Minister Generalis Ordinis Minorum 57. Vita ex Annalibus Lucæ Waddingi cap. 1 Electio & virtutes in Generalatu 58. cap. 2 Rebus in Ordine dispositis, iter in Græciam ad procurandam unionem 60. cap. 3 Reditus e Græcia. Privilegia Ordini impetrata 61. cap. 4 Abdicatio a Generalatu 63. cap. 5 Judicia contra eum & socios exercita 64. cap. 6 Revelata divinitus circa eum: reliqua vita & obitus Camerini. 65
- 24 Joannetus puer in diocesi Coloniensi a Judæis necatus, *auctore Egidio Gelenio.* 502
- 29 Jonas & Barachisus monachi Mart. in Perside 770. Acta *auctore Equite Regis Persarum* cap. 1 Persecutio mota. Novem Martyres animati: hi duo comprehensi 771. cap. 2 Singuliseorsim quæstioni subiecti, & varia tormenta passi 771. cap. 3 Generosa mors utriusque. Corpora ablata: Acta conscripta. 772
- 19 S. Joseph sponsus Delparæ Virginis. *Ex variis* § 1 Acta vitæ ex Evangelistis Matthæo & Luca & honorum tituli in his fundati 4. § 2 Cultus & festum inter Græcos & alias Orientis Ecclesias 6. § 3 Festum & Officia propria in Ecclesia Latina 7. § 4 Josephi & Mariæ matrimonium, quo in gradu consanguinitatis contractum? 9. § 5 Josephi Genealogia duplex apud Matthæum & Lucam & Christi ex utraque processio 10. § 6 Repromissiones divinæ a Salomonidis ad Nathanitis translatæ: ex his Christi parentes secundum utramque lineam cum stemmate Genealogico 11. § 7 Sanctorum Christi parentum desponsatio & continentiz votum 14. § 8 Annulus Sponsalitijs S. Josephi. Reliquiæ aliz 15. § 9 Tempia, oratoria, sodalitia S. Josepho dedicate 17. § 10 Beneficia in æde Facon-
- tina Antuerpiæ invocantibus exhibita 19. § 11 Beneficia in Galliis præſtita 20. § 12 Beneficia sanitarum Lugduni exhibitæ & alia 22. § 13 Favores præcipuis quibusdam cultoribus atque in primis S. Tereſiæ impensæ. 23
- 20 Josephus seu Jose M. filius S. Photinæ M. 86
- 20 Josephus M. Antiochiæ. *Ex Mroll.* 82
- 21 Josephus M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 259
- 24 Josephus M. in Africa. *Ex Mroll.* 479
- 19 Josserus seu Josippus M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
- 26 Jovinus M. num Romæ? *Ex Mroll.* 619
- 25 Irenæus Ep. M. Sirmii in Pannonia 555. Acta *ex MS. 556 eadem Græce.* * 23
- 26 Irenæus Diac. M. in Pentapoli Libyæ. *Ex Mroll.* 617
- 25 Isaac a patre immolatus ob figuram Christi crucifixi relatus. 542
- 20 Juliana M. Amisi, *Ex Menoll. & Menais.* 83
- 29 Juliana seu Julianus M. Nicomediz. *Ex Mroll.* 769
- 19 Julianus Wintershovii in Belgio 34. *In Vita S. Landoaldi.* 38 d
- 23 Julianus M. Cæsareæ aut alibi. *Ex Mroll.* 450
- 29 Julianus M. Antiochiæ. *Ex Mroll.* 770
- 23 Julius M. Cæsareæ aut alibi. *Ex Mroll.* 450
- 21 Justinus seu Justinianus Ep. Vercellis. *Ex variis* 262.

L

- 19 L Actinus 'Ab. Achadurenſis & Clainſertenſis Vita *ex MSS. mutilis.* 31
- 19 Landoaldus Archipresbyter Wintershovii & Gandavi 34. Vita jussu Nodgeri Ep. Leodiensis scripta ab Harigero 35. Lib. 1 cap. 1 Viri Apostolici sub Francis in Belgio. Adventus S. Landoaldi 36. cap. 2 Translationes Wintershovii factæ 37. cap. 3 Miracula ibidem patrata 39. Lib. 2 Translatio Gandavum 39. Appendix. Repetita Reliquiarum translatio 41. Historia translationis Gandavum & Elevationis *ex MSS. cap. 1 Translatio Wintershovii Gandavum 43. cap. 2 Reliquiarum depositio & solennis elevatio.* 45
- 24 Latinus Ep. Brixienſis. 475. Vita *ex Italico Ascanii Martinengi.* 475
- 25 Latro cum Christo crucifixus. *Ex Mroll. & Aliis S. Porphyrii.* 543
- 27 Lazarus M. in Perside. *Ex Aliis SS. Jona & Barachis.* 691
- 22 Lea vidua, mater sanctimonialium, Romæ 383. Encomium *auctore S. Hieronymo.* 385
- 19 Leontius Ep. an in Africa? An Surrenti, Apolloniæ, Senonibus, Vicentiz aut Brachari? *Ex Mroll. & aliis.* 27
- 23 Liberatus Medicus M. in Africa. *Ex Villone Uticensi & Mroll.* 461
- 29 Liminæus M. Claromonte, an alius ab eo S. Linguinus? 769
- 20 Lollio M. apud Græcos *ex Menais.* 84
- 20 Lucas M. Antiochiæ. *Ex Mroll.* 82
- 25 Luccella M. Nicææ. *Ex Mroll.* 554
- 19 Lucellus M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
- 21 Lucius M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 259
- 26 Ludgerus Ep. Mimigardesfordenſis in Westphalia, Saxonum Apostolus § 1 Episcopatus Mimigardesfordenſis, nunc Monasterienſis. Primus Episcopus S. Ludgerus: hujus patria 686. § 2 Vita a quibus scripta, & qualis edatur 628. § 3 Chronologia a nativitate usque ad decemum annum 630 § 4 Chronologia usque ad Episcopatum. Extruxerunt monasterium Werthinense: variz donationes *ex MSS. 632. § 5 Episcopatus, & donationes 635. § 6 Hildegrimi fratris Episcopatus Helmenstadium*

- stadium urbs per S. Ludgerum munita, & monasterium fundatum 636. § 6 & 7 S. Ludgeri scripta legitima & dubia, spuria epistola de canonizatione S. Svviberti 637 & 639. § 8 Monachatus, & cultus 641. Vita auctore Alfrido Episc. ex 3 MSS. 642. *Lib. 1 cap. 1* Profapia illustris 642. *cap. 2* Nativitas, studia, Diaconatus, ecclesia Daventriae reedificata: corpus S. Lebuini inventum 644. *cap. 3* Sacerdotium: labores Apostolici in Friſia: Seceſſus in Italiam 645. *cap. 4* Episcopatus, conversa Foſteslandia 646. *lib. 2 cap. 1* Cæcus illuminatus: præviſa Normannorum irruptiones 647. *cap. 2* S. Ludgeri zelus, scripta, vitæ ſanctitas, obitus, ſepultura 648. *cap. 3* Variæ infirmitates ad ejus ſepulcrum ſanatae 650. *cap. 4* Alia miracula præſertim in cæcis & demoniacis curandis 651. *Analecta. § 1* Ea quibus vita & mors eſt honeſta, auctore anonimo ex MS. *Fuldensis a Brœuviero edito* 653. § 2 Miracula poſt mortem ex *lib. 2 ejusdem* 655. § 3 Miracula ex ſæculo patrata ex *Appendice ejusdem* 657. § 4 Uſſingi carmen ex MS. 659. § 5 Tria miracula ex MS. 659. § 6 Miracula poemate rhythmico ſcripta ex MS. 660 § 7 Miracula 12 ſæculo patrata ex MSS. 661. § 8 Miracula ex *Joanne Cincinnio* 665
- 29 Ludolphus M. Ep. Raceburgenſis Ord. Præmonſtrac. Ex *Kranzio & Mroll.* 793
- 21 Lupicinus Ab. Jurenſis monaſterii in Burgundia 262. Vita auctore monacho coevo ex MS. *Cap. 1* S. Lupicini arduus vivendi modus. Triticum non immittum: ſanitas ægro reddita. 263 *cap. 2* Monachi a fuga concepta, aut etiam peracta, ſervati 264. *cap. 3* Oppreſſi deſenſi: alius e carcere liberatus 265. *cap. 4* Monachorum S. Lupicini perfectio: hujus obitus & ſepultura 267
- 27 Lydia M. in Illyrico. Ex *Menais MSS. & aliis* 687.
- M.
- 27 **M** Accedo M. in Illyrico. Ex *Menais MSS. & aliis* 687
- 28 Malchus M. Caſare in Palæſtina. Ex *Mroll. & Eufebio.* 711
- 26 Mamya M. in Gothia ad Danubium. ex *Menais.* 619
- 30 Marcellinus M. ex *Mroll.* 828
- 20 Marcellus Subdiac. Foro-Livii. Ex *Actis S. Mercenialis.* 85
- 26 Mercianus M. num Romæ? an Episc. Heracleæ? Ex *Mroll.* 615
- 19 Marcus M. Surrenti in Italia ex *Mroll.* 27
- 24 Marcus M. Romæ. Ex *epiſtola Pil I Papa & Mroll. Rom.* 477
- 29 Marcus Conf. Arethuſiorum Episcopus § 1 Tormentorum immanitas 774. § 2 Cultus apud Græcos 776. § 3 Ab hæreticorum partibus ſejunctum fuiſſe S. Marcum, quando pro Chriſti religione eſt paſſus. 777
- 29 Marcus Athenienſis eremita in Lybia 778. Vita ex *MS. Græco cap. 1* Revelatur Abbati Serapioni locus & mors inſtans. Prima utriuſque congregio 779. *cap. 2* Ordo vitæ S. Marci, mors, ſepultura 780. Vita Græce pag. * 40 & ſeqq.
- 19 B. Marchus S. Mariæ in Gallo ex Ord. Minorum de Obſervancia § 1 Cultus ſacer vitæ & rerum geſtarum epitome 71. § 2 Acta rhythmicè ſcripta auctore coevo. 73
- 27 Marcus M. in Perſide. Ex *Actis SS. Jona & Barachiffi.* 691
- 25 Mariæ Virginis Annuntiatio, & Incarnatio filii Dei § 1 Antiqua hujus feſti celebritas apud Patres Græcos 134. § 2 Sollemnitas in Menais Græcis & Tom. III. Mart.

- Odis indicata: Item apud Egyptios & alios Orientales 135. § 3 Memoria hujus myſterii apud Latinos xiv Martii & aliis diebus 137. § 4 Particularis veneratio in variis Eccleſiis & locis. 139
- 28 Maria M. Caſarex ex *Mroll.* 712
- 28 Maria de Mailliaco, Domina de Seilleyo-Guilielmi, Turonibus in Gallia 735. Vita auctore Martino de Boſeo Gualteri Confefſario. *cap. 1* In puericia & conjugio virginali virtutes 737. *cap. 2* Virtutum exercitia in viduitate 738. *cap. 3* Extrema paupertas & mendicatio quaſita habitatio 740. *cap. 4* Exercitia pietatis, aſſimatio apud Magnates: futura præviſa, loca ſacra ornata 742. *cap. 5* Meditatio paſſionis, contemptus humani patientia, efficacia exempli & precum 744. *cap. 6* Auxilium captivis, reis, parturientibus, infantibus impensum: pia mors 745. Proceſſus informativus pro Canonizatione ex MS. 747. *cap. 1* Summarium eorum, quæ Procuratores probare intendunt 747. *cap. 2, 3, 4.* Depoſitio teſtium 748. *cap. 5* De variis Chriſti & Sanctorum apparitionibus ei factis 756 *cap. 6* Alii teſtes auditi 759. *cap. 7* Regina Siciliae & alia mulieres teſtes audita 761. *cap. 8* Depoſitiones uno poſt obitum anno exceptæ. 764
- 27 Marius M. Romanus Antuerpiæ. 691
- 27 Marothas M. in Perſide. Ex *Actis SS. Jona & Barachiffi.* 691
- 24 Martinus Thebaus apud Græcos. Ex *Menais.* 482
- 20 Martinus Dumienſis, Archiep. Bracarenſis § 1 Veneratio, ætas, Episcopatus, Concilia habita, teſtamentum 86. § 2 Libri conſcripti: Encomium de eo S. Honorati: monaſterium 88. § 3 Corpus reconditum elevatum & Bracaram translatum. 90
- 21 Martyres Alexandriae ſub Conſtancio Imp. paſſi. Ex *Mroll.* 261
- 22 Martyrum aliquot millia in Africa cum S. Octaviano relata. Ex *Greg. Turonenſi & Mroll.* 384
- 29 Martyres varii in Syria ſub Juliano § 1 Cædium multitudo. Tormenta ſacris Virginibus illata 774. § 2 SS. Virginum laniena, omnium cultus apud Græcos. 776
- 30 Martyres Conſtantinopolitani ſub Macedonio hæreſiarcha. Ex *Vita S. Pauli Archiep. CP. Socrate, Sozomene, Suida & Mroll. Rom.* 830
- 21 Martyres ſocii S. Theophili apud Græcos. Ex *MSS. Menais.* 901
- 23 Martyres duo fratres Aquifregienſes, Tambacæ in Africa. Ex *Vittore Uticenſi & Mroll.* 460
- 23 Martyres iv in Africa, uxor & duo filii S. Liberati & alius puer. Ex *Vittore Uticenſi & Mroll.* 461
- 26 Martyres iv in Gothia, duo filii & duo filia ad Danubium. Ex *Menais.* 619
- 29 Martyres iv Nicomedie. Ex *Mroll.* 769
- 19 Martyres vii in Africa cum SS. Lucello & ſociis. Ex *Mroll.* 26
- 26 Martyres vii pueri Leontinis in Sicilia. Ex *Cajetanone* 611
- 22 Martyres ix, ſocii S. Saturnini, in Africa. Ex *Mroll.* 378
- 19 Martyres ix Surrenti in Italia ex *Mroll.* 27
- 22 Martyres xii, ſocii S. Dectroni, Sebaſtiæ. Ex *Mroll.* 379
- 26 Martyres xii in Africa ex *Mroll.* 617
- 24 Martyres xiii in Mauritania. ex *Mroll.* 480
- 28 Martyres xiii aut xvi in Africa. ex *Mroll.* 713
- 19 Martyres xx in Africa cum S. Baſſo. Ex *Mroll.* 261
- 20 Martyres xx Monachi in Laura S. Sabæ prope Hieroſolymam 166. Acta martyrii auctore Stephano monacho Sabaitæ ex MS. Græco 167. *cap. 1* Primitivæ Saracenorum expeditiones adverſus Lauram irritæ conatû 167. *cap. 2* Conſtancia Patrum: furioſa Sarace-

- racenorum in Lauram irruptio 168. *cap. 3* Secundus barbarorum incurfus in Lauram 170. *cap. 4* Joannis, Sergii, Patricii martyrium. Patrum in Hegumenio veratio 171. *cap. 5* Fumi supplicium, quo torti omnes, xviii suffocati 173. *cap. 6* Encomium defunctorum & difficilis curatio ceterorum 174. *cap. 7* Apparitiones & miracula 176. Epilogus 177. Poema 179. Eadem Acta Græce a p. * 2 ad * 14
- 23 Martyres xx in Africa. *Ex Mroll.* 449
- 24 Martyres xxxv sub Juliano Cæsare Palæstinæ, *Ex Menologio Basilii Imp.* 481
- 30 Martyres xxxviii in Cappadocia. *Ex Menol. Basilii Imp. & Synaxario Græco* 830
- 26 Martyres xl Sirmii in Pannonia. *Ex Mroll.* 616
- 26 Martyres xl, in Oriente an Asia minore? *Ex Menais.* 618
- 23 Martyres cæcæ monachi cum S. Nicone Episcopo & Moderatore: in hujus *Actis* a pag. 442 ad 448 eorum martyrium relatum 446 Acta Græce a pag. * 18 ad * 22.
- 25 Martyres cæcæ Nicææ. *Ex Mroll.* 554
- 27 Marulus M. in Africa. *Ex Mroll.* 688
- 20 Matrona M. Amisii. *ex Menoll. & Menais.* 83
- 27 Maturina M. in Africa. *Ex Mroll.* 688
- 31 Mauricilius Archiep. Mediolanensis. *Ex variis* 910
- 20 Mauritius Hungarus Ordinis Prædicatorum Javarini 251. Vita *ex MS. Cap. 1* Pia adolescentia, ingressus in religionem 252. *cap. 2* Religiosæ virtutes 253. *cap. 3* Sanctitas in vita & post mortem miraculis testata. 254
- 26 Maxima M. conjux S. Montani M. Firmii in Pannonia *ex Mroll.* 616
- 25 Melchisedech Rex & Sacerdos ob figuram Christi relatus. 542
- 31 Menander M. apud Græcos. *Ex MS. Synaxario.* 906
- 28 Menclampus M. Tarsi *ex Mroll.* 712
- 27 Misia M. in Africa. *ex Mroll.* 688
- 26 Mochellus Kellocæ in Hibernia. *Ex Mroll.* 626
- 28 Modestus M. Cæsareæ. *Ex Mroll.* 712
- 26 Moico M. in Gothia ad Danubium. *ex Menais.* 619
- 26 Montanus Presb. M. Sirmii in Pannonia. *ex Mroll.* 616
- 30 Moricus Ordinis Cruciferorum & deip Minorum. *ex variis.* 852
- N
- 27 Nerses M. in Perside *ex Actis SS. Jona & Barachisii.* 692
- 20 Nicetas Ep. Apolloniados, ob cultum sacrarum imaginum in exilio mortuus. *ex Menais.* 165
- 22 Nicolaus de Rupe Anachoreta Saxulæ in Helvetia. Vita *auctore Petro Hugone Soc. Jesu* 298. *Cap. 1* Patria & natalis: miracula natiuitatem prægressa & secuta 299. *cap. 2* Vita in matrimonio & militia probe ducta: insidia dæmonum: visiones cælestes 403. *cap. 3* Ex consensu uxoris eremus petita: cella & oratorium a Subulvanis ei condita 406. *cap. 4* Inedia miraculosa: exercitationes pie: utilia cum proximis colloquia 410. *cap. 5* Visa cælestia & tentationes objectæ: affectus erga Deiparam Virginem 413. *cap. 6* Arcana, absentia, futura, spiritus prophetico cognita 415. *cap. 7* Miracula & mors: socius viventis Udalticus, mortui successor & nepos Conradus 418. *cap. 8* Sanctitatis fama ab obitu ejus conservata & publico cultu testata 421. *cap. 9* Quid hæcenus pro canonizatione sit actum 425.
- cap. 10 Vita ejus a variis conscripta 426. *cap. 11* Indigenarum alienigenarumq; Catholicorum & acatholicorum testimonia & judicia 329. *cap. 12* Posthuma miracula: cæci, surdi, claudicantes 434. *cap. 13* Moribundi & varii infirmi sanati 436. *cap. 14* Alia ad invocationem ejus patrata miracula 437. Hymni & Collectæ altero post obitum anno compositæ. 439
- 23 Nicon Ep. juxta Tauromenium in Sicilia. § 1 Patria, acta, cultus, monachus in monte Gani 442. § 2 Ordinatio, tempus & locus certaminis atque translationis 443. Acta *auctore Charomeno Syracusano discipulo ex MSS. Græcis.* *cap. 1* Patria genus, militia, conversio ad fidem Christi & peregrinatio 444. *cap. 2* Monachus, Ordinatio, reditus Neapolim 446. *cap. 3* Profectio in Siciliam, sociorum martyrium 446. *cap. 4* Gloriosa mors: corporum miraculosa revelatio 447. Compendium *ex Menais & MS. Synaxario* 448. Vita Græce est a pag. * 18 ad 22.
- 25 Nicostratus M. Nicææ. *Ex Mroll.* 554
- 21 Nonnus seu Nominus, M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 259
- O
- 22 Oavianus M. in Africa. *Ex Greg. Turanensi & Mroll.* 384
- 23 Otho, Solitarius Ariani in regno Neapolitano Vita ex officio & Lectionibus propriis. 468
- P
- 30 Palatinus M. Thessalonice. *Ex Mroll.* 827
- 19 Pancharius M. Nicomedie. Acta martyrii *ex Menais.* 29
- 20 Parasceve M. soror S. Photinæ. In hujus *Actis.* 80
- 30 Pastor, an alius hujus diei Martyribus jungendus, an socius S. Aureliani, an Aureliam depositus, an Episcopus ac Confessor, & quidem Palatinus? Num Valentinus aut Palentinus in Hispania? 829
- 29 Pastor M. Nicomedie. *Ex Mroll.* 769
- 30 Patto Ep. Verdenfis in Saxonia inferiore. *ex MS. Chronico, Krantzio & fastis.* 844
- 20 Patricius ex 22 Martyribus monachis Laura S. Sabæ a pag. 166 ad 179. caritas & martyrium 272. Græce a p. * 2 ad * 14.
- 20 Paulus M. in Syria. *ex Mroll.* 83
- 23 Paulus M. Cæsareæ aut alibi. *ex Mroll.* 450
- 22 Paulus Episcopus Narbonensis in Gallia § 1 venerationis sacra. Elogia ex Martyrologiis 374. § 2 Tempus vite & obitus a Bosquero indicatum 372. § 3 Acta antiqua 373. § 4 An lux fidei a S. Paulo sit Hispaniis illata, ubi variz fabulæ rejiciuntur. 374
- 27 Paulus Ep. Corinthii in Græcia. *ex Actis fratris S. Petri Ep. Argivorum & Menais.* 706
- 24 Pausis, Paësis aut Pausides, alius Publius, M. Cæsareæ Palæstinæ. *ex Enschio, Menais, Mroll.* 478
- 23 Pelagia M. apud Græcos. *ex Synaxario & Menais.* 460
- 25 Pelagius Ep. Laodiceæ in Syria. Fides orthodoxa propugnata & Exilium toleratum. 556
- 26 Petrus M. num Romæ, an Episc. Sebastenus? *ex Mroll.* 615
- 23 Petrus Ord. Eremitarum S. Augustini Eugubii. *ex Herrera & epistola Joannis de Judais.* 470
- 30 Petrus Regalatus Ordinis I. F. Minorum de Obsevancia Aquileiæ in Hispania. 853. Vita *ex Hispanico Antonii Daza Cap. 1.* Patria & natalis: reformationis

- mationis & conventus Aquileiani exordia 854. cap. 2 Eremitorii Abroxani fundatio: Regulæ observantia: constitutiones scriptæ 855. cap. 3 Petri de Santoyo vita & mors: reformationis ab illo inducæ historia. 857. cap. 4 Villacrecii virtutes & obitus. Regalati vicariatus: reformationum incrementa ac denique unio. Provincia Conceptionis constituta 859. cap. 5 Hujus virtutes miraculis in vita patris declarata 860. cap. 6 Spiritus propheticus & mors B. Regalati: eam secuta sanitatum aliquot beneficia 862. cap. 7 Reliqua miracula legitime excepta probataque 864. cap. 8 Miracula alia & fere extrajuris formæ excepta 865. cap. 9 Corporis incorrupti in marmoreum mansolzum translatio 867. Relatio pro Canonizatione per Auditores Rotæ ad Urbanum VIII 867. § 1. De fama communique opinione sanctitatis, ac veneratione sepulcri ac reliquiarum Regalati 868. § 2 Demiraculis 970. § 3 De validitate Processus ac legitimo testium examine 873
- 21 Philemon Romanus Martyr in Italia. *Ex MSS. Synaxariis & Menologiis* 258
- 27 Philetus M. in Illyrico. *Ex Mensis MSS. & aliis.* 687
- 26 Philyas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Mensis.* 619
- 30 Philippolus M. *Ex Mroll.* 828
- 21 Philocalus M. Alexandriz. 259
- 21 Philocarpus seu Polycarpus, M. Alexandriz. *Ex Mroll.* 259
- 30 Philopolus M. Thessaloniz. *Ex Mroll.* 827
- 20 Photina M. *Varia discussa.* An Samaritana, & ea, quæ Christum ad puteum exceperit? An Christum prædicans, sic Carthagine passa 80
- 20 Photis M. soror S. Photinz. *In hujus Altit.* 80
- 40 Photius seu Photoo M. soror S. Photinz. 80
- 23 Piala soror S. Fingariz Martyr in Britannia. *In Altit fratris patissimum* 457
- 24 Pigmenius Presb. M. Romæ. *Ex Mroll.* Acta fuerunt depravata. 481
- 27 Pinnarius M. in Africa. *Ex Mroll.* 688
- 29 Pœntalis M. Antiochiæ. *Ex Mroll.* 770
- 29 Pomenus M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
- 26 Pontius Ab. S. Andreæ prope Avenionem 682. Vita a discipulo scripta ex MSS. 683, alia a Menardo edita 684
- 31 Portus M. in Africa. *Ex Mroll.* 905
- 28 Priscus M. Cæsareæ in Palæstina. *Ex Mroll. & Eusebio* 713
- 23 Proculus Conf. Episc. Veronæ § 1. Cultus facere ejus, & SS. Firmi & Rustici Martyrum ætas 450. § 2 Acta S. Proculi 452. § 3 Corporis inventio. *Ex Italico Baptista Peretti* 453. § 4 Miracula secuta: reliquæ, templa 455

Q

- 26 Quadratus Ep. M. in Oriente, an Asia minore? *Ex Menol. Basilii Imp. & Menais* 618
- 19 Quatrilla M. Surrenti in Italia. *Ex Mroll.* 27
- 19 Quintillus vel Quintilla M. Surrenti in Italia. *Ex Mroll.* 27
- 19 Quintus M. Surrenti in Italia. *Ex Mroll.* 27
- 25 Quirinus M. Romæ vide Cyrinus. a p. 543 ad 554
- 30 Quirinus Tribunus M. Romæ. § 1 Tempus martyrii, cultus sacer 811. § 2 Acta, conversionis & martyrii 811. § 3 Corpus Novesium translatum. Honor illi exhibitus. Miracula 813 § 4 Variæ ejus Reliquæ & veneratio in Germania, Belgio & Italia 814

R

- 30 Regulus Episcopus Silvanectis in Gallia. § 1. Cultus sacer. Acta varia 816 § 2 Tempus missionis in Gallias. Varii ejus socii sub Diocletiano passi. 817. Vita *ex MS. Andomarenfi* 818. Alia Vita *ex pluribus MSS.* Cap. 1 Incerta narratio patriæ, conversionis & missionis. Episcopatus Arelatensis 820. cap. 2 Silvanectenses excultri. Præses & alii baptizati, Energumeni & captivi liberari 821. cap. 3 Fons elicitus, cæcus illuminatus. Ranis silentium indictum. Obitus S. Luciani & S. Reguli. 823. cap. 4 Corpus S. Reguli coram Chlodoveo Rege ostensum. Miracula 825. cap. 5 Agri & filia Caroli Calvi Regis sanati 826
- 22 Renildis seu Reinula Virgo Abbatisa Misaci in Belgio. Veneratio, Acta eadem, quæ S. Herlindis sororis. a pag. 385 ad 392
- 31 Renovatus Episc. Emeritenfis in Hispania 907. Vita *auctore Paulo Diacono Emeritenfi.* 408
- 20 Rhodanus M. apud Græcos. *Ex Mensis* 84
- 26 Rhyas M. in Gothia ad Danubium. *Ex Mensis* 619
- 25 Richardus puer M. a Judæis occisus Parisiis 591. Passio *auctore Roberto Gaguino* 593
- 24 Rogatus M. in Africa. *Ex Mroll.* 479
- 28 Rogatus M. Cæsareæ. *Ex Mroll.* 712
- 24 Romulus M. Cæsareæ Palæstinæ. *Ex Eusebio, Menais, Mroll.* 478
- 27 Romulus M. in Africa. *Ex Mroll.* 688
- 27 Ruddertus seu Rupertus Biorum Apostolus, Ep. Salisburgenfis. § 1 Ætas, patria, Acta 699. § 2 Cultus, successores, Translatio 700. Vita *ex MS. & Canisio* Cap. 1 Episcopatus Wormatiensis, ad Bojos missio, & novæ Sedis erectio 702. cap. 2 Monasteria condita: mors: miracula 703. Vita alia *ex MS.* Cap. 1 S. Rupertus ad Bojos fidei præco profectus, Ratisbonæ & Laureaci ecclesiam ordinat 704. cap. 2 Sanctimonialia instituit sub S. Brendrada: utriusque pia mors. 705

S

- 27 S Abbas M. in Perside. *Ex Altit SS. Jona & Rachisii* 691
- 23 Sabinus M. Cæsareæ aut alibi. *Ex Mroll.* 450
- 26 Sabinus M. in Oriente, an Asia minore? *Ex Menais MSS.* 618
- 24 Salitor seu Salutaris, M. in Africa. *Ex Mroll.* 479
- 24 Sanctimonialium a Danis occisorum Berkingi in Anglia Commemoratio 486
- 21 Santuccia Abbatisa. Propagatrix Congregationis B. Sperandei sub Regula S. Benedicti 362. Vita *ex MSS. monumentis & traditione* 363
- 30 Sacullus M. *Ex Mroll.* 828
- 19 Saturninus M. in Africa. *Ex Mroll.* 26
- 24 Saturninus M. in Africa. *Ex Mroll.* 479
- 24 Saturninus alius M. in Africa. *Ex Mroll.* 479
- 22 Saturninus M. in Africa. *Ex Mroll.* 378
- 24 Saturninus M. in Mauritania. *Ex Mroll.* 480
- 27 Saturninus M. in Africa. *Ex Mroll.* 688
- 26 Saturninus M. in Africa. *Ex Mroll.* 617
- 29 Saturninus M. Nicomediæ. *Ex Mroll.* 761
- 30 Saturninus M. *Ex Mroll.* 828
- 19 Satorus Procurator regius M. in Africa. *Ex Mroll. & Villare Vipicensi* 782
- 20 Sebastianus Dux a S. Victore M. ad fidem conversus: Martyrium 80
- 24 Secundolus seu Secundus, M. in Mauritania. *Ex Mroll.* 480
- 30 Secundus M. Astæ in Italia. § 1 Acta, nobilitas, cultus

- culus 797. § 2 Annus martyrii, sepultura, Translatio, oblationes, templa 799. § 3 Acta martyrii ex 4 MSS. Cap. 1 Conversio ad fidem. Iter Asta Dertonam & Mediolanum : ejus hic baptisumus 800. cap. 2 Reditus S. Secundi Dertonam ad S. Marcanum: hujus martyrium 801. cap. 3 Tormenta Dertonæ S. Secundo inflicta: iter Angelico ductu Astam 802. cap. 4 Tormenta Astæ illata: martyrium, sepultura 803. Historia manifestationis Reliquiarum. Ex MSS. 804. Elevatio corporis: Instrumentum Episcopale 806. Historia elevationis ex MS. 809. Translatio corporis 810. Historia Secundi M. cujus corpus Venetiis asservatur. Ex MS. 810
- 14 Seleucus in Syria, num Martyr an Confessor? Ex Mroll. 478
- 17 Sembeethes M. in Perside. Ex *Albis SS. Jona & Barachisii* 691
- 20 Serapion M. in Syria. Ex Mroll. 83
- 21 Serapion monachus M. Alexandriæ. Ex Mroll. § 1 An Pater decem millium monachorum 159. § 2 An Confessor Episcopus Thmucos 260
- 26 Serapion lector M. in Pentapoli Libyæ. ex Mroll. 617
- 26 Sergius ex xx Martyribus monachis, Lauræ S. Sabæ. apag. 166 ad 179. & Græce apag. * 2 ad * 14. Ejus caput rescissum 171
- 24 Severus Ep. Catanz. Ex *Cajetano, Pyrrho & Officio Ecclesiastico* 487
- 19 B. Sibyllina Papiensis, soror de Pœnitentia S. Dominici. Vitæ compendium Ex *tabula in facello appensa*. 67. Vita auctore *Thoma de Bozolafo*. Ex MS. Prefatio *Tægii collectoris* 68. Cap. 1 Cœcitas adolescentulæ, & initia pietatis 68. cap. 2 Reclusio, pœnitentiæ & visiones 69. cap. 3 Spiritus propheticus: secreta & futura indicata 69. cap. 4 Colloquia de divinis rebus & sanctus obitus 70
- 26 Sicarius Episc. Lugdunen. Ex *Rainando, Sauffajo, & aliis* 625
- 26 Sigetzas M. Gothus ad Danubium. Ex *Menais*. 619
- 28 Sixtus III Papa, § 1 Hæreses Nestoriana & Pelagiana oppugnata 714. § 2 Calumnia depulsa. S. Petrus Chrysologus Episcopus constitutus. Subdoli Pelagiani profligati 715. § 3 Basilicæ erectæ & ditata. Obitus: cultus sacer 716
- 24 Simeon puer Tridenti necatus a Judæis 494. Acta martyrii, auctore *Joanne Matthia Tiberino medico*. Ex MSS. Cap. 1 Judæi de cæde pueri Christiani deliberrant: capitur Simon 495. cap. 2 Crudelis carnisficta in eum exercita 496. cap. 3 De rabie Judæorum in Christianos & illorum patrono castigato 497. Acta post martyrium ex *Italice*. Cap. 1 Inquisitio facta in amissum puerum: Judæorum ad facinus occultandum vani conatus 498. cap. 2 Supplicium de Judæis sumptum post accuratam causæ discussionem 499. cap. 3 Religiosus cultus S. Simoni decretus, institutus: miracula nonnulla 500
- 26 Solutor M. in Africa, Ex Mroll. 617
- 27 Solutor M. in Africa. Ex Mroll. 688
- 24 Sorocetus M. in Mauritania. Ex Mroll. 480
- 28 Spes Abbas apud Nuriam. Cultus sacer 717. Acta ex *Dialogis S. Gregorii* 718
- 26 Stephanus Triglicensis Hegumenus Conf. Ex *Menais* 665
- 26 Stephanus Xylenites, Ex *Menais MSS.* 665
- 27 Successa M. in Africa. Ex Mroll. 688
- 27 Successus M. in Africa. Ex Mroll. 688
- 26 Sverilas M. in Gothia ad Danubium. Ex *Menais* 619
- 26 Suimblas M. in Gothia ad Danubium. Ex *Menais* 619
- 26 Syllas M. in Gothia ad Danubium. Ex *Menais* 619
- T
- 26 Thecla seu Theodola M. num Romæ? Ex *Mroll.* 615
- 20 Theodoretus ex xx Martyribus monachis S. Sabæ apag. 166. ad 179. Græce apag. * 2 ad * 14
- 19 Theodorus Episc. an in Africa? Ex Mroll. 27
- 19 Theodorus Presb. M. Cæsareæ in Cappadocia. Ex Mroll. 25
- 23 Theodorus seu Theodulus Presb. M. Antiochiæ. Ex Mroll. 449
- 26 Theodorus Episc. M. in Pentapoli Libyæ. Ex Mroll. 617
- 29 Theodorus Presbyter M. Antiochiæ. Ex Mroll. 770
- 20 Theodosia M. Amisi. Ex *Menoll. & Menais*. 83
- 23 Theodosia M. apud Græcos. Ex *Synaxario & Menais*. 460
- 26 Theodosius M. in Oriente, an Asia minore? Ex *Menais* 618
- 31 Theophilus M. apud Græcos. Ex *MSS. Menais* 905
- 27 Theoprepus M. in Illyrico. Ex *Menais MSS. & aliis* 687
- 26 Thermas M. in Gothia ad Danubium. Ex *Menais* 619
- 20 Tigrinus M. in Syria. Ex Mroll. 83
- 24 Timolaus M. Cæsareæ Palæstinæ. Ex *Eusebio, Menais, Mroll.* 478
- 24 Timotheus M. Romæ. Ex *epistola Pii I Papa & Baronio* 477
- 25 Thomas eremita Ord. Camaldulensis apud Collem-Stacciarium in Umbria 594. Vita 595. Cap. 1 Ortus, adolescentia, sanctitas ex *Italice Razzi* 596. cap. 2 Miracula ante obitum patrata ex *MS*: 596. cap. 3 Mors & translatio, ipsamque secuta miracula. Ex *Instrumento publico* 598. cap. 4 Secunda collectio miraculorum ex *MSS.* 600. cap. 5 Tertia collectio miraculorum ex *MSS.* 602 cap. 6 Posterior cultus: Translatio & inspectio corporis duplex. Ex *Raiffio & Instrumentis authenticis* 603
- V
- 20 Valentinus M. in Syria. Ex Mroll. 83
- 31 Valeria M. in Africa. ex Mroll. 905
- 29 Venciana Wintershovii & Gandavi 34. Vita in *Albis S. Landoaldi* 35. Adventus Roma in Belgium 36 & sepultura 37 & elevatio 38 & apparitio 40 & Translatio Gandavum 41 &
- 26 Vereas Presb. M. in Gothia ad Danubium. Ex *Menais* 619
- 30 Veronus Lembez & Montibus Hannoniæ 844. Historia Inventionis, Translationis & Miraculorum; auctore *Olberto Abb. Glemblacensi* 845. Cap. 1 Inventi corporis occasio & modus 846. cap. 2 Sannaticaci, mutus & sordus, contracti. Alia beneficia præstita 847. cap. 3 Varii ægri sanati. Corpus Montes Hannoniæ translatum. 848
- 24 Verulus M. in Mauritania. ex Mroll. 480
- 21 Ugolinus Ordinis Eremitarum S. Augustini Conventus in Etruria. Patria: corpus incorruptum: lilia ex corde enata: imago, veneratio 365
- 20 Victor Martyr filius S. Photinæ, Præfectus militum contra Avars in Galilæa, an recte alius Italiae? *Italice*. Acta corrupta 81
- 26 Victor M. in Africa. Ex Mroll. 617
- 30 Victor M. Ex Mroll. 828
- 23 Victorianus Proconsul Carthaginis M. ex *Villore Uticensi*

- Uicensi & Mroll.* Constantia generosa ad quavis tormentatoleranda 461
- 20 Victorinus M. in Syria. *Ex Mroll.* 83
- 24 Victorinus M. in Africa. *Ex Mroll.* 479
- 25 Victorinus M. Nicæ. *Ex Mroll.* 554
- 29 Victorinus seu Victor M. Nicomediz. *Ex Mroll.* 769
- 26 Virco M. ad Danubium sub Jungericho Rege Gothorum, in ecclesia cum aliis combusta. *Ex Menais & MS. Synaxario* 619
- 21 Volutianus seu Volusus, M. Alexandriz. *Ex Mroll.* 259
- 19 Vonecta M. *Ex Mroll.* 27
- 20 Urbicius Episc. Metensis. *Ex Mroll. & Menriffio.* Cultus sacer: tempus Sedis, sepultura, inventio & translatio corporis 86
- 24 Utus sive Auctus M. in Africa. *Ex Mroll.* 479
- 20 Vulfrannus Episc. Senonensis Fontanellæ & Abbavillæ. § 1 Cultus sacer, diei natalis & translationis primæ: Vita scripta: alia interpolata 143. § 2 Series rerum gestarum distincta per tempora 144. Vita auctore Jona, monacho Fontanellensi ex MS. 145. Appendix de obitu Radbodi Ducis Frisiorum ex 7 MSS. 146. Historia Inventionis ex Spicilegii Luca Dacherii. 48. Miracula varia ex 2 MSS. Cap. 1 Submersi aut a periculo submerfionis servati: alii adjuvi 150. cap. 2 Aegri sanati: energu-

meni & captivi liberati, res perditæ recuperatæ 153. cap. 3 Tempestas sedata: deperdita recuperata: incendium extinctum: morbi hominum & brutorum sublati 157. Translatio corporis Fontanella Abbavillam. § 1 An idem corpus fupit Gandavit Solennis ibi veneratio 161. § 2 Dux ejus ecclesia Abbavillæ, corpus eo delatum, nuper ostensum: veneratio sacra 162. Miracula Abbavillæ patrata. *Ex MSS.* 163

25 Wilhelmus puer M. a Judæis occisus Norwici in Anglia. 588. Acta ex Joanne Capgrave 590.

Z

- 24 Z Acharias monachus reclusus apud Græcos. *Ex Menais & Maximo Cythæro* 482
- 27 Zanitas M. in Perside. *Ex Aliis SS. Jona & Barachisii* 691
- 30 Zosimus Episc. Syracusanus 837. Vita auctore Siculo caeco, 839. Cap. 1 Ortus, educatio, vitamonica & custodia sepulcri S. Lucie 839. cap. 2 Abbatia, Sacerdoti & Episcopi cura digne administrata 840. cap. 3 Acta in Episcopatu, virtutes, elemosynæ, templum innovatum, aversio a Judæis 841. cap. 4 Morbus, obitus: varia miracula. 841.

I N D E X

C H R O N O L O G I C U S

I N T O M U M I I I M A R T I I .

I SÆCULUM A CHRISTO NATO,

Initium **A** Nnuntiatio B. Mariæ V. & Incarnatio Filii Dei 25 Martii. 534.
Æra Chri- stiana Ante quod tempus mortuus traditur
 S. Joachimus pater Deiparæ Virginis Mariæ. 20 Martii. 77
Ante an. 30 S. Josephus Sponsus Deiparæ Virginis est mortuus. 19 Martii. 6
Cir. an. 34 Jesu Christi crucifixi sacra memoria. 25 Martii. 534, & ejusdem resurgentis 27 Mar. 686
 Sanctus Latro cum Christo crucifixus. 25 Mar. 543
Post 67 S. Photina, & SS. Josephus & Victor filii, Sebastianus Dux, Anatolius, Photius seu Photo, Photis, Parasceve, Cyriaca, sorores S. Photinz MM. 20 Martii. 80
Sec. 1 S. Archippus Commilito S. Pauli. 20 Mar. 82
 S. Artemon Ep. Seleuciæ in Pisidia. 24 Mar. 474
 S. Beryllus Ep. Catana in Sicilia. 21 Mar. 257
 S. Epaphroditus Episc. Tarracina in Italia. 22 Mart. 369.

II SÆCULUM,

Seculi 2 **S** Sanctus Latinus Episc. Brixienfis in Italia. initio 24 Martii. 475
An. 119 S. Secundus M. Astæ in Italia. 30 Martii. 797
An. 130 S. Quirinus Tribunus Romæ Martyr. 30 Martii. 811
An. 130 S. Balbina Virgo & forsitan Martyr Romæ. 31 Martii. 900
Sub Adriano SS. Philetus, Lydias, Macedo, Theoprepus, Cronides & Amphilocheus MM. in Illyrico. 27 Martii. 687
Sec. 2 SS. Marcus & Timotheus MM. Romæ. 24 Martii. 477
Sec. 2 ante 3 S. Eustasius Episc. Neapolitanus. 29 Martii. 768

III SÆCULUM,

Anno 211 **S** Severus Imperator obiit. 373
 An secuta dein quiete Ecclesiæ, venerint in Gallias S. Paulus Ep. Narbonensis, Dionysius Parisiensis & alii, discutitur ad obitum S. Pauli. 22 Martii. 371
 S. Afrodissius Ep. Biterrensis a S. Paulo Narbonensi constitutus. 22 Martii. 376
 SS. Callinica seu Callinicus, & Basilissa MM. in Galatia. 22 Martii. 377
An. 250 S. Nicon & 199 monachi Martyres juxta Tauromenium. 23 Martii. 442
Sub Decio Martyres vii pueri Leontinis in Sicilia. 26 Martii. 611
An S. Trophimus missus Arelatum, ibidem primus Episcopus? 817 c
Cir. 255 S. Limineus M. Claromonte in Gallia. 29 Martii. 769

An. 263 S. Cyrinus seu Quirinus M. Romæ. 25 Martii. 543
Sec. 3 S. Acacius Episc. Conf. Melitenæ in Armenia. 31 Martii. 903
 S. Eubule mater S. Pantaleonis. 30 Martii. 830
Cir. 286 S. Castulus M. Romæ. 26 Martii. 612
Cir. Imperium Diocletiani. An S. Regulus Ep. venerit in Gallias? 817 d

IV SÆCULUM.

Anno 302 **S** Sanctus Pancharius M. Nicomediæ, capite plectitur. 19 Martii. 29
An. 303 SS. Timolaus, Dionysius, Paulus, Romulus, Alexander, alius Alexander, Agapius & Dionysius Casares in Palestina. 24 Martii. 478
Sub Diocletiano S. Irenæus Ep. M. Sirmii in Pannonia. 25 Martii. 555
 xxxviii Martyres in Cappadocia passi. 30 Martii. 830
 SS. Alexandra, Claudia, Euphrasia, Matrona, Juliana, Euphemia, Theodosia MM. 20 Martii. Amisi ad Pontum Euxinum. 83
An. 326 SS. Zanitas, Lazarus, Marothas, Nerzes, Elias, Mares, Abibas, Sembeethes & Sabbas MM. in Perside. 27 Martii. 691
 SS. Jonas & Barachis MM. sub Sapore R. Persarum. 770
Sub Constantino. An S. Regulus Ep. Silvanectis mortuus? 30 Martii. 818 b
An. 342 Martyres Alexandriæ sub Constantio Imp. passi. 21 Martii. 261
An. 351 Martyres Constantinopolitani sub Macedonio hæresiarcha passi. 30 Mar. 830
An. 356 S. Euthychius Subdiaconus M. Alexandriæ. 26 Martii. 620
An. 362 S. Cyrillus Diacon. & alii MM. in Syria sub Juliano. 29 Mar. 774
 S. Marcus Confess. Episc. Arethuserum, 29 Martii. 774
An. 363 S. Dometius ex Phrygia M. 23 Mar. 459
 S. Basilus Presb. M. Ancyra in Galatia. 22 Martii. 379
Cir. 370 SS. Bathusis & Vercas Presb. & alii xx nominati Martyres sub Gothis. 26 Mar. 619
Sec. 4 S. Proculus Episc. Veronensis sub Maximiano dira passus, postea in pace quievit. 23 Mar. 450
 S. Marcus Atheniensis cremita in Libya. 29 Martii. 778
An. 386 S. Felix creatur Ep. Trevirensis, 622
An. 391 S. Joannes cremita juxta Lycopolim in Egypto obit. 27 Mar. 692
Sub finem 4 sec. S. Pelagius Episc. Laodiceæ in Syria obit. 25 Mar. 557
Cir. 400 S. Felix Episc. Trevirensis obit. 26 Martii. 621
 SS. Gratus Diac. & Marcellus Subdiac. Foro-Livii. 20 Martii. 85
Sec. iv ante v S. Joannes in Puteo cremita in Armenia. 30 Martii. 831.

V SÆCU-

V SÆCULUM.

Circa 420 **S** Anctus Urbicius Episcopus Metensis. 86
10 Martii.
Cir. 425 S. Sicarius Episc. Lugdunensis. 26 *Martii.*
615
An. 434 S. Hesychius Presb. Hierosolymis. 28 *Mar.*
713
An. 440 S. Sixtus III Papa obit. 28 *Martii.* 714
Cir. 450 SS. Fingar sive Guignerus, Piala Virgo, &
 socii Martyres in Britannia. 23 *Martii.* 455
Cir. 453 S. Deogratias creatur Episc. Carthagenensis.
 379
Cir. 456 S. Deogratias Episc. Carthagenensis moritur
 22 *Martii.* 379
Sæculo 5 Justinianus seu Justinianus Episc. Vercellensis.
 21 *Martii.* 262
 S. Benjamin Diac. M. in Perside. 31 *Martii.* 906
Cir. 480 S. Lupicinus Ab. monasterii Jurensis in Bur-
 gundia obit. 21 *Mar.* 262
Cir. 480 S. Benedictus dein Ab. Casinensis nascitur.
 276
An. 484 SS. Victorianus Proconsul Carthaginis, duo
 fratres Aquilegenses, Frumentius & alter Fru-
 mentius mercatores, Martyres Carthagine & Tam-
 baze in Africa. 23 *Mar.* 460
 SS. Liberatus Medicus, ejus uxor, & duo filii & alius
 puer, & Crescentius Presb. Martyres in Africa. 23
Mar. 461
Cir. 484 S. Octavianus cum pluribus aliis Martyr in
 Africa. 22 *Mart.* 379
Cir. 500 S. Gundelus Regulus Cambrie Australis. 29
Martii. 783.

VI SÆCULUM.

Anno 513 **S** Anctus Spes Abbas apud Nursiam obit.
 28 *Martii.* 717
An. 529 S. Benedictus Casinum venit. 276
Cir. 540 S. Eudius Abbas Aranienensis in Hibernia.
 21 *Mar.* 267
An. 543 S. Benedictus, Fundator Ordinis, obit pri-
 die primi Pasche seu Dominicæ Passionis. 21 *Mar.*
 276
An. 561 Chlothario I Rege mortuo, succedunt S.
 Gunthramnus & 3 fratres. 719
 S. Martinus Dumienensis interest Concilio Bracaren-
 si. 87
An. 568 S. Martinus Dumienensis Archiep. Bracaren-
 si, præest 2 Concilio Bracaren-
Sæc. 6 S. Benedictus monachus in clibano ardente il-
 lusus. 23 *Mar.* 462
 S. Joannes Ab. Paranensis prope Spoletum. 19 *Mar.*
 39
An. 580 S. Martinus Dumienensis Archiep. Bracaren-
 si obit. 20 *Mar.* 86
Cir. an. 589 Casinense monasterium vastatur a Lon-
 gobardis. 302
An. 593 S. Gunthramnus Rex Francorum Cabilone
 obit. 28 *Mar.* 718
Sub finem 6 sæc. S. Joannes Climacus Ab. Montis-Si-
 na. 30 *Martii.* 834.

VII SÆCULUM.

Anno 607 **S** Anctus Thomas creatur 23 Januarii Pa-
 triarcha Constantinopol. 91
An. 610 S. Thomas Patriarcha Constantinopol. obit
 20 *Martii.* 91
An. 622 S. Lacinus Ab. Achadurensis in Hibernia.
 19 *Mar.* 31

An. 623 vel 628 S. Rudbertus seu Rupertus Bojo-
 rum Apostolus, Episc. Salisburgen. obit. 27 *Mar.*
 699
An. 625 S. Eustasius Ab. Luxoviensis, Ord. S. Co-
 lombani. 29 *Mart.* 784
Cir. 633 S. Renovatus Episc. Emeriten-
 sis obit. 31 *Mart.* 907
Cir. 650 S. Mochellocus seu Kellenus Kellocæ in
 Hibernia. 26 *Mart.* 626
Post an. 650 Nascitur S. Vulfrannus, dein Episc. Se-
 nonensis. 144
An. 651 SS. Landoaldus, Amantius, Vinciana, Adel-
 trudis Roma in Belgium veniunt & sancte eodem
 sæculo obierunt. 19 *Mar.* 35
Sæc. 7 S. Leontinus Episc. Santonen-
 sis in Gallia. 19 *Martii.* 33
Circa 660 S. Zosimus Episc. Syracusanus obit. 30
Mar. 837
Sub iconomachis S. Hilarion Junior Abbas Pelece-
 tes Conf. 28 *Mar.* 731
 S. Nicetus Conf. Episc. Apolloniadis. 10 *Mart.* 165
 S. Eustathius Conf. Episc. Cien-
 sis in Bithynia. 29 *Mart.* 790
Cir. 670 S. Mauricilius Archiep. Mediolanen. obit.
 31 *Mar.* 910
An. 676 Fundatur Maricolen-
 sen-
Cir. 680 S. Humbertus Fundator monasterii Marico-
 len-
Cir. 684 Visio mira S. Baronti rapti in extasim con-
 tigit. 568
An. 685 S. Cuthbertus ordinatur Episc. Lindisfar-
 nen-
An. 687 S. Cuthbertus Ep. Lindisfarnensis in An-
 glia obit. 20 *Mar.* 93
 S. Herebertus Presb. Anachoreta in Anglia, eodem
 die. 20 *Mar.* 142
Cir. 693 S. Vulfrannus creatur Episcopus Senonensis.
 144
An. 698 Corpus S. Cuthberti incorruptum elevatur.
 94
Cir. 700 S. Barontus eremita Pistorii in Etruria obiit.
 25 *Mar.* 567
 S. Aedelvaldus Presb. & anachoreta in Anglia. 23
Mar. 463
An. 700 S. Vulfrannus abit in Frisiam prædicatum
 Evangelium. 144.

VIII SÆCULUM.

Circa 120 **S** Anctus Hermelandus Ab. Antrensis in
 Gallia. 25 *Martii.* 574
Post 720 S. Vulfrannus e Frisia revertitur Fontanel-
 lam 145
An. 735 Corpora SS. Landoaldi, Amantii, Adriani,
 Vincianæ & aliorum eleuantur Wintershovii a S.
 Floreberto Episc. Leodiensi. 354
An. 741 S. Vulfrannus Episc. Senonensis obit. Fonta-
 nellæ 20 *Mar.* 143
Cir. 744 S. Ludgerus in Frisia nascitur. 6314
An. 746 Corpus S. Quirini Roma deferretur in Te-
 gernsee Bavarie locum. 546
Sæculo 8 Monasteria Benedictina valde multiplican-
 tur. 274, 275
An. 754 S. Bonifacius occiditur. 6314
An. 760 S. Ludgerus fit Clericus. 6314
An. 767 S. Ludgerus creatur Diaconus. 6324
An. 778 S. Ludgerus ordinatur Sacerdos. 6324
Sæc. 8 SS. Herlindis & Relindis seu Reinula Abbacisse
 Mafaci in Belgio. 22 *Mart.* 385
An. 797 Martyres xx monachi Lauræ S. Sabæ, Jo-
 annes, Sergius, Patricius, Cosmas, Anastasius,
 Theodistus

- Thoſtius & alii ab Arabibus occiſi. 20 Martii. 166
Ante 800 Cateus S. Joſepi in ſaſtis Latinis & Graecis. 7
Cir. 800 S. Severus Ep. Catanz. 24 Mart. 487
An. 800 S. Alcmundus M. occiditur in Anglia. 19 Martii. 47.

IX SÆCULUM.

- Circa 802* S. Anſtus Ludgerus conſecratur Episcop. 635
Anno 809 S. Ludgerus Ep. Mimegardefordenſis ſeu Monalterienſis in Weſtphalia obit. 26 Mart. 626
Cir. 833 Corpus S. Humberti apud Maricolenſes incorruptum invenitur. 565
Sæc. 9 S. Parto Episc. Verdenſis in Saxonia inferiore. 30 Mart. 844
S. Veronus Lembeck & Montibus Hannonix. 30 Mart. 844
Sæc. 9 S. Bernulfus Ep. Aſtenſis M. 24 Mart. 487
Cir. 880 S. Paulus Episcop. Corinthi in Græcia. 27 Martii. 706

X SÆCULUM.

- Circa 952* S. Anſtus Baſilius Junior: anachoreta Conſtantinopoli. 26 Martii. 667
An. 963 Martyres xxxv. Caſarex in Palaſtina paſſi. 24 Mart. 481
S. Pigenius Presb. M. Romæ. 24 Mart. 481
An. 980 Transferuntur Wintershovio Gandavum corpora SS. Landoaldi, Amantii, Vincianz & aliorum. 35 d
An. 982 Elevantur a Lindulpho Ep. Noviomeniſi corpora SS. Landoaldi & ſociorum. 35 d 478
An. 998 Corpus S. Cuthberti Episc. Lindisfarnen. Dunelmum transfertur & dedicatur eccleſia. 126.

XI SÆCULUM.

- Sub initium 11 sæc.* Corpus S. Veroni invenitur Lembeck. 646
Cir. sæc. 11 S. Georgius Thaumaturgus Conſtantinopoli. 23 Martii. 465
An. 1015 Monachi introducuntur in monaſterium Maricolenſe 565 & Altimontenſe. 566
An. 1018 Corpora SS. Baronti & Deſiderii tranſferuntur Piſtorii. 570
An. 1026 S. Guido Abbas Pompoſianus in Italia obit 31 Mart. 910
An. 1027 Corpus S. Vulfranni elevatur Fontanell. 161
An. 1047 Corpus S. Guidonis ex Italia Spiram tranſfertur. 9126
An. 1050 Corpus S. Quirini Tribuni Roma Neveſium tranſfertur. 813 b
S. Alfvoldus Episc. Schireburnenſis in Anglia. 25 Mart. 587
Sæc. 11 S. Aldemarius Presb. monachus Caſinenſis, Bucciani in Aprutio. 24 Mart. 489
An. 1054 Corpus S. Cuthberti Ep. Lindisfarn. in novam tumbam Dunelmi tranſfertur. 137
An. 1066 Corpus S. Benedicti Abb. a Deſiderio Abbate Caſini reperitur. 288
An. 1088 S. Pontius Ab. ad S. Andreæ prope Avinionem. 26 Mart. 682

XII SÆCULUM.

- Anno 1104* Tumul. S. Cuthberti Episc. Lindisfarnen. aperitur. 125

- An. 1120* S. Otho ſolitarium Ariani in regno Neapolitano. 23 Martii. 466
An. 1144 S. Willielmus puer M. a Judæis occiſus Norvvici in Anglia. 25 Mart. 588
An. 1179 S. Richardus puer M. a Judæis occiſus Parisiis. 25 Mart. 591
An. 1181 S. Adalpreus Episc. Tridentinus M. 27 Mart. 707
Cir. 1188 S. Bertholdus: Prior Generalis in Monte-Carmelo. 29 Mart. 791.

XIII SÆCULUM.

- Anno 1205* Corpus S. Vulfranni reponitur Abbavilla. 162
Cir. 1230 Corpus S. Othonis ſolitarium tranſfertur Be-neventum. 468
An. 1236 B. Moricus Ord. Cruciferorum & Minorum obit. 30 Mart. 652
S. Conon monachus S. Baſilii Neſi in Sicilia. 28 Mart. 733
An. 1231 B. Dodo de Haſcha Ord. Præmonſtrat. in Friſia obit. 30 Mart. 850
An. 1237 B. Ambroſius Sanſedonius ingreditur Ordinem Predicatorum. 186
An. 1247 B. Joannes Parmenſis eligitur Miniſter Generalis Ord. Minorum. 59
An. 1249 B. Joannes Parmenſis Generalis Ord. Minorum mittitur in Græciam ad procurandam unionem. 60
An. 1250 S. Ludolphus Ep. Raceburgenſis Ord. Præmonſtrat. Martyr obit. 29 Mart. 793
An. 1251 B. Andreas de Galleranis, Senis in Etruria. 19 Mart. 49
An. 1287 B. Ambroſius Sanſedonius Ord. Prædicat. Senis in Etruria. 20 Martii. 180
An. 1289 B. Joannes Parmen. 7 Miniſter Generalis Ord. Minorum Camerini in Umbria. 19 Mart. 57
An. 1297 S. Guilielmus Episc. Piſtavorum obit. 29 Martii. 792
Sæc. 13 ante 14 B. Petrus Ord. Eremitarum S. Auguſtini, Eugubii in Umbria. 23 Martii. 470.

XIV SÆCULUM.

- Anno 1305* Beata Santuccia Abbatissa, Propagatrix Congregationis B. Sperandei ſub Regula S. Benedicti. 21 Martii. 362
An. 1328 Decretum Senenſium de ſolemn. feſto B. Ambroſii Sanſedonii. 243
An. 1336 B. Mauritius Hungarus Ord. Prædicatorum Javarini. 20 Mart. 251
An. 1367 B. Sibyllina Papienſis, Soror de Pœnitentia S. Dominici obit. 19 Martii. 67
An. 1381 S. Catharina Svecica, filia S. Birgittæ. 24 Martii. 503

XV SÆCULUM.

- Anno 1399* Franciscani aſſument cultum S. Joſephi. 8
An. 1411 B. Daniel Venetiſa latronibus occiditur. 31 Martii. 918
An. 1414 Maria de Mailliaco, Domina de Scilleyo Guilielmi Tutoribus ſanctæ obit. 28 Martii. 735
Proceſſus informativus pro Canonizatione coepus 11 Aprilis. 747
Anno 1417 Naſcitur Nicolaus de Rupe in Helvetia. 399
An. 1421 Petrus Villacreus Regularis Obſervantiz apud

- apud Minores Hispanos restaurator obit 850 d
An. 1431 Petrus de Santoyo ex primis Minoribus
 Regularis Observantiae in Hispania obit. 858 d
An. 1433 Ulpho monachus scriptor Vitae S. Catha-
 rinae Svecicae pie obit. 505
An. 1435 B. Amedeus Dux Sabaudiae nascitur .
 478 d
An. 1443 Festum B. Ambrosii Sansedonii celebrandi
 per provinciam Romanam facultas conceditur ab
 Eugenio IV. 245
An. 1455 B. Amedeus, mortuo patre, Dux Sabaudiae,
 regimen init. 874 c
An. 1456 B. Petrus Regalatus Ord. FF. Minorum
 de Observantia, Aquileiae in Hispania obit 30
Martii. 853
An. 1464 Corpus S. Latini Ep. Brixienfis invenitur.
 476
An. 1470 Mons-Pietatis primus erigitur Perusii in
 Italia. 72
Circa 1470 B. Ugolinus Ord. Eremitarum. S. Augu-
 stini Cortonae 21 *Mart.* 365
An. 1471 Corpus S. Secundi M. Astensis manifestatum
 804. 805
An. 1472 B. Amedeus Dux Sabaudiae obit 30 *Mart.*
 874
An. 1475 S. Simon puer Tridenti a Judaeis necatus
 14 *Mart.* 495
An. 1485 Mons-Pietatis auctore B. Marco-Minorita
 erigitur Vicentiae. 72 c
An. 1487 Nicolaus de Rupe moritur sancte post in-
 ediam xx annorum. 423 f
An. 1490 Officium Ecclesiasticum de S. Josepho in-
 sertum Breviario Romano. 9
An. 1492 Inveniuntur Veronae corpora SS. Proculi,
 Agapii, Euprepii & Circini Epp. 453
An. 1492 Corpus B. Petri Regalati transfertur in
 marmoreum mausoleum. 867
An. 1496 B. Marcus S. Mariae in Gallo Ord. Mino-
 rum de Observantia obit 19 *Mart.* 71

XVI SÆCULUM.

- A** *N.* 1508 Corpus B. Ugolini incorruptum trans-
 fertur. 365
An. 1510 Refossus corpus Nicolai de Rupe trans-
 fertur in novum mausoleum. 423
An. 1518 Corpus B. Amedei Ducis Sabaudiae eleva-
 tur. 891 b c
An. 1530 Corpus B. Marci Ord. Minorum transfer-
 tur Vicentiam 71 c
An. 1550 Corpus B. Tomassi Camaldulensis ad majus
 altare deferretur. 603
An. 1671 Corpora SS. Herlindis & Relindis transfe-
 runtur Mafacum. 392
An. 1590 Processus formatus de Canonizatione Ni-
 colai de Rupe. 425
An. 1598 Corpus B. Ugolini secundo transfertur.
 366.

XVII SÆCULUM.

- An.* 1608 Corpus B. Amedei Ducis Sabaudiae in sa-
 cellum transfertur. 891 f
An. 1609 Processus informativi facti sunt pro Cano-
 nizatione B. Amedei. 893 a
An. 1613 Causa Canonizationis commissa est Audi-
 toribus Rotae. 893 f
An. 1623 Facultas celebrandi festum B. Ambrosii Se-
 nensis per totum Ordinem Prædicatorum conceditur
 a Gregorio XV Papa. 245
An. 1632 Inspectio facta Emeritæ Reliquiarum S.
 Renovati Ep. & aliorum. 908 b
An. 1640 Corpus S. Tomassi Camaldulensis inspicitur
 ac transfertur. 604
An. 1662 Capsa reliquiarum S. Vulfranni aperitur.
 161
An. 1666 Corpus B. Petri Ordinis Eremitarum S. Au-
 gustini transfertur. 471
An. 1666 Canonizatio B. Amedei denuo urgetur.
 894 c

PROTESTATIO.

QUandoquidem benevolis eruditisque Lectoribus cordate & ingenue sapius denuntiavimus atque adeo inculcavimus, si quæ ipsis sinceriora quam quæ habuimus Sanctorum Acta monumentaque alia occurrent, aut si in ipso nostro opere quidpiam reperient, ubi quod verum rectumque erat haud simus assecuti, deque his admonere nos dignabuntur; nos illis maximas habituros esse gratias, & quæ perperam scripseramus emendaturos; multo sane æquius est, nos Sanctæ Apostolicæ Sedis iudicio ac decretis obtemperare. Nam Calites omnes Deumque ipsum sancte restamus, nos eandem sacrosanctam Sedem, ut Veritatis (quæ unice proposita esse historiam scribentibus debet) Magistrum revereri: neque ab ejus scitis jussisque vel latum unguem declinare velle.

Quare (quod est alias URBANI VIII Pont. Max. iteratis Constitutionibus vetitum) nulli, quantum quidem per imbecillitatem humani iudicii provideri a nobis potuit, SANCTI aut BEATI appellationem adscripsimus, cui non eam vel Sedis ejusdem sententia, vel majorum religio, vel veterum Scriptorum auctoritas contulerit. Neque item cujusquam, qui non videatur, *per communem Ecclesiæ consensum vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum virorumque sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia ac tolerantia Sedis Apostolicæ vel Ordinarii*, venerationem obtinere, commemoravimus miracula, prædictiones, arcanorum manifestationes. Si tamen videamur uspiam hoc in genere hallucinati, admoneat nos quivis amator Veritatis, atque illico corrigemus: & multo quidem libentius multoque studiosius hæc, quam si quæ errata, pertinentia ad Chronologiam, Topographiam, Actaque ipsa, imprudentibus exciderint: quæ tamen ipsa moniti continuo retractabimus.

Etenim hosce Commentarios nullum habere momentum volumus, nisi HISTORIÆ HUMANÆ, ab hominibus errori obnoxiiis compositæ: nisi si qua ex Divinæ Scripturæ libris descripta, aut Ecclesiæ Catholicæ Conciliis, Pontificiisque Bullis Canonizationum, quibus sua sacrosancta constare debet auctoritas, accepta sint.

ACTA SACTORUM MARTII

TOMUS TERTIUS.

QUANTO ad finem mensis propius tanto magis accedimus ad mysteria in tota religione Christiana præcipua, Deo propitio, cujus Incarnatio, mors & resurrectio extremam Martii Partem putantur consecravisse. Hanc igitur a S. Josepho inchoamus, Virginis matris sponso & patruo, pueri Jesu non nutritio tantum sed etiam legali Patre ac traduce benedictionum aruitarum, quæ erant in Messia terminandæ: talique occasione capitales aliquas in Christi Domini genealogia controversias evolvimus, ut fundamento recte posito, cetera Dei-hominis historia, tota fere ad tertium hunc tomum spectans, perducere ad finem solidius possit. Regi autem a devictis cum morte inferis gloriose reversenti, non deeris fortissimorum milium ex omni sexu, ætate, ordine ac natione eximius comitatus amictus stolis, quas Agni sanguis dealbavit, ornatus autem vel tolerati martyrii prætexta purpurea, vel spendor virtutum eximiarum. Sunt quidem multorum Sanctorum festa, ne Dominicæ Passionis in tempestate occurrerent, in alios menses diesque translata. Sed si propterea his qui supersunt diebus tredecim minor est singulis Sanctorum numerus, pluribus quam alias in unum tomum concurrentibus diebus, nihil hic a progressu duobus habebis minus: itaque nobis concludetur Martius, quem, si sperata Dei gratia Lectorumque adspires favor, reliqui menses ex ordine subsequantur: mora quidem fortasse majori quam gratum erit Hagiophilis, totum opus quantocius gestiis expletum videre: sed minori multo, quam æquis rerum æstimatoribus erit credibile posse sufficere tam copiosæ materiæ pertractandæ, tot exaratis manu aut prælo cussis omni in lingua & regione auctoribus veteribus ac novis evolvendis, tanto denique labori exansando quantum requirunt commentarii & annotationes, necessariæ ad hoc, ut a primorum accurate mensum posteriorum stylus non degeneret, sed expleat potius quod illis videbitur defuisse. Inserim his frui Lector, & usui deinceps futura monumenta, si qua Tibi Tuisve suppetunt, benigne & prompte subministra, non occultaturis ingrato silentio eos, per quos adjuti instructique fuerimus.

XIX MARTII.

SANCTI QUI XIV CALENDAS
APRILIS COLUNTUR.

S ANCTUS JOSEPHUS sponfus Deiparæ Virginis.	S. Ammonus,)	
S. Theodorus Presbyter, Martyr Cæsareæ in Cappadocia.	S. Saturninus,)	in Africa.
S. Bassus seu Bassius,)	S. Bassilla,)	
alii viginti,)	& alii VII,)	
S. Lucellus.)	S. Quintus,)	
S. Fiscianus,)	S. Quintillus seu Quintilla,)	Martyres Surrenti
S. Pomenus,)	S. Quartilla,)	in Italia.
S. Joserus seu Josippus,)	S. Marcus,)	
S. Apollonius,)	& alii IX,)	
Tom. III Mart.	S. Theodorus Episcopus,)	
	A		S. Leon-

- S. Leontius Episcopus,)
 S. Cajus,)
 S. Catulinus,) Martyres.
 S. Florentius,)
 S. Vonecta,)
 S. Pancharius, Martyr Nicomediz.
 S. Joannes Abbas Paraneſis, prope Spoletum
 in Umbria.
 S. Laſtinus Fundator & Abbas de Achadhur
 in Hibernia.
 S. Leontius Ep. Santonenſis in Gallia.
 S. Landoaldus Archi-)
 presbyter,) VVintershovii &
 S. Amantius Diaconus,)
- S. Adrianus Martyr,)
 S. Julianus,)
 S. Vinciana,) Gandavi in Bel-
 S. Adelerudis,) gio.
 S. Alcmundus Martyr, Ceſtriæ & Salopiz in
 Anglia.
 B. Andreas de Galleranis Senis in Hetruria.
 B. Joannes Parmenſis, Miniſter Generalis VII
 Ordinis Minorum, Camerini in Umbria.
 B. Sibyllina Papienſis, Soror de Pœnitentia
 S. Dominici, Ticini in Lombardia.
 B. Marcus S. Mariæ in Gallo, Ordinis Mino-
 rum de Obſervantia, Vicentiæ in Italia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- S. Anſtus Lucianus Episcopus,) Martyres memo-
 S. Maximianus Presbyter,) rantur in MS.
 S. Julianus Diaconus,) Martyrol. Ca-
 ſinenſi. Sunt hi Bellovacii in Galliis paſi VIII Januarii.
 Adolphus Episcopus, nulla Sedis addita mentione, re-
 ferretur in MS. Florario. Quis fuerit difficile eſt conjecta-
 re. Forſan Adolphus Episcopus Oſnabrugeniſis in
 VVeſtphalia, qui ſolitur xi Februar.
 S. Gregorii ordinatio, MS. Tamlaſenſi. ac in ſilentio
 aliorum, non liquet, quis iſtius nominis Sanctus intel-
 ligatur. Gregorii Magni ordinatio inſcripta eſt Mar-
 tyrologio Romano 111 Septemb. de eo egimus XII Martii.
 Lucania,) Beda excuſus. Ex his Lucania videtur
 Ingenius,) Lucianus eſſe, niſi Lucania pro Campa-
 Rogata,) nia ſumatur, ut fecit Rabanus, &
 Timotheus,) Ingenius, alii Ingenua, & cum Ro-
 gata aliisque referuntur in Campania paſi, uti Timo-
 theus cum aliis in Mauritania, de quibus aſſum eſt
 xviii Martii.
 Aprilis) inſcripti MS. Tamlaſenſi. Sunt Martyres
 Servulus) Nicomediſes, & coluntur xviii Martii.
 S. Alexander Episc. Martyr inſcriptus eſt Breviario
 MS. & alteri Catalogo MS. Ejus Acta dedimus
 xviii Martii.
 Auxilius,) MS. Tam-
 Collectitius,) laſenſe an-
 Dionyſius,) tiquum in
 Januarius,) Hibernia.
 Vago,) Sunt hi
 Victorius,) Martyres
 Nundus,) Alexandri-
 Samforus,) ni, & ma-
 Rogatus,) tatis non-
 alii xvi,) nihil nomi-
 nibus, uti diximus, relati die xviii Martii.
 S. Cyrillus poſt S. Joſephum ſponſum Deipara, inſcrip-
 tus eſt MS. Martyrol. S. Maximini parvo. Videtur
 eſſe Cyrillus Episcopus Hieroſolymitanus, de quo egi-
 mus xviii Martii.
 Martyres plurimi Romæ, Florarium MS. De plurimis
 Martyribus, ſed ſere in Africa paſſis, hoc die agimus,
 Theodorus Episcopus Caſarex in Cappadocia reſertur in
 variis MSS. ſub nomine Uſuardi auctis, in MS.
 Martyrol. S. Cyriaci & aliis. Eſt is Theodorus Pre-
 ſbyter a nobis hoc die relatus cum Theodoro Episcopo,
 ſed alibi paſſo. Adduntur huic vii ſocii, qui ad Mar-
 tyres Afros ſpellant.
 Theodorus Episcopus Heracleæ memoratur a Ferrario,
 citato Menologio Græcorum, quem in nullo Menologio
 reperimus.
 Theodorus Archiepiſcopus inſcriptus eſt Menologio Sco-
 tico Dempſteri, citato Molano, qui de Presbytero
 Martyre Caſarex agit.
 Leontius) Episcopi Vicentini & Conſeſſores. Bar-
 Apollonius) baranus in Hiſtoria Vicentina, occaſio-
 ne aſſumpta quod legantur in Martyrol. Romano. Leontius,
 etiam Catalogo Generali Sanctorum Ferrarii in-
 ſcriptus eſt, & Apollonius Catalogo Episcoporum Vi-
 centinorum apud Ugheſellam: qui dubitas, num in ve-
 rum natura exiſteris aliter Leontius Conſeſſor. Infra ad
 SS. Theodorum Episcopum, Gajum & ſocios hac late
 reſerimus.
 Leontius) Episcopi Bracharenſes in Luſitania,
 Apollonius,) Martyrol. Hiſpanicum & Luſitanicum,
 idque ob Chronica Juliani & Maximi. Reliqua infra
 lectior videbit.
 Leontius Episcopus Apolloniz, Equilinus & Gaſſinius.
 Pro quo S. Apollonium habent alii: de utroque infra
 egimus.
 Joanes Episcopus adjunſtus Leontio & Apollonio in
 Martyrol. MS. Eccleſia Bruxellenſis. Infra arbitra-
 mur aut Joannem Pennarienſem eſſe, perperam Episco-
 pum appellatum, aut ejus loco ſubſtituendum Theodo-
 rum.
 Sorentus Martyr reſertur cum aliis in tribus codicibus
 Martyrologii S. Hieronymi, & in aliis tribus MSS.
 pro quo etiam Soretinus & Orientinus in aliis MSS. ſe-
 gitur. Hujus loco apud alios Surrenti legitur & urbs
 aſſeritur Italia, ut infra ad SS. Quintum, Quintil-
 lum & ſocios dicemus. Hermannus Greven præter Sur-
 rentum urbem, ſeorſim S. Sorentum apponit.
 Manſuetus Episcopus Britannorum ſubſcripſit Concilio
 Turonico 1 ſub finem anni 461 habito, quando Anglo-
 Saxones invaſerant partes maritimas Britannia
 e regione Galliarum: ut videatur aliquis Episco-
 pus iſtis ditioribus præpoſitus, tunc exul, invitatus
 fuiſſe ad ſuum ſenſum in Concilio indicandum. Quia
 tamen nulli Sedi aſſignatur, Thomas Dempſterus
 enim Scotia attribuit, aſſerens Episcopum in Arga-
 dia fuiſſe, & ad hunc diem Menologio Scotico in-
 ſcripſit. Cum Dempſtero Ferrarius enim etiam vatulis:
 ſed ibi enim ſediſſe magis probari deberet, uti enim habere
 vene-

enerationem Ecclesiasticam, & hac die.

S. Auxilius, nomen ex *Actis* Patricianis notum, qui cum *Iffernino* socius *Patricio* Roma venit, cum eodemq; nominatur apud *Spelmannum* in *Conciliis Britannicis*, ubi *Hiberniensis Synodi Acta* fol. 52 leguntur sub hoc titulo: Incipit Synodus Episcoporum, id est, *Patricii*, *Auxilli*, *Iffernini*. Credi ille circa annum 456 eam habitam esse: *Colanus* etiam ante 447 autumat, quod eo anno mortuus legatur *Secundinus*, non praterendus si vixisset, cum etiam ipsum legatum Apostolicum fuisse credat. Sed hoc *Annales Hibernici* solum de *Auxilio* & *Iffernino* dicunt; in morte autem *Secundini* quam longe aberrant a vero ostendimus in *Prolegomenis*, *Patricianis*; non enim ante annum eccclix obiit. Hunc diem *Auxilio* *Hibernica* duæ *Martyrologia* assignant: de *Iffernino* sacent.

Mella de *Cluain-Hi*) tam nobis ignoti sunt quam *Ec-*
Mochua de *Airisl-nai*) clefia a quibus cognominantur:
primam *Colanus* *Cluain-roi* nominat vii Febr. ad
Acta S. *Meldani*, ubi *Mellam* hoc die coli dicit, ex
Martyrologiis patriis scilicet: hic tamen, ut alias
alias plures, prateris innominatum.

Rixa Regina cum titulo *Beate* inseritur *Catalogo San-*
ctorum a *Ferrario*, perperam *Canisium* citante pro *Mo-*
lano; cui & *Cratopolio* etiam credidit fuisse *Hungariz*
Reginam, qua *Polonia* fuit, *Micislai* uxor, mater *Casi-*
miri, *Regum*. Corpus quod ipsa in *Bravviterano* mo-
nasterio, a maioribus suis *Rheni Palatinis* fundato, jux-
ta *Ottonem Fratrem Suevorum Ducem* sepeliendum
mandat, S. Anno *Colonienfis Archiepiscopus* in eccle-
sia S. *Maria* ad gradus sepelivit in tumulo elevato, in
quo, uti & ad columnam tumulo propinquam, ipsius
Richeza *Keginz* (sic enim adscribitur) & fratris *Her-*
manni, item *Archiepiscopi Colonienfis*, imagines cum
diademate depicte videntur, ut *Sancti* solent: quin etiã
in una fenestrarum chori, inter duos ejusdem ecclesie ta-
telares, SS. *Annonem* & *Agilolphum* ipsa collocatur me-
dia cum hac inscriptione. *Sancta Richeza*. Laudatur sa-
ne apietate & munificencia erga ecclesias sed qui ejus hi-
storiã & vindictas scripsit *Aegidius Gelenius*, nullam
uspiciam invenit mentionem miraculorum ante vel post
mortem patris sui, qua ei *Sancta* vel *Beata* titulum
omnibus antiquis ignotum conciliaverint. Imo corpus ejus
non fuisse a S. *Annone* concupiscum & *Canonicis Colo-*
niensibus traditum, ut religiose venerandum; sed ut cum
illo ipsis accederet dominium prædii seu pagi *Clottenensis*,
colligatur ex hie qua mox, de illo potius quam de corpore,
exarsit inter monachos & *Canonicos*, anno demum 1090
sopita: cum ipsa mortua esset anno 1057 vel 1063 xli
aut ix *Calendas Aprilis*; prout plumea tabella capiti
ejus supposita & *Vita* S. *Wolffelmi Abbatis Bravviteren-*
sis variant: nam qui xlii *Calendas* cum *Molano* inve-
nerit hactenus nemo fuit: quod autem audis corpus pate-
re in magnis festis: ipse *Gelenius*, cui singularem privilegio
concessum ossa ipsa inspicere, testatur non aliter intel-
ligendum, quam quod talibus diebus olim soleret auferri
operculum ligneum, sub eam marmoream cooperiens.

Clemens *Episcopus Damblanensis*, qui a S. *Dominico* veste
Patrum Prædicatorum indutus, Ordinem illum in *Scotia*
induxit: celebratur, cum titulo *Sancti* a *Camerario* in
Menologio *Scotico*. Non meminit ejus *Dempsterus*, ne-
que *Patres Prædicatorum* talum ut *Sanctum* celebrant.

Embertus monachus *Clarevallenfis* memoratur in *Me-*
nologiis *Chrysostomi Henrici* & *Bucelini* cum titulo
Beati, qui solum a *Sausajo* inter *Pia* memorie viros
collocatur.

Hugo de S. *Caro*, e familia *Dominicana* *Cardinalis*, vir
doctrina & sanctitate vite eximius, hoc die anno 1260
Lugduni mortuus est: quem etiam *Fisen Floribus Leo-*
diensibus inscripsit, nullo tamen *Sancti* aut *Beati* addito
titulo, *Sausajo* dicitur *Hugo* de S. *Theodorico*, &
Tom. III Mart.

inter *Pios* refertur.

Abundus monachus *Villarii* in *Brabantia* magna cum
opinionis sanctitatis vixit, in *extasi* saepe raptus, & spi-
ritus prophetico clavis, vitam mortalem exiit anno
1234. Ejus gesta habemus in *MS. Chronico Villariensi*,
& inde collegerunt *Fisen* in *Floribus Ecclesia Leodi-*
ensis, *Raisius* in *Anuario ad Molanum*, *Dorganus*, *Chry-*
sofomus Henricus & *Bucelinus*, qui *Beati* titulo hono-
rat. Inter *Pios* collocat *Sausajo*. Si aliqua illi fuisset
veneratio Ecclesiastica collata, non siluisset *Molanus*,
qui in vicinio vixit, & ne quidem in *Chronici Sanctorum*
Belgii recapitulatione cap. 27, ubi illustiores sanctitate
viros sæculi xlii indicat, ejus meminit.

Franciscus a *Galisteo* singulari austerioris vite exemplo in
Castella floruit circa an. 1550: non tamen solius *Franci-*
scani *martyrologii* auctoritate inter *Beatos* referendus.

S. *Alexandra*,) *Martyres A-*
S. *Claudia*,) *missi in Pa-*
S. *Euphrasia*,) *phlagonia*
S. *Matrona*,) *memorantur*
S. *Juliana*,) *in Menologio*
S. *Euphemia*,) *apud Cani-*
S. *Theodosia*,) *sium, & in*
S. *Derphuta*,) *Martyrolog.*
& hujus soror,) *Gallice edito*
Leodii. In *Martyr. Rom. cum Menais* & aliis xx Mart.

SS. *Patrum* a *Saracenis* in *Laura* S. *Sabbæ* occisorum
memoria celebratur in *Menologio Basilii Imper. & Me-*
nais & *MSS.* ab aliis xx Martii.

S. *Martinus* *Episcopus Dumienfis* longo encomio celebra-
tur in *Menologio* *Benedictino* *Bucelini*. Vitam datus
xx Martii.

B. *Ambrosius Sanfedonius* Ord. *Prædicatorum* *Fassie*
Agrippinensibus Gelenii adscriptus est loco dicti sequen-
tis xx Martii.

S. *Thomas Patriarcha Constantinopolitana* inscriptus
est *MSS. Menais* bibliotheca *Ambrosiana*. De eo age-
mus xx Martii.

Theodorus *Episcopus Antiochiz* in *Florario* *MS.* sed hic
est aut ille qui infra relatus cum aliis *Martyribus*, aut
Theodorus, aliis *Theodulus* *Presbyter Antiochiz*
(nã *Episcopus* talis non reperitur) & colitur xxiii Mart.

S. *Secundus* *Martyr* *Alti* refertur a *Gallesio*. Vitam
dabimus xxx Martii.

Alethæ ad *Claram-Vallem* translatio refertur in *Calen-*
dario Cisterciensi, *Divione* anno 1617 excuso. Est hac
mater S. *Bernardi*, cujus translatio memoratur a *Saus-*
ajo 19 Aprilis: at migratio ex hac vita 19 Aprilis.

SS. *Hugonis* & *Aycadri* reliquiarum Translatio apud
Gemetium inscripta est *MS. Martyrologio* ejusdem
in *Normannia*. Ex his *Hugo* *Archiepiscopus Roto-*
magenfis colitur 1x Aprilis & *Aycadus*, sive *Aicar-*
dus *Abbas Gemeticensis*. xv Septemb.

S. *Caloceris* *Martyr* *Brixiz* a SS. *Gaufino* & *Jovita* ad
Christum conversus, hoc die memoratur ab *Usuardo*,
Bellino, *Molano*, *Manrolyco*, *Gallesio*, & in plu-
ribus *MSS.* est colitur in *Ecclesia Brixienfi*, & inscri-
ptus est *Martyrol. Rom.* xvi Aprilis.

Leontius *Episcopus Senonensis* inscriptus *MS. Florario*
Sanctorum, ex jam supra dicta occasione. Est S. *Leo*, aliis
Leonius, *Episcopus Senonensis*, & colitur xxii Aprilis.

S. *Landrade* *Virginis* elevatio refertur infra in *Actis* S.
Landoaldi: occasione cujus memorat ejus, elevatio seu
Translatio jam dicta, inscribitur in *Menologiis* potissi-
mum *Benedictinis*. Habet peculiarem cultum viii Julii.

S. *Mariz* *Magdalenz* Translatio apud *Vizeliacum* mo-
nasterium celebratur a *Bellino*, *Manrolyco*, *Gallesio*,
Ferrario, *Usuardo*, *Molano*, & refertur in variis
MSS. etiam *Usuardi* monasterii S. *Germani de Pra-*
tis: de ea agemus xxii Julii.

S. *Remachus* ex *Episcopo* monachus, memoratur a *Usuar-*
fordo

sordo in Martyrol. Angelice edito. Fuit is Episcopus Trajansenfis & colitur 111 Septemb.
S. Chrysantus, } Martyres, celebrem venerationem habens apud Græcos in magnis Menais, Menologio, Anthologio & apud Maximum Cytheranum: apud Latinos vero 22 Octobris.
Ida Spanheimensis Comitissa anno 1190 monialis facta, a Trishemio laudatur in chron. Hirsang. Arnoldus Pflon eam cum Jutta S. Elisabetha pedissaqua confundens, occasionem Arturo dedit ipsam hoc die referendi: qui priori errori alteram æque falsam suspensionem iunxit: quasi ipse esset qua ab eodem Pflone 22 Decemb. referatur ex predicto Trishemio; sed hunc suspexit, legisset S. Justam Comitiss Spanheimensis sororem mortuam esse an. 1136. Plura de Comitissa ad diem quo soror ejus S. Margareta colitur 21 Octob.
S. Modesta Virgo apud Trevirim. Ita Additione MSS.

ad Greven. Colitur 15 Novemb.
Jutta sive Guda S. Elisabetha Thuringica pedissaqua, obiit hoc die an. 1252. & multis signis tam in vita quam post mortem claruisse perhibetur, inquis in chronico Hirsangienfi Trishemius, & sanctæ Virginis titulo eam ornat: quam propterea Beatis accenset Arturus in suo Martyrologio & Gynecæo: de cujus cultu speciali quia nihil dum cognovimus, expectandus est dies quo Domina ipsius colitur 21 Novembris.
S. Diodorus Presbyter, } Martyres memorantur a
S. Marianus Diaconus, } Græcis in Menais: a
Latinis 1 Decemb.
S. Claudius } conjuges } Martyres celebrantur a Gra-
S. Hilaria } } cis in Menologio & Me-
S. Jafon } filii } nais, & ipsi conjuges etiam
S. Maurus } } a Galefinio. A Latinis cum
Martyrologio Romano 11 Decemb.

DE SANCTO JOSEPHO

SPONSO DEIPARÆ VIRGINIS

Commentarius historicus.

§ 1 *Alia vita ex Evangelistis Matthæo & Luca: & honorum tituli in his fundati.*

ANTE:
AN. XXX
XIX MAR.
Joseph &
Maria

prohibetur a
S. Spiritu
gravidam
dimittit

cum ea in
Bethlehem
nati

ubi natus
Jesus adoratur
in præsep-

profuturus
in templo.

GOrgonia Sororis sue maritum uno verbo abunde & descriptum a se & laudatum credidit Nazianzenus Gregorius, dicendo quod fuerit VIR EJUS: nec enim scio, inquit, quid amplius dicere necesse sit. Similiter & Evangelista Matthæus omnes omnino, quæ dici aut cogitari possunt, laudes in sanctissimum Josephum videtur concessisse, cum dixit VIRUM MARIÆ, de qua videlicet natus est Jesus, qui vocatur Christus. Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. Joseph autem vir ejus cum esset justus, & nollet eam traducere; voluit occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei dicens: Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum... Exurgens autem Joseph a somno, fecit sicut præcepit ei Angelus Domini, & accepit conjugem suam: & non cognovit eam, donec peperit filium suum primogenitum; & vocavit nomen ejus Jesum. Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis... & ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem. Ascendit autem & Joseph a Galilæa, de civitate Nazareth, in Judæam civitatem David, quæ vocatur Bethlehem: eo quod esset de domo & familia David, ut profiteretur cum Maria, desponsata sibi uxore, prægnante. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præsepio: quia non erat eis locus in diversorio... *Mox autem de nato Messia admoniti pastores, qui erant in eadem regione vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum... ut discesserunt ab eis Angeli in celum... venerunt festinantes; & invenerunt Mariam & Joseph & infantem positum in præsepio.*

2 Postquam vero impleti sunt dies purgationis ejus, Maria videlicet, secundum legem Moyli, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini. Quia omne masculinum adaperiens vulvam sanctum Domino vocabitur: & ut

darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini: par turturum aut duos pullos columbarum... Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo, ipse (Simeon) accepit eum in ulnas suas, & benedixit Deum. Erat pater ejus & mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo: & benedixit illis Simeon... Et, ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam, in civitatem suam Nazareth. Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehem Juda in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: Ubi est, qui natus est Rex Judæorum?... Audiens autem Herodes Rex turbatus est, & congregans omnes Principes Sacerdotum & Scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt illi, In Bethlehem Judæ... Tunc Herodes, clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis, & mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite & interrogate diligenter de puero, & cum inveneritis renuntiare mihi; ut & ego veniens adorem eum. Qui cum audissent Regem, abierunt; & ecce stella quam viderant in Oriente antecedebat eos, usque dum veniens staret supra ubi erat puer... & intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus: & procidentes adoraverunt eum...

3 Qui cum abiissent, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge & accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Egyptum, & esto ibi usque dum dicam tibi: futurum est enim, ut Herodes querat puerum ad perdendum eum. Qui confurgens accepit puerum & matrem ejus noctu, & secessit in Egyptum. Tunc Herodes, videns quia illusus esset a Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem & in omnibus finibus ejus, a bimatu & infra, secundum tempus quod exquisierat a Magis... Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Egypto, dicens: Surge & accipe puerum & matrem ejus, & vade in terram Israel: defuncti sunt enim qui querebant animam pueri. Qui confurgens accepit puerum & matrem ejus, & venit in terram Israel. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre suo, timuit illo ire: & admonitus in somnis secessit in partes Galilææ: & veniens habitavit in civitate quæ vocatur Nazareth. Puer autem crescebat & confortabatur plenus sapientia, & gratia Dei

admonet a
Magis.

matr. Herodis
transfert
in Egyptum.

revertitur in
Nazareth.

admonetur in
templo.

A Dei erat in illo. Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem in die solenni Paschæ. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentes illis Jerosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem; & non cognoverunt parentes ejus. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos: & non inveniunt, regressi sunt in Jerusalem requirentes eum. Et factum est post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio Doctorum, audientem illos & interrogantem eos... Et videntes illum admirati sunt, & dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebatimus te. Et ait ad illos: Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his, quæ patris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos. Et descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis.

4. *Hallenus S. Josephi Acta, ipsi Evangelistarum Matthæi & Luca verbis exposita: qua expendens Magister*

B Petrus de Juliano (imo de Aillyaco) Episcopus Camera-

centis creatus anno mcccxcviii & sequentis sæculi anno xi Cardinalis honore auctus, mortuus autem anno mcccxcvi secundum Poyllonium, at secundum Parisiense merologi-

um apud Sanmarthanos mcccxcv; sumpto themate ex viii capitulo Esther, Hoc honore dignus est quem Rex voluerit honorare, ponit duodecim honores Joseph San-

cti, veri Mardochei, tamquam duodecim stellas in ejus corona regali. Ita MS. Ultrajectinum, de quo infra, post Legendam S. Josephi. Extat hic sermo sive tractatus inter opera ejus anno 1490 Argentina edita: ex quo ipsos duode-

cim honorem titulos, omitti digressionibus & explicatione fusiore, verbotenus accepit dicti MS. ad usum Collegiæ Ecclesiæ S. Salvatoris compilator, eosdemque iisdem verbis eademque compendiis brevitate Carmeliticus Ordo in suum

recepit Breviarium per novem lectiones hoc, qui sequitur, modo distribuit. Si colligimus in unum quæ sparsim de S. Joseph Evangelica Scriptura commemorat, invenimus eum profecto magnis laudum præconis commendatum: propter quæ sancta Mater Ecclesia festis gaudiis merito duodecim ejus honores recitat. Namque primo ex nobilissima & regia stirpe propagatur, testante Evan-

gelista, qui librum Jesu Christi filii David ab Abraham inchoans, terminat quod Jacob genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus qui vocatur Christi-

stus. Secundo Mariæ Virginis Matris & Jesu ejus filii verus consanguineus appellatur: quia omnes ex semine David nasci, testimonio Scripturæ comprobatur. Nam missus est Angelus Gabriel a Deo ad Virginem despon-

satam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David: quod non tantum ad Joseph refertur, sed etiam ad Virginem ei desponsatam. Ad honorem cedit S. Josephi tertium, quod sacratissime Virgini matri Dei matrimonialiter desponsatur: prout Sancti Evangelistæ frequenter commemorant, desponsatam Virginem viro, cui nomen erat Joseph, & Joseph virum Mariæ. Non virile

more carnaliter copulatus, sed virtuoso amore sacramentaliter junctus. Sed quartus honor ei datur, dum Virginitatis decoratur titulo. Sane desponsata erat Maria Joseph quando missus est ad eam Gabriel; qui cum dixisset: Ecce concipies & paries filium, respondisse legitur: Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco, id est, numquam cognoscere propono. Spon-

sa igitur erat & Virgo, & consentiente sponso perpetua virginitatis propositum observabat. Honoratur quinto B. Joseph, dum non solum ad Virginis Matris, sed etiam ad ejus Filii obsequia singulariter deputatur; nam ultra generales causas ejus desponsationis, quædam speciales a Sanctis dicuntur: videlicet, ut diabolo Virginitatis partus celaretur, ut Joseph ejus testis castitatis esset, defendens eum ab infamia suspicionis, ne ut adultera

Tom. III. Mart.

juxta legem damnaretur: postremo ut ab ipso mater D cum filio sustentaretur & ejus foveretur obsequio.

5. Honor sextus est, quod ei tamquam secretario ezelethi secretum Incarnationis (mysterium a Deo per Angelum revelatur, apparentem in somnis ac dicentem trepidanti: Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum

est, de Spiritu sancto est: non humano sed divino opere, non virili semine sed mystico Spiritus sancti spiramine incarnatum est. Nec ei solum Incarnationis mysterium; sed etiam per eum humanæ salutis mysterium Angelus intimavit. Et pariet, inquit, filium & vocabis nomen ejus Jesum; causam nominis subjungens: Ipse enim saluum faciet populum a peccatis eorum. Septimus S. Josephi honor est quod justus Evan-

gelico testimonio comprobatur: Joseph, inquit, vir ejus cum esset justus: hoc est cum esset fide, spe & caritate & omnium bonorum morum & cunctarum virtutum honestate probatus: nam in Scripturis sub justitia nomine virtuosa vitæ sanctitas generaliter accipitur. Quare Joseph etiam justus, quia fide justificatus, sicut pater ejus Abra-

ham. Credidit Abraham Deo & reputatum est ei ad justitiam: credidit & Joseph quod Messias nasceretur non ea virili semine: sed ex mystico spiramine, & de femina Virgine ex semine David: qua fide justificatus vere justus est vocatus. Ejus octavum honorem testatur Evan-

gelium, quia hoc nomen Jesus a Deo æternaliter positum, ab Angelo temporaliter revelatum, ab ipso S. Joseph hominibus solenniter prædicatur: Vocabis nomen ejus Jesum: quod factum non ambigimus. Postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer, vocatum est nomen Jesus, quod vocatum est ab Angelo, antequam in utero conciperetur.

6. Septima Lectionis loco indicatur Evangelium; Cum esset desponsata mater Jesu & ut in Vigilia Nativitatis Domini. Nonus honor justus Joseph attenditur ex hoc quod illo præsentem multa magna nostræ fidei mysteria declarantur. Præsentem erat dum Christus nasceretur; & dum a pastoribus mira de ipso dicebantur: nam, ut Evangelista Lucas refert, invenerunt Mariam & Joseph & infantem positum in præsepio: & mirati sunt de his quæ dicta sunt a pastoribus ad illos. Præsentem erat dum Christus circumcidebatur, & sanguinis innocentis primitiæ fundebantur: & tunc propter nos Christi passio, & propter Christum Josephi compassio inchoabatur. Præsentem erat quando a Magis adorabatur: præsentem erat dum Christus conferebatur in templo, quando ipso cum Maria tulerunt Jesum in Hierusalem ut sisterent eum Domino. Sed & honor Josephi decimus fuit, quod non solum veterum sed novorum Prophetarum oraculis de his edoctus est quæ in Christo erant ventura: nam Simeon senex benedixit eis, & prophetans de Christi passione, dixit ad Mariam matrem ejus, Tuam ipsius animam pertransibit gladius, id est, passio illius. S. Josephi honor undecimus est, quod non solum prophetica allocutione, sed etiam Angelica sæpe & familiariter consolatur. Quater ex revelatione Angelica audimus verba consolationis Angelicæ suis insonuisse auribus. Primo cum de imprægnatione uteri virginalis hæsitaret, ait ei Angelus: Joseph, noli timere accipere Mariam conjugem tuam. Demum cum Herodis persecutio immineret, apparuit ei Angelus in somnis dicens: Joseph, accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Ægyptum; futurum est enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Et mortuo Herode, rursum apparuit ei Angelus & dixit: Exurge, & accipe puerum & matrem ejus, & vade in terram Israel. Postmodum cum venisset in Israel timuit Archelaum regnantem pro patre: & tunc admonitus ab Angelo secessit in partes Galilææ. Duodecimus honor B. Josephi est, quod non solum Dei mater, cælorum Regina ac Do-

LECT. IV
etiam
et alios
etiam

LECT. V
etiam
etiam

LECT. VI
etiam
etiam

L. VII
L. VIII

participat
etiam

F

prophetarum
etiam

L. IX
quodque
etiam
etiam

Mariam &
Jesum filium
etiam

A mira Angelorum; sed & Dei Filius, Rex Regum, cui omne genuflectitur caelestium, terrestrium & infernorum, ei fuisse subditus, sacra Scriptura & Evangelica historia testantur. Nam de Matre Dei quis dubitat, cum vis sit caput mulieris, sponsaque subdita sponso & sub potestate ejus existat? De filio quoque adstruit Evangelista quod erat subditus illis. Quibus: illustri quoque Maria & Joseph. O mira & stupenda novitas! o mira & miranda humilitas! subditur servo dominus, humiliatur homini Deus.

7 Qui omnes S. Iosephi honores cum fructus fuerint
virginalis conjugii, merito Carmelitanus ei Ordo applan-
dens, hanc in primis Vesperis ad Magnificat antiphonam
gratulatoriam accinit :

Felix matrimonium, fide, sacramento,
Neque prole vacuum: sed flore retento.
Vice-pater, Virgo-parens, hic & illa labe carens,
Cum honore virginali, cura sibi conjugali
Motu subserviunt, & dulcem enutriunt
Pari voto filium:

Quorum ministerio, latens in mysterio,
Decepturus inimicum, verum Deus & antiquum
Perficit consilium.

Hæc ibi postquam ipsius S. Josephi laudes suavissimo hymno in iisdem Versibus exposita fuerant, quem nos quoque hymnum ad usum solatinusq; eorum, qui virgineo sponso pie devoti sunt, duximus adnectendum, & est talis :

Collaudemus toto corde Dei sapientiam,
 Virgini qui junxit sorte Joseph diligentiam.
 Qui nascentis sine sorde aleret infantiam.

Quem inviolatæ matris peperit integritas,
Ipsum putativi patris aluit virginitas:
Hostibus celatur atris hac arte Divinitas.

Joseph portat, Joseph tractat, Joseph mulcet osculis:
Dum Herodes parvos mactat artibus minusculis,
Joseph hunc, quem virgo lactat, subtrahit periculis.

Puer in Ægyptum ductus Joseph ministerio,
Ab eodem post reductus Patris est imperio:
Maturefcit: cæli fructus fit, crucis mysterio.

Gloria summo Parenti, laus æqualis Genito,
Ab utroque procedenti par decus Paraclito
Qui nos salvet præpotenti Sancti Joseph merito. Amen.

¶ Porro ut omnia, quæ sunt ex Evangelis in principio deducta, certissima sunt, ita & quæ subjungimus & Aillya-
co iis consona extra omnem falsitatis suspicionem manent :
Cecum vero incertissima prorsus affirmari debent, quæcum-
que præter jam dicta habent nonnulli ex apocryphis quibusdã
Oriens alium scriptis. Tãtia autem sî Samiorũ Patrum ali-
qui visi sunt non omnino rejicere, non propterea fuerunt huc
transcribenda, maxime cum Evangelico textui non usque-
quaque sint conformia. Quale est illud de S. Josephi virga præ-

*Evangelista meminimus, & Nazarei de Christi doctrina
mirabundi dicuntur; Nonne hic est faber filius Mariæ, frater
Jacobi & Joseph & Judæ & Simonis? nonne & Sorores
ejus hic nobiscum sunt? patrem Josephum, si vixisset, non
faisset prætisuri. & alibi rursus mater ac fratres, nūquā
pater memoratur. Neque vero conveniatis, ut qui operibus
tam admirandis Dei se filium probaturus erat, ejus & lego
& nomine pater sub hominum oculis versetur.*

§ 11 Cultus & festum S. Josephi inter Græcos & alias Orientis Ecclesias.

9 **E** Adem causa, que permixtis movisset Deum, ut, antequam
Filium suum mundo & Judæis manifestaret, putati-
cium illius patrem Josephum tolleret ex hac vita; videtur
etiam inter plures alias posse allegari, ob quam D. Josephi, nõ
æque ac Virginis Desipere cultus, una cum Christiana fide suæ
rite toto arte propagatus per Apostolos, vel saltem ab Apostolo-
rum successoribus, æque ac Sanctorum Martyrum, institu-
tus. Nemp̃e periculosum videbatur, ruitibus ad fidei mysteria
gentibus cum magnopere predicare, cujus commendatio fre-
quenti virginæ parvis fidem posset utcumque labefactare: &
ad vetus testamentũ pertinere videbatur Josephus ante pro-
mulgatam Legem gratia mortuus, pro cujus defensione occisi
Martyres: nilius proponebatur honorandi, ad excitamentũ
fidelium inter persecutiones certantium. Fide tamen jam
satis corroborata, & ecclesiastici cultus honore etiam ad
eos, qui citra sanguinem egregiis virtutum præluxere
exemplis, laudabiliter traducto; visum est rationi con-
gruum, ut non animo prætermitteretur in sacris, cujus
tanta laus erat in Evangelio, quamvis ante Evangelium
desuncli. Ergo Graci præter eam festivitatem, quam Do-
minica Christi Natalem præcedenti, omnibus Christi pro-
genitoribus, ceterisque veteris Testamenti ex utroque sexu
Jusis communem celebrant singularium nomina recolentes
cum unius difficili encomio; proximam ab hac Dominicam,
qua infra Octavam est, totam esse propriam voluerunt Jo-
sepho, sponso Mariæ Virginis, Davidi Regi & Jacobo Fra-
tri Domini; eodem fortassis auctore qui Canones Officii eo
die recitandi a se compositos, ipsa nominis sui per acrosti-
chides appositione signavit, S. Joseph Hymnographus, quo-
rum hymnorum hic est titulus ex singularum stropharum
litteris initialibus colligendus:

Χαίρετε μέλῃσι διὰ τὴν περὶ αὐτὴν. Ἰακώβ.

Te canto Christi strenuum defensorem. Joseph. F.

10 *Hinc felicitet Sancto Poeta servabatur, ut patrum suum iis modis, quales easas in sacris cantationibus probabat, celebraret; in quibus præter cetera hanc ei felicitatem gratulatur, quod simul & virginitatem possederit, & pater nati filii dictus sit, & πατήρ τῆς ἐκκλησίας ἐκκλησίας ὁ πατήρ τῆς ἐκκλησίας ἐκκλησίας ὁ πατήρ τῆς ἐκκλησίας: quod Aaron frondente quondam virga, ipsum, simili ligno cognitum virginis sponsum, præfiguravit: quod denique spiritu roboratus ornatusque virtutibus, in maxima senectute ad patres suos gloriose descendit: & nunc festivitatis ejus omnes terræ fines provocet ad laudem Dei, qui ipsum glorificavit & patrem habere dignatus est. In quibus illud de virga frondente non displiceres, nisi a symbolico sensu ad materiale transiretur. Plecter autem in primis illud de virginitate assertum, Latinorum Patrum sœpiusque Ecclesiæ Occidentalis sensui accommodum, licet Græci quidam viderentur credidisse eos, qui in Evangelio nominantur Domini fratres, ipsius Josephi ex prioris thoro filios fuisse: quod & ratio refugit, ne non omnino puras manus virginis Christi corpori trañando attulerit: nec Scriptura consuetæ locutio exigit, in qua fratrum filii passim inter se fratres dicuntur: maxime autem rejiciendū propterea, quod illi, ut ex infra dicendis apparebit, posteriores Christo fuissent in ordine ad Davidici generis benedictiones & familia principatum per legalis successionis jura obtinendum: quæ non nisi mortuo Joachimo, Christo autē needum concepso, videntur in Josephum, Joachimum præbavimus, fratrem fuisse de-*
lata

Josephus
cultum et
votum Ec-
clesiae igno-
rantem

E

Graci info
(cont)

*Dominica
infra cella-
rum distri-
butio.*

byronis a
H. Joseph
Hymenogaster
compensatus

In quibus
Josephus
dicitur
scribere

fructus ad-
radicatae ob-
stinate.

de la rumeur
de l'impulsion
digne l'âme
d'aimer.

Omnia sunt
per se
quodam

in primis de
venerunt
mistraculo
fundamentis

Director of
State Police

A lucas ex Jacobo, primo Sorobabelidarum stirpis ultima. Nos magna illa displicet aetas, quae Josepho & a posteribus passim & ex antiqua traditione tribuitur, & ab Epiphania heresi 78, qui tradidit nonagenarium obisse. Sane quia pro minori aetate visa est recentioribus plerisque congruentia maior, ne inter nimium dissimiles matrimonium contrarium, seni probrosum videatur; ea tota cornis ex ratione legis ad illud cogentis. Multo autem majorem aetatem, qualem Cedrenus profert, ad annum usque centesimum decimum, merito rejicimus, & cum eodem Epiphania habemus profabula ab Antidico-marianitis excogitata; omeri enim, non auxilio virginis fuisset senex oligenario major, & aequo ac viduus multiplici prole praegravatus, ad nova familia onera, & Christi domi ac peregre alendi, ministerium inidoneus. Aetas vero quinquagenaria major aliquantulum in eo qui cohibere semper vicam duxerit, & continentia ac sobrietate vires corporis ad quosvis labores per annos plures adhuc tolerandos, conservavit, nihil habet incommodi.

Orientalis
20 Julii
jovianus

11 Kalendaria Coptica ad xx diem Julii festum Josephi referunt: & in eo quidem quod apud Seldenum est, libro de Synedriis Hebraeorum ad calcem, expressum additur, Fabrilignarii. Testatur autem Isidorus de Isolanis, ex Ordine S. Dominici ante annos 140 scriptor, in Summa de donis S. Josephi parte 4 cap. 9, Orientis Catholicos consuevisse eum diem ingenti cum veneratione agere, suisque ecclesiis quamdam S. Josephi vitam legere, cujus de Hebraeo in Latinum anno 1340 translata natus exemplar, illius epitomen tradidit; multis omissis, quae ab sanctae Romanae Ecclesiae cultoribus, cujus deficere nequit veritas, Christo conservante, minime reciperentur. In hac autem Christus ipse, qui in monte Oliveti ad discipulos loquenti tota illa de Josepho narratio tribuitur, sic concludere fingitur: Et poluerunt corpus Josephi patris mei in sepulcro juxta corpus patris sui Jacob. Mortuus est autem die xx. Julii. De die non disputamus, quem in Bononia illustrata Masinus in pluribus Italiae ecclesiis ait pro mortuali S. Josephi haberi & coli. Sepultura locum Beda ait, fuisse in valle Josaphat: nec abest a verisimilitudine mortem ejus sic fuisse divinitus dispositam, ut in illud incidere tempus anni, quo secundum consuetudinem diei festi Hierosolymam adorantibus ascenderat cum uxore & filio; ut quod Hebraei maxime eras in votis, inferri posset majorum sepulcris; ad qua alias, tenuis imo nonnullius fortuna homo, non fuisset facile ex Galilaea post mortem transferendus: sumus enim more vulgi parum opere curatum fuisse nobis persuademus.

quod tunc
mortuus
et in valle
Josaphat
sepulcrum
sui fuit.

quod die
Josephum
ex 70
Latinis
habent

12 Sed nec ipsa valle Josaphat satis liquet de loco sepulturae: nam ut die proximo dicemus ex Quarresmio, S. Josephi sponsum monumentum juxta scalas, per quas ad Virginis sepulcrum descenditur, cum veneratione visitur ex opposito SS. Joachimi & Annae in peculiari sacello: & tamen Adamnanus ita loquitur: In valle Josaphat, non longe ab ecclesia S. Mariae, turris Josaphat monstratur, in qua ipsius (Josaphat) sepulcrum cernitur: cui videlicet turriculae quaedam lapidea domus ad dexteram cohaeret partem, de rupe excisa & separata Montis Oliveti, in qua intrinsecus ferramentis cavata duo monstrantur sepulcra sine aliquo ornatu: quorum unum illius Simeonis justus est, qui infantulum Dominum Jesum in templo ambabus manibus amplexus, de ipso prophetavit: alterum vero aequae justus Joseph, sponsus S. Mariae & Domini Jesu nutritoris, quibus consona apud Bedam leguntur. Porro uti diem, sic & personam considerunt Orientales illi & quicumque nunc eos in Italia sequuntur: omnes enim Latini Martyrologi post Adamum & Usuardum xx Julii festum Josephi justum recolunt; ejus qui cum Mathia fuit ad Apostolorum propitiis in locum Jude, quem in Judea glorioso sine consummatione ait Romanum Martyrologium. Josephum autem D. Virginis sponsum concorditer habens ad xix Martii: quod mentum esse S. Josephum uti non possumus affirmare pro certo, ita verosimillime negare possumus, ipsum ea die S. Virgini fuisse conjugium, licet desponsationem ejus tunc

Josephum
viro
anno
19
Martii

habeant gemina Usuardi exemplaria a Carthusianis Patri-
lus Colonia impressa una cum MS. Florario. Creditibilis est enim quod apud Nicephorum Evodius affirmat, quarto post desponsationem mense Incarnationem Verbi esse factam, atque adeo illam ad mensem Decembrem pertinere, vel saltem ad Januarii, cujus diebus variis (ut infra dicemus) eadem nuptialis solennitas in Belgio & Gallis celebratur.

§ III S. Josephi festum & Officia propria in Ecclesia Latina.

13 Petrus de Natalibus Episcopus Equilinus lib. 3 cap. 209, enarrata breviter pro suo instituto S. Josephi Vita, sic eam concludit: In quodam antiquissimo Kalendario, in cujus exordio Rubrica ponebatur, quod ex vetustis Eusebii Caesarionensis exemplaribus sumptum fuerat, scriptum reperit: Festum Josephi sponsum Dominum nostrum Kalendas Aprilis: cui ex antiquitate & exemplaris origine satis fidem adhibuit. Sane in vetustissimo Martyrologio quod ex monasterio S. Maximini Treviris descriptum habemus, iisdem propemodum verbis ad dictum diem habetur memoria & quidem unico S. Josephi sponsum S. Mariae: quod Martyrologium cum sit ejusmodi, ut abbreviatum videatur ex aliquo Hieronymiani Martyrologii, quod saepe sub Eusebii nomine citari etiam solet, exemplari; pene inducimur in suspicionem, quod Josephus ille, qui in aliis omnibus vetustissimis exemplaribus & in multis quidem solus nominatur ad xiii Kal. Aprilis, noster hic sanctissimus Patriarcha sit, qui in Antiochena Ecclesia (nam in Antiochia habent tam Maximinianum praedictum ad xiv Kal. quam cetera omnia ad xiii) cultum habuerit antiquissimum: quique variantibus per librorum socordiam exemplaribus, primum inter duos dies vagus, deinde etiam utriusque diei adscriptus fuerit, atque ita in duas personas distractus; eo facilius quod Codices qui ad xix diem S. Josephum exhibebant hac fere formula uterentur, in Bethleem S. Josephi Nutritoris Domini: ita praecipue vetustatis & ante annos fere octingentos exarata MSS. Richenoviense prope Constantiam, Patricianum Neapoli apud PP. Theatinos inter Caraccioli schedas asseruimus, Cardinalis Barbarini fragmentum infernum Codici 1852, Fuldense Reginae Sueciae, item Trevirense S. Martini, & aliud S. Mariae ad gradus inferioris aliquantum aetatis: quibus accedit Ecclesia Aquilejensis Kalendarium, quod in Vallicellana bibliotheca Roma transcriptum extat, tam vetus ut minime nobis putaverimus negligendum.

Remo in
S. Hieronymi
Martyrologio
m. Arripit.

E
et quo die
non legere.

saltem ante
anno 100
scriptum in
festum.

14 Nihil dicimus de Usuardi exemplaribus pluribus, ante trecentos aut quadringentos annos ad variarum Ecclesiarum usum auctis & similis eui Kalendaris: quia priora illa majoris in rem nostram momenti sunt: quippe quibus probetur S. Josephi nomen adscriptum fuisse Latinarum Ecclesiarum festis, si non a S. Hieronymo, ex Eusebio sursus tractatu sola nomina & locum cultus transferente, certe vel ante vel circa eadem ipsa tempora, quibus idem festum cepit apud Hierosolymitanarum Lantarum monachos ita celebre haberi, sicut paragrapho superiori vidimus: quamvis id fecerint isti alio prorsus die & mense, quam primi fortassis Antiocheni illud instituerant celebrandum, & traducta ad Latinos notitia ferebat. Et hoc quidem, Latini videlicet, intra nudam commemorationem, qualem diximus, stetit videntur usque dum Christianorum rebus in Oriente collabentibus Carmelitana Religio, seculo undecimo & duodecimo feliciter sub uno capite in quamdam Europaei monachatus formam coacta, tandem etiam ipsa in Europam migravit, ubi Hierosolymitana Ecclesiastica & Officium Graecum, quo secundum S. Sabae typicum primitus utebantur, in Latina liturgia atque psalmodia formam paulatim commutarunt: servatis tamen praecipuis quibusdam antiquorum Ordinis Patronorum festis: inter quae credibile est hoc ipsum S. Josephi fuisse, transfertur quo ad diem quo Latinis festis inveniebatur adscriptus.

cum jam
Oratio
anno
100
scriptum in
festum.

cui ostendit
Synodus
Carthaginiensis.

15 Etenim in Ecclesiastico Officio ad honorem S. Josephi ordinando primos fuisse & cum Ecclesiis aliis tum ipsi Ro-

mana

Amana praevisse exemplo Ordines mendicantes, ex ipsorum Breviariis constat: quinam autem priores, quam qui in Oriente jam pridem consueverant illud annue celebrare? Sero tamen compositum est Officium, quo usq; ad Breviarii reformationis usus Ordo, ut liquet ex lectionibus a Petro de Aillyaco acceptis, & hymnis, quae Baptista Mantuani suavitatem & elegantiam supponit. Quin tamen jam antequam ipse sacros factos conscriberet, id est. sub initium saeculi XVI, celebris S. Josephi esset in Ordine cultus, dubitari non patiantur hi versus ex libri 3. carmine 4:

hic Officium
proprium
compositum.

Sancte Pater, veniens ab Hebraei sanguine Regis
Qui fuerat Pastor, tua sunt natalia nostris
Addita (sic statuit Patrum prudentia) fastis...
Post decimam lux nona tua est, tua templa Sacerdos
Velat, & ad numerum tibi cinnula verberat ara:
Verrit humum, legit areolis nova gramina tonsis,
Et postes vernare facit, frondere columnas,
Albentes splendere aras, redolere sacellum;
Thura cremat, lentosq; super myrrham infriat igni.
Quae ne de aliis fastis quam Carmeliticis, alio sacello quam
Mantuani convenimus velimus intelligere, facis quod carmen
eo sine concludat, quali fere elogia Sanctorum Ordini specia-
liter propriam, ut S. Cyrilli, S. Longini hoc mense, mense
Adamo S. Angeli &c. non item aliorum: ita autem finit:

B Nos quoque sub tanto nunc glorificatur alumno
Respice, & optatam memor impertire salutem
Italiam toti, nostrisque penatibus esto.

Profectum
officium
anno 1599.

16 Ad Franciscanos quod attinet, Arcturus a monasterio
in suo Martyrologio allegat decretum Capituli Generalis,
an. MCCXCIX. Affixis sedentis: quo statuitur ut S. Josephi fe-
stum celebraretur sub Officio Confessoris novem lectionum:
alia deinde aliorum Capitularum generalium circa hanc
rem decreta intra quadraginta postremos sacri sequentis an-
nos concepta indicat, quibus auctus est festo huic honor. Or-
do vero Praedicatorum pridem ante saeculi XV finem simile
quid videtur vel recepisse vel cogitasse: extat enim in secun-
da parte Legenda (nam Historia Lombardica pars prima
confertur) Colonia excusa anno 1483, & biennio post Lovani-
ensis recusa, Sermo Alberti Magni de S. Josepho, cum hoc
prologo. Ad nostri Salvatoris honorem & gloriam sem-
piternam, qui dat affluenter sapientiam simul eloquen-
tiamque omnibus devote postulantis... de Joseph viro
sanctissimo & gloriose semper Virginis Mariae sponso cas-
tissimo, prece motus humili supplicanti, ipsumque Jo-
seph affectu cordis intimi venerantium, loco Matutina-
lium Lectionum, ego cunctorum minimus Clericorum,
ac infimus Sacerdotum Albertus, Frater Ordinis Praedi-
catorum, divina mihi succurrente gratia, quidam sub com-
pendio recitare curavi: me meaque dicta, si quae videren-
tur incongrua, viris peritis in caritate Subjiciens corri-
genda. Sequitur Vita in quatuor iustas Lectiones distributa,
a qua nihil abesse velis, nisi quod ex vulgari credulitate di-
cat, signo divino mirabili, praeter ceteris juvenibus de domo
David herilibus, ipse desponsata Maria snissa. Docet B.
Albertus Magnus Colonia circa annum MCC. & discipulum
istius S. Thomam Aquinatem habuit, mortuus deinde Ra-
tisponensis Episcopus MCCXXX: cuius hunc sermonem esse, ut
non ausimus indubitanter asserere, ita nec negare velimus;
quamvis diversus sit a ceteris scriptis stylus, utpote concisus
& modulatus ad instar fere Ecclesiasticorum hymnorum:
tempore Lectiones pro choro, non sermo pro pulpito scribendus
erat. Quod autem D. Alberti esset potius quam alterius ho-
monymi, domestica forte traditione scire Paucos Colo-
nienses. Quia tamen non constat receptam ab Ordine aliquan-
do fuisse istarum Lectionum usum, & Isidorus de Isolanis
anno MDXXII ad calcem Summae suae de davis S. Josephi sub-
jungit Officium secundum ordinationem, ut ait, Reverend.
Magistri Ordinis Fr. Thomae de Cajeta, nihil cum istis Le-
ctionibus commune habens: securus erit institui apud Prae-
dicatores Officii, saltem proprii, initium differre ad Cajeta-
ni Generalatuum: qui anno MDVIII electus, ut auctor est Lo-

Dominica
III de S.
Alberti
Magni Le-
ctiones pro
choro.

Officium or-
dinationis
secundum
ordinem.

der Albertus, ipso quo hic sum opus vulgavit anno MDXVII D
creatus Cardinalis, locum nova electioni, qua Gaspar de
Loyasa creatus est Magister, videtur secisse.

17 A singularibus quoque Ecclesiis variis S. Josephi cultum
esse receptum, prius multo quam Romana illum omni-
bus permisset, ex MS. Ultrajectino Ecclesia S. Salvatoris
ante duo saecula exarato cognoscimus, in quo reperitur Legenda
S. Joseph, virginis sponsi Virginis Matris, ommissis apo-
cryphis ex dictis Sanctorum collecta: sed non sic pura ac so-
lida, ut opera pretium sit hic proferre: incipit autem: Joseph
filius Jacob, sponsus Virg. Mariae, Nutritius Filii Dei D.
N. J. C. fuit perpetuae virginitatis ab incunte aetate usque
ad mortem cultus integerrimus, secundum Hieronymum
contra Helvidium. Legenda subiungitur Epilogus Vitae seu
potius encomiasticus sermo, & incipit: Joseph filius Jacob,
homo virgineus & Virginis Matris sponsus, non solum fi-
guratur in Joseph secundum Bernardum, sed etiam in ipso
Jacob secundum Augustinum. Es post nonnulla, cum disti-
cetur eundem bene etiam in Mardocheo figuratum, subiungitur
autem excepta ex Petro de Aillyaco, quae & dedimus: omnia
autem hic facimus, ut sciamus cum in ipsa Ecclesia Ultrajec-
tina receptum fuisse istud festum, cuius usui ista scribebantur,
cum in aliis Gall. & Belgicae Ecclesiis nonnullis ante an-
nos minimum CCL. Siquidem probabile sit occasione noviter
instituta solennitatis tractatum illum a praedicto Doctore,
necnon fortassis Episcopo, fuisse conscriptum acque vulga-
tum: cui ipse finem hac eleganti oratione imponit: Domine
Jesu Christe, aeternaliter Deus de Deo, & ineffabili humi-
litate temporaliter homo factus de Virgine, qui Sanctum
Joseph B. Mariae matri tuae, Virginem Virginis, desponsari,
& humilem humili sociari voluisti, & eum de parvo ma-
gnum, de humili excelsum, multis virtutibus & magnis
honoribus augmentatum, mirabiliter sublimasti: da nobis
qua sumus ejus exemplo, meritis & precibus, cum cordis
& corporis munditia, veram humilitatis virtutem; no-
bisq; in humilitate fundatis da fidei spei & caritatis omni-
umque virtutum augmentum: ut per virtuosa merita, glo-
riosa secum praemia consequi valeamus. Qui cu Patre &c.

18 Philippus quoque Spirensis Antistes sua diocesanos Be-
neficiis concessit, ut sub festo duplici legere & celebrare pos-
sint festum de S. Josepho: quod Officium tam ex Evangelio
quam approbatis Sanctorum sententiis collectum, in Bre-
viario anni MDVII reperias totum proprium, & nuppiam cor-
rectionis indignum hanc habes orationem: Omnipotens sem-
piternus Deus, qui Sanctum Joseph filio tuo nutritum &
alumnum, matrique suae fidelem custodem, ut ejus uter-
que cura relevaretur & providentia, eligere dignatus es:
tribue quasumus nos in ejus festivitate spirituali cibo refici,
& suis apud te precibus, perpetuum tui custodiam &
gratiam, qua salvemur, impetrare. Ad hoc Mediola-
nensis Ecclesia ad diem XII Decembris (necnon Quadrage-
sima tempore illa Sanctorum festa celebrat) secundum Li-
urgia Ambrosianarum propriam canit S. Josepho Prae-
sationem in hunc modum: Vere dignum & justum est... nos
tibi semper & ubique gratias agere... per Christum D.
N. cujus sacrae Incarnationis B. Joseph alumnus & altor
esse meruit, & ab eorum suorum praemia sempiterna
percepit. Cujus apud te meritis adjuvari confidentes, tuam
humiliter deprecamur elementiam, ut qui ei tanti me-
riti contulisti praerogativam, ut eidem Unigenito tuo di-
vinitus & humanitus specialiter deserviret, nos ejus & ex-
emplis informes & suffragiis consoletis. Per quem Ma-
jestatem tuam &c. Denique Missale, quod Antisabianum
seu Mixtum nominant, secundum ordinem Ecclesiae Tole-
tanae, auspiciis Joannis Martini Silicii Archiepiscopi resus-
citatum anno MDLI, Missam habet de S. Josepho vocam propriam
& singularem sub hac introitu: Laudem Domini loquetur
os meum & gloriam nomini sancto ejus: quia mirificavit
Sanctum suum Joseph, Virginis Matris Christi spon-
sum. In Calendario vero festum notatur in sex cappis
(qua solennitas summa) celebrandum.

la Biol. M.
modum
Vita S. Jo-
seph.

sestam
ut & alibi
in Gallo
de Belgia.

E.

non in Ec-
clesia spi-
rituali, cum
officio pro-
prio.

Missae pro-
prio in Me-
diolanensi.

de Tolosa.

A 19 Quo anno in predictis Mediolanensem ac Tolerantem

Ecclesias festum invictum sit, non vacat divinare: hoc constat ante annos editioni dictorum Missalium promotores illud sub ritu duplicis celebrandum notari in vetustis Romanis Breviariis ab anno mcccclxxix impressum habemus) in ordine festorum simplicium illud collocant. Prius autem, quod dixi Breviarium anni xc proprias habebat antiphonas, responsoria, capitula & hymnos cum hac oratione: Concede quæsumus omnipotens Deus, ut Intercessione B. Josephi Confessoris tui, qui pater Domini nostri Jesu Christi in terra vocari dignus inventus est; & vir gloriose semperque V. Mariæ, non conpunctione carnis, sed tamen maritus nomine appellatus est; ab omnibus adversitatibus liberemur. Fuisse Officium in varias quoque Galliarum Ecclesias inductum ex vetusto Lingonensi Breviario novimus, in quo anno mdciv idem adhuc post recognitionem invenitur, quod minus probatum jam monuimus. At Maurianensis Ecclesia sapientius, qua secundi & tertii Nocturni lectiones ex Augustino & Origene sumere maluit, cetera omnia de communi Confessoris non Pontificis. Erant enim in hoc Officio non usquequaque certa quadam: iis autem, quibus æquum videbatur, a divina psalmodia ordine abesse id omne, quod potest in dubium revocari, merito displicuerunt antiphona ad Vesperas, quarum aliqua, illa ad Magnificat præcipua, complectebatur: Celesti Pontifex doctus oraculo, virga florentis Joseph viso miraculo, atque columbae apparentis indicio, jubet Mariam tradi Joseph connubio, ut impleteret divina dispensatio.

20 Igitur cum rursus anno mdcxii idem Breviarium auctius correctiusque Venetiis recuderetur, solis recentis lectionibus prioris Officii, innovata sunt omnia, hymnique Sapientia metro elegantiores conditi, & antiphona desumpta ex Evangelio, sic ut nihil in utrisque non ex omni parte securum esset: hac autem concinnior oratio est substituta prioris Deus, qui fidelissimo Patriarchæ Joseph incomparabilem thesaurum tuæ genitricis B. Mariæ semper virginis servandum tradidisti; cuique pro specialium prærogativa meritorum temetipsum filium tradidisti: ipsius nobis tribue meritis & precibus terrena despicere, & corda nostra tibi casta tabernacula præparare. Denique biennio post, nescio qua ex causa, nova editionis ad usum Franciscani Ordinis curatores, ipsum quidem Officium e corpore Breviarii exemerunt, sed inter extravagantia ad calcem libri, primum illud, quod diximus minus probatum, recederunt. Ex quibus consequens videtur non suis preceptoris institutum esse prædictam Officiorum promotorum mutationem, imo neutrum universali usui receptum; ideoque Pontificem Pium v in Breviario ex Cœcilii Tridentini decreti restituito, utrumque sustulisse acque jussisse, ut præter eam qua nunc quoque recitatur orationem propriamque lectiones ex D. Bernardo ad secundum nocturnum, omnia fierent de communi Confessoris non Pontificis: quod deinde observatum est etiam postquam Urbanus viii festum D. Josephi a populo quoque voluit observari, sicut alia festa toti Ecclesiæ ex præcepto cœmonia: quod fuerat Isidoro de Insulanis ex sacro Ordine Prædicatorum votum, cum Adriana vi hac super re simplex suam ei de B. Josepho Summam dedicaret. Ex qua Sanctorumque Patrum de eadem materia testimoniis variis, ac recentiorum auctorum opinionationibus, Carolus Stengelius, ex Ordine Benedictino scriptor celebris, Josephum sum compilavit, anno mdcxvi Monachii excusum, & elegantius ab Raphaelis Sadellarii celo iconibus illustratum. Similem fere cum Stengelio scribendi formam, sed lingua Gallica & majori communium locorum apparatus, tenuit Philippus de Ulsterghæ, cognomento des Champs, Dominus de Porville &c. in libro Duaci excuso mdcxli, cui ex Sancti ejusdem dicto Joseph gemma mundi, titulum posuit ordine historico prosequens S. Josephi vitam omnem. Carolus quoque a S. Paulo Bernardinorum, quos Fevillantes vocant, Abbas & Superior Generalis per Gallias, Parisiis anno mdcxxix vulgavit idiomate

Gallico tabulas eminentium S. Josephi qualitatium: quarum prima ipsum in creatura trinitate tertium, secunda Virginis sponsum, tertia Christi patrem, quarta iustum, quinta denique, in calis gloriosum ibique ad intercedendum pro nobis potentem exhibet. Ex nostra autem Jesu Societate, eademque Gallicæ natione, eandem materiam eodem sermone eleganter ac pie pertraxerunt Stephanus Bines & Paulus Barrii, utique, a selectis libris vulgandis toti Francia notissimus utilissimisque: & hic quidem etiam miraculosos favores devotis sanctissimi Patriarchæ diviniens præstos suo inferuit opusculo, ex quibus aliquos Latine redditores ad calcem hujus stridulus subjungimus.

21 Dictum supra Urbani decretum de celebrando etiam a plebe S. Josephi festo, non fuit continuo & ubique extra Italiam receptum, variaque Belgii Ecclesiæ illud demum sub Innocentio x admisere: sed nec primus Urbanus fuit in eo festo sanciendo potius vel non receptus vel desuetudine abolitas innovavit Sanctiones decessoris sui Gregorii xv sub quo conditum a sacra Rituum Congregatione decretum habes in Calendario Mariano Georgii Colvenerii. Additur & Sixtus iv, de quo in Vicis Pontificum Platina: Multas veteribus solennitatibus adjunxit: ut Conceptionis, Oblationis Beatissimæ Virginis Delparæ, SS. Annæ, Josephi & Francisci, quas in Ecclesiæ celebrari iussit: sed nisi dicere velimus S. Franciscum festo etiam in populo observando cultum, non possumus hic aliud intelligere, quam ipsum constituisse, ne Officiis de eo per universam Ecclesiæ fieret, quale diximus, duplex. Promovenda porro fidelium erga hunc Sanctum devotionis egregium affectum, ex Hispania, ubi per S. Teresa affectus magnus erat apud omnes, secum in Belgium deferens laudatissima memoria Princeps Isabella Clara Eugenia, suo exemplo tantum effecit, ut tota Bruxellensium urbe officinis clausis dies xix Martii inter festivos haberetur, multo prius quam novissimum ab Urbano viii præceptum pronuntiatum esset. Idem maxima cum solennitate captum in Bohemia fieri, anno mdcxv xi Aprilis, & quidem ex mandato Caesaris Statuimus; tamquam festum Patroni ipsius regni sub titulo Conservatoris pacis, litteris ex Germania ad nos datis intelleximus. At cur xi die Aprilis? Nempe eo anno, quo Pascha incidebat in diem Martii xxviii, S. Josephi commemoratio in Feriam vi post Dominicam Passionis conveniebat: tempus utique parum idaneum nova recentis festivitatis, ut propterea convenientius fuerit illud in Dominicam 11 post Pascha amplissima pompa celebrandum transferri.

§ IV Josephi & Mariæ Matrimonium, ex Lege necessarium quo in gradu consanguinitatis contractum?

22 Spiritus sancti æconomia est, inspergere res credendas dubitandi causis, ut trans obtentum velum nitens penetrans; credulitas non ignava villoria premium asferat. Idem in loco ac tempore nati ex divina promissione Messias, sum maxime in ejus genealogia licet cernere: quem quidem ex Abrahami semine & Davidis stirpe descensurum nos erat passim & ubique prædictio; sed huic quomodo sua subsisteret veritas cum maxime obscurum fecerunt Evangelista Lucas atque Matthæus, cum expansa generationum serie & quasi tabularum fide, eandem videbantur clare demonstratam voluisse proponere. Nam præterquam quod alter naturalem, legalem alter genealogiam texat, cum natus a Davide ad Josephum descendit per Salomonem, alius generationes ad caput reducit per Nabannum: quid est hoc quod genus nobis Josephi explicent? cum Josephus, abstrahendo a lege & praxi spectatus ut Maria sponsus; erga Christum, solius Mariæ filius, habuerit se se sicut viricus ad privignum. Quam autem certum est, avos proavosque virricorum nullo prorsus modo ad genealogias privignorum pertinere, tam certum esse debet eos, qui vel a Luca vel Matthæo numerantur solius Josephi, non etiam Mariæ progenitores, ad id quod ipso titulo Matthæus manifeste, Lucas implicate totius operis instituto promittit, generationem videlicet Jesu Christi,

non in Roma
macta ab an.
1490

etiam cum
Officio pro
prio

solida a. m.
1444 quoniam
dicitur.

et natus per
ritum v. m.
sano.

Festum po-
pulo vulgato
Urbanus
viii.

Scriptum de
S. Josepho

Præter festi
calendario per
Urbanum. xv.

Idem macta
per Sixtum
iv.

S. Josephi
Patronus
Bohemie.

Inter alia
fieri de
Christo ob-
jecta paula

et gratia.
græc. Joso-
phus dicitur.

A *Christi factos omnino nihil adeoq; occasionem preberi ad-
versariis veritatis aut Evangelistas mendacii aut fidem
nostram falsitatis arguendi. Occurrere quidem passim Pa-
tres una ferme oratione omnes; ex eadem tribu Mariam
cum Josepho fuisse, indeque constare communem esse genealo-
giam amborum; a iustitia enim laudari Josephum, quam
minime tenuisset si contra preceptum legis, aliunde quam e
tribu patris sui, uxorem duxisset. Hic autem non alia lex
potest adferri, quam qua occasione filiarum Salphaad lata,
intelligenda est de solis puellis, hereditates paternas in so-
lidam cernentibus, & reciproce ad eos solos se viros exten-
dis, qui talibus puellis proxima agnatione iungebantur:
ut ex Scripturarum historiis pluribus manifestum est.*

23 *Quare nihil ea responsione Sancti Patres effecere, nisi
velut res ex veteri traditione certa haberetur, casum legis
predicta in B. Maria contigisset: qua unica Joachim proles
atque haeres debita fuerit Josepho, agnato tam propinquo,
ut idem omnino esset, & esse intelligeretur, Maria vel Jose-
phi genealogiam texere. Qua autem ratione idem? Hoc vero,
tamquam vulgo tunc notum, in populari conscientia relin-
quentes, scriptis suis intexere divinitus prohibiti Evangeli-
stae sunt; in quo servuando posterorum consistatur diligen-
tia fides exerceretur. Variis variam inveniunt viam, quos*

B *unusquisque legere apud Interpretes ac videre poterit, pra-
eteris nobis placeat viri e nostra Societate doctissimi, Petri
inquam, Possini opinio, minime vulgaris hactenus: quam ab
R. P. Joanne Bessone in Lucubrationibus super Cantica ad
versum 13 capitis & breviter propositam, latius deduxit ex-
posuitque in Diallatico Theogenealogico post primam Gra-
ecorum Patrum in Matthaeum Catenam: uti omnibus unde-
quaue expansis perpensisque, concludit, utrumque Evan-
gelistam Genealogiam Christi per Josephum non aliter tenuisse,
nisi quatenus iidem prorsus omnes qui Josepho, Maria
quoque majores fuerunt: unde Patres legitimam consequen-
tiam a genealogia Josephi ad Mariae genealogiam, adeoque
ipsius Jesu, duci voluerunt. Id autem aliter fieri non potuit,
quam si vel eodem uterque fuerit patre procreatus (quod co-
gitare vixit iniquum inter utrosque matrimonium) vel hac
illius ex fratre nepes, ipse patrui ejus. Quemcumque enim
alium cognationis gradum fingas, unam aut plures personas
induces, ad genealogiam Christi nihil pertinentes, qui non
ex Josepho sed ex sola virgine carnem traxit. Ex quo iustis-
sime conficit Possinus, Sanctos Patres ea, quam diximus,
responsione sibi praevisse ad dicendum, B. Mariam ex Jo-
sephi fratre natam esse, etsi id nemo explicaverit.*

C *24 Sane ex attenta meditatione Scripturarum (verba
Possini sunt totam dissertationem concludentis) & antiquae
politicæ Judaici populi, comperisse mihi video; fuisse
in usu Hebraeorum genus quoddam singulare tutelæ legi-
timæ aut adoptionis conjugalitatis; qua officii cuiusdam,
æstimatione communi constituti, vinculo adstringebatur
quisque patrui, pupillam neptem, præmatura mor-
te patris orbam relictam, domum suam ducere, sibi-
que aut filio suo despondere; interim dum adulta postmodum
ætate celebrari possent nuptiæ. Longe repeti moris hu-
jus exempla poterant, inde usque ad Abrahamo, He-
braeorum generis auctore, fratreque ejus Nachore; qui
pupillas virgines, a fratre ipsorum Arane relictas, Jesh-
cham, alio nomine Sarai, & Melcham, curandas sus-
ceperunt. Verum habemus recentius efficaciusque argu-
mentum simul & exemplum instituti hujus, libro
Estheris perscriptum cap. 1. his verbis: Erat vir Judæus
in Susa civitate, vocabulo Mordochæus... qui fuit nu-
tritius filius fratris suæ Edissæ, quæ altero nomine voca-
batur Esther, & utrumque parentem amisit, pulchra
nimis & decora facie; mortuusque patre ejus ac matre,
Mordochæus eam sibi adoptavit in filiam: quod ex He-
bræo acceptum verbotenus, sed a Rabbis in nostro in-
tellectum & explicatum sensu, 2211 Interpretes véné-
rabilis ac sacrosanctæ auctoritatis sic Græce reddiderunt:*

*γυνὴν defunctis autem ejus parentibus, erudit acm D
sibi in uxorem.*

25 *Ut eximia plane ac singulari ratione, sicut Esther
Maria, quæ ab humano cōjugio ad divinas traducta nuptias
vitæ & libertatem generi suo contulit; ita Mordochæus fi-
gura fuerit Josephi, qui non nisi duplici necessitate atque offi-
cio, tum obedientia tum caritatis adductus, vim attulit
quamdam conceptu prius ac religione voti firmato proposito,
virginis ad extremum spiritum non solum servande,
sed etiam profuturæ, eatenus scilicet, ut Virginem in domum
suam sustineret accipere, sponsalique & nuptias cum ea ce-
lebrare; ad conjunctionem carnalem, nisi expressius juberet
Deus, numquam processuras, ob simile B. Virginis votum, ei-
dem fortasse divinitus revelatum. Dici certe nihil plausi-
bilis potest, ad conjugium tali voto posterius excusandum,
quam ut ex tempore emissi voti necessitas incidere impro-
visa conjugii ineundi, quæ ex æquo utrumque obstringeret, si
legem vellent, ut profecto volebant, observatam. Eadem ratio
majorem Josephi, eatenus talibus artem, ab omni creditam
antiquitate, ponit extra suspicionem quancumque inconti-
nencia, alias in vulgi animos facile descensuram: & quod
caput est, facit ut genealogica series ad Evangelistas prolata
neq; superfluis abundet nominibus ad Virginis filium nihil
pertinentibus, neque destituatur necessariis: etsi enim Virgi-
nis pater Joachim veritetur, est tamē qui cum gradu im-
pleat Josephi, non tamquam gener a foris accitus, sed vice patris
domi reperti, eosdemque omnes Christo adscripturus ma-
jores, quos eis adscriberet expressus posuit in serie Joachim.*

26 *Qua in aliorum sententiis non ita se habent. Nam qui
gratis Heli Heliachim esse volunt, & utrumvis idem cum
Joachimi nomine, hunc autem Jacobi Fratrem, ut ex iis
prognati sponsi patrueles inter se fuerint: ii quocumque co-
rum, Josepho assignent patrem, extraneum unum in Christi
genealogiam inducunt: plures autem si alius nos velint
ascendere, ut ad communem consanguinitatis radicem per-
veniant. Cornelius a Lapide super Lucam, rem omnem
expedire se credit, si Josephi patrem, & matrem Maria
Annæ germanos fecerit: ita ut Lucas patrui Maria
genas deduxerit: maternum Matthæus, quod ipsi fuerit
cum Josepho commune. Magnum nobis Cornelii nomen est
ac merito venerabile: quod tamen pace illius dictum sit, uti
ratio abhorret credere, quod Lucas naturalem in aliis om-
nibus generationem secutus, in ipso principio profilio filia-
ve posuerit gentem: sic inanis jactantia merito argueretur
Matthæus, qui vanam regionum nominum pompam, ex
qua Christo nihil juris ad regium Davidis stemma esset,
protulerit Judæis, Messiam Davidicam benedictionum
heredem, secundum legitimam successionem expectantibus
& postulaturis. Quis enim ignorat Judæicas mulieres,
quas, nisi paterno hereditatis essent sine fratre hære-
des, nulla lex verbatim in alienam familiam enubere, omni
prorsus jure paterno eo ipso cedere quo sic enubebant? Ad-
de ut Anna nupta Joachim, orto ex familia, ut supponitur,
non regia, non potuerit natam ex eo conjugio filiam in patris
sui inferre familiam, nisi ea ex Joachim domo emissa:
ad quod faciendum nulla sane, quod optaretur, lex cogebat:
nam quæ potest proferri lex, quæ pupillas heredes pro-
ximo ex parte matris consanguineos obliget? cum inde ma-
nifesta possessionum confusio debuerit enasci, quam visatam
omni ratione lege volebant.*

*SV Josephi Genealogia duplex apud Matthæum & Lucam,
& Christi ex utraque processio.*

27 *A* *Leet hic nodus, est, a jam dicto Possino non infelici
conjectura solutus: cui quidem plurimi Sanctorum
Patrum Interpretumque præviere, dicentes, ab Evangelistaru-
rum altero carnalis generationis servari ordinem, ab altero
legalis successionis rationem haberi. Sed plerique eorum te-
mere Africanum sententia quo alioqui in utrisque linea con-
junctione desciscunt, nec rationi nec Scripturis satis confor-
miter.*

*non esse ob-
stantes calli-
datis uno,*

*ovis fœ-
riat autem q-
no. ifonia,*

*E
& vna
cū illi ge-
nealogia*

*quæ ab-
teritum
deficit ou-
lentem
aliorum*

F

*Non Mo-
thæus Judaicis
scribitur.*

sed Lucas
Evangelista

A miter videtur adscripsisse Mattheus, quia secundum naturam est generationalis series, Luca vero alterius quae secundum legem successione. Etenim Mattheum, qui Judaeis Hebraice scribat, omnia jura ex legis praescripto mesentibus, aequius erat hoc facere quam Lucam, cujus Evangelium Graece conscriptum, ad gentes potius instruendas dirigebatur. Judaicarum caeremoniarum legumque non adeo curiosas, aut prorsus ignotas. Verum ne Spiritus sancto praescribere hoc in parte videatur, potius quid factum sit, quàm quid fieri conveniret inquiramus; autumque, aut commode assequemur, utriusque series generationis cum Possino expendentes, easque cum irrefragabili Scripturarum testimonio conferentes.

carnelem
Christi ge-
nerationem
tenet,

28 Quid igitur Lucas? Cum in principio seriei suae a Christo sursum ascendens filium cum dixeret Joseph, expresse addidit, ut putabatur, ne naturalem quis generationem suspicaretur. Putabatur autem, propter conjugium Josephi cum Maria: quod esset nepotis cum patre suo, velut vulgo nosum supponens, atque ideo nihil dubitari quin hujus avus esset, qui pater illius generationis carnali. Absque ulla deinde restrictione sic porro ad ceteros ex ordine recensendos absolute progreditur; qui fuit Heli, qui fuit Mathat: atque ita de reliquis. Nisi enim carnaliter fuerant ex invicem procreati, ultra Christum extendas oportet istud, ut inveniatur; & porro eodem pede concipias Evangelistam pergere, quoties alicuius majorum Christi duplex est pater, legalis alius, alius naturalis. Hoc autem non facit Lucas, sed omnino contrarium, in Obedo; cujus tamen patrem Boozum, libri Ruth cap. 5, audimus palam in concionem profitemem: Testes vos estis hodie, quod Ruth Moabitidem, uxorem Mahalon, in conjugem sumptem, ut suscitarem nomen defuncti in hereditate sua, ne vocabulum ejus de familia & fratribus & populo deleatur. Obed ergo ex eo conjugio progenitus Mahalon impudens fuisse secundum legem, nisi natura ordinem tenuisset Lucas, & tam vere Josephum filium Heli dicere voluisset, quam vere Obed fuit Booz, quamvis legaliter filius Mahalon: nec potest alius ullus gradus assignari, in quo legis non natura rationem habueris Lucas.

Mattheum
siquis repro-
missionem
tenet,

29 Contra vero Evangelista Mattheus, ubi omneque series naturalis deficit, juris sequitur successionem: & crebris potest exemplis ostendi, quod genuit ab eo vel simpliciter vel metaphorice accipi, ut sit idem quod, habuit in Davidica familiae principatu, & benedictionibus, in ordine ad Messiam Davidi atque ante ipsum Abrahamo datus, successorem. Hoc enim videtur innuere solennis illa propositio:

per legalem
successionem
evangelista
tenet,

C Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham. Qua de re vide accurate disputant Possinus, cap. 10, ubi ostendit, videri concessum Abrahamo jus habendi unum semper in terris usque ad Christum natum, qui se representaret, repromissionis de Messia ex se nascituro heres. Qui quidem universum sit fuerit, qui erat inter fratres ordine nascendi primus (nisi revelatio particularis interveniret, ut in Jacobo, Juda, Davide, & Salomone accidit) idemque recta linea per naturalem generationem propagatus; usque dum Salomonis & Salomonidarum peccatis exigentibus factum est, ut hic ab initio sic provisorius ordo turbaretur: stante tamen & suum finem per viam legalis successionis obtinente, primario Dei proposito & promissionis fide, ut in sequentibus declarabitur. Ex quibus hoc quoque consequetur aut Evangelistarum neminem naturalem prorsus tenere ordinem, quod est absurdum, aut tenere Lucam: qui propterea ad Adamum usque provehatur, cum in Abrahamo sitis Mattheus, ut primo capite repromissionis divina, secundum quam natus Messias predicabatur Judaeis, parum curantibus Abrahami antecessores, qui ipsi erant cum multis aliis gentibus, ac domum cum omnibus hominibus communes.

ostendit
in Evangelio,

30 Ad probandum porro id quod jam diximus de Mattheo, ipsum scilicet serie naturali deficiente, ad legalem recurrere, primo quidam demonstrat Possinus, sanctissimum Regem Ezechiam non fuisse impiissimi Achaz naturalem filium: demonstrat inquam, evidenter ex Scriptura docens cap. 53 & 54, omnibus evasionibus oclusis, filium Achaz dici non posse Ezechiam, nisi credatur natus fuisse ex no-

vennis pueri perulanti supra atatem libidine, & quidem fornicaria: quis enim illi atavula legitimam uxorem junxerit? Achaz autem regnans non nisi unicum fuisse filium, eundemque per sacrilegum furorem in honorem idoli Moloch holocausto consumptum esse, ex eisdem Scripturis hand difficultiter colligitur. Ut proinde apud Isaiam cap. 14 merito Ixtari Philisthae potueris, quoniam sine liberis moriente Achaz, comminuta fuit virga percussoris sui, Osia videlicet, qui ex Regibus Judae primus coperat Philisthaos affligere & cujus nunc posteritas in Achaz deficiebat. Sed eam latitiam temperat Propheeta: quia de radice colubri egrediens regulus, id est, de eadem stirpe regia, ex qua Osia processit, velut coluber per terram repens, & in destruendis extrinsecus; munitionibus omnium vicinarum fructum consumens, egressurus est Ezechias; qui velut alatus serpens celeritate maxima longe lateque perniciem spargeret per omnes Philisthae ditiones: Ipse enim, ut dicitur 4 Regum 18, Percussit Philisthaos usque ad Gazam & omnes terminos eorum, a turris custodum usque ad civitatem munitam. Cujus autem filius? Id quidem in obscuro est, satis tamen Scriptura indicat, Osia, consensu ac studio populi evelto in regnum, plures fuisse fratres: nisi enim fuissent, ut quid ita expresse & praeter morem popularis favoris sacra meminissent historiae? Sin autem altius ascendendum, Josaphat saltem omnino constet alios sex filios, nominatim 2 Paral. 21 expressos, genuisse. Demum undecumque natus, si filius non fuit Achaz, quod non fuisse ostenditur; dubitari non debet quin jure successionis, parte regia stirpis extincta, successerit Ezechias, per cognationum gradus seipso vicinior: quod satis est ad intentum nostrum.

Achaz, suo
liberis mor-
tuo successit
Osia.

ex proxima
generatione
E

31 Alterum legalis successionis a Mattheo relata exemplum, sed naturali admixtum, habemus versu 11, ubi dicitur: Josias autem genuit Jechoniam & fratres ejus in transmigratione Babylonis: nempe Joachimo, Josia per mortem Johanan primogenito, Babylone extincto, filius ejus Jechonias in cernenda avi Josia hereditate, patris suis Sedecia & Sellum fratre aequalis: qui proinde hic fratres Jechonia videntur dici: nisi latius nomen fratrum accipere malis pro proximis quibusque, ex communi avo Josia consanguineis, qui omnes in transmigratione Babylonis extincti sunt, videlicet eo jam partim, abducti, partim, dum abducentur cum filiis Sedecia, qui fuerat fratri suo Joachim substitutus in regnum a Nabuchodonosore, occisi sunt in Babilonia. Post transmigrationem vero Babylonis id est, postquam jam omnis populus cum Principibus suis abductus esset in Babilonem, ibidem Jechonias genuit Salathiel.

3 in Jechonia
legales
sunt

patrem
suum

32 Quomodo autem genuit? Rex quidem Evilmerodach ipso anno quo regnare cepit captivum Regem levavit de carcere, & posuit thronum ejus super thronum Regum qui erant cum eo: quis tamen negare audeat impletam terribilem istam Dei comminationem de Jechonia Hieremia 22 pronuntiatam? Hae dicit Dominus: Scribe virum istum sterile: non quia nullos genuerit filios (paulo enim superius propagati ab eo seminis & in captivitate mortui sit mentione) sed quia non erit de semine ejus vir, qui sedeat super solium David, & potestatem habeat ultra in Juda: quod profecto minime fuisse impletum, si Jechonia ex filio non tantum nepos fuisset Zorobabel, diurnus & felix gentis Judaicae, in sedes patrias restituta, Princeps: sed per hunc etiam Christus ipse, cujus regni non erit finis, omnium priorum promissionum operatissimum complementum, ex Jechonia semine per naturalem generationis seriem fuisset propagatus, ut voluit ille, qui Mattheum faciant talis seriei auctorem.

3 in Salomone
videtur saltem
legale filio
Jechonia

§ VI Repromissiones divina a Salomonidis ad Nathanitis translata: ex his Christi parentes secundum utramque lineam.

33 **E**ximio sine liberis, ut dictum est Jechonia, Salomonidarum postremo, in vanam brevemque spem Judaeis Babylone captivis paulo ante mortem suam rursus ostendit, prorsus Salomonica stirps exaruit, & quemadmodum

3 Salomone
videtur ad Na-
thanitis
transmissa
repro-
missio,

S. Bri-

A S. Brigitta revelatum fuit, non est completa in Salomone promissio; sed ab illius posteris transit ad posteros Fratris ejus Nathan, ex eadem Bethsabee nati post Salomonem: a quo Nathan carnalis generationis lineam ad Salathielem usque deductam pete sis ex Luca, & concludit Matthaeum in eo ejusque posteris legalem duntaxat successionem spectasse. Atque hoc spectat totus Psalmus LXXXVIII, in quo Prophetica spiritus David istam Principatus, a Salomonidis ad Nathanicas una cum promissione sibi de nascituro ex se Messia facta translati, commutationem miserabiliter deplorat; postquam ira magnifico extulisset, Misericordias David fideles, hoc est, Davidi absolute & irrevocabiler additas, quales cum sperasset eas quoque fore, quae fuerant in Salomone tradita, nec sibi persuasisset paternam indignationis flagella, filiis peccantibus intentata, usque ad commutationem Christi processura; rursum sibi facta juramenta repetit: & quasi non observasset Deum de se Davide uno dixisse Misericordiam autem meam non dispergam ab eo; sed eam in aliquo filiorum ejus implebo, nulli nominatim obstrictus, & proconsens; meritis erga singulos me habueris; ita dolenter exclamat: Tu vero repulisti, & despectisti, regiam scilicet stirpem, eatenus a Salomone deductam, Distulisti Christum tuum, sive alio transulisti. Deinde cetera persequens, quae sunt in urbis excidio & Salomonidarum interitum lamentabilis: Ubi sunt, inquit, misericordiae tuae antiquae Domine. Memor esto opprobrii fervorum tuorum... quod exprobraverunt inimici tui... commutationem Christi tui.

quo de se est
Psalmus 88

Christi commutationem
procedens

ita Jacobi filii
legales
Joseph

Josephus Christi
fuit

independen-
ter a Maria
conjugio

alii dicunt
fuisse prole

34 Gentiles videlicet insultabant post mortem Jechonia Judaeis, eatenus arbitraris spem suam in Salomonidis completam iri, nunc eam demum apparere vanam: sed minime vanam fuisse, quavis aliter atque ipsi crediderant accipendam, & in Nathanidarum successione complendam agnoscebat, divina voluntati in fine psalmi acquiescens Propheeta, dicendo: Fiat, fiat. Exinde tamen difficilior fuit Judaeis certa illa atque infallibilis Messia ex Davide expectatio: quia dissentias obsecutusque; tunc etiam crevit, quando in morte Jacobi, qui S. Josepho atque adeo etiam Mariae Virginis pater legalis assignatur, defecit principalis illa per Abinam ducta Zorobabelidarum propago; & ut ad veros repromissionis heredes pervenirentur, per carnales generationes a Reza, altero Zorobabelis filio, descendendum fuit ad posteritatem Heli: idque praemortuo Joachim, ut proinde eo omisso post Jacob immediato fuerit Joseph nominandus, vir Mariz, non quatuordecimque; sed ut Attici dicunt, undecimque, cognationis proxima jure sumptus ex praescripto Legis: quo sensu viri nomen videri non potest a genealogia alienum; utpote gradum unum consistere idoneum. Eo enim fiebat, ut vice patris Christo Josephus esset, in eumque, etiam si nullum cum Virgine matre fuisset matrimonium, solius agnationis jure, tamquam in legalem filium, omne jus sibi acquisitum resunderet. Quia Christus, mediante matre ex Spiritu sancto secundata, adeoque nihil peregrini sanguinis in genus suum inferente, eam vere fuit filius legalis Josephi, quam vere mediante eadem matre & Joachim carnalis erat filius & heres Heli, communis Mariae & Josepho genitoris: quem representando, Christus fiebat idoneus ad eundem ejusque juris, revoluti in ipsius Heli demortui caput per obitum filii Josephi, nulla sobole ex se propagata morientis.

35 Adeo ut nuptia cum Maria contracta, non fuerint necessaria uterque inferendo in successionem regni Judaici Christo: nullam enim nuptialis lex privignam faciebat viri sui heredem necessarium; nec quia per illam uxoris corpus transit in marici potestate, ideo omne quod ex ea quomodocumque; natum fuerit, marito imputari debet aut potest, ut patet in scriptis. Fuerunt tamen eadem nuptia ob alias urgentes causas ordinata a Deo; quarum capitales duae; ut extra suspensionem fornicariae copulae virginis conceptus mysterium poneretur, interim dum miracula comprobarent Dei filium Messiam citra virilem concubinum & potuisse gigni, & reapse absque eo genitum fuisse. Deinde ut servaretur lex de conjugio tuo & uxoris tuae paternae hereditates in solidum ademptum, qualis erat Joachim Maria.

Quam legem usque ad conscientiam valuisse, ac ejus neglectum culpa imputandum satis indicat ex libro Tobiae cap. 3 iuxta LXX Interpretum editionem Gracae, illa septimum vidua & adhuc virginis Sara verba: Unigenita sum patri meo, filium praeter me non habenti qui possit ei succedere; neque fratrem aut ex fratre natum nepotem, cui me uxorem servem. quae subinfernus, culpa sibi verti non posse, quod nullum ejusmodi habens, aliis habere consensisset; adeoque imputanda sibi tot virorum cedem, quasi propter legis praevagationem occisorum, ad avertendam injuriam proximo, cui se servare obligaretur, cognato talibus nuptiis irrogandam.

36 Porro, ut unde digressa est eo reverteretur oratio, fundamentum filiationis istius legalis Christi ad Josephum adstruendae est: ius quoddam, ut vocant, representationis, in Judaica republica constitutum, & etiam nunc inter dispersionis reliquias perseverans: ob quod Hebraei Jurisperiti, communi effato seu axioma negant fieri posse, ut in sua gente aliquis absque certo herede moriatur: quia fieri non potest, quin sursum ascendendo, perveniat ad unum quemdam, qui habeat in vivis aliquam ex se reliqua generationis carnalis linea descendente, a quo possit representari in ordine ad heriscendam hereditatem: quae si defectu propaginis naturalis proculvi porro nequeat, non habens in quo consistat, necessario in caput revolvitur, usque dum inveniat aliquem quadam juris fictione superstitem, qualis in praesenti casu fuit Christus per Mariam & Joachimum ascendens ad Heli, communem Josephi & Joachimi patrem.

37 Et hoc est cur dicat Josephus, libro adversus Apionem, Judaeos tam diligenter religiososque fuisse hac in parte, quod non Sacerdotibus quibuslibet per varia loca & sana dispersis, ut Aegyptii Chaddique; sed uni generi, uni templo, defixo Hierosolymis, ministrantibus Aaronis posteris, ipsique adeo principi eorum, summo Pontifici curam singularem divino instituto praescripserunt, custodiendam in arcanis litteris memoriarum tum publice gestarum, tum privatas quidem familias ac personas attinentium, sed quarum successiones nosse interesset publice. Quae ne reverso a Chaldeis templo interiisse quis existimet, 1 Esdræ caput 11 legat, ubi Sacerdotum quorundam, quorum de genere dubitabatur genealogia quaesita dicitur (utique in prario aut chartophylacio sacro, Babylonē cum reliqua captivitate traducto, indeque remigrantibus Judaeis relato) eaque non inventa, ejecti sunt de sacerdotio, argumento inquit Possimus, manifeste, omnium familiarum censum ibi diligentem esse solere, saltem Sacerdotalium & Regiarum: eademque; adhuc durare diligentiam norunt omnes, qui gentem norunt.

38 Talium ergo tabularum fide probaturus, Matthaeus, Christum, qui se Messiam dixisset probassetque; tanta signorum evidentia, id ipsum habere, quod illi potissimum spectabant & requirebant veram ac legitimam a Davide successionem, id quod intendebat est perfectissime assecutus, omnes Judaici juris apices Spiritu sancto dirigente observans. Ideoque; vix dubitamus, quin Ochosis, Joas & Amasii Regum nomina, ideo pratermisit, quia in illis tabulis ea desiderabantur, per quamdam veluti excommunicationis, quam viventes incurrerant, sententiam ex iisdem sacerdotali expuncta iudicio ingnomina causa; quomodo deinde est in Ecclesia usurpatis mos nomina Episcoporum mortuorum, qui macula graviore notati fuissent, e sacris diptychis expungendi: quod etiam in Joachim Jechonia patre, & aliis forte nonnullis valuerit. Cur autem istos potius quam alios aequae ac magis impios eraserint e fastis Sacerdotes, doctae solidaeque; discant Possimus cap. 30, & 45. Cujus doctrina ut facilis capiat, eorum sibi Genealogicum schema a Davide ad Josephum, hinc secundum legem ex Salomone, inde secundum naturam ex Nathan deductum, donec series utraque, in Salathielem & Zorobabelem concurrens atque ab his rursum divisa, ad invicem redeat. Nā qui volunt duos praenominatos, Salathielem inquam & Zorobabelem, alios apud Matthaeum esse quā si sunt apud Marcum, nullo id probant argumento: nec dubitamus quin Zorobabel natura filius Salathielis fuerit, licet

Fundamentum
filiationis
legalis

B

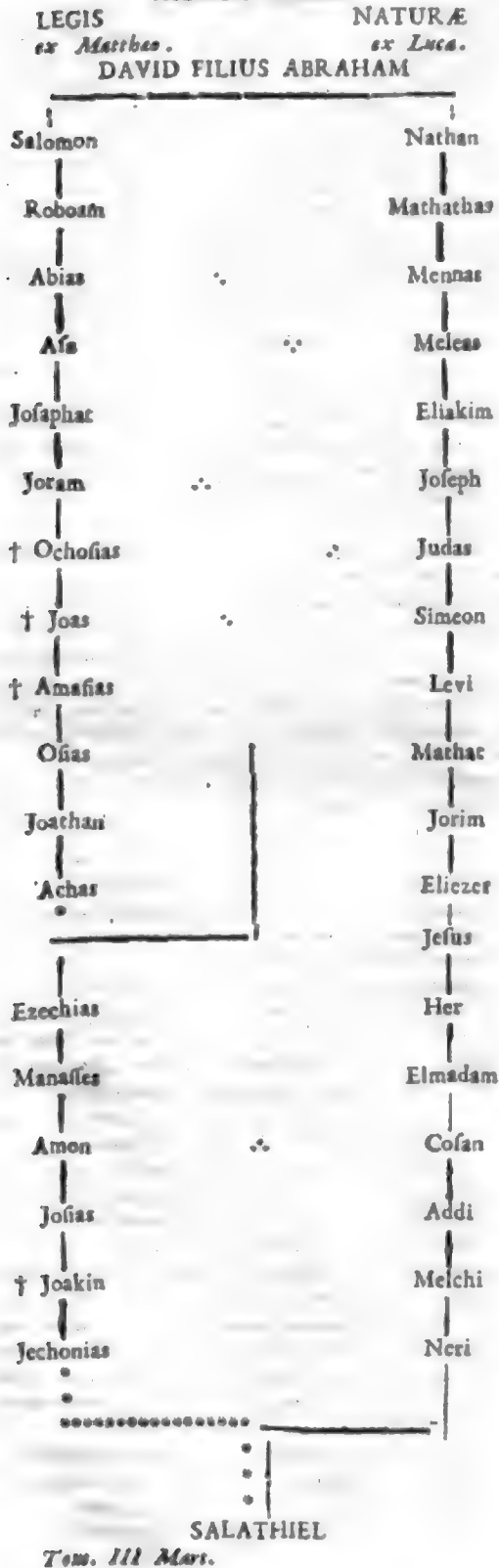
ob quod cum
Judaeis
genealogiam
tenet

F

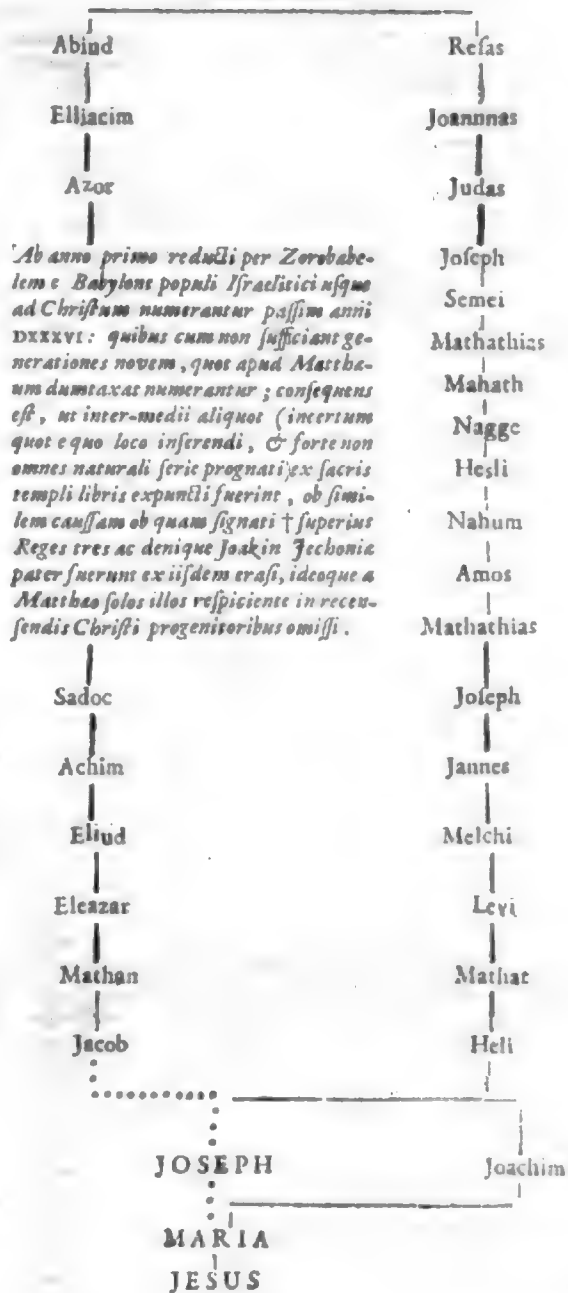
ex omnibus
Christum
Matthaeus
ostendit

et i Paralip. 3 dicatur filius Phadaia, patris fortassis sui aut fratris nam majoris, absque heredibus ex se prognatis mortui, cui proinde Zorobabel filius legalis fuerit: cuiusmodi successiones, quatenus ad supplementum naturalis seriei defectum fuerunt assumpta a Matthaeo, notare volumus *** asteriscis: ceteras recte ! lineola signavimus.

SCHEMA GENEALOGICUM
JOSEPH FILII DAVID,
ET JESU CHRISTI FILII DAVID,
secundum ordinem

ZOROBABEL

39 Exposita porro, ut diximus, ista secundum legem genealogia, Mattheus tanquam rem facilem Judæis, juris sui minimo ignavis, ipsismet examinandum reliquit, quomodo successiones illa legales per generationes carnales & proxima consanguinitatis jura nellerentur: ut qui satis haberet ostendisse ex ipsorummet tabulis, factas Abrahamo & Davidi promissiones ad Christum pertinere: adeoque implevisse Deum id quod promiserat Genesios 49. Non auferretur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est. Uti enim adhuc durat sceptrum in Francia post tertiam regie stirpis mutationem, imo & in Anglia, etiam postquam illic rerum potiti sunt extranei penitus Normannia Duces; ita duravit sceptrum in Juda, quamdiu Judaicus populus Reges ac Principes habuit, a quibus suis legibus regeretur, ex quacunque demum tribu aut natione si vel assumpti vel intrinseci essent. Horum autem postremus fuit Archelanus, statim post mortem patris multatus a Romanis dimidia parte regni, quod ipso deinde pulso, in Tetrarchias scilicet est quadrifariam: & reli-

facti
volum
do-
clatam

quod regni
solatur.

A Haec extra sortem Judaea, Romanis Praefidius reservata. **40** Non ablatus est etiam, ut jam ostensum est, usque ad natum Messiam Dux de semore Juda, id est, tribus a Juda deducta caput; & quidem tale, quod per Davidem descendens post se relinqueret paterna benedictionis successores. Huius vero interim dum adolescit Christus, ita in Josepho desisse credibile est; ut Judaei, sublato Christo, non habuerint nec modo habeant, quem ad Davidem perducen-

tes, ejus, quam diximus, representationis privilegio substituere Davidi post Christum possint. Prorsus enim credibile est eos, qui Domini fratres in Scripturis dicuntur, fuisse Christi consanguineos ex parte Annae matris, & vel ad Aeronicam tribum, vel per matrem extra suam tribum nuptas ad aliam quamcumque pertinuisse; nequaquam vero ad domum & familiam David, cui principatus in Juda fuerat constitutus a Deo. In hac enim funditus excindenda non minus studiose arbitramur versatum Herodem, quam in occidendis Bethlehemiticis infantibus: quia nisi hoc fecisset, satis erat casu natum Bethlehemii Salvatorem inde mature abduci, nec opus fuisset usque ad Herodis obitum in Aegypto Christi familiam exulare: minus autem erat ab Archelao metuendum, nisi timeri potuisset ne is paterna exemplo Davidicæ stirpis furculos, ubicumque latitantes,

B pergeret quarere contereptos. Si qui parvo crudelem Herodis diligentiam fugerunt, eos Vespasianus, Eusebio teste, omnes e medio tollere studuit, etsi ea poena plerosque fortassis attigit, qui vana aliqua jactatione nobilitatem affectabant, temere mendaciterque inferentes se in nomen Davidicæ familiae, jam antea prorsus in terra extinctæ, atque in solo Christo caelesti Rege & tunc & in aeternum manentis. Pertinuit certe ad divinam Providentiam, eam quoque spem Judaeis tollere, quæ posuisset in quocumque alio Davidicæ familiarum fundari.

41 Neque dicat, quod per representationem jam explicatam, quamdiu Judaei erunt ex Juda carnaliter propagati, tamdiu necessario inveniendus sit aliquis, qui a Judæis, Christi Resurrectionem & perpetuitatem in ea fundatam nolentibus credere, habeatur Dux & caput in familia Juda: & Davidis, quamvis prorsus extincti, eodem jure haeres sit, quo Christus Salomonis: quia talis non esset futurus de semine David, adeoque non eodem cum Christo, sed simili dumtaxat jure sueretur causam suam. Nec de qualicumque ducatu intelligenda est Patriarchalis benedictio, sed de eo qui simul cum regno esset sumpturus exordium in Davide & aternandus in Messia, ex ipsius Davidis semine toties tamque solenniter promisso. Quod nisi jam factum credere velint perveraces, ne falso quidem nunc possint facienti sperare, si vera est opinatio nostra de extincta penitus Davidis familia. Et hæc fere hætenus, paucis per nos additis, ex doctissimo Petri Possini Diallaico, quanta potissimum brevitate, collecta sunt. Ipsum legat qui innumerat alias curiosissimas quaestiones, partim huic doctrina confirmanda additas videre vult, partim reliquam Christi genealogiam spectantes: de quibus agi poterit ad diem, tum in Octobris, quo Sanctissimus Patriarcha Abraham colitur, tum in Decembris, quo Regii stemmatis auctorem Davidem commemorat Romanum Martyrol. Prædicti porro Diallaici omnes & singulas resolutiones laudat, amplectitur & in synopsis redegit Joannes Bapt. Cancellarius noster, S. D. N. Alexandro VII a Confessionibus, in apparatu ad suos Annales Marianos, quod hic sufficit monuisse.

§ VII Sanctorum Christi parentum desponsatio & continentia votum.

42 Georgius Colvenerius, sacra Theologia Doctor & Universitatis Duacensis Cancellarius, ante annos circiter triginta Kalendarium sacratissima Virginis Mariae edidit, in quo de festo virginæ Desponsationis ad XIII Februarii loquitur hoc modo: Non invenio antiquiorem annis ducentis mentionem in Ecclesia Occidentali hujus festivitatis (Orientali, ut credimus, adhuc ignota) quo tem-

pore pro ea instituenda multum laboravit Joannes Ger. D son celeberrimus Academiae Parisiensis Cancellarius: exstantque ea de re epistolæ ipsius duæ parte 4 operum ejus, cum Officio de hoc festo per ipsum ordinato. Superiori vero seculo aliud Officium de eo composuit Petrus Auratus, ex Ordine Prædicatorum sacre Theologiæ Doctor, ac Paulum III anno MDLVI per litteras sollicitavit, ut id sua auctoritate approbare dignaretur pro die XXII Januarii, quo eam desponsationem factam ex vetustis auctoribus colligi credebatur. Recitat eas litteras Colvenerius & addit: Votis ejus annuissæ Pontificem ex eo facile constat, quod jam antea vivæ vocis oraculo sub annum MDXXXVII concesserit Joanni Calvo, Commissario Fratrum Minorum, quod Officium Desponsationis B. Virginis possit a Fratribus nostris (ipsius Calvi verba sunt) ac Monialibus ac Sororibus sub nostra cura degentibus, die VII Martii sub duplici majori, per totum orbem solenniter celebrari: & donec Officium novum de tali festo componatur, fiat Officium de Nativitate ejusdem Virginis, mutato nomine Nativitatis in nomen Desponsationis, præter Evangelium proprium: Cum esset desponsata &c.

43 Idem deinde, inquit Colvenerius, ex eo colligitur, quod Officium istud passim in Galliis & vicinis locis receptum est: nam decimo post anno accepit illud Cathedralis Ecclesia Atrebatensis, procurante Eustathio Fovet inibi Canonico, sub Antonio Perrenotto, tunc ejus Sedis Episcopo, deinde Archiepiscopo Mechliniensi, postea Cardinale Granuellano, denique Neapolitano Prorege. Hinc mox in alias ejusdem diocesis Ecclesias dimanavit, celebraturque XXIII Januarii. Gallia præcedentem diem ex mente Petri Anrati tenere. Collegiata S. Amati Ecclesia Duaci diem XXIV. Alii diem VI Februarii, ut in Ecclesia Parochiali S. Albini & apud Fratres Prædicatores ibidem. Diem VII Martii Fratribus Minoribus concessum vidimus. Servorum B. Mariae Ordo, Ferrario teste in generali Catalogo Sanctorum, diem VIII Martii elegit; eodemque teste Olomucensis Ecclesia XVII Julii. Virginum autem Annuntiarum Ordo diem Octobris XII. Inter varias Orationes a variis conceptas, ut huic festo propria sint, hæc a Colvenerio ex antiquo Arageni Braviario desumpta præ ceteris placet: Deus, qui Mariam Virginem Joseph Virgini matrimonialiter sociasti, ut ex conjugali conjugio Virginis sponsum nasceretur; fac nos per utriusque intercessionem ipsum diligere virginis auctorem, D. N. Jesum Christum &c.

44 Virginem sane vixisse Josephum ac mortuum esse, post Hieronymum tota Latinorum sensit Ecclesia: Virginem autem non quomodocumque, sed deliberato animi in vitam omnem consequentem proposito, voti religione firmato, sit perquam credibile ex illorum constanti tot annorum cultu. De Maria, quin similis voti vinculo ipsam se obstrinxerit; nemo nunc dubitat, nisi qui pariter & Ecclesia Catholica & castitatis hostem se profiteatur. Quo enim alio illa spectat plena admirationis interrogatio? Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Unum non auge inter Catholicos scriptores convenit, postquam ne nuptiis votum istud an vero prius fuerit: nec potest in alterutram partem dici quidquam a revelatione divina abstrahendo, nisi per conjecturam aliquam congruentiam nixam; quod fere ex cujusque genio & ingenio pender. Immerito tamen verentur nonnulli, ne forte non subsisteris matrimonialis contractus, tam contrariam usus sui obligationem subsequens: quasi conjugum in mutua corpora potestas non possit separari ab usu istius potestatis; cum pecuniarum dominium videamus in iis etiam Religiosis subsistere, qui eam usu sibi per votum paupertatis interdixere, eoque non obstante illud ab ipsa etiam de novo acquiri.

45 Quia tamen consecrata Deo per votum virginis res fuit ante Christum tam insolita, ut nulla lege vel exemplo cujusquam quidquam inter Judæos circa ipsam videamus fuisse constitutum: imo (propter spem certam nascituri ex ea

a Paulo III concessum
Ordini S.
Francisci

E
propositum
per Gallias
& Belgiam.

Ordinasse
Religiosos
duabus votis.

F
Joseph &
Maria ante
nuptias
conjugati sunt.

ex voto

quod per nos
esset
incommodum
incommodum

GENE

A gente Messia, & maximum bonum, quod unusquisque ex eo si-
bi obvenit, consideret, si per procreatos ex se liberos, quan-
tum fieri posset immediatus, eidem jungerentur, dirarum o-
mnium malorumque extremum censetur desperatio posterita-
tis, maxime si qui parentibus suis sic amici essent, ut, nisi pro-
creanda proli operam feliciter darent, frustrandi essent ma-
iores sui adeo sperata successione bono, & retro in caput vol-
venda hereditas; temporalis illa quidem, sed aeterna & multo
melioris in Messia promissa figura ac pignus: ideo credeba-
tur affirmatione communi in leges & publicam honestatem
peccaturni gravissime, qui vel mortuo fratri suscitare semen
vidua illius ducta, vel heredem parentibus unicam agnatus
proximus ducere noluisse uxorem, vicissimque talia vel puel-
la vel vidua, qua nolisset ejusmodi nuptiis consentire, vel
nuptiis sic legitime contractis uti ad liberos ex se gignendos.

B Cum autem hac omnia in Josepho atque Maria tan-
to fuerint majora, quanto propius illi per rem tam natura-
ra quam legis lineam ad illam spem admovebantur? cur ego
hic verarum cogitationem quandam meam, utriusque honori
non parum forte conducituram, aperire faterique, suspicari
me, rebus sic constitutis revera & ex ipsa natura obligationis,
simul cum tali voto vix aut ne vix quidem tunc consistentis,
potiorque debito prevalente, solutū fuisse ea religione utrumque;
aut saltem merito dubitasse, num adhuc obligarentur: cūque
interim morā non ferret consuetudo jam inolitica & honestatis
publica ratio, non tantum domum a Josepho deductam fuisse
virginem, max. ut ei mortuus est pater suus, puta duodecimo
annis ipsius an. (nam eo usque in templo vixisse communis
habet opinio) sed etiam triennio post, in amicorum consan-
guineorumque conventu celebratum per verba de presenti co-
tractum, ea mente, ut ipso illius usque antea abstinerent, dū
propitiato per bona opera ac preces Deo, certius aliquod di-
vina voluntatis indicium obtinere mererentur. Dixi ex ip-
sa obligationis utriusque natura: quia adimplenda legis a
Deo lata necessitas, in quam aliquis nulla sua voluntate in-
ducitur, quacumque arbitraria, qualis est voti, obligatione
potior est antiquiorque: concipi autem ea vix potest sic ut ad
solas nuptias contrahendas, non ita ad consummandas,
habere obnoxios: cum suis legis secundum naturae ordinari-
um cursum non potuerit absque corporum commixtione ob-
tineri. Et quamvis non nisi ad contractum nuptialem obli-
gasset; hoc ipso propter periculum incontinentiae, quod subesse
ordinarie solet in tam familiari quam iste contractus affere-
bat usu, prioris voti observatio tam difficilis reddebatur, ut
merito censei possit ad ejusmodi casum nemo se voluisse ob-
stringere, cum simpliciter castitatem voverat.

C Præterea, ut expedito sibi per ejusmodi dispensationē
utendi matrimonii jure sponsi nostri eedere & vellent &
possent, quantum quidem erat ex parte sua; non tamen
videntur absque gravi scelere potuisse majores suos (eos saltem
quibus alia nulla esset posteritas, quales Joachimus & proba-
biliter etiam Heli fuerunt; fortasse etiam multo plures) in-
comparabili illa & inestimabili frandare gloria, quam erant
aeternam inter Beatos consecuturi, si repromissionis series per
ipsos esset propagata. Nec tamen eadem ratio, qua illos ad
contrahendas obligabat nuptias, concinno quoque obligare
debebat ad illas carnali copula consummandas: quia sicut
Protoplasti parentes accepto de propaganda prole mandato,
virgines tamen mansere in paradiso, expectantes quomodo
& in quale tempus suum vellet Deus impleri mandatū: ita
illi poterant tantisper dubitare, num qui prioris obligationē
voti, improvisa illa necessitate injepta, videbatur soluisse De-
us, hanc quoque qua suis maioribus obstringebantur obligatio-
nē non esset soluturus, eosque sine rei arbitrari suo castimoniam
colere. Quod cum indulgeri a Deo edocti divinitus fuissent
purissimi sponsi, nullus dubito, quin prius emissum votum
uterque renovarint, cuius tanto jam erat magis heroica di-
gnitas quanto difficilior, quam ante, reddebatur materia
voti, & maioribus ac propioribus bonis ipsi se videbantur
propter Dei amorem, & virginitatis, vulgo tam parvi tunc
estimata, censum spoliare. Qua si ita fuerint, ausim asserere,
Tom. III. Mart.

Deum humana nulla liberalitate vincendum, in hujus alius D
premiū id ipsam admirabili & ineffabili modo utrique
decrevisse, cuius spem tam generose abdicarant.

48 Ad hac porro, qua diximus confirmanda egregie fa-
ciunt S. Birgitta revelationes, in quibus libro 7 cap. 25, ita
Mater Dei famula sua locuta legitur: Procerrissimo scire
debes, quod Joseph antequam desponsavit me, intellexit
in Spiritu sancto me vovisse virginitatem meo Deo, im-
maculatamque esse cognitione, verbo, & opere: qui ea
intentione desponsavit me, ut serviret mihi, habendo
me pro domina sua. Ego etiam in Spiritu sancto scivi cer-
tissime, quod virginitas mea perpetuo permaneret illa-
sa, licet ex occulta Dei dispensatione viro desponsabar.
Quid autem postquam utero Dei Filium concepit? Narrat
id ipsa lib. 6 cap. 59, ubi narrato suo ad cognatam Elisabe-
tham accessu, sic profertur: Post hac autem cepit cogi-
tatio quædam pulsare animum meum, quomodo & quam
devote haberem me post tantam gratiam mihi factam:
quid etiam responderem si quærerer, quomodo concepi
aut quis pater filii nascituri; aut ne forte Joseph insti-
gante adversario aliena suspicaretur contra me? Ecce sic
mihi cogitanti Angelus non dissimilis ab eo, quem prius
videram, adstitit dicens: Deus noster, qui æternus est,
ipse & tecum & in te est; ne timeas ergo, quia ipse da-
bit tibi loqui, ipse perficiet opus suum tecum potenter &
sapienter. Joseph vero, cui commendata fueram, videns
uterum meum Spiritus sancti virtute intumescere, expa-
vit vehementer (verba sunt rursus ex præcitato capite 25
lib. 7.) non suspicatus contra me aliquid finistum: sed re-
cordatus dicta Prophetarum, prænantiantium Filium
Dei nasciturum de Virgine, reputabat se indignum tali
servire Matri, & (ut ad interrupta capitis 59 verba rever-
tamur) mihi cohabitare anxietatur, nesciens quid age-
ret. Cui Angelus in somnis dixit: Non recedas a Virgi-
ne commendata tibi; quia sicut audivisti ab ea sic veris-
simum est: concepit enim de Spiritu Dei & pariet Fili-
um Salvatorem mundi. Ergo servi ei fideliter, & esto
pudicitiae ejus custos & testis. Deinde ab illo die Jo-
seph servivit mihi quasi dominæ suæ, & ego etiam me
ad opera sua minima humiliabam.

49 Pergit deinde suos ac sponsi castissimi mores in hunc
modum explicare Deipara: Post hoc continua eram in
oratione: raro videri & videre volens, & egrediens
rarissime nisi ad festa præcipua. Vigiliis quoque &
Lectitionibus, quæ a Sacerdotibus nostris legabantur,
intenta fui, habens certa tempora ad labores manuum;
& discreta sui ad jejunia, prout natura mea ferre pot-
erat, in Dei servitio. Illa verò, quæ superfluerunt
nobis super vidualia, dedimus pauperibus, contenti
de his quæ habebamus. Joseph vero sic servivit mihi,
quod numquam audiebatur in ore ejus verbum scur-
rile, numquam murmurosum, numquam iracundum.
Nam ipse patientissimus erat in paupertate, sollicitus
in labore ubi necesse fuit: mansuetissimus ad objur-
gantes, obedientissimus in obsequio meo, promptis-
simus defensor contra derogantes virginitati meæ,
fidelissimus testis mirabilium Dei. Ipse etiam sic mor-
tuus erat mundo & carni, ut nihil desideraret nisi ca-
lestia; sicque erat credulus promissionum Dei, ut con-
tinue diceret: Veinam vivam & videam adimpletam
voluntatem Dei. Nam rarissime venit ad congrega-
tiones hominum & eorum consilia, quia totum desi-
derium suum fuit obedire voluntati Dei: ideo nunc
gloria sua magna est. Hac ite.

§ VIII Annulus sponsalitijs S. Josephi:
reliquia alia.

50 Nunc ad se nos vocat virginalis conjugii obfes annu-
lus, cuius possessione felix se Perusiam, Umbria ci-
vitas credit, & vero famam obtinet toto orbe celeberrimam.

B 2

Veritas ego

Quid D.
Birgitta
revelatum

deq. Josephi
perplexitate
defensa.

& utique
sponsi bono-
rum con-
silio

Annulus
sponsalitijs

A Veritatem ejus subsequens revelatio, revelatione illius conse-
cra miracula & solida in populo pietatis fructus magis pro-
batur, quia eorum per quos est translatus fides. Nam qui primus
ipsum in Italiam attulit, tempore Hugonis Comitis, defuncti
seculi XI anno primo, quidam ab Hierosolymis gemmarum
fuit, Clusino cuidam (ad varia in hoc genere cimelia Roma
commendata Juditta Hugonis uxore salinum deliciarum cu-
riosa, destinata) Rainerio nomine, citra pretium oblati, nobile
hoc auriarium suppellectilis pretiosa, quamvis ex sardonycho
aut vitamebystro tornatum, indicans qualis esset. Donum
Rainerius, ceteris gemmis ex fide ad Comitissam delatis, de-
centio integro neglectum occultavit, cum unicus ei filiolus mor-
ratur, a quo in D. Musthiola adum illatus ad tumulum tan-
tisper reuiuisset, dum quid ob culpam scripserat patri, quanti
pretii thesaurus apud eum lateat, coram omnibus exposuerit,
& rursus placide se componit ad mortem, postquam annu-
lum prolatum a patre, seipso penitente, obtulisset Curioni, &
accurrentem ad se ipsum pulsatum nullo trahente campana-
rum multitudinem arcendam monuisset.

B Crevit sacro pignori reverentia, quando haud ita mul-
to post Valarada, sanguinis Regi mulier, temere digito il-
lud suo inseruit, eumque incurabiliter arescendum reduxit. Cu-
jus exemplo superiori sacro cantior alius, cui arca ad ejus cu-
stodiam confecta committebatur repurganda, Censulus de Cō-
sulibus profanas ab eo manus abstinentis, & Sacerdotē exoravit,
qui sacro annulum excepit calice; nec ausus, rogatus quam-
vis, digito explorare magnitudinem orbiculi, figuram illius
maluit molli cera excipere: quam deinde ceram coëdici ad-
motam idem Consul nunquam non expertus est salutarem
ischiadi, quia crebro laborabat, depellenda. Similiter parienti-
bus neles juncti, qui ipsum annulum tetigerunt alii, ex chore
argenteo confecti. fide reconciliandis conjugum dissidentium
animis valere plurimum cognoscuntur. Ligna etiam the-
ca, in qua fuerat olim sacra gemma servata, in Jordaniorum
adibus incendio correptis sola mansit inviolata ab igne: edu-
lum vero ex illa gossypium, ne profanis adhiberetur usibus,
ignis instar digitos in conantis sapinscule adussis.

C Sed hac alta Perusii: qua non ante an. mccccxxvii
delatum hoc pignus, eoq; Clusini spoliati sunt per furem
(piumne an impium dicam?) Vmbertii cujusdam e Germa-
nia Minorica: qui stato anni die populo venerabundo Annu-
lum exhibiturus, ex aurea catenula pendulum, postquam eo
Officio rite perfunctus est, simulavit se recondere in arcam
Annulum, quē furtive in manicam dimittebat. Sed Clani
fluvio superato, tanta circumfusus caligine est, ut istic ei per-
manendum fuerit, nisi capto in arena consilio lumen ab exo-
rata Virgine impetrasset. Quo praesente, & sequente caligine
Perusinum ducens, cum eadē se nebula per dies omnino virginis
toti affudisset urbi, tandem protulit, quod occultatum vole-
bat, & simul optatam reddidit populo mirabundo cali sereni-
tati. Deinde cum sacrum Annulum in jus Senatus Populiq;
Perusini transcripsisset, non modo impunitatem facili, sed &
pramia obtinuit, pra quibus facile contempsit Clusinorum
minas. Qui ubi neque per suos neque per Senensium sociorum
Oratores petisam restitutionem persuaferunt; videruntq;
Perusinos tamquam de re sua decernere, ut ferrea arca dupli-
ci sub multiplici sera custodia recluderetur, & ter in anno
maxima in laetitia publica testificatione produltus ostende-
retur populo, eandē ad arma prosiluerunt, scissaque est in par-
tes vicina Vmbrii Hetruscisq; Italia, donec Sixtus IV decre-
vit, Romam ut transferretur: quasi dignus in Urbe totius
Religionis Mater habendus, quā ubi tantas turbas ciebat.

D Sed mortuo Sixto, denno cognita est Perusinorum
causa, sub Sixti successore Innocentio VIII; & civitati,
quam sibi Pontifex conciliatam volebat, Pronubus Virginis
Annulus adjudicatus an. mccccxxxvi, tanta totius populi
gratulatione, ne explicari vix possit. Qua omnia uberrime
prosequitur Jo. Bapt. Laurus Perusinus, libellumque de tota
hac re Roma excusum an. 1621, in hunc modum concludit.
Ceterum quo perennaturi apud Perusinos Annuli cultus
longe lateque indes amplificaretur, ab aedícula Palatina

digniore in locum Patres transferendum censuerunt, D
non tam sponte sua quam hortatu B. Bernardini a Monte-
Feltrio, laudatissimi eo tempore Ecclesiastae: qui cum
Annuli istius dignitatem magnis extulisset laudibus, &
collapsam retro observantiam multo flagrantius revo-
candam docuisset; dictis mox obsequentem Senatum ha-
buit. Quia ornatissimum sacellum in basilica S. Laurentii,
qua muro picturato ac cæclatis asseribus conclusum, qua
ferreis pilis & cratibus magnificentissimo sumptu extru-
endum curarunt. In summo hujus hastati propugnacu-
li, ducta circum fascia, hi extant descripti versus:

Hic sociata suo colitur Regina marito,
Et facili iustas accipit aure preces.

H D X I

Hac sacer intactæ matris jacet Annulus æde:
Qui dedit, est custos muneris ille sui.

Instituta insuper S. Josephi nuncupatione secularium
hominum societas est, quæ una cum Laurentiano
Clero perpetuum famulatum annulari sacello exhibe-
ret. Sanctissimo item Patri ad aræ dexteram dedicata
statua, quæ die Martii undevigesima, annua cum sup-
plicatione producatur in forum.

E Quibus sic constitutis, inchoata est decretæ trans-
lationis pompa, Episcopo (fuit is tunc, Ferdinando Vghel-
lo rege Augustinus Spinola Savanenſis) deferente thecam
auream, pendente ab aurea catena Annulo spectabilem....
quæ Troilo Baleono Archipresbytero ceterisque Sym-
mytis, ut custodibus, tradita & clauſtro munita ac mul-
tiplicibus clavibus obſerata, in perſoſſo extructi ſacelli
pariete ſublimius collocata obliſceſceret. Præterea ad au-
gendū venerationis cultum, quoties populo ſpectanda
exhiberetur hierotheca, ſatis ex arte cogitatum eſt, ut
columellæ binæ ex altari conſurgerent; quæ odzū mag-
nitudine ſuperarent, depromptam vero ex arca ædi-
culam, penſili cimelio prædivitem, per manus Ange-
lorum, dextra leuæque accenſos cereos geſtantium, evo-
lutiſ ſenſim ſunibus dimitterent; æræque, picturatiſ
inſtratiſ velaminibus, imponent: pſallentibus inter-
ea nabiis, tympanis, tubis & muſice canentium alter-
nis choriſ, populoque in genua procumbente, & com-
ploſione pectoris æque animi penitentiam atque hilari-
tatem proſequent. Sunt tamen & alii alibi Annuli, qui-
bus majorum traditio ſimilem huic honorem conciliavit:
nam ut Ferreolus Locrius ait lib. 5 cap. 31 Pronubus B.
Virginis annulus, quo Semimureſis apud Mandubios in
Burgundia prioratus, Gerardi Ruſiloni Comitiſ li-
beralitatem, nobilitatur, ibi nomen ab oſtingentis &
ſeptuaginta ſeptem annis obtinuit, & poſt nonnulla
Sed & Aquicindini monaſterii Aſcetæ alium B. Vir-
ginis annulum habere ſe prædicant & demonſtrant,
effigie quadam exigua in pala ornatam. Rarum id Vir-
ginis, ſi cū ſit, monumentum, vel ex eo, quod puer-
penti moleſtias acrius patienti præſens ſtatim ſolvat,
idque exemplis probatum eſt. Hac Locrius & ex eo Ca-
rolus Stengelius.

F Partem Pallii, quo natum Salvatorem S. Joſephus
excepit, una cum ipſius ſcipione aſſervari Roma, in Eccleſia
S. Cecilia Trans tiberim tradidit Oſtavius Panciroloſ alter-
ramq; partem in Eccleſia S. Anaſtaſie: quod pallium eſſe ſub
ſtavi coloris, ex eorum qui inſpexere fide, ſcribit Joſeph Gel-
doluſ a Ryckel in ſuo Philaſterio ex reliquiis ſacris Jeſu,
Mariæ, Anna, Joſeph compoſito. Ex eodem pallio non conte-
mendā particulam dono Cardinalis Gineſti habent Patres & pueri S.
Carmelita Diſcalceati Antuerpia ſub tribus clavibus, nec ſi-
ne devotionis exciſtamento plebi venerabunda oſtentant in
Naſalitiis Chriſti Domini feriis. Inter reliquias etiam a
Carolo Magno ex Hieruſalem accitas, Aquigravenſis Ec-
cleſia certis temporibus exhibet pannos aliquos, nomine pri-
marum Chriſti ſciorum in ſtabulo Bethleemico, quos qui
viderent, inquit idem Geldoluſ, tibialia viſtoria ſeu peroneſ
involvendo pueri haud inidoneos judicarent, quāvis ab
antiquo

A antiquo S. Josephi caliga appellentur. Alias S. Josephi reliquias, praeferat mensura quadam vascula (qua sanctis conjugibus Christoq; filio fuisse communia ideo judicantur, quod simul cum eorum adicula ex Nazareth fuerint Angelicis manibus Lauretum in Italiam translata) nemo vel requirit, vel habere se dicit: nec mirum, si (quod S. Bernardinus Senensis, Bernardino de Busio referente, ad concionem populi Pavani clamabat) In anima & corpore S. Josephi in caelis gloriosus est. Cur vero non sit? Legimus, inquit Gerson sermone de nativitate Mariae, multa corpora Sanctorum resurrexisse, & venisse in sanctam civitatem & apparuisse multis. Recogitet, oro, pius animus, si iustus Joseph unus ex illis putandus est, qui apparuerit carissimae sponsoe, eamque consolatus sit.

§ IX Tempia, oratoria, sodalitia S. Josepho dedicata.

Quidquid sit de opinione praestita, qua S. Josephum pie credit jam nunc plenam ipsius quoque corporis beatitudinem possidere in caelis; extra omnem praesens controversiam esse debet, quod S. Brigitta dixisset Deiparam supra memoravimus, & gloria sua nunc magna est: magna autem non in caelis tantum, sed etiam in terris postquam tot ei templa, oratoria & altaria per omnem Europam erecta sunt, ut eorum inire numerum difficile sit: inquirere autem praesens superfluum, cum unusquisque lectorum possit ex iis, qua sua in urbe, sua in patria videt, aestimare de ceteris. Itaque ex infinitis referemus hic paucula, qua vel antiquitate commendanda sunt magis vel cognitioni nostra propriis adjacent. Primo igitur loco referendum est, quod in eade S. Agrigola, Principali propter vetustatem diela, Avenione vicinior, circummoranum insignis Gregorii XI: quem ibidem anno MCCCLXXI sedere exorsum, Paulus Barris suspicatur autorem fuisse Sodalitatis, sub invocatione S. Josephi ibidem conscripta ex puellis virginibus diela civitatis, qua omnes ipso festo ad praedictum sacellum conveniunt quotannis; Missaeque ac Vesperis decantatis, fasciculum florum benedictum singula pro eologis domum referunt, ut virginibus suis flores tanti Patroni exemplo auxiliumque meminerint, ad iustas cum Deo aut homine nuptias servare incorruptum.

§ 7 Simili modo conjugatorum virorum sodalitia varia sub tutela Deiparae Virginis & directione Societatis nostrae in praecipuis urbibus Belgii collecta fidei & amoris conjugalis purissimum exemplar imitandum sibi proponunt. S. Josephum in secundarium Patronum assumendo. Et quoniam idem fovenda regendaq; Dominicae puertitae delectus a Deo, felicissime manus curamq; implevit, etiam nonnullis in locis ejusdem Belgii qui prima Latina linguae rudimenta a Societate Jesu Patribus docentur pueri, Praesidem sibi eundem adseverant. Romae autem Virtuosorum, quam vocant Congregatio, anno MDXLVIII, a quodam Desiderio, in S. Mariae ad Martyres sive Rotunde Canonico, a sacris locis pie visitatis reducere instituta, atque ex Pictoribus, Architectis, Plumariis seu Phrygiionibus aliisque id genus artificibus collecta, sacellum in praedicto templo sibi constituit cum altari hujus Sancti cultui dedicato; ubi & pauperibus puellis doses annue ejus in festo distribuunt: quem hoc intuitu existimo ab illis Patronum coli, quod etiam ipse, ut Evangelium docet, fabrilis tractavit; unde fabri filius appellari Christus, designatus non est.

§ 8 At qualis fabri? Id inter Doctores plane non convenit. Qui fabrum ferrarium fuisse volunt, pro se habent D. Hilarium cap. 14 in Mattheum, Bedam super cap. 6 Marci, & S. Ambrosium libri 3 in Lucam: sed D. Thomae nequaquam probentur, dicenti in cap. 13 Matthei, id minime verisimile videri. Pro commentariis citatur D. Augustini sermo 5 de Nativitate: alii etiam artificem fuisse existimant, inquit Gonsalvus Durandus, Episcopus Eboracensis in Notis super cap. 58 libri 6 Revelationum B. Brigittae, atque subjungit: Communis tamen sententia est fabrum fuisse lignarium, teste D. Thoma, qui loco supra allegato citat D. Chrysostomum: & faveat huiusmodi opinioni Auctor operis Imperfecti homilia 32, & ceteris antea auctoritate

Tomo III Mart.

atque antiquitate Justinus Martyr in dialogo cum Tryphone, ubi asseruit Dominum nostrum exercuisse artem lignariam (paternam utique & a Josepho acceptam) & iuga boum fecisse & aratra, volens his operibus externis propalare mundo obedientiam & mortificationem, quam homines erat edocurus. Atque huic opinioni consensit etiam Ludolfus de Vita Christi 1 parte cap. 16, qui de hac re meditari volentibus multa pie ac religiose tradit: plura etiam de his habent Irenaeus lib. 1 contra haereticos cap. 17 & multa ibidem Evaristus notat, & fusius hanc questionem tractat Franciscus Suarez in Commentariis ad 3 partem S. Thomae tom. 2 quest. 3, disput. 17, sect. 3.

§ 9 Itaque lignarii in Urbe Romana fabri, ut habet O. Flavins Pancirollus, Regionis 1 ecclesiam 12 S. Josepho dicatam describens, huic ut suo in primis Patrono, anno MDXCVI (LVII scilicet, postquam in unum sodalitium coalescerant) novi operis ad eam fabricandam locarunt, supra illam qua S. Petri in carcere dicitur, eamq; a vicinarum S. Lucae & S. Martini iuribus eximendam curarunt, atque ex indulto Gregorii XII quotannis in festo S. Josephi eum unum periclitante de capite & vinculis eximunt festo S. Josephi die: quando etiam orphanas pauperesq; lignariorum filias, collata stipendia in matrimonium collocant. Dubium autem non est quin multo etiam prius alibi ejusdem opificii professores, tali se patrocinio commendarent. Antuerpia certe jam inde a prima ejusmodi collegiorum fabrilium divisione, Lignarii Patronum agnovere Josephum, eique in basilica hujus urbis primaria, nunc Cathedrali, altare & sacellum fundatam habere.

§ 10 Quid nunc de Religiosis Ordinibus dicam? Carmeliticus uti satis in hoc genere primus, quantum quidem verisimili conjectura assequimur, sic ubi ad primarium disciplinae spiritumq; vigorem capis per S. Teresa a Jesu renovari, languentem quoque erga sanctum Domini nutritum devotionis affectum tantopere inflammavit, utique cum monasteriis suis toto orbe Christiano propagavit; ut qui ex Vita & scriptis sanctae Reformatricis cognoverant quam ardentem erga ejus honorem cultumq; raperet, neque satis novebant, quam diu ante ejus tempora Ecclesia Occidentales seu Latina eundem recepissent existimaverint huic Sanctae gloriam illam reservatam fuisse divinitus, ut per eam ignotum obscurumq; carentis S. Josephi nomen & meritum fidelibus inciperet innotescere, atque in pretio & deliciis esse. Multum profecto ipsa huic consulit, solita hunc Dominum ac Patrem vocare suum, primum inter Calites post uxorem filiumq; eidem honoris locum tribuere, habere advocatum & intercessorem pro suis necessitatibus ordinarium: per quem cum multa Deum orasse se diceret, nunquam memineras in ille repulsam, & cetera qua pluribus ipsam prosequitur capite 6 Vita sua, omnes adhortans, maxime si qui orare nesciunt, ut quacumq; Dei munera, & potissimum orationis donum, hoc mediante, credant se posse adipisci.

§ 11 Eodem tempore quo Carmelitis reformandis S. Teresa capisset intendere, cuperant reformandis in Hispania S. Francisci conventibus artiori observantia inducenda operam dare Fr. Joannes Pasqualis ac mon Fr. Petrus de Alcantara, uterque Divorum honoribus ab Ecclesia decernendis proximis: qui prima atque aliarum reformatarum matri Provincia Castellana S. Josephum ascrivere Patronum, nec dubium quin & cultum ejusdem servare singulari propagarint. Nostra quoque Jesu Societas, non satis Jesu suam se credens nisi etiam Nutritio ejus foret devota, in Jesu partem sancti studii venit, & sedulam ubique novavit operam; ut S. Josephi promoveret venerationem: maxime autem in Hispania, Gallia, Belgioque, in singulis domiciliis nonnulla ac templa habens huic Sancto dicata; majorem autem basilicam nullam (in qua quidem plura altaria ac sacella sunt) ubi non aliquod altare sub ejus nomine erectum ornatumq; conspiciatur: sed in primis ei commendavit domos tertia post absolutam studia probationi destinatas, ubi interiori hominis cultura & humilitatis latere cupientis studio potissimum intenditur; quoniam ea in parte praecipue se admirabilem reddit magni hujus Sancti excellentia.

B 3

63 Nequo

A 62 *Nunc hic sacri debet quod est in templo nostro An-*
surpiensi S. Josephi sacellum marmoreum: cujus fundato-
res Melchior & Gaspar de Leuway non tantum hoc nomine
laudandi nobis sunt, qui istud pietatis sue monumentum ap-
ud nos erexerint: sed etiam quod idem studiū natis ex foro-
re nepotibus velus hereditarium post se reliquerint: qui in
avuentis hac in parte cederent unus eorum Ludovicus de
Romer in valle S. Mariae Faentina (qua Ordinis Canonici-
carum S. Augustini hic Antuerpia pars bene est, ubi matri
sua sororemque candidas, & alteram sororem sacris
Virginibus adscripsi habebat) novum a fundamentis ex-
citavit sacellum, picturis atque marmoribus pretiosum, ma-
gnitudine amplius, inaurati tibi altitudine suspiciendam,
in eoque sibi & carissima uxori Catharina Haec promissa
monumentum: cui novis idem ornamentis omniq; sa-
cri apparatus suppellectile locupletando sedulo Soror superstes
incumbit, adjuncta liberali munificentia germani fratris Ga-
spari de Romer, in Neapolitana urbe primi nominis opulen-
tiaeque mercatores, regni ad primum propensioris, quod no-
verit, Ludovicum fratrem ipsa in morte interrogatum,
quid ad molitionem adeo sumptuosam tali loco suscipiendam
animum ipsius primum impulerit, respondisse locum illum

B *caelesti in visione prae monstratum fuisse cuidam nota sibi san-*
ctae personae, ex cujus dignissima fide testimonio didicisses
divinā circa se & opus quod extruere deberet voluntatem.

C 63 *Hoc sacellum cum anno Christi MDCCXXVII ipsa ma-*
gni Josephi festo rite dedicatum refulderetur, & ad exci-
tandam fidelium devotionem primum in eo proponeretur
plenaria peccatorum Indulgentia, ab Urbano VIII in se-
ptem annos concessa, a successoribus autem ejus hactenus e-
dem die continuata; compositus est a Poetis egregiis vario
carmine litterarius planus: cujus specimen dabit idyllion
unum, quo Beata Virgo ad pueri Jesu cunas, suas cum B.
Josepho nuptias, hujusque ex iis gloriam canit; haud abs-
re huic loco inferendum, quoniam suavissimi plenum affe-
ctus, ad recreandum inflammandumque lectoris animum
plurimum videretur posse conferre.

C *Reginae superum tada dignitate jugali*
Sancte senex, si non ex lato e marmore, qualem
Romer dives pietas tibi destinat ædem;
Agrestem certe stipulis cannaque palustri
Ediculam faciemus. Amant fabrilis fabri.

C 64 *Nox erat: ad pueri cunas vigilabat Jesu*
Sola parens Maria: virum sopor altus habebat,
Festum operum, atque æstu fractum pensoque diei.
Ipsa manu cunas agitans castissima Mater
Flentem hoc vel simili mulcebat carmine natum:
Desine, care puer, oculos corrumpere sætu;
Divinos oculos; quem non aspexeris illis,
Nec Pater aspiciet, nec cæli in regna vocabit.
Vita mea es, scis ipse; mea es tu gaudia solus.
Tu mihi (quæ nulli laus est concessa parenti,
Ex quo hominum primus materna prodiit alvo
Infelix Caim, infelicis filius Evæ)
Te virgo ut parerem, lactarem virgo, dedisti.
Te propter sancti liscidæ, sparsique per orbem
Reginam agnoscent populi: te propter eundem
Nullus erit locus aut regio tam barbara, nusquam
Gens hominum tam sæva, meis quin supplicet aris:
Vota mihi facient, donisque altaria cingent
Damnati votis. Sed quæ mihi maxima Matri
Fecisti, faciesque, alias cantabimus ista;
Hunc modo: qui, castæ junctus mihi sœdere tædæ,
Virgo tibi pater est: & ego sum tibi Virgo.
Sed jam claude oculos, precor, & permittit sopori.

C 65 *Qualis Amor superas inter se necit amantes,*
Polcher Amor, labis terrenæ & corporis expers;
Talis erat, mea qui tecum connubia sanxit,
Ne te pœniteat nostri, Josephæ, pudoris.
Magnum aliquid, solisque datum caelestibus ante
Virginitas: celo ipse mihi Rex maximus illam
Misit habere sui monumentum & pignus amoris.

Hoc ego donum ingens cæli, manusque Tonantis
 (Dos ea nostra fuit) feci commune duobus.
 Felix ille dies, felicior hora diei
 Illa fuit, qua ducta tibi nova nupta marito
 Conjugis in leges, atque hæc in sœdera veni.
 Occiderat Titan, cælumque reliquerat astris:
 Functi epulis, & fausta mihi, tibi fausta precati
 Exierant tectis non ingens turba propinqui.
 Tum memini clauso sic sum tibi fara cubili:
 Suadet amor, tacito quæ pectore maxima servo,
 Nondum etiam patri, nondum ex me cognita matri,
 Credere, sponse, tibi rerum secreta mearam.
 Quæ tibi connubio stabili sum tradita virgo,
 Alterius sum nupta: tamen ne contrahe frontem:
 Non me hominum quisnam (neque enim te carior alter
 Aut prior est quisnam) captam in sua retia traxit;
 Sed Pater omnipotens, cui cælum & sidera parent,
 Ille Deus nostris cantatus Patribus olim,
 Esse sibi propriam voluit, sponsamque vocavit:
 Huic ego Virgineum vovi jurata pudorem,
 Conseruique manum, ac dixi solennia verba.

66 Ipse dedit gemmam digito, colloque monile,
 Et dixit: Mea eris virgo, dum corpore sanguis
 Ullus erit tibi: qui te hominum quoque sponsus habebit,
 Is mihi servabit sacram, intactamque reliquet.
 Ista mihi Deus ipse: Deo contendere noli.
 Talia me dicente oculis lacrymantibus astra
 Suspicias, extollensque manus cum voce profaris:
 Hoc erat, o Superum Rector, quo me tua dudum
 Somnia (nam tua erant isthæc tam sancta) monebant.
 Namque ubi membra thoro posui, cepique quietem;
 Me circum florere rosas & lilia vidi.
 Ut vidi, exili, manibusque prehendere certans
 Virgineos flores, auras atque æra carpsi.
 Ter violare manu aggressus, ter cedere sensu.
 Fugere ex oculis una floresque soporque:
 Mansit odor, qualem in terris flos non habet ullus,
 Fortan, si cælo flores orientur, haberent;
 Tam divinus odor. Sed quem tunc ista moverent,
 Cum quid virginitas esset, quamque inclita, soli
 Cælicolæ noscent: aut quis fore crederet unquam,
 Ut fieret mihi sponsa, Deo quæ nupta maneret?
 Hæc ubi dicta: fidem damus accipimusque vicissim,
 Ambo testari numen; tu neque mariti
 Jura petas, salvo non exsolvenda pudore:
 Me tibi ego, modo ne Veneris commercia norim,
 Cetera virtutem comitem sponsamque futuram.

67 Talia cantantem circumstant undique Divam
 Aligeri juvenes: nec cælum detinet illos.
 Illa refert, quæ multa suo ventura Josepho
 Prædidit monstrante Deo; nam quidquid ubique est,
 Quidquid erit semper, novit Deus omnia solus;
 Multa homines Superosque docens, sed plurima Matrem.
 Quippe sua illum inter, dilectique inter Jesu
 Brachia, ceu molli solvantur membra sopore
 Sic facit expirare hortos tum ducit in illos,
 Elysios hortos, quibus ipse Abramus & omnes
 Abramidæ, cælo dum sit via facta, quiescunt:
 Ut Majorum unus jucundo carmine David,
 Rex David, Rex idem hominum vatesque Tonantis
 Excipiat venientem, ut Patrum exercitus ingens
 Deducat felicem animam, stipetque corona,
 Multa super Jesu rogans, Jesuque Parente.
 Tum quæ jam feri post sæcula multa nepotes
 Aspicimus, quæ templa illi, quas dedieet aras
 Posteritas, quantoque dies celebretur honore:
 Te te etiam, Romere, canit: quamque extrahis ædem
 Hanc fore prædicit, quæ toto gratior orbe
 Nulla sibi, sponsoque suo, pueroque futura.
 Præmiaque addicit, decet quæ addicere Matrem
 Aeterni Regis, decet quæ exsolvere natum.
 Annuit & cunis infans, & lumina claudit.

*68 Beneficia per S. Josephum in ade sua
Facontina antuerpia invocantibus
exhibita.*

*Juvenis a
calculi mor-
bo liberatus.*

68 **H**enricus vande Sanden, octodecim annorum adolescens, filius Joannis vande Sanden & Margaritæ Vasseur, calculi doloribus acerbissimis biennio integro cruciatus, præcipue autem anno MDCCCXXIX a festo S. Joannis Baptistæ usque ad XVI Augusti; ita ut neque quiescere neque dormire posset, & Lazarus Marquis expertissimus Medicus, nullam ei ab humana virtute sanitatem sperandam judicaret; materno admonitu commendavit se Sancto Jesu Nutritio, atque ad ejus sacellum accessit. Ubi, cum pias preces ac vota fundit, subito magna cor suum premi angustia sentiens, egredi festinavit; atque ad reddendam urinam secedens, una cum illa duos quadrangularis formæ lapillos emisit, ex magnitudine ut digiti auricularis articulum unum adæquarent: neque quidquam ex eo tempore molestiæ sensit, sed in hodiernum diem sanus persistit, uti scripsit anno MDCCCXXIX R. D. Christophorus Caers, parthenonis Rector & confessorius, die XII Martii, ex ipsius juvenis & matris eidem attestantis ore: quæ filio adstitit calculos egerenti, & vicinorum adducebat testimonia; qui afflictum misere Henricum, ante prodigiosæ illius sanationis beneficium, cognoverant.

*Secundum
anatomiam
afflictus.*

69 Elisabeth Sillevoorts, decimo sexto ætatis suæ anno Facontinarum associata cœtui, jam quadragesimum secundum attigerat; extremis tribus cotidieque mensibus usque adeo gravata concreto intra vesicam calculo, utinam eo præpediente emittere nunquam nisi per cruciatus extremos posset; toto corpore tremens ac sudans dum se exonerare nititur, sæpe etiam febres e tormento tali tantoque patiens: quare deputandæ duæ ad obsequium ejus sorores fuere, quæ corporis agitationem nimiam coarticulo prohiberent, miscellam hinc inde sustinendo. Interim læsis tam insolita violentia mentibus, jam toto sequebantur recentivam omiserat saccultatem; & quidquid eidenuebat postremis tribus, quibus sic affecta mansit, septima nis, pure foetentissimo turbidum, vitium exulceratæ indicabat vesicæ. Ita cum ad extremum febres accessissent vehementes, & exhaustis viribus proflus debilem reddidissent, conclamatum de vita ejus pronuntiaverunt Medici: quando quidem neque chirurgica sufficere poterant instrumenta ad exemptionem lapidis tam enormiter grandis, quantum esse monstrabant indicia; neque medicinæ, ad ejus dissolutionem per sequebantur adhibere, neque alix solis doloribus mitigandis altero sequebantur præparare, quidquam proficerent. Omni igitur humano subsidio destitutam se vident, meliorem in celo sibi modicum quaesivisse, totamque spem suam in S. Josephi merita reposuit, pridem erga eundem amanter affecta.

*Sanctum in
Sanctum
consecratum.*

Ut autem auxilium ejus & intercessionem demeretur, noctu diuque gestare insticuit cingulum sub illius invocatione benedictum; cumque vehementissimus urgeret dolor, laboranti parti applicare: addens ex Superiorum consensu quidquid vel per se facere ipsa vel curare per alios poterat, piorum operum, sacrificiorum, mortificationum atque votorum, tanta cum fiducia, ut cum preces precibus, novenas novenis, vota votis, etiam per omnem vitam obligaturis, adderet; non vereretur Matri Priorissæ dicere: Certa esto Mater, quod, auxiliante S. Josepho meo, ipsum tibi lapidem vivens ac sana in manus sim traditura. Ergo cum intendisset quantum poterat devotionis affectum, & decimo die Junii anni MDCCCXXIX suis & Sororum perfusa lacrymis, inter cruciatus intolerabiles & sustinentium sociarum manus, genudexa coram imagine Divi percelleret, per

*omni & lapide
demon-
stratum.*

confectos urinae meatos ultro descendit tantus lapis, D quantum ovam vix maximæ gallinæ parvum: quem ipsamet manu sua citra dolorem extrahens, in manum tradidit Superiori, cui toties illum tam asseveranter promiserat. Et mox nullam in corpore, saucis per quas transierat partibus noxam retinens vel lationem, ad agendas Sancto auxillatori gratias cum sodalibus se contulit; sanæque deinceps & incolumis, si quæ alia, totis septem annis supervixit.

*cina solita
nam non
nam hiam.*

70 Hac de re, cum elapsu temporis facis indubitata esset prodigiosa curatio, consecuta sunt publica instrumenta varia die XII Januarii sequentis anni, manu D. Guyot, subscriberibus Sorore Maria Martens Priorissa, Sorore Catharina Martens infirmaria, ipsaque in qua fuerat patratum miraculum, Elisabeth Sillevoorts ex cæcis ore ipse ego, qui ipse ex Tontenico libello, de quo pluribus infra, Latina feci, operi nostro inferenda, eadem me audivisse memini, pæcis post rem gestam hebdomadis: uti & plures alias, notabiles sane, circumstantias, quas brevitate causa credo a libelli autore prætermisissas, & ex solatis retro annorum memoria nolo cum periculo erroris adjungere: tantum dico voce robustam, & incessu validam, vultumque a me visam audiamque, & præter pallorem vestigium nullum cujusquam infirmitatis resistentem. Ipsum quoque lapidem appendi & tractare manibus, ovo, quale dixi, longiusculo simillimum, tresque uncias solidas appendentem: qui in sacello Divi suspensus ad perpetuam rei memoriam jaceat, & ibidem etiam nunc cum omnium stupore cernitur. Etenim (ut ex prædicto libello & hac & alia qua restant proseguar) cum heterodoxorum aliquis Medicinæ Doctor ante annos aliquot eundem lapidem consideraret, & modum quo dictam Religiosam, absque ulla corporis sectione, nota, vel dolore, omnes noverant allerebantque liberatam qui præsentibus adfuerant, ipsaque infirmitatibus narraret; ingenue fassus est, se quidem diversa circa religionem sentire: evidenter tamen convinci ut crederet, ejusmodi sanationem (consideratis mentium, per quos transiendum lapidi fuit, angustis & circumstantiis aliis) omnem prorsus naturæ facultatem excedere. Ad alia tranſico.

*quod etiam
hæc ex pro
miraculo
probat.*

71 Anno MDCCIV matronæ cuidam filiolus erat quatuordecim annorum, & ipse ab arenosa concrectione extreme afflictus; cui præmissa exploratione consueta, sectionem F mediabatur chirurgus, tentandam intra dies paucos. Verum cum interea intellexisset ipsa quam mirabilem se se S. Josephus comprobasset in erigendo illo, quem jam diximus, lapide; plena fiducia ejus accessit sacellum, precibusque ibidem pro sanitate filii ardenter effusus, domum rediens; puerum, quem inter cruciatus dimiserat, vitæ mortisque sperandæ vel metuendæ ambiguum, prorsus sanum reperit, prout ex ipsius narratione acceptum hic descripsi.

*Puer quatuor-
decim annorum
miserabilis
afflictus.*

72 Anno MDCLX vir perquam honestus sextam hebdomadam lecto affixus decumbebat, & nihil proficiens; medicinis inter mortuos pene jam numerabatur, propter impotentiam solvendæ urinae: qui demum postquam ad S. Josephum, in valle Facontina cultum, spem erexit animumque; calculum egressit modicæ fabæ similis; & quod animo proposuerat opere executus, plenam habuit sanitatem, ut ipse & uxor ejus testantur.

73 Eodem anno mulier quædam gravissimos & calculo dolores patiens, animi propositum declaravit Confessorio, quo constituerat S. Josephi patrocinium in valle Facontina implorare. Et ille quidem conatus est ad alium aliquem Sanctum avertere devotionem ipsius, & illius eidem reliquias tradidit. Verum illa citra contemptum cujusquam, scrupulo sibi docens alium præ Josepho habere, quantumvis magni nominis ac virtutis Sanctus, perseveravit in eo solo, ut proposuerat, invocando: & intra breve tempus omni dolore se liberam sensit,

nam.

A. sensit, duobus emissis calculis: quorum alter pilum, alter amygdalam magnitudine aequabant: pro quo beneficio gratam se curatori suo religiose exhibuit.

74 Anno denique MDCLXII, puella miserabiliter affixa lecto propter calculi colicæque commixtos dolores, rogavit matrem ut in sacello D. Josephi Missæ Sacrificium pro se curaret ad honorem Sancti offerendum, cui ipsa mater interesset. Quod dum fit, in suavem soporem lapsa, placidissime requievit: deinde expectata magna arenarum vim egressa, nullum prorsus dolorem perferentem, & revertenti a Missa matri hilariter exhibuit depulsam dolorum suorum causam; Deo ejusque Nutricio, cujus meritis se sanata lata commemorabat, debitas reddens gratiarum actiones; vegetaque deinde, citra ullum tormenti præteriti vestigium, perseverans.

77 Ad alterius generis necessitates varias, S. Josephi ope sublevatas, transeo. Mulier quædam duodecimum annum in matrimonio sterili, Bruxellis, ubi habitationem habebat, advecta Antuerpiam & S. Josephi sacellum visitans; cum ex intimo cordis affectu per intercessionem illius prolem a Deo posceret, insolito modo sensit commoveri viscera, nec diu post semine concepto gravida, legitimo tempore enixa est filium; quem ut patrono suo grata sisteret, rursus Antuerpiam cum infan-
tulo venit.

76 Viro perquam honesto filius erat dissimilis admodum, cujus dissoluti mores nihil mitius quam parentibus ingentes molestias, familiarum dedecus pollicebantur. Mater autem filium videns nullis cujusquam admonitionibus in rectam viam adduci posse, ad S. Josephi confugit auxilium, novendialem devotionem assumens in sacello illius obeundam: qua expleta, continuo in alium hominem mutari filius, & inolitæ pessimæ vitæ consuetudines in pios castosque mores cepit convertere, itaque deinde magno matri solatio & auxilio fuit, profecti nullas satis gratias referri a se posse S. Josepho.

77 Hac in urbe mercatores nonnulli, societate inita, navem instruxerant mercibus in Hispaniam destinatis; de cujus interitu cum multi non vanis argumentis metuerent, votum pro ea fecere domini, & preces communiter in Dominici Nutricii sacello obtulere; si forte misericors eorum Deus, per hujus merita navim in portum vellet salvam adducere. Adduxit autem, sed non absque miraculo: uti enim proximis litteris testabatur navarchus, horrenda tempestate jactata navis, longo æquoris spatio aversa fuerat ab eo quem instituerat cursu: non alia autem quam divina virtute credebat se navemque suam periculo tam manifesto subductam: ideoque mercatores beneficium Josepho retulere acceptum, & gratitudinis testimonium reliquere anathema, huic in finem oblatum.

78 Nobilis cujusdam viri filius letali afflictus agitudine, vergebat ad extrema judicio medicorum: sed pristinae sanitati subito restitutus fuit, postquam firma fide ad probatam toties S. Josephi pietatem respexit pater: quare beneficii relati testem appendit in Facuntio ipsius sacello tabellam argenteam, die XVIII Aprilis anni MDCLII. Similiter puella quædam pauperula, a medicis judicata incurabilem in mamilla gangrenam alere, quæ cruciatus ei pariebat intolerabiles; lacrymas cum precibus ibidem sudit, votisque quotidiano internæ pietatis cultu remunerare benefactorem suum, si ejus interventu obtineret sanitatem. Quo facto, protestata est, nullum se ex eo momento amplius sensisse dolorem, suumque testimonium, etiam hoc die XXIII Maji anni MDCLXII, iteravit.

79 Plura alia præterimus quia necdum nobis usquequaque cognita: ut quod vir quidam illustris omnibus corporis membris apoplecticus, expeditum eorum usum

S. Josephi meritis acceptum se referre, testetur hoc B ipso, quod redditus sanitati, adeo se effuse liberalem ostendat erga hoc sacellum. Item quod pia virgo, diuturnis forensium tricarum difficultatibus pressa, & litibus præter jus æquumque intentatis; post insigne gratitudinis monumentum Sancto devotum, rationibus prorsus admirandis fuerit expedita, & a suis adversariis absoluta.

80 Hætenus N. Omazarinus, in libello Tantonico de S. Josepho ejusque Antuerpia cultu, ibidem edito Æra Christiana anno MDCLXII, quinto anno postquam in prædicto sacello Facuntio ad promovendum Sancti honorem, & subsidium Ecclesiæ militanti atque purganti per communes privatasque orationes ferendum, ex auctoritate Urbani Papæ VIII & approbatione Gasparis Nemii, nunc Cameracensis Archiepiscopi, tunc Episcopi Antuerpiensis, composita est conscribi S. Josephi confraternitas, magnis variisque indulgentiis invitata ad exercitia pietatis diu sine proportionata, & in primis ad sacrum, quod ibidem evangetur quotidie, audiendum; maxime in festis quibusdam Sodalitio isti propriis, puta Virginitatis, Annuntiationis, Purificationis, SS. Josephi & Anna, atque per Octavam fidelium animarum, nec non feria quaque hebdomadis secunda.

§ XI Beneficia animis corporibusque curandis a S. Josepho exhibita in Gallis.

81 Hætenus ad Facuntina propria: qui sequuntur favores in variis animi ac corporis incommodis tollendis Sancti hujus cultoribus præstiti (neque enim, uti nos præcedens hoc paragrafo, miracula audemus appellare, donec hoc eis nomen fuerit Ecclesiæ judicio publico vindicatum) utiis, qui pium honorandi Josephi exercitium in se aliisque cupiunt promoveri, ad manum esse possint, exemplum extrahatur P. Pauli de Barrii de devotione erga hunc Sanctum, vulgato primum anno 1639, ac deinde sapientius cnsu & recto. Duobus ex capitibus vehementer difficile imo impossibile est colligere exempla opportuni subsidii, ad edomandas animi perturbationes & passionum insolentiam refranandum, a Sancto Virginis sponso se invocantibus præstiti: tum quia sunt plurimi & maxime varii favores istiusmodi; tum quia ab illis fere servantur occulti, qui eos percipere meruerunt. Pauca igitur inquit præcitatus Paulus, ex multis proferam, ab iis cognita, qui mea in spiritu directione usi, fecerunt ut ipsorum tide & experientia scirem, vix ullum esse præsidium efficacius a nobilem aliquam de seipso victoriam referendam, quam S. Josephi patrocinium: crescitque experientium numerus, dum alter alteri spirituales suas necessitates subinde revelans, simul intelligit, quid suis, quos consultit, amicis hoc in genere usuvenerit. Novi ego quibus impossibile videbatur ita refranare linguam, ut a mordacibus disceris, a contentionibus cavillosis, a colloquiis vanis abstinere: novi quos concepta a personis quibusdam alienatio adeo exasperarat, ut nec præsentiam earum nec assatum æquis auribus oculisque admitterent; alios, quos inordinati amoris affectus, necessaria ad officii sui & orationis exercitium mentis attentione privaret; non absque excessibus periculosis animæ corporique: quibus omnibus remedio fuit S. Josephum in voca advocasse.

82 Fuit cui triennio integro impura ista flamma, intra cordis succensa penetrabile, molestissima fuit. Sed cum dierum novem silentium sibi indixisset patiens in honorem Sancti, ea se liberari sensit: quapropter gratitudinis ergo, Litanias ejusdem quotidie recitare proposuit, exindeque nisi ipsas subinde negotiorum multitudine præpediente omitteret, colaphizantem se sathanam numquam sensit. Alia persona eodem affectu agitata, jam pene nec somnum capiebat oculis, nec

A nec spem habebat reliquam perseverandi in suscepto Religionis habitu: suum ei fuit ut novendialem ad Sanctum precatorem institueret, ad quam alia quoque Religiosa socias se offerebant afflicta: hac autem finita: & corpore & animo rectius capere habere puella, & brevi spatio prorsus libera exitit ab istiusmodi tentatione.

idem pondo
ta vira ge-
neris duci,

82 Sed ut animarum sic afflictarum miserranda conditio sit, multo tamen est miserabilior earum, quas ejusmodi aut alia passiones alienas a divina amicitia & aeternae damnationi obnoxias reddunt; sed & his auxiliatricem manum amat Josephus invocatus porrigere. Novi enim quendam Societatis nostrae Religiosum, qui amicos aliquos suos rogavit, secum ut Novenam instituerent sacrificiorum Communione ad honorem S. Josephi, eo fine ut Deus respectu meritorum ejus proximum suum cognatum, sacris ecclesiae ministeriis adductum, ab inordinata vitae licentia revocaret, in qua quantum jam quintumve annum volubatur, nullis cuiusquam monitis ad sui status decorem revocabilis. Valuit autem pia cognati sollicitudo perditio illi ad salutem: dum enim sacrificia & preces obeunt conjunctim rogati, ita, ut noster optaverat & speraverat, accidit: & gravissima infirmitate affixus est lecto, qui vitis suis eatenus immersus assurgere noluerat. Ut vero mortem sibi instantem vidit, extremis rite Sacramentis muniendus, concepit melioris vitae ducendae desiderium. Peractis autem omnibus in ea necessitate consuetis, cum primum propositum seria protestatione firmasset, convaleuit sine mora, atque decrevit & se & sua omnia uni divinae gloriae promovendae impendere in negotio quodam, quod tum Parisiis maximi momenti agebatur: in quo etiam nunc ad finem optatum urgendo strenue perseverat, intra modestae eximiae suoque characteri congruae terminos se continens.

a regere
Belgicis

de parenti-
bus rega-
tis,

84 Juvenis quidam Lugdunensis usque adeo erat de-
ditus pietati ut divino servitio se in aeternum mancipare per ingressum alicujus Religionis decerneret. Hic cum a parentibus aliud spectantibus praeceptum se in proposito vidit, ita paulatim a primo fervore, mox etiam a Dei timore deflexit, ut demum in libertatis pudendae baratrum praeceptis sit devolutus; assumens cum baltheo militari quidvis audendi & patrandi fiduciam. Affixit ea res, ut debuit, parentes, non usque adeo a Deo alienos, ut nullam de salute filii curam gererent; multiplicans epistolas quibus ad se revocent, allegant amicos, tentant omnia; sed incassum: surdo enim cane-
batur fabula. Ergo consilium capiunt invocandi in auxilium S. Josephi: & ecce vix coeperant, cum intra triduum revertit domum perditus ille, delictorum penitens; petitaque & impetrata a genitoribus suis venia erratorum, eam morum ac vitae emendationem promissit, quam cum magno illorum solatio exhibere pergit, & perget deinceps, uti confidimus, Sancto, cui commendatus est, adjuvante.

ad laque-
os demerit

idem virum
adulterum
convictum

85 Ibidem Lugduni in ecclesia nostra, Sanctissimo Domini nutritio dicata, tabella cernitur ex pia mulieris voto affixa, quae moderandis mariti sui excessibus aliud nullum remedium inveniens, pluribus frustra tentatis, S. Josepho non frustra se obstrinxit per votum. Hic enim viri illius animum tam potenter mutavit, ut suus deinceps uxori fidelis, numquam amplius ad impudicam vitae consuetudinem reverteret, notus antea publicusque adulter. Quodam insuper persona intelligens me hunc libellum meditari, pro ea quam erga me habebat fiducia, ingenue per litteras fassa est, quod cum in materia gravi & votum suum concernente haud leviter deliquisset, inducere animum non potuerit ut peccatum Confessione expleret. Igitur ut hanc pudoris importuni rebellionem vinceret, proposuisse ad dies novem hymnum cum Oratione de S. Josepho recitare: quo

alibi gra-
tiam integre
confessio
dandi.

facto expeditam se senserit ad peragendam debita Deum integritate, contritione & emendationis proposito Confessionem: exindeque proposuerit jugiter penes se retinere aliquam ipsius Sancti iconem, etiam noctu adversus impura somnia valituram; quod sibi multarum divinarum gratiarum occasio & principium fuisse proficetur.

86 Sed haec, ut diximus, quamvis frequentia, sunt tamen ejusmodi ut ad nostram notitiam, nisi forte altissimo obligata silentio, raro perveniant. Corporibus infirmis allata auxilia facilius patiuntur homines in lucem venire: quin imo abscondere ea, ne sint & videantur ingrati, etiam religioni sibi ducunt. Ergo ex his nonnulla seligam, quae mihi certiora sunt ceteris, vel quia sub meis ipsis oculis gesta, vel quia collata aliis quos ego familiariter cognovi in hac urbe Lugdunensi; ubi nostri, absolutis studiis ante solennem Professionem tertio anno probandi, domum habent & templum quod dixi S. Josephi nuncupatum.

S. Josephi
invocatione
audire

87 Soror Joanna de Angelis, Ursularum Laudu-
nentium Priorissa, mortali pleuritide in praesens periculum vitae adducta, desperantibus de ea medicis, sanitati restituta est evi-
enti miraculo. Quod tamen, quia rite ab Episcopo loci approbatum, & impressa anno
MDCXXXVII relatione vulgatum est, plenius per omnes
circumstantias describere superfedeo: modum dumtaxat
ipsius sanationis ex ipsismet quae sanata sunt epistola vi-
sum est hoc loco breviter atterere: ita igitur illa: Cœpi,
inquit, letales spasmos velut mox expiratura pati, sen-
sum quidem externorum omnium usu destituta, plene
tamen compositionis. Hoc in statu agenti oblata est
visio magnae cujusdam & candidae pubis, intra quam
ex una parte sedebat Angelus meus custos, speciem re-
ferens formosi octodecim annorum adolescentis, flavo
longoque capillitio ornati, & cereum manu ardentem
gestantis: ex altera gloriosus Pater meus S. Josephus,
lucenti instar solis vultu, & maiestate plusquam huma-
na conspicuus, cetera similis viro mediae intra quadra-
gesimum & quadragesimum quintum ætatis annum con-
stituto. Huic capillitium erat decorum atque prolixum
castanei coloris; & quemdam ex lectulo meo circumstan-
tibus perquam blande & amanter intuens, ad me dein-
de converti visus est, dextramque manum imponere
lateri, atque illud inungere oleo seu liquore quodam; F
ex quo & latus meum humidum etiam post visionem re-
peri, eodem momento reddita sanitati, & aliis præsenti-
bus significavi. Hæc illa quæ nihil morata surrexit e-
lecto, in quo jam decimum quartum diem jacuerat,
continua febris ad mortem impulsæ, inter punctiones
acutissimas affecti lateris, nonaque venæ sectione omni-
bus sic exhausta viribus, ut nec movere ipsa se posset.
Admirati sunt ad tam subitam mutationem omnes, sed
nemo magis quam heterodoxus ex Calvinii schola Medi-
cus, ubi scilicet cubiculum ingressus lectum vacuum
quidem & omnes circum in genua prostratos vidit, ipsam
vero, quam moribundam reliquerat, conspexit ex
angulo sibi occurrentem in habitu Religioso, hilari
vultu subridentem: quam sic sanam valentemque cer-
nens hæsit primum aliquamdiu attonitus, tandemque
professus nihil esse quod Deo impossibile sit, confusus
recessit.

Tinotibi
invenit

post appa-
ritionem ip-
sus Sancti,

et audis-
sem et al-
falsum.

87 Ex hoc miraculo consecutum est aliud, vide-
licet quod interula linea, quæ caelestem ex affectu la-
tere combibit unctionem, non solum constanter ser-
vat fragrantiam admirabilem (cujus ipsemet testis fui,
tunc eam expertus cum illa religiosa Lugduno transi-
ret) sed etiam curandorum in aliis morborum vir-
tutem: ipsamque etiam communicat rosariis, numis-
matis, Imagunculis chartaceis sibi cum invocatione S.
Josephi applicatis. Ita paucis post patratum, quod
dixi, prodigium hebdomadis, cum Dominam de
Lau-

que omni-
bus personis,

et infan-
tis in alia
quædam,

putore a medicis depulso,
 A Laubardemont, quartum mensem gravidam, invasis-
 set pleuritis, nec frustra adhibita remedia auderent ite-
 rare quatuor, quicquam curabant, medici, ne matri si-
 mul & foetus mortem accelerarent: inspiravit infirmæ
 marito Deus, ut allata nuper a S. Josepho medicinæ vir-
 tutem vellent cum fide exportiri. Mittunt itaque Lau-
 dunum, qui isto in periculo linteum prædictum ab Vr-
 salanis poscant, ægrotanti applicandum. Quod illa
 cum maximo excipiens gaudio, & affectu lateri fidenter
 admovent, perfectam subito obtinuit sanitatem; acque
 intra paucas horas enixa est foetus, jam ante mensem,
 ut medici judicavere, extinctum in utero.

de causâ periculosa.
 88 Puer, nomine Claudius, Labergementi, quod
 Breseiz castellum est, commorans, gravem & pro-
 fus in solitam coxæ unius inflationem patiebatur, quæ
 ad ipsius usque renes pertingens, ardentem febrem ge-
 nerabat infirmo, & metum expertis ne vel claudus
 remaneret puer per reliquam vitam, vel dissiliens enor-
 mis ille tumor, propter humorum abundantiam gravi-
 us aliquid adferret incommodum. Omnes qui visebant
 ægrum, non aliter nisi prono in ventrem corpore de-
 cubere valentem, ingens illius tenebat commiseratio:
 sed avunculum maxime Societatis nostræ Religio-
 sum, qui cum, ut ipse mihi retulit, didicisset nihil
 profectum esse per medicamina, a Matisconenfibus
 medicis & pharmacopæis adhibita; statuit omnem con-
 servandi nepotis fiduciam in S. Josephum collocare, &
 mox oblato in ejus honorem Missæ sacrificio, infirmum
 de suis peccatis confessum, Dominico Corpore refe-
 cit. Dein ejus chartæ quæ prædictam unctionem atti-
 gerat medicas carpens particulas, alteram puero de-
 glutendam dedit, alteram parti affectæ applicuit:
 relevatumque mox puerum eodem die febris reliquit,
 inflatis partibus ita detumescens, ut intra tres
 quatuorve dies promptus fuerit & expeditus ad se-
 prem leucarum iter emetiendum in equo.

*§ XII. Beneficia sanitatum Lugduni redditurum, &
 alia nonnulla.*

Sancti monasterii alicuiusque curam habentis.
 89 Soror Margarita Rigaud, Lugduni in monas-
 terio S. Elisabethæ Professa, ex altiori cœnaculo
 in infimum domus pavimentum decidit; non absque
 præsentis vitæ discrimine, propter gravem capitis con-
 usionem, quam indicabat sanguinis copiosa effusio,
 etiam per aures & omnium exteriorum sensuum usus
 ademptus. Huic quamvis mors dilata sit, adhibitis
 congruis malo remediis, ipsa tamen ita debili reman-
 sit capite cunctisque in eo residentibus facultatibus,
 ut nec requiescere posset, nec caput ad cervical incli-
 nare per plures deinde menses; intellectu autem ope-
 rari nihil nisi maxima cum difficultate. Itaque chirurgi
 medicique ad consultandum accersiti, concordi in
 hoc omnes iveressententia, brevi morituram, nisi ma-
 ture adhiberetur remedium per ipsius cranii apertio-
 nem. Verum cum infirma vehementi formidine oc-
 cupata, aversaretur sectionem ejusmodi, dilata ad ali-
 quot dies illa est: interimque Superior monasterii
 consilium iniit longe mitius securiusque, jubens ut
 omnes domus suæ Sorores novem vicibus Commu-
 nionem sacram adirent, pro infirmæ sanitate per S.
 Josephum obtinenda. Pluribus nihilominus diebus
 eodem in gradu persistere dolores, adeo ut nonæ
 Communionis die appropinquante, Sororum aliquæ
 de auxilio S. Josephi desperantes, mentionem S. An-
 thelmi iniicerint, cui ejusmodi casus solent haud inu-
 tiliter commendari. Non tulit id altera S. Josephi a-
 mantior, ad ipsumque majori cum fervore accedens,
 rogavit eum, ne alio transferri sineret honorem sibi
 debitum; & ut ægræ succurreret, per quidquid in calis
 magnam carumque possideret, deprecata est; addens

novemdiale alterum certarum devotionum ac morti-
 ficationum pensum eidem se persolaturam, si conva-
 lesceret ægra Soror. Mira res! dum planctus & ami-
 ens querelas dicta multiplicat Religiosa, & jam po-
 strema Communionis dies imminet, subito perfanata
 altera continere se nequit, quin lætitiæ ac pene men-
 tis impotens per domum discurreret atque clamaret:
 Miraculum miraculum: sana sum meritis S. Josephi.
 Et fuisse, res ipsa comprobavit; quandoquidem ab
 illo die choro cœperit interesse cum ceteris, quo ne
 accedebat quidem antea, non ferentibus auribus psal-
 modiarum cantum aut alios ullos graviores sonos. Reli-
 qua autem omnia domestica officia, æque ac si nihil
 passa foret, obire perrexit, non corporis sanitatem
 dumtaxat S. Josepho acceptam referens, sed favores
 etiam singulares alios, quibus ad profectum suum dis-
 ponitur animus, quosque præ illa merito prædens
 quisque debet æstimare.

90 Eodem in monasterio circa annum circiter MDc-
 xxx, Religiosa recens professata tanto capitis dolore op-
 pressa fuit, ut ipsam quietem gravibus cruciatibus sem-
 per haberet interpolatam, orationi autem intendere nul-
 latenus posset. Huic Superior sua consilium dedit, ut
 feria tertia per vices novem recursum; in honorem S.
 Josephi Eucharistico se reficeret pane, ab eoque posce-
 ret a tanto incommodo liberari. Paruit illa: sed cum
 quarta vice recurrens jam dicta feria, ipsum quoque
 S. Josephi festum annua revolutione adduxisset, & de
 laudibus ejus sacer orator verba in ipsarum oratorio
 faceret; duplicari priores omnes dolores sensit tanto
 cum excessu, ut neque continere ipsa se in loco,
 nisi maxima cum difficultate posset, neque plene ubi-
 nam esset discernere: persistit tamen, etiam concione
 dimissa, ad communes cum aliis preces: aliud nihil
 vel dicere vel cogitare valens præter duo hæc verba:
 Sancte Josephhe. Quæ cum identidem volveret revol-
 veretque, incredibili paulatim perfusa lætitia est,
 quod tantus Sanctus esset Josephus; & pariter ab omni
 dolore libera, nihil deinceps ejusmodi passa est.

91 Congregationis Verbi Incarnati Præfecta,
 gravi oculorum infirmitate annis abhinc aliquot affe-
 cta, ita ut in eisdem obtenebratis, legere nihil iam am-
 plius posset; cum malum immedicabile judicarent ex-
 parti, votum potentiori medico fecit de Officio ipsius
 parvo per anni circulum quotidie recitando: & per-
 fanatis subito oculis, ream se voci sui agnovit. Porro
 si cetera admirandarum curationum genera, quarum
 conficius sum, testes in templo nostro videmus ta-
 bellas, recensere hic vellem, longius me provehi ne-
 cesse foret, quam instituerim. Novi enim complures,
 quos S. Josephus invocatus cruciatibus magnis, peri-
 culosis febribus, fluxu sanguinis molesto atque aliis
 incommodis voto facto exauditos liberavit: nequo
 tamen prorsus præterire eorum aliquos, qui hac po-
 strema pestilentia plurimi a contagioso morbo sunt
 liberati. Nempe, quia Avenionensis civitas ante de-
 cennium ab extrema, quam contagium minabatur,
 desolatione liberatam se gratulata est, postquam de
 observando S. Josephi festo factum esset publicitus
 votum; valuit apud multos Lugdunenses exemplum,
 ut simili in necessitate ad ipsum recurrerent, & apud
 ipsum Sanctum valere pæ deprecantium preces;
 quod paucis hisce exemplis declaro.

92 Dominus Augerii, in curia parlamenti Del-
 phinatensis Advocatus, anno MDcxxxviii die xv Julii,
 videns silium suum Theodorum, tunc agentem ætatis
 suæ annum septimum, peste afflatum; indicium mali
 prebente glande in dextro inguine enata cum febris ve-
 hementi; & postero die considerans morbum carbun-
 culo manifesto auctum; obstrinxit se voto ad novem-
 dialem in ejus templo devotionem, audito quotidie
 sacro

A Sacro ceterisque ad altare oblati cum tabella beneficii indice, si filium & familiam salvam sanctus Dei Nutricius a peste praeferret. Interim invisunt agrum delegati chirurgi, eumque ut certo intra horas duas moriturum auferri jubent ad S. Laurentii, destinatum peste infectis domum: quo ubi pervenit, sanatus subito puer est: familia vero reliqua, novem complexa personas, indemnis remansit. Quapropter voti reus pater, agnovit benefactorem, & tabulam obtulit, quae suam, uxoris & filiorum effigies representans, grati animi testaretur affectum, quo etiam ductus, haec omnia manu sua mihi scripto tradidit huic loco inferenda.

93 Pater Melchior du Faug, nostrae Societatis Religiosus, postquam se addidisset obsequio eorum, qui de contagio suspecti ad dies quadraginta arcantur a convictu ceterorum; vix mensem in eo ministerio egerat, cum ipsemet correptus peste, brevi extra spem vitae fuit, triduoque integro cum morte luctatus est. Huic quidam amicorum compatiens, & ipse ex nostra Jesu Societate, vovit, invitare infirmum, si periculum evaderet, ad novem Sacra in Ecclesia S. Josephi sub ejus invocatione celebranda, quibus ipse vovens ministraret: & eadem hora, qua emissum est votum, loquendi facultatem recepit ager, ac brevi etiam sic convalescit ut extra mortis periculum fuerit.

94 Stephanectus, bonus senex, ex parochia S. Laurentii d'Anzer urbi Lugdunensi propinqua, correptus pestilentia requisivit Vicarium, nullumne modum nosset quo isto ex discrimine posset evadere. Non alius, inquit ille, quam si ad S. Josephum recurras, votumque facias celebrandi annue ejus festi, & instituendi novemdiale devotionem, qua post sacra Jesu, Mariae & Josephi nomina septies quotidie Pater & Ave recites. Fecit quod suggereretur senecio, nec satis mirari potuit ita subito persanatum se, nusquam apparentibus tumoris & carbonculi venenosii indicis.

95 Martinus du Bau quadrimus infans, ipsa in gena pestem contraxit, unde vita ejus in desperatis habebatur, cum luctu matris inconsolabili: cui cum suggereret aliquis, ut filium S. Josepho devoveret: Recte, inquit, mones: nam & in die illius festo natus est. Coepit igitur invocare Sanctum eique parvulum commendare. Post duas nihilominus horas, pueri pater appropinquantis mortis indicia quendam in infirmo observans, advocavit uxorem: quae & ipsa ultimos illos esse spiritus rata, & voce querula S. Josephum inclamans, accedit ad decubentem, & meliuscule habentem invenit. Hic autem paullo post plenae redditus sanitati, & cibum petiit & assurgere voluit, nullo mali vestigio reliquo. Quae res toto mox vulgata vico, cui Guillotteriz nomen, omnes ad stuporem & fiduciam in Sanctum collocandam rapuit. Parentes vero voti memores attulere tabellam ad Ecclesiam, cum Imagine pueri & patris ipsius: nam etiam hic a simili morbo fuerat similiter liberatus, morbidæ parti bombacium applicans, quod ei de qua supra egimus prodigiosæ unctioni fuerat applicatum.

96 Benedictus Goutelle, hortulanus in eo loco, qui S. Josephi templo proximus adjacet, ex septemdecim quot in sua familia numerabat capitibus solus inibi cum famulo erat super; uxore cum liberis & reliquo famulatio vel ad infectorum vel ad purgandorum receptacula abductis, & novem aut decem jam defunctis. Quare nihilo meliorem ipse sibi promittebat sortem: sed quidam ex nostris Religiosus ei persuasit, ut votum S. Josepho faceret: cui ego ipse (quoniam mea quoque in ipsius capite res aliqua agebatur ratione viciniae) Communione aliquot ad eum finem curandarum addidi promissionem: & exaudita vota fuere, uti & eorum, qui publica electione creati

sanitatis Praefecti pro se quique privatim paria voverant. Quamvis enim, ratione sui muneris & expositae omnibus caritatis, in quotidiano versarentur discrimine; nemo tamen eorum contactus est: ideoque praeterito anno mdcxxxviii pariter omnes ad templum S. Josephi venere, ubi post Confessionem Communionemque cereos suos obtulere, agentes gratias de consecrata sibi, civitati redita sanitate.

97 Nec minus quam civitatum vota, Religiosarum familiarum preces exaudiri invocatus Josephus: ita Carthusiani Patres anno mdlxvii apud Capitulum generale congregati, cum vacua Novitiis domicilia considerarent, atque adeo institutum suum vehementer periclitari, si veteranis magno numero decedentibus aut nulli aut paucissimi tyrones succederent; decreverunt ad S. Josephi patrocinium recurrere ejusque festum quotannis solenne habere. Et ex eo tempore non defuerunt idonei qui vel ipsis in locis se offerrent, vel aliunde submitterentur admitti postulantes: & quidem nuperime Lugdunensis illorum Patrum domus, penuria laborans personarum, post votum unius sacrificii ab omnibus Sacerdotibus unaquaque hebdomade faciendi, copiam brevi atque exinde habuit, quantam optare poterat. Invocatur etiam utiliter ab iis, qui barbarorum conversioni incumbunt Josephus sanctissimus, eoque intuitu nostri in Canada Patres anno mdcxxxviii, primo Hiouquensis a se baptizato Josephi nomen imposuere, boni omnis causa. Sic & nova Francia, ubi novellae plantationis Patrum nostri constituere, felicem illius deserti culturam ipsius adscribit suffragiis. Idem de Paracana, Americae meridionalis provincia, dici potest, praecipue in ea Reductione, quae nomen ab hoc Sancto habet, ubi anno mdcxxvi ducentae familiae baptizatae, sex pagis vicinis injecere desiderium, ut spe felicitatis similis inducti incolae, vellent isti Reductioni adjungi.

98 Denique ut paucis multam perstringam matrimonii favens, mercatori hujus urbis cuidam, post eleemosynam aureorum centum in ejus honorem devotam, amorem conciliavit desideratae puellae: quamvis illa nec mentionem quidem ejusmodi nuptiarum coram se fieri antea pateretur. Mulierum praegnantium exaudiri preces, ut restatur votiva tabella, quam matrona obtulit, a desperato mortui foetus enisu ad ejus invocationem sanata. Similem opem praecedenti anno retulit mulier Trevaucensis, post irritos tridui labores persuasa, cum proposito suscipiendorum in Sancti honorem Sacramentorum, deglutire modicum ejus chartae, quae sacram Laudunensem unctionem attingerat. Castitati autem periclitanti, nihilo segnius capitulans Divus, puellae honestae, cui magorum carminibus adacti daemones importunius instabant, quietem reddidit statim ut illa se S. Josepho commendans, ex praedicta charta sumpsit aliquid. Item alteri, quae paribus tentationibus obnoxia, vovit per novem dies ipsius gestare imaginem, & ut mihi facta est ipsa, mox opem experta est.

§ XIII Favores a S. Josepho praecipuis suis quibusdam cultoribus, atque imprimis S. Terefia impensi.

99 Eodem anno quo supra citatus P. Paulus de Barry suum de S. Josepho opusculum in Francia prelo subjiciendum apparabat, ex ordine Carmelitarum Discalceatorum unus in Belgio, Fr. Elias a S. Terefia, insignem vulgavit opus, quod nuncupavit Legationem Ecclesiae triumphantis ad militans pro liberandis Purgatorii animabus, illudque beatissimo Maria sponse, Jesu nutritio, Ordinis Patre dedicatum volens, amplam praemisit praefationem: in qua postquam diserte atque erudite in D. Josephi

et Praefecti
Sancti.

S. Josephi
sacri in-
fantis mo-
nasterii.

televantibus
ad conversionem
habitu.

E

matrimonii
convalidando.

lo parte pro
necitante
bit.

F
et vixit
castitas.

S. Terefia
D. Josepho
devotissima.

Sancti
discipline
Jesu.

no suum,

quodam
infans.

et patre.

Præfationi
a patre post
aliquot.

horum
cum famulo

A *sephi excurret laudes, & illius in variis cultores suos*
proximam beneficentiam commemoravit; tandem, inquit,
 in unica sancta Matre nostra Tereſia omnium pene,
 quæ desiderari poſſent, gratiarum habemus exemplar:
 itæ enim Vita ſua cap. vi reſert miraculoſe ſanctam ſe
 a vehementiſſimis ac periculoſiſſimis morbis, quibus
 annis tribus cum dimidio divexata atque a medicis de-
 ſperata jacuerat. Erant hi non tantum graviſſimi, ſed
 etiam plurimi, utpote quorum novem aut decem per ſe
 ſinguli ſufficerent, ut ſi mortem adferrent.

*Ab eo miris
 eniſe ſan-
 ctæ*

B 100 Capite xxxii a divina Maieſtate ſibi ſcribit
 injunctum, ut primi ſui Monafterii Abulenſis erectionem,
 maxima qua poterat ſollicitudine urgeret: ſutu-
 rum enim, ut id feliciter ad exitum perduceretur,
 ac bene ſibi in illo ſerviretur: ad hæc D. Joſephi nomen
 conventui imponeret, nam hunc ad unum portæ la-
 tus & Deiparam Virginem ad alterum, velut cuſtodes
 ſiſtitiſſimos, jugiter permanſuros. Cap. xxxiii. Cum ſe-
 mel, inquit, in magna neceſſitate conſtituta eſſem,
 neſciremque quid agerem vel undenam operariis non-
 nullis mercedem perſolverem; S. Joſephus, verus meus
 Pater ac dominus, mihi apparuit, ſpondens pecuniam

*pecunia in-
 digens ad-
 videri*

mihi nequaquam defuturam, ac proinde cum opera-
 riis de ſtipendio convenirem: quod & feci, ne obolum
 quidem in promptu habens. Dominus porro iis mihi
 modis de pecunia neceſſaria proviſit, ut quicumque
 audirent, ſummopere obſtupeſcerent.

*per uſum
 alia voſſe
 ſolui*

101 Quid & eodem capite paulo poſt ſubjungit: Cum
 eodem pene tempore in feſto videlicet Aſſumptæ Dei-
 paræ in Dominicanorum templo agerem.... videbar
 alba quadam & valde ſplendida veſte intui. Initio non
 videbam quis mihi illam injiceret: ac poſtea ad la-
 tus meum dextrum vidi aſtanteſſimam Sanctiſſimam Virginem
 Mariam, & ad ſiniſtram patrem & tutorem meum Jo-
 ſephum, qui hanc mihi veſtem circumdarent: ſimul
 quoque mihi dabatur intelligi jam me a peccatis meis
 mundatam eſſe. Poſtquam vero jam induca eſſem ma-
 gnæque cum jucunditate & gloria perſuſa, ſtatim mi-
 hi viſum eſt quod Deipara mater, manibus meis ap-
 prehenſis, mihi diceret; rem me ſibi gratiſſimam fa-
 cere, quod glorioſi Confeſſoris Joſephi cultrix eſſem:
 certo proinde mihi perſuaderem, illud ipſum, quod
 quoad monaſteriorum erectionem conceperam, perfe-
 ctum iri. Addebat quoque Dominum Jeſum, & ſe una
 cum ſponſo ſuo Joſepho maxime in iis colendos. Ha-

*ſolui a
 Deipara
 qua cultrix
 Joſephi*

*qui ipſum
 cum ſecum
 habet*

C 102 Neque alia, eaque rariſſima, deſunt, quæ ce-
 teri de Vita ejus Scriptores huc in medium protulerunt:
 nobis duo aut tria retuliſſe ſuffecerit, Reverendiſſimus
 Tarraconenſis Epiſcopus, Didacus de Ypez lib. 2 Vita
 ſanctæ Matris cap. 17 narrat eam una cum monialibus
 ſuis ab evidentiffimo ſubmerſionis ac mortis periculo,
 D. Joſepho ipſis apparente fuiſſe, liberatam: nam cum
 ad fundationem quendam in honorem ejuſdem Sancti
 inchoandam ſancta Mater curru veheretur, & auri-
 ga, relicta via regia, per ardua ac inacceſſa præcipitia
 iter arripere, ſic ſilias ipſa ſuas eſt allocuta: Eja
 Filix & amantiſſimæ Sorores; hoc ſolum habemus reſi-
 duum, ut oculos noſtros ad dominum humiliter conver-
 tamus, Sanctiſſimique Joſephi patrocinium deprecemur,
 atque in hoc tanto periculo illius auxilium imploremus.
 Nec mora, & profundiffima voragine audita
 vox humana eſt, hunc ſere in modum exclamans: Si-
 ſtite, neque ulterius progrediamini, alioqui in præ-
 cipitium omnes ſimul peritura abitis. Cumque ille
 cujus vox percipiebatur, ab eis ultra quid faciendum
 eſſet rogaretur; juſſit omnes verſus partem unam,
 quæ quidem non minus videbatur periculofa, iter ar-
 ripere. Cum ergo jam ſe præcipitio creptas cernerent,
 atque hominem inquirerent, ut debitas ei pro conſilio
 gratias agerent, ſancta Mater divinum agnoſcens be-

*a præcipitio
 ſolui*

neficium & lacrymis perſuſa, ſanctimonialibus ſuis
 aſſeruit, fruſtra ab aurigis virum illum quaeri: Fuit
 enim, inquit, Sanctiſſimus Pater meus Joſephus, qui nos his
 periculis liberavit. Quod & ipſe rei probavit eventus:
 nam etſi ad voraginis uſque profundum deſcenderent,
 neque hominem neque hominis veſtigium invenerunt.

103 R. P. Franciſcus Ribera Societate Jeſu Doctus
 Theologus lib. 3 Vita ſanctæ Matris cap. 9 ait D. Joſe-
 phi interveniſſe Tereſiam, ab iſtu rota cujuſdam ad
 terram violenter proſtratam, non ſine miraculo il-
 laſam permanſiſſe. Eodem libro cap. 14 Burgenſem
 conventum mirabili quadam ratione ipſo D. Joſephi
 feſto ei obriſſe teſtatur, tametiſi diu fruſtra ea in re
 eſſet allaboratum, & perexigua ſpes aſſulgeret illius
 obtinendi. Alii denique alia quæ a Joſepho Tereſia
 confeſſa eſt beneficia ſuſſime proſequuntur: verum
 lectorem noſ ad plena de his conſcripta volumina ab-
 legamus, & vel unum hoc ſolum (quod tamen eſt ob-
 ſervatione digniſſimum, acque ad cultum hujus ſanctiſ-
 ſimi viri univerſum orbem Chriſtianum animare debe-
 ret) adjicimus: totidem nimirum velut piſcinæ pro-
 baticas ad infirmitates corporum curandas, totidem
 propitiatoria ad obtinenda quæcumque animarum be-
 neficia, in perpetuum Tereſianorum heredum patri-
 monium a clementiſſimo Deo assignata videri, quot apud
 eos fundatæ ſunt eccleſiæ, quot erectæ ſunt aræ.

104 Omniſis aliis, exemplo ſic conventus noſter
 Antuerpianus: quam multa illic morbis atque aſſictio-
 nibus obtineri ſoleant remedia non facile dictum eſt.
 Loquantur id vota, quæ ad Sancti imaginem quoti-
 die deferuntur; teſtentur qui ſe ab infirmitatibus aliis
 quæ egrotantibus liberatos vel omnigenis beneficiis do-
 natos grater agnoſcunt; probet ipſa, cui ex ſacro
 ſancti Concilii Tridentini ordinatione approbatio mi-
 raculorum designata eſt, Ordinarii loci auctoritas.
 Non ſufficiebat ſi poſtquam perfectæ ac confeſſa eſſet
 hæc noſtra eccleſia, opem ſuam exhibere in hac D. Jo-
 ſephi inciperet, etiam antequam absoluta fuiſſet, ex
 ea Joannes Verſtrepius quidam, aſtutidine ſexaginta
 ſex pedum dilapſus, miraculoſe per D. Joſephi invoca-
 tionem vitæ ſervatus eſt: extatque ea de re authenticum
 diplomæ Joannis Malderi, Antuerpienſis Epiſcopi, datū
 xxviii Martii anni Dominicæ Incarnationis mdcxxxi.

105 His ita a Fr. Elia collectis circa ſuum Ordinem
 & ſanctam ejus Reſormationem, videamus adhuc ex
 Paulo de Barri quibus modis S. Joſephus devoti, ſavores
 ejus emeruerunt: varios ipſe cap. 6 proponit & primo ex-
 emplum ſape jam dictæ Tereſiæ, ducentis imaginem hujus
 Sancti penes ſe aut in cubiculo ſemper habere ac religioſe
 venerari: quod quam uſiſſis Iſidorus de Iſolanis hæc pro-
 bat hiſtoria: Didicimus, inquit, a viro venerabili in in-
 clyta Venetiarum urbe Italia, nobilem virum quem-
 piam conſuetum fuiſſe per ſingulos dies ante imaginem
 S. Joſephi, in eccleſiæ nonnullius pariete pictam, ge-
 nua fleſtere Sanctumque Joſephi precibus venerari. Poſt
 longius obſervatam corde ſincero & nobiliſſimo præ-
 cum conſuetudinem; lecto decubuit, gravi morbo
 preſſus. Hic vidit vigilians, ſanis oculis ſanaque men-
 te, S. Joſephum inſtar præſentis imaginis cubiculum
 ſuum ingredientem: quo viſo mira contritione ſuorum
 criminum affectus eſt. Illico autem, evocato Sacer-
 dote, Confessionem more Catholico peregit; ſicque
 obdormivit in Domino, præſentia Sanctiſſimi Joſephi
 ad ſuperos, ut pie creditur, invitatus.

106 Altera induſtria a laudato auctore propoſita eſt,
 alieni ex myſteriis de vita S. Joſephi peculiariter affici:
 quemadmodum pius ille in Montis-ferrati cænobio Re-
 ligioſus, de quo Didacus de Aranda narrat, quod præ
 ceteris religioſus venerari ſoleret Joſephi in ægy-
 ptum cum puero ac matre fugientis iter: quod ſane
 ipſi utile, Sancto gratum fuiſſe talis declaravit even-
 tus.

*alias item
 ab iſto loco*

*Idem in or-
 dinibus Ter-
 ſianorum ſo-
 cietatis moun-
 tibus aliorum*

*de monaſ-
 terio Antuer-
 piam*

*miſi operari
 ex alio ſuo
 monaſterio*

*Idem de ſe
 ſecundum or-
 dinem*

*pius ſancti
 imaginem
 venerari*

*ſua opus in
 ægypto
 conſiderandæ
 ſingularitatis
 eſſentia*

Aur. Peregre forte redibat ad monasterium ingruente vespera, atque a recta deflebens via per asperas illas cautes oberrare inceperat, ut jam noctem sibi agendam sub dio, non absque metu ferarum crederet; cum ecce virum conspexit, qui nobilem matronam, filium ulnis amplexam asinoque insidentem, ducere videbatur. Hoc occursum recreatus bonus ille, plus etiam consolationis accepit, cum de via vir ille interrogatus, sequi iussit; ducturum se ad locum requisitum. Ita inter mirificæ suavitatis colloquia ad vicum pervenit, quo intendebat iter; ubi gaudium ejus cito in stuporem versum est, non comparentibus uspiam iis, quos vix duces comitesque habuerat; neque aliud subiit animum cogitare, quam Divum suum patronum fuisse, qui hoc ei in schemate & comitatu apparens, gratum ejus se habere obsequium haud vano indicio declarasset. Similem huic praxim suggerere potest id, quod in altera B. Catharina Bononiensis Vita num. 59, 12 Martii die legitur, insigni favore a S. Josepho remuneratum, quo brevitatis studio litterem remissimus.

ejus litanias
remissimus
litterem.

107 Tertia praxis sit Officium ejus, quarta litanias ex elegiis ipsius concessas recitare, quas apud eundem *Barrii* alphabetico ordine dispositas videt: Praxis hujus utilitatem docebunt Ursulinae Virgines, quæ cum in Lambesci Provincia sedem statuere sperarent, allestæ piarum quorundam speciosis promissis; adeo istis immatura omnia & præter opinionem imparata invenire, ut nec domum in quam diverterent pretio locandam aliquis exhibere vellet: quare redeundum sibi Aquasextias esse vix ulla dubitabat. Prius tamen quam frustra remearent, ad eum, quem expeditioni suæ patronum elegerant, S. Josephum novendiali penso statuerunt occurrere & litanias ejus post Missam pariter recitare. Necdum nonus illuxerat dies, cum honestus Presbyter, qui Ecclesiam S. Teretis sacram, prope ipsam urbem condi curaverat, Superiorem Ursulanarum accedit, ecclesiam & domum suam eidem adhezam offert, cum certis possessionibus eo quoque spectantibus. Ita invocati patrocinii apparuit efficacia, cum bonæ illæ Virgines in ejus domum se receptas viderunt, quæ inter D. Josepho devotas singulariter meruit ejus filii dicit.

108 Mitto alia pia devotionis inventa, ut ad illud ve-

niam ejus auctor ipse Sanctus fuit duobus ex ordine S. D. Francisci naufragis, & jam triduum inter procellas, ut apud Joannem Fano legitur, super una tabularum fluctuantibus: quibus suum auxilium invocantibus, juvenili in specie habituque apparens, dux ad litus securum fuit & suum ab iisdem rogatus nomen, S. Josephum esse se dixit, monuitque ut quotidie septies Pater & Ave recitarent, in memoriam septem dolorum totidemque gaudiorum ejus: hinc enim futurum, ut tam ipsi quam quilibet, qui hoc pietatis exercitium assumerent, suum haud dubie patrocinium cunctis in necessitatibus experirentur. Quinam autem dolores illi, quægandus sint; quia ex primo paragrapho, & Evangelii verbis facile est supplicare, hic omittimus recensere. Facit hac etiam quod in sermone de nativitate Domini D. Vincentius Ferrerius refert: Mercator Valentinus quolibet anno in die Nativitatis Domini invitabat pauperem, senem & aliquam mulierem habentem filium parvulum, qui representabant sibi Virginem cum filio & Joseph: de quo fuit revelatum, quod in morte apparuerunt sibi & dixerunt: Quia recepisti nos in domo tua, ideo recipiemus te in domo nostra.

et erat con-
fructu non
ipso modo
canon.

109 Plura apud prædilectum Paulum de Barrii legi possunt, præsertim ex Historia Ursulanarum Laudunensium, occultu Dei judicio a damone possessarum, & a S. Josepho mirabiliter adjutarum: unde etiam illi relationi titulus est de gloria S. Joseph. Sed quia hactenus illa ad manus nostras non pervenit, nec commode colligi in unum possunt quæ inde variis occasionibus & sparsim toto suo libello auctor præfatus excerptit, hactenus dicta sufficiant, cum ad excitandam fideliū erga sanctissimum patriarcham fiduciam, tum ut novissimo hoc saculo adimpletum videatur, quod Isidorus de Isolanis velut vaticinando prædixit: Spiritus sanctus non deficiet a movendis cordibus fidelium, donec omne imperium militantis Ecclesiæ divinum Josephum nova prosequatur veneratione, condant cœnobîa, ecclesiæ ac altaria in ejus erigat honorem; festa celebrabuntur, & ei vota vovebunt cuncti. Aperiet Dominus aures præcordiorum intellectus, & viri magni scrutabuntur interiora Dei dona abscondita in S. Josepho, & invenient thesaurum optimum, qualem apud sanctos Patres veteris Testamenti non invenerunt.

alio scripto
de S. Josepho
titulus.

prodiit
de vultu
ejus dilata-
tione ampli-
ta.

DE S. THEODORO PRESBYTERO

MARTYRE CÆSARÆ IN CAPPADOCIA

C XI MAR. **D**uo ad 11 Martii inserti fastis antiquis Ecclesiasticis Martyres, Theodori appellati: horum alter Episcopus classis plurimorum Martyrum forsitan Afrorum, adscribens est, alter Presbyter fuit, cui pro martyrii palæstrada fuit nobilissima & antiquissima Cappadocia metropolis Cæsarea, apud Christianos Cathedra Episcopali & eximia doctrina S. Basilii Magni longe notissima, de cujus urbis quam plurimis Martyribus sapius & hactenus egimus & deinceps sumus acturi. Ab hoc Martyre Theodoro hunc diem auspiciantur Illustria quatuor Martyrologia sub nomine S. Hieronymi, & cum illis alia antiqua MSS. Richenoviense, Corbejense, Latense, Casinense, Altempsianum, Vaticanum & Romanum archivii S. Petri, Barberinianum & alia, hisce fere verbis: 11v Kalend. Aprilis. In Cæsarea Cappadociæ S. Theodori Presbyteri. In MS. Trevirensi S. Martini & nonnullis encusis additur, & Martyris, Nostero dicitur Sancti & pii. In nonnullis scribitur Theodolus, in alio Theodotus.

Cæsarea in
Cappadocia
& Theodori
Presb.

propterea a
nonnullis
Presbyterus
dicitur.

2 Quia nulla hujus Martyris alia reperitur monumenta, titulus Episcopalis alterius Theodori, quem hodie cultu Ecclesiastico honorari diximus, ad hunc Martyrem per errorem translatus est. Itaque habent Martyrologia

varia Usuardi ad usum Ecclesiarum potissimum Belgicarum aucta, cum codice MS. S. Cyriaci: In Cæsarea Theodori Episcopi, subinde additur & Martyris cum regione Cappadocia. Hermannus Greven Episcopum & Confessorem appellat. Refertur Theodorus Martyr Cappadociæ sequenti die in MS. Trevirensi S. Martini: quem hunc esse arbitramur.

relatus 20
Martini

3 Martyrologium MS. Leodiense S. Lamberti & Molanus in Additionibus ad Usuardum ita habent: In Cæsarea Cappadociæ Theodori Episcopi & aliorum septem. Quia apud Galestinum & Canisium leguntur: Cæsarea in Cappadocia beatissimorum Martyrum Theodori Presbyteri & sociorum septem. Hos septem Martyres Afris adjungendos, perperam huc translatos arbitramur, & hic omittimus, mox de illis acturi. Ferrarius in Catalogo generali ista scribit: Cæsarea in Cappadocia sanctorum Martyrum Theodori Presbyteri, Mariani & aliorum sex. Allegat in Notis Menologium Græcorum, & ait Diodorum scribit: sed hic, ejusque Diaconus Marianus, sunt absque sociis, neque Cæsarea dicuntur passi, quo supra diximus colli a Latinis Calendis Decembris.

addit & 7
socii.

BASSO SEU BASSIO ET ALIIS XX,
LUCELLO, FISCIANO, POMENO,
JOSSERO SEU JOSIPPO, APOLLONIO, AMMONO,
SATURNINO, BASILIA, ET ALIIS VII,

XIX-MAR.

Martyr
Afri primo
classis.

H Martires Afri in duas videntur divisi classes, forsitan aut in diversis in persecutionibus aut distinctis in locis passi. Relato S. Theodoro Presbytero, de quo egimus, hac adduntur in MS. Martyrologio S. Hieronymi, quod charactere antiquo Anglo-Britanico conscriptum adservamus: In Africa Bassi & aliorum xx. Quae eisdem plane verbis leguntur in MS. Richenaviensi prope Constantiam & Rhinoviensi. In MS. Tamlacensi, amissis, uti semper fit, locis martyrii, ad sequentem diem, quo etiam alii plures relegati sunt, ista conjunguntur: Theodori, Bassi & aliorum xx. En Bassius aliis Bassus dictus.

Secunda
classis.

B At his omisiss, Martyrologium S. Hieronymi Parisiis excusum, relato Theodoro, Martyres posterioris classis ita proponit: In Africa Lucelli, Bassi, Fisciani, Pomeni, Joseri, Apolloni, Ammoni, Saturnini, Basilii & aliorum novem. Quae in Martyrologiis Bulmiano & Lucensejisdem S. Hieronymi post eundem Theodorum ita exprimuntur, In Africa Lucelli, Bassi, Fisciani, Pomeni, Joseri, Apolloni, Ammoni, Saturnini, Basilii & aliorum vii. In ante memorato MS. Martyrologio etiam S. Hieronymi, relatis Basso & aliis xx, ita subiungitur: Lucelli, Visciani, Pomeni, Josippi, Apolloni, Ammoni, Basilii & aliorum vii. In citato MS. Tamlacensi ita referuntur ad hunc diem: Bassi, Bucelli, Fisciani, Auxillii, Poemii, Josephi, Britoniz, Basilii & aliorum vii, & aliis interpositis Apolloni, Ammoni, Saturnini. Propter Bassum seu Bassium & xx socios omittimus alium Bassum seu Basum. Lucellus aliis Bucellus & Lucillus est, Fiscianus; etiam Fissianus & Viscianus scriptus, Pomenus addita diphthongo Pomenus, & Poemius. Joserus, Josephus & Josippus, Apollonius, Apollonus, & Apollonius. Ammonus eodem modo scriptus, Basilii & Basilla. Deum pro vii sociis etiam ita posui. At vii socios ab aliquibus S. Theodoro adiunctos huc esse referendos supra diximus. Auxilius in Tamlacensi appositus, videtur Avilius ad praecedentem diem referendus. De Britonia nihil audemus coniectare.

aliqui nomen
Bassi non
sunt.

3 Aliqui in aliis Martyrologiis referuntur, ut in Cassinensi, Altempsiano & Vaticano MSS. post S. Theodorum: In Africa SS. Lucelli, Bassi & S. Leontii Episcopi. Eadem leguntur in MS. Pischionensi: & sunt haec scripta antiquo charactere Longobardico. Barberinianum MS. itidem post Theodorum quatuor nominat: In Africa Lucillaz, Bassis, Apollonii, Ammonii. In MS. Richenaviensi. In Africa Bassi & aliorum xx. Lucillaz. Pomeni, Apollonii, Leontii Episcopi, Marci cum aliis ix, In MS. Reginae Sueciae. In Africa Bassi, Lucilli cum aliis xiii. Noskerus ita habet: In Africa Bassi, Lucillaz, Fisciani, & aliorum multorum. In MS. codice S. Cyriaci: In Africa Lucillaz. MS. Trevirense S. Martini & Ultrajectinum. In Africa Apollonii Martyris & aliorum xiv. MS. Patricianum seu Neapolita-

num Clericorum Regularium: In Africa S. Bassi. Et nulla Africa facta mentione celebratur memoria Bassi & Basilii in MS. Augustano, sive Bassi & Basilii in MS. Labeano. Apollonii & Bassi apud Hermannum Grevem. In MS. Aquisgranensi Bassi, Basilii Leonti, Lorenti. Hic alii Florentius, de quo infra egimus. Ita Basilii reliquis Basilii, est, & contra Bassa, Bassis seu Blastus melius Bassus scribitur, ut pro Lucilla Lucillus.

4 Alia accedit difficultas hic proponenda, num velatus ex illo Martyrologiis Apollonius sit dicendus Episcopus, & Leontio Episcopo jungendus. In Martyrologio secundum morem Romanae curiae a Bellino de Padua emendato, excusosque Venetiis anno 1498 ista leguntur: Ipso die Sanctorum Apollonis, Leontii Episcoporum. In eodem recensito Parisiis anno 1521 Apollonii: uti postmodum descripto Molanus in additionibus ad Usuardum, quem auxerat Bellinus. Quae hodierno etiam Martyrologio Romano inserta sunt, annotatque Baronius, de his vetus Martyrologium Romanum, scilicet Bellini, vix ad stipulari Manuscripta: nullibi tamen, cujus Ecclesiae Episcopi fuerint, haberi expressum. Hos duos ita junctos habet Usuardus ad usum Ecclesiae Colonienensis aulis & anno 1490 excusus, & Usuardus MS. bibliotheca Altempsiana in Anglia aulis. At MS. Pragense ita habet: Ipso die Apollonii & Leontii Episcopi: quae eodem modo leguntur in Usuardo Lubeca anno 1475 edito, & in MSS. Ugelli ad Usuardum. Sed ita supra Leontius Episcopus in quatuor antiquis MS. junctus est Lucillo & Basso, & in Richenaviensi Lucillo, Pomeno & Apollonio, & illi ubique Africa adscripti sunt. In MS. Aquicinino etiam ad Usuardum ista adduntur: Item S. Theodori Episcopi. Apollonii, & Leontii Episcopi. De his tribus ita legitur in MS. Colonensi, quod apud Carmelitas adservatur: Ipso die Sanctorum Episcoporum Theodori & Leontii, & B. Apollonii Confessoris. His omnibus deducitis censemus S. Apollonium in tot antiquis Martyrologiis recte adiunctum aliis Martyribus Afriis, ab eo distinctum non esse constituendum Episcopum. Forsan Bellinus reperit aliis Episcopis Apollonium propositum, uti in Usuardo MS. Bruxellensis Ecclesia legitur: Ipso die Apollonii, Leontii, & Joannis Episcoporum: At nullo apud alios Joanne Episcopo ad hunc diem relato aut substituendus est Theodorus ab aliis adiunctus, aut certe Joannes eremita, de quo infra agimus, eodem errore, quo Apollonius, appellatur Episcopus. Infra de S. Leontio Episcopo egimus, & de varia Sede Episcopali a diversis illi assignata: imo de Apollonio, cum uterque ab aliis tradatur Episcopus Vicentinus in Italia, ab aliis Bracharensis in Lusitania: quae lectur ibidem reperies.

5 In Florario Sanctorum est memoria plurimorum Martyrum Romae, qui forsitan sunt hi, & sequentibus titulis relati, sed voce Roma semere adjecta. In eodem Florario referuntur ad xix Januarii Leontius & Apollonius, quos ad hunc diem rejecimus.

DE SS. QUINTO, QUINTILLO, VEL QUINTILLA,
QUARTILLA, MARCO, ET ALIIS IX.

MARTYRIBUS SURRENTI IN ITALIA,

XIX. MAR. 1 **S**urrentum, Græcis Σόρυντος, & Σόρυντος. *Italica*
Sorrento inter urbes Campaniæ passim collocatur,
Picentinorum olim metropolis, Evangelii luce, vel ab
ipso Apostolorum Principe Petro, aut ab hujus disci-
pulis, illustrata. Uti docet Ferdinandus Ughe-
llus tomo 6 Italia sacra in proœmio ante Surrentinos Archie-
piscopos, addisque die xiv. Kalend. Aprilis ibi solen-
nem fieri commemorationem Sanctorum Quartil, Quar-
tilli, Quintillæ, Marci, novemque item sociorum:

horum Mar-
tyrum cultus
& ecclesiæ

B

qui beatissimi cives existimantur martyrio in hac civi-
tate coronati, quorum meminit Martyrologium Ro-
manum, eorumque Ecclesia præterito sæculo a Car-
melitis restituta est. Hac ibi, & ipsis nominibus per
amannenses non absque vitio descriptis. In Martyrolo-
gio Romano ea ita leguntur: Surrenti Sanctorum Mar-
tyrum Quinti, Quintillæ, Quartillæ & Marci cum
aliis novem. Quo etiam modo illa nomina expres-
sit David Romanus, Presbyter Surrentinus, in Catalogo
Sanctorum regni Neapolitani pag. 400; at de eorum cer-
tamine ne verbum quidem, ut etiam adversis Ferrarius
in Catalogo Sanctorum Italia, ubi de illis agit.

metaphorice
adscriptus.

2 Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum
allegat, Bedam, Usuardum, Adonem & alios, qui
de iisdem hac die agunt, inter quos sunt Norkerus,
Bellinus, Maurolycus, apud quos omnes ita legitur:
Eodem die SS. Quinti, Quintilli, Quartillæ, Marci
cum aliis novem. Consensunt quamplurima MSS. in
quorum aliquibus, loco Quintilli, legitur Quintili, Quin-
tilis, & Quintilli, & loco Quartillæ in MSS. Vallicel-
lano & Trevirensi Quintillæ, ut sit hæc Quintus,
Quintillus, Quintilla, Marcus. At Quintilla
& Quartilla nominantur in Martyrologio Romano & Ca-
talogo Romæ. Consensit MS. Dacherianum his verbis:

An Reu-
tibus vel
Quintilla
appellari de-
beat?

an attendi
Florenti
Gregorius
aliqui

Surrentum, Quinti, Quintillæ, Quartillæ, omisso
Marco cum sociis. Contra codices tres antiqui Marty-
rologii S. Hieronymi Quintillum & Quartillam cum re-
liquis habens. Galesinius adjungit Florentium his verbis:
Surrenti in Italia sanctorum Martyrum Quinti, Quin-
tilli, Quartillæ, Marci, Florenti & sociorum novem,
annotatque se addidisse Florentium ex libris manu exa-
ratis. In dictis codicibus Martyrologii S. Hieronymi post
Marcum & alios novem, adduntur Florentius & Vone-
cta seu Vonecta. Et in uno codice interponitur ante
Marcum, Sanctus Gregorius. In Bedæ excuso post no-
vem alios, additur Lucanæ, Ingenii & Rogatæ &
Timothei: quos non auderemus ideo hæc adjungere. Ex
his Timotheus spectat ad Martyres in Mauritania occi-
sos & die præcedenti memoratos: quo eisdem die in di-
ctis codicibus Martyrologii S. Hieronymi hi Martyres
referuntur: In Campania Quinti, Rogati, Ingeniæ,

Quartillæ, Rogatæ, Luciani, Aurili, Saturnini, Victo-
ris & Mauri: ad quos ante ex Bedæ excuso memorati sunt
referendi: & pro Lucanæ, forsan Luciani substituendum
& Ingeniæ loco Ingenii: uti ad illum diem dictum.

3 Alia difficultas exoritur quod Sorentus videatur
constitui inter sanctos Martyres, non Surrentum civitas.
Ita codices quatuor Martyrologii S. Hieronymi post Mar-
tyres varios, forsan Afros omnes, addunt: Deposito
Leonti Episcopi, Sorenti, Quinti, Quintilli, Quartillæ,
Marci cum aliis novem, Florenti & Vonectæ. In uno co-
dice ut diximus interponitur, Sancti Gregorii. Idem o-
mnes sunt in Martyrologio MS. Tamlactensi, sed ad se-
quentem diem, & Marco junguntur septem alii, Floren-
tino novem. Sed loco Leonti & Sorenti, legitur Leontini
& Soretini. MS. Labbeanum ita habet. Theodori, Bassi,
Baselæ, Leontii Confessoris, Sorenti, Marci, Florenti,
Quæ in MS. Augustano S. Udalrici ita scribuntur: Theo-
dori, Bassi, Baselæ, Leontii Confessoris, Sorenti,
Marci, Florenti. De tribus prioribus alium est. At
Martyres Africani in MS. Tornacensi S. Martini ali-
qui censentur his verbis: In Africa depositio S. Leonis
Episcopi & S. Quinti. Riebenoviense MS. In Africa Bas-
si & aliorum xx. Lucillæ, Fissiani, Pomeni, Apollonii,
Leontii Episcopi, Marci cum aliis ix. In MS. Patricia-
no, quod Neapoli apud Clericos Regulares adservatur,
hæc leguntur: In Africa S. Bassi. Deposito S. Leonti
Episcopi, Orientini cum aliis novem. En qui priori-
bus Sorentus & in Tamlactensi Soretinus est, hic O-
rientinus dicitur. Hermannus Greven relatis in Mar-
tyrologio Usuardi Sanctis Surrentinis, addit: Ipso die
SS. Apollonii, Bassi, Sorenti & Leontii Episcopi.
Lucas Dacherius in Indice Martyrologii S. Hieronymi a
se editi Sorentum quoque Sancti hujus diei annumerat.

In variis
Martyrolo-
giis S. Hiero-
nimo post Mar-
tyres S. Sorenti
& quatuor S.
Leonti Ep.
aliiq.

4 Hac malimus lætiori proponere, quam inter tam
illustres Martyrologos & nostra conjectura dijudicare. Oc-
currebat S. Leontium Episcopum Surrentinum posse sta-
tui, cum Ughebellus arbitretur primis illis Christianæ
salutis sæculis plures a Romanis Pontificibus Surren-
to præfectos, qui Ecclesiam illam, defævientibus Chri-
stiani nominis persecutionibus, regerent, & informa-
rent ad salutem, quorum nominum usque ad Rena-
tum, qui vixit anno ccccxxv, nulla extat memoria.
Faveret huic opinioni, quod loco Sorenti legatur etiam
Soretinus & Orientinus, quasi Sorentinus sive Sur-
rentinus. Verum dum antiqua illa Martyrologia pervol-
vimus, adversimus nomina locorum ipsis Sanctis præ-
poni. Nos seorsim de iis agimus, omisso ubique Soren-
to, quem cum Sanctis hoc relatis, & mox referendis
arbitramur, ob prædictorum Martyrologiorum auctorita-
tem, posse omnes alteri loco adscribi.

An S. Leon-
tius dicitur
Episcopus
Surrentinus?

DE SANCTIS MARTYRIBUS

THEODORO ET LEONTIO EPISCOPI,
CAJO, CATULINO, FLORENTIO, VONECTA.

XIX. MAR.

1 **R**elatis S. Theodoro, Presbytero Casariensi in
Cappadocia, & variis Martyribus Afri, de
quibus supra actum est, ista subjungebantur in Mar-
tyrologio S. Hieronymi Parisiis excuso. Theodori E-
piscopi, Gagi, Gadulini, & depositio S. Leonti
Tom. III Mart.

Episcopi, Sorenti, Quinti, Quintilli, Quartillæ,
Marci cum aliis novem, Florenti & Vonectæ. Ea-
dem, sed omisso nomine Gagi, habentur in codice
Lucensi, & altero, quod penes nos est. In hoc ante
Marcum interponitur sanctus Gregorius, & in utro-
que

Martyres hi
sunt ad-
scripti.

C 2

que

A que Catulinus & Quartillus leguntur, qui supra Gadulinus & Quartilla, uti Vonecta loco Vnocta. Quo hi loco passim non omnino liquet. Non interposita voce alibi Martyribus Afris subjunguntur in dictis tribus codicibus, ut possent conferri in Africa, sed aut aliis in urbibus aut diversis in persecutionibus perempti. Verum auctoritate Usuardi, Adonis, Nocheri, Bellini, Maurolyci & Martyrologii Romani, quibus accedunt Beda excusus & aliquos MS. seposuimus Quintum, Quintillum, Quarcillum & Marcum cum aliis novem, qui Surrenti in Italia martyrio coronati traduntur, & in propria ibidem ecclesia honorantur. De his jam actum est, & inquisitum an S. Leontius dici possit Episcopus Surrentinus, illisque adjungi, quod non ausum: nisi neque reliquis Africæ adscribere, licet eam Afris Martyribus in variis Martyrologiis collocantur: quia etiam Marcum cum in aliis ejusdem apponi supra diximus. In MS. Tamallensi ad hunc diem referantur, Theodorus, Florentius, Vonecta, ad sequentem iterum Theodorus, Gregorius, Catalinus, Leontinus, qui Leontius est, ut alter Theodorus supra relatus Presbyter. Est solus Gagus, forsitan Cajus, in unico codice, in duplici Gregorius, in quatuor memoratis Catulinus seu Gadulinus & Vonecta seu Vonocta. At Florentinus præterea, est in MSS. Angubano, Lelleano & Aquisgranensi in quo Leontius scribitur, quem supra diximus Surrentinus Martyribus annumerari apud Galestinum.

B Duoreseruntur Episcopi Theodoretus & Leontius & sunt quamplurimis in Martyrologiis relati. Theodorus in aliquibus statuitur Episcopus Cafarex in Cappadocia, sed per errorem, a S. Theodoro Presbytero, quem ibidem Martyrio coronatum supra dedimus, non satis distinctus. Ferrarius in Catalogo generali, S. Theodorum Episcopum Heracleæ statuit, citato Menologio Græcorum in quo eum non reperio. Thomas Demsterus in Menologio Scotico suis adscribit B. Theodorum Archiepiscopum, auctoritate nixus Molani, qui solum Theodorum Presbyterum ac Martyrem Cafarex in Cappadocia refert. Episcopum potius Africæ credimus cum Gago & Catulino sociis: & ita ipsum & S. Leontium diximus conjungi cum Apollonio Africano. MS. Ternacense ista habet: In Africa depositio S. Leonis Episcopi & Confessoris & S. Quinti. Eodem die natalis Theodori Episcopi. In MS. Carmeli Coloniensis ita conjunguntur: Ipso die sanctorum Episcoporum Theodori, & Leontii, & B. Apollonii Confessoris: de quo supra actum, ubi cum a Leontio separandum duximus, nisi eum illo hic Africæ adscribitur, uti hunc Lucillo & Ballo Afris adjungunt MSS. Patianum, Platschionense, Casinense & Altempsianum: & Ballo & Balilix Angustianum & Labeanum: & soli Ballo Neapolitanum Clericorum Regularium. Qua supra ad Martyres Afris latius dicta sunt. In Florario MS. S. Theodorus dicitur Episcopus Antiochiæ: quod alibi non legimus.

C Petrus de Natalibus lib. 11 Catalogi cap. 130. num. 92 ista scribit: Leontius Episcopus Apollonii eodem die, 21 v. Kalend. Aprilis, in Christo dormivit. Et Galestinus Apollonia S. Leontii Episcopi viri sanctitate & Evangelii doctrina præclari. De Apollonia urbe ejusq; Episcopo S. Niceta proximo die agemus. Verum quia a Galestinus vetus Martyrologium Romanum in Notationibus allegatur, non satis consuetate hac conscripta ex supradictis colligitur. In MS. Florario Sanctorum alia Sedes assignatur his verbis: Ipso die Apollonii & Leontii Episcopi Senonensis. Floris inter Episcopos Senonenses S. Leo, aliquibus Leontius, qui sæculo Christi sexto subscripsit Concilio III Aurelianensi, adscriptus Martyrologio Romano ad diem 21 Aprilis.

D Eundem Leontium Vicentinis vindicat Ferrarius in Catalogo ad hunc diem istis verbis, Vicentiz S. Leontii Episcopi & Confessoris, annotatque, ex Tabulis Ecclesiæ Vicentinæ, quæ illum hac die colit, & uti suum Episcopum agnoscit, quod & Joannes de Nigra-valle S. R. E. Bibliothec. epulogo 13 in Chronico cap. 18 testatur. Vi-

detur idem cum Leontio, cujus meminit hoc die Martyrol. Romanum una cum Apollonio, licet Baronius in Notationibus ejusdem Martyrol. cujus loci Episcopus fuerit, nesciri scribat. Hic ibi Ferdinandus Ughehus somo 5 Italia sacra, suppeditante monumenta hujus Ecclesiæ nobili viro & omnimoda eruditione claro, Aloyio Trifino, Cathedralis Archidiacono, & adjutus monumentis Vaticanis & aliis Scriptoribus inter Vicentinos suggeris S. Leontium Episcopum & Martyrem anno cxi, quem Vicentini colunt die 21 Novembris, cujus corpus a S. Theodoro anno deccclxiii Metim in Lotharingia translatum, ut ad illum diem dicemus. Postea apud eundem Ughehus inter Episcopos statuitur S. Apollonius anno cccclxxxix, de quo, inquit ipse, in Martyrol. Rom. 21 Martii non tamen exprimitur cujus civitatis Episcopus fuerit: in tabulis Vicentinis pro Vicentino Episcopo recensetur. Alii post hunc etiam recensent S. Leontium, de quo Martyrol. Rom. eodem die 21 Martii. Franciscus Barbaranus lib. 1 Historia Ecclesiastica Vicentina de his agit, & cap. 19 de S. Leontio Episcopo Martyre anno cxxvii sub Marco Aurelio interempto. Postea cap. 54, paucis agit de S. Apollonio Episcopo, quem asseris vita finitum anno cccclxxi, illique cap. 55 subiungit S. Leontium II, mortuum anno dxxx, ac conatur probare illos eundem Martyrologio Romano adscriptos esse. Verum illos ipsos satis ostendimus antiquis codicibus Martyrologii S. Hieronymi inscriptos, ac necessario primis quatuor Christi sæculis vixisse. Dein Ughehus non audet Leontium II. Catalogo inferere, sed quintum nominat Apollonium, eique sextum substituit Henricum, indicata solum conjectura aliorum de Leontio II. Sed esto in veram naturam fuerit dictus Leontius II, adferenda forent antiqua venerationis solidiora argumenta, quibus tunc libentissimo animo subscribemus, uti & Bracharenfis in Lusitania: cum nihil hoc nostro labore, quæramus nisi venerationem Sanctorum, sed debita cum auctoritate, promovere.

E Quia ergo dicti Leontius & Apollonius, ob relata Baronii verba, ut bona derelicta, videbantur enicmque: post se Ecclesiæ attribui, Martyrologio Hispanico Tamaji Salazar (nam alii ad hunc diem decessant Sancti) sunt etiam adscripti, & adferuntur probatio Chronici duplicis sub nominibus Juliani Petri & Marci Maximi nuper editi. In priori Chronico cap. 151 ista leguntur: S. Leontius Bracharenfis Pontifex, rediens ex Concilio, moritur Guimaranii in Gallicia, quæ tunc dicebatur Apollonia, 21 Martii. Quidni apponatur dicta Apollonia Vicentina, urbs Senonum, ita contra omnes invasores tui & secuti forent, qui solos Equilinum & Galestinum pro Apollonia noverant sibi adversari. Annus Christi adscribitur cccxxvi, Æra Hispanica cccclxi, & anno præcedenti Synodo Oecumenica Nicæna interfuisse Leontium Bracharensem, ante indicat; uti & Synodo Romana post baptismum Constantini Magni, apposito anno Christi cccxxii, Æra Hispanica cccclxi. Verum Alia S. Silvestri Pape, & Lex, de Judæis C. Theodos. Consulibus Constantino & Licinio, id est anno Christi. cccxv Synodum Romanam consignans. At nu. 143 traditur Sinagio Bracharenfi Pontifici Leontius Constantinopolitanus Philosophus anno Christi cccvi successisse, uti in Sede Toletana Marinus vel Camerinus, in Taraconenfi Benedictus, ad quos scribit S. Melchisedes, Papa Romanus anno cccxv. Inscribitur Epistola illa Marino, Benedicto & Leontio cum ceteris Hispaniarum ac illis in partibus constitutis Episcopis, nulla ullius Sede indicata. Iterum in eodem Chronico n. 163 ita habetur: Leontio in Sede Bracharenfi succedit Apollonius, huic & Idatius ad Lineam, & referuntur inter annum Christi ccccliv, & cccclx. De utroque in Chronico Maximi ista leguntur ad annum cccclx num. 7, Apollonius & Leontius sanctissimi Pontifices in Hispania clarent. Quæ de SS. Apollonio & Leontio Episcopis, qui ad hunc diem memorantur in Martyrologio Romano, explicat Franciscus Bivarinus & Rudericus Carnus asseruntque

ex in Africæ

ab his Surrentinis ob-

Episcopi Theodorus & Leontius in Africâ

Leontius adscriptus Apollonia

Senonensis

Vicentia

nec cum S. Apollonio, E

autem Episcopo Bracharense in Chronico Juliano & Maximi traduntur

F

^A *seruanteque ex Chronico Juliano eos fuisse Bracharenfes Episcopos. At quomodo Leontius anno cccxxvi mortuus, anno cccclx clarebat? Eisdem Hagologio Lusitano ad hunc diem adscribit Georgius Cardoso, additque in Breviario Bracharenfes reformatos festum S. Leontii sub ritu Officii da-*

plicis ad xxii Martii (nam tres dies priores impediti erant) caput fuisse celebrari: quod nondum fiebat anno mdcxvii, quando excusum pro Officiis Sanctorum Bracharensum ordinem habemus absque ulla Leontii mentione ordinatum per Thomam Alvarez Capellanum Regium.

DE S. PANCHARIO MARTYRE

NICOMEDIAE IN BITHYNIA.

^{Culius Sacer} **P** *Raetara vita ac martyrii S. Pancharii elegia habetur ad hunc XIX Martii, & xxv Maji, in Magnis Gracorum Menais & apud Maximum Cysborean: unde colligimus Acta rerum gestarum uberiora extitisse. Eiusdem memoria inserta etiam est ad hunc diem Menologio Gracorum, ex interpretatione Cardinalis Sirleti ab Henrico Canisso edito: in quo ista leguntur: Eodem die sancti Martyris Pancharii Romæ, Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, propter Christianæ fidei confessionem apud Nicomediam decimo nono mensis Martii ense percussus. Menologio citato, ista habet Galestinus: Nicomedia S. Pancharii Martyris. Hic Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, in summa rei Christianæ perturbatione, præclaris testimoniiis fidem confessus, animo constantissimo superatis cruciamentis palmam martyrii tulit. Qua paucioribus ista exponuntur in Martyrologio Romano: Nicomedia S. Pancharii Romani, qui sub Diocletiano truncatus capite, martyrii palmam accepit.*

^{patria,} **2** *Natus dicitur in elogio ad diem xxv Maji, ex urbe Romana, sed, ut ad hunc diem explicatur, oriundus: in τῇ πόλει τῆς Οὐζῆνης ἐκ τῆς αἰτίας Βιλαπάτης ex ditione seu provincia Uzanorum & civitate Bilapate. Loca sunt ignota, & ab usu posterorum nomina sortita: videntur fuisse sub jurisdictione Præsidis Nicomediensis, ut vel ideo Roma ad hunc potius videatur missus, ut Nicomedia interimeretur. At cum Roma dederet, factus est rursus in τῇ πόλει τῆς Οὐζῆνης Imperii Sacellarius seu Saccellarius, cui cura marsupii sive thesauri commissa erat, & Scriiniarius seu chartularius, quod, ut in Notitia Imperii legitur, Magister esset scriniorum, epistolarum & libellorum. De illis hoc erant elogium in dictis Menais.*

^{Videmus Christiani a parentibus eductus.} **3** *Diocletiano & Maximiano in antiqua Roma imperantibus, universus terrarum orbis impio idolorum cultu & errore insaniebat. Contra, quicumque Christum profitebatur, omnibus bonis exutus, omni genere suppliciorum excarnificatus e vita pellebatur. Quo tempore quidam, Pancharius nomine, ex Uzanorum provincia Bilapate urbe oriundus, Christianusq; parentibus natus, vir oris & corporis dignitate illustis, Romam venit, statimque ad Imperatoris intimam familiaritatem admissus, & ab eodem palatio Præfectus miris modis amabatur. Quapropter cum se invicem ingenti amore complecterentur, Pancharius in gratiam Imperatoris, etiam Christum ejuravit. Hinc Imperator illum magnis frumenti & vectigalium proventibus, partim certis in locis partim obvia & regia munificentia donavit, & possidenda in usum spectulorum & relaxationum tradidit. Quibus rebus effecit Imperator, ut Pancharium in omnibus rebus sibi obsequentem & obnoxium haberet,*

^{a matre & fratre liberum amicum,} **4** *Quibus mater & soror cognitis, per epistolam convenerunt, suaseruntque ut Dei timorem in memoriam revocaret: deinde tremendum Dei iudicium formidaret, qualemque promissionem illi a Deo acciperent, qui illi adhererent, illumq; coram Regibus & Principibus libere verum Deum profiterentur, considerare jubebant: simulque recognoscere qua damnatione perdendi sint, qui divinitatem ejus abnega-*

Tom. III. Mart.

^{refugium.} *rent. Demum adjiciebant: Si quis totum mundum lucri faciat, animæ vero suæ detrimentum patiat, nullam esse comparationem inter lucrum mundi & sempiternum animæ exitium. His macris litteris Pancharius lectis, & in se reversus, & in lacrymas solutus, se humi abiecit & exclamavit: Miserere mei, omnipotens Deus: & non confundas servum tuum in conspectu hominum & Angelorum: sed secundum magnam misericordiam tuam parce mihi.*

^{scdm innotatas profectus} **5** *Exceperunt has Pancharii lamentabiles voces quidam ex Palatinis, & Imperatori renuntiaverunt. Qui accersitum his verbis compellavit: Dic mihi, amantissime Panchari, nonne tu Nazarenus es? Sum, inquit, Pancharius, sum o Imperator, & Nazarenus & Christianus. Et Imperator. In gratiam meam, inquit, abdica hanc Christiani hominis appellationem: alioqui scito fore: ut in te pronuntiem sententiam, qua non simplici morte perfungaris, sed omnibus suppliciis excarnificatus interficiaris. Et Sanctus, Ego, inquit, o Imperator, quod huc usque tecum senserim magnopere vereor & pæveo, ne fulmen e celo libratum me perdat. Proinde absit, uti deinceps Christum meum ejurem aut negem, quamvis hodie vel ullo post tempore me vario tormentorum genere velis, ut ais, absumere. Tunc omni veste spoliatus nervis cederetur.*

^{et crucis} **6** *Dein Senatu dimisso, & coram se adstante dixit Imperator: Intellexistis, quod noster Sacellarius & Scriiniarius Imperii Galitzorum Religionem professus sit? Quid mihi auctores estis, ut faciam? Jube, inquirunt, nudatum per theatrum traduci, & flagris cedi, itaque casum mitte Nicomediam ad Præfectum, ut ab illo puniatur; ne nos quoque hic illius a te tantopere dilecti sanguinis rei fiamus. Placuit sententia Imperatori, & quod illum vehementer diligeret, noluit illius supplicio spectator interesse. Productus inde in theatrum, & crudeliter cæsus, traditus cum Cæsaris mandatis milicibus, deductus est Nicomediam ad Præsidem provincie, illique commissus: a quo variis suppliciis excruciat necaretur. Ubi Sanctus Nicomediam venit, & Præfidi est representatus; cum roicaretur, ut ad propositas quaestiones responderet, dixit: Ex Imperatoris decreto, nostis quis sim, proinde, quæ tibi videntur in me diligenter & libere exprome.*

^{scdm eorum Præfidi libenter professus,} **7** *Et Præfex, Ecquod, inquit, est tibi nomen? & Martyr, Pancharius audio. Christianus ab usque majoribus meis eram: sed artibus Imperatoris a fide abductus, cum ipso capere sentire, & mala quoque suadere: sed a matre & sorore proposito Deo in viam reductus, ad Christum Deum meum redii, pro quo & mori jam propero, ut maculam ex Christi negatione contractam delem. Et Præfex: Mitte, inquit, quæ dicis, & Imperatori mandato obtempera: & cum sis tam insignis forma & flore corporis polles, noli te ipsum perditum ire, & omnem tui memoriam in terris abolere. Et Sanctus: Mors, inquit, ista, quam denuntias, brevis est & temporalis: sed comparat illis, qui hanc pro Christo sustinent, æternam vitam. Prætor ubi Sanctum a sua sententia dimoveri non posse vidit,*

C 3

A vidit, sententiam capitis in illum pronuntiavit. Sanctus igitur Christi Martyr Pancharius xiv Kalendas Aprilis Nicomediae securi percussus, in caelum evolavit.

Existe in
Synaxario
ad 25 Maji

S. Alind elogium subnecto ad xxv Maji relatum in MS. Synaxario Graeco Parisiensi collegii Claramontani Societatis Jesu: quo die aliud aliquanto diversum legitur in Menais excussis. Certamen sancti & gloriosi Martyris Pancharii. Hic erat urbis Romanorum germen & alumnus, piorum ac fidelium parentum filius: qui plane summis honoribus cohonestatus a nefandissimis & omni honore indignis Imperatoribus, eorum familiaris & domesticus factus est: & a recta via deflexit, Imperatoris superstitionem amplexus, a quo donatis titulis praeful-

gebat. Quem vitae cursum ubi mater intellexit, literas maternis monitis plenas ad eum misit, ut idolorum cultum relinqueret, & ad veritatis lumen accederet: inculcatis aeternae gehennae poenis & igni inextinguibili. Quibus illustratus & quasi ex caligine ad semetipsum reversus est, & resipiscens, ad cognitionem veri Dei, poenitentia imo pectore concepta, se denuo transtulit. Quae ubi Imperator intellexit, gravibus Sanctum flagellis & poenis afflixit, cruciatus, carceres, atque quam plurimas intulit vexationes: ac tandem in exilium misit Nicomediam, ubi infinitas tribulationes perpassus, ac capite diminutus, spiritum in manus Dei commisit.

DE S. JOANNE ABBATE

PARANENSI PROPE SPOLETUM IN UMBRIA.

SAECULO
IV XIX
MARTII

B
MS. ex
quo MSS.

Ex aliis

C
Nomen in
Martyro-
logio

Solenne hujus Sancti memoriam indicant antiqua Acta ejusdem, & varia ex iis extratta elogia, perverusis Martyrologiis inserta. Solebant extare in archivio Episcopali Cathedralis Ecclesiae Spoletanae, urbe Umbriae primaria, tres permagni & antiqui libri, Lectionarii seu Passionarii appellati, quod ex iis lectiones ad Memoriam recitari solent, eaque frequentius continerent passiones Martyrum. Sed hoc tres libros ab aliquo tempore esse deperditos ipsi Spoleti intelleximus. At plurimas Vitas a Bartholomaeo Tiberio Spoletano ante extrallas reperimus Fulgentii apud Ludovicum Jacobillum, Protonotarium Apostolicum, virum de Sanctis Umbriae, quas Italicis tribus tomis edidit, optimi meritum, qui pro sua humanitate, qua nos etiam domi sua excipit, curavit nobis praecipuas describi Vitas: inter quas erat tam 2 Passionarii pagina 182 sub hoc titulo, Vita vel transitus S. Joannis Paranensis die xix mensis Martii. Eandem Vitam ante habebamus descriptam ex perverusis codice MS. Imperialis monasterii S. Maximini prope Trevirim, & ex alio codice MS. urbis Remagenensis. Extabat etiam ante ducentos prope annos excusa apud Joninum Mombrisiensem tam 2 Vitarum Sanctorum. Eandem Vitam reperimus Roma, sed abbreviatam & fere ex Adone descriptam, inter opera Petri Calo Clodensis, Ordinis Praedicatorum, quae adservantur in bibliotheca Eminentissimi Cardinalis Barberini: quam aliquanto diminutam eisdem postmodum Petrus de Natalibus lib. 3 Catalogi cap. 107, & recentiores ex illis.

1 Inscriptum est nomen hujus Sancti plerisque Martyrologiis. Vices Beda ad hunc diem vacantis supplet Florus his verbis: Pararense civitate S. Joannis magnae sanctitatis viri. Usuardus plura ex Actis descripta habet istis verbis: Natalis B. Joannis magnae sanctitatis viri, qui de Syria oriundus, pervenit ad Italiam: ibique apud Penarensem urbem constructo monasterio multorum servorum Dei per quadraginta annos Pater existens, multis clarus virtutibus, quievit in pace. Quae aliquanto etiam ex Actis deduxit Iulius Notherus. Apud Pinarensem urbem, inquit, B. Joannis magnae sanctitatis viri: qui de Syria oriundus pervenit ad Italiam, & Angelo Dei non longe ab eadem urbe locum permanationis sibi demonstrante, sed a venatoribus hyemis tempore sub arbore foliis vestita repertus, & per hanc famam populo commendatus, monasterium statuit: in quo per quadraginta quatuor annos, multorum servorum Dei Pater extitit, & in pace quiescens, quotidianis miraculis clarus effulsit. Duplo majus elogium ex ipsis Actis contexit Ado & recuderunt Surinus & Cononius lib. 1 de Vitis Patrum Occidentis pag. 31, quod apud eos legi potest. Brevius habent Rabanus & Beda excussus, sed non absque mendis. In Spoletana civitate, inquit, natiuitas B. Joannis Confessoris, qui peregrinus de Sicilia (imo de

Syria) illuc venit, & in Suburbano ejus adificavit monasterium, & habitavit ibi xiv (Beda & alii xlii) annis & requievit in pace. Additur apud Bedam: ubi praestantur beneficia usque in hodiernum diem. Omittimus quamplurima MSS. Martyrologia, quorum aliqua paucis verbis, aliqua oblonga phrasi ejus elogium habent, ex illis Galefinii scilicet legitur: Spoleti S. Joannis Confessoris. Hic in Syria ortus, in Italia ad urbem Pinnensem Dei admonitu venit, ubi monasterio sibi per Joannem Spoleti Episcopum exedificato, quatuor & quadraginta annis pie sancteque vixit, multis eo loci post editis miraculis.

3 Haec Galefinius ex Vita aut certe ex Martyrologio Cremonensi in Notationibus allegato, in quo addit pluribus illius Vitam narrari: in qua forsitan reperit Pinnensem urbem, quae Usuardo & Adoni Penarensis, Nothero Pinarensis, Petro de Natalibus Pinacensis, Maurolyco Panacensis dicitur. Apud Mombrisiensem S. Joannes cognominatur Panariensis, a Joanne Calo Penariensis, incorrupte in MS. codice S. Maximini Byvarienfis, in aliis MSS. Pennariensis, & contralte Pannensis, Ferrario Panarenfis, Trithemio Pennatenfis, Baronius in Notis ad Martyrolog. Rom. arbitratur magis genuina lectione civitatem Pennensem probandam, quod civitas ea fuerit apud Vestinos, in hodierno Aprutio, ubi collocat ejus monasterium; interim Galefinium secutus, Pinnensem inscripsit his verbis Martyrologio Romano: Apud Pinnensem civitatem natalis B. Joannis magnae sanctitatis viri: qui de Syria in Italiam veniens, & constructo monasterio multorum servorum Dei per quatuor & quadraginta annos Pater existens, clarus virtutibus quievit in pace. Contra hanc Baronius in Notis observationem monuit nos litteris Bernardinus Campellus, ejus humanitatem & eruditionem Spoleti coram non absque admiratione intuiti sumus: a quo ex altam rerum Spoletanarum historiam omnes expectant. Ita ergo nobis scripsit: Joannes Abbas Panacensis idem est cum eo, quem alii Pinnensem dicunt. Panacensis dictus est a vico Panaca prope Spoletum, apud quem Pater extitit plurimum monachorum. Pinnenfis, Pennariensis, Pinarenfis, appellatus ab exteris Martyrologistis ex ignorantia vici praefati, tam ignoti quam ignobilis. Eundem tamen ad Ecclesiam Spoletanam pertinere convincitur ex Actis, in quibus merito fit Joannis Archiepiscopi Spoletani. Quid enim Antistiti Spoletano cum Joanne, si is non apud Spoletum, sed apud Pinnensem civitatem vitam peregridit? Sed & illum Spoletanae civitati Beda & Rabanus ad xiv Kalend. Aprilis tribuunt, & in Ecclesia Spoletana quot annis ejus memoria in fastis celebratur. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae annotat hujus natalem in Ecclesia Spoletana xiii Kalend. Aprilis celebrari: quod falsum arbitramur, ob hodiernum diem veneratione S. Josephi impedi-

E

M. de
viam
appellatum.

non solum
apud Vestinos
sed in Apru-
tino.

Sed prope
Spoletum in
Umbria.

A impediam. Addit Ferrarius abditissimum locum, in quo S. Joannes se recepit, fuisse ab urbe Spoletana tribus millibus passuum distantem, cui Parana nomen erat, nunc vero vicus Perchii nominatur: ubi crexit tuguriolum ad pyri radicem, unde & Pyrensis dictus est. Pyrus autem illa ad nostra etiam tempora extabat, extaretque nisi a rustico quodam fuisset excisa. Eadem de vico Perchii, sed quinque millibus passuum distante, habet Ludovicus Jacobillus, prout infra in aliis legitur.

4 Tempus, quo floruit S. Joannes Abbas, ex aetate S. Joannis, Episcopi Spoletani cognoscitur, quem Ughehus tomo 1 Italia sacra asserit circa annum quingentesimum fuisse ad illam Cathedralam evocatum, & Concilio Roma a Symonacho Pontifice annis primo, secundo & quarto post quingentesimum celebratis interfuisse, & tandem sub Totila martyris palma coronatum, evocasse in calvi anno DXLI, XIX Septemb. quo die ejus Acta erunt excutienda. S. Joannem excepit S. Laurentius illuminator, cujus Vitam ex Jacobillo dedimus III Februarii: in qua dicitur cum aliis viris Apostolicis venisse ex Syria in Italiam, interque illos fuisse hujus cognatum Joannem, quem hunc esse Abbatem, arbitrantur supra citatus Ferrarius & Jacobillus ad hunc XIX Martii.

5 Trithemius lib. 3 de Viris illustribus Ord. S. Benedicti cap. 283 hoc eum elogio exornat: Joannes Abbas monasterii Pennatenfis, vir doctus & sanctus: cujus virtus caritatis & pietatis in pauperes praecipua laude praedicatur, monachos suos verbo & exemplo magnifice legitur instituisse: cujus festum agitur quarto Calendas Aprilis. Cum Trithemio ad XIX Martii refertur in MS. Calendario Sanctorum Ordinis S. Benedicti, sed Wion mendum typographicum arbitratus, XIV Calendas Aprilis legi debere bene censeat. Wionem sequuntur Dorganus, Menardus, Ruellinus, alique Benedictini: quorum sensum mallemus ex antiquis scriptoribus commendari & approbari. Consulat lector ea, quae de monachatu S. Herculani Episcopi Perusini, qui una ex Syria venisse passim traditur, diximus ad primum diem Martii pag. 48.

V I T A

Ex variis MSS. & Membris.

1 Factum est in diebus illis cum B. Joannes regrederetur de provincia Syria, oravit ad Dominum, dicens: Domine Deus caeli & terrae, Deus Abraham & Deus Isaac & Deus Jacob, Deus Patrum nostrorum: qui fecisti caelum & terram cum omni ornatu suo: qui suspendisti mare a sermone jussionis tuae: qui clauisti abyssum & a signasti desuper gloriose: & a potenti nomine tuo omnia verentur, & contremiscunt a facie virtutis tuae: te deprecor, qui es lumen verum, illumina sperantem in te, prosperumque facias iter meum, in quo nunc dirigo: ut hoc mihi signum sit, ut ubicumque ambulavero, & psalterium meum dederò, & ipsa die illud mihi non restituitur: ibi me facias permanere.

2 Unde & factum est, ut venirent in Italiam circa Civitatem metropolim, iter plus minus milliariorum quinto in fundo Agello, & invenit ibi quamdam ancillam Dei secundum orationem suam, & dedit psalterium

suam ancillae Dei. Et postmodum requisivit eum, & dixit ancillae Dei: Ubi vadis, serve Dei? Mane hodie, & in die crastino vade. Et dum multa loquerentur, detinuit illum in illa nocte: & mansit in eodem loco. Et memoratus est B. Joannes, orationem quam fuderat ad Dominum: & dixit in corde suo: Vere hic est obsecratio mea, & hic permanebo.

3 Mane autem facto, recepto psalterio suo, perrexit inde non longe plus minus, quam sagittas quatuor. Et ecce Angelus Domini apparuit illi, & antecedeat eum, & dum venisset ad locum, dixit ei Angelus: Sede hic, serve Dei excelsi, quia hic tibi praecipit Dominus permanere. Et haec dicens, applicuit eum sub arbore, & dixit: Hic habebis congregationem magnam, & requiem. Tunc S. Joannes Confessor Christi ibi sub arbore sedit.

4 Haec igitur mense Decembre acta sunt: in illo autem tempore, secundum consuetudinem mensis, praenimio frigore gelavit fortiter, & omnis terra illa arida facta est: arbor autem, sub qua B. Joannes quiescebat, florebat sicut lilium. Eodem vero tempore cum transissent venatores per locum illum, invenerunt beatissimum Joannem servum Dei sub arbore sedentem, & astimaverunt eum exploratorem esse: & interrogabant eum dicentes. Unde huc venisti? Tunc B. Joannes narravit eis omnia, quomodo in Italiam advenisset. Tunc admirati sunt omnes, quia tale vestimentum numquam viderant. Et dixit ad illos B. Joannes: Nolite filiioli, nolite mihi molesti esse, propter servitium Domini mei Jesu Christi in istum locum veni.

5 Attendentes autem ad arborem (arbor vero fulgebatur sicut lilium) tunc cognoverunt viri, quia Dominus erat cum illo: & nuntiaverunt hoc factum B. Joanni Episcopo Spoletanae civitatis. Et dum hoc audisset B. Joannes Episcopus, repletus est gaudio magno: & exurgens perrexit ad locum, ubi B. Joannes servus Dei Dominum deprecabatur. Et dum vidissent se invicem, praegaudio lacrymas fuderunt ad Dominum. Et inquisivit ab eo B. Joannes de omnibus his quae scripta sunt.

6 Tunc omnes qui aderant egerunt gratias Deo, Domini autem misericordia collecta multitudo populi, aedificavit ibi monasterium, & habitavit ibi cunctis diebus vitae suae: & sedit in eodem loco annis quadraginta quatuor, & requievit in pace, & depositus est cum hymnis & canticis: ubi praestant & beneficia Dei usque in hodiernum diem: cuncti ibidem illuminantur, daemones effugantur, leprosi mundantur, & fiunt ibi divina officia usque in praesentem diem, praestante Domino Jesu Christo, qui vivit & regnat in saecula. Amen.

a Membris. Signasti desuper: gloriosum & potens nomen tuum omnia verentur: MS. Spoletanum: Signasti desuper gloriosum & potens nomen tuum omnia verentur.

b MS. S. Maximini. Et ipsa die mihi eum restitueris. Ad Joannem Calo. Et eadem die mihi redditum fuerit.

c Hinc videntur duo nomina deesse & legendum, civitatem Spoletum, Umbriae metropolim, & ita legisse Rabanum & antea Bedam excusi.

d Apud Panarensem aut Panacensem vicum, pro quo urbem scripsit alii.

e Matrona dicitur ab Adone & aliis.

DE S. LACTINO ABBATE

IN HIBERNIA.

AN. DC. 1 **I** Nter eos Sanctos, qui Benchorensis monasterii a S. Abbate Congallo erecti principia illustramus, indeque ad novam coloniam deducendam missi, in patria partim, partim peregre, haustam sub tali magistro disciplina monastica formam propagarunt, S. Lactinus fuit Archadhurensis in Offertia monasterii fundator, deinde & Cluain-forsensis in Legenia Abbas, juxta quod magistro

ejus Molvano (discipulum nescio quo exerrantis calami vitio Congallus scripsit) antequam nasceretur, fuerat divinitus significatum, & a S. Dagano diu postea predictum: prout in Vita S. Molva sive Lugidii ad IV Augusti danda his verbis legitur: Aliquando S. Molva venit ad S. Daganum Abbatem salutandum: & interrogavit sanctus senex Molva S. Daganum, quis esset in loco suo

A suo post se & prædixit prophetice S. Daganus dicens: B. Lactenus sedebit in Sede tua post te, & hoc placuit S. Molva. Episcopali quoque charactere eundem insignium fuisse cum ex illius temporis usu, quo iidem fere & Abbares & Episcopi erant, cum ex Hagiologiis probabile sit: de eorumque MS. Florarium Sanctorum, Hermannus Greven in additionibus ad Usuardum, isemque Ferrarius & Cunifus scribunt: In Hibernia S. Lactini Episcopi & Confessoris: quos sequitur Dempsterus, in Menologio suo etiam Lactinum scribens.

2 Ejusdem, præter Mariani Gormani & Tamlachtense Martyrologia, etiam Calendarium Casselense meminit, atque Lactocum nominat: S. autem Eugensius consuetudine Hibernis additione Molastocum. Cuius illius inter Hibernos solennem probant qua sub finem proferimus ex Colgano: Vitam ejusdem satis prolixam existisse aliquando ex eo potest initio constare, quod in MS. nostro Dubliniensis, quod semper Lactinum scribit, proferimus: quamvis eo vix alia quam pueri tironisque miracula continentur: cui adjungemus ea qua de ipso narrat auditor Vita S. Moehadda sive Carthagi junioris ad xiv Maji: ac demum concludimus cum iis qua Colganus collegit, omittis tamen qua ipse ex S. Senani Vita descripsit: nam prout ad viii Martii diximus, fieri difficile potest, ut eorum convenientia tempora: imo moriente Senano natus fortassis nondum erat, quem quindecim annorum puerum ad Benchorensis monasterium adductum arguit S. Molva commissum esse a S. Congallo, Vita ipsius tradit: Quod si, ut dicitur S. Molva in eodem monasterio existenti S. Lactini natiuitas fuit prædicta ab Angelo post annum decimum quinquem futura duntaxat: consequens erit, illum vix majorem octogenaria obisse anno DCCXII, & annis fere viginti post Senani mortem editum esse in lucem. Vita autem initium, quod diximus, tale est.

3 Beati Lactini sanctitatis & magni meriti primum fuit iudicium, quod viro sancto, Molva nomine, sub Congalli Abbatis regula in Benchurienſi civitate degenti, Angelus apparuit, & hujus viri natiuitatem post quindecim annos futuram prædixit. Eidem quoque mirum in modum necdum existentem Lactinum deputavit socium & destinavit amicum, cujusmodi oraculum sancti viri animum vehementius exhilaravit. De eo namque fertur, quod nunquam riserit, donec S. Lactinum natum audiret. Sanctus autem Lactinus ex parentum generositate nobilitatus de regione Munsteria a fuit ortus: hæc autem regio Corcagie civitati est vicina. Pater S. Lactini Torphurus appellabatur, & mater ejus Senecha vocabatur: hic ab ipsis natiuitatis suæ primordiis, imo ante ipsam natiuitatem magnis claruit signis. Nam cum adhuc in utero esset & mater tantum pariendi præludia sentiret, lac de mammis matris ejus expressum vultuque & suffusum senem illuminavit eumque; & quam prius cæcus ille adire voluit, mirum dictum! Romam, terrarum pelagique spatii remotam, velut prope positam miraculoso fulgore radiatus aspexit. O stupenda Conditoris opera, qui matris adhuc in utero clauso tantam gratiam contulit, vel nihil adhuc meritum tanta signorum gloria sublimavit! sic Jacob adhuc in ventre matris positus est electus, sic Jeremias antequam de utero exiret, est sanctificatus. Et Joannes in Elizabeth alvo, cum sui Domini Matrem advenientem cognoscens exultaret, spiritus est afflatus.

4 Sanctus igitur Lactinus mox ut natus est, quia gemma lucida longe latere non potuit, talis miraculi claritate primum refulſit. Locus, in quo natus est, aqua vel fons, vel fluvius ibi non erat. Porro senior ille, venerabili nomine Mohemeth, qui cæcus fuerat, sed (ut jam dictum est) oculos recuperaverat, infantem parabat: & cum in promptu aquam non haberet, ma-

nus infantis tenuit, & cum ea terræ signum Crucis impreſſit, quo factò sine mora de arido terræ gremio fons largissimus exivit, de sicco cespite salientis aquæ fluctus erupit. Quod ut vidit S. Mohemeth, Deo gratias reddidit, & infantem in hac aqua, tam recenter ad ejus obsequia condita, baptizavit: postmodum parentibus nutriendum tradidit: ipse vero remeans ad patriam cum gaudio discessit. Mense hinc completo S. Lactinus ab aliquibus, prioris baptismatis vel ignaris vel non recordatis, ad B. Elpheum ductus est, denuo baptizandus. Sed S. Elpheus videns cum divina gratia plenum, jam baptismate fuisse præmeritum & agnovit: quapropter eum baptizare jure recusavit, probans Sacramentum baptismatis iterari non debere, & semel baptizatum rursus baptizari non licere. Multa vero de infantis sanctitate & meritorum ejus amplitudine vix Domini Elpheus, ut in prophetia conscius, imposterum prædixit: quibus auditis qui ferebant infantem, domum cum gaudio remearunt.

5 Fuit igitur annona Provinciæ, in qua S. Lactinus nutriebatur, aliquando vitata & in tantam amaritudinem versa, ut omnes ex ea gustantes statim infirmarentur, & tamquam si medicinalem potionem ad interiora ventris purganda sumerent, vomere cogerentur: solus Lactinus, adhuc tener infantulus, hujus amaritudinis molestiam non sentiebat, quia nihil ei noccebat. Quo comperto farinula victui Lactini deputata communiter per omnes, quos pestis læserat, est divisa; de qua modicum uniuscujusque blado cum est admixtum, panis terræ dulci saporis redditus est, & amaritudo cessavit. Alio quoque tempore matris ejus uber intumuit, & ex illo tumore vulnus acerrimum erupit: quod adeo venenatum fuit, ut ex eo putredo pestifera profluens, pectorum consumeret; sed de infantis manu signo Crucis factò tumor evanuit, & vulneris vestigium non remansit. Vaccas quoque patris morbus invaserat alia vice, & tanta strage snit armentorum, ut ex divitibus pauperes, & ex locupletibus fierent indigentes: vacca quoque candida corpore, sed capite rufa, cujus lacte S. Lactinus alebatur, eodem morbo interiit; sed sancto puero in sinu matris ad eam delato protinus revixit, & lacte ejus ceteris vaccis adhibito morbus cessavit. Hæc sunt opera quibus S. Lactini claruit infantia.

6 Decimo quinto igitur ætatis suæ anno S. Lactinus ab Angelo admonitus Congallum Benchurienſis urbis Abbatem, cujus tunc temporis opinio Religionis per totam Hiberniam creverat, adiit docendus. Erat enim Uriel Angelus ejus custodiæ semper a Deo deputatus, & omnium viarum ejus comes indivisus, ad cujus consilium suos mores disponebat: & actus quoque ejus instinctu, præfatum Abbatem magistrum sibi præ ceteris elegit ac præceptorem. Sanctus itaque Lactinus cum ad Benchuriam civitatem pervenisset, mox Congallo jubente junctus est beato viro Molva, quem sibi quondam Angelus, ut prædictum est socium præparaverat & collegam. Hoc itaque viro docente cepit psalmos dicere: in psalmis autem legendis talem observabat modum: de prima quinquagena tres psalmos in nomine Trinitatis unoquoque die legebat. Secundum in tribus diebus finierat, & tertium similiter in tribus diebus consummaverat. In hunc modum sine aliquo negligentia intervallo legens, & cum omni diligentia studium exequens, trigésimo ætatis anno scientiæ culmen attigit, ut in omnibus Scripturis peritus fuerit.

7 Præterea Benchuriz civitas noviter fundata sub B. Congallo cœperat a Fratribus edificari, murique ambitu per circuitum muniri: sed quia fidelium profectibus invidere solet hostis antiquus, quidquid Fratres edificabant in die, potestas adversaria destruebat in nocte; & diabolicæ legiones hinc inde volitantes

et in Clav.
S. Lactini Mol-
va junioris

Episcopo
dictum in
Hagiologiis

Alia mox
ex parte de
pudicis

ex parte hic
data

Partis &
pudicis

maternalis
et vix per
finitur co-
muni

et ad partem
baptizatum
fuit a terra
aliqua

B. Elpheus
magister

et infirmis
ejusdam
in

E

F
Angeli sui
moniti
etiam
ad

et Lactinus
in dicitur

magister

etiam

Sapientia domini
admiranda
sub
visu

Antes & visibiliter apparentes Sanctos infestabant; & quantum in ipsi locorum assuetorum & ab ipsis quasi hereditario jure diu possessorum habitationem prohibebant: sed pastor bonus, pastor providens, videlicet Congallus, qualiter istos repelleret & gregem suum servaret incolumem non ignorans, numerum definitum ex Fratribus instituit ad murum custodiendum. Triginta itaque Fratres unaquaque nocte prope muros excubabant, & noctis vigilias in psalmis & canticis spiritualibus & ceteris Dei laudibus transgebant, & sic laborem suum a diabolicis incursumbus inviolatum observabant. Quadam nocte S. Lactinus cum sociis suis hanc vigiliam fuisse indicat: quatuor enim socios habebat ipse quintus, & hi quinque tanta dilectionis alternæ gratia floruerant, ut eorum societas exemplo careret: unus enim lucrum singuli suum reputabant profectum, & unius incommodum per compassionem in singulos videbatur esse divisum, & sic omnem vitæ suæ cursum quo simul erant sine murmure & sine aliqua discordia perturbatione transsegerant. Istis igitur, sicut prædiximus, prænotatæ vigilie sunt indicatæ: sed S. Lactinus, qui inter eos erat junior, solus muri custodiam suscepit, & aliorum dormiendique licentiam concessit: ipse autem ad murum perrexerit, & ibi suam crucem, quam diximus auream, in muro fixam & suo colloquio velatam reliquit; & ad domum remeans illa nocte cum sociis permansit; sed mane surgens murum integrum & in nullo læsum invenit.

Cetera desiderantur.

S. Mochudda
monachus
admirabilis

Quamquam autem excellens caritatis & prudentia prærogativa & miraculorum gratia colligimus ex Vita S. Mochudda sive Carthagi; Postea S. Lacteanus Abbas misertus sancto Patri Mochuddæ & monachis ejus, cum triginta vaccis & tauro, & duobus armentariis, & duobus iusticiis & vasis ad civitatem Rathen perrexerit; & in proximo loco civitati abscondit sua, & exivit in monasterio, simulatoque dolore, quæsit lac. Statim minister indicavit Patri Mochuddæ, quod S. Lacteanus causa infirmitatis lac quæsitisset. Tunc S. Mochudda pateram repleti aqua jussit, & benedicens illud factum est lac novum, quasi nuper mulsam, & allatum est S. Lacteano. S. Lacteanus vero sciens divinitus quod factum est, benedixit illud, & iterum in aquam conversum est; & ait, lac postulavi & non aquam. Post hæc dicta & facta, Magister hospitum inter Sanctos ministrabat. S. Lacteanus dixit coram omnibus: Pater noster Carthagus bonus monachus est, sed successores ejus non facient lac de aqua; dixitque Magistro hospitum, die S. Mochuddæ, quia non manducabo in hoc loco, nisi elemosynam, quam tui fratres istius loci, suscipiet. Et promissit S. Carthagus illam suscipere. Tunc discipuli S. Lacteani vacas cum ceteris S. Mochuddæ monachis assignarunt; & S. Mochudda ad S. Lacteanum ait: Noli a quoquam vacas in hoc loco recipere, sed tamen pro timore & honore tuo suscepi. Cui ait S. Lacteanus: ab hac die abundantia semper erit rerum tempo-

rum apud tuos, & multitudo virorum religiosorum in civitate tua, in qua migrabis ad Christum, per sæculum erit; de hoc enim loco expulsus erit. Post hæc Sancti se salutantes invicem, fraternitatem inter se hic & in futuro firmaverunt:

9 *Hicubi*: Colganus autem ex compilatione Joannis Kerkested, in Bibliotheca Vaticana existente, de præcipuis Hibernia Episcopis & Abbasibus, dicit a S. Lacteano monachum fuisse resuscitatum: deinde subiungit quod C. Cummenus Connerensis in suo opusculo de specialibus prærogativis & virtutibus quorundam ex præcipuis Hibernia Sanctis indicat, ipsum strenuum extitisse propugnatorem Mumonienis, in quibusdam dissidiis ortis inter ipsos & alios quosdam Hibernia Principes; virumque continuis vigiliis & raræ carnis castigationi assuetum. In more, inquit, habuit S. Lactinus strenuus pugil; (quod non fuit exigua carnis castigatio) sine intermissione in vigiliis stare pro Mumoniorum defensione.

10 Decessit vir sanctus miraculis & virtutibus clarus anno salutis sexcentesimo vigesimo secundo, ut domestici testantur Annales. Nec solum in vita mirabilia legitur operatus; sed & post mortem ad hunc usque diem in diversis locis, & præsertim apud quemdam fontem diocesis Casseliensis ipsi sacrum, prope locum, Liosnasciath nuncupatum, ad hunc usque diem continuis infirmorum curacionibus, aliisque innumeris claret miraculis. Ut specialis patronus invocatur contra veneficia, aliasque dæmonis infestationes; ejusque meritorum intuitu, in enorgamenis, possessis, obsessis, aliave dæmonis arte infestatis curandis divina virtus mira indies, præsertim apud prædictum fontem, operatur, ut ex testibus, qui id experimento probaverunt, accepimus. Præter prædictam Ecclesiam de Achadh-ur, in diocesi Ossorienis, & aliam de Belach-abrat, extat & alia Ecclesia Lis-lachtin ex ejus nomine appellata, diocesis Ardfertenensis in Mumonia, ipsi olim dicata: ubi est cœnobium Farrum Minorum strictioris Observantia anno millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto per O Conchovarium Kierragiz Dynastam fundatam. Ejusque natalis juxta domesticos & externos Martyrologos hac XIX Martii celebratur.

a Iuxta Muskeria, sive us olim Hiberni Muskeria, Corcagienfis Comitatus pars occidua. Errori occasionem dedisse potuit, quod ipso Momentia, in qua est Muskeria, Mounster Anglis nominatur.

b Colganus ex Genealogico Sanctilogio filium facti Corporis, quo ad actuum Corpus Museum, Canaris Hibernia Regis filium, deducit; sed cum hic anno Christi CLXX dicatur obiisse; verum, inquit, ne aliqui intermedii gradus omisso sint, interque eos iste, Tachenus a Quatuor-Magistris nominatus in Annalibus: ego vero meo meo consuetudine genealogorum ceterorum levitate illustris & nota origo quæ sit, quam Torphurus pater præstare non poterat.

c M. lilius suffulsum.

d Vide simile in Vita S. Pulcherii XII Martii num. 7.

e Supple baptizare, vel ad baptismum.

f Vide idem omnino miraculum in Vita S. Patricii num. 7 Vita Tripartita.

g Rebus præmunitionem.

h Forsitan discere, quod magis cum sequentibus convenit.

i Unde patet aliquid deesse in præcedentibus: nullam enim hactenus crucem hic legitur.

DE S. LEONTIO

EPISCOPO SANTONENSI IN GALLIA.

Sæculo VI XIX
MAR.

Antiqua apud Aquitanos urbs Santonenfis est, Sede Episcopali exornata, in qua plures Sanctorum tabulis adscripti reperiuntur Episcopi, inter quos S. Leoninus sæculo Christi septimo claruit; memoratus ab Antonio Nonchiaceno Demochare, Joanne Chenu, Claudio Roberto, & Sammarthanis fra-

tribus, in Catalogis Episcoporum Santonenfis, & Sancti titulo ab illis honoratur. Hoc cum elogio in Martyrologio Gallicano exornat Sausajus: Apud Santonenfes S. Leonii Episcopi, S. Palladii successoris, Sanctorum amicitia & imitatione clari: qui cum egregius moribus Clerum informasset, templis eximii

Officium
eiusdem.

Oratio.

Effectus ad
Macutium.

A eximilis structuris exornasset, gregem sanctæ vitæ exemplis in semitas salutis deduxisset, meritis dives ad superna gaudia gloriose transmeavit. *Celebris ejusdem memoria sit in Ecclesia Santonensi, in cuius Breviario, Pilaui in officina Marnesiorum fratrum anno MDXXXVIII impresso, notatur ad XIV Kalendas Aprilis festum Leontii Episcopi Santonensis in Lectionum: quarum sex fere desumuntur ex Vita S. Maculii sive Macuti, aut Macuti, Episcopi Alethani in Britannia Armorica, danda XV Novembris: in cuius Vita nullus apparet certus character temporis, & forsamjuvandus ex tempore Vita S. Leontii, qui illum sepelivit, & interfuit Synodo Remensi sub Sonazio Episcopo habita anno DCCXIV aut sequenti, uti late deduximus lib. 4. Diatribæ nostræ de tribus Dagoberti Regibus Francorum cap. 1. Legitur etiam in ejus festo hæc Oratio. Deus qui beatum Leontium Confessorem tuum atque Pontificem in terris vita laudabili decorasti, & in cælis æterna gloria sublimasti: ejus quæsumus suffragantibus meritis vita nostra apud te commendetur. At Lectiones de Vita sunt istæ:*

1 Eodem sæculo apud Xanctonas virtutum omnium integritate conspicui fuere Macutus & Leontius, Xanctonicæ civitatis Pastor, majorum stemmate insignis; fide, pietate & caritate insignior: quod B in Episcopatu ejus gesta testantur.

2 Hic agnoscens virtutes, quibus apud suos celebris erat Macutus; ei villam quamdam non parvi

proventus ad inhabitandum, & fructus quibus cum suis cœnobitis aleretur, liberaliter donavit.

3 Donaveruntque eidem Macuto ejus villæ & pagi incolæ asellum, quod ad ligna vehenda in suum usum uteretur: quem cum lupo incautum deprehendisset ac vorasset: iussus est vorax lupo in aselli officium elicellatus ac cingulis subcinctus succedere: quod lupo volens & mansuetus quamdiu vixit præstitit.

4 Postea supplicavit Leontius Episcopo Macuto, ut secum dignaretur suam dioccesim parochiarim, ubertim ac vicatim visitare: paruit Macutus Leontio. Cumque visitando venisset in villam, cui nomen Brya, Macuti precibus puer duodennis a morte suscitatus est.

5 Postmodum, cum annos triginta tres supra centum attigisset Macutus, fati felicitibus concessit: cuius corpus reverenter pio funere honoravit Leontius, sepelivitque in æde, eidem Macuto consecrata, proxime Xanctonenfis urbis mœnia, qua occasum respiciunt.

6 Tum demum Leontius, postquam suo muneri perquam strenue satisfecit, multis annis plenus virtutibusque plenior, sentiens sibi supremum mortis instare diem, non minus hilariter, quam feliciter migravit ad Dominum, corpusque ejus in cœnobio Divi Eutropii inhumatum est.

DE SS. LANDOALDO ARCHIPRESBYTERO, AMANTIO DIACONO, ADRIANO MARTYRE, JVLIANO, VENCIANA ET ADELTRVDE,

WINTERSHOVII ET GANDAVI IN BELGIO,

Commentarius prævius.

SÆC. VIII
XIX
MART.

Cultus fœder
S. Landoal-
di.

Amantii.

Adrianus
Martyr.

Vinciana,
Adeltrudis,
& Juliani.

D Epositio S. Landoaldi celebratur XIX Martii Officio Ecclesiastico apud Gandenses, & in variis antiquis Martyrologiis: ex his MSS. Trevirensis S. Martini & Ultrajectinum S. Maria solum addunt titulum Confessoris. Presbyterum appellat Grevenus in *Anthario Usuardi*, & Archipresbyterum MS. Tornacense S. Martini. Longiora ex *Allis encomia habentur in MS. Bruxellensi S. Gudila & MS. Florario Sanctorum. Galesinius socium ei jungit his verbis: In portu Ganda S. Landoaldi Presbyteri & Amantii Diaconi, De eisdem ita legitur in bodierno Martyrologio Romano: Gandavi SS. Landoaldi Presbyteri Rom. & Amantii, qui a S. Martino Papa ad prædicandum Evangelium missi, multis post obitum sunt illustrati miraculis. De eisdem longum habent elogium Sansajus in Martyrologio Gallicano. Molanus in Additionibus ad Usuardum plures jungit socios his verbis: In portu Ganda depositio S. Landoaldi Confessoris & Archipresbyteri. Hic B. Lambertum Episcopum in pueritia nutrit, & sacris litteris erudit. Item natale sanctorum sociorum ejus Amantii Diaconi, Adriani Internuntii & reliquorum, qui cum eo quiescunt apud Gandavum in ecclesia S. Bavonis. Celebrat S. Landoaldum cum sociis, sed suppressis nominibus, Canisius in Martyrologio Germanico: at Baldinus Villotius hos expressit socios, SS. Amantium, Adrianum Martyrem & sanctas Virgines Vincianam sororem ejus & Adeltrudem. Illis adiungit S. Julianum Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii, & singulorum elogium ex *Allis potissimum adiungit. At S. Landoaldum addit, quia Romanæ Ecclesiæ Archipresbyter fuit, Cardinalem, ut**

solet S. Hieronymus Presbyter, ex vulgari judicio pingi. S. Adrianum inter Martyres Christi honorari & pingi cum baculo rurali & litteris in manibus tamquam nuntium. Præterea monet S. Adeltrudem ab aliquibus asseri esse filiam S. Bavonis, quam in *hujus Vita ad Kalendas Octobris elucidanda, tradit Theodericus Abbas ad summæ perfectionis fastigia elevarum. De hac ita habetur in MS. Florario ad diem XXV Februarii: Natale S. Angetrudis Virginis, filix S. Bavonis Confessoris. In Vita metrica S. Bavonis appellatur Agletrudis. At S. Vinciana, Soror S. Landoaldi peculiarem etiam cultum habet die undecima Septembris: uti S. Landrada Virgo, cujus sacra ossa simul Gandavum translata sunt, colitur viii Julii. Hujus Acta tunc edentur.*

2 Idem Molanus in Additionibus ad Usuardum de hisce Sanctis agit ad Kalendas Decembris his verbis: In villa Wintersho: e traslarlo Landoaldi Confessoris & sociorum, quæ facta est a S. Floreberto Episcopo Leodiensi. Meminit etiam in suo Martyrologio Canisius, sed nulla sociorum facta mentione: reliqua infra in Vita numeri 7 leguntur, ubi num. 12 dicitur aliqua Translatio tertio Nonas Martii facta SS. Landradæ, Adriani Martyris & Juliani: quam Martyrologio Gallicano inscripsit Sansajus. At celeberrima omnium elevatio celebratur XIII Junii, quo die MS. Martyrol. Tornacense S. Martini ista tradit: Gandavo castro elevatio corporis S. Landoaldi Confessoris: addit Molanus & sociorum ejus, scilicet (ut apud Canisium exprimuntur) Amantii, Adriani, Vincianæ & Landradæ. Quo etiam die apud Gandenses elevatio hæc seu translatio Officio Ecclesiastico celebratur.

3 Acta horum Sanctorum continet antiquus libellus.

Adeltrudis filia S. Bavonis?

Translatio celebratur 8 Decemb.

Memit.

13 Julii.

Alus, sed qui tempore incursumis Hungarorum circa annum DCCCCLIV per incuriam custodum conflagrasset dicitur infra num. 9 in Vita & historia Translationis, quam rogatu Abbatis & monachorum Gandensium conscripsit, aut certe publicavit Nodkerus Episcopus Leodiensis. Nam, ut in Chronico Gandensi legitur ad annum DCCCCLXXXI, S. Landoaldi & sociorum ejus miracula veraciter divulgata jussu Domini Nodkeri Pontificis eximii, sunt collecta, & per Dominum Herigerum, ejus didasculum ac Musicæ artis peritum, breviter quidem sed satis discrete ac luculento sermone sunt descripta, & ipsius Episcopi auctoritate confirmata, atque sigilli ejus impressione roborata, & VVomaro Abbati cœnobii Gandensis omnibusque fideliter sunt missa. Quæ infra in Historia Translationis a monacho Gandensi num. 14 ex altius expli-
cantur: scilicet in plena Synodo miracula de hisce Sanctis coram Episcopo fuisse probata, atque eo jubente collecta, ac per Dominum Heyngerum, ut supra diximus, descripta &c. Qui hic Heyngerus, & supra Herigerus dicitur, & alius Harigerus, videtur esse qui præmium in Gesta Pontificum Tungrensiū, Trajectensium & Leodiensium, a se edita nomine ejusdem Nodgeri Episcopi, inscripsit VVerisfrido Abbati Stabulienſi: nisi ea leguntur in veteri MS. Leodii ad S. Martinum adſervato, additurque eum non modo S. Remacii verum etiam ceterorum illius Sedis Pontificum tempora & gesta, quæ undecumque potuere corradi, collegisse. Mirans etiam in Scholiis ad Sigebertum Gemblacensem de Scrip-
toribus Ecclesiasticis cap. 137 asserit eandem Harigerum vitam S. Landoaldi ejusque translationem duobus libris scripsisse, non Nodgerum Episcopum, cui eos adſcribit Molanus. Mortuus est Harigerus Abbas Lobienſis anno MVII.

B + Sejungimus a secundo libro Appendicem, ut nos ibidem annotamus, quia ea ex Historia Translationis, quam auctore monacho Gandensi damus, excerpta est. Reperimus eam historiam in pervetusto MS. Gandensi & altero MS. cœnobii Corſenduncani prope Turnhoutum Brabantia oppidum. Habemus priorem historiam dicto MS. Gandensi subnexam hac pluri: Annotatio Nodgeri sanctæ Trajectensis Ecclesiæ Præſulis super Translatione sancti Confessoris Landoaldi Archipresbyteri sociorumque ejus. Sed hanc Nodgeri seu potius Harigeri historiam aut vitam S. Landoaldi ante conscriptam fuisse, patet ex num. XI posterioris historis ubi miracula omittuntur, quod accu-
rare in priori relatione effens narrata. In MS. codice Rubæ Vallis erant solum duo priora capita cum Appendice, ut ibidem observamus. Habemus & harum omnium compendia MSS. satis copiosa ex codicibus Corſenduncano, Rubæ Vallis & quodam tertio, cujus nomen non fuit appositum. Alia etiam compendia sunt typis excusa per Zachariam Lippelium, Franciscum Haraam, Bartholomæum Fisen Latine, Belgice per Hierbertum Rosveydum, Gallice per Jacobum Dubletium, Guillelmum Gazetium & alios. Sed præ aliis laudandū foret illud, quod in Officio Ecclesiastico apud Gandenses recitari solet, nisi aliqua menda esset infarsa.

C 5 Characteres temporum, quibus floruerunt, discussimus VI Februarii ad vitam S. Amandi, potissimum § 12, pag. 833, ubi demonstravimus S. Amandum certum iter Romanum suscepisse anno DCL ad S. Martinum Papam, quando infra in Actis dicitur iterato adivisse Romanam, tunc anno sequente impetratis privilegiis mense Januario reversus est acceptis sociis SS. Landoaldo, Amatio, Vinciana, Adeltrude aliisque septē. Hæc Bartholomæus Fisen refert ad annum DCCXIV. Verum tunc necdum præter Ecclesiæ, qui eos misit S. Martinus, solum creatus anno DCLXVII. Post compendium Vita, in MSS. Corſenduncano & Rubæ Vallis contenta, additur Denotatio defunctionis, Translationis & Elevationis annorum Domini horum Sanctorum, ac primo loco ista leguntur: Deposicio S. Landoaldi Vice-Præſulis, Archipresbyteri sanctæ

Romanæ Ecclesiæ Cardinalis apud prædictam villam DVintreshove sepulti anno Domini DCLXVI. Quæ inde excerpta recitantur in Lectionibus Officii Ecclesiastici apud Gandenses. Verum eo anno adhuc Roma degobat, & necdum creditur S. Lambertus natus, quem puerum imbutis: imo necdum natus erat Childericus, a quo postmodum Rege sumptus necessarios quotidie accipiebat: quod circa annum DCLXX factum arbitramur. Quamdiu postmodum in monasterio seu ecclesiâ VVintreshovii a se constructa vixerit, non liquet. In præscripta denotatione ista libentius acco-
ptamus: Elevatio SS. Landoaldi, Vincianæ, Amantii, Adriani & aliorum Sanctorum a S. Floreberto Trajectensi Episcopo in ecclesiâ S. Petri de VVintreshove in Kalendis Decembris solennizata anno DCCXXV. Sedie S. Floreberty ab anno DCCXXVII usque ad annum DCCXLVI, & colitur XXVI Aprilis. Adventum sanctorum Reliquiarum ad urbem Gandensem & monasterium S. Bavo-
nis, contigisse anno DCCCCLXXX die XXV Martii, earumque ibidem elevationem factam esse anno DCCCCLXXXI die XII Junii, ex Actis Translationis certo constat.

VITA

Jussu Nodgeri Episcopi Leodiensis ab Harigero scripta.

Ex variis MSS. & Surio.

PROLOGUS.

Nodgerus, quem, etsi indignum S. Mariæ Sanctique Lamberti mancipium, prædicant tamen Episcopum a VVomaro venerabili in Christo Patri & Fratribus Gandensibus, omnibusque fidelibus quocumque locorum positus, hæc oculo non obliquo lecturis, perpetuitatem vitæ ælestis. Postulare, imo exhortari facultatulam nostræ modicitatis, Patres reverendissimi, non dubitatis, ut ex mirabilibus, sæculis omnibus & gentibus prædicandis, nostrisque diebus, licet sumus indigni, nobis quidem manifestatis, vobis insuper prærogatis, in translatione scilicet S. Landoaldi Archipresbyteri & sociorum ejus revelatis, quia ex nostra elati diceceſi, vestro, præordinante Deo, cesserunt juri; debeamus, quantum ad nos usque, fama vulgante, potuit perferri, omnium imo vestræ satisfacere petitioni. Justa quidem peti-
tio & digna exhortatio, quæ juxta quemdam sapientem, & de præſentis honestatæ propositi, & de futuræ ætatis utilitate conjuncta est. Nisi enim gesta eorum, in curia prædecessorum nostrorum deperissent, nobis hodieque sufficerent. Sed quanta audivimus & cognovimus ea, & Patres nostri narraverunt nobis, ea videlicet quæ adhuc nostra tenet memoria, rogatis scripto mandanda, ne itidem & nos damnemur a posteritate subsecutura. Positis ad hæc in ancipiti, quia præſulatum apud vos omnium artium artem constat esse & credi, suspensam mentem silentium librabat, illudque poeticum animum offendens, In silvam ne ligna feras, parum quid diffidentæ importabat. Sed quia in culpa est animus, qui se non effugit umquam, diffidentæ corporis cessit, expostulatio vestra invaluit: nisi quod celeritas, quæ juxta Socratem beneficium gratius facit, plus festinare, quam res expostularer, nos compulſit. Erat namque ante nos dictum, vires, quas imperitia denegat, caritas subministrat: & quia incepto tantum opus est, cetera res expedit. Igitur adorſi sumus, ne vestram auctoritatem defugere videremur. Præſumentem enim auctoritas datur, cum credit, quem postulat, præſtare posse quod petitur: & scienti econtra parere æqualis est gloria cum impe-
rante. Si quis autem forte futurus obtrectator, obli-
quo

A quo hæc oculò non timuerit limare, & odio obscuro morfuque præsumpserit venenare; in ejus satisfactio- nem Jesum & sanctos Angelos ejus, judiciumque futu- rum testamur, nos parum hic aliud posuisse, quam quæ aut a Presbytero Saraberto (id sancte jurante, a vobisque, ut ipse reculit, fortiter & horum merita Sanctorum obestato) audivimus, aut in scripto vestro nobis delato, fideliter mandata reperimus: exceptis dumtaxat iis, quæ ex Episcopatu nostro decerpta, hinc schedulæ pro temporis ratione videbantur con- gruerenter præponenda. Valete, Datum tertiodécimo Kalend. Julii, anno Dominicæ Incarnationis nongen- tesimo octogesimo, Indictione octava, imperante Do- mino Ottone post mortem e patris anno octavo, Epi- scopatus nostri anno nono.

a *Womarus creatus Abbas Gandensis anno 965, mortuus 981. Consule Gandavum Sanderi.*

b *Hæres divinus suspensus sensus hoc modo cum suis periodi- tandem jungendus, ut ex mirabilibus... debeamus vestra- petitioni facere satis, quia ex nostra diocesi &c.*

c *Otto I Imperator mortuus est 7 Maji feria 4 ante festum Pentecostes, ex quo tempore hic annus Ottonis II appellatur octa- vus, qui tamen vido pater fuerat a Pontifice Romano coronatus sub fine 967. & sic numeratur sepe dictus annus Christi 980, Imperii ejus 13.*

LIBER I.

S. Landoaldi & Sociorum gesta, translationes miracula VVintershovii facta.

CAPUT I.

Viri Apostolici sub Francis in Belgio. Adveniens S. Landoaldi & sociorum.

a **F**RANCORUM a regnum a sui principio semper infatigabile, tunc præ ceteris sibi collimicantibus visum est florere, cum imago b Dominicæ fidei colla- passum est inclinare; & quod prius adorarat, incende- re: quod incenderat, voluit deinceps adorare. Ma- ximum autem accepit incrementum & firmum sub eo sancta Dei Ecclesia statam, cum Clotharius Rex, ju- sta successione hinc c quartus, monarchiam singula- riter trium regebat regnorum, & cum quadragesimum agebat annum, quem d Herachus Augustus, sanctæ Crucis relator quartumdecimum. Hic scepro suo nul- lius circumpositi sceptrum passus est occurrere: sed quicquid pene Gallia & Germania Regum & gentium continebat, suis habenis studuit coercere. Hic filium suum inelytum Dagobertum e Austrasiis præfecerat, ejusque dominio Germaniæ regnum conjunxerat. Quo- rum felicissimo tempore intantum exuberavit Chri- stianitatis ciculus ubique, ut penetrata aut nulla citra finitimos inveniantur hodieque Ecclesia, quæ non ali- cujus Sancti ejus temporis nobis præstendat patroci- nia. Sed ut sileamus interim de innumeris, sancti vi- ri f Eligius & Audenus Palatinis inceptabant insu- dare curis, B. g Arnulphus cum Romarico jam tunc intererat regalibus consiliis: Sanctus autem Aman- dus Aquitaniam nativitatæ suæ illustrabat auspiciis: Qui dum puer a thuc esset, patriam parentisque reli- quit, Ogiamque insulam, ad Occidentem maris Ocea- ni positam, expevit. Illic a Fratribus spiritualibus cum magno suscipitur gaudio: & quia sacras litteras didicerat, in Dei quotidie servitio majori fervebat de- siderio. Post hæc ætate quidem adultior, sed animi intentione ferventior, apud Turones S. Martini ex- petiit sepulcrum: ibique ejus interventionis oravit auxilium, ut id sibi gratiæ apponi exposcularet Do- minum, quatenus peregrinationi totius vitæ suæ sibi concedat apprehendere cursum. Ab oratione surrexit,

capitis comam sibi abscindi fecit, Clericatus adeptus D honorem, omnem in Clero gratiam, peregrinando tamen, transcendit per ordinem b. Bituricos deinceps b adit, cum B. Austrigisilo ejusque Archidiacono S. Sulpitio sanctissime conversatus, in cella a se edificata per quindecim annos arctissimæ vitæ se addixit.

2 Deinde Romam quoque regressus, & a B. Pe. Episcopus Apollinensis ad Vintershovium repedaret; tandem coactus a Rege ac Sacerdotibus, Episcopus ad prædicandum, ut tunc moris erat, est ordinatus. Circumquaque etenim Paganorum errore adhuc impendente, necesse erat tam religiosis Prin- cipibus quam Domini Sacerdotibus, alios ad verbum Domini annuntiandum, baptizandumque populum & confirmandum ordinare. Quod ut nemini forte videatur ambiguum, testis est i Taxandria, post multos hinc annos a B. k Lamberto idolorum cul- turis stirpitibus liberata. Brachbantum quoque, mul- tis erroribus gentilium irretitum; ab ejus successo- re l S. Huberto ex parte correctum. Germania etiam pene tota, noviter non solum conversa, sed etiam novis Episcopis & ecclesiis illustrata pariter & ditata. Ex iis alios novimus prædicationi usque ad obitum instruisse, alios vacantibus Episcopis aut Abbatibus post- ea subrogatos esse, alios novis Ecclesiis Episcopia nova instruisse m. Beatus vero Amandus officium susceptum strenue implevit & circumcirca positis (Vac- cejam, id est, Vasconiam & Danubium ultra pertinen- tans) verbum Domini annuntiavit, donec vires suas ad opus tam arduum videns non sufficere, Romam deliberavit iterato adire.

3 Romanum universalem Pontificatum Martinus a S. Martino ne Papa am- perat. caput. totus S. Landoaldi & sociorum. Paganam & Arelatensem. n poposcit. Destinati sunt ei plures, quorum nomina exciderunt, adiutores: inter quos S. Landoaldus Archipresbyter, Amantius Diaconus: quos etiam comita- ta sunt sanctæ femina Vinciana & Adeltrudis, cum aliis viris & mulieribus septem. Per idem fere tempus B. o Joannes, Tungrensem & Trajectensem feliciter regens Pontificatum, mortem occubuit. p Dagobertus vero Rex, qui patre defuncto rerum potitus auspi- cabiliter successerat, B. Amandum evocavit, eum- que Trajectensem Cathedralæ præsidere fecit. Qui per triennium vicos & castra, verbum vitæ annuntiando, circuevit: sed nil se proficere cernens, Sacerdotes in- super q & Levitas insultare sibi dolens, ad alia deinceps F loca demigravit. Incompertum est deinde, quanta temporis intercapedine plebs Trajectensem fuerit us- que q ad B. Remacum sine pastoralis benedictione, 9 nisi quod fama ad nos usque perferente accepimus, B. Landoaldum illic remansisse, & per novem annos vices Pontificis administrasse.

4 Cui opinioni illud nos facile fecit accedere, quia refertur idem B. Landoaldus, specialem Patronum nostrum r, Sanctum, scilicet Lambertum, prima pueritia nutritum. Propter quod & illustis vir Aper, ejusdem pueri pater, prædium vocabulo s VVintershovum, super Archa fluvium positum, eidem ad in- habitandum & ecclesiam construendam perpetuo ju- re concessit, & eundem puerum, divinis dogmati- bus imbuendum, cum eo manere constituit. Ubi dum artifices operi insistent, & aquam, utpote de pa- ludibus turbidam, fastidiunt, B. Landoaldus cum puero Lamberto, invocato Christi nomine, cum Crucis protensione fontem limpidissimum baculi im- pressionem omnium visibus fecit bullire, qui fidem di- ctis præbet usque hodie.

5 Alio itidem tempore cum usui necessario ignis deesse videretur, accitus a viro sancto puer, ignem inferre

Episcopus Apollinensis ad Vintershovium

i k

l

E

m

a S. Martino ne Papa am- perat. caput. totus S. Landoaldi & sociorum. Paganam & Arelatensem.

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

CAPUT II

Varia Translationes VVintershovii facta.

A inferre jubetur. Cæpit idem imperio reniti, & cur statim jubenti non satisfecerit, palam fateri. Vas, inquit, Domine, quo ignis opportune importetur, deesse vides, & quo hunc modo inferri jubes? Promptus quidem tibi obtemperare mihi est animus: sed ut voris tuis contraria videar, ipse vasis cogit defectus. At pius Pater, ubi hesitantis pueri animum persensit; Placetne, inquit, fili patrem: iustioni moram fieri, cum ea, qua te geris, veste ignis facis commode queat inferri? Qua, puer motus increpatione, cum præterea obedientia exemplo congeretur, imperio Patris sane obtemperat, pauloque progressus, ignem requirere properat. Quo tandem invento, nil adesse videns, quo eum opportunius ferret, gremium prunis ardentibus laxat, easque nihil cunctatus infra collocat, & ita veste illasa ad Patrem usque deportat. Tunc vir sanctus novitatem miraculi secum altius considerare, felicisque pueri meritum perfectorum etiam non dubitat virtutibus comparare: quo quidem ardens elementum naturam suam vel ostendere timuit vel omnino coactum est occultare. At ubi ad populares aures recens adhuc miraculum accessit, tum omnium ore puer extollitur, tum etiam res divinitus gesta cum obedientis merito, jubentis imperio asseribitur. Itaque ex utriusque sanctitate, virtus eadem acta creditur. Operabatur & alia multa per eorum meritum illic Christus miracula.

a Regni Francorum principium & progressum cum accurato calculo Regum deduximus 1 Februarii ad Vitam S. Sigeberti Regis.

b Chlothar 1 baptizatus anno 494.

c Intermediis Chlotharii 1 & Childerici, successit huius filius, Chlotharius 11 monarcha factus anno 613.

d Heraclius, Ptoea 27 Martii anni 610 occiso, factus est Imperator, adeoque 24 annos regni ejus & 40 Chlotharii cadunt in annum 623.

e Annus regni ejus 38, Christi 621, aut, ut alii, sequens.

f Summi duo simul Episcopi ordinati 4 Maji anno 646. Constat Eligii Novebracensis 1 Decemb. & Audouini Rotomagensis 24 Augusti.

g Est hic S. Arnulphus ex Episcopo Metensi eremi Vosagi incolatus, & colitur 8 Julii. At Romanicus Ab. Luxoviensis 8 Decemb. sed hic in aula Theoberti Regis diu ante viat.

h Ad Vitam S. Amandi lato omnia deduximus 6. Febru. & corrigimus errores Nodgeri & aliorum. Cæterum, S. Austregisilius 20 Maji & S. Sulpitius 17 Janu.

i De fin & amplitudine Taxandriae lato regimus libro: Distributa nostra de Episcopis Trajectensibus cap. 2.

k Colitur S. Leodegarius 17 Septemb.

l S. Hubertus eodem Trajecto Leodium translatus, & resumptum est nomen Episcopatus Tungrensis, ut alibi ostendimus: de S. Huberto agimus 3 Novemb.

m Hæc ex Actis S. Amandi contralla. Consulo cap. 4. & 5 & ad ea nostras notas, uti & Commentarium prævium.

n Theodorus hic ingens Chronologicum est, & ad Vitam S. Amandi explicatum. Est tertium iter Romanum post reliquum Episcopatum Trajectensem anno 650 assumptum, quando S. Martini erat Pontifex Romanus.

o S. Joannes Agnus jam annis aliquot ante mortuus, scilicet anno 646 die 23 Julii.

p Dagobertus jam ante anno 644 19 Januarii e vivis decesserat, tribus scilicet annis an equum S. Martini crearetur Papa. Fuit S. Amandus Episcopus Trajectensis regnante apud Austrasios S. Sigeberto.

q Uno errore postea plures sequuntur, S. Amandi immediate successit S. Remacius, ut clare demonstratur ad titulum Vitam.

r Non meminimus huius institutionis antiquiores Vita S. Lamberti scriptores, Godescalcus & Stephanus Episcopus Leodiensis: a qua dicuntur referri, pro certo postmodum affirmant Nicolai Canonici & Reneri monachi in huius Vita. Diximus qd. Vitam S. Amandi pag. 333 sub finem, non videri S. Lambertum natum esse ante annum 650, & Episcopum esse consecratum anno 677, ac potuisse S. Landoaldum numerari inter viros sapientes, a quibus tradunt Godescalcus & Stephanus, S. Lambertum sacris litteris edoctum.

s VVintershovum, in lege Salica ibi lata legitur etiam VVindohaim seu VVidohaim; etiamnum pagus inter civitates Tungre & Hasletum, aliquantum ab omne diffusus. D. scribitur sequentia Nicolai, Reinerus, Aegidius absque mentione fluvii.

6 Q uorum rumore Childericus Rex, tunc b Sedem habens apud e Trajectum, tactus compunctione, sumptus necessarios mittebat ei quotidie. Sed quadam vice Adrianus quidam, ejusdem beati viri ad Regem Internuntius, nimia auri & argenti pondera deportare creditus, a latronibus est interceptus, & in medio via loco Villari martyrium adeptus. Beatus vero Landoaldus, cursum vite præsentis explens, in senectute bona repausationem indeptus, hominem exiit, braviu coronæ perennis accepit, sepultus in Ecclesia, quam ipse ædificaverat, & in honore B. Petri per Calendas Decembris dedicaverat. Decessit autem quarto decimo Calendas Aprilis. Sed & comites peregrinationis ejus, supra denominati, suis, prout Christo libuit, temporibus ab hac luce evocati, circa eum sunt in eadem ecclesia tumulati. Solus beatus nomine & merito Amantius Diaconus in eadem cum ipso theca, quia E ejus, ut fama fert, in baptismo filius extiterat, sepeliri est contentus.

7 Plurimis deinde elapsis annorum curriculis, S. Florebertus, tertio loco post S. Lambertum regens Trajectense vel Leodiense Episcopium, audita illic multitudine signorum, monitus pariter responsis visionum, eos illinc cum digna reverentia transtulit, & eorum tumbas pro possibilitate sua decorari mandavit. Facta est autem hæc translatio Calend. Decembris, quo & dedicationem ejusdem Ecclesiæ supra diximus memoratam. Manu vero honor, cultus & reverentia circa Sanctorum corpora; quoadusque essera gens Normannorum, sedibus suis non contenta, totam pene Galliam perturbavit: & timore eruptionis eorum, ne Sanctorum violarentur busta, terræ sunt a fidelibus remandata. Huic repositioni interfuit quidam Frangerus, homo nostra ætate senissimus, qui & ante infestationem e Paganorum novem annis villa ejusdem extiterat procurator & villicus. Hildebrandus quoque Presbyter, quem propria manu ante paucos annos tumulavit Sarabertus aq. Presbyter, hujus notitiæ relator fidelissimus, qui & hæc præmisimus, ab eodem Frangero commemorabatur multis attestantibus se audisse, & libellum de vita eorum pariter vidisse (quem quia antiquaria manu commemorat scriptum, & a stillicidio ceræ pene infusum, lectorem ejus non ignoramus fuisse perarum) ac vero quæ hæcenus paucis perstrinximus verbis, illinc se delibasse, nuperrime vero incuriosone f Hungrorum, propter incuriam custodem, cum aliis rebus eundem libellum deslagasse; Sed hæc hæcenus.

8 Post Nortmannicam autem repulsionem, primus quidam nomine Tietboldus, locum prælibatum, ubi corpora Sanctorum erant reposita, a Comite Flandrensi, Abbatem g sancti Confessoris Christi Bavonis tenente, accepit jure beneficii; post eum Adelgandus. Qui potius cogitantes quæ sunt mundi quam quæ sunt Domini, aliquem reverentiæ cultum Sanctorum parvipenderunt reliquum esse honori: quo circa paulatim haberi coepit contemptui. Ut vero Aper, nostra ætati finitimus, cum filius locum ipsum precario sortitus est, jam ipsius Dei timore postposito, ecclesia ipsa non tantum Sancti honore condebato, verum suo omnino vacuata est ornamento. Wandoldus deinceps in dominio ejusdem successit villæ, ubi & accepit locum sepulture: pro cujus tumulatione, filius deinde ejus h Lambertus, cordis tactus est devotione, ut locum hunc deberet excolere, patierque miraculo-

AUCTO-
RE HARL-
GER.
divinae pui-
tatis affi-
ctus erat

A colorum, quæ illic fiebant, suspensus admonitione. Namque Domino pradium ipsum sibi tunc vendicante, a vicinis, præeuntibus inimicitiis quibusdam, dis-
fidente familia ipsius villæ telas & alias vestes, ad Ec-
clesiam confugium faciens, super Sanctorum tumbas
abiecit, Presbyter contra Sarabertus exinde ea detur-
bavit. Sed ille iterum a familia reportatis ibidem, &
Presbytero deterrito, ne ulterius resisteret eis, nox su-
pervenit, & familia ipsa dormitum se circum locavit.
Mane expergefacti, vident insperato & sine sua læsione
telas & quæ deposuerant, ambusta esse.

in phylacte-
rio S. Lan-
doaldi præ-
sentis præ-
sentis

9 Est præterea phylacterium, quod vere dicitur S.
Landoaldi fuisse proprium, in quo qui perjurare præsu-
mit, non impunitus abscedit. Familia plus duodecim
virorum ac mulierum, Witgeri & Lamberti Fratrum sa-
cramento, ne aufugerent, in eo phylacterio est obstri-
cta: quod irritum ducens, insuper & thesaurum in ea-
dem ecclesia dominorum suorum reconditum violando
auferens, aufugit: sed mane circumcirca a persequen-
tibus frustra requisita, & a revertentibus sub arbore
prope ecclesiam dormiens, salvo thesauro est reinven-
ta. Alius quidam, quodam flagitio vere impetius, in
eodem perjuravit; eademque nocte cum domo & unico
filio miser deflagravit. Alia quoque miracula illic fieri
contigit, quæ nunc dicere superfedeo.

Elucidat
Sanctorum
scripta.

10 Quapropter idem Lantso venerabilem virum an-
tecessorem nostrum, Dominum scilicet Euraclum, sup-
plex adiit rogans, ut aut per se, aut per Vicarios suos
Sanctorum corpora transferrentur, & unde ante Nort-
mannicam depositi erant infestationem, relevarentur.
Sapius postulando hæc iterans, tandem impetravit:
& Bono Archidiaconus cum duobus Archipresbyteris,
fidelibus utiq; viris, Thierboldo & Udhone, sed &
cum aliis ex monasteriis, Sancti scilicet Trudonis, &
Bellix, & Tungris, illuc advenerunt, & cum litania
solenni ex tumulis, quibus negligenter nimis squal-
ebant, extulerunt. Invenierunt autem plures thecas:
sed una erat, in qua S. Landoaldus Archipresbyter &
Diaconus suus pariter tegebantur Amanius. Aderat
& lapis ad capita eorum, nominibus ipsorum incul-
peus. Aliæ continebant SS. Adelcrudem & Vincianam,
quod indicabat crucicula quædam argentea, pectori
S. Vincianæ superinventa. His reiectis pariter & rela-
tis, dum Sanctorum corpora vino simul & aqua di-
luerentur, avicula quædam perfensitram feretro San-
ctorum illapsa, simul & importune aliquoties eis,
qui huic officio intererant, immersa, aliquoties in de-
fossam devolans, quo corpora Sanctorum erant ela-
ta, omnibus adstantibus & hæc videntibus miraculum
incussit pariter & horrorem. Nam & colore pulcritu-
dinis erat diversæ, sed antehac inviso; & stridore vo-
cis quidem dulcissimæ, sed inaudito. Quæ licet ab ad-
stantibus posset comprehendi, a nemine præsumpta est
temerari. Quæ quasi quibusdam plausibus lætitiæ &
vocis sibilatione hac illac circumvolans, & iterum se-
retro Sanctorum insidens, non desistit ab incepto, do-
nec omnia competenti consummarentur officio.

levante
avocato ad
fuerunt
cum viderent
10.

Casa illa
munda

11 Eadem die circa quedam de villa Hasbina, quæ
erat in vicinia, vulgante fama, quod Sanctorum effe-
rentur corpora, accurrit celeriter cum candela. Biduum
deinde sustinens, & Sanctorum parrocinia indefinenter
exposcens, tertia die recessit clare videns.

Episcopus
Landoaldi

12 Sequenti igitur anno uxor jam dicti Lantsonis,
nomine Sieburgis, morbo sic Intercurtis laborabat,
cruraque ejus cum pedibus ita intumuerant, ut pe-
ne per totum annum nec saltem ecclesiam, nisi sella
gestatoria eveheretur, intraverit, nec toto viri nec
convivio participata sit, edulium omne fastidierit, po-
tum excepta aqua universum execrata sit. Hæc in-
tempestæ cujusdam noctis visione subita semivigilans
corripitur, atque in hæc verba monetur: Cum Do-

minos Dominaeque nostras extuleris, cur & nos fideles D
corum in luto delitescere sinis? Ego quippe sum Lan-
drada, Adrianus Martyr & Julianus ipsi quoque sunt
de societate nostra. Hanc visionem illa viro intimavit,
& ut aut Episcopus aut auctoritas Episcopi ad subleva-
tionem eorum invitaretur, rogavit. Ille præterito an-
no ita in elevatione ceterorum questus est opsonatum,
ut ei per manus hæc inceptare nimis videatur arduum.
Post dies aliquot, apparente iterum eadem visione, ab
eadem qua prius sanctimoniali secundum effigiem de
negligentia corripitur, de contemptu confunditur. Ee
quæ, inquit, tot & tanta in medicos expendisti, nec
curari meruisti, si nos ex luto efferres, jam sanari me-
ruisses. Et ubi, inquit illa, vos inveniemus? Sella
tua, qua ad ecclesiam gestaris, inquit, nostra irreve-
renter deprimit busta: arca autem retro posita, nimium
est nobis onerosa. Et si causaris, quod Episcopum aut
ejus Vicarios non meritis, e vicino Sarabertum saltem
Presbyterum habes, & alios ad id perficiendum viros
fideles. Mane itaque quid super his factu opus esset de-
liberanti, adest quædam ex gynæceo ejus puella, cum
eadem visione referens se monitam per hæc eadem signa,
ea nunc in villa Guodenghove habitabat. Sieburgis
autem Domina ejus, cui hæc demonstrabantur, a cu-
jusque ore jurantis hæc & obtestantis nos illa decerp-
imus, adhuc vivit: Vivit, inquam, & præsentis luce
sana & incolumis vescitur: nobilis persona, domus
ampla, rem fideliter quærentes scire non finit latere.
Quæ cum omni festinatione mittens Presbyteros, qui
hæc explerent, accersere; interim ipsa pro obtentu re-
cuperandæ salutis non passa quiescere, fecit se ferri ad
ecclesiam, & interim a loco denominato paulatim ege-
rere terram. Et vix semipedem terræ eruerunt, & ecce
Sanctorum cisternæ in ipsa pene superficiei appare-
bant. Adveniunt & Presbyteri quicumque fuerant
evocati & reiectis Sanctorum sepulcris, reperiunt no-
mina eorum exprompta in Breviculis. Et dum quæque
digna translatione adimplent pro posse, ipsa jam dicta
matrona, quæ operi insisteret attentius, subito con-
versa, rivos veneni & putredinis fanicæ ad sextarii
mensuram videt excurrere sibi ex cruribus. Quæ ad-
mirata & de recepta sospitare hilarior reddita, domum
pedes rediit, convivium hospitibus & domesticis opu-
lenter apparavit, ipsa interledit, nec edulium aliquod
fastidians, nec vini potionem vel alterius sortitionis
jam adhorrens. Fere autem fama multorum & ante
nos & impræsentiarum, hanc beatam, dum sanctimo-
nialibus Bellix positis Præfecta, suavissimos supernæ
contemplationis carperet fructus, sacratissimam vir-
ginem præclaræque nobilitatis / Amelbergam sanctis
instituisse moribus studiisque. Facta est vero hæc
translatio tertio Nonas Martii

in visione de
vires San-
ctum con-
pocibus ele-
vando ad-
monens.

in cruce de-
voti.

& fides
sancti.

a Childericus incepit puer regnare cum Imnechilda vidua
Sieberti patris ab anno 664, factus monarcha anno 676, occisus
anno 679.

b Extant diplomata Childerici signata Trajetti: ubi vide-
tur sepe fuisse. Sedes ejus & aliorum Regum Austrasorum po-
tissimum fuit urbs Metensis.

c Distat Trajetti VVinteshovium 30 circiter millibus pas-
suum.

d Intelligi videtur irruptio facta anno 881, quando devastata
& incensa leguntur in Annalibus Fuldenfis, Trajectum, Leo-
dium, Tungrî, pagus Hasbanicus & viciniora.

e MS. Rubra-vallis, Hungarorum.

f Hungari anno 954 Hasbaniam flamma & rapinis vastave-
runt, evocati a Conrado Duce Lotharingia, ut Fradoardus,
Siebertus & alii testantur.

g Dispersi per Normannicam irruptionem monachi, quando
Elias Abbas Landuani anno 997 obiit, ibidem in ecclesia S. Vin-
centii sepultus. Monachi postmodum congregavit S. Gerardus
Abbas Broniensis, & monasterium reedificavit circa an. 940.

h Infra & in superiore relatione Lantso dicitur.

i Euraclius, in MS. Gandensî, apud Surium Eurapius, in MS. Braccini
Rub. Val Everardus, Anselmus in Gestis Pontificum Lotharingum Ep. Lotharii,
apud

A apud Chateaufort cap. 47 de eo agit & Eraclum vocat fœd. ut alia MSS. habent Everacum & Eraclum. Sedis ab anno 959 ad an. 970. Dicitur in Officio Ecclesiastico Gandensium Landoaldi vitam & Translationem iusto libro descripsisse, quod alibi non legitur.

k Belisla, alii Bilsena, Oppidum VVintershovii 3 millibus passuum distans, habet amplissimum Virginum Canonicarum monasterium.

l Colitur S. Amelberga 10 Julii.

m Inferretur, his Vita S. Landrada in MS. Gandens.

CAPUT III

Miracula VVintershovii patrata.

13. **I**llud quoque in memorabili Sanctorum clarificatione miraculum minime remur silendum, quod perinde stupenda sui novitate constat magnificum. Præfato quippe Lantfoni cum basilica vel fundus sacratissimæ quietis prædictorum Sanctorum post nonnullos forte successisset, bene sibi conficius determinato rationis tenore (nam in eum constituto chirographi finem statuerat possidendi) successuram sibi stirpis suæ progeniem prælibato fore privandam prædio, consulte sibi prospicere deliberavit, eo animo, ut rurali privatus fundo, Sanctorum saltem pignorum non fraudaretur solatio. Expetens enim ejusdem diæceseos magnificentiam Pontificis, tantæ illi suæ devotionis intimavit arcanum. Cujus illico benedictione insignitus & auctoritate roboratus, pretiosarum gazarum adiit repositorium, deligens ex sacris corporibus, quas æstimavit, portionculas. Ecce autem in ipso præcipuo Paschalis festi gaudio, submissis bajulorum cervicibus, impendiosum invadunt laborem itineris, & ad fores usque ædis sacratæ properantes perveniunt. Verum mirabile dictu, neququam vel ipsas transgredi prævalentes, repentinis inopinate defixi passibus hæserunt: omni tamen annisu multa diu frustra moliti, tandem divina potentia se intelligunt arceri: sicque inviti, pudoris sui cessere difficultati. Porro illustri Lantfo a proposito nequaquam destituitur. Verum diem ipsam noctemque contiguam elemosynarum largitionibus crebrisque precum continuans obsecrationibus, sequenti rursus die frustratur, ut prius: imo perendinatis totius hebdomadæ diebus quotidie eisdem conatus consimilis sequitur liminaris obstaculi repulsus. Hac ergo, quia minus successerat, octava itidem lucis aurora, alia non cunctatus aggreditur via. Licet enim tot antea fufis nequaquam profecisset orationibus, tunc omni virtutis conamine præcordialia accumulans vota, plurimæque spondens obsequia, delegavit ad ipsam quietis eorum basilicam, nonam frugum suarum portionem, quia decimam alterius constaret esse Ecclesiæ. Ei vero loco, cui devotionis suæ inferre satagebat fructum, non modicum cum aliis xeniorum impensis, hæreditatis suæ largitus est possessionem. Sicque tandem Sanctorum obtentu, benignum misericordis Dei meruit respectum, votique compos ac spe potius optabili, vilipendit pristinæ difficultatis dispendia, magnifica Domini miseratione adeptus desiderii sui lucra.

14. Subenmenha nomen est fundi, unde quidam, Manimius nomine, contractus omni nervorum virtute, nec manum gratia cibi sumendi poterat ad os ducere, nec nisi alio subvehente ad necessaria saltem naturæ procedere. Is carpento quidem ad Sanctorum patrocina est proventus: sed eis salutem plenissimam impartientibus, domum rediit pedes & sanus. In villa Levva, Huberto cuidam primario ab Leodiensi Episcopo beneficiato, erat mulier, Geyla vocabulo, sed legionario plena dæmonio, quod deinde paruit: nam ducta a cognatis per diversa virorum Dei cœnobias, scilicet SS. Gervasii, Lamberti, Trudonis, Gertrudis, cum nusquam posset curari, præsentatur jam

Tom. II. Mart.

desperata eo loci; quia Sanctos noviter mirificandos D spectabat de hoste plenior laus triumphi. Quæ in cupa fonte benedictio redundante deposita, mox nomen B. Landoaldi terribiliter cepit inclamare, & magnum ab ore muscarum examen emittere: quæ mediante hebdomada paschali, meruit emundari.

15. Mulier alia, S. Bavonis ancilla, Andresburgi eatenus commorata, pro neglecto per annos censu, oculorum visu est multata. Quarto jam anno excitati succumbens, decetero emendationem pollicens, candelam Sanctorum luminariis attulit, censum neglectum retulit, illuminata illico sana recessit. Zuleva dicitur & alia villa: illic quædam mulier sex annorum curriculo patiebatur hydropis morbum. Videt in visu nocturno se illuc adduci cum oblatione, & recepta regredi sospitate. Quod evigilans continuo explevit, in plaustrum illo se deduci mandavit: & postquam sanitatem recuperavit, a Domino suo Hildrado tradite Sanctorum juri, deinde recessit.

16. Quidam, Hildico nomine, omni dissipatis actione, silvam ecclesiasticam sæpius extirpans, increpatus tandem quadam die per nomen Sanctorum, ut saltem desisteret, cum monitores insuper suos cum Sanctis, verbis vilibus annullaret; progressus sequenti die, ut itidem faceret, sagum cum securi illico superbus conscendit, & continuo inverso cadens collo, guttur liquidum, quod blasphemiam spiraverat, elisit, sicque pessimam vitam digna morte finivit. Presbyter Sarabertus equum, furtim nocte quadam latronibus subripiuntibus, perdidit: mane comperto ad norum prædium cucurrit, candelam facere maturat: quam ut Sanctis attulit, & precum suarum vota deprompsit, reversum equum foribus adstantem reperit.

17. Sic ergo copiosa, quæ per eorum merita Dominus dignatus est operari miracula, nos segnis tenacitate silentii perhorrescentes succingere, res quidem memorabiles, tamen paullo diffusa prolixitate signavimus. Præsentem vero tempore nihilominus apud nos gesta suppetunt adhuc perplura, quæ nostra itidem mandantes roboranda auctoritate, petitis huic quam breviter inseri schedæ. Nos autem respirationi legitimum vel auditorum consulentes affectui, neve magni Domini magnifica in angustum cogantur benedictio, dilatis sequentibus, sermonem istum isto claudendum sine judicavimus, ut viribus interim per silentium recreatis, quæ restant, quoniam proprio indigere volumine pernoscentur, alio rursus initio commodius & insignius præstentur.

a Totum hoc caput desit in MS. Rubra Vallis, ut & sequenti libri 2.

b Levva seu Leuvva oppidum Brabantia in confiniis agri Leodiensis 4 millibus passuum Trudonopoli distat. Apud Juvium legitur Lena.

LIBER II.

Translatio Reliquiarum Gandavum.

Relaturi mira Domini cunctipotentis opera, quibus dilectum sui nominis Confessorem B. Landoaldum sociosque ejus nostris in temporibus mirifice dignatus est propalare, dignum remur nec superfluum memorabilem translationis eorumdem Sanctorum præmittere jucunditatem, per quam & ipsorum signorum enituerunt nonnulla, & locus vester vel regio dignationis eorum meruit feliciter insigniri præsentia. Igitur emenso dierum curriculo, cum inexplicabilis ævi mortalis ita exigeret determinatio, præfatus illustris Lantfo, determinatus videlicet præmemorati possessor fundi, cunctis viventibus commune debitum sol-

D 2 vit,

A vit, prolisq; suæ successionem ejusdem possessionis hereditate destituit. Imperialis autem serenitatis moderante clementia (quæ laudabili devotionis voto, suaprenatura benevolam induxit animum, servorum Dei vilitatibus impendio prospicere) eadem possessio, absque refragationis obstaculo, vestra potestatis relegata cessit ditioni, Prælatorum scilicet sanctorum prælecti Christi militis egregii Confessoris Bavonis.

V Igitur quia sapiens semper agit sapienter, vestro restitutam juri sagaci perlustrantes industria, altiori intellectus consilio, honorabile depositum ejus ipsam præponderare omnimodo, nec tam pretiosi thesauri thecam eo loci tantillo oculendam modio. Super quare tratinata inter vos diu mutæ collationis deliberatione, ad stipulante præterea Archipræfulem & Antistitem prudentiumque virorum convenientia, ad vestri, præpollentioris videlicet, eminentiam loci Sanctorum cinerum transferri decrevistis pignora. Sed inter iter agendum, dum videlicet sanctæ devotionis tandem celebraretur executio, Sanctorumque preciosissimæ per non modicam itineris intercapedinem transferrentur

B reliquis, contigit, ut par erat, plurimos finitimum tam felicis opinionis occupari rumore.

3 Inter nonnullos itaque auditorum comperit hæc, languida quædam, quæ ægreditur depresso pondere, sæculi detinebatur strato, ut non diebus jam numerosis ab eo, nisi bajulata, exurgeret. Sed cum hac optabili auditi rumoris jucunditate in spem bonam pariter erigitur, de destituta salutis recuperatione per Sanctorum opitulationem fiducialiter certioratur. Unde non cunctata, per unanimum sibi collateralem, apparatus candelæ munusculum Sanctorum meritis & præsentia precatur celeriter exhiberi. Assensit ille fideliter, sanctumque fidei aggrediens officium implere maturavit. Ecce autem, dictu mirabile, repentinum Sanctorum suffragium derelicta conjux experitur infirma. Evestigio namque dirigit, qui præmissum a Sanctorum accessu removerent maritum, utpote ipsa mox secutura, Sanctorumque præsentiam expetitura, & per semet quæ mittebat oblatura. Sed inhibente loci vel temporis angustia, ne Sanctorum moraretur profectio, lator munusculi Sanctorum se misericordie præsentia submissus intulit, coramque ipsis omnium qui aderant notitiæ in uxore exhibita pietatis eorum opera, ad laudem & gloriam cunctipotentis Domini, protestatus & professus est.

4 Præterea quoniam profectiois conducebat competentia, locata navis cum mercenariis jucundæ Sanctorum devectioni instituitur famulari. Ecce autem unus remis applicitorum, cui quoddam acciderat haud longe infortunium, rei familiaris dispendio stimulat, susceptoque labore obsaturatus, ante destinatum itineris expensum, tam sancto infelix sese subripere præsumpsit officio. Sed quia non contemnenda, nec utilitati privata substituenda Sanctorum feretra fuerint, absque moroso perensit interstitio. Ultronæus namque & inexorabilis electorum Dei avulsus ministerio, non modo deliberatæ non profuit utilitati, imo dignam non sponte passus est redargutionem. Discedens itaque non spatiosa peragrat itinera, neque desiderata expetit spatia: verum mentis alienatus integritate, pristino quoque membrorum frustratus vigore, vix proximæ sibi citius oblata vicinæ septem cum gressibus offendens commigrat, ibique stupidus decipitur. Quin etiam superantem nihilominus instantis diei particulam, totumque sequentis noctis excursum debita impendens ultioni, hærebatur attonitus. Attritus ergo aliquamdiu tanto correptionis verbera, tandemque pio Sanctorum quos vilipenderat obtentu, benigno misericordis Dei visitatus respectu, ipse reatus sui medullitus intelligit offen-

sam. Mox igitur ut fenestratum mentis penetrabile sera D licet transegit penitentia, consopito pariter corpori desides reviguerunt vires: posthabitisque pristina intentionis mordacibus curis, solo vero Sanctorum, pridem neglecto, nunc inhiante flagrans obsequio, emensa retrorsum festinis passibus remetitur itinera, ut tandem lætabundus eorum sese inferret præsentia. Cujus nimirum recentis castigatio verberis, veræque conversio penitudinis, velocia [vestigia] reddiderant: nec requievit, donec voti compos optabilis, gloriosa Sanctorum præsentia consequeretur merita, coramque ipsis & multorum frequentia experiam in se protestatus est castigationem & clementiam.

5 Ipso autem die, id est, octavo Calendas Aprilis, quo in monasterium præfatum cum reliquis eisdem est intratum, mulier quædam, a Lenekin nomine, prævenit, lumen diu amissum recepit Idibus Aprilis, b feria tertia scilicet hebdomadæ paschalis. Puella quædam cæca de villa c Otholca advenit, nomine Teudsmudis, c Vespertinam synaxim Fratribus celebrantibus sustinens, rediit clare videns, nec vix ducem ulterius quærens.

6 In ipsa villa fuit & altera, intra annos infantia ita debilitata, ut ante annum nec pedibus incedere, nec saltem a lecto quiverit surgere. Hanc mater, supradictis virtutibus excita, primo mane inter brachia sub divo sustulit, pro ejus recuperatione votum Sanctis fecit, scilicet illo se cum sobole venturam, oblationem pariter devotam secum delaturam. Quod ut explevit, puella paulatim subrigens sese in pedes, stetit, convaleuit, ambulare cepit, & abiit. Ibidem extitit & alia, Levvich vocitata, itidem omni corporis virtute invalida, ea cum jam pene desperasset de vita, audita signorum, quæ illic fiebant, fama, cereum Sanctorum luminariis devovit. Mox ut illuc destinavit, valentia totius corporis statim reintegrari meruit. d Wechtre nomen villæ est, Riberta erat illic mulier nuncupata, variis passionibus detenta & pene omni membrorum officio destituta: ad horum memoriam devota accessit, aliquantis diebus demorari instituit, sanitatem consecuta recessit.

7 Mulier præterea quædam xiii Calend. Maji pro filio rogatura venit. Huic filius domi relictus erat, nomine Adelgerus, non solum lumine oculorum destitutus, sed & capitis & corporis rheumatis motu gibbosus totus. Mater pro ejus recuperatione oravit, votum fecit: timore filii, quem desperatum reliquit, citius rediit: ut domum remeavit, filium videntem reperit, & certa incolomitate gaudentem læta recepit. Post hæc sub die septimodecimo Calend. Junii, advenit ancilla, Egerin vocata, albedinem vel lipitudinem in oculis per annos multos perpessa: quæ Sanctorum meritis sospitatem indepta, sine ductore gaudens & exultans remeavit ad propria.

8 Deinceps quinto Calend. Junii mulier de villa Rothen, pauperula, Adalmudis vocitata, dum ex infirmitate nimia facta fuisset cæca, audita Sanctorum fama, ad eorum desiderabat pervenire patrocina: sed dum inflatis cruribus vix reperet, & a suis præ paupertate illo deduci neglecta esset, & hac desperatione nimis tabesceret, nocte superveniente se sopori indulgit, S. Landoaldum & Vincianam habitu splendidissimo incensis cereis adstantes sibi cognovit: evigilans, reintegrationem totius corporis adesse sibi persensit, dolorem totius infirmitatis recessisse didicit: in crastinum de illuminatione jam certa, de reliqua sanitate non dubia, per se cum aliis admiratoribus multis Sanctorum limina tentavit invisere, gratiarum actiones pro posse non cessavit impendere. In crastinum, id est, quarto Calend. Junii, quædam femina Fræthunara, & ipsa cæca, Sanctorum limina orationis gratia, causa salutis expetendæ, adibat: sed in ipsa via necdum illuc pervenerat, & ecce pristina sanitate

A nitate recepta, incedens gaudet.

f 9 Sequenti demum die sancto Pentecostes, quod est
secundo Calend. Junii, quidam Theodoricus, nervis
totius corporis per annos multos contractus, multis
veridicis testibus coram adstantibus, omnino sospi-
tatem est adeptus. Deinde tertio Nonas Julii, fe-
ria quinta ejusdem hebdomadae, mulier caeca ex
pago g Brachbantenſi, Sanctos cum auxiliatum in-
vocasset, & luminare deferendum eis pro posse pa-
raſſet, non mora extitit, & lumen oculorum rece-
pit. De eodem pago extitit & altera mulier, quæ
nimio renum affecta dolore, per unius ferme anni
spatium ad nullius, ut ipsa fatebatur, officii com-
moditatem valuit exurgere. Hæc ubi Sanctorum pi-
gnora delata didicit, & per ea illic mira operari
cognovit, candelam pro readipiscenda salute devo-
vit; ut sui in tanto dolore misererentur, oravit:
continuo sospitati pristinae redditæ, candelam Sanctis
devote offerens, cinctorium simul protulit, pro in-
depta incolumitate gratias Deo per Sanctorum mo-
rita immensas retulit.

a MS. Gandense Levekin.

b Disſe anno 980, quo cyclo Luna 12, Solis & litteris
Dominicalibus DC, Pascha fuit celebratum 11 Aprilis.

c Junior Schult. d Idem VVentin.

e Hic finit MS. Gandense, sequentibus tribus foliis char-
ta pura, substituit, ut per est credere, in locum foliorum
elacrorum.

f Mendum irroperat, & 11 Calend. pro 11 erat positum,
cum tunc littera Dominicalis esset C, & patet ex sequenti-
bus, ubi feria 3 cum 3 Nonas Junii conjungitur, & nono
mendo Julii erat excusum: cum scriptura esse finit 13 Kal.
Julii.

g Indicator vicinus ager Aloſſanus, ubi tunc erat regio
Brachbantenſis.

APPENDIX

Reperita Translatio reliquiarum Gandavum.

io U Tile creditur, ad excitandas torpentium men-
tes, occulta Sanctorum miracula ad novam
usque audientiam importare; quorum probata virtus,
cursum festinantis animæ ad Superos sufficit inflamma-
re. Quis enim auditis B. Landoaldi præconiis, non
statim meliore mente ad Deum evolat, nisi quem ad
supernam Hierusalem nec spes nec voluntas excitat?
Nota ejus merita, & tot miraculis celeberrima, quæ
cum præ magnitudine non capit a Oriens, remotum
usque ad Occidentem sunt porrecta. Nam præter ea,
quæ adhuc vivas egit, quis non miretur ad sepulcrum
ejus tot fieri virtutes, quos veniunt languentes? Quæ
cunctis notissimæ, apud Wintershovum tamen magis
celebres habentur: ubi apud ceteros divulgata, visu
teste, signa probantur.

11 Cum igitur surdi & claudi, & id genus male ha-
bentium circumquaque Sancti merita facerentur, in-
congruum putabatur, Sancti Reliquias humili Eccle-
sia detineri, raro adhuc honore venerari, officiumque
divinum parvo Presbyterorum conventu agi. b Quæ
omnia animos fratrum in Gandensi cœnobio eo concita-
verunt, ut sui crederent esse periculi, Reliquias diu
neglectas, raro adhuc honore venerari.

12 Accito ergo Womaro Abbate, quid agendum
putet, unanimis exorant: ipsumque ad transferendas
reliquias facile orassent, nisi quod quædam impedi-
menta sano negotio obstiterunt. Nam quidam Clericus
Oetonis junioris, qui c Francis Imperator præfuit,
prædictam S. Bavonis villam suo juri addicere præsum-
psit, eamque dimittere rogatus, suam esse maluit. Cui
injustitiæ Imperator contraire monitus, ultro consen-
sit, eo scilicet devotior, quia noviter in fraternitatem
Fratrum susceptus, eorum etiam orationibus commu-
Tom. III. Mart.

nicavit. Ita exclusa Clerici præsumptione, S. Bavo D
sua recepit. Tunc Imperator ad transferendas Reli-
quias operam dare exoratus, privilegio sui nominis
locum prius ad honorem S. Bavonis d deliberare,
dein ad exequenda Fratrum desideria pari devotio-
ne cepit æſtuare. Ita accepto ejusdem privilegio,
data insuper a Papa Joanne auctoritate, pars Fra-
trum non modica ad Wintershovum usque profici-
ſcitur, & quid opus factu sit, ex arbitrio pru-
dentiorum pensatur.

13 Erat in eodem procinctu Presbyter quidam, quo
nemopresentium rem melius noverat, Sarabertus no-
mine, Sanctorum ibidem miracula eo magis expertus,
quo eos venerabatur attentius. Hunc missio legato ro-
gant aſſeſſe: Sanctos sibi insinuari, & quæ plurima no-
verat, eorum insignia revelare. Sarabertus contra:
Signa, inquit, hic divinitus acta, adeo magna putan-
tur, ut fidem excedant audientium, nisi quod sana
fides nihil impossibile credit apud Deum. Nam ad cor-
roborandam virtutum seriem certa ad sunt experimenta,
infirmorum baculi, repentium scabella. Sed quia con-
venisti eas, quæ apud nos sunt, reliquias cognoscere,
en tria in publico ſcrinia: quæ a me audire cupitis, vos
ipsi potius visu teste perpendite. Si tamen ea, quæ ab
antecessoribus comperta habeo, delectat in medium
producere, illo in ſcrinio, quod altius eminet, B.
Landoaldi Archipresbyteri integrum corpus cum B.
Amantio Diacono suo, claudi ſcitote. In secundo ei-
demque contiguo continetur soror ejus, B. Vinciana
Virgo, ab incunte ævo integerrima, quæ blandimenta
mundi respuens, a Roma hunc usque locum dilecti fra-
tris secuta est vestigia. Illud autem paullo remotius
ſcrinium, Sanctam continet Landradam, quæ immor-
tali sponſo copulata, exacto vitæ suæ cursu, virginita-
tis suæ recepit coronam.

14 Qui ubi verbis fecit finem, Fratres majori arde-
bant desiderio ad ſcrinia accedere, ea caute aperire, &
quæ narraverat, proprio visu cognoscere. Et acceden-
tes, invenorunt Epitaphium dignissimi Confessoris, ad
caput ipsius in pretiosissimo marmore diligenter descri-
ptum; quod tamen per omnia perlegere nequiverant,
propter incendium Paganorum olim factum, quod ideo
videbatur ex parte contractum fuisse. Igitur B. Lando-
aldum vitamque ejus brevi Epitaphio recolligunt, ce-
terasque Deo dilectas Virgines propriis nominibus of-
ferunt. Tunc consulto opus esse æſtimantes, prædi-
ctum Presbyterum aliosque huic operi idoneos advocant,
& quomodo honestius Sancti transferantur, eorum pru-
dentia pertractant. Dato consilio, ordinatisque ad
transferendum Reliquias, circumſinitimus accurrit po-
pulus, humeros subjiciunt, hilarique vultu, pluri-
mis tamen gementibus, ad viciniam cujusdam agelli
Sanctos efferunt. Quo in loco dum antiqua horum mi-
racula in medium revocarentur, hoc apud plerisque
magis celebre putabatur, quod nunc ita, ut accidit,
evolvere locus ipse adhortatur. Itaque eventum rei
paucis verbis absolvam.

15 Erant quidam vesanz mentis, omnem circa
regionem ferro igneque vastantes, incerti loco, cædis
avidis, suam perſidiam humano sanguine vix tempe-
rantes; qui depopulatis aliquot civium ædificiis, dum
nec ecclesiis Sanctisque parant, hos secum etiam ſe-
rendos loco prædicto auferunt. Dumque ad hunc lo-
cum ulterius progressuri perveniunt, rigefcente gressu
totoque immobiles corpore, ultra progredi nequeunt:
ubi vident illicito operi nullum cedere effectum, se-
ipsos detestantur, injustum increpant negotium, San-
ctosque loco inviti restitunt: deinde Sanctis humi-
liter exoratis, maturabant discedere, alio quanto-
cuius tendere, ne vindicta sui commissi traherentur
membra, oculi damnarentur caligine. Hæc olim ita
D 3 per-

A peracta dum nunc populus in memoriam revocat, visum est eis, Sanctos ob similem rei eventum inclamare, ut utrum reportari mallet, quam transferri, aliquo dignarentur indicio revelare. Defixis in terram vultibus alii pectora ferire, alii lacrymas fundere: plurimi tamen, quibus gravius erat Sanctorum praesentia videri, alius ceperunt gemere. Exacta igitur oratione, Fratres, qui iter citatum volebant, cundi moram increpabant, tollique Reliquias, easque efferri imperabant. Subjiciunt rursus humeros; & quia in Sanctis ferendis nullus labor cessit oneri, exclamatum est, idque eis omnibus sane creditum, voluisse eos transferri.

16 Cumque jam procul a monasterio S. Trudonis agerent (ibi quippe primam mansionem elegerant) primus Fratrum, qui utilitatis causa longius praeerat, obviam venit, plurimusque senum juvenumque concursus diversa Sanctis donaria intulit. Nonnulli, quibus metalli copia aut pretiosae vestis ornamenta defuere, cereos aut sumptum lateri cinctum obrulerunt: alii, quibus nec horum copia erat, seipsum in contritionem cordis dederunt. Qui vero opulentiores videbantur, ex hoc quod abundavit illis misere: nihilominus eos equiparantes, qui licet modicum dederint, nihil tamen

B sibi detinere. Visum est interea necessarium in agello eodem moram fieri, tum propter adventantium donaria, tum quia res exigebat praedicari in populo verbum Dei. Cumque ad audientiam praesentium & nomina Sanctorum & merita pia accesserunt, omnes qui habebant infirmos, nihil de salute eorum cunctari, adduxerunt. Videres contra totos erigi, illuminari caecos, surdos tam recipere auditum, quam diversos languentes sospitatem. Neve haec miraculorum insignia posteritati succedentium viderentur abolita, eo in loco Crucem erigunt ligneam, ob memoriam scilicet Sanctorum posteris transmittendam.

17 Factum est autem ut unus, qui cum ceteris circa locum sanctum discurrebat, puerulus cupiditate seductus, candelas & alia, quae fideles cum magna devotione contulerant, furando aufert. Qua de re sine mora ab antiquo hoste in serabiliter est possessus, ac integro sensu penitus privatus. Inde parentes ejusdem pueri cum fletu nimio poenitentiam agentes, & cum puero ad locum accedentes, atque furtum restituentes, integerrimam per Sanctorum merita impetraverunt sanitatem. Sed haec plenius describenda illis committo, qui & partes reliquiarum habere meruerunt, & in quorum agelli confinio ipsa & alia multa miracula, Domino auxiliante, facta sunt.

C **18** His itaque peractis, cum reliquias susceptas ad monasterium S. Trudonis festinarent deportare, non solum turba, verum etiam palliata monachorum processio, cum cereis & id genus ornamentis obviam ruere, eas honeste suscipere, deinde intra monasterium summa cum devotione properabant inferre. Convenientibus autem in crastino turbis, pauca de Sanctis ad aedificationem adstantium enarrantur: dataque tam populo benedictione, quam ipsi ecclesiae Reliquiarum portione, ad villam, quam Andesbrucken dicunt, proficiscuntur. Ubi quamdam matronam, Sieburgem nomine, quae locum eorumdem Sanctorum diu in precariam tenebat, adeunt plurimaeque cum ea tum de Sanctis tum de sua utilitate conferunt. Tum illa: Ego, inquit, quae de istis sum experta in me, breviter tentabo evolvere, si tamen vobis est animus breviter dicenda attendere. Nam in priori elevatione S. Landoaldi, cum me minus voluntariam exhibuissem, febribus correpta, per aliquot dies langui, morboque indies invalescente, offensam potius Sancti quam periculum mortis extimui. Eo infortunio in elevatione B. Landradae cautiore effecta, me totam ipsi Virgini officiosam reddidi, ejusque suffragantibus

meritis, sanitatem, quam merito perdideram, recepi.

19 Vix ea verba finierat, cum ecce quidam ipsius matronae miles a ripa Thili fluminis, Fratres ita alloqui properat: Ad laudem Sanctorum horum idoneus testis accedo, eorumque in me beneficia quoad vitam tacere nequeo. Nam quodam sinistro eventu cum iram domini mei Lantsonis ejusque conjugis Sieburgis incurrissem, quid agerem, quam in partem me veterem, ignorabam. Cumque anxius ad hoc pervenissem, ut de ipsa patria fugere deliberaissem: ad diem quadam Presbyterum Sarabertum, nimia sollicitudine ejusmodi curae fluctuans, & cum eo quid mihi jam desperato esset agendum consulendo, & adhuc semel miseriarum mearum querimoniam faciendo, pertentare curavi. Ille vero nihil haesitans, fidere jubet, atque pretium unius cerei praeparare hortatur, ut hoc S. Landoaldo deportetur. Continuo his consiliis diligenter acquievi, & devotissime sicut jussit explevi. Mira inde res, & mihi multum profutura: nam ut ad beatam S. Landoaldi memoriam accessi, & hunc pro angustis meis intercessorem esse fideliter petii, ecce Dominus meus praedictus Lantso post me veniens, & ipse oraturus introgressus est insperate basilicam. Caepe ergo mox ad adspexit ejus palefscere atque nimis trepidare, ne cum me videret, subito interitum irrogaret. Sed longe aliter, quam existimavi, S. Landoaldo interveniente, accidit: etenim nihil omnino mihi locutus est mali, sed ministerium meum, sicut prius, agere praecepit: nam pincerna illius dudum fueram. Sic ab illo die usque nunc securos de praeterita angustia confisso. Talibus ergo & his similibus iudiciis & miraculis per eum ostensis, certum est apud me, illum esse in numero Beatorum.

20 His ab eo dictis, Fratres inter alia immani onerati lucro egrediebantur, & ita navim intrantes, cum magna prosperitate, Domini praesente virtute, inde cum gaudio magno profecti sunt. Post haec nautis studiose navigantibus, cum jam quievisset, & in uno loco resedissent, accidit ut ferretur, in quo S. Landrada continebatur, saltum cunctis cernentibus daret, ac se a S. Landoaldo removeret, praebens mirabiliter tanto Sacerdoti reverentiam & competentem honorem.

21 Illud sane miraculum, quod non multo post in ipso itinere factum est de quodam nauta, nec non & illud, quod de illo homine per merita Sanctorum contigit, qui cor perditum & mentem per eorum misericordiam recepit, non est necesse isto in loco plenius perstringere, cum alias diligenter sit descriptum. His ergo miraculis ita peractis ut simpliciter propter nescientes profecuti sumus, in ipso sacratissimo Dominicae Annuntiationis atque Incarnationis die pervenerunt, Deo volente, ad S. Bavonis monasterium, quod rectissime vocatur Gandense coenobium. Et cum fideles quique ad beatas reliquias undique cum exultatione nimia confluerent, quaedam mulier aliorum manibus adducta, continuo est per eorum merita illuminata. Fratres vero devotissimi merito in adventum Sanctorum gaudio magno praeter ceteris sunt repleti, ac proinde solenni more vestiti, cum universo Ecclesiastico ornata & infinito agmine undique confluentium populorum obviam de longe psallendo venientes, easdem sanctissimas reliquias ovantes, in humeros suos susceperunt, & in basilicam cum exultatione magna introduxerunt, anno ab Incarnatione Domini nongentesimo octogesimo, cui est honor & gloria in saecula saeculorum, Amen.

a Hic rescriptum nostro Orientis signat VViterbium & distans Loediensem, Occident Gandavum & vicinas distans.

b Sequentia continetur in MS. Rabae Vallis cum capite 2 primi libri, emisso ejusdem libri capite; & hujus libri capite 2 ex divisione nostra. Quae hoc capite continentur, videntur postea

Pieroni
exhibet obli-
to curio,

pristinam
locum ubi
est

ferretur &
Landrada
ob reveren-
tiam ergo
S. Landoaldi
dum videret

alia reliqua
alia jania

Reliquia
construatur
in monaste-
rio S. Bav-
onis.

*A*dem adjuncta & mutata phrasi desumpta ex MS. Gandensi, quod subneffimus, ubi reliqua explicantur.
c Per Francos denotantur cum vicinis Wintershovii, ubi primos Francorum Reges Pharamundum & Chlodionem vi-
*n*isse ostendimus & ad vitam S. Sigoberti Regis, 1 Februarii,
d Deliberare phrasi Gallica deliuret, significat in manus dare aut reddere.

Franci ad
 Demetrium.

HISTORIA TRANSLATIONIS RELIQUIARUM GANDAVUM,

& earumdem Elevatio.

Auctore monacho Gandensi corvo,

Ex MSS. Gandensi & Corfenduncano.

C A P U T I.

Translatio reliquiarum VVintershovis
 Gandavum.

a *1* *a* *R*egnante in perpetuum Domino nostro Jesu
 Christo, ac secula cuncta moderante, anno
 utique sacratissimæ ipsius incarnationis nongentesimo
 octogesimo, Indictione VIII, temporibus quoque do-
 mini Ottonis junioris illustrissimi Imperatoris; cum
 multa loco nostro antiquitus a perfidis ablata animo be-
 nignissima restituisse, ac proinde pro fraternitate co-
 nobis castri Gandavi desideranter adeptus fuisset b Cur-
 tem-hiemis nuncupatam, quam Palatinus quidam Cle-
 ricus illius, sed perversus, ipso ignorante c Invaserat;
 sine ulla dilatione, postquam resciverat, potenti im-
 perio restituebat. Deinde Fratres unanimis cum de S.
 Landoaldi Archisacerdotis ac sociorum ejus reliquiis
 comperissemus, assiduis cepimus rogare precibus Do-
 minum Abbatem, tunc autem Præpositum & satis soli-
 citum loci nostri procuratorem, ne diu differret, quin
 corpora Sanctorum prælibatorum, qui catenus in ne-
 gligentia ac sine debito Presbyterorum obsequio erant
 eo loci constituti, ad locum nostrum cum honore debi-
 to transferre satageret. Cum autem hoc post plurimas
 obsecrationes Deo favente obtinuissimus, missi sunt a
 Domino Abbate nostro Vomaro Fratres cum Domino Præ-
 posito, Dominus scilicet Decanus Trudgandus ad præ-
 dictum locum, & alii duo Fratres Robertus & Folio-
 dus, auctoritate dignæ memoriæ Domini Apostolici
 d Joannis simulque privilegio Domini Ottonis Impera-
 toris junioris, qui tunc temporis visus est obtinere no-
 stræ consortium fraternitatis. Cumque ad locum quo
 tenderant per-venirent, cæperunt invicem solícite per-
 tractare, quomodo caute ac prudenter peragerent san-
 ctum, quod fuerat ab omnibus Fratribus injunctum,
 negotium. Deinde etiam cæperunt studiose quærere ac
 solícitus investigare, quid invenire ibi quivissent de
 veris reliquiis. Invenierunt autem ibi tria scrinia de-
 center in sublime posita, & a Pontificibus ac Sacerdo-
 tibus corpora Sanctorum elevata atque sigillis cautissi-
 me munita.

a *1* *a* *R*egnante in perpetuum Domino nostro Jesu
 Christo, ac secula cuncta moderante, anno
 utique sacratissimæ ipsius incarnationis nongentesimo
 octogesimo, Indictione VIII, temporibus quoque do-
 mini Ottonis junioris illustrissimi Imperatoris; cum
 multa loco nostro antiquitus a perfidis ablata animo be-
 nignissima restituisse, ac proinde pro fraternitate co-
 nobis castri Gandavi desideranter adeptus fuisset b Cur-
 tem-hiemis nuncupatam, quam Palatinus quidam Cle-
 ricus illius, sed perversus, ipso ignorante c Invaserat;
 sine ulla dilatione, postquam resciverat, potenti im-
 perio restituebat. Deinde Fratres unanimis cum de S.
 Landoaldi Archisacerdotis ac sociorum ejus reliquiis
 comperissemus, assiduis cepimus rogare precibus Do-
 minum Abbatem, tunc autem Præpositum & satis soli-
 citum loci nostri procuratorem, ne diu differret, quin
 corpora Sanctorum prælibatorum, qui catenus in ne-
 gligentia ac sine debito Presbyterorum obsequio erant
 eo loci constituti, ad locum nostrum cum honore debi-
 to transferre satageret. Cum autem hoc post plurimas
 obsecrationes Deo favente obtinuissimus, missi sunt a
 Domino Abbate nostro Vomaro Fratres cum Domino Præ-
 posito, Dominus scilicet Decanus Trudgandus ad præ-
 dictum locum, & alii duo Fratres Robertus & Folio-
 dus, auctoritate dignæ memoriæ Domini Apostolici
 d Joannis simulque privilegio Domini Ottonis Impera-
 toris junioris, qui tunc temporis visus est obtinere no-
 stræ consortium fraternitatis. Cumque ad locum quo
 tenderant per-venirent, cæperunt invicem solícite per-
 tractare, quomodo caute ac prudenter peragerent san-
 ctum, quod fuerat ab omnibus Fratribus injunctum,
 negotium. Deinde etiam cæperunt studiose quærere ac
 solícitus investigare, quid invenire ibi quivissent de
 veris reliquiis. Invenierunt autem ibi tria scrinia de-
 center in sublime posita, & a Pontificibus ac Sacerdo-
 tibus corpora Sanctorum elevata atque sigillis cautissi-
 me munita.

a *1* *a* *R*egnante in perpetuum Domino nostro Jesu
 Christo, ac secula cuncta moderante, anno
 utique sacratissimæ ipsius incarnationis nongentesimo
 octogesimo, Indictione VIII, temporibus quoque do-
 mini Ottonis junioris illustrissimi Imperatoris; cum
 multa loco nostro antiquitus a perfidis ablata animo be-
 nignissima restituisse, ac proinde pro fraternitate co-
 nobis castri Gandavi desideranter adeptus fuisset b Cur-
 tem-hiemis nuncupatam, quam Palatinus quidam Cle-
 ricus illius, sed perversus, ipso ignorante c Invaserat;
 sine ulla dilatione, postquam resciverat, potenti im-
 perio restituebat. Deinde Fratres unanimis cum de S.
 Landoaldi Archisacerdotis ac sociorum ejus reliquiis
 comperissemus, assiduis cepimus rogare precibus Do-
 minum Abbatem, tunc autem Præpositum & satis soli-
 citum loci nostri procuratorem, ne diu differret, quin
 corpora Sanctorum prælibatorum, qui catenus in ne-
 gligentia ac sine debito Presbyterorum obsequio erant
 eo loci constituti, ad locum nostrum cum honore debi-
 to transferre satageret. Cum autem hoc post plurimas
 obsecrationes Deo favente obtinuissimus, missi sunt a
 Domino Abbate nostro Vomaro Fratres cum Domino Præ-
 posito, Dominus scilicet Decanus Trudgandus ad præ-
 dictum locum, & alii duo Fratres Robertus & Folio-
 dus, auctoritate dignæ memoriæ Domini Apostolici
 d Joannis simulque privilegio Domini Ottonis Impera-
 toris junioris, qui tunc temporis visus est obtinere no-
 stræ consortium fraternitatis. Cumque ad locum quo
 tenderant per-venirent, cæperunt invicem solícite per-
 tractare, quomodo caute ac prudenter peragerent san-
 ctum, quod fuerat ab omnibus Fratribus injunctum,
 negotium. Deinde etiam cæperunt studiose quærere ac
 solícitus investigare, quid invenire ibi quivissent de
 veris reliquiis. Invenierunt autem ibi tria scrinia de-
 center in sublime posita, & a Pontificibus ac Sacerdo-
 tibus corpora Sanctorum elevata atque sigillis cautissi-
 me munita.

a *1* *a* *R*egnante in perpetuum Domino nostro Jesu
 Christo, ac secula cuncta moderante, anno
 utique sacratissimæ ipsius incarnationis nongentesimo
 octogesimo, Indictione VIII, temporibus quoque do-
 mini Ottonis junioris illustrissimi Imperatoris; cum
 multa loco nostro antiquitus a perfidis ablata animo be-
 nignissima restituisse, ac proinde pro fraternitate co-
 nobis castri Gandavi desideranter adeptus fuisset b Cur-
 tem-hiemis nuncupatam, quam Palatinus quidam Cle-
 ricus illius, sed perversus, ipso ignorante c Invaserat;
 sine ulla dilatione, postquam resciverat, potenti im-
 perio restituebat. Deinde Fratres unanimis cum de S.
 Landoaldi Archisacerdotis ac sociorum ejus reliquiis
 comperissemus, assiduis cepimus rogare precibus Do-
 minum Abbatem, tunc autem Præpositum & satis soli-
 citum loci nostri procuratorem, ne diu differret, quin
 corpora Sanctorum prælibatorum, qui catenus in ne-
 gligentia ac sine debito Presbyterorum obsequio erant
 eo loci constituti, ad locum nostrum cum honore debi-
 to transferre satageret. Cum autem hoc post plurimas
 obsecrationes Deo favente obtinuissimus, missi sunt a
 Domino Abbate nostro Vomaro Fratres cum Domino Præ-
 posito, Dominus scilicet Decanus Trudgandus ad præ-
 dictum locum, & alii duo Fratres Robertus & Folio-
 dus, auctoritate dignæ memoriæ Domini Apostolici
 d Joannis simulque privilegio Domini Ottonis Impera-
 toris junioris, qui tunc temporis visus est obtinere no-
 stræ consortium fraternitatis. Cumque ad locum quo
 tenderant per-venirent, cæperunt invicem solícite per-
 tractare, quomodo caute ac prudenter peragerent san-
 ctum, quod fuerat ab omnibus Fratribus injunctum,
 negotium. Deinde etiam cæperunt studiose quærere ac
 solícitus investigare, quid invenire ibi quivissent de
 veris reliquiis. Invenierunt autem ibi tria scrinia de-
 center in sublime posita, & a Pontificibus ac Sacerdo-
 tibus corpora Sanctorum elevata atque sigillis cautissi-
 me munita.

cram. His interea diligenti intuitu perspectis, confe-
 rebant inter se sermocinando plurimum, quid de his il-
 lis foret potius faciendum. Sed quia necdum plene me-
 rita Sanctorum noverant, ac pro hoc mordacibus curis
 æstuabant, provocante eos quodam Fratre nostro, cui
 maxima ad perferendum celestem thesaurum inerat vo-
 luntas, miserunt post fidelissimum Sarabertum Presby-
 terum, ut per omnia prudenti consilio, sicut oportebat,
 uti valerent. Qui cum festinanter venisset, ac
 gloriosa merita atque multa miracula Sanctorum, pro-
 ut optime noverat, retulisset; paribus in sancto desi-
 derio succensi sunt animis, in pretiosissimis transferen-
 dis Sanctorum corporibus.

3 Ergo raptim quæ ad hoc opus necessaria videban-
 tur paratis, & quæ sanctitate præcipua ad Sanctos per-
 tinebant adsumptis, ac feretris reliquiis Sanctorum in-
 positis, de loco illo cum paucis ejusdem villæ homini-
 bus promoti sunt. Qui cum haud procul ad terminum
 videlicet domini ejusdem fundi, pervenirent; cum
 ingenti fletu & mœrore illorum sane qui ibi consiste-
 bant hominum, ibidem sacrum onus deponunt, nec
 ulterius usquam progredi valebant. Siquidem flebili-
 bustalia proclamant vocibus: S. Landoalde, Sacer-
 dos Domini Dei beate, ostende & nunc quæsumus,
 virtutem tuam: nam dum te pridem alio infideles
 asportare voluissent, in hoc eodem loco subsisterunt,
 neque ulterius progredi qualibet ratione valuerunt.
 Cumque his & aliis multimodis contradictionibus in-
 cundo moras agerent; motus tandem Dominus De-
 canus his lamentationibus, prudenter ipsos dirimit,
 jubendo violenter creberrimis jussionibus, depositum
 scilicet onus attolli, atque in viam suam provehi.
 Tunc Domini comitante clementia, mira dehinc ve-
 locitate cæperunt iter agere, & ad monasterium S.
 Trudonis festinare: ibi quippe primam habere man-
 sionem elegerunt.

4 Et ecce velociter occurrerunt Fratres nostri re-
 liqui, qui non longe causa utilitatis profecti erant,
 & facta est pulcherrima cum Sanctis Dei turmula.
 Quod cum hinc inde vicini fama vulgante comperis-
 sent, ruunt mox eo omni parte viri & feminae, senes
 & infantes, divites ac pauperes, obviam cum cande-
 lis & diversis oblationibus. At ubi appropinquavere
 universi, pronis vultibus in terra, Sanctos submissis
 capitibus salutando, se dederunt: deinde post istos alii
 atque alii & fidelis populi cætus inestimabile. Proinde
 Fratres nostri merito læti vehementer effecti sunt, qui
 tantum populum incredibili devotione viderunt in oc-
 cursionem Sanctorum festinantem. Unde & quidam
 nostrorum cum nimia exultatione cordis proclamabat: F
 O, inquit, te felicem, Domine, fortunatum ac æter-
 næ vitæ jam dignum, quia tantum bonum excogita-
 sti, & quia volente Deo hoc de Sanctis perficere me-
 raisti. Quid autem, inspirante Deo, lacrymarum
 hinc inde proruperit, vel quantum gaudii spiritualis
 nostris provenerit, etiam disertus quisquam verbis ex-
 plicare nequibit. Quis enim Regum, quamvis poten-
 tissimus, tantam usquam promeruit reverentis ac in
 laude Domini magnificam gloriam?

5 Verum ubi ad monasterium supra memoratum ap-
 proximarent, disjuncti sunt aliquantulum loculi, in
 quibus devehebantur pretiosorum reliquiarum Sanctorum.
 Sed & hoc, ut post evidentissime patuit, divina vo-
 luntate actum est: nam & hi, qui tunc forte ob devo-
 tionem ferebant corpora Sanctorum, testati sunt,
 numquam eos sustinuisse in quolibet onere ferendo
 pondus. Quamobrem Sanctorum obstupescerent vir-
 tutem, in eodem loco stratis vestibus, jubente Deo,
 onus deposuerunt. Sed jam de eodem loco quadam
 dicenda sunt. Ibi quippe circa manentes viri devotissi-
 mi Crucem ob memoriam Sanctorum statuerunt,
 atque

EX MSS.

consulunt
 Sanctorum
 Presbyteris

corpora ser-
 vata impetita
 auferunt.

corolis 1550-
 servatissimum
 remissis,

E

deponunt
 versus m-
 nasterium S.
 Trudonis.

ab occurrunt
 multitudinem
 omnino,

pro gaudii
 constanti

foris de-
 gant:

ubi ad Cro-
 nicam, tam,
 multa cura-
 culo sunt?

A atque pro necessitatibus suis Sanctos invocando assidue se in orationem dederunt. Sed & Domini annuente clementia, superna quoque ibi non defuerunt miracula. Nam multi fideliter accedentes ibi a diversis infirmitatibus sunt Christo propitio liberati: nec non & cerei divinitus accensi, atque cæci etiam illuminati. Unde & circumquaque habitantes populi candelas & alias diversas oblationes ad eandem Crucem ob reverentiam Sanctorum detulerunt.

6 Factum est autem quadam die, ut unus, qui cum ceteris circa locum sanctum discurrebat puerulus, cupiditate seductus, candelas & alia, quæ fideles cum magna devotione contulerant, furando auferret. Quæ de re sine mora ab antiquo hoste miserabiliter est possessus, ac integro sensu penitus privatus. Inde parentes ejusdem pueri cum fletu nimio penitentiam agentes, eodemque cum puero ad locum accedentes, atque factum restituentes, integerrimam per merita Sanctorum recipere ibi meruit sanitatem. Sed hæc plenius describenda illis committo, qui & partes reliquiarum habere meruerunt, & in quorum confinio agelli ipsa & alia multa miracula, Domino auxiliante, facta sunt.

B 7 Rejunctis ergo feretris, ac sublati inde cum maxima multitudinem pretiosis reliquiis, ad primam mansionem & ad monasterium S. Trudonis, sicut superius dixi, velociter propinquabant. Quod Fratres ejusdem cœnobii agnoscetes, cum cereis accensis, cum textibus Evangeliorum, cum Crucibus ac omni competenti honore obviam Sanctis unanimiter pergunt, impositaque a Præcentore de Sanctis antiphona, cum veneratione maxima intra monasterium in loco celebri deposuerunt. Deinde quanta tunc caritate, quave benignitate Fratres nostros susceperint, & quæque corporis necessaria hilariter corde tribuerint, non est qui digne valeat sermonibus enarrare. Caritas quippe Dei, quæ exsuperat omnem sensum, diffusa erat plenissime per Spiritum sanctum in visceribus illorum. Verum mane factis; congregata denuo in ecclesia populi multitudo, data insuper sacro in loco de reliquiis optatissima benedictione, Domino iter illorum prosperante, in viam salutis profecti sunt.

8 Cum itaque Sancti Dei, prout Deo volente dispoſuerant, prospero cursu a præfata mansione ad anteriorem deveharent, pervenerunt naviter ad villam, quæ f. Andelbrucken nomine dicitur. Ibi tunc forte in proprio fundo nobilis matrona g. Sigeburgis manebat, quæ eorundem locum Sanctorum diu in precariam tenebat. **C** Quod cum Dominus Abbas, tunc tamen Præpositus quique, ut præmissimus, propter corpora Sanctorum missus fuerat, comperisset; assumptis quibusdam secum Fratribus ad matronam prædictam loqui ire perrexit, relicto cum sanctis reliquiis Domino Trudgando, tunc autem nostro strenuo Decano. At vero venerabilis matrona, visis Fratribus & causis itineris auditis, multum exitit propter Sanctos in Domino gavisa. Quæ cum multa magnalia, de Sanctis fermocinando retulisset, etiam hoc unum novissime addidit sibi metuendum, cum diceret maximam infirmitatem diutissime a se sub viro suo passam, & tamen in elevatione S. Landradæ mirabiliter sanata præ nulla alia re certissime incurrisse, nisi quia in priori elevatione S. Landoaldi videlicet Archisacerdotis, nullam habuerit omnino voluntatem.

9 Illis autem ibidem aliquantulum inter verba ista remorantibus, venit etiam quidam miles ipsius matronæ, & inde progrediens stetit supra ripam h. Thili fluminis, ubi erant in proximo sanctissima, quæ ad alia festinabant, reliquiæ. At ille ab imo longa trahens suspiria, dehinc lacrymis ita satur obortis: O quam parum, inquit, accepta excogitatis, vel quid sit

quod habetis, quantique pretii ac celestis talentum D thesauri, quod a sinibus istis auferre satagitis. Porro fideiter dico, ac vera vobis (ad Decanum autem loquebatur) consequenter denuntio; quod nisi forte possibile fuisset, ut ipsum pretiosissimum S. Petri Apostoli corpusculum, qui merito jubente Domino Principatum obtinet inter Sanctos, vobiscum ferretis, majores nullo modo habere reliquias poteratis, quam nunc quoque, Deo propitio factis vobis, in navi habetis. His Dominus memoratus Decanus gratanter auditis, lætissimus redditur, & qualiter hoc ipse quolibet experimento scire valeat percunctatur. At ille constantissime, quod in se de S. Landoaldo miraculi noverat, ita profitebatur: Ego, inquit, culpis meis exigentibus, offensionem Domini mei Landonis ac ejusdem Domine meæ Sigeburgis, quæ sana in proximo est, aliquando gravissime incurri, intantum ut aspectibus illorum me ipsum dare minime auderem. Quid ergo agerem, quam in partem me verterem ignorabam. Nam nullius hominis, quamvis divitis, intercessionem acquirere potui, qui me in pristinam restituere gratiam valeret.

Cumque anxius ad hoc jam pervenissem, ut de ipsa patria fugere deliberassem; inde quadam die Presbyterum Sarabertum, nimia sollicitudine hujusmodi curæ fluctuans, & cum eo quid mihi jam desperato esset agendum consulendo, & adhuc semel miseriarum mearum querimoniam faciendo, pertentare curavi. Ille vero nihil hæsitans, fidere jubet, atque pretium unius cerei præparare hortabatur, ut hoc S. Landoaldo deportaretur. Tunc perniciter obsequendo his consiliis parere volui, & devotissime, sicut jusserat, explevi. Mira inde res, & mihi multum profutura est. Continuo namque ut beatam S. Landoaldi memoriam accessi, & hunc pro angustis meis fideliter interventorem esse petii; ecce Dominus meus prædictus Landzo post me veniens, eandem & ipse oraturus introgressus est insperate basilicam. Cœpi vero mox ad aspectum ejus palleſcere atque nimium trepidare, ne mihi subito irrogaret cum videret interitum. Sed longe aliter atque existimavi, S. Landoaldo pro me interveniente, accidit. Etenim nihil omnino mihi locutus est mali, sed ministerium meum, sicut pridem, agere præcepit: nam pincerna illius dudum fueram. Sic ab illo die usque nunc, in Sancti sui reconciliatione securus de præterita angustia cōſisto. Talibus ergo & his similibus indicis & miraculis per eum ostensis, certum apud me constat, illum f. esse in numero Sanctorum inter primos.

10 His ab illo dictis; ecce Dominus Præpositus cum Fratribus suis immani honoratus lucro egrediebatur; & ita navim intrantes cum magna prosperitate, Dominipræunte virtute, inde quoque cum gaudio magno profecti sunt. Post hæc quadam die nautis perniciter navigantibus, cum jam quievisſent, & in unum locum reſediſſent; accidit ut feretris Sanctorum, qui in navi pariter & satis propecerant a Fratribus decenter positi, feretrum, in quo S. Landrada continebatur, saltum cunctis cernentibus daret, ac se a S. Landoaldo penitus removeret, præbens mirabiliter tanto Sacerdoti reverentiam & competentem honorem.

11 Illud sane miraculum quod non multo post ipso itinere de nauta quodam fuit factum, nec non & illud quod de illo homine per merita Sanctorum contigit, qui cor perditum & mentem vel sensum planxit, sed post misericorditer sanitati restitutum, non est necesse isto in loco plenius perſtringere, cum alias diligentius sine descripta. His ergo miraculis, ut simpliciter propter nescientes profecuti sumus, ita rite prædictis, in ipso sacratissimo Dominicæ Annuntiationis atque Incarnationis die pervenerunt Deo volente ad monasterium nostrum: quod rectissime vocatur Gandavi castrum cœnobium.

a *Hic titulus præfigebatur*: In nomine Domini Jesu Christi & Salvatoris nostri incipit adventus S. Landoaldi Archiepiscopi sociorumque ejus in Gandavo castro, qui celebratur vixit Kalendas Aprilis.

b *Volgo Wintershoven. Est Belgis Winter blome, & hoof end, seu curia, quæ vox in diplomatis usitata.*

c *Scilicet post Landzoni, qui ante obtinuerat, obitum: relique supra indicantur.*

d *Joannes hic est 13, anno 972 vita functus, hinc additur digna memorie, & de Ottone Imperatore dicitur tunc temporis visus obtinere &c.*

e *Disist oppidum & monasterium S. Trudonis a Wintershoven x millibus passuum.*

f *Andesbrucken id est ad paludes. In Consensu MS. Andesbrucken id est ad ponticulum.*

g *De Sigeburgo ejusque marito Landzoni plurima supra dicta sunt.*

h *Tbili seu Tbila aut Dela fluvius in Gallo-Brabantia exoritur per urbem Levanium delapsus, postmodum Demara adjungitur.*

i *In MS. Consens. sub immani oneratus licio.*

k *Imo eodem homine, & sunt ista relata num. 4 lib. 2.*

CAPUT II

Reliquiarum depositio & solennis postea elevatio facta.

12 **C**UM fideles quique ad beatas reliquias undique cum exultatione nimia confluerent, mulier quædam aliorum manibus adducta continuo est per merita Sanctorum sanata. Fratres vero devotissimi merito in adventu Sanctorum gaudio magno præ ceteris sunt repleti, ac proinde cuncti solenni more Albis vestiti, cum thuribulis incensorum atque claro lumine quatuor candelabrorum argenteorum, insuper cum Crucibus & Evangelis sacris obviam de longe cum infinito agmine undique confluentium populorum psallendo venientes, easdem sanctissimas reliquias in humeris suis ovantes susceperunt, & in basilicam cum exultatione magna introduxerunt, agentes non mediocriter diem solennem dupliciter. Hæc itaque sunt, Fratres carissimi, hujus diei solennia, hæc magna hodiernæ festivitatis gaudia, in qua suscipere tantos ac tales meruimus, Domino largiente, Patronos atque idoneos pro nostris reatibus intercessores. Et licet breviter ista simpliciterque propter eos, qui non tunc affuerunt, perstrinximus, volumus quoque & cetera eadem simplicitate, quæ de Sanctis gesta sunt, prout Deus annuerit, partim replicare: ne res tanta & omni memoria digna penitus oblivioni tradatur. Neque nos eventus fortuitu ista dicentes, stomachando quicquam reprehendat: nam vera dicere non est detrahendo susurrare.

13 Tanta itaque a Deo collata jamque compendianti prælibata gaudio, quidam malignorum, ac si dici liceat invidorum, tunc ægre ferentes, haud procul eo tempore in eminentioribus steterunt locis, obliquo cernentes intuitu tantum populum in susceptione Sanctorum exultantem devotissime, illud cum perfidis Judæis Evangelio indignando proclamabant: Ecce, inquit, mundus totus post eos jam abire cepit. Deinde famam velocem per rumigerulos suos volare fecerunt, quasi non Sanctorum Reliquiæ, sed malorum defunctorum ossa ad nos fuissent inaniter prælata: quidam etiam & nequiori impleti vesania corpora Sanctorum dijudicabant per ignem fore in camino probanda. O, inquam, mortalium perfidissime, qui ista in Sanctos derogando exquæras convitia, vel sero perpende, quia non est consilium non est humana sapientia contra Deum. Nonne multi Sanctorum per ignem combusti ad siderea regna pervenerunt? Numquid, solidissime ac livore infecte, non audisti, qui corpus S. Joannis Baptistæ, cum a Paganis sit propter invidiam combustum ac per agros

dispersum; attamen, attestante ipsa Veritate, inter Dnatos mulierum non surrexit major Joanne Baptista? An ideo ejus corpusculum non erit sanctissimum, quia hoc de illo narratur factum? Patet profecto quoniam, si facultas adesset, hæc eadem & de Sanctis nostris ritu Paganorum facere voluisses. O cæca fraus nihil videns, cui semper injuriosa est æterni solis claritas: sed gratias Domino Deo universorum agimus, quia quanto studiosius fidelissimi devotionem populi a Sanctis tolli voluisti, tanto magis usquequaque honorem amplificasti. Hinc ergo ad probra tibi non probra reddimus ulla. Omnia enim, sicut legitur, Dominus quæcumque voluit fecit. Sed & nos pacis gratia neminem publicare volumus, neminem hic nominatim expressimus: sufficit ut tanta perversitatis incensor vel sero crubeat. Nam si irascitur, quod auctor malignitatis fuerit ipse fatebitur: cum nos de alio quolibet extraneo forte talia senserimus. Dominus enim Sanctos suos glorificare decrevit, & quis poterit velle suum infirmare?

14 Proinde saluberrime, Deo volente ac Domino Abbate jubente, inventum est, ut præfatorum Sanctorum Reliquiæ semotim in loco mediocri, quo micat ara sub honore S. Mariæ, in crypta ponerentur; donec certius scire potuissent, quid de iis facere postmodum potuissent. Interea Dominus noster Sanctorum suorum non immemor, cepit reliquias, nuper ac sine debito honore depositas, miraculis multis glorificare, & quod non falsæ, sicut maligni asserbant, sed veræ Sanctorum reliquæ forent, cunctis manifestare. Nam cæci ibidem recipiebant annuente Domino visum, claudi gressum, manci restaurationem, atque variis oppressi languoribus perfectissimam cælestis medicinz recuperationem. Tunc christianissimus populus, prope vel procul positus, his auditis & visis, cum cereis & variis oblationibus ex omni parte venerunt, & vota sua Deo coram ipsis Reliquiis incessanter retulerunt. Dic ergo quisquis es, livide; dic, si vales, impic, quid tibi profuit contra consilium Dei voluisse agere? Ecce gloria Sanctorum nostrorum sine fine manet in Christo. Perspice Christicolæ, qualiter læti currunt ad inclyta Sanctorum patrocinia.

15 At vero Dominus Abbas, tantis beneficiis visis, gratias omnipotenti Deo rependit: nec multo post, inspirante Domino, pro cautela futurorum, & quod verius est, pro majori gloria Sanctorum, priores nostros supra designatos ad venerabilem Episcopum Leodiensium Ecclesiæ mittere curavit, suppliciter precatu efflagitans, quatenus de translatorum Sanctorum reliquiis quæque digna per Clericos suos inquireret, & illis veritatem de iis omnibus renuntiaret in scriptis, quod Domino donante extemplo completum est. Nam requisiti in Synodo plena Sacerdotes & Clerici undique confluentes, quanta audierant & facta viderant de Sanctis nostris miracula ore consone coram Episcopo suo proferebant. Jubente itaque eodem eximio Pontifice, ibidem miracula, quæ divulgaverant, sunt collecta, & per Dominum b Herigerum didascalum ac musicæ artis peritum breviter quidem, sed satis diserte ac luculento sermone descripta, necnon & ipsius Episcopi sunt auctoritate roborata, insuper sigilli sui impressione munita atque Domino Abbati ac omnibus Fratribus Gandensibus fideliter missa.

16 Porro nostræ prosperitatis æmuli superius breviter designati, quorum semel fractæ nequaquam malitiae suæ defecere vires, quod perficere in derogatione Sanctorum cominus non poterant, cum Archiepiscopo Remensis Ecclesiæ peragere moliti sunt. Sed, ut in his quoque partibus Dominus Sanctos suos potuissent magnificare, missi sunt de monasterio nostro

Reliquiæ in crypta posita

E

multis oblationibus

aliquibus oblationibus ad Episcopum Leodiensem

antiquis miraculis suis in Synodo collecta

quæ sunt de alio ossa confirmata per abbatem Herigerum

A nostro illuc usque prudentes in verbo seniores, qui se-
cum in scriptis, de miraculis noviter per Sanctorum pa-
trocinia paratis, auctoritatem irrefragabilem & testi-
monium Sacerdotum plurimorum attulerunt, necnon
verbis etiam opinionem falsam de Sanctis coram Sum-
mo Pontifice penitus destruxerunt. Siquidem venera-
bilis Archiepiscopus his testimoniis visis, & in plenissima
Synodo sua auditis, veritati dedit manus cum aliis Ep-
iscopis septem, scriptaque delata etiam sua auctoritate
& aliorum Episcoporum ac Sacerdotum multorum
roboravit, & ut dignissime infra Sancta sanctorum sus-
tollerentur, coram universis Synodalibus suis collau-
davit. Ecce enim hic gratia Domini æmulatorum ma-
chinamenta ceciderunt, & Sancti nostri Deo favente
gloriosi contra vorum lividum permanserunt.

17 Deinde missi nostri, ipsi Sanctis patrocinantibus, victores contra malevolum blasphemæ virus gloriantur effecti, velociusque inde iter arripientes, bonæ indolis juvenem, ac nuper insula Pontificali insignitum & Lindulphum, Noviomæ civitatis Episcopum, adierunt: tum summissis precibus rogaverunt ut quantocyus ad Gandavinobilitate, cœnobium pergeret; quatenus Sanctas Reliquias de obscuro, in quo posite fuerant, loco ex sua auctoritate & per seipsum sustolleret, & ut compete-
ret ab sublimiora infra cancellos exaltaret. Quibus ille precibus libentissime assensum præbuit, nec non & diem illis quando certissime ad nos veniret denuntiavit. Rem sane de Sanctis gloriose gestam breviter quidem simpliciterque perstrinximus: quam recentioribus carissique allophyllis nostris, ad meliora proficientibus, saluberrimam in hoc fore judicavimus, ne re dignas penitus oblivioni traderent, sed potius memoriam eorum devotius obsequendo exornarent. Cuncta quippe quæ hostis humani generis adversus Sanctos parabat ad destructionem, econtra semper Episcopus noster eminentiorem vertit in decorem, unde illi sit sine fine gratiarum actio, laus & exultatio. Nam jubente Domino Abbate, licet in materia impari, ob devotionem multam, quam erga Sanctos habuimus, tres novas urnas, auro puro argenteoque coopertas, de oblationibus Christianissimi qui consuebat populi, artifices decentissime paraverant: & erant Fratres omnes ovantes, ac diem optatum præsolantes, quo memoravimus fuisse venturum eum & ad nos venire sponderat. Quid multa? venit namque non multo post, sicut prædixerat, cum pulcherrimo Clericorum & Presbytero-

Cum suorum comitatu, atque haud procul ab oratorio ipso sacro, in hospitio sibi cum solitudine preparato, mansionem accepit. Sed jam meritis Beatorum suffragantibus juvat, prout possumus, stylo quamvis rusticano, depromere sacratissimam tali modo castinoperactam Sanctorum elevationem.

que frustra, vel inaniter præcavendo, annuente Domino, peregerunt. Namque sub ipso diurnæ lucis tempore cum jam sequi advenerat Antistes Domini, ad procedendum præpararet; ecce denuo adest in rependo debilitatus coluber, licet squamea gestaret colla conqualata, dupliciter nifus tandem tertio elisum caput erigere, ac in Sanctos Dei virus nequitix suæ latenter effundere. Quod tamen revelante Domino Sacerdos Dei prudenter cavendo animadvertit, simulque letiferum haustum ab infidelibus propinatum caute declinavit, sprevit ac subfannando irrisit, pedibusque prote-
rendo detrivit. Denique procul a calculatores ac susur-
ratores a se removit, atque preces nostras implendas fore eo die certissime denuntiavit: se quoque in osequium tantorum Sanctorum paratissimum atque devo-
tissimum amodo usque in sempiternum futurum cum suis omnibus proclamavit.

19 Tuncque a Prioribus nostris cum summa exultatione, quæ ad hoc opus congruere videbantur, raptim præparatis, advenit post Primam Antistes cum Abbatibus, Clericis atque devotissimis monachis ac cineres & ossa pii Patris Landoaldi Archisacerdotis ac sociorum ejus. Hic exemplo ruere cerneret pene innumera bilis visuros, quos fama & clari Patroni nomen excitaverat. Compleverunt loca agmina; tumque primo ad Archisacerdotem urnam cum Litanis ceu decebat reverentissime, postque ad ceterorum præmissis Præsul, redimitus Pontificali insula insignia membra, petoravit, tum de bacile quo tenebatur exposuit, atque calathis reposuit in argenteis, flavo auro cooperitis. Nunc clare fulgent luminaria candelabris argenteis innixa, odorque suavitatis immensus halans ceu aromatum, naves replet circumstantium, circa sacra vero corpora reboabat celestis murmur cantilenæ. Hoc tandem ex ordine misso officio panduntur cryptæ januæ, & caterva monachorum cedens ingenti comitante populorum tumultu tendit per reliquos ruere aditus. Nam Sacerdotes & Levitæ Pontificis sui nunc trinos sustulerunt calathos, quos extra recta & sub divo vehunt suis ulnis Gaudenses in laudibus Dei & hymnis; quibus incedentibus canoris fragoribus consonat æther, & voces canentium per littora volitant vicina. Cunctæ vix erumpentes et turba, portas certo agmine ac longo ordine petent, præveniens in foribus Præsul adstabat: ubi oratione finita imponit in excelsis responsorium, apertissime in Sanctorum laudibus compositum. Quo siquidem exhausto, in ipso choro pictis taperibus decorato, rursus celsa voce hymnus canitur Angelicus.

20 Interea qui sacrum thesaurum divinitus collectum & concessum ferebant, jam tenebant locum a Domino paratum, aliores ipsis aris & subnixi humeris. Quibus nimirum appropians antistes, digna cum reverentia manibus illum extulit propriis populo spectante cum Clero, & aditis relocavit instructis. Deinde vero & hoc misso obsequio, ipse ante aram assistens mente devota melodiam iniit Antiphonæ beatissimorum Confessorum. Quam sequitur protinus altissimis vocibus Clericorum affectus, canens musicum carmen, id est, Benedictus Dominus Deus Israel, ac totum ipsum Zachariæ canticum. O quam pium spectaculum ! bis terque beatum ! Videre scilicet cum tanta fidelium devotione laudare mirabilem in Sanctis suis Dominum, atque recens opus Domini gloriosum. Tunc ite fremitus cælo & præconiorum clamor ferit auræ fideri ; nec minus vulgus miscetur gemitu in gaudii affluentia, & obortis sinus implevit lacrymis præcordis hilaritate. Vere exoritur pium incolis terræ gaudium. Tunc ab Antistite Missa celeberrime decantatur in honore Sanctorum. Post hæc ipsẽ Sacerdos, fulgidus chlamyde aurata, lentis passibus ambonę scandit, ardua virtutum retulit miracula :
quibus

A quibus cecidere pestes membrorum, & ad agros innumeros sanitas fluxit immensa & improvisa. Et demum universum hunc diem universis hujus terræ habitatoribus jucundissimum, honorabilem ac festivum indicit exequi omnibus in futurum annis. Præterea largitur loco suo benedictio Pontificalis, & sic omnibus rite peractis populus universus commendatur Deo atque perpetuæ paci.

10 Junii. Facta est autem hæc sacratissima translatio, Deo & hominibus placidissima atque sanctis Angelis per omnia gratissima, Idibus Junii a Lindulpho venerabilissimo viro, Noviomæ civitatis Episcopo, cum gaudio inenarrabili spirituali Clericorum multorum sive monachorum, nec non & infinito cœtu fidelium populorum, anno incarnati Verbi nongentesimo octogesimo secundo, indictione decima, tertio quoque anno ad nos adventus gloriosissimorum Sanctorum nostrorum. Ecce solator pauperum spesque egenorum summus & vivificator atque cunctorum Dominus Sanctum suum Landoldum pretiosum qualiter glorificatum beatis sociis suis, paulo ante sic humiliatum convitiis obtractatorum.

B Vere mirabilis atque centupliciter laudabilis Deus in Sanctis suis, nobis licet indignis gratis collatis, qui

contra votum pessimorum sive voluntatem invidorum tam pulchre ac nobiliter, miraculis videlicet & omnibus ceteris dignissimis obsequiis, Reliquias Deo dignas ad requiem suam perducere etiam corporaliter est dignatus. Ergo, Fratres carissimi, agite hunc diem læti in laude Domini ac Sanctorum plenum, in omni competenti veneratione perfectum, quo vobiscum pariter & nobis contubernium acquirant civium supernorum. Præstante Domino Jesu Christo, qui cum Deo Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus verus & unus & nunc & per infinita sæcula sæculorum. Amen.

^a Dantur hæc ex MS. Constandensi.

^b Ita Chronicon Gandense: in hoc MS. erat Heygerus.

^c De eo supra egimus.

^d Adalbero filius Godfridi Comitis Ardenneſis, creatus Archiepiscopus anno 968, mortuus 989, cum biennio ante Hugonem Capetum in Regem Francorum inaugurasset.

^e Lindulphus successit Hadulpho anno 977 mortuus, præfuit annis 12, defunctus an. 990.

^f Caculator garrulus verbosus blatero, a Belgica voce Kalkelen garrulo, blaterare.

^g Ita MSS. reformata a Martyrologiis. Legebatur hic laudus Maji.

E

DE S. ALCMUNDO MARTYRE

DERBIÆ ET SALOPIÆ IN ANGLIA.

Commentarius historicus.

1 Regnum Nordanhumbrore posterioris sæculi oſſa. *viparte variis suorum Regum intricatam fuit tragediis, commiseratione & rerum temporumque indignitate reſerſis. Vixerant ante sancti Reges Ceolulphus, ejusque successor Egbertus, ambo relicto regno apud Lindisfarnenses vitam monasticam auspiciari, Ceolulphus anno dcccxxxvii, Egbertus anno dcccxlvi. Hinc tunc successit filius Osulfus, qui anno uno regnum tenuit, amitte, perdidit, nequiter a sua familia occisus 12 Kalendas Augusti. Anno ergo sequente dcccxlx Ethelvaldus, qui & Mollo dictus, regnare cepit Nonis Augusti. Verum anno dcccxlx Ethelvaldus regnum Northumbrore amitte 11 Kalendas Novemb. cui Alcredus, profapia Idæ primi hujus gentis Regis exortus, ut quidam dicunt, successit in regnum, & anno dcccxlvi Alcredus Rex accepit Reginam Ofgearnam: ex qua genuit Ofredum, dein Regem, & Alcmundum, de cujus martyrio, natali & veneratione hic nobis est agendum. Hujus ergo patris Alcredus Rex anno dcccxliv consilio & consensu suorum omnium, regis familie ac Principum destitutus societate, exilio imperii mutavit majestatem. Primo in urbem Bebban, postea ad Regem Piclorum, nomine Cynohr, cum paucis fuge comitibus secessit. Ethelredus quoque filius Ethelvaldi pro eo regnum suscepit, quo anno dcccxxxix expulso, & in exilium fugato, Elfvold filius Osulfi Regis supra memorati regnum Nordanhumbrore suscepit. Rex pius & justus. Sed conjuratione facta ab ejus patricio, Siegano nomine, occisus est 12 Kalend. Octobris anno dcccxxxviii, quo sepulto regnavit Ofredus filius Alcredi, ac frater S. Alcmundi. Verum anno dcccxc dolo suorum Principum circumventus, & captus ac regno privatus, attonsus est in Eboraca civitate, & postea necessitate coactus exilium petiit. Sed Ethelredus ab exilio liberatus, iterum in regni solio est inthronizatus, a quo anno dcccxi filii Elfvaldi Regis, Oelf & Oelfvine, ab Eboraca civitate abstracti, & de ecclesia principali per promissa fallacia abducti, miserabiliter sunt perempti. Usi anno sequente Ofredus ante Rex, frater S. Alcmundi jubente Rege Ethelredo occisus est, xviii Kalend.*

Octobris. Et in monasterio Girvonsi ad ostium Tinæ fluminis sepultus.

2 Verum & ipse Ethelredus Rex anno dcccxcvi occisus est 14 Kalendas Maji. Osbaldus vero patricius a quibusdam ipsius gentis Principibus, in regnum est constitutus, & post xxvii dies omni regis familie ac Principum est societate destitutus, fugatusque, & de regno expulsus, atque ad insulam Lindisfarnensem cum paucis secessit, & inde ad Regem Piclorum cum quibusdam Fratribus navigio pervenit. Tunc Eardulfus filius Eardulfi sive Earnulfi, de exilio vocatus, regni insulis est sublimatus, & vii Kalendas Junii consecratus: cujus jussu S. Alcmundus est occisus. Contra hunc Regem anno dcccxcviii conspiratione facta ab intersectoribus Ethelredi Regis, Wada Dux bellum inierat, & ex utraque parte plurimis interfectis Wada Dux cum suis in fugam versus est, & Eardulfus Rex victoriam regaliter sumpsit ex inimicis. Hæc tamen fere omnia ex Simeone Dunelmensi de Gestis Regum Anglorum desumpta sunt, & pleraque eisdem verbis leguntur apud Hovedenam parte priore Annalium. De eisdem Regibus hæc conformia scribit Turgotus Dunelmensis l. 2. Historia de Dunelmensis Ecclesiæ cap. 4 & 5. Est Turgotus reliquis senior, de quo agimus pluribus ad historiam Translationis S. Cuthberti xx Martii. Ex hoc supplemus, reliquos Reges Northumbrore, de quibus ista tradit: Eardulfo anno regni sui decimo de provincia fugato, Aelfvold per biennium illud tenuit, deinde Eanred filius Eardulfi Regis triginta tribus annis regnavit. Eanredo successit filius Ethelredus: quo occiso, in regnum successit Osbertus circa annum dccccl. Verum eo circa annum dcccclxii fugato, successit Ella; qui & Osbertus in Danorum irruptione placati, ambo anno dcccclxvii xii Calend. Aprilis in prælio occubuerunt. Quibus interfectis Dani Egbertum Regem constituerunt; Agit de tribus illis Simeon Dunelmensis dicto anno dcccclxxvi assertique Egbertum ultra Tinam regnasse vi annis, qui an. dcccclxxiii moriens aliis, expulsus, successorem habuit Redig, qui regnavit tribus annis, quo scilicet anno dcccclxxvi mortuo, secundus Egbertus regnavit, ultra amnem Tinam, cui anno dcccclxxvi.

deccc-

A DECEXXXIII accessit Guthredus filius Hardecnuti & regnavit super Eboracum, mortuus anno DECEXXIV. Postmodum e Danis regnavit Sithricus, mortuus anno DECEXXVI cuius regnum, Guthfertho filio expulso, Ethelstanus Rex suo adiecit imperio. Hæc Simeon Dunelmensis.

3 Contra Malmesburienses lib. 1. de Gestis Regum Anglorum cap. 3. ultimum Regem Nordanhumbro-
rum Ethelredum anno DECEXXVI occisum, cuius mandato Osfredus Rex frater S. Alcmundi fuerat interfectus. Post Ethelredum, inquit, nullus ad regnum ascendere ausus est, dum quisque superiorum sibi casus timeret, & otio inglorio tutus victitare, quam ancipiti discrimine pendulus regnare mallet: plerosque enim Regum Nordanhumbro-
rum pene familiari exitio vitam exisse. Ita cessante rectore per XXXIII annos provincia illa risui & prædæ finitimis fuit. . . Transactis illis XXXIII annis hanc regionem obtinuit Rex Egbertus anno Dominicæ Incarnationis DECEXXVII. Hæc ille cum enormi centum & amplius annorum errore, quibus proprii fuerunt Nordanhumbro-
rum Reges: unde nec mirandum sape de aliis, etiam Sanctis, pauca sciri posse. Non ergo Egbertus Rex Occidentum Saxonum hoc regnum reliquis adiunxit, sed ejus pronepos Ethelstanus: neque ante Egbertum fuit aliquod interregnum annorum XXXIII, sed continuo alii prioribus successerunt Reges, atque inter eos, nisi jam dictum est, Eardulfus anno DECE regnabat.

B nationis DECEXXVII. Hæc ille cum enormi centum & amplius annorum errore, quibus proprii fuerunt Nordanhumbro-
rum Reges: unde nec mirandum sape de aliis, etiam Sanctis, pauca sciri posse. Non ergo Egbertus Rex Occidentum Saxonum hoc regnum reliquis adiunxit, sed ejus pronepos Ethelstanus: neque ante Egbertum fuit aliquod interregnum annorum XXXIII, sed continuo alii prioribus successerunt Reges, atque inter eos, nisi jam dictum est, Eardulfus anno DECE regnabat.

4 His positis, paucula, quæ rellant inter tot Danorum irruptiones, spicilegia de S. Alcmundo colligimus: At primo Simeon Dunelmensis ad dictum annum DECE ista tradit: Eodem anno Alcmund filius Alcredi Regis, ut dicunt quidam, a tutoribus Eardulfi Regis est apprehensus, ejusque jussione cum suis profugis interemptus est. Quæ ita paucis Vigorniensis indicat. Alcmundus filius Alcredi Regis Northumbro-
rum occiditur: atque ante ad annum DECEXV de patre agit his verbis: Mollus regnum Northanhumbro-
rum dimisit, & Alhredus filius Eanwini successit, qui fuit Brinhormi, qui fuit Bosæ, qui fuit Bleocmanni, qui fuit Ailrici, qui fuit Idæ. At Vigorniensis ad dictum annum DECEXV patrem Regem Ealredum appellat, trinepotem Idæ Regis, & regnasse octo annis: & ad annum DECEXXXIII Ealdredus, ait, Rex Nordanhumbro-
rum ex hac vita transiens.

C Arhelredum habuit successorem. Verum in exitum abiisse supra ostensum est. De necesse S. Alcmundi ista habet idem Vigorniensis ad dictum annum DECE. Quo etiam anno Alcmundus filius Ealdredi Regis a tutoribus Eardulfi Regis Northanhumbro-
rum apprehensus est, ejusque jussione cum suis profugis interfecit. Rannulphus Cestrius in Polychronico, quod manu exaratum habemus l. 1. cap. 25 ista habet: Mollo Rex Northumbro-
rum regnum dimisit. Successit Alwredus 12 annis, & habuit ille Alwredus duos filios, Osfredum (alio Osfredum) qui tertio post eum loco regnavit & Sanctum Alcmundum, qui postmodum in prælio Mercenium contra Westsaxonos occisus est.

5 Polychronicocitate ista habet Harpsfeldius in Historia Ecclesiæ Anglicanæ seculo 8 cap. 21. Hujus Ethelberti filius fuit Alcmundus, qui cum in subsidium venisset Ethelmundi Subreguli Merciorum, prælio contra Wiltonienses, qui erant populi Westsaxonum, decertantis ibidem occisus est: quod facilius ex Cestrensi assumpsit Harpsfeldius, qui secutus Malmesburiensem scripsit Nordanhumbros tunc temporis sine Rege vixisse ac Regi Egberto postmodum subiectos fuisse. Præterea Alcmundum filium facit Ethelredi Regis, a quo fratrem ejus Osfredum occisum diximus, non Alcredi, quem Alwredum appellat. Non ergo in prælio, sed jussu Eardulfi Regis apprehensum, & injuste forsan quia filius Alcredi Regis

& legitimus regni hæres erat, interfellum arbitratur. D

6 De veneratione ejus ista subiicit Harpsfeldius: Cujus Corpus apud Album monasterium, deinde apud Darbejam reconditum est, studio eo loci memorie ejus templo, quæ celebris propter miracula, ab eo ibidem post mortem edita habetur. In Martyrologio Anglicano ad XIX Martii ista habentur: Darbiæ scilicet S. Alcmundi Martyris, qui filius Alwredi Regis Northumbriæ, impie a Danis occisus est in prælio contra Wolstanum Wiltoniæ Ducem. Capie corpus ejus continuo clarere miraculis: quapropter translatus Derbiam magnæque cum veneratione sepultum est, ubi postmodum egregium in ejus honorem erectum templum hodieque subsistit, S. Alcmundi vulgo nuncupatum: quo plurimi olim accedere solebant peregrini, miraculorum ibidem patratorum causa. Passus est circa annum Christi DECE. Salopix quoque alterum spectabilis formæ templum in hodiernum usque diem superstes, ejus nomini dedicatum, visitur. Sunt urbes hæc notissima, suarum provinciarum sive Comitatum Darbiensis & Salopiensis metropoles. Sed unde Vigornius hujus Martyrologii auctor, hauserit a Danis S. Alcmundum occisum? Forsan quia Alwredi non Alcredi filium credidit, arbitratus est de Alwredo celeberrimo Saxonum Occidentium regi, cuius Ailla scripsit Agnerus Menevensis, qui nescio quo errore citatur cum Cestrensi ad marginem pagina apud Harpsfeldium, ubi de S. Alcmundi cade agit, & annus allegatur DECEI, cum Agnerus suam historiam inchoavit ab anno DECEXXIX, quo Alwredus Westsaxonius natus est: de hoc pluribus agitur XX Martii ad Translationem corporis S. Cuthberti: & ejus contra Danos victoria referuntur.

7 At quæ de prælio Wolstani dicuntur, ista ad annum DECE referuntur a Vigorniensis: Eodem anno contigit Ducem Ethelmundum de Mercia cum suis exisse, vadumque quod lingua Anglorum Kimeresford nominatur, transisse, ejus adventu cognito, Wiltoniensium Dux Wolstanus cum Wiltoniensibus ascendit contra eum. Commissoque gravi prælio multi ex his & ex illis ceciderunt, amboque Duces occisi corruerunt: victoria vero Wiltonienses habuerunt. Hæc ibi, absque Danorum mentione, qui ne quidem ulli isto tempore in Anglia grassabantur. Præterea nullo modo spectat illud prælium ad S. Alcmundum. Pro quo advertendum quatuor res a Vigorniensis ad dictum annum DECE narrari, plane inter se disparatas, prima est de Caroli Magni itinere Romano & bysso in urbe peracta, altera de obitu Regis Occidentium Saxonum Brihtici & successione Egberti. His succedit pugna jam memorata, atque ultimo loco refertur cades Alcmundi filii Alwredi Regis Northumbro-
rum, quem jussione Eardulfi Regis Northumbro-
rum occisum Simeon Dunelmensis & Vigorniensis tradunt. Eundem Ferrarius inseripsit Catalogo generali Sanctorum his verbis: In Anglia S. Alcmundi Martyris. Ceterum quæ de vocabulo martyrii late sumpti diximus XVIII Martii ad Vitam S. Eduardi Regis & Martyris, injuste jussu novæ occisi, videntur huic Sancto applicari debere & ibidem legi possunt.

8 Alfordus in Indice Sanctorum Angliæ sub finem tomi 111 Annalium Ecclesiæ Anglicanæ ista habet: Alcmundus, puer regius & Martyr, fuit Alredi Northumbriæ Regis filius. Parente e regno pulso, ille e vita pellitur. Colitur Sanctus & miraculis probatur. Duo templa Martyri extructa. Colitur ad XIX Martii. Allegatur annus DECE in dictis Annalibus ac numerus XVI. Verum aut incuria typographi aut alia de causa omnia post numerum VIII sunt omissa. Patrem Alwredum nobiscum statui anno DECEXXIV e regno pulsum, Alcmundum vero XXVI annis postea clapsis, non puer, sed vir circiter triginta annorum, interemptus est.

XIX MARTII DE B. ANDREA DE GALLERANIS

49

SENIS IN HETRURIA

Commentarius prævius.

§ I Antiquus cultus, Vita a supparis avi
auctore scripta.

AN. MCC-
LI XIX
MART.
danti hoc die
mortuus
Andreas.

1 **S**enensis in Hetruria civitas perantiqua, eademque
secunda Sanctorum patria, & Dispara Virginis,
qua sanitatis auctorem mundo protulit, specialis patro-
cinii prerogativa non contemnendis dignata; continuis
duobus hoc mense diebus duos ejusdem virginis cultores
eximios calo dedit: B. Andream videlicet & B. Ambro-
sium, utrumque a patria Senensis cognomentum sortium,
utrumque miraculis inclitum, & in eodem Fratrum Pra-
dicatorum templo sub propria quæque ara sepulchrum. Prior
præcessit juxta Marginalem notam antiquo originali per-
gameno, diversa quidem, veteri tamen manu adjectam,
in hac verba: Cælestia adeptus est hic Sanctus, reveren-
ter munitus Sacramentis Ecclesiæ, MCCLI die XIX Mar-
tii. Ex quo patet, qualiter S. Ambrosius de Senis su-
per vixit S. Andrea annis XXXVI & die uno. Qua confir-
mantur partim ex ipso contextu *Vite*, Dominica diei cha-
rallere mortem ipsius notabilem faciente, partim ex adje-
cta post *Vitam* eadem manu clausula: Anno Domini MCCLI
in Quadragesima, in die Dominica post Vesperas, ad
Dominum transmigrationem.

2 Eam Dominicam Palmarum fuisse persuasit sibi is,
qui ex Latino Italicam *Vitam* fecit & illustravit P. F.
Raimundus Barbi, Dominicana Religionis Prior in oppi-
do S. Geminiani, & Senis anno MDCCXXXVIII publico il-
lius urbis prælo subjecit: persuasit autem id sibi ex eo capite,
quod proxima huic Dominica secundam, usque ad Pii
Vtempora, Senensis populus solitus fuerit festivam B. An-
drea venerationi habere, quasi continuo consequens sit
huic depositionis diem fuisse, ipsum vero beatae mortis.
Sed ut anno illo multisque prægressis ac subsequis Pascha
numquam fuit XXVI Martii, ita qua præcessit Palma-
rum Dominica in XIX ejusdem non potuit incidisse. Fuit
quidem XIX Martii anno MCCLI Dominica dies, littera
Dominicali A: sed fuit Dominica Quadragesimæ tertia,
cum scilicet Pascha incurreret in diem Aprilis XVI. Ita-
que dilati in hebdomadam usque Sanctam festi, si caus-
sam oportet per conjecturas quarere; cum non admodum
verosimile videatur totis tribus hebdomadibus insepultum
mansisse corpus (quomodo enim rem adeo memorabilem,
quanta est distinctior vita sancti cadaveris præservatio
vires excedens naturam, *Vita* non retulisset?) non omnino
incredibile nobis videtur, quod crebrescentibus ad B. An-
drea invocationem mirantibus, corpus ejus tali die solenni-
ter fuerit de terra elevatum post annos aliquos, & eam
quam proferimus *Vitam* jam conscriptam: qua deinde ce-
lebris annus *Vita* fuerit renovanda.

3 Fluxisse ab Andrea morte annos non admodum mul-
tos ad illius festi institutionem authentico docemur testimo-
nio Indulgentiarum, post annos XXIII propositarum, de eo-
que ut jam pluries alio loquentium. Ipsum ex Senensis con-
ventus archivio Raimundus proferit, & nos ex eo hic tran-
scribimus: quoniam publicum Beati hujus cultum egregie
confirmat. Est igitur hujusmodi. Bernardus divina mi-
seratione humilis Senensis Episcopus, universis Christi
fidelibus tam Clericis quam Laicis per civitatem Senen-
sem & diocesim constitutis, ad quos litteræ præfentes
advenerint, æternam cum benedictione salutem. Quo-
niam, ut ait Apostolus, omnes stabimus ante tribunal
Christi, rationem de propriis actibus reddituri, sive
bonum egerimus sive malum; oportet nos diem ex-

Tom. III Mart.

tremæ metitionis misericordiae operibus prævenire. Cum igitur dilectos in Christo viros, religiosos Fra-
tres & Conventum Ordinis Prædicatorum de Senis,
& ipsum Ordinem in Christi visceribus amplectamur,
& ipsis in Deo, ob eorum beneficia ab eis nobis
& Ecclesiæ nostræ exhibita, & quæ exhibentur
quotidie, sumus admodum obligati: volumus & de-
sideramus hoc quod mente gerimus perficere studio
gratioso. Hinc est quod (sicut per ipsos Fratres
nobis extitit intimatum, & nos ipsi pluries vidi-
mus) iidem Fratres nec non tota Senensis civitas,
ob reverentiam & devotionem viri venerabilis An-
drea, olim nobilis concivis & fratris nostri, cujus
corpus apud ipsorum Fratrum ecclesiam requiescit,
de cujus vita & transitu apud domesticos & pere-
grinos laudabile testimonium perhibetur, prima die
lunæ post festum Palmarum, honoribus & solenni-
tatibus congruis solennia non immerito peragunt,
in tanti Patris memoriam & honorem. Nos ergo
solennitatem ipsam non solum manu tenere, verum
etiam super ipsam spirituale lucrum adiacere cupien-
tes, de misericordia Jesu Christi & Beatissimæ Vg-
ginis Mariæ Matris ejus, nec non & sanctorum Mar-
tyrum Crescentii, Aniani, Savini atque Victoris pa-
trocinii confidentes, omnibus qui ad prædictum lo-
cum dicta die causa devotionis accesserint, & ibi-
dem de bonis sibi a Deo præstitis reliquerint, dum-
modo de peccatis suis vere contriti fuerint & con-
fessi, annuatim in prædicta solennitate annum unum
de injuncta sibi penitentia in Domino misericordi-
ter relaxamus. Datum Senis MCCCLIV, Indictione
II, die II Kalendas Aprilis.

4 Bernardus hic a Ferdinando Ughello tomo 3 Ita-
lia sacra usitato illius avi diminutivo Bandinus appel-
latur, & ad Senensem cathedram evellus dicitur an-
no Bulla præfata expeditionem præcedente, & anno
MCCCLXXVII vel sequenti adhuc in vivis fuit, quando si-
gnavit Bullam in favorem Hospitalis de quo infra:
paullo autem post cum Gaziam gentem, sacrificanti
Episcopo quadam honoris prerogativa semper assistere so-
litam, advocare sacrificaturus contempsisset, ab eadem
sumptis armis, saltim in se Guesse fallenti injuriam,
ut arbitrabantur, ulciscente, occisus ad aras, succello-
rem habuisset B. Ambrosium, inquit idem Ughellus,
nisi is ex moderatione animi amoreque vitæ privatae
sibi delatum a Pontifice onus subire contempsisset.
Ex cujus B. Ambrosii ætate *Vita* Italica auctor Raimun-
dus fortassis non inconsequenter proferat alterum indicium
quod non multis, ut diximus post obitum beati viri annis
conscripserat hac *Vita* fuisse: quia videlicet num. 19 mentio est
Fr. Ambrosii miracula viri Dei prædicantis; & jam
inde a tempore fundati conventus, quod fuit anno MCC-
XXVI, per annos centum quinquaginta reperitur nemo eni-
tale nomen fuerit, nisi B. Ambrosius Sanfedonius: qui
nisi tunc adhuc fuisset in vivis cum ista scriberentur, fuis-
set haud dubie reverentius compellendus, quandoquidem a
morte sua publice ceperis, ut Beatus colit, ipsa Apostoli-
ca Sede conscia, & ad solennem Canonizationem ejus pro-
cedere volente.

5 Quod argumentum nobis quoque efficacissimum vide-
tur, si expressius auctor ille dixisset, iis qua deplorat inen-
diis superfuisset istorum annorum, qui a morte Beati fluxere,
catalogos, Religiosorum nomina exhibentes: quod ut non ne-
gamus, ita ad confirmandam scripti hujus veritatem sa-

Rom. 14.
10

E

116

Aris esse putamus quod post commendatam in genere miraculorum multitudine dicat auctor num. 16 de singulis speciebus exempla visa & fide digna relatione audita non immerito apponenda videri. Neque id de miraculis dici tantum quia possint diu etiam post mortem patrara putari; sed in ipso statim ingressu prefatur, de eo se instituisse sermonem: cujus vite laudabilis non solum qui cum eo versati sunt testimonium perhibent, verum etiam quae ante illius obitum & post frequentius claruere miracula & jugiter coruscant, non desinunt, sanctitatis eximiae merita attestantur. Illarum igitur qui cum eo sunt conversati testimonium habens auctor, non diu post obitum viri Dei scripsisse potuit: in miraculis autem referendis stri-ctiori se uti stylo excusavit num. 15; quod eorum susceptorum declarationem relinqueret libello, ubi haec primo fuerant diffusius compilata: ab iis videlicet qui singula se gesta deferbantur, & sufficienti testimonio fide roborabantur, excipiebant in codicillos: quos anno MDXXXI aut LXXVI, ardente cum sacristia templo, periisse est verisimile, si tamen ad illud usque tempus superfuissent.

sum mbr-
amio.

ex mbr-
amio a. 2
adando.

6 Melior membranae codicis fortuna fuit, in quo descripta vita continebatur: nam quamvis hic quoque superime periisse nuntiaretur primura, tamen a R. P. Fr. Antonino Accarigi, hoc quo scribimus anno 1665 Priore Conventus S. Dominici Senis, diligentius requisitus ad Patrum nostrorum instantiam, ac demum repertus est, ex coegeransmissa experta Vita, sub hac, ut sequitur, fidei formula: Haec extracta sunt fideliter ex quodam Codice, scripto in charta pergamenata per Fr. Constantinum, in quo sunt Legenda B. Dominici, B. Catharinae Virginis & Martyris, B. Petri Martyris, S. Thomae de Aquino, B. Andreae Senensis, S. Elisabethae Reginae Hungariae, & B. Macarii Romani existente in archivio conventus S. Dominici Senarum, & dicta & superscripta fuerunt fideliter collationata per nos Fr. Igidium Ugurgerium Senensem, sacre Theologiae Magistrum Ordinis Praedicatorum, & Joannem Rocchigianum Clericum & civem Senensem anno Domini MDCLV, more Ecclesiastico Indict. III, die vero 12 Martii. Haec est Vita, quam anno MDXXVIII in Italicum idioma translatae vulgavit Bartholomaeus Io. Baptista Naccarini, & ita impressam seculum se profertur Silvanus Razzi, parte 2 de Sanctis & Beatis Tuscani anno MDCL: cetera instrumenta, auctoresque de B. Andrea mecumque locutos, adnumerat precipitatus Raymundus ad calcem Vite ex iisdem contextu: unde sequentes duos paragraphos collegimus ad Vite antiquioris supplementum ali-
quo & ornatum.

in Italia
vulsa.

C § II Gallerana B. Andreae familia: Misericordiae Societas ab eodem inchoata.

De Andrea
decompi di-
bus a pinto

7. **M**ajorum seriem & familiarum illustria cognomina, quae velut inania spreverant, dum viverent, Sancti ne post mortem quidem reddita ipsis potarent simplicitas anteriorum seculorum, ut quibus omni nobilitate potior esset, familiaritatis titulum promerita virtus: utilius autem duxit, si civibus suis specialius in exemplum intelligerentur propositi, quando addito a patria cognomento ab aliis synonymis Sanctis discernerentur. Itaque & in titulo Vita B. Andreae Senensis simpliciter nominatur: & alibi fere Sanctus aut Beatus Andreas. Quia tamen, quantumcumque publici juris facti, non desinunt propius ad imitationem urgere eos, qui commune cum ipsis sortiti genus, non minus eorum illustrantur laudibus, quam bellicis facinoribus majorum suorum: ideo reprehendi non potest posteriorum usus seculorum, qui B. Andreae in publicis Actis gentilium de Galleranis cognomentum addidit, quod ex infra producendis citandisque apparebit, & nos in titulo secuti sumus.

a familia
Galleranis.

maiores ha-
bent antiqui-
tatem.

8. Antiqua porro nobilitas esse familiam Galleranorum, non Ghezolini solum, qui fuit Andreae pater, laus bellica potest: sed etiam ostendi potest ex numeribus, quae majores illius gessere pro republica, quocumque ab eadem retulere in prelium. Eximio ex publicis Actis, quae hodieque in archivis

superant, cognosci potest, quod anno MDLXXVI propter insignim in bellis favorem Galleranorum genti jus datum sit, turres (quod Senis precipuum fuit, nobilitatis argumentum) exornandi, alteram in ipsa paterna B. Andreae domo in parochia S. Peregrini, quam hodie Ballatorum familia possidet, alteram in oppositis ex adverso edibus, quas modo Bindii incolant in parochia S. Petri in Banchis. Ab hac majorum suorum generositate minime degent Andreas mster, & ipse juvenis arma trahens, haud sane infeliciter: nam ut in MS. quodam Diario illorum temporum, quod in ecclesia Cathedrali servatur, scriptum legisse se testatur D. Bartholomaeus Carthusianus, & Gregorius Lombardelli Dominicianus: Urbevetani anno MDLXXIX adversus Campigliam tetenderunt, grandis eodem damna inferentes: quod cum Senis esset intellectum, obviam hostibus itum est, commissaque pugna Dominus Andreas Galleranus, nobilis Senensis, interfecit Dominum Andream Martinielli, praecipuum Urbevetanorum Ducem: qui de vic-
toria desperantes, retro abiit.

De ipso ca-
sibus du-
os locum
videtur.

9. Pari animi fortitudine, sed Christianam mansuetudinem modum edocti, dispari in causa usus creditur, quondam eadem cum commisit, ob quam & patriam vitare profugus E debuit, & in Dei manus feliciter incidit. Nam quamvis, litigium aliquod praecessisse velint quidam, plures tamen sunt, qui dicant, nulla alia re bellicam morem esse Andreae, quam quae intima cujusque boni Christiani viscera potest debetque commovere, blasphemii oris injuria in Deum. Gestus res est in Camollia vico, antea gradus qui a Tolonii domo ad palatium hodie Salimbeniorum ducitur: ubi ad ipsam concortium transversum domorum angulum etiam nunc duo petre spectantur, istis ubi uterque constitit in monumentum posteris collocata, ut ferunt; altera quinque palmos alta, minor altera. Ut ne suis, non erat securum Andreae manere in arte, quam cum titulo Potestatis obtinebat regerebatque Dominus Venerabilis Vicecomes Pisanus, dimisso quaque versum satellitio perquirens auctorem cadis: ergo versus Maritimam oram se consulit, ubi Galleranorum familia possedisse dicitur castella. Piscaria nuncupata.

deinde acri-
se blasphem.

causae co-
suetud.

10. Halensis Raimundus in paucis contrahens, haec veluti analecta colligens ex scripto aut memoria traditis documentis, & ab antiquo auctore praetrita, ut parum ad Santillam, quae scribenda erat, vitam faciens. Aliud notabilius quod tam ipse quam qui eum praecessit Jo. Bapt. Naccarinus eundem B. Andreae institutorem faciant ejus societatis, quae sub Misericordia nomine Senis floruit usque ad annum MDCCVIII, quando sublatis, qui inibi curam pauperum agebant fratribus, fundi ac redditus applicati sunt hospitali majori a Scala dicto: locus vero in usum Academiae publicae, eatenus nulli certe sedi per se quisque scilicet & quod excurrat affixae, adaptatus est sub titulo Sapientiae: in cuius archivio omnia adhuc servantur Instrumenta dictum locum concernentia, probantque institutum istud fuisse hospitale, Fratresque pauperibus & infirmis deservientes sub nomine Oblatorum & Fratrum de Misericordia pauperum Christi, circa annum MDCCXII, cervini coloris vestes utentes, cui assuetum ad humeros symbolum littera M crucem & impostam sustinentis, quid illa profiteretur indicabat. Non spectabant illi quidem ad Dominicanum Ordinem, ut quidam asserunt, propterea quod olim quoque laici in eo Fratres ejusmodi coloris pallio merentur; ab eo tamen ad omnium spiritualium bonorum communicationem admissi sunt per Fr. Stephanum Bistinum, octavum Ordinis Generalem, decretumque anno MDCCXII 2 Augusti signatum reperitur, quo jubetur Fratres Praedicatorum diem obitus cujusque dilectorum Oblatorum in Capitulis suis commemorare, aequae ac si de corpore suo fuissent.

a Dominici-
ad ea com-
munitatem
admittant.

11. Vulgo autem Salimbeniorum dicebatur hospitale, quod esset extructum in amplissimo illo tractu, cuius familia illa, vetustissima simul ac potentissima, integrum aliquando habuit possessionem. Fundatum autem esse ab ipso B. Andrea, colitur in id facultatibus suis, etsi ea de re, ut nimis vulgo mora nihil auctor Vita, certa habetur apud Senenses traditio: quam

de re tra-
ditio & mo-
numenta.

quam non tantum secuti sunt illius urbis historici Orlan-
das Malavolti & Jugartha Tommasi; sed probat titulus
saxo incisus inferensque parieti, juxta altare Beatissima
Virginis in illius loci ecclesia, sub hac formula: Anno D.
MCCCLVIT, die VIIT Junii, tempore M. Agnoli Gucci
Rectoris hujus domus, constitutum fuit a Communitate
Senensi, ut festum B. Andreae, qui caput & principium
fuit hujus sanctae Domus, die Lunae Sancto quotannis in
perpetuum servaretur: ad gloriam Dei & honorem ip-
sius, qui ex hac vita transiit anno MCLII: quibus con-
sonat epigrapha, subiecta imagini ipsius Beati, qualis spe-
ctatur in aula majori Curiae, dicta Mappa mundi ab ex-
posita istius tabula geographica; & est talis:

Hic fuit Andreas Sanctus Galeranus, egenus
Patricius, fautor subsidiumque bonis:

Panperibus quoniam cunctis extruxit azylum,
Artes disceit ubi Gymnica turba sacras.

12 Visamen ad Alia B. Joannis de Deo probatum a
nobis est, collegisse illum quidem misericordia erga pauperes
exercere socios, sed qui non nisi post obitum ejus perpetuam
acceperint stabilitatem: ita de his quoque dicendum puta-
mus, ac nihil domi sacrum eosdem habuisse quamdiu in vi-
vis fuit B. Andreas. Quomodo enim alibi sepulturam ele-
gisset quam in ecclesia a se vel sacello vel templo? Post mor-
tem igitur ejus sollicita civitas, ne sublato operis pii aucto-
re, ipsum quoque, quod tanto cum bono publico erat insti-
tutum, disfluere; Rectores & civium numero successive de-
ligendos constituit, qui una cum Fratribus res istae admi-
strarent: anno deinde MCLXXX decrevit, ut Episcopo, Prio-
ri Dominicanorum, Franciscanorum Guardiano, & Recto-
ri ipsius Societatis jus esset concordibus suffragiis cives sex
deligendi, per quos contractus quicunque de bonis ipsius
hospitales legissime celebrarentur, exceptis iis, quae testa-
mento legata testatores noluerant alienari.

13 Qua omnia Fr. Latinus Malabrancia, ex Ordine
Dominicano, Officiensis ac Velitrensis Episcopus, Legatus A-
postolicus, per ablegatos a Republica requisitus, vana habuit,
Bullam Immolesignans XVI Junii qua etiam nunc serva-
tur una cum altera Martini Papa IV, biennio post in Mon-
te-E-lasconi signata, qua potestas conquirendarum elemosy-
narum ad loci conservationem, bonorumque stabilitum possi-
dendorum confirmatur: jam ante scilicet ab Episcopis Senen-
sibus data, & a Bernardo Episcopo confirmata Februario
mense anni MCLXXVI vel sequentis (nam dubium movet
character VI Indictionis, Era Christiana anno adjectus, &
alterari numero vicium otrepisse convincit) qua de re ex-
tas in archivio Senensis Sapiencia insignis Bulla, quam ex
Latino Italicam exhibet Raimundus Barbi cap. 23, directam
ad Fr. Bartholomaeum Hildebrandi, Rectorem & gub-
natores domus S. Mariae de misericordia & pauperum ci-
vitas Senensis, ejusque socios quinquaginta septem nomi-
nam expressis, atque adeo successive per vices in dicto
hospitales ministrantibus: inter quos Petrus etiam Pellina-
rius est, cum duobus ex octo sociis, in Vita ejus cum ti-
tulo Beati Decembri mense proferenda nominatis: in qua
etiam bulla sigillatim exprimentur omnia bona immobi-
lia, dicta domui a piis fidelibus concessa ad eum diem, &
tam ipsa quam praedicti Fratres omni potestatis secularis
jurisdictioni declarantur exempti, atque a subvendis qui-
busvis in commune oneribus immunes.

14 Ante omnia autem ipsorum societas legitime infor-
mam veri collegii erecta declaratur: quam deinde Episcopus
Pium vocat ac religiosum Ordinem, quam per ipsos pro-
morum ad posteros velit sicut in principio professus fuerat,
muneris sui esse Ecclesiastici auxilii opem iis impendere,
qui vitam eligunt religiosam. Quod tam non ita acci-
piendum quasi simul omnes uno sub recto, unusque Superio-
ris per omnia obediencia Deo servirent, cum trium solen-
nium votorum professione: sed eorum singuli spretis saeculi
vanitatibus, in sua quique domo & conditione ac officio
manentes, pauperum ministerio vacabant per vices, prout
Tomus III. Mart.

ex dicta B. Petri Pellinarii Vita clarius intelligitur: j. c. D
enim, recensitis octo sociorum ipsius nominibus, dicitur:
Hi omnes pro Christi amore mundum contemplant,
nec alteri rei quam orationibus & misericordiae operi-
bus vacabant. Diebus festis singulis quinque ex iis
congregabantur in hospitali, deliberantes quo modo &
ratione sequenti hebdomade pauperum indigentiae sub-
venirent; quorum quatuor bini inter se ministeria par-
ticipabant sub unius quinti directione, interim dum
alii quatuor contemplationi cum Magdalena eadem se-
ptimana vacabant.

§ III Honor corpori habitus: altare, imagines, Soda-
licas sub nomine B. Andreae erecta Senis.

15 Beati Andreae corpus in ade Fratrum Dominicanorum
fuisse inhumatum constat. Erat enim tem-
poris antiqua S. Gregorii parochia, Ordini Dominicano
concessa, multoque quam nunc minus occupabat loci, antequam
vetustam ecclesiam B. Ambrosius Sanseverinus, pro tempore
Prior, solo aquandam locaret, ut nova & amplior erigeretur:
qua anno MCLXXXII capta, & brevi, quantum ad
usum satis esset, promotae, sub annum denique MCCCXLII
extremum accepit complementum. Ergo, inquit Raimun-
dus Barbi cap. 21, nescitur in qua veteris templi parte
primo sepultum fuerit sacrum corpus: creditur autem
fuisse inhumatum usque dum subsequens miraculo-
rum claritas illius elevationem suavit: quam nos causam
esse conjecimus festivitatis annua feria II hebdomadae san-
ctioris celebrari capta: aliumque de ea in Vita silentium
pro argumento accepimus antiquitatis magna istius Vita,
ipsiusque Beati temporibus proxima. Alioquin necessario
commemorandum in ea fuisse, qua ratione vel elevationem
fuerit de terra corpus, vel veteri in novam translatus ec-
clesiam. Pergit Raimundus: Finita ex parte & dedicata
fabrica, arca pretiosi custos thesauri collocata fuit super
altare quoddam, cujus paullo post patronatum gens Gal-
lerana suscepit; atque autem haec inscriptio addita:

QUEM IN ARAM TULIT PIA DEVOTIO
ANDREAM GALLERANUM
IN Caelum EVEXERUNT PIA MERITA
AN. D. MCLII.

16 Eo in statum permansit usque dum Franciscus A-
gidii Bossii Mediolanensis, ex Episcopo Perusino electus
Novariensis, auctoritate Gregorii XIII Visitationis per Tu-
sciam Apostolicus, Senas advenit, & (sicut in libro Visi-
tationum Bossii de anno MDLXXV fol. 82 existente in Cu-
ria Archiepiscopali Senarum, apparet) visitavit altare
sub titulo B. Andreae Gallerani Senensis, quod est alta-
re lateritium, coopertum mensa lignea, & habebat
tres coballos cum petra sacra, quam mandavit aquare
& insigi dictae mensae. Aderant duo candelabra octonae,
& pallium ex serico albo Damasco, & praxella lignea
nova & decens. Supra quod altare aderat icona ima-
ginis B. Andreae, cum variis miraculis per eum factis in
tabulis perpulchre & ornate depictis sublimissime: cui
iconae aderat crasis ferrea, & post illam aderat capsula
lignea deaurata, in qua erat repositum corpus su-
praedicti B. Andreae. Et quia dicta capsula erat aperta,
& ad eam patet liber accessus, mandavit fieri in di-
cta capsula duas claves, & continuo clausam retineri,
nec facile aperiri, aut corpus illud B. Andreae facile
ostendi. Quod altare est illorum de Galleranis, & est
dotatum, & habet onus decantandi Missam secunda
feria post Pascham Resurrectionis, quod adimplere
dixerunt. Decreverat nempe Pius V, ne Dominica Pas-
sionis commemoratio missa, hebdomada affixa sancta, cu-
jusquam Sancti festivitate latiori turbaretur: atque ea
causa fuerat transferendi in Feras Paschales festi, quod
in hodiernum diem servatur.

17 Anno post dictam Visitationem quinto, Christi M-
DLXXX, Capitaneus Julius Galleranus marmoreum dicti al-
taris ornatum faciendum locavit: qua occasione amota est,
E 2 qua

Caput in
archivo Pro-
vinciarum
humanum.

elevatione &
transformatio
possessum
Pratum, E

Et in aliis
propreis
cunctis.

Ab Apostoli-
co Visitationis
inscriptum
an. 1575.

magis Beati
in altari.

omnes An-
dreae Pro-
vinciarum
omnes con-
stituit

privilegia
data & con-
firmata.

2. Petrus
Pellinarius
omnium
sociorum

provisio ho-
stium mon-
strantibus.

A qua ibi diu steterat ipsius B. Andrea depicta imago, circa annum MCCCLXXI elegantius Antonii Laurari penicillo elaborata, quam circumdabant variorum mirabilium expressa historia quaque abesset ad vivum expressa sumptam voluit aliqui: collocataque est super altare quod Petrus altarium est ex parte sacrificia; ubi mansit ad annum usque MDCLXX, quando altare predicta gentis B. Ambrosii imaginem aptatam fuit, eo deferenda ex loco ubi nunc est sanctissimi Rosarii sacellum. Et ipsius B. Andrea imago, quinto post anno restaurata, obtinuit locum, ipsi, in quo primum steterat, altari proximum; ubi, quemadmodum & alibi semper, frequenter candelarum lumine etiam hodie cohonestatur. Supra ipsam altare nova eius imago visitur, anno MDCLXX picta a Stephano Volpi, procurante nobili Venetiarum familia, qua Gallerana per adoptionem Domini Iulii, sua stirpis per lineam masculinam ultimi, feliciter successit. Hae tabula B. Andream exhibet coram Beata Virgine genuflexum, recipientemque felici transitu sui nuntium, quemadmodum in Vita n. 12. Visuntur & alia plures per pia Urbis Senensis loca sancti huius viri icones, quas Raimundus cap. 28 recenset, nec opus est singulas commemorare.

alia 1650.
pila 1650.

Sodalitatem
sub nomine
B. Andrea
institutam.

omnis labor
in defunctis.

et labor
in defunctis
de Beata.

Habuit
sepulchrum
sub templo
S. Dominici.

fuere
nomine
et dignitate
Sodalitatis.

Patris sui
corpus defuncti
in ecclesia
procuravit
an. 1600.

18 Venimus ad Sodalitatem sub invocatione B. Andrea institutam, & convenire solitam in oratorium, quod sub dormitorio conventus Fratrum Predicatorum est. Ea principium habuit anno MCCCXLIV Kalendis Maii, ut testatur collectio antiqua Capitularum in membranis exarata, & apud dictos sodales aservata. Pro suo autem insigni ac principio pia religionis obsequio Iesum sumens Crucifixum, eum in laboribus suis ac super oratorii altare caruissimam exprimendum, istamque B. Andream, velus suum mediatorem ad Christum. Itaque & in principio dictorum Capitularum seu ordinationum, praeasam sodalitatem commemorantur, anno praefato hoc exordio utitur Cancellarius Oratorii: In nomine & reverentia D.N. Iesu Christi crucifixi, & suae sanctissimae Matris Virginis Mariae, nec non beati Domini S. Andreae. Iterumque novum similitudinem constitutionum librum XIII. Martii anno MDCLXXI, quando Sodales centum viginti iussu in suffragia inveniantur, ita exorsus est scriper: In nomine sanctissimae Trinitatis individuae, atque gloriosae Virginis Mariae & B. Andreae de Galleranis. Alibi vero in iisdem Capitulis cum honorant eum titulo Beati Patris nostri, eumque sua sodalitates Patronum ac protectorem agnoscunt: jubent autem ut de praedicti cultu eidem exhibendo edoceantur Candidati, & ter recitent Pater & Ave post invocationem sancti Spiritus & Virginis beata subiungere versiculum, Ora pro nobis beate Pater Andrea: cum Oratione, Deus qui B. Andrea Confessoris tui &c.

19 Habuerunt Sodales isti ius sepulturae sub iis formicibus, quibus in praedictum est S. Dominici templum; cuius rei, loco nunc ad belli defensori leges munire, aliqua adhuc supersunt indicia, & hoc in necrologio dicti conventus evidens testimonium: Joannes... obiit 11 Martii. Sepultus est in sepulchro Disciplinatorum Societatis S. Andreae anno MCCCCLXXI, quod ius usque ad annum MDCLXXI. tenebat: tunc enim ad fornices templo Sapientiae subiectos, & idcirco repurgatos, translatus est oratorium, vigetque in eo & numero & nobilitate illustrum Sodalium primis institutionis fervor; multis pro utroque sexu privilegiis indulgentissimae a Gregorio XIII in perpetuum concessis stimulas honorantibus; & Illustrissimorum ac Reverendissimorum Dominorum Ascanii Piccolomini Senensis Archiepiscopi, & Scipionis Tancredi Episcopi Montis-Alcini, & Nobilissimorum Baronum aliisque titulis insignium virorum, ex Illustrissima Germanica natione Senis residentium, iudiciis honoratus: qui omnes non crediderunt infra suam esse dignitatem, si nomina sua Sodalium Albo inscripta legerentur.

20 Eadem Sodalitas eum, iuxta piam nobis Senensis consuetudinem, anno MDCLXXI induxit, ad instruendam Dominica in Albis supplicacionem, qua Deo agantur gra-

tia pro orationum quovis anno factarum successu; sive existit. D. set prior anno MDCLXXI, deliteraturque, aequa & eius Sancti vel imago vel reliqua sacra ista in pompa circumferretur; antior fuit Eques Ugo Benzius, a Sodalitate sanctissimi Rosarii ad eam eam deputatus, ut B. Andrea Gallerani corpus, vel totum vel partem eius, offerendam decernerent: quod communi exceptum gratulatione, & permittente Reverendissimo Barzellino Barzellini, Vicario generali Cardinalis Tarvisi Avenionensis & Senensis Archiepiscopi, executioni mandatum est vi Aprilis; accepto ad id venerabili S. Andrea capite. Quod deinde magna solennitate velatum ad adem Patrum Dominicanorum gero ostendit sub insigni conopae, medio in templo expositum mansit publica civium venerationi. Quod iterum simili magnificentia & rieu factum anno MDCLXXVII; praesente, dum praecedenti Dominicam Sabbato & capsa sacrum levaretur cranium & eleganti tabernaculo imponeretur, praeter illustrissimos plures viros, ipso quem diximus Archiepiscopo Ascanio. Ipsum autem cranium nono deinde die, populo innumerabili concurrente & pietate sua prolixiore cum altum faciente, in capsam suam, qua & ipsa medium in templum erat delata, repositum est, ac pariter super altare suum, preglucens magno numero cerearum velatum.

omnis
an. 1636.

21 Titulis quibusdam distinguebatur antiquum MS. quod hic E. diu tripertito vita, inde acceptis scriptis praemissimus. Hic de pietate compassionis in corde. Hic de benignitate subvenientis in opere. Hic de instantia orationis. De dilectione Dei & proximi. Hic de sanctitatis excellentia. Hic de humilitate vitae & exaltatione mortis. Hic quomodo multos a diversis & variis languoribus liberavit. De restitutione visus. De reparatione auditus. De reformatione loquelae. De imperatione gressus. De contradictionis liberatione. De recuperatione usus rationis. De liberatione a demonibus. De liberatione a carcere. De tranquillitate suadantium. De resurrectione mortuorum. De quadam nobili puella a morte mirabiliter praeservata. De quodam novitio Converso a tentationibus exitus Ordinis liberato. De testimonio sanctitatis B. Andreae. De eodem. De quadam muliere contracta in somno liberata. De custode sepulchri eius. De quodam volente offerre in eius festo.

F

V I T A

Pet. Supparis avi scriptorem,

ex MS. Conventus S. Dominici in Campo-regio Senis.

C A P U T I.

Vita totius virtutumque synopsis.

Fuit in civitate Senensi vir nobilis, Andreas nomine, moribus & honestate praclarus, qui de nobili Galleranorum prosapia traxit originem: cuius vitae laudabilis non solum qui cum eo sunt conversati testimonium perhibent fide dignum; verum etiam quae ante ipsius obitum & post frequentius claruerunt miracula, & iugiter coruscant non desinunt, sanctitatis eximie merita attestantur. Hic cum a Potestate Senensi ex perpetrato homicidio publice exularet, quasi nocturno tempore cum a fratre suo de Maritima veniens, vidit nubem de sub quodam molendino subito excurrentem, quae ipsum cum equo, cui insidebat, a fratris aspectu subtrahens,

Andreas de
nobili

Andreas de
nobili

A subrahens trium fere miliariorum spatio per aerem detulit; ipso germano sequente, & tantam perturbationem dolorosis & anxiiis gemitibus adclamante. Sed vir Dei mox salutatione Virginis semunivit, eam nullatenus desinens devotissime salutare; ita ut ejus meritis tandem ad terram fuerit incolumis restitutus.

2 Et quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, in hoc vir sanctus, suæ intellexit vocationis exordium, ut scilicet animum suum abstraheret a terrenis, & ad contemplandum caelestia se transferret, ipsi devote serviens, qui eum de tenebris hujus mundi vocavit in admirabile lumen suum. Quod utique provida, & simplici aviditate complevit: ex tunc enim mundo, & pompis ejus renuntiatis, Christo se totaliter dedicavit, virtutibus claruit, quibus seipsum regens & Christianorum utilitati intendens, ad Deum se feliciter ordinavit; mortem fugiens, vitam sitiens, viam vitæ ingredi non expavit. Hic namque fuit pietate compatiens, benignitate subveniens, oratione assiduus, dilectione præcipuus, sanctitate perfectus, humilitate dejectus.

3 Fuit ergo vir sanctus valde compatiens, & super afflictos pia gestans viscera; ita ut eum magis cruciaret afflictio miserorum, quam ipsos miseros afflictio sui.

Unde & semel cuidam pauperi obviavit, qui crus habebat tumidum, & jam quasi totaliter putrefactum, nec inveniebat propter inopiam pecunie rescisorem. Quod vir Dei intelligens, emplastrum quoddam ex sua simplicitate apposuit, & statim fuit plenarie liberatus. Ubi Deus manifeste ostendit, quod etsi pateretur dolorem afflicti, pati noluit afflictionem dilecti, qui erat tantum refugium afflictorum. Hic infirmos, & afflictos diligentius perquirebat, eos visitans & consolans, admonens ad patientiam & exhortans. Unde & quodam die dum rediret de comitatu, inveniens faminam solitariam parientem, pietate motus, sibi loco adstitit obstetricis, & perfecte in omnibus ministravit.

4 Accidit etiam ut frater suus ex indignatione quamdam clavem in fenestram projiceret, ubi erant ampullæ, quibus vir sanctus b scirupos diversi generis deferrebat infirmis: ex qua projectione ampullæ sunt penitus comminutæ. Quod vir sanctus intelligens, nihilo est mutatus: sed pergens ad fenestram invenit eas ampullas sine aliqua læsione. Ubi Deus manifeste ostendit quantum acceperat suæ studia pietatis. Cum enim beatus vir operibus misericordiae humiliter & devote insisteret quantum posset, contigit frequenter quod in pauperum servitiis occupatus, ad domum propriam redire non posset ante tertium sonum campanæ. Qua de causa indignati sunt omnes de propria domo, & ei sic tarde redeunti aperire volebant: quod ille ut vere devotus & patients, humiliter substinebat, & ut ejus famula resullit tantum se in oratione prosternens, januis clausis, postmodum Salvatoris exemplo reperiebat apertas. Et quia tunc est vera compassio pietatis quando ad sublevandum miseriam per opera se ostendit; ideo ad primum secundum sequitur congruenter, scilicet subvenientis benignitas.

5 Secundo fuit benignitate subveniens: nam ipsius studium hoc erat continuum, opem ferre miseris & subvenire egenis. Unde & quodam sero unum farinæ sextarium ad domum pro pauperibus apportavit, & calesfacta aqua in media nocte vocavit famulam, ne perderet Matutinas. Quæ cum surrexisset, & panem faceret, & vir Dei reponeret & ordinaret, & pasta non deficiebat, cum alias tot panes producti ex tribus sextariis ullatenus non fuissent: ex qua re mulier d fatigata, querens & sciens ab eo quod unum farinæ fuisset sextarius, intellexit hoc ex viri Dei meritis processisse. Vinum etiam, quod pro infirmis fecerat speciale, dum vellet ut solitus erat mittere, famula invenit ipsum

penitus defecisse, quod B. Andreas audiens ivit ad eum vegetem, & facto signo Crucis hausit abunde, vegete repleta divinitus, unde longo tempore de ipso pauperes sustentavit. Hoc & de pane pluries accidit; quia dum esset scrinium vacuum, & famula non inveniret quid daret egenis, ipso illuc eunte divinitus replebatur.

6 Quadam etiam die, dum esset hora prandii & tempus esset pluvii, & nivibus irritatum, vir Dei famularibus dixit: Parate, & ego vado ad Sanctam Petronillam eis alimoniam delaturus. Quibus mirantibus & dissuadentibus, ivit, & antequam complete parassent rediit, & videntes & tangentes vestimenta sua nihilo madefacta, intellexerunt ipsum tam cito reversum, & illæsum a pluvia Angelum deduxisse. Simile etiam pluries accidit, quando eadem causa ibat ad g Montem-Celtesium, & ad loca alia divinitus inspiratus: ex quibus omnibus Deus notificare voluit quantum suæ misericordiae opera acceptaret. Et quia per activam vitam ad contemplativam venit, congrue sequitur tertium, scilicet orationis instantia, in qua ad apicem contemplationis de campo actionis ejus animus transvolabat.

7 Sequitur ergo tertium, scilicet orationis instantia: orationi enim attentione tam avida animi insistebat, ut huic soli, corpore constitutus ad contemplandum sui Creatoris faciem, calcatis curis omnibus, inhiaret; ubi non solum pro sua offensa, si quando in Deum commiserat, verum etiam pro perditione humani generis, quam videbat, nec non ex amore Patriæ quam avide fitebatur, pios & miserabiles gemitus effundebat. Prorumpabant enim flumina oculorum ejus acceptabile sacrificium Deo: ita ut in loco unde ab oratione surgebat, terra inveniretur madida, acsi aqua in abundantia fuisset effusa. Unde & sic seminavit in lacrymis, quod postmodum in exultatione metivir. Semper autem inter diem & noctem quingenta Pater noster, & totidem Ave Maria devote dicebat, si quando poterat; utpote, si occupatio pauperum sineret, ter quingenta ferventius superaddens. Et ut posset attentius & devotius perorare, capillos cuidam funiculo appendebat, ne orationis fervorem somnus aliqua interpolatione interromperet.

8 Singulari etiam devotione & reverentia ipsius gloriose Virginis obsequio se exponens ex amore concepto eam semper in salutatione Dominam nominabat. Cujus meritis non solum in patria, verum etiam in via respondit Virgo, quando sibi apparuit. Nam mulieres quæ viro sancto ex opposito morabantur, pluries, quando surgebant ad Matutinos, videbant locum, ubi ipse orabat, immenso splendore clarescere; quod ex admiratione B. Andreæ famulæ referentes, & querentes ad quid in nocte fieret tantum lumen; dicta famula se hujus rei nesciam referens, quod dicebatur diligenter advertit: & in hora, qua dicebant, sequenti nocte confurgens, luminaria immensa conspiciens, vidit in albis Dominam pulcherrimam, virum sanctum dulciter alloquentem, quæ in sequenti die ab ipso exigens, utrum Virgo fuerit gloriosa, respondit: Etiam: admonens eam, ut ante mortem suam hoc alicui nullatenus enarraret. Et quia in oratione illuminatur intellectus, ad cujus apprehensionem inflammatur affectus; ideo convenienter sequitur quartum, scilicet dilectio caritatis.

9 Sequitur ergo quartum, scilicet dilectio caritatis, qua Deum, & proximum affectionis sinceritate dilexit: quanto enim affectu proximum diligebat, qui se in proximorum obsequium totaliter impendebat? Suadebat omnibus monita sanctitatis, in cunctis se exhibens speculum honestatis. O quanta puritate Deum amabat, quem præter Dei memoriam nil aliud delectabat! Hujusmodi divino amore languescit,

EX MS.
BENED.
Christum
falsis & sub
fignis per
grum.

Jo. 14. 23.

Ex infideli
patri ad
matrem

periculo di
patrias libe
ratur.

Jo. 14. 23.
periculo di
patrias libe
ratur.

Ex 11. 48.

periculo di
patrias libe
ratur.

Ex 11. 48.

Ex 11. 48.

Ex 11. 48.

Ex 11. 48.

Ex 11. 48.

A quesit, cujus desiderio animus inardescit: dum enim Deo amore conjungitur, ab ipso præter Deum nil diligitur. Et quia conveniens est, ut dilectus suum visitet dilectorem; semel Christus ad eum venit specie peregrini, instanter petentis in hospitium introduci: quem fratre renitente & ex hoc plurimum indignato, in propriam cameram firmato bene ostio collocavit. In mane autem cum vellet eum educere, aperiens cameram neminem adinvenit; ex quo intellexit illum fuisse, qui dixit: Si quis diligit me sermonem meum servabit, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

10 Quadam etiam die, dum sibi eunti ad Maternitas a quibusdam, ut eum morti traderent, insidias tenderentur; ipsum per medium eorum transitum facientem aggrediendi penitus defecit audacia, illo qui erat in scelere principalis exhortante crudeliter ad aggressum. Quod cernens B. Andreas ad pedes illius humiliter se prostravit dicens, ut in se, quidquid vellet facere, libere exerceret: ad cujus verba non solum a concepta nequitia se retraxit, verum etiam de his, quæ fecerat, veniam humiliter postulavit. Ex qua re evidenter innotuit, quod Deus pati non potuit, ut vir sanctus a proximis lederetur, qui tantæ pietatis, & caritatis gratiam in proximis effundebat. Quadam etiam die adhuc exulans, dum intrasset clandestine civitatem, & in quadam turri h moraretur occulte, Potestatem non latuit, quæ statim ad ejus comprehensionem i bertarios misit; quibus clavem perentibus dictæ turris, ultro sine clavi aliqua apertum est ostium, & nullo vidente vir Dei exiens, coram assistentibus illæsus evasit k: præviderat enim Deus hunc electionis ministrum, & sui quam cietas dignissimum Confessorem. Et quia sanctus Sanctorum solus a Sancto diligitur, propter quod ipse dicit, Sancti estote, quoniam ego Sanctus sum; ideo bene sequitur quintum, scilicet ejus sanctitatis fastigium.

11 Sequitur itaque quintum, scilicet ejus sanctitatis fastigium: sanctus enim fuit, quia divino obsequio totaliter addicatus: Sanctus, quia in lege Dei firmiter stabiliscus: Sanctus quia ab omni immunditia libere emundatus. Ad Deum enim tanta se rectitudine ordinavit, ut in omnibus divino volito se conformans, ad ejus regulam cuncta sua opera terminaret. Tanta fuit etiam constantia roboratus, ut nullis tentationibus posset a bono proposito impediri, nullis adversitatibus, contumeliis vel injuriis ad impatientiam provocari. Tam perfecta fuit etiam suæ puritatis & simplicitatis munditia, ut non solum immunda & fraudulenta committere, sed vel cogitare abhorreret.

12 Et quia sanctitas est ab immunditia libera, & perfecta in immaculata munditia; perfectum autem unumquodque est, quando finem ultimum jam attingit; ideo Virgo beata virum sanctitate perfectum suo filio revocat conjungendum in Ecclesia S. Christophori. Dum enim quadam die in S. Christophoro ante altare B. Blasii clausis januis devotius peroraret, Sacerdotes & Clerici qui erant in sacristia delectabile sibi fieri colloquium audiebant. Et exeuntes, ut suspicerent ad loquentem, viderunt Dominam nimio splendore fulgentem, quæ statim disparuit. Unde vir Dei ad domum rediens mox febre arripitur, & advocans famulam ut eum cooperiret, obitum suum die Dominico in vespere futurum prædixit, sicut ei Virgo beatissima revelavit; quod rei postmodum probavit eventus. Dignum namque fuit, ut tam certum suæ sanctitatis nobis daret indicium, quo fama virtutum claresceret, & ex hoc devotione accensi, ejus meritis veniam in præfenti & gratiam, & in futuro gloriam a Domino consequamur. Et quia quanto gradus perfectionis est altior, tanto occasus periculosior instat; hinc frequentius nascente superbia (quæ sicut radix est omnium vitiatorum, ita virtutis

terminium nominatur) ideo congruus sequitur sex- D tum; scilicet humilitatis dejectio.

13 Sequitur, scilicet humilitatis dejectio: Hac enim virtute, per quam ceteræ conservantur, præteris claruit. Mundus, & mundanas despiciens penitus vanitates, nullum præterquam seipsum spernebat, hoc etiam despiciens si ab aliis / sperneretur. Unde oporibus, quæ despectui & vilitati patebant, insistebat avidius; non ministrari desiderans, sed potius ministrare. Et hoc ideo, quia erat in humilitate fundatus, sui sequens vestigia Salvatoris, qui humiliavit semetipsum; nec non & Virginis gloriosæ, in qua, sicut dicit Bernardus, humilitas plus quam virginitas placuit Creatori. Corpus suum quantum poterat humiliabat jejuniis, vilia & despecta induens vestimenta.

a Griffolum nomen habet Raymundus, utque obviare eis fallam Potestatem cum suo satellite, a qua fueris certo comprehendendus, quod cum nocturni temporis circumstantia non ita confis-

b Medicis barbarum decoctiones ea vox Italici generico signifi- Scrupus car, specialius autem spissiores illas purgandas mulcendique potioris & stomachi moribus excogitatas. Syrupos scribunt aliqui, Francis Siropo. Ignota Medicis antiquis vox, modernis usitissima. Gracæ an barbara originis, quis dixerit? cum varia ex variis fontibus etymologia possint excogitari.

c Italici subacta farina massa: hinc palatatus Franci dicunt pasta ejusmodi farina inclusas collasque carnes, quas alii græca voce artocreas.

d In autographo fatigata nisi etiam infra num. 15. ita enim Patricare Italici Latine hic substitunt c sine k.

e Vas vinarium de quo voce plenius alibi hoc mense.

f Extra portam Camuliam, inquit Raymundus, in parochia, (transfusa cui nomen Vicus: ubi d. gebant monacha vulgo dicta le Romit- monastio- telles, id est, solitariola, eo tempore regulam S. Francis recentior ma- pleme: postremo bellie in urbem recepta ad eum conventum, quem olim Humilitati possederant, sub patrocinio S. Thomæ Apostoli.

g Supra fontem Beci, inquit idem, ipso in loco, ubi ab an- alind Ord. 1537 Patres Cappucini habitant; tunc autem habitabant mona- ni Cister- cha Ordinis Cisterciensis, vulgo dicta Abbatisia, jam inde ab anno 1063. hic collocata: circa annum autem 1295 juxta urbem adducta ad monasterium S. Prosperi: ac demum eodem 1526 bo- stium metu complanata, & 1555 in artem munitionis inflanta- to, intra ipsam urbem recepta sunt, extructo monasterio quod vulgo dicitur Transitarum.

h Raymundus ait sum domus, de qua vide prolegom. num. 2.

i An a Lombardico Berth. princeps, ejus & publica Potestatis apparitores satellitesque nominati: Itali bodie Sbirros dicunt.

k Subjungit qui supra, eo miraculo motum Potestorem (Potestatem ipsi nominant) exitium eidem remississe.

l Raymundus hunc locum Latine transcribens cap. 15 legis negationem: hoc despiciens si ab aliis non sperneretur.

C A P U T II

Miracula post mortem B. Andreæ: diversi languores curati.

14 E T quia ore veritatis dicitur, quod qui se humiliat exaltabitur: congruum valde fuit, ut qui tantum se humiliavit in vita, dignis & novis prodigiis exaltaretur in morte. Unde non sine modica admiratione refertur, quod in eadem hora reddito divino spiritu, qua prædixit, inventa est ejus facies sicut nix candida, & redolentibus floribus cooperta. Ubi Deus manifeste ostendit quomodo eum in odoribus suavitatem dilexit, quod se exhibuit odorem laudabilis famæ dum vixit. Corpus etiam ejus, dum ad locum Fratrum Prædicatorum in Campo-regio, ubi ex devotione sepulturam elegerat, portaretur; quidam Miles ex cujus oculis humores diu & jugiter defluebant, de palatio suo per quamdam fenestram aspiciens, ejus meritis plenarie liberator.

15 Alia vero miracula, quibus mirificavit & sublimavit Dominus Sanctum suum, & jugiter exaltare non desierit; lingua enarrare deficit, manus stylo memorie commendare non sufficit, Sed de multis pauca vide-

Miraculi sub
no

spissus flos:
hui.

Fruas spo-
danti sa-
nostr ocm-
it.

miracula
excepit
post sepul-
crum patrum-
142.

A videamus per ordinem. Et quamvis per circumstantias referendum negotium diligentius & clarius examinatur; verum quia dictorum prolixitas non solum audientium, sed etiam legentium animos aggravat & fatigat, hæc sub brevitate perstringam, horum declarationem relinquens libello, ubi hæc primo fuerunt diffusius compilata. Est ergo summa devotione fidelium attendendum quot, & quanta per hujus Sancti merita, miracula pateant: multis enim, diversis & variis languoribus prægravatis, restituit integre sanitatem: cæci visum, surdis auditum, mutis eloquium, claudis gressum, contractis operandi officium, dementibus rationis iudicium, dæmoniis liberationis præsidium, incarcerationis egressum, fluctuantibus tranquillum refugium, mortuis etiam pluries donavit vitæ beneficium.

16 Et hæc singula exempla visa, & fide digna relatione audita non immerito apponantur. Quidam, nomine Jacobus, propter febrem continuam, & duram pectoris strictionem in extremis laborans, ita ut mori eo sero penitus crederetur, factò voto a Domina Maria avia sua B. Andreæ, mox ejus meritis plenarie liberatur. Quidam etiam, nomine Bartholomæus continuam febrem patiens cum apostemate; factò voto a matre B. Andreæ, statim expulit apostema, & a febre est plenarie liberatus. Quidam etiam puer, nomine Albrizinus, dum propter febrem continuam laboraret in extremis, & quasi crederetur mortuus, factò voto a matre B. Andreæ, sanitati est integre restitutus. Quidam etiam, nomine Benvenuta, dum laboraret tertiana, cum semel sentiret se calefieri, factò voto B. Andreæ, statim recessit febris, eam dimittens integre liberatam. Quidam nomine Bilia, patiebatur quartanam per septem menses, & voto etiam emissò B. Andreæ, est plenarie liberata. Quidam etiam, nomine Olliente, dum laboraret diu apostemate in mamilla, converso tandem in fistulam, destituta est auxilio medicorum: sed voto emissò B. Andreæ, liberata est, & pars saginalis, quæ ibi propter medicamentum remanserat, continuo exilivit.

17 Quidam, nomine Bocabella, tumefactionem ventris patiens per sex menses, & ex hoc viribus corporis destituta, emissò voto B. Andreæ, integre liberatur. Quidam, Gilia nomine, febres quotidianas & tertianam passa per duodecim septimanas, voto emissò, meritis viri Sancti ante ejus cumulum restituta est pristinae sanitati. Quidam nomine Bellinus, dolorem intolerabilem patiens per sex annos, emissò voto B. Andreæ, integre restituitur sanitati. Quidam nomine Sobilia, per tres menses capitis dolore afflicta, & aliis infirmitatibus in toto corpore, quibus medicorum iudicio paralytica dicebatur, in desperatione laborans, Viro Dei Andreæ humiliter votum fecit, ejus meritis mox consecuta est in omnibus sanitatem. Quidam nomine Bartolotius, fluxum sanguinis per os septem diebus continue patiens, factò voto B. Andreæ, statim plenarie liberatur. Quidam puer habebat vesicam ita inflatam, quod fractura medicis dicebatur: factò ergo voto a matre ad S. Andream, plenam obtinuit sanitatem. Quidam nomine Lombarda, morbum caducum patiens jam annum, voto emissò sancto viro, est plenarie liberata.

18 F. Oliverius Conversus Ordinis Prædicatorum, ante quam intraret Ordinem, custodiens viri Dei sepulcrum, casu impegit in clavum, qui pedem ejus in loco nervoso a parte inferiori superius perforavit: qui super hoc precibus se humilians Viro Dei, in eodem sero plenarie liberatur. Quidam nomine Clarissima, invicte & coacte agitabat caput, quæ factò voto Sancto Dei, liberatam ejus meritis se cognovit. Quidam nomine Gemma cibum sumperat venenatum; quæ ex hoc morti jam sentiens se vicinam, factò voto B. Andreæ, continuo liberatur. Quidam nomine Franciscus,

quasi intolerabili iliaco dolore afflicus, factò voto ab avia sua B. Andreæ, plenam consecutus est sanitatem. Quidam puerulus ex levitate infantili quoddam frustum vasis terrei in os suum miserat, quod sic faucibus adhaerebat, ut præ anxietatis dolore sine remedio aliquo jam spiritum emittere penitus crederetur. Quod videns mater Parrochina ad terram cecidit semiviva: sed mulieres vicinæ hunc B. Andreæ voverunt, & statim emisit frustum, incolumitati pristinae restitutus.

19 Quidam nomine Bullietus, per duodecim dies dolore gutturis anxius, ita quod nec loqui poterat nec sine magna difficultate sumere alimenta, delatus ad S. Andreæ sepulturam, restitutus est plenarie sanitati. Quidam Monialis apud Grossetum erat paralytica, sed Abbatisa aliquam particulam pannorum B. Andreæ pro reliquiis reservabat: ad quorum consecrationem dicta Monialis restituta est sanitati. Quidam Puella feria secunda in hebdomada Sancta, sicut mater in præcedenti nocte somniaverat, cecidit ad terram desolario, per viginti brachiorum spatium elongato: quod videns quidam convicina, eam B. Andreæ commendavit, ejus meritis nullo modo est elisa. Quidam dum figeret paxillum in vinea, transcurrit per alium paxillum cum facie, ita quod oculum sibi erutum vidit in terram dejectum; qui factò voto B. Andreæ, mox in capite ut primitus collocatur. Quidam Mulier audiens in prædicatione Fratris Ambrosii, miracula viri Dei, filium, quem fractum die in lecto dimiserat, vocit B. Andreæ, & rediens invenit ipsum plenarie liberatum.

20 Quidam nomine Ghibertus, viri Dei detrahens sanctitati, visu subito est privatus: qui suæ malitiae poenitens, compunctus ad cor rediit, & se B. Andreæ humilians, veniam petiit; ejus meritis videndi beneficium plenarie impetravit. Quidam nomine Bonamente, longo tempore infirmatus in oculis, jam per tres menses visum omnino perdiderat, qui voto emissò, & visitato B. Andreæ sepulcro, plenarie liberatur. Quidam nomine Paulus, de uno oculo nihil, de altero modicum videbat; qui emissò voto, videndi beneficium est integre consecutus. Quidam nomine Gristolina, diu patiens surditatem, emissò voto B. Andreæ integre recepit auditum. Apud Balneum de Vitriolo, quidam nomine Panerius Rustici, surdus a nativitate, in nocte hanc habuit visionem (non emissò voto) quod vir Dei Andreas F. veniebat ad eum, & acceptum spiritum mittebat in aures ejus & in mane se invenit plenarie liberatum. Quidam nomine Mattheus per octo menses amiserat loquelam, sed pernocians ante sepulcrum viri Dei, usum loquendi solitum mox recepit. Quidam nomine Cambius, loqui non poterat per tres dies: sed factò voto a fratre suo B. Andreæ, ut primitus loquebatur. Quidam nomine Romana, patiens in genibus, cruribus & pedibus ire non poterat: emissò voto B. Andreæ, accepit integre sanitatem. Quidam nomine Jacobus, contractus in cruribus ire non poterat: sed delatus ad sepulcrum Viri Dei statim convaleuit, tandem plenarie liberatus.

21 Quidam nomine Scialinga, quinque annis contracta fuerat, ita quod nullo modo ire poterat nisi modicum per domum, reptans manibus: quæ factò voto B. Andreæ, ita est liberata, quod ejus sepulcrum sine baculo & aliquo auxilio visitavit. Quidam nomine Mattheus, dolores & guttastram vehementes habebat, manum præterea habebat ita contractam, quod operari non poterat: sed emissò voto S. Andreæ, consecutus est in omnibus sanitatem. Quidam enormiter gibbosus viri sancti sepulcrum visitans, & ibi pro reparatione sui devotè assistens, a tali enormitate plenarie liberatur. Quidam nomine Adalascia in brachiis conorta, factò voto B. Andreæ, consecuta est integram sanitatem. Nepos cujusdam nomine Marchigares, contractus

A tractus erat in brachiis, cruribus, & pedibus: sed voto emisso ab amica B. Andreæ, est sanitati integre restitutus. Quædam nomine Berta, infatuata est: quæ ad tumbam veniens Sancti Dei, mox cepit convalescere, & tandem plenarie liberatur, Quidam nomine Guido amens penitus effectus est: sed factò in sero voto B. Andreæ, mane convalescere incepit, consecutus denique plenarie sanitatem.

a Raimundus Orientem legit.

b Sic Itali calamum milii, quod ipsi a saginandis animalibus sagina dicunt, naminare solent: an ejusmodi calamus vomica immixtus pro fistula?

c Addis Raimundus ex castello S. Quirici territorii Senensis, spatio 20 milliarum ab Urbe ad Euro Africum.

d ejusdem Status oppidum, 40 passuum millibus Senis distans ad Meridiem, haud procul a mari, inter Umbroem fluvium & lacum Castellionis, minori adjetum latui; Rossella antiqua Episcopi, translata huc sede, titulum quoque ab ea sumpsere post annum 1133.

e Adnotatum erat in MS. hoc miraculum factum esse in festo ipsius B. Andreæ.

C A P U T III

Ad invocationem B. Andreæ miracula alia.

B ¹² Quidam nomine Cittadina, crudeliter a dæmonio vexata, ante sepulcrum viri Dei libera est dimissa. Quidam etiam a dæmonio vexatus viri Dei sepulcro devotius assistebat, sed dæmon invitus recedens dixit, quod saltem campanæ in ejus recessu nullatenus pulsarentur pro exultatione miraculi; eo quod ab ipso recedente a stanga campanæ penitus frangeretur, quod postmodum rei exitus approbavit, nam ipsum discerpens, & liberum dimittens dictam stangam in furore confregit. Quidam nomine Petrus Baroni, captus in debellatione apud b Montem-Alcinium, pro liberatione votum faciens Sancto Dei, in eodem sero vidit quemdam venientem ad eum, qui ipsum ceperat, & quærentem utrum ad carcerem duceret: quo respondente, Eriam, dixit sibi, quod nullo modo hoc faceret, sic captivum emisit, credens & cognoscens suum liberatorem fuisse penitus sanctum virum. Quidam nomine Uguccione de Ischia, dum esset in carcere votum faciens viro Dei, mox adinvenit clavum, cum quo carcerem dissipabat: sed cum tempus esset quietum, ut non sentiretur, rogavit pro tempore inquieto; & factum est tempus procellosum; ita quod nullo custode sentiente omnes de carcere penitus evaserunt.

C ²³ Quidam ex maris fluctibus procellosis in desperatione positus recolens miracula & merita viri Dei, se ipsum sibi devotissime commendavit: ad cujus votum tempestas est penitus annullata, Deo operante. Quidam navigantes, dum ex fluctuosos procellis periculum immineret, ita quod, una navis tabula jam confracta, ex aquæ ingressu & periculosis ventorum fluctibus inciperent jam submergi, audierunt vocem hortantem eos, ut se B. Andreæ devotius commendarent. Qua audita omnes ejus auxilium flebiliter invocantes, mox viderunt virum Dei in arboris cacumine assistentem & habentem in manu cereum accensum: ad cujus apparitionem cessavit tempestas, & vento prospero habito in illa nocte quadringenta milliaria navigarunt, venientes ad portum plurimum peropertum: sed cum redirent, navis in c albagia posita ab octo galeis piratarum invaditur; & omnes, qui erant in ea, vinculantur in parte inferiori, ipsis Saracenis superius existentibus: sed captivi memores recepti beneficii, viro Dei iterum se voverunt, & factò voto relaxata sunt vincula, & ascendentes superius, invenerunt dictos Saracenos somno gravissimo soporatos, quos omnes occiderunt, bona eorum cum galeis plenarie obtinentes d.

24 Quidam nomine Baroncellus, diem clauserat extremum, sed factò voto B. Andreæ a Landæ uxore ejus & Ganna filia sua pro suscitatione & liberatione defuncti, vitæ & sanitati est sancti viri meritis restitutus. Quidam nomine Ceccus, ex dolore fratris, quem videbat mortuum, emisit spiritum, & mortuus tam a medicis quam ab aliis judicatur: mater vero B. Andreæ ipsum devotissime recommendans, vivum ejus meritis mox recepit. Quidam puerulus jam sensum & motum perdidit, & mortuus penitus videbatur: sed factò voto B. Andreæ a matre, nomine Imelda, continuo aperuit oculos & evomit vermen longum & rufum, habentem duo capita: quo evomito cepit surgere, & fuit plenarie liberatus. Quidam Juvenis ab equo, in furore corrente, atrociter conculcatur, ita quod mortuus credebatur vel cito penitus moriturus; sed factò voto B. Andreæ, in ipsa conculcatione ab aliquo hoc vidente, vitæ & sanitati est penitus restitutus.

25 Nobilis quædam Domina fuit in civitate Senensi, quæ B. Andreæ precibus magnum beneficium est adepta. Hæc in nocte Dominica in ramis palmarum tale somnium se habuisse narravit: somniabat enim, quod filia sua parvula de fenestra cujusdam domus præcipitum pateretur. Hæc cum a somno evigilasset timore perterrita, filiam suam B. Andreæ devotissime commendavit, ipsa vero die in qua beatissimi Confessoris Andreæ festum a fidelibus cum veneratione incipitur venerari, dum filia prædictæ Domina esset in quadam altissima domo, contigit ipsam per fenestram ejusdem domus ruere, & ad terram demergi, somnio ad effectum perducto. Dum sic præcipitaretur, quædam mulier eam videndo demergi, lacrymabiliter, & alta voce cepit sic dicens B. Andreæ patrociniū invocare: Sancte Andrea, Sancte Andrea, adjuva illam. Miranda res! cum Puella pervenisset ad terram, tam leviter & tam suaviter cecidit, quod nullum nocumentum in ejus corpore a medico & ab aliquo alio potuerit reperiri. Unde divina dispensatione factum est, quod casus ille taliter accidisset ad B. Andreæ testimonium sanctitatis: ut qui fuerat imitator Magistri per vitæ meritum, etiam esset imitator per miraculi suffragium; ad ejus gloriam & honorem, qui Archisynagogi filiam a morte mirabiliter suscitavit.

26 Fuit quidam Novitius, Conversus in Conventu Fratrum Prædicatorum de Senis, qui ab humani generis inimico tam validis tentationibus urgebatur quod egredi Ordinem penitus disponebat. Hic quando cumque acceptum pulverem de sepulcro, super quod steterat capsa, ubi erat corpus beati viri, quem in quadam petia diligenter ligatum apud se habebat, devote aspicere, omnis infestatio inimici & tentatio Ordinem exeundi protinus discedebat: qui precibus gloriosi Confessoris Andreæ divina miseratione respectus, & in Ordine confirmatus, in ipso suo novitiatu meruit ab onere fragilitatis corporeæ liberari, ad ejus laudem, qui fideles suos tentari non patitur supra posse, sed dans eis augmentum, facit eos viriliter tentationum certamina superare.

27 Quidam Faber fuit in civitate Senensi in c Teresio S. Martini, qui de sanctitate B. Andreæ omnino incredulus existeret: hic volens ejus testimonium summæ sanctitatis, quoddam frustum vestimenti ejus in ignem projecit, ut si ipsum contigisset a flammarum incendiis non cremari, de sanctitate beati viri nullatenus amplius hæsitaret. Mira res! tribus vicibus hoc ipsum fecit, & frustum sic illæsum permansit; ac si numquam carbonem ignium tetigisset. Credidit incredulus firmiter sanctitatem ejus, & prædictum miraculum pluribus enarravit ad honorem ejus, qui tres pueros in camino ignis ardentis sua potentia servavit illæsos.

A 28. Ad hoc accedit quod cuidam milite, nomine Gualtero, fratri ejus cujus B. Andreas fuerat homicida, evenisse probatum est. Hic fortiter fuerat indignatus, quod corpus B. Andreae esset in ecclesia Fratrum Prædicatorum cum veneratione sepultum, utpote qui tam manifeste homicidium perpetrarat. Hac indignatione intente gravatus, divino timore correptus est: nam ad ecclesiam Fratrum venit, & propria corrigia collo ejus circumdata, nec non & discalceatis pedibus genibusque super terram nudatis, a choro Fratrum usque ad sepulcrum sancti viri procedens, tantam humilitatem & reverentiam ei exhibuit, quod mirabilem stuporem devotionis in adstantium cordibus excitavit, ad ejus gloriam & honorem, qui ad pacem convertit suorum fidelium inimicos.

29. Femina quædam fuit, quæ B. Andreae meritis magnam sanitatis beneficium in semetipsa mirabiliter est experta. Hæc quidem cum esset in manibus pedibusque fortiter contracta, a quadam muliere hortabatur, ut beati Confessoris Andreae patrocinia flagitaret: quæ ad consilium ejus eidem devote se vovit.

B Dormiendo autem vidit in somnio B. Andreae, indutum cappa viridi, de proprio exire sepulcro, & ad se venire, ipsamque ipsius cappa cooperire, & demum abire. Cum vero taliter somniando videret B. Andreae recedere; cepit nihilominus dormiens clamare, dicens: Ipse recedit, ipse recedit. Dum sic clamaret, excitata invenit se plenarie liberatam.

30. Senese, cultos sepulcri beati viri, cum oblatas cereas imagines in honorem B. Andreae, ejusdem sanctitatem in miraculis protestantes, supra ejus sepulcrum decenter collocaret in alto; pede lapsa, contigit ejus manum a quodam clavo a parte inferiore superius perforari: qui emissio voto, cepit inhavendo sepulcro penitus dormire. Ipsi vero dormienti, apparuit B. Andreas, Exhortans eum, ut pauperum curam diligenter haberet, & ejus manui signum sanctæ Crucis impressit. Ipse vero postmodum excitatus invenit se penitus liberatum, nulla in ejus manu deformitate manente; ad ejus gloriam, & honorem, qui manum leprosi, tactu suæ mundissimæ manus miraculose curavit.

31. Homo quidam venit ad Ecclesiam Fratrum Prædicatorum in festo B. Andreae, cum devotione sua munuscula oblaturus: ipsa vero die, magna populi multitudine ad sepulcrum ejus devotissime concurrente, prædictus homo, timens a populo comprimi, manum in longum protensam opposuit multitudini

ni ante tumulum venienti. Dum vero taliter vellet se a pressura defendere, contigit manum ejus in junctura confringi, turba fortissime impellente. Qui intollerabilem dolorem sentiens, semivivus ex nimio dolore, mirabilis compassionis viscera in assistentium cordibus incitavit: qui in se rediens, emissio voto sanitatis beneficium postulando; mox ut votum complevit, manus ejus est restituta pristina sospitati s. Multa quidem & alia tam in vita gloriosi Sancti hujus, quam post obitum ejus venerabilem perpetrata innotuere miracula, quæ styli non sunt officio designata: hæc breviter adnotata sunt ad adstructionem sanctitatis ipsius, & ad adificationem fidelium, ad laudem & gloriam ejus, qui fecit mirabilia magna solus; qui trinus & unus Deus vivit & regnat per infinita secula seculorum. Amen.

Anno Domini 1251. in quadragesima in die Dominico post Vesperas, ad Dominum transmigravit.

a Sic Italis dicitur generico perica suo togillus: hic autem im specio intelligitur transversum supra campanam ligatum, ex quo ipse funis aptatur ponderi.

b Alii Mont-Alcinoi vulgo Mont-Alcino vel Mont-Alcia, inter Umbrorem Orciamque fluvios firmissimo in monte, 30 passuum nullibus Semo ad Euro-Africum; quo ævorum memoria principis Senensium familia, obsessa a Casertanis & Florentinis patria, commigravit; quo undique munite, intata se egregie sunt. Mirum est Episcopum ejus supra a nobis nominari ante annos 30, & illius Sedis nunquam meminisse Ferdinandum Vgellum Italia sacra solum 3 ante annos solum 27 evocato.

c Videtur hæc dictio pro securitate poni. Academici della Crusca in suo vocabulario Tusco vanitatem, superbiam, arrogantiam, elationem spiritus interpretantur; Addit Raimundus, hoc miraculum inter ea esse, quæ imaginem ipsius Beati circum pila exornant: qui idem assertit de miraculo num. 25.

d Idem de hoc miraculo ab eodem assertum.

e Raimundus Italice redditus tetra: ea vox tertiam ejusque vel partem significat. An in tot partes Sema distinguatur, an alia sit vocis propria istius notio, dubitamus.

f Idem prædixit omnibus unum addit, quod ait anno 1332 Florentia contrigisse diverso caractere veteri MS. adjectum, & est tale: Florentie in loco S. Mariae novellæ (est ea ipsa loca area ante templum FP. Prædicatorum sic dictum) puer erat quinquennis, Nenus Panecola nomine, qui ex domo M. Cini Bernarducci per altam 28 ulnis fenestram infelicitate decidit. Qui aderant cadentemque videbant, occasione festi B. Andreae in crastinum recurrentis (erat enim Dominica Palmarum) ipsum in auxilium invocant: & puerum innoxie vident humi positum. Qui rogatus numquid ei doleret: Modice, inquit, brachium unum: cum alta voce clamare coepit: Nihil est aliud, nihil est, per merita S. Andreae Senensis. Testes hujus rei plusquam centum fuerunt: sed duo nominatim exprimuntur: Andreas Blatii Bernarducci, & Petrus Simonis Specialis.

DE B. JOANNE PARMENSI

MINISTRO GENERALI VII ORDINIS MINORUM

CAMERINI IN UMBRIA.

AN. MCC. LXXIIX. **XIX MAR.** **B. Joannis** Franciscanus Ordo statim a sancti sui Patriarcha morte, per hujus in generalium prius vicarium, deinde successorem Heliam multimodis concussus, propter induitam ab eo laxationem Regula, & aliorum rigidam ejus observantiam zelantium laudabilem in partem contrariam nisum; non ita potuit tranquillari prudens zelo Fr. Haymonis, ut non in eisdem procillas relaberetur, sexto post ultimam Helia abdicationem anno; per socordiam, ut voluit, Fr. Crescentii, qui mortuo Haymoni successerat. Quibus malis ut remedium aliquod adferret Pontifex Innocentius IV, Capitulum generale coram se Avinionensi habendum indixit, in quo Crescentius (volens an invitis inquirant alii) de Officio absoluti, & Helia perversis consiliis iturus obviam, collapsamque disciplinam restauraturus Joannes Parmensis creatus est Admagister Generalis, in Ordine septimus, propter Joannem Parmensem & Alterum

Pisanum Helia utraque vice suffollos; ut plenius hæc legi possunt in luculentissimis Seraphici Ordinis Annalibus, per Lucam VVaddingham compositis, usque ad annum Christi MCCXLVII, qui fuit a celesti S. Francisci vocatione, unde Religionis annos exordimur numerare, quædragessimus.

2. Hujus Acta, eisdem Annalibus fideliter inserta, secundum auctorum ferme coævorum relationes antiquas antea Pontificiorum diplomatum instrumentis authentica, inde continua filo narrationis extraximus, pauculis mutatis verbis, quo connexio aptior & minus bisulca foret oratio. Neque tamen operose putavimus adnotandum, ex quo partem unamquamque acceperimus loco; cum ipsi Annales in manibus sint, & qua narramus tres potissimum annos, suscepri scilicet abdicati Generalis & beati transitis, spectent pleraque aut ad eos revocentur ab antiquo; vel potissimum

Franciscus
nomen Ge-
nialis;

Acta emen-
dationibus cal-
lata.

Cultus,
legimus
corpus?

A ita sint ex Registro Pontificio, singulis annalium tomis sub-
juncto, secundum temporum, quibus unaquaque expedi-
ta est, rationem. Potius hic pramonendus est lector, quo
jure nullus Sanctorum saltim ab Ecclesia receptis, ac ne Fer-
rariis quidem privata auctoritatis catalogo, Sanctos Beatos-
que Italia continentis, inscriptum, hic referamus: maxime
cum nec ex antiquioribus Ordinis scriptoribus quisquam ad-
feratur, qui expresse Sanctum Beatumque; indigetaveris; ut
recentiarum auctorum hodiernus in eum titulum consensus
non multum ponderis habere possit, nisi iidem probentur hanc
vocem, qua latius se accipi olim patiebatur, in stritiori mo-
derno usus significatione & usurpasse & usurpare potuisse.

3 Id porro in antiquorum monumentorum defectu, qua
miraculorum divinitus patratorum elevatique legitima au-
thoritate corporis historiam & fidem continentia, nulla ex-
are novimus, hoc tempore probari nequit certius, quam ex eo
factum, in quo venerationis ejus gradum ac modum reperere

B Pontificii Visitatores, quorum in hoc opere facta non semel est
mentio & proxime ad alia B. Andrea de Galleranis. Ita au-
tem reperisse ex eo colligimus, quod nihil abolendum anti-
quandumque censuerint; eorum autem sententiam confirma-
rit subsequens Urbani VIII decretum, pro legitimis censeri
omnia permittentis, qua ante centum annorum memoriam
usitata fuisse probarentur, circa cultum reliquiarum aut Bea-
torum, etiam non publice Canonizatorum. Igitur quatenus
nusquam scriptum inveniamus, quomodo corpus Joannis in
veteri ecclesia habitum sit usque ad seculi precedentis initia,
quibus jubente Alexandro VI alio Fratres migravere: quia
tamen constat in novam eadem transsemitibus Fratribus cor-
pus S. Petri de Moliano annis dumtaxat undecim prius quā
hac translatio fieret vita sancti, processionali pompa fuisse so-
lemniter transportatum; in qua novo miraculo corā omni po-
pulo, Clero primoribusque Camerinsium sanctitas ejus pro-
bata fuisse memoratur a Gonzaga in Camerinsis Conventus
descriptione: & quia idem Beati jam nominati corpus
nunc intra eandem arcam cum B. Joannis corpore servari didi-
cimus, ex Camerinsium speciali ad nos rescripto; atque utrum-
que simul accedentibus processionaliter Moliani indigenis
referata arca solere monstrari, non absque praevalentium
luminum splendore, aliisque apparatu in exhibitione ap-
probatarum canonice reliquiarum solito adhiberi: non
possumus consequenter dubitare, quin Visitatores prae-
dicti repererint argumenta, quibus id posse ac debere con-
tinuari probarent.

ex transla-
tione p
bata?

ex illud
multo meo-
re: Beati
junctum?

4 Imo suspicamur hos ipsos, quos a Pio V missos ad
Umbriam Ordinandum diximus ad 13 Martii B. Erico,
aut alios etiam posteriores simili cum auctoritate a Pii
successoribus destinatos, fuisse hujus conjunctionis aucto-
res: cum Gonzaga dicat per dictam translationem Pe-
tri quidem corpus honorifice reconditum fuisse in ara Conce-
ptionis Immaculate, Joanni vero lapideum sepulcrum juxta
aram Crucifixi, ipsa utrumque; eminentius fuisse collocatum.
Pronum enim est cogitare, quod defectum antiquitatis in
ea, qua Petro exhibebatur veneratione, miraculis tamen
& Episcopali assensu probata, voluerint roborare, adjun-
gendo illi tanto vetustioris temporis ex legitima prescriptio-
ne Beatum, hunc videlicet Joannem: & utrumque simul
magis honorare, supra arcam collocari jubendo arcam. Vel
si hac postrema Reliquiarum utrarumque; transpositio consti-
tutionem Urbanianam propius procefferis aut subsecuta sit:
tum enim vero credere cogemur sub ipsis Romana Sedis ocu-
lis, eo tempore attentissime invigilantis ne quis uspiam no-
vus cunctis populari consensione induceretur, nihil omnino fa-
ctum esse absque speciali Sedis ipsius desuper consulta & ro-
gata indulgentia.

Andreas
elegit ac
dem.

5 Neque aliquem moveat, quod Bartholomaeus Pisanus
in libro Conformitatum a Capitulo Generali Assisi approba-
to die 11 Augusti anni mcccxcix lib. 1 fruitu. 8 parte 1
Generales Ordinis ministros recensens Beati appellationem
Joannis nomini non praefigat: isto enim loco ejusmodi titulis
sacrioribus abstinet etiam cum Ordinis institutorem Fran-

ciscum & Seraphicum Doctorem Bonaventuram nominat: D
taletemque elogium Joanni tenet, quod Guilielmo Eysengrenio,
ante annos centum conscribenti Testes Catholicae veritatis,
occasionem dedit absolute Sanctum eum vocandi: Gonzaga
vero, Marco Vysipponensi, VVaddingo & ceteris ejusdem
Ordinis hoc postremo saeculo scriptoribus nuncupandi
eum absque basitatione Beatum: sic enim scripsit loco pra-
cipuo: Joannes de Parma vir Doctrina & sanctitate
praecipuus, cunctis Patribus annuentebus Spiritu san-
cto cooperante in Generalem designatur, atque clarus
miraculis spiritum Altissimo reddidit. Vi merito Arturus
a Monasterio in suo Martyrologio Franciscano (cui alias
absque probatione cultus legitimi fidei non audemus) pri-
mum ei locum dedit post sanctissima Virginis sponsum Jo-
sephum cum hoc encomio: Camerini B. Joannis Parmen-
sis Confessoris, qui ob eminentem scientiam ac reli-
gionem Generalis Minister totius Ordinis Franciscani
electus; tamque a Summo Pontifice Innocentio IV
Legatus pro reductione Graecorum ad unitatem ortho-
doxae fidei in Orientem missus, cum multa praeclare
obivisset, ad patriam aeterna evolavit, gloria miraculo-
rum celebris.

V I T A

Ex Annalibus Lucae Waddingi.

C A P U T I.

Electio Joannis & virtutes in Generalatu.

A Nno ab Incarnatione Domini millesimo du-
centesimo quadragesimo septimo, Innocen-
tius Papa ejus nominis quartus, quartum itidem
Pontificatus sui annum agens, illius devotionis affe-
ctu, quem pie considerationis intuitu ad Ordinem
gerebat Franciscanum, per litteras vi Idus Maji ad
Ministram Generalem Ordinis Fratrum Minorum
datas, aliasque eodem tenore ad universos Ministros
Provinciales, Custodes & Fratres ejusdem Ordinis
in Generali Capitulo congregandos, professus exci-
tari & induci se, ut eo propensiori cura ipsius Or-
dinis profectibus intenderet; quo attentiori deside-
rio cum inter ceteros Ordines specialis favoris &
gratiae beneficiis cupiebat ampliare; censuit universi-
tati fratrum dicti Ordinis multipliciter expedire, ut
generale Capitulum istis diebus in sua praesentia cele-
braretur, illudque in 11 Idus Julii (quibus ipse mense
Junio creatus quintum annum Pontificatus jam foret
ingressus) indixit eo loco, in quo tunc ipsum se esse
contingeret: nec enim rerum ac temporum perturba-
tio sinebat eum tanto antea determinari.

Capitulum
generale
11 Julii

2 Contigit autem Avenionem tum Curiam trans-
iisse: quo reliquis Patribus convenientibus, excusavit
Fr. Crescentius Generalis aetatem & insufficientiam,
defectum potissimum causatus eloquentiae; qua ex
causa se etiam subtraxerat Concilio a nuper Lugdu-
ni habito; amandavit tamen ad utrumque tam Conci-
lium quam Capitulum Vicarium suum Fr. Bona-
venturam de Jesi, virum prudentem & discretum.
Crescentii insufficientia seu, ut alius placet, demeritis
probatas, ab officio absolutus est vel, ut illi dicunt,
sententiam depositionis accepit. Non enim defuerant
qui hominem traducerent, & inutilem bono commu-
ni probarent, seu defectu aetatis & negligentiae, seu
proprio exemplo & malorum non tantum tolerantia
verum etiam inductione. Porro absolutus ab officio
vixit deinceps in prima humilitatis vocatione. Ele-
ctum b serunt Episcopum Assisiatem: sed irritam fa-
ctam electionem ab Innocentio, qui ei substituerunt
Consefariam

absolutus
excommunicatione

deposi-
tus

A Confessionem suam Fr. Nicolaum Britonem ejusdem instituti.

*Joannes
dignus dis-
cipulo
suus*

3 Deposito Crescentio, successit communi suffragio Fr. Joannes Parmensis provincie Bononiz, qui Parisiis scholis Theologicis præerat, vir sanctus & discipline regularis ardens propugnator & sectator: cujus electio pacem Ordini restituit, tantaque de ea fuit omnium exultatio, ut Beati Patris Francisci spiritum revivisse assererent, potissimum beati Patris socii cum superstite Agidius ut eum primum salutavit, Bene venisti, inquit, Pater: sed tarde innoens multa irrepsisse, quæ remedium non haberent. Assumptus, primum restaurandæ paci ac disciplinæ incubuit; amandatos in exilium regulæ zelatores, viros sanctos, scriptis literis paternæ est consolatus, zelum & studium observantiæ laudavit; prædecessoris sententiam relaxans, ad propriam quemque provinciam revocavit.

*qui im-
petrat in Pro-
vinciis
fratrum
sine consen-
su Provincia-
lium*

4 Statim etiam ab electione sua operam Joannes dedit, ut Ordinis sui incolumitati prospiceret, opportunis privilegiis ab amico Pontifice impetrandis: hinc in Regesto extat Bulla, Lugduni Idibus Augusti signata, qua statuit Pontifex, ut nullus Legatus nisi de Latere, aut Prælati aliquis, præsentis litterarum Pontificiarum, de Fratribus assumere valeat aliquos ad sua seu

B

Ecclesiæ negotia procuranda vel secum manendam, nisi quos ipse Generalis vel Provincialis Minister eorum tamquam idoneos & discretos sibi duxerit assignandos: quos & subiacere voluit Ordinis disciplinæ. Aliud deinde Breve, ibidem xiv Kalendas Septembris expeditum, ad supplicationem ejusdem Generalis, Provincialibus Ministris indulget, ut singuli eorum in provinciis sibi commissis possint constituere viros idoneos Deum timen-tes, qui, pro locorum indigentia singulorum, res quascunque Ordini concessas aut imposterum conse-
*ut prout
dilecti
habent Pro-
vinciales ad
temporalia*

ferendas (de quibus alias, utpote ad proprietatem Sedis Apostolicæ spectantibus, Fratres disponere nec possint nec velint) de auctoritate Pontificia libere petere, vendere, commutare, alienare, tractare, expendere, vel permutare, ac in usum Fratrum convertere valeant, secundum dispositionem ipsorum pro necessitatibus vel commodis eorumdem, sicut pro loco & tempore videbitur expedire: possint etiam sic constitutos amovere, sub-rogatis aliis, quoties viderint opportunum. Et rursum v Idus Octobris ibidem Lugduni, quoniam aliquibus Fratribus ad exteras nationes a se transmissis concessisse dicebatur, ut volentes habitum Religionis Minorum assumere, ibidem recipere in Fratres possint, nova-
*ut perque
missi alios
se ditiones
adferre
possint*

C vasque provincias constituere, ac Ministros præficere: concessionem ejusmodi, quæ intenderat honorem & utilitatem Ordinis procurare, benigne revocavit; edoctus ab Joanne, quod illa contra intentionem suam in ejusdem Ordinis detrimentum redundaret.

*humili-
ter in habitum
Ordinum
revertit*

5 Ordinem autem universum Joannes tribus primis annis visitavit pedes, uno interdum, duobus ad summum contentus sociis; unaque tunica tam humilis incedebat, ut multis in conventibus per plures dies igno-
*commenda-
tum eorum
per*

ratione in necessariam sustentationem referebat.

D

6 Non est prætereundum quod auctarium e Mariani scribit, divinæ protectionis paratum subsidium iis, qui cum fiducia opem ejus in angustiis implorant. Cum sanctus Generalis visitaret ultra-montanas provincias, contigit brumali tempore eum errore itineris tota die deviasse, atque in deserto mediisque silvis ingruentem noctem sustinuisse: unde socii de periculo & labore eum admonuerunt, seu potius anxie interrogarunt, quid esset faciendum. Respondit securus, ad divinum auxilium esse confugiendum; secure considerent, Deum numquam in se sperantibus defuisse: implorandam esse Virginem ac beatum Patrem Franciscum. Primus ergo incepit antiphonam, Benedicta eo: respondentibus sociis, prosecutus est tres psalmos primi Nocturni Officii B. Virginis, & Versiculi loco subjecit: Ave Maria gratia plena &c. mox orationem Dominicam, Absolutionem & reliqua, nisi quod Lectionum loco recitaverit illa: S. Maria Virgo Virginum &c. subinde, Te Deum laudamus, & Ave Regina celorum. His finitis ab B. P. Franciscum conversus, præcinit psalmum xxxvi: Voce mea ad Dominum clamavi, cum Antiphona, Salve sancte Pater, versa & oratione consuetis; adjecitque, Benedicamus Domino: te decet laus, te decet hymnus.

*EX AM-
NAL.
WAD-
DINGH.*

*6
Nihil cum
sociis in si-
lis oberrant*

*B. Virginis
antiphona*

E

7 Quibus dictis, audierunt pulsari campanam: quo excitati magis in divinas laudes ad sonitum perrexerunt, via luculenta & difficili; donec ad vicinam pervenerunt Abbatiam. Pulsato ostio præsto obviam sunt, quasi ex condito expectantes, plures monachi, qui prompte receperunt hospites: ducunt ad ignem, lavant pedes, excicant vestimenta, apponunt cenam & sternunt lectos; omnia ministrant necessaria, ut videbatur, magna alacritate. Post primam vigiliam surrexit Generalis ad orationem, & audita campana, qua nocte ad Of-
*in monachis
via appropin-
quavit
suo a man-
chis*

ficiam divinum convocantur monachi, ad chorum cum ipsis convenit; relictis sociis, qui somno & fatigatione tenebantur.
8 Officium incepturus hebdomadarius, nec consueta usus est cerimonia, nec ordine, nec versiculo, Domine labia: sed abruptim & cum turbatione incepit ab illo versu psalmi xxxv. Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem. Respondit Chorus; Expulsi sunt nec potuerunt stare. Tercio id ipsum repetitum: quod suspicionem ingessit Fr. Joanni. Præcepit igitur in virtute passionis Christi & sanctissimi nominis ejus, ut ocyus edicerent quinam essent. Respondit, qui Abbatis loco videbatur præfisse, omnes esse angelos tenebrarum, qui præcepto divino inviti essent missi ad ministrandum ipsi & sociis: precibus, inquit Matris Dei & illius Vexilliferi Patris vestri. Quibus dictis totum evan-
*qui tandem
dormientes se
dormientes ipsi*

gelium, quod ibidem extractum cernebatur: scilicet autem cum sociis in nemoroso antro atque nuda humo invenit Generalis. Excitatis sociis, reliquam noctem usque ad auroram, quæ jam instabat, vigiles du-
*unde Officiū
Benedictæ
cantum*

serunt, & surgentes iter prosecuti ad conventum Ordinis pervenerunt. Sanctus autem Generalis easdem orationes sub nomine Benedictæ, ab antiphona appellationem tribuens, per universum Ordinem divulgavit, ad honorem beatissimæ Virginis; præcepitque, ut diebus ferialibus post Completorium in choro per-

solverent Fratres, adjecto psalmo lxxvi Deus misereatur nostri. Quod officium octavianum retinuit nomen Benedictæ, & laudabili consuetudine multis in locis persolvitur.

2 Anno 1245 adversus Fridericum, & pro suscipiendis in Orientem expeditionibus sacra.

3 Citatur in margini Auctor Chronica 24 Generalium & Horum ultimus Joannes de Griffanibus electus Tolosa est anno 1373, & Joannes Ordinum Minorum rursus.

c Fasci-

A e Pascentium chronicorum Ordinis ab hoc auctore rudi stylo, sed fide narratione descriptam MS. habuit VVaddingus & magno fidei fuisse osui proficitur in Bibliotheca: ubi anulo-rem illas ad sua tempora deducentem obisse ait in magna peste Florentia, qua a Scipione Ammirato refertur ad annum 1348: sed quando auctoris compilator viveret necdum apud VVaddingum reperimus.

EX AN-
NAL.
WIND-
LINGH.
Missa
Falsitas
ab auctore.

CAPUT II

*Rebus in Ordine per biennium dispositis,
Joannes in Graciam mittitur ad
procurandam unionem.*

Orientis re-
dudus in-
ducitur Tho-
mas.

Joannes in
Graciam
abigitur.

qui celebrat
Missa Cap-
ituli gener.

quod com-
puncto mira-
cula d. Fran-
cisci.

de regulo
quidam
aliqui in
officio mu-
tati.

ut ab usu
Rom. Bre-
vii &
Missalis re-
cedere.

Versabatur hoc tempore in Oriente Fr. Lauren-
tius, ab Innocentio Pontifice, reducendi
schismaticos ad Ecclesie unitatem perquam studio-
missus Legatus per Graciam, Iconium, Turciam ad
Græcos omnes, tam in regno Cypri quam in Patriar-
chatus Antiocheno & Jerosolymitano; ad Maronitas
item, Nestorianos & Jacobitas: quo cæpto negotium
strenue perurgente, pronumque in concordiam tam Im-
peratoris quam Patriarchæ animus per litteras signifi-
cante id effectum est, ut anno MCCCLXIX Pontifex ipsum
Generalem Ministrum Joannem, Legatum suum ordi-
naret in Graciam perniciendam unionis ergo: scriptis tam
ad Imperatorem Trapezuntinum Joannem III, quam
ad Manuelem II Patriarcham litteris, quibus Angeli
paci nomine Joannem commendavit. Qui incertus de
reditu successuque itineris & mora peregre trahenda,
justam videtur habuisse occasionem convocandi matura-
rius Patres, quam alias per Institutum præcipiatur,
triennii dumtaxat singulis comitia cogi jubens. Coacta
autem ea hoc anno Metis fuisse auctor est b Rodolphus,
quamvis Marianus ea post reditum Generalis e Græcia
differat.

10 Interim Fr. Thomæ Celano, qui pridem ex præ-
cepto Crescentii de Vita B. P. Francisci eam Legendæ
partem contexuerat, quæ conversationis ipsius ratio-
nem manifestat e; mandavit ut institueret narrationem
perficere: itaque adjectus est secundus tractatus, qui
narrationem continet miraculorum, quæ per interces-
sionem servi sui Deus ubique faciebat. Præterea quia,
ut scribit Fr. Bernardus d de Bessa, nonnulli Fratres
erant, qui sub quadam devotionis imagine sectabantur
singulares secularium aut aliorum Religiosorum sonos
& modos, itaque negligebant, & variando ac lacerando
sedabant divinum Officium, scripsit Joannes
C acres litteras ad omnes Ordinis Prælatos in Tuscia, ubi
hoc malum serpere videbatur, quas ita exhibet Ma-
rianus.

11 Carissimis in Christo Fratribus Ministro, Custodi-
bus & Guardianis in Tuscia provincia constitutis Fr.
Joannes de Parma, Ordinis Fratrum Minorum Genera-
lis Minister & servus, salutem & pacem.

Quia, sicut indubitanter cognovi, nonnulli Fra-
trum Officium divinum, quod de Regula nostra secun-
dum Ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ celebrare debe-
mus, in littera mutare interdum, sed in cantu maxime
variare præsumunt; minus pensantes, quod in gloria
sua ponunt maculam evidenter, dum sua dimittunt a
Sanctis Patribus edita & venerabiliter approbata, &
aliena dubia certis propriis ingerentes, mendicare pe-
regrina cum pudore notabiliter convincuntur: idcirco
discretionem vestram, qui talia dissimulando sustinere non
debet, districte duxi præsentibus injungendum, quo,
præter id solum quod ordinarium Missalis, & Brevia-
rium a Fr. Aymone, sanctæ recordationis prædecessore
meo, pio correctum studio & per Sedem Apostolicam

confirmatum e, & approbatum postea nihilominus per D
generale Capitulum, noscitur continere; nihil omni-
no in cantu vel littera, sub alicujus festi seu devotionis
obtentu, in hymnis vel antiphonis, seu prolis aut le-
ctionibus, vel aliis quibuscumque (B. Virginis antiphon-
is, quæ post Completorium diversis cantantur tempo-
ribus & Officio B. f Antonii, quousque de ipso melius
ordinetur, tantum exceptis) in choro cantari vel legi
(nisi forte alicubi compellent librorum nostrorum defe-
ctus) aut in libris Ordinis illa scribi, antequam per
Capitulum generale recepta fuerint, modo aliquo per-
mittatis.

12 Porro cantum seu sonum hymnorum nostrorum
quomodolibet variari, aut cantari in aliquam notam
non secundum nostrum Breviarium, vel consuetudinem
per generale Capitulum approbatam, non patiamini de
cetero transmutari; subditos vestros ab ejusmodi novi-
tatibus arctius compescendo. Natalitia vero Sanctorum
specialia, juxta Ordinarii traditionem secundum regio-
nes diversas diversimode celebranda, juxta morem &
Breviarium nostrum Sanctorum commune tantummo-
do, aliunde nihil addendo, faciatis celebrari: ita ta-
men quod solennitatem & modum semiduplicis Officii
apud nos festa ejusmodi non excedant, quantumcum-
que ab aliis solennia judicentur. Proviso, ut exclusa E
proptus quorumlibet Sanctorum, excepta g B. Franci-
sci, Translatione; numquam pro aliquo Sancto, de
quo in patria vel villa, ubi Fratres morantur, commu-
niter festa non sunt, Officium aut solennitas superindu-
catur ab aliquo, neque usquam a Fratribus celebretur.

13 In Missarum etiam celebratione uniformitatem
doceatis a cunctis Fratribus, quantum fieri poterit, ob-
servari; ut videlicet Hostiam a sinistra Sacerdoti b, &
calicem ad dextram, juxta ritum Sanctæ Romanæ Ec-
clesiæ ex transverso altaris component. Corporalia &
pallam (quæ per se i divisim debet calici superponi) dis-
ponant, nec non hostiam frangant & sumant, sicut in
rubricis Missalis, quod habemus a Curia, continetur.
Post cenam denique conventualem psalmus, Laudate
Dominum omnes gentes, in refectorio a cunctis Fratri-
bus decantari, & præsentem paginam in Capitulo legi
mandetis sine dilatione per loca singula, & transcribi;
ut nemo in tenebris ignorantie locum inveniat se occul-
tandi, mandatum meum in hac parte totaliter cum di-
ligentia impleturi; quod vos de sollicitudine, sine qua
claudicat deformiter prælatura, valem commendare;
nec iterato compellar Fraternitatem vestram acriori
verbo corripere dormitantem, ac declinantem a præmissis
baculo erigere disciplinæ. Valete in Domino &c.

14 His aliisque constitutis, transmissis sanctus vir
in Graciam munus injunctum ea satisfactione obivit,
ut, teste Angelo & Clareno, tanta apud Imperatorem,
Patriarcham, Clerum & populum habitus sit reveren-
tia, tanta æstimatione sanctitatis & sapientiæ, ut quem-
piam antiquorum Patrum verumque Christi discipulum
se intueri putarent. Socios habuit viros sanctos & do-
ctos, quorum unus Fr. Gerardus inter alia sanctitatis
argumenta prophetico spiritu præditus fuit. Eadem
namque hora qua anno MCC, sanctus Rex Ludovicus in
manus pervenit hostium, Fr. Gerardus habens conclonem
ad populum in foro Constantinopolitano & Verbum
Dei in fervore spiritus prosecutus, factus est in excessu
mentis: postmodum autem in se reversus cum fletu &
ejulatu, Modo, inquit, ipsa hora capta est aquila.
Populo attonito & suspensio, nec percipiente quid no-
mine aquila designaret, clarius explicans: Nunc, in-
quit, a Saracenis vir Dei Christianissimus, Ludovicus
Rex Francorum cum exercitu suo captus est. Notarunt
præsentem diem & horam, præ reliquis Dominus Epi-
scopus a Bondinice (ita manuscriptum) tum præsens,
qui hæc ipsa Fr. Clareno, ut ipse testatur, sapius
retulit:

aliquid ad-
dendo.

f

vel mutan-
do.

occasionalis
sanctitatis
signum.

E

g

Idem d. r. i. n. s.
ubi f. p. r. o.
scribitur.
b

i

Idem d. r. i. n. s.
ubi f. p. r. o.
scribitur.

F

Idem d. r. i. n. s.
ubi f. p. r. o.
scribitur.

k

l

Socius Ger-
ardus &
Ludovicus
captus sunt
eodem tempore.

m

A rétulit : & révelationis veritatem probatus diligenti observatione rei eventus confirmavit.

15 Non prætereundum etiam cum idem Fr. Gerardus ex commissione Generalis, adhuc agentis in Græcia, Vifitor missus provincie Romanæ navim conscendisset, & nautæ propitio vento cursum tenentes in p Italiam festinabant, atque obliti conventionis, periculum & damnum allegabant ne applicantes virum Dei deponerent. Ille autem mox ad orationem confugiens, impetravit contrarium ventum : quare vel coacti promissum observarunt, & in iectum scaphæ deduxerunt ad portum : qui conversus ad nautas, Festinate, inquit, ad navarchum, suadentes ut cursum persequatur : ventus Dei nutu contrarius fuit, ut mihi integrum fieret obedientiæ Prælati satisfacere ; deinceps favebit. Ita evenit, sicut iidem nautæ & Raphael Natalis nobis, inquit Clarus, retulerunt miraculi instar, dum ibidem simul navigaremus. Interim negotium unionis eo usque promovit sanctus Generalis, ut Græci tam Imperator quam Patriarcha bis diversisque vicibus legationem solennem instituerint ad Innocentium Pontificem : sed Apocriarii rebus suis, demonis invidia, in itinere spoliati, coacti sunt subsistere, ac tandem infecto negotio redierunt ad suos, cum perturbata tempora accessum ad Pontificem non concederent. Superveniens vero haud ita diu post tam q Pontificis quam r Imperatoris mors optatum rei exitum & expectationem transigendæ unionis præcidit.

a Ab his omnibus directus ad Pontificem litteras cum fidei professione, & prima ac magistra Sedit agnitione, aliasque eodem foedantibus rectas VVaddingus ad annum 1247 : ex quibus cognoscimus Vicarium Orientis Raban Aræ Patriarcham Jacobitarum Ignatium eorumdem Primatem Joannem, Nestorianorum Nisibitarum Archiepiscopum fuisse Cretæ abditum.

b Petrus Rodolphus a Toffignano Episcopus Senogallienis auctor historia Seraphica impressa Venetiis an. 1586 & 1595.

c Approbavit eam Gregorius 12 ipse Sancto Familiaris, & vulgo Legenda antiqua nuncupatur.

d S. Bonaventura in Generalium sociis scripsit præter alia libellum de scriptis statum Religionis Minorum & in ejus secunda parte chronicon Generalium usque ad decimum Bonagratiam.

e Videtur eam correctionem suscepisse Aymo ex indulto Gregorii 12 anno 1241 vlt Idus Junii : confirmationis autem Pontificis habemus hoc irrefragabile testimonium, nisi aliunde de ea, & approbationis sue a Pontifice sive ab Ordine facta anno nihil constaret : itaque probata usque hac correctio est, ut scribit Rodolphus Decanus Tugrensis lib. de Can. observ. in tome 11. Biblioth. Patrum edit. Colon. quod Nicolaus 111, qui cepit an. 1227, amoveri fecerit Antiphonaria ; Gradalia, Missalia & alios libros Officii antiquos quinquaginta ; & mandavit ut de cetero ecclesiam Urbis uterentur libris, & Breviariis FF. Minorum. Unde Romanus, inquit, omnes libri sunt novi & Franciscani.

f Colitur 13 Junii. g Fit 25 Maji.

h Nunc Missalis Romani Rubrica habent ut tempore Canonis Calix in medio altaris ante Sacerdotem, & inter utrumque componatur Hostia ; multo utique commodius, tum ad benedictiones faciendas, tum ad vertenda, cum opus fuerit, libri a Ministris locati folia.

i Ex antiquo ritu, quem adhuc Carthusiani observant, longius erat Corporale ; & retro replicandum etiam cooperiendo Calicem serviebat ; unde nunc quoque eodem est utriusque benedictio, quasi nihil a Corporali diversum sit Pallia : quod mutatum videtur propter periculum evertendi Calicis.

k Joannem a Cingulo vocant aliqui : forte Angelus Joannis a Cingulo a patre & patria dicebatur : nam Clareni agnomen celebris habuit a flumine Claren inter Asculum & Nursia Alpes, propter quod extructo canabio diu cum suis discipulis vixit : quorum specialis ad regula observantiam Congregatio Clarenorum dicta, nostra Observantium familia juncto a Pio v est. VVaddingus ex Vaticanis monumentis probat ad an. 1317 adhuc in vivis fuisse, nisi Possessum mortuum putet 1299 : ex eo forte lapsus, quia, ut ait Arturus a Monasterio, 20 anno, indulgentia Calestino v vice eremitica cum suis duenda facultatem, se a ceteris segregavit : qui & mortuus ait an. 1340, & diem mortis fortasse ignoravit, reulit ad 26 Aprilis. Not ex miraculis, quæ coeant D. Robertus de Milero ad Fr. Genilium de Fulgino paulo post sancti viri obitum scripsisse, obisse 12 Junii : reperimus autem ea in MS. Codicibus Illustrii D. Caroli Sirozzi Senatoris Florentini signato an. 12 composito pro folio 11 ejusdem B. Angeli Clareni Epistolæ, Tom. 111. Mart.

Lucæ VVadingi Annales & bibliothecam scribentem ignorat quid hic indicamus, ut alii ejusdem ordinis historiam & monumenta prosequentes hunc thesaurum requirant : quæ autem hic citantur haberi credimus in Historia de septem tribulationibus Ordinis Minorum, quem VVaddingus MS. habuit, uti & Commentarios in regulam S. Francisci : præter ea quæ de Græco in Latinum translatis ; linguam eam divinitus edidit, quando aliorum fugienti persecutione sub Raymundo Generali 13 electo ad annum 1289, ad quandam Archa insulam cum sociis se contulit.

l Refertur ab Arturo inter Beatos ad 15 Junii : quævis ubi, quando aut quomodo mortuus sit nusquam reperitis, patet ex autoribus, quot allegat. Plura de eo inferius.

m Si divinare libeat, poter Bonum de Nicæa suspicari.

n Ea nunc in duas partes divisa est, quarum altera S. Antonii altera Bononiensis provincia dicitur in catalogo Provinciarum apud Gonzagam.

o Fortasse ex Dalmatia solentem ; sive solo Adriatici trajectu opus habuerit Gerardus.

p Ita dici videtur quæ ultra Galliam Cisalpinam (cui Remandula accensetur) reliqua est regio ; scilicet Italia nomen sumendo.

q Anno 1254 13 Decemb.

r An. 1255.

C A P U T III

Reversus Joannes, varia Ordini privilegia impetrat.

16 Q uantum temporis fuerit huic legationi impensum nemo scribit, neque quo anno ex Græcia redierit Generalis : rediisse tamen ante finem mect colligitur ex Bulla, v Kalendas Januarii eodem anno data, qua ipsius Generalis rogatu cavet Pontifex libertatibus & immunitatibus Ordinis, indulgendo ne quod eis præjudicium generetur per editam a se antea constitutionem ; quæ decreverat ut exempti, quantacumque gauderent libertate, nihilominus tamen, ratione delicti seu contractus aut rei, de qua contra ipsos ageretur, rite possent coram locorum Ordinariis conveniri ; & illi quoad hoc suam in ipsos jurisdictionem exercere. Anno deinde sequenti volens Pontifex Seraphicum Ordinem, quem testimonio perquam honorifico rectæ vitæ speculum & saluterz conversationis exemplum appellat, de bono in melius prosperari ; statuit ne Fratres, si eos in Episcopos eligi aut postulari contingeret (ut sæpe contingebat) electioni sive postulationi de se factæ auderent consentire, nec eos aliquis Archiepiscopus aut quicumque alius Prælatus vel etiam Legatus ipsius Sedis, nisi de Generalis vel Provincialium ministrorum licentia & consensu vel Apostolicæ Sedis speciali mandato, ad Episcopatus vel alias dignitates extra Ordinem assumere vel ordinare præsumeret : irritum decernens quidquid contra hujusmodi inhibitionem fieret : propter scandala ex similibus in Ordine generata, super quibus per Apostolicam Sedem provideri humiliter Joannes Generalis postulaverat : quod libenter fecit per Breve Perusii expeditum x Kal. Maji.

17 Eadem promptitudine renovavit Privilegium, quod, Generali in Græcia absente, concesserat Ordini Nonis Aprilis anno mect : quo Ecclesiis Conventuum Franciscanorum indulgit Conventuales vocarentur & essent, id est, ut quoad jus Eucharistiam servandi, defunctos Fratres sepeliendi, campanas habendi aliæque similia, æquali essent cum Collegiatis jure : quemadmodum universim de monasteriorum ecclesiis Gregorius 12 anno mcccxxi ordinaverat, contra molestias & gravamina, quæ eodem patiebantur a Prælatibus, volentibus eas instar eremitorum hac in parte haberi & a dictis omnibus abstinere. Perspicuus præterea eodem hoc anno idem Pontifex, quod celestis amor patriæ ita sibi allexisset, Generalis sancti & Provincialium sub eo ministrorum mentes, ut quasi hoc solum delectationem eis tribueret, quod divine voluntati esset placitum.

D
EX AN.
NAL.
WAD-
DINGH.

E
Funderat
4 Ordines
immunitatis
consultis

Vicet Fra-
tres ad di-
rectores pro
motore sine
causa
Provincia-
limi

concedit Pro-
vinciales
postularem
observandi
sive a refu-
rio ante ca-
gressum in-
censu.

F
tum

A cum & salutem proferret animarum; sub hac præfatione expediri curavit Breve v Kalendas Decembris, quo indulgit, ut volentibus suo aggregari Collegio, qui suspensionis aut interdicti, vel excommunicationis sententiis essent illigati, absolutionis beneficium juxta formam Ecclesiæ impartiri, ipsosque in Fratres recipere possent; nec non eos qui post assumptum habitum recordarentur talibus sententiis se fuisse in seculo innodatos.

18 Post hæc accidit ut anni MCLIII mensem Junium Juliumque Pontifex prædictus Assisi ageret, ubi varias litteras signasse legitur, & speciatim in Ordinis totius commodum Breve unum, sub die XII Calendas Augusti: Pacem vestram (inquit ad Generalem eique subditos omnes scribens) cum pacis fidei humiles & assidui professores, volentes amoris exterioris perturbationis inquietationibus Apostolici favoris patrocinio communitate, districtius prohibemus ne de his quæ vobis vel locis vestris ultima voluntate legantur, canonica portio ab aliquibus detrahatur.

19 Innocentio IV Alexander item IV successit anno MCLIV XXI Decembris creatus: a quo, Neapoli degente primo sui Pontificatus anno, petiit & impetravit Joannes concessa Ordini ab antecessoribus Pontificibus privilegia confirmari, qua de re extat Breve pridie Kalendas Maji signatum. XI autem Cal. Junii cavere volens idem Pontifex & hujus & Dominici Ordinis incolumitati, per discordias mutuo labefactandæ, ni obviam iretur; scripsit ad Magistrum Generalem Ordinis Prædicatorum (qui tunc Fr. Humbertus erat) districtè inhibens, ne ipse aut suorum aliqui ulterius, ut antea sæpe, Fratres Minores eorumque Ordini obligatos ad suam religionem recipere ullo casu præsumerent: irritum declarans quidquid e contrario fieri contingeret. Ipsi vero utriusque Ordinis Generales, caritatis vinculo inter suos arctius etiam adstringi cupientes, communi nomine scripsere epistolam, per omnes ubique conventus legendam & Fratribus quoque laicis vulgariter explicandam: qua primitivam utriusque caritatem servari inviolatam & quæcumque adversantia removeri præcipiunt, efficacissimis verbis hujus unionis necessitatem & observantiam explicantes suadentesque: quam profecto epistolam integram in annalibus legere operæ pretium erit.

20 Neapoli Anagninam Curia cum Pontifice paulo post abiit; ubi idem Sanctissimus Dominus rursus Joannis Generalis supplicatione nova Idibus Julii interpellatus, plenam concessit facultatem apostatas Ordinis, in quocumque habitu eos contingeret reperiri, capiendi, incarcerationi, & alias subdendi disciplinæ rigori. Addidit XI Calend. Augusti, ut cum ipsum Generalem ejusque religiosos ad loca Interdicto supposita venire contingeret, in eis possent, exclusis interdictis & excommunicatis, suppressa voce & non pulsatis campanis, divina Officia celebrare. Et quadriduo post scilicet VII Kal. Augusti prohibuit ne ex Ecclesiarum Prælati aliquis quemquam Fratrum absque Generalis aut ministri Provincialis licentia assumere præsumeret ad secum commemorandum vel pro suis negotiis promovendis: quod & Innocentium antehac vidimus ordinasse.

21 Ibidem Anagninæ signata sunt cetera, quæ idem Pontifex primo sui Pontificatus anno Seraphico Ordini concessit privilegia, rogatus & requisitus a Joanne suorum commodo usquequaque prospiciente. Ita VII Idus Octobris considerans viros contemplationi deditos in-favorem religionis esse a discursibus cohibendos, quorum tamen aliquos ex conditionis humanæ infirmitate contingere posset excedere in casibus, in quibus excommunicationis sententia & nota irregularitatis incurritur, pro quibus accedere ad Pontificis

præsentiam tenerentur; Generali & Ministris Provincialibus concessit facultatem eos absolvendi, & cum indigentibus dispensandi, juxta formam Archiepiscopis & Episcopis ab Apostolica Sede traditam. Ita tri-duo post, IV scilicet Idus ex sancto intelligens Generali, quod aliqui a sacris Ordinis collegiis expellerentur culpis ipsorum exigentibus, quidam onus obedientiæ temeritate propria deponentes, quasi pulti onagri vitam vellent ducere absque jugo; iidemque extra claustra Ordinis peragantes, prædicationum, confessionum & docendi officia exercere præsumerent, in suarum animarum dispendium & scandalum plurimorum: id omnino inhibuit, nisi de sua vel Generalis licentia ad alium Ordinem transissent.

22 Deinde ut sacer & lucidus Ordo, sicut religionis altitudine pollebat, sic per Sedis Apostolicæ gratiam privilegio fulgeret speciali, Generalis prædicti supplicationibus inclinat, decrevit ibidem XVII Calend. Novembris, ut nullus Archiepiscopus vel Episcopus aut quivis alius Prælati Ecclesiastici seu eorum Vicarii vel Officiales, ipsum Generalem aut alium quem ex ejus Fratribus cogere valeret, ad deferendum litteras vel exequendum aut denuntiandum sententias contra Principes seculares, communitates, populos seu quoscumque Ordinis benefactores. Itemque ut Fratres ordinandi Catholicis Pontificibus, quibuscumque ipse aut Ministri Provinciales mallerent, præsentari possent; itaque præsentati, sine qualibet examinatione per eosdem Pontifices faciendæ & absque omni promissione vel obligatione ipsorum ordinandorum, ad Ordines promoverentur. Et post dies quinque videlicet XII Kal. Novembris concessit Ordini universo, ut quando contingeret Fratres de locis suis ad alia loca transferri, eodem quoque transferre possent tam ædificia seu omnem ædificiorum materiam quæ dimittunt (ecclesiis dumtaxat exceptis) quam libros, calices & paramenta, eademque per procuratores ad hoc deputatos vendere, ipsorumque pretium in aliorum ad quæ se transferunt locorum ædificationem seu alias eorumdem utilitates convertere.

23 Denique Romam regressus Papa Alexander, in Palatio Lateranensi decretum Nonis Decembris condidit, quo præscribit, ut quicumque ex Fratribus ad Episcopatus aut alias essent dignitates promoti aut deinceps promovendi, libros & alia quæcumque ipsos tempore suæ promotionis habuisse, vel habere contigisset vel deinceps contingeret, tenerentur Generali vel Ministris suis Provincialibus resignare; utpote quæ ad eos, quibus proprium habere ante promotionem non liceret aut licuisset, nec pertinerent nec pertinuissent. Et Hæc quidem, quorum in Pontificio registro memoria reperitur, procurante Joanne Generali indulta concessaque reperiuntur: Inter quæ minime excidit, sed studio in hunc locum reservatum est unum IV Nonas Octobris anno hujus Pontificis primo Anagninæ impetratum: quo non tantum statuitur, ut Generales Ministri deinceps successuri, postquam secundum Regulam electi fuerint, eo ipso plene habeant ac libere gerant curam animarum totius Ordinis, ipsosque auctoritate propria ligare, ac solvere valeant: sed etiam ut tam ipse Joannes quam successores sui a Provincialibus Ministris & Custodibus in Capitulo generali congregatis officio possent amoveri.

24 Quod punctum cum in Regula habeatur expressum, & in Fr. Helia semel iterumque, nec ita pridem in Joannis decessore Crescentio fuisset executioni mandatum: pronum est judicare nonnullos disciplinæ conservandæ zelo ductos, aliquid in contrarium moliri cœpisse: eo quod non obscure prospicerent futurum, ut hac via subduceretur illius retinendæ spes certissima, quam contra machinas laxitatem majorem

Ajorem affectantium habebant in Joanne constitutam : ipsum veto, ut erat humillimus & amantissimus quietis, praevidere hac constitutionis praedictae innovatione voluisse, ne sibi praecluderetur via ab officio molestius aliquando exeundi. Id autem quomodo indultum ei haud diu post sit, jam aggredimur enarrare.

CAPUT IV

Joannes Generalatus se abdicat.

14 PER omne id tempus, quod post suum e Grecia reditum usque ad annum saeculi lvi Joannes egerat in Generalatu, nihil magis curaverat, quam tepentem in multis primarum Ordinis fervorem crebrae exhortationis stabello iterum excitare in flammis, & pristinum nitorem modis omnibus restituere. Vidit enim, se in remotis partibus Orientis agente, quaedam irrepressibile observantiae regulari non adeo consona: quae dum tollere voluit, conatus omnes adjecit; modo verbis modo factis institit, nulli parcens culpabili, & secundum culpae mensuram addens plagarum modum.

Bic viris quidem religiosis, quibus cordi erat Ordinis bonum, valde placebat restaurandae observantiae zelus: aliis vero, qui laxiorem apprehenderant vitae rationem, durum erat contristare carnem suam, molliuscula dimittere & rigidiora sectari. Ex his erant non pauci potentiores & doctiores, qui auctoritate abutentes, optimi Rectoris monita negligebant. Voluit ille omnino obedientiam extorquere, errantes castigare, mala impunita non relinquere, atque ita efficere ut quorundam malum exemplum non fieret aliis in laqueum & in scandalum. Hinc secretum murmur, infrequentia conciliabula, deinde constans in hominem conspiratio, quae consueque prorupit ut de multis accusarent virum probum & vel Pontificem.

15 Capita accusationis notavit Bernardus a Bessa Bonaventurae socius. Primo, inquit, denuntiavit quod obloqui solebat regulae interpretibus, & confundeat eos varie molestando, qui declarationes jam factas vel a Pontificibus vel a Doctoribus laudabant, vel alias petebant, praeter unicum S. P. Francisci Testamentum: dicens praeter hoc, ad percipiendum summum intelligibile, nulla alia declaratione opus esse. Secundo quod inducebat Fratres ad Testamenti observantiam, asserens unam eandemque esse rem Testamentum & Regulam, & propterea in summa illud habendum reverentiam: praeteritum cum illud diceret S. Franciscus plagis Domini jam decoratus, neque Spiritus Dei quidquam hic aspiraverit Regulae contrarium. Tertio quod, veluti si inesset spiritus prophetiae, Fratribus praedixit, in duo hominum genera Ordinem divisum iri, in putos regulae Observatores, atque in eos qui privilegia & declarationes procurarent: sed praecessuram divisionem hanc duplex certamen verborum: postea vero orituram pauperum congregationem, rore calis & Dei benedictione impinguandam, quae perfecte regulari teneret semitas observantiae.

16 Quarto, quod gravius erat, dixerunt in quibusdam non adeo recte sensit circa Christianam doctrinam, nimium tribuentem Joachimo Abbati, quem defendebat etiam in iis quae scripsit contra Petrum Lombardum. Quinto confirmabant malum hunc in dogmatibus sensum ex scriptis sociorum ejusdem: quorum primus Leonardus, in uno vel altero sermone a se conscripto, ultra modum & insulse laudabat & ipsum Joachimum & universam ejus doctrinam: secundus vero Gerardus, de quo alias diximus, in altero sermone induxit omnia Joachimi verba, quae ad S. Francisci ejusque instituti commendationem facta.

Tom. III Mart.

cere; universa etiam quae mutationem, corruptionem, D restorationem ejusdem sodalitati indicare videbantur; sugillans in multis praecipuos Ordinis Rectores.

27 Commotos videns animos Alexander, & praecipuos Ordinis viros in hominem conspirasse, neque eos flecti aut sedari posse, ad generalem conventum convocari omnes voluit, quorum suffragis res essent peragenda, & de creando successore consultandum. Praemonuit etiam Joannem ut omnino, neque, si illi vellent, permitteret se ab electoribus in gradu confirmari. Congregatis itaque Fratribus in die Purificationis Virginis anni mclvi ad monasterium Arzicali, praesente & praedicante ipso Pontifice, Joannes allegata impotentia sua, aetate, abdicavit dignitatem, inclamantibus multis non debere renuntiationem admitti: ille porro institit ut absolveretur ab onere, rogans ut de reeligendo non pensarent. Nihilominus dum lateret, quod Pontifex antea cum homine tractavit, per integros duos dies haeserunt circa eundem reassumendum; donec Pontifex decrevit, ut ad electionem alterius procederetur. Ita narrat Peregrinus a Bononiensis qui comitiis interfuit, mediator etiam fuit, ipso narrante, inter Ministros & Joannem, excepitque omnia ex ore ejus.

28 Alia tamen est S. Antonini in hac verba narratio: e Idem Joannes Generalis cum omnimoda importunitatis instantia, allegata impotentia, a Ministerio generali se absolvi obtinuit, & de reassumendo officio, nec Capitulo generali vehementer instanti, nec ullis vel Summi Pontificis vel Cardinalium solationibus acquiescere volens, non contemptum sed impotentiam ad officium exequendum causam assignans, humillime cessit, ad tractatum Capitali nihilominus reverenter admissus. Eadem habent Angelus Clarens, Marcus Ulyssipponensis & Petrus Rodolphus. Dum itaque agendum erat de altero Rectore, viri timorati & praecipui electores unanimiter rogaverunt, ut primum ille ferret suffragium, diceretque quem putaret idoneum potiusve successorem. Non fuit ei diu cogitandum, qui exploratas habebat Bonaventurae Balneo-regienis virtutes, quare hunc unicum in medium proposuit: & facile omnes in eundem convenientes elegerunt tunc Parisiis legentem anno trigesimo quarto aetatis suae, & decimo p. tertio monachus.

2 Extat illud editum in Firmamento Ordinis 1 parte fol. 19 & in suo 10.5 bibliotheca Patrum veteris & 13 nova editionis, nec non in Enciridio FF. Minorum & apud Cherubinum Laurentium 10.1 Bullarii, ac denique inter opera SS. Francisci & Antonii Paduani per P. Joannem de la Haya novissime Parisiis edita anno 1661. 10.1 fol. 20.

b Horum praedictorum veritatem comprobavit eventus: divisi enim sunt primario Franciscani in Conventuales & Observantes: penes illos Ordinis totius Generalatus mansit, hic ab Eugenio 14. anno 1446 Vicarius generalis datus est S. Bernardinus Senensis. Post cuius sexennium idem Eugenius Patavii in Capitulo anni 1443 gemitus instituit Vicarios Generales, alterum Cismontanae observantiae scilicet B. Joannem de Capistrano, alterum Transmontanae Fr. Joannem Mahuberti. Deinde anno 1517 jussu sunt Conventuales suum scriptum Generalem habere cum titulo Magistri Generalis, Observantibus autem datum est Generalatus totius Ordinis potes ipsos esse cum titulo Ministri Generalis: qui tum primus ex Vicario Cismontano factus est Fr. Christophorus de Forlivio. Ex hinc, cum observantia rigor succedere videretur, ab aliis congregant se, atque strictiori observantia esse & dici voluisse quampures: quibus sub Recollectianis nomine conventus quidam a frequentia remotiores sub Clemente vi dati sunt anno 1525: qui & in Italia suum nunc habent Vicarium Generalem; alibi Provincialibus Ministris subsumunt, & per Vicarios reguntur. Quia vero Patres Capucini, circa idem tempus exorti, non tantum anno 1527. Vicarium obtinuerunt Generalem: sed deinceps etiam Generales absolutum, prorsus independentem ab Observantibus, adeoque ipsam nunc solam reperiunt S. Francisci religio, est fortassis cur aliquis velit, hoc esse illam pauperum congregationem a Joanne praedictam. Ut nihil de Clarens, Amadeis, Coletanis dicam, arctissimam paupertatem aliquandiu servasse professi, prius quam a Leone in unum corpus omnes.

A omnes Observantes viderentur, ea bulla qua est apud Gontagam fal-
 30. *signata* xv Kal. Junii 1619.
 c. *Gregorius de Laude alius de Lauro Sagittariensis Abbas an-*
no 1660 Neapoli vulgavit librum sub hoc titulo B. Joachimi Ab-
batis mirabilium veritatis defensor: in cujus cap. 49 ea colligit,
quibus SS. Dominici & Francisci Ordines distul Joachim vi-
detur pronuntiasse.
 d. *Scriptis Chronicis de rebus notabilibus Generalium qui*
Gondelavum praeferunt, xv. Generalem christum an. 1304;
plibi Waddingus indicat pro Conventualium factione Joachimi &
scripsisse Peregrinum.
 e. *Titulo 24. cap. 9. § 5.*

Tegrimi
generum
interdum

CAPUT V.

Judicia contra Joannem & socios exercitata.

29 Dissolutis comicis abituros Patres gratiis multis
 Pontifex affecit; tribuit praesentibus & absentibus consueto modo peccatorum remissionem: defectus quoscumque auctoritatis in ministrato per eisdem Penitentiae sacramento de plenitudine potestatis, novam concedendo, supplevit: ut S. Clara a se recenter canonizata festum a sub ritu duplici solenniter celebraretur indulgit: atque ut Cardinales multi, teste ocula Bernardus a Bessa, se benevolos & beneficos in Fratres exhiberent, consilio fuit & exemplo. Demum vigesima die Februarii, ad instantiam quorundam ex Parmensis amulis, necessitatem & utilitatem hinc proditura singentibus, Innocentii IV expositionem, suis litteris insertam, confirmavit: quod non solum agere tulit Parmensis, verum & pili quique Ordinis zelatores, qui puritati Regulae dissonam nequaquam acceptarunt, neque qui post eos orti sunt aliquando approbarunt.

7. utitur
varias gra-
tias. Aliter
et ad indulo-
gentiam

B

Innocentii
expositionem
novam

Reverentia
et novam
Legendam
d. Joachimi
capituli

permissis
Joannis se-
cum in judi-
cio adduci

C pius vir: sed tandem importunis instantiis vicerunt, ut procederetur contra socios: quos praestito juramento, ut refert Angelus Clarenus illius temporis auctor, adstrinxerunt, ut ad interrogata quaeque fideliter & sincere responderent. Producti fuerunt multi articuli, ex tractatulis & quibusdam eorum collecti; sed prudenter discussis omnibus in nihilo fidem laxasse compertum est.

qui, videri
non addu-
ci. Joachimi
capituli

31 Tandem ventum est ad accusationem omnium caput praecipuum, & interrogatum quid sentiret de Joachimo Abbate ejusve doctrina. Hic tenaciores perstiterunt Joachimum laudantes, neque quidquam circa unitatem essentiae aut trinitatem Personarum, de quo praesertim accusabatur, contra sanctorum Patrum aut Conciliorum decreta scripsisse; atque id ipsum quod Lateranense anteriora Concilia constituisse, neque nova indignum determinatione defendebant. Durior in his rebus Gerardus & promptior ad obijciendum adversarius vel ad refellenda quae proponebant; quippe doctior, quique per aliquot annos Theologiam professus esset: quem dum Patres animadvertissent hinc inde dilabentem & quaquaersum doctrinam Joachimi in omnibus defendentem, & interrogantem quid ipsi crederent aut dici vellent in hac quaestione; objecerunt ei verba illa Concilii d: Nos confitemur cum Petro (Lombardo videlicet) & damnamus libellum Joachimi: sed Gerardus statim subiunxit: Et ego confiteor cum Ecclesia & Petro Apostolo omnia quae de praefata quaestione ac-

que omnibus aliis sacri Doctores & sancta definiunt D Concilia.

32 Denique cum iudices viderent obstinatos eos in defendendo Joachimo & refellendo potius Lombardo, licet in hoc suboscuro se semper detexerint, condemnarunt eos ad carceres perpetuos, tamquam de corrupta vel laxa fide. Ibant illi gaudentes; & in carceris limine, inquit Gerardus, In loco pascuae ibi me collocavit. In eo autem per octodecim annos haesit patienter absque querela, donec sub sui regimini sine eum liberavit Bonaventura: Leonardus vero in illa custodia decessit. Ita haec referunt tres oculati vel saltem corvi testes, Bonaventurae socius Bernardus a Bessa, Peregrinus Bononiensis, & Angelus Clarenus: ut mirum sit unde diversam acceperit narrationem Rodulfus, qui duos hos socios inter se contendisse, atque in magistrum suum Parmensem infurrexisse, minus recte commemorat.

33 Coniectis in vincula sociis, ultro perrexerunt hominem inopem & mendicum & compunctum corde mortificare; nec destiterunt donec Generalis Minister Bonaventura iudices destinaret, qui Parmensis acta disquirent. Designavit ille iudicii locum monasterium & Castri-plebis in provincia Tusciae, quo convenire iussit homines prudentes, discretos & graves, qui rem omnem examinerent. Datus est etiam a Pontifice Joannes Capetanus Ursinus, Diaconus Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano, Matthaei Rubei Romani filius, qui postea creatus est Ordinis Protector & Summus Pontifex Nicolaus III. Examine facto, non est inventa in eo iniquitas, nisi quod nimium propenderit in doctrinam & tutelam Joachimi, atque haec ipsa humiliter coram Cardinale & Patribus retractavit, ubi scribunt Bessanus Bonaventurae socius, Jacobus f de Tundo & S. Antoninus. Addit vero g Hugolinus Picenus, increpantibus & asperis agentibus hominem pauca & lenia verba respondisse; quae commotas mentes, uti sit, magis irritantur.

34 Fuit, qui tamquam haereticum perpetuo carceri mancipandum judicaret. Agrius ille ferens aliquid haereticum sibi impingi, in pedes erectus & vultu in caelum elato, altiori voce cepit dicere: Credo in Deum Patrem omnipotentem, & quae ultra continentur in symbolo Apostolico. Hoc male habuit asseffores: quare post multas interrogationes seriasque disceptationes, statuebant, consentiente Cardinale praeside, virum diuturnae tradere custodiae: & re vera fecissent, nisi supervenissent opportune litterae seriae Ottonis Boni Genuensis, Innocentii IV ex fratre nepotis, Cardinalis S. Adriani, postea Adriani V, summe erga Parmensem sibi valde familiarem propensi. Binas dedit, ad Cardinalem & Generalem, atque in utrisque ultra alia haec verba exaravit: Dolenter audiivi processum contra Joannem de Parma Ordinis Generalem, eumque amulatore de haeresi accusari. Ego ejus fidem pariter cum sanctitate jam dudum expertus sum, etiam antequam assumeret ad Cardinalatum, neque sanctiorem aut fidiorem cognovi alium: quare non dubitaverim dicere, quod fides ejus fides mea est. Rogaverim ergo affectuosissime ne temere aut ex partium studio procedatur contra hominem sanctum. Quidquid in eum decreveritis fieri in me facietis: injuria ejus in me redundabit: persona ejus persona mea est: in quibuscumque eum condempnaveritis, me etiam condemnabitis, & cum eo esse volo. Movit epistola Cardinalem: atque ita actum est, ut sub verbis placidis & communibus e ceteris reum dimitterent, & optionem ei faceret Generalis ubicumque vellet commorandi.

35 Illud ego hic judicaverim, multum praevaluisse factioforum animorum studium; & illos quidem Parmensis socios non prorsus ab omni culpa fuisse liberos;

proposui con-
cito addu-
erunt.

E
magis
etiam in
Joachimum
infundunt
et

et inaccessus
quantum.

f *8*

durior sa-
mae fuisse
habitus

F

nisi latero-
missus Otto-
nis Boni
Card. Adriani

de facina
etiam fuisse
illam

A liberos; saltem quod non apertius se explicaverint, & suavius ad graviorum Patrum iudicium suum, dum licuit, reducere voluerint. De ipso vero Parmensi propter sinistram quam passus est famam h. necessarium duxi præter ea, quæ supra de eodem diximus, bonorum auctorum censuras subungere. Angelus Clarenus virum scientia & sanctitate præcipuum vocat: S. Francisci socios Egidium, Massum, Angelum, Leonem, & aliosque tunc superstites lætatos refert in ejus assumptione ad Generalatum, atque ultra illa verba Egidii supra relata, dixisse, S. Franciscum in homine isto resurrexisse, missumque sibi virum luminis & virtutis, ad rectificandum & illuminandum eisdem in semitis mandatorum Dei.

36 Tunica nna seu habitu rudis sagi ad terminum usque vitæ contentum scribit: numquam ullo genere equitatus usum, adeo despectum humilemque incessum, ut nec a prætereuntibus suspiceretur, nec a Fratribus in multis monasteriis tanti fieret, ut Minister Generalis posse esse putaretur. Horas, inquit Canonicas adeo devotè persolvebat, ut nullatenus sederet, recumberet, parieti adhereret, vel caput cooperiret dum penitus solveret. Primum sibi appositum serculum admittebat, cetera vel delibata aliis mittebat, vel omnino rejecta auferri curabat. Linguam ita frangebat, ut in loquendo potius defecerit quam excesserit, & sub morte ipsæ dixerit, se potius formidare de iis, quæ tacuerat, quam de iis quæ fuerat locutus. Quam prudenter egerit de unione Græcæ cum Latina ecclesiæ præter ea, quam jam diximus, probavit eventus in Concilio & Lugdunensi, qui potissimo jure ei etiam tribuendus erat, tamquam efficacissimo pacis actori.

37 Tanta utriusque Ordinis, ecclesiastici & secularis, erga eum inter Græcos reverentia fuit, tanta sanctitatis & divinæ sapientiæ existimatio; ut non se putarent hominem quempiam prudentem & eruditum videre, sed ex antiquis Patribus, seu Doctoribus unum sive aliquem ex Christi discipulis. S. Antoninus virum vocat scientia & religiositate præclarum, maximum paupertatis & humilitatis amicum. Idem est testimonium vetusti auctoris Chronicæ viginti quatuor Generalium. Iisdem pene verbis utitur Marianus cumque præterea virtuosum prædicatorem vocat, vitæ sanctissimæ ac contemplationis sublimis. Mitto nominare recentiores Bartholomæum Pisanum, Marcum Ulyssiponensem, Petrum Rodulphum de Toffignano, Guilielmum Eysengrenium, Paulum Langium, Antonium Possevinum, Henricum Willorum: quia per tantorum tamque antiquorum hominum, quæ protulimus gravis testimonia, credibilia facta sunt nimis, pia hujus hominis sancti gesta.

a 12 Augusti.

b Nec hæc, nec illa aut in Annalibus aut in annexo Pontificis regesto apparent apud VVaddingum: quo ex causa?

c Vel abolita fuisse vel latere hactenus utriusque scripta ex eo colligas, quod neutrius nomen relictum sit inter Scriptores Ordinis, a VVaddingo Roma vulgatos an. 1550.

d Lateranensis IV celebrati, anno 14 post obitum Joachimi, Christi 1225 ab Innocentio III, cujus Concilii caput 2 claris verbis ita incipit: Damnamus ergo & reprobamus libellum sive tractatum, quem Abbas Joachim edidit contra Magistrum Petrum Lombardum de unitate seu essentia Trinitatis, appellans ipsum hæreticum & insanum, pro eo quod in suis dixit sententiis: Quomodo quædam summa res est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus; & illa non est generans, neque genita, neque procedens: unde asserit quod ille non tam Trinitatem quam quaternitatem adstruebat in Deo. . . . manifeste contestans quod nulla res est, quæ sit Pater, Filius & Spiritus sanctus, nec est essentia nec substantia neque natura: quamvis concedat, quod Pater & Filius & Spiritus sanctus sunt una essentia, una substantia, una natura: sed unitatem hujusmodi non esse veram & propriam; sed quasi collectivam & similitudinariam esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines unus populus, Et post relata hujus erroris fundamenta sub-

Tom. III. Mart.

jungitur. Nos autem credimus & confitemur cum Petro & C. Claris, inquam verbis damnatur hic non Joachimus, sed libellus, sive tractatus oblati Concilio, ut expresse declaravit Honorius III, Censensino Archiepiscopo & Episcopo Bithynensi scribenti. Verum haud ita clarum est, an revera libellum illum scripserit Joachimus; vel, si scripserit (nescio quid in Lombardo arguam, ex quo essentia voluit res a Personis diversa inferri videbatur) non omnino constet fuerum fuisse textum, qui Concilio est oblati, & abelitus: sunt enim qui vitium malitiose fuisse asserant: & revera in libro, cui titulus Psalterium decacardon, ita clare loquitur, ut, quomodo alicubi similitudinaria unitatis exempla proferat, id tamen in se prorsus dissimili se facere profiteatur, & Catholicam veritatem distinctissime expressissime doceat. Quin etiam ostendunt, qui causam hanc tuerentur, ipsum ut plura alia, sic etiam libri ejusdem sui depravationem, & exinde securam condemnationem prædixisse. Ergo cum nusquam libellus damnatus extaret, extarent autem alii ejus libri prorsus orthodoxi, mirum non est tam contraria de Joachimi doctrina fuisse iudicia: ac prorsus ut nullo animositate vel Leonardus & Gerardus fuerint, non prorsus extra culpam fuere ipsorum iudices, præoccupatos animi ad causam adferentes. Videri possunt Bivarus § 6 Apologetici pro L. Dentro: VVaddingus hæc anno 7 ad 13, & Defensor Joachimi Gregorius Laurus.

e VVaddingus ad an. 1290 num. 28 illius ex regesto Pontificis meminit, ut diceretur & custodia Clusina: verum hinc nunc ipsum Clusum, vetustissima Heteroscorum Regum Sedes ad Clavum omnem fore desertam est ob eam insalubrem malignitatem; ita inter subiecta ipsi oppida credibile est multa desolata fuisse ex eadem causa, & in his dictum castrum, cujus nec nomen in tabulis, nec mentio apud Gonzagam est conventus Tuscia enumerantur.

f Alias de Senis, scriptis circa an. 1330, Brevis chronica Ordinis Minorum, inquit VVaddingus in Bibliotheca: hic autem in margine citat eum in excerpt. Ord.

g De S. Maria in monte dictus S. Francisci Synchronus scripsit historiam, quam Floretum prænotavit, in qua narrat vitam & gesta S. Francisci & sociorum ejus usque ad Pontificatum Alexandri IV. Hæc, inquit VVaddingus pene me in membris nitido charactere exaratum: qui utinam etiam habuisset consilium ejusmodi antiqua Ordinis sui monumenta in publicam lucem emittendi!

h Romæ quæ circa hæc eadem tempora, ut habet in Annalibus ad an. 1255 Abrahamus Brovius, Pontifex damnatus 28 infusus hæreses collectas ex episcopo quodam communiter nuncupato Evangelium æternum: cuius auctor, inquit Eymericus scriptor fuisse quidam Fr. Joannes de Parma Italicus Monachus, Parmensem nominat Brovius: quod suspicatur VVaddingus in sui Ordinis Generalem hæc ratione deterqueri, tantum non in ipsum Predicatorum Ordinem calumniam regeris, cum satis esset ostendisse talem fuisse B. Joannis Vitam, ut ejusmodi suspicio cadere in ipsum nequaquam potuisset, nisi alias nomen, patria, tempusque convenirent. Neque enim credibile scriptorem Religiosum qualis Brovius fuit, tale quid intendisse.

i Referuntur in Martyrologio Franciscano, Egidius 23 April. Massius 17 Novemb. Angelus 13 Februarii, Leo 15 Novemb.

k Secundo scilicet, sub Gregorio X, quo unio conclusa signatus est: verum haud diuturna, cito resistentibus Græcis a pacis concordia.

CAPUT VI.

Quomodo prædicta omnia divinitus fuerint, cum eligeretur Joannes, revoluta: reliqua ejus vita & sanctus obitus Camerini.

38 Molestiam vero quam per æmulos sustinuit, cessionem ab officio & Bonaventuræ subrogationem mirabiliter vidit, Deo revelante, in ipso limine Generalatus B. a Jacobus de Massa. Offensa ei est arbor pulcherrima & opaca, cujus radix aurea ramis multi, & fructus erant Fratres Minores. Numerus ramorum principalium distinguebatur secundum numerum provinciarum, & quilibet ramus totidem habebat fructus quot erant Fratres in provincia designata. Adeo clare & distincte hæc ei propostæ sunt, ut omnes viderit, & cognoverit totius Ordinis Fratres, patefactis eidem illorum statu, ætate, meritis & defectibus. Parmensem, tunc recenter electum Ministrum Generalem, conspexit in summitate rami supremi ex ipso trunco exurgentis, in culminibus vero ramorum medium circumdantium singularum provinciarum Ministros. Missus deinde a Christo, in alto splendentique throno sedente, Franciscus duobus

D
EX AN.
MAL.
WAD.
DINGM.

Castellum
plebis in
Tuscia.

E
Florentium
Ugolinus
Tuscia.

Evangelium
auctorem B.
Joannis
Parma. totum
in ejusdem.

Joannes de
Massa in vi-
sa ostendit
arbor Ord.
Minorum.

ad ejus
summam
revoluta Jo.
annus.

EXAM-
NAL-
WAD.
DINGH.

A bus Angelis associatus, ut potaret Fratres suos calice aureo spiritus vite, quem manu tenebat: ex quo dum hausit abunde Parmensis cum aliis plerisque, resplenderunt tamquam radii solares: alii qui non biberunt, denigrati sunt super carbones: quidam partem biberunt partem effuderunt, recipientes secundum mensuram spiritus claritatis intensionem.

provisio ter-
ritus ingre-
ssus, de se-
dit ad cenam.de divinis
prophetis.Fides hujus
narrationis.

39. Altior omnibus Parmensis, velut è sublimi specula contemplant, magnum vidit e longinquo torbentem in arborem irruiturum: quem ut præcaveret, descendit humiliter in stipitem, in tuto sessurus. Transiens porro confestim in verticem, ex quo Joannes descenderat, Fr. Bonaventura est: datque sunt ei ungues ferrei, velut acies novacularum radentium pilos: qui movens se de loco suo, irruere volebat in Fr. Joannem. Illo autem clamante ad Dominum, missus est qui Joannem discepturo ungues absunderet. Deinde arborem turbo concussit, corrueruntque ex eadem, qui spiritum vite neglexerunt haurire, reliquis in regionem lucis æternæ translatis. Veritatem visionis hujus probat præmissa narratio: in illa vero hæsisse per triduum Jacobum hunc sensu & motu destitutum, ita ut mortuum Fratres putarent, scribit Huglinus citatus: qui dum a Fr. Matthæo, tunc Marchiz seu Piceni Ministro, viro pio, mansueto & prudenti, qui per obedientiam vim secreti visionem explicari obtinuerat, accepisset universæ rei seriem; ad ipsum videntem accessit, ut plenius informaretur de omnibus & saturo statu sodalitat: eademque se importune rogantem plene ait excepisse a sancto viro, eique factas mirabiles visiones circa præcipuas Ecclesiæ sanctæ res, & orbis Christiani vicissitudines: quibus visionibus fidem etiam conciliant sancta hominis vita, pietas, immaculata religio, ab optimis auctoribus commendata.

Sed confu-
sio vultu-
sam: ingre-
ssus domum
egressus?

40. Quod vero in Parmensem, hominem adeo pium & sanctum, sic Bonaventura invecus fuerit, & durius cum eo egerit, id exigebant accusatores, officii ratio, & fidei puritas, ultimis tabulis serio commendata a Francisco per hæc verba: *b* Quod si aliqui Fratres inventi essent, qui non essent Catholici, omnes Fratres, ubicumque sint per obedientiam teneantur, quod ubicumque invenerint aliquem ipsorum, proximiori custodiæ ejus loci ubi ipsum invenerint debeant præsentare. Et custos teneatur per obedientiam ipsum fortiter custodire, sicut hominem in vinculis, diutiusque, donec repræsentent ipsum coram Domino c. Ostiensis, qui est Dominus, Protector & Corrector c. istius Fraternitatis. Neque adeo id mirum est & insolitum, ut dissident & invicem se appetant viri, quantumvis sanctissimi: pugna hæc intellectus sunt, & unusquisque Dei causam agere semet existimat.

Dantur co-
mune litera-
re.plus libris
studiorum.

41. Joannes porro juxta factam sibi licentiam, uti diximus, habitaculum eligendi, abiit in devotissimum a Grecis locum & in illo tuguriolo per triginta duos annos delituit securum amplexus solitudinis recessum & humilitatis optimum refugium, vitam ducens potius Angelicam quam humanam, totus intentus meditationibus divinis: ibidemque salutaria multa opuscula edidit, quibus ultra sanctæ vite opinionem omnibus sui ingerebat desiderium: videlicet, de beneficiis Creatoris, & de Civitate Christi, quod in conventu Mediolanensi habetur manuscriptum, item de conversatione Religiosorum libros duos, & tractatum cui titulus, Sacrum commercium S. Francisci cum domina paupertate; ac denique officium passionis Christi, cujus initium est, Regem Christum crucifixum: ut nihil de quatuor libris super sententias dicamus, quos in Gymnasio Parisiensi, unde est ad Generalatum assumptus, Theologiam legens elucubravat.

42. Inter hæc litterarum & pietatis studia, cum vitam sibi Deoque vacantem sanctissime exigeret, ma-

gnamque ætatem attigisset, rursus incaluit Apostoli-
cus ejus spiritus, petitque a Cardinali f. Aqua-spartano
licentiam ad Græcos redeundi, ut ab unione in
Concilio Lugdunensi decreta resiliens in fide promissa
contineret, & schismaticos ad eandem invitaret. Egit itaque cum Pontifice Nicolao IV. Cardina-
lis: cui adeo gratum fuit de unione Græcorum, pro-
pmodum desperata, cogitari ab aliquo, quam admi-
randum quod octoginta jam annorum homo, post-
posita eremitorii Greciensis quiete, qua triginta &
plurimum annorum curriculo sancte potitus fuerat,
veller ad eisdem proficisci. Acquievit tamen pii viri
voto, sciens plurimum apud Græcos ejus valituram
auctoritatem, cujus pietatem, & doctrinam alias ex-
perti probaverant.

43. Jam ille se accinxerat prolixo, & periculoso
terræ marisque itineri, visitaveratque cum sociis pia
quæque loca urbis Assisi & obvias Sanctorum me-
morias, donec pervenit Camerinum: ubi statim in
urbis ingressu cælitus admonitus est adesse tempus de-
positionis tabernaculi sui, conversusque ad socios in
ipsa urbis porta dixit: Hic requies mea: hic habita-
bo in sæculum sæculi. Illud vero fuit mirabile, quod
cum summo mane die procelloso & aspero adveni-
ret, nec ullus de ejus adventu præmoneret, statim
excitarentur Camerini ad voces puerorum dicentium: E
Advenit vir Dei, advenit vir sanctus Joannes Parmen-
sis; & turmatim ad Fratrum habitaculum pergerent
eum visuri & veneraturi. Ipse autem eodem die cepit
male habere, & paucis post eum elapsis aliis san-
ctam animam Deo reddidit, x. Kalendas Aprilis, anno
a Christi nativitate mcccxxxix.

44. Ullico post emissum spiritum multis miraculis
ejus funus cohonestari Deus voluit, & sanctam vitam
commendari: nam mortui quamplures ejus meritis
ad vitam revocati, alii a mortis periculo, mulieres
a partus imminente discrimine liberatæ; cæci, muti,
surdi, contracti, aridi integre curati sunt; multique
in variis necessitatibus mirabiliter exauditi. Qui ei de-
traxerant inique & impugnarent gratis, convicti tot
miraculis ostentis venerunt supplices ad sepulcrum,
veniam iniuste calumniæ deprecaturi, juxta illud Isaie
lx. Venerunt ad te, qui detrahebant tibi, & adorave-
runt vestigia pedum tuorum. Honorifico conditus se-
pulcro translatus est ad novum monasterium extra ur-
bis muros, quo opportuit Fratres transmigrare jubente
Alexandro VI, ut ubi primum eorum extitit habita-
culum, urbis extrueretur fortalicium. Lapideum ejus f
mausoleum ingredientibus a præcipua templi porta ad
lævam prope altare sanctissimo Crucifixio sacrum, ipsa
ara utcumque eminentius occurrit; corpus integrum
perspicitur, & maxima colitur veneratione.

a. Arturus, mox suo, hunc canonizat ad 5 Decembrem, & Pi-
ceno attribuit; quamvis nec annum, nec diem, nec locum mortis,
nec cultus usquam repererit; sed nuda testimonia egregia in
vita funditatis. Henricus VII. videtur auctorem fuisse, historiæ men-
tis Alverna, laicum quidem: sed non perperam VVaddinge, ideo-
que in scriptorum Franciscanorum Albo nomen ejus nunc frustra
requiras: satis nomen fuit illi verum & veras Jacobi laudes in
Annotibus expressisse ad an. 1256 §. 15.

b. Quæ inobedientibus agnoscat hæreticis communia, & hic
rescriptis minime necessariis documentis, integre legi possunt in ipso
Testamento.

c. Hugolinus Comes Anagninus, ab Innocentio III. Cardina-
lis creatus an. 1196. postulat in Provinciarum primum Ordinem Franciscanum
anno 1217 a S. Francisco, solito literas eidem dirigendas in-
scribere: Reverendo Patri ac Domino Hugoni, totius mundi
Episcopo & patri centum futurum; ut fuit creatus Pontifex an.
1227 sub nomine Gregorii IX.

d. Gonaga conversum ex Provincia Romana factis, obsequio in
vulso Rotariis hanc longè a Velini arce palatibus; atque illis in vulso
vulso carcerem, in quo Beatus ex S. Bonaventura mandato. Rotariis
reclusus fuit: rem sollicito supra veritatem invidiosè exaggeravit
in summo, per posteros diditit. Adde Gonaga ibidem monstrari san-
cellum.

f. Aquaspar-
tano
f. Aquaspar-
tano
f. Aquaspar-
tanoparatusque
itineri.Camerini
moritur.et miraculis
clarum.hæreticis
transfugam.Pr. Jacobi
de Massa.Titulus
Franciscani
Ordinis
Præ-
lati.Gonaga
conversum
ex Provincia
Romana
factis.

cellum ubi eidem Beato celebrare cupienti adfuit Angelus humana forma visibilis, qui sibi celebranti ministravit: quod Arnautus, durante per somnolentiam grauem confuso ministro, pio juorne, factum ait. Græchia vulgo dicitur juxta dictum Genesim, in tabulis Græce notatur.

c. *V*adingbus in *Scriptoribus* addis Rosarium in genesim, & librum de civitate Christi: quæ enim unum eundemque esse Joannem vulgo Parmensem dictum, & Joannem Genesim de Qualea aut ut alii Paulinum de Quaya. Idem alium ab hoc diversum Joannem Parmensem habes, propter libros complures, qui adhuc MSS. partim in Vasiois partim Assisi enumerantur, laudatum in *historia* Parmensi Bonaventura Angeli Ferrariensis.

f. *Fr. Mattheus de Aquasparta Generalis* 12. oratur an. 1287, anno sequenti in *Vigilia Pentecostes* a *Nicolas IV* factus Cardinalis, perrexit Ordinem regere, usque ad præsentem annum quo exoritur est Joannes, & Beate celebratum Capitulum, in quo successerit Mattheo ultro se abdicanti datus Raimundus Gonsfridi.

Imo XIV. sic enim *Marcus Ulyssipontensis* part. 2. lib. 1. cap. 37. XII. Martii ingens populi concursus fieri solebat quotannis ad sepulcrum Beati: eique ex antiquo civitatis decreto duo cerei offerebantur: sed hæc festivitas desit propter aliam, quam eodem die instituerunt Fratres Observantes: sed non cessavit propterea populi devotio vota sua ibidem facientis & Beati auxilium implorantis.

Adiungo
veneratio
sepulcri.

DE B. SIBYLLINA PAPIENSIS, SORORE DE POENITENTIA S. DOMINICI, TICINI IN ITALIA.

AN. M.
CCC.
LXVII
XII. MAR.
Fama refertur
gentis orna-
mentum.

Regis quondam Longobardorum urbis dejectam prostratamque majestatem solatus nimirumque Deus est per Galeazum Vice-comitem hujus nominis II, Dominum Mediolanensem: qui & magnificam arcem ab avo suo inchoatam absolvit, & civitatem publicis ornavit edificiis, & præter alia adjecta commoda, studium, ut vocant, generale instituit, accitis tota Italia peritissimis in omni facultate Magistris, & privilegiis maximis a *Carolo IV* Imperatore obtentis anno MCCCLXI. Major tamen antiquissima civitatis felicitas fuit, habuisse eodem tempore sanctissimam hanc Virginem, qua oculorum carens lumine, & intra exigua cella conclusa tenebras, singularis tamen vivens lucis eandem illuminavit vivens, & mortua quoque miraculorum magnorum luce illustravit: de quibus apud *Michaelum Pium* scribit *Borsellus*, in *Conventu Ordinis Predicatorum* ibidem asservari documenta authentica: idemque asserit *Seraphinus Razzini*, oculatus eorumdem inspektor, prolixitatis solius vitanda causata se professus omittere. In indiculo quoque Beatorum Ordinis post Martyrologium Roma excusum 1616, hoc ornatur elogio. Soror Sibyllina Papæ magna devotione Christiani populi celebratur: fuit enim Virgo præclarissimæ sanctitatis, quam etiam multa miracula, quæ per eam Dominus operatus est, illustriorem redderant.

facto altero
corrupto
servatum.

2. Nos an. MDCLXII illac transseantes, illustratis ceteris ejus urbis sanctuariis, adiuvimus etiam D. *Thoma ecclesiasticam*, quam ibi hic idem Ordo habet, & a R. P. M. *Petro Angeli de Augustinis Foraliviensi*, tunc *Conventus Priori*, humanissime excepti deduximus sumus ad sacrificium, in qua ornatissimum sancti Rosarii facellum parvis venustatis habebat altare, & super altare incorruptam beatæ hujus Virginis corpusculum, *Dominicani Ordinis* indutum habebat, atque ex anteriori parte per transparentes crystallos totum spectabile: cujus hoc die maxima festum quotannis agitur prima Dominica post Pascha Resurrectionis: quia tali die Dominus noster, per merita dictæ Beatæ, multis ejus devotis magnas gratias contulit, eos a variis infirmitatibus liberans: ut ait *Donatus Legus de Florentia* in fine *Vita* ex Latino a se Italice reddita anno MDXCIX & dedicata Illustribus duabus sororibus *Simbardi*, *Paula Bottighella* & *Leonora Salerna*, ut videtur, titulo: quod ab antiqua & illustri *Bottighellorum* familia, cui earum altera innupsit, edificatum esset altare prædium, sacro huic corpori aliisque pluribus reliquiis decentius collocandis: quam tandem sic Italicam *Vitam* dictus *Razzini* in partem 2 operis sui de *Vitis Sanctorum* *Sanctarumque Ordinis* sui intulit.

collata Do-
m. & post
Italice.

Vita Italice
reddita an.
1519.

3. Quæ fuerint gratia illa sive miracula, nec ipse *Donatus* dicit, neque nos potuimus tunc cognoscere, aut prædicti *Prioris* humanitas suggerere aliud quam *Vita* epitomem in tabella descriptam, atque in eodem sacello appensam: ejus itaque exemplar transsumpsisse contenti, & plenioris *Vita* eam quam diximus Italicam versionem reperisse, *Medio-*

lanum discessimus: ibique tum alia pulcherrima Ordinis monumenta, tum quædam Latinam *Vitam* reperimus in *Codicibus Fr. Ambrosii Taggii*, sæpe nobis memorandi, de *Insigni Ordinis Predicatorum* lib. 3. distinct. 8. fol. 193, complectente *Vita* illustrium sanctitatis mulierum, quæ sanctissimum S. *Dominici* institutum, Sororum de poenitentia dictum, suis virutibus cohærentiam: cujus etiam instituti ratio historiaque fuscè ibidem textitur, & ornamentum longe maximum censetur B. *Catharina Senensis*, hoc eodem tempore per omnem Italiam celeberrima. Perseveravit etiamnum institutum illud tum aliis in *Provinciis* tum maxime in *Belgio*: ubi quamplurima virgines viduæque, vel duæ tresve simul, vel scorsim singula pascunt in adibus, cum proposito simplici voto continentia Dea servant, sub directione ejusdem Ordinis: sicut & alia sub Ordinum aliorum religiosis: cum hoc discrimine, quod in Italia pauciores illa simili fere monialibus utantur forma ac colore vestitus, si velum excipias, quo solo abstinere: in *Belgio* vero, ista plurima nigro dumtaxat modestioris formæ cultu, & si ornatus vanitatem tollas, cum vulgo communi, saleem extrinsecus & publico induantur: Devotæ nstratori vocabulo nuncupamus, *Beatas Hispani*.

Sororum de
Poenitentia
& *Dominici*
institutum
sacellum.

E

4. *Compendium Vita*, cujus supra fecimus mentionem, hoc est: Beata Sibyllina de civitate Papæ, patre *Alberto de Bischoffsmatreque*, quæ dicebatur *Honor de Veis*, genita, cum esset aunorum duodecim visum perdidit corporalem: quo privata sub cura quarundam dominarum venerabilium exemplaris admodum vitæ, Sororum scilicet de Poenitentia B. *Dominici*, *Patriarchæ Ordinis Fratrum Predicatorum*, sese attentius ac jugiter dedit annis tribus: Quadam autem vice, cum pro visu recuperando, quo visum sibi manibus laborando acquirere posset, ferventius Dominum exorasset, tracta est per visum de reclusorio in aera versus ecclesiasticam cathedralem a B. *Dominico*, cujus auxilium ad hoc obtinendum assiduis implorabat precibus: qui ei quædam tam obscura & horrenda primo, demum quædam tam jucunda, splendida, pulchra, atque inexplecibili amœnitate fragrantia ostendit, quod ex sibi tunc monstratis cuncta ista caduca visibilia parvi pendens, desiderium ea videndi amplius a se penitus reperit avolsisse, Deo & B. *Dominico* patrono suo innumeras gratias agens. Anno vero ætatis suæ decimo quinto reclusorium intravit, de quo in vita sua bis dumtaxat exivit: in quo septem primis annis ab ingressu poenitentiam magis admirabilem, quam imitabilem fecit; tam deinceps temperans corpusculum mortificabat diuturnis vigiliis, orationibus, lacrymis, disciplinis usque ad sanguinis effusionem, crebro congelantem ejus genus cum pavimento: igne non utens in hyeme, neque vestibus aliis, quam in æstate: fatigata membra super tabulam brevem ligneam qua semper utebatur pro lecto, somno brevissimo recreans: consolationes mentales sumens ex colloquiis servorum Dei, licet doloribus fatigata immensis.

Vita compendium
in tabula in
sacello ap-
pensa.

F

adique Lo-
c. in repositio-
ne MSS.

A mensis. Claruit autem spiritu prophetico, quædam secreta, quædam futura pandens. Tandem anno sexagesimo quarto ab ingressu reclusorii, ætatis vero suæ anno octogesimo non completo, feria vi, mensis Martii dñe xix mcccclxvii, Virgo Domini perseverans, bonis operibus plena, suum ad sponsum migravit Dominum Christum, clarens plurimis miraculis in vita pariter & post mortem.

V I T A

Auctore Fr. Thoma de Bosolaño

Ex MS. Fr. Ambrosii Tægy Mediolanensis.

P R Æ F A T I O T A E G Y.

B Eata Sibyllina Papiensis Soror de Pœnitentia B. Dominici, virgo purissima, signis & virtutibus in civitate Papiensi claruit: quæ corpore cæca fuit, sed mente lumine divino illustrata: cujus corpus integrum adhuc conspicitur incorruptum in conventu S. Thomæ in dicta civitate Papiensi Ordinis Prædicatorum. Hujus autem gesta præclara Venerabilis Pater Fr. Thomas de a Bosolaño, B. Ordinis Prædicatorum, domestico quidem ac plano stylo, compilavit.

a Fuisse hunc Beata Confessarium, certe eorum & familiarum, omnino colligitur ex hisce verbis num. 13. Puto autem quod, si bene recolo, tunc era sociata: ægi autem de gratia quadam sibi a Deo facta, qualem aliter quam Confessario credi humilitas baud facile permisisset.

Porro quia vitam meam nostro distinguimus in capita pauciora veteris divisionis titulos hic consequenter habes ex MS.

CAP. I De ejus progenie & nominis interpretatione.

II De ejus simplici obedientia & acceptione visus in primæ ætate.

III De primordiali profectu ejus & sanctis meditationibus ejus.

IV De ingressu ejus in reclusorium anno xv ætatis ægens, & dura pœnitentia ibidem facta.

V De consolatoriis visionibus & inflammatione spiritus in die Pentecostes, & aliis pluribus diebus habitis.

VI De spiritu prophetico, quo quandoque secreta, quandoque futura prædixit.

VII De complacentia & aviditate audiendi divina eloquia.

VIII De ipsius eloquentia, qua discretæ in proferendis secretis, & efficax in convertendis peccatoribus apparuit.

IX De beneficiis, quæ adhuc vivens suis benefactoribus divinitus impetravit.

X De ejus felici transitu ad celestem curiam, & honorabili sepultura: & quodam Præposito a malo calculli ad tantum corporis ejus non sepulti liberato.

Cum corporis ejus non sepulti liberato.

C A P U T I.

Cæcias adolescentula Sibyllina & papiensis initia.

1 HÆc igitur Papiæ orta, patrem habuit Uberum de Biscossis, matrem vero nomine a Honorem de Verio, ambo honestæ & laudabilis conversationis. Sibyllina dicta est quasi parva Sibylla: ipsa enim velut Sibylla prophetico spiritu multa cognovit & prædixit, prout infra plenius dicemus: recte enim ex b Uberto & Honore matre procreata videtur, quæ ubertim producere fructus honoris & honestatis annis octoginta vel circa non cessavit, Virgo Domini perseverans.

2 In puerili ætate constituta pro crimine habuit numerum quemdam Pater-noster intermittere, sicut edocta fuerat quotidie dicere a quadam devota Matrona pro Hortis Canonicis. Ætatis autem suæ anno

duodecimo corporalem amisit visum, ut in spiritualibus clarius videret. Post aliquod autem tempus, cum doleret quod visum amiserat, ex ea solummodo causa dolebat, quia visum sibi acquirere non poterat propriis laborando manibus, ut optabat: quod filando tentaverat, sed inde vivere non poterat: quia filum cæca nimis ineptum nebat.

3 Quare desiderio vehementi recuperandi visum accensa, assiduis precibus cepit invocare B. Dominicum, tamquam singularem Patronum, ut visum sibi a Domino suis meritis impetraret. Quod cum multis diebus continuasset ac mensibus & instantius, ad præfati S. Dominici festum pervenit: quo die visum sibi restitui insallibiliter expectabat. Quem cum non recuperasset in illius diei Matutinis, cum multa fide videndi gratiam se recepturam credebat in mane: & cum nec in Tertiis recepisset, adhuc non infirmata fide spem protelavit ad vespæram: qua demum tota die transacta, & videndi gratia non obventa, ad patronum suum B. Dominicum ausa est pie conqueri dicens: Ergone sic, B. Dominice, a barasti me? Numquid non illustrasti mihi, in eo quod ex tam justa causa satis ferventer ista tanta cum fide petebam? Restitue mihi orationes meas & laudes, aliaque quæ tibi obtuli frustra.

4 Post hæc in visu apparuit ei eidem B. Dominicus, de reclusorio eam trahens in aerem versus Cathedralē ecclesiā, non multum inde distante: & breviter ostendit quædam tam horrenda & obscura primo, postmodum ex parte alia quædam jucunda luce splendentia, tam pulchra atque læta tamque explicabili amœnitate fragrantia, quod ex sibi in illa visione monstratis, cuncta ista caduca visibilia parvipendens, desiderium videndi amplius ipsa caduca se penitus retulit evolasse: sicque gratias agens immensas Deo & Patrono suo; eidem (ut ita dixerim) reconciliata est, tamquam melius per eum in his quæ viderat exaudita.

5 Post duodecimum itaque annum, ut dictum est, visu privata corporeo, cepit attentius præbere aures prædicationibus sanctis, FF. Prædicatorum frequentantē ecclesiā. Erat autem Papiæ tunc temporis quædam venerabilis Dominæ, exemplaris admodum vitæ, dictorum FF. Prædicatorum Ordini dedicatæ, Sorores scilicet de Pœnitentia B. Dominici: quæ in eorum ecclesiā perseverantes, vacabant assidue meditationibus & orationibus, insistentes eis ac Missis & prædicationibus audiendis. Sub harum cura & habitu fuit annis tribus, intenta audientiæ Divini verbi, quod quasi semen futurorum fructuum avide recolligens sollicite recondebat. Interea præfata Dominæ diligenter ipsam instruxerunt de modo & perseverantia orandi, de mentis puritate & conscientiæ, de assiduitate in meditandi opera & beneficiis Dei, maxime Dominicæ passionis.

6 Quam postmodum cepit ex amore meditari regulariter, discurrendo per puncta singula penarum & opprobriorum, quæ Dominus pertulit. Reddebat, devote singulis pœnis Domini compatiens, singulas amaritudinis pœnas; & ut cuidam Religioso sub secreto familiaritatis aperuit, cum sic meditando pervenisset ad passum, quo Dominus exutus fuerat, veste adhærente utique carnis ejus sanctissimæ, flagellis multipliciter laceratæ, quasi liquefcebant anima ejus singulari compassione ac suavissima devotione: quod illo uno actu exutionis sive separationis vestis a carne, cum qua jam congelato sanguine conglutinata erat, flagellorum omnes plagæ fuerunt cum suis doloribus renovatæ: quod devotissime recitando quærebat. Nonne ita nobis cogitandum relinquitur, quamquam in Evangeliiis non sic expresse ponatur?

a Honora

A a Honora de Vexi apud interpretem Italianum: in compendio de Vecis scribitur.

b Hæc ad nomen alluso est: ipſius interim etymon, quod veteres Langobardi inſeres Hubertum ſeu Huya-bert ſcripſiſſent, deſuſt principem ſonans.

c iv Auguſti.

d Quam familiare Inſubribus ſit Italica verba pene omnia truncare experiendo didiciſſimus, idemque vix dubitamus, quin Barate hic ponatur pro eo quod iſtius eſt barattare, deſipere.

CAPUT II

Recluſio, penitencia & viſiones B. Sibyllina.

Recluſorium
ingreſſa

7 **U**T ergo præſertur, edocta de prædictis & aliis opportunis, tranſacto dicto triennio, facta annorum quindecim, incluſorium, ſatis prope dictam FF. Prædicatorum eccleſiam a ſituatum, intravit una ſocia comitata: qua poſt triennium deſuncta, B. Sibyllina multis annis in dicto recluſorio ſola permanſit: de quo ſolummodo bis exivit in vita ſua, ſemel pro ſacra Communione ſumenda, & alia vice ut monialem unam in monaſterio de Joſaphat viſitaret.

corpus ſuū
ſuſcepit
dolorem
ſuū

8 Septem primis ab ingreſſu annis penitentiam magis admirabilem quam imitabilem fecit. Diſciplinam autem, in quibus ſingularem experiebatur dulcedinem, quotidie recipiebat duriffimas, & uſque ad tantam ſanguinis effuſionem, quod ſæpe ſanguis uſque ad genua, terram ad nudum tangencia, decurrebat. Unde in hyeme quandoque, cum ſurgeret a diſciplina, genua ſua volens attollere, mediante ſanguine ita præ frigore congelata cum terra reperiebat, quod inde divelli non poterant niſi cum violentia, manibus innixis ad ſolum.

minuſ patient
ſignis

9 Et quia igne non utebatur in hyeme, neque veſtibus aliis quam æſtate, caleſcere ſolebat ſolo labore orandi, cum proſtrationibus & genuflexionibus cum fervore ſpiritus iteratis. Ex quo exercitio quia manus non caleſcebant, eas ſic tumefactas & mortificatas ſeu quodammodo putrefactas præ frigore habebat, quod de eis quandoque ſanies, dum panem durum frangeret, eſtuebat.

ſub ſuſcepit
dolorem
ſuū

10 Poſt diſtinctam vigiliis, quibus in diſciplinis, orationibus, proſtrationibus, lacrymis & huiusmodi pernoctabat, fatigata membra ſuper tabulam brevem ligneam, qua ſemper utebatur pro lecto, breviffimo ſomno recreabat. Sane poſt ſeptennium, quod tranſegit, macerata nimium & debilitata; ſpiritum plus, & minus carnem ex tunc exercere proponens, corporalem temperavit penitentiam: & ex hoc ſocias ac familiares ſuas cautus reddebat, ut magis intenderent caritati in ſpiritu quam flagellationi in carne.

ſub ſuſcepit
dolorem
ſuū

11 Prima viſio, brevi narranda ſermone, non brevi gaudio mentem B. Sibyllinæ replevit: cui ſemel apparuit Chriſtus in figura pueri admodum parvi, ſupra modum tamen pulcherrimi: qui inexplicabili candore nitens, undique candidiſſimæ lucis radios emittebat. Quem cum nitteretur complecti, non valebat: nam ſtatim, quo nſciebat modo, de manibus ejus exibat. Sed nec deſperabat propterea, ſed magis ac magis complecti expectabat alliciens ſe deſiderium; fruſtrando tamen ſemper conatus ejus, ad hoc multoties iteratos. Ex quo divino ac dulci eripudio tantam concepit lætitiā, quod numquam poterat huius apparitionis reminiſci, quia ſemper, ac ſi de novo appareret, novo gaudio repleveretur. Unde memoria hæc ſemper fuit eidem quaſi ſingulare ſuæ penitentia & ſolitudinis condimentum.

ſub ſuſcepit
dolorem
ſuū

12 Nec ſilentio prætereundum eſt, quod cum vice quadam mulierem quandam ad cerā ſibi deferenda miſiſet, interim juxta ſenſtram recluſorii, ex qua venientibus reſpondebat, ſedens ſanctæ meditationi

ſe dedit. Et ecce de contra ſuper tabulam ligneam, D a terra aliquantulum elevatam, ſupra quam jacere ſolebat, apparuerunt ei tres venerabiles valde Religioſi, qui interrogati per ipſam quinam eſſent, reſponderunt, ſe eſſe Fratres Majores. Quorum medius, in manu habens pomum pulcherrimum, dixit, quod vocabatur Zelotypus Dei: qui requiſitus ab eadem ſi pomum ſibi donare veller, reſpondit græte, quod ſic, & ſic dicendo pomum B. Sybillinæ projecit, quo ipſam in gena percuffit. Et ſtatim veniens mulier, quæ cerā portavit, eam vocavit: ad cujus excitationis vocem diſparuerunt ſubito Fratres illi, & cum ſenſtram aperuit, & eam mulier intuita fuiſſet, quaſi vit quifoam eſſet, qui eam in facie percuffiſſet: ex qua percuffione ſigna evidentiffima apparebat b.

13 Cum ſolita eſſet in feſto Pentecoſtes ſpeciale Spiritus paracleti conſolationem expectare, ſolicite implorare, & communiter impetrare; vice quadam aliquam devotionis dulcedinem non recepit primo die Pentecoſtes, nec in Tertia nec in Nona: cum tamen E ad hoc ſolicite ſe diſpoſuiſſet, & ferventius excitaret. Unde quaſi fatigata & deſolata, cum ſederet ſic in ſede ſua juxta ſenſtram ſuam, inter Nonam & Veſperas, tranſiit quidam pulſans & dicens, Incendat vos ignis ille, qui hodie in expectantes venit Apoſtolos. Puto autem quod, ſi bene recolo, tunc eſſet ſociata; ita quod ad dictam tranſeuntis vocem, tam ipſa quam ſocia, ceperunt ſtatim per ſuſceptionem Spiritus ſancti ad optatam gratiam vehementer & dulciter inflammari.

14 Conſimiliter altera vice, cum in conſimili expectatione fuiſſet diutius, uſque ad ultimum diem Octavarum Pentecoſtes: ipſa die octava apparuit quidam vocans eam: cui cum ſenſtram aperuiſſet, viſum eſt ſibi quod ille ignem portatum eidem offerret: qui in faciem ejus tantum immiſit ardorem, ut ſubito querulos clangores ederet. Poſt quæ continuo, novo accepto ſpiritu, majus atque ſuavius ardoris incendium in ejus mente, quam in facie ejus fuiſſet, eſt ſecutum.

a In domo Dominiſſimum Sacchorum, inquit Interpret Italianus.

b Niſi inter conſolatorias viſiones hanc numeraret auſtor: mirum ex apparentis reſponſo factum; dubitavimus, an debuimus in medio relinqui a bono an malo ſpiritu iſta eſſe apparitio.

c Hinc conſpicitur ipſi auſtori rem a Bona narratam, & probabiliter ut Conſultorio.

CAPUT III

De ſpiritu prophetico, quo quandoque ſecreta quandoque futura prædixit.

15 **C**um ſpiritus prophetici ſit æque ſecreta conſucri præſentia, ac futura contingentia prævidere, utroque modo, ſicut vera Sibylla, prophetiſſa monſtrata eſt: in Miſſis enim, quas quinque devoti Religioſi & ſæculares Sacerdotes, ipſam reverenter viſitantes, in altari quodam infra recluſorium celebrabant, quamquam viſu non uteretur corporeo; quando tamen Corpus Domini elevabatur, ſentiebat ex immiſſa ſibi quadam ſpirituali dulcedine præſentiam Salvatoris: quam etiam ſentiebat dum idem Corpus Dominicum ad infirmos communicandum per propinquam viciniam portabatur.

16 Unde conſtat contigiffe, cum quidam Sacerdos Curatus, requiſitus ut ad quemdam infirmum parochianum ſuum Euchariftiam ſerret, non habens hoſtiam conſecratam, perverſitate nefaria hoſtiam non conſecratam illi deferre potius elegit, quam de dicta negligentia reprehendi. Ipſe itaque tranſeunte, B. Si-

AUCTO-
RETHOM;
DE BOZO-
LASTO
EX MS.
pennam pul-
cherrimam
accipere

ad Prætorium
ſuū ſolui-
ram.

ſub Diſpo-
ſitionem
ſuam ſuū
caput ſuū

alias di-
ſtina.

E

Corporis
Chriſti præ-
ſentiam, ut
ſuū, ut
quæſon

ſuū ſuū
quæſon

ſuū ſuū
quæſon

A B. Sibyllina ad campanulæ signum adoravit ex more devote: sed cum suavitate spiritus solitam non sentiret, admirari cepit & contristari non modicum; mittere determinat ad dictum Sacerdotem, postulans humiliter ut ad ipsam accederet dignaretur. Qui cum accessisset, expresso angore in quem inciderat ad transitum ejus hostiam deferentis, cum tremore licet magno, percutiari nihilominus præsumpsit, an veram Corpus Domini portasset. Ad quæ verbis ille stupens, & deprehensum se videns, nefandæ fictionis confessor est crimen, quantumque deliquisset agnovit per ipsam prudentissimè reprehensus.

17 Aliud quoque eidem revelatum est secretum, divino signo præcedenti adjungendum: cum enim ei datum fuisset aliquantulum de ligno S. Crucis veræ, antequam adorare veller illud, posuit ad cor suum, devotè petens a Deo ut signo notabili sibi ostendere dignaretur, an vere crucis Domini lignum esset; statimque insolito ac mirabili motu ad reverentiam ejus visum est agitari cor ejus: quo certificata signo, & lignum adoravit intrepide, & exaudita Dominum benedixit ex corde.

18 Amplius aliud, si audire non tæder, quod vidit secretum referam, licet ad jocum videatur. Matrona quædam ei multum familiaris, ad orationes nocturnasque devotionis vigilas satis avida, sed, ut quibusdam naturale est, de nocte nimium tremebunda, cum nocturno tempore in lecto sedens oraret, ad sonitum mulieris discurrentis attonita, subito pelliceo caput operuit, tremens: quod B. Sibyllina, ac si fuisset præsens, vidit & risit: & sequenti mane eidem ad se venienti visitandi gratia, quasi ridendo, dixit, an nocte præterita nimium expavisset? Et cum illa miraretur, quia nulli hoc revelaverat nisi Confessori suo, cui fuerat primo mane confessa: adjunxit, Nonne ego te vidi cum præ timore pelliceo caput operuisti? Ex qua re ostenditur, quod Deus multo magis eigratiam contulit in secretis occulta videndi, qui etiam concessit in jocosis.

19 Non solum autem secreta rimabatur, ut dictum; sed etiam futura multa, Domino revelante, prophetice prævidendo prædixit, & prædicando prævidit: inter quæ est illud de nobili & egregio viro & Milite Domino Joanne de Pepulis, olim a Domino civitatis Bononiensis, & tunc Consiliario excelsi Domini Galeazii, Domini Mediolani. Hic enim missus fuit a præfato Principe Avenionem ad Dominum Urbanum Papam V, tractaturus grandia, ut sperabatur. Cum iturus esset, Domina Beatrix, uxor prædicti Domini Joannis, ad B. Sibyllinam accessit, orans ut pro viro Domino Joanne Dominum precaretur. Quod illa humiliter promissit se facturam. Post recessum præfati Domini Joannis, misit iterum per nuntium dicta Domina Beatrix ad B. Sibyllinam, ut memor esset in orationibus suis itineris viri sui: cui respondit Domini famula per nuntium, quod non timeret, quia sibi revelatum fuerat, quod vir suus multa contrariaque in itinere passurus erat, sed finaliter incolumis reverteretur ad eam. Et ita factum est: nam in itinere gravi oppressus est agritudine, ut caput ejus intumesceret: tandem liberatus, & legatione laudabiliter functus, sanus & incolumis ad propria reversus est.

20 Obitus etiam multorum amicorum distantium internis oculis vidit. Magister Dionysius, quondam Prior Generalis Ordinis FF. Eremitarum S. Augustini, B. Sibyllinæ haud parum devotus, cum in loco multum a Papiensi civitate distante vita sanctus fuisset, Fratribus Eremitanis obitum suum cum vidisset studuit indicare, ut pro suo Generali debitas celebrarent exequias. Post aliquos dies nuntiatus est, quod in tali die & hora migraverat, qua prædictum fuerat a B. Sibyllina. Cum

autem & ipsa pro ejus anima Domino orationes offerret, vidit post paucos dies animam ejus in celestem patriam gloriose deferri.

21 Venerabilis viri, Fratris Petri Zurigali de Laude, Ordinis Predicatorum obitum longe ante prævidit: nam cum dictus Pater B. Sibyllinæ esset valde domesticus, misit ad eum ut cito de Mediolano, ubi tunc Lectoris officioungebatur, ad eam Papiam veniret, quia oportebat sibi revelare quadam opportuna secreta. Cui, cum venisset, dixit ut se bene disponeret & præpararet, quoniam sibi revelatum erat, quod anno illo Deo rationem reddere debebat. Qui infirmatus anno illo cum decumberet, frequenter iterabat hoc verbum: Cito, cito erunt tui molestie terminatæ. Loquebatur ad corpus proprium, a cujus onere, juxta prophetiam sibi dictam, liberari festinabat: quod per mortem contigit satis cito. Simile contigisse constat de duobus aliis Fratribus Ordinis Predicatorum.

a Filius Thadæi, anno 1338 electi a populo barbarum portasse, & post voluntariam cessionem an. 1340 legitime a Papa instituti: qui septimo sui Dominatus anno moriens, illum quidem filium Jacobo & Joanni reliquit: sed hi a Nestore Romandiola Comite oppressi, ut se de se subicerentur; sui suum venderunt: Joanni Vicecomiti Archiepiscopo & Domino Medie anensis, pro quo ac deinde nepotillius Mattheo Vicecomiti gubernator instituit Joannes Olegius, cum tyrannidem occupasse. & cum prælio victus amisset, rediit ad Ecclesiam Bononia an. 1360 vir ut L. gati Egidii Cardinalis Alberozzi, nulla habita ratione Vicecomitum Mediolanensium, quia patris non flectant: in eorum autem obsequio vixit Populi Fratres Joannes atque Jacobus usque ad an. 1367, quo uterque mortuus memoratur a P. mpo. V. rani in Historia Bononiensi.

b Pacem scilicet inter Barnabæum Galeazzi fratrem, & atheniensem Bononiensem: dum in recuperationem an. 1363 communicatum; & Ecclesiam, qua quibus conditi. mibus curia sit hoc eodem anno, post casum ad Solarellum Barnabæus copias, narrat: idem Visanus ad istum annum: & cum a paret quæ alia causa Vicecomitibus intercesserit cum Ecclesia toto quinquennio, inter Urbani electionem & Joannis Populi ipsiusque Beate Sibyllinæ mortem, quam hac potestatio.

c Mutinensis dicitur, creatus Mediolani 1343 Kal. Maji mortuus Colonia anno 2 regimini sui: vide Josephi Pamphili chronicon Augustinianum, & Philippi Blisii encomasticon.

C A P U T IV

Sibyllina de rebus divinis colloquia & sanctus obitus.

22 DE more autem habebat B. Sibyllina, cum ad ipsam visitandam quispiam Religiosus vel persona alias exemplaris accederet; primo mox juxta consilium Apostoli Jacobi, ad audiendum velox autem accommodare, humiliter expectando verbum aliquod edificatorium seu ad devotionem provocatorium seu ad caritatis ardorem excitativum: quod si proferebatur, ut expectabat, illud attente audiebat, avide replicabat infra se, sapide & firmiter memoriz commendabat: pro quo unum exemplum recte sufficit. Cum religiosus quidam eam visitare solitus reverenter, inter alia edificatoria semel adduxisset illum Psalmi versiculum, Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, quem sic glossans exposuit, inquit, supra dorsum iustorum, quasi super incedem, coronam gloriæ fabricatam ipsis iustis; hoc illa tanto cum sapore, ut solebat, audivit, ut replicari multoties avidissime faceret, & post aliquot menses per eundem visitata, illud iterari cum aviditate petiit, & cum gustu non minoris alacritatis audivit.

23 Quod si a quoquam visitantium, a quo speraret, verbum edificatorium non haberet: tarda erat aliquantulum ad loquendum, ne tempus divinis apud colloquiis perderet; a quibus audiendis vel proferendis, propter complacentiam quam habebat in talibus, cessare non poterat: sed aperiebat os suum, & auribus dictorum adstantium infundebat abunde mellita

A mellita Dei verba, qualis primo expectaverat ab iisdem; & sic agebat, ut si vacaret auris contra placitum, saltem lingua a Deo non vacaret: pro quo & exemplum ponendum est. Idem namque Religiosus altera vice B. Sibyllinam decumbentem ex quadam aegritudine, quæ ex loquela sumebat augmentum, pietatis gratia visitavit. Admonitus cum est a Sorore Beatrice, socia B. Sibyllinæ, ne aut tantum ipse loqueretur, aut ipsa. Cum autem sic starent, & ipsa secundum morem non audiret divina, cepit ipsa loqui de divinis. Cum in longum sermonem existeret divinitus accensa, monita fuit a prædicta Sorore, ne tantum loqueretur propter passionem quam habebat: cui dixit B. Sibyllina: Vis tu ut dimittam animæ consolationem propter corporis passionem? In quo pensare possumus quantum divinis delectabatur verbis, a quibus cohiberi non poterat passionibus quibuscumque.

14 Mirandum autem est atque multa veneratione notandum apparebat in verbis ejus, quod mulier idiota de divinis tam ubertim tam prompte, arcana quandoque tam idoneis loqueretur verbis, adeo ut per quemdam Religiosum dicebatur in vita ejus, si meditationes B. Bernardi vel soliloquia B. Augustini attente legisset, non debuisset plus abundare divinatorum verborum sententiis ac peregrinis vocabulis, ad materiam exquisitis, in quorum dissectione notabilis apparebat. Quando dubitabat de aliquo vocabulo exprimente aliquid divinum, a peritis edoceri petebat: quamvis multa proferret insignita Spiritus Sancti. In convertendis peccatoribus valde sollicita erat: nam cum seiebat aliquem peccatorem notum, qui aut non confitebatur aut in peccatis perseverabat, pro eo mittebat, & verba salutis illi dabat; modo mulcendo, modo exasperando proponebat ei misericordiam divinam & justitiam & similia: unde multos induxit ad publice poenitentiam.

15 Quidam Zaninus nomine, B. Sibyllinæ brentam unam vini ex cleemosyna misit, residuumque vini vendidit: qui pretium vini numerans, & optime sciens quot brentas vendidisset, quantumque pro singulis accepisset, invenit sibi pretium unius exerevisse. Camque

nullum ex emptoribus deceptum reperisset, nec plus debiti dedisse; diligenter advertit, dati vini pretium sibi miraculo restitutum: ex quo duplicata devotione anno sequenti eidem sanctæ virginis obrulit brentas duas: recepit autem mensuram oblati vini non solum duplicatam, sed etiam longe plus quam speraret ipse vel alii.

19 Igitur anno vitæ suæ octogesimo non completo, ab ingressu reclusorii anno sexagesimo quarto (quo in tempore non nisi bina vice exivit, ut dictum est) sumptis devote omnibus Ecclesiasticis Sacramentis, & bonis operibus plena ad caelestem patriam evolavit, feria vi, & die xix mensis Martii; anno d. Domini mcccxxvii. Corpore autem ejus ad ecclesiam FF. Prædicatorum delato, & nondum tumulato propter concurrentium populorum frequentiam; egregius legum doctor Dominus Franciscus de Salerno & Casanninus de e. Cassinis induxerunt Venerabilem virum, Dominum Jacobum f. Canzanatam, Præpositum Ecclesiæ S. Michaelis majoris civitatis Papiensis, ut ad corpus B. Sibyllinæ devote visitandum accederet, oraturus quatenus ejus meritis curaretur ab intolerabili, quam patiebatur, infirmitate arenarum sive calculi. Qui propter opinionem de vita B. Sibyllinæ celebrem persuasus, venire, ut poterat, cepit: sed doloribus ex motu ambulationis incrementum sumentibus, ad introitum ecclesiæ Fratrum Prædicatorum pene deficiens, ad sacrum tamen funus usque perveniens, tacto illo ea devotione qua potuit rediit ad domum suam plene sanatus, Deum magnificans.

a Joanninum vocat interpret Italianus & utrumque videtur ejusdem nominis diminutivum, ac Zaninus pro Joanne pluribus in Italia usurpatur: quidni aque ac Jan & Hans Belgarum ac Germanorum?

b Mensura vinaria inter Lombardis genus, Veggia seu Vogeti Italorum respondens.

c Ante Dominicam tertium Quadragesimæ, cum Pascha caderet in 18 Apr. littera Dominicali c.

d Ergo nato 1287, & recluso 1302; annis nempe reclusionis 64 plene exavit.

e De Casanninis habet Interpret Italianus a videturque a Casiano sumptum diminutivum.

f Idem Canzanatam legit.

DE B. MARCO S. MARIE IN GALLO

EX ORD. MINORUM DE OBSERVANTIA.

VICENTIÆ IN ITALIA.

§ I B. Marci cultus sacre: Vita & rerum gestarum epitome. ex VVaddingo & aliis.

Extra Vicentina Urbis muros conventum olim habuerunt Fratres Minores, astrictiori observantia Franciscana Regula cognominati, sub invocatione S. Blasii erectum. Hunc, in bellorum tempore vicinia loci edictis officere nobis securitati, Illustrissima Venetorum Respublica anno mxxx funditus diruendum, atque alium intra urbis moenia publico ære edificandum sancit. Quod ubi factum fuit, transmigrantes Fratres pariter & S. Blasii appellationem in urbem, & B. Marci corpus transferre, ejus quem a patria Picentem seu della Marca Gonzaga vocat, Vicentini cives ac Fratres a S. Maria in Gallo: cujus cognominis hand ullam facile invenimus rationem, nisi suspicando, quod conventus S. Mariæ in valle, quarto ab oppido Fabriani lapide, vulgari lingua in gallo diceretur, ab eoque cognominari voluerit hic Beatus, memor religiosa institutionis susceperat in illo loco, inter Apennini saxa tam deserto ab humanis solariis, quam divite egregiarum virtutum exemplis, quæ ibidem reliquerant Beati Patres, Bernardinus Senensis, Jacobus de Marchia, & Joannes Capistranus: ex qui-

bus postremi duo B. Marco hand multum seniores sorte & familiares fuerunt, præsertim Jacobus, cui individuum cumitem fuisse Marcum, Gonzaga aliique dicunt.

1 Vita ejus Synopsim Lucas VVaddingus ad annum mcccxcv inseruit annalibus suis, ex Marco Ulyssipponensi Latino redditam, in hæc verba: Obiit hoc anno Marcus S. Mariæ in Gallo, provincie Picenæ. Doctor erat medicinæ & uxoratus cum concepto melioris vitæ desiderio statuit mundo valedicere. Conjux pari voto humana fastidians, Clarissis Afculanis voluit adscribi: & ille Minoritici Observantibus cœnobii eremitici extra Fabriani, orationi, contemplationi, verbo Dei fructuose prædicando totus addictus. Dum Guardianum ageret cœnobii S. Severini, summo mane orans caelestem hanc vocem percepit: Frater Marce, prædica caritatem. Deinceps totus caritatis ardore succensus, verbo & opere ubique locorum virtutem hanc præferebat. Per universam discurrens Italiam, opera misericordie tam spiritualia quam corporalia impense commendabat, pauperumque miseris sublevandis Montes-pietatis erigebat. In urbe Camarini, cum magna hominum strage grassaretur pestilentia, pereunti populo compassus, illuc profectus, universum ad planctum & luctum abstergendis

AUCTO-
RE BOZO-
LASTO
XX MS.
divinus
recepti
profum.

ipsa monita
dant et. 30

e d
fo concussio
ad corpus

E
Franciscus
S. Michaelis
sanctus a
calcule.

qui, ante
Ulyssipponensi
juncto.

Franciscus
non solus

divus
monitus
dante
quod

Agendis peccatis excitavit; fide jubens cessaturam luem, modo penitenter; atque ita revera compertum est, ut praxibus, evenisse.

post orationem
de Pictura
de cetero
nam

3 Postquam annis quadraginta verbum Dei disseminavit, hoc anno Vicentiae populos ad meliora charismata & observantiam caelestium mandatorum excitavit. Per quindecim priores dies Quadragesimae decalogi decem & quinque Ecclesiae distribuit praecepta, summo fervore & fructu legis divinae & ecclesiasticae custodiam inculcans. Saepe inter concionandum dixit, se relicturum illis rem sibi summe caram; & quidem transacta dimidia Quadragesimae parte, sub vespere unius diei collegit libros & reculas suas in sarcinulam, tamquam si diei sequentis diluculo esset discessurus. Illa nocte sub horam octavam angina seu faucium inflammatione gravari cepit; & crescente nimis tumore, coram adstantibus dixit, se proxima die Sabbati moriturum. Infirmitus in civitate apud Patres Conventuales rogavit mox ubi moreretur, transferri corpus ad eadem S. Blasii consodaliu Observantium ab urbe remotam, & absque ulla solenniori funeris pompa more aliorum Fratrum sepeliri.

montem sua
pro organo
fuit.

in praxibus

omnibus pie
obit.

in 2. Bistia
s. m. m. m.

4 Acceptis rite Sacramentis deprecatus est socios, ut morienti sedulo adstarent, Jesu nomen repeterent, & Christi Domini legerent Passionem. Legentem attentissime, fixis in caelum oculis, auscultavit, usque ad illa verba, Ex inclinato capite tradidit spiritum, statimque expiravit mensis Martii die decimonono in Sabbato, in quem incidit festum S. Josephi. Haellenus VVaddingus *ississe fere Martii Ulyssip. veris, qua deinceps ex ipso fonte immutat & hac sunt*: Prodigio similis fuit concursus populi subito ad eum factus, cum nemo de morte ejus quidquam sciret, cupientibus certatim omnibus eum reverenter tangere, & ex vestibus aliquid reliquiarum loco habendum decerpere. Tum magna altercatio circa sepulcrum orta est, volentibus civibus eum intra civitatem sepelire; Guardiano aut obnitate: qui demum, quod agebat, obtinuit; sed ea conditione, ut non cum ceteris Fratribus in S. Blasii communi cimiterio sepeliretur corpus, sed in loco separato tumuloque elevatorio: quod & factum est.

etiam m. m. m.

transferebat
cum corpore
quoniam.

5 Postero die, qui Dominicus fuit, concurrunt populus omnisque nobilitas ad monasterium S. Blasii, quo erat ablatus corpus, magna cum reverentia & devotione sepulcrum ejus visitantes. Neque id frustra: operatus enim Deus multa miracula, plurimas gratias populo isti contulit. Mortuus est anno praedicto, die decimonono Martii. Postea vero, cum praefatus conventus a priori loco amotus in civitatem illatus est, B. Marco fornicem lapideum extruxerant in capella quadam; sub quo hodie requiescit circumdatus oblationibus donisque votivis, quae istis quotidie appenduntur; indicia beneficiorum caelestium ab iis impetratorum, qui huic Beato se suasque necessitates religiose commendant. Addit Franciscus Barbaranus de Mironis in *hist. eccles. Vicentina lib. 2. cap. 78 ex quadam Chronica Vicentina ad memoriam temporis praesentis & futuri scripta, annum mortis fuisse MCCCXCVI, cum in templo Servorum B. Mariae Virginis Quadragesimae tempore fuisset concionatus: obiisse autem Marcum in hospitali S. Marcelli anno aetatis circiter LX quindecim diebus ante Pascha die Sabbati: qui character temporis congruit dicto anno, referente Pascha ad III Aprilis; non autem praecedenti, qui Pascha fuit XIX ejusdem mensis. Ex eadem MS. Chronica idem refert quod post honorificam illam delationem corporis ad monasterium S. Blasii, mulier quaedam ex vico S. Felicis monumentum illius tangens, retulerit manus eatenus inutilis sanitatem. Testatur denique corporis una cum monasterio transferendi occasionem propter bella data anno MDXXII: & illud in lapidea intra sacellum novi templi fuisse conditum cum hac epigraphe:*

Hic Marcus tegitur Gallo de monte Beatus
Primus in hac Montis- [pietatis] conditor urbe
Marce tuis precibus morbis tuare, Beate,
Et Vicentinos serva Protektor, & auge.

D
anno 1515

Obiit B. Marcus XIX Martii anno MCCCXCVI. Post haec, inquit idem Barbaranus, sacellum, in quo corpus beatorum jacebat, quodque multis anathematis atque votivis tabellis ornarat fidelium pietas, B. Marci intercessionem obtenta caelestia beneficia proferentium, destructum fuit eo fine, ut vicino altari renovando spatium daretur amplius, ipsaeque hae reliquiae sacrae post illud ipsum altare ad laos epistolae sunt collocatae, ubi etiam modo videri ac tangi possunt.

6 Addivimus & nos anno MDCLX praedictum templum, & Franciscanorum Fratrum, quos de familia vulgo nuncupant, ibidem Guardiano, R. P. Fr. Livio, humanissime deducendo, vidimus intrabases columnarum marmorearum, qua hinc inde elegantem satis lateralis unius tabulam ad dexterum chori laos includent, anciam valvulae affabre factam: qua reducta corporis sacri loculus post altare decenter reconditus parvis, per quem, modice & ad mensuram dumtaxat ditae valvulae reformatum, solius capitis aspectus offerebatur venerantium oculis. Aliud, quod de ipso nobis requirentibus scripto exhiberent, nihil fuit. Erat ad alterum ejusdem altaris laos sive ad cornu epistola priori similis valvula, ad inspectionem ejusdem post aram fornicis ex ea parte: qua servatur reponendo corpori Venerabilis ex eodem Ordine viri, P. Antonii Pagani Veneti, tum scilicet cum peracta ejus canonizatio fuerit; pro qua apud Apostolicam Sedem agi, docet ex libello Neapoli impresso Arturus a Monasterio in suo Martyrologio: interim Beati titulum ei appingens ad x Julii: quo prudentius abstinent ii, qui nos ad alterum chori laos deducebant leduros lapidem sepulcrum, inscriptum versibus ejus gesta continentibus, & cancellis quibusdam lignis, ne pedibus profanis calcaretur septum: fuisse autem Secretarium Ordinis, cum Gonzaga Ministrum ageret Generalem, idem ait Arturus; ex quo patet eum non diu ante saeculi huius initia vixisse.

E

justa quod
ab eo laos
ad aram Pa-
gani designa-
tus.

7 Quod ad Montem-pietatis attinet, opera B. Marci ere-ctum Vicentia, ejus illustre testimonium habemus ex praetata chronica Vicentina, ex qua Barbaranus scribit quod anno MCCCCLXXXVI Vicentiae praedicans B. Marcus, populumque ad piam istam foundationem exhortans, tam efficaciter illam suis auditoribus persuaserit, ut unico die eum in finem collecta sint plusquam duo aureorum millia: & plurimi civium magnas pecuniae summas abique ullo senore commodarint, salvo sortis ad libitum recuperandae jure. Merito igitur in Montis. praedicti aula, qua proxime arcam respicit, imago ejus appensa cernitur cum hac epigraphe. B. Marcus Picens Ord. Min. in hac civitate Montis-pietatis institutor sub Innocentio Papa anno Dom. MCCCCLXXXVI. Quibus porro administris & legibus opus istud pium curetur, & quomodo per Fr. Barnabam de Terrena circa annum MCCCCLXX institutus Persusit fuerit primus Mons-pietatis auxilio Fr. Fortunati de Capolis, ex celeberrimo Juris utriusque Doctore post mortem uxoris ferventi Minorita; idemque contra impugnantium rationes ab illis defensio & a Summis Pontificibus approbata sit, fuit ex VVaddingi Annalibus praedictus Barbaranus commemorat cap. 79 nominatque Jacobum Trentum & Hieronymum Schium Doctores a Vicentinis hac super re ablegatos ad Serenissimum Venetiarum Duce, ex cujus consensu negotium confectum fuerit: cui magnum deinde incrementum accesserit, praedicante B. Bernardino Faltrensi: quamvis autem anno MDLV expulsum sit istud pauperum ararium, reparatum tamen damnum esse permittente Pontifice Julio III, ut sumpta matuo pecunia cum obligatione quatuor annuos annue pendendi pro singulis centenis, eadem posset erogari in pauperes quinq; annuos exigendo: qua ratione factum est, ut astiment perisi ultra quater

Mons-pietatis
tunc ad hunc
B. Marcus
Picens
ingravit
1485

justa quod
tunc ad hunc
B. Marcus
Picens
ingravit
1485

A quater centena sanctorum millia collecta nunc habere, esse eodem Barbarano. Hieronymus Joanninus Dominicanus in additionibus ad Itinerarium Italiae Francisci Scoti, centum duntaxat sanctorum millia numerat: qua ipsa satis ampla summa est. Anticremum igitur tanta rei Martyrologii Franciscani auctor Arturus a Monasterio merito ob alia quoque illius decora sibi exornavit: elogio: Vicentiae B. Marci a S. Maria Confessoris, concionatoris eximii: qui eruditione, virtutibus & zelo animarum emicans, prophetiae dono signisque mirandis etiam effulgit.

Xenodochium
& Monasterium
Fabricianum
Fabricianum

8 Similibus Beati huius viri operibus merito adnumeranda venient Fabricianum xenodochium & Monasterium eiusdem in oppido levanda pauperum indigentia erectus, de quibus ad annum MCCCCLXXV Vaddingus: misit accuratior Gonzaga in Provincie Marchia conv. 35 Montem-pietatis opera Venerabilis F. Antonii, socii beati Patris Marci S. Mariae in Gallo, erectum scriberet (eundem utique, cuius, ut ab hoc diversis, Vaddingus meminit, sub nomine Montanini, a fundatrice, Joannis Fogliani Firmiani olim uxore, derivato) famosum autem xenodochium in honorem sanctissimae Mariae de Jesu, instante beato Patre Jacobo de Marchia esse constructum anno MCCCCLVI tempore Calixti III; quando hic Marcus vix dum capere audiri in pulpito, imo adhuc in tyrocinio agebat, siquos predicationis annos dicit Marcus Ulyssipponensis, eosdem & religionis censere velis. De tempore & auctore dubitare non sine titulus in anteriori exedra Ecclesiae incisis ad perpetuam rei memoriam, absque ulla Marci mentione: quem adeo Vaddingus eadem facilitate videtur confudisse cum B. Jacobo, ut ante eum confuderat cum socio suo Antonio: & duas diversissimas fundaciones accepisse pro una unius Montis qui esset S. Maria de Jesu dictus, & cui auctor suus regulas in 24 capitula distributas ac publica auctoritate probatas dederit. Quae & alia plura suscipiamus a xenodochio ad Montem perperam esse ab illo translata: uti plenius dicemus ad XXVIII Novembris, quando agendum nobis de B. Jacobo praedicto erit.

§ II Acta B. Marci rhythmicè descripta ab auctore coevo.

Vicentia ad
huc B. Marci
et auctorem

9 Uam de B. Marco narrationem concludens Vaddingus, Circumfertur, inquit, hymnus rhythmicus in ejus laudem, Acta & plurima continens elogia, adjuncta in fine ecclesiastica oratione: de quibus meminit Gonzaga, ubi primam ejus hymni partem proferens dicit eam esse ex plurimis quae sepulcrum Beati exornant carminibus. Ipsum ab auctore coevo compositum esse patet tum ex aliis pluribus locis tum maxime ex eo quod superscriptum etiam tunc, B. Marci uxorem inducat in sermonem: totum autem hic integre damus ex Bartholomaeo Cimarelli vol. 2 Chronica Minoritica lib. 2 cap. 36.

compositus
Rhythmus

O sidus nuper emicans e paradisi sedibus;
O jubar clarum & rutilans cunctis exortum gentibus;
Quo peccator oberritans, infelix, miser, reprobus,
Te cohortante, Dominum consequeretur superans.
In sancto Severino Virgo tibi revelavit,
Populo Christiano quae praedicari voluit:
Et mandato divino anima tua paruit,
Quae plateis & in templo jam revelata docuit.
Requiens cunctos jugiter immensa pandis praemia,
Cunctos vocabas pariter ad Paradisi gaudia.
Hortaris nos alacriter ut relinquamus omnia,
Quae tenent nos mortaliter, & ducunt ad inania.
Thesaurizemus fideliter quae sunt in superna gloria:
Christi Crucis celeriter magna petamus munera.

laudat
dicant
laus

prolixum
Monasterium

10 O fornax, caritatis perfectio flagrans munere
Qua splendebas, probans cunctis quam opus est suo si-
dere,

Alme praeco pietatis quam pio colis pectore.
Fulgens Montesper te claris urbibus Italiae,

Tom. III Mart.

Quam lustrabas dolens uri Judaeorum fenore,
Montes struis pietatis pro juvando paupere.
Tu Seraphim flammigerum videris audientibus,
Inflammas corda hominum: infundens ignem menti-
bus,

Refers arcana Superum: nil est te vehementius,
Te corda alloquentium optabant nil ardentius.
Placasti mentes civium, quibus nihil incensius:
Prosequitur nunc Dominum per te quisque ferven-
tius.

Magnum erat tibi incendium moriendi pro Jesu,
Ardens quoque desiderium salutis animarum.
Tibi cibus & refrigerium frequens oratio & jejunium:
Cibum omnem & obsonium cohorti dabas pauperum.

desiderium
Martyrii,

civium
orantium,

11 O quot catervas juvenum direxisti ad Dominum,
Qui in Ordine Minorum florent ut rosa & lilium.

O gemma castitatis & omnis temperantiae,
Clara cuba veritatis, vir mira prudentiae,
Pater omnis probitatis, specimen justitiae.
O speculum humilitatis & magnae innocentiae,
Nova lux es paupertatis, exemplum patientiae,
Vas sinceræ puritatis & sanctae obedientiae,

E

Splendor exemplaritatis & sanctitatis integræ.
A teneris unguiculis martyrium optasti,

Atque statim a puero parentibus nuntiasti,
Te fore jam e caris Christi servis declarasti,
Et maximis miraculis Praefulis prophetasti.

Expositio sa-
lutaris de eo
prophetias

Jesum dulcem praedicare pene infans inchoasti.
Quis valeret inchoare quam miranda tunc egisti?
Te Jacobus praedicavit Gallensis ille servidus;
Monialis, quam afflavit olim sanctus Spiritus,
Te sidere exornavit, quod caritatis gerit munus:
Mox in caelum indicavit sibi Angelorum comitatum.

12 Crescens plenus intellectu sapiebas supra senes:

studium litte-
rarum tu
adulescentia

Perusti & Bononiae hausisti bonus artes:

Tuo mirabili profectu omnes erant obstupescences,
Sapientia atque spiritu non erant tibi similes,
Quod est factum Dei nunc ut mundo lux existeres,
Quo exemplo & hortatu pereunti lumen dares.
Factus Medicus corporum clarus, doctus, & nobilis,
Maluisti animarum cunctis mederi maculis.

Post defunctum patrem clarum, uxoris te solvis vin-
culis.

Unde concurs par & rarum religionem elegisti,
Illa Claram, tu Franciscum imitari convenisti;
Invocantes dulcem Jesum, ambo crucem accepistis.
Illa virgo & sancta puram vitam agit in terris,
Tu ad caelestis Regis aulam evolasti cum Angelis,
Ubi dignam nunc coronam accepisti meritis.

quis & uno-
rum ingressum
in Ordinem,

F

13 Tu jam pridem cognovisti diem & horam obitus,
Atque eum praedixisti revelatum celitus.

mensura pra-
edictionum,

Saepe populo nuntiasti, vobis carum tradam munus:
Sermones factos replicasti ut tenerentur tenacius,
Cunctos postea rogasti ut observarent penitus.
In judicio promissisti te advocatum animarum;

Pacem demum reliquisti cunctis lacrymantibus.
Inde domum rediisti membris bene valentibus,
Tuos libros collocaisti sociis stupentibus,
Atque eos obsecrasti ut id perferrent mollius,
Et labores supplicasti ne ferrent molestius.

extrema ad
suos monita

Vicinium ejus declarasti terminum tui transitus:
Die Sabbato finietis tantos labores, filii,
Et Domino facietis festum solenne ac mihi.

Vos autem memineritis, o socii carissimi,
Ut Christo servietis cum caritate cordis purissimi.
Inde mihi memorabitur ut sim semper Jesus optimi,
Quem amavi ab unguiculis praeter cunctis rebus seculi.

14 Ter hoc illis replicasti, atque complura alia
Facienda tibi praedixisti a tua cara Vicentia.
Pompam magnam prohibuisti & arcem honorificam,
Pauper ire maluisti fructum superna gloria.

solus ob-
tineo

G

Postre-

A Postremo socios rogasti ut legeretur historia
Passionis Jesu Christi, pia & grata memoria.
Tum tenis in celum manibus signa dabas lætitiæ,
Audiebas ab Angelis loquentibus tuæ animæ:
Veni, serve fidelis, veni, veni, prope
Nobiscum caliculis, Jesu & dulci Virgine.
Unde ubi inclinato capite emisit Jesus spiritum,
Tu parumper aperto ore migrasti ad Dominum.

*congruam
populi ad deum
fideliam*

15 O quam nobilissimus triumphus fuit ille, Pater alme!
O quam felix & jucundus fuit exitus piæ animæ,
Quando intonabant suavius omnes cæli harmoniæ:
Hoc Deus ostendit clarius cuidam sanctæ animæ.
Ad te clamabat socius: Fac me, Pater, tecum ire,
O piissime Domine, noli me hic deferere.
Unde statim per urbem currit rumor divinitus
Sanctum illum hominem solutum esse mortalibus:
Et statim ad hospitium concurrunt ab omnibus.
Cubilis pulsant ostium, beatum optantes corpus.

B Nulli adhuc sociorum tu videbaris mortuus,
Sed lætus supra modum fulgebas & jucundus.

*Fraternum pro
pe obtinendo
studium*

16 Ubi ad te pervenere tui pii Vicentini,
Quisque nititur incidere habitum beati viri,
Cordas & signa diripere cum biretis, [fervidi]
Et alia abstulere pretiosa servi Domini.
Illi corpus custodire ac Fratres id efferrent,
Hi illis declarare quam graviter delinquerent:
Divis omnes displicere qui jam illud acciperent.
Fratribus tunc permiscere ut te ad se fusciperent,
Quod ita Fratribus te legasse tui socii referrent.

*sanctissimum
hominum*

O mirabilis concursus atque fervor Vicentinus!
Quando totus populus sequebatur cum planctibus,
Sicut Dei Apostolus osculabaris ab omnibus,
Et in sacra æde positus fulisti signis protinus.
Nondum sepulto corpore, magna sunt miracula,
Ægroti statim accipiunt sanctitatis tuæ indicia.

Tacto beato corpore fugas morborum genera:
Ac sacrorum pio honore peracto pia gratia,
Patres urbis non tulere ut condereris terra:
Locum aptum elegere dignum tua præsentia

17 Exultet nunc Vicentia dives, potens, & nobilis,
Quam Dei providentia donis ornavit maximis,
Felici cum præsentia tanti beati corporis,
Quod prædicando pluries promiserat incolumis.
O celebris Vicentia Deo dilecta nimis,
Quod possides in ecclesia est thesaurus inestimabilis.
O prædicator calice, reformatorque cordium,
Candor vitæ Angelicæ, cunctorum culmen Cælitum,
Virtutum splendor eximie, Minorum decus maximum,
Pientum honor ultime, acer remotor hæresum,
Quem in regno vitæ æternæ canunt Angeli gloriosum.
Voto, Martyr Seraphice, ora pro nobis Dominum:
Beate Marce inclyte, felicem posce exitum.
A cunctis malis eripe nos nunc & in posteram,
Ut te juvante continue mundi vitemus scopulum,
Et protegente Virgine Christum petamus optimum.
Sit Deo Patri gloria & Filio unigenito,
Spiritus paraclito in sæculorum sæcula. Amen.

*et ubi Vi-
centia de tali
propheta
gratiam*

*ipsum pro
monito*

E

18 Post hæc a prædicto Bartholæo Cimarello ponitur
sequens Antiphona cum sua Oratione: quarum deinde uti
et ipsius hymni usus posterorum negligentia evanuisse vi-
detur. Misit Dominus novum fides caritatis, ut in-
flammaret populos ad amandum ipsum. V. Ora pro no-
bis B. Marce. R. Ut digni efficiamur promissionibus
Christi. ORATIO. Deus qui per B. Marcum populis
tuæ caritatis & mandatorum tuorum observantiæ præ-
mium nuntiasti, ut tui & proximi amore flagrarent:
quæsumus, ut his virtutibus semper præditi, gloriosi
servi tui, quem miraculorum signis extollis, precibus
& meritis in cunctis nostris necessitatibus adjuvemur.
Per Christum Dominum nostrum. Amen.

XX MARTII.

SANCTI QUI XIII KALENDAS
APRILIS COLUNTUR.

S ANCTUS JOACHIMUS, pater Deiparæ Virginis.		S. Derphuta,) Martyres.
S. Photina,)		& Soror hujus,)
S. Josephus,) filii,)		S. Rhodianus Martyr apud Græcos.
S. Victor,)		S. Aquila Præses, Martyr apud Græcos.
S. Sebastianus Dux,)		S. Lolio Martyr apud Græcos.
S. Anatolius,) Martyres.		S. Gratus Diaconus,) Forolivii
S. Photius seu Photoo,)		S. Marcellus Subdiaconus,) in Italia.
S. Photis,)		S. Urbicius Episcopus Metensis ad Mosel-
S. Parasceve,)		lam.
S. Cyriaca,)		S. Martinus Dumienfis Archiepiscopus Braca-
S. Archippus, Commilito S. Pauli Apo-		renfis.
stoli.		S. Thomas Patriarcha Constantinopolitanus.
S. Josephus,) Martyres Antiochiz.		S. Cuthbertus Episcopus Lindisfarnensis in
S. Lucas,)		Anglia.
S. Paulus,)		S. Herebertus Presbyter, anachoreta in An-
S. Cyrillus,)		glia.
S. Eugenius,)		S. Vulfrannus Archiepiscopus Senonensis, Fon-
S. Serapion,)		tanellæ & Abbavillæ in Gallia.
S. Tigrinus,)		S. Nicetas Confessor, Episcopus Apollonia-
S. Claudius,) Martyres in Syria.		dis.
S. Exuperius,)		S. Joannes,)
S. Victorius,)		S. Sergius,)
S. Valentinus,)		S. Patricius,) Martyres, monachi in
S. Domnus,)		S. Cosmas,) Laura S. Sabæ prope
S. Alexandra,)		S. Anastasius,) Hierosolymam.
S. Claudia,)		S. Theoctistus,)
S. Euphrasia,)		& alii XIV,)
S. Matrona,) Martyres		B. Ambrosius Sanfedonius Ordinis Prædica-
S. Juliana,) Amisi in		torum Senis in Italia.
S. Euphemia,) Ponto.		B. Mauritius Hungarus Ordinis Prædicato-
S. Theodosia,)		rum, Javarini in Hungaria.

PRÆTERMISSI, ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Natalis sanctorum Martyrum Cyrinei, Primi, Theogenis & S. Vitalis memoratur in antiquo MS. Martyrol. Casinensi, caractere Longobardico exarato. Horum tres primos, licet pro Cytisco etiam Cyrinus & Cyricus legatur, retulimus 111 Januarii. Quo etiam modo arbitramur S. Vitalem ad alium aliquem diem pertinere, cum plurimi singulis mensibus referantur.

S. Hadeloga Virgo dicitur in ejus encomio obiisse XIII Kalendas Aprilis. Deditimus illud & aliam Vitam ejus 11 Februarii.

S. Gerlandi Episcopi Agrigentini translatio facta est hoc die anno 1159, & inscripta Martyrol. Siculo Cactani & Catalogo Ferraris. De ea egimus ad VI. Tom. III. Mart.

tii, Latini vero, quando & nos Vitam dedimus v Martii. xxv Februarii.

S. Gerasimi memoria recolitur hoc die in magnis Menais Græcorum & apud Maximum Cytheræum, ac majori sollemnitate celebrant cum Græci 19. Martii.

Gregorii,)
Commodi,)
Fisciani,) ut Martyrum memoria est inscripta Mar-
tyrol. antiquo Tamlahtensi in Hibernia:
Pomeri,) quorum alibi forsitan in aliis fastis men-
Policroni,) tio. Addebantur alii varii, de quibus
Parmeni,) egimus 11 Martii.
Chrisothei,)
Helii,)

G 2 Theodo.

Theodorus Martyr Cappadociz, inscribens MS. Martyrol. Trevirensi S. Marini: *est is Presbyter Casares interemptus; de quo egimus* xix Martii.

Rixz alii Diecheze, Reginz Hungariz, neptis S. Annonis Episcopi obitus Coloniz ad Gradus: cujus non canonizata corpus pater in magnis festis Molanus in *Anuario Usuardi*, absque titulo Beate. Nihil de eo legitur apud Grevenum & in Martyrologia Colonia 1490 excuso, neque apud Canisium in Martyrologio Germanico licet eum alleget Ferrarius. De ea inter Pratermissos egimus xix Martii.

Laetinus Episcopus & Confessor in Hibernia. Ita MS. Florarium, agens de eodem Dempsterus & Ferrarius. Vitam dedimus xix Martii.

Cormanus sive Cornanus, pridus Apostolus Nordanimbrorum, ut Sanctus memoratur a Davide Camerario in Menologio, citans ad marginem Theob. Borthio, qui lib. 9. Hist. Scotiae cum commemorat, quasi superbo verborum strepitu ingessisset sublimia Dei atque curiosa, ad multae lectionis ostentationem potius, quam ad Christi oves erudiendas.

Adanus de Ulain-moclain,) nec ipsi qui sunt, nec
Conarius filius Corra,) quibus colantur lo-
Cathchanus de Rath-dettaighe,) eis scire possumus;
Elimia seu Felimia,) tantum in Tamla-
Muccinus,) Hensi & Mariano
eos hoc die inter Sanctos velatas reperimus. Tacet quod
que de iis Colamus hoc loco: primi tamen meminit 31
Januarii, ubi de pluribus Adanis: secundi in Notis
ad Tripartitum Vitam S. Patricii lib. 2. num. 115. Pos-
tremus in solo Tamlaensi est: penultima Marianus
dumtaxat meminit.

Benignus Diaconus Abbas Fontanellensis & Flavicensis
decessit xiii Kalend. Aprilis. Ita Chronicon Fonta-
nellense, in quo gesta ejus describuntur, absque ullo ti-
tulo Beati aut Sancti, neque ulla ejus in Fastis eccle-
siasticis vel monasticis memoria reperitur. Solum Cher-
ulario Magno seu Calendario Fontanellensi nomen est
inscriptum, & circum ambitum thori cum aliquot aliis,
tamquam eximie pietate viris, vidimus eum in ecclesia
Fontanellensi, & asseruerunt nobis venerandi mona-
chi aliam illam aliosque ipsius non habere veneratio-
nem. Interim Sanctum appellant Claudius Robertus
& Sammarthani in Gallia Christiana & Archiens du
Monstier in Neustria pia, qui asserit mortuum anno
dcccxxii aut sequente. Quod Luca in Italia editur a
Francisco Maria Florentino Martyrologium S. Hiero-
nymi, nullum videtur in monasterio Fontanellensi,
cui sub finem adscriptum est. In Fontanella depositio
Vulframi Episcopi & Benigni Abbatis. In apogra-
pho Blumiano ejusdem S. Hieronymi ista leguntur:
In Fontanella monasterio depositio Sancti Vulfra-
mi Episcopi, & Benigni Abbatis. De S. Vulframo
hoc die agimus.

Claudius Episcopus Auliodorensis, Academiæ Pari-
sienfis fundator, ut Sanctus inscribens est hoc die
Alis Sanctorum Hibernia a Colzano editis, & Meno-
logio Scotorum Thoma Dempsteri, qui de eadem lib. 3.
Historia Ecclesiastica num. 303, multa pro more (ut
vix Philippus Labbe de Scripturis Ecclesiasticis) in-
digeat etudie, dumque ex uno Claudios Clementis
exhibet, ac priorem sanctum & tunc expeditura Ca-
merarius testis eum v. Martii, ubi inter Pratermissos
alia examinavimus.

Bonasemus Perusianus, Episcopus Fanensis electus,
miraculis clarus antea, nec tunc, ita legitur in claustris con-
ventus FF. Prædicarum Perusii; sub imagine ejus
propositus B. velut Beato, qualem & radii ostendunt:
idcirco a Jacobillo refertur inter Beatos. Omnia vix ad hunc
modum, ut alii ad xx Maji. Aliam nullam ejus ut Beati
memoriam istic invenimus: imo ut nominatur qui-

dem inter viros sanctitate insignes in indice, qui totius
Ordinis auctoritate suscipiuntur est Ramus Martyrolo-
gio, ad usum istius Ordinis accommodato.

Urbicus Episcopus Moguntinus inscribens Catalogo Ge-
nerali Ferrarii pro Episcopo Metensi, de quo agimus
hoc die & errorem detegimus.

Eberardus vir per quam illustris ex Comite Montensi por-
corum pastor monasterii Morimundensis, ac postea mo-
nachus Cisterciensis, & Aldenbergensis monasterii in
Montensi Ducatu xii millibus passuum Colonia distan-
tis sanctorum, inscribens est cum titulo Beati Menologio
Cisterciensi Chrysothomi Henriquez, qui addit ex ve-
teri MS. ejus Vitam. Chrysothomum sequitur Buceli-
nus. At Gaspar Jongelinus in Fundat. one Aldenber-
gensis absque ullo titulo Beati agit de eo, & mortuum
tradit anno dclii, & corpus dein ad sepulchra Ducum
Juliacensium & Montensium translatum fuisse: quam
translationem hoc die refert Gelenius in Fastis Agrippi-
nensibus, & Theodorus Rhagi in Animabus illustri-
bus Julia, Clivia, Montium &c. & tanto Beatum ap-
pellat. Addit Gelenius ad caelestem patriam transi-
ville xxii Junii, sed voluit dicere quando ejus memi-
nit xxii Maji, quo die obisse eum legitur in Epitaphio.
Si aliquid certi de ejus veneratione intelligamus, pote-
rimus ad dictum diem ejus Vitam dare.

Thomas monachus Villarii in Brabantia cum titulo Bea-
ti refertur a Chrysothomo Henriquez & Bucelino: inter
Pios recensetur a Sansajo.

Antonius & Gerardus Minorita circa annum 1562 in
Gallia a Calvinianis hæreticis interempti, Martyri-
bus per Aratum a Monasterio adscribuntur hoc die:
Beatis autem

Andreas de Plano in Thascia) quo jure ad
Joannes-Andreas Reate in Umbria) ferretur, s. a.
Laurentius Taurini an. 1619 defunctus) vide ex aliis
Maria Sancta Virgo Tertiaria Larca) similibus est
Nympha Ord. Minimorum Panormi 1584) judicant.

Nicolaus Eremita Saxi in Helvetia memoratur a Ferra-
rio in Catalogo generali, citato Martyrologio Canisii
in quo refertur die quo obiit xxi Martii.

S. Emmanuel gladio caesus refertur in Menais Gre-
corum, & additur difficon, quod iterum reperit-
ur, quando cum aliis & longiori encomio colitur
xxxi Martii.

Sabianus seu Fabianus, Pollio, & socii Martyres memo-
rantur in MS. Florario & Martyrol. Colonia & Lu-
becæolim excuso & apud Grevenum. Suspiciamus esse
Translationem reliquiarum aliquot Martyrum. Certo
in eodem Florario legitur iterum, Romæ Sibiani &
sociorum ejus. At correctus in antiquo MS. Turne-
censi ista leguntur: Romæ via Appia natalis Fabiani
Episcopi Martyris. Qua certo intelligenda sunt de S.
Fabiano Papa, via Appia sepulto, ut ut ejus Vitam
diximus xx Januarii.

At Pollio Martyr in Hungaria colitur xxviii April.
Alius Pollio cum Crispolo & Cyrillo sociis xxix Maji.
Theodorus Episcopus Papiensis inscribens est Kalen-
dario antiqui Missalis Ambrosiani, & nonnul-
tis aliis. Colitur a Papiensibus & Martyrol. Rom.
xx Maji.

S. Landelinus Abbas & fundator monasterii Caispi-
nensis & aliorum in Belgio, inscribens est Adan-
tyrologio Anglicano Wilsfordi. Dies ejus natalis
est xv Junii.

S. Gudbertus seu Gundebertus Sacerdos in Germania
memoratur in Martyrol. MS. Romano Cardinalis
Barberini, & Neapolitano Antonii Cariccioli. Videtur
esse S. Gumpertus electus Episcopus Herbipolen-
sis, qui a multis refertur in Martii, est colitur in Ec-
clesia Herbipolensi xv Julii.

S. Maria Magdalena Translatio & hoc die, & cum
pluribus

A pluribus aliis refertur in *Aulario Greven* ad *Usuardum*. De eo agendum xxii Julii.
Landolphus Confessor memoratur in MS. Florario.
Quis sit necdum assequimur, forsitan est Landolphus
aliis Landolphus Episcopus Ebroicensis, qui colitur xiii Augusti.
S. Audoeni Episcopi Rotomagensis elevatio inscripta
est Martyrologio Gallicano Sausaj: de ea agendum
erit xiv Augusti.
SS. *Gerici & Ebbonis Episcoporum commemoratio*
Senonis. Ita Sausaj in Supplemento, & ante ipsum
antur Florarii MS. Hermannus Greven in aulario
Usuardi, Camisus, Ferrarius. Fuit Gericus suc-
cessor S. Vulfranni ad cuius Acta hoc die de illo agimus

ex Chronico monasterii S. Petri-Vivi, in quo dici-
tur Gericus avunculus B. Ebbonis eximii Confes-
foris, ac postmodum dicitur S. Ebbo obiisse anno
Decl. Cujus celebris cultus est. Gericus, si certius
aliquid nanciscamur de ejus veneratione, adjungi
illi poterit xvii Augusti.
Hugo Abbas *Nucariz in Sicilia memoratur cum titulo*
Beati in Adenologio Cisterciensi Chrysostomi Henriquez,
citato in Notis Octavio Cajetano, quem accuratius
legerunt Menardus & Ferrarius & cum eo referunt,
quando venarario examinabitur xviii Novemb.
Joseph Patriarcha *filius Jacob. Ita MS. Florarium.*
At refertur a pluribus Latinis xi Decemb.
& a Græcis xix Decemb.

DE S. JOACHIMO

PATRE B. VIRGINIS MARIE

Commentarius historicus.

§ I S. Joachimi memoria Græcis Latinisque
factis inscripta.

PAULO
ANTE
CHAL-
STUM
NATUM.
XX MART.
Sanctum
Maria po-
tensium
mæ.

QUAMquam B. Petri Damiani censura, sermone
3 de Nativitate B. Virginis, studium super-
fluz curiositatis reprehendat in iis, qui quod Evangeli-
sta narrare superfluum duxit, nimis inutiliter qua-
runt; inquirentes quis pater vel quæ mater Beatif-
simæ Mariæ fuerint: utriusque tamen Ecclesia Patrum,
Joachimum & Annam celebrantem, concors credulitas
facit, ut de nominibus non admodum anxie dubitemus,
verane sint, an solum acceptæ ex quadam etymologia He-
braica congruentia, quæ Joachim præparatio Domini; Anna
gratia interpretatur, ut est apud Eusebium Cæsariensem
Episcopum, in sermone super Natalem Virginis, quem
eruit ex MS. S. Victoris Franciscus Combefis vulgavit,
Biblioth. Concistoria tom. 8 fol. 119. Etenim ut dubia
profus fidei sint omnia, quæ de utroque vel Graci Patres
ex spatio quodam de ortu Virginis libello, Jacobo 17 Sa-
lomon perperam adscripserunt, vel Seleucus impos-
itor sub ipsius Evangelistæ Marthæ nomine est ementitus;
nonnullam veri habentia speciem: quantum tamen hoc
est, si ipsa saltem parentum sanctissima Dei Genitricis no-
mina Ecclesia traditio conservasse putetur, nec omnia di-
cantur auctores isti finxisse.

extollitur
habetur.

2 Sub his certe nominibus eos celebrant Sanctorum Pa-
trum encomia, & Ecclesia festivis prosequuntur honori-
bus. Orientales quidem simul utrumque solenni Officio die
12 Septembris colant; non tantum ex eo, quod Venetiis
excusum cum Menais est, S. Sabæ Typico, multis navis
Officiis a quo ac ipsa Menais aucto (unde nihil vel parum ad-
modum de festi antiquitate constare posset) sed etiam ex
aliis antiquioribus, a quibus ejusmodi additamenta absunt;
quale nunc ex Frederici Lindebrogii MS. codice habemus
transcriptum, alterum in Silesia conservari didicimus a
nostro Theodoro Moreto; utrobique autem *ἡ εὐχὴ τῆς*
τοῦ ἁγίου Ἰωάννου jubetur dicto die fieri festum, &
 totus sacra liturgia ordo in priori præscribitur: in excu-
 sis vero etiam Officii, quod amplum Menais habent ad di-
 ctum diem, ubi post hunc versum ex *Kalendario Metrico*
recitatur,

Ἡ εὐχὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Ἐν εὐχῇ

25 Julii.

Deiparæ nona genitorum quære synaxim.
 hac recitantur. Hanc autem celebramus propter Nati-
 vitatem sanctissimæ Domini nostræ Dei Matris: quia
 isti facti sunt conciliatores salutis, toti orbi partem
 per castissimam filiam suam: alias enim ipsorum con-
 Tom. III Mart.

summatio die xxv Julii celebranda cognoscitur.

3 Verum illius diei Officium solam S. Anna dormitio-
 nem in titulo præfert, uti quæ diximus typica: & S. Joa-
 chimi nomen inter sacra cantica propter communem utrius-
 que honorem duntaxat, videtur junxi uxori eo die mor-
 tua, ipsius autem ignorari mortualis diei. Nam nec is,
 qui apud Latinos nunc illius cultus destinatur **xx Martii**,
 alia ex causa videtur electus, quam ut generi festo fe-
 stum sociari conjungeretur. Itaque de Joachimo parcius
 mense Julio Graci, prolixius autem in Septembri, quan-
 do omnes diei noni Oda ad utrumque conjugem aequaliter
 diriguntur, utrique gratulantes optatissimam prolem, quæ
 diuturna sterilitatis molestiam abstergens, parentum se-
 minum abunde solatur. Cujus quidem diei hymni, ut alii
 plerique notantur acrosticho.

quando in-
cipitur de
S. Anna.

all in Sept.
equaliter de
utroque.

Tis eis γένος, τῶν γένος, μὴδὲν ἀπορίαν.

Canto parentes provide, Virgo, tuos.

sed nusquam nomen adnotatur auctoris; ut propterea credibile
 videatur non tantum antiquissimum in Oriente fuisse usum
 virginis natiuitatis diem in honorem Sanctorum Mariae
 progenitorum celebrandi: sed ipsos quoque Canones vel ab ipso
 S. Sabba, primo (ut in prolegomenis ad Marianam Græco-
 rum pietatem probat Simon VVangnerckias noster) Ma-
 neorum collectore, vel a SS. Caritone, Euthymio, Theo-
 dosto, a quibus ipse accepit pleraque, fuisse compositos: F-
 cum ceteri post additi alieni certo auctori soleant adscribi,
 imo saepe ipsum nomen post acrostichon exhibere, per initia-
 les ultimarum stropharum litteras. Pertinent autem San-
 ti isti ad quæsum *Æra Christiana* seculum.

Officio anti-
quissimo.

4 Non adeo antiqua est S. Joachimi veneratio apud La-
 tinos, quibus 12 Septembris sub solo nomine Natiuitatis Ma-
 riane festum est, nisi in sermonibus ad populum habendis
 non semper absque commemoratione commendationeque fa-
 licium parentum ejus. Polius mox plenius citandus Brevia-
 rium Romanum Parisiis excusum anno 1528 allegat in quo
 dies obitus S. Joachimi xv Kal. Octobris collocatur: Veneta
 autem anni 1522 editio, nulla facta obitus mentione in Ka-
 lendario ad eundem diem solum monet, apud Minores ritum
 duplicis minoris Officii totum fieri de S. Joachimo. Qua-
 dam auctiora Usuardi Martyrologia MSS. nomen ejus ad
 12 Decembris habuerunt, ut ex iis patet, quæ inde acceptæ &
 Colonia impressæ sunt annis 1490 & 1521, quorum secun-
 dum, sub nomine Hermanni Greven Carthusiani saepe a no-
 bis citatum, ista habet: Joachim Patriarchæ, patris glo-
 riosæ Dei Genitricis Mariæ hic solennis servatur memo-
 ria, ubi ipsam Coloniam Agrippinam intelligimus, quia ibi
 in SS. Machabeorum ecclesia conservari creditur S. Joachi-
 mi cranium, teste Agidio Gelenio in suis Agrippinensibus &
 Officium

S. Joachimi
Latinis 12-
centum ve-
neratio.

17 Septemb.
9 Decemb.

20 Mar.

A Officium isto die fieri, assertis Jacobus Polius in historia S.S. Joachimi & Annæ. In priore autem ejusdem Martyrologii editionis solum hac leguntur ad dictum diem 24 Decembris: Eodem die memoria B. Joachimi Patriarchæ, patris gloriose Virginis Mariæ. At Molanus & Galesinus, & non tam illos, quam Romana Ecclesia institutionem faciens hac in parte Baronius, ad hunc ut Adversus ipsam habent. Etenim in Romano Breviario Venetiis excuso anno 1522 ad istum diem reperitur Officium totum proprium de Sancto sub hac rubrica: Julius Papa secundus instituit festum sanctissimi Patriarchæ Joachimi, patris gloriose Virginis Mariæ, & avi Domini nostri Jesu Christi, 24 die Martii deinceps celebrari sub ritu majoris duplicis. Eadem ipso verbate esse Polio habentur in editione Parisiensi jam citata.

officium
duplex proprium

quod dicitur
Bartholomæus

Sedit Julius iste ab anno DIII ad DXIII, & usque ad DL. idem Officium sic excusum in Breviario Romano inveniri, testatur Bartholomæus Gavanus in rubricis Breviarii selt. 7 cap. 5. Pium vero Quintum illud mutasse: dicere debuerat prorsus sustulisse: nam in Breviario anni 1572 non modo Officium nullum, sed nec nomen quidem S. Joachimi invenias in Calendario. Offenderant videlicet lectiones novem, iisque conformes hymni & antiphonæ ex apocryphis desumpta scriptis, de quibus jam pridem ante annos scilicet sexcentos Fulbertus Carnotensis in festo Virginis Nativitatis: Hac itaque die peculiariter in Ecclesia recitandus videtur ille liber, qui de ortu ejus & vita scriptus inveniebatur; si non judicassent eum Patres inter apocrypha numerandum. At quoniam magnis ac sapientibus viris ita visum est: nos alia quædam, sed non aliena, legentes, Ecclesiasticum morem deorum officii exequemur.

§ II S. Joachimi patria & genus.

O Missis itis, quæ judicabantur apocryphæ, pergit Fulbertus Carnotensis in laudem magna Virginis in lucem hanc venientes excutere, sed antequam ad posteriora maritalibus encomia, paratatur in Basilio & Theophilo miracula venias; Nata est, inquit. Beatissima Virgo Patre Nazareno, matre Bethleemica: hoc ipsum ex illo, quem apocryphum dixerat, libello assumens, ab aliis quoque Patribus quodque dissimulatum potius, quam certo ex argumento assertum: etenim ex Evangelio, cum legitur ad edictum Augusti Casaris Joseph & Nazareth profectum in Bethleem civitatem suam cum Maria desponsata sibi uxore prægnante, eo quod esset de domo & familia David; intelligi videtur non tantum Josephi, sed ipsius quoque Mariæ natales ad Bethleem fuisse referendos: non per marem (hoc enim ad rem fecisset omnino nihil) sed per patrem, indidem oriundum: quem quidem aliquas istic habuisse possessiones, imo non modice divitem fuisse dicunt aliqui; sed fundamento non aliunde accepto quam ex rejecto, ut vidimus, ab Ecclesia sanctisque Patribus libello, nescio quæ de Joachimi ad Probaticam piscinam Hierosolymis domos quæ potius conductam diversorium fuisse credimus; hortisque in Nazarena vicinia amplius & pecorum copia comminiscens, a quibus nobis docemus abstinentiam: maxime postquam supra ostendimus Josephum pauperem satrum, pauperrima casula, quæ adhuc Laureti visitur, cum conjuge incolam, Joachimi fratrem fuisse germanum, Mariæ patræum.

de apostolo
sunt

Modo i
Nazarethi
domus

7 Quod si per conjecturam agendum esset, querendumque unde Virgini ac Virginis sponso, civitatem suam Bethleem agnoscentibus, domicilium obtigerit Nazarethi, cum verisimilitudine majori crederemus dici posse, natos in familia nobili, sed re tenui Joachimum atque Josephum, amissis etiam, si qui ipsi in Juda ex paterna hereditate obveniant fundis, toleranda levius verendum causa in Galilæam secessisse, ubi fratribus opificio vitam Josephus cepit tolerare, Joachimus autem exiguæ, quod forte superfluis peculio nonnullas oves comparavit, quæ res ei non plane infeliciter cesserit, sic ut & casulam, quam diximus sibi poveris comparare Nazarethi, & uxorem ex sua aut alia quacunque, & verosimilius ex Levitica tribu, per omnes Israeliticæ terræ arbes sparsa, invenire; Annam scilicet, cujus ge-

nus Sacerdotalis fuisse, sicut nepos ejus Elisabethæ, fuit eo D est congruentius, ut nasciturus ex illius filia Messias Rex & Sacerdos in æternum, hac saltem parte (quoniam proprii filius esse David debet) Sacerdos posset majores habere: huic autem plures sorores ac fratres fuisse, malumus credere, quam Heli, duorum quos diximus fratrum Joseph ac Joachimi parenti, plures liberos concedere, ex quibus nati fuerint, qui in Evangelio dicuntur fratres Domini & sorores Mariæ ejus. Hæc enim si Heli, præter nominatos duos, fuissent aliqui, saltem masculi, & ex his filii, non subsisteret illa absoluta matrimonii inter Mariam atque Josephum innuendi necessitas: quæ tantam Evangelio alias obsecrissimo claritatem adfert, quantum videmus ubi de S. Josepho § 2: quandoquidem alteri eque propinquo, juniori scilicet fratri aut alicui ex quocunque germano fratre nepoti, cedere virginem potuisset: facilem habiturus excusationem a nuptiis tunc demum contrahendis, cum grandior ætas cælibis vicia ducenda propositum confirmaret.

& nati
Annæ

Per hæc
plures Christ
conjuges
non fuerit.

8 Dedimus etiam rationem cur Mattheus genealogiam Christi secundum legem & factam Patribus promissionem ordinans, non Joachimum sed fratrem ejus Josephum, Jacobo, potiorē Sorababelidarum ramum terminantis, filium faciat, legalem videlicet; & cur Lucas, volens Gentilibus ejusdem Christi secundum carnem genealogiam expandere, satis habuerit putativi dumtaxat patris proavos texere: quod iidem scilicet omnes etiam Mariæ proavos essent, quam vix constaret patrui suo ex Moisaica legis præscripto nupsisse. Neque enim placere potest, quod volunt aliqui omnem esse Joachimum & Heli, ejusque filium idem dici a Luca Josephum, quod vel adoptionis privilegio, vel affinitatis jure gener in socii familiam transiisset. Nam neque libera adoptionis, quacunque ex gente aut familia, qualis inter Romanos viguit, exempla in Scripturis aut licentiam in Lege reperimus neque dicere audent omnia neutrum Evangelistarum carnalem Christi genealogiam tenuisse: non Mattheum, sepius ab ea deficientem, ut est ostensum, non etiam Lucam, quia is in contrario nobis sensu statim ab ipso limine exerraret, generam substituens loco filii.

In genealogia
patris
Joachimi

E

an idem qui
Heli

9 Sancti Joannis Damasceni singularem de Joachimi genealogia ejusque cum Josepho consanguinitate sententiam non attingimus, quia huic festo applicata in postrema Officii recognitione, & ex supra dictis de Josepho satis poterat intelligi restituta. Nam quod attinet ad patrem Joachimi Barpantherem, avum Pantherem filium Levi, ex quo natus etiam Melchisedech filius Josephi avus, id non tam eo displicet, quod generationum commutetur Ordinem, cum Lucas Levi faciat filium Melchisedech non contra; quam quod ex eo consequens sit Christi genealogiam secundum carnem ab Evangelistarum nullo scriptam, eique carnalem Josephi genealogiam substituat, nihil plus facientem ad Christum (si patrem hic avumque habuit ex quo Christus carnaliter non processit) quam vitrici genealogia faciat ad privignum. Quare Possino assentimur, qui ex eo quod Epiphanius dicat Christomachos aliquos iurare solitos, Christum non Dei, sed viri alienius, nomine Pantheræ, filium fuisse; colligit, cognomen illud fuisse familiæ, quod ad Josephum ac Joachimum communiter a patre avoque fluxerit: sic ut proavus Levi non genuerit Mathat, qui Damascenus perperam Melchisedech est, & Pantherem; sed Mathat cognomento Pantherem, cujus filius ideo similiter cognominatus sit Panther seu Pantheras; ab aliis vero istis, ut a patre distinguerent, Barpanther, id est, Pantheris filius nominatus.

An Panther
sit filius?

id fuit eo
quod non
fuit Jun

10 Si tamen Pambor & Barpanther diversimodum essent a Mathat & Heli, dicere malimus hos duos fuisse legales Joachimi & Josephi progenitores; quatenus eorum pater carnalis Heli eos suscepisse potius ex patris sui Barpantheris absque liberi mortui uxore vidua. Nec enim refert, quod ita Josepho plures patres legales daremus diverso respectu: Pantherem, quatenus fuit in ejus nomen natus cum Joachimo heres; ipsum Joachimum, quatenus filia ejus unica ex lege ducta,

an Heli &
Jacob nomi-
ni Patris.

Redda, ipse adibat hereditatem, ac denique Jacobum ratione benedictionum avitarum & jus ad Davidicum regnum Josepho per ejus mortem advenientium, ut repraesentant munus ex ipsius Jacobi proavis, per quem promissio minoris cognationis jure Jacobi heres fiebat Josephus juxta illud Juris-consultorum, heres heredis mei meos heres est. Hic autem potius debuit a Mathaeo, quam vel Joachimus vel Panther aut Barpanther, nominari: quia hi nihil ad intentum ejus faciebant, iste plurimum. Quod denique attinet ad mulierem, quam in Damasceni sententia prius uxorem habueris Athan Salomonides, ex qua Jacobum sustuleris Josephi patrem, quamque viro orbata postea duxeris Nathanides Atlebi sive Athab, & filium ex ea sustuleris Heli; cujus absque liberis funt uxorem ex lege debueris Jacobus ducere, prout dicitur Heli: atque ita Joseph legaliter ex Heli, carnaliter ex Jacobo processisse: hac inquam, etiam si alia causa non adesset, vel ideo nemini probari poterit, quis natos ex eadem matre quantavis diversis Patribus cognunt sub eodem, latam ad vicendam hereditatem confusionem, ideoque solos ex eodem patre fratres eorumque posteros obstringentes, & ita portam, quam clausam voluit Lex rebus omnibus miscendis, reclusam prorsus patientemque fingunt.

§ III S. Joachimi elogium, sepulcrum, reliquia.

B

officium a
Gregorio XV
restitutum.

Itanti alicui est videre, qui Orientalis Ecclesia ex suppositis D. Jacobo scriptis accepisse videatur; legat Leonis Imperatoris & Sapientissimi Jacobi apud Combesium, in Bibliotheca Cencionaria tom. 8 egregias in natalem Virginis orationes, recens ex MSS. erutas: nos iis, qua tam incerto nituntur fundamento praetermissis, postquam Gregorii XV beneficio restitutum habemus anno MDCCX honoris festi ritu duplicis celebrandi, & Officium anno deinde sequente a sacra Rituum Congregatione approbatum; malimus ex Andrea Cretensi Hierosolymorum Archiepiscopo de eodem argumento excerptare particulam, ad Sanctorum Virginis harenum virtutes praecipuas citra temeraria assertione periculum exponendas, haud sane in domum.

Joachimi &
Annae orationes
auctorem ex
Andrea
Cretensi,

12 Joachim vir mitis modestusque ac divinis instructus legibus, cum sobrie vixisset, Deoque constans adhereret, ac sic perseveraret, orbis filiis consenuerat: cum natura quidem vegeta esset, nec ejus tamen vigori gratia munus responderet. Sed & Anna Dei amans, sobria quidem ac casta, sed sterilis; viri amans, sed liberis carens; ac cum legis divinae honorem unum meditaretur, stimulantibus undique sterilitatis aculeis, ut par est affici eos quibus nulla est suscepta proles, moleste ferebat, tristabatur, dolebat, non se ferens orbam liberis. Cum sic autem Joachim ac Anna tristitia tenerentur, quod deesset proles, generis futura haeres, haec tamen quidem haud omnino spei scintillam extingere; ambo autem prolem concedi ad suscitandum eis semen orabant.... nec prius remiserunt contentionem, quam voti compotes facti essent. Et veto evaserunt illius compotes: non enim spei donum, doni ipse dator dimisit inane: sic enim querulis vocibus obsecrantibus ac Deo supplicantibus, adfuit cito, quae non tardat, virtus; illique quibus ederet fructum, huic quibus prolem pareret, vires adjecit.... jamque ex infecundis arentibusque, tamquam ex humore vegetis arboribus, generosus nobis fructus, Virgo haec immaculatissima, germinavit.... Quod autem ex sterili matre prodiiisset, ex cujus vulva prodit immortalitatis spica, eam parentes in templum adductam Deo obtulerunt: anno aetatis ejus tertio, ut communis Ecclesia traditio habet: ex qua etiam libi suspicari acceptum, quod ait Cedrenus, Virgini undecenni mortuos esse parentes: Joachimum quidem anno vixit octogesimo, Annam vero uno minus. Dinsurna ste-

rilites a Patribus exaggerata satis id verosimile facit, potius quam Cedreni narratio, tota ex apocryphis, ut apparet, accepta.

13 Majorum sepulcris in Bethleem illatum fuisse Joachimum facile persuaderemur, si eum tam spectabilem fecisset fortuna bona quam sanguinis dignitas merebatur: sed ut hoc obscura latuit inter pauperulae conditionis tenebras: ita difficulter inducimur, ut credamus alibi esse sepulcrum, quam ubi spiritum beatum tenuisset, & habuerat domicilium. Nazarethi natum habuisse ex eo colligimus, quod Nazarethani jactant apud se esse Fratres & Sorores Domini; hinc enim sic probabile vel utrumque vel alterutrum Maria parentem ejus loci fuisse indigenam. Sed est hoc probabile tantum: cur enim ut Zacharias Elisabetham, S. Anna vel neptem vel cognatam, deduxit ad Montanum Judae, sic Bethleemum aut etiam Hierosolymas Annam, in Galilaea sibi desponsam, non deduxerit ex aliqua causa Joachimum? Josepho fratre Nazarethi in propria vel condita adicula remanente, & artem suam exercente: qui propterea desponsam sui Hierosolymis Virginem secum e templo eodem transtulerit; ut non tam natalibus quam diuturna habitatione Galileis adnumerata Maria fuerit, & per Mariam Christus. Certe ita credibilis fiet, quod Hierosolymitana Ecclesiae habet traditio de nata apud se ibidem B. Virgini in domo seu diversorio paterno: Ibi enim, inquit in suo ad Terram sanctam Hadaporico Baldenel apud nostrum Poram seculi XIII Scriptor, Ecclesia B. Annae, aviae Christi, satis pulchra est, contigua probatica piscinae, ubi Beata Virgo nata fuisse dicitur. Ita etiam minus habet difficultatis, quod de oblatione & educatione Virginis in templo Ecclesiae universae recipit, & annua festivitate: post quam etiam multo credibilis est ibidem sanctos parentes remanere voluisse ne a carissima filia recederent longius.

14 Huc facis Romani Breviarii ex supra citata Parisina editione octavae Leilio, cujus haec verba profert Polius in exegetico S. Annae: Sacer igitur Joachim prole sacratissima adornatus, tandem bonis refectus operibus, terrenum relinquens corpusculum, XVI Kalend. Octobris (in historia rellius xv) Sanctam Deo dedit animam. Corpus ejus Hierosolymis ab Anna honorifice sepelitur, cum quo postea in peculiaris amoris indicium Anna pie condiri delegit: uti tumba amborum saxea olim demonstrata est, nam in eorumdem gloriosa memoria ad haec usque fere tempora, non longe a claustrum templi Salomonis, sita fuit ecclesia. Tempore vero Constantini. Helena mater ejus Hierosolymam deveniens post Dominicae Crucis inventionem, corpus Annae etiam Constantinopolim tulisse scribitur: corpus autem conjugis Hierosolymis reliquisse, ubi mira veneratione colitur.

15 Haec ibi. Non tamen Hierosolymis primum, sed in valle Josaphat prope hortum Getsemani sepultos fuisse sanctissimos conjuges, & Virginis sponsum Josephum ac deinde ipsam Deiparam Genetricem habemus ex Adrichomio, & clarius ex Francisco Quaresmio Elucidarii Terra sancta tome 2 lib. 4. cap. 2, quod est de ecclesia circa B. Mariae Virginis sepulcrum adificata: A dextra parte ingredientibus, id est, Orientali plaga & medio fere scalae graduum 50, per quam ad sepulcrum Virginis descenditur, est sacellum in quo sunt duo mausolae in formam altaris constructa: in quorum altero, quod respicit aquilonem aliquando corpus S. Annae matris Dei Genitricis tumulatum fuit, in altero vero ad Orientem corpus S. Joachimi patris ejusdem Virginis. Ex altera parte e regione hujus sacelli, alterum est D. Josephi sponso Virginis Mariae dicatum, ubi ejusdem est sepulcrum in similem altaris formam. Privata sunt ista Mausolae sacris pignoribus; illa tamen venerantur fideles sacrificiis & orationibus, praefertim in illorum solennitatibus: quod fama sit illorum Sanctorum sa-

qui Nazarethi con-
juncti.

relicto est
Josepho fratre
venerunt ad
Jusalem.

ubi vero
dicitur Ma-
ria.

E

de Joachimi
sepulchro cum
Anna sepul-

in domum
quae habet
sepulchrum
lati.

F

postquam
aliquandiu
in valle Jo-
sephe
quiescit.

A crâ corpora in iis fuisse cumulata, ipsorumque reliquiis sanctificata.

16 Existimas Quaresimus templum istud non ab Helena Constantini matre, sed tempore Episcopi Juvenalis vel paullo ante principio sæculi v, invento Virginis sepulchro, primum fuisse a fidelibus erectum: itaque cum jam prius ecclesia esset in honorem S. Annæ Hierosolymis dedicata, requisita & ex valle Josaphas huc translata fuisse sanctorum conjugum ossa existimas Polius: quæ deinde Helena separavit. Et de reliquiis quidem S. Annæ alias: de Joachimi autem sanctissimi lipsanis opinio est, partes quasdam alio translatas fuisse: nam & Bononiæ reperiri aliquas ad S. Paulum de observantia, præter varia altaria atque imagines Sancti ibidem celebres, affirmat Antonius Pauli Masini: & cranium Colonie in templo Machabæorum asseruari testatur Gelenius. Inquisivimus an scriptorum monumentorum aliquid de eo istuc reperiretur, & quo in statu ipsum ibi esset: scriptorum hactenus nihil reperimus, ad posteriorem questionis partem D. Gerardus Busch sacre Theologiæ Licentiatu & ad SS. Machabæos Confessorius, xiv. Novemb. anni mdcxv in hæc verba respondit: Cranium S. Joachimi instar humani capitis in ecclesia SS. Machabæorum (sicut ipse vidi & quisque videre potest) aservatur perquam honorifice, argento inclusum & pretiosis lapillis circumdatum (corollam ex margaritis subalbidis appellat P. Jacobus Kriszradt noster, xxv prædicti Novembris illud ipsum veneratus ut scribit) Fulcitur tribus argenteis pedibus affabre factis, ipsum-

que per argenteam capitis effigiem superne apertam offertur conspiciendum. Interne in circulo deaurato hæc inscriptio aureis litteris invenitur: CAPUT S. JOACHIMI. Ante annos minimum ducentos factam hanc hierothecam ex vetusta litterarum forma, qualis esset antiquorum Missalium, idem Jacobus Kriszradt judicabat: restat una cum P. Martino Sibenio suavem se ex eodem odorem percepisse.

17 His ita digestis addatur coronidis loco, in antiquo Romano Breviario descriptus a Pollb hymnus, devotam S. Joachimi invocationem continens, sub hac verborum forma.

O pater summe, Joachim, puellæ.
Quæ Deum clauso genuit pudore,
Promove nostras Domino querelas,
Castaque vota.

Scis quot hic sævis agitemur undis,
Triste quos mundi mare defatigat;
Scis quot adnectet sathanas carove
Prælia nobis.

Jam sacris junctus superum catervis,
Imo præcedens, potes omne, si vis:
Nil nepos Jesus merito negabit,-

Nil tibi nata.
Fac tuo nobis veniam precatu
Donet & pacem Deitas beata;
Ut simul juncti resonemus illi
Dulciter hymnos.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

PHOTINA, JOSEPHO ET VICTORE
FILIIS; SEBASTIANO DUCE, ANATOLIO,
PHOTIO SEU POTHOO, PHOTIDE, PARASCEVE,
CYRIACA, SORORIBUS PHOTINÆ.

Commentarius historicus.

SUBALE. 1 V *Aria de hisce Sanctis apud Græcos leguntur, quorum multa difficilia sunt ad fidem passim conciliandam: ex his selecta sunt, quæ ad diem xx Martii inserta Martyrologio Romano his verbis referuntur: Eodem die Sanctorum Photinæ Samaritanæ, Joseph & Victoris filiorum, itemque Sebastiani Ducis, Anatolii, Photii, Photidis, Parasceves & Cyriacæ germanarum, qui omnes Christum confessi, martyrium sunt assecuti. De Photina annotat Baronius, agere de ea inter Græcos in Menologio, setreque eandem fuisse mulierem Samaritanam, de qua Joannis Evangelium. cap. 4. Item de eadem agi in veteri Martyrol. Casinensi, eandemque fuisse affirmari. Verba Menologii a Sirleto translata sunt ista: Eodem die certamen sanctæ Martyris Photinæ Samaritanæ (cum qua Christus Dominus in puteo locutus est) & Joseph & Victoris filiorum, nec non Sebastiani Ducis, Anatolii, Photii, Photidis, Parasceves & Cyriacæ germanarum sororum: qui omnes Christi fidem confessi, martyrii palmam consecuti sunt.*

2 Aliud est MS. Menologium Græcorum jussu Basilii Junioris Imperatoris Constantinopolitani ante annum mccccxxxiv conscriptum, in quo ista habentur: Et certamen S. Photinæ Samaritanæ & sociorum. S. Photina Samaritana, quam Dominus super puteum allocutus est, erat temporibus Neronis. Hæc post martyrium sanctorum Apostolorum Petri & Pauli erat cum filio suo Jose in urbe Africæ Carthagine Christum prædicans. At filius ejus Victor cum contra Avars viriliter certasset, factus est militiæ Præfectus, accepitque mandatum omnes Christianos in Galilæa occidendi. Cum vero illos non occideret, sed potius doceret omnes

quæ ad legem Christianam pertinerent, & Sebastiano persuaderet in Christum credere, comprehensus est, & victus cum aliis abductus, & præsens Imperatori exhibitus. Hic aliquorum oculos effudit, alios F carceri inclusit, alios vero in ligno suspendit: aliquorum aut pellem detraxit, aut virilia amputavit: Photidem duabus arboribus inclinatissimis alligavit, easque dissolvens ipsam per medium dilaceravit. Reliqui denum capite plexi sunt: ac Photina in carcere finem vivendi fecit.

3 Aliud horum Martyrum elogium est in MS. Synaxario Græco collegii Claremontani Societatis Jesu Parisiis, quod aliis encomiis & Menologiis datis placet addere. Ita ergo habet: Eodem die certamen S. Photinæ Samaritanæ (cum qua Dominus locutus est ad puteum) & sociorum, Jose & Victoris filiorum ejus, Sebastiani Ducis & Anatolii, & germanarum ejus sororum Photoo, Photidis, Parasceves & Cyriacæ. Hæc erat temporibus Neronis, ac post martyrium SS. Petri & Pauli, cum filio suo Jose Carthagine Africæ urbe Christum prædicabat. At filius ejus Victor cum contra Avars viriliter certasset, factus est militiæ Præfectus, accepitque mandatum omnes in Gallia Christianos occidendi. Cum vero illos non occideret, sed doceret potius accedere ad Christum, & sic multos ad fidem adduceret, atque inter hos Ducem etiam Sebastianum procuraret fidem Christi amplecti; comprehensus est & victus cum reliquis abductus, & præsens Imperatori exhibitus. Hic illos diversis tormentis afflixit, aliquorum extraxit oculos, alios carceri serpentibus venenosus pleno inclusit: quibus Christus Dominus cum

A cum SS. Petro & Paulo apparuit & multum eos confortavit. Hos post triennium eductos suspendit a capite super lignum & adussit: dein lictores omnibus pellem detraxere, & viris amputarunt pudenda canibusque projecterunt. Sanctam vero Photidem cum excoriantes, duobus arboribus inclinatis alligarunt: quibus dein dimittis eam in duas partes dilacerarunt: reliqui vero omnes gladio sunt interfecti. At S. Photina, cum longo tempore in carcere permanisset, actis Deo gratias, in pace obdormivit.

4 *Hac ibi, quae nobis multo probabiliora videntur, praesens, quae in Menais Gracorum & in Martyrologio Tamaji Salazar reperitur, uti mox dicemus. Una interim contraversia exoritur de Photio viro, qui in Menologio Sirleti & inde in Martyrologio Romano celebratur, pro quo S. Photina soror eius in relato Synaxario, aut forte in Menais & Tamaji, narratione appellatur. Altera est contraversia de praefectura militiae a Nerone commissa S. Victori. Sirenum is militem egerat contra Avaros, quos Scythiae populos fuisse indicatur apud Tamajum. Certe ultra Danubium vixisse Avaros legitur apud Theophanem in Chronographia pag. 81. his verbis: Erant ea tempestate Gothi, gentesque pauperrimae & copiosae trans Danubium in Hyperboreis regionibus habitantes, inter quas praecipue quatuor omnino sunt, Gothi, Wisigothi, Gepedes & Wandali...*

Isti Arcadio & Honorio imperantibus, trajecto Danubio in Romanæ potestatis solo fixerant sedem. Gepedes quidem ex quibus demum Longobardi & Avaros divisi sunt, loca ad Singidonem & Sirmium posita occupaverunt. Post victoriam ad his obtentam, S. Victorem confectum esse militiae Praefectum in Galilea, clare indicatur in Menologio Basilii Imperatoris: quam provinciam tunc rebellem missus a Nerone Vespasianus penitus subegit. At pro Galilea substituitur per quamdam litterarum contradictionem in citato Synaxario Græco in Gallia. Magis dissentiant Menais, in quibus repetitis vicibus legitur Italia Tami & Tamaji, in Menais quædam est eadem. Ab Imperatore Praefectus militum in Italiam mittitur: dein in Bithynia & Pontu. Tunc tamque Sabaudia & Siciliam adit, uti in Synaxario Nicæno, quia Victor Praefectus militum Italicae, & Sebastianus Dux Urbis prædicant prædicationem Petri Apostoli. Postea dicitur Nero misisse militem per Italiam (Græco in Menais aut sicut Maximus Cytheranus excedit, ut in Menais) ut eos caperent: quo facto dixerunt satellites Imperatori, eos advenisse uti in Menais, ab Italia. Quæ eadem ubique apud Cytheranum leguntur, & quidem ad xxvi Februarii, quo horum Martyrum memoria istis Menais inscripta est.

5 *Hanc eandem historiam, quæ in Menais legitur, nonnullis hinc inde mutatis, accipit Constantinopoli a Jeremia hujusmodi Patriarcha, Orator Rudolphi Imperatoris anno MDLXXX, atque Imperatoria domus Praefecto Adamo de Dietrichstein misit: qui eam ex Græca Latinam fassam, Joanni de Borgia, Gandio Ducis germano, Philippi II apud Imperatorem Legato, donavit: a quo eam acceptam Adelchior de Castro in sermonem Hispanum transtulit, & una cum Historia deipara Virginis Mariae ejusque excellentiis edidit Compluti anno MDCLVII. At ipsam Latinam historiam inseruit Martyrologio Hispanico ad hunc xx Martii Tamajus Salazar: in qua dicitur S. Victor ab Imperatore destinatus militiae Praefectus ad urbem Italiam: quæ in Hispanico absque urbis mentione legitur. Dein cap. 2 dicitur iterum Victor urbis Italicae, si Praefectus, & Sebastianus ejusdem urbis Dux, ubi iterum prima urbis appellatio retinetur in Hispanico. Decevit dein Imperator, Praefectum, Ducem & omnes Italicae urbis accolae Romam perferri. Ubi in Hispanico legitur Imperator misisse milites Italicae. Inducant postea milites Imperatori, quomodo Sebastianus Dux Italicae & Victor ejus Praefectus jam in custodia erant, qui in Hispanico dicuntur venisse de Italia, quæ quatuor loca, in quibus Me-*

nea habent Italiam, Castro in Translatione Hispanica Italica. Tamajus tertio habet urbem Italica. uti & sub finem capitis primi, ubi urbis Italicae municipales traduntur Christo nomina dedisse, in Menais solum in Græco & in Hispanico recte aliqui e populo dicuntur, nulla facta Italica aut Italicae mentione. Unde colligimus Latinam Tamaji relationi multa inserta esse, atque pra illa multo faciliorem esse interpretationem quam allegat Franciscus Bivarinus in Commentario ad Dexteri-Chronicon pag. 117, ubi Victor mittitur Italicae, & Dux exercitus Italicae appellatur: & Italicae Gentiles baptizantur.

6 *Contendit interim Bivarinus, Italicae Bæticae urbem haud longe ab Hispali hic intelligi. Quæ ut certius fidem conciliaret, Adversariis, sub nomine Juliani Petri anno MDCCXXVIII editis hæc inserta leguntur num. 188. Sebastianus, quem Victor convertit, Italicae in Bætica factus Christianus, post martyrium passus est cum aliis viis Februarii. Et num. 391. Victor, cognomento Photinus, Dux Italicae civitatis Hispanicae Bæticae, filius Samaritanæ dictæ Photinae... prope Bracharam populos rebelles contra Claudium Cæsarem debebat: ibi adolescentem militem, nomine Victorem ad fidem convertit, qui non multo post mortem ejusdem Victoris Photini adhuc Catechumenis pro fide Christi patitur xii mensis Aprilis.*

Hæc ibi. Verum cum Victor Catechumenus passus tradatur ab ipsis Hispanis in persecutione Diocletiani, ducentis & quadraginta annis post tempora Neronis, hæc ab imperio homine perperam conjuncta sunt. Forsan aliquibus excusandus, quod, expuncto Nerone, Cæsarem Claudium substituerit: & secundum ejus nominis intellexerit, anno cclxxx pæpe extinctum: sed sic qualiter fingi possunt. Iterum in omnibus Actis dicitur contra Avaros fortiter dimicasse Victor, quos prope Bracharam populos statuit Pseudo-Julianus forsitan motus, qui ibidem Avarum Promontorium collocat Ptolemaeus lib. 2. cap. 6. Sed Avaros Scythiae populos fuisse ipsa Acta habent apud Bivarium, Castrum & Tamajum: qui interim hoc SS. Victorem & Sebastianum elogio exornat in suo Martyrol. Hispan. Romæ sanctorum Martyrum, Victoris, urbis Italicae in Hispania Ducis & Sebastiani illius civitatis accolæ & militis: qui cum ex eadem urbe, ubi Christo nomen dedere, Romam ferreis vinculis propter ejus confessionem perducerentur, ibidem martyrio coronati, lauream agonis perceperunt æternam. Hæc Tamajus, ante quem Anedius de Quintaduenas in libro de Sanctis urbis & diocesis Hispanicae, dictos Victorem & Sebastianum Italicae urbis adscripsit & s. F. pag. 220 Acta martyrii lato describit.

7 *Fundamentum totius assertionis desumitur ex Actis plane corruptis, & a Patriarcha schismatico Constantinopoli acceptis: pra quibus plane prævalent Martyrologium Basilii Imperatoris, in quo praefectura S. Victori a Nerone dicitur commissa non in Italia, aut Italica, sed in Galilea, unde contrahit in MS. Synaxario etiam verbum in Gallia legitur. Scaturiens Acta majora edere ex Menais Græcorum, verum omittenda duximus, dum singula examinamus, suspicantes illa a posterioribus Græcis intrusa esse in locum ordinarii compendii, quale est illud, quod ex dicto Basilii Menologio, aut certe ex Parisensi Synaxario dedimus: potissimum quia reliquum Officium Ecclesiasticum in Odii & Cantica celebrant Græci isto xxvi Februarii de S. Procopio Episcopo Gazensi, non de S. Photina & reliquis sociis. Si quid in illa historia, prout in Menais habetur, placere posset, esset silentium, quod S. Photina non appelleretur mulier, cum quæ Christus ad patrem locutus est, imo ne quidem cognominetur Samaritana licet in disticho prefixo fiat. Et certe Evangelica Samaritana quinguo viros habuerat, & artem jam cum aliquo mundo adultam agebat: interim a Christi cum ea colloquio usque ad martyrium SS. Petri & Pauli elapsi sunt anni sex & triginta, ut non videatur jam cum vetula, ad fidem Christi Carthaginensibus procul a patria ammittendam, adeo apta fuisse. At, quomodo, Imperator Nero,*

reges mlti
baptizati

SS. Victor &
Sebastianus
Martyrol.
Hispan.

Arceus
Acta Græc.

A Nero, in Christianos imo & hos Martyres summe iratus vetulam, Photinam cum quinque suis sororibus (ita Me-
naa referunt) iussit in aureum suum cubiculum abduci, septemque aureas fellas cum mensa apponi, & filiam suam Domininam ad illas cum centum pedisequis ingredi & cum illis colloqui & versari: adferri etiam magnam vim auri, ornatum aureum, mundum muliebrem aureum. Quae aliis circumstantiis adornantur apud Tama-
jum. In hoc conveniunt utraque Acta, quod Dominina, cum suis pedisequis mox fuerit ad fidem Christi conversa, a S. Photina baptizata, & Anthusa appellata. Excussimus variorum & Domininae & Anthusae Acta aut memo-
riam in fastis sacris, ac nusquam huius filiae Neronis ve-
stigium reperimus. Ex iis, quae hic quinque Photinae so-
rores habentur, solum tres in Menologio Sirleti, & Mar-
tyrol. Rom. statuantur, & quatuor, ut diximus, in MS. Synaxario, in quibus omnibus Anatolius est, qui in Me-
naa referunt

nais dicitur Anna, apud Tamajam Anatolia: cujus D
memoria non honoratur in Menais ullo disticho.

8 Inter sacras reliquias, quas supra indicans Joannes Borgia a Rudolpho II Imperatore acceptas, transmisit anno MDLXXVII Olyssipponem & donavit Domui professa Societatis Jesu, fuerunt aliqua S. Photina, & cum aliis in solenni processione circumlata in ferulis VI & VIII, uti indicavimus ad diem XXV Januarii inter Praetermisios & in alios dies repositos. Venerandum etiam caput S. Photinae adservari Roma apud S. Paulum a monachis Casinensibus tradunt Baronius ad Martyrol. Rom. & Ollavus Panciroli in Thesaurio abscondito Urbis regione II ecclesia 14. At Bononia cum aliqua veneratione particulas puti, ad quem Christus cum Samaritana egit, adservari in ecclesiis S. Joannis in monte & S. Isaia, observat ad hunc diem Masinus in Bononia perlustrata.

DE S A N C T O A R C H I P P O

COMMILITONE S. PAULI APOSTOLI.

Beda ingenuino Martyrologio celebrat solum S. Cuthbertum Episcopum, cujus vitam strida & soluta oratione scripsit infra a nobis illustratam. Bede adjunxit Florus ista verba: Archippi commilitonis Pauli Apostoli: quae eadem leguntur in MS. Martyrol. Leodienfi sub nomine Bede, & in MSS. plurimis Adonis, quae Rosveidus in Appendicem rejecit. In MSS. Vaticano S. Petri & Vallicellano proponitur in Asia, quae videntur ex Usuardo desumpta, qui ita huc diem auspicatur: XIII Kalendas Aprilis. In Asia natalis S. Archippi, commilitonis B. Pauli: cujus meminit idem Apostolus in epistola sua scribens Colossensibus. Quae eadem in plurimis MSS. uti & apud Bellinum, Manrolycum, Felicium aliosque referuntur: & aliquanto abundantius leguntur in bodierno Martyrol. Romano. In Asia natalis S. Archippi commilitonis B. Pauli Apostoli cujus ipse in epistola ad Philemonem & ad Colossenses meminit.

2 Titulo commilitonis seu Graces exequatur, compellavit cum Paulus sub initium epistola ad Philemonem his verbis: Paulus vincetus Christi Jesu & Timotheus frater Philemoni dilecto & adiutori nostro & Appia sorori carissimae & Archippo commilitoni nostro. Appellat S. Paulus Archippum commilitonem suum & S. Timothei, metaphora eleganti & analogia, proposito negotio suo valde accommodata: erant enim idem militia Christiana adscripti, & sub eisdem Christi vexillis militabant promerenda illius dignitate & gloria. Ad hanc militiam strenue peragendam adhortatur eundem Archippum sub finem epistola sua ad Colossenses his verbis: Dicite Archippo: Vide ministerium, quod accepisti in Domino, ut illud impleas. Ubi alii legunt: Attende ministerio tuo & perpende, ut ministerium, Graces dixeris, in divinis rebus ad honorem divinum & salutem animarum diligenter exequaris, & omnes muneris partes expleas. Quod an-

tem fuerit illud S. Archippi apud Colossenses ministerium, discipatur. S. Ambrosius in hunc locum epistola scribens, Episcopum Colossensium statuit, Secuti alii ne Norkerus in suo Martyrologio, Apud Colossos, inquit, Archippi Episcopi, commilitonis B. Pauli Apostoli. Quae pluribus amplificat Galestinus: In Asia S. Archippi, qui Ecclesiae Colossensis Episcopus, B. Pauli Apostoli discipulus, ejusdem testimonio clarus, praedicatione Evangelii sancte ac religiose perfundus, martyrium subiens, migravit ad Dominum. At contra in Martyr. Germanico Canisii dicitur in pace decelisse: in ejus tamen posteriore editione e Galestinio plurimum auxilia additur, ab aliis tradi, sanguine effuso pro Christo eum obivisse. Quae malleus antiquorum testimoniis firmari. Sed ad ministerium Archippi redeamus.

3 S. Thomas in suo Commentario Praetatum Colossensium vocat, ut manifestius 2. 2, quae. 72. art. 4 ad 2 Episcopum appellat, ut qui post Epaphram accepisset munus regendi illam Ecclesiam. Contra Primasius tantum Diaconi summi officio arbitrat, & huius opinioni videtur adhuc Baronius ad annum 60 num. 11 Neutram admittit Estius. Neque enim, inquit, ratio apparet; fuit Epaphras eorum Episcopus esse desierit, neque Diaconus absentiam Episcopi suo ministerio supplere poterat. Quare probabile est, ejus Ecclesiae Presbyterum fuisse, qui absente Episcopo eam verbo & Sacramentis pasceret, ut sensus sit verborum Pauli: Dicite Archippo vestrae Ecclesiae Presbytero, ut ministerium sibi ab Epaphra discedente injunctum, in his quae Domini sunt probe ac diligenter exequatur.

4 In MS. Florario ad verba Usuardi additur: Hic fuit unus de septuaginta duobus discipulis Domini. Sed nomen ejus non est insertum Synopsi, de hisce discipulis sub nomine S. Darobei edita.

DE SS. JOSEPHO ET LUCA

MARTYRIBUS ANTIOCHIAE.

Quosdam habemus illustria Latina eaque antiquiora Martyrologia, in iis legimus, & fere primo loco, sequentia: XIII Kalendas Aprilis, in Antiochia S. Josephi: aut Sancti Josephi. Ita Martyrologii S. Hieronymi antiqua apographa Lucense, Blaminum, & nostrum ante mille fere annos scriptum. Item MSS. Richemovienae, Casinense, Alrempsianum, Barberinianum, Vallicellianum, Vaticanum S. Petri, Neapoli-

canum Clericorum Regularium, & S. Cyriaci, in quo hic Josephus solus celebratur. Lucas Holstenius etiam in suis animadversis eadem refert ex pervenisse codice Reginae Sueviae: quae etiam leguntur in Martyrologio Norkeri. At non adscripta Antiochia inscriptus est S. Josephus MSS. Aquisgranensi, Augustano, & Labbeano.

1 Hunc ipsum Domini nutritum esse, quem Martyrologia proxima a praeclatis Hieronymianis locum antiquitatis tenent.

A tenentia precedenti die exhibent, quique ab Eusebio Casariensi huc relatus sit ob specialem Antiochia cultum, libenter quidem suspicaremur: sed probationibus destituti non audemus asserere, ideoque malumus Antiochenis Martyribus scorsim eundem annumerare, donec aliunde lux asulgeat, atque declares quis ille sit, cujus tam celebre fuit Antiochia nomen, (utiq; Martyrii pro fide tolerati causa) nisi alia ac longe major cum auctore fidei & consummatore Jesu conjunctio illi intercessit; ut propterea sicut Deipara Virginis & Apostolorum etiam non Martyrum festivitates, hujus quoque memoriam annis sibi agendam Ecclesia Antiochena existimavit, proximiori aliquo ad Eusebii tempora seculo. Socius Josepho adjungitur in Martyrologio S. Hieronymi ex MS. Corbejensi

Parisii excuso, & in alio MS. Corbejensi, quod creditur ante octingentos annos exaratum: in his ita legitur: In Antiochia S. Josephi, Lucæ. In MS. S. Maximini aliis Martyribus immiscetur Lucia & Iosippus, pro quibus forsitan legendum Josephus & Lucas. Resulimus elapso die XIX Martii inter Athletas Afros aliquem Josephum seu Iosippum, sed ab hoc diversum. Galestinus Martyribus Syris, de quo mox agemus, eundem adjunxit: quem demum a S. Josepho Samaritano filio S. Photina, de quibus egimus, etiam diversum arbitramur. Venerationem ex perveustis Martyrologiis damus: tempus & Acta martyrii nusquam legimus. Grevin in Additionibus Usuardi memoras hanc Josephum cum Claudio, qui ad Martyres Syros spectat.

DE SANCTIS MARTYRIBUS SYRIS

PAULO, CYRILLO, EUGENIO, SERAPIONE,
TIGRINO, CLAUDIO, EXUPERIO,
VICTORICO, VALENTINO ET DOMNO.

XXII MART. **T**urma decem Martyrum in perveusto nostro codice S. Hieronymi ita refertur: In Syria Pauli, Cyrilli, Eugenii, Serapionis, Tigrini, Claudii, Exuperi, Victorici, Valentini, Domni. Ultimus Domnus deest in apographis Lucensi & Blumiano, ac reliqui novem nominantur, sed loco Valentini est in Blumiano Valenti, & in Lucensi Valentiani: in altero est etiam Exuperici loco Exuperii. At Domnus etiam cum aliis novem excusos est Parisiis in eodem S. Hieronymi Martyrologio: verum alio mendo, seu typographico seu forsitan amanuensis, legitur Victorini, Victorici, pro Valentino & Victorico seu Victorico. In Martyrologio Richenoviensi, excluso Tigrino, reliqui novem, prout in titulo expressimus, continentur: ac solum nomina horum octo exprimentur in MS. Labbeano, Pauli, Cyrilli, Eugenii, Serapionis, Claudii, Victorici, Domni, Valentini. In Augustano S. Odalrici legitur Eugenii & Deionii, loco Eugenii & Domni. Desunt in his Tigrinus & Exuperius. Apud Notkerum ista legantur: In Syria Pauli, Cy-

rilli, Eugenii, Serapionis, Victorici & aliorum, scilicet quinque. In MS. Rhinoviensi solum quatuor priores referuntur. In MS. Casinensi & Alcampiano exprimentur nomina Pauli, Cyrilli, Claudii, Valentini. In Barberiniano codice loco Claudii, legitur Exuperii. Usuardus hoc expressit: In Syria SS. Pauli, Cyrilli, Eugenii cum aliis quatuor. Quæ eadem habentur in variis MSS. & hodierno Martyrol. Romano: ac non absque mendis, loco Pauli & Cyrilli legitur in MS. Carmeli Coloniensis, Petri & Tircilli. MS. Trevirensis S. Paulini habet Paulum & Cyrillum cum aliis quinque. At MS. Regina Suevia cum aliis novem. Diis duobus adjungitur Valentinus in MS. Coloniensi S. Maria ad Gradus. Scorsim in aliquibus singuli habentur aut Paulus aliorum Antesignanus, aut Claudius, aut Serapion, aut Eugenius, aut Valentinus. Adjungitur etiam Maturis sed forsitan Martyrum legendum. In MS. Tamladensi referuntur XXI Martii, Paulus, Quirillus, Eugenius, Tigernus, Claudius, Exuperius, Victoricius, Valentinus, Domnus.

DE SANCTIS VII MULIERIBUS

ALEXANDRA, CLAUDIA, EUPHRASIA,
MATRONA, IULIANA, EUPHEMIA,
ET THEODOSIA, AMISI AD PONTUM EUXINUM.
ITEM DE S. DERPHUTA ET SORORE.

S. MAXIMIANO
XXII MART.
Nominis in
substantivo
18 Martii.
Celebris est harum matronarum veneratio apud Græcos, & horum exemplo apud Latinos: & non tantum ad diem XX Martii, sed etiam duobus proxime ante hunc elapsis. In perveusto MS. Synaxario Græco Collegii Claremontani Societatis Jesu Parisiis ad XXVII Martii hoc elogium continetur: Eodem die certamen sanctarum septem mulierum in Aminio passarum, Alexandriæ, Claudæ, Euphrasæ, Matronæ, Julianæ, Euphemie & Theodosiæ. Hæ florebant cum regnante Maximiano Imperatore magna moveretur persecutio: in qua tota Lycia penitus extirpabatur, hominibus propter Christum Dominum per horrenda ac varia supplicia ad mortem adductis. Postquam etiam in urbe Aminio, quisquis Christum prædica-

bat, ab urbis præfide cultui idolorum dedico, absque dilatione morti traderetur; septem mulieres fervore Fidei accensæ, steterunt coram eo, & se omnes esse Christianas professæ sunt, eumque libere reprehendentes, crudelem & injustum appellarunt ac hostem veritatis. Quo facto in iram commotus tyrannus, jussit primum eas vestibus spoliari ac virgis cædi, dein mammillas gladiis abscindi. Postmodum suspensæ tamdiu dilaceratæ sunt, usque dum intestina apparerent, ac tandem in ingentem fornacem igne succensum conjecit, animas suas Christo Domino obtulerunt.

2. Ad diem XIX Martii in Menologio, a Sirleto Latine reddito, ista leguntur: Eodem die certamen sanctarum septem mulierum apud Amysum, Alexandræ, Claudæ, Euphrasæ, Matronæ, Julianæ, Euphemie & Theo-

19 Martii

A Theodosia: item S. Derphuta & sororis. *Quæ omnia, citato ad marginē Menologio, habentur in Martyrologio Gallice Leodii anno MDCCXIV excuso, & explanationis causa additur Amisum esse urbem Paphlagonia.*

Ad hunc xx Martii ista habent Menaa Græcorum excusa: Eodem die memoria sanctarum septem mulierum in Amisopassarum, Alexandræ, Claudæ, Euphrasæ, Patronæ, Julianæ, Euphemie & Theodosiæ. Hæ vivebant, cum impius Maximianus imperaret, qui magnam contra Christianos movit persecutionem, quando omnes, qui Christum confitebantur, ejusdemque sexus aut ætatis forent, diversis tormentorum & suppliciorum cædibus excindebantur. Postquam vero idem etiam in urbe Amiso ab hujus Præfecto perficeretur, hæ septem mulieres assumpta libere loquendi audacia, coram illo adstantes Christianas se esse sunt confesæ, ipsumque Præfectum crudelem, fœvum & hostem appellarunt. Quare vestibus primum spoliatæ virgis cæduntur, tum suspensæ lacerantur, quoad intestina & viscera apparent, ac dein in ignitam fornacem conjecæ, animas suas Deo tradiderunt. *Simile elogium extat in Menais MSS. Chistetanis, & aliis apud Ducem Sabaudig in bibliotheca Taurinensi adservatis, imo & Parisiis in bibliotheca Mazarini, sed decet in hisce nomen Euphrasæ, & ubique Matrona non Patrona legitur.*

E Latinis ad eundem xx Martii ita eas celebrat Galestinus: In urbe Amiso sanctarum Christi Martyrum, Alexandræ, Claudæ, Euphrasæ, Matronæ, Ju-

lianæ, Euphemie & Theodosiæ. Hæ septem mulieres, quo tempore Maximiani edicto, omne hominum, Christianam fidem colentium, genus, supplicii variis crucibusque necatur, palam ac libere se, Christianas esse professæ, Præfecti, apud quem in judicium perductæ sunt, immani impietate graviter reprehensæ, primum virgis cæduntur, deinde alia tormenta fortiter perpessæ, in flammam positæ, animas Deo reddunt. *Galestinii verbis, sed aliquanto contrahentibus referuntur in secunda editione Martyrologii Germanici. In hodierno Martyrol. Rom. ista leguntur: Amisii in Paphlagonia sanctarum septem mulierum, Alexandræ, Claudæ, Euphrasæ, Matronæ, Julianæ, Euphemie & Theodosiæ, quæ in confessione fidei cæcæ sunt: easque secutæ sunt Derphuta & soror ipsius. In Notis indicatur, de his etiam Græcos in Menologio agere hac die, ibique earumdem nomina recitari, interque eas & Parasceven recenseri. Aliud ergo Menologium est ab eo, quod a Sirleso translatus, non habet Parasceven, nisi sororem S. Photinæ, de qua supra actum est, & has mulieres refert ad diem præcedentem: quibus subjungit Derphutam cum sorore, sed quod in eodem loco passa sint, non indicatur. Magnum hujus Derphutæ & sororis silentium est in aliis supra allegatis elogiis, quæ velideo ex variis repetivimus. Locus etiam martyrii exprimitur, & sæpius Amisus, subinde Amysus & Amisus appellatur, & urbs Paphlagoniæ statuitur, scilicet ad Pontum Euxinum in confinis Ponti Galatici, unde & Galatia adscribitur a Ptolemeo lib. 5 ca. 6, & Helenoponto in Notitia Episcopatus sub metropoli Amasia, apud posteros Amisus dicta additur in editione Ptolemei.*

DE SANCTO RHODIANO

MARTYRE APUD GRÆCOS.

MEMART. **M**emoria hujus Martyris post prædictas mulieres subjungitur in Menais excusis, & pauca hæc indicantur: Eodem die sanctus Martyr Rhodanus gladio cæsus vitam finivit. Eadem leguntur in MSS. Menais Chistetanis & apud Maximum Cytheræum. Addunt priora Menaa hoc distichon:

Ὁ Ρωδιανὸς αἰς ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ
ἔχει, ἀποτίχῃ, τὸ εὖ ποτ' ἀποκατασταθῆναι.

Adductus ad te, Christe, Rhodanus, rose

Rubentis instar, tincta tibi membra attulit.

In Menologio a Sirleso Latine reddito ista habentur: Eodem die sancti Martyris Rhodiani, qui pro Christianæ fidei confessione securi percussus, martyrii palam consecutus, migravit in cælum. Galestinus alia phrasin depingit: Eodem die S. Rhodiani Martyris, qui gladio contrucidatus pro gloria Christi, cælesti ab eo præmium tulit. Ferrarius eundem Catalogo suo generali inscripsit. Reliqua latens.

DE S. AQUILA PRÆSIDE,

MARTYRE APUD GRÆCOS.

MEMART. **P**rosequimur vestigia in Menais excusis apparentia, & quæ Græco indicantur, proponimus. Ista ergo leguntur: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος Ἀκὺλας ὁ ἐπαρχὸς τῆς καλλιῆς.

Ἀκὺλας ἱερεὺς ὡς ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ
Τραχὺς ἐπὶ τοῦ θανάτου διὰ τὸν Χριστόν.

O Aquila Domino visus innocuo innocens

Victima etiam ipse es, ense dum sectus cadis.

Memoratur idem Aquila apud Maximum Cytheræum & in Menais MSS. Chistetanis aliisque & semper ἱερεὺς designatur, ut fueris Praeses alicujus provinciae, aut certe Prætor aliquis aut Praefectus: sed quo aut tempore aut loco quis poteris divinare? Multi etiam agnomine Aquila factis & Græcis inscripsi sunt: sed an de hoc eodem alibi agatur, incertum.

DE SANCTO LOLIONE

MARTYRE APUD GRÆCOS.

MEMART. **G**raci in Menais excusis & MSS. Chistetanis aliisque & apud Cytheræum nomen hujus Martyris & genus martyrii indicant his verbis: Eodem die S. Lolion colaphis obrutus & protitus vitam finivit.

Addunt Menaa hoc distichon:

Ὁ Λολιὸς ἱερεὺς τὸν θυγμὸν οἶσεν.

Καὶ πρὸς τοὺς πῦρ πρὸς τοὺς ἀνέμους.

Contusus ora Lolion pugnis stetit

Non ore gemitum, non manu pugnum efferens.

Alius item Lolio Martyr, sed respectu hujus juvenis appellatus, qui per terram tractus expiravit, colitur in eisdem Menais xxvii Aprilis, uti suo tempore dicitur.

DE

DE SS. GRATO DIACONO ET MARCELLO SUBDIACONO

FORO-LIVII IN ITALIA.

CIRCA
ANNUM
CCCC
XX MAR.

S. Mercurialis
Episcopi
Atheniensis.

Forum-Livii urbs Gallia Togata Episcopalis, matrona & sem rerumque omnium ubersitate praeferens, in via Emilia media est Faventia & Cesena urbibus Romanula seu Romandiola. Inter ejus Episcopos floruit saeculo quarto S. Mercurialis, cujus festum celebrat Ecclesia Foro-livienensis pridie Kalendas Maji: quo die illius Acta proferimus, quae tripliciter nati sumus: a quibus alia habuit Paulus Bonolus, e quibus varia allegat libro secundo Historiae Foro-livienensis, quam nobis dono misit, ac partem ante majorem dedit, cum ipsi Foro-Livii anno MDCLX essent. Arbitratur autem Bonolus Acta illa S. Mercurialis fuisse conscripta a B. Petro Damiano, atque adservari in Abbazia S. Mercurialis monachorum Vallis-Umbrosa, ex qua Abbazia desumpta alia ejus Acta descripsimus Roma apud Patres Congregationis Oratorii ex apographo B. Antonii Gallonii. Hujus sancti Episcopi Mercurialis fuerunt Diaconus S. Gratus, & Subdiaconus S. Marcellus, uti eos appellat & celebrat Ecclesia Foro-livienensis: de his ex praedictis Actis, quae S. Petro Damiano tribuuntur, ista leguntur apud Bonolum pag. 17.

In his locis
dantur SS.
Gratus &
Marcellus.

circumstant
& miracula
acta.

draconem
procedit ad
stradam.

descriptio S.
Gratus &
Marcellus.

2 Fuit Mercurialis optimus Pastor ovium suarum, fidei Christianae, religionis ac dignitatis Christi iustificator: nam per omne tempus vitae suae parce modesteque cum juniis, castitate & elemosynis perivit, tenens & erigens populum suum cum documentis bonis & operibus sanctis: tenuitque secum inter alios Gratum & Marcellum Presbyteros, in virtutibus, bonitate ac sanctimoniis decoratos, deditos & affectos spiritui bono, officiis religionis & fidei Christi, cum juniis semper & obedientia Praelati sui, non praevicantes nec degenerantes ab eo: qui continuando dietam ferventius, miracula quamplurima faciebant. Inter haec miracula solum narratur, quae occasione draconis extincti ita in eisdem Actis referuntur gesta.

3 Cum inter cetera apparuisset in strata Flaminia prope Pontem, ubi nunc Villa-Ronci in districtu Foro-livii, distante a civitate per duo miliaria, draco ingens, ac citius venenoso statu multi se illi appropinquantes perirent, & cum omnes circumstantes, ut territi trepidarent; tandem a providentia Reverendissimorum Episcoporum Livienensium & Pompiliensium, videlicet Mercurialis & Rosilli, cum Presbyteris & omni Populo civitatum eorum ac Clero conyto in apparatu a Pontificalibus, ad ipsum draconem occidendum, adire decretum est. Et ordinibus praefixis a dictis Episcopis de die, loco & hora talis accessus, cum Episcopus Livienensis cum Clero & populo suo ad locum accessisset, & multum expectasset adventum B. Rosilli, & cum dubitaret quamplurimum de ejus adventu, tandem praemissi S. Mercurialis cum Marcellus & Grato sociis, Clero & omni populo, genuflexi devoto exorantur omnipotentem Deum, & virtutem Redemptoris nostri Jesu Christi, ut servis suis gratiam faceret super necem malefici draconis, & precibus factis, & orationibus exauditis, draco ipse omnibus videntibus miraculose expiravit. Et cum Gratus accessit ad draconem mortuum, & ipsum alligasset cum stola, & projecisset exinde illum in

quodam puteo ibidem in strata propinquo; statim factum amisit visum oculorum: ad cujus reparationem Marcellus, quamplurimum confidens in Divina potentia, audacter super ipso Grato se transferens, & facta oratione, & spuito cum digitis inuncto, cum tactu oculorum ipsorum, cum visione pristina mirabiliter liberavit. Cum post praemissa sic gesta S. Rosillus venisset cum Clero, & suis ad praefixum locum, & vidisset draconem mortuum, quamplurimum condoleuit de S. Mercuriali, agere ferendo talem injuriam, & deinde reversi sunt ad loca sua. Haec in Actis S. Mercurialis & S. Rosilli, qui colitur xviii Julii, referuntur; sed cum nonnulla diverfitate, uti quando de illis agemus, latius explicabimur.

4 Aliud miraculum in aliquibus Actis S. Mercurialis ita narratur: Erat Marcellus quidam luminibus captus, idemque Christianae fidei ignarus: qui secus viam expectans, dum B. Mercurialis transiret, cum primum ab aliis sanctissimum virum adesse rescivit: O, inquit, vir Dei, ora pro me, ut videam. Festinabat ille, in universum populum caritate exardens, ad destinatum certamen: quapropter ne sistendo moram tanto negotio adferret, hoc tantum dicitur Marcellus respondisse: Nunc hic aderit Gratus, frater meus in Christo: ipse orabit pro te, ac lumen per ipsum recipies: sciebat enim quanta per servos operatur Dominus. Erat Gratus ea familiaritate conjunctus Divo Mercuriali, ut simul in Domino viverent, ac eandem escam spiritualem comederent. Adfuit, sicut ille praedixerat, non multo post: auditisque a Marcellus B. Mercurialis mandatis, Credis, inquit Gratus Marcellus, Jesum Christum natum ex Maria Virgine, qui, ut a peccatis nos redimeret, mortuus est. Credo, respondit Marcellus. Aperi igitur, inquit Gratus, oculos, Marcellus, in nomine Jesu Christi: & statim vidit, qui nunquam multos annos lucem aspexerat. In Mercurialis discipulo praeceptoris virtus emicuit, ut vere cum Christo illud in discipulos suos usurpare possit: Opera quae ego facio & vos facietis. Non contentus iis muneribus Gratus, quae Marcellus per ipsum a suo Magistro obtinuerat, majora etiam impartitus est, animae scilicet salutem, cum postulante Marcellus sacri baptismatis aquas ipsemet illico ablueret. Haec ibi, post qua narratur accessus ad draconem. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae ait, Caecum in via B. Marcellus oblatum fuisse, quem ille illuminandum ad B. Gratum destinavit: a quo is lumen recepit.

5 Mortuos esse SS. Gratum & Marcellum ante S. Mercurialem indicat antiqua inscriptio, quae in templo S. Stephani, nunc S. Mercurialis, legitur his verbis: Hic requiescunt corpora SS. Grati & Marcelli, sepulta a S. Marciale Livienensi Episcopo cum Reliquiis puerorum, & cum mandibula B. Jacobi fratris Domini Alphei, Episcopi Hierosolymitani, cum quadam parte capitis Hieremiae Prophetae, quas de partibus Orientis secum detulit. Mortuus traditur S. Mercurialis anno cccciv. ergo ante id tempus SS. Gratus & Marcellus, quorum festum sub ritu duplici Officii die xx Martii celebratur a Foro-livienensibus, uti in Catalogo generali observat Ferrarius.

DE SANCTO URBICIO

EPISCOPO METENSI AD MOSELLAM.

CIRCA
ANN.
CCCCIX.
XX MAR.
Cubus sacro

Paulus Varnesfridi Langobardi filius, Diaconus Foro-Julienfis, in suo libello de numero five ordine Episcoporum Metensium, decimumquintum statuit Urbicium, quem Martyrologio MS. Ecclesie Pragense jam olim inscriptum legimus. Secuti plures alii, ex quibus auctor Florarii MS. ista habet: Apud Methim civitatem B. Urbicii Episcopi & Confessoris, anno salutis ccccxxviii. At S. Urbicium Episcopum & Confessorem appellant Grevenus, Canisius, Ferrarius, & cum longo encomio Sansajus in Martyrologio Gallicano his verbis: Metis depositio S. Urbicii Episcopi & Confessoris, qui post Explecium Sedis hujus nobilissima gubernacula gessit: eaque prudentiae ac Religionis laude moderatus est, ut in portum salutis creditum sibi populum feliciter migrans everserit: cujus laboris ac vigilantiae merito Beatus, gloriae aeternae adeptus est praemium. Hac Sansajus, qui cuicumque Episcopo Sancto attribui possunt. In antiquo Martyrologio Metensi hac de eo recitantur: Metis, depositio S. Urbicii primi Archiepiscopi & Confessoris. Mewissius in historia Episcoporum Metensium pluribus indagat, quae ratione fueris Archiepiscopus appellatus, quem Lector consulat, nos cum aliis scriptoribus Episcopum sicutur cognominamus.

re-
cipi-
at,
tui

2 Annum obitus ejus assignat Mewissius fuisse decimum novum supra quadringentesimum, additque sacrum ejus corpus primo sepultum in ecclesia S. Maximini in Vinea, quae omnium ecclesiarum, quae sunt sub altera parte Solis flavis, primo creta fuit, Verum inde postmodum delatum

fuit extra urbis portam, quae versus Germaniam abitur, ac depositum in parva capella Deo sub invocatione sancti Episcopi Urbicii dicata: in qua illud reperimus fuisse anno MDXVI. Ad illud usque tempus felix memoria & opinio sanctitatis ejus apud civis Metenses continua traditione perseverat: unde & ipso die inventionis ac subsecuto tempore, populus tanto fervore honorandi sacras reliquias accurrit, ut Episcopi coacti fuerint cum aliqua prohibitione modum imponere; dum, quae ad debitum venerationem spectarent, essent sufficienter examinata & competenti formula declarata. Cum postmodum ob bella anno MDLII capella ista cum pluribus aliis monasteriis & ecclesiis esset destruenda, corpus S. Urbicii fuit in urbem reportatum ad ecclesiam S. Eucharisti, in qua depositum adservatur in parva capsa, quam jussu fieri Dominus Cantor Ecclesiae Cathedralis, cum hic nomine & auctoritate Caroli Cardinalis a Lotharingia, urbis Metensis Episcopi, totam diocesim visitaret.

3 Hac de S. Urbicio Episcopo Metensi, a quo Ferrarius aliam statuit S. Urbicium Episcopum Moguntinum, citato Martyrologio Germanico Canisii. Verum deceptus est ex parva differentia harum urbium in idiomate Germanico, quo ad hunc diem legitur Metz, quo urbs Metensis signatur, ac sepius alibi Meintz scribitur, quo Moguntia indicatur. Addis interim Ferrarius de illo agere Nicolaum Serarium in Historia Moguntina: quod fere dubio fecisset, si eadem inter Episcopos Moguntinos unquam extitisse alicunde cognovisset. Demum monet cum Officio Ecclesiastico haud coli, quod de S. Urbicio Metensi videatur dicendum.

DE S. MARTINO DUMIENSI

ARCHIEPISCOPO BRACARENSI,

Commentarius historicus.

§ 1 S. Martini ventratio, aetas, Episcopatus, Concilia habita, testamentum.

ANNO
DLXX.
XX MAR.

Philodis
fata,

Celebri solennitate ad decimum tertium Kalendas Aprilis anniversario cultu resurgere diem, quo S. Martinus, cui multum debet Hispania, ex hac vita ad caelum migravit, testatur Baronius in Annalibus ad annum 583 num. 30. Perro defunctum ob eximiam sanctitatis opinionem, ut scribit Mariana de Rebus Hispania lib. 5. cap. 9; Calixta & Lusitaniae pars in Divorum numero habent; ad tertium decimum Kalendas Aprilis festo dicato: ad quem diem natalem ejus celebrant Ecclesia Bracarenfis & Eboensis, nisi ex eorum Breviariis liquet. Quod apud nos extat Breviarium Ecclesiae Eboensis, Typisipone anno MDXLVIII excusum, praescribit novem Lectiones proprias de gestis Sancti Martini Bracarenfis Archiepiscopi, quae ad Matutinum in Officio Ecclesiastico recitantur.

Mortis
anno 510,

2 Floverant eodem tempore Episcopi, & S. Gregorius Turanensis in Gallia, & S. Martinus Dumiensis & dein Bracarenfis in Hispania, sed mortem hujus ille descripsit, qui pluribus post eum superstitis annis: eamque ad annum quintum Childeberti Regis Austrasorum Francorum assignat lib. 5. Historia Francorum cap. 38 his verbis: Hoc tempore & B. Martinus Gallicienfis Epi-

scopus obile, magnum populo illi faciente planctum. Nam Pannoniae ortus fuit & exinde ad visitanda loca sancta in Orientem properans, intantum scilicet imbuit, ut nulli secundus suis temporibus haberetur. F. Exinde Galliciam venit, ubi, cum B. Martinus Turanensis reliquiae portarentur, Episcopus ordinatur: in quo sacerdotio impleto plus minus triginta annis, plenus meritis migravit ad Dominum. Versiculos, qui super ostium stant a parte meridiana in basilica S. Martini, ipse composuit. Hac Gregorius: Annus autem quintus Childeberti Regis indicatur cap. 34, & ad finem libri continuatus, convenit in annum Christi DLXXX, uti alibi a nobis accuratè est demonstratum. Qui autem in Sacerdotio ejus in Gallicia referuntur peralli anni plus minus triginta, errore quodam amanuensium introitus sunt pro annis plus minus viginti. Nam tot solum elapsi erant a conversione Suevorum in Hispania ad Arimna perfidia ad Religionem orthodoxam, & a reliquiis S. Martini Turanensis ad eorum Regem delatis: quo tempore hic S. Martinus in Galliciam venit, & Episcopus est consecratus. Rex autem Suevorum ad fidem Catholicam conversus, est Theodomirus sive Ariamirus, qui magis corrupte Charraticus appellatur a Gregorio Turonensi lib. 1. Miraculorum S. Martini cap. 11. Hujus Regis anno III ipsi Calendis Maji erat Hispanica DXCI, sive anno Christi DLXI, celebratam fuisse Synodum Bracarensem primam indicat.

A dicat simul profexus. Debit ergo creatus fuisse post Kalendas Maji anni DLVII, aut initio sequentis ante dillas Kalendas.

Rex Theodo-
mirus ad fide-
dem ortho-
doxam con-
versus

3 Quamquam autem occasione memorati Regis conversio ad rectam fidem consigeris, narrat citato loco Gregorius Turonensis: scilicet cum filius dicti Regis graviter agrosaret, & S. Martinus apud Turonenses olim mortuus, multis effulgeret miraculorum virtutibus; Rex pro salute filii misit eo munera: & cum necdum filius sanaretur; misit iterum suos majore cum munere, vovens in honorem B. Martini fabricare ecclesiam; si aliquas ejus mereretur suscipere reliquias: uti ea loco prosequitur Gregorius: cujus dein verba sunt sequentia. Cum elevata fuissent reliquie cum magno triumpho, gestatores gavisi sunt valde... & gratias agentes, prospero, prosequente Patroni presidio, navigio, undis levibus, temperatis flatibus, velo pendulo, mari tranquillo, velociter ad portum Gallicie pervenerunt. Tunc commonitis a Deo quidam, nomine Martinus, de regione longinqua, qui ibidem nunc Sacerdos habetur, advenit. Sed nec hoc credo sine divina fuisse providentia, quod eo die se commoveret de patria, quo beatæ reliquie de loco levatæ sunt; & sic simul cum ipsis pignoribus Gallicie portum ingressus sit. Quæ pignora cum summa veneratione suscipientes, fidem miraculis firmant: nam filius Regis, dimissa omni ageritudine, sanus properat ad occursum. Beatus autem Martinus Sacerdotalis gratiæ accepit principatum, Rex unitatem Patris & Filii & Spiritus sancti confessus, cum omni domo sua chrismatus est: squalor lepræ a populo pellitur, & omnes infirmi salvantur, nec umquam sibi usque nunc super aliquem lepræ morbus apparuit. Hæc S. Gregorius scripsit ante annum DLXXX, quando scilicet in Gallicia S. Martinus vivebat Episcopus.

Gregorius reli-
quias S.
Martini
Turonensi,

et filio sa-
mali.

S. Martinus
Episcopus
Dumienensis,

eliminali
barbi,

peram Cerba-
fia reddidit

illa Miria epo-
na protulit

Episcopus
monasterii
Dumienensis

4 Praclare hæc confirmat S. Isidorus Episcopus Hispaniensis in Chronico Suevorum his verbis: Arax natione Galata, effectus apostata & Arianus, inter Svevos Regis sui auxilio, fidei Catholicæ hostis emerit: cujus seductione Svevi a fide Catholica recedentes, in Arianum dogma declinant. Post multos dein Reges regnum Svevorum suscepit Theudemirus, qui fidem Catholicam adeptus, Arianæ impietatis errore destructo, Svevos unitati fidei reddidit. Hujus temporibus Martinus, monasterii Dumienensis Episcopus, fide & scientia claruit: cujus studio pax Ecclesiæ reddita est & multa monasteria condita. Idem S. Isidorus libro de Scripturis Ecclesiasticis cap. 22 ista scribit: Martinus Dumienensis monasterii sanctissimus Pontifex, ex Orientis partibus navigans in Galliciam venit: ibique conversis ab Arianæ impietate ad fidem Catholicam Svevorum populis, regulam fidei & sanctæ Religionis constituit, Ecclesiasticos informavit, monasteria condidit, copiosaque præcepta pie institutionis composuit. Cujus quidem ego ipse legi librum de Differentiis quatuor virtutum, & aliud volumen epistolarum: in quibus hortatur vitæ emendationem & conversationem fidei, orationis instantiam, elemosynarum distributionem, & super omnia culturam virtutum omnium pietatem. Floruit regnante Theodomiro Rege Svevorum, temporibus illis, quibus Justinianus in Republica & Athanagildus in Hispaniis imperium tenuere. Hæc S. Isidorus, mortuus IV Aprilis anno DCCXXVI, id est post obitum S. Martini Dumienensis annis sex & quinquaginta. Vixit autem S. Martinus in Gallicia imperantibus primus Justiniano, tum Justino juniore ac Tiberio, quando in Hispania dominabantur Reges Gorbodach & Achanagildus, dein Liuba & Leovigildus, & apud Svevos Theodemirus, & comoritur Aduro.

5 Appellatur S. Martinus a S. Isidoro Dumienensis monasterii sanctissimus Pontifex, omiſſa Sede Bracarenſi ad quam poſtea aſcendit, uti poſteriores Imperatores & Reges jam indicatos etiam neglexit. Eſt autem Dumio monasterium prope Bracaram ſingularis obſervantia a S. Martino

adificatum: cujus ipſe fuit primus Abbas & Episcopus, & ob ejus honorem in Episcopalem Sedem erectum: cujus adhuc templum, ſed mira antiquitatis exiſtiſſe ſuo tempore ſcribit Garſias Lojaſa in Collectione Conciliorum Hiſpania pag. 153. At quos extra monaſterium ſubditos acceperis hæc Sedes monaſtica, non aque liquet. In Concilio apud Lucam ſub Theodomiro Rege habito Æra DCLVII, id eſt anno Chriſti DLXIX, ſtatuitur Dumio Sedes regni VI, & ad eam pertinere familia ſervorum. In diſpoſitione Episcopatus ſuſta a Rege Goſthorū VVamba, qui capis regnare anno DCLXXII, dicitur ad Sedem Dumienſem pertinere familia regia, ſcilicet cum ſamulis & ſervis aula regia. Interfuit S. Martinus Episcopus Dumienſis Synodo Bracarenſi prima anno DLXI habita ſub Metropolitano Bracarenſi Lucretio: in qua pleraque antiquorum hæreſes anathemati ſubjelle ſunt, & doctrina Conciliorum generalium & localium Synodorum ſtabilita, & cum reliquis Episcopis ſubſcripſit Martinus.

6 Memorato Lucretio, Episcopo prima in Suevorum regno Sedis Bracara Eccleſia, ſuſſeſſus traditur S. Martinus, at quo anno non liquet. Fuit hujus Sedis Episcopus Æra DCC, ſive anno Chriſti DLXXXII, quando Synodus Bracarenſis ſecunda XII Episcoporum habita eſt anno ſecundo Regis Mironis, & confidentibus Episcopis atque univerſo Clero præſente, Martinus Bracarenſis Sedis Episcopis dixit: Inſpiratione hoc Dei credimus proveniſſe, ſanctiſſimi Fratres, ut per ordinationem Domini glorioliſſimi filii noſtri Regis ex utroque Concilio conveniremus in unum: ut non ſolum de viſione altera gratulemur, ſed etiam ea, quæ ad ordinationem & diſciplinam Eccleſiaſticam pertinent, pariter conloquamur. Cum Niriſiſus, prima Sedis Lucentis Eccleſia Episcopus, brevi reſponſo annuiſſet; Martinus Episcopus dixit: Arbitramur veſtram beatitudinem recordari, quia cum primum in Eccleſia Bracarenſi Episcoporum Concilium congregatum eſt, poſt multa, quæ ad concordiam rectæ fidei fuerant robora- ta; aliqua etiam, quæ regularem ſanctorum Canonum continent diſcretionem, firmavimus: quorum utilitas ut poſſit evidentiſſe in memoriam revocari, ipſa, ſi vobis placeat, epiſtola in veſtra præſentia legatur. Quia, omnibus deſiderantibus, lecta, Martinus Episcopus dixit: Hæc ergo, quæ modo ſunt recitata, quæ nobis tunc aut varia, aut dubia, aut inordinata ſunt viſa, auxiliante Deo, directa ſunt, & ſuam inviolabiliter obtinent firmitatem: quæ autem in memoriam non venerunt, aut oneroſum fuit in primo illo Concilio multa ſimul ingerere, neceſſarium videtur modo ad notiſſimam veſtræ caritatis deferri, in eo ſpecialiter proſpectu, ut ſpirituſali ventilata examine purgentur... Et quia, opitulante Chriſti gratia, de unitate & rectitudine fidei in hac provincia nihil eſt dubium, illud nobis ſpecialius eſt agendum, ut, ſi quid forte

taſſe extra Apoſtolicam diſciplinam per ignorantiam aut per negligentiam reprehendiſſe invenitur in nobis, recurrentes ad teſtimonia ſacrarum Scripturarum vel antiquorum Canonum inſtituta, adhibito communi conſenſu, omnia quæ diſplicuerunt, rationabili judicio corrigamus: Dein primo pro regula Sacerdotum præcepta ex epiſtola S. Petri Apoſtoli prælecta ſunt, ac tandem omnibus diſcuſſis, decem Canones pro directione Episcoporum & Presbyterorum ſtatuti, etiamnum ſuperſunt cum aliquo fragmentis. Tandem primus Martinus Bracarenſis Metropolitanæ Eccleſiæ Episcopus hiſ geſtis ſubſcripſit. Subſequenti ſunt quinque e ſua provincia Episcopi, dein ex Synodo Lucenti Niriſiſus ſubſcripſit cū quinque etiam ſue provincie Episcopis. Quia vero nulla ullius Dumienſis Episcopi ſubſcriptio adest, videtur Mariana loco ſupra indicato aſſerere, Dumienſem Eccleſiam cum Bracarenſi copulatam fuiſſe eique contributam: quod minus probamus. Certe ex ſolis ſubſcriptionibus Conciliorum octo Episcopi Dumienſes reperiuntur, qui poſt S. Martinum ibidem ſederunt uſque ad excidium Hiſpania, ſive annum Chriſti DCCXII, quorum primus, nomine Joannes, interfuit Concilio Toletano III anno Chriſti

præſentia ſan-
cta regia.

interſuit anno
141 Concilio
Bracarenſi,

archiepiſcopus
Bracarenſis
anno 168
Concilio a
Bracarenſi.

E

etiam legi
Concilium pro
ordinando concilio.

et novis
etiam,

et primus
ſubſcribitur

varii in
Dumienſi
Sede ſuſcep-
ſerunt

A DLXXXIX, id est, post obitum S. Martini annis novem, qui aut certe alius, vivente adhuc S. Martino forsitan est creatus Episcopus Dumiensis.

7 De hoc loco agitur in parte testamenti S. Martini, in Concilio Toletano X citata, & apud Lojafam pag. 900 relata his verbis: Delatum est ad nos in conventu sancti Concilii, ex directo gloriosi Domini nostri Recesvinthi Regis, per illustrem Wambanem, testamentum gloriosæ memoriæ S. Martini, Ecclesiæ Bracarenfis Episcopi, qui & Dumiense monasterium visus est construxisse: ut referato eo, quod hic memoratus beatissimus vir decrevisset, nostræ cognitioni pateficeret. Quo testamento in omnium conventu lecto, comperimus ex ordine a memorato Principe ad nos esse directum: quoniam idem gloriosæ memoriæ sanctissimus vir decreverat, ut succedentibus per ordinem Regibus, ad complementum ejus ipsius testamenti constitutio commendata maneret. Tunc deinde illatum est nobis testamentum Recemiri, memoratæ Ecclesiæ Dumiensis Episcopi, qui de rebus suis in eadem Ecclesiâ decreverat examinatione veridica dirimendum. Quod tunc in isto Concilio cum esset factum, cuncta disponenda, fuerunt in discretionem Venerabilis Fructuosi Episcopi Dumiensis relicta. Edictum id decretum Kalendis Decembris, anno VIII Recesvinthi Regis, Christi DCLVI. Colitur S. Fructuosus XVI Aprilis. Regulam monachorum ab eo conscriptam edidit Lucas Holstenius parte 2. codicis Regularum.

§ II Libri conscripti. Encomium S. Honorati. Monasterium.

8 UT pluribus prodesse, etiam post mortem, sanctissimus aque ac doctissimus Martinus (nupte qui, teste Gregorio Taronensi, nulli in litteris secundus suis temporibus haberetur) conscripsit varia opera; secessas non minus virtutis ac pietatis quam ingenii & eruditionis. Ex his testatur S. Isidorus se legisse librum de Differentiis quatuor virtutum, cujus hoc est initium: Quatuor virtutum species multorum sapientium sententiis definitæ sunt, quibus animus humanus componi ad honestatem vitæ possit. Harum prima est prudentia, secunda magnanimitas, tertia continentia, quarta justitia. Singula tibi in officiis, quæ subsunt, annexæ sunt, ac bene moratum virum efficiunt. Sigebertus de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 19 asserit, libellum hunc præcitatulatum Honestæ Vitæ formulam, & scriptum esse ad Theodorum Regem Gallicæ. Huic adjungitur in Bibliotheca Patrum alius ejus liber de Moribus, in quo hortatur lectorem ad fugam vitiorum, emendationem vitæ, & amorem virtutum.

9 Alia hujus opuscula olim adservata in bibliotheca Garfisa de Lojasa edidit in Martyrol. Hispan. ad hunc xx Martini Tamajus Salazar, sub hoc titulo, Liber B. Martini Episcopi Dumiensis de repellenda jactantia. Dein ejusdem de Superbia, postea Exhortatio humilitatis. Ad quos hæc opuscula fuerint directæ, non addubatur. Aliud opusculum sequebatur de lra habitu, & effectibus, & quomodo leniatur, & præfigitur ejusmodi inscriptio: Domino ac beatissimo mihi desiderantissimo in Christo Patri Vitimiro Episcopo Martinus Episcopus. Subscriptis prædicto Concilio Bracarensi II Witimeri Auriensis Ecclesiæ Episcopus. Antea hodie Orense ad amnem Minium sita, cujus Episcopus nunc subest Archiepiscopo Compostellano.

10 In eodem Concilio Bracarensi præscribitur Canone 9, ut superventurum ipsius anni Pascha, quoto Kalendarum die, vel quoto Luna debet suscipi, a Metropolitano Episcopo nuntietur: quod ceteri Episcopi vel reliquus Clerus breviculo subnotantes, unusquisque in sua Ecclesiâ, adveniente Natalis Domini die, adstanti populo post lectionem Evangelicam nuntient, ut introitum Quadragesimæ nullus ignoret. Non acquiescebat S. Martinus huic constitutioni a se potissimum in illo Concilio decreta, sed libellum insuper de celebranda

die Dominica Paschæ composuit: quem una cum jam allegatis opusculis edidit Tamajus Salazar. Verum quia, in eo conclusis, Pascha nec ante xi Kalend. Aprilis, nec post xi Kalend. Majas celebrari licere, scilicet juxta antiquorum Latinorum Canonem, ab aliis discessum est. Certe observat Gregorius Taronensis lib. 5 Hist. Franc. cap. 17 anno secundo Childeberti Regis, Christi DLXXVII, Pascha celebratum apud Hispanos xxi Kalendas Aprilis, ipso æquinotii die, apud Turones multasque Galliarum civitates xiv Kalendas Majas juxta Victorii Canonem. Sed apud Italos juxta cyclum Alexandrinum eo anno Pascha fuit vii Kalend. Majas, seu die xxv Aprilis. Consuli potest Commentarius Bucherii in Canonem Victorii cap. 5 & 10.

11 Aliud studium fuit S. Martini valde utile Ecclesiis Hispaniarum & aliis, sermone & visu Latino utentibus, dum Capitula ex Orientalium Synodis Græco conscripta sermone, quem optime callebat, Latina redderet, aut ante corrupte edita emendaret. Sunt ea Capitula universim quatuor & octoginta post citatum Bracarense II Concilium edita, cum hac præfatione: Domino beatissimo atque Apostolicæ Sedis honore suscipiendo in Christo Fratri Nitigisio Episcopo, vel universo Concilio Lucensis Ecclesiæ Martinus Episcopus. Sancti Canones, qui in partibus Orientis ab antiquissimis Patribus constituti sunt, Græco prius sermone conscripti sunt: postea autem succedenti tempore in Latina lingua translati. Et quia difficile est, ut simplicius aliquid ex alia lingua transferatur in alteram, simulque & illud accidit, ut in tantis temporibus scriptores, aut non intelligentes aut dormitantes, multa prætermittant, & propterea in ipsos Canones aliqua apud simpliciore videantur obscura; ideo visum est, ut cum omni diligentia, & ea, quæ per translatore obscurius dicta sunt, & ea quæ per scriptores sunt immutata, simplicius & emendatius restaurarem; hoc simul observans, ut illa quæ ad Episcopos vel universum pertinent Clerum, una parte conscripta sint; similiter & quæ ad laicos pertinent simul adunata; ut de quo capitulo aliquis scire veluerit possit celerius invenire.

12 Aliud S. Martini opus suggerit ante citatus Sigebertus cap. 118 his verbis: Martinus Episcopus transulit per manum Diaconi Interrogationes & responsiones plurimas sanctorum Patrum in Dumiensi cœnobio. Conscriptis hæc opus librum VII, de Vitis Patrum in editione Rosvoldiana, & Prolegum inscribitur Paschasius, Domino venerabili Patri Martino Presbytero & Abbati, asseritque se justum ab eo Vitas Patrum, Græcorum facundia studiose conscriptas, in Latinum transferre sermonum, exposcitque ut suo polire sermone dignetur. Additur a Rosvoldo sub fine tomæ Appendix ultima ad Vitas Patrum, inscribiturque Egyptiorum Patrum sententiæ, auctore Græco incerto, Martino Dumiensi Episcopo interprete. Verum in apographo, quod habemus ex vetustissimo MS. codice transcriptum, hic titulus præfigitur: Interrogationes vel responsiones Egyptiorum Patrum, quas de Græco in Latinam transulit Martinus Episcopus in monasterio Domense imo Dumiensi. Conjungebantur in dicto vetustissimo codice hi duo tractatus, in quibus multo plura, quam hactenus excusæ sunt, continentur, licet aliqua etiam omittantur, quæ modo edita in iis tractatibus extant. Aliud S. Martini opusculum, quod necdum licuit videre, memoratur in antiquo Breviario Eboracensi in Lectione VIII Officii Ecclesiastici ad Martinianum, de rusticorum scilicet correctione, qui, cum fideles essent, honorem exhibebant idolis.

13 Testatur etiam Gregorius Taronensis supra citatus, & præmissa, S. Martinum composuisse versiculos in basilica S. Martini appensos: quibus post alienas editiones in Bibliotheca Patrum recens, adduntur alii in refectorio collocati, qui

scribit deum libando Pascha,

Concilium antiquum Capitula collata,

ad Nitigisium Episcopum Lucensem.

E

Antiquas Patrum & Græcorum sententiæ quæ per Paschasium Diaconum

aut per sit

servitio de rusticorum correctione.

A qui ibidem legi possunt. His solum damus episcopium, quod ipse sibi composuit consuetudinem in ecclesia S. Martini Turonensis a Theodomiro Rege constructa: & est huiusmodi.

Pannoniis genitus, transcendens æquora vasta,
Gallicie in gremio divinis nutibus actus,
Confessor Martine, tua hac dicatus in aula
Antistes, cultum instituit ritumque sacrorum:
Teque, Patrone, sequens famulus Martinus eodem
Nomine, non merito, hic in Christi pace quiesco.

14 Allegorice demum S. Isidorus volumen episcoporum inter quas forsitan tractatus aliqui jam indicati comprehenduntur: alia fuerunt ad viros per orbem eruditos scripta. Vestigium harum colligimus ex epistola Fortunati prefata lib. 5 Carminum ad Marcinum Episcopum Gallicie, qui eam laudat quod post Stoicam Peripateticamque censuram se tyrocinio Theologiae ac Theoriae rursus in Galliis mancipasset: cui in dicta epistola respondit agnoscere se quod amor faciat, cum de immerentes extorret: & hac inter alia suavissima verba addit: Cur tamen, bone Pater, in me reflectis, quod tuum est, ac de me publice profers, quod tibi privatim est? cum

B prima sint vobis nota & secunda domestica: nam Plato, Aristoteles, Chrysippus vel Pictacus cum mihi vix opinione noti sint, nec legenti Hilarius, Gregorius, Ambrosius, Augustinus: quos si vel in visione noti fierent dormitanti, nec ego vere sentirem: eo quod copiae artium apud vos, velut in commune diversorium convenerunt: ipsa vobis tenacius hærent, quæ sunt cælo propinquius, quia non oblectamini tam pompa dogmatum, quam norma virtutum. Unde pocul dubio celestium clientela factus es clientelatum. Sed quid ego hæc ad te, o dulcissime Pater & vere Christi discipule, qui adinstar Samaritani vinum miscens & oleum ægroto decubanti, blandum mihi malagma porrexisti, mercedem pili operis relaturus, cum venerit qui se stabulario æra pensare debet re-promisit; custodiens in vobis, Pontifex summe, quod contulit, sciens suis oculis hoc placere dignissime, quod ipsam apud te vincit dignatio dignitatem.

15 Quapropter sacratissimæ, sincerissimæ æque amantissimæ Apostolicæ coronæ vestræ plantas supra meum pectus stratus imponens, & ultimus ego membra subdita vel pedum vestrorum recubatorium faciens, ita vestræ pietati avido desiderio me commendans, depono in Domino, ut inter peccatorem &

C Redemptorem mundi alter quodammodo mediator accedens, levigato delicto, probe Pater, reprobum reconcilies post reatum. Et quia vestræ fiduciae pignus accepi, pietatis vestræ filias Agnem & Radegundem una mecum devote, earum desiderio mandato, commendando; communiter supplicantes, ut apud D. Martinum pro nobis verba faciens, tam fidus intercessor accedat, qualis apud Dominum ipse tam promptus extitit, cum cadaver exanimum non prius dimitteret, quam mors mortuum dimisisset. Est enim ratio consequens, ut per vos illinc nobis redeat spes patronicii, quia ad vos hinc prodiit pars Patroni. Coram Domino supplicans, pie Pater, ut in gratiam vestram receptus, vel apud eos, qui vestri sunt commendati, sentiam tam oratione quam carmine, te doctore regi, genitore diligi, duce progredi, tutore muniri. Hæc ibi.

Prædita S. Radegundis Regina mortua est Idibus Augusti feria IV, Childeberti Regis XII, Christi DLXXXVII.

Ass. Agnes adjuncta præerat illi in monasterio Pictaviensi Abbatis: quas ambas tamquam subinde a S. Martino instructas, appellat Fortunatus filias ejus spirituales: eosque illi commendat in carmine adjuncto lib. 5 cap. 2 hoc modo:

Cum Radegunde humili supplex pia postulat Agnes, Ut commendatæ sint tibi, sancte Pater:

Et crescente choro per carmina sancta Sororum Complacant Domino, te duce mite, suo:

Tom. III. Mart.

Atque adscita sibi servetur ab urbe Genesi
Regula Cæsarii Præsulis alma pili;
Qui fuit Antistes Arelas de sorte Lerini,
Et mansit monachus, Pontificale decus.

Hæc S. Cæsarii Regulam edidit nuper Lucas Hoffmannus in Codice 2 Regularum Patrum Occidentis. Interim eam S. Radegundis quæ S. Martinus inter Sanctos Ordinis S. Benedicti censetur a Trithemio, Vitiene & aliis: quod subsistentis temporibus ea monasteria susceperint Regulam S. Benedicti. In eodem poemate cum S. Fortunatus conversionem orbis cecinit per Apostolos & S. Martinum Turonensem, ista addit:

*16 Martino servata novo Gallicia plaude,
Sortis Apostolicæ vir tuus ille fuit.
Qui virtute Petrum, præbet tibi dogmate Paulum,
Jacob hinc tribuens, inde Joannis opem.
Pannoniæ, ut perhibent, veniens e parte Quiritis,
Est magis effectus Gallisueba salus.*

Scilicet quia Svevos incolæ Gallicia converterat: quorum conversionem agricultura comparat, æque inter alia sic habet:

*17 Hæresis in ramis fidei pia germina fixit,
Quodque oleaster erat, pinguis oliva viret.
Quæ stetit exilis viduatæ frondibus arbor,
Jam paritura cibum floret honore novo.
Imponenda focis sine spe siculnea tristis,
Præparat ad fructum, stercore culta, sinum.
Palmitis una tumens avium laceranda rapinis,
Hoc custode bono, non perit uva lacu.*

*Rebus Apostolicis direxit vinitor antes,
Arva ligone movens, falce flagella premens.
Ex agro Domini labruscam excidit inercem,
Atque racemus adest, quo fuit ante frutex.
De satione Dei zizania vultit amara,
Surgit & æqualis lætificata seges.*

*Pastoris studio circum sua septa recurrens,
Ne lupus intret, oves servat amore gregis.
Supportante manu trahit ipse ad pabula Christi,
Montibus instabilem ne voret error ovem.
Cujus vox refluens, plebi de fonte salubri,
Ut bibat aure fidem, porrigit ore salem.*

*Hosti damna quidem, Domino pia vota paravit,
Et commissæ sibi dupla talenta refert.
Vocem Evangelicam expectans operarius almus,
Ut sibi dicatur: Servule, perge, bone:
Quando fidelis enim mihi supra pauca fuisti,
Supra multa nimis constituendus eris.*

*Ecce tui Domini modo gaudia lætior intra,
Proque labore brevi magna parata tibi.
Auditurus ejus vocem, Martine, beatam;
Sed Fortunati sis memor ipse tui,
Quaslo, precare Pater, videam tua gaudia tecum,
Sic placeas Regi, poste patente Petri.*

18 Et hæc sunt, quæ ex antiquis scriptoribus de S. Martino collegimus, & relatæ digna judicavimus, omittis iis, quæ a recentioribus referuntur, aut etiam sub nominibus Marci Maximi & Juliani Petri circumferuntur, memores moniti, quod Tamajus Salazar in Actis S. Fructuosi Episcopi ad XVI Aprilis pag. 677 præscribit, scilicet cavendum esse libris Juliani editis, in quibus tot errores, quot litteræ.

Præter Dumiense monasterium alia a S. Martino constructa fuisse indicat S. Isidorus: at quam sint silent cum ipsa antiqui. Cardoso in Hagiologio Lusitano nominat adhuc decem, Tamajus Salazar undecim, & singulorum situm indicat, si Magnatense excipiat, de quo alium esse silentium ferretur: de quo silet etiam in Benedictina Lusitana Leander a S. Thomas, qui de Dumienfi & aliis monasteriis agit tomo 1, tractatu 2 parte 2 a capite 14 usque ad caput 32. Hos & alios similes curiosus lector adeat. Morum loco concludimus

verbis Roderici Toletani, qui libro 9 de Rebus Hispania cap. 20 ista scribit: Theodomirus Rex Svevorum, prædicatione Martini Dumienfis Episcopi fidei Catholica redonatus, eliminata spurcicia Ariana, Svevos restituit fidei

H 3 unitati

D

vincenti
quodam
gulum S.
Cæsarii.

E

et conu-
sunt in
um agro
cultura.

F

relepra
monasterio
in

Monasterio
Benedicti.

dogma de
do Rodri-
Toletani

A unitati. Hic Martinus Dumienſis Episcopuſ, religio-
ne, doctrina & fide præclaruſ, multa docuit & fir-
mavit in Eccleſiaſticis inſtitutis: pro cujuſ memoria
Eccleſiæ Gallicæ adhuc gaudent. *Eundem in doctrina
fidei clarum prædicat Lucas Tudenſis in Chronico mundi
ſub ſinem libri primi. At Tamajuſ Salazar hoc cum ſlo-
go extenuat in Martyrol. Hiſp.* Dumii in Gallicia Hiſpa-
niæ S. Martini ipſius urbiſ Episcopuſ, poſt Bracarenſis:
qui, cum ejus prædicationi inſtantia, & glorioſiſſi-
morum verbo & exemplo facinorum exiſtentia, Sve-
vorum populum a ſæda Arianz contagionis hæreſi
convertiſſet, & in fidei Catholice norma & regulis
collocariſſet eundem; doctrina celebriſ, ſanctitate
coruſcans, miraculiſ fulgentiſ, & fama conſpicuiſ æ-
ternam a Domino reſpromiſſionem Confeſſor inſolituſ
adinvenit.

§ III Corpus S. Martini ſapiuſ reconditum &
elevatum, Bracaram tranſlatum.

19 **A**lius inter Dumienſes Episcopuſ floruit ſeculo de-
cimo viſa ſanctitate conſpicuiſ S. Rudeſinduſ, cu-
juſ valde illuſtria edidimur ad menſis huius Martii pri-
mum diem, & in Commemoriario prævio § 3 diximus captoſ
ſuiſſe a Mauriſ anno dcccvi Ulyſſipponem, Coimbricam,
Bracaram, Auriam, & vicinâs urbeſ, ac cum monachos
Dumienſes fugiſſe in Aſturicoſ montes, & non longe a
Mindonenſi urbe extruiſſe aliud monaſterium, & Du-
mienſe etiam appellariſ, & S. Martino ob aliquiſ eo de-
lataſ reliquiâſ dedicaſſe. In illa fuga corpus S. Martini
Dumienſiſ, clam in ejus antiqua Dumienſi reconditum
eccleſia ſuiſſe, dein elevatum, atque iterum ſub majori
ara reconditum, ac tandem anno mdcxci invenitum, ac
Bracaram anno mdcxvi tranſlatum conſtat ex Adliſ In-
ventioniſ a Roderico de Acuña Archiepiſcopo Bracaren-
ſi tome 1 Hiſt. Bracar. cap. 75 editiſ: qua ex ſermone
Luſitano in Latinum tranſlata habet Tamajuſ Salazar
ad 4 Februarii, & ſunt ejuſmodi.

20 Cum ſæva Saracenorum irruptio totaſ fere Hi-
ſpaniarum regioneſ invaderet, Bracarenſiſ civitaſ &
Dumienſe cœnobium depopulationiſ itidem anguſtias
mira pernecitate ſenſere. Sed ne in ſædægentiſ pol-
lutaſ manuſ ſanctæ Reliquiæ devenirent, Chriſtiani
ſacra liſpſana B. Martini Dumienſiſ, & Bracarenſiſ
Præſuliſ, quæ Dumii jacebant, acceptiſ ſecum in ſo-
lamen aliquibuſ, in ipſa baſilica ſilentio vallata con-
diderunt. At cum Saraceniſ jugo diſſoluto & paciſ
tempore reſtituto, Chriſtianuſ populuſ a tanta oppreſ-
ſionis inedia reſpiraret, non oblituſ ſacrorum pigno-
rum, eccleſiam Dumienſem & ruinis elevanſ, in locum
abſconditi theſauri ligone inſtante, pervenit: illaque
illico ſuper binam columnam elevanteſ, eccleſiam Du-
mienſem reſtituere, & poſteriſ tanti Patriſ memoriâ
reliquere. Poſtea D. Emanuel de Souſa Archiepiſcopuſ
Bracarenſiſ, ut in ſuam ſacraſ exuvias induceret eccleſi-
am, illaſe columniſ depoſitaſ, intra majoriſ aræ ca-
vum ipſuſ Dumienſiſ templi, ut ſilentio cooperante
apertuſ & procul manente nota, eriperet, collocavit.
E vivit ſublato D. Emanuele antequam ad deſiderata
procederet, cum locum quo ſacra condiderat pignora,
vix unuſ aut aliuſ agnoſceret; facile tempore ſubſe-
quente notiçiâ loculi populuſ lacrymabundus amiſit.
Poſtmodum Bracarenſem inſulam indoit D. Fr. Augu-
ſtinuſ de Caſtro, qui zelo, quo tenebatur, ut ejus
Sancti deceſſoreſ honorem debitum recipereſ, præ-
cepit, ut per omneſ diœceſiſ Eccleſiaſ ſupplicationeſ &
orationeſ peragerentur, & ipſe jejuniiſ, eleemoſyniſ,
& aliis corporiſ aſſiſtentiſ operibuſ, omnibuſ præbuit
exemplum: ut divina dignaretur miſeratio, quod
corpuſ ſancti Portugalliæ Apoſtoli Martini detegeret-
ur, cujuſ venerationem Portugalleneſ tanto cordiſ
& viſcerum aſſectu per tot ſacula prædicabant.

21 Hiſ & aliis motuſ cogitationibuſ, tanta effica-
cia Præſul venerabiliſ diu noctuque raptuſ eſt, ut in
eccleſiam devenienſ Dumienſem, majorem aram ſo-
lo æquare præciperet: quo factu, protinuſ thecam
marmoream invenerunt opificeſ, mira arte (ut illa
ſerebant tempora) elaboratam: quia in ejus fronte
anaglyphicis viſuntur duodecim Apoſtoli effigiebuſ, in
quorum medio ſanctiſſimæ Triadoſ imago, & in qua-
tuor anguliſ ſymbola quatuor Evangeliaſtarum, ſcilicet
Angeluſ, Aquila, Leo & Boſ. Protinuſ omneſ
cepit lætitiâ ipſumque Præſulem invadere: qui voca-
tiſ ſenioribuſ populi, a quibuſ primo de forma ſepul-
cri ſuper columnâſ extantiſ multa didicerat, ut thecam
cognoſcerent, alacri juſſione præcepit. Illi omniſ in-
tuenteſ, illam eſſe æbant quam ſupra columnâſ exti-
tiſſe, ſacramento adhibito depoſuere; quamque in-
viſere Reges Portugalliæ Joanneſ II & Emanuel, in-
ſanſque Ludovicuſ, cum in Compoſtellam voti cauſa
pergerent. Qua atteſtatione cogita, Archiepiſcopuſ
thecam contractam in monaſterium S. Fructuoſi, li-
cet populo Dumienſe reclamante, perducere juſſit, ut
illic aſſervaretur, donec in Sedo Bracarenſi debituſ
extrueretur ad ſacra pignora collocanda locuſ. Ut tra-
ditioniſ depoſituſ fideſ comprobarer indubium. Pon-
tificeſ Auguſtinuſ thecam aperire propoſuit, & illa qua
erat præditâ pietate, viâ ſarcophagi operimentum
elevavit, cum tantuſ odor celeſtiſ eccleſiam & cir-
cumſtantiuſ viſcera complevit, ut ſuavitate atto-
niti potiùſ æterna gloria quam terrena patria potiùſ
credidiſſent. Abhinc Pauli dictuſ comprobatuſ in-
tuentuſ, Chriſti bonuſ odor ſumuſ, gratiaſ Deo ſum-
miſſiſ cordibuſ retulere. Quæ inventioſ conſecta eſt
Noniſ Februarii, Anno Domini mdcxi, Pontificeſ Ma-
ximuſ Innocentiuſ IX, Portugalliæ & Hiſpaniæ totiuſ
Regeſ Catholico Philippo II.

22 Demum Anno Domini mdcxvi Pont. Max. Cle-
mente VIII, & Portugalliæ & Hiſpaniæ Rege Ca-
tholico Philippo III, tranſlatuſ eſt ſacruſ Corpuſ
S. Martini ex cœnobio S. Fructuoſi ad Sedem Braca-
renſem: in cujuſ collocaſionis die civitaſ tripudiis,
& choreiſ exultanſ, ſuæ religioniſ, devotioniſ, cultuſ,
apparatuſ, opum & lætitiæ fræna laxavit. Conſita ſunt
ſacra liſpſana in ara capellæ S. Marthæ, juxta S. Petruſ
Ratenſem, ad latuſ dextruſ majoriſ altariſ ipſiſ Brac-
arenſiſ eccleſiæ, incluſa in marmoreo tumulo deaurato
& exculto, ad cujuſ calcem legitur inſcriptio patriâ
linguaſ conſcripta, indicanſ translationiſ tempuſ.

23 Hæc ex Acuña Tamajuſ, in quibuſ nonnulla nobiſ
dubia occurrunt, poſſiſſimuſ quia tomeſ primuſ Archiepi-
ſcoporum Bracarenſiuſ, qui Ulyſſipone ad noſ tranſmiſ-
ſebatur, incuria nautaruſ cum aliis libriſ peritiſ. At pri-
mo Archiepiſcopuſ Emanuel de Souſa videtur eidem Acuña
dicti Dieguſ de Souſa xcv Archiepiſcopuſ, de quo agit
tome 2 cap. 69 & ſeqq. Mortuſ ibidem dicitur anno m-
xxxii. An ergo Reges qui ſacraſ reliquiâſ dicuntur invi-
ſiſſe ſine ſtatuendi Emanuel, Joanneſ II, & huiuſ frater
Ludovicuſ Infanſ, examineſ Luſitani. Additur in Acuña
dicto cap. 75 nu. 5. Ex omnibuſ S. Martini Corpuſ
oriſſib, tantuſ unuſ radiuſ deſiderabatur, quem
ſecum Religioſi detulere, cum Saracenorum crudeli-
tateſ intuentuſ, corpuſ condiderunt, & in Aſturicoſ
monteſ fugienteſ, non longe a Mindonenſi urbe aliud
extruxerunt cœnobiuſ, quod etiam Dumienſe voca-
tarunt, illud S. Martino dedicanteſ. Quod liquet ex
autographo donationiſ, quam fecit Apala nobiliſ & de-
vota ſæmina cœnobitiſ & Theodomiro Episcopuſ in ho-
noreſ S. Martini; cujuſ reliquiâſ noſcuntur eſſe in
Mindonio, & Dumienſi Sede, Provinciæ Galliciæ.
Ceterum antiquoſ Episcopuſ Britanniæſ Mindoniâſ mi-
graviſſe & varioſ ibi ſediſſe plane diverſoſ a Dumienſiſiſ,
late dedimus ad Viſtam S. Rudeſindi dicto § 3.

XX MARTII
DE SANCTO THOMA
PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANO.

Commentarius historicus.

91

ANNO
DCX

XX MAR.

Tempus Sa-
dis apud
aliquos co-
mputum.

I Notandum est apud nonnullos tempus annorum, quibus sanctus hic Patriarcha presuit Ecclesie Constantinopolitane. Baronius in Annalibus annos Sedi ejus tribuit duos & menses septem, ac creatum statuit anno DCVI, & anno DCVIII ex hac vita discessisse, uti ad illas annos legi potest. Allegatur Chronologia Nisephorii, in qua tamen ista leguntur in Catalogo Byzantinorum Episcoporum: *Ὁ ἁγίου Θεοφάνης τῆς ἐκκλησίας τοῦ Βασιλεῦς ἐπὶ τῶν πέντε ἐτῶν καὶ τῶν μηνῶν ἑπτὰ.* Quae ita in tribus editionibus Latine proferuntur. LVII. Thomas Diaconus Ecclesiae ejusdem & Sacellarius annos III. menses V. Annos tres a reliquis auctoribus attribuit Sedi ejus ex sequentibus certo constabit. At menses quinque numerantur ab obitu Cyriaci decessoris, licet Sedes ad menses fere tres vacaverit. Aliqua etiam horum quinque mensium occasio praebita in Chronologia Theophrasti ad annum IV Phoca Imperatoris, ubi ista habentur: Patriarcha Cyriaco vivis erepto, Thomas Diaconus ejus & Sacellarius ejusdem Ecclesiae ordinatur die undecimo mensis Octobris. Verum hanc locum Theophrasti perturbatum esse non dubitamus, imo annum integrum, qui Phoca quinquies est statuendus, desiderari, aut per aliquam inscitiam omissum, ac postmodum expunctum: qui erat Theophrasti annus DCCIX, secundum Atram nostram vulgarem annos DCVII. Sed de hac re alibi agimus.

2 De Cyriaci obitu & substituto Thoma omnia clare explicantur ab auctore magis caute in Chronico Alexandrino, & quidem ad Phoca annum IV & Indictionem IX ista leguntur: Hoc anno Cyriacus Patriarcha Constantinopolitanus mense Hyperboreo, hoc est Octobri apud Romanos XXX die Sabbati obiit, funusque translatum est trigesimo ejusdem mensis die Dominica, & repositum corpus pro more in aede Sanctorum Apostolorum. Annus cum labebatur DCVI, quo cyclo Solis XVII littera Dominicali B dies XXIX Octobris incidit in Sabbatum & sequens in Dominicum. Dein in eodem Chronico ad annum Phoca V, Indictione X ista leguntur: Hoc anno mense Andynxo, apud Romanos XXIII Januarii creatus est Patriarcha Constantinopolitanus Thomas magnae Ecclesiae Diaconus, & Patriarchae Sacellarius & Ordinandorum examini praefectus. Postea ad annum VIII Phoca Imperatoris, Indictione XIII, ista obitus indicatur. Hoc anno mense Dystro, qui est Romanis Martius die XX, qui incidit in feriam sextam, moritur Thomas Patriarcha Constantinopolitanus, & XXII ejusdem mensis die Dominica tertie mandatur. Annus hic erat DCX, quo cyclo Solis III, littera Dominicali D feria sexta convenit in XX diem Martii, & Dominica sequens in XXII ejusdem mensis. Sedit ergo S. Thomas annis tribus, & mensibus duobus excepto biduo, si uterque dies & consecrationis & obitus includuntur, & sic usque ad sepulcrum ejus possent inseri duo menses. Nisephorus Callistus, lib. 18. Hist. Eccles. cap. 44. de S. Thoma ista tradit: Cyriacus Constantinopolitanae urbis Episcopus, undecim annis in sacra functione transactis, Sedem cam Thomae reliquit: qui Diaconi & Sacellarii in Ecclesia manus obiens, ad Pontificium thronum conscendit. Hic vero tribus annis & duobus non amplius mensibus sacro munere functus, impio Sergio Sedem cessit. Thomas iste domum maximam in aedibus Episcopalibus extruxit: quae domus nomen a conditore acceptum, in hodiernum usque diem retinet, & Thomaitis vocatur. Eisdem Sedis S. Tho-

matres annos & menses duos habens Graci in suis sacris scrip-
tis, de quibus jam agendum.

3 Eodem XX Martii, quo S. Thoma obiit, refertur in Chronico Alexandrino, inscripta est sacra ejus memoria Menologio, jussu Basilii Junioris Imperatoris saeculo X conscripto, & hoc legitur elogium: Et memoria sancti Patris nostri Thomae Patriarchae Constantinopolitani. Sanctus hic Pater noster Thomas propter excellentem suam virtutem, & summam prudentiam ac religionem Diaconus ordinatur magnae Ecclesiae & Sacellarius a sancto E Patre nostro, & in miraculis patrands maximo, Joanne appellato Jejunatore, regnante celebri & beato Maritio, & post obitum hujus Joannis ejusque successoris in Episcopatu Cyriaci ordinatus est Patriarcha Constantinopolitanus, eumque Episcopatum gessit annos tres, menses duos. Plurimum contra haereticos decertavit, ipsosque haereticos pudore confudit: orthodoxam fidem doctrinamque stabilivit, & ovile suum bene & ad Dei beneplacitum ac praescriptum administravit: Imperatores pios praelare instruxit, ac Senatui totique Sacerdotali ordini apparuit venerandas. Post haec adversa valetudine correptus, gaudens & exultans, uti aequum erat, in caelum transcurrit. Eodem, demptis sub finem pauculis, leguntur in vestro Synaxario MS. Graco collegii Claramontani Societatis Jesu Parisiis & Menais excussis ac manuscriptis & apud Maximum Cytheraeum in editione ejus, sed in his XXI Martii, at XIX in dicto Synaxario, quo die in Menais Gracis MSS. quae adferuntur in bibliotheca Ambrosiana Mediolani, celebratur Translatio reliquiarum S. Thomae Patriarchae Constantinopolitani at XXII hujus ejusdem obitus sive obdormitio.

4 Qui supra laudatur Patriarcha Joannes cognomento Jejunator, obiit a Gracis 2 Septembris in jam citatis Menais, Synaxario, & Menologio Basilii Imperatoris: in cujus parte excussa ab Ughello sumo VI Italia Sacra laudatur ut vie singularissimi omnium recte factorum exempli, ac varia miracula, quibus claruit, indicantur. Ordinatus dicitur apud Theophrastum XII Aprilis anno DLXXXII, vivente adhuc Tiberio Imperatore, ac mortuus anno DCCIV cum anno XIII praesens Ecclesia, ac tunc subrogatus Cyriacus, quem XXIX Octobris anni DCVI a vivis discessisse supra ostendimus. Sub his Patriarchis fuit S. Thomas Diaconus magnae Ecclesiae, quae sancta Sophia sive aeternae Sapientiae erat dicata, & Sacellarius, cujus inter alia officia erat illud, ut deduceret ordinandum in Sacerdotem, & staret ad magni Oeconomii latum prorsus, quoad partem priorem, indicatur de S. Thoma in Chronico Alexandrino his verbis: *Συνάχθη δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῶν ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῶν ἐκ τῆς χώρας.* Factus est Patriarchae Sacellarius ac supra ordinationem, seu Praefectus ordinandorum in Sacerdotes. Iter excerpta Leonis Allatii Sacellarii *ἡγουμένου τῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας.* Adducit ordinandum in Sacerdotem. De aliis Sacellarii officiis plura leguntur apud Codinum Caropolarem de officiis Constantinopolitanis, ejusque interpretes Gregerum & Coarem: & nos alibi varia diximus, uti 13 Februarii ad Vitam S. Gregorii Pape 2 num. 3.

5 Florebat eodem tempore S. Theodorus Syceota & celebri Archimandrita electus Episcopus Anastasiopolitanus, cujus Vita ab ejus discipulo conscripta, & in VII Synodo Generali Aliense 4 laudata datur summi XXII Aprilis, a Li-

Cyriaco, 29
Octob. anni
606 d. f. m.
de.

Subrogatur
S. Thomas

21 Januarii
anni 607

Mortuus 29
Martii anni
610.

Adiuvavit
domum in
Patriarchatu.

A a *Lipomano* primum edita. Ex his sequentia ad S. Thoma vitam spectantia describimus. Ita ergo incipiunt sequentia de S. Theodoro: Cum in oppidis finitimis supplicationes fierent, & cruces, quæ gestari solent, horribili miserandoque spectaculo per se concuterentur & commoverentur: interrogatus vir divinis, quid sibi id veller, respondit: Deum, o filii, precibus placate, quoniam magnæ mundo imminet calamitates. Domitius autem Patrielus vir clarissimus promiserat, se auream crucem ad supplicationis adorationisque usum effecturum. Itaque misit vir sanctus Eptphanium Diaconum ad illum. Qui cum aurifici aurum dedisset, Diaconum rogavit, ut tantisper moraretur, dum auriferæ opus conficeret. Et sanctissimus Patriarcha Thomas, qui post beatæ memoriæ Cyriacum, in Pontificia Regiæ civitatis Sede successerat, laudata viri gloriosi pietate, dedit etiam ipse particulam venerandi ligni sanctæ Crucis, particulam sancti sepulcri Salvatoris nostri Dei, & veli particulam sanctissimæ Dei Genitricis, conjiciendas in umbilicum illius Crucis, quæ ex auro confabatur.

domitius sacris
Reliquiis
Cruci impo-
nendus

domitius ad
se S. Theodo-
rum Syme-
onem,

B 6 Quæsitum autem ex ipso Diacono, utrum verus fuisset ille crucium motus, qui in regione Galatarum factus fuisse dicebatur. Cumque Diaconus, id affirmasset, valde timuit beatissimus Patriarcha, & solitudine plenus epistolam scripsit ad servum Dei, rogans eum, ut quam celerrime ad se in civitatem regiam proficisceretur. Ingressus igitur in urbem regiam, a beatissimo Thoma Patriarcha honorifice & magno cum gaudio susceptus est. Et cum inter se consualuissent, obtulit ei discipulum suum Johannem, & vitæ sanctitatem ac mores ejus commendans petiit, ut eum monasteriorum Præfectum constitueret. Quod statim fecit sanctissimus Patriarcha, palliumque tribuit, & præmisit ad sancta monasteria. Phocas etiam Imperator eum accersendum curavit: manuum enim ac pedum doloribus excruciatos jacebat. Sancto igitur viro ingresso, & manus suas illi imponente atque precante, sublevatus Imperator rogavit eum ut pro se pioque imperio precaretur. Quamobrem admonuit eum vir sanctus, ut ab hominum afflictione & sanguinis effusione temperaret, si preces suas a Deo veller exaudiri. Cum autem ab Imperatore discessisset, rogavit eum beatissimus Thomas Patriarcha, ut pro sua in illum benevolentia apud se diverteret, & Deum obsecraret, ut in cælesti vita simul invenirentur. Et quæsitum ex eo, an verus fuisset admirabilis ille crucium in supplicationibus motus. Quod cum verum fuisse intellexisset, cepit orare virum sanctum, ut indicaret, quid signum illud portenderet. Tum Sanctus recusare, seque abjectum atque humilem dicere, nec scire, quid responderet ad interrogata. Prostratus ille ad pedes ejus, se surrecturum negavit, nisi in eare sibi morem gereret: Scio enim, inquit, tibi non signum hoc solum, sed alia multa esse nota: neque enim illud ad hunc usque diem neglexisti. Quod si neglexisses, tamen pateficeret tibi, si petieris a Deo. Cum igitur se desiderio ejus satisfacturum promississet Christi servus, cum surgere coegit, & lacrymans: Nolebam, inquit, te affligi, neque enim expedit, te hæc scire. Verum,

per se supple-
mentum
hæc sunt
missum:

quando ita vis, scito ea crucium concussione multa D nobis gravia molestaque prænniari. Significat enim plurimos a religione nostra defecturos, & barbararum gentium incurfiones, & magnam sanguinis effusionem, & ingens exitium, & in universo orbe seditiones fore, & sanctas Ecclesias desertum iri, & divini cultus atque imperii interitum & adversarii adventum appropinquare. Reliquum est, ut tamquam gubernator Ecclesiæ & populi pastor, Deo totis viribus assidue supplices, ut ignoscat populo, & pro misericordia sua hæc omnia moderetur.

7 His auditis, beatissimus Patriarcha magno timore mortis atque correptus, cum lacrymis cepit rogare sanctum virum, ut Deum obsecraret, quo animam suam tolleretur, antequam ab illis calamitatibus opprimeretur. Cumque veller S. Theodorus in patriam redire, quoniam quietis & silentii sui tempus adventabat, id illi non permisit beatissimus Patriarcha. Increbuerat enim rumor, civitatem haud ita multo post absorptum iri. Quamobrem voluit ut apud se hyemem traderetur: namque dicebat se precibus ejus apud Deum pro populo indigere, ut E saltem mala disierat, quæ comminatur. Cum autem vir sanctus locum proprium ad habitandum postularet, jussit ut in sancti Stephani mansionem, quæ Romanorum dicitur, habitaret. Natali igitur die Salvatoris nostri Dei illic sese inclusit, ut quietem & abstinentiam solitam observaret: quo tempore contingit, ut sanctissimus Patriarcha in morbum incideret. Itaque nuntium misit ad B. Theodorum, rogans eum, ut Deum precaretur, ut sibi daret vitæ finem. At Christi servus respondit, quamvis ipse, ut sanctus olim Apostolus Paulus, dissolvi & esse cum Christo cuperet, tamen cum magis esset necessarium ut populi salute in corpore maneret, oraturum potius, ut illi vitam & sanitatem elargiretur. Sed nuntium rursus ad Dei servum misit sanctissimus Patriarcha: Per Dominum, inquit, obtestor te, Pater, si diligis me, ut pro mutua & fraterna inter nos benevolentia Deum obsecres, ut depositum pignus suum recipiat e corpore meo, neque ab imminetibus periculis liberet: neque enim spectare possum, quæ tu prænniasti. Tunc Dei servus, flexis genibus & suis pro ipso precibus, nuntiavit ei per Epiphanium ministrum, se quidem vitam ejus pro salute omnium exoptasse, verum quoniam tantoque statisset pro se preces fundi, ut dissolveretur & esset cum Christo, F jussit ipsius obtemperasse, & Deum illi, quæ cuperet concessurum: & petitionem ejus eodem die impletum iri. Quamobrem si jubes, inquit, ut veniam ad te, statim id faciam: sin minus, nos tamen vicissim apud Christum Dominum conspiciemus.

et de manu
fuerunt

agor polit
proci ad
mentum

intelligit
et de manu
fuerunt

visitas ab
fuerunt
latu mor-
tuo.

8 Hoc audito, beatissimus Patriarcha gavisus est gaudio magno, & Deum laudans, monuit servum ejus, ne exiret, neve a quietis & abstinentiæ suæ discederet instituto: contentum enim se esse promisso ejus, quod se vicissim apud Christum essent conspecturi. Hoc & Imperator cum intellexisset, sanctissimum Patriarcham invisit: qui cum omnibus benedixisset, ante horam vespertinam cum prudentia atque constantia mirabili ad Dominum migravit.

DE SANCTO CUTHBERTO

EPISCOPO LINDISFARNENSI IN ANGLIA,

Commentarius praevious.

§ 1 Regnum Nordanhymbrorum : in eo diocesis Lindisfarnensis. Alia loca donata S. Cuthberto. Hujus aras.

AN. DC.
LXXVII
XX MAR.

Regnum
Nordanhym-
brorum late
definitum.

ad Pictos
usque.

IN prima Anglo-Saxonici Imperii constituta heptarchia regnum Nordanhymbrorum valde magnam ditionem obtinuit, in duos etiam regna nonnumquam subdivisum: horum alterum Deirorum, alterum Berniciorum est appellatum. Deirorum reliquis Angliis proximior pars, cis Tinam fluvium continebat ad Oriam & mare Germanicum Comitatum Eboracensem late diffentum & Episcopatum Danelmensem, ad occasum Lancastriam Westmorlandiam & Cumbriam seu Cumberlandiam. At Berniciorum pars ulterior fuit a Dina fluvio ad fretum usque; Scoticum, pertingens ad antiquos usque Caledonios, quos Pictos illo tempore Anglo-Saxones appellabant. Imo olim, teste Ammiano Marcellino, Picti dividebantur in Diclindonos & Picturianos, ejus prioris nominis in Dunkeld urbe Episcopali adhuc voluit retineri vestigium. Hos autem Pictos dividebat a Northumbria murus inter duo freta Edenburgicum & Dunbritannicum erectus, adeoque pertinebat ad regnum Berniciorum hodiernus Comitatus Northumbria regno Anglia annumeratus, & plures hodierna Scotia provincia inter Angliam & diuina fretum Scoticum sita. Fuerunt praefati Picti ab Angliis domiti potissimum saeculo Christi septimo ab Osfrido Northanhymbrorum Rege, datuque ab Egfrido Osfridi filio Episcopus Pictus S. Trumvini sive Tumma, ejus Alia dedimus ad x diem Februarii: ejus Episcopi testimonio infra in Alis S. Cuthberti hujus adolescentia & a ludis puerilibus averso indicatur. Ad hanc etiam Pictorum terram profectus S. Cuthbertus, infra in Vita per Bedam num. 19, divinitus escam invenit sibi socioque paratam.

Excelsum a
& Cuthberto.

mi & insula

Coquendi,

Barro,

& Lindis-
farni.

Insula seu
Paeninsula
dicitur.

2. Ceteram totam hoc Nordanhymbrorum regnum censei potest theatrum sacrarum exercitiorum, virtutum ac miraculorum S. Cuthberti: ejus laboribus non erat sufficiens interior hujus regni & continens ditio, sed insula vicina, qua in mari Germanico haud procul a Northumbria Comitatu distat, ejus habitatione aut accessu illustrioris etiam tunc existit. Ac primo a litoribus regni Deirorum occurrat insula, quae, ut infra num. 39 asserit Beda, Coquendi fluminis ostio praecipiens, ab eodem nomen accepit, & ipsa monachorum coetibus insignis. Qua in insula convenit S. Elfrida, Abbatisam, filiam Regis Osfridi, ut ipsa rogarat, & inter colloquendum praedixit mortem Egfridi Regis & successionem Aldfridi fratris, & se ad Episcopatum esse cogendum. De S. Elfrida egimus viii Februarii. At inde ulterius progrediētibz conspicitur Farne insula, a Barro novu castro duobus fere milliariis distans, altissimo inclusa Oceano, & caetium corona incincta: in qua vitam solitariam S. Cuthbertus solus, & quidem primus, novennio integro ante susceptum Episcopatum egit, ac demum Episcopatu relicto, duos ultimos menses ac tres hebdomadas vita abjolvit, sancte ibidem mortuus hoc xx Martii. Tertia demum & praecipua insula, Lindis farne dicitur Lindisfluvio obiecta, & ut infra num. 28 tradit Beda, recedente aestu marino contigua tertz renudato littore redditur, unde & Semiinsula vocari potest. Oppidum etiamnum habet cum ecclesia, olim Sede Episcopali exornata, quam S. Aidanus, ad fidem Christianam Nordanhymbris annuntiandam a S. Osvaldo Rege vocatus, instituit, loci solitudine & recessu deliciasus. Hac ob Sanctorum & Episcoporum & Monachorum habitationem Insula sancta Anglis Holy-iland dicitur. Prae reliquis sanctis eminet S. Cuthbertus, qui ibidem & mo-

nachos direxit Praeposuit, & diocesi praefuit Episcopus, ac post obitum sepultus & corpore incorrupto & aliis pluribus miraculis effulsit.

3. Extat inter Historia Anglicana Scriptores decem, Londini anno MDCLII excusos, columna 67 Historia de S. Cuthberto & de commemoratione locorum regionumq; ejus prisca possessio: in qua termini diocesis Lindisfarnensis collocantur in tres quasi partes divisi. Ac primo cum times hodierna Anglia & Scotia censeatur Tyveda seu Tyveoda fluvius, ita pars cis fluvium describitur: A fluvio Tyveoda usque ad Pharnamude, & inde superius usque ad illum, ubi hac aqua, quae vocatur Pharned, oritur juxta montem Hybberndune, & ab illo monte usque ad fluvium, qui vocatur Bromic, & inde usque ad fluvium, qui vocatur Till, & tota terra, quae jacet ex utraque parte ipsius fluminis Bromic usque ad illum locum ubi oritur. Noti sunt in Northumbria Comitatu dicti fluvii Bromic & Till in Tyveodam sese exonerantes. Sequitur secunda pars in proxima Scotia ditione: Et illa terra ultra Tyveoda, ab illo loco, ubi oritur fluvius Edre ab Aquilone, usque ad illum locum, ubi cadit in Tyveoda, & alterum fluvium, qui vocatur Leder versus Occidentem, & tota terra, quae jacet ab Orientali parte istius aquae, quae vocatur Leder, usque ad illum locum, ubi cadit in fluvium Tyveoda versus Austrum. Hac ibi. Prope dictam fluvium Leder pascebat S. Cuthbertus cum aliis pastoribus pecora domini sui, cum de nocte vidit ad calos ab Angelis deferri animam S. Aidani Episcopi, unde ad monasterium Maitrosense prope Tyveodam fluvium progressus, inter monachos exceptus & attentus est. Tertia denique pars ita describitur: Et tota terra, quae pertinet ad monasterium S. Balthere, quod vocatur Tinningaham a Lambor more usque ad Escemuthe. Colitur S. Balthers vi Martii, ad quem diem de dicto Tinningaham & aliis locis egimus. Terminus ergo diocesis Lindisfarnensis versus Septemprionem ultimus erat Escemutha sive Escastuvius. Ulterior autem pars usque ad Pictos videtur tempore illo, quo S. Cuthbertus Episcopus vixit, pertinuisse ad diocesim S. Trumvini Episcopi Pictorum ordinari.

4. Alia extra diocesim sua loca contulit Rex Egfridus quae immediate in dicta Historia de S. Cuthberto terminis diocesos jam relatis subjiciuntur, & eisdem pene verbis, aliquanto tamen accuratius, referuntur lib. 1 Historia de Dunelmensi Ecclesia, quam infra Turgoto Priori Dunelmensi vindicabimus, sub nomine Simeonis Dunelmensis ediam: in ea cap. 9 ista traduntur: Rex Egfridus & Theodorus Archiepiscopus dederunt S. Cuthberto in civitate Eboraca totam terram a muro ecclesiae S. Petri usque magnam partem versus Occidentem, & a muro ipsius ecclesiae usque murum civitatis versus Austrum. Villam quoque Crecam & etiam in circuitu ipsius villae milliaria ei dederunt; ut haberet, Eboracum iens vel rediens, mansionem ubi quiescere posset: ubi monachorum habitationem instituit. Et quia illa terra minus sufficiens erat, Lugubaliam, quae Luel vocatur, in circuitu quindecim milliaria habentem, in augmentum suscepit: ubi etiam sanctimonialium congregatione stabilita, Reginam dato habitu religionis consecravimus, & in profectum divinae servitutis scholas instituit. Alix quoque terrarum possessiones ei donatae sunt, quas hic longum est & non necessarium ponere: scriptae sunt in cartulis ecclesiae. Hac ibi, neque dubium est, quin ex similibus certis monumentis ecclesia jam relata descripseris. Extat post dictam Historiam de Ecclesia Dunelmensi columna 57 hac donatio Egfridi

& hujus
diocesis cis
Tyveodam
fluvium.

E
& ultra
Tyveodam

usque ad
Escam flu-

F
donata S.
Cuthberto
Aliaque ali-
qua pars.

Quae,

Lugubalia.

& alia post
scriptos.

A di Regis, sed sede corrupta: ac primo facta dicitur anno Dominica Incarnationis DCLXXV congregata Synodo juxta fluvium Alne, in loco qui dicitur Ectetuford. Est fluvius Alne Ptolemao Alaunus, in medio Northumbria Comitatu in mare Germanicum effluens, ad quem in loco, qui Beda lib. 4 cap. 28 dicitur Ad Tyvifforda, id est ad duplex vadum, habita Synodus est anno DCLXXXIV, ad quam S. Cuthbertus invitatus attractus est, & Episcopatus Officium suscipere compulsum. Secundo intra subscriptiones Episcoporum jam tunc pridem vita sanctorum: ex his est S. Ceda Orientalium Saxonum Episcopus, sed anno DCLXIV mortuus, & frater ejus S. Ceadda Licfeldensis Episcopus, sed qui etiam ante anno DCLXXI e vita decesserat. Hujus vitam dedimus II Martii, illius VII Januarii. Denique additur: Hæc donatio facta est tempore Agathonis Papæ anno ætatis Regis Egfridi XI, regni ejus XV, cum interim S. Agatho e vita decesserit anno DCLXXXI, uti ad vitam ejus x Januarii ostendimus. E locis vero denotatis & S. Cuthberto donatis fuit Creca, que infra ex Turgo dicitur villa quondam sua, sive S. Cuthberti ad cujus monasterium venerabile corpus ejus, in devestatione Danica fugientes, detulerunt, ibique ab Abbate Geve benignissime suscepti, velut in proprio quatuor mensibus residebant.

B Extat etiamnum Creca castellum in Bulmerensi agro, Eboracensis ultra silvam Gamvensem. At Lugubalia, seu Romanis Luguvallum, nunc Carleolum vulgo Carlile, est in Cumbria versus mare Hibernicum haud procul hodierna Scotia situm, Cambdeno dictum, quasi turris seu munitio ad vallum, scilicet Romanum. Hæc in civitate infra in Vita per Bedam num. 46 S. Cuthbertus Sacerdotes consecravim. sed & ipsam Regiam tunc a morte Regis Egfridi viduam, quam Ermenburgam appellant & nobili genere ortam, dato habitu sanctæ Conversationis benedixit: cuius soror, ut num. 44 dictum, monasterio ibi constructo præerat. Hæc de locis S. Cuthberti conversatione clari, de Riponsensi monasterio, ubi Angelum habitum peregrini suscepit, infra agemus, uti & de solo natali, quam aliqui Hiberniam arbitrantur, § sequenti dicetur.

C De ætate S. Cuthberti pauca subjungo Ecclesia Lindisfarnensis a Rege Northanhymbrorum S. Osvaldo fundata est anno DCXXXV, & S. Aidano Seder Episcopalis ibidem erecta, circa quod tempus natus videtur S. Cuthbertus, aut aliquot annis serius. Nam anno DCL I Aidani XXX Augusti defuncti animam ab Angelis in celum deferri vidit, cum ipse de nocte excubias & custodias pecorum ageret: quæ mox visione incitatus juvenis monasterium Mailrosense est ingressus, & partim in eo, partim in Riponsensi monasterio subactis ad obitum S. Boissii vixit: ac tunc circa annum DCLXIV Præpositus monasterii primo Mailrosensi dein Lindisfarnensis alius præfuit usque ad annum DCLXXVI, quo in Farnem insulam discessit, anachoreticam vitam duciturus. Interca anno DCLXXVII S. Wilfrido in exilium ablegato, creati sunt Episcopi, B. Bozo in regno Deirorum Eboracensis, & S. Eata Berniciorum in Ecclesia Hagulstadeni & Lindisfarnensi: triennio elapso, S. Eata remanente Ecclesia Lindisfarnensis Episcopo, Tumberius ordinatus est pro diece Hagulstadeni: quo anno DCLXXXIV submoto, in Synodo Tyvifforda ad Alnum fluvium coram Rege habita electus est ad Hagulstadenem Ecclesiam S. Cuthbertus, & invitatus ex insula Farnæ ad Synodum attractus. Dein anno sequenti DCLXXXV S. Eata gratificaturus S. Cuthberto recessit ad Sedem Hagulstadenem, cui ante simul & Lindisfarnensi præfuerat, atque eum die Paschatis, XXVI Martii, Eboraci a septe Episcopis ad id consensibus consecratus est Lindisfarnensis Episcopus S. Cuthbertus. Demum duobus fere mensibus post abdicatum Episcopatum anachoreta in insula Farnæ inclusus vixit, & dein feria quarta XXVI Febr. capite agrotare ac post hebdomades tres etiam feria quarta mortem hanc vitam exiit XX Martii anno DCLXXXVII, quo cyclo Solis XXIV, & littera Dominicali F in feriam quartam convenerunt dies & XXVI Februarii & XX Martii.

§ II Alla S. Cuthberti triplicia: aniores monachis Lindisfarnensis & S. Beda. Præfixa apud Capgraviium, ut fabulosa rejelia. Quæ patriæ ejus?

A Nni a morte S. Cuthberti elapsi undecim erant, quando inspiratione divina acceperunt Lindisfarnenses ad tumultum, ut sacra inde ossa elevarent, & in honestiori loco ad servanda deponerent, dum magna sua cum admiratione corpus repererunt integrum & cum omnibus vestimentis plane incorruptum. Annus tunc labebatur DCCXVIII, & dies ejus natalis XX Martii recurrebat, & mox omnes singulari illo miraculo excitati in amore Dei & venerationem S. Cuthberti fuerunt; alii ut opem ejus patrociniumque implorarent, quibus concessa divino beneficio curationes; alii ut sua anathemata & varia munera offerrent, quorum aliqua magis illustria infra adferentur; alii ut virtutes ejus & religiosam vivendi normam imitarentur, pro quibus regulam & instituta vite spiritualis ab eo præscripta fuisse, infra indicabimus; alii a. nique præclara ejus gesta litteris consignare statuerunt, ut procul absentiis & posterorum utilitati consulerent. Inter hos Vita ejus scriptores primus censeri potest domesticus testis oculatus, monachus Lindisfarnensis, qui gesta ejus in quatuor libros digessit, & in Prologo ait, ex his, quæ nobis comperta sunt, tantum excellentiora notari, & lib. 4 num. 16, multa mirabilia quotidie in præsentia nostra agi. Lindisfarnem passim appellat nostram insulam, & in ea ecclesiam nostram, monasterium nostrum, familiam nostram, nobis regularem vitam constitutam. Asseritur Egfridus Rex pacifice nunc regnare, qui anno DCCV & vita & regno junctus est. Vides autem hæc Vita conscripta, aut saltem absoluta, circa annum DCC, duobus tunc ab elevatione elapsis annis: uti mox e poemate Bedæ constabit. Damus illam hactenus inediam & duobus valde antiquis codicibus MSS. quorum alter adservatur in monasterio Bertiniano sive Sithivensi, in urbe Andomropolitana, alter in Imperiali monasterio S. Maximini prope Trevirim.

7 Alter scriptor est venerabilis Beda, qui ad dexterum latus Tina fluvii, quo ager Dunelmensis a Comitatu Northumbria separatur, haud procul a mari Germanico natus, ibidem hoc tempore in monasterio Giruvienfi sive Jarovvenfi virtutes & doctrina instructus florebat. Hic lib. 4 Historia Ecclesiastica gentis Anglorum cap. 28 testatur se de vita S. Cuthberti & virtutibus ante annos plures sufficienter & verbis Heroicis & simplici oratione conscriptisse. Et in Prologo Vita pro præfata cap. 3 asserit se vitam ejusdem Deo dilecti Patris, aliquanto quidem brevius, sed eodem tamen ordine, rogantibus quibusdam & Fratribus, Heroicis dudum verbis edidisse, & in ipso poemate num. 24 laudat Regem Alfridum, in-

Hujus nunc Tyrio venerabile pignus in ostro, Jure datas patrio sceptri jam tractat habenas. Videtur autem habuisse jam diu a monacho Lindisfarnensi conscriptam vitam, eamque sub finem novis miraculis auxisse. Scilicet uterque initium vite monastica arripit in monasterio Mailrosensi, quod valde notatum dignum in altera Vita a Beda consignatum est. Damus hanc vitam ex perantiquo MSS. codice nostro, & continemus eam illa, quam Henricus Canisius ex Membranis MSS. monasterii S. Galli in Lectionibus antiquis edidit, sed hinc inde mutilam: quam dein contulis cum membranis acephalis Velferianis: exensu sub finem libri variantibus lectionibus inde excerptis: asserit denique extare apud S. Gallum alium codicem. Potuimus & nos habere ex MSS. D. Nicolai Belfortii, sed non judicavimus fore opera pretium. Vitam hanc Heroicis versibus a Beda editam laudat Alcuinus poemate CLXXXVIII.

8 Tertia Vita ab eodem venerabili Beda simplici, ut asserit,

D

Corpus S. Cuthberti anno 698 in Capgraviium

existens quibus vi-

E

tunc Vita scripsit a monacho Lindisfarnensi

ex MSS. primus

deus de R. Beda

F

primus Membranis Velferianis

ex MSS. & Canisius

A *risorations edita: ad quam prefatur certam exquisitiorum rerum gestarum faciem, & subtilem nimiam examinationem celtum indubiorum adhibeam: & a se scriptis frequenter & reverendissimo Heresfrido Presbytero, & aliis, qui diutius cum viro Dei conversati, vitam illius optime noverant, legenda & recreanda praestitisse, & ad arbitrium eorum seculum emendasse, ac ipsum denique libellum eorum senioribus & doctioribus Congregationis Lindisfarnensis biduo lectum, & ad examen per singula pensatum, & decretum esse communi consilio cuncta absque ulla ambiguitate legenda. Edimus hanc ex perantiquo nostro codice MS. & altero monasterii Bonifontis Ordinis Cisterciensis in Gallia & tertio Ultrajectino S. Salvatoris, sed contralto, & continemus cum Vita inter opera venerabilis Bedae & ab aliis seorsim edita. Inscriptis hanc Vitam S. Eadfrido Episcopo Lindisfarnensi, qui ad an. dcccxx superstes in ea dignitate vixit: cuius iterum meministi sub finem Vitam. 68, ubi de successoribus in vita anachoretica S. Adilvaldo & Belgilde agit, si tamen illa postmodum non videri possent addita: cum Belgildus dicatur septuagenario maior, terminum vitae praesentis expectare: & in Vita S. Cuthberti in Nova Legenda Anglie olim a Joanne Capgrave edita post paralyticam curam dicatur usque hunc locum scripsisse venerabile*

B *Bedam Presbyterum Vitam S. Cuthberti. In codice nostro MS. post relatam integre vitam, adduntur duo miracula ex libro 4 Historiae Ecclesiasticae ejusdem Bedae, ubi illa cap. 31 & 32 habentur: qua & nos subiicimus eidem Vitae, quam ut perfectior edimus primo loco, eique proxime addimus Vitam versibus Heroicis ab eodem Beda scriptam, ac tertio loco, quam prius a monacho Lindisfarnensi collectam diximus: in qua aliquantulum hispidiorum stylum legentibus minus grauium arbitramur: imo & nonnulla a posteris inserta videntur.*

En fontes, e quibus omnes rivos suos deducunt, qui de rebus a S. Cuthberto in vita aut proximis post obitum annis gestis agunt: quorum vel catalogum consicere non est necessarium: praecipui sunt Turgorus in Historia de Ecclesia Dunelmensi & Henricus Archidiaconus Huntingdonensis in tractatu habentis incido de Sanctis Anglie: qui ambo saeculo xii scripserunt. Solum collector Nova Legende Sanctorum Londini an. mdcxvi ex eadem sive is fuerit Joannes Tinmouthensis sive Joannes Capgrave, negotium fecerit, dum sub initium vitae mirabilia proponit de patria, parentibus & educatione S. Cuthberti, & dein sub fine ex Bedae epitome, addit: Usque hunc locum scripsit Beda. Interim eam Vitam ex Capgrave recudit Colganus, distinguens in capita aut numeros, & conatui annotationibus illustrare & propugnare. Nos aliqua hic executiendi proponimus. Ita ergo caput primum traditur:

C *Ex regali Hibernienium prosapia Rex quidam, nomine Muriardachus, dives & potens, Regibus Hiberniae cunctis aliquot annis imperans, filiem quam suscepit Christianam piis operibus jugiter exornabat. Uxor autem ejus Sabina, pro vitae sanctitate & miranda conversatione Sancta celebratur, & memoria illius annua, ubi requiescit, deo vobis habetur. Accidit, ut quidam alius Rex Hiberniae felicitati ejus & gloriae invidens, nocturnis insidiis Regem cum uxore & familia, unica ejus filia vitae reservata, occideret. Hoc capite 1. Ubi Muriardachus, creditur celebris Marchertacus, filius Muredachi, quem Quatuor Magistri in Annalibus Hiberniae, tradunt occisum an. dcccxvii. Regum vero catalogus apud Osserium an. dcccxxiii, ergo huius centum annorum dandus, ut censetur avus S. Cuthberti. Secundo S. Sabina nulla scitur in antiquis tabulis Hibernicis extare memoria: adeoque ignota prorsus foret, nisi Dempsterus inscripsisset nuper Monologio Scorico, & ex eo Ferrarius. Tertio non unica solum superstitis filia, cum Donnaldus & Fergusius filii statuantur obisse an. dclxi, & Boetius tertius filius dicatur mortuus an. dclxiii. Ita dicti Quatuor Magistri. Hoc circa caput 1, ac 11 est huiusmodi: 10 Illeceus demum pulchritudine puellae Rex iniquus, cum nullis persuasionibus eam movere ad consensum illicitum valeret, virginem oppressit. Con-*

pic itaque & filium peperit ... Episcopus quidam infantem a Rege educandum petiit & baptizatum lingua patriae appellavit Nulluhoc. Id est interprete Colgano ejulans vel ejulatum. Cap. 3 solum dicitur puer colorem viridi necdum nati prae dixisse. Dein cap. 4 ista leguntur. Defuncto Episcopo, assumpsit eum mater sua & Britanniam navigatura navem ascendit. Elapsio autem de manibus pueri Psalmorum libro in maris profundum corruit, & vitulus marinus sine mora crumpens, ore hiantem librum absorbit, & sub undis evanuit. Egressus in portu a navi omnibus, vitulus ille marinus subito apparens, librum penitus illatum evomuit: venit inde mater cum puero ad Episcopum Columbam, qui primus Sedem Dunkelde rexit in Scotia, & ab eo benigne suscepta est. Merulam autem sancti Episcopi domesticam occisam ab amulis, prece sua puer almus vitæ reddidit. Haec ibi. Infra cum de Translatione corporis S. Cuthberti ob Danicam irruptionem in Hiberniam deferendi agitur, occurret historia libri Evangeliorum in marg. lapsa & conservata, quem etiam in bibliotheca Cottoniana ad servari tradit Seldenus in sua ad Scriptores x historia Anglicana observatione: cuius exemplo simile miraculum fingi placuit. Secundo nota est Dunkelde urbs Scotiae hodierna, quae tunc suberat Pittis Dicalidontibus, unde nomen ejus tractum videri supra diximus Sedes ibi Episcopalis erecta est circa annum mxxi. aut ferius a Davide Rege Scotorum. At saeculo vi non fuit nisi unus solus in regno Pictorum Episcopus, cujus Sedes erat Abernethi in Strathernia, uti ex Scotchronico tradit Osserius in Antiquitatibus Ecclesiarum Britannicarum cap. 1 § pag. 668. Sed audiamus quae cap. 5 referuntur: Habebat mater pueri in Scotia duos fratres germanos Pontifices, Meldanum scilicet & Eatanum, cum quibus aliquandiu conversata, relicto sub eorum custodia filio, Romam profecta est. Haec ibi, quae ostendunt non omnem familiam, excepta matre, excisam, cum hic sint duo fratres. Colitur vii Februarii S. Medanus sive Melanus Episcopus Hibernus, cujus reliquias nri & S. Beani Peroniam decessit S. Furcans: ad quam Vitam observavimus num. 6, & Colgano Beatum alibi de Eatanum & illis esse, de quibus hic agitur. Sed tunc necessario ante obierunt, quam S. Furcans discessit in Gallias: imo miracula clarescere debebant, ut sacra eorum ossa in veneratione Ecclesiastica, haberentur, unde illas saeculo vi floruisse censuimus ad vii Februarii. Item Colganus notatone 7 & 8 ad hanc S. Cuthberti Vitam opinatur illos esse ex regia familia Conni seu Constantii, ac proinde quod potissimum esse nepotes vel de semine praedicti Regis Murrordachi. Quae ad veritatem hujus historiae non sufficiunt. Sed reliqua alia conspiciamus. Cap. 6 & 7 fontem e saxo elicit, & daemonem fuisse praeagrandi infecutus, ultra montis verticem ruere coegit. Dein cap. 8 & ultimo falso accusatur quasi filiam Regis decessisset, oppressisset atque impraegnasset, ubi ipso orante fornicaria criminatrix a terra absorpta fuit. Quae mox ex sequenti capite corrumpit, dum tollis parvulorum ludis ad annum usque aetatis octavum oblectatus, dicitur rex Beda, qui asserit eum crebris ex Maistris invitisse seminam, a qua fuerat a primis puertate annis nutritus. Certe Beda nollet illustri suo purpureo operi hoc luceros affigi pannos.

Cujus velut agri somnia, vana

Finguntur species, ut nec pes nec caput uni Readatur forma.

11 *Servens Hiberni suum Nulluhoc ejulancem, & reliquans Anglo-Saxonibus Cuthbertum, quo nomine sive ob peritiam illustis notetur (ut explicat Camdenus in sua Britannia ejusmodi Anglo-Saxonum nomina, sive Leo dignus, vel bonus Princeps (ut fortassis aliis videbitur, sique potissimum, qui maluit Cuthbertum legere) Saxonice certe appellatio est, ut Cuthredus, Cuthwinus, Eadbertus, Sigebertus, & similia alia. Si tamen ex antiquis Scripturibus habeant Hiberni monumenta alia, quam quae a Colgano*

D
de ob alio
Roye appretio.

notas &
Nulluhoc
ejulans

delatus in
Britanniam.

acceptus a
perone
go Danicam
decessit

E

ubi Beda
erecta circa
an. 1140

adnotat a
SS. Melano
& Eadano
Episcopis
an. 1140

sed saeculo
prodebat
notat a

F
decessit
an. 1140
decessit
an. 1140

de puertate
adnotat

Nomen
antiquum
Anglo-Saxonum
notat a

A Colgano profertur, obesse profecto illis nollemus. Vixit puerulus & adolescens in illa Nordanhymbrorum regni parte, quam nunc regno Scotia subest. Anteriora qua ad genus ante natale solum spectant, dicimus non liquere, si hac verba S. Beda in prooemio Poematis non indicent Anglo-Saxonem: Nec jam orbis contenta sinu trans aquora lampas Spargitur effulgens, hujusque Britannia confors Temporibus genuit fulgur venerabile nostris: Aurea qua Cuthbertus agens per sidera vitam, Scandere celsa suis docuit jam passibus Anglos.

§ III Veneratio sacra S. Cuthberti. Regula ab ipso suis praescripta.

Martyrologii S. Hieronymi exemplar MS. nostrum, videri tempore S. Villibrordi in Belgium ex Anglia delatum, subinde diximus. In eo sub finem hujus diei xx Martii, etiam antiqua manu exaratum legimus. Et S. Cuthberti Episcopi. Desunt ea in MSS. Lucensi, Blamiano, & Corbejensi Parisiis edito. Quarto post obitum S. Cuthberti anno, scilicet dccc, ex hisce Nordanhymbrorum regionibus venit in Frisiam S. Villibrordus: a quo dein Episcopo ordinato missus est Lindisfarnem Clericus, qui ibidem gravi infirmitate oppressus subito ad sepulcrum S. Cuthberti sanatus est in praesentia monachi Lindisfarnensis, ut hic refert lib. 4. num. 16 Vita S. Cuthberti a se circa annum dccc scripta. Poenit ab hoc reduce aut simili occasione Martyrologium dictum ad S. Villibrordum transmissum fuisse. In antiquo MS. Martyrologio, quod ipsius Beda genuinum factum esse saepius diximus, illa sola verba leguntur: S. Cuthberti Episcopi. Qua eadem habentur in Martyrologio Casinensis monasterii antiquo charactere Longobardico, & MSS. Vaticanis Ecclesiae S. Petri, Romano Ducis Altempsis, Aquisgranensis, Latensis & Colonienfis S. Maria ad Gradus. Item in MSS. Barberiniano, Vallicellensi, Dacheriano, Trevirensi & alijs, sed junctis verbis. Apud Britanniam vel in Britannia, depositio vel natalis S. Cuthberti Episcopi, quibus in MS. Centulensi additur, & Confessoris, admirandae sanctitatis viri. Quae indicant antiquam S. Cuthberti per orbem venerationem. Usuardus hoc cum elogio exornavit: Apud Britanniam depositio S. Cuthberti, qui ex anachoreta Ecclesiae Lindisfarnensis Antistes, totam ab infantia ad senium vitam miraculorum signis ineluctam duxit. Quibus apud Adonem ista leguntur apposita: Cujusdum undecim annos maneret corpus humatum, in corruptum posthac, quasi eadem hora defunctum, simul cum veste, qua regebatur, inventum est. Scripsit Beda Presbyter de vita ipsius. Hisce equipollentia habent Rabanus Maurus Episcopus Moguntinus, Northerus Balbulus monachus Sancti Galli, Beda exensu auctor, Bellinus, Maurolycus, Felicius, Galefinus, Canisius, alique in excusis aut manu exaratis Martyrologiis; in quorum aliquibus additur annus obitus, in alijs Reges Egfridus & Alfridus sub quibus ultimo floruit. In hodierno Martyrologio Romano ista leguntur: In Britannia depositio S. Cuthberti Episcopi Lindisfarnensis, qui a pueritia ad obitum usque sanctis operibus ac miraculorum signis effulgit. Wandelbertus Prumiensis cum hisce versibus olim honoravit:

Tertia cum decima Cuthberti laude nitentes Anglorum ducit per mystica gaudia plebes.

13 Angli etiam, Scoti & Hiberni inter suos Sanctos celebrant Cuthbertum, quem Colgannus in Appendice Vita cap. 1. ait inscriptum Martyrologiis Hibernicis Tamlacensi, Dargallenfi, Mariani Gormani, & Maguiri. Dempsterus inseruit suo Menologio Scotico. In Breviario Aberdonensi refertur cum Oratione propria sex Lectiones, ad Maculini recitanda ex Beda de sumpta: quae plane eadem excusa sunt in antiquo Breviario Sarisburiensi. Longo etiam encomio celebratur in Martyrologio Anglicano. In Breviario secundae Regulae B. Isidori, dicto Murabar, Toleti jussu Francisci Ximenes Archiepiscopi an. MDII excuso, recitatur Officium 1x Lectionum de S. Cuthberto Episcopo & Confessore. Reperimus etiam Neapoli apud Reverendos Patres Theasinos

inter libros a R. P. Antonio Caracciolo collectos, Martyrologium MS. Patricianum antiquum sed accephalum, in quo ad xx Martii ista leguntur: In Italia natale S. Cuthberti Episcopi, cujus vitam S. Beda Presbyter plenam virtutibus scripsit: cujus reliquias veneramur, & Missam debito honore frequentamus. Si ob aliquas solum reliquias S. Cuthbertus Italia adscribitur, jus majus Martyrologis Benedictinis suis Fastos augendi illustri memoria tanti Thaumaturgi, cuius factum est a VVione, Dorganio, Menardo, Buccelino, in suis Martyrologiis sive Menologiis Benedictinis. Praevius Trithemius, qui eum connumerat inter viros illustres Ordinis S. Benedicti lib. 3. cap. 127, & lib. 4. cap. 168. Edouardus Maibevv in Tropheis Congregationis Anglicanae Ordinis S. Benedicti arbitratur clarissime a se demonstrari eum secundum Regulam S. Benedicti vixisse: ac duo hujus rei fundamenta collocat; scilicet, Monachos Scotos, non per aliquam Regulam, sed per consuetudines a praecedentibus receptas, regi solitos. Alterum est: Nullam aliam Regulam monasticam, praeterquam S. Benedicti, his saeculis extitisse in Ecclesia Latina. E quibus haec elicit assertionem, dum infra in Vita num. 25 agitur de Regula, & regulari observantia, intelligi Regulam S. Benedicti, rem fieri absque omni contradictione clarissimam, neque opus esse, ut res adeo manifesta pluribus probetur. Sic ille, parum in antiquitate monastica versatus. Illustravimus ad diem xii Februarii vitam S. Benedicti Abbatis Aniana & Inda, qui floruit sub Ludovico Pio Imperatore, & habitus, sicut S. Benedictus Casinensis totius Ordinis & monasticae Religionis Protopatriarcha per universum orbem, ita hic Benedictus Indensis ejusdem par ac Magister Generalis per Franciam ac Germaniam: ut ibidem diximus scriptum olim ab auctore Catalogi Abbatum Indensium. Auctor Vita Ludovici Pii asserit ab hoc constitutum Benedictum Abbatem, qui traderet cunctis monasteriis uniformem vivendi morem secundum Regulam S. Benedicti: ad quam amplectendam ut facilius inciterentur, qui alias professi essent Regulas, scripsit Concordiam Regularum, a Menardo doctis illustratam observationibus, in quibus annotantur xxv auctores aliarum Regularum, & varii S. Benedicti Casinensis aetate posteriores, quorum Regulae in id tempus, cum centum & triginta elapsi essent anni ab obitu S. Cuthberti, in diversis monasteriis videntur observatae: ex his varias Regulas edidit Lucas Holstenius. Praeterea testatur Usserius lib. 17 pag. 919, se reperisse in codice antiquo quatuor Regulas, Hibernico sermone antiquo & nostris temporibus pene ignorabili exaratas, & primam Columbae Kill vocari, ad quam omnium Columbensium monasteria, tam in Hibernia & Albania, quam in ipsa Anglia fuisse confirmata par sit credere. Hanc S. Columbae Regulam & praecepta caelestibus signis confirmata agnovit S. Vilfridus apud Bedam lib. 3. Histor. Eccl. cap. 25, ubi obijciuntur S. Colmano hujus Regulae professio. Egimus de illa xvii Februarii ad vitam S. Finiani, qui Episcopatum Lindisfarnensem eo tempore moderabatur, quo S. Cuthbertus monachus sub SS. Beisilo ex Eata vivebat. S. Finiano successit S. Colmannus, cujus Acta dedimus ad xviii Februarii.

14 S. Cuthbertum inter antiquos scriptores agnoscunt Possavinus, Varani, Balani, Dempsterus allegati a Colgano in Appendice post ejus Vita cap. 4. Adde ibi omnium Joannem Piescum, qui aetate vii scriptorū Anglia num. 77 tradit se hos tantum subiectos titulos hactenus invenisse. Ordinationes Ecclesiae suae, cujus initium est: Prima Regula est de Domino. Alterum volumen De Vita monastica. At ipsemet clarius in ultimis monitis moribundus, quid scripsit, indicat in Vita apud Bedam verbis Thaeisfridi Abbatis Lindisfarnensis, qui aderat, ita num. 62 relatis: Catholica Patrum statuta diligentissime discere acque observare contendit. Ea quoque, quae per meum ministrum vobis divina pietas instituta vitae regularis dare dignata

A dignatus est, exerceat solliciti. *Qua in poemate explicat Beda.*

Vos quoque celsa, precor, servetis jura petentes,
Caletis Patrum vobis quæ Regula cavit,
Ipse vel exiguis fueram, quæ promere dictis.

Monachus Lindisfarnensis, de adventu S. Cuthberti ad insulam Lindisfarnensem lib. 3 agit, & num. 1 ista interserit: Vivens quoque ibi secundum sanctam scripturam, contemplativam vitam in actuali agens, & nobis Regularem vitam componens constituit, quam usque hodie cum regula Benedicti observamus. Num ultima verba sine postea inserta, ut varia alia videntur, non audemus resovere.

15 Cuthbertus adhuc in vita monastica juvenis erat, dum e Maltrosensi monasterio sub S. Eata & aliis ad Riponensem recens extructum migravit, & Angelam hospitio excepit: uti narrat infra Beda cap. 3 ex quo loco, ut dicitur num. 14, instante subito turbine, Eata cum Cuthberto & ceteris, quos adduxerat repulsus, Maltrosium repetiit. At lib. 5. Hist. Eccles. cap. 20 clare causam, ob quam repulsus sit, ita adfertur: Inthypum locum dederat pridem Rex Aldfridas ad construendum

ibi monasterium his, qui Scottos sequebantur. Verum quia ipsi postmodum optione data maluerunt loco cedere, quam Pascha Catholicum ceterosque ritus Canonicos juxta Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ consuetudinem recipere, dedit hoc Wilfrido, &c. *Qua de Paschate celebrando anno DCLXIV agitata fuit controversia, eam deduximus ad citatam ante Vitam S. Colmani §. 2 & 3. Inter reliquos ritus Canonicos accipit Beda lib. 3.*

cap. 26 tonsuram capitis, nam & de hac, inquit, questio non minima erat. *Utramque etiam questionem Ceolfridus Abbas conjunxit in epistola ad Nairanum Regem Pictorum, quam Beda, qui sub illo Abbate monachus scribebat, rescripsit lib. 5. cap. 22: in ea tamen epistola dicitur tonsuræ discrimen non nocere, quibus pura in Deum fides & caritas in proximum sincera est, præsertim cum nunquam Patribus Catholicis, sicut de Paschæ vel fidei diversitate conflictus, ita etiam de tonsuræ differentia legatur aliqua fuisse controversia. Interim Nairanus Rex Ceolfridi literis persuasus, circa annum DCCX Paschalis observationis & tonsuræ morem Romanum in subjectas sibi Pictorum provincias introduxit. Imo & Hyenses monachi, ut tradit idem Beda cap. 25 sequente, cum subjectis sibi monasteriis, predicante Egberto, anno DCCXVI Canonicum celebrare Pascha ceperunt, & ritus*

Catholicos susceperunt, quibus prædicta tonsura innui videtur. Cum ergo SS. Eata, Cuthbertus alique propter Pascha Catholicum ceterosque ritus reliquerunt Riponensem monasterium, & ad Maltrosensem reversi fuerint, scrupulus exoritur nobis in Vita S. Cuthberti per monachum Lindisfarnensem lib. 2 num. 1 circa hæc verba: Postquam servituti Christi jugum, tonsuræque Petri formam in modum coronæ spinæ, caput Christi eingentis, Domino adjuvante susceperat, in monasterio quod dicitur Hrype &c. *Scrupulus inquam exoritur, num a posteris sint intrusa verba de tonsura, quia istis relictis sensus constat, & Beda in nostra Vita neque in Historia Ecclesiastica ejus meminisse. Imo contra in Vita num. 13 asseverat Eoram monasterium Inthypum eisdem, quibus antea Maltros, institutis disciplinæ regularis imbuisse, & ex Historia jam diximus eos maluisse loco cedere, quam recipere Pascha Catholicum, ceterosque ritus, scilicet tonsuram capitis.*

VITA

Auctore Venerabili Beda

Ex MSS. collatis cum Vita exensa

PROLOGUS

Domino sancto, ac beatissimo Patri & Eadfrido Episcopo, sed & omni congregationi Fratrum, qui in Lindisfarnensi insula Christo deservunt, Beda fidelis vester conservus, salutem.

1 Quia iussistis, dilectissimi, ut libro, quem de vita beate memoriæ Patris nostri Cuthberti vestro rogatu composui, præfationem aliquam in fronte juxta morem prægerem, per quam legentibus universis & vestræ voluntatis desiderium & obediendi nostræ pariter assensio fraterna claresceret; placuit in capite præfationis & vobis, qui nostis ad memoriam revocare, & eis qui ignorant, hæc forte legentibus, notum facere, quia nec sine certissima exquisitione rerum gestarum aliquid de tanto viro scribere, nec tandem ea quæ scripseram sine subtilissima examinatione testium indubiorum passim transcribenda quibusdam dare præsumpsi: quin potius primo diligenter exordium, progressum ac terminum gloriosissimæ conversationis ac vite illius ab his qui noverant investigavi, quorum etiam nomina in ipso libro aliquoties ob certam cognitæ veritatis indicium apponenda judicavi: & sic demum ad schedulas manum mittere incepi. At digesto opusculo, sed adhuc in schedulis retento, frequenter & reverendissimo Fratri nostro b Herefrido Presbytero huc adventanti, & aliis, qui diutius cum viro Dei conversati, vitam illius optime noverant, quæ scripsi legenda atque ex tempore præstiri retractanda, ac nonnulla ad arbitrium eorum, prout videbatur sedulus emendavi: sicque ablatis omnibus scrupulorum ambagibus, ad purum, certam veritatis indaginem, simplicibus explicitam sermonibus, commendare membranulis, atque ad vestræ quoque fraternitatis præsentiam asportare curavi: quatenus vestræ auctoritatis judicio vel emendantur falsa, vel probarentur vera esse, quæ scripta sunt. Quod cum Domino juvante patrarem, & coram senioribus ac doctioribus vestræ Congregationis libellus biduo legeretur, ac solertissime per singula ad vestrum pensaretur examen, nullus omnimodis inventus est sermo, qui mutari debuisset: sed cuncta, quæ scripta erant, communi consilio decernebantur absque ulla ambiguitate legenda: & his qui religionis studio vellent, ad transcribendum esse tradenda. Sed & alia multa nec minora his, quæ scripsimus, præsentibus vobis adinvicem conferentes de vita & virtutibus beati viri, superintulistis, quæ prorsus memoria digna videbantur, si non deliberato ac perfecto operi nova interfecere vel superaddere minus congruum atque indecorum esse constaret.

2 Dehinc admonendam vestræ almitatis coronam ræcus sum, ut, sicut ipse munus obedientie meæ, quod jubere estis dignati, promptus solvere non distuli; ita vos quoque ad reddendum mihi vestræ intercessionis præmium, pigri non sitis: sed, cum eundem & librum relegentes, pia sanctissimi Patris memoria vestros animos ad desideria regni caelestis ardentius accollitis, pro mea quoque parvitate meminere divina exorare elementiam, quatenus & nunc spura mente desiderare, & in futuro perfecta beatitudine merear videre bona Domini in terra viventium: sed & me defuncto,

A pro redemptione animæ meæ, quasi pro familiaris & vernaculi vestri, orare & Missas facere, & nomen meum inter vestra scribere dignemini. Nam & tu sanctissime Antistes, hoc te mihi promississe jam retines, in cujus etiam testimonium futura conscriptionis religioso Fratri vestro Gudfrido Mansionario præcepisti, ut in Albo vestra sanctæ congregationis meum nunc quoque nomen apponeret.

3 Sciat autem sanctitas vestra, quia Vitam ejusdem Deo dilecti Patris nostri, quam vobis profa editam dedi, aliquanto quidem brevius, sed eodem tamen ordine rogantibus quibusdam e nostris Fratribus, Heroicis i dudum versibus edidi. Quos si vos habere delectat, a nobis exemplar accipere potestis: in cujus operis præfatione promisi, me alias de vita & miraculis ejus latius esse scripturum: quam videlicet promissionem in præsentis opusculo, prout Deus delectat, adimplere satago. Orantem pro nobis beatitudinem vestram Dominus omnipotens custodire dignetur incolumen, dilectissimi Fratres, & Domini mei.

B Amen.

a Eadfridus fuit Episcopus ab anno 698 ad 710 ut supra dicitur.

b Erat Henesfridus Presbyter Ecclesiæ Lindisfarnensis, imo & Abbas monasterii infra num. 14. familiaris S. Cuthberti. Cujus verbis Beda narrat, quæ circa obitum S. Cuthberti consigerunt ut num. 56 testatur.

c MSS. nostrum & Bonifantii dubletate.

d Ibidem: nobis.

e Ibidem libellum.

f Excusum, pis.

g Beda lib. 5. hist. Angl. cap. 1. Gudfridus venerabilis Christi famulus & Presbyter, qui etiam postea Fratribus ejusdem Ecclesiæ Lindisfarnensis, in qua educatus est, Abbas jure præfuit, narravit de S. Edelvaldo, cujus vita solitaria indicatur infra num. 68.

h Mansionarius, ecclesiæ præfatus aut custos. Ita supra Martii in Vita S. Gregorii per Joannem Diaconum lib. 3. cap. 58 mansionarius completis Matutinalibus hymnis candelas extinxit. In MS. nostro Mansionarius hic appellatur Gudfridus.

i Hinc liquet non diu ante obitum Eadfridi Episcopi fuisse annum 710 scriptam esse.

k Inter opera Bedæ & nostra MS. Vita est distincta in capite & titulis exornata. Omisit eos Surin. Nos hic damus, ut deinde more nostro distinguimus.

INDEX CAPITUM.

- C** 1 Quomodo puer Dei Cuthbertus per infantem sit, prædicto Episcopatu, admonitus.
- 2 Quomodo genu dolente, claudus sit effectus, & Angelo medicante sine mora sanatus.
- 3 Quomodo ventis oratione mutatis, rates Oceano dilapsas revocaverit ad litus.
- 4 Quomodo cum pastoribus positus, animam S. Aidani Lindisfarnensis Episcopi ad celum ferri ab Angelis aspexerit.
- 5 Quomodo iter faciens, cibos Domino procurante percepit.
- 6 Quale testimonium ei venienti ad monasterium Bosilis vir sanctus in spiritu perhibuerit.
- 7 Quomodo Angelum hospitio suscipiens, dum panem quaerit ministrare terrenum, caelesti ab eo remunerari promeruit.
- 8 Quomodo sanato a languore Cuthberto, Bosilis moriturus omnia, quæ ei erant ventura, prædixit.
- 9 Quam sedulus erga ministerium verbi Cuthbertus extiterit.
- 10 Quomodo animalia maris, in quo pernox oraverat, illi egresso præbuerint obsequium; & Frater, qui hæc videbat, præ timore languescens, ejus sit oratione recreatus.
- 11 Quomodo nautis tempestate præclusis serenum mare ad certum prædixit, & orando cibos impetraverit.
- 12 Quomodo iter faciens aquila ministra viaticum & percipiturum se esse prædixit & percepit.
- 13 Quomodo prædicans populo phantasticum subito ignem diaboli, & præviderit venturum & venientem extinxerit.
- 14 Quomodo flammam domus cujusdam vero igne ardentis orando resinxerit.
- 15 Qualiter demonium ab uxore præfecti, needum adveniens, ejecerit.

- 16 Qualiter in Lindisfarnensi monasterio vixerit vel docuerit.
- 17 Qualiter sibi in insula Farne pulsus demonibus habitationem fecerit.
- 18 Quomodo precibus aquam de arida produxerit, vel qualiter ipse in anachoreti vixerit.
- 19 Qualiter a messe, quam sua manu fernerat, verbo volucres abegerit.
- 20 Quomodo corvi injuriam, quam viro Dei intulerant, precibus, & munere purgaverint.
- 21 Qualiter ejus necessitatibus etiam mare servierit.
- 22 Quomodo multis ad se venientibus monita dans salutis, fragiles exposuerit antiqui hostis insidias.
- 23 Quomodo Elsted Abbatis & puella ejus per zonam ipsius sint sanata.
- 24 Quid sciscitanti eidem Elstede de vita Egfridi Regis & Episcopatu suo prædixit.
- 25 Quomodo electus ad Episcopatum, servum Comitum languentem aqua per se benedicta curavit.
- 26 Qualiter in Episcopatu vixerit.
- 27 Quomodo interitum Egfridi Regis & militum ejus, quem prædixerat absens, viderit in spiritu.
- 28 Quomodo Hereberto anachoretæ obitum suum prædixit, Comitatumque illius a Domino precibus obtinuerit sine mora.
- 29 Quomodo uxorem Comitum per Presbyterum suum aqua benedicta sanaverit.
- 30 Quomodo puellam oleo perunctam a dolore capitis laterisque curavit.
- 31 Quomodo per panem ab eo benedictum infirmus sit sanatus.
- 32 Quomodo oblitum sibi in itinere juvenem moriturum orando revocaverit ad vitam, sine omni mora.
- 33 Quomodo tempore mortalitatis morientem puerum matri sanatum restituerit.
- 34 Qualiter animam cujusdam, qui de arbore cadendo mortuus est, ad celum ferri conspexit.
- 35 Quomodo aquam gustando, in vini saporem converterit.
- 36 Quomodo inobedientes ei quosdam Fratres tempestas maris per septem dies obfederit.
- 37 Quanta ægrotus tentamenta pertulerit, quidve de sua sepultura mandaverit.
- 38 Quomodo ministrum suum a profluvio ventris sanaverit ægrotus vir beatus.
- 39 Quæ ultima Fratribus mandata dederit, & ut percepto viatico inter verba orationis spiritum reddiderit cælis.
- 40 Quomodo juxta prophetiam Psalmi, quem eo moriente cantaverant, Lindisfarnenses, sint impugnati, sed Domino juvante, iterum protekti.
- 41 Quomodo puer demoniacus sit humo, cui lavacrum corporis ejus infusum est, in aquam missa sanatus.
- 42 Quomodo corpus ipsius post undecim annos sit sine corruptione repertum.
- 43 Quomodo Corpus Eadberti Episcopi in tumulo viri Dei ponentes; sarcophagum illius desuper posuerunt.
- 44 Qualiter ægrotus ad tumbam ejus orando sit sanatus.
- 45 Quomodo paralyticus per ejus calcamenta sit sanatus.
- 46 Qualiter anachoreta Feigidus operimento parietis ejus, & in vultu sit sanatus.

C A P U T I.

*Alia S. Cuthberti in pueritia & in juventute.
Angeli patrocinium: vis precum.*

P Rincipium nobis scribendi de vita B. Cuthberti Jeremias Propheta consecrat, qui anachoreticæ perfectionis statum glorificans, ait: Bonum est viro cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius & tacebit: quia levabit se super se. Hujus namque boni dulcedine accensus vir Domini Cuthbertus, ab incunte adolescentia jugo monachicæ institutionis collum subdidit: & ubi opportunitas juvit, arrepta etiam conversatione anachoretica, non paucio tempore solitarius sedere, atque ob suavitatem divinæ contemplationis, ab humanis tacere delectabatur alloquiis. Sed ut hæc in majori ætate posset, superna illum gratia ad viam veritatis paullatim a primis jam pueritiæ incitaverat annis. Siquidem usque ad octavum ætatis annum, qui post infantiam pueritiæ primus est, solis parvulorum ludis, & lasciviæ mentem dare

A dare noverat: ita ut illud B. Samuelis tunc de ipso posset testimonium dici: Porro Cuthbertus necdum sciebat Dominum neque revelatus fuerat ei sermo Domini. Quod in præconium laudis dictum est pueritiae illius, qui ætate major, perfecte jam cogniturus erat Dominum, ac sermonem Domini revelata cordis aure percepturus. Oblectabatur ergo, ut diximus jocis & vagitibus, & juxta quod ætatis ordo posebat parvulorum conventiculis interesse cupiebat, ludentibus colludere desiderabat. Et quia agilis natura, atque acutus erat ingenio, contententibus ludo sapius prævalere consueverat: adeo ut fessis nonnumquam ceteris, ille indefessus adhuc, si quis ultra secum vellet certare, quasi victor lætaturus inquireret. Sive enim saltu, sive cursu, sive luctatu, seu quolibet alio membrorum sinuamine se exercerent, illo omnes æquevos, & nonnullos etiam majores, a se gloriabatur esse superatos. Cum enim esset parvulus, ut parvulus sapiebat, ut parvulus a cogitabat: qui postmodum factus vir, plenissime ea, quæ parvuli erant, deposuit.

B Et quidem divina dispensatio primitiva elationem animi puerilis digno se pedagogo compescere dignata est. Nam, sicut beate memoris b. Trumwine Episcopus ab ipso Cuthberto sibi dictum perhibebat, dum quadam die solito luctamini in campo quodam non modica puerorum turba insisteret, interesset & ipse, & sicut ludentium levitas solet, contra congruum naturæ statum variis flexibus membra plerique sinuarent, repente unus de parvulis triennis ferme, ut videbatur, accurret ad eum, & quasi senili constantia cepit hortari, ne jocis & otio indulgeret, sed stabilitati potius mentem simul & membra subjugaret. Quo monita spernente, luget ille corruens in terram, & faciem lacrymis rigans. Accurrant consolaturi ceteri: sed ille persistit in fletibus. Interrogant quid haberet repentinum, unde tantis afficeretur lamentis. At ille tandem exclamans consolanti se Cuthberto: Quid, inquit, sanctissime Antistes & Presbyter Cuthberte, hæc & naturæ & gradui tuo contraria geris? Ludere te inter parvulos non decet, quem Dominus etiam majoribus natu Magistrum virtutis consecravit. Audiens hæc bonæ indolis puer fixa intentione suscepit, moestumque infantem piis demulcens blanditiis, relicta continuo ludendi venustate, domum rediit: ac stabiliior jam ex illo tempore animoque maturior adolescentia existere cepit: illo nimirum Spiritu interius ejus præcordia docente, qui per os infantis extrinsecus ejus auribus insonuit. Nec mirandum cuiquam, parvuli lasciviam per parvulum potuisse, Domino agente, cohiberi: qui ad prohibendam Prophetæ insipientiam in ore subjugalis muti rationabilia verba, cum voluit, edidit: in cujus laude dictum est veraciter: Quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem.

C Verum quia omni habenti dabitur, & abundabit, id est, habenti propositum amoremque virtutum, harum copia superno munere donabitur: quoniam puer Domini Cuthbertus, quæ per hominem accepit hortamenta, sedulo corde retinebat, etiam Angelico visu & affatu confortari promeruit. Nam subito dolore genu correptum illius, acri cepit tumore grossescere: ita ut nervis in poplite contractis, pedem primo a terra suspensum claudicans portaret; de hinc Ingravescente molestia, omni pene privaretur incessu. Qui die quadam deportatus foras a ministris, atque sub divo recumbens, vidit repente venientem de longe equitem, albis indutum vestimentis & honorabilem vultu: sed & equum, cui insidebat, incomparandi decoris. Qui cum adveniens, mansueto illum salutarerit alloquio, addidit quasi per jocum inquirere, si aliquod tali hospiti vellet præbere obsequium. At ille: Jam, inquit, promptissime tuis cuperem devotus adfere obsequiis, si non exigentibus culpis, hujus languoris compede retinerer: diu namque

Tom. III. Mart.

est, quod molestia genu tumentis oppressus, nulla cuiuslibet medicorum industria possum sanari. Qui desiliens equo, ac genu languidum diligentius considerans: Coque, inquit, triticeam in lacte farinam, & hac confectio calida tumorem superunge, & sanaberis. Et his dictis, ascendens equum, abiit. Ille jussis obtemperans, post dies paucos sanatus est: agnovitque Angelum fuisse, qui hæc sibi monita dedisset, mittente illo, qui quondam Raphaellem Archangelum ad sanandos Tobie visus destinare dignatus est. Quod si cui videtur incredibile, Angelum in equo apparuisse, legat historiam Machabæorum, in qua Angeli inequis & ad Judæ Machabæi & ad ipsius templi defensionem advenisse memorantur.

7 Ab hoc autem tempore devotus Domino puer, sicut ipse postea familiaribus suis attestari solebat, sæpe in angustiis se vallantibus orans Dominum, Angelica meruit opitulatione defendi: necnon etiam pro aliis in periculo constitutis, quia benigna pietate supplicabat, exaudiebatur ab illo, qui clamantem & pauperem exaudire, & ex omnibus tribulationibus ejus consuevit eripere. Est denique & monasterium non longe ab ostio fluminis ad meridiem situm; tuncquidem virorum, nunc autem mutato, ut afolet per tempora rerum statu, Virginum Christo servientium nobili examine pollens: qui videlicet famuli Christi, dum ligna monasterii usus apta per memorati alveum fluminis de longe ratibus veherent, jamque e regione ejusdem monasterii vehendo devenirent, ac rates ad terram educere conarentur, ecce ventus subito ab occasu & tempestuosus assurgens abripuit rates, atque ad ostium fluminis trahere cepit. Quod videntes e monasterio Fratres, emissis in fluvio naviculis, eos qui in ratibus laborabant, adjuvare nitentur: sed vi fluminis ac ventorum violentia superati, nequaquam valebant: unde facta desperatione humani adjutorii, confugerunt ad divinum. Egressi namque de monasterio, & labentibus in Oceanum ratibus, collecti in b. proximo obice, flectebant genua, supplicantes Domino pro his, quos in tantum mortis discrimen jamque irruere cernebant. Sed provisione divina, quamvis diu precantium, vota sunt dilata, ut videlicet quæta esset in Cuthberto virtus precandi, patesceret. Stabat enim in altera amnis ripa vulgaris turba non modica, in qua stabat & ipse: quæ cum, adspectantibus cum tristitia monachis, raptas porro per mare cerneret rates, adeo ut quasi quinque aves parvulæ (quæque enim erant rates) undis insidentes apparerent, cepit irridere vitam conversationis eorum, quasi merito talia paterentur, qui communia mortalium jura spernentes, nova & ignota darent statuta vivendi. Prohibuit probra deridentium Cuthbertus: Quid agitis, inquit, Fratres, maledicentes his, quos in letum jam trahi videtis? Nonne melius esset & humanas, Dominum pro eorum deprecari salute, quam de illorum gaudere periculis? At illi rustico & animo & ore stomachantes adversus eum: Nullus, inquit, hominum pro eis oret, nullus eorum misereatur Deus: qui & veteres culturas hominibus tulere, & novas qualiter observare debeant, nemo novit. Quo accepto responso, ipse oraturus Dominum, genua flexit, caput in terram declinavit: statimque retorta vis ventorum, rates cum his, qui dacebant, gaudentibus, integras ad terram ejecit, & juxta ipsum monasterium in loco opportuno deposuit. Videntes autem rustici, erubescunt de sua infidelitate: fidem vero venerabilis Cuthberti ex tunc laude digna prædicabant, & deinceps prædicare nullatenus cessabant: adeo ut Frater quidam nostri monasterii probatissimus, cujus ipse hæc relatione didici, sese hæc ab uno ipsorum rusticæ simplicitatis viro, & simulandi prorsus ignaro, coram multis sæpe assistentibus audisse narraverit.

- A** a Ita MS. utrumque in exsculpis est agnoscitur.
AUCTO. b Fuit J. Trunovius Episcopus Pistorum Australium. Ejus
AS BEDA Aſſe deditur 9 Februarii.
 c Sequentia usque ad hoc verba: Illo nimirum spicula, de-
 sunt in exsculpis, suppleta ex MSS. Bonifantii & nostro.
 d Utrumque MS. peccatorem.
 e De eodem monasterio infra agitur num. 53 & a suo eodem
 modo describitur non addito alio nomine.
Tinus f Est Tina: fluvius Londonia provincia in hodierna Scotia,
 ubi celebre monasterium Tinnigban, de quo alium 6 Martii ad Vi-
 tam S. Baldheri Presbyteri. At Tina celebris fluvius ad quem cum-
 rus olim sub Imperatoribus Romanis extructus, dirimitis regnum
 Berniciorum a regno Deiorum, ut supra dictum. Ex sequenti-
 bus prior fluvius intelligendus.
 g Exemplum, intemptivum.
 h Idem, primo, Utrumque secum ex dupli MS, correctum.

CAPUT II.

*Occasione vite religiosa, Ingressus in monasterium
 Mailrosense. Visio Angelorum. Esca
 divinitus collata.*

- C. IV** **A** ubi gubernatrix vite fidelium, gratia Chri-
 sti, voluit famulum suum arctioris propo-
 situm subire virtutem, altioris premii gloriam promereri,
 contigit eum remotis in montibus commissorum sibi
 pecorum agere custodiam: qui dum nocte quadam,
 dormientibus sociis, ipse juxta morem pervigil in ora-
 tione duraret, vidit subito solum de caelo lumen, me-
 dias longe noctis interrupuisse tenebras: in eoque
 caelestium choro agminum terram petisse, nec mora,
 assumpta secum anima claritatis eximie supernam red-
 disse ad patriam. Compunctus est multum hoc visu Deo
 dilectus adolescens ad subeundam gratiam spiritualis
 exercitii, ac promerendae inter magnificos viros vite
 felicitatisque perennis: confestimque Deo laudes,
 gratiarumque referens actiones, sed & socios ad lau-
 dandum Dominum fraterna exhortatione provocans:
 Heu miseri, inquit, qui somno & inertiae dediti,
 non meremur semper vigilantium ministrorum Christi
 cernere lucem. En ipse, cum modico noctis tempore
 pervigil orarem, tanta Dei magnalia conspexi: aper-
 ta est janua caeli, & inductus illuc Angelico comita-
 tu spiritus cujusdam Sancti: qui nunc, nobis in infi-
 ma caligine versantibus, supernae mansionis gloriam
 ac Regem illius Christum perpetuo beatos intuetur.
 Et quidem hunc vel Episcopum quemlibet sanctum
 vel eximium de fidelium numero virum fuisse existi-
 mo, quem tanto splendore lucis, tot ducentium cho-
 ris Angelorum b ad caelos allatum vidi. Hac dicens
 vir Domini Cuthbertus, non parum corda pastorum
 ad divinae laudationis reverentiam accendit, agnovit-
 que c mane facto Antistitem Lindisfarnensis Ecclesiae d
 Aidanum, magnae utique virtutis virum, per id tem-
 poris, quo viderat, raptum de corpore, caelestia regna
 petisse: ac statim commendans suis pecora quae pasce-
 bat dominis, monasterium petere decrevit.

- C. V** **9** Cumque novam vitae continentioris ingressum se-
 culo jam corde meditaretur, affuit superna gratia,
 quae animum ejus arctius in proposito firmaret, ac
 manifestis edoceret indicibus, quia quarentibus regnum
 Dei & justitiam ejus, ea quae ad victum corporis per-
 tinent, beneficio divinae provisionis adjiciuntur. Qua-
 dam namque die, dum iter solus ageret. divertit hora
 tertia in villam, quam eminus forte positam reperit;
 intravitque domum cujusdam religiosa matris-fam-
 ilias, paululum ibidem quiescere desiderans, & jomen-
 to potius, cui infedebat, quam sibi alimentum poscere
 curans; erat enim tempus incipientis brumae. Suscep-
 it ergo eam mulier benigne, rogavitque sollicite, ut
 prandium parare atque illum reficere liceret. Negavit
 vir Domini: Non possum, inquiens, adhuc manducare,
 quia dies jejunii est. Erat namque sexta Sabbati, qua

plerique fidelium ob reverentiam Dominicae passionis, D
 usque ad nonam horam solent protelare jejunium. Per-
 stitit in rogando mulier, hospitalitatis studio devota:
 Ecce, inquiens, itinere quo vadis, nullum viculum,
 nulla hominum habitacula reperies, & quidem longum
 restat iter, neque ante solis occubitum valet consumma-
 ri: unde precor, antequam egrediaris accipias cibos, ne
 tota die jejunium sustinere vel etiam procastinare co-
 garia. At ille, quamvis multum rogante famina, ro-
 gantis & instantiam religionis amore devincens, jejunium
 viam repetiit, jejunium diem duxit ad vespertam.

10 Cumque instante jam vespere, cerneret se iter,
 quod proposuerat, eodem die non posse finire, neque
 ulla in proximo hominum hospitium, ubi manere pos-
 set, adesse, ecce subito iter faciens, vidit juxta pasto-
 rum tuguria, quae aestate infirmis posita, tunc jam
 deserta patebant. Huc propter manendum ingrediens,
 equum, in quo venerat, alligavit ad parietem, colle-
 ctumque feni fasciculum, quem tecto ventus abstule-
 rat, edendum illi apposuit: ipse orando horam ducere
 cepit. At subito inter psallendum vidit equum, elato
 sursum capite, tecta casa carpentem, ore trahentem,
 atque inter cadentis scena tecti, involutum pariter deci-
 dere linteum: volensque dignoscere certius quid esset,
 finita oratione, accessit, & invenit involutum linte-
 o dimidium panis calidi & carnis, quae ad unam sibi re-
 fectionem sufficere possent, laudemque decantans be-
 neficiis caelestibus: Deo, inquit, gratias, qui & mihi
 pro ejus amore jejunanti, & meo comiti coenam provi-
 dere dignatus est. Divisit ergo fragmen panis, quod in-
 venit, partemque ejus dimidium equo dedit: reliquum
 suae escae reservavit. Atque ex illo jam die promptior fa-
 ctus est ad jejunandum: quia nimirum intellexit, ejus
 dono sibi refectionem procuratam in solitudine, qui
 quondam Eliam solitarii, quia nullus hominum ade-
 rat qui ministraret, ejusmodi cibo per volucres non
 paucum tempore pavit; cujus oculi super timentes eum,
 sperantes autem in misericordia ejus, ut eripiat a mor-
 te animas eorum, & alat eos in fame. Haec mihi reli-
 giosus nostri monasterii, quod est ad ostium Uviri flu-
 minis, Presbyter, nomine g Ingauald, qui nunc longe
 gratia senectutis, magis corde mundo caelestia quam ter-
 rena carnalibus contemplatur adspectibus, ab ipso Cuth-
 berto, jam tunc Episcopo, se audivisse perhibet.

11 Interea venerabilis Domini servus, relictis sa-
 culi rebus, monasterialem properat subire discipli-
 nam; utpote caelesti visione ad appetenda perpetua
 gaudia beatitudinis incitatus, ad tolerandam pro Do-
 mino esuriam sitimque temporalem, epulis invitatus
 caelestibus. Et quidem Lindisfarnensem Ecclesiam
 multos habere sanctos viros, quorum doctrina &
 exemplis instrui posset, noverat: sed fama praeventus
 b Boisili, sublimium virtutum monachi & Sacerdo-
 tis, i Mailros petere maluit: casuque contigit, ut, cum
 illo perveniens, equo desilisset, ingressurusque ad
 orandum ecclesiam, ipsum pariter equum & hastam,
 quam tenuerat manu, ministro dedisset (necdum enim
 habitum deposuerat saecularem) Boisilurapre pra-
 foribus monasterii consistent, prior illum videret: prae-
 videntem in spiritu, quantum conversatione esset fu-
 turus, quem cernebat, hoc unum dixit adstantibus:
 Ecce servus Dei: imitatus illum, qui venientem ad se
 Nathanael intuebat, Ecce, inquit, vere Israelita, in
 quodolus non est, sicut religiosus ac veteranus Dei
 famulus & Presbyter k Sigfridus solet attestari: qui
 eidem Boisilo, hac dicenti, inter alios adstabat, tunc
 in ipso monasterio adolescens, primis adhuc mona-
 chice vitae rudimentis institutus, nunc in nostro, id est
 l in Giruensi, monasterio perfectum in Christo agens
 virum, & inter xgra spiritus extremi suspiria latum
 vitae alterius sitiens introitum. Nec plura loquens
 Boisilus,

A Boifilus, pervenientem mox ad se Cuthbertum benigne suscepit, causamque sui itineris exponentem, quia videlicet monasterium sæculo prætulit, benigne suscepit, benignius secum retinuit, erat enim Præpositus ejusdem monasterii.

12 Et post dies paucos adveniente viro beate recordationis m Eata, tunc Presbytero & Abbate monasterii ipsius, postea Lindisfarnensis Ecclesiæ simul & ejusdem loci Antistite, indicavit ei de Cuthberto, & quia boni propositi animum gereret, exposuit, obtinuitque apud eum, ut accepta tonsura, Fratrum jungeretur consortio: n qui ingressus monasterium, confestim æqualem ceteris Fratribus vitæ regularis observantiam tenere, vel etiam arctioris disciplinæ studiis supergredi curabat, legendi videlicet, operandi, vigilandi, atque orandi solertior. Sed & juxta exemplum Samsonis fortissimi, quondam Nazaræ, ab omni, quod inebriare potest, sedulus abstinerebat. Non autem tantam escarum volebat subire continentiam, ne necessariis minus idoneus efficeretur operibus: erat enim robustus corpore & integer viribus, atque ad quæcumque volebat, aptus exercitia laboris.

a Exorsum, raptu. b Idem, calis illatum.

c Infra in vita ex MSS. Post paucos dies.

d Colitur S. Aidanus primus illius Ecclesiæ Episcopus 31 Augusti. Mortuus anno Christi 651.

e MS. utrumque instantiam restitit.

f Viri alii Wira, Ptolemaus Vedra, late vixit Dunelmensem Episcopatum, & Oceanum misceat ad VVirmuth, vulgo Monksvveremuth id est VVirm seu Vedra ostium monachorum. Ubi monasterium illud extraxit S. Benedicte Biscepius, ut pluribus ad ejus vitam 12 Januarii dictum.

g Accuratus, officio professor, quod paulo aliter illa in carmine referantur, uti & in ali. Vita ex MSS.

h Vitam S. Boifili dedimus 23 Januarii.

i Mailros seu Melros monasterium in valle Scotia hodierna, inter Testum ac Tweedam amos, a Beruico ultimo Angliæ episcopo 10 millibus passuum distat, in ripa Tiadi fluminis positum. Beda l. 4. H. B. Ang. cap. 27.

k Sigefridus a Colmano dicitur esse idem ille, qui post S. Benedicte Biscepius p. asus monasterio VVireni Abbas, sedrum anno 658 vita functum esse tradit VVigorniensis, & hic e verbis adjunctis necdum o vixit exsuperat, cum illa scriberet Beda.

l Alterum a S. Benedicte Biscepio extructum monasterium, Girvy seu Jarravy dictum, fere quinque milliaribus a VVira distat, juxta Tinam fluvium. In eo vixit & scripsit Beda.

m Beda lib. 4. Hist. Angl. cap. 27. Tunc Abbas Eata vir omnium mansuetissimus regebat, Inscripsi Martyrologiis 26 Octob.

n Beda ibidem. Ab ineunte adolescentia monachicum & nomen assumpsit & habitum. Targotus lib. 1 cap. 3 anno 651 id fastum arbitrat.

C A P U T III

Discessus ad monasterium Ripponense: regressus ad Mailrosense. Angelus hospicio susceptus. Peste liberatus S. Cuthbertus, mortuus S. Boifilus.

a b 13 C Umque post a aliquot annos Regi b Alchfrido placeret, pro redemptione animæ suæ locum quemdam regni sui, qui vocatur c Inrhipum, ad construendum ibidem monasterium Eata Abbati donare, tollens idem Abbas quosdam e Fratribus secum, in quibus & Cuthbertum, condidit ibi quod petebatur monasterium, atque eisdem, quibus antea Mailros, d institutis disciplinæ regularis imbuat: ubi famulus Domini Cuthbertus, suscipiendorum officio præpositus hospitum, probandæ suæ gratia devotionis, Angelum Domini suo suscepisse fertur hospitio. Exiens enim primo mane de interioribus monasterii ædibus ad hospitum cellulam, invenit inibi quendam sedentem juvenem: quem hominem æstimans, solito mox humanitatis more suscepit. Nam lavandis manibus aquam dedit, pedes ipse abluit, lin-

Tom. III Mart.

teo extersit, fovendos humiliter manibus suo in sinu D composuit, atque ut horam dici tertiam etiam cibo AUCTO- reficiendus expectaret, rogavit: ne si jejunos iret, sa- RU BEDA.

me pariter & frigore lassaretur hiberno: putabat namque hominem nocturno itinere simul & statibus defessum niveis, illo requiescendi gratia diluculo divertisse. Negavit ille, & se cito iturum, quia longius esset mansio, ad quam properaret, respondit. At Cuthbertus diu multumque rogans tandem adjuratione addita divini nominis, ad manendum coegit: statimque, ut expletis Horæ tertiæ precibus, vesperti tempus aderat, apposuit mensam, sumendas obtulit escas, & Obsecro te, inquit, Frater, reficias, dum rediens calidum panem assero: spero enim quia jam cocti sint. At ubi rediit, non invenit hospitem, quem edentem reliquerat. Explorat vestigia, qua ierat, sed nulla uspiam invenit. Recenter autem nives terras texerant, quæ facillime viantis iter proderent, & quo declinaret, monstraretur. Stupefactus ergo vir Dei, & secum quærens de facto, reposuit mensam in conclavi: quod ingressus, continuo obviam habuit miri odoris fragrantiam. Circumspiciens autem, unde esset orta tanta nidoris suavitatis, vidit juxta positos tres panes calidos insoliti candoris & gratiæ, pavensque, talia secum loquitur: Cerno, quod Angelus Dei erat, quem suscepi: pascere, non pasci, veniens. En panes attulit, quales terra gignere nequit: nam & lilia candore, & rosas odore, & mella præcedunt sapore, unde constat, quia non de nostra tellure orti, sed de paradiso voluptatis sunt allati. Nec mirum, quod epulas in terris sumere respiceret humanas, qui eternæ vitæ pane fruatur in calis. Itaque vir Dei de ostensa miraculi virtute compunctus, majorem ex eo virtutum operibus curam impendebat. Crescentibus autem virtutibus, crevit & gratia celestis. Denique sæpius ex eo tempore Angelos videre & alloqui, sed & esuriens, cibis, speciali sibi munere a Domino præparatis, meruit refici. Nam quia affabilis & jucundus erat moribus plerumque, dum ad exemplum vivendi præsentibus Patrum præcedentium gesta referret, etiam, quid sibi doni spiritualis superna pietas contulerit, humiliter interferebat. Et aliquando quidem palam, aliquando autem velate, quasi sub persona alterius, id facere curabat. Quod tamen qui audire, quia de seipso dixerit, intelligebant, juxta exemplum Magistri gentium, qui modo aperte suas virtutes replicat, modo sub prætextu alterius personæ loquitur, dicens: Scio hominem in Christo, ante annos quatuordecim, raptum usque ad tertium cælum, & cetera illius loci.

14 Interea quia fragilis est & more freti volubilis omnis sæculi status instante subito turbine, præfatus Abbas Eata cum Cuthberto & ceteris, quos secum adduxerat, Fratribus, domum repulsus est, & locus monasterii, quod condiderat, e aliis ad incolendum monachis datus. Nec memoratus athleta Christi mutatione loci mutavit mentem ab arrepto semel proposito militiæ celestis: verum diligentissime, juxta quod & ante facere consueverat, B. Boifili dictis pariter auscultabat & actis. Quo tempore, sicut Herefridus familiaris ejus, Presbyter & Abbas quondam monasterii Lindisfarnensis, ipsum referre solitum testatur, morbo pestilentiæ, quo fere tunc plurimi per Britanniam longe lateque desiciebant, correptus est. At Fratres monasterii illius totam, pro ejus vitæ & salute precantes, noctem duxere pervigile: omnes enim, quasi hominis sancti necessariam sibi ejus adhuc in carne præsentiam rebantur. Quod dum ipsi mane quidam de illis indicaret, (nam nescio eo fecerant) respondens statim: Eiquid jaceo, inquit? Neque enim putandum est quia tot taliumque virorum preces Deus non despexerit. Date baculum & caligas. Statimque exurgens cepit tentare incessum, baculo innitens: & crescente per dies virtute, sanitatem quidem

A recepit; sed quia tumor, qui in femore ejus apparebat, paulatim a superficie detumescens corporis, ad viscera interiora prolapsus est, toto pene vitæ suæ tempore, aliquantulum interaneorum non cessabat sentire dolorem, videlicet ut juxta Apostolum, virtus in infirmitate perficeretur.

15 Quem cum famulus Domini Boisilus a valetudine sanatum corneret, ait: Vides Frater, quia liberatus es a molestia, qua laborabas. Et dico tibi, quod ea ultra jam tangendus non es, neque hoc moriturus in tempore: simulque moneo, ut quia me mors vicina præstolat, discere a me aliquid, quamdiu docere valeam, non omittas: non enim plus quam septem dies sunt, quibus mihi ad docendum sanitas corporis & lingue suppetet virtus. Respondit Cuthbertus, nihil hæsitan- de veritate verborum illius: Et quid, rogo, mihi optimum est legere, quod tamen una valeam consummare septimana? At ille: Joannem, inquit, Evangelistam. Est autem mihi codex, habens quater- niones septem, quos singulis diebus singulis possumus, Domino adjuvante, legendo, & quantum opus est, inter nos conferendo percurrere. Factumque est ut di- cerat. Quam ideo lectionem tam citissime complere vale- bant, quia solam in ea fidei, quæ per dilectionem

B operatur, simplicitatem, non autem quæstionum pro- funda tractabant. Completa ergo post dies septem le- ctione, memorato morbo arreptus vir Domini Boisilus, diem pervenit ad ultimum: & hoc magna cum exul- tatione transcurso, ad gaudia perpetuæ lucis intravit. Ferunt illum his septem diebus omnia Cuthberto, quæ et futura restabant, exposuisse: prophetias namque, ut dixi, & miræ sanctitatis erat homo. Denique præ- factæ acerbitatem pestilentie triennio, priusquam ve- niret, Eata Abbati suo prædixit fuisse futuram, nec se illa tollendum celavit: ipsum vero Abbatem suum non ea moriturum, sed illo potius morbo, quem dy- senteriam medici appellant, veridico, ut rerum esi- tus docuit, sermone præmonuit. Sed & Cuthberto in- ter alia, quia, Episcopus esset ordinandus, insinua- vit. Unde idem Cuthbertus, postmodum in secessu a- nachoretico positus, dicere quidem nulli volebat, quia Episcopum cum prædixerat futurum: sed tamen visi- tantibus se aliquoties Fratribus, solebat multo cum do- lore protestari, Quia, etiam si fieri possit, ut in caute, permodicam domunculam habens, deliteam, ubi cir- cumferentes me undique fluctus Oceani tumescentes, a cunctorum mortalium visu pariter, & cognitione se- cludent; ne sic quidem liberum me ab insidiis mundi fallentis æstimo, sed ibi quoque, quia qualibet ex caus-

C sa philargyria me tentans abripere possit, vereor.

tius longe lateque defuisse, ac magnam hominum multitudi- nem stravisse.

8 Codicem illum post annum Christi 1000 præfata novitate ac decore mirabilem in Ecclesia Dunelmensi adhuc servatum fuisse attestatur Turgotus lib. 2 cap. 3.

C A P U T IV.

Præpositi Mailrosensis officium. Verbum Dei prædicatum. Etena divinitus obtem- perantia repressum.

16 Post obitum vero dilecti Deo Sacerdotis Boi- sili, memoratum Præpositi officium Cuthber- tus suscepit, & per aliquot annos spiritali, ut San- ctum decebat, exercens industria, non solum ipsi mo- nasterio regularis vitæ monita simul & exempla præ- serebat, sed & vulgus circumpositum longe lateque a, a vita sultæ contumacitatis ad celestium gaudiorum convertere curabat amore. Nam & multi fidem, quam habebant, iniquis profanabant operibus; & a- liqui etiam tempore mortalitatis, neglecto fidei, quo imbui erant sacramento, ad erraticam idololatriæ medi- camina concurrebant: quasi missam a Deo conditore plagam, per incantationes vel alligaturas vel alia que- libet dæmoniacæ artis arcana, cohibere valerent. Ad utrorumque ergo corrigendum errorem, crebro ipse de monasterio egressus, aliquoties equo sedens, sed sæpius pedes incedens, circumpositas veniebat ad vil- las, & viam veritatis prædicabat errantibus: quod ipsum etiam Boisilus suo tempore facere consueverat. Erat quippe moris eo tempore populis Anglorum, ut veniente in villam Clerico vel Presbytero, cuncti ad ejus imperium, verum audituri, confluerent; liben- ter ea, quæ dicerentur, audirent; libentiusque, quæ audire & intelligere poterant, operando sequerentur. Porro Cuthberto tanta erat docendi peritia, tantus amor persuadendi quæ cæperat, tale vultus Angeli- ci lumen, ut nullus præsentium latebras ei sui cordis celare præsumeret; omnes palam quæ gesserant con- fessio proferrent (quia nimirum hæceadem illum late- re nullo modo putabant) & confessa, dignis (ut impe- rabat) pœnitentiæ fructibus abstergerent. Solebant autem ea maxime loca peragere, illis prædicare in vinculis, qui in arduis asperisque montibus procul positi, aliis horrori erant ad visendum, & paupertate pariter ac rusticitate sua doctorum prohibebant ac- cessum: quos tamen ille, pio libenter, mancipatus labori, tanta doctrinæ excolebat industria, ut de mo- nasterio egrediens, sæpe hebdomada integra, aliquan- do duabus vel tribus, nonnunquam etiam mense ple- no domum non rediret: sed demoratus in montanis, plebem rusticam verbo prædicationis simul & exem- plo virtutis ad celestia vocaret.

17 Cum ergo sanctus vir in eodem monasterio vir- tutibus signisque succresceret, famæque operum ejus circumquaque crebresceret, erat sanctimonialis fami- næ & mater ancillarum Christi, nomine b Ebba, re- gens monasterium, quod situm est in loco, quem c Coludi urbem nuncupant, religione pariter & nobili- tate cunctis honorabilis: namque erat soror uterina Regis d Osuini. Hæc ad virum Dei mittens, roga- vit, ut se suumque monasterium gratia exhortatio- nis invisere dignaretur. Nec negare potuit, quod ab eo caritas ex ancillæ Dei corde poposcerat. Venit igitur ad locum, diesque aliquot ibi permanens, viam iussit, quam prædicabat, omnibus actu pariter & sermone pandebat.

18 Qui cum more sibi solito, quiescentibus no- ctu ceteris, ad orationem solus exiret, & post longas intempestæ noctis vigiliis, tandem instante hora com- munit

a S. Boi- silio
viro prædi- cante,

8
additum
Evangelio S.
Joannis de
Lindisfarne
f. 101.

si ex mor-
bundo,

fo suis Epi-
scopum.

collebat
Reg.

Rippon mo-
nasterium.

Zato.

Præfata
864.

a Ante annum 660, ut ex sequentibus colligitur.

b Alfridus Rex filius Osuini Regis aliquam Northumbria partem vicepatre habuit: in qua regnavit. In celebri collatio- ne de Paschate celebrando anno 664, instructus a S. VVilfrido tunc Presbytero, partem propugnabat. Missi deinde S. VVilfridum ad Chlotharium III Regem Francorum, ut præ ejus regno Episcopus consecraretur.

c Inthippum, infra in carmine monachi Hyppenses dicuntur. Camdeum: Rippon, inquit, Saxonice Hrippum, inter Urum fluvium ac limitem Septentrionalis & Occidentalis Ducatus E- boracensis, & Skell fluvium locatum. Ibi S. VVilfridus Episcopus ex Gallia redux, triennio vixit, & sub Egfrido Rege Sedes Eadredo Episcopo constituta est. Erat ergo hic locus in regno Alfridi Regis.

d Instructa S. Columba Abbatiss Hienfr S. Aidanus observavit, & erat Eata unus e prioris 12 Anglis, quos ille erudiendo pri- mo sui Episcopatus anno susceperat, teste Bedæ lib. 3 cap. 26.

e Supra dedimus causam discussam. Videtur innot tempus, quo S. VVilfridus gratiam obtinuit Alfridi Regis, & Regu- lam S. Benedicti introduxit, unde passim fundator Ripponensis canthii habetur.

f Bedæ lib. 3 cap. 27 testatur anno 664, subitam pestilentiam luem, depopulatis prius Australibus Britannia plagis, Nord- Humberum quæque provinciam corripuisse, acerbissime diu-

Præpositi
monasterii
Mailrosen-
sis.

a
dat opus
lancrobus
ad Deum
conversan-
do.

confessio pau-
cilo pau-
ciorum con-
fessio.

vires angli-
probat e

ad sancti-
monialis
Coludi mo-
nasterium
habitis

b
c
d

*se monachum
ad celum
eum: illi
no iras lau-
das profertur*

A munis synaxeos domum rediret, quadam nocte unus e

Fratribus ejusdem monasterii, cum egredientem illum silentio cerneret, clanculo secutus ejus vestigia, quo ire quidue agere vellet, dignoscere quærebat. At ille egres-

*egressi lava-
monia se-
vuntur*

sus monasterium, sequente exploratore, descendit ad mare, cujus ripæ monasterium idem superpositum erat: ingressusque altitudinem maris, donec ad collum usque & brachia unda eumens assurgeret, pervigiles undisonis in laudibus tenebras noctis exegit. Appropinquante autem diluculo ascendens ad terram, denuo coepit in litore flexis genibus orare. Quod dum ageret, venere continuo duo de profundo maris quadrupedia, quæ vulgo lutræ vocantur: hæc ante illum strata in arena, anhelitu suo pedes ejus fovere coeperunt, ac villo satagebant

*prohibet id
se viso alius
indicari*

March. 17

B Frater? Quid fecisti? Num nostrum iter nocturnum lustrando explorare tentasti? Sed ea solum conditione tibi hoc indulgeo commissum, si promiseris te, quæ vidisti, nulli ante meum obitum esse dicturum. In quo nimirum præcepto ejus secutus est exemplum qui discipulis in monte gloriam suæ Majestatis ostendens; ait: Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis a mortuis resurgat. Promittentem ergo, quæ jusserat, Fratrem benedixit, pariterque culpam & molestiam, quam temerarius incurrerat, absterxit: qui virtutem, quam videbat, ipso vivente silentio regens post obitum ejus plurimis indicare curabat.

*navigat ad
Niduos
piscis*

19 Cæpit interea vir Dei etiam spiritu prophetiæ pollere, ventura prædicere, præsentibus absentia nuntiare. Quodam enim tempore pergens de suo monasterio, pro necessitate causæ accidentis, ad terram Pictorum, qui Niduari vocantur, navigando pervenit; commorantibus cum duobus e Fratribus, quorum unus postea Presbyterii functus officio, virtutem miraculi, quam ibidem vir Domini monstravit, multorum notitiæ patefecit. Venerunt autem illo post Natalis Dominici diem, sperantes se, quia undarum simul & aurarum aridebat temperies, citius esse redituros, ideoque nec cibaria secum tulere, tamquam ocyus reversuri. Sed longe aliter, quam putabant, evenit: nam mox ut terram tetigere, tempestas fera suborta est, quæ iteris omne remeandi præcluderet. Cumque per dies aliquot ibidem inter famis & frigoris pericula & laterent, (quo tamen tempore vir Dei non marida luxu otia gerere, nec formis vacare volebat inertibus: sed pernox in oratione persistere satagebat) aderat sacratissima Dominica f Apparitionis dies. Tum ille socios blando, ut jucundus atque affabilis erat, sermone alloquitur: Quid, rogo, tanta ignavia torpemus, & non quacumque iter salutis inquirimus? En tellus nivibus, nebulis cælum horrescit; ær flatibus adversis furit, fluctibus æquor: ipsi inopia deficiamus, nec adeit homo qui reficiat. Pulsemus ergo Dominum precibus, qui suo quondam populo maris Rubri viam aperuit, cumque in deserto mirabiliter pavit; orantes, ut nostri quoque misereatur in periculis. Credo, si non nostra fides titubat, non vult nos hodierna die jejunos permanere, quam ipse per eos ac tanta suæ miracula Majestatis illustrare curavit: precorque, eam alicubi quærentes, quid epularum nobis in gaudium suæ festivitatis præstare dignetur. Hæc dicens, eduxit eos sub ripam, ubi ipse noctu pervigil orare consueverat. Ea advenientes, in-

f

*pernox in
precibus
persistit*

Exod. 14. 26

*divocantur
cum p
tam in. ant.*

venerunt tria frusta delphininæ carnis, quasi humano ministerio secta & preparata ad cocturam, flexique genibus, gratias egerunt Domino. Dixit autem Cuthbertus: Videris dilectissimi, quæ sit gratia confidendi & sperandi in Domino. Ecce & cibaria famulis suis præparavit, & ternario quoque numero, quot diebus hic residendum sit, nobis ostendit. Sumite ergo munera, quæ misit nobis Christus, & abeuntes reficiamus nos, maneamusque intrepidi: certissima enim nobis post triduum serenitas cæli & maris adveniet. Factum est, ut dixerat: manente triduo tempestate prævalida, quarto demum die tranquillitas promissa secuta est, quæ illos secundis flatibus in patriam referret.

*mulierum
predicant*

*alios de
tum populi,*

20 Quadam quoque die, cum prædicaturus iuxta consuetudinem suam populis de monasterio exiret, uno comite puero, jamque diu gradiendo fatigatis non parum adhuc restaret itineris, quousque ad vicum, quo tendebat, pervenirent, ait ad puerum, tentans eum: Dic age sodalis, ubi hodie refecti disponas: an habeas aliquem in via, ad quem divertere valeas, hospitem. At ille respondens, ait: Et hæc ipsa mecum, inquit, tacito in corde tractavi: quia nec viaticum ituri tulimus nobiscum, neque aliquem in itinere notum habemus, qui nos suo velit recipere hospitio: & non parum adhuc itineris superest, quod jejuni sine molestia complere nequimus. Cui vir Dei, inquit: Disce, filiole, fidem semper & spem habere in Domino: quia numquam fame perit, qui Deo fideliter servit. Et sursum adspiciens, vidensque aquilam in alto volantem: Cernis, inquit, aquilam illam porro volantem? Etiam per hujus ministerium possibile est Domino, nos hodie reficere. Talia confabulantes, agebant iter iuxta fluvium quemdam, & ecce subito vident aquilam in ripa residentem, dixitque vir Dei: Vides ubi nostra, quam prædixi, ministra residet? Curre, rogo, & quid nobis epularum, Domino mittente, attulerit inspicere, citius adest. Qui accurrens, attulit piscem non modicum, quem illa nuper de fluvio prehenderat. At vir Dei: Quid, inquit, fecisti fili? Quare ministra suam partem non dedisti? Seca citius medium, & illi partem, quam nobis ministrando meretur, remitte. Fecit, ut jusserat, sumptaque secum parte reliqua, ubi tempus reficiendi aderat, diverterunt ad proximum vicum: & dato ad assandum h pisce, separiter & eos, ad quos intrabant, gratissimo refecere convivio, prædicante Cuthberto verbum Dei, atque ejus beneficia collaudante: quia beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus, & non respexit in vanitates & insanias falsas. Ac sic resumpto itinere, ad docendum eos, quos proposuere, profecti sunt.

*in com flis
Dios*

*g
piscem ab
aquila
co-
spit*

b

f

21 Eodem tempore, dum congregatis in quadam villula plurimis, verbum vitæ prædicaret, prævidit subito in spiritu antiquum hostem, ad retardandum opus salutis, adesse: moxque ejus insidias, quam futurus intellexit, docendo præoccupare curavit. Namque inter ea, quæ disputaverat, repente hujusmodi monita inseruit: Oportet, carissimi, ut quoties vobis mysteria regni cælestis prædicantur, intento hæc corde ac sensu semper vigilantissimo audiat: ne forte diabolus, qui mille nocendi habet artes, supervacuis vos curis ab æternæ salutis auditione præpediat. Et hæc dicens, denuo sermonis, quem intermiserat, ordinem repetiit: statimque hostis ille nequissimus phantasticum deferens ignem, domum juxta positam incendit, ita ut viderentur facies ignium totam volitare per villam, ac juvante vento fragor æra concutere. Tum exiliens, quasi ad extinguendum ignem, turba pene tota, quam docebat (nam paucos ipse manu missa retinuit) certatim aquas jactabat: nec tamen unda vera falsas potuit reslinguere flammæ, donec orante viro Dei Cuthberto, fugas-

AUCT.
B. BEDA.
p. 104, f. 1
g. 1

A tus auctor fallaciarum, ficta secum incendia vacuus re-
portaret in auras. Quod videns turba, multum salubri-
ter erubuit: rursusque ad virum Dei ingressa, flexis
genibus, instabilis animi veniam precabatur; consi-
tens se intellexisse, quia diabolus ab impedienda salute
humana nec ad horam vacaret. At ipse confirmans
inconstantiam fragilium, rursus quæ cœperat vitæ
monita exequitur.

21 Nec tantum ignem phantasticum, sed etiam ve-
rum, quem multi frigidis fortium undis minime valem-
bant extinguere, ipse solis ferventibus lacrymarum ri-
vulis compressit. Siquidem dum more Apostolorum, gra-
tia salutifera instructionis universa pertransiret, deve-
nit die quadam in domum cujusdam devotæ Deo fami-
næ, quam crebrius invisere curabat: quia & bonis ope-
ribus intentam noverat, & ipsa cum primis pueritiæ nu-
trierat ab annis: unde & mater ab eo cognominari sole-
bat: habebat autem domum in Occidentali parte vicu-
li. Quam cum vir Domini Cuthbertus verbum semina-
turus intraret, repente in Orientali plaga ejusdem vici

B per culpam incurtæ domus incensa, vehementer cœpit
ardere: nam & ventus ab eodem climate allurgens non
modicus, abripiebat ignitos scænei tecti fasciculos, & to-
tam late jactabat per villam. Jactantes qui aderant aquam,
fortior flamma repulit, longiusque fugavit. Tum præ-
sata Dei famula cucurrit concita ad domum, in qua vi-
rum Dei receperat; obsecrans ut orando succurreret, prius-
quam domus ipsius & tota simul villa periret. At ille: Ne
timeas, inquit, mater: animæ quior esto: non enim
tibi tui ve hæc quamlibet ferax flamma nocebit: statim-
que egressus, ante ostium sternitur in terram. Quo ad-
huc orante, mutatur status ventorum spiransque ab oc-
casu, totum tanti incendii periculum ab invasione villu-
læ, quam vir Domini intraverat, rejecit. Sicque in duo-
bus miraculis, duorum Patrum est virtutes imitatus: in
phantasticis quidem & evacuatis incendiis, virtutem
reverendissimi & sanctissimi Patris Benedicti, qui simul-
latum ab antiquo hoste quasi ardentis coquiniæ incen-
dium, ab oculis discipulorum orando depulit: in veris
vero æque victis ac retortis ignium globis, virtutem viri
venerabilis & Marcellini Anconitani Episcopi, qui ar-
dente eadem civitate, ipse contra ignem positus, oran-
do flammæ compescuit, quas tanta civium manus aquam
proiciendo nequiverat. Nec mirandum perlectos & fi-
deliter Deo servientes viros tantam contra vim flammæ
accipere potestatem, qui quotidiana virtutum indu-
stria, & incentiva suæ carnis edomare, & omnia re-
la nequissimi ignea norunt extinguere. Quibus aptissi-
me congruit illud Propheticum: Cum transieris per
ignem non combuteris, & flamma non ardebit in te.
At ego & mei similes, propriæ fragilitatis & inertie
confesi, certi quidem sumus, quia contra ignem ma-
teriale nil tale audemus, incerti autem an ignem il-
lum inextinguibilem futuræ castigationis immunes eva-
dere queamus. Sed potens est & larga pietas Salvatoris
nostri, quæ indignis nobis, & nunc ad extinguenda vi-
riorum incendia, & ad evadendas in futuro penarum
flammæ, gratiam suæ protectionis impendat.

a MSS. Bonif. & nostrum vita, uti & Beda lib. 4. cap. 27,
ubi ista repetuntur. Excusum via.

b S. Edda collitur alii 2 Aprilis, alii 25 Augusti. De reli-
quiis ejus transiit infra agitur.

c Coludi urbs, Coludingannum, & Coldingannum, nunc
Scotia bodioria subjacet in Marchia seu Meria provincia, cui
atram attribuitur Barroviem, Anglia ultima civitas.

d MSS. perperam Osvii; nunc Harsfeldius, Osvaldi.
Erat enim Osviu: S. Osvu: a d. frater, & in regno successor.

e MSS. habent. f Festum Epiphaniæ.

g MSS. prendiderat. h Eadem, pisciculus.

i De S. Benedicte & hoc miraculo agemus proximo die, 21
Martii.

k Collitur S. Marcellinus 9 Januarii: ubi hoc miraculum
ex S. Gregorii Dialogis retulimus.

CAPUT V

Propositi Lindisfarnensis monas. Miracula. Emergu-
mina liberata. Vigilia, Orationes, vestes.

23 **V** Erum quia paullo superius, quantum idem
venerabilis Cuthbertus ad verum simulati-
onem diaboli fraudes valuerit, exposuimus; nunc etiam,
quid adversus verum apertumque ejus furorem valeat,
explicemus. Erat Præfectus Egfridi Regis a Hildmer
nomine, vir religiosus cum omni domo sua deditus ope-
ribus, ideoque a Beato Cuthberto specialiter dilectus,
& cum itineris propinquitas congrueret, crebro ab eo
visitatus. Cujus uxor cum elemosinis & ceteris virtu-
tum fructibus esset intenta, subito correpta a dæmone,
acerrime cœpit vexari: ita ut stridendo dentibus, voces
miserabiliter emittendo, brachia vel cetera sui corporis
membra in diversa raptando, non minimum cunctis
intuentibus vel audientibus incuteret horrorem. Cum-
que jaceret explosa, & jam jamque videretur moritura,
ascendit vir ejus equum, & concitus venit ad hominem
Dei, precatusque est eum, dicens: Obsecro, quia uxor
mea male habet, & videtur jam proxima morti, ut
mittas Presbyterum, qui illam, priusquam moriatur,
visitet, eique Domini Corporis & Sanguinis Sacramen-
ta ministret: sed & corpus illius hic in locis sanctis se-
peliri permittat. Erubescere enim eam, confiteri insa-
niam, quam vir Domini sobriam semper videre consue-
verat. Qui cum ab eo parumper diverteret, visurus
quem mitteret Presbyterum cum illo, cognovit repen-
te in spiritu, quia non cum communi infirmitate, sed dæ-
monis infestatione premeretur conjux, pro qua suppli-
cabat. Reversusque ad eum: Non, inquit, alium mit-
tere, sed ipse ad visitandam eam tecum pergere debeo.
Cumque agerent iter, cœpit flere homo, & dolorem
cordis profluentibus in maxillam lacrymis prodere: ti-
mebat enim, necum eam dæmoniosam inveniret, at-
bitrari inciperet, quia non integra sed ficta fide Do-
mino servisset. Quem vir Domini blande consolatus:
Noli, inquit, plorare, quasi inventurus sis conjugem
tuam, qualem non velim: scio enim ipse, quamvis te
dicere pudeat, quia dæmonio vexatur: scio etiam,
quia priusquam illo pervenerimus, fugato dæmonio,
liberabitur, ac nobis advenientibus cum gaudio occur-
rens, has ipsas habenas sanctissima mente excipiet, nos-
que intrare citius obsecrans, ministerium, quod con-
sueverat, nobis sedula impendet: neque enim talitor-
mento soli subjiciuntur mali, sed occulto Dei judicio
aliquoties etiam innocentes in hoc sæculo non tan-
tum corpore sed etiam mente captivantur a diabo-
lo. Dumque hæc & hujusmodi verba in consolatio-
nem atque eruditionem illius perorante Cuthberto,
appropinquarent domui; fugit repente spiritus ne-
quam, adventum Spiritus sancti, quo plenus erat
vir Dei, ferre non valens: cujus soluta vinculis mu-
lier, quasi gravi & exasperata de somno, surrexit
continuo, ac viro Dei gratulabunda occurrens, ju-
mentum, quo sedebat, per frænum tenuit: moxque
ad integrum recepto vigore mentis & corporis, cum
cito descendere, atque ad benedicendam domum suam
precabatur ingredi, devotumque illi ministerium præ-
bens, testabatur palam, quomodo ad primum fræni
ejus tactum, omni se molestia priscæ vexationis ab-
solutam sensisset.

24 Cum ergo venerabilis Domini famulus, mul-
tos in Mailroensi monasterio degens annos, mul-
tis virtutum spiritualium claresceret signis, transtulit
eum reverendissimus Abbas ipius keta in monaste-
rium, quod in Lindisfarnensium insula situm est: ut
ibi

Incendium
omni pro-
prio mite-
re

Incendium
omni pro-
prio mite-
re

Incendium
omni pro-
prio mite-
re

Incendium
omni pro-
prio mite-
re

Incendium
omni pro-
prio mite-
re

Incendium
omni pro-
prio mite-
re

Incendium
omni pro-
prio mite-
re

Incendium
omni pro-
prio mite-
re

Incendium
omni pro-
prio mite-
re

Incendium
omni pro-
prio mite-
re

Incendium
omni pro-
prio mite-
re

A ibi quoque Regulam monachicæ perfectionis & præpositi auctoritate doceret & exemplo virtutis ostenderet: nam & ipsum locum tunc idem reverendissimus Pater Abbatis jure regebat. Neque aliquis miretur, quod in eadem insula Lindisfarnea, cum permodica sit, & supra Episcopi & nunc Abbatis & monachorum esse locum dixerimus: revera enim ita est. Namque una eademque servorum Dei habitatio, utrosque simul tener, imo omnes monachos tenet. Aidanus quippe, qui primus ejusdem loci Episcopus fuit, & monachus erat & monachicam cum suis omnibus vitam semper agere solebat: unde ab illo omnes loci ipsius Antiquitates usque hodie sic Episcopale exercent officium, ut, regente monasterium Abbate, quem ipsi cum consilio Fratrum elegerint, omnes Presbyteri, Diaconi, Cantores, Lectores, ceterique gradus Ecclesiastici, monachicam per omnia cum ipso Episcopo Regulam servant. Quam vivendi normam multum se diligere probavit B. Papa Gregorius, cum sciscitanti per litteras Augustino, quem primum genti Anglorum Episcopum miserat, qualiter Episcopi cum suis Clericis conversari debeant, respondit inter alia: Sed quia tua fraternitas, monasterii regulis erudita, seorsum fieri non debet a Clericis suis in Ecclesia Anglorum, quæ Deo auctore, nuper adhuc ad fidem perducta est; hanc debet conversationem instituire, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit Patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia. Igitur ad Lindisfarneensem Ecclesiam sive monasterium, vir Domini adventans, mox instituta monachica Fratribus vivendo pariter & docendo tradebat. Sed & circumquaque morantem vulgi multitudinem, more suo crebra visitatione ad celestia quærenda ac promerenda succendebat. Necnon etiam signis clarior effectus, plurimos variis languoribus & tormentis comprehensos, orationum instantia præfæ sanitati restituit: nonnullos ab immundorum spirituum vexatione, non solum præsens, tangendo, orando, imperando, exorcizando; sed & absens vel tantum orando, vel certe eorum sanationem prædicando curavit: in quibus erat illa Præfati uxor, de qua supra reculimus.

25 Erant autem quidam in monasterio Fratres, qui præfæ suæ consuetudini, quam regulari, mallent obtemperare custodire, quos tamen ille modesta patientiæ suæ virtute superabat, & quotidiano exercitio paulatim ad melioris propositi statum convertebat. Denique sæpius in cœtu Fratrum de Regula disputans, cum acerrimis contradicentium fatigaretur injuriis, exurgebat repente, & placido vultu atque animo egrediens, dimittebat conventum: ac sequente nihilominus die, quasi nil objectionis pridie sustinisset, eadem, quæ prius, monita eisdem dabat auditoribus, donec illos paulatim, ut diximus, ad ea, quæ vellet converteret. Erat namque vir patientiæ virtute præcipuus, atque ad perferenda fortiter omnia, quæ vel animo vel corporis adversa ingerebantur, invictissimus, nec minus inter tristitia, quæ contigissent, faciem prætendens hilarem: ita ut palam daretur intelligi, quia interna Spiritus sancti consolatione pressuras contemneret extrinsecas.

26 Sed & vigiliarum atque orationis adeo studiosus existeret, ut aliquoties tres sive quatuor noctes continuas pervigil transigisse credatur; cum per tantum temporis, neque ad lectum proprium veniret; nec extra dormitorium Fratrum, locum aliquem in quo pausare posset, haberet. Sive enim locis secretioribus solus orationi vacabat, sive inter psallendum operabatur manibus, torporeque dormitandi laborando propellebat, seu certe circumibat insulam, quomodo se singula quæque haberent pius explorator inquirens, pariter

& longitudinem sibi psalmodiæ ac vigiliarum incedendo alleviabat. Denique arguere solebat pusillanimitatem Fratrum, qui graviter ferebant, si qui se nocturnæ vel meridianæ quietis tempore importuna forte inquietudine fuscitarent, dicens: Nemo mihi molestiam facit me excitando de somno, sed potius lætificat me, qui excitat: facit enim me, discusso torpore somni, utilitatis aliquid agere vel cogitare. Tantum autem compunctioni erat deditus, tantum celestibus ardebat desideriis, ut Missarum solennia celebrans, nequaquam sine profusione lacrymarum implere posset officium: sed congruo satis ordine, dum passionis Dominicæ mysteria celebraret, imitaretur ipse quod ageret, seipsum videlicet Deo in cordis contritione mactando; sed & adstantes populos sursum corda habere, & gratias agere Domino Deo nostro, magis ipse cor quam vocem exaltando, potius gemendo quam cantando admoneret. Erat zelo justitiæ servidus, ad arguendum peccantes: erat spiritui mansuetudinis modestus, ad ignoscendum poenitentibus: ut nonnumquam sibi contentibus peccata sua, his, qui deliquerant, prior ipse; miserans miseros, lacrymas funderet, & quid peccatori esset agendum, ipse justus suo præmonstraret exemplo.

27 Vestimentis utebatur communibus, ita temperanter agens, ut horum neque munditiis, neque sordibus esset notabilis. Unde usque hodie in eodem monasterio exemplo ejus observatur, ne quis varii aut pretiosi coloris habeat indumentum: sed ea maxime vestium specie sint contenti, quam naturalis ovium lana ministrat. His & hujusmodi spiritualibus exercitiis vir venerabilis, & bonorum quorumque ad se imitandum provocabat affectum, & improbos quosque ac rebelles vitæ regularis, a pertinacia sui revocabat erroris.

a Martino Rege Osio, anno 670 successit Egfridus. Ceterum ut infra & in poemate dicitur, erat S. Cuthbertus tunc Præpositus Lindisfarneus.

b MSS. expecteda.

c Tergenti lib. 2 cap. 6 id factum assertis anno Christi 664 cum S. Cuthbertus in monachicæ vitæ perfectione annum decimum quartum ageret, & addis præclaram adorationem, ut & qui præfatus in monasterio, & qui subsunt, hujus exemplo, virtutum exercitiis incumbant.

d E monasterio Hyonæ advenit S. Aidanus.

e Extat ea lib. 12 epistolarum ad ejus causam.

f Colitur S. Augustinus 26 Maji.

g MSS. misertus infirmos.

C A P U T VI

Vita solitaria in Farne insula. Ager exentus. Beneficia avium & Oceani.

28 **A**T postquam in eodem monasterio multa annorum curricula explevit, tandem diu concupita ac petita solitudinis secreta, comitante præfati Abbatis sui simul & Fratrum gratia, multum lætabundus adiit. Gaudebat namque, quia de longa perfectione conversationis activæ, ad otiam divinæ speculationis jam mereretur ascendere: lætabatur ad eorum sortem se pertingere, de quibus canitur in Psalmo: Ambulabunt Sancti de virtute in virtutem: videbitur Deus Deorum in Sion. Et quidem in primis vitæ solitariæ rudimentis secessit ad locum quemdam, qui in exterioribus cellis suæ partibus secretior appareret: ac cum ibidem aliquandiu solitarius cum hoste invisibili orando ac jejunando certaret, tandem majora præsumens, longinquorem ac remotiorem ab hominibus locum certaminis petiit. Farne dicitur insula, medio in mari posita: quæ non, sicut Lindisfarneus incolarum regno, bis quotidie, accedente aestu Oceani, quem rheuma vocant Græci, fit insula, bis renudatis abeunte rheumate litto-

AUCTO-
RE BEDA
diemeris in
an pila.

A littoribus, contigua terræ redditur; sed aliquot milibus passuum ab hac seminsula ad Eurum secretus, & hinc altissimo & inde infinito clauditur Oceano. Nul-
lus hanc facile ante famulum Domini Cuthbertum solus valebat inhabitare colonus, propter videlicet demorantium ibi phantasias demonum: verum intrante eam milite Christi, armato galea salutis, scuto fidei & gladio spiritus, quod est verbum Dei, omnia tela nequissimi ignea extincta, & ipse nequissimus cum omni satellitum suorum turba porro fugatus est hostis.

adificatio
struere

29 Qui videlicet miles Christi, ut devicta tyrannorum acie, monarcha terræ, quam adierat, factum est, condidit civitatem suo aptam imperio, & domos in hac æque civitati congruas erexit. Est autem ædificium situ pene rotundum, a muro usque ad murum mensura quaruor ferme sive quinque perticarum distentum. Murus ipse de foris altior longitudine stantis hominis: nam intrinsecus vivam cædendo rupem, multum illum fecit altiore, quatenus ad cohibendam oculorum sive cogitationum lasciviam, & ad erigendam in superna desideria totam mentis intentionem, plus incola nil de sua mansione, præter cælum, posset intueri. Quem videlicet murum non secto lapide, vel latere & cemento, sed impolitis prorsus lapidibus & cespite, quem de medio loci fodiendo tulerat, composuit: e quibus quidam tantæ erant granditatis, ut vix a quatuor viris viderentur potuisse levari; quos tamen ille Angelico adjutus auxilio, illuc attulisse aliunde, & muro imposuisse repertus est. Duas in mansione habebat domos, oratorium scilicet & aliud ad communes usus aptum habitaculum: quorum parietes quidem de naturali terra multum intus forisque circumfodiendo sive cædendo confecit; culmina vero de lignis informibus & sæno superposuit. Porro ad portum insulæ major erat domus, in qua visitantes cum Fratres suscipi & quiescere possent: nec longe ab ea fons, eorumdem usibus accommodus.

potius fons
non impo-
nitur

30 At vero ipsa ejus mansio aquæ erat indiga, utpote in durissima & prope saxea rupe condita. Accitis ergo vir Domini Fratribus, (necdum enim se ab adventantium secluserat adspectibus) Cernitis, inquit, quia fontis inops sit mansio, quam adii? Sed rogemus (obsecro) illum, qui convertit solidam petram in stagna aquæ, & rupes in fontes aquarum, ut non nobis, sed nomini suo dans gloriam, de hac quoque rupe saxosa nobis venam fontis aperire dignetur. Fodiamus in medio tuguriunculi mei: credo, torrente voluptatis suæ potabit nos. Fecerunt ergo foveam, quam in crastinum, emanante ab internis unda, repletam invenerunt. Unde dubium non erat, hanc orationibus viri Dei de aridissima ac durissima petra prius terra elicitam fuisse aquam: quæ videlicet aqua mirum in modum primis contenta ripis, nec foras ebulliendo pavimentum invadere, nec hauriendo novit deficere: ita moderata gratia Largitoris, ut nec necessitatis accipientis superflueret, nec sustentandæ necessitati copia deesset.

pedes advo-
cavit

31 Facta ergo, juvantibus se Fratribus, mansione ac domibus præfatis, incepit habitare solus vir Domini Cuthbertus. Et primo quidem venientibus ad se Fratribus, de sua cella egredi, eisque ministrare solebat: quorum pedes dum aqua calida devotus lavaret, coactus est aliquoties ab eis etiam se discalceare, suosque pedes illis ad abluendum præbere. Namque intantum a cultu sui corporis animum sustulerat, atque ad animæ solius cultum contulerat, ut semel calceatus tibracis, quas pelliceas habere solebat, sic menses perduraret integros: aliquando etiam calceatus in Pascha, non nisi post annum, redeunte Paschæ tempore, propter lavationem pedum, quæ in Cænâ Domini fieri solet, se discalceasse dicatur: unde ob crebras preces in-

relectos
construere
muros

curvationesque genuum, quas calceatus exercebat, D callum oblongum nec exilem in consinio pedum & tibia-
rum habuisse deprehensus est. Deinde incremente studio perfectionis, includitur in suo monasterio, atque ab hominum remotus adspectibus, solitariam in jejuniis, orationibus & vigiliis discit agere vitam, rarum cum advenientibus de intus habens colloquium, & hoc per fenestram: quæ primitus aperta, & videri a Fratribus, & Fratres, quos alloquebatur, ipse videre gaudebat: exinde procedente tempore & ipsam occlusit, nec nisi dandæ benedictionis vel alterius cujuslibet certæ necessitatis gratia poscente, referebat.

32 Et primum quidem per modicum ab eis panem; quo vescabatur, accipiebat, ac suo hibeat e fonte: postmodum vero proprio manuum labore, juxta exempla Patrum, vivere magis aptum ducebat. Rogavit ergo afferri sibi inibi instrumenta, quibus terram exerceret, & triticum, quod fereret. Sed seminata verno tempore terra, nullos usque ad medium æstatis, reddidit fructus. Unde visitantibus se juxta morem Fratrum, agebat vir Dei: forsitan aut telluris hujusce natura, aut voluntas Dei non est, ut hoc in loco mihi triticum nascatur. Afferre, rogo, hordeum si forte vel illud E fructum facere possit. Quod si nec illi Deus incrementum dare voluerit, & satius est me ad cœnobium reverti, quam alieno hic labore sustentari. Allatumque hordeum dum ultra omne tempus ferendi, ultra omnem spem fructificandi terræ commendaret, mox abundanter exortum fecit fructum copiosum. Quod dum maturefcere cœpisset, venire volucres & huic depascendo certatim insisterant. Ad quos plissimus Christi servus appropians (sicut post ipse referebat: solebat enim sæpe, quia læti vultus & affabilis erat, ad confirmandam fidem audientium, aliqua etiam de eis, quæ ipse credendo obtinuerat, in medium proferre) Quid tangitis, inquit, sata, quæ non servistis? An forte vos plus me his opus habetis? Si tamen a Deo licentiam accepistis, facite quod ipse permittit: sin autem, recedite, neque ulterius aliena lœdatis. Dixerat, & ad primam jubentis vocem universa volucrum multitudo recessit, seque per omnia deinceps ab ejusdem messis invasione continuit. Et hic quoque venerabilis Christi famulus in duobus miraculis, duorum Patrum est facta secutus: in aqua videlicet elicita de rupe, factum beati Patris Benedicti, qui idem pene & eodem modo legitur fecisse miraculum: sed idcirco uberius, quia plures erant, qui aquæ inopia laborarent: porro in arcessitis a messe volatilibus, reverendissimi & sanctissimi Patris Antonii sequebatur exemplum, qui a læsione hortuli, quem ipse plantaverat, uno onagros sermone compescuit.

33 Liber etiam quoddam B. Cuthberti, in exemplum præfati Patris Benedicti, factum narrare miraculum, in quo avium obedientia & humilitate, pælam contumacia & superbia condemnatur humana. Erant siquidem corvi multo ex tempore ejusdem insulæ sedibus assueti, quos cum die quadam nidificantes hospitium Fratrum, de quo præfatus sum, rostro lacerare, oblatoque culmos quibus rectum fuerat, ad fabricam nidi ore ferre vir Dei conspiceret: coercuit eos levi protensione dextera, atque a læsura Fratrum jam cessare præcepit. Sed illis imperium spernentibus: In nomine, inquit, Jesu Christi abite quantocyus, neque in loco, quem læditis, ultra manere præsumatis. Vix verba compleverat, & confestim tristes abiit. Peracto autem triduo, unus e duobus rediit, & fodientem reprensus famulum Christi, sparsis lamentabiliter pennis, & submisso ad pedes ejus capite, atque humiliata voce, quibus valebat indicis veniam precabatur admissi. Quod intelligens venerabilis Pater, dedit facultatem remeandi. At ille impetrata redeundi licentia, mox sodalem adducturus abiit. Nec mora,

A mora, redeunt ambo, & secum digna munera ferunt, dimidiam videlicet axungiam porcinam: quam vir Domini adventantibus postea Fratribus sapius ostendere, atq; ad ungendas caligas præbere solebat; contestans eis, quanta hominibus obedientiæ, quanta sit cura humilitatis habenda; cum avis superbissima injuriam, quam viro Dei intulerat, precibus, lamentis & muneribus festinavit abluere. Denique addandum hominibus exemplum correctionis, multos deinceps annos in ipsa insula manebant & nidificabant, neque aliquid molestiæ cuiquam irrogare audebant. Nulli autem videatur absurdum, a volatilibus formam discere virtutis, cum Salomon dicat: Vade ad formicam o piger, & considera vias ejus, & discite sapientiam.

axungiam
ab eo ad-
tam accepit

Prov. 6. 6

lignum do-
mum ejus ne-
cessarium, &
Prædicator
adferre petiit

34 Non sola autem aeris, sed & maris animalia, imo & ipsum mare, sicut & aer & ignis, juxta quod in superioribus exposuimus, viro venerabili præbuerunt obsequium: qui enim Auctori omnium creaturarum fideliter & integro corde famulatur, non est mirandum, si ejus imperiis ac votis omnis creatura deserviat. At vos plerumque idcirco subiectæ nobis creaturæ dominum perdimis, quia Domino & Creatori omnium ipsi servire negligitis. Et ipsum, inquam, mare promptum famulo Christi, ubi opus habuit, impendebat officium. Disponebat namque parvulam sibi in monasterio suo, sed quotidianis aptam necessitatibus, condere casulam; cui a parte maris, qua alluvione frequentium gurgitum excavata rupis altissimum nec brevem fecerat hiatus, basis supponenda erat, & hæc, juxta latitudinem hiatus, duodecim pedes longa. Rogavit ergo Fratres, qui se visitaturi advenerant, ut cum redire vellent, lignum sibi longitudinis duodecim pedum, ad faciendam domunculæ basim, deferrent. Qui promiserunt se libentissime facturos, quod petiit: sed ubi accepta ab eo benedictione, domum sunt reversi, fugit mentem petitio Parris; reversique die debito ad eum, non attulere quod rogabantur. Quibus ille benignissime receptis, & oratione solita Domino commendatis, Ubi est, inquit, lignum, quod vos asferre rogabam? Tum illi reminiscens petitionem ejus, suamque confidentes oblivionem, veniam de admisso precebantur. At vir mitissimus blando illos sermone consolatus, usque ad mane in insula manere & quiescere præcepit, dicens: Credo, quia Deus non obliviscetur meæ voluntatis & necessitatis. Fecerunt ut dixerat, & exurgentes mane, viderunt quia nocturnus Oceani æstus lignum memoratæ longitudinis attulit, & in ipso insuper loco depositum, ubi in ædificium desuper erat imponendum. Videntes autem, mox & viri venerabilis sanctitatem mirabantur, cui etiam elementa servirent; & suæ mentis tarditatem debito cum pudore culpabant, quos etiam insensibile elementum, quam sit Sanctis obtemperandum, doceret.

in id negli-
gentibus

ad illud Occani
æstus

35 Veniebant autem multi ad virum Dei, non solum de proximis Lindisfarnensium finibus, sed etiam de remotioribus Britannię partibus, fama nimirum virtutum ejus acciti: qui vel sua, quæ commississent errata, vel demonum, quæ paterentur tentamenta profluentes, vel certe communia mortalium, quibus affligerentur, adversa patefacientes, a tantæ sanctitatis viro se consolandos sperabant. Nec eos sefellit spes: namque nullus ab eo sine gaudio consolationis abibat, nullum dolor animi, quem illo attulerat, redeuntem comitatus est. Noverat quippe mæstos pia exhortatione refovere: sciebat angustias gaudia vitæ cælestis ad memoriam revocare, fragilia sæculi hujus & prospera simul & adversa monstrare: didicerat tentatis multisque antiqui hostis pandere versutias, quibus facile caperetur animus, qui vel fraterno, vel divino amore nudatus existeret: ac qui integra fide roboratus incede-

insidias de-
monum sibi
illius capti-
vitati

ret, insidias adversarii, Domino auxiliante, quascumque transiret araneæ. Quoties, inquit, meipsum de alta rupe per præceptis misere? Quoties, quasi ad interficiendum me lapides jactabant? Sed & aliis aliisque phantasarum tentamentis me appetentes deterrere, ac de loco hujus certaminis conabantur eliminare: nec tamen ullatenus vel corpus meum læsura aliqua, vel mentem timore contaminare valebant.

AUCTO-
RE BEDA.

curabitur
omnem pro-
fer sua ora
etiam.

36 Hoc quoque Fratribus solebat crebrius intimare, ne conversationem ejus, quasi singulariter celsam mirarentur, quia contemptis secularibus curis, secretis vivere mallet. Sed jure, inquit, est cœnoblitarum vita miranda, qui Abbatis per omnia subjiunguntur imperiis, ad ejus arbitrium cuncta vigilandi, orandi, jejunandi atque operandi tempora moderantur: quorum plurimos novi parvitate meam longe & munditia mentis, & culmine gratiæ prophetali antecellere. Equibus est venerabilis & cum omni honorificentia nominandus servus Christi Boisilus, qui me in Mailrosensî monasterio quondam senex adolescentem nutriebat, & inter enutriendum cuncta, quæ mihi erant ventura, prophetica veritate prædixit, & unum tantummodo restat ex omnibus, ab eo mihi prædictis, quod utinam numquam impleatur. Hoc autem dicebat, quia præfatus Christi famulus Episcopatus cum gradu significabat esse sancturum, cujus perceptionem ipse non parum desiderio vitæ secretioris horrebat.

a Turgotus lib. 1. cap. 7. Cum in Prioratu duodecim annis & eo amplius exegisset annum, id factum esset anno Christi 676.

b Addit Beda lib. 3. cap. 28, aquam usque ad hanc diem sufficientem cunctis illo advenientibus gratiæ suæ cælestis copiam ministrare.

c Idem ait protestatum Fratribus dixisse: Si mihi Divina gratia in hoc loco donaverit, ut de opere manuum mearum vivere quem, libens ibi morabor: sui alias ad vos citissime, Deo volente, revertar.

CAPUT VII.

S. Elfrida collata sanitas, dato colloquio varia prædicta. Episcopatus Lindisfarnensis.

37 Neque vero sanitatum miracula per hominem Dei, tamen longe ab hominibus positum, fieri cessabant: siquidem venerabilis Christi ancilla & Elfrida, quæ inter gaudia virginitatis non paucis famularum Christi agminibus maternæ pietatis curam præhabebat, ac e regalis stemmata nobilitatis potiori nobilitate summæ virtutis accumulabat, multo virum Dei semper excolebat amore. Hæc eo tempore, sicut ipsa postea reverendissimo Lindisfarnensis Ecclesiæ Presbytero Herefrido & ille mihi referebat, gravi percussa languore ac diu vexata, pene visa est pervenisse ad mortem. Cui cum nil curationis possent adhibere medici, subito divina intrinsecus gratia curante, paullatim morti subtrahita est, nec tamen plene sanata: nam dolor quidem interaneorum abscessit, membrorum vigor rediit; sed facultas standi vel ambulandi prorsus defuit: quia nec ad standum erigi, nec nisi quadrupes valebat ingredi. Cæpit ergo tristis æternam timere debilitatem: nam & de medicorum auxilio jampridem facta fuerat desperatio. Cui cum die quadam inter angustias tristium cogitationum veniret in mentem beata & quieta conversatio reverendissimi Parris Cuthberti: Utinam, inquit, haberem aliquid de rebus Cuthberti mei: scio certe & credo & confido in Domino, quia cito sanarer. Et non multo post advenit, qui ei zonam lineam, ab eo missam, deferret. Quæ multum gavisus de munere & desiderium suum viro sancto jam cælitus patefactum intel-

Zona missa
sanæ & El-
fridæ ab-
basissimæ.

4

A intelligens, succinxit se illa, & mane mox erecta ad standum, tertia vero die plene est reddita sanitati.

AUCTO-
RABUDA.

& aliam
fundamentum
tam:

2. una de
finita.

3. Effedum
in monacho
vix loquendi
alio pariter.

Psalm. 29
Eccl. 11
prophetia
monachi Eg-
fridi Regis
et sancti.

4. sanctissim-
um iustis
de sanctis:

5. sed Ep-
iscopatum eo
gaudens:

38 Post dies autem paucos cepit agrotare quendam de Virginibus monasterii ipsius, dolore capitis intolerabili: quæ cum ingravescente morbo per dies videretur esse moritura, intravit ad visitandam eam venerabilis ejus Abbatissa. Cumque eam graviter afflictam conspiceret, tulit memoratam viri Dei zonam & hac illi caput circumligare curavit: quæ eodem mox die, abeunte dolore sanata est: tollensq; zonam, sua recondidit in capsâ. Quam cum post dies aliquot Abbatissa requireret, neque in capsâ eadem, neque uspiam prorsus potuit inveniri. Quod divina dispensatione factum intelligitur, videlicet ut & per duo sanitatis miracula Deo dilecti Patris sanctitas appareret credentibus, & deinceps dubitandi de sanctitate illius occasio tolleretur incredulis. Si enim eadem zona semper adesset, semper ad hanc concurrere voluissent agroti: & dum forte ex his aliquis non mereretur a sua infirmitate curari, derogaret impotentie non salvantis, cum ipse potius esset salutis indignus. Unde provida, ut dictum est, dispensatione supernæ pietatis, postquam fides credentium confirmata est, mox invidiæ perfidiorum materia detrahendi est prorsus ablata.

39 4 Allo item tempore misit eadem reverendissima Virgo & Mater Virginum Christi Elfreda rogavitque virum Dei, adjuvans in nomine Domini, ut eum videre & de necessariis mereretur alloqui. Qui ascensa cum Fratribus navi, venit ad insulam, quæ Cocquedi fluminis ostio præjacens, ab eodem nomen accepit, & ipsa monachorum cœtibz insignis: nam præfata Abbatissa illo eum sibi occurrere rogaverat, Cujus potita colloquiis, cum multa ab eo, quæ sciscitabatur, audiret; ecce, repente in medio sermone ad-voluta pedibus ejus, adjuravit eum per nomen illud terribile ac venerabile superni Regis & Angelorum ejus, ut diceret illi, quam longo tempore victurus esset Egfridus frater illius, & regnum gubernaturus Anglorum: Scio enim, inquit, quia prophetia spiritu, quo polles, etiam hoc dicere potes, si vis. At ille expavens ad juramentum, nec tamen volens aperte, quod petebatur, revelare secretum: Mirum, inquit, quare sapiens femina & in sanctis erudita Scripturis, longa vocare velis tempora vitæ humanæ, dicente Psalmista, Quia anni nostri sicut aranea medicabuntur: & cum moneat Salomon: Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis & dierum multorum, qui cum venerint, vanitatis arguuntur præterita: quanto magis is, cui unius solum anni vita superest, brevi videtur tempore vixisse, ubi mors adfuerit in januis? Hæc audiens illa, fuis lacrymis, præfagia dira deshebat: extersaque facie, rursus audacia feminea adjuravit, per Majestatem summæ divinitatis, ut diceret, quem habiturus esset hæredem regni, cum filiis careret & fratribus. Qui parum silens, Ne dicas, inquit, quia caret. Habebit enim successorem, quem germana, ut ipsum Egfridum, dilectione complectaris. At illa: Obsecro, inquit, dicas, quibus in locis sit ille. Quia ait: Cernis hoc mare magnum & spatiosum, quot abundet insulis? Facile est Deo de aliqua harum sibi providere, quem regno præficiat Anglorum. Intellexit ergo, quia de Aldfrido diceret, qui ferebatur filius fuisse patris illius, & tunc in insulis Scotorum ob studium litterarum exulabat.

40 Sciebat autem, quia Elfridus proponeret eum constituere Episcopum, volensque dignoscere, si propositum sequeretur effectus, ita querendo exorta est: O quam varia intentione dividuntur corda mortali-um! Quidam adeptis gaudent divitiis, alii amantes divitias, semper egent: tu gloriam mundi, quamvis offeratur, respicis: etiam si ad Episcopatum pertingere

possis, quo sublimius apud mortales nihil est, tui clau-stra deserti huic gradui præferres. At ille: Scio me, inquit, tanto gradu dignum non esse, nec tamen judicium superni Gubernatoris uspiam effugere potero, qui si tanto oneri me subjiendum disposuit, credo quia post modicum liberum reddet, & fortasse non amplius, quam duobus annis exactis solitam me mem solitudinis remitte- ret ad requiem. Præcipio autem tibi in nomine Domini & Salvatoris nostri, ne cui ante obitum meum, quæ me audivisti, referas. Cumque illi hæc & multa alia, quæ quærebatur, exponeret, atque eam, de quibus opus habebat, instrueret, reversus ad insulam & monasterium suum, solitariam, ut cœperat, agebat sedulus vitam.

41 Nec multo post g, congregata Synodo non par-va, sub præsentia piissimi ac Deo dilecti Regis Egfridi, cui beatæ memoriæ h Theodorus Archiepiscopus præsidebat, unanimi omnium consensu ad Episcopatum ecclesiæ Lindisfarnensis electus est. Qui cum, multis legatariis ac litteris ad se præmissis, nequaquam suo loco posset erui, tandem Rex ipse præfatus una cum sanctissimo Antistite Trumvino, nec non & aliis quamplurimis i religiosis ac potentibus viris ad in- sulam navigavit: genu flectunt omnes, adjurant per Dominum, lacrymas fundunt, obsecrant, donec i- E pfum quoque lacrymis plenum dulcibus extrahunt la- tebris, atque ad Synodum pertrahunt. Quo dum per- veniret, quamvis multum renitens, unanimi omnium voluntate superatur, atque ad suscipiendum Episcopatus officium collum submittere compellitur. Nec ta- men statim Ordinatio, sed peracta hyeme, quæ im- minebat & expleta est: atque ut verbis ejus Propheti- cis per omnia satisfaceret, Egfridus post annum Pictor- um gladio trucidatur, & Aldfridus in regnum frater ejus nothus substituitur: qui non paucis ante tempori- bus in regionibus Scotorum lectioni operam dabat, ibi ob amorem sapientiæ spontaneum passus exilium.

42 Cum ergo electus ad Episcopatum vir Domi- ni Cuthbertus, suam remeasset ad insulam, atque aliquantulum temporis secretus Domino solita devo- tione militaret, evocavit eum venerabilis Episcopus ejus Eata, atque ad suum colloquium Mailros ve- nire præcepit. Quo expleto colloquio, dum domum redire cœpisset, occurrit illi Comes quidam Egfridi Regis, rogavitque obnixè, ut ad benedictionem dan- dam in villulam suam domumq; diverteret. Quo cum pervenisset, & gratifico omnium susceptus esset officio, indicavit ei vir de infirmitate famuli sui, dicens: Deo gratias, sanctissime Pater, quod nos videre, nostram- que domum intrare dignatus es. Et vere credimus, quia maximum nobis lucrum & mentis & corporis præstet adventus tuus. Est autem nobis famulus pes- sima diutius infirmitate cruciatus, & intantum dolo- ris hodie perductus, ut morienti similior, quam lan- guenti appareat, Extrema namque corporis sui parte præmorta, per modicum ore & naribus statum tra- here videtur: Qui confestim benedixit aquam, & dedi- dit ministro Comitum, nomine Baldhelmo, qui nunc- usque superest, & in Ecclesiâ Lindisfarnensi Presby- teril gradum officio tenens, moribus implet; virtu- tesque viri Dei cunctis scire volentibus referre melle dulcis habet, qui & mihi hoc ipsum, quod refero miraculum narravit. Huic ergo dans aquam bene- dictam vir Dei: Vade, inquit, & gustandam præbe- languenti. Qui dictis parens, attulit aquam ægrotanti. Quam dum tertio ori ejus infunderet, continuo con- tra morem se quietum dimisit in soporem (erat enim jam vesperta) qui etiam silentio transiegit noctem, & visitanti se Domino suo salvus mane apparuit.

43 Susceptum autem Episcopatus Ordinem vene- rabilis vir Domini Cuthbertus i, juxta præcepta & exempla Apostolica, virtutum ornabat operibus.

Commis-

A Commissam namque sibi plebem & orationibus protegebat assiduis, & admonitionibus saluberrimis ad celestia vocabat: & (quod maxime Doctores juvat) ea quæ agenda docebat, ipse prius agendo præmonstrabat *m*. Eripiebat inopem de manu fortiorum ejus, egenum & pauperem a rapientibus eum; tristes ac pusillanimes consolari, male autem gaudentes ad trititiam, quæ secundum Deum est, revocare curabat. Solitam sibi parcimoniam exercere sedulus, & inter frequentiam turbarum, monachicæ vitæ rigorem sollicitus observare gaudebat. Esurientibus alimenta, indumenta præbebat algentibus, ceterisque vitæ Pontificalis insignibus rite decoratus incedebat. Cujus internis, id est, animi virtutibus ea quoque, quibus foris effulgebat, miraculorum signa testimonium dabant. Ex quibus aliqua breviter memoriz commendare curavimus.

a Colitur S. Elfrida 3 Februarii, ubi hæc omnia explicantur.

b In monasterio Streaneshall, postea VVytchii dicto, 30 milibus passuum ab Eboraco in Boreali parte situm, a S. Hilda capto, cui S. Elfrida in regimine successit. Ita fere Malmesburienfis lib. 1 de gestis Regum Anglorum cap. 3.

c Filia Oswii Regis, & Eanfleda filia S. Edwini Regis.

d Anno 684, ut ex sequentibus constat.

e Coquedus aut Coqueda fluvius fecit Comitatum bedierum Northumbria, & ubi miscetur Oceano, insula vicina est de qua hic agitur.

f In insula Hii dicitur in alia Vita ex MSS. Consule ibi Notationem.

g Juxta fluvium Alan, in loco, qui dicitur Adevvisforda, ut supra dictum.

h S. Theodorus Archiepiscopus Cantuariensis colitur 19 Sept.

i Addis Beda supra, & de ipsa insula Lindisfarnensi.

k Addit idem Beda: Ita ipsa solenni ate Paschali completa est Eboraci, sub præsentia præfati Regis Egfridi, convenientibus ad consecrationem ejus septem Episcopis, in quibus beata memorie Theodorus primatum tenebat. Electus est autem primum in Episcopatum Hagustaldensis Ecclesiæ pro Trumberto, qui ab Episcopatu fuerat depositus. Sed quoniam ipse plus Lindisfarnensi Ecclesiæ, in qua conversatus fuerat, dilexit præfieri, placuit ut Eata reverso ad Sedem Ecclesiæ Hagustaldensis, cui regenda primo fuerat ordinatus, Cuthbertus Ecclesiæ Lindisfarnensis gubernacula susceperet. Turgotus lib. 1 cap. 9 observat diem Paschæ incidisse in vii Calendas April. anno 685.

l Beda supra, ad imitationem beatorum Apostolorum.

m Beda ibidem sequentia ita exponit: Erat quippe ante omnia divinæ caritatis igne fervidus, patientiæ virtute modestus, affabilis omnibus, qui ad se consolationis gratia veniebant. Hoc ipsum quoque orationis loco dicens si infirmis Fratribus opem suæ exhortationis tribuerit, sciens quia qui dixit, Diliges Dominum Deum tuum, dixit, & Diliges proximum tuum sicut teipsum. Erat & abstinentiæ castigatione insignis, erat gratia compunctionis semper ad celestia suspensus. Denique cum sacrificium Deo victimæ salutaris offerret, non elevata in altum voce, sed profusus ex imo pectore lacrymis Domino sua vota commendabat. Eadem habet Turgotus lib. 1 cap. 9 cum adhortatione ad Episcopos, ut ejus virtutes imitentur.

C A P U T VIII

Absenti Cuthberto revelata cades Egfridi Regis.

Herberti tremita instructio, dies mortis procuratus.

44 I Gitor Egfridus Rex dum a ausu temerario exercitum in Pictos duceret, eorumque regna atroci ac feroci sævitiā devastaret, sciens vir Domini Cuthbertus adesse tempus, de quo anno præterito interroganti ejus soroti prædixerat, non cum amplius quam uno solum anno esse victurum: venit ad Luguballiam civitatem, quæ a populis Anglorum corrupte Luel vocatur, ut alloqueretur e Reginam, quæ ibidem in monasterio suæ sororis eventum belli expectare disposuit. Postera autem die deducantibus eum civibus,

Tom. III Mart.

ut videret mœnia civitatis, fontemque in ea miro quondam Romanorum opere extructum, repente turbatus spiritu, ut stabat super baculum, mœstam faciem deflexit ad terram: rursusque se erigens, atque ad celum oculos attollens, ingemuit graviter, & non grandi voce ait: Forte modo discrimen factum est certaminis. At Presbyter, qui adstabat, intelligens de quo diceret, incauta velocitate ductus, respondit & dixit: Unde scis? Nolens autem ille amplius de his, quæ sibi erant revelata, patefacere, Nonne videtis, inquit, quam mire mutatus ac turbatus sit aer? Et quis mortaliū sufficit investigare judicia Dei? Attramen confestim intravit ad Reginam, & secreto eam alloquens (erat autem dies sabbati) Vide, inquit, mature illucescente secunda sabbati ascendas currum, quia die Dominico curru ire non licet: vadasque & regiam civitatem quamcitissime introcas, ne forte occisus sit Rex. Ego autem, quia crastina die ad vicinum monasterium ob dedicandam ibi ecclesiam venire rogatus sum, expleta dedicatione, te continuo subsequor.

45 Veniente autem die Dominico, prædicans verbum Dei Fratribus ejusdem monasterii, finito sermone & faventibus cunctis qui aderant, rursus ita cœpit: Obsecro, dilectissimi, juxta Apostoli monita, vigiletis, stetis in fide, viriliter agatis, & confortemini: ne forte superveniens aliqua tribulationis tentatio, vos imparatos inveniat: sed memores potius semper estote illius Dominici præcepti, Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Putabant autem, quia non multo ante pestilentiz clades & eos & multos & circumquaque lata cæde straverant, eum de hujusmodi plaga jam reditura fuisse locutum. At ille rursus assumpto sermone: Quondam, inquit, cum adhuc in mea demorarer insula solitarius, venerunt ad me quidam de Fratribus die sancto Dominicæ Nativitatis, rogabantque ut de mea casula & mansione egrediens, solennem cum eis & lætum diem tantæ venerationis transigerem. Quorum ergo devotis precibus acquiescens, egrediebar, & confestim ad epulas. At in media forte refectioe dixi ad eos: Obsecro, Fratres, caute agamus nos & vigilantem, ne per incuriam forte & securitatem inducamur in tentationem. At illi responderunt: Obsecramus, hodie lætum agamus diem, quia natale est Domini nostri Jesu Christi. Et ego: Sic, inquam, faciamus. Cumque post hæc aliquamdiu epulis, exultationi ac fabulis indulgeremus, rursus admonere cœpi, ut solliciti existeremus in orationibus & vigiliis, atque ad omnes tentationum incursum parati. Et illi, Bene, inquit, & optime doces: sed tamen, quia abundant dies juniorum & orationum & vigiliarum, hodie gaudeamus in Domino. Nam & Angelus, nascente Domino, evangelizabat pastoribus gaudium magnum, quod esset omni populo celebrandum. Et ego: Bene, inquam, faciamus sic. Sed cum epulantibus nobis & diem lætum ducentibus, tertio ejusdem admonitionis verba repeterem, intellexere illi, quia non frustra hæc tam studiose suggererem: & expavescentes, dicebant: Faciamus, ut doces, quia necessitas magna nobis incumbit, ut contra insidias diaboli & omnia tentamenta semper accincti spiritualiter vigilemus. Hæc dicens, ego nesciebam, sicut nec illi, aliquid nobis occurrurum novæ tentationis: sed tantum instinctu mentis admonitus sum, adversus subitas tentationum procellas statum cordis semper esse muniendum. Sed ubi reversi a me, mane ad suum, id est, Lindisfarnense monasterium redierunt, ecce quemdam de suis morbo pestilentiz obisse reperiunt: & crescente ac sæviente per dies, imo etiam per menses & annum pene totum eadem clade, nobilissimus ille Patrum Fratrumque cœtus spiritualium pene universus migravit ad Dominum. Et nunc ergo, Fratres, vigilate & vos in orationibus, ut si quid

AUCTO. RU BEDA absens intelligit eadem Egfridi Regis:

monet Bedam

1 Cor. 16.

Matth. 26.

adhibetur monachus.

ut olim in ter opulis heretur ad auto agendam.

& semper vigilandum contra fraudes diaboli:

tunc ante quædam passim.

K

vobis

A vobis tribulationis ingruerit, vos jam paratos inveniat. Hæc dicente venerabili Anstite Cuthberto, rebantur, ut præfatus sum, quia de reditu pestilentie diceret: sed post unum diem adveniens, qui fugerat e bello, occulta viri Dei vaticinia miseris exponebat eloquiis. Probatumque est, ipsa die eademque hora, qua viro Dei juxta puteum stanti revelatum est, cassis circumtutoribus, Regem hostili gladio fuisse prostratum e.

46 Non multo post tempore, idem famulus Domini Cuthbertus ad eandem Lugubaliam civitatem rogatus advenit, quatenus ibidem Sacerdotes consecrare, sed & ipsam Reginam, dato habitu sanctæ conversationis, benedicere deberet. Erat autem Presbyter, vita venerabilis, nomine Herebertus, jamdudum viro Dei Cuthberto spiritualis amicitia sedere copulatus, qui in f insula stagni illius prægrandis, de quo

g Derivationis fluvii primordia erumpunt, vitam solitariam ducent, annis singulis ad eum venire, & monita salutis perpetuè ab eo accipere consueverat.

B Hic cum audisset eum illa in civitate demoratum, venit ex more, cupiens salutaribus ejus exhortationibus ad superna desideria magis magisque inflammari. Qui dum sese alterutrum celestis sapientie poculis debriarent, dixit inter alia Cuthbertus: Memento frater Hereberte, ut modo, quidquid opus habes, me interroges, mecumque loquaris: quia postquam ab invicem digressi fuerimus, non ultra nos invicem in hoc sæculo carnis oculis videbimus: certus sum enim, quia tempus resolutionis meæ infat, & velox est depositio tabernaculi mei. Qui hæc audiens, provolutus ejus pedibus, suisque cum gemitu lacrymis: Obsecro, inquit, per Dominum, ne me derelinquas: sed tui sodalis memineris, rogesque supernam pietatem, ut cui pariter in terris servivimus, adejus videndam claritatem pariter transeamus ad celos. Nosti enim, quia ad tui oris imperium semper vivere studui, & quidquid ignorantia vel fragilitate deliqui, æque ad tuæ voluntatis arbitrium castigare caravi. Incubuit precibus Episcopus, statimque edoctus in spiritu impetrasse se quod petierat a Domino: Surge, inquit, Frater mi, & noli plorare: sed gaudio gaude, quia donavit nobis superna clementia, quod rogavimus eam. Cujus promissi & prophetie veritatem sequens rerum finis adstruxit: quia & digredientes ab invicem, non amplius se corporaliter viderunt; & h unius ejusdemque momento temporis egredientes e corpore spiritus eorum, mox beata invicem visione conjuncti sunt, atque Angelico ministerio pariter ad regnum caeleste translati. Sed Herebertus diutina prius infirmitate decoquitur: illa fortassis dispensatione Dominicæ pietatis, ut si quid minus haberet meriti a B. Cuthberto, suppleret dolor continuus longæ ægritudinis: quatenus æquatus gratia suo intercessori, sicut uno eodemque tempore cum eo de corpore egredi, ita etiam una atque indissimili sede perpetuè beatitudinis mereretur recipi.

^a Bedæ lib. 4. cap. 26 addit: multum prohibentibus amicis & maxime beatæ memoriæ Cuthberto.

^b Lugubalia seu Luguvallum Romanis, nunc Carlejolam vulgo Carlile. De ea supra actum.

^c Eboracrum vocans duellam in locum S. Edilrudis. ^d Bedæ supra tertio decimo Kalendarum Juniarum & anni 685. quo cyclo Solis 20 littera Dominicali A, diisus 20 Maji in Sabbatum cadebat.

^e Bedæ ibidem addit. Pictos terram possessionis suæ liberam recepisse, quam hætenus per annos circiter quadragesa sex (cum ea scriberet) habent: ubi inter plurimas gentes Anglorum, vel interemptos gladio vel servitio addictos vel de terra Pictorum fuga lapsos, etiam reverendissimus Truimvini, qui in eos Episcopatum acceperat, recessit cum suis.

^f Insula plures notantur apud Cambdenum in Cambria prope Rosconiam civitatem.

^g Derwentio, Darwentio; post Rosconiam, alius Coker-mithum, dein in mare Hibernicum desolvitur.

^h Bedæ lib. 4. cap. 29 hæc historiam repetit, hic fere solum mutatis verbis; uno eodemque die, hoc est Kalendarum Aprilium tertia decima, egredientes &c. Hinc infra scriptum de S. Hereberto agimus.

CAPUT IX

Varia tempore Episcopatus facta miracula.

47 Q Uadam autem die, dum parochiam suam circumiens, monita salutis omnibus ruri casis & viculis largiretur, necnon etiam nuper baptizatis, ad accipiendam Spiritus sancti gratiam, manum imposeret; devenit ad villulam cujusdam Comitæ, cujus uxor male habens, quasi proxima morti jacebat. Cui jam venienti occurrens ipse Comes, flexis genibus gratias egit Domino de adventu illius, & introducens eum benigno recepit hospitio. Cumque lotis more hospitalitatis manibus & pedibus resedisset Antistes, coepit referre illi vir de languore conjugis desperatæ, obsecrans, ut ad aspergendam eam, aquam benediceret: Credo, inquit, quia mox aut sanitati, Deo donante, restitualetur; aut si moritura est, perpetuam de morte transeat ad vitam, citiusque moriendo, compendium tam miserabilis ac diutinx vexationis accipiat. Annuit deprecanti vir Dei, & allatam benedicens aquam, dedit Presbytero, præcipiens, ut super languidam aspergeret. Qui introgressus cubiculum, in quo illa exanimi simillima jacebat, aspersit illam & lectulum ejus: sed & os illius aperiens, gustum salutiferi haustus immisit. Res mira & vehementer stupenda! Mox ut eam aqua benedicta tetigit languentem, & quid erga eam ageretur prorsus ignorantem, ita plenam mentis & corporis sanitatem recepit, ut confestim resipiscens, benediceret Dominum gratiasque referret ei, qui tales tantosque hospites ad se visitandam curandamque destinare dignatus sit. Nec mora exurgens, ipsis suæ sanitatis ministris ministerium sana præbuit, pulchroque spectaculo ipsa prima de tota tanti viri familia Episcopo pocum refectionis obtulit, quæ per ipsius benedictionem poculum mortis evasit; secuta exemplum socris Apostoli Petri, quæ curata a febribus per Dominum, continuo surgens, ministrabat illi ac discipulis suis.

48 Neque huic dissimile sanitatis miraculum a venerabili Antistite Cuthberto factum, multi, qui præfentes fuere, testati sunt: e quibus est religiosus Presbyter & Edilvaldus, tunc minister viri Dei, nunc autem Abbas cœnobii Mailrosensis. Dum enim more suo pertransiret universa docendo, devenit in vicum quemdam, in quo erant femine sanctimoniales non multæ: quibus timore barbari exercitus a monasterio suo profugis, ibidem manendi sedem vir Domini paulo ante donaverat. Quarum una, quæ erat cognata præfati Sacerdotis Edilvaldi, gravissimo tenebatur languore depressa; per integrum namque annum intolerabili capitis & totius lateris alterius dolore vexata, funditus a medicis erat desperata. Indicantibus autem de illa viro Dei, & pro sanatione ejus obsecrantibus his, qui venerant cum eo, misertus ille miseram unxit oleo benedicto: quæ ab illa mox hora meliorari incipiens, post dies paucos plena sospitate convaleuit.

49 Nec silentio prætereundum arbitramur miraculum, quod ejusdem viri venerabilis virtute, quamvis ipso absente, patratum cognovimus. Meminimus supra Hildmeri Præfati, cujus uxorem vir Dei ab immundo spiritu liberaverat. Idem ergo Præfatus postea decidit in lectum, gravissima pressus infirmitate, adeo ut crescente molestia per dies, jamiamque videretur esse moriturus. Aderant multi amicorum, qui ad

Confessio sacramentum

sanctæ aquæ benedictæ subito prope moribundam

et gradibus obitum suum.

et impetravit spiritum sanctum.

etiam benedictio de aqua.

per benedictum oleum periculis infirmorum.

A ad consolandum venerant languentem : cumque lecto jacentis assiderent, repente unus eorum intulit, quia secum haberet panem, quem sibi nuper vir Domini Cuthbertus benedictionis gratia dedisset : Et credo, inquit, quia hujus gustu possit, si tamen fidei nostræ tarditas non obsistit, medelam recipere salutis. Erant autem laici omnes, sed religiosi. Conversi igitur ad invicem, confitebantur singuli, quia absque ulla dubietate crederent, per ejusdem benedicti panis communionem eum posse sanari. Implentesque calicem aqua, immiserunt pauxillum panis illius, & dederunt ei bibere. Cujus statim, ut viscera gustus ille aquæ per panem sanctificatus attigit, fugit dolor interancorum omnis, fugit exteriorum tabitudo membrorum. Nec mora expeditum a languore virum salus subsecuta confirmavit, atque ad laudandam famuli Christi sanctitatem & admirandam fidei non fictæ virtutem, merito & ipsum & omnes, qui celeritatem tam inopinatæ salutis videre vel audire, sustulit.

so Quodam quoque tempore, dum sanctissimus gregis Domini Pastor sua illustrando circumcurrebat ovilia, devenit in montana & agrestia loca, ubi multi erant de circumpositis late villulis congregati, quibus manus erat imponenda : nec tamen in montibus Ecclesia vel locus inveniri poterat apertus, qui Pontificem cum suo comitatu susceperet. Tectenderunt ergo ei tentoria in via, & cæcis de vicina sylva ramusculis, sibi quinque tabernacula ad manendum, qualia potuerunt fixerunt. Ubi dum confluentibus ad se turbis vir Dei verbum duo prædicaret, ac Spiritus Sancti gratiam nuper b regeneratis in Christo per manus impositionem ministraret, ecce subito apparuerunt mulieres, ferentes in grabato juvenem, longe ægritudinis acerbitate tabescentem, ponentesque in exitu sylvæ, miserunt ad Episcopum, rogantes, ut ad accipiendam benedictionem ad se hunc afferri permitteret. Quem cum ad se perductum acerrime vexari conspiceret, iussit omnes recedere longius & ad solita orationis arma confugiens, data benedictione, pepulit pestem, quam sollicita medicorum manus pigmentorum compositione nequiverat. Denique eadem hora surgens, in accepto cibo confortatus, reddita Deo gratiarum actione, regressus est ad eas, quæ se portaverant, feminas. Sicque factum est, ut quæ cum illo tristes languidum advexerant, cum eis, inde gaudetibus & ipse sospes ac lætitudinis domum rediret.

C si Eodem tempore pestilentia subito exorta illis in partibus, gravissima nece incubuit : ita ut in magnis quondam refectisque habitationibus, villis ac possessionibus, vix parvæ raræque reliquæ, & interdum nullæ residerent. Unde sanctissimus Pater Cuthbertus diligentissime suam lustrans parochiam, eisdem minimis, qui superfuere, reliquiis ministerium verbi & necessaria consolationis opem fere non desistit. Adveniens autem in vniculum quendam, ibidemque omnibus, quos invenerat, auxilio exhortationis adhibito, dixit ad Presbyterum suum : Putasne superest quispiam his in locis, cui nostra visitatione & allocutione opus sit ; an cunctis, qui male habebant visis, jam ad alios transire licet ? Qui circumspiciens omnia, vidit mulierem eminus stantem, quæ extincto paullo ante filio, fratrem ejus, jam morti proximum tenebat in manibus, lacrymisque faciem rigantibus, præteritam pariter & præsentem testabatur ærumnam : quam cum viro Dei ostenderet, nil moratus ille, accessit ad eam, & benedicens dedit osculum puero, dixitque ad matrem : Ne metuas, ne mortua sis : & salvabitur enim & vivet infans, neque ullas ultra de domo tua hac mortalitatis peste deficiet. Cujus prophetiæ veritati, ipsa cum filio mater, multo exinde tempore vivens testimonium dabat.

sa Interca dum præcius vicini sui obitus vir Domini Cuthbertus, jam decrevisset animo, deposita cura

Tom. III. Mart.

pastoralis officii, solitariam redire ad vitam ; quatenus, D excussa solitudine externa, inter libera orationum & psalmodiæ studia, diem mortis, vel potius vitæ celestis præstolaretur ingressum ; voluit prius non solum sua circuita parochia, sed & aliis circa fidelium mansionibus visitatis, cunctos necessario exhortationis verbo confirmare, ac sic desideratæ solitudinis gaudio refoveri. Quod dum ageret, rogatus a nobilissima Virgine Christi Elfride & sanctissima Abbatisa, cujus superius memoriam feci, venit ad possessionem monasterii ipsius, quatenus ibidem & ipsam videre atque alloqui, & d ecclesiam dedicare deberet ; nam & ipsa possessio non paucos famulorum Christi examine pollebat. Ubi dum hora refectionis ad mensam consedisent, subito venerabilis Pater Cuthbertus aversam a carnalibus epulis mentem ad spiritualia contemplanda sustulit : unde lassatis ab officio suo membris corporis, mutato colore faciei, & quasi attonitis contra morem oculis, cultellus quoque quem tenebat, decidit in mensam. Quod dum Presbyter ejus, qui adstabat & ministrabat, aspiceret, inclinatus ad Abbatisam, dixit silentio, Interroga Episcopum, quid viderit modo. Scio enim, quia non sine causa manus ejus tremefacta, cultellum deseruit, vultusque mutatur illius : sed vidit aliquid spirituale, quod nos ceteri videre nequivimus. At illa statim conversa ad eum : Obsecro, inquit, Domine mi Episcopo, dicas quid videris modo : neque enim frustra lassata tua dextera cultellum, quem tenebat, amisit. Qui dissimulare conatus vidisse se quippiam secreti, jocosè respondit : Num tota die manducare valebam ? jam aliquando quiescere debui. Illa autem diligentius adjuvante ac flagitante, ut exponeret visionem : Vidi, inquit, animam cujusdam Sancti manibus Angelorum ad gaudia regni celestis ferri. Rursus illa : De quo, inquit, loco assumpta est ? Respondit : De tuo monasterio. Adjecit nomen inquirere. Et ille : Tu mihi, inquit, die crastino Missas celebranti nomen ejus indicabis. Hæc audiens illa, confestim misit ad majus suum monasterium videre, qui nuper raptus esset e corpore. At nuntius omnes ibidem salvos incolumesque reperiens, postquam mane facto reverti ad Dominam cepit, obvios habuit eos, qui corpus defuncti Fratris sepeliendum in carro deferrent. Interrogansque qui esset, didicit, quia quidam de pastoribus, bonæ actionis vir, incautius in arborem ascendens, deciderat deorsum, & contrito corpore, ipsa hora spiritum exhalavit, qua hunc vir Domini ad celestia ductum videbat. Quod dum rediens Abbatisa referret, statim illa ingressa ad Episcopum, jam tunc dedicantem ecclesiam, stupore sæmineo quasi novum aliquid incertumque nuntiatura : Precor, inquit, Domine mi Episcopo, memineris ad Missas Hladvaldi mei (hoc enim viro erat nomen) quia heri cadendo de arbore defunctus est. Tunc liquido omnibus paruit, quia multiformis prophetiæ spiritus viri sancti præcordiis inerat, qui & in præsentem occultum animæ raptum videre, & sibi in futuro ab aliis indicandum esse, potuit prævidere.

ss Inde peragratis ex ordine superiordibus locis, venit ad monasterium Virginum, quod non longe ab ostio Tini fluminis situm supra docuimus, ubi a religiosa & ad sæculum quoque nobilissima famula Christi Verca Abbatisa magnifice susceptus, postquam de meridiana quiete surrexerunt, sitire se dicens, ut biberet, rogavit. Quærebant quid bibere vellet, rogabantque ut vinum sive cervisiam afferri liceret. A quam, inquit, date mihi. Qui haustam de fonte aquam, obtulerunt ei. At ille data benedictione, ubi paululum gustavit, dedit adstanti Presbytero suo, qui reddidit ministro. Et minister accepto poculo : Licet, inquit, mihi de potu bibere, de quo bibit Episcopus ? Respondit : Etiam. Quare non liceat ? Erat autem

AUCTO
REBUDA.
aquam de
mod. illo
mori de vi
nam.

A & ille Presbyter ejusdem monasterii. Bibit ergo, & visa est ei aqua quasi in vini conversa saporem. Tantique sibi testem volens adhibere miraculi Fratrem, qui proxime adstabat, porrexit ei poculum: qui cum & ipse biberet, ejus quoque palato pro aqua vinum sapiebat. Aspectabant autem mirantes adinvicem, & ubi vacuum tempus ad loquendum acceperunt, confitebatur alterutrum, quia viderentur sibi nunquam melius vinum bibisse: sicut unus ex ipsis postea in nostro monasterio, quod est ad ostium viri fluminis, non parvo tempore moratus, ibidemque nunc placida quiete sepultus, sua mihi relatione testatus est.

d. E. huius
modi.

a S. Edilpoldus fuit Eibelsvoldus, dein etiam Episcopus Lindisfarnensis, vixit usque ad annum 700, mortuus 12 Februarii, quo die Vitam ejus dedimus.
b MSS. baptizatio. c Eadem Sanabitur.
d Intra a monacho Lindisfarnensi appellatur parochia Olingradum. An in diocesi Lindisfarnensi?

C A P U T X

Reliqua Episcopatu, regressus S. Cuthberti in Farnem insulam. Morbus ultimus. Dispositio sepultura.

Reliqua op-
scipatu. For-
mam repulit

4 54 D Uobis igitur annis in Episcopatu transactis, sciens in spiritu vir Domini Cuthbertus appropinquare diem sui transitus, abiecit pondus curae pastoralis, atque ad dilectum eremiticæ conversationis agonem quantocius remeare curavit: quatenus in solita sibi sollicitudinis mundane spineta, liberior praeae compunctionis flamma consumeret: quo tempore sapius ad visitantes se Fratres de mansione sua egrederi, cosque praesens solebat alloqui. Libet autem referre quoddam tunc ab eo factum miraculum, quo clarius clarescat, quantum viris sanctis obtemperandum sit, etiam in his, quæ negligentius imperare videntur. Quadam die dum venissent quidam Fratrum, egressusque ille, exhortatorio illos sermone reficeret, post admonitionem completam subjunxit, dicens: Jam hora est, ut ad mansionem meam regrediar: vos autem quia proficisci disponitis, primo sumite cibos, & b aucam illam (pendebat enim auca in pariete) coquite & comedite, & sic in nomine Domini navem ascendite, ac domum redite. Dixerat hæc, & data benedictione & oratione, suam mansionem introivit. Illi autem, ut præceperat, sumpsere cibos; sed quia abundabant cibis, quos secum attulerant, aucam, de qua præceperat, tangere non curabant.

allertor
vificatio.

esse asse
rem abier
m.

quo nullo
septem die-
bus ab rem-
pulatione de-
votus evan-
ge.

aureo oron-
allo adde-
ret insigni-
tum.

55 At cum refecti naviculam vellent ascendere, exorta subito tempestas fera, omnem eis navigandi facultatem abstulit. Factumque est, ut septem diebus servente unda conclusi, tristes in insula residerent, nec tamen culpam inobedientiæ, pro qua hujusmodi carcerem patiebantur, ad memoriam revocarent. Qui cum sedulo ad Patris colloquium reversi, ac de reditu sui dispendio conquesti, patientiæ ab illo monita perciperent, septima tandem die egressus ipse ad eos, volebat multatam eorum gratia suæ visitationis & pie consolationis verbo lenire. Ingressus autem domum, in qua manebant, ut vidit aucam non fuisse comestam, placido vultu & læto potius sermone redarguit eorum inobedientiam: Nonne, inquit, in comesta adhuc pendet auca? & quid mirum si vos mare non sinit abire? Citissime ergo mittite eam in caldarium, coquite & comedite, ut possit mare quiescere, & vos domum remittere. Fecerunt statim ut jussit, contigitque miro ordine, ut cum ad præceptum viri Dei coctura in caldario, foco agente, fervere coepisset, eadem hora unda in mari, cessantibus ventis, sua a fervore quiesceret. Expleta itaque refectio, videntes

mare placidum, ascenderunt navem, & secundis flatibus cum gaudio simul & pudore domum remeant. Pudet eos namque inobedientiæ & sensus tardioris, quo verebantur suum etiam inter flagella Conditoris dignoscere & emendare reatum. Gaudebant vero quia intellexere tantam fuisse Deo curam de fidei suo famulo, ut contemptum ejus etiam per elementa vindicaret: gaudebant quoque quia videre tantam suimet curam suo fuisse Creatori, ut etiam manifesto miraculo ipsorum errata corrigeret. Hoc sane, quod retuli, miraculum, non quolibet auctore dubio, sed uno eorum, qui interfuere, narrante cognovi, vitæ videlicet venerabilis monacho & Presbytero ejusdem monasterii, nomine Cynemundo, qui plurimis late fidelium, longævitas & vitæ gratia jam notus existit.

56 Repetit autem insulam, mansionemque suam vir Dei Cuthbertus, mox peracto die solenni Nativitatis Dominicæ. Cumque cum navem ascensurum caterva Fratrum circumstaret, interrogavit unus ex eis veteranus, & venerabilis vitæ monachus, fortis quidem fide, sed dysenterici morbo corpore jam factus imbecillus: Dic nobis, inquiens, Domine Episcopo, quando reditum tuum sperare debeamus. At ille simpliciter interroganti, simpliciter & ipse, quod verum enoverat, pandens: Quando, inquit, meum corpus huc referretis. Qui cum & duos ferme menses in magna repetitæ suæ quietis exultatione transigeret, ac multo consuetæ distractionis rigore corpus mentemque collingeret, arreptus in firmitate subita, temporalis igne doloris ad perpetuæ coepit beatitudinis gaudia preparari. Cujus obitum libet verbis illius, cujus relatione didici, describere, Herefridi videlicet devotæ religionis Presbyteri, qui etiam tunc Lindisfarnensi monasterio Abbatis jure præfuit. Tribus, inquit, hebdomadibus continuis infirmitate decoctus, sic ad extrema pervenit. Siquidem & quarta feria coepit agrotare, & rursus quarta feria, finita agitudine, migravit ad Dominum. Ad quem cum mane primo inchoaret infirmitatis venire, (nam & ante triduum cum Fratribus insulam adieram) cupiens solitæ benedictionis & exhortationis ab eo solatia percipere, ut dato juxta morem signo me advenisse prodidi, processit ad fenestram, & salutanti se mihi suspirium pro responso reddidit. Cui ego dixi: Quid habes Domine mi Episcopo? an forte nocte hac tuus te languor tetigit? At ille: Etiam, inquit, languor me tetigit nocte hac. Putabam, quia de veteri sua infirmitate, cujus quotidiana pene molestia consueverat excoqui, non autem de nova & insolita diceret. Nec plura interrogans: Da, inquam, benedictionem nobis, quia jam tempus navigandi ac domum remeandi adest: Facite, inquit, ut dicis: ascendite navem, ac domum salvi redite. Cum autem Deus suscepit animam meam, sepelire me in hac mansione juxta oratorium meum ad meridiem contra orientalem sanctæ Crucis plagam, quam ibidem erexi. Est autem ad Aquilonarem ejusdem oratorii partem sarcophagus terræ cespitæ abditus, quem olim mihi Cudda venerabilis Abbas donavit: in hoc corpus meum reponite, involventes in sindone, quam invenietis istic. Noli quidem ea vivens indui, sed pro amore dilectæ Deo semina, quæ hanc mihi misit, Veræ videlicet Abbatissæ, ad obvolvendum corpus meum reservare curavi. Hæc ego audiens: Obsecro, inquam, Pater, quia infirmantem & moriturum te audio, aliquos de Fratribus hic ad ministrandum tibi remanere permittas. At ille ait: Ite modo: tempore autem opportuno redite. Cumque diligentius obsecrans, ut ministrum susceperet, nequaquam impetrare valerem, tandem interrogavi, quando deberemus reverti: Qui ait,

re ipsa sunt
tam.

de exprodi-
sit corpus
suum re-
cedens.

duos menses
suis corpore
reclusus.

d
tribus heb-
domadibus
agrotavit.

differt de
sua sepulture
in merid-
ione su-
manus
cale.

dimittit & sic
revertitur.

A ait: Quando Dus voluerit, & ipse vobis ostenderit. Fecimus, ut iusserat: convocatisque mox in ecclesiam Fratribus cunctis, iussi orationem fieri sine intermissione pro eo: quia videtur, inquit, mihi ex quibusdam verbis illius appropinquare diem, quo sit exiturus ad Dominum.

egredietur ad
domum h.
Spiritus

57 Eram autem sollicitus de reditu propter infirmitatem ejus: sed quinque diebus obstitit tempestas, ne redire possemus. Quod divinitus dispensatum fuisse, rei probavit eventus: ut enim omnipotens Deus famulum suum ab omni labe mundanæ fragilitatis ad purum castigaret, utque adversariis ejus, quam nihil contra fidei virtutem valerent, ostenderet, voluit eum tanto tempore ab hominibus segregatum, & suæ carnis dolore & antiqui hostis acriori certamine probari. Ut autem reddita tranquillitate insulam repetivimus, invenimus eum, suo monasterio egressum, sedere in domo, in qua nos manere solebamus. Et quia necessitas quædam poscebat Fratres, qui mecum venerant, renavigare ad proximum litus, ipse remanens in insula, confestim Patri ministerium præbere curavi: siquidem calefaciens aquam, abluebam pedem ejus, qui gratia diutini tumoris jam tunc ulcus habebat, ac profluente sanie, cura indigebat. Sed & vinum calefaciens attuli, eumque gustare rogavi: videbam namque in facie ejus, quia multum inedia simul & languore erat defessus. Completa curatione, resedit quietus in strato: resedi & ego juxta eum. Cumque sileret, dixi: Video, Domine Episcopo, quia multum vexatus es ab infirmitate, postquam recessimus a te: & mirum, quare nolueris, ut aliquos nostrum, qui tibi ministrarent, hic dimitteremus abeuntes. At ille ait: Dei providentia & voluntate gestum est, ut præsentia & auxilio destitutus humano, aliqua paterer adversa. Postquam enim a me digressi estis, continuo cepit languor ingravescere: adeoque de mea mansione egrediens, huc intravi, ut quicumque vestrum mihi ministraturi advenirent, hic me possent invenire, nec meam mansionem necesse haberent ingredi: ex quo autem ingrediens, hac in sede membra composui, non movi me hinc, sed quinque diebus hic & noctibus hic quietus permansi. Cui ego aio: Et quomodo, Domine mi Episcopo, sic vivere potuisti? num absque cibi perceptione tanto tempore mansisti? Tum ille resecto lectisternio, cui super sedebat, ostendit ibi cepas quinque reconditas, & ait: Hic mihi victus erat his quinque diebus: quotiescumque enim os ariditate ac siti nimia aruit & ardebat, hæc gustando me refrigerare ac recreare curavi. Videbatur autem una de cepis minus quam dimidia parte corrota. Insuper ait: Et concertatores mei nunquam per omne tempus, ex quo in hac insula conversari cepi, tot mihi persecutiones, quot in his quinque diebus, intulere. Non aulebam interrogare, quæ essent tentationes, de quibus dixerat: tantum rogavi, ut ministros susceperet. Annuit ille, & quosdam nostrum secum retinuit, in quibus erat major Beda Presbyter, qui ministerio ejus familiariter semper adesse consueverat, ideoque donationum acceptionumque ejus omnium conscius erat indubius: quem ob id maxime secum manere voluit, ut si cujuslibet acceptis muneribus digna recompensatione non respondisset, illius admonitione recoleret, & priusquam obiret, sua cuique restitueret. Sed & alium quemdam de Fratribus specialiter, ut inter ministros sibi adesset, designavit: qui longo quidem ventris fluxu graviter agrotabat, neque a medicis poterat curari, sed merito religionis, prudentiæ & gravitatis dignus extiterat, qui testis esset verborum, quæ vir Dei ultima diceret, vel quo ordine ad Dominum migraret.

ministerium
Bede
adhibuit ad
omnes

B tres, qui mecum venerant, renavigare ad proximum litus, ipse remanens in insula, confestim Patri ministerium præbere curavi: siquidem calefaciens aquam, abluebam pedem ejus, qui gratia diutini tumoris jam tunc ulcus habebat, ac profluente sanie, cura indigebat. Sed & vinum calefaciens attuli, eumque gustare rogavi: videbam namque in facie ejus, quia multum inedia simul & languore erat defessus. Completa curatione, resedit quietus in strato: resedi & ego juxta eum. Cumque sileret, dixi: Video, Domine Episcopo, quia multum vexatus es ab infirmitate, postquam recessimus a te: & mirum, quare nolueris, ut aliquos nostrum, qui tibi ministrarent, hic dimitteremus abeuntes. At ille ait: Dei providentia & voluntate gestum est, ut præsentia & auxilio destitutus humano, aliqua paterer adversa. Postquam enim a me digressi estis, continuo cepit languor ingravescere: adeoque de mea mansione egrediens, huc intravi, ut quicumque vestrum mihi ministraturi advenirent, hic me possent invenire, nec meam mansionem necesse haberent ingredi: ex quo autem ingrediens, hac in sede membra composui, non movi me hinc, sed quinque diebus hic & noctibus hic quietus permansi. Cui ego aio: Et quomodo, Domine mi Episcopo, sic vivere potuisti? num absque cibi perceptione tanto tempore mansisti? Tum ille resecto lectisternio, cui super sedebat, ostendit ibi cepas quinque reconditas, & ait: Hic mihi victus erat his quinque diebus: quotiescumque enim os ariditate ac siti nimia aruit & ardebat, hæc gustando me refrigerare ac recreare curavi. Videbatur autem una de cepis minus quam dimidia parte corrota. Insuper ait: Et concertatores mei nunquam per omne tempus, ex quo in hac insula conversari cepi, tot mihi persecutiones, quot in his quinque diebus, intulere. Non aulebam interrogare, quæ essent tentationes, de quibus dixerat: tantum rogavi, ut ministros susceperet. Annuit ille, & quosdam nostrum secum retinuit, in quibus erat major Beda Presbyter, qui ministerio ejus familiariter semper adesse consueverat, ideoque donationum acceptionumque ejus omnium conscius erat indubius: quem ob id maxime secum manere voluit, ut si cujuslibet acceptis muneribus digna recompensatione non respondisset, illius admonitione recoleret, & priusquam obiret, sua cuique restitueret. Sed & alium quemdam de Fratribus specialiter, ut inter ministros sibi adesset, designavit: qui longo quidem ventris fluxu graviter agrotabat, neque a medicis poterat curari, sed merito religionis, prudentiæ & gravitatis dignus extiterat, qui testis esset verborum, quæ vir Dei ultima diceret, vel quo ordine ad Dominum migraret.

explorat
monita

capo si se
struat quin
que diebus
damus
coram
vincti

C Umque crescente languore, videret tempus suæ resolutionis instare, præcepit se in suam mansuiculam atque oratorium referri: erat autem hora diei tertia. Portavimus ergo illum, quia præmolesta languoris, ipse non valebat ingredi. At ubi ad portam pervenimus, rogabamus, ut alicui nostrum liceret ad ministrandum ei pariter intrare: non enim per annos plurimos quispiam illuc, præter ipsum, intraverat. Qui circumspexit omnibus, vidit Fratrem, cujus supra meminimus, ventris fluxu languentem, & ait: Walchstod Ingredietur mecum: hoc enim erat nomen Fratris. Qui cum ad nonam usque horam intus cum illo maneret, sic egrediens vocavit me: Episcopus te jussit intrare ad se: possum autem tibi rem referre novam per mirabilem, quia ex quo ingrediens illuc tetigi Episcopum, deducturus eum ad oratorium, continuo sensi me omni illa longæ infirmitatis molestia carere. Non autem dubitandum, supernæ pietatis hoc dispensatione procuratum, ut qui multos antea sospes adhuc valensque curaverat, hunc quoque moriturus curaret: quatenus hoc quoque indicio pateret etiam corpore infirmatus vir sanctus, quantum spiritu valeret. In qua profecto curatione sequebatur exemplum sanctissimi & reverendissimi patris Aurelii Augustini Episcopi, qui dum pressus infirmitate, quæ & mortuus est, in lecto decumberet, venit quidam cum suo agrote, rogans ut eidem manus imponeret, quo sanus esse posset. At ille ait: Si aliquid in his possem, mihi hoc

duci in
vincti
mille

pus suum, & juxta honorem congruum in ecclesia D
condi permittat. Placuerunt illis, quæ dixeram, & venientes ad Episcopum, rogabamus dicentes: Non ausi sumus, Domine Episcopo, contemnere jussionem tuam, qua te hic tumulari mandasti; & tamen rogandum videbatur nobis, ut te ad nos transferre, & nobiscum habere mereamur. At ille; Et meæ, inquit, voluntatis erat hic requiescere corpore, ubi quantumcumque pro Domino certamen certavi, ubi cursum consummare desidero, unde ad coronam justitiæ sublevandum me a pio Judice spero. Sed & vobis quoque commodius esse arbitror, ut hic requiescam, propter incursionem profugorum vel noxiorum quorumlibet: qui cum ad corpus meum forte confugerint (quia qualiscumque sim, fama tamen exivit de me, quia famulus Christi sum) necesse haberetis pro talibus sapius apud potentes sæculi intercedere, atque ita de præsentia corporis mei multum tolerare laborem. At nobis multum diu precantibus, laboremque hujusmodi gratum nobis ac levem fore asseverantibus, tandem cum consilio locutus vir Domini, dixit: Si meam dispositionem superare, & meum corpus illo reducere vultis, videtur mihi optimum, ut in interioribus basilicæ vestræ illud tumuleris, quatenus & ipsi cum vultis, meum sepulcrum visitare possitis, & in potestate sit vestra, an aliqui illo de advenientibus accedant. Gratias egimus permissioni & consilio illius, flexis in terram genibus, ac domum redeuntes, frequentius illum exinde visitare, non desistimus.

in interio
basilicæ

E

a Duo anni a denominatione hoc electi sumendi, non commemoratio, uti infra patebit.

b In vita S. V. Verburgæ 3 Febr. num. 9 agros infinita aucturum indomitarum, quas gantat vocant, depopulabatur multitudo, ubi auctur sunt anseres, Angli Gante, Belgis Gante. Neque ad piscos cum Edouardo Maibero recurri posse arbitramur.

c Usque ad 27 Februarii.

d Hinc certum est obiisse anno 687, quo cyclo solis 24 littera Dominicali F. conveniens inferiam quartam & 27 Februarii & 20 Martii.

duci.

anno S.
Lactenti
anno 687.

CAPUT XI

Ultima monita. Mors: sepultura, miracula.

59 C Umque crescente languore, videret tempus suæ resolutionis instare, præcepit se in suam mansuiculam atque oratorium referri: erat autem hora diei tertia. Portavimus ergo illum, quia præmolesta languoris, ipse non valebat ingredi. At ubi ad portam pervenimus, rogabamus, ut alicui nostrum liceret ad ministrandum ei pariter intrare: non enim per annos plurimos quispiam illuc, præter ipsum, intraverat. Qui circumspexit omnibus, vidit Fratrem, cujus supra meminimus, ventris fluxu languentem, & ait: Walchstod Ingredietur mecum: hoc enim erat nomen Fratris. Qui cum ad nonam usque horam intus cum illo maneret, sic egrediens vocavit me: Episcopus te jussit intrare ad se: possum autem tibi rem referre novam per mirabilem, quia ex quo ingrediens illuc tetigi Episcopum, deducturus eum ad oratorium, continuo sensi me omni illa longæ infirmitatis molestia carere. Non autem dubitandum, supernæ pietatis hoc dispensatione procuratum, ut qui multos antea sospes adhuc valensque curaverat, hunc quoque moriturus curaret: quatenus hoc quoque indicio pateret etiam corpore infirmatus vir sanctus, quantum spiritu valeret. In qua profecto curatione sequebatur exemplum sanctissimi & reverendissimi patris Aurelii Augustini Episcopi, qui dum pressus infirmitate, quæ & mortuus est, in lecto decumberet, venit quidam cum suo agrote, rogans ut eidem manus imponeret, quo sanus esse posset. At ille ait: Si aliquid in his possem, mihi hoc

Referat in
mansuicula
F

eduxit in
oratorium
non arduum
ejus dyptem
ita habuit
nam

K 3

utique

A utique primitus praeficiissem. Rursus is, qui venerat: Te, inquit, visitare iussus sum, siquidem in somnis dictum accepi: Vade ad Augustinum Episcopum, ut eidem manum imponat, & salvus erit. Quo ille audito, mox agrotanti manum benedicens imposuit: nec mora, sanatum ad propria remisit.

60 Intravia autem ad eum circa horam diei nonam, invenique eum recubentem in angulo sui oratorii contra altare: assidere corpi & ipse: nec multa loquebatur, quia pondus aegritudinis facilitatem loquendi minoraverat. Verum me diligentius inquirente, quem haereditarium sermonem, quod ultimum Vale Fratribus relinqueret, coepit differere pauca, sed fortia, de pace & humilitate, cavendisque eis, qui his oblectari, quam oblectari mallent. Pacem, inquit, inter vos semper & caritatem custodite divinam, & cum de vestro statu consilium vos agere necessitas poposcerit, videte attentius, ut unanimis existatis in consiliis. Sed & cum aliis Christi famulis mutuam habetote concordiam, nec venientes ad vos hospitalitatis gratia domesticos fidei, habeatis contemptui: sed familiariter ac benigne tales suscipere, tenere ac dimittere curate: nequaquam vos meliores arbitantes ceteris ejusdem fidei & vitae confortibus. Cum illis autem, qui ab unitate Catholicae pacis, vel Pascha non suo tempore celebrando vel perversè vivendo, aberrant, vobis sit nulla communio. Sciatisque & memoria retineatis, quia si vos unum e duobus adversis eligere necessitas coegerit, multo plus diligo, ut eruentes de tumultu, tollentesque vobiscum ossa mea, recedatis ab his locis, & ubicumque Deus providerit, incolae maneatis, quam ut ulla ratione consentientes iniquitati, schismaticorum jago colla subdatis. Catholica Patrum statuta diligentissime discere atque observare contendite. Ea quoque, quae per meum ministerium vobis divina pietas instituta vitae regularis dare dignata est exercete solliciti. Scio enim, quia etsi quibusdam contemptibilis vixi, post meum tamen obitum apertius, qualis fuerim & quam mea doctrina non sit contemnenda, videbitis. Hæc & his similia vir Dei per intervalla locutus (quia vis, ut diximus, infirmitatis possibilitatem loquendi ademerat) quietum expectatione futuræ beatitudinis diem duxit ad vespere: cui etiam pervigilem quietis in precibus continuavit & noctem. At ubi consuetum nocturnæ orationis tempus aderat, acceptis a me Sacramentis salutaribus, exitum suum, quem jam venisse cognovit, Domini Corporis & Sanguinis communione munivit, atque elevatis ad cælum oculis, exten-

C hisque in altum manibus, intentam supernis laudibus animam ad gaudia regni celestis emisit.

61 At ego statim egressus, nuntiavi obitum ejus Fratribus, qui & ipsi noctem vigilando atque orando transegerant, & tunc forte sub ordine nocturnæ laudis dicebant Psalmum quinquagesimum nonum, cujus initium est: Deus repulisti nos & destruxisti nos: iratus es, & misertus nobis. Nec mora, currens unus ex eis, accendit duas candelas, & utraque tenens manu, ascendit eminentiorem locum, ad ostendendum Fratribus, qui in Lindisfarnensi monasterio manebant, quia sancta illa anima jam migrasset ad Dominum: tale namque inter se signum sanctissimi ejus obitus condixerant. Quod cum videret Frater, qui in specula Lindisfarnensis insulae longe de contra eventus ejusdem pervigil expectaverat horam, cucurrit citius ad ecclesiam, ubi collectus omnis Fratrum cætus, nocturnæ psalmodiæ solennia celebrabat: contigitque ut ipsi quoque intrante illo praefatum canerent Psalmum. Quod superna dispensatione procuratum, rerum exitus ostendit. Sepulto siquidem viro Dei, tanta ecclesiam illam tentationis aura concussit, ut plures e Fratribus loco magis cedere, quam talibus vellent interest periculis. Attamen post annum, ordinato in

Episcopatum Eadberto, magnarum virtutum viro & in D Scripturis nobiliter erudito, maximeque eleemosynarum operibus dedito, fugatis perturbationum procellis, ut Scripturæ verbis loquar ædificavit Hierusalem, id est, visionem pacis Dominus, & dispersiones Israël congregavit: sanavit contritos corde, & alligavit contritiones eorum. Ut palam daretur intelligi, quid significaverit Psalmus cognita beati viri morte cantatus; quia videlicet post ejus obitum repellendi ac destruendi essent ejus cives, sed post ostensionem iræ minantis, celesti propius miseratione resovendi. Cujus sequentia quoque Psalmi eidem sensui concordare, qui recte tractat, intelligit. Impositum autem navi venerabile corpus Patriæ, ad insulam Lindisfarnensem retulimus: quod magno occurrentium agmine chorisque canentium susceptum est, atque in Ecclesia B. Apostoli Petri & ad dexteram altaris petri in sarcophago repositum.

62 Sed nec defuncto ac tumultu Christi famulo, signa sanitarum, quæ vivens exercuerat, cessare potuerunt. Contigit namque puerum quemdam in territorio Lindisfarnensium atrocissimo dæmone vexari, ita ut sensu rationis funditus amisso, clamaret, ejularer, & vel sua membra, vel quidquid attingere posset, moribus dilaniare niteretur. Missus est ad energumenum Presbyter de monasterio: qui cum solius fuisset per exorcismi gratiam immundos fugare spiritus, huic tamen obsessio prorsus prodesse nil valebat. Unde dedit consilium patri illius, ut impositum carro puerum ad monasterium deferret, atque ad reliquias beatorum Martyrum, quæ ibi sunt, Dominum pro illo precaretur. Fecit, ut monuerat: sed noluerunt sancti Dei Martyres ei petitam reddere sanitatem, ut quam celsum inter se locum Cuthbertus haberet, ostenderent. Cum ergo infans ululando, ingemiscendo, & frendendo dentibus, nimio cunctorum visus & auditus horrore concuteret, nec esset, qui aliquod remedii genus excogitare quivisset; tum ecce quidam de Presbyteris edoctus in spiritu, per opitulationem beati Patris Cuthberti illum posse sanari, venit clanculo ad locum, ubi noverat effusam fuisse aquam, qua corpus ejus defunctum fuerat locum, tollensque modicam humi particulam, immisit in aquam: quam deferens ad patientem, infudit in ore ejus; quo horribiliter hians, voces diras ac flebiles emittebat. Statim autem ut attigit aquam, continuè clamorem, clausit os, clausit & oculos, qui sanguinei & furibundi patebant, caputque & corpus totum reclinavit in requiem. Qui etiam placido sopore noctem transegit, & mane de somno simul & vesania confurgens, liberatum se a dæmonio, quo premebatur, B. Cuthberti meritis & intercessione cognovit. Mirandum & bonis omnibus delectabile spectaculum, cum videres filium cum patre sospitem loca sancta circumire, Sanctorum auxilio gratias sanissima mente referre, qui pridie præ insania mentis nec seipsum, qui esset vel ubi esset, poterat agnoscere. Qui ubi, tota Fratrum caterva adstante, vidente & congratulante, ad reliquias Martyrum, genibus flexis dedit laudem Deo Domino & Salvatori nostro Jesu Christo, jam & ab hostis verbere liberatus, & in fide firmior, quam fuerat effectus, ad propria rediit. Ostenditur usque hodie fossa illa, cui memorabile infusum est lavacrum, quadrato schemate facta, ligno undique circumdata, & lapillis intus impleta: est autem juxta ecclesiam, in qua corpus ejus requiescit, ad partem meridianam. Factumque est ex eo tempore, ut plures sanitarum operationes per eosdem lapides vel eandem terram, Domino donante, fierent.

a Est hic Psalmus septimus ex duodecimo, qui etiamnum serva quarta ad Matutinum cantatur aut legitur.

b Addit Turpinus: Episcopatum Ecclesie illius anno ipso servante venerabili Antistite Wilfrido. Videtur illa remissio conscribere.

A conspiciat, quod S. Wilfridus, antiqua statua Patrum, & ipse S. Cuthbertus, quæ hæcenus observantur, & quæ S. Cuthbertus moribundus illi commendatus, volueris abrogare, & Regulam S. Benedicti aut introduci aut solam observari. Erat S. Wilfridus Episcopus Hagustodensis, & S. Joannes de Beverlaco Archiepiscopus Eboracensis, uti dictum est Martii ad Vitam B. Bese, cui Joannes successit.
c MSS. in dextera parte.

CAPUT XII

Corporis incorrupti elevatio. Miracula. Successores.

63 Volens autem latius monstrare Divina dispensatio, quanta in gloria vir sanctus post mortem viveret, cujus ante mortem vita sublimis, crebris etiam miraculorum patebat indicis, transacti sepulcræ ejus annis undecim, immisit in animos Fratrum, ut tollerent ossa illius (quæ more mortuorum, consumptum jam & in pulverem redacto corpore reliquo, sicca inveniunda rebantur) atque in levi arca recondita, & in eodem quidem loco, sed supra pavimentum dignæ venerationis gratia locarent. Quod dum sibi placuisse, Eadberto Antistiti suo, medio sermone Quadagesimæ tempore referrent, annuit consilio eorum, iussitque ut die depositionis ejus, quæ est tertia decima Calendarum Aprilium, hoc facere meminissent. Fecerunt autem ita: & aperientes sepulcrum, invenerunt corpus totum, quasi adhuc viveret, integrum & flexibilibus artuum compagibus, multo dormienti quam mortuo similis. Sed & vestimenta omnia, quibus indutum erat, non solum intemerata, verum etiam præfca novitate & claritudine miranda apparebant. Quod ubi viderunt Fratres, nimio mox timore & tremore sunt percussæ, adeo ut vix aliquid loqui, vix auderent intueri miraculum quod patebat; vix ipsi, quid agerent, nossent.

64 Extremam autem indumentorum ejus partem pro ostendendo incorruptionis signo tollentes (nam quæ carnis illius proxima aderant, prorsus tangere timebant) festinarunt referre Antistiti, quod invenerant. Qui tum forte in remotiore a monasterio loco, relictis undique maris fluctibus cincto, solitarius manebat: in hoc etenim semper Quadagesimæ tempus agere, in hoc quadragesima ante Dominicam natalem dies in magna continentia, orationis & lacrymarum devotione educere consueverat: in quo etiam venerabilis prædecessor ejus Cuthbertus, priusquam farne peteret, sicut & supra docuimus, aliquamdiu secretus Domino militaverat. Attulerunt autem & partem indumentorum, quæ corpus sanctum ambierant. Quæ cum ille & munera gratanter acciperet, & miracula libenter audiret (nam & ipsa indumenta, quasi Patris adhuc corpori circumdata, miro deosculabatur affectu) Nova, inquit, indumenta corpori pro his, quæ tulisti, circumdate, & sic reponite in thecam, quam parastis. Scio autem certissime, quia non diu vacuus remanebit locus qui tanta celestis miraculi virtute consecratus est. Et beatus est multum, cui in eo sedem quiescendi Dominus, veræ beatitudinis auctor atque largitor, concedere dignatur. Adiecitque mirando, quæ quondam verbis dixi, & ait:

Quis Domini expedit celestia munera dictis?
Vel paradisiacas quæ capit auris opes?
Dum pius infesti disrupto pondere lecti,
Vivere sidera semper in arce dabit;
Mortua nunc tanto qui membra decorat honore,
Pulchraque perpetuæ pignora præstat opis.
Quamq; beata domus, sub tanto quæ hospite fulges,
Nescia quæ navi, lumine læta micæ.
Nec tibi difficile Omnipotens, mandare sub arvo,
Ne deposta voret funera labes edax,
Qui triduo servas ceti sub viscera Vatum,

Lucis iter pandens mortis ab ore: tuo:
Qui ignibus in mediis infontia membra tueris;
Ne Hebræum d' lædat Chaldea flamma decus:
Dena quater renovas per frigora plebis amictum,
Quæ Phariam fugiens, invia servat, humum:
Qui redidiva levem formas in membra favillam,
Cum tremet Angelicis mundus ab axe cubis.

Hæc & his similia plura ubi multis cum lacrymis ac magna compunctione Pontifex tremente lingua complevit, fecerunt Fratres, ut jussu erat, & involutum novo amictu corpus, levique in theca reconditum, supra pavimentum sanctuarii composuerunt.

65 Interea Deo dilectus antistes Eadbertus morbo corripitur acerbo, & crescente per dies multumque ingravescente ardore languoris, non multo post, id est, pridie Nonas Majas, etiam ipse migravit ad Dominum, impetrato ab eo munere, quod diligentissime petierat, videlicet ut non repentina morte, sed longa excoctus ægritudine, transiret e corpore. Cujus corpus in sepulcro beati Patris Cuthberti ponentes, apposuerunt desuper arcam, in qua incorrupta ejusdem Patris membra locaverant: ubi nunc usque, si petentium fides exigit, miraculorum signa fieri non desinunt. Sed & indumenta, quæ sanctissimum corpus ejus vel vivum vel sepultum vestierant, a gratia curandi non vacant.

66 Denique adveniens transmarinis e partibus Clericus quidam reverendissimi & sanctissimi Willebrordi Clementis, Frisonum gentis Episcopi, dum aliquot dies ibidem hospes moraretur, decidit in infirmitatem gravissimam, ita ut ingravescente per longum tempus ægritudine, jam desperatus jaceret. Qui cum victus dolore, videretur sibi nec mori nec vivere posse, invento salubri consilio, dixit ministro suo: Obsecro, perducas me hodie post celebratas Missas adorare ad corpus sacratissimum viri Dei (erat enim dies Dominica) spero, per gratiam intercessionis ejus his cruciatibus eripiar, ut vel sanatus ad vitam redeam præsentem, vel defunctus perveniam ad æternam. Fecit illi, ut rogaverat iste: baculoque iunientem agro- tum, in Ecclesiam non parvo cum labore perduxit. Qui cum ad sanctissimi ac Deo dilecti Patris sepulcrum genua curvaret, caput in terram dimitteret, pro sua sospitate rogaret; tantas continuo vires suum corpus de incorrupto illius corpore accepisse persensit, ut absque labore ipse ab oratione resurgeret, absque adminiculo vel ministri ducentis vel baculi sustentantis ad hospitium rediret: qui post dies paucos, roborata ad integrum virtute, viam, quam disposuerat, peregit.

67 Erat in monasterio quodam, non procul inde posito, adolescens ea, quam Græci paralytū vocant, infirmitate omni membrorum officio destitutus: unde Abbas ipse, sciens in monasterio Lindisfarnensi medicos esse peritissimos, misit eum illo, rogans, infirmantem, si quid possent curationis, conferrent. Qui cum, suo quoque Abbate & Episcopo jubentibus, diligenter illi assisterent, & quidquid nossent erga eum industria medicinalis impenderent, nihil omnino proficere valebant: quin potius crescebat morbus quotidie, & paulatim in deteriora vergebat, adeo ut, excepto ore, nullum pene membrum posset loco movere. Cumque a carnalibus medicis, diu frustra laborantibus, desperatus ac desertus jaceret; confugit ad divinum celestis medici auxilium, qui in veritate petitus, propitius sit omnibus iniquitatibus nostris, & qui sanat omnes languores nostros. Rogavit namque ministrum suum, ut aliquam sibi portiunculam de incorruptibilibus sacri corporis asserre exuvias; quia crederet per hujus se virtutem ad gratiam sanitatis, Domino largiente reverfurum. Qui consulto Abbate, attulit calcamenta, quæ viri Dei in sepulcro pedes indu-

D
AUCTOR
DE BALDA

Eadberti
Episcopi
corpo ad-
juncto.

miraculi
claris

f
curator et
sepulcrum

novus &
fusus

Paralyticus
per ejus cal-
camenta

A induerant, & ex pedibus dissolutis egroti circumdedit: siquidem primo a pedibus eum paralytis apprehenderat. Fecit autem hoc noctis initio, cum tempus requiescendi adesset: statimque ille placidum dimissus in soporem, procedente intempesta noctis silentio, cepit alternis palpitare pedibus, ut palam, qui vigilabant & videbant, ministri adverterent, quia donata per reliquias viri sancti virtute medicandi, sanitas optata a planta pedum per cetera membra esset transitura. At ubi consuetum in monasterio nocturnæ orationis signum insonuit, excitatus sonitu, resedit ipse. Nec mora, solidatis interna virtute nervis artuumque compagibus universis & dolore fugato, sanatum se esse intelligens, surrexit, & in gratiarum actione Domino omne nocturnæ sive matutinæ psalmodiæ tempus stando persolvit. Mane autem jam facto, processit ad ecclesiam, videntibusque & congratulantibus universis, circumivit loca sancta orando & suo Salvatore sacrificium laudis offerendo. Factum namque est, ut pulcherrima rerum conversione is, qui dissolutus toto corpore illuc in vehiculo perlatus fuerat, inde strictis firmatisque membris omnibus, domum per se rediret incolumis. Unde meminisse juvat, quia hæc mutatio dexteræ Excelsi, cujus memoranda ab initio mirabilia mundo fulgere non cessant.

B 68 Nec prætereundum arbitror, quid miraculi celestis etiam per reliquias sanctissimi oratorii, in quo Pater venerabilis solitarius Domino militare consueverat, divina pietas ostenderit: quod tamen utrum meritis ejusdem beati Patris Cuthberti, an successoris ejus Edilvaldi, viri æque Deo dediti, adscribendum sit interius arbitri noverit. Neque aliqua ratio vetat utriusque merito factum credi: comitante etiam fide reverendissimi Patris Felgildi, per quem & in quo miraculum ipsum, quod refero, sanationis completum est. Ipse est qui tertius ejusdem loci & militiæ spiritualis hæres, hodie major septuagenario, in magno vitæ futuræ desiderio, terminum præsentis expectat. Cum ergo viro Dei Cuthberto ad celestia regna translato, Edilvaldus ejusdem insulæ & monasterii colonus existeret cœpisset, & ipse multos antea per annos in monachica conversatione probatus, rite gradum anachoreticæ sublimitatis ascenderat; reperit, quia parietes præfati oratorii, qui tabulis minus diligenter coarctati erant compositi, longa essent vetustate dissoluti, & separatis ab invicem tabulis, facilem turbinibus præbuisent ingressum. Sed **C** vir venerabilis, qui celestis ædificii magis, quam terreni decorem quærebat, sumpto scæno vel argilla, vel quidquid hujusmodi materiæ reperisset, stipaverat rimulas, ne quotidianis imbrium sive ventorum injuriis, ab orandi retardaretur instantia. Cum hæc igitur Edilvaldus, ingressus locum, vidisset, postulavit a frequentantibus se fratribus pelliculam vituli, eamque in illo angulo, quo & ipse & prædecessor ejus beatus Cuthbertus, sæpius orans stare vel genu flectere solebat, clavis affixam, violentiis procellarum opposuit. At postquam ipse quoque, expletis ibi duodecim continuis annis, gaudium supernæ beatitudinis intravit, ac tertius locum eumdem Felgildus incolere cœpit, placuit reverendissimo Lindisfarnensis Ecclesiæ Pontifici **b** Eadfrido, dissolutam vetustate oratorium illud a fundamentis restaurare. Quod dum esset opus expletum, & multi devota religione a beato Christi athleta Felgildo postularent, quatenus aliquam illis particulam de reliquiis sancti ac Deo dilecti Patris Cuthberti sive successoris ejus Edilvaldi dare debuisset, visum est illi, divisam particulatim memoratam pelliculam petentibus dandam. Sed daturus eam aliis, prius in se ipse, qui hæc virtutis haberet, expertus est: habebat namque vultum deformi robore simul & tumore perfusum, cujus quidem futuri in eo languoris & prius, cum adhuc communi

inter Fratres vita degeret, adspicientibus in facie ejus **D** signa patebant. At cum in solitudine remotus, minorem corpori cultum, majorem adhiberet continentiam, & quasi diutius carcere inclusus, rarius vel foris solis, vel aeris, uteretur afflatu, excrevit languor in majus, faciemque totam tumentis ardore replevit. Timens ergo, ne forte magnitudine hujusmodi infirmitatis solitariam deferere vitam & communem necesse esset conversationem repetere, fideli usus est præsumptione, speravitque se illorum ope curandum, quorum se mansionem tenere & vitam gaudebat imitari. Mittens enim præfatæ partem pelliculæ in aquam, ipsa aqua lavit faciem suam: statimque tumor omnis, qui hanc obsederat, & scabies sæda recessit: juxta quod mihi & primo religiosus quidam Presbyter hujus monasterii Gyruensis indicavit, qui se vultum illius & prius tumentem ac deformem nosse, & postea mundatum per fenestram manu palpasset referebat: & ipse postmodum Felgildus recitavit, adstruens quia res ita, ut Presbyter narraverat, esset expleta: & quod ex eo tempore, cum inclusus per multa annorum curricula maneret, ut prius, immunem ab hujusmodi molestia vultum semper haberet, agente gratia Dei omnipotentis, quæ & in præfati multos, & in futuro omnes cordis & corporis nostri languores sanare consuevit, satianque in bonis desiderium nostrum, sua nos in perpetuum misericordia & miseratione coronat in sæcula sæculorum, Amen.

a Ergo anno 698.

b Beda lib. 4. cap. 30, in novo loco.

c Ibidem, transagere. **d** MSS. nocet.

e Celebris est eo die S. Eadberti veneratio.

f Consecratus est erat Episcopus anno 696, mortuus anno 739, die 7 Novemb. unde die postea vivit, cum Beda ipse scriberet.

g De S. Edilvaldo sive Edilvaldo agimus 23 Martii.

h Eadfrido hanc vitam inscripsit Beda.

i MSS. uretur.

APPENDIX

Sublata paralytis & languor oculi

En libro Hist. Eccles. Beda cap. 31 & 32.

E Rat in eodem monasterio Frater quidam, nomine Beadvvegen, tempore non paucos hospitum ministerio deserviens, qui nunc usque superest, testimonium habens ab universis fratribus cunctisque supervenientibus hospitibus, quod vir esset multæ pietatis ac religionis: injunctoque sibi officio superna tantum mercedis gratia subditus. Hic cum quadam die lænas sive saga, quibus in hospitali utebatur, in mari lavisset, rediens domum, repentina medio itinere molestia corporali tactus est: ita ut corruens in terram & aliquamdiu pronus jacens, vix tandem resurgeret. Resurgens autem sensit dimidiam corporis sui partem a capite usque ad pedes paralytis languore depressam, & maximo cum labore baculo innitens, domum pervenit. Crescebat morbus paulatim, & nocte superveniente gravior effectus est, ita ut die redeunte vix ipse per se exurgere aut incedere valeret. Quo affectus incommodo concepit utile mente consilium, ut ad ecclesiam, quoquo modo posset, perveniens, intraret ad tumbam reverendissimi Patris Cuthberti, ibique genibus flexis supplex supernam pietatem rogaret: ut vel ab hujusmodi languore, si hoc sibi utile esset, liberaretur; vel si setali molestia diutius castigari divina providente gratia oporteret, patienter dolorem ac placida mente sustineret illatum. Fecit igitur ut animo disposuerat, & imbecilles artus baculo sustentans, intravit ecclesiam, ac prosternens se ad corpus viri Dei, pia intentione per

operante
paralytis ordi-
nari S. Cuth-
berti, in cuius
omni munda-
tus.

S. Will-
helmus,

Edilvaldus.

Curator
paralytis.

ejus

A ejus auxilium Dominum sibi fieri propitium precabatur.

Atque inter preces velut in soporem solutus, sensit (ut ipse postea referre erat solitus) quasi magnam latamque manum caput sibi in parte, qua dolebat, tetigisse, eodemque tactu totam illam, quæ languore pressa fuerat, corporis sui partem, paulatim fugiente dolore ac sanitate subsequente, ad pedes usque pertransisse. Quo facto mox evigilans sanissimus surrexit, ac pro sua sanitate Domino gratias denuo referens, quid erga se actum esset Fratribus indicavit: cunctisque congaudentibus, ad ministerium, quod sollicitus exhibere solebat, quasi flagello probante castigatior rediit. Sed & indumenta quibus Deo dicatum corpus Cudberti vel vivum antea vel postea defunctum vestierant, etiam ipsa a gratia curandi non vacarunt: sicut in volumine Vitæ & virtutum ejus, quisque legerit, inveniet.

et languor oculi.

Nec silentio prætereundum, quod ante triennium per reliquias ejus factum, nuper mihi per ipsum in quo factum est Fratrem innotuit. Est autem factum in monasterio, quod juxta amnem Dacore constructum ab eo cognomen accepit, cui tunc vir religiosus Svidbertus Abbatibus jure præfuit. Erat namque in eo quidam adolescens, cui tumor deformis palpebram oculi fœdaverat, qui cum per dies crescens oculo interitum minaretur, curabant medici hanc appositis pigmentorum fomentis emollire, nec valebant: quidam abscondendum esse dicebant, alii hoc fieri metu majoris periculi vetabant. Cumque tempore non paucos Frater præfatus tali incommodo laboraret, neque imminens oculo exitium humana manus curare valeret, quin potius per dies augesceret, contigit eum subito divinæ pietatis gratia per sanctissimi Patris Cudberti Reliquias sanari. Nam quando Fratræ sui corpus ipsius post multos sepulture annos incorruptum repererant, tulerunt partem de capillis, quam more reliquiarum rogantibus amicis dare vel ostendere in signum miraculi possent. Harum particulam reliquiarum eo tempore habebat penes se quidam de Presbyteris ejusdem monasterii, nomine Thridredus, qui nunc ipsius monasterii Abbas est. Qui cum die quadam ingressus Ecclesiam, aperuisset thecam reliquiarum, ut portionem earum roganti amico præstaret, contigit & ipsum adolescentem, cui oculus languebat, in eadem tunc Ecclesia adesse. Cumque Presbyter portionem (quantum voluit) amico dedisset, residuum dedit adolescenti, ut suo in loco reponeret. At ille salubri instinctu admonitus, cum accepisset capillos sancti capitis, apposuit palpebræ languenti, & aliquamdiu tumorem illum infestum horum appositione comprimere ac mollire curabat. Quo facto reliquias ut jussu sua in theca recondidit, credens suum oculum capillis viri Dei, quibus attentus fuerat, oculus esse sanandum. Neque enim cum sua fides fœellit (erat enim, ut referre est solitus, tunc circiter horam secundam diei.) Sed cum alia, quæque dies ille exigebat, cogitaret & faceret, imminente hora ipsius diei sexta, repente contingens oculum ita sanum cum palpebra invenit, ac si nihil unquam in eo deformitatis ac tumoris apparuisset.

ALIA VITA

Auctore eodem Beda carmine scripta.

Benevole Lector. Constitueramus hic subjicere hanc Vitam, ut supra in Commentario prævio insinuavimus, potissimum quia vi Martii ad Vitam SS. Kineburge, Kinesvurthe & Tibbe § 14 probavimus Alefridos duos Reges, filios Regis Osfridi, apud Nordanhumbros regnasse, productis ex hoc poemate aliquot versibus. Verum

quia illud extat excusum, & moles videtur nimium crescere, etiam in ipsi S. Cuthberti Actis, Translationibus & miraculis, cogimur hanc Vitam omittere.

TERTIA VITA

Auctore monacho Lindisfarnensi corvo.

Ex variis MSS. Codicibus.

PROLOGUS.

PRæceptis tuis utinam, sancte Episcopo Eadfride, & totius familiæ tam affectu valeam parere quam voto. Est enim mihi, & hoc opus arduum, & meæ intelligentiæ facultas exigua. Ego autem quod ad me pertinet, etiam si delicatæ materiz b superer quantitate, satis habeo, jussioni vestræ possibilitatis meæ, obedientiam non defuisse, quæ tamen ministerium minime explevit injunctum, certe debitum exolvit obsequium. Vosque deprecor, ut, si quidpiam secus quam voluistis, provenierit, imbecillitatem meam atque onus impositum æquo jure perpendentes, imperfecti laborem negotii, officii magis æstimetis quam meriti. Maximum enim indicium erga vos meæ reverentiæ est, imperiis vestris amplius me impendere voluisse, quam possim. Quod si dignum aliquid vestræ lectioni confecerim, id erit profecto divini muneris. Tum etiam benevolentia vestra inertes quoque ad profectum excitat, nec dubitatur ipsorum fide perficiendum, quorum est adhortatione susceptum, cum mihi quoque fiducia sit peragere posse, quod præcipitis, qui id tam confidenter injungitis. Quis namque non intelligat, vestris orationibus jam præsumptum esse, quod etiam per me creditis adimplendum? Magna namque cum læticia suscepi vestræ caritatis imperium. Etenim ingens mihi lucrum est atque utilitas, hoc ipsum quod recordor S. Cuthberti. Est siquidem perfecta via ad virtutem illum scire quis fuerit. Ideo ut breviter dicam omnia quæ de eo sermo referenda jactavit, credite, & minima vos æstimate de maximis audisse: non enim ambigo nec vos potuisse omnia cognoscere. c Igitur Vitam S. Cuthberti scribere exordiat, & qualem se vel ante Episcopatum vel in Episcopatu gesserit, quamvis nequam ad omnes illius potuerim pervenire virtutes: ideo enim ea, in quibus ipse tantum sibi conscius fuit, nesciuntur, quia laudem ab hominibus non requirens, quantum in ipso fuit omnes virtutes suas latere voluisset. Quamquam etiam ex his, quæ nobis comperta erant, plura omisimus, quia sufficere credidimus, si tantum excellentiora notarentur; simul & legentibus consulendum fuit, ne quod aliis pararet copia congesta fastidium. Obsecro itaque eos, qui lecturi sunt, ut fidem dictis adhibeant, neque me quidquam, nisi quod compertum & probatum sit, scripsisse arbitrentur: alioquin tacere falsa maluissem. Verum quoniam ad omnium operum ejus numerum nec littera nec sermo proficere potest, ad ea quæ gesta sunt, accedamus.

Scriptor ex-
cusat temerari-
tatem

offert quid-
compensat
sit.

a Descriptum in MS. Trevirensi S. Maximini.

b Epigramma nostrum super quantitatem, quod cæceni-

c Hinc incipit dictum MS. S. Maximini. In alio MS. interpretatur titulus: De Præfatione scribendi.

A

LIBER I.

Vita ante ingressum in monasterium alla.

Primum quidem ponimus, quod in prima ætate accidisse relatu multorum didicimus, ex quibus est sanctæ memoriæ Episcopus *b* Tuma, qui spiritali Dei electionem prædestinatam a S. Cuthberto audiens didicit, & Presbyter nostræ Ecclesiæ *c* Elias, dicentes. Dum ergo puer esset annorum octo, omnes coetaneos in agilitate & petulantia superans, ita ut sæpe postquam fessis membris quiescebant alii, ille adhuc in loco joci, quasi in stadio, triumphans, aliquem secum ludificantem expectaret. Tunc congregati sunt quadam die multi juvenes in campi planitiem, inter quos ille inventus, & joci varietatem, & scurrilitatem agere cœperunt: alii namque stantes nudi versis capitibus contra naturam deorsum ad terram, & expansis cruribus, erecti pedes ad celos sursum prominebant: alii sic, alii vero sic fecerant. Interea quidam infans erat cum eis, ferme trium annorum: hic incipiebat constanter ad eum dicere: Esto stabilis, & relinque vanitatem joci. Qui & iteravit negligenti verba præcepti ejus, plorans & lacrymans, quod eum pene nullus consolari potuit. Postremo tamen interrogatus quid sibi esset, clamare cœpit: O sancte Episcopo & Presbyter Cuthberte, hæc tibi & tui gradus contraria naturæ, propter agilitatem non conveniunt. Ille vero non bene intelligens adhuc, tamen joci vanitatem derelinquens, consolari infantem cœpit. Revertensque ad domum suam, prophetiæ verba in mente retinens, sicut sancta Maria omnia verba prædicta Jesu memorans conservabat. Videte, fratres quomodo iste antequam per laborem operum suorum agnoscat, per providentiam Dei electus ostenditur: sicut de Patriarcha per Prophetam dicitur: Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Samuel quoque & David utrique in infantia electi inveniuntur. Jeremias vero Propheta & Joannes Baptista in officium Domini a vulva matris sanctificati leguntur. Sicut doctor gentium affirmavit, dicens. Quos autem prædestinavit hos & vocavit.

*Ab infante
monitus cum
Episcopis
dignatus
præsepe*

*deservit
hunc*

Matth. 23.

Jerem. 31.

Luc. 1. 64.

Rom. 1. 10.

*claudicans
audire ab
Angelo
placito
natur*

2 In eadem ætate alio miraculo Dei electioni prædestinatum Dominus magnificavit eum. Dum ergo esset puer, ut dixi, adhuc laicus, in infirmitate premente eum acriter detinebatur. Namque genu tumente astrictis nervis claudicans, pede altero terram non tangens, foris deportatus juxta parietem in solis ardore jacens, vidit hominem honorabilem, & miræ pulchritudinis, super equum ornatisimum, in albis vestimentis sedentem, de longinquo ad se venire. Qui appropinquans ei salutansque verbis pacificis, interrogavit, si voluit tali hospiti ministrare. Ille etiam in trepida mente corporis infirmitatem revelans, ait: Si Deus voluisset, & me nodis infirmitatis pro peccatis non obligasset, in honorem ejus ministrare hospitibus piger non essem. Deinde itaque vir ille post hæc verba descendens de equo, considerato genu ejus, quod a nullis medicis, ut dixerat ante, curatum erat, præcepit ei dicens: Coquere farinam tritici simul & lac, & cum calido unguens linire debes. Puer autem post discessum, viri præcepto obediens, Angelum Dei esse intellexit. Post paucos dies secundum fidem ejus sanatus, gratias agebat Deo miseranti, qui sanitatem integre, sicut cæcato Tobie per Angelum suum curantem dederat. Et ab hoc tempore, ut ille probatissimis viris revelavit, Angelorum auxilio, deprecatus Dominum in maximis angustiis suis, non est defraudatus.

*nulla progre
go vigiliis*

3 Alio quoque, tempore in adolescentia sua, dum adhuc esset in populari vita, quando in montanis juxta

fluvium, quod dicitur *d* Leder, cum aliis Pastoribus pecora domini sui pascebat, pernoctans in vigiliis, secundum morem ejus, mente fideli uberrimis orationibus, vidit visionem, quam ei Dominus revelavit. Hoc est celo aperto, non relevatione elementorum, sed spiritalibus oculis intuens (sicut beatus Jacob Patriarcha in Luza, quæ cognominabatur Bethel) Angelos ascendentes & descendentes videbat; & inter manus eorum animam sanctam, quasi in globo igneo ad celum efferri. Denique illam visionem tam mirabilem statim suscitatis pastoribus, ut viderat, indicavit, prophetans quoque eis animam esse sanctissimi Episcopi aut alterius magnæ personæ, ut rei effectus probabat: etenim post paucas dies, celeberrimum obitum sancti Episcopi nostri Egddani, eadem hora noctis, qua ille viderat visionem, longe lateque nuntiatum esse audierunt.

*vidit ad coe
las ab Ange
lis de fer
animam
& ad celum*

4 Unum adhuc miraculum, quod in juventute sua, ei contigit, non omitto. Pergenti namque eo ab Austro ad flumen, quod *e* Wir nominatur, in eo loco, ubi *f* Leunckester dicitur; Et transvadato eo, ad habitacula vernalia & æstivalia, propter imbrem & tempestatem, reversus est. Nam quia illo tempore hiemali desertis habitaculis, sibi & equo ejus fatigato, causa itineris & famis, ab hominibus ibi consolationem non invenit, distratum equum trahens indomum, & alligans ad parietem expectans serenitatem, oransque ibi ad Dominum, vidit equum caput sursum elevans ad tecta domunculæ, partemque fœni rectorum avide apprehendens traxit ad se: cum quo statim panis calidus cum carne, involutus in panno lineo diligenter, securum cadens emissus est. Ille vero consummata oratione probavit animadvertitque sibi esse cibum a Deo prædestinatum per emissionem Angeli, qui sæpe in angustiis suis adjuvit eum, gratias agens Deo, benedixit, & manducavit; jamque divino cibo satiatus & suffultus, in fortitudine ejus glorificans Dominum, prospere proficiscitur.

*deservit
hunc*

5 Cetera vero opera juventutis floridæ pullulantia silentio prætereo, ne fastidium lectori ingenerem, anhelans perfectæ ætatis fructum paratissimum, in virtutibus Christi, sub servicio Dei singulariter intimare. Omitto namque quomodo in castris contra hostem, cum exercitu sedens, ibique habens stipendia parva, tamen omne spatium habundanter vivens divine auctus est: sicut Daniel & tres pueri cibo regali non contenti, servili tamen & co parvissimo mire saginati sunt. Nec non prætereo, quomodo animam præfecti in obitu suo ad celum elevari vidit. Taceo quoque quam mire demones effugavit, & infantem verbo orationis suæ sanavit.

*omnis & ad
pauca parva
vivere*

*h
F
natura in
causa fœni
vidit demoni
um fugare*

a Dividatur in aliquot capita, quæ numeris adjunctis respondent.

b Tuma, seu Tumma, supra Trumwinus, cujus Vitam 9 Februarii dedimus.

c Hujus non meminit Beda nisi nec plurimum aliorum.

d Leder, apud Turgotum Sedir, forsitan litteris inverte est Tegis, & montana circa Bernardi-castrum intelliguntur.

e Wie, Wira & Wirus fecit Dunelmensem diocesim.

f Nunc Lumley Castle, circa Chester.

g Sequentia desunt Beda.

h Id est contentus, licet parvo.

LIBER II.

Vita monastica, varia prædicta: miracula.

Bene ergo disponens duriori se vitæ lege in monasterio confringere, a populari vita revertens, religiosa tamen atque immacolata, & ad meliora proficiens, sanctum laborem toleranter serbat, quem voluntariæ servitutis longum in Dei onere studium consuetudoque in naturam verterat. Inedixit autem, & vi-

*regredire
monasterium
Martiniense*

A & vigiliarum intantum patiens erat, ut incredulitatem viribus vinceret. Pernoctabat in oratione sapissime, nonnumquam etiam biduo triduoque sic permanens, quarta demum die reficiebatur, recordatus Pauli Apostoli dictum: Omnis quidem disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudii sed mororis: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam iustitiae reddit. O Fratres, conversatione ejus dignum me esse non usurpo, quinimo nullius sermone explicari potest. Erat enim aspectu Angelicus, sermone nitidus, opere sanctus, corpore integer, ingenio optimus, consilio magnus, fide Catholicus, spe patientissimus, caritate diffusus; sed virtutum tramitem enodabo.

2 Fuit igitur miraculum aliud, in quo primum sanctus homo Dei Cuthbertus a Domino glorificatus est, postquam servitutis Christi jugum a tonsuraque Petri formam, in modum coronae spinæ caput Christi cingentis, Domino adjuvante, susceperat, in cœnobio, quod dicitur Hrype, sicut nostri fidelissimi testes, & adhuc viventes indicaverunt. Ministrare namque hospitibus advenientibus statim neophytus a familia electus est.

B Inter quos quidem quadam die in matutina hora, hyemali & nivali tempore, apparuit ei Angelus Domini, in forma stabilis viri perfectaque ætate, sicut Patriarchæ Abraham in valle Mambre Angeli in forma virorum apparuerunt. Deinde ergo suscepto eo secundum morem ejus benigne, putans adhuc hominem esse, & non Angelum, lavatis manibus, & pedibus, lintheaminibusque tergens, & manibus humiliter propter frigus fricans, & calefaciens pedes ejus; ut horam diei tertiam ad capiendum cibum expectaret, nolentem renuentemque causa itineris diligentissime invitabat, & postremo, adjurando tamen in nomine Domini nostri Jesu Christi, consentiendo superabat. Facto jam signo diei horæ tertie & oratione consummata, mensam statim apposuit, præparato cibo desuper, quem habebat: quia, enim panis casu aliquo non erat in diversorio, tantum micas pro benedicto pane congregatas super mensam constituit. Ibat etiam homo revertens ad monasterium, querens panem, & non invento eo (adhuc enim coquebant panes in fornace) reversus est ad hospitem, quem solum reliquerat manducantem, & non invento eum ibi, nec vestigia pedum ejus: jam enim nix erat super faciem terræ. Obstupefacto ergo sibi, mensam removit ad cubiculum, intelligens eum Angelum Dei esse. Et primo in introitu ejus nares odore panis suavissimi repletæ sunt, & inventis quoque tribus panibus calidis gratias egit Domino, quod in eo impletum est dictum Domini, Qui recipit vos, me recipit: & qui recipit me, recipit eum, qui me misit. Et iterum: Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ mercedem Prophetæ accipiet. Et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et ab hac jam die frequenter esuriente eo, Dominus cibavit eum, ut professus est fidelibus Fratribus, non propter jactantiam, sed propter ædificationem multorum, ut Paulus de semetipso multa locutus est.

C Et hoc dicendum puto, quod relatu multorum bonorum agnovi: ex quibus est Pleculus Presbyter. Eo tempore, quo fuit nobiscum in monasterio, quod dicitur Mailros, accersitus est a sanctimoniali vidua matreque omnium in Christo Abba. Veniens ergo, ut invitatus est ad cœnobium, quod dicitur Coloderbyrig, manensque ibi aliquot dies, non deserens relaxando suæ constitutionis propositum, cepit nocte maritima loca circuire, morem consuetudinis cantandi & vigilandi servans. Quo comperto, a quodam clerico familiaris, incipiebat occulte de longinquo subsequi eum tentando, scire volens, quomodo vitam nocturnam transigeret. Ille vero homo Dei Cuthbertus in obstinata mente appropinquans ad mare [ingressus est] usque ad

lumbare in mediis fluctibus: & mari aliquando usque D ad ascillas tumultuante & fluctuante tinctus est. Dum autem mare ascendens & in arenosis litoris flectens genua orabat, venerunt statim post vestigia ejus duo passilla animalia maritima, humiliter prout in terram, lambentes pedes, volutantes tergebant pellibus suis, & calefacientes odoribus suis. Post servitium autem & ministerium impletum, accepta ab eo benedictione, ad cognatas undas maris recesserunt. Ille autem homo Dei in galli cantu revertens ad orationem communem, cum Fratribus [venit] ad ecclesiam Dei: Clericus vero familiaris supradictus, in scopulosis locis latens, visu pauidus & tremebundus, tota nocte coangustatus prope mortem accesserat. Crastina autem die prosternens se ante pedes hominis Dei, flebili voce veniam indulgentiæ deprecavit. Cui homo Dei prophetali sermone respondit: Frater mi, quid est tibi? Numquid propius appropinquasti mihi tentando quam debuisti? Hoc tamen tibi consentienti uno modo indulgetur, si votum voveris, numquam te esse quandiu vixero narraturum. Frater autem sic vovens, & perficiens, benedictus & salvatus ab eo exiit. Post vero obitum ejus multis Fratribus narrans servitium animalium, sicut leones in veteri Lege legimus Danieli servire, & quod Spiritibus oculis latitantem eum & probantem viderat, sicut Petrus Annaniam & Saphiram Spiritum Sanctum tentantes, mirabiliter distamavit.

4 Alio quoque tempore de eodem monasterio, quod dicitur Mailros, cum duobus Fratribus pergens, & navigans ad terram Piciorum, ubi Mudpialægis prosperere pervenerunt. Manserunt autem ibi aliquot dies in magna penuria, nam fames premebat eos, & tempestas maris potestatem itineris navigandi prohibuit. Ille vero homo Dei pernoctans juxta littora maris in oratione, pervenit ad eos mane, in die Epiphaniæ Domini: nam post natalitia Domini pergere cœperunt. Suadens autem dixit eis: Eamus, & queramus, parentes a Deo secundum id quod promissit dicens: Petite & dabitur vobis, querite & inveniatis: pulsate & aperietur vobis. Puto enim quod aliquid nobis Dominus donaverit, ad celebrandum diem, in quo Magi eum muneribus adoraverunt eum, & in quo Spiritus Sanctus in specie columbæ baptizato in Jordane super eum descendit, & in quo aquam in Cana Galilee vertit in vinum, ad confirmandam fidem discipulorum suorum. Tunc itaque surgentes exierunt. Ille autem præcedens eos, quasi præviator, usque ad mare pervenerunt. Et statim videntes tres partes delphini carnis, quasi humana manu cum cultello sectas & aqua mundatas invenerunt. Homo igitur Dei provolutis genibus gratias agens Domino, dixit sociis suis: Tenete portantes, & benedicite Dominum. Ecce enim tres partes tribus viris tribusque noctibus & diebus sufficiunt: quarta vero die serenum erit mare ad navigandum. Illi namque portaverunt & coxerunt, mirabilemque suavitatem carnis degustaverunt. Manentes autem tribus diebus in valida tempestate, quarta die secundum verbum ejus in serenitate navigantes prosperum portum salutis tenuerunt, sicut nobis unus & duobus Fratribus supra, nomine Tydi, qui Presbyter est adhuc vivens, coram multis testibus indicavit, glorificans Deum quod eadem misericordia tunc homini Dei, qua & olim in deserto Helix, carnes largitus est; & eodem spiritu imbutus, tempestatem & serenitatem prævidit, quo & Apostolus Paulus in Actibus Apostolorum navigantibus prophetavit.

5 Supradictus autem Presbyter Tydi aliud miraculum, quod multis cognitum est, indicavit: scilicet [quodam] die proficiscebatur juxta fluvium Tesgeta tendens in meridiem, inter montana docens rusticanos & baptizabat. Habens quoque puerum in comitatu

Hebr. 12.
et
deditur
omnino
viro
intem.

Angelus
hospitum
angelus

non potest
calidus
con
quasi ad
Angelus
hospitum

Mat. 20. 40
ibid. 41.

Domini
humana

b

nonne
signum
maris

erossus.
fuit
venerat

prohibet
id
se
vires
alio
inducere.

Dan. 14.

ad.

sanctus
ad
Tydi

Matth. 7. 9
propter
eff
eam
con
spoliare
sibi
comparat

A tatu ejus secum ambulante, dixit ad eum: Putasne quis tibi hodie prandium præparavit: Quo respondente, nullum in illa via scire cognatum: & nec ab alienis incognitis aliquod genus misericordia sperante, servus Domini iterum ait ad eum: Confide fili, Dominus providebit victum sperantibus in se. Qui dixit: Quærite primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Et ut impleatur Prophetæ dictum: Junior fui etenim senui & non vidi justum derelictum &c. Dignus namque est operarius mercede sua. Ergo post alia verba intuens in caelum, vidit aquilam volantem in aere, & dixit puero suo: Hæc est aquila cui præceperat Dominus ministrare nobis hodie cibum. Post paululum autem iter agentibus, viderunt aquilam super ripam fluminis sedentem. Currens ad aquilam puer secundum præceptum servi Dei, hæsitans, invenit piscem grandem, portantique ad eum integrum, dixit puero, Cur piscatori nostro jejunanti partem ad vescendum non dedisti? Tunc vero puer, sicut præceperat vir Dei, partem piscis aquilæ dedit, alteram autem secum portantes, inter homines assaverunt & manducaverunt, aliisque dederunt, & satiati, adorantes Dominum, gratias agentes in voluntate Dei, ad montana, ut supra diximus, proficiebantur, docentes, & baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.

diabolus
ignem phan-
tasiam ex-
citantem
sagax

6 Eo tempore ibi inter montana baptizans, ut diximus, in villa, quadam verbum Domini secundum morem ejus diligenter docuit & prophetali spiritu Dei prævidit tentantem diabolum, & verbi Domini auditum retardare volentem illudente phantasia, prædicens, inter alia verba ait: O Fratres carissimi, si aliqua tentatio exorta foris repente extiterit, vos tamen stabiles estote, nec foras currentes a Verbi Dei audicione tardamini, per illusionem prohibiti. Post hæc iterum cæpto ordine Evangelii verba exponens, audierunt accensa domo strepitum ignis, vociferantesque homines. Tunc itaque homines, exceptis paucis, quos manu retinuit, instabiliter currentes profugerunt, & ad domum quasi inflammatam usque pervenerunt, dissipantes parietes ejus, & extinguere flammam volentes. Deinde extemplo, nec vestigia fumi, quod ignem præcedit & sequitur, videntes, & agnoscetes, se illusos esse secundum prædictum servi Dei per phantasiam diaboli, ad domum, unde venerunt reversi sunt.

C provolutis genibus ante pedes Prædicatoris. Orante jam eo pro illis per illusionem Sathanz fallatis, veniam indulgentiæ impetraverunt, confitentes se, multifariam fallacis astutiæ seductionem spiritualem, per visibilia phantastica intelligere. Igitur unusquisque doctrinam ejus bene emendatus & confirmatus, gaudentes ad domum suam reversi sunt.

procurator
in
caelum
aspirat

7 Eodem tempore invitatus est sanctus homo Dei a quadam muliere, quæ dicitur Kenspud, adhuc vivens, sanctimonialis vidua, quæ enutrivit eum ab octo annorum usque ad perfectam ætatem, in qua servitium Dei arripuit. Ideo namque eam matrem appellavit, sæpe visitans eam. Venit quadam die ad villam, in qua habitabat, quæ dicitur Hruringaham, tunc ardente domo, quæ in extrema parte vici ad Orientem posita videbatur, & de eodem climate, flante maximo vento, ignis excitatus est. Mater vero pavida ad domum, ubi manebat, cucurrit, & ut auxilium Dei petere dignetur, a globis igneis circumstantibus, habitacula eorum servari poposcit. Ille jam intrepida mente matri stabilitatem intimavit, dicens, Noli timere, hæc enim flamma, tibi non nocet. Et procidens ante januam pronus in terram, oravit in silentio: & statim etiam deprecante eo, ventus ingens extitit ab Occidente, & omnem magnitudinem flammæ ab omnibus innocentem abegit. Et sic evidenter in se esse Dei virtu-

tem videntes, protectione ejus innoxii servati sunt: D gratias agentes, benedixerunt Dominum.

8 Fuit quidam vir religiosus specialiter carus homini Dei, nomine Hildmer: ejus uxor a dæmonio vexabatur nimis. Illa namque multum vastata, & usque ad exitum mortis coangustata, frendens dentibus, gemitum lacrymabilem emittebat. Supradictus vero vir de amara morte nihil dubitans, ad monasterium nostrum proficiscens, vocavit ad se S. Cudbertum (nam illo tempore Ecclesiæ nostræ Præpositus erat) & indicans ei uxorem suam, pene usque ad mortem infirmantem, quod calamitas esset infantiæ non revelavit: jam enim erubescere illam olim religiosam, tamen a dæmonio vexatam indicare. Nesciebat etiam nec intelligebat, quod talis tentatio frequenter Christianis accidere solet: sed tantum Presbyterum aliquem secum mittere, & requiem sepulturæ deposcebat. Statim autem homo Dei exiit præparare aliquem ad mittendum cum illo: & primo recessu ejus a Spiritu Dei imbutus, cito conversus, revocans eum, dixit: Hoc quippe ministerium meum est, & non est alterius tecum pergere. Tunc vero præparavit se homo Dei, & omnes simul portati sunt equis: & videns socium suum stentem & lacrymantem duabus causis (hoc est pro moriente uxore se deserto, & orphanis relictis, & maxime pro ignominiosa infania in qua horribiliter redactam, & impudenter confractam, & saliva pollutam, olim tantum pudicam & castam, sciebat homini Dei expectandam) consolari cum cæpit mitissimis verbis, & omnem infirmitatem, quam ei celaverat, qualis esset revelavit: & postremo addit prophetico ore dicens: Jam enim quando veniemus ad habitacula vestra uxor tua, quam mortuam putas, in obviam mihi occurrens in acceptione habenarum istius equi, quas nunc in manibus teneo, per Dei adjutorium effugato dæmone salvata ministrabit nobis. Igitur pervenerunt, sicut homo Dei dixerat, ad villam & mulier quasi de somno surgens venit in obviam, & primo tactu fratri plene pulsato dæmone sanitati pristinæ reddita (ut illa cum gratiarum actione restata est) ministravit illis.

congruam
nam solam
atque artem

predicatio
liberanda

a rana
emissum

a Hanc corona formam cum Paschate Romano suscepimus Norwumbrii in Synodo Sirensballenst anno 664 quam Alfridus Rex fundator monasterii Hryponst jam ante videtur præscripsisse, nisi forsitan a posteris intrusa ea verba.

b Ebba Breda & alii. De ea & monasterio Coludingamo, hic Coloderbyrig supra actum.

L I B E R III.

Vita anachoretica. Beneficia calitus accepta.
Varia prædicta.

1 Bene igitur in supradicto cænobio, quod Mailros dicitur, Præpositus S. Cuthbertus serviens Domino, & plura mirabilia per eum Dominus faciens quæ propter infirmorum infidelitatem conatus sum scribere, postremo tamen secularem gloriam fugiens, clam & occulte ad ædes enavigavit. Deinde a venerabili & sancto Episcopo Eata invitatus, & coacte ad hanc insulam nostram, quæ dicitur Lindisfarne, cum adjutorio Dei voluntatis advenit, præsens & absens dæmoniacos sanavit, & alios varios languores curavit. Vivens quoque ibi secundum sanctam Scripturam, contemplativam vitam in actuali agens, & nobis Regularem vitam primum componens constituit, quam usque hodie cum Regula Benedicti observamus. Post plures itaque annos ad insulam, quam Farne nominant, undique in medio mari fluctibus circumcinctam, solitariam vitam concupiscens competivit: ubi prius pene nullus potuit solus, propter varias dæmonum phantasias, aliquod spatium manere. Ille quippe intrepida mente fugavit eos, durissimam & lapideam rupem deorsum ferme cobitum viri

Lindisfarne
nomen Regule
pau
sibus

migas in
Parcem in
solum

in

A in terram fodiens, loci spatium fecit, alteram vero cubitum mirabilem murum desuper cum lapidibus incredibilis magnitudinis (nisi scientibus tantam Dei virtutem in eo esse) & terra commixtis constructum edificavit, faciens ibi domunculas, de quibus, nisi sursum caelum, videre nihil potuit.

1 Fuit namque lapis in interiore parte insula, quem vehere in vehiculo suo quatuor Fratribus visitantibus eum, in adiutorium aedificii sui praecepit: illi sine mora statim obediētes venerunt ad lapidem, quem in media via, ne vehiculum ejus confringerent, aut se ipsos laderent, non perducentes reliquerunt. Deinde ergo navigantes Fratres post non plures dies iterum visitantes eum, venerunt; & viderunt agnoscētes lapidem suum ab illis immobilem in structura servi Dei apte compositum, laudantes & glorificantes Deum magnifice in servis suis mira operantem: recordantes, Mirabilis Deus in Sanctis suis &c.

3 Iterum alia die visitantes Fratres venerunt ad eum: quibus ille secundum morem ejus primum verbum Dei praeedicavit, deinde etiam post praeedicationem, cepit dicere: O Fratres carissimi, scitis quia locus iste pene inhabitalis est propter aquae penuriam: ideo oremus Domini auxilium, & fodite in medio pavimento domus hanc saxosam terram, quia potens est Dominus Deus de rupe petrina petenti aquam suscitare: ille enim olim Moyse percutienti virga de petra aquam sitienti populo dedit, Samsonem quoque de maxillis asini sitientem potavit. Fratres vero secundum praeceptum ejus foderunt terram: & orante eo, statim aquae vivae sursum in obviam ejus manantes de saxosa terra erumpere invenerunt: ejus nos magnam suavitatem dulcedinis usque hodie degustantes cum gratiarum actione probavimus. Ille etiam servus Dei anachoreta professus est, ut relatu fidelissimorum agnovi, in ea aqua a Deo donata omnis liquoris sibi esse suavitatem.

4 Miraculum quoque aliud, quod Dominus pro amore militis sui fecerat, silentio non praeitero. Concupiscens enim petivit a venientibus Fratribus & visitantibus eum lignum duodecim pedum in longitudinem ad fundamentum alicujus domunculae. Nam illic scopulum concavatum fluctibus mare irrumpens extremam partem loci illius contigit: supra ejus scopuli oram loco adherenti transversum lignum duodecim pedum, ut diximus, componere praedestinans, desuper etiam aedificium domunculae construere cogitavit. Hoc vero a Fratribus deposcens, non impetrasset (& hoc illis Deus non impetere in malum) nisi a Deo nostro Jesu Christo facta oratione; adiutorium accepisset: nam eadem nocte mare fluctibus undans, in honorem servi Dei, stipitem duodecim pedum deferens, specialiter ad ostium scopuli, ubi ponendus erat in aedificium natantem deportavit. Fratres itaque mane vigilantes viderunt, gratias agentes Deo & admirantes, quod mare in honorem Christi magis obediens anachoretae quam homines patravērant, & adhuc usque hodie navigantibus, domus super lignum transversum aedificata apparet.

5 Sicut ergo mare servivit homini Dei, ita & aves caeli obediētes ei: nam cum quadam die in insula sua fodiens sulcabat terram (primum enim duobus vel tribus annis de opere manuum suarum, antequam clausus obstructis januis intus maneret, laborans quotidianum victum acceperat, sciens dictum esse, Qui non laborat, nec manducet) vidit duos corvos, ante illic longo tempore manentes, secta domus navigantium in portu positae dissipantes, nidumque sibi facientes. Prohibuit autem eos levi motu manus, ne hanc injuriam Fratribus nidificantes facerent. Illis vero negligentibus, postremo mutato spiritu, austere praeicipiens in nomine Jesu Christi de insula discedere exterminavit. Illis igitur, nec requies nec mora, patriam secundum praeceptum ejus

deferentibus, post triduum altere duobus revertens ante pedes hominis Dei, fodientis terram, supra fulcum expansis alis & inclinato capite sedens & moriens, humili voce veniam indulgentiae deposcens, crocitare coepit. Servus autem Dei intelligens penitentiam eorum, veniam revertendi dedit. Illi vero corvi in eadem hora perpetrata pace, cum quodam manusculo ad insulam ambo reversi sunt. Habens enim in ore suo quasi dimidiam suis adipem ante pedes ejus deposuit. Illis jam indulgens hoc peccatum, usque adhuc illic manent. Haec mihi testes fidelissimi, visitantes eum, & de adipe per totum anni spatium calceamenta sua linientes, cum glorificatione Dei indicaverunt.

6 Praeterea sanctimonialis Virgo & regalis Eliseda Abbatisa, sanctum anachoretam Dei humiliter, in nomine Domini, in obviam sibi navigare ad Coquedese petivit: cui ancilla Dei flexens genua, multa interrogare coepit, postremo autem per nomen Domini nostri Jesu Christi & per novem Ordines Angelorum & omnium Sanctorum personas fiducialiter adjuravit, interrogans de longitudine vitae fratris sui Regis Egfridi. Ipse autem homo Dei graviter adjuratus, timens Dominum, coepit dicere de brevitate vitae hominis circuitu verborum, & adjunxit dicens: O ancilla Dei, numquid non parvum est, licet aliquis vivat duodecim menses? Illa vero statim arripiens mente esse dictum, amaro fletu lacrymavit; sicut ei & multis aliis post anni spatium casus regaliū a maligna manu hostilis gladii omnem amaritudinem renovavit. Adhuc adjungit, dicens: Per eandem Unitatem & Trinitatem supradictam, adjuro te, ut dicas, quem heredem habebit. Ipse etiam paullulum tacens, dixit: Illum autem non minus tibi esse fratrem usurpaveris, quam alterum. Hoc quippe & incredibile videbatur: diligentius tamen interrogavit, in quo loco esset. Ipse vero patienter sustinens eam, ait: O serva Dei, quid miraris, licet sit in aliqua insula super hoc mare? Illa jam citore memoravit de Alfrido, qui nunc regnat pacifice, fuisse dictum, qui tunc erat in insula, quam & Hy nominant. Addens quoque interrogationem de comite ipso, quia sciebat Regem invitare eum voluisse ad Episcopatum, si sic Regi affectus evenisset, & quale spatium esset in Episcopatu: ipse vero se non esse dignum excusans, tamen neque in mari, neque in terra, a tali honore gradus occultari potuisse dicebat: & in brevi spatio annorum duorum requiem laboris inveniam. Ecce tu quoque audi, quod ego praecipio tibi in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut quamdiu vixeris, nulli hoc indicaveris. Et post multa verba prophetica, quae omnia sine dubio acciderunt, ad locum suum navigavit.

7 Sic namque vivens per plures annos, solitarius perdurabat, ab hominum aspectibus segregatus, aequali quoque ad cuncta ferebatur examine: nam eodem vultu, eodem animo perseverabat. Omni hora hilaris & latus, nec recordatione peccati tristitia ora contraxit, nec magnis stupentium praerogatione ejus elatus laudibus. Sermo vero modestus sale conditus, consolabatur mortuos, docebat inscios, concordabat iratos, omnibus suadens nihil amoris Christi esse praeponendum. Praeponēbatque ante oculos omnium magnitudinem bonorum futurorum, & beneficia retexebat indulta: quia proprio filio suo non pepercit, sed pro omnium salute tradidit illum.

a Id est, Scaturigine: quo sensu source Francis hodie in usum est.

b Hy fuit Hu insula, vulgo Kolomkil, id est, tellus seu monasterium S. Columbae Abbatis, inter Malam & Ilam majores insulas Scotiae, versus Hiberniam.

LIBER IV.

*Episcopus Lindisfarnensis. Mors, sepultura, Elevatio,
Miracula ante & post obitum.*

*Quod
Episcopus
fuerit*

Postquam igitur ab Egfrido Rege & Episcopis Sa-
monum omnique Senatu deposcenti ad Episcopa-
tum nostrae Ecclesiae Lindisfarnensem electus est, tunc
supradicto Rege, & Episcopo sanctae memoriae Tamma,
& de familia nostra electissimis viris venientibus ad eum,
intus clauso cum consilio Senatus, provolutis genibus
adjurantibusque eum per Dominum nostrum Jesum
Christum, iuratus, coacti, lacrymans, & fletus ab-
tractus est, expectante etiam adhuc Senatu cum Ar-
chiepiscopo Theodoro. Jam vero post spatium sumpto
Episcopatu, qualem se quantumque praestitisset, non
est nostrae facultatis evolvere: sed tamen melius est par-
tem aliquam exponere, quam totum omittere. Idem
enim constantissime perseverat, qui prius fuerat: eam-
dem in corde humilitas, eadem in vestitu vilis erat:

Th. 1. 7

*coram
Senatu
fuerit*

atque ita plenus auctoritatis & gratiae, implebat Epi-
scopi dignitatem, non tamen ut propositum monachi &
anachoretarum virtutem desereret. In omnibus jam obser-
vans Pauli Apostoli doctrinam, ad Titum dicentem,
recordatus est: Oportet Episcopum sine crimine esse,
ut Dei dispensatorem: non superbum, non iracun-
dum, non vinolentum, non percussorem, non liti-
giosum, non turpe lucrum sectantem: sed hospitalem,
benignum, sobrium, iustum, sanctum, continen-
tem, amplectentem eum, qui secundum doctrinam
est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari ad do-
ctrinam, & contradicentes revincere. Ideo namque
purus fuit ejus sermo & apertus, plenus gravitatis &
honestatis, plenus suavitatis & gratiae, tractans de mi-
nisterio legis, de doctrina fidei, de virtute continen-
tiae, de disciplina iustitiae. Unumquemque diversa ad-
monens exhortatione, secundum morum qualitatem,
videlicet, ut praenosceret, quid, cui, quando, quo-
modo proferret. Cui praeter ceteris speciale officium erat,
ut jeuniis & orationibus & vigiliis incumberet, Scri-
pturas legens. Memoriam enim pro libris habuit, per-
currens canones, exempla Sanctorum imitatus, cum
Fratribus pacem implens; tenens quoque humilitatem,
& illam supereminentem caritatem, sine qua omnis vir-
tus nihil est. Curam pauperum gerens, esurientes pa-
scens, nudos vestiens, peregrinos suscipiens, captivos
redimens, viduas & pupillos tuens, ut mercedem vitae
aeternae inter choros Angelorum, cum Domino nostro
Jesu Christo accipere mereretur.

*gloriis mi-
seris*

*Matth. 18
18*

AA. 1. 11

*Sancti aque
benedicta
manus
dum omni-
bus moribus*

1. In Episcopatu igitur S. Cuthbertus, pollens virtuti-
bus, dignitatem gradus & auctoritatem Dominus per
eum in signis & prodigiis perfecte pleneque augebat:
quia quod de Apostolis legimus, Quemcumque solve-
ritis super terram, & reliqua, spiritaliter & carnali-
ter in eo implebatur; sicut Presbyteri & Diaconi ejus,
qui praesentes erant indicaverunt nobis. Fiebant enim,
ut in Actibus Apostolorum dictum est, signa & prodi-
gia multa in plebe.

2. Ex quibus est, quod cujusdam Comitris Aldfridi
Regis, nomine Hennae, in regione, quae dicitur Hen-
nitis habitans, uxor ejus penitusque ad mortem, infir-
mitatis languore detinebatur. Pergens vero sanctus
Episcopus noster praedicans verbum Dei in populo, per-
venit ad supradicti Comitris vicum. Ille autem statim
in obviam exiens Episcopo, & gratias agens Domino
pro adventu ejus, suscipiens benigne ministravit eis;
& lavatis manibus & pedibus, rem, quae erat miserabi-
lis & lacrymabilis omni familiae, hoc est, uxoris velut
mortuae, vitam desperabilem Episcopo sancto revela-
vit. Benedictionem aquae ab eo petivit, credens quod

si obitus addicta esset, facilius moreretur, nam si vita
reddita, citius sanaretur. Ille sanctus Episcopus, cor-
am omnibus benedixit aquam, deditque Presbytero
suo, Beta nomine, qui adhuc vivit. Ipse vero susci-
piens, portavit ad cubiculum, ubi illa velut mortua,
ultimum spiritum trahens jacebat. Aspergensque super
eam & lectum ejus, osque aperiens, partem aquae de-
gustavit. Ipsa itaque arripens statim sensum intel-
lectus, gratias agens benedixit Deum, qui tales
hospites ad reddendam sanitatem emiserat ei. Jam
jamque surgens, sicut socrus Petri, sanata ministra-
vit eis. Illa enim primum totius familiae Episcopo
poculum laetitiae dedit, qui sibi expiranti calicem
mortis auferbat.

4. Presbyter Edelvald, qui nunc est Praepositus
cenobii, quod dicitur Mailros, sibi praesente alteram
infirmitatis languorem sanari relatu ejus agnovi. Nam
dixit: Quadam die cum Episcopo sancto venimus ad
vicum, qui Bedesfeld dicitur. Ibi autem quaedam puel-
la cognata mea & propinqua infirmabatur: tantum
enim dolore capitis, & totius alterius lateris pene per
totum anni spatium patiebatur, quod nullus medicus
malagmate corporali potuit sanare. Noster itaque Epi-
scopus, audiens infirmitatem, qua premebatur puella,
rogantibus nobis, misertus est ei, ungens eam chrismo:
te benedictione sua consecrato, quae ab illa hora cito
virtute proficiens, dolorem de die in diem descrens, sa-
nitati pristinae reddita est.

5. Simile quoque huic aliud miraculum ostensione
multorum probabilium virorum, qui praesentes fue-
runt, ex quibus est Hennae, sine dubio didici, dicen-
tis: Quodam tempore Episcopus sanctus proficiens ab
Hagustaldefe, tendebat ad civitatem b., quae Vél dicitur.
Mansio tamen in media via facta est: in regione
ubi dicitur Alife. Namque congregato populo de mon-
tanis, manum ponens super capita singulorum, li-
nens unctione consecrata, quam benedicebat, verbum
Dei praedicans manserat ibi duos dies: interea itaque
venerunt mulieres portantes quemdam juvenem, in
grabato jacentem, & deportaverunt eum in sylvam
hand procul a tentoriis nostris ubi erat sanctus Episcopus:
& rogaverunt eum per nuntium, adjurantes in
nomine Domini Jesu Christi, ut cum reliquis suis San-
ctis benediceret eum, & orationem fundens pro eo ad
Dominum, veniam peccatorum suorum a Deo peteret,
pro quibus ligatus vindictam sustinebat. Ille igitur
Episcopus indubitantem videns fidem illarum, capel-
lens nos ab eo, oravit ad Dominum, benedicens pue-
rum, morbum depellens, sanitatem adjungens: glo-
rificavit Dominum Jesum Christum, adjuvantem ser-
vum suum in se sperantem: surrexit enim puer in illa
hora manducans, & cum mulieribus pergens gratias
agens, magnificavit Dominum in servis suis mira-
ficientem.

6. Presbyter Tidi a me memoratus mihi indicavit,
dicens: Sanctus Episcopus noster in quodam vico, qui
dicitur Medilpong in mortalitate illa, quae plures de-
populavit regiones, praedicans verbum Dei reliquis ho-
minum, conversus ad me, micissime dixit: Est ne aliquis
in villa hac adhuc pestilentia ista languens, ut exeam
ad eum praedicans & benedicentem? Ego jam ostendens
signavi ei mulierem, stantem haud procul a nobis, la-
crymantem & plorantem, propter filium suum nuper
mortuum, alterumque toto corpore tumescentem, & in
ultimo anhelantem, inter ulnas semi-mortuum ce-
nentem. Illic vero sine mora surgens, accessit ad eam,
benedicens oscularus est infantem, dixit ei: O mulier
noli flere: Filius tuus iste salvus erit, & nullus de vi-
ventibus adhuc totius familiae tuae pestilentia peribit.
Cujus rei, sic factum esse mulier & filius adhuc vitam
comitem ducentes, testes sunt.

7. Nec

familiam
Comitis in
fronem

A 7 Nec silencio prætereundum existimo, quod quidam Presbyter noster adhuc vivens, jam tunc laicus cuiusdam Comitis minister, præfente eo, opus misericordiz factum recordavit dicens: Eo autem tempore, quo sanctus Episcopus inter populares verbum Dei prædicans, cepit pergere, a Domino meo, nomine Sibba, Egfridi Regis Comite, juxta fluvium etiam quod dicitur Opide habitante, invitatum, ad vicum ejus cum Psalmis & Hymnis cantantibus religiose pervenit. Suscepto ergo benigne, Dominus meus, cuiusdam servi ejus desperabilem & miserabilem vitam in infirmitate jam depressam, quinimo in ultimo jam spiritu anhelantem, & morientem judicavit. Misertus autem sanctus Episcopus benedicens ei aquam, ministranti & mihi præcipiens dixit: Da servo Domini cui infirmanti aquam, Deo adjuvante, secundum fidem nostram salutiferam, ut Dominus ei indulgens delicta peccatorum suorum, pro quibus afflictus est, aut in præfenti vitam victuro aut in futuro sæculo obituro requiem laboris donet. Ego jam jamque præcepto obediens per ter depotavi eum: quem sine mora, spiritu Dei auxiliante (ut Spiritus sanctus nescit tarda molimina) vivificatum atque antiquæ sanitati redditum asposui. Et adhuc vivens Domino gratias agebat benedicens Episcopo, sine intermissione oravit pro eo.

Cadum Egfridi Regis abfuit eo, gonfem

8 Eo tempore quo Egfridus Rex, Pictorum Regem depopulans, postremo tamen secundum prædestinatum judicium Dei superandus & occidendus vastabat, sanctus Episcopus noster ad civitatem Lucl pergens, visitavit Reginam, illic rei effectum expectantem. Sabbato ergo die, sicut Presbyteri & Diaconi, ex quibus multi adhuc superflue, affirmaverunt, hora nona considerantibus illis murum civitatis, & fontem in ea a Romanis mire olim constructum, secundum id quod Paga, civitatis Præpositus, ducens eos revelavit, stans Episcopus, juxta baculum sustentationis, inclinato capite ad terram deorsum, & iterum elevatis oculis ad cælum, suspirans, ait: Oo! existimo enim perpetratum esse bellum, judicatumque est judicium de populis nostris bellantibus adversum. Tunc jam diligenter sciscitantibus illis quid factum esset, scire volentibus occultans, respondit: O filii mei considerate quam admirabilis sit aer, & recolite quam inscrutabilia sunt judicia Dei. Itaque post paucos dies mirabile & lacrymabile bellum in eadem hora & eadem die, qua illi ostensum est, longe lateque nuntiatum esse audierunt.

at illis Norberto fratre eum eadem hora moritatum

C 9 Ad eandem supradictam civitatem Lucl quidam anachoreta probabilis, nomine Hereberht, ab insulis Occidentalis maris, ante ad eum assidue pergens, ad Episcopi nunc colloquium terendit, & secundum consuetudinem suam colloquium spiritale, post orationem inter eos frequentatam, renovavit. Igitur Episcopus sanctus post multa verba spiritalia, quibus instruebat eum, ait prophetice (hoc enim multis dixerat) O frater carissime, loquere, interroga necessaria tibi, jam enim ab hac hora, numquam iterum in hoc sæculo, sicut Paulus Ephesis promiserat, nos invicem erimus visuri. Tunc vero anachoreta volutis genibus antepedes ejus, fletus & lacrymans ait: Adjuro te per Jesum Christum filium Dei, ut roges sanctam Trinitatem, ut ne me in præfenti sæculo orbatum a te post obitum tuum derelinquat, sed in gaudium æterni regni tecum me recipiat. Cui autem ille statim orans, respondit adhuc jacenti, surge, & gaude, hoc enim a Domino Jesu Christo secundum verbum tuum perpetratum & indubitatum recipies. Ergo quid magis moror longo ambitu verborum? Uno tempore, unaque nocte, & eadem hora noctis, Episcopus & anachoreta, uterque obiit secundum promissionem Episcopi, regnantes simul cum Christo in secula seculorum.

10 Fidelissima Abbatisa Eliseda de sancto Episcopo, aliud scientiæ spiritualis miraculum mihi revelavit.

Nam cum quadam die in parochia ejus, quæ dicitur Otingadum, simul in convivio sederet, vidit hominem Dei, miro stupore in excessu mentis occupatum; cultrumque quod habebat in manu, super mensam deferens cecidit. At illa aliis non audientibus, humiliter interrogavit, quid esset, quod ostensum erat. Ipse vero respondit: Vidi animam servi Dei ex familia tua, inter manus Angelorum ad cælum efferri, & in choro Angelorum sanctorumque Martyrum collocatam. Interroganti autem ei quo nomine vocaretur, respondit: Tu mihi cras celebranti Missam, nominabiseum. Itaque in illa hora, Abbatisa mitebat nuntium ad cœnobium suum, interrogare quis ex Fratribus nuper esset defunctus: ille autem omnes viventes illic invenerat. Postremo tamen diligenter inquirentes, unum ex Fratribus eorum in pastoralibus habitaculis, de summo cacuminis ligni deorsum cadentem fracto corpore exanimem audierunt. Nuntius autem crastina die reversus ad Abbatisam, res ut erat gesta, referebat. Illa vero statim ad Episcopum sanctum currit, dedicantique eo die ibi ecclesiam & Missam cantantibus tunc in eo loco, ubi dicitur, Memento Domine famulorum, anhelans in basilicam pervenire, nomenque fratris, qui dicebatur Hadpuald, indicavi: intelligens, in eo non solum in hoc Prophetiæ spiritum, sed & in omnibus Apostolicam providentiam agnoscebat, quæ & mortem ejus multis modis evidenter prædixit.

11 Igitur post duos annos Episcopatus sui sæcularem honorem sponte deferens, prophetali spiritu Dei imbutus, vitæ obitum providens, pristinae solitariae conversationis amore illectus, ad insulam, unde olim coacte abstractus est, iterum revertebatur: colloquio & ministerio Angelorum contentus, fundans spem, fidemque ad Deum plene ponens, languente am corpore, quadam infirmitate depresso, solus manebat.

12 In ultimo itaque tempore infirmitatis suæ, Fratrem quemdam fidelem & probatum, qui adhuc vivens Pallistod dicitur, dysenterici languore infirmantem, specialiter ad se venire, & ministrare intus clausus præcepit. Ille vero grater accedens, primo tactu ejus, sicut memorans frequenter cum lacrymis indicare solet, plene omnem gravitatem languoris descriuisse eum: qui prius depressus, quali morti additus, sanitati se vitæ redditum esse sentiens, cum gratiarum actione Fratribus indicavit.

13 Postquam ergo sanctæ memoriæ Cuthbertus Episcopus peracta Communione, elevatis oculis & manibus ad cælum, commendans Domino animam suam, emittens spiritum suum sedensque sine gemitu abiit in viam Patrum; a navigantibus ad insulam nostram delatus, toto corpore lavato, capite sudario circumdato, oblati super sanctum pectus positus, vestimenta sacerdotalia indutus, in obviam Christi calceamentis suis preparatis, in sindone cerata curatus, animam habens cum Christo gaudentem, corpus incorruptibile, requiescens & quasi dormiens in sepulcro lapideo, honorabiliter in basilica deposuerunt.

14 Nam post annos undecim, Spiritu sancto suadente & docente, consilio ac Decanibus factis, & a sancto Episcopo Eadbertho licentia data, reliquias ossium S. Cuthberti Episcopi totius familiæ probatissimi viri, de sepulcro proposuerunt elevare. Invenierunt itaque in prima apertione sepulcri, quod dictum mirum est, totum corpus tam integrum quam ante annos undecim deposuerunt; non marcescente & senescente cute, & arescentibus nervis, corpus erectum & rigidum est, sed membra plena vivacitate in articulis mobilia requiescebant: collum enim capitis & genua crurum, sicut viventis hominis elevatum de sepulcro,

videt animam cognoscit
corpus eade
mentis de
servi in co
lum.

E

corpus
Fratrum
agnoscebat

dysenteriam
(eo attactu
pallid)

F

memoria

Apolloniam
deservit

c
divine poss
xi aucto em
corruptum

A cro, ut voluerunt, sedere potuerunt. Omnia autem vestimenta & calceamenta, quæ pelli corporis ejus adhærebant, ascripta non erant. Nam sudarium revolventer, quo caput ejus cingebatur, pristinæ candiditatis pulcritudinem custodiens, & sicones novi, quibus calceatus est, in basilica nostra inter reliquias pro testimonio usque hodie habentur.

Idem
marguer
nos

15 Dominus itaque pro honore sancti Martyris sui post obitum ejus plurimorum hominum sanitates, secundum fidem eorum donaverat. Nam quidam paterfamilias filium suum a demonio fatigatum, vociferantem & lacrymantem, lacerantemque corpus suum in plaustrum ad insulam nostram veherat ad reliquias sanctorum Apostolorum & Martyrum Dei, ita ut occulte erat edoctus a Presbytero sæpe memorato, nomine Tiddi, qui sanare filium ejus, & fugare demonium non valebat. Igitur, sicut diximus, clamante & vociferante demonioso, plurimorum aures horror invasit, multis desperantibus aliquid sanitatis remedium miserabili puero posse conferri. Quidam tamen bonæ & integræ fidei, ad Deum spem ponens, & deposcens S. Cuthberti adjutorium, misericordia commotus, a quam benedixit, & partem humi de illa fossa, in qua lavacrum corporis sancti Episcopi nostri post obitum effusum est, capiens asperxit in eam. Puer vero degustata aqua benedicta a garrula voce illa desinit, crastinoque die cum patre suo gratias agens Domino, ad reliquias sanctorum, pro quorum amore sanatus se a Deo credit, in conspectu familiarum nostrarum oravit, & glorificans Dominum in Sanctis suis, ad domum, unde venerat, sanatus reversus est.

Joan. 21. 21.
Joan. 21. 21.
Joan. 21. 21.
Joan. 21. 21.

16 In honore quoque sancti Confessoris Dei & incorruptibilis corporis, volente Domino Deo in eo complere, quod de Joanne Evangelista Christus Jesus proficiens promissit, Volo eum sic manere donec veniam, multa mirabilia quotidie in præsentia nostra, Domino præstante, aguntur: ex quibus est, quod nuper factum recolimus. Quidam namque frater de familia Vulbrordi Episcopi, transmare veniens usque ad nos, in hospitalem susceptus est: quem manentem in hospicio gravis infirmitas arripuit. Fatigatus enim longo tempore, & postremo pene consumptus, de vita præsentis dubitans, desperavit. Ministro autem cœnobii nostri Dominica die dixit: Deduc me hodie post celebratam Missam, si aliquo modo potueris, ad locum, ubi corpus Confessoris Dei requiescit. Credo enim sperans in Deum pura fide, mente fideli, ut aut pro honore servi sui, de incorruptibili & pleno corpore, membris meis languore marcescentibus plenitudinem sanitatis augeat; aut cælestis gloriæ, quam anima ejus possidet, mihi de vinculis liberato angustiarum, partem aliquam tribuat. Quid magis motor verbi? Difficiliter a ministro deductus, prosternens se in faciem, ante reliquias oravit; jamjamque facta oratione gratias agens Domino, sanatus surrexit, deambulansque sibi sine ductu alterius ad diversorium rediit, & post paucos dies in voluntate Dei sospes proficisciebatur.

paralyticus

17 Miraculum aliud simile huic silentio non prætereo, quod in præsentis anno factum est. Fuit namque quidam adolescens paralyticus de alio monasterio in plaustrum deductus ad medicos edoctos cœnobii nostri. Illi enim omni cura eum, qui pene cunctis membris mortificationis dissolutus jacebat, mederi cœperunt, nihilque proficientes post longum laborem, omnino deservere, desperantes curare eum. Puer itaque desertum se a medicis carnalibus ut vidit, plorans & lacrymans ministro suo dixit: Primum utique mihi hoc malum dissolutionis & mortificationis inchoans a peribus, per omnia membra disseminavit. Ideo namque despo so ab Abate calceamenta quæ circumdederunt pedes sancti Mar-

tyris Dei incorruptibilis, & secundum consilium ejus fides conestulit: pedibus suis nocte illa circumdedit, & requievit. Surgens in Matutinis, quod dictum mirum est, Domino laudem stans cantavit, qui prius pene absque lingua nullum membrum movere potuit. Crastina autem die circuibat loca sanctorum Martyrum, gratias agens Domino, quod meritis sancti Episcopi, secundum fidem ejus, pristinæ sanitati redditus est.

vari
ab
agn.

18 Igitur Fratres mei, pauca dixavi, multa & innumerabilia omittens, ne crapulatus aliquis & gravatus, omnia simul respiceret. Nam de hoc sileo, quomodo in multis locis, infirmantes demoniaci professi sunt pro eo tantum futuro deseruisse demones, & numquam iterum posseduros; vel iterum quomodo præsens, verbo tantum alios sanavit. De fratribus quoque taceo, qui in corde suo proposuerunt, nullo alio sciente, sibi necessaria deposcere: ille vero prophetalis spiritu prævenit eos, præparans eis secundum desideria cordis eorum, antequam aliquis ex eis peteret eum. De quo spiritu Paulus dixit: Nobis autem revelavit per Spiritum sanctum. Nec non de pane benedicto in duobus locis qualia & quanta mirabilia facta sunt dico, vel de aquæ potu benedicto, & post eum alii bibenti omnis suavis liquoris apparuit: vel quomodo Diaconus sancti Episcopi Pinfridi a reliquiis supradicti Confessoris Dei per duas vices de infirmitate sanatus sit.

1 Cor. 13.

E

a In vulgari editione est, exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, redarguere.
b Vel, vulgo VVal, versus vallon Pilsicum.
c Forte Diaconibus.
d Prospilo videtur ista subnelli. Finit hoc opus, vale in Christo semper.

TRANSLATIO CORPORIS

ad varia loca & dein Dunelmum.

§ 1 Dunelmum Sedes Episcopalis. Diocesis Patrimonium S. Cuthberti. Historia Dunelmensis Targoto vindicata. Historia Translationis S. Cuthberti.

F

I Nter omnes bodierne Anglia provincias unica est Dunelmensis, cujus regio ab Episcopatu hactenus nomen sortitur, sita apud Nordanhymros in regno Deirorum inter Teisam & Tinam fluvios, in Oceanum Germanicum sese exonerantes, aut, quod coincidit, ad ditum Oceanum inter Comitatus Eboracensem & Northumbria. Tota hac regio cum aliis vicinis, teste etiâ Cambdeno in Brigantibus & Episcopatu Dunelmensi, in antiquis monumentis & historiis Terra sive Patrimonium S. Cuthberti vocatur, quod, postquam sacrum ejus corpus eo translatum ibidem integrum incorruptumque duravit, tutelæ harum regionum Patronus habitus sit, etiam a Regibus & Proceribus, qui ideo amplissima largiuntur & plurimas immunitates erant, uti max ex antiquis historiis constabit. Harum prima & præcipua ex hactenus editis est Historia de Ecclesia Dunelmensi, quæ inter Historias Anglicanas decem Scriptorum ex vetustis manuscriptis, Londini an. MDCLXII simul excusæ primo loco collocatur, & Simone monacho Dunelmensi attribuitur, cum verus ejus & genuinus auctor sit Targotus Prior Dunelmensis, qui, ut ipsius sunt verba lib. 4 cap. 8, Christianitatis curam per totum Episcopatum agebat, ab aliis Ecclesiæ Dunelmensis Archidiaconus, Vicarius, Decanus & Vice-Dominus appellatus: & postmodum ad Sancti andream in Scotia Episcopatum promotus. Vita ejus describitur a Simone Dunelmensi in Historia de Gestis Regum Anglorum (quam verum hujus factum agnoscunt omnes) ad an. MLXXIV, traditurque obitus

Dunelmensis
provincias
hactenus
Episcopatu
vocatur

& terra sui
patrimonium
S. Cuthberti

Historiam
Dunelmensis
simonem
Targotum.

de gestis Regum Anglorum & Simeonis Dunelmensis
 A ubi scilicet anno mxcv, ii Kalend. Aprilis, Episcopus an-
 no vii transacto, & duobus mensibus & decem diebus,
 ergo anno mxcvii factus Episcopus, cum ante Dunelmensem
 Prioratum per viginti annos, minus xii diebus,
 strenue administrasset: Scripsit autem suam Historiam
 Turgotus ultimus annis sui Prioratus, & sexaginta fere
 annis citius, quam Simeon Dunelmensis diuitem Historiam
 de gestis Regum Anglorum ederet: unde diversos fuisse
 auctores clare liquet.

*Turgotus presens apud
 Simeonem Dunelmensem
 anno 1174.*
 1 Officiis plurimis annis, antequam Londini prae-
 dices Historia Dunelmensis Ecclesiae, attribuit eam Turgoto:
 cui eandem Joannes Seldenus vindicavit in Commentario
 suo praevis ad decem scriptores Historia Anglicana, in qua,
 uti diximus, perperam sub nomine Simeonis est excusa.
 At primo, cum libro 1 cap. 10 narrasset S. Cuthbertum
 maribundum corpus suum permisisse Lindisfarnensi in ec-
 clesia sepeliri, & gratias egissent Fratres permissioni &
 consilio illius, flexis in terram genibus, addit Gratias &
 nos illi referamus, quibus incorruptum corpus ejus
 quadringentesimo & octavo decimo dormitionis ejus an-

*ad iustitiam
 videtur.*
 B no videre & manibus contrahere donavit. Contigit id
 mense Augusto anni mciiv, qui est ccccxxxviii annus, post
 xx Martii anni dclxxxviii, quo ex hac vita migravit.
 Seldenus male intulit annum sequentem mcv, sed hic Alia
 Translationis sive Elevationis corporis, anno dicto mciiv
 facta, qua infra damus, non videtur habuisse. In iis
 divitiis Turgoto Priore novem Fratres dicuntur nono
 Kalend. Septemb. locum nocte ad medium chororum delatum
 aperuisse, & corpus incorruptum in pavimentum depo-
 sisse: quod iterum nocte sequente contraherant, ac novo
 pallio & sindone subtilissima involverunt. Denique quar-
 to Kalendas Septemb. mane, cum solennis Elevationis esset fa-
 cienda, Duce Turgoto Priore coram quatuor Abbatibus,
 & Guilielmo dein Archiepiscopo Cantuariensi & Comite
 Alexandro, dein Rege Scotiae (per quem Turgotus ad
 Episcopatum S. Andree promotus est) corpus incorruptum
 palam ostensum, ejusque partes vario motu contrahere sue-
 runt. Hinc gratias egit, quod indicato tempore corpus il-
 lud videre & manibus contrahere sibi liceret. Qua procul
 distant ab aetate Simeonis Dunelmensis, qui etiam si anno
 aetatis quinquagesimo suam Historiam de gestis Regum An-
 glorum conscripserit, hoc tempore vix natus fuisset. Qua
 ut clarius reddantur, repetenda sunt nonnulla de resumpto
 saeculo xi monachum in regno Northymbrore, prout ea
 a Turgoto lib. 3 cap. 21 & 22, & a Simeone ad annum m-

*quo Priore
 successit, &
 scripsit.*
 C lxxxiv, quo contigit, relata reperimus. Ex monasterio pro-
 vincia Merciorum tres zelo erigendorum aut reparando-
 rum monasteriorum ducti, Aldvinnus Prapostens, Elfvinnus
 & Reinfridus in Northymbrore provinciam vene-
 runt, benevole a Valchero Episcopo Dunelmensi suscepti,
 & villa Gyrovinscum suis appendiciis donati: quibus inter
 alios adiunctus est Turgotus, qui, ut de se in tertia persona
 modesto loquens ait, Magistrum Aldvinnum secutus, in-
 dividuo illi comitatu semper adhaerebat (addique in
 MS. Cottoniano asserit Seldenus) Ipse est, qui in locum
 Magistri, videlicet Alvini, succedens, hodie in hac,
 id est, Dunelmensi Ecclesia dudum sibi traditum a Wil-
 helmo Episcopo Prioratum tenet, saltem cum scriberet post
 annum mciiv, anno illum xvii tenebat. Et uti Aldvinnus,
 ejectis ab Ecclesia Dunelmensi Clericis, monachos anno m-
 lxxxiii induxit, ita socius Reinfridus ad Streoneshale
 secessit, & habitationem monachorum instituere cepit:
 sed hi, cum multis ex illis, post ejus obitum migrantes
 Eboracum, monasterium in honore S. Martini semper
 Virginis, quod nunc Abbas Stephanus strenue regit,
 construxerunt. Est Stephanus ex quatuor Abbatibus, co-
 ram quibus duo Turgoto Priore corpus S. Cuthberti anno
 mciiv ostensum fuisse diximus: & quibus iterum tempus,
 quo hac Historia scripta est, confirmatur.

*quo Episcopus
 successit
 successit.*
 3 Hinc Turgoti relationi addantur, qua Simeon in Hi-
 storia de Gestis Regum Anglorum ad annum mclxxxv de
 tribus hinc monachis differt. Prior, inquit, aetate & mo-
 Tom. III. Mart.

*quo Priore
 successit.*
 ribus erat Aldvinnus, secundus Ealsvinnus, tertius Rein-
 fridus. Ex his tribus tria in regione Northymbrore in-
 staurata sunt monasteria. Unum Dunelm.... aliud
 Eboraci in honorem Dei Genitricis Mariae, ubi de eccle-
 siola factum nobile monasterium, primum Abbatem ha-
 buit Stephanum (cujus tempore scripsit Turgotus) secun-
 dum Ricardum, tertium Gaufridum, quartum Seve-
 rinum, quintum Clementem, qui & in praesenti. Ter-
 tium autem in loco, qui quondam Streneshald, nunc
 autem Wittebi appellatur. Ibi sedet primus Abbas Wil-
 lielmus, ii Nicolaus, iii Benedictus, iv Ricardus qui
 nunc superest. Hac ibi. Equibus Clemens quintus Abbas
 Eboracensis anno mclxii, viii Martii, feria vi ante Do-
 minicam Passionis, subscripsit pacificationi inter Ecclesiam
 S. Albani & Lindisfarnensem apud Radulfum de Dico in
 Abreviationibus Chronicorum. At Clementis decessit &
 Streneshaldensis Benedictus promeruerunt consecrationem
 Guilielmi Archiepiscopi Eboracensis anno mclxiv. Hinc
 liquet restitutum a Pissio & passim aliis Simeonem Dun-
 elmensem claruisse anno mclxiv, & tandem Dunelm
 mortuum & sepultum sub Anglorum Rege Henrico se-
 cundo. Ergo ante annum mclxxxviii, quo Rex vi Julii
 obiit. Finis Turgoti Historiam de Ecclesia Dunelmensi
 cum obitu Guilielmi Episcopi Dunelmensis, ii Januarii
 anni mclxvi feria quarta defuncti. Adest continuatio de
 quatuor sequentibus Episcopis, Ranulfo, Gaufrido, Guiliel-
 mo ii & Hugone, electo xxxi Januarii anno mcliv, cuius
 illustra de in extrinseca aedificia, & templum anticum orna-
 tumque narrat, ut videatur hoc supplementum ante hujus
 obitum circa annum mclxiv esse scriptum, & forsitan a Si-
 meone, ut inde aberrandi data videatur occasio.

*quo Priore
 successit.*
 4 Vindicata Turgoto Historia de Ecclesia Dunelmensi
 divisa est in quatuor libros: horum primus a Sede Lindis-
 farnensi anno dcccxxv fundata incipit, & cum obitu vene-
 rabilis Bedae ad annum dcccxxv finit: continetque de S.
 Cuthberto in vita gesta, & prima corporis incorrupti in-
 ventione, qua aut ex Beda protulimus, aut hinc adjunxit
 sunt. Secundus liber continet gesta a dicto anno dcccxxv
 usque ad dcccxc, & fuerunt initio pacifica, dein per du-
 centos circiter annos plane truenlenta, in quibus Ecclesia
 Lindisfarnensis devastata & destruxa est, corpus S. Cuth-
 berti inde elatum, & ad varia loca transportatum. Tertius
 liber completitur quietam possessionem, corpore S. Cuthber-
 ti Dunelmum delato, ac Sede ibidem Episcopali collocata,
 & ad annum circiter mclxxx pertingit. Quartus liber re-
 liquis minor completitur acta Guilielmi Episcopi, & ab eo
 Clericos submotos, ac monachos ad S. Cuthbertum introdu-
 ctos, quibus Prior praevis Aldvinnus, eique defuncto suc-
 cessit ipse Turgotus scriptor: & cum dicti Episcopi obitu fi-
 nit ad annum mxcvi. Ceterum optimos quosque scriptores,
 & diplomata Regum Turgotus praecalce habuit; & qui-
 dem in libro primo Venerabilem Bedam tam de Historia
 Ecclesiastica, quam de Vita S. Cuthberti. In libro secundo
 capite decimo acturus de apparitione S. Cuthberti, facta
 Elfredo Regi Occidentali Saxorum, dicit: Quoniam
 alibi plene per ordinem scriptum habetur, hic non esse
 repetendum videtur. Breviter tamen hic memoretur,
 quod inter admonitiones ceteras & promissa, regnum
 Britanniae ei suisque filiis pollicetur; Misericordiam,
 inquit, & iustitiam praecipue diligas moneo &c. Quod-
 nam indicetur antiquum monumentum, nescimus divina-
 re. Scripsisse Elfredum Regem varios libros tradunt Pis-
 sian & alii, & inter illos Regum varias fortunas. Sed de
 re incognita num is liber insinuetur, iudicium ferri nequit.

*quo Priore
 successit.*
 5 Notandum & edimus ex codice MS. Domini Nico-
 lai Belfortii illustre monumentum de Translatione corporis
 S. Cuthberti ex insula Lindisfarnensi ad varia loca ob Da-
 nicam devastationem, & depositionem in Ecclesia Dunelmensi.
 Scriptam esse eam Historiam adhuc saeculo Christi undeci-
 mo, indicant ista verba infra relata: Nec silentio prae-
 tereundum, quanta nostris quoque temporibus ejusdem
 beatissimi Patris fulserint miracula: ac primo narran-

Aur, qua regnante S. Edovardo Rege, occasione Tostii Comitiss contigerunt, ergo ante annum MLXVI, qua S. Edovardus v. Januarii defunctus est, & ab huius successore Haraldus Tostii frater ejus & Comitatus expulsus. In hac Historia continetur tota res gesta de visione & apparitione S. Cuthberti facta Egfrido Regi, & verba a Turgoto citata reperiantur eadem, scilicet Misericordiam & justiciam precipue diligas & sequentia. Præterea Turgotus lib. 3. cap. 11 sub finem ista scribit: Quo tempore & illud, quod alibi plenius legitur, super Barcvid miraculum contigit, quidum pacem Sancti perfringere vellet, repente vindicta percussus interit. Sunt autem illa, qua in hac Historia Translationis & miraculorum infra pluribus leguntur. Cetera que ab auctore illo narrantur, eisdem pene verbis apud Turgotum descripta reperiantur: excepto miraculo in fave panis, quod in fine narratur factum post eadem V. Alebri Episcopi Dunelmensis, anno MLXXX patratum: quod potius forsan postea adjectum fuisse, aut alia de causa a Turgoto prætermisum. In nostro apographo desunt, quod dalemus, septem capita, & videbantur duo tria velotia ex MS. codicibus excerpta, qua ex dicta Turgoti Historia de Ecclesia Dunelmensi supplemus, cum & ultima prioris partis & prima sequentis verba plane consentiant: non dabimus interim, quin plura a Turgoto, ut in aliis factum est, fuerit interjecta. Restata ex capitum Indices apud Turgotum cognosci poterit: ipsa Translationis Historia more nostro dividetur.

§ II Solennitas Translationis factis sacris inscripta. Donationes tunc & ante Lindisfarne factæ. Prima huius vastatio.

Venerandus Episcopus Aldenus, ut infra dicitur, ecclesiam tertio ex quo eam fundaverat anno, pridie Nonas Septembris sollemniter dedicavit, & sanctissimi Patris Cuthberti corpus in locum, quem paraverat, translatus debito cum honore posuit. Quæ fere eisdem verbis repetuntur a Turgoto lib. 3. cap. 4. Annus cum lubebatur nonagesimus octavus supra nonagesimum. At dies indicatus IV Septembris ob hanc Translationem in venerationem apud posteros fuit. In celebri Gemonicensi apud Normannos ad Sequaniam infra Rotomagnum monasterio adscriptum antiquum Adifale pro Ecclesiis Anglicanis, id quotabula Paschalis Calendario præfixa deducebatur ab anno millesimo ad nonagesimum quintum sequentem. Ex hoc Adifale, quæ nobis in Calendario videbantur varia excerptissimæ, & ad IV Septembris ista: Translatio S. Byrini Episcopi & S. Cuthberti Episcopi. Colitur S. Byrinus III Decembris. Inter antiquiora MSS. Martyrologia duo habemus, in quibus de Sanctis Anglia varia indicantur, alterum est genus nos membranaceum valde antiquum, hæda nomen præferens, apostolis auctum, alterum est apographum s. codice Ultrajectino Ecclesia S. Adriæ. In utroque celebratur Translatio reliquiarum S. Cuthberti Episcopi. Eadem leguntur in MS. Martyrologio Bruxellensi S. Gudila, & MS. Florario Sanctorum. Item in variis Martyrologiis excusis, ut Colonicensi anni MCCCXC, Germanico Canisii, Anglicano Wylsoni, Benediktino Edovardi Maibero, Aulario Usuardi per Hermannum Groen & Joannem Molannum prima editionis, & Catalogo generali Ferrarii. Item apud dictum Groen ad 22 Septemb. est aliqua memoria S. Cuthberti, sed qua de causa nescitur, neque hactenus apud alios ad istum diem reperimus illius nominis mentionem. Officium IV Septembris recitandum exas excusum in antiquo Ruviano Sarisburiensi.

7 Additur ad citatum caput 4 apud Turgotum narratio beneficiorum occasione Translationis tunc factæ, hic amittenda. Fuerunt, inquit, per id tempus plurimi, qui diversa domi in ornamentum ecclesiæ, & ad sufficientiam inibi sancto Confessori ministrantiam, terras contulerunt, inter quos unus ex nobilibus, vocabulo Steyr, filius Ulû, a Rege Ethelredo impetravit, ut Darningtoncum suis appendiciis S. Cuthberto donaret, atque cu-

ram Rege & presentibus Archiepiscopo Wiflano, & Episcopo Dunelmensi Aldhuno & aliis principalibus viris, qui cum Rege liboracum convenerant, ita hoc donum firmatum est, ut qui S. Cuthbertus auferret, æternam anathemate damnaretur. Alias quoque terras supradictus vir adjecit, quas alibi descriptas pagina ostendit. His donariis alias terras æternæ jure possidendas Snaculf Cykelli filius superaddidit, scilicet Eridburg, Mordun, Socceburg, Griseby cum sacæ & focna. Sunt autem nonnullæ terrarum possessiones, quas Aldhunus Episcopus sui temporis Omitibus Northanmbrovæ, dum necessitatem paterentur, ad tempus quidem præstitit: sed violentia Comitum, quibus successerunt, pene omnes eas a dominio Ecclesiæ alienavit.

8 Ad rodurum cum sequente historia Lindisfarne, qua ibidem per annos cxxxviii contigerunt, ex libro II Historia de Dunelmensi Ecclesia præmittimus, post tempora hæda & ante discessum Lindisfarne ex insula cum corpore S. Cuthberti petita: & capite primo agitur de S. Cuthberto Rege, apud Lindisfarne anno DCCXXXVIII monacho facti, cujus Acta ex variis collectis dedimus xv. Januarii. Verum, quia tunc necdum edita erat Historia Turgoti, hic addimus ista: Intravit autem Lindisfarne monasterium, S. Cuthberto secum conferens thesauros regios & terras, id est, Bregefne & Weworvorde cum suis appendiciis, simul & ecclesiam, quam ibidem ipse edificaverat. Alias quoque quatuor villas, Wudeceltre, Huvittingaham, Eadtingham, Eadvulligham. At cap. 5 de destructione prima ecclesiæ Lindisfarne ista traditur:

9 Anno ab Incarnatione Domini DCCXCII, a transitu vero Patris Cuthberti octo Pontificatus Higbaldi XI, vastatio miserima Lindisfarne Ecclesiam sanguine & rapina replens, pneusque ad interuentionem delavit... cujus cladem & aliorum quoque Sanctorum necem futuram præsignantia, horrenda fulmine & draconis igneis iustibus per æta vibrantes & volutantes videbantur. Mox eodem anno Pagani ab aquilonari climato navalis exercitus Britanniam venientes, hac illacque discentes, prædantes interficiunt non solum iumenta, verum etiam Sacerdotes, Levitas, chorosque monachorum atque sanctimonialium. Veniunt vii Idum Juniarum ad Lindisfarne ecclesiam, miserabili prædatione cuncta vastant, sancta pollutis vestigiis calcant, altaria subdunt, omnia thesauraria ecclesiæ rapiunt. Quotidam e i ratribus interficiunt, nonnullos secum vindictas assumunt, plurimos opprobriis vexatos nudos projiciunt, aliquos in mare demergunt. Verum non impune illa fecerunt, Deo injurias, quas S. Cuthberto introgaverunt, maturius vindicante. Denique anno sequente dum portum Egfridi Regis, id est, Gyrum vastantes, monasterium quoque ad ostium Doni amnis depredarentur, Dux eorum ibidem crudeli necem intexit, nec multo post vi tempestatis eorum collisa contritaque naves perierunt. Illorum vero quidam fluctibus absorpti, alii qui ad terram vivique modo fuerant ejeti, mox indigentium gladio sunt interfecti. Taliter ecclesia Lindisfarne vastata & suis ornamentis spoliata, nihilominus tamen in eo Sedes Episcopalis, & qui barbarorum manus effugere potuerunt monachi, apud sacrum corpus B. Cuthberti multo post tempore permanserunt.

10 His novem adhuc annis præfuit Higbaldus: ad quem per epistolam Alcuinus ista scribit: Beatissimi Patris Cuthberti Episcopi in Christo filiis, Hingoboldo Episcopo, & omni congregationi Lindisfarne Ecclesiæ, Alcuinus Diaconus salutem. Vestra caritatis familiaritas me multum lætificare solebat, sed vestra vice vestra tribulationis calamitas licet absente, multum contristavit, quod Pagani contaminaverunt sanctuarii Dei, & fuderunt sanguinem Sanctorum in circulo altaris, calcaverunt corpora Sanctorum in templo, quasi æ-

omnes a
Turgoto la-
dicantur

et sunt pla-
cuerunt dom-
us huius de-
scriptæ

et lib. huius
suppletur.

Dedicatio
Ecclesiæ de
Translatione
facta an.
998 & 1000
primæ.

Inscripta
MS. Adifale
omnesque.

MSS. Ma-
tyrologia

& excusis.

Officium Ec-
clesiæ Saris-
buriensis

Donationes
huius factæ

per Comitum
admittit.

Lindisfarne
arripit de-
scriptis san-
ctis S. Cuth-
berto anno
718

elaboratio
græca Lindis-
farne, s. c. c.
773 idem

facti.

F

malis-
in
passus.

permanens
monachi ad
corpus S.
Cuthberti.

hæc scribit
Alcuinus.

A quilinum in platea. Quæst fiducia Ecclesiæ Britanniæ, si S. Cuthbertus cum tanto Sanctorum numero suam non defendit? &c. *Et in Epistola ad Ethelredum Regem:* Ecce Ecclesia S. Cuthberti Sacerdotis Dei, sanguine aspersa, omnibus spoliata ornamentis, locus eunctis in Britannia venerabilior, Paganis gentibus datur ad debellandum. Et ubi primum post discessum S. Paulini ab Eboraco Christiana religio in Northumbro- rum gente sumpsit exordium, ibi miseræ & calamita- tis cepit initium.

*deum oculis
fa ab Egredus
do Eboraco
anno 834.*

B *At circa annum decemxxx, ut pergit Turgoens,* Egredus in Præfalarum est sublimatus, vir natu nobilis, & operum efficacia strenuus, qui Patris Cuthberti Ecclesiæ amplius prædecessoribus suis rerum ac rerarum largitionibus locupletare studuerat & honorare. Edificata namque in Northam ecclesia, eaque in honorem SS. Petri Apostoli & Cuthberti Pontificis, nec non & Ceolwulfi Regis & post monachi, dedicata, transtulit illo corpus ejusdem Deo dilecti Ceolwulfi, ipsamque villam cum duabus aliis, quas ipse condiderat, eodem nomine nuncupatis, Geddevvord cum suis appendiciis, ecclesiam quoque & villam, quam ædificaverat in loco, qui Geinford appellatur, & quidquid ad eam pertinet, a flumine Teisa usque Weos, sancto

*consecravit ab
Landolfo
Eboraco
anno 834.*

Confessori Cuthberto contulit. Duas quoque villas Eleeclif & Wigeclif, sed & Billingham in Fleorterne- se, quarum ipse conditor fuerat, locis superioribus, que prædicto Confessori donaverat, perpetuo possiden- das adjecit. . . . Anno ab Incarnatione Domini decem- lxxxviii. . . . Eardulfus vir magni meriti, Cathedræ Pon- tificalis gubernacula suscepit, nec minorem quam pro- ximis Lindisfarnensium, quibusque longe positis Epi- scopatus sui locis, pastoralis cure sollicitudinem im- pendebat: quorum Luel, quod nunc Carleol appel- latur, non solum proprii juris S. Cuthberti fue- rat, sed etiam ad sui Episcopatus regimen ab Egredi- di Regis temporibus semper adiacebat. Nemo tamen prædecessorum suorum vel successorum usque in præ- sens in tantum sanctissimi corporis Cuthberti præsentia laboravit: qui cum illo de loco ad locum per septem annos fugitando inter gladios ubique levantes, in- ter barbarorum impetus feroces, inter monasterio- rum concremationes, inter rapinas & hominum strages ejus obsequio amore inseparabili adhæsit, sicut in consequentibus dicitur. *Hæc ibi. Quibus succedunt, qua in Codice MS. ab antiquo auctore colle-cta habemus.*

C HISTORIA TRANSLATIONIS,

Ex codice MS. Nicolai Belfortii, suppleta ex Historia Dunelmensi Turgoii.

C A P U T I.

Elgredus Rex a S. Cuthberto apprehensus & prædicem- villoriam excisatus.

*Deus &
Patri
Angliam
sanctibus.*

I Deus omnipotens, juste misericors, misericor- dierque justus, dum gentem Anglorum pro suis multiplicibus offensis flagellare disponderet; a Paganarum gentium, Frisonum videlicet atque Danorum, immanitatem illi permisse dominari. Quæ gentes, b Ubba Duce Frisonum & Halldene Rege Danorum agentibus, in Britanniam, quæ nunc Anglia dicitur, venientes, in tres turmas divise, tribus in partibus terram pervaserunt. Nam c Ebo- racæ civitati mania, una ex his restauravit, re- gionemque in circuitu incolens ibidem pausavit: reliquæ dux, multo ista ferociores, regnum d Mer- ciorum terramque Australium Saxonum occuparunt,

incendiis, rapinis, atque homicidiis quaquaversum D omnia tum divina tum humana exterminantes. Vi- deres tunc nobiles & præclaros Sacerdotes circa ipsa, in quibus Dominici Corporis & Sanguinis sa- crosancta mysteria confecerant, altaria trucidari, vir- gines rapi, matrimonialia jura solvis infante, ab ipsius matrum uberibus avulsos, ad terram alios elidi, per pedes alios suspendi, inter barbaras manus alios decer- pi, postremo neque sexui neque ætati nec ulli quoque gradui tam crudelibus parci. Nec sic tamen bestialis illa crudelitas satari potuit: nisi omnes etiam Regii generis, per quos suæ ditioni aliquod timebat pericul- um, extingueret: solusque ex omni regio semine Pater primi Eadvardi Regis & Elfredus vix cõsisteret. Illic quippe ne simiiplecteretur sententia, tres qui- bus illa debacchari permilla est barbaries f annos, f maxima cum penuria in Glestingienibus latitavit paludibus.

*Elfredus Rex
834.*

A Sed Dei clementia barbaricam illam immani- tatem cum jam cessare solita miseratione sua decre- visset; contigit eundem Elfredum, ceteris omnibus piscatum missis, solum cum sola conjuge, unoque sa- miliari ministro domi resedisse. Adfuit interim pere- grino habitu g quidam obnixæ elemosynam postu- lans, cui mox ipse vultu animoque lætissimus sine g mora cibum dari præcepit. Cumque a ministro au- E disse, nihil ad diurnum victum remansisse præter pa- nem unum & modicum vini; lætior ex hoc factus, Deo, inquit, gratias, qui me pauperem suum, & tam longe a communi hominum sejunctum per hunc suum quoque pauperem visitare dignatur. Et hæc dicens, utriusque medietatem erogari jubet hilariter, Apostolicum illud opere complens: Hilarem dato- rem diligit Deus. Quo ille, qui pauper videbatur, accepto: Domino, inquit, tuo pro tanta compassio- ne læpius gratificare non differas: spero enim, quia hæc ipsam ejus beneficentiam larga celestis misericor- dia uberius compensabit. Hæc dixerat illi ministro, ac deinde suo ministro Domino: moxque ad locum minister regressus, pauperem nusquam, panem vero & vinum ita reperit integrum, ut nec ullum profus- sectionis haberet signum. Quod factum ipse secum stupens, Domino itidem suo festinus indicare voluit. Cujus miraculi novitate percepta, ipse pariter & ejus uxor non minore percelluntur stupore. Et quamvis cu- riosè perquirentes, viam, qua ille venisset vel reces- sisset, investigare nequiverunt, cum præferrim locus ille aquis palustribus conclusus, non nisi cum navi va- F lebat adiri.

1 Cor 97

*dein intra-
dam regno
1405*

Interea nona diei hora lucescente, hi, qui pesca- rum exierant, tres naves piscibus onustas domum re- duxerunt, afferentes tantam piscandi copiam non pervenisse totis tribus annis: quibus illis in paludibus deguerant. Tantis itaque Dei beneficiis jocundati, diem illum solito lætiores deducunt. Venit nox: quisque post divinos labores quieturus, suo se repo- nit in loco. Cum alta sapore omnes opprimerentur, Elfredus in lecto recubat solus pervigil, labores sui exili mæsto corde secum retrahens, simulque de pe- regrino ac inopinata piscium multitudine admirans. Et ecce lumen, quovis solari radio splendidius, totum cubiculum exlitus illustrat: ipse perterritus, priores omnes obliviscitur curas, & solum luminis illius ful- gorem stupidus contuetur. Tunc quidam in ipso lu- mine Pontificaliter insulatus, senior, nigroquidem capillo, sed vultu admodum venusto, processit: tex- tumque Evangeliorum auro gemmisque mirifice perornatum dextera præcedens, stupentem illum at- que paventem sic dictis permulcet amicis: Non te, dilecte mi Elfredè, hic mei adventus splendor con- turbet: non te barbarici furoris timor amplius solli- citet:

*recreatur
capitula pi-
scum capti-
na.*

*de nulla ap-
paret S.
Cuthbertus*

A citer: Deus enim, qui pauperum suorum gemitus non spernit, jamjam tuis finem ponet laboribus, & ego deinceps tibi quoque adiutor ero promptissimus. His protinus ille confortatus affatibus, quis esset aut quare venisset, rogat obnixius. Tunc senior subridens: Ille, inquit, ego sum, cui cibum hodie dari iusseras: sed ego non tantum pro pane & vino, quantum pro interna tua devotione delectabar. Quod vero nomen meum interrogas, servum Dei Cuthbertum scito me nominari, ideohuc ad te missum, ut per me familiarius intelligas, qualiter a persecutione diu te affligente expediaris. Ergo misericordiam & justitiam precipue diligas, easdemque filios tuos prae omnibus doceas moneo: quoniam me impetrante, Deoque donante, totius Britanniae imperium vobis concedetur disponendum. Si Deo mihi que fideles extiteritis, me post hac ad conterendum omne robur inimicorum inexpugnabile scutum habebitis. Quare nunc omnem tristitiam postpone torporem: atque cum erantina primam aurora rutilaverit, ad proximum naviga litus, cornuque tuo tribus fortiter intona vicibus. Sicut enim cera defluit ab ignis calore, sic ab huius clangore tuorum superbia inimicorum, volente Deo, dissolvetur, & tuorum erigetur amicorum audacia. Huius quoque diei horam circiter nonam, de carioribus amicis quingenti, omnes bene armati ad te conveniunt. Et hoc signo credas, quod septem transactis diebus, apud montem b Assandune totius terrae huius concurreret exercitus, te velut Regem suum in adversis simul & prosperis sequi paratissimus: ubi cum hostibus inito certamine victor procul dubio eris. Hæc Sanctus ubi disseruit, mirantis ab oculis ipso cum lumine disparuit. Elfredus autem de omnibus quæ audierat complendis certissimus, illius se patrocinio commendavit attentius.

4 Surgente aurora: ille solito agilius ad litus usque perveniens, iussa exequitur. Tubæ ipsius clangorem inimici pariter & amici audiunt: & de amicis meliores quingenti, armis munitissimi conveniunt. Ad quos ille visionis ordinem pandens: Nunc, inquit, vidimus quanta parentes nostri jam defuncti a barbaris tormenta pro suis nostrisque offensis iusto Dei iudicio pertulerint: & nos quidem ad similia diu nocturne exquirimur, nec ullum iam tutum fugæ locum habemus: Rogo itaque monitis S. Cuthberti defensoris nostri, obediamus, Deo fideles existamus, vitia fugiamus, virtutum exercitia diligamus: sic profecto defensionis experiemur ubique patrocinium. Promissus denique totius terræ exercitus cum Elfredo ad prædictum montem prædicta die convenit, nec minus ex adverso feralis illa barbaries, infinitæ suæ multitudini prioribusque eventibus confusa, accurrit. Fit statim ad præliandum congressus: sed dispar pugnantium eventus. Hinc namque Christianus, quam salubre sit in caelesti fidere auxilio, comprobatur interficiendo; illinc Paganus, quam detestabile sit humana præsumere superbia, experitur cadendo. Hoc itaque prælio absque detrimento sui exercitus confecto, Elfredus totius Britannicæ imperium obtinuit: & quoniam sancti Confessoris præcepta, quæ susceperat in penuria, memoriter tenuit in curia, semper & ubique omnibus adversantium moliminibus prævaluit.

verunt. Tunc Burghedus Rex Merciorum, pacem cum Pagania fecit.

e Elfredus successit Ethelredo fratri, anno 871 mortuus.

f Est Giesingia, alius Glascania, in Comitatu Somersetensi, in quo assertis Cambodanus esse Godney-moore, & Wendmoore dictam Alfredi villam, quam testamento Edwardo filio legavit, & palustrem regionem longe excurrentem. Malmesburienfis lib. 2 de Gestis Regum Anglorum cap. 4 ait cum in insulam quamdam, palustri uligine vix accessibilem, vocabulo Adelungiam refugisse.

g Malmesburienfis ait, Alfredum Regem solitum familiaribus exponere, qualiter per S. Cuthberti meritum evaserit Danact. Joannes Bromton ad annum 877 eadem de eodemque perita narrat, uti & Ingulfus, qui a matre Regis factus assertis, quæ hic ministro tribuuntur.

h Assandune etiam Turgeto, Ethandune Chronologo, Edderandum Simeoni Dunelmensi.

i Chronologus ad annum 878. Septima post Pascha hebdomada: occurrant & Sumerseienfes omnes & Wiltunenfes & Comitatus Hamtunenfis pars. . . & Regi nunc latè gratulantur. Consule Simeonem Dunelmensem ad annum 877.

k Turgetus lib. 2 cap. 10 addit hæc in nepote ipsius Elfredi Ethelstano maxime fuisse completa, qui primus Regum Anglorum, subactis ubique hostibus, totius Britannicæ dominum obtinuit.

CAPUT II.

Corporis S. Cuthberti Translatio in Hiberniam impedita.

PER ejusdem quoque persecutionis a tempora, intolerabilis tribulatio Northanhumbrore finibus subito emergens, Dei Ecclesias graviter contulit. Tunc quidam magni meriti, nomine b Eardulfus, Episcopatum Lindisfarnensis Ecclesiæ (qua tunc beatissimus Dei Confessor Cuthbertus corpore quiescebat) probabiliter coram Deo & hominibus disponebat. Hic dictorum memorati Patris, quæ ultima ab hac vita migraturus suus contraderat, recordans, loco magis credere quam reprobus subdi elegit. Sic enim ipse inter alia pacis ac dilectionis præcepta, paternum more suis tunc consuluit, dicens: Si vos unum e duobus necessitas coegerit: multo plus cupio, ut eruentes de tumulo tollentesque vobiscum ossa mea, ab hoc loco recedatis, & ubi Deus providerit, nancietis, quam ut ulla ratione iniquitatis consentientes, Schismaticorum iugo colla subdatis. Erat tunc quoque Abbas quidam, c Earedus nomine, & ipse apud Deum miræ sanctitatis; nec exigua apud homines nobilitas: qui ejusdem cum Episcopo erga beatissimum Dei Confessorem semper extitit devotiois. Hac tribulatione igitur intonante, memorati duo, sumptis secum religiosæ conversationis quibusdam aliis, incorruptum Venerandi Patris corpus de Lindisfarnensis monasterio discedentes asportaverunt. Hoc populus ipsius postquam audivit, domibus cum tota suppellectile relictis, cum uxoribus ac parvulis continuo subsequitur. Est enim huic (qui suis dicitur proprie populus, quoniam speciali quadam provisione ab eo servatur, nec alibi nisi sub eo vivere valet, sicut nonnullæ gentes, quæ in extraneis aequæ ut in propriis degere sciunt terris) tanta in eo tuitionis securitas, ut pene nullas adversitatum pertimescat injurias. Hoc tamen quod tanta eos pietate ad se confugientes ab adversariis saepe vindicaverit, de quo in sequentibus quædam dicemus, ipsorum meritis, cum præter paucos parvorum actuum omnes sint, nullus applicet: sed in hoc quantum fidei firmitas valeat, quisque consideret.

6 Tunc igitur per Dei providentiam contigit, ut cum sanctissimi Confessoris pretiosissimo corpore diu migrantes, totam pene pervagerentur terram. Episcopus autem & Abbas, propter diuturnum laborem nimio tandem confecti ætate, ut suis finem laboribus, & sancto corpori sedem in Hibernia quaererent,

a Anno 787 prima Danorum naves gentem Anglorum petierunt. Dein anno 793 Ecclesia Lindisfarnensis ab eis est devastata. Sed longum illud bellum, de quo hic agitur, capitis aberratione facta anno 832.

b Ebba Friso alius, occisus anno 897.

c Urbs Eboracensis anno 867 duobus Regibus Northanhumbrore occisi, fuerat vastata, & anno 869 restaurata, quando exercitus Danorum ibi per annum mansit. Ita Chronologus Anglo-Saxo.

d Anno 868, inquit Asserius, Paganorum exercitus in Merciam venit, & Snotengaham adit, & in eodem loco hyema-

Alfredi Rex
et in insula

Adelungiam

Ethelstano
Rex Anglorum

a Tempore
huius defensionis

ab Eardulfo
Episcopo
Lindisfarnensis

c Earedus
Abbas

corpus S.
Cuthberti
fuerat

sequentibus
necesse est

a consilio huius
autem Hiberniam
transfugeret

rerant, mutuo inter se diu consilio ventilabant: præsertim quis nullam in tota hac terra remanendi spem habebant. Proinde adhibitis quoque ad hoc, qui sapientiores erant & ætate provectiores, placuit universis illud consilium. Evidenter, inquit, in terra peregrina requiem quærere admonemur: quia nisi hoc Dei ipsiusque Sancti esset voluntas, jampridem & suæ sanctitati locus condignus, & nobis opportunus fuisset provifus. Et hæc quidem illi: sed incomprehensibilis Dei sapientia aliter disposuit. Nam cum ad ostium d' Dyrauentæ fluminis convenissent (ex quo facilius ac brevior patet in Hiberniam transitus) navis ad transponendum paratur, venerabile corpus imponitur, & quibus innotuerat consilium, cum Episcopo & Abbate pauci ingrediuntur, ceteris omnibus quid agere vellent ignorantibus. Sed quid moramur? Sociis a littore spectantibus vale dicto, secundis flatibus vela expediunt, recto in Hiberniam ductu proram dirigunt. Tunc quis putas mæror fuit residentium? quis plangtus mærentium? In terram corruunt, pulvere capita respergunt, vestes scindunt, pectora lapidibus pugnisque contundunt, & in hujusmodi voces tandem simul erumpunt. Hou miseri nos, in hæc tristia cur nati sumus temporat? Tu Pater & Patrone noster: ea tamquam oves luporum dentibus, ita miseri & captivi adversariis savi-entibus exponimur. Nec illi plura.

7 Continuo venti mutantur, fluctus intumescunt, & quod nunc erat tranquillum, mare fit tempestuosum & obscurissimum: navique jam sine remige huic illuc iactata, qui intus erant velut mortui obriguerant. Tres insuper miræ magnitudinis undæ horresco cum murmure supervenientes, navem medias pene usque ad tabulas impleverunt, atque terribili miraculo postque Ægypti plagas inaudito, protinus in sanguinem convertebantur. Qua tempestate dum navis verteretur in latera, cadens ex ea textus Evangeliorum, auro gemmisque perornatus, in maris ferabatur profunda. Ergo postquam sensu aliquantulum recepto semetipsos, qui vel ubi essent recordantur, genua flectunt, veniamque stulti ausus, toto corpore ad pedes sancti corporis prostrati, petunt. Arrepto itaque gubernaculo, navem ad litus & ad socios retorquent, & continuo stantibus a tergo venis illuc sine aliqua difficultate perueniunt. Tunc qui prius fleverant dolendo, versa vice plus jam flebant gaudento. Episcopus vero cum sociis suis pudore simul & dolore non minus lacrymans, toto corpore in terram prostrernitur, sibi que indulgeri obnixius precatur,

8 Interea populus longo per annorum spatia labore, famis necessitate, cunctarumque rerum egestate compulsus, a comitatu sancti corporis dilabatur, & per loca inhabitata, ut qualitercumque vitam sustentarent, dispergitur. Exceptis enim Episcopo & Abbate cum suis admodum paucis omnes discesserunt, præter illos septem, qui ejus obsequio corporis familiaris, ut dictum est, adherere semper consueverunt. Hi nimirum fuerunt illi, qui deficientibus monachis, nutriti ab eis & educati, ut superius diximus, de insula Lindisfarnensi venerandum sancti Confessoris corpus sunt secuti, numquam illud quousque viverent relicturi. Quorum quatuor, qui tribus aliis majores esse videbantur, hæc fuerunt nomina, Hunred, Stithard, Edmund, Franco: de quorum stirpe multi in Northanimbriorum provincia tam Clerici quam laici se descendisse tanto magis gloriantur, quanto progenitores sui S. Cuthberto fidelius deservisse narrantur. Dum ergo cunctis discedentibus soli cum tanto thesauro relictis essent, adversis undique rebus maximas sustinebant angustias, nec tamen quo consilio evaderent quoque solatio respirarent, excogitare potuerunt. Quid, inquit, facturi sumus? quo Patris reliquias ferentes ibimus? Barbaros fugientes per septem annos totam provinciam lustravimus, jamque nullus in patria fugæ superest locus. Ne vero peregrinantes alicubi requiem quæ-

ramus, manifesta flagelli castigatione prohibiti sumus. D Super hæc omnia fames dira incumbens, quancumque solatium vitæ quærere compellit, sed gladius Danorum ubique sæviens, nobis cum hoc thesauro transeum non permittit. Porro si illo relicto nobis ipsis providerimus, inquit, postmodum ejus populo, ubinam sit Pastor & Patronus eorum, quid respondebimus? Furto an violentia nobis ablatum dicemus? In exilium transportatum, an solum in desertis nuntiabimus relictum? Profecto manu illorum justa confestim morte interibimus, omnibusque post futuris sæculis infamiam relinquemus, cunctorum maledicta lucrabimur.

9 Tanta rerum angustia gementibus tandem consuetum piissimi Patroni affuit auxilium, quo & animos eorum mærore & corpora relevavit labore, quia factus est Dominus refugium pauperum, adjutor in opportunitatibus in tribulatione. Cuidam namque illorum, videlicet Hunredo per visum assistens, jussit ut æstu maris recedente, codicem, qui de navi, ut superius dictum est, medias ceciderat in undas, quærerent: fortassis enim contra hoc quod ipsi sperare possent, Deo miserante, invenirent. Nam & de illius libri amissione, maxima illorum mentes perturbaverat mœsticia. Quibus verbis hæc quoque adjungens: Tu, inquit, citius surgens frænum, quod in arbore videbis pendere, equo quem longe hinc invenies ostendere, moxque ad te sponte accurrentem curabis frænare, quem deinceps carrum, in quo meum corpus circumferetur trahentem, vos levigato labore sequi valebitis. His perceptis, confestim somno expergesfactus, visionem se vidisse narravit, moxque aliquos e sociis ad mare, quod erat vicinum, librum quem amiserant quæsituros misit. Per id quippe temporis, in locum qui g Candida casa, vulgo autem VViterna vocatur, devenerant. Itaque pergentes ad mare, multo quam consueverat longius recessisse conspiciunt, & tribus vel eo amplius milliariis gradientes, ipsum sanctum Evangeliorum codicem reperiunt, qui ita forinsecus gemmis & auro sui decorem, ita intrinsecus literis & foliis priorem præferebat pulchritudinem, ac si ab aqua minime tactus fuisset. Quæ res animos eorum anxios non parum gaudio replevit, virumque memoratum de ceteris quæ audierat minime dubitare permisit. Pergens ergo frænum, sicut per somnium didicerat, in arbore suspensum invenit, deinde hac illacque circumspectans, paullo remotius caballum rufi coloris conspexit, qui unde vel quomodo in illum solitudinis locum pervenerit, sciri nullatenus potuit. Cui, sicut jussus fuerat, dum manu elata frænum ostenderet, concite adueniens manibus illius sese frænandum obtulit. Quo ad socios perducto, pro Patris Cuthberti corporis præsentia tanto libentius postmodum laborare gaudebant, quanto ejus suffragia numquam in necessitate sibi defutura pro certo sciebant. Adjungentes itaque caballum vehiculo, quod illum celestem thesaurum theca inclusum ferebat, eo securus per quolibet loca sequebantur, quo a Deo sibi proviso equo ductore utebantur. Porro liber memoratus in hac ecclesia, quæ corpus ipsius sancti Patris habere meruit, usque hodie servatur, in quo nullum omnino, ut diximus, per aquam læsionis signum monstratur. Quod plane & ipsius S. Cuthberti, & ipsorum quoque meritis, qui ipsius libri auctores exstiterant, gestum creditur: h Eadfridi videlicet venerandæ memoriæ Episcopi, qui hunc in honorem B. Cuthberti manu propria scripserat, successoris quoque ejusdem venerabilis Ethelwoldi, qui auro gemmisque perornari jusserat, sancti etiam & Bilfridi anachoretæ, qui vota jubentis manu artificis profecutus, egregium opus composuerat. Erat enim aurificii arte præcipuus. Hi pariter amore dilecti Deo Confessoris & Pontificis

h. a. MS.
valde defec-
tiss.

S. Cuthberti
apparere.

E

tantum Ead-
gildorum re-
cipitur.

g

in venientem
frænum, ita
equus noster
ocurrerunt

F

h

i

k

A ficiis serventes, suam erga ipsum devotionem posteris omnibus innotescendam hoc opere reliquerunt.

a Chronologus ad annum 875, ait, Halldene Northambrym biam distribuisse.

b Eardulfus factus est Episcopus anno 854.

c Eadredus ab eo, quod in Luel est, monasterio, dudum ab ipso Cuthberto instituto, eductus officium Abbatis gesserat, Luilse cognominabatur. Ita Turpinus lib. 2 cap. 6.

d Dyrventa in media Cumbria effusus in mare Hibernia, & ad hanc navigatur inde inter Scotiam & Menam insulam.

e Hic e codice Beaufortiano deerrant ante indicata folia, quae supplemus ex Historia Dunelmensi, in qua praecedentia fere eadem leguntur lib. 2. cap. 11, eoque & sequentibus capitulis ista leguntur.

f Ab anno 875 ad 882.

Candida
casa

g Candida casa, vulgo Vithorner fere oppidum S. Niniani, in ditione tunc Northambryorum, nunc Scotia in Gallovidio provincia ad litus maris e regione Manna insula.

h Eadfrido Episcopo Vita S. Cuthberti inscripta fuit,

i Ethelwoldus traditur obiisse anno 738.

k J. Biffridi Vitam dedimus 6 Martii.

CAPUT III.

Corpus S. Cuthberti transferatur Crecam & Cuncacestram.

Rex Halldene
dux enim
H.

10

Corpus S.
Cuthberti
Creca quod
fuit.

b

Episcopus
Rex eorum
tunc

c

d
desertus
(non ascriptus)

d

Um ergo & corpori suo sedem providere, & servientes sibi a longo per septem annos labore vellet respirare, Rex impius a Halldene crudelitatis suae, quam in ecclesiam ipsius Sancti ceteraque Sanctorum loca exercuerat, vindictam Deo vindice persolvit. Nam cum insaniam mentis gravissimus corpus ejus inuasit cruciatus, unde etiam factor exhalans intolerabilis, toti cum exercitui reddidit exosum. Contempsit ergo ad omnibus & projectus, cum tribus tantum navibus de Tina profugit, nec multo post, cum suis omnibus periit. His ita gestis, ad monasterium, quod in sua quondam villa, vocabulo b Creca, fuit, illud venerabile corpus deferunt, ibique ab Abbate, cui nomen Geve, benignissime suscepti, velut in proprio quatuor mensibus residebant.

Interea cum exercitus, & qui supererant de indigenis sine Rege nurarent, se penominato Abbati Eadredo, religiosae conversationis viro, ipse B. Cuthbertus per somnium astitit, jamque suorum queri providens, ei haec facienda injunxit. Pergens, inquit, ad exercitum Danorum, mea te ad illos missum legatione dices, ut scilicet puerum, quem viduae illi vendiderant, vocabulo c Cuthredum, filium Hardecnut, ubinam sit, tibi ostendant. Quo invento & pretio libertatis ejus viduae persoluto, ante totius exercitus frequentiam producat, atque ab omnibus, me volente ac jubente, in Ofviesdune, hoc est, monte Ofvvin, electus, posita in brachio ejus dextro armilla, in regnum constituatur. Evigilans ergo Abbas rem sociis retulit, moxque profectus jussu per ordinem complevit. Productoque in medium juvene, tam barbari quam indigenae, reverenter iussa S. Cuthberti suscipiunt, atque unanimi favore puerum ex servitute in regnum constituunt. Quo cum gratia cunctorum & amore, regni Sede potito, cum sopitis jam perturbationum procellis tranquillitas redderetur; Sedes Episcopalis, quam in Lindisfarnensi insula superius diximus, in d Cuncacestre restauratur. Translato itaque illuc post quatuor menses de Creca beatissimi Patris incorrupto corpore, simul & qui Deo servirent, ibidem instituit, eximius Antistes Eardulphus, vir ubique in prosperis & adversis S. Cuthberto adherens, primus ibi Cathedram Pontificalem conscendit; nec parum honoris & donorum illi Ecclesiae Rex Cuthredus contulit, eique, qui ex servo se in Regem promoverat, devota deinceps humilitate subditus, fideliter servivit. Unde cuncta, quae pro privilegiis Ecclesiae suae ac libertate, atque pro sibi ministrantium sustentatione mandaverat, ille ut promptus minister mox adimplere scilicet.

Denique memorato Abbati per visum astans ipse D Sanctus: Dicit, inquit, Regi ut totam inter Weor & Tyne terram, mihi & in mea Ecclesia servientibus, perpetuae possessionis jure largiatur, ex qua illis ne inopia laborent, vitae subsidia procurentur. Praeceptum illi praeterea, ut ecclesiam meam tutum profugis locum refugii constituat, ut quicumque qualibet de causa ad meum corpus confugerit, pacem per triginta & septem dies, nulla unquam infringendam occasione, habeat. Hac per fidelem internuntium Abbatem audita, tam ipse Rex Guthred quam etiam potentissimus, cujus superius mentio facta est, Elfredus, declaranda populis propalarunt, eaque toto non solum Anglorum sed & Danorum consentiente ac collaudante exercitu, in perpetuum servanda constituerunt. Eos autem, qui institutam ab ipso Sancto pacem, quoquomodo irritare praesumpserint, damno pecuniae multandos censuerunt, ut scilicet quantum Regi Anglorum, pace ipsius fracta, debeant, tantumdem ipsi Sancto: violata ejus pace persolvant, videlicet ad minus octoginta & sedecim libras. Terra quoque, quam praeceperat, inter memorata duo flumina mox ei donata, communi Regum supradictorum & totius populi sententia decretum est, ut quicumque S. Cuthberto terram donaverit, vel pecunia ipsius empta fuerit, nemo deinceps ex ea cujuslibet servitii aut consuetudinis sibi jus aliquod usurpare audeat, sed ecclesia inconcussa quiete ac libertate cum omnibus consuetudinibus, & ut vulgo dicitur cum e saca & focna & Infangenthoef perpetualiter possideat. Has leges & haec statuta quicumque quolibet visu infringere praesumpserint, eos in perpetuum nisi emendaverint gehennae ignibus puniendos anathematizando sententia omnium contradidit.

Interfecto tempore aliquanto gens Scottorum innumerabili exercitu coadunato, inter cetera suae crudelitatis facinora Lindisfarnense monasterium saeviens & rapiens inuasit. Contra quos dum Rex Guthredus per S. Cuthbertum confortatus, pugnaturus staret, subito terra dehiscens hostes vivos omnes absorbit, renovato ibi miraculo antiquo, quando aperta est terra & deglutivit Dathan, & operuit super congregationem Abiron. Qualiter autem gestum sit, alibi constat esse scriptum. Anno ab Incarnatione Domini MCCXCV Rex Guthredus cum non paucis annis prospere regnasset, moriens, privilegia Ecclesiae Patris Cuthberti, de quiete, de libertate ipsius, de pace confugentium ad sepulcrum ejus a nullo unquam irritanda, alia quoque in ecclesiae ipsius munimentum statuta, omnibus post se Regibus, Episcopis & populis in aeternum conservanda reliquit, quae etiam usque hodie servantur. Denique ea nemo unquam impune conabatur infringere: quorum Scotti, ut praefati sumus, cum pacem ejus violassent, subito terrae hiatus absorpti, in momento disparuerunt. Alios quoque in simili praesumptionis scelere, quam terribilis vindicta percussit, in sequentibus dicitur.

Mortuo Guthredo Rex Elfredus Northanimbryorum regnum suscepit disponendum. Postquam enim S. Cuthbertus ei apparuerat, paterno regno, id est b Occidentalium Saxonum, & provinciam Orientalium Anglorum, & Northanimbryorum post Guthredum adiecit. Anno ab Incarnatione Domini MCCXCX idem piissimus Rex Anglorum Elfredus, peractis in regno viginti octo annis & dimidio, defunctus est, Edvardo filio in regnum patris succedente: qui ab ipso diligentissime admonitus fuerat, ut S. Cuthbertum, ejusque ecclesiam quam maxime diligendo semper honori haberet, recolendo ex quantis angustis & calamitatibus patrem eripiens regno restituerit, & plus quam antecessores ejus habuerunt ei subactis.

concedimus
possidenda
terra & focna
vulgus:

e f.
8

Scoti terra
dehiscere
pauit.

Northanimbria
impertat
Elfredus.

b

i

Edvardo

Estropi
Lardus.

& Co.
 das
 & Co.
 No. 2

ad hoc pueri-
ca captivos
villanos
Schola.

• Relief-
Sold,

—first name—
Last . . .

D
EX MS.

22
 Her Edel-
 frauen e pa-
 tris amen etc.

S. Carter
San Francisco
Calif.

E
de bellis
semper vi-
deri

P
domine
confite.

F

and to enjoy
the same.

Cambridge &
Sons de-
bent,

• **Online:**

A patrocínio confusus, prostrata multitudine infinita, Reges illosle regno suo propulit, suisque gloriosum reportans triumphum, hostibus circumquaque tremendus, suaserat pacificus, & in pace postmodum vitam terminavit, fratri Eadmundo imperit monarchiam relinquens. Hujus regni anno tertio, Wigredus, cum decem & septem annos in Episcopatu habuisset, defunctus. Uthredum habuit successorem.

B Interim Rex Edmundus & ipse in Scotiam cum exercitu tendens, S. Cuthberti suffragia postulaturus, ad ejus sepulcrum divertit, & ut frater ejus quondam Ethelstanus, regalibus donis illud honoravit, auro scilicet & palliis: leges quoque illius, sicut umquam meliores fuerant, firmavit. Defuncto autem Uthredo Episcopo, Sexhelm loco ejus est ordinatus, sed vix aliquot mensibus in ecclesia residens S. Cuthberto illum expellente ausugit. Cum enim a via prædecessorum suorum aberrans, populam ipsius Sancti & eos, qui in ecclesia ejus serviebant, avaritia succensus assiligeret, exterritus a Sancto per somnium jussus est quantocumque discedere. Dum ille disferret, secunda nocte vehementius eum increpans festinanter abire jussit, penam ei intencans si tardaret. Nec sit

B quidem ille obedire voluit. Cum ecce tertio multo quam ante severior illum aggreditur, & quam citius eum aufugere præcepit, nec quidquam de rebus Ecclesiæ secum asportare præsumeret: si aliquamdiu tardaret, mortem illi citius assuturam minabatur. Expectatus de somno cepit infirmari, & ne mortem mox incurreret, abire quamvis ægotans festinavit. Dem autem fugiens circa Eboracum venisset; sanitatem recepit, præ quo Alredus Cathedram Episcopalem conscendit.

a Halpdeni crudelitas, & miser obitus simili fere modo refertur in Historia Possessionis S. Cuthberti.

b De Cocco alium num. 5 ante Vitam.

c Danelmensis in Historia Regum offeris anno 883 Guthredum filium Haidecent, a Danis venditum vidum apud Hittingham; in Regem levatum regnasse super Eboracum, Egbertum vero super Northimbros anno 13 regni Elfredi.

d Est Cuncacestre inter Dunelmum & Exoldesam, sex millibus passuum distans a Dunelmo. Dunelmensis ad annum 883.

e Saca, Saka aut Saecha est regale privilegium, quo quis gaudet in suo manerio circa placita & correctiones delinquentium. Ita Clementi Reinerus in Onomastico Apostolatus Benedictinorum in Anglia.

f Socna a Joanne Brumptius in Chronico explicatur Interpelatio majoris audentie, aliis potestas seu jurisdictio & jus tenendi curiam.

g Infangentheof dedulum dicitur, & fangan, capere, & theof fur, jurisdictio in reum furis & similis: de quo legendus Spelmanus.

h Chronologus Anglo-Saxonicus. Anno 894 Northanhymbr & Saxones Orientales Alfrido Regi dederunt juramenta.

i Contra distat Chronologus. Anno 901 Alfridus Atulphi filius sex noctes ante festum omnium Sanctorum obiit, qui totius gentis Anglicanæ Rex fuit, parte illa excepta, quæ Danorum erat subdita potestati.

k Ergo annus hic est 902, cum corpus S. Cuthberti sit translatum anno 883.

l Regiuvaldi disruptio facta est anno 912 Apud Dunelmensem Regiuvaldus subiecit se Eaduardo Regi anno 924 apud Chronologum.

m Mori Cuthredi Episcopi & Tithredi ordinatio referenda est ad annum 918.

n Ad annum 925 assignatur a Chronologo mors Eduardi Regis, & successio Ethelstani.

o Imo Dunelmensis in Historia Regum ista refert ad annum 925.

p Chronologus & Dunelmensis citati referunt hanc in Scotiam expeditionem ad annum 934.

q Chronologus late ista describit, & refert anno 938 contigisse.

r Mortuum esse Regem Ethelstanum anno 941 vi Kalendas Novembres, tradit idem Chronologus.

CAPUT IV.

Corpus S. Cuthberti ad Riponensem Ecclesiam inde Dunelmum delatum.

A Nno ab Incarnatione Domini DCCCXLVIII, Edmundo Rege mortuo, frater ejus Eadredus solum regni conscendit, vir pietatis cultor, & justitiae, qui etiam sicut & fratres ejus ecclesiam S. Cuthberti regalibus donariis visitavit. Mortuo autem Alredo Episcopo, Elfig pro eo ipsius Ecclesiæ gubernacula in Cuncacestre suscepit, ordinatus Eboraci ab Oscetillo Archiepiscopo tempore Eadgari Regis, qui Edvvio fratri in regnum successerat. Transactis autem in Episcopatu suo xxi annis, Elfig defunctus est; pro quo electus est & consecratus Episcopus vireximia religionis Aldhunus, anno ab Incarnatione Domini DCCCXLXXX, qui est duodecim annus Imperii Regis Ethelredi, qui post mortem fratris d Edvvardi, fraude noverca suæ miseranda nece perempti, sceptrum regni obtinuit. Erat autem idem Antistes profapia nobilis, sed placita Deo conversatione multo nobilior, habitu, sicut omnes prædecessores ejus, & actu probabilis monachus. Cujus probitatis laudem a majoribus sibi traditam Indigenæ pene omnes, acsi eum hodie viderent, prædicare solent.

20 Anno autem ab Incarnatione Domini DCCCXLXXXV, Imperii vero Ethelredi Regis xvii, idem Antistes, incipiente jam accepti præfulatus vi anno, caelesti præmonitus est oraculo, ut cum incorrupto sanctissimi Patris corpore quantocumque fugiens, superventuram piratarum rabiem declinaret. Tulit illud xxi anno, ex quo in Cuncacestre locatum fuerat, & inde cum omni qui ejus dicitur populo in Ripon transportavit: In qua fuga illud memorabile fertor, quod in tanta multitudine nemo a minimo usque ad maximum ulla infirmitatis molestia affligebatur, sed sine ullo labore, sine ullo incommodo viam gradiendo peragebant. Nec solum homines sed etiam animalia tenera, & nuper quoque nata sana & incolumia, sine aliqua difficultate, & vexatione toto itinere gradiabantur. Post tres autem vel quatuor menses pace reddita, cum corpus Patris ad priorem locum reportarent, & jam ad Orientalem plagam Dunhelmi, in locum, qui Wendelan dicitur, venirent; vehiculum nullo poterat ingenio promoveri. Alloquens ergo populum Episcopus, præcepit omnes, per triduum jejunio, vigiliis ac precibus caelestis ostensionem judicii expetere. Quo facto, revelatum est eis, ut in Dunhelmum illud transferrent; ibidemque sedem ad requiescendum præpararent. Itaque ad Dunhelmum corpus sanctum detulerunt, factaque citissime de virgine Ecclesiola ibidem illud ad tempus locarunt.

21 Præfatus autem Antistes cum sanctissimo corpore Dunhelmum veniens, locum quidem naturamunitum, sed non facile habitabilem invenit: quoniam densissima cum sylva totum occupabat: In medio nihilominus planitie non grandi existente, quam arando, & seminando excolere consueverant. Ipsa igitur sylva totius populi & Comitum Northanhymbrorum Vethredi auxilio tota extirpata, locum in brevi habitabilem fecit, & ecclesiam non parvam de lapide inchoavit. Interea sanctum corpus de illa virgea ecclesiola in aliam translatum, quæ Alba-Ecclesiola vocabatur, tribus ibi annis, dum major construeretur, requievit. Venerandus autem Antistes Aldunus, Ecclesiam tertio, ex quo eam fondaverat anno, pridie Nonas Septembris sollemniter dedicavit: & sanctissimi Patris Cuthberti corpus, in locum, quem paraverat, translatum, debito cum honore posuit.

Taliter

A Taliter cum sancto corpore sedes Episcopalis hoc in loco usque ad præsens permanfit, quæa Rege quondam Offvaldo & Aidano Pontifice, in Lindisfarnensi insula primitus fuerat instituta. Ab anno itaque quo Pontifex Aidanus Episcopalem Cathedram in insula Lindisfarnensi conscenderat, usque ad annum quo Aldunus eandem in Dunhelmo ascenderat, computantur anni trecenti sexaginta unus, a transitu S. Cuthberti trecenti novem.

22 b Defuncto Alduno Episcopo, & triennio jam pene Ecclesia vacante Pastore, Eadmundus vir religiosus ac strenuus eligitur, quem Presbyter cum Diacono sibi ad altare ministrante, infra canonem, voce quasi de cumba Patris prolata Episcopum designari audierat. Sub hoc Antistite in ipsa Dunhelmenfi Ecclesia, claruit quidam Presbyter, qui piis & religiosis operibus, magnæ apud S. Cuthbertum familiaritatis, vocabulo Elfredus filius Weston, extiterat. Hic in omnibus S. Cuthberto erat devotus, vir multum sobrius, eleemosynis deditus, in orationum studio assiduus, lascivis & impudicis terribilis, honestis ac Deum timentibus venerabilis, custos ecclesiæ fidelissimus. Is habuerat unum de capillis S. Cuthberti: quem adventantibus solebat ostendere, & ex illo sanctitatem ejus mirantibus plus admirationis adjicere. Solebat namque impleto prunis ardentibus thuribulo capillum ipsum imponere: qui inibi diutius nequaquam consumi poterat, sed candescere, ac veluti aurum in igne rutilare, indeque post longas moras sublatus, in propriam formam paulatim redire. Hoc sane miraculum multi discipulorum ejus, nec non & quidam hujus monasterii Frater multæ simplicitatis & humilitatis, & nomine Gamelo, qui nunc in Christo dormit, sæpius se vidisse attestati sunt.

23 Porro memoratus Presbyter, cum honestam & religiosam ageret vitam, jussus per visionem, per antiqua monasteriorum & ecclesiarum loca cucurrit in provincia Northanhymbrorum, ossa Sanctorum, quæ in eis sepulta noverat, de terra levavit, ac declaranda populis & veneranda supra humum locata reliquit, ossa nimirum Baltheri & Bilfridi anachoretarum, & Acca quoque & Alcmundi Episcoporum Hagulfstadenfium, nec non Regis / Osfevini & Abbatissarum venerabilium m Ebbæ & m Eelgithæ. De quorum omnium reliquiis aliquam secum partem in Dunhelmo asportavit, & cum Patris Cuthberti corpore locavit. Ad Mailrosensem quoque monasterium per revelationem admonitus proficiscens, ossa S. o Boifili, qui B. Cuthberti quondam magister in eodem monasterio extiterat, inde in ipsius discipuli ecclesiam transtulit. Ad monasterium etiam, quod est in Gyrvon (ubi p Bedam Doctorem conversatum, defunctum & sepulchrum noverat) singulis annis, adveniente anniversaria dormitionis ejus die, venire, ibique precibus & vigiliis insistere solebat. Quoddum quodam die faceret, & aliquot ibidem dies solus in ecclesia orando & vigilando transesset: nescientibus sociis, summo diluculo, solus, quod ante non consueverat, Dunhelmo rediit, sui videlicet secreti nulum volentestem habere. Nam cum multis postea vixisset annis: tamquam jam adeptus quod concupierat, ad præfatum monasterium amplius venire non curavit. Unde sæpius a suis familiariter requisitus, ubinam venerabilis Bedæ ossa quiescerent, respondere solebat: Hoc nemo me certius novit. Firmum, o dilectissimi, & proculdubio certum habeatis, quod eadem theca, quæ corpus Patris Cuthberti, ossa venerandi Doctoris Bedæ continet. Extra hujus loculi hospitium, nemo quæret portionem ejus reliquiarum.

24 Post Eadmundi obitum, Dunhelmenfem Ecclesiam Egilrico regente: innotata res, ministris altaris proculdubio iram Dei ostendit imminere, si ad sanctum mysterium sine castitate præsumant accedere. Quidam namque Presbyter, nomine Fleoccher, famulæ copulatus, indignam vitam ducebat. Ad quem multi tam nobiles quam privati quadam die placituri convenerunt, atque ut Missam ipsi ante placitum celebraret, rogaverunt. At ille, qui ipsa nocte cum uxore dormierat, se facturum negavit: donec tandem illis semel bis terque rogantibus, Divinum timorem vicit humana verecundia. Hora vero qua sacrosanctum mysterium erat sumpturus, particulam Dominici Corporis quæ in calicem missa fuerat, ita cum Sanguine in tereterrimam speciem commutatam vidit: ut magis in calice picis colorem quam panis & vini conspiceret. Illico reatum intelligens, pallere, & quasi flammis jamjam tradendus ultricibus, nimium cœpit pavere. Præterea multum anxius erat, quid de calice facere deberet: utpote exhorrens illud velut suam mortem sumere, ac nihilominus, quoniam consecratum erat, in terram effundere metuens: tandem magno cum timore ac formidine sompsit; sed tantæ fuit amaritudinis, ut nil amarior esse potuisset. Ceterum peracta Missa, confestim ad Episcopum festinavit: cujus pedibus prostratus, rem ex ordine retulit, indictamque penitentiam complevit, & juxta sui præceptum Episcopi, caste & religiose deinceps vixit.

25 Pontificante post b Egilricum Egelvino, Judith filia Comitissæ Flandrenfium Baldevvini, uxor Comitissæ Northanhimbrorum d Tofti, honesta valde ac religiosa, quæ S. Cuthbertum plurimum diligebat, diversa ecclesiæ ejus ornamenta contulerat, & adhuc plura, cum multis terrarum possessionibus se daturam promiserat, si in ecclesiam ejus & ad sepulchrum ipsius sibi liceret intrare. Sed cum rem tantam per se tentare non auderet: unam de pedisequis suis secretiori hora præmisit. Jam pedem illa intra cœmeterium erat positura: cum subito veluti ventorum violentia cœpit repelli & viribus deficere, vixque ad hospitium reversa decidit in lectum, ac tandem dolore isto gravissimo cum vita caruit. Hoc facto Comitissa vehementer exterrita contremuit, atque humiliter satisfaciendo,

quo Elfing consecratus est Episcopus circa annum 968.

c Eadgarus regnum capessit anno 957, utiam finis anno 975. Ita Chronologus.

d Eadwardo anno 978 occiso, successit frater Eshelredus.

Idem Chronologus, qui cum anno 1001 suam historiam finit.

e In hoc Riponensi monasterio Angelum habuit peregrini hospitio suscepit S. Cuthbertus.

f Hinc finit lacuna longa nostri MS, ex quo sequens datus.

g Turgotus: cuidam religioso, nomine Eadmero, revelatum est.

h Adunus mortuus est anno 1018 post cladem Northumbrie per Scotos illatam paucis elapsis diebus. Turgotus cap. 5 lib. 3.

i De istis eximus 6 Martii.

k Mortui sunt S. Acca anno 740 20 Octobris, & S. Alcmundus: 7 Septemb. anni 718: ambo in eodem loco sepulti, & revelatione divina postmodum translati 2 Augusti. Consule Dunhelmenfem in Historia Regum ad distos annos.

l S. Osfevini Rex Deirorum & Martyr colitur 2 Augusti.

m De S. Ebba Abbatissa Coludienfi huc Coldingamensi supra in Vita actum.

n Quoniam in Northumbria Eshelgitha Abbatissa sancta claretur, necdum legimus.

o De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

q De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

r De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

s De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

t De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

u De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

v De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

w De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

x De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

y De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

z De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

aa De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ab De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ac De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ad De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ae De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

af De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ag De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ah De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ai De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

aj De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ak De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

al De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

am De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

an De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ao De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ap De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

aq De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ar De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

as De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

at De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

au De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

av De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

aw De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ax De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ay De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

az De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

ba De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bb De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bc De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bd De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

be De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bf De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bg De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bh De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bi De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bj De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bk De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bl De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bm De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bn De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bo De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bp De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bq De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

br De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bs De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bt De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bu De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bv De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bw De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bx De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

by De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

bz De S. Boifilo supra actum. deditur 23 Januarii Vitæ, p Colitur S. Beda 27 Maji.

A imaginem Crucifixi, imaginem Dei genitricis, & imaginem S. Joannis Evangelistæ, ipsa & conjux ejus fieri jusserant, auroque & argento vestierunt, ac perplura alia ad decorem ecclesiæ obtulerunt.

16 Nec silentio prætereundum, quanta nostris quoque temporibus, ejusdem beatissimi Patris fulserint miracula. Regnante nuper piissimo Rege Eadwardo, miraculum contigit prioribus simile: per quod in unius præsumptoris peremptione, multi deinceps correkti sunt a tali præsumptione. Dum enim Tostius Comes ille cunctis notissimus, in partibus Northanhymbranis Comitatum administraret: quidam pravæ actionis vir, nomine Haldanhamal, ab eo comprehensus compedibus arctissime constringitur. Multa iste mala fecerat furtis, rapinis, homicidiis atque incendiis: Comitem sæpe offenderat: nec unquam prius comprehendi potuerat. Cujus parentes & amici, compassionis affectu permoti, multa pro eo, ne capite plecteretur, Comiti offerebant & plura promittebant. Sed quia toties tantisque malefactis eum irritaverat, nihil pro vita ipsius se respicere unquam velle juravit. Tunc ille animo consternatus, solum sibi cogitare esse remedium, si quomodo vinculis expediret, ad beatissimi Patris Cuthberti monasterium confugeret: in eadem quippe villa, qua ipse corpore requiescit, hoc est, in Dunhelmo, tunc & ipse custodiebatur. Adhibitis ergo omnibus ingenii ac virium suarum conatibus, sed frustra, eo quod timor,

B qui ex præcepto Comitis imminerebat, arctissime ut custodiretur, custodes urgebat; ingemuit, & jam torquente conscientia, plus animæ quam corporis formidans periculum, Deo dilectum Confessorem, magna cordis contritione rogavit. Interea dum malorum suorum emendationem promittit, si modo evaderet: subito compedes solutos liberumque abeundi locum parere conspexit. Latet ex hoc itaque, sed quomodo custodes evaderet sollicitus, omnem salutis suæ confidentiam, beati Patris Cuthberti commisit patrocinio. Nec mora: custodibus ad alia occupatis & nihil tale suspicantibus, fugæ esse locum perspexit, compedes ocyus excussit, cursu rapidissimo monasterium intravit, oppositisque feris januas omnes ipse solus firmavit. Calu quippe evenerat, ut post Primam egressis Fratribus ille veniens nullum intus inveniret.

C 27 Re cognita inter milites Comitis (nam & ipse in eadem villa tunc erat) continuo quidam, Barvic nomine, qui omnes incuria potestate præbat, usque ad monasterii januas illum insequabatur. Quas cum obscuras illumque intus esse advenit, ingenti mox furore accensus, Quid, inquit, moramur? Quare januas non frangimus? Neque enim hujus hominis mortui pax adeo est tenenda, ut fures & homicidæ, huc si confugiant, nobis insulcent, quod impune evaserint. Sed vix verba compleverat; & subito quasi sagittam desuper venientem, caput sibi ad cor suum usque transverberasse sibi videri, protestabatur. Nec plura locutus, in terram corruit, gemenque, ululans & stridens dentibus ad hospitium deportatur a suis: nec unum postea verbum proloquens, in iisdem tormentis addiæ tertii eandem usque horam supervixit. Eoque ita defuncto & sepulto, talis tantusque de tumulo ejus sætor per annum dimidium exhalavit, ut per id loci transitum omnes averfarentur. Hoc itaque exemplo Comes ipse cum ceteris, quibus hæc longe lateque innotuerant, perterritus, illum ulterius capere non præsumebat, imo postea non parum honorare incipiebat. Omnes etiam qui, ut a monasterio ille abstraheretur, vel saltem confensisse se meminerunt: similem metuentes ultionem, auri, argenti, & gemmarum non modicam quantitatem super beatissimi Confessoris sepulcrum contulerunt, multis com lacrymis veniam implorantes, nihilque tale ulterius se præsumpturos jurantes. Ex quorum

mox oblatione, mirifici operis cruz, & incomparandi D pretii textus Evangeliorum, auro gemmisque perornantur: quæ in eodem monasterio, ad hujus facti monumentum usque in præsens servantur. Hæc sic gesta fuisse, ut scribimus, a Fratribus qui videre, & ipsius ore qui sic evaserat, non semel audivimus.

18 Fuit & alius quidam pravæ actionis vir, nomine Osulfus, qui die quadam in campo expergestus a somno, serpentem sibi collum stringere sentiebat. Quem mox comprehensum ad terram elidit: sed iterum atque iterum serpens collum ejus complectitur, ipso identidem projiciente, nihilque proficiente: atque ita miser ille serpentem sive in aquam sive in ignem jacere, imo & ferro in particulas dissecare potuit, sed qualiter confestim rediret, scire non valuit. Et in primis quidem parvus erat, sed paulatim in majus excreverat: nec tamen ulla interim veneni infusione ipsum lædebat. Quoties vero ecclesiam intravit, quam sanctissimi Cuthberti corporis præsentia illustrat; mox sub ipso ingressu serpens eum dimittebat, nec quamdiu in ecclesia morabatur, ad eum accedere audebat. Cum vero exiret, protinus collo ejus serpens aderat: atque ita per multum tempus tale sustinuit incommodum: donec tandem E salubri consilio usus, tribus continuis diebus & noctibus in ecclesia orans persistit: sicque postmodum a serpente complexus liberatus est.

19 Eodem tempore, quidam ad solenne sanctissimi Confessoris festum cum domino suo venerat: qui cum super sepulcrum ex advenientium oblationibus denariorum multitudinem conspiceret; furtum animo concepit. Accessit itaque & astans fallendo, dum quasi sepulcrum oscularetur, ad quatuor vel quinque nummos suo ore attraxit: nec mora. Os illius intus cepit ardere, adeo ut ferrum ex igne candens (sicut postea ferebatur) in ore suo gestare videretur. Expuere nummos volebat: sed nec aperire os poterat. Cum ita intollerabili cruciatu torqueretur, huc atque illuc per ecclesiam discurrebat, atque omnes, dum insanire putabatur, in pavorem convertebat. Tandem per medium populi prorumpens de ecclesia, de loco ad locum incessanter ferebatur, & cum ore non posset, horrendis motibus & nutibus graviter se cruciari ostendebat. Ad ultimum reversus in se, ad sepulcrum concite revertit, prostrato corpore veniam a Sancto quaesivit, & res quascumque habuit, obtulit. Cumque jam suam super sepulcrum oblationem ponens, illud oscularetur; cum ipso osculo, nummi de ore ejus super sepulcrum ceciderunt. Ita liberatus, statim consensu equo abire festinavit, nec unquam postea Dunhelmu rediit: nam cum ei sepius a domino suo multa fuissent oblata, ut secum illo veniret; non solum non venire renuit, sed nec tam prope, ut ecclesiam videre posset, accedere unquam ausus est.

30 Anno ab Incarnatione Domini millesimo sexagesimo nono; ex quo corpus B. Cuthberti Dunhelmu ab Alduno est perlatum, septuagesimo quarto, tertio regni sui, Willelmus Rex Anglorum, quemdam Rodbertum, cognomine Cumini, populis Northanhymbrorum Comitem præfecit. Qui cum septingentis hominibus Dunhelmu veniens, & ubique per domos hostiliter agens, occisus est ibi cum suis omnibus, præter unum, qui vulneratus evasit, quinto Calendas Februarii. Unde Rex offensus, Ducem quemdam, qui ejus mortem ulcisceretur, cum exercitu direxit. Cum autem ad Alvertonam venissent, & jam mane facta, Dunhelmu essent profecturi, tanta nebularum densitas orta est, ut vix sese alterutrum videre, viam vero invenire nullo modo valerent. Stupentibus illis & conferentibus invicem quidnam facerent; adfuit qui diceret, homines illos quemdam in sua urbe Sanctum habere, quicquid in adversis semper

A semper protector adesset, eosque a nemine unquam impune laedi permetteret. Quibus auditis, ad propria sunt reversi.

multis illi
lino omnia
vestimentis

caput S.
Cuthberti,

maritimum
præbuit,

delatum est
anno 15 Decembris,

et relatum
Dunelmum
25 Martii

Tollimus O-
meti.

31 Rege autem VVilhelmo, anno eodem Eboracum veniente cum exercitu, & omnia circumcirca vastante, Episcopus Egelvvinus & majores natu, habito invicem consilio, incorruptum sancti Patris corpus, septuagesimo quinto anno, ex quo ab Halduine in Dunhelmum est perlatum, tollentes, ad Lindisfarnensem Ecclesiam h fugere comperunt. Et prima quidem nocte in Ecclesia B. Pauli in Gyrvm, secunda in Beclinthum, tertia in Tughala mansit: quarta die ad ipsius insulæ aditum, comitante omni populo ejus, pervenit. Sed quoniam circa vesperam venerant, qua videlicet hora, secundum tempus suum, circumquaque plenum mare erat: Episcopo & majoribus quibusque congemiscen-
bus, ne frigore noctis, quæ solito asperior ingrueret, parvuli omnes nocte illa periclitarentur (erat enim paulo ante Natale Dominicum) ecce subito mare, sicut eis aditum illo tantum loco recedens permisit, cum circumquaque plenissimum fluctuaret. Mox ingressi omnes, Deo & beatissimo Confessori laudes decantantes, sicis pedibus cum sacro sui Patroni corpore insulam attingebant. Quo etiam in facto, valde hoc fuit mirabile, quod fluctus marini præcedentes continuo sequerentur: ita, ut nec paulatim euntibus præcurre-
rent, nec concite pergentibus diutius remanerent: sicut attestati sunt, qui tunc feretrum ibi porebant. Instante autem Quadragesima, reddita tranquillitate, sacrum corpus Dunhelmum reportarunt, & reconciliata solenniter ecclesia, & octavo Calendas Aprilis, suo in loco repofuerunt.

a Edmundus Episcopus mortuus est anno 1038 Gloucestria, ac Dunelmum sepultus.

b Egelricus abdicato anno 1056 Episcopatu, priuatus vi-
uit, & Egelvvinus frater ejus successit favore & auxilio Comitis Tosii.

c Judith filia Baldvini 4, cognomento Pii & Insulensis.
d Tosticus seu Tosticus successit Siwardo Duci Northymbro-
rum anno 1055 defuncto, erat filius Godvini Comitis Cantii,
ac frater Heraldi, qui S. Eduardo Regi, subrogatus, fratrem
Tosticum expulit anno 1066. Consulit S. Edwardi Vitam 5 Janua-
rii cap. 8 11.

e S. Edwardus regnavit ab anno 1043 ad 1066.
f Turgotus lib. 3 cap. 12, ubi eadem narrat, ita concludit:
liberatus, in peregrinationem profectus est, nec unquam postea
visus in patria.

g Ita etiam Turgotus lib. 3 cap. 13, & Dunelmensis ad annum
1069. Bromptonius in Guilielmo 1, perperam ad annum 1068,
refert, & noncentos fuisse scribit.

h Dunelmensis ad an. 1069. Fugam ineant in Idus Decem-
bris 6.

i Erat tunc 14 Decembris. Defuncti Verba parentibus inclusa
apud Dunelmensem.

k Ita Dunelmensis. Turgotus lib. 3 cap. 13 VIII Idus A-
prilis.

C A P U T V I

Alii in S. Cuthbertum impij subita morte aut
aliis miseriis affliguntur. Contra illa
sanantur.

Dynasta
Scolasticus,

injuria illa
ta S. Cuth-
berti miseri-
fuit,

32 IN fuga memorata, quidam ultra amnem Ty-
nam præpotens, Gillo-Michael, id est, Puer-
Michaelis per contrarium appellatus (cum rectius Puer-
diaboli nuncuparetur) multas fugientibus injurias irro-
gavit, iter illorum impediens, ipsos affligens, prædas
ex eis agent, & quodcumque poterat mali faciens: sed
non impune. Locato enim in insula sancto Corpore,
quidam ex Clero, provectæ ætatis ab Episcopo domum
remittebatur, exploraturus quomodo circa Dunhel-
mum & Ecclesiam illam sese haberet. Jam aliquantum
vix peregerat, cum incumbente nocte, paullulum
in medio campo requiescens, obdormivit, & manife-

stam de præfati viri interitu visionem vidit: quam sicut D
ex illius verbis frequenter audierunt plurimi, hic ex
ordine scribendam judicavi.

33 Ductus, inquit, Dunhelmum, ut mihi videba-
tur, in ecclesia adstabam: ubi duos summæ auctorita-
tis viros, ante altare versus ad Orientem vultibus assiste-
re vidi. Alter ætatis mediæ vir, Episcopalis vestimen-
tis solenniter indutus, habitu venerando & vultu
horribili, magnæ reverentiæ Pontificem se monstrabat.
Alter a dextris ejus assistens, rubicundi coloris pallio
circumamictus, facie paullulum producta, barba ad-
modum tenui, statura procera, pulcherrimi juvenis
formam gerebat. Post aliquod intervallum temporis,
reflexentes ab altari oculos per ecclesiam vertunt. Cu-
jus desertionem quasi graviter ferens Episcopus, ait:
Væ tibi Cospatrice, væ tibi a Cospatrice: qui meam
suis rebus ecclesiam evacuasti, & in desertum convertisti.
Hic enim Cospatricus hoc maxime consilium dederat,
ut fugientes ecclesiam relinquerent: ipseque ma-
ximam ornamentorum ejus partem secum adduxerat.
Interea dum cuperem ad illos accedere, nec auderem:
juvenis ille digito innuens, moderata voce me nomine
meo advocavit: & an nossem, quæ esset illa pontifica-
lis persona, interrogavit. Cui cum nescire me respon-
derem: Ille, ait, est tuus Dominus, sanctus videlicet
Anstus Cuthbertus. Confestim ad ejus pedes procidi,
obsecrans, ut suæ ecclesiæ & suorum miseriis subveni-
ret. Aliquanto post, inclinatis reverenter ad altare
capitibus, lento inde maturoque gressu simul procedebant:
atque ubi ad ostium pervenerunt, juvenis ille
prior egresus, paullulum processit, sed Episcopus in
ipso ostio substitit. Qui respiciens, meque, qui a longe
sequebar, advocans, Dic, inquit, Ernave, nosti
quis sit iste juvenis? Cui ego, Domine, inquam, non
novi: Et ille. Hic est, ait, b S. Osvaldus. Inde si-
mul ad australem plagam urbis paullo longius progre-
dientes substitunt. Quo & ego vocatus ab Episcopo, ve-
nit iussusque deorsum aspicere, vallem infinitæ pro-
funditatis, animabus hominum plenam vidi. Ubi &
memoratus Gillo-Michael pænis atrocioribus cruciaba-
tur: in locis enim teterrimis prostratus jacebat, & for-
naria falce præcuta ultra citraque transfossus; intol-
rabiles patiebatur cruciatus. Clamabat miser, diros
ululatus ac flebiles voces sine intermissione miserabili-
ter emittens: nullaque erat misero intercapedo tempo-
ris, qua vel ad horam respirare posset: simileque cruci-
atus & ceteri omnes patiebantur. Inquisitus a S. Cuth-
berto, num aliquem ibi agnoscerem, respondi me Gil-
lonem agnoscere. Ille autem, Vere, ait, hic ipse est, F
mortuus namque, his miseriis & doloribus est deputa-
tus. At ego: Domine, inquam, mortuus non est:
sero namque in domo sua sanus & incolumis est epula-
tus, grandeque convivium nunc illis & illis locis cum
expectat. At ille, Ego, inquit, dico quia mortuus
est: ipse enim & alii, quos cum eo vidisti, quoniam
pacem meam fregerunt, & mihi in meis injurias fece-
runt, hæc tormenta sustinent.

34 His dictis evigilavi: statimque socios hortatus
sum, ut mecum festinarent: mirantibus illistam
subitam festinationem, præfati hominis mortem ex
ordine visionis indicavi. Quod illi credere nolentes,
me etiam quia credidi deriserunt. Peracto autem to-
tius noctis itinere, mane facto parumper de via ad
proximam ecclesiam divertimus, Missam audituri.
Interrogatus quid novi adferrem, prædicti hominis
mortem nuntiavi. Illi quia pridie sanum noverant,
dicebant falsum esse: donec ex illius familia quidam
advenientes Dominum suum nocte ipsa mortuum
nuntiarent. Ego autem diligenter coram omnibus
horam mortis inquirens, illa ipsa mortuum fuisse
agnovi, qua horrendis cruciatibus traditus, S. Cuth-
berto

a SS. Cuth-
bertus & Os-
valdus in
visione ap-
parentes.

b quædam de
alio loco
descripta.

c osvaldus as-
pexit quos
infernalium.

d eadem hora
audiu quæ
subito extor-
sit fœtus.

EX MS. A berro ostendente, conspexi. Cujus tormenta intolerabilia Comiti Cospatrico, sed & ea, quæ audieram de illo, dum referrem, intremuit: moxque nudis pedibus ad insulam, ubi sanctum corpus fuerat, incedens, veniam precibus & muneribus petivit. Verumtamen postea numquam ei fuit, qui prius, status honoris: sed expulsum de Comitatu, multa, quamdiu vixit, ad versarum rerum importunitates & afflictiones pertulit.

et promissum 25 Reportato in Dunhelmum (sicut jam diximus) beatissimi Patris corpore, Ego luvinius, & quinto decimo sui Episcopatus, partem thesaurorum ecclesiæ asportans, Angliam relicurus, navem conscendit. Sed vento repulsus in Scotiam, & post ab hominibus Regis captus apud Elig, ad Abundunam perducitur, ibique ex Regis præcepto diligenti custodia tenetur. Admonitus frequenter reddere, quæ de ecclesiâ tulerat, nihil se inde accepisse cum juramento affirmabat. Sed dum quadam die manducaturus, manus lavaret: ex illius brachio armilla usque ad manum cunctis intuentibus delapsa, manifesto perjurio notavit Episcopum. Quamobrem jubente Rege in carcerem detruditur: ubi dum ex nimia anxietate cordis comedere nollet, fame ac dolore moritur.

et 26 Tempore V Valtheri Episcopi, primi ex ordine Clericali Dunhelmenis Ecclesiæ Episcopi, excepto quodam simoniaco, post aliquot menses mortuus, Rex prædictus V Vilhelmus, de Scotia quo cum exercitu ierat rediens, Dunhelmum intravit: & diligenter interrogans, an corpus B. Cuthberti ibidem requiesceret; cunctis vociferantibus & jurantibus illud ibi haberi, credere noluit. Decevit ergo rem visu explorare, habens secum Episcopos & Abbates, qui eo jubente id deberent perficere: jam enim disposuerat, ut, si sanctum ibi Corpus inventum non esset, nobiliores & nata majores universos obruncari præciperet. Omnibus itaque paventibus, & Dei misericordiam per S. Cuthberti merita implorantibus, in ipsa omnium Sanctorum festivitate prædicto Episcopo Missam celebrante, Rex, quod animo conceperat, jamjam perficere volens, repente nimio calore caput æstuare, & æstuando fatigari, ut vix tantum calorem tolerare posset. Festinus ergo exiit de ecclesiâ, relictoque ingenti copia parato convivio, equum ascendit: & quousque ad Thesam veniret, cursum agere non cessavit. Quo indicio magnum Dei Confessorem Cuthbertum ibi requiescere fatebatur.

C 27 Post tempus aliquod, quemdam vocabulo Rannulfum illo miserat, qui ipsius Sancti populum Regi tributum solvere compelleret: quod illi graviter ferentes, consuetum in adversis S. Cuthberti auxilium implorabant. Nocte igitur finita postquam tributum erat imposuitur, B. Cuthbertus ei per somnium assistens, baculo pastorali, quem manu gestabat, illum impulit, & Pontificali auctoritate ac minaci vultu increpavit eum, dicens, quod non impune hoc præsumpsisset, & nisi recederet, peiora esset passurus. Itaque de somno evigilans, detinebatur infirmitate, ut nullo modo posset de lecto surgere. Mox coram omnibus, quæ viderat & audierat, narravit, & ut per se apud sanctum Confessorem intercederent rogavit: mittensque ad sepulcrum ejus pallium, se illi fidelem & devotum servum fore promisit: si culpam, & culpæ poenam dimittere dignaretur. Verum invalescente infirmitate per diversa Episcopatus loca in seretro se circumferri fecit: reatumque suum & vindictam omnibus ostendit. Et quamdiu in locis ad Episcopatum pertinentibus morabatur, jugi ægritudine laborabat: cum verò ea relinquens ad propria remeare cœpisset, confestim ab infirmitate convalescit.

f 28 Post decrebilem omnibusque notissimam Valtheri Dunhelmenis Episcopi occisionem: cum Rex gloriosus idem V Vilhelmus, ad vindicandam tanti sce-

leris immanitatem, exercitum direxisset: omnes mox D illi præsumptores & homicidæ, sylvis se ac montibus abdiderunt. Vulgus omne in sua confidens innocentia (sicut scriptum est, Justus ut leo confidit) solitum sibi, cunctisque probatum angustis, beatissimi Confessoris petiit patrocinium: & consueto more res suas in ipsius comportavit monasterium. Interea quidam ex his qui erant in castello, genere quidem Francigena, cum tot inibi arcas nullo custodiente conspiceret, (custodes enim in interioribus monasterii, quæ sui erant ministerii, non ista curabant: nec etiam quamvis alibi rapientes, aliqui regionis illius indigenæ templa Dei temerare præsumunt) spiritum deceptorio actus, aptum furandi locum se reperisse arbitratus est. Igitur notata nocte quadam, qua hoc opportune ageret, a custodibus monasterii, ut secundum morem patriæ inibi vigilandi licentia sibi concederetur, eo quod ita Deo vovisset, rogavit. Illi nihil suspicantes mali, quod omnibus votis conceditur, illius quoque, quam simulabat, devotioni annuunt. Ille accepta licentia, cum custodes dormire perspiceret, male devotas furtum opere adimplevit. Paucis inde revolutis diebus, cum nec furti suspicio ulla haberetur (quia, ut diximus, furtum in ecclesiâ facere nullus ibi præsumit) gravissima ac repentina ægritudine ille corripitur, & tanquam igne ferventissimo decoquitur. Cujus ardoris magnitudine in insaniam versus, lecto exiit, & ut in sola erat camisia, cursu rapidissimo in campum adie, suum qui illic pascebat equum ascendit, & in monasterium ante ipsum Crucifixum cum impetu magno venit, ululans horribiliterque proclamans: Miserere, & parce mihi S. Cuthberte: sed, quoniam non vis, scio, quia hæc & hæc (nominavit enim ea quæ tulerat) in monasterio furari præsumpsi. Talia in monasterio huc & illuc discurrens atque insanians, dum sine intermissione vociferaretur; invitus inde ad hospitium abducitur, lorisque fortibus constringitur: quoniam, quidquid ore vel manibus apprehendere poterat, velut canis dilacerabat. Cumque tres sive quatuor noctes in tali tormento agens, in horas magis magisque insaniret; tandem (qualiter nescio) a vinculis elapsus, in monasterium furis agitatus prorupit. Corruit quoque mox coram disiecti Deo Confessoris tumba: & dum chorus, Te Deum laudamus (nam nocturnæ interrim laudes agebantur) personaret, ille ululando & horribiliter clamando, quæ supra posuimus frequenter iteravit, his quoque alia quædam super adiciens. Nam cum clamaret, Miserere mei S. Cuthberte, adjecit: sed quia non vis scio, postquam me tuo baculo tam graviter impulisti. Fatebatur enim sanctissimum Confessorem nocturna visione ad se venisse, magnaque indignatione tres sibi infixisse ictus graves: quorum dolore cor suum jam penetrante ad mortem torqueretur. Hæc atque hujusmodi plura dum vesanis motibus atque clamoribus frequentaret: in eodem loco, mox toto corpore contrahitur, miseraque illius anima æternaliter arsurâ inde abstrahitur.

et 29 Ubi autem prius jacuerat, miracula coruscare & infirmi sanitatem cœperunt recuperare. Transacto namque tempore non parvo, femina quædam de natione Scotorum, toto corpore ab infantia debilis, Dunelmum fuerat perducta, cujus miseræ nemo tam inhumanus, qui non posset condolare. Pedes namque & crura post tergum retorta post se trahabat, atque ita manibus reptando de loco ad locum se miseranda ferebat. Contigit autem ut ad præfatum locum, ubi sanctum corpus paucis diebus requieverat, miserabilis illa se trahendo perveniret. Ubi se in suum Officium retorquentibus nervis subito illa exilire cœpit, & rursus ad terram cadere, & clamore universos perturbare. Quæ post paululum erecta pedibus suis sanissima constitit, & Salvatori suo Christo per

A per intercessionem S. Cuthberti gratiarum actiones re-
tulit. Hoc auditus civitas tota festinat ad Ecclesiam,
signa pulsantur, Clerus Te Deum laudamus personat,
populus suis vocibus in Dei laudem concepat, Cuth-
bertum vere magnum & Deo dilectum prædicat. Illa
vero, quæ sanata fuerat, per multas regiones ac natio-
nes discurret, & iter omne pedes incedendo peragat.
Nam & Romam gratia orationis adiit, & inde rever-
tens, in Hiberniam profecta est, omnibus per factum in
se miraculum Dei gloriam & eius dilecti Confessoris ubi-
que prædicans sanctitatis excellentiam. Hoc sane ita
factum quemadmodum descripsimus, a quibusdam
Presbyteris, qui viderunt, religiosis & ætate provectis
b & omnino simplicibus, frequenter audivimus h.

Cuthbertus. a Cospatrius seu Gostpatrius, filius Maldredi, generi Al-
gisa, filia Agelredi Regis, Comitatum Northymbrensum
multa pecunia apud Guilielmum Regem emi.
b S. Oswaldo Rex Northymbrenorum cecidit 5 Augusti
c Anno 1092.
d Anno 1090. Confulo Dunelmensem.
e Waltherus seu Waleherus de gente Hlothariorum, na-
tu nobilis, divina & humana scientia institutus, ab ipso Re-
ge eligitur: & consecratur anno 1072. Turgorum lib. 3. cap. 18.
f Cuthgils Waltheri cecidit anno 1080, 14 Maji, feria 3, in
aliquem nocte Legulsi, nobilitate generis in quo missi.
g Adjungitur in Turgorum lib. 3. cap. 3.
h Donationes facta a Canone Rege, I. B. Comite & Gu-
lielmo Conquestore, videri possunt apud Turgorum lib. 3. cap.
17, 14 & 20.

TRANSLATIO CORPORIS

in novam tumbam anno MLIV.

I Illustris facta est hac corporis S. Cuthberti ad novam
ecclesiam translatio, quando illud anno ab ejus obi-
tu ccccxviii plene integrum acque incorruptum est reper-
tum. Historiam hujus Translationis damus ex codice
MS. Ruben-vallis prope Bruxellas, collatam cum MS.
codice D. Nicolai Belfortii. Hæc alia duo appropria
hæc ejusdem Translationis, sed magis contraria. Auctor
est gravis & accuratus scriptor, alius plane ab audire Hi-
storia prioris Translationis, licet in MS. Belfortiano ei-
dem annuatur. Visi illi am priore seculo xi supra osten-
dimus, istum seculo sequente ad medium labente, sub cu-
jus initium ipsa Translatio est solemniter peracta. De cor-
poris incorrupti inventionem Simon Dunelmensis de gestis
Regum Anglorum ad annum mci v. ista tradit: Corpus
S. Cuthberti Episcopi ob quorundam incredulitatem
Abbatum, Pontificante Ranulfo Episcopo, ostensum
est, & a Radulfo Sagiensi Abbate, postmodum Hro-
san Episcopo, & deinde Cantuariensi Archiepiscopo,
& a Fratribus Dunelmensis Ecclesie certo indicio incor-
ruptum inventum est, & ita flexilibus artibus, ut
magis dormienti, quam mortuo similis videretur, præ-
sente Alexandro Comite, postea Scottorum Rege, &
multis aliis, post annum depositionis sue cccc & xvi, i.
& v. mensis & xii dies, qui est annus quoque Henrici
Regis, & Episcopatus Ranulphi sextus, ab initio mundi
faciant transacti v. millia cccviii. Eodem fere habet Ho-
vedenus parte priore Annalium, ubi male dicitur annus
sextus Henrici Regis, nam fratri Guilielmo anno mo die
iv Nonas Augusti, feria v. Indictione vii i. occiso suc-
cessit, & unicum solum mensem anni quini regni absol-
verat. Florentius VVigorniensis aliqua sub finem addit de
Alexandro dein Rege Scottie. Hic, inquit, quia tam
sanctæ rei sibi licuit interesse, datis quam plurimis mar-
cis auri & argenti, parari fecit serinium, in quo san-
ctum corpus novis indutum vestimentis honorifice est re-
conditum. Malmeshuriensis, qui proxime illa tempora
attingit, nonnulla in Historia mox danda non recensita
adfert, quæ opera pretium daminus, hic proferre. Ita
ergo habet sub finem libri 3. de Gestis Pontificum Anglorum,
Tom. III. Mart.

2 Extulit Ranulphi Episcopi famam sancti corporis D
beatissimi Cuthberti elatio, quod e mausoleo levatum
cunctis volentibus fecit conspicuum. Traxit illud
ausu felici Radulphus, tunc Sagiensis Abbas, postea
Archiepiscopus Cantuariensis, & propalam illibatum
protulit; quod quibusdam venisset in dubium, utrum
olim vulgatum adhuc de integritate compaginis miracu-
lum duraret. Vestes quoque omnes recenti splendore
nitentes: calix super pectus ejus, cujus superior pars
aurea, inferior onychina esset. Facies tam stricte ob-
voluta sudario, ut nullo Abbatis nisu dissociari posset.
Caput Oswaldi Regis & Martyris inter brachia ejus in-
ventum. Ossa SS. Bedæ & Celvulfi, qui apud Lindis-
fernum monachus & Sanctus; in singulis facis lineis
reperita. Erat spectaculum ingens in cimiterio; sereno
aere, nulla pendente nubium crassitudine, monachis
omnibus solennibus indutis vestibus, longa pompa æthi-
um & redeuntium; magnaque constipatio se ingeren-
tium, dum semel visum juvat iterum iterumque vide-
re. Visum ergo, ut putatur Sancto indignum, quod
ita esset, expositus ad spectaculum, pluviaeque ingens
inopinate exorta omnes intra ecclesiam coegit. Nec ca-
ruit miraculo, quod monachorum vestes tanta inundan-
te procella non solum illasæ fuerunt, sed nec etiam ma-
defactæ. Macte virtute, Præsul sanctissime, præla-
rum omnino miraculum & tuæ sanctitati congruum: qui E
etiam non multis diebus ante aliud exhibueras. Ad
Translationem corporis parata erant omnia in nova ec-
clesia, chorus monachorum, altare, sepulcrum: ex-
pectabatur tantum, ut materia lignorum, quæ recentem
presbyterii testudinem sustinebat, leviter deponeretur.
Sed non passus es, Beatissime, sanctum tuorum
desiderium prolongari, & omnia nocte intempesta sub-
rui. Quis enim alius tanti facti auctor? Accurrit
Prior sonantius, altari & pavimento timentis, de ligni
cura minor. Sed non solum illa, de quibus me-
tuebatur, sed & ligna ita servaveras integra, ut fuerant
apposita. Merito a monachis tuis timentis, ut nullus re-
bellionis contra Priorem vel in se gravis criminis con-
scius, pernoctare audeat delicti sine confessione reus.
Quapropter te supplex oro, ut mei in bono meminisse
digneris, qui, ubi se occasio dedit, laudem tui, quanti-
vis exilem, prætermittere nolui. Domine sancte & me-
rito dilecte Pater. Hac Malmeshuriensis ex piissimo suo
erga S. Cuthbertum affectu. Similem aut certe majorem
expresserat lib. 2. repertum in S. Alfwoldo Episcopo Schi-
burnensi, cujus Acta, quia infra damus xxv Martii,
eo lectorem remittimus.

3 Cambdenus in Episcopatu Dunelmensi tradit, An-
glorum Reges & Proceres credidisse S. Cuthbertum con-
tra Scotos tutelarem Divum fuisse: quo d. illustris facinore
confirmat Henricus de Kynghton Canonius Leycestrensis
lib. 3. de Eventibus Anglie cap. 10; ita asserens ad annum
gratia mcccvi. Cum esset Scotorum propositum, ut
in Episcopatum Dunelmensem aciem dirigerent, impe-
divit eos Deus & gloriosus ejusdem loci Patronus S.
Cuthbertus. Supervenit enim tempestas maxima gran-
dinis, nivis & forte geli infra eandem Octavam B. Mar-
tini: ita quod multi Scotorum fame & frigore perire-
runt. Exploratores enim eorum venientes dicebant,
eundem Episcopatum armis præparatum, & bene mu-
nitum immenso populo; & tamen non erant centum ar-
mati, & vix tria millia pedum electorum. Qui licet
multo plures ante ad resistendum in confinio manserant,
eodem tamen tempore perterriti, ad propria fugerunt.
Sed deficiente populo, non desuit iste gloriosus Cuth-
bertus, quin, ut pie creditur, Scotorum propositum
suis sanctis precibus quassatum est.

Quomodo autem a Translatione Corporis incorrupti, fa-
cta anno mci v. usque ad tempora Regis Henrici VIII in ec-
clesia permanseris, & quid sume de illo ab impiis homi-
nibus

Historia
Translationis
ad huc et
MS.

Finis mentis
apud Dunel-
mensem

Hovedenus

Wigornien-
sis

de p. p. p. p.
Malmeshu-
riensis

EX MS.
S. Cuthberti
corpus in-
corruptum

S. Cuthberti
corpus in-
corruptum
ad huc et
MS.

inter vobis
miracula

F
Patronus
Anglie cum
tra Scotos

Corpus ejus
sub Henrico
VIII incor-
ruptum

A nibus factum sit, declarat Nicolaus Flathfeldius seculo
 11. *Historia Ecclesiastica Angliana. cap. 34. prope finem*
 his verbis: A quo tempore quadringenti supra viginti
 tres effluerunt, quando nostris temporibus novum rursus
 documentum de eadem integritate datum est. Cum
 enim Regis Henrici iussu Divorum theoz ubique in An-
 glia disperderentur atque confringerentur, de hanc illor-
 um reliqua in loca ignobilia abjicerentur, confracta
 est & lignea arca beati huius corporis, quae tegeratur
 albo marmore. Cumque ita, cui dissipandi atque con-
 fringendi sepulcri negotium datum erat, arcam gravi
 ictu confregisset, delatus est lectus in ipsum beati corpus
 tibiique vulneravit, vulnusque nunc manifestum in
 carne signum apparuit. Quo viso, totiusque simul cor-
 poris integritate, nisi quod summa nati pars, aetior
 qua de causa, defuerat: re delata est ad Cuthbertum:
 Tundallum, Dunelmensem contempore Episcopum
 quem, quid de corpore agendum statueret, consule-
 bant: quodque iussu effusa humo, ex loci, ubi pre-
 tiosum ejus scriptum prius locabatur, repositum est.
 Nec corpus modo, sed & vestimenta, quibus indueba-
 tur, integra prorsus erant, & ab omni labe atque cor-
 ruptione libera & immunia. Habuit tunc digito annu-
 lum aureum sapphiro ornatum, quem ego aliquando vi-
 di & contrectavi, & tamquam divinum quoddam in-
 numentum omnique thesauro pretiosius mirifice amplex-
 us atque exosculatus sum. Hunc autem sacri corporis
 in lucem producti spectaculo adfuerunt ceteros Do-
 ctore whitead canobii Praefes cum Doctore Sparke &
 Doctore Lud & Gulielmo Witam sacri secreti custodes.
 Atque ita facis jam constat Divi Cuthberti corpus in-
 latum, atque incontaminatum ostingentes & quadra-
 ginta annos perdurasse. Hac ibi, sed annos elapsos ab
 obitu S. Cuthberti ostingentes & quinquaginta plane ar-
 bitramur, quia Henricus VIII caput illiusdem Anne
 pallicis, anno MDXXXI repudiavit Catharina regis
 manu conjugem, ac Romani Pontificis sententia natus,
 se cum omni regno anno MDXXV ab ejus coniunctione di-
 vulsit, & ab insariis suis consiliis abhorrens Thomam
 Morum, Joannem Escherich aliosque, supremos officii
 supplicio, & sequentibus annis sedit incepta, monas-
 ria, sacras reliquias, Eodem modo sub initium quadrin-
 genti supra triginta tradendi essentibus anno MCIV
 ad annum MDXXVII. Deinde anno MCCXXVII ad eun-
 dem annum ostingenti & quinquaginta. Qui supra tunc
 Episcopus Dunelmensis astitit Cuthbertus Donallus,
 fuit initio Henrico Regi sine divortium, & no postea facti-
 peniens, Catharina Regina partes accipiens, san-
 dem regnante Elizabetha, anno Christi MCXXV pro fidei
 Catholica defensione Confessor in carcere obdormivit.

HISTORICA NARRATIO.

Ex vasis codicibus MSS.

C A P U T I.

Corpus S. Cuthberti XXIV & XXV Augusti
 nocte expasum & repositum.

I Nter miraculorum opera non eadem apud
 omnes, tam de praesentis sacri corporis S.
 Cuthberti, quam de incorruptione habebatur opinio:
 alii namque occulte ante hanc aetatem illud alio trans-
 latum variis sibi conjecturis somniabant, ac sepul-
 crum, licet nunc talis depositi eorum commendato,
 non tamen evadit virtutum gloria, sed ad indicium

pristini inhabitatoris, nunc quoque celebriter effulgere
 miraculis. Alii autem sacras quidem reliquias ibidem
 contineri, sed humani corporis compagem per tot seculorum
 volumina indissolutam permanere, jura dicebant
 excedere naturam: & licet virtus divina omnibus, quod
 vult & quomodo vult, imperet naturis; hanc tamen in
 huius corporis incorruptione, nullius, qui vel manu
 vel visu explorasset, testimonio sibi patere: atque ideo
 difficile sibi de hoc, quamlibet Sancto, corpore credere
 inexpertum, quod raro paucissimis aliorum Sanctorum
 corporibus noverant concessum. Taliter his ablationem
 sancti corporis conestantibus, istis incorruptionem non
 admittentibus, affirmantiam illud & adesse & incor-
 ruptum perducere Fratrum fidei detrahebatur, indeque
 pudor aliquantisper anxius ingerebatur. Quapropter
 ipsi Fratres mentibus ac precibus ad Deum converti-
 bant, ut, qui est mirabilis in Sanctis suis, sic se osten-
 dere tantae virtutis mirabilem ostenderet, & dubium in-
 dubiis indicibus, nomini suo dans gloriam, excluderet.
 Interea ecclesia, quam quondam Cuthbertus & piscopus
 fundaverat, non parva ex parte erat perfecta & videra-
 bilis Patris Cuthberti corpus in hanc erat transferendum,
 & dignae venerationis gratia, in loco, quem studiata
 manus artificum adaptaverat, decenter recondendum. E

E t imminebat itaque quarto Cal. Septembris, die
 scilicet qui ad solennem fuerat translationem praefi-
 tus, inierunt consilium Fratres: ut (quoniam nemo
 supererat, qui per experimentum edoceret) ipsi quan-
 tum Deo permitteret sciret, qualiter circa corpus san-
 ctum singula essent composita & ordinata, explorarent,
 atque ad id die venturo transportandum, & quaeque di-
 gna & convenientia viderentur maturius prepararent:
 ne videlicet, cum hora festiva processionis instaret,
 aliqua ex improvidentia difficultas impedimentum fac-
 erit, atque ex mora in expectationi universorum, qui
 advenirent, ingrata agendis sollemnibus obsequiis in-
 iuriarum. Iussu ergo Fratres numero novem, adjuncta
 beatorum Petri & Pauli, Turguro homine, qui juniis
 & obsecrationibus ad hoc se jam ante preparaverant,
 nono Cal. Septembris noctis initio ante venerabile sepul-
 crum prostrantur, & lachrymis & precibus
 non sine timore & tremore manus apponunt, ut illud
 aperiant. Quo tandem instrumentis ferreis patefacto,
 stupentes inveniant arcam, quae ex omni parte ubi-
 geret parata clavisque affixa ferreis coria totam obdu-
 cerant: quae videlicet arca pondere & magnitudine sui,
 aliisque quoque quibusdam indicibus facile dabat intelli-
 gi, intra sua claustra loculi alicuius depositum contineri.
 Sed hanc aperiendi diu timore impediendo dubita-
 rent, supranominato Priore bis cervice jubente, consili-
 obedientia virtute, inceptum opus repetunt, & dis-
 solutis ferreis ligaminibus arcam quandoque aperiunt.

T Vident introitus positum loculum de ligno, quem
 prothior de lino triplicis textura pannus undique cir-
 camdederat, ad mensuram stature virilis longum, & su-
 perius generis tabula coopertum. Haerebant diu: non
 enim satis elucebat utram ipsum Sancti corporis hospiti-
 um esset, an & aliud adhuc sacras continens reliquias
 intra se domicilium contineret. Tandem in se reversi
 memores dictorum Bedae, qui corpus beati Cuthberti a
 Fratribus quondam Lindisfarnensis Ecclesiae, post unde-
 cim sepulturae annos incorruptum inventum, & supra
 pavementum dignae venerationis gratia reconditum de-
 scribit. Horum, inquam, dictorum reminiscens,
 hanc eandem esse arcam animadvertunt, quae per tot
 annos tantum celestis depositi thesaurum conservasset.
 Pariter ergo corruentes in terram, orabant suppliciter,
 ut sua B. Cuthbertus intercessione ab ipsis omnipotentis
 Dei gratia averteret, si hanc aliquando ex praesumptio-
 ne movissent. In hac eis gaudium cum favore mixtum,
 quia etiam ex audientia timebant offensam, & certissimum
 tamen

A tamen tanti muneris ingentem conceperant letitiam. Agente itaque gaudio resolvuntur in lacrymas: & gratiarum actione Domino reddita, desiderio suo satisfactum reputabant. Unde ad ipsa sacri corporis secreta altius perferenda, manus admoveere videbatur temeritas, quam, ut putabant, securura divinitus ultio nullo modo relinqueret impunitam. Remissa ergo intentione ulterius quidquam perquirendi, tractabant vicissim, quo & quam congruo apparatu futuræ translationis die, corpus sanctum deberet asportari.

4. Porro inter altos ibidem aderat quidam magnæ in Christo constantiæ frater, qui eam, quam nomine pretebat, per effectum gratiæ caritatem ipso effectum consecutus fuerat: vocabatur enim Leofwinus, quod Anglorum lingua dicitur charus amicus: ipse utique charus Deo amicus & Deus illi: patrem namque illius se fuisse Deus ostendit, continua illum infirmitate castigando, illo filium Dei se fuisse demonstravit, flagella ejus patienter tolerando & gratias semper agendo: cujus viæ conversationem quicumque noverat, sanctum in illius pectore spiritum requiescere non dubitabat. Et cum videret fratres trepidantes ad inventum aperientium loculum, & quid gratiæ celestis, quidve exultationis novæ sibi offerret introspicere, accedens in medium, & ferventiori, quam solitus fuerat, spiritu proloquens: Quid agitis, inquit, Fratres: quid timetis? Bonum semper finem illa actio merebitur, quæ Deo auctore inspirata, inchoatur. Dat nobis spem invenienti, qui dedit voluntatem inquirendi. Ea vero quæ hucusque sine difficultate peregitis, iudicio sunt, quid boni de hoc, quod restat agendum, sperare debeamus. Numquam tam prospere nobis cessissent initia, si hæc usque in finem perducere nollet dispositio divina: nec unquam a Deo argueretur temeritatis, quod procedit ex animo devotionis. Neque enim ex contemptu vel ex dissidentia sanctitatis ejus aggredimur explorare illius reliquias, sed ut virtutum Dominus ipse Rex gloria eo devotius ab omnibus glorificetur, quo [maius] his temporibus ex ejus virtute miraculum monstratur. Proinde sacri hospitii videamus interiora, quatenus de hoc, quod viderimus oculis nostris, quod perspexerimus, quod manus nostræ contrectaverint, nobis constanter attestantibus, nullum detrahentibus relinquatur argumentum: quo id quod esserimus, deinceps possit esse ambiguum. Hac viri Deo devoti admonitione fratres, assumpta fiducia venerandum corpus de post altare, ubi cætenus jacuerat, in medium chori detulerunt, ubi largioris loci spatio, quod res posceret, licentius agere valerent.

5. Tunc ablato, quod loculum obtexerat, velamine, non statim ausi sunt aperire, sed cum candelis circumstantes, diligenter explorarunt, si per aliquas forte rimulas vel aliud quidlibet indicium quid intrinsecus lateret deprehendere possent. Sed cum hæc agentibus nil certum pateret, tandem amoto, licet non sine pavore, operculo, vident librum Evangeliorum ad caput supra tabulam positum, ipsamque tabulam tribus per transversum positus sustentari ligneolis, quæ ad mensuram loculi in longum & latum sese ostendens, ea quæ subter erant universa cooperuerat: habuerat autem immisos sibi duos, unum capitis & alterum a parte pedum ex ferro circulos, per quos hanc levare violentibus nullam difficultatem faceret impedimentum. Certum erat sub manibus esse quod querebant, sed utrum id inter manus tractarent, incertum habebant: Inerat namque illis ex amore desiderium videndi atque tractandi quod dilexerant, sed ex conscientia peccatorum timor illos, ne auderent, repellebat: atque ita inter hæc duo dubii pendebat, ut pone nescirent quid magis vellent.

6. Tandem vero taliter tieubantes jussione Prioris, & hortatione fratris prædicti roborati, tabulam quando-

que levant, ablatoque, quod proxime post tabulam cooperuerat, sacras reliquias, linteamine, suavissimi odoris fragrantiam naribus arant. Et ecce beati Patris venerabile corpus, scilicet fructum sui desiderii reperiunt, quod in dextero latere jacens, tota sui integritate, artuumque flexibilitate dormientem magis representabat quam mortuum. Quo viso, pavore percelluntur non modico: & paulo longius recedentes, non ausi sunt, quod parebat intueri miraculum. Ceperunt deinde crebro genibus pectora pugniter tundere, & oculis cum manibus in altum levatis sæpius inclamare, Miserere nostri Domine, miserere. Interdum hoc quod singuli videbant ac si non vidissent sibi invicem nuntiavere. Prostrati tandem toto corpore, lacrymis ubertim fluentibus, septem Penitentialibus Psalmis supplicant Dominum, ne in furore suo illos argueret, neque in ira sua eos corripere. Quibus finitis, genibus ac manibus reptando potius quam incedendo, accedentes, tot Sanctorum reliquias ibidem conspiciunt, ut eos illius loculi angustia minime capere posset, nisi sanctum Patris corpus in latus, ut dictum est incumbens, largius eis una secum quiescendi spatium hinc & inde permitteret. Quas profecto reliquias, ut in antiquis libris legitur, constat esse caput gloriosi Regis & Martyris Osvaldi, ossa quoque venerabilium Confessorum Christi ac Sacerdotum, Aidani videlicet, & successorum illius venerandi Patris Cuthberti, Eadberti, Eadfridi, & Eghelyoldi. Præterea & ossa venerabilis Bedæ, qui vitam S. Cuthberti dilucide conscripserat, una cum illius corpore hospitium quietis habuerant, quæ pariter continebat sacculus de lino. A quo autem de Garam, ubi post illius obitum sepulta fuerant, illuc translata sunt, alibi plenius describitur. Qui enim ossa B. Boylii, ipse & doctoris Bedæ sibi revelata in Dunelmensem ecclesiam comportavit, sed in diversis ejusdem Ecclesiæ locis ea collocavit. Aliorum quoque Sanctorum plurima ibidem sunt reperta Reliquiæ: voluerunt ergo corpus sanctum prius resupinare, quod erat ex latere versum: sed quia hoc propter circumpositarum multitudine Reliquiarum commode non poterant, placuit, ut amoto inde paululum sancto corpore, Sanctorum reliquias pariter congregarent, eisque seorsum repositis, suam deinceps quietis sedem singulariter corpus incorruptum servaret. Sed cum illud contingere manibus formidarent, oratione fratris prænominati animos reserunt, ut ad omne quod majores iussu-

7. Cum ergo duobus quibus iussum fuerat, unus a capite alter a pedibus, venerabile corpus de loco suæ dormitionis elevarent, capite illud quasi adhuc vivens per medium insedit, carneque solidum & ossibus ponderis naturali ad ima domergi. Protinus ex præcepto accurrens tertius, brachiis complexus est medium, sicque illud substratis capitiis ac pallis reverenter in pavementum deponuit. Quæ tunc illorum omnium lacrymæ, quas magnitudo effuderat lachrymæ, quæ voces gratulationis, quæ laudes exultationis, cum jam ante oculos hunc gratiæ celestis haberent thesaurum, in ejus comparatione omne eis vilioræ aurum? Jam sibi nihil defuturum reputabant, cum in præsentiam quasi viventem cernerent, per quem sibi largitas divina & præsentis vitæ subsidia & futura gaudia conferret. Interea Reliquiis Sanctorum ablatis, nocte condignas illud ac decentius locaturi, pro eo quod jam tunc, instante hora nocturnæ laudis, angustia temporis non patiebatur eos diutius immorari: quapropter decantato humili voce, Te Deum laudamus, corpus sanctum illo, unde transtulerant, in Psalmis jubilantes Domino retulerunt. Cum autem mane facto in cætu Fratrum collecto memoriam facerent mirabilem Dei, illi ex novitate rei primo in quem-

dam

EX MSS.
MAYRANI
MASTRO
LONIS.

8
Episcopo
maioris
dicitur.

maioris
Episcopo
maioris
dicitur.

Incipit

Episcopo
maioris
dicitur.

Episcopo
maioris
dicitur.

Episcopo
maioris
dicitur.

A dam quasi stuporem versis, postea magis lacrymis quam vocibus conceptum ex hoc suae mentis gaudium sunt accitanti: flexisque in terram genibus gratias reddiderunt Jesu Christo, qui eis ejus meriti esset, quem Patronum habebant, ostendere, & quid sibi de meritis illius sperare potuissent, dignatus sit edocere. At g Episcopus non facile his accommodans fidem, omnino judicabat incredibile, corpus, quamlibet sanctum, tamen humanum, per tantum temporis, id est, per quadringentos decem & octo annos ab omni corruptionis labe incorruptum perdurare: cui vix aliquando satisfacere illi jurejurando poterant, qui etiam non jurando non verum dicere, crimen ducebant.

8 Nocte vero sequenti iidem, qui ante adfuerant Fratres in spiritum humilitatis & in animo contrito, delatum rursus in medium chori venerabile corpus super pallia ac tapetia per pavimentum strata deponunt, quod primo extrinsecus pretiosi generis pallium, & post hoc ex purpura Dalmatica, deinde lintheamina obvoluerant, quae omnia sine ulla corruptionis macula integra & candida priscam sui novitatem servabant. Casula autem, quam per undecim annos habuerat in sepulcro, jam a Fratribus tunc inde ablata, alibi pro ostendendo incorruptionis signo nunc servatur in ecclesia. Cum ergo nervis solidum & incorruptum corpus ex integro visu & manibus tractando, levando ac deponendo pro certo cognovissent, atque solenni apparatu curatum vidissent, ad ea, quibus ante fuerat involutum, exuberanti pallio, quod praeter ceteris in ecclesia pretiosius poterat inveniri, subtilissimam superaddiderunt sindonem: quibus magna cum diligentia circumdatum in suae quietis placida habitaculum cum magna precum & multa dulcium lacrymarum devotione reposuerunt. Sed & alia, sicut fuerant, inventa cum illo recondiderunt, pedinem scilicet eburneum & forcipes suae adhuc novitatis decorem retinentes, & quae Sacerdotem decebant, altare videlicet argenteum, corporalia cum patina, etiam calicem parvum quidem, sed materia & opere pretiosum: ejus inferior pars figuram leonis ex auro purissimo habens, gestat dorso lapidem onichinum, arte pulcherrima cavatum, quique ex studio artificis ita inhaeret leoni, ut manu facile possit in gyrum verti, nec tamen inde auferri. Porro ex omnibus reliquiis, quae ibi repertae fuerant, solum caput beati Regis Offvaldi juxta corpus gloriosi Pontificis, sicut & ante fuerat, locaverunt. Nam ceterae reliquiae, sicut jam dictum est, inde elatae, aliter solenniter compositae, in loco ecclesiae celebri reservantur. Clauso ergo in suam thecam beati Patris corpore, eam panno ex lino grossiori, quem totum cera infuderat, undique circumdatam usque post altare, ubi prius requieverat, retulerunt: Dominum virtutum benedicentes in operibus suis, qui facit mirabilia solus, ejus magna opera exquisita in omnes voluntates ejus.

a In MS. Belfortiano cum praecedenti historia connectitur. Verum alterius & junioris esse constat.

b Idem MS. illud multo ante hanc aetatem vi quadam oculis alio translatum, vanis sibi conjecturis somnabant.

c Hinc incipit alia duo apographa nostra.

d MS. Belfort. necessaria quinquies.

e In Vita ann. 63 & 64.

f Sic omnibus Translationibus litterarum significat vltimam, vetustioribus usitatissimum. In Apographis nostris haec contralla sunt, & in aliis eorum appellatur Rieslavvius.

g Radulfus ex Capellano Guilielmi Regis Episcopus Dunelmensis 1099, & mortuus anno 1129.

CAPUT II.

Corpus S. Cuthberti xxix Augusti solenni accensum
offensum, & delatum ad novam ecclesiam.

9 I Nterea promulgato longe lateque ventura Translationis die, ingens sit undecumque Dunelmum usque populorum concursus, sicut diversae dignitatis & aetatis, ita & professionis, secularis scilicet vitae & spiritualis personae per plures: qui agnito incorrupti tam longo tempore corporis miraculo, plurimum in Domino laetabantur, eique voce laudis & gratiarum actione reddita, sua exaltabant tempora tantae virtutis ostensione visitari. Inter haec quidam ex numero Abbatum, qui advenerant, in his, quae facta fuerant, injuriam sibi calumniabatur illatam, arguens improvisae temeritatis Fratres Ecclesiae, qui, se inconsulto nec adhibito, tale tamque insolitum opus per se ausi fuissent aggredi: Opottere namque, aiebat, se, cum vicinus esset, futurum hujus facti participem advocari: ejus assertionem testimonium veritatis posset comprobare. Fratres namque, qui his secretis nullum ex alia ecclesia testem voluerant asciscere, vorisimile esse dixit, non tam verum de suo facto dicere, quam fingere: Unde, ait, ratio videtur exposcere tam incredibilis rei veritatem etiam ab aliis indagandam, ut populo, qui tam frequens accurrit, id nostro testimonio affirmare possimus, quod etiam nos ipsi oculis nostris perspexerimus. Haec in auribus illorum, qui convenerant, saepius replicans, quorundam animos in suum inclinavit assensum. Jam denuntiata translationis dies instabat, & calumnia Abbatis in conventum Fratrum delata, mentes illorum Fratrum gravi concutiebantur scandalo, quod & mendacii notarentur infamia, & iteranda sancti corporis appetere revelatio: quam nec extraneis permittere, nec ipsi ulterius ausi sunt iterare. Fit ergo partium magna contentio: Abbate obrepente, solam Fratrum ipsius Ecclesiae non esse admittendam attestationem de suo facto, Fratribus ex suspecta fide sua confusis, & reclamantibus vel loci desolationem: vel suam de loco expulsiorem eum moliri, qui cum illorum conjuramento testimonium quasi fictum repellens, sacrilegos eos & omnibus deridendos judicaret. Quapropter abiecit, inquit, ut ad sacra intuenda huic concedatur aditus, quo agente in suspensionem gravis mendacii perveimus. Qui enim heri nobiscum exultantes, gloria in excelsis Deo, cantaverant, hodie nonnulli illorum, calumniante Abbate, ex mendacio nos suspectos habent.

10 His ita contententibus graviter, cum contentioni nullus posset finis proponi, mediatorem se interposuit venerabilis memoriae Radulphus, tunc quidem Abbas Sagiensis monasterii, sed postea Cantuariensis Archiepiscopus. Is cum multae mansuetudinis viresceret & religionis, atque in Scripturis quoque sanctis nobiliter eruditus, cupiens inter dissidentes reformare pacem: Verum est, ait, quod Scriptura dicit, In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum, quanto igitur magis in ore plurimorum, & tam probabilius ut de illorum testimonio nulla quemquam ratio permittat dubitare. Credimus plane divinae virtutis opus vobis in B. Cuthberti corpore revelatum: credimus, inquit, propter quod laudem Domini loquitur os meum, & benedicit anima mea Domino. Cum autem tanta sit hujus miraculi evidentia, temerarius forte videbor, si vobis offensam corporis sancti incorruptionem etiam nobis ostendi postulavero: & tamen in hac postulatione nec temerarius videri debeo, nec superfluus: sed quia perfecta caritas foras mit-

Ex accen-
sionibus ad
Translationem.

Abbas qui
dam Dunelmum
maioris
maioris
maioris
maioris
maioris

Ex alio
fidei corpus
capitulum.

F
reclamantibus
maioris
maioris

Radulphus
Abbas Sagiensis
maioris

Ex monachis
vultu modis

A tunc timorem, id ex multa caritate postulandum præsumo, quod ex dilectione præsumentum postulo. Adjuvat preces nostras etiam, quæ in præsentiarum accipit causa: ista scilicet Fratris nostri Abbatis dubietas, quæ nisi & aliorum testimonio a corde illius fuerit exclusa, iustas contra vos sibi videbitur movisse calumnias, & in futurum ad has plures sibi contrahet consentaneos: nam ut video, ex Dei providentia facta est hæc dubitatio, ut, unde vos æstimatis grande fieri scandalum, inde, ordinante Deo, cumulator huius loco gloria proveniat. Nam prosequente preces nostras gratiæ vestræ favore, cum jam, sicut audivimus, etiam nos ipsi viderimus: tanto citius obmutescet obtreptantium calumnia, quanto & vestrum & nostrum testimonium eadem corroboraverit experientia: tantoque latius in B. Cuthberto gloria Dei prædicabitur, quanto nos, qui hanc oculis probavimus, per diversas longius partes hinc remeantes dispersi, eam omnibus pandere instituerimus.

His venerandi Abbatis precibus jam Episcopus præbuisse assensum, nisi Fratribus videretur non statim ei consentiendum, qui grave sibi ex iudicio Dei periculum imminere formidabant, si denuo cuiquam sanctum corpus ostendendum inconsulto permitterent. Sed prudentium amicorum flexi consilio, tandem, licet difficillime, in hoc consenserunt, ut Abbatem amoto, qui eis non credendum censuerat, humilis ac religiosus petitor cum aliis, qui digni viderentur, ad novam miraculi inspectionem admitteretur. Imo & a consulentibus persuasum est eis, ut etiam illum quam maxime huic rei interesse concederent, qui de ipsorum testimonio dubius dubitare alios fecerat: quatenus ejus & ipse miraculi contemplator assistens crederet, quod eis attestantibus credere noluisse. Taliter contentione sedata, ducente Priore, ingrediuntur oratorium albis induti, prædictus Abbas Sagienfis, & Richardus Abbas monasterii S. Albani, & Stephanus Abbas S. Mariz Eboracæ, & Hugo Abbas S. Germani in Ollesby, post quos & Alexander frater Regis Scottorum Edgari, paullo post ejusdem fratris sui futurus in regnum successor, & d. Gulielmus tunc Dunelmensis Episcopi Clericus, sed post lapidatum Radolphum Cantuariensis Archiepiscopus: deinde & alii designati religiosæ vitæ tam monachi quam clerici numero quadraginta sequuntur: præterea plures ejusdem ecclesiæ Fratres: nam ceteri Episcopo assistebant jam tunc in ecclesia altare dedicanti. Præmissa igitur ab omnibus suppliciter oratione, sanctum corpus deferretur in chorum, ubi loculo a Fratribus, qui prius concluserant patefacto, Prior elata manu, gravi interdicto prohibuit, ne vel ad corpus, vel ad aliquid eorum, quæ circa illud erant, contingendum quisquam præter Abbatem Sagiensem manum admoveret. Ceteros jubet propius assistere de visu potius quam contactu veritatem rei experiendo capere: Fratres quoque monasterii præcepit indefinenter assistere, & vigilanter semper obtutu observare, ne vel particulam sibi indumentorum, quæ corpus obvolverant, ullo modo aliquis auferret. Fiunt quæ iussa fuerant.

12 Memoratus Abbas uno ejusdem ecclesiæ Fratrem se juvante, involuta explicans vestimenta circa venerandum caput, utraque illud manu cunctis aspicientibus paululum erexit, & in diversas reflectendo partes integra omnibus juncturis colli compage, reliquo id corpori coherere invenit. Deinde manu admodum firmius aurem trahens ac retrahens, & post hoc alias quoque corporis partes manu perscrutante explorans, solidum nervis & ossibus cum carnis mollitie reperit corpus. Id etiam per caput tenendo concutiens, adeo in sublime erexit, ut in habitaculo suæ quietis pene sedere videretur, & ne quid diligentis inquirentis deesset circa pedes quoque & crura eandem experiri studuit integritatem. Fuerant autem nonnulli, qui hoc

aliquanto diutius intueri paventes, positis super oculos manibus exclamarent, cum plus, quam res postularer, veritatis exequi probationem, cujus tam evidentem ipse tenuisset certitudinem. Cum ergo incorruptionis miraculum satis superque pius inquisitor explorasset, elevata in mediam voce exclamavit: Ecce, inquit, Frater hoc corpus jacet hic quidem exanimatum, sed ita sanum & integrum sicut ea die, qua sancta anima celestia petens, id reliquerat. Diligenter deinde compositis, sicut antea fuerant, omnibus, Fratres monasterii veraces, & fide digni ab omnibus prædicantur, & ille, qui ante eis non credendum judicaverat, simul cum aliis hoc quod ante abnuerat credendum, sive volens sive nolens, affirmabat.

13 Jamque Te Deum laudamus solenniter exultantibus cunctis decantato, omnibusque quæ res poposcerat, decenter dispositis, Patris sanctum corpus humeris portantium excipitur, & in honorem omnipotentis Dei cantantium voces hymnis late concrepant celestibus: præcedentibus cum aliorum Sanctorum reliquiis, scriniis, cum ad ultimum venerabile beati Cuthberti Episcopi corpus, cum festivioris obsequii apparatu efferretur ostio, frequens qui foris expectaverat populus in lacrymis præ gaudio resolutus, totus obviam ruit, ut portitores sancti corporis vix in tanta conspitatione procedere possent, & tanto clamore commixtim orantium, exultantium, & exultando stentium voces premerentur cantantium. Circumcurrentes autem novam ecclesiam extrinsecus, ad Orientalem ejus plagam stationem secerant, ubi sermonem faciente Episcopo, astabant & ipsi, qui miraculum incorruptionis inventæ, quæ jam per quadringentos decem & octo annos in humano corpore perduraverat, se & vidisse & contrectasse omnibus qui adveniant populis pandebant. Nova illi exultatione ad agendas Deo gratias accedunt, qui suæ devotionem mentis dignatus est remunerare tanta gratiæ celestis manifestatione. Jam dies in altum processerat, & Episcopus multa, quæ præsentis negotii causa non postulabat, interserens, longioris multos sermonis serie fecerat cadere. Sed cum tanta cæli serenitas esset, ut nullum venturæ pluvie signum in aere appareret, tanta cæperunt inundatione subito imbres rueri, ut confestim interrupto sermone loculum sancti corporis Fratres corripent, & ecclesiæ concite inferre festinarent: quo illato pluvia continuo cessavit, ut hic mirum daretur intelligi, Deo non esse placitum, famuli sui sanctum corpus aliquanto diutius extra loca sancta derineri. Sed & hoc nullatenus silentio prætereundum videtur, quod cum tanta esset effusio pluvie inundantis, non tamen vel ornamenta ecclesiæ, quæ tunc omnia fuerant exposita, vel vestes quorumlibet, qui tunc cultus procedebant, ullam ex pluvia vel decoris sui vel usus contraxerunt læsionem. Demum collocato, ubi decenter paratum fuerat, corpore beati Pontificis, resultantem laudibus Dei ecclesia, solennis celebratur Missa: peractisque in salutem fidelium sacrosanctis mysteriis, ad propria omnes remeant cum gaudio glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ viderant & audierant.

14 Venerat autem inter alios jam dictus Abbas monasterii S. Albani Richardus, memoratæ translationis minister, devotus, qui B. Cuthbertum multo semper excoluit amore ejusque sepulcrum sæpius solitus fuerat invisere. Is per multum temporis sinistra manus gravi laborabat incommodo: ita ut nec Missas celebrare, nec aliud quidpiam operis facile sine alterius auxilio posset peragere: cui medicorum quidem sedula aderat sollicitudo, sed nullius industria quidquam potuerat conferre. Collecto fratrum cœtu ante horam Translationis humiliter ille toto prostratus corpore petit, ut compatiens, sibi fraterna caritas a Beato Cuth-

A Cuthberto postulare, quatenus suo ipse interventu
ut MSS. a Salvatore omnium salutis ei donum impetraret. Annuie petenti prompta Fratrum devotio, & oratione indicta precabantur, ut non sua peccata, sed fidem petentis aspiceret, & ad gloriam nominis Dei a Deo gratiam ei sanitatis obtineret. Auditi sunt & exauditi utrique: ille per fidem (omnia enim possibilia credenti) isti per caritatem: quæ quanto magis inclinatur proximo, tanto magis appropinquat Deo. Peracta igitur, ut supra dictum est, solenni processione, locus incorrupti corporis sublimius post altare elevandus erat super lapidem, quem gratia tanti oneris sustentandi diligenter manu artificum præparatum, novem pro sui magnitudine altius a terra sustinent columnæ. Ascendit ergo lapidem sæpe-nominatus Prior, ubi cum ad suscipiendam a portantibus sacri corporis glebam, indigeret adjutorio, conversus ad Abbatem, Domine, inquit, Abbas ascende citius, & adjuva nos. Ascendit ille, & oblitus infirmitatis, thecam sancti corporis suscipiendo & recondendo contingens, cooperator insistebat studiosus. Quam cum suo in loco composuissent, tunc demum ad memoriam rediit manus infirma: sed hanc ita sanam sensit, ac si in illa nihil umquam molestiæ pertulisset, factumque in sese miraculum facili digitorum inflexione, quod ante non poterat, tota die jactando pandere non cessavit. Quo facto in se Dei beneficio, ad laudandum Deum & ad mirandam B. Cuthberti sanctitatem multorum animos sustulit: domumque reversus continuo in honorem sancti Confessoris oratorio constructo, tanto cum devotius deinceps excoluit, quanto illius opem sibi celerius adfuisse sensit. Facta est autem hæc incorrupti corporis Manifestatio sive Translatio post annos Depositionis ejus quadringentos & decem & octo, & quinque menses & duodecim dies, hoc est anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quarto, qui est quintus annus regni Hentici, Episcopus vero Ranulphi sextus, ad laudem Dei omnipotentis Patris, & Filii & Spiritus sancti, qui vivit & regnat per omnia sæcula sæculorum: Amen.

de elevando lapide.

Ascendit

oratorium ei in suo monasterio.

a Radulphus de Turbis ex Abbate Sageni in Normannia anno 1103 Rossensis Episcopus, dein anno 1114 Archiepiscopus Cantuariensis defunctus est anno 1122.

b Richardus de Albino xv Abbas Ecclesie S. Albani in agro Herfordensi ab anno 1096 usque ad annum 1119. Legenda Abbreviationes Chronicorum Radulphi de Diceto.

c Alexander regnavit ab anno 1106 usque ad annum 1124, quo dicitur apud Dunelmensem, decessisse vi Kalendas Maji cum regnasset 18 annis & 3 mensibus. Fuit enim Edgarus & Alexander filii Malcolmi & S. Margareta, quæ Diva adscripta colitur 10 Junii.

d Guilielmus de Corbelio familiaris S. Anselmo, primus & Clericus consecratus Archiep. Cantuariensis 13 Februarii anni 1122, obiit 26 Novembris anno 1136.

e Ab anno scilicet 787, quo 20 Martii obiit, ad annum hunc 1104 ac diem 29 Augusti, sunt solum anni 417, menses quinque, dies novem. In Historia Dunelmensi lib. 1 cap. 10 numeratur annus currens 13, cui male menses, & dies adjuvati.

CAPUT III.

Miraculum furis puniti & sanati.

Legitur in Vita beatusdem beati Confessoris Cuthberti, quod ipse adolescens adhuc in monasterio, dum B. Boisoli dictis pariter & exemplis informaretur, ab eodem ærotante & jam jamque caelestia ascensuro, Evangelium sancti Joannis didicerit: quod in codice septem quaternionum septem diebus invicem simpliciter conferendo compleverit. Hunc codicem (qui pro merito utriusque, videlicet docentis & discipuli, retinet gratiam) inter alias sacræ venerationis reliquias, honesto hæc, scilicet Dunelmensis ecclesia reservat loco. Est autem huic, in quo ponitur, ex pelle rubricata in modum peræ locus, habens ex serico, quod jam vetustas dissolvit, in fila suspendiculum: quo per colla, ut dicitur, Sanctorum, videlicet beati Magistri, & post eum discipuli sui pii hæredis, liber circumferebatur pendulus. Hunc Episcopus cum inter sermonem, quem in Translatione, ut dictum est, ad populum faciebat, elata manu omnibus ostenderet; portitore interim paulo negligentius peram vacuum inter compressas turbas tenente, quidam ex Officialibus Episcopi, filum de suspendiculo furatur, inter caligas & calceamenta sibi abscondit: ibique donec iret cubitum, irrreverenter tale servavit furtum. Nocte vero secuta tam gravi cruris ipsius, cui filium illud fuerat appositum (dolore opprimitur) ut non solum nullam dormiendo haberet quietem, verum etiam grossescere crure non alium hujus molestiæ finem putaret, quam mortem. Tremens ergo ac pavens accersiri fecit Presbyterum: cui confitens reatum, id accepit consilii, ut sanctarum reliquiarum facta restitutione; Fratrum erga se reformaret gratiam. Annuie ille: baculoque ac ministris sustentatus perducitur ad Priorem, filumque reddit: petens cum lacrymis pro se orari S. Cuthbertum, ut ejus merito & perpetrata temeritatis veniam & sanitatis mereretur gratiam. Cui Prior, Quem, inquit, offendisti, ei reconciliare, reposito super ejus sepulcrum, quod abstulisti. At ille non audebat illuc accedere: donec comitantibus quandoque Fratribus adducitur: ubi eis pariter orantibus dolor omnis cæpit miscere, & deformis inflatio detumescere. Nec multo post sanitate ad plenum redintegrita, unde ad tempus corpore deficiebat, inde animo, ad veram animæ salutem vires reparabat, experimento tenens illud: Stulto flagellato, insipiens sapientior erit.

a b
 Liber Evangelii & Joannis a 32.
 Boisoli & Cuthberto punitus

de Translatione populo ostenditur

suspendiculi filum furatus

gravi cruris dolore opprimitur

falla captio

sanatur

a Hoc miraculum est solum in MS. Belfortiano, in quo deest clausula præcedentis capitis.

b In vita per Bodam num. 15.

DE S. HEREBERTO PRESBYTERO,

ANACHORETA IN ANGLIA.

Cumbria ad Oceanum Hibernicum ultima Anglia prope Scotiam provincia est, quam Derventio fluvius mediam secat exortus in valle Borrodale, & per montes, Derventis vocatos, lapsus diffunditur in prægrande stagnum: in quo tres eminere insulas asserit in Brigantibus Cambridensis, quarum tertia illa existimatur, in qua S. Herbertum eremiticam vitam duxisse scribit Beda lib. 4 Historia Gentis Anglorum cap. 29, & in Vita S. Cuthberti jam nunc ad hunc xx diem Martii edita num. 46, uti in altera per hujus discipulum lib. 4 num. 9 appellatur Hereberthi. Est autem Herebertus Presbyter & Confessor cui cum S. Cuthbertus Episcopus diceret se migraturum & sæculo, ille pedibus ejus advolutus rogavit, ut sibi a Domino impetraret, quatenus secum ad gaudia æterna transire posset: factumque est ut petierat: ut his verbis inscripsit eum suis ad Usuardum additionibus ad xx Martii Hermannus Greven, qui in Carthusia Colonienfi ante ducentos annos floruit. Eadem fere habet Canisius in Martyrologio Germanico, quæ paucio-

Vita & Cultus

ANNO
 PCLXVII
 XX MAR.

de Cumbria
 fluvio S.
 Herbertum

A paucioribus retulis Ferrarius in Catalogo Generali, secutus, ut in Notationibus asserit. Martyrologium Anglicanum, in quo longius encomium profertur in Beda historia: ex qua latissime Acta S. Hereberti deducuntur ab Hieronymo Portero in Floribus Vitarum Illustrium Sanctorum Anglia, Hibernia & Scotia. Inscriptum est etiam antiquo MS. Martyrologia Mariani Gormani Abbatibus Luthensis in Hibernia.

2. Edouardus Maibevu in Trophais Congregationis Anglicanae Ordinis S. Benedicti eundem S. Herebertum Presbyterum & Eremitam huius Ordini adscribit, data sub finem hac ratione: Quoniam, inquit, hic saeculis non nisi a monastica & cœnobitica vita ad eremiticam progredi consuetudo fuit: quod mallemus solidius probari, nisi vel illud maxime, nullam his saeculis monasticam & cœnobiticam vitam fuisse, praeterquam unius & solius Ordinis S. Benedicti. Nonnulla de his attingimus infra ad Vi-

sam S. Cuthberti. Edouardus Maibevu sequuntur Hugo Menardus & Gabriel Bucelinus in Martyrologio seu Menologio Benedictino, & eodem errore tradunt hi tres S. Herebertum in Comitatu Eboracensi, in insula videlicet stagni praegrandis, unde fluvius Derventionis manat, vitam eremiticam egisse: cum nusquam Comitatus Eboracensis contigisset provincia Cumbria, in qua exoritur fluvius Derventionis, & dictum stagnum reperiri certum est. Dein in eadem provincia in confiniis Scotiae est Lughbalia seu Lughvallum Romanorum, nunc Carlepolum, vulgo Carlille: ad quam urbem cum S. Herebertus sciret venisse S. Cuthbertum, ad illam accessit, & ultimum cum eo de felici obitu colloquium habuit: quod apud Bedam supra pag. 110 & in altera Vita pag. 123 legi potest: unde & constat cum anno DCLXXXVII, non sequenti ut varii scribunt, cum S. Cuthberto eodem die eademque hora ex hac mortali vita migrasse.

DE S. VULFRANNO EP. SENONENSI

FONTANELLÆ ET ABBAYILLÆ IN GALLIA,

Commentarius praevious.

§ 1 Cultus sacer diis Natalis & Translationis prima: Vita scripta, alia interpolata.

ANNO
DCCXLI
XIMART.

2. Vulfran-
nus Archie-
piscopus An-
glicus.

Fontanella
monachus.

Inscriptum
Martyrolo-
gii MSS. &
ceteris.

I Illustravit sanctiore sua conversatione varia loca S. Vulfrannus, ac primo relicta Regum Francorum aula, Archiepiscopus constitutus est urbis Senonensis ad Icanum fluvium, qui dein Sequana immixtus Parisiis devolvitur: cuius urbis Episcopi ad nostra usque tempora Archiepiscopis Senonensibus fuerunt subiecti. Colunt Senonenses etiamnum S. Vulfrannum Archiepiscopum suum 22 Martii Officio Ecclesiastico novem, ut vocant, Lectionum. De tempore Sedis ejus infra agemus. Alter & praecipuus locus est Fontanella celebre monasterium ad Sequanam fluvium infra Rotomagus versus Oceanum, a primo suo fundatore S. Wandregisilo, vulgo S. Vaudrile dictum: quo S. Vulfrannus, relicto suo Archiepiscopatu, secessit, ac monachus sanctae vitae suae hoc 22 Martii complevit: celebris jam ante saeculis sua ad Parisios profectio, atque horum per ipsius predicationem ac miracula ad fidem Christianam conversio. Inscripta est sacra ejus memoria ad 22 diem

C Martii, variis & antiquis Martyrologiis MSS. Ex his Augustinum nudum nomen Vulframni habet: in Parisiensis Labbei nostri additur similis Confessoris, quem Sanctum Latense MS. depradicas. Usuardus ista scripsit: Ipsodie S. Vulfranni Confessoris. Consentiunt MSS. Vaticanum S. Petri, Archiepiscopus, Ultrapetinum & plura alia. Martyrologium Carmeli Colonienfis: In monasterio Fontanellæ S. Vulfranni Confessoris. Eadem fere habent Bellinus & Maurolycus. Ast Ado MS. S. Germani de Pratis: Eodem die S. Vulfranni Archiepiscopi & Confessoris. Centulense MS. Cœnobio Fontanella depositio Vulfranni, Senonensis quondam Archiepiscopi & Confessoris. Ultrapetinum MS. S. Maria: In pago Rotomageni S. Vulfranni Senonice civitatis Episcopi. Antiquus codex noster etiam sub nomine Beda: In Fontanella monasterio S. Vulfranni Episcopi, praclari in miraculis & doctrina viri. Omissimus alia recensere etiam excusa & monastica VVionis, Menardi, Dorganii, Bucelini, Canonorum Ghinii, & Gallicanum Sansfaji. In Romano ista habentur: In monasterio Fontanellæ S. Vulfranni Episcopi Senonensis, qui relicto Episcopatu, ibidem clarus miraculis decessit e vita.

2. Exat apud Surium Vita S. Vulfranni, & quidem, uti additur, a Jona monacho Fontanellensi ejus contemporaneo conscripta, & sanctissimo Praefuli urbis Tarvennae, Abbatiq; cœnobii Fontanellensis Baido dicata, ad-

dis Molanus ad Usuardum graviter scriptam. Fuit Baidus circa annum DCC constitutus, atque anno DCCVII vita functus: traduntur successisse Benignus, S. Hugo Archiepiscopus Rotomagensis, Lando, Tensindus, VVido, Ragenfridus, VVando, Austrulphus, qui anno DCCII & sequentibus praefuit. Interim duos ultimos Abbates recenset auctor Vita apud Surium cap. 4 & 5, scilicet quadraginta aut fere quinquaginta annis post Baidi obitum. Similia menda passim intrusa esse observavimus 12 Februarii ad Vitam S. Ansterii, in Abbate Fontanellensi Episcopi Rotomagensis, & Kalendis Martiis ad Vitam S. Switherti Episcopi, ac Frisiorum eodem tempore Apostoli. Proinde diligenter inquisivimus aliquam Vitam huius fœdis erroribus non infarsam: & quam Surius edidit, passim extare in codicibus MSS. etiam ante aliquot centenos annos conscriptis, deprehendimus, habemusque illam eandem ex MSS. Bersiniano, Thosano, Abbatifvillano, alias duas in membranis nostris, item alias ex MSS. Acindii monasterii, & Vallis-Lucensis & Burgundia transmissas. Tandem aliam in VIII Lectiones, ad Mastinum olim recitari solitas, distributam, quam ante, ut contrariam rejeceramus, omnino optimam judicavimus, atque illam, ut veritatis plant consonam damus. Sub finem dicitur, S. Vulfrannus obtulisse 22 Kalendarum Aprilium die, sepultusque primo quidem in ecclesia B. Pauli Apostoli, postmodum translatus in basilicam sancti Apostoli Petri, positusque in Orientali parte, ubi signis & miraculis etiamnum coruscat. Hac ibi solum de tempore indicantur.

In Chronico Fontanellensi, tomo 3 Spicilegii a Luca Dacherio excuso, cap. 15 dicitur Harduinus Presbyter in cella S. Saturnini Martyris, a B. Wandregisilo constructa, senex & plenus dierum depositus anno DCCXI, in arte scriptoria non mediocriter doctus, plurima proprio sudore conscripta reliquisse volumina sacrae Scripturae & Homeliarum sanctorum Patrum, item librum Vitarum Sanctorum Wandregisili, Ansterii & Vulfranni Confessorum Christi volumen unum. Auctor Vita interpolata apud Surium asserit se sua habere ab Frisone Ovone Presbytero qui, inquit, penes nos superstes manet, & in arte scriptoria eruditus plurimos codices scripsit, & circa annum DCCCL, sub Austrulpho Abbate vitam terminavit. Porro Harduinum, qui sunt Clericus habitum assumpsisse traditur cap. 13 Chronici Fontanellensis, artem scriptoriam docuisse Ovo, ac simul Vitam S. Vulfranni describendam tradidisse.

3. Auctor antiquus dicis S. Vulfrannum translatus ad

Vita con-
scripta &
Jona aucto-
ris etiam
in Surio.

& variis
MSS.

F
omissimus

alia datur
in MS.

descripta
aliqua ab
Harduino.

autem scri-
pturam sur-
ian edidit ab
Ovone Episcopo

Translatio
S. Vulfranni
ad ecclesiam
S. Petri.

S. Vulfranni
Martyrologium
in an-
tiquo Mar-
tyrologio.

Historia
S. Vulfranni
&
miraculorum.

Transla-
tio S. Vulfranni
ad ecclesiam
S. Petri.

Descriptio
S. Vulfranni
auctore
S. Vulfranno.

A ad basilicam S. Petri, nulla facta mentione translationis corporum SS. Vandregisili & Ansberti, quae referuntur simul translata in fine Vitae prolongata, & quidem anno DCC. XXIX: cum eam translationem auctor Chronici Fontanellensis factam esse scribat anno DCCIV, pridie Kalendas Aprilis. Auctor Appendicis II ad illud Chronicon, quem infra dicemus scripsisse circa annum MLX, eadem narrat nullo indicato die. Verum melius auctor prima Visa asserit seorsum fuisse elevatum & translatum corpus S. Vulfranni, quod credimus libris Octobris factum: qui dies dicitur in Miraculis num. 13, festivitatem tanti Patroni celebris. Martyrol MS. Centulense, ad diem xv Octobris ista habet: Cœnobio Fontanella Translatio Vulfranni Senonensis quondam Archiepiscopi & Confessoris. MS. Bruxellense S. Gudile: Fontanellæ monasterio elevatio & Translatio S. Vulfranni Archiepiscopi & Confessoris. Meminerunt & alia MSS. & excusa Martyrologia. In his sunt Colonienſe anni 1490, & auctarium Hermannii Greven ad Uffardum. Fontanellenses eam solennitatem cum Octava celebrant. Præterea in antiquo Breviario Sarisburiensi in Anglia & Ambianensi in Picardia festivitas

B S. Vulfranni celebratur dicto xv Octobris Officio IX Lellionum. At solennitas Translationis corporum SS. Vandregisili, Ansberti, & Vulfranni, quæ in dicto Chronico Fontanellensi indicatur pridie Kalendas Aprilis contigisse, memoratur ad diem in MS. Martyrologio Ducis Altemperii, scripto cum Anglia & Normannia sub eisdem Regibus esset: eique sunt inserti plures utriusque regionis Sancti. Item Martyrologii S. Hieronymi apographo Lucensi & Blumiano intrusa est eadem Translatio: at quo seculo non liquet. In MS. Florario seorsum refertur Translatio S. Vulfranni Episcopi & Confessoris, uti in memoratis fastis ad xv Octobris: quod conformius est supra citata Vitæ breviori, quam arbitramur maioris esse in antiquitate valoris. In quatuordecim utremur, ne aliqua in Frisia gesta, ibi octo Lelliones in Matasino recitanda aptarentur, sint omiſsa, quæ seorsum ex longioribus Actis adiungimus. Ad diem postea historiam Inventionis & miraculorum illustrum, quæ post illam Inventionem seculo Christi undecimo patratæ sunt. Prior pars datur ex Appendice ad Chronicon Fontanellense excusa, posterior ex duobus potissimum MSS. quorum aliud ad nos misit Ambianis D. Joannes de S. Martino Ordinis Fulienſis Parisiis anno MDCLXII vita sanctius aliud nos habemus antiquo charactere conscriptum: nonnulla sunt excusa anno MDCLXIII in Officio S. Vulfranni

C pro Ecclesia Abbavillana in Lellionibus, quæ infra Octavam mense Octobri, & diebus Jovis infra annum recitantur, uti infra dicitur, cum de corpore S. Vulfranni Abbavillam translato agemus: ubi & de reliquis & cultu ejusdem apud Gandavenses dicendum erit. Habemus & rhythmum de S. Vulfranno ex vetustissimo Bertiniano codice descriptum, sed quia nihil in eo historicum est, alibi non recensimus, brevitate causa omittimus.

§ II Series rerum gestarum a S. Vulfranno, per tempora, quibus contigerunt, distincta.

C Hronologicas difficultates, quæ a fundata Fontanella, ejusque primis Abbatibus SS. Vandregisilo, Lamberto & Ansberto, plurimæ apud auctores intricatæ reperiuntur, conari fuimus enodare ix Februarii ad Vitam S. Ansberti § 3 & 4, ubi quæ ad S. Vulfrannum spectabant rejecimus ad hunc xx Martii, ac modo conabimur explicare. Ac primo hujus patrem Vulbertum in aula Regum Dagoberti I & Chlodovei II militati operi eum impendisse Atla tradunt. Successit Dagoberto patri, XIX Januarii anni DCLXIV vita sunto, Chlodoveus filius ac vixit usque ad annum DCLXII. Sub hoc Rege natum esse S. Vulfrannum circa annum DEL aut aliquanto serius, ex sequentibus eruetur. Dein per pueritiæ & adolescentiæ tempus ad virilem usque ætatem studiis litterarum, etiam sacra

rum, imbutus est, ad annum (si licet exposito calculo progredi) circiter DCLXX, ac dein militavit in aula Chlotharii & Theoderici Regum, dicti Chlodovei filiorum: ex his superavit Chlotharius ad annum fere DCLXXVI, cui tunc successit Theodericus: verum eo pulso, regnavit alter frater Childericus, quo anno DCLXXIX occiso regnum recuperavit Theodericus, ac vixit usque ad annum DCCXIII. Tunc ergo S. Vulfrannus in aula militavit, aut ut Atla longiora habens, Clericatus habitu sumpto, Ecclesiastici Ordinis cura delegatus, & ut explicatius traditur in Lellionibus Abbavillanis, rerum Ecclesiasticarum administrationi fuit præfectus. Cæpit deinde magis ac magis terrena quæque transilire, & cælestia amare atque appetere, inita cum Fontanellensibus monachis familiari notitia: in quorum monasterio basilicam in honore S. Stephani primi Martyris ædificavit, & possessionem suam, quæ vocatur Mauriliacus, in territorio Vastunensi, loco natali, prædicto sacro loco contradidit per testamenti seriem, anno xv regni Theoderici factam, forsan circa annum DCCX, si loco anni xv legatur annus XII, cum solum annos XIV regnavit, nisi ultimus ejus annus Christi DCCXIII intelligatur, additurque tunc virum Dei necdum Pontificatus gradum conscendisse, quo autem id tempore factum sit, jam nunc inquirimus.

Inter prædecessores Archiepiscopos urbis Senonensis fuit S. Amatus, a Theoderico Rege, quod a malevolis de perfidia crimine injuste esset accusatus, jussus primo Peronam exul abire, ac dein a S. Manronio in Broilo monasterio in custodia detineri, uti ea leguntur in S. Manroni Vita v Maji & in Actis S. Amati xiii Septembris. Comiguit ea expulsio post regnum a Theoderico receptum, ergo anno DCLXXX aut proxime aliquo sequenti. Successores numerantur in Gallia Christiana apud Claudium Robertum, & Sanmarthanos Medericus, Hildegarius sive Hildegarnus, Auripterus, Arnulfus & Laudebertus sive Lambertus, numero quinque, quibus alios duos adjungit Monachus Alfridodorenſis in sua Chronologia: sed his amandatis, nonne aliis quinque Episcopis, duodecim aut etiam plures sunt attribuenti anni? Ut scilicet electione Clerici ac populi, consensuque Regis, imo & favore Principum decernantur, ac dein benedicantur: quemadmodum S. Vulfranno factum fuisse indicant Acta? Esto, cum aliis non indicetur Rex præter ante dictum Theodericum, dicamus circa finem regni ejus & annum DCCXIII hanc ejus in Archiepiscopum Senonensem electionem & consecrationem fuisse peractam, cum annos ipse xl aut circiter vixisset. Mallemus tamen adherere asserentibus sub Chlodoveo III factum Archiepiscopum. Eo dein tempore, quo S. Vulfrannus susceptum Archiepiscopatum diligenter administrabat, laborabant viri Apostolici in gente Frisionum ad fidem Christianam convertendam, SS. Vilebrordus, Swibertus aliique socii, uti late explicatum est ad Vitam S. Swiberti Kalendis Martii. Aliquot autem annis, ut Atla de S. Vulfranno habens, in Pontificatu administratis, superno est oraculo admonitus, ut genti Frisionum verbum Domini evangelizaret, quod in Actis majoribus dicitur factum cum licentia Childberti Regis & Pippini Principis anno Dominicæ Incarnationis DCC, Pippini quoque Principis anno XIII. Ac recte: cum hic illud regimen suscepit anno DCLXXXVII mense Junio, ut alibi diximus. At Childbertus Rex fratre suo Chlodoveo III an. DCCXVIII mortuo, cepit regnare. Erat tunc Abbas monasterii Fontanellensis Hilbertus successor S. Ansberto datus, cum hic anno DCLXXXIX confisteretur Archiepiscopum Rotomagensis, mortuus dein in ea dignitate, sed exul, anno DCCXV, die ix Februarii, cuius Vitam mox scripsit Aigradus monachus, atque Abbas suo Hilberto dicavit: sed quantum ostendimus a posteris interpolatam, adjunctis variis, quæ post obitum Hilberti auctoris contigerunt. Simili correctione legendum & hic infra in Actis: Ad monasterium Fontanellæ accessit Vulfrannus, cui præerat Hilbertus Abbas, non ut modo legitur, S. Ansbertus Abbas

A & Pontifex urbis Rotomagensis, quem jam ostendimus diu ante regnum Childeberti e vita decessisse: dein non fuit amplius Abbas, cum Archiepiscopus esset constitutus.

6 Clarus monachus S. Petri-Vivi apud Senonenses in Chronico sui monasterii, tomo 3 Spicilegii Dacheriani inserto scribit pag. 706. Hujus temporibus, scilicet Pippini, S. Vulfrannus Senonum Archiepiscopus (relicto Eiscopatu, ordinatoque in ejus loco Donno Gerico viro clarissimo, avunculo B. Ebbonis eximii Confessoris, quique ei in Eiscopatu successit) Fontanellam monasterium petiit, ibique monachus effectus Frisiam petiit. *Hac Clarus: cui consensit Breviarium Senonense. Verum inter distos Gericum & S. Ebbonem constituunt Claudius Robertus & Sanmarthani Artbertum Pallio donatum anno DCCXLIV. Sed hac controversia dirimi poterit ad vitam S. Ebbonis xxvii Augusti. Quod hic spectat, infra in Altis dicitur, post sanctæ predicationis opus peractum, ordinato sibi successore in Eiscopatu Senonicæ urbis ad Fontanellæ monasterium secessisse. In longioribus Altis additur inter predicationum sapius ad Fontanellæ monasterium reversus, ubi & monachicum assumferat habitum. Quidni forsan cum annos quinque, ut ibidem dicitur, in Frisia peregrisset, reversus successorem statui permisit in sua Sede Senonensi, ac monastico assumpto habitu, iterum in Frisiam profectus fuit? Non decessit autem e Frisia, nisi in majori senectute posuit, ut omnia*

Altis habent, ergo ad annos atatis septuaginta, quos videtur explevisse post annum Christi DCCXX, cum jam, uti Altis habent, Radbodus Dux anno Domini DCCXX infeliciter mortuus esset: quem obitus hujus annum confirmavimus ad vitam S. Suiheri. Mansit ergo in Frisia usque ad majorem senectutem S. Vulfrannus, quem sum & pedum dolore frequenter vexatum fuisse, Altis majora indicant: & in horum tribus antiquis MSS. dicitur xxix annis Pontificatum tenuisse: scilicet cum Apostolatam in Frisia. In senectute ergo ad Fontanellæ monasterium secessit, & annis plurimis expertus erat seculi. At quor ibi annis adhuc vixerit Altis non indicant. Odorannus monachus S. Petri-Vivi apud Senones in suo Chronico ista habet: Anno DCCXII migravit ad Dominum S. Vulfrannus, & Carolus Princeps obiit: quo mortuo, Carolmannus & Pippinus filii ejus Principatum suscipiunt. Consensit Odoranno ante memoratus Clarus in Chronico

C *S. Petri-Vivi. Anno DCCXII, inquit, obiit S. Vulfrannus in cænobio Fontanella, per quem conversa est ad Christum Frisia. Obiit & Carolus Martellus, sepultusque est in ecclesia S. Dionysii Parisius. Hac Clarus: ex quo & Odoranno colligimus illam fuisse Ecclesie Senonensis traditionem: quam sermo sequitur Petrus de Natalibus lib. 3 Catalogi cap. 212 his verbis: In monasterio Fontanellensi monachus factus, vitam in sanctis operibus consummavit anno Domini DCCXII die xiiii Kalendas Aprilis, sepultusque est juxta S. VVandregisilum. In Antiquitatibus MSS. Normannia auctore anonymo in Neustria Pia Arturi a Monsier pagina 1 & 1 reperitur post Ragenfredum Abbas Fontanellensis S. Vulfrannus anno DCCXI creatus. Erat Ragenfridus Præsul simul Ecclesie Rotomagensis & Rector cænobii Fontinellensis, ut in Chronico Fontanellensi legitur. Quid si ergo a Ragenfrido monachis fuerit præscriptum, ut se absente ad S. Vulfrannum tamquam seniores, ac virum sanctum & sibi substitutum recurrerent: certe ager non desinebat Fratres publice & privatim docere, ut in Altis legitur. Si ergo ad annum usque DCCXII vixit, fere nonagenarius vitam hanc mortalem reliquit, sepultus primum in ecclesia S. Pauli Apostoli.*

7 *Aberas enim in exilio VVando Presbyter in Trajecto castro, in monasterio S. Servatii, cum a Pippino Principe, deposito Regisfrido, peterent eum Abbatem monachi Fontanellenses, & impetrarunt, ut pluribus in dicto Chronico narrantur. Factus ergo Abbas VVando*

Tom. III. Mart.

D circa annum DCCXII cum virtutes & miracula S. Vulfranni nosset, nepos qui ejus statuitur saltem aliquandiu, verbi divini apud Frisones cooperatur, quidni hujus jussu S. Vulfrannus translatus sit in basilicam S. Petri Apostoli, positusque in Orientali parte? Verum quia Wando non tam multum a Baino in suo nomine discrepat, potuit negligentia atque oscitantia amannensis nomen hujus loco prioris exaratum fuisse: & quia Bainus transfulerat corpora SS. VVandregisili & Ansberti, nulla reflexione temporum facta a posteris nomen S. Vulfranni adjungi, scriptumque esse quod id contigerit anno DCCXIX, cum interim S. Bainus mortuus credatur anno DCCVII, uti ad xx Junii diem ejus natalem, accuratius poterit examinari. Demum videtur eodem sub Abbate vixisse Jonas scriptor Vita S. Vulfranni, eique eam inscripsisse. Saltem sum adhuc superstes manebat venerabilis vitæ Presbyter Ovo, ex ipsa Fresionum gente oriundus, qui viva voce narrabat, quanta per eundem Pontificem Sanctum in eadem gente Christus miracula operari sit dignatus, ut in ipsa præfatione habetur: qua interim a posteris misere depravata est. VVandonis Abbatis commemoratio nascatur in Calendario Fontanellensi ad diem xv Kalendas Maji.

V I T A

Auctore Jona monacho Fontanellensi.

Ex antiquo MS. Antuerpiensi.

B Eatus igitur Vulfrannus Senonum Pontifex, exordium Nativitatis territorio a Vastinenfi habuit, patrimonio nuncupato Mauriliaco: fuit carnis origine nobilis, sed culmine mentis nobilior: Genitor quoque ejus Vultbertus nomine, in aula Regis Dagoberti & filii ejus Lodovei militari operi eum impendit. Prædictus vero Dei famulus in puerili ætate constitutus, ab ipso Magistris Catholicis traditus est sacrarum litterarum studiis imbuendus: quæ per omne pueritiæ vel adolescentiæ tempus exercens, usque ad virilem ætatem ab hac intentione animum non deflexit, & incrementibus meritis præ intentionis in aula Regum junioris Lotharii & Theoderici militavit. Sed inter hæc divinis attentissime studuit inservire edictis, terrena videlicet quæque transiliens, atque caelestia semper amando & quærendo appetens.

2 Nec multo post igitur electione Cleri ac populi Senonicæ urbis, consensuque Regis ac favore Principum Pontifex decernitur ac benedicitur: qui susceptum Eiscopatus gradum, ad imitationem priorum Sanctorum operibus ornabat virtutum. Commissam namque sibi plebem & assiduis orationibus protegebat & admonitione pia ad caelestia anhelabat provocare; quodque maxime doctores juvare solet, quæ agenda docebat, prius ipse agendo præmonstrabat. Erat enim divinæ dilectionis igne succensus, patientiæ virtute modestus, orationum devotioni intentus, omnibus affabilis, abstinentia insignis, compunctionis gratia sublimis.

3 Aliquot autem annis in Præfatu administratis, superno est oraculo admonitus, ut genti Fresionum verbum Domini evangelizaret: qui mox initio Apostolico opere propoluit animo pluribus prodesse, unde ad monasterium Fontinellæ accessit, cui præerat Abbas . . . & atque inde cooperatores verbi strenuos, & ad prædicandum idoneos assumpsit. Sicque in portu ejusdem monasterii navem ascendens navigavit Frisiam, & genti illi ac Duci ejus Rathbodo verbum Dei annuntiavit, dicens deos non esse, qui hominum manibus facti essent: Deum potius intel-

N ligen-

A ligendum maiestate incomprehensibilem, æternum, omnipotentem, & alia igitur prosequens libenter audiebatur, multique credentes sacro fonte abluebantur: inter quos præfati Ducis filius credens baptizatus est, adhucque in albis positus, a carne solutus, mundus transiit e mundo.

4 Nec silentio est prætereundum, quod in ipso itinere divini pietas Domini per eundem sanctum Pontificem dignata est operari. Nam dum navigarent Fresiam per mare, quod adjacens est regioni Morinorum, hora adfuit in qua sacrificium Deo victimæ salutaris immolandum erat. Tunc jactis anchoris navis stabat immobilis. Interea celebrante sancto Pontifice Missarum sollemnia, ventum est ad locum, ubi minister patenam Præsuli porrigere debebat: sed dum eam præfatus minister ablucere vellet, in mare ceciderat: qui mox pedibus sancti Præsulis prostratus, quæ sibi contigerant retulit, veniamque precabatur. Tunc vir Dei flectens genua sua ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, orationem humiliter fudit; qua finita, Diacono imperat, ut in eum, in quo patena ceciderat, locum immitteret manum. Quo facto, statim ab imo maris eadem patena divinitus rediit, ejusdemque ministri manui in hæsit. Quod videntes nautæ, Deum omnipotentem collaudaverunt, qui per servum suum tale dignatus est operari miraculum.

5 Prædicante autem sancto Pontifice in populo, contigit die quadam f puerum ex ipsa Fresionum natione ortum, diis immolandum duci ad laqueum. Orabat autem vir sanctus incredulam Ducem, ut hujus pueri vitam sibi donaret. Tunc animosi Gentiles unanimis frustrabantur ejus precem, dicentes: Si tuus, inquit, Christus eum de tormento mortis eripuerit, sit ejus tuusque servus ævo perenni. Appenditur deinde puer in patibulum per duarum fere spatium horarum. Interea sanctus Pontifex genua flectens, ad Dominum orationem fudit: qua completa surrexit. Mox igitur puer ille, raptis divina virtute vinculis, quibus appensus fuerat, ad terram ruit: cujus apprehensa manu Sanctus dixit: In nomine Domini nostri Jesu Christi exurge sanus. Quo dicto incolumis surrexit, nullum illatæ sibi pœnæ & mortis sentiens dolorem: Atque hoc facto plurimi conversi sunt, ad Dominum, credentesque baptizabantur, quotquot præordinati erant ad vitam æternam.

6 Alii quoque adolescentes ex prædicta Fresionum natione, similiter ritu profano dæmonibus immolandi, missa forte, more patrio sunt deprehensi. Pro quibus supplicaturus inclytus Præsul Vulfrannus accessit; sed Gentiles preces illius audire contemnentes, præfatos pueros projecerant in pelagus, ut illic inter fluctus illis necatis sacrificium execrabile perficerent dæmonibus. Quo peracto, ajunt Sancto: Vade nunc jam, & si inde liberare eos poteris, habeat eos Deus tuus in servos jure perenni. Quibus auditis, vir sanctus nihil moratus est, sed mox facta oratione divinaque invocata maiestate, super undas maris tamquam per aridam terram iter faciens, ad eos qui jam submergebantur, celeriter pervenit: quorum alterum læva comprehensum, alterum dextera sublevavit: sicque statim rediens, mirantibus universis populis, secum vivos & sanos ad terram reduxit: quos deinde divinis imbutos mysteriis in nomine sanctæ Trinitatis baptizavit, sicque jugo servitutis dæmonicæ oreptos, libertate perenni condonavit.

7 Cum igitur per aliquot annos sanctæ prædicationis opus infatigabiliter peregrisset, jamque in senectute majori positis esset, ordinato sibi successore in episcopatu Senonicæ urbis, ad præfatum Fontinellæ monasterium secessit: ibique Regularibus subditis disciplinis in mansionem sibi a Fratribus præparatam, coronam expectabat æternam. Annis itaque plurimis expers erat lætuli,

cujus corpus sub monachali tunica cilicium tegebat. **D** Interea agrotisita medelam conferebat, ut, quocumque quis languore fuisset detentus, si ab eo visitari, contrectari, ac benedici meruisset, pristinae mox sanitati redderetur. Erat ergo monachus venerandus, nomine Bertgaudus, qui ita paralyti toto corpore fuerat percussus, ut & loquelam pariter & omne corporis officium penitus amitteret. Ad quem cum sanctus Pontifex Vulfrannus venisset, eumque Oleo sacro tetigisset, fugata illico est omnis molestia morbi, sicque restituta est in omni corpore illius gratia pristinae sanitatis. His & hujusmodi miraculorum signis, qualis fuerit ejus vita, internus arbiter edocuit.

8 Igitur sancti viri doctrina id maxime omnibus commendabat, quoniam non aliter vivebat quam docebat: nil enim hujus mundi quærere, nil curabat amare. Cuncta, quæ sibi a Regibus vel divitibus sæculi donabantur, mox pauperibus hilariter largiebatur. Numquam potentibus honoris sive timoris gratia, si qua deliquissent, reticebat: sed aspera illos invectione corripiebat. Denique cum sacrificium Deo victimæ salutaris offerret, non elata in altum voce, sed profusus ex imo pectore lacrymis, Domino vota sua commendabat. Prænoscentem interea ex divina revelatione diem suæ resolutionis instare, quibusdam Fratribus hoc idem studuit manifestare: deinde acrius cepit ardore febrium fatigari, & per aliquot tempus corporis molestia agitari: sed inter hæc & Conditori gratias agere & Fratres publice & privatim non desinebat docere. Tandem igitur languore corporis, quem diu protraxerat, per dies ingravescens, septima, ut sibi divinitus promissum fuerat, die, postquam se Dominici Corporis & Sanguinis perceptione munivit, solutam ergastulo carnis sanctam animam reddidit. Obiit vero venerandus Pontifex xii Calendarum Aprilium die, sepultusque est primo quidem in ecclesia B. Pauli Apostoli: sed inde postmodum translatus in basilicam sancti Apostoli Petri, positusque in Orientali parte: ubi signis & miraculis etiam nunc coruscet, Præsule Christo, cui est omnis honor & gloria cum Patre & Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Amen.

a Vastinium, vulgo Gassinensi ditio adjacet versus Occidentem Senonensi agro.

b Mauriliacum, jam contrahiit Milliæcum dicitur ad F. fluviu Therrium.

c Lodovet seu Chlodovel, pro quo in MSS. vita prælegata fere Ludovici & Hludovici, uti circa annum 800 dicebatur, quando Ludovicus Pius filius Caroli forebat.

d Fuit is Hilbertus, pro quo pridem mortuum Anbertum intrusum supra diximus.

e Additur in Aliis majoribus: patena pro munere sacro Fontanellæ servata, quam cum calice ibidem largitus est S. Vulfrannus, uti & altera consecratum in quatuor angulorum locis, & in medio reliquias continens Sanctorum in modum clypei, quod secum dum iter faceret, vehere solitus erat: vascula quoque & instrumenta & tabernacula ecclesiastici muneris plurima.

f In Aliis Aliis appellatur Ovo, de quo supra egimus.

g Hic promittebatur liberatio duorum adolescentum, quos Dux Pontifici donavit: qui postmodum in ditione canubii Fontanellensis ad vitam metas permanerunt.

h Hic interseritur historia Rathodi, quam subiungimus.

APPENDIX

De obitu Rathodi Ducis Frisiorum.

Ex VII MSS.

P Ræfatus autem Princeps Rathodus cum ad percipiendum baptismum imbueretur, percun-
tabatur a sancto Episcopo Vulfranno, juramentis cum per nomen Domini astringens, ubi ma-
jor

Aior esset numerus Regum & Principum seu nobilium Gentis Fresionum, in illa videlicet caelesti regione, quam si crederet & baptizaretur percipitur se promittebat; an in ea quam dicebat tartaream damnationem. Tum B. Vulfrannus: Noli errare, inclyte Princeps, apud Dominum certus est suorum numerus electorum: nam predecessores tui Principes Gentis Fresionum, qui sine baptismi Sacramento discesserunt, certum est damnationis suscepisse sententiam: qui vero abhinc crediderit & baptizatus fuerit, cum Christo gaudebit in aeternum. Hæc audiens Dux incredulus (jam ad fontem perrexerat, ut ferunt) pedem a sacro fonte retraxit, dicens: non se carere posse consortio predecessorum suorum Principum Fresionum, & cum pauperum parvo numero residere in illo caelesti regno: quin potius non facile posse novis dictis assensum præbere, sed potius permanens se in his, quæ multo tempore cum omni Fresionum gente servaverat. At beatus Christi Pontifex, Heu! pro dolor, inquit, deceptum te video a seductore, qui humanum genus decepit: sed nisi poenitentiam egeris & credideris, & in nomine sanctæ Trinitatis baptizatus fueris, janua regni perennis non intrabis, sed æternæ damnationis poena plecteris. Hæc dicente & docente sancto Pontifice, multi Fresionum credebant & baptizabantur, prædicto Rege, in Paganismo perseverante: nam a sacro fonte infelicitate recessit. Et jam Willibrordum Episcopum, cognomento Clementem & Doctorem præfatæ gentis, accessit iussit, ut ad ejus consulta simul cum B. Vulfranno in doctrina suæ religionis concordante efficeretur Christianus: sed quoniam, ut scriptum est, in malivolam animam non introibit sapientia, & quia dubitando per omnia in fide Catholica, & tentando sanctos Antistites alloquebatur, ideo obtinere non meruit quod scire querebat. Cum vero ejus legatum super hoc facto beatus suscepisset Willibrordus respondisse dicitur: Quia prædicationem sancti fratris nostri Vulfranni Pontificis Dux vester audire contempsit, meis qualiter obsecundabit edictis? Nam hac nocte vidi illum in visu æterna religatum ignea; unde certum fore constat damnationem jam illum subisse æternam. Cumque iter carperet, quod ad domum ejusdem damnati Ducis ducebatur, nuntiatum ei est ipsum sine baptismi Sacramento esse jam mortuum: sique ceptum deserens iter, ad propria repedavit habitacula.

C Nec prætereunda ratio est quam de præfato Duce Rhabodo, prædicto Venerabili Presbytero Ovo narrante, didicimus eor in Christum credere ac fonte regenerationis noluerit mergi. Nam in agritudine positus, de qua & vitæ præsentis lucem clausit perpetuasque æterni descendit ad umbras, dum sopori deditus foret, deceptor hominum diabolus, qui etiam Dei omnipotentis permissu in Angelum se transfiguravit lucis, ei apparuit diademate aureo cum fulgentibus gemmis capite opertus, vestisque auro textili toto amictus corpore: diuque attonitus præfatus Princeps diligenter in eum intendebat, stupens ac tremebundus admirans, ejus speciei virtutis esset, qui sibi apparebat nuntius. Isque multimodæ artis nocendi sævissimus inquit Draco ad eum: Dic, quæso, fortissime virorum quis te ita seduxit, ut a cultura deorum & religione predecessorum tuorum velis recedere. Noli ita, obsecro, agere, sed in his quæ hæcenus tenuisti culturis deorum permansere: ibisque ad domos aureas æternaliter permanuras, quas tibi in proximo sum daturus, ut meorum verborum dictis astruam fidem. Quapropter eras accersiens Vulfrannum Doctorem Christianorum, inquirere ab eo, ubinam sit illa mansio æternæ claritatis, quam ille pollicetur, si Christianum susceperis dogma in caelestibus habiturum: quam cum demonstrare non poterit, utriusque partis mittantur legati, eroque dux

itineris & demonstrabo illis mansionem eximiam pulcritudinis ac fulgoris immensæ, quam tibi post modicum sum daturus. Qui evigilans sancto Pontifici Vulfranno cuncta per ordinem pandit. At ille congemiscens ejus damnationi, ait: Hæc illusio diaboli est, qui vult omnes perire & neminem salvari: quapropter salva temetipsum vir nobilis, credendo in Christum, & festina ad fontem baptismi, in quo est remissio omnium peccatorum & nullo modo accomodes fidem verbis diaboli mendacibus: ipse est enim seductor, qui universum seducit orbem, qui propter suam superbiam de alto cali culmine prostratus ruit in terram, & ex Angelo benigno demon terribilissimus effectus est: cujus invidia mors introivit in orbem terrarum, dum primo homini concupiscentiam docuit, atque ad inobedientiam culpam traxit: nam qui promittit aureas largiri mansiones sibi credentibus tartareas portas inferi deducit ad sedes, scetidumque lacum Cocytus. Unde ut ab his poenis eripi valeas, & bonis frui æternalibus, festina in Christo baptizari, in quo est remissio omnium peccatorum, & per quem vitæ caelestis tribuitur ingressus.

E Hæc & hujusmodi plura prosequente sancto Pontifice, respondit prædictus incredulus Princeps, omnia se facturum, quæ jubebat; si illa demonstraretur a suo Deo mansio, quam sibi largiturum spondederat. Cumque insuperabilem in cunctis Sacerdos Christi animam illud cerneret, ne a Gentilibus alia fingerentur pro aliis, misit continuo cum quodam Frisone suum Diaconum. Qui cum paululum ab oppido processissent, obvium sibi reperiunt in humana effigie quemdam itineris comitem, qui dixit eis: Properamini cito, nam ostensus sum vobis mansionem eximiam pulcritudinis, quæ præparata est a Deo suo Radbodo Principi. Qui duces ac comitem itineris persequentes loca diu peragrante incognita, donec viam ingredienti latissimam, diversorum generibus marmorum eam cernunt polito opere decoratam, videntque a longe domum antream, ac perveniunt usque ad plateam, quæ ante præfatam domum sita erat: & ipsa auro gemmisque strata. Intrantes quoque in domum aurei splendoris & incredibilis pulchritudinis, aspiciunt thronum miræ magnitudinis. Tum ductor itineris, Hæc est, inquit, domus & ista est pulcherrima sedes, quam post mortem ejus Principi Radbodo Deus suus largiturum se spondit. Et Diaconus obstupefactus in his quæ viderat, dixit: Si a Deo cunctipotentia facta sunt ista, perpetuo maneat; si autem a diabolo, cito dispercant. Et vallans se continuo sanctæ Crucis munimine, dux itineris, qui videbatur homo, evanescente transit in diabolum, & domus aurea versa est in lutum: remanseruntque bi duo simul, Fresio videlicet & Diaconus, in medio locorum palustrium quæ plena erant longissimis & raris virgultis, triduoque immensi laboris iter conficientes, revertuntur ad oppidum, inventientes præfatum Ducem Radbodem sine baptismatis Sacramento mortuum, narrantque beato Antistiti, quantam a diabolo pertulissent illusionem: Fresio autem credidit in Christum, & baptizatus est. Vocabatur autem Ingo marus sive Chuningus, qui & ipse ad Fontanellense cœnobium S. Vulfrannum secutus est. Induciasque sibi renunciandi, quas putaverat se adipisci, prædictus Dux minime valuit impetrare: quia non erat ex omnibus Christi neque ad vitam præordinatus æternam. Percubuitque hoc stupendum & antea inaudicium miraculum apud incolas gentis Fresionum, atque ex hoc facto plurima ex eis multitudo conversa est ad Dominum. Mortuus est autem infelicitate præfatus dux Radbodus anno Domini Dei nostri Jesu Christi, in quem ipse credere contempsit, septingentesimo nono decimo, qui erat annus sextus inclyti Principis Caroli.

A. Hanc domum ex Vitaliensi, et hinc hactenus antiquitates omnes Belgicae.
 b. Vossius de Viris linguae pag. 263 hunc locum explicat, et a Germanico rati, pro quo nos Belgica rila dicimus, deducit; et Sacramenta pro seculi indicantur.

HISTORIA INVENTIONIS

cum miraculis Fontanellæ factis,

Auctore monacho Fontanellensi.

P A R S I.

Ex tomo III Spicilegii veterum Scripturum a
 Luca Dacherio editi.

P R O L O G U S.

Quia Deo omnipotenti placuit temporibus nostris gloriosa Sancti sui Vulfrani, quæ hæcenus latuerant, merita mundo declarare, ac multis ea recentium miraculorum insigniis decorare; Fratrum me pie ad ea scribendum exhortantium desideriis humiliter deliberavi satisfacere, & quæ vidimus diuinæ virtutis opera ad futurorum noticiam litterarum apicibus transmittere; quatenus expensa fideliter tanti Patris interiori virtute per exhibita exteriorum miracula, erga ipsius venerationem propensioris queant & ipsi devotionis incrementa concipere. Nemo autem in his pretiosorum requirat verborum suppellectilem, quin potius Dei in Sancto suo gloriam miretur & honorem, suæque salutis capiet edificationem. Neque enim steriles sententias floribus proposui rhetoricis, horum expertus, adumbrare; sed rerum dignitas gestarum veritatem simpliciter & opportuna breuitate aliquatenus prælibare: ne videlicet succedentium oblivione temporum penitus obliueretur & pereat, quod sub oculis nostris diuinæ divina dignatur operari clementia. Quia nimirum vehementer indignum & incompetens approbatur, si tot miraculorum gloria inerti silentio supprimatur. Quocirca malui, fateor, imperitæ rusticitatis, quam infructuosi silentii redargui; ac per hoc quorundam fastidio displicere, quam plurimum devotioni seu utilitati non inservire. Verum, quia jam quæ proposuimus liberadorum, paullo altiori principio, ut res gratior fiat, ratum videtur ea exordiri a.

a. Batamen, quia jam exusta extant, omittimus, tum quia priores ex Vita jam relato sunt excerpta, tum quia alia ad ipsam Fontanellensem monasterii destructionem & restaurationem spectant. Libet tamen ipsa in margine a Luca Dacherio annotata, quia totius compendium continent, indicare. Sic ergo scribitur.

CAP. I. S. Vulfrannus Frisiam petit, ac verbum Dei diffundit, claretque miraculis: obiit Fontanella & corpus ejus in ecclesiam S. Petri transfertur.

2. Normanni Galliam intrant vastantque, aufugunt monachi Fontanellenses ac secum asportant corpora SS. Wandregisili & Ansberti; destruunt ecclesiam ac monasteria.

3. Rotto Normannum Dux Christo nomen dedit: Guillelmus Gemmeticensis conuictum instaurat: Richardus scilicet gubernat: Gerardus Abbas Gandavenus offert Richardo se redditurum corpus S. Wandregisili: repulsam passus, refert illud.

4. Torstingus cervum venando inssequens, diuinitus remouetur: illeque dirigitur Fontanellense conuictum tribuit Mainardus: quod & ipse restaurat.

5. Corpora SS. Maximi & Venerandi ex revelatione inventa retinentur in monasterio Fontanellensi.

6. Mainardus, Canonice eliminatis, apud S. Michaelem Abbas monachis præficitur.

7. Gerardus probatus moribus ex monacho Letiniacensi primus Abbas Crespejensis, deinde Pontanellensis: sub quo hæc sive Inventionem S. Vulfranni facta referuntur, qua inde datur.

ACTA INVENTIONIS.

Cum igitur Pater Gerardus de elegantiori reparatione loci, quem susceperat, cum Fratribus saepe tractaret, placuit eandem & res eis digna visa est, ut infra ambitum templi S. Petri, quod cateenus humile valde erat, statuti columnis fornicibusque per eas orditis, cryptæ deberent erigi. Sed cum adhibitis operariis molerentur opus dispositum & paullo altius, quia res ita poscebat, effoderent humum, tria sepulcra seriatis disposita, ex optimo lapide patraça, repperunt; quibus singillatim apertis, in duobus quidem, quæ in medio ceterorum extrinsecus positum locata erant, & ex nominibus SS. Wandregisili atque Ansberti videbantur titulatæ, nihil præter pauculas puluerum Reliquias, in quibus resoluta sanctorum corporum caro deluxerat, invenerunt. Cum vero tertium, quod ad dexteram S. Wandregisili situm erat, & S. Vulfranni esse eam positione ipsa, quæ in gestis ejus describitur, quam apertissima Tituli designatione luce clarius constabat, admoens manibus resignarent; E integrum corpus repperunt: ex cuius etiam Sacerdotali veste, cum qua, ut legitur sepultus fuerat, auri sexpunciam collegerunt, quod postmodum in opificio argenteæ tabulæ, in usum sacri altaris parata, probatur expensum. Unde nimirum desipere imo insanire credendi sunt, quicumque se S. Vulfranni corpus contendunt habere, vel sibi arbitrantur jacere: cum nulla nisi auctoritate valeant, quæ opinentur approbatum ire. Accedant ergo quicumque sunt illi, & inspiciant sepulcrum Sancti, audiantque scriptum, quod ad dexteram sancti Patris Wandregisili positum fuerat: mirentur quoque & dicant cuiusnam ossa alterius in eo inventa sint. Certe post delationem & fugam Sanctorum, si aliquis eum, qui relictus erat, quæsiturus latenter & cum diligenti cautela propter timorem Paganorum, qui cuncta late tenebant, ad locum sepulcræ ejus accessit, & cum egesta humo & referato busto subripuit; quisnam, quæso, alium in loco ejus deposuit? Vel ubi, quem ibi positurus erat, quæsit? Aut quare eo sublato, restituere alium tam sollicitè curavit? Numquidnam verebatur, quod falsum est, si locus ille desertus erat, sepulcro vacuo reposito reus teneri? Si vero inhabitatus, ut quid tantas, quæ foribus contrariæ sunt, moras alium effodiendo & ibidem reponendo innoxuit? Sed indulgendum plane est talium devotioni, non tamen acquiescendum vadeo quæ exorto errori: quia tætera si non habent corporalem illius præsentiam, possunt tamen, si fides adsit, devota meriti intercessionum suffragia. Nos autem, quibus a Deo indultus atque reservatus est talis tantusque thesaurus pervigiles exuebias, & competens dignæ servitutis obsequium dependamus, divinis eam laudibus & sincera cordium devotione prosequamur: quatenus de cuius præsentia non immerito gratulamur, præsidium ejus opportuno tempore experiri mereamur. Muremur motos, vitam corrigamus, sancti habitus reverentiam tenemus: illeque divinum altare congruis votorum donariis cumulemus; ut & ipsi fauorarium Dei, ara, odoramentisque sacrificiorum, ipso Sancto opulente & pro nobis orante, mereamur inveniri.

3. Jam veto quod sublatæ SS. Wandregisili atque Ansberti corporibus Gentilium metu is relictus sit, liquida constat, neque ulla valde ratione refelli: nam & in illa historia, antiquorum diligentia hactenus procurata, in qua Sanctorum nomina & miracula scilicet Wandregisili & Ansberti, continetur scripta, hujus Sancti nomen vel mentio, nullquam reperitur vel semel infertur, quod proculdubio nullatenus posset fieri, nisi sacratissima illius acta translatorum, aliorum

Effigies
 sequenti,

repperunt
 riores SS.
 Wandregisili & Ansberti,

Corpus integrum
 S. Vulfranni,

comparatur
 antea alio
 loco non

ubi f. rones
 ex p. 102.
 p. 102.
 p. 102.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

hinc.

X se ibidem meminissent reliquisse gratia certæ rationis. Sed quia quorundam temeritas eo vanitatis processit, ut libellum de Translatione & miraculis Sanctorum infalsare præsumpserit; non mirum videretur tale quid hos perpetrasse, cum divinæ auctoritatis libros corripisse quosdam noverimus. Legant qui velint gloriosum illud miraculum, quod in libello de virtutibus b S. Berthæ continetur, quomodo curatus sit quidam longo tempore mutus per merita SS. Wandregisili atque Ansberti, cum apud Blanziacum, ubi eadem S. Bertha requiescit, exularent eadem tempestate: imponentibus videlicet singulis id est S. Wandregisilo, S. Ansberto, & S. Bertha manus singulas super singula infirmitatis illius loca. Ubi profecto de hoc sancto & glorioso Præfule Vulfranno omnimodis reticetur: utpote qui in illa Translatione paganorum metu perpetrata illic non interfuit. Neque enim a loco suo, quo sepultus fuerat, cum ceteris translatus erat alibi: sed ut dictum est, & manifestis approbatur indicis, Fontinellæ fovebat solum pretiosus cinerum suorum patrociniis.

4 Inventum igitur, ut præmissum est, sancti Præfule Vulfranni pretiosum corpus, & in ligneo locello pro tempore aptato (quia nimirum tanta erat adhuc loci pauperies, ut unde decentius fieri deberet, pretiosi metalli species deesset) cum reverentia & honore reconditum, super sacrum altare repositum est, & deinceps digna veneratione celebratum. Ubi usque hodie, si fides petentium exigit, maxima pollet gloria virtutum, multaque præstat petentibus se beneficia sanitarum: ex quibus ea dumtaxat, quæ nostris inspeximus oculis, hinc narrare aggredimur.

5 Erat quædam matrona nobilis, opibus magnis & divitiis pollens, nomine Herlevis, quæ difficultate partus aliquando cepit vehementer periclitari: cumque diebus octo eo dolore satageret, atque ita, ut morti proxima videretur, deperiret, nulloque remediorum genere, neque votis ad multorum nomina Sanctorum promissis, quidquam proficeret; tandem prosperiori usâ consilio, sancto Patri Vulfranno, de cuius meritis plenius edocta fuerat, decem libras denariorum deferri præcepit: & majora, si se de præsentis liberaret interuorum tortura, munera repromisit. Nec mora: eunte qui missus fuerat cum votis & munere, illa pacellam enixa est, talique extemplo exempta periculo, mortis imminens evasit discrimen. Unde actum est, ut ex illa die S. Vulfrannum, ut ereptorem suum, nimio cordis affectu coleret; locum hunc, quem antea vehementer averfabatur, in multis honoraret; & circumpositorum saluum largiorem nobis nostrisque hominibus copiam, tam in pascuis pecorum quam in ceteris lignorum usibus, indulgeret. Nam & dormitorium ad æternam sui memoriam propriis expensis, quale nunc cernitur, edificari fecit: ubi expleto vitæ præsentis cursu, & sepulturam promeruit.

6 Eadem quoque tempestate alia quædam illustris femina, nomine Imma (quæ mutato habitu ad hunc accesserat locum, & prædia sua, id est, Cruciolam & Tergis villam, sed & Broilum ex integro contulerat) post alia innumera beneficia, refectorium illi dormitorio a plaga Orientali contiguum, proprio sumptu construi fecit. Verum enim vero prædicta matrona, ut suum amorem, quem erga sanctum habebat Vulfrannum, operibus approbaret, reconditorium illi argenteum, quod antea ligneum erat, componi iussit; in opificio probati argenti medium talentum cum auri pondo expendit: factumque est tale opus, quale nusquam eo tempore in tota Normannorum patria poterat reperiri. Sed cum constituta dies, qua in illo debebat loculo reponi, adventisset Abbas Gerardus corpus Sancti ad ecclesiam sanctæ Dei Genitricis Mariæ præcedentis vespere dici fecit deferri. Mane vero fa-

cto, adhibitis secum duobus Fratribus, illic perrexit, D cum quibus sacratissima ejus ossa, optimo vino lota, primo in sindone nova, deinde pretiosissimo ex purpura involuta pallio, quod nobilissimum Rotomagensium Archiepiscopus & Rotbertus ad hoc direxerat, honorifice contexit, sicque in præparato jam dudum scrinio deponuit, quod accito aurifice diligenter claudi, clavisque fortiter, ne deinceps aperiri posset, configi coram se fecit. Sanctorum nihilominus Confessorum d Heremberti Tolosani Pontificis, & eremite & Concedi corpora in uno pariter loculo, beatorum quoque Martyrum/Maximi & Venerandi decenter reposuit in alio. Interea Gradulfus tunc Decanus, ceterique Fratres eo evocati decenterque ornati, cum crucibus ac cereis una processerunt, quos prædicta matrona cum plurima suorum cohorte ac populo ad hoc undique congregato subsecuta est. Cumque illuc ventum esset cum maxima omnium læticia, Sancti corpus in humeris levatum, inde effertur, sicque psallendo usque ad basilicam S. Wandregisili delatum, super sacrum altare deponitur: & idcirco dies illa cum tripudio spiritalis gaudii & epulorum apparatu longiori exacta, de cetero festiva per annos singulos ibidem recolitur. Facta est autem hæc Translatio anno Dominicæ Incarnationis millesimo vigesimo septimo, g Kalendas Junii.

7 Gerardus Abbas ætate maturus, Regularis Ordinis observantia præcipuus, anno videlicet ducaminis illius quarto, nocte subsequenti Sabbati in suo lecto peremptus, martyrio, ut credimus, coronatus est, anno Incarnationis Dominicæ millesimo trigesimo primo, tertio Kalendas Decembris. Huic tam egregio Patri Gradulfus ab eodem in disciplina regulari pridem educatus, sub ipso autem tunc Decanus, sed in monte S. Trinitatis ad ædificandum eum constitutus, exigentibus bonæ vitæ meritis, quibus abunde pollebat, multisque bene innotuerat, in regimine successit. . . . Obiit autem anno ab Incarnatione Domini millesimo quadragesimo septimo, 11 Nonas Martii. Huic successit frater illius pro carnis origine Rotbertus. Sub hujus regimine gloriosa sanctissimi Patris Vulfranni merita tali dignatus est Deus occasione mortalibus declarare, & ad patrociniū fidelium cunctis revelare, quæ paucis eatenus ad noticiam noscuntur pervenisse adeo ut crebra miracula, quæ apud ejus sacratissima ossa fieri videbantur, ne illi quidem imputarentur.

8 Anno siquidem Incarnationis Dominicæ millesimo quinquagesimo tertio, diuturna siccitate tellus exaruit: mortalitatis lues cis Sequanam graviter deserviens, Caletensem pagum occupavit: ita ut viri & mulieres diversæ ætatis pariter occumberent, villæ sive domus, tota simul obeunte familia, vacuæ remanerent. Quo terrore universus populus, ad implorandum pietatem divinam toto corde conversus, Litanias ac processiones cepit frequenter agere, jejuniis certis diebus observare, atque de vicinis locis, & villis, ad sacratiora quædam loca vel urbes ad impetrandum Sanctorum suffragia, devote convolare. Unde factum est, ut & ipsi nos idem agere statueremus, & ad urbem Rotomagensem cum pretiosis Sanctorum reliquiis, populo undecumque ad hoc convocato, una pergere deliberaremus; non tamen ea, qua alii, necessitate, quippe cum nullus apud nos sive in toto circa nos maritimo (Deo nos suorum meritis Sanctorum protegente) mortalitati succumberet; sed potius, ut nostro plebs incitata exemplo, promptius incepto supplicandi officio persisteret, & impendentem divinæ animationis gladium precibus avertere instaret. Constituta ergo die videlicet, octavo Kal. Junii, undique coacto populo, pretiosum S. Vulfranni corpus electi quindecim Fratres præcipiente Abbate suscipientes, dispositam iter tandem arripuimus, & mansionem in villa,

A villa, quæ Eſcetot vocatur, in eccleſia S. Petri nocte illa fecimus. Cumque die ſequenti imminente aurora inde proceſſiſſemus, & ſylvam quæ interjacet feſtinanter tranſiſſiſſemus, tamque præcioſum theſaurum comitante turba ingenti alacres geſtaremus, præmiſſis legatis nos adventare civitatis Archidiacono, ſanctoque Clero innoceſcere curavimus. At illi comperſo tali nuntio conſeſſim ſe præparaverunt, plebemque ſidelem noto ſigno ad occurrendum nobis excitare ſtuderunt. Deinde ſumpſit S. Romani Pontificis glorioſo corpore, occurrentibusque ſibi undique civitatis Canonicis, cum ſuorum quoque Sanctorum corporibus & eccleſiaſtico apparatu, obviam nobis in multa gloria proceſſerunt, atque in ipſo ſuburbii introitu cum ingenti nos lætitia & honore præcipuo exceperunt: ſicque elatis in altum vocibus, divinaſque laudes nobis atque illis alternatim concinentibus, cives qui convenerant Rotomagenſes ſancti Patris Vulfranni loculum ſuis reverenter humeris ſuſceperunt, & uſque in ſanctam Dei genitricis Mariæ eccleſiam nobis comitantibus ovariantes detulerunt 1.

- B a Hujus hiſtoria meminimus ante Vitam S. Anſberti & Pabruarii, ubi num. 24 excerpta deditur: in quibus ſolum nominis SS. VVandregiſi & Anſberti memorentur, ut infra dicetur.
 b S. Bertha celſura a Julii, quando iſta poterunt diſcuti.
 c Robertus filius Richardi 1 Ducis Normannia ac frater Richardi 2 Ducis, mortuus anno 1037.
 d S. Erembertus reliſto Episcopatu, venit Pontanellam, ibique mortuus eſt 30 Aprilis, in cujus Vita MS. dicitur requieſcere in hac eccleſia S. Petri in oratorio S. Martini.
 e Colitur S. Conſedus 21 Octob. in cujus Vita MS. dicitur ejus corpus poſitum in eccleſia ſancti Apoſtoli Petri juxta oratorium S. Martini ad plagam meridianam.
 f Colitur SS. Maximus & Venerandus 25 Maji: de his ſenſus 5 hujus tractatus, ut inſinuatimus, agis.
 g Inſcripta eſt hæc Translatio 5 corporum in Breviario Pontanellensi, & a Molano in ſuis ad Uſuardum additionibus 1 Junii. VVidem ſolum meminimus SS. Vulfranni & Eremberti. Ex illis alii.
 h Gerardum hunc nullis faſtis Inſcriptum reperimus. Arturus Monachum in Neufſtria pag. 164 Sanctum appellat.
 i Gradulſus etiam ab eodem Arturo Sanctus compellatur.
 k Colitur S. Romanus 23 Octob.
 l Reliquæ deſunt de relatione corporis,

P A R S I I

MIRACULA VARIA

Ex II MSS. Codicibus.

CAPUT I

Submerſi aut a periculo ſubmerſionis ſervati, alii adjuvi.

IN A Oximenſi pago ſitum eſt caſtrum, quod Faleſia nuncupatur: in quo erat homo quidam, nomine Giſlebertus: huic erat filius ætate & corpore miniſculus, qui Sabbato ſancto imminente Paſchæ in dolio, in quo pater ejus laverat, incaute dereliſtus, cum nemo adeſſet, in aqua ſubmerſus ſicque extinctus eſt: ubi cum diutius jaciſſet, requiſitus tandem a parentibus, mortuus repertus eſt. Quod quamvis parentis utriuſque negligentia atque antiqui hoſtis proveniret inſeſtatione, non tamen abſque divina credimus geſtum permiſſione: ut ſicut de Lazaro ſcriptum eſt, infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed propter gloriam Dei; ita quoque in morte hujus pueri opus claſceret divina virtutis, meritumque corruſcarent ſancti ſui Vulfranni. Ubi autem ab aquis eſt ſpiritu amiſſo levatus, ingens clamor attolitur, gravis luſtus exoritur, dolor irremediabilis aperitur: læget infelix pater, lamentatur miſera mater, abjicit

capitis operimentum, carpiſit compoſitionem crinium; Dandit inter hæc graviter peſtus, ſimul complodit ambas manus, digitos digitis inferit, atque miſerabili tortura totum corpus atque membra agit, voces inconditas & amaritudine plenas emittit, hac illacque caput rotat, ora velut amens diſtorquet præ acerbitate repearini doloris & inſperatæ orbitatis. Major ſiquidem erat dolor de conſcientia tantæ negligentia, & de reatu gravis peccati, quam de morte unici pignoris. Quibus vicini excitati undique cœunt, & alii cum gemitibus per compaſſionis humanitatem ingemunt: alii vero lugentes conſolari æque dolorem morientium lenire intendunt. Ecce autem quædam perſona ex his, quas illuc partim humanitas contraxerat, partim curioſitas invitaverat circumſtantes, Quid, inquit, agitis? quare S. Vulfrannum non invocatis? Numquid non auditiſtis quantas virtutes & qualia miracula operatus ſit? Invochemus ergo eum magna voce ex toto corde. Ad hanc igitur vocem exhortantis, plebs quæ circumſtabat, concorditer animata inclamavit, & pro ſuo quiſque ſenſu Deum Sanctumque ejus Vulfrannum invocavit: interea mortuus labia paulatim movere cœpit, ac virido genarum ſuſſus colore, palpebras oculorum cœpit aperire. Quid longius morer? Quid divinam virtutem verbis occupem? Sub oculis omnium, qui aderant, mortuus vitam plenarie recepit, ſurrexit ac reſedit: oblatumque cibum tam libere, quaſi non de morte ſurgens ſed de ſomno evigilans, ſuſcepit. Quo facto concuſſa ſunt corda omnium, ingens exorta eſt lætitia in mentibus ſingulorum, iterum fluunt lacrymæ, tanto ſane uberior, quanto non jam ex mœrore, ſed ex ingenti lætitia profluens: perſtrepunt murmura & voces, tanto utique preſſiores quanto dulciores. Fit interea ſpecialis dolor parentum, unum & commune omnium qui aderant gaudium. Fama deinde tantæ virtutis longe lateque percrebuit, & omnes qui aderant & qui audire poterant, in admirationem novam movit, & in laudem Dei & gloriam Sancti ſui favorem converſit. Fit præterea ingens preſſura concurrentis populi, videre viventem, quem mortuum audierat, cupientis. Nec ſufficit cuilibet vox acta narrantis, niſi quaſi que ſuis cernat oculis faciem reſurgentis. Quippe novus, quaſi poſt mortem, qui reſerrexerat, ad videndum petebatur, & longe deſiderabilior, quam pridem fuerat dum luce mundi fruereſtur, cunctis putabatur. Porro vir ille multarum gratiarum debitor, indulti cælitus ſibi beneficii non immemor, non poſt mulcum Pontanellam adiit, & ubi beati Patris Vulfranni ſepulturam & carnis ejus ſanctum pulverem eſſe didicit, devotionis ſuæ vota perſolvit, & Fratres quos ibi invenit de virtute facta cum multis lacrymis perdocuit, ſicque poſtmodum lætus & alacris ad propria repedavit. Hoc autem miraculum factum eſt anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quinquageſimo ſeptimo, Indiſtione decima, Sabbato Sancto Paſchæ quod evenit tertio Kalendas Aprilis.

Præterea non eſt ſilentio omittendum quod virtus Divina per eundem operari dignata eſt Patro-num: quod etiam rariffime aut numquam alicui notifi-catum eſt mortalium. Erat igitur quædam mulier in villa, quæ vocatur Frigeja. Hæc concepto ſemine gravida, in feſtivitate S. Sebaſtiani, termino inſtante, fuerat paritura. Verum obſtante jure naturæ cœpit anxari, atque imminente periculo interius viſcerum tor-toris adeo torqueri. Namque, ut moris eſt, parere non potuit, Interea lecto proſternitur, & graviter ſe habens nihil aliud quam mortis debitum præſtolatur. Tale itaque incommodum atque pariendi paſſa eſt infirmi-tatem & difficultatem a feſtivitate S. Sebaſtiani uſque ad octavam diem Dominicæ Reſurrectionis. Tum

a pamelſum dicitur

invocato S. Vulfranno,

reſurrexit

pater Pon-tanella ad-ducit ſepul-crum S. Anſberti

mulier par-turida ſeſante gravida.

vero

A vero reperto saniore consilio, nifu, quo valuit, cepit misericordiam Domini implorare & ejus Genitricis, ut sibi dignaretur misereri. Nihilominus etiam frequentius nomen S. Vulfranni invocans (cujus vigiliis, quæ ex more hæcenus a fidelibus celebrabantur, interfuerat, atque semetipsam in ancillam dederat) solitam ejus deprecabatur pietatem, ut per se omnipotenti Dei clementiam exoraret, quo eam aut præfenti angustia liberaret, aut vitæ finem misericorditer imponeret. Dum autem devote precibus insisteret Sanctique nomen crebrius iterans auxiliari sibi fideliter posceret, repente virtus Divina adfuit, & venter ejus tumens a pectore usque ad umbilicum, sicque in transverso per medium, mirabile dictu, divisus est, veluti novale funderetur. At illa vociferans, utpote quæ talia patiebatur, cepit angustiarum, quæ etiam vociferatione affines pene omnes venire coegit. Qui venientes & eam quasi mortuam lugentes, non modice mirati sunt talia considerantes, & inito consilio ventrem ejus aperuerunt, & infantis ossula cum putrida carne invenerunt, atque semiviva muliere ea omnia traxerunt. Quo facto iterum mulier Sanctum Patronum obnixæ expetiit, ut, quia eam mirabiliter ab incommodo partus liberaverat, ex integro eam sanaret. Nec mora, illa orante, ventris divisio sic consolidata est; ac si nihil horum perpessa fuisset, excepto quod signum divisionis, ad comprobendam Dei virtutem & ejus servi meritum, permansit. Taliter itaque ut diximus, liberata atque incolumitati perfectæ restituta, Fontanellam perrexit, & hæc, quæ diximus, ipsa pro se ita esse gesta narravit: ventris cicatrices cunctis ostendens, gratias Deo, & S. Vulfranno non immerito retulit, ac postmodum letabunda & laudans domum rediit. His & aliis multo pluribus apud Deum & homines S. Vulfrannus gloriosus habetur.

mirabili
aperturæ
compositi
venerat

multo in
proculo
eum
quoniam

invocavit
Vulfrannus

tis frustratos altius gemunt. Mirantur nimirum hujus Dei rei spectantes eventum. Is vero, quem timor ingens occupaverat, tanti novitate miraculi gavisus, resumpris animi viribus paulisper subsistens, sic eos affatur: Quid agitis? Quid stupentes miramini? Vestras minas ad præsens non metuo: vobis minantibus nulla formido: nam inclyti Patris Vulfranni præsens adest advocatio, qui vobis obstat mirabili obstaculo. His dictis recto tramite mox Fontanellam adiit: equi figuram sui que imaginem supersedentis ex cera figuratam edidit, Sanctique Vulfranni sepultura in memoria tantæ virtutis obtulit: ac immensas gratiarum actiones ei pro collato sibi beneficio reddidit, ejusque se servum fieri decrevit. Quod factum loci Fratribus & omnibus qui aderant per ordinem narravit, quos in Dei laude ac Sancti veneratione armatos reddidit; unde accepta licentia redeundi, ad propria repedavit.

4 In urbe d. Abrincatenſi quidam adolescens erat, qui die quadam ludendi gratia naviculam intravit, & per fluvium, quod mari illi adjacens est, navigare cepit. Interea mare eructans impetu suo fluvium turbavit, & adolescentem illum a navicula deiciens in flumen misit, ubi die uno & nocte sequenti jacuit. Cumque diu quaesitus non inveniretur, die secundo piscatores quidam mare ingressi, dum retia tenderent, atque ad horam retraherent, adolescentem illum rete, quod Childellok vocant, involutum invenerunt. Ea mirantes & nimium stupentes, vocaverunt parentes ejus atque cives. Qui cum venissent, & eum exanimem viderent, elevatis vocibus S. Vulfrannum ceperunt invocare, ut miserrimo homini subveniret solita pietate. Quod cum diutius oratum fuisset, corpus adolescentis se movere cepit, oculos aperuit, sicque ad invocationem Sancti in hora eadem surrexit ac si nihil passus fuisset mali. Inde Fontanellam petens, grates Deo & Sancto ejus rependit, & factum in se miraculum cunctis narravit. Præterea quidam adolescens in torrente quodam cecidit, quem impetus decurrentis aquæ usque ad clavam molendini deportavit, ibique a prima hora die usque ad sextam jacuit, ita ut caput ejus in fundo aquæ, pedes vero sursum viderentur pendere. Ac genitrix ejus pro cara solole sollicita, cum ad solitam horam redire non videret, timens ne aliquid ei adversi accidisset, cepit eum querere, ac notas domos ac vias circumire. Dum autem hæc illacque oculos verteret, aspexit filium in aqua, ut diximus, jacentem. Tunc voce flebili clamare cepit, ac miserabiliter se ipsam discerpere. Ad cujus vocem vicini & affines exterriti venerunt, & adolescentem pene exanimem de aqua sustulerunt: & exposito illo super lictus, mater ejus cepit adversus Sanctum conqueri & dicere: S. Vulfranne, tu meum filium mihi abstulisti. Ob hoc quod cum tibi in servum dedi, redde eum mihi, obsecro, & ne patiaris me deficere dolore maximo. Obtine tuis sanctis meritis apud Deum, ut mihi reddatur pius dulcissimus. Hæc orante matre pia, & ceteris qui aderant S. Vulfrannum vocantibus, repente adolescens oculos aperuit & sciscitanti matri respondit, & deinceps pleno convalevit. Postea vero Fontanellam petiit, Liberatori gratias egit, atque hæc, ut diximus, retulit.

5 Negotiator autem quidam, VVadron nomine, civisque Rotomagensis, oneratam frumento navem a flumine, quod Olva vocatur, ut in suam rediret civitatem, solvit: ac sic inde digrediens marinis fluctibus se credidit. Cumque longius jam a terra recessisset, ac non imprudenter inter undas placidi æquoris clavo cursum carinæ dirigeret; ventus repente, qui eam in æquor promoverat destituit, adversisque surgentibus auris cepit vehementer urgeri; atque alias a cepto itinere impelli. At ille totis viribus contra insurgentes flatus gubernaculo fortiter innixus cepit reluctari, & ut navim quo volebat torqueret multa vi conabatur.

Interea

ut immens

liberaret

d
junioris sub
meris

E

sequens die
ravitur eo
infestum
ad videret

at ut item
submeris
reversum

F

f
a maribus
pericula
non fragi

A Interea pontus graviter intumescere, fluctus altius at-
II tollere, arenas cepit ab imo miscere. Ille nihilominus
 clavum fortiter tenebat, & in ipsos fluctus cursum rege-
 re contendebat. Sic itaque maris tempestas ac nautæ a-
 nimositas invicem, ac non æquis viribus confligebant.
 Sed, proh dolor! ponti sævitia vicit, avulsamque cla-
 vum suo loco procul inter undas projecit. Nondum ta-
 men vir ille plene superatus destitit, sed illico surgens
 remo accepto pro gubernaculo uti cepit. Quem vis un-
 dæ violentius illis e manibus ejus eodem momento ex-
 cussit, atque inter cumulos fluctuum abscondit, & ar-
 bore a suo stipite, in quo stabat, convulsam, & velum
 ruptis rudentibus in undas projecit & pene navem sub-
 merisit. Tunc ille penitus diffidens, mortisque imminen-
 tis pavore contremiscens, exclamavit, dicens: Domi-
 ne sancte, inquit, Vulfranne, video quia actum est,
 nec spes ulla evadendi superest. Miserere, obsecro, ani-
 mæ servi tui, quia infelix corpus hoc horribili exitio in-
 ter fluctus & undas sævientes perit: succurrere miserrimo
 spiritui, quem extorquet mors acerba sævientis pel-
 lagi. His peroratis, ingens duarum undarum hiatus,
 ac si duorum montium profundissimus recessus, repente
 navim illam recepit: ac remota omni tempestate, ven-
 tisque seclulis, optata diu quiete, cum Domino suo re-
 fovit. Ibi ergo vir ille catus ab omni turbine, securus
 ab omni tempestate manebat, & ac si in placido stagno
 positus quiescebat. Cumque super his miraretur & stu-
 peret; in partem dexteram respexit, & clavum quem
 amiserat ibi super aquas ferri vidit, & manu paululum
 adnavigans illum accepit. Deinde remos super aquas
 confexit, susceptoque in navi reposuit. Post hæc
 etiam velum & malum, & omnia navis utensilia invenit,
 & dato sibi otio, cum sociis suis universa, quæ perdidit,
 suo in loco crexit, & quidquid tempestate urgen-
 te læsum fuerat non indecenter reparavit, & sic deside-
 ratum navigationis iter arripuit, & ad portum salutis
 pervenire potuit. Itaque vir ille divina virtute per glo-
 riosa S. Vulfranni merita ab imo maris receptus morti-
 que subductus, absque ullo discrimine, absque ulla ja-
 ctura ad propria repedavit, & Deo sanctoque Confessori
 gratias rependit.

6 Præterea tres juvenes ex pago Bajo-Cassino & pos-
 sessione S. Simeonis, in hebdomada ante Natalem Do-
 mini, solito more parvo usi lembo, in mare sibi adja-
 cens intraverunt, & totis viribus navigantes paulo al-
 tius a terra processerunt. Sed ecce repente adversis sur-
 gentibus auris, & in majus augmentans pontus vhe-
 menter inhorruit, & præfatos nautas subita tempestas
 involvit. At illi turbati contra tota virtute nitentur,
 intendebant brachia, remos trahebant, lassabantur, &
 nullum iter consuebatur. Amisso denique clavo, quo
 cursus navis dirigi inter undas solebat, quassataque jam
 tabularum junctura, in ultimam deducti sunt despera-
 tionem. Jam enim impendentem opperiebantur mortem,
 quam sibi ventus & undæ, pluviarumque ingruens pro-
 cella undique minabantur, nec ullius effugii locus pa-
 tere videbatur. Sed inter hæc subito recordati sunt ope-
 rum, quæ de S. Vulfranno fama percurrente audie-
 rant: & idcirco toto cordis affectu ad implorandum san-
 ctum ejus patrocinium tanto instantius atque devotius
 se converterunt, quanto sibi nihil aliud superesse ca-
 piendi consilii & sperandæ salutis perpendebant. Elatis
 igitur ad cælum manibus sanctum nomen ejus invocant
 votisque promissis, ut ab imminente mortis periculo
 mererentur liberari, lacrymabiliter implorant. Sicque
 de cetero nihil agebant, sed naviculæ tantum, ne inde
 excuterentur, inhzrebant. Nam nunc hiantium pro-
 fundo demerû aquarum, labeantur tamquam in aby-
 ssum, nunc quidem sublaci intumescens cumulo
 fluctuum tollebantur in cælum. Sicque igitur laboran-
 tibus nulla vel ad momentum requies indulgebatur.

Igitur ita illa dies transiit & secundus & tertius & quar-
 tus: non cibum, non potum sumperunt, nec ad modi-
 cum quidem somno indulerunt: & aliquando, ut post-
 modum ipsi retulerunt, eorum navicula fluctibus op-
 plebatur, aliquando autem aquis vacua, scissa tamen
 & attrita super undas ferebatur, ac sic, ut dictum est,
 vivi servati sunt in morte, ne morerentur: pro certo
 perituri, nisi Divinæ potentia manu salvarentur. Quid
 autem putamus, viri isti in mari perpeffi sunt, quando-
 quidem istis diebus in terra tanta fuit inundantia pluvia-
 rum, ut multis processio impediretur ad publicum: tan-
 ta quoque vis undique incubuit ventorum, ut multa-
 rum auferrentur cacumina domorum & avulsæ radicitus
 annosæ arbores corruerent per avia nemorum. Tandem
 vero divina clementia, quæ tam terribili eos periculo
 terruerat, & mirabili suæ miraculo protectionis, præ-
 cibus & meritis Sancti sui placata, ne perirent, serva-
 verat; post tanta prolixi maris spatia, post immensa
 turbatorum fluctuum volumina, sævientiumque ven-
 torum flamina, post densas discorrentium nubium plu-
 viæ ejecti sunt ad litus. Quibus ad terram egressis, **E**
 navis illa, quæ eos super undas humentes fluctusque sæ-
 vientes portaverat, vacua in littore super aquas stare
 non potuit, sed mox subversa nulli ultra comparuit. **I**
 Venientes itaque Fontanellam, cum summa devotione
 ingentique lætitia & reverentia munus obtulerunt: in-
 de strati solo oraverunt, gratiisque pro sua liberatione
 fideliter relatis, omnia quæ sibi contigerant Fratribus
 intimaverunt: ac deinceps in testimonio suæ liberatio-
 nis semetipsos in servitio Sancti dederunt: sicque, post-
 quam ibi aliquantisper pro reparatione tanti laboris re-
 tenti sunt, accepta licentia, incolumes, & læti ad pro-
 pria remearunt.

7 Alio quoque tempore quidam negotiatores, eve-
 ctione navali sua lucra sectantes, prospere decurso ma-
 ri, fluvium Sequanæ ingressi sunt. Quos cum vehemens
 venti procella subito exorta comprehendisset, minus
 caute cursum navis dirigentes, in latentes impulsî sy-
 res, in quibus diutius detenti sunt, nec ulla vi, ullo
 conamine inde avelli poterunt. Præterea validis undarum
 ictibus navis dissoluta, rimis patentibus aquas undi-
 que excipiebat: & cum eos taliter arenæ affixos tenerent,
 ventus obrueret, fluctus inundaret, mors præ oculis sita
 vehementer terreret; S. Vulfrannum, cujus jam multa
 compererat miracula, devote cœperunt invocare; &
 ut sibi in præfenti periculo dignaretur clementer opitu-
 lari, suppliciter exorare. Nec mora, illis clamantibus
 navis ingens adfuit, quæ plena videbatur hominibus al-
 bis. Hæc cavos fluctus prora veloci scindens, & ingen-
 tes undarum cumulos præteriens, cum jam propius ac-
 cessisset, unus ex illis claris viris surrexit, & ceteris ait:
 Adjuvemus homines istos, ne intendant in isto periculo.
 Dixit, atque injecta manu navem tenuit. Et levi motu
 a falo, ubi hæserat, avellit: ac sic usque ad litus per-
 duxit, ibique eam in tuto locavit. Quo factò, cum na-
 vi & sociis qui videbantur, navis illa disparuit: sed mi-
 ra suavitatis odor subsecutus remansit, qui negotiato-
 res illos in argumento miraculi suæ fragrantia refecit,
 & quid in sua liberatione deberent sentire patenter edo-
 cuit: ex quibus quidam inde egressi, Fontanellam,
 gratias relaturi, petierunt; seque hæc pertulisse, atque
 ita divinitus ereptos fuisse, retulerunt.

8 Nec illud sane, ut opinor, huic dissimile longe
 fuit, quod aliis per idem tempus accidisse, multorum
 constat testimonio. Qui cum Sequanæ ostium præ-
 properè subintrassent, & maris accessum imprudenter
 prævenissent, super scamnum, quod vulgo Sorellum
 vocatur, velocius remigando, navem impegissent,
 ibique immobiliter persisterunt. Quo factò, valde
 timuerunt. Cernentes autem menstruum maris rheu-
 ma cum vehementi vento a tergo consurgere, sibi que
 mortis

A mortis periculum inevitabiliter intentare: proinde diffidit de se, divinum cœperunt præsidium implorare, & exclamantes, Sancte, inquit, Vulfrannus, adfesto nobis in præfenti necessitate, nec patiaris servulos tuos perire, qui te terra marique gloriantur Patronum habere. Interea fluctus æstuantis fali vento propellente accessit, seque tam valide puppi illisit, ut navem illam frumento plenam ulera contorqueret, ac super eos, qui in ipsa erant, projiceret. Itaque factum est, ut super viros illos frumenta essent, & navis frumenta cooperiret. Verum ne hostis antiquus, inimicus humanæ salutis, voti sui omnino compos existeret, neve in tot mortibus hominum exultaret, adfuit divina clementia, S. Vulfranni meritis implorata: nec pertulit eos ex toto perire, quos tale præsidium constabat in suo periculo quæsisse.

Constitit namque unda successit, quæ navis omne superpositum removit, & naufragos per aquas vivos hæc illacque evehit. Cumq; & illi taliter projecti Sandum ut poterant, adhuc inclamarent, ecce repente ingens, h

barba lingua b lnechia dicitur, apparuit, in qua innumerabiles videbantur stare viri, lorice coruscantibus induti. Hi igitur propius accedentes hinc inde legebant quos unda sparserat, secumque in barca collocabant. Deinde nulli loquentes ad littus divertebant atque vivos incolumesque in seco omnes exposuerunt. Tunc unus ex illis: Ite, inquit, propere & pro vita vestra S. Vulfranno, qui vos liberavit, gratiarum actiones exsolvite. Quod dicto, celestis illa militia disparuit, & satis stupentes & sua de salute gaudentes negotiatores illos reliquit. Nec mirum videri debet, quia rerum damna pertulerunt: sed stupendam potius quia impendentem suis oculis mortem evaserunt. Hæc quippe divine fuit pietatis gratia: illud vero digna sui meriti pœna, in quo quam gloriosum sit sancti huius Patris nostri meritum, diligenter oportet considerare, qui tot scilicet viros morti ex divina sententia destinatos potuit salvare, & ne ut meriti erant perirent, placata divinitate ab exitio valuit liberare.

alii nuntio
duos sub
mersos

9 Erat præterea quidam, Radulfus nomine, qui sub eodem pene tempore cum aliis negotiatoribus navali vehiculo, ut pagum perveniret Constantinum, utebatur: quem cum ita pergeret, repentina, ut affollet, tempestas comprehendit, duasque naves, quibus socii ejus vehabantur, in momento subvertit, & cum vehementer cum suis, qui secum in tertia navi erant, exterruit. Tunc ille assurgens, Cernitis, inquit, quid acciderit sociis nostris, & quid nos maneat non ignoratis: eadem quippe nobis naturæ ratio, nec dispar est conditio. Ingentem elementi huius guttam ebibere nequaquam possumus,

superare non valeamus: proinde difficile est hinc jam nos evadere, ubi alios cernimus periisse. Superest tamen adhuc vivendi votum, & singulare hoc consequendi restat confugium. Ego enim S. Vulfranni sum famulus, qui longe lateque multis coruscant virtutum mirabilibus, qui, si nunc mecum eum volueritis invocare, poterit revera potenter nobis, in tali periculo constitutis, subvenire. Ad hanc vocem illi fortiter relevati, genua in navi flexerunt, manus & voces in cælum extulerunt, & S. Vulfrannum toto corde inclamaverunt, & sic continuo liberari a periculo meruerunt. Illico namque horrendi ventorum flatus ceciderunt, undæ tumentes quieverunt, & ita prosperis succedentibus aëris, quo deliberaverant, meritis sancti Patris sine aliquo dispendio pervenerunt. His itaque gestis operæ pretium est, illud gloriosum miraculum annotare litteris, cui præfatus juvenis Radulfus se protestatus est interfuisse. Plures erant in navi una multis mercibus onusta atque opportunitis impendiis referta: quam ut insulam navigarent Britannicam, explorato diligenter cœlo, tandem solverunt, ac sic demum a Sequana progredientes, in altum vela dederunt. Verum hic non desuit tentatio, cum re-

pente facta est elementorum mutatio, sævæque maris exorta est turbatio. In momento etenim ventus surrexit contrarius, incœmuerunt æquoris fluctus, disparuit cælum, astra lacuerunt, prosperitas in adversitatem, lætitia versa est ad mœrorem. Interea nautæ illi talibus malis undique vallati, supremam opperiebantur sortem, ac per hoc dabant peccatorum suorum vicissim confessionem. At Radulfus, cuius jam supra mentionem fecimus, atq; consortibus in negotio & in periculo: Omnia nobis sunt adversa, mortem nobis minantur, ut videtur, universa. Unum tantum miseris superest præsidium, & mortis evadende singulare confugium, Sanctus videlicet Vulfrannus, qui terra marique magni pollet virtutem operibus. Hic, si fideliter eum invocaveritis, potest nobis succurrere, malisque omnibus exire, atque ab imminente morte liberare. Quibus verbis illi vehementer in fide confirmari, supplices manus in cælum protendunt, genua in navi figunt, orationes devoto corde profundunt, & vota promittunt. Interea clara quædam persona albis apparuit induta, stans videlicet in prora, quæ ait: Nolite timere, o viri, bene enim ambulatis. Ego pro certo sum, quem invocastis. His dictis, illius disparuit, sed lux immanis super eos affulsit, ita ut se invicem velut conspicerent. Subsecuta est exemplo mira maris tranquillitas, aëris reddita serenitas, siluerunt venti, undarum fragor quievit, liberantur in malo carbasa, patent aqua antennatum deastra lævaque cornua, atque ita salubribus auris divinitus collatis fessi naturæ quiescunt, & iter, quod cœperant, Dei per omnia auxilio portiti, peragunt; denique in portum, quem deliberaverant, navem læti subducunt: sicque demum vota sua Fontanellæ devolverunt, acta narrante, Deumque in Sancto suo magnifice glorificantes, in sua læti remeare festinaverunt.

a Oxmenia pagus in inferiori Northmannia, ubi Oxnum, urbs olim Episcopalis, cuius sedes Sages translata est.

q Palchia Vicecomitalis caput sub jurisdictione Cadomenis.

c E pago Vello-cassino oriundus erat S. Ansbrius. Confiteor mutationem D ad caput i Visa.

d Ita antiquum MS. nostrum. Sicut Abrincæ urbs Episcopalis ad fluvium Sequam, alii Sehanam, prope Oceanum ad confinia Britannia Armorica. Interim in utroque MS. Ambiano missio, & in Officio Abbatis Williani S. Vulfranni, ubi pro mense Junio recitatur hoc miraculum, ingratum mendo legimus in urbe Ebroicæensi. Verum quid Ebroico cum mari? Adjacet fluviolo Isard deia la-bentis in Eburam, & hic postea supra Urbem Pontem-Arcuensem defluit in Sequanam, & hic longo circuitu factis aliis Rotomagensis, at tandem ad Oceanum devolvitur.

e Forassey Childstock, id est, Purvis 1011.

f Olua, Pislema Olua, vulgo jam Orna interitis Cado-mum urbem.

g Bajocassium urbs ibidem Episcopalis, hinc pagus Bajocassinus vulgo Bessin prope Oceanum.

h Ignota in nostro MS. lnechia, vulgo Tentonia Smech & Smech lembus major dicitur itemq; barbo, ut infra.

i Constantia, ubi ibidem Episcopalis pœna, velut Brian-tam Armorica.

CAPUT II.

Ægri sanati: evergumeni & captivi liberati: res perditæ recuperata.

10 ERat præterea quidam vir, Sislebertus nomine, civis Rotomagensis, qui quemdam pauperem, cuius nomen Sozelinus nuncupabatur, diu in domo sua habuit: & quia utroque genu claudus erat, intenu divitiæ pietatis atque retributionis futuræ, aluit. Cuius debilitas talis erat, ut in suo statu nullatenus erigi, nusquam valeret progredi. Nam crura ejus nervis cœmoris siccatisque vepearum filis aruerant, ac sic deleta carne, cutis lurida marcidis ossibus adhærebant. Qui cum ad sepulturam B. Vulfranni, spe recuperanda salutis genibus & manibus reptando accessisset, & anno

lx hys.
olii, oppo-
ratus &
Vulfrannus.

vulfrannus
eadem.

E

F

Sevander
claudus &
mœrore.

A anno integro nihil pro certo consecutus permanisset, & expetiri Patroni beneficium patienter expectaret, tandem gratiam quam querebat invenit, & misericordiam, quam diu desideraverat impetravit; Quadam namque die, cum in ecclesia, in qua S. Vulfranni sepultura exposita, positus esset, a solo repente ereptus stetit & directis genibus ambulandi officium, quod amiserat, in momento recepit, atque ora intuentium in Dei gloriam sanctique sui laudem resolvit. Duo denique adolescentes Rotomagenses ad locum prædictum sunt adducti, quorum unus gibberosus, alter utroque genu erat contractus: qui cum aliquantisper ibidem morati fuissent, & expetiri Patroni beneficium expectassent, divinam tandem pietatem, & S. Vulfranni experti sunt benignitatem. Nam ille gibbi struma, quem ab utero matris deformiter gerebat, ac si numquam habuisset, funditus caruit: iste vero directis genibus ac basibus solidatis rectus stetit, sicque mirantibus cunctis qui viderant, & gaudentibus illis qui eos adduxerant, incolumes regressi sunt ad locum, unde venerant. Taliter nimirum beatus Pater Vulfrannus deformia reformare, debilia ad virtutis statum revocare consuevit.

11 Matrona quædam nobilis & valde dives in his quæ sunt hujus mundi, uxor videlicet Radulphi Camerarii officio functi in domo a Willelmo Normannorum Comitum, cum unum haberet solum filium, post quem non nisi filias pariebat, ingenti æstuans desiderio masculinæ prolis, Fontanellam accessit, & nullo voti sui consilio preces ante sepulcrum S. Vulfranni devote fudit, ut ille gloriosis meritis suis concipiendi filium gratiam sibi apud Deum obtineret, qui hæres in domo paterna & honore substitui posset. Oravit & recessit, ac sub iisdem diebus masculum, ut petierat, concepit, & tempore evolutum in lucem mundi profudit. Unde admodum læta gratias postmodum ut decuit, Deo Sanctoque ejus rependit, ac quibusdam e Fratribus hæc ita esse notificavit.

12 In pago b Calerensi villa est, quæ Sancta-Justa nuncupatur, in qua quidam homo corporis tactus molestia, eo usque infirmatus est, ut de vita ejus ab omnibus desperaretur. Vocata itaque uxor sua & amicis suam substantiam partiri præcepit, ordinatis quoque omnibus, Sanctam Communionem suscepit, ac sic ultimum trahens spiritum decumbebat distensus membris. Cumque diu deficiente jam corpore in exitu laboraret, loquente conjuge & vicinis qui circumstant de S. Vulfranno, & votum ei pro salate infirmitatis faciente, ille repente ad vocem, quam aure captaverat, respondit, & votum pro se faciens confirmavit. Deinde sensim dolore membrorum recedente, vigor pristinus paulisper cepit redire. Cumque, adhuc invaliditatis annisus redisset, subito quasi quadam refrigeranti perfusus aura, toto infremvit corpore: ac sic cunctis mirantibus surrexit, ac multo post ex toto convaleuit: votum per seipsum Fontanellam veniens adimplevit, rem ut gesta erat retulit: ac post multas gratiarum actiones, ad locum, unde venerat, repedavit. Romæ quidam urbis ejusdem civis languebat, cui nulla remedia proficere aliquatenus valebant: in cujus domo peregrini a Normania profecti diverterunt, ibique hospitium sibi, donec redirent, acceperunt. Interea dum multa, infirmo illi quasi compatiendo loquerentur, inter cetera S. Vulfranni nomen ei intimaverunt, & de gloria virtutum, quas per illum Divina clementia passim operatur, nonnulla retexendo retulerunt, & ut ab illo salutem sui corporis speraret & flagitare docuerunt. Quibus ille acquiescens, fidemque integerrimam tota mente concipiens, Sanctum invocavit, & votum, ut edoctus fuerat, fecit. Nec mora, infirmitas quæ eum tribus annis continuis affligerat recessit, & antiqua sanitatis virtus per membra sigillatim refusa successit. Surrexit ille a stratu, in quo diutius recubuerat, &

nullam molestiam diuturnæ debilitatis de cetero sentiens, domestica negotia viriliter exercebat. Mirabatur igitur attentius vir ille de tanta virtute Sancti, quem eatenus ignoraverat: lætabatur vero profusius pro impetrata salute, quam jam diu desideraverat: propterea recedentibus suis hospitibus gratias egit, pretiumque ut secum deferrent, suppliciter exoravit, unde, cum in suam redissent patriam, ceram emere deberent, quam sua vice Sancto præsentarent. At illi assumpserunt rogati, & omnia impleverunt fideliter, ut fuerant exorati. Sed & hæc ita gesta ex ordine intimaverunt, ac sic tandem ad propria remearunt.

13 In suburbio Rotomagensi quidam vir manebat officio trapezita, Rodulfus nomine, cui duo erant filii, quorum unus, qui major natus erat, gravissimum capitis incurrit dolorem, ita ut pene dextrum amitteret oculum, quem acsi paralyti percussus gerebat, valde deformiter revolutum. Cumque mater dilecti pignoris periculum conspiceret, secum Fontanellam duxit, pro cuius salute sancti Patris suffragium imploravit, & impetrare quantocius promeruit. Cum enim apud illius sepulcrum noctem duxisset pervigilem, adolescentulus ille fugato dolore divinam per sensit virtutem, & expetiti Patroni promeruit consolationem. Nam illico suavius habens, cum matre recessit, atque ipsa die plenius, superna annuente clementia, reformato lumine convaleuit, ita ut nullum pristinae deformitatis vestigium in vultu illius valeret aliquatenus deprehendi.

14 Alter, qui minusculus erat, necdum enim biennium expleverat, ad majorem Dei gloriam majus periculum, & quantum apud mortales, irremediabile incurrit. Tertio etenim die nondum exacto, quo a Sancti tumulo mater, ut superius præfati sumus, redierat, hunc nutricula in sinu suo tenebat, pueriliterque vagientem foliis blanditiis deliniebat. Sed cum stridentem magis cerneret, crinalem acum, unde vestem, qua induebatur, circa collum constrinxerat, porrexit: ut sic saltem a seculo deberet periculus temperari. Quam ille suscipiens, nescius periculum, ore sibi, ut id ætatis pueris mos est, misit: quæ illi inter linguam & palatū intra faucium angustias obversa inhæsit. Cujus molestia graviter ille affectus, nam nec eam glutire poterat nec rejicere sciebat, iterum stridere vehementius cepit. Interea dum pater a nemore domi suæ vicino veniens, teneram amare prolem flentem vidit, causam inquisivit. Qua comperta vehementer intremuit, propius accessit, & aperto ejus ore summos digitorum articulos leniter admovit, & ut spinulam illam avelleret, toto ingenio & sagacitate intendit. Sed aliter, quam volebat, laborem conatumque suum contigisse indoluic. Nam acus illa leni tactu emota, præeunte grossiore capite, guttur infantis sub manu sua hiantis transiit, & in ejus lapsa viscera de cetero disparuit. Quo viso mater, quæ post maritum intraverat, altius ingemuit, puerumque velut amens in brachiis tollens, confestim discedere, & ad sepulcrum sancti Confessoris festinare cepit, Sanctus, inquires, Vulfrannus filium meum liberabit, & eum statim sanatum restituet mihi. Verente autem patre, ne in itinere aliquid illi mali accideret, vix ab incepto eam retraxit, & ut rediret ad suam domum, satis ægre obtinuit. Ambo tamen votum Sancto fecerunt, & ut sibi & caræ soboli dignaretur opitulari devote poposcerunt. Quid igitur? Ex illa hora infantulus ille, acsi nihil mali perpeffus fuisset, quievit, nec ultra lacrymatus est vel doluit: sed velut ante consueverat, comedit ac bibit, iussit, & dormivit; tertia vero die, cum digestionem alimentorum, quæ perceperat, & illud integrum sine ulla internorum molestia, absque viscerum læsura in secessum emisit. In qua re valde mirum videtur, qualiter per tot plexiones puerilis intestini, tamque subtiles circumvolvi colli debiculos acumi-

A acuminatim productumque aramentum, nunc sursum ascendens, nunc deorsum rediens, transire potuit, ut nusquam hæretet: nihil læderet, ac sic demum per inferiora naturæ digestum exiret. Cujus rei ratio solum fuit voluntas Creatoris, & gloriosum sancti viri meritum, qui frequenter multis multa præter ordinem temporum, & consuetæ naturæ cursum, se invocantibus præstare consuevit. **c** Igitur cum non multo post a festiuitate tanti Patris, quæ celebratur Idibus Octobris, ipse venissem, nonnullos super hoc hæsitare comperi. Cujus rei gratia, peracto solennio, Rotomagum pergens, de virtute facta utrumque parentem diligenter inquisivi. Qui mihi omnia, ut intimatum est, multis coram reulerunt, atque insuper puerum, in quo res acta est, nobis præsentaverunt; acum quoque ostenderunt, quam ipse accipiens in testimonium tam præclaræ virtutis ad monasterium detuli, ceteris Fratribus, ne ulterius ambigerent, ostendi, sicque, ut in monasterio servaretur, eam Aedituo commisi.

15 In vigiliis quoque ejusdem Dominicæ noctis tres adfuerunt mulieres, devotionis suæ vota solventes. E quibus una, quæ Hilduera dicebatur, de villa erat, quæ

B Tisoris nuncupatur. Hanc Clericus (qui sepulturæ sacra pro eo tempore aderat, ut responsa consultantibus daret, & venientes personas diligenter examinabat ut earum infirmitates discerneret) inquirere solerter studuit, quæ diceretur unde esset, quare candelam de tam longinquo deferret. At illa se per triginta menses contractam fuisse respondit, ac pro hoc S. Vulfranno, cum multa de virtutibus ejus a vicinis suis audisset, votum fecisse, atque illico meritis illius membrorum directionem quidem consecutam fuisse, non tamen dolore ex toto caruisse: sed postmodum, cum ad sepulturam propius accessisset, & nihiliter exorasset, omnino recedente quo diu detenta fuerat dolore, & succedente optata somnitate, plenius in momento convaluisse: & ideo tunc etiam redisse, & vota se retulit grater perfoluisse. Alia quoque mulier Ima vocabatur, quæ se de Clanzlaco esse testabatur, hæc de cera capellum detulit, quem cernentibus multis qui aderant, super sepulturam Sancti deposuit. Requisite & ipsa causam retulit. Nam mihi, inquit, diutius caput repentina oppressum infirmitate doluit, ut in tumorem turpissimum vertereetur, nec aliquo remedio potueris sanari. Denique S. Vulfranno votum pro hac re facere studuit, & continuo sanitatem, quam amiseram, per ejus merita recepi. Quapropter huc accedere curavi, ac deferre quæ voveram deliberaui. At vero tertia ætate erat juvenula, & a Martiniano villula, quæ vicina est urbi Rotomagensi, advenerat: huic nomen erat Herlenis, quæ præ nimia infirmitate brachium amiserat, ut nihil omnino operari valeret: humor namque humero tenus illud occupaverat, & visu horrendum, atque ad omne opus imbecillum effecerat. Interea ubi audivie quæ Dei potentis gratia per S. Vulfrannum passim operabatur, in fide confortata, votum fecit, sicque sanitatem adipisci promeruit. Igitur candelam, ne voti sui rea fieret, composuit, ac sic, ut præmissum est, in supradictæ noctis vigiliis illam ad Sancti memoriam cum summa devotione præsentavit, & Aedituum, ut eam ardere permitteret, postulavit: sicque voto completo, & quæ sibi contigerant seriatim expositis, in sua rediit, Deum glorificans & Sancti ejus se patrocini devote commendans.

C **16** Vir quidam, Husbertus nomine, tam vehementer demonio vexabatur, ut cibum non caperet, potum respueretur, omnia vero insana loqueretur, & faceret. Is ad Sancti suffragia perductus, non multo post sanitati pristina, atque suo est sensui redditus. Nec potuit antiquus hostis in humano potius corpore, ubi Sancti ætria contingit, diutius permanere, sed mox invasum domicilium coactus est divina virtute deferere, & ad sui

damnationis reverti ergastulum. Mulier nihilominus, D quæ dicebatur Gortzelvia, de possessione Bennogas, simili modo deducta est ad Sancti Patris præsentiam: hæc tamen pessimo agitabatur spiritu, ut vix valeret coerceri, aut aliquibus ligamentis, quamvis fortibus, diutius detineri. Nam etsi ligata fuisset, confestim viribus adjata demonis, vincula omnia disrumpebat, ac sic soluta miro modo apparebat. Attamen adducta a multis, licet renitens atque reluctans, post dies paucos, per Sancti merita gloriosa meruit perfecte curari, atque ita recepto sensu, quem amiserat, libera unde venerat rediit: nec ulterius vinculis indiguit mancipari, quæ ab spiritu maligni infestatione meruerat liberari. Sic nimirum sanctus Pater Vulfrannus cunctis opem suæ intercessionis novit impendere, ut & ingratis nec petentibus larga beneficia comprobetur sæpius conferre. Ne facile est ad memoriam revocare, quot utriusque sexus personarum orationes & merita S. Vulfranni a malignorum spirituum curati sint diversis temporibus invasione & inimica infestatione. Quisquis enim ad ejus sepulchrum deduci potuit hujusmodi patiens inimici insidias, perfectam consecutus est tam in corpore quam in sensu medicinam, nec potuit sine salutis effectu redire, qui eo meruit pervenire.

17 Quidam homo, Stephanus nomine, civis & ipse Rotomagensis, pessimam invaletudinem incurrit, dilutoque corpore in suis renibus lecto decubavit. Cujus talis erat infirmitas, tamque gravis debilitas, ut a stratu suo nequiret surgere, nec dolorem attriti laceris mutatione relevare. Qui cum per tres continuos menses nihil melius proficeret: sed deterius agrotaret, prudenti tandem usus consilio, ad Vulfranni sepulchrum poscit se transferri, ac navali evectioe per Sequanam fontanellam usque deduci. Quo cum pervenisset, diebus illic undecim ante fores ecclesiæ in porticu jacens, divinæ pietatis gratiam fideliter quæsit, & desideratæ sanitatis remedium patienter sustinuit. Nec sua illum spes fessellit, neque desiderio concepta fides fraudavit. Venit interea dies votiva, tanti Pontificis honore solenni gloriosa. In ipsa itaque die præfatus æger inter cetera, quibus eadem festivitas jocunda refudit, Deo sibi propitio, curatus est, ac de loco, ubi diu jacuerat, surgens in pedibus suis stetit: deinde quocumque voluit, sine alterius juvamine processit. Quod videntes qui cum antea renibus resolutum noverant, ac in reliquis membris invalidum viderant, non sine ingenti lætitia mirati sunt. Aliquot vero diebus ibidem exactis, letus ad suos remeavit, multosque testes virtutis in se celebratæ dereliquit. Præterea Robertus Rotomagensis Episcopus seculariter vivens, quemdam filium VVilhelmum nomine habuit, quem adhuc puerulum propensius, ut assolet fieri, diligebat. Eum gravis nuper infirmitas arripuit, quæ per dies aliquot vehementer affecit: sed cum tenera pueri membra violentia doloris vehementer fatigaret, eo usque deductus est ut mortuus putaretur. Jacebat enim corpus immobile, clausi erant oculi, faciem pallor, labia occupaverat color, nulla spiritus vitalis signa in eo parebant, non halitus in naribus, non alius sentiebatur status in ore. Cumque hæc misera mater absente patre fieri in parvulo graviter doleret, nihilque remedii superesse videret; tandem S. Vulfranni virtutemque illius, quæ jam fama vulgabat, recordata est. Unde continuo illum cepit tota mentis devotione invocare, & ut sibi filium, quem immatura mors jam videbatur occupare, suis orationibus & meritis restitueret, fideliter implorare. Deinde vovit, quod cum sibi in servum traderet, si ab incommodo præsentis liberaret. Quod ut actum est, puer oculos aperuit, & post hæc panem poposcit & accepit, nec multo post plene convaluit.

18 Alius quidam denarium solummodo unum habebat, quem non sine pudore mendicaverat: cum casu per-

mulieres
constrata

puerum capi-
bat laborans

a morbo re-
volutu frange-
bat

liberaret
morguam

de morgu-
morguam

de plures
varii tem-
poribus

E

Sanctus
dissolutus ro-
mago, ac
membris in-
validis

E

de juvenis
membris in-
validis

perpetuo
100 denarius
amissus

per-

A perdidit, requisitumque ubi posuerat non invenit: tristatus Sanctum fidei iter invocavit, & ut sibi quod amiserat redderet devote poposcit. Quo facto paullo post nummum illum, non tamen illic ubi eum amiserat, invenit, & gratias Sancto, qui in tam parva re dignatus fuerat eum exaudire, rependit. At forte nunnuli super hoc risuri sunt, qui virtutem non nisi pro magnitudine rei pensare aut ignorant aut nolunt. Nobis autem tale hoc videtur, ac si invento auri pondo, quod perisset pauper ille exaudiretur, quia non in pretio, sed in facto miraculum constare probatur. Ceterum quanti constat sua diviti opulencia, tanti nihilominus cuilibet egeno sua paupertas. Nec minus profecto est pauperi unum amisisse denarium, quam diviti centum. Unde liquet magnum æque constare beneficio super invento, ubi non est minimum detrimentum in amisso. Quapropter nec inæquale sit gaudium, neque revera in aliquo differens est miraculum. Unde liquido datur intelligi, divinitus signa non pro rei æstimatione, sed pro fidei magnitudine mortalibus exhiberi: ac per hoc nulli debent videri, non magna, quæ fide obtinentur non parva. Quod si forte alicui ea

B videntur vilia, non tamen illis quibus optato accidit, possunt esse non cara. Præterea referamus, quid cuidam ex monachis S. V Vandregisili contigerit: cujus etsi minus grata est persona, non tamen facti minor gratia constat. Gradus enim nomine monachus, die quadam officium refectorii gerens, clavem perdidit sibi commissam. Quam cum per diversa loca & in ipsa etiam sancta ecclesia quævisset, nec invenisset; vehementer timuit: & ideo ad sancti Confessoris patrocinium tota intentione contriti cordis confugit: & ut id sibi quod perdidit suis sanctis meritis invenire obtineret multa devotione postulavit. Et cum post hoc celebrantibus ceteris Fratribus Vespertinales horas secunda Dominicæ Nativitatis die interesset, & super hoc quod sibi contigerat adeo ut lacrymas funderet, secum dolendo ingemisceret, nullique cur fieret sic innuentium responderet, ad Gloriam finito Psalmo de more se inclinavit, istumque ac si ab aliquo lapide jacente percuteretur, in adverso cruce persensit. Cumque super hoc miratus retrorsum respiceret, nullumque ictus illius auctorem deprehendere quamvis curioso oculo posset, ad pedes aciem oculorum suorum deflexit, atque illic inopinato clavem quam perdidit jacentem vidit: qua sublevata grates cum ingenti lætitia Sancto, quem invocaverat & auctorem suæ consolationis reputabat, devota mente rependit, remque ipsam continuo narrare curavit. In pago Calerensi ac possessione S. V Vandregisili mulier quædam oviculas paucas, quas habebat, ad pastum ut afolet mane emisit, quas, cum hora competenti requisisset, non invenit. Unde cum vehementer timeret, ne luporum insidias incurrerent, S. Vulfranni Patroni sui præsidium invocavit, & ut oves quas amiserat sibi restitueret, facto voto fideliter oravit. Cumque vicini ejus, qui eodem die suas similiter oves perdiderant, longe lateque quærendo discurrerent, & earum quasdam a lupis comestas, alias jugulatas per avia camporum invenirent, solæ pauperculæ præfatæ oves post sex dierum circulum vivæ & integro numero, simulque uno in loco & absque ulla læsione repertæ sunt; nec potuit bestialis sævitia in eis aliquid præsumere, quas tali custodi mulieris devotio studuerat committere.

C 19 Juvenis autem quidam in territorio Ebroicensi hos ante dies Dominicæ Nativitatis ab hostibus captus, ad castrum, quod Dorcasium dicitur, est ductus, ibique custodiæ & vinculis est mancipatus: qui cum paucis diebus ibidem teneretur, & multa diligentia, ut nulla ibi spes evanendi appareret, custodireretur: tandem incidit illi consilium, sancti Confessoris invocare præsidium. Quod, ut proposuerat, cum fecisset, confestim pectus ferri dissiluit, vincula soluta ceciderunt,

liber ipse in medio apparuit. At illi qui aderant super tanta re talique miraculo attoniti, causam diligenter inquirere ab illo ceperunt, & qualiter id acciderit studiosus percunctati sunt. Ille vero Sancti nomen Vulfranni se invocasse retulit, cujus etiam meritis se liberum astare confidenter edocuit. Tunc hostes illi, qui militem illum ceperant, & vinculis aggravatum sub diligenti custodia asservabant, audito Sancti nomine, atque pro cognita ejus virtute, quam jam longe lateque opinio vulgaverat, mitiores effecti, pro illius honore, qui in tali signo se eis dignatus fuerat manifestare, liberum illum miserunt quo vellet abire, nullum pretium deposcentes, nihil redemptionis deinceps ab eo expectantes. At ille, ut præmissum est, dimissus, festinus Fontanellam accessit, seque inimicam gentem periculumque quod incurrerat evasisse perdocuit, & grates Liberatori suo solvit, votoque soluto ad propria lætus rediit. Mulier quædam Fontanellam accessit, quam vehementer vexabat inimicus humani generis. Quæ cum parvo temporis intervallo intercedente curata fuisset; ad villam, quæ Campellier vocatur, ex qua venerat, rediit. Sed hanc repente Spiritus malignus iterato invasit, atque graviter, ut ante confueverat, torquere cœpit. Mirati sunt omnes, qui huic spectaculo aderant, ac miseræ illi nullum jam remedii locum, nullam jam gratiam superesse ulterius æstimabant. At divina pietas desperatæ dignanter adfuit, quæ Angelico illi ministerio salutis obrinendæ rationem revelavit, & ut secundo Fontanellam rediret, sanitatemque a Sancto speraret, imperavit. Igitur ut Divinitus sibi ostensum fuerat, locum denominatum repetit, interest cum populo sacræ noctis vigiliis, præstolatur repromissæ sibi sospitatis gratiam, quam paullo post expetiti Patroni meritis gloriosus, promeruit iterum adipisci. Denique in momento curata, sensum, quem amiserat, recepit: gratias egit, nec de cetero aliquam perpessa est infestationem expulsi hostis: sed in accepta sanitatis gratia deinceps permansit. Ecce, ut promiseram, mulieri desperatæ nec fidem habenti, salutis consequendæ divinæ pietatis affuit gratia, & languido illi, de quo prælocuti sumus, dedit suæ causæ salutis, quam expetere non poterat nec noverat.

20 In eadem quoque villa juvencula quædam oculum penitus amisit, ita ut longo temporis intervallo nihil ex eo cerneret, & nullo remedii genere sanari posset. Interea mater ejus præ deformitate atque infirmitate filæ admodum ingemiscens, ac de meritis sancti Confessoris non imprudenter præsumens, oculi similitudinem cera, ut potuit, formavit, & in nomine S. Vulfranni, extincto dilectæ sobolis oculo apposuit. Mira res! Confestim lux diu negata, absque ulla dilatione amissum videndi officium reparavit: ita ut tam promptum esset puellæ lumen recepisse, quam matrem votum cum fide fecisse. In prædicta quoque territorii Rotomagensis villa, quæ in saltu, qui Rolonis-mara vocatur, est sita, alia mulier manum aridam habebat, quæ cum in nomine Sancti de cera manum fecisset, & votum promississet; illico manu restituta convaleuit, & ad locum sepulture Sancti cum cereo voto accessit: repensis etiam gratiarum actionibus ad sua gaudens recessit. Vir etiam toto contractus corpore & omni amissa membrorum valetudine, spartum de stupa in honore Sancti ad suam longitudinem fecit, sicque non multo post directis membris solidatisque nervorum filis, in suo statu erectus stetit: & Dei omnipotentis gratiam, Sanctique sui gloriam ad præfatum accedens locum, magnificavit, atque gratias agens, in sua demum repedavit. Alia nihilominus mulier, Susanna nomine, membris omnibus contractis ad Sancti memoriam, ut valuit, accessit. Ubi cum post vigilias Dominicæ noctis inter agendum Missarum solemniam sermo de his, qui sanitatem receperant, fieret,

liberantem
captivum
venerunt
liberantem

clavis perdidit

oves & divi
bus inveni
passim

bis convergen-
tina

E

Secundus
casus

labris ro-
nam ori-
dum

construat

alia construat

A ret, spectante populo surrexit, sanaque in suis pedibus stitit: ac sic verso populo qui aderat in laudem Dei, his quæ diebatur fidem indubitata fecit. Sub istis diebus illa puella ferme octennis, Ascelina nomine, similiter toto contracta corpore, ducente matre sua illuc advenit; quæ sub eadem die erecta, plene convalescit, ita ut in ejus corpusculo, nulla omnino parent vestigia pristinae infirmitatis.

istis diebus
mostrat

varia sunt
ab illis rebus
pauca

11 Erat autem quidam vir dives, Gunduinus nomine, in cujus domum fures ingressi sunt suffosso pariete. Qui dormientibus cunctis, qui in domo illa erant, ad arcem, ubi meliora ejus habebantur vestimenta, accesserunt, eaque reserata, quæ invenerunt, nullo sciente auferentes abierunt. Cumque per dies aliquot quæ sita diligenter nullatenus invenirentur, amor illius ad locum, ubi Sancti sepultura virtutum gloria pollet, propere studuit: ubi super damno suo valde quæ sita oravit, & votum cum devotione faciens, causam suam populo qui aderat innotuit; & ut pro hac re Sanctum, ad quem confugerat, orarent fideliter obsecravit. Cum igitur mane facto ab ecclesia illa cum plebe, quæ noctis vigilas celebraverat, exiret; occurrit illi homo ignotus, multum subsarcinatus, qui velut amens, oculis labentibus, tremenque corpore stupebat attonitus. Qui cum talibus indicis deprehensus, diligenter disputeretur, nihil resistens subiecit, deinde furtum quod latebat sub involucribus exposuit: sicque demum cuncta, quæ egerat cunctis, qui aderant intimavit. Tunc mulier præfata omnia, quæ perdidit, læta valde recepit, & Deo Sanctoque Confessori cum multa exultatione gratias obtulit, qui sic sibi absque dilatione supplicanti adfuit: furoque detecto amissa vestimenta sine aliqua diminutione restituit.

12 Alia nihilominus mulier juvenis ætate, sed cæca fide, manum habebat contractis digitis ad omne opus invalidam, quæ Sancto tandem votum facere studuit, si sibi gloriosis meritis suis obtineret apud Deum, ut ab illa mereretur debilitate liberari. Erat autem de territorio Calceatensi, & de villa, quæ vocatur S. e Honorinæ, dedicata vero sanctæ religioni. Voto itaque facto, ita plene ac perfecte sanata est, ut quod promiserat illico ageret, ac deinceps omne opus femineum sine aliquo impedimento infirmitatis opportune ac decenter expleret. Præterea in pago Bajocassino villa f. Tilliacus, puer quidam claris ortus parentibus, annorum octo dicebatur, qui gravi infirmitate deprehensus, ita intumuit ut toto corpusculo distensus tabesceret, atque a lecto per prolixum temporis intervallum surgere nequiret. Pro quo parentes ejus votum sancto Confessori facere studuerunt. Nec mora: puer dolore recedente, ac sanitate redeunte, turpi illa liberatus est corporis inflatione, & pristina donatus incoluitati. Sic itaque pius Pastor, atque gloriosus Christi Confessor Vulfrannus invocantes se ubique, suaque patrocinia fideliter implorantes consuevit audire, iustitiae eorum precibus ac votis annuere, infirmos sanitati restituere, periclitantes liberare, mæstos lætificare. Mihi quoque scriptori in oculum pulviculus eodem tempore incidit, & vehementer me afficere coepit. Propterea cum Sancti nomen tacita mente revolverem, meque, qui illius miracula scribebam, tale quid non debere pati mecum reputarem; uno oculo corpori circumspicere cuiusnam Fratrum oculum mihi dolentem inspiciendum purgandumque deberem committere. Cumque uni, qui mihi perspicacior aptiorque tali negotio videbatur, hoc ut ageret decrevissem me committere & credere, accessi manumque ut mihi illum converterem, retendi. Sed priusquam causam signarem, miro modo, mihi satis optato dolor quievit repente, ita ut mecum rem mirarer, oculumque an doleret ulterius manu apposita confricans diligenter explorarem. Ubi

curator
contractis
digitum?

infans
corpori,

dolor oculi

ergo me ita sanum ac si numquam doluissem persens, Deo gratias agens a Fratre, quem expetebam, recessi.

EX MSS.

23 Quidam homo S. Vulfranni misericordiam expetit, qui in quosdam ministros incurrit. Hi autem equum, cui ille infidebat, eo dejecto rapuerunt, & hunc, eo super hoc conquerebant, equitare coeperunt. At ille coepit eos rogare, ut pro amore Domini & sancti Confessoris, quem expetebat caballum redderent, nec eum aliquo modo impedirent. Illi vero petitionem ejus contemnentes dixerunt, se Domini sui servicium prius implere velle, & sic ei, si tamen eos sequeretur, reddere? Hæc ille audiens & spem ullam jam non habens, ex Domini clementia præsumit, & cum lacrymis ait: Sancte & electe Dei Vulfranne, placetne tibi, ut ab his hostibus equus mihi te devoto requirenti auferatur? Fer, obsecro, auxilium, quem credo magni meriti apud Deum. His peroratis, confestim illi omnem vim corporis amittentes, ac si aliquo vinculo nexi divini, steterunt rigidi & immobiles. Cumque niterentur ultra progredi, nec valerent; recognoscentes hæc sibi pro peridia sua contigisse, coeperunt illum rogare, ut equum suum dignaretur accipere, & pro eis orare. Quo suscepto protinus illic absoluti, quo tendebant abierunt. Ille vero Fontanellam accessit: & hæc ita gesta cunctis audientibus narravit: & voto soluto, ad propria rediit.

equum suum
rapuerunt
amari.

E

24 Alius quidam ab hostibus captus est, & in custodia missus, qui S. Vulfranni meritum obnoxie deprecatus est, ut sibi misereri dignaretur. Nec mora: illo orante, pessulum, quo vinculum ferreum firmabatur, dissiluit, & illum admodum lætificavit. Veniens autem Fontanellam vinculum illud, id est, boias secum detulit, & eas ibi in testimonium virtutis in edito suspendit, & gratias agens abscessit. Clericus quidam ægritudinem quandam incurrit, ita ut neca lecto surgere, neque quidpiam operis per duorum ferme annorum curricula valeret exercere. Hic autem saniori consilio fretus S. Vulfrannum, ut opitulari dignaretur crebrius invocabat. Dum autem precibus devotis insisteret: non multo post sensit adeile virtutem Sancti, cujus auxilio ab incommodo liberatus, testis ipse virtutis extitit.

exoneratus
apertus

ægritudo
magna
læto.

a *Guillelmus Comes, alius Dux, Normannia, successit Roberto II patri suo puerulus anno 1035, postea anno 1066 factus Rex Anglia.*

b *Pagus Calesanus, vulgo Comenensis in superiore Normannia versus Deppam, ubi & vicus S. Julii in mappa Geographicæ videtur.*

c *Sequentia hujus numeri sunt solum in nostro MS.*

d *Capellus prægalero auxillus; natus apud Mottbaum Parisiensis ad annum 1235.*

e *S. Honorinus colitur in oppido Confluentia, ubi Osea fons Isenro, in Sequanam defluit. Dedimus ejus Acta 27 Februarii.*

f *Ultra Cadomum duabus leucis versus Occidentem.*

g *In Officio S. Vulfranni, ubi id mense Februarii legitur, est additum: quos vulgus gravatores appellat. Forte indicantur ministri iustitiæ: sic ipse locus reorum supplicii deputatus Parisi vocatur la Greve.*

F

C A P U T I I I.

Tempestas sedata: deperdita recuperata: incendium extinctum: morbi hominum & brutorum sublati.

25 Anno Incarnationis millesimo quinquagesimo sexto Babylonius Rex Hierosolymam misit, Sanctumque sepulcrum, ut occluderetur præcepit, ac ne quisquam Christianorum in illud ulterius introiret, prohibuit. Quo comperto Christiani, qui ex omni terrarum orbe illuc confluerant, tristi sunt: & quia devotionis suæ desiderium circa visitationem Sanctorum locorum ex more non poterant explere, graviter ingemuerunt. Habito deinde cum

Anno 1056
Abdillum,
Rex Baby-
loni, Com-
item par-
gredi 300.

O Patriarcha,

A Patriarcha, qui sancto loco illi praeerat consilio, de civitate ne caperentur maturius exierunt: cupientes antequam res innotesceret, urbes, per quas redeundi transitus erat, ne impedirentur, excedere. Sed cum huiusmodi praeceptum jam longe lateque percrebuisse perpendere, ac per hoc terra illa se nullatenus absque discrimine exituros timerent, ad portum, quem vicinior adire poterant, gratia effugit, quod in solo illis negabatur, velocius diverterunt. Ubi ut desiderabant reperto consilio navigii mare intaverant, dato quod ab eis petebatur sine mora navis: erant autem numero plus quam trecenti. Euntibus autem illis, cum jam secundo successu ac prosperis ventis prolixiore pelagi spatia cucurrissent, imminens exoritur tempestas, quae vehementer eos veravit atque diutius ne inceptum perficerent retentavit. At illi graviter angustii, ac ingenti pavore confecti, sicut ex diversis regionibus erant, ita nihilominus diversa Sanctorum nomina invocabant, non tamen aliquid proficiebant. Erat autem inter eos vir quidam non ignobilis Ausfridus nomine. Hic cum praefatis viris suprema in necessitate constitutus, S. Vulfrannum fortiter invocare coepit, & ceteros, ut idem agerent, sollicite admonuit. At illi quos extrema perurgebat angustia & horrenda mortis vicinitas exterebat, una omnes voce simul inclamaverunt dicentes: Kyrie Eleison, Sancte Vulfranne ora pro nobis: Kyrie eleison, Sancte Nicolae ora pro nobis. Ad hanc vocem supplicationis expaverunt horribiles venti, ac tempestas illa gravis, quae solito amplius iocunduerat, sedata quievit: ita ut nulli foret ambiguum tranquillitatem mari non casu rediisse, sed potius meritis Sanctorum, quos invocaverant. Verum enim vero praefatus Ausfridus cum post multas prolixi itineris difficultates in patriam sanus remeasset, haec ita circa se sociosque suos acta fideliter narravit, Sanctumque Patronum suum Vulfrannum cum S. Nicolao vitam sibi ac salutem, in illo pelagi discrimine & hostili Paganorum terrore, procreatus est obtinuisse.

B Sanctimonialis quaedam, nomine Eulalia, Fontanella degebat: huic erat filia, quae a quodam monacho pictaculum accepit, in quo videbatur imago Salvatoris, quasi pendens in cruce, honeste expressa, & nomina ipsius descripta. Hae itaque domum rediens secum detulit, matrique custodiendum ob reverentiam videlicet Dominici characteris commisit. Quod mater accipiens aperuit, deinde adorato reverenter Salvatore in sua figura complicit, ac mox in lecto suo inter cervicale pulvillum ad horam reposuit. Interea vulpecula domestica super stratum dominæ suæ, ubi ipsa quoque frequenter jacere ac dormire consueverat, ascendit casusque parcamen illud invenit: quod statim subripens clanculo discessit, & in nemore domui contiguo facta scrobe humo operuit. Prædicta vero Dei famula paullo post ad stratum rediens, quod posuisse se caute suspicata fuerat, quaesivit, nec invenit. Sciscitatur filiam, interrogat familiolam, omnes se habere negant. Proinde omnia, quae in lecto erant, evolvuntur, omne etiam acus seu stramen, quod inferius jacebat, carptim discutitur, nec sic quod quaerebatur reperitur. Interea frater ille depositum instanter reposcit, perditum audit, nec credit: insistit vehementer, stomachatur, nec posse se eo carere proficitur. Itaque valde molestus in repetendo erat, & amaris sermonibus Dei ancillae animam mortificabat. Sic ille & alius dies transiit: tertio vero die cum acius exigendo commovisset, illa domum rediit, & super his vehementer anxia, cum redisset, flere coepit. Tunc sanctimonialis illa altius suspirans, causasque illius tantæ molestiae merito imputans, & perturbatis omnibus qui aderant, vulpecula, quam supra diximus inter eos, ut solebat deambulare coepit, Tunc illa, Tu, inquit, mala bestia expilatrix sem-

per & sabdola, tu mihi hæc omnia fecisti mala, tu plane, D. non alius; furata, quod quaero, extulisti, & alibi, tu defodisti: ego vero tribulor, & toto corde ingemisco. At nunc te præmissa Dei omnipotentis virtute per gloriosum S. Vulfranni nomen conjuro, ut sicut vera sunt mirabilia, quae per illum Divina misericordia operantur, sic nobis absque dilatione, quod abstulisti, referas, & damnum familiare, quod praesumisti, restituas. O mira Dei virtus! o pretiosum & potens meritum Sancti ejus. Illa bestiola illa Divinam praesentit virtutem & invocationem, nec factam per Sancti nomen pertulit contumaciam: sed confestim exiens in proximum nemus terram foscere coepit, pictaculum illud, quod absconderat deopertum ore tulit, cunctisque cernentibus & attonitis coram vestigiis dominæ & alericis suæ relictum exposuit, ibique nullo cogente reliquit: in quo nulla omnino laesura erat, nihil corruptionis apparebat. Omnibus igitur super inventionem rei amissæ exultantibus, Dei ancilla, cui altior erat intellectus, in virtute sancti Patroni & meritorum gloria ejus amplius gloriabatur.

27 In villa, quæ Bodahel nuncupatur, homo quidam, Anscherillus nomine, manebat, qui molendinum ibi super Olmam fluvium constructum sub censu tenebat. Is aliquando meatus aquarum, ut mos est obstruere coepit, & alias noto sibi artificio impetum fluminis divertit. Cui opificio dum vires suas studiosius impenderet, claves, quas cingulo negligenter appenderat, solutæ in aquas corruerunt: quæ pondere suo, quia ferreæ erant, ima alvei petierant protinus. At ille, ut sensit, vehementer tristis effectus ingemuit. Quia vero multæ erant aquæ, & fluvius altus valde, nec facultas ei requirendi erat aliqua suppetebat, nec inveniendi species ulla restabat; Sancti postulatit suffragium, quem jam multorum relatæ potentem didicerat gloria miraculorum. Itaque domum, Sanctum frequenter invocans, petiit, nec multo post, petentibus qui molere habebant, ad molendinum rediit. Quod cum ut apperiret ascenderet, claves quas perdiderat vidit de palo pendentes: quibus visis inenarrabiliter gavisus est, & cognito tanti beneficii auctore, gratias egit, & munera repromissa fidei devotione persolvere curavit. Sic nimirum superna pietas Sanctum suum invocantes in rebus etiam minimis nonnumquam exaudiat, nec rem sed fidem attendit, neque vilitatem causæ pensat; sed devotionem petentium remunerat.

28 Quidam civis Rotomagensis ab equo corruens brachium læsit, ita ut dolore gravi valde deficeret, & nihil operis exercere ex eo valeret. Quamobrem sancti Confessoris auxilium poscere studuit, & mox impetravit: proinde cerum sibi brachium formavit, & ad locum sepulcræ Sancti cum multa devotione portavit. Et quia proprii corporis amissum recipere meruit membrum, cera figuratum in memoria tantæ virtutis novus pictor insinavit simulacrum, quod illi dedicando non immerito decrevit, a quo sibi se redditum recognoscit. Præterea muliercula quædam utroque lumine privata illic deducta venit, quæ cum in cryptam illius Ecclesiæ descendisset, ad sepulcrum, in quo Sanctus antiquitus jacuerat, oravit: ibique statim per ejus merita, quem fideliter expetierat, illuminata, videns & letabunda recessit. In pago Oximenis villa est, quam vocant incolæ Colummelas, in qua quidam homo, Durandus nomine habitabat, ejus uxorem Albredam nomine, morbus gravis in maxilla percussit. Qui carminatus inde recessit: sed mox guttur illius invasit. Unde postmodum migrans dextrum ejus lacus obfedit, a quo nullo carmine deinceps transferri, nullo valuit malagmate aboleri. Porro illo in loco multos jam similis morbus abstraherat, & quisquis eo tactus fuisset, nullam evadendi vitæ dispendii fiduciam habebat. Quapropter mulier præfata

In rem effata
mon. rom.
quæ S. Vulfranni
fuerat &
Nicolæ,

laborem.

Tullianum,
in quo erat
imago Salvatoris
&
vulpecula
alio, delatæ,

rotomagensis
vires ejus de
S. Patrum ab-
ly, a,

corruens
brachium
læsum.

corruens
læsum.

diff. ibi mor-
bus depre-
ssus.

A præfata valde timens, non imprudenter sibi consulit, suæque salutis providens, Sancti nomen, omni carmine valentius, omni antidoto potentius, fideliter invocavit. Quo facto, mirum in modum morbus ille crepuit, ulcus effecit, ex quo virus omne decurrit: deinde dolor intolerabilis, qui jam ipsa torquebat vitalia, quævit: ac demum in paucis diebus sanato ulcere, obducta cicatrice, mulier plene convaleuit, ac pristina restituta est sanitati. Quod vir ejus videns & invocati Patroni beneficium evidenter intelligens, cum uxore sua, votiva salutis illius munera gratanter persolvit.

19 Jam vero illud, quod hoc usque distulimus, qualiter videlicet sanctus Confessor uni suorum monachorum, cui Leduinus nomen erat, subvenerit, atque opem suæ intercessionis illi contulerit deliberavimus evolvere, litterisque ad futurorum tradere notitiam, quia & persona nota est, & res non parva probatur. Eum igitur aliquando gravis admodum infirmitas, quæ dysenteria vocatur, invasit, & longa viscerum tortura, atque indefinente fluxu ventris ita consecit, ut finem vitæ adesse formidaret mortisque vicinæ confinia se, jam gravi fractus molestia, contigisse speraret. Quapropter Sancti implorare patrocinium repente deliberavit, quia nihil sibi remedia humana cura præstare potuit.

B Accessit spe ergo recuperandæ sospitatis, & in vigiliis ejusdem noctis cum populo interfuit: sed nihil, ut volebat, sibi contigit. Venit etiam secundo & vigilavit, nihil tamen commodi retulit. Tertio autem rediit, & in medio turbæ turbatus valde astitit. Ubi graviter conquerens atque velut adversus Sanctum indignans, in auditu circumfusæ plebis hujusmodi protulit verba doloris: Quidnam, inquit, est hoc, Pater sancte? Quid agis? Ecce de longinquo venientes suscipis, & ignotos aspicias, infirmos curas, languentibus mederis, & me servum tuum, qui tot annorum circulis servivi tibi, negligis: languidum non sanas, dolentem minime consolaris. Quantus honor est tibi, qui me turpi languore deficere conspicis, nec miseris: morientem spectas, & auxilium suberablis? Sed forsitan vis, ut eam, & ad sepulturam tuam inter pauperes istos resideam, in quibus nemo est, ut fateor, me pauperior, qui nihil meum prorsus habeo. Ne tamen pro hac re, quod desidero, non obtineam: ecce paratus sum ascendere, & in hoc ipso ceteris me conquare. His ita perturbato animo peroratis accessit, & pedem, ut sibi locum faceret juxta pauperulam, quæ ibi sessabat cæca, posuit. At illa indignans ductrici suæ sibi propius assidenti ait:

C Amove hinc, quæso monachus hunc, qui sibi juxta me parat sedendi locum: Cui illa, Quomodo, inquit, nosti, quod iste monachus sit. Tunc illa, Bene, ait, novi, quoniam video illum oculis meis, nam & tres candelas hic conspicio ardere, populumque circumstare. Ad hæc illa respondit: Surge ergo, & da locum aliis, quando, ut dicis, visum, quem amiseras recipere meruisti. Quod cum monachus ille audisset, altius ingemuit, dolorisque verba ingeminans, sic ait: Sic sic Pater Vulfranne placuit tibi: ecce vetulæ isti paullo post morituræ lumen reddidisti, & propter hoc, quod te expetiit citius indulgisti, quæ modo venit, ac jam recessit, nec saltem gratias egit: mihi que servo tuo, qui ab incunte ætate tibi hæcenus deservivi, ecce tertio venienti gratias differo huc usque impertiri. Ecce hic, unde surrexit, residebo: nec plane recedam, quo usque gratiam promeruerō. Sic ait, atque in pavimento juxta Sancti sepulturam se locavit. Ubi cum aliquantisper resedisset, somno gravatus paululum obdormivit. Interea, ut sibi visum est, S. Vulfrannus albis indutus, pallio amictus, apparuit quasi per majorem fenestram ingrediens a parte Orientali: qui propius assistens, ait illi: Vade, aquam tibi posce, quæ hesterno die lotæ fuerunt Sanctorum reliquæ, ex qua

securus bibe, ventrem dilue, sic pristina donaberis sanitati. His dictis, sanctæ dextera digitos, quasi aquam respergens, super illius vulcum excussit. Sicque Frater ille expergesfactus, visione cum somno recedente, lætus surrexit: nec eum ita resedisse penituit, qui sanitatis gratiam, Sanctique visitationem promeruit. Qui cum primo evigilasset, faciemque suam manu admora fricasset, guttulas illas aquæ, quæ se a Sancto respergi in somnis vidit, miro modo etiam in suo corpore rotantes visibiliter sensit. Petita itaque aqua, Reliquiarum attractu sacrata, & accepta, ventrem diluit, visceraque ex ea potando, ut sibi fuerat imperatum, insudit. Sicque actutum restitutus sanitati, inde recessit.

20 Præterea non est omittendum, quod Sanctimonialis quædam, religiosa valde & prudens, de semet ipsa retulit: quæ in loco, qui Pratellus antiquitus vocatur, in cœnobio Virginum gubernatrix constituta, suscepit regiminis officium, & magnifice gessit. Nobis, inquit, S. Vulfrannus bene compertus est, suamque in meo pectore memoriam æternaliter fixit, & amoris sui reverentiam pro his, quæ ipse operari in me dignatus est, in corde meo indelebilem collocavit. Contigit enim mihi infirmari, paulatimque crescente dolore vehementer prægravari. Interea lecto penitus prosternor, nec aliquod officium divinæ servitutis five ministerium curæ pastoralis assumere prorsus permitto. Erat mihi horror gravissimus cibi & potus, somnus etiam meis oculis omnino negabatur. Nulla itaque requies mihi indulgebatur in die, pausa nulla dabatur in nocte. Quapropter in toto ita corpore afflictæ eram, & omnibus membris resoluta, ut solam mortem oppeterer, nullus de vitæ meæ longiori spatio spem haberet: Interea chorus Sororum perturbabatur: conventus omnis ingenti cura sollicitabatur. At ego omni humano præsidio destituta, ab omnibus jam desperata, reminiscens eorum, quæ de virtutibus S. Vulfranni didiceram, ingemui, & orationis verba ex intimo cordis affectu profudi, dicens: O Pater sancte & Deo dilecte Vulfranne, qui Deo omnipotenti in hac mortali vita constitutus fideliter servivisti, sicut testantur mirabilia, quæ operaris in terris: exaudi me, quæso, ancillam tuam supplicansem tibi, & gloriosis tuis meritis releva dolorem corporis mei. Age in me, obsecro, quod in aliis consueisti operari, nec uni deneges, quod multis contulisse comprobaris: fac me voti mei compotem, tuæ virtutis testem. Ubi oravi, continuo divinam sensi virtutem, atque invocati Patroni celerrimam opem: nam illico in somnum soluta quievi, & expectatæ in lecto resedi. Post hæc cibum petii, oblatumque a Sororibus accepi. Quid multa? Die eadem astratu, in quo diutius recabam deficiebam, surrexi, & necessaria monasterii, sicut consueveram, disponere cepi. Sic sic S. Vulfrannus mihi adfuit, sic orationibus suis & meritis beneficium sanitatis indulgit, dolores abstulit, languorem amovit, exclusit mortis periculum; utriusque salutis refudit medicamentum, nec ulterius priores dolores sensi, quos cælitus infusa sanitas eliminavit.

21 Exacta vero ætate & frugibus jam collectis atque in horreis reconditis sive per pyramidas congestis, die quadam gravis tonitruus subito increpuit, & aer ipse crebris coruscationum splendoribus intermicuit: quorum terror corda mortalium graviter, ut assolent, perterruit. Et ecce concussis elementis, fulmen per nubila delatum, repente ruit, & manipulos foris aggestos accendit. Interea famuli domus vicinæ videntes celestis incendii flammæ, illico cucurrerunt, & eas extinguere conati sunt, nec valuerunt: nam quanto magis faciles culmos commovebant, tanto fortius in arenti materia ignis ille refusus regnabat. Cernentes itaque omnes suos conatus irritos fieri, cum ingenti voce S. Vulfrannum cœperunt invocare, &

A Auxilium in tali periculo implorare. Confestim igitur quæo quæda ignis ille Sancti meritis victus cecidit, flamma sopita quævit, nec aliquid ulterius potuit, ubi sanctum nomen in ore fidelium consonuit, & in augmento miraculi miras subsecuta apparuit. Nam ex illa hora in illis manipulis, in quibus antea ignis accensus arserat, nullum combustionis signum apparuit, non favillæ indicium aliquod remansit. Quod cum domino reverenti de expeditione in qua tunc abierat narrassent famuli, lætus gratias omnipotenti Deo retulit, & gratiarum actiones, Domino & S. Vulfranno Fontanellam proficiscens pro tanto beneficio rependit.

32 Quidam miles, Rodolphus nomine, in Oximen- si pago equum magni pretii habebat, quem se amississe dolebat. Quidam namque eorum hominum genere, quos vulgus Corbellos vocat, equum quasi suo Domino, qui, ad villam erat, apud curiam ducendum accepit, ut latro perfidus, ut furaretur, dispo-

B suit. Cumque miles ille domum rediret, & equum non inveniret, & quod gestum fuerat audiret, vehementer anxius cepit atque animo deficere: quia prorsus ignorabat quoniam abeuntem deberet furem prosequi & investigare. Itaque hæsit animo, quidque super hoc sibi agendum esset secum tractare cepit. Cuius consilium incidit, & res officiorum visa est. ut S. Vulfranno causam suam committeret, & illi pro hac re votum faceret. Jam enim in partibus illis nomen S. Vulfranni celebre erat, & singulare commodum putabatur, cum quemque in suis incommodis invocare. Igitur ut deliberans S. Vulfrannum invocavit & votum fideliter repromisit, sicque de cetero nullam progrediens, nullum suorum pro hac aliquo divigena quævit, totamque spem suam in Dei misericordia Sanctique sui adiutorio posuit. Accidit ergo, ut sub iisdem diebus, quibus miles præmissus equum perdiderat, duo equites ex quadam inquisitione exirent, & capto deputatæ sibi custodie tempore ad propria redirent. Hi præfatum latronem super equum residendum in itinere, quo revertebatur, offenderunt, ac primo a longe dubio aspectu, incerti quis esset vel quid in via homo immobilis & stupidus ageret, mirati sunt. Appropinquantes vero equum sessoremque recognoscunt: quid illis faceret, cur aut quando veniret, diligenter perquirunt. Ille percontantibus omnia refert, culpam facit, indicat penam, impunitatem deprecatur, fugisse se sui que domini sellare abduxisse dicit: ultra se progredi non posse rigentis equi & humi affixi impedimento, atque æstu sui oculis tetra tenebrarum caligine obsistente, prodit. At illi furem mordacibus dictis coarguunt, sicque facti admiratione stupentes, caballum dejecto sessore recipiunt, secumque reducunt, & commilitoni suo, qui cum amiserat, sine mora restitunt: acta edocens, de miraculo non taceat. Ille Sancti beneficium, cuius auxilium poposcerat, fideliter recognoscit, gratias agit, promissa persolvit.

C Præterea quidam sanctimonialis, quæ in quadam monasterio juxta urbem, quæ Lipois nominatur, constructo, quibusdam sacris præerat Virginibus, Advena nomine vocabatur. Hæc exigente quadam necessitate, aliquando in pagum Oximensem proficiscitur: cuius equum repente gravis morbus occupavit, ita ut ultra progredi, nullatenus valeret, nec domine sue officium evocationis consueta præbere posset. Tunc illa moriens equo descendit, & per aliquot horarum spatia morientem potius quam convalescentem sustinuit. Casu quidam monachus, Hubertus nomine, eodem pergens itinere, præfata sanctimoniali se adiunxit, & hæc quæ fiebant, compassionis illius dolore & corde multa pertractans, considerabat. Sed cum videret illam parato sibi alio equo inde velle discedere, & cum quem dira necessitas urgebat ad mor-

tem illic deferre, de quo nulla spes vivendi sibi videbatur superesse, propius accessit, & quia stupra decrat unde faceret quod volebat, nam procul a villa aberant, cuiusdam ex famulis illius ligamina de cruribus solvens, equo adstitit, perque longum ejus a capite usque ad caudam metiens, spectantibus qui aderant votum S. Vulfranno fideliter fecit, Mira res! Illico equus ille semivivus recepta sanitate a solo surrexit, &, acsi nihil mali perpeffus fuisset, herbam campi cunctis mirantibus carpere cepit. Proinde omnes admodum gavisii, grates Deo omnipotenti Sanctoque Vulfranno rependerunt, pro cuius meritis tantam virtutem in sua necessitate ostensam experti fuerunt. Nec mora. Illa Dei ancilla consueto subfello subvecta, quo decreverat, pervenit, ac demum explicitis quæ volebat, eodem vehiculo ad cellam, unde processerat, læta repedavit. Et vero evolutis aliquot diebus, quidam juvenis, cui nomen Gaufridus erat, prædictæ Dei famulæ morientis siquæ retulit, quod equus suus, quem valde carum habebat, moriretur. Jam enim a stabulo multorum conata per crines atque pedes abstractus, jacebat in platea morti vicinus. Quod ubi illa audivit, morientem sermonibus, quibus potuit, consolata, similiter sibi contigisse inclinavit: atque ut S. Vulfranni præsidium imploraret perdocuit. At ille his auditis, domum festinus petit, & ut instructus fuerat stupam multis mirantibus poposcit, qua retorta, jacentique equo per longam applicata, votum facere curavit. Nec mora aliqua intercessit, a solo caballus ille se excubations assurrexit, ac cernentibus omnibus qui aderant, ad stabulum, unde pene mortuus e ductus paullo ante fuerat, nullo monitro rediit, & feni pabulo quod invenit cepit vesci. Quo viso, dominus ille multo gaudio perfusus, vota pro tanto beneficio S. Vulfranno persolvere maturavit, & gratiarum actiones Deo, quia Sanctis suis est mirabilis, devote rependit.

34 Præterea bos cuiusdam, qui Turbicullus dicebatur, morbo inopinato tactus, sub jugo corruit, diuque moribundus lorisque solutus in terra jacuit. Cumque nulla ulterius spes homini adesset, quod bos suus de cetero viveret, vocata conjoge, Albreda nomine (ipsa enim cum ceteris bobus carrum, ut potuit, ad villam duxit) ait illi: Vade in sylvam cum mercenario, bovem nostrum tale require in loco, a quo mox detracto corio festina redire. At illa concita perrexit: animal adhuc pene mortuum invenit. Verum nihil cunctata, sed prudenti consilio freta, immensam Dei clementiam supplici cordis affectu implorat: dehinc S. Vulfranni nomen flebiliter invocat, & ut sibi bovem suum pretiosis meritis suis restituere dignetur, exorat. Itaque jacenti pecudi appropriat, & a summo cornuum ejus usque ad ima clunium accepta mensura in honore Sancti, pari longitudine vovet candelam. Neodum illa manus amoverat, & ecce repente bos, qui cætenus pene exanimis jacuerat, caput erexit, cervicem excussit: ac sic demum, domina mirante & lacrymas præ gaudio fundente, a tellure surrexit, & viridia juxta se tamquam nihil doluisse, alacriter ablingere cepit. Tunc illa ingenti ovans lætitia, & gratias Deo omnipotenti atque Sancto ejus, qui sibi misertus fuerat, devote rependit, & ad vicum cum suo animali est reversa. Rom itaque marito diligenter exponit, votum declaratum ille super hoc factis lætus effectus divinam anivatur clementiam, Sanctique Vulfranni prædicat meritum potentiam, nec multo post Fontanellam venit, gratias egit, votum solvit, rem, ut gesta fuerat, pandit, siquæ domum plenus gaudio rediit.

35 Puerulus quidam ex urina petram contraxerat, perque dies plurimos oculo meo videri, plerumque sanguinem videbatur elicere: cuius doloris nimietate modo miserabili frequenter vociferans, ita per cursum

EX MS.
c. 15.
c. 15.
c. 15.

equus furem
abduxit.

immobilis
redditus.

de cella
tort.

aliter fuisse
morbo per-
fuisse.

non alius
equus mori-
bundus.

ita pro-
misi-
tus dolo-
re, subito
surgit sanus

a
puerulus
calente liba-
tione.

Aculum hebdomadam aggravatus est, ut subito mori putaretur. Interea dolor teneræ sobolis ipsa viscera pertransibat pia genitricis. Porro patris iussu mater retorto filio pueri renes circumcinxit, plurimumque de Dei clementia Sanctique Vulfranni præsumentes, non medicum secantem quæsierunt, sed ipsi Sancto tota cordis devotione preces fuderunt. Mox miram dictu: infantulus ille petram minxit, citissimeque toto corpore convaluit: quam petram postmodum pater nobis ostendit, puerumque suo liberatori in servum contradidit. Alium quemdam simili contactum molestia, pater expenso in medicis pretio fecit incidit: sed studium illorum suumque desiderium sinistra cessasse indoluit: nam puer incensus in mortem pene est resolutus. Super quo pater materque nimium dolentes, ac se homicidii reatum incurrisse vehementissime formidantes, sancti Confessoris advocarunt præsidium, quod nulli credebant deesse devote petentium. Quid plura? Obducta cicatrice vulneris, puer Dei misericordia totus convaluit.

aliosq; in-
viscerum
merchandis
fuerunt

consequi
operantur

36 Et vero quoniam pauca hæc pluribus omisissis utcumque explicuimus, nec omnia, quæ gesta sunt, virtutum insignia nostro prosequi stylo sufficimus, ne modum plura innectendo videamur excedere, dicendi finem facere decrevimus. Jam vero oratio nostra ad sanctum Patronum nostram hætenus est vertenda indeficienter.

2 Hæc duo miracula solum sunt in antiquo MS. nostro.

TRANSLATIO CORPORIS

Fontanella Abbavillam.

§ 1 An idem S. Vulfranni corpus fuerit Gandavi, Solennis ejus ibi veneratio.

Non fuit
corpus S.
Vulfranni
cum aliis
corporibus
Sanctorum
anno 846
Audoma-
rum delat-
um.

Auris de Translatione corporis S. Vulfranni ad civitatem Abbavillanæ, necessariis inquirendum est, nam illud ipsum corpus ante fuerit delatum Gandavum, & in celeberrimo S. Petri monasterio, Blandiniæ appellato, depositum. Extas tomo 2. Scriptorum historia Francorum apud Andreæ du Chesne Chronicon de Gestis Normannorum in Francia, & in iis pagina 525 ista leguntur: Anno Dominici dcccxlvi pyratæ Danorum Eresiæ advenientes, provincias & ecclesias vastaverunt & populum in eis occiderunt. Quod audientes Flandrenses, vicinarumque urbium Pontifices & Abbates, cum Sanctorum suorum reliquiis ad Sanctum venerunt Audomari, quia muro valido & turribus atrium ejus divina providentia munitum erat. Ibi sunt Sancti, qui propter persecutionem illam pervenerunt ad idem castrum, SS. Bavo, Wandregisilus, Ansbertus, Vulfrannus, Walsnulfus, Piatas, Bainus, Winnocus & Austreberta Virgo, & quadraginta annis eorum aliqui ibi permanserunt. Hæc ibi, quæ in Gestis Normannorum ante Rollonem Ducem pag. 2 habentur, nonnullis sub finem sic mutatis: Ibi sunt Sancti, qui propter persecutionem illam convenerunt, S. Wandregisilus & SS. Vulfrannus, Ansbertus, Bavo, Walsnulfus, Piatas, Barcius, Winnocus & S. Austreberta, & xl annis ibi fuerunt. Additurq; ex fine Codicis eo translata esse, atque ideo sunt parenthesi inclusa, tum ab his diversa narrentur illo anno a Normannis in Frisia & Britannia Gallica perstrata: unde signum est ea imprudenter sub finem Codicis relata, & ab ipso auctore sua historia inserta. Mejerus lib. 2. Annalium Flandria ista solum tunc gesta scribit: Anno dcccxlvi Corpora SS. Bavonis & Pharahildis Enkericus Abbas Gandensis ac Frangerus Prætor metu Normannorum transportaverunt ad castrum Fani Audomari. Deu anno dcccxlvi Tafrados Gandensis Abbas corpora Divorum Bavonis & Pharahildis ex castro Divi Audomari terrore Normannorum Laudunum transtulit. Postea in Arnulpho Magno

sed solum
corpora SS.
Bavonis &
Pharahildis

Cemeterium Flandria ista habet: Anno dcccext Arnulphus D. cum Gerardo Cellensi, Abba Gandensi, corpora Divorum Bavonis & Pharahildis Lauduno Gandavum retulit. Hæc Mejerus ex antiquis Chronicis Gandavensibus, ex quibus fabula supra indicata evanescit, ac certiora inquirendi locum præbet.

2 Historiam miraculorum S. Vandregisili graviter scriptam a monacho Fontanellensi, habemus ex tribus antiquis codicibus MSS. in qua de Translatione hujus & S. Ansberti, cui ille videtur intersus, ista describuntur: Anno Karoli Regis xvi i, sive Christi dcccxlvi ex adiunctis liquet, Sanctissima ossa piique cineres egregii Confessoris Christi Wandregisili ac Sancti Præsulis Ansberti, ob metum & conculationem nefandorum Gentilium, de Fontanellæ monasterio propriis effossa sepulchris ad villam Bladulphi deportata sunt, inde ad ecclesiam S. Petri, vicinam Quentavico, tum ad villam Walbodegem, inde iterum anno dcccxlvi ad ecclesiam S. Petri relata, ac dein rursus in Walbodegem. Postmodum Anno dcccxcv corpora SS. Wandregisili & Ansberti Confessorum venerunt ad Carnotenam urbem &c. Quæ aliquanto latius E deduximus ad vitam S. Ansberti, integre datur xxi Julii ad vitam S. Vandregisili. In qua relatione frequentissima mentio fit SS. Vandregisili & Ansberti, nulla S. Vulfranni: quia hujus corpus Fontanella adservatum est: & tempore Gerardi Abbatis inventum, capsa argentea impositum, & anno mxxvii magna cum solennitate translatum: quod quam plurimis claris miraculis, uti ea ab auctore coevo & in pluribus teste oculato describere jam dedimus. Interim, ut ad Gandensibus redeamus, Caranto corpora SS. Vandregisili & Ansberti primo Bononiensi translata fuere, ac postmodum anno dccccliv Gandavum ad dictum monasterium Blandiniæ. Creditum a posteris adfuisse ossa S. Vulfranni, quod tam hujus, quam aliorum referantur in MSS. Chronicis sacra vestes aliq; vasa translata, quæ sic reperimus: De reliquiis dictorum Sanctorum nobiscum derulimus, de casula S. Wandregisili, capellam etiam capitis ejus, unamque ex caligis ejus, fustulares, spargam, partemque illius crucis, quam alio loco inseruimus, & auro argentoque decoravimus. Hæc vero sunt, quæ de S. Ansberti habemus reliquiis, tunicam ejus & partem ipsius casulæ, marsupium vero & anaphum, seu pyxidem atque cultellos. Ex S. Vulfranni Dalmatica, pars est apud nos maxima, & cultellus cum vagina; Hæc ibi, & quibus videtur arrepta ansa erroris, quæ tradiderunt posteris etiam corpus S. Vulfranni Gandavum translatum.

Fontanella
deponens
corpora
SS. Wand-
regisili &
Ansberti
anno 838

manu S.
Vulfranni
elevatum
anno 1027.

ejus delat-
um: nec par-
tem cultellum
&
vagina
Gandavum
delata

ex saculo in
aliqua sacra
ossis eo por-
tata

3 Fuit interim post inventum hujus apud Fontanellenses corpus magna hos inter & Blandinienses monachos rerum communicatio. Nam cum Robertus præfret Fontanellensis Abbas, ad cœnobium S. Vandregisili relatum fuit, de monasterio S. Petri Blandinii montis juxta Gandavum in Flandria, brachium ejusdem Sancti cum multis miraculorum gloria: uti ex Tabulis MSS. Fontanellensibus refert in Neustria pia Arturus du Monsier in dicto Roberto xxxi Abbate, qui cum ab anno mxxvii præfisset Fontanellensibus usque ad annum mxxvi, infans est Abbas Parisiis in monasterio S. Germani de Pratis. Legitur in serie antiqui Breviarii Fontanellensis xvi Kalendis Julii solennitas brachii S. Wandregisili, scilicet recepti, ne nobis per Fredericum Floverum Societatis Jesu Sacerdotem Rotomagi residentem indicatum est. Hinc liceat inferre, cum monachi Blandinienses tunc potuerint scire, in sua ecclesia corpus S. Vulfranni non adservari, quidni petierint aliquos sacra ossa ejus, ut, si fors ejus apud se cultum venerationemque habuissent, possent securius progredi, aut certe, si ante non fuissent venerati aliquo Officio Ecclesiastico, possent incipere & honorare tertium Patronum monasterii Fontanellensis: cujus duos præcipuos Patronos, Sanctos, inquam, Vandregisilum & Ansbertum, ab sacra eorum corpora ibidem adservata, venerantur. Certe in Officiis propriis Blandiniensis mo-

Anasteris habet S. Vulfrannus xx Martii Officium sub ritu duplicis maioris, & xv Octobris ob corporis primam elevationem iterum sub ritu duplicis. Præterea ob Translationem SS. VVandregisili, Ansteris & Vulfranni xxvi Martii recitatur Officium sub ritu duplicis minoris, quam Translationem supra ostendimus de duobus prioribus, non de S. Vulfranno, dici debere; quod idem arbitramur dicendum esse de solennitate sub duplici maiore, qua celebratur 111 Septembris. Hinc in nonnullis Martyrologiis Gandavo attribuitur, etiam in MSS. Bruxellensi S. Gudila & Trevirensi S. Martini, & aliis postmodum excusis.

§ II Abbavilla ecclesia dua S. Vulfranni, corpus huius eo delatum, nuper ostensum. Veneratio sacra.

Abbavilla

A Abbavilla seu Abbatisvilla, Picardia civitas est, ad Sommonam fluvium in Ponticensi Comitatu sita: cujus magnitudinem & elegantiam, quando eam aliquando ingressi fuimus, admirati sumus, cum & ipsa civitas, templorum etiam & monasteriorum multitudo & magnitudo multum nostram opinionem superaret. Patronus huius civitatis

B sum & ecclesia S. Vulfranni dicuntur. **B** est S. Vulfrannus, cui duplex in ea est dicata ecclesia; altera parochialis, Chaussea seu Ad-aggerem cognominata, in antiqua civitatis parte sita; altera eaque primaria est Collegiata olim Deipara Virgini dicata, in qua corpus S. Vulfranni adservatur, ex monasterio Fontanellensi, ut traditio fertur civium antiqua, eo sub Comitibus Ponticensibus deportatum, cujus donationis & translationis charta perierunt. De antiquis Comitibus Ponticensibus legi potest Adrianus Morlerius in Synopsi illustrium familiarum Picardie: multo etiam recenset Ignatius Josephus de Jesu Maria in Historia Ecclesiastica civitatis Abbavillane & Archidiaconatus Ponticensis, qui lib. I cap. 24 refert fundationis xx Canoniorum diplomata: ex quo excerpta hæc damus: Ego Johannes Comes Pontivi ... notum facio, quod ecclesiam S. Vulfranni ad titulum Capellanorum antiquitus adificatam, & beneficio antecessorum nostrorum dotatam & fundatam in duodecim Capellanos. Nos igitur divina inspiratione commoti, ob salutem animarum nostrarum fecimus, instituiamus & Deo dicamus & B. Vulfranno viginti Canonicatus & præbendas ... quas statuimus & ordinamus esse cum Capellaniis ejusdem ad honorem Dei & ampliationem divini cultus in eadem ecclesia S. Vulfranni. ... Signavi sigillo meo anno Incarnati Verbi mcccxi. Foras anno mclxi ant mclxxi scribendum; nam VVilhelmus Belsmensis, cognomento Falvas, dicti Joannis pater, traditur anno mclxv & mclix varias possessiones Cisterciensium monachis, & Abbacia S. Judoci donasse. Inter antecessores dicti Joannis reperitur apud Morlerium VVido seu Guido, per quem donatio aliqua fundorum prope Dolendunum sitorum, facta est monachis Cluniacensibus anno mclxxv, & idem aut certe filius dicitur anno mcl fundasse Prioratum S. Petri in Castri loco juxta Abbavillam: ad qua tempora arbitramur referendam esse translationem corporis S. Vulfranni ac fundationem dictorum duodecim Capellanorum. Ita-

est corpus
eo olim de-
latum

Canonico-
rum collectio
gravi insti-
tutum

& eundem

C rum Joannes II Comes Pontivi & Monstrolii cum Beatrice uxore ultra viginti Canonicatus, quos pater ejus fundavit, dotat sex alios Canonicatus ob salutem animarum suarum & Willermi filii, anno mclxxxvi, uti diploma habet cap. 25 in dicta Historia Abbavillana, sed simili anteriorum errore, ut videatur scribendum anno mclxxxiii, aut quid simile. Nam Beatrix fuit filia Anselmi Candaveni, Comitis S. Pauli ab anno mcl, ut ea anno mclxxxviii non fueris prognata, qua tamen hic censetur habere VVilhelmum filium aliquo modo adultum, cui dedit Philippus Augustus Rex in uxorem sororem suam Alefiam filiam Ludovici VII sen Junioris Regis Francorum ex Alefia tertia uxore. Huius VVilelmi tempore impositum est corpus S. Vulfranni capsula argentea a Richardo Episcopo Ambianensi (qui in ea dignitate vixit ab anno mcccv ad annum mcccxi) uti ex hoc authentico instrumento constat.

§ Anno Dominicæ Incarnationis millesimo sexcentesimo sexagesimo secundo, die vigesima prima Maji,

quæ incidit in Dominicam post Ascensionem Domini nostri, regnante Ludovico decimo quarto Francorum & Navarrearum Rege Christianissimo, Nos Franciscus Faure miseratione divina & Sanctæ Sedis Apostolicæ gratia Ambianensis Episcopus, dum Abbatissillæ tunc temporis in cursu visitationis nostræ diocesanos dies aliquot immoraremur; postulatione Nobis facta ex parte dilectorum Decani, Canoniorum & Capituli Ecclesiæ Regalis & Collegiata S. Vulfranni, & omnium Magistratuum Ordinumque urbis, ad dictam ecclesiam accessimus hora ferme octava matutina: & capsulam argenteam; in qua reconditum erat corpus Sanctissimi Vulfranni Senonensis Archiepiscopi, Abbatisvillæ Patroni meritisissimi, (numquam alias, quantum omnes meminisse poterant, detectam, ex quo pia antiquorum Pontivi Comitum liberalitate sacræ illæ Reliquiæ in eam urbem translatae sunt) aperiri coram Nobis curavimus, præsentibus & id obnixè requirentibus viris omnibus Primatibus civitatis ex utroque Ordine tam Ecclesiastico quam seculari. In qua capsula statim deprehendimus duas schedulas ex pergameno, suorumque munitam sigillo integro; alteram scilicet datam a Reverendissimo Domino Richardo Ambianensi Episcopo, cujus tenor est qui sequitur: Richardus Dei gratia Ambianensis Episcopus, omnibus præsens scriptum visuris salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod per manum nostram, coadiuvante Spiritu sancto, repositum est hoc sacrosanctum Corpus Beatissimi Vulfranni Archiepiscopi & Confessoris in hac capsula, temporibus Nobilis Viri Willelmi Comitis Pontivi anno Verbi Incarnati millesimo ducentesimo quinto. Alteram vero schedulam a Comite Pontivi VVilhelmo, cujus etiam hic est tenor: VVilhelmus Comes Monstrolii & Pontivi omnibus præsens scriptum visuris salutem & dilectionem. Noverit universitas vestra, quod per manus Viri Venerabilis Richardi, Dei gratia Ambianensis Episcopi, repositum est hoc sacrosanctum Corpus Beatissimi Vulfranni Archiepiscopi & Confessoris in hac capsula temporibus meis, anno Verbi Incarnati millesimo ducentesimo quinto. Deinde ex eadem capsula Codicem antiquum manuscriptum ex pergameno extraximus: in quo Latino idiomate descripta continentur vita & miracula gloriosi Pontificis Vulfranni, auctore Jona monacho Fontanellensi: quam vitæ & miraculorum descriptionem accepisse se ipse refert ab Ovone Frisone etiam monacho Fontanellensi, qui & ipse sese proficere esse liberatum ab instanti mortis periculo per insignem miraculum S. Vulfranni, cui ipse Ovo postea semper adhæsit Individuus comes ad mortem usque.

6 Deinde coram omnibus de eadem capsula protulimus sacculum ex lino una cum sindone ejus, in quo sacculus continebatur alius ex panno pretioso purpureo floribus variis intertexo, & auro addito ad texturam circa sacculi limbum, quem funiculus ex serico viridis coloris constringebat. Ad cujus aperturam sacculi non sine admiratione visa sunt omnia ossa corporis humani, eximie, ut apparebat, statum, eaque integra & solida. Dumque omnes qui aderant viri primarii suo ordine accederent, sacras Reliquias magna cum devotione veneraturi, Canticum SS. Ambrosii & Augustini Nobis clara voce incipientibus, profecutus est chorus musicorum & organa alternis vocibus maxima cum exultatione, piisque ex gaudiolacrymis totius qui aderat populi, quem nec ipsa ecclesia, quantumvis ampla, capere poterat, explosis etiam tunc temporis in signum lætitiæ tormentis bellicis. Quo peracto Cantico, Missam solennem de S. Vulfranno celebravimus in Pontificalibus eadem cum populi frequentia, ad quem antea ex ipsius altaris gradibus

anno 1662
aperitur
capsula reli-
quiarum &
Vulfranni

remota da-
pila charta
repositum
fuit anno
1805.

F
Pia S.
Vulfranni

rem osto fo-
lida eius

restitutum
Te Deum.

& Sacrum
Missæ

A concionem exhortatoriam habuimus. Hora vero sexta pomeridiana ad dictam ecclesiam iterum accessimus, & sacram capsam, post Reliquiarum, quæ toto reliquo die ad populi devotionem exhibitæ sunt, in ea repositionem, claudi curavimus & exinde de dicta ecclesia, una cum universo totius urbis Clero virisque omnibus Primariis & frequentissimo populo ad S. Petri ecclesiam solenniter & in Pontificalibus processimus, unde redeuntes capsam in ecclesia S. Vulfranni reliquimus integram. Ad cuius insignis facti memoriam præfens Instrumentum manu nostra signatum & sigillo nostro una cum sigillo Capituli dictæ Ecclesiæ S. Vulfranni munitum confici volumus, & in capsâ ad perpetuum monumentum recondi.

7 *Extat iam Instrumentum Gallice excusum anno MDCLXIII sub finem Officii S. Vulfranni pro Ecclesia Abbavillana ordinati, quod recitatur & xx Martii & xv Oclobris, & tunc cum Oclava: quod in priori festo ob tempus Quadragesimale non est permixtum. Præterea in feria quinta non impedita festo novem Lellionum recitatur Officium de eodem Sancto, & tertia Lellio propria assignatur ex miraculis ejusdem Sancti. De aliis muneribus a dicto Vilelmo Comite, aliisque Principibus ac Regibus dictæ Ecclesiæ collatis legenda est jam citata Historia Abbavillana: in qua capite 30 enumerantur Decani ejusdem*

B Ecclesiæ Collegiæ S. Vulfranni, & dicitur: Sub Joanne Barthelemyo anno MDCLXV, ad instantiam Ludovici XIII Regis Christianissimi, apertum fuisse xx i Junii brachium argenteum, continens os brachii ab humero ad cubitum ex reliquiis S. Vulfranni, indeque desumptis particulas duas, alteram pro jam dicto Rege, alteram pro Senonensi Capitulo, ut eorum postulato jam pridem facto simul satisfaceret. Apographum hujus donationis a Francisco de Feure de Caumartin Episcopo Ambianensi confectum, dicto argenteo brachio ad perpetuam rei memoriam est insertum. *Habens præterea Senonensis verterebam anno MDCLXI a Canonicis Abbavillanis dono missam. Uti habetur in Catalogo Reliquiarum Ecclesiæ Senonensis nobis inde a Francisco Perrin Societatis nostræ curato.*

8 *Concludimus hanc dissertationem cum Historia aliquot miraculorum, quæ olim Abbavilla accurrentibus ad sacrum S. Vulfranni corpus virtute divina collata sunt: & in supra indicatis MSS. tam Domini Joannis de S. Martino Ordinis Fulienfis, quam Domus nostra Professæ continentur. Præterea litteris Abbavilla scriptis, & anno MDCLXIII per R. P. Philippum Brietium Abbavillanum, libris variis editis orbi notum, ad nos missis, edocemur hoc insuper notatu dignum esse, quod etiamnum Deus non cessat ad Sacrosanctum illud corpus quotidiana &*

C *quamplurima patrare miracula: inter quæ suggeruntur ista duo. Alterum in tenerrima virgine, filia nuper defuncti Domini Baronis de Vismes, loci in Vimacensi pago siti: quæ dum ad pietatem educaretur apud devotas Deo montales in monasterio dicto de Berraucourt in eam paralyticam incidit, ut vix movere se posset, & ne quidem loqui. Cumque jam per multos menses laboraret, delata ad ecclesiam S. Vulfranni, ut sacrum Corpus veneraretur, statim ut votum absolvit, ita convaleuit, ut pedes & exiliens redierit in monasterium, usu etiam linguæ liberrimo restituta. Alterum in puero fere septenni oriundo ex alto loco, dicto Balance, in Pontiviensi pago: qui a pluribus mensibus simili morbo detentus aut etiam graviori, ut ne quidem verbum proferre posset, etiam ad dictam ecclesiam per parentes delatus est: statimque ad sacras Reliquias admotus ut eas deoscularetur, interrogatus num primos nostræ fidei articulos teneret, & fiduciam salutis obtinendæ in precibus S. Vulfranni reponeret, clara voce protulit, credere se in Deum unum in essentia & trinum in personis, & sanctum se Vulfrannum in auxilium invocare, redi-*

itque sanus omnino. Cujus utriusque insignis miraculi Dactila, signo plurimorum testium fide dignissimorum roborata, extant inter dictæ Ecclesiæ monumenta.

MIRACULA PATRATA ABBAVILLÆ.

I Gitur in Pontivenfi patria, in villa, quæ Moricampus nuncupatur, quidam morabatur, qui a renibus usque ad imos pedes nervorum viribus ita destitutus est, ut præ nimia ariditate nervorum ad invicem glomeratis pedibus & cruribus, nullo conamine ab humo se posset erigere. Adeo pessima invaletudine præventus est: ut per se numquam valuerit declinare, nec etiam per terram repere. In omnibus suis corporeis necessitatibus conjugis suæ suorum quoque affinium succumbebat misericordiz. Nulla spes ulterius recuperandæ salutis supererat: & quod viveret, uxori suæ, imo sibi met ipsi, tædium esse poterat. Sed quid ejus desinendo miseras Christi atque pretiosissimi Pontificis Vulfranni occultamus prodigia? Eo enim tempore cognovit debilis ille, quanta per S. Vulfranni præsidia consequantur remedia, qui apud Abbatisvillam sui corporis requirebant præsentiam. Igitur veniendi accensus desiderio, de paupertatis suæ munusculo asellum nanciscitur, qui illum in quodam vehiculo reclinantem Abbatisvillam ante sancti Confessoris traheret clementiam. Cum autem taliter recubans cum singulari conjugis suæ consolatione, longe a villarum vicinitate rotis currentibus processisset, placuit divinæ pietati, ut in quodam declivi curru subverteretur, & pauper, ut adhuc miseriis cumularetur, ad terram projiceretur. Quid itaque agerent, ille moles quædam sine nisu aliquo, illa vero in relevatione tanti ponderis, sexus fragilis & debilis? Ambo ergo nimia spiritus anxietate gementes inierunt consilium, quatenus illa ad villam repedaret, & a notis suis opitulamentum imploraret, & ille ad terram interim solus recubaret. O quam incomprehensibilia sunt omnipotentis Dei judicia! Feliciter enim corruit: salubriter ut solus remaneret peroravit: & sanior consilio nomen Sancti Vulfranni instantius solito reclamavit. Illico enim adest quædam persona, quæ taliter affatur ejus miseriis. Quid hic jaces? Cur lacrymis redundas? Et appropinquans ejus manibus, nominis Christi mentionem faciendo crexit pedibus suis. His autem ita gestis, qualiter vir ille Angelicus disparuit, ille penitus ignoravit. Siquidem vir ille pristina incolumitati reparatus, & præ nimia ubertate gaudii obortis lacrymis uxori suæ de prædicto opere revertenti, qualiter beatum Vulfrannum facie ad faciem videre meruerat, & quæ sibi consolationis verba protulerat, & quomodo illum adrectaverat, revelavit. Nec immemor tanti beneficii Abbatisvillam feliciter quam primitus disposuerat petiit, & Deo sanctoque Confessori gratiarum actiones obtulit, & clericos coram populo, miraculum in se taliter, ut diximus, perpetratum perdocuit.

2 Quid & in hoc miraculo censendum, quid & admiratione non dignum? In Pontivenfi quoque territorio villa, quæ b Ranis vocabulo assignatur, quædam mulier hydropica laborabat molesta. Tumor ejus uteri modum excesserat: cutis ejus non mediocriter extra relucebat. Cum autem nulla medicorum arte reformari valuisset, ac ideo non mediocri maerore tabesceret; tandem reperto consilio Abbatisvillam, utcumque valuit, accedere maturavit. Mariti vero sui & ejusdam alterius ulnis ex utraque parte subnixâ, ante sancti Pontificis præsentiam, cereum votum deferendo, solo recubuit: & de salute sua tantis precibus devote peroravit. Et cum diutius orasset, his blandis suggestionibus maritus ejus illam aggreditur.

A dicitur. Timeo ne duriter solo strata, graviora patiaris incommoda. Ergo patere & in ulnis meis paulisper fovearis. At illa: Ignoras, inquit, ut audio divinæ consolationis dulcedinem. Numquid enim tui auxilio indigeo, S. Vulfranni medicata patrocinio? Ecce non sum, quæ modo supra, ecce Sancti precibus vides corporis mei redisse decorem, & hydropicum evasisse tumorem. O quantus est iste Pontifex! O quam promptus subventor constitutorum in periculis! O quam optimus Medicus animarum & corporum: qui tam celeriter indulget remedium, nec optatum differt diutius flagitatum beneficium! In ipso enim orationis momento reformatur, quæ ab omnibus humanis prædiis destituta, de salute sua deinceps desperabat. Igitur non immerito ad laudem omnes excitati, quis edicere valeat, quanto mentis gaudio tripudiarunt, quas lacrymas salutis testes virtutisque in illa gesta perfuderunt. Itaque cum Abbatensi plebe, Clericorum laude modulata per corrigiam ancilla sui reparatoris esse voluit, & postea incolumis ad propria remeavit.

3 Mirandis plus miranda cognovimus succedere. Abbativillæ mendicabat quædam paupercula, quæ transverso collo faciem suam in humero suo reflexam tenebat, & sine intermissione miserabili commotione capitis titubabat, omnibusque exemplum esse poterat compunctionis & doloris. In illa plasmatio Conditoris prædicabatur mirabilis. Argumentum veritatis in tribulatione sua exhibuit, quæ per quam plurimorum annorum curricula Abbativillæ deguit cum tali capitis molestia. Igitur pro medicinali præsidio S. Vulfrannum votis & precibus ingemitu suo implorabat, & frequenter ante ejus præsentiam exercebat: & fide confortata quandoque de illius consolatione non desperabat. Coauditor vero pauperum, consolator miserorum, pauperculæ respexit miseras: & diutius consueta pietatis opem non subtraxit. Quadam enim die dum vota sua humiliter mulier illa amplius solito protenderet, supremo Speculatori placuit, quatenus B. Vulfranni opitulatione adtrektata, sanitatem recuperaret, & sine ulla deformitate sui capitis eadem hora plenarie convalesceret. Quo audito, Abbatenses ad hoc factum mirabile conveniunt, & quanto magis illam in deformitate prædicta mirabilem noverant, tanto magis Domini sanctique Præfatis honorem & gloriam voce & corde decantabant. Sed quid non immensitate gaudii tripudiant? Eadem etenim hora, quædam alia paupercula longo intervallo excitatis tenebris involuta, relatione præfati miraculi attonita, & de virtute S. Vulfranni sane credula, a conductore suo ad ecclesiam trahitur, ubi Clerus & populus jocunditate ineffabili resultabat. O mira res! Ut enim introitum ipsius ecclesiæ manibus & ore palpavit, **alio loco,** illico exclamavit: Ecce quæ cæca huc descendi, suffragiis S. Vulfranni umbram excitatis amisi, & visum recipere merui. Igitur Clerus cum populo ampliori attentione miraculi congratulatus, iterum, prout potuerunt, Domini sanctique Antistitis gloriam & honorem modulaverunt, & merito ad invicem ita protulerunt: O quam felices sumus, qui talem Patronum habemus! quam læti quam hilares esse possumus, qui tali tamque potenti Sancto servire meruimus! His itaque gestis, diem illam cum inenarrabili tripudio peregerunt, & deinceps de gloriosi Pontificis præsentia nihil hæsitaverunt.

4 In e Vimiacensi quoque pago, villa Villees nominata, quidem V Valterus nimio languore resolutus, lecto decubuit. Postmodum vero tantis exagitatus est incommodis, ut præ maximo furore capitis oculi ejus exilirent, & in facie sua per nerviculos dependerent. Deum vero omne corporis officium perdidit, ut defunctus esse crederetur: nisi solus in eo remansisset peioris anhelitus. Quid longius mover? Viciniejus morti suæ

miserabiliter compatientes, ut conjugis ejus delinirent. **D.** dolorem convenerunt: & ejusdem villæ Gilbertum Sacerdotem, ad illius commendationem animæ invitaverunt: & superimminente vespere recedentes, familiæ illius miseri innotuerunt, quod citius in morte quiesceret, & omnes pariter revocarent. Omnes itaque quasi jam mortuum relinquunt, & quid de illo divina provideat Celsitudo, prorsus ignorant: feliciter enim ab omnibus derelictus jacet, ut ab Domini & S. Vulfranni pietate consoletur: salubriter de vita sua desperatur, ut ampliore dignitate B. Vulfrannus in terris glorificetur. O stupenda & raro inaudita Christi clementia! In ipso enim noctis silentio B. Vulfrannus miserrimo homini apparuit, & propriis manibus oculos taliter, ut diximus, avulsos, in foveis suis reposuit, & eodem momento ab omni infirmitate consolidavit. Sic itaque illae eadem nocte convaleuit, ut rei eventus postea comprobavit: quasi enim de gravi somno evigilans a stratu suaveris surrexit, & vestimentis suis se diligenter adornavit. Uxor autem ejus divinæ pietatis ignara, super hoc nimio terrore concussa, credens illum diabolicis furis agitatam, domo exilivit, & vicinos, ut ad eum viculis mancipandum veniant, conclamavit. Qui accedentes ita sciscitanti sunt: Quid hoc est? V Valtere? Quid agis? Esne sensatus? At ille: Siquidem, inquit, E me sensatum & incolumen videtis, ne de me, sed de Christi Sanctique Vulfranni potentia miremini, quæ me in tam brevi spatio ab omni molestia reparavit. Itaque vir ille secum assumpto Gilberto Sacerdote, qui ejus fecerat commendationem animæ, & vicinorum suorum familiaritate, Abbativillam venerunt, & Deum Sanctumque Vulfrannum magnificantes, in his quæ viderant testimonium resurrectionis illius & oculorum reparationis coram Clericis & populo confirmaverunt.

5 Super his etiam mirari profitemur, quibus fidem non abrogamus: sed tale quid natura tempeste factum uspiam non agnovimus. Abbativillæ enim erant tres viri, quibus erat officium pagi Pontivenis signare monetam. Hi ab Præposito suo Rainero de more argentum receperunt, & constat ad opus prædictum præparaverunt. Unus autem eorum non veritatem justitiam, fraudem fecit. Sed postea metallum commune cum ad libram retulissent, nec totum constare deprehendissent, mota est inter eos quæstio, & in alterutrum non injusta suspicio. At ille, qui iniquitatem per petrarat, quemque reat conscientia, [cogebat] ut calide dissimularet quod egerat satisfaciens responsionibus, omnes remordebat. Tandem illis in causam positus, est definitum quatenus supra gloriosum B. Vulfranni corpus iurando constri- **F** cti, latrocinium illud negarent. Igitur ad ecclesiam profecti, supra gloriosi Pontificis membra, & qui reus erat & qui innoxii teste conscientia fuerant, pariter juraverunt. Sed quis es immense Deus? Ut iusti justificarentur, & noxius deprehenderetur, illico culpa perjurii patuit, argentum illud ad pedes illius, qui reus fraudis fuerat, cecidit. Quod ubi fur ille sensit non minimum pudorem incurrit & ceteros ingenti admiratione replevit. Jussione autem præfati Præpositi nummis illis collectis & tredecim numero inventis, quæ amiserant, Dominum & Sanctum quoque Vulfrannum collaudantes, ad furis pedes receperunt. Sic itaque per meritum sancti Præfatis commissum facinus latere non potuit, procacitas perjurii deprehensa patuit.

6 Dum scriptum sit, quia non satiatur oculus visu nec auris impletur auditu; cur de Sancto audire non sufficiat, & cui piorum gesta fidelium cognoscere salutis est negotium, ea, quæ comperta tenemus, silentio suppresseremus? Quidam enim erat, Joannes nomine, qui adeo vallabatur incommoditate, ut calcaneis pedum cum eraribus adherentibus incessu omnino privaretur. Proh dolor! Motus humani generis pro-

A proprietate fraudatus, scabellorum præsidii manibus suis appositis de loco ad locum prout quidem facie reperere memoratur. Hic itaque de S. Vulfranni gloriosa opiculatiq[ue] multorum relatione fide non dubius Abbativillam, utcumque valuit, coram Sancti præsentia sui corporis dedit infortunium. Quotidie & multoties in nocte in conspectu divinæ Majestatis & S. Vulfranni clementiæ orationum suarum incendia redolebant, & ad sospitatis suæ remedia sanctum Patronum humiliter invocabat. Aliquot ergo diebus evolutis quasi per importunitatem fidei Sanctus lacessitus, miserrimo homini consuluit. Nocte enim quadam debilis erigitur, sospitatis optatum, præsidium se adeptum fuisse gloriatur, in decorem & honorem humanæ similitudinis redisse & deformitatem contractionis amisisse congratulabatur. Fit interea concursus Cleri & populi, nec jam de veritate miraculi hæsitabant, quia creditis poplitibus incedere congaudebant, quem diutius contractionis captione mancipatum ingemuerant. Ergo digne in laudum præconis jubitant, vere Deum profitentur mirabilem, sancti Pontificis honorem & gloriam solenniter concitant, ut sarcina facinorum irritos respiciat, vox omnium humiliter intonabat.

7 Alia quædam posteris intimamus, quæ quia digna sunt relatu, silentio perire non patimur. Erat quidam Sacerdos, Guinfridus nomine, qui graviter reñibus dissolutus, plerumque molestia ægritudinis occupatus lecto decumbere cogebatur. Hic cum inter confinia Normanniæ & Viniacensis provinciæ talibus infestaretur doloribus, memoria beati Patroni in mentis suæ armario incidit, & illius gestiens suffragari meritis, Abbativillam adiit. Ibi itaque in contemplatione divini præsidii & beati Medici, quem votis omnibus quaesierat, diutius excubavit; & aliquot diebus exatis ad propria repedare disposuit. Cum autem paullulum ab oppido processisset, nullum sibi penitus dolorem dominari comperit: sed tamen aliquantulum in fide hæsitavit. Altimat enim ad horam cessasse sibi dolorem: ignorat cælestibus fomentis se fuisse medicatum. O Sacerdotis antea inaudita peritia! Per alta cujusdam montis ascendendo fastigia cursitat, & per ejusdem collis declivia remeat, & acsi asperitate declivi tramitis dolor consuetus reverteretur explora-

bat. Hac etiam illacque discurrebat, & more parvulorum inter ulnas suarum saltantium palmis in pulvere pressis, pedibus quoque sursum vibratis, totius corporis in sublime levabat sarcinam, & utram montentancam aut continuam meruerit sanitatem, importune explorabat. Corporis sui quærebatur miseriam, quam ex industria videbamus elongandam: etsi enim sospitatis compos tunc fieret, his corporis motionibus merito læsioni succumberet. Itaque divinæ misericordiæ benignitate & S. Vulfranni visitatione diligenter explorata, gratias egit, & pro impetrato remedio sub virtutis gestu præconio quoddam candelabrum postmodum regrediens Creatori suo obtulit, & deinceps quoad usque vixit, in familiaritate & servicio præfatis Præfatis Abbativillæ mansionem sibi eligens, perseveravit. His signis ac virtutum prodigiis quæ in Pontivi finitimis partibus contigisse reteximus, memorie fidelium reservatis, & etiam aliis quampluribus omis-
sis, quæ prædecessorum cauta devotio obumbravit silentio, ideo vos Abbatenses, ut solenniter gaudeatis moneo. Venerandi enim Patris habere meruistis præsentiam, qui depressis sub molestissimo humanæ corruptionis pondere præbet solatium, & medendis corporibus non denegat salutis remedium. Ille vobis a Deo promissus ante sæcula Patronus, & huc usque reservatus ad nostrum decus & consolationem, & ad Pontivenis patriæ salutem multa pollet virtutum gloria. Extincta lumina hominum reparat, ut liquido insinuet, quæ perfruatur in cælis divini splendoris gratia. Claudos etiam frequenter, membrisque contractos erigit. Surdis etiam aurium officium quod amiserant restituit, vario languore detentos sanat, demoniacos liberat, adversus incommoda consulit, optata petentibus beneficia divinitus impetrata celeriter præstat, cooperante summo Artifice: cui cum Filio & Spiritu paraclyto honor & gloria per sæculorum sæcula Amen.

a Pontivenis disto seu Comitatus est inter Arctem & Junium Sommonem versus Oceanum. Hujus caput est Abbatilla.

b An Rna oppidum? Ibi celebris cultus est S. Vulphagii Presbyteri, cujus natalis est 7 Junii.

c Viniacensis pagus inter Abbatillam seu Sommonem, & Normanniam.

& alii tunc agnoscunt.

DE S. NICETA CONFESSORE,

EPISCOPO APOLLONIADIS.

1 **N**omen hujus Confessoris fatis Martyrologii Romani inscriptum est his verbis: Apolloniæ S. Nicetæ Episcopi: qui pro sanctarum imaginum cultu ejactus in exilium, reddidit spiritum. In Notis citatur Menologium Græcorum: in quo ista leguntur: Eodem die sancti Patris Nicetæ Episcopi Apolloniadis Confessoris. Hic pro defensione sanctarum imaginum persecutionem passus, eo quod nollet venerabilem Christi Domini, & immaculatæ matris ipsius & aliorum Sanctorum imaginem negare, in exilium missus & variis afflictionibus tentatus, beatam præstans confessionem, sanctam Deo ipsi animam tradidit. Aliquanto plura leguntur in Menais, & apud Maximum Cytheræum, quæ etiam addimus. Eodem die memoria sancti Patris nostri & Confessoris Nicetæ Episcopi Apolloniadis. Sanctus hic noster Pater & Confessor vixit temporibus Iconomachorum Episcopus Apolloniados, non solum firmæ fidei, spectatæ pietatis, & Catholicæ religionis acerrimus assertor, verum etiam benignitate in pauperes propensus, ac magna rerum divinarum cognitione atque eloquentia clarus. Unde cum ad cultum imaginum sacrarum Domini nostri Jesu Christi, & inteme-

rata Matris ejus & sacrorum ac divinorum Angelorum & omnium Sanctorum abnegandum impelleretur, neque ut id faceret adduci posset; ex illis variis damnatus est: in quibus cum maximis & intolerandis vexaretur incommodis, tandem iis malis confectus, animam sanctam in manus Dei tradidit.

2 Hæcenus Græci absque ullo ulteriori temporis characterē, sub quo scilicet Imperatore iconomacho pulsus fuerit in exilium. Baronius verba Menologii inseruit Annalibus suis ad annum 733 num. 2, & iterum ad annum 735 ubi num. 2 ex Menologio Basilii Imperatoris narrat elogium S. Theophili monachi sub Leone Isaurico multa passi & in exilium ejacti, ac dein num. 3 addit, tunc etiam illustratos esse glorioso titulo confessionis S. Eudæmonem Episcopum Lampfacenum, Nicetam Episcopum Apolloniados aliisque. De Eufchemone (nam ita Græci, non Eudæmonem, appellant) egimus XIV Martii, & nullum etiam temporis ætate sumus characterem. Apolloniæ autem urbs inter alias ejusdem nominis affluenda videtur, quæ in confinis Bithyniæ sub metropoli Nicomedia sita est, quod in illis partibus persecutio potissimum ignominie contra Orthodoxos imaginum cultores.

DE

SUBICO-
NOMA-
CHIS
XX MAR.

Nomen in
fatis fatis
Latus &
Græci.

Sancti Apolloniadis.

DE SS. VIGINTI MONACHIS MARTYRIBUS

JOANNE, SERGIO, PATRICIO, COSMA,
ANASTASIO THEOCTISTO ET ALIIS XIV.

IN LAURA S. SABÆ PROPE HIEROSOLYMAP,

Commetarius prævius.

AN. DCC.
XCVII
XX MAR.
Ex 60 ann.
monach. M.
179. in Dia-
conos quos
fecerunt.

A Nnus circiter eccclxxxiv Era Christiana age-
batur, quando duodecimo ab Urbe sancta millia-
rio, octavo a Bethlehem, ad torrentem Cedron iniis data
sunt Laura illi, quæ a numero monachorum, maximæ;
ab auctore vero nomen obtinuit S. Sabæ: ad cuius Alia
plenius de ejus sive, incrementis, perturbationibus ac deso-
latione agi poterit: nam ex omnibus ejus partibus præcipua
consideratione dignum nunc est Diaconium, cuius tunc in
præcisis S. Sabæ Alis, tunc in sequentibus num. 47 fit
mentio. Capellam vocat Quaresimus Elucidarii Terra-
sancta l. 6 cap. 9 Peregr. 3. & in ea jussu Patriarcha mira-
sa obstruuntque, narrantibus monachis audivisse se ait, ad
sexcentos Religiosos a Saracenis interfectos requiescere.
Sexcentos pro sexaginta Quaresimo obrepisse persuademus
nobis: eosque hic designari solos, qui non tantum sunt in-
terfecti a barbaris, sed ibidem ut Martyres culti fuerunt.
Nam aliqui multo plures dicendi fuerant: siquidem testa-
tur Radzevilus ut rem regionibus istis notissimam ab Se-
limi Tuncarum Imperatoris Sangiaco quodam, mille S.
Sabæ anachoretas obviam novo Præfidi cum muneribus ve-
nientes, concidi jussor: & anno dccxviii ac dccxli se-
vientibus in Christianos Arabibus non desuisse etiam ex
hoc Laura credimus, qui Martyrum agerent numerum.

90 a Profr
sub Chosro
easi octavus
14. Maji.

2 Sexaginta autem, quos diximus Martyres, primum
ii constituent quadraginta, de quibus circa annum dcliv
in Persarum sub Chosroe invasione mallatis, videri potest
in Annalibus Eccles. Baronius, & Romanum Martyrol.
ad diem xiv Maji: deinde viginti, quorum nunc rechr-
ris veneranda solennitas, & quidem celebritate tanta,
ut totum hujus diei Officium in Athenis excusis, adapta-
tum anis hinc invenitur, cum elogio, quod etiam in
MS. Chiffletiano, aliisque reperimus his fere verbis: Isti
sancti Patres diversis ex locis congregati & monasterio
S. Sabæ Præfidi Deum omni religionis vitæ cultu & ex-
ercitatione coluerunt: sed diaboli, qui invidia &
odio potissimum stimulat in eos, qui virtutem sectan-
tur, contra ipsos suscitavit Æthiopes impios, spe mul-
tarum opum inveniendarum, Qui cum scrutati omnia
nihil reperissent, iram suam effuderunt in illos, trun-
cantes capitibus aliquos, alios mutilantes. Et ipsi
quidem stimulis lancinaverunt innoxios, eorumque
sanguinem diversis effuderunt modis, Sancti vero cum
gratiarum actione animas suas tradiderunt Domino,
susipientes æternam beatamque vitam regni celestis:
propter quod & religiosæ exercitationis agones & mar-
tyrii certamen alacri animo sustinuerant. Hinc in Me-
mologio, quod Canisius divulgavit Latine, refertur Cer-
tamen SS. Patrum interfectorum ab Æthiopibus ex
monasterio S. Sabæ.

90 a patris
adhibuit
causam
10. Martii

3 Fuere quidem Æthiopes sive Mauri (sic enim in Ty-
pico nominantur hoc loco) aliqua ex parte ministri cadis,
sed non soli; auctores vero nullo modo: quippe qui nihil
egerint nisi coram dominis suis Arabibus, quorum arbi-
trio & imperio, si non etiam manibus, magna ex parte
tota hæc est carnificina peracta: Arabibus, inquam, non
Avaribus, ut habet excusus ante elogium titulus, τῶν
ἀγίων Νῆστιων ἀποκτείνοντων τοὺς Ἀβύρους. Reliqui quidem
Chiffletianus codex Basilien. scripsit, uti in titulo ipsorum
Alorum leg-batur: sed pro indeterminata voce præstitit-
set alteram, magis definitam addi, ut ibidem fit, Ἀβύροις

per uno Saracenis: ut barbari isti intelligantur fuisse Sara-
ceni, de quibus altum a nobis vii Februarii ad Vitam S.
Moyssi eorumdem Episcopi. Ipsorum autem tunc Syriam
& Palaistinam obtinentium discordiis mutuis infecta erant
omnia, & nihil cuiquam Christianorum tutum.

4 Sed non est hic maximus elogii ex Menais prolatus
defectus: gravior est quod hi Martyres, dicantur fuisse
monasterii Præfidi, cum constet eos ideo passos esse quia
nolebant indicare, quinam e suo numero præfessent ceteris: E-
ne agniti crudelius torquerentur a barbaris, solos illos vo-
lentibus. Gravissimum autem erratum videtur, quod gen-
us mortis non expresseit elogii auctor, quæ plerisque suis
per sumum illata. Atque hinc patet, quod alibi fustus in-
dicatum, Canonibus Menaeorum multo recentiora esse elo-
gia, & quandoque deperditis Alis ex memoria vel obscu-
ra traditione consarcinata. Nam Canones per Officium
ecclesiasticum distributos composuit Stephanus Sabaita
idem qui alla scripsit: qui si elogium quoque composuisset,
non utique tot talesque in eo commississet errores. Dicta
porro Alla, Elogii auctori minime visa, una cum aliis
Sanctorum ad Palaistinam fere pertinentium Viris descri-
psimus anno 1662 ex probatissimo annorum plusquam sex-
centorum codice Petri Sequieri Cancellarii Franciæ, no-
bis Parisiis commutato in gratiam R. P. Francisci Anati
Confessarii Regii: cui codici utinam par alius reperire
fuisse, ad supplendas foliorum hinc inde deficientium la-
cunas, & loca obscuriora illustranda.

Alia &
Canonis
conferenda

5 Porro Sabaitam hanc Stephanum, qui plures etiam
alios Canones scripsisse nosatur, auctorem fuisse hujus nar-
rationis constat ex Vita alterius similiter Sabaita Stephani,
quem Thaumaturgum & S. Joannis Damasceni Ne-
potem dictum videbimus ad xiii vel xiv Julii. In illa au-
tem Vita noster hic Stephanus Lautz totius decus & orna-
mentum nuncupatur merito: quandoquidem Hieroso-
lymitanum Typicum etiam festiuit illius commemora-
tionem xxvii Octobris faciendam prescribit, Poetæ titu-
lo ipsum a priori distinguens. Sciatim autem scripsisse opi-
namur post barbarorum discessum, reverso ad monasterium
qui abfuerat Hegumeno Basilio: cum necdum conscripta
esset S. Stephanus Thaumaturgi vita, ut pote operosius cal-
ligenda ex multorum relatu & testimoniis. Alioqui prius
ille e vivis excesserat, quam hæc tempestas in Lauram in-
curreret: quod factum esse Alla testantur, Εὐθὺς ἐπὶ τοῖς
ἀγίοις Νῆστοις ἐκτελέσθη, διακρίθη, ἡ δὲ κατὰ τοὺς ἀπο-
κτείνοντων Ἀβύρους, αὐτὸ δὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν
τῶν ἁγίων Νῆστιων ἐκτελέσθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου
&c. Anno ab Orbe condito sexties millesimo, ducente-
simo 38, juxta accuratissimam Ecclesie supputationem
a Christi Incarnatione septingentesimo octogesimo octa-
vo, Indictione quinta.

2. Stephanus
Tota

F

Paulus post
rem galatam

Paulus post
Paulam

6 Hæc (juxta ea quæ ad Theophrasti Chronologiam
notavimus) annum nobis dccxxvii signant: nam A-
lexandrine Era, annis octo Eræ communem sub-
sequenti, adiciendus est annus unus, Phoca, ob causam
ibi explicatam, derivallus, itaque ad Indictionem
indicatam pervenitur: hæc autem tunc, cum res est
gesta, vere quintam fuisse, ex eo colligimus, quod in
Alis significetur Quadragesimalis jejunii tempus pen-
tecostum fuisse, cum dies Martii xlii numerabatur,
& barbarorum incursu turbati monachi videbant va-
nam

anni 797

CAPUT I.

Prima Saracenorum expeditiones adversus
Lauram irrita comata.

Annus fuisse speciem suam de reliquo finis propemodum Quadragesimo tempore quies transigendo. Dies enim Paschalis pradiis anno fuit xlii Martii: a quo per decem dies regredientes, invenimus, primum illum Saracenorum incursum factum esse feria iv post Dominicam Passionis, sive (ut Græci consueverunt loqui) ante Dominicam Palmarum: quod sicut enim dicto loco optime congruit, sic nullus est ex duobus precedentibus totidemque sequentibus annis, de quo vere dici poterit die xlii Martii, Quadagesimam ad finem tendere. Pradiis autem temporum collatione etiam discimus, incursum illorum Barbarorum, de quibus ipsa nocte Dominica diei (que Palmarum fuit) super se uenientia nuntios geminos accepisse Patres in exultis trepidi, illa, quæ conscientia erat, nocte saltum non esse: quamvis pars Altorum nobis desit, quæ illud expresse narratura erat. Dilatum autem credimus insulsum non tam humane aliquo casu consilium, quam desinasione divini Numinis, Martyres suos in diem xx Martii, idest Majoris hebdomada feriæ quintam differentis, ut Dominica Passionis propinquior memoria Christi pugiles animaret ad certamen. Desunt igitur nobis per injuriam temporis quæ intermodis quatuor diebus gesta sunt.

ACTA MARTYRII

Auctore Stephano Monacho Sabaita,

ex MS Græco Petri Seguerii
Cancellarii Franciæ.

PROLOGUS

Æquum sane atque conveniens est, ut, qui a peccatorum force necdum perpurgaverunt animum, sed eundem adhuc vitiosis affectibus gerunt obnoxium, silentium teneant indefinenter: occultisque potius gemitibus deprecantur scrutantem renes & corda Christum, ut libertatem ipsis largiatur ab ea, cui mancipati sunt, servitute; quam scribendis temere se sermonibus ingerant, quos in ecclesia, sacrisque conventibus necesse sit recitari. Maxime cum jure merito possint veteri illam Dei per Prophetam increpantis vocem: Peccatori autem dixit Deus: quare tu enarras justitias meas? &c. Quod si præterea indoctus aliquis atque eloquentiæ expertus fuerit, quantum ille de se risum debet auditoribus, temeritatis simul & dementiæ vitio notandus; absque eo quod ullam alterutri posset excusationem prætere.

2 Verum ego quid faciam? Equidem horum omnium me in simulandum cognoscens, abdere atque coartare me ipsum intra silentii secreta mavelim: sed sancti Præsidis imperio urgeor, eoque, velut spiritali verberis, animum intus stimulante, compellor grave atque inevitabile inobedientiæ periculum pertimescere. Melius igitur utiliusque existimans obedientiæ bonum, me ipsum paternæ jussioni committo; ejusque rationibus fideus & roboratus, atque in ipsa oris aperture supernam spiritus gratiam attrahens, memoriam brevemque narrationem exordior, qualem optimus hic Pastor Basilus a nostra tenacitate conteri voluit, de incurfu immanium barbarorum in nostram hanc sanctique Patris nostri Sabæ Lauram, deque eade beatorum in ea Patrum nostris hisce temporibus per eos perpetrata, quam propriis ipse conspexi oculis, utpote unus eorum, qui sacram hanc Lauram inhabitantes ibidem reperti sunt in illa funesta eorumdem irruptione: ne scilicet tanta virtus ac fortitudo Christiana talium virorum pro veritate certantium cum tempore præterfluens evanescat, silentioque oblecta ingloriæ tradatur oblivioni, quæ multos poterat ad virtutem exercendam præparare, atque excitare ad tolerantiam desiderium imitationemque.

3 Anno, ab orbe condito, sexies millesimo ducentesimo octogesimo octavo, juxta accuratissimam, scilicet Ecclesiasticam, supputationem; a nato vero secundum carnem Deo ac Domino et Salvatore nostro Christo Jesu, septingentesimo octogesimo octavo, Indictione quinta; cum Hierosolymitanæ Ecclesiæ beatissimus Patriarcha Elias, & magnam hanc Lauram Sancti Patris nostri divino plenus spiritu Basilus venerabilis gubernaret; in regione Palestinorum inter Saracenorum Tribus civile bellum exortum est ingens, auctore diabolo, qui operatur in filiis dissidentia, osor perpetuus humani generis, atque ab initio homicida: levibus illud quidem ex causis natum, sed litigio atque contentione paulatim gliscente, facileque ad arma trahente peccatis subditos atque estrenis animi passionibus E servientes, conjuncta domui domus est, familia familie sociata, ratio ad nationem collecta prone in seditionem perpetuogentis, nec aliud quam eadem sanguinemque spirantis, ac demum inter nobilissimas earum Tribus diffidium exstitit capitale, inter posteros inquam Agar atque Ismael, eosque qui vetustum ex a Jectan genus a deducunt.

4 Bisariam igitur exercitibus constitutis, quos utrumque idem & auctor mali & belli imperator ducebat, quam multa inordinate injusteque secerint, quot prædas rapinasque bonorum egerint, quantum effuderint sanguinis, quot cades iniquas perpetrarint, quam multa loca, cæcis aut fugatis incolis, abactis spoliis, igne subjecto reliquerint desolata; neque virum meorum, neque præsentis est temporis, aut instituti sermonis singillatim enarrare. Etenim depopulati sunt frequentissimas urbes, non paucas: Eleutheropolim, abductis in captivitatem universis, desertam fecere: Ascalonem, Gazam & b Sariphazam aliasque civitates violente diripuerunt; per vias vero publicas, distributis qui itinera insisterent latronum manipulis, viatores rebus exutos omnibus, plagis insuper vulneribusque multatos, dimittebant nudos, gratiam non minimam æstimantes, quod mortis discrimen potuissent evadere.

5 Porro occasionem hanc nacti hominum sceleratissimi, non tam mutuas ulciscabantur injurias, propriæque improbitatis atque nequitie penas exigebant ab invicem; quam rapere aliquid alienæ rei unusquisque curabat, sibi que coacervare divitias ex alterius possessionibus bonisque satagebat. Quod si accidisset ut inimicitia eorum alicui esset cum altero, potissimum Christiano, velut opportunitatem nactus, continuo eum per vim exturbare vita, ejusque substantiam sibi contendeat asserere. Talis ubique cum dominaretur perturbatio rerum, atque in modum flammæ consumptricis omnia popularetur; multi eorum, qui in agris vicisque commorabantur, quidquid in iis possederant derelinqentes, omniaque saluti posteriora habentes, ad frequentiores, velut ad azylum quoddam, confugiebant civitates.

6 Quin & ipsi habitatores urbium, ejus maxime, quam Sanctam Dei nostri nuncupamus, multo timore consternati, suorum quisque operum negotiorumque seposita cura, valla fodere, extruere muros, obstruere portas, nocturnas diurnasque vigilas ordinare adversus subitas & improvisas latrocinantium agminum irruptiones; quo possent extremam perniciem propulsare. Neque vero carbonibus istis desolatoriis, immanibus illis atque sylvestribus feris, Tribui inquam Jectan, per omnem montanæ regionis circuitum locus ullus relictus fuerat

AUCT.
STEPH.
EX HIS.

A fuerat inaccessible, jamque etiam Sanctam aggressuros sese civitatem, eamque intercepturos & proprii & Fossati munimentum etiecturos gloriabantur. Prout reipsa conati sunt facere, cum tota multitudine sua ad debellandam eam unanimiter omnes advenientes: fuissentque hanc suam voluntatem executi, nisi divini quidam virtus ad eos avertendos occurrens, & custodibus urbis, quamvis numero paucis, conjungens sese, impuros hostes mirabiliter victos confusosque repulisset & fraudasset (pe sua: venerabilibus utique locis & sanctæ Resurrectioni Christi maxima providens sollicitudine, totque in ea commorantium utriusque sexus fidelium & multitudinis monasteriorum nequaquam obliviscens.

foliatur S.
Charitatis
Lauræ,

7 Exinde in circumjectis veteri S. P. N. Charitonis Lauræ locis, congregati, postquam locustarum in morem aut immissa divinitus ultionis, omnes circumquaque pagos consumpsissent, (quid enim insatiabili tot millium ingluviæ sufficiat?) ipsam demum sacram depredati sunt Lauram, Veterem illam scilicet, nihil Patribus istis dimittentes reliqui: sed gravissima eis inferentes mala, & eorum quamplurimos diversis cruciatibus subjicientes. Jamque non paucorum dierum ibi exegerant spatium impii vastatores, quando cum furore interminari nobis, & adversus Lauram nostram velut feroces apri, acuere dentes & leonum instar rugire ceperunt, hanc quoque devorare appetentes: neque enim in tota circum regione remanserat aliquid, quod non spoliassent, nisi sola hæc S. P. N. Sabæ Laura, velut racemus in vite post vindemiam; extendente super eam manus suæ omnipotentis palmam Christo Deo nostro, eamque mirabiliter defendente ad demonstrationem invictæ potentis suæ, suæque circa eam assidua providentiæ & dilectionis singularis.

S. Sabæ Lauræ
cuius pro-
greßu Dicitur

8 Quis enim non admiretur, Fratres, & oblupefeat vehementer Dei protectionem & providentiam, considerans colluviem illam pestiferam Deo in visoribus barbarorum tamdiu erga nos ita affectam, ut imperum in Lauram faciendum extremamque ruinam quotidie minaretur, invisibili tamen ac divina vi depulsam prohibitamque in nos irruere? Idque etiam mirabilis fuit, quod quidam inimici Christi, Lauræque hujus ex multo tempore vicini, eam resque ipsius in suam redigere potestatem jam pridem avide desiderarent, tempusque & occasionem ejusmodi confusionis atque turbarum diu sollicitè observatam gratanter exceperant, per quam metu omni atque timore Magistratum soluti, in solitudinem ac vastitatem repacturos se Lauram confidebant.

quidquid
contra hanc
machinatio-
nem vitæ,

adeg. 17. 24

ab inimicis
facta Beth-
lehem castra,

9 Neque vero, cum essent in magno illo Fossato illustres atque præcipui, desistebant unquam adversus nos concitare atque exacerbare multitudinem, quovis modo studentes eam in nos immittere: sed non eis cecidit ex voto consilium, Deo beatissimi Patris nostri verique servi sui Sabæ precibus, gregem suum maniente, & adversariorum consilia, ut olim Achitophelis dissipante, mirabilemque, pro suo scilicet arbitrio, exhibente eam qua nos circumseperat custodiam. Quadam namque vice præfati inimici nostri coacta implorum manu ferebantur in Lauram tanto furore concitati (quem admodum ex iis quidam narrabant postea) ut non simpliciter depredari eam, sed vastare funditus atque deletere haberent constitutum. Sed quiescentibus nobis ac ne scientibus, ultio eis divina occurrit, eorumque adversarios contra ipsos in certamen eduxit. Sentientes enim motum eorum atque adventum milites ad civitatis custodiam constituti (liquidem suos habebant exploratores, qui quidquid apud eos agebatur eminus observabant significabantque diligenter) obviam processerunt eis, quos credebant contra civitatem tendere, prælioque juxta sanctam Bethlehem commisso multos eorum sustulerunt occideruntque fugientes per solitudinem: atque ita nefaria ipsorum machinatio disturbata evanuit,

10 Alio quoque tempore furiosa barbarorum multitudo, a diabolo & Lauræ nostræ hostibus suscitata, condixerat summo mane consurgere Lauramque evertere, sed defensor ipsius Dominus eorum in malum consensum dissolvit, ut olim eorum qui ad fabricandam turrim Heberi tempore conspiraverant: cum enim in quodam oppido multi vini testas sub sarmentorum fascibus abditas reperissent, immodico pleni mero, pugnare ipsi inter sese præ ebrietate ceperunt, solumque eorum consilium simul & cæcus est.

Gen. 11. 7.

11 Quæ hunc in modum dum agerentur (per multos enim menses talis confusio rerum & inordinatio tenuit) cum per itinera ad Sanctam civitatem undequaque ducentia nullo fere comitante, timoris essent omnia & desperationis plenissima; quali creditis, dilectissimi, toto illo tempore versatos nos fuisse in metu, tremore atque anxietate? quanta cum tribulatione & periculorum atque malorum gravissimorum expectatione constitatos? necessaria nobis parce angustæque deferebantur ex civitate Sancta, & sæpe per viam diripiebantur: degebanus plerumque simul in aliquo editiori loco, diurno æstu nocturnisque adusti frigoribus, repentinum impiorum adventum incursumque præsolantes: speculatoribus vero quibusdam procul in montis vertice constitutis præceperamus, ut barbarorum, sicubi comparerent, præsentiam iudicio nobis aliquo significarent: atque ita pro una naturali morte milles præmoriebamur, formidine sustinendorum cruciatuum exanimati: maxime cum suspectam haberemus eorum, quos ante diximus, inimicorum rabiem.

12 Quoties cum multitudo eorum aliqua ex Arabia aut aliunde ad magnum suum Fossatum per nos transitum haberet, prout sæpenumero accidit, coeuntibus ipsis undique catervatim unum in locum, & (datis per speculatores indicibus de eorum præsentia tamquam propter nos & contra nos advenissent) pulsus strepitusque fieret ad convocandos, qui dispersi erant in suis quique cellis Patres, velut præsentis signa mortis audivimus crepitantia ligna? multo vero magis ipse conspectus barbarorum, equis & armis instructorum & congregatim procedentium nobisque appropinquantium conturbabat & metu dissolvebat animos; cum cibariis nostris referti instructique ad iter truculente circumspicerent, pestimamque suam in nos voluntatem ipsis oculis declarantes, discederent, avertente illos Deo per S. P. N. Sabæ orationes.

a An possit Joesan: hunc enim Abrahami ex Cethura filium a patre in Arabiam esse directum tradit Josephus, & credibile facium Sabæ a Sabæ Joesani primogenito procreatum: Joesani autem filio Heber Gen. 10 dicitur habitatio facta de Massa pergentibus usque Sephar montem Orientalem, quibus terminis passim cum Hieronymo interpretes Indiarum regiones includunt, ut appareat librario errorem obrepisse in nominibus vicinis.

Joesanus
Sabæus

b Forte Scaripheam seu Scarphiam: est enim inter Concilli Hierosolymitani Patres Stephanus Scarphienus Episcopus: nec ullum ex alibi nostris nominibus hoc proprius accedit. c Quævis hic, alibi quævis, atque etiam quævis, & forte pro ipse castris accipitur apud Græcos, unde quævis vocis Et quævis castra metati apud Theophrastum sapienter: band dubie quin ab Latino-barbaris ad Orientales derivata vox sequioris ævi scriptoribus usitatissima, sed simpliciori significatione pro fossa, Francis fosse.

Scaphis
Fossatum
castra.

C A P U T I I

Constantia Patrum, Saracenorum in
Lauram furiosa irruptio.

13 I Nter hæc cum multum decurreret temporis, perpetua velut in agonia propter immensum timorem

*Dei nomine
in laude
permanere
patet.*

A morem constituti Patres, noctu diuque supplicationibus insistentes deprecabantur Dei misericordiam, ut in ipsis perferret beneplacitum suum, & quod saluti ipsorum conducibilis foret. Siquidem nemo ipsorum deserta Laura ex suo ascerio emigravit, quamvis tuto posset inde recedere, atque in aliqua urbium salvari, si vellet: sed quemadmodum a principio mundum & mundana omnia reliquentes, totos se Christo sequendo tradiderant, sublataque Cruce velut mundo mortui, ab ipso fuerant in hanc eremum deducti; ita in eadem persistere ac permanere, & quodcumque periculum tentationemque decreverant sustinere: cohortantes invicem, fraternoque affectu precipientes, ut crederent, quod Christus, cui essent desponsi & propter quem, sua quisque deserta patria, hanc solitudinem elegerant incolere; facile eos posset liberare, si vellet, ex manibus barbarorum: si vero his essent ad necem tradendi, id utique tamquam utilius excellentiusque permetteret.

*ut in eremum
traherentur
curant.*

B 14 Suscipiamus ergo, inquebant, de manu Domini profutura, neque propter barbarorum immanium terrorem ad mundanos strepitus revertamur, suspicionem praeberi omnibus nos ignavia morbo laborare: cum jubeamur a Domino & Salvatore nostro Jesu Christo non timere eos qui corpus occidunt, animam vero non possunt occidere. Si pulchrum est videre eos qui recedentes a mundo in solitudines sese recipiunt, Christi vestigia pressius consecretantes: turpe profecto & probrosum est semel segregatos a mundo, nec modico tempore in eremo versatos, humano terrore in fugam verfos remeare ad seculum. Non insultet nobis omnium inimicus, a satellitibus suis perterrefactos ad civitates confugisse, qui saepius superatus a nobis actusque in fugam velut ejectus canis confusissimus recessit, pugnante nobiscum contra eum Christo Rege nostro.

*Supra colunt
sanctum ad
ducunt in
Deum repon
ant. Ps. 138.
& 170.*

C 15 Non habemus muratas turriculasque urbes, in quibus custodiamur: sed pro muro indissolubili nobis Christus est, cui cuncti sumus cum Davide accinere: Esto mihi in Deum protectorem, & in domum refugii, & in locum munitum, ut salvum me facias. Non sunt nobis loricae impenetrabiles, & galeae aeneae, pellibusque obtecti clypei, quibus submoveamus hostium jacula: sed adest armatura spiritus, caritatis ac spei lorica, scutum fidei, & galea salutis, quibus obarmamur. Caremus praesidio militaris phalangis, quae nos propugnet: sed immitte Angelas Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos: nobisenim & vivere Christus est, & mori lucrum. Neque enim vitae conservandae cupido ad hanc nos compulsi solitudinem. Cujus ergo rei gratia hunc inhabitabilem locum nobis duximus incolendum? Nonne evidens est, quia propter Christum? Si igitur hic occidimur, propter Christum occidimur, propter quem hoc in loco commoratur.

*sollicitudine
suggerit per
nitas dicitur
esse laus.*

16 Talibus invicem consolantes sermonibus, atque ad audendum animantes, corporaque & animas sincere committentes Deo perstitit in Laura. Sed & alia quaedam consideratio, pia aequae ac religiosa, persuasit eis immutabiliter obfirmare animum ad constantiam: quod viderant scilicet, male affectis erga se vicinis nihil accidere posse optatius, quam posse devastare atque evertere Lauram, eamque monachis vacuatam videre. Si enim vel ad modicum tempus sentirent recessisse fratres, nulla interposita mora certum erat adfuturos cum omni diligentia, ut ecclesiam comburent, destruerent cellas & solo aquarent, ipsam denique locum omnino inhabitabilem in futurum efficerent. Quod ut ne fieret, generose magnanimi illi permancebant ibidem persistebantque. Non erant ut callami, qui omni vento circumferuntur: sed ut turres fundatae supra firmam petram, superveniente tentationum flumine & procella malorum spirituum in-

Mat. 7. 25.

Tom III Mart.

gruente, immoti inconcussique perseverabant. Neque D tamen propter lapides aut ligna periculum sibi subeundum credebant: sed propter gloriam Christi eo in loco & olim, & nunc glorificati, sincereque & sancte culti, atque in spiritu & veritate adorari soliti.

*AUCTORE
ST. EPH.
EX. M.*

17 Quis enim potest ignorare, non tam multos salvari in portubus, ad eorum qui periclitantur in mari receptum patentibus, quam multos praclare hanc divinitusque exstructa Laura, eorum qui in vitae pelago spirituale patiebantur naufragium, excipiens a morte eruit; erutos deinceps conservat in vivis, Christoque sinit atque transmittit per vitam probam seriamque conversationem. Pro salute igitur animarum, & nunc ibidem salvatarum, & quotidie Deo servandarum in aeternum, cuiusvis discriminis periculum merito atque utiliter adiri strenui illi viri judicaverunt, pro qua & ipse Christus proposito sibi gaudio mori elegit; cuiusque vestigia subsequentes veri Christi imitatores & servi, proposita ipsis per fugam immunitate a periculis quantumque gravia pati ac sustinere maluerunt.

*quo tam
multis ocon
se mar om
sequi ad sal
lunt.*

18 O fortis, excelsique animi, & circumspedi, caque quae Dei sunt tantum sapientis sententiam: o piam intentionem, conformem Christo, Deo amabilem! Quomodo vos digne celebrabo, beatissimi Patres, vosque quibus mortem pro Christo oppetere contigit, atque ad ipsum per eam transigrare: & vos qui adhuc viventes in carne Martyres animo estis prompta ad mortem voluntate effecti? Tales animorum motus contemplanus Dominus, & voluntatum arcana perscrutans, ut vidit tanto talique ardore teneri, pium animi suscepit probavitque propositum, ipsisque certaminibus eos ac tormentorum experientia coronavit.

*E
ne animantes
Deus debem
si probantes
veritatis.*

19 Postquam enim sufficienter eos, contra spem omnem illatos ut plurimum indemnesque, omnium inspector Christus in manu forti & brachio extenso inter media pericula conservasset; sic ut omnibus admirationi esset tam singularis protectio ac providentia Dei: ut non propterea diceret inimicus, quod olim de iusto Job ausus fuit respondere. Numquid, inquiens, Job frustra timer Deum? Nonne tu vallaisti eum intus & foris? Sed mitte manum tuam, & tange cuncta quae possides; ossa quoque & carnes ejas, nisi in faciem benedixerit tibi. Ne forte, inquam, de ipsis eadem tentator diceret, qui & Petrum ausus est postulare, atque ut omnem excusationis occasionem Christus praecideret inimico, reapse F demonstrans, athletas suos adversis insuperabiles victoriam ex omnibus reportare, potestatem ei concessisse, ut vellet, eosdem exercendi.

Job. 19.

20 Ille vero hanc quaestionem libenter suscipiens, confestim satellites famulosque suos, per quos infanda prius, ut antehac dictum, perpetrarat: Barbaros, inquam conquisivit, eosque, denuntiato potestatis adventantis cum imperio terrore, dissipatos quidem dispersosque reperit; pessimam nihilominus non exigui numeri societatem injustoque odio elatos adversus Lauram nostram (quorum alibi meminimus) alios aliunde colligens, inimicum Deo agmen plusquam sexaginta hominum arcu utentium circumfudit nobis; quorum eminus adventu percepto, Fratrum aliqui clamore & signis eorum significavere accessum.

*a quo collig
a dispersos
Barbaros.*

21 Nos vero quamvis jam liberos a discrimine speraremus (nam de barbarorum agminum dissolutione dispersioneque inaudiveramus pridem) & quod & sancta Quadragesima jam praeterlabente supererat, quiete habituros existimantes, simulatque importunum pulsuum clamorumque percipimus fragorem, cursim in consuetum tumulum congregamur decima tertia Martii mensis die; hora post solis ortum secunda. Jamque eminus adventantes eos, & velut in pugnam praeparatos, gladios tenosque arcus praeferre conspicientes, ac demum nobis propinquos fieri,

*accedens ad
Lauram.*

P

pave.

A pavescere deficiamus, interim dum in duas ipsi divisi partes medius circumvenire satagebant, quidam vero Patrum resumptis animis obviam processere jam proximis, si forte blandis eos demulcere sermonibus possent, talibus ad ipsos verbis usi.

23 Quid vos isto in habitu advenientes, tamquam ad inimicos, a quibus maxima scitis affectu injuria, & velut pessima quæque passi in auctores injuriarum, cum quibus plena sit acie confingendum, comparati adestis? Nos, o viri, pacifici sumus adversus omnes, neque vos, neque alios ullos damno vel injuria affecimus umquam; quin etiam tantum a contentione pugnisque absumus, ut mundum omniaque quæ in eo nostra fuerunt reliquerimus, istamque, ut videtis, incolamus frangum, quo longius ab omni humane vitæ strepitu, litigio, confusione semoti, nostra possimus incessanter desistere peccata; atque ita Deo nostro effici gratiores. Quid? quod non modo vobis nocuerimus nihil: sed & benefacere pro viribus non cessavimus. Nam eos, qui ex vobis hac forte transibant, suscepimus hospitio, ciboque & quiete studuimus rescillare. Nolite ergo pro bonis retribuere mala; cum debeatis auxiliari pro viribus, propter ea, quæ vobis semper exhibita fuisse beneficia. Sed & nunc parati sumus, ita, quæ ad victum suppetunt, citra invidiam exhibitis, vos benignæ suspicetis, & solita humanitate reddeat.

24 Non cibatorum reponunt illi minaciter simul & injuriose, sed pecuniarum huc causa advenimus: unum e quibus eligendum superest: ut aut pecuniam exhibeamus vobis (summam indicabant) aut sagittis nostris interficiamini. Quibus iterum nostri responderunt: Credite, o viri, credite nobis humiles sumus & pauperes; adeoque ab omni specie affluentiae destituti, ut ne pacem quidem habeamus ad satietatem: sed nec vestium aut indumentorum possidemus suppellectilem copiosam: aurum vero, si poscitis, ne per somnium quidem de eo nobis incidit cogitare; solis enim necessarii, hisque pace & tranquillitate suppetentibus, contenti hanc in lucu transigimus vitam. Dixisses contumelia gravissima provocatos, ita illi exardescere iracundia, ac demum immanem sagittarum imbrem jaculari, neque desistere prius quam pharetras vacuasset: ita & Patribus triginta cingitæ sauciati sunt; lethali ter plerique, alii summa tantum in eute perstricti.

25 His cum furore suum utcumque expleissent, quem tamen nulla capiebat iniquitatis satietas, ad celum digressi sunt grandibus saxis comminantes ostia, quæ vero reposita intus superant diripientes; interim dum horum incuriosi vos curabamus saucios fratres, quos graviter pressos afflictoque in proximam deportantes celam, & infixa jacula extrahentes, nihilo levius ipsis metoris compassionisque telo transfixa gerebamus pectora: quippe qui cogebamur eos videre cruciatus sanguine illis in partibus corporis, quibus vulnera susceperant: hi pectore, isti dorso, fronte alii impactas gerentes sagittas: erant etiam, qui saxis vulnerati capita, sedatos sanguine præferebant vultus: omnes vero rigor & tremor cum stridore dentium, & pallor lethalis occupaverat: quos optimus medicus, idemque piensissimus Abbas Thomas (is qui postea ordinatus Veteris Lauræ Hegumenus est) pro ea quæ aderat facultate reclinans, convenientem cuilibet curationem exhibebat.

26 Illi autem vere desolatorii carbonem efferi, exaltis que barbari, tamquam dignum nihil sua perveritate fecissent, licet multis quantum in ipsis erat interfecis, cetera omnia vertissent in prædā; cellas insuper ignis tradere furioso ausu sunt aggressi, usi ad id virgultorum fascibus, quos a Manuthia dicimus, collectosque & repositos de more a Patribus in unaquaque repperunt, inflammandis domiciliis opportunos: unde occupantes in celum cum summa copiosa flammâ simul atque consp-

ximus, totis intus uri precordiis cupimus, ineffabili, que dolore atque interna mentis caligine anxietateque suffundi, tamquam foret omnino desperatum de Lauræ: nam & de ecclesiâ ignibus abolenda consultabatur: adeo ut jam nihil restaret miseris, quam sublati in celum oculis auxilium inde submittendum postulare, S. P. N. Sabæ patrociniū implorantibus.

27 Et placuit susceptori oppressorum Deo, qui prope est omnibus in veritate invocantibus sese, ut pauci aliqui pauci conspicerentur; quos videntes sacrilegi, suspicantesque in nostrum venire subsidium, aliis aliisque fortasse subsecuturis, repressi divina virtute sunt, & compoantes spolia recesserunt. Sed neque profectis istis, timore sumus omni levati, eo quod eorum reditum formidaremus; ideoque ad usque occasum solis lucisque defectum immobiles ipso in loco persistimus, hac illaque circumspectantes, tamquam redituros abivisse animus præfigeret.

28 Vita S. Euthymii 10 Jan. 138 cum colligeremus aliquid in solitudine, quod vulgo solet nominari manuthia: quem locum si cum presenti confideris, dæmonia de quibus non aliud poteris quam tyris alimentum intelligere. Dæmon enim minutatim arborum densitas, arbutum, dumetum, turtur, Elymus & Hebraica lingua fructus possi apparere ex conjunctis loco citata allatis. A. Manuthia: rursus noster monachus Manuthi Arabibus munitionem significare: quid si semibarbaris Græcis Latine Minus in Manuthias transferis & Vela manu ducta solis in significatione, qua nos manipulos dicimus?

C A P U T III.

Secundus Barbarorum incursus in Lauram.

27 Ibi crastinum vero a primo mane usque in seram vesperam in eodem loco congregati, totum diem supplicationibus precibusque ad Deum fundendis traduximus, eadem morientes: similiter & tota hebdomade illa incessanter egimus. In unum porro congregabamur omnes, cum quod solatium non exiguum ex multis præsentia sumeremus (nam unum omnibus votum erat, ut vel vivere simul vel mori liceret) cum quod credemus ratione declinandis cruciatibus, quos inferebant solitarie repetitis, quemadmodum in Veteri Lauræ secerant igne comburentes aliquos, in alios alias tormentorum species excogitantes.

28 Ita hebdomade illa transacta, Sabbato vespere circa secundam noctis horam, cum in ecclesiâ conlocati Dominicæ 4 diei vigilias ageremus, ecce Monachi duo fortes atque animosi, curricula ad nos delati, & sudore circumfluentes advenientes: quos venerabiles Veteris Lauræ Patres ad nos submiserant, carissatis in eo observantes præceptum, & fraternæ compassionis amore compulsi, talia nuntiaverunt: Impii illi, inquit, & contaminati, qui ante sex dies oppressorunt vos, tota hac hebdomade socios atrociorum & perdidit undique conquientes, & numero vehementer aucti fremunt, hac nocte super vos irrucere, totamque devastare Lauram, & quidquid immixte diximusque possunt, velle se in vos exercere micantur, furore atque iracundia pleni; prout ex eorum contribulibus nonnullis vicinis nostris potuimus intelligere. Jamque ex patribus nostris versus vos suboccafum solis coeperunt proficisci: ideoque perterriti, & vicem vestram auxilii accurrimus festinant, vobis consulat cupientes, eorum per viam occursum manifestando. Si quid igitur agendum vobis, velut si gladium quilibet suo excepisset pectore, præ inopia consilii in stuporem & quamdam mentis caliginem versi, deficientibus viribus ipsam penæ membrorum secum solvi compagem; turbati que ac confecti animo quosdam quidem in ecclesiâ ad psalmodiam prosequendam dimissimus, plerique vero consuetum occupavimus cumulum; ibidemque ad auroram usque pernoctantes,

A stantes, frigore propemodum constricti sumus; dum intus sanguinem conglutaret pavor, eundemque algor exterior coagularer. Neque tamen obliuisceremur orationis, quamvis intra ecclesiam minime versaremur: sed potius mentem omnem cogitationesq; ac desideria ab exteriori evagatione revocata colligentes, sedulitate precum & supplicationum instantia apud Deum utebamur, qui solus ertere nos e periculis poterat, tamquam ad extremam presentis vite clausulam ipsi nos comparantes. Alii vero aliorum intentis oculis & auribus speculabantur, observabantque, unde advenientes conspicerent possent aut praesentificare. Igitur saepenumero cupisvis fortuita rei aspectus motusve conturbabat omnes, pro ipso impiorum adventu acceptus.

30 Tali in articulo extremaque mentis ac corporis perturbatione constitutis, ecce quo quidam cum summa festinatione accedentes apparent: quorum, ubi propius accesserit, unus quidem senex visus est veneranda canicie monachus, cui alter pro custode esset ac viz duce: qui fatigatus cursu, luctu praepeditus, vocem proferebat anhelis sospitibus interruptam, indistinctam & mutilam: epistolam vero manu praeferens, ex eo precabatur, ut causam sui disceremus adventus. Illud igitur explicantes, cum legi ad lunx splendorem posset, cognovimus a Patribus sacri illius monasterii, quod a sancto ac signifero Patre nostro Euthymio cognominatur, fraternae caritatis vinculo nobiscum conjunctis, hunc in sensum fuisse conscriptum. Scire vos cupimus, Patres, prout nobis innuit per eos qui rem habebant diligenter certoque exploratam, quod synagoga malignantium, ex Borealibus Sanctae civitatis partibus congregata ad faciam, intendit nocte hac incurrere in vos, Lauramque spoliare & desolare: sed vos ipsos custodite & orate pro nobis.

31 Ex hac epistola cognovimus diversam hanc esse & turmam ab ea, de qua Paleolaurice nobis indicium fecerant. Etenim Laurae nostrae suaeque salutis inimici, de quibus jam ante fecimus mentionem, haud contenti caterva una impiorum, alium quoque homicidarum coetum cognationemque convocaverant, ut utrisque conjunctis maximo numero nos invaderent. Quo intellecto, duplicatus nobis terror est, luctusque intolerabilis erat, quia periculum cernebamur esse inevitabile. Cum vero nullam ex hominibus opem speraremus inveniendam in terra, manus oculosque sustulimus in caelum, & intuenti afflictiones nostras & angustias Domini. **C** dem exponendo supplicabamus, dicentes:

32 Respice in humilitatem nostram & afflictionem Domine, neque avertas faciem tuam a servis tuis. Nos, Domine, quia propter nomen sanctum tuum uniusquisque nostrum egrediens de domo & cognatione sua in hac confractam & squallidam & inamantem solitudinem venit, non alicujus emolumenti terreni gratia, sed ne gloria tua vultusque tui beata visione excideremus in aeternum. Et nunc veni in adiutorium nostrum: quoniam tribulatio proxima est, quoniam non est qui adjuvet. Quoniam ecce inimici tui sonant, Domine, & qui oderunt te extulerunt caput dixerunt, Venite, & disperdamus eos de gente; & non memoretur nomen spiritualis Israel ultra in hac eremo. Novimus & credimus Domine, quod si volueris cecitate percussore eos, ut olim Syros sub Eliaho, vel per Angelum interficere in momento, ut....

Desit folium in MS.

& immaniter seriebant eo, quod cuique ad manum erat, telo, gladio, clava, fuste vel arca: plurimi vero ingentia, quanta capere posset manus, arripientes saxa, & ambabus palmis tollentes in altum, totis ea viribus jaciebant in Sanctos.

33 Verum, heu me! qui potero horrendi illius miserrimi temporis memoriam facere absque lacrymis?

Tom. III. Mart.

qua ratione exponam dicendo quae oculis ipsi nostris vidimus? Non sane si decem mihi nunc linguae sint, & totidem ora. Vere enim multum est rebus inferior sermo: neque ea quae suscipiuntur audire possumus imaginari, sicut illa quae visui nostro obiecta conspiciunt: ipse vero experientiae sensus utroque illo gravius afficit. Numquam ita in densam arboribus sylvam immixti lignatores eam securibus aggrediuntur excindere, ut execrabiles illi ferique & humanitatis omnis expertes barbari, velut in macello, inclementer & absque commiseratione considerunt Patrum innocentium corpora. Neque enim mediocriter saeviebant, velut qui timorem incutere dumtaxat aut levem vellent inferre dolorem: sed tamquam constitutum haberent interficere omnes, & crudeli tandem morte perimere. Et aliorum quidem terga pulsabant gladiis, aliorum vero capita magnis gravibusque, jacientes contundeant lapidibus. his crura, illis faciem baculis petriisque cedebant: nec erat in omni numero videre aliquem, non infectum cruore & sanguine suo circumfluentem. Et sane haud aliter quam in pecudum simul collectarum gregem insilientes lupi lamando saeviunt immites illi belluisque, simillimi irruentes in mansuetas rationalesque, Christi oves, earum coetum dissolverunt.

a *Barbari perniciosa ferocia, id est, tota nocte continuanda fuisse, ex recepto inter monachos usu, docet nos Vita S. Pachonii ad 24. Maji.*
b *Puit Laura ad Orientem intervallo miliarium, ut minimum trium, & sancta civitati aliquanto, quam ipsa erat Laura, vicinior.*
c *Græce vocantur: qua voce etiam Maithane usitur, ut jam tunc in eo sensu nota.*

CAPUT IV

Joannis, Sergii, Patricii martyrium. Patrum in Hegumenio vexatio.

34 Postquam aliquanto tempore, velut in araria officina malleatores, Sanctos contudissent barbari, omnes undique, crebro lapidum jactu inconditoque & ferino clamore per torrentem in ecclesiam compulerunt. Ex quibus quidem aliqui tantam violentiam non sustinentes, abdere se ipsos tentaverant, subeuntes spelæa & scissuras montium: sed paucis contigit omnino latere. At Hegumeniarcham, id est, eum qui peregrinis praepositus erat in Hegumenio commorantibus, Joannem nomine, compositis optimisque motibus adolescentem ubi diaboli satellites agnoverunt, mille affectum plagis, obrutimque lapidibus, tandem succisis nervis seminecem dimittentes, non per amiserunt pedibus introire in ecclesiam: sed (sive quod eum vires vulneribus attenuatae deficerent, sive quod auctum illi supplicium vellent) pedibus arreptum immanis crudelisque, per petra saxaque, asperissima ex montis vertice usque in ecclesiam deorsum rapta-verant, velut si sensus omnis expertis lignum aut cadaverosum pecus inveniat aliquis: & totam dorsum ac posteriorum partium cutem ea ratione detrahentes (neque enim exiguum erat vis, & quidem in preceps ferens, spatium) in aula ecclesiae nix modice sprantem deponere: qui sumo demum excruciatu, spiritum Christo tradidit cum ceteris Patribus, de quibus Deo favente loquemur.

35 Quosdam etiam e suo numero ad superiora loca dimiserant, specularuros numquid moliretur fugam, & tamquam excepturos prohibituosque: & retro, quamvis renitentem, aduros ad Lauram atque ecclesiam. Agnoscentes discipulos pessimi nequitiae cunctae magistri, callidi ad nocendum serpentis filios, genimina vipera-ram. Damascenus igitur aliquis, cui Sergius nomen, ut vidit quam barbare quantisque cum plagis Patres in ecclesiam compellerentur, suspicatus id excogitatum ab execrandis illis maleficis, ut eos illic excruciantur, cum nosset ibidem in profundo locum, in quo sacrarum rerum nonnulla ad ecclesiam pertinentia

AUCT.
STEPH.
EX MSS.
de vaso co-
elesto regu-
tur prodit.

A recondita fuerant (erat enim ipsius Hegumeni sancti discipulus) timuit ne forte sustinendæ tormentorum violentiæ impar humana imbecillitas secretum revelaret, ipseque in iudicium propterea divinum incurreret, tamquam qui sancta canibus & oblata Deo, sathanæ tradidisset ministris. Ideoque vir beatus consultius credidit fugam capessere tantique criminis declinare reatum.

et quia de
probatum
videtur remanere.

36 Hunc ergo effuso recedentem cursu, jamque a Laura procul factum, constituti ad hoc custodes conspicati, comprehenderant descendentes, & gladiis fodicantes cogeant in Lauram denuo remeare. At ille ficiens animi menteque imperterrita respondit: Haud equidem revertor jubentibus vobis: neque enim orationis gratia aut propter Dei cultum imperatis, ut ecclesiam subeamus hodie. Obstupere ad insperatam fortitudinem atque constantiam barbari: rursum tamen minaciter obscenèque convitantes, lapidibus cæsum jubebant regredi: cumque suis iussionibus eum nullatenus habere possent obsequentem, vestes detrahunt, multisque modis dejerant, caput eidem ablaturus se nisi retroiret, quo jubebatur. At generosus athleta tantum inter hæc animi robur ostendit, ut conversus ad Orientem, oculosque cordis pariter ac corporis sustollens ad commorantem in cælis Christum, dixerit: Ego quidem ad imperium vestrum haud quaquam illuc usque redibo: si vero caput mihi, ut dicitis, auferre, Christo permittente, collibitum sit, nihil est, inquit, quod impediat. Simul & cervicem ultro inclinat: prout Fratrum quidam cum eo deprehensus narravit, postquam illo cæso redisset.

primus mar-
tyræ comen-
ditur.

37 Non potuit ulterius colubere furorem effervescentes unius & desertoribus ira: sed diabolo, quo plenus erat, infligante, procurrens alteri socio extorsit gladium, beatique viri cervicem percussit. Neque suffecit insanæ rabiei simplex plaga: secundam insuper, terciamque infixit. In profluentem deinde deturbato grandia superinjiciunt saxa, ut totius pene cadaver Sancti fuerit comminutum. Ita generose adversus inimici decertans versutias, & usque ad sanguinem resistens adversus peccatum repugnando, nec tantillum e summo virtutis fastigio deduci se passus, aut ab ignobili pusillanimitatis affectu, aut a præsentis mortis intentatæ terrore, vere emicuit generosus & divina quadam animi constantia præditus, ac primus martyrii meruit corona redimiri. Ipsum vero sacrum illius cadaver pretioso sanguine tinctum ac purpuratum, aut, ut aptius loquar, ablutum intra hierothecas collocavimus, cum reliquo sanctorum Patrum eadem die sublatorum collegio. Verum hæc posterius gesta: nos autem institutæ narrationis contextum resumamus.

discipuli ad
seque impu-
denter
speculantes.

38 Versipelles iniquissimæ hujus machinationis auctores, iidemque ad pessime inchoata perficienda vaserimi, quosdam trans torrentem ad Orientem præmiserant e suis, unde Occidua partes undique conspectui subiectæ patent, ut fugere aut latere cupientes, vel antro aliquo sive caverna aut dissilæ rupis receptaculo abscondi, voce manuque complicitibus scelerum indicarent monstrarentque. Unde factum est, ut exitialem eorum sagem, circumductasque plagas nullus demum potuerit evitare, requisitis tandem cunctis indicioque reperitis ut diximus. Nunc, quoniam eo nosse progressus est sermo, nefas mihi fuerit præterire eum, quem generosi constantia pectoris ad perfectæ caritatis supremum apicem opere ipso obtinendum provexit: nec enim illaudatum convenit hic relinqui tam laudabilem in magister sui Christi imitatione discipulum.

inducunt ali-
quos in for-
tissimam
sententiam.

39 Elapsi e persequentium manibus oculisque Fratrum nonnulli ad antrum confugerant, in quo abscondi secure & cruentos latrones sperabant latere. Hos ex adverso ad Orientem speculatorum quidam cavernam subeuntes intuitus, sublato clamore com-
monstrat focus, mox super ostium ingressumque

foraminis stricto aliquis insilens gladio, horrenda D vociferatione increpare latentes, atque ut prodirent minaciter imperare. Illis, ut deprehensis, & jam jamque ad crudelem carnificinam pro trahendis concidere animi: & sane de illis septem (totidem enim numerabantur) actum fuerat, nisi eorum unus memoria laudeque dignissimus Adranus genere, Patricius nomine, anxios Confratres videns detrectare periculum, divino incensus fuisset zelo, amoris-
que & fraternæ plenus dilectionis excussisset sese, una secum abditos taliter allocutus: Confidite, dilectissimi mihi in spiritu conjunctissimi Fratres: ego pro vobis periculum hodie mortemque subeo: ego pro vestra libertate crudelium barbarorum manibus ipse me trado: vos vero eodem alias involvendi discrimine tenete silentium, neque e spelæo ulla exite ratione.

b
horum unus
Patricius
alio prodit-
us,

40 Talia insufurrans trepidis proripuit sese, atque ad sanguinis avidum egressus barbarum: Age, inquit, eamus quo jubes. Tu vero, reponit ille, etiam reliquos educito, qui tecum hic intus fuerunt absconditi. At generosus Christi miles & imperterritus præliator contendere e contra, multisque verbis suadere carnifici quasi solus ipse intus fuisset. Quod ubi persuasum impio est, mox caritatis fraternæ propugnator iter ad ecclesiam arripuit ipsummet avidissime præcurrens barbarum. O fortem & Deo plenum animum! o divinam eximiamque caritatem, quæ extremam absolutæ perfectionis sublimitatem assecuta, præfixos a communi omnium Salvatore tenuit dilectionis summæ terminos: in hoc enim, ait, cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem: quæ autem mensura esset dilectionis indicavit, subinfernens: Hæc est autem perfecta caritas, ut animam suam ponat quis pro amicis suis, quod opere ipso se complevisse optimus hic & nunquam satis laudandus Patricius commonstravit.

E
a vi ignis
seculi aver-
sum perem-
tum infelix
in se.

Jo. 13. 35

Jo. 13. 34

cujus laudes
solus edidit,
Jo. 13. 36

41 Beatus vero es, ter felicissime: quia non audior tantum sed factor repertus es legis, & novimandati, quod Christus nobis reliquit, dicens: Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem: quia Christi Domini premendo vestigia, eum, ut servus bonus docilisque discipulus, fuisti secutus: quia conformis factus passionum ejus consequenter & participes extitisti gloriæ in regno cælesti. Recordare igitur nostrum, Venerande, virtutem tuam ardentem concelebrantium. Equidem nihil magis desidero atque quam tuis encomiis immorari: quippe qui nostrorum plausibus minime indigentibusque superior, mille tamen honoribus dignus sis: sed me integra Martyrum turba expectat non dissimili præferentium fortitudinem, qui eadem in pari proposito constantia dilectionis absolutissimæ summam ad extremum usque spiritum inter tormenta tenuerunt, quemadmodum hic sermo evidentissime comprobabit. Hujus igitur generosissimi adolescentis maximam promptitudinem, dilectissimi, gratanter suscipiens scientiarum Deus, renunquæ ac cordium scrutator Christus, illam consummati demum Martyrii corona exornavit: siquidem inter eos repertus est, qui spiritum summo cuncti reddiderunt, de quibus exordior enarrare.

martyr
comen-
ditur.

42 Iam cunctos undequaque Patres cruenti vastatores congregaverant, partim intra ecclesiam, partim in Hegumenio conctos, igitur latronum principes & qui inter eos erant dignitate præcipui, quotquot e monachis aliqua videbantur ratione eminere primum excipiunt; &, Redimite, inquit, vos vestramque ecclesiam quatuor millibus aureorum: ni facitis, continuo jubemus omnes capitibus plesti, & vestrum templum flammis tradimus. Quibus illi placide supplicaverunt dicentes: Parcite propter Deum, o boni:

Lydia
granda Pa-
trium si-
catum,

A boni: neque nostrum absque causa hodie effundite sanguinem. Nos quidem, quam poscitis, auri summam neque possidemus neque possedimus unquam: si vero collibitum vobis fuerit, ecce quibus induimur vestimenta: quin & ad proprias vos cellas deducimus, nec quidquam rerum nostrarum occultantes, omnia vobis promptissime exhibemus: solam vitam vel nudis relinquite.

43 Efferabantur ad ista barbari velut gravissima contumelia lacerari, eosque educentes in eam Hegumenii, inclamabant Aethiopes, (nam & Aethiopum secum habebant multitudinem) ferrent illico gladios, adessentque ad decollandos e vestigio Patres. Ut vero cum barbarico ululatu ensibusque nudatis atri illi adstiterent, non minus mente quam corpore nigrificantes, una cum illis ingrediuntur: & primum quidem arripientes Oeconomum in modum crucis expandentem brachia ad parietem construunt, & arcus tendunt, aptantque nervis telorum cavitates, tamquam eum jamjam confixuri sagittis, & mortem minantur omnibus, nisi prompte averterant quod postulabant: sed & abdita, inquit, ecclesiae ex auro argentoque vasa ceteraque cimelia proferre in medium. Patres vero quibus poterant modis placare eos conabantur, quodque nec aurum haberent nec thesauros nosse persuadere.

44 Ergo primores, inquit, praefidesque vestros, penuriososque & earum quae ad Lauram ecclesiamque pertinent rerum curatores atque custodes ostendite, alioquin hac ipsa vos hora e vita expellimus. Sed & ad haec iterum responderunt: Jam diximus vobis nihil nos eorum quae postulatis possidere: si vero Hegumenum nostrum queritis sciote eum hinc abesse: ceteri pares sumus & dignitate aequales. Etenim revera dilectus Deo Hegumenus noster a Laura tunc aberat necessarii cujusdam negotii causa. Cum itaque multum eos diuque perterritus, rursus extra Hegumenium educunt in spatiosum locum, in quo cameli consueverant exonerari: ibique constituentes ipsos, atque eandem praefidentes rabiem, eadem cum furore minisque proponunt: eadem a Patribus responsa eandem referunt excusationem. Denique ubi nihil se proficere vident, sed omnes ad mortem subeundam paratos, his quoque in ecclesiam deorsum actis universos promiscue coacerant.

45 Tum vero videre erat miserabile spectaculum, lacrymisque & suspiriis ac plaudu dignissimum. *Desit unum aut plura folia in MS.*
C vivere eligens, quem fumo suffocantes, ut maxime dicitur, peremerunt.

Ubi nunc in monasterio Abbatia nomine specialiter venit perire domus, quae Abbati propria recipiendis hospitibus esset servata, ab communis monachorum habitatione separata.
Est Adra Arabiae Persae Episcopalis civitas Traebanti vici proxima, quam Guilielmus Tyrius lib. 16 cap. 10 vulgarij Bernardi de Stampis vocitari ait.
Grates uti typographo, necdum alicui nobis reperto compoisse, typographi quasi hactenus solum dicit.

CAPUT V.

Fumi supplicium, quo torti omnes, octodecim suffocati.

46 Verumenimvero non est silentio involvendum quod fuit gestum circa Medicum superius memoratum; Abbatem, inquam, Thomam, illum Christiana virtute conspicuum, & veterem Lauram hoc ipso tempore sancte gubernantem. Nescio quo sinistro demone agitati, demonum obnoxii servituti, persuaserant sibi pecuniam apud eum inveniendam: erat enim

Tom. III. Mart.

celebris in primis. At cum de facie haberent ignotum, D circuibant per omnes, ostendi sibi Medicum postulantes. Sed Patres venerandi, ut erant religiosi ac probi fraternaeque vel maxime studiosi caritatis, non nutu, non verbo, non manu eum prodiderunt unquam, et si in medio eorum constitutum. Quo magis etiam efferrati, quos ipsa per sese efferrerat natura, quantum Sanctorum mutuam inter se caritatem obstupescerent admirabantur, constantemque erga Fratrem affectum, tantum baculis pulsantes instabant, gladiisque & jaculis sodiebant recusantes eum, quem quaterent, manifestare. Verum irrita interrogacione, cum nihil proficerent, fatigati, simul omnes in interiorem cavernam compellunt.

47 Atque hic nequaquam abs re videtur ipsum describere situm loci, & nescientibus notum facere. Antrum nempe per amplum est, cui providentia numini eum situm contulit, ut in modum ecclesiae conformatum nominis exinde obtineret appellationem. Etenim versus Orientem velut concham habet: ad partem vero borealem recessus quidam penitus in speciem abditus occurrit, unde partem nonnullam refecantes Patres & Diaconum olim effecerunt, intraque illud Cimeliarium sive Scevothylacium: post quod rursus interior procedendo profunda penitus fissura caco tractu protenditur, & angustum efformat meatum, qui cochlear velut in modum per quadam penetralia forsum ducit ad Hegumenium. Ea quandoque via S. P. N. Sabam descendere solitum in ecclesiam, in ejus Vita reperitur expressum. Postmodum vero successores Hegumeni desperet ejusmodi transitum occluserunt, remanensque ruptura ista absque exitu impermeabilis: ita ut ipsa conclusio inibi fumi supplicium necessario duplicaverit.

48 In hunc igitur hiatum intravit violente Patribus, magnum in ipso odio excitantem rogem ex humentibus canis, unde multus immodicusque existeret fumus: qui in istiusmodi circumvolatus angustiis, nullumque repientespirationi transitum, graviter, heu me: intolerabiliterque cruciabat ac suffocabat Patres, donec post aliquod temporis intervallum jam pene enecatis inclamarent: Egredimini, monachi, egredimini. Et erat quidem necessarium exire volentibus per medias flammam prunasque transire: sed nempe tolerabiliora omnia videbantur fumo, & violentia ex eo suffocatione leviora. Quid quod egredientium pugilum plerorumque vestigia, capillique & barbae, nec non ciliorum ac superciliorum pili adurebantur: qui postea sese proflabant spiritu deficiente in terram, & parum haurire aerem affectabant.

49 Redeunt post haec ad resumendam questionem tortores, rati quomodo tormentis athletas facile omnia confecturos: & Praelatos, inquit, vestros nobis atque ecclesiae abdita demonstrate, nisi perire pejus etiam vultis. At illi inter ipsa etiam discrimina fortas, orationi vacare potius quam de responso ipsis dando cogitare: & hic quidem Suscipe, inquit, Domine, spiritum meum in pace: iste, Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum: alias alius ad Deum funderet preces: barbaris vero nihil respondebant ei voto, sed eadem tantum excusabant quae prius: Si vestros, quidem, & quidquid in cellis nostrum cupitis, nemino invidente aut prohibente, rapite omnia: si vero interficere nos desideratis, quantocius nos de medio tollite: neque enim aliud quid estis audicuri ex nobis.

50 Ut ergo se viderunt sanguinarii canes irritos in vanum latratus emittere ex invicta admirabilium virorum constantia mutuaque dilectione, quam non satis ex merito poterant aestimare, suae sumentes incitamentum vesaniae, effervescentique frana laxantes iracundiae, denuo in fornacem misere purgatum sepe multipliciter aurum, Patres, inquam, sanctus in illas specus

P 3 angu.

A angustias calcibus verberibusque impulerunt; nequidquam indulgeri sibi supplicantes, ut morte extra specum illata, non iterum fumosæ illius suffocationis subire discrimen cogerentur, nihil scilicet ad ista commotis immisericordium barbarorum visceribus, quavis durioribus ære; sed ad onecandos quam possent acerbissimis cruciatibus Sanctos magis etiam inflammatis.

Itaque in idem antrum immisis Patribus, copiosorem quam antea excitavere fumum; ibidemque tandem relicti, ut multos eorum verisimiliter crederent exspirasse, exirent Sancti, inclamarunt: continuoque per ipsas, ut prius, transgressi flammam, puriores auras attrahere semimortui cœperunt, anhelumque ægre resumere spiritum, qui perparum aberat quin omnes defecisset. At qui interlus compulsi processerant longius, fumi vehementiam minime sustinentes, sanctas animas Christo Domino commendarunt, numero decem & octo reperi. Erga ceteros crudeles illi, ac petrarum instar obdurati barbari, tantum abest ut vel tantillum molliorentur fatigata potius quam expleta frexerit: ut ab igne

B ac fumo ægre salvatos spiritusque defectos, punctionibus verberibusque excipient, & ad terram prostratos calcibus incurrentes, tamquam multi indomiti conculerent. Quibus cum omnino proficerent nihil, nec amplius aliquid superesset ad quod se extendere posset feralis immanitas Deo alienatorum a vulva, dispersi per cellas grandibus saxis confregerunt impulsas januas, & quidquid in eis, in Hegumonio, ac templo reperirent diripientes in prædam, ipsiusque Lauræ camelis impo-
nentes abducentesque recesserunt.

¶ Post multas vero horas surgentes, qui ceteris erant
utrumque robustiores Patres, investigare jacentes, con-
trectare vulnera, amissos pene cum sanguine spiritus
respirare per vultus aqua aut potu exhibito revocare,
confectisque & oppressis plagis curare, qua liceat, sunt
aggressi. Tum circa occasum solis, ubi fumus aliquan-
tulum resedisset, accensis cereis, introeunt in antrum
istud angustum, invenerunt sanctos Patres prostratos in
terram, naribus humo impactis: quosdam vero in fa-
ciem suam multiplici contorsione revolutos, & quasi
circumspicientes sum vel modice quivissent ingrave-
scentis fumi nimietatem evadere, omnes pronos mor-
tuosque iacere.

§3 O mortem duram atque acerbam! Quis illam, interclusa respirandi facultate angustiam; quis omni solatio destitutam, aut si mavis, violentiæ & laboris plenissimam animæ a corpore separationem (expulsionem debueram dicere) verbis poterit explicare? Cum enim respirationem nequirent diutius continere Beatisimi, propter innati caloris æstus pectora adurentis, urge-

difficultate ex eo, in quo expiraverant loco, extraxis-
sent Patres (adhuc enim copiosus fumus per locum cir-
cumvolutus, prorumperebat foras) cum lacrymis deinceps
ac planctu eos in ecclesie collocantes, adjungerent
ad ipsos decimum nonum Abbatem Sergium, cui antea
diximus caput rescissum. Erat horribile visu spectacu-
lum, tot vulneratos, ut Scriptura loquitur, dormien-
tes, id est, tot mortuos patientes intueri simul semelque
interfectos. Fletum igitur magnum plantumque cien-
tes confecto Canone absoluto, unam in urnam illos su-
per invicem componentes, collocarunt. Non enim
prius, abluendos eos linteisque funebribus involvendos
affirmarunt, eodemque, quo communi defunctis fato
fieri assolet, ritu curandos: sed cruentatis, ut erant,
in vestibus potius esse sepeliendos.

a Vide accuratam series finis, et forma descriptionem in
Vita S. Sabae apud Lipomanum aut Surian.

h. S. Germanus Patriarcha CP. Altare, inquit, concavus locus est et thronus in quo rex Christus praesidet cum suis Apostolis; quor. hoc de causa in vestimentis ecclesiarum absidibus, altari per modum concha circumstantis, auspicio quandoque opere expressio videas, unde Italici nunc tribuna dicunt quod hic a forma Graeci concham nominant.

c Sacrificium nos disimus, unde ad res sacras induit oīto
precedunt sacrificaturi & alias vix eodem accipiunt pro alter- Diximus.
re ipsius rebusque lator, ubi tempore liturgia ex adverso Pon-
tificis sacerdotumque reheret Diaconi potant.

C A P U T V I

*Encomium defunctorum, & difficilis
curatio ceterorum.*

§ Felices, quos immerito barbarica feritas supplicia
sustulit, violentique ab hac mortali vita expul-
lit: propter regnum celorum, propter Christum toti
renuntiaverunt mundo, omnesque mundi delicias & vo-
luptates abdicarant, in hanc asperissimam solitudinem
sefe abdidérant, alienam ab iis quæ corpori commoda
possunt aut grata accidere, in eaque vitam duxerant; p
inamēnam illam quidem si depravatz genium naturæ
spectes, cujus passionibus jugi severioris instituti exer-
citatione debellandis mortificandisque intenti jejuniis,
vigiliis, humicubationibus macerabant membra, carni-
bus molliem devitabant, ab oblectamentis, illius
severe se coercendo: sed ingentium bonorum refertam
emolumentis, si animæ spectes utilitatem, quam quod-
dam quasi virtutum domicilium aut gazophylacium ef-
fecerant continua divinorum eloquiorum & Scriptura-
rum meditatione sacrarum: magis quam ipsos se Deum
& proximum diligentes: quorum causa in acerbam se
mortem tradiderunt, multiplici ante ipsam mortem
tribulatione, terrore, comminatione propter Dominum
degustata: atque ita consummaverunt fortunatum san-
ctæ conversationis cursum, & fide ad extremum usque
spiritum servata, iustitiæ simul martyriique coronam
perfectam ab omnipotenti sunt dextera consecuti.

56 Quis enim Martyribus dubitet annumerare eos, aut tam gloriosi appellatione nominis coloneſtare detrectet? Quid enim? Numquid non varia ſuſtinere tormenta, & propter Chriſti legem inſulta morte mulctati ſunt? An forte eos dumtaxat Martyres exiſtimat aliquis vocitandos, qui, ne eſurato Chriſto idola venerentur, opperunt mortem? Ego ſane ſapientiorum atque ex divina Inſpiratione loquentium Magiſtrum inductus perſuaſuſque doctrinis, indubitanter aſſero, quod omnis, qui unam aliquam vel minimam Chriſti legem ſua morte, ne violeſtur, conſervat, & ſic & vocari debeat Martyr, & promiſſam

A Martyribus coronam citra immutationem consequatur.

57 Quin imo (licet temerarium dictu forte foret) cum omni tamen fiducia dicendum cenſeo, quod propter obſervationem mandatorum Chriſti occiſi, majores quodammodo ſint, qui ſimpliciter propter fidem illius fuerunt interfecti. Ipſum etenim negare Deum, cum grande omnino crasſumque ſit ſcelus præſentemque animæ mortem adferat, ſegnioreſ etiam & abjectioreſ ſpiritus ad indignationem ſepenumero zelumque exſciſcit. At propter virtutem aliquam in diſcrimen venire robuſti dumtaxat & expertecti admodumque ſublimiſ animi cogitatio eſt. Hujus rei idem mihi teſtis ſit, qui magiſter, Apoſtolus, ita pronuntians: Vix enim pro juſſo quis moritur: nam pro bono forſitan quis audeat mori?

58 Quod ſi ſolvens unum e præceptis minimis, inquit Dominus, minimus vocabitur in regno celorum: evidens eſt quod qui unum maximeque omnium

latiſſime patens atque præcipuum conſervaverit, maximus in regno celorum nominabitur. Qui enim propter Chriſti præceptum mori ſuſtinet, propter ipſum multo magis vult mori: at qui propter Chriſtum mortem eligit, haud omnino eſt evidens an propter mandatum ejus interſici ſe pateretur. Probatio vero & ſignum dilectionis mandatorum obſervatio eſt: Nam ſi quis diligit me, inquit, ſermonem meum ſervabit. Quodnam autem ſalutarium præceptorum ejus maximum eſt atque excellentiſſimum? Ipſum audi magiſtrum reſpondentem Interroganti ſe Phariſæo: Magiſter quod eſt mandatum primum in Lege? (primum vero hic præcipuum denotat) ait ei Jeſus: Diliges Dominum Deum tuum, & proximum tuum ſicut teipſum: in hiſ duobus mandatis univerſa lex pendet & Propheta: & Apoſtolus, Plenitudo ergo legis eſt dilectio.

59 Salvator vero legale præceptum quo dicitur, Diliges proximum tuum ſicut teipſum, ampliare volens, & abſolutum ejus ſupremumque terminum conſtituere, dixit: Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis: qui enim proximo ſuo moritur, non cum modo ut ſeipſum, ſed pluſquam ſeipſum diligit. Quod indubie atque evidenter hi beatiſſimi præſtiterunt. Identidem enim illis a tortoribus ſuis unum illud occinebatur: Oſtendite nobis, o miſeri abjectique, Prælatos veſtros, & ceteris dignitate priores, & dimittimus vos: alioquin interficimus vos. Mori ergo maluerunt potius veri Chriſti athletæ, quam Patres Fratresque ſuos cruciatibus tradere.

60 Addo, triplicem ipſos certaminis atque martyrii coronam induiſſe: primam quidem, quia propter Chriſtum occiſi ſunt: nam ſi propter Chriſtum hanc coluerunt ſolitudinem, evidens eſt eos omnia quæcumque in ipſa paſſi ſunt, propter ipſum ſuſtinuiſſe. Alteram quia propter Lauram ejusque conſervationem, ſalvatoſque ac ſalvandos in ipſa, ut demonſtratum ſuperius manet, ſemetipſos tradiderunt: nec enim locus ipſis aut tempus fugæ deerat, ſi uti voluiſſent: ſed meminerant, idque ipſum interius patiebantur, quod ſcriptum eſt, Zelus domus tuæ comedit me: Etenim ſi propter agri paterni hereditatem, ex qua nihil ad animæ ſalutem proveniebat, interfectus, Naboth laudem promeruit: quanto magis laudabiliter hi pro domo Dei decertarunt. Tertiā quia propter Fratres Patresque ſuos elegerunt mori: quod qui pro conſervo facit: quomodo non multo magis, pro ipſo Domino ſuo, etiam millies ſuſtineret interſici?

61 Quod ſi ſoli illi, quibus pro tuenda fide certamen fuit, Martyres forent & vocarentur: neque ipſe inter Martyres recensendus veniret Præcurſor Joannes, quem capite novimus imminutum propterea quod

unam unius Herodis iniquitatem noluiſſet tacitus irreprehenſam dimittere. Quid vero Machabei? numquid non, ne legis præceptum ex minoribus unum transgrederentur, incomparabilia illa & quæ ſidem pene excedant ſuſtinuere ſupplicia? Adhuc gande malum erat ſuillarum carnum tantillum deguſtare? Nonne, quod intrat per os non coſequatur hominem? Sancti quoque Patres in monte Sina atque Raiho occiſi nonne, quas non habebant pecunias poſtulati, injuſtiſſime ſunt a barbaris jugulati? Atqui ne in minimo quidem eorum diſverſa cauſa eſt ab hiſ, qui a nobis hodie celebrantur Patribus. Joannes denique ille Chryſoſtomus, illud Eccleſiæ ſplendiſſimum lumen, ille terrarum orbis magiſter numquid pro virtute tuenda, exilio mulctatus eſt, tantaſque tentationes atque labores ad vitæ uſque finem exhauſit? An eum forſaſis, propterea quod proſine paſſus non ſit, Martyrum præmio ac mercede ſtruſtrum dicimus? Apage illam inſanam mentem, cogitationem inſipientem.

62 Ceterum admiratione non caret, quod, qui paſſi ſunt, non omnes fuerint ſcientia & exercitatione virtutis conſummati: erant novitii inter eos & idiotæ. Sed nempe perdidicerant omnes imperare affectibus, atque redigere in ſervitutem quicquid in homine carnis ſapientiam redolens aut voluptates faciat ipſam vitam æſtimare atque diligere; perdidicerant mente condeſcari legi Dei ſecundum interiorem hominem. Spiritus autem gratia hiſ, quæ occulta ſunt, remedium adferens, & parvulis tribuens intellectum; ipſa propoſitum eorum ſuſcipiens corroboravit perduxitque ad finem, integro eos brachio coronaque præcelſenti dignata.

63 Sed numquid ii, qui in hac etiamnum vita degunt & converſantur, illuſtribus martyrii præmiis judicabuntur indigni? Si enim divini Baſilii eſſatum eſt: Venerare igitur ingenuæ cum qui martyrium paſſus eſt, ut voluntate Martyr ſias; ac demum ſine perſecutione, ſine igne, ſine verberibus ac plagis eodem cum illis præmio dignus habearis: quanto æquius eſt Martyres & Confeſſores vocari, qui variis laboribus ac certaminibus cum adverſario colluctati, ſuoque purpurati ſanguine graviora forſaſis ſuſtinuerunt quam ii quibus tormentorum ſenſus fuit una cum vita ablatas. Etenim alii atque alii diverſimode graviterque ſaucii, hi manus, iſti pedes, illi membrum aliud quodcumque corporis, plerique capita undique vulnerati ac pene contriti, non modico tempore ſub expertiſſimo medico ſimulque religioſiſſimo Abbate Thoma longam difficilemque ſuſtinerunt curationem, conſtanti quidem fortiſque animo, non tamen ſine ingentis doloris acerbifiſſimo ſenſu.

64 Nam vulnera per circuitum radens, ipſaque verticis oſſa denudans, terebra & ſcalpro, malleo ſabriliter impuſſo, & comminutorum diſſectorumque oſſium educat particulatim; ſic ut ipſa, quæ cerebrum involvit, conſpiceretur membrana, nec raro pure ac ſanie redundares: non uno alterove talia patiente; ſed plurimis: adeo ut fuerit ex ſenioribus aliquis, cui cum manus dirum plane in modum gladio fuerat vulnerata, deſperante de ejus curatione medico, ſerramque poſtulantem ut eam a brachio prorfus abſcinderet, conſpiciens is quantos dolores ſuſtinerent & quanta cum difficultate ſanarentur qui ſub chirurgi manu verſabantur Patres, renuit omnino curationem: unde putrefactis carnibus, vermiumque ſcatentibus multitudine, intra non multos dies ex hoc corpufculi hujus terreni tantaſque obnoxii paſſionibus emigrans ergaſtulo, in expertem doloris atque laboris ſedem Chriſto ſociandus tranſivit: ſanctiſque appoſitis Martyribus vicenarium numerum adimplevit, quemadmodum ſanctorum Martyrum quadragenarium olim additus patientibus cuſtos obſignavit.

65 Verum ne quis ſuſpicietur forſaſis, proprieſionem judi-

que qui ſan-
placere vol-
untate pro
ſe.

Rom. 17.

Mach. 5. 19.
ad quæſt.
legi conſentit.

Jo. 14. 24.

Mach. 3. 16.

Rom. 13. 10.

de quibus
ſanctiſſimi
civitate poſſit.

Jo. 15. 13.

C

ſine inſolui
martyrii de-
corum.

166. 10.
Jo. 8. 17.

1. Reg. 31.
1°.

ſanctiſſimi
ſanctiſſimi
ſanctiſſimi.

AUCT.
ſi ſunt.
et ſunt.
et Mach.
hui.

et Tunc
et ſunt
et ſunt.

et ſunt
et ſunt
et ſunt.

E
et ſunt
et ſunt
et ſunt.

Rom. 7. 16.

ſuſpiciet
quæſt. et
ſuſpiciet
ſuſpiciet.

et ſunt
et ſunt
et ſunt.

F
quæſt. et
ſuſpiciet
ſuſpiciet.

et ſunt

et ſunt
quæſt. et
ſuſpiciet.

et ſunt
et ſunt
et ſunt.

A iudicio rem istam definientes, Beatis hisce Martyrum nomen appellationemque tribuere, nobisque ipsis quodammodo indulgere, ipsum Ecclesie universæ Doctorem, Joannem, inquam, Chrysostomum adducimus, in eorum quæ dicta sunt hæcenus confirmationem, eadem planissime prædicantem affirmantemque. In primo ergo illo d. sermone, quem capitulatum elaboravit ad eos, qui facile scandalizantur, decimo nono capite talia his ipsis, quæ subjungo, verbis persequitur.

*Dilecti con-
fratres d.
Jo. Chrysost.
collocati.*

66 Neque enim illos, qui in iudicia vocati & sacrificare iussi non paruerunt, quia falsi sunt ea, quæ passi sunt, Martyres sive vocandi? sed etiam illi, qui propter rem quamvis, quæ Deo placeret, aliquid pati ultro voluerunt. Et, si quis rem diligenter consideraverit, hi potius quam illi. Non enim aqualis est meriti, cum ejusmodi interitus & perniciēs animi sit proposita, contentum esse aliquid pati & non perire; atque ob minus aliquid bonum opus, hoc ipsum supplicium sustinere. Neque vero solum eos, qui occisi sunt; sed etiam eos, qui parati fuerunt & ad hoc prompti, martyrii coronam adeptos esse, & hoc ipsum & quod prius dixi, testimonio Pauli conabor probare. Cum enim cepisset eos enumerare B. Paulus, qui majorum temporibus illustres fuerant, atque ab ipso Abele initium duxisset, deinde ad Noe progressus, Abraham, Isaac, Jacob, Moysen, Josue, Davidem, Samuelem, Heliam, Elisæum, Jobum adiecit, dicens: Ideoque & instantiam impositam habentes nubem Martyrum.

Feb. 11.

67 Atqui non omnes illi occisi, imo ne unus quidem, duobus aut tribus exceptis, Abele scilicet, Joanne: ceteri vero naturali morte vitam sinierunt. Enimvero neque Joannes ipse occisus est, quod sacrificare iussus non parvisset, neque ad altare deductus neque ante idolum pertractus: sed ob unum verbum. Nam quoniam dixerat Herodi: Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui, & carcerem tenuit, & eadem illam sustinuit. Quod si is, qui matrimonium contra leges contractum ultus, quantum quidem in ipso fuit (neque enim quod perperam gestum est emendavit: sed dixit tantum, non potuit impedire) & ergo cum dixisset tantum, neque aliud ex se contulisset, eo quod capite truncatus sit, Martyr & Martyrum primus est: qui tam multis cadibus se objecerunt, neque jam Herodi sed universi orbis terrarum Principibus se opposuerunt; neque conjugii unius iniuste ini, sed patriarum legum & Ecclesiasticorum rituum defensionem susceperunt, quos alii infestabantur: quique tum verbis tum operibus tantam fiduciam præ se tulerunt, cum singulis diebus morerentur, & viri, & mulieres, & pueri, nonne milites in Martyrum numerum adscribi properarent?

Græc. 11. 13

68 Quando quidem Abraham quoque, cum non re ipsa filium masculum, animi proposito eundem immolavit, & vocem illam celestem dicentem audivit: Non peperisti filio tuo unigenito propter me. Itaque, ut ubicunque animi propositum fuerit in viro per factum, integram promeretur coronam. Quod si ille, cum filio suo non peperisset, ita celebratus est: hi, cum sibi ipsi non pepercerint, cogita quantam sibi recepturi mercedem; qui non unum & duos, tresve dies, sed per totum vite sue tempus in hac acie steterunt; convitiis, contumeliis, injuriis, calumniis dixerunt. Neque enim hoc exigui est momenti: quocirca laudat hoc quoque magnus Paulus, dicens: Et in altero quidem opprobriis & tribulationibus spectaculum facti, in altero autem socii taliter conversantium effectui. Quid autem & eos attinet commemorare, qui & ipsi sunt mortui, & eos incitavit a quibus talia suscipiebantur certamina?

Feb. 10. 13

69 Audivistis, Fratres Patresque carissimi, sonantem illam Ecclesie tabam palam dicta nostra confir-

mantem sigillantemque: enituit humilis hic meorum. **D**isquis sermo, sublimi tanti magistri eloquentia, instar diadematis magni pretii smaragdum suscipienti exornatus. Roborata est sententia nostra, credibilisque facta conditis irrefragabili ejus auctoritate, qui & sapientiam nactus divinitus est & Christi præco exitit singularis. Plurimum quam volumus, possumus consecuti videri: quando enim hæc eadem docet Ecclesia: cecidit Joannes, quisquamne circa hæc animi ambiguus sit?

a Columnæ 14 Januarii.

b Non igitur erant omnes monasterio Præfati, de quibus tam solus agit elogium: nam licet his soli requisiti fuerint, non tamen fuerunt ceteris tacensibus agniti.

c Hinc læp illuſtrando amicus noster Franc. Maria Florentinus Lucensis medicus Colsum suggestit lib. 8 cap. 3 ita ex Græcis, ut solet, auditoribus decem: Si vitium in angulo est, quod comprehendere modiolus possit, ille potius apratur... si latius, terebra res agenda est, & foramen fit in ipso sine vitio offit atque integri, deinde alterum &c. donec totus locus, qui excidendus est, his cavis cindus est. Tunc excisorius scalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus, id quod inter utrumque est excidit.

d Hinc apparet indubitatum esse Jo. Chrysostomi sermone in capite 23 divinum, quem primum in lucem protulit Franco noster Durand; an autem Sanctius plures de eodem scripserit arguunt 10, vel quo alio reſpectu hic primus dicatur, nos latet.

*Videmus
Chrysostomum
reſpondere.*

*d. Jo. Chrys.
sermo.*

E

C A P U T VII.

Apparitiones & miracula.

UT autem clarius certiusque pateret, quam Deo gratus Beatorum istorum existeret transitus, eosque a Salvatore Christo in gloria susceptos multum quoque apud eundem posse cognosceretur, voluit admirabilem effectorem Deus grande aliquid stupendumque prodigium ipsa illa, qua Sancti passi sunt, die apparere; cujus inspectores ac testes duo quidam facti sunt omni fide dignissimi. Etenim post secundum ex illo penali antro egressum Patrum, remanentibus intra illud ibidem extinctis Martyribus sanctis; cum quaestionem de ipsis, prout dictum est, sacrilegi exacerant, videt unus de Fratribus, defunctorum quendam intus in antro pcentem, a Colsum nuncupatum, ante Sanctuarium scorum consistentem, qui caput elato delibutum haberet, nitens ac splendens supra modum: rubicundus vultu, facie hilaris, magnamque præferens exultanti animi significationem, & mirabar, inquit, rem necum considerant, primum quidem aspectus ipsius serenitatem amonitatemque tali maxime loco ac tempore: deinde, quomodo, inquit, illum non adducunt nobiscum interrogandum torquendumque: sed dimittunt solum stare ita increpide atque innoxie? Eatenus namque ignorabat Frater iste, cum qui videbatur, unum esse ex illis, qui intus remanserant suffocati.

71 At vero postquam impii recessissent, senes quidam solitarius c Patribus, multo jam apud placitam Deo vitam in solitudine ducens, nomine Sergius, plorans & lugens super omnibus his, quæ acciderant, restit, maximo vero propter Beatorum necem; accensa lampade in sanctam ingressus ecclesiam est, ut ponit intelligeret, quot, qualesque Patres obdormivissent: & ecce ipsum illum Colsum Abbatem conspicit, quem & Frater prædictus viderat intus specioso corporis totius habitus, egredientem ex antro: cumque submisso capite invicem ex more & consalutassent, accessit ad sacrarium d Colsum Abbas, hæc verba profert: Ora pro me. Ingressus igitur Abbas Sergius explorabat contrectabatque diligenter Sanctorum facies, interque eos hunc quoque Abbatem Colsum pccere conspiciens eamdem mortuum.

*ipsa bene
Colsum nunc
noscitur.*

*illud vultu
eius bene
illuminatum
conspicitur.*

*sancti d.
Sergio ad
reſpondenda
cyprian.*

*ingrediente
accusant.*

d

A mortuumque, cui egredienti cum vellet intrare, obviat; egressus continuo cum festinatione est inde, timore perterritus, si forte eum consequi pro voto posset: sed ubique illum investigans, quia nusquam potuit invenire, cognovit quia visio quidam divinitus sibi esset objecta, ad sanctam eorum mortem evidentius comprobendam, eamque quam possiderent immortalis vite beatitudinem.

72 Ipsa quoque nocte gloriose dormitionis ipsorum, cum magna anno illo siccitas fuisset in Laura, Imber adeo copiosus decidit eorum intercedentibus precibus, ut omnes lacus & receptacula repleverit. E vestigio vero ultionem sanguinis fervorum suorum injuste effusi fecit Dominus, & reddidit vicinis nostris septuplum in sinum eorum, juxta eloquia Scripturarum: gravi enim mortalitate exorta, barbari illi, tam qui nulli audenda ausi injustitiam istam perpetrarant, quam qui eos adversus Lauram concitantes armaverant, morbo pestilentiaque & dirissima morte consumpti sunt, adeo celeriter unusque supra alterum, ut mortuis sepeliendis & consucto ritu tumulandis non sufficerent: sed eos ut plurimum aggesta leviter recondere humo, aut in spe-

lra cavernasque projicerent: qui inde resossi protractique a canibus in pradam ipsis lanienamque cessere. Ita ut mirarentur universi supervenientem ipsis perniciem repentinum properatumque exterminium, deficientibus ad vindictam divinam celeritatem impiis: essetque in omnium ore illud Davidis Prophete canticum: Quomodo facti sunt in desolationem? subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam, velut somniumurgentium.

73 Non abscondam silentio quod mihi fide dignissimus Presbyter enarravit. Vir iste multa virtute praeclatus, Syrus cum esset, vehementi flagrabat desiderio Græcam linguam perdiscendi: jamque psalterium magno cum labore sciens utcumque exprimere, divinarum Scripturarum lectioni vacare cœperat laboriose æque ac studiose, volens linguam suam assuefacere omnino ad planam perspicuamque veram dialecti pronuntiationem. Cumque ejusmodi lectionis exercitatio difficulter, nec sine fastidio stomachoque succederet, animum tandem despondere cepit. Verum prolapsus in somnum, visitatus est ab uno sanctorum Patrum Anastasio, Protodiacono, cujus supra meminimus, qui Patri huic fuerat familiaris, & mortis causam interrogavit. Ipse vero suam in dicendo tarditatem exposuit. Cui subridens Sanctus: Aperi os, inquit, tuamque mihi linguam extende: & quem penes se habebat, pannum novum proferens circumfricansque & abstergens eam; Cerpurgata pingui quadam acque limosa viscositate disparvit, simulque evigilavit qui dormiebat Presbyter. Confirmavit autem, quod ex illa die tantam senserit in ea dialecto intelligenda facilitatem, tam expeditam sive in legendo sive in addiscendo obsequentis ad nutum lingue faciendam, ut ipse admirationi esset, Deique erga se curam atque Sanctorum gratiam obstupefceret.

a Ad hanc Vita S. Stephani Sabaita nominatur Ictianus Cosmas, cui futura ejusdem Stephani gloria fuerit paulo antequam moriens ejus in visione ostensa.

b Iuxta enim Græcis templi portem significat, qua altare ipsius ministrantium subsella. Et mensas intra extraque tribunalam continens, cancellis inter tabulato arcum vulgi non tantum accessum ad sacra adyta, sed etiam aspectum.

c Græce ὑποδιόχοι dicitur utriusque turris quæ de consuetudine Geor. in Eusebio habet: Si Sacerdotibus & monachis occurrant (Græci) laeta salutis oblata spatium, manu pectori admoda dicunt, perdoxos: tum ut ea voce honorem se illis prestare indicent, tum ut eorum suffragiis potentem tempus sibi a Deo concedi deposcant: illi vero eadem voce & salutem & honorem grato animo referentes bene precantur.

d Ita videtur omnino exigere sensus: in nostro tamen orthographo habetur ὑπὸ διόχοι.

e Si integra nunc haberemus Acta, dubium non est quin D. hujus nominatum martyrium in haberemus, itaque Theophili, cujus mentio est in Vita S. Stephani citata & aliorum nominatum plurimum.

EPILOGUS

74 **E**T hæc quidem pauca atque exigua ejus, qua videris, gratia argumenta, o sancti Deoque dilecti Martyres: gloriam vero, qua nunc ex merito vestro fruimini, quis sufficiat enarrare? Beati vere estis, & in Deo beati; quod ex ea, quæ super terram est, vita violente ejeti, alterius in cælis felicioris digni estis inventi. Beati estis, Patres fortunatissimi; quia naturalem prævenientes mortem vos ipsos toti crucifixis mundo, atque in novitate vite æqualem Angelis conversationem estis in hoc mundo æmulati. Beati estis, Patres sanctissimi: quia in præsentihac vita affectum carnis legi mentis adversantem, legi vite subjecistis. Beati estis, Patres optimi: quia passionis corporis exercitationis rigore destruentes, illud morigerum animo atque obtemperans reddidistis, & quod in vobis deterius erat fecistis digniori parti servire; animum vero cum omni obedientia subjecistis jugo legis Christi.

75 Beati estis, Patres gloriosissimi: quia ingenuos animos, ne deliciis carnis voluptatibusque servirent, liberos conservastis, & divinæ in ipsis imaginis nobilitatem incontaminatam custodientes, lineamentorum illius omnium formam coloremque inconfusum atque invariabilem retinulistis. Beati estis, Patres virtutibus omnibus ornatissimi: quia eis, velut præstantissimorum pigmentorum tincturis, egregios pictores imitati, ex divinarum scripturarum disciplina animas imbuentes vestras, easque in vobis ipsis exprimentes vivam earumdem effigiem ac Deiformem imaginem vospispos mundo exhibuistis. Beati estis, ipsa illa beatitudine dignissimi Patres; quia nihil eorum, quæ in hac vita habentur jucunda, demulcere cor vestrum nec decipere potuit; & quo minus Deum assidue contemplando in eo unice oblectaretur distrahere, abducere, commovere. Beati estis, Patres quantavis meritis boni: quia quidquid in anima vestra concupiscentiæ inerat in Deum eorumque quæ Dei sunt fruitionem intendistis: iracundiam vero adversus peccatum dumtaxat, ejusque inventorem ac patrem, velut rompheam quandam, convertistis.

76 Beati estis, Patres venerandi: quia laram voluptatum viam, tamquam quæ ad finem exitalem deducit, prudenter ingredi recusastis: arctam vero & angustam, utpote quæ in beatam vereque felicissimam quietem viatores suos introducat, elegistis conficere, nunquam retrogredientes aut declinantes. Beati estis, Patres invicti, quia vos itidem ut per multa certamina probatum Jobum, adversarius expectans omnemque nequitiam suæ pharetram evacuans, omnem machinam in vos expodiens, prosternere nequivit animi vestri robur insuperabile. Beati estis divina præditi sapientia Patres: quia passionibus Christi communicantes primum quidem in exercitatione, postea vero & in certamine, denique particeps estis facti consequenter & gloriæ: si compati-mur, inquit Apostolus, ut & conglorificemur & in æternum conregnemus.

77 Beati estis, Patres reverendi, qui adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum hujus sæculi, adversus spiritualia nequitie in cælestibus invisibiliter colluctantes atque vincentes; iterum visibiliter visibiles veritatis inimicos tolerantia tormentorum invictaque ad mortem usque constantia convertistis in fugam. Beati estis, Patres sæculis omnibus celebrandi; quia in utroque certaminum genere utrosque adversarios hostiliter in vos rabideque incurrentes convertistis, strenueque ac juvenili cum vigore certantes, var-

*Quæ mol-
tis invicis
vocandis
satis
beati.*

E

7

F

*Rom. 8. 17
Eph. 6. 12.*

AUCT.
STEPH.
LX MS.

A risque in bellis victoriam reportantes ex utroque capite meruistis, quod consequens erat, quam qui optimo iure coronati. Beati estis, Patres ter maximi: quia per sumum furoremque mortalis ac facile extinguibilis ignis, evasistis omnia periculum immortalis & nunquam extinguendi incendii, & suaveolentes fructus Paradisi decerpistis. Beati estis, Patres amabilissimi: quia brevis temporis suffocatione angustati, in loco pascuæ respiratis ac quiescitis.

78 Beati estis, Patres colendissimi: quia in arctum obscurumque conclusi antrum, atque hæc momentanea vita privati, transivistis in campos illos spatiosos ac semper virentes, in quibus non perituri germinant flores, ubi lumen indeiciens semperque vesperam nesciens splendet, unde luctus omnis, unde angoris atque doloris cuiuscumque obumbratio exulat. Beati estis, Patres sanctissimi: quia Christo facti estis accessio desiderabilis, & gloriosa expressio eorum qui a sæculo sunt Martyrum etiam post persecutionis tempora perfectam Martyrii palmam consecuti. Beati estis, Patres divino afflati spiritu; quia corpora animasque vestras sacropurgantes sanctificantisque jejuniis, Quadragesimalis abstinentiæ tempus exornastis consecrastisque; dum in ipso per sanguinem accessistis ad Christum, & ante salutiferam toti orbi passionem ejus, passi etiam ipsi cum eodem vivificum celebratis Pascha; liberationem, inquam, & immunitatem omnimodam a peccato, spiritualique servitium operum exactore Pharaone, & Aegyptiacæ servitutis errore ac tenebris, quemadmodum & gloriosi Christi Martyres Quadraginta a milites victores & studio coronam retulerunt.

Orat. Mar.
1791, ut vñ
in pro Lau.
78.

79 Mementote etiam nostri, semper nobis memorandi Patres, quibuscum viventes in carne estis fraternæ conversati; quamvis, terrena nunc commoratione relicta, in gaudio & lumine cohabitatis celestibus. Nolite fraternitatis nostræ huiusque Lauræ vestræ & societatis oblivisci, quæ vos et corris præmisit ad cælos: nam per vos, Beatissimi, nos quoque beati sumus, quod tales primitias tam optima sanctaque spolia Christo Domino subministravimus, sacrificium acceptabile Deo in odorem suavitatis, sincerum, irreprehensibile, gratissimumque. Vivificæ, divinæque, & consubstantiali Trinitati, quæ vos sibi voluit in æternum assistere, offerre continuam perseverantemque pro nostra congregatione orationem: ut eruiamur a multiplicibus hostis malignidamque, insidiis, & machinationibus pessimis; liberemur a passionibus defectibusque mentis & corporis; salvemur ab invidia & fraudibus visibilium simul atque invisibilium inimicorum; hanc denique vitam placide pacis atque transigentes ejus qua digni habiti estis bonorum immortalium participatione vitæque indeficientis requie ac loco digni inveniamur & ipsi, quamvis grande sit illud quod postulamus.

pro ecclesia

pro seipso in
meditatio.

80 Orate etiam pro communi unicoque orthodoxa Ecclesia: ut cessantibus, quæ multipliciter ab inimicis veritatis adversus eam excogitantur suscitantorque, tentationibus ac tribulationibus, pax ei tranquillitasque obtingat, atque molestiæ perturbationisque cessatio & requies. Quin & indigni famuli vestri reminiscimini, despiciabiles vobis sermonis sui primitias offerentis, atque accinentis hymnos, viles illos quidem vestraque amplitudine inferiores multo, defectuososque, attamen promptissima voluntate pro viri um imbecillitate compositos & exornatos. Humilitati meæ, deposite, Patres omni laudum genere celebrari dignissimi, remissionem delictorum, expurgationem affectuum, exoptatum tranquillæ vitæ decursum: ut evadam gehennam, a tormentis liberer, atque inconfutibilis coram Christo Salvatore assistam aliquando, non longe a vestræ commorationis sede remotus, quamvis meritum meum excedat ejusmodi postulatio.

81 Tu vero Sanctorum Patrum Pater augustissime. D me, Affectuum balistes, Monachorum ductor, pugilum exercitator, beatissime Saba, cremi habitatorque cultorque celeberrime; suscipe alumnos tuos, qui adeo generose contra peccatum ejusque suscitatore ductoremque diabolum decertarunt, donec sudoribus, laboribus imo sanguine partem victoriam de eodem referrent pro virtute viriliter dimicantes. Delectos Christo Agnothetæ Martyres & victores laureatos representa: neque enim insolitum tibi est discipulos tuos non ad exercitationem monasticam modo, sed etiam ad agones instruere atque idoneos exhibere martyrio. Testor membranda Persicæ irruptionis tempora, quando etiam intercepta Sancta Christi civitas est, venerabiliaque & adoranda illa loca atque templa incendio deslagrant: tunc enim ex alumnorum tuorum numero non pauciores & quadraginta adduxisti ad Christum Martyribus sociandos, in quos irruentes ignis mythraque infanti cultores Persæ a uno in lapide simul omnes conciderunt: malentes etiam ipsos in propria Lauro mori quam a facie inimicorum abscurrere, abaque exulando vitam redimere fuga.

Saba grandis, & b.

40 Pto-
m / Sab
Christi

c

d

E

82 Testor Christophorum, suo dignum nomine, & Christi militem Martyremque gloriosum: quem ante paucos hosce annos ab infidelitate ad veræ pietatis culturam translatum, atque ex Persicæ instructuosaque oleastro circumdæ insitum oleæ, divinoque signatum baptismate, & monachali Angelicoque indutum habitu, sanctoque gregi tuo adnumeratum; Martyrem Domino coronatum stitisti. Præclare primum ille sub religioso amictu cerrans, non minus deinde generose in martyrii stadio ipse se gessit, quando ab fidei desertore circumventus, & coram ipso Saracenorum Rege senatusque principe adductus, pulcræ confessionem peregit, & resensa ei cervix gladio est, propter Christi fidem & pietatem decima quarta Mensis Aprilis, majoris hebdomadæ feria tertia, triduo ante passionem Domini, cujus cruciatibus salvati sumus.

Christo-
phorus ex
Saracenis
Monachum
de Marty-
rum.

83 Nunc vero, divinissime Pater nosterque apud Deum Legate reverendissime, gregem tuum Lauramque respicias, quam tuis construxisti laboribus; & ab eorum qui sunt in circuiu nostro essetorum hostium incensibus visibilibus simul atque invisibilibus vigilanter custodias; usque in secundum Salvatoris ex cælo adventum manifestationemque rectendam, spirituale sementum in ipsa communicans & undequaque in ipsam adducens cum Christo, atque ex ipsa in gaudium Domini tot introducens: ut omnes disciplinæ tuæ sectatores extra probum Judici tecum sistens dicas: Ecce ego, & pueri mei quos mihi dedisti Deum illamque optabilem atque amabilissimam vocem audiamus: Venite benedicti Patris mei possidete paratam vobis regnum in Christo Jesu Domino nostro, cui honor virtus & Imperium cum eo qui est absque principio Patre, sanctoque & optimo atque vivifico Spiritu, nunc & semper & in secula. Amen.

et antiquæ
et Lauræ
commemoratio

F

a De his Sebastia in Armenia passis egimus 10 Martii.
b Proprie cum qui luctaturus unguis significat; latine autem sumptum accipitur pro ipso. Palestina præfata; vide Circarionem lib. 1. Ep. 9 ad Lentulum.
c Imo 44. horum festum agitur 16 Maji; martyrium autem septimana Urbis sanctæ interceptionem præcessit.
d Saraceni quidem eadem illam parasse constet: sed qui vel Persæ militabant, vel fœderum immunitatem sub eorum captivitate umbra, occasione obtuler.
e Adeoque anno Christi 789, quando Pascha incidit in 13 Aprilis septennium ante horum Patrum passum.

POEMA DE IISDEM

per Odas Officii Græci distributum ex Magnis
Menais

auctore eodem Stephano Sabais.

ACROSTICHON

Tunc rursus Mipsum invenimus.

Morum eorumdem Martyres hymnis cano.

ODE 1

Multitudine tuorum Martyrum, Christe, divinitus inspiratorum laudare cupienti mihi cælitus lumen intelligenti præbe, ipsorum exoratus precibus, ut dignum Deo cæmen concinam.

Omnès Spiritus disciplina instructi, eaque regentes corpora ac sensus vestros, facti estis templa Dei sancta, o Theophori Martyres: in vobis enim Christus habitavit.

Delinquentes fluxas in terris opes, & vitæ delicias, ut somnia spernentes, incommutabile Christi regnum, quo nunc fruimini, concupivistis.

ODE 2

Quam vestram omnem, quieti addictam, omnium in-
spectori Deo penitus consecratis, o Sancti; vos-
que ipsos divina offerentes holocausta, perfectam coronam meruistis.

Monasticam vitam ætioris viæ desiderio amplexi, tam-
quam Theophori Sabæ genuini discipuli, ex tumultu-
bus mundanis recessistis.

Interpretem animis verbi divini semen excolentes, San-
cti, & lacrymarum rigantes fluentis, centuplicatum
Deo fructum produxistis.

ODE 4

Oppugnavit graviter inimicus virtutum exercitio in-
tentos in eremo Martyres, invidia concitatus: sed
velut ab instructa acie retroactus est.

Predicans errorem in discipulis suis fraudulentus draco,
barbarorum tribus concitavit in mutuas cades,
per quæ etiam ex solitudine Sanctos pellere nit-
batur.

Clodas cumentes adversus immobiles Sanctos suscitans
inimicus, non potuit eos effugare, & invisibili vi-
ctus certamine, frustra visibilem pugnam suscepit.

Malorum Princeps veneno & furore plenus cum sa-
cellitio suo irruit; & ferina rabie concitatus in
Sanctos, per inaudita vulnera sanguinis rivos ef-
fudit.

Cum illi spes suas mortales committebant terræ in cor-
ruptibili auro locatas; in cælis easdem jactantes ge-
nerosi Athletæ clamabant, Gloria virtuti tuæ,
Domine.

Insere ut bestię inclementer savientes, lapidibus,
baculis, gladiisque verabant Sanctos, iustos indi-
care Præfides suos: sed hi lege caritatis roborati
penitus id facere recusarunt.

ODE 5

Magisterio dilectionis perfectæ edocli Sancti legem
tuam, Salvator, pro amicis animas posuere, & volun-
tarium tuum pro hominibus sacrificium imitati sunt.

Mandatum tuum, Christe, apparuit morte ipsa robu-
stius, supra seipsam effrensam natam ex voluntate car-
nis naturam: tuæ enim ipsiſſentes legi, glorioſe mori
pro amicis elegerunt isti, mente prorsus divina præ-
diti.

Aspersi hysopo mentem per baptisma, vicem domesti-
cis propriis reddidisti, Sancti, sparſo pro iis sangui-
ne, & ignita in custodia velut aurum probati, sua-
volens Christo facti estis sacrificium.

ODE 6

Miserunt tyrannorum minas Christo famulantes, quia in
assidua mortis moderatione vitam omnem traduxe-
rant.

Thesauris abundare suspicati barbari, barbære excru-
claverunt omnium egenos, & corruptibilibus spre-
tis, sola incorruptibilia possidentes,

Indomabile robur Christi athletæ induci, irritos red-
didere fremitus barbarorum æque ac cerberi in-
sepnalis.

Pœcuse sunt acies visibilium simul & invisibilium ho-
stium, qui videbant Martyres contemnere verbera,
interque plagas hymnum cantare, dicentes: Be-
nedictus es & laudabilis Domine Deus Patrum odes,

nostrorum.
ut genus & patriam & opes abdicavere, tibi Christe
desponsi, quia tui unius vere amabilis ardebant amo-
re: atque ad te confugerunt, Salvator Deus Patrum
nostrorum.

Unguinarii barbari non absterruerunt amatores tuos,
Christe, quo minus Deo in solitudine servirent:
non enim timere eos, qui corpus occidunt, cum
mandata tua haberent pro inconcusso fundamento.

Tabentes divinitus scriptam legem in tabulis cordis
Martyres, unum trinumque Deum prædicarunt,
ipsique clamant: Benedictus es & laudabilis Domi-
ne Deus Patrum nostrorum.

non pervigiliis psallentes Sancti, Angelicis ordinibus
comparandi, cantabant, Benedicite omnia opera
Christum in sæcula.

Exente tota sequentes te Dominum suum Crucemque
extollentes Martyres canebant: Benedicite omnia opera
Christum in sæcula.

Zimbos lapidum sustinentes, & baculis contusi Beatissi-
mi occinebant hoc unum, Benedicite omnia opera
Christum in sæcula.

attentione tota mentis & corporis spiritum Christo
elevantes Sancti, modulabantur suaviter, Benedi-
cite omnia opera Christum in sæcula.

superventuros barbaros generose ac pie præstolati, var-
ietate nudati Athletæ Christi, vicere eorum inso-
lentiam & hujus mundi principatum: quapropter
etiam coronas duplices ab iusto agonotheta retu-
lere.

Œavernarum & spelæorum per omnem vitam incolæ bea-
ti, includimini angusto antri unius hiatus, & san-
guine purpurati, ignisque ardore graviterque urentis
fumi vapore exanimati, victores apparuistis.

Agones vestros cancelebramus, quibus adversus pec-
catum decertastis viriliter, ut generosi milites pro
Christo consistentes: etenim glorioſe vicistis &
nunc coram Altissimo stantes cum agminibus San-
ctorum mementoſe nostrum.

Zobis orando subvenite, o Sancti, in cælis triplici ful-
gore circumdati, una cum Sabba Patre atque duce,
tamquam genuini filii ejus, ut confortibus vestris
vos canentibus salus proveniat animarum & Eccle-
sias sanctis pax communis donetur.

Œili Virginis, deſpice ferocium præſidentiam ac su-
percilium, & consilia malignantium disturba, Crea-
tor: fidelium vero tuorum agmen impenetrabiliter
firma Deus, extollens cornu eorum & fidem cor-
roborans, ut te magnificemus universi.

Concludebantur singula oda cum invocatione speciali
Deiparæ: qua strophe quia apud Simonem Magum
in Mariana Græcorum pietate ex Menais collecta
extant hic ammittuntur, eo magis quod ipsarum ini-
tiales litteræ acrostichis clementis non continerentur: quæ
ut illi quoque includerentur aliis similibus odarum au-
thoribus, Josepho præfixum hymnographa curavit. Pro-
ut infra videlicet ad diem xxvi in odis de S. Eſte-
riana Junius.

DE B. AMBROSIO SANSEDONIO

ORDINIS PRÆDicatorum

SENIS IN TUSCIA.

AN. MCC. 1 **A**mbrosius vir sanctitate præclarus & miraculis
 LXXVII. fulgens, apud Senenses in tanta veneratione
 XX MART. habetur, ut festum ejus celebrent, sicut Bononienses
 festum ejus celebrant S. Dominici; ita ad annum MCCXC
 præcipuum Hieronymus Barselli de Bononia in Chronica MS. Ordi-
 nis, Foro-Livii existente, post medium sæculi XV exarata,
 verbis citatis a Julio Sanfedonio Episcopo Grossetano in
 Vita hujus Beati lib. 3. cap. 1. Celebrant autem festum hoc
 Senenses, non eo, quo mortuus est Beatus die, qui XX Mar-
 tiis fuit & S. Benedicli vigilia, sed ante Dominicam Passio-
 nis feria VI: quod hac cum D. Benedicli festo concurrente
 anno MCCLXXXVII ad solennes exequias illatus in templum
 plurimis caperit coruscare miraculis. Exinde enim, ut scri-
 bit Antonius Senensis in Chronico, celebratur festum multa
 cum pompa, ad Officium tunc accurren- te Senatu cum
 universo populo, qui in illius honorem a servili opere om-
 nis feriat.

2. Ita quidem Senenses, & quidem in hunc usque diem:
 est reliqui Ordinis Prædicatorum conventus, per Roma-
 nam dispersi provinciam, diem obitus ipsam festivum ha-
 buere, postquam publici cultus B. Ambrosio deferendi pote-
 stas iis facta est ab Eugenio IV. Hinc autem factum est, ut
 ejusdem memoria in Romanum martyrologium (quod libe-
 rius sequimur) fuerit ad XX diem hujus mensis relata: quam-
 vis post annum MDCXXII totus Ordo assumpserit diem
 XXII ex indulto Gregorii XV, permittentis, ut dictus Ordo
 ubicumque locorum posset officium de Confessore non Pontifi-
 ce in honore B. Ambrosii sub ritu duplici celebrare: quod ut-
 ramontana Provincia huic cultui insuetas se accepere, quasi
 cum primum Beatus fuisset adscriptus Ambrosius, ut appa-
 ret in Tabella viventium & miraculorum ejusdem, per Fr.
 Hyacinthum Chacquotium Duacensis typis vulgato occa-
 sione, sicut præfert titulus Beatificationis per Gregorium
 XV factæ.

3. Desampsea est ea Tabella, uti & Lectiones Officii pro-
 prii, eodem tempore composita pro secundo tertioq. Nactur-
 no, ex Vita per Antonium Flaminium scripta & a Leandro
 vulgata, non absque mendis: sed quibus notandis nolumus
 immorari, habentes præ manibus antiqua & fidelissima
 Acta, excepta ex Codicibus MSS. Fr. Ambrosii Taegii in
 conventu S. Maria Gratiarum Mediolani existentibus lau-
 datisque ab Antonio Senensi in Bibliotheca: qua publica luce
 ideo sunt digniora, quod stylum, quem Leander Albertus
 exhibet, contrarium immutat: quique, invariata transcri-
 bere curavit Taegius, quantum quidem ad vita & virtu-
 tum historiam attinet: nam miraculorum seriem, ut alibi sa-
 pius, sic etiam hic immutavit, ad certa quadam capita ti-
 tulosa; ea reducens, nec raro eadem in verba contrahens pau-
 ciora.

4. Tanta autem ipsa fuit tamque illustria, tum eo quo
 mortuus est die, tum sequenti, quo ante sepulturam prostratus
 corpus ad publicam venerationem expositum; ut subito Ro-
 mam pervolans eorum fama allapsa ad aures sit Honorii IV,
 in Aventino monte ad S. Sabinam (ubi & ipse palatii &
 Prædicatorum habebant monasterium) commorantis, ibique
 ex podagra decumbentis, eundemque moveris ad edicen-
 dum, ut præcipui aliquot Ordinis Fratres ex informationi-
 bus, & conventum Senensi Romanam mittendis ad instruendum
 Canonizationis processum, compilarent præclara vita ejus
 & virtutum decora, cum miraculis mortem secutis. Delecti
 igitur continuo sunt quatuor in titulo nominandi: qui qui-
 dem haud diu post manus admoventur operi: sed prius
 quam suam ipsi compilationem non dico absolvere, sed vel in-
 choare possent, subducens e vivis Pontifex est in die Cæna

Domini, decimo quinto a morte Beati: ut minime potueris,
 quod optabat, Sanctorum catalogo adscribere Ambrosium.

5. Matravere nihilominus Patres Senenses ad destina-
 tos huic compilationi Patres documenta omnia necessaria
 mittere: quotquot intra primum ab obitu B. Ambrosii men-
 sem haberi potuerunt. Quantum autem delecti Compilatores
 in conscribendis his actis impenderint temporis, nullo ex ca-
 pite possumus definire. Sublata festinandi causa, dubium est
 an per aliquot annos a morte Beati res inter manus eorum
 non haberet: certe varia loca sunt, ex quibus hoc sequeretur,
 num. 34, 60, & 62, ubi de ludis ad diem Ambrosii festum
 translatis, & virginibus cereum quot annis ad ejusdem se-
 pulcrum offerentibus, aliisque his similia: qua nisi suspicari
 volumus ab Taegio aliove interpolante, ut quedam alia num.
 73 esse adjecta, annorum aliquot supponunt experientiam &
 etiam ab absentibus sciri fama vulgante potuerunt. Scripsisse
 autem eorum documentis ita recenter a morte Beati submis-
 sis, liquet ex miraculis, qua nulla hic referuntur nisi primis
 diebus patrata, prout illa Senis excepta fuerant a Commis-
 sariis ad hoc ab Episcopo destinatis extra judicii formam.
 Quo factum est, ut cum eorum aliqua publicis consignarentur
 Instrumentis, nonnullæ circumstantiæ paullo aliter fuerint
 exponende, juxta personarum de semet ipsis testantium fi-
 dem, quam antea fuerant ex auditu vel relato alieno scripta.
 Quæ res etiâ probat alibi quam Senis collecta esse hæc Acta,
 & ut nobis quidem videtur, Romæ: alias enim fieri non po-
 tuisset, ut iis non offerrentur legenda Instrumenta publica
 ibidæ Senis exente Aprilis menſe & sequentibus fieri capta.

6. Etiam num. 77 refertur miraculum pueri sexennis
 illuminati, velut ad manus sanctæ atractum patratum subit-
 to: & tamen ipsamet pueri mater coram publico tabellione se-
 sistens, visum recuperasse ait, post die illius contractus eodem
 se rediitum, & adhuc longius remotum a sacro corpore:
 qua relationis utriusque differentia non incidisset, si Com-
 pilatores vidissent Instrumentum de hoc miraculo confici-
 tum sub die XXXI Aprilis, quod est ex infra producendis
 septimum. Similiter num. 83 in miraculo pueri a fistula pe-
 des perforante sanati, non posuissent Compilatores annos no-
 vem pro octo, nec matrem pueri Bonaventuram fecissent
 uxorem Salimini cum fuerit Jacobii sibi præ oculis habuissent
 Instrumentum XII confectum die VII Maji. habuissent au-
 tem procul dubio, nisi alibi quam Senis scripsissent. Nisi etiâ
 alibi scripsissent dicti Compilatores quam Senis, non potuis-
 sent excensare, quod orationis formulam ab aliquibus Fra-
 tribus ex ore morientis scripto exceptam, videre non potue-
 rint, prout excensant num. 64. Nec omisissent narrare, quam
 sumptuoso opere capta esset de novo fieri capella sacri corpo-
 ris custos, constituta in eam rem summa certa pecunia, quot-
 mensibus ex publico pendende per Decretum XII Augusti
 signatum, & Indultum per Episcopum Reinaldum propo-
 sitis ad operis iam pii promotionem. Hæc enim commemo-
 randa fuerant eo loco, ubi dicitur post non multos, id est,
 quadraginta dies ab obitu translato fuisse Sanctum in
 capellam, qua erat in medio ecclesiæ, ad ornatissimum se-
 pulcrum inibi per nobiles & populares civitatis fabrica-
 tum.

7. Post Acta jam dicta dabimus originales textus vi-
 ginti octo Instrumentorum, Julio Sanfedonio collectorum ex
 Archivio Conventus ipsius Senensis, substituta pro signis
 Notarialibus, qua idè ex æste representat, cruce &. Tertio lo-
 co proferemus Sermonem de virtutibus & miraculis B. Am-
 brosii bene prolixū saepeque citatū a præfato Julio, nobis autem
 Senis transmissū ex ipsius conventus Membranaceo codice,
 favore R.P.M. Antonii Accarigi Prioris, annuā prolixissi-
 ma mira-

ex documentis missis po-
 tuit ab obitu
 illius mensis.

& intra
 paucos annos
 absoluta.

E

non igitur
 formam
 Senensis
 post inducta
 de antiqua
 consuetudine.

F

cum ipsi
 ma formis
 scribentur.

videtur fa-
 formam de
 domo.

& summa-
 rium Vita &
 virtutum ex
 MSS.

A miraculorum fere trecentorum serie, quem huic sermone suo subtexuit auctor, qui se Fr. Recuperum de Senis dicit & a Julio paratur unus ex quatuor Compilatoribus fuisse, alias Recuperatum de Petra Mala, quod licet alicui non probaretur, coarctum tamen deato scriptorem fuisse agnoscere deberet, ut pluribus in prologo nostro ad eundem sermonem dicturi sumus.

S A. quæ hi sunt fontes, ex quibus hausere vel haurire potuerit ceteri quidquid de B. Ambrosio scripsere: quod quidem Latina scilicet Sebastianus Flaminus apud Leonardum Albertum, solis quatuor Compilatoribus usus; sed Italice redditus & anno MDIX die XXIII Augusti vulgaris a Simone Nicolai Cartularii: quam editionem, ut nancisceremur etiam ipsi optavimus, collatum cum ea Taegii codicem, itaque cognovimus quid ipse in ordinandis miraculis omiserit immutaverit. Eandem editionem pra oculis habuit diligentissimus rerum ad Beatum spectantium collector Julius jam aliquoties nominatus: cui originalium Latinum textum visum non fuisse cogimur ex annotationibus marginalibus, & aliis quibusdam innotatis credere.

Ex hac autem Julio colligentes reliqua omnia, quæ de B. Ambrosio scitu digna supererant, circa corporis aut scilicet cultum recentioraque miracula, Gloriam posthumam appellavimus, dato ex re nomine. Extant præterea in MSS. quibus usus est Julius, tractatus inediti de Vita Beati, auctoribus Joanne Baptista Gori Senensi & Gregorio Lombardelli, inferius nominando ob recuperatam insigni miraculo sanitatem, quam ipsius operis absolvendi causâ dumtaxat optavit.

9 His adde prælo vulgatus Vita a Seraphino & Silvano Razziis, quorum hic Dominicanos, ille Etruscos Sanctos & Beatos Italico Idiome celebravit; itemque Vitam a D. Alexandro Guilielmi similiter Italice Romæ editam anno 1595; ne denique supra citatam Hyacinthi Chocquetii Tabelliam, ut ceteros taceamus, qui Beati hujus viri laudes suis scriptis inferuere. Quibus omisiss, restat hic nobis demonstrandum, id quod nisi evidenter convincti testimonio vix crederemus, mortuum esse B. Ambrosium anno MCLXXXVII: non enim caret difficultate, quod adeo graves auctores sint, qui anno dicti seculi LXXXVI mortuum fuisse Beatum statuunt, quorum primum est ipse Fr. Recuperus, quem sequitur Necrologium conventus Senensis, itemque Pius II in Senensi Chronico.

C quod apud Lunadurum de Paganis Nucerinum Episcopum extare, ait Julius, eundem tenens calculum; quem & tenuit Fr. Bernardus de Lutsemborg Prior Colonienis in chronica intra primos viginti annos seculi XVI compilata, adeoque non optimo jure antiquissima nuncupata a Julio. Imo A. b. per Taegium transcripta, & Flaminus Italice versionem secutus, ipseque Antonius Senensis scribunt anno MCLXXXV ex hac vita discessisse Ambrosium.

10 Pra his tamen omnibus potior nobis est tot publicorum Instrumentorum fides, quot infra proferentur concessis anno MCLXXXVII, Indictione XV: ex quibus quod ordine septimum est, sub die XXI Aprilis signatum, diem sepulture B. Ambrosii nominat diem S. Benedicti proxime præteritum: & primum, 14 Maji scriptum, diem sui sancti transiisse dici fuisse diem 22 Martii proxima præteriti. Maxime autem irrefragabilis & omnem prorsus tergiversationem excludens est auctoritas Instrumenti quarti, in quo die 14 Maji signato, quadam Nella testatur, quod in die sepulture S. Ambrosii Senensis, scilicet in die S. Benedicti ante tertiam veniens ad sepulturam ejus, deosculata manu dicti S. Ambrosii, commendavit se dicto S. Ambrosio, & posuit ipsius manum ad vultum, ubi fuit infirmitas. . . & subito liberata est die XXI Martii anno prædicto & Indictione præfata. Quæ omnia & plura alia cum verbotenus habuerit & transcripserit Julius, non satis possumus demerari, quomodo præoccupato ad annum præcedentem animo, potuerit pag. 147, agens de miraculo per Instrumentum Tom. III. A. v.

tam primum probato, sic scribere, de hoc factum est publicum Instrumentum die 14 Maji MCLXXXVII; & tamen in margine notationem addere, quæ dicitur, Per hoc Instrumentum probatur verus dies transitus ejus, qui fuit 22 Martii anni MCLXXXVI: mirum est quoque de solo die sic fuisse sollicitum, ut de anno nullam aspiciam moverit questionem: qui tam etiam ex Feria VI ante Dominicam Passionis cum XXI Martii concurrente, cognoscere poterat, alius quam ipse sentiebat, fuisse.

11 Quid igitur ad eam illustria pro anno MCLXXXVI testimonia dicemus? Haud aliud utique quam quod in similibus frequenter asruentis, videlicet eas, qui annum hunc signaverunt Dominicanos fuisse, quorum Ordo cum tunc adhuc recens est, & originem suam sumpsisset in Gallia, facile posuit etiam in Italia aliquandiu sequi morem Gallicum, quo annus a Paschate inchoatur, mensaque Martium, quo Beatus ex hac vita migraverat, anno priori adnumerare: cum Tabelliones Senenses, juxta communem Italia consuetudinem, annum suum vel a vigilia Nativitatis Domini vel a Kalendis Januarii aspiciantur. Eos autem, qui annum MCLXXXV scripsere necessario credi debet decepsisse originalis textus, ex Compilatorum adversariis a festinante librario negligentius transcriptis, & postrema unitatis nota defectus.

12 Hec de anno mortis: de die scrupulus nullus foret nisi A. a. num. 69 dicerent, dilatum fuisse sacri corporis sepulturam per bidduum propter maximam populi devotionem & frequentiam: sepultum autem in die S. Benedicti Abbatis. Sed nec in hoc magna est difficultas: siquidem post occasum solis sub primis noctis horas vita excessisse dicas, quo tempore licet nobis, a media nocte horas supplicantiis, adhuc dies 21 in cursu fuisset, stalis tamen jam incipiebat numerari dies vigesimus. sub noctis quippe initium potius, quam mediam noctem vel auroram abiisse e vivis persuadet populi multitudo ante conventum cum moveretur collecta, & parum multorum in templo orantium pia devotio, nec non ipsiusmes apparitio, quam obsecrante revertenti domum (utique ante plenam noctem) & Beati mortem nuntianti, statim sibi afferat mensuram olivæ infans apud Recuperum num. 49 aliisque similia. Hæc autem ratione mirum non erit, si compositus ad sepulturam Sanctus ipso mane vigesima diei profuerit in templo: populi autem accurrentis multitudine moti Fratres exequias distulerint usque in diem crastinam, nec sibi sub noctem digresso jam populo potuerint cadaver sepultura tradere.

V I T A

Quam conscripserunt Fr. Gisbertus, Alexandrinus; Recuperatus de Petramala, Aretinus; Aldobrandinus Paparonus, Oldradus Bisdominus, Senenses, Ordinis Prædicatorum, de mandato D. Honorii IV Pontificis maximi.

Ex MS. Fr. Ambrosii Taegii Conventus S. Mariae Gratiarum Ord. Prædicatorum Mediolani,

SYLLABUS CAPITUM.

- CAPUT I** De ejus nobili progenie & nobilitate parentum ipsius.
- II** De ejus informi nativitate & postmodum miraculosa membrorum conformatione.
- III** De mirabili profectu ejus in pueritia & in adolescentia.
- IV** De ferventi caritate ipsius, quam habuit in egenorum subventionem.
- V** De demone in specie Fratris a proposito sancto eum revocare conante.
- VI** De alia tentatione demonis, in specie puellæ sibi apparentis, & ipsius victoria.
- VII** De felici ingressu ipsius in religionem Fratrum Prædicatorum.

- A. viii De illusione quadam demonis, quam sustinuit, & victoria ipsius contra demonem.
- ix De ejus mirabili ingenio & fructuoso studio.
- x De fructuosis lectionibus suis in diversis studiis lectis.
- xi De pace per eum composita inter diversos Principes & populos Germanie.
- xii De hæreticis quibusdam ad Catholicam fidem per eum conversis.
- xiii De absolutione ab interdicto civitatis Senensis miraculose impetrata.
- xiv De reductione Christianorum contra infideles & temptatione demonis victa.
- xv De reformatione studii Theologie per eum in Romana Urbe facta.
- xvi De absolutione ab excommunicatione Conradini Svevi a Pontifice per eum impetrata.
- xvii De pace inter Florentinos & Pisanos per eum facta.
- xviii De profunda ipsius humilitate, & mirandis exemplis de eadem ostensis.
- xix De fructuosis prædicationibus ipsius & mirandis prodigiis in eis divinitus ostensis.
- xx De quibusdam miraculis, quæ ipso prædicante suis meritis sunt divinitus patrata.
- xxi De austeritate vite ipsius, & carnis afflictione.
- xxii De ejus pura & illibata virginitate mentis & corporis.
- B. xxiii De devotione ipsius ad Sacrosanctum Domini Corpus.
- xxiv De ejus ultima ægitudine & felici transitu ad caelestem patriam.
- xxv De prodigiis & revelationibus in ejus transitu divinitus ostensis.
- xxvi De solennibus exequiis ipsius & devota sepultura.
- xxvii
- xxix De miraculis post transitum sancti viri ejus meritis divinitus patratis.
- xxx De contrahis & paralyticis meritis B. Ambrosii curatis.
- xxxi De cæch illuminatis, & oculorum infirmitate patientibus ipsius meritis sanatis.
- xxxii De surdis & mutis meritis B. Ambrosii curatis.
- xxxiii De sanguinis fluxum patientibus beati viri meritis sanatis.
- xxxiv De epileptico morbo laborantibus ad invocationem B. Ambrosii sanatis.
- xxxv De febricitantibus diversis meritis B. Ambrosii curatis.
- xxxvi De infirmitatibus squinanciam & gutturis ejus meritis curatis.
- xxxvii De infirmitatibus fistulæ B. Ambrosii meritis sanatis.
- xxxviii De mulieribus in partu laborantibus B. Ambrosii meritis liberatis.
- C. xxxix De nonnullis ab insultibus inimicorum suorum liberatis.
- xl De obsessis a demonibus mulieribus nonnullis meritis B. Ambrosii liberatis.
- xli De nonnullis vulneratis meritis B. Ambrosii a vulneribus sanatis.
- xlii De quibusdam mortuis ad invocationem B. Ambrosii resuscitatis.
- xliiii De nonnullis a diversis infirmitatibus meritis B. Ambrosii sanatis.

C A P U T I.

Natales, infantia, pueritia B. Ambrosii.

CAP. I. **B**Eatus Vir Ambrosius ex civitate Senensi Provincie Tuscie, ex nobili & militari Sanse-
donum familia claræ originem a duxit. Hujus Pa-
ter Bonatacha dictus est, filius Domini Adeo-dati,
præclarissimi militis eruditissimique viri ac in re mi-
litari non modicæ existimationis. Maternum vero ge-
nus ex nobili similiter ac militari Stribelinorum stir-
pe ejusdem civitatis fuit. Hujus mater, Justina Do-
mini Agidii, militis strenui, appellata est. Erant hæc
duo nobiles familie in numero earum, quæ suam il-
lustrabant urbem, & præcipue ob maximas quas con-
tra Saracenos obtinuerunt victorias, cum maximi ac-
quisitione thesauri: prout in scripturis publicis, ad
perpetuam rei memoriam conscriptis, plenius con-
speximus. Ad perpetuam etiam memoriam decretum

fuit, ut præfatæ familie in civitate sua turrim & di-
ficare possent. Fuit autem prædictus Bonatacha hand-
parum cupidus contra infideles pugnare: propter quod
in Conciliis, & ob hanc causam celebratis, sæpenu-
mero interesse studuit.

2 His itaque familiis ortus est Ambrosius: enor-
mi quidem membrorum habitudine, ut ejus futura
sanctitas miraculosa mutatione apertius monstrare-
tur. Erant brachia lateribus hærentia & tibie coxis,
inæqualisque proportionis: facies obscura & in par-
tibus improporionata. Natus est autem anno salu-
tis millesimo ducentesimo vigesimo xvi Kal. Maji.
Mater vero ejus Justina miro affliciebatur dolore, hæc
& quasi similia proferens verba: Heu me! ecce exu-
berans gaudium, quod jugiter, tempore quo te in
utero gessi, sensi, nunc in amarum longumque do-
lorem permutatum est. Ha! Domine Deus, in cor-
de meo ac mente tantam augere potuisti lætiti-
am, quam jugiter sentiebam, quia omnis gaudii mei mi-
seraque vita finem adesse sciebas? Sic placitum fuit
ante te? Rogo ergo te, piissime Deus, ut patientiæ
gratiam mihi tua benignitate concedas, ut cui amore
dolorem hunc æquanimiter ferre valeam. Sit nomen
Domini benedictum in sæcula.

3 Aberat tunc, cum natus est infans, Bonatacha
genitor: sed antequam reverteretur (prout narrabi-
mus) miraculose sanatus est. Traditus est puer nu-
trici cuidam educandus, quæ juxta portam dictæ ci-
vitat, quæ Romana dicitur, habitabat. Accidit ut
prædicta nutrix infantem in gremio teneret ante o-
stium domus suæ, ibique senex quidam in habitu
peregrini transitum faceret: qui vilo infante, cum
mirari cepit. Nutrix hoc videns, infantis faciem ve-
lo texit: peregrinus autem cernens, divino afflatus
spiritu dixit: Mulier, pueri hujus [faciem] ne con-
tegas: quia civitatis hujus lumen erit & decus. Cum
autem a nativitate ejus annos pertransisset consueve-
rat nutrix & ejus infantem vlnis gestans, facie pueri
cooperta, ecclesiam S. Mariæ Magdalene Fratrum
Prædicatorum adire, ut Missam audiret. Quæ qui-
dem ecclesia domui suæ vicina erat, ubi tabernacu-
lum quoddam multis pretiosis repletum reliquiis hæ-
bebatur, apud quod genus flectere & Dominum pro
salute infantis deprecari solita erat: deinde in alte-
ram ecclesiam portens secedere solebat, ubi infans ju-
giter plorabat. Compertum est autem, quod ubi ipsa
a tabernaculo non discedebat, puerulus lacrymas mi-
nime emittebat: hoc autem totum Fratribus vicinif-
que notum fuit.

4 Die quadam, multis hæc cernentibus, de eccle-
sia nutrix egressa, multis eam comitantibus, cepit
infantem fortiter regere, maximisque cum stridori-
bus tabernaculum prædictum aspiciere versa facie, Fra-
tribus & iis qui aderant multum mirantibus. Cogen-
tibus qui aderant, nutrix ad dictum tabernaculum red-
iit: quo cum pervenisset, puerulus ex fasciæ manus
extrahens cum brachiis prius contractis, manus ipsas
in altum elevans, nomen Jesu clara & alta voce, prout
a quacumque persona clarius & melius exprimi pos-
set, ter invocavit. Concurrunt multi ad tam grande
miraculum intueundum, qui infantem deformem na-
tum fuisse non ignorabant. Frater autem qui aderat
fascias amoveri fecerunt, & tunc tibias, quæ coxis
prius hærebant, extendere cepit: faciesque, quæ
prius obscura erat, miro cum nitore, cum omnium
qui adstant admiratione, splendescere cepit. Om-
nes autem una voce Deo gratias agentes, Salvatoris
laudabant elementiam. Currit pia mater ad hoc specta-
culum, currunt & propinqui omnes, & præ lætitiis
gellientes, immensas Deo gratias referunt. Desertur
puerdomum magna virorum ac mulierum caterva com-
mutatus.

CAP. II
nascitur
Ambrosius,
monstrata
deformitas

ignari por-
tæ de re
prædicationis
crepitu

stium ta-
bernaculo
reliquiarum

videtur esse
relicto
si sanatus

cum g. ad
tunc est
sanus

A miratus. Ubi vero tanti miraculi fama per urbem insonuit, tota civitas ingenti affecta est lætitia, nullusque fuit qui eleemosynis erogatis fuisque orationibus Deo gratias non referret. Crevit itaque puer, indiesque formosior apparebat, ita quod peregrini verba clare manifestata sunt, & vulgata: pater autem ejus tunc temporis absens erat.

CAP. III.

Cum autem tanti miraculi fama per vicinas civitates volitaret, quamplures tam religiosi quam seculares videndi pueri gratia Senas veniunt, & si religiosi erant cum in ejusessent presentia, si jacebat, alacer surgebat, ridens ac brachia extendens; si vero sinu gestaretur, caput ter aut quater reverenter inclinabat, usque dum cognosceretur se movere ut eos veneraretur: si seculares erant, in eos multum intendens, aspectu gravi cogitabundus stabat. Aliud quoque signum futuræ sanctitatis in eo apparebat. Quoties librum aliquem ipsum videre contigisset, signis quibus poterat codicem illum manibus habere se velle demonstrabat: ita quod pia mater ejus Canonicas Horas B. Virginis in ejus conspectu nequaquam legere valebat: & si forte ei non daretur, tam ingentes vagitus emittebat, quod sedare ipsum non poterant, donec librum in manu habuisset: eo habito multum lætatur, & in volendis libri chartis inspicendisque balbutiendo intra se, contentus erat. Tali autem cognoscebatur modo ipsum in libris habendis multum delectari, tristisque plurimum ipsum non habens: nam noctem integram pertransire tacendo non poterat, nisi per aliquod temporis spatium liber cum lumine ei daretur, juxta morem solitum revolvendus: hoc enim unum demulcendi pueri, dum fletet, erat remedium.

Pater autem ejus libellos quosdam, cum nonnullis secularium hominum diversorum statuum figuris, pingi fecit, alium vero, in quo religiosorum imaginis pictæ erant: ut ex hoc experimentum sumeret, an puer sic in inspectione figurarum, sicut in linearum aspectu delectaretur. Dato autem in quo secularium continebantur imagines, eas videre recusabat: libello autem ostenso, in quo religiosorum depictæ erant figuræ, ipso revoluta, respexit intentius & libenter, plurimumque in his aspiciendis lætatur: magis autem in inspectione litterarum quam figurarum lætari videbatur. Contigit aliquando civitatem Senarum peste infici, quo in tempore parentes vitandi morbi gratia in villam se transferunt: cum vero pueri ejus coetanei in unum convenirent, assuit inter eos & Ambrosius: quidam autem eorum domos ex luto fabricabant, alii castra, nonnulli equos, aliqui homines: Ambrosius vero altaria, & cruces super ea ponens, locis manibus, genibus flexis, ipsis etiam manibus junctis, ante altare quasi oraturus persistebat. Per quod dabatur intelligi, purissimas manus suas circa purissimum altaris Sacramentum quamplura operari debere, de quo postmodum sua mirabili doctrina acutissimus fuit declarator; de ipso quoque aureum edidit tractatum.

Cœpit autem puer ante consuetum tempus exprimere verba: unde ejus genitor librum ei scribere fecit, primaria litterarum elementa cum nonnullis vulgaribus versibus continentem, deputans ei præceptorem qui eum litteras doceret. Brevi temporis spatio & quam miraculose librum legere didicit: quem postmodum Grammaticæ magistro tradidit bonis litteris imbuendum. Profecit autem supra modum puer ingeniosus supra multos coetaneos, ob ingentem memoriam qua dotatus erat. Summa illi delectatio fuit legere & intelligere Psalmos, quos genitrix sua in Officio B. Virginis dicere consueverat. Orationes etiam nonnullas sibi mater ostendens, ipsas cunctas legens, citissime memoriz commendabat: tantumque in his delectabatur, quod quasi continuo alias discere cupiebat. Quare re-

Tom. III Mart.

ligiosi quamplures devotas ei descrebant orationes, D quas sanctus puer quanto cyus poterat memoriz commendabat. Cum jam factus esset annorum septem: sancto operante Spiritu, quotidianum B. Virginis Officium didicit, ipsumque quotidie devote legere studuit.

8 Peregrinos autem ceterosque pauperes, quamprimum exire cœpit, ad domum propriam tractos eleemosynis resiciebat summa cum lætitia, quos postmodum usque ad exitum domus devote associare solitus erat. Venientibus ad parentum domum egenis & eleemosynam petentibus, primus accurrebat,isque eleemosynam, prout poterat, manibus propriis porrigebat. Cum jam novem esset annorum, Sanctorum vigiliis jejunare cœpit, aliosque dies quos ecclesiastica traditio jejunandos præcipit. Noctibus etiam vigillas sequentibus de lecto surgens, genibus flexis orationes, quas prius didicerat, devote dicere consueverat: quod attendentes parentes, ne gravia pateretur metuentes, ne hoc faceret prohibuerunt. Ob hanc rem devotus puer maxima affectus tristitia, noctes ducebat insonnes: unde coacti sunt parentes talia filio non prohibere, & maxime quia nullum ex hoc corpusculum visum est pati detrimentum. Libentissime cum sanctis Sacerdotibus conversabatur, quibus humiliter sua peccata confitens, ea quæ Christianæ fidei sunt instanter edoceri postulabat: divinas quoque prædicationes libenter audiebat.

9 Anno, inquit, Julius 1220, 16 Aprilis, cum adhuc viveret S. Dominicus: eundem diem nonnulla etiam sancti viri elogio signant.

h Frequenter aque ac eleganter in nominum propriorum compositione floruit, & hac voce decora bonæque; statuta gratiam significans: Franci dicentes bonæ talle: sic alibi bis legit Bona-guidam, Bona-gratiam, Bona di-manæ.

c De hoc Senensium nobilitum usu egimus ad vitam B. Andrea Senensis die præcedenti. Julius ait hoc privilegium patri Bonatarcha concessum.

d Pata in primis Lateranense 14 Oecumenicum anno 1215, pro Terra sancta recuperanda inter alias causas congregatum.

e Floram nominans testimonis propria antiqua: nova nomen resistent, sed dicuntur prout antiqui Reliquiarum sanctorum, quod bisse testis non facile quis probabit.

f Decretis hæc voces in MS. sed ex sensu itemque ex fide Julii Episcopi, hic restituantur.

g Ignoravit cum Antonius Senensis in Bibliotheca, & sermonum de tempore solam meminisse.

CAPUT II

Adolescens Ambrosius operibus caritatis vacat: castitas ejus frustra impugnatur.

9 Q Uanta autem boni hujus viri caritas fuerit, ex his quæ narrabimus liquido patebit: lex enim Christi in caritate fundata est maxime, & ideo in illam pronus erat. A patre, viro dicitissimo, sanctus adolescens impetraverat, ut qualibet die Sabbati ad numerum quinque peregrinorum hospitio recipere posset, eos cibare, ac quamdam pecuniæ quantitatē ejusdem elargiri. Stabat igitur pius puer vespere Sabbati in porta civitatis Senensis, qua ultra-montani peregrini ingredi solent, & ex his qui eleemosynam petebant eligebat, quos instinctu divino duxerat eligendos, eosque domum ducebat, quos in camera ad hoc deputata quiescere faciebat: quo facto, ordine per eum statuto, solus necessaria eis ministrare voluit: primo eos discalceans singulos, cuique pedes lavabat, & (si forte necesse erat) ipsorum calceamenta summa cum diligentia mundabat: hoc facto, mensa jam parata eos discumbere faciens, cibaria humiliter eis ministrare studebat: hora autem competentē ad quietem eos deducens, eorum vestimenta propriis extrahebat manibus. Mane facto eos excitans, ad ecclesiam se præcedentem eos sequi faciebat, ubi audita Missa

Q 2

ad

A ad principales civitatis ecclesias eosdem ducens, ad domum propriam postmodum reducendo, prandium iusto & elemosyna data pecunie, eos licentiarum, eosque orationibus se humiliter commendans.

10 Testati sunt Patres nostri seniores, quod ipse bonus vir in religione iam existens, quantum Deo accepta sit elemosyna, inter alia exempla hoc unum dixit: In presentiarum, divino forte instigante spiritu, prompta deliberatione decrevi exemplum quoddam, quod usque in presentem secretum apud me tenni, vobis manifestum facere, quod adolescentia mea temporibus accidit. Narrans itaque præsatum caritatis opus elemosynasque quas secularis existens faciebat, nocte quadam, qua peregrinos hospitio exceperat, quinque apparuerunt ei Angeli admodum pulcherrimi, carmina quidam & laudes & merita caritatis concinentes, suavi quadam melodia resonantes, ipsamque ad tale carmen cantandum invitantes. Cantavimus Ambrosius cum ipsis, & præ nimia letitia a somno excitatus est. Audivit etiam Angelos dicentes sibi, Sequere, Ambrosi, cantum nostrum. Ultimo audivit vocem dicentem sibi: Ecce, Ambrosi, visitant te, quos maxima cum caritate recepisti, peregrini: his dictis evanuerunt. Quid autem Angeli cantaverint, Deo disponente, numquam recordari potuit. Accessit mane ad Confessorum, talem panditurus visionem; & cum loqui cœpisset, de visione huiusmodi numquam verba facere valuit. Agnovit sanctus adolescens Dei nutu hoc eventum, ut tali tempore hoc miraculum manifestum non faceret. Cernens autem Confessor ipsum aliquantulum in vultu mutatum, instantem ab eo percunctatus est, quoniam causa existeret quod in locutione tam cito retraxerit verbum. Cui respondit: Ignosce mihi, Pater, quia rem quamdam manifestare decreveram: sed a mea excidit memoria. Hoc ipsum in publica predicatione narravit, neminem tamen nominando.

11 Ex ardentissimo caritatis fervore maxime incarcera-
12 tis compatiebatur. Prope in consuetudinem duxit omni sexta feria publicos visitare carceres, & si quos reperisset pauperes, qui se commode nutrire non poterant, licentia prius a parentibus habita, die una in hebdomada cibaria eis occulte mittebat cum aliqua pecunie quantitate. Omni quoque Dominico die hospitale a Scalaram civitatis Senensis prandii hora adire consueverat, & cum aliis provisoribus, infirmis cibaria ministrare, eosque consolari satagebat. Visitabat quoque egenorum domos, & ubi infirmos reperisset aliisque necessariis indigentes, apud parentes instantius procurabat ut eorum necessitatibus provideretur, propriis manibus necessariis ipsis deferendo. Consuetudo etiam illi fuit calamitatibus afflicto visitare, eosque dulcibus verbis consolari. Tanta in eo fuit diffusa gratia, ut quos visitasset, non solum verbo verum etiam beneficiis, eorum afflictiones relevabat. Eo autem tempore, quo in religione vixit, maxima usus est caritate in scandalis removendis & inimicis reconciliandis. Multos etiam ad veram pacem & concordiam adduxit, quos inveteratum odium jam dudum inimicos fecerat. Maxima etiam erga pupillos & viduas usus est caritate in civitatibus, in quibus cum esse contigisset, procurando quod pro eorum defensione leges eoderentur, eligerenturque personæ ad hoc idoneæ, quæ circa bonorum ipsorum defensionem ac injuriarum illationem eis essent præsidio: & si forte pupillis & viduis molestiæ illatæ ad eum pervenissent notitiam, pro eorum iusticia Dominum precabatur: cuius orationes quantum Deo acceptæ fuerint inferius Deo dante narrebimus, cum de eius miraculis sermonem faciemus. Quamplura etiam caritatis exempla narrare possemus: sed brevitatis causa hæc ad præsens dicta sufficiant.

12 His animi virtutibus donatus Ambrosius, ad suam

corporis & animæ virginitatem conservandam tota nifu-
comatus est. Tanta etiam juvenis huius expectatio apud
dives suos erat, quod omnes ardentem cupiebant filios
suos cum eo conversari. Sapius quamplures ex primoribus civitatis juvenes, qui passim cum sequebantur, tentarunt eum ad choreas & venationes perducere: propinqui etiam frequenter ad nuptiarum convivium eum invitabant, quæ ipse a voluptatibus & deliciis seculari alienus urbanitate quadam devitabat; & ne rusticitate quadam ipsorum conversationem spernere videretur, mos illi fuit sapissime civitatem exire, & solitaria religionum loca adire. Contigit autem vice quadam ut nuptiæ cuiusdam consanguinei sui celebrari debuissent, quibus ipse interesse recusavit: portum autem civitatis, quæ Florentiam ducit, egrediens, ad monasterium quoddam monachorum Cisterciensis Ordinis, quod S. Michaelis dicitur, iturus, haud multum a civitate distans, seniore quendam in habitu Fratrum Predicatorum obvium habuit. Ille non Frater, sed diaconus erat, qui in specie Fratrum eum tentare conatus est.

13 Petit autem a sancto juvene falsus ille Frater elemosynam: qua accepta, dixit: Siste parum pergratum Ambrosi, & usquequo ab itineris labore aliquantulum quiescam, verbis meis aurem adhibe. Miraris forte, Ambrosi, cum ex verbis meis audies, quod animi tui propositum & consuetudinem quam in conversatione tua observas cognovero: quare verbis meis fidem magis adhibere debes, quæ non nisi Dei nutu a me dicuntur. Credis, fili mi, apud Deum plus mereri meliusque animam tuam salvam facere, pro eo quod a secularium & propinquorum conversatione ac equalium consortiis es alienus, nuptiarumque celebrationibus, quæ in sancto matrimonio fieri solent, interesse renuendo: verum tibi dico, quod maiorem gratiam maioremque merita apud Deum acquires, si cum sodalibus tuis conversationem habueris: eo quod contra tentationes & animæ pericula pugnare magis apud Deum promeretur, quam securam sequi vitam, prout si qui disponis. Nec divinam crede te posse adipisci gratiam, nisi contra inimici fallacias fortiter dimicaveris: quod utique melius efficias, si sapius cum sodalibus tuis formosissime puellis in choreis & ludis & cantibus conversatus fueris: quia si a tentationibus tibi occurrentibus tua perfectæ voluntate te abstinueris, profecto uberiorem apud Deum consequeris gratiam.

14 Nonne in superbiæ vitium incidere videris, si propinquorum tuorum nuptiis interesse renuis, & societas eorum qui te honorare cupiunt aspernaris? Non vides quod scandali occasionem das ex murmuratione ob superbiæ tuæ vitium? Et si carnis tentationem vincere non vales sine matrimonii statu, a Deo ordinato hominibus præcepto, quomodo animam tuam salvare poteris? Scio enim tuum in virginitate propositum, quam toto tempore vitæ tuæ servare disponis. Ergo propter hoc, credisne te unum ex Sanctis a Deo electis fore, quos sua bonitate in virginitate illibatos servat? Hæc itaque est magna superbiæ tua, ut humana virtute credas virginitatem posse servare, contra ordinem a Deo institutum ut viri & mulieris conjunctione humanum genus servari possit. Hoc autem unum tibi dico, quod in matrimonio te conjugii necesse est: cum hoc tua clara progenies indubitanter requirat. Conatum autem contra cursum nature faciens, forte ad debitum matrimonii impedimentum præstare poteris: quare non maximum existimes peccatum cum muliere aliquando rem habere: Quod verbum ut audivit Ambrosius, territus, in nomine sanctæ Trinitatis signum sibi sanctæ Crucis fecit, & retro semper respectans diem fugere cepit, neque penitus ab oculis ejus evanuit: concito autem gradu ad monasterium pervenit Ambrosius anxius multum.

15 Cer.

A 15. Cernentes autem monachi, ipsum tam anxium; seiscitari ceperunt, quidnam in via mali perpeffus fuisset: cumque quod acciderat Ambrosius celare dispo- neret, eo magis, quid illi accidisset, scire cupie- bant. Eorum tandem victus precibus rem omnem, prout acciderat, seriose narrauit, eosdem instanter ro- gans ne negotium ullo modo alicui panderent, ne ad parentum notitiam pervenire possit. Hæc omnia per præfatos monachos scripto demandata vidimus & le- gimus. Permanit autem Ambrosius apud præfatos monachos per dies aliquos, colorata tentatoris verba jugiter ruminans, & fortiter timens ne in superbia vi- tium rueret. Cum autem in tali mentis agitatione ver- saretur, nocte quadam, dum dormiret, vocem hanc in aure sua prolaram audivit: Omitte, Ambrosi, ten- tatoris verba; sed in proposito firmus perstite: quia divinum tibi non deerit auxilium. A somno experge- factus visionem hanc Patribus revelare non distulit, & quia ex humilitate gratiam hanc a Deo non cogitabat, ideo a Patribus illis diligenter inquisivit, an consola- tionis causa quispiam monachorum verba illa in ejus aure protulisset: qui diligenti inquisitione facta, non ab aliquo ipsorum sed ab Angelo prolaram conjectati sunt: eo maxime quod in quadam mentis illuminatione & animi se invenit Ambrosius.

CAP. VI 16. Alia vice ab humani generis hoste tentatus est Ambrosius. Est locus ab Urbe Senarum tribus distans millibus, quem fratres inhabitant qui Eremitani S. Augustini nuncupantur, inter silvas & nemora consti- tutus. Ad hunc cum aliquando pergeret Ambrosius, vocem audit satis flebilem inter silvas resonantem. Motus pietate sanctus juvenis illuc pergit, ubi vocem resonare audivit: at ubi pervenit puellam quamdam pul- cherriam reperit, in honesto habitu, virili tamen, cum adolescentula alia. Obstante autem puella ut au- diret, sistit gradum, ut quid dicere vellet dolens puel- la audiret. At illa dicere cepit: Deus omnipotens ora- tiones meas exaudiens per locum istum te transire fecit, ut hoc modo me provideret sorti. Cum autem pius Do- minus me intellectu optimo ac voluntate, corpore for- mosam ac pulchram, & statu liberam creaverit, honeste- que vivendi mihi dederit voluntatem, sitque animus meus magis ad matrimonialem statum quam ad religio- sum inclinatus, nihilominus fratres mei contra volun- tatem meam in monasterio quodam monialium me col- locare statuerunt: idcirco hoc mane tali induta habitu civitatem egressa sum, ut in aliquo seminarum mona- sterio, satis a civitate distante, me locarem usquequo fra- tribus meis notum faciam, quod nisi in matrimonio me locaverint, perdam & illorum statum: sin autem ego hoc ipsum, prout Deo placuerit, faciam. Adolescentulam hanc ex proximo vico blanditiis induxi, ut mecum comitari vellet quousque misericors Deus condecemtem mihi dona- verit societatem. Velis ergo per diem unum aut duos iti- neris mei comes esse, usquequo a civitate longe fiam, ne in aliquem flagitiosum incidam hominem, qui ad ma- lum me pertrahat invitam. Recensuit etiam maxima cum fitione domus suæ generositatem [Sanctus autem adole- scens respondit] si vera est spes, quam in Dei misericor- dia te habere asseris, ipse tibi præsto erit, & quam debes ambulare viam te docebit: me non decet in loco, quem desideras, te comitari. Perquiram tamen per propinquas villas matronam honestam cum discreto aliquo viro, qui te ut optas sociabunt: tu autem interim a fletu & cla- more te temperans quiesce, & patienter expecta, si a Deo exaudiri desideras.

17. Hoc dicto discessit Ambrosius: quem illa se- cura est dicens: A me te discedere non permittam, sed semper sequar te, usquequo tu solus itineris mei so- cius eris. Et autem appropians, & per vestimentum ipsum apprehendens, sistere eum fecit. Expavit autem

tunc maxime Ambrosius, & veritus ne forte dæmon D esset, signo Crucis se in nomine Patris & filii & Spi- ritus sancti signans, & Deo toto corde se commendans, dixit: Domine Jesu Christe Salvator meus, ab inimico me defende. Ad hanc vocem diabolus, qui in specie puellæ apparuerat, ex toto disparuit. Totus autem ex hoc anxius, a via parum declinans, levatis ad cælum manibus ac vultu, devota cum oratione Deo gratias egit. Hunc viderunt quidam rustici qui ad dictum pergebant monasterium, gradum sistentes, ut viderent quisnam esset: quos advocans Ambrosius cum eis pariter ad dic- tum venit monasterium. Fratres autem dicti monaste- rii eum tam pallidum & mœstum intuentes, causam tantæ mœstitiæ seiscitari ceperunt: quibus Ambrosius totam rei seriem enarrans obnixè eos rogare cepit, ne alicui casum suum modo aliquo panderent, vellentque ipsum per dies aliquos in monasterio retinere, usque- quon tristitia illa a corde suo pelleretur: parentibus quo- que notum facerent, quod infra biduum ad eos reditum faceret. Annuunt Patres illi petitionibus suis, & duos ex fratribus suis ad parentes direxerunt, qui dicerent, quod infra dies duos ad ipsos reverteretur. Fratres au- tem illi, qui magna de Ambrosio sentiebant, hæc om- nia scripto mandare curarunt: quæ omnia vidimus legimusque.

a. Superest illud etiamnum tota urbe celeberrimum & fundato- rem agnoscit Beatum Sororem anno 698 die 23 Augusti defunctum, ut in ejus Vita ad istum diem.
b. Vulgo Abbazia ad quartum dista, inquit Julius, atque hoc tempore Collegio Societatis Jesu attributa. Meminis illius Gasp- ar Janghelius in notitia Abbazarum sui ordinis sed tam accepit a Brevio, qui ea Vita per Julium conscripta haurerat. Sebastianus Plaminus apud Leonardum Albertum Carthusiensem hic posuit: an syllabarum quarundam descriptis affinitas?
c. S. Salvatoris de Illiceto, vulgo Monte Iliceto seu Mons-Ilicetanus distans, quem antiqua sanctitate venerabilem ipsi anno 1661 adiuimus. Ughellus ait loci incolæ ex indulto Gregarii IX anno 1231 ab Episcopo Senensi Beneficium, reliqua S. Benedicti regula, S. Augustini institutum accepisse. Ergo retenti tam ibi reformata reli- gionis efflorescebat spiritus.

CAPUT III.

B. Ambrosii ingressus ad Ordinem, studia, pra- dicationes & lectiones publica.

C 18. Um igitur vir Dei Ambrosius secularium ho- minum conversationem aspernaretur, religio- forumque loca maxime frequentaret; parentes quoque ipsius miraculosa præfagia, quæ de eo viderant, consi- derantes dubitare sane ceperunt ne spreta seculari vi- ta ad religiosam convolaret: eo maxime quod post grammaticalia rudimenta ad Theologiz studium se totaliter transtulerat. Ut autem ab hac pia intentione animum ejus amoverent, ad alia litterarum studia ad- hortari ceperunt, maxima ei offerentes, & præcipue codices satis pretiosos, omnique suo desiderio satisfacere promittentes. Non valentes igitur eum a studio tali amovere, formosissimam ei puellam matrimonio copulare tentarunt, & ut melius eum ad hoc facien- dum inducerent, ut consortia nobilium juvenum civi- tatis frequentaret enixius quærebant; & maxime ut equos aleret, canes & aves ad venandum sumeret hortabantur. Hoc etiam idem consanguinei ipsius & amici suadebant: sed cum vis divini amoris, qui men- tem ejus e cunabulis occupaverat, persuasiones om- nes superaret, quas rationibus & exemplis confuta- bat; animum suum parentibus parefecit, asserens se omnino, spretis sæculi pompis & oblectationibus, re- ligionem ingredi velle, quo liberius Deo servire pos- set. Tantæ autem verba ejus fuerunt efficaciz, quod nullus voluntati ejus obistere valuit. Post hæc maxi- ma cum humilitate a patre petiit, ut ex his quibus

Q 3 abun-

PER IV
CO. 108

Seco Cuius
figatur.

terram ad
infernum re-
linquens.

CAP. VII.
Omnes statu-
tari vasa
delictorum spem-
ant.

incerta reli-
gionis incerta
sunt semper
inter a parent

PER IV
COEVOX. Abundabat divitiis, partem pauperibus erogare valeret. Concessit libentissime pius pater devoto filio, quod postulavit: qui plura nummorum aureorum centena pauperibus erogare studuit, & maxime puellas nobiles & inopes decentibus locans maritis.

admittit e
Prædicatorem
hunc
19 Stato deinde die Patres Ordinis Prædicatorum Senis adit, cujusque religionis gradus & effectus optimos discutens, & maxime religionis Ordinis Prædicatorum. Petit igitur humili voce, ut in religione sua eum suscipere vellent, a parentibus suis optimam se habuisse licentiam affirmans. Patres autem illa devotione compuncti, vultus & manus ad sidera elevantes, alta voce pariter cantare ceperunt, Benedictus qui venit in nomine Domini: quod ut ceteri audire fratres, cellas in quibus residebant exeuntes, quidnam cantus ille significaret inquirere ceperant. At ubi rem agnovērunt, miro affectu sunt gaudio. A Patribus petit Ambrosius, ut cella sibi aliqua concederetur, nullumque permitterent ipsum alloqui, excepto eo, quem sibi præceptorem erant daturi. Annuunt Patres petitioni suæ, & quid per illud tempus egerit nullus umquam scire potuit: asseruit tamen præceptor suus, operationes ipsius totaliter mentales extitisse. Per idem tempus in oratione assiduus fuit, in contem-

B plationibus suspensus, jugiter jejunans, modico cibo contentus, non multum cum magistro suo loquens. Peractis octo diebus, magistrum rogavit, ut primores monasterii suo nomine precaretur; quatenus Conventum congregare dignarentur: quo facio ingreditur Ambrosius flexis genibus, instanter rogavit, ut singulorum pedes sibi osculari liceret: quo obtento, maxima cum humilitate singulorum pedes osculatus est.

Sublimem
et mirabilem
20 Hoc facto, luculentam habuit orationem, seipsum indignum declarans a tanta religione recipi: singulos etiam obsecrans, ut orationibus & admonitionibus suis ipsum in religione conservare dignarentur: postremo habitu se Ordinis indui in ea religione humiliter postulavit. Quo audito, dubii sterere fratres, quia ipsum publice in ecclesia in medio Missæ recipere cogitabant, proinde tanta lætitiâ convenire putabant: cogitantes autem ob suam humilitatem magis hoc affectare, votis ejus satisfacere decreverunt. Magna ergo cum lætitiâ suavissimisque cantibus, decimum & septimum ætatis suæ agens annum, die decima sexta mensis Aprilis, die qua natus est, anno Domini MCCXXXVII, habitu Ordinis Prædicatorum est indutus. Post multos autem dies Patres rogavit, ut eum Parisius dirigerent, quatenus sub magno Alberto in Theologica scientia proficere posset. Annuunt suæ petitioni Patres, ipsumque cum Fr. Oderico Francigeno, & Fr. Dionysio Viterbiensi, viris probatissimis, Parisius transmittunt. Omittam brevitatis causa humilitatis & amoris verba, quibus in parentes discedens usus est.

Pariter ad
judicia missi.
A Patribus quoque benedictionem maxima cum humilitate tantaq; efficacia & devotione postulavit, quod omnes ad lacrymas ex devotione provocavit.

CAP. VIII.

quasi solus
persequatur

21 Cum igitur in itinere constitutus esset Fr. Ambrosius, non timuit humani generis inimicus Sanctum aggredi, ut ipsum a sancto proposito revocaret: præ nimia enim locorum distantia corporisque teneritudine lassus in gravem febrium incidit ægrotudinem. In vico autem quodam hospitatus cum sociis, venit eremita, qui elemosynam petens, domum quamdam ingressus est, in qua juvenis quidam lecto decumbens magnis æstuebat febribus. Promisit eremita ille infirmum a febribus liberare: quod ut efficeret, infirmum ipsum instanter rogabat. Posuit eremita manum suam supra pectus ipsius ægri, tangens succo ejusdem herbe madefactæ: & quibusdam verbis secreto dictis, infra unius horæ spatium juvenem sanum reddidit. Quod ut audire Fr. Ambrosii socii, eremitam accer-

sendum poterant, ut sanctum juvenem Ambrosium a febre liberaret: vitum namque sanctum arbitratum sunt, qui ralem a Domino gratiam habuisset. Quamvis postquam advenit, solita usus Fr. Ambrosius humilitate, in lecto in quo jacebat refedit, læta facie sit eremitam respiciens: sed subito mutata facie turbatus est.

22 Hoc advertentes socii, ut eremitam hilari vultu & læta facie reciperet, monuerunt: quia ipsum a febribus liberare volebat. Tunc eremita, Si mihi, inquit, fidem adhibebis, subito febrem a te removens pristina restituiam sanitatem. Unum tibi dico, quod si iter, quod cepisti, profectus fueris, majora tibi occurrent incommoda, et plurimum molestantia; non itineris labore aut inopia rerum, sed quia iter tuum Deo displicet: revertens & alia intendens lætior vivebis. Post hæc ad socios conversus, dixit: Si vos, Patres, iter ceptum profecti fueritis, vos una cum eo & vestra religione pœnitebit. Et denuo ad Fr. Ambrosium ait: Hoc unum dico tui, quod in religione non perseverabis: unde hortor te, ut ipsam deseras, quia hoc saltem animæ tuæ magis expediens erit, & religioni honoris: in civitateque aliqua, in qua studia sunt litterarum, te conseras, ubi in scientia Legum studere disponas; quia ex hoc major sequeretur fructus, honor Dei, patriæque & parentibus tuis gratiorem rem efficies: divitiis enim abundant parentes tui, ideoque te foris alere poterunt.

23 Hoc dicto manum super infirmum extendere voluit: quod ut vidit Fr. Ambrosius, ait: Retrocede, & noli me tangere: soli Deo fidem servo, non tibi; nec ab incepto recedere intendo. Tu autem in nomine Jesu Christi, veri Dei & Salvatoris nostri, hinc discedas; in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, signans se. His dictis, demon, qui in specie eremite apparuerat, terribiliter post se relinquens odorem, disparuit. Socii autem quasi mortui interram cecidere. Sanctus juvenis ab his, qui in domo erant auxilium petiit, ut fratres, qui in terra jacebant, erigerent: qui venientes ex terro odore gravati, cameram ingredi non valentes, recesserunt. Beatus vero Ambrosius, prout potuit, fratres semivivos erigens, dulciter eos consolatus est. Comperit etiam habemus sanctum juvenem odorem illius penitus non sensitse. Noctē sequenti a lecto surgens, confortavit socios, ut orarent: ipse orationibus totus insistent in extasi raptus est. Noctē vero alia sequenti, cum ipse cum sociis quievisset, mane incolumen se inveniens B. Ambrosius, ceptum iter cum sociis admodum fortis profectus est. Pervenientes autem Parisius, summa cum lætitiâ a Patribus illis B. Ambrosius susceptus est: jam enim fama tanti viri ad eos pervenerat.

24 Cum autem beatus vir a teneris annis in grammaticalibus esset sufficienter instructus, in logicalibus & philosophicis studere natus est: in quibus scientiis cum aliquo tempore operam dedisset, velut dignum Divinæ sapientiæ habitaculum ad divinæ Scripturæ studium se transtulit. Divino namque gratiæ fervore accensus, probatissimorum Philosophorum & Theologorum scholas frequentabat; subtilissimos divinæ Scripturæ articulos, maxima cum efficacia humilitate mixta disputans, doctos quosque ad eum audiendum provocabat: sæculares scholares ejus conversatione frui quærebant, quos ipse humiliter cum dexteritate devitans, probatissimorum religiosorum conversationibus utebatur. Tam magna fuit beati hujus viri doctrina cum facundia sermonis, ut etiam proventus Philosophos & Theologos in admirationem duceret. Baccalaureatus gradum accipere iussus, maximam humilitate illum accipere recusavit.

25 Postquam per biennium in Theologiæ studio supra multos coetaneos suos Parisius profectisset, plurimum iussu, & si pluries humiliter restitisset, prædicationis

quam sub
habuit mox
mox decessit
læta pro
miseria

diffusum ab
fratrum studio

E

requisitus

non solum
diffundit

CAP. IX.

Ami regum
et suam
Theologiæ
et scientiæ

predicare
recepit mox
quasi plenus

A nationis officium assumere, compulsum est. In tam igitur juvenili ætate cum prædicare cepisset populo, propter magnam sapientie ac ingenii mirabilis famam, innumeri litteratorum hominum & vulgarium ad ejus prædicationes confluebant: extra prædicationis etiam tempus quamplures ad eum confluebant, declarationes dubiorum sacre Scripturæ postulantes. Tancus præterea erat ad ipsum doctorem concursus, ut coactus sit a Patribus deponendi oneris licentiam petere, quam maxima cum difficultate obtinere potuit: ex humilitate enim sua & officio prædicationis & concursu indignum se reputabat. Obtenita autem licentia, locum in conventu ab omni hominum conversatione semotum obtinuit, publicas dimittens scholas ac disputationes; cum solis Fratribus disputans, humiliter, & religiose cum eis conversabatur. Brevi autem temporis spatio sua sic crevit mirabilis doctrina, ut merito de eo dici potuerit: Cibavit illum Dominus pane vitæ & intellectus, & aqua sapientie salutaris potavit illum.

quam
fama
imp
trai, ut
differ
batur.

Eccles. 15.

CAP. I.
Theologiam
Parisi in
gna.

16 Crescente autem sapientie sue fama a superioribus suis iussus est doctrinam suam legendo diffundere, sicque majorum adstrictus obedientia annis tribus in Parisiensi studio sacram Theologiam publice & gratiose legit. Tam grata tamque fructuosa ejus fuerunt lectiones, quod ad eum audiendum non solum minores studentes, verum etiam primores magistri & Doctores conveniebant: ob ingentem quoque sanctitatis opinionem non solum litterati, sed etiam vulgares eum audire summopere cupiebant. Edidit autem tunc temporis nonnulla opuscula, prout infra dicemus. Maxime autem in ejus mente spiritalis fervor fidem Catholicam defendendi inerat, hæreticorumque fundamenta destruendi: ita quod festivis diebus de fide Catholica populo prædicare ipsum oportuit. Illustrabant tunc temporis Catholicam Ecclesiam summi & divini Philosophi & Theologi; Albertus Teutonicus, cognomento Magnus, & D. Thomas Aquinas Italus; doctrinis sive scriptis & exemplis sanctitatis: de quorum scriptis dicere solitus erat B. Ambrosius, quod impossibile erat ea humano ingenio edita fuisse, sed illustratione divina. Exhortatus aliquando vir sanctus, ut ad ecclesiæ utilitatem aliqua ipse diceret, hoc facere semper renuit, dicens: Deus a tanto arrogantis vitio me liberet, quia hoc ipsum arrogantis mihi adscriberetur; & ideo non multa ejus reperiuntur opera. Postmodum cum doctrinæ suæ fama circumquaque diffunderetur, & præcipue in Germaniæ partibus; per Superiores suos Coloniam lecturus Philosophiam & Theologiam est directus: ubi cum annis pluribus docendo permansisset, linguam Germanicam didicit. Ob famam quoque præclaram, quam in provincia illa sortitus est, maximumque populorum concursum ad eum venientium, populo etiam prædicare coactus est. In Italiam postmodum revocatus a Gregorio Pontifice Romano, in partibus Europæ legatus ab eo missus est.

de fide præ
dicat:

scribitur
venit

Coloniam
missus.

a Magistrum indigetis Flaminium.

b Non modo, quia hic anno 1242 excessit a vitis, quando viz biennium Theologia Parisiensi Ambrosius impendit, 21 annos natus: ergo Decimo, creato dumtaxat anno 1271: ut ad longe posteriora tempora hoc pertineat.

CAPUT IV.

Germanos dissidentes pacat: hæreticos compescit:
Sensibus pacem ab Ecclesia impetrat.

CAP. XI.
In Germani
nam missus.

17 **M**oram autem viro Dei Colonie faciente, quia sanctitatis ipsius fama per universas Germaniæ provincias esset diffusa, inter Principes

quoque illarum partium bella vigerent ex intestino odio D per Imperii primates: querere cepit, ut pax inter ipsos Principes omnino reformaretur: & cum talis provincia ei demandanda ab omnibus judicaretur, ipse quoad potuit ipsam acceptare humiliter recusavit. Judicans autem se ad hoc tam arduum opus insufficientem; multis rationibus allegans, onus subterfugere conatus est, utpote contra suum vivendi modum totaliter alienum. Nihilominus obedientia majorum adstrictus ad eas accessit Germaniæ partes, quas homines asperi, rudes & indomiti inhabitabant. Nunc in una, nunc in alia prædicabat civitate, & præcipue ubi erant bellicosiores homines & ad odia magis inflammati. Formabat autem sermones secundum occurrentem materiam, cooperante Spiritus sancti gratia, qui ad aures ejus in columbæ specie a pluribus dum prædicaret, visus est. Frequentabant prædicationes illius Principes, qui cum Spiritu sancto repletum noverant: compuncti autem ad prædicationes ejus, atque ad pacem inclinati, ad cellam ipsius visitandi ipsum gratia accedentes, rogabant ut ad componendum inter ipsos pacem mediator esset: sicque brevi temporis spatio pax inter Germanos Principes & populos formata est. Disposuit insuper omnes, ut ex toto corde unanimes Hungariæ Regi auxilio essent, qui contra infideles, terras nullum occupantes, expeditionem facere disponebat. Quamplures etiam particulares personas ac familias, in eisdem partibus inter se dissidentes, ad veram reduxit pacem & concordiam.

PER IV
CUM VOS

composit
publica de
provia diff
fides

CAP. XII
hæresim
composit

28 Per idem tempus in Germaniæ partibus hæreticorum secta surrexit, quæ cum circumquaque diffunderetur, decreverunt Germani & Principes, ut de mandato summi Pontificis B. Ambrosius ad eos convincendos, ad labem hæreticam destruendam & fidem Catholicam defendendam, illuc mitteretur. Qua commissione facta, zelo fidei accensus, non timeas mortem, illuc summa cum letitia perrexit. Quo cum pervenisset, cum hæreticis & hæresiarchis illis dexteritate quadam disputare cepit, qui subtili doctrina, sed falsa populos seducebant. Subvertendo itaque hæresis sue fundamenta, hortabatur eosdem ne populos falsis imbuerent doctrinis & erroribus. At illi in perfidia sua obstinati persistentes, nisi a loco discederet, morte cum aspicere minabantur. Sed Christi miles intrepidus pro Catholice fidei defensione stabat, & populo prædicare incipiens, eorum errores confutando Catholicam fidem veram esse affirmabat.

29 Obtulit autem se quotidie disputatorum cum errorum principibus, etiam vulgari sermone, ut omnes intelligerent: quod si non faceret, ad omnem se penam offerebat, quam ipsi inferre voluissent. Quo audito, populum ad tumultum concitarunt, ita quod pars una mortem ei inferre conati sunt, altera ad sui defensionem insurgens, quasi miraculose mortem evasit. Nec propter hoc a prædicatione cessabat, pro Christo mori paratus: & cum sectæ principes in disputatione non compaterent, ejus opinio in populis magis crescebat & devotio, fidemque dictis adhibere coeperunt, prædicationes jugiter & devote audientes: intantum enim in eo Spiritus sancti gratia crevit, ut etiam ipse divinus Spiritus iterato in columbæ specie super eum visus sit: quo viso, a Deo inspirati homines illi, vehementia & fervore prædicationis illius de erratis suis penitentiam agentes, ad Catholicam fidem, expulsi de regionibus suis hæresiarchis illis, perfecti sunt conversi.

F
procurat
ad dispu
tationem
respon

30 Summus Pontifex Senarum urbem, pro eo, quod a Federico II Imperatori Ecclesiam infestanti adhererat, Ecclesia ico supposuit interdicto: quod quidem per multos annos, duritia Pontificis, duravit. Multorum intercessionibus Principum usque sunt Senenses,

CAP. XIII
d e
dura fides
recensit
substant

PER IV
COMITOL

acceditur in
peritiam,

ad Papam
mittendū

ad hunc
esse locum
se conuertit,

Ad ad Tem-
plum ad-
miffus

E

imperat hunc
sanctū hunc
Deum

A nenses, sed absolutionem nullo modo obtinere potuerunt. Consulti igitur cives, cum humanum sibi deesse cernerent auxilium, ad Dominum protinus sunt reversi. Orabant igitur Deum, & per servos suos orari faciebant, ut quod per homines fieri non poterat, ipse sua benignitate perficeret. Hac etiam de causa elemosynas erogare constituerunt: & cum aliquem Dei servum pro hac re ad Pontificem mittere decrevisset, in mentem eis venit R. Ambrosius, qui apud exterarum gentes cooperante Dei gratia miranda operatus fuerat, quem optimum in negotio hoc apud Pontificem mediatorem esse judicabant. Duo igitur Fratres Ordinis Prædicatorum ex parte civium suorum & jussu Superiorum ad eum, in remotis partibus constitutum, dirigunt, qui ipsum ab urbem suam reducerent. Venit igitur servus Dei, & a toto populo ingenti cum latitia & gaudio susceptus est.

31 Visitabatur jugiter a concivibus suis; de reditu suo gratias referentes urbis calamitatem exponunt, ipsam humiliter deprecantes, ut apud Pontificem pro civibus suis intercessor esse dignaretur, familiis quibusdam civitatis, quæ ob bella transacta dissidebant, prius humiliter reconciliatis. Humiliter autem respondens vir sanctus, maximo dixit se dolore affici pro civitatis suæ calamitate & maxime ob Pontificis indignationem, propter quam interdictum incurrerant cum maximo animarum periculo. Et quomodo ego, inquit, fraterculus a Pontifice hoc impetrabo, cum tot Principes hoc obtinere nequiverint? Hoc non dico, ut majorum meorum obedientiam subterfugiam, sed potius in omnibus majoribus meis obsequi sum paratus: sed unum vos moneo, quod nisi odia, dissensiones & inimicitias, quæ inter vos vigent, deposueritis, quod optatis obtinere nequaquam poteritis. Rogatus autem, ut ante discessum suum ad Pontificem prædicationes aliquas populo faceret, ut per hoc animos audientium ad pacem & concordiam induceret, annuit.

32 Cæpit igitur magno cum concursu populi prædicare; & cum ecclesia Fratrum Prædicatorum tantæ multitudinis capax non esset, in platea coram ipsa ecclesia prædicare compulsus est. Tanta autem civium & nobilium ac popularium ad ipsum fides fuit & devotio, tantæque efficacitæ fuerunt ejus verba, quod familiar omnes civitatis, quæ inter se dissidebant, ad veram pacem & concordiam sunt reductæ. Rogationes quasdam a cuncto populo fieri constituit, quibus peractis iter Romam versus arripuit: quo cum pervenisset, ingressum ad Pontificem petens, quia viæ sanctitatem admirandamque viri Dei doctrinam Pontifex audierat, subito intronissus est. Aderant forte cum Pontifice nonnulli Cardinales, cum in conspectu ipsius Pontificis vir beatus est intronissus, & ex beati viri corpore lux immensa prodire tunc temporis visa est, ex quo Pontifex & qui cum eo erant admirantes surrexerunt, & antequam vir sanctus loqueretur, Pontifex dixit: **g** Fiat voluntas tua. Ad hæc B. Ambrosius dixit: Tua voluntas fiat, quam summopere fieri exopto, ut populus Senensis ab interdicto liberetur, qui de erratis suis penitentiam agit. Tunc Pontifex ad adstantes dixit: Vere hic servus Dei est & ab eo missus: fiat igitur voluntas sua, populusque Senensis ab interdicto sit liber.

33 Respondens B. Ambrosius ad Pontificem, dixit: Ego dignus non sum Dei servus vocari, sed omnis creaturæ Dei servum me esse profiteor, & sicut qui me ad te miserunt exaudire dignatus es, sic Deus in tuis operibus sanctis, & optimis te exaudire dignetur, in præsertione & augmento Christianæ Religionis. Admonitus a Pontifice fuit ne ab urbe discederet, nisi conspectui suo denuo se præsentaret: quo iterum veniente, Apostolica benedictione recepta, ad conventum Ordinis sui de Urbe reversus est, magna sancti-

tatis opinione in populo firmata. Hæc quæ diximus, D ex scriptis Domini Cardinalis de b Columna, qui præfatus fuerat, & Fr. Alberti socii sui, quando ad Pontificem ingressus est, habuimus. Quamdiu autem Romanus moratus est, a quampluribus requisitus, ut pro causis suis apud Pontificem mediator existeret, penitus recusavit. Pervenient itaque vir sanctus Senas cum Apostolicis & litteris, factæ sunt in populo novæ parvæ representationes & processiones solennes, cum campanarum festivo sonitu & Missarum celebrationibus. Singulis quoque annis eo die, quo servus Dei Ambrosius urbem est ingressus, brevium pro cursu equorum decernitur, cum representatione 1 solenni: quæ omnia ad diem in transitu viri Dei postmodum sunt translata.

a Per vacationem Imperii, inquit Julius, dissidentibus circa electionem Electoribus. Ex quo nihil certiores sumus de tempore hujus legationis: siquidem ab anno 1245, quo depositus in Lugdunensi Concilio est Fredericus II, ad annum 1273, quo electus Rodolphus Hapsburgicus, continuis factis annis ipsum Imperium est: electis contra Fredericum primum Henrico, deum Guillelmo Hollandæ; contra Guillelmum Conradum, postmodum Richardo Angli; & contra hunc Alphonsu Hispano, qui demum sponte renuntiavit titulo.

b Fuit hic Bela IV, qui jam inde ab anno 1242 arma contra Tartaros susceperat, varia utrimque fortuna; donec anno 1270 regnum cum vita dimisit: videtur autem circa annum 1260 maximè res illa: nam anno sequenti irrumpentes in Hungariam Tartari magnam stragem fecerunt, & ad quinquaginta duo milia capti sunt. Pontifex autem Alexander IV eo munus accepto, veritus ne ad eludendam ignominiam ferocis aduersus Christianos injurerent, Concilia, quæ unum Moguntia celebratum indicit, & Principes omnes Christianos ad ferenda subsidia per litteras invitavit. Vide Odoricum Rainaldum tom. 12. Annalium num. 4 & seqq. Flaminium apud Leandrum Albertum Turcas hic perperam posuit.

c Commemoratur idem Odoricus ad annum 1257, quomodo Præmislus Rex adversus pullulantem in Bohemia & Polonia confusam hæresim strenuus fidei censor a dicto Alexandro posularit. Julius quoque de Bohemis laeticis hæc intelligit: Brevarium Ordinis Bohemicæ hæresim nominat.

d Fecit hoc anno 1266 Clemens IV, & relapsos promissit ejus successor Gregorius X, apud quem acta, quæ hic narratur, an. 1273. Flaminium Gregorium IX hic intelligit, quæ in anno 1240 Senenses excommunicatis: certe cum eo agere nil potuit Ambrosius: nec de eo paullo post mortuo, sed de Clemente pluribus annis sedente post excommunicationem secunda vice Senas, intelligi hic locus potest.

e Ita pro Frederico scribatur hic temporibus: quomodo etiam scribitur in epitaphio, quod mortuo Manfredus posuit in Monte regali, & legi potest apud Odoricum ad an. 1250: ut autem Frederici, hic postea successorum ejus Manfredi & Conradini pariter Senenses fuerant, quibus de rebus plura infra in Gloria posthuma B. Ambrosii, §. 4.

f Fieri potest, ut hi compilatores Romani pro Curia Romana acceptos: nam videtur Pontifex tunc Victorii fuisse in proximam ad Concilium Lugdunum indictum.

g Ita etiam rem actam describit Julius, & Leandri Alberti atque Silvani Raiffi testimonio confirmat in margine: præsertim tamen videtur, quod ingreditur mandatis Papæ, ut brevis esset: sed leni ejus oratione motus, deinde patienter audierit, disoritur numquam sic locutus est homo. Quid si prius modo egerit Clemens IV, cum Ambrosio prima vice pro patria intercedente: posterius modo Gregorius?

h Jacobus tunc adhuc Archidiaconus Pisanus, aut Curia Pontificis minister: siquidem Cardinalis creatus est a Nicolao III anno 1271, 3 Idus Martii.

i Julius ex publico Instrumento docet datum Sancto legationis socium fuisse Fr. Aldobrandinum de Papamitis, unum namque ex quatuor hujus Legende compilatoribus: forte compendiarium nomen: notam non recte affectum Taegius Albertum ex ea fecit.

k Eas adhuc extare in Hospitali ait Julius signatos Florentia anno Pontificatus 2, 13 Julii, adeoque anno 1273, cum sedere caperet Gregorius hic X die 1 Septembris anni 1271. In illis absolutionis excusis demandatur Magistro Joanni Rocca, Florentia ad hoc missus: ejus etiam advenit videtur B. Ambrosii reditum præcessisse, sicut & absolutionis actus.

l Ea infra describitur in Gloria posthuma B. Ambrosii §. 4. m. Ab hoc die dicitur dies obitus pro die sepulture seu positis pro die exequiarum, est hæc ob populi acerrimis devotionem non potuerit statim consequi decreta inhumatio, sed ea melius fuerit clamfatiendo.

CAPUT V.

Illustrat B. Ambrosii labores in publicum rei Christianae commodum.

His itaque peractis summus a Pontifex sanctum virum Ambrosium ad se evocatum ad Europae partes legatum mittere statuit. Hinc primum ad Episcopalem dignitatem ipsum promovere disposuit, ad maiora postmodo promoturus. Quae omnia vir Dei magna cum humilitate recusavit: obtulit tamen se pro Ecclesiae Sanctae beneficio, & pro Christiana religione onus quodcumque sustinere. Rogavit itaque Pontifex B. Ambrosium ut ad Europae partes, ad suscitandos contra infideles principes Christianos se conferret: quam quidem obedientiam hilari vultu suscepit. Quo cum proficisceretur, demon, cujus numquam cessant insidiae hac quarta vice beatum virum aggredi non timuit. Forma igitur peregrini assumpta illi obviam fuit, dicens: Siste parumper gradum, optime Sacerdos, & quaedam tibi narrabo, quae multum tibi place-re arbitror. Sedentes autem a sociis aliquantulum remoti, sic locutus est peregrinus: Firmus in opinione tua, Ambrosi, persistis, quae apud Deum mereri te putas vitam ducendo, quam hactenus duxisti & impossibilem ducere proponis; non cognoscens gratiam tibi a Domino collatam: contemnis autem eam, & cum maiore fructu non operando sane Deo displices. Vides enim qualiter in hoc mundo Christiani vivant, & quomodo ab infidelibus continue superentur, qui reliquum Terrae sanctae occupare contendunt. Hoc nulla alia accidit causa, nisi ob malum regimen Principum Christianorum & Praelatorum Ecclesiae.

Tu igitur ad ecclesiasticas dignitates non aspiras, verum etiam oblatas respicis: cernis insuper quantae in Pontificum electione oriantur discordiae inter Cardinales Principesque Christianos, propter quod Apostolica Sedes diu vacare dignoscitur. Deus igitur, qui te cum talibus portentis & signis nasci, & vivere tali gratia fecit, quomodo ingratitude hanc remittere poterit, si ad tales dignitates adipiscendas non invigilas, quibus mediantibus in populo suo fructum afferre saluiferum poteris ad laudem & gloriam nominis sui? Quotidie hinc inde discurrunt ad sedandos principes inter se bellantes, mortis subis pericula. Bonum est utique partes componere, sed si interfectus fueris, maxima religio tua afficietur infamia. Nonne plures fructus afferes in regimine Ecclesiarum Dei? Brevi namque tempore ad Summum Pontificatum assumi poteris, quo plus ceteris fidei negotia contra infideles agere poteris. Non te terrent vexationes & tribulationes, quas pro Pontificatu adeptione patiuntur: quia ad maiorem cumulum meritorum cedent. Hoc unum tibi dico, quia rectiorem ducis vitam, eo quod Dominus tecum est: hocque verum esset Dei servitium. Non deerit tibi contemplationis tempus, religionem illustrem faceres, & probos viros ad dignitates permoveres cum maximo Christianae religionis profectu. Te itaque hortor, ut ad hoc toto studio invigiles.

At beatus vir in tali discursu peregrini ad memoriam reducere verba per alium peregrinum nutrice ipsius dicta; cogitansque ad aliquam sui existimationem pervenire posse, cogitare mente cepit, an in voluntate Dei verba talia peregrinus locutus sit. Aliis ei contrarius occurrit cogitatus, ex eius profunda humilitate procedens, ut videlicet ad dignitatem gloriamque mundi animum non apponeret, maxime ob manifestam animi inquietudinem ac continuam animarum pericula eorum qui Ecclesias regunt. Obstabant quoque apparentes

peregrini rationes: ita quod in maxima animi confusione se positum cernebat. Convertens autem cor suum & spiritum ad dominum, devote oravit, ut eum secundum suae beneplacitum voluntatis dirigeret, & a tali eum tentatione redderet liberum. Ad peregrinum autem respondens, ait: Omnis mea actio a Deo procedit, & talia procurandi in me nulla est facultas: Deus ipse est, qui effectus in hoc mundo producit: si tu ex parte Dei ad talia me hortaris, quantum tibi placuerit de me disponat: & si ego in operibus meis errans peccator fuero, Deus, ut spero, ignorantiae miserebitur, tamquam peccatori sicut ego sum: scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis & illi soli servies: tu autem in nomine Jesu Christi iter tuum prosequere. His auditis antiquus ille hostis subito disparuit; socii autem videntes peregrinum in instanti evanuisse & beatum virum stupefactum remansisse, timuerunt valde: quos B. Ambrosius consolatus est, dicens: Ne timeatis Fratres: Deus enim multoties ab his tentationibus me eripuit. Hic profecto, qui peregrinus videbatur, demon erat, qui me tentare curavit ut ad dignitates humanamque gloriam aspirarem, vos ejus verba audire & intelligere potuistis. Fratres autem cum omnia demonis verba plene intelligere non potuerint, beato viro narrante omnia ad plenum cognoverunt.

Pervenientes Parisius socii Patribus Conventus illius, quae acciderant, narraverunt: qui beatum virum advocantes, omnia quae acciderant eidem narrare iusserunt: quae omnia scripto mandata fuere, quod & nos vidimus. Comptum etiam habemus virum Dei multas superasse tentationes, & praecipue carnis (& hoc suorum testimonio Confessorum) quas summa virtute & constantia vicit; maximis namque jeuniis & disciplinis carnis tentationibus resistendo, immaculatam suam virginitatem Domino conservavit. Cum autem ad destinatum locum vir sanctus pervenisset, alios quoque probatissimos viros reperit de mandato summi Pontificis Crucem praedicantes, cum quibus & ipse Crucem praedicans, innumeram populorum multitudinem ad sumendam Crucem contra infideles excitavit: ita quod major fuit horum numerus, quam beatorum qui cum Federico Imperatore a principio contra infideles se accinxerunt. Omitimus in praesentiarum brevitatis causa multa in signis & portentis occurrentia, quae beati viri maxime sanctitatem demonstrabant: eo maxime quia clavam habere non potuimus veritatem ob regionis distantiam.

Dominus Innocentius IV & Pontifex maximus, qui in scientia magnus fuit, audita servi Dei Ambrosii fama, ad Episcopales dignitates eum promovere tentavit: sed vir sanctus sancta quadam resistentia omnino eas acceptare recusavit: & quia jam Theologorum scholae in Italia, & praecipue in Romana Urbe, ob proximas belli perturbationes defecissent, cupiens dictus Pontifex Theologiae studium in melius reformare, iussit beatum virum in Urbe commorari ut Theologiam legeret. Per triennium itaque Theologiam Romae legit, & vacationum tempore populo cum magno Praelatorum & Cardinalium concursu gratiose praedicavit. Reprehendebat maxime Praelatorum & Principum Christianorum discordias, & praecipue in summorum Pontificum creatione, propter quas Apostolicam Sedem haud parvo tempore vacare contingebat, cum maxima Dei offensa & gravi detrimento Ecclesiae Sanctae Dei & totius reipublice Christianae. Tantos namque erat concursus & devotio populorum ad ipsum, quod vanam gloriam metuens tale officium exequi pro posse virabat; & maxime in Urbe: unde apud Praelatos Ordinis pro posse procuravit, ut quietis locus & contemplationis in monasterio aliquo sibi daretur: quod utique obtinuit, sicque a Summo Pontifice licentia obtenta ab Urbe discedens,

PAR IV
COMPOS

A dens, in variis Italiz conventibus contemplationi & orationi vacans annis quindecim moras traxit, post quod tempus aliqua mira operari coactus est, prout infra dicemus.

CAP. XVI
Conradus

39 Anno Domini MCLXVII d. Conradinus Conradus Svevi filius, & Federici Imperatoris nepos, a Gibellinis adversus Guelfos vocatus, cum ingentibus copiis venit: qui etiam in ipsius belli agitationibus contra Clementem IV Pontificem bellum gessit. Propter quod indignatus Pontifex, contra eundem Conradinum censuris & armis invehit: sicque ad Pontificis misericordiam venire coactus est. Sancti igitur viri Ambrosii usus medio pro absolutione sua ad Pontificem legatum misit. Perveniens itaque ad Pontificem vir sanctus, cum plura in excusatione ipsius Conradini proponere disposuisset, mutato consilio, exemplum solummodo filii prodigi in medium adduxit, dicens: Conradinus Sanctitati Tue mandat, dicens: Pater, peccavi in oculis & coram te; & de peccato suo remissionem & absolutionem per misericordiam, quæ in te est, humiliter petit. Pontifex ex ardenti fervore, quem Deus in corejus miserat, ob beati viri facundiam compunctus, absque alia temporis interpositione respondit: Ambrosi, tibi dico, quod misericordiam volo & non sacrificium. Ad adstantes autem dixit se vertens: Non ipse locutus est, sed Spiritus Patris omnipotentis. Remansit autem Pontifex, & qui cum eo erant, stupens ac suspensus ex dulcedine, quam Deus in corde eorum ex Ambrosii dulcedine infuderat: sicque Conradinus ab omni censura & Pontificis indignatione absolutus fuit. Omnes quoque in admiratione vertebantur ex mirandis gestis viri sancti.

CAP. XVII
Pax in
Britania
componenda
allatum

40 Tempore Innocentii V Pontificis Romani, qui ex ordine Fratrum Prædicatorum assumptus fuerat anno Domini MCLXXVI, cum in Italia maxima vigerent bella, videlicet inter Pisanos & Florentinos, Genuenses f & Venetos, ut ad pacem & concordiam Pontifex hos populos reduceret, Apostolicos Legatos hinc inde misit. Vir autem Dei Ambrosius, cum apud Pontificem in magno esset pretio ob vitæ sanctitatem & claritatem doctrinæ, g Legatus ad Florentinos missus est, ut eos cum Pisanis pacificaret, & post Pisas se conferret. A Florentinis magno cum honor. susceptus est & devotione, eo maxime quia interdicti relaxationem, a Gregorio X Pontifice b in eadem civitate positi, suis precibus obtinere sperabatur. Et ut dictos populos ad Pontificis voluntatem facilius inclinare posset, interdicti præfati relaxationem a præfato Pontifice obtinuit: quo facto, prædicare in dicta civitate cepit, suadoneque & exhortatione sua, quotquot ex utraq; parte detenti erant, liberi dimissi sunt, sicque brevi temporis spatio pax inter utrumque populum ipso mediante est firmata. Venetorum quoque & Genuensium discordias una cum ceteris Legatis dirimeret: & ad pacem componere studuit: quod utique effecisset, nisi repentina mors Pontificis i subsecuta fuisset.

CAP. XVIII
Crucis
in
Britania
componenda
allatum

a Clementi IV: cuius beatum S. Ludovici Rex Francia anno 1266 iterum Crucem induit contra Saracenos. Quo igitur narratur ad triennium in apparatu infumptum spectant, & Senensis reconciliationi priora sunt: in Officio Ordinis dicitur Crucem contra Turcos prædicasse, forte quia Turcorum meminit Platinus, ut supra num. 28 insinuavimus.

b Maximum tamen cum fuisse oportet quando ad annum 1227 arguitur imperator bellum sacrum destitutum effecisse, ut advenire illius spe frustrati Cruce signati, ad quadraginta millia levisimum militum, in iisdem quibus veniens navibus recesserunt: ceteris etiam tum de auspiciando nihilominus bello deliberantibus.

c Creatus anno 1243, 24 Junii, cum Sedes ab obitu Celestini 24 an. 1241, 8 Oct. vacasset: de qua vacatione intelligendum quod supra num. 36 & rursum infra dicitur: neque enim ante id tempus ullum tam diuturnum inter regnum fuit, quod argui mereatur. Mortuus est autem Innocentius anno 1254: ut hoc factum esse oporteat postquam aliquot annis Colonia legisset Ambrosius, & ultra annum ætatis trigessimum haud multum esset proventus.

d Imo MCLXVIII: præfere enim comminatoria censura quam integram Bullam subhibet Odoarius Rinaldus ad annum 1266. signatam Viterbii in die Cena Domini, Pontificatus Clem. anno. 17. e Urque ex carcere Neapolitano, post triumphalem in Urbem Romanam ingressum contraria brevi fortuna. 13 Augusti a Carolo Rege praelio victus, captusq; ac demum capite flexus in foro: quo eodem anno mortuus ipse Clementis est 20 Novemb.

f Ad Germanos missum Fr. Hugonem de Urbis, Ordinis Prædicatorum & contentis Senensis Litterarum, scimus ex ipsius Innocentii epistola, Avonii, dum Romam ad coronationem proficiscitur, data; sed ad eum inter se componendi: non tamen dubitamus quin per quoque cum Venetis conciliare tentaverit Innocentius: jam coramitur: neque enim diuturnus fuit pax, qua erat anno 1272 auctore Gregorio inita.

g De hac legatione Prelatus Lutenis in annal. MSS. apud Odoarium. Misit duos legatos in Tusciam cum Ambasciatoribus Regis Caroli, & infra est pax inter Lucanos & Pisanos per prædictos Legatos & Ambasciatores Regis. Tunc enim quasi tota Tuscia conjuraverat contra Pisanos: sed per adventum dictorum Legatorum & Ambasciatorum omnia sunt pacificata in Tuscia.

h Anno 1273: causas vide apud Odoarium ad dictum annum num. 30.

i Die 22 Junii cum mensis solum quinquæ sedisset: nec ante annum 1299 pax concludi potuit sub Bonifacio VIII. Ceterum in his alijsq; tractatibus non Legati sed Prædicatoris Apostolici munere functum Ambrosium, constare potest ex Scipionis Annulari historia Florent. lib. 3. ubi nominantur omnes per quos & coram quibus in exercitiis socialibus cum Pisanis visis pax conclusa est sub tenore Florentinorum 3 Junii: & Nuntius Apostolicus dicitur Fr. Volens Episcopus Epitanensis.

CAPUT VI.

Eximia B. Ambrosii humilitas.

CAP. XVIII
Crucis
in
Britania
componenda
allatum

41 Dulcis liquor ex salutarifero B. Ambrosii fonte suaviter emanat humilitatis profunda, cum mellisvis, humilibus & consolatoris verbis: in qua quidem humilitate Christi ministri fundati suere. Si qui totius vitæ suæ seriem diligenter perspexerit, ipsam vas humilitate & mansuetudine plenum profecto reperiet. Quamvis gratia Dei plenus esset, omnique virtutum genere adornatus, ex nobilique genere oritur, nihilominus nec minimum quidem exaltationis sui ipsius signum in eo visum: imo quanto magis sanctitatis ipsius fama crescebat, tanto magis in humilitatis virtute se fundabat: peccatorem in gradu suo se reputans, in diversis servitiis & operibus deficere jugiter se existimabat, nec suis meritis existimabat gratiam, quam in animarum conversione obtinebat, accepisse. Veniebant ad eum frequenter afflicti & tribulati, remedia consolationis postulantes: quibus vir sanctus dicere consueverat: In me nulla est facultas afferendi remedia, sed, sicut dicit Scriptura, Deus noster refugium & virtus, adjutor in tribulationibus quæ invenerunt nos nimis. Nolite in tribulationum ventrarum doloribus flere: sed in amore Dei fidite, & in spe quam omnibus Christianis in consolationibus suis dedit, quoties cum corde perfecto ad eum accesserint: Scriptum est etiam: Dominus mihi adjutor & ego despiciam inimicos meos.

42 Quanto magis ex profunda sua scientia honoratus erat, tanto magis in humilitatis profundo verbis humilibus se flegebat, minusque se reputabat. Fugebat supra modum omnes mundanos honores, propter quod in Conciliis, nisi ob causam fidei fierent, interesse recusabat: quia in his præcipue se honorari credebatur. Contigit aliquando, dum in disputationibus esset, quod aliqui contra eum disputantes, animo conturbati in verba inordinata prorumperent. Quod ut vir Dei advertit, humili sermone eos placare volens, quamvis turbationis causam non præstitisset, nihilominus veniam ab eis humiliter postulabat. Hac de causa disputationes multoties devitabat; & si forte ex officio Fratres monere vel reprehendere necesse fuisset,

A. fuisset, verbis dulcibus [id faciebat] & casu quo nonnullos conturbasset, ut hoc perpendit factum, hilari vultu & læta facie, suavis verbis & exemplis optimis, ad amorem Dei & patientiam reducebat. Ad altare quoque divina celebraturus numquam accedebat, nisi prius veniam a quocumque, quem contra se turbatum noverat, postulasset.

43. Maximam etiam Dei servus ostendit humilitatem in injuriis & persecutionibus, quas a pravis hominibus pacisque turbatoribus, quam ipse perficere optabat, passus est: ex quo multa exempla præclara visa sunt, ex quibus unum brevitatis causa referemus. Quidam magnus vir ægro ferens viri conversationem, & præcipue in pace quadam inter quasdam publicas discordias concilianda, minis & terroribus a sancto proposito eum avertere conabatur, [dicens] Tu falsus homo, seductor & deceptor populi Christiani es, omni ambitione & inani gloria plenus: tu omni supplicio dignus es, quod ego tibi daturus sum, nisi ab inceptis desistas. Cui vir sanctus humiliter respondens dixit: Deus rex pacificus nuncupatus, ideo quilibet fidelis pacem cum proximo desiderare debet: quæ quidem ab ipsa non datur, nisi eis qui alteri libentissime eam concedunt: & ego quantum optor, non per memetipsum hoc operor: sed secundum beneplacitum ejus qui in me potestatem habet.

Nuncigitur, si mei causa turbaris, veniam peto: rogo Deum, qui novit cogitationes hominum & bonarum malarumque operationum est iustissimus retributor, ut de verbis hæc bene prolatis veniam tribuat, nec ad peccatum tibi hoc statuat: & si ego quocumque sum dignus supplicio, in meorum remissionem peccatorum illud libenter suscipiam.

44. Vir autem ille, qui natura crudelis erat & ferox, nullum penitus in se Dei timorem habens, sed ira plenus & vindicta, nec pacis cupidus, sed discordiarum amator; quamvis contra servum Dei sic inflammatus esset, nihilominus ut verba viri Dei audivit, statim in terra prostratus dixit: Ignosce mihi, serve Dei, & oro pro me, ut vorem mihi pacem concedat: ego quoque tecum ad pacem promptus ero. Non passus est sanctus vir hominem coram se prostratum jacere: sed subito eum a terra elevans, osculatus est eum, oransq; Deum, ut ei ignosceret, ad perseverandum in timore Domini eum hortatus est. Factus est postmodum vir timens Deum, vita optimus & devotus Christianus: beatus autem vir magna cum facilitate ad optimum effectum reduxit pacem. O quam magnum & proficuum tale fuit exemplum, per quod concordia multæ inter Principes & Comites, ipso servo Dei Ambrosio mediante, brevi temporis spatio factæ sunt, & maxime inter Guelfos & Gibellinos.

45. Dicebat B. Ambrosius in prædicationibus suis, vindictam idololatriæ peccatum fore; quia ad solum Deum vindicta pertinet: unde homo vindictam faciens, quæ Dei sunt occupat, & ideo vindictam faciens maxime dolere debet & poenitentiam facere. Ex hac conclusione inferebat, magnum fore peccatum inferiorum, ambitiose aspirantium ad ea quæ iuste conveniunt superioribus. Non est silentio prætereundum exemplum mirabile obstinati cujusdam ad vindictam faciendam: nam in civitate Senensi vir quidam fuit, ad remissionem injuriarum & ad pacem durissimus, qui admonitionibus aut persuasionibus viri Dei ad pacem faciendam flecti non poterat: ad hoc autem vir sanctus eum inducere conabatur, ut Deum exoraret, quod si melius videretur ad pacem conciliandam ipsum inspirare: quod facere durus ille recusavit. At beatus vir dixit: Ego rogabo pro te. Ille autem ad vindictam totum inflammatus, dixit: Non curo ut quis ores pro me. Sed pius Pater caritate plenus, ad Deum orationem fundens, dixit: Domine Jesu Christe, per tuam maximam

providentiam & sollicitudinem, quam de humano genere jugiter habes, obsecro ut in hac desiderata vindicta potentiam tuam interponas, & ad te reserves: ut cognoscant omnes, offendentium punitionem solum ad te spectare, & sensualitas cognitionem tuæ ineffabilis iustitiæ non impediat.

46. Hanc orationem populos in prædicatione publica docuit, exhortans eos, ut si qui ad remissionem injuriarum obstinati essent, pro eis hanc orationem dicerent. Eadem fere hora, qua vir sanctus orationem sudie, obstinatus ille cum amicis & propinquis instabat ut omnino pacem non facerent, nec B. Ambrosium ullo pacto audirent, magis eos ad vindictam incitando. Tanta tamen fuit efficacis oratio viri iusti, quod durus ille subito compunctus est, rationesque beati viri ad pacem inducentes mente revolvens, ad pacem cum inimicis faciendam omnino se disposuit. Dolens autem supra modum de obstinationis suæ peccato, per duos dies permansit quasi nihil comedens & minus nocte dormiens. Conferens autem cum amicis & ad pacem eos adhortans, venerunt pariter ad virum Dei, rogantes ut pacem inter eos componeret, & de errore suo veniam daret: de quo beatus vir admodum lætus effectus, Deo gratias agens, magna cum facilitate pacem inter eos composuit.

47. In itineribus suis in diversis regionibus a summis Pontificibus missus semper pedes ivit, nisi superveniens infirmitas aliter eum facere compulisset. In Conventibus, in quibus morabatur, si quem humilem & purum cernebat, eum eo libentius conversabatur, licet illiteratus esset: in eorumque humilitate plurimum lætabatur: plus eorum rusticana verba magnificabat puramque sanctitatem, quam literatorum subtilia verba. Infirmitas libenter serviebat, & hospitem Fratrum pedes libenter abluens, necessaria prout poterat eisdem ministrabat. Persuadebat etiam Fratribus humilitatis observantiam, dicens illud Ecclesiastici: Quanto major es, humilia te in omnibus. In religionis observantia conetur quilibet primus esse, non cogitatione ambitionis, quam quilibet a se expellere debet, sed emulatione virtutis. Non permittatis vos a passionibus superari, nec a mundanis desideriis. Vos quoque qui studio sacrarum litterarum operam datis, si divinam gratiam in divina Scripturæ intelligentia habere cupitis, necesse est ut cor vestrum in humilitatis virtute sit fundatum, quæ sicut dicitur Deuteronomio xviij: Si custodieritis mandatum Domini tibi aperiet thesaurum ejus, id est, reorum celestium scientiam.

48. Sæcis pro certo, quod humilitas est præceptum Domini: idcirco eam custodire debetis: & Salomon dicit: Ubi humilitas ibi sapientia: & Dominus in Evangelio: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde: Et David in Psalmis. Cum superbo oculo & insatiabili corde cum hoc non edebam. Et ideo Athenienses infuforescentissimo studio Philosophiæ, per sæpe juxta scholas viros statuebant, qui studentes contumeliosis verbis ad superbiam & impatientiam provocarent. Qui si forte aliquem reperissent impatientem, dicebant: Non ingrediaris disciplinæ scholas, quia inhabilis es ad eas addiscendas: eos autem quos patientes & humiles inveniebant, multum in studio proficere affirmabant. Legitur de Achilæ Philosopho, quod cuidam se injurianti dixerit: Tumale dicere didicisti, & ego mala ferre didici. Et si forte quispiam vestrum aliquam a Domino specialem obtinuisse gratiam videatur, non se extollat, nec alicui gratiam pandat, quia forte eam perdet.

49. Non multum commendabat eos qui ad humilitatis ostensionem barbam prolixam deferrebant cum veste fracta, ita quod carnes palam ostendant cum ferro aliquo gravi aut cilicio: quia, ut dicebat, hi contenti non erant testimonio conscientiarum sanarum, nec

PER IV

COLOS

ad hoc ad

promissionem

in humilitate

perit

humilitatis

secundum

Eccl. 3. 10

non facit

non est

propter

Prov. 21. 3

Mat. 23. 23

Eccl. 100. 5

ostendit

fieri

A nec Dei remuneratione, qui videt in abscondito: sed magis eorum humilitatem & patientiam hominibus demonstrare cupiebant. Multum autem commendabat humilitatem, quam Deo summe placere dicebat. Ex sua etiam humilitate duas Episcopales & dignitates, cum majoris etiam promissione, vir sanctus acceptare renuit; prout superius plenarie dictum est.

Quidam
Ep. Senen. **2** Quae prima fuerit nusquam scribitur: de altera ita scribit Ugbehus tomo 3 Italia sacra. Post casum Bandinum, seu Bernardinum circa annum 1273 (ut diximus ad Vitam B. Andreae de Gallanis) sub indignabundo ex merito Pontifice viduata Pastore civitas diu alieni sceleris penas dedit: tandemque B. Ambrosius Senensis adlectus est, qui ex moderatione animi amoreque vitae privatae sibi delatum a Pontifice onus subire contempsit. Itaque anno 1282 institutus est Raynaldus Uguecionis Malavolta is cuius varia in honorem defuncti Ambrosii indulta infra videbimus.

CAPUT VII.

De predicationum efficacia, miraculis & ceteris
B. Ambrosii virtutibus.

DE predicationibus ipsius quid dicam? quia tam grandis erat in dicendo efficacia, quod vix calamo exprimi posset. Tanta namque erat fama sanctitatis ejus, quod plures longe ut eum audirent confluebant, & beatum se reputabat qui eum audire poterat, & praecipue Ordinis sui Fratres, qui ex predicationibus suis non modicum consecuti sunt in vita spiritali profectum. Erat naturaliter vir Dei corde humilis, & in sermone privato aliquantulum pavidus: sed in publica predicatione maximam ostendebat audaciam, praecipue in vitiis arguendis: ita quod feroces viri, qui patientes erant in verbis auditores, de tali ac tanta viri Dei audacia mirabantur. Prophetia quoque spiritum habuisse compertum est, & maxime in predicationibus suis, cum ex vehementi spiritus fervore peccata, & maxime eorum qui populis praerant, argueret; judicia Dei super eos ventura, nisi delicta corrigerent, comminando: quod & rei postmodum probavit eventus.

1 A fide dignis accepimus, & praecipue a Fr. Vincentio Aretino, qui discipulus ejus & socius multo tempore fuit in predicationibus, quod inter predicandum pluries a materia de qua praedicabat digressionem faciebat, de alia praedicans materia, cum tanto spiritus fervore & verborum efficacia, quod audientes ad magnam devotionem & cordis contritionem commovebat. Requisitus a socio de causa talis digressionis, nil penitus respondebat: & cum dictus socius eum instanter [rogaret] ut responsum aliquod daret ad quaesita, dicebat: Noli amplius digressionis hujus causam quaerere, quia eam tibi dicere penitus nescirem. Testatus est etiam praefatus F. Vincentius, quod quamplures alii religiosi & saeculares [dixerint] dum beatus vir populo cum magno spiritus fervore praedicaret, bis in aera elevatum se viderunt: quod ut viderunt, genibus flexis & corde compuncti, magna cum lacrymarum effusione alta voce clamare coeperunt: Jesus, Jesus, Dominus noster. Dum autem sic clamarent, Deo volente, populo quid viderant nuntiarent: populus autem ipse cum lacrymis eadem verba inelamarunt: ex qua re vir Dei admirans unde talia procederent verba, coepit mente revolvere unde tales procederent clamores. Affirmant etiam praefati, columbam ad aures servi Dei Ambrosii se vidisse, dum praedicaret.

2 Interrogatus aliquando a dicto Fr. Vincentio & a nonnullis aliis Fratribus sibi admodum familiaribus, qualiter talem sentiebat elevationem? quid in ea videret vel sentiret? Se nihil de hoc advertere re-

spondebat. Dicebat namque se ante oculos suos quamdam flammam ignis aliquando videre, quasi ex intellectivorum spirituum inflammatione & superflua vocis agitatione procedente, ex qua flammam ignis sibi videre videbatur. Cum autem ei de corporis sui elevatione, deque columba ad ejus aures saepe visa diceretur, crederentque flammam ignis ex virtute Spiritus sancti, qui in eo miranda operabatur, procedere; ex eorum verbis haud parum turbatus, dicebat: Nolite, Fratres mei credere, tantas Dei operationes in me peccatore existere; sed magis ex perfecta bonarum mentium devotione Deus hoc operatur. Ex his enim profunda ejus humilitas deprehendebatur, qui ea quae in eo mirabiliter Deus operabatur, nullo modo pandere volebat. Ex verbis autem a populo alia voce personatis, laudes quaedam rithmice in lingua vernacula editae sunt, quae tale habent principium & finem: Jesu, Jesu, nostro signore. Haec quoque verba in ingressu domorum scripta habebantur.

3 Aliud quoque signum, dum praedicaret vir Dei, contigit, prout veneranda quaedam Domina, Fi. na nomine, mira sanctitatis, Fratribus praedictis enarravit. Haec itaque Domina, dum die quadam predicationi viri Dei interesset, in platea coram facie ecclesiae Fratrum Praedicatorum, splendorem ex alto venientem super caput ipsius beati viri quiescentem vidit, qui subinde finita predicatione recessit. Sic indies viri Dei crescebat auctoritas, ut exhortatione sua plurimos principes induxerit Fratribus Ordinis Praedicatorum conventus construere, plurimaeque dona eis largiri. Instituit praeerea diversas virorum Confraternitates, quas suis religiosis constitutionibus ad observantiam vitae Catholicae & ad poenitentiam de peccatis suis peragendam inducebat. Mulieres quoque virgines & viduas, ad religiosum vivendi modum in unum congregavit, quibus & vivendi modum discretis constitutionibus tradidit sub regimine Fratrum Praedicatorum. Mulieres etiam conjugatae suis exhortationibus quibusdam devotis & piis observantibus adstrinxerunt se, ut videlicet pauperibus infirmis pro viribus obsequia praerent.

4 A fide dignis habuimus, matronam quamdam Pisoriundam, Bonam nomine, eo tempore quo beatus vir Pisis praedicabat, ingenti brachii agitudine laborasse. Haec viri Dei frequentans predicationes, quotidie ejus se commendabat orationibus. Accidit autem ut nocte quadam prope auroram vocem audierit dicentem sibi: Surge & ad predicationem Fr. Ambrosii concito gradu perge, qui hoc mane in B. Augustini ecclesia est praedicaturus: & dum ille praedicabit, ab infirmitate tua liberaberis. Venit illa ad predicationem, sperans beati viri meritis ab infirmitate sua sanari. Dum autem predicationi intenta esset, sensit se perfecte ab infirmitate sua sanatam: quae brachium in altum elevans, alta voce & cum lacrymis dixit: Gratias Deo & servo suo Ambrosio, quia meritis ipsius ab infirmitate mea liberata sum: sicque miraculum istud toti populo manifestum fuit.

5 Mulier quaedam Senensis, B. Ambrosio plurimum devota, per annum fere quartana graviter vexata, dum ad predicationem viri Dei devenisset, & tunc temporis multum febre torqueretur, ad Deum mentem elevans oravit, dicens: Ha! Domine Deus, te deprecor ut per meritis servi tui Ambrosii ab hac febre me liberare digneris, ut eam amplius non patiar: oratione facta & predicatione completa, febris de cetero passa non est.

6 Matrona quaedam Senensis, in beati viri predicationibus ferventissima, cum mane quodam ad predicationem sancti viri magna cum festinatione properaret, filium parvulum in cunis, facie panno cooperta, reliquit. Finita predicatione domum reversa, filium ex panno illo suffocatum reperit: quo viso,

A viso, magno cum ejulatione ad virum Dei reversa, & humi prostrata cum lacrymis dixit: Filium meum parvulum, ut predicationem tuam audirem, domi dimisi, & mortuum inveni: hunc igitur prece ad Deum suscitavi. Quo audito, vir Dei stupefactus, talem in se non esse virtutem humiliter cognoscens, mulierem, ut in Deo spem suam poneret, adhortari cepit, apud quem non est impossibile omne verbum: Oravit beatus vir Dominum pro parvulo defuncto, & mulier domum reversa, filium vivum reperit.

57. Aupeps quidam, Zacchæus nomine, nocte quadam aves capiens, a dæmone arreptus, multum ab eodem maligno spiritu vexatus est: dictum est autem ei, ut ad B. Ambrosium accederet, quatenus pro eo oraret, a præfataque vexatione liberaretur. Accidit autem, ut dæmoniacus ille ad beatum virum accederet, quando actu prædicabat. Ingressus itaque ecclesiam, clamare cepit, ubi est hic Ambrosius, qui me liberaturus est? Quem ut vir Dei audiret & vidit, statim in sacristiam aufugit: clauso autem ostio dæmoniacus ille perseverabat clamans. Post multas infestationes percunctatus est vir Dei an populus adhuc in ecclesia esset: postquam jussu Fratrum populus de ecclesia recessit, intra sacristiam dæmoniacus introductus est. Ad pedes autem viri Dei se prosternens, surgere & ante Crucifixum genua flectere jussus est: ipse vero vir beatus una cum Fratribus, qui aderant, genua flectens submisit oravit, terque signo Crucis dæmoniacum benedicens, perfecte liberatus est.

58. Quamplura de beati viri abstinencia & corporis afflictionibus dicenda essent, sed brevitas causa pauca de multis referre curabimus: nam licet in prædicationibus, studiis, audientia confessionum & itineribus maximos subiret labores, corpus suum nihilominus continue & diversimode affligebat. Horas Canonicas genibus flexis, Matutinum vero nocte in ecclesia devote dicebat: diei vero Horas in oratorio suo dicebat, in fine duras recipiens disciplinas. Cilicium duxum super nudam carnem die ac nocte deferre consueverat. Maxima cum abstinencia carnem suam nutrire curavit: quia ex quo Ordinem ingressus est, carnem nunquam comedit. Raro plus semel in die cibum sumebat, qui tamen modici erat nutrimenti. Aquam modico vino mixtam bibebat. Sexta feria in pane & aqua jejunabat in communi Fratrum mensa, in ultimo mense comedens. Ante cibum & post cum lacrymis devote orare consueverat, ita quod Fratres hoc videntes compuncti lacrymas emittebant. Ante Matutinas per duas horas dormire solitus erat, & post dictis quibusdam suis secretis orationibus duas alias horas dormiebat. Vestitus semper super paleas dormiebat. Circa auroram in oratorio lectioni vacabat usque ad perfectum diem. Testatur vir reverendus Fr. Bernardus Mediolanensis, qui socius ejus multo tempore fuit, quod dum ipsum orantem observaret, in extasi cum raptum multoties vidit, & in vultu transfiguratum: & cum ab eodem Fr. Bernardo, quid in raptu vidisset, interrogaretur, nihil penitus ex humilitate dicere volebat.

59. Virginitatem mentis & corporis, prout in adolescentia sua Deo devoverat, usque in finem vite suæ illibatam conservavit, prout omnes Fratres, qui ejus confessionem audierunt, testati sunt. Hoc etiam probari potest, si quis diligenter consideret ea, quæ supra dicta sunt de tentationibus dæmonum, quas perculsus, de quibus mirabiliter triumphavit. Tam sollicitus autem erat in custodia castitatis, quod si faminam aliquam in ejus conspectu præsentari contigisset, totus efficiebatur exterritus. Raro etiam permittebat, ut feminæ secum colloqueretur. De ejus etiam illibata virginitate testimonium reddit auctor libri, & qui de similitudinibus rerum dicitur, libro 2 cap. 40 in hunc modum: Fr. Ambrosius de Senis de Ordine Prædicatorum, singulari gratia præditus apud omnes, & ad cujus sanctitatem & merita declaranda multa post mortem ejus Dominus miracula ostendit, inventus fuit portasse lumbare de plumbo: omni enim ingenio usus est ad suam virginitatem Domino conservandam. Nec suo fraudatus est voto: quia, prout ejus Confessores testati sunt, integram & illibatam cordis virginitatem & carnis suæ omni tempore custodivit. Hæc ille.

60. Ad sacrosanctum & vivificum Eucharistiæ Sacramentum mira affectus erat devotio, miram omnipotentis Dei recogitans benignitatem, quam erga genus humanum ostendit, corpus suum in cibum & sanguinem suum in potum tribuendo: de quo quidem Sacramento subtilem edidit tractatum. Tantam erga idem mirificum Sacramentum observavit cum debita singularique devotione reverentiam, quod antequam ad altare accederet celebraturus, maxima cum humilitate & cordis compunctione ac lacrymarum imbre in oratione se prostrabat. Missam [dicebat] summo mane, ut populorum multitudinem, qui ad eam audiendam concurrebant, evitaret. Quoties sumere debuit sacrosanctum Corpus Domini, tanta cordis compunctio ei inerat, quod totus multoties sudore perfundebatur, illud maxima cum lacrymarum effusione sumens. Tanta fuit in ejus contemplatione passio, quod vix usque in finem Missæ se sustinere poterat: hæc igitur de causa secrete semper celebrabat.

61. Inerat servo Dei ardens desiderium toto corde & tota mente virginitatem suam Deo conservare: quam virtutem summe extollebat & amabat. Pro omnibus virginibus devote orabat, ut Deus in pura virginitate conservaret. Orabat etiam pro virginibus quæ matrimonio jungi debebant, ut Deus eos peroptime in sancto matrimonio copularet ad animæ eorum salutem. Tanta etiam erat fama virginitatis ipsius, quod diversæ utriusque sexus personæ, quæ matrimonium celebrare debuerant, ad ipsum beatum virum veniebant, ab ipso orationum suarum suffragia postulantes. Ex quibus orationibus mirabiles visi sunt effectus: nam cum matrimonia practicantes jam desperassent matrimonia illa non posse concludere, orante beato viro ad effectum bonum perducta fuerunt: similiter cum jam matrimonia quædam conclusa viderentur, oratione sua ita dissipata fuerunt, quod nulla spes ulterius em concludendi [relicta sit]. Ex hoc inolevit consuetudo, ut omni anno in venticula nubiles ad ecclesiam Fratrum Prædicatorum accedant, ad temulum B. Ambrosii cereum offerentes, quatenus a Domino gratiam impetrarent, ut in matrimonio sancto digne se copulare possent. Specialem quoque gratiam habuit pro studentibus orare, ex quo mirabiles effectus pluries ad aliquibus est expertus: quæ omnia enarrare longum esset. Aliam quoque a Deo obtinuisse gratiam orationibus suis compertum est, ut animas quamplures a purgatorii penis liberare posset, prout Angelus Dei bonus in fine vite suæ sibi revelavit. Nec hoc mirum alicui videatur, cum hoc etiam Sanctis aliis a Domino sit concessum, sicut B. Laurentio Levitæ & Martyri, & B. Alberto.

62. Addit Julius institutus esse processionem disciplinatum [sic] interim dum dictus hymnus cantaretur.

63. Hodie, inquit, Julius miraculum istud invenitur depositum Romæ in Capitulo Conventus S. Martini supra Minervam hanc epigrapha: B. Ambrosius Sanfedonius Senensis reditivum materii filiolum restituit: quem illa, ad concionem ejus propetans in cuna linteis in facie contectum reliquerat, & suffocatum repererat.

64. Joannes a S. Grimalano, qui, ut habet Antonius Senensis in biblioteca sub hoc titulo scriptis, opus insignis duobus magnis voluminibus in folio, quod deinde Venetiis impressum est anno 1499. Idem alia ejus scripta enumerat. Apparet autem hunc locum a Torgio adjectum esse: vel saltem non posse Complutariam senseri.

Mors B. Ambrosii, miracula, sepultura, translatio.

CAP. XXV
Fervens
concordia

A Propinquante autem termino, quo bonorum operum justus retributor Dominus beatum virum Ambrosium, ex presentis vite miseria educum, ad eterna atria esset assumpturus; dum in Quadagesima in civitate Senensi solita vehementia & spiritus fervore predicaret, nocte quadam accidit, ut magnam sanguinis quantitatem fracta pectoris vena evoemeret. Propter quod Patres rogabant eum, ut a predicatione cessaret, quousque sanitas ei plenaria reddita fuisset: arbitrabantur enim venam quamdam pectoris ex vehementia predicandi scissam fore. Noluit ille: sed sequenti mane cum magno spiritus fervore contra usurarios predicavit. Finita predicatione cum aliquantulum quiescisset, majorem sanguinis congeriem ex ore suo evomit. Cognovit ergo vita suae terminum adesse, quem Fratribus & discipulis suis indicavit, eos magis ad gaudendum, quam addolendum adhortans, eo quod ad optatum jam pervenerat finem.

admiratio
de miris

63 Finito sermone, eos extra cellam secedere fecit, quod fecerunt, quietis causa hoc facere arbitantes. At Dei servus & lecto confurgens, flexi genibus cum magno spiritus fervore ad Deum orationem fudit, quam nonnulli Fratres, ut eum audirent ostio inhærentes, pene totam scripserunt, cujus formam videre & non potuimus. Quo facto, petiit sibi dari sacrosanctum Domini Corpus, quod cum debita cum reverentia allatum fuisset, quamquam debilissimuseffet, & lecto surgens, genibusque in terram fixis, devotam secutorationem, ex qua adstantes ad lacrymas commovit. Sumpto itaque devotissime vivifico Sacramento, in lecto se iterum reponens, extremam sibi petiit dari Vnctionem, & cætera, quæ decedentibus conferri solent. Cum autem commendationem animæ dicerent, ad qualibet verba Sacerdotis & ipse devote respondebat. Videns autem adstantes ex decessu suo abundantes effundere lacrymas, ad eos conversus hortabatur ne suam desererent mortem, quamplura Sanctorum adducens exempla. Deinde & lecto aliquantulum surgens & iocō sedens, singulos amplexatus est Fratres & osculatus; qui benedictionem ab eo postulantes, ab eo signo Crucis facto, benedici & Deo commendari meruerunt. Post modicum anima illa sanctissima carne soluta est anno Domini Incarnationis MCCCXXXVII b.

CAP. XXVI
De Nera de
votum
sanctum

64 Miranda namque prodigia in transitu servi Dei B. Ambrosii Dominus benignitate sua monstrare dignatus est. Fuit enim in civitate Senarum mulier quædam mixæ sanctitatis & devotionis, Genuensis vulgariter nuncupata: hæc religiosam quamdam virginem & devotam familiarem habuit, quæ & Nera vocabatur. Hæ duæ mulieres beati viri devotissimæ fuerant, ejusque predicationes jugiter audiebant. Cum autem viri Dei transitum in ecclesia Fratrum Predicatorum orantes præstolarentur, præfata virgo in extasim raptæ est. Accidit ut Fratres credentes eum jam defunctum, tabulam percuterent: qui tamen mortuus non erat. Hoc audiens dicta Genuensis præfata virginem excitare curavit, dicens: Mortuus est Pater noster Ambrosius. Ipsa autem nihil omnino respondit. Post modicum autem ad se reversa, dixit: Soror dilectissima, adhuc mortuus non est: quia unus Angelorum, qui animam ejus ad celestia regna sociare debuerat, mihi dixit, quod infra unius horæ spatium ex hac luce migraturus est. Dixit quoque multa eidem nuntiassæ ex parte Dei, & inter alia, quod sicut in hac luce positus pro animarum salute multum laboravit,

fratres
de
sanctis

sic postmodum [cum erit] in celesti regno constitutus, concessit [ei Deus] ut animas multas a purgatorii pena liberare possit.

65 Cum jam fama per totam Senarum urbem dispersa fuisset beatum virum in ultimo vite suæ constitutum, in proximo ex hac luce migraturum; maxima virorum ac mulierum multitudo ad Conventum Fratrum concurrir, plurimum dolentes obitanti Patris decessum. Plerique autem devoti viri in platea ecclesiæ stantes & in calum aspicientes, viderunt nubem lucidissimam, in cujus medio stella splendidissima consistebat, quæ etiam a pluribus visa fuit. Cum autem fixis oculis in eam aspicerent, paulatim ab eorum oculis evanuit: tunc unus eorum, qui hoc videbat, magna voce clamavit, dicens: B. P. N. Ambrosius ex hac luce migravit. Et sic factum est: nam omnes, qui aderant, Fratrum voces plangentium audierunt.

66 Alia quædam virgo, in domo præfati Domini Nere habitans, in hora transitus B. Ambrosii sanctitatem ipsius revelavit, dicens: Video B. Ambrosium nostrum Patrem aurea veste indutum, & pileo aureo caput coopertum habentem, in calum ab Angelis deferri. Non defuerunt testimonia Infantium qui gloriam viri Dei divinitus popularunt. Nam reverendus & strenuus Miles Hierosolymitanus, quem non solum carnis nobilitas, verum etiam ætas grandæva & religiosa vita fecerant fide dignum, narravit, quod cum in lecto suo puerum trium annorum nepotem suum haberet quiescentem, venit quidam dicens, Fr. Ambrosius mortuus est. Quod audiens infansulus dixit: Non est mortuus. Cui cum dictus Eques diceret: Quare non est mortuus? Respondit: Quia vidi eum in paradiso.

67 Aliud quoque puerilis innocentie habuimus testimonium: nam Fr. Dionysius de S. Geminiano, B. Ambrosii discipulus & predicator famosissimus, scripto reliquit, quod audivit a quadam Domina, Cella nomine, filia Domini Cathelani de Malavoleis, ab aliisque personis fide dignis comprobatum fuit, quod dum ipsa in partu laboraret, obstetrix quædam, Joanna nomine, ad eam veniens, dixit: Fr. Ambrosius mortuus est. Tunc infans quidam, dictæ Cellæ filius, anni unius ætatis dimidio, qui tunc forte dormiebat, evigilans, dixit: Non dicatis Frater Ambrosius, sed Sanctus Ambrosius: quia vidi eum euntem in calum. Mater autem ex verbis stupefacta, dixit: Quid dicis, fili? Infans autem hoc idem multoties replicabat, quem tamen nunquam viderat. Accedit etiam ad hoc testimonium populi, qui ad plateam ecclesiæ Fratrum Predicatorum transitum beati viri expectantes alta voce clamare cœperunt: Sancte Ambrosi, Sancte Ambrosi.

68 Cum autem corpus beati viri in ecclesia a Fratribus delatum fuisset, subito ingens sit concursus populorum, non solum civitatis Senarum, sed etiam comitatus & territorii Senensis; quamplurimum etiam extra territorium commorantium, ut sacrum corpus cernere, tangere & osculari possent. Tantusque factus est populorum concursus, quod sancti viri vestimenta in frustra conciderentur ex devotione: & idcirco magna vi populum retrahere fecerunt Fratres, & sanctum corpus in capsâ quadam lignea benefirmata posuerunt, in qua dæ fenestrule factæ fuerunt, ita quod solum manus sancti viri videre & tangere poterant. Celebratæ sunt devotæ & solennes exequiæ, quibus totus interfuit civitatis Senensis Clerus, tam religiosorum, quam secularium Clericorum; Magistratus quoque ac ceteri nobiles civitatis & populares plurimi: facti sunt etiam quidam devoti in laudem ipsius sermones. Dilecta est autem sacri corporis sepultura per biduum, propter maximam populi frequentiam. f. Sepultus est autem in die S. Benedicti Abbatis

Mortuus
est
apertus
per
pallia

videtur, & de
sa. f. f. f. f. f.
in diffinitum
videtur

marum in
coram vobis
desiderant

E
p. p. p. p. p.
p. p. p. p. p.
in calum
re

alio f. f. f. f. f.
am. n. n. n.
f. f. f. f. f.
f. f. f. f. f.

CAP. XXVII.
De legibus ad
opus p. p. p.
conferre

exequia f. f. f.
f. f. f. f. f.
f. f. f. f. f.

f
Abbatis

Abbatis nati Martii, in g. sacristia conventus Fratrum
g. Prædicatorum in capsula murata, quousque solenne fa-
bricaretur sepulcrum, pro honore & reverentia tam
sancti Patris.

C. XXVIII
Martyrium
sepulcrum ex-
trudat.

69 Igitur per nobiles & populares civitatis post non
multos dies ornatissimum ex marmore fabricatum est se-
pulcrum, & in capella quadam in medio ecclesiæ præ-
fate Fratrum Prædicatorum est collocatum. Advenien-
te autem tempore, quo sacrum corpus transferri debue-
rat, Fratres quidam, ne corpus sanctum juxta homi-
num conditionem putresceret, dubitare ceperunt, ex
hocque apud vulgares scandalum oriretur, & sanctita-
tis minueretur opinio: quidam vero fide pleni in vitæ
ipsius sanctitate confidentes, incorruptum fore sanctum
corpus arbitrati sunt. Quapropter considerantes inquie-
tudinem Fratrum, quam propter populi frequentiam ad
sepulcrum beati viri concurrentis patiebantur, determi-
naverunt diem h, qua hæc translatio fieri debuisset:

corpore incor-
ruptum,

Unde omnibus de ecclesiâ exclusis, Frater quidam, Fi-
nus nomine, vir magnæ fidei & puritatis, de Prioris Con-
ventus licentia accessit ad tumbam, in qua sacrum cor-
pus quiescebat: murum fregit, tumque ex sacro corpo-
re mira odoris fragrantia manare cepit, quod adhuc in
capsula clausum erat. Ea autem aperta, majorem odoris
fragrantiam sensit, corpusque integrum & incorruptum
reperit. Currit ad Fratres, odorem mirabilem ex sancto
corpore exire, ipsumque integrum & incorruptum fore
nuntiat. Currunt omnes, & prout Frater dixerat inve-
nerunt omnia, Deum laudantes, qui in Sanctis suis
semper est mirabilis.

B

70 Fiunt hæc nota Magistratibus civitatis, postulan-
tur custodes, qui sanctum corpus, ne aliquid de eo ra-
peretur, custodirent, usquequo Translatio dicti corpo-
ris fieret. Ordinatum est autem, ut omnes Religiosi &
Clerici civitatis ad Translationem hujusmodi conveni-
rent. Adfuerunt omnes, & cum cereis ardentibus, cum
hymnis & Dei laudibus, sacrum corpus summa cum ve-
neratione in capsula alia nobilissima collocatum fuit, & in
sepulcro honorabili marmoreo, in præfata capella col-
locato, fuit repositum. Collocatum namque est præfa-
tum sepulcrum super quatuor columnis marmoris, in
cujus circueu serrata quædam admodum pulchra facta
fuit: lampades quoque non modicæ ante dictum sepul-
crum collocatae fuerunt, quæ ibidem continuo arderent.
Interfuit autem huic venerandæ Translationi totius Ci-
vitatis magistratus cum pluribus nobilibus, ut tantæ
Translationi honorem exhiberent. Post longum au-
tem temporis spatium, propter maximam quamdam di-
ctæ ecclesiæ ruinam, dicta capella destructa est, & dictum
beati viri corpus iterum in sacristiam dicti conventus est
translatum.

et solenniter
transferebat.

a Addit Julius: neque se, multa adhibita opera, usquam de
eo aliquid potuisse invenire.

b Correlli numeri, qui 1235 signabatur, causam dedimus
in prolegomenis.

Hæc & quæ
ambrosii So-
nensis An-
te.

c Utinque vitam compilavit Lombardellus: in quibus Nera
quidem 25 Decembris obiit, anno 1235; Genuensis vero eodem
die, sed anno 1292: utraque conspectu B. Ambrosii ante excessum
recreata, utraque Beatis Senensibus adnumerata: Et fune-
bri laudatione a Fratribus, a Deo vero etiam miraculis benedi-
cta. Veritas ad dictum diem habemus, si de eorum cultu legitime
aliquid inter nos constiterit: neque enim cum nobis probat
dictus Gregorius Lombardellus.

d De hac visione plura & distinctius habet Sermo Fr. Recupe-
ri, in quo & alia eorumdem piarum mulierum de Beato adhuc
vivente visiones.

Comitatus
pro agro
suburbano
extincto
Longobardorum
regno variis
in Italia
fuerit
instituti
Comites,
quibus
subjecti
erant
soli
fere
in
agris
vici:
nam
Urbes
sua
quaque
gaudebant
libertate,
Et
castella
in
suo
distric-
tu
fre-
quentia
pro
arbitratu
singula
regabant,
Imperatori
Comitibusque
non
aliter
fere
subjecta,
quam
nunc
Imperiales
Urbes
Casari.
Unde
factum,
ut
cujusque
Urbi
territoria
dicti
comitatus
talis
vel
talis
Urbi,
etiam
sæpe
nullus
Comes
ab eo
nemi-

e Ita in Vita B. Andrea Senensis num. 2 simpliciter ponitur
pro agro suburbano: die quadam cum rediret de Comitatu. Nevo-
pe extincto Longobardorum regno variis in Italia fuerit instituti
Comites, quibus subiecti erant soli fere in agris vici: nam Urbes
sua quaque gaudebant libertate, Et castella in suo distric-
tu frequentia pro arbitratu singula regabant, Imperatori Comitibusque
non aliter fere subiecta, quam nunc Imperiales Urbes Casari.
Unde factum, ut cujusque Urbi territoria dicti comitatus
talis vel talis Urbi, etiam sæpe nullus Comes ab eo nemi-

Tom. III. Mart.

mareret. Ceterum in hunc usque diem usque obitum, ne contadini D
& cittadini opponantur sibi in vulgari Italico, sicut in Latina, per IV
civibus rustici. Est & alia significatio vocis Comitatus in mediis
aut scriptoribus Francicis atque Germanicis frequent: quo ire ad
Comitatum, venire a Comitatu, idem est quod ire ad Aulam
vel venire ab Aula Principis. Et vero magis propria est ista,
quam hæc locutio: quoties enim extra palatium degit Princeps,
non est vero in aula, sed propria in suo comitatu ipsum ubique
sequente. Colgani hallucinatio, ad Vitam S. Caddos 6 Martii
num. 29, Barrensem Comitatum inducentis, fecit ut de Lu-
semburgensi seu Lonselburgensi malleus locum intelligi, non
advertentes animum ad hanc postremam vocis Comitatus explicac-
tionem: qua sola isti loco necessaria erat, quod hic monendo
corrigimus.

f Non possunt hæc intelligi nisi dicatur Beatus mortuus esse
sub noctem, qua diem 30 Martii præcedit.

g Fr. Recuperus sepulchrum ait, ante gradus altaris majoris:
quod multis majorem habet veri speciem: crediderim compilatores
scripsisse juxta sacristiam, sed compendiarie nota obscuritate sa-
lutaris in pro juxta transcriberet Targius.

h 30 Aprilis, ut constabit ex Fr. Recuperus num. 74.

i Quæ sequuntur verba Ambrosii Targii sunt: tangit autem
incendium templi, de quo ad vitam B. Andrea jam egimus, &
superius acturi sumus infra ex Julio.

C A P U T IX.

De miraculis post transitum sancti viri ejus
meritis divina virtute perpetratis.

71 Q uanto magis anima beati viri Deo propin-
qua est, tanto magis ejus gloria crescere dig-
noscitur, & ex consequenti magis divinam participat
bonitatem: bonum autem cum sit sui diffusivum, id-
circo B. Ambrosii anima bonitatem, quam in celesti
patria a Deo participat, ad homines in terra morantes
miraculorum multitudine communicavit: unde post
ipsius obitum cepit magnis & plurimis clarere miracu-
lis. Nam multi variis infirmitatibus laborantes ad ejus-
que tumulum accedentes, & se devote commendan-
tes, sanitatis beneficia perceperunt. Et ne facta Dei
miracula oblivioni traderentur, per Dominum Senen-
sem Antistitem duo venerandi Patres, videlicet Fr. Gre-
gorius de Incontris, & Fr. Nicolaus de Ricafola ambo
Conventus Senensis constituti fuerunt, qui miracula
sancti viri manu publici Notarii cum testibus idoneis &
veridicis ad hoc vocatis conscribi facerent: quod & fece-
runt. b Ea autem miracula hic describere volentes,
eum hic servabimus ordinem, qui in Viris aliorum san-
ctorum Ordinis est observatus, prout superius manife-
ste videri potest.

CAP. XXIX
Episcopus
jubet mira-
cula hujus-
modi colligi.

72 Matriona quædam civitatis Senensis, Mina no-
mine, uxor Gualterii, per menses septem toto corpore
contracta fuit: cumque nulla medicorum arte sanari
posset, audita morte beati viri, vir ejus sancti viri cor-
pus visitavit, quæ in primis liberata fuit. Alia mulier
Senensis, Felix nomine, paralyticam in capite per lon-
gum temporis spatium passa est: audito sancti viri transi-
tu, ad ecclesiam Fratrum venit, corpus sacrum in-
humatum inveniens, manum ipsius devote exosculans,
ac supra caput suum ponens, ab omni capitis tremore
penitus liberata est. Mulier quædam, Viridis nomine,
coram præfatis Fratribus cum juramento testata est,
quod filium habuit, qui Petrus dicebatur, qui sex an-
norum spatio brachiis, tibis ac pedibus contractus
[fuerat:] quæ audiens miracula, quæ per B. Ambro-
sium Dominus operabatur, corde compuncta, fide ac
devotione plena, dictum filium suum ad sepulcrum
beati viri deferri fecit, & voto ibidem facto sanari cepit,
cunctis qui aderant cernentibus: eodemque die
plane sanatus est.

CAP. XXX
Coram
contracta,

capite ma-
mulo,

contractus
brachii
tibique

73 Quædam alia mulier, Massia nomine, comi-
tatus Senensis, tibia una contracta per menses octo-
decim, ita quod nullo modo ambulare poterat; post
sepulturam beati corporis ad tumulum viri sancti por-

alia tibia,

R a tari

A tari se fecit, ubi per noctem unam morata est: die autem sequenti ad hospitale, ubi morabatur, deferri se fecit, & cum aliquamdiu super lectum obdormivisset, expergefata, sana surrexit. Juvenis quidam de e Castrofilve, Bonifilius nomine, annis duobus brachio uno contractus fuit, ita quod totum insensibile erat, nec cum eo aliquid operari poterat: concepta ad beatum virum devotione, ob miracula, quæ per eum fieri audierat, fide plenus ad sepulcrum ejus accessit facto voto, & sancto viro se devote commendans, brevi temporis spatio se totaliter sanatum invenit.

74 Dominus Ventura, Prior Hospitalis misericordie civitatis Pisane, ex longa febris quartane vexatione manibus paralyticus effectus est, ita quod nullo modo Missam celebrare poterat per annos duos: audita morte viri Dei, cum quo aliquando familiaris fuit dum adhuc in humanis esset; miracula quoque multa ejus meritis Deum operari audiens, votum vovit pedes se ejus visitare sepulcrum, imaginemque ibidem deferre, si precibus suis a Domino sibi sanitatem impetraret. Voto emissio, infra duos dies sensit se ab omni infirmitate liberatum, ita quod sequenti die Missam devote celebravit.

B **75** Quidam Florentinæ diocesis, tibiis contractus, ita quod nullo modo ambulare poterat, audito B. Ambrosii obitu & fama miraculorum, Senas se deferri fecit, & ad sepulcrum sancti viri veniens, maxima cum devotione & lacrymis orans, vovit imaginem ad sui corporis mensuram ad ejus tumulum apponere, si ejus meritis sanitatem obtinere posset. Mira res! voto emissio, sanus surrexit, & gratias agens Deo & Sancto, suo voto devote completo, ad propria gaudens remeavit. Devota quidam & Catholica mulier, Margarita nomine, filiam habuit quatuor annorum a natiuitate contractam, quod nunquam ambulare potuit: hæc magna cum devotione & fide, ad sepulcrum B. Ambrosii filiam detulit, eamque dictum sepulcrum tangere fecit: quo facto, domum regressa, sequenti die infantula per se surrexit, & per domum ambulare cepit: sicque brevi temporis spatio sancti viri Ambrosii meritis incolumis perfecte evasit.

CAP. XIII **76** Matrona quidam civitatis Senarum, Emilia nomine, filium habuit a natiuitate cæcum: cum autem factus esset annorum sex, audiens miracula quæ dominus per B. Ambrosium operabatur, filium ad ecclesiam Fratrum Prædicatorum detulit, & ad sancti viri corpus adhuc inhumatum jacens accedens, manumque sancti super caput pueri ponens, visum continuo puer recepit, & prout multi qui aderant, testati sunt. Puer quidam sex annorum, ex carne quæ circa oculos excreverat cæcus effectus est: cum autem propter hoc aviam suam flere conspiceret, dixit: Audi vi, Domina mea, quod Senis quidam sanctus homo decessit, qui vicinam nostram in casu mortis constitutam liberavit; ducite me Senas, quia spero quod me sanitati restituat. Ad hæc verba compuncta mulier, magna cum devotione, genibus flexis oravit, & puerum B. Ambrosio commendavit; voto quodam facto, puerum ad sancti viri sepulcrum duxit: & cum cappa ipsius viri sancti super oculos pueri a Fratribus posita fuisset, visum recepit, tumore illo carnis dissoluto.

77 Quidam, nomine Benedictus de Manzolis de e Pogibonzi, gravem incurrit oculorum infirmitatem, ex qua visum perdidit ex toto, sicque permansit per menses quatuor nihil viciens: eo autem tempore contigit B. Ambrosium e vita migrare, & plurima sequi miracula. Mater autem ejus, Ursula nomine, una cum astinentibus, qui non multum miraculis viri sancti fidem dabant, ad sepulcrum eum duxerunt: & cum per tres dies continuos ad sepulcrum sancti præsentarent cæcum, voventes imaginem infirmi ad ejus tumulum offerre, nec sa-

nari posset, arbitrati sunt ex defectu fidei hoc procedere: unde compuncti magna cum devotione & fide, voto facto ad sepulcrum sancti accedentes, & devote orantes, rursum videre cepit, & infra paucos dies plenarie visum rehauit, gratias agens Deo & Sancto suo.

78 Juvenis quidam de Castro S. Geminiani ex gravi infirmitate visum perdidit, & per sex menses cæcus fuit: cum autem fama miraculorum B. Ambrosii ad aures ejus pervenisset, votum vovit sancto viro, accedensque ad sepulcrum beati viri, devotique & fideliter ibi orans, oculos super ejus tumulum posuit, & plenarie visum recepit. Cyrilla filia D. Momi Lotharingi, imitatione quadam a planta pedis usque ad verticem infirma, ita quod totaliter visum perdidit, a medicis quoque desperata, B. Ambrosio cum voto a matre commendata, ex uno oculo primo videre cepit, dicens: Gratias ago Deo & B. Ambrosio, quia meritis ipsius unius oculi visum recepi. Perseverante matre in sancti invocatione, ex altero oculo visum recepit, & brevi temporis spatio a præfata infirmitate plenarie sanata est.

79 Quidam, Jacobus nomine, per spatium octodecim mensium surdus fuit, ita quod non nisi cum clamore valido audire poterat: intellecta autem fama miraculorum B. Ambrosii, devote eidem se commendavit, votum vovens. Ad sepulcrum autem sancti accedens, devote & cum lacrymis oravit, super sepulcrum caput reclinans & antequam illud inde amoveret audire cepit, & perfecte. Civis quidam Senensis, Blondus nomine, per plures annos surdus ex quadam infirmitate effectus est. Uxor ejus, Benevenuta nomine, quæ erga B. Ambrosium maxima afficiebatur devotione, virum suum ipsi B. Ambrosio devote commendavit, votum vovens eidem: innuit etiam marito, ut & ipse idem faceret, quod & fecit. Accedentes autem ambo ad sepulcrum beati viri ibique devote orantes, posuit vir caput super tumulum sancti, & illud inde non amovit, donec perfecte auditum rehauit.

80 Quidam barbitonsor civitatis Senarum, nomine Calvayus, vocem perdidit, ita quod nullo modo dum loqueretur audiri poterat: & hoc fuit spatium sex annorum, nec aliquo medicorum remedio curari poterat. Cum autem die quadam prædicationi interesset, quæ de B. Ambrosio fiebat, tantam concepit erga eundem B. Ambrosium fidem & devotionem, quod pro liberatione sua votum emittere sancto disponebat. Unde votum vovit Deo & Sancto suo, quod de arte sua per annum Fratribus serviret: quo facto, brevi temporis spatio vocem perditam plenarie recuperavit.

81 Vir quidam de castro Montis-Politiani, dum porcos custodiret, circa primam noctis horam apparuit ei animal insolitum, nigerrimum, in forma cæci cujusdam. Accepit ille lapidem ut projiceret in eum, & brachio elevato usum continuo ipsius perdidit & vocem. Adhibentur plura remedia, sed nihil proficiunt. Permanit autem sic contractus & mutus duorum mensium spatio. Avia autem ejus, Emilia nomine, Senis nupta, fide plena sepulcrum B. Ambrosii pro salute nepotis oratura per multos dies accessit: divinitus inspirata, nepotem visitare curavit; quo viso, eum sanum & perfecte loquentem invenit. Quæsiit autem quando sanus effectus fuerit, & reperit quod quando ipsa pro eo votum emiserat, sanari cepit.

82 Matrona quidam civitatis Senarum fluxum sanguinis septem passa est hebdomadibus, & absque ullo medicinarum remedio ad extremum vitæ quasi deducta est: in die autem sepulture viri Dei ipsi B. Ambrosio devote se commendans, sanata est. Cum autem per fratres moneretur ut cum juramento testimonium perhiberet veritati miraculi, noluit illa assentire, asserens se nunquam aliquid cum juramento affirmasse. Ivis illa ad tumulum sancti viri ut de percepto bene.

Illius im-
mobilitas de-
notis signis
propterea:

A beneficio gratia exhiberet; & cum inde recedere debuisset, ibidem immobilis permanit. Tristis supra modum propter hoc effecta, ad se rediens, advertit quod hoc sibi acciderat pro eo quod veritati testimonium perhibere recusavit. Denuo autem Sancto se commendans, dolens de praeterito, & de futuro jurare proponens, a vinculo soluta est, quo tenebatur, & ad Fratres deputatos venit, utrumque miraculum cum juramento confirmavit.

similis fluxus
e morbis
atque aliis
opressis

B 83 Mulier quaedam civitatis Senarum, filiam habuit montalem in monasterio S. Petri, quae Eugenia dicebatur, quae per multas septimanas maximum sanguinis fluxum enaribus passa est, ita quod cum magno capitis dolore, ac totius corporis debilitate quasi ad extremum deducta est. Matris autem monitione inducta, B. Ambrosio se commendans, & partem panni cappae ipsius beati viri, quam quidam ejus discipulus ex devotione servaverat, super caput suum ponens, perfecte sanata est.

ex ore, ad-
monis circulo
opressis

B 84 Alia quaedam matrona civitatis Senarum, Minucha nomine, febre graviter infirma cum fluxu sanguinis ex ore, in tantam venit debilitatem, quod de vita sua desperabat: recordata autem miraculorum, quae per B. Ambrosium Dominus operabatur, beato viro magna cum devotione & fide voto emissio se commendavit. Mater quoque ipsius idem fecit: ad memoriam autem reducens quod quaedam vicina sua corrigiam habebat, qua sanctus vir dum in humanis esset cingi consueverat, eam ad se deferri fecit; eaque super corpus infirmae filiae posita, modicoque pulveris dictae corrigiae sibi in poculo dato, melius se habere cepit, sicque infra triduum plene curata electo surrexit, Deum laudans & magnificans in Sancto suo.

sanatus
ex ore, ad-
monis circulo
opressis

B 85 Quidam Palmerius nomine, per decem annos epilepticus, aliquo medicorum remedio curari non poterat: voto emissio, magna cum devotione & fide B. Ambrosio se commendans, plene liberatus est. Puella quaedam, cuidam desponsata, epileptica morbo laborabat: emissio voto, & beato viro devote & fideliter se commendans, ex praedicta infirmitate cadens cum ad se redisset, audivit B. Ambrosium sibi apparuisse, ipsamque duabus manibus e terra elevasse, sicque de cetero talem non est passa agilitudinem.

Sanctus
ex ore, ad-
monis circulo
opressis

C 86 Mulier quaedam, Margarita nomine civitatis Senarum, quatuor peperit diverso tempore filios: qui omnes epileptico morbo laborantes infra breve tempus perierunt. Peperit & quinto filiam dicto morbo laborantem: concepta autem ad B. Ambrosium devotione, vovit se vigiliam festi ipsius Sancti omni anno jejunare, nudisque pedibus sepulcrum ejus eadem die quotannis visitare, filiamque ac ceteros filios nascituros habitu Ordinis Praedicatorum vestire. Hoc voto facto filia nata sanata est, filiusque alter postmodum natus morbo praedicto non laboravit.

Sanctus
ex ore, ad-
monis circulo
opressis

B 87 Quidam Nerus nomine de villa g. Stagis comitatus Florentini, per multos menses morbo caduco laboravit, ita quod ter aut quater in die naturali cadebat: emissio ad B. Ambrosium voto quod toties ejus sepulcrum nudis pedibus visitaret, cereumque unius librae ad praefatum sanctum tumulum offerret, quoties in mense b [non] cadebat; mira res! voto emissio perfecte sanatus est, nec amplius dicto morbo laboravit.

a Scilicet ex delegatione Prioris: huius enim nominis, ceteris autem Conventibus Fratrum in genere dominatur, demandata ea potestas fuit: ut ex Instrumento ipso patet. Et vero in sequentibus utrumque varii, ab id quod constituit a Prioris fuerint, vicariis Episcopales nominati; & quidem ab his diversis. Imo Nicolaus, qui nulli Instrumento ex infra proferendis condendo interfuit, videtur ea sola quae 10 annis 20 diebus post mortem extra juris formam excepta sunt miracula excepisse.

b Haec istorum verba Ambrosii Targis sunt: quomodo vellemus ista

Tom III Mart.

licentia mutandi usum non fuisse: & antiquum textum invari-
sum reliquisse.

c Ita forte Latine redditum, quod vulgo in tabulis Castello del bosco, ad meridiam urbis, 14 milliaribus distans, juxta Montem-Alcium.

d Instrumentum de hoc miraculo publicatum infra vix est: in eoque mater Finiglia nominatur: sed facilius errari huius omnia, cum Emilia Italica Imiglia scribatur. Gravius fortasse est, quod hic continuis illuminatus puer dicatur ad contactum; qui postmodum, antequam is reperiretur, visum recepit.

e Podium-Bonitium antiquius, 13 passuum millibus Sena distans, olim Senensis nunc Florentina diocesis.

f De hoc miraculo conditum 19 Aprilis Instrumentum publicum infra proferetur in ordine tertium: mulieri Beldies nomen fuit.

g In ipso plane constitit, octo dumtaxat millibus Senis distans.

h Praetermissum in M.S. negationem supplemur, quia putamus mentem vovens fuisse, ut quoties toto uno mense liber esset, toties ad cereum offerendum obligaretur.

C A P U T X

Varia infirmitatum genera ad invocationem B. Ambrosii curata.

B 88 Infantula quaedam B. Ambrosii consanguinea, Vanutia nomine, febre continuam per dies sex continuos passa est, ita quod nullum in stomacho retinere poterat cibum, & in tantam devenit debilitatem, quod mori plurimum timebat: concepta autem ad B. Ambrosium devotione, ipsi se humiliter commendavit, voto emissio. Alta etiam voce divinum & Sancti sui invocans auxilium, petiit sacrosanctum Domini Corpus sibi asserri, quo devote sumpto, dixit: Video B. Ambrosium genibus flexis & capite discooperto mihi dicentem, Spera in Domino, filia, quia cito liberaberis. Eadem die a febre liberata in brevi ex toto sana surrexit.

B 89 Matrona quaedam dictae civitatis Senensis, Bonaventura nomine, febre acutam cum inflatione horribili in linguine patiebatur: timens autem ne epidemica morbus esset, B. Ambrosio devovit se, devote se commendans. Voto completo febris cessavit, inflatione inguinis ex toto disparente. Puer quidam febre cum apostemate laborans, die septimo a medicis desperatus, mori incipiebat: mater autem pueri plurimum dolens, B. Ambrosio cum devote commendans, vovit imaginem argenteam in habitu Fratrum Praedicatorum ad ejus tumulum se oblaturam: accepta quoque Sancti corrigia, super infirmum puerum eam ponens, convalescit infirmus, & in brevi sanus surrexit.

B 90 Paupercula quaedam, Nera nomine, gravi febre laborans, propter extremam paupertatem quasi ad extrema vitae devenit: beato autem Ambrosio, cui plurimum devota erat, magna cum devotione & fide se commendans, vovit se certis diebus sepulcrum ipsius visitaturam, & certum numerum Pater-noster ibidem dicere. Eadem die quaedam devota personae subsidia pro infirmitate sua eidem detulerunt, nocte autem sequenti, cum vehementer febribus afluaret, apparuit ei beatus vir cum socio in habitu Fratrum Praedicatorum, cum immenso lumine, ita quod camera comburi videbatur. Cibans autem eam manibus propriis, dixit: Quare vis sanari? At illa respondit: Quia infirma existens necessaria mihi providere non valeo, & ut bene operando remissionem peccatorum meorum obtinere possim, & vitam aeternam promereri. Cui Sanctus, Persevera, inquit, patienter, & spera in Domino, quia exaudita eris. Quo dicto Sanctus disparuit, & illa brevi temporis spatio sana surrexit; gratias agens Deo & Sancto suo.

B 91 Puer quidam quinque annorum, febre continua cum apostemate in capite laborans, ad extrema deductus est: mater autem pueri anxia propter hoc Deum, Beatam Virginem, & B. Ambrosium invocavit, vovens puerum habitu Fratrum Praedicatorum inducere,

A induere, cum decenti oblatione ad sepulcrum beati viri presentare. Avia quoque pueri hoc idem fecit: quo facto puer, qui jam mortuus putabatur, lato vultu ridere cepit, dicens: Ecce Frater quidam in habitu Fratrum Predicatorum, pulcher aspectu & veste cornutus, venit ad me, & manum meam tangens, me vitæ restituit. Brevis autem temporis spatio puer ex toto sanatus est, meritis B. Ambrosii.

CA. XXXVI 91 Notarius quidam civitatis Senarum, nomine Giunta, isquinanciam in gutture per duos dies & noctem passus, ita quod aliquid deglutire non poterat; cum appropinquaret ad portas mortis, audiens miracula quæ per B. Ambrosium Dominus operabatur, fide plenus multa cum devotione voto emissit eidem Sancto se commendans, apostemate fracto in brevi se liberatum sensit. Quidam, nomine Andreas de Colle, inflaturam in gutture intus habuit & exterius, ita quod cibum sumere non valebat: & cum nulla medicorum prodessent remedia, ad extremum vitæ deductus est: voto autem facto & B. Ambrosio se devote commendans, inflatura cessavit, & cibum sine difficultate sumpsit, & in brevi temporis spatio plenarie liberatus est.

C. XXXVII 92 Domina Bonaventura, uxor Domini Salomonis de Piccolominibus, nobilis matrona Senarum, retulit, quod filius suus Ganus fistulam inter duos digitos pedis passus est, ita quod pes, perforatus ex fistula fuerat. Duravit hæc infirmitas spatio annorum novem, nec potuit aliquo medicorum remedio curari.

B Mater autem una cum filio votum vovit B. Ambrosio, quod si unius anni spatio liberaretur, imaginem unam argenteam una cum pede quasi fistulato ad ejus sepulcrum offerrent. Facto voto juvenis sanari cepit, & infra quinque dies plene convaleuit.

93 Mulier quædam Senensis, Soza nomine, fistulas in brachio per quinque menses habuit, quæ in eodem brachio octo foramina causaverant, nec remediis ullo modo medicorum curari poterant. B. Ambrosio se devote commendans in hoc per biduum perseveravit, sperans divinum sibi [non] defuturum auxilium moritis Sancti sui. Cumque sic perseveraret, nocte quadam apparuit ei in visione B. Ambrosius, & brachium infirmæ manu tangens, dixit: Noli timere, & fide integra Deo devote commenda. Mane vigilans invenit se totaliter ab ea infirmitate liberatam, prout ipsa postmodum testata est.

94 In civitate Florentia puella quædam, Gemeta nomine, nobili cuidam juveni desponsata, antequam in domum viæ introducta fuisset, supervenit ei in latere fistula quædam, quæ medicorum pediculis incurabilis erat effecta. Cum autem nuptiæ pararentur, juveni, sponsa rem patefecit: quam ut juvenis vidit, sponsam visitare desistit: ex quo puella supra modum tristis effecta, Deo & B. Ambrosio, cujus miranda prodigia audierat, quem etiam advocatum præcipuum virginum intellexerat, devote se commendans, vovit se cum patre & matre nudis pedibus ejus visitare sepulcrum, offerreque suam & sponsi sui imaginem, cum nonnullis cereis. Quo facto, unius diei spatio fistula curata est meritis sancti viri: juvenis autem hoc intelligens, nuptias postmodum late celebravit.

95 Mulier quædam præfate civitatis ex quadam perforatione manus fistulam in ipsa manu habuit, ita quod omnes dicitæ manus digitus conerecti sene. Hæc autem in hospitali quodam morabatur ex longa infirmitate: & quia talis fistula factorem ex se emittebat, ab aliis separata tenebatur. Accidit autem in die S. Benedicti, qua die B. Ambrosius ex hac luce emigravit, Domina Agens, prædicti hospitalis fundatrix, cum omnibus mulieribus sui hospitalis beati viri sepulcrum visceret, dicta infirma domi remanente: illa voto cernens quod cum aliis ire non poterat, in ora-

tionem se prosternens, devote se Deo & B. Ambrosio commendavit, voto emissit: quo facto fistulam meliorari sensit, & præfata Domina cum societate sua domi reversa, totaliter se sanam reperit, & in signum perfectæ curationis filare cepit.

96 Matrona quædam Senensis, Ephigenia nomine, spatio annorum quindecim sterili permanens, prolem habere cupiens, votum vovit B. Ambrosio quædam ad ejus sepulcrum ferre oblationes, & quotannis quosdam esbare pauperes: quo facto in brevi concepit. In partu autem constituta periclitari cepit una cum filio: partu autem edito filius apparuit mortuus, & ipsa in extremis constituta moriebat. Facto autem ab his qui adstant voto, B. Ambrosio puerulus respirans oculos aperuit, & mater ab extremo periculo liberata fuit.

97 Alia quædam, Hisa nomine, in partibus genitalibus constituta, per triduum doloribus laborans, parere non poterat: matrona autem quædam satis antiqua, & B. Ambrosio plurimum devota hoc videns, partem cappe sancti viri attulit, & exhortans eam & adstantes, ut Deo & B. Ambrosio facto voto se commendarent, dictam partem cappe super partem posuit: quo facto, mulier puerum mox peperit, & ipsa a mortis periculo libera evasit.

98 Alia quædam mulier, Rosa nomine, de castro Centona Viterbiensis diocesis, cum jam partum edidisset, in gravem incidit agritudinem, ita quod visum, loquelam, & motum totaliter amisit. Noverca autem suam cum audisset miranda, quæ Dominus per B. Ambrosium operabatur, ipsam fide plena & devotione B. Ambrosio commendans, vovit sepulcrum dicti Sancti nudis pedibus se visitaturam cum oblationibus quibusdam: hoc facto, brevi temporis spatio ab illa agritudine liberata est.

99 Accidit in quadam nobili civitate Tuscia, ut quidam in domo inimici & in camera ubi dormiebat se absconderet, occidendi ipsum gratia. Media nocte, ut eum melius percutere posset, fenestrolam quandam aperuit, per quam luna lumen ingrediebatur. Is autem, qui dormiebat, evigilans, & inimicum nudato ense ipsum percutere volentem conspiciens, Deo & B. Ambrosio se commendans, vovit se sepulcrum ejus nudis pedibus visitaturam, suamque imaginem oblaturam, si meritis ejus ab hoc liberaretur insultu. Quo facto, inimicus ense extra fenestram projiciens, dixit: Ignosce mihi, frater, amore Dei & B. Ambrosii, cujus nomen invocasti, remittoque tibi omnem in me illatam offensam, & de ea tibi pacem offero; immobilis quippe nutu Dei factus fuerat. Is autem qui invasus fuerat, respondit: Ego tibi omnem remitto injuriam, volo tamen ut de pace nostra publicum fiat in testimonium. Mane facto, advocato Notario publico, coram testibus pacem est inter eos perpetuo firmata.

100 Nobilis Miles & Comes Guisfortus de la Suvera, cum a quodam inimico subreptum quinque foetibus invasus fuisset, unusque ex sanis suis occisus fuisset, & alius in fugam versus esset, ipse etiam vulneratus fuisset; Deo & B. Ambrosio devote se commendans, orationemque quandam, quam a beato viro habuerat & secum continue deferrebat, frequenter dicens, vovit imaginem argenteam viri unius in equo sedentis ad ejus curculum se oblaturum. Hoc facto vires eidem augentur, duobus in terram prostratis, reliquos in fugam vertit: brevi autem temporis spatio a vulneribus sanatus, quæ voverat devote implevit.

101 Duo viri, quorum unus Cherubinus de Franchis Capetanus appellabatur, alter vero Salimbergus de Rosellis Arctinus dicebatur, fide data commiserunt in duello absque armis defensionis pugnare. Cum dies pugne advenisset, Cherubinus, qui ad B. Ambrosium maxima afficiebatur devotione, Missam celebrare

C. XXXVIII
ex voto com-
ceptus fuit

cum pueru-
lo a morte
liberatus

alibi asse-
dit cappe
partu fuit

alibi post par-
tum fuit
puerulus res-
pirans

C. XXXIX
invenit
inimicum
offendit

invenit
inimicum
offendit

ex pace
dedit

Ab inimico
vulnera

ex vulnera-
tis, pluribus
probat fuit
vires

De illam
deditur

A celebrare fecit, Deo & B. Ambrosio se devote commen-
dans. In duello autem constitutus ultima hæc protulit
verba: Deus adjuva me & S. Ambrosii de Senis. Pu-
gnando autem ab inimico percussus in terram cecidit,
nomen Domini & B. Ambrosii jugiter invocans. Sei-
plum igitur erigens inimicumque aggrediens, multis
percussus vulneribus in terram prostravit: & cum
jam victor existeret, a Deo inspiratus, magna cum
humilitate clamare cepit: Veniam tibi concedo, Sa-
limberge, victum me fateor. Adversarius autem ad
hæc verba in se reversus & confusus, projectis armis
surrexit, & Cherubinum amplexans, ambo a vulneri-
bus B. Ambrosii meritis sunt sanati. Cumque Cherubi-
nus de pusillanimitate animi argueretur, causaque cur
hoc fecisset, inquireretur ab amicis, respondit, quod
in pugna constitutus videbatur sibi videre B. Ambro-
sium sibi dicentem: Parce inimico tuo, & te victum
appella; quia ad magnum tibi cedit honorem. Hoc
totum pro magno reputatum est miraculo.

a Vide de hoc miraculo, quod ultima Aprilis contigit, Instru-
mentum 12, signatum 8 Maji.

b Manifestum hoc spirituum, Tactio miraculorum transcriptori
imponendum, ex Fr. Rosneri relatione num. 51. corrigendum est.

CAPUT XI.

Entrugmen liberati, mortui suscitati,
varia beneficia variis collata.

CAP. XI.
Ducem
mura
datur

102 MULIER quædam, Nera nomine, per quatuor
annos a dæmone obsessa, in die sepulture
B. Ambrosii veniens ad sepulcrum ejus, ut a dæmone
liberaretur, voto facto, fuit ab omni dæmonis vexa-
tione liberata. Alia quædam mulier, Diana nomine,
uxor Donatucci a de Vulpaja, per menses quinquæ
a dæmone terribiliter vexata est. Vir autem ejus in so-
mnis audivit vocem dicentem sibi: Uxorem ad sepu-
lcrum B. Ambrosii ducas, Deo eam commenda, & B.
Ambrosii meritis liberabitur: Mane facio uxorem ad
beati viri sepulcrum duxit, & continuo ab omni dæ-
monis vexatione liberata domum læta pervenit.

capitulum
capitulum
capitulum

103 Fuit in civitate Senensis quidam venerandus
Sacerdos antiquus, qui Donnus Fortunatus diceba-
tur, Canonicus Ecclesiæ S. Vincentii hic nocte qua-
dam vocatus fuit, ut ad quemdam probum virum pa-
rochianum suum in articulo mortis constitutum veni-
ret: in itinere autem postus sonit se a quodam invi-
sibili terribiliter percussus, propter quod triduo in lecto
jacuit maximis vexatus doloribus. Postquam autem
sanatus est, accidit, ut dæmon juvenulam quamdam
honestam ingressus plurimum vexaret: vocatus autem
præfatus Sacerdos secreta, ut præfatum dæmonem ad-
juraret, adfuit. Quem, ut vidit dæmon ait: Tu me
persequeris, & ego te cum flagellis persequar, sicut
his diebus feci. At venerandus Sacerdos pro certo no-
vit unde percussiones illæ processerint: arbitratus est
autem hoc accidisse, quia dæmonem adjuraverat, qui
juvenulam quamdam obsidebat. Cum autem suas pro-
sequeretur adjurationes, & dæmon nullo modo de
puella exiret, dixit: Flagella tua non timeo, dæmon,
& si ultra me percutere præsumperis, in profundo lo-
co te ire magno cum dolore compellam: & casu, quo
de hac creatura Dei non exieris, ad sepulcrum B. Am-
brosii te portari faciam, & tunc velis nolis te exire o-
portebit. Tunc dæmon clamare cepit: Ambrosii, Am-
brosii, quid mihi facies, aut quid dicere poterō? Et
cum nullo modo recedere veller, ad beati viri sepu-
lcrum ducta, voto a parentibus emissio, dæmon conti-
nuo exivit, & puella plene sanata est.

capitulum
capitulum
capitulum

104 Mulier quædam, Helena nomine, Comitatus
Senensis per annos quatuordecim a dæmone vexata est,

capitulum
capitulum
capitulum

capitulum
capitulum
capitulum

ita quod primis septem annis incomprehensibiliter eam D
vexavit: aliis vero septem annis manifeste, intantum
quod aliquando vestimenta laceraret eidem: aliquoties
in facie eam cædebat, aliquando capillos capitis sui
extrahebat, & si quis eam interrogasset, manifeste re-
spondebat. A quamplurimis quoque mulier videtine-
batur: amici autem & propinqui cogitabant voto emis-
so ad sepulcrum B. Ambrosii ducere eam: in vigilia au-
tem festi D. Benedicti, emissio voto interrogatus dæmon,
qui spiritus erat? Respondit, se unum ex Angelis Lu-
ciferi, qui de paradiso expulsi sunt. Per tres [dies]
dictum festum præcedentes interrogatus dæmon, quan-
diu in ea remaneret? Elevatis tribus obsecra digitis, ni-
hil respondit. Interrogatus, an tribus annis? Respon-
dit, quod non: interrogatus iterum, an tribus men-
sibus? Respondit similiter, quod non: tertio interro-
gatus, an tribus diebus? Respondit, quod sic, in Do-
minica de passionem dæmon alta voce clamare cepit,
Ecce hic amplius manere [nequeo] quia Ambrosius
hinc me expellit. Ducta igitur ad sepulcrum viri Dei,
malignus spiritus in faciem eorum, qui eum detine-
bant, expuebat: prope sepulcrum quoque posita o-
mnia extinxit luminaria, & infra breve tempus mali-
gnus spiritus inde discessit: mulier autem plene libera-
ta, Deum laudans ad propria loca remeavit.

PER IV
COMPOS

b
idem
idem

E

105 Alia mulier, Joanna nomine, cum mane quo-
dam tempestive exiret ad fontem, ut aquam hauriret,
a dæmone arrepta sedit juxta fontem, modo mirabili
ridens, & in faciem eorum qui ad fontem veniebant
expuens. Ducta a propinquis domi, cum ab eis indu-
ceretur, ut B. Ambrosio se devoveret, magna cum dif-
ficultate nomen ipsius Sancti nominavit: quo facto, dæ-
mon ad terram eam allidens, graviter vexare cepit.
Ligata ab his, qui aderant, per duos dies sic ligata per-
mansit, non manducans neque dormiens. Facto autem
B. Ambrosio voto, ad sepulcrum ipsius maxima cum
difficultate delata est dentibus stridens, & dicens: Am-
brosii, Ambrosii, quid mihi facit? Tactio autem
beati viri sepulcro, in terram semimortua cecidit: in
se autem postmodum reversa, exclamare cepit: Bene-
dictus Deus & Sanctus tuus Ambrosius, quia meritis
ipsius liberata sum.

idem
idem

106 Antequam corpus B. Ambrosii sepulture trade-
retur, contigit mulierem quamdam, nomine Turam
uxorem Zanetel de Senis, nuptiis quibusdam interesse:
eius autem murus quidam cecidit ipsamque cum aliis
duobus oppressit. Nihilominus in ipso casu B. Ambro-
sio se devote commendans, votum vorit eidem. Ex-
tracta autem ex ruina & ad corpus beati viri delata, F
ab omnibus vulneribus fuit plenarie curata.

CAP. XII
Rursus
pugna
pugna

107 In castro Bultensi quidam, Petrus nomine, famu-
lus quidam Domini Roberti, nocte quadam, dum cum
festinatione surgeret, ut ostium aperiret, in lancea
quodam cum tibia impiegit, ita quod tibia inter ossa &
nervos perforata est: quæ vix inde est extracta. Ma-
gna quoque sanguinis effusio secuta est cum dolore ve-
hementi, ita quod quasi mori videretur. Viridis ejus
patrona, compassione mota, eum induxit, ut B. Am-
brosio Senensi, qui nimis clares miraculis se devote
commendaret: quod vir ille devote & fideliter faciens,
cum paululum obdormivisset, apparuit ei quidam in
habitu Fratrum Prædicatorum, qui fascias, quibus
tibia ligata erat, solvens, ipsum perfecte sanavit. E-
vigilans autem & perfecte se sanatum sentiens e lecto
per se surrexit, & quæ voverat complevit.

capitulum
capitulum
capitulum

108 Infantulus quidam in villa d. Sarteanelli comi-
tatus Senensis in piscina quadam cecidit, ita quod vix
capitis summitas videri poterat: superveniens autem
Domina quædam ejus sanguinea, & hoc cernens, B.
Ambrosium devote invocavit: advocavit quoque vici-
nos, ut periclitanti succurrerent puero: & primo dux
vene-

CAP. XIII
Pugna
pugna
pugna

A venerunt mulieres, quæ in aquam descendentes puerum jam ab aquis suffocatum extraxerunt. Invocatur denique B. Ambrosius a circumstantibus, & puer apertis oculis respirare cepit: brevi autem temporis spatio puer absque læsione aliqua incolumis evasit.

109 Domina Mitta, uxor Domini Joannis Mauricii, puerum peperit exanimem. Matronæ autem, quæ aderant B. Ambrosium invocare cœperunt, ut vitam puero restitueret, ut saltem sacrum baptismus suscipere posset. Mater quoque infantis vovit facere celebrare quasdam Missas in capella dicti Sancti, quasdam quoque ad ejus tumulum offerre. Hoc facto, infans respirare cepit, atque signa vitæ in eo apparuerunt.

110 Alia quædam, Nera nomine, filiam habuit, quam nutrici cuidam educandam tradidit. Infirmata puella, nutrix ut hoc comperit ipsam matri suæ velo coopertam derulit: quam cum in gremio matris sic coopertam deposuisset, omnia in ea apparuerunt signa mortis. Quod ut nutrix advertit, subito aufugit. Mater vero hoc videns, cum lacrymis & devotione magna eam B. Ambrosio commendavit, ut eam pristinæ restitueret vitæ, voto quodam facto. Mira res! infantula

B apertis oculis viva & incolumis continuo apparuit.

111 Domina Joanna, uxor D. Oliverii de Tornaciniis de Florentia, cum dolore matricis plurimum vexaretur, audita fama miraculorum B. Ambrosii, Senis se deferri fecit. Ad beati viri sepulcrum accedens, imaginem cum cereo quodam obtulit: humi prostrata, fide plena devote oravit, & melius se habere sensit. Permanit autem Senis per aliquot dies, & in brevi totaliter liberata, gratias agens Deo & Sancto, lata & gaudens ad propria remeavit. Mulier quædam civitatis Senarum ex infirmitate calculi maximum patiebatur dolorem, ita quod nullo modo quiescere poterat: audita fama miraculorum B. Ambrosii, voto facto, eidemque devote se commendans, lapidem unum ad instar ovi emisit, sicque plene liberata est; lapis autem ille in signum miraculi ad beati viri sepulcrum est appensus.

112 Dominus Marcovaldus de Sylvanis, civis Senensis, per annos duodecim iliaco dolore laboravit. Cum vice quadam plus solito vexaretur, & quasi ad extrema pervenisset, uxor ejus B. Ambrosio valde [addicta] ad ejusdem Sancti patrocinium devote confugit; hortans virum, ut ipse idem faceret: qui intra se vovit ad ejus tumulum imaginem cum cereo se oblaturum, eidem devote se commendans. Hoc facto, melius se habuit, & in brevi ab omni dolore liber, quæ voverat, devote complevit.

113 Robertus Spina, mercator Florentinus, in navi quadam cum mercimoniis suis constitutus, per mare navigabat: occurrit eis alia armata navis, & bello inito naves cum anchoris sunt colligatæ. Bellum committitur acerrimum, & ignis ex utraque parte projicitur, ita quod in maximo erant constituti mortis periculo. Robertus autem hoc cernens & mortem timens, B. Ambrosio vovit ad ejus tumulum imaginem cum cereo magno se oblaturum, Sancto devote se commendans: quo facto, naves continuo dissolvuntur: & cum multi, qui in navi erant ab igne plurimum læsi fuissent, & eorum mercimoniarum consumptæ, Robertus cum mercimoniis illis evasit.

114 Navis quædam in medio maris constituta fuit, in qua erat Senensis quidam, nomine Centius Benedicti, dictus Rosellus, cum aliis quadringentis viris: orta autem sæva tempestate, jam in extremo periculo constituta videbatur. Centius erga B. Ambrosium devotione concepta, eos qui in navi erant hortatur, ut B. Ambrosium invocarent in eorum auxilium: vovit ipse quædam ad honorem Sancti se facturum: quo facto, tempestas cessavit, & serenitate subsecuta,

ad optatum portum omnes incolumes applicuerunt. **D** 115 Lanfranchus de Perusio, vir locuples & in armorum exercitio strenuus, cum a Magistratu Perusii in bello quodam nonnulla sibi commissa fuissent, ab inimicis captus, in palatio quodam comitatus Urbis-Veteris in compedibus & maniculis ferreis cum maxima cibi & potus parcitate detinebatur: magna enim ab ipso pecuniæ quantitas exigebatur. In tali itaque necessitate constitutus, Deo devote se commendans, ad memoriam quoque reducens miracula, quæ per B. Ambrosium Dominus operabatur, ipsi Sancto, magna cum fide & devotione se commendans, vovit ejus se visitatorum sepulcrum, ligatis manibus & brachiis cum catena in collo, publice imaginem cum iisdem ligaturis se oblaturum, si Dominus dicti Sancti meritis eum a tali carcere liberaret. Quo facto, in spem erectus, tentavit manus ex catenis ferreis extrahere, quæ faciliter dissolutæ sunt: fenestra quoque ferrea per se aperta est, & ex ea in terram saliens evasit: sicque Perusiam lætus pervenit: quæ autem promiserat fideliter & devote adimplevit.

116 In civitate Florentia duo fratres nobiles fuere, qui sororem habentes nobilem, quilibet eorum altero inficio, quibusdam promiserunt uxorem tradere, fide data; his quibus promissa fuerat id ignorantibus. Quilibet autem eorum id quod promiserat observare curabat, unde ex hoc magnum timebatur imminere scandalum, si res in publicum devenisset. Unus autem eorum recordatus mirabilium, quæ Dominus per B. Ambrosium operabatur, & maxime circa virgines nobiles, una cum sorore ad præsidia dicti Sancti recurrentes, votum voverunt, sepulcrum ejus pedites visitare, quosdam quoque offerre cereos, si apud Dominum impetraret, quatenus, si expediens foret, prout ipse promiserat, res absque scandalo suum fortiretur effectum. Mira res! is cui per alterum fratrem puella promissa fuerat, spontanea promissioni sibi factæ cessit, & puella alteri cum pace & quiete nuptui tradita fuit: Promissionem autem Deo & Sancto suo factam fideliter adimplere studuerunt.

117 Domina Nella, uxor Domini Petri Nicolai de Senis, per annos quatuor colorem sanguineum faciei turpem in facie habuit, & toto corpore, quasi leprosa apparebat. Cum autem medicorum remedia deficerent, ad corpus B. Ambrosii nondum sepulti accedens magna cum devotione & fide, manus prædicti Sancti deosculans, & super faciem infirmam ponens, continuo liberata est. Puer quidam quinque annorum, super quodam banco saliens, & in terram cadens, in inguine fracturam incurrit, ita quod intestina defluebant: duravit autem fractura hæc sex annorum spatio, nec umquam medicorum remedio curari potuit. Accedit ut in quodam parentum suorum prædio cum matre sua esset, & cum campanæ civitatis Senarum pulsarentur, interrogavit mater quidnam hoc esset: cui dictum est, quod Fr. Ambrosius ex hac luce migraverat. Quod ut puer audivit in spem erectus dixit: Sanctus est hic vir, & miracula faciet. Veniens autem ad beati viri corpus, nec valens ad illud præ multitudinem accedere, facto a matre voto, magna cum devotione & fide rasuram sepulcri accepit, infirmo apposuit loco, & continuo ab omni fractura curatus, lætus, & gaudens ad propria remeavit.

^a Infra instrumentum 19 de Vulpaja Florentina diocesis.

^b Videtur legendum per noctem dictum festum præcedentem.

^c Vide publicum instrumentum, in ordine xxvii infra.

^d Passuum milibus 35, ad rivulum Aspronem dictum, infra Clavis annis paludes eidem se misissent: Sarteanum habent tabula.

^e De hac est Instrumentum 19.

EPILOGUS

Post annos circiter XIV adjectus.

Hec igitur sunt, quæ Venerabiles viri Fratres Gilbertus Alexandrinus, Philosophus & Theologus maximus, B. Thomæ de Aquino discipulus; Recuperatus de Petra-mala, Aretinus; Aldobrandinus Papparonus, Senensis; & Oldradus Bisdominus, similiter Senensis; omnes in Theologia Magistri & B. Ambrosii contemporanei, de mandato summi Pontificis Domini Honorii IV. conscripserunt. Hic Pontifex audita fama miraculorum & sanctitatis B. Ambrosii Senensis, ipsum Sanctorum catalogo adscribere curaverat; sed morte præventus, quæ operabatur explere non valuit: commiserat namque præfatis Fratribus, ut diligenter de vita & miraculis B. Ambrosii prænominati inquirerent, & quæ vera de eo reperissent scribere demandarent: quod & fideliter fecerunt, copiosam de eo Legendam compilantes. Mortuo Honorio successit Nicolaus IV. ex Ordine Fratrum Minorum, qui in Pontificatu suo incommoda multa passus est, propter bella diversa, quæ in diversis Christianitatis partibus pullulabant, & præcipue in Italia: quare nec ipse beatorum virum canonizare potuit. Nicolao defuncto successit Celestinus V, qui eremita fuerat; qui cum mensibus tantum quinque præfuisset, Pontificatus renuntiavit & propter temporis breviteratem nec ipse hoc explere potuit. Huic successit Bonifacius VIII, homo factiosus, qui Gibellinam factionem miro modo persequens, cum a Fratribus Ordinis & a propinquis B. Ambrosii rogaretur, ut eum Sanctorum catalogo adscriberet; hoc facere recusavit, pro eo solum, quia ejus propinqui ex factione Gibellina erant.

a Die 3 Aprilis 1287

b Elefuit 22 Februarii an. 1288 mortuus 4 Aprilis 1294.

c Post biennium interregni creatus 7 Julii 1295, abdicavit 13 Decembris, inter Sanctos relatus ad XIX Maji.

d Sedis usque ad 11 Octobris, 1303; cuius tempore hunc epilogum addidit arbitramur, ab eo qui descripsit codicem, quo nunc Tenetur est.

e Iniqua Tomafus parte 2. historia Senen. lib. ex MSS. citatur a Julio lib. 3. cap. 13. ad annum 1273, scribit ipsi suis civibus suspectum hoc nomen fuisse Beatum, ideoque apud Guelfos plerisque parum officium illius ad pacem hortamenta sape existisse: ipsum autem positum hoc sibi objectionibus respondere, se non dominatum Gibellinis, sed quietam in communi patriam vitam, illi a quo ac Guelfis, desiderare.

f Aditis Ferdinandus Castiglion parte 2. lib. 3. cap. 53, eundem hunc epilogum plenus aliquando & explicatius Hispanice reddens: Mortuo Bonifacio incubuit Senis gravissima pestis, qua mortua maxima pars civium & pene tota nobilitas extincta est, imprimis in familia Sanfedonis, ex qua natus erat Sanctus: itaque defecerunt præcipui auctores & adiores negotii hujus.

MIRACULA

Instrumentis publicis consignata, quorum originalia servantur in Conventu Senensi ex iisdem edita a Julio Sanfedonio Episcopo Grosfanensi.

Qui Vitam B. Ambrosii Italice conscripsit, maximo studio accuratiorque collectam, Episcopus Julius lib. 3. cap. 4, ita de his loquitur: Pueri mihi ea obigit subinde felicitas, ut cum Patre Magistro Gregorio Primaticcio, ex primariis Conventus Senensis Fratribus uno, editisque supra Epistolas Pauli commentariis noto, aliquando videre possem magnum numerum publicorum Instrumentorum in charta pectorina de miraculis B. Ambrosii nostri, ad promovendum canonizationis negotium haud frustra producendis, quandocumque eo deveniretur. Sed videre tantum, non etiam legere & intelligere licuit, in ea

etatis tenuitudine, quæ nunc ad manum habere D maximi lucris instar haberem. Ex ipso tamen visu cum fructum retinui, quod optime recorder tantam fuisse sæculi molem, ut eorum Instrumentorum, quæ nunc viginti octo in meas manus venerunt habita ratione, ut minimum centum fuisse videantur: quæ certissime credo in prædicto conventu diligentius quæsitæ aliquando reperienda; æque ac ea, quæ sequuntur: neque ex auctoritate Renaldi Episcopi confecta ex vi decreti in publica forma desuper conscripti, & a dicto Julio lib. 2. cap. 14. prolata hoc tenore:

In nomine Domini. Amen. Anno ejusdem Domini millesimo ducentesimo octuagesimo septimo, Indictione decima quinta, die vero nona mensis Maji intrantis. Pareat omnibus evidenter, hoc Instrumentum publicum inspecturis, quod religiosus vir Fr. Jacobus dictus de Sciata, Prior Conventus Fratrum Predicatorum de Senis, constitutus in præsentia venerabilis Patris Domini Renaldi, Dei gratia Senensis Episcopi, sibi exposuit, quod per merita religiosi beati Fratris Ambrosii quondam dicti Ordinis, Deus Pater omnipotens multa videbatur miracula operari. Quapropter ipsi Domino Episcopo dictus Prior humiliter supplicavit, ut ipsi Priori & Fratribus dicti Conventus licentiam scribendi & faciendi publicare miracula, quæ Deus per merita superscripti B. Fr. Ambrosii quotidie operatur, concedere dignaretur. Unde idem Venerabilis Pater Dominus Renaldus, Dei gratia Senensis Episcopus, supradictis Fr. Jacobo Priori præfenti, & Fratribus dicti Conventus, licet absentibus, concessit ac plenam licentiam dedit & liberam potestatem, quatenus omnia & singula miracula, quæ Deus per merita B. Fr. Ambrosii operatur, possint scribi facere & etiam publicari. Actum apud ecclesiam sanctæ Crucis, plebatu de Folian. Senensis diocesis. Coram Fr. Gregorio olim Pieri, de Ordine Eremitarum S. Augustini, Presbytero Jacobo, Rectore Ecclesiæ de Montecchio, Mengo olim Crescentii & Scaramasso olim... testibus præsentibus.

✦ Ego Alexander, quondam Joannis, Clericus & Notarius prædictis interfui, & etiam ea omnia de mandato supradicti Domini Senensis Episcopi scripsi & publicavi rogatus. Hactenus Instrumentum, in quo transcribendo vel imprimendo necesse est mensem Majum irrepsisse pro Martio, & credi verosimiliter potest præ die nona legendæ esse vigesimam nonam: siquidem omnia sequentia Instrumenta facta sunt in virtute hujus indulti, ut patet ex clausula adiecta Instrumento tertio signata die XIX Aprilis. Quinque autem Instrumentorum dictorum condita sunt mense Aprilis, & duo paullo post antedictum 11 mensis Maji. Ipsa porro Instrumenta hic verbatim subjicimus, ordine temporis non quo ipsa, sed quo facta sunt miracula iisdem testata: etsi Julius ea exhibeat absque ulla ordine. Formulas tamen identidem recurrentes, postquam semel iterumque integre prolata fuerint, brevitatis causa omissimus pumilisque signamus. Ne quis porro hac eadem Instrumentato sortassit ordine citata repertiens, quo proferantur a Julio, numeros ipsius aliquando desideret, eos ipsos in margine apponimus.

INSTRUMENTUM I

Anno Domini MCCCXXXVII, Indictione XV die quarto Maji. Omnibus appareat evidenter, quod in præsentia mei Notarii & testium infra scriptorum Petrus quondam Petri, de populo a S. Vigili de foris, juravit, corporaliter tacto libro ad sancta Dei Evangelia, quod cum D. Joanna, uxor sui Petri, fuisset passa per tres hebdomadas malum maximum in gula, ita quod nec loqui nec comedere quidquam poterat;

28 prolatus

confessio ex auctoritate ep. sc. de sen.

E.

delegata Priori & Fratribus

anno 1287 infra Martio

Instrumentum quo ordinis hic datus

XIV. Testium Petri

ad quatuor

hoc colligit Julii de sen. tom. 1. p. 10.

Quid dicitur de sen. de sen. de sen. de sen.

Talia commentum Julii se peritum vidisse monuit

A erat, vovit Deo & meritis B. Ambrosii de Ordine Prædicatorum, quod si ipse S. Ambrosius ea liberaret de impedimento gulæ prædictæ, quod ad ejus sepulturam portaret unam b aximam, & omni anno iret ad ejus altare cum c ritonta in gula. Quo voto statim factæ die sui sancti transitus, videlicet die xx Martii proxime præteriti, fuit a dicto impedimento totaliter liberata, & etiam de febris, qua in ipso impedimento diebus septem extitit prægravata. Actum Senis in ecclesia FF. Prædicatorum de Campo-regio civitatis Senensis, coram Federico Sei & Leonardo Leonardi, testibus præsentibus.

† Ego Jacobus Judex & Notarius, filius quondam Tholomæi Sacramento prædictæ interfui, & quæ superius continenter scripti & publicavi rogatus.

a *Ungho San Vilio, inquit Julius pag. 147 notatque in ea parabola fuisse patrum Brati Palatinum; indeq; ab annis 50 translationem eorum pastoralem ad ecclesiam S. Petri, cognomento obscuri.*

b *Videtur peni pro figura cereæ: unde Italici inter verba ornatus mulieris aximam cerossare, palare: neque enim nunc littera x utuntur.*

c *Circulum credo intelligi quasi vascula ligantur: quomodo Academiæ della Crusca in vocabulario solum ritortam agnoscant.*

INSTRUMENTUM II

IN nomine Domini. Amen. Anno Dom. MDCCLXXXVII Indictione xv (& hac omnibus sequentibus communis est anni & Indictionis nota præterquam duobus ultimis non Senis sed Boffena confectis) die decima sexta Aprilis. Appareat omnibus evidenter quod Domina Ghiluccia, uxor Maffi de populo S. Christophori, veniens in die sepulture S. Ambrosii sana & hilaris, hoc est in festo S. Benedicti ad Locum Fratrum Prædicatorum de Campo-regio, & ex devotione volens manum S. Ambrosii osculari, cum magna esset pressura hominum & mulierum, iuit ad osculandum manum suam. Et tunc oppressa a multitudine & quasi mortua, fuit portata a secularibus extra multitudinem in platea, cum panis, quo ipsa Ghiluccia habebat a in dorso ditaceratis, & ex dolore pressuræ b syncopizavit. Et tunc assumpta est iterum, & fuit portata ad domum Bonifacii & Salearii, & ibi confortata est vino, & aliquantulum resuscitata, aliquantulum rediit ad se, & tunc cum magno labore ad domum propriam iuit. Et tunc convocans medicos, timens de morte propter pressuram, quam ipsa Ghiluccia habuerat, expurabat sanguinem. Habuit consilium a medicis ut faceret minui sanguinem, & facta minutione perdidit linguam, & non poterat loqui, & nihil sumebat, & erat facta quasi mortua. Et confortata est a medicis quod confiteretur, quia de liberatione ejus erat desperata a medicis. Tunc illi de domo miserunt pro Priore S. Christophori & Sacerdote dictæ ecclesiæ: qui Sacerdos veniens invenit eam non valentem loqui: nec confiteri potuit, sed proprias manus misit in manus Sacerdotis. Tunc vir ejus videns quod desperata fuerat, fecit fieri pannos pro sepultura dictæ Ghiluccie maritus ejus, & pactum fecerat de panis cum venditare; & ipsa Ghiluccia fuit monita, quod voveret se Sanctis. Vovit se multis Sanctis, & non est propter hoc aliquod beneficium consecuta. Tunc confortata a viro suo & matertera ejus, & Domina Cinelia sorore ipsius Ghiluccie, ut Ghiluccia voveret se B. Ambrosio de Senis: & facto voto, statim rehabuit linguam, & meliorata est de infirmitate sua. Et tunc confessa est, & Sacramenta Ecclesiæ recepit. Testis infirmitatis est Domina Cinelia soror sua, uxor Jobelli de populo S. Andree. Item dicta Ghiluccia in præsentia mei Notarii & testium infra scrip. juravit prædictum miraculum esse verum, & ita ei accidit sicut supra scriptum est. Præterea Domina Mita, filia Bonudici Guerrierii, & Domina Sabilia Seracini juraverunt prædictum miracu-

culum, quod devenit in persona dictæ Ghiluccie esse D verum, & prædictis omnibus interfuerant. Actum Senis coram Tuccio Bacarini & Venturella Bonaparte, & Leonardo Leonardi & Sellario testibus præsentibus.

† Ego Jacobus quondam Rustichi prædictæ juramento & omnibus prædictis interfui, & quæ supra continenter scripti & publicavi rogatus. Atque hoc fere modo idem hic Notarius subsignavit Instrumenta 3, 6, 10, 11, 13, 14, 15, & 25, & alii similem subsignandi formulam tenuerunt, quam proinde deinceps omittimus.

a *Familiaris Italici idiosismus pro induli.*

b *Id est, syncopen pati. Ep. autem Galeno & medicis afflicta vox; & subitam exteriorum omnium sensuum deflectionem habens significat: unde & nomen traxit: quia est spirituum animarum per nervos ad organa tendentium sensus quadam, ac proinde simplici cordis deliquio gravior, quam doctusdum Græci dicunt, qua sensuum usus non confertur: quomodo Franci distinguunt inter Palmoisson & Defaillance.*

c *Julius pag. 147 Buonfante Salserio over Pizzicagnolo Bon-infantis fallamentarii: ex duobus enim Italianis vocibus istud veteris hoc recentioris usus vocabulum est sumptum & Pizzicare, vellicare, pungere. quod fallamenta arria sint & mordacia palato.*

d *Si hic idem est qui infra sapius Burafava cognominatur ex delegatione Prioris Episcopalis Vicarius, oportet Sellarium hic pro Cellario id est economo seu penus præfetto scriptum agnoscere.*

INSTRUMENTUM III.

A Nno ut supra, die decima nona a intrante, a mense Aprilis. Appareat omnibus evidenter, quod Domina Beldies, uxor Bernardi Manrellati de b populo S. Stephani, dicit quod habuit infirmitatem horribilem, quia habuit fluxum sanguinis septem septimanas ex parte inferiori, & erat ita horribilis infirmitas quod ire vix poterat & cum difficultate maxima: & persuadebant sibi quod comederet carnes, cum esset tempus quadragesimale. Et hoc fuit in die sepulture S. Ambrosii Senensis Ordinis Prædic. scilicet in die festi S. Benedicti xxi. Martii, in hora quasi e tercia, quando recommendavit se S. Ambrosio Senensi Ordinis prædicti. Et statim facta recommendatione, liberata est. Et dixit, quod movebatur sanguis ex superiori parte, & descendebat inferius, & tunc sentiebat horribilem & mirabilem dolorem quando non emiserit sanguinem: & postea aliquantulum mitigabatur. Et prædicta juravit dicta D. Beldies, quod a dicta infirmitate liberata est propter merita & recommendationem, quam fecit S. Ambrosio prædicto. Coram me Jacobo Notario & testibus infra scriptis, prædicta D. Beldies dixit: quod cum ei peteretur a Fratribus Prædicatoribus, quod juraret si prædicta a se dicta essent vera: ipsa dixit, quod nolebat jurare, quia nunquam fecerat juramentum, & antequam juraret, volebat primo loqui marito suo. Et ipsa propter prædicta verba, stando ante altare S. Ambrosii fuit ita compressa & a stecata, quod nullo modo poterat discedere ab altare. Et ipsa proposuit in corde suo, quod prædicta deveniebant sibi, quia contendebat se non jurare. Et ipsa tunc commendavit se S. Ambrosio, quod si dimitteret eam separare ab altare, quod juraret: & in continenti habuit vires recedendi ab altare, & juravit. Actum Senis in eccl. coram Leonardo Leonardi & Sannuccio Greæ & Feo Ildini.

† Dominus Episcopus Senensis dedit licentiam Priori Fratrum Prædicatorum de Senis & Fratribus, quod possint examinare miracula S. Ambrosii & facere redigi in publicum, ut patet per cartam factam manu f Sandri Notarii, Rectoris S. Petri Sclarum, & prædictus Dominus Prior prædicta commisit Leonardo Leonardi Sellario, dicto Burafava,

† Ego Jacobus qui supra.

a *In quibusdam Italia urbibus stylus Notarialis habet, ut primi decem dies mensis intrantis postremi exeuntis esse dicuntur hic intrantis aliud non sonat quam presentis seu currentis: nam infra*

A infra instrumento 25, die 24. Iam inquit mensis dicitur, hinc hic, Florentia & alibi per ea sumitur pro parochia sua, ubi dicitur in parochia sub iussu qua alius etiam plebs, plebe, hinc pro Pothenus, Pervano.

Hinc Italia, omnia.

a Ex admo secundo seu horas Itali ante, videtur post meridiem numerabatur, (equales an inaequales non satis constat) cui conformas Horarum canonicarum distributio, ut una post ortum solis, videretur hora dicitur Prima, qua nobis septima; Tertia, qua nobis nona; Sexta, qua nobis duodecima ipsa; meridies; Nona autem qua nobis tertia post meridiem; et denique circa quintam vel sextam nostram Hora vespertina. idque clarius adhuc intelligitur infra Instrumento 3 ubi dicitur hora tertia de mane: qua nunc diversissima prout ratione horarum ab occasu solis numerantur ibi Itali diceretur mensis Martii decimaquinta.

d Id est si non inflat stipiti, quia baculus Stipiti Italici, Tertius, hinc, hinc est: unde bis hinc desigere, illis hinc pro velle castrorum, & hinc pro velle circumdare, sepire.

e Hanc quoque auctor affirmare hanc auctor legi debere Gregorii, ac de sequenti quod ponatur pro libidandini: hac enim etiam occurrit in 5 Instrumento.

f Abbreviato pro Alexandro, ut supra Peus pro Masco Tuccius pro Donatuccio, & plures infra similia alia ex usu Tuscorum propria nomina primis fore syllabis abbreviantur, ut Prolo-mus & Meus pro Bartholomaeo: Nese, Nella, pro Agnete, Petronella.

INSTRUMENTUM IV

XVII
Alia etiam
die

Anno, ut supra, die nono intrante mense Maii, Apparuit omnibus evidenter quod in praesentia mei Notarii & testium subscripti: D. Nella, uxor Petri Moccholelli, de populo S. Antonii de Senis, iurata de veritate dicenda, dixit suo iuramento, quod habuit unum humorem rubrum & igneum in facie, propter quem videbatur quasi leprosa; & quod de dicta infirmitate, arte, vel medicina aliquis non poterat liberari; & quod dicta infirmitas duravit ei continuè quasi quatuor annis, & quod in die sepulchre S. Ambrosii Senensis de mane, scilicet in die B. Benedicti, quando fuit sepulchre ante tertiam veniens ad sepulchram ejus, deosculata manu dicti S. Ambrosii, recommendavit se dicto S. Ambrosio, & posuit ipsius Sancti manum ad vultum, ubi erat dicta infirmitas, rogans eum ut auferret sibi infirmitatem praedictam, & veredictam quam occasione dictae infirmitatis habebat [qua] etiam domum ipsam exire, & cum gentibus commorari non poterat. Et subito liberata est die xxi Martii anno praedicti & Indictione praefata. D. Genovese, soror Petri Moccholelli, D. Barolina soror ejusdem, quolibet eorum iurata dixerunt eam iuramento, praedicta omnia vera fuisse. Actum Senis coram Leonardo quondam Leonardi & Gianne Massei, testibus praesent.

+ Ego Diocelsavi Notarius quondam Rustichi...

a Ex hoc Instrumento probatur videtur morte B. Ambrosii ad annum 1287 postmodum.

INSTRUMENTUM V

III

Alia a con-
sequenter
in hoc claus

IN nomine Domini Amen. Bonae rei dare auxilium praesentis vine habetur subsidium & aeternae remunerationis habere noscitur premium (recurrat hac formula aliquoties inferius: sumptusque est ex Jure Canonico parte 1. Decreti q. 1. can. 74 ubi eadem fere verba dicuntur de Concilio Tolosano.) Hinc est quod D. a Verde, filia Bonfigli de populo S. Quirici in castro veteri de Senis, constituta in praesentia religiosorum virorum Fratrum Giances & Gregorii de Ordine FF. Praedicatorum de Senis, Vicariorum Venex Patris D. Renaldi, divina miseratione Senensis Episcopi ad audiendum & scribendum miracula B. S. Ambrosii de Senis de Ordine supradicto (ut de vicariatu constat publico instrumento facto manu b Alexandri Notarii Rectoris Ecclesiae S. Petri de Senis de Senis) ad sancta Dei Evangelia corporaliter tacto libro iuravit, quod ipsa D. Verde habebat brachium sinistrum fractum & contractum, & sic steterat per duos menses. Quae veniens in die B. Benedicti ad sepulchram S. Ambrosii, quando corpus S. Ambrosii fuit traditum sepulchre; & ac-

cepit de terra sepulchre dicti B. Ambrosii, & appo. huc ad brachium, omisso voto ad S. Ambrosium supradictum, subito liberata est de ipso brachio. Et praedicta fuisse asseruit anno Domini mcccxxxvii Indictione xv, die xxi Martii, in hora vespertina in festo B. Benedicti. Et praedicta iuraverunt, asseruerunt & testificaverunt D. Benevenuta, & D. Fiore de populo S. Desiderii, & D. Clara de populo S. Quirici supradicti, quod praedicta vera erant, ut dicta D. Verde dixit & asseruit. Actum Senis in eccl. coram me Not. infrafer. & Martinuccio Martini, & Bernardo Bernardi, & Fr. Ventura de Ordine Praedic. & Ildino Bencivennis testibus praesentibus in anno Domini mcccxxxvii, Indictione xv die prima mensis Junii.

+ Ego Mannus Not. olim Saraceni...

a Alia hinc cognominis in Alia num. 73 latine vocatur Vitidia.

b Hinc patet unum idemque Instrumentum esse quod sub nomine Sandae abbreviatio citatur in Instrumento 3. & quod hoc in principio ab Alexandro Notario signatum produximus.

INSTRUMENTUM VI

Anno, ut supra, die xxi Junii. Apparuit omnibus evidenter, quod D. Palmeria, uxor Bindi Bonifacii de S. Marcho de populo S. Quirici, iuravit in praesentia mei Notarii & testium infra scripti, quod una sua filia, nomine Andreuccia, puella trium mensium, in octava die sui ortus arripuit eam quendam inflationem, & occupaverat ei totum latus sinistrum; & postmodum reliquit illud latus, & occupavit inflationem latus dexterum, & sic stetit tumefacta per septem septimanas. Dicta D. Palmeria vult dictam puellam filiam suam S. Ambrosio de Ordine FF. Praedic. & recommendavit ipsam eidem, quod Deus propter merita sui S. Ambrosii liberaret eam. Et facto voto, tumefactio incepit recedere ad totum cum prius esset a medicis desperata, & propter dictum votum ad plenum liberata fuit. Et hoc testatur D. Mina Bastiani de populo S. Quirici, & D. Pretiosa, uxor Stephani, & dicta D. Palmeria, mater dictae puellae. Et hoc fuit in die festi S. Benedicti, in die quo sepultus fuit S. Ambrosius Senensis, de mense Martii die xxi mensis praedicti. Et iuraverunt praedictae mulieres omnia vera esse, sicut supra scripta sunt. Item Dominus Episcopus Senensis commisit & dedit licentiam Priori FF. Praedicatorum examinare & examinari facere cui vellet miracula S. Ambrosii... qui commisit... Leonardo Leonardi, dicto Burasava. Actum Senis in eccl. coram Meo Manovelli, Infegna Ventura, Sozzo & Biudo Bencivennis testibus praesentibus.

+ Ego Jacobus Not. quondam Rustichi...

INSTRUMENTUM VII

IN nom.... Omnibus praesentem paginam inspe-cturis pateat evidenter, quod D. Finiglia, uxor olim Ghilberti de Valle-piatta, in praesentia mei Joannis Not. & testium infra scripti. iuravit ad sancta Evangelia, corporaliter tacto libro, quod Ghinus filius suus, ex dicto Ghilberto olim viro suo susceptus, qui est aetatis quasi sex annorum; fuit natus cecus & virtute visiva privatus, & nunquam a die suae natiuitatis usque ad diem sepulchre B. Ambrosii de Senis de Ordine FF. Praedicatorum, quae fuit in die S. Benedicti proximi praeteriti, viderat. Et quod ipsa de & sanctitate meritis dicti B. Ambrosii confidens portavit eundem filium suum ad sepulchram ejus, ad hoc ut Deus dicto filio suo, mediantibus meritis B. Ambrosii, visum & virtutem visivam concedere dignaretur. Sequenti vero die post sepulchram ejus, cum ipsa diceret Ghinum filium suum velle ad sepulchram dicti B. Ambrosii portare, ipse Ghinus filius suus dixit, quod ipsa eum illuc, ubi erat corpus B. Ambrosii non portaret, propter

A propriis pressuram & multitudinem gentium quæ illic affluerunt, quia ipse videbat & virtutem vitam habebat: & quod nunc idem Ghinus filius suus videt, & virtutem vitam Deus, mediantibus meritis & sanctitate dicti Fr. Ambrosii, eidem Ghino concessit. Actum Senis in ecclesia dictorum FF. Predicatorum, coram Game Ugolini & Talamuccio Provenzano, & Checco D. Bonaguia & Toro Christophori, & Bardinuccio Golsi, & Leonardo Leonardi testibus presentibus, & rogatis, anno, ut supra, die xxi mensis Aprilis.

+ Ego Joannes quondam Bonichi Notarius.....

A. In Adit. num. 77 additur quod: canonicum Sancti super caput parvi mater, quæ ipse Ambrosia scribitur, collocavit: ut hoc quidem velle, quod continuo parvum illuminatus sit, ibi monuitur.

INSTRUMENTUM VIII

IN nom... Bonæ rei &c. hinc est quod D. Bertha uxor Bonagratia, de populo S. Petri in castro veteri civitatis Senensis, in præsentia religiosorum virorum FF. Alexandri & Gregorii... Vicariorum... ad sancta Dei Evangelia corporaliter tacto libro juravit, & asseruit & dicit, quod ipsa habet unum filium suum, nomine Ristinum, qui in Dominica de Passionis de sero, a xxi Martii comedens pisce spina transversa fuit in gutture suo, nec poterat deglutire vel emittere: sed tenebat os apertum, & emitebat & habebat fluxum sanguinis per nares, & oculi tumuerant: & facti sunt oculi sanguinolenti, & vicinus morti. Quæ mater sua vocavit dictum filium suum S. Ambrosio supradicto, & liberatus est statim & spinam emisit. Et hoc testatur eadem mater sua, & juravit ita verum esse, ut supra continetur. Senis in eccl. coram Joanne filio Ranucci Pognensis & Siribello D. Orlandi testibus presentibus. In anno Domini mcccxxxvii, Indictione xv, die xxi mensis Maji.

+ Ego Ranuccius Not. olim Aggelli Notarii....

a. Ino xxvii, nisi velimus dicere Dominico die a primis Vespere die procedenti inchoari.

INSTRUMENTUM IX

IN nom... Anno, ut supra, die xxvi mensis Maji intrantis, D. Margarita, uxor Nefæ tinctoris, de populo S. Peregrini de Senis, dicit, quod dum esset in partu, peperit unam filiam, quam subito arripuit post sextâ diem malum, quod dicitur della fante, quod vocatur in majoribus morbis caducus, & habebat brachia quos habet ille quem arripuit malum prædictum: & spumam habebat in ore, & credebatur dictam puellam non evadere: quia ante pepererat plures, scilicet quatuor, cum ista infirmitate, & nullus evaserat. Quæ mater videns dictam puellam sic cruciari propter infirmitatem dictam vocavit eam S. Ambrosio Sen. Ordinis Prædic. statim liberata fuit, & cepit sugere mammas, cum prius sugere non posset vel aliquid sumere. Et hoc fuit die Mercurii xxvi Martii de mane ante tertiam. Et hoc testatur mater sua D. Margarita, & D. Lætitia uxor Bindii Curradi, de populo S. Peregrini: & juraverunt prædicta sic verâ esse libro corporaliter tacto. Actum Senis... coram Simone Jacobi Gregorii & Cone Bartholomæi Macon, & Gerio Ruggerotti, & Puccio Massei, & Meo Ugonis testibus presentibus & rogatis.

+ Ego Ranerius Not. olim Bencivennis.....

a. Id est, tabentis seu pressantis, ut dicitur ad Instrumentum VII.
b. Italica crux illa est consuetudinis seu signum mortale: unde dare i cruxi id dicitur qui est in agere consuevit, ut docent Academicus della Croce in suo vocabulario.

INSTRUMENTUM XX

IN nom... Anno, ut supra, die decima tertia Aprilis. Appareat omnibus evidenter hanc præsentem paginam inspecturis, quod Doña Sutta, olim Compagni de Monte-caprio, in præsentia mei No-

tarii & testium infra scriptorum dixit, quod ipsa habebat supra se demones & malignos spiritus, qui eam multum & terribiliter tribulabant: fecit votum Deo & S. Ambrosio de Senis, & preces & orationes humiliter fecit S. Ambrosio dicto, ut pro ea intercederet, quod liberaret eam & expelleret a se demones, quos habebat supra se. Et facta voto, statim maligni spiritus, qui steterant super eam per quinque annos, recesserunt, & liberata est propter orationem, quam fecerat S. Ambrosio. Actum Senis in ecclesia Fratrum Predicatorum de Campo-regio, coram Francisco Piccolomini, Ghezso Benenense, Leonardo Leonardi, & Donato Bruni testibus presentibus.

+ Ego Jacobus Notarius quondam Rustichi.....

INSTRUMENTUM XI

IN nom... Anno, ut supra, die xix Aprilis. Appareat omnibus... quod Donatuccius Benvenuti de Volpaja Comitatus Florentie, juravit in præsentia mei Notarii & testium infra scripti. & suo juramento dixit, quod Diana, uxor sua, jam sunt elapsi quinque menses & plus, erat invasa & quod habebat supra se demones & malignos spiritus. Et ipse Donatuccius habuit in somnio, quod si ipse duceret dictam Dianam ad sepulturam S. Ambrosii de Senis quod Deus propter merita S. Ambrosii, a dictis malignis spiritibus liberaret eam: & ipse Donatuccius statim quod habuit in somnio & visione, duxit dictam Dianam uxorem suam ad sepulturam S. Ambrosii, & dictam uxorem suam commendavit Deo & Beato S. Ambrosio dicto: & preces humiliter fecit B. Ambrosio, quod pro dicta uxore sua intercederet Deo, quod liberaret eam a dictis malignis spiritibus. Et facta commendatione & precibus, dicti maligni spiritus expulsi sunt a Diana, propter merita S. Ambrosii dicti liberata est.

Actum Senis coram Blotifalvi Rustichi Notarii & Leonardo Leonardi & Bindo Neapolitane testibus presentibus.

+ Ego Jacobus Notarius supra.

a. Intra decimum lapidem ab urbe Senensi fuit septemtrionem: Galpaja in tabula.
b. Hoc miraculum refertur in Adit. num. 103.

INSTRUMENTUM XII

ANno, ut supra, die Jovis, octava Maji. Appareat omnibus evidenter quod D. Bonaventura, uxor Jacobi, de Senis, iurata, dixit, & confessa fuit, quod Gano filius suus habuit fistulam in duobus digitis pedis & a tenebat usque ad dorsum pedis, & fecit maximum foramen & dederat sibi octo annis, & exposuerat ipsum manibus medicorum multorum, & non potuit liberari & in ultimo videbatur esse inevitabilis dicta fistula, in tantum erat augmentata. Quæ D. Bonaventura vocavit eum S. Ambrosio de Ordine Predicatorum Senensi. Et facta voto, [locus] infirmitatis sanam non emisit, cum prius emittebat, & foramen fuit restrictum & in quinta die invenit eum liberatum, quia prius non respexit. Et hoc testatur sunt eam juramento D. Margarita, uxor Arrighi Balistrari de populo S. Jacobi, & Giana, uxor Gilii D. Renaldi de populo S. Jacobi dicti, & Augustinus Francisci, de populo S. Iusti. Actum Senis in eccl. coram Leonardo Leonardi & Sputa de Dotte Notario, testibus presentibus.

+ Ego Jacobus Notarius olim Jacobi.....

a. Id est, pertingebat usque etiam in instrumentum sequenti. Compilatores perforatum pedem scribunt num. 93 ex quibus Targius transcripsit Canum pro Gano, quod ex Galgano acceptum: hoc autem consuetum pro Gallicano. Novem annos pro octo; lacunam pro Salomone idem Targius habet: in quo non est lacuna.

I N S T R U M E N T U M X I I I

ANno Domini M^cclxxxvi, die xxi Maji. Appareat omnibus evidenter, quod D. Mina, uxor Cini Arrighi, de populo S. Egedii, in praesentia mei Notarii & testium infra scrip. dixit, quod una filia sua, nomine Stephanuccia, habuit quandam infirmitatem, quae dicitur apostema, in gula; & tenebat usque ad faciem, & usque ad pectus, & erat ita magnum, quod reddebat totam faciem tumefactam, & in una die mutabat diversos colores, modo erat rubrum modo nigrum: & duravit sibi quindecim diebus, & habuit consilium cum multis medicis, & fecit multa emplastra: & non potuit liberari, & cum hoc habebat febrem. Quae D. Mina vovit dictam suam filiam, nomine Stephanucciam, S. Ambrosio de Ordine FF. Praedicatorum, & subito emisso voto de sero recessit apostema, & fuit liberata ab apostemate & febre: & fuit ita mirabiliter curata, quod nec signum fecit, nec vestigium aliquod remansit. Et hoc fuit die Veneris de sero de mense April. Et hoc testatur D. Giotta uxor Guidonis de Rocca, de populo S. Egedii; & D. Gemma, uxor Giotta fabri ejusdem populi, & Guido Asalti de eodem populo. Dicta D. Mina juravit coram infra scriptis testibus, & Leonardo Leonardi vocato Burasava, qui est Vicarius Prioris FF. Praedicatorum de Camporegio constitutus a Domino Episcopi Senensis super miraculis S. Ambrosii examinandis, ut patet per Instrumentum Presbyteri Sandri Notarii de S. Petro de Scalis; & potest committere Prior, cui vult auctoritatem suam, & dicto Leonardo commisit. Actum Senis in eccl. coram Fr. Gregorio de Brolio de dicto Ordine, & Simone Mantellato, & Guiduccio Altimanni testibus praesentibus.

✦ Ego Jacobus Notarius quondam Rustichi.

a Die 4, 11, 18, vel 25 Mensis, in his enim omnes Feria 7a hoc anno incidit, quo littera Dominicalis erat E.

I N S T R U M E N T U M X I V

ANno, ut supra, die xvi Maji. Appareat omnibus evidenter, quod D. Mina, uxor Goccioli de populo S. Petri de Scalis, dicit, quod una filia sua, nomine Vannuccia, habuit febrem continuam, & duravit sibi sex diebus; & omnia, quae comedeat, ejiciebat, nec retinere poterat id quod comedeat: ad tantam debilitatem devenerat. Quae mater dictae Vannucciae induxit filiam suam, ut se commendaret S. Ambrosio de Ordine FF. Praedicatorum, timens de ejus liberatione, cum esset in articulo mortis; sperans eam suis meritis liberari. Et misit a per Sacerdotem S. Petri de Scalis, qui vocatur Presbyter Bartholus: ut conficeretur. Et postquam fuit confessa dicta Vannuccia, recommendavit se devote S. Ambrosio, & cepit vocare S. Ambrosium. Et S. Ambrosius apparuit sibi in camera in cappa alba & cappuccio albo & cum sermo floreto: & timens ne ipse esset, petivit utrum esset S. Ambrosius, & fuit. Et inducitur a matre sua, ut sumeret Corpus Christi, ut communicaretur: & dum Sacerdos portaret Corpus Christi, S. Ambrosius extraxit ferum de capite suo, & genufexit ad Corpus Christi. S. Ambrosius vocavit dictam Vannucciam, & dixit: Tu es liberata. Et tunc Vannuccia vocavit matrem suam & dixit: Ego sum liberata: quia S. Ambrosius me liberavit. Sic absque sudore vel termino aliquo ad dictam vocem fuit liberata: cum esset primo ita perdit, quod nec forgere nec aliquid facere poterat. Et cum mater vellet mittere pro amica sua, timens ne moreretur illa nocte; prohibuit ne mitteret, quia non expediebat, eo quod liberata plene esset meritis S. Ambrosii. Et hoc fuit die Mercurii de sero, intra diem & noctem, ultima die mensis Aprilis. Et hoc testatur dicta mater sua, & Gocciolus Gregorii, & ma-

Tom. III. Mart.

ter sua D. Mita: quae D. Mita juravit dictum miraculum esse verum, in praesentia mei Jacobi Notarii infra scrip. & Leonardi Leonardi vocati Burasava, qui est Vicarius Prioris. Actum Senis in eccl. coram Ran. Bonaviti, & Cecco Massi, & Cecco Pamerii & aliis pluribus testibus praesentibus.

✦ Ego Jacobus qui supra.

a Jam alibi distam per Italiam esse, quod Latini propter.

I N S T R U M E N T U M X V

ANno M^cclxxxvii, die xxi Maji. Appareat omnibus evidenter, quod Corsus, qui vocatur Paulinus de Senis, de populo S. Peregrini, dixit, quod fuit infirmus infirmitate a diu retico & cum hoc habebat febrem & perdidit loquelam, & duravit sibi quod loqui non poterat ab hora tertia usque ad mediam noctem, & ferebant multas medicinas pro infirmitate diu retico, nec liberari poterat, & aestimabatur, ut mortuus: & miserunt pro Sacerdote, qui vocabatur Presbyter Meus, Capellanus S. Peregrini. Nec confiteri poterat, quia non rehavuerat loquelam. Et hoc dicit, quod contigerat sibi propter vermes, quos habebat in corpore, & malo diu retico. Et vovit se in corde suo S. Ambrosio; quia ipse annuebat manu, quod nullum medicum volebat nisi S. Ambrosium, cujus meritis liberari credebat. Et facto voto S. Ambrosio, subito emisit vermem unum, & cepit loqui: & ab aliis infirmitatibus, scilicet diu retico & a febre liberatus fuit similiter. Et hoc fuit die Martis in tertia, quando loquelam perdidit vi die Maji: & in nocte diei Mercurii quasi media nocte, emisso voto, fuit curatus. Et hoc testatur D. Fiora, mater dicti Corsi, uxor olim Pauli; & D. Ghera, uxor Gre de populo S. Peregrini; & Cambius Simonis de populo S. Antonii, testes. Dictus Corsus & D. Fiora ejus mater, & D. Ghera uxor Gre juraverunt praedictum miraculum esse verum, ut supra est dictum. Actum Senis in eccl. coram Cambio Simonis Mantellato, & Fr. Gregorio de Ordine Fratrum Praedicatorum, & Leonardo Leonardi, & Guiduccio Altimanni testibus praesentibus.

✦ Ego Jacobus, qui supra.

a Ex Fr. Recupero numer. 75 habemus hemisania morbum fuisse.

I N S T R U M E N T U M X V I

IN nom. Bonae rei &c. hinc est, quod D. Gesca uxor Fei a ferratoris, de populo S. Martini, civitatis F. Senensis, constituta in praesentia religiosorum virorum FF. Alexandri & Gregorii de Ordine FF. Praedicatorum de Senis, Vicariorum Venerabilis Patris D. Renaldi divina miseratione Senensis Episcopi, ad audiendum & scribendum miracula B. Ambrosii de Senis de Ordine supradicto, ut de vicariatu constat publico documento facto manu Alexandri Notarii, ad sancta Dei Evangelia corporaliter tacto libro juravit & asseruit & dicit, quod ipsa habuit quartanam, & duraverat sibi decem mensibus, & ivit Romam ad S. Petrum, credens ejus meritis liberari, & rediens Senas non fuit curata: sed arripuerunt eam tres quartanae. Quae dum dictas febres actu haberet & affligeretur multum, vovit se S. Ambrosio suprascripto, quod si eam liberaret, portaret ad ejus sepulcrum pro devotione unum cereum: & accipiens de panno ipsius S. Ambrosii, & ponens ad faciem, subito, voto emisso, fuit curata. Et hoc fuit die Mercurii in nocte vi die Maji. Et hoc testatur ita verum esse D. Nese uxor Ghezzi, de populo S. Martini; & D. Mita uxor Vanni, de eodem populo; & Mita, filia Magistri Neri de eodem populo; & Amata filia Venturaz de populo S. Donati. Et sic esse verum, ut supra continetur. Dicta

S Mita

EX TUBL.
INSTRU.
MENTIS.

A Mita & Amata, una cum D. Ghelca ad sancta Dei Evangelia jurarunt, corporaliter tacto libro. Facta fuerunt dictum juramentum & assertio a dicta D. Ghelca, & etiam a predictis Mita & Amata Senis in eccl... coram me Notario infrafer. & Sozzo Ventura Joanne Alberti, & Nuto Joannis testibus presentibus, in anno Domini mcccxxxvi, Indictione xv die...

+ Ego Ranuccius Notarius olim Aegidii Not...

a Ita dicitur Italis, qui ferreas solent equis aptas.

INSTRUMENTUM XVII.

II
Abulor eg
hupulafa
grandis

A Nno, ut supra, xxiv Junii. Omnibus.... ap-
pareat, quod D. Beldie, uxor Bindi Galgani, de
populo S. Andreæ de Senis, dicit, quod cum luderet
cum quadam Domina extra civitatem, ab ipsa impul-
sa cecidit per quamdam a ripam: ex cujus casu fuit
tam fortiter in brachio laesa, quod ipsum nullatenus
movere potuerat; & ex eodem casu genu inflatum &
lividum, & in eo patiebatur dolorem fortissimum; &
brachium erat nigrum in modum b moræ. Quæ cum
a medicis diversis diversa consilia recepisset & nihil
proderet, se vovit S. Ambrosio Ordinis FF. Prædic.
quod si eam liberaret, sepulcrum suum filo argenteo
cingeret, & unum cereum manibus suis apponeret.
Et statim emissio voto, fuit a tumefactione genu &
brachii & ab omni dolore perfecte curata. Et hoc fuit
die undecima intrante Majo. Et testatur Bindus vir
suus, & D. Mora uxor Bencivenni de populo S. An-
dreæ, & juraverunt ad sancta Dei Evangelia omnia
predicta vera esse. Actum.... coram Guerra D. Mo-
cate & Meo Tozzi & calzolari, & Bartholomæo D.
Torriapullis testibus present. D. Episcopus Senensis
dedit licentiam....

+ Ego Ranutius quondam Ranfredi Notarius...

a Id est, ut supra, seu fuisse collis destituta, juxta Italis a lingua
idiotismum a supradictis Academicis in vocabulario signatum.

b Latini morum dicunt.

c Sic Itali Sutorem nominant, quasi calceolarius Latine di-
citur.

INSTRUMENTUM XVIII.

III
Pentecostes
manus in
guttore ap-
pareat

IN nomine Domini, mcccxxxvii, Indictione xv,
die ix mensis Junii. Appareat omnibus..... quod
D. Joanna Pisana, uxor Vassalli, quæ habitabat Senis in
populo S. Joannis, dicit, quod vir suus dictus Vassal-
lus subito habuit fluxum rheumatis in gutture: ex cu-
jus descensu generatum fuerat in eodem gutture apo-
stema rubrum & magnum, ita quod medicus, dictus D.
Tura, judicabat, quod oportebat incidere; & ex dolore
& tumefactione vix cibum poterat transglutire, & nul-
lo modo dormire: & sic steterat tribus diebus & noctibus
continuis. Quod ejus uxor respiciens & periculum mor-
tis imminere conspiciens, predictum suum virum, de-
votè B. Ambrosio Senensis Ordinis FF. Prædicatorum de-
vovit, quod si eum Dominus suis meritis liberaret, ad
sepulcrum Sancti veniens de suo labore ceream offerret
imaginem. Subito, emissio voto, dormire cepit, &
mane confurgens invenit se plenarie liberatum. Et hoc
fuit in die Ascensionis Dominicæ, die xv mensis Maji.
Et hoc protestatur predictus D. Tura, qui hujus prædi-
cti in nra curam habebat; & D. Palmeria, uxor Guidon-
is de populo S. Joannis, & predicta Joanna uxor sua: &
juraverunt predicti omnes & ipse Vassallus predicta o-
mnia fuisse vera. Actum Senis in eccl... coram D. Stric-
cha, D. Leonardi de Salimbenis, Leonardo Leonardi Sel-
lario, Petro Compagni Notario, & Finuccio Mainetti
testibus presentibus. Dominus Episcopus Senensis dedit
licentiam Priori FF. Prædic. de Senis & Fratribus dicti
Conventus, ut possint examinare &c....

+ Ego Jacobus Notarius Salvi Notarii filius...

IV
fuerunt im-
pugnati 23
Majo

INSTRUMENTUM XIX.

A Nno, ut supra, die xxvi Maji. Omnibus pateat
manifeste, quod D. Mira, soror Petri Moccolelli
de populo S. Antonii, dicit: quod quædam Domina,
quæ vocatur D. Nese, filia Finucci Mantellari & uxor
Ugholini de eodem populo, dum esset in parcu, & time-
ret ipsa D. Mira cum aliis dominabus, quæ ibi erant, ne
puer sine partu moreretur antequam baptizaretur; in-
duxit matrem suam, ut voveret puerum S. Ambrosio
Ordinis FF. Prædicatorum, ut custodiret eum a tanto
periculo: & ipsa D. Mira alta voce clamabat: S. Am-
brosi, adiuva nos. Quæ D. Nese deperit filium mortuum.
Quod videns ipsa D. Mira & mater dicti pueri clamabat
alta voce & cum devotione, inducta tamen ab eadem D.
Mira, ad S. Ambrosium Senensem Ordinis memorati, ut
eum suis meritis sibi redderet. Qui puer mortuus prius
steterat per magnam horam, & proiciebant aquam &
vinum in faciem, volentes scire utrum esset mortuus, ut
videbatur. Et non erat in eo motus, sed penitus dieunt,
quod erat mortuus, & erat facies ejus livida sicut homi-
nis mortui. Et factò voto ad S. Ambrosium supradic-
tum, quod unum cereum de libra sibi offerret, si eum
resuscitaret, puer revixit, qui mortuus fuerat prius.
Et hoc fuit in die Pentecostes de mane ante tertiam, an-
no & Indictione predictis die xxv Maji. Et hoc testantur
dicta D. Mira, soror dicti Petri; & D. Nuccia, soror
dictæ D. Nese matris pueri dicti, uxor Johannelli de
populo dicto; & D. Theodora, mater dictæ D. Nese;
uxor olim Finucci de populo S. Michaelis Angeli: &
earum juramento corporaliter præfatto jurarunt prædi-
cta omnia & singula vera esse. Actum Senis in eccllesia
FF. Prædicatorum de Campo-regio, presentibus & hoc
scribi & publicari facientibus Fr. Orlando ejusdem Ord-
inis de populo S. Andreæ Senensis, & Fr. Gregorio præfati
Ordinis, juxta formam licentiæ Ven. P. D. Renaldi Del
gratia Senensis Episcopi (de qua licentia est publicum
Instrumentum manu Alexandri Notarii) coram Marti-
nuccio Martini, Nero Guiducci, Cenzo Vinucci,
& Duro Bencivenni testibus present.

+ Ego Joannes olim Guidonis Judex & Nota-
rius signavi & scripsi: quod sic signatum &
scriptum reperitur S. juxta 70.

INSTRUMENTUM XX.

A Nno, ut supra, die xxvi mensis Maji. Cunctis
hanc paginam inspecturis appareat, quod Corba-
cius filius Benedicti, de populo S. Joannis de Senis, di-
cit juratus suo juramento: quod cum pateretur infirmi-
tatem capitis, quæ appellatur paralytia, quæ durabat
per duas dies & duas noctes, & hoc in quolibet mense
erat semel, quæ duravit sibi per viginti annos. Qui Cor-
bacijs cum semel pateretur horribiliter, intantum quod
quasi videretur extra seipsum; uxor sua nominavit sibi
B. Ambrosium Senen. de Ordine FF. Prædic. & ipse Cor-
bacijs junctis manibus statim cepit rogare B. Ambro-
sium de dicto Ordine de Senis, quod eum suis meritis
Dominus Deus liberaret. Hoc factò, statim obdormivit
leviter, & dum obdormiret, apparuit sibi beatissimus
Ambrosius Sen. de Ordine prædicto, & signaculo Crucis
munivit eum tribus vicibus, & statim surrexit & peni-
tus liberatus est, feria tertia hebdomadæ Pentecostes,
in hora vespertina, sub dictis anno & Indictione. Et
Meus Montani de populo S. Joannis, & Nardus Bartho-
lomæi de populo S. Stephani de Senis, jurati coram No-
tario testes, quilibet eorum & cujusque eorum juramen-
to testati sunt & testantur de dicta infirmitate prædicti
Corbacijs, verumque esse & ipsum occupatum de dicta in-
firmitate vidisse, & ut superius dictum est, de dicta infirmi-
tate

ante facti,

ab approposito
in finem
breve Janu-
arii 27 Maji

A tate ratificantes approbaverunt. Actum Senis in ecclesia FF. Prædicatorum coram Vanni Fini de populo S. Peregrini, & Andrea Capponis de populo S. Donati, & Ghino Bandi de populo S. Petri de Scalas, & b Figlo Orlandini de populo S. Martini; & Ceccho quondam Turagli de populo S. Vigili, & Leonardo Leonardi de populo S. Antonii de Senis, & pluribus aliis testibus præsentibus ad hæc.

✦ Ego Balione Ugolini Judex ordinarius & Notarius supradictæ examinationi & juramentis, ut dictum est, interfui, & ea de mandato mihi facta a Fratribus Juncta & Alexandro de Ordine FF. Prædicatorum, potestatem [habentibus] ad prædictam examinationem & dicta & narrationes audiendas a Ven. Patre D. Renaldo Dei gratia Episcopo Senensi, cum aliis specialiter (ut constat Instrumento publico manu Alexandri Clerici, Notarii Rectoris Ecclesiæ S. Petri) inscripti & in hanc publicam juris formam redegi rogatus.

a Julius Italice reddis Pasqua Rosada. Næpe omnes majores festivitates Paschata vocant Itali, sed cum addito Resurrectionis &c. Cur autem Pentecostem rosaceam cognominant? Quia, inquit, Academi in vocabulario, incideret in tempus rosarum.

b An pro Finiglio, ut per apharephm sit diminutivum nominis Rufini?

INSTRUMENTUM XXI

XIV
Continuo 7
diurnum febrem
prevalens;

IN nom. Bonæ rei &c. Hinc est quod, cum Natus filius Joannis, & D. Beccha ejus soror, cives Senenses accedentes ad ecclesiam & locum FF. Prædicatorum, ubi sepulchrum est corpus B. Ambrosii, Fratris de dicto Ordine, comparerent coram religiosis & honestis viris Fratribus Juncta & Gregorio dicti Ordinis, Vicariis Vener. Patris Renaldi juraverunt sancta Dei Evangelia, tacto libro; quod cum ipsa D. Beccha eides gravata, & pateretur continuum febrem & passa fuisset per septem dies, ipsi voverunt D. Beccham B. Ambrosio, quod, si liberaretur meritis ipsius S. Ambrosii usque diem Dominicum proxime tunc sequentem, quilibet eorum offerret unum cereum super altare ejusdem S. Ambrosii. Quo voto facto, nocte sequente ipse S. Ambrosius apparuit dictæ D. Becchæ totus splendidus, & stetit cum ea, quasi per totam noctem, ea non dormiente, sed vigilante. Et die Dominico proxime sequente, in quo erat terminus voti, terminavit de agitudine memorata: & inde statim liberata fuit, & nunquam postea rediit dictum malum: & dictum votum factum fuit ab eis die Veneris xxx Maji post vespertas, quasi de sero, in anno Domini mcccxxxvii, Indictione xv. Et prædicta vera esse testificata est D. Contessa, uxor Nuti prædicti suo similiter præstito juramento. Actum coram Gaccio Gucciardi, Mino Offreducci, Francisco Piccolomineo, & Leonardo Leonardi testibus præsentibus.

✦ Ego Jacobus Notarius filius Diecidiz die xi Junii interfui

INSTRUMENTUM XXII

XV
febris
prevalens;

ANNO, ut supra. Cunctis appareat, quod Tophanus quondam Orlandi de Selvolenibus, de civitate Senensi, de populo S. Andrea, dicit & asseruit coram Notario & testibus infra scriptis, quod filius suus, nomine Landuccius, de ætate quasi duorum annorum, cum ipse filius suus sanus corpore, die Lunæ secunda mensis Junii in hora meridiana, incurrit in subitanam infirmitatem, quod videbatur quodammodo mortuus; & a pluribus personis judicabatur in brevi tempore & hora ipse puer moriturus, & derelictus erat dictus puer a patre & matre. Hæc infirmitas duravit & stetit supra dictum puerum, a dicta hora meridie usque ad diem Martis proxime sequentem per totam

Tome III Mart.

diem dictam. Quem Landuccium filium dicti Tophani, D. videns dictus Tophanus pater dicti pueri in dicta infirmitate languentem, ut dictum est, puro corde vovit eundem filium suum B. Ambrosio de Senis de Ordine FF. Prædicatorum ejusdem civitatis, & posuit super eum de panno tunice dicti S. Ambrosii dicti Ordinis, & de pulvere sepulture dicti S. Ambrosii dedit bibere dicto puero filio suo cum vino. Qui puer statim, facto voto, & bibito dicto pulvere, meritis B. Ambrosii Sen. penitus liberatus est de dicta infirmitate, ut dictum est. Eodem anno & Indictione die xv, mensis Junii, dictus Tophanus corporaliter libro tacto, dixit verum esse. Testes ad hoc D. Nera uxor Crescentii, Donna Bella mater pueri prædicti, & Minus Ser-Orlandi de populo S. Andrea, & Minna uxor Miscotti de populo S. Stephani & bajula pueri prædicti jurarunt, ut dictum est, eorum vel earum juramento affirmaverunt, uti superius continetur. Actum Senis in ecclesia dictorum Fratrum coram Leonardo Leonardi de populo S. Antonii, Andrea Casponis de populo S. Joannis, Ghezze Ugolini, de populo S. Joannis, & Tura Accursi de populo S. Stephani, & Chere filio Leonardi de populo S. Andrea testibus præsentibus ad hæc vocatis.

✦ Ego Balione Ugolini Judex Ord. & Not. prædictis Sacramentis, & dictis omnibus interfui, & de mandato Fr. Junta dicti Ordinis Prioris ad hoc audiendum a Vener. D. Renaldo

a Id est, matrice: hæc enim Italica balia dicitur: non tamen a bajulando, ut videtur hic Notarius existimasse; sed ab eodem origine, unde vox eadem balia mutata assensu italiam significat popullarum, itemque Prætoriam in plebe dignitatem, scilicet ab eo unde Franci balles trahere, committere.

INSTRUMENTUM XXIII

IN nom. Appareat omnibus evidenter, quod in præsentia mei Notarii, & testium infra script. Albius filius Combiselli de populo S. Stephani, dixit, quod cum ipse haberet unum filium suum Vannuccium nomine ætate sedecim mensium, febris & lumbricorum molestia ipsum cepit acriter cruciari, adeo ut sopitis oculis, quasi mortuus videretur. Eoque sic stante per septem dierum spatium, potum & cibum non volebat assumere, nec de lecto surgere, de super & de subus omni dejecto cibario seu potu, quod dabatur eidem. Cumque pater eum videret in hoc cruciatus existere, sperabat de morte ipsius potius quam de vita, se illum sepulchrum existimans die Dominica proxima sequenti. Cum autem beati Patris S. Ambrosii de Ordine Prædicatorum divino recordaretur instinctu, die Sabbati prævia proxima die Dominice supradictæ, ipsum vovit fideliter dicto Patri. Et statim hæc vota, emissis vermibus, ab ipsa febre & omnia alio ipsius præmentem corpusculum, est plenè redditus sanitati. Quæ omnia supradictus pater suus in præsentia mei juravit & asseruit vera esse, ut supra continentur. In anno Domini mcccxxxvii, Indictione xv, die xi mensis Junii. Coram Flansco Piccolomineo, Nuccio Orlandi, Baldo Mancini, & Mino Diecidiz Notario de civitate Senensi, testibus præsentibus rogatis & vocatis ad hæc. Actum Senis in ecclesia FF. Prædicatorum.

✦ Ego Angelus Notarius filius Tomagini, qui vocor Ghezzeus

INSTRUMENTUM XXIV

IN nom. Bonæ rei &c. Hinc est, quod Tura, filius Garandini, de populo S. Matthæi, civis Senensis, constitutus in præsentia religiosorum virorum FF. Alexandri & Gregorii... Vicariorum Vener. P. D. Renaldi... ad sancta Dei Evangelia corporaliter tacto libro juravit, quod cum ipse Tura inflationem & dolorem haberet in genu, quod ipsum extendere nullo modo poterat nec flere, nec juvari poterat auxilio vel consilio medi-

A medicorum, & prædicta sibi durassent per hebdomadas quatuor, habens fidem in Beato S. Ambrosio supradicto, ad ejus sepulturam accessit cum omni reverentia & honore quo potuit. Et facta ad dictum S. Ambrosium voto, statim omni mora cessante a dicta infirmitate evasit, & subito liberatus est. Et prædicta fuisse asseruit de mense Junii præsentis, anno Domini MCCCXXXVII Indict. xv. Facta fuerunt dictum instrumentum & assertio a dicto Tuta in ecclesia FF. Prædic. Senen. coram me Notario & Bernardo Ilomi Notario, Mico Orlandi & Nardo Perci testibus præsentibus in anno, qui supra die xxix mensis Junii; postquam in eodem instanti a Joannis Ventura, de populo Mantionis juravit ad sancta Dei Evangelia corporaliter tacto libro, quod ipse vidit dictum Tuta de dicta infirmitate gravatum, & cum eo ivit occasione prædicta ad medicum; die dicta & coram dictis testibus sic juravit...

† Ago Arnolphinus Notarius dictus Sozzo olim Malanensis.

B a Integro legendum esse Joachimum fidemini quæ assertas; quam quod præcedens abbreviatio, prima littera male scripta est transscripta, debet legi Piccolomini.

INSTRUMENTUM XXV.

A Nno, ut supra, die xxviii Junii. Appareat omnibus evidenter, quod D. Bianca Lugli, uxor Alexii de populo S. Christophori porta.... in præsentia mei Not. & testium infra script. juravit, quod hodie die Sabbathi Gheranducci, filius sui D. Blanche & dicti Alexii viri sui, ætatis trium annorum parum plus, cecidit de uno a ballatorio suæ domus, altitudinis septem brachiorum, in una fenestra ligni ita fortiter, quod dictus puer erat quasi mortuus, & b rasedavit. Et dicta D. Bianca, & D. Joana alim Fontis voverunt dictum puerum Gheranduccium S. Ambrosio de Ordine FF. Prædic. quod si Deus liberaret dictum puerum propter merita S. Ambrosii dicti, quod apportarent ad sepulturam suam unam c. munam. Et facta voto statim dictus puer rediit in se. D. Episcopus Sen. dedit licentiam... Actum... Mco Bonifegna, Adveto Paganelli, & Presbytero Albizzo de Certaldo testibus præsent.

C † Ego Jacobus Not. quondam Rustichi...

a Mansionem seu Xylus, ad deambulandi seu spelrandi commoditatem extra adificationem parietis in plateis hortibus profuerit: unde a ballare saltando formatum nomen quasi dicas profuturum. Recuperat pro eo semper solatium scribis; sed minus proprio cum solatia intelligantur esse fore in summis adibus, certe scriptum aliter alioquin.

b Id est frigidas effluus ut solent mortui: a fredda frigidos.

c Alibi citati Academicis muno, pro munere & oblatione, agnoscent inter Etrofea vocabula.

INSTRUMENTUM XXVI.

I N nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Amen. Anno ejusdem ab Incarnatione MCCCXXXVI, Indictione xv, die vi Idus Julii. Omnibus... pateat evidenter, quod in præsentia Fr. Gregorii de Incontra & alterius Fr. Gregorii de Brollo de Conventu FF. Prædic. de Campo regio civitatis Senen. Vicariorum Ven. Patris & Domini Renaldi divina inspiratione Senen. Episcopi, & mei Petri Judicis & Notarii & testium subscript. D. Angela, filia quondam Arrighi Manassei, uxor Suzzi Gualandi, de Senis & populo S. Donati, genitrix infantis subscripti ex dicto Sozzo marito suo suscepti; & D. Gratiola, filia quondam ejusdem Arrighi, conjux Ranerii Albertini de Senis ex populo supradicto; & D. Cioca, uxor Renaldi de Senis, ex populo S. Christophori, nutrix infantis infra scripti; similiter concordēs & quilibet earum singulariter; sponte, singulariter, & corporaliter tacto libro ad sancta Dei Evangelia juraverunt, asserendo, quod ipsa D.

Angela habebat filium suum infantem parvulum, ætatis trium mensium, nomine Ambrosium, qui fortiter quotidie febribus gravabatur per quinquod dies, intantum quod ubera nutricis dictæ, velut alius, sugere ullatenus non valebat. Sed ultima die sue infirmitatis, scilicet quinta Julii præsentis, ita frigidatus est & omni calore privatus, quod membra ejus omnia insensibilia remanserunt. Quare supradicta Domina Angela, mater dicti infantis, vocata fuit tunc ex parte D. Cioca, prædictæ nutricis suæ, quod veniret ad dilectum filium suum, quia idem filius suus moreretur. Quæ cum immediate pervenisset ad dictum filium suum, & inveniret & videret eum suo judicio mortuum, nec non judicio prædictarum D. Gratiolæ, ejus infantis matertera & D. Ciocæ nutricis ejus, signavit eum mortuum cum candelâ benedictâ: exclamando devotè alta voce, præsentibus, audientibus, & videantibus D. Benvenuta uxore Ventura, & D. Sapia uxore Martinelli, & D. Braccin relicta Restauri & D. Neccha uxore Nerii & aliis pluribus præsentibus; recommendando eundem filium suum mortuum cum multa devotione B. Ambrosio Senen. de Ordine FF. Prædic. quod si eundem filium vitæ prius restitueret dignaretur, ad honorem Dei & B. Ambrosii supradicti unam imaginem ceream dicti Ambrosii sepulture offerret, & b camisiâ ejusdem filii sui ad ipsius B. Ambrosii sepulcrum dimitteret. Et hoc idem considerantes supradicta nutrix & matertera infantis prædicti mortui, & sanctiorum meritum supradicti B. Ambrosii recordantes, voverunt devotè similes imagines supradicti sepulcro deportare & asserere ibidem easdem imagines, si vitæ prius eum infantem jam mortuum restitueret dignaretur B. Ambrosius supradictus. Quibus votis sic devotè peractis, statim mortuus infans prædictus revixit, & cepit sugere & plenarie liberari; & ob hoc dictum puerulum vivum & tres imagines cereas cum ejus interula ad sepulcrum dictorum prædictarum mater, nutrix & matertera præsentialiter deportarunt. Actum Senis in eccl.... coram fr. Paulo & fr. Joanne de Ordine S. Augustini & Presbytero Andrea Rectore Ecclesiæ S. Martæ de Stagia & Vulterranæ diocesis, & Insigna Ventura, Nerio Joannis, Gabriele Leonardi, Bentivoglio Bonifacii, & Gero Gregorii & aliis pluribus testibus præsentibus.

† Ego Petrus Judex & Notarius olim Magistri Petri filius....

a Cum alibi plerumque solum Fr. Gregorii nomen reperitur: dubium manet utrum horum intelligi debeat.

b Italæ, Hispaniæ, Gallis communis vox pro indolis: symon a cum lecto alibi dedimus: quæ scilicet cotinua præter hanc vestis exui solent ab iis qui eorum concedunt.

c Anno 1592 a Clemente VIII, Collesensem Episcopatum instituit, eidem attributa per bullam, quam habet tomus 3 Italia Sacra Ugheili.

INSTRUMENTUM XXVII.

I N nomine Domini. Amen. Anno Domini MCCCXXXVII, Indictione 1, tempore Sanctissimi Patris & Domini D. Joannis Papæ xxi, die Mercurii, quarto mensis Januarii. Ad honorem & reverentiam Omnipotentis Dei, & Beatissimæ Virginis Mariæ Matris ejus, & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & B. Ambrosii, ob ejus reverentiam præfata instrumentum per me infra scriptum Notarium conficitur publicandum. Existens Petrus Joannis Durantiæ decastro a Bulseni in ecclesia B. Mariæ Virginis loci FF. Minorum de Bulseno Urbevetanæ diocesis, ex certa scientia & in verbo veritatis dixit, asseruit, & confessus fuit, quod illo anno, quo S. Ambrosius de Ordine FF. Prædic. B. Dominici Confessoris decessit in civitate Senarum, dictus Petrus nobis tempore eundo & ambulando in domo & per domum suam habitationis, postea in castro Bulseni in b contracta & b c Par.

A Parrionis, iuxta suos confines, percussit crus suum dextrum in quoddam *a* spium de ferro: ex qua percussione fuit dictum crus perforatum ab uno latere usque ad aliud, ex qua percussione & perforatione multus sanguis exivit de crure predicto, & dolor maximus, inde insurrexit & crevit, ita quod dictus Petrus consisteret maxima anxietate, & multiplici dolore oppressus. Et tunc, quia dicti doloris & anxietatis erat impatiens & sustinere non poterat, ad ejus vocem & clamorem occurrit nobilis mulier D. Viridis, uxor quondam Humberti, hospes caritativa dictorum Fratrum S. Dominici, dicens: O Petre, recomenda te Deo & illi sancto viro Fr. Ambrosio de Ordine Fratrum Prædicatorum, qui nunc mortuus est Senis, ut te liberet a tanta anxietate & dolore, & a dicta percussione & perforatione: cum dictus sanctus vir virtute dicti nostri Domini Jesu Christi multa miracula fecit & facit. Qui Petrus tunc de dictis verbis non curavit, ratione nimii doloris & anxietatis quibus detinebatur, sed fortiter se dolebat & molestabatur clamando & gridando. Cui clamori

B occurrit Ungolinus Rainerii Barradini de Bulseno, ejus vicinus, qui nunc mortuus est: quem Ungolinum dictus Petrus rogavit, ut extraheret dictum spium de dicto ejus crure, de quo crure continuo sanguis emanabat non modicus. Qui Ungolinus precibus dicti Petri posuit pedes suos ad dictum crus, & cum ambabus manibus cepit dictum spium cum magna vi, & per temporis spatium extraxit dictum spium sanguinolentum de dicto crure. Quo spio extracto, fecit haberi de clara ovi, & ipsam posuit super dictam percussione & perforationem ex ambobus lateribus. Et procedente nocte ratione dictæ claræ dolor non cessabat, imo valde & periculose crescebat & augmentabatur, ita quod dictus Petrus roquiescere non valebat, nec quietem habere poterat vel etiam invenire, clamando alta voce, Occurrite: quia morior. Et tunc in tam periculoso & anxio & gravissimo dolore & periculo consistens, recordatus exitit verborum supradictorum, quæ dicta Domina sibi dixerat: & statim sine aliquo intervallo, cum magna & maxima cordis & animi affectione & devotione, supplicavit piis precibus & oculis lacrymosis supradicto B. Ambrosio, ut ipsum Petrum a tanto dolore & inestabili anxietate & perforatione, quibus derinebatur oppressus, & a vulnere inde secuto per divinam potentiam sanaret & liberaret in totum, & ipse evaderet a tanto gravissimo & molesto periculo. Quibus precibus per dictum Petrum sic pie & devote ac affectuose porrectis & factis, illico & in ipso actu se tenente, omni temporis intervallo cessante, nocte prædicta dictus Petrus, gratia dicti sancti viri B. Ambrosii, per ejus sanctitatem divina potentia a prædictis omnibus & singulis supradictis exitit totaliter sanatus: ita quod nullum signum ibi remansit nec videri deinceps potuit. Quæ autem omnia & singula supradicta prædictus Petrus juravit ad sancta Dei Evangelia, corporaliter tactis sacrosanctis Scripturis, vera esse & tunc fuisse sicut super narratur & exprimitur & declaratur de verbo ad verbum. Et insuper in eodem contextu Nobilis Nerius, quondam D. Rainerii de Bulseno, dixit, asseruit & confessus fuit ex certa scientia, quod tunc & dicta nocte quando contigerunt prædicta dicto Petri, & sanguinem emanare exinde, & mane sequenti vidit dictum crus sanatum & liberatum, in quo non apparebat nec poterat videri aliquod vulnus fuisse de cetero in dicto crure. Quæ omnia & singula supradicta prædictus Nerius juravit ad sacra Dei Evangelia, corporaliter tactis sacrosanctis scripturis, vera esse sicut supra dixit & declaravit de verbo ad verbum. Dixit etiam Petrus prædictus, asseruit & affirmavit in verbo veritatis & suo proposito juramento, quod de omnibus & singulis

supradictis, quæ dictus Petrus supra dixit, declaravit D & expressit, Philippus Ungulinus de S. Christina Notarius defunctus rogatus fuit tunc temporis per dictum Petrum facere & conficere exinde publicum instrumentum, cum attestationibus Umberti Ser-Benevasæ & Ungolini Rainerii & D. Viridis, qui tunc vivebant & viderunt, & senserunt omnia & singula supradicta, & aliorum plurium testium consimilium prædictis: quod instrumentum perditum est, ita quod haberi non potest, nec invenitur ad g prothocollum remissum per dictum Philippum Notarium. Acta sunt hæc Bulseni in dicta Ecclesia S. Mariæ loci Fratrum Minorum prædicatorum, præsentibus & intelligentibus Dominis, Simone Præposito Ecclesiæ S. Christina de Bulseno, Vicario Venerabilis Patris h Græconis Episcopi Urbeveterani, Ildibrandino Priore ecclesiæ S. Joannis Insulæ i Bisentina Urbevetanæ diocesis, Religiosis viris Fr. Philippo Guardiano dicti loci S. Mariæ, Fr. Petro de Urbe-veteri de Ordine dictorum Fratrum Minorum, Fratribus Francisco Berradini & Joanne Matthei de Ordine Fratrum Prædicatorum de Urbe-veteri; Fr. Lando B. Bollini de Bulseno de Ordine k Continentium; D. Moaldo quondam D. Joannis de Bulseno Milite & legum Doctore; Magistro Berradino Raineri Medico, & Vannatio D. Guidonis, testibus ad hæc vocatis & rogatis per dictum Petrum.

Et ego Bartholomæus Angelus de Bulseno Notarius & Judex ordinarius constitutus auctoritate Almx Urbis Præfecti, prædictis interfui, & rogatus a dicto Petro scripti & publicavi, signum meum prædictis proprium apponendo

Signum prædicti Bartholomæi Notarii ordinarii.

- a Hodie Bulsena, Vulsinio, cui adjacet, lacui nomen debent. *Contesta*
- b Scribitur sumpta vox platani significat, seu oppidi unam regionem. Vide qua alibi hoc mens de eo.
- c Est & inter Romana Urbis regiones hoc nomen una; nominis rationem necdum cognovi: nisi forte a voce parietis Italici pariete augmentativum si pro magno pariete: & talis aliquis in loco nuncupando existens appellationis dederis occasionem.
- d Teutonice loquentibus spic veru significat, & quidquid longam cuspidem habet spica: unde & spicula lancea: Italici, qui per Gallos olim vel recentius per Longobardos acceperunt, non eadem molliori inflexione spiede bado seu venabulum est.
- e Id est ejulando: ab isdem radicibus tractum: nam Teutonibus bodieque hoc significat crilen, crilisen, Franci quoque juum crilet, clamore indidem acceperunt.
- f Latini albumen dicunt: quod frigore suo lenis supisque dolorem recentium vulnorum.
- g Ita dicitur quod primum scribitur a tabellione, ac ponit eum remanens ad faciendam fidem instrumenti, per ipsam publicatis quasi prima membrana seu prima concinnatio: & tunc Notarius.
- h Spalma transferentis esse videtur pro Guistoni: qui tom. 1. Italia sacra Guistus de Nobilibus appellatur: cujus decretum de constituendis in Urbe-veteri S. Bernardi ecclesia & monachis anno 1314 conditum ibidem habetur, & sedisse dicitur usque ad annum 1328.
- i Insularum in Vulsinio lacu geminarum altera, a Bisento oppido, cui propius adjacet nomen sumit.
- k Hactenus ignotus nobis hic Ordo est: quid si transferentis ea vox obrepseris pro Cisterciensium?

INSTRUMENTUM XXVIII.

IN nomine Domini. Amen. Anno &c. us supra, die xiv mensis Maji. Accidit: quod tempore quo S. Ambrosius de Ordine FF. Prædicatorum decessit in civitate Senensi, existens Cecchus, Magistri Angeli Philippi Notarii de Castro Bulseni Urbevetanæ diocesis, in domo ipsius Magistri, posita in dicto Castro in regione medii Burgi iuxta suos confines; quædam & tina magna cecidit caput ipsius Cecchi: ex qua causa caput ipsius Cecchi tunc exitit percussum, cum maxima abscissione penetranti usque ad cranium, cum discoloratione & discoloratione cutis, cum carne inversa ad

S 3 inferius,

EX PUBL: INSTRUMENTIS

EX PUBL: INSTRUMENTIS

Contesta

Partione

Spitum

Gridare

Clara ovi

Protocolli

III Alms Balsi confectio capto

A inferioribus, continuo exinde sanguine emanante. Qui Cecchus, tamquam desperatus, relictus fuit quasi pro mortuo in domo predicta, & superveniente gente in magna quantitate D. Bonadimane, uxor quondam Joannis Dominici Vone de dicto castro Bulseni, convicta dicti Cecchi, cepit dictum Cecchum & portavit ad domum ejus: & adveniente D. Viride, uxore quondam Umberti, hospitallerice Fratrum Prædicatorum, amica dicti Cecchi, plorando de casu prædicto superveniente dicto Ceccho suo nepoti, vovit ipsum B. Ambrosio; & factu voto, mane sequenti, dum mediet ipsum videre voluerunt, & disligaverunt caput dicti Cecchi, & gratia dicti S. Ambrosii visum est medicis & aliis adstantibus, quod abscessio & plaga prædicta totaliter est sanata. Quæ autem omnia & singula supradicta Magister Angelus supradictus, pater ipsius Cecchi, & D. Bonadimane prædicta juraverunt ad sancta Dei Evangelia, corporaliter eandem Scripturis, vera esse & tunc fuisse, ut supra est narratum. Actum est hoc Bulseni in domo habitationis dictæ D. Bonadimane, præsentibus Nerio Strepchi, Philippo Angeli Horatii, & Monachodutio Petri Martini, testibus ad hæc vocatis & rogatis. Et ego Bartholomæus Angeli, ne supra.

^a Var lignum, dolium, vide dicta ad revelationes S. Francisce Romanæ & Martii.

^b Ita Thomas VVolfinghamus diversis diebus: ita alio hujus generis plura & alia & aptata ab aliis, quæ vide apud Jo. Gerardum Vossium lib. 4. de vitis sermonis cap. 6.

SUMMARIUM VIRTUTUM ET MIRACULA.

Edita a Fr. Recupero Aretino, Filio Conv. S. Dominici de Senis.

Ex MS. ejusdem Conventus.

PROLOGUS NOSTER.

Alterum hujus collectionis e quatuor Compilatoribus unum esse, eundemque qui in titulo ante Alia priora vocatur Recuperatus de Petra-mala Aretinus, Julius Sanfedonius censuit: patria eorum eadem est, neque nomen utriusque diversum esse videtur, nisi sola ex vulgi usu contrahere: faves etiam num. 48 ubi Recuperus hic, fuit Recuperatus air se, qui in morte abfuerat post plures demum menses Senas advenisse: quod in Compilatores quadrare, conati sumus in prolegomenis demonstrare. Videntur autem tria vel quatuor prima capita in aliquo Beati anniversario proximis fuisse a morte amis, per modum panegyris recitata, cum pauculis aliquibus post mortem miraculis, ut merito Julius sermonis titulum ei dederit: manifestum enim est ex tota deductione quod auctor non historiam nise, sed virtutum documenta proponere intendens, & popularem erga Beatum instigare devotionem, pro themate acceperit hunc ex cap. 2. Estheris versum: Fons parvus crevit in fluvium maximum, & in aquas plurimas redundavit: lux & sol ortus est. Super qua verba cum aliquantulum diffeminisset in Prologo (quem dolumus desiderari, & Venetiis ubi idem scriptum in monasterio SS. Joannis & Pauli servari scribit Julius, etiam deesse facta inquisitione cognovimus) aggressus est singillatim singula explicare & applicare, ut hic factum videbimus; nulla usquam illarum mentione epistola, qua optimi patris & socii carissimi obitum lausit Aldobrandinus sive Aldobrandinus de Paparonis ex Compilatoribus unus: quam tamen num. 36 habet, ac superius (utique in prologo) promissam.

Vident deinde Recuperus, quod, multiplicatis B. Ambrosii miraculis, devoti ejus plenioris illorum noticiam possent requirere: post annum MCCXXVIII, quo signata sunt instrumenta num. 86 & 87 citata, prædicto sermone quo-

cumque putavit digniora subtexnis; partim ex commentariis eorum, quos pro examinandis favoribus, miraculo & virtuti B. Ambrosii adscriptis, Commissarius instituerat Episcopus Senensis; partim ex instrumentis, eodem facultatem dante, in forma juris rite consignatis: quæ sicut a nobis sunt superius ex Julio prolata, sic etiam accurate singula Recuperus præter decem, quæ ipsa tamen vidisse omnia censeri potest, cum miracula iis testata nihilominus referat, solis quatuor exceptis & propositis præmissis. Quod cum faciat & inter ducenta ac plura miracula, præter ea de quibus instrumenta habemus, non nihil unicuique veluti authenticè publicatum proferat num. 74 (cui alterum ex Italica quatuor Compilatorum versione prolatum a Julio, addimus in appendice num. 263) apparet dicta instrumenta non tam negligenter fuisse observata, quam fidei persuasit Julius ex puerilis memoria visio, solis in procellosiori ætate omnia, quæ puerulis admirationi fuerunt, augere in immensum: proptereaque arbitramur ea quæ adhuc latent vel perire, tunc temporis confecta & Julio adhuc puero monstrata, super numerum eorum quæ habemus pauca admodum esse.

MS. Senense in quo postremam hanc amplissimamque collectionem datus, pluribus distinguitur minoribus titulis; quorum tres quatuorve simul informam titulis anius majoris conjungimus, ut immutatio capitulorum numero eorum partitio conformior fiat reliquo nostro operi. Ad eam partitionis antiquæ propositis obliatare iudicia, conati sumus in informandis titulis ipsa anographi verba servare: quibus in singula membra divisit, facile agnoscat lector quæ & quot veteris divisionis partes singulis capitulis nostris respondeant: quare ne hic quidem, ea ex morte, alias nobis iustato, promiscuimus.

CAPUT I

De origine, puritate, humilitate, & sapientia B. Ambrosii.

Habuit hic venerabilis vir in civitate Senensi, Provincie Tuscie, ex clava militari stirpe Sanfedoniorum originem: cujus pater Dominus Bonaccha nuncupatus est, miles honoratus & clarus. Obscura tamen hic vir Dei Ambrosius membrorum dispositione corporis ortus est, ut ejus futura claritas mirabili mutatione mirabiliter & gratiosior appareret: hærebant enim sic brachia lateribus & crura tibiis, quod eis libero uti non posset: quibus sic reddebatur deformis, futurus spectabilis, quod (sicut a fide dignis & ei conjunctis audivi) cum quidam peregrinus ex insperato supervenisset ad ostium mulieris hunc puerum bajulantis, illa præ verecundia hunc, ne videretur abscondit. Cui ille vel divinitus missus vel divinitus inspiratus, dixit: Ne abscondas hunc puerum, qui lumen hujus civitatis futurus est. Qui postmodum cum a pappodatoribus quibusdam adductus ad ecclesiam & Reliquias B. Mariæ Magdalene, ubi Fratres Prædicatorum tunc morabantur, merito ipsius Apostolorum Apostola, tempore suo futurus Apostolus, plenam incolumitatem & membrorum contectus est libertatem.

² Quia vero puritatem hausit & fons iste de puritatis fonte, qui in purissimo Altaris sacrificio continetur, in quo purissimas levaturus erat ad Deum manus, hoc in puerilibus puris actibus præsignabat. Nam aliis pueris de terra facientibus castra, alibi furnos vel foveas, ut in ludis eorum fieri solet, iste altaria suo modulo construebat: qui postmodum altaris sanctissimæ oblationis acutissimus declarator, & miro studio reverentissimus exitit immolator. Sed quia in malevolam animam non introibit sapientia: sic cor suum ab omni malitia immune servavit & purum, ut dignum sapientiæ habitaculum supra multos contaneos suos

per totum
sanctum
paulo post
mori. Beati

de fidei
an. 1318.

et non
fuit
de
pauca.

E

et non
fuit
de
pauca.

fuit
deformis
per
contectum

predictus
lumen
pauca
fuit.

a

& sanctorum

et non
fuit
de
pauca.

et sapientia
propheta.

A. suos mire proficeret in sapientie disciplina: ita quod fervore sapientie etiam infra annos pubertatis accensus, ad scholas sapientie, id est, ad Prædicatorum Ordinem in ipsius annis teneris, Dei dispensante spiritu, convolvit. In quo usque ad finem vite virginitatis servavit mundiciam illibatam, prout Fratres fide dignos & reverendos viros, eidem jam Fratri Ambrosio præcipua familiaritate ac confessione junctos, audiivi firmiter asserentes: cujus numquam contrarium vel per levia indicia est auditum. Sic namque virtutem castitatis imbuebat, ut omnem mulierum expavesceret propinquitatem: quod proprium esse Virginum sanctus Præsul testatur Ambrosius: nec enim manum nudam, ut moris est patriæ, sibi osculari permittebat a muliere, earumque raro colloquia admittebat, & sapius fugiebat.

3 Admiranda ejus puritati attestabat mira simplicitas: quia enim, secundum illud Proverbum, Innocens credit omni verbo, potius incredibilia quam aliquem mentiri posse credebatur. Nam aliquando leporem in arbore nidificasse, hominem ovum & evomuisse, marmora pluvia ladi posse, ut audivit, credidit: prorsus fraudum, quæ circa mundi illecebras & vaniloquia committi consueverunt, sicut ipsius vanitatis & illecebræ inexpertus. Miro tamen modo in consiliis tantæ erat prudentiæ atque efficacis facundia, ut ad assentiendum sibi intellectus pene cogeret singulorum. Corpus in assiduis laboribus contemplationis ac doctrinæ positum cibis grossioribus sustentabat, delicata vitans, utilia quærens: ita quod etiam radices amaras, dum utiles æstimabat, absque horrore aliquo assimebat. Excessum cibi & potus ut venenum mectebat; exhortationi vero ad plus sumendum indignabatur, & tunc cibum, quasi metens fragilitati corporis, abigebat & jubebat citius absorberi. Si quando vero ad castigationem corporis vel conservationem suæ saluberrimæ vite utile æstimabat, pro nihilo ducebat per diem & sæpe amplius jejunare; in nullum tamen debicæ valetudinis corporis detrimentum, ut sic simul valetudo ac mundicia mentis ac corporis servaretur.

4 Sed fons iste parvus dicitur, in sui scilicet reputatione: quia neque ambulavit in magnis neque in mirabilibus super se: quinimo licet ea in se habuerit, parva tamen de se acque humilia sentiebat. Ubi enim ab his quorum intererat reputabatur magnificandus, tamquam parvum & indignum se subtrahere: ubi tamen sperabat necessarium, magnitudinem a Dei notitia & virtute profectam non respuebat. Eadem namque humilitate, tamquam prudenter æstimans, promotionem veræ magnitudinis appetebat, magnificationem vero hominum respuebat. Post sufficientem ergo auditionem Artium, ad fontem Theologiæ ac physicæ Fr. Albertum Teutonicum missus, avide ad studendum se contulit; ubi sic hausit abunde, quod paucis verbis explicari non potest, quare speciali capitulo reservandum est. Quam vero humilia de se senserit prosequamur.

5 Cum propter ejus sanctitatis ac sapientie famam, a magnis se honorare cupientibus peteretur, eorum honores & consortia non solum fugiebat, sed expavescere videbatur. Si quando cum eis eum loqui oportebat, in ejus verbis nihil suatum, nihil existimabatur ad apparentiam tendens, nil artificioso coloratum; nisi prout, quasi naturaliter, sed revera divinitus, concurrebat; ex quo quasi non sponte lepor mirabilis resultabat; & quidquid vel ludere (ut mire erat jucundus) cum Fratribus loqui cœpisset, sanctitudinem & devotionem, quæ ex humilitate provenit, sapiebat, & salubrem lætitiâ inducebat. Quot aliqua aura superbiæ perfusis videbat, jocosis reprimebat inventionibus, cum tam sincera & sacra alacritate, ut ei obstrictiores amici remanerent postmodum emendati: sic efficacem reprehensionem convertibat in jocum, ut

sententia qua dicitur, Veritas odium patit, falleret. D. quoad ipsum præcipue: quia quidquid dicebat ex omni moda sinceritate procedere nolebatur. Si quando vero timeret se excessisse, aut alterum aliqua lite turbati adverteret, a quantumcumque parvo non dedignabatur veniam petere, satagens humiliter flagitare reconciliari fratri suo, quinimo & filio minimo, aliter ad sacrosanctam Altaris oblationem non accessisset.

6 Vindictam reputabat idololatriæ scelus: quia quod soli Deo convenit, in se vindicando arripit sibi homo. Semel mihi dicenti quod poenitere de vindicta est difficillimum, mire indignatus est dicens: Quinimo solet quis dolere ad mortem, cum ei concurrere dicere aliquid vel facere in vindictam: quod nisi in se verificari sensisset, tanta assertione non protulisset. Vidi quosdam apud plebem de sanctitate famosiores, quibusdam ad nullam tendebat apparentiam, propter multam insuper jocunditatem suam, qua propter quotidianos mentis labores, magis quam inexperti novenerunt, indigebat: hos tamen virtute, cui gratia repromittitur, vincebat humilitatis. Cum enim essent in ejus comparatione statu humillimi, pluries eis deserebat quam illi ipsi: plus illorum timebat turbationem quam illi suam: plus eorum rusticæ sanctitatis verba attollebat, quam illi ejus calico melle mellita verba: ex qua profundiori humilitate manifeste major ejus exaltatio apud Deum & homines, secundum promissionem Evangelii, est secuta.

7 Pluries renuit prælationes in Ordine: neque Fratres multum eum instabant, nolentes ejus lectoria carere: cum non sustineatur in Ordine aliquem simul prælationem habere & lectoriam. Semel tamen eo in Prioratus electo & confirmato, & vix rogantibus ac genussistentibus cum magna instantia Fratribus acceptato, omnino renuerunt Fratres alium habere Lectorem, & vix uno anno obtinuerunt alium non habere, & ideo sequenti anno eum potius Prioratu cedere passi sunt. In Prioratu tam humiliter se gessit, ut vix imponeret Fratri poenitentiam vel gravem obedientiam, quin per rationem sic fieri debere ostenderet tam clare & placide, ut raro turbatio aut murmur aliquod sequeretur.

8 Sed quod ad majorem cumulum humilitatis accrescere, in civitate sua in Episcopum magna concordia est electus. Rogantibus vero & multipliciter persuadentibus cunctis civibus, tam clericis quam laicis, tam militibus quam dominabus, tam parvis pene quam magnis, constantia plurima recusavit. Aliquando Venerabilis Pater, Magister Ordinis Prædicatorum, sciens eminentiam & gratiositatem doctrinæ ejus, voluit eum deputare in Romana curia pro Doctore, ex quo magis dignitatis gradus ei sperandus erat: sed detestans in se & in aliis Prælationum pompas universaliter quievit. Quia vero, teste Salomone, ubi humilitas ibi sapientia, etsi non loci ambitione, ex hoc ipso tamen magis crevit, ad modum fluminis confluentibus rivis, divinarum aspirationum influxione.

9 Quia igitur Deus aqua sapientie salutaris potavit illum, crevit hic fons in fluvium maximum, propter excellentiam sapientie, præcipue in divinæ Scripturæ declaratione, in Catholice fidei defensione, in terrenæ gloriæ despectione, & in mortalis vite instructione. In divinis enim Scripturis sic declarabat auctoris mentem, ac si ipse editor extitisset: sic supplebat quod apparebat incultum, sic ex eis enucleabat spiritualis refectionis dulcedinem, ut manifeste eodem quo auctor affatus spiritu appareret. Sæpe inter familiaria verba cum Fratribus adducebat verba sacre Scripturæ, de iis differens & conferens cum eisdem. Aliquando vero aliquem Psalmum & totum quasi conferens, singulorum verborum connexionem mirabiliter exponere. Quid plura?

AUCT. FR.
RECUZATO.
D. 1. 1. 1. 1.

Vindicta spiritus
sancti abominatio

vires quæ
cumque sunt
sunt præfata

in humilitate
in ostentatione

Prælationem
receptam

Prælatum
non potuit
non gressu

veritas humilitatis
Episcopum

Dei
tamquam
tamquam

Prov. 11. 3

Eximius in
declinatione
despectus

A plura sic Scripturas dilucidabat, ut in Psalmis Psal-
mista, in Prophetis Propheta, in Evangelis Evange-
lista, in Epistolis Apostolus, nec non in Philosophicis
Philosophus videretur. Ad hoc autem utebatur atque
utendum dicebat doctrina Philosophorum, ut argumen-
ta, quæ videntur ex ipsis contra ea quæ sunt fidei firmi-
tatem habere, ex iisdem retunderet; & ostenderet esse
sophistica, nec procedere ex naturalibus principiis vere
intellectu Philosophiæ: ut clavus clavo retundatur,
serrum ferro acuat, quin imo ferrum sophisticum eli-
datur. Verumtamen sic ea quæ sunt fidei declarabat, ut
vel fides naturale ingenium non excederet, vel intelle-
ctus raptus ad supernaturalia crederet.

Io Circa contemptum mundi præcipue ejus ver-
ba excelebant: nam mundialium deliciarum, ac glo-
riæ vilitatem, turpitudinem & vanitatem, nec non &
spicula luce clarius ostendebat multiplicibus rationi-
bus & exemplis. Cunctas enim pene revolutiones pa-
trix, quæque etiam in remotis partibus, suis multoq;
retroactis temporibus, acciderant, dum conferre oport-
ebat cum laicis & eorum fragilitati condescendere,
addiscebatur; & memoriæ, qua pollebat, commenda-
bat propterea, quæ plurima ex libris didicerat, & ea
ad contemptum mundi locis congruis congruentissime
adducebat. Sic componebat mores hominum, sic sin-
gulorum vitia arguebat, ut scire negotia, intention-
es, & modos omnium videretur; & quæcumque fere
naturaliter sunt, quæcumque nautæ, agricolæ &
quique artifices faciunt, propriissime moribus homi-
num adaptabat, & ea sæpe, sicut & Scripturarum ge-
sta, moralizabat: quæ nequaquam ab eo proferebantur,
qualia a quibusdam, copiositate verborum suorum
& facundiam capere non valentibus, sed maleum
defectuose collecta sunt. Si enim una chorda defici-
ente in cythara melodia corrumpitur, uno verbo in
demonstratione mutato conclusio vacillat, quanto magis,
multis subtrahitis atque mutatis verbis, orationis
efficacia deficit ac tollitur pulchritudo? Habet etiam
nescio quid latentis energix, B. Hieronymo teste,
actus vivæ vocis.

Ii Pauca scripsit propter ineptitudinem manus ac
scriptorum inopiam (arctam enim paupertatem, sic-
ut professione, sic actu & habitu conservabat) magis
autem propter parvam suimet excellentiæ repu-
tationem: quæ vero scripsit, propter easdem causas
sic succincte & inculce, quasi propter verborum suorum
contemptum scripsit, ut nequaquam leporem
sux eloquentiæ & profunditatem suæ sapientiæ con-
servarent: sic ergo fons puritatis crevit in sapientiæ
fluvium maximum, quoad contemporaneos ei & nobis
notos.

Ii Pauca scripsit propter ineptitudinem manus ac
scriptorum inopiam (arctam enim paupertatem, sic-
ut professione, sic actu & habitu conservabat) magis
autem propter parvam suimet excellentiæ repu-
tationem: quæ vero scripsit, propter easdem causas
sic succincte & inculce, quasi propter verborum suorum
contemptum scripsit, ut nequaquam leporem
sux eloquentiæ & profunditatem suæ sapientiæ con-
servarent: sic ergo fons puritatis crevit in sapientiæ
fluvium maximum, quoad contemporaneos ei & nobis
notos.

a Non meminerunt eorum prima abbas: sed aliis gestari so-
ciant anniculum infantem: certe puero sic contrahit ante sortium
vel quantum avatis annum fulera ejusmodi nequius fons adhiberi.

b Alludit ad verba, de quo supra.

c Ans hoc aut simile quidpiam substituendum pro eo, quod est
in regno nostro, emisse: cum hoc nihil habeas admirabilita-
tis, admodum incredulitatis.

C A P U T II.

*De efficacia verbi, devotione & oratione
B. Ambrosii.*

Verum hic fluvius de loco humili ad loca hu-
milia in aquas plurimas redundavit, quæ cor-
da humilia fecunditate plurima impinguabant, elata
vero ad sui seu haurtum seu refrigerium alliciebant [Et
a refrigerium quidem percipere eos merito dixeris,]
quorum aures dulcore verborum ejus demulcebantur;
illos pervenire ad haurtum, quorum intellectus do-

ctrina ejus irrigabatur; illos vero ad fecunditatem & D
fructum, quorum mores per hanc informabantur &
affectus divino fervore accendebantur: quorum primi
quamplurimi, secundi multi & magni viri, sed tertii
soli Deo perfecte noti. Tanta enim gratia redundabat
in verbis ejus, ut ad ejus scholas multi concurrerent
edocendi, ex quibus multi Fratres conventuum Docto-
res electi sunt. Fuerunt autem scholæ ejus in Romana
provincia, post decessum admirandæ memoriæ Fr. b
Thomæ de Aquino, solenniores: quibus præfuit fere
per triginta annos in Ordine: &, ut tactum est, ad
solenniorum locum, si præbuisset assensum, non im-
merito processissent. Nam quanto sui in majori studio
& majores audiivi, tanto magis doctrina ejus intellectui
meo, quoad utilia & intellectui recto conformia, com-
placebat: sed & plures discipulorum ejus similiter lo-
quentes audiivi: nam & aliqui, qui de ejus scholis ad
studia nomine majora abisecerant, se penitere rescrip-
serunt.

Ii Ad prædicationem vero vulgarem turmatim po-
puli, in quibuscumque demoratus est civitatibus, con-
fluebant tanta aviditate, ut se putaret felicem fore, qui
posset sibi ad audiendum locum præoccupare. Augmen-
tavit autem prædicationes & ab eo provenit quod multo
amplius quam retroactis temporibus aut aliis locis præ-
dicetur: neque vel sic audientes satiari poterant pabulo
verbi ejus. Subtiles autem quæstiones ad utilitatem ani-
marum spectantes proponebat tam lucide, ut etiam ru-
dibus pervix essent, & sic esse doctrina prudentium fa-
cilis appareat. Dicebat tamen in hoc esse laborem suum,
pullum & peltare ægrotis, id est, divinam sapientiam
rudibus intellectibus perceptibilem facere, quæ vitam
æternam elucidantibus se promittit.

Ii Licet autem bonorum laborum prædicatoris fru-
ctum solus, qui efficit, Deus noverit; hujusmodi ta-
men egregii prædicatoris fructum possumus evidentibus
signis advertere. Nam in civitate sua Senensi, in qua
degebat ut plurimum, evenerunt singulares spiritus Dei
commotiones, & [instituta sunt] congregationes bo-
norum virorum etiam laicorum: quorum quidam or-
dinantur ad laudes divinas, quæ quotidie in locis reli-
giosorum, præcipueque & primo in loco suorum Fra-
trum Prædicatorum, etiam a parvulis concinuntur: qui
ad laudes hujusmodi uniuntur mira devotione: [quod
institutum] inde ad alias quasdam civitates delatum
est. Alii [conveniunt] ad eleemosynas faciendas, quas
mirabili fervore procurant & pauperibus largiuntur:
alii vero ad disciplinas publice per civitatem, licet ve-
lata facie, suis corporibus infligendas; inter quos ma-
gni viri & quondam famosi peccatores intereluduntur.
Hi omnes & quamplures alii specialem sibi deligunt Di-
rectorem, & certis diebus congregantur, consiliantur,
accurantur, monentur & corriguntur. Igiter præter
obstinatos usurarios, qui ibi sunt, pene cunctos videas
actibus penitentix intendere, ac magnæ, quoad mul-
tos, devotionis esse: quæ omnia præfati Patris tempore
vel incepta vel aucta sunt.

Ii Ex hujusmodi autem devotionis commotione,
quæ per quosdam discipulos ejus, magnifice ei in
prædicationis gratia succedentes, servata est secundum
ejus ordinationem, videtur etiam processisse multi-
plex congregatio mulierum: quarum quædam diver-
sorum Ordinum habitum suscipiunt, obedientiæ Fra-
trum eorundem Ordinum sub religiosis & discretis
constitutionibus se subicientes: quædam etiam con-
jugatæ, harum fervore accensæ, quibusdam piis ordi-
nationibus se coarctant, quæ viris in nullum sunt præ-
judicium, & quantum eis tolerari potest ambitionem
totaliter auferentes, honestiorem habitum induunt:
Aliquamplures in pluribus præfate civitatis piis locis
se dedicaverunt obsequio pauperularum & ægotan-
tium

A tium seminarum. Ex quibus omnibus apparet doctrinæ præfati Patris fructus gloriosus, magnificus & sublimis.

16 Tante insuper efficaciæ erant verba ejus, ut plures, dum prædicaret, in extasim raperentur, & ex devotione aliquando fortius exclamarent. Ex quo quidam nominatæ sanctitatis & vir præ verecundia prædicationem ejus (non consulto forsitan) declinabat. Ad ostensionem insuper efficaciæ verbi ejus non arbitror prætereundum, quod in quodam potenter effecit afflicto Fratre. Habuerat enim dictus Frater quatuor germanos fratres, quorum unus f. . . . duo alii laqueo interfecti sunt, quartus vero, quasi amens discessit profugus ad ignota loca: quæ omnia incognita dicto Fratri, ne ab alio proderentur incaute, discretiori modo pandenda erant. Assumpsit ergo cum ad se hic Pater, sicque ad mundi contemptum abstraxit animum ejus, sic induxit ad divinæ voluntatis in judiciis suis conformitatem, sic divinis verbis declaravit cor ejus, & tam leniter vulnus doloris ei patefendi infixit dum patefecit, quod nec lacrymam, sed vix suspirium parvum emisit: sicque immoram faciem tenuit, ut omnes mirarentur Fratris constantiam, sed magis verbi Patris efficaciam & virtutem.

17 Accessit præterea vis verbi ejus usque ad summum apicem Christianæ religionis, in cujus conspectu vox tremuit eloquentissimorum. Cum enim suspecta ejus civitas Romanam offendisset Ecclesiam, Conradinum olim nepotem Federici Imperatoris contra ipsam Ecclesiam inducendo, eique adhærendo donec vires suppetere, & ex hoc graves sententias non immerito incurrisset; deficientibus præfato Conradino viribus resistendi, confugere proposuit ad altæ Ecclesiæ pietatem, ad ejus misericordiam implorandam Fr. Ambrosius est electus. Accessit ergo ad ipsum Patrem Papam Clementem quartum, & proferens personam filii prodigi proposuit: Pater, peccavi in celum & coram te: & qui prius cogitaverat excusare, subito mutavit propositum & præconceptum sermonem, ut solam misericordiam allegaret. Cum autem summus Pontifex prius multum esset iracundus, & ei breviter indixit; dum loqui cepit, tanta ejus & circumstantium animi admiratione suspensi sunt, tanta verborum ejus dulcoratione allecti, tanta ad eos, quorum personam gerebat, misericordia inclinati; ut qui brevem petierant sermonem, prolixum patientissime auscultarent, & hic pleneque petierat impetraret.

18 Idem autem Senensibus relabentibus a Papa Gregorio postmodum impetravit, quia loquebatur in eo, de quo dictum est, numquam sic locutus est homo & illum demonstravit Pontificem audientem repressere, qui dixit: Misericordiam volo non sacrificium. Ut autem & verbi ejus efficacia peculiariter pateat, retulit mihi Domina g. Mante de Lignano Florentini districtus, ei consanguinitate conjuncta mulier, habitu, moribus, & devotione religiosa, quod dum esset in juvenili ætate viri solatio destituta, cum hic Pater, tamquam consanguineam in mœstia positam, visitavit: cui inter alia exemplum recitavit, quod refert B. Gregorius in libro Dialogorum, de quadam h. Galla nomine, quæ intra adolescentiæ tempora marito tradita, in brevi temporis spatio ejus est morte viduata, quo defuncto cum multi eam ad secundas nuptias incitarent, mox sese monasterio tradidit. Quibus verbis dictam consanguineam ad contemptum mundi similem incitavit, eique manum imposuit: ex quo tanta devotione inflammata est, quod mox secretum petens, lacrymas abundanter sudit, nec post hoc destitit, donec habitum vestiarum Fratrum Prædicatorum promeruit & accepit: inter quas tanta morum & prudentiæ maturitate provecta est, quod tam sibi pluries præfecerunt.

19 Ad hoc item accedit, quod Fr. Vincentius Arctinus, ætate & zeli rectitudine fide dignus, asseruit; quod scilicet quodam die cum viro Dei Ambrosio secreta familiaritate degens, eum sacramentis terribilibus obsecravit, ut ad id quod peteret, responderet: quod nullatenus exprimere voluit, non facta de respondendo promissione. Quo diu de hoc nutante, illoque instante acriter, promisit responsionem. Tum ille, Video, inquit, quod sæpe a materia tua in prædicatione digredieris, & tunc admiranda multo magis solito loqueris: unde quæstio hoc provenit? Ad quod ille turbatus, eum fortiter objurgavit, quod sic obstricto talem fecisset quæstionem: illo tamen promissionem instantius exigente, conscientia, cui miro timore parebat, obstrictus, respondit: Vere illa numquam cogito, sed nescio qualiter mihi dantur: te autem obsecro iisdem sacramentis, quibus me obstrinxisti, quatenus hoc non pandas in vicia mea.

20 Retulit quædam devota ac religiosa mulier ei familiaris, quod audivit eum cum admiratione dicentem sibi: Vere frequenter, dum prædico, nescio ubi sim, & videtur mihi suspensum me esse a terra, & miror plurimum, quod subsisto. Verumtamen aliquando in prædicationibus suis multos magnos, eorum vicia arguendo, exasperavit: propter quod, cum timidus reputari consueverit, omnes audaciam ejus mirati sunt. Et cum ad brevem horam scandalum sequeretur, dicebat: Vere illa non cogitaveram, & nescio qualiter venerint in os meum. Ex quibus apparet, quod Spiritus Dei in eo habitabat & loquebatur, ex quo verba ejus tanta comitabatur audacia & tanta efficacia & in alios redundantia sequebatur: nam & verba redargutionis & ammonitionis, si ejus monitis non obtemperarent, pluries prophetica sunt inventa.

21 Sed fons iste vel fluvius conversus dicitur in lucem, interiorum quidem, quæ apparet in orationis devotione. Oratio namque ejus, quantum ad Canonicas Horas, erat magnæ ac studiose attentionis: & ideo secum in Officio cespitantes aut vagantes agre ferebat: & ne mens aliquatiter vagaretur, in loco aliquo quiescebat, non discurrebat, cum propter occupationem studii chorum oportebat dimittere, quia utilitatem se in cella, quam in choro inveniebat: & ne aliquibus visis impediretur, sæpe oculos in orando tenebat clausos. Ad Missam cum tanta conscientiæ discussione ac tremore se præparabat, cum tanta devotionis affectione, dicebat divinum [sacramentum, sanctissimum] Sacramentum cum tanta reverentia ac studiose sumebat, quod usque ad medullas ossium contractus postmodum remaneret; ut aliquando referebat, quasi lux naturæ compatiens & suam lassitudinem ostendens.

22 In secretis orationibus pro modico habebat totum Psalterium corde tenus dicere, antequam de loco discederet, & suas addere, quas compilavit, magnas sed magnificas Letanias: & sic sæpe in orationis studio usque ad noctis medium pernoctabat. Cum vacabat a prædicationibus & lectionibus in ætate, consueverat in choro post Missam usque ad Tertiam in oratione persistere, nec volebat ab aliquo molestari. Si quis vero ad ipsam accederet, tamquam, qui prius in extasi existeret, totus expergiscebatur, & post eum exultantem abiciebat, nec vocantem audire patiebatur. Aliquando consistebat solus in angulis, & cantus ibi devotos qualicunque voce cantabat. Aliquando non attendens ejus devotionem, sed existimans eam s. solatiantem, subridens ad eum solito more accessi: ad quod ille, nec vultum, neque aspectum movit. Cum vero appropinquavi, cum solita facie aspiciens me abiecit: ex quo magis devotorum solatium, & dum disturbantur divini amoris impatientiam recognovi.

AUCT. FR.
RECUP.
RO.
Sacrificium
sacrificii
in oratio
apparuit

prodit et
clia. nec
mentum.

Testare.

A 23 Ad sacrificii altaris reverentiam, quam habebat ex cordis intimo, pertinet, quod cuidam devotæ ac famosæ mulieri eo celebrante monstratum est. Cum enim casula alba, licet vili, libentius uteretur; vidit præfata mulier, quasi in extasi posita, in simplici ipsius casulæ colore albo stellas fulgentes & radiantes, sicut audivi ab eadem, de se quasi de altera loquente, ut conjeci ex verbis ejus: nam subdidit: Videtur mihi, quod coronam luminis haberet in capite. Ad hoc idem accedit, quod de ecclesia, loco hujus sacrificii, quasi prophetando locutus est: Prior enim sibi dicenti: Cur non ampliamus ecclesiam? Scilicet propter populum, qui quotidie ad prædicationes ejus magis ac magis augmentabatur; respondit: Incipite, incipite: quia bene juvabo vos. Quod & probavit eventus post mortem ejus, quæ cito secuta est.

a Supplendum hic aliquid fuit, ut integer sensus haberetur: quæ ratione alia hinc inde nonnulla a nobis adjecta () inclusimus.

b Mortui anno 1274, ut dictum ad ejus Acta 7 Martii: adeoque 23 annis ante B. Ambrosium.

c Atque adeo ab anno ætatis 37: quippe, qui 27 annum pene decurrerat, cum moreretur.

d Subigere, comminere, comprimere Italice: unde & calpestare consuevit. Videtur autem ab eadem origine fluere, unde

B. Latini pistrinum, & pistrillum.

e Fortasse B. Andreas Gallorum ejus Vitam die præcedentis dedimus, & in ejus obitu laudationem funebrem hic B. Ambrosius dixit: aut qui eodem tempore Senis etiam floruit, B. Petrus Postularius, paucis post B. Ambrosium annis superstes, ac fuisse etiam tum cum sermo de Vita conscriptus primum est; ideoque absque alio sanctitatis titulo, tunc & absque nomine hic indicatur.

f Apparet hic aliquid deesse, scribentis olim aut nuper transcribentis incuria omissum.

g Diminutum ex Diamante: quomodo infra legitur, sic autem Adamantem Itali & alia cum iis gentes nominant. Sic alia mulieres Gemmas & Margaritas appellari videmus.

h Colitur 5 Decembris ex Romano Martyrologio.

i S. Gregorius Episc. 13 & 19 ætate usurpat pro solari, hic neutraliter sumitur pro eo, quod est, diceremus annum relaxare.

C A P U T I I I .

De operatione miraculorum & morte B. Ambrosii.

Item Plene
hoc hunc
prædicant
B. Ambrosio
super

P 24 Et ostensionem vero virtutis manifestatur divina gloria in operatione miraculorum in hominibus, quorum meritis Deus miracula operatur: & ideo miracula, quæ Deus per hunc Patrem operatus est in vita, subdenda sunt; licet jam quædam, prout materia exigebat, præmissa sint. Audivi a fide digno, quod quædam mulier, nomine Bona, fuit Piusdum P. Ambrosii moraretur ibidem, multum devota ac nota Fratrum atque avida singulariter ad prædicationes ejus. Hæc habebat lationem in brachio, ita quod non valebat absque magna difficultate modo muliebri sibi parare caput. Quædam autem nocte circa diluculum audivit per soporem dicentem sibi: Surge & vade ad prædicationem Fr. Ambrosii, qui prædicabit in ecclesia S. Augustini, & ibi de latione brachii tu curaberis. Quæ illuc festine pergens, dum adeo verba accenderetur, ejus se commendans sanctitati, plenam liberationem illa se prorsus brachio consecuta est.

Item alii
dixisse se
hoc quomodo

25 Eodem narrante audivi in eadem civitate peratratum miraculum, quo, dum ejus prædicationi quædam quartanaria adstaret, quæ hujusmodi febrim passa fuerat jam per annum & ultra, ita quod esset sequentis anni hyemem jam ingressa; cum ad verba ejus vehementer afficeretur, & in se de tam diutina infirmitate anxia torqueretur, cepit mentem ad Deum dirigere in hæc verba: Ha! Deus, rogo quod meritis tanti ac talis Patris non permittas amplius me affligi. Post quæ verba amplius hujusmodi non sensit infirmitatem.

26 Fertur & famose vulgatum est, quod matrona D quædam in civitate Senensi ad prædicationem ejus affectuosa, tanta festinatione ad prædicationem ejus accessisset, quod filium, quem habebat in conatibus, incaute dimitteret, panno operiente os pueri. Illaque redire tardante diutius, suspensa dulcedine verbi Patris, tandem rediens invenit filium suffocatum. Quod illa cum vidit, se discerpens cum fletu magno redit ad sanctum Patrem Ambrosium, ejusque genibus provoluta, cum ululatu magno rogabat, dicens: Quem occasione tui perdidisti, redde mihi filium meum. Ad quæ verba ille stupens, ut qui nihil in se præsumebat virtutis, eam verbis & modis, quibus poterat abigebat. Sed postquam dno fides mulieris & humilitas Patris certare sunt, tandem pius Pater eam domum redire admonens, verbis hortatus est: quæ de Deo ac meritis Patris concepta fiducia, rediit & filium viventem & incolumem reinvenit.

27 Fertur insuper ad eum, quosdam damoniacos adductos fuisse, & eum virtute orationis de obsessis corporibus demones expulisse. Auceps quidam, Zachæus nomine, dum nocturno tempore aucupationi operam daret, a demone infesto avibus infectos, arreptus, & diu veratus est. Domum autem vir Dei Ambrosius, quædam die magnifice prædicasset, arreptus iste eum cum clamore valido intecutus est, dicens: Ubi est iste Ambrosius, qui me a demone liberaturus est? Qui, ut erat ex naturæ conditione timidus & de se nihil præsumens, in sacrificium fugit, & fecit ostium obserari: at ille ad ostium perseverabat, dicens: Tantummodo mihi benedic, Pater. Qui Pater (non serens) diutinam infestationem, Fratribus etiam rogantibus, ut clamantem dimitteret, percipit an populus recessisset: quibus respondens, quod nullus adesset secularis, introducti permissi arreptum, eumque benedixit, & benedictio Sancti ab eo demonem effugavit.

28 Quædam Domina reverenda & fide digna, nomine Fina, in civitate Senensi, narravit Fratribus, quod existens in prædicatione Venerabilis Patris Ambrosii in festo Cathedræ ante obitum ipsius, b per decem & septem annos, vidit super caput ipsius radium lucidum de celo pendentem, & in ipsius capite quiescentem in principio prædicationis. Terminata autem prædicatione; dum confessionem populo faceret, vidit eundem radium expuncta parte in celum paulatim colligi, donec totus dispareretur. Quia sicut, unde exeunt flumina, revertuntur; sic spiritalis lux a Deo egreditur & in Dei revertitur gloriam. Significabat ergo hæc visio, quod venerandus hic Pater a Deo illustrabatur, & lumen percipit, quo populo præfulgebat, in Dei reducebat gloriam & honorem. Præfata autem Domina hæc ante mortem ejus pluribus narravit, & post mortem obtulit pannum sericum, quo operiretur & ornaretur sepulcrum ejus.

29 Mulier quædam de civitate Aretina, fide digna non modicum, cum esset Pisis, & P. Ambrosius prædicaret ibidem, retulit se vidisse indicio sororis suæ, Clare nomine, quod dum prædicaret præfatus Pater, duæ crystalli egrediebantur de ore suo ad modum radiorum solis; ita quod, si duo prædicta miracula conjungamus addiscere possumus in primo, quam splendide a Deo illustrabatur; in secundo, quam clare populum illuminabat.

30 Narravit insuper quædam reverenda matrona, quod eo prædicante vidit quemdam Fratrem, quem vultu non noverat, continuo loquentem ad aurem ejus, quasi distantem ei, quæ populo prædicaret: quia Fratribus existimatus est fuisse S. Petrus Martyr, cui ipse in carne familiaris extiterat, & ejus vitam & sanctitatem noverat; propter quod & de eo ferventissime prædicabat.

31 Cum igitur in Quadragesima sedulo ac ferventi

Item audire
in quatuor
matris suffo-

vita restituitur

Exercentur
vires fides
concreta boni
redire pias

liberatur.

Interrogatio,
nam ap-
paret etiam
si nominatur,
b

Item vultu
dixit me est
fandit

Suggestio
huius adeo
fuit obvia

CAPUT IV

*Continuatio ad sequentia: revelationis cuidam Virgini
facta de laudibus S. Ambrosii.*

Hic interponendum existimo lamentum Fratris
Lidibrandini de Paparonis, cujus epistola
superius promissa est, viri magnæ sinceritatis & ma-
gnæ literaturæ in Jure canonico & sacra Theologia:
cujus testimonium tanto est edicacius, quanto magis
pertinax fuerat, imo quia fuerat, ad credendum hu-
jus Patris miracula donec miraculis vinceretur.

36 Flere pro mortuis non licet prudentibus, qui
spem resurrectionis habent: etsi tamen liceat affectio-
ne & socia compassione tristitiam flendo diffundere,
ac modicum in iusti viri memoriam, non cum cla-
moribus sed silenti mugitu, fletuum & doloris signum
lacrymas dare. Lacrymis siquidem & lamentis tristi-
tia diffunditur, & inops mentis etiam ab Ennio di-
citur, qui matrem nati funere flere vetat. A Salo-
mone quoque conceditur *h* sex lugere diebus, ut sa-
tisfaciat sibi æger animus & moror ex tunc satiati
dolentis animi conquiescat. In abscondito igitur plo-
rabit anima mea, & sinatur non mortuum sed sibi
lugere seipsam: si autem secus facerem, mihi posset
mortuus respondere: Filiz Hierusalem nolite flere
super me, sed super vos ipsas flere. Ego quidem in
silo positus & maris tempestate jactatus, timere mi-
hi debeo an evadam: tu vero Frater, cui quasi vivo
loquor, evasisti, tamquam avis laquei cauta cibum.
Quid ergo mihi confers sic affecto & defecto tuo sola-
mine, qui præsentia, verbo, exhortatione pluries
meam sublevabas miseriam & senectam? Væ mihi,
frater, veniam me tuo auxilio ante Domini faciem,
cui aditas? Timeo certe Dei iustitiam culpis meis,
& confido de adjutorio Fratris, qui me non deseret,
cum sit adjunctus ad Dominum, qui suæ caritatis a-
nimam non mutabit. Unde hoc maximum mihi con-
ferat Paulus Apostolus solatium cum dicit: Caritas
numquam excidit. Advocatum ergo habeo meum apud
Deum S. Ambrosium, hortantem quod repulsam non
patiar, sed securus accedam. Non ergo deficiam
ut Fratres laudare Sanctos & beneficia Salvatoris,
ut ex hoc largitate erga nos divina plus & amplius
nobis gratiæ cumulentur.

37 His adnectendas existimo revelationes factas cui-
dam Virgini, nomine Neræ, quæ erat in civitate Se-
nensi magnæ opinionis puritatis & sanctitatis, quas
ego audiavi a quadam ejus singulariter secretaria, si-
militer magnæ famæ de sanctitate, nomine Genovesæ.
Ut autem parum de referentis auctoritate digredier,
referebat mihi hæc Genovesæ, sicut & ab aliis audi-
vi, quod illa tantæ erat devotionis, ut sæpe fieret in
excessu mentis, & postmodum mira referebat quæ vi-
derat; sæpe etiam ei referebat ejus peccata etiam co-
gitata aliquando, dicens: Non recte cogitasti de eo
quod audiens cogitaveras. Aliquando per modum
docentis confitendi modum, dicens: Nacta occasio-
nem sic confitere peccata: & hæc dicens peccata præ-
dictæ socia suæ ordinatissime proferebat.

38 Hæc igitur tantæ sanctitatis mulier spedi-
tæ socia retulit, quod in nocte Natalis Domini cum B.
Ambrosius ex speciali devotione Miserrum solemniter
celebraret, circa eum vidit multitudinem Angelorum
ei assistentium & applaudentium, qui cum ac totum
locum mirabiliter adornabat: radios etiam mirabiles
mirabiliter eum irradiantes. Ipsa quoque facta in ex-
cessu mentis vidit animam ejus animæ suæ concurren-
tem atque dicentem: Qui es tu, numquam mihi lo-
cuta es! Quæ ait: Christiana quædam sum. Nec ta-
men

A venti spiritu predicaret, quondam mane, antequam
predicaret, retulit Fratribus se multum ex ore in no-
cto humoris emisisse, quid esset ignorans, sed adver-
terunt Fratres sanguinem fuisse, ex fractione alicujus
venæ, ut creditur, propter vehementiam fervoris ejus
in prædicando. Nihilominus tamen de hoc non adver-
tens, ferventius prædicavit contra usurarios: contra
quos tam fervens erat, ut nullum ad sepulturam ec-
clesiæ vellet admittere, quantumcumque cautionem
faceret suo Parochiano & in infirmitate restituere in-
cepisset: dicens non esse verisimile quod amore fa-
ceret, sed timore, ne scilicet careat Ecclesiastica se-
pultura. De hac prædicatione celebris sermo habebatur
per civitatem: & ecce eodem die dum comederet,
iterum vena disrumpi cepit, & surgens simul
cibum emisit & sanguinem; & tali fluxu sanguinis
in paucis diebus usque ad mortem deductus est.

32 Mortem ergo præsentiens, quam ante hor-
rebar propter vitæ suæ utilitatem, Dei voluntatem
cognoscens, nullo timore concussus est: sed ut spiri-
tum liberius ad Deum dirigeret, post modicum a Deo
suscepiendum, nullum visitantem de facili recipiebat;
se ab eis se, modis quibus commode poterat, retra-
hebat; sæpe se ad parietem vertens, & ad solam o-
rationem confugiens. Dum vero Fratres pro recom-
mendatione animæ dicerent Litanias, ipse Sacerdoti
responderebat, Ora pro me, & cetera quæ responderi
solent; singula ad personam propriam, ut erat o-
mnium intentio, retorquendo. Dum vero extrema
Unctione inungebatur, Sacerdote & cunctis Fratri-
bus stentibus, nec præ fletu verba proferre valenti-
bus, ipse Sacerdoti verba ad memoriam reducebat,
ac ipsum de singulis instruebat, & ei ad singula re-
spondebat, & similiter verba Sacerdotis in propria
persona resumebat dicens: Indulgeat mihi Deus quid-
quid deliqui &c.

33 Cum autem rumor insonuisset in civitate, quod
Fr. Ambrosius moreretur, factus est concursus ma-
gnus ad locum Fratrum virorum ac mulierum, de-
stitutionem deplorantium tanti Patris; quædam vero
devotæ matronæ retulerunt, quod cum instaret fletus
ingens de spirituali Patris subtractione, & ipsæ exi-
stentes in platea Fratrum gemebundæ in cælum aspi-
cerent, viderunt nubem candidam, quæ paulatim
deficiebat vel se ab earum aspectibus subtrahebat.
Qua totaliter subtrahita e conspectu [intellegerunt]
per auditum clamorem lugentium & mortuum seren-
tium, quod tunc almus Pater Ambrosius ex hac luce
ad æternam subtrahitus est. Nec incongrue signabatur
per nubem, ut per nubes materiam conditionis hu-
manæ fragilitas; per candorem Patris sinceritas, per
nubes ubertatem doctrinæ fecunditas monstrarentur,
quæ a nobis per ejus decessum subtrahita sunt.

34 Sic quasi spica solidæ refectionis præciditur,
ut eximium granum in cælesti horreo collocetur: sic
elegans pulchritudinis rosa decerpitur, ut divinis ob-
scuribus præsentetur: sic transplantatur palmes, ut
Christo viti arcte inferatur, qui vinum, doctrinæ
cælestis cunctis propinquantibus propinat. Luge igitur
Sena, tanto in terris viduata Pastore, sed ampli-
us exulta, qui tanto in cælo Patrono donata es.
Obiit autem anno ab Incarnatione Domini millesimo
ducentesimo octogesimo e sexto.

a Ne cum hic suspicemus quæ solitus Pisci Officio ecclesiastico
28 Maji, facit annus obitus: hunc enim consulas in Vita, quam
habemus M.S. fuisse 1208.

b Adeoque circa annum 1270.

c Septimo autem in hodierno usu annum a Januario auspiciante.

Post fangu-
ni vultum

fronibus
causa as-
perius prodi-
cat;

aperta rum-
sum vultu

ad extrema
adductus

hæcque sus-
cipiendo
documenta

ad singula
adversus
respondet

si populi
concursum ad
mentem

obdormiens
sub specie
nubis in co-
lum fuit,

nubes ubi
diversis Pa-
tronis.

P. Lidibran-
dini

lamentum
de morte
S. Ambrosii

et devota ad
eum oratio.

1. Cor. 4. 8

2. Nova sub
mas fando
1208

hæc Ambro-
sius Angeli
in hisse
orantes vi-
deret

A men cum toto hoc eum requirere in ecclesia aut ei lo-
qui amplius prae verecundia attentabat, donec man-
datum de hoc recepit.

39. Quadam vero alia vice, cum hic Pater prædicaturus esset, & hæc se ut ad ejus prædicationem pergeret præpararet, subito in extasim facta corpore, sicut lignum in limine sui horti fixa est, & mens ejus ad locum prædicationis adducta. Vidit autem super pulpitum, ubi prædicaturus erat, multitudinem avium in mira colorum varietate: facientium rotam super prædictum locum. Et, dum P. Ambrosius pulpitum prædicaturus ascenderet, hujusmodi rotae submisit caput; & tunc in oppositum faciei ejus in rota apparuit maxima facies, & oculi prægrandes totum mundum inspicere videbantur: & sub hac manus tam grandis apparuit, ut totum mundum ejus potentie subijci æstimaret: hæc autem manus benedicebat prædicaturum. Attendit etiam super capita multorum quendam flammam ignis, super capita vero quorundam ton-

40. Petivit igitur ab Angelo, quid eam ad hoc se-
culum duxerat, quid hanc essentem, qui respondit
Aves, quarum rotam vides. Angeli sancti sunt: facies
vero & manus sunt Domini Jesu Christi, qui amplius
tibi ostendere se non vult, quod & ad hoc voluit be-
nedicere electum faciei suae. Flamma, quam super ca-
pita quorundam vidisti, significat eorum superbiam:
fumus vero quorundam obscuritatem, quam in mente
habent & vanitatem: & ideo vadas & loquaris isti electi
Dei, quod adducit praedicta contra eorum vitia, ut ab
iis convertantur ad omnia continentem & insipientem
Deum. Jussus igitur, mediante praedicta socia fami-
liari, P. Ambrosius venit ad eam, quae ei haec omnia
per ordinem revelavit, de se loquens in tertia perso-
na, quasi de alio: quod Patrem non laqueat, ut retu-
lit illi socia. Multa insuper ei locuta est quanto tem-
pore habuit eum secum, & mira.

41 Post hæc accidit, quod prædicta mulier, Dei
judicio, quo etiam Sanctos suos aliquando consuevit
affligere in hac vita, gravi morbo fistula torqueretur,
intantum quod multis annis domum non exiit, &
vix delecto surrexit ad quintam creationem, quia in

Cum delecto tunc hinc, ad ejusurationem, quia in
verecundo erat loco, nullam nisi prædictam sociam
admittebat. Interim autem sanctus P. Ambrosius ve-
nit ad mortem. Contigit autem pluries, quod Fra-
tres credentes eum migrare tabulam pulsaverunt; quæ
pulsari pro migrantibus consuevit: nec tamen tunc
obit. Reserebat autem prædicta virgo, quod causa,
quare tunc mori videbatur, erat adventus D.N. Jesu
Christi ad eum; quare spiritus ejus, corpus pene re-
linquens, obstruebatur, & tunc nequaquam in pœna
mortis, sed in dulcedine erat inestimabili.

42. Advenit namque, ait illa, Dominus noster, ut ei per visum notum est, dicens ei: Serve mi, si vis remanere in vita ista, multas animas predicatione tua transmittis ad caelum: si autem vis venire ad me, quinque millia animarum de Purgatorio meritis tuis educam simul tecum glorificandas. Elige ergo ex his quod vis. Qui totum posuit in Domini voluntate, se sub-junxit: Libenter tamen exirem hinc. Cujus affectui Dominus Jesus Christus assensit; statimque in caelum discessit, & misit ei obviam omnes choros & ordines Caelitium dicens: Ite & honorate eum qui tantum vobis honoravit, pulcherrime scilicet in predicationibus describendo Sanctorum vitam & extollendo. Ob- viaverunt ergo ei omnes Sanctorum Ordines, & ani- mam discedentem a corpore deduxerunt in caelum, in habitu Pontificali, quem in vita contemperat, habitu quidem deaurato, & ineffabili varietate contexto & collocatus est in choro Apostolorum.

puella parvula, quæ in eadem domo habitabat, in eadem hora exclamavit dicens : Ecce video S. Ambrosium ab Angelis deferri in celum in vestimento & cappellina de auro : & super [caput habet] pannum aureum : & fertur baculus aureus ante ipsum . Quod enim illa vidit casulam seu cappam , pastorale & mitram , puella nesciens hæc prorsus appellare , novum vestimentum capellinam nominavit & baculum . Quam exclamationem prædicta virgo audivit , & puella pluries dictæ sociæ , ut poterat , recitavit .

44. Post mortem igitur sancti Patris, crebroscentibus ad tumorem ejus miraculis, cum hæc, quam gravatam morbo gravi prædixi, nullo remedio medicorum sanari posset, se S. Ambrosio toto affectu recommendavit. Quadam igitur die ei in extasi moro solido existenti, Frater quidam in habitu Fratrum Prædicatorum, forma & comitiva gloriosus apparuit: cui illa dixit: Nonne tu es Fr. Ambrosius? Cui ille: Sum, inquit. Et illa: Quomodo ego te tam gloriosum video & tot audio miraculis confulcare? nonne tu fuisti in divisione civitatis partialis? Hoc autem dicebat, quia Ghibellinus, ut Tusci loquuntur, reputabatur. Cui respondit: Pro certo teneas quod numquam partialis fui, sed compatiebar expulsis de terra sua, & loquebar aliquando contra vitia regentium civitatem. Ego autem sæpe audiavi ab eo, quod numquam voluisset Ghibellinorum, qui tunc exulabant, dominium: sed temporum pacem & singulorum sui juris possessionem.

45. *Intervalla plura quae ei familiariter locutus est. Noveris, inquit, me in caelo gradat septemplerit sublimatum, propter septemplericam mihi in vita mortali concessam perfectionem: ex his autem non recolere quoddam mihi referens nisi quatuor; scilicet virginitatem, obedientiam, praedicationis gratiam; & caritatis, in qua consistit perfectio essentialis, fervorem: qua, inquit, intantum fervebat, quod saepe dormientibus Fratribus, praesentibus & miseris & praecipue pro existentibus in Purgatorio lacrymabar. His aequae addi potest laeta paupertas; virginitati vero virginitatis solenne votum, praedicationi autem praedicationis meritum; cuius actus in suo ordine quoad definitionis generalis & provincialis Capituli, quoad Prioratum & Praelatorum consilio, in quibus erat praecipuum, exercuit septius.*

46 Qua vero majorem contempsit Prælationem, non minus in cælo præmium consecutus est, propter quod eidem, cum loquebatur, in Pontificali habitu creditur monstratus esse ad cælum migrans: Subjunxit autem. Vade ad sepulcrum meum, ubi decrevit te Dominus honorare, & ibi de infirmitate tua sanaberis. Quæ cum difficultate illuc accessit, & se ejus beneficiis recommendans, plene sanata est: quam sanatam vident propriis oculis sæpe mihi dicta relatrix, quæ eam infirmam tractaverat, & vix sanationem præ admiratione credebat, adduxit eam ad fratres, & hoc miraculum ambz pariter juraverunt.

C A P U T V

*De miraculis quæ acciderunt post mortem B. Ambrosii
ante ejus sepulchrum.*

47 **L**ect visio & miraculum immediate præmissa post decessum fuerint hujus Patris, quia tamen sic materia requirebat, simul cum miraculis vitæ relata sunt: nunc autem quæ post mortem acciderunt magis sunt in ordine dirigenda & primo secundum ordinem tempo-

De quibus de
calore dicitur
ut in hibernis
Parsis.

*Idem B.
Ambrosius
declarat se
partialem
non fuisse.*

Septembris
11 Gradus
gloria sublimis
non est

jubetque ut
 ad suum
 sepulchrum
 veniat.

Leptodermis
quadrum
Boer's fan.
gummi resin.

A temporis circa mortem ejus. Quia vero, teste Salomone, gloriam precedit humilitas, contigit & corruptibilis humanæ naturæ conditione & præfata sanguinis disruptione, quod in morte muleum emisit sanguinem, ex quo lætisternia fœdari visa sunt: licet ex consecuto miraculo magis ornata esse censenda sine. Quædam ergo ex his vestiarius, ut coram me retulit pluries, tamquam immunda in latrinam projecit: sed postmodum advertit; sicut multi Fratres & laici, qui testes adhuc erunt & persenserunt, omnia sua fragrare odore mirabili: & ideo statim quæ projecerat recollegit, & invenit ea in nullo fœdata, sed incredibili odore respersa: quæ sicut & cetera lætisternia, etiam palæx, odorem diutius servaverunt.

48 Ego autem qui in morte aberam post plures menses Senas adveniens ex quodam panno lanceo ejus sanguine linito hujusmodi odorem interpolatis percepi miraculis, vel tamquam indignus miraculorum perceptione, vel ut interpolatione odor manifestius vere divinus appareret. Hujus scilicet . . . divinitus immixti odoris manifestum signum existimo, quod eodem tempore inveni aliquem percepisse hujusmodi odorem, aliquem non percepisse; aliquem plus, aliquem minus; aliquem circa idem aliquando percepisse, aliquando non percepisse. Cum enim naturalis odor continue & communiter ab adstantibus cunctis percipiatur; hic odor nullius naturalis rei odori similis non cunctos uniformiter immutabat. Hæc igitur sanguine ejus respersa, divisa ac distributa sunt multis ex devotione petentibus, in diversorum languorum curationem.

49 Non vacat autem perfecta laus sanctitatis ejus ex ore infantium & divinitus loquentium puerorum: nam Fr. Dionysius de Becis de S. Geminiano, unus de discipulis suis, prædicator famosus, nec mediocriter fide dignus, retulit se audivisse a D. Cella, filia D. Caelani de Malavoltis, quod eodem die quo P. Ambrosius migravit ad Deum, Joanna obsterix, quæ præfata domine in partu existentis curam habebat, domum rediens dixit, Mortuus est Fr. Ambrosius. Tunc infans decem & octo mensium, filius præfate D. Cella, surgens a somno, dixit: Noli dicere, Frater Ambrosius; sed, Sanctus Ambrosius. Ad quod, ut a fide dignis audivi, stupens mater dixit: Quid dicis, fili? & ille pluries dictum repetivit: Noli dicere, Frater Ambrosius; sed, Sanctus Ambrosius. Et addidit: Quia cum in celum ferri vidi, cum parvulus, ut dicebant, nunquam vidiſſet S. Ambrosium; nec umquam nominasset.

50 Ab hoc autem non discrepat, quod D. Malavolta Miles beatæ Virginis, quem facit ætas & religio fide dignum, retulit, quod scilicet dum haberet in lecto nepotem uxoris suæ trium annorum vel circa, nomine Carinum, quidam retulit dicens, Fr. Ambrosius mortuus est. Tunc infans prædictus dixit: Non est mortuus: non. Ad quem Miles cum increpatione dixit: Quid loqueris? Et infans subjunxit: Ego vidi S. Ambrosium ingredi paradisum. Per plures insuper pueros testimonia data sunt sanctitatis ejus, quæ partim supra posita, partim infra ponenda sunt. Vox etiam dicitur fuisse in hora mortis ejus communis omnium flentium; O Sancte Ambrosi: O Sancte Ambrosi: ut manifeste appareat ejus veræ sanctitatis nomen a sancto Spiritu inspiratum, qui loqui in puris pueris & populus consuevit.

51 Post decessum igitur tanti Patris timentes Fratres, ne concurrentibus populis corpus ejus vel vestes discesperentur, ipsum in quadam capsâ lignea sic paraverunt, ut solæ manus extra patulæ per quâdam capsæ fenestras deosculandæ advenientibus remanerent. Sic igitur corpore in ecclesia cum debitis exequiis collocato, tantus factus est concursus populo-

Tom. III Mart.

rum deosculantium manus ejus, præ consolatione simul ac devotione lugentium, quod usque in sequentem diem, in quo erat festum S. Benedicti, non potuit sepeliri, sed etiam sepultura cepit miraculis curascere: quæ miracula subnectenda sunt.

61 Mina, uxor Gualterutii familiaris D. Fatii de Bon-signioribus, passa fuit dolores vehementes in lumbis, & in toto corpore, ita quod erat tota perdita, nec per se ire poterat vel de lecto surgere: & perduraverant ei dolores per septimanas septem: quæ volens ire a Montecchium ad consanguineorum suorum manerium, si forte aeris prodesset mutatio, imposita super equum vix in eo poterat permanere. Dum vero pervenisset ad dictum locum & ibi degeret, interim autem hic Pater ex hac luce migrasset, vir suus cum magna devotione ad corpus sancti Patris accessit, & tenens manum ejus in manu sua, meritis suis uxorem devote recommendavit. Insuper etiam uxor absens, audita morte ejus, ei similiter se devovit. Contigit autem quod votum utriusque factum fuit uno die eademque hora, uno nesciente de altero. Facto autem voto subito curata est: prædictus autem Gualterius post votum statim se credidit exaudire, & acquirens unum equum a D. Fatio, dixit ei: Volo ire pro uxore mea, quia credo eam meritis S. Ambrosii esse liberatam. Et rediit pedes, quæ prius vix poterat se movere.

53 Ante insuper quam sepulturæ traderetur & hoc quoque patratum est: Mulier namque quadam nomine D. Tura uxor Jannetti de civitate Senensi, cum ivisset ante mane in plebatum plebis S. e. Innocentie ad quâdam nuptias, & esset in domo cum pluribus aliis mulieribus & viris, subito cecidit solarium in quo erat ex parte, & ex ipsius mulieribus ceciderunt duæ, & unus vir armatus super eas: locus autem altus erat ultra quasi septem ulnis. Una vero ex mulieribus, quæ ceciderant fuit ipsa Tura; quæ inventa fuit sub lignis & mulieribus aliis & viro prædicto, & erat quasi sepulta usque ad cingulum cum capite tumefacto. Insuper in cavilla pedis & in pectore habebat rem validum dolorem, quod nec ire poterat nec libere respirare: credebatur insuper se costam habere fractam: super hæc omnia habebat fluxum sanguinis e naribus, quare pene mortua parabatur. Tunc vir ejus eam equo imponens Senas adduxit: & ad corpus sancti Patris ad locum Fratrum delata, meritis S. Ambrosii, ejus manum accipiens, se devovit: quæ emissio voto fuit subito sanitati pristina restituta.

54 Domina Beldi, uxor Bindi Galgani, de populo S. Andreæ, fuit contracta in brachio dextero duobus mensibus & dimidio, nullamque habebat in eo virtutem: quæ veniens ad sepulcrum S. P. Ambrosii in die sepulturæ ejus, & tangens capsam, in qua corpus ipsius positum erat, subito fuit restituta pristinae sanitati: de quo habetur e Instrumentum publicum per testes fide dignos, coram Vicariis Domini Episcopi Senensis, ad hoc institutis, examinatos.

55 Vannes Bartholomæi, de populo S. Andreæ, passus fuit per unum annum gravem hepatis infirmitatem, nec poterat per medicos liberari: qui veniens ad corpus S. Ambrosii antequam sepeliretur, & deosculans manum ejus devote, factoque ad ipsum voto, ipsius meritis liberatus est.

56 Ab hoc autem non discrepat, quod in D. Nella, uxore Petri f. Niccolelli de civitate Senensi, patratum est. Passa namque fuerat quatuor annis humorem rubrum & ignitum in facie, ex quo quasi leprosa videbatur: quæ cum multis medicinis adhibuisset, nullatenus poterat liberari. Veniens vero ad corpus beati Patris antequam sepulturæ traderetur, & devote deosculans manum ejus, & ad faciem ponens, subito fuit ejus meritis liberata. Quod prædicta Domina cum testibus idoneis suo juramento firmavit, & inde publi-

A gatam in petia, poneret ad collum ejus: quam cum mater posuisset ad collum filie, in hora nona statim surrexit, ea posita liberata, inflatione ibidem modica remanente: de nocte vero eandem terram ad collum retinens usque mane, omnis inflatio penitus recessit, & plena consolidatio est secuta.

63 Domina Beldi, uxor Bernardi de Senis, fluxum sanguinis patiebatur per septem septimanas, tam vehementer, quod ire non poterat absque magna difficultate: igitur cum ex hoc anxietatem & dolorem horribilem pateretur, recommendavit se B. Ambrosio in die sepulture ejusdem, & statim consecuta est beneficium sanitatis. Cum autem Fratres Prædicatores eam inducerent ad jurandum, si prædicta essent vera, dixit quod nolebat jurare, eo quod numquam fecerat juramentum. Fratribus igitur ex hoc contemnentibus verba sua, ipsa stans ante sepulcrum sancti Patris ita immobilis facta est, quod nullo modo poterat recedere a sepulcro, [donec promitteret quod] juraret sicut fuerat requisita: quæ, facta recommendatione, statim fuit libera ad recedendum, & juravit prædicta omnia esse vera, de quo extat publicum Instrumentum e.

64 Domina Raineria, uxor Bartholomæi de populo S. Martini, propter apostema, quod habebat in capite fere duobus annis plene, sanguinem exspuebat: quæ audiens decessum S. P. Ambrosii, & Dominum per eum multa miracula operari, se devote ei devovit: quo facto, tribus mensibus libera a dicta permansit infirmitate. Postremo die uno, quia juxta proprium judicium ingrata fuit tanti beneficii, eo quod miraculum sibi factum non recitavit, iterum sanguinem cepit expuere: postquam autem recitavit, beneficium perfectæ consecuta est sanitatis.

65 Domina Imilia, uxor Ghiberti de Valle-piatta de Senis, habebat filium, nomine Ghinum, puerum sex annorum, qui fuerat cæcus a nativitate & numquam videns: quæ adducens puerum ad sepulcrum S. P. Ambrosii, ipsum devovit eidem: quo facto, statim recepit visum oculorum coram multis adstantibus; cunctis mirantibus & cuncta experimenta capientibus miraculi divinitus patrati per virum Dei. Hoc testata est prædicta mater ejus, & per eum, qui interfuit & de visa experimentum cepit, mihi relatum est; & de hoc extat publicum Instrumentum f.

66 Sequenti die post sepulturam sancti Patris iterum cepit clamor populi in laudes ejus attolli, campanæ pulsari, civitas tota in Sancti gratiis exultare: quando patrata inveni miracula, quæ sequuntur. D.

C Guidiccia, uxor Ricci Bartholomæi de Rono, sua assertionem testata est, quod filia sua, nomine Becuccia, puella triginta mensium, quæ a principio suæ nativitatis ire cepit, ut sibi coarx consueverunt: post processu temporis arrepta fuit a quadam infirmitate, per quam erat totaliter a cingulo inferius perdita, ita quod nec ire poterat, vel etiam per se subsistere, vel ponere pedes in terra: sic autem permansit quinque mensibus & dimidio. Audiens igitur præfata mater sua, quod multa miracula per sanctum suum Ambrosium Deus operaretur, ad tumulum ejus portavit eam, in die qua corpus ejus fuit eraditum sepulture, & recommendavit eam eidem. Die etiam sequenti fecit idem, & cepit de terra sepulcri ejus, & lavit dictam puellam cum aqua mixta cum terra prædicta: post lotionem vero puella statim hærens ancho ire cepit & pedes movere: inde autem ad tres hebdomadas expedite & libere ambulavit.

67 Domina Beccha, uxor Nardi Cambii, de populo S. Martini, ratione febrium, quas habuerat, habebat brachium ita perditum, quod ad os ponere non valebat, nec etiam se volvere nisi ab aliquo juvaretur: hoc autem passus est per duos menses. Quæ veniens cum magno labore ad sepulcrum S. P. Ambrosii, &

accipiens de terra sepulcri ejus, & imponens super brachium, similiter etiam apponens de panno ejusdem, plene liberata est. Hoc autem fuit sequenti die post sepulturam ejus. Palmerius etiam Bonizelli, de populo S. Quirici, firma attestatione asseruit, quod passus fuerat morbum epilepsie per decem annos nec poterat aliquo medicorum remedio liberari, cum multis medicinas adhibuisset. Præfata igitur die se S. Ambrosii meritis cum multa devotione recommendavit & ex tunc invenit se plenarie liberatum.

68 Mulier quædam, Massæ nomine, de Comitatu Senensi fuit contracta in crure a genu & infra octodecim mensibus vel circa, ratione cujusdam fistulæ vel similis infirmitatis, quam in genu patiebatur: & erat ejus crus ita tortuosum, quod videbatur uncinus quidam: quæ ob dictam infirmitatem nullo modo poterat se juvare, sed oportebat quod ab alio portaretur. Erat autem tunc dicta Massæ in hospitali Domine Agnetis: in die vero sepulture S. Ambrosii fecit se portari ad ecclesiam Fratrum Prædicatorum, & stetit ibi ab sepulcrum ejus per totam noctem: in mane autem sequenti fecit se portari ad hospitale prædictum & poni super lectum, & obdormivit. Factum est autem, cum evigilasset a somno, quod plene invenit se liberatam: & statim incepit perfecte ambulare, in ea liberatione usque hodie perseverans. Hæc autem omnia enarravit prædicta D. Agnes.

69 Bertha uxor Bonæ-gratiz, de populo S. Petri de Castro-veteri, firma assertionem retulit, quod filio suo, nomine Ristorino, Dominica de Passione immediate consequente post sepulturam S. Ambrosii, comedenti piscem spina quædam apposita fuit gutturi suo, quam non poterat emittere vel etiam transglutire: qui propter hoc fluxum sanguinis per nares patiebatur: & oculi ejus intumuerant, & facti sunt sanguinolenti, & ipse fuit morti vicinus. Cumque votum fecisset ad B. Ambrosium, statim liberatus est, & emisit spinam h.

a Julius pag. 128 legis Muna Beldi: iterumque ad miraculum sup. 125 infra, ubi de D. Agnesi Xenodochio agit, appollas eam Mana Agnesi: indicant vulgo sic contractum usurari pro Madonna, Madame.

b Caudium est de hoc miraculo Instrumentum, supra in ordin. vi.

c Inter superiora prolata quintum.

d Academici præcisi ad verbum Rammendare emendare corrigere: Hinc fortasse, inquit, deducitur rimendare, quod est pannos ruptos sic reficere, ut non appareat ruptura, & rimendare, qui eam artem profitetur. Julius pag. 129 nomen Tuccii, quod ex Berruccio, aut alio simili diminutivo est trahendum, Italice reddit Sozzo: librario fortissimo pro Tozzo.

e Ex supra prolatis tertium.

f Septimum videlicet: hoc autem si accurate legisset auctor haud dubio observasset illuminationem non huius, sed sequenti die factam, quando secundo vice puerum eodem mater adduxit.

g Nomen Italicum diminutivum a ristico solatium, levamentum, a Latino restitutum.

h Bases de hoc miraculo Instrumentum. viii.

C A P U T VII.

Translatio corporis & eam secuta miracula, præcipue mense Maio.

70 C Um igitur Fratres miracula sic multiplicari conspicerent, decreverunt corpus ejus in exteriorem templi partem transferre, locum viris & mulieribus magis communem: quod & fecerunt. Nam paucis elapsis diebus Prior ejusdem loci, Fr. Jacobus de Afiata, impetrata a Rectore civitatis manu armata armatorum, & vix expulsa multitudine concurrentium infirmorum & adstantium populorum, paucos ex Fratribus in ecclesia secum retinuit. Sed quia familiaritas, quæ in sancto Patre multa fuerat, apud Fratres

A contemptum parit; cunctis Fratribus procul stantibus & verentibus ad corpus ejus exhumandum accedere; unus diligentior ac promptior ceteris, Fr. a Finus Conversus, vir fide dignus absque omni plica malitiæ, solus ad tumulum fodere cepit. Qui dum ad corpus ejus pervenit (ut in firma assertione retulit, & per plures, qui supervenerunt confirmatum est) tantus emanavit odor, tam suavis & novus; quod stupefactus & quasi odore ebrius ad Fratres cucurrit, dicens: Venite, venite; quia emanat odor maximus & mirificus. Ad cujus vocem currentes Fratres, & sic esse percipientes; qui prius horrere videbantur accedere, ceperunt vestes ejus dilaniare, corpus ejus cum ardenti devotione contingere, ut quascumque possent ejus reliquias retinerent. Sicque Priore vix illud e manibus Fratrum diripiente, cum devotione debita in locum prædictum magis omnibus parvulum transtulerunt b.

71 His peractis, sic ceperunt multiplicari meritis ejus miracula, ut non solum in civitate Senensi, verum etiam in remotis partibus, populi percipientes beneficia ad ejus devotionem ac venerationem commoverentur, & singulis annis magis ac magis fiat concursus virorum & mulierum ad ejus solennitatem, quam ea die, qua sepultus fuit, id est, e sexta feria ante Dominicam de Passione, secundum cursum Quadragesimæ feri ejus devotione instituerunt. Plurimi autem ceperunt exenia & oblationes Patri sancto offerre; alii ceteros prægrandes & mirificos, alii pulchre fabricata candelabra, alii imagines patratorum miraculorum insignia, alii epistolas & studiosa laudum suarum dictamina; alii jocundis ludis tripudiantibus, quasi Deo, pro gratiis in Sancto suo ostensis, vivam de proprio corpore facientibus hostiam, & cunctis pro modulo suo nitentibus ad ejus reverentiam & laudis expressionem. Quæ autem miracula de diversis partibus nudi a fide dignis, & quæ scripta, alia per Instrumenta publica, alia simpliciter, sed fidei Fratrum scriptura, inveni, Deo largiente subnectam. Quia vero incessanter prædicti Patris miracula crebrescebat, intendo ex his aliqua continuato ordine temporis enarrare.

72 Sequenti namque mense Aprilis miraculum infra scriptum patratum est, quod tanto est credibilius quanto est [a legitime] testante & in dedecus vergit sibi conjunctæ. Donatuccius siquidem de Volpaja Comitatus Florentini, asseruit & de suo juramento firmavit in præsentia Notarij, qui de hoc confecit publicum Instrumentum, & fide dignorum testium, quod Diana uxor sua elapso quinque mensium spatio a malignis spiritibus maligne & turpiter vexabatur. Ipse autem Donatuccius, ut juravit, habuit mandatum in somniis, quod duceret dictam uxorem suam ad locum sepulture S. Ambrosii de Senis, quod sic esset per merita ipsius Sancti a demonibus liberanda. Quod & fecit, & Deo humiles preces fudit, ac meritis S. Ambrosii uxorem suam recommendavit; quo facto, statim ab ea maligni spiritus recesserunt, & invenit se ab eorum nexibus absolutam.

73 Eodem die sed dispari loco, id est, in populo S. Andrea de Scalis, mirandum beneficium cuidam puellæ, consanguineæ B. P. Ambrosii, meritis ejus collatum est, & evidens miraculum perpetratum. Quædam enim puella, nomine Vannuccia, filia Gucciuli generosi viri de Senis, passa fuit febres sex diebus, & quæ comedebat retinere non poterat: ex quo ad tantam debilitatem devenerat, quod vicinæ mortis periculum timebatur. Sed de meritis prædicti Patris confidens, ad Deum & Sanctum suam magna cum fiducia se contulit. Et ut dignius auxilium divinum perciperet, mater sua D. Mica fecit eam confiteri proprio Sacerdoti. Demum devovit se S. Ambrosio dicta puella, & cepit eum vocibus, quibus poterat, invocare: ad quas voces ipse suus pater sibi apparuit in vestibus albis &

serto florido; ut ipsa etiam tunc testata est. Et verbis, ut potuit, & suis motibus annuit: stupens enim ad aspectum ejus, petivit utrum esset S. Ambrosius: & ipse respondit, quod sic. Interim autem dicta mater sua de voluntate filię fecit a Sacerdote Corpus Christi deferri: & tunc, ut testata est, S. Ambrosius amovit sertum de capite suo & genu flexit ad Corpus Christi, & dixit dictæ Vannuccie: Jam liberata es. Et tunc ipsa vocavit matrem suam & dixit: Ego sum liberata, quia S. Ambrosius me sanavit. Et sic, sumptis sacrosanctis mysteriis absque sudore vel alia [passione] ulla, ad dictam vocem invenit plene liberatam. Et cum mater vellet mittere pro amita suam vicinæ mortis eventum, prohibuit eam puella dicens: Non expedit, quia plene sanata sum. Hæc testati sunt prædicti pater & mater in præsentia Notarii, qui de hoc fecit publicum Instrumentum e.

74 Sequenti mor die, primo Kalendis Maji non desit divina virtus in sui nominis & sui sancti laudes & præconia operari: quædam namque Domina Bonaventura simul & Nicolaus vir ejus, de populo S. Agidii, in præsentia Notarii, qui de hoc condidit publicum Instrumentum, sub juramento asseruerunt quod subito prædictam Dominam arripuit inflatio quædam in inguine, cum dolore tam valido, quod se movere non poterat: quam inflationem & dolorem secuta sunt febres, & detinuerunt eam per diem & noctem: & cum incantatores cum suis fallacibus remediis adduxisset, potius dolor augmentabatur. Et ideo S. Ambrosio se devovens ad ejus recurrit cum devotione præsidium, quo facto, confestim invenit se plene sanatam.

75 Quia vero, teste Salomone, iustorum semita, quasi lux splendens procedit & crescit usque ad perfectum diem, qui scilicet est in gloria Beatorum: iusto in perfecto die gloriæ existente, non minus dignum est apud nos splendere & crescere in splendore. Cum igitur S. P. Ambrosius quotidie magis ac magis miraculis eluceret, præcipue eodem mense Maji inveni cum multiplici miraculo splenduisse, de quibus extant publica Instrumenta. Sexta enim die Maji Corfus, de populo S. Peregrini, infirmitate & emigrantiæ gravi arreptus est, ex qua incurrit febres & loquelam perdidit, ita quod loqui non poterat ab hora tertia prædictæ diei usque ad sequentem mediam noctem. Et cum multas medicinas adhibuisset pro infirmitate prædicta, nec potuisset aliquibus corporalibus remediis liberari, ad tantam devenerat [debilitatem] quod quasi mortuus putabatur; & dum vellet confiteri peccata sua, nullum F verbum poterat exprimere Sacerdoti. Annuebat autem manu & gestibus, quod nullum medicum volebat nisi S. Ambrosium, quem balbutiendo assqualiter nominabat. Facto ergo ei voto subito emisit vermem unum, & statim post hoc cepit loqui, & a febris & omni alia infirmitate invenit se sanitatis beneficium consecutum. Quod plures fide digni testati sunt, & plures ex eis juramento suum testimonium firmaverunt.

76 Sequenti vero die, id est, septima die Maji accidit miraculum infra scriptum: Domina namque Gesca, uxor Fei, de populo S. Martini, constituta in præsentia Vicariorum Domini Episcopi Senensis ad hoc specialiter institutorum, juravit & annuit, quod fuit passa febrem quartanam per decem menses, & finaliter tres quartanæ arripuerunt eam. Et dum actu prædicta febre astingeretur devovit se Deo & B. Ambrosio, quod si meritis ejus liberaretur, aliquam reverentiam ex devotionis intuitu faceret ad ejus sepulcrum. Accipiens ergo de panno vestimentorum ipsius Sancti, & ad faciem suam applicans multa devotione, subito voto emisso, plenam de prædicta infirmitate consecuta est sanitatem b.

77 Undecimo insuper die Maji, Domina Bel-

AUCT.
PA. R. CU.
1680

adde more
hinc fringunt

et in parv
torem suam
transfuerunt

et fuit infla
tio subito
tunc papa
lavit

Miracula
hæc hinc
accepta

laboratur
ab ipsa a de
monibus

puella Sancti
consanguinea
eius

periculose
substantiam

eadem post
tunc eam
specto

sancti
reddunt

conatus in
fluens
delirium
pallens

E

et plures
alii menses
Majis
1607. 4. 18.

in quibus
temperata
multo labora
bat

et fides
quartanam
passam

b

A die & Bindus vir ejus, ejus Senensis de populo S. Andree, juraverunt coram Notario, qui de hoc fecit publicum Instrumentum, tale miraculum perpetratum: scilicet predicta Domina Beldie, cum luderet cum quadam alia Domina in quodam manerio extra civitatem Senensem ex incautela impulsu cecidit per quamdam rupem; ex quo casu tam fortiter in genu & brachio laesa fuit, quod non poterat se movere. Et brachium factum est nigrum, & genu inflatum & lividum, & cum medicus & medicamina adduxisset, nullis eorum poterat remedium liberari. Devovit ergo se devote S. Ambrosio, cum promissione alicuius oblationis ad sepulcrum ejus & reverentia exhibenda. Quod voto emisso, statim fuit a tumefactione genu & brachii & ab omni dolore plene curata.

78 Quintodecimo insuper die ejusdem mensis, prefati Patris merita Deus inscripto miraculo demonstravit. Quidam namque, Vassalus nomine, de populo S. Joannis, subito cepit gravari fluxu rheumatis in gutture, ex cujus descensu generatum fuit apostema rubens & prominens, ita quod ex tumefactione vix cibum poterat transglutire & nullo modo dormire continuis tribus diebus & noctibus: & medicus se jam ad incisionem apostematis preparabat. Quod uxor ejus conspiciens & timens incisionis periculum, virum suum devote meritis ipsius viri sancti commendavit, & promisit ad sepulcrum ejus aliquam reverentiam se facturam. Subito ergo ab uxore emisso voto, vir prius insomnis dormire coepit, & mane confurgens, invenit se plenarie liberatum. Quae omnia predictus vir & uxor & medicus, qui ejus curam habebat, & alia convicina suo juramento asseruerunt in praesentia Notarii, qui de hoc fecit publicum Instrumentum.

79 Eodem insuper mense, die Pentecostes beneficium praestitit admirandum: quodam enim mulier, nomine Nese, de populo S. Antonii, in partus periculo constituta, in tanta erat angustia pariendo, quod factum nullo modo posset emittere, & virisimiliter timeretur mors parvuli nascituri antequam sanctum baptismum consequeretur: quodam ergo Domina Ordini Praedicatorum devota, induxit eam, quod se & puerum devoveret S. Ambrosio: quae cum aliis adstantibus alta voce auxilium S. Ambrosii invocabant. Sed ut magis evidens esset miraculum, nihilominus predicta mulier filium peperit mortuum: quod videns mater sua cum adstantibus ex hoc a devotione sua non tepuerunt, sed magis ac magis S. Ambrosii praesidium invocabant, ut sibi ejus meritis redderetur, qui mortuus jacebat per magnam horam. Plura autem experimenta fecerunt si vere esset mortuus, & nullum invenerunt in eo penitus motum aut sensum; sed jam livor apparebat in facie, qui consuevit in mortuis apparere. Cum devotionis autem instantia emisso voto, quod, si mater vivum eum reciperet, aliquam reverentiam faceret ad sepulcrum prefati Patris, statim qui mortuus fuerat revixit, & qui perierat sanus & incolumis matris est restitutus: quod testati sunt mater & plures adstantes, & suo juramento asseruerunt, sicut de hoc extat publicum Instrumentum.

a Julius Sinum legit, quod esset mutilum ex Ambrosio, sicut Pinus ex Rufino.

b Hic addit Julius hac occasione visum Priori petendum esse ab Episcopo facultatem conferendorum publicacionum; miraculorum & diploma subjugit Episcopale signatum die ix mensis Martii inscriptum: decimo scilicet post pronarratam rem latronum die viderum si attentius considerasset Instrumentum a se editum, septem eorum vidisset partem Aprilis partem initio Martii conscripta, & in his aliqua expressum hujus diplomatis mentionem facientia: quare via dubitamus quoniam ex parte Martii dicta facultas prius & improrata sit & pro, die vero nona mensis Martii, legendum sit, die vigesima nona mensis Martii.

c Hinc manet indubitatum, quod de anno mortis dicimus, d. Die 19 Aprilis, est, in ordine Instrumentorum xi, & scilicet xiv.

Tom III Mart.

f Perit illud, vel adduc alieni neglectum later. **g** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **h** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **i** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **k** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **l** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **m** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **n** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **o** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **p** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **q** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **r** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **s** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **t** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **u** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **v** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **w** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **x** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **y** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat. **z** Instrumentum de hoc anno xv malum de micio appellat.

h Extat hoc de re Instrumentum xvi supra. **i** Quod est xviii. **k** Scilicet Instrumentum xvi supra.

CAPUT VII

Miracula mensibus Junio & Julio, nemque in Ca. pro Boljoni facta.

Post haec autem circa Kalendas Junii gaudiosum & venerandum miraculum meritis saepe dicti Patris patraeum est. Natus enim filius Joannis & Domina Becha soror ejus, civis Senensis, in praesentia religiosorum virorum Fr. Juncti & Fr. Gregorii, qui auctoritate Domini Episcopi Senensis erant ad examinandum ejus miracula constituti, cum principibus attestantibus juraverunt, ut de hoc extat publicum Instrumentum, quod, cum predicta D. Becha febres continuas pateretur per septem dies, ipsi devoverunt eam S. Ambrosio ultimo die Martii, quod si meritis ejus liberaretur usque ad diem Dominicum immediate sequentem, quilibet eorum deferret unum cererum ad sepulcrum ejus. Quo facto, nocte sequenti apparuit predicta Domina, ut ipsa suo juramento asseruit, S. Ambrosio totus splendor, confortans & letificans eam per totam noctem, ea, ut sibi videbatur, non dormiente: & in ipso die Dominico, scilicet in voti termino, de predicta aegritudine extricavit, & se invenit plenarie liberatam.

81 Ut insuper ordinem temporis prosequamur, aliud dignum relatione miraculum, die decima Junii ipsius Patris meritis patratum, inveni multis attestantibus & suo juramento firmantibus publicatum: b. Quidam enim, nomine c. Stephanus, de Selvonensibus civis Senensis, de populo S. Andree, habebat filium d. Landuccium nomine, duorum annorum vel circa, qui in subitam devenit infirmitatem, ita quod videbatur quasi mortuus, & cito moriturus verisimiliter credebatur: & perstitit in tali articulo, quasi per duos dies. Desperati ergo pater & mater de humano auxilio, ad Deum & S. Ambrosii meritum confugiunt, ei devotes & recommendantes filium toto corde. Posuerunt etiam super eo de panno vestimentorum ejus, terram insuper sepulturae ejus miscentes vino in potum dederunt sic infirmanti. Miro autem modo, tali voto emisso & hujusmodi potu sumpto, predicti parentes filium acceperunt penitus liberatum.

82 Aliud quoque inveni die undecimo ejusdem mensis, multis suo juramento testantibus, publicatum e. Quidam enim, nomine Albiz civis Senensis de populo S. Stephani, habuit filium, nomine Vannuccium sedecim mensium, multa interiorum vermium molestia cruciatum, febre insuper consequente: qui jam clausis oculis quasi mortuus videbatur, & per septem dierum spatium cibum sumere non valebat, & si quid suavebat cito rejiciebat. Ad beati ergo Patris Ambrosii recurrit praesidium, & ad eum emisso voto cum multa devotione, die praecedente predictae publicationis diem, statim emissis vermiculis, ab ipsa febre & ab omni alio hocumeto liberatus, plene fuit reditus sanitati.

83 Eodem quoque mense, die undecima, quodam mulier, nomine Bianca, de populo S. Christophori, juravit in praesentia Notarii, qui de hoc confecit publicum Instrumentum, quod filios suos, nomine Gerarduccius, circiter trium annorum, cecidit deo solario domus suae altitudinis ultra septem ulnarum, tam fortiter, quod quasi mortuus riguit & frigidus est: sed predicta mater cum alia convicina,

nomine

A nomine Joanna, recommendaverunt eum meritis S. Ambrosii, promittentes ad sepulcrum ejus aliquam reverentiam se facturas. Emissio ergo hujusmodi voto eum magna devotione, statim dictus puer in se reversus, matri suæ sanus & incolumis restitutus est.

B 84 Eodem præterea mense, Tura filius Gerardini, de populo S. Matthei, in præsentia Fratrum Alexandri & Gregorii Ordinis FF. Prædicatorum, institutorum a Domino Episcopo Senensi ad miracula examinanda prædicti Patris, asseruit & suo juramento firmavit, quod habebat inflationem in genu & dolorem tantum quod ipsius extendere aut aliquantulum flectere non valebat, nec juvari poterat aliquo auxilio medicorum, cum prædictam inflationem & dolorem per quatuor hebdomadas irremediabiliter passus eisset. Cum magna autem fiducia & omni reverentia accessisset ad locum sepulture S. P. Ambrosii, ubi emissio voto ad eum de aliqua reverentia exhibenda, statim omni mora postposita, recesserunt ab eo initio dicta & omnis dolor, & plene invenit se liberatum. Quod alius, nomine Joannes suo juramento testatus est, scilicet quod prius vidit dictum Turam prædicta infirmitate gravatum & post modicum liberatum; coram Notario qui de hoc confecit publicum instrumentum *b*, & prædictis Fratribus ad hoc ut dictum est institutis.

C 85 Ut autem ad mensem Julii accedamus, qui memorandis ipsius Patris operibus expers non est, aliud miraculum hic subnectam. In præsentia namque Fratrum Gregorii de Incontris & Gregorii de Brolio Ordinis FF. Prædicatorum, qui a Domino Episcopo Senensi erant ad examinanda ipsius Patris miracula constituti, quædam mulier, nomine Agatha, de populo S. Amati, juravit, multis attestantibus & suo juramento affirmantibus, sicut de hoc extat publicum instrumentum *i*; quod filius suus etiam & annorum, nomine Ambrosius, prædicti iam Patris nomine insignitus, a febribus gravabatur per quinque dies, in tantum quod ubera sugere non valeret; ultimo vero die suæ infirmitatis, scilicet quintodie Julii, sic refriguit & omni calore privatus est, & membra ejus insensibilia facta sunt, quod mortuus ab instantibus cunctis judicabatur. Tunc prædicta Domina exclamando devote, & alta voce ejulans, & suo supplicante jolatu: filium suum, judicio omnium adstantium jam defunctum, S. Ambrosio devovens meritis ejus recommendabat, & eum implorabat multa devotione. Et emissio voto & facta promissione alicujus reverentia exhibenda, multis etiam adstantibus similiter & ejus patrocinium vocantibus, infirmus revixit, & cepit sugere, & plenarie liberatus est.

D 86 Dum autem hujus beati viri fama miraculorum operatione se longe lateque diffunderet, eodem anno accidit in castro Bolfeni miraculum memorandum. In domo enim, in qua Fratres Prædicatores consueverant recipi ab antiquo, quidam famulus morabatur, nomine Petrus dictus Boetinus, qui erat vir mira simplicitatis & pietatis, tantum quod nec mendacium contingere crederetur. Dum igitur hic per domum in noctis tenebris incaute discurreret, incaute penitus iniegit in veru ferreum, quod tam forti percussione crus dextrum aliiit, quod totum usque ad latus alterum perforavit. Ex qua percussione multus sanguis effluxit, & inde maximus dolor increvit; ita quod in dolore & anxietate maxima consistebat, & clamorem magnum & querulas voces dabat. Compatiens ergo ei nobilis mulier D. Viridis, hospita caritativa dictorum Fratrum & ipsius famuli domina, suavit dicto Petro dicens: Recommenda te Deo & illi sancto viro S. Ambrosio de Ordine FF. Prædicatorum, qui nunc mortuus est Senis, per quem Deus multa miracula operatur, ut liberet te a tanta anxietate. Qui multo dolore abstractus tunc non curavit. Quidam vero vir industrius, nomine Ugolinus, ab eodem Petro rogatus crus ejus applicavit ad pedes suos, & cum

D ambabus manibus ductum, veru accipiens cum magna violentia, per non modicum temporis spatium de cruce prædicti Petri extraxit sanguinolentum, & medicamina & fasciam apposuit juxta morem, sed prædictus dolor non cessabat, & videbatur continue augmentari, ita quod quiescere non valebat, & clamor & ejulatus ejus magis ac magis inualecebat. Tunc autem recordatus est verbi prædictæ Domine suadentis, ut se B. Ambrosio devoveret: quod ad se rediens devote fecit in corde suo. Quo voto emissio, statim, omni cessante intervallo, tempore obdormivit: ut autem requie, quidam in habitu FF. Prædicatorum sibi dormienti apparuit, & manus ad fasciam & vulnus apposuit, & fasciam usque ad cavillam pedis deducere videbatur, & interim cum fasciam movisset, bat dolor. In mane autem, Domino suo Roberto nomine cum vocante, & petente qualiter sibi esset, respondit: Bene: & statim surrexit. Quo monente ut jaceret & oderet, to quod medicum ei adduceret, respondit: Ego ad medicum veniam: nondum scilicet percipiens effectum miraculi, sicut qui mira simplicitatis erat, in quem effectum jam ostendebat ambulando. Interim autem narravit D. Roberto quam videbat visionem, & cum pervenisset ad medicum, invenit medicum fasciam ad cavillam pedis adductam, ut in somnii viderat, & vulnus invenit sanatum & consolidatum totaliter, ita quod nec cicatrix aut locus vulneris apparebat: ex quo reputavit medicum se delusum, donec audiret multorum attestantionem de vulnere, & a famulo votum emissum & visionem postmodum consecutam. Quæ omnia dictus famulus juravit coram Notario qui de hoc confecit publicum instrumentum *m*; & nobilis viridius, qui prædictorum Roberti & D. Viridis filiam habebat uxorem, & in eorum domo permansit & permanset, juravit, se vidisse prædicta nocte veru ferreum, infixum cruri prædicti Petri, & exinde multum sanguinem; sequenti vero mane vidit sanatum crus, quod fuerat sauciatum. Tempore autem conditi instrumenti erat prædicti Robertus & D. Viridis jam defuncti. Multi autem coram prædicto Notario testati sunt, quod audierunt hæc omnia a prædictis Roberto & D. Viride & Ugolino, & audierant prædicta nocte querulas voces prædicti Petri, & postmodum prædictum miraculum per totam regionem vulgatum esse. Ego autem omnia prædicta præsentialiter audiui a dicta D. Viride & Nerio & Petro prædictis.

E 87 Eodem anno & in eodem Castro accidit aliud miraculum nullatenus subricendum. Accidit enim in domo Magistri Angeli Philippi quod quoddam vas, quod tunc vocatur & loco torcularis habetur, cecidit super caput filii sui, qui vocabatur Ceccus sive Franciscus: ex quo caput illius fuit allisum cum maxima abscessione, penetranti usque ad cranium, cum destructione & discooperatione cutis, carne adducta inferius & inde continue sanguine emanante. Qui Ceccus, tamquam desperatus, relictus fuit quasi pro mortuo, & supervenientibus multis, quædam domina Bonadimana, convicina ejus, cepit dictum Ceccum & eum super lectum proprium reclinavit. Adveniente autem D. Viride, hospita FF. Prædicatorum in dicto castro Bolfeni, amita dicti Cecchi, plorando de casu prædicto devovit ipsum B. Ambrosio cum multa devotione. Mane autem sequenti, medici, qui ejus vulnere inspecto medicamenta & fasciam apposuerant præcedenti die, fascias deligaverunt & amoverunt a capite dicti Cecchi: quæ amota viderunt medici & alii adstantes plagam prædictam & vulnus plene sanatum. Quæ omnia singula supradicti Magister Angelus & D. Bonadimana vera esse juraverunt, sicut de hoc extat publicum instrumentum *n*: Domina autem Viridis non vivebat tempore conditi instrumenti.

A *a* Instrum. scilicet XXI. *b* Instrum. scilicet XXI.

c Salus Tophanum legit & impresso.

d Ex auto Orlandi nomine dominatissimo.

e Instrum. scilicet XXI. *f* Scilicet Instr. XXV.

g Rediens in instrum. dicitur Ballatorum: quod ipse explicavit Xylum & cui convenit dicta aliquid: nam solarium debet aliis concipi: quod idem in sequentibus observabis.

h Scilicet XXIV. *i* XXVI.

k Ita egraphum nostrum: in Instrum. habet, etiam mentem, & ceteris: ut patet in eo quod adducit sub lilla matri.

l Vide notitia ad cap. 3 littera d. in Supra Instr. XXVII.

m Instr. XXVIII. Quod duo cum condita sunt anno 1318 patet auctorem qui illa videre potuit ultra triginta annos ipse B. Ambrosio superstitum hoc miracula complisse.

C A P U T I X.

De epilepsia & febribus ad invocationem

B. Ambrosii sanatis.

His autem secundum ordinem temporis decursis, in sequentibus, sicut in praemissis, ordo temporis servari non potest: sed ordinem intendo servare materiarum, ut primo narrem de curatis agnoscendis, quae proveniunt ex causa intrinseca naturali; & inter has primo de generalibus, quae nulli membro sunt propriae, deinde de his quae unicuique membro appropriantur: inter generales autem de morbo epilepsiae se primo narrandum offert. Jam autem in his quae secundum ordinem temporis scripta sunt, de curatione unius a praedicto morbo praemissum est: nunc vero narro miraculum, quod tanto credibilis redditur, quanto narrator ejus Fr. Jacobus Prior praedictus durior fuerat ad credendum. Hic enim tam durus quasi alter Thomas Didymus fuerat, quod pulsantibus campanas pro ejus miraculis populis, primo funes ipsarum campanarum fecit sub clausura, quae ibi erat, elavibus oblerari: sed quia clausuram infringebant, fecit funes super campanile attrahi: quia vero campanile ascendebant, campanarum marteolos auferri fecit. Sed miraculis victus, miraculorum fuit postmodum predicator.

89 Hic igitur narravit mihi, quod quidam desponsata noviter morbum epilepsiae patiebatur, & vehementer timebat virum advertere, ne haberetur postmodum in horrore, super quo jam se recommendaverat S. Ambrosio; non forsitan toto corde vel nondum venerat hora, qua magisterat virtus Dei in illa manifestanda. Dum vero semel cum viro degeret, ecce subito sensit a praefata infirmitate se arripit, ad quod expavescens, ad S. Ambrosii patrocinium toto corde confugit: quod dum expetivit, statim sibi adesse sensit. Nam quidam incognita manus, ex parte viro opposita, ubi penitus nemo aderat, manum illius strinxit; & statim, quae eam arripuerat, abscellit infirmitas, nec ultra eam arripuit: ut eidem mihi narranti eadem mulier retulit quasi sub sigillo confessionis: suam enim personam omnino occultam esse voluit, ne vel pristina infirmitas virum induceret in horrorem.

90 Simili vero modo mihi a quodam intimatum est, tam turpi se aliquando detineri infirmitate, quod dum S. Ambrosii affectaret subsidium & cogitaret quod operaretur eum miraculum ob gratitudinem notificare & facere in populo praedicare, etiam tacita sua persona; potius eligebat non devotare Sanctum nec liberari, timens ne per aliquas rimas prodiretur. Ejus ergo devoto, in tali agone & cordis angustia constituto, subvenit miratio pii Patris: nam absque certa obligatione vel publica gratiarum actionis intentione, invenit penitus se liberatum.

91 Nerius insuper de b Staggia, filius Venturæ, patiebatur morbum praefatum, & habebat ter inter diem & noctem, aliquando quater. Hic devovit se B. Ambrosio, & curatus est.

92 Domina etiam Margarita, uxor Nese tinctoris de D populo S. Peregrini civitatis Senensis, narravit quod, dum esset in partu, peperit unam filiam, quam post sextum diem suae natiuitatis arripuit morbus praedictus, & habebat tractus quos patitur ille qui patitur talem infirmitatem, & spumam in ore. Quae domina credebatur dictam filiam suam non evadere: quia peperit plures, scilicet quatuor, cum illa infirmitate, & nullus evaserat. Insuper ergo mater videns praedictam filiam suam sic duci & cruciari propter dictam infirmitatem, devovit eam S. Ambrosio, & statim fuit plenarie liberata, & cepit sugere: cum prius sugere vel aliquid sumere nullatenus posset. Et de his erat publicum instrumentum.

93 Ugo, filius Bernardini, de populo S. Petri de Ovile, retulit se habuisse praefatum morbum ter in vocatione: qui venit ad sepulcrum S. Ambrosii, & facto voto eidem exhibenda coram reverentia ad sepulcrum suum, & a matre sua facto similiter voto, nunquam ulterius a tali morbo vexatus est.

94 Domina Letitia, uxor Bindi coriarii de Senis, asseruit quod Bindia filia sua passa fuit hujusmodi morbum quasi mensibus quinque, quod ter & quater aliquando gravabatur dicta infirmitate. Audiens autem quod multa miracula per S. Ambrosium Deus operabatur, filiam devoto recommendavit eidem: statimque voto nunquam advertit eam praedicta gravari infirmitate, sed invenit plenarie liberatam.

95 Domina similiter Bonagratia, de d Rigo magno diocesis Aretinae, narravit quod filia sua, nomine Gemma, passa fuit hujusmodi morbum tam horribiliter, quod frequenter in ignem & in aquam cadebat, & apparebat ei quidam miles armatus, ut reserbat puella, qui trahebat eam & expavescere faciebat. Insuper ex latere dextro insensibilis & inutilis facta, perduravit in hac infirmitate a tempore natiuitatis suae per annos duos. Mater igitur audiens multa miracula per Sanctum suum Ambrosium Deum operari, adduxit praefatam filiam ad sepulcrum ejus, & perseverans ibidem devotione per plures dies, tandem reportavit donum in filia sanitatis.

96 Retulit insuper Paulinus de Brenna comitatus Senensis, quod filius suus nomine Tancredus, hoc morbo pluries vexabatur in mense: sed emissio pro eo voto ad S. Ambrosium, statim fuit sanitatis beneficium consecutus.

97 Domina vero Mina, uxor Joannutii de Senis, testata est quod filia sua, nomine Vannucia morbum saepe fatum patiebatur graviter jam per annum; quae devovit eam S. Ambrosio cum reverentia coram promissione. Quo voto emissio, in die solennitatis ejus, quae ei deferretur a populis, advertit eam curatam, & ut certior fieret distulit per annum Fratribus enarrare: quae transacto facta certior, enarravit.

98 Ex dilectionis fervore qua ad Deum ordinabatur, & proximum in quo Deus ordinaverat caritatem, movit saepe dictus Pater restringere febrium calores inordinatos. Jam vero de pluribus sequendo ordinem temporis dictum est: sed nunc secundum ordinem materiae est de pluribus aliis subnectendum. Quaedam namque Minuccia nomine, filia olim D. Griffoli de populo S. Christophori cum pateretur febres per quatuor septimanas, & haberet insuper fluxum sanguinis per os, qui interpolabatur raro, intantum anxiebat quod requiem invenire non poterat, nec cibum sumere nisi cum magna difficultate: quae audiens miracula S. P. Ambrosii & de ejus meritis sumpta fiducia se ei devoto recommendavit. Mater insuper ejusdem anxietatem considerans, eam devovit devoto Deo & meritis dicti Patris. Audiens autem quod multi curabantur per contactum eorum, quae dictus Pater contingerat, misit ad quatuor-

A quamdam dominam quæ habebat ejus corrigiam, rogans ut de rasura prædictæ corrigiæ sancti Patris daretur eidem. Quæ habita & in potu sumpta, subito fuit ab omni infirmitate plene curata.

f 99 Quidam insuper futor f Minus nomine, narravit quod filius suus, Vannez nomine, uno mense laboravit infirmitate febrium valida & positus fuerat in extremis; quod pulsus ejus jam non percipiebatur, & frige factus erat in manibus & pedibus, & morti vicinus. Quod attendens pater ejus, devovit cum S. Ambrosio intima cordis devotione: quo facto, statim puer dormivit & sanavit & liberatus est. Hoc idem testati sunt medici, qui habebant curam ejus, scilicet Magister Fatius & Magister Benjamin.

g 100 Domina vero g Beccha, uxor Ghezzi, de populo S. Joannis, narravit, quod filius suus, nomine Pagnus, passus fuit quindecim diebus febres continuas, tam fortiter, quod de vita medici dubitabant: nam continuo febris augmentabatur. Quæ D. Beccha devovit prædictum Pagnum, cum fortiter actu febriret. S. P. Ambrosio, promittens cunctas ecclesias h & eidem certas reverentias se facturam. Emissio igitur voto, absque sudore & crisi aliqua fuit a febribus liberatus: ita quod de mane surgens, incolumis ambulavit, qui prius surgere non valebat.

h 101 Nicoluccius insuper, filius Magliate, de populo S. Salvatoris, passus fuit febrem tertianam per dies novem: qui devovens se S. Ambrosio, eum febrem actu fortiter pateretur, facto voto sensit, ut sinceriter retulit, quamdam manum duci super se, & statim fuit plenarie liberatus.

i 102 Retulit insuper quamdam Domina, Bella nomine, uxor Cenni Bursarii, quod subito arripuit eam febribus fortissima, & talis, quod propter hanc loquelam amisit: quæ devovens se S. P. Ambrosio & ejus sanctitati se commendans, fuit ab omni infirmitate non minus subito liberata.

j 103 Nobilis vero Domina, Baldesca, uxor quondam D. Benuccii de Salimbenis, retulit quod Nicolaus nepos suus ægrotavit febri continua per sex dies, ex qua angustia multa affligebatur, & jam de vita dubitabatur a medicis, eum gravari interiori apostemate suspicantibus. Mater igitur pueri vovit Deo, quod, si dictum filium suum meritis S. Ambrosii restitueret sanitati, offerret ad sepulcrum ejus imaginem in habitu Fratris argenteam. Facto igitur voto, & posita corrigia ipsius sancti Patris super inermum fuit subito liberatus: propter quod, votum sicut promiserat adimplevit.

k 104 Domina præterea Bonaventura, de populo S. Joannis, passa fuit febrem quartanam mensibus septem, nec aliquibus poterat medicorum remediis liberari: emissio ergo voto in corde suo de aliqua reverentia exhibenda S. Ambrosio, cum recommendaret insuper filios suos Deo & meritis dicti Patris, habuit in visione, ut sibi videbatur, mandatum, quod portaret tot imagines, quot habebat filios, ad sepulcrum S. Ambrosii, si exaudiri volebat. Cum igitur actu febris ret, statim ivit & emit quatuor imagines cereas, secundum numerum filiorum, & veniens ad sepulcrum prædicti Patris, ibique reiterato voto, subito inordinatus calor febris extinctus est, & reductus ad plenæ moderantiam sanitatis.

l 105 Domina insuper Bona, uxor Ser-Landi de Monte-Alceto diocesis Aretinæ, asseruit quod filius suus decem mensium, nomine Michael, passus fuit febres tam fortes & tantæ afflictionis, quod ex hoc ad mortem judicabatur. Quæ Domina confortata & inducta a quodam bono viro, quod ipsum devoveret B. Ambrosio, quia Dominus per eum multa miracula & magna operabatur, multa fiducia ad ipsum pium Patrem se contulit, se ei devovens & promittens, ad

sepulcrum ejus se filii figuram ceream adducturam. D. Emissio ergo voto, puer subito surrexit, ridendo quasi de somno evigilans, & continuo fuit partecæ sanitati pristina restitutus: propter quod mater accessit Senas ad sepulcrum prædicti Patris, deferens imaginem ceream juxta votum.

m 106 Ut autem ad civitatis Senensis miracula sedemus, Augustinus, filius Francisci, de populo S. Julii, asseruit, quod cum pateretur febres tertianas, a quibus totus constringebatur, reducens ad memoriam vitam & miracula B. Ambrosii, devote se recommendavit eidem, promittens quod, si ejus meritis a Domino sanaretur, miraculum scribi faceret in ejus reverentiam & honorem. Facto autem voto, fuit subito & plenarie liberatus.

n 107 Paupercola quamdam insuper, Nera nomine, de populo S. Mauricii, passa fuit febrem vehementem & continuam per octo dies, nec poterat aliquibus remediis liberari; præcipue cum esset pauperrima, nec humana remedia suppetebant. Recurrens igitur ad divinum auxilium, confidens de meritis S. P. Ambrosii, devote se recommendavit eidem. Cui tam angustia & humano auxilio destituta apparuit, cui se recommendaverat, pius Pater cum quodam alio Fratrem & ut videbatur sibi, stabant juxta lectum suum, & ministrabant ei. Quæ Nera, ut asseruit, non dormiebat, sed vigilabat in ejusmodi visione: & ex tunc invenit se liberatam.

a Andreæ Abbas in Vita S. Ottonis Bambergensis a Julii lib. 4 cap. 9, B. Orthoni, inquit, obdorem cum oblationibus devotaverunt.

b Vicus est octo circiter P. M. Senis distans ad Occidentem, Collanti, diocesis.

c In ordine aliorum nomum.

d Tabula Geographica Rigogano est, 18 milliis Senis distans ad Orientem.

e Diminutivum a Mina seu Firmina.

f Julii pag. 146 Mertium comadum vocat.

g Porphyra ex Rebecca mulierum nomen: cujus generis in sequentibus plura occurrunt, de quibus haud fas est præsumptum dicere.

h Refertur ad se facturam, Italica phrasi, qua Ecclesiæ sacere dicitur pro visitare seu supplicationem per eas facere: ita Roma dicitur peragere facere septem ecclesiis.

i Hic Julius Caesaris miracula publicata Instrumentis 13, 143, 23, 211 & 223, pag. 147 & seqq.

C A P U T X.

De infirmis desperatis a medicis & in mortis articulo constitutis.

L Icet autem de febribus absolute præmiserim per præfatum sanctum Patrem curatis, nunc intendendo subnectere de his, qui sive ex febri sive ex alia infirmitate, usque ad mortis articulum devenisse judicabantur, & per ipsum beatam Patrem curati sunt. Quædam namque Domina, Mira nomine, uxor Nicoluccii, de populo S. Joannis habebat filium, nomine a Sanum, revera ægrotum & in extremis laborantem judicio medicorum; & ideo ad divinum confugit præsidium, vovens, quod, si eum Dominus meritis B. Ambrosii liberaret usque ad diem tertium, ei ad sepulcrum ejus aliquam reverentiam exhiberet: quo facto, assecuta est, quod petivit, plenam in filio sanitatem.

o 109 Domina insuper, Bona nomine, uxor Dominici, de populo S. Andreæ, & D. Nura mater ejus retulerunt, quod dum filius prædictæ D. Bonæ, Andreas nomine, puer quatuor mensium laboraret in extremis, & spes a medicis de liberatione nullatenus haberetur; spem conceperunt ad Deum & merita B. Ambrosii, cui eum devotè recommendantes, votum emisissent ad sepulcrum ejus alicujus reverentiæ exhibendæ:

A bendæ: quo voto facto, puer statim fuit plenarie liberatus.

110. Domina vero Gemma, de populo S. Iusti, retulit Fratribus, quod, cum nepos suus, b Meucci nomine, laboraret in extremis, ratione febrium & apostemat, quod interius habebat in pectore; fecit votum B. Ambrosio, quod, si liberaret eum, qui jam fere mortuus putabatur, ad sepulcrum ejus aliquam reverentiam & devotionis indicium exhiberet. Facto igitur voto, statim puer eiecit apostema, & continuo fuit a febribus liberatus.

111. Quia vero, juxta Apostoli documentum, diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, quædam domina, Ghiluccia nomine, de populo S. Christophori, quamvis ex devotione præfati Patris pressuram & passionem incurreret, hoc tamen ei in sanitatem mentis & corporis versum est, & ipsius Patris majorem evidentiam sanitatis. Veniens enim prædicta domina in die sepulture ipsius ad locum FF. Prædicatorum, & ex devotione volens manum ejus osculari, cum magna ibi esset pressura hominum & mulierum deosculantium aut osculari appetentium manus ejus; quanto majori devotione multitudini se infixit, tanto magis a multitudine est oppressa, intantum quod quasi mortua vix inde extracta est, pannis quos habebat in dorso dilaniatis. Ex dolore autem pressuræ syncopizavit: sed aliquantulum resocillata, vix ad domum adducta est. Quia vero ex conquisitione sanguinem expuebat, consilio medicorum fecit phlebotomiam: qua facta, statim loquelam amisit, & nihil jam sumere volebat in cibum, & quasi mortua consistebat. Inducta vero a medicis, qui de salute corporis desperabant, ut pro salute animæ induceret Sacerdotem; eo adveniente penitus loqui non poterat, & solis nutibus valuit consistere. Jam vero exequi parabantur: sed admonita cum recurretes ad alium P.

Ambrosium, pro cujus devotione hæc passa fuerat, ne devotio ei in periculum verteretur, vovit se in corde suo. Ipsiuseriam vir & mater & soror eam B. Ambrosio similiter devoverunt. Hoc igitur emissio omnium voto, statim beneficium loquelæ recepit, & peccata sua confessi est, & recepit ecclesiastica Sacramenta: quibus receptis, invenit se a dictis passionibus ad plenum liberatam.

112. Quædam præterea domina, Mina nomine, de populo S. Peregrini, & alia soror ejus fideliter Fratribus retulerunt, quod Franciscus filius prædictæ D. Minæ, gravissima patiebatur interiorum vermium, qui lumbrici vocantur, corrosionem: ex quo tantam incurrebat angustiam & defectum, quod jam cito moriturus judicabatur: nam frigidus erat in extremitatibus & jam mortuum nullum habebat. Interim autem pro eo exequi parabantur: sed ad præsidium B. P. Ambrosii recurrentes, puerum ipsius meritis devoverunt, varia devotionis indicia promittentes; alia imaginem ceream prægrandem ad mensuram pueri, alia promittens ponere operarios in capella sua. Hujusmodi igitur emissio voto puer statim liberatus est, & cepit loqui, & petivit potum, & se posuit ad sedendum.

113. Quædam domina, Bertha nomine, de populo plebis de Casciano, cum compatre suo Fratribus retulerunt, quod Marcuccius, prædictæ Berthæ carnalis filius, alterius vero spiritualis, residens cum sorore sua, subito præoccupatus est infirmitate & defectu tam valido, quod mortuus videbatur. Quod videns soror, clamavit, & vocavit matrem & patrinnam prædictos, qui cito venientes invenerunt puerum lividum & frigidum totum & quasi mortuum, & a pluribus mortuus credebatur; & sic stetit per magnum horarum spatium. Quod cernens patrinnus prædictus ejus, accepit eum in ulnas suas, jam nec motum nec sensum, ut videbatur, habentem: devoto autem devovit eum B. Ambrosio, & statim recepit beneficium sanitatis.

114. Quædam insuper, Francisca nomine, de populo S. Antonii, retulit quod filia sua, nomine Mira, passa fuit diebus decem febres continuas & inflationes in gula & in collo: ex quibus jam in mortis articulo constituta, Unctionem recepit extremam. Quod cernens prædicta mater, famineo motu, vel, ut credendum est, spiritu Dei mota, venit hora Matutinali ad ostium ecclesiæ FF. Prædicatorum, & clamabat alta voce, & cum devotione B. Ambrosium invocabat, recommendans ei filiam suam, ut eam suis meritis liberaret. Post diutinam autem vocationem, de meritis beati Patris concepta fiducia, domum rediit, & in reditu invenit filiam plenarie liberatam.

115. Quædam vero domina, Pera nomine, patiebatur & emetitam tam valide, quod perdiderat loquelam & visum: & cum esset desperata a medicis & crederetur moritura sequenti die, B. P. Ambrosio se devovit in corde suo. Mira res: sed non ei, qui facit mirabilia magna solus: emissio enim voto, absque ulla crisi, ab omni infirmitate curata est. Quod audiens medicus stupuit & dixit, hoc esse non posse nisi per divinum miraculum, quod plurium attestacione firmatum est.

116. Quædam etiam domina, Nese nomine, uxor nobilis viri Naldi de Val-corteze, habebat germanum suum in carcere, ubi laborabat in extremis gravi infirmitate: quæ emissio votum ad B. P. Ambrosium, promittens quod, si germanus ejus de tam gravi infirmitate liberaretur, veniret ad sepulcrum ejus & ei aliquam reverentiam exhiberet. Facto igitur voto, apparuit ei S. Ambrosius, ut sibi videbatur, in quadam ecclesia existenti, qui allocutus est eam, dicens: Secure confidas & non dubites de fratre tuo; sed recognoscas eum a me [liberandum]: qui frater suus statim, ut didicit postea, liberatus fuit.

117. Petrus Rossi de arce ad Tentennam, incidit, sicut retulit, in gravissimam agritudinem, ita quod nec pulsus ei remansit, in qua fuit de vita a duobus medicis desperatus: sed emissio voto, ab B. Ambrosio, perfecte sanatus est, mirantibus prædictis medicis, quorum unus vocatur Ser-Bindus, alter Ser-Gerius: quia nec causam nec modum naturalis sanationis in eo percipere potuerunt, sicut ipsimet in testes adducti, confessi sunt: & ideo votum reverentiæ, quam ipsi Beato exhibere promiserat, adimplevit, & veniens ad sepulcrum ejus, Fratribus miraculum enaravit.

a Julius pag. 153. Aniani nomen integre expressit.

b Diminutivum ex Bartholomæo.

c Vide de hoc miraculo Instrumentum 11.

d Cæchiano in tabulis in ditione Florentina, intra septimum ad urbem Senonum miliarium ad Euroboram.

e Julius pag. 154. explicat morbum, ita dictum a medicis ex duabus febribus componi, tertiana una, altera continua: quorum ex diversis plane principii ortuum accessus, quia sæpe in unum tempus coincidunt, infirmum solent miram in modum debilitare. Origo veris Græca est quinquagesimæ semeliterius.

f Forte Tentennam in Ducatu Caspri.

CAPUT XI

De mortuis ad invocationem B. Ambrosii suscitatis.

118. V T autem magis S. P. Ambrosii merita elacerent, & vivens ac præpotens in gloria monstraretur, usque ad mortuorum suscitationem & vitæ restitutionem ejus meritum virtus ostensa est; nam præter ea, quæ secundum ordinem temporis in vita & in morte narrata sunt, præfati capitulo plura sunt circa hujusmodi subnectenda. Quædam namque domina, Mira nomine de populo S. Agidii contigit quod filium peperit mortuum: quem mortuum esse cernentes mater & plures domine quæ adstant, clamaverunt

AUCT. PR. RECUP. RO. passio ex febribus deposta.

et alia ex demerita.

interdum in carcere paululo agens E

f alius a medicis desperatus.

F

Febre habundantia.

discretio sicut pro mortuorum.

A verunt alta voce, cum S. P. Ambrosio ex intima cordis devotione recommendantes, quatenus cum a mortuis suscitaret, ut saltem posset baptismi suscipere Sacramentum. Facta igitur a matre & tribus dominabus adstantibus prædicta recommendatione, puer qui mortuus fuerat patenter revixit, sicut prædictæ dominæ suo testimonio asseruerunt.

B 119 Quædam insuper domina, nomine Mita, de populo S. Petri de Ovili, quamdam filiam suam, nomine Vannucciam, posuerat sub cura nutricis; audiens autem quod infirmaretur misit famulam suam, ut eam ad se adduceret. Factum est autem cum dicta famula puellam adduceret, quod puella in ejus brachiis moreretur: quam posuit in brachiis matris suæ, & cernens eam mortuam statim fugit. Mater vero filiam mortuam conspiciens, cepit clamare & ejulare & seipsam discerpere: sed post planctum ad almi Patris Ambrosii confugit auxilium, eam meritis ejus recommendans cum promissione alicujus reverentiæ exhibendæ. Emisso igitur voto, statim puella cepit movere labia & sanguinem per os, & virus simul emisit, & sic vita est restituta, incolumitate plenaria consequente.

C 120 In castro insuper S. Joannis de Asso diocesis Aretinæ, accidit mirabilis subventio sancti Patris [tantoque mirabilior] quanto major fuit corporis dissipatio cui subventum est. Cum enim quidam Cosimus nomine esset in quadam domo, ubi erat quoddam molendinum quod motu jumenti vertitur, cecidit inter rotam & palmamentum, ita quod ipsa rota dentata rapuit eum taliter & convolvit, ita quod venter antrosum jam posterius in renibus videretur: ita quod ipse puer motu & sensu ac vita totaliter privaretur. Cumque ad puellam ejusdem clamorem mater prædicti pueri cum aliis quibusdam venisset, & de molendino eductum jam mortuum & terribiliter dissipatum susceperet: in tanto periculo & re tam desperabili de meritis S. P. Ambrosii non dissidens, confugit ad ejus præsidium toto corde, eundem ei devovens cum promissione certæ reverentiæ exhibendæ. Quo voto emisso, statim puer cepit clamans oculos aperire. Matre autem non tepente, sed ad Sanctum Dei continuante devotionem, post indicum fuit non solum vitæ sed & sanitati & membrorum integritati plenariæ restitutus. Hæc omnia prædicta mater ejus, nomine Ghina, votum suum complens & filium suum incolumem ad sepulcrum præfati Patris reverenter adducens, Fratribus Prædicatoribus fideliter narravit.

C 121 In filio vero nobilis viri Andreæ, D. Mini de Tolomæis, miraculum accidit memorandum: cum enim gravaretur febris continua gravi cum apostemate, intantum dicta ægrotudo oppressit eum, quod vitam ejus extinxit: ita quod nullus motus apparebat in eo vel sensus, & mortuus ab adstantibus cunctis judicabatur. Quo viso mater dicti pueri D. Becca devotissime rogavit Virginem Mariam, quod meritis S. Ambrosii Senensis, quem similiter invocabat & implorabat, redderet sibi filium jam defunctum, promittens quod, si ei redderetur, eum offerret apud locum FF. Prædicatorum, & quantum in ea esset, Ordini daret in Fratrem. Avia insuper ejus devotissime Beatam Virginem pro eo & B. Ambrosium invocabat. Quo voto facto, puer subito tamquam vivens, sanus & hilarius cepit ridere; & cum infans esset, cepit aliqua signa cum digito facere, quasi aliquem ostendens sibi apparentem & protegentem: & talem se exhibuit, sicut qui nullam habuisset infirmitatem. Quo viso, juxta votum indutus est puer vestibus Fratrum Prædicatorum, & ad ipsorum locum adductus per nutricem dicti pueri, puer super sepulcrum dicti Patris oblatum est. Quæ omnia avia sua D. Agnesa & mater ejusdem & nutrix, prædicta asseruerunt coram Fratribus vera esse ut scriptum est.

122 Quædam insuper mulier, nomine Neca de populo S. Peregrini, asseruit se peperisse filium, qui ab omnibus adstantibus & experimentum de eo capientibus mortuus putabatur: quod videns mater, devote & cum lacrymis meritis B. P. Ambrosii eum recommendavit, promittens quod, si ei redderetur, ad sepulcrum ejus eum deferret cum certæ reverentiæ exhibitione. Quo facto, statim vivens apparuit qui mortuus a cunctis judicabatur, & baptizatus nomine ipsius S. Patris est insignitus, & Ambrosius vocatus propter ipsius Patris devotionem.

123 Quædam præterea domina, nomine Flora, de populo S. Mansionis, habebat filium nomine Joannem, qui fuit per quindecim dies continua febre detentus, ex qua & mortuus est. Videns igitur prædicta mater filium jam defunctum, cum lacrymis devovit eum S. Ambrosio: qui statim, voto emisso, restitutus est vitæ & pristinae sanitati: quem in solennitate, quæ prædicto Patri deferretur a civibus, indutum vestibus Ordinis detulit & obtulit ad sepulcrum ipsius, & hæc omnia Fratribus fideliter enarravit.

124 Domina vero Giesca, de populo S. Martini, Fratribus fideliter retulit, quod cum esset apud podere suum de Sarteanello, contigit eam deambulare per agrum, in quo erat fovea magna plena aquis; & cundo vidit in eam cecidisse quemdam puerum, filium sanguinei viri sui: & nil videbat nisi crura, capite & reliquo corpore in aqua submerso. Stupefacta igitur vocavit alias mulieres, quæ sic etiam fuerunt stupefactæ, quod ejus corpus extrahere aut contingere non audebant. Tandem una ex illis accepit eum per crura, & projecit in campum, & non erat in eo motus aliquis aut sensus. Corpus etiam erat nimium tumefactum, & oculi clausi & omnia signa mortis in eo apparebant & nullum vitæ. Ab adstantibus igitur invocato S. Ambrosii nomine, cunctis mirantibus statim aperuit oculos, & quod magis mirandum est, cum nihil projecit, solitæ dispositionis in corpore [apparuit], sanusque & incolumis matri est restitutus.

a Simile miraculum continet Instrumentum xix cum eodem matris nomine, æque inter utrumque solius parochia differentia: simile habes & in actis primis num. 110. Ibidem num. 111 sequens miraculum legit: sed pro Mita matre, invenies Neram, absque ancilla mentione.

b Militaria ab urbe Senæ decimo milio trans Umbrenam fusi.

c Ita Tusci, quem Cosmum seu Cosmam dixerunt.

d Academici sæpe citati modo melam reddi putant, modo totam qua mola continetur, machinam: cum de vitæ agitur, torcular & locum torcularis significat.

e Fors mutilo pro Domeneca: hæc enim Itali Dominicam scribunt & pronuntiant.

f Italico Magione apud Julium pag. 156: quod potius a Gallis Senonibus urbis conditoribus, quibus Mag domus fuit, reliquum dixerim adjecto terminatione augmentativa omni, quam a Latina lingua detortum.

g Afroni fluvio Sarteanum adjacet municipium: an est vicinus vicus diminutivus, ut alia plura loca, nuncupatur vocabulo?

C A P U T XII

De curatis a diversis doloribus per merita B. Ambrosii.

125 **D**ignum est ut qui gaudiis fruitur sempiternis ex gaudii plenitudine, valeat in dolorum remedia [ad alios] gaudia redundare, & ideo de curatis a variis doloribus subnectendum, & primo de dolore cordis. Quidam namque juvenis Ceccus nomine, civis Senensis de populo S. Agidii, devotus a pueritia FF. Prædicatorum, devote & fideliter ipis Fratribus enarravit, quod cum esset clericus in Ecclesia

A fia S. Mariz a de Panzano comitatus Florentini, & juvando ad Missam teneret cercum in manu accensum ad elevationem Corporis Christi; subito passus dolorem cordis cecidit in terram & syncopizavit, nec motum vel sensum habebat, imo mortuus putabatur.

Deportatus ergo ad lectum post modicam quietem rediit ad se, sed tamen loqui non poterat: confortatus vero beneficium loquelæ recepit, & adveniente

Sacerdote peccata sua confessus est. Post hæc cepit dormire, & in somno apparuit ei S. Ambrosius & S. Euphrosynus, cujus ecclesia ibi propinqua est. Dicitur vero Cecchus videns S. Ambrosium, quem viventem viderat, cum allocutus est dicens: Estis vos Pater meus S. Ambrosius? Cui respondenti quod sic, se devote commendavit & dixit: Ego semper habui & habeo magnam devotionem ad S. Dominicum & ad Ordinem totum & ad eos qui sunt de Fraternitate vestra: insuper etiam sum de ipsa Fraternitate, & laudes cantavi in loco vestro: ob hoc recomendo me vobis, ut liberetis me, ad hoc ut possim penitentiam agere de peccatis meis. Tunc B. Ambrosius voluit se ad B. Euphrosynum & dixit ei: Quid vobis videtur, Pater mi, liberabimus eum? Et ille respondit: Vos estis ita cum Domino Jesu Christo, quod quidquid vultis facere potestis. Cui S. Ambrosius: Ipse est de Fraternitate mea, & jam sunt septem anni quod laudes cantavi in loco meo, & habuit magnum amorem ad Ordinem & Fratres meos, & ad vos similiter non parvam devotionem. Ad quod respondit S. Euphrosynus: Placet mihi, quod fiat, ut vultis. Et S. Ambrosius: Volo vos, inquit, audire quam bene cantat laudes. Tunc B. Euphrosynus voluit se ad dictum Cecchum dicens: Canta aliquam laudem ad honorem Dei & Beate Virginis gloriolæ. Qui Cecchus, ut sibi videbatur, incepit cantare unam laudem, & cantato uno versu cum responsione, S. Ambrosius subridens alacri vultu, dixit B. Euphrosyno: Nonne videtur vobis, quod bene canteret? Quo respondente quod sic, subjunxit S. Ambrosius: Omnino liberemus eum: quod S. Euphrosynus in ejus posuit voluntate. Sanctus autem Ambrosius vertit se ad dictum Cecchum dicens: Nosti quare Dominus fecit tibi hoc? Scias quod hæc pateris, quia elapsus temporibus nimium affectum habuisti ad Canonicatum hujus ecclesiæ, & nimis ad hoc posuisti cor tuum: de hoc ergo ponas te in Domini voluntate. Quo annuente, S. Ambrosius, ut sibi videbatur, accepit eum per unum brachium, & S. Euphrosynus per aliud, & dixerunt ei: Surge. Qui statim surrexit, & evigilans adstantibus dixit: Nihil mali habeo: quia B. Ambrosius & B. Euphrosynus me liberaverunt. Et ex tunc invenit se plene curatum, & venit Senas ad sepulcrum B. Ambrosii, ubi hæc Fratribus narravit.

I 126 Quædam præterea domina, Loza nomine, de populo S. Joannis, in verbo veritatis Fratribus enarravit, quod decem annis passa fuit infirmitatem in capite & dolores magnos & quasi continuos, & tam vehementes aliquando quod auferebant sibi loquelam, & visum non modicum obumbrabant. Insuper habebat dolores in stomacho & frigiditate in capite tantam, quod multis pannis calefieri non valebat, nec poterat aliquibus remediis liberari. Confugiens igitur ad Sancti Dei præsidium, accipiens de panno S. P. Ambrosii quem penes se habebat, & ponens cum devotione super caput suum sudare cepit. Insuper vero se recommendans eidem vehementiori devotione, & iterato apponens pannum, statim dolor cessavit, & plenæ restituta est sanitas.

I 127 In castro vero de c. Sestona districtus Urbeveterani, quædam domina, Imiglia nomine, veniens Senas Fratribus enarravit, quod vir suus, nomine Joannes, patiebatur dolorem in capite vehementissime, qui occu-

pabat medietatem capitis & oculum dextrum, intantum quod quietem habere non poterat. Audiens autem miracula quæ Dominus meritis B. Ambrosii Senensis operabatur, promisit Deo quod, si virum suum liberaret meritis prædicti Patris, veniret Senas ad sepulcrum ejus pedibus nudis: quo voto emisso, vir suus ad plenum liberatus est: propter quod veniens ad sepulcrum ejus votum fideliter adimplevit.

I 128 Quædam præterea domina, Jacobina nomine, de populo S. Donati, habebat dolorem validum in dentibus, & inflationes in gutture: quæ facta voto ad B. Ambrosium continuo beneficium accepit sanitatis.

I 129 Leonardus vero, dictus d. Burasana, FF. Prædicatoribus ab antiquo devotus, patiebatur dolores & punctionem in oculo per magnam partem Quadragesimæ, nec poterat aliquo remedio liberari: qui vigilans de nocte ad sepulcrum S. Ambrosii, se ei cum devotione & reverentia recommendans, statim curatus est, & ultra hujusmodi dolorem non sensit.

I 130 Domina insuper Nese Senensis de populo S. Antonii, uxor Philippi Romani passa fuit in dextro humero per tres menses dolorem ita vehementem quod movere brachium non valebat. Existens vero Romæ & audiens mortem B. Ambrosii, & quod per eum Dominus multa miracula operabatur, multa devotione se ei devovit, & voto emisso subito fuit plenarie liberata.

I 131 Quædam autem domina, Bonaventura nomine, de Monte castelli Vulterranæ diocesis, a Dominica in ramis Palmarum usque ad Pascha, habuit dolores permaximos in renibus, ita quod ex vehementia dolorum nihil operari poterat, nec etiam de lecto surgere per se ipsam: quæ devovens se meritis S. P. Ambrosii, statim beneficium consecuta est sanitatis.

I 132 Puella insuper, Cara nomine, civis Senensis, passa fuit dolores renum & genuum per duos menses, tam fortes quod ire sine adminiculo & sedens surgere non valebat: quæ emisso voto ad B. Ambrosium subito invenit se curatam.

I 133 Quædam vero mulier, nomine Bilis, de populo S. Vigili, patiebatur dolorem dentium vehementem cum inflatione maxillæ quasi per totam faciem, ita quod videre non poterat nec loqui nec quiescere nec aliquibus remediis liberari. Cum autem haberet pannos vestium B. P. Ambrosii, & plus de panno insuper procurrasset, posuit ad unum oculum & statim vidit: deinde apposuit ad os & statim potuit aperire & loqui: ac demum posuit super totam plagam, & subito expuit sanguinem virulentum, & plena sanitas & incolumitas est secuta.

I 134 Quidam vero vir, Pandilla nomine, de populo S. Martini, passus fuit dolorem iliacum vehementissimum spatio sex horarum: qui intantum ex hoc affligebatur, quod locum & requiem invenire non poterat. Quod considerans uxor sua, nomine Nisa, & cum vehementissime affligi conspiciens, magna devotione recommendavit eum B. P. Ambrosii sanctitati: ipse vero similiter se devote recommendavit & votum fecit alijus reverentiæ exhibendæ: quo emisso, subito plenarie liberatus est.

I 135 Quædam præterea mulier, Adelina nomine de populo S. Joannis, habebat dolores in genu & capite vehementes per duos annos: quæ facta voto ad S. Ambrosium, statim fuit a cunctis doloribus liberata.

I 136 Quidam insuper faber de populo Abbatix S. Donati passus fuit viginti duobus annis dolores diros in renibus, & intantum aliquando torquebatur quod ex vehementia doloris cadebat in terra: postmodum vero ex renibus devenit ad brachium, in quo quatuor annos similiter torquebatur, intantum quod prædictum brachium ad os ponere non valebat, nec aliquibus medicorum remediis poterat liberari. Ad auxi-

apparuit
epi S. Am-
brosii &
Euphrosy-
no

omni q. ora
Ordinum
devotionem
laudantibus

sed laudo
actum eor-
um ad cap-
itulum des-
iderium red-
diderunt

Sanctus
Jo annem
dolor capitis

Sanctus
Jo annem
dolor capitis

AUCT. PA-
RACUR-
RO.

dolor in
dentibus

d

E

remit

gratia

d. maxilla

dolor passu
dolor

dolor genu
& capitis

rem

auxi-

Auxilium ergo confugit S. P. Ambrosius se ei devote commendans, & de aliqua exhibenda reverentia se devovens: qui emissio voto de sero somnum cepit, salutis signum, & in mane sequenti invenit se plenarie liberatum.

136 Mulier vero quædam Fantuccia nomine, de populo S. Donati, passa fuit dolorem in brachio dextro septem diebus, intantum quod brachium ad os vel ad caput ponere, vel se per ipsum induere vel exdere non valebat: insuper & clamans ingentes præ dolore voces emittebat, ita quod in ea domo nullus poterat quiescere vel dormire. Quæ devovens se S. P. Ambrosio venit ad sepulcrum ejus, & ponens super ipsam sepulcrum infirmum brachium, ibique modica hora continuata devotione a cunctis doloribus liberata est.

137 Domina Marsubilia, de populo S. Christophori, mulier fide digna, retulit se passam fuisse dolores acutissimos per sex dies a renibus infra: quæ existens in ecclesia FF. Prædicatorum ad sepulcrum præfati Patris, quem in vita sua spirituali devotione dilexerat, cum devotissime invocavit, quod, si animæ suæ expediret, eam a prædictis doloribus liberaret. Et dum ei preces devote porrigeret, subito fuit reddita sanitati.

138 Reclusus insuper quidam, qui Fr. f. Dinus nuncupabatur, existens in eremitorio quodam de g. Quercia grossa, incurrit dolorem in crure per tres dies tam fortiter, quod vix poterat se movere. Qui cum ab adventantibus consilium peteret, fuit ei suavis quod se S. Ambrosio devoveret. Qui devote emissio voto, quod, si ejus meritis liberaretur, veniret ad sepulcrum ejus, & ejus virtutes & laudes protestaretur, dum fuit hora veniendi, sequenti mane invenit se plenarie liberatum.

139 Guilielmus insuper quidam de populo S. Joannis, passus fuit dolorem in genu per quatuor annos & dimidium, ita quod non poterat absque appodatorio ambulare, nec aliquibus liberari remediis: qui emissio voto cum reverentia & devotione ad S. Ambrosium, fuit plenarie liberatus.

140 Domina insuper h. Sagia, de populo S. Joannis, passa fuit per quinque dies dolorem in brachio vehementissimum, intantum quod ipsum movere non poterat, quæ devovit se S. P. Ambrosio, non forsitan plena fide aut devotione, & ideo non statim consecuta est beneficium sanitatis: sed excrecente cum vexatione simul & fide intellectu, se eidem Patri tota devotione commendavit. Quo facto, statim liberata est plene, ita quod eodem die omnia quæ in domo erant necessaria expedire potuerit operari.

a Medio foro inter Senas Florentiamque itinere, intervallo 22 & 24 miliarium.

b Colitur 21 Decembris quando ex MSS. Florentinis Allogrum aliquod compendium dabimus.

c Julius, Cætona, passum millibus circiter 24 ab Urbe veteri Senas versus, unde duplo minimum spatio distat: infra num. 182 attribuitur Clusina diocesi, Clusopolis miliaris sex remota.

d Ex hoc cognomento colligitur hujus filium fuisse Leonardum Leonardum, inter Commissarios Episcopales sapienter nominatum.

e Diminutivum a voto Insana.

f Pro Bernardinus vel Gerardinus aut alio simili in duas fuit.

g Idem, Grandi-quereu. h Lagiam scribit Julius.

C A P U T XIII.

Alii dolores ac tumores sanati invocato B. Ambrosio.

141 **T**inus præterea de Podio-Bonizi patiebatur circa cor dolores vehementissimos mensibus octo, ita quod vix poterat respirare, nec ullis medi-

corum remediis liberari. Recogitans igitur miracula D quæ per Sanctum suum Ambrosium Deus operatur, de meritis suis plene confidens, devovit Deo quod, si meritis prædicti Patris a dicta infirmitate liberaretur, ad sepulcrum ejus veniens, aliquam ei reverentiam exhiberet. Facto igitur voto, subito & plenarie ab ipsa infirmitate invenit se liberatum: propter quod votum implens, coram Fratribus juravit omnia supradicta. Idem etiam, ut retulit, habuerat etiam infirmitatem iliacam tribus vicibus, & facto voto ipsi beato Patri fuit subito liberatus.

142 Quidam vero Notarius, nomine Guido Donati, de populo Abbatiz-novæ, qui, dum viveret, B. Ambrosio singulari amicitia & familiaritate conjunctus erat, passus fuerat longo tempore a juventute sua vehementem dolorem in tibia: qui post mortem prædicti Patris stans in oratione juxta locum, in quo primum traditus fuerat sepulture, cepit acrius ipso dolore vexari; & tunc recolens singularis amicitiz, simul & de meritis ipsius confidens, promisit quod, si per ejus patrocinium consequeretur in tibia sanitatem, coram omni populo ipsum beneficium ad ejus laudem & reverentiam prædicaret. Cui subito, adhuc in oratione existenti, apparuit sensibilibus quædam manus, ipsum dolorem E perturbationem ad sanitatem deducens: quod percipiens cepit infra se hæsitare, dicens: Quomodo ego, cui nulla daretur fides, tanta beneficia enarrabo? Quo sic hæsitante promissionem ad perfectum deducere, prædictus contactus cessavit, nec sic liberatus est quin dolor in alia parte tibiz remaneret. Hac igitur spe confusus quod non plena magis fide esset, affectum suum & promissionem firmavit majori devotione, & consurgens accessit ad tumulum S. Patris, ante quem se prosternens, ut decreverat, se in orationem dedit; statimque ex ipso tumulo tam maximum odorem percepit, quod nunquam in vita sua similem senserat: & perfectam exinde consecutus est sanitatem.

143 Domina vero Margarita, de populo S. Andreæ, Fratribus fideliter enarravit, quod vir suus, Marcovaldus nomine, dolorem iliacum patiebatur per duodecim dies & plures, cui nullo modo poterat medicorum remedio subveniri, & velut qui ad ultimum spiritum deducitur, vix poterat respirare. Hoc igitur prædicta uxor sua conspiciens, tantam scilicet in viro suo afflictionem, erga S. P. Ambrosium mira accensa devotione, eidem virum suum recommendavit. Voto igitur emissio & vix completo, statim vir suus ab omni infirmitate plene curatus est, ita quod de cetero nullas sensit E reliquias prædictæ infirmitatis.

144 Quædam autem mulier, Jacomina nomine de Percole, prima die Quadragesimæ, dum quidpiam operis faceret, subito dirus dolor circa lumbos eam invasit, tam vehemens quod vix in ea halitus remaneret, &, si ad horam interpolabatur quandoque, tamen eam iterato arripuit. Ultima vero vice S. P. Ambrosium devote invocavit: quo facto, subito & perfecte curata est, & post hæc nunquam aliquid tale sensit.

145 Domina insuper Maffea, de populo S. Desiderii, passa fuit dolorem iliacum quasi per septem annos, quod vix interpolabatur aliquando per quindenam: quam infirmitatem tam diu patiebatur, quod sive jacendo sive stando vel alio modo nullatenus poterat requiem invenire, & quasi semper timens mortis articulum sæpe se Sacramentis ecclesiasticis munebat. Audiens vero S. P. Ambrosii nuper defuncti multiplicari miracula, a quadam devota domina inducta multa devotione se ei recommendavit, ac votum emisit de aliqua reverentia ei exhibenda. Emissio igitur voto statim cepit mitigari dolor, & excrecente devotione ad plenum invenit se liberatam, ita quod nihil sensit usque ad novem menses: circa quod tempus, propter aliquam

A aliquam forsitan ingratitudinem, cepit aliquis huiusmodi infirmitatis sentire praesagia: propter quod ad praesentem Patrem tota devotione ea confugiente, nec languor processit, nec aliquid ultra de huiusmodi infirmitate vel leviter sensit.

146 Quaedam vero sanctimonialis Ordinis S. Benedicti, nomine Benedicta, de monasterio Abbatis de b. Cassiano, dixit & suo juramento asseruit, quod passa fuit infirmitatem gravissimam per octo annos: quam nullus medicorum, quorum magnum curam suscepit, cognoscere poterat, aut ei proficuum remedium adhibere. Sentiebat autem dolores gravissimos, & ad tantum deducta est quod ultimum videbatur spiritum exhalare: propter quod saepe conventus congregatus est sicut ad decedentem. Quaedam igitur persona ei devota, videns eam in tali articulo constitutam, devote recommendavit eam almi P. Ambrosii sanctitati. Domina insuper Pera, soror praedictae agrotantis, ab ea multum distans, similiter eam devovit eidem Patri; & facto voto properans ad eam visitandam, invenit ipsam forem suam ad portam sibi alacriter occurrentem, quam jam obisse timebat. Quam respiciens & de tanta valetudine admirans, ter flexis genibus adoravit, Deo & B. Ambrosio gratias referens, quod in suo voto videbat se exauditam: non enim petiverat nisi vitae prolongationem donec eam visitare posset. Itaque hortari ipsam cepit, ut ipsamet se S. Ambrosio devoveret, firmiter sperans ipsam ipsius meritis liberandam: quod & fecit: & emissio voto ita se sensit totaliter liberatam, ut nihil doloris sentiret aut infirmitatis: propter quod disceat pedibus, sicut promiserat, de sui Praetuli instanti petita & obtenta licentia, perrexit ad sepulcrum B. P. Ambrosii, Deo & Sancto suo gratias referens: & haec omnia Fratribus enarravit.

147 Quaedam veromulier, sub chlamyde poenitentiae constituta patiebatur per longum tempus dolorem stomachi vehementissimum: una autem die tantum praevaluit, quod serere non valens, vestes quas habebat in dorso scindit per totum: sed ad se reversa, devotissime patrocinium B. Ambrosii postulavit, promittens aliquam ei reverentiam se facturam: quo facto statim dolor discessit, & ut post plura tempora retulit, nunquam postea aliquid tale sensit.

148 Muller quaedam, e. Dice nomine, de populo S. Christophori, fideliter reculit, quod filius suus, Nicoluccius nomine, puer triginta mensium, passus fuit inflationem in gutture duobus mensibus: quem cum mater domi dimisisset, existens in ecclesia FF. Praedicatorum ad sepulcrum B. P. Ambrosii, filium suum ei devovit cum multa devotione; plenam habens fiduciam, quod rediens ad domum, filium suum inveniret plene liberatum. Emissio ergo voto & rediens domum, sicut credidit, sic invenit.

149 Alia insuper Puella de populo S. Martini, Vanuccia nomine, quatuor diebus tumefactionem in gutture passa est; quam cum mater sua D. Mina S. P. Ambrosio devovisset, subito restituta est sanitati.

150 Domina vero Landra, uxor D. Mini de Malavoltis, patiebatur in ore & labiis tumefactionem tam grandem, quod labrum frequenter adhaerebatur naso, & timebatur ne ex dicta infirmitate mortem incurreret; nec aliqua proderant medicamenta, cum medici multa adhibuissent. Hoc igitur conspiciens mater sua D. Imiglia, confugit ad patrocinium almi P. Ambrosii: & emissio ad eam voto a matre invenit se filia plenarie liberatam.

151 Domina insuper Tossa, de populo S. Christophori, protestata est quod filiam suam arripuit subito infirmitas valida: nam fuit inflata a planta pedis usque ad verticem, praecipue in extremitatibus, tantum quod omnino visum perdiderat, nec apparebant oculi

in facie ejus vel nasus ex nimia faciei inflatione. Sic autem sterit duobus diebus, insuper erat a medicis desperata: quod videns praedicta mater ejus, confugit ad auxilium S. P. Ambrosii dictam filiam suam eidem recommendans cum multa devotione. Emissio igitur voto a matre simul & filia de aliqua ei reverentia exhibenda, circa horam nonam vocavit filia matrem dicens: In nomine S. Ambrosii video ex uno oculo. Post parvam vero horam continuantes devotionem suam, dixit matri: Video ex altero. Post modicum vero, eis semper in devotione crescentibus, subito se invenit in nomine ejusdem Patris plenarie liberata, visu restituito & omni penitus tumefactione cessante.

152 Quidam vero, Brunus nomine, passus fuit per sex annos tumefactionem validam in secretis naturae, tantum quod ab umbilico usque ad tibias ita intumescebat, quod suum genitale membrum non apparebat: & cum multa adhibuisset remedia medicorum, nullus apparebat profectus, sed de die in diem tumefactio augmentabatur, ita quod se lecto volvere non valebat. Desperatus ergo de humanis remediis, audiens famam miraculorum S. P. Ambrosii, ad ejus confugit auxilium, de ejus meritis confidens & se ei recommendans multa devotione, ut si ejus meritis liberari valuisset, ei aliquam reverentiam exhiberet. Facto igitur voto, subito tumefactio cepit decrescere: & sicut in eo crescebat devotio ex perceptis, ita tumefactio decrescebat: quare sua D. Benvenuta devotione sua & recommendatione coadiuvante, donec fuit plenarie liberatus.

a Distat Senis versus Montem Politianum tantibus ad 16. P. M. Vergoli distans in tabulis.

b Urbi Florentina ad meridiem interpollo 7 milliaria, municipium amplum, est & aliud hujus nominis San-casiano distans in ditione Senensi ad confinia diocesis Urbeveterana.

c Pro Eutydice abbreviatum conjectare possi: ut priori capite num. 124 Nissa pro Ditychia.

C A P U T XIV.

De apostematis implorata B. Ambrosii patrocinio sanatis.

153 L iceat autem apostemata dolorem & tumefactionem inducant, de quibus in praecedentibus capitulis dictum est, de his tamen dux singulari capitulo subnectendum esse. Quidam namque Ventura nomine, de a. Marciano, reculit quod filius suus trium annorum patiebatur apostema in genu & coxa tam valide quod non poterat suis pedibus ambulare, nec per se etiam stare: cujus pater cum consilia medicorum requisivisset, nec ullum profectum perciperet, relicto humano remedio, ad divinum confugiens, confidens de misericordia Dei & meritis B. P. Ambrosii dictum filium suum devote recommendavit eidem, promittens aliquam reverentiam se ei exhibiturum: quo facto ad plenum liberatus fuit: ita quod cepit suis pedibus ambulare, nihil sentiens lationis.

154 Nutius insuper de Rasterno Comitatus Senensis, habuit apostema interius quinque diebus judicio medicorum, qui devovit se S. P. Ambrosio, promittens quod, si meritis ejus liberaretur, ei aliquam reverentiam exhiberet: facto igitur voto & per diem in devotione permanens ac in fiducia crescens, invenit se absque emissionem aliqua liberatum: quod medicus, qui ejus curam habebat, admirans tamquam miraculum Fratribus enarravit.

155 Domina vero Bonaventura, de populo Sancti Jacobi, narravit quod filius suus, nomine Ganus habuit morbum fistulae in duobus digitis pedis quare pedem ab inferiori usque ad pedis dorsum totaliter perforabat; quod passus fuit per annos octo, nec poterat aliqui

A aliquibus medicorum remediis liberati. Confugit ergo ad sancti Patris presidium; spondens, quod, si usque ad annum liberaretur, ab eo recognosceret beneficium sanitatis ex ejus meritis impetratum. Facto igitur voto, morbus desit sanies emittere, & solum terecithum est, & non solum post annum; sed post quintum diem invenit plagam plene curatam, & filium nihil nocu-
menti amplius patientem b.

c 156 Domina insuper Guicethella, de e Radicon-
doli Vulterranae diocesis, habebat filium, nomine Joannem, undecim mensium; qui passus fuit in ribia morbum fistulae quatuor mensibus; nec proderat aliud remedium medicorum, & de incisione penitus dubita-
batur: sed de virtute sancti viri Ambrosii concepta a matre fiducia, facto ad eum voto, morbus cepit desic-
cere, & crescente matris devotione filius plenam con-
secutus est sanitatem.

157 Eundem morbum, mulier quaedam, de populo S. Donati, in secretiori loco patiebatur, tam periculo-
se quod non solum sanies, sed etiam carnes ab ea tur-
piter desuebant, & ex hoc pluries fuisse in articulo mortis judicabatur: nec enim cibum sumere poterat
aut sumpsum aliquantulum retinere: sed ad sancti viri Ambrosii confugit auxilium, & emissio voto, subitam
plane consecuta est consolidationem & sanitatem.

158 Alia vero mulier, nomine Sozza; de populo S. Martini, eundem morbum in brachio dextro pa-
ciebatur tam horribiliter, quod octo foramina in
brachio apparebant: a qua infirmitate per quinque
menses detenta est, nec aliquod proderat remedium me-
dicorum: & ideo ad divinum confugit auxilium,
confidens de sancti viri Ambrosii meritis; eidem devovit
eius devotione, quod, si eam Deus suis meritis libera-
ret, ei aliquam reverentiam exhiberet. Sequenti vero
nocte eidem mulieri dormienti apparuit B. Ambrosius,
tetigique brachium ejus, dicens: Ne timeas, recom-
menda te Deo & S. Ambrosio, qui tibi nunc adstat &
tangit te. Ad tactum igitur ejus excitata mulier, in-
venit morbi saniem desiccata, & devotione ex per-
ceptione remedii crescente; sequenti die recepit be-
neficium plenariae sanitatis: quae praedicta mulier com-
matre sua, attestante ei medico qui ejus curam habu-
erat, hauraverunt coram Notario, qui de hoc confectis
publicum instrumentum d.

159 Quidam vero, Curtinus nomine, de castro S. Joannis de Asso, patiebatur apostema sub maxilla dextra
tam validum, quod ad mortis articulum extremum de-
ducebatur iudicio medicorum: sed ab uxore pro eo
emisso voto, evolvit per os saniem, & plenam con-
secutus est liberationem.

160 Mulier autem quaedam, nomine Mina, pas-
sa fuit apostema per tres septimanas in cerebro; ju-
dicio medicorum tam vehementer, quod latius sinistram
totum perdiderat quoad vires, & de ejus naribus for-
tor intolerabilis exhalabat, & medicorum remedium
detrimentum inferebat potius quam prodesse: sed ad
se rediens mulier, & se conspiciens in tanto periculo
constitutam, cepit invocare sancti viri Ambrosii
sanctitatem, promittens quod, si eam liberaret, toto
tempore vitae suae certas reverentias ei ad ejus sepul-
crum & certa jejunia exhiberet. Quo facto, subito
dolorem consequentes febres cum omni angustia ces-
saverunt & obdormivit: de mane vero evigilans,
per os expulit saniem, & fuit ab omni infirmitate plene
curata.

161 Alia vero mulier, e Sapiencia nomine, de
convicinia monasterii S. Prosperi, patiebatur quod-
dam apostema sub maxilla, ex quo tam validus dolor
consequabatur, quod quiescere non valebat: facto ve-
ro voto ad B. Ambrosium, liberationem consecuta est
ab omni praedicta infirmitate.

162 Alia mulier, nomine Nuti, de populo sancti D.
Donati, dum quodam ferro calido ad perforationem ali-
quam uti vellet, casu & incautela sibi manum propriam
perforavit: ex quo tumefactio magna est consecuta, &
apostema ibi aggeneratum est, & ad tantum discrimen
adducta est; quod medicorum iudicio sibi morti peri-
culum immineret, ratione nervi ferro contacti. In tali
ergo se cernens articulo, tota mentis devotione se re-
commendavit sancti viri Ambrosii sanctitati. Voto igitur
ad eum emissio, subito apostema disruptum est &
eccidit multa sanies e manu: cum prius nihil emitteret,
& sic ab omni plaga plene curata est.

163 Quidam insuper puella, Minuccia nomine, ^{fiat}
patiebatur sub spatula apostema, ex quo tantum inquiet-
tabatur & parentes inquietabat, quod inquieta eos
quiescere non sinebat. Molestati ergo, tam pro se quam
pro filia, votum B. Ambrosio pariter emisit, ad se-
pulcrum ejus ei aliquam reverentiam promittentes.
Facto igitur voto, statim praedicta eorum filia cepit
quiescere & dormire; & post somnum evigilans, plene
curata inventa est.

164 Quidam vero mulier, Massia nomine, de po-
pulo S. Martini, patiebatur morbum fistulae in crure
per decem & octo menses; quae portata ad sepulcrum
S. P. Ambrosii sic curata est, quod, quae prius propria
virtute ambulare non poterat & aliorum manibus ad
sepulcrum adducta est, domum rediens per se ipsam,
sana discurrit.

165 Quidam vero Notarius fide dignus, qui Ser-
Juncta nuncupabatur, de populo S. Agidii, cum esset
Notarius Novem-virum regentium civitatem Senen-
sem, ut fideliter retulit, passus fuit tribus diebus mor-
bum squinanciae in guttore, ita quod nec vinum poterat
transglutire: qui ex recenti morte S. Ambrosii
& fama consecuta miraculorum ejus ad eum concepta
fiducia, fiducialiter ei se devovit: quo facto, statim
emisit saniem croceam & coagulata; & comedendi
statim rehabuit, quem perdiderat, appetitum, & in-
venit se sancti viri meritis liberatum.

a Disfridus Florentini vicius ad montis Apennini radices,
35. distans P. M. Senis distans Eboracorum versus: quibus
medio fere itinere interiacet Mons-Marcianus.

b De hoc miraculo est Instrumentum XII.

c P. M. 12. remittit Senis inter incredulum & occasum,
Populatum sive Plumbinum versus.

d Videtur depravatum esse.

e Sapiam habet Juliam: sed existimamus compendiarie scrib-
ptionis notam integre exprimi debuisse.

C A P U T XV.

De contrahis & paralyticis per B. Ambrosium
sanatis.

166 P OStquam praemissum est de his, in quibus
nimius fluxus humorum restrictus est; nunc
subnectendum duxi de iis, in quibus nimia nervorum
restrictio ac membrorum contractio meritis B. P.
Ambrosii ad debitam est deducta in multis extensio-
nem. Quidam namque, Nucius nomine, de a Monte-
Grossoli, diocesis Florentinae, tantum habebat in
tribus & cruribus nervorum contractionem per decem
menses, quod ambulare absque appodiatoris non va-
lebat. Veniens ergo ad sepulcrum S. P. Ambrosii, &
eidem devote se recommendans, statim consecutus
est nervorum extensionem & libertatem membrorum,
intantum quod absque baculo vel alio adminiculo ad
propria remeavit.

167 Ventura de populo S. Petri in Castro-veteri
habebat filium duorum annorum, qui subito incurrit
contractionem in manibus & pedibus, sic continuis
quatuor diebus & noctibus permanens: quod videns
pater

A pater ejus prædictus & vehementer afflictus, recom-
mendavit eam B. Ambrosio, confidens de ejus meritis
gloriosis. Facto igitur ad eum voto, subito puer ex-
tendit manus & pedes, & perfecte curatus est.

168 Domina vero Verde, de populo S. Joannis,
habebat filium, nomine Petrum, qui fuit contractus
per sex annos in manibus & pedibus, in brachiis &
cruribus: factò autem voto ad S. Ambrosium, ab
omni hujusmodi contractione curatus est.

169 Vannuccijs vero, de populo S. Donati, Fra-
tribus fideliter enarravit, quod filius suus, nomine
Juncta, fuit contractus in cruribus per sex menses:
qui factò voto ad S. Ambrosium plene curatus est.

170 Alius similiter, Bonfilij nomine de b Ca-
stro-Silvæ, retulit de filio, nomine Tura, quod fuit
contractus in uno brachio per annos duos, intantum
quod manum movere non poterat, quia jam ipsum
brachium aridum erat. Ductus vero ad sepulcrum
S. P. Ambrosii & emissò voto, ita plene liberatus est,
quod manum & brachium super caput & ad omnem
partem movebat, & eis libere utebatur, sicut pluribus
patuit evidenter.

171 Aliud vero admiratione dignum subnectam,
quod Cenninus de Monte-Puliciano sibi retulit ac-
cidisse: quod scilicet, dum pasceret porcos, subito in
B pastura apparuit sibi catra nigra: qui accipiens lapidem,
cum eam voluisset percutere & brachium jecisset, subito
vires brachii perdidit in toto latere dextro, insuper &
loquelam. Qui ductus domum sic perstitit viribus desti-
tutus per mensem & amplius: quod videns pater ejus,
nomine Massuccius adhibuit quæ potuit remedia medi-
corum, & nullus profectus secutus est. Quod audiens
avia sua, nomine Imiglia, Senis existens, quod scilicet
nepos suus taliter gravaretur, devovit eum S. P. Ambro-
sio: postmodum vero ivit ad Montem-Pulicianum, &
invenit, quod illa hora, qua illum præfato pio Patri
recommendarat, fuit subito liberatus.

172 Mulier quædam, nomine Riccadonna, quæ
morabatur in Castro-Sceconæ, Fratribus fideliter en-
narravit, quod privigna sua, nomine Rosa, post par-
tum infirmata est gravi infirmitate, per quam perdidit
loquelam & visum, & pariter omnium membrorum
sensum & motum, ut exterius apparebat: & hoc passa
fuit octo diebus, licet de mane usque ad tertiam hæc
passio videretur interpolari, & nulla proderant reme-
dia medicorum. Fecit ergo votum Deo quod, si eam
liberaret meritis S. Ambrosii, cujus famam audiebat
miraculorum, Senas adveniens ejus sepulcrum nudis
pedibus visitaret. Emissò autem voto, Plenarie libe-
rata est: propter quod venit Senas, & votum, ut pro-
miserat, adimplevit.

173 Alia mulier, nomine Margarita, de Quer-
cu-grossa, habebat filiam, nomine Gemminam, anno-
rum quatuor, quæ fuerat contracta a nativitate sua, &
numquam potuerat ambulare: quæ mater veniens ad
sepulcrum sæpe sati Patris devovit ei filiam suam. Factò
igitur voto & rediens domum, invenit filiam ambulan-
tem. Ex quo augens devotionem, in brevi tempore con-
secuta est plenam membrorum in filia libertatem. Quæ
dicta domina & alie duæ sibi consociæ Fratribus narra-
verunt & juraverunt prædicta omnia vera esse.

174 Domina vero Aconcia, de populo S. Do-
nati, suo juramento testata est, quod Junctinus nepos
suus per duos annos ita contractus erat in pedibus &
cruribus, quod omnino ambulare non posset aut se
de loco movere: & cum mater eum B. Ambrosio
devovisset, non forsitan plena fide, cepit puer ambu-
lare, sed non plene curatus est. Quod audiens prædi-
cta avia sua eum præfato Patri devovit, cum alicujus
reverentiæ exhibendæ promissione. Et cum puer esset
inejus absentia constitutus, statim cum de eo potuit

Tom. III. Mart.

habere relationem, circumlatum est & vere inventum, D
quod puer absque omni alio adminiculo libere ambu-
laret: & ideo quod promiserat adimplevit, & sub ju-
ramento Fratribus affirmavit.

175 Mulier quædam, Nessa nomine, de populo
Abbatiz de Aliano, fuerat contracta in brachijs & ma-
nibus mensibus quinque, ita quod se exuere vel induere
aut se volvere, aut manus ad os porrigere non valebat:
imo quotidie per quamdam convicinam suam gubernaba-
tur, & manibus ejus sumebat cibum. Insuper & tor-
doloribus premebatur, quod sæpe clamores & ejulatus,
quasi mulier parturiens, emittebat. Quæ emissò voto ad
B. Ambrosium, supplicans ut prædictas passiones suis
meritis mitigaret; non solum mitigationem, sed etiam
consecuta est subito beneficium plenariæ sanitatis.

176 Bonfilij, de populo S. Christophori, Fratribus
fideliter enarravit, quod filius suus viginti sex mensium
in qua ætate rectus jam incedere debuisset, nequaquam
rectus ad gressum se dirigebat, de quo pater multum
affligebatur. Quadam autem die pergens ad villam, in
qua dictus puer sub nutricis custodia tenebatur, filium
tenens in ulnis cepit conqueri cum magna afflictione,
quod filius suus nequaquam adhuc ad gressum se erige-
bat. Cui respondit nutricius: Hoc ideo accidit tibi, E
quia nomen suum abstulisti ei: devoverat enim se mater
ejus, cum eum haberet in utero, quod, si Deus daret ei fi-
lium masculum meriti B. Ambrosii, ei imponeret nomen
suum: quod postmodum pater omnino protulit, &
voluit quod vocaretur nomine patris sui Bertoldus. Et
cum magna de hoc esset concertatio inter virum & ux-
orem, sermo viri prævaluit. Hæc reducens ad memoriam
pater, filium beato Patri devovit; promittens, quod,
si e per totum mensem, in quo hæc gerebantur, puer
ambularet, annuatim in die sepulcræ præfati Patris
aliquos pasceret pauperes, & ei ad sepulcrum suum
aliquam reverentiam exhiberet. Mira res! Patre enim
non plene corrigente defectum suum, nequaquam
per mensem distulit filio subvenire: sed eodem die,
puero tenente placentam in manibus & sedente, pater
stans ex opposito cepit vocare filium, dicens: Veni,
fili, da mihi panem: qui mox surrexit; cum num-
quam antea ambulasset, & ad patrem proprio gressu
venit, & cepit libere ambulare, & post illam [horam]
cepit ire cum alijs pueris ad ludendum.

177 Quemadmodum contractio, de cujus cu-
ratione in multis præmissum est, circa nervos existit; ita
& morbus paralytis: licet modo contrario, quantum ad
nervorum lassitudinem & dissolutionem: de cujus sana-
tione aliqua miracula sunt subdenda. Presbyter namque
quidam, Ventura nomine, Prior Hospitalis misericordiz
coram pluribus enarravit, quod, cum passus
fuisset febrem quartanam, recedentibus febribus, in
eo mali reliquæ remanserunt: nam tantus tremor man-
sit in ejus manibus, quod officio Sacerdotali fungi non
poterat, maxime in tractando Calicem & Hostiam salu-
tarem. Propter quod recordatus sancti viri hujus, cui fue-
rat prius speciali familiaritate conjunctus, audiens per
ejus merita Deum multa miracula operari, multa devo-
tione & reverentia motus ad ipsum, cepit eum intime
& humiliter invocare, pro speciali gratia petens, ut
quietem manuum ab illa paralyti, saltem in hora celebra-
tionis Missarum, ei suis meritis impetraret; promittens
ad sepulcrum ejus se venturum, & debicam ei veneratio-
nem exhibiturum, si saltem in illo casu quietarentur.
Emissò autem voto, cum procederet sequenti die ad
Missam celebrandam, invenit se in ipsa Missa, sic-
ut petiverat; & etiam post, plus quam petiverat,
liberatum; propter quod Deo & B. Ambrosio gra-
tias agens, sepulcrum ejus cum debita reverentia vi-
sitavit.

178 Domina insuper Nese, de populo S. Donati,
habebat

V 2

A habebat filiam, Mitinam nomine, annorum octo, quam arripuit subito in manibus & toto corpore tremor mirabilis & emittebat clamores tam validos, quod ad domum ejus tota vicinia concurrebat: nam & membra ejus contrahantur; genua enim ventri conjungebantur, quæ nec extendere poterat nec movere. Quam mater deportari fecit ad sepulcrum S. P. Ambrosii, quæ ibi post parvam contractam moram, dum mater vellet eam ad domum reducere, necdum miraculum advertens; antequam de ecclesia exiret puella, cepit crura extendere, & per ecclesiam ambulare, & postmodum propriis pedibus rediit domum plene curata.

179 Quidam insuper, Corbatus nomine, de populo S. Joannis, passus fuit paralytim sive tremorem in collo & capite per octodecim annos, licet interpolatis diebus & vicibus. Dum vero semel dictam ægritudinem horribiliter pateretur, intantum quod videretur extra se positus, uxor ejus nominavit sibi B. Ambrosium, ut se ei recommendaret. Ipse vero statim junctis manibus cepit B. Ambrosium invocare & ejus patrocinium implorare: qui statim leviter obdormivit. Eidem autem dormienti apparuit B. Ambrosius, ut sibi vibebatur, & cum munivit tribus vicibus signo Crucis: qui evigilans statim surrexit, penitus liberatus.

- a. *Intra ostium ab urbe Senensi lapidem ad Eurodorem.*
- b. *Volgo Castell del bosco, 15 Senis, 5 Monte-Alcino milliaris distans.*
- c. *Id est vulgo Mons. Politianus in extremis trans paludes ad meridiam Aretina distans finibus.*
- d. *Julius dumianus Riccam scripsit.*
- e. *Id est, intra mensem.*
- f. *De eo regitur in Vita B. Andrea Gallerani, notatq; etiam Julius eo loco nunc esse scholas publicas, quas Sapientiam vocant.*
- g. *De hoc miraculo est Instrumentum xx, et notatq; tempus morbi hic caputium biennio auctur.*

CAPUT XVI.

*De usu oculorum, aurium & lingua per
B. Ambrosium agris redditor.*

180 **N**unc de curatione, quantum ad specialia membra est procedendum, & primo de restitutione visus, licet de aliquo secundum ordinem temporis est præmissum. Quidam enim, Nerius nomine, Fratribus reculit, quod cum ivisset ad quoddam viridarium ad ornandam, & cum sodalibus luderet, fuit percussus a quodam invocato cum quadam spica, tam valide quod statim perdidit visum, & circa oculos tumefactio magna secuta est. Qui post epulatum & dolorem nimium domum seiciens, cum magna devotione ad B. Ambrosium confugit patrocinium, se ei recommendans & vovens, quod, si ejus meritis eum Dominus liberaret, sibi aliquam reverentiam exhiberet. Quo facto obdormivit: mane vero evigilans invenit se plenarie liberatum, ac si nullam læsionem in oculo habuisset.

181 Domina insuper Riccardonna, de Urbe-veceri, dum moraretur in castro Scetone Clusinz diocesis, vir suus, Vitalis nomine, pariebatur, ut reculit, in oculis gravem infirmitatem: ipse vero vovit Deo, quod, si liberaret eum suis meritis B. Ambrosius, portaret ad sepulcrum ejus imaginem ceream, in signum miraculi perpetrati. Facto igitur voto, subito & plene liberatus est: propter quod votum fideliter adimplevit, & hac Fratribus enarravit.

182 Mulier quædam, nomine Ingratiata, de Insula Vulterrana diocesis, Fratribus enarravit, quod nepos suus Turrinus nomine, puer septem annorum, subito præventus, in infirmitatem imo cæcitatem oculorum incurrit, & videre non poterat. Habebat in-

super oculos carnosos & coopertos carne, ita quod D oculos habere non videbatur. Sic autem permansit diebus quatuor. Prædicta autem domina Ingratiata veniens deforis, invenit nepotem suum nihil videntem: cui nepos dixit: Audivi, quod Fr. Ambrosius mortuus est, & liberavit quamdam vicinam nostram. Tunc avia devovit eum ipsi B. P. Ambrosio, & voto emisso, subito ab omni oculorum plaga curatus est.

183 Quædam insuper alia, nomine Belogliente, de populo S. Joannis, post abortivum partum tantum incurrit dolorem & humorositatem in capite, quod per decem dies videre aut oculos aperire non poterat: incurrit insuper febris & videbatur morti vicina: quæ S. Ambrosii patrocinium invocavit & se ei devovit, promittens quod, si de hac infirmitate meritis ejus evaderet ei offerret imaginem, devotionis insigne & miraculi perpetrati memoriale, & veniret cum a torque in gatture ad sepulcrum ejus pedibus nudis. Emisso igitur voto, & promissione prædicta invenit se liberatam.

184 Quidam vero, Palmerius nomine, de S. Geminiano, infirmitatem oculorum incurrit tam gravem quod videre non poterat, nec etiam discernere, nisi radios solares, quando apparebant. Hanc autem infirmitatem passus est mensibus quinque & dimidio. Veniens vero ad E sepulcrum B. P. Ambrosii, non forsitan fide plena, ut vota dilata crescerent, per quindecim dies distulit beneficium consequi sanitatis: sed ibidem in devotione perdurans, tandem curatus discessit ad plenum.

185 Domina autem Agnes, mulier fide digna, paupercularum Senis hospita mulierum, Fratribus enarravit, quod in ejus oculum dextrum descenderat rheuma calidum, ex ejus descensu sic circumquaque inflabatur, quod ex eo videre non poterat & oculum perdere formidabat: & hoc magis deplorabat, quia timebat satis facere non posse pauperculis, quarum gereret curam. Accessit igitur ad sepulcrum præfati Patris & devota se recommendavit, ad quem in vita specialem habebat devotionem & familiaritatem. Facto igitur voto, ad ipsum de aliqua reverentia exhibenda, subito liberata est: & tam plene, quod nihil unquam de prædictis post votum amplius sensit.

186 Quidam vir, Mutius nomine, de villa S. Mariz de Purgiano, habebat filiam, nomine Nutam, quæ infirmitatem oculorum sex mensibus passa est: cujus mater, Lætitia nomine, confidens de meritis B. Ambrosii vovit Deo, quod, si ipsius Patris meritis ipsius filiam liberaret, duceret eam ad sepulcrum ejus cum solita reverentia exhibitione. Emisso igitur voto, statim filia, oculorum sanitatem consecuta est, & ipse votum, ut promissas, F adimplevit.

187 Alia mulier de Podio-Bonzi, Fratribus fideliter enarravit, quod Benedictus filius suus, quamvis satis claros haberet oculos, tamen hanc incurrit infirmitatem, quod apertis oculis nihil videbat, & per quatuor menses sic perduravit. Devovit ergo eum B. Ambrosio, quod, si redderet ei visum, eum habitu Ordinis Prædicatorum deferret eum ad sepulcrum ejus: quo facto, statim recepit plenariam sanitatem.

188 Reculit præterea Martinus, de populo S. Joannis, jurare paratus, quod filia sua prædiderat lumen oculorum, nec poterat curari auxilio medicorum, sed postquam se vovit B. Ambrosio, in vigilia solennitatis quæ ei defertur a civibus, liberata est, ita quod, mane ad FF. Prædicatorum ecclesiam venit videns.

189 Quædam vero mulier, nomine Gemma, habebat quemdam morbum in oculo, ita quod ex toto visum prædiderat. Cum igitur pex septem menses & ultra multum expendisset in medicinis, & medicis, nec aliquatenus profecisset, devovit se B. Ambrosio, quod si meritis suis liberaretur, annuatim, ejus sepulcrum cum imagine ecclesie visitaret, quæ mirum in modum, statim

mulier, dum transiens capere, visum promittit.

eventum quidam oculis debiles.

alio die oculis et cæcitatem perierunt.

puella & uxorem de oculis.

puer viso promittit.

tempus de

et mulier oculis.

A statim emisso voto, consecuta est plenarie in oculo sanitate.

190 Sicut autem pius Pater visum cæcis aut oculis perturbatis, sic surdis reddidit & auditum: quidam namque, Jacopinus nomine, dictus Gorgiera, de populo S. Vigili, suo juramento asseruit quod per decem & octo menses in tanta surditate persistit, quod absque clamore magno audire non poterat. Audiens vero quod Dominus per Sanctum suum Ambrosium multa mira operabatur, humiliter se recommendavit eidem. Facto igitur ad eum voto statim invenit se liberatum, & optime audientem sanitati pristina restitutum.

191 Alius vero, Bondi nomine, de populo S. Stephani, Fratribus enarravit, quod ita graviter in auditu infirmatus est, quod omnino nihil audiebat nisi cum magnis clamoribus, & si aliquid audiebat quasi nihil intelligebat; propter quod conversationi hominum se, ut poterat, subducebat. Iterum vero uxor ejus, Benvenuta nomine, B. Ambrosio singulariter devota, auditus ejus miraculis quæ famose referebantur, suppliciter rogavit eundem, se ei devovens & ei debitam reverentiam & gratiarum actionem promittens, si ejus meritis suus vir a tanta surditate liberaretur. Quo voto in corde uxoris emisso, cepit vir ejus

B audire quoddam cornu a longe clare sonans: quod cum uxori referret, ipsa rem diligenter attendens admirari cepit, & Deo ac B. Ambrosio persolvit debitas gratiarum actiones; hortans virum suum prædictum, ut se recommendaret B. Ambrosio, sciretque se suis meritis liberatum: qui spem multam concepit, quia pro eo ipsam audiverat deprecantem. Ex tunc vero dictus Bondus gratiam auditus pristina plenarie consecutus est.

192 Virgine autem ejus qui omnia bene fecit, & surdas fecit audire & mutos loqui, etiam usu linguæ destitutis subvenit clementia pii Patris. Theodora namque uxor Marchinelli de Leonina, diocesis Aretine, retulit quod, cum esset in vinea sua, subito gravissimam incurrit infirmitatem, in qua quod non poterat se movere, nec etiam loqui, & quasi mortua spandebat: quæ in corde suo devovit, quod, si meritis B. P. Ambrosii, cujus miraculis prius erat incredula, Dominus sibi gratiam concederet, quod non moreretur absque penitentia & ecclesiasticis Sacramentis, ad sepulcrum ejus humilem reverentiam exhiberet. Emisso igitur voto subito beneficium linguæ recepit, & a tota infirmitate liberatio plena secuta est.

C 193 Sæpe nominata in super Domina Agnes, pauperularum hospita feminarum, Fratribus retulit, quod passa fuit rheumatis descensum in gutture; ex quo ita rauca effecta est, quod nisi valde submisce loqui non poterat; & tempore quo elemosynam pro pauperibus sui hospitalis petere consueverat, non per se, sed per aliam sociam, elemosynam postulabat. Recommendavit se igitur B. Ambrosio cum promissione pascendi pauperes supra numerum consuetum. Facta igitur recommendatione invenit se perfecte die tertia liberatam.

194 Quidam vero de populo S. Stephani habebat filium unicum septem annorum, qui cum quodam sero reverteretur deservis, coram patre & matre subito perdidit loquelam, & effectus est pallidus, & velut mortuus totus refriguit. Flentes igitur parentes ejus post calefactionem & confricationes & medicinalia remedia, in quibus nihil proficiebant, cum cum sine motu & sensu existentem in lecto & seipsum locassent, anxius pater nudus de lecto surrexit, & devote B. Ambrosium invocavit, promittens quod, si filium ei incolumem suis meritis redderet, ei ad sepulcrum ejus certam reverentiam exhiberet, & jejunaret in pane & aqua in vigilia festi ejus, cum certarum elemosynarum additione. Surrexit insuper & mater, & fecit per

Tom. III Mart.

omnia idem votum, uno ignorante de altero, cum prius nihil simul de hoc tractassent. Iis vero in voto & in devotione perseverantibus, post modicam horam in facie pueri quidam rubor apparuit, & quasi de somno exurgens puer cepit conqueri, dicens: Unde me retraxistis? unde traxistis me? Ego enim eram cum B. Ambrosio cum magna gloria & lumine: & sic dictus puer vitæ & salutis restitutus est, supernam enim gloriam ei degustare, non diu in ea permanere, gratia divina concessit.

195 Alius quidam barbitonsor, qui appellatur Calvaja de Senis, retulit Fr. Dionysio de Beccis de S. Germaniano, quod bene per sex annos vocem perdiderat, & erat in tanta raucedine, quod vix ejus vox percipi poterat etiam a propinquis. Circa finem vero Quadragesimæ recommendavit se B. Ambrosio, promittens quod, si infra tertium diem, id est, Pascheven eum suis meritis liberaret, Fratribus suis serviret de sua arte per unum annum: quod & factum est. Nam eodem die, quem ipse pro termino assignaverat, est ei loquelæ beneficium restitutum. Rediens ergo domum tarda hora de sero, invenit ostium obfirmatum, & cepit vocare existentes in domo, qui volebant ei aperire, quamvis diceret se esse talem. Tanta enim mutatio facta erat vocis, quod non cognoscebant eum, nec credebant eum; uter, patronum domus esse: sed cum perseveraret pulsans, aperuerunt ei, & de tanta mutatione & restitutione vocis obstupuerunt.

196 Quadam autem domina Riccadonna, de qua superius mentio facta est, privigna suæ non solum loquelæ & visus, sed omnium sensuum beneficium impetravit: perdidit enim loquelam & visum & pariter omnes sensus, & quasi lapis immobilis consistebat: & licet interpolaretur aliquando, in tali anxietate perimansit octo diebus, & in nullo ei proficiebat remedium medicorum. Fecit ergo votum Deo, quod si Dominus eam meritis S. Ambrosii liberaret, cujus famam miraculorum audierat, nudis pedibus visitaret sepulcrum ejus. Emisso igitur voto, plenarie liberata est, & votum, ut promiserat, adimplevit.

Id est, loquens more rærum: Julius perperam con una tantum, id est, cum suavis seu certo grandiori reddidit.

C A P U T X V I I

Reliquarum humani corporis membrorum curationes miraculosa: puerpera adjuncta.

197 M Ulier quædam, Inghilese nomine, de populo S. Peregrini, Fratribus retulit quod filia sua sanctimonialis S. Prosperi [a sanguinis fluxum patiebatur] per nares, & perduravit ei per septimanas plures: qui eam intantum debilitabat, quod inducebat ei dolorem capitis & revolutiones in cerebro, & frequenter febres consequebantur. Quæ audito decessu S. P. Ambrosii & fama miraculorum ejus, & allato sibi de panno vestium ejus, applicatoque ad caput & nares, statim consecuta est beneficium sanitatis.

198 Quædam mulier, Ghesa nomine, de populo S. Peregrini, talem infirmitatem in maxilla patiebatur, quod exterius multa foramina apparebant: quæ veniens ad sepulcrum B. P. Ambrosii, cum ibidem se meritis ejus recommendasset, fuit plenarie liberata.

199 Andreas quidam dictus Romagniolus, de Colle, habuit passionem in gutture, quæ vulgariter dicitur stranguillione, diebus octo, ad quam febres consequebantur: quæ infirmitas tantum crevit, quod comedere nil poterat. Mane igitur surgens & ad memoriam reducens B. Ambrosii merita, se ei multa devotione recommendavit, promittens certam revo-

A rentiam se ad sepulcrum ejus exhibiturum, si cum Dominus ejus meritis liberaret. Quo facto, ipso mane fuit perfecte curatus, intantum quod sibi omnia sapiebant, & sumere poterat sicut prius; & ita sortem se sensit, ac si nullam infirmitatem in suo corpore habuisset.

200 Puer quidam quindecim annorum, filius Pele de Mignanellis, Marcus nomine, passus fuit duobus diebus continuis fluxum & vomitum, & præ debilitate quasi ad extrema pervenerat: quem D. Imiglia mater ejus devovit B. Ambrosio cum promissione debitæ reverentiae exhibendæ: quo facto, puer cepit statim dormire, & evigilans perfecte curatus monstratus est.

201 Quædam mulier, nomine Vanna, de populo S. Peregrini, passa fuit in mamilla infirmitatem gravem per annum & dimidium, & curari non poterat auxilio medicorum: quæ voto emisso ad B. Ambrosium beneficium consecuta est sanitatis.

202 Quædam domina, Nera nomine, de populo S. Martini, Fratribus enarravit, quod filius suus, nomine Jacobus, novem annorum, patiebatur tussim tam sortem quod appetitum perdiderat, nec curari poterat auxilio medicorum, quinimo ab ipsis de vita ejus multum dubitabatur: quem mater sic afflicta considerans, & de auxilio humano desperans, ad merita Beati confugit Ambrosii, & ei filium tota devotione recommendavit & devote devovit. Emisso igitur voto, illico prædictus puer plene curatus est.

203 Vannes de populo S. Andreæ, passus est per annum gravem hepatis sui calefactionem & oppilationis anxietatem, nec poterat medicorum remedio liberari: qui veniens ad sacras reliquias B. Ambrosii, antequam sepultura traderetur, & osculans manum ejus devote, facto voto ad ipsum, beneficium consecutus est sanitatis.

204 Vir quidam de Monterone & Vallis-Arbiz, nomine Tura, incurrit passionem hepatis & splenis per annum & amplius, ad quam sæpe febres consequebantur, & nullatenus ei proderant remedia medicorum: Inductus igitur a quadam devota domina, meritis B. Ambrosii se devote recommendavit; per quem si sanitatem consequeretur, promisit se debitam reverentiam exhibiturum, & miraculi memorialia ad sepulcrum ejus: quam promissionem coram pluribus adstantibus verbis expressit, quibus testantibus statim affectus est plenarie sanitatem.

205 In quodam vero Guidone nomine, de e. Marchiano, Senensis diocesis, tria genera passionum conjungebantur, quæ eum gravissime infestabant, scilicet hepatis, pulmonis & hæmorrhoidarum: quibus adhibitis medicorum remediis, nullum profectum penitus sentiebat, cum per decennium his passionibus subjeceretur. Audita igitur nova fama de miraculis & beneficiis, quæ Dominus meritis B. Ambrosii ægrotis plurimis impendebat, ad Deum & Sanctum suum cum fiducia multa confugit, & humiliter se recommendavit eidem; promittens certas reverentias & devotionis insignia ad sepulcrum ejus. Quo facto, subito curatus fuit ad plenum, ita quod tale aliquid in posterum numquam sensit.

206 Vir quidam, Bertus nomine, civis Senensis, tam gravem passionem hæmorrhoidarum incurrerat, quod dormire aut quiescere non valebat, & jam comedendi perdiderat appetitum, nec ulla proderant ei humana medicamenta, cum subjeceretur tot doloribus per tres menses: sed ad pium P. Ambrosium devote emisso voto, divinum remedium & sanitatis beneficium affectus est.

207 Quædam domina, uxor prædicti Berti, cum prole careret, devovit se Deo & B. Ambrosio, quod, si ei proles concederetur, omni anno certas reverentias

ad sepulcrum ejus & refectiones pauperibus exhiberet: quo facto, ei proles concessa est. Sed ut Sancti virtus amplius appareret, & mater in partu periclitari & filius post partum videbatur: sed continuata devotione ad Sanctum Dei Ambrosium, mater de partus periculo liberata est: sed adhuc filium talem infirmitatem incurrit post novem dies, quod motu & sensu carere videbatur, & morti vicinus & quasi mortuus permanere per unum diem. Sed nequaquam parentes ejus tepuerunt a Sancti devotione, cum amplius & ardentius invocantes, & vota & reverentias promittentes: quo facto, statim puer aperuit oculos, & cepit mammas sugere, ita quod mane sequenti ex toto incolumis ad sepulcrum præfati Patris delatus est.

208 Quædam mulier, Neria nomine, de populo S. Donati, fuit in periculo pariendo, nec poterat ullatenus sætum emittere per duos dies, sed potius timebatur animam expirare. Post multas igitur orationes & invocationes & devotiones Sanctorum, ab adstantibus monita est, ut novi Sancti Ambrosii præsidium invocaret. Quæsitum est etiam aliquid de panno vestium ejus: quem inventum accepit mater ejus, & super nudum corpus dolorosa mulieris imposuit, & cum multa devotione ipsius Sancti patrocinium invocavit: ipsa insuper filia Deo & S. Ambrosio devotissime se devovit, cum promissione certæ reverentiae exhibendæ. Mira res ab eo parata, qui in Sanctis suis semper mirabilis prædicatur! Nam subito ad tactum panni prædicti sensit se a doloribus liberatam, & statim sine dolore filium peperit, omni tristitia in gaudium commutata ad laudem Dei & Sancti ejus.

209 Alia insuper mulier, Rosa nomine, de populo S. Salvatoris, cum esset in partu & doloribus consuetis, virtutem perdiderat parienti, & sic perdidit per totam noctem, & multum ac circumstantibus de vita dubitabatur: quæ, inter angustias emisso voto ad B. Ambrosium, subito ad ejus invocationem filium peperit masculum: quem cum decrevisset vocare nomine patris sui, mutato nomine & gratias pro merito Sancti receperat reddens gratias, vocavit Ambrosium, ut filium benefactoris nomine insigniret.

210 Mulier quædam, e. Sana nomine, de Florentia, habuit passionem matricis tam validam duobus mensibus & amplius, quod corrodere totaliter videbatur: quæ veniens ad novam sepulturam novi Sancti Ambrosii, super ipsa cum devotione & lacrymis se prostravit, & cum aliquamdiu devotionem continuasset, & invocationes ingeminasset & preces, & emisisset votum de aliquo ei reverentia exhibenda, beneficium consecuta est sanitatis.

211 Domina Diamante de populo S. Leonardi, longo tempore passa fuit vitium lapidis, cum tam amaro & horribili cruciatu, quod quiescere non valebat; devotissime igitur cepit B. Ambrosii præsidium invocare. Continuata igitur devotione ad ipsum, post paucos dies projecit lapidem magnum ad modum ovi, qui ad sepulcrum ejus appensus fuit per magnum tempus.

^a Ita suppleri debuisse hancem vitio transcribendo sensum, de qua Isidoro Julii verba: in qua etiam habet religiosa illius monachi Sor. Eugenia.

^b Ea Senis ad Orientem est intervallo miliarium quinque, non habent ab Arabia viciis, recipit ab occidente Boreas, Sora, Arbia & alii quoque fluvii in Umbrenem copiosius decurrunt.

^c Mancianum notans tabula inter Albeganum & Fleram fluvios in confinio Ducatus Castri, ultra 40 P. M. Senis remotum ad meridiam.

^d Nisiam legit Justus.

^e Idem Glanum.

CAPUT XVIII

De internis tentationibus & afflictionibus auxilio B. Ambrosii sublati.

112 IN superioribus capitulis de doloribus & tumefactionibus & diversorum generum morbis penitus in singulis membris humanis curationes præmissæ sunt, ut nulla pars corporis, nullum morborum genus expers sit virtutis ejus, & omnia redoleant Dei laudem in Sancto suo. Non solum autem præfatus Pater in petra vitæ curationes morborum quæ proveniunt ex causa intrinseca, de quibus aliquantulum jam præmissum est: sed & læsionum quæ proveniunt ex causa extrinseca, sive demone sive fortuna sive homine procurante, de quibus est subnectendum: sed primo de his quæ a demone procurantur quoad infestationes mentis.

113 Juvenis quidam adamabat quamdam personam amore vehementissimo, tantum quod se dedisset diabolo, qui jam eum tenebat, pro sua mala voluntate complenda. Quodam autem sero quemdam amicem suum rogavit ut dictam personam duceret ei ad quendam determinatum locum: quo promittente se facturum & facinus procurante, prædictus juvenis ad se reverfus cepit compungi & dicere in ira se: Miser ad quid intendo? ad quas miseras labores? quam pessimo amore ligatus sum? Incepit igitur humiliter invocare B. Ambrosium faciens promissionem & emittens votum de certa reverentia ei exhibenda, si ejus meritis tali nexu dissolveretur. Ecce statim facta est in eo mutatio dextera: Excelsi; nam illico emissio voto, imo verba finierat, & ipse sensit se mirabiliter & aperte alleviari; & illa persona, quam tam ardentem & tenerrime diligebat, versa est ei in odium vehementer in corde suo. Cumque de mane vidisset personam illam, non potuit præ odio illam aspicere, quam præcedenti die de corde præ amore expellere non valebat. Prædicta omnia dictus juvenis Fr. Dionysio de Reccis, de quo superius mentio facta est in confessione narravit, licentians eum, ut tacito ejus nomine, posset hæc populo predicare.

114 Quidam insuper, demone immitente, tanto cujusdam amore accensus est, quod, eo testante, eum amor vivere non sinebat: qui Sancti Dei affectus singulari munditia, & horrens in se immunditiam ad quam cor ejus anxium æstuabat, ad sepulcrum ejus accessit, multa devotione se ipsi Sancto commendans: nec inde discessit donec mundus a prædicta passione effectus est, tantum quod numquam ex tunc, ut testatus est, amore alicujus libidinis molestatus est, quasi mediante calico Dei viro, calico in cor ejus immisso rore.

115 Quidam domina, Bonaventura nomine, de populo S. Joannis, suo juramento asseruit, quod quidam religiosus erat in magna angustia cordis & turbatione multa, tantum quod ad exitum Ordinis, in quo fere quadraginta annis Deo servierat, tentabatur. Cumque ille hæc referret cuidam sorori suæ, & illa carnali affectione ei compatiens idem adhortaretur; hæc audiens prædicta domina e contrario oblituit, & cepit sancto zelo sororem prædicti fratris redarguere, & ipsum fratrem in contrarium exhortari. Indicavit etiam ei quam multa beneficia meritis B. Ambrosii perciperet, de quibus aliquid supra præmissum est: & ideo monuit, ut se ei devoto commendaret. Tunc prædictus frater ad verba ipsius commotus, rogavit eam, ut prece S. Ambrosii invocaret: nequaquam enim erat de ejus Ordine. Quæ sollicita de salute ejus fratris, hoc ipsum facere non tardavit. Factum est igitur dum prædicta domina imagi-

nem ceream deportaret ad sepulcrum S. Ambrosii, ut post modum comperit, ecce statim fratres, qui præfatus Frater injuriam intulerant & diabolo instigante causa fuerant suæ tentationis, culpam suam recognoscentes ei veniam petunt, rogantes ut eis remitteret offensam, qui statim placatus animo, & in melius commutatus, in bono est confirmatus proposito, usque hodie, ut retulit, in suo Ordine perseverans.

116 Sicut autem diabolus amorem inordinatum, ita & odium quandoque immittit innaturale: quædam enim mulier Gemma nomine, de populo S. Joannis, fratribus retulit, quod, dum vir ejus ob nimiam indigentiam vestimenta ejus pignori obligaret; germanus ejus hoc sentiens, iratus contra sororem consentientem dixit, quod numquam eum requireret in aliqua sua necessitate. Vir autem suus exbannitus erat & indigens, & eam inopem relinquere oportebat. Quæ videns se totaliter derelictam, venit ad sepulcrum B. Ambrosii, recommendans se eidem, & rogans quatenus redderet sibi benevolentiam fratris sui. Dum ergo de sero rediret domum, frater suus obviam ei, cum indignatione dicens: Unde venisti talis hora? Quæ respondit: Ivi ad B. Ambrosium, & rogavi eum ut redderet mihi benevolentiam tuam. Qui statim respondit: B. Ambrosius exaudivit te. Dedit igitur ei pecuniam, & amore S. Ambrosii secundum indigentiam suam nutrit & pavit eam.

117 Dæmonis insuper opus esse credendum est, quod quorundam mentes in quibusdam proximo perutilibus, ex nimio sui præjudicio, æstimato nullo amicorum aut consanguineorum suasu, desecti possunt: ex quibus quosdam hujus beati viri meritis inveni mirabiliter immutatos. Quorundam namque domina de habitu B. Dominici retulit Priori Fratrum Prædicatorum, quod cum quidam avunculus suus deberet ei quendam summam pecuniæ, qua plurimum indigebat, nec tamen posset reddere nisi vendita possessione aliqua, in quo assensus suorum requireretur, nullis suorum suasionibus aut cautionibus poterat inclinari. Desperans ergo de humano, ad præfatum viri Dei confugit auxilium, ei se devovens, & promissionem faciens alicujus reverentia exhibenda in ejus consueti solennitate, si sexto ab inde mense præfata mulieris animum immutaret: qui tanto difficilius inclinabilis fuisse videtur, quanto a Domino liberior animus institutus est: nec tamen vires ejus pertransiit: ultimo enim sexti mensis die, ut ei nulla appareret ignota dies, nullum supplicantis ignorum votum, prædictæ mulieris animus inclinatus est, & præbuit assensum juxta petentis votum. Appropinquante autem ejus solennitate, in qua votentis promissio adimplenda erat, cor postulus repleta est prædicta votens, quod nequaquam potuisset adimplere promissionem. Et ideo iteratas reverentia adjunxit promissiones, si saltem sic alleviaretur, quod promissas posset reverentias adimplere: quod prospere factum est, & post modicum invenit se totaliter liberatam.

118 Quidam nobilis dum deliberasset utile inire matrimonium pro filia fratris sui, & jam promissionem non absque periculo revocabilem, præbisset; ille ejus frater eo ignorante, diabolo (ut creditur) procurante, pro alio per instrumentum præbuit sponsonem, de quo neque honor talis neque utilitas sequebatur & ex parte alia turbatio non modica, tantum quod prædictus ejus frater, tamquam in arcto positus, ex amara mortificatio duxit ad Dei & Sancti Dei præsidium recurrendum: cui se devoto etiam promissis magnis obstrinxit, si fratri promissum jam firmatum sine scandalo irritaret, ut posset scandalum & verecundiam evitare, & de derato voto proprio potiri: quod quia Deo amplius fuit acceptum, B. Ambrosii meritis divinitus adinventis occasionibus est implerum, cum utrius-

A utriusque fratris consensu, cum prius quasi impossi-
le videretur.

219 Quidam vir de Monte-Alcino, boni sensus
existens & bonæ famæ, dum extra castrum semel pro
aliqua indigentia exivisset, vidit quemdam lupum, vel
transformatum dæmonem, ejus lupus gerebat ty-
pum: quo viso statim a mente alienatus est, & in alie-
natione permansit diebus tribus. Sed emissio ab ami-
cis & consanguineis ejus voto ad S. Ambrosium, sta-
tim dormire cepit, & a somno post surrexit incolu-
mis, sanus & sanæ menti pristina restitutus: propter
quod, secundum voti promissionem, plures eum ad
sepulcrum Sancti adduxerunt, & omnia supradicta
vera esse ad sancta Dei Evangelia juraverunt.

a Hujus & sequentis capituli miracula pene omnia Julius in
sua versione prætermisit.

b Distinctius hoc habet in primis Afric. num. 217.

C A P U T XIX.

De manifeste vexatis a dæmone per
B. Ambrosium liberatis.

220 Nunc de iis, qui evidenter molestabantur a
dæmone, & evidenter liberati sunt a B. Am-
brosio subnectendum est. Quædam namque domina de
Pille his maleficiis duodecim annis molestata fuisse
relata est, septem quidem annis imperceptibiliter; se-
ptimo autem se cepit dæmon per evidentia signa mani-
festare. Cæpit enim invisibilis actor visibiliter dilace-
rare vestes ejus & faciem, & capitis capillos evellere,
nec non & responda dare. Interrogatus enim quis esset,
respondit, de iis, qui e celo ejeti sunt. Vix autem
poterant eam teneri personæ duodecim. Interrogatus
autem per tres dies ante festum, quod a civibus ipsi Bea-
to deferretur, quando recederet; elevavit obseis tres
digitos. Interrogatus, si moraretur usque ad tres an-
nos: respondit, non. Interrogatus, si usque ad tres
dies; annuit quod sic. Sed non tam cito potuit adduci
ad sepulcrum Sancti. In b Dominica ergo de Passione,
festum dictum modicum subsequente, cæpit clamare
dæmon: Amplius morari non possum: Ambrosius me
abigit. Tunc magis nixæ sunt personæ ei conjunctæ ob-
seis adducere ad sepulcrum ejus: qua adducta cæpit
dæmon spueri & candelas extinguere, quia amplius læ-
dere non valebat: sed post modicum totaliter abscellit,
prædicta muliere ab ejus molestia penitus liberata. Hæc
omnia prædicta vera esse plures fide dignæ dominæ jura-
verunt.

221 Bonannus quidam de Ficeelo, qui morabatur Sen-
nis, sua fide testatus est, quod, dum iret cum quadam
puella & pluribus aliis ad silvam pro e lignaminibus,
prædicta puella cæpit cum aliis pluribus cantare ac jo-
cunde loqui, forsitan ultra modum; supra quam accepit
malignus spiritus potestatem. Subito enim incepit bal-
butire, & perdidit ex toto loquelam: & cum venisset ad
quemdam aquæ gurgitem voluit se in aquam præcipita-
re: ab aliis autem retenta cæpit se horribiliter vertere: &
facies palluit, & frigida velut mortua facta est. Guttur
autem & venter ejus mirum in modum tumefacti sunt:
& oculatus terribiles emittebat, & aperto ore linguam ex-
tra mittebat vel magis extendebatur. Prædictus autem
Bonannus ei signum Crucis impressit, & B. Ambrosio eam
recommenda vit, & eam monuit, ut similiter faceret:
quod cum fecisset, statim liberam ab omni dæmonis
pristina molestia se invenit, & videns dæmonem ex-
clamavit: Nonne videtis nigerrimum? Quo disce-
dente, omnimodam consecuta est incolumitatem.

222 Dominicus quidam, nomine retulit, quod soror
sua vadens ad fontem Vallis-Montonis in arce, invasit
eam timor horribilis, & vidit, ut retulit, umbam niger-

rimam, & volens se signare non valebat, nec Beatam D
Virginem nominare: & pruritus quidam & a formicu-
latio ascendebat a pede usque ad caput. Quæ, hausta
aqua, se posuit ad sedendum, & tamquam alienata a ma-
ligno spiritu ridere cæpit: & dum volebat nominare S.
Ambrosium, vehementius vexabatur. Reducta vero ad
domum cæpit stridores emittere & projici ad terram &
percuti: & sic vexavit eam dæmon duobus diebus: in qui-
bus nihil comedit neque dormivit, & vix tres personæ te-
nebant volentem, ut videbatur, seipsam ad terram per-
cutere, pannos dilacerantem, & linguam propriam mor-
dicantem. Cum magna autem molestia ad sepulcrum B.
Ambrosii eam adduxerunt: ubi a ferentibus meritis bea-
ti Patris recommendata, post multos stridores & dæmo-
nis reclamaciones syncopeavit; & post modicum ad se
reversa dixit, se meritis B. Ambrosii liberatam: sicut
per effectum postmodum paruit, sicut plures testati sunt
juramento suum testimonium confirmantes.

223 Quædam alia de e Monte-Capraria comitatus
Florentini, per quinque annos fuit a dæmone ob-
seisa & gravata multa vexatione: qua adducta a qui-
busdam mulieribus ad sepulcrum hujus B. Ambrosii
in fine Vesperarum, non potuit dæmon amplius præ-
valere, sed abscellit ea penitus liberata: quæ omnia, E
quæ eam adduxerant, mulieres testate sunt.

224 Aliam quamdam, de populo S. Salvatoris,
dæmon per quinque annos vehementer vexavit, alie-
navit, & mutam fecit, donec ad sepulcrum hujus Patris
adducta esset: cui appropinquans exclamavit, dicens: Vere
S. Ambrosius sanctior, quam dicatur est, & per ipsum me
non dubito liberandam. Contrahens ergo ibi aliquantulum
moram, plene invenit se a dæmonis nexibus liberatam.

225 Quædam insuper puella, quæ morabatur cum
Mino, Chlamydato de domo misericordiæ, tam ve-
hementer a spiritibus malignis vexari cæpit, quæ
multoties de die ad terram, aliquando in ignem alide-
batur: nec bene poterat hominum viribus cuberi:
& jam totaliter perdidit unum latum. Post plures
vero cruciatus ejus ceperunt, qui aderant adhortari
eam, ut se S. Ambrosio recommendaret: ipse etiam
Minus ad idem eam exhortabatur, & ipsemet eam
recommenda vit. Adducta vero ad sepulcrum ejus cæ-
pit clamare: Ecce S. Ambrosius, ecce talis: nomi-
nans diversos religiosos defunctos, tamquam comites
ejus, qui reputati sunt sancti viri. Et post hoc paul-
lulum obdormivit, adhærens cuidam dominæ, quæ
tenebat eam, & evigilans, dixit: Ecce jam per S. Am-
brosium liberata sum: qui dixit mihi: Vide ne redeas,
nisi adimpleas quæ promisi. Scio cur tibi acciderit:
tu enim bibisti de fonte vineæ Domini tui, nec signa-
sti eum signo Crucis: caveas ne de cetero tibi contin-
gat. Vidit autem se liberatam puella, ut asseruit tali
modo: apparuit namque S. Ambrosius in caputio
Fratrum Ordinis Prædicatorum, & cum coronâ in
brachio, quæ erat pulcherrima, & plena videbatur per
totum Angelis Dei, qui junctis manibus isti S. Am-
brosio assidebant: desuper autem apparebant colum-
bæ albæ pulcherrimæ: & tunc coronam, quam tene-
bat in brachio, posuit in capite: & quidam religio-
sus eum comitans coronam ejus capiti arctius coapta-
vit; & tunc sic coronatus, assistentibus Angelis ma-
nus ad calum levantibus, accepit de latere suo pyxi-
dem, in qua consistente unguento cæpit inungere
prædictæ puellæ primo lateris infirmi digitum crastio-
rem pedis, deinde in pluribus locis ejusdem lateris;
postmodum vero oculum, de quo expulit unum dæ-
monem nigerrimum & turpissimum, multo relicto
factore per fenestram ecclesiæ citius fugientem: de-
inde alium fugavit de lingua ejus. Manus vero, quæ
ipsam perungebat, habebat anulum pulcherrimum,
quamdam habentem gemmam speciosam, cujus lati-
tudo

et alia ad
fontem aquam
hauriens.

quis, ut
apparet
Beatus indi-
cavit.

per unum signum
re nigrum
est:

A tunc totam comprehendebat latitudinem manus ac digitorum. Quæ gemma plena erat Angelis, levatis ad Deum manibus & orationibus toto tempore vilionis. Facta igitur unctione & plena incolumitate recepta, dixit ad eam; Facies te tonderi a domina tua: quod signum est propositi castitatis, & subiunxit: Scio quod eris de Sanctis Dei: verumtamen non propter hoc negligas vitam tuam; sed cave & evitare stude omne peccatum, & inordinate nec cibum nec potum sumas. Hæc omnia se vidisse suo juramento testata est.

126 Alia insuper de Monte-Capraræ, ut mater ejus Fratribus retulit, obsessa fuit a dæmone & molestata per quinque annos: tandem adducta ad sepulcrum B. P. Ambrosii, post adjurationes plures & aquæ benedictæ asperisionem, petiit sibi a dæmone, si recessurus erat in brevi: qui respondit, quod cito eum recedere oportebat: Et hoc, inquit, erit signum, quia tunc hæc sternutabit. Post modicum ergo sternutationem hæc dæmonem simul emisit, & plene liberata, gratias retulit Deo & Sancto suo.

127 Salvettus quidam, de populo S. Quirici de Berardenga, ut quidam fide digni retulerunt ei conjuncti, cum semel irret cum a fello suo & caderet a fello, invocavit in auxilium dæmonem, fortuiti casus impatiens: & ideo dæmoni in potestate concessus est: a quo vehementer vexari cepit per diem & amplius, donec a fratre suo & aliis amicis ad sepulcrum B. Ambrosii deductus est. Ibi autem post recommendationes & ad.....

128 Quædam mulier, de populo S. Justi de Berardenga retulit Fratribus, quod cum comederet cum quadam filia sua, nomine Sapientia, quæ ei indebite respondebat, maledixit ei mater sua, scilicet filia, quam statim post maledictionem maligni spiritus invaserunt. Et dum ire deberet ad lectum, cepit clamare & dicere, talis & talis me cruciant, aliquos defunctos secundum deceptionem dæmonis nominando: deinde subiunxit: Ibimus ad Sanctum: Cui responderunt adstantes: Ad quem Sanctum? Respondit puella: Ad Sanctum de Semis, qui dicitur S. Ambrosius. Deinde petiverunt a dæmone: Quod signum habemus de excessu tuo? qui sub persona puellæ respondit: Cum pervenero ad sepulcrum Sancti & syncoptizavero, liberata ero: Quæ vix adducta, ut prædixit, syncoptizavit; & post modicum ad se rediens accepit sibi oblatam candelam, & signavit se a malignorum nexibus liberata.

129 Dinus quidam de Rofia narravit, quod cognata sua, nomine Ceccha, obsessa fuit a malignis per istum modum. Accidit enim, quod in quibusdam nuptiis lauderet ad choreas cum quadam alia, & pulsabatur instrumentum, quo multum delectabatur: in ipso autem actû dissolutionis hujus arripuit eam dæmon, ac vexare cepit per plures dies. Cepit autem quadam secreta loqui, quæ scire non poterat homo simplex: Inter alia autem dixit: Mittatis pro Dino, scilicet supradicto, & dicatis ei, quod statim ducam Christianam Senas ad S. Ambrosium, qui liberabit eam: si autem habeo socios, qui occident eam. Veniens autem Dinus, dixit ei: Quid facis tu hic? qui respondit: Missus sum a Domino meo, ut defendam istam a sociis meis, quia non est digna tali morte: sed non possum hic esse ultra istam diem: & ideo cito ducas eam ad S. Ambrosium, antequam hinc discedam. Cui Dinus dixit: Quis est Dominus tuus? Qui eum nominare volebat. Sed Dinus subiunxit: Nonne est Dominus tuus, Dominus Jesus Christus? Qui respondit: Sic. Sed iterum interrogavit eum: Quod signum erit recessus vestri? Qui respondit: Quando statum Christiana faciet, recedemus. Cum igitur ad sepulcrum beati hujus Patris esset adducta, in statu, ut prædictum fuerat, omnes ab ea maligni spiritus re-

cesserunt: & ad se reversa, quæ in alienatione (ut creditur) multa viderat, magnalia de sanctitate B. Ambrosii prædicavit.

130 Quanto plura malignorum dæmonum facta scrutamur, tanto plures eorum nequitia immotescunt, & tanto magis Sanctorum pias eis obfistentium elucescit. Quidam namque Sacerdos h, Canonicus S. Vincentii, cum sui populi visitasset infirmum, in exitu illius domus sensit incussionem quamdam mirabilem, ita ut non posset discernere, an ab extrinseco esset percussio, an ab intrinseco naturali casu innasceretur: tantum autem dolorem ex hoc incurrit, ut vix statum attrahere vel respirare posset: ex quo tribus diebus lecto decubuit. Post tertium vero diem vocatus est ad quamdam obfessionem, in qua dæmon suam malitiam exercebat. Dum ergo Sacerdos aliqua Evangelia diceret & orationes, cepit eum demon objurgare & dicere: Nescis, quid feci tibi? Si plus potuisses, pejus fecissem. Cui ille miratus, dixit: Quid fecisti mihi? Qui respondit: Nescis, quomodo percussi te de tali domo excurrentem? Si non habuisses Ordines, pejus fecissem tibi. Tunc ille recoluit percussorem, cujus ignorabat auctorem. Cui Sacerdos: Promitto tibi, quod ducam te ad S. Ambrosium, & non pulsabuntur Vesperæ, antequam tu de hujus corpore expelleris. Tunc ille cepit clamare: Ambrosi-
E
ne, Ambrosi-
ne. Ad sepulcrum vero ejus cum violentia & stridore magno perductus, post modicum cum multo ejulatu a corpore obfessionis discessit, & illa ab omni molestia liberata est.

131 Plures insuper alias maligni spiritus obsederunt: unam scilicet de monte-Capraræ per quinque annos: aliam de Vulpaja per quatuor: tertiam vero de Cassiano per octo: quæ omnes aut alii pro eis ad beati hujus Patris præsidium diversis temporibus confugerunt, & ad sepulcrum ejus adductæ, ejus meritis virtutem percipientes, penitus liberatæ & pristina incolumitati sunt restitutæ.

132 Quædam Benevenuta nomine, ut pater & mater ejus testati sunt, incurrit infirmitatem quamdam, cum tremore horribili, ita ut loquelam amitteret & usque ad mortem deducebatur: nec genus poterat deprehendi infirmitatis, nisi quod modos habere dæmoniaci videbatur. Fecerunt ergo per Sacerdotem, cui confitebatur, investigari si quid videret illationis: quæ respondit, quod ei apparebat quoddam nigrum, quod cum per capillos apprehendebat una manu, & altera volebat eam attingere & horrendo ore mordere. Deinde superveniebat quoddam album, quod illud nigrum (ut puta bonus Angelus pravum) a Dei semina expellebat. Ad se ergo vix post aliqualem respirationem reversa, B. Ambrosium invocavit & se ei multa de peccatione recommendavit. Emisso autem voto, liberam se invenit ab omni molestia, revoluta anno, in ea, quæ ipsi defertur solennitate.

133 Andreuccium nomine, de i Ligniano ad Afrum, tam moleste molesti spiritus invaserunt, quod mares & feminas sultibus, lapidibus, pugnis, ut occurrebat, percuteret, & viciniam totam inquietaret. Recordata ergo mater virtutum, quæ per B. Ambrosium Deus operabatur, ad eum pro filio suo emisit votum: quo facto, protinus liberatus est. Sed quia promissi fuit oblata, iterum ut prius arreptus est: iterato vero a matre voto, iteratam meruit liberationem: quæ ad Beati hujus sepulcrum cum filio veniens, omnia prædicta testata est, gratias agens Deo & Sancto suo.

a In tabulis Pigli intra septimum ab Aretio milliariis ad Austrum: Senis vero 30 circiter P. M. distans.

b Hinc salvendus est modus, qui cum. 104 ad prima Acta est scriptus: quia ibi hæc liberatio facta scribatur in fessio S. Ambrosii, & tamen in vigilia S. Benedicti dæmonem dixisse se exitum post tres dies hallucinati namque isti in circumstantia temporis Compilatores sunt, ut alibi in aliis nonnullis.

c Legnani

deum pos-
sessa quæ
quædam;

alios ex
impotentia
dæmonem
suscipit;

de filia in
matrem
procurat;

de pueris
sine obsequio
ampli;

AUCT.
FR. RUCCH.
TARO

Deum de
olima dæmon
dant insignis
b

per obfessionem
gloriam, ab
ea expellunt

ras alia li-
bratione

ni & pueris
ad mortem
deducit,

veros spæ
liberant

de emigra-
tione videri
molestia

A c Legnami dicuntur Italie, quibus sarmenta feno idonea.
d Fornicatio dicitur Plinio affectio corporis, qua velut discur-
 rentes per illud formica sentiuntur; & fornicare veno debili ac
 frequenti pingu, formicarum motum imitante: feno etiam
 Græcis μυρμινοει & μυρμινοει usurpantur a μυρμη for-
 mica.
e Itinere circiter miliarium 16 secundum Arripam Bore-
 lem Pisam censibus.
f Ita videtur in instrumento XIX Finucciis quidam Mantel-
 latus cognominari: quia scilicet reliquo habitu laicali atton; man-
 tello seu chlamyde pia alicujus Societatis, ut hac misericordia
 erat, pauperum ministerio operam dicens profectatur.
g Forte Rocca, medio Senas inter & Orietum itinere mil-
 larium inde 22, medice ad occasum descendendo.
h Fortunatus nomen: uti hac eadem habetur in primis Adis
 num. 104.
i Integrius & melius Lucignanum vulgo Lucignan d' Affo,
 ad fontem ferme Oricia flumini, in Val-d' Oria; distans Se-
 nas circiter miliariis 16. Est & alius hujus nominis vicus ad
 Esam fluvium seu vel esse miliaris Borealis.

CAPUT XX

De lēsis ab homine vel a casu & a B. Ambrosio
 sanatis.

234 **P**ost virtutis ostensionem super dæmonis il-
 lusionēs & laciones, de curatis lacionibus in-
 flicis ab homine subinterendum est. Pueri namque
 quibusdam ludentibus vel forte rixantibus, ut sape in
 rixam ludus converti solet; unus alterum, Domini-
 cum nomine, de populo S. Donati, tamfortiter im-
 pulit, quod super quemdam lapidem cecidit, ex quo
 aliqua tumefactio in fronte secuta est: propter quam
 abstinerē a lotionē capitis non curavit. Sed tumefa-
 ctio continue angebatur, intantum quod medicum
 adierunt: qui diligenter pluries tumorem conspi-
 ciens, & solita ponens remedia, post debitam matu-
 rationem dixit patri, quod sanies erat in fronte col-
 lecta, & oporteret adhibere incisionem. Cum ergo
 stappa & petra pro incisione hujusmodi pararentur,
 parentes propter pueritiae teneritudinem trepidantes,
 ad Beati hujus præsidium confugerunt, & eum ipsi
 devoverunt, non forsitan plena devotione: & ideo
 mane sequenti invenerunt non quidem prorsus subla-
 tam sed diminutam inflationem, intantum quod me-
 dicus judicavit non esse necessariam incisionem: ex
 quo devotione ferventius excrecente, antequam do-
 mum redirent, invenerunt inflationem cessare totali-
 ter, & eum plenarie liberatum.

235 **N**otarius quidam de populo S. Peregrini,
 dum ad calculos luderet, requisitus fuit, quod veniret
 ad locum FF. Prædicatorum, ut quodam miraculo
 patrato per B. Ambrosium, inde conficeret instrumen-
 tum: qui tum quia incredulus miraculis, tum quia ex
 ludo tali turbatus erat, ire contempsit. Post modicum
 vero rumorem audivit, quod filius ejus letaliter erat
 percussus de quodam grandi lapide in capite, quodam
 puero istum lapidem jaciente, qui dum alterum per-
 cutere intenderet Dei judicio hunc percussit. Sanguine
 igitur effluente, & adstantibus, qui percussorem & re-
 silientem in altum viderunt lapidem & tantam effusio-
 nem sanguinis subsequente, de pueri vita desperan-
 tibus: pater ad se reversus, cogitavit, quod hoc si-
 bi periculum propter suam incredulitatem acciderat
 & contemptum: & ideo cito veniens ad sepulcrum
 hujus beati Patris, & veniam petens, devovit filium
 de sero cum reverentia alicujus promissione. Se-
 quente vero mane dum vulneris locus dissolveretur,
 inventum est plene sanatum, sola cicatrice vulneris re-
 manente.

236 **M**atus de a Advena, sicut a fide dignis rela-
 tum est, a quodam inimico suo captus & vinculatus,
 ductus est in palatium quorundam nobilium, ubi erat
 quædam fenestra ferris munita. Qui dum sic in ama-

ritudine anxius permaneret, recoluit B. Ambrosium D
 & ei se devote recommendavit: quo facto,
 statim manus dissolutæ sunt & accedens ad fenestram
 ferream apprehendit manibus ferrum, quod quassera
 plicatum est & contractum: & fene adhibito extra
 per fenestram exivit, descendit, & fugit. Post octavum
 vero diem propter suam incautelam iterum captus est,
 & in simili loco positus cum custodibus: sed iterum
 simili facto voto in clara diei luce subito manus dis-
 solutæ sunt, & ipsis cernentibus & stupentibus discessit:
 quibus dixerunt adstantes: Non insequamini eum,
 quia tali Sancto recommendavit se quod capi non pot-
 erit: & ideo propter stuporem & ejusmodi dissua-
 sionem, cum abire libere permiserunt.

237 **A**ntonius quidam de populo S. Donati, ut a fi-
 de dignis relatum est, fuit de uno lapide percussus in ca-
 pite tam valide quod oportuit eum in sui curam duos me-
 dicos adhibere: sed, ut ab aliis postmodum medicis ju-
 dicatum est, os contractum non extrahentes permiserunt
 consolidari vulnus: quod ex subsequente febris judica-
 tum est: & ideo judicabant iterum incidendum. Mater
 autem incisionem horrens, judicavit magis ad B. Ambro-
 sium subsidium recurendum, cui filium materna recom-
 mendavit affectione: quo facto, antequam ad incisionem
 veniretur, incolumem eum recepit & sanum.

238 **R**etulit mulier fide digna, Borghese nomi-
 ne, de populo S. Stephani, quod, dum vidua relicta
 dotes suas ab iis, ad quos spectabat, requireret; illi
 non solum reddere volebant sed ei mortem commi-
 nabantur & intentabant; ita quod a facie eorum fu-
 git, & ipsam ad locum, in quem confugerat, inse-
 curi sunt. Et dum in lecto cum cognata quiesceret,
 unus eorum ascendit domus solariam, & in lecto cepit
 eam gladio evaginato percutere: quod percipiens
 statim B. Ambrosium invocavit. Cum igitur pluries
 fuerit ex intentione, cognata vero occasionaliter vul-
 nerata; ista nullam postmodum lacionem sensit, co-
 gnata vero inde incurrit mortem.

239 **S**ed nunc de iis, quæ merea casu contigerunt
 est subiungendum. In duobus autem personis accidit si-
 mile infortunium, & similis est subsecuta subventio. **p**
 Patris: quarum una mulier apud b Casulas Vulturane
 diocesis; alter vir apud Senas, de populo S. Petri de sca-
 F lis; quibus diversis locis & diversis temporibus come-
 dentibus carnes, os in cujuslibet horum guttur versa-
 tum est, ita quod transglutire vel emittere non valerent
 & in angustia incredibili positi ad hujus Patris præsidium
 confugerunt, quibus fuit in auxilium festinanter: quo-
 rum unus guttur os absque periculo transglutivit; al-
 terius emisit.

240 **I**ncivitate vero Urbeveta mulier, dum pue-
 rum suum in sero ad lectum incaute portaret, puer de
 brachiis cecidit sub solario, & cervice contracta totus
 factus est niger, & jam nec spiramen habebat: ita quod
 a medicis & aliis adstantibus mortuus putabatur. Mater
 igitur audiens famam miraculorum Beati hujus, et de-
 vovit filium: quatenus, si eum vitæ redderet, usque ad
 Senas ad sepulcrum ejus pergeret, reverentia ei promif-
 sas exhibitura. Subito igitur emisso voto, puer aperire
 cepit oculos & incolumitati pristina restitutus est.

241 **M**ulier quædam, Biancha nomine, de populo
 S. Christophori suo juramento afferuit, quod filius
 suus annorum trium cecidit de solario domus altitudi-
 ne brachiorum septem, tam fortiter super sedile quod-
 dam, quod subito frigidus factus est & quasi mortuus
 videbatur. Confugit ergo mater ad hunc Beatum; &
 vota promisit & aliquas reverentias exhibendas, si et
 filius redderetur: quo facto, puer ad se rediit incolumis,
 quasi nihil mali passus fuisset.

242 **D**ominus Moncata nobilis civis Senensis, dum
 piscem incaute comederet, spina nimium tortuo-
 sa

veretur abso-
 que incisionem
 capere itale
 vulnus

quibus malis
 filius per
 oia ferva
 evadit

periculo ab
 se gutturi
 in borente
 discessit

vita redi-
 tar puer o
 solario lap-
 fuit

sanctum
 natus ex lap-
 so confu-
 dat

spina piscis
 a sanctis
 claudunt

A facies gutturi sic inhæsit, quod nulla medicine arte poterat ab ejus gutture separari, Recordatus ergo hujus Beati se devote meritis ejus commendavit, & certas vovit ei se reverentias exhibiturum. Emissio igitur voto cepit quiescere: quo quiescente, invenit eductam spinam imperceptibiliter super linguam: quod statim Fratribus indicavit votum celeriter adimplendo.

243 Dominus e Thome de populo S. Joannis, in sua fide testata est, quod cum filius sex annorum existens quemdam ramum traheret de tecto, ramus secum quemdam adduxit lapidem, qui cecidit super caput ejus & graviter vulneravit. Cui vulnere adstantes ligaturas apposuerunt; nec voluerunt vulnere magnitudinem, eo quod æstimabant periculum, matri manifestare. Quæ non minus timens, B. P. Ambrosio devovit filium multa devotione. Qui post votum dormire cepit, & a somno evigilans vocavit matrem suam, dicens: B. Ambrosius, ei cooperantibus Beatis Petro & Paulo, me liberavit. Quæ dissolvens vulnus, vocans etiam medicum, nihil læsionis in ejus capite invenit.

244 Retulit eadem domina aliud memorandum circa eundem filium suum: cum enim teneret falcem novam in manu, incaute eam trahens, & de terra levare volens, secavit carnem pedis, ita quod in quatuor digitis incisio apparebat. Quod videns devota & pia mater solita devotione Beatum invocavit Ambrosium et filium commendans, & nihilominus digitos incisos jungens, fascia ligavit: cum vero post iteratas recommendationes in mane sequenti locum vulnere dissolvisset, invenit digitos illæsos & vulnus ita consolidatum, acsi nunquam passus fuisset aliquid læsionis.

245 Nalduccius quidam nomine, de populo S. Antonii, dum intraret quamdam cryptam, ad ejus introitum pars cryptæ cecidit super eum, ita quod totus terra coopertus est. Quod advertens quædam ibi vicina cepit vocare convivios, & accurrit & terram elevare conata est, ita quod attingit capillos ejus. Alii etiam cucurrerunt, terram & prægrandes lapides amoventes: & vix puerum inde extrahere potuerunt: sed mirum in modum eum illæsum totaliter invenerunt. Dixit autem, quod vidit B. Ambrosium cum juvenem & ab omni pondere protegentem. Nec tamen inveni aliquem ei puerum ipsum recommendantem: sed cum esset de conviciis FF. Predicatorum, scilicet de Campo-regio, ubi præfatus Pater singulariter & multipliciter festivatur, videtur ibi degentium singularem habere curam; nec expectat in necessitate preces eorum aut promissiones, a quibus recipit laudem sacrificii incessanter.

^a Avennam scribit Julius.

^b E medio, quod Senis Volaterram ducto, itinere, modico ad Meridiem flexu in collo pæa, denis utrimque P. M. distans.

^c Thomasia Julio.

C A P U T X X I.

Auxilium aliis casu læsi & circa irracionales creaturas præbitum hominibus a B. Ambrosio.

246 **D** Omina Becca de populo S. Vincentii, firma narravit assertionem, quod filius suus cadens ex manibus bajulæ, in inguine fractus est, ita quod viscera ad partem inferiorem enormiter defluebant: animata igitur a quadam secretaria sua, quod S. Ambrosium commendaret: facta recommendatione hic, & pluries repetita crescente devotione, plenissime puer sanatus & consolidatus est.

247 Cum quidam potatores, apud a Ascianum districtus Senensis, in quadam taberna, ut biberent, convenissent; bibente quodam b Lento nomine Pistoriensis, quidam alius ex inordinata alacritate, quæ esse in potantibus consuevit, vitrum jam ori applicatum accipere voluit: quo alterius vel utriusque violentia fracto, contigit quod partem ejus longam & latam, qui volebat vinum bibere, transglutivit: ex quo fuit in angustia magna per duos dies, nec a medicis via videbatur evadendi: jam enim totus denigrabatur, & medicorum suavis peccata sua confessus est, & desperatus de vita corporis de anima disponebat. Suadente autem quadam devota muliere, se devote huic sancto Patri commendavit; postquam recommendationem statim partem vitri absque aliqua emisit angustia, ab angustia & omni periculo liberatus.

248 Joannes de e Travali retulit FF. Predicatoribus se a proprio filio litteras recepisse, quod cadens de quodam equo, dum existens in Sicilia equitaret, dolorem incurrit eam validum, quod nullum ei poterat humanum auxilium subvenire. Recolens igitur B. P. Ambrosium, ei se devote commendavit, & reverentias ad ejus sepulcrum obtulit consuetas: quo facto statim omnis læsio cessavit & dolor: sed cum promissa negligenter adimplere, subito se tantam sensit incurere debilitatem, quod se movere non poterat. Cogitans igitur unde hoc sibi potuisset accidere, qui fuerat tanti Patris miraculo liberatus, recognovit se propter ingratitudinem & negligentiam adimplendi quæ voverat, meruisse deteriora: & ideo, emissio iterum voto cum firmiori adimplendi proposito, iterum ab omni incommodo liberatus est: ex quo statim Senas scribens, patri notificavit miraculum, rogans quod votum suum celeriter adimpleret: quod & fecit fideliter, & Fratribus enarravit.

249 Petrus quidam de populo S. Joannis, retulit Fr. Dionysio de S. Geminiano, quod cum esset fractis intestinis, omni humano remedio destitutus, ad Beatum confugit Ambrosium, devore se illi precibus commendans: statimque post hæc se invenit liberatum plenarie, nihilque circa hoc sensit ulterius læsionis.

250 Puer quidam de a Ciggiano cecidit de quodam materatio; quo pauperes pro lecto utuntur, & casu sic concussus est, quod manibus & pedibus & toto corpore immobilis factus, mortuus ab adstantibus putabatur. Parentes igitur ejus beati Patris meritis ipsum recommendantes, multas ei obtulerunt reverentiarum promissiones: quo facto statim puer loqui cepit, & crescente precum devotione, post modicum liberatus est plene: quem pater & amica adduxerunt Senas ad Beati sepulcrum; & hæc omnia sub verbo veritatis Fratribus retulerunt.

251 Quidam Martinus nomine, de populo S. Petri de Ouili, Fratribus retulit, quod cum quadam die per domum suam in somnis effectus deambulare, casu impigret in quemdam discum: ex quo tantam læsionem incurrit, quod insisto in pede vulnere usque ad os caro ejus infringere, dolore indicibili consequente. Qui cum multo labore & angustia medicum adiit, sed quem voluit non invenit: invenit autem quemdam Sacerdotem huic beato Patri devotum, qui ei medicum docuit ipsum B. Ambrosium, quem non aliter oportebat adire quam passibus intimæ devotionis. Sacerdotis ergo suavis se ipsi devovit, & devotionis insignia promisit: quo voto emissio, miro modo invenit se ab omni dolore & plaga subito liberatum, & gratias toto corde retulit Deo & Sancto Dei.

252 Mulier quidam de populo S. Agidii, dum moraretur prope Vulterras, sua fide retulit, quod dum in agro suo cum quodam filio suo duorum annorum existeret, porcus, diabolico ut videtur instinctu, in puerum

AUCT.
FR. S. B.
CUPERO

A puerum irruit, & aures præcipue ejus & manus dilaceravit, & vix semivivus a fera ereptus est. Quem sic truncatum cernens mater, tacta dolore cordis, interiori affectione ad Beatum confugit Ambrosium, ei sua vota offerens, & quas poterat suæ sanctitati congruentes promissiones, si filium in pristina forma recuperaret. Emisso igitur voto, filium super lectum composuit, qui statim jam plagarum dolorem non sentiens obdormivit: quem postmodum cum mater diligenter aspiceret, invenit plagas sanatas, aures in partes ante divisas consolidatas, & puerum totaliter incolumitati pristina restitutum: quem adducens Senas ad sepulcrum beati Patris, hæc multis audientibus enarravit.

et alius a
lumbis
periculis

253 A naturæ extrinsecis, licet interius existentibus, vermibus vexabatur filius viri nobilis Parrochino de Val-currese ut Domina Mimma mater ejus Fratribus enarravit, nec aliquod proderat medicorum remedium: de quibus desperans, spem & vota sua direxit ad Deum & Sanctum Dei Ambrosium: & a matre emisso voto, statim puer emisit vermes, & plena incolumitas consecuta est.

non non
equi co
opponere

254 Benignus Salvator hominum, qui salvationem suæ virtutis extendit etiam ad jumenta, & quæque irrationabilia usui humano accommodata, etiam ad hæc voluit extendi merita hujus beati Patris: sicut enim is cui accidit, Bindus nomine de populo Abbatia S. Donati, fideliter enarravit, dum semel de Perusina civitate Senas reverteretur, ad Clanarum & paludosas aquas perveniens, equo cui insidebat dedit illius paludis potum: quo hausto statim incurrit morbum, quem Confusionem vocant, intantum quod nequaquam poterat ambulare. De quotandem desperans abstulit & sellam & frænum & discessit, dimittens equum in terra jacentem, quasi post modicum moriturum: sed cum per modicum spatium recessisset, memorans virtutem B. P. Ambrosii exclamavit voce magna dicens: B. Ambrosi, redde mihi equum meum, ne ego cum familia mea remaneam desolatus: & statim fiducia concepta, reversus est: & cum percussisset ipsum jacentem, statim surrexit incolumis, nec aliquod in ipso vestigium infirmitatis remansit: cui sellam imponens & frænum, desuper sedit & domum alacriter est reversus.

et alius be
vile lancea
fere laque

255 Nicoluccius insuper nomine de civitate Senensi, retulit Fr. Dionysio de S. Geminiano, quod dum semel equitaret & expectans socium, substitisset, lanceam quam manu tenebat infixit terræ: quam eo postmodum extrahente, ferrum de ligno exiens equi percussit pedem C & vulneravit, intantum quod oportuit bombacem multum vulneri alligare. Timens autem equi periculum, B. Ambrosium invocavit, ut suo damno succurrere dignaretur. Rediens ergo domum dissolvit locum vulnerris, & credens invenire fissuram magnam, quam prius viderat, invenit vulnus consolidatum, & equum in nullo læsum.

Rem furtim
oblatus

256 Quanto de viliori re compassionem hic beatus Pater ostendit, tanto major dignatio & compassio in majoribus comprobatur. Narravit namque f Nera quædam nomine, de qua superius mentio facta est, dum semel pro emplastro apponendo cuidam g sororis suæ apostemati, quod habebat, pinguedinem cuiusdam animalis cum difficultate non modica invenisset, incaute positum catula illud accepit & fugit. Qua ex re perturbata & amaricata mulier prædicta, cepit super tali re B. Ambrosium invocare: quam deridentes convinctæ dicebant ei: Expecta quod S. Ambrosius trahat illam de ventre ejus. Mira res & incredibilis; sed a fide digna, & de piissimo & dignativo Patre relata est. Illa enim existente in ea quam cepit devotione & invocatione, ecce catula, animal tantæ voracitatis, pinguedinem, quam ore contigerat vel forte devoraverat, illibatam vel forse divinitus re-

sub re
fuit,

paratam detulit, & in eo de quo abstulerat loco repositum ac dimisit.

concordiam
necesse ex
regularet

257 Virtus insuper hujus Patris insuper ad elementum simplex extensa est: quidam enim, Guido nomine, de populo S. Joannis, cum uxore sua, fatigati cuiusdam consanguinei sui infirmi vigiliis, volentes ire ad quiescendum & jam lecto se collocantes, quodam incaute tenente candelam ignis, cepit cortinam apprehendere, & jam ascendeat ad tabulatum. Quod advertens vir prædictus, jam expoliatus, nudus surrexit & cortinam accensam manibus apprehendit, & alta voce clamabat dicens: S. Ambrosi adjuva me. Ad quam invocationem statim ignis, ut testati sunt tunc adstantes, extinctus est, ita quod nec vestigium ignis in cortina vel tabulato repertum est.

258 Multa alia mirabilia de mirifico B. Ambrosio sanctitatis ac virtutis ejus insignia reperiri possunt: sed ne tadio [apud] audientes vilescant, suam imponam; licet quotidie multiplicentur & crescant juxta illud, Justorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem, scilicet complementum numeri electorum & gloriæ: ad quam nos perducatur Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

alio modo
probatum
tantum

a In distantia ab urbe millium circiter 15 trans Umbronium fluvium.

b Contrarium pro Lorenzo seu Laurentio.

c In tabulis Tervæ intra 16 ab urbe lapidem, Massam & Populonium versus.

d Ibidem Suggiano, in Montanis vulgo Montagnata: Senis & a Vulturno lacu pari fere milliarium 25 intervallo distans.

e Clanis seu Glanis veteribus, supra Arretinum ex Arno profuerit, eundem cum Tiberi jungit circa Orvietum Pallia fluminis permixtus; ab utraque autem ripa usque Clusum late stagnans, tribus arcuatis semitis longissimis inferatur: quarum primus ad Fojanum est, Perusia Senas veniensibus transfunditur.

Clanis,

f Julius B. Neram Tolomai intelligit, de qua tam multa cap. 4. Sed quid si prius ex duabus synonymis aliqua, de quibus num. 107 & 202?

g Idem non sororem carnalem intelligit, quam tamen pronomen suum additum videtur denotare, & Sororem Italiane dicunt: sed ipsam carnalem, puta ejusdem habitus de Penitentia S. Dominici, ideoque Sororem reddis: verum sicut si de viro religioso sermo esset non frater suus, sed quidam diceretur: ita hæc non sua sed quidam Soror dicenda fuisset, si talis esset intelligenda.

APPENDIX

Ex Italico Julii Sanseverii Lit. 2 Cap. 15.

259 G Anus de populo S. Desiderii, & aliqui ejus compatriotæ Senenses narrarunt, quod postquam ex aliquo Siciliae portu navim solverant frumento onustam, nocturna eos tempestas invaserit, illaque tam vehemens, ut in arenam impeerit navigium: de quo cum actum esse jam viderent vectores, certatim omnes partim ipsam jactis in mare mercibus sublevare cœpere, partim seipsos exuere vestibus, quo ad enatandum aliquo ligni frusto apprehenso evaderent promptiores; omnes autem suos, prout diversis ex nationibus erant singuli, Patronos advocare in auxilium: atque in primis, Senenses Ambrosium suum: cujus interventu impetratum credidere ut cessante tempestate ad aliud, quod postmodum advenit, navigium se resque suas salvas transfunderent; nec non recuperatis quas in mare jecerant mercibus, absque ullo prorsus damno redierint in patriam, vota sua soluturi.

tempestas
navis &
salvata
fuit:

260 Cennius Betri, Bossellus cognomine, de populo S. Agidii, narravit quod cum in comitatu hominum circiter quadringentorum navigaret, procella tam furiosa surrexit ut de vita sua actum crederent universi: sed a prædicto Cennio animati, jussique ad B. Ambrosii opem invocando recurrere, postquam idem ille, qui fiduciæ auctor erat, votum etiam ipse Beato voverat cuiusdam reverentiæ exhibenda, pacatum

tempestas
sedata:

A tum subiecomirati sunt mare, & lati optatum portum tenere: prædictumque votum, rogatus a filio dicti Cennii pater exolvit.

261 Minuccius de populo S. Bartholomæi inter suendum ore apprehendit filium transfixum acui: quod dum retrahit ad se, obliquus adherentis acus, intravit ipsa quoque in os, eique periculose infixæ est. Aderat forte qui auxilium ferret, sed arrepto filo acum pariter educendam ratus, solum illum retulit, ipsa usque adeo introrsum prolapsa, ut nec videri nec tangi posset. In hac angustia constituto misero, medicis autem de ejus salute desperantibus, e vicinis aliqui votum pro eo internum fecero, nihil quidquam de mutascentes voluntate; & mox ipse liberum se sensit, quamvis non prodiiisset foras acus, neque scire possit, quid ea factum esset. Itaque ad unius integri mensis spatium procrastinavit vulgare miraculum: donec ipsa temporis intercapedine; edocti verissimam & indubitatam ejus sanitatem consistere, alter alteri votum revelavit suum, ac demum Fratres manifestarunt.

262 Chellus de populo S. Donati testatur, quod corruentē turre, de Incontris dicta, inter eos, quos sub lignorum, saxorum, cæmentorum congerie deprehendit ruina, ipse unus fuerit, interclusa respiratione suffocandus, nisi conversa ad B. Ambrosium mente votum ei pro salute fecisset: ex quo dissipatus ab animo omnis angor est, ipseque illæsus permansit, usque dum amotis ruderibus, quibus opprimebatur, salvus est educus ab illis, qui ad auxilium oppressorum accurrerant.

263 Pagnus de populo S. Quirici testatus est, quod cum incendio domi suæ exorto timeret totarum ædium ruinam, animose se in flammam intulerit, eamque quo potuit modo meliori restinxerit: verum depulso jam timore, sensisse se vehementissimum in manibus brachioque ambustis dolorem, cujus occasione B. Ambrosii invocandi recordatum se, ac mox ab omni cruciatu liberum recessisse.

264 Domina Felix de Bandinellis, civitatis Senensis, multo tempore paralyticæ capitis passæ, magna cum fide accessit ad osculandam manum sacri corporis, eo die quo populari pietati stetit expositum in templo: quam cum reverenter suo imposuisset capiti, fecesse in partem ecclesiæ, ibique ad unam fere horam sedit, oppido fatigata ex compressione turbæ ad beati corporis contactum euentis. Interea animadvertit cessare paulatim capitis sui tremorem, idque indicavit mulieribus aliis ibidem presentibus. Ab his divulgatum porro miraculum est, pleneque verificatum, sublato prorsus omni prioris mali signo, antequam egrederetur e templo: sed nec postea umquam simile quid perpessa est: prout ipsamet affirmavit in eo Instrumento b, quod desuper coram testibus multis formatum est.

a Post reletum supra num. 247 miraculum, hæc insuper habet Julius pag. 174 & seqq. quæ vel consilio a codice folio ante desiderantur, vel si, qui transcripti per incuriam omisi: itaque hic ex Italico reddimus, addimusque alterum inventum pag. 126, ex quo credere cogimur Tacitum, qui illud idem num. 73 in primis Attilis descripsit, in referendis miraculis quatuor Compilatorum statum non integre transcripsisse: quandoquidem apud eum res particulares desiderantur circumstantia, quas Julius Italice dumtaxat versione usus plene transcripsit, alibi succinctior, ut & in illis, quæ ex hac Fr. Recupero compilatione acceptis.

b Hoc nunc solum est alterum, quod citari videmus, & ejus adhuc textum desideramus: in quo merito inferimus, bene admodum esse, quæ perierint.

GLORIA POSTHUMA

B. AMBROSII SENENSIS

Ex monumentis a Julio Episcopo Grossetano collectis,

potissimum libro III Vltæ.

§ I Sacellum supra corpus B. Ambrosii erectum.

1 **S** Antium Patriarcham Dominicum, quoties Romanam proficiens per Senarum urbem transitum institueret, ad S. Magdalena hospitari solitum & verbum Dei populo predicare, incolarum traditio est, & confirmatur ex lectionibus Officii proprii hujus Beati, de quibus infra. In iisdem etiam dicitur, institutum isthic Fratrum Predicatorum conventum, ad Campum-regium esse translatum a R. P. Fr. Gualtero de Senis, Priore anno MCCXXV, locum donantibus Nobilibus Malavoltis. Fortibraccio Malavolta, Rannuccio Philippi, & Orlando Arrighi: cujus pia donationis publicum Instrumentum servatur a Fratribus manu Ser-Orlandi ad hoc rogati nona die Aprilis signatum. Prior locus, miraculosa Ambrosii pueri sanatione nobilitatus, ad portam Romanam erat, in platea Romana item nuncupata, ubi hodieque ecclesia sub nomine D. Magdalena superest: ædibus, quas inhabitant Frates pene destructis, in constructione nova fabricæ ad usum sanctimonialium, ab Omnibus-Sanctis nuncupatarum.

2 **A**lter locus, quem nunc Patres Dominicani amplissimum incolunt, primo habebat Parochialem adem sub invocatione S. Gregorii, exiguum satis, quæ Fratrum tunc concessa usus occupabat spatium, quod inter extremum turris illius sumptuosa murum extenditur, usque ad fenestram, qua altari familia Columbinorum lumen ministrat, ut docet Fr. Raimundus Barbi in Vita Italica B. Andrea Gallearani, istic tunc sepulti & a B. Ambrosio functi oratione laudari. Hæc angustia quia non capiebant multitudinem, ad audiendum Beatorum conflere solitam, habendus fuit ei frequenter ante ipsas fores, in Campo-regio nominato, sermo ad populum: qui temporalia large subministrans eis, a quibus spiritualia accipiebat tam copiose, liberalitate sua effecit, ut de angustiori ampliorique templo moliendo cogitarent Frates: quique traditio inter eos, rogatum Beatum, ut auxilium ferret, respondisse: Vos modo incipite, & ego porro adiutor ero. Quod cum vivens fecisset Raimundus dixit, sub eoque Priore circa annum MCCXXXII dejectam priorem S. Gregorii adem scribit. Sed ex Fr. Recupero testimonio num. 23 habemus ipsum hujus sue promissionis effectum exhibuisse post suam, quæ brevi secuta est, mortem.

3 **U**t ut est (neque enim existimamus sacrum fuisse Julium, si sub illius Prioratu, qui anni dumtaxat unius fuit, datum fuisse ecclesiæ fabricanda initium alicunde cognovisset) prius quam e vivis abiret Ambrosius extrusæ capram novam adem, in eaque humatum sacrum corpus fuisset, persuadent decreta mox preferenda, quæ non congrue poterunt executioni mandari in loco, qui sciretur a fundamētis destruendus, quando pars aliqua nova fabrica designata eo esset in statum, ut ea Frates uti pro templo possent. Nam primo constitutum est per Consilium Dominorum novem Gubernatorum & Defensorum Communis & Populi Senensis, facto partito ad scrutinium per palœas secundum formam statutorum, quod ad laudem & reverentiam divini nominis & corporis B. Ambrosii, de pecunia Communis Senensis in ædificanda & ædificare facienda sepultura, in qua corpus sanctissimum ipsius S. Ambrosii honorifice sepeliatur debeant expendi per Operarium Opera S. Mariæ quinquaginta librarum denarium, ut habet liber Consiliorum & Reformationum Communis Senensis anno præcedenti inchoatus folio 65, quod

A Decretum referendum videtur ad proximum a morte mensis Maji, ante cuius Kalendas, ultimo scilicet die Aprilis, e priori cumulo ante gradus altaris majoris repositum corpus incorruptum, & in patientiorem locum pro majori populi commoditate est translatum.

4 Deinde in libro Consiliorum Campanæ Communis Senarum incipiente ab anno mcccxxxvii Calendis Julii fol. 7, ista leguntur de capella. Die decima nona mensis Julii factum est generale Consilium Campanæ Communis Senarum, cum Adjuncta quadraginta bonorum hominum per Terzerium adjunctorum dicto Consilio, in quo septem interfuerunt Dominorum novem Gubernatorum & Defensorum Communis Senarum &c. ad scrutinium per palloctas: quod in honorem Dei Omnipotentis & B. Mariæ semper Virginis ejus Matris, & ad reverentiam beatissimi corporis S. Ambrosii Senensis de Ordine Fratrum Prædicatorum, expendatur & expendi debeat de pecunia Communis Senensis summa quingentarum librarum denariorum Senensium, in capella facienda, quæ nunc de novo fit in Campo-regio ob reverentiam ejusdem B. Ambrosii. Quas quidem quingentas libras denariorum quatuor Provisores Communis Senarum solvere debeant, pro dicto opere faciundo, Priori & Fratribus de Campo-regio, hoc modo videlicet: Centum libras denariorum Calend. Augusti, & sic centum alias libras pro quolibet mense.

5 Hujus Decreti auctores primarios Julius ait fuisse D. Minum Christophori, D. Sticcam Salimbeni, & D. Ciampolum Albizzi: quibus parca nimium visa fuerit prior intumescens fabricandum liberalitas, proindeque in hanc majorem commutanda: quanta autem tum temporis ea summa fuerit jubet Julius ex eo colligi, quod ex quadam conventionis, in membrana apud ipsum aservata, inter quosdam D. Gori Sanfedonii & fabricarum magistros pro molitione cujusdam operis, cujus omnes dimensiones exakte exprimuntur, clarissime deducatur fabri cametaris mercedem diurnam Kalendis Januarii anni mcccxxxix fuisse sex solidos duntaxat; quæ sub hujus sæculi initium, quando scribebat Julius, non minor quam quadraginta solidis sive uno testone affirmaretur. Item quod anno proximo secuto, ad restitrandam frontem palatii Sanfedoniorum vetustate collapsam, de pretio quadringentorum antecorum florenorum cum Architectis conveniret; quamvis ejusmodi sit opus quale nunc propter pecunia abundantiam infra sex mille quingenta scuta non posse confici crediturum, ait, quicunque considerabit altitudinem ad quinquaginta sex brachia eductam, materiamque ipsorum fabricarum sumptibus præstandam, id est, novarum laterum & lapidum scilicet commentis quantitatem necessariam operi. Ex quo conficit quinquaginta illas libras ad annos totidem decreti conditi retrocedendo, æquivalentur totidem scutis auri, & quingentas libras scutis quingentis.

C Nos autem porro ex prædictis inferimus minime extemporaneum fuisse opus, cui talis summa destinabatur: adeoque totam illam anteriorem templi partem jam tum sub telio constitutam fuisse: ut commode posuerint Fratres, ejus parte aliqua pro choro uti, indeque prolapsam post repositionem corpus in media collocare navi, & sepulcrum marmoreum ei ibidem non condere, intra sacellum ibidem, ut videtur, præexistens, sed operis impensaque levioris: quod paullo post demolientes, de novo (sic enim verba decreti intelligimus) sumptuosiori materia & opere caperunt adificare, impetrata ad absolutionem ejus etiam de publico pecunia. Quare non possumus prorsus assentiri Julio, asserenti ex indicio Cardinalis Tarusii, Senensis tunc cum scriberet Archiepiscopi sanctam fuisse votivarum oblationum copiam post Beati mortem, ut iis fabricata sit media, ut vacant, navis vasta illa moles, nisi id de fornice & cetero ornatu intelligere velimus; quæ nunc post unum alterumve templi amplissimi incendium sic perire, ut nudi fere parietes solo sub telio viderantur.

in præfata
templi ante
muri parte

7 Quid ni autem credamus, potius dictarum oblationum copia animatos Fratres moliri cepisse vastas illas multiplicis fornices substructiones, quibus chorus templi sustentatur cum facellis suis, totus ex devoto scopulo propendens: ut qui ad Fontem-brandam consistens illum spectat, duplo majorè suspiciat altitudinem assurgentis ab humo fabricæ, quam quæ a fronte ingreditur per Campum-regium: quæ res, ut est etiam nunc admirationis maxima, ita tum fuit immensæ sumptuum: ad quos valuisse Sancti & calo sevens subsidium nemo poterit dubitare; quamvis ad annum mcccxxxix laboratum fuisse dicat Raimundus, ne, correptis publice & privatim elemosynis, crux tota absolveretur. Ut igitur tale tantumq; fabricæ ante incendia augustissima incrementum speciali incolentis quondam Sancti favori attribui debet; sic eadem merito quoque potest adscribi, quod arcis vicinia, post ultimum bellum ad frenandam populi libertatem constructa, non impulerit Didacum de Mendoza, ut eodem imperio, quo demolitus est omnia palatia vel turres quarum celsitudo etiam eminens eidem posse nocere videbatur, hanc quoque molem non juberes excindi.

8 Hoc certe modo credi debet idem Mendoza cohibitis fuisse ab everenda Palatii Sanfedoniorum sarri, quamvis ad demolitionem ejus omnia jam essent adjecta machinamenta, & vicinarum adium tella, ne damnum paterentur imbrices, cooperta stramentis. Estque id eo mirabile magis, quod nec devotissimo illi ac frequentatissimo Virginis Podiensis sacello meticulousus imperii retinendi zelus perpererit. Idem de ipsa familia Beati dici potest, quæ inter tot publicæ rei vicissitudines, extinctis ab eo tempore tot præclaris ac nobilissimis domibus, gradum adhuc nomenque suum & successiones retinet, numero quidem & opibus modica, sed ipsius Beati protectione ditissima, ut ait librum certum concludens Julius.

9 Ceterum consistens a publico pecunia summa satis non fuit, ut capella pro Beati meritis magnifica satis reedificaretur: itaque Renaldum Episcopum interpellare Fratres, ut propositis Indulgentiis invitaret subditos ad opus privata quoque liberalitate juvandum: qui eorum annuus postularis hanc in membrana Bullam expeditis.

Renaldus miseratione divina Senensis Episcopus universis Christi fidelibus, per Senensem civitatem & diocesim constitutis, ad quos litteræ istæ pervenerint, cum æterna benedictione salutem. Debitum Pontificalis officii, quo, licet indigni, fungimur, attente nos admonet, imo procul dubio nos compellit, ut vos ad faciendas largas elemosynas & alia bona opera, per quæ possitis vestras animas reddere Deo gratas sollicite invitemus. Sane cum Prior & Fratres de Ordine Prædicatorum Conventus Senensis, ad laudem Dei Omnipotentis & B. Mariæ semper Virginis, nec non in honorem B. Ambrosii dicti Ordinis, ædificare cæperint cappellam opere sumptuoso, nec dicti Fratres commode habeant, unde possint illam facere strui sicut decet: universitatem vestram rogamus, requirimus in Domino & hortamur, vobis in remissionem peccatorum injungentes, quatenus de bonis vobis a Deo collatis vestras largas elemosynas ad ædificationem ipsius cappellæ divini amoris intuitu concedatis: ut per subventionem vestram dicta cappella perfici valeat, vosque per ipsa & alia bona, quæ Domino inspirante feceritis, possitis æternæ felicitatis gaudia promereri. Nos enim de Omnipotentis Dei misericordia & B. Mariæ semper Virginis, & sanctorum Marteyrum Crescentii, Aniani, Savini atque Victoris Patronorum nostrorum meritis confidentes, omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui ad perficiendum ipsum opus manum porrexerint adjutricem, quadraginta dies in Domino relaxamus misericorditer. Datum Senis in aula Episcopali anno Domini mcccxxxvii, Indictione xv, die x Augusti.

✱ S. RENALDI DEI GRATIA SENENSIS EPISCOPI. Ita circumscriptum erat circum sigillum in cera sine capsula in forma ovali pendenti cum filis fericeis variorum colo-

quæ mitem
est non fuisse
propter artem
evitam.

fid cum
dusse lauro-
tum ante
foratam.

et p-romo
volumen
p-ia fabrica
etia.

Renaldus
Senensis
Episcopus.

et felibus
elemosynas
collatæ.

40 dierum
indulgentiam
proponit.

A colorum, cuius imaginem Julius exhibet, estque Episcopi in Pontificatibus, ut loquimur, populo elevata dextra benedicentis.

10 Hoc Bulla instructo, Fratres hanc signis circumscribere existimandum est diocesim universam, brevique tempore perfectum fuisse opus, quod quamdiu steterit, incertum est.

Qui sectiones, de quibus infra, anno MCCCCLXXXII novus composuit, arsisse S. Dominici templum die VI Decembris scribit, utique ante eum annum, quem typographico mendo apud Julium perperam 1533 notatum leges. Iterum enim anno MDXXXI, ac tertium anno MDLXXVI eandem ecclesiam destrasse: & quidem una istarum vicinarum ariam sacrificiam auctor est Raymundus Rerbi praetatus. Julius Sanfedonius in Vita unius solum incendii meminit, & exortum illud ait a facibus negligenter extingui, a quibus per sacelli parietes, cereis, anathematis, tabellisque votivis stipatissimos, sursum propensam flamma pervaserit ad organa, atque inde in templum sublata, eorum brevi templum sic involverit incendio, ut antequam conspiceret Fratres periculum nosset, extra remedium fieret malum, atque S. Catharina Senensis caput & proprio sacello eripere posset Fratrum unius audacior, commadesactis multa aqua linteis praeunitus.

11 Ad sacra B. Ambrosii lipsana & flammis eruenda, qui aspiraret nemo inveniebatur, inquit ille: tum quia capsula granior erat, quam ut humeris commode posset offerri, tum quia circa ipsam, ut circa centrum suum vehementissimus fervens flammarum aestus. Arsere igitur omnia, quibus sacrum corpus veltegebatur velornabatur Senensis pietatis monumenta: sed ignis coactus est vim suam cohibere ad ossa, quibus nihil damni inferre potuit: inventa sunt enim integra illa, & cunctis dumtaxat afflata flammis, quatenus opus erat, ut memoria miraculi remaneret. Hoc autem tempore, inquit Julius, altare B. Ambrosii proximum est altari majori ad cornu Epistolae. Interim monstratur etiam nunc veteris capella locus in media templi navi, ejusque formam ac magnitudinem designat quadrata iuxta capacitatis aera, diversis ac cetero pavimento strata laterculis, qui dicta capella pro solo suere, ex unoque latere organa musica, ex altero Rosarii altare spectant: ubi olim B. Ambrosii capellam fuisse saepe a senioribus relatum sibi testatur crebro citatus citandusque Julius, & Ingurtha Thomasi asseveratione confirmat.

§ II Festum B. Ambrosii Senis solenne.

12 Anno MCCCCLXXXVII, quo mortuum esse B. Ambrosium ante Acta ostendimus, & Pascha fuit VI die Aprilis; S. Benedicti festum, solennibus ejusdem Beati exequiis destinatum, in seriam VI ante Dominicam Passionis cecidit, qua ad Italiam cognominatur feria VII Lazari, quia resurrectionis ejus historia eo die legitur in Evangelio Missa. Quae dies, non ut exequialis desunt, sed ut festiva Beato, maxima est Senensis populi pietate peracta, nec paucis hactenus miraculis, quorum quinque publicis supra vidimus Instrumentis contestata. Ergo ita accensa populi pietas est, ut cum annuatim recolendum huius, quae Lazari dicebatur, feria alligaret, ne decretam ei solennitatem & hilaritatem debitam lugubris Dominica Passionis impediret memoria, quod factura fuisset anno LXXXVIII, Paschalem solennitatem ad XXVIII Martii referente.

13 Hic tamen primus annus fuit, quo capella tanto sumptu ambobus creta, non tantum cives, sed & accolae undequaque excivit ex agris ad novum Sanctum honorandum. Neque dubitare volumus, quin ab illo tempore ceperint populi Senensis Magistratus, collegialiter convenire ad S. Dominici templum, & ad Sancti sui civis memoriam suam praesentia corroborandam, idque iisdem ceremoniis ac ritibus, quibus praecipuum Virginis beatissima, in calce Assumptae, festum eadem civitas, tamquam Patrona, recedit. Hoc tamen nunc fortassis nesciremus nisi anno MCCCXXVII Decretum aliquod fuisset conditum, quo quia pia recepta; consuetudo videbatur abrogari, eadem cavendum fuit contrario decreto, quod Episcopus Grosseranus Julius exhibet lib. 3

Tom. III. Mart.

cap 12, ex Libro Reformationum Consiliorum generalis D. Consilii Campanae civitatis Senarum, tempore Domini Ranucci de Brunamonte Potestatis civitatis dictae: incipiente ab anno MCCCXXVIII, in folio ejus trigésimo tertio, in hac verba conceptum.

14 In nomine Domini. Amen. Anno ejusdem MCCCXXVIII, Indictione XII, die XVI mensis Februarii. Convocato & congregato generali Consilio Campanae Communis & populi & quinquaginta per Terezium; Capitaneus, Vexilliferi, & Consiliarii societatum & vicariatuum civitatis Senarum in palatio dicti Communis, sono campanae voceque praconis more solito; de mandato Nobilis & potentis Militis D. Rainucci de Serra de Eugubio Dei gratia honorabilis Potestatis; & nobilis etiam & potentis Domini Andree de Salimbenis de Camerino, eadem gratia honorabilis Capitanei Communis & populi, & Defensoris societatum & vicariatuum civitatis Senarum: facta tamen prius imposita de infra scriptis apud dictum palatium, de conscientia & consensu trium ex Dominis quatuor Provisoris Communis Senarum, secundum formam statutorum Senarum: Idem Dominus potestas in praesentia dicti Domini Capitanei, suiique Judicis & sapientis viri D. Jacobi Pieri de Prato, majoris Syndici dicti Communis, proposuit in dicto Consilio; & a Consiliariis dicti Consilii utile pro E dictu Communi consilium sibi petitis exhiberi.

15 Qui cum audissent legi & vulgarizari per me Joannem D. Magistri Pelli Medici de S. Geminiano (Notarium & Officium Communis civitatis Senarum, ad colligendum consilia & super reformationibus supradictorum consiliorum pro memorato Communi Senarum specialiter deputatum) petitiones infra scripti tenoris, videlicet: In primis unam petitionem exhibitam officio Dominorum novem Gubernatorum & Defensorum Communis & populi civitatis Senarum. Pponunt ac reverenter & humiliter rogant Prior & Fratres Conventus Ordinis Praedicatorum de Senis & quamplures imo multi homines civitatis Senarum, quod, sicut vestra Reverentia clare novit, pridie factum est quoddam ordinamentum, quo caveatur quod officium Dominorum Novem & alii Officiales dicti Communis non possint ire ad aliquod festum, nisi per formam statutorum: quod verum fuit & est contra mentem & intentionem vestram, & eorum qui dictum ordinamentum fecerunt, & contra omnium Senensium: pro eo scilicet quod nullum est in Communi Senarum statuum loquens, quod Officiales debeant ire ad aliquod festum.

16 Unde, si dictum novum Ordinem secundarent, non possent ire dicti Officiales ad festum B. Mariae Virginis de mense Augusti; nec ad festum S. Ambrosii Senensis, sicut fuit, jam sunt quadraginta & plures retroactis temporibus consuetum. Et sic verum patet & manifeste ostenditur eos, qui fecerunt praedictum Ordinem novum, contra mentem suam & omnium Senensium fecisse, sicut ipsi nobis viva voce pluries dixerunt; addentes se dictum ordinamentum nunquam fecisse, si scivissent vel imaginari potuissent, praedictis festivitatibus dictum ordinamentum quod modo in aliquo derogare firmiter enim credentes, ut affirmant, quamplurima statuta loqui, quomodo Officium Dominorum Novem & alii saepe dicti Officiales ad festivitates irent; & maxime ad duas superius memoratas; cum veraciter non sit aliquod statutum, quod loquatur de praesenti materia, sicut superius dictum est. Praeterea non est aliqua civitas in partibus Thusciae, quae aliquem Sanctum suum proprium habeat, quem non veneretur solennitate aliqua solenni.

17 Quare cum credatur & speretur firmiter, quod veneratio Sanctorum, quae facta est hactenus in civitate Senarum per dictum Commune & Officiales

X 2 ipsius,

A ipsius, multa commoda contulerint Communi prædicto, & a multis malis & periculis cessaveris & custodierit civitatem prædictam: perunt & rogant humiliter quantum possunt, tam pro bono quam etiam pro honore civitatis prædictæ, quatenus præsentem petitionem faciatis poni ad Consilium generale, & in eo proponi & reformari quod præfati Officiales possint & debeant ire & Consilium etiam ire possit, sicut fuit hactenus consuetum, ad festivitatem S. Ambrosii nobilissimi civis vestri; quem cognovistis, quem audistis, quem puro corde & reverentia dilexistis, quem manus vestre contrectaverunt, per quem verba vite æternæ civitati istî generosissimæ manifestata & exposita sunt.

18 Sequitur deinde similis postulatio ex parte Fratrum Minorum S. Francisci pro sefro B. Pettinari de Sena, insertum quando & quæ de causa nunc obscurato; cuius vitam dabimus ad diem 14 Decembris. Secunda autem illa postulatio hic brevitate ergo omissa, prosequamur contextum successumque deliberationis propositæ, quem hisce verbis liber præcatus exhibet.

19 Caccia D. Spinelli de Cerretanis unus ex Consiliariis dicti Consilii, surgens in dicto Consilio ad dictionem super contentis in dicta præfata proposita, dixit & consuluit, quod ipse approbat, & quod per præfens Consilium etiam approbetur, iustam esse, necessariam & probabilem causam, evidentem necessitatem, & Communis Senarum utilitatem dictas petitiones (quarum tenor in dicta præfata proposita superius est inferus) poni & mitti ad hoc præfens Consilium per dictas propositas, super eis & pro eis firmandis fiendis: & quod tam supra specificatorum capitulorum, statutorum, ordinationum, & reformationum consiliorum derogatio, suspensio, & sublatio fiat in hoc præfenti Consilio, secundum quod in dicta proposita continetur; ac in ceteris in dicta proposita contentis stabilizatur & reformetur, prout in dicta præfenti proposita plenius & per singula continetur.

20 Summa cum concordia dicti eorum Consilii super contentis in dicta præfata proposita, in quantum se referunt & plenius referre possunt ad petitionem Procuratoris & Fratrum Conventus Ordinis Prædicatorum de Senis prædictorum, & propositam super eis fiendam, & etiam ad contenta sive contingenda in dicta proposita fienda pro firmando petitionem prædictam: sicut voluit & confirmavit secum dicto Consilio, & secundum dictum consilium dicti Caccia Consultoris hoc modo: Videlicet, quia facto super prædictis inter Consiliarios dicti Consilii diligenti partito & scrutinio ad bussulos & palloctas, secundum formam statutorum Senarum, per Consiliarios in dicto Consilio existentes, & se ad hoc cum dicto & consilio dicti Consultoris concordantes, missæ fuerunt in bussulo albi, del si, & in eodem bussulo repertæ ducentæ viginti tres palloctæ; & per Consiliarios se ab his discordantes missæ fuerunt in bussulo nigro, del no, & in eodem bussulo repertæ septuaginta novem palloctæ in contrarium prædictorum: & sic fuit in prædictis obventum, firmatum & reformatum, ut supra plene continetur & patet.

21 Post quæ quidem omnia & prædictis omnibus sic peractis, facta tamen prius imposita de infra, scriptis apud dictum palatium, de consensu & consensu trium ex quatuor Provisoris Communis Senarum, secundum formam statutorum Senarum: idem D. Ranuccius, Poestas prædictus, in præfata D. Capitanei populi siueque Judicis & D. Majoris Syndici, in dicto Consilio proposuit, & a Consiliariis dicti Consilii utile prædicto Communi Consilium petiit exhiberi die eadem in palatio supra dicto.

22 Si dicto præfenti Consilio videatur, & placeat D. omni auctoritate & balia, jure & modo, quibus magis & plenius potest, providere, statuere, firmare, & lenniter reformare; quod dicta petitiio, exhibita dicto Officio Dominorum Novem pro parte Procuratoris & Fratrum Ordinis Prædicatorum de Senis, & etiam alia supradicta petitiio Fratrum Minorum Conventus Senarum, cujuslibet quarum ipsarum petitionum tenor super & in proxime præcedenti proposita hodie facta seriosius est inferus: & quolibet ipsarum petitionum per se, cum omnibus & singulis quæ continentur in ea, procedant & in præfenti Consilio firmantur: & ipsas petitiones & quamlibet earum per se cum omnibus & singulis, quæ continentur in ea, firmare ad plenum, ita & taliter quod valeat & valeant pleno jure, & de juris plenitudine plenum & verum fortiat & fortiantur effectum, & plenam & meram executionem in omni & qualibet parte sui, auctoritate & potestate præfentis Consilii. Et quod de & super omnibus & singulis, quæ in qualibet ipsarum petitionum per se continentur, plenarie stabilizantur & statuuntur, firmantur & reformantur, observentur, fiant, & executioni efficaciter demandentur ad plenum; prout & sicut in dictis petitionibus & qualibet earum per se plenius & per singula continetur. In nomine Domini dicant & consulant.

23 Caccia D. Spinelli de Cerretanis, unus ex Consiliariis dicti Consilii, surgens in dicto Consilio ad dictionem, super contentis in dicta præfata proposita dixit & consuluit, quod de omnibus & singulis, quæ in dicta præfata proposita (tam pro processu, stabilimento & firmamento omnium contentorum in dicta petitione, exhibita dicto Officio Dominorum Novem pro parte Procuratoris & Fratrum conventus Fratrum Prædicatorum de Senis; quam etiam de & super omnibus in dicta alia petitione exhibita dicto Officio Dominorum Novem pro parte Fratrum & conventus Fratrum Minorum prædictorum) continentur, & quolibet eorum, stabilizantur, firmantur & reformantur in præfenti Consilio, ac deinde subsequenter observentur, fiant, & executioni efficaciter demandentur ad plenum; prout & sicut in qualibet dictarum petitionum per se & dicta præfata proposita plenius & per singula continetur.

24 Summa cum concordia dicti Consilii super contentis in dicta præfata proposita, referentibus se ad supradictam petitionem exhibitam Officio Dominorum Novem, pro parte Procuratoris & Fratrum Ordinis Prædicatorum conventus Senarum, & ad contenta in ipsa petitione; fuit, voluit, & firmavit se cum dicto Consilio & secundum dictum consilium dicti Caccia Consultoris, hoc modo videlicet: quia facto super prædictis inter Consiliarios dicti Consilii diligenti partito & scrutinio ad bussulos & palloctas, secundum formam statutorum Senarum, per Consiliarios in dicto Consilio existentes, & se ad hoc cum dicto & consilio dicti Consultoris concordantes, missæ fuerunt in bussulo albi, del si & in eodem bussulo repertæ ducentæ quadraginta quatuor palloctæ; & per Consiliarios se ab iis discordantes missæ fuerunt in bussulo nigro, del no, & in eodem bussulo repertæ quinquaginta septem palloctæ in contrarium prædictarum: & sic fuit & est obventum, firmatum & reformatum secundum formam statutorum Senarum, ut supra plenius continetur & patet.

25 Hac quamvis prolixiora integre hic adducere placuit, quo manifestius pateat non modo quantam estimationem Senensis esset B. Ambrosii veneratio: sed etiam quantam cum gravitate maturitateque omnes eorum consultationes procederent, cum adhuc sui juris plena libertate frueretur Respublica. Confirmari autem quodammodo hac possunt ex manuscripto codice, quondam scripto per priorem, Coloniensem Sacre Theologie Doctorem Bernardum

secundum
utrumque
supplicandi
tenorem

E

idem Caccia
fundat refero
matrimonii
dictorum

ad quam,
falso senen-
sis.

in suffragio
cum plura
litteris præce-
ditur.

B. Ambrosii
secundum alibi
in Italia

A dum de Lutsemburgo, in quo, prout ad Episcopum Julium transcripsit Fr. Giberius Specchini Prior Colonienfis Fratrum Prædicatorum, hac verba leguntur. Ambrosius de Senis, prædicator eximius, vir magnæ sanctitatis, pia fidelium veneratione honoratur, cujus dies transiens solenniter festivatur in quibusdam ecclesiis Italiae de speciali licentia Sedis Apostolicæ, licet canonizatus non sit per Ecclesiam: & festum ejus tenetur in Tuscia XIII Kalendis Aprilis: Quam ecclesia illa suorum non liquet: verum tali testimonio patet a Senensi diversas intelligi, cum hac depositionis ejus diem, & quidem secundum Paschalis variationes mobilem recolat; ista diem obitus: quas deinde secuta est Congregatio rituum anno MDXCVII approbans ut Romano Martyrologio inferretur illius memoria.

26 Porro circa illam Sedis Apostolicæ licentiam scripsit Augustus IV. hic Georgius Lombardelli in Vita B. Ambrosii hujus, qua MS. usus est Julius cap. 92 fol. 175 quod in antiquissimo libro memoriali hac ipsissima verba repereris, prout ea ex Italico Latine reddimus. Die x Martii anno MCCCXLIII

B in Dominica, venit Papa Eugenius IV Senas cum suis Cardinalibus; & discessit in Sabbato die XIV Septembris anni MCCCXLIII. Hic edoctus de vita & infinitis miraculis a glorioso S. Ambrosio, cive nostro & olim & tunc temporis factis, cum ipse Senis moraretur; requisitus autem a nostra civitate ut eum canonizaret, promisit se facturum cum primum Romam revertisset: in præsentiarum vero amplam concessit facultatem, expedito desuper Brevi sub die XVI Aprilis anni MCCCXLIII ipso B. Ambrosii natali, ut posset solenniter celebrari festum gloriosi hujus Sancti per totam Romanam provinciam & specialiter in conventu S. Dominici de Senis, velut si Sanctus esset canonizatus; idque vel Officio proprio vel ex communi Confessoris accepto.

§ III Officium proprium B. Ambrosii, & ejus per totum Ordinem Prædicatorum extensio.

27 Radix Officii Ecclesiastici in honorem B. Ambrosii celebrandi licentia, ut toti Prædicatorum Ordini communicaretur impetratum est a Gregorio XV per Cardinalem Burghesium ipsius Ordinis protectorem: prout ipse motum cunctis fecit per epistolam relaxam post Vita epitomen, hac occasione a Fr. Hyacintho Choquesio conscriptam vulgasque Antuerpiæ anno 1623.

C Nos Scipio miseratione divina tituli S. Chrysogoni Cardinalis Burghesius nuncupatus, major Pœnitentiarius, Signaturæ Gratiæ Præfectus, ac totius Ordinis Prædicatorum Protector, universis & singulis Christi fidelibus, præsentibus nostras inspecturis, lecturis, & auditoris fidem indubiam facimus & in verbo veritatis attestamus, fuisse diebus elapsis nomine totius antedicti Ordinis S. D. N. Gregorio Papæ XV exhibitum libellum supplicem, quo humiliter petebatur, ut dignaretur ejus Sanctitatem concedere, ut possint omnes Fratres ac moniales Ordinis præfati celebrare festum & recitare Officium B. Ambrosii Sanfedonii Senensis, profecti dicti Ordinis, Theologi & Concionatoris eximii: vitæ sanctitate, & miraculorum gloria insignis; quemadmodum sit a dictis Fratribus in civitate Senensis ab immemorabili: eundemque libellum ab ejus Sanctitate nobis fuisse remissum pro ejus maxima benignitate.

28 Nos igitur attendentes, duo potissimum requiri in aliquo sexuo Dei, qui publico cultu in Ecclesia sit honorandus; nempe virtutem morum & virtutem signorum, hoc est, sanctitatem & miracula; quæ duo in B. Ambrosio Sanfedonio ita splendescunt, ut nihil præterea sit quod exoptari queat. Siquidem in Romano Martyrologio jussu Clementis VIII felicitis recordationis die xx Martii hac ipsissima leguntur verba: Senis in Tuscia B. Ambrosii Senensis vitæ sanctitate, prædicatione & miraculis clari. Insuper & a S. Antonino

Tom. III Mart.

Archiepiscopo Florentino, & a B. Raymundo Capuano, olim præfati Ordinis Generali Magistro, ejus sanctitatem & miracula egregie celebrari: & extare præter alias scripturas & monumenta, quamplurima Instrumenta manu publici notarii conscripta de ejus miraculis, impetrata etiam ad id faciendum ab Ordinario opportuna facultate. Fuisse præterea conscriptum opus a quatuor dicti Ordinis præstantissimis Theologis super sanctitate & miraculis dicti beati viri, Honorio IV Summo Pontifice id demandante, eo consilio, ut ipsum in Sanctorum numerum referret, quo morte præceptus perficere non potuit: summam quoque esse populi Senensis utriusque sexus in B. Ambrosium devotionem per annos trecentos & amplius nunquam interruptam, imo semper magis magisque virentem & maxima cum pompa atque plausu festum illius celebrari: quin etiam per Gregorium XIII, Sixtum V, Gregorium XIV, & Paulum V sacras ejus Reliquias & facellum devote visitantibus Indulgentiam omnium peccatorum plenariam fuisse concessam.

29 Eidem Sanctissimo retulimus in Audientia secreta, nobis data die v Octobris labentis anni MDCCXII, attentis præfatis, posse petitam gratiam concedi, si Sanctitati suæ placuerit. Qui Sanctissimus honestæ ac piæ petitioni dicti Ordinis nostrisque precibus benigne annuens, vivæ vocis oraculo nobis facto concessit, ut in toto Prædicatorum Ordine præfatum festum agi & Officium recitari queat de dicto B. Ambrosio, sicut fiebat a Fratribus præfatis in Urbe Senarum prædicta. In quorum omnium & singulorum testimonium has nostras dedimus, Tusculi in ædibus nostris, VIII Octobris MDCCXII: quas etiam manu propria nec non Secretarii nostri subscriptas sigillo nostro jussimus communiri.

Scipio Card. Burghesius

locus & sigilli

Ludovicus Sart. Secretarius

30 Officium porro B. Ambrosii celebrandum ante reformationem Breviarii desumebant Senenses Fratres ex Communi Confessoris non Pontificis, usque dum teste Gregorio Lombardelli in MSS. Magister Simon Angeli de Sena anno MCCCCLXIII ad diem xx Augusti proprium composuit, per lectiones, antiphonas, capitula, hymnos & orationem in choro ecclesiæ S. Dominici publice decantanda; quam scriberet Julius, in antiquo Breviario membranæ cæteris extabant manuscripta in prædicto conventu, hoc principio: Regia Sena: sicut & missa ab eodem Magistro Simone MCCCCLXXVII composita, cujus introitus est: Si cum Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum. Nunc porro responsum est nobis Senis, codicem illum non amplius inveniri, ex quo alias libenter hic dedissemus antiquas illas lectiones, & si qua alia ad historiam pertinentia: quod cum non liceat concludemus hunc paragraphum per bullam Indulgentiarum a Paulo Papa VI ad hujus Beati honorem concessarum, qua post salutem & Apostolicam Benedictionem cunctis Christi fidelibus eam bullam lectionis impensam, sic habet.

31 Ad augendam fidelium religionem & animarum salutem cælestibus Ecclesiæ thesauris pia caritate intenti, omnibus utriusque sexus Christianis fidelibus, vere pœnitentibus & confessis ac sacra Communione relectis, qui ecclesiæ Fratrum Ordinis S. Dominici Senarum & in ea situm altare B. Ambrosii feria sexta ante Dominicam Passionis: a primis Vesperis usque ad occasum solis feræ hujusmodi, singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione ac sanctæ matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint; pro primo & ultimo anno plenaria omnium peccatorum suorum Indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concedimus: pro aliis vero quinque annis intermediis, septem annos & totidem quadragenas de injunctis eis seu

X 3 alias

propter suis
probatam
B. Ambrosii
sanctitatem

E
et confu-
quantur vi-
væ vocis oraculo
concessam
Officium.

Quod pro-
prium com-
positum M.
Simon anno
1473

P
& Missa
an. 1477

Indulgentia
visitantibus
facellum
data.

ad 10 M.
100 in 10.
dabo

an. 1443
Senis traf-
quantis,

per 2000
anno 1443.

anno 1623
Cardin.
Burghesius
decernit

libellum
supplicem
pro hac re
Gregorio XV
exhibuit

siquis re-
miffum &
probatum
fuisse.

A alias quomodolibet debitis penitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus: presentibus ad septennium tantum valituris.... Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die XXI Februarii, 1608, anno tertio.

Signatur

SCIPIO COBELLUCIUS.

§ IV Ludi & representationes festiva, B. Ambrosio ob patriam cum Pontifice reconciliatam a Senensibus infusa.

¶ **Quantam B. Ambrosius posuerit operam in reconciliandis cum Ecclesia italicis urbibus, qua Manfredi Conradique partes foverant, in Vita superius est declaratum: hinc tamen paragrafo exordiendo apte serviet potestas eidem in San-Geminianenses facta, per Bullam cuius exemplum habet Julius lib. 1. cap. 12 fideliter ex originali acceptum a D. Jacobo Moranti sub hoc titulo; Bulla Clementis PP. Quarti concessa & directæ Fr. Ambrosio de Sanfedonis de Senis pro absolutione Geminianensium & relaxatione interdicti promulgati contra eos, tamquam fautores inimicorum S. R. Ecclesiæ.**

reconcilia-
tionem San-
Geminianen-
sium,

Bernardo
Languselli
frustra aliam
commisitam.

B. Ambrosio
conjugii

32. Clemens Episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Fratri Ambrosio de Ordine Prædicatorum, salutem & Apostolicam benedictionem. Olim dilecto filio Magistro Bernardo Languselli, Archidiacono Laurentini in Ecclesia Tholofana, Cappellano nostro, sub certa forma nostris litteris in mandatis [dedimus, quatenus] a Potestate, Consilio & Communitate S. Geminiani Vulterranæ diocesis; de parendo nostris & Ecclesiæ Romanæ mandatis, tam super reformatione & conservatione pacis ac restituendis capitulis, si quos habeant, quam super eo quod quondam Manfredus dum Principi Tarentino contra prædictam Ecclesiam adhaereret; per Syndicum eorum per hoc specialiter constitutum, juramento recepto faceret sibi super hoc ab eis idoneos fidei iussores de civitate Senensi, si haberi possint; alioquin ex seipsis, quot & quales expedire cognosceret exhiberi; eos ad id spiritualiter & temporaliter, prout expedire videret, appellatione postposita compellendo. Huiusmodi autem juramento & fidei iussoribus habitis & receptis, eisdem Potestatem, Consilium & Communitatem ab excommunicationum sententiis, quibus occasione dicti Manfredi tenebantur adstricti, per se vel per alium sive alios absolvere, ac interdictum, cui ob id dictum castrum & loca sui districtus subiacebant, auctoritate nostra relaxare curaret.

34. Verum licet idem Potestas, Consilium & Communitas mandata nostra & ejusdem Ecclesiæ in manibus dicti Capellani, tunc existentis apud civitatem Senensem; per Syndicos ad hoc constitutos super prædictis omnibus & singulis præcise jurassent: tamen quia fidei iussores huiusmodi non dederunt, non fuerunt a prædictis sententiis absoluti, nec idem interdictum extitit relaxatum. Nos autem benigne cum ipsis agentibus, discretionis tue per Apostolica scripta mandamus, quatenus ab eisdem Potestate, Consilio & Communitate, de parendo super præmissis nostris & Ecclesiæ præfatis mandatis, triginta fidei iussores idoneos de seipsis (cum de Senensibus aliquos, sicut asserunt, habere non possunt) tibi nostro nomine facias exhiberi. Quibus receptis & habitis, ac super his confectis publicis Instrumentis, ad absolutionem eorum & ad relaxationem interdicti præfati procedas per te vel per alium juxta prædictarum continentiam litterarum; rescriptum nobis quidquid exinde duxeris faciendum. Datum Viterbii III Nonas Februarii Pontificatus nostri anno 11.

✱ locus sigilli plumbei cum imaginibus Beatorum S. Petri & S. Pauli.

CLEMENTIS PP. IV.

D

35. Adscripta in margine erant hæc verba: Frater hic Ambrosius similiter absolvit ejus patriam ab interdicto, quo mediante graviter vexabatur a spiritibus immundis, & postea inter Sanctos Dei connumeratur. De quo quidem dubitari non sinunt Aila, & scripta atque memoriter conservata fides Senensis civitatis: non levis tamen inter doctos Senenses aliquando controversia fuit, sub quo Pontifice id accidisset. Doctor Alexander Guilielmi, postea Ordinis Dominicani professus, in compendio vite hujus Beati a se conscripto, de Martino IV, qui ab anno MCCCLXXXI ad LXXXV Sedem tenuit, voluit hæc intelligi; nam antiqua inscriptione qua sub ipsius Beati imagine in aula quadam palatii talis legitur. B. Ambrosius Sanfedonius cum Italiam a partibus vexatam atque interdicti fulmine a Clemente IV ractam audivisset, pacatis civibus patriam a Martino IV absolutam curavit: Sed contra est alia sub simili imagine eodem in palatio aula inferiori subscriptio, hujus aulicis concepta

Nobilis Ambrosius Divo Sanfedonus hic est,
Hujus jam patriæ qui fuit una salus:
Gregorium siquidem Papam pacavit, amicum
Eloquio Senæ fecit & esse suo.

Contra etiam sunt publica documenta hæc de causa san-
dissimi requisita & inventa: de quibus paulo post.

36. Interim ex Fr. Recupero certum manet, non semel, sed bis reconciliationis negotium a Beato tractatum fuisse, & primo quidem sub ipso Clemente id exigere tum per jam citatum auctorem constat, tum etiam per prolixum Instrumentum quod in Hospitali Senensi servatur, manu Capellani Raverii Notarii ad hoc rogati conscriptum: in quo legitur anno MCCCLXVI Clemens IV multum quartum de illatis Ecclesiæ per Senenses damnis, eodem mandasse supradictum Bernardum Langusellum, tum Rota Romanæ Auditorem: qui receptis juramentis & fidei iussoribus a censuris absolveret civitatem; ejus publicis consiliis in Ecclesia S. Christophori celebratis una cum prædicto Rota auditore & Apostolico Nuntio intervenientibus etiam B. Ambrosius, vir utique religiosus, ut istis nuncupatur, de mandato D. Nuntii legens & vulgari lingua exponens Breve Pontificium datum Viterbii XI Maii secundo anno Pontificatus ipsius Clementis. Ut prima hæc Senensium excommunicatio, atque post San-geminianensium absolutionem facta (neque enim fidei iussores excommunicatos Pontifex ab eis petivisset) non nisi paucorum mensium fuerit: absolutionem autem si non per B. Ambrosium factam, ut altera illa San-geminianensium, multum tamen fuisse promoram ferventibus ejus tum ad Deum precibatur tum ad populum predicationibus ut non opportunis inter deliberationes consiliis, valde est verisimile.

37. Verum non diuturnæ reconciliationis fuit: etenim inter Codices Bibliothecæ Vaticanae Registrum, ut vocant, Clementis IV asseruatur, in eoque folio 250 legitur, etiam Senensis propter Manfredum excommunicatam, & a Bernardo prædicto absolutam, quia promissis non fuisse; sed Conradinum missa legatione in Italiam accessisse, denud ab eodem Clemente anathemate esse percussam in die Censæ Domini supra forum Viterbiense: cui anathemati deinde die Ascensionis Interdictum accessit, ut habetur folio 251. Quas sententiæ Gregorius X renovavit primo sui Pontificatus anno; in die Censæ Domini Romæ in palatio S. Joannis Lateranensi: cujus solutio anno sui Pontificatus 11 die XIII Julii per Breve Florentiæ datum reperitur idem Pontifex commississe Magistro Joanni de Rocca Cappellano Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano, prout inseritur publico Instrumento quod in Hospitali Senensi servatur. Hoc autem Breve hujus testatur etiam ibidem dicitur transumptum deliberationis, inserta libro qui dicitur Consiliorum Campana a Calendis Januarii MCCCLXXII ad proximi anni Julium.

38. Ex dicta porro deliberationis transumpto apparet quod

qui potius
congrui
sunt post
ea recen-
suerunt.

non cum
Martino IV

E

sed primum
cum ipso
Clemente IV

comque hic
relapso Sen-
ensis decla-
ratur.

refert ab
soluto res
Gregorius X.

A quod B. Ambrosius die XII Maji anno MCLXXIII in Consilio vocatus persuaserit populo ut Syndicum sibi & procuratorem crearet, per quem Pontifici faceret satis: electosq; effo legatos ad Papam ipsum B. Ambrosium & F. Aldobrandinum de Paparonis ejusdem Ordinis S. Dominici de Caporegio, qui ad clementiam Pontificem accederent, & ad Lugdunense Consilium volentem ire ad transitum Senis instituendum invitarent: Syndicum vero creatum effo Notarium quemdam publicum Senensem, nomine Jacobum Diotisalvi, cognomento Sardum; cui scripserunt & economiam temporalem cura incurreret, quiq; sumptus subministraret inter Fratrum, ut apparet ex libro membranaceo Bricherna, ad egressum D. Ena Rinaldi Piccolomini, Camerarii constituti Kalendis Januarii anni prioris folio 23 aliisq; referentibus summas denariorum in dissum iter expensarum a dicto Sarde: quem ex honoratioribus civibus unum fuisse oportet, utpote nepotem Cardinalis Petronii Vicecancellarii, ejus qui sextum decretum alium compilavit.

39. Convenerunt Viterbii ab Ambrosio Pontifice in historia Senensi scribit Jugurtha ex eoq; Episcopus Julius, & probabile facit, quod omnes littere eo an. ante professionem in Gallias data a Gregorio apud Odericum Rinaldum ibi aut Urbe veteri signata scribantur; & Viterbii potissimum Pontifex resederit. Compilatores tamen quorum unus ipse Aldobrandinus fuit Romam scribenti fortasse pro Curia Romana, etiam dum illa Viterbii esset, per aliosq; negotio Senas rediisse Ambrosium cum Apostolicis litteris, factasq; in populo representationes non parvas & processiones solennes, cum campanarum festivo sonitu & missarum celebrationibus. Verum non ab illo impensa esse oblationem civitatis, sed ab eo quod Pontifex, ex itinere Florentia subsistens, Senas hac de causa ablegaverat Bernardum de Rocca, habemus in praticato Instrumento manu Ser-Molinii de Perno signato.

40. De hujus autem Instrumenti fide cum nequeat dubitari, verosimillimum videtur virum humillimum popularis ante plausus fugientem impetravisse ut alteri committeretur negotium, vel ipsum alteri commisisse: quemadmodum in causa San-geminiensis vidimus expresse indulgentiam ut vel per se vel alium absolutionem iisdem impenderet. Certo Jugurtha Thomasi in MSS. apud Julium asserit, Sanctum intelligentem quanta in reditu suum pararentur, eundem de industria dissiulisse, nec voluisse solennitatis interesse.

C Quidni tamen etiam aliquanto post tempore eadem pompa fuerit ipso adveniente hilariter iterata; aut forte dilata catenis, cum primis exhibitis: qua deinde ut annue iteraretur institutum est, & a Julio in hunc modum describitur.

41. Erigebatur in foro theatrum ingens, operum de super ac veluti camerarum supra columnas plures, eo artificio & ornatu, qui aptus esset Pontifici Conclavis representare majestatem: Personatus isthic Pontifex residebat in throno, stipatus Cardinalibus & magna multitudine Prelatorum ac pateris variis Angelico schemate ornatis. Extra conclave cernebantur Regum ac Principum Oratores cum satellitibus Pontifici coherse, & gratia varietate atq; splendore vestitus oculos oblectabant. Erant etiam in medio foro turres obscurae, in formam speluncarum ex saxis truncisq; informibus adumbratarum, in quibus draconum atq; serpentium formam indusi latitabant demones ibi errantes, donec ex eminentiori aliquo loco per radium ferream descendentes columnam ignem bre portuissentq; affigeret flori doglobo, proscenii aspectum coronanti: qui globus continuu conceptis flammis magno cum boari spargebat fulmina; ad qua ad astra suavitudo scenae tantum exhibebat apparatus, in eoq; Angelum eleganti eximine distribuentem totius representationis argumentum, quod aliud non erat quam designare, Ambrosium cum legationis Collegii sui sanctitatis pedes ad oculum, pectusq; patria orantem & orantem, ea verborum efficacia & veneratione, quam poetica inventionis licentia maximam potest excoget.

42. Eare sic per alia, ubi Angelis laudes virginis Deipae

ra canebantur, quas excipiant musica instrumenta: aliiq; Angeli populum invitantes ad reddendas sua patronae gratias, sua debantque ut beneficii memores, Deo & Ecclesiae deinceps viverent obediens. Primis deinde succedebant alii, ipsius etiam Ambrosii laudes concinne modulantes. Post quos Angelici chori descendentes a theatro curram scandeant triumphalem: qui dum circumagiunt per ipsum forum, subito dimissus ab alto per sparsum finem Angelus, ad stare videbatur pernici volans supra cavernam demonum; & illa ad ejus in pugnam provocantis vocem, magno cum fremitu atque boari dissiliebant in partes, ardens fumansq; prorum-pensibus in apertum aerem, qua latebat, monstris, tunc autem ore ac naribus flammis vomentibus perreptabant aerea, seque ipsa extimulabant contra profluentes in se adversarios; qui albis impositi equis, armisq; instructissimi gladiis lanceisq; sternbant fugabantq; deformia illa spectaculaq; repraesentabant civium animas, divino auxilio eratas & potestate te-nentiarum, sub qua tanto gemerant tempore. Ac domum gratulabundus Angelus concludebat drama, jucundum oculis auribusque, & ingeniosum poema recitando: cui cum succineret capissent musica instrumenta, toto mox foro circumstrepentia, videri poterat illud in paradisi commutare.

43. His accessit civitatis decreto cursus equestris, translatus ab eo die, quo antebac victoria contra Florentinos parva recolatur memoria, post initam cum iis pacem aboleri digna, ad hujus festivitatis augendam letitiam. In hoc proponebatur victoribus pallium rubrum in praemium, cum infinem comparatum, exponebaturq; supra columnam marmoream ad ingressum agonis locatam: de quo in libro publicorum statutorum, qui Carona inseritur, hoc est ad annum MCCCXXV decretum: In die festo B. Ambrosii de Senis quolibet anno curratur solenniter unum pallium valoris viginti quinque librarum denariorum, ut moris est: quod pallium Camerarius & quatuor Provisores Communis emere teneantur, & procurare quod praedicta executioni mandentur: subsequentibus deinde annis antea pretium reperitur in similibus de pallio eodem decretis.

44. Tenuit haec consuetudo usque ad postremum Senense bellum, prout habeo, inquit Julius, ex ore seniorum, qui ipsos equestres cursus se vidisse meminerunt: nuoc autem mutata ea exremonia est, institutumque ut omisso cursu, ipsius pallium coloris rosei, longitudine decem & octo brachiorum, deferatur ad ecclesiam S. Dominici in campo-regio cum cere oblatione, quantam in ulla alia solennitate potest offerre Magistratus & librarem scilicet quinquaginta, quemadmodum in die Assumptae Virginis omnes parochiae urbis consueverunt facere. Haec autem qua vivente Ambrosio fiebant anniversarii ritibus ipsius die & in diem depositionis, id est in festam sextam Lazari translata sunt, & eo quo diximus modo etiam hodie ex magna parte observantur: unde Antonius Senensis in chronico Ordinis: In missarum quoque solennis, annis, inquit, singulis pretiosum pallium offertur seu tapetum byssinum, ad instar illius, quo venerabile Christi Corpus in processibus solennibus totum deferri consuevit. Eaque consuetudo servatur in hodiernum usque diem, convenitque ad Missam & panegyrum Senatarum: praedita vexillis & precinibus cubis.

§ V. B. Ambrosii elegium, Necrologio Conveneris Senensis; nomen; Romano Martyrologio insertum.

45. **A** Nnam domestici sui Sancti memoriam rememorat: Praeterea Conveneris Senensis, elegium ejus seu virtutum ac miraculorum compendium inseruerunt Necrologii domestici libro, quem, ut praenotatur, scribere incepit P. Fr. Nicolaus Andreas de Incontris, Pradicator Generalis de Senis an. MCCCIII mense Julio: in quo sic legitur. Anno Domini Incarnationis MCLXXXVI, a nativitate vero B. Dominici fere anno XXI, ab Ordinis Fratrum praecedentis inchoatione anno quasi LXXV, a dicti

Ubi a da-monebus lib-erationem.

E

Ardebat quidam casus.

bravo: pro- pto.

quid, obis- cibus, com- muni laud.

Fallit: i- fallit: i-

nae effu- tur inter- dictionem solennis o

nae effu- tur inter- dictionem solennis o

Enitatur: B. Ambrosii in Martyrologio

A dicti Ordinis confirmatione an. LXXII, a transitu B. Domini originalis Patris præfati Ordinis anno LXV; hic xx Martij, quæ fuit vigilia S. Benedicti, fuit felix transitus sanctæ ac pie memoriz Beati Fratris Ambrosii de Senis in sortem electorum: qui nobilem militarem profapiam suorum antenatorum despiciens, infra annos pubertatis relictis illecebris mundi labentis, mente & corpore in scholas sapientiæ, in tugurium sanctitatis B. Domini, Ordinem videlicet Fratrum Prædicatorum, Dei dispensante spiritu convolvit: in quo corpus assiduis laboribus cibusque grossioribus sustentans, usque in finem virginittis servavit pudicitiam illibatam. Qui licet fuerit miræ simplicitatis, in consiliis tamen tantæ fuit efficaciz æque facundiz, ut ad assentiendum sibi in intellectum cogeret singulorum.

ambrosio
tu vero,

capitulum,

prudencia,

humilitate,

que Episcopus
parum dicitur.

et in Ordine
Dilectum
enervatum;

item quod
patrum re-
conciliationem
Ecclisæ,
et omni Cl.
mentem,

divino pro-
digio trans-
fusus in con-
suetudinem,

et sub Missa
sacrosanctum

denique ab
orandi assu-
etate,

et miraculis
post mortem.

46 Et quia neque ambulavit in magnis neque in mirabilibus supra se, magnificationem hominum & sui Ordinis Prælationes mirabiliter fugiebat: nam maxima concordia, cunctis suadentibus & rogantibus, in Senensem Episcopum fuit electus; sed nullatenus acquievit: quia ubi humilitas ibi scientia. Cum S. Albertum Ratisponensem Antistitem, Philosophorum & Theologorum summum, in Conventu Colonienfi provinciz Theutonicæ, cum S. Thoma de Aquino habuerit conductorem, prævia divinarum inspirationum influxione Scripturas dilucidabat. Quam ob causam Reverendissimus Magister Ordinis Prædicatorum eum voluit frequenter deputare in Romana Curia. Cum vero civitas Senensis graves sententias Apostolicas incurrisset, eo quod Corradinum nepotem Imperatoris Friderici contra Ecclesiam induxisset eique consilio & auxilio adhaesisset ad Innocentium IV, & Gregorium X a sua civitate institutus orator, quæ petiit, videlicet plenam reconciliationem & Apostolicam benedictionem, impetravit.

47 Tanta insuper efficaciz erant ejus verba ignita, ut plerumque dum prædicaret in extasim rapere-
tur. Nec vacua verba sancti Patris revertebantur: utpote quia in eo loquebatur spiritus Dei. Nam & columbam albißimam ad aures ejus loquentem, dum populo proponeret verbum Dei, quadam devotæ personæ aspexerunt frequenter: & alias quemdam reverendum Fratrem sui Ordinis, ad aures ejus dictantem, quæ populis prædicabat: quem S. Petrum Martyrem plures existimaverunt, cui ipse in carne familiaris extiterat, propter quod de dicto Martyre frequentissime prædicabat. Ad Missam vero cum tanta conscientiz discussione & mentis devotione se præparabat, inferens ingentem imbrem lacrymarum, ut usque ad medullas ossium contractus postmodum remaneret. Visus est autem a quibusdam devotis personis præfatus Pater, dum divina celebraret, pluries coronam luminis gestare in capite. Diem vero impartiebatur commodis proximorum, noctem Leo: quia in die mandavit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum ejus.

48 In secretis orationibus pro modico habebat totum psalterium cordetenus recitare, & suas, quas compilavit magnificas & devotas addere Litanias, & sic usque ad noctis medium in orationibus pernoctabat. Cujus profecto meritis prævia Deigratia, in vita pariter & post mortem, mortui resuscitantur, cæci illuminantur, immundis spiritibus vexati in statum salutarem revocantur (in quo iste Sanctus specialis gratiz donum noscitur obtinere) alii vero innumeri, qui incurabilibus detinentur languoribus, B. Ambrosio invocato illico liberantur. Multis aliis miraculis Dominus Sanctum suum colendum exhibuit. *Hæc ipsius Necrologii verbis ex autographo ad nos transmissis integro dedimus, non autem, ut Julius habebat, initio missæ, omissa tot characterum chronologicarum collectione, idque sine, ut lector considerans non esse eum librum, ut Julius præ-*

dictus voluit, antiquissimum, facilius ignoscas cum aliis tum illi gravissimo errori, quo pro Clemente Innocentius ponitur, is ad quem accersitum docendi causa, non missum a Senensibus fuisse Sanctum constat ex Actis.

49 In catalogo Sanctorum Ordinis, edito Roma post librum de privilegiis ejusdem Ordinis, hoc breviori elogio ornatur: Frater Ambrosius, in Urbe Senarum nobilissima Sanseveronorum familia genitus, Ordinem Prædicatorum adolescens ingressus; studuit Parisiis; mox Coloniz rogatu Imperatoris ac Prælatorum jussu docuit; deinde Romæ Concionanti in Germania Spiritus sanctus columbæ specie visus est assistere: iterum in Italia splendoris specie: dum pro concilianda inter Florentinos ac Senenses pace verba faceret: virtutis meritis, doctrina & miraculis mirifice claruit. *Omissimus alia encomia, quæ ex chroniciis, aliisque auctoribus Julius Episcopus colligit libro 3 cap. 3, ut ad illam solennem veniamus actionem, quæ, ipso Julio instante & procurante, Romano Martyrologio inscriptum nomen B. Ambrosii est.*

Aliud in
catalogo
Sanctorum
Ordinis.

Julius Episcopus
Grisianus,

50 Inter collata mihi, inquit Julius dicti libri cap. 2. divinitus beneficia haud sane minimum æstimavero, quod ejus (videlicet S. Philippi Neri) filius natu minimus esse meruerim, eoque nomine specialius ab eo fuerim dilectus. Hoc autem ideo libentius hic commemoro, quod ipse, nihil petenti mihi negare solitus, promiserit mihi, adjuturum se, ut optatum Sancto meo gentili honorem memoriæ in Romano Martyrologio recolendæ impetrarem: & quodam mane postquam meam audivisset confessionem dixerit, velut arcanum quoddam, D. Angelo Victorio de Bagnarea, Medico eximio hæc expressa verba. Viden' hunc Sacerdotem? Bene ei volo quia sanguineum habet Sanctum. Scito quia magnum ei aliquando obsequium præstabo. Quod ego vix dubito illud ipsum esse, de quo nunc ago: & factam mihi a vivente promissionem, fideliter censo impletam a mortuo, intra viginti & unius mensium spatium. Etenim ille ad cælos abiit die xvi Maji anno MDXCV, & B. Ambrosius adscriptus Romanis fastis est xxvi Februarii anno MDXCVII, primo die Rogationum Quadragesimalium in Consistorio, ad instantiam Illustrissimorum DD. Cardinalium Asculani & Alexandrini; per intercessionem dicti B. Philippi & S. Petri Martyris: cui similiter magno cum affectu rem commendaveram, velut qui Sancto meo peculiaris amicitiz vinculo conjunctus in vita fuerat.

Severo B.
Philippo Me-
ro,

paulo post
eius mortem,

impositus no-
men in
Martyrologio
Romanæ.

51 Obteniam porro gratiam ut cognovi, summa mox diligentia usus sum, ut tam expectatum læturumque nuntium Senas dirigerem in forma authentica, quæ publicari posset ante festum Beati, quod illo præcise anno post trecentorum & undecim annorum curricula incidebat in ipsum, quo depositus primo fuit diem S. Benedicto festum, scilicet xvi Martij. Implevit ea res tum civitatem universam, tum maxime sacrum Ordinis Dominicani Conventum lætitia ingenti, quam mox testata sunt tum illius ecclesiæ campanæ majores continuato die tota nocteque tinnitu, tum etiam poatu majori publicæ curris ara, luminosa ardentium facum corona cinctæ: quibus accessere triumphales flammæ toto Campo regio vicinisque plateis collucentes tribus continuis vespers, inter festivas bombardarum explosiones, usque ad eam plateam, quæ versus Fontem Brandam descendit. Nec defuerunt concentus musici quaquaversum mulcentes aera: sed nulla ex parte auditi jucundius, quam ex insigni illa Conventus, prædicti fontis regionem despicientis, altitudine. Supra templi vero majorem portam expositæ fuere gentilitiz tessere, tum Sancti tum Pontificis, cum insigni ornatu & hoc lemmate: CLEMENTI VIII ET B. AMBROSIO SANSEVERONIO IN SANCTORUM MARTYROLOGIUM ADSCRIPTO: & utrisque jungebantur Ordinis Dominicani insignia, dignæ radicis adeo glorioforum germinum.

quod Senæ
magis læti-
tudinem.

sihi orna-
tum,

A 52 Proximo die mane, ipso scilicet festo, innumera multitudo vastam illam basilicam implevit ad audiendum concionem: cujus aliud argumentum non fuit, quam ipsa nova Martyrologii verba: Senis in Tuscia B. Ambrosii Senensis Ordinis Prædicatorum, sanctitate, prædicatione & miraculis clari: quæ ipsa Martyrologio Romano, ad usum Ordinis ejusdem paullo post recuso, inserta sunt, cum hac additione Clemens VIII adscribi iussit (concinis autem in editione an. 1616 additum est: quem Romanæ Ecclesiæ Sanctorum Martyrologio Clemens VIII adscribi iussit.) Neque in his publicæ pietatis argumenta sœtere: sed Sodalitii illius sectatores, quod sub ipsius Beati titulo proximum habet Conventui oratorium, publice instituit erogare panem omnibus quotquot accurrebant egenis. Et accurrebant illam inde a vigilia festi multitudinem tanta, ut magnam illam impleverent aream. Quin & pauperibus pudibundis missa per domos sunt opportuna levandæ paupertatis subsidia: atque ex eo in hunc mdcxi annum, non desinunt præfati Domini suam illam laudabilem quotannis exercere, imo augere, caritatem: quanto enim latius fama spargitur, tanto plures adveniunt, ut festiva illius elemosynæ participes fiant.

B 53 Hactenus (si verba parentis inclusa tollas) Episcopus Julius, a nobis in pauciora contrahitur: quem cum Ferdinandum Ughellus como 3 Italia sacra scribat ad Grossetanam Sedem pervenisse anno mdcvi die xx mensis Novembris, die vi ejusdem mensis Romam inauguratum in ecclesia S. Cecilia ab Hieronymo Cardinali Bernorio, suam nobis virtutem ex ceteris estimandam, quod cognati Divi honorem hac ratione autum malueris familiaris sibi Sancti impuare favori, quam titulum Episcopalem sibi a Pontifice datum. Nempe omnis cum non honorem existimabat, propterea solo quinquennio gestum a se amolitus est, obitus successore Francisco Piccolomino, die xxvi Augusti anni mdcxi, xvii Augusti. Hanc utique præsentissimam mercedem referens a B. Ambrosio (cujus vitam inter Episcopales curas elucubraram, eodem anno die xvi Julii, in lucem emiseras) ut permisteretur sibi ac Deo privatus visum ducere, qualem Ambrosii exemplum præferre titulus omnibus didicerat: quamque deinde, Ughello teste, per annos quatuordecim prærogavit, Romæ mortuus mdcxv die xviii Decembris, in eademque sepultus ecclesia, in qua dilecti sibi Patris spiritualis S. Philippi Neri corpus toties venerabundus adoraverat. Insignia ejus, eademque Sanfedonia gentis, ut credimus, Ughellus exhibuit divisa bifariam, sic ut pars dextera dimidiata in auro campo aquilam, sinistra in argenteo habebat tres ceruleas fascias gradatim collocatas.

C 54 Quoniam autem Sodalium B. Ambrosii superius fecimus mentionem, non importunum eris hoc loco attingere Sodalitii prædicti non Patronum tantum, sed etiam Correctorem, ut vocant, ipsum B. Ambrosium fuisse: qui ut in commentariis propriis faciorum reperitur, eos collegit sub invocatione S. Bartholomæi. Et illi quidem appellationem hanc tam diu tenuerunt, donec famosa Correctoris sui demerenti Sanctitas suasse titulum commutare: quemadmodum Sodalites S. Crucis, auctore ipso, a S. Dominico nomenclaturam acceperant. Fuit sane jam inde a pueritia sodalitiis istiusmodi amans Ambrosius, unde & inscriptus cum sodalibus suis sexaginta reperitur antiquissimo illi & piorum operum ac virorum sanctitate illustrum fecundissimo cæui, qui sub hospitali Sodalitum & invocatione Domini nostre oratorium habet. Porro in Sodalitatem prædictam, quæ a Ambrosii dici capit anno ab ejus obitu secundo, non adscripti, sed nati consentit quotquot e familia Sanfedonia sunt viri seminaque, uti & familia alia nonnullæ de eadem Congregatione bene merita.

55 Gaudet autem hac Sodalitas imprimis participatione meritorum totius Ordinis Dominicani, ab insigni illi D. Thoma Commentatore Cardinali Capetano ad illam admixta: gaudet etiam Indulgentiis maximis a Gregorio

XIII concessis, & quidem plenaria in ingressu ad Sodalitium egressumque e vita, & ipso Patroni sui festo, post Confessionis Communionisque suscepta Sacramenta in oratorio sue rite orantes: quod postremum ad cunctos fideles idem Gregorius in decuriam extendit, & alii jubinde Pontifices ad alios annos extendisse inveniuntur: novissime autem, antequam Julius scriberet, Paulus V anno mdcvi die xxx Januarii. Bullam exhibet Julius pag. 246, ejusdem prorsus tenoris (pro ecclesia Fratrum Ordinis S. Dominici Senarum, & in ea altare B. Ambrosii, substituendo ecclesiam confraternitatis S. Ambrosii Sanfedonia Senarum) cujus est Bulla Indulgentiarum ipsi Fratrum templo concessarum, nisi quod hæc ad decennium valitura decernatur, & primo demeratur anno Plenariam Indulgentiam, aliis novem decem anni: & totidem quadragenas tribuat.

56 De reliquiis B. Ambrosii, gratis recensioribus, & imagine ejus.

A D Vicam B. Andres Gallerani exposuimus laudabilem Senensis populi consuetudinem, qua singulis annis Dominica in Albis processio instituitur, ad agendas inter quadraginta horarum preces gratias Deo profecti anni elapsi decursu: qua in pompa clita a Sodalitatum ad hoc convocatarum deputatis, Sancti alicujus reliquiæ circumferuntur, & toto ocliduo manens ad publicam venerationem exposita. Anno igitur mdcviii, quo Pascha recurrebat ad diem xlii Martii, proposita consulantibus fuit sacra B. Ambrosii lipsana, & magna animarum consensione instruenda processioni destinata, cum bonæ gratia Archiepiscopi Cardinalis Tarvisi. Conventu præter secularium hominum Sodalitæ, consuevit interesse, etiam religiosorum Ordinum familia, band alias solita invitari: circumlatæque Sacerdotum, ex variis Ordinibus per vices sibi succedentium, humeris sunt veneranda ossa sub eodem splendidissimo tabernaculo, sub quo circumferri solet S. Catharina Senensi caput: sub quo minus aliud ex arte inaurato & encastis laborato sic erat aptatum, ut per crystallas transparentes grandia ossa duo, subius vero reliquiarum ossium ac cinerum custos sacculus, cum hac supra fundum coruleum litterarum aurearum epigraphæ: Reliquæ B. Ambrosii de Senis Ordinis Prædicatorum.

57 Populi devoti pietatem, & ad honorandum prædictæ, ceteris oblationibus Beatum ardens studium, describit is, qui interfuit, Rutilius Sanfedonius, litteris sub nolem perasita processions datis ad consanguineum Julium, quæ hic cap. 8 totas recitat, neque tamen est opera pretium Latinas reddere, quia facile per se poteris quisque intelligere, & æstimare ex aliis vixis, quid in hoc genere factum fuerit. At minime hic prætermittendum dictas Reliquias quotannis ad populi venerationem super altare Beati expone, die ejus festo, easque adhuc majori ex parte integras, ac penè illibatas esse: quemadmodum post accuratam singularum inspectionem Conventus Senensis Patres ipsi Julio perscripserunt: integrum autem in primis esse venerabile caput, cui nihil nisi exiguum ossiculum desit.

58 Desiderabam nihilominus, inquit ille cap. 6. libri 3, aliquam sacrorum pignorum obtinere portionem: sed a Priore responsum retuli, propositi a Generali anathematis religione prohiberi se, ne quid vel in impietatem (tunc Senensis Propositi, & quod putabam valere debere, ipsius Sancti consanguinei) decerpere præsumeret: & quamvis consensurum Generalem, si adesset, dicerem, nihilo tamen minus dimittebar inanis. Dum vero ab ipso Priore honoris causa (ut sic) committantur educor per claustrum, peregrinos duos Fratres intrantes conspiciet: nihil minus suspicans, quam ipsum Magistrum Generalem Beccariam inter eos esse. Prior itaque ab eognitus, & voluit B. Ambrosii consanguineus humanissimis verbis amplexuque saluatus, exposui quid postulans repulsam tulerim a Priore, negante quidquam se absque illius consensu posse.

A 59 Eo autem consensum præbente, imo mandante, ut quantocyus voti compos efficeret; sacri corporis partem accepi, quam preciosissimi thesauri instar habeo, & ejus portiunculam post annos aliquot mittens ad D. Aureliam Sanfedoniam cognatam meam, extra spem vitæ positam a medicis propter acutissimos dolores calculi, vesicæ collum insidentis exulcerantisque; occasionem ei dedi recipiendi sese a mortis, ad quam erat deducta, faucibus, voto factæ de habitu Domini canis Ordinis ad annum unum gestando, si post applicatas sibi devote Reliquias sanitatem consequeretur. Consecuta enim eam est, cum cum maritus suus Thomas Orlandi de apparando funere cogitabat: & usque ad annum post dictam lethalem infirmitatem vigesimum quartum incolumis supervixit, hoc demum, quo hæc prælo cæpta sunt subjici, anno MDCC die 1x Maji e vivis exempta.

B 60 Hæc Julius: qui deinde cum admiratione refert, quomodo non tantum cappa B. Ambrosii & scapulare pellendorum demonum virtutem conservaverit, etiam post centum annos (ut irrefragabili Raymundi Capuani, Vitam S. Catharinae scribentis, testimonio constat) sed etiam quod panni lintæque, quibus exceptus a vomitu sanguis fuit, quosque ad omnem deinceps usum in ipsos infirmarios contraxerat in latrinam, inde educta ab eodem sunt, absque ulla loci immundi contagio, nullasque alias notas quam recepti cruoris reverentia; imo suavi etiam fragrantia odore: cum admiratione omnium maxima, etiam eorum qui infirmarium arguerant culpa, quod cum ea omnia, quæ Beato viro in usu fuerant, religiosæ asserta miraculosam conservarent odorem; non debuerint illa, velut immunda, abijci, quæ pretiosum ejus exceperant sanguinem; æque fortassis valitura ad hominum, pie se Beato commendantium, salutem ac sanitatem.

C 61 Neque solum proximis a morte sua dictis aut annis miraculis coruscavit hic Sanctus, tantis quantæ sunt in Actis instrumentisque publicis relata: sed etiam temporibus nostris paria beneficia devotis suis pergit impendere, quæ Julius cap. 11. lib. 3 sic prosequitur. P. Gregorius Lombardelli ad cap. 112 Vitæ a se conscriptæ fol. 208, narrat, quod anno MDLXXXII, Tibure revertens per mensis Julii calores, incidit in febriculam: quam neglectim habens, dum in die S. Francisci colloquitur fratri suo D. Salustio Lombardelli, subito sudore perfundi se sentit, & a duplici invasus tertiana læta prostratus est, ut inter deliquia fugientis spiritus pro mortuo haberetur aliquanto tempore. Accessere deinde capitis & laterum dolores tanti, ut prædictus illius frater, expertissimus medicus, ex æertis vicinæ mortis signis de conservanda fratri vita prorsus desperaret.

D 62 Itaque se præparabat ad exitum infirmus, nihil habens cur superesse optaret, quam quod B. Ambrosii Vitam antehac cœpisset scribere & necdum totam absolvisset. Proinde Beatum rogare instituit, ut si honore ejus suæque salutis expedire cognosceret, tantillum adhuc vitæ sibi impetraret a Deo; quantum perscipientis ætatis necessarium erat. Exauditas preces die xv Octobris sensit, quando mirum in modum discusso periculo, spem vitæ productioris in fratre frater agnovit: talem tamen, ut tam ipse quam alii, die mensis ejusdem xx ad curationem communi consilio instituendam vocati, judicarent autumnalem & periculosum morbum in quartanam febrem eamque diurnam desierum. At ipse, ut iis digressis solum se vidit, collectis viribus se prostravit in genus, & manibus junctis oculos attollens in cælum, B. Ambrosio se denuo commendavit, eo successu, ut omni morbo liber intra biduum ab oratione ad aras stare potuerit, & offerre Eucharisticum sacrificium Deo, auctori vitæ ac mortis Domino.

E 63 Soror Catharina Sanfedonia, Sanctimonialis ex Ordine S. Dominici in Conventu Senensi, Paradisi dicto, mihi significavit quod anno MDCC infirmitatem in

brachio dextro, quadriennii spatium identidem redeuntem, nec unquam integre curatam, patiens; cum jam majori vehementia recrudescentis malum radios toto brachio ignitos venenatosque spargeret, quibus tumor accedens incredibiles excitabat dolores, tandem coacta fuerit eisdem indicare matertera suæ Sorori, Faustinae Cacciaguerra, cujus conscientiam cæcenus fugerat, ne ipsam sua causa mestam videret. Interea aiebat recordatam se particulæ Reliquiarum prædictarum, sibi a me donatæ: eaque brachium qua maxime dolebat tetigisse, & intra exiguæ moræ spatium omni dolore se liberatam sensit.

F 64 Eadem per litteras ad me Romam datas v. Januarii anni MDCC indicavit, quod præcedentis Septembris die xxi infirmata fuerit, & proficiente in pejus morbo, Decembri mense eo adducta, ut nocte quadam majorem solito capitis dolorem sentiens & arctati pectoris angustias intolerabiles, extremam eam sibi esse crederet; proindeque summe affligeretur, quod tali in discrimine habere non posset Sacerdotem, quo ad bene moriendum uteretur adjutore. Rursum ergo recordata Reliquiæ sacræ, eam supra suum pectus duxit, signum Crucis efformans, seque commendavit Beato, votum vovens, cujus rea foret, si per ejus intercessionem sibi facultas daretur postero die (qui immaculatissimæ Virginis Mariæ Conceptioni sacer erat) confitendi communicandique. Nec frustrata est desiderio suo: dissipati enim subito angores illi sunt, cum summa circumfidentium Sororum admiratione, quæ jam eas ipsas vultus atque coloris mutationes in ea cœperant observare, quas alias in iis sæpe notarent, quæ proxime erant expiraturæ.

G 65 Fr. Petrus Gonzalez, ex Ordine Prædicatorum, Hispanus, sapius mihi retulit ac confirmavit rem prodigiosam, ipsi sibi factam, cum tempore Sixti V. Senis agens, feria quinta majoris hebdomadæ sub noctem, verba faceret ad collectos in oratorio S. Ambrosii sodales; idque secundum tridui illius consuetudinem in tenebris, ut facultas detur congregatis nudandi corpora, & flagris in ea seviendi. Etenim perorantem se, nescia quo spiritus affectu, impulsus esse ut caput vehementius reclinaret in humeros, itaque impegisse illud in cuspidem adstantis propius sine cereo candelabri: quæ cuspidis supercilium dextrum ingrediens sanguinemque eliciens, horrendos sibi dolores attulerit. Verum subito conversum ad illum, in cujus oratorio obsequioque se meminerat hoc incommodum excipere, dum devotis ipsi animabus impendit operam, magno animi affectu eidem se commendavisse, modicaque e dicto candelabro cera collecta eam applicuisse vulneri, quæ illico stitit fluentem cruorem, solidaverit plagam, dolorem sustulerit: adeo ut se perfecte sanatum sentiens, ipso illo vespere ad aliam S. Catharinæ Senensis sodalitatem se contulerit, ibidem similiter, ut hic fecerat & antea constituerat, dicti rus ad congregatos.

H 66 Gratiis autem novissimo hoc sæculo per invocationem B. Ambrosii impetratis, & miraculi speciem non vanam habentibus, cur non accensam vetus illud sed in hodiernum usque perdurans diem, & a nullo antiquiorum memorarum, fontem inquam seu puteum S. Ambrosii vulgariter nuncupatum? Laborabant aquarum penuria fabri, longo difficultique descensu ad pedem montis petendarum, cum novi conventus in Campo regio fundamenta jacerentur: frustra que tentaverant fundum magistris, si forte alienubi venam aquæ reperirent, & ministrorum possent sublevare laborem. Illos ergo miseratus Ambrosius, locum quemdam signavit Cruce, & fodere illic eos jussit: qui continuo reperere quod quaesierant, puteumque fabricare unde haustæ aquæ magna cum devotione & veneratione accipiuntur a civibus, S. Ambrosii dictæ, & allatæ ad infirmos multis restituant sanitatem.

I 67 Præter imagines Beati duas, quas in P. Palatio

Imaginē
altius forme
qualit

A tio publice conspici diximus, variz per urbem & alibi honorifice sunt expressæ: quarum au aliqui vultus ipsius lineamenta ad vivum exprimat nulla possumus certitudine affirmare. Si quid tamen ejusmodi rerum dijudicandarum peritis credere in re tam antiqua licet, nulla est quæ plures imaginis, ad similitudinem viventis expressæ, notas & characteres habeat quam quæ ab excellentissimo pictore & architecto Balchazare Senenſi depicta Romæ in oratorio ſodalium S. Catharine Senenſis, nunc Cardinali Gonzagæ vendita ejus vineam dignissime exornat: cujus designationem primam nigro alboque delineatam pretioſi theſauri iſtar ſervo, inquit idem qui priora Julius, & in ipſo Vitæ frontispectio imprimendam curavi æri incisam; quam proxime ad prototypon fieri potuit. Inſignis enim illa genæ ſiniſtræ ruga in ſtaccida extenuataque pelle propter abſtinentiæ conſuetæ rigorem hominis, qui naturali corporis habitudine obſeſus alias carnoſuſq; fuiſſet; ille inter nares & labrum in eadem læva maxilla porrus ſive nævus, & menti ſidentis ſe cavum per ipſam barbæ raſuram apparens, aliaque ejusmodi ſingu-

laria, quæ pictoriæ rei gnari accidentia ſignata conſuerunt appellare, perſuadent vultum ſic notatum ab ejuſdem patriæ pictore, & ipſius Sancti temporibus ſæculo uno quam nos viciniore, non eſſe exceptum niſi ex prototypo antiquiori, quod formam viventis propinquius expreſſerit.

68 Et quidem ob corrugatam per omnes faciei porres cutem, quam Senenſes Codennam appellant, factum videtur, ut quemadmodum ob recedentes introrſum buccas, ea forma quam ſicuum medullam exſugentes exprimunt, a dicaci vulgo nomen Succiaſichi accepit S. Bernardinus Senenſis; ito & B. Ambroſii dictus ſit ab iſdem Codennaccius, cum quadam alluſione ad hujus nominis Familiam nobilem, ſed a Sanſedonia diverſiſſimam; Dominam quondam Belagarii, nunc dotiſtitulo ab Otterenghis poſſeſſi. Pingi etiam conſuevit hic Beatus eo modo, ut Senenſem Urbem, quam manus levæ ſuſtinet, elevata dextera benedicens a circum volantibus per turres dæmonis purgare videatur: in memoriam abſolutionis ab ipſo impetratæ, ſi non & collatæ.

unde regum
men Codennaccius

DE B. MAURITIO HUNGARO

ORDINIS PRÆDICATORUM JAVARINI

Commentarius historicus.

A. MCCC.
XXXVI.
XX MART.
In Hunga-
ria provin-
cia ſub S.
Dominico
diſtans.

Predicatorum Ordo, extremo ſanctiſſimi Patriarchæ ſui Dominici anno, qui Chriſti ſuit MCCXXI, ad Capitulum Generale Bononia collectus, cum ad priores ſex Provincias pluribus inſtruitis conventibus, novæ duæ, Hungaricam ſcilicet & Anglicanam, adjungendas decreviſſet; utroque mox deſtinavit Evangelicos operarios, & felicibus utrobique auctus ſucceſſibus, plures brevis conventus inſcriptorum in novam militiam tironum delectu implevit: qui ipſi celeri progreſſu ſubveſti, cito veteranorum æquavere vires, & ſetiſſimam poſt ſe ſobolem reliquere ad plura ſæcula; donec eam, in Anglia quidem hæreticus furor, in Hungaria vero hæreſi Juncta Turcorum violentia exterminavit. Et in hac quidem Ordinis fundator B. Paulus, ex Bononiæ Legum Doctore S. Dominici diſcipulus, creditur a Sigismundo Ferrario, rex Ordinis in Hungaria octo libri complexo, primum fundeſſe Jaurienſem conventum Javarini ſive Jaurini, Episcopali urbe, & præcipuo Chriſtianorum ſub Caſare regionum adverſus hæreticorum hoſtem munimento.

origines con-
ventus Jo-
hannici;

ad primum

2 At cum Bernardus Guidonis, in Chronico ſuo MS. ad annum MCCCLXIII Provinciam hujus conventus triginta quinque enumerans, in ipſo Hungaria regno ſive Pannonia (nam Slavonia quoque & Dalmatia Hungarico ſubſunt Provinciali) decemſtatuas conventus ſic ut Jaurienſis inter eos quintum habeat locum; in aliis vero, diſtributionem illam tripartitam non obſervantibus, ſextum duntaxat, propter interpoſitum Zagrabiensis in Slavonia nomen: cumque non appareat qua alia ordinis hujus ſit cauſſa, quam ipſa ſucceſſio fundationum, primum fuiſſe Jaurienſem aſſerenti non tam facile id poſſumus credere, quā aſſentire demonſtranti; quod Laurienſis civitas (cujus Theodorici Apoldini meminit lib. 9 cap. 1 in Vita S. Dominici, & ex qua digreſſos Fratres, propterea quod locum iſtic necdū haberent, in Pannoniam ducit) extra Pannoniam quaerenda ſit & a Jaurio ſeu Javarino diverſa. Verū ubi ſita? Variis variæ ſentienti- bus, quos apud Ferrarium vides pag. 32 & 33 longiſſime abſeſt a vero Matunda, cum ex Apollonii Laurio ad ſtri fluminis oſtia in Hiſtria ſibi Laurium fabricat. Quod ſi regionē conſideramus ſicam, ex Italia eunibus in Pannoniā per Noricos iter commodiſſimum fuit: ubi occurbat Lauriacum, deſerto Symio Noricorum & Pannoniarū mo-

ropolis olim vulgo Lotch diſſa; unde ſecundo Danubio ſaciliſime in Hungariam deſcenditur. Laurienſem igitur civitatem Theodorici pro Laurentienſi ſcripſerit: ſic auctor Vita S. Margareta Hungarica ad 27 Januarii Laurienſis pro Jaurienſi ſacili vicinarū adeo litterarū ac vocū conſuſione.

3 Certum interim eſt Jaurium mediæ ævi ſcriptaribus & notitiis Episcopatum equè ac catalogis Conventuum tam eſſe quam Hungari Gyoc, nunc autem Latine quidem ſcribentis Javarinum, Germanice vero Raab dicimus, ab Arribone ſlavio urbem præterlabente, ſequè iſtic Danubio ſe commiſcente, ut civitas multiplex aquarum præſentia ducta, propemodum inexpugnabilis videatur. Sed tanta aquarum copia prohibere non potuit, quominus anno MDLXVI, excitato per incuriam militis incendio, univerſa ſacra profanaque ades præter Cathedralē conflagrarent; annoque poſt hæc vigefimo octavo eadem urbe Turci poſiderentur. Alterutro autem vel utroque ſimul caſu contigit, ut ne deſignare quidem nunc poſſim inquitini, quo in loco Predicatorum conubium ſteſerit: unde nec requiri poſſunt ſacra B. Mauricii liſſana, quem religioſo & proprio Beatorum cultu olim iſtic honoratum fuiſſe ſeſtatur Indiculus ad Martyrologium Ordinis hoc brevi elogio: Fr. Mauritius Hungarus, nobiliſſimo Regum ſanguine ortus, cum tres annos cum uxore perſanctè vixiſſet, conſenſu mutuo illa in monaſterio ſacrarum Virginum, ipſe in Predicatorum religionem ſe recepit, tantoſque in virtutibus progreſſus fecit, ut miraculis illuſtris in Hungaria pro Beato colatur.

In ipſa ad
antiquum

unde deſcri-
bitur
F

pro Beati
collocatus
Mauritius,

4 Et miracula quidem ſimul conſcripta ad Capitulum Generale Ferrariam delata eſſe anno MCCCLXXIV, Michael Pius habet poſt compendium Vita ex Leandro Alberti aliſſi- que acceptum: qua nos optaremus adhuc reperiri. Illuſtria vero ea & multa fuiſſe ſatis indicat Vita auctor: anonymus ille quidem ſed Ambroſio Tægio dignis habitus, quem ver- botenus tranſcriberet, in primo libro de Inſignis Ordinis Predicatorum a folio 382, unde nos accepimus ſimulque mortis tempus ſignatum anno MCCCLXXVI, feria IV poſt Do- minicam Paſſionis, menſe Martii. Exciderat dies: ſed is illo anno, quo Paſcha in XXXI Martii cadebat, liſtera Domini- cali F, aliis ſiſe non potuit a vigefimo; quem Jacannam illam ſupplentes, notavimus. In eo eſſe grapho, quo uſus Antonius Flaminius eſt (Vitam hanc poliſteriori ſtyle reddens, An- dra

quomodo
ſit a Lau-
dient ſeu
patris Lau-
ria, ubi mo-

corum ad
1316

A drea Bentivolo Co. dedicandam, & Leandri pradii operi inferendam) majorem fuisse lacunam oportet; cum dicas: Quo autem ætatis suæ aut Christi adventus anno ex hac vita migraverat, memorie proditum non repertum: unum constat, mense Martio, paucis diebus ante Dominicam resurrectionem, in cœnobio Jaurienti obiisse.

amio fuit
anni 55.

ex scriptis
regis

¶ Ceterum qui annis dumtaxat triginta in Ordine vixit, ne habent Acta, nec nisi tres in matrimonio, cum vero simile est ætatem inter sexagenarium & quinquagenarium mediam fere habuisse. Enumat ex Regio fuisse sanguine postquam ex his Actis scriptis Flaminius & hunc secuti alii sunt, non putavit Ferrarius dubitandum sibi esse: sed cum auctorem hunc manifeste constet improprie accipere Regis nomen; quippe qui Nicolaum, Georgii filium, patrem Nicolai Episcopi & Andree, Regem Hungarie dicat: cumque ex Instrumento mox proferendo constet, Mauritiū patrem Demetrii, dictum fuisse Hungaria Banum, id est, summum exercitus Ducem, quæ prima post Palatinum seu Vicerem, ut Ferrarius docet, dignitas erat: suspicamus transcribentium aliquem vocis barbarie offensum, pro Bano scripsisse Regem; nam Regem Hungarie Nicolaum nomine nullum nunquam fuisse constet, ac ne alium quidem illum seculo XIV rependum, cui genus mortis infra nunc. 11 narrata, conveniat.

B 6 Instrumentum porro prædictum habuisse sesatur Ferrarius ex Archiep. Bassiana familia, acceptum beneficio P. Jacobi Nemeti Societatis nostra, & est huiusmodi: Capitulum Jaurientis Ecclesiæ, omnibus Christi fidelibus, presentibus pariter & futuris, presentes litteras inspecturis, salutem in Domino sempiternam. Ad universorum noticiam horum serie volumus pervenire, quod religiosus & Deo amabilis vir, Frater Mauritius, filius quondam Demetrii Bani, de genere Chak bonæ memoriæ, de Ordine FF. Prædicatorum de Conventu Jaurienti, coram nobis personaliter constitutus, quasdam possessiones suas hereditarias, videlicet Kamar & Columbuk, in Comitatu Saladiensi existentes, confessus est Comiti Nicolao, filio Stephani de genere Peck, proximo & cognato suo, dedisse, donasse & contulisse eo modo, quo ipse & genitores sui ex donatione Ladislai, Dei gratia serenissimi Regis Hungariæ (prout in litteris privilegialibus ejusdem vidimus plenius contineri) dignoscuntur possedisse, cum omnibus utilitatibus & pertinentiis universis quocumque nomine censeantur, perpetuo, pacifice & quiete possidendas, tenendas & habendas heredum per hæredes, de consensu Ordinis sui antedicti & admissione; Litteras etiam sive Instrumenta, quibus mediantibus ipsas possessiones ipse & sui genitores possederunt, in manus antedicti Comitis affirmavit ea assignasse. In cujus rei memoria & perpetuam firmitatem presentes concessimus litteras, sigilli nostri authentici munimine roboratas. Anno Domini mcccxxi. Magistris, Bristio Præposito, Matthia Lectore, Georgio Cantore, & Petro Custode, ceterisque Fratribus Ecclesiæ nostræ existentibus.

quis Major
vix fuit
hæreticus
Ladislai.

primus, ut
videtur

alios in Ne
colam, Ba
nou fuisse
transfuit.

7 Primus Ladislai, qui & Salius, regnare cepit anno MLXXX: post quem per interpolatas successiones alii ejusdem nominis tres fuerunt, omnes Mauritio seniores, II ab anno MCLXXII, III a MCCIV, IV a MCLXXVIII: sed ultimi huius regnum, ut ipsi B. Mauritiū ætati nimis vicinum fuit, ita duorum aliorum senestre dumtaxat ad ejusmodi donationes nimis breve videri potest; ideoque earum auctor haberi S. Ladislai, diuturnus & maxime liberalis Rex, xxvii Jurell recolendus. Sciria autem proximus est Saladiensis Comitatus, in eoq. Balatonius lacus, cujus aquas in Dravum fluviū deserens alvens vicum præterlabitur, hodie secundum mappas Kumar dictum; alterius nomen nusquam exprimitur, neque aliquid, quod eo vergat. Ut autem has possessiones de consensu Ordinis Mauritiū Nicolao Comiti olim cesserat (puta tunc cum liber a carcere Ordini suo esset restitutus, prius quam abiret in Italiam) ita & alteri isti

Nicolaus, fortasse Demetrii patris in dignitate Bani successori, & simili sanguinis affinitate conjuncto, cessisse potuit alios fundos; quos non tam repetens, quam subsidium ex his aliquod postulans levanda Sanctimonialium sui Ordinis paupertati, repulsam talis, præcipitatio intra menses quinque enim puniendam.

8 Germanus B. Mauritio, ut ex Ambrosio Tacgio & Hieronymo Borsello scribis Pius, fr. Char five Carus fuit: qui virginitatis florem Deo ab inenunte ætate devovit, illæsumque ac virentem (ut fidei Confessoriorum illius testimonio comprobatur) ad obitum usque custodivit. Sanctissime autem omnino vixit, humilis, mitis, patiens, spiritu fervens, & oratione assiduus: itaque ornatus virtutibus mortalitatem hanc exiit Javarini, in templo Ordinis sui, loco eminentiori juxta majus altare pompa solenni tumulatus. Annus atq; non additur: ex hoc tamen, quod tanto molimine conati sunt consanguinei matrimonium persuadere Mauritio, velut unico amplissimarum possessionum hæredi, facile colligas, Carum vivo adhuc patre, religiosum Ordinem fuisse professum. Familia Chakiana e qua B. Mauritius ejusque frater ortus est, etiam hisce temporibus est in Hungaria longe spectabilis & magnifica, virisque pietate, fortitudine, prudentia, fide & omni virtute præstantibus cumulata; ut testatur Sigismundus Ferrarius præcatus: hisce verbis concludens partis 2, lib. 1, cap. 24; quod, sicut & priora quinque, totum de Beato Mauritio est.

Frater huius
bati Ca. 10.

etiam se
milia Ca. 10.

E

Restat, ut, quoniam antiqua divisione mutata, propositis Capitulum numerosis substituis marginalis, eorum seriem more nostro præmittamus; quo liberum sit, seriem hæc Acta rescursuri cum quod commodior fuerit, divisionem inducere.

Eructo carbo
tum, ut est
in MS.

- CAP. I. De ejus admiranda nativitate a beata Del Genitrice Maria prænuntiata.
II De profectu ipsius in ætate infantili & puerili.
III De reverentia ipsius ad religiosas personas, & devotione ad Vitas Sanctorum.
IV De eo quod uxorem ducere coactus est, & cum ex religionem Prædicatorum ingressus est.
V De profectu ipsius in religione & ejus continua & devota oratione.
VI De abstinentia ipsius in cibo & potu.
VII De paupertate ipsius, & vilitate, quam in vestitu semper observavit.
VIII De perfectione vite ipsius B. Mauritiū.
IX De eo quod miraculose domum januis clausis exiit & ecclesiam intravit.
X De eo quod diabolus eum orantem ab oratione deturbare conatus est.
XI De eo quod spiritu prophetiæ claruit, & mortem Regis Hungariæ prædixit.
XII De aqua per eum benedicta, qua Fratrem infirmum sanitati restituit.
XIII De ejus felici transitu, ejusque cadavere, quod in elevatione Corporis Christi oculos suos aperuit, & odore mirabili, qui de ejus corpore prodibat.
XIV De diversis visionibus & revelationibus in ejus transitu prædivinitus factis.
XV De miraculis post ejus mortem divinitus factis.

V I T A

Ex MS. Ambrosii Tacgii.

C A P U T I.

Pia Mauritiū, antequam nasceretur prædicti, adolescentia, & ingressus in religionem.

B eatus Mauritius ex illustri stirpe Regum Hungarorum natus, cum eum mater sua quatuor mensibus in utero gestasset, continua febre correpta est: & eum jam prope partū esset, morisque exitū maxime timeret, apparuit ei in somnis Domina quædam, candidissimo amicta

Mauritii
etiam pauper
rum timens.

series affinis
ex Vite B.
- glands and

Tom. Ill Mart.

**Don't let
anyone tell you**

directions
may be found

A ante illud semper lampas accensa perseveraret; ne oleum deficeret, ipse meditans perquirebat. Quotidie integrum psalterium orabat; in septimana quinquies persolvebat Vigiliis mortuorum; septem Psalmos cum Litanis, psalmos quindecim graduales cum aliis privatis orationibus Deo devote quotidie dicebat.

6 Triginta duobus fere annis, quibus in Ordine militavit, carnes non comedit, excepta magnæ infirmitatis causa, nisi per præceptum a Prælati cogerebatur. Brodium & carniem, quod licite sumere poterat, quando cibaria habere poterat, non accipiebat. In sextis feriis Jactantiis non utebatur: sed semper jejunans legumina comedit. Jejunia Ordinis ita stricte observabat, ac si sub præcepto mandata fuissent. **b** Piantiam suam de licentia Prælati pauperibus reservabat. Si ad portam conventus pauperes non aderant, per famulum domus ad eorum domos sollicitè transmittiebat. Mensuram potus, ultra consuetum, bibere nolebat: extra refectiois horam, nisi maxima urgente necessitate, potum ullo modo non sumebat.

7 Vestimenta ejus, ut referunt, qui viderunt, fuerunt pauperrima, nec in eis curam aliquam apponebat: pretiosa aut notabili veste numquam usus est. Si quando a Prælati aut amicis vestem pretiosam accepisset, illam cum gratiarum actione ad cellam portans, cum aliquem ex Fratribus videbat indigentem & male indutum, illi tribuebat, pro se illius vetustam aut vilem accipiens. Interrogatus a Fratribus, quare hoc faciebat, illud Job in medium adducebat: Pelle pro pelle & cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima sua. Si vero aliquando aliquis ex Fratribus talem pollet accipere vestem, tamdiu ante ejus pedes genuflexus jacebat, donec eam reciperet. De Prælati etiam licentia vestes sibi datas pauperibus erogabat. In hyeme, etiam magnorum frigorum tempore, adeo male induens incedebat, ut mori frigore videretur. Suas vestes laceratas ipse resarciebat, & ex semicinctis ab aliis rejectis reficiebat. Ad memoriam reducebat D.N. Jesu Christi paupertatem; qui, cum dives esset, propter nos egenus factus est. Cilicium asperitum die ac nocte ad carnem semper deferre consueverat: ut non solum frigore, jejunii & abstinence esca & potus maceraretur, sed etiam cilicio carnem spiritui servire cogeret.

8 Humilitatem maximam habuit, iracundiam vitavit, indignationem fugit. Si quando vidisset aut audisset aliquem jocosam puerilem aut frivola, subridens prudenter declinabat, & dans locum dissimulando transibat. Rixantes Fratres autculares in medium se projiciens, ad concordiam inducebat. Si quos tribulatos vidisset, verbis & exemplis, tam Sanctorum quam D.N. Jesu Christi, consolabatur; ut pauciores, qui non reportarent ex verbis ejus consolationem, singularem. Infirmis, miro modo compatiens erat, eis obsequia, prout poterat, exhibendo.

9 Vitam ipsius miracula multa comitabantur: nam cum nocte quadam in domo cujusdam, qui Benedictus dicebatur, hospitio receptus esset in villa quadam, quæ c Vachis dicebatur, juxta Danubium constituta, cum socio ad ecclesiam villæ orandi causa perrexerit. Dicitur autem Benedictus, post primum somnum surgens, quia de sancto viro magnam habebat sanctitatis opinionem, videre voluit si vir sanctus orare surrexisset. Cum vero perpendisset, quod in camera non erat; lumine accenso totam circumvit domum, & cum non inveniens ad portam domus accessit; quam firmissime clausam inveniens, ut vesperi clave firmaverat, magis stupefactus, illam aperiens, ad ecclesiam villæ accessit, & ibi virum sanctum orantem reperit. De mane Sacerdotem quæsit, an ecclesiam vesperi apertam reliquisset, vel alicui clavem tradidisset: qui respondit, quod non: imo quod clavem apud eum erat

in secreto loco, ubi semper post clausuram ab ipso D servabatur. Omnibus igitur prudenter examinatis, inventum est, quod vir Dei Fr. Mauritius, januis clausa domum hospitis exivit, & ecclesiam introivit, & illius ecclesiæ lampades divinitus sunt accensæ. Nam Benedictus prædictus hospes per rimas portarum ecclesiæ omnia ipsius ecclesiæ luminaria accensa vidit: cum tamen Sacerdos ipse dixisset, nullum lumen in ecclesia fuisse relictum.

10 Orantem B. Mauritium, quadam vice in ecclesia, ante galli cantum, malignus spiritus perturbare conatus est: accidit enim quod quidam crudeliter occisus, die præcedenti in ecclesia FF. Prædicatorum conventus & Pestensis in feretro servaretur, ubi sanctus vir pernoctabat orando. Cum autem beatus vir in oratione perseveraret, lumine lampadis vidit defuncti viri cadaver se erigere, & quasi a feretro velle exire. Tunc vir Dei, fide ac spera roboratus, præmisso signo Crucis ad feretrum accessit, dicens: Quisquis es, in nomine Domini Jesu Christi tibi præcipio, ut quiescas, & me amplius molestare non præsumas. At ille, qui surgere videbatur, conquevit, & a sancto viro panno coopertus, illusio cessavit. Hoc ipse beatus vir Fratri cuidam retulit, ut ostenderet, quantum malignus spiritus conatum apponeret, ut orantes impediret. **E**

a Ita in primis carnis elizaturam, tum alium quemcumque juvenem signorem Itali nuncupans.

b Tostir Gallicis Germanisq; inter monachos notissima vox usu sapientis vario: quibusdam enim significat ordinarium dimensum, aliis id quod extra ordinem subinde diebus solennioribus apponitur ad laetitiam; alii ad obsequium alii ad presertim mensam, secundum vel supra consuetudinem uniusque illarum, vocem respiciunt. Vossius de vitis sermonis Matthæum Parisium & Casarium citat, apud quem etiam plantam scriptam reperit: utique autem usurpat pro forensi in speciali misericordia aut uni aut confectis oblati supra quotidianum usum: unde Vossius etymologiam a pietate accipit: revera autem videtur ea simpliciter accipiendo a Sacerdote pueri sibi pueri ponere, ut si ejus verbale sicut a quilibet, absolute quitancia absolute debet: quod qui a quitando dicit plantam ipsum potius faciunt inter linguarum diversarum homophonas vocet quam veram originem ostendunt.

c In Novigraden Comitatu Hungariæ Vatz Germanis vatten & voeten, alii Baetz: recuperatum a Casarionis anno 1603, rursus anno 1611 Turci sibi vindicare contra quorundam fidem: abest vero a Novigrado duplo, quam a Pesta propius.

d In ceteris Danubii ripæ a regione Buda, in qua ap. 1273. civitas Or dicitur generalia celebrata memorantur, utpote ex antiquioribus illius provincia uno.

CAPUT III.

B. Mauritii sanctitas in vita & post mortem.

Spirita prophetiæ claruisse sanctum virum ex verbis ipsius compertum est. Cum ipse vir cum Priore Juvienensi adisset Regem a Hungariæ, nomine Nicolaum filium Georgii, ut de possessionibus, quas reliquerat religionem ingrediens, aliquas monasterio in insula Danubii b S. Maria, pro subsidio Sororum ibidem existentium daret, ipso Rege dicente, quod dare nolebat, dixit: Propter tuam duritiam hoc anno morieris, & alius habet. Tunc Rex, Si, inquit, possessiones tibi placuissent, non deservisses eas: nunc vero, cum sis miser monachus, non te decent possessiones: & quia tibi non placuerunt, & mihi placent, ideo nec tibi aliquam reddere intendo. Cui sanctus vir, dixit: Placet hoc Deo altissimo, quod infra dimidium annum tu possessiones ipsas nec tuas nec alias possidebis. Quo dicto, abiit. Unde non longe post hæc, infra menses quinque Rex gravem incurrit ægritudinem, in qua dum laboraret, vocatis filiis Nicolao Episcopo & Caruriensi & Andrea, dixit: Scire vos volo, quod ego in brevi moriar & de lecto isto

*mortem in-
tra fructus
producit*
A non surgam amplius: hujus rei certitudinem habeo, quia Fr. Mauritius ita dixit, & quasi anathematizando adjunxit ante medium annum moriens, & alius tuum accipiet regnum. Ideo scitote ipsum Sanctum esse & prophetiz spiritum habuisse. Rogo igitur vos, ut tributum quod petit, sive possessiones pro monasterio illarum Dominarum, prout ipse postulat, libere concedatis. Mortuo ergo Rege per filios ejus, prout vir Dei postulaverat, solutum est tributum.

*infirmi Pra-
ter sancti-
tam reddi,*
12 Vir vitæ Venerabilis Fr. Paulus de Cracovia, Lector, retulit, quod, cum in Provinciali Capitulo, in die Assumptionis B. Virginis existeret, & acutissima febre ureretur, imo continuo calores augerentur, magnamque sitim pateretur, vocavit Fr. Mauritium, qui ei ex caritate servitia exhibebat, dicens: Fr. Mauriti, rogo te, ut de puteo mihi aquam deferas: quia velut dives epulo crucior in hac flamma. Surgens itaque vir sanctus, jussa cito complens, aquæ titulam detulit: cui infirmus, non ignorans ejus sanctitatem, ac virtutem, dixit: Hanc aquam, precor te Frater, ut benedicas: quia credo quod ea tua benedictione sanctificata ab hoc ardore liberationem reportabo. Facta igitur benedictione & aqua sumpta, æger convaleuit, & omnis febrilis ardor cessavit.

*aquam ad
potum bene-
dicere*
B 13 Die & hora, qua obiit B. Mauritius, signa & miracula non defuerunt. Mortuus est autem die 22 mensis Martii, feria 14 post Dominicam de Passione, anno Domini MCCCXXXVI; concurrente populi multitudine ad eum videndum. Nam dum corpus ejus in feretro jaceret in medio ecclesiæ, Dominus Nicolaus Jauriensis Episcopus, in altari majori pro ejus anima & exequiis Missam celebravit: dum autem Corpus Domini in Missa, ut moris est, elevaretur; B. Mauritii mortuum corpus oculos aperuit, rōta eorum multitudine, qui ad sanctum corpus videndum convenerant, vidente. Similiter & ad Calicis elevationem fecit. Facta autem Calicis elevatione, oculos iterum clausit. Tantus fuit etiam odor, qui ex ejus sacro corpore emanavit, dum adhuc in feretro jaceret, ut omnem eorum mul-

titudinem, qui aderant, confortaret: dicebat enim Dominus omnes nunquam se talem hæcenus sensisse odorem.

*Mortuus
obitus dispo-
nitur parat.
Jura An-
tefuit*
14 Fr. Benedictus, Supprior Fratrum Conventus Jauriensis, per diem ante obitum B. Mauritii, cum Budam ivisset ad Provinciale, in nocte obitus ipsius B. Mauritii talem habuit visionem. Videbatur enim sibi, quod multitudo FF. Prædicatorum esset in refectorio Conventus Jauriensis in mensa, & quod solus Fr. Mauritius esset sine cappa. Cum hoc mane Fratres retulisset, dixit Prior Provincialis: Aut Fr. Mauritius convaleuit, aut mortuus est. Reversus distus Supprior ad Jauriensem conventum, ipsum jam decessisse reperit. Prior Provincialis Hungariæ retulit, quod cum post Matutinas oraret in ecclesiâ Fratrum, apparuit ei Fr. Mauritius in habitu candidissimo: quem cum interrogasset, an mortuus esset, respondit: Mortuus sum mundo, & vivo Deo: scias tamen me post mortem magnum evasisse periculum, sed per Dei misericordiam liberatus sum: hoc dicto disparuit. Cogitent hic attente Fratres, quia si tantus vir passus est in morte periculum, quid patientur illi, qui superficialiter ea, quæ professionis suæ sunt, pertranscunt & leviter tangunt?

*apparet Pro-
vincialis
habitu cano-
dico*
15 Vir quidam, qui oculorum lumen amiserat, accipiens de terra sepulcri Fr. Mauritii, ac cum ea oculos fricans, lumen recepit. Multa etiam alia miracula meritis sancti viri ad ejus invocationem sunt divina virtute perpetrata, quæ brevitate causa dimittuntur. Si quis ea videre voluerit, vadat ad locum, ubi sacrum corpus ejus venerabiliter requiescit, videlicet in conventu Jauriensi provincie Hungariæ.

*clarat mi-
raculis.*
a. Bravins omittenda nomen, difficultatem non evadit, ut offensum est ergo Pro-terem huc Palatinum vel Banum intelligi.

b. Nunc S. Margareta, ab ea cujus vitam 27 Januarii dedimus.

c. Parte Tragurienti in Slavonia: nam hoc nomen prorsus ubique ignotum est.

d. Diem mensis in M.S. deficientem suppluvimus.

e. Exander mortuus.

XXI MARTII

SANCTI QUI XII KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

S anctus Beryllus Episcopus Catanæ in Sicilia.			S. Fortunatus,) Martyres in Africa.
S. Philemon,)	Rom. Mart. in Italia.)	S. Joannes,)
S. Dominus,)			S. Justianus seu Justinianus, Episcopus Vercellensis in Italia.
S. Serapion monachus,)	Martyres Alexandriae in Ægypto.)	S. Lupicinus, Abbas Jurensis monasterii in Burgundia.
S. Josephus,)			S. Endeus Abb. Aranienſis in Hibernia.
S. Volutianus seu Volusus,)			S. BENEDICTUS Abbas & Fundator Ordinis, Casini in Italia.
S. Philocalus,)			S. Jacobus Junior, Episcopus & Confessor sub Iconomachis.
S. Gothinus seu Cotianus,)			S. Elias Episcopus Sedunensis, in diocesi Novariensi in Italia.
S. Bion,)			S. Benedictus Presbyter, Lucæ in Hetruria.
S. Nonnus seu Nominus,)			B. Santuuccia Abbatissa Romæ.
S. Lucius,)			B. Ugolinus Ord. Eremitarum S. Augustini, Cortonæ in Hetruria.
S. Ammonius,)			
S. Philocarpus seu Polycarpus,)			
S. Amator,)			
Sancti Martyres Alexandriae passi sub Constantio Imperatore.			

PRÆTERMISSI, ET IN ALIOS
DIES REJECTI.

Sanctarum Liberatæ & Faustinae sororum & Virginum sanctimonialium Translatio Veronæ. Apud *VVionem*. In Vita dicitur Translatio facta Novocomum, sed diem ignorari. Vitam earum ex Italico Franc. Balarini dedimus xviii Januarii.

Paulus, Quirillus, Eugenius & alii novem Martyres referuntur in *Tamlachensi MS.* de iis egimus xx Martii.

S. Thomas Patriarcha C. P. in *Menais excusis & MS. Chiffletiano*: nos de eo xx Martii.

Richesa Regina Hungariæ, memoratur in *Fastis Agrippinensibus*. De ea alium inter *Prætermisos* xx Martii.

Gregorius,) referuntur inter alios

Olympiacus,) in *MS. Tamlach-*

Maximus,) *tensi*.

Lucellus filius Hua-Kierain) Sanctis accensentur hoc

& Momanna Virgo) die, ille quidem ab au-

thore *Tamlachensi Martyrologii & Mariano Germano*: hac vero dumtaxat a Mariano: nobis hactenus ignoti, & a Colgano præteriti.

Clementia Adolphi Hohenbergensis Comitissæ filia, desponsata Craffoni Meginhardi Spanheimensis Comitissæ filio, sed eo annuente, monasterium Horrei Trevirensis ingressa, nihil amplius quam Deo placere in omnibus cupivit, & non sine opinione magnæ sanctitatis decessit hoc die anno 1176. Uti ea scribit *Trithemius in Chronico Spanheimensi*. Est inscripta *Martyrologiis monasticis VVionis, Dorganii, Menardi, Bucelini, & horum exemplo refertur a Ferrario & Saussajo*. Verum in dictum monasterium Horrei regula S. Benedicti introducta solum est sub Joanne II, Archiepiscopo Trevirensi, mortuo anno 1505, ut scribit qui tum vivebat Joannes Even, *Theologia Deller & Episcopus ibidem suffraganeus*, mortuus

anno 1519, ejusque interpres Joannes Schæckmannus monachus *Benedictinus* ad S. Maximinum. Secundo *VVion & Bucelinus* altero errore adscribunt Spanheimio. Agit de ea *Brouverus lib. 14. Annal. Trevir.* ad annum 1149, nullo addito titulo Sancta aut Beata, qui tam huic quam *Trithemio* in margine appositus est, sed ab aliis; ob eum apud *VVionem* repertum, non sine mendo anni 1170 pro 1176: quem errorem ex *VVione Arturus* transcripsit, citato, sed non inspecto, *Trithemio*.

Translatio reliquiarum, Praga Norimbergam ad templum Xenodochianum hoc die facta est a Sigismundo Imperatore, qua teste Joanne Schmidio in *Diario historico* adhuc anno mdcxxx ibidem asseruntur.

Quinque Fratres a Tartaris anno 1563 Potociæ in Lituania occisi.

Adamus Sasboldus an. 1551) in Ordine Mino-

Antonius Saguntinus an. 1565) rum vita functi

num recte ab Arturo vocentur Beati citra Apostolica Sedis indulgentiam, ipsum mortis tempus demonstrat: idem in *Martyrologio & Gynæceo*, forsitan non meliori jure, hujus diei Beatis accensuit

Catharinam Zollerinam Clarissarum Bambergæ fundatricem & primam Abbatissam anno 1343. Huic in *Gynæceo* addidit

Dianam Stellam Ord. Servitarum Tertiariam Pistoril circa annum 1387, ex vulgi opinione laudatam a Gianio.

Christianus primus Abbas S. Pantaleonis Coloniz cum opinione sanctitatis mortuus est hoc die, & Beatus appellatur a Gelenio lib. 3 Magnitudinis Colonia pag. 364 quem in *Fastis Agrippinensibus*, uti & *Bucelinus*, Venerabilem compellat.

Henri-

Henricus, ex monacho Villariensi Abbas Loci S. Bernardi, cum titulo Beati refertur a Chrysostomo Henriquez & Bucelino: absque illo a Eifen, Rayssio, Jongelino & aliis.

Angela Brixiana, prima Fundatrix Congregationis Virginum Ursulinarum, magna cum opinione sanctitatis mortua est 21 Martii anno 1540. Vitam ejus Italice ab Octavio Florentino scriptam habemus excusam anno 1605 & 1638, & Gallice 1634, & Beata compellatur. Habemus etiam imaginem Leodii sculptam anno 1626, & Illustrissimo Nuntio Apostolico Petro Aloysio Caraffa, postmodum S. R. E. Cardinali inscriptam, cum titulo etiam Beatae. Solite ergo inquisitionis num aliquam habere venerationem, & responsum nobis est, non esse beatificatam, non coli ab Ursulinis ullo Officio ecclesiastico, non pingi ut Beatam, neque ejus imaginem exponi. Non etiam Ferrarius Catalogo generali inscripsit. Gelenius in Fastis Agrippinensibus solum venerabilem appellat.

S. Callinica & Basilissa Martyres referuntur in Menologio Graco Sirleri, Gallico Laherii, & aliis. In Martyrol. Romano & Menais

S. Lea vidua, hoc die inscripta fastis aliquibus Gallicis. Colitur

S. Fidelis Martyr in Africa inscriptus est antiquo MS. Martyrol. S. Maximini, in aliis

S. Benedictus monachus, a Gothis ardenti clibano inclusus, memoratur a Galeisio, Caniso, Greveno, Witsfordo: ab aliis

S. Simon puerulus Tridentia Judæis occisus, inscribitur Martyrologio Manrolyci & Felicii: at Romano aliisque

S. Artemon, ab Apostolo Paulo constitutus Episcopus Seleuciae. memoratur in Menologio Basilii Imperatoris: ab aliis

S. Felix Archiepiscopus Trevirensis & Confessor, memoratur in additionibus MSS. ad Grevenum, Colitur

S. Robertus Abbas Molismensis hoc die instituit Ordinem Cisterciensem & eodem traditur obiisse in Calendario Divione anno 1677 excuso. Inscripsit est Martyrol. Romano

Isengerus Episcopus Verdenensis in Saxonia, ut Sanctus refertur in Martyrol. Anglicano, Menologiis Scotorum Dempsteri & Camerarii. Aliis Sanctorum Hibernia Colgani, & Catalogo Ferrarii. Kramerius lib. 1. Act.

irapolis cap. 29 ejus meminit & farsan primus, miraturque nihil de eo sciri: referant eum etiam Brusebini & Bucelini, sed hi absque titulo Sancti aut Beati. Sunt aliquot corpora Sanctorum Episcoporum Verdenensium, anno MDCXXX translata cum corpore S. Suisberti primi Episcopi de quo & hac translatione agemus

Dentlinus infans, filius S. Waldetrudis, cum titulo Beati refertur in additionibus MSS. ad Grevenum, a pluribus

Mulier in civitate peccatrix, quæ unxit pedes Domini in domo Simonis leprosi, memoratur in Menais Gracis, quasi alia esset a Maria Magdalena, aut etiam a Maria sorore Marthe & Lazari. Nos eam questionem non attingimus, quæ suo tempore discuti poterit

SS. Abdon & Sennes procollectio corporum. Ita additiones MSS. ad Grevenum: de qua agendum ad eorum natalem

Drozella filia Trajani, refertur in Menologio Virginum Laherii. De ea sequenti die inter Prætermittos agimus, plenius, si videbitur, altari

S. Firmini Episcopi Ambianensis & Martyris translatio refertur in Adone MS. Ecclesia Morinensis, MS. Florario & aliis. Colitur

Amos Ægyptius, post virginitatem XVII annis in matrimonio servatam, anachoreta in monte Nitrix factus, celebratur in Martyrol. German. Canissi, MS. Florario & additionibus Greveni. Nos cum Gracis

Benedictus monachus Alvastræ in Svecia inscriptus est cum titulo Beati in Menologio Cisterciensi Chrysostomi Kenriquez & Benedictino Bucelini. De eo agitur in Vita matris S. Birgittæ viduæ

S. Vigoris Ep. Bajocensis Translatio hoc die annotata est in MS. Martyrologio Centulensi, sive S. Richarii; ab ejus canonici Abbate XXIII S. Gervino saculo XI est curata, ut in hujus Vita III Martii cap. 2 dicitur. Ipsius S. Vigoris Vitam dabimus

Felicitas vidua Romæ memoratur in additionibus Greveni nobis hactenus ignota, nisi sit Martyr mater VII filiorum, quæ colitur

S. Auberti ordinatio relata est in Martyrologio Gallico Andrea Sausfaji. Fuit Episcopus Cambracensis, & Natalis ejus incidit in

DE SANCTO BERYLLO

EPISCOPO CATANÆ IN SICILIA.

Catana, urbe celebri Sicilia primus Episcopus fuit S. Beryllus a Principe Apostolorum S. Petro constitutus quem Catanensis in urbe & per diocesis colunt. Officio Ecclesiastico sub ritu duplicis secunda classis, translatus in diem XXI^{te} festo S. Benedicti Abbatis. Ex successoribus Episcopis sedis seculo VIII S. Leo Thaumaturgus, cujus Vitam ab auctore coevo scriptam dedimus ex codice MS. Græco XX Februarii: in qua num. 2 ista leguntur. Defuncto Sabino Episcopo, cum in successione, qui sacerdotii munere dignus esset, investigando hujus urbis incolæ consultarentur; unum hunc optissimum delegavit B. Leonem, virtutum omnium columnam, nec nomine solum illustrem, sed factis multo magis ac moribus S. Berylli Archiepiscopi nostri Cathedram illustraturum. Et hæc est antiquissima memoria S. Berylli, qui Archiepiscopus, quasi Proto-Episcopus appellatur.

2. Altera ejus mentio potest inseri illa, quæ saculo decimo inserta est Menologio MS. Græco, jussu Basilii Porphyrogeniti Imperatoris collecto: in quo ista habentur: Memoria S. Berylli Episcopi Catanæ: Sanctus Pater

• Tum. III Mart.

noster Beryllus natus erat Antiochiæ in Syria. Factus vero discipulus S. Petri Apostoli, est ab eo Episcopus Catanensis in Sicilia ordinatus. Qui præclare pascens gregem ovium suarum, in pascua salutaria induxit: & cum multis ex infidelibus ad fidem Christi adduxisset, dono plurimorum miraculorum dignatus est: ex quibus unicum hic commemorari oportet. Fons erat circa illum locum, amarissima manans aqua, quam fuit ad Deum precibus in dulcem potum transmutavit. Quod cum vidisset aliquis Paganus, idololatriæ acerrime addictus, amplexus est fidem Christianam, & cum illo plures alii. At cum alia miracula, eaque non pauca perpetrasset, & ad profundam senectutem pervenisset, ad Christum migravit, æterna ab eo vita donatus. Venerabiles ejus Reliquiæ sunt in illa insula cum debito honore collocatæ: ad quas quicumque cum vera fide accedunt, sanitatem usque in hodiernum diem consequuntur. Quæ eadem, sed mutata phrasi, leguntur in MS. Synaxario Parisiensi Claremontani Collegii Societatis Jesu, & in aliis Menais tam excusis quam

Synaxario, Menologio.
A manu exaratis. Ascribitur in Synaxaria Byrillus, unde priore littera contacta in Menais & Synaxario Chiffletiano reperitur Cyrillus. Atque hoc distichon ei accinitur mensis allusione ad ezymon nominis accepi, α κύριος, dominus, unde nomen dominor, in potestate habeo.

Δοῦλος σου Κύριος Κύριος εἶμι,
 Ὁ κυριότης ἐκ τοῦ κυρίου ἐκ δαμίου.

et Menologio, Synaxario.

Cyrillus obiens feta duplicia culie,
 Ut Dominus æque passionum & demonum.

In Menologium a Cardinali Sirleto translatus, alius error irrepsit, dum loco Patris nostri scriptum est nomen Martyris, ideoque ita legendum censemus. Sacrosancti Patris nostri Birilli Episcopi Catanæ. Hic S. Birillus ex Antiochia Syriæ, cum esset sancti Apostoli Petri discipulus, ab eo Episcopus constitutus Catanæ urbis Siciliæ, gregem illum recte pascens, multos Gentiles ad Christi fidem convertit: predicatione & miraculorum multitudine insignis, cum ad summam senectutem pervenisset, migravit ad Dominum.

3 Et hac Græci, quos Latini fecerunt, suis etiam sacris

in Fests, Latini.
B sacris inseruerunt, & in hodierno Martyr. Rom. leguntur ista: Catanæ S. Birilli, qui a B. Petro ordinatus Episcopus, cum multis Gentilium convertisset ad fidem, in ultima senectute quievit in pace. Referunt eundem Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italia, Ghinius in Natalibus Sanctorum Canonorum, Othavins Cajetanus in Martyrol. Siculo, & tomo 1 Vitæ Sanctorum Siculorum pag. 18, ubi inter alia de Episcopatu suscepto sic scribit.

que tempore confectus decessit.
 4 Quoto anno Christi, Episcopus institutus sit, certo affirmare non ausim, sed conjicio reponendum id esse anno Christi quadragésimo quarto. Romam enim

tunc veniens S. Petrus, ut in S. Pancratii Vita narravimus, Tauromenium divertit, atque tum maxime Siculæ Ecclesiæ, quæ Marciano & Pancratio auctoribus prima Christianæ fidei semina excipiens spem fecerat feracitatis uberrimæ, prospexisse crediderim: nam si adeo ille consuluit Tauromenitanæ Ecclesiæ, ut superstiti adhuc Pancratio, successorem jam tum consecraverit: multo magis credendum erit tunc aliis & præsertim vicinis urbibus Antistites dedisse, qui rem Christianam promoverent. Existimo igitur Beryllum, quem secum navigationis socium detulerat D. Petrus, Tauromenii sublitisse, atque inde in propinquam urbem Catanam Evangelii lucem vel primum intulisse, vel si forte jam affulserat, longe lateque auctam effuldisse. Hæc ibi. Coluntur ex scriptis Sanctis Marcianus Episcopus Syracusanus xiv Julii, Pancrati Episcopus Tauromeniorum 11 Aprilis, & Maximus hujus successor 11 Januarii.

5 Addis idem Cajetanus: Catanæ fuit dicata S. Beryllo adicula juxta veterem Divæ Agathæ ædem ejusque carcerem. An tamen ibi defossus sit nescimus. E Quod de miraculis additur, ea perdurasse existimo usque ad Saracenicam Siciliæ cladem: qua etiam occasione traditio memoriaque loci, ubi sanctissimæ illius Reliquiæ jacent, extincta est. In Officio Ecclesiasticis omnia sumuntur de Communi Confessoris Pontificis. Introitus ad Missam incipit: Sacerdotes cui. Epistola Mementote & legitur Credo. Agnus etiam de S. Beryllo Rochus Pirrus lib. 3 Sicilia sacra pag. 2, Petrus Carrera in Historia Catanensi tomo. 1 sub finem libri 4 & tomo 2 lib. 1 pag. 123, Caesar Cardinalis Baronius in Annalibus Ecclesiasticis ad an. 46 num. 2 & alii.

adicula S. Berylli.

DE S A N C T I S R O M A N I S P H I L E M O N E E T D O M N I N O M A R T Y R I B U S I N I T A L I A.

XXI MAI.
Tabula Martyrologii Romani hos Martyres ita referunt: Eodem die sanctorum Martyrum Philemonis & Domnini. In Notis dicitur, de his item Græcos hac die agere in Menologio, scilicet a Sirleto translato, & quidem primo loco, sed his paucis verbis: Eiusdem mensis die xxi, Sanctorum Martyrum Philemonis & Domnini. Cum hac solum verbis Latinis extarent, videbantur bona derelicta, & ad Carthaginem Spartianum sunt nuper transmissa. Verum quia prima eorum mentio facta fuit ex Menologio Græcorum, in bornum libris indaganda suis ulterior notitia. In pervenisse autem MS. Synaxario Græco collegii Claremontani Societatis Jesu Parisiis hac illustre encomium habetur: Certamen sanctorum Martyrum Philemonis & Domnini. Erant hi ex laudatissima urbe Romana oriundi, qui temporibus persecutionum, peragrarunt Italiam, & ibidem Christum prædicarunt, & multos ex infidelibus a se ad fidem Christi conversos baptizarunt. Quapropter ab idolorum cultoribus comprehensi sunt, ac Præfidi provincie traditi. Cum veroneque blanditiis flecterentur, neque donis corrumpi possent, sed Christum invocarent, & solum Deum esse prædicarent, nudi in terram deiciuntur: & a quatuor licitoribus crudeliter caduntur: dein in carcerem intruduntur, ac demum gladio percussu martirium consummarunt. Quæ plane eadem, sed phrasi Græca hinc inde mutata, leguntur in Menais excusis & MSS. Mazarinianis, Chiffletianis, & aliis, & apud Maximum Cytherum in Vitis Sanctorum: & aliquanto contradiis in codice MS. Taurinensi Ducis Sabaudia. Pulchra autem ad etymologiam nominis, ab amando sumpti allusio est ad

to, quo Menais excusa, & MSS. Chiffletiana utuntur disticho.

Ἐκδοῖς Φιλίμου, ἐκ Δομνίνου εὐχόμενος
 Φιλῶν κεφαλῇ τοῦ τοῦ αὐτοῦ αὐτοῦ.

Plexus Philemon capite, Domini facis
 Amicum, amare capitis abscedi necem.

2 Die xxvi hujus mensis Martii, celebrantur in Menologio jussu Basilii Juniperi Imperatoris, sæculo Christi decimo collecto & hoc elogio aliquanto ampliore exornantur: Et certamen sanctorum Martyrum Philemonis & Domni. Philemon & Domnus, Christi Martyres, erant Romani oriundi. Sed temporibus persecutionis abeuntes in provinciam Italiam, prædicabant Christum, & multos ex infidelibus doctrina sua atque admonitione ab impostura idolorum convertentes ad Domini nostri Jesu Christi fidem, baptizabant. Quapropter cum in iram concitassent alios idolis servientes, comprehensi sunt & vinculis conficti, ac Præfidi provincie traditi. Quos cum vidisset Præfex, primum quidem conabatur a fide Christiana abducere, promissis honoribus & donis valde estimatis. Postmodum vero cum videret eos omnia nihil facere, & solum Christum invocare, vestibus eorum mandavit, & extendi & quatuor partibus per terram, ac crudeliter cædi, ut vel sic cogerentur sacrificare idolis: sed neque hoc modo persuasit. Conclussit dein in carcerem, quos inde extractos, atque iterum savissimis tormentis afflictos, capitis abscessu, interemit. Provincia seu regio Italia, interior pars sumitur, emissis Magna Græcia & Gallia Cisalpina.

3 Quia hæc monumenta Græca aut non habentur, aut negligit

Martyrium ex Synaxario Græco.

Menais.

A negliguntur, hi duo Martyres Hispania adscripti sunt in Chronico Pseudo-Dextri ad annum Christi 300 num. 8. Carthagine Spartiarum Philemon & Dominus Martyres. Quos Franciscus Bivaricus & Radericus Carni in Commentario Dextri afferunt esse, qui patria omisit referuntur in Martyrol. Romano & Menel. Græco hoc die.

Tamajus Salazar & elegium & Acta adjunxit, quæ, inquit, poruerunt compaginari, nec ad aliud potuit extendi expressis, cum necdum in antiquitatis diversorio adfuerit locus: quem modo dedimus. De alio Dominico cum aliis sociis Thessalonica passus, agemus xxx Martii: quem frustra contendis Tamajus ab hoc non distinguit.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ALEXANDRINIS

SERAPIONE MONACHO, JOSEPHO, VOLUTIANO SEU VOLUSO, PHILOCALO, GOTHINO SEU COTIANO, BIONE, NONNO SEU NOMINO, LUCIO, AMMONIO, PHILOCARPO SEU POLYCARPO, ET AMATORE,

Synopsis historica.

§ 1. Sacri cultus horum Martyrum in Fatis Sacris. An S. Serapion Pater decem millium monachorum?

XXI MAR. I
TII

*Memo-
ria
in
cunctis
sanctis*

UNica Martyrum classis hoc die proponitur in antiquis apographis Martyrologii S. Hieronymi: quæ in excusis ex MS. Corbejensi typis Parisiensibus ita habetur: XII Kal. April. In Alexandria, Serapionis monachi, Josephi, Volutiani, Philocali, Cotiani, Honis, Nonni, Lucii, Ammonii, Philocarpus, Amatoris. In antiquo apographo Lucensi nomina sic exprimuntur: In Alexandria Serapionis monachi, Josephi, Volutiani, Philocali, Gothini, Honis, Nonni, Luci, Ammoni, Philocarpus, Amatoris. In MS. Blumiano differunt nomina Chotini, Bonis, Nomini. Latet ex nostro MS. codice, quem habemus ante mille fere annos exaratum, eadem nomina ad veram scripturam repetere. Ita namque legitur: In Alexandria Serapionis monachi, Josephi, Volusi, Filicalli, Gothini, Bionis, Nomini, Luci, Ammoni, Filocarpus, Amatoris. En ubique undecim nomina Martyrum eorundem, licet diversimoda aliqua scripta. Septem sunt in MS. Tamlachensi: Serapionis, Josephi, Volutiani, Ammoni, Policarpi, Amatoris, Filocali. Aliqua nomina repetuntur, & Volusi, ante Volutiani. In MS. antiquo cathedrali Riebtangensis prope Constantiam urbem Germania septem proferuntur his verbis: In Alexandria Serapionis, Josephi, Volusi, & Polycarpus, Luci, Amonii, Amatoris. In MS. Augustana monasterii S. Odalrici sex memorantur: Alexandria Serapionis, Josephi, Volusiani, Polycarpus, Amatoris, Ammoni. Qui iidem & eodem ordine leguntur in MS. Parisiensis Labbei, ubi solum Ammoni, non Amoni scribitur. Et in his omnibus nomen S. Benedicti in fine adjectum est, (quod tamen in MS. Lucensi proponitur) ne verba eorum antiquitas cognosci possit. Omnes iterum referuntur in MS. Tamlachensi xxi Martii. Consule ibidem Præfatus. Tres prima locustati, ita proponuntur in MS. Rhenoviensi. In Alexandria Serapionis, Josephi, Volusi. Qui in MS. Corbejensi primo etiam loco ita scribuntur: In Alexandria Serapionis monachi, Josephi, Volociani. In antiquo & acephalo codice Cardinalis Barberini tres alii primo etiam loco celebrantur: In Alexandria Serapionis monachi, Polycarpus, Amatoris. Iidem tres, sed aliis interpositis, referuntur in codice MS. monasterii S. Maximini. Aquigranense meminit horum trium. Serapionis, Josephi, Amati. Arabense, Tornacense & Latense duorum SS. Serapionis monachi & Amatoris. Iidem sunt in Colonienfi S. Maria ad Gradus, sed Serapion anachoreta dicitur. In MS. antiquo Regina Sve-

cia, quo plurimum usus est Lucas Hoffmannus in Animadversis in Martyrol. Rom. In Alexandria Serapionis monachi & aliorum. At solius Serapionis nomen legitur in duplici MS. Vaticano ecclesie S. Petri, qui in MS. Divionensi Beda adjuncto, anachoreta dicitur. Norkerus ita habet: Apud Alexandriam S. Serapionis monachi, Item Josephi, Volutiani, Philocali. Apud Hermannum Groven præter Serapionem ab Usuardo relatum, ut postea dicemus, adduntur nomina Josephi & Ammonis. Ado & Beda excusis: Eodem die B. Serapionis anachoreta. Rabanus: Eodem die depositio Serapionis monachi.

3. Et hæc de classe undecim Martyrum, quos Alexandria passos arbitramur in persecutione gentilium Imperatorum. Primus omnium & reliquorum antesignanus est S. Serapion monachus, in omnibus Martyrologiis relatus, in quo sanctum vere religionis fervorem & martyrii desiderium consideramus, quod in Magno Antonio laudavit S. Athanasius in Vita ejus, ad xvii Januarii a nobis illustrata, ubi cap. xi illa leguntur: Cum persecutio impiissima Maximini furor vesano vastaret Ecclesiam, sanctis quoque Martyribus Alexandriam perductis, relicto & ipse Antonius monasterio secutus est, fueras Christi victimas, dicens: Pergamus ad gloriosos Fratrum triumphos, ut aut ipsi congregiamur, aut spectemus alios præstantes &c. Quidam inter hosce Fratres Martyres sine monachi intelligendi? Quales monachos Martyres sibi designamus? Secundus est Josephus, alius Josephus vel Josephus: tertius Volutianus, Volusianus, Volocianus, Volutianus seu Volusus quatuor Philocalus, Filocalus, seu Filiculus: quintus Gothinus seu Cotianus: sextus Bionis, Bionis, Honis: septimus Nonnus, Nonnus seu Nominus: octavus Lucius, Lucus, Locus: nonnus Ammonius, Ammonus, Ammon, Amonus, Amonius: decimus Philocarpus, Filocarpus, Polycarpus: undecimus eadem ubique scriptura Amator.

De Serapione: xviii. aliqua encomia adjunxerunt, Usuardus illud: Alexandria B. Serapionis anachoreta, magnarum virtutum viri. Quæ de dicto monacho Athanasio intelligi possunt, imo & debent; quia anachoretarum domicilium non erat Alexandria, sed palæstra Martyrum. In MS. Florario Sanctorum ita legitur: Alexandria B. Serapionis anachoreta. Hic Pater decem millium monachorum fuit. Apud Manrolycum hæc cum elogio Usuardi connectuntur: plura addit Canisius in Martyrologio Germanico, desumpta ex libro 6 Historia Eccl. Sozomeni cap. 28, ubi ista leguntur: Serapion prope Arsenoiem vitam egit, & monachis circiter decem millibus præfuit: quos omnes sic instituit, ut propriis laboribus res necessarias cum pararent sibi, tum aliis egentibus suppedita-

*Serapio
monachus
& Martyr*

*alii Monachos
et Martyres
scripsit*

*Paul. Gual-
terius
vultu
10000
monachorum*

Aditarent. Tempore vero ætatis mercede conducti, solebant fruges demerere, inducti sacis frumenti & sibi reponere, & aliis monachis impertiebantur. Eadem leguntur apud Rufinum in *Vitis Patrum* lib. 2. cap. 18 & *Palladium* cap. 76. Priora ex *Sozomene* referuntur a *Cassiodoro* in *Historia tripartita* lib. 8. cap. 1. Quo citato ista scribit *Galesinius*. Alexandriæ S. Serapionis anachoretæ, qui summa vir religione, abjectione & contemptu sæculi præclarus; spei, quæ in caducis rebus desigi solet, despicientia admirabilis; ratione vivendi & consuetudine, cælesti homine digna singularis; ardenti divinarum rerum desiderio flagrans, attentissima precum assiduitate præstabilis, omni denique Christianæ pietatis virtute eximius, abiit ad Dominum. Hac *Galesinius* allegans in *Notationibus Vitis Patrum & Historiam tripartitam*: sed simile elogium ibi non reperitur. At quorsum adscribitur Alexandria, cum nomos seu regio Arsinoitarum procul ab ea urbe distet? An ejus & aliorum forte aliquos sanctorum monachorum corpora eo devecta sunt, ut majori in veneratione essent? Certo non de Martyre, neque de Episcopo, de quo infra, agunt ad hunc diem *Menas* excusa & *MSS. Chiffleriana*, sed de monacho, patria *Sindonio*, in pace requiescenti: Τῷ αὐτῷ ἱερῷ ἱεροῦ Σεραπίωνος ἐστὶν ἔτι Σινδίου. & ἱερῷ τῆς πόλεως: & hoc distichon accingunt.

Δὲς πάντα χερσὶν αὐτοῦ Σεραπίου
Τῆς δὲ πόλεως ἐστὶν ἱερὸν τῷ Σεραπίου.
Dans cuncta manibus pauperum Serapion
Tandem suummet spiritum tradit Deo.

§ II. Alius Serapion Confessor Episcopus Thmucos.

Baronius ab his omnibus diversam sententiam amplectens censet hoc die alium coli & in hodierno *Martyrologio Romano* ita legendum: Alexandriæ beati Serapionis anachoretæ & Episcopi Thmucos, magnarum virtutum viri, qui Arianorum furor in exilium actus, migravit ad Dominum. In *Notationibus* ista habentur: De eo *Beda*, *Ussardus*, *Ado*, & alii: (horum verba sedimus) licet cum tantum dicant anachoretam. Verum insignem illum Serapionem ab *Athanasio* fuisse ordinatum Episcopum, constat ex epistola ejusdem *Athanasii* ad *Dracontium*. Ita est, constat monachum, eumque insignem, nomine Serapionem, ordinatum esse, sed non constat eundem illum esse, quem decem Martyrum antesignanum statuunt antiqua *Martyrologia* S. *Hieronymi* & aliorum. Verba S. *Athanasii* sunt ista: Nosti Serapionem monachum esse & quot monachorum præ-

fectum. Memor es *Ammonii* cum Serapione peregre profecti. Poteris item resciscere de aliis. Et tamen isti Episcopi constituti non contradixerunt, sed habentes pro exemplari *Helisæum*, & confesi quid *Helias* egerit, & eruditi quid discipuli Christi Apostolique fecerint, susceperunt hanc curam, neque ministerium hoc aspernati sunt, neque propterea seipsum deteriores facti sunt, sed & laboris mercedem expectant, proficientes ipsi aliosque proficere adhortantes, Quot ab idolis converterunt: quot a furiosa & demoniaca consuetudine suis admonitionibus compescuerunt: quot adduxerunt

Christo servos? adeo ut qui ista signa conspiciunt admirentur. An, queso, non ingent signum puellam inducere ut virgo maneat, & adolescentiorem adhuc ut sit continens, & idololatram ut agnoscat Dominum?

6 Addit *Baronius* in *distis Notationibus*: Extat de eo *Alexandri* Episcopi *Theilalonicæ* ad *Athanasium* epistola, quam intexit idem *Athanasius* in *Apologia* secunda: ubi ista leguntur: Congratulor optimo Serapioni ita se sacris moribus exornare satagenti, & Patriæ memoriam laudabiliorem efficienti. Consummatus est enim ille, ut alibi dicit *Scriptura* sacra, & non mortuus est: reliquit enim vitam suam monumentum. Quo igitur nos affectu esse erga eum, qui ita virum memoria dignum in se conservat existimas; cum tu, Domine, & sacram ejus viri memoriam, & recentioris humanitatem cognitam habeas? Sed pergit *Baronius*: Ad hunc Serapionem extat epistola insignis ejusdem S. *Athanasii* adversus eos, qui multitare incipiebant, Spiritum sanctum esse creaturam. Item commentarius de blasphemiam in Spiritum sanctum & epistola alia de morte *Arii* & statu illius temporis. Prima & secunda epistola S. *Athanasii* ad Serapionem Episcopum inscribitur, 3 ad Serapionem fratrem & collegam, Nomen etiam Serapionis reperitur inter Episcopos *Egypti*, qui interfuerunt *Concilio Sardicensi*, quem jam memoratum confert *Baronius* in *Annalibus* ad annum *cccxlvi* num. xi.

7 In omnibus locis jam citatis, non indicatur, cujus loci Episcopus fuerit, aut quod *Arianorum* furor in exilium fuerit actus. Que duo ex S. *Hieronymo* videntur probari posse: sitamen de eodem Episcopo Serapione ubi que agatur. His ergo in libro de *Scripturis* *Eccllesiasticis* cap. 99. ista tradit: Serapion Thmucos *Egypti* urbe Episcopus, qui ob elegantiam ingenii, cognomen Scholastici meruit, carus *Antonino* monacho, edidit adversus *Manichæum* egregium librum, & de *Psalmorum* titulis alium; & ad diversos utiles epistolas: & sub *Constantio* Principe in confessione inclitus fuit. Hunc idem *Hieronymus* in epistola ad *Magnum*, Serapionem Confessorem appellat. Liber Serapionis contra *Manichæos*, interprete *Francisco Thurianno* Societatis *Jesu* extat editus a *Caniso* como. *Lectionum antiquarum*. De Thmuc urbe hac *Egypti* acenare differimus: 24 *Februarii* ad *Vitam S. Philæ*, hujus urbis Episcopi & Martyris. *Baronius* eam urbem in *Notationibus* collocat in *Scheri*, indutus mala lectione *Epistola* S. *Germani* Episcopi *Capuani*. Eum hac censura corrigit *Lucas Holstenius* in *Animadversis ad Martyrol. Rom.* Extat hæc relatio, inquit, inter epistolas Pontificum post epistolam *Lxxii Hormisdæ* Papæ. Illa autem non de monachis *Egyptiis* agit, sed de *Scythis Europæis*, qui *Paternum* *Tomitanæ* civitatis Episcopum accusabant, ut ibi recte editum legitur. Erant autem *Tomi* *Scythiæ* metropolis, *Ovidii* exilio olim nobilitata. Hac ibi. Quia S. *Hieronymus* carum Serapionem extitisse S. *Antonii* asserit, hunc eundem arbitramur, cui Episcopo ibi constituto narravit ille in monte positus, ea quæ in *Egypto* longe gerebantur prævidens. uti num. 104 *Vita S. Antonii* habetur. At quæ ejus confessio fuerit, quando in exilium furor *Arianorum* altus est, ex aliis ibi adjunctis intelligi poterit.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

ALEXANDRIÆ SUB CONSTANTIO IMP. PASSIS.

Commentarius historicus.

ANNO
CCLXII
221 MAR.
Calvus Janu-

T *Abula Martyrologii Romani ad hunc XXI Martii ista habent:* Alexandriæ commemoratio sanctorum Martyrum, qui sub Constantio Imperatore & præfecto Philagrio, irruentibus Arianis & Gentilibus, in ecclesia in die Parasceves cæsi sunt. *Mora est persecutio occasione S. Athanasii in Sedem Alexandrinam restituti, & auctor ingentis lætitiæ qua exultabant omnes Orthodoxi Christiani Ecclesia Alexandrina & provinciarum reliquarum, quæ isti Sedi erant subiecta, S. Athanasius primario ab hostibus petebatur. Sed id divina protectione suffulcus, clanculo se subduxit, & totam illam tempestatem ex æle mox descripsit in epistola encyclica, quam ad universos Orthodoxos mœx direxit. Exat ea epistola tomo primo operum utraque lingua, Græca, qua scripsit, & Latina, Petro Nannio interprete: quam integram Annalibus Ecclesiasticis inscripsit ad annum cccxlii Cardinalis Baronius. Multa idem Athanasius inseruit Apologia secunda, & Pite S. Antonii a se scripta, quod hic biennio ante hanc afflictionem prœvidisset. Vocatur nam. ro; lamentabilis visio & omni lacrymabili fonte plangenda: qua exposita additur: Nec mora: visionem sequitur effectus: nam post duos annos seva Arianorum irrupit infamia. Tunc ecclesiarum rapinæ, tunc divinorum temeratio vasorum, tunc polluti Ethnicorum manibus sacra polluta sunt ministeria, tunc Paganorum opificum præsidia adversus Christum comparata. Cum assumptione palmarum (quod idololatriæ apud Alexandriam insigne est) ad ecclesiam pergere compellebantur Christiani, ut Arianorum populi crederentur. Pro scelus! horret animus replicare quæ gesta sunt: Virginum matronarumque creptus pudor; sanguisovium Christi, in Christi templo effusus veneranda respersit altaria; baptisterium pro voluntate Gentium pollutum est &c.*

anno 341

2 Tempus hic indicatum assignatur in Chronico S. Hieronymi nonus quintus Constantii, sive annus quartus post obitum Constantini, uti observant Sozomenus lib. 3 cap. 5 & Socrates lib. 2 cap. 5, qui Consules nominat Marcellam (alii Marcellinum) & Probinum. Is est annus Christi cccxlii. Tunc ad dedicandam Constantini basilicam Antiochia conciliabulum triginta Episcoporum celebratum est; in quo Ariani, S. Athanasio subsistunt Episcopum Alexandrinum Gregorium Cappadocem: cujus introitus in Alexandriam, inquit Athanasius in epistola encyclica, quam multa nefaria perpetravit, quantorumque malorum auctor extiterit, licebit vobis ex litteris nostris & ab istuc proficiscentibus resciscere. Populis ergo graviter ferentibus istarum rerum insolentiam, ideoque in ecclesiis cœtus facientibus, ne Arianorum perfidia Ecclesiæ fidei admisceretur; Philagrus jam olim in ecclesiam & Virgines injurius, per id tempus Præfectus Egypti, olim transfuga nostræ religionis, Gregorii contreraneus, homo nequaquam spectatis moribus, fretus magistratus sui auctoritate, præsidioque ad quidvis audendum promptus, atque apollata, in Ecclesiam infestus & præceps, Ethnicos tribus, Judæos item & alios protervos homines adhortationibus magnisque promissis, quæ secundum opera peracta bene persolvit, adversus Ecclesiam in-

ab Ariani
creatum
Episcopum
Gregorium
CappadocemPhilagrus
Præfectus
egypti

stigator, cunctim cum gladiis & fustibus contra populos in ecclesias immittebat. Flammæ & ecclesiis & baptisteriis sunt injectæ. Magnus igitur luctus, gemitus & plandus per civitatem. Cives ea, quæ agebantur, indigne ferre: occlamare Præfidi, vim potestati, eo quod Virgines sanctæ & incontaminatæ nudatis corporibus nefaria paterentur, iisdemque si contumacius obstitissent periculum capitis ingereretur: monachi pedibus obruti expirarent, alii fisco addicerentur, alii gladiis fustibusque mactarentur, alii vulneribus plagisque male multati discederent.

Virgines
vis infestæ

3 In sacrosanctam autem mensam pro quanta impietas & facinora immissa! Vidisses enim eos aves & nubes pineas immolare, idola sua laudibus efferre: in Dominum nostrum Salvatorem Jesum Christum & Filium Dei viventis convitiis verborumque contumelias jacere: sacros Scripturarum libros, quos in ecclesiis inveniebant, comburere: in sacrum baptisterium, pro Superi! Christicidas Judæos & atheos Ethnicos nulla cum reverentia ingressos, eam verborum factorumque turpitudinem nudatis corporibus designare, ut pudendum abominandumque sic relatu. Nec desuere impii homines, æmuli acerbissimorum persecutorum, qui Virgines continentesque injectis manibus traherent, raptarent, & ad blasphemiam Domini que abnegationem compellerent, eosque qui id facere recusarent, conciderent pedibusque obruerent. In Summa magna ubique in Ecclesia depopulatio & plurima mortis imago.

E
alii avidean-
turcenturionem
Christum &
vis fano.

4 Non tamen ad ista impii Ariani ullo pudore commovebantur, quin terribiora adhuc atrocioraque accumulaverunt. Vidisses enim Presbyteros & laicos in jus trahi: Virgines a cœtu suo divulsas, ad tribunal Præsidis raptari & in carcerem conjici: alios fisco addici: alios flagellis cædi: panibus sacrificiorum ministeriis & Virginibus interdici. Hæc autem sub Pascha in sacra Quadragesima acta sunt, per quod tempus jejuniis dediti erant. Certe ipso die Parasceves egregius ille Gregorius ingressus in quamdam ecclesiam cum Duce & Præfide Ethnicorum populorum, intellecto hominum odio, quo illius violentum introitum averfabantur, auctorem consuasoremque se præbuit crudelissimo Præfidi, ut eadem hora triginta quatuor Virgines & matronæ, item viri ingenui, publice flagellis cæderentur, & in vincula conjicerentur: inter quos Virginem quamdam studiosam litterarum, & adhuc Psalterium manu retinentem, publice flagellari jussit: ereptus Virginis a carnificibus liber, ipsa autem post flagra in carcerem reclusa est.

affligunt
orthodoxos
in Quadagesimade theop-
sever.

5 His autem ad istum modum patratis, nec in reliquum tempus otium egere: quippe qui in illa alia ecclesia, in qua ego potissimum per eos dies commorabar, eadem prorsus molientes, furore ipsorum etiam in templum immisso, nihil non egere, ut ibi me interceptum de medio tollerent. Nec aliter evenisset, nisi gratiam Christi propitiâ auxiliaremque mihi expertus fuisset: unde ita elapso mihi licuit paucula ista ex innumeris mala recensere.

S. Athanasius
fuit clapsus
ista scripsit.

DE SS. FORTUNATO ET JOANNE MARTYRIBUS IN AFRICA.

XXI MAR-
TII

Inter illustria pervetusta Martyrologia, qua Roma anno MDCLXI descripsimus, duo reperimus in bibliotheca Eminentissimi Cardinalis Francisci Barberini, horum alterum acephalum incipit ab Idibus Martii, scriptum in Agannensi monasterio, uti ex die 22 Septembris colligimus. Huius alterum praefigebatur, quod ab mense Januario deducitur ad Nonas Maji. In hoc Martyrologio ad usum Cluniacensis vel Jorrensis monasterii, ubi S. Pauli primi Eremita reliquia honorantur, conscripto, ad diem XII Ka-

lendas Aprilis ista leguntur: In Casino monte S. Benedicti Abbatis. In Africa SS. Fortunati, Joannis. Suspiciamus harum corpora ex Africa in Galliam translata fuisse, & forsan ad illud monasterium, ad quod spectavit Martyrologium. Dedimus XII Martii Joannem cum XLIV innominatis sociis: quos Africa adscriptos diximus in antiquioribus Martyrologiis. Dedimus etiam Fortunatos Martyres in Africa die IX, XVII, XIX & XXVII Januarii. Sed nusquam Joanni adjunctum; quare hos, ut reperimus, lectori proponimus.

E

DE S. JUSTIANO SEU JUSTINIANO EPISCOPO VERCELLIENSI IN ITALIA.

SAECULO
V. XII
MART.

Episcopum hunc Sancti tituli honorant, qui Catalogos Episcoporum Vercellensium ediderunt, quorum primus conferri potest Joannes Stephanus Ferrarius Episcopus Vercellensis, qui cum VII Episcopum statuit his verbis: S. Justianus sive Justinianus, ut in codice manuscripto bibliothecae Vaticanae legitur, Episcopus in Concilio Mediolanensi sub Eusebio Archiepiscopo anno Domini ccccli, contra Eutychianam haereticam habito clarus. Quo eadem mutata parum phrasi leguntur apud Ferdinandum Vghellum tomo 4 Italia sacra, & Franciscum Augustinum ab Ecclesia Episcopum Salutiarnum in Historia Chronologica Pedemontana regionis cap. 10. Ex-

tra epistola Synodica Concilii Mediolanensis ad S. Leonem Papam, inter hujus epistolas numero 52 relata, in qua ita subscribit hic Episcopus: Ego Justinianus Episcopus Ecclesiae Vercellensis in omnia superscripta consensu & subscripsi, anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicae sacramento, impia senserunt. Philippus Ferrarius in Catalogo generali Sanctorum, quem Professor in Ticinensi gymnasio scripsit, ad XII Martii, ita habet: Vercellus S. Justiani Episcopi ejusdem urbis. In Notis addit, ex monumentis Ecclesiae Vercellensis, illum in Litanis uti Sanctum invocari.

DE S. LUPICINO ABBATE JURENSIS MONASTERII IN BURGUNDIA,

Commentarius praevious.

CIRCA
ANNUM
CCLXXXV
XXI MAR-
TII

Quod apud antiquos Sequanos in illa parte, qua hoc tempore a Bressia & Bugezia separatur Comitatus Burgundia, visitur celeberrimum S. Claudii monasterium, eique adjunctum oppidum; debet primario suam originem S. Romano, eiusque fratri S. Lupicino, atque utriusque successori S. Eugendo, quo ibidem sepulto, caput appellari monasterium S. Eugendi: cum ante Condatiscone, Condatisconse, Condadesconse seu Condatisconse appellaretur, in eremo montis Jura extructum. Res gestas horum trium antiquorum sanctorum Abbatum scripsit unus idemque auctor, monachus Condatisconensis coaevus, ita in Praefatione testatur: Igitur ineruditi cordis verecundiam rumpens, trium vobis Abbatum Jurentium Vitam, id est, sanctorum Patrum, Romani, Lupicini, Augendi, pro supradictis panibus triniser relator apponam. Ex hisce ultimis S. Engendus, colitur primo die Januarii & primus, scilicet S. Romanus, suam habet venerationem ultimo die Februarii: at medius S. Lupicinus, natalem habet hunc diem XII Martii: cuius rerum gestarum prior pars continetur in Vita S. Romani fratris senioris, cum quo intra Galliam Sequanorum oriundus fuisse dicitur monstrari: quod factum fuisse circa annum Christi quadringentesimum ibidem docuimus.

non fuit
S. S. Roma-
no.

2 Ante S. Romanum, ut in Vita refertur cap. 1, nullus omnino monachorum intra Galliam Sequanorum, religionis obtentu, aut solitariam aut confor-

tialis observantiae sectatus est vitam Viderat namque priusquam religionis professionem arripere, quemdam venerabilem virum, Sabinum nomine, Lugdunensis Interamnis Abbatem, ejusdem strenua instituta & monachorum illius vitam Librum etiam Vitae sanctorum Patrum, eximiasque institutiones Abbatum, omni elegantia ac nisu, aut supplicando elicit, aut potius est comparando. Cum ergo in supradicto loco multo jam tempore, prisci imitator Antonii, Romanus vita frueretur Angelica, ac praeter caelestem intuitum, nullo nisi serarum ac raro venantium frueretur aspectu; venerabilis germanus ipse Lupicinus, postmodum scribendus Abba, cum esset eadem germanitate minor, sed non impar postmodum sanctitate, per visionem nocte a fratre communitus, relictis ob amorem Christi sorore vel matre, tugurium fraternum professionemque ardentem expectit: futurum procul dubio, quod reiposte probavit eventus, ut in nidulo illo, hoc est, secreto eremi, tamquam parturitum vel duo pulli columbarum, spiritalem sobolem, divini scilicet verbi inspiratione conceptam, monasterii ecclesiisque Christi casta parturitione diffunderent.

3 Narratur dein variorum ad vitam monasticam affluxus, & domicilii proprii novarumque circumquaque ad monasticarum constructio, ac deinde ista subdantur: In illo fonte, unde institutionum derivati sunt rivuli, vetusta quidem

videtur mo-
nasticam
amplius
& LupicinusNovis nullis
aditum,

A quidem sed purior semper recentiorque extitit institutio magistrorum. Ambo etenim Patres mutua necessariusque semet præbant regendi gubernandique solertia. Nam ut B. Romanus piissimus circa omnes & tranquillissimus erat; ita iste ut in corrigendis, regendisque ceteris, etiam in semet severior existeret. Romanus inexpectata venia lædentibus pronus indulget; iste, ne iterata lenitate delinqueretur, vehementissime increpavit. Romanus tantum abstinencie imponens Fratribus, quantum voluntas animi posse dictabat: Lupicinus vero formam sese in omnibus offerens, possibilia cuicunque Dei adiutorio refellere non sinebat.

4 Hæc Alia indicantur, antequam S. Romanus a S. Hilario Episcopo Arelatensi ordinatus fuit Sacerdos: quod clare ostendimus contigisse anno Christi CCCCLIV. Aliud postea Lauconni in vicina planitie extructum est monasterium. In utroque, ut dicitur cap. 2. monasterio ambo Præsules erant. Pater tamen Lupicinus in Lauconno peculiariter ac liberius versabatur: adeo ut post beatissimi Romani obitum usque centum quinquaginta illic propria disciplina imbutos reliqueret Fratres. Hæc ibi. Obitum autem S. Romani referendum duximus ad annum Christi CCCCLX aut proxime præcedentes.

At S. Lupicinus, ut infra num. 11 indicatur, cum eum longeva tempora, senectæ quoque atque inæqualitas gemino labore pulsarent... migravit ad Christum, ut videatur annos ætatis octoginta aut plures explevisse, & circa annum Christi CCCCLXX aut proxime sequentes vita functus. Post ejus obitum, cum S. Eugendus Abbas esset, monasticam vitam auspicatus est sanctior Vita horum trium Abbatum, ut qui infra in Vita S. Lupicini allegas testimonia S. Eugendis & aliorum Seniorum, qui sub Lupicino vixerant. Vitam utriusque Sancti Romani & Lupicini scripsit etiam S. Gregorius Taronensis lib. de Viris. Parum, quam post alteram Vitam S. Romani edidimus xxviii Februarii, pag. 746 & sequente. Eandem describit recentiores, Ganonis in Vita Patrum Occidentis lib. 2 cap. 1, Simon Martiens in Floribus Solitudinis, Sanffajus in Martyrologio Gallicano & passim alii.

5 Memoria S. Lupicini Confessoris inscripta est ad xxi Martii, antiquo AdS. Martyrologio Cassinensi. Consensient MSS. Corbeionse, Colonienſe S. Maria ad Gradum, & alia. Usuardus hoc eum elogio exornat: In territorio Lugdunensi S. Lupicini Abbatis, ejus vita sancti tatis & miraculorum gloria fuit illustris. Eadem leguntur apud Bedam excusum, Bedam, Admarſeum, & alios, uti & in Martyrologio hodierno Romano.

C Ado appellat Jurensium, additque: Corpus ejus in finibus Vesontionum apud Lauconense monasterium celebratur. Est namque monasterium in diocesi Archiepiscopatus Lugdunensis, licet minus distet a Vesontione. Sequanorum metropoli: imo satis propinquum est urbi Episcopali Genevensi. Notemus longo eum æmulo exornas: Arnouldus VVion Martyrologio suo Benedictino eundem inscripsit, & elegio desumpto ex Ado & sequentibus Dorganiis, Admarſis, & Buccelinis, utique dictum suum probari posse ostenderet VVion; voluit S. Romanum fratrem ejus seniores, floruisse citam annum Domini DLXIV, ut Buccelinus claruisse anno DLXX, quem certis characteribus ostendimus anno CCCCLIV Sacerdotem consecratum: ac circa annum CCCCLX aut etiam citius e vivis exepum. Præclaræ facinre tamen Benedictini hodierni, dum Sanctos istos venerant, qui virtutum & miraculorum gloria floruerant in his monasteriis, quæ postea Regulam S. Benedicti susceperunt.

VITA

Auctore monacho Condatesc. coevo,

ex MS. codice ejusdem cœnobii eruta a Petro Franc. Chifflesio S. J.

CAPUT I.

S Lupicini arduus vivendi modus. Triticum divinitus non imminutum. Sanitas agro reddita.

1 Pollicitationis nostræ debito tertia ex parte, opitulante Domino, jam soluto, restat nunc, carissimi Fratres, ut caritatis vestræ suffragio, præstationis nostræ syngrapham, saltem pauperum marsupii satisfactione solvamus. Quia quoadusque nos cantare debere cognoscimus, procul dubio a scientia conveniente rite retinemur obnoxii. Quia ergo de conversatione atque exercitiis beatissimi Lupicini Abbatis superiori libello, etsi non ex merito luculenter, certe ex voto fideliter simpliciterque, meminimus aliqua nos dixisse; nunc vero, quæ sint illa, quæ post obitum sancti Decessoris sui gesserit, memoria suggerente tangamus: ac primum qualis ei fuerit in vestitu vilitas, parcimonia in victu; post singularem ejus atque imitabilem in religione serietatem pandamus.

2 Igitur ad arcenda gelidissimi loci frigora, vel lasciviam corporis conterendam, pellicea semper pilosæque usus est tunica: quæ tamen humilitatis causa de diversis quadrupedum coaptata vel assuta pelliculis, non solum informis atque hispida, verum etiam quadam erat vililitatis varietate turpata. Cuculla vero adæque vilissima, quæ tantum arceret imbrem, non tamen quæ posset loci, ut diximus, frigora utiliter retundere. Calceamento namque eum tantummodo usus est, cum pro aliquibus forsitan ad Comitatum intercessurus egressus est. In monasterio vero, etiam si prolixius egressus est ad culturam, lignea tantum sola, quæ vulgo soccos monasteria vocitant Gallicana, continuato potius est usu. Lectuaria vero aut lectum numquam habuisse perhibetur in usum: commodior namque temperie, expleta vespertina synaxi, ut ceteri in lectulis quieturi, ita iste in oratorio meditaturus potius, quam repausaturus intravit: tantum illic somni participans, quantum e solo post orationem assurgenti, supra formulam conquiescenti, potuit natura fatari. Si vero vis frigoris sese ingessisset austerior, habebat ad propriæ staturæ mensuram in modum quoque decorticatam ex robore ruscæ, atque utriusque capiti ex eodem cortice assuta clusoria: hac patula ad prunas secrete diuque tosta, aut inibi participatu aliquantisper tepore, quievit, aut calefactam illico sub ascella in oratorium quieturus attraxit. In jejuniis vero, ac vigiliis tam præpotens fuit, ut Orientalium Egyptiorumque virtutem natura vinceret Gallicana. Nam cum nullus, in Condatescensi præsertim cœnobio, hodie usque in Christi nomine, de animali quidquam, exceptis lactibus, aut de alio quæ præter ova infermans duntaxat, audeat degustare; iste tamen sapientissime ut stillam quidem olei aut lactis pulsculæ saltem, sæpe permisit infundi. Vinum enim a monachali professione numquam coactus est vel leniter prælibare: nam & aqua ipsa octo circiter annis ante transitum, ne utcumque gustaret, abstinuit. Si vero æstivis temporibus imminente refectionis hora, vis quoque sitis stomachum atque arida membra pulsasset austerius, panem tantummodo comminutum, atque in paropside aqua frigida madefactum, pro reliquo cibo edebat ad cochlear. Majora replicarem, quæ gessit in abstinentia,

AUCTO-
RE MO-
NACHO
COEVO.
significatio
non amittan-
da.

oratione ejus
sistendum non
desistit

monachus
novus con-
ditus

ab eo in la-
terum depo-
situm

Amentia, nisi nossem inimitabilia Gallis fore, quæ quondam traditur peregrisse: ne incongrua quis secutus exempla, ea fortasse gestiat imitari, quæ pro dispensatione gratiæ non omnibus, sed aliquibus, sunt divino beneficio distributa.

Interim de mirabilibus nunc dicamus. Quodam namque tempore cum enormis congregatio, atque expetentium secularium multitudo, jam jamque imminente penuria famis, periculo conturbaret æconomum, ac præter dierum quindecim victum trimestre tempus, donec seges nova succurreret, penitus nihil haberet; quinque secum ascitis senioribus sanctum Patrem Lupicinum flebiliter conveniens, mox omnes secum perituros inopia contestatur. Ille vero in tripide sisus in Domino, atque animum cordique oculos ad panem illum vivum, qui de cælo descendit, attollens: Venite, inquit, Filii, spicarium hoc nostrum, in quo exiguitas manipulorum superest, intrantes, oremus: & nos enim, relictis urbibus audituri in deserto, sequimur Salvatorem. Cumque ingressus Pater multumque prostratus, orasset, seque postmodum in genibus tantummodo sublevans, extensis quoque manibus oculos supplices erexisset ad cælum; in excessu quodam complens orationem, ait: Omnipotens Domine, qui per famulum tuum Eliam, nec hydriam farinæ, nec vaso lei usque in diem pluviz viduæ quondam mystice imminui promissisti; tu hanc Ecclesiam, quæ jam, relictis typicis, a Jesu Christo Filio tuo, Sponso perenni defenditur, sicut satietate verbi, ita saturitate refice panis, ac donec imbre fructuum potiamur novorum, spicarium hoc nostrum non patiaris critici ubertate deficere. Cumque Fratres respondissent, Amen; conversus ille ad æconomum, ait: Excute nunc, quæ Dominus benedixit. Hæc enim respondens fidei Divinitas insit: Manducabunt & supererit. Testabatur etiam, qui tunc in pueritia interfuit beatæ indolis Engendus Abba, omnesque Seniores, qui cum eodem id factum meminissent, atque ex eadem fuerunt benedictione satii, nunquam se alimoniam ipsam exstinguendo vincere potuisse, nisi eadem acervis novæ segetis adveniens; quodam redintegrationis circulo inseris, nova veteribus miscuissent: atque ita Dei homo, & fraternam & secularium multitudinem, fide fidens, famis periculo liberavit.

Erat inibi eodem tempore monachus quidam; qui prægrandis abstinentiæ rigore ita corpusculum suum quadam scabredine contractum, & macie nimia reddiderat semivivum, ut in modum puralyseos affectus, nec spinam erigere, nec gressum regere, nec brachia ad usus proprios colligere posset aut tendere; & præter tenuem anhelitum in corpore reservatur jam pene crederes migrasse superstitem: siquidem septimana circiter vertebatur annorum; ex quo nihil prætermensurum monachalium micat; diligenti post refectionem fratrum peniculo conscopatas, atque æquis modica madefactas præbat in vespere. Huic beatus Pater consilio salutari succurrens, ita medicabili quadam elegantia dicitur subvenisse, ut non tamen abstinentiam viri nimiam aut reprehendere saltem aut notare forsitan videretur. Die igitur quadam cum Fratres ad agriculturam nescio quid operaturi exissent; atque omne monasterium secretum penitus haberetur: Veni, ait Abbas ille ad Fratrem, & ulnis humerisque impositis meis, fratrum intremus hortellum: diu est enim, quo gravissimo tabo affectus, nec a sole contingeris, nec qualiacumque virentia exiguo saltem carpis aspectu. Cumque ex paxillis in terra vervecum pellibus, aduexisset quoque inter eas membra torpentia; extendit se pariter juxta Fratrem & quasi & ipse quodam esset simili languore constrictus, con-

pit nunc brachia vicissim, nunc quoque alternis vicibus pedes, nunc etiam resupinus, & crebro in utroque latere revolutus, spinam delectabili conversione corrigere, & inter hæc ut serietate nimia persuaderet, addebat senior: Deus bone, qualiter confortatus, qualiter sum reparatus ad horam. Veni, ait, Frater, & temet huc illucque pro sanitatis remedio simili alternatione convertam. Cumque tortum exhaustumque corpusculum, velut perunctor quidam, in diversa extensum, ac sigillatim membra perlevigans, contactu salubri contingeret; cepit Frater ille semiviva interim, sed jam recta in officium hominis, membra porrigere. Currens igitur ad æconomum Pater, ac cellariolum ingressus, subtiliora quoque fragmina panis vino madefacta permiscens, nec non & reliquam esseam olei pinguedine profusore infectam, in hortellum exhibens, ait: Veni, dulcissime Frater, & voluntatis propriæ rigore seposito, si forte tædet imperium, saltem non frangat exemplum. Quod me facturum, inquit, videbis, proculdubio ex obedientia, irretractabili utique discussione, iudicio facturus & regulari. Cumque ad fraternum latus collecta oratione sedisset, refecit membra, nimia severitate torpentia: imo sustentans, erexit fratrum asellum, sub onere succumbentem in via, & hymno dicto refectum revehens in cubile. Sequenti namque die reductum in hortulum cum humanitate solita impendit etiam studium pridicum. Cumque & tercio demum die, non jam alienis viribus, sed propriis tantummodo nitens, sustentatus incederet, parat senior truncatum levi sarculo lignum & secum docet, nunc stantem, nunc quoque jacentem, aut rastro aut digitis oleribus arva laxare. Quid multis morer? Intra unam circiter ogdoadem ita vanitatis vivificatione seposita jam jamque sepe liendum reddidit vivum, per annos multos & virtutis & caritatis ejus testimonio superstes atque efficax vixit Frater: itaque perspicuo divinoque exemplo perducit neminem in arcepto proposito ardua dentare, aut proclivis lavæ, sed mediam viam regere debere incedere disciplinam. Huic namque Fratri, meritorum gratia adstipulante, divina largitate concessum est, ut si quis ægrotans lectulo ipsius fuisset impositus; explosa omni inæqualitate confectis sanitatis pristinae commodis redderetur. Ego etiam multos adhuc puerulus ex his Fratribus vidi, qui id & visum in aliis & in semet experimenta creberrime comprobabant. Conjectat igitur quisque de meritis virtutibus taceri, cum quod verba non explicant facta conclament.

CAPUT II.

Monachi a fuga conceptæ, aut etiam peractæ servati.

DE vigiliis ergo jam nunc beatissimi Patris dicamus. Quadam namque vice dum incerta omnibus loci ejus quiete, ubique pervigilat, nocte duo quidam Fratres, unito exinde sese asportaturi consilio, oratorium ex condito, quasi oraturi & quodammodo valedicturi, intrantes, mutuo semet post orationem silentio commonebant, dicentes: Tu, inquit unus; exinde meum sarculum ac securam, at ego ex lectulo cautius sagellum tuum extraham vel cucullam, ut in loco illo atque illo, convasatis omnibus & extractis, mutuo conjungamur adventu. Cumque arcantibus tenebris per Christi tamen famulum luceret Divina potentia, sentiretque Pater, præordinatis omnibus, jam jamque promoveri & Paradisi limite gressum; tum vero senior ex angulo: Quatenus, inquit,

A inquit, o filioli, orationem jam mihi abire deditis, pacem discessuri subtrahere non debetis. Ruunt illico infelices, quasi coram Iudice perituri: & trahentes longa ex imo cordis suspiria, flagellari sibi viscera profundis gemitibus & crebris singultibus testabantur. Ille vero nominatim ac sensim, extensa manu, apprehensoque singulis mento, lenissima palpatione deosculans, & nihil ultra sermocinationis adiciens, complicatis genibus, orationis arma paterna pietate corripuit. Tum vero divinitus nequam satellito ex animo proturbato, Fratres illi crebro sibi met pectora oculosque cum oratione atque invocatione Christi nominis consignantes, timidi ad trepidi redeunt ad cubile, tanto metu ac pudore concussi, ut nec alterutra colloquutione, quæ sibi acciderant, auderent proloqui vel mutuo: hoc solummodo confidentes, quod possent habere de reatu veniam, quos saliter confusione propria paterna pietas senserat verberari. Jesum Christum testem invoco, qui nos passionis suæ redemptos non sinit iterata hostili persuasione perire; quod ita remissionem pro emundationis compunctione tunc silentio Pater, ut post viginti fere annos, jam uno ex ipsis migrato ad Christum, attestificatore & presente quoque superstitie cautionis exempli gratia, congregationi omni idem retulit Pater, & gaudis misceos merorem, cunctis in commune Fratribus predicabat. Videtis, inquit, o filioli, quam latentibus ac subdolis rebu Christi famulos prostertere conetur hostis antiquus, & ecco præstante misericordia Redemptor permisit quidem servos suos ad horam pro sensuum qualitate tentari, sed extenta miserationis suæ dextera non passus est titubantes a seductore vorari. En, inquit, latus, sarcina carnis abjecta, Paradisi præmia parata potitur: at vero, alter nobiscum, ut cernitis, exultans de Christi miseratione congaudet. Perspicite namque, quod non affectus rei tantummodo, sed effectus potius perferatur in culpam; & nec totum, quod male disponitur in reatum, sed quod pessime perficitur, taceatur in noxam. Stans ergo unusquisque vestrum vereatur semper, juxta Apostoli sententiam, casum, rursusque fragilitatis errore collapsus, prophetico confurgat oraculo. Quid enim tunc lucri atque emolumentum quaesieram, si definitionem eorum pro severitatis destructione publicans, vorandos ac trepidos in congrua asperitate multassem? Hoc revera solummodo, quod verecundia impellente, post paucos forsitan dies artius implicare compuleram, quæ jam miserante Domino verecunda satisfactione cessaverant. Sicut ergo contumaces ac tumidi debent vehementius increpari; ita conscientie humilitatione compuncti, medicaminis sunt lenitate palpani. Quis enim vestrum ignorat, quod nobis in hac conobiali administratione commissa spiritualis est artificii servanda curatio, ut velut a perfectis medicis, pro qualitate vulnerum vel infirmitate causarum, congrua singulis adhibenda sit medicina? Neque enim infirmitas omnis chirurgicæ actione, aut cauterii est adustione torrenda: nam sæpe cataplasmanda & fovenda sunt aliqua, ne incongrue febrium temporibus impertita, non medelam cuique, sed potius generent de intempestiva atque incongrua adhibitione languorem. Hæc vero beatissimi Patris oratio multam tunc Fratribus attulit, pro rerum qualitate & causarum discretionem, cautelam.

Transactis namque mensibus itidem unam de probatissimis electisque Fratribus ad prædam expetitur hostis antiquus, & tanta calliditate animos viri colligat atque captivat, ut primitus discretionis armis & orationis virtute privaram, victum de reliquo clandestinis venibus colligaret. Erat hic summæ humilitatis ac mansuetudinis homo, & præter obedientiæ virtutem magnis quoque gratiarum dotibus omni artificio divinitus adornatus; huic diabolus paulatim

sensumque de vilitate ipsa scintillam elationis immittebat, proxinus ut conflagrasse perspexit, quosdam e Fratribus adversum virum jurgio stimulante succendit: ut dum alii quotidie stibris scandali jam per elationem vaporatum accendant, alii quoque fabularum funibus blandisque sæculi loris extractum de cœnobio, personas hujuscemodi non ferre, sed deserere cohortarentur. Constructis igitur colligatisque utensilibus, clam ne ab aliquo retineretur abcessit, atque ad Turonicum oppidum pervenit, itinere continuato festinus. Cumque ingressus atrium basilicæ beatissimi Martini, aulam quoque ipsam reverenter oraturus intrasset, ecce ex improvviso quidam de energumenis accurrens, lætus exclamat: En nostrum ex Jura monachum, atque cum ex nomine compellans, Salve, ait, noster o Dative sodalis. Cumque ille pavescens, & illudum se a diabolo commiscens gravissime suspirasset, ille arreptus addit, Bene, inquit, te vehiculum nostrum hæc vexat longe domitavimus, sic vivamus, Orat ergo ille festinus, læt redit, iterumque se monasterio recipi prostratus exorat: & caute deinceps diligenterque cum divino auxilio, solito sagacius aditum voratoris excludit. Emenso namque biennio redit ad hominem lessor antiquus, & ritu pristino constructum, sagellum atque utensilia abiturum convasare fecit in talosum. Quoque Abba sanctus oviculam ipsam non jam discessuram reditoramve, ut primitus, sed omnino ilens gementem perituram, atque ille coram Fratribus onus abiturus posuisset in humeris; restitit interim semihora hebefactus in atrio, & per orationem Dei servi, incertorum ipsum evagationis exultans, jactans quoque in vestibulo e cervice setarum; Eja, inquit, adhortator ipse suasorque meus, porta tu prævius, quo abire compellis: aut ego sequar, si te ferre perspexero. Illico fugata ex animis diabolica phantasia lætus & alacer conversus, fraternitatem cunctam deosculatur atque complectitur. Neque enim ex illa hora irrisus despectusque satellites, ausus est Christi oviculam solitis persuasionis vinculis alligare.

CAPUT III.

Oppressi defensi: alius apparente S. Lupicino a carcere liberatus.

ERat præterea hic beatissimus Abba, & in sermone auctoritate, sinceritatis conscientia committante, valde mirabilis, nec adulatione Judicum vanæ inflatione disruptus est, nec terrore Principum a tenore justitiæ excussus aut mutatus est unquam. Quadam namque vice dum pro afflictione pauperum, quos persona quædam honore dignitatis aulicæ tumens, vi persuasionis, illicitæ servitutis iugo subderat, coram viro illustri Gallie quondam Patricio Hilperico, sub quo ditionis regie jus publicum tempore illo redactum est, assertionem piissimam Dei famulus nititur defendere, oppressor ille nefarius, iracundiæ furore succensus, in navum sanctissimi viri quasdam verborum spumas, iracundiæ suppletus, eructans: Nonne, ait, tu es ille dudum noster impostor, qui ante hos decem circiter annos, cum civilitati Romani apicis arrogans derogares, regioni huic ac Patribus jam jamque imminere interitum testabaris? Cur ergo, oro te, tam terribilis ostenta præfagii in nullo rei tristic probatione firmetur, vanus vates exponas. Tum ille audacter manum ad memoratum Hilpericum, virum singularis ingenii & præcipue bonitatis, extendens: Ecce, ait, perfide ac perditæ ruinam, quam tibi tuisque similibus predicabam, attende. Nonne cernis, degener & infelix, jus fasque confusum ab tuis tuorumque crebra innocentium pervasione peccatis? Nutare mu-

D
AUCTO-
RE MO-
NACHO
COEVO
a diabolo
hinc fugis

Thomam
ab energu-
monis triden-
tari

transitus
E

no diavolum
fugiat

orationis &
Lupicino ad-
juvatur

Thomam
oppressi apud
Patricium
defensum

opus dicitur
fuisse dicitur

id possit argui
30

altero huius
modi ad
consequendum
se referat

addita ad
litteraturam

aliud inter
fuerunt

ADCTO-
RE MO-
NACHO
COEVO.

A riceos pellito sub iudice fasces? Tandem respisce paulisper, & vide utrum rura ac jugera tua novus hospes inexpectata jurisdictione sibi non vindicare presumat. Quæ tamen (sicut te scire non abnuo vel sentire ita personulam meam) unco bicipiti; ante Regem timidum aut eventu trepidum, stigmati nota turpatum te crevisse non denego. Quid plura? Tantopere est memoratus Patricius veritatis audacia delectatus, ut hoc, adstantibus aulicis, ita divino iudicio accidisse, exemplis multis ac multa dispositione firmaret. Mox vero vigoris Regii sententia promulgata, liberos restituit liberati, & Christi famulum, oblati ob necessitatem Fratrū vel loci muneribus, honorifice fecit ad conviviū repedare.

Agrippinus
Comes
si occidit

8 Hic namque aliquando, quod longævus forsitan meminisse non ambigo, magnam ac miram absolutionem, fide dicta amico, oranti in monasterio, vincto in ergastulis prostratus Romæ. Vir quondam illustis Agrippinus, sagacitate præditus singulari, atque ob dignitatem militiæ seculari Galliæ Principe constitutus, per Agidium tum Magistrum militum callida malitiosaque apud Imperatorem arte fuerat obfuscatus, eo quod Romanis fascibus lucens, barbaris proculdubio favere, & subreptione clandestina provincias a publica ni-

ad Impera-
torem
Romam

teretur ditione deicere: eumque, ut diximus, antequam posset in communis puritatis assertionem veris falsa prostrere, nidoris virosi accusatione turpaverat. Mox præcepta Imperatoria inflammata præcipiunt, ut Reipublicæ inimicum Romam regia severitate plectendum, Magister militum qui accusaverat, destinares. Interea memoratus Agrippinus de causa ad præsens in loco musitatione quadam leviter titillatus, ad Comitatum sub quadam custodia cogitur properare. Cumque adhuc in loco positus, animos Principis, æmulo in semet livore præventos, quorundam, ut diximus, musitatione sensisset; reniti ac reclamare fortiter cepit, non se omnino iturum, nisi is qui clancule accusaverat, reum convicturum palam veniret in cominus. At vero Agidius non quidem e contra sermone configere, sed conscientia conveniente subtrepidus, cepit crebris sacramentorum nexibus innocentiam Agrippini potius irretire quam solvere. Scilicet non eum habere omnino quod metueret, quia neminem, videlicet personam inculpabilem, utique apud Principem nævo cum suggestionis insignisse sensisset. Sed hoc solum sibi videri, ut, si fuisset forsitan infirmatus ab aliquo, magis suspicionem crescere faceret renitendo, quam evidenter perfidiam conscientiam poterat abstergere præsentatus. Si ergo, inquit

petit & La-
psum fidei

C Agrippinus, mi Domine ac major Agidi, nihil est, quod illic metuam accusatus, obsecro; ut mihi sanctus Dei servus Lupicinus, qui ad præsens adest, ex hoc, vice nobilitatis tuæ, fidei iussor accedat. Fiat, inquit Agidius. Confestim apprehensam Dei servi dexteram deosculans, arrham fœderis tradidit accusato.

plebros
fuerit

9 Cumque atrepto confectoque itinere ad urbem maximam pervenisset; confestim Patricio juxta insinuationem pristinam præsentatus, ascito quoque Senatu, quid in simulatorem partium reipublicæ, quidve conjurato hostium digne conveniret excipere, jam connexus consulitur Imperator. Jubet ergo indiscussum atque inauditum capitalem mox subire sententiam. Sed Dei proculdubio nutu, imo servi sui oratione, concessum est, ne confestim indemnatus atque innocens securi publica plecteretur. Ergo retrudi interea jubetur in carcerem, hinc inde exultante insultanteque fremitu vulgi, quod is, qui favorem barbaris ardoremque irruptionis videbatur accendere, tandem divinitus coercitus, nullam de reliquo temeritate barbarica potiretur audaciam. At vero S. Lupicinum confestim facinus omne non lauit: nam & memoratus Agrippinus jugi suggestionem fidei iussorem suum conveniebat in spiritu.

Imponit ergo sibi Christum servum cum oratione continuata penitentiam indefessam, & præter caulium crudas medullas incoctas aquæ, vilescque ac rusticæ rapas, nihil omnino aliud in usa quotidiano positus est, donec illum cerneret absolutum. Cum ergo amicus Christi suggestionem pervigili aurem pietatis Dominicæ jugi obstinatione pulsaret; nocte quadam in carcerem pervisionem ad fidedictum veniens, ne turbaretur, hortatus est: atque angulum demonstrans in ergastulo, Hunc, inquit, levi commotione pulsatum leva, quicunque tractu, antequam dilucescat, festinans regredere. Excussus ergo e somno, & quasi Herodiano conclusus carcere, a prisco Apostolicoque fuerit Angelo compellatus; confestim parillo arrepto, quo propria setariola carcerati pendebant, contritis quoque vinculis, atque angulari lapide cauta ventilatione convulsus, velut in modum cuniculi patefecit egressum. Igitur quasi in primævam reductus infantiam, summissis ac protentis terratenus manibus, reptatu quodam evadeas, quam in parte ad refugium Apostolica lina mina expeteret, ignorabat. Reperta tamen platea, gradu concito fugit, ut vel proci asportatus & insertus comitantibus, agnosci nequiret [urbæ] immixtus. Cuniculo ergo capiti obducto, quo iret, penitus ignorabat. Interea ad dextram prospiciens, veteranum quendam religiosum monachum, se mentiens peregrinum, qualiter ad basilicam Apostolici culminis recte posset pergere, percontatus est. At ille: Per Vaticanum, quo nunc famosissimo in publicis porticibus loco Cellulæ debiliū ex uno sunt latere contignatæ, plateas quoque omnes ac bivia, flexusque, verbo indice comonstrans, velut locorum ignaro, nihil omnino tramitis recti reliquit ambiguum.

D
a S. Lupici-
nus appo-
nente suo
dando a car-
cere doctus
monachum

B
fugit ad
cellam de po-
rtico

a S. Lupicinus
monachus, qui
capit voluit

10 Ingressus igitur S. Petri basilicam, prostravit, cum lacrymis ejulans, atque ærumnas omnes de antro pectoris ructans, & culparum propriarum veniam [rogat] & circumscriptionum præsentium laqueos salutari medico vulneratus immurmurat. Nocte igitur subsecuta, iterato susceptrulum suum fidei iussor in basilica per visionem blando solatur alloquio. Ille vero inter familiare commentum, gaudet quidem sese in tenebris ergastularibus educum in lucem, sed naturali vexatus incommodo valde semet esurire testatur: siquidem de custodia elapsus & hoc illucque crebra disfigitans, nihil omnino postulataverat alimenti. Quiesce tantisper, inquit, Dei famulus: ego namque mittam tibi diluculo, quibus sufficienti refectioe pascaris. Cum ergo dies cœpisset subsequens dilucescere, ecce quadam Senatrix, cum se a confessione Apostoli post orationem verteret abitura, Agrippinum in angulo contemplata, Hic, inquit puero suo, peregrinus est, & quantum reverentia genuina testatur, constat non exigui familiaris esse personam. Hos ergo duos solidos, qui erogatiunculæ nostræ supersunt, offer ipsi interim, donec domi revertens admonitione tua largiora transmittam. Confestim igitur perceptis solidis, e vicinis nundinis alimenta mercatus, ad atrium exterius jam latius retulit gressum. Et ecce audit quosdam de Palatio viros tristes ac trepidos conloquentes: Agrippinus namque iste, qui effugit de carcere, proculdubio gravi coactus injuria, ad irruptionem Reipublicæ immisurus est barbaros. Quo audito, & quia vultu habebatur incognitus, inserit se paulisper ac leviter conloquentibus, ac de his quasi indigena callide explorans confabulando perquirat: & inter hæc ex consilio colloquia miscens, Quanto, inquit, melius fecerat Imperator, si huiusmodi virum, etiam si esset in accusatione convictus, magis sibi fecisset pietatis beneficio debitorem, quam indiscussum & inconvictum ad id fortassis, quod falso obiectum fuerat, injuria instigante citaret. At illi, Hoc, in-

fuit vestitus
facies

dicis

A dicis, factum non fuit, congemiscunt. At ille, Et modo, ait, si respectus esset, evaderet. Sicubi, inquit illi, indagari inveniri que posset, non solum indemnis verum etiam sublimatus honoribus & muneratus valde rediret ad propria, dummodo hoc metu Respublica solveretur ad presens. Ut sciatis, inquit, quia Agrippinus ille, insimulatus nequiter, fugere quidem ad hostes potuit: sed si reus est, optat convictus, patefacta veritate dampnari: Ite nunc quoque nuntiate Imperatori ac Patricio, quia ecce hic sum ego Agrippinus. At illi illico complectuntur hebescentem hominem atque deosculantur, & cursim ad palatium nuntium mittunt. Audiens namque alacrior redditur Imperator, vulgus omne versa vice congaudet, ac voto vultuque mutato in melius jam letatur. Senatus vero vicissim ac rapide rogatur; accurrit hinc inde confestim larga humanitas, ac crebra munuscula abusione abolita destinantur, allegato omnium in causa minime emendante causidico. Nec mora: presentatus Augusto est, publicata accusatione, suspitione solutus est, atque Gallias repedans, hæc quæ retulimus, adito Christi servo prostratus gratias referens, coram omnibus retulit.

C A P U T I V

Manachorum S. Lupicini perfellio: hujus obitus & sepultura.

11 **F**lorebat namque eodem tempore, imo flagrabat ubique bonus odor servorum Domini nostri Jesu Christi, quia neminem carpebat subdolos livor, nulum edax lacerabat invidia: omnes, inquam, unum erant, quia unus omnes erant. Si quis igitur Patrum, gubernaculi Fratrum, id est Coabbatem utique suum, dispensatione sancti Spiritus, quacumque gratiarum parte fervere ac perfrui præsensisset, elevatis ad caelum oculis manibusque, tamquam si ipse id gereret, gaudii lacrymas alacer profundeabat ad Christum. At si fuisset aliquis auctore Deo facundior, aut eruditione sancta disertior, plus in Fratre simplicitatis puræ conscientia, quam propria sophisticis locis delectabat industria. Itemque simplices quique cum omni reverentia se volebant ab his instrui vel doceri, quibus efficacius atque instruitius adaperire oris juxta Apostolum ad loquenda Christi mysteria præstatur. Nemo namque juxta Apostolicum constitutum, suum quidquam esse dicebat: nominis tantummodo proprietate quis, non facultatis aut claritatis cultu, distabat ab altero. Adeo nuditate contenti, caritatis ac fidei unanimitate fervebant, ut si Fra-

ter forsitan pro qualibet necessitate ordinatus, usquam processisset in frigore, vel forsitan hiemali compluvio rediisset insusus, certatim quisque a semet molliori tiorique vestimento excusso calceamentoque extracto, calefacere ac fovere fraterna potius viscera quam propria festinaret. Non illo utique tempore Frater ab Abbate foras ob causam aliquam destinatus (quod nunc quoque, refragatis ubique institutionibus, referre pudet ac dicere) sensibilis ac bipes, quaturopedi invehctus est equo: sed sufficiebat cuique cum sustentatione baculi, crassior fortiorque monasterii tortula. Atque ideo sæpe per Domini servos, comitante virtutum gratia, sanitatum & mirabilium dona perfecta sunt: Quippe pene prius loca ipsa præteribant signorum, quam visu aut nomine noscerentur ab aliquo. Illic namque edocebant fontem atque exordium gratiarum debere expetere admirantes, ubi quantocumque amore & calore fidei perfectis impletisque mandatis, absque venalitate gratiæ festinabant: ne in templo utique cordis sui negotiationum nundinas confluentes, ut mensarum nummularii & mercatores columbarum, flagello severitatis Dominicæ plecterentur.

12 Igitur cum beatissimum Patrem longæva tempora, senecta quoque atque inæqualitas gemino labore pulsarent, primitus Condadiscensi, seniori utique cenobio, præficere Patrem, tum quoque, imminente transitu, Lauconensi monasterio designare Abbatem [curavit; deinde] cepit indies auctiori inæqualitate vexari, donec dudum arentia membra cummulato febrium ardore ferverent. Dumque exoratus a monachis ut aquæ (qua octo circiter, ut diximus, abstinerat annis) haustu, ut assolet, exiguo, concava oris, crebra linguæ eventilatione purgaret, venerabiles Filii professionem Patris caritatis vinculis, sera licet ac parva mutatione rumpentes, calicello, quo cyathum aquæ accepturus erat, cochleas mellis latentis immiscent. At cum ille decumbens hinc inde fuisset residens sustentatus, oblatumque summis labiis degustasset; confestim professionis zelo commotus, Inimice, inquit, etiam in exitu conaris humilitatem meam peritura dulcedinis oblectatione corrumpere! Dehinc paululum supinatus, festina alacritate migravit ad Christum. Inspiratione igitur pietatis ingenitæ, in ipso, ut diximus, Lauconensi monasterio paternum filioli corpusculum condiderunt: ut quia jam germanus ipsius orationis locum illustrabat ad Balmam, Sanctus quoque Eugendus Condadiscensem illustraturus quandoque erat interius, hic interim Lauconense monasterium virtutibus instrueret, imbueret exemplis, ornaret patrociniis, orationibus jugiter adjuvaret.

D E S. E N D E O A B B A T E

A R A N I E N S I I N H I B E R N I A.

Commentarius prævius.

1 **I**N ipsi faucibus Oceani, interjecto inter Tuamoniæ Conatiamque sinu Galviensi dirimentis duas illas Occidentalis Hiberniæ provincias, tres insula modico ab invicem freto divisa jacens, Araniz dista; Anglicanis vero nominibus, Majotis, Mediæ ac Minoris insulæ, apud Geographos hodiernos distinctæ; pertinentque ad Galviensem Comitatum. Harum quæ maxima est, atque a sinu Borealis vocari posset, propterea quod continentem ab Oriente habens eadem quam externa vicinior sit, Ara-Oirthir, id est, Ara orientalis nominatur: alias etiam Ara-na-naomh, id est, Ara Sanctorum dicitur: quia in ea S. Endeus decem

extraxit cenobia, uni principali, ut inquit Colganus, subiecta: ex quibus dirutis sola ecclesia nunc superest; sic ut earum tres omnino S. Endei retineant nomen: videlicet Kill-Enda, parochialis & reliquarum caput; Teglach-Enda, cui est annexum cometerium, in quo sepulcrum S. Endei cum centum viginti aliis sepulcris, in quibus nullus unquam sepultus præter Sanctos, ut est in catalogo ecclesiarum diocesis Tuamensis apud Colganum in Appendice hic cap. 7 & Tempul-mor-Enda, id est, Templum magnum Endei, nunc quidem; at olim a S. Maclongis, cui primus dedicatus fuerat Tempul-mac-Longa.

A 2. Hac tam evidentiā cultus minime vulgaris argumen-
ta itarem conficiunt, ut nihil opus sit Martyrologiorum re-
sponsum, quamvis nec illa deficiant: nam & Florarium
Sanitarum MS. & Hermannus Greven in suis, ad Ushardum
additionibus, & Canisius in Germanico Martyrologio, & in
Catalogo generali Ferrarius ad hunc diem meminere S. En-
dei Abbatis in Hibernia: His accedit vetustissimum Tam-
lucense: sed in eo manifeste ceteris contradicere omnibus quod
eum facias filium Anmirei, quem omnes alii scribunt fuisse
S. Endei avum maternum: expressissime autem Cathaldus
Maguir in suis ad Festilogium Augustianum scholiis: En-
deus de Arania filius Conalli Rubei, filii Dameni de Or-
gellus, & filia Anmirei Principis Ferardorum fuit ejus
mater; quam Brigam sive Ailfinniam nominatam scribit
anterior Calendaris Casselensis. Marianus Germanus de En-
deo agens, Conallo Rubeo pariam Clochar, ipsi Endeo epi-
theton Virginei facit: & hoc fortassis ex summa illa animi
puritate, quam par est credere eum non minus severe in se-
ipso coluisse, quam exigere a discipulis consueverat.

B 3. Quantum autem a suis exigeret innocentiam, narrat
Martyrologii Dungallensis collector his verbis: S. Endeus
Abbas Araniensis: Conallus Rubens filius Dameni; filii
Corprei cognomento Dam-airgid fuit ejus pater. Ipse he-
reditatem paternam regnum, & per amplum patris pa-
trimonium deseruit propter Christum: & extruxit mo-
nasterium in Arania insula, cujus postea exiit Abbas,
in quo & ceterum Monachorum centum quinquag-
inta in Angelicæ vitæ genere rexit. Quorum vitæ puri-
tatem & integritatem, ne quispiam aliquid contamina-
tionis vel maculam ullam admitteret, solebat mirificus
Pater mirando magis, quam imitando probationis gene-
re probare. Erat enim in istis partibus eo ævo quoddam
navigii genus usitatum, ex viminibus contextum & bo-
vinis coriis contextum, quod Scotica lingua Curach
appellatur: Endeus autem subducto prius corio, quod
undis aditum intercludebat, jubebat diebus singulis ad
vesperam singulos Fratres successive & singillatim illam
nudam vimineam compagem intrare, quam & ipse ul-
timus post alios omnes ingrediebatur: si autem illa com-
pages undis sic exposita, ad ingressum alicujus Fratris
aquis ulla (quod alias sine patenti miraculo evitari non
poterat) inter contexta vimina admittebat; hoc signum
illis Angelicis ascetis erat, quod ille Frater aliquam
contraxerat labem, quæ Angelicam illam puritatem in
aliquo contaminaret: si ad singulorum ingressum nihil
aquæ admittebat, omnes mundi & ab omni macula &
contaminatione immunes habebantur.

C 4. Postquam autem diebus multis celestes illæ mentes
calibus experimentis suam Angelicam conversationem
probaissent, contigit die quadam, ut ad ingressum Gi-
gnei monachi, qui illi sacro cœtui coquus erat, navi-
cula aquas paulatim admitteret. Tunc Pater Endeo pe-
tentem quam maculam Gigneus contraxerat, ille humili-
ter culpam agnoscens, respondit se nullius alterius cul-
pæ reum agnoscere, quam quod ex sua forbili portione
aliquid aliquando infuderit in portionem S. Kierani.
Hoc audiens severus monasticæ disciplinæ observator
Endeus, pro illius transgressionis expiatione injungit, ut
Gigneus insulam deferat, & a reliquo monachorum cœtu
segetus, ad continentem se conferat, admissam labem
ibi austerâ penitentia deleturus; asserens non decere
furem in sacra monachorum congregatione degere, ne-
dum eorum agere dispensatorem. Gigneus autem insu-
lam deserit, & jussu Patris exequitur.

D 5. Hac ibi, inquit Colganus, addis que ea cum aliisque aliis
gesta S. Endei concernentibus, fusius ab Augustii scoliasse
narrari. Unde patet longe antiquiora prolucioraque illius
Acta aliquando extitisse quam sint ea, que nobis ex Insulensi
epidice MS. subministravit singulari vir humanitate atque
eruditione P. Hugo VVarane; unde & accephalam, primo
capite deperdito, Colganus edidit. Eadem erant etiam antec-

riora procul dubio: nam qui Codicem illum Insulensem com-
scripsit Augustinus Magraidin sub annum mccccx in insu-
la Rensis locus, dicta Sanctorum-omnium, instituti Canonici
coram Regularium monachis, non quidem suo stylo vitam
conscripsit, sed ex duabus vetustioribus tam exiguo judicio
consarcinavit, ne quæ ad S. Kieranum spectant, & mutatis
non parum circumstantiis in utraque illa diversimode nar-
rabantur, veteris tamquam eventus in substantia diver-
sos: circa res quoque in Romana peregrinatione atque a creditis
gestis gentinâ narratione conjungis: quarum altera tam est
ab initio ad finem fabulosa, ne Colganus diverso tam cara-
ctere impresserit, & apocrypham videri notaris in margine;
quamvis excusare conetur collectorem, quasi is eam non ap-
probaris: quod ex hoc principio, Alii vero hanc historiam
aliter narrant, nemo sibi persuadebit liquere.

E 6. Eam nos narrationem, ne foret refellenda operosius,
omittendam judicavimus tamquam ineptam laciniam se-
mere asutam parti meliori, in qua alias nihil est quod iudice-
ces ab ipso Augustino esse, præter glossam a etymologica qua-
dam [] uncis inclusa, ad discrimen, & tam parvam idoneam
rei, quam ea est quam rejicimus narrationem qua tamen non
displicet, quod Latini monasterii prout illud in Vita num. 6
nominatur ab Endeo Roma reverso extructi omnino non me-
mineris, cum hujus nominis nulla alibi vel mentio vel vesti-
gium reperitur. Deceperit auctorem vocis Hibernicæ Leta,
modo Latium modo Letaviam seu Britanniam Armoricam
significantis ambiguitas. In hac autem S. Endei monasteriū
sen cellulam aliquam querendam esse: patet ex miraculo S.
Fancheæ & trium sociarum super pallium Virginis expen-
sum trajecit, quo ad optatum Britannicæ portum pervenisse
dicitur. quare enim optatum? Nisi quia ibi repertura erat,
quem querebat fratrem quemque ipsa eo peregrinam ablega-
rat. Non est igitur quod felicis Colganus sit in motis ad
S. Fancheam 1 Januarii ne quis Latiniacense hic Canobium
intelligat, a S. Furso in Gallia sæculo VII conditum; fru-
stra etiam Latienſe in Belgia nostro monasterium suggerit,
quasi ex ruinis in loco prioris exilis vel diruti magnificum
illud, quod hodieque extat, a Comite VIIbertio fundatum
VIII sæculo exurrexerit.

F 7. Quod ad S. Endei etiam pertinet, eam ex tempore En-
gustii Regis Munonia in Vita Patriciana nominatissimi,
Adisq. S. Kierani Cluanensis postquam necumque metiri: ab
hoc etenim Rege, quem in pralio de Kill-ornadh anno cccc-
lxxxix occubuisse Annales tradunt, Araniam insulam pos-
sidendam petiit & obtinuit Endeus, quæ annis quadraginta
minorem tunc fuisse nemo convenienter indicaverit; S. Kie-
ranus Cluanensis, priusquam in S. Senani disciplinam con-
cederet, sub hoc S. Endeo monastica vita posuisset tyrocinia,
ab eodemque jam aliorum magister & Anginenſis monaste-
rii fundator, intellexisset significationem illius visionis, qua
futura ejus in Cluanensi monasterio incrementa Deus præ-
nuntiata voluit, circa extremum Thuatallii Regis annum,
Christi dcliv. Ex quo velle inferi Usserius in chronologico
ad an. 530 admodum grandævum obisse Endem: itaque mo-
deste corrigis errorem quo pag. 867 judicaverat hunc esse
Ennaum, illum Clothbathai filium, de quo mortuo sub an-
num cccclvii agunt Annales Ultonienses. Noster certe hic
Endeus Conalli filius fuisse dicitur, & ad annum circiter
atatis monagesimū debuit vivendo pervenisse, imo eum etiā
ad annos viginti excessisse, si constaret verum esse quod de S.
Columba Odontellus Tircenallia Princeps apud Colganum
scribit nu. 106 libri 1, ipsum scilicet ab illo in Aramensi insu-
la locum pastulavisse condendo sui instituti asceterii: id enim
vix ante annū dclx accidere potuisset, annū circiter quadra-
gesimum agentis Columba. Sed in auctorum veterum silentio
nova illi ex Hibernicis scriptis feragini non audemus tantū
fidere, ut in hac una atque iusto longiori fundamus: maxime
cum fieri potuerit, ut pro S. Endeo successor ejus in monaste-
rii regimine accipiat, quem admodum sape contingit in
iis, que longo demū tempore post Sanctorū ipsorū mortē con-
scribuntur Vitis. Quare absque ulla scrupulo audemus asserere.

A ro. S. Endeum ad usque annum Christi DL nequaquam pervenisse, forte nec DCL superasse.

8 S. Endeum
sororem ac
magistram
habuit.

8 S. Endei soror virgo Fanchea fuit; sancta etiam ipsa, innostrati suo, nec ex sequentibus patetis. Adis, pietatis magistra. Quidquid eam tangit ad primum Januarii diem exierit Colganus, quo die memoriam ejus faciunt Tamlaense & Mariani Gorman Martyrologium, ejusque natalem, inquit, celebrari dicunt in ecclesia Parochiali de Rosairthur juxta lacum Erne in diocesi Clocharensi; ubi proinde Colganus credit eam habuisse monasterium suum: nec dubium quin majori etiam solennitate colatur in Kill-a-ne, apud montem Bregh in finibus Midia, ubi corpus illius tumulatum accepimus; & nomen loci ab ipsa mansisse suspicatur Colganus, quasi Kill-anche dicas; rejecta scilicet littera F. qua juxta idiomatis Hiberni usum, post H. aut aliam quamvis consonantem occurrentem, non pronuntiatur initio vocis. Quod autem concludens addit circa initium seculi sexti mortuam esse, nec ipse sibi poterit persuadere; siquidem animum adverteat, ad annum, quo mortuum Angustissimum sapina inculcat cccclxxxix; quæque annum S. Endei in Hiberniam adventus annis aliquot præcessit, ipsum vero adventum jam dictum, S. Fanchea mori.

V I T A

Ex MS. Insula Omnium Sanctorum.

C A P U T I.

Natales S. Endei atque conversio.

Orgellensis
Præcipuum
natus

1 M Irabilis Deus in Sanctis suis hunc virum, sanctissimum scilicet Endeum Abbatem, tamquam stellam præfulgentem huic mundo opaco transmisit, ut tenebras victorum a mentibus peccatorum effugaret, ac lumen gratiæ in eisdem infunderet. Ipse quoque sanctissimi viri merita ac virtutes ostendere cupientes, primo generis ejusdem nobilitatem atque morum honestatem pandere curemus. Ipse enim fuit filius Conalli de nobilioribus Orgellensium contrahens originem; mater vero ejus, Brig nomine, id est, vigorosa vel virtuosa, filia fuit Anmerini Ducis & Ardkanacht. Nato igitur eo in parentum domo, velut rosa inter spinas crescens, odorem morigerositatis ac roborem naturalis honestatis ceteris pleniter ostendit; postquam vero secundum corporis maturitatem juvenesceret, militiam carnalem, tamquam alter Martinus, secundum morem parentalem exercebat.

2 Post hæc
morsus est
Conallus

2 Post hæc, mortuus est Conallus, cognomento Derc, id est rubeus, pater ejus: decedente vero patre, Endeus filius ejus in Ducem populi illius creatus est: & licet in juvenili ætate esset positus, ac in Ducatus populari sublimatus honore; a viis tamen carnalibus quibus humanum genus solet irretiri atque maculari, Dei clementia eum penitus custodivit. Quodam autem tempore, dum a suis compulsiotibus pulsaretur, ut ad vindicandum se de inimicis una cum eis properaret, ipse, tamquam inexpertus injuriam atque injuriam, consensum eis præbuit: cumque ibi quendam de inimicis suis occiderent, & ad propria revertentes ad eremitorium, ubi S. Fanchea virgo morabatur, appropinquarent, carmen quoddam victoriæ de hostibus decantabant. Quorum voces, ut virgo Christi audiret, Sororibus suis ait: Scitote Sorores meæ in Christo, quia vociferatio ista horribilis non est cum gratia Christi: & agnoscens in spiritu vocem Endei Ducis, ait ceteris Sororibus; Filius regni celestis est ille, cujus vox est ista. Ista autem S. Virgo Fanchea, cum aliam sanctam virginem stans in porta monasterii, dixit adeum; Noli propius accedere, quia sanguine hominis occisi

3 vidi
commissa
& Fanchea
fuit argui
tur

om. III Mart.

continetur. Respondit Endeus: Innoceus ego sum a sanguine hujus; & non solum a peccato hominili, sed ab aliis carnalibus vitiis adhuc liber sum. Et ait iterum ad eum virgo: Cur miser homo Dominum Deum ad iram provocas? & cur animum tuum diversis sceleribus in profundum malorum submergis? Endeus respondit: Patris mei hereditatem teneo, & ideo debeo pugnare contra hostes meos. Tunc ait ad eum soror: Pater tuus in inferno est; ejus peccata & scelera sua sunt; plena vero pro his est infer-

Et dissimulans Endeus verba virginis ait: Da mihi puellam istam regiam, quam nutris in uxorem; & faciam quod hortaris. Respondit virgo sancta: Peccationis tuæ tibi dabo responsum cito: & statim ipsa venit ad locum ubi puella præfata fuerat, & dixit ei; Optio tibi nunc datur, utrum quem amo, velis amare; an carnalem sponsum. Quem tu amas, ait puella, & ego amabo eum. Dixitque ei sancta virgo: Veni mecum in cubiculum istud, ut ibi parum quiescas. Et venit puella, & in lecto se ibi ponens expiravit, atque animam istam Deo sponso, quem optaverat, dedit. Tunc sancta virgo faciem puellæ mortuæ pannis rexit, ad eam dicens: Endeus dixit ei; Juvenis, ecce puellam, quam cupis. Tunc Endeus cum virgine intravit cubiculum, ubi mortua erat puella; & detegens sancta Virgo faciem puellæ mortuæ, ait ad eum; Vide nunc faciem illius, quam desiderabas. Et dixit Endeus; Deformis est nunc, & pallidissima. Sed si facies tua erit, ait ei sancta virgo. Tunc S. Fanchea prædixit ei de penis infernalibus, & gaudiis celestibus, usque dum foret juvenis. O admiranda Deteclementia in conversione hujus viri ad fidem rectam! Nam sicut de Saulo superbo fecit humilem Paulum, sic de isto mundano Duce spiritualem ac primum populi sui doctorem & pastorem. Unde convenienter dictus est iste juvenis Endeus, id est, En Deus, ut apparet in ejus subita conversione; ut de pravo foret studiosus. Auditis ergo sanctæ virginis sermonibus, spiritusque mundi vagantibus habitum Monachi ac consuevit suscipere; atque reatipote consuevit significatam opere comple-

atque con-
spolio expe-
rit puella
cadaver

2 vidi
commissa
& Fanchea
fuit argui
tur

3 vidi
commissa
& Fanchea
fuit argui
tur

Man. 16, 19

3 vidi
commissa
& Fanchea
fuit argui
tur

a. Alias Orgellenses; eorum regio Myrcatori Uriel, Orientali Midia pars ad mare extrema est, inter Brandi ofia & fiam Dunda Kalandrum, Cassienis & Cathaldum Moynis Principia

A cipia Perardorum: videturque ita esse, qui Orgellius ad Barrem vicini, a fluvio & civitate Arda. nomen traxere, ut Perardi, id est, viri Arda, & Ardehiennasii iidem sunt (nam & in Boreali Ultonia & alibi alibi Chienastii sunt) iidem fortassis otiam, qui in Alis Patricianis. Eui tollit, & locum quem accedunt, & apud Monasterem in tabulis Fernai nominantur.
 c In M.S. atque apud Colganum legitur induratus.
 d Ibidem est illia.
 e Insuper glossatur, pro sui seculi consuetudine, aliquem & nomine suum capias vera etymologia alienissimum: est enim Enna hoc Enda hibernica vox, & in nominibus propriis usurpata, antequam in Hibernia Latinus sermo audiretur: significatque vel unicum & solitarium, vel ovem: nec placet Augustinus festi-
 gii solitarii dicere ex eo, qui num. 5 refertur, eodem nomine ad forore imposedum, quod infra avio in hostes colerime involarit.
 f Quod de legatione & solutione spiritali dictum, hic corpore aliter acceptum intellige in accommodatio sensu, quem possit interpolatori potius quam auctori tribuere.

CAPUT II

S. Endei peregrinatio: S. Fanchea sororis
 ad eum profectio & pia mors.

Eodem quoque tempore venerunt quidam Istran-
 culi de regione a Crimtanorum, qui erant
 inimici gentis Endei, & capientes pradam transierunt
 prope monasterium, quod ipse ibi edificavit. Cumque
 populus terre persequeretur hostes, & bellum juxta
 cellam terre committerent, ipse spiritu humano du-
 ctus, de lignis proedificiis construendis eripiens viel-
 gam unam, tentavit succurrere suis: cumque virgo
 Fanchea hoc vidisset, dixit atque: o Ende range ca-
 put tuum manu, & recole: non sumpsisse coronam Chri-
 sti. Tractans ergo caput suum Endeus, recordatus est
 se habuisse tonsuram Monachi in capite: & intrahens
 manum suam a conatu voluntatis propria, sedis in pace
 in cella sua: cogitare enim debuit, quod nemo mit-
 tens manum ad aratrum & respiciens retro, apertus est
 regno Dei. Tunc dixit forori suae: Exi de terra & co-
 gnatione tua, ne te contingat retro: & servitutis Dei
 iugo ad mundi vanitates adspicere, & vade ad Britan-
 niam ad Rosnacum monasterium, & esto humilis disci-
 pulus Manseni, Magistri illius monasterii: Audiem
 hac Endeus, dixit forori suae: Per quantum tempus
 debeo ibi manere? Respondit virgo: Quo usque fama
 tua bona ad nos veniat.

6 Tunc Endeus iussu sanctae virginis complere vo-
 lens, trans mare vadens, ad praedictum monasterium
 pervenit: & in monasterio praefato sub discipulatu il-
 lius permansit. Et postquam vita, atque doctrina ibi
 sufficienter floruit, se ultra mare transferens Romam
 pervenit. Ibi quoque exempla Sanctorum hauriens, &
 se per omnia ad ordinem Presbyteratus disponens, ran-
 dem Sacerdos ordinatus placuit Deo altissimo: Quia
 ergo Presbyter est factus, videns se ex hoc debere iter
 ad caelum aliis praebere, ideo collectis in unum discipu-
 lis monasterium, quod Latinum nominatur, & exiit:
 [Et quidem congrue Latinum monasterium illud voca-
 tur, ubi mandatum charitatis in Deum & in proximum
 illibate observatur.]

7 Post spatium vero temporis morierant peregrini
 quidam de Roma ad Hiberniam: cumque ad erem-
 torium sanctae Fanchae venissent, sollicitabatur virgo
 ab eis de fama Sanctorum in terris commorantium.
 Et dixerunt peregrini, quod unus de Hibernia, En-
 deus nomine, praestitit ibi cuidam monasterio, cui La-
 tinum nomen est, qui mirae sanctitatis est apud Do-
 minum, & apud homines magnae famositatis. Audi-
 ens hac verba virgo sancta, se ad fratrem suum viden-
 dum cum tribus aliis puellis preparavit. His quoque
 puellis districte ipsa mandavit, ne quidquam supelle-
 ctis secum ferrent. Sed una puellarum reputans &
 transgredi mandatum, tulit focum vas quoddam: &

neum lavandis manibus virginum Christi aptum. Cum-
 que ad mare venissent, & navim ad transfretandum
 non habuissent, pallium suum S. Fancha super mare
 expandit, atque confidenter super undas sicis pedibus
 ambulavit, & credens in Christo, cum suis sodalibus
 in eodem pallio secure sedit. Et cum stante ad eam
 voluntatem vento, veherentur per mare, subito sim-
 bria pallii, quo vehebantur, sub undis mersa est.
 Dixit tunc S. Fancha ad socias: O Sorores carissime,
 date gloriam Deo, & consistimini peccata vestra, quia
 propter peccatum, quod aliqua ex vobis peccavit, pal-
 lium nostrum in parte submergitur. Tunc illa, quae
 anum vas de monasterio tulit secum, confessa est se
 mandatum senioris transgressam esse, in portando va-
 sculo illo contra praeceptum. Et accipiens ipsa vas de
 manu puellae, projecit illud in mare: quo facto lacinis
 pallii super undas ascendit, & sic prospero cursu ad opta-
 tum portum Britanniae pervenerunt.

8 Hoc in tempore cum sancta Darercha virgo, quae
 alio nomine Moninnas dicebatur, in monasterio suo,
 quod Belslebbeg dicitur, commoraretur, & ad cruce-
 cem prope ecclesiam ad orandum accederet, vidit vas
 illud projectum in mare a S. Fancha prope crucem in
 terra jacere: dixitque Darercha: Domine Deus, An-
 gusta est hac via nimis, quia non dimisisti sanctae vir-
 gini Fanchae vas istud modicum, in quo possit manus
 suas lavare. Tunc ipsa ligavit vas istud ad consimile
 vas, in quo bibebat aquam, rogans Dei misericor-
 diam, ut ad S. Fancheam utrumque perveniret: quod
 & factum est. Agnoscens itaque S. Fancha munus
 utrumque, gratias Deo, & S. Darerchae mittenti reddi-
 dit, atque suum vasculum sibi remittens, aliud secum
 retinuit: cumque vasculum suum sibi per Angelum
 missum S. Darercha reciperet, immensas Conditori suo
 gratias, atque Angelis suis egit.

9 Et qui revelat suis secreta amicis, ostendit S. En-
 deo, adventuras esse sancti moniales de Hibernia insula
 ad ipsam: dixitque homo Dei suis Fratribus ut necessa-
 ria pro peregrinis prepararent venturis. Praeparantibus
 vero fratribus, quae dixerat homo Dei, ecce adventum
 sanctae virginis ad ostium monasterii. Capiens vero S.
 Fancha fratris sui praesentiam, quaesivit ut adesse di-
 gnaretur. Sed ab eo responsum accepit, ut de duobus
 optionem eligeret sibi, scilicet salutationem sine visita-
 tione ejus haberet, aut vero visitationem sine salutatione.
 Ipsa vero ut apud argumentosa, quod sibi utilis est
 elegit, videlicet salutationem sine fratris visitatione.
 Extendit igitur vir Dei tentorium in solo monasterii, &
 cum velamine alloqui coepit sororem sic. Inter cetera
 quoque colloquia dixit sancta virgo S. Ende, ut talen-
 ta sibi a Deo data cum populo terrae suae natiæ condivi-
 deret, ac divina duplicaret dona. Cui ait S. Endeus:
 Post annum ab ingressu tuo in Hiberniam Deo dante,
 spero me ad vos venturum. Et addidit ipsa ad Endeum:
 Cum ad Hiberniam perveneris, noli prius terram nati-
 vitatis tuae intrare, sed insulam quamdam, cui nomen
 Arann, in mari Occidentali Hiberniae quæres, & ibi
 Deo tuo fideliter servies. [Hac insula dicta est Arann
 b, id est, ren in Latino, quia ad similitudinem renis
 in animali se habet; quia in medio est angusta, & in
 extremitatibus est grossa.]

10 Post hac verba, precepta sancti viri benedi-
 ctione, properavit sancta Virgo cum suis iter suum
 sicut prius super pallium in mari peragere, & sic cum
 Angelico ministerio ad Hiberniam insulam merue-
 runt pervenire. Virgo igitur beatissima, advertens di-
 vinum adesse sibi subsidium, a Deo obtinuit, ut cum
 eisdem spiritibus Angelicis anima sua ascenderet, ac
 laureolam integritatis virginis ibi obtineret, quod &
 factum est. Puellae igitur non mediocriter de morte
 ejus dolebat, cum ejus sancto corpore in pallio suo,
 sicut

A sicut prius transeunt, prospero navigio applicarunt in Hiberniam, ubi duo populi, scilicet Lageniensium & Midenensium, erant in unum congregati. Videntes hi populi insolitum miraculum, scilicet quod pallio super mare extens, tamquam tutissima navi, tot veherentur: in seditionem verti quisque populorum ius sibi in corpore virginis vindicabat. Sed divina pietas sevitiam illorum sedavit in hunc modum: visum enim eis erat quoddam vehiculum bobus binis impostum, in quo ponebatur sanctæ virginis corpus. Sed tunc res nimis stupenda accidit: nam populo Lageniensium videbatur, quod boves cum sancto corpore eos antecederent usque ad cellam, & Barrigh nomine, & quod ibi sanctum pignus sepelirent in campo, qui in Hibernico Magh-lisse vocatur: sed Midenenses in veritate sacrum corpus secum deferentes, viderunt boves ante se præcedentes cum tribus præfatis puellis; & sic usque ad monasterium, quod Cella-Aine vocatur in vulgari, pervenerunt. Hoc enim monasterium ipse Endeus, quondam Neophytus [id est, in fide novus,] pro hac sorore sua incepit ædificare, ibi quoque boves post tanti itineris fatigationem urinam suam de terra iterum hauserunt, & ideo locus ille in Hibernico nominatur. . . . Ibi etiam duo postea fontes aquarum viventium eruperunt. Illo quoque monasterio corpus sanctæ virginis est traditum sepulture, expectans resurrectionem filiorum ac filiarum Dei in vitam æternam.

a Est Orgillia pars Australis, teste Colgan, in indice Topologico.

b Colganus illud esse confert, quod in Demetriis a S. Manchano (qui hic Manseus ignoto alio nomine appellatur) denominationem retinet, Rosnatum forte dictum, quod esset in Rosina valle: agitur enim de eo sub hoc nomine in Vita S. Davidis Monensis ibidem educato: in Vita autem SS. Eugeni & Tigernaci, pro XXII Augusti, & 14 Aprilis promissus dicitur Rosnatense monasterium alio nomine Alba vocari: & in tabulis S. Albani vicus hodie invenitur, tribus passuum millibus versus ortum a S. Davidis urbe distans ad litus maris.

c Dicunt sub Manchani nomine Sanctus Colganus in Patris Martyrologio invenit: hunc suspicatur Manchenum esse Patrii discipulum, & in Conacia Episcopum cognomenque Magistrum, de quo Tripertita & Jocelini; quantum diem cultus sibi intertum fateretur, pluribus de eo agens ad citatum Jocelini locum. In Vita S. Eugeni vir sanctus ac sapiens Nennio, qui Manchenus dicitur: in Vita S. Tigernaci Monennius legitur hunc monasterium præfuisse: similiter in parte rejectionis hujus Vita dicitur Endeus cum SS. Helmo & Pupo de Hibernia in Brianiam ivisse, ut sub Regula S. Monenni magistri Rosnatenus monasterii ad tempus possint permanere.

d In Britannia, juxta dicta in Prolegomenis. Ob illud autem quod sequitur glossam, mallet Latino Colganum quam Latino legere: nec obscurus hic alludi ad illam cordis ampli latitudinem, de qua toties sacra littera, qua prima caritatis omnes complectentis proprietate est: sicut illius comes latitia spiritualis.

e Ferte parvi reputans, vel non reputans se transgredi.

f Colgan, Colganus teste, vi Junii.

g Valgo Kil-Steibhn dicebatur Ardmarham, nunc Parochialis Ecclesia ad fauces montis Caillin in Ultonia, unde & primum nomen, fauces montis significans.

h Restitit Atz: nam Arann gemitur est: quo nomine etiam in Macedonia Mediterranea regio est Luvmeritensis urbi ad Orientem vicina: nec putamus aut rei aut vocis ullam esse cum rebus similitudinem, nisi quam sibi videtur glossator finxit.

i Eodem plane de S. Patricii corpore narratur, quod aliquo modo suspectum facit miraculum istud.

k Hadio Baile Barrigh, inquit Colganus, ad ripam fluminis Liffey in Comitatu Kildarionis, dubitaturque an a Barnico Bremia de quo ad 29 Novemb. Anglicanum Martyrologium nomen retineat. In tabulis ad dictum jam fluvium B. Barret reperitur, viginti passuum millibus versus Boream Kildaria distans.

CAPUT III.

Reversus in patriam S. Endeus in Arania decem monasteria extruit.

Post vero anni spatium, sicut promiserat S. Endeus, a suo monasterio, scilicet Latino nomine, cum centum quinquaginta ad Hiberniam prospero na-

vigio pervenit; applicuit quoque in Midenensium oris D in portu, qui Colpha & dicitur. Ibi quoque S. Patricius, ac secutus, ante eum applicuisse dicitur. Pervenienti igitur S. Endeus ad terram, ibi ex utraque parte fluminis, quod Boinn nominatur, multa ecclesiarum fundavit. His omnibus peractis, Spiritu Sancto sibi revelante, ad Regem Momonensium, qui dicebatur Oengus mac Nattraich accessit, qui tunc apud Castellam habitavit, ut scilicet licentiam habitandi insulam, quæ Arann dicitur, ab eo obtineret. Uxor quoque illius Regis erat h soror S. Endei, filia Conalli Deirg: Regina vero vocabatur Dairine. Causa vero cur eam Rex duxerat in uxorem est ista. Audiens enim famam pulchritudinis S. Fancheæ filie Conalli Deirg, perrexit in Regionem Ergellenensium, volens illam accipere in uxorem. Sancta vero Fanchea plus amans Christum, quam sponsum mundanum, tenuit Regem mundanum habere in sponsum: volens vero satisfacere petitioni Regis rogavit sororem suam Dareniam nomine ut assentiret in Regem: quod & fecit: quæ desponsata fuit Regi Oengus. Et ob hanc causam exaudivit Rex Oengus ipse Sanctum in suis petitionibus. Ex hac quoque Darenia natus est filius, qui fundavit monasterium celebre, scilicet Doire.

12 Petens ergo S. Endeus a Rege Oengus insulam præfatam, & quæ Arann dicitur, respondit ei: S. Patricius mihi constituit, ut Domino Deo non offerrem, nisi bonos, & fertiles agros, & proximiores mihi. Concedo ergo tibi eligere locum ad construendum monasterium, prope civitatem meam regiam, scilicet Castellam, & ego dabo tibi circumjacentes terras pro monasterio tuo. Respondit Endeus: Insulam præfatam mihi concede, & sufficit: quia a Deo mihi concessa est in sortem hereditariam in terris: ibi enim erit resurrectio mea. Et respondit Rex: Insulam, quam non vidi, quomodo possum offerre? Respondit Endeus: Sequere me ad Australem partem ab oppido tuo. Quod cum Rex fecisset, steterunt in loco, qui Isel dicitur: Dixitque Endeus Regi: Flecte genua tua o Rex, & pone faciem tuam super bases pedum meorum. [Putavit autem Rex, quod voluit eum rebaptizare S. Endeus, cum eum ante baptizasset S. Patricius: sed S. Endeus hoc non intendebat.] Posuit ergo Rex, ut præcepit Sanctus faciem super pedes S. Endei, inclinans se super genua sua. Tunc res mira accidit ac vehementer stupenda, relevavit enim se terra in altum sub utroque; & tunc viderunt de facili insulam sæpe dictam, quæ Arann vocatur. Dixitque Rex: Bonus est ista terra, quam conspicio. Dixitque S. Endeus: Offer ergo illam in sacrificium Deo & mihi. Tunc obtulit Rex insulam Deo & S. Endeo.

13 Post hæc reversus est Rex in oppidum suum petica, atque obtenta benedictione S. Endei. Rediens vero sanctus ad collegium suum sacrum, duxit eos secum usque ad portum aptum, ubi commodius posset insulam intrare. Tunc sanctus iussit viris octo de Fratribus, ut lapidem grandem, qui erat in littore deferrent ad mare, eo quod navem aliam ad intrandum insulam non haberent. Quid plura? In virtute illius, qui sicis pedibus super undas maris ambulavit, ascendit super illam petram, & mox de thesauris suis Christus ventum opportunum produxit, & sic cum omni prosperitate Sanctum suum ad insulam perduxit. O quantæ potentie est hic Dominus noster, cui venti & mare, & etiam petreæ sic obediunt, & naturam propriam amittentes, sui sanctis obsequium mirabile præbent. Prospero igitur cursu ad insulam pervenit, ac portum in Septemtrionali parte insulæ, in loco qui Leamhchoill dicitur, tenuit.

14 Erant autem tunc gentiles quidam de genere Corcumruaidh ibi. Hi mox de insula fugerunt, velut tenebræ

EX MS.
evidentibus
qui cum vi-
sionibus Gen-
tibus,

A tenebræ præsentiam lucis: Solis enim ad tenebras non potest esse societas, nec infidelium ad Christianos. Igitur ex Aegyptiis illis solus dux eorum, qui Corbanus vocabatur remansit. Hic tamquam alter Pharaon obduratus in malitia in loco illo, qui Leancoill vocatur, paravit insidias. Putans enim eum esse magum, eo quod viderat eum super lapidem magnum ad portum prospere venisse; ideo timuit ne hereditatis suæ terram posset per eum amittere. Cum homo gentilis vidisset virum Dei in scissura cuiusdam petrae se concludere, apud se dixit: Magus ille non est homo corporeus, sed acreum habet corpus. Tunc ait ad eum Sanctus: Concede mihi hanc insulam, ut in ea habitem. Et respondit Corbanus: Usque ad quadraginta dies permitto te in ea manere, & tali pacto exivit insulam, & pervenit in regionem suam, quæ Corcumruahdi dicitur. Transiens vero homo Dei per insulam, vidit equos illius Corbani, qui pascua in loco, qui Arduagacotoch dicitur, capiebant: & eos in mare minavit. Et natantes, ad insulam metiam prospere pervenerunt: unde locus ille, ubi applicuerunt usque in hodiernum diem Traighnaneach vocatur. De insula vero, quæ Media dicitur, usque ad insulam tertiam, quæ Orientalis dicitur, nataverunt; unde littus ubi applicuerunt ibi usque hodie Traighnaneach vocatur adhuc.

Ex MS.
evidentibus
qui cum vi-
sionibus Gen-
tibus,

15 In loco vero, in quo sacrificium Deo prius in insula obtulit homo Dei, monasterium postea construxit. Corbanus autem dolium magnum fieri iussit, quod semine faris implens, dixit: Si Deum, quem Endeus prædicat, vult ut insulam illam ille possideat, mittat hoc dolium farre plenum ad ipsum in insulam commorantem. Mirum dictu, quod narro! Nam posito dolio in litore maris, ecce Angeli adveniunt & sicut ministeriorum eorum agnum est, ut Abacus Propheta de Iudæa in Babylonem cum annona pulmenti ad refectorem Danielis mitteretur; ita ad solatium istius Endei per ministerium Angelicum transmisit Dominus hoc dolium faris. [& ut ferunt periti, de hoc genere faris semen habetur in insula usque ad præsens.] Item adhuc asserunt, quod vestigium illius dolii appareat in mari, quoad maris serenitatem: ita quod non undescit mare in via; per quam transit dolium: serenitas semper ibi permanet. Locus vero ubi mirabiliter adductum est ad insulam, vocatur Portus dolii usque in hodiernum diem. Vident vero Corbanus tantum miraculum, veniens ipse ad virum Dei, insulam sibi & Deo dedit in sempiternum.

EX MS.
evidentibus
qui cum vi-
sionibus Gen-
tibus,

C 16 Post quam vero concessa est ei insula, adducens in eam collegium discipulorum suorum, divisit in partes decem inter eos insulam; & in ea construxit decem monasteria, & in quolibet ordinavit unum superiorem, quasi Patrem, & alterum quasi secundum ei in potestate. Hos autem in quolibet monasterio sic ordinavit præesse, ut mortuo seniore alter præesse, deberet. Seniores quoque cum reliquis sepeliri mandavit; ceteros vero Prælatos, qui succederent, in cæmeteriis propriis iussit sepeliri. Ipse vero vir sanctus ædificavit sibi monasterium ad Orientem insulae, quod hodie Ceila sancti Endei vocatur.

EX MS.
evidentibus
qui cum vi-
sionibus Gen-
tibus,

17 Et sicut quondam inter discipulos exorta est contentio, qui eorum esset maior: ita similiter inter discipulos Endei, de divisione insulae. Voluit enim S. Endeus dimidietatem insulae suo monasterio tradere; sed octo aliorum monasteriorum Patres ac eorum discipuli contradicebant; allegantes, quod non fuit æquitas iustitiæ in hac divisione. Jejunarunt igitur his triduanum jejunium, ut Dominus eis ostenderet, quid agere in hoc facto deberent. Et exaudita est oratio Sanctorum: nam peracto jejunio apparuit Angelus Domini S. Endeo, portans sibi dona duo, a Deo sibi missa: videlicet librum quatuor Evangeliorum, & casulam sacerdotalem ministeriorum. Per hæc enim

duo munera pretiosa dabatur intelligi, quod ipse præ ceteris erat duplici honore dignus, videlicet indocendo per Evangelium, & in præsidendo per sacerdotalem casulam. Codex ille Evangelicus cum magna reverentia in ecclesia Sancti Endei habetur: similiter, & casula auro, & argento exornata inter ecclesiastica munera quondam habebatur, sed nunc solo metallo æris vestitur, nihilominus tamen cum magno honore tenetur. Dedit ergo Sanctus Endeus monasterio suo dimidiam partem insulae; ceteris vero monasteriis aliam partem ejusdem; & sic hæc divisio permanet usque in hodiernum diem. g.

a Vide Catalogum apud not. 40 ad Tripertitam S. Patricii in tam parte 1 cap. 53.

b Id est fuerat: siquidem extremis Regis Engusfi anni Endeus applicuit: constat enim ex Actis S. Kierani Sagiriensis nom. 9 v. Martii, eam, quæ cum ipso casa est, uxorem Echnæam Huachach nominantem fuisse.

c S. Aibonum eidem positioni suffraganeorum accessisse narrat ejus qualicumque Vita, idemque miraculum habet sed modum non exprimit.

d Non credimus tam rudem in rebus fidei fuisse pietissimum illum Regem, ut nesciret Christianorum baptismum numquam iterari, ideoque ceteris interpolatoris glossæ hanc quoque adjicimus.

e Id est, vitæ equorum.

f Hæc tamquam ex posteriorum temporum traditione accepta interpolatori libenter relinquimus.

g Hic sequitur fabulosa narratio de Pupæ Romæ ad Pontificatum electo per columba super eo descensum, quod fuerit consuetum futuri Pontificis apud Romanos indicium: cui nihilominus onus illud honoris quo recusanti, S. Hilarius suffraganeus fuit, anno scilicet 461. Certamen quoque habet humilitatis inter S. Endum, Helvium, & Pupam exortum, Prælatum deinde sanctissimum singulis, consilio prius per intercessionem Papæ, tandemque disceptum trium candidorum avium adventu, ea qua sunt munera Endei deferentium.

Synopsis præ-
termissa.

C A P U T I V

S. Endei miracula, prophetia de S. Kierano, & mors.

18 Cum ergo S. Endeus in suo monasterio Deo fideliter cum sancto collegio suo servirent, importunum videbatur suis monachis, quod non habebant planum iter ad mare. Veniens ergo vir Dei ad portum maris petram illam durissimam, quæ navibus præbebat impedimentum ne ad monasterium appropinquarent, cum suo baculo signavit, atque postmodum ad domum reversus est. Nocte vero sequenti, Angelus Domini fulguream in manu tenens spatam, contudit petram illam durissimam in partes duas, faciens viam latam per medium, quæ usque hodie præbet iter planum, & sine impedimento intrantibus insulam. O quam magna Angelis a Deo potestas collata hic jam probatur! nam in momento temporis & quasi in ictu oculi hæc petrarum divisio facta est. Ad hunc quoque virum Dei S. Kieranus filius Fabri perveniens, septem annis in monasterio a territorio fideliter serviens mansit. In his quoque septem annis sic diligenter exercebat territoriorum officium, ut in paleario territorii non posset granum, quod culmen faceret, inveniri. Unde usque hodie manent muri territorii sui apud Arann.

Synopsis præ-
termissa
officiorum
discipulorum

19 Post hæc Sanctus Kieranus somnium vidit, quod suo magistro enarrare curavit. Nocte enim somniavit se juxta ripam magni luminis, quod Synnan dicitur esse, & arborem magnam ac frondosam atque fructiferam vidisse, & hæc arbor totam insulam Hiberniæ obumbravit. Somnium itaque Sancto Endeo enarravit. Ait ille: Arbor illa fructifera tu es, qui coram Deo & hominibus magnus eris, & fructum dulcissimum boni operis præbebis: & per totam Hiberniam honoraberis. Et addidit Endeus, nunc igitur accede, & Dei voluntatem implens, ædifica ibi monasterium.

In Synnan
magna in-
venitur
prophetia

A 20 Post hæc S. Keranus accepta benedictione sui Abbatis Endei, ac construendum monasterium de Glusin-mhicnois se præparavit. Cumque se orationibus Sanctorum commendaret, coram omnibus S. Endeus dixit: Accipe me Pater cum parochia mea sub protectione tua, ut sint omnes discipuli mei etiam tui. Et respondit Endeus: Non ita de te ordinavit Deus, ut omnes in hac angusta insula sub mea disciplina viveremus; sed propter tuam miram humilitatem atque perfectam caritatem tibi traderet Christus Dominus tuus dimidiam e Hiberniæ partem in hereditatis sortem. Et ubi hæc ad invicem dixerunt, Crux erecta est in signum fraternitatis mutue, quam inter se & inter posteros suos contraxerunt ibi, & dixerunt: Quicumque unitatem fraternitatis nostræ post nos violaverit in terris, careat ipse fraternitate & societate nostra in calis.

B 21 Post hæc venit S. Endeus in terram, quæ dicitur Medraighie dicitur, ad portum unum, qui portus Luabann dicitur; & ibi Sanctus Endeus rogavit Keranum, ut accederet ad locum vicinum, qui Acahd-Draighnich dicitur, & de illo loco episceret bestiam, quæ totam terram in circuitu loci præfati devastaverat: unus enim de discipulis S. Endei, qui e Gigneus vocabatur, ibi inhabitabat. Hic vero fuit unex transmarinis Sanctis, qui cum Endeo ad Arann pervenerunt, & ibi locum habitationis habuerat. De præfato ergo loco expellentes bestiam, eremitorium suum in pace possederunt.

C 22 Veniens post hæc S. Endeus ad mare, & videns ibi piscatores, quæsit ab eis pro se & suis pisces; qui respondentes dixerunt: Pisces ad nos a mari de Arann venerunt, & tibi concedimus illos prope Arann capere, & habere, & tu nos hic permittito maris nostri habere pisces. Audiens hoc responsum malorum, unus puer motus spiritu Dei, dixit: Unum habeo piscem, quem mihi Deus ministravit, & tibi eum concedo. Respondit S. Endeus, in hoc portu ubi elemosyna servis Dei denegatur, pisces de cetero non capientur. Quod & factum est: nam usque in hodiernum diem non capitur ibi piscis. Exiens inde S. Pater Endeus pervenit ad portum, qui dirigit ad stagnum nomine f Orbien, & rogavit Deum, ut propter merita istius pueri ibi nati, qui piscem sibi dederat, copia piscium ibi esset.

D 23 Post hæc vir Dei prospero navigio pervenit ad insulam quamdam in illo stagno, quæ Echinis dicitur; & hospitio receptus est a quodam prudente viro, nomine Crumthar Coelan, qui erat Princeps illius loci: & cum alium cibum non haberet hospitibus sanctis, ad aratrum currens, inde bovem accepit, atque pro refectioe pauperum Christi paravit. Et cum omnes in gratiarum actione cibum sumerent, laicus, qui in comitatu sanctorum fuerat, putans se transgredi mandatum abstinentiæ, si de hoc bove sumeret, non comedit. Quod vir sanctus percipiens, spiritu revelante, dixit: Tu qui cum ceteris Fratribus cibum in caritate ministratum noluisse sumere, de carnibus equi, quem furaberis, manducabis, atque manducando jugulaberis. Quod totum illi evenit, ut vir sanctus prædixit. g Aratores vero crastina die ad agrum, ubi arabant, venientes & unum bovem consimilem primo reperientes, sub iugo posuerunt, sed unde bos ille advenerat, nescierant.

E 24 Sanctus vero Endeus post hæc ad insulam de Arann rediens, usque ad decrepitam ibi permansit ætatem. Quod autem de S. Kerano prætermisimus hic addamus. Cum enim de licentia S. Endei de insula exisset, vidit Endeus in spiritu omnes Angelos, qui sanctis de Arann pabulum vitæ spiritualis ministrabant, cum S. Kerano recedere. Ex qua visione mœtus factus est Endeus, putans quod celestes spiritus iterum non redirent; cumque jejuniis & orationi se dedisset ultra

vires, Angelus Domini apparuit ei, dicens: Qua de re tristis es homo Dei, & cur te nimis affligis? Dixit Endeus: Causa tristitiæ meæ est, quod omnes Angeli nos reliquerunt, & cum Kerano perrexerunt. Respondit Angelus: Quoniam S. Keranus carissimus Deo est, ideo misit Angelos suos in comitatu ejus: nolite ergo amplius te nimis affligere; quoniam ad vos iterum reverteatur; solve ergo jejunium in nomine Domini. Tunc ait Endeus: Jejunium meum non solvam, donec tres petitiones a Deo meo obtineam. Peto enim, quod omnis, qui contritus de peccatis suis fuerit, & sepulcrum mecum elegerit, infernis os super eum non claudatur: h insuper posco, ut quicumque invocaverit me in angustia sua, a Domino Jesu Christo adjuvetur: tertio postulo, ut ego ipse sedeam a dextris Dei una cum Sanctis. Et ait Angelus Domini ad eum: Sicut petisti, sic concessum est tibi a Deo tuo.

a Forte territorium: arcam enim terendo & excutendo frumento comparatam intelligit.

b Locus obscurus est si de præparatione proxima intelligatur: nam a S. Endeo digressus ad S. Senanum se consulit, Anginuso deinde monasterium extruxit & rexit: si autem de remota intelligat, bene se habet.

c Idem habetur, inquit Colganus, in laudata S. Kierani Vita; sed sic intelli debet, quod multa canobia per mediam Hiberniam partem ei ejusque successoribus subiecta fuerint.

d Est regioncula maritima Australis Conahtia in Comitatu Galway, Colganus teste.

e Causam hujus separationis vide in Prolegomenis num. 4.

f Colganus lacum esse dicit in Comitatu Galway: nulli maximus & Gallovidie proximus, atque insulis plenus, qui Mercatorum long Corbes.

g Veretur ne, quod in Actis S. Kierani simile omnino narratur num. 17 hinc acceptum sit, vel illud huc translatum; ut sapsit alii in discipulorum & magistrorum Actis apud Hibernos factum observamus. Idem de sequentibus S. Endri petitionibus intelligi, quæ plane similes in ejusdem S. Kierani Actis leguntur. h Id est purgatorii pœnas non sustineat, aut in illi non dimittatur.

APPENDIX

Hanc partem, denno repetentem qua num. 19. 20 & 24 dicta sunt; sed mutatis hand leviter circumstantiis, & a compilatore minus prudenter acceptam, tamquam si esset res plane diversa, hic scorsim damus, propterea quod existimamus hand paullo verosimiliorem narrationem in ea contineri: ab eaque absint illa, quæ sic cum S. Kerano communia sunt, ut merito dubitetur an ea ad S. Endem aliquomodo pertineant.

25 Alio quoque tempore idem Keranus ad insulam iterum rediit, ut & ipse professionem a monachi ibi faceret, atque ibi finem vitæ expectaret. Erant tunc quoque in præfata insula sanctissimæ vitæ Abbates, & Fundatores, S. Endeus videlicet, & sanctus Finianus senex b. Eo vero tempore, quo ad insulam venit, Sanctus Endeus vidit somnium interpretatione dignum. Viderat enim arborem quamdam in medio insulæ crescere in altum, quæ protensis ramis usque ad mare pertingebat. Deinde viderat multos viros ad arborem accedentes qui radicibus eam effoderunt, & tandem secum in aera sublevantes usque ad ripam magni fluminis Synan nomine reportaverunt, atque ibi iterum plantaverunt. Viderat quoque eandem arborem ibi in nimia altitudine crescere, ita ut rami pertingerent usque ad mare. Hanc visionem mirabilem Sanctus Endeus coram sancto Finiano senex, ac aliis fide dignis enarrans, ait: Hæc visio, quam modo audistis carissimi, ad fratrem nostrum Keranum pertinet, qui multorum Conobiorum Pater erit. Itaque cum benedictione nostra debet ad locum calicus ostensum properare, & juxta ripam præfati fluminis monasterium fundare, ex quo multa alia monasteria tamquam rami pullulabunt fructiferæ arboris. His quoque sermonibus Patris Endei audi.

EX 145. A auditis, qui praesentes fuerant, lacrymas effuderunt, similiter & ipse Keranus; quae praesens erat, amare flevit. Cum navis ad iter suum sibi pararetur: sancti Abbates, scilicet Endeus, & Finianus cum monachorum multitudine usque ad portum eum comitantur.

de insula deservit 16 Et cum navem cum benedictione seniorum ascenderet, & Clerus totius insulae ad propria rediret, Sanctus Endeus a litore paullulum recedens, iterum in lacrymas prorupit dicens; non sine causa fratres mei nunc effundo lacrymas, quia sicut mihi revelatum est, hodie vigor disciplinae, & vigor Religionis de hac insula inceptit migrare. Quo audito, & ipsi Fratres, qui erant praesentes, similiter flevit. Proinde paullulum progrediens, iterum flevit. Et tunc a Fratribus interrogatus, quare tantum lacrymaretur, respondit dicens: Ideo nunc fleo, quia ut mihi Deus meus revelavit, venient dies quando in his vicinis insulis, non Monachi religiose habitabunt, sed laici, & irreligiosi viri, ac carnalibus desideris servientes. Et his verbis viri Prophetarum auditis, contristati sunt vehementer discipuli viri Dei. Post

hac Sanctus ad alium locum perveniens, subita letitia inspiratus ait: Gratias Deo nostro agere debemus, nam ante consummationem saeculi, quando iniquitas abundabit, & refrigescit caritas multorum, plurimi ad has insulas fugiendo devenient, ne & ipsi cum infidelibus pereant. Postquam hac, & huiusmodi de fine mundi prophetavit, ad monasterium suum rediens, in manus Dei omnipotentis animam suam commendans expiravit.

a Insuper hanc locum praefatum, compilatoris esse existimo: nam pridem monasticam vitam professus erat. Keranus.

b Finianus de Cluain Erard primus ac praecipuus Sancti Kierani magister (ante tamen quam Clonardiam monasterium possideret in fundis post hac ab ipso S. Kierano acceptis) solitur praecipue XII Decembris, quando nos de eo: seniores autem videtur hic textus dicere, respectu Finiani Magbilense, inquit Colganus, qui floruit post annum DLX, cum alter iam obisset, additque se vitam ejus dedisse ad XVII huius mensis, quippe quem eundem esse vult cum Sancto Frigidiano sive Friddiano Lucensi Episcopo, unde multis ibidem de Magbilensi Ecclesia Sanctis & Praesulibus ait: quo examinavimus & rejectimus ad vitam Sancti Frigidiani.

DE S. BENEDICTO ABBATE,

ORDINIS SUI FUNDATORE,

CASINI IN ITALIA.

Commentarius praevius.

§ 1. S. Benedicti cultus sacer. Ordo propagatus.

A. DXLIII
XII MAR. **E**Xornat hunc vigesimum primum diem Martii nobilissima & orbi notissima virtus Magni Benedicti, Fundatoris Ordinis religiosissimi & optime de Ecclesia Dei meriti: nec reperimus inter tam varia & antiqua Martyrologia, quae ejus natalem non recolat: unicum si excipiat manus exaratum S. Hieronymi Martyrologium, quod Luca in Erruria adservatur. Bedagennius & perveitum Casinense ista habent: XII Calendas Aprilis, S. Benedicti Abbatis. Quod sub finem Martyrologii nostri MS. isidem S. Hieronymi, & in MSS. Corbijano, Augustano & Labbeano adiunxit. In alio citidem perveitum Casinensi, uti & MSS. Aquisgranensi, & S. Maximini indicatur esse Natalem S. Benedicti Abbatis. In MS. Vaticano S. Petri appellatur ejus Assumptio, in Hieronymiano Parisiensi excuso Depositio, nulla facta loci alicujus mentione. In antiquo MS. Serenissima Christina Regina Suecia dicitur In Casino transitus S. Benedicti Abbatis. At locus in nonnullis fastis legitur In monte, seu Castro Casino, Apud montem seu castrum Casinum, subinde In Benevento, seu ducatu Beneventano, in monte Casino &c. De Ducatu Beneventi a Longobardis erecto & late discent legi possunt a nobis dicta 1x Februarii ad vitam S. Sabini Episcopi Canusini num. 10. uti ea qua Camillus Perigrinus in Historia Principum Longobardorum disserit: ad quorum tempora respiciunt illa Martyrologia. At Romanis antiquis Casinum notissima fuit Volsorum in novo Latii civitas, in confinis Campania felicitis: cum qua in regno Neapolitano nunc constituitur. Sed ad diem natalem redeamus. In aliis Martyrologiis nonnulla encomia adduntur. In MS. Francofurtensi, quod Colonia apud Carmelitas asservatur, dicitur Pater monachorum, scilicet ut Rabanus ait, qui regulam scripsit monachorum cum magna discretionem. Usuardus ista habet: Apud castrum Casinum natalis S. Benedicti Abbatis: hujus vitam, virtutibus & miraculis gloriosam, beatus Papa scribit Gregorius. Eadem leguntur apud Adonem, Bedam excusum, Bellinum, Macrobyum & alios.

Netherus hisce addit: Quem etiam regulam monachorum cum magna discretionem & luculento sermone scripsisse commendat, idem Gregorius. VVandelbertus hoc diffidio natalem exornat:

Cum duodena fide Benedicti & nomine fulget, Cœnobiale decus Duce quo lxtatur in orbe.

2 At pra omnibus aliis Martyrologiis illustrius encomium profertur in hodierno Romano his verbis: In monte Casino natalis S. Benedicti Abbatis, qui monachorum disciplinam in Occidente pene collapsam restituit ac mirifice propagavit: cujus vitam virtutibus & miraculis gloriosam B. Gregorius Papa conscripsit. Interim ab eo tempore, quo S. Benedictus circa annum ccccclxxx natus est, aut etiam saeculo praecedenti, uti & sequentibus sexto & septimo videbantur effuluisse in Occidentali Ecclesia aurea saecula Sanctorum monachorum, quorum tamen multi regulam S. Benedicti non sunt amplexi: de quibus passim toto hoc opere agimus. Certe cum anno ccccxvii S. Martinus Turonibus sepeliretur, concurrerunt ex vicinis locis ad duo millia monachi, teste discipulo ejus Severo in epistola ad Bessulam. Cassianus circa annum ccccxl scripsit de similibus in Occidente monachis lib. 2. de Institutis cœnobiis cap. 2, se tot propemodum typos & regulas vidisse usurpatas, quot etiam monasteria cellasque conspexerit. Aliquorum tamen illustrium Patrum regula in pluribus fuerit monasteriis ab eo tempore suscepta, quas aut Orientales monachi observarant, aut illustres sanctitate & doctrina viri in Occidente condiderant: quales ista sunt, quas una cum regula S. Benedicti ex antiquis MSS. libris collegit olim Fabius Chisius, nunc Sanctissimus Papa Alexander VII, & vulgavit Lucas Holsternius parte 2 Codicis Regularum: in qua eminent Regula SS. Casarii Arelatensis, Aureliani etiam Arelatensis, Ferreoli Uctiensis, Columbani Abbatis, Isidori Hispaniensis, Erasmii Bracarensis, Pauli & Stephani Abbatum, monasterii Tarnatensis sive Aganensis & aliorum. Baronius, qui Martyrologii Romani elegium concinnavit, in Annalibus Ecclesiasticis cum ad annum Christi 716. nu. 7 indicasset monasterium Casinense a Petronas restauratum, addit n. 8. Mirum dictu, quanta mox ex nova plantatione

Memoria antiqui scripti.

etiam Casini fuit.

Encomium in aliis.

postquam in hodierno Romano.

plurimi olim sancti monachi.

sub variis regulis.

monasteria Benedicti cum ad annum Christi 716. nu. 7.

A tatione Petronacis fuerint propagata eo in loco germina monachorum, & aucta eorum examina, instar apum, quæ ex turgescens alveariis prodeuntes, in diversa loca ad fetus multiplicationem volaverint. Missus Petronax Casinum est a S. Gregorio II Papa, uti XIII Februarii ad hujus Vitam diximus, cui successerunt SS. Gregorius III & Zacharias, ambo & cenobii Casinensis & Ordinis Benedictini singulares fautores. Horum trium Pontificum temporibus floruit S. Bonifacius, Apostolicus Legatus ab iis in Germaniam destinatus, qui eundem cum iis affectum erga Ordinem Benedictinum imbibit, & S. Sturmionem, postea constituendum primum Abbatem monasterii Fuldensis, misit ad montem Casinum, ut in monasterio quod B. Benedictus instituit, disciplinam regularem & vitam moresque monasticos agnosceret, pastorque futurus, discipulus fieret, atque in sua subiectione disceret, quomodo aliis præesse deberet. In ex Rodolpho, Candido, S. Ludgero, aliisque antiquis Scriptis lib. 1. Antiquitarum Fuldensium Broverus. Præfuit idem Bonifacius anno decem Concilio Lepinensi, in cuius canone VII statuitur, ut monachi & ancillæ Dei monasteriales, juxta regulam S. Benedicti cenobia vel Xenodochia sua ordinare, gubernare, vivere studeant, & vitam propriam degere secundum prædicti Patris ordinationem non negligant. Vix ea leguntur apud Sirmundum c. 1. Conciliorum Gallia pag. 539. Perum frequentiores adhibenda fuerunt inculcationum machina, ut propria & hæc in monasteriis observata regula tolleretur, atque alia a S. Benedicto scripta asumeretur. Quæ in re sub Ludovico Pio Imperatore anno DCCCXVII plurima in causis. Abbatum Aquisgranii collectio fuisse peracta: uti dictum est XI Februarii ad Vitam S. Benedicti Abbatis Anianensis & Indensis, qui tunc habebat quasi Magister Generalis omnium monasteriorum per Galliam & Germaniam, scripsit Concordiam Regularum aliarum cum Benedictina: ex cuius collectione codicem Regularum repertum ab Alexandro VII Pontifice editis supra indicatis Lucas Holstenius.

3 Græci etiam solenni admodum ritu celebrant festum S. Benedicti Abbatis, sed potissimum XV Martii, quo die in Magnis Menais elogium ex S. Gregorii Dialogis a S. Zacharia Papa Græce translatis proponitur cum aliis illustribus hymnis & odis. Dicitur elogium repetitur a Maximo Cytheræ, & aliquanto abbreviatum in Anthologio. In Menologio ab Henrico Canisso edito ista leguntur: Die XIV. Sancti Patris nostri Benedicti, multorum monasteriorum Patris celeberrimi, pietate & miraculorum multitudine illustris. In Menologio jussu Basilii junioris Imperatoris scripto & in monasterio Crypta ferrata prope Romam transscripto ad usum chori solennitas hac notatur ad XX diem Martii, ac primo loco proponitur, etiam ante S. Thomam Patriarcham Constantinopolitanum, & Photinam Samaritanam de quibus ad illum diem actum est. Sed veremur ne incuria transcribentis ordo sit mutatus, & quod ibi legitur elogium aliquanto longius, fere ex Actis decerpit, poni debeat die XXI: nam similes errores aliquot ibidem commissos nos indicant marginales. In MS. Martyrologio S. Cyriaci, quo plurimum usus est Baronius, ad IX Februarii memoratur S. Benedicti Abbatis * edificatio. De Corporis Translationibus infra agemus.

§ II Acta S. Benedicti a variis scripta.

4 Antiqui hujus præclarissimas res gestas complexus est toto libro secundo Dialogorum S. Gregorius Papa, qui asteris num. 1 se pauca quæ narrat quatuor discipulis ejus referentibus agnovisse: ex quibus an. DCCII, cum a S. Benedicti obitu anni quinquaginta elapsi essent, & S. Gregorius Dialogos scriberet, adhuc unus supererat Honoratus: qui num. 28, dictum sibi a Fratribus fuisse testatur, quod ibidem narratur: quasi reliqua aliquis saltem discipulorum vidisset. Interferis num. 26 & 27, quæ illustri viro Antonio ejusque discipulo, Peregrino nomine, narrantibus cognoverat. Sed mox redit ad ea, quæ ex ejus disci-

pulis in libri exordio prædictis agnovit. In fine num. 38 D narrat rem nuper gestam, quasi ab istis discipulis non accepisset. Ex quibus verborum formulis colligimus omnia & singula accuratissime fuisse a S. Gregorio ad veritatem veritatis discussa. Hanc ergo Vitam ex libro secundo Dialogorum excerpeam, & collatam cum Dialogis MSS. & Vita scorsim in MSS. Legendariis reperta, damus more nostro divisiâ atque additionibus marginalibus & annotationibus illustratâ ac capita hactenus exensa in numeros commutamus. Ex hac S. Gregorii narratione quamplurimi sua de verbis gestis S. Benedicti consecerunt compendia, quorum vitæ alogum contexere judicamus supervacuum. Aliquod habemus valde fide contextum in MSS. Ultrajectino S. Salvatoris, & Pragensi Ecclesia Cathedrali, cuius Antior censetur Bernardus Guidonis, ex Ordine Predicatorum Episcopus Ladevensis: qui potissimum interlocutione Petri Diaconi, & varias ex sacra Scriptura interpretationes rejicit. Sed malimus S. Gregorii tanti Ecclesie Doctoris verba integra atque intemerata proponere,

§ Observat Baronius ad Martyrologium Romanum plurima de S. Benedicto haberi in Vita S. Mauri, nec non in Vita S. Placidi: de quibus infra a S. Gregorio nonnulla referuntur. Creditur utriusque Vita a teste oculato scripta, & continetur in Vita S. Placidi a S. Fausto socio ejus, & S. Placidi a Gordiano hujus famulo, sed utraque a posteris interpolata est, & non parum sedata. Supra memoratus Camillus Peregrinus audivit S. Placidi passim Pseudo Gordianum appellari: nonnulla in ea mendacia inveniri tradit Baronius an. 529 num. 10. S. Mauri Acta dedimus XV Martii, sed quæ apud nonnullos adeo probabilitatem suam amiserunt, ut etiam andeant ad verum S. Mauri in Gallias incertum habere: dubitareque num ante Fuldense monasterium, quod supra a S. Bonifacio fundatum diximus, vel post aliquod sub regula S. Benedicti conditum extra Italiam monasterium reperitur, sicut in Propylæo ad Monasticum Anglicanum legimus & a Criticis nonnullis Francis musicari intelleximus Parisiis ex Luca Dacherio Benedictino S. Germani de Pratis, qui prælo parabat præcipuas Vitæ Sanctorum sui Ordinis: a cujus catalogo illustrem apologiam pro S. Mauro Congregationis suæ Patrono expellamus. Interim Vita tam S. Mauri quam S. Placidi ex his S. Benedicti Actis illustrari debet. Aimoius sermone de S. Benedicto in Bibliotheca Floriacensi edito asserit pag. 280, post B. Gregorium a Fausto Vitæ S. Mauri conscriptore miraculum a benigno Patre Benedicto patratum, sed ab eodem Pontifice prætermittum, referri hoc modo: Quodam tempore S. Benedictus a quodam nobilissimo secundi sæculi dignitate viro exoratus est, ut ad domum ejus dignaretur per semetipsum accedere, quo uxorem ejus ac filium, quem nuper enixa fuerat, a demonio, quo gravissime pariter vexabantur, suis sanctis meritis & orationibus liberaret. At Sanctus Domini, pro eo quod ei familiaris pro aliquibus operibus ab eo religiose gestis existeret, ire non distulit, cosque integerrimæ sanitati restituit. Hæc ibi. De Fausto scriptore hujus Vitæ agit Sigebertus de Scripturis Ecclesiasticis cap. 32, cui cap. 33 subjungitur Marcus poeta, familiaris Benedicti Casinensis, qui Vitam ejus a Gregorio descriptam destitavit heroico breviloquio, & pauca superaddidit. Carmen illud Roma anno MDXC excusum fuit cum tertio Prosperi Martinensi Poematum libro. Aimoius in dicto sermone pag. 281 & seqq. allegat ex Marci versibus quatuor capita, quæ ibi videri possunt. Paulus Warnesfridus monachus Casinensis præter alia elogia, etiam singula S. Benedicti miracula per singula distycha Elegiaco metro contextis hoc exordio.

Ordinar unde tuos, facere Benedicte, triumphos?

Virtutum cumulos ordinar unde tuos?

Habemus dictos versus ex MSS. Marchianensi & Aquinensino, sed quia legi possunt in dicto Aimoii sermone pag. 284 & seqq. illos prætermittimus, ubi etiam ab eodem contexta multo lambico Archileico miracula ejusdem Patris sequuntur.

Cultus fuit
S. Benedicti
apud Græcos
14. Martii.

oculo ejus
compendio 8

& continetur
in Vita S.
Placidi &
S. Mauri.

ut illud de
convergencia
de libetatis.

premat
Mauri & si-
puli,

Pauli Dio-
stal,

* ex ded. (1810)

Vita a S.
Gregorio
Papa auct.
interferens

A sequuntur, nec non poemata Smaragdi Abbatis, & S. Ad-
helmi Episcopi Shireburnensis in Angliā: qua alibi etiam
inter illorum opera extant sapinus recusa. Alios scriptores
de rebus gestis S. Benedicti indicat Petrus Diaconus, mona-
chus ac bibliothecarius Casinensis, in opusculo de viris illu-
stribus Casinensibus cum notis Joannis Baptistae Mari Cam-
ponici Romani edito. Ibi cap. 12 S. Bertharius Abbas &
Martyr dicitur scripsisse versus de vita, obitu ac miraculis
S. Benedicti: quos ante citatus Martinengus edidit: & cap.
18 Desiderius ex Abbate Casinensi Pontifex Romanus ac
Piscor III appellatus, indicatur de Miraculis, quae a B. Be-
nedito & a monachis Casinensibus gesta sunt, libros edi-
disse quatuor: quorum tres priores habemus manu exara-
tos, quos etiam memoratus Martinus Canonicus edidit & no-
tis illustravit. Ibi praeterea cap. 34 vocatur Bruno Signien-
sis Episcopus & Abbas Casinensis scripsisse homiliam in festi-
vitate S. Benedicti, cum reliquis operibus Veneris anno
MDLII exensam. Denique cap. 44 suggeruntur versus de
Vita B. Benedicti a Rainaldo Subdiacono Casinensi compo-
siti, & sunt hymni in Breviariis Casinensibus, an. MDLXVIII
& MDLXXII expressi.

B 6 Extat & Chronicon Casinense in quatuor libros divi-
sum, horum tres Leo Mariscanus, ex Casinensi monacho
Ostiensis Episcopus ac S. R. E. Cardinalis anno MCI creatus,
composuit. Incipit vero a conversione, Vita & obitu S. Bene-
dicti, & varia ejus miracula interserit. Quartum librum
adjuvante Petrus Diaconus, idem qui dicitur Librum de Vi-
ris illustribus composuit: ad finem cuius textus Martinus Ca-
nonicus Catalogum operum apud se adservatorum: in quo
iste titulus pag. 105 habetur: Sermo singularis in Octava
sancti Patris Benedicti, ubi de miraculorum abundantia
extimbo exordio: Egregii atque pretiosissimi Confessoris
Benedicti. Adservatur autographum Casini litteris Lon-
gobardicis: ex quo aliud apographum reperimus Roma apud
clarissimum & humanissimum virum, D. Josephum Co-
ssa, qui habet multos illustres codices ex collectione Lucii
Cardinalis Sanseverini. Huic apographo iste titulus prae-
fixus erat: Sermo Petri Diaconi Casinensis in Octavam
sanctissimi Patris Benedicti, de corporis inventione &
miraculis. Hoc opusculum hactenus ineditum subiungimus
Vita a S. Gregorio composita, & in notis allegamus loca Leo-
nis Ostiensis & Vilelmi Papae III, in quibus hic narrata
subinde plenius referuntur: aliqua habet etiam idem Pe-
trus Diaconus in libro de obitu & vita Justorum Casinensi-
um, quem MS. penes nos habemus. Adjungimus Appendicē
ex Chronico Casinensi de nonnullis Miraculis & aliis re-
bus in dicto sermone non contentis. Deinde exordium con-
troversiae de corpore in Gallias translato. Arnoldus VVion-
ad XXI Martii edidit alios varios hymnos, ac tres priores
ex MS. Breviario Veronensi monasterii S. Zenonis, alium
ad plurima folia extensum in MS. codice monasterii Man-
tuani, quem arbitrat a S. Berthario compositum. Addan-
tur dein alius auctore Petro Mantuano Abbate Cluniacensi,
alii duo a quodā monacho Germano elucubrati: quos avidus
lector ibi reperiet. Suggestis idem poemata trium auctorum
scilicet Laurentii monachi & Episcopi, quom Petrus Dia-
conus cap. 6 memorat, cum Angelis Sangrini Abbatis, qua
Casini adservantur, & aliqua hujus poemata dicuntur ex-
tare in bibliotheca Mantuana & Patavina S. Justinae: de-
mum S. Alphani monachi & Episcopi Salernitani edicia
nonnulla sunt in tertio libro poematum supra indicati
Martinengi: qua sufficit indicasse.

§ III Tempus vitae & obitus S. Benedicti. Ejus
illustre genus.

B Aronius in Annalibus Ecclesiasticis ad ann. 529
num. 11 arbitrat se facturum operis pretium,
si S. Benedicti primordia atque progressus, temporum ra-
tione distinctos, Annalibus intexat: quod forsitan etiam ab
aliis factum est, qui Annales Benedictini Ordinis forma-
runt. S. Gregorius Papa in Actis unicam temporis notam
suggerit in accessu Totila Regis ad S. Benedictum, cui hic

tunc praedixit novem adhuc annis regnaturum ac dei D-
cimo moriturum. Dependet autem horum annorum epocha
ab initio & regni Justiniani & incepti belli Gothici. Auspi-
catus est Imperium Justinianus Mauricio Consul anno
Christi DXXVII, coronatus vivo adhuc Justino ipsis Kalen-
dis Aprilis. Hujus Imperii an. IX, Christi DXXV, incipit
est bellum Gothicum, cuius an. VII, Christi DXLI, Gothorum
Rex creatus est Totila, a viris ereptus an. regni sui XI non-
dum completo, Christi inveniit DLII. Congressus ergo Totila
cum S. Benedicto a S. Gregorio annotatus convenit in ann.
DXLII. Qua Chronologia ex Procopio de Bello Gothico stabili-
tur. Interim qui sub nomine Gordiani scripsit Vitā S. Placi-
di, asserit beatissimum Patrem Benedictum, plenum vir-
tutibus & sanctitate felicitet migrasse ad Dominum anno
Verbi Incarnati quadagesimo secundo ac quingentesimi-
mo. At Vita S. Mauri auctor sub nomine Fausti tradit eū
vita functum XII Kalendas Aprilis & Sabbato vigiliarū
Paschae: qua omnia descripsit Leo Ostiensis lib. 1 Chronici
Benedictini cap. 1, ac videntur hac ratione explicari debere.
Primo cum Pascha Resurrectionis Christi non concurrerit
in XII Martii ab an. DIX, usque ad annum DCIV, primum
Pascha assumi debet, cum Sigeberto Gemblacensi in Chroni-
co, ad an. DIX. Cum enim, teste Apostolo Paulo, Pascha no-
strum sit Christus immolatus, appellamus Redemptionis
nostra completa mysteriū, Pascha Resurrectionis Christi, ut
primum Pascha sit initium Redemptionis nostrae, diebus
Dominicā Passionis Christi, a quo die Crucis & passionis
Christi vexilla proscedant. Dies vero XXI Martii in Vigilia
Dominica qua Passionis dicitur cōcurrat an. Christi DXLIU, sic Dominik-
Cyclo Luna XII, Solis XX, littera Dominicali D, quando Pa-
scha Resurrectionis Christi celebratum est die v Aprilis:
annumerabatur autē dies XXI Martii, an. DXLII ab eis, qui
initium anni a Paschate sumebant, quod eodem tempore factum
est in Gallia, quando Vita S. Mauri fuit interpolata. Ad-
ditur in Vita S. Placidi tunc praefuisse S. Benedictum in
Casinensi cōnobii regimine annis quatuordecim: hujus
ergo apud Casinenses habitationis initium statimur ab an.
Christi DXXIX. Demū quia in antiquis Chronicis Casinen-
sibus dicitur universim vixisse annos sexaginta duos, natū
arbitramur circa annum CCCCLXXX aut saltem proximo se-
quentem. Nam annos natus atque quatuordecim, secesserit
Roma Efidem, & sequenti Sublacum, unde confirmemus aut
refutemus, in antiquis nihil reperimus.

8 Multi multa de profapia S. Benedicti comminiscun-
tur. S. Gregorius a quatuor illius discipulis instructus, libe-
riori genere ex provincia Nursia exortum scripsit. Ad-
revaldus monachus Floriacensis lib. 1 Miraculorum S.
Benedicti asserit, quantae dignitatis parentibus proge-
nitus fuerit testari ruinas palatii eorum cum adicula
prope mœnia Nursiae urbis sita. Tantae quippe magni-
tudinis perplexique operis ex fundamentis constitisse
convincitur, ut quolibet palatia potentissimorum su-
peraverit Regum, nec modicus queat reparari impensis.
Hec Adrevaldus trecentis & triginta annis post obitum
S. Benedicti scripsit in Gallia. Verum qui legerit, quam
idem auctor flvida & putida affinxerit suis Francorum
Regibus, licet vin sesquiseculo ante ipsum vixerint, non ma-
gnam attribuit fidem ejus nimia in tanta antiquitate cre-
dulitati. Certe Leo Ostiensis solum, citato S. Gregorio, indi-
cat Nursia provincia oriundum fuisse, omisso etiam li-
beriori genere, quod notat S. Gregorius. S. Placidi pa-
ter ab eodem Gregorio vocatur Tertullius Patricius, qui in
Vita S. Placidi additur ex Aniciorum sanguine stemma-
tis lineam duxisse. Cassiodorus lib. 10 epist. 12, famili-
am toto orbe praedicatam affirmat. Placuit ergo postero-
ribus scriptoribus in hac familia prognatos asserere & S.
Benedictum & Domum Austriacā, cum Imperatoribus ho-
diernis & Hispaniarum Regibus. Verum re melius discussa
post editā a nobis Vita S. Deicoli Abbatis Lutrensis, & col-
latā cū Actis S. Odiliae Virginis progenitores, Domum Au-
striacā ab Aniciana familia plane alii statimur, qui in
Alsatia

A *Asia hodierna vicinisque locis habitant. Nobilitatem S. Benedicti volumus premere, sed, cum desint testimonia antiquorum auctorum, quæstiones hæc genealogicas malumus evitare, & lectorem, si forsam similibus inventionibus delectetur, amandare ad historiam monasticam Petri Ricordati & Lignum Vita Arnoldi VVion, qui sub initium tomæ primi fuisse hanc controversiam deducit, inscriptam Philippo II, Anicio, Probo, Olybrio, Perleonio, Frangipazio, Habsburgio, Austrio, Hispaniarum Regi Catholico & Invidissimo. Nolumus etiam hic Litteram fatigare longis narrationibus de aliis Religionum fundatoribus, qui sub S. Benedicti Regula & magisterio militarunt. Sane hi plerique Sanctis adscripti & suo quo coluntur die, etiam debita in hoc opere nostro veneratione non fraudabuntur. Atque etiam aliorum Sanctorum monachorum, undequeque conati sumus colligere, ad sumum quaque diem illustraturi.*

V I T A

Auctore S. Gregorio Magno,

cum variis MSS. collata

C A P U T I.

Ortus, educatio, capisterium precibus reparatum: Vita in specu Sublacensi acta. Regimen monasterii relatum.

Fuit vir vite venerabilis, gratia Benedictus & nomine, ab ipso suæ pueritiae tempore cor gerens senile. Atque quippe moribus transiens, nulli voluptati animum dedit: sed dum in hac terra adhuc esset, quo temporaliter libere adhuc uti potuisset, desepit jam, quasi aridum mundum cum flore. Qui liberiori genere ex a provincia Nursæ exortus, Romæ liberalibus studiis traditus fuerat: sed cum in eis multos ire per abrupta vitiarum cerneret, eum, quem quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedem: ne si quid de scientia ejus attingeret, ipse quoque in immane precipitium totus iret. Despectis itaque litterarum studiis, relicta domo rebusque patris, soli Deo placere desiderans, sanctæ conversationis habitum quaesivit. Recessit igitur sciencer nesciens, & sapienter indoctus. Hujus ego omnia gesta non didici: sed pauca, quæ narro, quatuor discipulis illius referentibus, agnovi: b Constantino scilicet, reverendissimo valde viro, qui ei in monasterii regimine successit; c Valentiniano quoque, qui annis multis Lateranensi monasterio præfuit; d Simplicio, qui congregationem illius post eum tertius rexit: Honorato etiam, qui nunc adhuc e cella ejus, in qua prius conversatus fuerat, præest.

Hic itaque cum jam, relictis litterarum studiis, petere desertam decrevisset, nutrix, quæ hunc arctius amabat, sola secuta est. Cumque ad locum venissent, qui f Effide dicitur, multisque honestioribus viris pro caritate se illic decinentibus in B. Petri ecclesia demorarentur, prædicta nutrix illius ad purgandum triticum a vicinis mulieribus præstari sibi capisterium petit: quod super mensam incaute derelictum, casu accidente fractum est, sic ut in duabus partibus inveniretur divisum. Quod mox rediens nutrix illius, ut ita invenit, vehementissime flere cepit, quia vas, quod præstitum acceperat, fractum viderat. Benedictus autem religiosus & pius puer, cum nutricem suam flere conspiceret, ejus dolori compassus, ablatis secum utrisque fracti capisterii partibus, sese cum lacrymis in orationem dedit: qui ab oratione surgens, ita juxta se vas sanum reperit, ut in eo inveniri fracturæ nulla vestigia potuissent: morque nutricem suam blande

Tom. III Mart.

consolatus, ei sanum capisterium reddit, quod fractum tulerat. Quæ res in eodem loco a cunctis est agnita, atque in tanta admiratione habita, ut hoc ipsum capisterium ejus loci incolæ in ecclesiæ ingressu suspenderent, quatenus & præsentibus & secuturi omnes agnoscerent, Benedictus puer conversationis gratiam a quanta perfectione cepisset. Quod annis multis illic ante omnium oculos fuit, & usque ad hæc Longobardorum tempora super fores ecclesiæ pependit. Sed Benedictus plus appetens mala mundi perpeti quam laudari, & pro Deo laboribus fatigari quam vitæ hujus favoribus extolli; nutricem suam occulte fugiens, deserti loci secessum petiit, cuius Sublacus vocabulum est: qui ab Romana urbe quadraginta fere millibus distans frigidasque perspicuas emanat aquas: quæ illic videlicet aquarum abundantia, in extenso prius lacu colligitur, ad extremum vero in amnem derivatur. Quo dum fugiens pergeret, monachus quidam, b Romanus nomine, hunc euntem reperit: quo tenderet, requisivit. Cujus cum desiderium cognovisset, & secretum tenuit & adiutorium impendit, eique sanctæ conversationis habitum tradidit, & in quantum licuit ministravit. Vir autem Dei ad eundem locum perveniens, in arduissimum specum se tradidit, & tribus annis, excepto Romano monacho, omnibus hominibus ibi incognitus mansit. Qui videlicet Romanus non longe in monasterio sub Theodati Patris Regula degebat: sed pie ejusdem Patris sui oculis furabatur horas, & quem sibi ad manducandum surripere poterat, diebus certis Benedicto panem ferebat. Ad eundem vero specum a Romano cella iter non erat, quia excelsa desuper rupes eminebat: sed ex eadem rupe in longissimo fune ligatum Romanus deponere panem consueverat: in qua etiam resti parvum tintinnabulum inferuit; ut ad ejus sonum viri Dei cognosceret, quando sibi Romanus panem præberet, quem exiens acciperet. Sed antiquus hostis unius caritati invidens, alterius refectioni; eum quadam die submitti panem conspiceret, jactavit lapidem, & tintinnabulum fregit: Romanus tamen horis congruentibus ministrare non desit.

Cum vero jam Deus omnipotens & Romanum vellet a labore quiescere, & Benedicti vitam in exemplum hominibus demonstrare, ut posita supra candellabrum lucerna claresceret, quatenus omnibus, qui in domo Dei sunt, luceret: cuidam Presbytero longius manenti, qui refectionem sibi in Paschali festivitate paraverat, per visum Dominus apparere dignatus est, dicens: Tu tibi delicias præparas, & servus meus illo in loco fame cruciatur. Qui potius surrexit, atque in ipsa solennitate Paschali cum alimentis, quæ sibi paraverat, ad locum tetendit, & virum Dei per abrupta montium, per concava vallium, per desolata terrarum quaesivit, eumque latere in specu reperit. Cumque oratione facta, benedicentes Dominum omnipotentem confedisissent, post dulcia vitæ colloquia is, qui advenerat, Presbyter dixit: Surge, sumamus cibum: quia hodie Pascha est. Cui vir Dei respondit, dicens: Scio, quia Pascha est: quia hodie videre te merui. Longe quippe ab hominibus positus, quia die eodem Paschalis solennitas esset, ignorabat. Venerabilis autem Presbyter rursus asseruit, dicens: Veraciter hodie Resurrectionis Dominicæ Pascalis dies est: abstinere tibi minime congruit: quia & ego ad hoc missus sum, ut omnipotentis Dei dona pariter somamus. Benedicticentes igitur Dominum, sumperunt cibum, expletaque refectione & colloquio, ad ecclesiam suam Presbyter recessit. Eodem quoque tempore hunc in specu latitantem etiam Pastores invenerunt: quem dum vestitum pellibus inter fruteta cernerent, aliquam bestiam esse crediderunt: sed cognoscentes Dei famulum,

Aj a

mulam,

A mulum, eorum multi ad pietatis gratiam a bestiali mente mutati sunt. Nomen itaque ejus per vicina loca innotuit cunctis: factumque est, ut ex illo jam tempore, a multis frequentari cepisset: qui cum ei cibum afferrent corporis, ab ejus ore in suo pectore alimenta referebant vitæ.

2 Quadam vero die, dum solus esset, tentator affuit: nam nigra parvaque avis, quæ vulgo merula nominatur, circa ejus faciem volitare cepit, ejusque vultui impertune insistere, ita ut manu capi posset, si hanc vir sanctus tenere voluisset: sed signo Crucis edito, recessit avis. Tanta autem carnis tentatio, ave eadem recedente, secuta est, quantam vir sanctus numquam fuerat expertus. Quamdā namque aliquando seminam viderat, quam malignus spiritus ante ejus mentis oculos reduxit: tantoque igne servi Dei animum in specie illius accendit, ut, dum in ejus pectore amoris flamma vim caperet, etiam pene deserere eremum, voluptate victus deliberaret. Tunc subito superna gratia respectus, ad semetipsum reversus est, atque urticarum & i veprium juxta densa succrescere fruteta conspiciens, exutus indumento, nudum se in illis spinarum aculeis, & urticarum incendiis projecit: ibique diu volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exiit, & per cutis vulnera eduxit a corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolorem. Cumque bene pœnaliter foris arderet, extinxit quod intus illicite ardebat: viciē itaque peccatum, quia mutavit incendium. Ex quo videlicet tempore, sicut post discipulis ipso perhibebat, ita in eo est tentatio voluntatis edomita, ut tale aliquid in se minime sentiret.

B Cœperunt postmodum multi jam mundum relinquere, atque ad ejus monasterium festinare: liber quippe a tentationis vitio, vero jure jam factus est virtutum magister: unde & per Moysen in Exodo præcipitur ut Levitæ a viginti quinque annis & supra ministrare debeant, ab anno vero quinquagesimo custodes vasorum fiant. PETRUS: Jam quidem prolati testimonii mihi aliquantum intellectus interlucet: sed tamen hoc plenius exponi postulo. GREGORIUS: Liqueat, Petre, quod in juventute carni tentatio ferveat, ab anno autem quinquagesimo calor corporis frigescat: vasa autem sacra sunt fidelium mentes. Electi ergo, cum adhuc intentione sunt, subesse eos ac servare necesse est, & obsequiis laboribusque fatigari: cum vero jam mentis ætate tranquilla calor recesserit tentationis, custodes vasorum sunt, quia Doctores animarum fiunt. PETRUS: Fateor, placet, quod dicis: sed quia prolati testimonii clausula referasti, quæso, ut de vita Justī debeas, quæ sunt inchoata percurrere.

C GREGORIUS: Recedente igitur tentatione, vir Dei, quasi spiniserutis ex culta terra, de virtutum segete feracius fructus dedit: Præconio itaque eximie conversationis celebre nomen ejus habebatur. Non autem longe monasterium fuit, ejus congregationis Pater defunctus est: omnisque ex illo congregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit, & magnis precibus, ut eis præesse deberet, petiit. Qui diu negando distulit: suis illorumque Fratrum moribus se convenire non posse prædixit: sed victus quandoque precibus assensum dedit. Cumque in eodem monasterio Regularis vix custodiam teneret, nullique, ut prius, per actus illicitos in dexteram levamque partem deflectere a conversationis itinere liceret; suscepti Fratres infancē savientes, semetipsos prius accusare cœperunt, quia hunc sibi præesse poposcerant, quorum scilicet & Fortitudo in norma ejus rectitudinis offēdebat. Cumque sibi sub eo conspicerent illicita non licere, & se dolerent adfecta relinquere, durumque esset, quod in mente vetericogebantur nova meditari, & quia gravis est semper pravis moribus vita bonorum; tractare de ejus morte aliqui conati sunt,

qui inito consilio venenum vino miscuerunt. Et cum d vas vitreum, in quo ille pestifer potus habebatur, recumbenti Patri ex more monasterii ad benedicendum fuisset oblatum, extensa manu Benedictus signum Crucis edidit, & vas, quod long tenebatur, eodem signo rupit: sicque contractum est, ac si in illo vase mortis pro Cruce lapidem dedisset.

Intellexit protinus vir Dei, quia potum mortis habuerat, quod portare non posuit signum vitæ: atque illico surgens, vultu placido, mente tranquilla, convocatos Fratres allocutus est, dicens: Misereatur vestri, Fratres, omnipotens Deus: quare in me ista facere voluistis? Numquid non prius dixi vobis, quia vestris ac meis moribus minime conveniret? Itē, & juxta vestros mores Patrem vobis quaerite: quia post hac me habere minime potestis. Tuncque ad locum dilectæ solitudinis rediit, & solus in superni spectatoris oculis habitavit secum. PETRUS: Minus patenter intelligo quidnam sit, habitavit secum. GREGORIUS: Si sanctus vir contra se unanimiter conspirantes, suæ conversationi longo dissimiles, coactos diu sub se tenere voluisset; fortasse sui vigoris usum & modum tranquillitatis absunderet, atque a contemplationis lumine suæ mentis oculum declinasset; dumque quotidie illorum correptione fatigatus, minus curaret sua & se forsitan relinqueret, & illos non inveniret. Nam quoties per cogitationis motum nimium extra nos ducimur, & nos sumus & nobiscum non sumus: nosmetipsos minime videntes, per alia vagamur. An illum secum fuisse dicimus, qui in longinquam religionem abiit, portionem quam acceperat consumpsit, uni in ea civium adhæsit, porcos pavit, quos & manducare videret siliquas, & esuriret? Qui tamen cum postmodum cepit cogitare bona, quæ perdidit, scriptum de illo est: In se reversus, dixit: Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus? Si igitur secum fuit, unde ad se rediit? Hunc ergo venerabilem virum secum habitasse dixerim, quia in sua semper custodia circumspēctus, ante oculos Conditoris se semper adspiciens, se semper examinans extra se mentis suæ oculum non divulgavit PETRUS: Quid ergo, quod de Apostolo Petro scriptum est, dum de carcere ab Angelo eductus fuisset: Qui ad se reversus, dixit: Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis & de omni expectatione plebis Judæorum? GREGORIUS: Duobus modis, Petre, extra nos ducimur: quia aut per cogitationis lapsum sub nosmetipsos recidimus, aut per contemplationis gratiam super nosmetipsos levamur. Ille itaque qui porcos pavit, vagatione mentis & immunditia sub semetipsum cecidit; iste vero, quem Angelus solvit ejusque mentem in ecclāsim rapuit, extra se quidem sed super semetipsum fuit. Uterque ergo ad se rediit, quando & ille ab errore operis se collegit ad cor, & iste a contemplationis culmine ad hoc rediit, quod in intellectu communi, ut prius, fuit. Venerabilis igitur Benedictus in illa solitudine habitabat secum, in quantum se intra cogitationis claustra custodivit: nam quotiescumque hunc contemplationis ardor in altum rapuit, se procul dubio sub se relinquit.

PETRUS: Placet, quod dicis, sed quæso respondeas, si deserere Fratres debuit, quos semel suscepit? GREGORIUS: Ut ego, Petre, existimo, ibi adunati æquanimiter portandi sunt mali, ubi inveniuntur aliqui, qui adjuvantur, boni. Nam ubi omnimodo de bonis fructus deest, sit aliquando de malis lador vacuus: maxime si e vicino causæ suppetant, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. Vir itaque sanctus, propter quem custodiendum staret, qui omnes unanimiter se persequentes cerneret? Et sæpe agitur in animo perfectorum, quod silentio prætereundem non est: quia cum laborem suum sine fructu esse considerent, in

A in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Unde ille quoque egregius Prædicator, qui dissolvi cupit & cum Christo esse, cui vivere Christus est & mori lucrum, qui passionum certamina non solum ipse appetiit sed ad toleranda hæc & alios accendit; Damasci persecutionem passus, ut posset evadere, murum, funem, sportamque quæsiit, seque latenter deponi voluit. Numquid non Paulum mortem dicimus timuisse, quam se ipse pro amore Jesu testatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret & gravem laborem, ad laborem se alibi cum fructu servavit. Fortis etenim præliator Dei teneri intra claustra noluit, certaminis campum quæsiit. Unde idem quoque venerabilis Benedictus, si libenter audis, citius agnoscis, quia non tantos ipse indociles deseruit, quantos in locis aliis a morte animæ fuscitavit. **Petrus**: Ita esse ut doces, & manifesta ratio & prolatum congruum testimonium declarat. Sed quæso, ut de vita tanti Patris ad narrationis ordinem redeas.

Tempus S. Pauli Damasci fugam ad monachos suscipit.

a Nuxia urbi Episcopalis Umbria Orientalis, ejusque provincie seu ditio contermina est Piceno seu Marchia Anconitana, & Apulia provincie regni Neapolitani.

b Constantinus fortis obijt anno 360.

c Valentinianus tradidit a S. Benedicto delictus primus Abbas canonici Lateranensis; ejus frater infra num. 25, venit ad eum & S. Benedictum.

d Simplicius successor Constantini. De utriusque corporis inventionibus infra in tractatu Petri Diaconi agitur.

e Sublacensis scilicet, de qua mox agitur.

f Aliis Eufide, & Enside. Bucerius explicat Anfidenam in arce; sed ea præcui inde in Apulia ceteris sita est.

g Sublacus in Latio, nunc Campania Romana ad Anienem fluvium, inter Tibur & Soram.

h S. Romanus colitur 22 Maji.

i S. Franciscus, ut traditio Sublacensium est, in basco spinas inferas resas, quorum frondes vernant in plantario tota hieme inter frigora & nives; sit ex eis etiam aqua refecta, qua solum ad Regem & Principes mitti.

k Torturæ in MSS. colliditur, versuta, Græcè apud Zachariam epistola, Male possum excusum, fortitudo.

CAPUT II.

Monasteria XII extruenda, demon fugatus, fons siccus: alia miracula. Discessus Sublaco Casinum.

REGORIUS: Cum sanctus vir dñi in eadem solitudine virtutibus signisque succresceret, multi ab eo in eodem loco ad omnipotentis Dei sunt servitium congregati: ita ut illuc duodecim monasteria cum omnipotentis Jesu Christi Domini opitulatione constructa, in quibus statutis Patribus duodecim monachos deputavit, paucos vero secum retinuit, quos adhuc in sua præsentia aptius erudiri judicavit. Cœpere etiam tunc ad eum Romanæ urbis nobiles & religiosi concurrere, suosque ei filios omnipotentis Deo nutriendos dare. Tunc quoque bonæ spei suas soboles, Eutychius & Maurum, Tertullius vero Patricius Placidum tradidit: e quibus Maurus junior, cum bonis polleret moribus, Magistri adjutor cepit existere; Placidus vero puerilis adhuc indolis gerebat annos. In uno autem ex eis monasteriis, quæ circumquaque construxerat, quidam monachus erat, qui ad orationem stare non poterat, sed mox ut se Fratres ad studium orationis inclinabant, ipse egrediebatur foras, & mentis vagæ terrena aliqua & transitoria agebat. Cumque ab Abbate suo sæpius fuisset admonitus, ad virum Dei deductus est: qui ipse quoque stultitiam ejus vehementer increpavit, & ad monasterium reversus, vix duobus diebus viri Dei admonitionem tenuit: nam die tertia ad usum proprium reversus, vagari tempore orationis cepit. Quod cum servo Dei ab eodem monasterii Patre, quem constituerat, nuntiatum fuisset, *Tom. III Mart.*

dixit: Ego venio, cumque per memetipsum emendo. **D** Cumque vir Dei venisset ad idem monasterium, & constituta hora, expleta psalmodia, sese Fratres in orationem dedissent, adspexit, quod eundem monachum, qui in oratione manere non potuit, quidam niger puerulus per vestimenti simbrias foras traheret. Tunc eidem Patri monasterii, Pompejano nomine, & Mauro Dei famulo secrete dixit: Numquid non adspicis, quis est, qui istum monachum foras trahit? Qui respondentes, dixerunt: Non. Quibus ait: Oremus, ut vos etiam videatis, quem iste monachus sequitur. Cumque per biduum esset oratum, Maurus monachus vidit: Pompejanus vero ejusdem monasterii Pater, videre non potuit. Die igitur alia, expleta oratione, vir Dei oratorium egressus, stantem foris monachum reperit, quem pro cæcitate cordis sui virga percussit: qui ex illo die nil persuasionis ulterius a nigro jam puerulo pertulit, sed ad orationis studium immobilis permansit: sicque antiquus hostis dominari non ausus est in ejus cogitatione, ac si ipse percussus fuisset verberet.

eundem puerulum ab oratione abstrahi videt cum S. Mauro.

effugium virgo a demonio liberat.

monasterio de solitudine aqua & quædam remota solentia.

prophetia de resurrectione aliorum.

E Ex his autem monasteriis, quæ in eodem loco construxerat, tria sursum in rupibus montis erant: & valde erat Fratribus laboriosum, quod semper ad lacum oportebat descendere, ut aquam haurire debuissent: maxime quia e deverso montis latere erat grave descendendum in timore periculum. Tunc collecti Fratres ex eisdem tribus monasteriis, ad Dei famulum Benedictum venerunt, dicentes: Laboriosum nobis est propter aquam quotidie usque ad lacum descendere, & idcirco necesse est ex eodem loco monasteria mutari. Quos blande consolans, dimisit: & nocte eadem cum parvo puerulo, nomine Placido, cujus superius memoriam feci, ejusdem montis rupem ascendit, ibique diutius oravit: & oratione completa, tres petras in loco eodem pro signo posuit, atque ad suum, cunctis illis nescientibus, monasterium rediit. Cumque die alia ad eum pro necessitate aquæ prædicti Fratres rediissent, dixit illis, & rupem illam, in qua tres super invicem positas petras inveneritis, in modico cavato: valeat enim omnipotens Deus etiam in illo montis cacumine aquam producere, ut vobis laborem tanti itineris digatur auferre. Qui euntes, rupem montis, quam Benedictus prædixerat, jam sudantem invenerunt. Cumque in ea concavum locum fecissent, statim aqua repletus est: quantum sufficienter emanavit, ut hunc usque ubertim defluat, atque ab illa montis cacumine usque ad inferiora derivetur.

6. Alio quoque tempore Gotthus quidam, pauper & spiritu, ad conversionem venit: quem Dei vir Benedictus libentissime suscepit. Quadam vero die ei dari ferramentum iussit, quod ad falcis similitudinem falcatum vocatur, quo de loco quodam vepres abscedendum, quatenus illic hortus fieri deberet. Locus autem ipse, quem mundandum Gotthus susceperat, super ipsam laci ripam jacebat. Cumque Gotthus idem densam veprium totius vircutis annis succideret, ferrum de manubrio proficiens in lacum cecidit, ubi scilicet tanta erat aquarum profunditas, ut spes requirendi ferramenti nulla jam esset. Itaque ferro perduto, tremebundus ad Maurum monachum ecurrit Gotthus, dæmonum quod fecerat nuntiavit, & reatus sui poenitentiam egit: quod Maurus quoque monachus mox Benedicto famulo Dei curavit indicare. Vir igitur Dominus Benedictus hæc audicos accessit ad lacum: eulit de manu Gotthi manubrium & misit in lacum: & mox ferrum a profunda rediit atque in manubrium intravit: qui statim ferramentum Gottho reddidit, dicens: Ecce, labore, & noli contristari.

manubrium etiam projectum, respicit.

7. Quadam vero die dum idem venerabilis Benedictus in cella consisteret, prædictus Placidus puer,

A sancti viri monachus, ad hauriendam de lacu aquam egressus est: qui vas, quod tenuerat, in aquam incauto submittens, ipse quoque cadendo secutus est: quem mox unda rapuit, & pene ad unius sagittæ cursum, cum a terra introrsus traxit. Vir autem Dei intra cellam positus, hoc protinus agnovit, & Maurum festine vocavit, dicens: Frater Maure, curre, quia puer ille, qui ad hauriendam aquam perrexit, in lacum cecidit, jamque cum longius unda trahit. Res mira, & post Petrum Apostolum inusitata! Benedictione etenim postulata atque percepta, ad Patris sui imperium concitus perrexit Maurus, atque usque ad eum locum quo ab unda deducebatur puer, per terram se ire existimans, super aquam cucurrit, eumque per capillos tenens, cursu rapido rediit. Qui mox ut terram tetigit, ad se reversus, post ter-

pro S. Maure
cum super
aquam cur-
rentem ca-
pit extrahit

B gum respexit, & quia super aquas cucurrisset agnovit: & quod presumere non potuisset ut fieret, miratus extremum factum. Reversus itaque ad Patrem, rem gestam retulit. Vir autem venerabilis Benedictus hoc non suis meritis, sed illius obedientie deputare cepit; ac contra Maurum pro solo ejus imperio factum dicebat; seque confitens in illa virtute non esse, quam nefcius fecisset. Sed in hac humilitatis mutua & amica contentione accessit arbiter puer, qui ereptus est; namque dicebat: Ego cum ex aqua traherem, super caput meum melotem Abbatis videbam, atque ipsum me ex aquis educere considerabam. Petrus: Magna sunt valde, quæ narras, & multorum edificationi profutura: ego autem boni viri miracula, quo plus bibo, eo plus sitio.

a Placidus
Petrus
dixit
patris;

8 GREGORIUS: Cum jam loca eadem in amorem Domini nostri Jesu Christi longe lateque ferverent, & secularem vitam multi relinquerent, & sub levi redemptoris jugo cervicem cordis edomarent, sicut mos pravorum est, invidere aliis virtutis bonum, quod ipsi habere non appetunt: vicinus ecclesie Presbyter, Florentius nomine, hujus nostri Subdiaconi Florentii avas, antiqui hostis malitia percussus, sancti viri studiis cepit assulari; ejusque conversationi derogare, quosque etiam posset ab illius visitatione compescere. Cumque jam se conspiceret ejus profectibus obviare non posse, & conversationis illius opinionem crescere, atque multos ad statum vite melioris ipso quoque opinione ejus præconio indefinenter vocari, invidia facibus magis magisque succensus, deterius fiebat, quia conversationis illius appetebat habere laudem, sed habere laudabilem vitam volebat. Quin ejusdem invidis tenebris cæcatus, ad hoc usque perductus est, ut servus omnipotentis Dei infectum ventris panem quasi per benedictionem transfereret: quem vir Dei cum gratiarum actione suscepit: sed eum, qui per latere in pane, non latuit. Ad hanc vero reflectionem illius ex vicina sylva corvus venire consueverat, & panem de manu ejus accipere: qui cum more solito venisset, panem quem Presbyter transierat, vir Dei de corvo projecit; ei que præcepit, dicens: In nomine Jesu Christi Domini nostri tolle hunc panem, & tali eum in loco projice, ubi a nullo hominum possit inveniri. Tunc corvus apertis ore, ex panis illi circa eundem panem cepit differere, & crocitare, ac si aperte diceret, & obedire vellet, & tamen iussu implere non posset. Cui vir Domini præcepit, iterum atque iterum dicens: Tolle, & sic secutus, atque ibi projice, ubi inveniri non possit. Quando demoratus, quandoque corvus in modum leviter, & recessit: post tritum vero horarum spatium, ab ipso pane, rediit, & de manu hominis Dei antidotum, qualem consueverat, accepit. Venerabilis autem Pater domus vitam suam inardescere Sacerdotis ardorem videns, illi magis quam sibi doluit. Sed prædictus Florentius, qui Magistri corpus necare non potuit, ad extinguendas discipulorum animas accendit; ita ut in horum cella, cui Benedictus theret, atque eorum oculos nudas septem

subit a corvo
diffusi in
lacum ab-
sumptum;

ad sanctos
objurgat
discipulos
unde migravit

puellas mitteret, quæ coram eis sibi invicem manus tendentes & diutius ludentes, illorum mentes ad pervertitatem libidinis inflammarent. Quod vir sanctus de cella conspiciens, lapsusque adhuc tenerioribus discipulis pertimescens, idque pro sua solius persecutione fieri pertractans, invidiæ locum dedit: atque oratoria & cuncta, quæ construxerat, sub statutis Præpositis adjunctisque Fratribus ordinavit, & paucis secum monachis ablatis, habitationem mutavit loci. Moxque ut vir Dei ejus odia humiliter declinavit, hunc omnipotens Deus terribiliter percussit. Nam cum prædictus Presbyter, stans in solario, Benedictum discessisse cognosceret & exultaret, perdurante immobiliter tota domus fabrica, hoc ipsum tantum, in quo stabat, solarium cecidit, & Benedicti hostem conterens extinxit. Quod viri Dei discipulus, Maurus nomine, statim venerabili Patri Benedicto, qui adhuc a loco eodem vix decem millibus aberat, estimavit esse nuntiandum, dicens: Revertere, quia Presbyter, qui te persequabatur, extinctus est. Quod vir Dei Benedictus audiens, sese in gravibus lamentis dedit: vel quia inimicus occubuit, vel quia de inimici morte discipulus exultavit. Quæ de re factum est,

hoste subita
morte a Dei
patris;

lamentum;

spiritu justis

et Dei de
vires a
10. 1

Matth. 13.

Casam

non hostem

Apollinis

Apollinis

E ut eidem quoque discipulo penitentiam indiceret, quod mandantalia, gaudere de inimici interitu præsumisset. Petrus: Mira sunt, & multum stupenda, quæ dicis: nam in aqua ex petra producta, Moysen; in ferro vero, quod ex profundo aquæ rediit, Eliseum; in aquæ itinere, Petrum; in corvi obedientia, Eliam; in luctu autem mortis inimici, David video; & perpendo quia vir iste spiritu justorum omnium plenus fuit. GREGORIUS: Vir Domini Benedictus, Petre, unius Dei spiritum habuit, qui per concessam redemptionis gratiam electorum corda omnium implevit, de quo Joannes dicit: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: de quo rursus scriptum est: De plenitudine ejus nos omnes accepimus. Nam sancti Dei homines potuerunt a Domino virtutes habere, non etiam aliis tradere. Illa autem signa virtutis dedit subditis qui se datorum signum Jone promissit inimicis, ut coram superbis mori dignaretur, coram humilibus resurgere: quatenus & illi viderent quod contemnerant, & isti quod venerantes amare debuissent.

F Ex quo mysterio actum est, ut dum superbi adspiciunt despectum mortis, humiles contra mortem acciperent gloriam potestatis. Petrus: Quæ te, post hæc, ad quæ loca vir sanctus migraverit, vel si aliquas in eis virtutes postmodum ostenderit, innotescet. GREGORIUS: Sanctus vir ad altum demigrans, locum non hostem mutavit: nam tanto post graviora prælia percussit quæ contra se aperto pugnantem ipsum malitia flagitium invenit: Castrum namque, quod Castnum dicebatur, excelsi inquit dixerunt, situm est (qui videlicet non distans a sinu hinc idem castrum recipit, sed per riu[m] illud in altum se subrigens, velut ad locum cacumen tendit): ubi vetustissimum sanum fuit, in quo, ex antiquorum more Gentilium, a stulto rusticorum populo Apollis colebatur. Circumquaque etiam in cultu demonum loci facereverant, in quibus adhuc eodem tempore infidelium infama multitudo sacrificiis sacrilegis infudabat: illuc itaque vir Dei perveniens, contrivit idolorum, subvertit aras, succendit lucos, atque in ipso templo Apollinis id oraculum B. Martini, ubi vero et ejusdem Apollinis fuit, oraculum S. Joannis construxit, & commorantem circumquaque multitudinem predicatione continua ad fidem vocabat.

a Columnæ S. Maurus 15 Januarii, S. Placidus 9 Octobris, Maurum dudum fuisse susceptum scribit Leo Opiensis lib. 1 Chronici Caput 1. cap. 1.

b Ita oraculum legitur etiam in MSS. Grace, inter quos, quod proprie oratorium est. Ubi infra num. 36 Latius oratorium Græci invicem est.

CAPUT

Prostigia demonum sublata: absentia cognita & futura praescita, etiam in Torila Rege.

21 Rursus dum Fratres parietem, quia res ita exigebat, paullo altius egerent; vir Dei in orationis studio intra cellæ suæ claustra morabatur: cui antiquus hostis insultans apparuit, & ei, quod ad laborantes Fratres pergeret, indicavit. Quod vir Dei per nuntium celerim Fratribus indicavit, dicens: Fratres, caute vos agite: quia ad vos hac hora malignus spiritus venit. Is, qui mandatum detulit, vix verba compleverat, & malignus spiritus eundem parietem, qui ædificabatur, evertit; atque unum puerulum monachum, cuiusdam curialis filium opprimens, ruina contrivit. Contristati omnes ac vehementer afflicti, non damno parietis, sed contritione Fratris, venerabili Patri Benedicto celeriter cum gravi luctu nuntiarunt. Tunc idem pater Benedictus dilaceratum puerum ad se deferri jubet: quem portare non nisi in sago poterunt, quia collapsa saxa parietis, non solum ejus membra, sed etiam ossa contriverant. Præcepitque vir Dei statim eum in cella sua in pñathio, quod vulgo matra

Tom. III. Mart.

14 GREGORIUS : Oportet, Petre, ut interim fideas, quatenus adhuc majorem cognoscas. Gothorum namque temporibus, cum Rex eorum Totila sanctum
A a ; virum

objecti cui.
dam, quod
considerando
ad hoc com-
miserat.

A virum prophetiæ habere spiritum audisset, ad ejus monasterium pergens, paullo longius subleat, eique se venturum esse nuntiavit. Cui dum protinus mandatum de monasterio fuisset ut veniret ipse, sicut per fidæ mentis fuit, an vir Dei prophetiæ spiritum haberet, explorare conatus est. Quidam vero ejus spatarius Riggo dicebatur, cui calceamenta sua præbuit, eumque indui vestibus regalibus fecit, quem quasi in persona sua pergere ad Dei hominem præcepit: in cuius obsequio tres, qui sibi præ ceteris adherere consueverant, Comites misit, scilicet Valtericum, Rudericum & Blindinum, ut ante servi Dei oculos ipsum Regem Totilam esse simulant, ejus lateri obambulant: cui alia quoque obsequia, alios spatharios præbuit, ut tam ex eisdem obsequiis, quam ex purpureis vestibus Rex esse putaretur. Cumque idem Riggo decoratis vestibus, obsequentium frequentia comitatus, monasterium fuisset ingressus, vir Dei eminens sedebat: quem venientem conspiciens, cum jam ab eo audiri potuisset, clamavit, dicens: Pone fili, pone: hoc quod portas non est tuum. Qui Riggo protinus in terram cecidit, & quia tanto viro illudere præsumpsisset, expavit, omnesque qui cum eo ad hominem Dei veniebant, terræ consternati sunt. Surgentes autem, ad eum minime propinquare præsumperunt: sed ad suum Regem reversi, nuntiaverunt increpidi, in quanta velocitate fuerant deprehensi.

15 Tunc per se idem Totila ad Dei hominem accessit: quem cum longe sedentem cerneret, non ausus accedere, sese in terram dedit. Cui cum vir Dei bis terve diceret, Surge; sed ipse ante eum de terra erigere se non auderet; Benedictus Christi Jesu famulus per semetipsum dignatus est accedere ad Regem, prostratumque de terra levavit, & de suis actibus increpavit: atque in paucis sermonibus cuncta, quæ illi erant ventura, prænuntiavit, dicens: Multa mala facis, multa mala fecisti: jam aliquando ab iniquitate conquiesce: equidem Romam ingressurus es, mare transurus, novem annis regnans, decimo morieris. Quibus auditis, Rex vehementer territus, oratione petita recessit: atque ex illo jam tempore minus crudelis fuit, & non multo post Romam adiit, ad Siciliam perrexit: anno autem regni sui decimo, omnipotentis Dei judicio, regnum cum vita perdidit. Præterea Canulix & Antistes Ecclesiæ ad eundem Dei famulum venire consueverat, quem vir Dei pro vitæ suæ merito valde diligebat: itaque dum cum illo de ingressu regis Totilæ & Romanæ urbis perditione colloquium haberet, dixit: Per hunc Regem civitas ista destruetur, ut jam amplius non inhabitetur. Cui vir Domini respondit, Roma a Gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus, coruscis turbinibus, ac terræmotu fatigata, marcescet in semetipsa. Cujus prophetiæ mysteria nobis jam facta sunt luce clariora, qui in hac urbe dissoluta mœnia, everfas domus, destructas ecclesias turbine cernimus, ejusque adificia, longo senio lassata, quia ruinis crebrescentibus prosternantur, videmus: quamvis hoc Honoratus ejus discipulus, cujus mihi relatione compertum est, nequaquam ex ore illius audisse se perhibet: sed qui hoc dixerit, dictum sibi a Fratribus fuisse testatur.

16 Eodem quoque tempore quidam Aquinensis Ecclesiæ Clericus damonio vexabatur, qui a venerabili viro Constantio, ejusdem Ecclesiæ Antistite, per multa fuerat Martyrum loca transmissus, ut sanari potuisset. Sed sancti Dei Martyres noluerunt ei sanitatis donum tribuere, ut, quanta esset in Benedicto gratia, demonstrarent. Ductus itaque est ad omnipotentis Dei famulum Benedictum: qui Jesu Christo Domino preces fundens, antiquum hostem de obsessio homine protinus expulit. Cui sanato præcepit, dicens: Vade, & posthac carnem non comedas, ad sacrum Ordinem numquam accedere præsumas: quacumque autem die

ad sacrum ordinem accedere præsumperis, statim juri diaboli iterum mancipaberis. Discessit Igitur Clericus sanus, & sicut terrere solet animum poena recens, ea, quæ vir Dei præceperunt, interim custodivit: cum vero post annos multos omnes priores illius de hac luce migrassent, & minores suos sibi met superponi in sacris Ordinibus cerneret, verba viri Dei quasi ex longo tempore oblietos postposuit, atque ad sacrum Ordinem accessit: quem mox is reliquerat diabolus tenuit, eumque vexare, quousque animam ejus excuteret, non cessavit.

18 PETRUS: Iste vir Dei divinitatis, ut video, etiam secreta penetravit: quia perspexit hunc Clericum idcirco diabolo traditum, ne ad sacrum Ordinem auderet accedere. GREGORIUS: Quare divinitatis secreta non nosset, qui divinitatis præcepta servaret, cum scriptum sit: Qui adheret Domino, unus spiritus est cum eo? PETRUS: Si unus cum Domino spiritus qui Domino adheret, quid est, quod iterum idem egregius prædicator dicit: Quis cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? Valde enim esse inconveniens videtur, ejus sensum, cum quo unum factus fuerit, ignorare. GREGORIUS: Sancti viri, in quantum cum Deo unum sunt, sensum Domini non ignorant: nam idem quoque Apostolus dicit: Quis enim scit hominum, quæ hominis sunt, nisi spiritus hominis, qui est in ipso: Ita & quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi spiritus Dei, qui ut se ostenderet, nosse, quæ Dei sunt, adjunxit: Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est. Hinc iterum dicit: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se, nobis autem revelavit per spiritum suum. PETRUS: Si ergo eidem Apostolo ea quæ Dei sunt per Dei spiritum sunt revelata, quomodo super hoc quod proposuit, præmisit dicens: O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Sed rursus mihi hæc dicenti, alia suboritur quæstio: nam David propheta Domino loquitur, dicens: In labiis meis pronuntiavi omnia judicia oris tui. Et cum minus sit nosse, quam etiam pronuntiare, quid est, quod Paulus incomprehensibilia esse Dei judicia asserit: David autem se omnia non solum nosse, sed etiam in labiis pronuntiasse testatur? GREGORIUS: Ad utraque hæc tibi sufficiens sub brevitate respondit dicens, quod sancti viri, in quantum cum Domino unum sunt, sensum Domini non ignorant: omnes enim, qui devoto Dominum sequuntur, etiam devotione cum Deo sunt; & adhuc carnis corruptibilis gravati pondere, cum Deo non sunt: occultaque Dei judicia, in quantum conjuncti sunt, sciunt; in quantum disjuncti sunt, nesciunt. Quia enim secreta ejus adhuc perfecte non penetrant, incomprehensibilia ejus judicia esse testantur: quia vero mente ei inhaerent, atque inhaerendo vel sacris Scripturæ eloquiis vel occultis revelationibus in quantum accipiunt cognoscunt, hæc & noverunt & pronuntiant: Judicia enim, quæ Deus tacet, nesciunt, quæ Deus loquitur sciunt. Unde & David Propheta cum dixisset: In labiis meis pronuntiavi omnia judicia: protinus addidit, Oris tui: ac si aperte dicat: Illa ego judicia & nosse & pronuntiasse potui, quæ te dixisse cognovi: nam ea quæ ipse non loqueris, a nostra proculdubio cognitione abscondis. Concordat ergo prophetia Apostolicaque sententia: quia & incomprehensibilia sunt Dei judicia, & tamen, quæ de ore ejus prolata fuerint, humanis labiis pronuntiantur: quoniam sciri ab hominibus & prolata per Deum possunt & occulta non possunt. PETRUS: In objectionem meam quæstionculæ parat causa rationis. Sed quæso te, si qua sunt adhuc de viri hujus virtute, subiunge.

A 1 Hinc confas accessum Totila contigisse anno 543, regni
hujus. Ejus obitus evenit anno 553 inuente.

b Romanus anno 546 interceptus, quem sequente anno a Belisario occupatam, biennio post recuperavit.

c Hic erat S. Sabinus, cujus vitam dedimus 9 Febr. in quo ann. 4 dicitur, quod S. Sabinus cum S. Benedicto Christi famulo in Casino castro posito assidua amicitia loquebatur, eumque invisere per singulos annos consueverat, quem vir Dei pro vita sua merito valde diligebat. Est Cassinum urbs Apulia a Longobardis destructa, cui ibidem dictum.

d Aquinum urbs Episcopalis prope Cassinum: unde S. Thomas Aquinas cognominatur.

e S. Constantinus celatur 1 Septembris.

CAPUT IV.

*Cognita fuerat, absentia, arcana cordis. Apparitis
absentibus facta. Consummatus puniti.*

17 **G**REGORIUS: Vir quidam nobilis, Theoprob-
us nomine, ejusdem Benedicti Patris fuerat
admonitione conversus: qui pro vite sue merito ma-
gnam apud eum familiaritatis fiduciam habebat. Hic
cum quadam die ejus cellam esset ingressus, hunc
amarissime stentem reperit: cumque diu subsisteret,
ejusque non finiri lacrymas videret, nec tamen, ut vir
Dei consueverat, orando plangeret sed moriendo;
quoniam causa tanti luctus existeret, inquisivit. Cui
vir Dei illico respondit: Omne hoc monasterium quod
construxi, & cuncta quae Fratribus preparavi, omni-
potentis Dei judicio Gentibus tradita sunt: vix autem
a obtinere potui, ut mihi ex hoc loco animae conce-
derentur. Cujus vocem tunc Theoprobis audivit, nos
autem cernimus, qui destructum modo a Longobar-
dorum gente ejus monasterium scimus. Nocturno
enim tempore, quiescentibus Fratribus, h nuper illie
Longobardi ingressi sunt: qui diripientes omnia, ne
unum quidem hominem illie tenere potuerunt: sed
implevit omnipotens Deus, quod fideli famulo Bene-
dicto promiserat, ut, si res Gentibus traderet, animas
custodiret. Quia in re Pauli vicem video tenuisse Bene-
dictum, cujus dum navis rerum omnium jacturam per-
tulit, ipse in consolatione vitam omnium, qui eum
comitabantur, accepit.

18 Quodam quoque tempore Exhilaratus noster,
quem ipse Conversum nosti, transmissus a domino sua
fuerat, ut Dei viro in monasterium vino plena duo
lingua vascula, quae vulgo flascones vocantur, defer-
ret: qui unum detulit, alterum vero pergens in itine-
re abscondit. Vir autem Domini, quem facta absen-
tia latere non poterant, unum cum gratiarum actione
suscepit, & discedentem puerum monuit, dicens: Vide,
fili, ne de illo flacone, quem abscondisti, bibas: sed
inclina illum caute, & invenies quid intus habet. Qui
confusus valde a Dei homine exivit, & reversus, vo-
lens adhuc probare quod audierat, cum flaconem in-
clinaisset, de eo protinus serpens egressus est. Tunc pra-
dictus Exhilaratus puer per hoc, quod in vino reperit,
expavit malum quod fecit.

19 Non longe autem a monasterio vicinior, in
quo non minima multitudo hominum ad fidem Dei
ab idolorum cultu Benedicti fuerat exhortatione con-
versa: ibi quoque quidam sanctimoniales semine
inerant, & crebro illuc pro exhortandis animabus
Frates suos mittere Benedictus Dei famulus curabat.
Quadam vero die misit ex more: sed is qui missus
fuerat monachus, post admonitionem factam, a san-
ctimonialibus feminis rogatus mappulas accepit, sibi-
que eas abscondit in sinu. Qui mox ut reversus est,
cum vir Dei vehementissima amaritudinis cepit incre-
pare, dicens: Quomodo ingressa est iniquitas in si-

num tuum? At ille obstupuit, & quid egisset obli-
tus, unde corripiebatur ignorabat. Cui ait: Num-
quid ego illic praesens non eram, quando ab ancillis
Dei mappulas accepisti, tibi que eas in sinu misisti?
Qui mox ejus vestigiis provolutus, stulte se egisse
penituit, & eas quas in sinu absconderat mappulas ab-
jecit.

20 Quadam quoque die, dum venerabilis Pater ve-
spertina jam hora corporis alimenta perciperet, ejus
monachus, cuiusdam Defensoris filius fuerat, qui ante
mensam lucernam tenebat. Cumque vir Dei ederet,
ipse autem cum lucerna ministerio adstaret, cepit per
superbiam spiritum in mente sua tacitus volvere & per
cogitationem dicere: Quis est hic, cui ego manducanti
assisto, lucernam teneo, servitium impendo? Quis sum
ego, ut isti inserviam? Ad quem vir Dei statim conver-
sus, vehementer cepit eum increpare, dicens: Signa
cor tuum, Frater. Quid est, quod loqueris? Signa cor
tuum. Vocatisque statim Fratribus, praecepit ei lucer-
nam de manibus tolli: ipsum vero iussit a ministerio re-
cedere, & ibi hora eadem quietum sedere. Qui requi-
situs a Fratribus quid habuerit in corde, per ordinem
narravit, quanto superbiam spiritu incumuerat; & que
contra virum Dei verba per cogitationem tacitus dice-
bat. Tunc liquido omnibus paruit, quod venerabilem
Benedictum latere nil posset, in cujus auribus tacitas
etiam cogitationis verba sonuissent.

21 Alio quoque tempore in eadem Campaniae re-
gione fames incubuerat, magnaque omnes alimenta-
rum indigentia conangustabat: jamque in Benedicti
monasterio triticum decrat, panes vero pene omnes
consumpti fuerant, ut non plusquam quinque ad res-
sectionis horam fratribus inveniri potuissent. Cum-
que eos venerabilis Pater contristatos cerneret, eor-
um pusillanimitatem studuit modesta increpatione
corrigere, & rursus promissione sublevare, dicens:
Quare de panis inopia vester animus contristatur?
Hodie quidem minus est, sed die crastina abundanter
habebitis. Sequenti autem die ducenti farinae modii
ante fores cellae in saccis inventi sunt; quos omni-
potens Deus, quibus deferentibus transmississet, nunc
usque manet incognitum: Quod cum Fratres cerne-
rent, Domino gratias referentes, didicerunt jam de
abundantia nec in egestate dubitare. **PETRUS:** Dic,
quiesce, numquid non credendum est, huic Dei fa-
mulo semper prophetiae spiritum adesse potuisse, an
per intervalla temporum ejus mentem prophetiae spiri-
tus implebat? **GREGORIUS:** Prophetiae spiritus, Pe-
tre, prophetarum montes non semper irradiat: quia
sicut de sancto Spiritu scriptum est, Ubi vult, spirat,
ita sciendum est, quia & quando vult, adspirat. Hinc
enim est, quod Nathan a Rege requisitus, si construere
templum posset, prius consensit, & postmodum prohi-
buit. Hinc est, quod Elifaz cum sententiam mulierem
cerneret, causamque nescisset, ad prohibentem hanc
puerum dicit: Dimitte eam, quia anima ejus in ama-
ritudine est, & Dominus celavit a te; & non indicavit
mihi. Quod omnipotens Deus ex magnae pietatis dis-
pensatione disponit: quia dum prophetiae spiritum ali-
quando dat, & aliquando subtrahit, prophetantium
mentes & levat in celsitudine & custodit in humilita-
te: ut & accipientes spiritum, inventiant quid de Deo
sint: & rursus prophetiae spiritum non habentes, co-
gumescant quid sint de semetipsis. **PETRUS:** Ita hoc esse,
ut asseris, magna ratio clamat: sed, quare, de vena-
bili Patre Benedicto quicquid adhuc animo occur-
rit, exequere.

22 **GREGORIUS:** Alio quoque tempore a quodam
fideli viro fuerat rogatus, ut in ejus praedio juxta e Ta-
racinensem urbem, missis discipulis suis, construere
monasterium debuisset. Qui roganti consentiens, de-
putatis

AUCTO-
R. S.
GREG.
MAGNO.

occulas vi-
det amantem
cogitationem.

in communem
fame, ut
gradum.

sermonem di-
vinitus allu-
tam pro facti
occulis.

Jo. 1

Spiritus pro-
phetiae sub-
trahit. Sicut
subtrahit.

flascum
vino fuit
absconditum
serpens.

Quia ab-
sentia mappu-
larum mo-
nacho.

A putatis Fratres Patrem constituit, & quis ei secundus esset, ordinavit: quibus eunibus sponddit, dicens: Ite, & die illo ego venio, & ostendo vobis, in quo loco oratorium, in quo refectorium Fratrum, in quo susceptionem hospitum, vel quæque sunt necessaria, edificare debeatis. Qui benedictione percepta, illico perrexerunt, & constitutum diem magnopere præstolantes, paraverunt omnia, quæ his, qui cum tanto Patre venire potuissent, videbantur esse necessaria. Nocte vero eadem, quæ promissus illucebat dies, eidem servo Dei, quem illic Patrem constituerat, atque ejus Præposito, vir Domini in somnis apparuit, & loca singula, ubi quid edificare debuissent, subtiliter designavit. Cumque utrique a somno surgerent, sibi invicem, quid viderant retulerunt: non tamen visioni illi omnimodo fidem dantes, virum Dei, sicut se venire promiserat, expectabant. Cumque vir Dei constituto die minime venisset ad eum, cum mœre reversi sunt, dicens: Expectavimus, Pater, ut venires, sicut promiseras, & nobis ostenderes, ubi quid edificare deberemus, & non venisti. Quibus ipse ait: Quare Fratres, quare ista dicitis? Numquid sicce promisi, non veni? Cui cum ipsi dicerent, Quando venisti? Respondit, Numquid utriusque vobis dormientibus non apparui, & loca singula designavi? Ite, & sicut per visionem vidistis, omne habitaculum monasterii ita construere. Qui hæc audientes, vehementer admirati, ad prædictum prædium sunt reversi, & cuncta habitacula, sicut ex revelatione dicebant, construxerunt. **PETRUS:** Doceri velim, quo fieri ordine potuit, ut longe iret, responsum dormientibus diceret, quod ipsi per visionem audirent, & recognoscerent. **GREGORIUS:** Quid est, quod per scrutans rei gestæ ordinem, ambigis Petre? Liqueat profecto, quia nobilioris naturæ est spiritus quam corpus. Et certe, Scriptura teste, novimus quod propheta ex Judæa sublevatus, repente est cum prandia in Chaldaea depositus, quo videlicet prandio Prophetam refecit, seque repente in Judæa iterum invenit. Si igitur tam longe Abacuc potuit sub momento corporaliter ire & prandium deferre, quid mirum, si Benedictus Pater obtinuit, quatenus ite per spiritum, & Fratrum quiescentium spiritibus necessaria narraret: ut sicut ille ad cibum corporis corporaliter perrexit, ita iste ad institutionem spiritualis vite spiritualiter pergeret? **PETRUS:** Manus tuæ locutionis terit mœre (fascor) dubietatem mentis: sed velim nosse, in communis locutione qualis iste vir fuit.

13 GREGORIUS: Vix ipsa, Petre, communis ejus locutio a virtutis erat pondere vacua: quia, cujus cor sese in alta suspendebat, nequaquam verba de ore illius in cassum cadebant. Si quid vero umquam non jam decernendo, sed minando diceret, tantas vires sermonis habebat, ut hoc non dubie atque suspense, sed jam per sententiam protulisset. Nam longe ab ejus monasterio duæ quædam sanctimoniales feminae, nobiliori genere exortæ, in loco proprio conversabantur, quibus quidam religiosus vir ad exterioris vite usum præbebat obsequium. Sed sicut nonnullis solet nobilitas generis parare ignobilitatem mentis, ut minus se in hoc mundo despiciant: qui plus se ceteris aliquid fuisse meminerunt; necdum prædictæ sanctimoniales feminae perfectæ linguam suam sub habebat sui fræno restrinxerant, & eundem religiosum virum, qui ad exteriora necessaria eis obsequium præbebat, incautus sæpe sermonibus ad iracundiam provocabant. Qui dum diu ista toleraret, perrexit ad Dei hominem, quantasque pateretur verborum contumelias enarravit. Vir autem Dei hæc de illis audiens, eis protinus mandavit, dicens: Corripite linguam vestram: quia si non emendaveritis, excommunico vos: quoniam videlicet excommunicationis sententiam non promittendo intulit sed minando. Illæ autem a pristinis mo-

ribus nihil mutaræ, intra paucos dies defunctæ sunt, & atque in ecclesiâ sepultæ. Cumque in eadem ecclesiâ Missarum solennia celebrarentur, atque ex more Diaconus clamaret, Si quis non communicat, det locum: nutrix earum, quæ pro eis oblationem Domino offerre consueverat, eas de sepulcris suis progredi & exire videbat. Quod dum sæpius cerneret, quia ad vocem Diaconi clamantis exibat foras, atque intra ecclesiam permanere non poterant; ad memoriam reduxit quæ vir Dei illis adhuc viventibus mandavit: eas quippe se communionem privare dixerat, nisi mores suos & verba corrigerent. Tunc servo Dei cum gravi mœre indicatum est: qui manu sua protinus oblationem dedit, dicens: Ite, & hanc oblationem pro eis offerri Domino facite, & ulterius excommunicatæ non erunt. Quæ dum oblatio pro eis fuisset immolata, & a Diacono juxta morem clamatum est, ut non communicantes ab ecclesiâ exirent, illæ exire ab ecclesiâ ulterius vix non sunt. Quæ ex re indubitanter patuit, quia dum inter eos, qui communionem privati sunt, minime recederent, communionem a Domino per servum Domini recepissent. **PETRUS:** Mirum valde quod dicis, quamvis venerabilem & sanctissimum virum, adhuc tamen in hac carne corruptibili degentem, potuisse animas solvere, in illam jam invisibili judicio constitutas. **GREGORIUS:** Numquidnam, Petre, in hac adhuc carne non erat, qui audiebat, Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in calis: & quæ solveris super terram; soluta erunt & in calis? Cujus nunc vicem ligando & solvendo obtinent, qui locum sancti regiminis fide & moribus tenent: Sed ut tanta valeat homo de terra, cali & terræ Conditor in terram venit e celo: atque ut judicare caro etiam de spiritibus possit, hoc ei largiri dignatus est, factus pro hominibus Deus caro: quia inde furere ultra se infirmitas nostra, unde sub se infirmata est firmitas Dei. **PETRUS:** Cum virtute signorum concorditer loquitur ratio verborum.

14 GREGORIUS: Quadam quoque die, dum quidam ejus puerulus monachus, parentes suos ultra quam debet diligens, atque ad eorum habitaculum tendens, sine benedictione de monasterio exisset; eodem die mox, ut ad eos pervenit, defunctus est: cumque esset sepultus, die altero projectum foras corpus ejus inventum est: quod rursus tradere sepulture curaverunt: sed sequenti die iterum projectum exterius atque inhumatum, sicut prius, invenerunt. Tunc concite ad Benedicti Patris vestigia currentes, cum magno fletu petierunt, ut ei suam gratiam largiri dignaretur. Quibus vir Dei per manu sua protinus communionem Domini Corporis dedit, dicens: Ite, atque hoc Dominicum Corpus super pectus ejus cum magna reverentia ponite, & sic sepulture eum tradite. Quod dum factum fuisset, susceptum corpus ejus terra tenuit, nec ultra projecit. Perpendis, Petre, apud Jesum Christum Dominum: cujus meriti iste vir fuerit, ut ejus corpus etiam terra projiceret, qui Benedicti gratiam non haberet? **PETRUS:** Perpendo plane, & vehementer stupeo.

15 GREGORIUS: Quidam autem ejus monachus mobilitati mentis deditus erat, & permanere in monasterio nolebat. Cumque eum vir Dei assidue corripere, & frequenter admoneret, ipse vero nullo modo consentiret in congregatione persistere, atque importunis precibus, ut relaxaretur, immineret; quadam die idem venerabilis Pater, nimietatis ejus cordis affectus, iratus jussit ut discederet. Qui mox ut monasterium exiit, contra se assistere aperto ore draconem in itinere invenit: cumque eum idem draco, qui apparuerat, devorare vellet; corripit ipse tremens & palpitans magnis vocibus clamare, dicens: Succurrite, succurrite: quia draco iste me devorare vult. Currentes autem Fratres, draconem minime viderunt; sed trementem atque

AUGUSTINUS S. GREGORIUS MAGNUS. Ad istam se sententiam de eo non quodammodo præsertim monasterio edificando etiam dicitur.

id in somno præfatus.

et se scilicet indicat.

illam ad hoc ad dicitur.

in spiritu ad istam in se.

Sanctissima. mulieris ad longam profectionem, ut ex eo manifestum est.

quæ mortuus, ab eis a Missa idem usus ante.

salutis pro his ablati.

Matth. 16. facta perferre a Deo ab solvendo etiam fuerunt.

Monachi apud parentes istos mortuos corpus a sepulchro missa in ecclesia in eo dormit.

inhabilem monachum dormitis a dante apud parvam terram.

A atque palpitantem monachum ad monasterium reduxerunt: qui statim promisit numquam se esse a monasterio recessurum, atque ex hora eadem in sua promissione permansit: quippe qui sancti viri orationibus contra se assistere draconem viderat, quem prius non videndo sequebatur.

a Quia si tunc Deus revelaret, etiam de monasterio in meliorem & amplius gradum postmodum restituendo, leguntur in Praefatione ad Vitam S. Mauri pag. 1039.

b Sub Pelagio 2, circa annum 589.

c Sub ditione Pontificis in confinis regni Neapolitani prope Mare.

CAPUT V.

Miracula varia, etiam mortui resuscitati.

Totius
phantom
monachum

26 S Ed neque hoc silendum puto, quod illustri viro Antonio narrante, cognovi; qui aiebat patris sui puerum morbo elephantino fuisse correptum, ita ut jam pilis cadentibus, cutis intumesceret, atque incrementum saniem occultare non posset: qui ad virum Dei ab eodem patre ejus missus est, & salutis pristinae sub omni celeritate restitutus.

juvat
arte
adone
prof
sum,

27 Neque illud taceam, quod ejus discipulus, Peregrinus nomine, narrare consueverat: quia die quadam fidelis vir quidam necessitate debiti compulsus, unum fore sibi remedium credidit, si ad Dei virum pergeret, & quæ cum urgeret debiti necessitas indicaret. Venit itaque ad monasterium, omnipotentis Dei famulum reperit: quia a creditore suo pro duodecim solidis graviter affigeretur, intimavit. Cui venerabilis Pater nequaquam se habere duodecim solidos, respondit, sed tamen ejus inopiam blanda locutione consolatus, ait: Vade, & post biduum revertere: quia deest hodie quod tibi debeam dare. In ipso autem biduo more suo in oratione fuit occupatus: cumque die tertio is, qui necessitate debiti affligebatur, rediit, super arcam monasterii, quæ erat frumento plena, subito tredecim solidi sunt inventi: quos vir Dei deseruijussit, & afflicto petitori tribuit, dicens, ut duodecim redderet, & unum in expensis propriis haberet. Sed ad ea nunc redeam, quæ ejus discipulis, in libri hujus exordio prædictis, referentibus agnovi. Quidam vir gravissima adversarii sui æmulatione laborabat, cujus ad hoc usque odium prorupit, ut ei nescienti in potum venenum daret: Qui quamvis vitam auferre non valuit, sed is tamen colorem mutavit, ita ut diffusa in corpore ejus varietas, lepræ morem imitari videretur. Sed ad Dei hominem deductus, salutem pristinam citius recepit: nam mox ut eam resigie, omnem cutis illius varietatem fugavit.

sanat
vener
nonnullum

28 Eo quoque tempore, quo alimentorum inopia Campaniam graviter affligebat, vir Dei diversis indigentibus monasterii sui cuncta tribuebat, ut peno nihil in cellario, nisi parum quid olei in vitreo vase remaneret. Tunc quidam Subdiaconus, Agapitus nomine, advenit, magnopere postulans, ut sibi aliquantum olei dari debulset. Vir autem Domini, qui cuncta decreverat in terra tribuere, ut in celo omnia reservaret, hoc ipsum parum, quod remanserat, olei jussit petenti dari. Monachus vero, qui cellarium tenebat, audivit quidem jubentia verba, sed implere distulit. Cumque post paululum, si id quod jussisset, datum esset inquireret, respondit monachus, se minime dedisse: quia si illud ei tribueret, omnino nihil Fratribus remaneret. Tunc vir Dei iratus alius præcepit, ut hoc ipsum vas vitreum, in quo parum olei remansisset videbatur, per fenestram projicerent, ne in cella aliquid per inobedientiam remaneret. Factumque est. Sub fenestra autem eadem ingens præcipitium patebat, saxorum molibus asperum. Projectum

benignus in
agros

oleum parum
in vaso datur

cum vase
omnis illa
sum,

cum marmore
in fenestram

itaque vas vitreum venit in saxis, sed sic mansit inco-
lume, ac si projectum minime fuisset, ita ut neq; fran-
gi, neque oleum effundi potuisset: quod vir Domini
præcepit levare, atque ut erat integrum petenti tribui.
Tunc collectis Fratribus inobedientem monachum
de infidelitate sua & superbia coram omnibus increpavit.

AUCT. S.
GREGO.
MAGNO.

29 Quia increpatione completa, sese cum eiusdem
Fratribus in orationem dedit. In eo autem loco, ubi
cum Fratribus orabat, vacuum erat ab oleo dolium
coopertum: cumque sanctus vir in oratione persiste-
ret, cepit operimentum ejusdem dolii oleo excre-
scente sublevari: quo commoto atq; sublevato, oleum,
quod excreverat, ora dolii transiens, pavementum lo-
ci, in quo incubuerat, inundabat. Quod Benedictus
Dei famulus ut aspexit, protinus orationem comple-
vit, atque in pavementum oleum desfluere cessavit.
Tunc dissidentem inobedientemque Fratrem latius
admonuit, ut fidem habere disceret & humilitatem.
Idem vero Frater salubriter correptus erubuit, quia
venerabilis Pater virtutem omnipotentis Dei, quam
admonitione intimaverat, miraculis ostendebat: nec
erat jam, ut quisquam de ejus promissionibus dubita-
re posset, qui in uno eodemque momento pro vitreo va-
se pane vacuo, plenum oleo dolium reddidisset.

prestitit in-
petuit oleo
dolium im-
plevit:

30 Quadam die dum ad B. Iohannis oratorium,
quod in ipsa montis celsitudine situm est, pergeret,
ei antiquus hostis in mulo medici specie obviam fa-
ctus est, cornu & tripedicam ferens. Quem cum re-
quisisset, dicens: Quo vadis? Ille respondit: Ecce ad
Fratres vado, potionem eis dare. Itaque perrexit ve-
nerabilis Pater Benedictus ad orationem, qua com-
pleta, concitus rediit: malignus vero spiritus unus
seniorem monachum invenit aquam haurientem; in
quem statim ingressus est, eumque interram projecit
& vehementissime vexavit. Quem cum vir Dei ab o-
ratione rediens, tam crudeliter vexari conspiceret, ei
solummodo alapam dedit, & malignum ab eo spiri-
tum protinus excussit, ita ut ad eum redire ulterius
non auderet. Petrus: Velim nosse, si hæc tanta mi-
racula virtute semper orationis impetrabat, an aliquan-
do etiam solo voluntatis exhibebat nutu. GREGORIUS:

omni potest
dominanti

Qui devota mente Deo adherent, cum rerum neces-
sitas exposcit, exhibere signa modo utroque solent,
ut mira quæque aliquando ex prece faciant, aliquan-
do ex potestate. Cum enim Joannes dicat: Quor-
umque autem receperunt eum, dedit eis potestatem fi-
lios Dei fieri: qui sibi ex potestate sunt, quid mirum,
si signa facere ex potestate valeant? Quia enim utro-
que modo miracula exhibeant, testatur Petrus, qui
Tabitham mortuam orando suscitavit: Ananiam ve-
ro & Saphiram mentientes, morti increpando tradi-
dit. Neque enim oratio in eorum extinctione legitur,
sed solummodo culpam, quam perpetraverant, intro-
passe. Constat ergo, quod aliquando hæc ex pote-
state, aliquando vero exhibent ex postulatione, dum
& istis vitam increpando abstulit, & illi reddidit oran-
do. Nam duo quoque fideles famuli Dei Benedicti facti
nunc replico, in quibus aperte clareat, aliud hunc acce-
pta divinitus ex potestate, aliud ex oratione potuisse:

Miranda
sunt,

Joan. 1

nam preces
cum supplica
postulat:

ita vero,
quod a
Gothis &
alio multo
virescunt

31 Cothorum quidam, Zalla nomine, perfidie
fuit Arianae, qui Totila Regis eorum temporibus,
contra Catholicæ Ecclesiæ religiosos viros ardore im-
manissimæ crudelitatis exarsit, ita ut quisquis ei Cle-
ricus monachusve ante faciem venisset, ab ejus manibus
vix nullo modo exiret. Quadam vero die avaritia
sua æstu succensus, in rapinam rerum inhians, dum
quemdam rusticum tormentis crudelibus affligeret,
eumque per supplicia diversa laniaret; victus penitus
rusticus, sese res suas Benedicto Dei famulo commenda-
re professus est, ut dum hoc a torquente crederetur,
suspensa

AUCT.
S. GREG.
MAGNO

A suspensa interim crudelitate, ad horam vita repararetur. Tunc idem Zalla cessavit rusticum tormentis affligere, sed ejus brachia loris fortibus adstringens, ante equum suum corpus impellere, ut quis esset Benedictus qui ejus res susceperat, demonstraret. Quem ligatis brachiis rusticus antecedens, duxit ad sancti viri monasterium, cumque ante ingressum cellæ solum sedentem reperit & legentem. Eidem autem subsequenti & scivienti Zalla rusticus dixit: Ecce iste est, de quo dixeram tibi, Benedictus Pater. Quem dum fervido spiritu cum perversæ mentis insania fuisset intuitus, eo terrore quo consueverat acturum se existimans, magnis cepit vocibus clamare, dicens, Surge, surge, & res istius rustici redde quas acceperisti. Ad cuius vocem vir Dei protinus oculos levavit a lectione, cumque intuitus, mox etiam rusticum qui ligatus tenebatur attendit. Ad cuius brachia dum oculos deflexisset, miro modo tanta se celeritate ceperunt illigata brachiis lora dissolvere, ut dissolvi tam concite nulla hominum festinatione potuissent. Cumque is, qui ligatus venerat, cepit subito ad stare solutus, ad tantæ potestatis vim tremefactus Zalla, ad terram corruit, & cervicem crudelitatis rigidæ ad ejus vestigia inclinans, se orationibus illius commendavit. Vir autem sanctus a lectione minime surrexit: sed vocatis Fratribus, eum introrsus tolli, ut benedictionem acciperet, præcepit: quem ad se reductum, ut a tantæ crudelitatis insania quiescere deberet, admonuit. Qui fractus, recedens, nil ulterius petere a rustico præsumpsit, quem vir Domini non tangendo, sed respiciendo solverat. Ecce est, Petre, quod dixi, quia hi, qui omnipotenti Deo familiariter serviunt, aliquando mira facere etiam ex potestate possunt. Qui enim ferocitatem Gotthi terribilis sedens repressit, lora vero nodosque ligaturæ, quæ innocentis brachia adstrinxerant, oculis dissolvit, ipsa miraculi celeritate indicat, quia ex potestate acceperat habere quod fecit. Rursum quoque, quale quantumque miraculum orando valuit obtinere, subjungam.

de ferocitate
Gotthi
repressit

perit
monasterium

per
monasterium

per
monasterium

32. Quodam die cum Fratribus ad agri opera fuerat egressus: quidam vero rusticus defuncti filii corpus in ulnis ferens, orbitatis luctu æstuans, ad monasterium venit, Benedictum Patrem quæsit. Cui cum dictum esset, quia idem Pater cum Fratribus in agro moraretur, protinus ante monasterii januam corpus extincti filii projecit, & dolore turbatus, ad inveniendum venerabilem Patrem sese in cursum concitus dedit: eadem vero hora vir Dei ab agri opere jam cum Fratribus revertebatur. Quem mox ut orbatus rusticus adspexit, clamare cepit: Redde filium meum, redde filium meum. Vir autem Dei in hac voce substitit, dicens: Numquid ego filium tuum tibi abstuli? Cui ille respondit: Mortuus est: vixi, resuscita eum. Quod ut mox Dei famulus audivit, valde contristatus est, dicens: Recedite Frates, recedite: hæc nostra non sunt, sed sanctorum Apostolorum. Quid nobis onera vultis imponere, quæ non possumus portare? At ille, quem nimis cogebar dolor, in sua petitione persistit, jurans quod non recederet, nisi ejus filium resuscitaret. Quem mox Dei famulus inquisivit, dicens: Vbi est? Cui ille respondit: Ecce corpus ejus ad januam monasterii jacet. Ubi cum vir Dei cum Fratribus pervenisset, flexit genu, & super corpusculum infantis incubuit, seseque erigens, ad celum palmas tetendit, dicens: Domine, non adspicias peccata mea, sed fidem hujus hominis, qui resuscitati filium suum rogat, & redde in hoc corpusculum animam, quam abstulisti. Vix in oratione verba compleverat, & regrediente anima ita corpusculum pueri omne contremuit, ut sub oculis omnium, qui aderant, apparuerit, concussione mirifica tremendo palpitate: cujus mox manum tenuit, & eum patri

viventem atque incolumem dedit. Liqueat, Petre, quia hoc miraculum in potestate non habuit, quod prostratus petiit ut exhibere potuisset. Petrus: Sic cuncta esse, ut asseris, constat patenter: quia verba, quæ proposueras, rebus probas. Sed quæ scote, ut indices, si sancti viri omnia quæ volunt, possunt; & cuncta impetrant, quæ desiderant obtinere.

CAPUT VI.

Colloquium cum S. Scholastica. Hujus & S. Germani anima visa deferri in celum. Obitus S. Benedicti.

53. GREGORIUS: Quisnam erit, Petre, in hac vita Paulo sublimior, qui de carnis suæ stimulo ter Dominum rogavit, & tamen quod voluit obtinere non valuit? Ex qua re necesse est, ut tibi de venerabili Patre Benedicto narrem, quia fuit quiddam quod voluit, sed non valuit implere. Soror namque ejus, Scholastica nomine, omnipotenti Domino ab ipso infantis tempore dedicata, ad eum semel per annum venire consueverat, ad quam vir Dei non longe extra januam in possessionem monasterii descendebat. Quadam vero die venit ex more, atque ad eam cum discipulis venerabilis ejus descendit frater: qui totum diem in Dei laudibus sacrisque colloquiis ducentes, incumbitibus jam noctis tenebris, simul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad mensam sederent, & inter sacra colloquia tardior se hora protraheret, eadem sanctimonialis femina soror ejus eum rogavit, dicens: Quæso te, ut ista nocte me non deseras, ut usque mane de celestis vitæ gaudiis loquamur. Cui ille respondit: Quid est, quod loqueris soror? Manere extra cellam nullatenus possum. Tanta vero erat exili serenitas, ut nulla in aere nubes appareret: sanctimonialis autem femina, cum verba fratris negantis audisset, insertas digitis manus super mensam posuit, & caput in manibus, omnipotentem Dominum rogatura, declinavit. Cumque de mensa levaret caput, tanta coruscationis & conitruvi virtus, tantaque inundatio pluviae erupit, ut neque venerabilis Benedictus, neque Frates, qui cum eo aderant, extra loci limen, quo confederant, pedem movere potuissent. Sanctimonialis quippe femina caput in manibus declinans, lacrymarum fluvium in mensam fuderat, per quas serenitatem aeris ad pluviam traxit: Nec paullo tardius post orationem inundatio illa secuta est: sed tanta fuit convenientia orationis & inundationis, ut de mensa caput jam cum tonitruo levaret, quatenus unum idemque esset momentum, & levare caput & pluviam deponere. Tunc vir Dei inter coruscos & tonitruos atque ingentis pluviae inundationem videns se ad monasterium non posse remeare, cepit conqueri contristatus, dicens: Parcat tibi omnipotens Deus, soror: quid est quod fecisti? Cui illa respondit: Ecce te rogavi, & audire me noluit: rogavi Dominum meum, & audivit me. Modo ergo, si potes, egredere, & me dimissa, ad monasterium recede. Ipse autem exire extra tectum non valens, quia remanere sponte noluit, in loco mansit invitus, sicque factum est, ut totam noctem pervigilem ducerent, atque per sacra spiritalis vitæ colloquia sese vicaria relatione satiarent. Qua de re dixi cum voluisset aliquid, sed minime potuisse: quia si venerabilis viri mentem adspicimus, dubium non est, quin eandem serenitatem voluerit, in qua descenderat, permanere: sed contra hoc, quod voluit, in virtute omnipotentis Dei ex semina pectore miraculum invenit. Nec mirum, quod plus illo femina, quæ diu fratrem videre cupiebat, in eodem tempore valuit: quia enim juxta Joannis vocem, Deus caritas est, & i. Jo. 4. justo valde judicio illa plus potuit, quæ amplius amavit.

S. Scholastica
eam ad se
quædam
voluerat
in vicina
aliquando
invenit

redde
caput
super
mensam
posuit
caput
in
manibus
S. Scholastica
declinavit

per
monasterium

A amavit. PETRUS: Fateor, multum placet quod didi.

34 GREGORIUS: Cumque die altero eadem venerabilis femina ad cellam propriam recessisset, vir Dei ad monasterium rediit. Cum ecce post triduum in cella consistens, elevatis in aera oculis, vidit ejusdem sororis suae animam de ejus corpore egressam, in columbae specie caeli secreta penetrare. Qui tantae ejus gloriae congaudens, omnipotenti Deo in hymnis & laudibus gratias reddidit, ejusque obitum Fratribus denuntiavit. Quos etiam protinus misit, ut ejus corpus ad monasterium deferrent, atque in sepulcro, quod sibi ipse paraverat, ponerent: quo facto contigit, ut quorum mens una semper in Domino fuerat, eorum quoque corpora nec sepultura separaret.

35 Alio quoque tempore Servandus Diaconus atque Abbas ejus monasterii, quod in Campaniae partibus a Liberio quondam Patricio fuerat constructum, ad eum visitationis gratia ex more venire consueverat: ejus quippe monasterium frequentabat, ut quia idem quoque vir doctrina gratiae caelestis infuebat, dulcia sibi invicem vitae verba transfunderent, & suavem cibum caelestis patris, quia adhuc perfecte gaudendo non poterant, saltem suspirando gustarent. Cumque hora jam quietis exigeret, in cujus turris superioribus se venerabilis Benedictus, in ejus quoque inferioribus se Servandus Diaconus collocavit: quo videlicet in loco inferiora ad superiora pervius continuabat ascensus: ante eandem vero turrim largius erat habitaculum, in quo utriusque discipuli quiescebant. Cumque vir Dei Benedictus, quiescentibus adhuc Fratribus, instans vigiliis, nocturnae orationis tempora praevensisset, ad fenestram stans & omnipotentem Deum deprecans; subito intempesta noctis hora respiciens, vidit fulsam lucem desuper, cunctas noctis tenebras effugasse, tantoque splendore clarescere, ut diem vinceret lux illa, quae in tenebris radiasset. Mira autem res valde in hac speculatione secuta est: quia, sicut post ipse narravit, omnis etiam mundus, velut sub uno solis radio collectus, ante oculos ejus adductus est. Qui venerabilis Pater dum intentam oculorum aciem in hoc splendore coruscæ lucis infigeret, vidit Germani Capuani Episcopi animam in sphaera ignea ab Angelis in caelum ferri. Tunc tanti sibi ressem volens adhibere miraculi:

C Servandum Diaconum, iteratobisterque ejus nomine, cum clamoris magnitudine vocavit. Cumque ille fuisset insolito tanti viri clamore turbatus, ascendit, respexit, partemque jam lucis exiguam vidit: cui tantum hoc obstupescenti miraculum, vir Dei per ordinem, quæ fuerant gesta, narravit: statimque in Cassinum castrum religioso viro Theoprobo mandavit, ut ad Capuanam urbem sub eadem nocte transmitteret, & quid de Germano Episcopo ageretur, agnosceret & indicaret. Factumque est & reverendissimum virum Germanum Episcopum is qui missus fuerat jam defunctum reperit, & requirens subtiliter, agnovit eodem momento fuisse illius obitum, quo vir Domini ejus cognovit ascensum. PETRUS: Mira res valde, & vehementer stupenda! Sed hoc, quod dictum est, quia ante oculos ipsius quasi sub uno solis radio collectus omnis mundus adductus est, sicut numquam expetris sum, ita nec conjicere scio, quoniam ordine fieri potest, ut mundus omnis ab homine uno videatur. GREGORIUS: Fixum tene, Petre, quod loquor: quia animæ videnti Creatorem angusta est omnis creatura. Quamlibet etenim parum de luce Creatoris adspexerit, breve ei sit omne, quod creatum est: quin ipsa luce visionis, intimæ mentis laxatur sinus, tantumque expanditur in Deo, ut superior existat mundo. Fit vero ipsa videntis anima etiam super semetipsam; cumque in Dei lumine rapitur, super se in interioribus ampliatur; & dum se sub se conspicit,

exaltata comprehendit quam breve sit, quod comprehendere humiliata non poterat. Vir ergo Dei, qui in turri globum igneum, Angelos quoque ad caelum redeuntes videbat, hæc proculdubio cernere non nisi in Dei lumine poterat. Quid itaque mirum, si mundum ante se collectum vidit, qui sublevatus in mentis lumine, extra mundum fuit? Quod autem collectus mundus ante ejus oculos dicitur, non caelum & terra contracta est, sed videntis animus est dilatatus: qui in Deo raptus, videre sine difficultate potuit omne, quod infra Deum est. In illa ergo luce, quæ exterioribus oculis fulsit, lux interior in mente fuit, quæ videntis animum cum ad superiora rapuit, et quam angusta essent omnia inferiora monstravit. PETRUS: Videor mihi utiliter non intellexisse quæ dixeras, quando ex tarditate mea tantum crevit expositio tua. Sed quia hæc liquidem meis sensibus infusisti, quæso ut ad narrationis ordinem redeas.

36 GREGORIUS: Libet, Petre, adhuc de hoc venerabili Patre multa narrare, sed quædam ejus studiose prætereo, quia ad aliorum gesta revolvenda festino. Hoc autem nolo te lateat, quod vir Dei inter tot miracula, quibus in mundo claruit, doctrinæ quoque verbo non mediocriter fuit. Nam scripsit monachorum Regulam, discretionem præcipuam, sermone luculentam: cujus si quis velit sublevis mores, vitamque cognoscere, potest in eadem institutione regulæ omnes magisterii illius actus invenire: quia sanctus vir nullo modo potuit aliter docere quam vixit.

37 Eodem vero anno, quo de hac vita erat exiturus, quibusdam discipulis secum conversantibus, quibusdam longe manentibus, sanctissimi sui obitus denuntiavit diem: præsentibus indicens, ut audita per silentium regerent, absensibus indicans, quod vel quale eis signum fieret, quando ejus anima de corpore exiret. Ante sextum vero sui exitus diem aperiri sibi sepulcrum jubet: qui mox correptus febribus, acri cepit ardore fatigari. Cumque per dies singulos languor ingravesceret, sexta die portari se in oratorium a discipulis fecit, ibique exitum suum Dominici Corporis & Sanguinis perceptione munivit, atque inter discipulorum manus inbecillia membra sustentans, erectis in caelum manibus stetit, & ultimum spiritum inter æverba orationis efflavit. Quæ scilicet die duobus de eo Fratribus, uni in cella commoranti, alteri autem longius posito, revelatio unius atque indissimilis visionis apparuit. Viderunt namque, quia strata palliis atque innumeris coruscæ lampadibus via, recto Orientis tramite ab ejus cella in caelum usque tendebatur: cui venerando habitum vir desuper clarus assidens, cujus esset via, quam cernerent inquisivit. Illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait: Hæc est via, qua dilectus Domino caelum Benedictus ascendit. Tunc itaque sancti viri obitum, sicut præsentibus discipuli viderunt, ita absentes ex signis, quod eis prædictum fuerat, agnoverunt. Sepulcrum vero est in oratorio B. Joannis Baptistæ, quod, destructa ara Apollinis, ipse construxit: qui & in eo specu, in quo prius habitavit, nunc usque, si petentium fides exigat, miraculis coruscat.

38 Nuper namque est res gesta, quam narro. Quædam mulier mente capta, dum funditus sensum perdidisset, per montes & valles, & sylvas & campos die noctuque vagabatur, ibique tantummodo quiescebat, ubi hanc quiescere lassitudo coegisset. Quadam vero die dum vagamini erraret, ad beati viri Benedicti specum devenit, ibique nesciens ingressa mansit. Mane autem facto, ita sanato sensu egressa est, ac si eam nunquam infania capitis ulla tenuisset: quæ omni vitæ suæ tempore in eadem, quam accepit, salute permansit. PETRUS: Quidnam esse dicimus, quod plerumque in ipsis quoque patrociniis Martyrum sic esse sentimus;

AUCT.
S. GREG.
MAGNO

A sentimus; ut non tanta per corpora sua, quanta beneficia per Reliquias ostendant; atque illic majora signa faciant, ubi minime per semetipsos jacent. GREGORIUS: Ubi in suis corporibus sancti Martyres jacent, dubium, Petre, non est, quod multa valeant signa demonstrare, sicut & faciunt, & pura mente querentibus innumera miracula ostendunt: sed quia ab infirmis potest mentibus dubitari, utrumne ad exaudendum ibi praesentes sint, ubi constat, quia in suis corporibus non sunt; ibi necesse est eos majora signa ostendere, ubi de eorum praesentia potest mens infirma dubitare. Quorum vero mens in Deo fixa est, tanto majus habet fidei meritum, quanto illic eos novit & non jacere corpore, & tamen non desisse ab exauditione. Unde ipsa quoque Veritas, ut fidem discipulis augeret, dixit: Siego non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Cum enim constet, quia Paracletus Spiritus a Patre semper procedat & Filio, cur se Filius recessurum dicit, ut ille veniat, quia Filio numquam recedit? Sed quia discipuli Dominum in carne cernentes, corporeis hunc oculis semper videre studebant, recte eis dicitur: Nisi ego abiero, Paracletus non veniet: ac si aperte diceretur: Si corpus non subtrahatur, quis sit amor spiritus non ostendo: & nisi me deservitis carnaliter cernere, numquam me discetis spiritaliter amare. PETRUS: Placet quod dicis.

Sed si abierit
posset ipse
convalescere

B

a S. Scholasticus *Abbas late discussus ad diem ejus natalem 2 Februarii.*
b S. Germanus Episc. *Capitulum collitur 30 Octobris.*

HISTORICA RELATIO

de corpore S. Benedicti Casini

Auctore Petro Diacono Casinensi

Ex MS. Cardinalis Sasseverini.

C A P U T I.

*Inventio miraculis illustrata, raptores verum
monasterii puniti.*

E Gregii atque pretiosissimi Confessoris Benedicti octavam festivitatis diem, hujusque sacratissimi corporis inventionem, Fratres carissimi, hodie colimus, & ideo gaudendum nobis est & exultandum, ut gaudium Christi & Sanctorum ejus in nobis sit, & gaudium illorum in nobis impleatur. Ille enim digne de Sanctorum festivitibus & inventione Reliquiarum gaudet: qui letitiam, quam foris monstrat in corpore, habere studet in mente. Sed jam tanti corporis inventionem libet succincte transcurrere, ut nullus valeat de hoc ulterius dubitare. Eo siquidem tempore, quo Abbas Desiderius ejusdem ecclesiae speculam renovabat, cum tres non integras ulnas fodisset, die Octavarum ejusdem sanctissimi Patris, subito ignorantibus cunctis sepulcrum invenitur, in quo tanti Patris conditus retinebatur thesaurus. Statim vero terrae motus factus est magnus, odor quoque exivit tanta suavitas, ut omnes simul maximo pavore stupeficerent. Mons etiam totus ab imo usque ad summum quatibatur: decem namque & septem vicibus eo die a tremotu concussus est. Super sepulcra quoque in dextro latere altaris laterem reperiunt, nomen ejusdem Confessoris continentem. Sanatus est ibi eodem die quidam dia-

Corpus S.
Benedicti
repperit sub
Desiderio
abbate

moniacus de Cominio: hic namque statim, ut tanti Patris sepulcrum inventum est, clamare cepit per os ejus diabolus, dicens: Benedictus me ejicit: Benedictus me repulit. Hae dum crebro repeteret, interventu sanctissimi Benedicti idem rusticus a diabolo sanatus est. Ibi etiam quidam vir adductus de civitate Barrensi, qui a legione vexabatur daemonum, statim curatus est. Hoc fratres videntes, ceperunt glorificare Deum pro tanto thesauro temporibus suis invento, nec non & pro illorum liberatione.

exagano ad
a sanatus.

2 Advesperante vero die a Venerabili Patre Desiderio deputati sunt quamplurimi Fratres, qui vigiliis tota nocte juxta sanctissimi Benedicti corpus celebrarent: cumque omnes alii egressi fuissent, Georgius ejusdem ecclesiae Paramonarius dixit: Si vobis aequum videtur sacratas reliquias, antequam Dominus Abbas veniat, inspiciamus. Quod dictum dum placuisset omnibus, accedentes ad locum, invenerunt supra sepulcra syndonem expansam candidissimam, quae cum tangebatur evanescere. Levantes autem lapidem invenerunt duas sepulturas, in quibus hoc ordine reliquiae positae erant. Loculus erat marmoreus in dexteram partem sepulcrorum longitudinis quatuor pedum, & latitudinis pene duorum, in quo ossa sanctissimi Benedicti & sororis ejus positae erant. Positi autem fuerant ita: capita eorum contra chorum, pedes contra altare S. Baptista Joannis habentes. Juxta pedes vero eorum invenerunt sepulcra, in quibus Carolomanus & Constantinus & Simplicius quiescebant. A dextro autem altaris latere Beatissimum Patrem Benedictum, a sinistro B. Scholasticam invenerunt. Supradictus autem Georgius corpora tantorum Sanctorum ut vidit, gavisus est gaudio magno, illicoque dentem unum sanctissimi Patris auferens, in vase argenteo posuit, & ad stratum proprium rediit: statim autem tam diris infirmitate percussus est, quod nec comedere nec bibere, nec etiam sedere aliquatenus posset. Cumque omnis veneranda collectio de ejus morbo vehementissime tristaretur, tandem id quod in re erat considerantes, dixerunt non ob aliud hoc pati, nisi quod dentem de sepulcro sanctissimi Benedicti abstrahere praesumpserat. Quod ubi Georgius supradictus reminiscens advertit, penitentia ductus, dentem, quem abstulerat, una cum vase argenteo juxta sanctum corpus posuit, & statim sanus factus est.

de nocte mor-
batus.

sim corpus
eum est. Be-
nediti &
Scholastica.

E

et alimen-
tum con-
sumit.

dentem
fuit.

Phonem
dum effu-
it.

releto dente
sanatus.

3 Eo vero die quo sanctissimi Patris Benedicti inventum corpusculum; ejusdem nobili monachus Benedictus, cognomento de Baruccio, qui ejusdem Patris corpus invenerat, sopore deprimitur cernebatque se ad ecclesiam S. Baptista Joannis pergentem & ibidem intrare cupientem, duos Angelos ante fores basilicae stantes, & quo monachus tenderet interrogantes. Qui cum se ad ecclesiam ire dixisset, responderunt: Ne ingrediaris illic. Percunctantibus causam adjunxerunt: Quia Regina mundi Virgo Maria, cum duodecim Apostolis ad beatissimi Benedicti nunc corpus advenit, atque de ejus inventionem cum praedictis Apostolis Regem collaudat aeternum. Ubi autem lux est reddita terris, ad se Desiderius Romanae Ecclesiae Cardinales una cum Casinenfibus monachis evocans, una cum eis ad sepulcrum advenit: quo reposito, & Sanctorum ostentis corporibus, tam praesentes quam etiam futuros certos & indubios de sanctis corporibus reddidit. Sed jam ad miracula, quae per eum Divina est operata Majestas, exaranda praesens stylus vertatur.

De ipsa
Virgo &
apostoli vi-
siones

4 Eo tempore, quo Leo Papa sanctissimus adhuc puer in cunis jacebat, a batrachos exiens de mari foramine, momordit eum in gutture: quod videns nutritrix lacrymari cepit, beatissimique Patris Benedicti rogare auxilium. Puer vero expurgatus territusq; vidit

Leo Papa
aditus puer
a batrachos
morsu sanatus
est.

A vidit beatissimum Patrem Benedictum, veste monastica per fenestram ad se venientem, qui veniens sanavit visibiliter puerum: & pro tanto sibi collato [beneficio] septem omnes Canonicas Horas in honore ipsius Patris Benedicti decantavit.

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

5 Quadam vice quidam Peregrini, orationis gratia dum ad sanctissimi Patris Benedicti corpus Casinum venirent, obviis fuit illis quidam Canonicus, quem interrogantes dixerunt: Quis es tu? Ille autem respondens, dixit eis: Ego sum Petrus Apostolus. Et illi: Quo vadis? Quibus & Sanctus respondit: Vado ad fratrem meum Benedictum, ut cum ex passionis meae diem celebrem. Tunc illi: Cur non persistis in ecclesia tua? Et sanctus Apostolus, Non valeo, inquit: variis enim procellis ecclesia mea deprimitur. Erat enim dies, quo per passionem crucis caelo ascendit.

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

6 Burellus praeterea Sangrorum Comes, dum quodam tempore, causa praedandi Casinensis cenobii possessiones, inter S. Eliam & S. Germanum venisset, mox fulgur de caelo veniens, saucem eum a capite usque ad pedem divisit. Tunc ille pavore perterritus discessit, omnibusque diebus vitae suae eidem devotus & fidelis permansit.

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

7 Eodem vero tempore in Apulia quidam armentarius equos custodiens, dum valde siti aestuaret, ad bibendum perrexit ad fluvium: in quem mox diabolus ingrediens, cum vexare crudelissime cepit. Ductus autem ad sanctissimi patris Benedicti tumulum, cum sanguine impure habitator egressus est.

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

8 Eo vero die, quo sanctissimi Patris Benedicti est dedicata ecclesia, quidam viri e civitate Fundana a praedicta praedicatione domum regressi, dum percunctarentur a civibus, quid in Casino actum fuisset, respondere, dedicatam Patris Benedicti ecclesiam esse. Cumque omnes ob hoc Deo laudem darent, quidam inter eos surdus astabat. Hic igitur cum populum etiam cerneret, & quid esset inquireret, interventu Patris ejusdem, auditum statim recepit.

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

9 Eodem vero tempore cum vinum in Casinensi cenobio ob totius monasterii stipendium ad mensuram palmi unius & dimidii esset in vase, Frater, qui tunc apothecam vini custodiebat, Desiderio pergens nuntiavit Abbati. Abbas autem ad haec: Antequam ad Roberti Ducis curiam pergamus, veni ad me, & quod necessarium est dabo. Alio autem die ea, quae Desiderius dixerat, monachus oblivioni tradens, ad eum minime venit: Venerabilis vero Pater iter arripiciens, Roberti Ducis curiam adiit. Sed qui in deserti regione per quadraginta annos Manna populum pavit, ipse per tres menses & dimidium, vinum in vasculo, unde omnes bibebant, crescere fecit. Puer vero quidam ex monasterii famulis mysteriorum ignarus caelestium, valde admirans vinum tantum durasse in vasculo, apothecam adiit vinariam, vinum metavit, & stetit eadem hora, & ultra crescere desit. Tunc ad Magistrum gratulanter accedens, ait: Ego nunc vinum metavi, quod tantum est, quantum ante tres menses fuit. Monachus autem haec audiens eum gravissime verberavit: puer autem ante Magistrum suum aufugiens, claustrum est fratrum ingressus, & quid sibi Magister suus fecerat, per ordinem pandit: quem Fratres vocantes dixerunt: Cur tam crudeliter puerum verberasti? Tunc Frater: Hoc, quod nunc in vino beatissimus Benedictus sua per merita gessit, multis jam vicibus egit: hic vero ad vascula pergens, vinum metavit, & ulterius in vase non crevit.

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

10 Eodem vero tempore beatissimus Pater Benedictus, una cum S. Anastasio & S. Pantaleone, cujusdam monacho de Valle-regia apparuit, eique praecepit, dicens: Vade ad Berrardum Comitem / Marforum, & dic cito ei, ut terram, quam monasterio nostro abstulit, agilliter reddat: quia, nisi fecerit, isto in anno extir-

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

getur a vita. Monachus autem evigilans, ea quae viderat sollicita secum cepit mente tractare: visumque derogans fidem, ad Comitem, ne ei praeceptum faceret, non perrexit. Alia vero nocte sanctissimus Pater Benedictus rursus apparuit ejus proterviam increpans, atque in faciem percussit, & nisi celeriter sua iussa periret, mortem minatur: surgens autem invenit dimidiam partem vultus sui leprosam. Confestim tremebundus Comitem adiit. Interrogatus autem, cur illuc venire voluisset, vultum suum reteggit, & qualiter hoc sibi accideret pandens, ea quae sanctissimus Benedictus praecepit sine mora terebat. Haec vero dum Comiti referret, palatium egressus illico est. Cum autem ad locum suum reverteretur, alii cum lignis, alii cum lapidibus in capite eum percutiebant. Ille vero commotus civitatem unam cum habitatoribus maledixit, eodemque anno medicas civitatis igne cremata est. Comes autem ea, quae monachus dixerat, parvi pendens, terram invasam monasterio reddere noluit. Quadam vero die dum sanus incederet, subito percussus, ad extrema perductus est. At vero dum spes vivendi ei a medicis promitteretur, Comes respondit: se certissime scire, quia ex stratu suo ulterius non surgeret. Nam dum languore depressusaceret, siquis afficeretur, audivit vocem, dicentem sibi: Si aquam biberis, mox sanus eris. Cumque alius aquam ei, dare vellet, Benedictus cum alio monacho apparens ei, aquam dare prohibuit. Haec Comes dixisset, juxta quod Pater Benedictus monacho dixerat, e mundo discessit.

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

11 Alio tempore de magnatibus Capuanis quidam, Pandulfus nomine, collectis undique qui ei amicitia vel vicinitate jungebantur equitibus, ac non parva priorum militem copia congregata, castellum hujus monasterii diabolica instigatione persuasus aggredi ne capere conabatur: qui e Capuana urbe suis cum sed quicibus, die jam in vespem vergente, egressus ad complendum opere quod animo conceperat scelus, iter arripuit: id videlicet monte versans, ut nocturnis rebus celeritate tanta conficeret, quatenus e somno surgentes rusticos praeveniret; sicque quiescentibus remque ignorantibus universis, improvisa castrum circumventionem aggrediens, nullis inventis ibi ad repugnationem paratis, facili locum invasionem irrueretur. Egressi igitur urbe aliquantulum processerunt, atque ad locum, ex quo non jam diurnam sed nocturnam, ut eorum doli clam essent omnibus, equitationem exercendam posuerant, pervenerunt; ubi eis paululum remorantibus, optata nox pervenit. Tenebrarum igitur filii, tenebras magis quam lucem diligentes, illudque quod clamat in Evangelio Veritas, Qui ambulat in nocte, offendit, minime timentes; per cujusdam fundi agrum egressi sunt: & ad memorati castrum invasionem multa ceperunt accelerantia properare. Verum foris nocturnis tenebris, intus nequitiæ excreta caligine, recti itineris tramites ad destinatum locum proficisci putantes, per universa noctis spatium praefatum circumvantes agrum, equos confodere & eruentare calcariibus non cessaverunt. Ceterum Creatoris, unicuique juxta opus proprium rependentis, dispositione mirabili, in eo ipso loco nacti sunt noctis terminum, in quo noctis ejusdem habuere principium: sicque frustrati spe, opinione decepti, cum aliena eis non conceditur invadendi licentia, confusi ac vehementissime fatigati, rediit in propria.

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

12 Alio vero tempore piscatores Casinensis cenobii retia in capturam laxaverant, ut eos, qui caperentur pisces, reficiendis Fratribus deportarent. Cum ecce Normannus quidam mente tumidus, protervo ore, minaci vultu, spiritu furibundo supervenit: atque ut omnis barbarica illa est ad rapinam avida, atque ad invadenda aliena inexplebiliter anxia, unum violenter

viderat sollicita secum cepit mente tractare: visumque derogans fidem, ad Comitem, ne ei praeceptum faceret, non perrexit. Alia vero nocte sanctissimus Pater Benedictus rursus apparuit ejus proterviam increpans, atque in faciem percussit, & nisi celeriter sua iussa periret, mortem minatur: surgens autem invenit dimidiam partem vultus sui leprosam. Confestim tremebundus Comitem adiit. Interrogatus autem, cur illuc venire voluisset, vultum suum reteggit, & qualiter hoc sibi accideret pandens, ea quae sanctissimus Benedictus praecepit sine mora terebat. Haec vero dum Comiti referret, palatium egressus illico est. Cum autem ad locum suum reverteretur, alii cum lignis, alii cum lapidibus in capite eum percutiebant. Ille vero commotus civitatem unam cum habitatoribus maledixit, eodemque anno medicas civitatis igne cremata est. Comes autem ea, quae monachus dixerat, parvi pendens, terram invasam monasterio reddere noluit. Quadam vero die dum sanus incederet, subito percussus, ad extrema perductus est. At vero dum spes vivendi ei a medicis promitteretur, Comes respondit: se certissime scire, quia ex stratu suo ulterius non surgeret. Nam dum languore depressusaceret, siquis afficeretur, audivit vocem, dicentem sibi: Si aquam biberis, mox sanus eris. Cumque alius aquam ei, dare vellet, Benedictus cum alio monacho apparens ei, aquam dare prohibuit. Haec Comes dixisset, juxta quod Pater Benedictus monacho dixerat, e mundo discessit.

11 Alio tempore de magnatibus Capuanis quidam, Pandulfus nomine, collectis undique qui ei amicitia vel vicinitate jungebantur equitibus, ac non parva priorum militem copia congregata, castellum hujus monasterii diabolica instigatione persuasus aggredi ne capere conabatur: qui e Capuana urbe suis cum sed quicibus, die jam in vespem vergente, egressus ad complendum opere quod animo conceperat scelus, iter arripuit: id videlicet monte versans, ut nocturnis rebus celeritate tanta conficeret, quatenus e somno surgentes rusticos praeveniret; sicque quiescentibus remque ignorantibus universis, improvisa castrum circumventionem aggrediens, nullis inventis ibi ad repugnationem paratis, facili locum invasionem irrueretur. Egressi igitur urbe aliquantulum processerunt, atque ad locum, ex quo non jam diurnam sed nocturnam, ut eorum doli clam essent omnibus, equitationem exercendam posuerant, pervenerunt; ubi eis paululum remorantibus, optata nox pervenit. Tenebrarum igitur filii, tenebras magis quam lucem diligentes, illudque quod clamat in Evangelio Veritas, Qui ambulat in nocte, offendit, minime timentes; per cujusdam fundi agrum egressi sunt: & ad memorati castrum invasionem multa ceperunt accelerantia properare. Verum foris nocturnis tenebris, intus nequitiæ excreta caligine, recti itineris tramites ad destinatum locum proficisci putantes, per universa noctis spatium praefatum circumvantes agrum, equos confodere & eruentare calcariibus non cessaverunt. Ceterum Creatoris, unicuique juxta opus proprium rependentis, dispositione mirabili, in eo ipso loco nacti sunt noctis terminum, in quo noctis ejusdem habuere principium: sicque frustrati spe, opinione decepti, cum aliena eis non conceditur invadendi licentia, confusi ac vehementissime fatigati, rediit in propria.

12 Alio vero tempore piscatores Casinensis cenobii retia in capturam laxaverant, ut eos, qui caperentur pisces, reficiendis Fratribus deportarent. Cum ecce Normannus quidam mente tumidus, protervo ore, minaci vultu, spiritu furibundo supervenit: atque ut omnis barbarica illa est ad rapinam avida, atque ad invadenda aliena inexplebiliter anxia, unum violenter

ALICHO.
RE: PE.
PRO DIA.
COMO
CASE
NENSI
JUS: S. B.
modis mo-
natis d

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

progrin-
tibus ad
Depositi
comes ad
S. Petrus

A continuo de piscatoribus apprehendit; vique ei vestimen-
to, quo fuerat indutus, sublato, ipsum mox sibi induere
curavit: deinde in navicula intrans, vim cepit piscato-
ri ingerere, ut absque mora retia ex alto reduceret,
quatenus, qui ibi reperirentur pisces, secum omnes
abstrahens deportaret. Porro cum piscator iubentis im-
perio obedire disset moneretque furentem; ne
piscas rescindendis Dei famulis deputatos in suos usus
transferens, divinæ in furorem iracundiæ provocaret;
respondit Normannus, se piscatorem nosse eum, prædi-
catorem autem minime: seque non ex prædicatione il-
lius fructum venisse querere, sed ex piscatione: in
marique eum piscari debere, Sacerdotes in ecclesia præ-
dicare. Quid multa? Cum nullis minis nullisque im-
peris ad id posset Normannus piscatorem protrahere,
ut suæ satisfaciens voluntati, retia ex profundo extra-
heret, apprehensum eum & vehementer casum projecit
in mare: idemque per se ipsum retia ex alto volens trahe-
re, repente de navicula cecidit, atque interclusus aquo-
re, spiritum exhalavit; priusque eum mortuum mare
reddidit terris, quam piscator ab eodem in mari proje-
ctus, vivus nando pervenire potuisset ad terras.

P Alio etiam tempore latrones nocte monasterii
hujus ingressi cellarium, carnes, caseum, laridum
quo inde surripientes, suos his mercibus sacculos imple-
verunt. Foras autem egressi, sacculos, quos impleve-
rant, levare conati, minime potuerunt. Dein relicta
sarcina tentantes fugam, per totius monasterii claustra
circumeuntes, nullam egrediendi penitus facultatem
consequi valuerunt. Facto autem mane, cum sese intra
claustra conspicerent monasterii, terrente formidine
reatusque eos conscientia remordente, in stuporem &
quasi in amentiam versi, quid facerent nesciebant.

Tandem quoquo modo redeuntes in sese, id con-
jungere posse evadendi consilium, si facie quantum
possent exhilarata, eis sese, quidquodlibet patrân-
dum opus portas egredierentur, quasi innoxios nul-
liusque sibi sceleris conscios committerent. Quod cum
fecissent, egressi portas, ne aliqua de eis intuentium
mentibus posset oriri suspicio, non iter gradu celeriori
arripuerunt: eam dumtaxat quam in gradientibus ceteris
videbant, & ipsi gradiendi modestiam conservantes.
Verum omnis illa malicia frustra est, & in vacuum
habita: non enim juxta illam veridicam Salomonis sen-
tentiam, vel scientia, vel prudentia vel consilium vires
habent contra Dominum: nec poterit calliditatis huma-
næ versutis quibuslibet contegi, quem ille malitiæ
proprie exigentibus meritis decreverit propalari. Nam
cum brevi adhuc eos intervallo, a monasterii foribus
terræ spatia dividerent, [progressione] intermissa
sublitterunt. Cum cellerarius interea cellarium, so-
lita fratribus stipendia præbiturus, ingrederetur, con-
fectos præ cellarii foribus saccos invenit: cumque ad
visionem hanc obstupesceret, non prius tamen quæ con-
tinerentur in sacculis cura ei fuit conspiciere, quam cel-
larium ingrederetur, & in eo quæque recondita stu-
diosa diligentia rimaretur. Quod cum fuisset factum,
magnamque in quibusque repositis factam reperisset
jacturam, cellarium egreditur, solutoque ore sacco-
rum, quæcumque sibi ablata doluerat, in eis reperit
contineri. Qui vehementer attonitus, & jam quid rei
esset intelligens, quosdam de servientibus monasterii,
quos & celeritate pedum & robore virium ad id agen-
dum habiles judicavit, per vergentis montis declivia
quæsitum capturneque eos, si forte reperirent, mittere
procuravit. Qui complentes iussu, cum egressi monaste-
rium paululum processissent, eos sibi statione conjunc-
tos reperiunt in ipso montis itinere. Verum, quoniam
noti erant, nulla eos tantum facinus commississe suspi-
cione concepta, prætereuntes eos, arreptum iter in-
choata cum celeritate ceperunt. Cum ecce fures, qua-

occulta vi nescio, permoti intrinsecus, sese ultra abde-
re nequeuntes, ingentis post cursantium terga clamo-
rem ceperunt vociferationis emittere, seque esse, qui
eorum curibus quærentur, apertis vocibus prodere,
eosque ut sui miserentur obnixis precibus flagitare: ad-
dentes eorum, quæ de cellario extraxissent secum omni-
no nihil portare, sed præ cellarii aditu in sacculis omnia
reliquisse. Porro, qui missi fuerant, his auditis, manus
continuo in eos injecerunt, ligatisque post tergum ma-
nibus, eos reducere ad monasterium studere. Sicut
autem in multitudine tanta rarissimum est omnes unius
animi reperiri, fuisse nonnulli de Fratribus, qui affi-
ciendos verberibus eos sicque dimittendos censebant. Ve-
rum pars major nequaquam horum consilio acquievit:
quin solutos vinculis non prius abire permisit liberos,
quam & copiose cibo potuque reficeret, atque ut a
furtivis cessarent quæstibus fraternæ eos benevolentia
commoneret.

^a Annum 1066 assignat Leo Officiensis lib. 3 Chronici cap. 26.

^b Barium seu Batis, in Apulia Provinciæ, caput provincie ab
eo denominata.

^c Paramonarius infra iterum num. 20 legitur, pro quo Leo
Officiensis scribit Mansionarium. Vislor Papa: Custodem Ec-
clesiæ.

^d Barypodi Græce, Latine est tana, item budo: qualis
hic intelligitur.

^e Sangrorem Castellum ad fluvium cognominem in Aprutia
interiore versus Comitatum Molissimum.

^f Idem narrat Leo lib. 3 cap. 37.

^g Anno 1071 Kal. Octob. ab Alexandro Papa. Interfur-
re Archiepiscopi 10, Episcopi 43, Leo cap. 28.

^h Habetur idem citato capite 37.

ⁱ Sunt Sancti appellati Anastasi in Martyrol. Rom. novem-
decim. Quis horum fuit; quis dicit? Personam alicujus apud
Casinates celebrior cultus est. Anastasius Persa, qui 22 Januarii
colitur, a Tridemo Benedictinis ascribitur. S. Anastasius
Abbas apud montem Soracem colitur 11 Januarii.

^k S. Pantoleon colitur 27 Julii.

^l Macti populi & urbi Episcopalis apud Fucinum seu Cole-
num lacum in Aprutia ulteriore, occisa aut aquis absorpta.
Hujus Episcopus apud Piscinam oppidum moratur.

^m Plures fuerunt isti sacculi Principes Capuani, Pandulfi
dicti: horum aliquis direptor castellorum & villarum monaste-
rii Casinensis describitur a Leone lib. 2 cap. 60, & 61, & a
Vislor lib. 1. ubi hac facta dicuntur anno 1049. Fuit it
Pandulfus a mortuus anno 1050. Deservat Casino a direptione
Soracensium late agitur a Leone lib. 1 cap. 29.

ⁿ Narrat ea Leo lib. 2 cap. 83.

^o Idem habet Vislor Papa lib. 1, ubi Marus annotat ea
Officiensis lib. 2 cap. 63 contigisse anno 1038.

^p Idem paucis refert Leo lib. 3 cap. 63, at Vislor eisdem
fere verbis.

C A P U T II

Varia miracula agri & moribundi adjuti.
Lampades servata.

14 A Ntonius hujus Casinensis cœnobii a mona-
chus, dum locis secretioribus crepulis-
set, medicum, a quo in eisdem sectus partibus uteretur,
disposuerat conducendum. Metu tamen si secaretur,
percelleretur mortis, quam ex consimili sectione non-
nullis acceperat contigisse: si vero sectionem postpo-
neret, importabiles penitus, moraque sibi deteriores
doloris illius sedulus arbitrabatur angustias. Utrumque
igitur percusso formidine, utrimque animo fluctuanti,
hoc denique occurrit consilium, ut ante corpus san-
ctissimi Patris Benedicti prosternens se, contrafractio-
nis reintegrationem ejus sibi cælitus meritis intervenienti-
bus postularet. Quod cum fecisset, post consumma-
tam orationem ex altaris crepidine collectum pulve-
rem, colligatum in panno, partibus illis corporis sup-
posuit, dicque altera plene redditam sibi sospitatem ad
ipsam usque extremam exhalationem posedit.

¹⁵ Hujus cœnobii Fratres ad memoriam fan-
ctæ virginis Scholasticæ Cajetæ ecclesiam construe-
bant.

ferum ex
manubrio
in mare de-
lapsum.

In Vita
num. 1.

nitro man-
ubrio adbo-
ritus.

monachi
mortuam
animam de-
seruit in
calam.

a S. Bene-
dicti prae-
sentis orna-
tus rursus
dormitoris
effugit.

A bant. Quidam tunc igitur ex operariis in rupis apice, quæ in capite civitatis mari præminet, saxa, quibus ecclesiarum parietes construerentur, frangebant. Cui rei operario instantius incumbenti, repente ferrum, quo saxorum fiebat fractio, de manubrio excidit, ac per ingens præcipitum, quod ibidem pater, delapsus in mare cecidit. Qui moriens damno, locum, ubi Fratres construendis parietibus dabant operam, eisdem quod perulerat notificaturus, advenit. Quo audito, Fratres alterum ad expletionem cepti operis fieri malleum decernunt. Jamque qui id ocyus exhiberet ad fabrum ferrarium mittendus erat, cum ex eis uni divinitus inspiratur, ut diceret id nequaquam fieri oportere, sed ad locum potius, quo deciderat ferrum, mente credula eundem esse; manubrium in aquam mittendum; miraculumque, quod per Benedictum Patrem in securi Gothi patratum est, in malleo etiam per eundem Patrem fide inambigua præstolandum. Fecit Dominus, ut ceterorum nemini, quod dixerat, displiceret. Ad mare igitur descendentes, naviculam ingrediuntur, gyranisque sinum, ad locum, quo mallei ferrum ex manubrio posuierat, pervenerunt: in quo nimirum tanta erat aquarum profunditas, ut humana qualibet arte repertiendum ibi, quod **B** deciderat, ferrum prorsus cernerent impossibile. Quid plura? Mittitur in mare manubrium, caelestique metallum perfero imperio, de profundo eductum aquarum, hora manubrio adhæsit eadem.

16 Angelus in hoc cœnobio monachus dictus est, cujus profecto vita nominali dissimilis visa non est: qui dum languore præventus, ultimum clausisset diem, demone obsessus quidam forte fuerat coquinam ingressus: qui repente cepit vociferationibus strepere, ac se, furibundus a terra desiliens, in aere elevare, magnis clamoribus conquerens, vim sibi Benedictum inferre: O quidnam, inquiens, hac hora mihi, Benedicte, fecisti? Angeli mihi animam ob exigui gestaturam cuculli auferens, tuo in caelestibus gregi admiscuisti. Cumque omnes qui aderant ad hæc verba stupefacti intenderent, & ad quid ista diceret ignorarent; repente signum, quo solet Fratrum obitus nuntiari, insonuit: quo audito, omnes de more Fratres ad domum infirmorum tendunt, memoratumque Angelum vita jam privatum reperiunt. E quibus tam immaniter tamque lugubriter conquerentis verbis demonis, & potissimum ex innocentem religiosæ transecta monachi vita, evidenter omnibus constitit, quod a præfati Fratris anima, omnis partis adversariæ damnatio, Benedicti Patris sanctissimi suffragio, est repulsa.

17 In diocesi Teatini Episcopatus, ad radicem montis **e**, cui Magellæ nomen est, situm est monasterium, quos S. Liberators dicitur, huic Casinensi cœnobio subiectum, in quo Fratrum non exigua multitudo districtioni monasticæ disciplinæ deservit: in cujus vetusto dormitorio nocte quadam quiescentibus, eorum uni sanctissimus Pater Benedictus monastico induitus habitu apparuit, atque ut celerrime surgeret imperavit. Ad quod continuo præceptum Frater experterritus, surrexit: ad quem Pater Benedictus ait: Vociferare pro viribus, magnique voces clamoris emitte, utque Fratres omnes surrectionem exitumque de cella accelerent, vocis instantia adhortare; sciens amoto dubio, eam in qua quiescebat cellam ocyus & sub omni casuram celeritate. Pavet auditu Frater, fidemque indubius dictis adhibet: obtemperat imperanti, vociferatur, exclamat, omnesque, si casum mortemque velint effugere impendentem, ut exeant hortari non cessat: atque, ne reniti quispiam vellet hortanti, quæ visa quæque sibi fuerant mandata revelat. Ut mortis periculo fides solet citius adhiberi, credunt omnes, surgunt confestim, cursusque rapiditate mira egrediuntur. Egressi fuerant universi, jamque ab eis fuerat in-

Tom. III. Mart.

choata nocturna synaxis: cum ecce ruentis cellæ strepitum aures percussit psallentium. Cumque post ruinam ingressi diligenter exquirerent, ut quem forte in cella residuum ruens ædificium contrivisset, reperiunt de Fratribus quemdam, qui senectute gravatus, exitum non potuit maturare, cum cellæ ruinis vallatum. Sed cum non solum non oppressum, sed ne attactum quidem vel exiliter cernerent; stupentes, quæ tantæ ejus potuerit esse causa protectionis, inquirunt. At ille, Cum domus, inquit, satiscens funditus super me laberetur, repente fulgoris mihi Monachus astitit incredibilis, rursusque me opprimere imminentem brachio sustentans suo, incolumem me, ut ipsi cernitis, conservavit **g**.

18 **h** Quidam Frater in eodem loco Joannes dicebatur, qui ætate & ægritudine præsus, non longis a morte spatiis distidebat: cui dum die quadam Fratrum aliqui matutinas laudes de more celebraturi venissent, comperit eos senex, dicens: Non est, inquit, necesse ut his mihi divinarum laudum debitum persolvendis Fratres ulterius laboretis: Dominus enim Abbas cum Fratrum multitudine non exigua, albis omnium vestibus indutorum, me modo revifere est dignatus, melleque in auribus cum eisdem officii debitum matutinalis persolvit; seque cum eis ipsis post paululum est pollicitus redditurum, meque ad eam quam ipsi incolunt domum assumpturum. Dum ad ista Frater attenti in faciem loquentis intenderent, & an vera quæ retulerat essent, præstolarentur solliciti; una vix interim elapsa hora incredibili vultus hilaritate, extremum Frater habitum expiravit: ut ex ipsa morientis, quam facie prætendebat, læticia astantes quique facile judicarent, Dominum Abbatem, id est, sanctissimum Patrem Benedictum, ad propriam exolvendam promissionem venisse.

19 Cum die quadam de Mansionariis unus ante corpus B. Benedicti accensam lampadem usque ad ipsam laquearia elevarat, repente lampas lapsa in pavimentum cecidit: mirabilis in factis suis Dominus! non solum non est fracta quæ deciderat lampas, sed nec effusum oleum, nec ignis extinctus.

20 **k** Tempore alio, Georgius Paramonarius lampadem ante imaginem Salvatoris, quæ supra fores ecclesiæ picta est, dependentem venerat refecturus: & ecce videt eam, tensis uncinulis pendere in aere. nulla prorsus eam præter ipsum æra materia sustentante. Convocatis Georgius Fratribus, qui non eminus aberrant, quod miratur ostendit: ipsique postmodum cum eo pariter hujus testes extiterunt miraculi.

21 Nocte, qua præcedebatur dies de transitu sancti Patris nostri Benedicti festivus, dum ad vigilias unus e custodibus lampadem ante imaginem ejusdem Patris Benedicti dependentem reficeret, lapsa subito lampas in pavimentum ruit, illæque permansit: quæ iterum elevata, iterum cecidit: erecta tertio, tertio lapsa est, & nullo eorum casuum vel fractionis lampas, vel effusionis olei, vel ignis extinctionis percussis detrimentum. Plurimis præterea vicibus aliis signa conservationis hujusmodi in Casinensis sunt ecclesiæ lampadibus demonstrata.

22 Qualiter autem Dominus locum istum intervenientibus sanctissimi Patris Benedicti meritis de persecutoribus multotiens eripuit, paulandum est. Dum Atenulfi Abbatis temporibus Aquinenis & Gastaldi inexplenda cupiditas Casinensis acriter monasterii prædia infestaret, & neque servorum Dei precibus neque sanctissimi Patris Benedicti, qui hujus primus fundator cœnobii extiterat, reverentia ejus emolliretur animus, ad infestationem quantamlibet adhibendam temperiem; necessitate compulsus Abbas, robustissimos sibi aliquot ex Normannis ascivit, qui bonorum nostrorum adversus memoratum Comitem pugnis essent mutui protectores. Tenuere Atenulfo

Bb 2

vivente

AUCTO-
RE PUT.
DIACCA.
SINEMA

sub quo so-
luta sunt
illæ.

g
h
arrivando
ad calum
procedit

i
lampas ab-
que laque-
aribus

k
alio tempore
in aere pen-
denti

j
lampas in
suo officio
non lapsa

m
constitit
ad deservit
non Norm-
mannis

AUCTO-
RE PET.
DIAC. CA.
SIMENSI

deinde &
asportatus
est.

predicant
S. Benedictus.

regiamur.

& suam
monasterium
exiguam de-
seruit.

pauca
suscepit.

regressus
duobus.

A vivente ejusque proximo successore, Normanni integritatis fidem, bonorumque nostrorum omnium fidissimi adversus omnes extiterunt ac validissimi defensores. Memoratis Abbatibus ingressis iter universae carnis, cum nostrorum fortuna Principum, qui eosdem hic Normannos adduxerant, paulatim cepisset minui, qui ad defensionem nostram asciti Normanni fuerant, in bonorum nostrorum sensim coeperunt direptionem grassari, eorumque rabies, in nostram carceris instar quotidie serpens perniciem, modo hanc modo illa auferre. Diripuerant, invaserant, abstulerant omnia, sola nostris commodis civitate, quae ad radicem hujus montis sita est, cum quatuor, vel quinque fundis villarum residua. Quo autem animo perferret vexationem tantam suorum Benedictus Pater sanctissimus, hujusque loci custos ac defensor perpetuus: rusticorum nostrorum cuidam per visionem apparens, est dignatus ostendere. Exhibensigitur dormienti se rustico Benedictus Pater, ut sua egrediens vestigia sequeretur, praecepit: qui jubenti parens egreditur, sanctique Patris vestigia comitatur. Cum ecce intuetur eum virga, quam manu videbatur gestare, Normannos omnes, horum incolas finium, duris percussionebus cedere, eosque rebus vacuos, verberibus ignominiaque onustos, ab hujus monasterii territorii prorsus eliminare. Anno autem illo, quo hanc visio facta est, cum invasa arce, quae S. Andreæ dicitur, jam tui securique numquam se perpetuo his finibus expellendos considerent; die quadam conglobati in unum, civitatem hanc nostram, quae S. Germani dicitur, quæque nobis, ut dixi, sola superfuerat, eam suis usibus, ut cetera omnia intrant mancipiatur. Exeruit tunc sanctus Pater, quam rustico ostenderat virgam, quodque in somnis per imaginem monstraverat, ipsa veritate complevit. Ita enim civibus nostris, istis, ut a Normannis putabantur, effeminatis, ita inquam, eis animus, ita vigor, ita vires sunt auctæ, ut eorum aliquos caperent, multos in ore gladii, trucidarent: effugati ceteri in prædictæ munitionem arcis cursu se velocissimo contulerunt. Sed nec adhuc illis Benedicti virga pepercit: animati omnes accolæ terræ hujus, facto exercitu ad præfatæ arcis expugnationem contendunt. Mira dicturus sum, verissima tamen. Obsessione facta, dum ex parte utraque jacula acriter impulsâ mittuntur, Normannorum jacula, velut ventorum retorta flamine, in sese reducta sauciant jaculantes. Quid multis? Videntes Normanni durum sibi contra stimulum calcitrare, dexteramque pro nobis dimicare divinam, reddentes arcem, Abbatem sese manibus Monachorumque committunt: a quibus vix defensi a multitudine, quæ in eorum spirabat necem, ad socios Averfano in oppido commanentes, quanta possunt celeritate contendunt: hodieque supersunt aliqui ejusdem arcis incolæ, qui asserunt in ipso gravi utriusque partis conflictu vidisse se quemdam Monachum, viriliter contra Normannos pugnantem, suosque enixius confortantem: cum nemo, qui tunc aderant, Monachorum se illi pugna miscuerit.

23 Radelchis p Compfanus Comes, vir fuit scelestissimus, omnique vitiis labe repletus, qui relicto sæculo, cervice tenus catena ligatus, ad Benedicti beatissimi corpus, devotus devenit. Cujus nimis austeræ ac per hoc fructuosæ penitentiae invidens diabolus, simul & dolens, multis audientibus circa monasterii claustra sapissime voce magna clamabat, dicens: Heu me, heu me, Benedicte, cur tam nequiter mihi præjudicas? cur me sic instanter persequeris? Non scie fuit tibi, ut me ipsum hinc expelleres? insuper & modo infideles undique tibi vendicare non desinis? Heu me! heu me!

Presbyter etiam secularibus ac divinis litteris eruditus dicitur a Visiore lib. 2, ubi idem miraculum testimonio confirmatur.

b Idem refertur a Leone lib. 2 cap. 93 diciturque contigisse

2031. Est Cajeta urbs ejusdem tractus cum Casino sed ad mare.

c Memoratur a Visiore lib. 2 & a Petro Diacon. lib. MS. de Or-

tu Juslorum cap. 37

d Idem narrat Visior lib. 2.

e Ibidem montis Majellæ. Leoni Majella lib. 1 cap. 47. Est

& Teate in monte urbi Archiepiscopalis, & Sedes Gubernatoris

utriusque Apulii.

f In hoc monasterio Guaisericus Princeps, in morbo monachus

effusus est, de quo Leo lib. 1 c. 44. Colitur S. Liberatus Episcopus

& Martyr, cuius Reliquia sunt Beneventi, 15 Maji. Fundatio &

origo describitur a Leone lib. 1 cap. 47, & renovatio lib. 2 cap. 52.

g Addis Visior. Qui B. Benedictus fuisse creditur, qui &

antea paterna pietate Dominicum gregem sub suo magisterio

militem suam admonitione & protectione eripuit, &

senem fugere non valentem manu sollicitudinis suae defendit.

h Visior hinc infus addis: Hæc, quæ retuli, in quadam

veteri paginula imperito sacro stylo exarata reperi, nostroque

nunc associare libello studui.

i Pergit Visior: Unus e custodibus præfatus est, se de lam-

padibus didicisse a Gregorio venerabili monacho, qui ejusdem

ecclesiæ custos adhuc supererat: qui in sequentibus hic & apud

Leonem Ofiansem citatur.

k Sequentia duo narrat Leo lib. 3 cap. 27 & Visior lib. 2.

l Interponit Visior: Sicut ab eis, qui huic miraculo inter-

fuere, accepi.

m Apponit idem: Quæ, quia valde simplicia sunt, super-

fluum scribere duximus. Hæc autem ideo scripsimus, ne,

quia parva sunt, omnino contemni viderentur.

n Arenulphus Abbas sedis ab anno 1021 usque ad ann. 1022.

Idem Visior, dum hæc præcedentibus subjungit, excusat hoc in

superiori libro a memoria excidisse, suo in ordine referre.

Visiorem describit Petrus.

o Visior. Aquinensis Comitis.

p Compa, nunc Confa, in Hierpinis, nunc Principatu ultra-

riore, ad Ausidum fluvium, nunc Ofanium, urbi Archiepiscop-

alis: Hæc ejus positentia describitur a Leone lib. 1. cap. 22.

C A P U T III.

Alia miracula. Malevoli puniri. Mori-
bundi adjari.

24 **H**ENRICUS Imperator cum Ducatus sui tempo-
re iter agens, in monasterium quoddam Be-
nedicti Patris nomini dicatum hospitatus fuisset, quo-
niam multitudini equorum ejus stabula sola non suffice-
rent, in ipso Fratrum Capitulo, quod juxta eccle-
siam erat, ejus stabularii audaciter ac pertinaciter equos
locare veriti non sunt. Nocte igitur eadem Pater Be-
nedictus, eidem Duci torvo nimis ac terribili vultu
apparens, eique multa, quod ita in domo sua per suos
tractaret minatus; virga, quam manu gestabat, illius
latus percussit, & ex tunc dolore illi torqueri vehemen-
tissime cepit. Qui postea ad corpus ejusdem Patris Casi-
num veniens, ab eodem Sanctissimo Patre b sanatus est.

25 **D**EMONIACUS quidam de civitate Barenis, An-
dreas nomine, die quadam Casinum venit, atque, ut
est consuetudinis, a propinquis qui eum adduxerant
ante corpus beatissimi Patris Benedicti jactatus est.
Cumque Fratribus in choro psallentibus ineptas qua-
dam & horrendas nequam ille spiritus per os miser il-
lius vociferationes emitteret; Adam Mansionarius in
parte stans & orans, vidit subito sanctissimum Patrem
Benedictum ante suum altare; qui alapa non modica
maxillam vexati illius percussit, malignum ab eo
spiritum protinus expulit: & ita sanatus ille, cum
affinibus suis, Deo & Patri Benedicto gratias agens,
ad propria rediit.

26 Interea dum Aquinenses Gastaldi, more sibi so-
lito, Casinense cœnobium infestarent, & venerabilis
Abbas d Richerius possessiones monasterii strenue sa-
tis defenderet; tandem ab eisdem Gastaldis capitur,
atque Aquini in carceris ergastulo religatur. Fratres
autem universi, qui pedites incedere poterant, Aqui-
num pariter properantes, Abbatem sibi restitui lacry-
mabiliter postulant. Sed frustra precibus suis, neque
videndi

Guaisericus
Princeps

E

Severinus
phil. 10.

Comita
m.

d

Henricus
Imperator

illius delato
punitio

F

ad corpus
sancti sanatus

b

demoniacus
liberatus

Aquinenses

d

re de Abbatibus
& de Casino

A videndi illum neque alloquendi facultate permisso, si-
ne aliquo ad propriam redierunt. Abbas vero solutus
a vinculis, monasterii curam relinquens, ultra mon-
tes profectus est. Sed pius mundi Conditor dilectum
suum Benedictum contristari vel ad modicum minime
patiens, gravissimam pestilentiam in civitate Aquinensi
immisit, & Guastaldo ejusdem urbis Sinconolfo nomi-
ne, qui auctor tanti fuerat sceleris, interempto duo mil-
lia quingenti mortui sunt in eadem pestilentia. Supra-
dicti igitur Guastaldi fratres, Adenulfus & Lando, di-
vinitus se percuti ob injuriam Casinensis Abbatis viden-
tes, mox ad Casinensem cœnobium cum populo ejusdem
urbis, ligatis colla restibus properantes, stantes &
ejulantes, magnis se vocibus in tantum virum gravi-
ter deliquisse, & tam venerabilem locum nequiter vi-
lipendisse professi sunt, atque hoc modo Abbas ad cœ-
nobium reversus est.

prope pœni-
tens.

Normanni
varia morte
confestim:

27 Comites præterea Normannorum Rodulfus socios
ad se suos evocans, statuit in terram beatissimi Patris Be-
nedicti prædare. Cumque hoc apud illos firmiter decre-
tum fuisset, die illo, quo id se facturum paraverat,
terribili Dei judicio mane subita morte necatus reper-
tus est. Quo facto tam ingens terror reliquos Norman-
nos invasit, ut ulterius, neque invasionis neque præ-
dationis gratia, in hanc terram venire apponerent. De-
nique ad manifestam hujus loci vindictam, centum
quinquaginta ejusdem Comitum Normanni milites intra
ipsum ferme biennium diversis in locis diversa morte
consumpti sunt.

f
Casinensem
fulmine per-
cutitur
atque interit

28 Desiderii porro Abbatis in tempore, cum Ca-
sinensem cœnobium a fulmine sæpissime attereretur, &
prædictus Abbas multotiens cogitaret, ac Deum Pa-
tremque sanctissimum Benedictum rogaret, ut sibi re-
velare dignaretur, quidnam esse veller, quod sic fre-
quenter hunc locum prædictum flagellum attereret;
quadam nocte ei Sanctissimus Pater Benedictus appa-
ruit, eique inter alia sollicitè percunctanti de hoc, ni-
hil aliud quam diabolicas insidias & antiquam pro lo-
co ipso invidiam esse perdocuit.

monachus
ex nocte a
diabolo

29 Quidam Frater in Casinensi cœnobio Majo dictus
est, qui qualiter a diabolo interfectus sit, qualiter per
sanctissimum Patrem Benedictum ereptus sit, præsens
testimonium declarat. Hic igitur dum in domo infir-
morum senio fessus maueret, in Nativitate Domini ad
secessum ob sui corporis infirmitatem pergebat: cumque
ad diversorium tenderet senum, diabolus humanam ef-
figiem præferens, eidemque Fratri apparens, dixit ad
eum: Scio quo pergis; sed quia decrepito jam senio fef-
sus, absque adminiculo illuc tendere per noctis tenebras
minime vales; ego ero dux itineris tui. Hæc dum præ-
dictus Frater audisset, putans eum hominem non diabo-
lum esse, nullumque in verbis ejus dolum existimans,
post eum pergere cepit. Cumque ad fenestram magnam,
quæ in medio palatii est, pervenisset, antiquus humani
generis inimicus, eundem senem exinde præcipitans,
interfecit. Fratres verò quid de eo evenisset ignorantes,
cum eum ubique quaererent, & non invenirent; mona-
chus quidam, Joannes nomine, Leonis Ostiensis Episcopi
germanus, eminus ad eandem accedens fenestram deor-
sumque respiciens, vidit eum ad pedem muri mortuum
jacentem, & ad se Fratres evocans, quæ viderat per or-
dinem pandit. Quod dum Fratres audissent, ad locum
continuo, quo defunctus jacebat, misere, eumque in
monasterium deferentes cum tristitia magna sepeli-
runt. Alio vero die G. Oderisius ejusdem loci Reveren-
dissimus Pater, ad se Fratres evocans, æternæ referato-
rem justitiæ Patremque Benedictum precibus pulsare
admonuit; ut qui olim Danieli profunda revelaverat
mytheria, ipse eis, qualiter vel quo ordine prædictus
Frater ex hoc mundo recessisset, pandere dignaretur. Igi-
tur dum Fratres juxta tanti Patris præceptum, ob hujus

principatus
de iustis
fuit.

rei negotium Deum Patremque Benedictum exorarent, D.
Placido hujus cœnobii religioso monacho idem senex
per visionem apparens, dixit ad eum: Cur, Placi-
de Frater, tristaris? Ad quem Placidus: Non so-
lum ego, sed & Dominus Abbas una cum reliquis Fra-
tribus de tuo obitu valde contristati sunt, Deumque
pro te postulare non cessant: unde per Dominum no-
strum Jesum Christum te adjuro, ut qualiter tibi hoc
accidit, per ordinem pandas. Ad hæc ille: Cum ad
lectum meum tenderem, diabolus humanam effigiem
præferens, mihi apparuit: & posuit me in fenestram
maximam, quæ in medio palatii est, & sic ex eadem
me præcipitans interfecit. Cumque per viam carboni-
bus plenam me duceret, ac me sæpissime in eodem igne
volutaret, sanctissimus Pater Benedictus nobis euntibus
apparuit: quo viso, demones statim me relinquentes
fugerunt. Tunc me sanctissimus Pater Benedictus ac-
cipiens secum duxit, & in locum refrigerii collocavit.
Et hæc dicens, disparuit. Quod dum prædictus Frater
narrasset, illico ora cunctorum in Christi laude solu-
ta, Deo & Patri Benedicto gratias retulerunt.

D
AUCTO-
RE PET.
DIACCA.
SINENSIS.
apparuit
legentibus
ebriam
suum indi-
cat.

de se per S.
Benedictum
esse a potius
liberatum

30 Nocte quadam cum Georgius Paramonarius,
cujus superius memoriam feci, in stratu suo quiescens
vigilaret, audivit duos pueros in ecclesia mira suavit-
ate cantare. Sciens itaque pro certo neminem monacho-
rum esse in monasterio, qui puerilem vocem haberet,
cepit mirari, & festinus surgens ecclesiam ingreditur;
nullumque ibi reperiens, & quod in se erat advertens,
amplius mirabatur.

E
cunctis na-
turæ in eccle-
sia omnino
absentem exi-
stant.

31 Cum juxta consuetudinem Casinensis ecclesiæ de-
dicationis solennitas celebraretur, quidam e Fratribus,
Joannes cognomine Cominensis, fatigatus in officio, se-
cunda vigilia de ecclesia egressus est, ac ut aliquantu-
lum resocillaretur, juxta sedem Abbatum, quæ secus
Capitulum in claustrum sita est, resedit: & cum casu oculo
vertisset ad dormitorium, vidit ex eo Abbatem Desi-
derium, (cum enim inter ceteros melius cognoscebat)
magno monachorum comitatu egredi, atque per eam
partem, qua refectorium est, in ecclesiam pergere. Dum
intueretur diligenter Joannes, quid agatur; aspexit u-
num ex illis venire ad se: ad quem cum venisset, inter-
rogatus si eum agnosceret; respondit: Agnosco: scio
enim te esse Dominum Mirandum, qui ante non multos
annos defunctus es: rogo autem te, ut quis sit ille, qui
juxta Dominum Abbatem Desiderium graditur, indies.
Ille, ait Mirandus, est Beatissimus Pater Benedictus, qui
vero cum eo pergunt, sunt omnes, qui ei in hujus mona-
sterii regimen successerunt, & unumquemque eorum
monachi, qui ejus tempore fuerunt, sequuntur: ve-
nimus autem, ut vobiscum laudes Creatori ac Recrea-
tori nostro reddamus. Obsecro, ait Joannes; ut quis
ille sit dicere digneris, qui quasi claudus incedit, & vo-
bis appropinquare non potest. Dominum, inquit, Len-
danulum eum esse noveris, qui ideo nobiscum jungi
non valet, quia ejus precibus & consilio Antenuisus ille
in hoc monasterio receptus est: quem, ut nosti, propter
illud, quod de Tremiteni monasterio fecerat, Dominus
Desiderius Abbas excommunicavit, & excommunicando
versit, ne ulterius in hoc monasterio recipere-
tur: verum, si vos vultis, potestis eum nostro collegio sociare.
Si enim abeuntes super sepulcrum ejus absolutionem
seper hoc illi feceritis, mox ab hac pœna solutus cœtui,
quem vidisti, jungetur. His dictis, qui loquebatur re-
cessit, & visio disparuit. Revertitur Joannes ad eorum,
& facta die, visa dictaque Abbati Oderisio retulit: qui,
ut erat pius in omnibus postulata venia coram omni-
bus, eo quod & ipse eidem rei assensum præbuerit, ex-
communicatumque illum receperit; abiens pro peri-
clicantis Fratris animæ sacrificium Deo obtulit, pergen-
que, ut erat indutus vestibus sacris, super sepulcrum
prædicti Fratris absolutionem fecit.

dedicationis
non carlesia
religione

in visione
apparuit
S. Benedictus
& Abbatum

F
cum mona-
chis.

sequitur
claudum
in eorum
monasterio
mortui.

que ab
solvitur

A 32 In partibus & Liburiz est monasterium in honorem beati Patris Benedicti constructum, & Casinensi cœnobio, ab ipso suæ foundationis exordio subditum: ad quod cum quidam Frater ad triticum a rusticis accipiendum directus fuisset; rusticus quidam, a quo triticum exigebatur, intempestæ noctis silentio saccum frumento implens & super humeros ponens, fugam arripuit. Sed, o verax per cælestem lata sententia Regem, Qui ambulat in tenebris nescit quo eat, quoniam tenebræ obcæcaverunt oculos ejus: nam qui iussu principis tenebrarum omni conamine, omnique instantia [cœptum iter] implere nisus est, per viam rectam se incedere cum tritico putans, totam noctem in circuitu deambulavit. *Angeli Casini*

Angeli Casini
Angeli Casini

At ut Titaneum jubar splenduit arvis, in se rusticus rediens, & quod in re erat advertens, volebat cum tritico regredi, & nequibat; volebat triticum de collo suo deponere, & minime poterat. Monachus vero completis hymnis matutinalibus ab ecclesia egrediens, eumque divinitus ligatum aspiciens, postquam ab ipso totius rei seriem didicit, orationem Deo Benedictoque Patri sanctissimo fundens, rusticum a nexu, quo tenebatur, ocyus solvit.

B 33 Quidam Frater in hoc Casinensi cœnobio fuit, moribus & vita strenuus, ac religionis conversatione decorus: hic gravissimo languore correptus, cum omnes Medici de ejus salute desperarent, prædictus Frater suorum conscius scelerum, cœpit hæc cum maximo fletu proloqui: Ecce finis meus appropinquat: ecce statutus terminus appropinquat: ecce terminus qui præteriri non potest: ecce mors intolerabilis instat. Omnes de me loquuntur, universi pro me tristantur, cuncti postremo de vita mea desperant, & de sola cogitant sepultura. Heu me! qualiter evanere, ut fumus, dies mei! sicut flos sæni subito decidit vita mea, & quomodo umbra tenuissima pertransiere tempora mea. Insperate velut a tenente præcisus sum, & improvise dum adhuc ordier succisus. Heu miser! quid nunc acturus sum, quam satisfactionem habiturus? Quamvis enim sæpe & multotiens disposuerim & numquam inceperim vitam meam mutare, mores corrigere, negligentias emendare; sed desidia, sed oblivio, sed negligentia usque in hunc diem prævaluere misero mihi. Ecce venit iussio, venit imperium. Heu me! quid agam nunc? Non est amplius remorandi consilium, non est ullus satisfaciendi relictus locus, & iuste quidem & merito: nam cum & scientia, & intellectus, & possibilitas, & locus, & omnis omnino opportunitas ad id mihi concessa sit, ad quid excusatio hæc? O me miserum! O me dolentem! Quid faciam? Quid agam nunc? Ecce tempus, ecce diem, ecce horam, quam semper quidem miser non timueram, sed semper desidiosus, neglexeram. Venit migrandi præceptum, non est refusandi consilium: imperanti parendum est, appellanti non contradicendum. Ecce ingressurus sum viam universæ carnis, iter inevitabile. Putasne tu?

C Quid Angelus, quod magis opto, aut forte nequam spiritus, quod magis formido, primum mihi in illa occurrit? O diem tremendum! O horam pertimescendam! Quid agam tunc? quo fugiam? quem interpellem? O terror! o pavor, qui tunc me manet! Segreganda est anima a corpore, spiritus emittendus a carne. Quante potes tunc aderunt, vel sanctorum Angelorum, vel nequissimorum spirituum phalanges, decertantes miseram tunc animam meam vel suscipere vel invadere? Sed Domini Corporis & Sanguinis refectione roboratus, triumphalis redemptionis omnium vexillo Crucis armatus, & postremo sanctorum virorum intercessionibus commendatum pariter & comitatum, quem tandem nequitia demonum, quem violentia malignorum spirituum licet hinc inde circumlatrene, licet omnimodis terrere conentur, audebit attingere? Aderit ad hæc beatissimus Archangelus Michael, cui a misericordissimo Deo suscipiendarum fidelium animarum cura commissa est;

accurret cum agminibus sui Princeps cælestis militiæ, **D** spirituum nequissimorum catervas, si quid forte viderentur tentaverit, acriter debellaturus: nec placeat, ut spero & confido imo veraciter credo, usque ante Majestatem æquissimi Judicis animam meam lucis Angelus derelinquet. Ecce finis meus appropinquat: Sed qui tunc metus, qualis terror, quantusque tremor de peccatorum meorum recordatione? Rursus quanta spes, quam magna fiducia me de misericordia, de pietate, deque clementia benignissimi Judicis obtineat, quis putat existimare sufficiat? Domine, quid putas mihi solatii, quid auxilii, quid tutelæ collaturus est Angelus proprius, cui a die ortus mei specialius curam animæ mea delegasti, qualiter putas se circa commissam sibi animam habiturus erit? Utrum illam latus & alacer comitari, confortare, tueri, ac resolvere, usque ante præsentiam sublimissimæ Majestatis habebit, an fortasse, quod magis propter immensitatem peccatorum meorum vereor, non valens innumeris demonum objectionibus obviare, anhelus a longe, tristis & morens incedet? Qualiter, putas, Pater Sanctissimus Benedictus mihi suffragaturus est: qualiter me suscepturus? O me infelicem! quin timeo, ne non solum mihi nullum auxilium conferat, sed potius pro innumeris offensionibus seu negligentis meis, nec non quotidianis transgressionibus mandatorum Regulæ ipsius despiciat, & oculos a me suæ paternitatis avertat. Spero tamen atque confido, quod, si pro meis facinoribus gratia ejus indignus sum, Confratrum tandem satisfactionibus exhortatus, parcat mihi atque placabitur, & paternæ super me viscera pietatis aperire dignabitur, & misericordissimum pro me Dominum exorabit. Putasne tunc vel sanctissima Dei mater Maria vel aliqui Sanctorum (in quibus, dum valerem pro maximo amore, quem in illis habui, multum speravi, & in quibus fiduciam totam locavi) in tanta necessitate mihi posito aderunt? Putas mihi in tam magnis angustiiis constituto solatium suæ consolationis impendere, aut aliquam vicem mihi dilectionis aliquo modo rependere dignabuntur? Putas pietate aliqua seu compassione ducti super me, & meæ devotionis memores, intercessores seu advocati pro me ad sublime districti Judicis solium accessuri, vel reconciliationis mihi gratiam reportaturi sunt? Sed quoniam me omnino indignum propter immensitatem nequitiarum cælestis regni beatitudine electorumque solacitate cognosco, vel hoc mihi utinam impetrent, ut non condemnent cum impiis in infernos ut vel in extremo judicio non cum damnandis ad levam, sed mecum resurgere cum salvandis ad dexteram; ut vel ultimus omnium tunc electorum inveniri possim in regno celorum.

E 34 Talibus cogitationibus, cum per dies aliquot fluctuaret, & hæc & hujusmodi dies noctesque cum tremore nimio meditaretur, ac orationes incessanter pro eo fierent; Benedictus Pater sanctissimus, una cum discipulis suis Mauro & Placido, in cœtu Sanctorum nudius constitit, & os suum aperiens sic paucis eos alloquitur: Quoniam quod sanctitati nostræ suggestus surrexi, bene & optime vos nosse non dubito; relatione ipsa posthabita, quod est in re ad auxilium vos festinanter conferendum invito. Dignum itaque, si placet & opportunum videretur, ut vos primum (quos specialis devotio & nimius amor Fratris illius, de quo sermo agitur, dum valeret in sæculo, celebres habuit, & in quibus post Deum ejusque Genitricem spem omnem fiduciamque sui locavit) ad prædictæ Dei Genitricis Mariæ pietatis simul & potentie plenissimam curiam properemus; eamque, ut super hac re piissimum filium suum una nobiscum postulare dignetur, suppliciter obsecremus. Nondum Pater Benedictus terminum dederat, cum ecce

p. primus

qui accedit
100 ad Dei-
pocum Viro
gum,

etiam patetio
non imple
vnde

que apud
hunc sanctus
tempus erat
agere.

Richard
W. H. H.

© Derivative
weld.

D
AUCTIONE PET.
DIAC. CAM
SINENSE
P. 1885. 21
candi &
admissioni

in *Bras margini adscriptum*: Hic mutilantur quidam, non
facientia ad rem.

*Varii agri & moribundi adjuti: captivi
liberati.*

Chairs for
Horse show
\$2000

incendiar
arboris

a. *Refertur Leo lib. 2 cap. 46.*
 b. *Sanctator S. Henrico praestitum ex Leone Officium in infra referimus.*
 c. *Hec idem Leo lib. 2 cap. 48, addunt se id percepisse a Rosfrido monacho, cui in regulari Leo Abbas S. Pauli Romae: & hinc Adam hic memoratur id asseruisse ante S. Pauli corpus, in qua quodammodo necessitate compulsum.*
 d. *Richerius natione Baugurii anno 1038 ordinatus praefuit annis 17, mensibus 6. Ita Leo lib. 2 cap. 67, qui cap. 70 late ejus captivam describit cum praesentia subsecuta, quae hic narratur.*
 e. *Hec Leo habet lib. 2 cap. 77, ubi ante cap. 72 & 73 refertur quomodo castrum S. Andreae meritis B. Benedicti a Normannis receptum fuerit: & simile miraculum narratur lib. 4 cap. 9.*
 f. *Desiderius, dein Papa Victor 3, ordinatus est Abbas anni 1058 in Pesebate. Ita Leo lib. 3 cap. 9.*
 g. *Odericus Desideria Cardinali creato successit; orat Oderici Marjorum Comitum filius, & quere monachus factus. Leo cap. 14. & Petrus Diacon. lib. 4 cap. 1.*
 h. *De obitu S. Benedicti in morte adjutus agit Leo lib. 3. c. 39.*
 i. *Leo lib. 3 cap. 39.*

A sus ab ignis injuria illæsum mansit postque in causa testimonii ejus in medio foramen parvum factum est.

37 Quidam claudus de agro Turonensi orationis gratia montem statuerat adire Garganum; cumq; Aquinatem venisset ad urbem, intempestæ noctis silentio quiescenti beatissimus Pater Benedictus apparuit, dicens: Surge velociter, & castrum pete Casinum, ibique ante corporis mei præsentiam sanitatem sine dubio recipies. Tunc claudus: Quis es tu, qui tanta taliaque nobis promittis? Et legislator ad hæc: Omni dubitatione seposita, noveris me esse Patrem Benedictum Casinensis cænobii fundatorem. Et his dictis disparuit. Claudus vero confestim exurgens, rem gestam sociis per ordinem pandit. Illi vero visioni fidem derogantes, ut diversi diversa sensere. Alii namque dicebant, fallacibus somniis credere nullum debere: nam multos errare fecero somnia. Nonnulli autem, quorum fides sanior ac devotior erat, censebant nequaquam id esse agendum, sed a Benedicto Patre sanctissimo promissum beneficium expectandum. Tunc claudus exurgens ad montem, celeri gradu nisque, quo poterat, ascendit Casinum: cumque in ecclesiam, Benedicti Patris corpore & nomine consecratam, ingressus fuisset, & ante columnam argenteam, in qua cereus magnus ponitur, pervenisset; Benedicti confestim suffragantibus meritis, cepit in pristinum claudum restitui gradum. Tunc Andreas Mansionarius, qui eo die Ecclesiæ curam gerebat, claudum vociferantem audiens, ad eum celeri cursu pervenit: vidensque callos, qui in membrorum contractione exorti fuerant, disruptos, & sanguinem ex conjunctione profluentem, ad Fratres, ut rei gestæ ordinem promeret, concito gradu perrexerit. Ecclesiæ vero claudus egrediens, in scils Fratribus concito gradu ad socios, qui erant apud civitatem S. Germani, latissimus rediit. Illi autem tanta perspicientes mirabilia, Gerardum Abbatem adeunt, & rem gestam per ordinem pandunt. Venerabilis autem Abbas, ob ejus sanitatem lætissimus redditus, omnipotenti Deo gratias retulit, eumque confestim Casinum ad Patris Benedicti corpus remisit. Quanta autem mentis lætitia, quantaque tunc exultatio fuerit, quia adhuc omnes qui viderunt supersunt, omitto referre. Post hæc vero quidam Senatorum, ab urbe Roma egredientes, ad montem pervenerunt Casinum, videntesque eundem claudum, quem prius ante Lateranensem palatium jacere cognoverant, inquirere, qualiter quoque modo sanatus fuisset. Qui dum seriatim suam erectionem retulisset, ejus dictis minime Senatores fidem accommodantes, tegmine ejus arcus nudantes, & callos in frustra divisos videntes, omnipotenti Deo & Patri Benedicto laudes retulere quam maximas. Ad hujus vero perpetuæ rei indicium ejusdem claudi a gambutæ ante fores ecclesiæ suspensæ permanent.

*Casinum
montem
adire*

*et a Sena-
toribus Ro-
manis ag-
nosce-
re.*

*Lux super
Casinum
patet*

*post
lupi
demon-
strat.*

38 Arderardus hujus loci Oltiarinus, dum noctis medio per plana, quæ Casinensi monti subjacent, iter ageret; oculos ad sanctissimi Patris Benedicti cænobium vertens, vidit super eundem locum, adinstar solaris splendoris ascendisse maximam lucem, quæ prius ecclesiam, postmodum vero totum monasterium operiens, usque ad dimidium fere horæ spatium mansit: ac sic demum lux, quæ ante oculos ejus apparuerat, subtrahita est.

39 In Salernitana civitate monasterium est, Benedicti Patris nomini consecratum, & Casinensi cænobio ab ipso suæ foundationis exordio subditum: ex hujus autem monasterii familia vorax hominum lupus parvulum puerulum clandestinus impetivit, arripuit, & abiit: post quem transfixa dolore mater inclamans, ait: Adjuro te bestia per B. Benedictum, ejus servus est, ne filium meum ulterius feras, sed eum sub celeritate dimittas. Quo lupus audito hunc quidem, quem ferebat, aperto protinus ore deposuit; in alium vero pue-

rum repentinus insiluit, cumque subito defecans truncum cadaveris sprexit, præcisumque caput mordicus apprehensum in suas latebras asportavit.

40 In civitate Campaniæ, quæ dicitur Frusnone, B. Benedicti est constructa basilica, ubi nomen ejus quotidie renovatum accipit incrementum. Quodam namque tempore supradicta ecclesia, ita divino judicio igni tradita est, ut præter muros flammæ nihil residuum fuerit. Quidam igitur Clericus, cum restorationis gratia, in ejusdem ecclesiæ eminentiorem locum ascendisset, pede lapsus in ima cecidit, moxque omnium membrorum amissis officiis, defuncti species, præter quod in pectore spiritus palpitabat, omnino videbatur. Triduo enim sic jacens, continuo morturus a parentibus custodiebatur. Cum ecce subito incolumis surgens, mirantibus qui aderant, B. Benedicti atque illius sororis Scholasticæ, cujus eo die festum celebrabatur, se precibus asseruit fuisse salvatum.

41 Alioquoque tempore, quidam jam dictæ ecclesiæ Presbyter, cum in arce [currim ascendisset] quæ vulgo Campanarium dicitur, ex eodem signa dependentia ut reciperet, incaute stans, ad terram ruit: & cum nec sibi, nec cuiquam spes salutis ulla remansisset, B. Benedicti meritis adjutus, saniores se tunc invenit, quam cum ascendisset. Hoc quædam mulier in eadem civitate posita cum audisset, quæ longæ infirmitatis injuria gressus officio ita privata erat, ut ad nulla corporis necessaria moveri prævaleret, ejusdem Presbyteri monitis persuasa, & omnium priorum actuum emendationem pollicita, B. Benedicti & ejusdem sororis implorare cepit auxilium. In ipsius iraque Calendis Septembris restituta est sanitati, & ad ecclesiam B. Scholasticæ, in radice montis Casini positam, satis devota perrexit, & in suæ devotionis signum ecclesiæ parietes argenteo filo circumdedit, & ejusdem Virginis festum annuatim ibidem se celebraturam spondit. Anno autem Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo tricesimo quarto actum est, ut supra.

42 Quidam miles in Apulia in quodam conflictu, a quodam iniquissimo capite catenisque devinctus, in foveam demersus est. Cumque dies plurimos eodem nervo detineretur astrictus, & die noctuque sanctissimi Patris Benedicti auxilium anxie flagitaret; quadam nocte apparuit, dicens: Dormis, an vigilas? Et ille: Ut cernis, Domine, plus in meæ mentis arcano de morte quam de somni quiete pertracto. Sed tu quis es, qui ad me venire dignatus es, notum ut facias prona mente deposco. Et Sanctus: Ego sum Frater Benedictus, quem in tuo adjutorio venire rogasti. Nunc vero surge celerius: catenas vero, cum quibus ligatus es, quoniam propter itineris longitudinem ad corpus meum in Casino ferre minime vales, ad sepulcrum Fratris Ottonis inclausi, qui meam Regulam optime conservavit, suspende: & obtuam liberationem ad laudes Deo reddendas, ire ne tardes Casinum. Hæc cum dixisset, continuo miles surgens, invocato Redemptoris nostri B. Benedicti nomine, confestim catenæ, quæ in pedibus ejus erant, solutæ sunt, & continuo surgens, quæ sibi injuncta fuerant, omni instantia implere curavit; demum vero Casinum veniens, Deo Patrique Benedicto laudes quam maximas retulit.

43 Cum ad hujus monasterii, renovationem plurimi cujusque generis homines Desiderii Abbatis studio congregati fuissent, contigit quemdam Saracenum inter reliquos fuisse conductum. Huic auditus etiam Christiani nominis onerosus videbatur. Post aliquantum vero temporis, eo quod aquam seu lapides in elevandis fabricis vexerat, ægritudine correptus ad extremam perductus est. Tunc Stephanus Clericus ad eum visitationis gratia perrexit, eique ut infidelitatis abjecto errore in Christum crederet, suadere cepit. Qui cum

*Sanctus
lupus
demon-
strat:*

item alius

*et mulier
paralytica*

*g
capitulum
S. Benedicti
apparuit
liberatum*

F

b

*Saracenus
in morte
conversus*

sc

A se in Christum credere spondisset, si pro certo se in hoc salvandum scire potuisset; intulit Stephanus: Indubitanter, Frater, & absque scrupulo credendum est omni humano generi in sola Christi fide salutem esse positam, & sine eo prorsus nullam reperiri salutis viam. Tunc annuente ipso baptizatus est, & statim clamare cepit: Verum est, Stephane, quod dixisti. Sanctum ecce video Benedictum, qui mihi ad Christum cui credidi, factus est praevious. Et his dictis, ab hac luce subtrahitur.

apparuit
S. Benedictus
monachis

Epilogus.

44. Hujus ergo, Fratres carissimi, inventionem omni cum gaudio celebremus, quem viventes in corpore Patronum, & recedentes a corpore tutorem, ac defensorem animarum nostrarum a Domino nostro Jesu Christo accipere mereamur: cui gloria, laus, honor, & potestas, & imperium in saecula saeculorum.

a Eadem refert Petrus Diaconus lib. 4. Chronici cap. 46.

b Ibidem: Ratione Rachelis Thenenis Comitissa filio. At Teanum urbem intelligi in sequentibus patet.

c Refertur lib. 4. Chronici cap. 76 & dicitur factum anno 522.

Gamb. 16.

d Gambutta, alibi Cambutta, Combota, Camboca, pro scripione aut salero ponitur; ut in Vita S. Toffonis, & S. Urbani Lingonensis 16 & 23 Januarii. Subinde pro cervicali, ut 17 Februarium Vita S. Constabilis Abbatis.

B e Aderadus dicitur lib. 4. cap. 60, ubi idem refertur.

f Refert idem Leo Ostiense lib. 3. cap. 37.

g Hae eisdemque verbis narrat Petrus lib. 2. Chronici cap. 60.

h Videtur hic esse S. Otto, qui Ariam in Principatu Ulteriori Patronus colitur 23 Martii, paucis antequam haec scriberentur annis defunctus, & miraculis clarus.

APPENDIX.

Ex Chronico Casinensi Leonis Episcopi Ostiensis & Petri Diaconi Casinensis.

LIBRO I
CAP. 11

S. Victor
monachus &
Jardus.

Vlt quidam de gente Anglorum, mutus & sardus cum quibusdam gentis suae sociis ad limina Apostolorum venit. Inde cum sociis ad memoriam B. Michaelis Archangeli, quae in monte Gargano sita est, properare conspiceret, una cum eis iter arripens, ad hoc monasterium venit. Cumque oratorium ingressi, ante corpus sanctissimi Benedicti oraturi se pariter prostravissent; cum ceteri post modicum surgerent, eundem quoque ut surgeret secumque recederet, pulsare coeperunt. Verum ille caelesti visitatione compunctus, gemitibus cordis mentisque clamoribus, prout poterat, oratione producta, sancti Patris Benedicti auxilium, pectore pleno fiducia, postulabat. Cum ecce post unam ferme horam, de loco se, in quo prostratus fuerat, erigens, (benedictus & mirabilis Deus) recepto auditu pariter & loquela, non solum in lingua patria, hoc est, Anglica, verum & in Romana cepit absolutissime loqui.

CA. 7. 11

2. Dum moenia Eulogimenopolis, id est, Benedicti civitatis, construerentur; vir quidam, qui jam annis septem nimia infirmitate detentus, linguae prorsus officium amiserat, ita ut nullum penitus posset edere verbum, in ejusdem operis ministerio cum ceteris serviebat. Nocte igitur quadam, cum Fratres consueta Domino laudes offerrent, mutus ipse circa basim columnae cujusdam in ipsa ecclesia residens obdormivit. Cui mox B. Benedictus in ipso apparuit sopore: eumque baculo, quem gestabat, in capite leniter feriens, Hucine, ait, venisti dormire? Surge protinus, & tribus in terram vicibus expue. Quod cum vigilans ille fecisset; statim clara voce Deo gratias referre cepit, & beatissimo Patri Benedicto per quem pristinum linguae recuperare meruisset officium. Hoc universi inspecto miraculo, & agnito quomodo hoc illi accidisset, benedixerunt Dominum, fidelemque famulum ejus Benedictum.

alio monach.

3. Acribus doloribus Henricus Imperator vexa-

batur: atque (ut ipse postmodum retulit) licet monasterio nimium afficeretur, & nusquam se terribilius venerabiliusque oratorium vidisse sateretur; saepe tamen scrupulo non parvo movebatur, an Pater Benedictus corporaliter hoc in loco requiesceret. Cum igitur praedolore nec plene vigilans, nec integre dormiens, quemdam pateretur excessum; apparuit ei B. Benedictus: atque ad eum, quasi visitaturus, accedens, ubi pateretur, quaesivit. Cui languorem protinus confitenti, Scio, inquit Benedictus, te an hic quiescam haecenus dubitare: sed ut nullo hujusmodi scrupulo ultra movearis, meumque corpusculum hoc in loco quiescere certius noveris, hoc tibi signum erit. Cum primo mane surrexeris, in egestionem urinae tuae tres simul emittes grandiusculos lapides: & ex tunc dolore isto numquam ultra detineberis: ego autem sum Frater Benedictus. His dictis evanuit. Evigilans Imperator continuo surgit, ac juxta visionis seriem sanitati pristinae redditus, Deo & Patri Benedicto gratias retulit. Mane autem facto, veniens in conventum Fratrum, post Capituli verba solennia, Quid (inquit) Domini mei, medico, qui me curavit, dare jubetis? Cumque illi respondissent, ut quidquid vellet de monasterio, cunctis libenter annuentibus tolleretur, ac medico daret: Non ita, inquit, fiat: sed quoniam me Pater sanctus Benedictus hac nocte curavit; oportet ut de nostra substantia tanto Patri fiat retributio. Et haec dicens, mixtis gaudio lacrymis, quae per visum audierat, omnibus retulit; adjiciens, Nunc profecto cognovi, quia venerabilis est locus iste, nullique mortalium ultra dubitandum est, quin cum sorore sua Benedictus hic Pater requiescat. Ad uberiores autem fides, tres illos lapillos, quos paulo ante per urinam egresserat, palam cunctis ostendebat. Omnibus itaque tam de visione mirabili, quam de celeri Imperatoris sospitate laetantibus atque stupentibus, ac Deo referentibus gratias, obtulit ipso die regia munificentia sancto Patri Benedicto munera. Sicque commendans se plurimum Patri Benedicto, & omnibus Fratribus, cum illorum benedictione remeavit in sua. Ac ne tanti Patris beneficium oblivisci ulla ratione videretur: mox ut domum rediit planetam diarhodinam & phrygiis aureis pulcherrime ornatam, una cum Alba & cingulo, stola atque manipulo (Regium omnino munus) huc ad B. Benedictum, cum maximis gratiarum actionibus mittere studuit, tanteque postmodum ad hunc sanctum locum devotionis fuit, ut si vivisset aliquanto diutius, relicto imperii culmine, Deo se in sanctae conversationis habitu servitutum hoc in loco promitteret. Sane quoniam de corpore Benedicti, quod vere in hoc loco requiesceret visione ac sospitate fuerat certissimus redditus, ubicumque postmodum scripturam Translationis ejusdem sancti Patris invenire potuit, flammis exussit: narrans omnibus, quae sibi Dominus hoc in loco monstraverat, quaeque praestiterat: ex illis falsa translationis serie rationabiliter ostendens, haec frivola esse atque conficta.

Lib. 2.
CAP. 44.

S. Henricus
Imperator.

Calixtus
Imperator.

E

de confessione
corporis cum
ceteris fa-
ctis

d

f

F

CA. 45

scripta
Translationis
substantia

CA. 48

etiam cum
proculis

pus

EX CHRO.
CASINEN-
SI.

Apus hic nequaquam ultra quiesceret, sed in Galliam furtim sublatum translatusque fuisset: addensque, & ut inquit, huic rei fidem faciant, qui ista disseminant, ideo, ajunt nullum apud nos signum, nullum miraculum fieri: illic vero, ubi delatum astruunt, innumera per dies singulos ejus meritis signa patrari. Ad hæc Adam vehementer suspirans, apprehensa Abbatis manu, ad altare illum B. Pauli Apostoli duxit: ibique cum soli essent, manum suam super altare idem Adam imposuit, dicens: Per corpus hoc Doctoris gentium beatissimi Pauli (quod hic absque ulla hæsitacione requiescere Christiana credit universitas) hoc quod tibi modo dicturus sum, veracissime & absque ulla suspicione mendacii persequar. Ego cum aliquando ista comperiens, de beatissimi Patris Benedicti corpore non modo hæsitarem, verum pene desperarem, ita ut nulla fere circa altare ipsius devotione, nulla reverentia afficerer; taliter fluctuantem per temporis aliquod spatium, tristisque animo ac demisso vultu incedentem, cum die quadam post Completorium, intentius quam solebam ad ejus tumulum, oratione fusa, me ibi collocassem; idem sanctissimus Pater apprensus, consolari dignatus est, dicens: Quare, Frater Adam, tam demissus ac tristis incedis? & cur de me, ut tam male sentias, ducis, quasi ego corporaliter hic minime jaceam? Quia tamen servitium ac devotio tua valde grata mihi & placida est: amodo esto certissimus, me hic cum Scholastica sorore quiescere: meque simul cum ipsa, in die examinis ultimo, hoc in loco debere resurgere: vobiscum etiam die noctuque dum psallitis, attentiusque oratis, ac decenti devotione proceditis, me pariter adesse. Ut autem tibi hac de re dubium omne tollatur, cum matutinali hora primus, ut soles, ingressus ecclesiam fueris; si videris de sepulcro meo quasi virgulam fumi aromatis ascendentem, crede, quæ dixi, universa esse verissima. Quo dicto disparuit. Evigilans itaque protinus mecumque mysterium visionis tantæ pertractans, gaudio simul perfusus ac lacrymis, cæpi benedicere Dominum sanctissimumque Patrem Benedictum. Moxque tremens licet ac pavidus intravi ecclesiam: aspexi, vidi, & credidi, juxta quod mihi indinissimo fuerat revelatum. Porro quod dicunt nullum apud nos miraculum fieri, scias omnino esse falsissimum. Si enim cuncta liceret referre, quæ v. l. a majoribus nostris audiui, vel quæ ipse ad ejus tumulum diebus nostris, facta perspezi, agnosceres profecto hoc non nisi de invisibili, vel certe de ignorantia dictum. Urbanus Papa cum ad monasterium venisset, consuetudinario sibi dolore lateris gravissime vexari coepit. Itaque dum in vigiliis sancti Patris Benedicti eodem lignore cruciaretur, & de præsentia corporis ipsius f dubitaret: eidem Sanctus per visum apparens, Cur, inquit, de mei corporis præsentia dubitas? Ad quem ille, Tu quises? Ego, inquit, sum Frater Benedictus. Ne autem ultra hinc dubites, & me hic requiescere certissime noveris: cum primo Fratres ad nocturnam synaxim, surrexerint, statim a lateris dolore liber eris. Et his dictis evanuit. Hora igitur constituta sanus effectus, Oderisum Abbatem vocat, exponit scrupulum, pandique miraculum: Surgamus, inquit, & gratias Deo referamus. Et his dictis, quæ sibi Pater Benedictus referarat, aperuit. Incredibile continuo oritur omnium gaudium: ac de tanti Pontificis sanitate, tanto miraculo, talique visione consummata, uberes Deo cum lacrymis gratias referunt g. b. Paschalis Papa pro causis Ecclesiæ i Gallias ingressus, venit ad Floriacense monasterium, Benedicti Patris nomine consecratum. Agebatur ab eis tunc falsa Translationis B. Benedicti & celebritas. At Pontifex eam Translationem falsam esse affirmans, non festi sed diei Officium celebrare cum Cardinalibus coepit. Monachis autem cum Episcopis quibusdam & Cardinalibus Gallicis translationem celebrare inchoantibus, Papa orationem fudit ad Dominum: ut

ab apparen-
te S. Benedicto
corpus ejus
ibi esse.Lib. 4.
cap. 9.idem dicitur
lib. 10. cap.
1. de fa-
mularig b i
cap. 37.

B ejus rei veritatem apertis indiciis manifestare dignaretur. Celebrantibus vero nocturnalem synaxim, tantus stupor & hebetudo mentis omnes invasit; ut quod dicerent omnino ignorarent. Attoniti tanto miraculo, regulare Officium decantare inotense coeperunt. Mox autem ut translationis Officium repetebant, horrore simul ac stupore complebantur. Quod reverentissimus Pontifex animadvertens, glorificare coepit & benedicere Deum, famulumque illius Benedictum. Mane Abbatem ad se & primores monasterii convocans, præcepit ut altare tolleretur: quatenus omnes patenter agnoscerent, verane esset an falsa illa translatio. Nolle ultra quempiam de corpore B. Benedicti illorum ambagibus falli, quod ipse Alexandri Papæ temporibus, in Casinensi Cenobio repertum apertissime noverat. Illi ejus prostrati pedibus rogare coeperunt, ne altare dirueret: fore enim eam monasterii desolationem: se nihil certi de beati corpore Benedicti, nisi famam tantum a majoribus suis accepisse. Si destructo altari, Reliquiæ non inventirentur, Monasterium profecto deltruendum, ejusque possessiones in quibuslibet diripiendas. Tunc illorum precibus motus Papa contuitur: mandans & Apostolica auctoritate præcipiens, ne ultra jam falsissimam translationem celebrare præsumerent.

D **E** **F** **G** **H** **I** **K** **L** **M** **N** **O** **P** **Q** **R** **S** **T** **U** **V** **W** **X** **Y** **Z**

a Hæc paucis supra a Petro Diacono attinguntur num. 14. Falsum id post ordinationem Abbatis Theobaldi, peractam a Benedicto Papa VIII. corona S. Henrico, & referuntur a Baronio ad annum 1022 num. 11 & seqq. & in Vita ejusdem S. Henrici a Gratiano narrata ex MSS. edita.

b Additur in dicta Vita, quia de translatione S. Benedicti audierat, & quia Reliquiæ ejus dicebantur furtim sublatae & in alium locum translatae.

c In dicta Vita ista ita narratur: Hæc dicens, partem illam corporis, ubi calculus jacebat, medicinali ferro, quod manu tenebat, aperuit: & evulso molliter calculo hiatus vulnere subita sanitate redintegravit; calculumque, quem tulerat, in manu Regis dormientis deposuit.

d Hic pluribus a Leone & Baronio dona oblata recensentur, quæ Lector apud illos reperiet.

e Id est, subrepti coloris sicuti reseruit: phrygia vero dicitur limbi ex aureis sericisque filis instar floccorum dependentibus contextis. Sic apud Leonem Maritanum l. 3 cap. 57 Planeta aurea, cum phriso ligatur & cum aquila ex margaritis contexta: quæ

frustra Vassus de Vitæ sermonis pag. 322 ad tyaram significandam Fargues: quis enim hanc planetam junctis anquam? ut limbum gemmeum circumscripta textum aquæ atque aquilam intexam medio, planeta purpurea convenire nemo non videt. Non itaq; ex Phrygia repetendi sunt locutionis hujus natales, sed a Francisco Frile quod

limbus est, potissimum crispatus seu undosus: unde friser crispus. Indidem Frisiones dicti, quos alii perperam Phrygiones scribunt: sic Belgæ, a bord limbus, ducimus borduren, bordursel &c. & Frisum,

Franci ab eadem radice per metathesin primarum litterarum distulsi sunt ejusdem operis faciendi exercitium.

f Urbanus II, electus anno 1022, mortuus anno 1099 Dubitabat, inquit Laurentus cap. 19 quia Gallus, Castellione ad Matronam fluvium exortus, noveratque festum Translationis a suis colla: & certo affirmati, corpus B. Benedicti Floriaci quiescere.

g Hæc videtur Petrus desumpsisse ex Bulla Urbani tunc data, in qua in virtute Spiritus sancti præcipit, ne quis ulterius falsam Patris Benedicti translationem celebrare præsumat. Verum Baronius impostura hanc Bullam insinuat ad an. 1027 num. 6. at contra præcipuas Laurenti assertisque datam Kalendis Aprilis, anno 1092. Urbani 4. Indictione 14. ita legi in ipsi litteris, annamque Urbani 3 cum Indictione 13 substituendum: quæ anno Capua & Salerni Pontificem fuisse ex Baronio constat.

h Paschali 2 successor Urbani Sedis annis 1099 usque ad annum 1123.

i Sub finem anni 1106, Natalem Christi Cluniacensium celebrasse assertis Urspergensis.

k Anno 1107 die 11 Julii Baronius ad dictum annum num. 6 assertis vacillare fidem Petri Diaconi ista narravit, motu Bullæ Eugenii 3 & aliorum Pontificum a Joanne a Bosco relatis.

DE TRANSLATIONE
CORPORIS S. BENEDICTI
IN GALLIAS

AD FLORIANENSE MONASTERIUM

Commentarius praevious.

§ I Controversia proposita. Casini sacra ossa adservata.

Refugit animus tam densum controversiae hujus spinetum adire, quod horret vel e longe spectare. Quae verba a Casare Baronio in Annalibus Ecclesiasticis ad annum Christi DCLXVI numero XXIV prolata, hic repetimus, clare providentes a nobis non posse finem controversiae imponi. Nonnulla attingimus ad Vitā S. Scholasticae 1 Februarii, reliqua ad hunc XXI Martii rejiciamus. Interim pietatis & studiorum causa per Germaniā, Italiam & Galliam illustravimus illustriores aliquot bibliothecas & loca pia, & variorum Fundatorum monasteria: ac Neapoli Romano reversuri, Casinum devenimus XVI Martii anno MDCLXI, & sicut de S. Odilone Abbate Cluniacensi scribit Leo Ostiensis lib. 2 Chronici cap. 54, ita & nos dicere posuimus: Sicut audivimus, ita & vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri, & in monte Sancto ejus. Non est nostrum hic fabricam monasterii & templi describere: non etiam eximiam caritatem, qua exoptimus, aut sacrum virtutum splendorem, quem in religiosissimis monachis apparere conspeximus, lectori indicare. Certe nō sumus mirati ad hunc montem pietatis causa Fundatorē nostrae Societatis S. Ignatium peregrinatus fuisse, in quo inter sacra exercitia animo a sensibus avocatus vidit animā Jacobi Hostii unius ex primis sociis, in calū migrare. Quae omnia in Albanense monasterio parum disto depicta ad rei memoriam & Sancti laudem conspeximus.

2. Verum his omis illa proponimus, quae circa Sanctorū reliquias in ecclesia, & circa antiquos codices & chartas in bibliotheca & archivio conspeximus. Quae supra in Historia inventionis corporum SS. Benedicti & Scholasticae traduntur, ea crypta subterranea nobis exhibitur sub ipso choro excavata, ubi sub altari majori menselem conspicitur, in quo dictorum Sanctorum ipsa magna cum veneratione adservantur, atque sub ipso menselem altare est in quo ipsi sacrificium Missae ad honorem sanctissimi hujus Fundatoris Deo obtulimus: legimusque ibidem ad lumen cerei per apertum in stella formam marmor intromissi, nomina S. Carolomanni Regis & monachi, item SS. Simplicii & Constantini, quorum isthic adhuc corpora requiescunt: prout supra in Historia inventionis indicatur. Alia Reliquia adservantur in sacristia super altari, inter quas sunt tres spinae ex corona Christi Domini, quae visibiliter mutans colorem in die Parasceves, seu feria sexta hebdomada Sancta: cujus rei testes oculati tot dicuntur esse, quos sunt religiosi in monasterio. De aliis Reliquiis alibi erit opportunior dicendi locus. Deducti ad archivium, vidimus in eo monumenta omnia, ipsaque originalia instrumenta, per suas quaque capas continere commodeque digesta, atque inter cetera Bullas Summorum Pontificum, quae a Lanreto inde erant, extant typis vulgata: quibus dicta corpora SS. Benedicti & Scholasticae ibidem adservari probantur. Praecipuum tempus impendimus in biblioteca, in qua codices antiqui charactere Longobardico exarati circum circa dispositi erant, & fuerunt in iis non pauci, quae nobis subservientia annotavimus, ac misso dein Roma amanuensi curavimus describi. In quibus omnibus continuam nobis operā praesentiamque commendavit D. Franciscus Romanus Archivista & Protomaster Apudolicus ac D. Maurus a Neapoli Bibliothecarius.

3. Alteras tunc Reverendissimus Abbas D. Angelus de

Neapoli, Romam profectus, inde a Paschate Pernam abiturus ad Comitum generalia totius Congregationis Casinensis: quem & nos Romam reversi adjuvimus, gratiasque egimus de eximia caritate nobis in ejus monasterio exhibita: cumque de controversia circa corpus S. Benedicti sermo incidisset, inter alia dixit dolere se, quod istic eo tempore non adfuerit: curaturum se fuisse, ut apertis loculis ipsa quae supererant sacra ossa conspexissimus; ea certe a se olim Priore, & tunc Abbate bis conspecta, non tamen sic integra, quin alibi pars quoque esse possit, ideoque jam olim curasse ut induceretur inscriptio, qua assereretur intemeratas esse Reliquias S. Benedicti. Caput quoque ex marmorea tabula casu, in ipsum procedentis loculum fuisse ex parte comminutum. Reliqua apud Lanretum legi possunt: quae ipse de existentia corporis S. Benedicti in monasterio Casinensi pluribus deducit.

§ II Translationis Floriacum historia a quo scripta: memoria in sacris fastis.

Anno proximo sequenti MDCLXI, cum per Gallias iter ageremus, mense Julio secessimus Cluniacum, summam iterum ibidem caritatem experti: dumque in examinandis antiquis codicibus, ac nonnullis Aetis Sanctorū aut Martyrologiis describendis conferendisque, ad dies aliquot subsistimus, conspeximus magna ibidem solennitate celebrari festum Translationis corporis S. Benedicti in Gallias. Joannes a Bosco monachus Caelestinus in Bibliotheca Cluniacensi pag. 14 observat in sacro diario Ordinis Cluniacensis festum susceptionis Reliquiarum S. Benedicti annotari, & apud Cluniacenses coli. In dicta autem Bibliotheca Floriacensi prior ac nobilior pars spectat ad hujus Translationis historiam elucidandam: ac primo omnium proponitur Translationis narratio, ex vetustissimis membranis Floriacensis cenobii sincere ad verbum descripta: quaeque, uti addit, passim in nobilissimis Viennensi, Narbonensi, aliisque plurimis Ecclesiis Galliarum in sacris vigiliis nocturnis recitatur. Nos eandem historiam habemus in nostris antiquis codicibus, & accepimus a Cisterio nostro ex MSS. Vallis Lucensis Ordinis Cisterciensis in diocesi Senonensi cum Gigniacensi codice collatam: quam etiam reperimus sapienter in codicibus Serenissime Christianae Reginae Sueciae, uti etiam in MSS. Bodocensi, Aquicinctino, Caesarinsulano & Marchianensi & potissimum in vetustissimo MS. Bertiniano, ex quibus diversas lectiones habemus annotatas. Auctoris nomen passim in MSS. retinetur: in codice Aquicinctino appellatur Theodericus Teutonicus, quod hujus narrationis auctorem censet etiam Joannes Molanus in Notis ad Martyrologium Usuardi a se aucti ad xi Julii. Addiditque eundem scripsisse secundam Translationem, cujus initium est, Cum Caelestinus Citatus a Molano Trithemius libro de Scriptoribus Ecclesiasticis ista de eo tradit: Theodericus monachus Ordinis S. Benedicti, natione Teutonicus, vir in divinis Scripturis eruditus, & in secularibus literis nobiliter doctus, ingenio subtilis, & clarus eloquio, fertur non spernendae lectionis quaedam opuscula scripsisse, de quibus ad meam noticiam pauca pervenerunt. Legi tantum ad Richardum Abbatem Fuldensensem de Vita S. Benedicti librum unum. Cum caelestinum Sacramentorum. De Translatione corporis ejusdem lib. 1. Cum diu gens Longobardorum. Epistolarum ad diversos lib. 1. Alia quoque tam metro quam prosa plura composuit, quae ad nos non pervenerunt. Claruit sub Henrico Rege III anno MXL. Hae Trithemius, sed ex parva notitia: & primo recte correctus a Molano, dum quam ista Viram S. Benedicti appellat, hic melius secundam Translationem dixit. In titulo Joannis a Bosco pagina 219 scribitur Diderici monachi de Illatione redituve corporis S. Benedicti Abbatis Aurellianae ad Floriacum liber unicus, ad Venerabilem Richardum Marbacensis cenobii Abbatem. Et post Praefationem ita incipit narrationem: Cum caelestinum, sive, ut ibi excusum, Ut caelestinum Sacramentorum simplicissimum

A Simus Speculator Propheta David: *Est ergo idem alius Theodericus, alius Diedericus appellatus, auctor Illationis seu secunda Translationis. De eo & Richardo Abbate Broverus lib. 1 Fuldensium antiquitatum cap. 20 ista scribit: Richardi quoque nomini favit Theodericus, Hersfeldensis vicini monasterii doctissimus monachus, qui ingenii sui monumenta de S. Benedicto elaborata Richardo Abbati inscripta voluit. Dicitur autem Richardus Marbachensis seu potius Amerbachensis Abbas, quia, eodem indicante Broverus, condidit monasterium Amerbachense quod in Franconia recessu non procul a Mœno S. Simplicio dicavit. Vita functus anno Christi mxxxix. Habemus hanc Illationis historiā multo ampliorem ex MSS. Reginae Sueciae, Bernardi Rottendorffii Archiatris urbis Monasteriensis in Westphalia, uti & Passionali MS. canonici Rodensis Canonici Regularium prope Paderbornā: in qua deest Praefatio, & incipit a verbis supra allegatis.*

B Verum cum bona venia Trithemii, Broverus aliorumque, iudicamus historiā hanc Illationis a dicto auctore ex meris conjecturis confarctatam, non esse dignam, quae recudatur: & auctorem primae Translationis nullo modo potuisse statui dictum Diedericum seu Theodericum, in illi auctoritate Adrevaldi Floriacensis, qui libro miraculorum de hac eadem Translatione acturus ista habet: Cujus rei historiā, quia in promptu est, instanti opusculo inferre supervacaneum est. Ob qua forsā verba eidē Adrevaldo historia illa tributa est in editione Joannis a Bosco. Scripsit Adrevaldus librum Miraculorum sub finem Vita Caroli Calvi Regis Francorum, cum Normanni, uti asserit, per triginta ferme annorum spatium Galliam afflixissent, ac dein in Appendice Aderitis mors Caroli Calvi narratur. Centū ergo & quinquaginta seu sexaginta annis Diederico seu Theoderico memorato praecessit vivendo Adrevaldus: cuius utriusque stylus seu modus scribendi non videtur satis convenire cū modo scribendi usitato ab auctore historia Translationis. Certe situs monasterii Floriacensis cap. 4 Illationis seu secunda Translationis a Diederico indicatus, in prioris potius Translationis historia, ubi occasio Floriaci conditi narratur, describendus erat. Eodē modō Adrevaldus cum in libro miraculorum tam late divagetur per SS. Benedicti & Mauri tempora & Imperatorū aliorumque Principum seriē, non videtur omisurus fuisse Translationis historiā inferre, si proprius factus fuisset. Alium ergo nobis suggerit auctorem Rodulfus Tortarius & ipse monachus Floriacensis, de quo infra, in poemate de miraculis S. Benedicti e MSS. cruto, ubi historiā Translationis ita amplificatur:

Patris Adalbertus translatos edocet artus,
Quadam gesta stylo subjiciens nitido.
Quae mox a Rodulfo strilla oratione adornantur. Sigebertus de Scripioribus Ecclesiasticis cap. 100 & post eum Trithemius Adrevaldum asserunt etiam Adalbertum, sive Albertum appellari, a quo miracula S. Benedicti scripta memorant. Huius ergo Adalberti historiā, quia in promptu erat, ob viri illustris & forsā adhuc viventis memoriam, suo opusculo inferre supervacaneum videtur estimasse Adrevaldus: quē tamen si eundem esse, qui Adalbertus supra dicitur, alii iudicaverint, nolimus contentiosum funem trahere: quia hac solum veritatis indaganda causa proferimus, potissimum quia Aimoinus infra in proemio ad miracula S. Benedicti asserit, Adrevaldum & Translationis sacri corporis ordinem, & signa per Gallias gesta scriptis inseruisse. Et Tortarius etiam Adrevaldi non meminit, dum miracula attingit.

C Reperimus Roma in bibliotheca Reginae Sueciae curavimusque describi poema elegiacum constans ducentis & quinquaginta septem distichis, quo eadem Translationis historia narratur, auctore Domino Girardo monacho Floriacensi. Poema hoc, ne moles operis accrescat, omittimus, libenter aliis edere velint, communicaturi. Ejus initium est ejusmodi: Longobardorum gens impia cum reproborum

Perfidia tenebris nollet abesse suis,
Cervicisque diu duræ, venerabile Christi
Ferre jugum fugiens, ipsius impatiens,
Decrevisset eos blanda qui mente ferebant
Impugnare malis nequitia jaculis. &c.

Scripsit idem Giraldus poema in laudem S. Benedicti ad septuaginta extensum disticha, cujus etiam exordium indicasse sufficit, quod est ejusmodi:

In laudem nunc tota dies expenditur ista
Calorum Regis & Benedicte tui.

Mota fuere loca iusti pia membra Prophetæ:

Ossa Patris proprio mota fuere loco.

Et sic prima verba carminis heroici saepius repetuntur in ultimo hemistichio Pentametri: uti diu ante inferas in laudē ejusdē S. Benedicti Paulus Varnesvidus, Diaconus Casinensis. Cujus Poema insertum Sermoni Aimoini Monachi legitur apud Boscium pag. 284. Demum sequuntur ejusdē Giraldi versus fere centum de Scipara Virgine Maria hoc exordium:

Rite diem festum Sanctæ Mariæ genitricis,
Quæ præclara thronum cæli conscendit ad altum.

E In memorata historia Translationis, num. 9 dicuntur corpora SS. Benedicti & Scholastica in vetere Floriaco excepta sub die quinto Iduum Juliarum, eamque solennitatem fuisse cum ingenti læticia peractam: quæ deinde quotannis eodē xi Julii celebrari hactenus solita fuit. Aderitis in Appendice ad Adrevaldum scribit, in ea solennitate sexaginta utriusque sexus & ætatis curatos fuisse homines; Aimoinus lib. 3 Miraculorum n. 2 asserit ad hoc Translationis festum, quod æstivis mensibus annuo successu recurrit, ex variis locis venire Optimates viros, multos Abbates & monachos, basilicarum ornatum esse pretiosum, earumque incendium duabus columbis circumvolantibus fuisse sopitum. Item num. 19 incendium exintellum affirmat Aimoinus, cum celebris illuxisset dies Translationis ipsius Summi Confessoris, quæ quinto Iduum Juliarum annum repræsentare consuevit delectabileque festum. Item festum hoc violantes divinitus puniri traduntur lib. ultimo miraculorum n. 12 & 32 auctore non anonymo, ut Boscius scripsit, sed memorato supra Rodulfo Tortario, asserente Translationem S. Benedicti non modo apud Gallos, sed etiam apud complures nationes celebriter recolimus & ignis vim suspensam fuisse in eodē festo haberi, n. 42. Memoratur eadem solennitas in quāplurimis Martyrologiis ad dictum xi diē Julii: In Bede genuino codice legitur: Depositio S. Benedicti Abbatis: Vuardus vero ita habet: Translatio S. Benedicti Abbatis. Quæ eadem aliis Martyrologiis sunt inserta. Ado & Norckerus plura ex historia Translationis addunt: Vandelbertus ipsi versibus rem complectitur.

Tum Beneventanis translata a montibus almi

Busta Patris Benedicti, nunc Liger altus honorat

8 Ex veteri Floriaco dicitur corpus S. Scholastica ad urbem Cenomanicā delatum: at corpus S. Benedicti primo collocatum est in basilica S. Petri Floriacensi, postmodum ob lucem apparentem ante frontē basilicæ beatae Dei Genitricis Mariæ, ibidem conditum pridie Nonas Decembris. De religioso cultu hujus diei ista tradit num. 22 Adrevaldus: Solenne festum impendebat sancti Confessoris Christi Benedicti, quod ex veteri consuetudine quotannis pridie Nonarum Decembris agitur, quo conventus multorum populorum ob tanti memoriam Patris confluere monasterio solet. En vetus hujus celebritatis consuetudo, cujus originem rogatus a Fuldensi Abbate Richardo supra indicatus Diedericus, perperam transtulit ad tempus, quod post incursionem Normannorum corpus Austriacis Floriacum fuisse relatum. Ipsa vero dies, inquit cap. 8 de hac relatione, pridie Nonas Decembris esse dignoscitur, in qua quamdiu hujus mundi sphaera voluitur, honor ac memoria tantæ gloriæ sollemniter per totam Galliam celebratur. Et cap. 10, hæc festivitas Illatio vocatur Reditusve. Verum quidni ista dicta est, quod Corpus a S. Mum-

monacho
Marfeldensi,

scripsit
Illationis S.
Benedicti

non Adre-
valdi

an motus
Adalberti

an idem sit
Adrevaldus
& Adalbertus
ibi?

eodem Trans-
latio cor-
poris
& Unius

D

E

festum
Translationis
xi Julii

festum sancti
inferimus

Monachus
& Decembris

A *S. Mammulo* post lucem apparentem illatum sit in basilicâ Dei Genitricis Maria: quam solemnitatē post annos ducentas, dum scriberet tempore persecutionis Normannorum Adrevaldus, poterat vetus consuetudo induisse. Rodulfus Tortarius lib. 5 *Miraculorum* num. 33 appellat S. Benedicti tumulationem, quæ in diebus Dominici Adventus per omnes Gallias annuatim cū reverentia excolitur. Ita etiam Didericus in *Prefatione* testatur illam festivitatem in diebus Dominici Adventus celebrari. *Sacra hujus diei veneratio inscripta est multis et siquæ vetustis Martyrologiis, quæ hæc sunt Corbejense, Cantabrigiense, Leodiense, Leodienso, Richenoviense, Labbeanum, & varia sub nomine Usuardi & Bedæ, in quibus fere depositio, adventus aut translatio S. Benedicti dicitur. In MS. Adonis Leodiensi monasterii S. Laurentii ita nostra sententia confirmatur: Ipso die translatio S. Benedicti in Floriacum de ecclesiâ S. Petri, in qua a Mummulo fuerat deposita: In MS. Aquieinctino: Apud Floriacum cœnobium iterum tumulatio S. Benedicti Abbatis. Ita etiam in Usuardo MS. Regina Suecia tumulatio dicitur. MS. Floracium ista habet: Ipsa die translatio seu illatio S. Benedicti Abbatis in Floriaco de ecclesiâ S. Petri, in qua a Mummulo fuerat deposita anno salutis nclii, de qua illatione miraculosa ejus gesta habentur descripta & solennitas celebratur. MS. Tornacense S. Martini. Eodem die Aurelianensis in vico, qui vocatur Floriacus, illatio S. Benedicti Abbatis & monachi, ejus adventu feruntur illic arbores floruisse. Addit Didericus secundum miraculum de glaciæ sub corpore S. Benedicti ultra soluta. Quæ duo prodigia infra apud Rodulfum Tortarium post primam Translationem referuntur. Quæ nos narratione continent, quæ a Diderico scripta sunt, quia fere commentitia & apud Boscum legi possunt, omittimus. Arnoldus VII. antiqui; di. 14 Decembris arbitrantur S. Benedicti sacrum, quod pars corporis S. Benedicti, ab Aigniffo Casino in Gallias delatæ, nisi Viron ad 21 Julii dixerat, fuerit Casinum relata. Quæ ut ipso Casinensibus non probantur, ita censuimus a nobis non debere pluribus visari.*

B *Historia Miraculorum, quæ Floriaci contigerunt, a variis scripta.*

H *istoriam miraculorum, S. Benedicti invocatione Floriaci paratorum, quatuor libris distinxit Bosscus, nos quintū addimus. Primus attribuitur Adrevaldo, scriptus post ann. dccc. lxx, ut paullo ante demonstravimus. Secundum ac tertium composuit Aimoinus & ipse monachus Floriacensis, facta præfatione ad Abbatem suum Gauslinum, ordinatum circa ann. m. de in an. m. xlii ad Ecclesiam Bituricensis gubernandā Archiepiscopum creatum. Hic ille Aimoinus est, qui Historiā Francorum libris quatuor conscripsit, eamque cum Translatione S. Benedicti ex Italia ad suum monasterium Floriacense finit, annectitque poemata metro heroico deducit, quo totā historiam Translationis complectitur: quæ omnia tomo 3. Scriptorum historia Francorum a Chesnoo edita sunt. Eiusdem denique est sermo in festivitatis S. Benedicti legendus & bibliotheca Floriacensis insertus a pag. 270 ad pag. 298. Continentur in eo varia aliorum de S. Benedicto testimonia. At quatuor miraculorum librum, quem quinto loco damus, appellat Bosscus opus anonymi veteris, auctoriter eruditi, monachi Floriacensis: quem librum post tres priores sine auctoris nomine in vetustissimo codice membraneo cœnobii Floriacensis invenit: addit tamen ad caput 22 libri 2 aliquos conjicere Aimoinum esse etiam ejusdem libri auctorem: quod nullo modo potest subsistere, quia num. 22 dicti libri 4 refertur expeditio Hierosolymitana Comitum Picaviensium facta anno mcl, & num. 27 narratur Floriacense incendium anni mxcv, cum jam septuaginta aut octoginta annis e vivis excessisset Aimoinus. At libri hujus auctorem se prodit supra indicatus Rodulfus Tortarius in Poemate de miraculis S. Benedicti, ubi eadem omnia habet cum hoc præmio.*

Quæ nuper profla, nunc digero carmine gesta,
Tomo III. Marti.

Claruerit noster quæ faciendo Pater.

10 *Reperimus hoc poema aliæque ejus opera varia in codice pervetusto Regine Suecia, numero 1640 signato. Præponantur libri novem de Mirabilibus, aliquos millibus distichorum conscripti de regnis, bellis, triumphis, de exemplis virtutum ac vitiorum, de prudenter dictis & factis ac similibus, quorum omnium Prologum hic damus:*

Dum vacat, & curis mens non agitur avaris,
Dum lentis animus fluctibus abstrahitur,
Flores de vernis metrico decerpere prætis,
Pollice decrevi, noster amice, tibi.

Hic portenta tibi, miracula, somnia scripti,
Scripti de rebus hic memorabilibus.

Recte, perverse, versute dicta vel acta

Dixi, quæ fato contigerint vario.

Urges ad famam Clio, quæ prima poetam,

Adsis principis ex Helicone meis.

Sequebantur epistola undecim ad varios, quorum prima ad Guarnierium Burdenem sic incipit:

Accipe descriptam Guarnieri Burdo salutem,

Dirigit a Torca quam tibi, nomen habens.

Secunda est ad Bernardum hoc exordio:

Pro meritis, Bernardo, tuis tibi verba salutis

Paucula Rodolphus annotat ipse tuus.

11 *Tercio loco legebantur Alia vita & martyrii S. Mauri Africani, quorū ultimū partem de Translatione corporis ad cœnobium Floriacense edidit Bosscus a pag. 349 cum hac clausula annū mxcvii, quæ scripta hæc sunt, significante.*

Mante facer meritis exaudi vota precantis,

Quod dedit exiguis Tortarius, accipe munus,

Mille sui versus, sua demant crimina mille:

Septies & deni cam centum cetera tergant.

Addebatur hymnus Sapphico carmine de eodem S. Mauro, quem in codice Floriacensi pro membranarum tenuitate & vetustate se non potuisse legere facit Bosscus pag. 355, ubi auctorem hymni facit Rodulfum Floriacensem: a quo perperam diversum arbitratus est a Torca sive Tortarium, sub cuius nomine edidit jam dictum S. Mauri Translationem. Ultimo denique loco habebantur Alia, Translatio & Miracula S. Benedicti, quorum moles nimia impedit, quo minus hic damus. Horum prologus ita incipit:

Accipe, mi Fulco, tibi quæ tetraesticha mitto

Legislatoris perlege gesta Patris,

Hæc tibi jucundo scripti Rodulfus amico,

Ut tua sit nostris mentio facta libris.

Ex hoc poemate damus librum quartum miraculorum XLVI, quæ antea Andreas monachus soluto sermone composuerat, & hactenus nusquam reperimus: Attentionem hujus Andrea facit idem Rodulfus Tortarius lib. 5 cap. 35, his verbis: In Castellionis Patris ipsius non exigua portione, ubi beatus Confessor Possennus (de quo & Andreas plurima in suis recule dictis) multa.... Omnipotentis elementia demonstrat miracula. Succedit dein liber quintus Miraculorum, ab eodem Rodolpho conscriptus. Contulimus autem miracula a Bosco edita cum aliis MSS. Adrevaldi vero narrationem habuimus in codicibus MSS. & variis in locis emendatorem, potissimum Marchianensi, Gigniacensi & Patriciacensi. Nonnulla sunt in codice Serenissima Christina Regine Suecia signato num. 1466. At miracula ab Aimoino scripta, quæ lib. 2 & 3 eduntur, damus ex MSS. Patriciacensi & Floriacensi: & ex hoc librum ultimum, cui addimus Appendicē ex dicto codice Patriciacensi. Denique subnectimus eum quæ Bosscus de Consecratione corporis, cum Floriacum a Calvinistis diriperetur, scriptor reliquit; tam quæ in nova Translatione XIII Maji anni MDCLXIII peracta sunt: ac denique cum epistola Oderisii Abbatis Casinensis ad Guilielmum Abbatem monachosque Floriacenses ante sexcentos annos scripta rem totam concludimus.

A

HISTORIA TRANSLATIONIS

SS. Benedicti & Scholasticæ in Galliam.

Auctore Adalberto monacho Floriacensi.

Ex variis MSS. codicibus.

C A P U T I.

Occasus S. Aigulphi & aliorum missarum in Italiam. Iter Romanum & Casinum.

A Longobardi Te-
gani.monasterio
Casini
regali.S. Gallus
supra
Montem.f
extrinsecus
monasterium
S. Aniani.

1 C Um diu gens Longobardorum infidelitatis suæ tenebris carere nolisset, & jugum Domini ferre detrectans, eos qui se rebant impugnare decrevisset, Italiam venit nominis Christi impugnandi gratia, & suo eam dominio subjugandi: cujus incolæ occultum Dei iudicium ejus mucroni tradidit feriendos. Quæ gens longe lateque suæ cædis extendens crudelitatem, Beneventanæ aggressa est expugnare Provinciam: cujus urbes terræ conquans, monasteria villasque depopulans, non minimas Christianorum strages dedit. Oves enim Dominicas ab ovilibus exclusas diversa cæde lacerans, ovilia Domini evertibat: ita ut in eremi vastitatem loca prius desiderabilia conversa viderentur. Unde inter cetera facinora sua monasterium eximii Patris Benedicti depopulans, rebus omnibus, inhabitabile reddidit. Quod quomodo contigerit, legenti B. Gregorii secundum Dialogorum librum clarum est: qui & omnia hujus sanctissimi viri opera clario stylo profectus, inter cetera narrat, cum prophetæ spiritu cognovisset atque præmonstrasset, ablatis rebus omnibus, idem monasterium eversum iri.

2 Hac itaque patrata everfione, & multis effluviis annorum curriculum, idem locus ad cremum redactus, cepit esse ferarum qui prius fuerat habitatio hominum: usquequæ regni Francorum gubernacula adeptus est Clodoveus filius Dagoberti: qui ut erat vir nobilissimus, rerum administratione publicarum miro callebat ingenio. Idem etiam Rex cum egregiis polleteret moribus, petitionibusque justis & servitio Dei apertis assensum præberet, interpellatus est a bonæ memoriæ viro & Leodebodo Patre monasterii S. Aniani, quod est situm prope moenia urbis Aurelianæ, ut monasterium Ordini monastico congruens sibi liceret construere in agro Floriacensi, datis pro eodem agro in mutua vicissitudine prædiis, quæ sibi a parentibus jure hereditario relicta possidebat: namque idem ager, Floriacensis scilicet, regalis tunc fiscus erat. Quibus auditis Rex libentissime ejus precibus annuit, & desiderium illius, quod diu dilacione creverat, compleri judicavit. Igitur ab utriusque partis muræ computaciones factæ sunt, memorato Abbate dante quod a genitoribus ei relictum est prædium, & Rege supradicto reciproca vicissitudine pro eo agellum quemdam, Floriacum cognominatum, cum appendiciis suis haud longe a litore Ligeris: quod/ testamentum mutue vicissitudinis, usque hodie in archivis publicis nostri reservatur monasterii Prædictus autem vir Domini Leodebodus, hoc negotio peracto, nequaquam oblitus sui destinationem desiderii, in supradicto agello cepit edificare habitationes utiles monachis. Quod opus sagaci insistens industria, mirifico consummavit effectu, ædificansque ibi basilicam in honore S. Petri, itemque aliam in honore S. Marie, Domino dedicari voluit. Mox etiam tunc, præparata habitatio ut ne inanis esset atque sine habitatoribus g, collegit ibi quamplures ad Domino ser-

viendum, sub norma regulæ vivere paratos, Patremque D & Abbatem his præfecit, nomine Mummolum: qui quamdiu rebus humanis interfuit, ut idoneus Pastor gregis sibi commissi sollicitè curam exhibuit.

3 Igitur cum processu temporis evolverentibus annis supradictus Leodebodus corpore exemptus, sicut credimus, ecclesias recessisset ad sedes; jam dictus Mummolum gregis sibi commissi custodias optime servans, & lectissimè assidue studium dans, inter cetera reperit in libris beati ac præcellentissimi viri Gregorii Romani Antistitis, quomodo sanctus ac Deo dilectus Benedictus agonis sui cursum in h. Beneventana provincia consummaverit: recordansque, quia isdem venerabilis Pater, oraculo divino adductus, prævidensque futuros casus, prædixisset illud monasterium funditus evertendum, & quod ille spiritalibus oculis, iste patratum carneis conspiceret oculis. Misit ad prædictam provinciam unum ex commilitonibus suis nomine Aigulphum, monachum. Hic namque sibi fuisse revelatum divinitus dicebat, ut prædictus vir illuc pergens, corpus jam dicti transferret Benedicti. Fuit namque idem Aigulphus, venerabilis vir & Deo omnimodo placere gestiens: qui quantæ sanctitatis fuerit cujusque virtutis, finis probavit, in quo omnis laus secure canitur. Namque cum bonis polleteret operibus, & in monasterio Litrensi ob bonorum studium operum peteretur aliquantisper exempli gratia remorari, a contrariis religioni divinx insidiis perperis, ad palmam martyrii usque pervenit: cujus etiam Passio penes nos habetur.

4 Non dispar interea huic visioni, in Cenomanica urbe & apparuit visio, ut scilicet pergentes & ipsi in eandem provinciam, corpus transferrent sancti S. Benedicti, Scholasticæ nomine: ut quousque utraque habebat spatium, simul transferendi ostenderentur. Cum igitur utrimque laboraretur, quatenus visionis manifestæ non segnes invenirentur executores, paucis admodum diebus transactis, a supradicta Cenomanica urbe egressi oraculi divini auditores, carpebant iter Italiam ducens; divertentesque in monasterium Floriacum hospitandi gratia, compererunt perlatum venerabilem virum Aigulphum, præceptis Abbatis sui obsequentem, idem velle iter arripere. Igitur communi decreto caprum opus simul statuunt peragere, junctique simul tandem indivisibiliter sibi adherere, quousque Romanam venientes B. Petri Apostoli basilicam oraturi intrarent. At cum in eadem urbe sub obtentu visendorum sanctorum locorum a se invicem dividerentur, ut rei aptem habet veritas, negotium quod cœperant perfecturi; memoratus Aigulphus intermissis interioribus his, quæ palam ostentaverat velle, locorum scilicet sanctorum circuitationibus, expeditioni operam dedit, certans ocyus perficere, quod sibi injunctum fuerat, sanctum mandatum. Tandem itaque pervenit ad locum castri, quod vocatur Casinum: ibidemque paulisper itineri finem imponens, expectabat eventum rei, orans illum, qui visionem superius prolatam revelare dignatus est, quinque se ad hoc opus destinaverat, ut non in vacuum tantum iter consumi veller; sed sicut promiserat, thesam thesauri sui ei revelare dignaretur.

a Circa annum 589.

b Extrinsecus. Qui sicut ipse in eodem libro dicit, pauci hujus &c.

c Quando Petronax hortatu Gregorii Papæ II Casinum petiit, ad sacrum corpus Beati Patris Benedicti perveniens, ibi cum aliquibus simplicibus viris, jam ante residentibus, habitare cepit, qui eundem venerabilem virum Petronacem sibi senionem statuerunt anno 730. Ita Paulus Diaconus lib. 6

A lib. 6. de Gestis Longobard. cap. 40, unde colligitur jam tunc adhuc habitationem hominum fuisse, & quod corpus S. Benedicti ibi adhuc existeret creditum esse.

d Ad annum 644.

e Aimeinius lib. 4. Histor. Franc. cap. 42, tomo 3. Celsus Leodebodus dicitur vir genere nobilis, nec minus probitate clarus mentis, in monasterio S. Aniani suburbio Aurelianensi, Abbatibus sanctus officio. Colitur S. Anianus Episcopus Aurelianensis 17 Novemb.

f Editum est a Carolo Souffrès in Annalibus Aurelianensibus lib. 4. pag. 154.

g Aimeinius: Adanatis quibusque nobilibus vel etiam Deo servire cupientibus, Abbatem instituit Rigomarum, qui quinquennio expleto transiens saculo, successorem accepit nomine Mummolum: Colitur S. Augusti S. Mummolus, non primus sed secundus Abbas.

h Nulla a S. Gregorio sit mentio provincie Beneventanae, quae a Longobardis constituta est: in qua fuit Casinum.

i Editum est hac Passio seu Vita cum martyrio, a Vincentio Barroli Salerno in Chronologia Levinensi, sed expuncta, ut fabulosa, narratione translati Corporis S. Benedicti: quae tamen integra nequid Surium habetur ad 3 diem Septembris, quae colitur S. Augustus.

k Apparuisse visionem S. Benarii Episcopo iuncti Cenomanensi, legitur in hujus Vita MS. ad 17 Octobris dando. Adrevaldus in

B Historia miraculorum ait, missos Cenomanensium urbis Episcopos fuisse.

CAPUT II.

*Corpora SS. Benedicti & Scholastica accepta,
& in Gallias delata.*

CUm itaque alicujus signi capiendi causa loca peragraret, & huc illucque a circumspectis oculorum orbis volveret sedulus explorator; conspiciens cum homo quidam multorum annorum crebro id agentem, sic eum prior affatur: Heus tu, inquit, quibus aboris nostras adisti sedes, cujusve negotii gratia? Ad hæc ille non indagini illius ausus est propalare commissum sibi secretum: sed cum iterato super ipsa se interrogaretur, ipse tamen negotium divulgare mœueret; hæc ab eodem sene audivit: Cur, inquit, me secreti tui non efficias conscius? Nam si delatoris scandalum caves, securus esto, in me tutam reperies fidem: & si dictis meis fidem accommodaveris, fortassis etiam negotio tuo profuturum erit. Ista vero cum prædictus Dei famulus auribus hausisset, cogitans quia in antiquis est sapientia & rerum præteritarum cognitio, reputans etiam, sicut postea rei probavit eventus, propter hoc ipsum eum Dominum præmisisse; compellanti ex ordine rei gesta texuit historias, quæ causa venisset, quæque visio propter hanc rem sibi fuerit demonstrata. Ad hæc senex paululum terræ defigens aspectum, vocemque infra fauces comprimens, sic demum ora persolvit: Si mihi, quæ pro tali munere debeatur, præmia digna rependis, Deo favente puto me ocys negotio finem perfectionis imponere: quatenus pro his, quibus laborem tanti itineris assumpsisti, peractis, ovens ad propria repedare queas. Hujus ergo verba cum vir Domini perorantis audisset. Nulla, inquam, erit in munere dando difficultas, quin omnia, quæ a me poscis, dem: tantum est, ut promissionis tuæ memor dicta factis recompenses. Ad hæc ille, Cum, inquit, lucifugæ noctis tempora, conticiniq; metas propinquare prospexeris ru ne ad modicum quidem indulge quieti: sed tecti abdita linquens, nudo sub aere axe indefessus speculator adesto. Cumque solitudinis hujus locum aliquem lumine clarissimo radiare conspexeris nivei montis instar, notato certa mente locum: namque ibi inveniendum est, unde tuæ curæ finis imponatur.

6 Igitur prædictus vir, verbis fidem dans, ardens autem desiderio, primo quietis somno percepto stratu sese excutens, præceptorum senis haud segnis obtemperator exiit. Namque prædictæ solitudinis plagam respiciens, conspicit eminens locum lumine claro micantem, seu cum luminaribus facibusque densis locus

Tom. III Mart.

aliquis perfusus illustratur. Quibus visis reverendus heros gaudio magno repletus, mundi Gubernatori & sæculorum Refectori benedicens, in eisdem laudibus noctis terminum expectabat. Qui cum diu præstolatus affuisset, solisque globus necdum subare suo mundi spatia ampla completeret; ad locum intrepidus properat, cujus notator extiterat: ibique, sicut longe antea optaverat, cuncta inveniens, Prosperatori itineris sui grates innumeras rependit. Namque locum adiens, loculum ibidem invenit, exterius quidem vilem, interius autem retinentem magni pretii margaritas. Pro foribus autem petra scilicet superpositæ præfixa erant notamina, quorum interior busta jacebant. His sicut diu optaverat inventis, patefacto a latere, evacuatoque locello, thesaurum inventum unius sportellæ conclusit sinu, quæ sporta hæctenus penes nos quasi nova habetur. Quibus patratibus omnibus, improvise adsunt socii, quos supra sermo retulit, a Cenomanica urbe profectos, quærentes & ipsi non diu quæsitæ benedictione frustrati. Tuncque primum sibi met mutuo patefecere sui itineris causam, quia scilicet & ipsi revelatione admoniti, ad corpus B. Scholasticæ ierant deferendum. Moxque cum festinatione retrogradum iter arripientes, festinato simul regredi d'curabant, portantes quas invenerant dono divino pretiosissimas margaritas.

7 & Bajulis sanctorum corporum Benedicti & S. Scholasticæ sororis ejus celeriter repedantibus, jamque oras finium suarum attingentibus, vox allata divinitus per alta silentia noctis prohibuit eos moras innectere in eundo. Eadem hora Papam Romanum per visionem quidam assistens, talia compellare visus est: Cur te piger somnus, temporibus pressis, negat stratis relictis custodiam tuæ habere provincie? Et quare dimissis publicis utilibus, propriis implicaris? Namque, ut dico, quod palam sit, noveris te magnorum virorum patrociniis carere, Benedicti scilicet atque Scholasticæ sororis ejus, quorum corpora quidam a Gallia oris huc adventantes, illuc ferunt humanda. His auditis Romanus Antistes protinus relicto thoro arma comitesque inquirat, ac b persequi conatur recedentes, junctis sibi Longobardorum auxiliis. Hac itaque famuli Dei i visione accepta, formidantes alicujus incommoditatis tristem accessum, respiciunt retro, videntque se subsequi ab hostibus. Tuncque timore pleni terræque consternati, rogabant eum, qui suorum famulorum corpora eis revelare dignatus est: ut ea illis ad locum destinatum præcipere deferre. Quorum precibus divinæ pietati annuere libuit: nam Omnipotentis potentia tenebrarum densitate ita eos occulit, ut sibi quidem nihil obessent, persecutoribus vero eorum omnem facultatem se inveniendi auferrent: sicque famuli Dei malorum timore sublato ocys redirent.

8 Tandem igitur, quamquam laboriose salubriter tamen, tanto confecto itinere, in prædiolum quoddam, Bonodium nomine, situm in pago Aurelianensi, diverterunt lassitudine cogente. In quo loco cum paulisper indulgerent quieti, ecce quidam sine oculis materno susus utero advenit, magnisque vocibus oris ac fidei Sanctum interpellabat, ut quæ natura negaverat, sibi lumina præstaret. Igitur dum his vocibus perstaret, parvo intervallo atque vix una hora effluente, discussa caligine cæcitatibus, lumen sibi diu negatum cepit aspicere, & Datorem illius simulque B. Benedictum magnis laudum vocibus extollere. Placuit etiam divinitati huic miraculo aliud in eodem loco adjungere, ut quantæ sanctitatis esset, cujus corpus portabatur, ostenderet. Namque debilis quidam, qui cretas ire nequibat, per terram rependo se trahens (utpote qui & omnium membrorum officio destitutus erat) advenit, implorans auxilium ab omnipotente Deo per famulum illius Benedictum. Itaque miro modo

Cc 2

AUCT.
ADAL-
BER.
IX MSS.
notitia ad
benedictum S.
Benedicti
conferuntur

in Nova-
villa cenom-
anensi.

in Viterbo
Floriaci 11
Julii solen-
nitas Trans-
latio ad
lebrantur.

A modo ceperunt se nervi diu contracti extendere, & aridi diu meatus venarum sanguinis inundatione humectari: atque ita Deo volente accepto robore latus super pedes constitit, & Curatori suo magnis vocibus benedixit: qui locus hactenus basilicam retinet, Domino in honore Beati Benedicti dicatam.

9 Cumque ab eodem loco moveri placuisset, aliud prædiolum adeunt, mille quingentis ferme passibus a monasterio, quo tendebant, distante, Novacula cognomine. In eo etiam cum aliquantulum eis requiescere placuisset, obviam eis quidam cæcus factus est, qui magno impetu ferociter facto, sportam, qua Beati viri cinis portabatur, apprehendit. Quem vir Domini Aygulphus moderata studuit correptione castigare, atque ab illicita præsumptione revocare. Sed ille, quem lumen amissum contristabat, respondit: se nullo modo posse ab ea divelli, nisi quamprimum lumen reciperet: pronuntiavitque se tantæ fidei esse, ut quidquid peteret, Sanctus Benedictus, Domino sibi annuente, tribuere posset. Factum est: non quippe abfuerunt hujus ponderosæ fidei gloriosa merita præcelso viri.

B Posthac vero cum in eundo nulla mora fieret, agmina monachorum cum plebe territorii Aurelianensis obviam eis processerunt, milliario a monasterio in vico qui dicitur Vetus-floriacus; ibique cum gaudio & læticia atque honore magno exceperunt corpora Sanctorum supradictorum sub die quinto Iduum Juliarum. In eodem quoque loco die illo eandem solennitatem cum ingenti lætitia in Dei laudibus peregerunt.

a Ita MSS. excusum conspiciens.

b MSS. nonnulla, repertiendum. **c** Eadem exenter.

d Eadem, currebant.

e Excusum: Interea illis celeriter repedantibus.

f Ex hoc loco Leo Ostiensis huius relationi fidem obrogandam judicavit libro 2 Chronici Capite cap. 41, Dum unus, inquit, idemque Angelus & illos (Floriacenses) ad surripiendum hortaretur, & Romanum Pontificem ad insequendum instigaret, illosque admoneret ut fugerent. Menardus libro 1 Observationum ad 11 Julii, negat unum eundemque Angelum fuisse, & excusum exemplo Angeli Principis Persarum obliuientis Gabrieli & Michaeli, ut legitur in libro Danielis cap. 10.

g MSS. temporibus.

h MSS. nonnulla conatus est persequi fugientes.

C **i** Excusum, jussione. **k** Idem, permitteret.

C A P U T III.

Contentio de corpore S. Scholastica. Hoc delatum
Cenomanum. Corpus S. Benedicti
Floriaci depositum.

Contemp-
tus corpus S.
Scholastica
pauca.

10 **C** Um igitur ibi moræ fierent, plebs Cenomanicæ urbis (cujus supradiximus fuisse cives, qui pro afferendo corpore B. Scholasticæ ierant) affuit obviam procedens cum civibus suis, quos pro deportando exlesti thesauro emisisse gaudebat. Sed cum ad prædictum locum veniens cognovisset rei veritatem, & æctus omnes venerabilis viri Aygulphi, postulabat eum, ut sibi munus promissum atque a Deo demonstratum concedere deberet. Sed isdem venerabilis vir respondit, se nequaquam velle Sanctorum germanorum corpora ab invicem separare: sed, sicut eos in priori monumento [constabat] simul fuisse conditos, ita in secundo indivisibiliter componere velle testabatur. Tunc vero nobiles quique atque sapientes his contradixere verbis, justum non esse dicentes, ut quos divina voluntas participes fecerat oraculi celestis, & qui simul locum thecæ sanctorum corporum adissent, quique in subeundo parvi labore fuerant, non etiam fructus laboris æque partirentur. Maxime vero non esse dignum dicebant, ut duo magna luminaria loci unius coarctaretur angustia, cum sufficerent singulis locis singula. Tandem igitur læpeditus venerabilis vir Aygulphus con-

siliis venerandorum virorum assensum dedit, decrevit. **D** que, ut ipse cum suis retento corpore Sancti Benedicti, socios suos cum corpore venerandæ sororis ejus & dimitteret. Sed quia certum non erat, qualiter discerni ossa potuissent, quæ confuse unius sportellæ sinus retinebant; facta difficultate discernendi, ad hoc consilium ventum est, ut ea quæ minora viderentur ossa, separatim ponerentur, majora vero aliterseus congregarentur. Cum igitur dividens hæsitaret, & certum quid judicari non posset; Divinitati huic ancipiti sententiæ taliter finem imponere placuit. Nam cum continuus Divinitatem precibus per noctis spatium utrique populi pro tanto sibi manifestando negotio pulsavissent; factio mane conspiciuntur eminus duorum parvulorum cadaverum exequiæ, quorum unum erat masculini sexus, alterum feminei. Igitur salubri accepto consilio ad se exanimata corpora deferri jubent. Quod cum factum esset, masculi corpus prope ossa poni fecerunt, quæ magnitudine præstare videbantur. Miroque modo mox ut mortui mortua tetigere ossa jacentis, per mortuum mortuo reddita vita est. Similiter autem eis placuit, ut penes minora mortuæ puellæ corpus poni deberet. Deus autem ut demonstraret germanos esse qui ferebantur merito, quemadmodum carnis una procreatione uno eodemque tempore pares, pares esse voluit in miraculo; ita ut puella eadem hora ab officio funeris surgeret, & quæ a stentibus amicis portabatur ad tumulum, iisdem gaudentibus rediret domum. Antiquum namque inusitatumque post Helisæi actum, revocatum hoc constat miraculum: quia omnipotentis Dei manus, ut demonstraret B. Benedictum nec novis neque antiquis Patribus imparem merito, parem illum extulit Prophetarum operibus: complereturque veridica vox Veritatis promittentis: Qui crediderit in me, opera, quæ ego facio, faciet. Omnes igitur lætis animis magnisque vocibus benedictum Dominum, qui quæ sibi occulta fuerant, luce clarius propalare dignatus est. Igitur sublata omni ancipiti sententiæ, quæ super corporibus discernendis diu eorum animos occupaverat, plebs Cenomanicæ ad corpus B. Scholasticæ se salubriter verterunt. Quod summa celeritate levatum imponentes scapulas, cum gaudio *had* proprium locum deportaverunt: ibique magnis sumptibus adificata est Ecclesia: & ordinatis quæque erant necessaria feminis Deo servientibus, infra breve spatium temporis plurimæ nobilium seminarum in eodem monasterio aggregatæ sunt, quæ se derelicto sæculo Domini servitio manciparunt. Sed & ipsum monasterium usque & nunc magis miraculorum illustrationibus a Domino honoratur.

11 At vero Mummolus Abbas & venerabilis Aygulphus levaverunt corpus S. Benedicti quod a Deo sibi collatum certis indicibus apparentibus tenebant, & in basilica B. Petri ad custodiendum deposuerunt. Quod cum eximia cura servantes, conferebant inter se, quo in loco ejusdem monasterii id divinæ voluntati concordantes humarent. Super qua re non minima eorum animos dubietas occupaverat. Sed Deus, qui benigna pietate sua sancti viri corpus de loco priori transferendum decrevit, in sequenti aptum locum sepulture providit. Nam cur diu, sicut jam dictum est, beatæ memoriæ Mummolus super hac re cogitaret, consiliumque utile quæreret, intempesta nocte consueta orationis furta requirens, stratis relictis, sicut consueverat, dormitorium egressus sub nudo cælo cæpit inter alia precari, ut divina pietas ei salubre consilium suggereret, quoniam in loco sanctissima membra locaret. Affuit his precibus clemens suris Omnipotentis, quæ servos suos iusta petentes audire consuevit. Nam lux subito cælicus emissa, ante basilicæ frontem beatæ Dei genitricis Mariæ in modum facis

ossa sacra
servantur

refectum
rum par ad
ossa S. Ben-
dicti

E
et puella ad
ossa S. Bene-
dicti

4 Reg. 11

Joan. 10.

12

F

hoc dissem-
tur Cenom-
anensi

S. Benedicti
corpus in ba-
silica S. Pe-
tri depositum
collocata est

*ob lacum
apparitionem
in alio loco
conditur,*

A facis ardens, in eum locum ubi nunc est conditum corpus, protendi visa est. Quod visum vir Domini Mummosus ut vidit, omni dubietate postposita, certissime credidit, quod hic locus apertus esset sancti viri membris locandis. Igitur posthabitis mordacibus curis, & visioni omnimodis fidem dans, in eodem loco, quo sibi demonstratum fuerat, cum magno studio in melius ornato, sub pridie nonas Decembris cum ingenti honore & laudibus divinis terræ humiliteram multi pretii reddere studuit, vilique urna contexit cælestem thesaurum. Nam quantum dilectus Deo amabilisque ipse thesaurus sit, testantur innumera debiliū sanctorum corporum, maximeque animarum medelæ, quæ usque hodie mortalibus pro tanti viri honore tribuuntur a Domino. *d* Sed & locus isdem, cuius sit nobilitatis, ex actibus beati viri comprehendipotest. Nam cum eidem viro machinam in sphaeræ modum ostendisset, credendum est eum præ omnibus locis plus eum dilexisse, quo præcivit propria ossa propriis relictis sedibus transferenda: in quo hæcenus tanta constat monstrata miracula, ut si scriberentur, proprio indigerent libro, præstante Domino nostro Jesu Christo.

a In Vita MS. S. Berarii interpolatur: Domino Berario, qui ad hoc eos miserat, deferendo.

b Ibidem, ad Dominum Berarium, suæ civitatis Episcopum.

c Annos Boscos suo tempore, id est anno 1605, fuisse ecclesiam Collegiatam Canoniorum secularium sub vocabulo S. Petri.

d In nonnullis MSS. reliquis omisso, annectebantur quam plurima de gestis Floriaci sub Pipino & Carolomanno, item Carolo Magno, Ludovico Pio & Carolo Calvo, etiamque ea omnia ex Adrevaldi historia miraculorum descripta, ut videlicet huc videatur tributa narratio historica translationis.

e In hymno Berarii Cluniacensi pag. 378 duo miracula subsumuntur, uti etiam in MS. Poemate Rudolphi Tortarii, ex quo ea damus.

Post tumultata, pius quæ gessit, membra, Patronus,

Hic simul hac una congero paginula.

Astridus glacie Liger amnis tempore brumæ,

Præbet iter sancto mobile Legifero.

Imponunt navi sine remige membra Magistri,

Oppositum flumen quæ fecit & glaciem.

Floret Floriacus visu spectabile vicus.

Patris ad introitum lux erat effugium:

Hinc sumpsit nomen, cuius fuit ante vocamen

Aurea-vallis, eo quod sit optimus humo.

MIRACULA S. BENEDICTI

LIBER I

Auctore Adrevaldo monacho Floriacensi.

ex MSS. & Joanne Bosco.

PROLOGUS.

Italia descripta

Regni Italici summum ac præclarum decus ea infantia a præpotentissimis veterum auctorum ingeniis tractatum editumque constat, quod jam inveniri nequeat quod non præoccupaverit majorum diligentia. Scriptoribus namque præstantissimis suppetere plurimum videbatur, ipsius laudabilis terræ excellens materia: cæli scilicet temperie, locorum salubritate, fertilitate soli, opacitate abundantissima nemorum, collium apricitate, olearum, vitiumque profluis proventibus, novarum urbium amœnitate, veterum quoque oppidorum decore, amnium nobilium felici prolapsu, unaque cunctarum rerum opulentissima gloria. At cum tantæ copię potentia, vigorque decentissimus, veterum studio Italix fuerit attributus: tractus tamen totius patriæ in diversa portectus, diligenti sese consideratione adverti exposcit.

Tom. III Mart.

Neque enim unius solummodo regionis beneficia complecti tanta laude videntur, quin potius patriæ omnis decore, regni quæ felicitas, brevi memoratu, ac si quodam collectaneo, astricta perspicitur. Cumque magnitudo ipsa Italici regni, quod olim b Magna Gracia nuncupabatur (eo quod urbes ejus atque castella, vel maxima ex parte auctoribus Græcis constiterint) in longitudinem latitudinemque, æquo libramine æstimata, longitudine haud modice superet latitudinem, assimilis utique querno est folio, quod proceritate sui latitudinem excedit. Plurimarum tamen provinciarum mater effecta, prædulci cunctas amplectitur gremio. At vero Romani Imperii insignis potentia, dum edomitum orbem jure perductionis abstinere vellet, amplissima regnorum spatia, quæ per Asiam, Europam & Lybiam haud parum distenduntur, in provincias coloniasque discindere ratum habuit, sicque stipendiarias legionibus interpositis constituit. Inter quæ Italia quoque, maxima regnorum Occidentalis climatis, divisionem passa, & duodeviginti provincias ex sese protulit, quarum omnium præclarior Valeria, eique adjuncta Nursia, inter Umbriam & Campaniam Picenumque constitit, Samnitum Orientem versus prospectans limitem, Hetruria vero semetipsam determinans. Cum itaque, ut prælibavimus, nobilitate singulari & bonorum omnium proventibus affluentissime exuberescat, præcellorumque alteri virorum præfata reperiatur ætate, uno tamen semetipsam edicissimo potuit vincere germine, dum beatissimi Patris Benedicti, optandam cunctis mortalibus, protulit genituram.

a Huc usque desunt præcedentia apud Boscum, suppleta ex aliis MSS.

b Ita Major Gracia ob eandem rationem dicta Italia est a Pomposo Fefo, & Magna Gracia ab Isidoro lib. 14 Originum cap. 4. At Magna Gracia frequentius appellata est ultima pars Siciliam pars Italia, complexa Apuliam, Lucaniam & Bruttiorum regionem.

c Provincia 17 numerantur in Notitia Italia, quarum 10 trans sub Vicario Roma. 7 sub Vicario Italia, et 13 statuuntur a Paulo Diacono, quem hic auctor sequitur, etiam in adjunctis, dum Nursia adjungitur Valeria, provincia Latii, alios minus nota.

P A R S I

Vita & historia Translationis S. Benedicti.

Benevole Lector, dividimus hunc Adrevaldi librum in duas partes: quarum prior continet septendecim capita secundum divisionem Bosci, in quibus describitur Vita S. Benedicti cum adjuncta missione S. Mauri in Gallias: ubi parerga plurima nullo modo inter sese & cum Vita S. Benedicti coherentia, de Summis Pontificibus, Imperatoribus & Regibus inseruntur: quæ omnium eruditorum oculis patent. Inspiciant solum miseram Regum ultimorum stirpis Merovingica conditionem, quod hi sub Præfatis palatii constituti, quocumque eundum erat, carpento irent, quod bubus junctis & bubulco rustico more agente trahebatur. Sic ad palatium, sic ad publicum populi conventum, qui annuatim ob regni utilitatem celebrabatur, ire, sic domum redire &c. Quam hæc sint solida & putida signa, quis non videt? Quod cap. 14 referat SS. Eucharium & Bonifacium visibiles corporis ostendisse Carolomanno patri sui Caroli Martelli damnationem, ut anilem fabulam refutavimus ad Vitam S. Eucherii xx Februarii § v. Omissa ergo hac parte, quæ apud Boscum legi potest, si tamen mereatur unquam inspicere, incipimus a miraculis cum nova capitum divisione, quod illam, quæ apud Boscum legitur, in MSS. codicibus non potuerimus reperire.

P A R S I I

Miracula S. Benedicti,

C A P U T I.

*Rado & Hodo Comes de afflictum Florianum
misere percutit: Privilegium defensum,*

Pippino Rege ad caelestia, ut credimus, demigrante, Carolus & Carlomannus filii ejus regni administrationem suscipiunt. Tunc Carolus... quibusdam servorum suorum fisci debito sublevatis curam tradidit regni, atque in primis Rahonem Aurelianensibus Comitem praefecit, Biturigonibus Sturmimum, Arvernens Bertmundum, aliisque, ut ei visum est locis, alios praeposuit. Sed Raho, ut ejus debitum exposcebat naturae, nimia insolescens avaritia, cupiditate vero crudelior effectus; cum universa, quae Aurelianensium fines continere videbantur, sibi subiecta cerneret, cœnobio dumtaxat S. Benedicti excepto, quod ab Abbate tunc regebatur Radulfo, consilium habuit, Abbate interfecto, praefarum praeripere cœnobium: quod maturato peregrisset, nisi pietas indulgentissima Conditoris obviam se tanto facinori opponere disposuisset. Fretus itaque fiducia peragenda malignitatis, quemdam e suis satellitibus ad Regem dirigit, qui mortuum Radulfum Abbatem nuntiaret: statimque ac pene e vestigio alterum mittit, qui Radulfum Abbatem ad colloquium evocaret mutuum. Sane legatus Regi directus accelerato itinere palatium venit; iussa exequitur; necdumque peracto negotio, aliquamdiu palatio immoratur. At vero Radulfus Abbas consensens equis, cum paucis ad colloquium properat fallentis amici. Sed dum ille iter perageret, Comes balneum ingressus, curam corporis agebat; cumque adhuc in balneo resideret, Abbas monasterium S. Gundulfi ingreditur: nam ibi tunc morabatur Comes: obviumque habuit quemdam Pumilionem, nomine e Guaringisum, qui faciliis Comiti interviebat: quique insidias ei Comitibus cum nutibus tum sermone denuntiatis, fugae auxilium expetere horratur. Itaque Abbas verso gradu, calcitrans equum impellens, citato cursu Ligeris alveum repetit, navemque conscendens, in ceteriorem transvehitur ripam, celerissimeque monasterio recipitur. Interea nuntiat Comiti, Abbatem inibi assidue Radulfum, sed concite rediisse. Cernens Comes, acerime se ab Abbate praeventum, nec malitiae suae ac fraudi locum patere ullum; nimio felle commotus, ut servus nequam, a balneo exiliens, linteo obvolvitur, seque in lectum aliquantulum requieturus projicit, residens ad caput ejus Deutheria concubina. En altiori sopore depresso, astitit in visu quidam senex, monachi habitum gerens, quem sequebatur puer ejusdem habitus, taliterque ad eum inquit: O Comes, quid promerui, quia voluisti, Abbatem meum interficere? Cui cum ille negando responsum ederet, nequaquam se Abbatem suum necare voluisse; ille torvo vultu in eum respiciens, simulque baculo quod gestabat incurvo caput ejus percutiens, inquit: Per caput hoc, testor, penitendum te hujus facti inutiliter citissime agiturum. Qua percussione excitatus, a lecto exiliens, effleratus animo, in vocem erupit, dicens: Vix mihi, vix mihi: jam nunc morior. Cumque astantes terri requirerent, quid causae esset, cur talia, ac si mente captus, effunderet verba; pallens ac tremens sciscitantibus respondit: Quiescenti mihi in lecto Sanctus

astitit Benedictus, veneranda decorus canitie, quem D sequebatur puerulus, & ipse monachus; coepitque adversum me conqueri, quamobrem Abbatem suum interficere vellem. Cumque ei responderem, nullatenus me Abbatem suum interficere voluisse; baculo, quod gestabat, caput meum valide percutiens morti me vicinum reddidit: una etiam comminans, citissime hujus facti me inutiliter penitendum peragiturum. Hec dicens, dolore interiora citius penetrante, nocte sequenti, morti corporis mortem animae socians, manuum obsequio, miserrimam animam erebi jaculatur ad ima. At Radulfus Abbas, agnitacius praepeti quidem, sed serotina morte, legatum dirigit, qui Regi & suam renoulet vitam, Rahonis exitiales exequias; agens gratias Deo & benefactori suo, tutorique ac protectori sanctissimo Benedicto.

Regali munificentia huic sacratissimo cœnobio a praefatis Francorum Regibus, per praepeti proprii a syngraphum, concessum fuerat, uti quatuor naves immunes ab omni debito fisci, per alveum Ligeris discurrerent. Cum itaque suprafati Comitis tempore, harum una, ob salisevectionem, Nanneticam usque ad urbem pervenisset; atque in regrediendo tuta ex praepeto Regis, omnes itineris portus civitatesque pertransiret, ad urbem pervenit Aurelianam; ibique ea a telonariis civitatis detenta, rector navis veltigalis gratia quaestioni subijcitur. Liberalitatem Regiam illo reclamante, contempta Regali auctoritate, excedens navem onustam sale fisco subijcit; atque cum ceteris navibus procuratorum portus committit. Erat quando haec agebantur dies Dominica; sed circa horam diei tertiam, cunctis Missarum celebratione detentis; navis, quae cum ceteris in portu fiscali tenebatur, subito absque humano remige a portu emota, medium Ligerim petit, quo fortior vis aquae decurrere solet: ibique contra adversum pelagus fortiter enatando, pervenit ad Posterulam, quae usque hodie Sancti Benedicti dicitur, ibique appulit. Concurrent undique ab urbe populi incognitum cernere miraculum; stupentesque, voces clamoris atque adhortationis profuderunt: Videte, o Cives, contemplamini qualiter novus nauta, dilectus Domini Benedictus, mortali sine remige navem propriam mediis regit in fluctibus! Confusa denique omnis procuratorum fisci audacia, in posterum ab hac sese compescuit stultitia.

Carolo Augusto Magno Imperatore Francorum diem obeunte, Ludovicus filius ejus Imperii gubernacula suscepit: cujus tempore variis tumultuationibus regno Francorum attrito, multo ac gravi turbine Ecclesiae visus est concuti status. Namque filiis diversa adversus patrem molientibus, quantum ad totius regni specimen attinet, intestina oritur collisio: dumque pater alios honoribus ob merita privare, alios cumulare opibus studet; id ipsam vero filii adversus patrem, dejector ab illo erigere, sublimate deponere conantur; tempestatis instar maritima, subiectos hac illacque dispergunt. Qua caussa res quarumque Christi Ecclesiarum contigit gravissima parti dispendia: inter quas Ecclesia Aurelianensis cum contiguis Sanctorum locis, quae sub regimine Dominorum Clericorum sive monachorum consistere videbatur; non modica vexatione afflicta est. Siquidem & Matfrido Comite quondam Aurelianensi ob culpam inertiae propriis honoribus privato, Hodo in ejus locum substituitur: qui insolentia gravi contra sui naturam elatus, cuncta quae juri subiacebant Ecclesiae Aurelianensis, Matricula excepta, sed & Abbatiam S. Aniani nec non S. Benedicti, in propriam molitur redigere potestatem. Quod monachi cœnobii S. Benedicti cernentes, consilio inito, misericordiae Domini solius se committentes, maximam partem suorum Fratrum ad praefatum dirigunt Comitem,

AUCTOR.
READER.
VALDO.
Filius huius
modi est
Benedicti
monachus.

in primum
procurator.

in primum
procurator.

visum in
fimo felle.

piscium
abundantia
procuratur.

In concursu
debili et
agrum
claudu a
nervitate
curtillu.

A conventus multorum populorum ob tanti memoriam Patris confluere monasterio solet, præterea servorum Dei religiosorumque non contemnenda copia virorum. Mos autem prisca procedens ætate, multam occupavit tempestatem; liberalitatis gratia, post spiritalis refectionis abundantissimum donum, corpora quoque terreo accuratissime reficere cibo. Sed cum diversarum apparatus copiarum huic rei congruentium hinc inde proflueret, piscium omnimodis decrat affluentia, quæ tantæ celeberrimæ aliquantulum præstaret gratiam. Anxius valde Abbas, sed & Fratres huic procurando sufficere officio, quaquaversum dirigunt, si quo modo cuiuslibet adminiculo a tanta relevari possent piscium penuria. Verum humana deficiente industria, cum jam desperati omnes, dejectis animis, nihil quod sperarent habentes; meritis & interventu clarissimi verique Benedicti, a tanto mæroris suscitatur somno. Instante enim vigilia prædictæ festivitatis, quidam Frater, juxta morem nocturno tempore cum Fratribus proprio recubans lecto, vidit in visu sese trans amnem Ligerim positum, atque in loco, quo fluviolus, vulgari dictus vocabulo Obla, Ligeri immergitur, supra ejusdem fluvioli se ad stare marginem: ex alia vero ripa præfati fluminis quemdam, ignoti sibi quidem sed tamen venerandi vultus, ad stare Clericum; qui baculo, quod gestabat incurvo, more veterum Antistitem, maximum gregem suilli pecoris a profundo ejiciens aquæ, eam versus partem, qua prædictus monachus stare videbatur, cum magno impellebat strepitu. Expergefactus Frater, post expletionem officii nocturni, evocato secretis monasterii Decano somnium refert, hortaturque ut cum Fratribus fluvium piscandi aviditate expectat: pro certo se scire, quia Christi dilectus miles commilitonibus suis abundantissimam largiturus erit piscium prædam: hoc denique significare visum, cum procul dubio sues pisces, ignota vero sed reverendi habitus persona, summum portenderet Benedictum. Roboratis hac visione animis Fratrum, certatim retibus paratis currunt ad flumen, panisque hinc inde cassibus squamigeri gregis copia exuberanter abstrahitur aquore: tantaque fuit captorum piscium abundantia, ut eorum evectio vehiculo egeret. Atqui noverat beatus Pater tyrones suos his ac talibus, infatigabiliter Domini inhaerentes præceptis, relevare beneficiis; qui mortali gravatus adhuc sarcina, discipulis penuria panis laborantibus opem ferre valuit ducentorum modiorum farina collatione. Si igitur corpora alimento tantopere solatur terreno, quanto putamus eum juvamine animarum salutis insistere; qualiter æternæ felicitatis gaudia, bonorum actuum onusti fructibus, mereantur intrare latantes?

6 Opinione vulgo orbem penetrante, gratiam Christi præstabilem affore quibusque mortalibus, incommoditate corporea laborantibus, ad limina Confessoris Christi Benedicti; capere undecumque monasterium petere, quatenus oprabilis sospitatis compotes esse valerent. Interea cum reliquis quidam utroque debilis gressu, cui numquam pedibus concessum fuerat iter carpere, sed magis scabellorum juvamine geniculis se per terram noverat trahere, adstipit. Hic diu in basilica sanctæ Dei Genitricis perpetuæque Virginis Mariæ apud sacros cineres excubans, tandem respectu Divinæ pietatis atque interventu dilecti Domini Benedicti sanitati redditus, gratias Domino simulque Intercessori suo pro modulo scientiæ sibi conlatæ referre non distulit. Sane quia insuetus dolor laborque non modicus, in extensione diutius contractorum nervorum, graviter debilem afflixerat; nequaquam repentina celeritate ignotum pergere iter valebat, donec titubantia genua, dolore procul semoto, firmius stabilirentur. Servatur proinde in domo pauperum hospitio deputata, ibique sufficientem

sibi agapem cum reliquis a Prochio residentibus accepit. D Transactis aliquot diebus, æger robustior redditur, ac gressus dudum hac illaque divaricantes, rectius incedere discunt: postremo residentibus Fratribus in unum hora diei tertia post lectionem Capituli Regularis Sanctorumque memoriam, jubetur ab b Adalgaudo Abbate, quondam languidus facto se præsentare conventui; atque ob dubietatem a quorundam cordibus auferendam, putantium necdum cum plenam sospitatem recepisse, situlam plenam aquæ deferre: quod confestim impletum est. Erat igitur spectare miraculum, videres altare stabili firmoque gressu dudum terra genitum inhaerentem: ac celeri directoque calle quoquo discurre, qui nuper nutanti crebre, vix baculo sustentante, quolibet progredi valebat. At mortalium corda quid tunc gaudii, quid exultationis habere poterant, Patronum tanti gregis tantique Praefulem loci, exhibitione operum sui præsentiam cernentes ostendere? Sed mentes cælesti desiderio flagrantibus a laudibus Omnipotentis cessare non poterant, quin potius eo tempore Christo jocundare in hymnis exultationis uberius adgaudebant, quo se tanto donatos munere cognoscebant.

7 Dum Boso Abbas cænobii hujus recipient ex regulari electione suscipiens, non ignobiliter disponeret; contentio maxima inter Advocatum præsentis Ecclesiæ, Eptagium nomine, necnon Advocatum alterius ejusdem sacri loci oboritur ob mancipiorum querelam non parvi numeri. Teodoinus dicebatur vocabulo, Viacarius e Mauriacensis, ejus in officio eorundem concretio atque cohabitatio a progenitoribus extiterat: ad quem se Advocatus illius alterius loci conferebat, datoque munere corrumpens, ab aquiratis jure deflexit. Jamque instabat dies, qua lis mora in d castello, quod Nandonis vocatur, dirimi debuisset. Sed Boso Abbas, ne forte minus cautus esse videretur, ad præfatum Vicarium duos mittit monachos, eique loco muneris duo vascula mittit argentea non contemnendæ ponderis: obsecrans quatenus iustitiæ & rectitudinis favens, Officiali nullo modo officeret nostro. At ille alterius jam dono corruptus, monachos spernens, dona respuens, superbia tumidus, equum conscendit, servisque Dei dixit: Recedite o monachi cum vasculis vestris, ad monasterium, de quo huc properastis. Hunc testorem sem, nullus ab hodierna die ex his mancipiis Sancto famulabitur Benedicto. His dictis, impulsus calcaribus equo, celerissime incedere cepit. Necdum procul a domo recesserat propria, & ecce equi cui insederat pes lapsus, fessorem a dorso projicit: qui corruens in terram, fracto humero totoque pene corpore contrito, obsequium manibus ad domum refertur. F propriam: dein gravescens dolore die ab hinc tertia vix excepit terminum. Advocatus vero S. Benedicti, castellum Nandonis perveniens, querelam apud Judices deponens, ac legalicorum judicio mancipia recipiens, ad propria remeat.

8 Decurso exinde non modico tempore, alia iterum oboritur controversia, inter præfatum hujus loci Advocatum, atque Advocatum S. Dionysii: colliguntur ab utriusque partibus plurimi legum Magistri & Judices, qui pro partibus decertarent. Præterea aderant in eodem placito, missi a latere Regis, Jonas Episcopus Aurelianensis & Donatus Comes Milidunensium. Sed cum litem in eo placito finire nequirent, eo quod e Salicæ legis Judices Ecclesiasticas res sub Romana constitutas lege discernere perfecte non possent; visum est Missis Dominicis placitum Aurelianis mutare. Venientes itaque ad conditum locum Magistri & Judices, utrique ex parte acerrime decertabant: aderant namque legum Doctores, tam ex Aurelianensi quam ex V Valtinensi provincia. Enimvero longiuscule litem judicibus protrahentibus, eo quod nec hi cedere

A cedere illis, nec illi assensum aliis præbere velle, tandem ad iudicium est, ut ab utraque parte testes exirent; qui post sacramenti fidem scutis ac baculis decertantes, finem controversiæ imponerent. Sed cum id iustum rectumque visum fuisset omnibus; quidam Vastinenſis regionis legis Doctor (cui quodam præfatio, bestiale nomen pro humano inditum erat, quique ex parte S. Dionysii, munere corruptus advenerat) verens ne si duo inter se decertarent, testis eorum reprobis inveniretur, iudicium protulit: non esse rectum, ut bello propter res Ecclesiasticas, testes decernerent, imo magis inter se mancipia Advocati partirentur. Cujus sententiæ Genesius Vice-comes favens, rectius dixit esse mancipia dividi quam testes bello decernere, in eamque sententiam concilium omne destitit. At vero S. Benedictus, nequaquam iudicis illius ac legislatoris oblitus est: qui primus sententiam, dividi mancipia, versute juxta nomen suum ac bestialiter protulit. Namque continuo ut eadem in duas divisa sunt partes mancipia: ille iusto Dei iudicio ita percussus est, ut nullo modo aliquid loqui posset, evacuato totius linguae officio. Cognoscentes autem familiares ejus qui inibi aderant, veritatem rei gestæ; duxerunt eum ad monasterium sancti Confessoris Christi, quem graviter offenderat: ibique per unum ferme demoratus est mensem, nubiſ quibus poterat auxilium deprecans egregii Patris. Denique aliquantulum sanitatem consecutus, ad sua regreditur: nunquam tamen donec advixit, impetare valuit, ut nomen sancti lingua propria exprimeret Benedicti.

9 Excubitorum officium sacris templis dicatum non modo modernis temporibus constat, verum prisca ætate sub B. Moysæ a Domino legimus, tabernaculo sacro, ex Levitarum genere custodum munia subrogata: quæ processu temporis a sancto Propheta nec non Rege mirabili David ampliori dispositione ordinata, morem nobis nostræque Religioni, ut ita dixerò, suggerere. Et quidem vetusta ætas idem officium per successionem prolis excipiebat: nostra vero, non propagatione prolis, sed magis puritate vitæ morumque probitate officiales admittit. Hac denique sacra consuetudine passim summa celebritate vigente, præsentis quoque loci basilica, in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ omniumque Christi Virginum Deo dicata (in qua venerabile etiam corpus sanctissimi Benedicti decenti honore servatur) omni religione atque honestate præstantem monachum, Christianum nomine, custodem fortitur: qui ejus meriti ejusque sanctitatis extiterit, luce his clarius eminet, qui ejus vitam sinceramque novere innocentiam. Huic solitum erat summa fiducia sacrum adire tumulum, atque vulgari mortalium more, si quid adversi extrinsecus huic loco accideret, adversus Sanctum causari Benedictum: ea utique utens confidentia, qua sciebat se haudquaquam ab illo velle contemni: quod & in hoc, quod scribimus, satis liquebit opere. In eadem basilica, ob honorem simulque utilitatem, opere celatorio ex ære deformatæ armillæ atque apprimæ deauratæ funibus dependebant, quibus campanæ secundum morem statutis horis celebrandi officii pulsabantur. Quadam vero die, immixti populo Ecclesiam ingressi latrones, conspiciunt armillas funibus pendere, putantesque auri optimi pondus, cupiditate sibi familiari pessimum facinus meditantes, communi decreto suffossionem parietis moliantur. Quod noctu ut decreverant explentes, ecclesiam ingressi, armillas cum calamis eis fabre adjunctis exportant, eodemque foramine egrediuntur, oppilantes humo aditum fossæ: tantoque silentio id a foribus patratum, ut nemo excubantium persentiscere quiverit, quoniam pacto tale completum fuerit facinus. Hora præterea surgendi adveniente, cum tantum scelus venerando cu-

stodi Christiano innotuisset; qui dolor pectori ejus irrepperit, quæ oculis lacrymæ profluerint, fateor non facile dictum esse: cumque hujusmodi lamentis sollicitè perveniens ad tumbam, acriter causari ac conqueri cepit, cur latronibus se spoliandum tradiderit. Et quia fiduciam sese a B. Benedicto audiendum cum simplicitate nimis conceperat, etiam peregrino sermone rusticitatem causandi exequabatur (nam natura Germanus erat) ita inquit: O S. Benedicte, ut quid pigrescendo dormitas? Quamobrem domum tuam tam negligenter provides, ut quod tibi in honorem operando confero, tu latronibus furto subducere permittas? Certe mihi non est curæ si etiam tibi braccos auferant, qui armillas non defendisti: crede mihi si armillas tuas non restitueris mihi, nec unam tibi candelam accendam. Hæc & alia multa in hunc comminans modum, simulque baculo petram ante sepulcrum positam percutiens, tristis abscessit. Sed omnipotens Deus nequaquam diutius contristari passus est servum suum: quin potius meritis & interventu beati Patris, cum quo fiducialius conqueri solitus erat, celerrime molestia relevatum, gaudio competenti replevit. Siquidem præfati latrones, scelus semel attentatum iterato repetentes, foramen suffossi parietis, quod pridem tellure opplerant, paucis diebus interjectis expectant: egestaque humo, ingressum moliantur. Confestim vero a custodibus capti, quæstioni subduntur: fatentur facinus, seque ob id Ecclesiam ea hora ingressos, ut omne aurum atque argenteum cum gemmis, a S. Benedicti lecto extrahentes, auferrent. Requisiti autem quomodo tantum scelus nudis patrarent manibus, præsertim cum neque subulas majores, neque malleos, sive marculos, nec aliquid officinæ fabrilis secum haberent, quo tam fabrefactum destruerent opus; cultros ex manicis protulerunt, quibus se actutum omnia perpetrare confessi sunt. Servati igitur usque ad tempus diurnæ lucis, venerabili præsentantur Christiano: qui sciscitatus ab eis, quid armillis quas furto abstulerant egissent, responsum accepit, eas reconditas secum haberi. Graviter itaque redarguens, acriter in eos invehit, quare tantum nefas aggredi ausi fuissent, quod Deo hominibusque execrabile foret; porro leges humanæ absque ullo misericordiæ respectu vita eos carere suspendio juberent. Postremo Helisæi Prophætæ exemplo (qui Regis Syriæ latrunculos, quos ad se interficiendum direxerat, captos oculis, in medium deduxit Samaritæ, atque Regi Israël requirenti a Propheta, utrumne eos gladio percuteret, prohibuit, quin potius pane & aqua resocillatos suis remisit) misertus latronum labori, cibo potuque refici iussit: atque incolumes ad propria remeare; interdicens, nequando ad talia audenda prorumperent.

10 Divi Augusti Ludovici temporibus, cum secundum Evangelicum Domini dictum, Abundante iniquitate refrigesceret caritas multorum, dissidio gentis Francorum accidit multifariam Rempublicam ejusdem regni affligi. Namque pravorum hominum consiliis, dum consultatio reipublicæ in superbiam dominatumque se transformavit, Primoribusque magis sibi invicem invidere & obloqui quam Regni utilitati consulere placuit; cæpere Regibus boni quique suspensiores existere (quibus, ut ait Crispus, semper aliena virtus formidolosa est) atque in primis genti contraria sentire. Quæ de re actum est, ut, dum Imperator nobilitatem veteranorum deponendo insequitur, ac hi memores pristinæ virtutis defensare libertatem nituntur, defectionis ab Imperatore Regni magnum pararint exitium. Sed quia nostri haudquaquam propositi est Regum actus stylo comprehendere, imo miranda Dei opera per servum illius Benedictum patrata literis committere; relictis quæ, ut ita dixerò, [nihil refert] perperam necne peracta sunt, ad ea quæ cæpi-

mus

D
AUCTO-
RE A-
DAVALinvenio S.
Benedictum.

E

scribitur cum
profecto.reperitur
tam.

F

ut C. M. S.
H. v. s. hab.
tunc.

Nam. J.

Armilla
sua ab ipso.

AUCTOR
RE AD-
RAYAL.

A mus redeamus. Imperator, ut dictum est, suspectos Francorum Primores habens, Germaniz populos Aquitaniam profecturus evocat, Saxones videlicet, Thuringuos, Bajoarios, atque Alemannos: eisque, quos virtute Francorum pater armis subegerat, regni statum incompote committit. Illud quo animo Franci exceperint, in promptu est agnoscere. Libertate igitur Transrhenei acsi ob tutelam Imperatoris adepti, viris sese omnemque subsidere exercitum; depredationibus scilicet pauperum, bonorum virorum dehonestationibus, factorum locorum violationibus, ac reliquis quæ piget enumerare malis. Sed dum Imperator expeditionem in siliumagens Aquitaniam versus, Ligeri fluvio propinquaret; accidit quosdam supradictorum populorum Duces, villulas cœnobii S. Benedicti vastando attingere. Cum vero grassante prædonum sævitia, quid jam pauperibus diriperent deesset; monasterio proximo, id ipsum quod & in reliquis acturi locis. Erat haud longe a monasterio armentorum grex non parvus depascens, qui continuis Fratrum necessitatibus deputatus, ad serviendum erat: hunc prædonum valida invadens manus, minatur partim securi percussum suis epulis præparare, partim secum suapte abducere. Quibus cum armentarius diceret, non debere eos gregem Sancti contingere Benedicti, quod si agerent, eis impune non cederet; illi indignantes, pinguiorem quam conspexerant juvencam, a toto separatam grege, jugulari præcipiunt: qua religata, unus ex eis qui audacior videbatur, evaginato ense exertoque brachio vaccam percutere nititur. At vero in ipso conatu vincula ligatque inextricabilibus vinculis hæsit, ita ut erexerat brachium cum ense retinens, nullamque in partem deflectere valens. Videres miserum altare, in ipso suo conamine loris non patentibus vincum; virtutemque Divinam quam in suo spreverat dilecto, reipsa in se experiri. Socii videntes emissam cælicus vindictam in comparem defavire, consternati animo culpam consentunt, misericordiamque ab eo, quem superbe contempserant, Sancto scilicet exposcunt Benedicto. Depositis denique armis, calceis pedibus resolutis, terram capiebus aspergunt: sicque remedium petitori, monasterium properant, deducentes secum illum divinitus vincum latronem. Et ubi basilicæ proxima, prostrati ante ostium, culpam cum lacrymis consentunt; nec illum solummodo reum sceleris, sed omnes una confisos esse criminis edicunt. Postremo voto se obligant, numquam se cuiquam ex familia S. Benedicti aliquid molestiæ illaturos, si modo gratiam illius promereri valerent. Cernentes interea custodes sacræ domus devotionem virorum, totoque inclinatos animo ad misericordiam pii Judicis impetrandam, humi prostratos erigunt, dejectosque animo ac corpore consolantes, ecclesiæ introducunt, atque ad sanctum tumultum perducunt. Oratione completa miser resolvitur, atque Domino cum sociis grates pro posse, ac liberatori suo Benedicto agens, ad sua regreditur; aperte ubique prædicans Divinam huic loco præstantius inesse virtutem, nullique ex sententia cedere, si quid pravi adversus Sanctum molitus fuerit Benedictum.

miles quæ-
dam mona-
stium consi-
derat,brachium
extensum ac
quis inflexi-
bile,pauca
obscure
que salto,

sanatur.

a *Προχὴς mendicus; hinc προχὴν, locus ubi mendici a-
luntur.*

b Adalgandus, MS. Guignac. Adalgandus, MS. Marchian. Adalgandus, Bosco Adalcaldus, a *Sanmaribani* forsan perperam in duos divisus, cui 7 Abbas est Adacalus, & Adalgandus, ad quem extas apud Beffum rescriptum Ludovici Pii anno 3 Imperii, in quo legitur, S. Benedicti Abbatis corpus ibidem requiescere. Præfuit ante Bosconem, de quo supra actum & monasterium agitur.

c *Est Mauriacum in superiori Arvernorum regione orbicula in clivo.*

d *Castellum Nantbonis, vulgo Chasteau Landon in Vastinis fuit agri Vastiniensis ultra fluvium Avelianensem versus Nemur-tium.*

e *Offendimus 1. Febr. ad Visam S. Sigoberti Regis 64 pag. 312 a Ligeri versus Rhenum observatam legem Salicam, et legem Romanam Theodosii permissam Aquitanis, idem Romanis dicta.*

CAPUT III.

Miracula ab auctore, teste oculato, conscripta.

Imperii Francorum monarchiam Ludovico Augusto (ut præfatum est) gerente, venerabilis Abbas Hilduinus cœnobii sancti Martyris Dionysii legatos Romam direxit, atque ab Eugenio Papa corpus S. Sebastiani Martyris impetravit, quod delatum in S. Medardi basilica, juxta corpus ejus in loculo gestatorio ad tempus collocavit. Quo in loco innumera miraculorum a Christo patrata sunt opera, interventu sancti Martyris. Postera sane tempestate, Boso Abbas monasterii sancti Confessoris Benedicti, palatium evocatus adierat, unde regrediens, transitum per monasterium S. Dionysii congruum habuit. Proinde divertens ad præfatum cœnobium, cum Hilduino reverendo Abbate colloquium habuit familiare, interque familiaritatis colloquia Reliquias ab eo Sanctorum Martyrum expetit, Dionysii scilicet, Rustici, & Eleutherii atque Sebastiani. Cujus precibus nobilissimus Abbas libentissime annuens, quod petebatur sub ea conditione præstitit, ut quotannis adveniente Natalitio eorumdem Martyrum, celeberrima apud nos ipsorum festivitas more Monastico haberetur. Susceptis gratantissime Boso Abbas Sanctorum pignoribus, latus ad propria regreditur: die vero adventus sui ad monasterium, iussit, directo misso, ut cum honore Sanctis condigno Fratres sibi occurrerent haud procul a Monasterio. Iussu obediens Fratres excipiunt memorias Sanctorum Martyrum cum honore, quantum mortalibus conceditur digno, sub die undecimo Kalendarum Juliarum, atque in ecclesia sanctæ Dei Genitricis Mariæ collocant. Sequatur autem Reliquias Sanctorum non minima multitudo virorum ac mulierum summa cum devotione, ob quædam miraculorum beneficia a Domino per beatos Martyres patrata. Porro quia ex antiqua auctoritate sancitum erat, feminas infra exteriores portas monasterii haud quaquam transitum introrsus habere; hi, qui a longe memorias Sanctorum secuti fuerant, ad preces convertuntur, ut permitteretur eis poscentibus, causa orationis ecclesiæ, in qua Sanctorum Reliquiæ depositæ erant, ingredi vota que sua persolvere: quod quia adversum erat religioni monasticæ, nullo omnino pacto impetrare valuerunt. Illis vero in prece perdurantibus, cæpere etiam quique nobiliores, causa tanti rumoris excitati, ad tam venerabile undecumque confluere spectaculum, junctisque precibus, viæ extorquere quoquo modo ab Abbate & Fratribus potuerunt, ut extra portam monasterii ad occidentalem plagam, in loco nemoribus confito tentorium extendi juberet, quo memoriarum Sanctorum certo tempore, hoc est, vigilia Dominici diei deferrentur, manerentque ibidem sub reverenti vigiliæ custodia, tam monachorum quam Clericorum, usque ad eandem horam Dominici diei, iterumque sacris referrentur adibus. Quod cum impletum fuisset, multitudines plebium non solum ex contiguis, verum procul positis locis, medelam animarum ac corporum consecuturæ, eo confluerent. Operabatur denique Dominus per clarissimos Martyres suos incredibilia virtutum dona, quæ ipsi quoque pueruli ex parte conspeximus: ut liquido patesceret, etiam nunc in his suis dilectissimis testibus illud compleri, quod olim eis, qui in eum vera fide crediderint repromissit, ita inquit: Amen dico vobis, quia qui credit in me, opera quæ ego

Reliquiæ S. Sebastiani, Dionysii, & Eleutherii, & Rustici.

A ego facio, & ipse faciet: & maiora horum faciet. Si-
quidem capti oculis, quolibet scilicet corporis vitio, seu
pessimo lippitudinis humore seu glaucomate adoperiti cla-
rissimum recipiebant videndi usum; debiles vero grava-
mine gressuum, qui nunquam pedibus incesseant, fa-
cilitate gradiendi summo cum gaudio recuperabant; *stans mi-*
demonibus ab obsessis extrudebantur corporibus, lunatici *nasculi.*
medelam adsequebantur optatam. Præterea quidam
membrorum quorundam incendium male perpessi, quod
genus morbi incurabile medici derivato nomine a cance-
re Cancerauma vocant, sanitatem perfectam se ade-
ptos gaudebant. Innumera proinde sanitatum dona, ut
præfati sumus, per beatorum memorias Martyrum Do-
minus in tabernaculo, quo tempore statuto deportaban-
tur, est operatus; ad laudem & gloriam nominis sui,
qui electos suos ubique glorificat, non solum æternæ
beatitudinis præmia largiendo, verum in presenti secu-
lo mortalibus deputato miraculis illustrando.

12 Sed ne imparem meritis idem Conditor ac Redem-
ptor humani generis Iesus Christus sanctissimum offen-
deret Benedictum; imo ne aliqui minus intelligere va-
lentes Divinam dispensationem, gloriosiores quam ma-
ximè apud Dominum hos putarent existere Martyres,
qui sanguinis effusione proprii coronam sibi parant se-
licitaris perpetuæ, quam illi, qui absque martyrii
palma in pace animam sedibus patriæ celestis immiserit;
placuit illi haud disparia per servum suum dilectissi-
mum patrare miracula, apud sacratissimam ædem, qua
condita ejusdem Patriæ membra servantur. Namque de-
latus a parentibus puer parvulus ad memorias sancto-
rum Martyrum, cum salutem diutius expectatam ne-
quaquam consequeretur (erat enim crucium exsecratio-
ne nervorumque contractione adeo debilis, quin etiam
taxilli ita natibus tenaciter inhæserant, quod nunquam
animativitate gressum incessum experiri quiret) depor-
tatur a bajulis ad sepulcrum sæpe memorati Confessoris
Christi Benedicti, ibique interdum perseverans, postri-
die cernentibus nobis cupidisque qui aderant Fratribus
(nam vespertina synaxis tunc celebrabatur) cæperunt
se nervi diu contracti extendere, aridique meatus vena-
rum sanguinis infusione humectari, tali quoque nati-
bus vehementer astricti, paullatim sese ab eis abjunge-
re: Nec mora, extenditur puerulus & toto corpore
pavimento inheret: paullo post vero sanus exurgens,
quamquam titubanti gressu, diversam in partem libere
cepit discurrere.

13 Hoc per Dei gratiam impleto miraculo, ex
improviso quidam rabie demonum furis que agitatus
advenit, Mandalbertus hic vocabulo nuncupabatur,
qui paullo ante a civibus Aurelianæ urbis comprehen-
sus, uti cæcrosus virgis caditur, vinculis constri-
gitur, custodiæ mancipatur: sed omnia devincens,
cursu rapido monasterium petis, ibique buccari per
cuncta miserrime capis, membra torquere, caput in
abside defringere, crinem rotare, arcuata dorsi spi-
na alvum protrudere, saltibus in æra semet revolvere,
ac per omnes motus corporis, diabolicis incitamentis
veritati. Proh dolor, miserrimum spectaculum! arcta-
tur tandem vinculis, atque ad columnam ecclesiæ ab ea
parte corporis, qua vestis cingulo sinuatur, infelix du-
rissime constriungitur. Acceditur ad eum a Sacerdoti-
bus, qui exorcismos ac cuncta, quæ erga energume-
nos agi debent, impleverant. Interrogatus, nomen
edicat, Legionem se nuncupari confitetur. Volvebatur
denique diverso circuitu columnarum; & motibus pes-
simis infelicissimum detorquebat corpus, quid in se gere-
ret ostendebat. Luctabantur, si lari liceat, agmina
illa demonum cum intercessionibus Sanctorum. Et
quidem miser ille monitu religiosorum monachorum,
qui eum ad obsecrandam Domini misericordiam San-
ctorumque omnium intercessionem impellebant, soli-

tus erat veluti orationem invitus fundens, dicere: Deus, D
libera me ab hoste antiquo, qui me obsidet: S. Bene-
dictæ, tu illum punge, Et hoc non certe voluntarie,
sed immundis agitatus furis, joculariter ut innumera
alia proferebat. Quid plura? Interventu serenissimi
Patris, Divina miseratione respectus, liberatur a dia-
boli laqueis, & sospes ac quietus intra ecclesiæ limina
residet: colloquentibus sibi, quomodo arreptus a da-
monibus fuerit, explanat: confitetur culpam, seque
ob scelus enormitatem immundis traditum spiriti-
bus, contrito corde & humili spiritu proclamat; gra-
ties Domino liberatori suo, nec non intercessori beato
Benedicto refert: sicque incolumis ad propria remeat.
Huic consuetus abhinc tempore, quead vixit, mos in-
cidit, annis singulis redeunte tempore sanitatis adeptæ,
cum voto ad limina sancti Confessoris Christi properare,
atque oratione peracta sua repetere.

14 Hoc tali tamque Dei clementia a rabie Dæmo-
niaca liberato, alter vincus diris ligaminibus a supe-
rioribus partibus Ligeris alvei deducitur, obsessus & *item alius*
hic a crudelissimo dæmone. Alligatur denique ad colu-
mnam ecclesiæ, Sanguinei huic obrutus, pallidus col-
lor, macilenta facies, torvus aspectus, quique mor-
talibus plurimum terroris incuteret. Illicitum ei erat
panem comedere, non enim permittebatur a dominato-
re suo, cibo more humano uti: triduum transigere abs-
que alimento solitus erat; aqua interdum simplici ute-
batur, exorcizatam coactus accipiebat, vociferans ac
detorqueus membra: carnem aliquando avide, sed for-
dide (si daretur) more canum edebat. Hujusmodi vi-
ctus miser infelicem trahebat animam. Hic diutius apud
sacram ædem diversis atque immanissimis cruciatibus
vexatus, postremo vincus manicis ad memoriam san-
ctorum ducitur Martyrum, quo etiam cineres sepe-
dicti Confessoris Christi Benedicti a fidei plebe venera-
bantur: relegatur ad stipitem tabernaculi, ibique ni-
mium affligitur. Sciebat nempe impius tortor, virtute
meritisque Sanctorum citius sese pellendum ab obsessæ
homine, ideoque crudelius in eum omni genere defæ-
vigabat. Sed circa horam Tertiam, cum jam Missæ ce-
lebrarentur, post lectionem Evangelicam, in somnum
miser ille convertitur; dumque a sacerdote oblata san-
ctificaretur Hostia, visum est cuidam fratri nostro-
rum, cui nomen Guarino, quibusdam quoque ex Cle-
ricis, ac sitres musæ magnæ multumque nigerrimæ ab
ore vexati hominis egressæ foras tabernaculum avola-
rent, Quod postquam visum est, cepit agrotus quie-
tius agere, atque miseratione Domini Sanctorumque
illius interventu, a persecutore humani generis cre-
ptus, sanitati restitutus est: hocque modo incolumi-
tatem adeptus, propria revivit.

15 Caltrum quoddam in Burgundiæ partibus, in la-
tere montis, supra fluvium Hormentionem vocabulo
suum, adjacenti regioni nomen indidit: namque a Tor-
nodoro vicina regio Tornodorensis dicitur. Huic præ-
erat quidam nobili ortus prosapia, vocabulo Raccul-
sus, ex officio vicem Comitis agens: qui ob pravita-
tem morum pessimorumque actuum immanitatem, men-
te captus in rabiem vertitur. Cumque semetipsum ac
reliquos circumquaque sibi astantes gladio, fustibus,
ceterisque sibi met occurrentibus telis petere vellet; te-
netur a suis, vinculusque cum magno apparatu, uti
opulentissimus virorum, ad monasterium deducitur:
illicque diu debacchatus, intantum ut dentibus fren-
dendo minaretur, si licitum foret, accedentes ad se
mortibus laniare; evolutis ferme diebus quindecim,
interventu beati Patris Benedicti melius sapere cepit;
nec longe post apprimæ salutis restitutus, cum gaudio
non tantum unius viri sed & multorum, nativum re-
petit solum. Hæc & alia multa ea tempestate miranda
Dominus per servum suum carnis sarcina absolutum
ope-

AUCTOR
AD-
REVAL.

A operari dignatus est: qua inertia eorum, quorum studiis nota populis debucere fieri, prætermittunt. Ceterum, ea quæ visu corporeo nos cognoscere quivimus, quæque fideli narratione comperimus, summisso genere loquendi, quod vel maxime in agendis rebus valet, ad posterorum noticiam, hortatu majorum transmittere curavimus c.

a Bessus metas suo tempore, id est anno 1603 adhuc existisse
has ossa famam S. Sebastiani, de hoc egimus 20 Januarii.
b Est nunc parochia Floriacensi videtur S. Sebastiani dicata.
c Hic finis in multis MSS. narratio.

CAPUT IV

In Normannica irruptione Floriacum vastatum.
Reliquia S. Benedicti exparsa
& relata.

Sub Carolo
Cæsar. 1000
Ostia Aquitanie
notat

16 Verum Pissimo Augusto Ludovico carnis onere spoliato, Regnum Francorum, quod ex diversis nationibus solidum corpus fuerat effectum, trifariam dividitur, atque a tribus ejusdem Imperatoris filiis ad regendum suscipitur: & major quidem natu Lotharius Franciam cum Italia; Ludovicus, Saxoniam omnemque Germaniam; Carolus autem junior, Burgundiam cum Aquitania possedit. Sed ut de regnis taceam, bellisne atterita decreverint an pace continua aliquanto floruerint, nostræ partis arumnas breviloquio excurre libet. Carolo regni non minimam assecuto partem, infortunium junctum fortunæ, Rempublicam maximo profligavit damno. Ac primum Marchisii Britanici limitis inter se gravi perduellione dissidentibus, bellum oritur utrique lugubre parti. Quamvis enim, Rainoldo occumbente, victor Lambertus extiterit; non adeo tamen victoricia ab hoste retulit signa, dum millia suorum prospexit oppetuisse satellitum: idque adversum Herveum repetens, primum natorum Rainoldi, arma ob vindictam paternæ refumentem necis, eundem male depugnantem vicit, telisque confossum neci tradidit. Hoc dissidii genere bellatoribus utrimque pereuntibus, pene omnis illa regio defensoribus nudata suis præda gentibus patuit externis. Britonum siquidem proxima vis, limitem transgressa antiquum, Nanneticam regionem, Andegavensem quoque, & Meduanam usque fluvium, vastando cædibus atque incendiis, in suam redegit potestatem. Obstitit quidem Lambertus jam pridem id annitentibus, sed jussu Regis loco cedens, Britonibus explere conatus permisit barbaricos. Præterea Nortmanni, gens Aquilonaris, nostro generi plus æquo præcognita, non jam piraticam exercendo, sed libere terras nullo resistente pervadendo, omnem oram maritimam pessumdedit, atque ut verius dicam, in vastam redegit solitudinem. Fuervant eorum pessimi conatus sæpe a Ducibus illarum regionum sibi met succedentium frustrati, Lamberto scilicet atque Rotberto, nec non Reinulfo: sed illis varia pereuntibus sorte, omnis fere Ælustria quæ a Gonabensi urbe per transversum Luteriam usque Parisiorum pertingit oppidum, Normannica patuit sericari. Irruptionibus namque creberimis cuncta vastando circumcunctes, primo pedites quidem, eo quod equitandi peritia deesset, deinde equis erecti more nostrorum, omnia pervagantur.

a
b
c
d
e
f
g
h
i
j
k
l
m
n
o
p
q
r
s
t
u
v
w
x
y
z
aa
bb
cc
dd
ee
ff
gg
hh
ii
jj
kk
ll
mm
nn
oo
pp
qq
rr
ss
tt
uu
vv
ww
xx
yy
zz
aaa
bbb
ccc
ddd
eee
fff
ggg
hhh
iii
jjj
kkk
lll
mmm
nnn
ooo
ppp
qqq
rrr
sss
ttt
uuu
vvv
www
xxx
yyy
zzz
aaa
bbb
ccc
ddd
eee
fff
ggg
hhh
iii
jjj
kkk
lll
mmm
nnn
ooo
ppp
qqq
rrr
sss
ttt
uuu
vvv
www
xxx
yyy
zzz

17 Interea stationem navium suarum acsi asylum omnium latrunculorum, in insula quadam a cenobio S. Florentii supposita componentes, mapalia quoque exedificaverunt instar burgi, quo captivorum greges cænis adstrictos asservarent; ipsique pro tempore corpora a labore rescicerent, expeditioni illico servitura. Ex qua inopinatos discursus agitantibus, modo navibus, mo-

do equis delati totam circumcirca delevere provinciam. D
Et primo quidem adventu Urbem Nanneticam incendio cremavere: inde Andegavensem percurrentes regionem, ipsam quidem civitatem concremant: Pictavorum vero castella atque vicos, omnemque patriam a mari usque eandem Pictavam urbem populantur & vastant, cædibus replentes omnia. Sequenti tempore navigio Turonis veniunt, eamque de more stragibus opplentes, ad postremum ignibus tradunt, populata omni circumquaque regione. Haud longe post, superiora Ligeris amnis navibus expectentes, Aurelianis perveniunt, captivam urbem auro distrahant, Agio tunc temporis præfate urbis præsulatum gerente: sicque ad tempus recedentes, secundo adventu prædictam urbem combustionem dissipant, Matre dumtaxat ecclesia, quæ in honore sanctæ Crucis jubente Constantino Augusto a beato Præsule Evurtio & sacra erat, studio bonorum hominum remanente. Quid denique, solius Neustriæ clades memorando; stylium protrahimus? Haud solæ quatuor supra memoratæ urbes excidii damna sensere. Quid Luteria Parisiorum nobile caput, resplendens quondam gloria, opibus, fertilitate soli, incolarum quietissima pace, quam non immerito Regum divitias, emporium dixero populorum? num magis ambustos cineres, quam urbem nobilem potis est cernere? Quid proinde Belluacum? quid Noviomagum & ipsæ quondam Galliarum præstantissimæ urbes? Nonne & ipsæ irruptionibus Nortmannicis, atque hostili gladio conciderunt? Piget referre cenobiorum nobilissimorum tam virorum quam feminarum Deo devote servientium excidia, stragesque non ignobilium plebium, captivitates matronarum, virginum ludibria, ac cuncta quæ victis victores inferre valent infanda tormentorum genera. Quid Aquitanicæ gentis ingentem referam afflictionem, quæ olim bellorum nutrit, nunc frigidam bello præferat dextram, suisque orbata luminibus, duobus egeat alienis? Etenim ipsa quoque, optimos quoque genitales soli in sese elidens, patet nunc præda gentibus alienis: ab ipso quippe, ut ita loquar, Oceani littore, Orientem versus, Arvernum usque clarissimam veteri tempestate Aquitanicæ urbem, nulla libertatem retinere valuit regio, non oppidum aut vicus, non denique civitas, quæ non strage ferali conciderit Pagandrum. Testatur hoc Pictavis secundissima quondam urbs Aquitanicæ, hoc Sanctonum, hoc Engolisma, hoc Petragoricum, hoc Lemovicus: hoc certe Arvernum, terminus nunc usque barbarici gladii, ipsumque Avaricum caput regni Aquitanici proclamant: nulla scilicet bellica obstituto manu, hostili graviter sese concidisse incurso.

18 His atque hujuscemodi malis, per triginta ferme annorum spatium, Gallis non absque piaculo quorumlibet detritis, cultus quoque Divinæ religionis quomodo processerit, utrum necne floruerit, in promptu est cuilibet mortalium, licet tardioris ingenii, persentiscere. Quis enim ordo normam Christianæ Religionis eo proposito ad liquidum exequitur, ut non magis prævaricator mandatorum Christi iudicetur, si actuum executio rite vestigetur? Unde non immerito talibus, hoc est, nobis transgressoribus mandatorum suorum, ultionis vindictam olim per Prophetam repromissam videtur infligere: dicit enim comminans per Jeremiam Prophetam: Pro eo quod non audistis verba mea, ecce ego mittam, & assumam universas cognationes Aquilonis, ait Dominus, & adducam eas super terram istam, & super habitatores ejus, & super omnes nationes, quæ in circuitu illius sunt. Et interficiam eos, & ponam eos in stuporem & sibilum & in solitudines sempiternas, perdamque ex eis vocem gaudii & vocem lætitiæ, vocem sponsi & vocem sponsæ, vocem molæ & vocem lucernæ & erit

A erit universa terra ejus in solitudinem & stuporem: Itemque per Ezechielem Prophetam: Fac conclusionem, quoniam terra plena est judicio sanguinum, & civitas plena iniquitate. Et adducam pessimos de gentibus, & possidebunt domos eorum, & quiescere faciam superbiam potentium, & possidebunt sanctuarium eorum. Angustia superveniente requirunt pacem, & non erit. Conturbatio super conturbationem venit, & audicus super auditum. Et requirunt visionem de Propheta, & lex peribit a Sacerdote, & consilium a senioribus. Et post pauca: Secundum viam eorum faciam eis, & secundum judicia eorum judicabo eos, & scient quia ego Dominus. Est itaque cernere comminationem Propheticam nostro assignari xpo, quando ob scelus immanitatem populus quondam Dei & oves manuum ejus dati sunt nationibus in depravationem captivitatemque durissimam: atque solum, nupera ætate florentissimum ubere glebæ cunctarumque opulentia rerum, redactum est in vastitatem ac solitudinem extremam. Libet igitur cum Propheta David veraciter exclamare: Justus es Domine, & rectum judicium tuum: atque cum altero humiliter implorare: Domine, miserere nostri, te enim expectavimus: esto brachium nostrum in mane, & salos nostra in tempore tribulationis. Hæc de excidio jucundissimæ patris breviter litteris mandare libuit, quo his, quæ consequenda erant, clariorem pararemus viam. Omissis scilicet infandis malorum cladibus, quæ ipso sui horrore & execratione, styli cursum in semet hebescere cogunt, jam nunc ad propositum redeamus.

Interea Nortmanni, ut supra paucis prælibavimus, secunda irruptione Aurelianos aggressi, urbem ambustione concremant: partem illorum, Duce Barreto, cum quadraginta navibus monasterium sancti Patris Benedicti expetunt, quod ab urbe Aureliana decem & octo distat millibus. Illud denique & vacuum habitatoribus reperientes, cunctis vero mortalium temporaneis refectum commodis, more sibi familiari prædantur, dissipant, ad postremum vero igne immisso adurunt. Aberat jam tunc corpus sacratissimum Confessoris Christi Benedicti: siquidem prima vastatione præfata urbis curam hujus sacri loci agente Bernardo, nobilissimi generis viro, levatum a loco sepulcri sanctissimum corpus in serinio cum honore congruo repositum est; sicque in loculo gestatorio collocatum, qualiter quocumque fugiendi impelleret necessitas, a Fratribus fugæ præsidio sese tuentibus deferri posset. Sed gratia Christi agente, gentili gladio sedes sibi aptatas repente, sanctissima membra loco conduntur proprio. Secundo vero incursu hostium, jam prælibato Abbate ultimos sui regiminis decurrente soles, iterum levatum sanctissimum corpus, atque in loculo vectario depositum, hac illacque, prout opportunitas fugæ se obtulit, a Fratribus deferretur. Non tamen infra hæc temporis spatia, gratia Divina servos suos, quamquam miserabiliter peregre incertisque sedibus jactatos, oblivisci dignata est; quin miraculis solaretur per Dilectissimum suum parratis: quatenus titubantia propter tot adversos casus hominum corda, ex præsentia tanti Patris, virtute quoque præ oculis habita, abundantius roborarentur. Post exhaustum namque gravi grassante incendio cænobium, nulla jam soli gratia remanente (quippe cui non templa divinis cultibus apta, non lares diversis extructi usibus, non horrea, non penus, non certe quippiam decoris aut utilitatis restiterat, nudique maceriarum parietes, stuporem spectantibus oculis, horroremque magis quam decus aut gloriam præferrent) compulsi Fratres, domum quondam quieti aptatam interpositis partientes arcibus, de parte umbram sinere minoris sacelli: in quo fabricato altari divinum Officium interdum celebrant: quo etiam in loco corpus Bea-

tissimi deserunt Benedicti, in loculo adhuc gestatorio depositum. Dum igitur sancta eo quiescerent membra, Deo operante, tale quoddam accidit miraculum.

a Rainaldus Comes urbis Namnetis a Carolo Rege constitutus, perijt anno 843. Consule antiquum fragmentum apud Argemtraum lib. 3. hist. Britan. cap. 11, & apud Chojnadum tom. 2. Scriptorum historia Francorum pag. 386.

b Neustria, quæ Nivestria seu nova Westria dicta, appellatur Austro, & pro toto regno Neustriorum olimque accipiebatur.

c Genabum urbs, vulgo Gien, ad Ligerim supra Aureliam, versus Orientem.

d Oppidum & monasterium S. Florentii ad Ligerim in Andegavensi ditione. Colitur S. Florentius 2. Maji.

e Consecratio hujus ecclesiæ celebratur 2. Maji, et dies natalis S. Eusepii 7. Septembris.

f MS. Marchian. absque studio bonorum omnium.

g Diedericus monachus Germanus in Historia Illationis cap. 9. asserit, sexaginta & eo amplius repertos sacri desiderii monachos, & quosdam cum eis ecclesiæ servitores eosque omnes absque ulla humanitatis consideratione præcepti peremptos strage. Sed hoc Adrevaldus testis oculatus non sinit, nisi etiam filius Tortarius.

h Idem Diedericus ait, sanctissimam Patris ac Patroni gloriam, aureis invasatam cistellis, navi impositam, & remigis Christo ad Aurelianam urbem quam citissime delatam, & in monasterio S. Aniani Episcopi dignissima veneratione sub custodiam frequentia deputatam, donec furor Domini pertransisset. Quæ etiam minus probantur, vel maxime quod Adrevaldus testatur, prædictam civitatem combustionem dissipatam, Matre dumtaxat Ecclesiæ sanctæ Crucis remanente.

i Hinc etiam suspensa redduntur, quæ a Diederico cap. 8. & 9. & 10. referuntur contigisse in hac relatione corporis, scilicet gloriam ultra liquefactam ac dissolutam, & arboris hieme floruisse, quæ referuntur a Tortario post primam translationem quando etiam suis institutum festum Illationis, quod perperam a Diederico hoc relatum supra rejecimus.

C A P U T V.

Varia miracula patrata.

Tempore præfixo, hoc est, septima feria, per totius cursum anni, ex villis in proximo constitutis, more consueto orbis, ad distrahendas seu commendas merces populus confuere solet in loco juxta monasterium posito, qui dicitur Vetus-Floracus. Quadam itaque die Sabbati duo compares locum adierunt, mercandi gratia: quorum alter in sacculo (ut ipse ferebat) duodecim habebat denarios, quos simul ex mercibus distractis acceperant, eosque inibi inter se dividere convenerant. Sed dum ille, qui nihil ex eis habuerat, a socio sibi debitam requireret partem, ille vero se ei reddidisse fateretur; contentione oborta, Judex fori, Engeraus vocabulo, accurrit. Cumque litem dirimere vellet, atque ille, qui pretium habuerat, compari se reddidisse modis omnibus affirmaret, nec dictis ejus fides adhiberetur; necessitate compulsus dexteram contra basilicam extendere, cum furore juramentum protulit, ita inquit: Per istum S. Benedictum ego illos ei reddidi denarios. Quod quia temere ac falso juraverat, nequaquam ex impunitate gavissus est: siquidem manum, quam cum brachio im-provide pejeraturus tetenderat, ad se revocare nequivit, sed in suo conamine obrigescens, stupida remansit. Territi omnes, qui aderant, quid consulto opus esset scrutantur e vestigio: nihil vero consilii salubrioris repertum, quam ut reus virtutem jam expertus divinam, veniam petiturus ædem sacram expeteret. Quod ille impiger executus, dejectus animo ac supplex ecclesiæ petit, deferens altera in manu, quæ pœnæ obnoxia nequaquam fuerat, voti gratia furcam ferream tridentem. Postremo sternitur ante sacratissimam tumbam, vacuum quidem sacro corpore, sed virtute Divina ex societate quondam piorum ossium refectum, veniamque temeritatis ac criminis ex perjurio contracti exorat: simul etiam misericordiam Domini precatur.

AUCTO-
RE AD-
REVAL.
et innotuit
sanctus

et perditus
nummus
reval.

et innotuit
sanctus

interdixit
et innotuit

A precator, quatenus interveni pium Pastoris, cuius venerabile nomen sacramento velis vilissimam attentaverat rem, sanitatem assequi mereretur. Adhuc clementia Conditoris precibus affectuosis miseri poscentis auxilium eximii Ducis: ejusque intercessione medolam infirmus assequitur, latusque forum repetit. Sed ne forte plurima tristitia pro perditis absorberetur nummis, consolari eum Dominus dignatus est, ejus virtute, cujus auxilio salutem illi voluit conferre. Namque, mirabile dictu, cum omnis fere populi multitudo a foro ad propria recessisset, paucique admodum remansissent, eo in loco quo major discursus fuerat plebis respiciens, vidit sacculum jacentem cum nummis, quos perdidit: quem recolligens, gaudio majore afficitur, non solum pro salute corporea, verum etiam pro invento paupertatis suae laborioso quaestu. Huic admirabili signo aliud adjecit, annuente Christi gratia, quamquam longiori terrae interstitio.

21 Est intra moenia urbis Aurelianæ ades in honore sanctissimi Benedicti constructa a venerabili præsentis loci Abbate nomine Medone; parvula quidem, sed in secretiori, ut eo putabatur tempore, loco civitatis sita, ac per hoc aptissima monachis & Abbati in necessariis rebus agendis habitatio. Porro circa tempore hiemis, irruptionem in superiora meditantibus Paganis necessitate Fratres coacti, eo se conferunt. Certe ut jam supra brevi commemoravimus, his civitate incendio concremata, tertio distracta, nullum jam ei defensionis ac tutelæ videbatur usus inesse; donec venerabilis Pontifex ejusdem urbis, cum summa dicendis reverentia & Galterius, Deo inspirante, per cuncta fere destructos, sagacitate nobis ingenii, qua præpollere cognoscitur, restaurans defensionem coaptaret populorum. Huc itaque servi Dei devenientes, tempus pro opportunitate religiosæ transigunt vitæ. Affuit autem inter hæc apud sacram adiculam quædam femina ex burgo civitatis, capta viribus corporis a rebus inferius, ita ut nequaquam pedibus incedere posset, sed per terram reptando scabellorum magis juvamine sese protraheret: quæ excubando pro foribus ipsius ecclesiæ elemosynis religiosorum Fratrum pasci solita erat, expectans si quo modo fieri posset, ut pietate Dei ac meritis Beati Confessoris corporam assequi mereretur sanitatem. Cum igitur diuturno spatio temporis id ageret, tandem respectu Divinæ pietatis, meritisque & interveni sanctissimi Benedicti, sanitati restituitur, diuque in eodem loco sana & incolumis permanens, post virilem assecuta copulam, cum prole in eadem moratur civitate.

22 Quidam homo ex familia sancti Patris, in Pauliacensi pago, mansuenculam ex levi structura, vimine scilicet ac genesta, super hæreditatem construxerat suam: quo cuncta quæ acquirere potuit conducens, spem omnem protrahenda pauperum contulerat vitæ. Casu denique accidente, igne comprehensa, flammæ globum cepit emittere. Perstrepentium autem tumultu, ut in tali assolet re, vicinarum homines villarum cæperunt concurrere: sed cum jam rogam flammæ altius ascendente concremationemque proximam cernerent; gradum compressere, dicentes eam a nullo posse liberari, quæ extructa viminibus & compacta genesta, lævæ pascui voranti præberet flammæ. Præterea humano recedente adiutorio, pauper ille ad divinum conversus auxilium ita agebat, O Domine, miserere mei, ne fames affectus moriar. Sancte Benedicte, subveni mihi, & adjuva servum tuum: omnem enim meam pauperem in hoc conduxeram tuguriunculo. Dum hæc & alia plurima ingeminaret, Divinitus flexa ad misericordiam meritis sacratissimi Benedicti Patris restinxit rogam, salvisque omnes remansit tugurium, uno demtaxat pariete amposito, qui erat contentus

ex vimine, cunctaque illius remansere illæsa.

23 Caput Cervium, pagus quidam Aquitanicæ provincie, Regia liberalitate cœnobio S. Benedicti donatus, multis vicinorum infestatibus, & maxime Primorum patriæ, a potestate hujus loci deservat. Ac post longum temporis spatium maximo servorum Dei labore propriæ restitutus est potestati consiliumque necessario repertum est, ut habitatione congrua monachis quoquo modo inibi constructa, assidue monachi duo vel tres ibidem peristerent: quousque faciles Aquitanorum animi ad nova quæque molienda, instantia Fratrum ab hac potestandarum rerum quiescerent inducia. Mittitur ad id eritendum Raganarius monachus magnæ vir religionis, qui olim ab Imperatore Ludovico cum aliis Hierosolymam missus fuerat, atque cum eo Segevertus Presbyter ac monachus: qui cellulam in prædicto compingentes loco, omnem Aquitanicæ genti abstulere harum repetendarum rerum fiduciam. Extitit eo tempore, quidam vir ejusdem plebis haud ignobilis, Stephanus nomine, qui aliquam partem fundi proprii, cuidam servum S. Benedicti accepto pretio distraxit. Servus autem ille fundum absque fructifero cultu adeptus, vacuam nequaquam permisit esse tellurem, sed eam optime excolens, vineam inibi plantavit, atque quoad vixit tempore, in proprios retinuit usus. Recedente illo, dominus quondam ipsius terræ, de quo præfati sumus, quod vendiderat rursus repetere conatur. Advocatus vero una cum Raganario monacho, ad locum cessionis terræ juxta morem legis adveniens, prædictam vineam ad jus ecclesiæ S. Benedicti sua auctoritate revocare nitentur. Proinde Stephanus impatientia levis animi commotus, Raganario monacho ita ut sedebat in equo propinquans, furibunde loquutus est: Tibi dico Raganari monache, qui trans mare Jerusalem reliquisti, per hunc tellor ense, quando tu & ego ab hoc recesserimus loco, S. Benedictus, ex hac vinea nullam habebis potestatem. Cui furenti Raganarius inquit: Certe ego ignoro, tu vero nescis, utrum ab hoc loco pro voto recedere possimus. Ille iterum concusso ense, juramentum repetens affirmavit se absque gratia S. Benedicti ab eo regressurum loco. His dictis, confestim ab equo conuectus, contritis collisisque omnibus membris, in gestatorio ad domum propriam a suis revehitur: & vinea quidem potestati S. Benedicti relinquatur, ipse vero Stephanus longo consumptus languore moritur.

24 Rege Carolo Francorum disponente regnum, famæ admodum gravis universa occupavit Gallias: clades etiam ex infestatione Paganorum non modica totam Oceani incolentem littora attrivit gentem. Sed ut tertiam juxta Prophetam orbis experiretur plagam, graves immisit sunt bestie, quæ famem clademque effugientes barbaricam hianti ore exciperent. Accidit autem ea tempestate, ut mulier quidam, ex Matrinacensi egressa prædio, infantulum minusculæ ætatis secum deduceret: quidam cum alijs suæ ætatis colluderet infantulis, ipsa longius cum plurimis viris ac mulieribus prospiciente, subito lupo a silva egressus, filium mulieris illius rapuit, ac sustollens, non silvam repetit, sed per camporum spatia deportare cepit. Cernens hoc infelix mulier, miseris vocibus plangoribusque immensa indolens, & mixtum deinde cum ea vulgus lapum insequi cepit. At ille neutiquam territus, infantulum longius protraherebat. Sed cum fatigatum vulgus a persecutione lupi cessaret, desperans ei se ullo modo prædam excutere posse; mulier, quæ pro filii emissionem arctiori stimulabatur dolore, nequaquam ab incepto requievit cursu; sed magis pro posse citius properabat, invocans nihilominus S. Benedictum, quatenus ei suum ferret auxilium, reddendo filium proprium: servumque

D

E

F

Reg. 24.

A que suam extra terminos suos nullatenus effert per-
mitteret. Tandem deinde, Clementia divinæ majestatis & in-
terventu pretiosi Confessoris, quod exorabat adeptus est.
Lupus namque veniens ad terminos territorii S. Bene-
dicti, infantulum illud atque incolumem relinquens,
avia silvarum latibula repetiit. Mulier, recepto ala-
cris puerulo, gratias Deo ac Liberatori filii sui, Sancto
scilicet referens Benedicto, lares pauperimos suæ re-
vivi proprietatis d.

a Medo Abbas; traditur floruisse anno 750.

b Galerius, alii Gausterius & VValterius sedisse traditur ab
anno 877. Consule Andream-Santajum.

c Pauliacum oppidum ad Ligerim in diocesi Niornensi, vulgo
Povilly.

d In MS. Patriacensi ista ab aliquo interposita erant: Huc
usque venerabilis Adrevaldus, qui & Adalbertus appellatur
nominatus, historiam miraculorum sancti Patris Benedicti
tenet: duas vero, quæ sequuntur, sententias Domini Ade-
larii adiecit.

A P P E N D I X.

Auctori Adelario.

Mirabilis Domini nostri virtus & sapientia, quæ
beatissimum Patrem Benedictum mirificat,
glorificatum secum retinens in caelesti curia, ejus reve-
rendum cunctis mortalibus Corpus mirificare in terris
haud desistit jugiter miraculorum frequentia. Nam
sicut a prioribus nostræ tempestatis viris atque studio
veracis assertionis probatis credibili relatu comperi-
mus, sæculis factum memoriale largæ Dei celsitudo
per sapientiam sibi dilectum, clementi dignationis suæ
munere, operari dignata est. Contigerat aliquando sa-
cratissimæ ejus Translationis festivitas, ad quam tem-
poris orbita redeunte plurimæ confluerant diversæ nu-
merositatis undecumque catervæ, non solum a circum-
positis verum etiam a quibusque provinciarum remotissi-
mis locis: denique in celebratione tantæ festivitatis,
præconis nocturnalibus decore competenti a Fratribus
perfolatis, nondum auroræ clare resurgentibus radiis,
quietis gratia sua quique petiere cubilia. Quidam vero
ex Fratribus, cui tuendæ basilicæ cura delegata erat,
cum ad nanciscenda supernæ æternitatis gaudia jugiter
intentus, suorumque peccatorum omni devoti cordis
devotione a Domino deposcens indulgentiam, e vestigio
sacratæ Corporis ante altare resideret, Psalmorum
ac precum melodiam consueto sibi more satagebat per-
solvere devotissime: qui etiam inchoata altius prote-
lans, lassitudine cogente obdormivit. Cui mox qui-
dam senior, honestatis formositate decorus ac reverendi
habitus, assistens: quid Fratres agerent, atque quo-
nam secesserant, jocundo affamine inquisivit. Ille au-
tem protinus dormitum ille respondit: quo post aliquan-
tulam corporeæ necessitudinis recreationem, diuini of-
ficii uberius valerent perolvere modulationem. Ad-
mirans itaque quis iste foret, qui sibi hæc imperando
depromeret, Beatissimus, ad eum d. Ne mireris, in-
quit, ob præsentiam, quam perspicis mei, certissime
sciens me Fratrem Benedictum vocari, Præsulem ac De-
fensorem hujus constitutum loci: Fratribus etiam ex
me salutes dicito in conventu generali, & ad celebra-
tionem Missæ solennis sint præscii, quia in executione
ne nocturnalibus officiis psallentibus eis præsens adesse ne-
quivi. Namque Fratri Adimerico, in partibus Britan-
niæ obeunçi, veniam delictorum a Domino obtinui,
atque de faucibus inimici eripiens perennis vitæ sedibus
felicitate sublimavi. Cognoscant igitur te fratres, post-
quam disponente Deo Corporis mei præsentia a partibus
Eois in has Occiduas oras transvecta est, nullum eor-
um damnatum fuisse, sed æternæ quietis munere
donatos, caelestis patriæ sublimibus locis Christum eos
Tom. III. Mart.

collocavisse. His dictis, visio astantis simul & collo-
quentis ablata est. Ut vero se lux diei clara terris infun-
dit, Fratribus a somno exspectis, idem sonitu fusilis
tubæ, olim referendæ locutionis gratia compactæ, Ab-
batem & Teotbertum cum reliquis asciscens, salutatio-
nis verba depromit, & cuncta quæ Benedictus Pater di-
cenda præceperat, eis per ordinem retulit. Qui omni
corpore terræ despecto adorantes, lætitudinis animis lan-
des innumeras Deo & Provisori suo reculerunt unanimi
devotione: & ne quid incongruum advenientis aspectus
offenderet, quisque studuit procurare. Quamquam
enim specialiter, cum sui præsentiam Fratribus præsto-
landam innotesceret, in Dominicis eis præceptis persis-
tentibus saltem ne ad modicum quidem usque abesset,
tamen ad declarandam suæ virtutis potentiam commu-
nemque cunctorum læticiam, sese præsentem demon-
stravit per divinæ operationis efficaciam. Nam aliquid
magni se vel videre vel cognoscere cunctis credentibus,
accidit ut, post recitationem sancti Evangelii, omnes
quicumque aliquo molestabantur incommodo quosque
sacræ basilicæ retentabant limina, cum optata sospita-
tis munere quisque repedaret ad propria. Sexaginta de-
nique utriusque sexus & ætatis curati sunt homines,
omni magnificentia Deo laudes, Deo gratias, & bea-
tissimo Patri Benedicto in communi referentes. Tanta
siquidem perfecta Dei operatione liquido cunctis pa-
uit, quia nosser Benedictus inter Missarum solennia
præfens fuit.

Interea Rex Carolus (fratribus duobus vita hu-
mana decedentibus, tertioque Lothario ob pœnituden-
tem, quæ patrem carcerali mancipaverat custodia,
monacho Prumiæ apud monasterium pro misericordia
effecto) totius paterni Imperii summam assecutus,
gratum se cunctis & favorabilem præbens, nonnullos
Francorum in suæ unanimis allexerat Augustalem
sublimitatem: sicque in vitam perfectam sese quoti-
die extendens, ita Christianissimi animi sui in ditan-
dis Sanctarum cœnobii strenue exercebat devotionem,
venemini priscorum Regum, qui Regi nominis cla-
rescunt dignitate, impar visus sit in omni sancta reli-
gione. Nam intercepta, quæ huic loco consulit mu-
nificæ, affluentis suæ largitate Sacerdotale indumen-
tum, quod ex capella fratris sui Lotharii abstulerat,
dum ex bello reverteretur Fontanetico, devotissime
præbendo concessit: necnon duo vasa aurea pondo li-
brarum, appretiatæ, cum Evangelii textu, subtili
operis diversitate fabricato, solenni donatione per se-
ipsum ob medelam animæ suæ studuit conferre. Verum,
ut præfatum est, obeunçibus Fratribus Romam apparatu
magnifico proficiscens, favore plebis totius Imperator
& Augustus Romani Imperii appellatus est. Cumque
in redundo, sinis Italiam attingeret, quorundam ma-
livolæ deceptione illectus, apud Papiam civitatem,
non sine maximo suorum luctu pridie Nonas Octobris
astam veneno sinivit. Hujus postmodum filius, voca-
bulo Ludovicus, regnum patrum suscipiens, vix duo-
bus annis eo potitus, laboriosum quibusque nobilibus
regni sui consecravit initium. Nortmannica siquidem
gens, quæ jam bis vagina suæ habitationis exempta,
piraticam toties exercuerat, demum de patris ejus
morte vires resumendo, intra terminos regni Franciæ
libere, paucis resistentibus, cladem suæ malignitatis
inferebat continue. Et primum partes aggressa Neu-
stris, Cadibus & rapinis tota conaminis sui perversi-
tate intenta, quæcumque prius desiderabilia & vitæ
humanæ commoda videbantur, diripere, & in suos ne-
farios usus convertendo, satagebat redigere: peregris-
setque inchoata, nisi Hugo nobilissimus Abbas strenue
Republicam gubernans, cum armis tum consiliis suis
& virtute ejus barbaricos conatus reprimendo, maxi-
mam ex eis manum peremisset. Quod qualiter hujus

AUCTOR:
DE ADE:
LENG.

A por virtutem Patris Benedicti potenter effecerit, paucis subiiciendum censemus. Igitur petransiens, ut diximus, nullo obstituto, plurimarum portus civitatum, Aurelianensis devenit, indeque altius gressum protendens, ad monasterium Floriacum, cladem inflicta, accedere contendit. Porro fama vulgante istud jam pridem Fratres comperebant, competentique eis visum est, ut loco cederent, & praesidio opportunitatis necessaria se committerent. Proinde diversorum vehiculorum plaustris aptatis, quaque pretiosa in eis componentes, cum suppellectili reliqua ad praedium Matrinianense decernunt contendere: quatenus illic quoque modo tuta sua omnia possent esse. At eadem peritida natio monasterium deveniens, speque sua frustrata, nihil in eo quod dissipare praeter parietes valeret reperiens, tandem plaustrorum recentibus vestigiis perspectis, eo tendendum deliberat, quo Fratres iisse suspecto animo asinabat: ut melioribus eorum direptis, voti composceret pro tanta victoria. Praevenit vero ipsorum nequam consilium omnipotentia misericordis Dei: quae eos & sua virtute protereret, & innocentem plebem a maligna eorum infestatione benigne defendendo salvaret. Nam cum praedictus venerabilis vir Hugo, a partibus Burgundiae ob suam utilitatem necessitati forte Dei consilio vocatus, ad hos fines contenderet, propeque monasterium perveniret, relatu suorum addidit, Fratres ab hostibus subsequi ac occisione praedari, nisi Dei liberarentur virtute mirabili. Denique hoc comperto, animum in diversa protrahens, utpote cui militem parvus admodum aderat in praesentia numerus, anxius super hoc multimode caput & cedere, intra semetipsum revolvens, qualiter occurrendum foret, tanta multitudini. Tandem hortatu Githoldi nobilissimi Autisiodorensium Comitis, animum aggrediendi bellum assumpsit, asseverans nulla umquam passuram discrimina fore, qui B. Benedicti Patris servitutis gratia adversantium agmina sese immiscuerit. Roboratis ergo hac exhortatione animis, confisi meritis & auxilio excellentissimi Patris, haud procul a monasterio hostes prosequuntur a tergo: consensuque ferri animositate gravi praelio, tanta depopulationis strage in eos bacchari sunt, ut ex tanta populi numerositate vix fuerit aliquis, qui belli eventum intimaret posteris. Patrata inque desiderabili victoria, belli Dux suos interrogans, requisivit, si forte quempiam reverendae visionis monachum, laetis densitatis hostium sibi visum pandentem, proprio visu contemplati essent. Quibus respondens se in illo praelio neminem monachorum vidisse, statim ille, Sanctus, inquit, Benedictus, inter eorum belli huius certamen protegens, sinistra manu equi mei habenas dirigendo ac custodiendo tenuit, dextera vero baculum manu tenens, plurimos hostium proferendo morti tradidit. Sic & innocentibus poena, & innocentibus interventu Patris Benedicti securitas redita est, praestante benedictu Dei Filio, eujus nomen benedictum permanet in secula seculorum.

ad inter-
necem
delat.

ad inter-
necem
delat.

ad inter-
necem
delat.

ad inter-
necem
delat.

ad inter-
necem
delat.

ad inter-
necem
delat.

ad inter-
necem
delat.

ad inter-
necem
delat.

ad inter-
necem
delat.

ad inter-
necem
delat.

ad inter-
necem
delat.

MIRACULA S. BENEDICTI.

LIBER II.

Auctore Aimoino monacho Floriacensi.

Ex MSS. & Joanne de Bosco.

PROLOGUS.

Honorandis Patribus & Gauzolino reverentissimo Abbati, omnique Floriacensis cenobii sanctae congregationi illi commissa, eorum perisphema omnium Aimoinus, regnum cum Christo aeternum. Obedientia bonum, quanto sit premio dignum, vestra, Reverendi Domini, doctrina edificare merui: ideoque quorundam vestrum imperiis, qui id paterna potius admonitione, quam imperiosa auctoritate persuadendum mihi putarunt, libenter cervicem subdidi, ut quadam de miraculis communis Patroni nostri sanctissimi Benedicti ad memoriam posterorum scriptis traderem. Instici itaque ut potui, & non solum ea quae ad sacrosanctum ejusdem Patris sepulcrum gesta sunt, verum etiam illa, quae in aliis ipsius memoriae locis, ad ejus declarandum meritum Dominus operari dignatus est, stylo comprehendere curavi, opus omne in duos partiens libros. Descriptum igitur, sanctissimi Patris, tenuem licet, sed tamen fidem fructum gratiae ramusculi, & magna vestra unanimis societatis arbore prodeuntis: hec vos in ejus panthea laborasse profectum, qui id quam maxime nititur efficere, ut & nutritor sui dilecti Benedicti laudes promulgare, & vestris potius omnia studeat placere desideriis. Vos autem, Fratres amantissimi, cum quibus in primis aetatis flore jugum suave Christi ferre didici, mihi quae congratae lamini, quod vestris quoque administris ad hoc praefeci, quatenus aliquid utilitatis vilitati meae possint jungi. Quamvis enim in me ad vestri comparationem nulla existat utilitas [quidquid tamen boni in me est] ab omnipotente Deo per intercessionem gloriosae Virginis Mariae Legislatoris nostri Benedicti perque servorum ejus liborem totum est. Ad postremum omnes, quorum corda ejusdem Confessoris Christi amor possidet, conveniens exposco, ne in hoc opere Rhetoricam suadulam saevitiae requirant: quin potius inter rusticana despicibilia mensurae nostrae canistra, rusticantia ad suave redolentia miraculorum admirantes hauriant mellas: meminertintque quia in testaceis plerumque vasibus, lautioribus epulis delectabiliter uti soleant. His de ingenio nostri tenuitate praebatis, in tales prologi non putavimus praetermittendum hoc, quod divina pietas hunc nostro Pastori inter cetera largitatis suae consulit munera: quia videlicet ad ea promenda, quae de se reculerat digna, nullius extraneae personae eguit umquam supplemento. Quinimo ipse clientuli, in ejus cenobii illius ope educati atque edocti, quidquid in ejus laude promendum erat posterorum mandata memorie sufficientes inventi sunt, post beatum dominum Papam Gregorium: qui & ipse ejus regulae subditis disciplinis, quantis idem Pater effulserit viciis rutilis, eloquentissimo enucleavit sermone. P. d. Marcus denique Poeta atque Paulus in Casinensi cenobio multa de illius miraculis metrico opere elegantissime ediderunt. Translationis vero ejus sacri corporis ordinem ad hunc venerabilem locum, nec non signa hic vel per Gallias ipsius meritis gestas, vir discretissimus Adrevaldus, illius monasterii monachus, scriptis inseruit.

Opus in 2
libris descriptum.

Ad inter-
necem
delat.

Ad inter-
necem
delat.

Ad inter-
necem
delat.

Ad inter-
necem
delat.

Ad inter-
necem
delat.

Ad inter-
necem
delat.

Ad inter-
necem
delat.

Ad inter-
necem
delat.

A Cui operi Adelerius, hujus nihilominus congregatio-
nis monachus, duo tantum capitula adjecit. Horum
ergo vestigia, licet non æquis profectus passibus, vos
bene valere exoptans, his quæ dicenda proposui, hoc
dedi exordium.

*a Gaufridus fuit designatus Abbas anno 1005, & Bismacen-
Archiepiscopus anno 1013.*

*b De Marco & Paulo Casnenfibus regimur § 2 ante Vitam
S. Benedicti.*

*c M.S. Parisiensi ista interponitur iterum: Adrevaldus qui
& Adalbertus assimatur nominatus, istius &c.*

CAPUT I.

*Normannica irruptio. Rex a S. Benedicto morte
punitus: isem alius rerum Floriaca-
sum invaser.*

*Gallias
occupaverat.
Romani.
Hunni,
Gothi,
Franchi*

*Norman-
ni a variis
profligati.*

G Allicanarum incolas regionum assiduis extera-
rum labefactatos incurfibus nationum, &
veteres & modernæ quibusque eas intellectu revolve-
ntibus pandunt historiæ. Quos Julii Cæsaris decennalis
attrivit concertatio, Hunnorum subita dilaceravit ir-
ruptio, Gothorum subvertit præsumptiva habitandi in-
vasio, ad ultimum Francorum vivida bello dextra vi-
ctos pariterque victores æqua sorte suo subjugavit do-
minio. Horum præferox potentia, cum in subigendis
tum etiam in arcendis a suis finibus barbaris gentibus,
viguit concordia viribus usque ad Divæ memoriæ Car-
oli Calvi tempora, filii Ludovici, cui agnomine Pius
fuit. Contra hunc fraternæ insimulatio invidiæ, fini-
timarum concitavit odia Gentium, præcipue North-
mannorum: qui piraticam exercendo, maritima regni
ejus loca direptionibus gravissimis depopulati sunt. Ob-
stixit primo eorum sævis conatibus Rotbertus Andega-
vensis Comes, Saxonici generis vir, cui per id loco-
rum a rege summa rerum delegata fuerat: adniten-
tibus sibi præminentissimis Neustriæ viris, Rainulfo
atque Lamberto, uti eloquentissimus auctor Adreval-
dus priori refert libro. Sed illis varia obeuntibus sorte,
Dani excursionsi suæ liberam nacti occasionem, quæ &
quanta civitatibus bina expeditione intulerint damna,
vastationibus seu incendiis monasteriorum, a reliqua-
rum ecclesiarum, studioso lectori præcedentis operis
textus patefaciet. Verum Augusto Carolo rebus hu-
manis exempto, filius ejus Ludovicus successit, qui
nihil fecisse prænotum fortius est: sive quod vix duo-
bus annis regno potitus nil strenue gessit, sive quod
Sanctimoniam quamdam (sicuti a majoribus accepi-
mus) Kale Monasterio puellarum abstractam conjugio
copulas suo, peccatum, quod nihil esse noscitur,
perpetravit. Hujus in diebus effera memoratorum na-
tio Danorum tertiam Neustriam insidiaria cladem ad-
venit, intulissetque majorem superioribus, ni Hug-
go b per Gallias Abbatis honore præditus, eo-
rum compescuisset temerarios ausus. Denique quod
parva manu innumeras hostium phalanges, adjutus
manifesto sanctissimi Patris Benedicti auxilio, ut vix
nuntius superviveret, ex scriptis venerabilis viri Ade-
lerii agnosci facile est. Quæ plaga humiliati Dani,
Gallias per aliquod spatium temporis quietas lique-
runt. At Hugone ultimos vitæ suæ claudente soles,
Ludovicoque Principe post administratum biennio re-
gnum diem obeunte, Carolus ejus filius, qui Simplex
postea est dictus, in cunis ævum agens, patre orbatus
remanfit: cujus ætatem Franciæ Primores incongruam,
ut erat, exercendæ dominationi arbitrati; maxime
cum jam recidivi Nortmannorum nuntiarentur motus,
consilium de summis ineunt rebus. Supererant duo filii
Rotberti: senior Odo dicebatur, Rotbertus alter,
patrem nomine referens. Ex his majorem natu Odo-
nem, Franci licet reluctantes, tutorem pueri regni.

Tom. III. Mart.

que elegere Gubernatorem: qui mentē benignus & D
Reipublicæ hostes arcendo strenue præfuit, & parvu-
lum optime fovit, atque adolescenti & sua repetenti,
patienter regna refudit: a quo parte regni redonatus,
quoad vixit tempore hostibus terribilis ei que semper
extitit fidelis. Ab hac fraterni mansuetudine animi,
intantum frater ejus aberravit Rotbertus, ut eo de-
functus, quia pars regiminis, quam germanus suus
Odo tenuit non redhibebatur, palam tyrannidem in-
vaserit. Quam causam Aquilonales populi sibi non ob-
futuram arbitrati, cum scilicet totius regionis incolæ,
studiis in diversa porrectis, concordia nequaquam ad-
versus eos rebellarent animositate, totis incumbendum
rapinæ viribus decernunt. Et quia nobis ad præsens
non bella Regum tumultuosæ gentium disferere ani-
mo propositum est, quinimo miracula, per beatissi-
mum nostræ vilitatis alumnum Benedictum Deo ope-
rante, patrata, mens promere gessit, ad ea explicanda
veniendum est. Non vero nos idcirco eum nostræ vi-
litis auctorem fatemur, quasi nos ipse viles fecerit;
verum quia nos abjectos despectosque nulliusve mo-
menti existentes, ad hoc suo interventu ac sua ope
provexerit, ut & ejus laudes promere; & quidquid in
nos salutis seu utilitatis quiverimus agnoscere, post
Dominum ei debeamus imputare. Prophetici itaque
nos memores existere oraculi, quo dicitur, Ab Aquilone
omne venire malum, ac si specialiter in nos pro-
lati, frequens cogit memoratorum infestatio Pagano-
rum: qui & genuina suatellure, instar apum, super
nostras sapissime, ut præfati sumus, provincias examen
effudere prædonum: qui hac ultima, de qua nunc
nobis sermo est, expeditione, Rainaldo quodam Du-
ce, nostrarum reliquias spinarum, quantum in ipsa
fuit, eradere procurarunt. Hujus testes sunt rei, non
solum ut jam dicti verba testantur auctoris Adrevaldi,
Sequanico Ligericoque littori, quibus Neustria no-
bilitatur fluminibus; Dordonæ seu Garonnæ, qua-
rum Aquitania insignitur fluentis, adhærentium ur-
bium; verum etiam præminentium ruinæ edificiorum:
inter quæ eminentissimum illud Caroli Magni
Principis palatium vocatum Cassinogilum, gloria
quondam & decus cunarum filii ejus jam præfati Lu-
dovici Pii: quod ita Deo inimica gens subvertit, ut &
inhabitabile redderet, & tamen quid aliquando fue-
rit, manifeste appareat. Id eo loci situm est, quo tor-
rens Quodroë Garonnæ influit, totum lateritiam in
marginem memorati torrentis extructam habens, e qua
& adventus prævideri & ingressus hostilium possit
arceri navium: simulque ut clavis Regia absque ad-
versariorum impedimento fabricata in minori, ad
fluente majoris deduceretur annis. Habet vero eccle-
siam ampliori ecclesiæ conjunctam, miro opere ex
lateribus fornicatam: in qua, si bene visa recordor,
permodicum habetur sarcophagum, in quo frater
Ludovici Pii geminus esse putatur sepultus. Inde et-
iam Carolum Magnum Garonnæ transisse, Hispani-
am Christianis suppetias ferentem, ibique rediisse,
liber vitæ ejus refert. Sed de his facis dictam, nunc
propositum exequamur.

Igitur innumere Nortmannorum phalanges, *Retuldas
super quas Rainaldus regnum obtinuerat, quamplu-
ribus longis usæ navibus, usque ad superiora Ligeris
percurfantes, cuncta devastant: tandem ad ceno-
bium ter beati Deoque dilecti Benedicti, quod Flo-
riacum dicitur, Rainaldus cum suis attingens, vacuum
habitatoribus cunctisque necessariis offendit rebus, do-
mibus dumtaxat exceptis. Siquidem monachi cum
corpore semper nominandi Patris nostri Benedicti ad-
tutiora se contulerant loca, Lamberto tunc Abbate
piz sollicitudinis erga eos curam gerente. Perveniente
ergo inibi Rex memoratus, & ex captivis resciscens
Dd; quo-*

*AUCT.
AIMOINO.*

*Rotbertus
rebellans*

Jerem. 1. 14

*lat. Gallias
vastavit.*

p

*Retuldas
super quas
Rainaldus*

*St. Odo
Simplex*

A quorum hominum foret talis habitatio, dormitorium Fratrum suæ metationis delegit sedem: in quo varia, utpote Paganus, dum patraret flagitia, una nocturno quiescenti ei Sanctus adlucit Benedictus duobus comitatus monachis: unus, ut ipsi Rainaldo videretur, mediz ætatis robore præditus, alteri puerilis inerat habitudo. Beatissimus autem Pater niveam capite canitiem præferens, baculum vero manu, ita jacentem allocutus est adversarium: Quid, inquit, te Rainalde offendi, quod me meosque a propriis perturbas sedibus? Sed mihi deinceps curæ erit, & te ab inceptis inhibere, & famulis Christi, ossibus quoque una meis, optatam quietem reformare. His dictis, ligno, quod manu gerebat, incurvo caput jam exasperfacti Regis contingens, prænuñtiavit terminum ejus vitæ in proximo affuturum, sicque recessit. Turbatus hac visione Rainaldus, satellites magna ad auxiliandum sibi voce inclamat. Quibus accurrentibus, & quid pateretur percunctantibus; Quidam, inquit, monachus, non alter, ut æstimo, quam ille hujus tutor loci, senex

B Benedictus, baculo verticem tangens meum, mortem minitendo dolorem mihi ingessit ingentem. Jubeat confestim cunctos pervasa domicilia deferere, nativumque solum repetere: cum quibus ipse profectus ut patriam attingit, crebro debilitatus cruciatu, vita decessit. Tantaque subito, moriente eo, ventorum procella inhorruit, ut non solum culmina tectorum, verum etiam eminentium subrueret moles arborum: captivorum vincula soluta, equi seu reliqua jumenta infra duodecim & eo amplius milliaria a Rotomagensi urbe ad passum deducta, disruptis compedibus in diversa fugerunt. Corporis ejus tumulo pyramidem super ædificatam validissimo accepimus terramotu subversam, ac ejus cadaver tellurem a suo rejecto sinu, quod culeo cum lapidum mole infutum in Sequanam est demersum, quandoquidem humo non poterat contineri tectum. Hoc interitu memoria nefandi abolita fuisset hominis, ni vetustas Floriacensium incolarum curiosa futurorum, marmoream ejus capitis fingere curavisset effigiem, quæ nunc in ultima parte parietis ecclesiæ Sanctæ Dei Genitricis Mariæ ac famuli ejus Benedicti, Septentrionem versus inserta perspicitur: quatenus & præfentes & secuturi omnes agnoscerent, interventu eorumdem Sanctorum omnipotens Deus qualem quantamque exercuerit in suis adversariis vindictæ severitatem. Adeo denique hæc ultio Northmannicam in posterum perterrefecit temeritatem, ut præ ceteris Galliæ Sanctis beatissimum reverentur Patrem nostrum Benedictum.

C Interea Rotbertus, affectatæ tyrannidis potentiam palam exercere cupiens, a quibusdam Episcopis diademate se Regio coronari, ac sceptro Regni insigniri, partim blanditiis partim minis extorsit: sed nequaquam hujus præsumptionis latos habuit exitus. Denique Successionis in campis, bello a Ducibus Caroli exceptus, vitæque spoliatus, licet exercitus ejus victoriam obtinuerit; ipse tamen nefariæ temeritatis pretium luit. Nec tamen socii defectionis, interitu ejus territi, perfidiz deseruere contumaciam: quin potius Herbertus, Comes Virmandensis, infando scelere Dominum suum Regemque totius Franciæ Carolum dolo captum, vinculis quoque irretitum, Perona direxit tenebroso carcere recludendum. Et quia regni status sine Principe agebatur in incertum (maxime cum Hugoni Rotberti filio, qui post probis actibus Magis nomen promeruit, puerilis obisset ætas, quo minus Regias assumeret infulas; & Herberti cunctos haberet odium, præcipue eos quos humanitatis respectu, ad misericordiam ærumna commovebat Principis) tandem Rodulfus quidam, Burgundia oriundus, regendæ præficitur Francorum patriæ:

qui quam severus in coercendis sanctæ Dei ecclesiæ D extiterit prædonibus, hoc uno liquebit exemplo. Prædictum olim Sancto Benedicto ab Hugone viro illustri, qui fuit tempore Dagoberti junioris, dono erat datum ad stipendia Floriacensium Fratrum, in Burgundiæ partibus situm, vocabulo Diacum, illud quidam perversæ mentis miles ad suos usus rapuit, nec petenti Abbati vel Fratribus in jus venire voluit. Querimonia ad se perlata, jubet Rex, pervasorem ab hac cessare temeritatis pertinacia: qui vocem quidem jubentis audivit, sed assensum parandi accommodare distulit. Renuntiatum Principi illum non solum pervasa retentare, verum etiam convivium ex substantiis monachorum seu incolarum in proxima silva sibi parare. Forte Rex Autisiodorensis urbis domicilia incolebat, cum nuntios hujuscemodi rei aures ejus attingit: qui inexpectato milite equum ascendens, quantocumque ad locum properavit, relicto in civitate mandato ut armatorum cohortes se digredientem subsequerentur, At Regii satellites, fama proficiscentis Regis permoti: certatim prosequuntur iter maturantem: verebatur enim, ne quispiam de exercitu agnita re æmulum redderet cautiorem. Ubi ad silvam ventum est, circumcingi eam Princeps imperat armatis, interminatus eum capite plectendum, a cujus partis custodia rerum pervasor Ecclesiasticarum fuga dilaberetur. Ipse cum lectis juvenum silvæ abdita perlustrans, reperit eum quem quærebat, sumptis armis resistere velle: quem Rex ipse Rodulfus lancea transfixum, humi dejecit mortuum, apparitoresque ejus qui imminentem evaserant necem, per diversa fugere coegit. Hæc ut a Patribus accepimus, plana fide retulimus: certumque habemus, venerandæ memoriæ Ingenique singularis Patrem nostrum Benedictum deinceps ei suum contra adversarios contribuisse auxilium, præcipue Northmannorum debellanti exercitum.

^a Capita a Beseo notata in numeros commutamus.

^b In excelsu addebatur, ut fertur, Roberti filius, adeoque Benedicti & Roberti Hugonis Capiti avi frater fuisset. Quæ verba desunt in MS. Patriciensi, ut videri possit alioquin aliorum glossæ. Anno 923, 15 Junii die Dominica.

C A P U T II.

Miracula. Festum S. Benedicti. Direptores rerum Floriacensium misere mortui.

Abbate Lamberto carnis sarcina exonerato, alio quanto interjecto tempore, egregie sanctitatis Odo ex monasterio S. Giraldis, quod Aureliacum dicitur, adveniens, huic sacro prælatus est cœnobio: cujus in diebus, ea, quæ ad sepulcrum sancti Confessoris sui Benedicti Dominus operari dignatus est, seu in aliis sub ejus nomine locis, nobis usque nunc incognita manent; partim antiquitate partim scriptorum negligentia oblivioni tradita. Ipse tamen eo sermone, quem in ejusdem Patris laude ac honore facundissima dictavit eloquentia, memorat eundem cœnobitarum Legislatorem suis temporibus multis & miraculorum radiasse signis. At eo migrante, & Archembaldo hujus sacri ovilis sollicitudinem excipiente, & Drogo quidam, sæculo non solum corpore verum etiam tota implicitus mente, ad conversionem venit. Cujus spiritum mundanæ vanitati jam pridem deditum, idem Abbas experiri pro certo volens, utrum adhuc ex Deo esset; tramitem regularis excessus probationis. Nam petiturus Romam, animal sarcinas itineri necessarias ferens, manu trahere, absque ullius evectionis adjumentis pedibus viam terenti, imperavit: ut qui pravitate morum reliquos secularibus nugis abrenunciantes excessisse credebatur, excederet etiam

A etiam praestentia abjectioris forma humilitatis. Quae ille injuria, quasi quadam cote ad virtutum acumen usus, postquam ut susciperetur obtinuit, praecedere ceteros in sanctitate vitae nitebatur. Verum, memorato Abbate monasterialis regiminis metas attingente, venerabili- que viro Vulfaldo ei succedente, qui post Carnotensis exitus Praeful urbis, jam dictus vir Drogo ab eo petiit ægerrimeque impetravit, ut sibi in cœnobiali diuturna probato conversatione, eremi singularem liceret ag- gredi pugnam: quam eo loco, qui Balma dicitur, vi- xiliter adversus antiqui hostis insidias suscipiens, quan- ta & qualia tentationum certamina pertulerit, non est hujus operis evolvere. Sane dum in contritione carnis ac spiritus totam expenderet vitam, & vigiliis jejuniis, jejuniis vigiliis alternando subneckeret, graviore in- iurici generis humani perpeti cepit insidias. Quadam namque nocte, quæ unam festivitatum excellentissimi Legislatoris monachorum antecederet Benedicti, ma- turius pervigil surgens eremita, explorabat sub dio progressus, stellarum in ortu competentis horæ adven- tum, in qua Deo ac Protectori suo laudum præconia & Sancto persolveret Benedicto. Sed invidus omnium bonorum diabolus calliditatis consuetæ astu mentem ejus deterere gestiens ab incepto boni propositi, aere quercus instar figuratus, quæ flammivomis ardere as- timaretur ignibus, tecto appropinquabat pauperi tugu- rii. Tum miles Christi ad nota recurrens præsidia signo Crucis armat frontem, totumque se adversus phantasti- cum objicit incendium: memor utique, ut conjici da- tur, operum Domini ac Magistri sui Benedicti, qui Divinæ gratiæ præventus munere, adurentes flammæ, vocatis ad suos oculos discipulis, imaginarias fuisse de- claravit. Hac illius constantia fraus inimica devicta disparuit: adfuit e vestigio supernæ visitationis be- nigna consolatio: & claritatis immensæ circumfusus lumine, conspexit simul cum splendore advenisse quem- dam egregia compem forma, albaque palliatum stola, qui in hæc verba venusta resolvit ora: Ave, inquit, primus hujusce vassæ solitudinis accola, Christo dicitur contriti cordis placabilia offerens libamina. Fuerit qui- dem intolerabilis visa perfrictor tentatoris pervicacia: sed post ventos & nubila, tranquilla, crede mihi, tibi succedent serena. Propositi itaque tui necessest continuare perseverantiam, alumnique tui Benedicti laudibus pro- lequi celebritatem. Tuum post hæc erit deliberare, quid velis possidere, illius studium, postulat concedere. Adert deinceps, ut non sit necesse quidquam petere: quin potius ante tui invocationem tibi præsto procurabit fore. Hujus jocundissimæ affabilitatis auctorem non alium solitarius ille procul dubio suspicatus esse quam beatissimum Patrem Benedictum, ei pro posse ac scire gratiarum studuit munia recompenfare. Ecce qualis ac quantus hujus nostri Protectoris circa devote ad ejus sacrosanctum excubantes tumulum exultat favor, hinc colligi valet; si ita præsens his quoque apparet ipsius consolatio, qui procul remoto commanentes in solo, ejus humiliter se dedunt obsequio.

Ceterum Rodulfo Rege defuncto, qui dum armis protervos Danorum compescit incurfus, Gallias usque adduc ab eorum impetu magna ex parte faciebat manere quietas; conversa res. Nam Carolus ergastulo clau- sus, animam non corpus custodia exemta, relinquens Ludovicum ex d. Headtgiva Anglorum Regis filia sus- ceptum: qui calamitatis paternæ procella semet in- volvi metuens, ad Anglos Saxones, maternæ affini- tatis invitatus gratia, se contulit: in transmarinis arbitratus se tutiorem manere regionibus, quam inter suos; Dominus si foret in cubiculo, Rex in convi- vio. Post excessum sane Rodulfi Regis, ab Hugone Magnorevocatus, specie tenus regno redditus est pa- trio: cujus administratio, jus dominationis exercere

cupienti, tam sui a Tethbaldo Carnotensium Comite D capcione, quam post regni recuperatione, varia insta- bilis fortunæ proventu laboriosaque illi fuit. Is obiit mortem, duobus liberis superstibus, Lothario atque Carolo: quos ei & Gerberga soror Othonis, Romano- rum postea Imperatoris, genuerat. Carolus ævo junior, privatis in adibus senuit. In hereditatem omnem Lotha- rius successit, qui potestate Regia functus est per tri- ginta & eo amplius annos perpetua. Ejus in diebus, tam apud sacratissima Patris nostri Benedicti ossa, quam etiam & in aliis locis, ubi ejus veneranda habetur memoria, multa præstante Deo per eundem egregium Confessorem patrata sunt miracula, quæ posterorum notitiæ, Christo nos juvante, tradere adoriemur. Nam Arnustus quidam fuit, vir secularis militiæ clarus sti- pendii, qui ab Archembaldo hujus loci Abbate bene- ficiario jure aliqua ex possessionibus monasterii sibi tra- dita possidebat. Hic oblitus benefactorum fideique, quam sacramento Sancto sponderat Benedicto ac illi pro posse famulantibus monachis, Pauliacensis parochiæ prædium assidua exinanibat meratione. Cui cum a Fratribus mandatum esset, ut ab hac præsumptione quiesceret, illeque obtemperare despicere; coacti Fratres, Omnipotentis Domini clementiam Patronique sui Benedicti auxilium implorare cœperunt. Illis deni- que obnix Domium rogantibus, adversario vero in sua pedurante malitia, contigit, ut una dierum me- moratus vir prandium sibi in jam dicto prædio parari jubens. inter lautioris mensæ epulas, poma pyri ad vespendum inquiri juberet. E quibus unum manu te- nens, post multas blasphemias adversus monachos Flo- riacenses prolatas, juramentum protulit mendax, ita inquiens: Hoc testor, ait, pyrum, hoc anno me eis multa incommoda irrogaturum. His dictis partem pomi jam incisi suo injecit ori: quæ continuo ita blasphemum oppilavit guttur, ut interclusa voce nulla valeret pro- mere verba. Quem veluti exanimem sui inter brachia tecto inferentes, hortabantur, ut poenitens eorum, quæ injuste intulerat beatissimo obsequentiis Benedi- cto, veniam flagitaret. Sed ille proloqui non valens, reclinato ad parietem capite, spiritum exhalavit. Nec passus est Domine Christus incassum cadere suorum preces servulorum, a gloriosa sua genitrice Maria di- lectoque sibi allegato Benedicto.

Unum vero ejus operum insigne, Patris dico Benedicti, nunc adorimur exponere; quod cujusdam Fratris relatu seu scriptis nos contigit agnovisse: qui se illud a fidelibus sanctæ Remensis Ecclesiæ viris te- statum est didicisse, in territorio ejusdem urbis fuisse gestum, Anniversaria beati Confessoris Christi Re- migii in terris ex more celebrabantur, dies videlicet festus & plenus reverentiæ; in quo concursus popu- lorum multorum ad ejus venerandam basilicam fieri assolet. Eodem die jam dicta Gerberga Regina, tar- diore jam incumbente hora, suorum circumfusa co- mitatu ad templum venit: & accidit, ut vespertinae laudis officia jam a cantorum choro inchoata offen- deret. Quæ pudore suæ tarditatis, consuetæ stationis relicto loco, cryptas ipsius ecclesiæ ingressa est, in quibus pretiosi Patris nostri Benedicti oratorium ha- bebat. Ubi dum ad orandum Regii stipatores suas flecterent cervices, unus eorum protervæ temeritatis ausu, spatam quam manu gerebat altario superpo- suit. Exerati factum socii, gladio inde ablato, ad- versus tantæ auctorem vanitatis increpatoria invexere verba: quibus ille superbe respondit, Quænam, in- quiens, in nos nova isthæc incessit religio; ut ag- gestum calcis & sabuli cum lapidum mole meo iudice- tis easse fore sanctius. Et simul cum verbo receptam macharam Dominicæ non dubitavit reimponere mensæ. Hoc faciens tertio a contumaciæ suæ fastu inhiberi non

AUCTO-
RE AI-
MOLINOsub Lothario
RegeE
Arnefius
prædium
Floriacensis
sedesiam.E
blasphemumpenitus huius
modi mortein crypta
S. Benedi-
cti, prædium
protervæ tem-
eritatis

AUCTOR
RE AL-
MOINOmisere
mors.Herbertus
dirigit
tum Flori-
acensium

Job. 31, 10.

Job. 31, 11.

Job. 34, 11.

Job. 38, 15.

o s. Benedi-
cto apparen-
se illud.

misere par-

A non potuit: sed qui blandis hominum verbis corrigi noluit, acriorem Divinæ severitatis redargutionem in semet expertus est. Nam discedente a sacra sede Regina & ipse discessit: cumque nimium sui securus ac de se præsumens, latus cum cenantibus & ipse cenaret; interepulas ac pocula, labente super inguina cultello fauciatur. Deinde elatus manibus obsequentium a mensa, & vestigio impænitens, nimiumque lugendus suis, infelicem exhalavit animam. Ostenditque Deus, displicere sibi altaris sui abominationem, quod sub nominibus servorum suorum ipsi dicatur, quodque ob sacrosancti corporis Christi immolationem figuram obinet Crucis.

7 Soliacensis castri, quod a vico Floriaco tribus distat millibus, possessor quidam Herbertus dictus est, Herchenaldo genitus patre, fratrem habens nomine Archembaldum, Turonicæ Ecclesiæ f. nunc Archiepiscopum. Huic Richardus venerabilis Abbas, successor Domini Vulfaldi, aliqua juris Ecclesiastici prædia in beneficium concesserat: qui nequaquam his contentus, reliqua quæ cœnobitarum usibus delegata erant, nefando ausu diripiebat. Tunc Pater monasterii cunctaque congregatio ad eum dirigunt, poscentes ut memor fidei, iurejurando eis a se pollicita, res eorum invadere desisteret. Quo parvipendente eorum monita, ad Lotharium Regem seu Ducem Hugonem querimoniz suæ flebilem deploraturi ærumnam, profecti sunt. Apud quos tum quidem parum proficientes, per semetipsos eundem perficæ mentis hominem adorari, orant ut sui misereatur ab eorum oppressione cessando. Verumtamen eo avertente aurem, ad nota recurrunt præsidia. Denique toto propemodum ejusdem anni Quadragesimali tempore, inter Letaniarum solennia, sua Domino pro tribulatione fundentes vota, duo ærea pulsabant signa, ut eorum sonitu audientes ad simile invitarent opus. Interim præfatus Herbertus in suæ malignitatis perseverans contumacia, pessimis quotidie adjiciens peiora, quadam nocte cum quibusdam satellitibus in Vastinensem pagum adire disposuerat. Et quia juxta Veritatis vocem, qui ambulat in nocte offendit, quia lux in eo non est;

C luce utique carens virtutum ac tenebris obfusus viti-
torum, obscuritate quoque mundanæ noctis impiis
quisque se suosque actus celare nititur. Sed licet
humanos, quantum in ipso est, devitet obventus;
oculos tamen Domini, qui super vias hominum sunt,
& omnes gressus eorum considerant, effugere nullatenus
valet. Non enim, ut beatus Job testatur, apud Do-
minum ullæ sunt tenebræ, aut umbræ mortis ut
abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Sic itaque
ab hoc impio Herberto ablata lux sua est, ipseque
repente sublati, quia diu fuerat expectatus. Namque,
dum equi tergo insidens, cum suis nocturna adopertus
caligine iter carperet; aspexit subito adstitisse lateri
suo aliquem monachalis habitus stigmata præferentem:
ejus indumentum æthereâ claritate, ut post ipse suis
retulit, resplendebat. A quo baculo, quod præ ma-
nibus habere videbatur, inter scapulas ictus, horribi-
lem emisit vocem: sicque visa ex oculis ejus ablata est.
Circum equitantes horrore vocis perterriti, inquirant
solicite quid ei acciderit. Quibus ille, Sanctus, inquit,
Benedictus nunc mihi assistens, valido me affixit verbe-
re: ex quo male habens, immenso eructor dolore. Sed
vos, o fidissimi commilitones, retrogradum callum ar-
ripientes, ad domum me referite meam: indeque mihi
veniam estlagitaturi, ad sepulcrum prope rato Confes-
soris gloriosum. Illi ejus obtemperantes præceptis, hinc
inde sustentatum, unde digressus fuerat, reduxerunt:
qui inter manus famulorum, in ipso pene ostii limine,
animam reddidit. Cujus devoti fideles, cœnobii Patris
Benedicti Fratres adeuntes, eventum rei innotescunt;

petentes quatenus, vel cadaver exanime ad sepulturam D
suscipiant. Quibus illi, quamvis suspecti indignationis
Abbatis sui, qui tum forte aberat, assensum præbentes,
susceptum corpus humo texerunt. Qui etsi pro parta
sibi quiete applaudebant, pia tamen compassione de-
functo compatiebantur, eo quod in primævo juventu-
tis flore vitæ hujus privatus munere, pravitatem quo-
que morum non valuit corrigere.

8 Romaldus civis Carnotensis extitit, cujus silva
trans-Ligerim in Segalonia sita, confinis silvæ, quam
Deo devoti viri jam dictæ Ecclesiæ attribuerunt, esse
dignoscitur. Is unus existens eorum, de quibus Scri-
ptura dicit: Quoniam quidem ipsi terminos transule-
runt, diripieruntque greges; adunatum tam in silva
S. Benedicti quam in sua silva ad pascendum porcorum
gregem ex æquo partiri conabatur. At quia pars saltus
monachorum, major quam ipsius erat, grave hoc Fra-
tribus videbatur: unde communi consilio quosdam ex
suo collegio dirigunt ad Arnulfum Aurelianorum tum
Præfulem (cui idem vir beneficii gratia percepti parebat)
ut eum ad æquitatis jura sua revocaret auctoritate. E
Verum ille contumaciæ fartus spiritu, suadenti Episco-
po quatenus justitiæ tramitem servaret, superbe respon-
dit, se eo die, quo sues e bosco abducendi erant,
interpellantibus responsa daturum; ætiam miser
servis Dei se quæ requirebant erepturum: immemor
Evangelici divitiis, cui sua ampliandi horrea, Domi-
nus inquit: Stulte, hac nocte animam tuam abs te re-
petent, & quæ parasti cujus erunt? Nempe Romal-
dus præfatus, antequam e loco, ubi legatis proterve
responderat, pedem movisset; febre ingenti correptus,
eiusque languit, donec eo ipso die, quo se spera-
bat pauperibus Christi suillum pecus iri ereptum;
morte damnatus, ferretur ad sepeliendum. Frateres
interea a reliquis juxta conditum destinati ad sil-
vam, ejus opperientes adventum, comperto quod obii-
set, cum portione suam sibi debita, ad propria sunt
regressi, benedicentes Dominum, simulque sanctam
Christi Matrem Mariam ac Dei famulum laudantes
Benedictum.

a Est hic S. Ode primus Abbas Cluniacensis, tum Aure-
lianensis in Alvernia, denique Floriacensis Abbas: colitur 28
Novemb. at S. Geraldus, dicti Aurelianensis monasterii Fun-
dator & Patronus. 13 Octobris.

b Estat dicti sermo in Bibliotheca Cluniacensi & Floria-
censi, & ea ibidem leguntur. Quo in loco tanta tam mira
miracula & in Scriptura referuntur gesta & sub oculis pa-
trata dignoscuntur, ut ipsorum splendor etiam quosque re-
motos ad ejus reverentiam excitare potuerit. Et nonnullis
interpositis: Necdum eadem miracula penitus adhuc defunct,
quoniam & ad sacrosanctum ejusdem Patris sepulcrum, &
in aliis beatæ ejus memoris locis, hæc etiam fieri non igno-
ramus.

c Refertur cum titulo Beati hic Drogo in Menolog. Buci-
lini 1 Aprilis.

d Hædtegia, nonnullis Ogiva patrem habuit Regem Edo-
vardum filium Alfredi & Adelfanum Regem.

e Gerberga filia Henrici Aucupis Regis Germanorum &
& S. Mathildis, ad cujus Vitam 24 Martii, de hac usque
familia late eximus.

f Ex particula nunc liquet Archembaldum adhuc anno
1005 aut aliquot sequentibus sedisse, neque Hugonem successo-
rem confirmasse diploma Roberti Regis, uti apud Sammariba-
nos legitur, anno 998 8 Kalend. Febru. qui interim memo-
rans anno 999 ab Archembaldo probatum donum Ecclesiæ Bur-
gundensi factum.

C A P U T III.

Incendium sublatum: alia miracula patrata.

9 T Empore sæpius ac cum reverentia nominandi
Abbatis Richardi, cum ab Imperatoria celestis
Regis severitate ob enormitatem peccaminum decre-
tum processisset, ut flammis voracibus venerabilis hic
locus

A locus Floriacensis scilicet purgari debuisse, quæ & quantitas, perfidis quidem despicienda, nobis autem & quibusque sanum sapientibus miranda, acciderint prodigia, paucis memorare libet. Primum quidem satis ob-
*Floraci
conflagrans
basilica &
Tentis*
*intalla ma-
nos calidis
a. Maria &
S. Benedicti*
*cum aliis
domibus &
frugibus*
*alias de con-
creta flam-
mâ spon-*
*effertur ex
quo S. Bene-
dicti*
*& subitis
serrâdem
solibus*
Cum xenodochio ejusque coquina, necnon & pistrino, ac Dominus non verbis, sed operibus, servis suis dicere videretur: Etsi vobis pro commissis iniquitatibus iratus videor, precibus tamen fidelium meorum, quos huic locumatores delegi, mitigatus, aliqua vobis ad inhabitandum domicilia relinquo.

B in oratorio fideles parabantur: cuspi rei ministri, cum nocte, quæ Octavas Sancti precedebat Laurentii, labore festimembra sopori dedissent, accensam candelam postibus affixam obliti extinguere reliquerunt: quæ decidens, stramen lectorum stipula extrudum accendit: a quibus domus completa flammis, cum jam vehementius arderet, etiam in contiguum sibi aulam sanctæ Mariæ Christi Mariæ ac dilectissimi Domini Benedicti incendia sparsit. Clamor subito ac luctus ingemiscientium tollitur Fratrum, veroniam ne comprehendis omnibus, educendi sacri corporis sancti Patris Benedicti sibi facultas desperiret: quibus etsi spes inerat, eundem excellentissimum Patrem suos posse incontaminatos servare artus, humanus tamen animus fragilitatis suæ vento agitatus, in incertum agebatur. Effertur denique lugentium æstus, etiamque manibus illud admirabile margaritum, & cum palla, super quam pridie sacrosanctum Corpus Jesu Christi fuerat confectum, circumducitur. Cum repente Aquilone, qui ad horrea Fratrum flammam impellebat, flare cessante, totus ignium globus volumine subitum versus cacumen extendit, ibique par superioris apparuit miraculum: Ecclesia Sancti Benedicti, quæ pridem succensa atque restaurata erat, remanente, cum xenodochio ejusque coquina, necnon & pistrino, ac Dominus non verbis, sed operibus, servis suis dicere videretur: Etsi vobis pro commissis iniquitatibus iratus videor, precibus tamen fidelium meorum, quos huic locumatores delegi, mitigatus, aliqua vobis ad inhabitandum domicilia relinquo.

Io Aliud quoque inusitatum antea sæculis, ostensum a Domino est signum: quod non ambigitur meritis gloriose Virginis Mariæ, sanctissimique Confessoris Christi Benedicti fuisse obtentum ad mortuum solamen monachorum. Tripoda erat exigua ad usus reficiendorum, qui forte advenissent, peregrinorum præparata: hæc casu sub turri, e qua signa dependebant, elata, decidentibus ambustis circumvallatur trabibus. Tunc renovante Deo antiqua miracula, qui sub Moyse rubum mediis in flammis servavit incombustum, mensa lignea vaporem non sensit igneam. Videbatur ergo non ardere tripes, nec juncta calor materies alimenta dabat: ut aperte claresceret, ipsam aliquando super hanc discubuisse mensam, qui subtrahit interit, quod egenis ac mendicis confertur. Fit cunctis ingens ad hoc spectaculum, videruntque quibus est videre datum, quasi rorinem a prædicta mensa exurgentem, congeriem carbonum hæc illucque dispergentem: Videre erat dudum lugubris,

pro imminente calamitate multorum vultus, repente huius prodigii alacritate permutatos. Consumptis igitur omnibus hæc remansit inusta. Nec his incommodatibus fracti animi bonorum: quinimo procurante venerabili Dei cultore Richardo Abbate, in eum quo nunc certitur statum, intra trium spatium annorum hoc sacrum, & valde monachicæ vitæ cultoribus jocundum, præparatum est cœnobium. Porro annus combustionis ipsius fuisse, qui ab Incarnatione Domini nongentesimus septuagesimus quartus dicitur fuisse.

I Circa tempus vero illud, quo summo studio restauratio ejus perficiebatur, architectus quidam, qui nunc adhuc superest, Dominicus nomine, operam cœperitendo Fratrum dabat refectorio: cumque in summo operaturæ fastigio consisteret, ac cuidam sibi poculum porrigenti ultra quam necesse erat intenderet, lapsa pede, subito inter immensas trabium moles ad terram decidit. Concurrentes Fratres, qui eum tam idibus tignorum quam duritia terræ exanimatum putabant, non solum viventem sed etiam omnibus membris integerrimum reperiunt. Quod non ambigitur meritis sancti viri Benedicti fuisse obtentum: ne homo ejus deditus servitio, vitæ aut membrorum quolibet sustineret dispendium. Ea etiam tempestate, quæ adhuc instaurationi ejus studiosus impendebatur labor, & sacratissima Patris sui Benedicti ossa in ecclesia S. Petri devotus filiorum asservabat amor: tale quid in priori tumulationis suæ loco hic Tutor noster ostendisse narratur. Mulier quidam dæmonio oblecta ad monasterium est delucta, atque in crypta interiori, ubi ibi curaretur, intramissa: unde post aliquantulas debacchationis suæ moras retrahitur, ante altare sanctæ Dei Genitricis Mariæ constitit: ex cujus ore, ut nobis relatam est, tres dæmones in modum scarabæorum cum viridi cholera in concha decedentes arca, sonitum repercussu ere dierunt: sique persona illa mundata est, obtentu gloriose Mariæ Domini ac inclity Confessoris ejus Benedicti.

I Homo fuit quidem wastipensis pagi indigena, qui ab utero matris pedem privatus officiis, scamellorum adminiculo iter consciebat humum verendo. Hic ter beati Patris nostri Benedicti audita fama, ejus veneranda adire limina suscepit autem in domum, alendorum pauperum usus delegatum, petente se alimonia sustentari Fratrum, donec interventu sancti Confessoris sui, Dominus operatur ei salutis tribueret effectum. Cujus precibus Richardus Abbas annuens, in numero duodecim egenorum eum haberi instituit: quos diligens boni antiquiorum cura Patrum, in hoc nostro Floriacensi cœnobio, obduodenarium Apostolorum numerum, communibus stipendiiis diutius ali ac vestiri sancivit. Qui quotidianis suspensis aures piissimi pulchri Conditoris, dona capite posebat sospitatis. Et quia juxta Veritatis dictum, Carolorum vim patitur regnum, & instantia rapitur violentorum; petens accipere, querens invenire, pulsantque usque ubi misericordiam aperiretur aditus, mercede obtinere tandem eum. Infragio imprimis altæ Genitricis Christi Mariæ, in cujus excubabat aula, ac deinde excellentissimum monachorum Legislatoris Benedicti, quem Mediatorem inter se & Dominum suarum elegerat precum, solvit: Hoc ubi languidus persensit, & ipse cupidus sanitatis, in suæpo accurabat viam terere more. Paulatim suæque se subrigendo, processu temporis ambulandi firmatissimas adeptus vires meritis egregii Confessoris, nativæ statuit reportere proprietatem telluris. Postulata itaque abundi licentia, gratias Liberatori Deo Sancto pro posse referens Benedicto, cum propriis, quot ad hoc ipsum evocaverat, fratribus ad sua reverius, agnoscitur de reliquo operam dedit.

AUCT. ALMUL. NO. 13. *Sapenominati Abbatis Richardi temporibus* cuidam monacho Benedicto, cui Niger prænomen fuit, ab eodem Abbate cum aliquantulis aliis ex cœtu Fratrum, tuendæ sacræ ædis mandata sollicitudo fuit; illius sane, quæ sub honore sanctæ Dei Genitricis Mariæ Dedicata, celestis thesauri, Corporis dico sanctissimi Patris Benedicti, mirabile cunctis in se retinet margaritum. Una itaque dierum, dum ei in ordine vicis suæ propensioris curæ immineret diligens cautela, accidit lucernam, ante altare perpetuæ Virginis Mariæ venerationis gratia accensam, extingui. Mos vero a præficus institutus Patribus observari solitus erat, quod nos quoque in nostra perspeximus fieri pueritia, ut tam diebus quam noctibus trium lucernarum lumine memorata illustraretur ecclesia. Extinctam ergo prædictus Frater candelam ad aliam, quæ sepulcro beati Confessoris præluce consueverat, ut accenderet defrens, ipsam quoque defecisse reperit: tertiam etiam, quæ oratoria cryptæ illustrare solita erat, dum invississet, & ipsam emortuam offendit. Turbatus igitur animo, dum concito gradu se effert, ut lumen basilicæ restitueret; regressus perpexit unum e cereis eminentioribus, qui penes altare Reginz Virginum B. poni solent & in festivitatibus tantum accendi, divinitus illuminatum flammis rutilare coruscis. Quam rem valde admirans, gratias Deo reddidit, intelligens extinctionem luminum, non casu, sed divina accidisse Providentia; ad ostendendum mortalibus, huic sacratissimo loco supernam nequaquam abesse visitationem.

14 Eques quidam aliquando iter faciens, devenit in villam, ad jus monasterii S. Benedicti pertinentem, cui Vitriarias nomen est; ingressusque domum cuiusdam viduæ, invenit sextarium avenæ, quam pabuli equorum necessariam sibi tollere volens, a muliere prohibebatur, dicente: Si, inquit, viduitatis meæ paupertatem auferendo me despectui habes, saltem sanctissimum reverere Benedictum; cuius juris hoc rus est, quod incolo. Cui miles, Tantum, ait, pro S. Benedicto, quantum pro te dimitto: vocatoque armigero, avenam, quam ipse in sacculum pauperula transfuderat, collo equi ferendam tradidit, sicque discessit. Nec longum itineris spatium emensus, subito ac nullis urgentibus calcarum stimulis equo ad cursum proclivo, in præceps labitur sonipes: qui disrupto gutture interiiit, ipse fracto debilitatus crure, diu languit. Sua igitur poena ipse didicit & aliis exemplum præbuit, nec Sanctos oportere contemni nec viduarum lacrymas debere esse despectui: quæ, ut ait Salomon, ab oculis ad maxillas, a maxillis ad terram decidunt, & Dominum omnium susceptor est earum

CAPUT IV.

Victoria obtenta: alia miracula. Monachatus. Diminutioni scriptoris.

15 **C** Apud Cervium possessio quædam est S. Bene-
dicti (de qua in sequentibus plenius, favente
Deo narraturi sumus, qualiter scilicet ad dominium
hujus Moriæensis cænobii pervenire, seu quomodo
inde habitatio monachorum ad Salense castrum muta-
ta sit) cui possessioni gubernandæ paullo ante mo-
moræus vir venerabilis Benedictus monachus præ-
positus est. Quæ tempestate ex castris, quæ creberrima
per eam regionem habentur, ad centum quadraginta
armati in Argentomagenfes agros, qui ei loco vicini
sunt, sese diffuderant, prædas ex eis acturi: idcirco ex
villis etiam prædictæ possessionis armenta seu pecudes
abegerant. Cumque 4 Argentomagensibus damna
suarum perlata fuissent terum, e castris sibus consi-
lium adversus eos pugnaturi proficere portis: sed in

A rator & hostes palam profuerant esse fugatos.

17 Richardo Abbate Amalbertus successit, qui benignus natura, benignior etiam extitit humilitatis sibi infusa mansuetudine. Hic a Lothario, Ludovici quondam a Thethbaldo Comite capiti filio, cum electione Fratrum regimine nostri suscepit cœnobii. Hujus in diebus, in possessione ipsius Floriacensis cœnobii, quæ Hervini-curtis dicitur, res hujusmodi divinitus acta est. Gauzlinus monachus ei curti tunc Præpositus, conductis operariis, ad ostium basilicæ sub nomine egregii Confessoris Christi Benedicti Deo in eadem villa dicatæ, gradus ligneos fieri disposuerat. Fabric lignarius ei rei studium impendens, dejectæ in proxima silva arbori dolabra superflua quæque demere parabat: cumque eam in partem alteram vertere tentaret, & non posset: Eja, inquit, S. Benedicte, quia ego nequeo, tu illam verte. Hæc dicit non orantis voto, nec poscentis affectu; quin portus quasi diffidens vicinas silvas adiit domos, auxiliares accersiturus: cum quibus regressus, reperit lignum, quod vix sex virorum movisset manus, divina virtute eam in partem versum,

B quam ipse volebat. Quid, putas, beneficii egregius iste Pater noster illis largiri prævalet, qui cum tota mentis intentione cum cordis invocaverint puritate; si tantum illi præstiterit, qui se cum quadam, ut ita dicam, interpellaverat animi vanitate? Nec nobis, quibus, quamvis immeritis, a Deo donatum est, talem ac tantum in præsentiarum habere Patrem, omnino desperandum, si ejus opem pura ac simplici imploraverimus prece; cum & extraneorum non aspernetur gemitus humillimos, & longe positos sepiissime exaudiat famulos. Quid denique cuidam monacho sui gregis, vocabulo Aannoni, qui nunc adhuc superest, longiuscule hinc remoto, mœstorum solamen animorum, semper nominandus contulerit Benedictus, breviter exponere libet.

18. Post excessum Pastoris Amalberti (a quo in tenera ætate habitum monasticæ suscepit religionis, atque utinam cum proposito mentis) Oyboldus ad prælationem Floriacensium Fratrum, ipsorum electione & Regia Principis Lotharii ascendit donatione. Qui pia sollicitudine tam spirales quam temporales subditorum procurans utilitates, imminente celebri Patris Benedicti transitu solennitate, congruum duxit ad abundantes uberiore piscium copia regiones quempiam suorum dirigere. Mittenens igitur memoratum Fratrem, & per manum ejus sufficientem ei negotio pecunie quantitatem, monuit ut impigre injuncto insisteret operi. Qui præcepto parens, fluminum legumina, solerti cura quæcunque quaesita emit; emptaque ut ad Patrem, a quo missus fuerat, revereret, anxio instabat. Sed ejus accelerationem itineris inundantes profusione imbrium retardavere Aquitani amnes. Inter quos Andria, despicibilis quidam visu fluviolus, sed crebra in multiplices discursus alvei sectione, ac paludum aliquantis in locis interpositione ad transmeandum difficilis. Ad cujus ut vulgariter loquar, matrem aquam prædictus perveniens Frater, offendit vadum inundasse aquis, ac ideo impermeabile equis: naviculas vero duas, unam medio in flumine semimersam: aliam ulteriorem in ripa detinere revinctam. Circumspiciens undique, nullius naviclerum opem aut alicujus prætereuntem valuisse reperire juvenem. In hac itaque animi anxietate constitutus, dum iter suum impediri, & diem festum appropinquare intellexeret, sese in se colligens & audaciam ex desperatione fumens, totum se ad orandum contulit. Adhuc nunc, inquit, Domine Deus, mihi indigno famulo tuo auxiliatrix dextera tua; & si quid unquam Majestati tue beneplacitum Pater noster sacer Benedictus paravit, seu quispiam servulorum ejus tibi in præsentia sacri corporis ipsius famulantium, ad præsens declarata Placeat tibi eandem nunc, ordine quo tibi placuerit,

exercere potentiam: quam quondam meritis ipsius Dilecti tui exercuisti, dum discipulo illius undas sicis pedibus calcare concessisti. Non quidem ad hæc poscenda de meis præsumens accessi meritis: sed majora egregium Confessorem Benedictum apud te posse impetrare confidens, ego quoque de parrocinio ipsius, pro mea apud tuam Clementiam fragilitate, majora me, audendo viribus præsumpsi. Hujusmodi oratione ac mansueta, qua idem monachus pollet, simplicitate, præcedentibus insuper beatissimi Benedicti meritis, flexus Dominus, citissimum illi suæ gratiæ contulit suffragium. Navis etenim, quam contratio in hictore sitam esse diximus, divinitus soluta, absque ullo mortali remige, ad eam, in qua cœnobita ille cum sociis residebat, fluminis partem transit. Videre erat ingens prodigium; navim aliquando invito ac frustra obnitente gubernatore, in fluentis aquæ devios agentem cursus, tunc quasi cælitus ostensam sibi lineam a ripa in ripam inoffense teneret, transmeavisset: donec contigua famulis monachi sacra lanceis attraheretur. Qui hastis subremigando, universa onera transposuerunt, equos natatui committentes. Reversus ad Patrem vel ad Fratres, festi jam diei celebre officium initiare parantes, præfatus monachus eos magno exhibaravit gaudio: non tantum advectiones tripudiantes alimentorum quantum devote exultantes, virtute signorum quoque terrarum Dominum suum sanctissimum radiare Benedictum.

19 Liberalis circa ægrotantes quoque ipsius sancti viri Benedicti extat gratia: unde unum narro miraculum, quod memoratus Abbas Oyboldus suo latatus est accidisse tempore. Arnulfus Aurelianorum Episcopus, alias sane bonus & Ecclesiasticas regulas scientia & opere optime servans, numquam ad purum Prælatos hujus Floriacensis loci dilexit: ideo quam maxime, quod illi solummodo ditioni parentes Regiæ, subjectionem, qua ipse ultra modum delectabatur, nequaquam ei ad ipsius voluntatis deperderent nutum. Qua de re vineas S. Benedicti, in suburbano Aurelianensis urbis in loco, qui d Boaria dicitur, sitas ut sui eas pervaderent satellites, assensum præbuit. Propter quarum recuperationem cum prædictus Abbas ad eum legatos misisset, nec impetravisset; cum senioribus habito consilio deliberavit, ut sumptis Sanctorum pignoribus, imminente vindemia, ad locum cum aliquibus Fratribus fructus earum collecturus properaret: ut quia eidem viro viribus armatorum obniti difficile erat (cum ipse multis sæculari potentia præditus, Regibus quoque per sæpe restituisse comprobetur) saltem hac arte obviam iretur: cui idem Pontifex, cunctos pene Antistites Galliarum suo existentes tempore, in his quæ Jesu Christi sunt sapientia antecedens, refragari intuitu divini respectus nequiret. Levatis igitur duorum corporibus Martyrum Mauri atque Frongentii, sub nomine incliti Confessoris Dei Benedicti venit ad locum: & inter iter agendum, vicinis & qui viæ propinquæ incolabant domicilia percontantibus, cujus tam celebris foret pompa prætereuntium, respondebatur, S. Benedicti. Inter quos, quidam eger longo attritus vires febrium ardore, sciscitabatur prætergradientes: cujus in obsequio tanta cum Crucibus viam tereret turba? Responsum ei est, Sanctum Domini dilectum Benedictum eo itinere, ad suburbana Aurelianensium ob suarum defensionem transire vinearum. Quo ille audito, spem promerendæ salutis induens, imbecillia membra baculo sustentans Reliquias usque beatas protraxit prostratusque sub argeato quo reconditæ erant scrinio, in somnum revolvitur. Transacta vero una nocte, mane primo surgens, incolumitati se sensit restitutum pristinæ: ac gratias Deo agens, laudum quibus poterat præconiis, Sanctum attollebat Benedictum, procuratorem cum suæ dictitans sospitatis. Nec multum a vero ejus deviabac

AUCY. AIMBINO

novum alio credendum dicitur.

d. ut videretur servare.

e f. de liquore, scilicet, adferantur sub nocturnis S. Benedicti

servis palli- tur

gravissimæ arbor alioque diversa repa- ratur

pro festo S. Benedicti pifcus quoniam

in Androm mandantur,

prohibetur

AUCT.
AIMOINOet vari-
opinione-
bus.

A viabat opinio: ipsius enim ope ac precibus, constat eum propriæ redditum virtuti; cujus meritis filius seu fama evocatus, ad illa properaverat loca: licet nos supranominatos veritatis testes nequaquam ab huius secludamus operatione miraculi, imo per omnia æquales & merito iudicemus & actū. Postea Fratres cum memorato Abbate, peractis absque ullius interpellatoris impedimento pro quibus ierant, gemino lætabundi gaudio ad sua regrediuntur. Verum pauper ille spiritu, qui sanatus erat, tuguriolam eo loci, quo ipse cubans superpositus capiti Sanctorum habuerat artus, ligneo contruxit tabulatū: sub quo simili decenti languore quiescentes, si tamen plena eorum hoc fides exegerit, citissimam, opiculantibus tribus memoratis Sanctis, capiunt medelam, uti accolæ eorundem testantur locorum.

a Argentomagus seu Argentomagus, oppidum agri Bituricensis ad Crusam minorem amnem, haud procul a Lemovicensi & Pithavensi confinis.

b Imo iam oppidum S. Benedicti in agro Lemovicensi ad maiorem Crusam haud procul Argentomago esse videtur. Sicut infra describitur lib. 3. num. 5.

B c Hic est Guilielmus 3. Dux Aquitanie & Pithavenis Comes, filius Guilielmi & Adela Normanna. Consule quo ad Vitam S. Guilielmi 20 Februarii pag. 436 de variis Ducibus Guilielmi dicimus.

d Hodie dici le Clos de Bourie, annotavit Bofens.

e S. Maurus Martyr Africanus colitur 22 Novemb.

f S. Progentius seu Progentius monachus & Martyr Livinensis colitur 3 Septemb.

MIRACULA S. BENEDICTI.

LIBER III.

Auctore Aimoino monacho Floriacensi.

Ex MSS. & Joanne de Bosco.

CAPUT I.

Sub Hugonis Capeto Rege incendium sepitimum:
contractus bis sanatus.

Prolegomena.

Favorabili supernæ dignationis præfatio hoc, in quo Deo auctore famulamur, cœnobium ut Floriacus vocaretur accepit: qui priscais temporibus, non dissimilis gratiæ prærogativa, Vallis nominabatur aurea: retinet enim in se aureum paradisi florem, Sanctissimum Patrem Benedictum, qui gratantissimo virtutum odore, quosque remotissimos ad sui reverentiam invitat. Quorum proprietatem operationum, si per singula explicare velimus, cartam nobis sermonemque, antequam sermonis materiam, deficere pro certo intelligemus. Sed ne beneficiis piæ paternitatis ejus, ab ipso nobis immeritis impensis, ingrati esse videamur; ea, quæ nostram attigere noticiam, in quantum ipsius benigni Patroni clemens supplicatio vires nostro tenui ingenio a Christo obtinuerit, rusticano licet sermone, posterorum mandare adoriemur memoræ. Et primo, qualiter his temporibus Respublica Francorum subliterit, succinctim perstringamus: ut post liberius ea quæ proposuimus exequamur. Lothario Regi exleste, ut credimus, pro terreno commutanti regnum, Ludovicus filius successit: qui immatura præventus morte, destitutum proprio herede Francigenæ gentis Principatum, utpote naturalis expertus conjugii, dereliquit. Sane patruus ejus Carolus, quem privatum sequisse supra prælibavimus, conabatur si postea sui

generis auctoribus diu possessum sibi vindicare Imperium; sed ejus voluntas nullam sortitur effectum. Nam Franci Primates eo relicto, ad Hugonem, qui Ducatum Franciæ strenue tunc gubernabat, Magni illius Hugonis filium, cujus jam mentio facta est, se conferentes eum Noviomaco a solio sublimant regio. Id eodem anno Robertum filium sibi consortem regni legit. Et quia quantum ad cepti rei causam attinet de Regibus diximus ad eam prosequendam veniendum est. Igitur Oylboldo Abbate in Christo quiescente, Abbo Deo & hominibus vir amabilis, a Fratribus Hugone Rege annuente, electus, in gradum successit monastici regiminis: qui præcedente hunc quo hæc scribimus anno, qui fuit ab incarnatione Domini millesimus quartus, in Valconia partibus, a perfidis illius nationis hominibus, nobis presentibus, innocenter occisus, Martyrii sanguine lausceatus, ad regna est æterna a Christo vocatus. In cujus diebus res mirabiles per præminentissimum Patrem nostrum Benedictum ab omnipotente Domino paratas, quia jam tunc nos intelligibilis contigit pervenisse ad metas atatis, certiori, utpote aliquibus presentes, digerimus stylo.

2 Festivus æstivis mensibus Translationis ejusdem gloriosi Patriæ annuo successu recurrebat dies: ad cujus spectanda gaudia, non solum quique pagenses, ut quidem in ipsius laude ait Sapiens, verum plebs urbana honestis Clericorum confluerat personis innotata. Quibus vigiliis insistentibus nocturnæ laudis (quam devota monachorum cetera identidem, undecumque oblata tantæ solemnitate adventando nostris sociata, in sui Legislatoris explebat obsequia) repente per Aquilonales basilicæ fenestras nocivi ignis sui resplenduit horrenda: quippe in quoddam fœnile casu quidam ignis decidens, aridis auctis fomentis, circumpositas sese diffudit in ædes. Nec laborabat flamma, ut suas augeret vires: cum æstatis ardor tectorum jam torruisset culmina, & domus sibi met copulata, una alteri exustioni occasionem præberet facilem. Interea Matutinalibus relictis hymnis, cuncti e sacris profluerunt adytis, ad sua quisque curanda totis intenti animis. Pauci seniorum una nobiscum, pueritæ in annis constitutis, matutinales, prout exigebat res laudes licet minus docti sine conclusurunt. Inde ad subtrahenda ignibus quaque necessaria promptæ vertuntur manus. Aula erat sanctæ Dei Genitricis Mariæ holosericeis palliis aliorumque velorum F tam decoram intorsus circumamicta varietate, ut multorum, qui ad diem convenerant festum, faterentur numquam antea sic decenter eandem vidisse ornata basilicam. Ad cujus pulcritudinem decoris, cum lampadarum ac cereorum stellata, ut sic dictum sit, area accedebat auro ac gemmis præfulgens a fronte lætica, thesaurum Arabico metallo lapidique præferendum topasio in se retinens. Id primum cum ceterorum Reliquis Sanctorum humeris dolentium suorum essetur servulorum, atque ad orientalem ecclesiæ partem in cœmeterio exponitur Fratrum: Inde universi ad deponendum sanctuarii ornatum conversi, quod solers adiutorum diligentia per octo spatium dierum eleganter complerat, id nostrum aut non multo amplius quatuor horarum noctis intervallo deposuimus. Perspicere erat ac gemere, Regiam illam Matris Domini, stigmata viri illius, quæ quondam dilectus Domino cælum Benedictus conscendit, nocturnis in laudibus præferentem, post modicum delectarum adium factam similem. Et quia igneo fervore in vitreis jam fenestris plumbum liquari posse conjiciebatur; maxime cum victricis flammæ vorago unda exinaniret, spe sublata mortalis auxilii, supellex varia, longiuscule a monasterio inter nemorum densa occultitur. Cum repente unus ex Abbatibus, qui ex vicinis cœnobiis emerito Duci suo militaturo adven-

Hugo Capet-
us Rex ju-
vatus cum
Robertus filius

4

S. Adal-
bertus
Abbasanno 1004
obit Martij

E

in festo Trini-
tatis: & de
Benedictiin festo Vigiliæ
nocturnæ
in cœmeterio
expositusbasilica de-
corata depo-
nuntcapitulum S. Be-
nedicti, offe-
rentium aliis
reliquiis et

cap. 1. v. 10

Arant, nomine Rainardo, visio supernæ apparuit consolationis. Aspetit nempe cum aliis quibus hæc datum est videre, duas columbas super nivis candorem albicantes: quæ trino volatu, ambitum circumcingentes templi, ad Africum sui impetus direxere cursum, ubi jam proxima horreis Fratrum violentia steterat ignium, nec divinitus designatum ausa est prætergredi terminum. Jamque humani cessaverat ars ingenit, laborque coquieverat hominum: ut major divinæ miserationis virtus claresceret per beatissimum Benedictum, quem nos miseri criminabamur iisse dormitum. Nec quippiam eorum, quæ ambitu claustrum claudebantur, ullam sustinuit jacturam: ac si illarum Angelici aspectus volatu avium circumvallata protegerentur.

3 Nostis modo diebus, Archembertum Autisiodorensis territorii incolam fuisse novimus, diutino languore graviter afflictum: cui cum amicorum seu propinquorum solers defuisset cura, ita assidua cubatione curvatis genibus tibiz coris adhæserunt, ut latitudinem palmæ hominis subtercrescens excederet carum. Quem dum parentes ad cuiusdam S. Simeonis sepulcrum, quod

B sanitatum gratia illustrati fama vulgante didicerant, efferre destinassent, eo quod intra suam esset regionem; abnuic æget, seque ad Floriacense poposcit deduci cœnobium. Ajebat namque per nocturnum se confexisse soporem, quia eo stante ante sacratissimam Patris Benedicti cumbam, coram altare præcelsæ Virginis Mariæ rectis conflixisset plantis, immensique decoris intuitus est basilicam, ex qua sibi exundi facultas negabatur. Nec vana illa, quibus sæpe ludimur, suere somnia: sed opitulante Deo suffragantibusque meritis Reginz Virginum ac eminentissimi Confessoris, salubrem habuere operationem. Denique locato asello ad desideratum devehctus locum, a proximis, qui eum deduxerant, pro foribus monasterii exponitur: unde, quia necdum scamellis usus fuerat, natibus reptando ac manibus, ad unum e publicis se protrahens pistrinum, ab ejus custode humanitatis compassione susceptus est. Ubi dio curationis suæ præstolando adventum, desiderio accensus est adeundi Matris Christi aulam: in qua spes directionis ejus, Sanctus quiescit Benedictus. Quam introgressus, minutam sibi a Vicario ejusdem vici Ermenfredo nomine, transmissam obtentu elemosynæ, altario, quod Deo sub honorem S. Mariæ omniumque sanctarum Virginum dicatum est, superponere cupiens,

C sensit suos resolvit nervos. Cumque circumpectaret qui sibi auxilium ferret, a matriculario ecclesiæ elevatus, scamellos quidem suos cancellis sanctuarii, munus vero, haud secus quadrante illius Evangelicæ viduæ Christo acceptabile, altari imposuit. Dehinc humi prostratus, cum orationi incubuisset, resolutus in somnum falso perfunditur sudore. Experrectus autem, non iam scamellos possens, sed baculo a quodam circumstantium sibi porrecto semet sustentans, ad hospitium abiit, pedetentimque firmissimas ambulandi vires adeptus est. Cumque sensisset copiam peragendi itineris sibi non deesse, ingratus salutis, absque licentia hospitum vel Sanctorum qui ei medelæ tribuerant efficiam, clam abscessit: veniensque ad villam quæ Domini Petri dicitur, iterato debilis redditur. Cui Presbyter, Teudo nomine, qui ei locum metandi in sua concesserat domo, ita locutus est: Quid, inquit, mali commeruisti, o homo, ut languorem pristinum evitare nequeas? Respondit ille, se sine gratiarum actione a Sanctis, suæ curationis provisoribus, recessisse. Interea sequenti nocte quiescenti ei videbatur, quod sacris a quibus discessisset locis astaret incolumis, tenens lucernam præ manibus, statur sui mensuræ æqualem. Monitu igitur & adjutorio prædicti Sacerdotis carrucæ impositus, ad loca male a se desertæ reducitur. Deum emptam ceram, juxta præstentam visionem, ad

memoriam inclayæ Virginis Mariæ deferens, ante sepulcrum gloriosi Confessoris Christi Benedicti accendit: adhærensque pavimento, veniam admissi reatus cum redintegratione poscebat sospitatis. Facto ergo voto, numquam se ex eodem recessurum vico, gressuum meritis redonari integerrimo supplemento. Hoc nos ab ipsius contigit ore audire eo ipso die, quo hæc cœpimus scribere. Ei quoque narrationi interfuere Constantinus Presbyter, & Letherius, Levita gradu, monachus habitu, susceptorum hospitum tunc delegatus ministerio.

2 Anno 987, creatus Rex est Hugo Capet: eodem anno, hoc intra primum annum, filius ejus Robertus Rex inauguratus est, cujus primus regni annus est Christi 988.
3 b Celsus S. Abbo 23 Novemb.

CAPUT II

Gustum Caput-cervium ob paralysem curatum
S. Benedicto oblatum, occupatum fraudis recuperatur.

ET quia, ut refert beatus Papa Gregorius, sancti Martyres frequentiora ostendunt miracula, ubi eorum tantum habetur memoria, quam ubi eorum sacra conservantur corpora; liquet idem de ceteris intelligere Sanctis, maxime ex hoc Patre nostro multipliciter excolendo sanctissimo Benedicto: cujus excellentissima signorum, a Deo per ejus meritum aliis in locis patratum, & notitia posterorum tradere noster gestis animus. Caput-cervium dicitur prædium in finibus Biturgium situm, Lemovicinis contiguum: a quo vicina regio corrupto vocabulo Capeturgensis vocatur. Hoc ad dominium Floriacensis cœnobii, omnipotenti Deo sub nomine perpetuæ Virginis Mariæ sanctique Benedicti dicatum, hæc de causa, relatu seniorum valde antiquorum, pervenisse comperimus. Ejus possessionis Dominus, Othertus dicebatur, inter Aquitanicos Præfatos clara nobilitatis pollens prosapia: is a primæ juventutis flore paralytis percussus languore, manuum ac pedum caruerat juvenine: solius illi linguæ, auditus quoque ac visus ex parte manebant officia. Diutino igitur laborans morbo, dum vana medicorum studia propensus sibi adhibita nihil intellexisset conferre valetudinis, audita fama miraculorum, quæ Salvatoris omnipotentia apud sacratissima Patroni communis Benedicti creberrime tunc operabatur ossa, ait sibi: Videris, fidissimi mihi vitæque ipsa qua nunc fruor miserrima cariores amici, quod medicinz impensis nihil proficio: imo in dies ægritudinis protrahitur longitudo: quapropter, si qua vos cura vestri tangit Othertii, mearum quæso miserantes ærummatum, celeri calle sepulcrum adire curate gloriosi Confessoris Christi Benedicti. Et ne forte vos conturbent ignota viarum, scitote Ligerici amnis littora pagumque Aurelianensem hoc præclaro irradiari thesauro: id mihi divinum prænumtiavit oraculum, dum fessos artus sopori mandassem; debere me eo cum votis dirigere meæ petitores salutis, quia inde forem adepturus remedium sanitatis. Et quia solus cum dulcissima genitrice resedi, patre orbarus & fratribus; ipsa non abnuente, verum hoc ipsum fieri sedulo deposcente, voveo Deo & jam dicto eximio Benedicto hæreditatis meæ portionem, cui Caput-cervium nomen est, cum omnibus ad eam pertinentibus, eo videlicet tenore, ut superstitibus ambo, usum fructum ac præsentis vitæ exactionem retinentes, Fratribus Floriacensibus post nostri dissolutionem cuncta restitui faciamus. Spe etenim suscipiendæ prolis per supra memoratam privatus revelationem, sollicitudinem ducendæ uxoris funditus abjici. Properate igitur quantocytus, & vestris servorumque Dei inibi degentium precibus opem efflagitate

E c nifero.

AUCTOR
ES AL-
MOENO

oblivis phre-
thoris duna-
tionis fulta,
eodem hora
fuerunt

A misero. Acceptis ejus fideles hujusmodi præceptis, cum a Wantis ipsius auro ornatis, per quos donationem memoratarum rerum sacris imponerent altaribus, absque dilatione venerandum adeunt cœnobium, mandata præcesque sui domini Fratrum catervæ innotescentes. Memorabile dictu: eadem die ipsoque horæ momento, quo qui missierant donum cum orationibus ante Sancti præsentarunt tumulum; æger, qui nonaginta millibus jacebat semotus a loco, integerrimam adeptus est sanitatem. Qui laudum Deo præconia, Sanctoque danti Benedicto gratiarum cantica, exercitationis venationisve gratia silvarum petiit abdita. Cui dum studet operam dare rei, occurrunt suis a nostro remeantibus monasterio. Quem illi conspicaci equitando saltem peragere, stupore ingenti percussus sunt, videntes hominem, dudum absque alterius adminiculo e lectulo non valentem surgere, tunc non solum firmiter incedere, verum etiam equum cursu fatigare. Hæsitantibus illis & vultus similitudine se deceptos autumantibus, obvium se ille gratulabundus offert; inquit deinde sollicitius diem, quo pro se vota solvissent, ipsumque fuisse certissime comperit, quo sibi salutem obrigisse gaudebat. Huc antiquæ veterum virarum relationi repugnabat antiquius tertii à Chloctarii Regis edictum, in quo continetur, quod memoratus Othierus, ob perfidiam ab ipso Rege interfici jussus sit, rebusque ejus omnibus confiscatis, illud prædium ab eodem Principe sit S. Benedicto collatum. Et hoc est, quod in quadam festentia primi libri legitur, Caput-cervium liberalitate regia Floriacenses promeruisse Fratres. Potuit tamen fieri, ut post hanc, quam nunc retulimus donationem, ipse Othierus apud Regem infidelitatis insimulatus juberetur interfici, & quasi ex sua parte eandem villam idem Rex nostro conferret cœnobio. Quod vero in ipso Regali præcepto e Aaotharius vocatur, permutatio veterum facit verborum, ut post latius ostendemus. Post cujus excessum vicini quique hoc eis prædium auferre moliti, ad sibi utile coegerunt declinare consilium.

Ademarus
post alia id
ea suscepit

C Denique, ut superioris continetur serie libri, habitacula monachico congruis Ordini inibi constructis, spem potiendarum rerum ipsarum adversariis sustulere usque ad tempora Rotberti Regis filii Hugonis: quo onus gubernandi regni suscipiente, Ademarus quidam, juvenis pariterque corporis elatus forma, cujus genitor Wido in urbe Lemovicina Vice-comitis fungebatur honore, nefarium molitus est scelus. Namque Lemovicinis nequaquam contentus facultatibus, ex paterna sibi hereditate jure suppetentibus; dum cerneret numerosam cohæredum fratrum suorum succrescere stirpem, in subripiendas res alienas animum intendit: dolique artifex castrum, quod a rusticanis à Brucia dicitur, ingressus, Dominum se agebat. Erat in ea provincia vir quidam haud contemnenda potentia, Hugo nomine, cui media pars ipsius castri hereditaria obvenerat successione: hanc ille, uti & eam, quæ genitorem competebat suum, ausu temerario pervadit. Toto itaque potitus castro, copias duorum Comitum, qui eum inde pellere nitentur, e willelmi videlicet Pictavenfis & Bosonis Petragorici, per quindecim dierum eludens spatium, obsidionem eos solvere coegit, Qua liberatus necessitate, audendo majora, municipium Patris Benedicti quatuor & semis millibus a memorato distans, castello, absentiam Præpositi Othierii aucupatus, latrocinantium more ingreditur. Municipio illi antiquitas Salis nomen indiderat, eoque monachi habitationem assiduam a Caput-cervio commutaverant: eo quod is locus magna ex parte natura foret munitus. Hunc præfatus Ademarus idcirco, ut post ipse retulit, invadere nisus est, ut copiis frumenti ac vini, quæ a circumjacentibus incolis inibi ob tamen sanctorum locorum aggregata erant, pervas-

invadit pro-
dum Caput-
Cervium
tunc Salis-
castrum di-
stans

Bruciae inopiam sublevaret: re autem vera, ut arctissimos possessionis suæ fines ampliaret, operam dabat. Interim Præpositus loci jam dictus Othierus, tantæ calamitatis accepto nuntio, dolore cordis tactus intrinsecus, quod commendatum sibi a venerabili Abba Abbone, tunc Floriacensium Rectore & Fratribus locum funditus amisisse videretur, in diversa cogitationum turbine rapitur: tandemque non mœroris, sed consilii tempus ingruere sibi intelligens, ad superius nominatum Hugonem recta proficiscitur via. Qui opportunitatem capiendi innotescens inimici, quod scilicet Bruciae firmissimo derelicto præsidio, in Salensis municipii demigrasset domicilium, ad præoccupandos ejus conatus proficisci hortabatur. Nec ille distulit, qui intellexeret suo usui proficere, si eum in minus tuto valeat præoccupare loco. Quid plura? Non solum illum, verum suosque circumstantes vicinos, quibus cordi esse Patri Benedicti venerandam dilectionem cognoscebat, ad sui adiutorium alliciens, diluculo ferie tertie præmonet hostibus occurrendum. Interea cuidam militi ex Auxiliariis nostræ partis nocte, quæ diem belli præcedebat, hujusmodi per quietem ostensa est visio. Videbatur ei, quod quasi cum Præposito Ecclesiæ S. Stephani Lemovicinæ Sedis, nomine Ainar-do, silvam peragraret, opportunis in locis rebus oppans, multitudinem aporum præ se ageret: quorum quidam alios ad præparatas insidias deductos vivos caperet, alios vero venabulis transfixos neci traderet. Evigilans igitur, dum cuidam sodalium, quæ viderat narrasset, hoc ab eo responsum accepit: Visionis, inquit, tuæ Deo oppitulante & Sanctissimi Benedicti suffragantibus meritis, manifestus in proximo propalabitur intellectus: nam quod tibi de porcia præfatus est silvestribus, hoc tu patrari conspicias de perfidis hominibus: quodque auctore Ainar-do te agere somniabas, hoc ventura luce, Othierio sancti viri Benedicti monacho duce, una nobiscum Christo auxiliante perficies. Cumque ille, qui somnium viderat, rem sibi manifestum declarari peteret, (erat enim earum quæ gerebantur inficis rerum) interceptus ad eum, Num, ait, ad aures adhuc pervenit tuas, Ademarus Guidonis filium, egregii Confessoris Benedicti pervasisse monasterium, & Othierum Præpositum idcirco Domini nostri petisse auxilium? Gausfredus, ob fortitudinem corporis, Asini prænomine vocitabatur, in cujus castro memoratus monachus tum sorte aderat, cum hæc miles contubernalli referret suo, quique hæc adjecit, dicens: Nos quoque volente Deo ac Sancto juvante Benedicto, sacri pervasores loci, aut vindice feriemus gladio, aut capto nobili ducemus in triumpho. Hoc dictum multorum roboravit pavitancia corda virorum. Videntur mihi somniator iste ac ejus interpretes duobus Orientalibus fore similes; quorum unus victoriam Gedeonis somniavit, alter interpretatus est. Feria porro sexta secundæ hebdomadis sanctæ Quadragesimæ verrebatur, quando factio latronum memoratum occupavit cœnobium: & ecce crepusculo tertie ferie sequentis scopit manæ, undecumque asciti auxiliares, improvisi adstrere portis. Tunc quibusdam nostri agminis viris, adhuc procul a castro constitutis una cum Præposito Othierio, divinum apparuit prodigium. Viderunt namque, sole totius terræ reliquis clarissime illustrante partes, ambitum castri densissima vallari nebula: quæ quidem nullum sibi pugnandi afferret impedimentum, hostium vero obnubilaret intuitum. Illi hæc dies æquanda videtur, de qua antiquus Legislator scribit: Quia Ægyptiis erant tenebræ crassæ & palpabiles: filius autem Israel erat lux in omnibus sinibus suis. Roboratis hoc signo animis, statuunt hostes prælio aggredi: & præmisso Præposito (qui prævius dudum sibi fidos,

est visum
videtur
fuit

Judic. 7, 21

disfinit a
vallis mi-
litaribus

Exod. 10, 23

A fidos, tunc autem hostiles aggrediens muros, B. Benedicti nomen celsius inclamaret) ipsi elata in excelsum voce, Benedictum invocant monachorum Patrem: Benedictum resonant cum vallium concava, respondentque Benedictum proximæ silvæ abdita. Quo fragore vicinos consedis montes infernaque paruisse hostibus visum. Et quia montium facta mentio est, non sit audientibus onerosum jam dicti Salensis castri memorare situm. Mons est non multæ altitudinis, in cujus declivo castrum constitutum est: quod quidem ab Orientali Australive parte difficilem ad se venientibus præstat accessum, ab Aquilonali sane latere deversus montis machinamentorum omnium inhibet eversionem: at Occidentem versus, ubi hostium facilis formidabatur progressus, domus erat lapidibus firmissime constructa, ad Austrum in longum porrecta, ad repellendos inimicos satis idonea. Hujusmodi autem municio adversarii facta est perditionis occasio: dum ob nimiam securitatem, prius hostem adesse seferunt quam prævissent. Primus feratas Aquilonali parte in valle acies Gausfredus, propter vires non propter pigritiam Añus agnominet: ignemque, ut pridie suis inter pocula in amore Patris Benedicti sumpta condixerat, admoventi præcepit. Post eum reliqui auxiliares, Giraldu scilicet Cluensis castri Dominus, & Hugo Gargelensis reliquique, quorum nomina dicere superfluum. Qui ducentorum vallati caterva armatorum, adversarios, pari fidentes numero sed virtute constanti impares, & propugnaculis quæ tueri parabant jaculis ac lapidibus repellere cœperunt. Et ecce, Providentia divina interventuque egregii Confessoris, veniens Aquilo surgens, flammam quidem ignium portis ingererat, hostilia vero tela retro agebat. Cumque ignem convalescere jaculatio sua in irritum cadere oppidant cernerent, formidinent animis induerent introitus fugere. Seditiosis ecclesiam petentibus, nostri a tergo sequuntur attentius, cæsisque in introitu portæ aliquantis, eos qui basilicam petebant infectantur: in qua non tamen sibi latebram fore auspiciatus Ademarus, turrim ligneam, de qua signa dependebant, cum sex factionis suæ sociis formidolosus conscendit. Ibi quoque statere posse dissident, tecta more architecti perambulabat: donec ab Hugone, qui studiosus reliquis eum investigabat, visus, pacta vitæ ac membrorum securitate capessit. Cum quo, quinque manipulares ex eminentioribus centi sunt, Hugo videlicet ac Archembaldus de Buciacis, Rainardus & Americus frater ejus, filii Heldegatis haud ignobilis viri Argentomagensis, atque Giraldu Terrensis: his exceptis, quos aut minor potentia aut minus pollens de nobilitate parentum sanguis nostræ suberaxit notitiæ, quorum numerus ad viginti & eo amplius fuisse refertur. Equi capiti numero centum viginti, præter eos, qui vel a victoribus furtim subditi, vel a victis fuga sibi consuleneibus abducti sunt. E quibus & multitudo hostium colligi poterat, & virtus superna pariterque excellentissimum Patris Benedicti meritum evidenter agnosceret, quod a tam paucis exercitæ militiæ viris adversarii, coptis ac natura muniti loci, tam facile sint superati. Illud nihilominus gratia Dei gratuita nobis collatum credimus, quod hostium triginta milibus peremptis, nostrorum nemo saltem vulneratus est: tribus exceptis, unus videlicet militibus deditus stipendii, qui lethali accepto vulnere ad propria rediens vix decessit, ac quo agriculturæ potius quam bellicis dediti stipendii, qui cum multis aliis artibus hominibus, fama prælii excitæ, auxiliatum hostis venerant, domum nimium rapina student, incertum a sociis an ab exercantibus intercepti sunt. Hoc itaque modo, castrum intra sextam diem, quo primum ibi adveniant, horam receptum, nostrisque redditum est anno incarnationis Dominicæ millesimo. Et ne

quis æstimet tantam victoriam, hominum potius virtuti quam divinæ ascribi debere largitioni; sciat ipsorum nobis relatione adversariorum vulgarum, eos vigore ita fuisse destitutos, ut, quamvis telorum seu lapidum mole abundare se cernerent, nullam tamen efficaciam in jaciendo sibi inesse sentirent. Animæ quoque peremptorum nocturno tempore in eadem villa quiescentes homines somnos rompere sapissime cgebant: flebiliter oberrando inclamantes, se miseram fore, quæ excellentissimi Patris Benedicti res pervadere non dubitavissent. Nec Guido genitor Ademari sive etiam Giraldu frater ejus, patrinus jam dicti adolescentis, immunes miseriorum fuere: verum sicuti participes ejus maligni fuere consilii, sic quoque Dei iustissima, disponente providentia, periculorum fuere consortes. Siquidem Guidonem non tantum orationis quantum dissimulationis gratia, quasi nesciret quæ a filio gererentur, Romam profectum, morbus vitiliginis adeo debilitavit, ut non aliter quam in lectica ad sua regredi valeret. Giraldu vero, obtentu ejusdem simulationis apud Pictavum degentem & rei eventum præstolanti, ferox equus moridicus per coxam arcepsus, per aliquot dies lecto cubare coegit. Hildebertus quoque Argentomagensis incolæ, hujus factionis signifer, qui pacis medius palam quidem videbatur fore, occulto autem prodicionem alebat; igne divino in maxilla adustus usque ad diem suæ mortis incurabilis perseveravit, ita ut consumpta carne dentes specie miserabili nudarentur. Per omnia benedictus Deus, qui sibi beneplacitos assidue mirificat Sanctos.

a Per VVantos intelligi chirographos super monimur, & quod hoc scriptas potissimum ad Vitam S. Hadelini 3 Februarii, cap. 10. lit. G, ubi in transferenda possessione usurpator VVantos seu chirographos ostendimus.

b Chloebani 3 filius Chloebani 2 regnavit ab anno 662 ad 676.

c MS. Patriciosense, Motharius.

d Brocia castrum dicitur in Chronico Ademari, edito a Labbæ nostro pag. 170, ejusque ibi descriptio describitur: sed in eadem qua hic legitur, dubitatur quæstio, quod nulla Ademari sit mentio, sed VVidoni filius patris.

e Hic est Gualdimor VI, Pugnax vel Ferrui-brachii cognominatus, cujus prima uxor Adalmedis etiam indicatur ab Ademari jam citato pagina.

f Ita MS. Patriciosense, incusum erat a Bistio Argensia.

CAPUT XLII

Equus a submersione liberatur. Passi pante B. Benedicti in pralio prevalant. Injuriis ei male periclitantur.

Quia vero semel Aquitaniam ingressi sumus, non ab re esse videtur, si rei gesta miraculum, quod ordo causarum superiori paucis elabentibus annis subnoxiis enarraverimus. Captus, ut supra dictum est, Ademarus ab Hugone ad castrum Brucias deductus est. Id Giraldu quidam paribus favens Ademarianis tenebat, exclusus fautoribus Hugonis, qui partem ejusdem castræ ab Ademaro sibi præreptam non mediocriter indignabatur. Denique eundem juvenem, quem captum habebat, e regione murorum, undea suis intueri posset, deduci precipiens: interminatus est, se ejus caput abscissurum, ni maturato sibi munitionibus cederent. Quæ res Giraldu & eos qui intus erant graviter perterruit, maxime videntes Dominum suum cum tot exercitæ militiæ egregiis beliatoribus subita rerum conversione dejectum: unde non solum oppidum, sed etiam se, suaque omnia territi dedidere. Hugo potius castrum turrim, quæ jura Ademari fuisse videbatur, confestim diruit. Juxta eam cisterna erat ad colligendas imbrium aquas, effusa, quadraginta quinque & eo amplius cubitis in profundum parens. Forse post aliquot temporis spatium duo

AUCT.
ALMO-
NO.
lappu in
cisternam
equus mo-
nasterium

A ex Fratribus nostris, apud memoratum sancti Patris Benedicti Salepse monasterium degentibus, utilitatis monasterii gratia prefatum Hugonem, Brucciam tunc incolentem adierunt: ob cuius colloquium superiora tueri petentes, binos equos retinaculis sibi et connexos in inferioribus reliquerunt. Horum unus quietis impatientes, dum huc illucque errando socium trahit, postrema corporis parte in superius nominatam cisternam labitur, nec alterius ope juvari valuit, quin ad fundum usque decideret. Clamor illico intuentium oritur, equum monachorum in puteum esse lapsum. Tumultus causam Hugo sollicite perquirens, ubi damna lapsi animalis reperit, vehementer indoluit, quod hi qui eum visitandi gratia adierant monachi, (ager quippe erat) tantam fassent passi iacturam. Itaque uxori imperat, ut evocatis juvenum robustioribus, seminecis equi cadaver e puteo abstrahi faciat. Ipse post paululum, ubi se vestibus induit, tam secutus, inclinans se ad os putei, solum equinum caput aquis eminere prospexit, reliquis membris tam sella lymphis opertis. Et ad circumstantes conversus, Hic, inquit, equus, sella deinceps numquam sentiet onus. Ad quem mulier: Num, ait, ille senex Benedictus, qui tibi a Domino victoriam obtinuit ex hostibus, tam est invalidus, ut impetrare nequeat, quatenus proprio animali suus revehatur monachus? Ad hæc ille diffidens: Si, inquit, hæc ille impetrare, ceteris Prælato Sancti ejus me committam tuitioni. Admotis igitur scalis, descendit quidam, audaci sifus juvenis: qui equum per opportunas corporis partes funibus ligaret, quo facilius educi posset. Verum eo egresso, cum difficile videretur, tam immensi corporis animal simul cum scala posse extrahi ob angustiam putei, primo scalam educens, dehinc caballum extrahere cœperunt. Sed omnipotens Deus, ut ostenderet non solum jam sapius dicto Hugonis, verum quibusque sanam sapientibus, egregium Ducem monachorum, summum videlicet Benedictum, non parvi apud se esse meriti, imo majoris quam quisque mortalium concipere valeat, geminavit miraculum.

Ita extra-
hæc relatu
tur:

Nempe cum jam numerosa juvenus usque ad summum putei marginem equum elevavisset, ac Fratres eminus adstantes Letaniz preces Domino solverent, ubi dilectum Domino Benedictum invocare cœperunt, subito rupti funes equusque ad interiora lapsus est. Desperatio cunctos habuit, diffidentes eum ulterius posse vivum retrahi, maxime cum & descensus ad eum alligandum difficilis foret, nec funium illis tanta suppetere copia, casusque de superioribus ejus æstimaretur contrivisse membra. Accedens autem unus Fratrum ad memoratum Hugonem, hortatus est, ut de virtute confessoris Christi Benedicti sumpta fiducia, adhuc semel attentatam adorirentur opus. Annuentibus quoque ejus persuasioni quibusdam juvenum, quod sibi possent vires experiri cupientium, præcipue conjuge ejusdem nobilissimi viri Hugonis, quæ fidel ac devotionis in beatissimum Patrem nostrum Benedictum ardore flagrabat, iterato scalam in puteum deponunt. Porro apparatus funium nullus alter reperiri potuit, nisi quo retibus ad usum capiendarum silvestrium præparatis capreatum, sibi invicem connexis atque contortis utebantur. His ergo illigatum, uti prius fecerant, retrahabant equum, magnis clamoribus Sanctum invocantes Benedictum. Et ecce cum jam pene inter manus futurus esset, iterato deficientibus vinculis, relabi cœperat in imis. Tunc unus e turba alligari se poscit cingulis ex corlis cervorum defectis, quibus Aquitani utuntur latissimis atque fortissimis, sique introrsus demitti: arreptisque tibiærum fasciis, caballum aprissime capite alligans, monet socios se quidem primum, deinde quadrupedem extrahant. Qui monitis ocyssime parentes, utrosque ad superos reduxerunt. Sontipet acrius missus humi exponitur, ad quem honora-

ob inter-
mum S. Be-
neditum,

extrahitur,

bilis vir Hugo accedens, eumque virga tangens, ad circumstantes, ait: Hic reviviscet numquam. Tunc equus quibusdam eum sublevantibus a terra, sese exigens concussit, aquamque quam invitus hauserat per meatum urinæ digessit. A lactis illico mulier his verbis virum arguebat: En, ait, experimento hoc discere, Benedictum Dei famulum fideliter se invocantibus, præcipue suis famulis, præsto esse. Plausus continuo ac vox lætitiæ toto oriuntur castro, Benedictum laudantium, Benedicto gratias agentium, quod jam viveret, quod jam propriis pedibus equus vaderet. Sane religiosa femina, quia hiems erat, in aprica domo cornipedem deductum, mollioribus stramentis, usque ad distensionem sudoris ipsa operuit: qui inde post paulum retractus, terræ se provolvens, ac omnibus membris concutiens, hinc inde sodalem quærebat. Quem Fratres, qui advenerant, receptum lætantes, ad propria incolumem, nullo membro debilem reduxerunt: horum uni nomen Aaanno, qui Sacerdotii fungitur officio; alteri Remigius in Ordine manens Diaconatus; quorum relatu ante transactos quindecim soles, hæc ita gesta fuisse comperi, a quibus & sella ostendebatur, quæ dilapsa cum equo fuerat: cujus scandilia quamvis nova, & antellam suis impatientibus ipse distruperat. Viderit nunc quisquis ille est, qui hæc non sibi mira videri iactat, quid horum præcelleat: utrum ferrum e profundo lacu reduxisse, an quadrupedis vitam in immani præcipitio non solum servavisse, verum incolumem superis reduxisse? Ego quia utrumque noster iste Legislator patravit, in ambobus eum non tantum potentem, sed etiam potentissimum, fuisse lateor. In hoc vero illud admirabile dignissimum est, quod equum, quem cordarum nequiverit retinaculis protrahere, fasciæ fragilis retraxerunt habenis. Ac si patenter prius Pater Benedictus eos non verbis sed factis moneret, id non humane fortitudini sed Divinæ potius operationi debere imputari, suæque interventioni. Verum si quisquam ejus mira facta ob nostræ vilitatis personam contemnenda iudicat; hunc nos rogamus, non ut nostra legat, sed ut mitissimos ejusdem Patris vultus suæ nequaquam exasperet ingratitudine: qui si, quod abiit, offensus fuerit; nulli dubium, quod durum se præbeat & intractabilem; sicut e contra humilitatis precibus mitigatus, favorabilem se exhibebit ac lenis.

in bello Hilde-
berti Po-
pulum com-
miserat &
Guillelmus
Fulconem.

7 Opportunum videtur & illud inserere lectioni quod in eadem provincia sub antedicto Præposito Otherio, meritis sancti sui Benedicti Dominus operari dignatus est. Hildebertus supranominati Bosonis filium, ex materis avi successione Comitatum Petragoricæ urbis adeptus, adversus Guillelmum Comitem Pictavorum arma movit, & commoto exercitu, ad secundum Pictavæ civitatis miliarium castra posuit. Inter reliquos vero ejus auxiliares, quos ad id evocaverat bellum, erat Hugo, de quo præmissimus, Dominus castri, quod Gargilisa dicitur. Is cognitum habens beatissimum Patrem nostrum Benedictum, his, qui se plena invocaverint fide, ubique & maxime in bello solere auxiliari; memoratum, rogavit Præpositum Otharium, ut sibi saltrem duos conferret panes ex iis, quibus monachi vescerantur, quos ipse cum suis certamen intraturus in escam sumeret: fidei non modice existens, qui crederet illo se cibo validius omnibus posse armis contra universa muniti pericula. Interim Hildebertum, tam ipsum Hugonem quam cetera expectantem auxilia, præcipue a Fulconem Andegavensem Comitem, congregati Pictavenses repentina irruptione opprimere cœperunt: quatenus eo, qui dum belli erat, antequam cunctæ ejus congregarentur copię, oppresso, residuos ab ipsius detererent adjutorio. Nec ille segnitur in obviando fuit: sed cum paucis, quos secum habebat, excipiens advenientes, bis cum eis campali certamine conflixit. Cumque in

co

AUCTOR
RE AL-
MOINOpost panem
Benedicti
provenit

A eo esset, ut ab hostium multitudine superaretur, veteranis etiam suis fugere non erubescens, ex improvviso jam dictus supervenit Hugo, qui dejectos rebus adversis sociorum intuens animos, fractis citatim, quos ex monasterio S. Benedicti acceperat panibus, & ipse sumpsit, & his quos secum adduxerat, distribuit: ac demum Pictavos, jam jamque victores & suum nimium securos, cum Hildeberto aggressus, vicit, fugavitque. Sane ex milicibus, qui quippiam panis S. Benedicti quamvis modice sumperant, nullos lethale suscepit vulnus, sed omnes incolumes evaserunt.

8 Nunc jam ab Aquitania gressum verbi promoven-
tes, in Franciam redeamus: narratisque de statu regni
seu Regum, quæ ad rem pertinere videbantur, miraculum
per beatissimum Patrem nostrum Benedictum ab omnipo-
tente Deo, in loco, qui Abbatibus villa dicitur gestum, re-
citamus: sicque per monasterium ad Burgundiam partes,
certis ex causis transitum faciamus. Dux Francorum
Hugo insulas regni adeptus, cum filio per decem conti-
nuos annos eis positus est: moriens autem, Rotberto filio
monarchiam sui reliquit Principatus. Hugonides Rotber-
tus uxorem inire copulam jam dudum mente tractans,
& ab Arelatensium partibus assumere sibi conjugem vo-
lens, exercitum congregat, sponsæ jam jamque adven-
tanti occursum. Dum ergo iter agens exercitus, ultra-
riorem Ligeris ripam teneret, contigit Guillelmum Be-
lesmensem, castrametandi causa, cursum superius no-
minatæ villæ Abbatibus deligere. Porro: satellitibus
ejus, quidam perversæ mentis juvenis præveniens Domi-
num, monacho ei curti Præposito, Theoderico nomine,
furibunde imperat, ut sibi portas aperiat, eo quod ipse
inibi nigratum habiturus foret. Ad quem monachus: Pa-
tientiam, inquit, o optime militem, in me habe, ad-
ventum tui Senioris opperientem, cui soli hæc patebunt
portæ. Animadvertens miles, copiam introeundi sibi
denegari, conversus in iram, sociis infert: En, inquit;
contemplamini hunc monachum veluti tumidum bufonem,
equo itidem tumenti superbe residere, nec mihi
aperire velle. His contumeliæ verbis cœnobita motus,
conversus ad Orientalem, ad quam monasterium situm
est, plagam, Ego, ait, te, o Senior sanctissime Be-
nedicte, aut perpetuo obdormisse suspicor somno, aut
nostris offensum peccatis, ab his olim tibi dilectis abs-
cessisse sedibus, qui ita iustas tuorum pateris manere
injurias. Quid quæsis morer? Non diu vindex de-
lata est blasphemæ ultio, Divina eam meritis beati
Confessoris, idcirco, ut credimus, accelerante provi-
dentia, ne pusillanimitate victus Frater, majoris of-
fensæ in verbo incurreret lapsum. Namque adven-
tante Guillelmo, infelix ille, qui scandalizaverat Præ-
trem & insuper Benedictum despexerat Patrem, jacti-
tans se vino servorum ejus ad ebrietatem usque sua foci-
rumque viscera absque ejus oppleturum gratia; domum
a curti longiuscule remotam ingreditur, in qua
minarum suarum satisfactorum executioni, dum ultra
modum vina haurit, calicem furoris domini una cum
mero usque ad faeces potavit. A mensa quippe fargens
secus ignem se collocavit, temporalem æterno socians
lupino. Namque igni stramenta lectorum corripens,
stammarum globos in sublimi extulit, ac tectum domus
facile accendit: nec evigilavit miser, donec compre-
hensis omnibus, obrueretur erabium molibus. Itaque
cum duobus obsequii sui pueris, nam tertius semiustu-
latus evasit, ac quinque equis, seu cum omni itinera-
ria suppellectili incendio consumptus est. Qui vero
ambusta veste vel capitis crinibus, discrimine mortis
exemptus fuerat beneficio fugæ, in præsentiam Guillelmi
deductus, rem, ut erat gesta, ordine retulit. Tum
ille: Merito, ait, hæc infelicibus poena provenit, qui
malevoli recordæ, suæ spiritus, viua monachorum,
cuncta se exhaurire posse æstimantes, ita obriecati ope-

miles post
conjuram
illam S.
Benedictummille ad
obriecatum
eius vinomiser in-
censile perit

ram dederunt, ne imminens periculum vitare nequi-
rent. Hoc itaque facto, suspicio Fractis abolita est,
qua falso calumniatus erat, beatissimum Patrem no-
strum Benedictum obdormisse, qui cura pervigili as-
siduam sollicitudinem sibi subito exhibet gregi. Porro
a sibi placitorum istorum visitatione locorum, nullius
nostrum quolibet immani poterit deterri facinore,
quem grata suorum invitat præsentia offium. Verum-
tamen eo magis nobis cavendum, ne tam pii aspectum
Vigilatoris, fusca commissorum offendamus caligine
peccaminum.

Hujus Fulconis memorantur bella, apud Glabrum Rodol-
phum lib. 2. Historiarum cap. 3 & lib. 3. cap. 2, gesta cum Con-
te Duce Britanniæ & Odono Comite Carnotensium.

CAPUT IV.

Periculum submerisionis submotum. Mors vero insillita.
Corpus S. Pauli Laonensis Floriacum
delatum.

9 IN ea inundatione Ligeris, quam plus solitam lit-
toris accola, insolitam procul remotus sensit
agricola, quid mirandi per meritum sæpiissime nomi-
nandi Patroni nostri actum sit Benedicti, quia absentem
me contigit fuisse, relatu seniorum cognitum, memo-
ria adorat tradere posterorum. Igitur Liger, eorum
maximus fluviorum qui per Galliam alvei sui cursus in
Oceanum propriis invehunt nominibus, inaudito an-
tea sæculis modo antiquos excessit terminos anno Incar-
nationis Domini millesimo tertio, regni autem Rot-
berti Regis, quo cum Patre regnare cepit, a sexto
decimo, Monarchiæ vero septimo. Tanta vero tam-
que repentina ejus fuit profusio, ut agrarios laboran-
tes, seu equites iter agentes subita involverit ruina:
ut non incongrue illi aptetur illud Virgilianum de
Pado dictum:

Ligeri fluvio
exundante
anno 1003.

Proluit infans contorquens vertice silvas
Fluviorum Rex Erydanus, camposque per omnes
Cam stabulis armenta tulit.

t Georg.

Sic & iste, non solum pecudes cum ovilibus, homines
cum domibus, verum etiam patrem matremve familiæ
cum filiis ac filiabus, seu cum universis improvise impe-
tu prostravit utonilibus. Hac aquarum alluvione invol-
vi metuens armentarius gregis, usui monachorum Pa-
tris Benedicti in cœnobio Floriacensi degentium delegati
ad tutiora montium pascua vaccarum abduxit armenta:
unde regrediens, dum concitus sese proripit, ut intra
septa castris reocptus imminens evitaret periculum, ob-
vium habuit hostilem quem fugere cupiebat atonem.
Retrogrado itaque se proripiens pede, ad pontem rivuli,
qui ob circumjacentis latitudinem paludis Longum-ret
dicitur, quem jam forte præterierat, summa cum festi-
natione tendebat. Ibi quoque obvius habens inundantis
fluxus gurgitis, in desperationem vitæ labitur, & in-
certus consilii, fasciolis a tibiis resolutis, ad binas pon-
tis tabulas se alligavit. Invocare tunc Christum & San-
ctum cepit orare Benedictum, ut sui miseretur opem
ferendo. Sed resoluti vi tumescens fluminis ponte, ip-
se pariter ferebatur in præceps. Tum vero toto cordis af-
fectu nomen beatissimi iterabat frequentius Benedicti:
& quia jam morti traditum se credebat, ut animam tan-
tum salvaret poscebat. Cumque undis se propellenti-
bus, ad eum delatus esset locus, ubi Bonodia fluviolus
Ligeri insluit, per tria fere milliaria aquis vectus, &
semper in ore, semper in corde sanctissimi vocabulum
replicaret Benedicti, exaudiri meruit; nam mutatis flati-
bus ventorum, sans zephyrus, ad litus cum leni im-
pulsu deducere cepit. Quidam vero ejus nocti, prope
linitibus obnavigantes, cognito quis esset, solutis qui-
bus

habuit
Floriacensiincensile
Benedictisuo vi
aquarum
procul ab-
stus

salvatus

A bus ipse se viazerat ligaminibus, ad tutam portus stationem secum incolumem reduxerunt. Vocitatur autem homo ipse Constantius: qui etiam refert se multitudine circumdatum serpentium seu diversi generis reptilium, nec tamen per Dei providentiam & egregii Christi Confessoris Benedicti interventionem quidquam sibi fuisse nocitum. Quod eo magis mirandum censetur, quia quosdam hominum summa arborum cacumina conscendentium, ubi undoso torrenti aspirare fas non fore arbitrabantur, reptando subsecuti angues, miserandis laniatos moribus, decidere in profundum cogeant. Hunc vero in imis constitutum, quamvis in modum cinguli circumambirent, nullatenus tamen ladebant, gratia eam divina meritis sancti sui Confessoris Benedicti custodiente, ad exhibendum famulis ejus devotæ servitutis obsequium. Cui etiam aliud divini muneris attributum constat fuisse beneficium. Ruerat radicibus aquarum alluvies maximas arborum moles, quarum impetu trunci quoque antiqua diuturnitate solidati evertcebantur. Horum ille impulsu, non solum mergi non poterat, verum sola manu vel brachio, ac si leves stipulas ad se appropinquantes, depellebat.

B 10. Agitur quidam ditioni subditus Ecclesiæ S. Stephani Antiodorensis urbis, confinis est terræ S. Benedicti, quæ memoratæ superius adjacet paludi. Hunc quidam Ualterius jure beneficii fortitus, ejusdem teluris partem ad suos usus præcipere cupiebat: confiditque calumnia, quod ex suo beneficio existeret, atque a nostris turiculis injuste pervasa foret, querelam ante venerabilem Abbatem exponit. Nam quoddam tempore ab uno Dominorum suorum missus est, ut sua vice jam dicto obsequeretur Abbati, ad Regale palatium properanti. Inde cum redirent ambo simul, & ad eum perventum esset locus, de quo lis videbatur orta; idem vir conversus ad Abbatem: Nunc, inquit, Domine Abba, si placet, ostendam tibi terminum meæ possessionis. Monente autem illo, ne quid supra suum determinaret jus, ne forte id nequaquam ei impune cederet; ille impulsu calcitrans equo, ad locum determinationis sibi placitæ properat, obrestantibus pene omnibus qui cum Abbate aderant, illum metam illæ divisionis transgredi. Sed cum habenis equum refrænare conaretur, dicens, Ab hoc ego loco, universum jus ad istam partem (manu eam demonstrans,) mi etiam, si necessarium fuerit, singulari certamine vindicabo; equus in cursum actus, retineri ab eo non potuit: quin potius invito scissore, proruens semel ac secundo, offenso labitur pede. Tunc Reverentissimus Abba Abbas conversus ad suos ita infit: Jam nunc acquiesce iudicis justum citissime conspicietis examen. Post quæ verba, equus terriolapsum, Dominum a tergo suo abjicit: qui cadens difficilis interioribus, fractaque scapula debilitatus, ad villam monasterii delatus, ad vesperascente ipso die defunctus est: peregitque ipse solus singularem quam proposuerat pugnam, Deo manifestum exerente iudicium, meritis dilecti sui Confessoris Benedicti, cujus res alienare cupiebat. Cujus casum miseratus honorabilis Abba Abbas, eo quod sibi in itinere devotissime obsecutus fuisset, cum Fratribus in cimiterio ecclesiæ honorificentissimè tradidit sepultura.

C 11. b Ossa Oceani maris quædam est insula, quæ a continenti Armoricanæ regionis terra, quam Cornuallia nominant, pelago sexdecim passuum in transversum porrecto se jungitur. In ea B. Paulum, cognomento Aurellanum, eremiticam duxisse vitam ex libro **d** Vitæ ejus didicimus. Hic denique S. Paulus in loco **e** Britanniz, qui Oppidum dicitur S. Pauli, **d** Episcopus factus multis in vita sua clarus virtutibus, ibidem per divinam designationem tumulariam meruit sepulturam. Cujus corpus post longa obitus ipsius transacta tempora, a Mabbone ipsius loci Pontifice, ad

hoc nostrum Floriacense intrinsecum est cœnobium. **D** Hujus translationis seriem, quia occasio se præbuit, licet multis antea temporibus gesta sit, sicut a prioribus nostris eam auditu comperimus, referre dignum duximus. Memoratus denique venerabilis Mabbo Pontifex, amore divino contemplativæ succensus vitæ, hæsitabat animo, quoniam potissimum in locum suum posset explere propositum. Cui divinitus inspiratum est, nusquam aptius id posse eum perficere, quam in præsentia corporis sanctissimi Patris nostri Benedicti, qui Dux & signifer illius esset institutionis, quam ipse sectari cupiebat. Sumptis igitur Evangelii & sacrarum vestium non contemnendo ornatu, simul cum sacratissimo corpore egregii Præsulis Pauli, ad sibi desideratam pervenit habitationem: quem Abbas istius sacri cœnobii præcedenti libro nominatus Vulfaldus cunctaque congregatio, gratantissimo dilectionis suscipientes obsequio, quoad vixit tempore honorifice secum tenuerunt. Qui, peractio laudabilis vitæ cursu, ante altare S. Joannis Evangelistæ in basilica sanctæ Dei Genitricis Mariæ tumulariam adeptus est sepulturam. Corpus autem antedicti Confessoris Pauli cum proprio loco, post loculum sanctissimi Patris Benedicti posuerunt, uno tamen ampliori scrinio, quod etiam argento testum erat, utrumque concludentes. Nunc jam ad id quod cepimus exequendum, regrediamur.

12 In memorata igitur insula ob amorem tanti Præsulis quidam cujus jam dictæ regionis Cornualliz, Felix nomine, ad inhabitandum demigrans, cum aliis suæ provincie viris per aliquantos annos Deo placitam studeat ducere vitam. Sed cum veraci referente fama didicisset, corpus jam dicti Sancti apud nos retineri, deliberavit animo ad ejus sacratissima properare membra. Incitabat quoque bonæ voluntatis ejus conatum tum rumor sanctissimi Patris nostri Benedicti, qui totius etiam remotissimos Britanniz repleverat sinus. Ascensa ergo una, quam solum tunc reperit navim, ad superius nominatum S. Pauli oppidum venire disposuit; cum Pontifice ipsius Sedistradaturus, utrum sibi hæc quæ cogitaverat agere expediret. Verum pelagus illud, quod inter insulam ac continentem diximus esse terram, ob sui angustiam & rupum in prominentium exasperationem, difficilem multoties navigantibus efficit transitum. Quod cum jam dictus vir transire veller, inopinato impetu undarum navis verberata, cum cum universis sociis inter se & mare conclusit. Erant inter eos natandi ignari, quos unda raptos, super unum e prominentibus saxis illatos deposuit. Ille vero cum uno tantum sodali, jam reductus in suum statum navi insiluit: & fluctus, qui eam oppleverant, panno sinuata vestis exhauriens, cum duobus qui soli remanserant remis, ad recipiendos socios rapi appropinquavit. Quibus receptis, prospicit eminus libram, per quem laudes Deo persolvere consueverat, undis jactari nec mergi. Post quem directo cursu navis, cum levavis ita omni humore introversus carentem, quasi non undæ ipsum per maria sed ventus per terras portaverat. Deinde aliquibus remis cum aliquantula suppellectili receptis, ad destinatum tandem delati sunt locum. Cumque memoratus vir cum Episcopo loci colloquium familiare habens, ea quæ sibi obvenerant referre veller; prævenit eum Pontifex, ita inquit: Num, ait, ignoras, Domine mi Felix, quid cuidam monacho, omnibus tibi que bene noto, de te per nocturnum soporem revelatum sit? Cui cum ille diceret, se id funditus ignorare, Episcopus ad eum: Retulit, inquit, mihi idem monachus coram multis testibus dicens: Videbatur mihi, quod Felix, qui in insula habitat, hic apud nos foret positus. Qui dum ad sua regredi veller navimque ascendisset, diabolus in specie vultus adveniens, ejus corporis moles montis altitudini æquari posse

ABCTO.
RE AC-
MOINO

ilafu iuu
supauu

o mluuu
mruuu

partem agri
S. Benedicti
obsequium

dr ad frige-
luc coria-
mon proce-
ant

cu equo
lapso porit

eum corpus
S. Pauli Ep-
scopi Lan-
nanse

a Mabbone
Episc. effo
Floriacum
translatum

Felix mo-
nita,

ad oppidum
Loranse
navigant

navi sub-
mersa

per S. Remon-
thum origi-
nem a sub-
mersum

AUGUSTO
RE AL-
MONIO.AUGUSTO
RE AL-
MONIO.in vultu
labitur.De dante
arripit mo-
num.E
b
monachos
fuerunt a ju-
stis.sicut de
gratu morbo.E. Grandis
remotus.

f

De apparente
funeribus.Patricianus
dicitur
h. h. h. h.
Comes Tero
Sedici.

A posse credebatur, conatos, qui rante vehabantur simul cum ipsa in profundum mergere mihi videbatur. Illis itaque hoc modo submersis, apparuit repente vir quidam monachico adopertus indumento, more Abbatum recurvum a capite de manu gerens baculum, quiq; super aquam deambulans, eodem ligno navim cum hominibus nil mali passis ac cunctis rebus de profundo ad litus traxit. Liberatis vero imperans, ut se ibidem opperirentur, vulturem qui jam fugam paraverat insocutus, virga percussum in profundum abyssi merit. Reversus ad Felicem & socios ejus, alacri ut erat vultu eos hortabatur, ut ascensa litore, quo cupiebant secure enavigarent, dicens: En adversarius vestri per Dei gratiam a me submersus, perdidit omnem vobis nocendi potestatem. Cumque ista referente Antistite Dei servus audisset, casus quoque suos & ipse omnes ei exposuit, asserens ipsam visionem etiam corporeo actu in se completam. Intelligens vero ex memorata apparitione sanctissimum Patrem nostrum Benedictum suae salutis auxilium contulisse, magis amore ejusdem precellentissimi Confessoris flagrare cepit, atque ut ad ejus sacrosanctum tumulum perveniret instare. Igitur pauci temporis interposita mora, assumptis quibus se indigere rebus assimavit, ad continentem destinavit remeare terram. Sane omnipotens Deus, ut ejus cor ad amorem Sanctorum, quorum expetebat praesentiam, amplius inflammaret, duplicavit miraculum. Nam dum anchora a litore sublata alta peteret maria, repente se fluctus attollunt, & in sublimi elatus perruptus aquae montis ita totam circumcinxit scapham, ut nulla ex parte aditus reperiretur evadendi. Tunc jam dictus Christi famulus Felix, horrore imminenti periculi percussus, intra ima pectoris hujusmodi fundebat preces humillimae supplicationis: lacryti, inquam, Confessores Christi Benedicite atque Paule, quorum sacratissimos adire exopto cineres, ferte opem mihi misero, qui solius nunc mortis discrimen formido. Post has preces, dicto citius tumida confidunt aequora, ventisque placidum quasi mare tutam navigantibus praebevit viam. Ita ab instanti naufragio sepe nominatus Felix exemptus, ad hoc sibi diu desideratum venit cenobium, nobisque hunc suae salvationis retulit fuisse modum.

dante in
desiderat.digne sta-
tuitur.

- a** Hinc liquet primum annum Roberti cum patre regnantis esse annum Christi 988, & solius regnantis annum 997.
b Osa, MS. Patriac, Osa, Alberto le Grand Huellant, vulgo Ovesant & Hestiant appellatur.
c Hanc vitam ex vocis MSS. edidimus 18 Martii, die S. Pauli, scripta ex est a monacho Floriacensi.
d Vulgo dicitur Saint Paul de Lion, S. Pauli Leonensis urbs.
e Florius Mabbe Episc. circa annum 940.
f Deu hic Felix anno Christi 1005 Floriac missus in Britanniam Armeriam restauravit monasterium, ejusque est Abbas computatur, qui scribitur in Vita S. Gilda Sapientis 29 Januarius, cap. 6 pag. 964. De eo regimus 9 Martii inter Praeternitios.

CAPUT V.

Injuria S. Benedicti morte puniti. Ager adjutus.
 Cerei & lucerna accensa.

Vallens vil-
lam S. Be-
nediti.

a

B Revitati quidem studendum erat, ne prolixitas verborum audientibus fastidium materiam gigneret: sed quia decurrens sermo retineri non potuit, quem vis dilectionis sanctissimi Patris Benedicti, ad plenius exponendas res gestas impulit; ignoscendum est, si plusquam licuit loquax pagina fuit. Procurabimus deinceps succincto narrandi genere miracula ejusdem dilecti Domini comprehendere, ut & laudes ejus promamus & lectori nequaquam oneri simus. Burgundiae in partibus territorio Tricassino villa habetur S. Benedicti, Tamiacus nomine, quam Advocatus voca-

bulo Gauzfredus, quamvis ab extraneis defenderet, D violentius quam quilibet externus vastabat. Quem monachis frequenter, ut a malefactoribus quiesceret, admonitum nec obtemperantem, pius Pater Benedictus a Deo obtinuit, flagello correctionis prius percuti quam ejus malicia funditus deleteretur. Quadam itaque die eo in domo propria, intra memoratae urbis Tricassinae muros constituta, residente, & judicariam inter rusticanos agente actionem, niger canis rabie plenus assuit, & nullo lacerans circumstantium, impetu in eum facto, nare ejus ac faciem moribus dilanians abscellit. Unde ille in amentiam versus, ab amicis ad basilicam S. Dionysii est deductus: ibique aliquantulum, sed non ad plenum sensu recuperato, regressus ad propria, dum malis quae pauperibus S. Benedicti intulerat adiceret peiora, a daemonio arripitur: catenatusque & in quoddam retrusus cubiculum, ultimum exhalavit spiritum. Proflentibus condis qui eum noverant, obsevitiam ejus in rariolos pretiosi Confessoris Benedicti talia ipsum petulisse. Huc metuenda ultioni aliud amplectendum misericordiae ac sanitatis adnectamus signum.

14 In inferioribus hujus Neustriae partibus, in Andegavensi scilicet urbe, Ainfredus quidam apud monasterium b S. Albini ex Clerico monachus sponte factus est. In meliorandae vitae gratia ad hunc venerabilem Floriacensem demigrans locum, aliquantisper nobiscum commoratus, ad memoratam regressus est cenobium. Ubi dum moratur, gravi tumescens corae afflictus languore, gemino urgebatur angore: nam Abbas ipsius monasterii quibusdam simulacris eum impetens, condis interdixerat Fratribus, ne quis eum saltem in exitu visitaret animae. Cumque ille morbo ingravescente ac dolore ad vitalia serpente, Fratres ad se invisendum suumque exitum Domino commendandum venire deposceret; ab uno, cui soli concessum erat eum invisere, quid Abbas de eo praecepisset addidit. Quod ipse audiens, graviter tulit, & per Andegavensium civitatis nobiles, qui ab ejus visitatione, quia eum diligebant, inhiberi non poterant, Abbati mandavit, ut sibi miseretur, ad satisfactionem, si quid in eum non recte commississet, parato. Sed eo differente, coactus est exger aliunde consolationem quærere: & quia se a temporali Abbate videbat despici, ad illum, qui legionibus monachorum per longa jam pridem saecula sollicitudinis suae curam impendit, tota se contulit mente. Recordansque quantam in Patribus hujus Floriacensis cenobii, tempore suae peregrinationis, reperit dilectionem, converso ad patetis capite, ac lacrymis suffusora, in hac prorupit verba: O Sancte, inquam, Benedicte, miserere mei tuum auxilium anxie implorantis, tibi que spondentis, quod si mihi corporis sanitatem vitaeque a Deo obtinueris prosperitatem, tua supplex sacratissima exoptam ossa, gratularum pro posse redidurus vota. His petoratis, aspexit, ut post ipse retulit, subito quemdam incogniti vultus virum, monachalis habitus tegmine adopertum, qui e regione ulceris manu protenta, silenter abire visus est. Mox agrotus in somnum resolutus, qui tres & eo amplius noctes pervigiles duxerat, unius horae spatio placidissima quies potius est. Evigilans vero, dum summis digitis vultus, quod vis morbi patefecerat, incautius premeret, particula quaedam putrefactae carnis, instar boleti, inde cum maxima doloris parte profluit: ac demum infra breve tempus resumptis viribus, quod voverat devote nec absque munere complevit.

15 & Patricianus dicitur villa in Angistodunensi territorio regionis Burgundiae sita. Hanc Echardus Comes Burgundionum ditissimus S. Benedicto & Fratribus Floriacensis cenobii ad stipendarios quosdam sumptus benigna largitate contulit. Quo defuncto ac in Flo-

A in Floriacensi monasterio juxta Ecclesiam S. Mar-
seculo, in memorata possessione Fratres habitationem
sibi statuerunt. In qua etiam, de laissa Floriaco san-
cti Patris Benedicti Reliquis, ecclesia in honore Dei
scilicet gloriosa Virginis Mariæ simulque egregii ipsius
Confessoris constructa est: quam Charillus Dominus,
meritis sanctæ suæ Genitricis necnon dilecti famuli sui
Benedicti, sapissime miraculis illustrem reddidit. De
quibus, quia multa per inertiam oblivioni tradita
sunt, pauca, quæ vilitatis nostræ attingere notitiam,
memoria posterorum ad omnipotentis Dei ac Sancto-
rum ejus laudem tradere curabimus. Solmaricense
prædium, jam dicto Patriciacensi cœnobio subditum,
quidam perversæ mentis homines irradere moliebantur,
quorum militiæ Robertus monachus, illi loco
tunc Præpositus obstitere cupiens, instante vindemiæ
tempore cum Sanctorum pignoribus ad locum properat.
Cumque iter agendo, sanctarum vectores Reliquiarum
Cluniacum cœnobium devenissent, ibi nocte quie-
verunt. In crastinum vero coepti itineris callem car-

B peturi, a Fratribus ejusdem cœnobii cum magno pro-
cessionis apparatu ducebantur. Et ecce, in ipso basi-
lica sancti Benedicti egressu, orta cum vento pluvia
cercos ob honorem Dei ac Sanctorum ejus accensos fun-
ditus extinxit. Sed antequam portam castri ipsius mo-
nasterii egredierentur, & serenitas rediret, & ceroidi-
nitus reaccens, insipientibus cunctis, per aliquot
vix spatium nullis ventorum flatibus extinguere potue-
runt. Simili modo, dum peractis pro quibus ierant,
sanctas Reliquias a tabernaculo sub quo manserant ex-
tulissent, lucernæ extinctæ, divinaque virtute illumi-
nata, nullo aurarum spiramine lupen amiserunt, do-
nec a terra S. Benedicti Sanctorumque progredierentur pi-
gnora. Erant autem qui ferebatur cum patrocinio
sancti Patris nostri Benedicti, pretiosæ Reliquiæ be-
atissimorum Confessorum d. Eucherii & Verani, necnon
Cypriani, Sperati, ac Pantalcois Martyrum. Hæc Ge-
uti relatu seniorum nostrorum, compertimus, quidam
aliquando Lugdunensis Antistes, eundem monachum ha-
jus sanctæ Congregationis contulerat, remuneranda
sedulitatis gratia, quia liberalibus cum instructis
litterarum studiis. Quas ille, ut celebrior inde elire
locus, in ejusdem Patriciacæ villæ gratia condi-

C dit.

16 Bernardus quidam, ejusdem Burgundiæ vitillu-
stris Dominusque castri quodammodo vocatur, discer-
diam habebat cum quodam sublimitate propinquo non
minoris potentis, nomine Letboldo, cuius possessiones
dum direptionibus vastaret, quendamque di-
ctum Patriciacum monasterium persequentibus armenta
abducere cupiens, quosdam servorum S. Benedicti resis-
tentes sibi interemit. Propter quam causam supra no-
minatus Robertus Præpositus cum adiens, humiliter
poscebat, ut legaliter S. Benedicto ac ejus monachis men-
daret malum, quod contra leges servorum irrogave-
rat. Ille contumacia plenus spiritu, in hæc verba re-
spondit: Miror, Domine Roberte, te tam sapientem
virum ad tantam stulticiam devolutum, ut a me emen-
dationem rescigas, cum me magis rogare oportuerit,
ne peiora adicerem. Et adjecit: Dominum, inquit,
qui me nasci fecit, testor, me, antequam quivideam
ab hoc die evolvantur soles, experimento probaturum,
verum S. Benedictus igni, an ignis a me ejus inextingu-
tibus, Sancto prævaleat Benedicto, qui mecum intra
suum castrum defensare nititur, iniquum. Ad quæ
verba commotus monachus, Confido, ait, in Do-
mino, ac in Sanctorum ejus meritis, te nec ista impletu-
rum, nec constitutum a te terminum temet vivendo
excellerum. Hoc dictum rei veritas subsequuta est.
Denique prædicto viro venerabili Roberto ad mo-
nasterium regresso, antequam præfinita præterisset

illæ, præfatus Bernardus ab obvio sibi hoste præ-
scripto Letboldo, lancea confusus interit. Subiturus
pro certo illud diuinum, cum igitur certamen, quod
falso iuraverat se S. Benedicto brevi tempore illatu-
rum. Adjiciantur: hujus vindictæ prodigio quatuor sa-
nitatum insignia, duobus tantum feminei sexus per-
sonis a Christo collata in eodem monasterio Patricia-
co, per merita sanctæ suæ Genitricis ac inclyti Confesso-
ris Benedicti, aliorumque quorum ibi habentur Reli-
quiarum patrocinia Sanctorum.

a Treca seu Tricassium aut Augusta Tricassinorum nunc
Campania caput est, olim sub Regibus Burgundionum. Hinc Gun-
tramnus apud Greg. Turon. lib. 2. Hist. Franc. cap. 31. ad Clotarium
miserat sua Burgundia regno Episcopos Artemium Senonicum,
Veranum Cabilonensem & Agreum Tricassinum.

b De S. Albino Episcopo Andegavensi ejusque monasterio aliam
est Martii.

c Annos Bescus, Patriciacum, Gallicæ dici Pressy in dioc-
esi Augustodunensi & nunc esse Prioratum, infra monaste-
rium dicitur: cum hujus loci codice MS. collata est hac Aimeini
historia.

d Videtur hi ambo fuisse Episcopi Lugdunenses, ex quibus
Eucherius solius 16 Novemb. & S. Veranus 11 ejusdem mensis.

e Afferri Sausajus ad 18 Februarii Reliquias SS. Cypriani &
Pantaleonis Africa a Legato Caroli Magni in Gallias delatas
fuisse: quod ad 14 Sept. & 27 Julii, quibus columnæ, oris discum
flendum. At S. Sperati corpus Lugduni quiescere tradit idem in
Supplemento ad 9 Novemb.

f MS. Patriciac. Ution.

E. A. P. U. T. V. I.
Glandæ, contralla, caci sanati, incendium
extinctum.

17 Mulier quædam Adelais vocabulo, linguae ad
pedum privata officio, ad memoratum veni-
cœnobium manibus reptando. Hæc præ foribus mona-
sterii per aliquantulum decubans temporis spatium, a
Fratribus quidem nutu manuum petebat vitæ sobriū,
a Sanctis autem voce cordis sanitatis auxilium. Quadam
itaque die, tertia videlicet feria ante sanctam Penteco-
sten, cum ipsa anno festivitatis a xxi Kalendas Junii eve-
nit, medietate suæ horam adesse pensavit: veniensque ad
te ecclesiam, indicis quibus poterat, aperiri sibi introi-
tum exposcebat. Quompetrato, per terram se erigens,
oratorium intravit, & coram altari Sanctæ ac sancti d. Trinitatis in ipso ingressu posito, subito sublevis, ac se
paullatim altissima sustollere coepit. Quid pluribus mor-
er: Intra breve momentum pleniter erecta, cœcis gressi-
bus ad altare sanctæ Dei Genitricis Mariæ atque Con-
fessoris Christi Benedicti progressa, acsi in oratione pro-
sternitur, indeque post paullulum se erigens, elatis in
altum manibus, in hæc vocem prorupit: Gratias, in-
quit, agitis Domini meæ Virginiæ Regina S. Mariæ
tibi que S. Benedicte, quorum interventu omnipotens
Deus mihi curvæ ac mutæ rectitudinem membrorum
contulit & loquelam. Næc vobis Sancti Dei Eucherii &
Verani, minores persolvo gratiarum actiones: quos
sæpe exoratos meæ non diffido adiutores fuisse salu-
tis. In his vocibus totam penè exegit noctem. Agebat
eo die festivitas Beati Romani, Alumni sanctissi-
mi Patris nostri Benedicti, & Fratres Completorios
Deo solebant hymnos: qui continuo sonantibus
signis laudes Deo alacres præ ostento reddiderunt
miraculo.

18 Christo disponente adhuc Sanctos suos mi-
rabilibus insignes reddere, nono post parturum istud
signum die, tertio videlicet Kalendas Junii, alia inibi
deducta est mulier. Huic Alexandra nomen erat: quæ
gestatoriq, quo lapides ferri mos est, a duobus viris
advecta, in basilicam se introduci rogavit. Quæ in eo-
dem quo & prior erecta fuerat loco, ad orationem
se

A se inclinans, post modicum pedetentim erigere sese cepit. Cujus conatibus Fratres, qui ad eam mirandam convenerant spectaculum, juvare cupientes, inter manus eam elevando sustentabant. Ipsa quoque circa horam diei tertiam, in qua delata fuerat, plenae donata sanitati, per aliquot menses in servicio ecclesiae permansit. Postulata autem atque impetrata a jam dicto ejus loci Praeposito Robertho licentia redeundi ad sua, pollicela est, se ad inchoatum reversuram sanctuarii obsequium: sed dum moras ad regrediendum innecteret, pristinum languorem incurrit. Verumtamen dum quæreretur, qui se ad suae salutis locum reveherent, nec inveniret; cepit anxius & mœsta esse. Tandem necessitas consilium reperit, ut Deo ac Sancto Benedicto voveretur, si salus collata sibi restitueretur, ut ad jam nominatum valeret regredi monasterium; se deinceps inde acquaquam recessuram. Statim igitur ut hoc vovit, firmissimas in eo quo residebat loco ambulandi vires resumens, postposita omni morarum occasione, ad Patriciacum sancti Benedicti cenobium, ubi sanata prius fuerat, reversa est. Dumque cuncta, quae circa ipsam acta fuerant Fratribus referret, sponderetque se inde amplius non discesuram, in commune benedixitque Dominum famulumque ejus sanctissimum Patrem nostrum Benedictum: gratias agentes illi, qui servulos suos, quos forte absentia sacri Corporis ejus mortificare poterat, spiritali visitatione dignosducendo, miraculis latificaret. Et ne qua dubitatio de praestitis mirabilium beneficiis remaneret, vicinos ambarum mulierum sollicitè perscrutari curaverunt: hospitem etiam ejus, quae prius sanata fuerat interrogantes, utrum eam aliquando loquentem aut ambulantem recte vidisset; tum ab ipso quam a reliquis, qui utraque noverunt, vere eas debiles, vere a Christo meritis sanctae suae Genitricis ac dilecti sui Benedicti fuisse sanatas, didicerunt.

19 Migrante ad Superos, eo quo superius relatum est ordine, venerabili Patre nostro Abbate, e vestigio quadam adversae res, maxime nobis, qui ejus obsequio adhaeramus, evenere. At reliquis neglectis arumnis, unam memoriae mandare non grave videatur audientibus, quae pene intolerabili hoc sacrum cenobium prostrigasset damno, nisi superni Regis Christi pia clementia, intervenit Sanctae suae Genitricis Patrisque nostri Benedicti mitigata, vindicem nostrorum scelorum retraxisset dexteram. Equivocum quia in signis superioribus demonstratum est, quam potens hic egregius Dux noster ac semper nominandus Benedictus in duobus singularim extiterit elementis, aqua videlicet & igne; in hoc manifeste apparebit, quantum in utrisque valuerit uno eodemque tempore, & ut verius fatear, temporis momento. Celebris nostro orbi illuxerat dies Translationis ipsius summi Confessoris, quae quinto Iduum Juliarum annum nobis repraesentare consuevit delectabileque festum. Cumque hora vigiliarum nox cum subsequente die in laudibus Deo debitis congrue fuisset expensa ob tanti devotionem Patris; post debitam refectionem Vespertinaleque officium hora quietis advenit. Et cupientibus nobis oculos diurno furari labori, errorum antiqui hostis assuere insidias. Namque ejus instinctu quidam perversae mentis homines, latrocinandis, ut quidam referunt, cupiditate ignem forensibus imposuere domibus: ut vero alii facerentur, casualis eisdem adibus irrepsit ignis. Quae de causa, excitato tumultu Fratres expurgati, ad extinguendas voraces incendii flammamas properarunt: subductoque primum, quaquam oportunitas sese obtulit, omni ornatu basilicae (qui non minor, imo per omnia major, quam in priori incendio, interiora templi venustabat) ad jam dictum opus unanimi vertuntur. Sed illorum labor in cassum cedebat: in superiora namque se aurarum spiramine ignis attollens, coquinam xenodochii repente corripuit: quae

aula sanctae Dei Genitricis Mariae vicina erat, in qua D. AUCT. ALMOINO. preciosus Confessor Domini Benedictus quiescit. Tum metus ingens cunctos habuit, verentes ejus adis occasione venerabile cunctis Dominum timentibus exustum iri templum. Unde quidam nostrorum interioris hominis voce auxiliari sibi piis precibus sanctam Dei Genitricem Mariam famulumque ejus inclytum poscebant Benedictum, repetito saepius nomine sororis ejus Scholasticae. Alii vero, id ipsum clara quidem voce, sed querulosis iterabant verbis. Tandem memoratorum preces Sanctorum audit Omnipotens, caelique a parte serena intonuit. Denique cum summa caeli esset serenitas, profusus subito e nubibus imber, flammamas, quae interiora castri aedificia depascebantur, funditus extinxit. Mutati autem ventorum flatus, cadentes favillas, quarum copia instar decidentis nivis introrsus ferebatur, retroactas in semet redire coegebant. Ita meritis egregii Protectoris nostri Benedicti, non solum monasterium incolome resedit, verum nec tantum vici exustum est, quantum priori incendio perierat: quod in eadem festivitate, temporibusque memorati contigit venerandi Abbatis Abbonis. Unde nimirum legiones monachorum Domino suo Benedicto illud cujusdam sapientis non incongrue & absque furore valent aptare elogium, quod ille sacra usus laude, de quodam terrenarum protulit Principe rerum, ita inquit:

O nimium dilecte Deo, tibi militat aether,

Et conjurati veniunt ad classica venti.

Liceat nobis hac de re, quaedam proluendo paululum eloqui. Congruum, ut reor, huic nostro videbatur Legifero, in commotione elementorum venerabilis sororis suae adhibere solatium, quam meminerat ad se retinendum tempestatum opposuisse obstaculum. Unde non incongrue, aereis potestatibus complacita sibi loca evertere molientibus strenue repugnaturus, a suis famulis eandem sororem suam secum invocari voluit, cujus preces ad obtinendas a Domino imbrium profusiones agnoscebat fore idoneas.

20 Puellam quamdam nobilibus ortam antiquitus fuisse natalibus, nomine Adelaidem, nuper didicimus cruribus contractam: quam dum pater ejus ac mater per multa Sanctorum loca duxissent, nil remedii ei a Sanctis impetrare potuerunt. Ii desperata salute, ad domum eam reducentes, manebant tristes, quid de ea agerent ignorantes. Nam Parisius eam ad S. Dionysii sepulcrum atque Lemovicas ad Divi Martialis tumbam, qui ambo tunc miraculis coruscabant, perducentes, nihil omnino profecerant. Quiescenti autem matri ejus vox caelitus advenit, quae diceret: Quznam, ait, de F mentia, vos tantas in vanum compulsi perdere expensas, ut longe posita Sanctorum adiretis patrocina, vestro hic relicto vicino, Sanctissimo videlicet Dominique dilecto Benedicto, cujus sacratissima ossa, pro vestra, si tamquam id ex fide expetieritis, multorumque translata salute, ex Italia provincia in hanc divinitus translata sunt regionem? Unde pro certo scias, nullatenus eam sanandam esse siltam, nisi eo delata fuerit. Evigilans itaque mulier sibi conjacenti somnium refert. Cui ille, Ego, inquit, jam id ipsum mente conceperam. Sed vereor, ut Sanctus ille nostro irricatus contemptu, Dominum pro ea exorare velit. Ad haec illa respondens: Ducatur, inquit, ad Sancti sepulcrum, & siquidem eam sanaverit, habeat ipsam ancillam in sempiternum: sin vero noluerit, reducat cum debilitate etiam libertatem retinens: erant enim ipsi non solum liberi, verum etiam genere clarissimi ac facultatibus ditati. Quo igitur sole, iter ad monasterium arripiunt, quod nonnisi XVII millibus ab eorum distabat domo, una secum filiam deducens debilem. Instabat autem celebre festum ejusdem sanctissimi Benedicti: & in ipsa quidem

AUCT. ALMOINO.

Inventis
Dignis
Virescentibus
et Scholasticis
ca. Joban
rubra

et vultu
multum con
tingentem.

E

Puella cum
dicitur con
mole.

virescentibus
matri felle.

secum in
fide S. Be
nediti.

AUCTO.
RE AL-
MOINO.

A dem die festivitatis, eam sanandam sancto Patri Benedicto obulerunt. In crastino vero mane surgentes, dum regredi cuperent, filiam sanam omnibusque membris benevalentem repperunt. Pro qua re immensas gratiarum actiones Deo ac ejus amico beatissimo referentes Benedicto, eandem natam suam ei perpetuo servituram tradiderunt; quæ postmodum ducens virum filios procreavit, ex quorum progenie quidam adhuc non inutiles in servicio perdurant Fratrum.

allumina-
tiones car-

21 Nuper quoque res est gesta quam narro. Quidam cæcus Argentomagensis castri incola, dum Reliquiæ ipsius præcellentissimi Confessoris Christi Benedicti a Sallenti cella ad S. Marcellum Martyrem, a Fratribus deferrentur, tacto loculo confestim visum recepit. Requiescit sane corpus ipsius sancti Martyris in ecclesia non longe ab ipso castro constructa. Quod cum identidem a suis ad Salense monasterium delatum fuisset, alter cæcus de villa ipsius monasterii, Modicia nomine, ibi advenit, magnis vocibus Sanctum invocans Benedictum, fama namque suprafati miraculi jam ejus attingerat aures. Qui & ipse non multo postquam ibidem advenerat tempore, miserante Deo, & meritis Sanctorum obtinentibus, lumen quod petebat recipere meruit. In quo videlicet Salensi cœnobio tantis tamque assiduis idem toto orbe venerabilis Pater monachorum Benedictus remittere miraculis, & maxime in ulciscendis inimicis, ut si cuncta quis velit mandare mempris, proprio indigeant volumine.

Exiligu-
militarum.

22 Hæc de miracolis, quæ Deus per merita sancti sui Benedicti diversis in locis operari dignatus est, incerto stylo ac sermone rusticano edidimus. Verumtamen hanc sententiolam claudendo operi adnectentes, monemus lectorem, multa non scienter præterisse. Cavendum est enim in universis rebus omne nimium, & auditorum intentio grata brevitate invitanda, non fastidiosa est loquacitate deterrenda. Hic ergo finis erit libri. Quamvis si Dominus voluerit, vitæque comes fuerit, ea quæ fidelis fama, in tota pene divulgavit Neustria, nostra nequaquam sint silenda desidia. Compellunt etiam nos ad tacendum inimici nostri, qui maximum deperant sibi affluere epulum, si aliorum studiis lacerum insignant dentem. Attamen nulla eorum detractione deterrebimur, quo minus laudes Dei ac ejus dilecti, Patris videlicet nostri beatissimi Benedicti, referamus. Ista igitur omnia, & quæ in priori opusculo ab aliis auctoribus descripta sunt miracula; sub 4 triginta Abbatibus, qui huic Floriacensi cœnobio ab initio suæ foundationis per trecentos octoginta quinque & eo amplius præfuerunt annos, diversis in locis per merita sancti Confessoris sui Benedicti operari dignatus est Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre & Spiritu sancto in Trinitate perfecta vivit & regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

a Annus est erat 1605, quo affert Almoius se hanc historiam scripsisse, quo cyclo Luna 18, Solis 6, Jovis Dominicali & Pascha celebratum est ipse Kalendis Aprilis.

b Est is Claudianus in Panegyri ad Honorium Augustum in 3. Consulatu, sed ea duobus ibidem versibus relaxat est prior consilium. Ita autem habet Claudianus:

Omnia dilecte Deo, cui fundit ab antris
Æolus armatas bisones, cui militat æther,
Et conjurati veniant ad classica ventri.

c Marcellus apud Argentomum castrum eousque pro Christo viriliter certavit, donec ultimam martyrii victor obtinuit. Ita Vita 2 S. Genulphi Episcopi 17 Januarii cap. 3. Colunt 29 Junii.

d Interim Samaritanum Gaudium, cui hæc historia dicatur, statum Abbatem 25, quasi 3 nomina Abbatum effegi obliterata.

e Ergo Floriacum forei fundatum anno 620.

f In poemate Tertarii duo subnectuntur miracula, scilicet Sacerdotem sacrificium Missæ offerentem, & monachos assallentes fuisse a pluvie aquarum; præterea velamina altaris fuisse ab incendio servata, cui simili libro 5. num. 44. refertur.

MIRACULA S. BENEDICTI

LIBER IV.

Ex Andreæ monachi historia, carmine editus
a Rodolpho Tortario monacho Floriacensi.

Ex MS. Regine Suecia.

Quæ tibi de gestis scripsisse stupenda paternis
Dicitur Andreas, fistula nostra notat.

At Lemovix podulus seriente Deo patetetur
Ignem dum sacrum, dat sibi consilium,
Patris Reliquias urbi gestare verendas:

Quod postquam fecit, pestis iniqua perit.

2 Vidit dum feretrum ferri muliercula sacrum,

Quæ contracta pedes ire nequibat iter,

Insti: Sancte Pater, si possem, te comitarer,

Et quod deposcit, protinus obtinuit.

3 Mentis eques pravæ zeli succenditur igne:

Namque suum Fratrum per fata laxat equum:

Dumque secus stagnum properat, submersus in imum,

Vix eques evasit, ac sonipes perit.

4 Quædam spiritui fuerat concessa procati,

Illatis Patri perfurit ille probris.

Dejerat, obfusa se non exire puella;

Sed fugiendo gemit, atque gemendo fugit.

5 Rannulfus crebras iphiabat; prendere prædas,

Quadam vero die fecit ut assidue:

Prandia de lacrymis viduarum larga paravit,

Prima sibi fauces obstruit ossa truces.

6 Prædia, Gautei, quæ tollis, demonis atri

Turbas exequiis cernis adesse tuis.

Monachus es factus, dudum cognomine dictus,

Et vitæ finem consequeris celerem.

7 Cur, Giralde, patris hostes per lucra cueris?

Est conspecta tibi Virgo Dei Genitrix:

Arguit ipsa, suos tuearis cur inimicos,

Uxor cum natis occidit Eva tuis.

8 Est domus ampla Patri sita pago Barchinonensi;

Sæpe vocatus ubi plura stupenda facit.

In qua turba Deo famulatur sedula Christo,

Gaudet præsidio tura, Patrone, tuo;

9 Huc oraturus successit miles amicus,

Extra dimissis, donec abiret, equis.

Fur rapit hos avide: vicino mergitur amne:

Perdere quos timuit, miles equos recipit.

10 Classibus advecti properant illuc Agatemi,

Quatenus igne crement; rebus & expolient:

Fundere vina volunt, glacies quasi dura rigescunt:

Ignis & injectus sponte sua moritur.

Judicat hos molles & mictit Rex truciores,

Miratur quare fiat & his simile:

Unus qui sacram demoliri cupit aram,

Idem dum librat, se feriendo necat.

11 Clericus erectus sua demi prava precatur,

Dum super hunc volitat passer, in ore cacat.

Jurat hic iracuni se patri, si sit inulrum:

Visceribus ruptis, mox avis illa roit.

12 Intæ veridicum completur, Alarice, scriptum,

Non impudicus testis erit reprobus:

Dum te teste suam Comes affirmat fore silvam,

Effossum querno fies oculum scopulo.

13 Corpore, Constanti, de sacro prode Posenni,

Bis monitus, flagris tertio corripis:

Visis quod docuit, compulsus pandere pandis,

Inventum sacro conditur in tumulo.

A 14 Pulvis te tumuli donat, Tetberga, saluti:

Urgebat duris spiritus hanc stimulis.

Pulvis ut est bibitus, detruditur hospes iniquus:

Sanctus habet proprium spiritus hospitium.

15 Templi pro foribus jacuit per non breve tempus,

Altera contractis prona cubans genibus:

Dum Missam caneret, Fratres orare moneret,

Presbyter, hac hora sana sit absque mora.

16 Causatur sanctos miles fore somnulosos,

His sine iactura se rapuisse sua:

Traditur hic Sathana, sit servus liber ab hoste:

Stertere credebatur, quos vigilare probat:

17 Dum te mancipium non esse fateris avitum,

Alberice, minis calicis argueris:

Inque volam digitis cum dextro pollice fixis,

Placas offensum iure professus herum.

18 Cuncta vorante fœco, Christi Genitricis imago,

Ligno sculpta licet, intemerata manet.

Qui sacra sustollunt, se passos frigora plangunt,

Peplis illæsis caulebus & variis.

19 Rustice, cum plaustrum fœno deducis onustum,

Pro nihilo celebrem Patris habendo diem:

Ignis in exigua redigie tua plaustra favillas,

Amittisque pedes tuosque tuosque boves.

B 20 Non opus ignito verum discernere ferro,

Constanti, falsus testis ades penitus:

Vestix strepitus displosa ventre pudendus,

Testificatur tam legis decimam.

21 Dum votum rumpis, iterato lumina perdis,

Vovisti servam quæ fore perpetuam:

Denuo sed recipis, nec postea lumina perdis,

Conservans votum, serva manendo tuum.

22 Imminet a tergo Landricus in agmine magno,

Intrat pro castro rura Patris Geilo:

Mandat ut in signum reboet miles Benedictum,

Cepit Landricum, perdidit & cuneum.

23 Galliaei neptis sacra præripit atria patris,

Quæ famulando suus obtinuit patrum:

Unde die certa fuit altercatio multa,

Paralyti sub qua percutitur misera.

24 Ingenuum clamat se, servitiumque recusat,

Stabilis hoc scuto prodere cum baculo,

In manicis obolum religat, capitis quasi censum:

Excidit enormis instar habens clypei.

25 Dæmon suffocat, primo, Rotberte, repleat:

Te tellus abiecit, & ter idem peragit.

C Floriaci missæ patuit virtus ibi chartæ,

Continuit tellus te super hac posita.

26 Abstrahis ecclesiæ Benedicti nomine sacra

Hostem, Guateri, dæmonioque daris.

Denuo purgaris de crimine, dum resipiscis:

Nam laxas captum, das quoque prædolum.

27 Mergetibus carrum ducit Guibertus onustum,

Rapeis a terra, Dux Benedictæ, tua.

Non sentit stimulos, non verbera, non sonitus bos:

Ante nequit, retro cedit, onus revehit.

28 Presbyter ecclesiæ bijugum ducit memoratæ:

Adsunt cum plaustris & juvenes tumidi:

Proturbant bijugum: sacer exorat Benedictum:

Horum mox plaustrum stat quasi monti rigidum.

29 Dum scribis, carum deles ut vile Paternum,

Lictus in adversum te tremis expositum.

Dæmoniacis flagris torqueris traditus illis,

Numquam curaris mentis inops, sed obis.

30 Incarris morbum, Gauteri, porniciosum,

Audes commissas dum dare Reliquias.

Falsus delictum sanaris, non tamen annum

Ipsam pertransis; ast in eo moreris.

31 Patrum subsannas, messem refecare laboras,

Cedis per medium, rustice, falce manum.

Ajunt illapsum, cumulos, animalia, plaustrum,

Consumpsisse focum, cetera, nec ne domum.

32 At nec dissimilis Gauterus habetur in istis:

Visio quem monuit linquere, quæ peragit.

Vapulat immensus, non consentit quis, flagris;

Vicini proprio quem referunt ab agro,

33 Oras dum stagni videt armiger ansere pasci,

Accelerat frustra se stimulante gula.

Urget cornipedem præceps calcitribus screm,

Et submersus aquis intumescit eis.

34 Subtrahis oblatum furtim dum, monache lychnum,

In somnis monitus restituis trepidus.

Porro dies per tres pateris pro crimine febres,

Committas sane postea ne simile.

35 Dum residet mensis inopum lacrymis sibi partis,

Excitur resona voce repente tubæ.

Accurrit raptis celer Archembaldus in armis,

Percutitur telo tempora mortifero.

36 Res nova: percerebris terebrato vase cavernis,

Nil vini manat, frigore ceu rigeat.

Ardet, & ignotis verubus forat impius hostis,

Quod quamvis egit, nil tamen elicit.

37 Visa puer retulit, genitores credere poscit,

Illum subsannant, somnia falsa putant:

At puer assuetis pronus reptando scamellis,

Floriacum petit, sospes & hinc rediit.

38 Alter adest, agilis poscens modulamina vocis,

Qui fuerat mutus matris ab uberibus:

Aspicit hic niveam se compellare columbam:

Quid velis ille loqui, dicit & emittit.

39 Tertius audit dum pufio, quod duo gessit

Mira Pater, pueros salvificando duos;

Parvulus hic ejus vernaculus, ut sibi gressus

Reddatur, poscit, mox & id obtinuit.

40 Discessit genitum monuit vox nocte Radulfum,

Ut sanus fieret, Floriacum peteret:

Credulus his dictis, sese trahit ille genuclis:

Qua Christus scandit luce, pedes recipit.

41 Dum sigulus palmas Guillelmus porrigit ambas,

Jurans Patronum, quassa loquendo, pium:

Arent momento cubitusque manusque sub uno,

At prodest signum pro cubito positum.

42 Flumone possessus vesano Britto Roaldus,

Flumina cum stagnis, confraga cum patulis,

Vastaque cum cultis, transit celeri pede pernix,

Quem simulando canem liquit atrox hominem:

Sed natale solum dum vult invadere decum,

Ingreditur notum pestifer hospitium,

Instar avis nigrae subit os, misero trepidante:

Inde per urinam digeritur nimiam.

Condolet expelli, nam sumpta voce coracis,

Deterret si quos inveniat timidos.

Aggreditur Fratrem, qui conjurarat Odonem,

Audito Patris nomine, conticuit.

43 Captus ab hoste suo religatur carceris antro:

Arctatur vinclis, compedibus, manicis.

Nequidquam multos implorat voce patronos,

Eripit hunc noster, quem vocat ille, Pater.

44 Poscit ab ancilla mulier velamina prima,

Ut properet magnam cultior ecclesiam:

Quæ non repperiens, formidine pressa sit amens,

Hæc recipit sensum, sed Patris ad tumulum.

45 Aditui faciles contra fas nocte loquaces,

Infringunt normæ jura statuta sacra.

Verber divinum primum castigat eorum,

Erodit in sanctis cautius esse locis.

46 Surgat ut e stratis monet unum visio noctis,

Spernit visa, latus gyrat iners aliud.

Illæ super pigrum lecti deiecit operculum,

Mox laquear cecidit, nil sed ei nocuit.

MIRACULA S. BENEDICTI

LIBER V.

Auctore Rodulpho Tortario monacho
Floriacensi.

CAPUT I.

*Punitur ob injuriam S. Benedicto illatam
hominis, bruta.*

R Ege Francorum a Henrico feliciter sceptrum tenente, ejusque Germano Ducatum Burgundiz utcumque administrante; frater ipsorum Odo privatus degebat, nullius dignitatis fastigio sublimatus: qui quoniam non habebat propria, inhiabat subripere aliena, rapinis & depredationibus operam impendens. Unde factum est die quadam, ut valida manu militum collecta, & Soliacensium sibi contiguorum agros depredatum iret: inde revertens onustus spoliis & praeda, contigit ut etiam quorundam pauperum Patris Benedicti res cepisset. Divergens vero in quoddam rus ejusdem Patris, Germiniacus vocabulo, mansionem violentam ibidem accepit, contradicentibus sibi ejusdem ruris Officialibus, & referentibus quam severe utisceretur Omnipotens violatores illius loci meritis Patris Benedicti. Qui floccipendens eorum dicta, praecepit circa ecclesiam, in honore Salvatoris mundi ibidem dicatam, rapinas includi pauperum: siquidem habebat eadem ecclesia cimiterium valli munimine circumdatum. Porro famulis jam dicti Patris ab eo sibi furepta repertis, animo obfirmatus nihil reddere voluit penitus: insuper comminatus est eos verberibus ut tacerent afficiendos: erat enim nimis ferocitatis & extollentis. Igitur preparari amplum sibi suisque de rebus pauperum juberi convivium: cumque decisset cetera unde deberent fieri luminaria epularis necessaria, interrogat utrum in ecclesia illa candelae haberentur. Cui cum responsum esset, nihil ceræ illic haberi, praeter Paschalem cereum, in honorem videlicet Dominicae Resurrectionis a Parochialibus solenni oblatum more, jubet cum propere afferri, & ex inde candelas copiose suppeditari, non veritus injuriam Salvatoris, cui sanctificata erant cereus & ecclesia. Proinde vino diversisque ciborum ferculis cum suis accurate refectus, sanus & incolumis, post morose protractas in vanum sermonum vigilias, dormitum vadit. Et dum levi sopore quiescens, aliquas noctis pertransisset horas; subita incommoditatis angustia perturbatus, inelamat suos: quibus circumstantibus, indicat se mortifera invaliditudine detineri. Itaque per reliquum ejus noctis, eadem ingravescente molestia, in eo loco mansit: facto autem mane, recognoscens manifeste Patris Benedicti res, neminem quamvis generoso concretum sanguine, impune temerare posse; quo valuit modo, equum ascendens recessit: & eodem invalescente morbo, diem ultimum clausit: probabile satis factus argumentum, veridicam illam esse sententiam, qua dicitur non esse personarum acceptionem apud Deum.

2 Extitit ejusdem praedii villicus, nomine Vivianus, vir moribus barbarus, aspectu torvus. Huic suprafatae ecclesiae sicut & reliquarum ipsius possessionis actionum cura commissa fuerat. Qui supervacuum ducens in talibus tempus expendere (quippe qui ignoraret, quantum habenda sunt) custodiam sanctorum sibi delegatam locorum omnino postposuit, magis intendens annum exigere quantum de sibi sub-

ditorum rebus pauperum. Oratorii ergo ejusdem ambitus ejus incuria neglectus, nullius valli munitur obice alteriusve obstaculi, sed foribus resecatis patebat canibus, porcis, & cujusque generis animalibus. Erat autem Vivianus cultor fertilis agri, abundans opibus, dives pecoris: & quoniam erat assiduus venator, alebat canum gregem, ad capiendas modicas seu magnas diversarum specierum feras sagacem. Accidit itaque die quadam, unum de canibus, quia patebat ingressus, nemine obistente, intrasse jam dictum S. Salvatoris oratorium: quem consecuti sunt ex aliis aliqui. Porro qui primus ingressus fuerat, quoniam lampas, in qua olei liquor ad effugandas nocturnas illius sacri loci tenebras infusus habebatur, propior pavimento dependebat; saltu admissus eam deiecit: & olei liquamen, quod de ipsa effracta lampade effusum erat, lingua lambit. Erat vero hic Domino suo valde carus, quoniam ex illo erat canum genere, qui lepores assequuntur velocitate pedum. Accurrunt & alii, cupientes hujus edulsi participes fieri. Nec mora, qui oleum lambuerant, in rabiem vertuntur: egrediente ab oratorio, mirabile dictum aliis commixti canibus, qui forte in domo vel platea subliterant, omnes rabidos efficiunt: & gregatim quaquaversum discurrentes, cuiusque obviabant animali, illud ore dilaniare, unguibus discerpere attentabant. Nec est data requies ab eorum infestatione per circuitum vicis illius habitantibus, donec omnes suffocarentur vario genere mortium.

3 Corripitur ergo Vivianus ab amicis, seu a quibuscumque sanum sapientibus viris vicinis, ne sacrum locum vilipendat; ut ambitum ejus claudat, ut animalia sua ab ingressu illius arceat: sed nullatenus aurem sese monentium dictis accommodans, incurrit aliud majus detrimentum. Denique cum haberet multitudinem porcorum, erant enim fere quater viceni, nequaquam eis adhibere custodiam voluit, ne superius memoratum intrarent sacrum. Igitur una dierum lapsi aliqui ex eis ipsius penetralia sacri, vertuntur in furiam, egredientesque ab illo, toti suo obviant gregi. Protinus ergo omnes sues, sicut canes superius, in insaniam vertuntur, ita ut nullus eorum ulterius ad consuetam domum Viviani redierit haram. Videres eorumpassim vagantes hiant ore, ea feritate qua illud animal furia invehitum fertur bacchando discurrere, & quodcumque obvium immundo ore pollueret, pedibus concutere. Nec ab illa rabie cessarunt, donec cuncti, variis mortibus necati sunt. Pensanda est Omnipotentis invicta in hujusmodi transgressores patientia, quae eos ad poenitentiam adducens, de facultatibus ipsorum, quam de ipsis ultionem mavult: hic etenim postmodum extitit monachus, licet in extremis.

4 Enimvero Gaufridus, cognomento Rufus, cupiditate instigante bis binos boves, qui ad excolenda novalia ad redditus Fratrum pertinentia, in eadem possessione addicti fuerant, rapaciter abstulit: admonitus, ut eos redderet, nullo modo acquievit. Insuper multa se illaturum adversa Patri Benedicto famulantibus, interminatus est. Nam dum per villam ejusdem Patris, Bulliacus vocatam, iter faceret; convocato Gauterio ejusdem villae Mayore, inter cetera insana, quae furioso protulit ore, contestatus est quamdiu viveret, S. Benedictum pacem cum eo numquam habiturum. Cui idem Gauterius vir modestus, tali respondit affamine: Multorum, inquit, hujusmodi minas perpessi sumus, & ab omnibus his eripuit nos Dominus per meritum sanctissimi Benedicti Domini nostri: nemo tamen eorum, qui talia inaniter adversus eum protulerunt verba, impune ea proculisse diutius latatus est. Necdum dies octavus praeterierat, postquam boves rapuerat, & ecco a quodam suo inimico,

Amico, cui itidem quàmplura intulerat damna circum-
mo p. 2. **venus** gladioque confossus interiit. Patri Benedicto
7707. 2. 2. 2. famulantibus in nullo de reliquo calumniatus: impi-
 enim, ut ait Salomon, de terra perdentur, & qui inique
 agunt, auferentur ex ea.

Hugo Abbas juveniles abhuc agens annos,
 dum magnificus vellet haberi, multa juveniliter ges-
 sit. Et quoniam ex præclara Francorum lampade ori-
 ginem trahebat, degenerem se autumabat, ne agere-
 ret quorum multimoda opinio aures vulgi perceller-
 ret. Ude inter cetera suis præcepit clientibus, ut in
 suprafato agro, Germiniaci scilicet, multum earum
 avium agmen, quæ Pavones nominantur, sibi aggrega-
 rent. Qui sui Domini obtemperantes mandatis, cir-
 cumquaque discurrent, eos qui ejusdem generis nu-
 triebant alites adeunt, & tam precibus quam mune-
 ribus in brevi copiam earum assequuntur, curamque
 illarum fortibus impendentes Domini sui applaudunt
 votis. Accidit autem quadam ut assolet die, unum ex
 maribus solivagum incedere: qui dum huc atque il-
 luc pervagatur, ecclesiam sancti Salvatoris, cujus
 supra meminimus, ingressus est, per eamque deambu-
 lans subito altis expansis altari subvolat: cujus ut ere-
 pidentem attingit, mox debilitatis cruribus & immo-
 bilis juxta altare manet. Aliquot horis decursis, qui-
 dam ecclesiam intrantes inveniunt eum circa aram
 se volutantem, assumptoque eo eis quibus earum ali-
 tum alendarum cura delegata fuerat, resignant. Qui
 suscipientes, Domino suo suæ alitis infortunium re-
 ferentes qualiter contigerit aperiunt: ac ille fide ple-
 nus, jubet stupeum filum ad mensuram pavonis,
 ab extremitate videlicet rostri illius usque ad extre-
 mum caudæ, ceraque involvi, & accensam altari ante
 quod debilitas ipsa contigerat præponi. Qui iussa
 complentes, factum & accensum lychnum ante aram
 statuunt. Needum consumptus lychnus erat, & avis
 integre pristinam recepit sospitatem. Ecce quid me-
 ruerit fides: licet enim dicat Psalmus: Quoniam mul-
 tiplicata est misericordia tua Deus, homines Salvans &
 jumenta. Et beatus Augustinus: Qui salvat eo, salvat &
 gallinam tuam: tamen ut Apostolus ait: Scimus non ef-
 se Deo curam de hujusmodi irrationabilitate nisi quàm-
 tum expetite usus & necessitas rationalis creature.

G 6 In territorio Portiano, est quidam ager Arvini,
 curtis vacabulo, ab hoc monasticæ religionis institutore
 per longa tempora possessus: cujus agri Advocatus dice-
 batur Adelardus. Hic cum tutari & defendere sibi cre-
 dita debuisset, magis ipse pessumdare & deterere instituit,
 quam ab aliorum violentia eripere. Totis siquidem in
 res rusticorum inhians faucibus, per fas & nefas illis
 sua auferbat & propriis mancipabat usibus: nec tamen
 id solum sibi si eorum res diriperet sufficiebat, insuper
 verberibus multis afficiebat. Crebrius vero a Fratribus,
 qui eidem prædio præfecti fuerant, admonitus, cessare
 debere a tanta malignitate, emendare se noluit, sed po-
 tius in majorem sævitiam exarsit. Denique cuidam mu-
 lierculæ aliquid abstulerat: quæ current ad ecclesiam,
 sublatisque quibus operiebatur lineis, altare diutissime
 flagris cecidit, increpans quasi præsentem Patrem Be-
 nedictum, his verbis: Benedicte vetustissime, piger, le-
 targice, quid agis? ut quid dormitas; quid tuos tantis
 subjacere servos improperiis finis? Quemdam etiam,
 ut plures omitteram, rusticum multæ simplicitatis vi-
 rum, nomine Arnaldum, stimulis nequitie exagitatus,
 dum quadam die agrum exerceret, improvisus adve-
 niens, arrepto stimulo, quo ille suos stimulabat juges,
 tantis affecit verberibus ut semivivum relinqueret:
 nec ductus pœnitentia, satisfactione aliqua eum ali-
 quando voluit placare, Qui autem verbera passus
 fuerat, ab omnipotente Domino ultionem de ipso
 flagitabat, implorans super hoc auxilium Benedicti
 Tqm. III Mart.

sui Domini. Nec diu remoratus Dominus, qui pau-
 perem liberat a potente; retribuit impio juxta suam
 impietatem: namque una dierum audiens suos ad
 locum ubi erat properare hostes, equum ascendens,
 armis protectus, obviare illis festinat. A quibus fa-
 gatus, dum properat equi saltu velociter transi-
 meare quemdam fluviolum, qui Minio vocatur, & cu-
 spide hastæ quam gestabat longius ante se protensa,
 terræque innixa, ferrum ejusdem hastæ versus suum
 incautus reduxit guttur, equoque cui insidebat cal-
 caribus incitato, dum rivum transire gestit, lan-
 ceam in suum guttur demersit: moxque exanimis ef-
 fectus, sociorum manibus ad propria reportatur, nulli
 deinceps famulorum Patris Benedicti verbera irro-
 gaturus.

7 Alter etiam, f Rainerius nuncupatus, qui anus
 erat ex ejusdem possessionis exactoribus, & ipse, ut
 rei probavit eventus, erga famulos ipsius monacho-
 rum Ducis extitit maliciosus. Qui dum multa secus
 quam debuerat ageret, frequentius falsa innoxios op-
 primens calumnia, & eorum bona iniqua diripiens
 violentia, cujusdam viduæ unum quem solum habebat
 abstulit porcum. Repetente vidua suum, & cum la-
 crymis precibusque gemitibus suppliciter ut sibi ab eo
 redderetur sæpius flagitante, nullatenus acquiescere vo-
 luit. Qua de causa dolens illa assiduus in ipsum devota-
 tiones aggerabat. Die ergo quodam accidit casu eandem
 viduam ex improvviso ingredi domum, in qua cum qui-
 busdam aliis prandens Rainerius recumbebat: quæ cum
 ipsam recordatio amissi pecoris gravi torqueret mor-
 rore; cepit, sicut crebrius solebat, ut suus sibi restitueretur
 exposcere porcus. Ille vero æstimans nil sibi officere
 quod dicturus erat, incauta protulit temeritate, quod
 postmodum pœnituit dixisse: putans Patrem Benedictum
 nihili ducere, si quis a se sibi promissam fidem prolati in-
 cavius verbis ausus fuerit temerare: Per sacramentum,
 ait, quod Sancto feci Benedicto, numquam tuum attingi
 porcum. Idem vero Rainerius, ut ipse viculi adipisce-
 retur exactionem, ex more loci jurejurando pro-
 misserat, ne aliquid injustum in famulos superius di-
 cti Patris moliretur. Igitur postquam falsum peje-
 rando protulit juramentum, ira commotus, cultrum,
 quem forte tenebat manu, super mensam jecit: qui
 a mensa resiliens, mucrone sursum verso, oculum
 perjuri pupugit, & eum perpetua cæcitate damna-
 vit. Tandem improbus, posteaquam intellexit di-
 vino judicio uno se privatum lumine, professus est
 prius mendaciter locutum fuisse: perpendens vidua-
 rum lacrymas nequaquam spernendas, quæ a ma-
 xilla ad terram descendunt, & Dominus omnipotens
 susceptor est earum.

a Henricus i successis patri Roberto anno 1031 defuncto, mor-
 tuus ipse anno 1060.

b Robertus is fuit, cujus posteri longo tempore eum Ducatum
 habuerunt.

c Monachus Antistodorensis offerit hunc Odonem nimis stul-
 tum fuisse.

d Soliacum seu Sulliacum, vulgo Sullii, in inferiori agro
 Aurelianensi ad Ligerim oppidum cum titulo Ducatus.

e Mirum nisi hic pro cuspidem intelligenda sit pars hastæ poste-
 rior sive inferior, quam promovendi salinis causa impius hic in
 terram posuerit, manum tenens summam ejusdem, qua ferræ
 cuspidem incipit, applicatam & versus pedus suum resiliens, ut se-
 lens qui baculo utuntur ad saltum.

f In Poemate Albericus.

CAPUT II.

*Ignis sacer, aliq; incommoda sublata, etiam in panem
 incussa. Hobis in monomachia superatus.*

8 **A**mplectenda & omni excolenda est favore
 pia misratio Omnipotentis, qui quos diligit
 F f corrigit,

A corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit: denique permittit diversarum spiritus infirmitatum dominari interdum corporibus nostris, ut saltem proprio admoniti incommodo, recordemur clementis ejus longanimitatis. Qui si tota mentis intentione ejus benignitatem, pro eadem incommoditate imploraverimus, nisi augmento nostræ obesse præviderit animæ, facilem singulis nostris dabit aditum ad se: gaudet quippe de totius creationis suæ salute. Quod si etiam juxta quod scriptum est, ad ejus Sanctorum aliquem convertantur, vocem sui fidelis exaudiet, nostras preces sibi allegantis. Quam nostram assertionem approbant mirifica opera per Patrem Benedictum sapius nobis ostensa: quidam etenim vir ex famulis ejusdem Patris, Archembaldus nomine, frater Hildruardi villici de Brayo (quæ est haud contemnenda ipsius Ducis monasticæ cohortis possessio) igne consumebatur sacro. Hic delatus a villa ad illius sacratissima membra, continuis gemitibus Conditoris omnium opem per meritum sui Domini sibi implorans opitulari, velocius quam sperabat exoptatæ restitutus est sospitati. Sopito namque incendio, quod jam anteriorem pedis ejus consumpserat partem, remeavit ovans ad propria, Salvatori Deo devota precum fundens libamina, & suum Patronum, cujus meritis salutem promeruerat, magnis excolens laudibus.

B Alter quoque eadem detentus incommoditate, juvenis quidam, de Transligeranis partibus, a matre in asino Floriacum vehitur: qui vigilantioris fidei ex hoc probatur extitisse; quoniam mox, ut cognovit se comburi sacro igne, nihil pigritatus, petiit matrem ut Floriacum deportaretur: habere se fidem per meritum Patris Benedicti ab omnipotente Domino valere salvari. Nec eum sefellie laudabilis suæ fidei devotio. Denique antea nam gloriosæ Dei Genitricis allatus, absque dilatione per gratiam ejusdem semper Virginis meritumque pii Patris integræ juxta suam fidem restitutus est sospitati. Lætabundus itaque cum jucunda rediit matre, quæ eum moriens, & cum gravi persecuta fuerat mœrore.

C Festum Purgationis semper Virginis Mariæ Dei Genitricis, quæ purissima & castissima super omnem humanam puritatem & castimoniam semper extitit, celebrabatur, eratque dies a Dominicis. Quædam ergo mulier, Tescelina vocabulo, incola vici Floriacensis, operam impendebat lanificio. Hæc ad vesperascente jam die, reputans tam celebritatem ipsam quam diem Dominicum præterisse, & aliquas ipsius diei lucrari cupiens morulas, accepit colum, lanamque super sua subtiliter extendens genua cum rorifluo sputamine, eandem colum tenuiter ipsa lana cepit involvere. Cavebat tamen,

ne suæ cernerent quid ageret vicinæ: sed Redempto mundi, cujus oculis nuda & aperta sunt omnia, & Matris injuriam & suam diem severe vindicavit Dominicam. Nempe cum diem tantum, gemina religione sacrum, irreligiosa mulier temeraret; manibus retrorsum actis omninoque debilitatis, experta est in seipsa, quæ sint digni poenæ sacrorum violatores dierum. Cum tortione quoque manuum aliud grande patiebatur tormentum: sentiebat quippe intolerabilem a digitorum intercapedine suorum exire ardorem. Cumque immensis cruciaretur suppliciis, vicinarum hortatu mulierum, monasterium ingressa post diem alterum, coram altari Dei Genitricis adstitit; ipsam pietatis Matrem continuis flebiliter obsecrans singultibus ut sui miseretur, frequenter utique & Patrem invocans Benedictum, ut pro se intercederet. Transiit ergo aliquot diurnis horis, manibus ad pristinum reductis statum, & sopito incendio, gratias agit omnium Conditori Deo, gloriosæque semper Virgini Mariæ, nullatenus oblita monachorum Legislatoris Benedicti.

II Memoratus Abbas Hugo quemdam virum

de familia Patris Benedicti, nomine Læardam, Te- scelino concesserat Peruerensi; ut tam ipse quam ab eo progeniti perpetuo ipsi famularentur obsequio servili: qui factus dominus illius, obtinuit eum non paucis diebus. Interpellatus autem idem vir nobilis post longum tempus a quodam suorum militum, Ingranno nomine, ut supradictum servum jure beneficii donaret, annuit: Ingrannus quoque obiens, filio suo Issembardo ipsum possidendum reliquit. Genuit autem præfatus Læardus filium, nomine Rotbertum: quem Issembardus, ut puta proprium vernaculum, in sua aluit & educavit domo. Rotbertus vero factus grandiusculus, a suis comperiens genitoribus sede familia Patris exortum Benedicti, sed ab Abbate supradicto ut vile distractum mancipium, indoluit: nec diutius dolorem sui animi occultare valuit. Facta igitur fuga ab Issembardi præsentia se subtraxit: quem longum latere non valens, ab eodem domum reductus, pœnas luit quas solet fugitivus: insuper sacramento ab eo est alstrictus, ne servitutis jugum de reliquo ferre detestaret. Qui quoniam adolescentiæ tempora necdum excesserat, ad præsens sileat, donec ætate procedente vires colligeret, quibus suo injusto Domino resistere valeret. Postquam ergo genas illius flos vestierat juventutis, elapsis adolescentiæ lustris, Abbatem expetiit Guillelmum qui tunc temporis præerat Floriacensibus: apud quem angorem suis cordis cum anxii deponens suspiriis, conqueritur de injustitia sibi suisque illata. Guillelmus itaque cum esset vir strenuus, & suam republicam semper augmentare toto anhelaret desiderio; respondit se illius ærumnarum misereri velle, justasque querelas ipsius viris prudentibus palam facere, & si quo pacto valeret, præsidium illi sese fore. Comperito igitur Issembardus, Rotbertum, quæ suum opinabatur servum esse perpetuum, ad priorum dominorum confugisse asylum; mandat Abbati nominato, ut sibi proprium restituat mancipium, alioquin deinceps se ejus futurum inimicum. Qui missus ad eum qui sua referrent verba, mandavit, eum quidem quem injuste repetebat, vernaculum Patris Benedicti fore, se vero illicite diutius ipsum possedisse: quapropter si de cetero illum habere vellet servum, in jus venire esse necesse. Quibus Issembardus auditis, apud se deliberans, quoniam Abbati injuste resistere nec fas nec posse habebat, determinatum mandavit diem, in quo hæc controversia inter eos finiretur. Die autem statuto, plurimis nobilium & segacium viris ab alterutra parte aggregati, diu multumque sermone altercatum est: sed minime ipsa calumnia eodem die finem accepit: Tandem vero, multis prius exactis conventiculis, adjudicatum est idem negotium monomachia terminari debere. Dato igitur die singularem ineundi pugnam, in conditum conveniunt locum, videlicet qui repetebatur, & Airicus quidam nomine, quem Issembardus suo obtulerat loco fortis robore, miles officio: erat autem idem statura procerus, Rotbertus vero pusillus. Qui quamvis secum configentis corpulentiam metueret, habebat tamen, ut postea retulit, fiduciam in Patre Benedicto suo jure Domino, & sibi infesto viro hunc inculcabat sermonem: Non ego tecum decerto, sed Dominus meus, cujus me servum profiteor Benedictus. Ergo qui illum impetebat Airicus, ut moris est, primos ictus intorsit in eum. Quos ille gratia Dei protectus constanter sustinens permansit illæsus: & alternum verber suo hosti tentans incutere, virtute Patris cujus nomen retinebat mente manum ipsius ductante, & buculam clypei, quo suis tegebatur adversarius, fortiter perculit. Quæ clavicularibus quibus affixa tenebatur avulsis, longius resiliit, moxque manus adversarii nuda apparuit. Quippe foramen in clypeo fuerat, quod bucula protegebat, deintus semipedali affixa ligno: quo manu retento, gravem ille Rotberti adversarius facilius verteret clypeum

Apeum: Robertus cernens manum secum dimicantis nudam, ictu repetito toto conamine eam percussit. At ille dolores impatiens clypeum remisit: & quoniam manu debilitata, qua regumen regebat, qua arte se regeret non habebat: assiduo Roberti verberibus fatigatus, victum se proclamavit. Dehinc exarmatus a victore, cum lasebardis, pro quo ignominiosum cerramen inierat, confusus rediit ad propria: de reliquo, haud dubius Patrem Benedictum nequaquam suis dolores in adversis rebus. Hac victoria facta est Floriacensibus non modica exultatio, hostibus vero maxima confusio. Porro demonstravit Pater sanctus in hoc facto, neminem suos posse aliquo pacto distrahere vernaculos. Videant, qui famulos, censos, praedia, sanctis locis attributa, ob laudes omnipotentis Domino persolvendas, nefarie distribuunt laicis seu cuiuscumque generis personis.

B 12. Misericordiam genus hominum pagos incolentium vix unquam levijugo Christi ferream cervicem submittere appetit suam, sed qualiter ferax taurus indomita fronti primum praesentiscens imponi jugum, stimulis acutis recalcitrat, sulcos agens obliquos: sic illud genus hominum semper sacrae renitens religioni, vix aliquando viam rectitudinis incedere consensit. Unde quidam rusticus, dum Sacerdote ex more praecorante audisset, celebrem solennitatem Translationis Patris Benedicti annuntiari, quae quotannis apud plurimas celebriter recolitur in mense Julio nationes; parvipendens ejusdem praecceptum Sacerdotis, qui jussu erat omnes suos parochiales esse feriatos, statuit eo die agriculturam operam dare. Habebat autem idem in agello quodam Patris Benedicti Vinolito diro. Diluculo igitur surgens, vicinis cunctis ab opere manuum vacantibus, ipse solus junctis bobus in agrum, quem exercere copiebat, tendit: eum quem in hieme profeciderat, gliscens rescindere campum, ut tantum aestatis calore, quam hiemis rigore decoctus, & seminis tempore, densitate crasse glebis attritis, in pulverem redactus, semine suscepto, abundantior diebus metis suo cultori exhiberet frugem. Dum ergo cupit peragere opus, ecce afficit ei quidam in schemate monachali: qui utraque illius manus tenens, bifurco, quo aratrum regitur, tam fortiter adstringit ligno, ut sanguinem per omnes ejus ungues eliceret, & rusticus idem aliquo prorsus pacto eas divellere ab eodem nequiret ligno. Quo facto, qui apparuerat monachus, nequaquam distressus sibi est visus. Ille pariter dolore nimio anxius, & rubore confusus, haesitabat quid ageret: concurrentibus vero quibusque, & tanto stupentibus prodigio (cognoverant enim per bubulcum, qui effrenato animo eis intimaverat) deregit quid videret, manifeste videntibus quid sibi acciderit. Conjectantes itaque qui accurrerant ex circumstantibus, ex monachi videlicet horamata & diei festi ipsius violatione, Monachum Ducem hanc ultionem de praesumptore tanti honoris patasse; hortantur quatenus votum eidem Patri faciat, se solennitates illius quoad vixerit tempore, numquam temeraturum: monasterium ejus peticuram, penitentiamque tanti commissi acturum. Vovente hac illo, & omnibus quos tanta rei stupor inexpertus attraxerat Dominum omnipotentem pro eo exorantibus, Patremque Benedictum lacrymabili voce crebrius inelamantibus, ut misero miseretur; relaxata sunt manus illius, & cepit aditare solutus, qui antepaullulum invisibilibus loribus tenebatur adstrictus. Indicibili ergo exhilaratus gaudio, vorum quod fecerat efficaciter implere studuit: nam Floriacum tendens, praesentavit se Abbati Rainorio Fratribusque in die Octava ejusdem festi, dum celebraretur Missa, referens quam magnificam se ostendisset Dominus omnipotens magnalia per sui fideles Benedicti merita. At illi magis erubundantes laetitia, tota cordis instantia Salvatori laudes proclamant, ma-

gnam Patrem magnis extollentes praconis; & quique, D in quo tantum ostensum fuerat miraculum, salubribus correctis verberibus, licentiam tribuentes regredi ad propria: cognoverat enim, nequaquam illi Sacerdotis spernenda sibi monita, quoniam de talibus dicit Salvator: Qui vos spernit, me spernit, & qui vos audit, me audit.

13. In territorio Treassinio quoddam habetur pradium juris ejusdem Patris super Sequanam fluvium, ob oratorium in illius honore inibi constructum, S. Benedictus super Sequanam nuncupatum. Porro habitabat in eo mulier, Maria nomine, quae diutino detenta languore, spina dorsum contracta, effusa fuerat curva: ita ut nullo pacto sado versus caelum erigere valeret vultus. Haec indigena ipsius pradii, de familia ejusdem Patris originem habebat. Multis itaque in eadem curvitate permanens lustris, desperaverat jam de sua salute, nequaquam audens optari se ulterius posse subrigi. Quadam ergo die Dominica, dum in eodem oratorio adstans, cum ceteris Missae celebrationem audiret, legereturque Evangelium; nodis spinarum, qui diu de suo desciverant loco, in antiquum remeantibus statum, dorso in breviorum modum retracto, ventreque, qui per multum tempus contractior fuerat, in longius spatium extenso, cepit subito stare erecta, quae per longa jam tempora ambulaverat prona. Stupentes omnes qui aderant, quique eam ab infantia noverant, & ipsius infirmitatis consilium fuerant, tam insperatum remedium, palmas ad caelum tendunt, summum Opificem per S. Benedictum laudantes, qui suum auxilium ejus impendere dignatur veneratibus. Mulier denique illa multa laude meritum ejusdem attollens Patris, in ea quam receperat sanitate perseveravit usque ad suae terminum vitae.

a Anno Christi 1046 cyclo Solis 19 littera Dominicali E.

b De Jerusalem & monachia antiquo apud Francos usu lato agit Bosius in Praefatione ad Bibliothecam Floriacensem occasione hujus loci.

c Bucula dictum umbro clypei, istis ubi manus inferenda con-
venerit, Franci nunc generice boucle protuberantia est, a Ten-
tonico beuke, buyke, venter, concavitas derivato nomine: unde
etiam rotunda palma, qua tota orbiculariter convexa est lateri
fili in horis regendo, cum clypeus quadratus atque oblongus ma-
jorem corporis partem protegeret, nomen accepit, ut boukeler Tem-
tonibus. Franci bouclier dicuntur: nec admittendus est Kilia-
nus qui ab basinis pellicibus quasi bouke-leci dici credit, sicut Pal-
ladis tegula finit Graeci.

C A P U T III.

Loquela moribundo ad Confessionem reddito. Injuriis S. Benedicti varie puniti. Ferream ligamen dissolutum.

14. **C**um sit reliqua quae scribimus misericordiae opera, per Patrem Benedictum ab omnipotente Domino misericorditer impensa; unum tamen, quod proprie dici valeat misericordiae opus, referre dignum duximus, tam pro sui dignitate quam pro congrue sumenda imitatione simili jure, si aliquando fuerit necesse: & ut clarius liqueat pia miseratione Patris Benedicti, quam propensus impendit eis, qui levi Christi jugo sua subdere festinant colla, illius provocati magisterio. Quidam ergo nostrae congregationis monachus, Humbaldus dicebatur, qui aetate juvenis, dum in suis actibus strenuus videretur, quarundam possessionum Floriacensi loco subditarum adeptus est tutelam, Almeri-curtis videlicet, & earum quae ei subjacent. Quibus cum fere annis tribus perdurasset praepositus, disposuit aliquando more solito Floriacum revisere, gestiens nosse, utrum omnia apud suos concives agerentur prospere. Captum itaque iter agens, contigit ipsum in via graviter infirmari; sed nullatenus molestia cedens, licet quotidie languor in-

A graveſceret, tandem moribundus, nimio exilio fatigata Floriano ſui compos deſiderii intulit membra. Ubi dum morbo conſectis viribus in lecto decumberet, viſitatus a Fratribus admonetur, quatenus ſui memor in extremis, Abbati ſeu cui liberet Seniorum propria conſideretur peccata. Qui corvinam amulatus vocem, cepit promittere, in craſtinum ſe quod monebatur acturum. Miror nimirum, quæ obliſio illius inſederat menti, cum id maxime ſtudium omni ſore debeat Chriſtiano, præſertim monacho, ſi peccaverit, quod humanum eſt; ut ſtatim currat ad medelam, conſitendo ſcilicet proprium alicui religioſo commiſſum. Quod ſi etiam a noxiis criminibus Omnipotentis munere immunis habetur, humiliſtatamen eſt cuſtodia, reum ſeſe credere & conſiteri omni hora juxta legis ſuæ ſancita: tunc vero præcipue, cum pulſatur vel moſtica moleſtia, quatenus ſemper de ſe ſecurior exiſtat. Is ergo, de quo dice-

B re cœperamus, ægrotus, a ſuis etiam intimis iterum atque iterum de eodem pulſatus amicis, cras ſemper differendo ſicut & ceteris promittebat: neque aliquo ab ipſo potuit extorqueri pacto. Confeſſionis remedia ſibi velle adhibere. Hoc tamdiu reſpondit, donec amiſſa voce protinus loqui deſtitit. Comperientes deinde Fratres ipſum obmutuiſſe, conſternati animo, ignorabant quo ſe verterent: metuentes Fratriſ illius conſcientiam alicujus maximi facinoris macula pollutam, quod nec in extremis auſus fuerit mauiſtare. Mota ergo in Capitulo quaſtione, quid agi deberet ſuper hac re, formidantibus omnibus de Fratriſ illius ſalute; unus eorum, nomine Gaurbertus, vir timoratus (qui etiam Abbatis officio ſunctus fuerat; ſed ſibi ſubjectorum morēs nequaquam emendare valens, renuntians nomini quod in caſum tenebat, Floriaquæ amore Patris benedicti expetierat) taliter intulit: Miror vos, Fratres, viros ſapientes ſuper hoc negotio ſic pendulos, cum habeatis in præſenti tantum Patronum, legis veſtræ ſancitorem, prærogativa miraculorum præclarum. Si placet itaque vobis meum conſillum, ingreſſi monaſterium coram ipſo terræ proſternamur, placemus per ipſum iram ſummi Judicis cantata Letania cum ſeptem Pſalmis. Audita Fratres ſapientis viri exhortatione, acclamant quod

C ſuggeſſerat debere fieri. Ergo proſtrati pavimento ante tumulum Patris, pſallebant Letanias cum ſeptem Pſalmis. Quibus expletis, conjungunt Fratri ægrotanti Fratrem quemdam ſanæ mentis virum, nomine Milonem, qui dum cum nomine proprio vocaſſet, ille quaſi de ſomno mortis exiſilans, oculos aperuit, & ſibi protinus reſumpto ſermone reſpondit: deinde admonitus, ſua confeſſus eſt peccata. His peractis, viaticum ſuæ ſalutis, Corpus utique & Sanguinem Domini accipiens, vita deceſſit. Fratres vero exhilarati oppido, gratiarum actiones retulerunt omnipotenti Domino, qui tam magnifice ſubvenire dignatus eſt per eos Fratri perituro, Patris Benedicti merito.

15 Albericus unus ex Primoribus caſtri Caſtellionis, quod eſt ſitum ſuper Lupam fluviolum, veſania ſtimulis agitat, creberrimis deprædationibus prædæ ſæpius dicendi Patris devaſtabat, maxime illa, quæ curti Martiniacenſi adjacent. Qua de re mandaverunt ſibi tam Abbas Rainerius quam Fratres ſub eo degentes, ut commiſſa corrigeret, & de cetero adverſus Patrem Benedictum talia committere caveret: qui pro nihilo ducens mandata, peſſimis adjecit pejora. Dolentes vero Fratres, Patrem ſæpius nominandum contemptui haberi & ſamulos ſuos extenuari; inſito conſilio, concorditer prædonem illum, cum ſibi in hoc ſcelere participantibus, anathematis mucrone, nec ceſſare & neglecta emendare, mulſtarunt. Idem autem in malis perſeverans, eorum excommunicationem quaſi aliquod frivolum deſpexit: induratus animo, neglecta neglecte emendare, & a ſua perversitate

noluit ceſſare. Proinde Omnipotens, qui clamores humilium nequaquam ſpernit & qui gemitus viduarum & pupillorum ex alto proſpicit, dignatus eſt conſolari ſub hac anxietate ſervos ſuos. Conſigit enim, ut ſupraſatus præda duceret exercitum Comitſ Theobaldi, ſuper habitatores caſtri, quod a ſæcularibus viris, turpi cenſetur vocabulo; a nobis vero, quibus prohibitum eſt turpiter loqui, Malum-talentum vocatur. Qui dum Dux in primo agmine iter faceret propter curtem jam dictam Martiniacenſem, exterriti qui eam inhabitabant, videntes hominem ſibi infeſtum cum tanta aſſore militum multitudinis, exierunt ei obvii cum armis, in locis videlicet opportuniſ ejusdem vici, ne patentibus ſibi aditibus valeret eis aliquid inferre diſcriminis. Unde indignatus ille nequam, comminatus eſt cum multo jramento, perfectio negotio quo tendebat, ſe omnes eos captos ducturum; inſuper & vicum eundem incenſurum. Cui viri illi reſpondentes, dixerunt: Te quidem palam eſt multum poſſe, & velle nobis nocendi habere: potens autem eſt Deus, meritis Domini noſtri, cujus ſervi ſumus Benedicti, ab interminatis a te potenter liberare nos calamitatibus. Ille cum voce muci, equo calcaribus concitato, quo tendebat perrexerit: miſer, qui cum Patrem Benedictum debuiffet ſupplici voce, ut ei in auxilium eſſet, in tali diſcrimine ne periclitaretur expoſcere; conteſſatus eſt, ſervos illius in prædam ſe minaturum, bona eorum direpturum, & habitacula igni crematurum. Dum ergo per veniſſet ad caſtrum ſuperius relatam, adorſus illud cum prima quam regebat cohorte (reliquus enim exercitus cum Comite longe poſt ſequebatur) cepit ſagittis & diverſis miſſilibus eos qui intus erant infeſtare. Armati vero egreſſi portis caſtri ejuſdem indigenæ, in eo quod accidit, probati ſunt ſtrenue reſiſtiſſe. Tendens enim quidam adverſe partis arcum, jecit ſagittam in Albericum, qui exiſtus ſuper unum ſuorum genuum, mox de equo cui inſidebat ita proclivus corruens, ut galeæ celluri illideretur, expiravit: & quas incaſum adverſus Patrem noſtrum effuderat minas, perire permiſit: nihil nempe poſt vulnus acceptum loqui valuit. Huiusmodi retributionem ſuperbo Deus ultionum Dominus reddidit.

16 Seguinus quoque huius Alberici, de quo ſupra retulimus, tam cayne quam malitia germanus, nullatenus terrifica morte ſui fratris territus eſt: denique ſceleratior fratre evaſit, majora adverſus Patrem noſtrum præſumens, multumoda crudelitate in ſamulos eius graſſatus. Qui poſt necem fratris, pro abſolutione ejuſdem Floriacum pervenit, & ea impetrata ſponſponderat ſe de cetero fidelem futurum & de propriis multa largiturum. Sed omnia mentitus, pro fidei infidelis; pro largitoris raptor effectus eſt. Hic ergo devium fratris iter ingreſſus, cepit & ipſe rapinas exercere de Patriſ Benedicti poſſeſſionibus, ipſius ſamulos quos poterat capiens, & eorum bona diripiens, tamquam ultionem fratris de Patriſ Benedicti expeteret ſamulis: qui & ipſe ſæpius admonitus, a ſua ceſſare debere malitia, nullo modo acquievit. Ad extremum cum quadam die prædas de terra, quæ curti Martiniaci adjacet, agens, ſuillum gregem miſiſſet; directi ſunt ad eum qui ſua repetereſſent, & emendationem ſuaderent: qui abeuntes, invenerunt eum in ſua domo. Erat autem ipſa domus lignea turris, quippe vir potens erat, ex nobilioribus indigenis ejuſdem caſtri, cujus fuerat. & Albericus. Turris ergo illa in ſuperioribus ſuis ſolarium habebat, ubi idem Seguinus cum ſua manebat familia, colloquebatur, leconvivabatur, & noctibus quieſcebat. Porro in ejus inferioribus habebatur cellarium, diverſi generis retinens apothecas, ad recipienda & conſervandi humani victus neceſſaria, idoneas. Solarium vero pavimentum, ut moris eſt, compactum erat dolatilibus trabeculis, quæ parum quidam habebant ſpiſſitudinis, ſed aliquantum

AUCT.
RODOL-
PH. TOR-
TAR.

peractum
Confeſſionem
differens le-
quiam o-
mnem;

reſtitutio
7 Pſalmis
cum Letania
ad tumulum
S. Benedicti.

loquens
conſultat
& obſequio
manum.

præda bo-
rum S. Be-
nedicti

extremum
mucrone

minutus
poſit.

E

miſere me-
ritum

excommunicationem
caſus, poſſe
monem ab
ſolvere

ejus frater
perit in ca-
pionibus bonis
S. Benedicti.

A latitudinis, plurimum autem longitudinis. Denique, in hoc solario, qui missi fuerant, prædictum virum reperiunt: qui cum convenientes, quæ iuncta fuerant, mitiori sermone ei ceperunt recensere. At ille his quæ mandabantur minime intendit; sed effertus animo, ore respondit furibundo, inquit cum terribilibus juramentis, velle se injectisse monasterio S. Benedicti tantarum virium ignem, qui turres ejus combureret & quasque ei contiguas ædes depasceret. Hæc loquebatur stans in summo unius trabeculæ, quibus diximus solarii pavementum constituisse: quæ vix venato evomuerat ore, cum trabeculæ cui pedibus insistebat caput ruit; sublata in altum altera ejus extremitate. Ille vero deorsum capite corruens, tali lapsus est casu, ut caput ejus inter duas arcas, quæ in cellario (quod subesse solario diximus) erant, infingeretur instar cunei ligno impacti: reliquo corpore super unam earum arcarum rejecto. Facto clamore famuli domus in cellarium ruunt: reperiunt autem Dominum suum fractis cervicibus animam exhalasse: quem reportantes ad superiora, pro ejus morte subita amarissimas fundebant lacrymas. Hoc exitu obstruatum est os loquentis iniqua. Renovata est in hoc perfido antiqua ejusdem Patris potentia; dum corridente Florentio, tota domus fabrica mansit illæsa, præter solarium cui idem Florentius insistebat: sic & isto ruente, tota turris fabrica permansit integra, sola trabecula, cui superstabat ruinam passa.

17 Est quoddam prædium in Leonensi pago, quod vocatur Alfonso, Patri Benedicto a Leoberto viro probolim attributum: ubi tantam miraculorum frequentiam idem Pater per gratiam sibi a Deo largitam ostendit, ut omnes ipsius nationis homines eundem locum maxima devotionis veneratione excolant. Denique Cruces aliquantum excelsas per gyrum cæmeterii posuerunt, quas nemo suum persequens inimicum, quamvis exitiali ejus odio detentus, transgredi audeat, si ad ecclesiam in eodem loco constructam confugium fecerit. Fugitivi denique homicidæ, & quicumque alia reatus sui anxietate cogente ad eundem confugerint locum, immunes existunt, quamdiu infra cæmeterii terminos sese continerint. Nemo aliquid furari seu aliquam fraudem de qualibet re alicui facere in eodem audeat atrio. Contigit ergo die quadam venatores Adelardi cujusdam nobilis viri, Advocati videlicet illius prædii, venatu redeuntes, fessos ibidem cum suis resedisse canibus: cumque non haberent unde suis pastum canibus exhiberent, querimoniam suam ad Isaac quemdam prudentem referunt virum, quem fratres Floriacenses ipsi præfecerant possessioni. Qui dum se ignorare quid agere valerent respondisset: inquit illi, de annonæ Patris Benedicti, quæ in eodem reservabatur loco, unum sextarium se præsumpturos, ut inde cibis præpararetur canibus. At ille infert, nequaquam impune id eos posse perficere, suum vero nullatenus super hac temeritate habere consensum: timere, ne poena huic præsumptioni mox assutura, in se, si accideret, relaberetur. Illi quæ dicebantur pro nihilo ducentes, uti animo conceperant, annonæ quantum sibi videbatur auferunt: attrita molarum in farinam redigunt: suis exinde pastum belluis conficiunt. Quos talibus saturis alimentis, imminente nocte, una includunt domuncula. Diluculo autem de suis cubilibus exurgunt, solitam venationi operam dare cupientes: aduntesque cubiculum, in quo suos recluserant canes, januam ejus patefaciunt, & introspicientes, vident eos vita defecisse: alios pavimento toto prostratos corpore, quosdam resupinato ore mortuos jacere, alios parieti domus anterioribus vestigiis inhærere, reductis capitibus interga. Quod cernentes, clamore sublato femora sua palmis alii quatunt, alii complois manibus sonitum grandem cum voce querula emittunt: timebant

Tom. III Mars.

enim poenas a Domino suo pro amissione canum juste sibi irrogandas. Diu ergo stupide admirationi & vocibus questuosis immorati, tandem recedunt: Domino suo infortunium quod sibi acciderat, & quam severus ultor Pater Benedictus in eos extiterat, relaturi.

18 alio quoque tempore dum milites propter eundem viculum hora jentandi iter carperent, diverterunt illuc: dumque alii cibos & quasque comesturis apparent idonea, unus eorum suo inquit armigero: Cur, hominum inertissime, tanta te oppressit ignavia, ut aliqua non subministres tuis equis pabula, quamdiu procurantur nobis epulaturis necessaria? At ille se nescire dicit, a quo quidquam sceni vel palearum deponere possit. Vade, ait, in pratum S. Benedicti, quod huic adjacet villæ, & collecto herbæ fascie, quem solus valeas collo equi imponere, defer, & tuis appone animalibus. Ille præceptis Domini sui parens, mutata falce a quodam in pratum evolat: herbam totis viribus refecat, ut quantocius repedare valeat, ne sociorum defraudetur epulis. Interea dum ille illicito instaret operi, vidit eum quidam de pagenis, & accurrens ocyus nuntiavit prædicto Isaac villæ Præposito: erat enim pratum illud contiguum domui ejus. Intuitus autem Isaac armigerum falce gramen prati præcidentem, a longe excelsiori inclamat voce: Quisnam es, o homo nefarie, qui contra fas temerator ingressus es Sancti pratum Benedicti? Egredere pestifer velocius, ne divina ultio celerius te disperdat. Ille autem voces contemnens monentis, in hæc ludica prorupit verba: Sanctus, ait, Benedictus hac vice hoc modicum mihi indulgebit facinus. Et facta herbæ fasciculo, suum repetit hospitium, suis animalibus exhibens pabulum. Deinde festinus properans ad domum ubi sui convivabantur comites, & ipse convivatus est cum eis. Consumptis itaque dapibus finitoque jentaculo, proprium unusquisque conscendens equum, tendere festinat quo disposuerant: contemptor autem Benedicti Patris postremus omnium de villa egreditur. Credo aliquantulum herbæ superfuisset, quam ut suos consumeret equus expectabat; & ipse demum ut suis jungeretur sociis, qui longiuscule jam aberant, equo calcari bus admissis, eos insequi conatur. Sed antequam de villa exiret, equus præceps in terram cadens, collisa cervice, mortuus ruit. Eques qui ei insidebat & ipse labitur, fractoque femore, ab humo nisi aliorum ulnis sublevatus surgere nequivit. Concurrente turba ad tam subitam divini examinis vindictam, & ipse Isaac adfuit, increpans miserum his verbis: Nonne tibi dixeram miserabilis, B. Benedictum suas injurias nequam diu dimittere inultas? Sed quia mihi credere renuisti: ecce, contritis membris, jaces inutilis.

19 Quidam pro admissis a se criminibus metuens diem extremi examinis, ut summi Judicis sibi metum placaret, sua ferro a ligari fecerat brachia, & quamplurima peragrans terrarum spacia, Sanctorum expetiit loca multorum, gemitibus exorans crebris, quæ ipsius redarguebant conscientiam, deleri scelera. Porro hoc per aliquot vigilanter continuans recursus annuos, licet fideliter ad stipulari debeat, quorum memorias Beatorum adierat, eos Omnipotentem pro absolute facinorum ipsius exorasse; tamen nullius manifestam opem persensisse videbatur. Hæc etenim illius extabat fides, ut postquam a pio Judice ejus remitteretur peccatum, mox subsequeretur solutio brachiorum. Dum ergo circumquaque discurrit, Patris Benedicti suffragium sibi utile fore confidens, Floriacum attingit: & majorem ingrediens ecclesiam, in qua ejusdem Patris sacratissima requiescunt ossa, devota precum libamina, ante singulas perlustrando aras Deo offerebat. Perveniens autem ad aram Dei Genitricis, quæ pone se habebat altare sæpius nominandi Patris,

AUCTORE
RODOLPH
TOURNAI

ex prato S.
Benedicti
pa lulum
equo dno
pino,

3

F
equo subita
nona plano
semper fructu
gus

quidam of-
fumpio firoo
ligamio,

liberatus
ad altare
S. Benedicti

F f 3 tris,

AUCTO-
RE R.O.
DOLPH.
TORTAR.

A tris, proceris in cælum manibus, omnipotentem Dominum precabatur attentius, sua sibi relaxari debita, Dei Genitricem cum eodem Patre frequentius invocans. Et dum intentus eidem esset orationi, subito rupto clavo, quo ferreum constringebatur vinculum, ferrum in pavementum dato crepitu resilivit. At ille solutum se cernens, & in eadem solutione visibili, peccaminum invisibilia vincula relaxata intelligens, exhilaratus oppido indicibili tripudiavit gaudio, proclamans omnipotenti Domino laudes, ac Dei Genitrici Patrique Benedicto innumeras reddens gratiarum actiones.

a De ferreis circulis, ab Episcopis aut Presbyteris in penitentiam aliam imponi solitis, frequens inter miracula Sanctorum sit mentio, uti ad Januarii in Miraculis, S. Joannis Abbatis Resmonensis pag. 164 & seq.

C A P U T I V.

Pestis sublata ope SS. Benedicti & Mauri Martyris: hujus alia miracula.

Disertius
Floracensium
pestis.

delati in
profectu
reliquias S.
Mauri &
taverunt
S. Benedicto

visite

19 **E**Xigente mole peccaminum, accidit aliquando ferventissimam per aliquot menses continuari siccatem, sidere solis suo fervore omnia acrius solito percurrente: unde contigit Floriacenses graviter affligi, durissima per aliquantum temporis in homines deserviente pestilentia. Cerneret domos vacuas pereunte subito patrefamilias cum prole & tota clientela: promptuaria vino redundantia, arcae tritico videres referas, & non erat, qui attingere auderet, arescentibus hominibus præ timore qui supervenerat universis: quippe eum, cum quo modo loquebaris, mox aspiceres vel audires interiisse inaudito necis genere. Sentiebat aliquis sese pungi subita punctione, vel in humeris vel in brachiis, seu femore, pectore, ventre; & exemplo in terram corruens, moriebatur. Hac intemerabilis lues aliquot mensibus recurribus Floriacum obrinuerat. Deceverunt itaq; tam Fratres quam cuncta ejusdem loci plebs, sacra celeberrimi Martyris & Mauri membra, cum Letaniis processionaliter deferre ad matrem ipsius burgi Ecclesiam, quæ in honore testis Christi Sebastiani eidem Christo dicata erat: confidentes Salvatorem, meritis sui fidelis, cujus Reliquiæ deportarentur, precibusque Patris Benedicti placatum, plebis suæ miserrum. Condicto ergo die, discaleatus pedes, lacrymis perfusus, tam sacer Ordo quam populus, cum parvulis & mulieribus beati Martyris membra duobus ex Clero pro consuetudine in humeris gestantibus cum Letaniarum supplicatione, ad supradictam perveniunt ecclesiam: ubi quanti profusi gemitus ex intimis cordium fuerint, quantæ lacrymæ effusæ, quanta precum vota omnipotenti Deo oblata, nimium difficile est prosequi. Expleta ergo ex more Missarum celebratione, redeunt quisq; ad sua, præstolantes omnipotentis Dei immensam clementiam, quæ non diu absuit. Namque mox, sicco excluso Aquilone, humidus Auster libero volata, Floriacos perfans campos, omnia roristuis humectavit pennis, quæ solis fervor arida reddiderat, largo imbri irrigans sola: Corpora quoque tam hominum quam reliquorum animalium grato relevans temperamento, omnem prorsus in eis extinxit ardorem. Cessante itaque immoderato solis fervore, cessavit & pestis invisa: nec deinceps præter consuetum morem in eodem aliquis loco eo tempore objit. Porro quia tanta liberati fuerant clade, totis præcordiis omnipotenti Domino debitas persolvunt laudes, beato Martyri Mauro Patrique Benedicto meritis agentes gratiarum actiones.

21 Paucis diebus revolutis eadem pestifera lues invasit incolas castri, quod Gordonicum vocatur, in

pago Biturico situm. Sole denique vires solito majores exerente, tanto ardore Gallicam regionem torruit, ut fontes, qui toto pene hactenus ævo fluxerant, siccati, nequaquam consuetum suis potum præbere sufficerent accolis: tellus vero hiuleis passim fissis rimis, pandebat hiatus creberrimos & solito profundiores. Proinde amnes largiflui, qui instar abyssi magnæ oneriferas vectare consueverant naves, exsiccatis alveis, amisso navigii usu, transitum dyodenni præbebant puero, si necessarium foret pedibus transire. Quid de pratorum retexam exultatione? Quæ viroris decore ætatis tempore vestiri solent graminibus, speciem lapidis Smaragdini æmulantibus: quæ æstu solis attrita sic aruerant, quasi numquam aliquid humoris habuissent. Porro tot & tantas nostræ statim inexpertas ærumnas comitabatur mortifera lues, quæ humanorum corporum innumeras quotidie dabat strages: quæ lues maxime incolas suprafati angebat castri, eum reliquæ clades pene toti dominarentur Gallico orbi. Nihil in eo apparebat castro, nisi mortis amago: omnia plena luctus, plena metoris, plena doloris: nusquam risus, nusquam cordis lætitia, nusquam vultus hilaritas: omnes submissi in terram gradiebantur oculis: non ibi exaudiebantur voces exultantium, non mulierum tinnuli concrepabant cantus choros ducentium, nulla in plateis plebis frequentia. Et mirum quod in tam populofo oppido vix rara aut nulla, motu mortis cunctos percurrente, videres conventicula: decor mulierum, puorum lascivia, juvenum petulantia, varius vestium ornatus, in pullos commutatus fuerat amictus: nec immerito, vix enim aliqua immunis a cadavere inibi reperiebatur domus: quippe cum quo aliquid tractabas, modo homo, post paululum fiebat cadaver. Moriente aliquo, quætere solemus vespillones, qui defuncto procurent sepulturam: ibi vero, antequam sciretur, qui in eis mortui poni deberent, quamplurimæ ab illius officii ministris fiebant fossæ, certis nullatenus mercede sui laboris se posse fraudari. His & amplioribus oppidani jam dicti castri coarctati malis, tandem rediit ad memoriam, qualiter omnipotens Dominus per beatum Martyrem Maurum comitantibus Patris Benedicti meritis, de cruentissima peste superioribus annis Floriacenses liberavit. Consilio ergo inito, decernunt prudentes Floriacum dirigere viros, qui communes populi preces Fratribus intimarent Floriacensibus, quatenus Christicolæ suffragari non differant plebi gregatim pereunt, deportato corpore ad eos jam dicti Martyris, cum Benedicti Patris reliquiis. Venientibus ergo Floriacum legatis, & rem pro qua venerant ex ordine propalantibus, durū quidem Fratribus videbatur, gloriosum Martyrem Floriaco extrahere & vel modico terrarum ab eo divelli spatio; cum post sanctissimum Patrem in ipso maxima spes illorum sita foret: durius tamen quibusque sanioris consilii visum est, sitantam plebem, præsertim Patris Benedicti dilectricem, perire sinerent: maxime cum certum haberent, celeriter illi posse subveniri, fides petentium hoc apud se retineret. Assumpto igitur quidam religiosorum Fratrum celeberrimo Martyre, cum sacratissimis Patris Benedicti pignoribus, honesta comitum tam Clericorum quam Laicorum vallati agmine, ut tantum decebant Martyrem, ad destinatum perveniunt locum. Comperto Gordonicenses, ad quos tendebant, eorum adventu, obviam ruunt omnis sexus omnisq; ætas: senes jam decrepiti incurva baculo sustentantes membra, pueruli etiam, quos modo ætas ad frequentationem habiles reddiderat, quibus poterant verbis ad accelerandum sibi opitulanti rogabant. Immensum namque gaudium eorum replebat corda, quoniam quas toto mentis desiderio videre exoptaverant, beatissimi videlicet Mauri, aspiciebant Reliquias: securi jam de sua per eum salute, quem apud omnipotentem Dominum,

In Gordonico
castro ex
magna pesti-
lentia,

pestis lues
gravidissima,

E

desinitur ex
corpore S.
Mauri

cum reliquiis
S. Benedicti,

F

A Dominum, tantum audierant posse. Occurrunt etiam com maximo tripudio S. Satyri Canonici, albis induti vestibus, superamicti holosericis cappis, Crucibus, cereis thuribulisque thymiamate vaporantibus pramissis. Deducitur beatissimus Martyr hac populi frequentia usque ad castrum superiora, quod situm est, ut recolunt qui viderunt, in prærupti collis eminentia. Expositis ergo in planitie ejusdem oppidi capis, deferitur vinum certatim in amphoris & aliis vasis deportando vino aptatis, & funditur in eis, quatenus loto feretro, quo beati Martyris continebantur membra, ex illa portione quasi de ipsius sacris condita membris, velut de consecratione aliqua medicinali omnes potarentur. Videres nimirum catervatim confluere universæ ætatis sexum, deferre cyathos, scyphos, crateres, & cujusque generis vascula ad suscipiendum potum. Suscepto ergo in

quo quique calice illius medicaminis haustu, nequaquam aliquid, ut fieri assolet, exinde domi residentibus deportabat, priusquam sufficienter reficeretur: metuens si vel modica postquam susceperat morula intercederet, ne subita lues se perimeret. Etenim qui amplius ex eodem potum haurire poterat, ampliorem salutem sese promeriturum sperabat. Refecti igitur eo assatim omnes (ceterum idem castrum præ ceteris vino abundat, & gaudium erat cuique qui illud præbere valebat) rogant obnix, quo beatus Martyr per vicos & plateas ejusdem circumferatur oppidi, ut pestifera lues ejus præsentiam fugiens a cunctis ipsius pelleretur angulis.

Hoc facto, cæpit extemplo ventus leni spiramine aerem in nubes cogere, polus deinde obscurari densitate nubium: nec mora, ut solet in Aprili descendere pluvia, levi aurarum susurro imber gratissimus placido lapsu sese infudit siccitatis telluris in gremium; depellens nocivum, qui diu lugubri dominatus mundo fuerat, solis ardorem. Porro expulsa mox clades illa mortifera, quæ multas mortalium strages illis in locis inextinguibilem mori: Iustrante fines illos beato Martyre, neminem hominum inibi infueto deinceps modo ausa est attingere. Denique eruti ab immani periculo, non est in promptu dicere quanto tripudiabant gaudio, perfolventes laudum cantica omnipotenti Domino, qui per suam fidelissimum testem a subitæ mortis discrimine dignatus est eos eripere. Nostri nihilominus Legislatoris amore devincti, ejus meritum sublimis attolunt præconio vocis: qui tantum habere meruerit contubernalem, per quem ipsius Patris junctis precibus imminentem evaserint mortem. Proinde quanta fuerit munerum donaria, quis perpendere potest dum unusquisque præcipua, quæ habet, offerre festinat, ne alius se devotior appareat. Siquidem per triduum detinent suum salutiferum hospitem; ut certiores facti de concessa salute, nulla jam formido ipsius pestis in eorum resideret mente. In quarto denique die cum hymnis & canticis tanto Martyre dignis ejus persequuntur feretrum per longius viæ spatium, valedicentesque illi, ad propria sunt regressi. Fratres itaque Floriacum repedantes, narrant residuis, quæ fecerit magnalia Dominus omnipotens fidelium suorum meritis. Qui gratulabundi laudes exinde referunt omnium Creatori, Beati Martyris Patrisque sui precibus sese commendantes attentius.

21 Nulli videatur onerosum, si duo subnectamus capitula, ad laudem hujus præsentis sanctissimi Martyris, referentes mira, quæ per eum omnipotens Dominus ostendere dignatus est, opera, in duabus longius a se remotis regionibus, in quibus ejus sacratissima continentur pignora. Prius tamen compendiose intimandum rem ignorantibus, quoniam dum ipsius honorandæ Floriacum translata forent Reliquiæ, Fratres Floriacenses duo venerabilia ejus brachiorum ossa in duabus sui juris possessionibus posuerunt, ad subsidium videlicet & tutelam earum: quarum altera

Diaco nuncupatur, in partibus sita Burgundiæ, D territorio videlicet Tornodorensi: alterius, licet minus consequens in scripto annotari habeatur vocabulum, quoniam est barbarum; tamen sicut profertur, barbare annotavimus; vocatur itaque Pontons, in regione posita Gasconiz, Ergo, apud Diacum quidam ejusdem loci habebatur villicus, nomine Joscelinus: qui dum in multis aliter quam oportebat ageret, exericando suorum censum dominorum, usurpando per fraudem redditus agrorum, subripiendo bona rusticorum libi commissorum; post plurimas oburgationes, quibus ut se a suis pravis corrigeret actibus commonitus, quia nequaquam emendatus est; a Reinerio, ejus possessionis tunc Præposito, postmodum Abbate, quarundam causarum rationem reddere cogitur infideliter a se gestarum. Judicario deinde more ventilata earum rerum questione, definitum est eum debere juramento sibi objecta refellere: quis inficiabatur omnia illa, de quibus criminabatur. Respondet ille, se alacriter jururandum facturum. Nec moratus diutius jam dictus Præpositus, jubet afferri coram superius memoratas Beati Martyris Reliquias. At miserabilis Joscelinus, quamvis eum sua reprehenderet conscientia, formidine Præpositi sui compellente, præsumit sacris pignoribus temere manum imponere. Peracto vero sacramento, sicut distaverant qui illud fieri adjudicaverant, improbus pejerator jam securus, quoniam illico minime ipsum perculerat divina ultio, hilari vultu, procacibus verbis, quam prolixam habebat, barba mento tenuis comprehensa, Per hanc, inquit, barbam, saluum feci sacramentum. Quo dicto, tota veluti eam comprehenderat manum profecuta est barba: reliquæ quæ vixit, tempore, mento penitus perseverante in barba privatione. Manifestata igitur luce clarius ejus infidelitate, iusto judicio amissa villicatione, ulterius nec ipse nec soboles ejus potuit villicare: expertus beatum Martyrem admirandæ virtutis fore, quem prius debita nequaquam veneratus fuerat reverentia.

23 Præterea b Comite Pictavensium in expeditionem Jerosolymitanam multa armatorum millia ducente, & uxor ipsius curam agebat provinciarum potestati suæ subditarum: unde factum est, dum Gasconiam peragraret, ut transmeata Garonna, fines ejusdem regionis attingeret, in quibus positus est locus superius memoratus Pontons, videlicet in pago Ausensi, super flumen Adurcium, ditioni Floriacensium Fratrum subditus: ubi, ut diximus, jam dicti celeberrimi Martyris Reliquiæ habentur. Invitante igitur itineris necessitate, Comitissa militum vallata phalange hospitium ibidem accepit. Comperto ergo ante triduum Pictavorum adventu, incolæ eorum locorum metu ipsorum, quoniam dominationem eorum valde exosam habent, omnia sua, quæ in ecclesiam inferri licebat, advehunt; & in oratorio ejusdem possessionis congerunt vestium diversas species, alimenta & cetera humanis usibus accommoda. Hospitati itaque Pictavi, audiunt Provinciales omnia sua, ut dictum est, in ecclesia coniecisse. Ceteris (quamvis sit præceptum eadem natio ad audenda quæque illicita) sacrum tamen formidantibus temerare locum, unus eorum audacior reliquis, prorumpens in ecclesiam, sacrum fragmento plenum humeris imponens suis, onustus sacrilegio, proprium repedavit ad hospitium, nequaquam super tali gavisurus factio. Denique mox ut suæ metationis subiit limitem, coeperunt omnia illius membra, more eorum qui quartano laborant typho, tremere, frigusque intolerabile per totum ejus se dispergens corpus glaciali rigore omnes ipsius adstrinxit artus. Porro accolæ ejusdem loci, qui certius noverrant, cur sibi contigisset tam subita valetudo, (conscii enim optime fuerant magnarum Beati Martyris virtutum) hortantur miserum, ut quod ab ecclesia vio-

lenter

A lenter abstraxerat triticum restitueret. Quod monebant fieri agere impetrant: sed, nullatenus Beatus Martyr, ejus invita placatur penitentia. Ergo Pictavis cum sua domina in crastino a loco illo sese promoventibus, miser ille ibidem remorari formidans, quo valuit modo cum eis progreditur. In processu autem viæ, dum cum sociis graditur, paulatim formidabili indutus infania, caput sua insatiabili morsu more canino dilaniare brachia; qui vero eum compescere volebant, nequaquam sufficere valebant. Perseverante illo in tanta amentia, ventum est ad fluvium quemdam: transvadantibus ceteris, miser ille sua sponte in fluvium sese præcipitans, aquis suffocatus perit, maximum se his sodalibus incutiens terrorem & de reliquo cautelam, ne sacrorum ulterius violatores existere præsumerent locorum. Plura quidem erant, quæ de hoc præstantissimo Martyre dici poterant: sed ne aliquis obvians calumniam nobis velit perstruere, dicens nos nostrum propositum excessisse; quoniam dum debuimus Patris Benedicti mira referre opera, Beati Mauri aliqua retulimus gesta; revertamur ad superius omissa: licet non ignoremus, eorum quæ Beato singulariter ascriptus Mauro, Benedictum Patrem existisse participem. Quippe qui in eadem requiescunt ecclesia, & eadem loca susceperint tutanda: & eadem possessiones, in quibus Beatum Martyrem relata diximus patrasse miracula, ipsi Floriaco sunt subjectæ: cujus loci factus est uterque Patronus, omnipotente Domino largiente.

^a Coli S. Maurum Martyrum 22. Novemb. supra indicavimus. ^b Hic est Guillelmus I. ejus anno 1101 in Terram-sanciam profecti. Vexillum fuerunt 300 millia armorum secuta teste Orderico lib. 10. Hist. Eccles.

^c Philippa Matildis, mater Guillelmi 9; & ultimi a S. Bernarpo a jehisimato abduci. Consule dista ad Vitam S. Guillelmi 10 Februarii, § 1 & 4.

C A P U T V.

Prædones in prælio villi, Febres sublata, manus contracta curata.

24 **R** egina a Mathilde, metas vivendi excedente, Rex Henricus in conjugium sibi adscivit filiam Regis Russorum, nomine Annam. Hæc ei peperit tres filios: Philippum, Robertum, Hugonem. Quorum Robertus adhuc puerulus decessit: c Hugo Comitatum postmodum Viromandensium adeptus est: Philippus autem, patre a defuncto, totius regni Francorum gubernacula obrinuit. Septennis autem erat, quando pater defungitur: qua de re, fortitus est tutelam illius vir illustrissimus & Balduinus I landrensis Comes: qui prudenter regi administrans negotia, donec idem Philippus intelligibiles attingere annos, tyrannos per totam pullantes Franciam, tam consiliis quam armis perdomuit, & pacem maximam teneri fecit. Proinde Philippo jam juveni facto integrum absque unius viculi immutatione regnum restituit, & ipse non multo post vivendi finem fecit. Philippus vero in primis multa strenue gessit annis: sed ætate procedente, mole carnis aggravatus, ampliorem operam cibo indulgit & somno quam rebus bellicis. Hic Ducis Frisiz filiam, nomine f Bertam, in matrimonium accepit: quæ ei genuit Ludovicum. Rebellerant autem contra eum quidam Francorum Procures, opibus & viribus Guillelmi Regis Anglorum fidentes: ex quibus Hugo de Puteolo adversus eum arma corripuit, plures sibi adsciscens auxiliares. Rex vero ejus audaciam compescere cupiens, undequaque militum contrahit manum: inter reliquos etiam auxiliares, exercitum de Burgundia adventare jubet: qui accepto mandato in Franciam properant,

Dux videlicet ejusdem Burgundie Odo, Nivernensium D Comes Guillelmus, Autisiodorensium Pontifex Gaufredus, & alii quamplures, quos retexere perlongum putavimus. Hi cæprum iter carpentes, via dictante, in quodam prædio Patris Benedicti, Everam vocato, meditationem acceperunt. Ut vero moris agrestium est in adventu militum formidare, perstrepere, quaquaversum fugere, sua in locis tutioribus recondere, maxime in tanto strepitu; rustici supra memorati pagi omnia sua ad ecclesiam convehunt, tam annonam quam suppellectilem variam. Porro militum phalanges, postquam fessa labore viæ corpora dapibus relevant; cibaria suis procuraturi equis, comperiunt rucolas suam totam annonam in ecclesia abdidisse. Unde animis dejecti, reserunt ad Principes exercitus rem omnem ex ordine: rusticos scilicet spem sui victus ad tutiorem portum, ecclesiam dico, contulisse: nec sibi penitus velle dare aut vendere alimenta suis vehiculis necessaria. At illi consilii extorres, quid agant ignorant: neque enim Sanctorum violatores locorum fieri volunt seu præsumunt. Episcopus itaque, qui cautior ceteris esse debuerat, juvenili actus temeritate, scerili interrogat sermone utrum eam annonam homines in ecclesiam contulissent? Cui cum responsum esset, etiam. Igitur, inquit, homines abstrahant. Jubeat ergo præpetes ire, & quantum hordei necessitas expetebat, suis præbere equis. Propter ad ecclesiam, violenter hordeum ab ea abstrahitur, pabulum exinde equis subministratur. In crastino quo cæperant tendunt: nihil noxæ se contraxisse credentes apud Patrem Benedictum, pro infractione illius loci & injuria suis illata. Enimvero Rege cum reliquis militum legionibus ad Pateolum festinante, & ipsi ei occurrunt: castra metantur tam ipsi quam Rex circa ipsum castrum, obfesso itaque castris, post crebras aggressiones aliquot diebus ibidem jam peractis, die quadam illi, qui inclusi videbantur, Hugo videlicet cum suis, apertis portis, improvvisi adsunt obsidentibus, omnigeno bellorum tumultu personantes, cornicinibus etiam horribilo boatu concrepantibus. Exterriti qui in castris erant subita hostium audacia, credunt totius Franciæ militum cohortes noctu castrum idem intrasse, & idcirco Hugonem ad tanti ausum facinoris prorupisse. Quid plura? Terga vertunt fugæ præsidio sese committentes, diversarum specierum tentoria varia suppellectili plena linquentes & cetera, quæ ad tantam expeditionem necessaria convexerant. Hostes eos fugere cernentes, quod nequaquam mente antea concipere præsumperant, ut a paucis tanta multitudine fugaretur, acius insequuntur. Capti sunt igitur in illa fuga quamplurimi nobiles viri, maxime exercitus Burgundie, qui Patrem Benedictum injurari ausi fuerant, direptores ipsius exillentes possessionis. Denique Episcopus, qui alios sermone illusorie prolato nefarie agere impulerat, cum patre Nivernensium Comite capteus, coactus est seipsum non modicæ quantitatis pecunia redimere. A qua demum captura exemptus, Floriacum petens, fatetur se stulte egisse, & quæ sibi acciderant juste contigisse: veniam petit, & promeretur. In ea fuga completum videres, quod in fine Deuteronomii legitur in imprecationibus, quas vir Dei Moyses populo Israeli imprecatus est, si a lege Dei sui aliquando recederet: Per unam, inquit, viam egredieris contra hostes tuos, & per septem fugies. Et in Levitico: Fugietis, nemine persequente.

²⁵ Basilica sepe Virginis Mariæ Dei Genitricis, in qua beatus Pater Benedictus corpore quiescit, partim vetustate partim incendio demolita, visum est Abbati Guillelmo, admittente Odilone, viro probi ejusdem basilicæ ædituo, vetus demoliri & novum opus dro vetere instaurare. Qua de re actum est, ut veneranda ejusdem Patris membra, quæ in arca lignea

hinc restitutum ex ecclesia de prædio.

in prælio capitur.

cum ipso fuisse.

in arca lignea fuisse.

*Deut. 28
Levit. 26.
17.*

in bello cum Guillelmo Rege Anglorum.

*lytas area
d. Benedicti
aque aut
quo in-
mensa pel-
lunt fides,*

A erant recondita, serinio zinc ea ob durabilitatem in-
trinfecus ambiente, necesse fore de eadem area abstrahere,
& alio in locello collocare. De cujus arcæ reliquiis
multa remedia præstauerunt infirmis, ejusdem Patris
meritis, cujus venerabilia ossa ambivit. Denique qui-
cumque febricitantium, siue quotidianis seu tercia-
nis, vel quartanis detentus fuerit typhis, si aqua aut
vino laverit aliquam particulam lignorum ipsius arcæ,
& eandem potionem fide opitulante hauserit; confe-
ssim emortua febre sanus evadit: Quod frequenter proba-
vimus experimento multiplici. Plures etiam de ipsis,
quibus compacta fuerat arcæ illa lignis, diversarum ho-
mines regionum, ad propria loca gratia suæ salutis de-
culerant: qui postmodum attestati sunt, contra vario-
rum genera morborum ea profuisse multum. Enimvero
nos plurima quæ per ea ostensa sunt, omittentes signa,
unum dumtaxat reteramus, cujus documento multa po-
tuisse fieri similia manifestemus. Vteranus, qui per ali-
quanta annorum curricula regimen obtinuit Floriacen-
sium, quartanis valide per menses fere ter binos adu-
rebatur febribus: qui plurimorum Medicorum, ut

*postum in
varios orbis
partes, &
merito
operante,*

B putabat doctorum, sibi propensius curam adhibens,
nihil profecit; tantum aliquam pecuniæ quantitatem
in comparandis medicaminibus & eorum præmiis, qui
frustra vel modicum suæ artis suscipere laborem re-
nuunt, expendit: ipse quoque, quoniam iustitabat
aliquantulum medicaminis se habere notitiam, per se
in se multa tentavit: sed nil sibi profuit. Destitutus ita-
que omni auxilio & attenta medicinz fraudatus spe, re-
cordatur multos hujus infirmitatis pondere oppressos per
arcæ ipsius Reliquias sospitati pristinz restitutos. Di-
luculo igitur ejusdem diei surgens a lectulo, manibus
suorum deportatus cubiculariorum ecclesiam intravit,
coram altari in quo prædictæ condite fuerant Reliquiæ
se in pavimento prostravit, fletu & gemitu subveniri
sibi exposcens beati Patris precibus. Postremo de soli
duritia sublevatus, & ulnis suorum bajulorum sustentatus,
rogat custodem prædictorum sacrorum ossium, ali-
quam arcæ portiunculam sibi adferri, mero ablui &
sibi tribui. Quod dum impetrasset, hausto ejusmodi
potu, corde deficiens, de manibus sese bajulantium ad
terram prolapsus cecidit. Omnem deinde superflui hu-
moris abundantiam, quæ sibi eam aggritudine intole-
rat evomens, per spatium ferme unius horæ humi pro-
stratus jacuit, mentis deliquitum passus: Unde resum-
ptis aliquantulum viribus sese erigens, denuo ad le-
ctulum deportatus & tranquilla quiete paululum soporatus,
nullam ipsius morbi deinceps sensit angustiam. Cognovit ergo
potentem fore medicinam, omnipotentis Domini exposcere
in infirmitate clementiam, quam in pretiosarum succis &
viribus condidere herbarum.

*ut domelli-
co corrupte
mendicant.*

C 26 Unus ex Fratribus, cognomento Gillebertus,
qui cœmentariis fuerat præfectus prætaxato operi in-
sistentibus, pecuniis minus aliquando abundans, ibat
circumiens loca plurima & ducens secum seminiver-
bios: quorum admonitione excitata virorum & mulie-
rum corda; sæculi negotiis irretita, aliquo suffragio
etsi modico penuriam ipsius sublevarent. Dum ergo
circumquaque discurreret, h Vitriacum advenit: qui
locus regalis Palatii honorificentia nostris temporibus
decorabatur. Ingressus itaque ecclesiam, exhortato-
rio sermone populum commune faciebat, vitæ præ-
sentis mutabilitatem fugere, vitæ futuræ stabilitatem
flagrantis animi desiderio appetere. Inter cetera vero
blandis persuasionibus exorabat, ex qua re tota illa
exhortatio originem duxerat, quatenus inuncto sibi
operi aliquid subsidii impendendo vel pauca largi-
rentur numismata. Aderat autem in eodem populo
rusticus quidam Marcus, qui sinistra debilitatus ma-
nu, nullam ex ea opus attentare valebat; sed nervis
contractis, digitorum summitatibus medio palmæ in-

fixis polliceque superastrito, modum aliquem clauso D
pugno percutere volentis expresserat. Ee hac fere per
quingennium multatus debilitate, nulla medicorum
ope adjuvari poterat: porto noverant illius convicane
cum ipsa incommoditate diu detentum. Igitur cum au-
divit prædicatorem, Patris Benedicti virtutes inter alia
prædicamenta sæpius extollentem; videretque in præ-
sentia Sanctorum quorundam pignora auro inclusa,
quæ ad excitandam plebis devotionem prædictus Frater
secum detulerat (credo inspirante omnipotentis Domini
gratia, qui sibi hac occasione misereri disposuerat) con-
versus ad superius memoratum Fratrem, inquit: Spero,
mi Domine, & fides hoc mea certum apud se retine-
re, quoniam, si istis sacris pignoribus, quæ in præ-
sentia cerno, manui meæ debili vexillum Crucis exterioris
in circuitu pingatis, invocato nomine Sancti, cujus fa-
muli estis, Benedicti Patris; pulsa debilitate pristina
reddatur sospitati. Audita qui aderant ejus postulatione,
& admirati fidem: exorat & ipse quæ postulabat
feri. Frater vero & ipse, fide nihilominus plenus, con-
fusus de sanctarum virtute Reliquiarum & meritis Pa-
tris, acceptis Sanctorum pignoribus, manum debilem
illius, uti rogaverat, signo Crucis exterioris
circumcinxit. Quæ confestim nervis stuporem grandem
dantibus, sanitatem recepit ex integro, digitis omni-
bus sese erigentibus. Cæpit itaque idem rusticus habere
liberam manum, qui diu habuerat inutilem solum
modo pignus. Videns autem in se tantam omnipotentis
Domini clementiam, ei pro posse & scire referebat
gratiarum actiones, pro sua reformatione: agens etiam
& Patri Benedicto grates, cujus meritis sese salutem
consecutum profitebatur. Nec minus omnes, qui in
eamdem ecclesiam convenerant, diutissime laudibus
Redemptoris immorati, quibus valebant laudibus ejus
extollebant magnalia, qui in Sanctis suis est ubique
mirabilis.

*2. Matildis filia Conradii Salis Imperatoris, quæ ei filiam
proposita in puerili ætate defunctam traditur.*

*h Anna filia Ladislai, neptis S. Vladimiri Kijovien-
sium Ducis, patris habuit sanctos Martyres Klobum & Borysam, in
baptismo Davidem & Romanum appellatos: de qua familia
nomine dicitur 12. Februarii ad vitam S. Alzæ Metropolitæ
Kijovien- pag. 639.*

*c Hugo, relicto filio barone Comitatus Vermandensis, mor-
tuo est Tercio anno 1102 in vulnere in prælio contra Saracenos ac-
cepto.*

d Anno 1060, 14. Augusti.

*e Balduinus V Pius & Insulensis assumptus ob Adelam uxorem,
sororem Henrici Regis & Philippi amicam, mortuus an-
no 1067.*

*f Berta filia Florentii primi, Hollandiæ & Frisæ Comitæ,
cessit anno 1061.*

*g Hic est Guilielmus Conquestor, qui regnavit ab anno 1066
ad an. 1087.*

h Vitriacum, vulgo Viterii, in filia Aurelianensi.

CAPUT VI.

*Incendium amatum. Sanati esca, emergentes,
ex alto lapsus & amens.*

*Picus Flo-
rentis
anno 1007
incendit*

A Nno ab Incarnatione Domini millesimo nona-
gesimo quinto, flamma voracis ignis maxi-
mam Floriacensis burgi consumpsit partem. Incogni-
tum autem habetur utrum casuale an furtivum idem
fuerit incendium. Nocte siquidem quæ sacratissimum
diem Dominicum Paschæ subsecuta est, vehemens
ignis unam corripuit domorum, quæ a parte Septem-
trionali exceptæ erant a clausura ejusdem burgi: quæ
cum esset receptaculum boum, habebat fœni pluri-
mum & palearum. Hæc vero, licet sint omni tempore
latissimum ignis pabulum, ea tamen multo magis
sempossat, quia exclusis reliquis ventis, solus Aquilo
libe-

A libero statu orbem perflabat Gallicum: qui omnia more suo adurens arida reddiderat, nulla penitus piuvie stillante guerra per aliquot temporis spatia. Igitur incipiente tertia noctis parte, quæ conticinium vocatur, perstreptentibus illis qui primi viderant ignem accendi, vulgus reliquum expergefatum, terrificam illam vocem cum horribili viulatu concrepabat, Ad focum videlicet, ad focum. Quo strepitu exciti Fratres, linquunt stratus basilicam irumpentes. Erat eadem basilica ob Paschalem celebritatem honestissime holosericis venustata ornatibus: ad quos deponendos, & in gazophylacio reponendos (quoniam ea domus fornice lapideo prætegebatur) juniores de Fratribus certatim accinguntur. Quod citissime peragitur, aliis scalas erigentibus, aliis per gradus earum ad fastigia ipsius aula evolantibus, & ipsos ornatus deponentibus: aliis eos in humeris & ulnis suscipientibus, & ad jam dictum tutum locum deferentibus. Nec minus librorum pernecessariam copiam amittere ignis violentia pertimescentes, eodem congestissim cum testamentorum & privilegiorum nostrorum congerie. Metuebamus enim ne turricula, in qua hæc recondita erant, ignium viribus succumbens, in favillas redigeretur: cum foret rimarum plena, superiori incendio consumpta, quod Domini Abbatis Gauduni tempore Floriacense cœnobium pessumdedit. Porro junioribus in his quæ prætaxavimus occupatis, qui religiosiores & ætate provectiores erant, Patris sanctissimi glebam, non solum his sed omnibus gazis millies pretiosiorum, supradicto gazophylacio intulerunt, cum ceterorum pignoribus Sancto- rum, qui in eadem quiescebant ecclesia. Quidam autem sacratissimi Martyris Mauri membra aureamque dextram, in qua pars Dominici sudarii habetur inclusa, assumentes, foras extulerunt incendio opposcentes. Sed dum nequaquam ignis ardorem sustinere valerent, infra ambitum castri sese recipientes, ascenso muro implorabant Domini auxilium, oppositis nihilominus incendio sacris pignoribus. Joscerandus vero beata memorie vir, qui eo tempore Abbatis officium apud Floriacum strenue exercebat, assumptis secum paucis Fratribus, cum pueris qui adhuc sub ætioris disciplina custodia tenebantur, domicilia ejusdem cœnobii usque ad auroram circumeundo Letanias agebat, protensis in calum manibus crebrius Kyrie eleison in- clamans. Interea ignis paulatim, suas in majus aug- mentando vires, depastis ædibus, quas a parte Septem- trionis extra villam depasci primo cœperat, flatibus Aquilonis qui vehementer stabat impulsus, ecclesiam S. Dionysii, quæ fere in medio ipsius villæ sita erat, corripit. Enimvero exinde quasi ex eminentiori loco libe- rioribus saltibus admissus, circumquaque diffunditur: ita ut etiam torcularia, quæ in vinetis centum ferme passibus longius aberant, combureret. Erat vero tan- tus ejus crepitus, ut omnes audientes corde paverent, vix stare valentes, quatiente eorum genua tremore nimio. Tunc denique omnes ingens arripuit timor. Fratres cernentes carbonem ignitis mixtos scintillis su- per monasterium, quod stipula opertum erat, cadere, metuerunt, ne sub uno momento cuncta eorum habi- tacula eo igne confunderentur. Idem denique monaste- rium, quod superius innovari cœptum diximus, quo- niam adhuc imperfectum manebat, stipula tegebatur. Tandem ergo placatus Salvator, ut credimus, suæ glo- riosæ meritis Genitricis Patriisque Benedicti, necnon suprememorati religiosi viri precibus, induxit Africum vehementem, qui ex obliquo stans Aquilonem a mona- sterii ambitu penitus excluderet: & vapores incendii, quos ille suis impellebat flatibus, ab eo omnimodis ar- ceret. Quam miserationem Omnipotentis cernentes, retulimus pro posse ejus immensæ Clementiæ gratiarum actiones, qui nos a tam immani eripuerat periculo.

Denique donec omne illud incendium sopiretur, non cessavit idem ventus flare vehementius. Perduravit au- tem idem incendium debacchando, pessundans Floria- censium ædes, cum his quæ in ipsis reperit alimentis & vestibus & varia suppellectili, ab hora noctis tertia us- que primam sequentis diei horam. Devastans omnia a porta Septentrionali versus Orientem, usque in portam Australem, paucis residuis domibus ad solis ortum, quæ extra villam erant.

28 Quædam paupercula anus ab ignotis nobis fini- bus egrediens, Floriacum fortuito casu ostiatim vi- dum queritando contigit. Hæc diu in excitate perdo- rans, funditus spem recuperandi amiserat visus: quæ manu sinistra puerulo data iter carpebat, dextera bac- culum grava sustentationis gestans. Ingressa ergo Dei Genitricis aulam (pone imaginem nostri Salvatoris, argento radiante vestitam, aureoque pulchre nitore interstinctam, ubi eo tempore beatissimi Patris vene- randa quiescebant membra, causâ invocationis ejus- dem aula translata) ancilla illa, dum ductore ductan- te ibidem restitisset, memor propriæ paupertatis exora- bat Patrem sanctum, ut ejus suffragaretur inopia, suppeditando videlicet sibi victus & vestitus necessaria: neque enim de suorum reformatione luminum, de qua jam desperaverat, orationem fundere præsumebat. Sed pius Pater, qui utrumque largiri poterat, quod potius erat concessit: quoniam luminibus restitutus, facilius ipsa sibi procurare valeret cetera. Ex inspera- to igitur repulsa cecitate, cœpit lumen cæli clare con- spicere: nec modice gavisâ, Patris sanctissimi merita totis efferebat animi præconis, per quem ejus lumina receperant munera lucis. Referebat autem quemdam sibi addidisse, qui tenuem quæ ejus pupillas texerat pel- liculam acuta incidebat novacula: qua utique incisa confestim lumen recipiebat.

29 Quidam mediæ ætatis homo pervasus ab huma- ni generis adversario, inops mentis factus, perdiderat totius acumina sensus. Hic a proximis sibi sanguine ar- dētissimis adstrictus loris, ad celeberrimum Patris addu- ctus tumultum, diem ibi transegit integrum, adveniens diei & noctem contiguam. Quam dum vigil pernoctas- set, illucescente sequentis diei crepusculo, nullum fan- tatis expectatæ indicium apparebat in illo, torquente quicum pervaserat, incitantem dæmone. Denique ter- ribili quoscumque appropinquantes sibi aspectu in- tuens, si permillum fuisset, etiam dentibus morticani- no lacerasset, frendens & quantum licebat impetum in eos faciens. Sed, ut diximus, diris ligatus vinculis, nequaquam sibi met vel alicui appropianti aliquid infer- re prævalebat, damni. Edebat vero ore sonos horribiles & inconditos, loquens etiam nefanda & execranda verba: Quoniam autem idem energumenus pro sua sa- lute sui ipsius impos nullatenus meminerat exorare, non solum quicquid adduxerant, sed quicumque ecclesiam in qua erat intrabant, pro eo omnipotenti Domino, ut competens fuerat, orationem fundebant. Quo factum est, ut mediante hora diei secunda, terribiliter excla- mans, tamquam valido percussus ictu, in terram cor- rueret resupinus. Extemplo itaque dæmonio purgatus expulso, compos mentis factus, omnipotentem magni- ficabat Dominum, qui se a pessimo hoste captivatum, per beatissimum Patrem reddiderat liberum. Confestim Fratres qui aderant in ejus liberatione, ceteris in Ca- pitulo residentibus, nuntiare properant hujusmodi miraculum per venerabilem Patrem patrum: qui mox inde surgentes, ingressi oratorium hilarianam psal- modiam, quam diebus festis in omnipotentis laudi- bus Domini decantare solemus voce celsiori, videli- cet, Te Deum laudamus, tota mentis devotione con- cinunt, Patrem quoque gratulabundi magnificantes Benedictum. Porro qui sanatus fuerat, referebat, ea

A hora qua demone fugato liberatus est, se quemdam conspicui vultus virum vidiſſe: qui ingreſſus per Orientalem ipſius baſilicæ abſidem, baculum a capite incurvum manu gerens, cum uſque ad ſe properaſſet, ſequē eo quem geſtabat baculo in capite feriſſet: quo iſtu accepto, ſeſe conſeſſim in terram corruiſſe, & ſobrietatem mentis recepiſſe.

30 Nuper properantibus cæmentariis ſornicem miræ altitudinis in dextra ipſius eccleſiæ parte erigere, locatæ ſunt trabes in ſublimi parietum ſtabilimento a fabris lignariis, ad ſuſtollenda ligna quæ in modum hemiſphærii fabricantur, quibus moles lapidum & cæmenti inniti habebat. Ergo dum quodam mane trabibus tenui imbre madefactis operariis deſuper incederent, præparantes quæ præcipiebantur: unus eorum, Otgerius nomine, minus caute ſuperambulans, dum affigere veſtigia uni trabium fortiter nititur, pede lapſo de illa celiſtudine, per compaginos ſibi ſuſtes, per multiplicem lignorum ſtruem, inter acervos lapidum pronus ad terram corruit. Erat enim pene totum illud telluris ſpatium tam lignorum quam ſaxorum congerie adoperum: parvus tantum locellus ad menſuram humanæ proceritatis remanſerat immunis ab eis: in quo admirantibus qui aderant, acſi de induſtria pro-

jectus, decidit juvenis ipſe: attrito tamen capite ſoli duritie, oculis pene erutis, lingua ab ore porrecta, perſuſus faciem rivo cruoris jacebat humi tamquam exanimis. Accurrimus ſtatim multitudo tam laicorum quam monachorum: qui eſſi caſum non videramus, clamorem tamen & luſtum artiſicum audieramus. Qui omnes cum gemitu & lacrymoſis vocibus cœpiſimus implorare Glorioſæ Dei Genitricis opem Patrisque Benedicti ſuſfragia; quatenus ſubvenirent miſero, ne pauca quæ ſupererat animæ reliquæ, protinus elaberentur. Denique formidabamus, ne ſi ille ſpiritum exhalaret, intermitteretur opus, contractis animis vulgi totius, quod tam pecunias quam corporum vires certatim operi perſiciendo impendebat: quodque (quoniam mobile eſt, & in quamcumque partem mentis levitas impulerit more arundinis aura commoræ infectitur) fortaliſis immurmuraret, Patrem Benedictum nullam ipſius loci providentiam habere, nec curare ſi quid adverſi operi illi intercederet. Levantes igitur juvenem debilitatum, depoſuerunt eum ante altare Dei Genitricis, quod prope erat, expectantes tam ipſius quam Patris noſtri auxilium. Nec fruſtra: nempe poſt aliquanta temporis momenta, qui putabatur mox moriturus, reſumpto ſpiritu, oculis patefactis, cœpit alloqui circumſtantes, & de ſua integritate certos reddere, ſtupentibus illis & Dominum glorificantibus. Hinc delatus ad propriam domum, non poſt multos dies integre redditus eſt ſoſpitati. Qui interrogatus, quid ſibi videretur, cum de tanta altitudine præcipitatus corrueret; reſpondit ſe ſic excepeum tellure, tamquam ſuper multas ceciderit culcitraſ, nec ſoli ſoliditatem aliquatenus ſenſiſſe.

31 Stephanus etiam, unus de familia, equeſtris Ordinis vir, longa ægitudine maceratus, ad ultimum funditus amiſiſſe ſenſum: qui ad inſtar debacchantium, loris aſtrictus tenacibus vix coliberi poterat, ne a lecto proſiliens præceps quaquaverſum titubantia inferret veſtigia. Cujus amici & conſanguinei nimio tadio aſſecti, dum nil medæte, quod ejus tam peſſimo obviaret letargo, inveniretur, deſecti animis jam de ipſius deſperaverant reparatione. Tandem propitia Divinitate, quæ illi incolunitatem reſtituere decreverat, incidit mentibus eorum quatenus illum in eccleſiam deportarent, & coram altari Dei Genitricis locarent, exoraturi ejus Patrisque Benedicti indefeſſam clementiam, ut ægroto ſuis ſubvenire ſeſtinarent meritis: quod imminente jam noctis crepuſcula conſtituerunt agere: erubeſcebant enim eum diurnis ſua domo eſſere horis, propter ipſius aſſiduam

debacchationem, ne obtutus ſeſe intuentium offenderet. Poſitus ergo ante jam dictam Dei Matris aram, pernoctavit in eodem loco, ignorans penitus ſe ibidem eſſe. Ad dum auroræ circulus adhuc ambiguam lucem rareſcentibus jam tenebris mundo inferret, relatus ab amicis proprio invehitur domicilio, neſcius ſe productum ab ipſo omnino. Exin vero, memoria paulatim revertente, mentis obſivio, quæ per plures obtinuerat ſoles, ipſum deſerit; atque infra modicum, perfectè recepit quem amiſerat intellectionem: congratulantibus ſibi vicinis, & cognatis, atque de ejus ſoſpitate omnipotentem Dominum collaudantibus.

a Annotat Boſcus ob hanc dexteram auream a Floriacenſibus aſſumpta inſignia, dexteram more benedicentis extentam cum hoc elogio: Dextera Domini.

b Annotat idem Boſcus per hilarianam pſalmodiam intelligi Te Deum laudamus, quia hilaritate canitur.

CAPUT VII.

Puniti feſtum S. Benedicti violantes. Ope ejusdem & S. Poſſenni contractus ſanatus, prædicens morte puniti:

32 **B**oſonis villa quædam ſancti Patris noſtri dicitur poſſeſſio, juxta caſtrum quod a Petueris vocatur ſita, in qua hæc tria quæ ſubnotavimus ſigna, per gratiam quam a Domino idem Pater promeruit ſunt patrata. Menſe Julio Translatio ejusdem glorioſi Patris non modo apud Gallos, ſed etiam apud complures nationes celebriter recolitur. Morabatur autem in ſupradicta poſſeſſione quædam puella, quæ quoniam de Patris ipſius familia originem non trahebat; impune putans ſe tantam ſolemnitatem temerare poſſe, ſumpſit colum cum ſuſo: cœpitque per eandem quaſi deambulando villam nens diſcurrere. Cernentes id mulieres aliz, quæ Patris erat famulæ, arguebant ipſam, quoniam cum in rure ipſius commoraretur, feſtum ejus tam præcipuum violare præſumeret. Illa ſtomachando intulit eis: Vos, quæ illius eſtis ancillæ, eſſote feriata, & celebritatem hanc ſtudioſe excolite: me vero quoniam ipſi in nullo ſum obnoxia, opere manuum mearum ſine lucrari cibum, quem hodie ſum comeſſura. Hoc dato reſponſo, cum majori perſicacia cœptum opus agebat. Repente itaque inviſibiliter, divina eam proſequenti ultione, percuſſa in maxillam cruentum accepit iſtum: & profluente de dentibus largo cruore, tam dolore percutionis quam formidine percussois exterrita, ad eccleſiam illius villæ profugit. Factus eſt autem non parvus conventus ruſticorum in eadem eccleſia, qui exciti clamoribus mulierculæ & fama tantæ virtutis illuc confluxerant: qui ſalubre conſilium eidem ſuggerentes, hortati ſunt ut ſeſe traderet in ancillam ſancto Patri, & ſponderet de cetero, omnes celebritates ipſius, ut condecens eſſet, ſe venerabiliter obſervaturam. Quæ dignæ ſuggeſtioni credens, obtemperavit juſto ipſorum conſilio, & conſeſſim tam a dolore dentium quam a formine liberata eſt.

33 In idem ruſ advenerat altera muliercula, quæ textericis ſungebatur officio. Hæc mercede conductæ, a quodam viro, nomine Rodulfo, gente Britanno, habebat cooperatricem, quæ ejuſdem erat miniſterii: ſed hæc ex familia Patris Benedicti progenita fuerat, altera vero minime. Britannus autem ipſe liberam traxerat genituram: qui de ſua adveniens regione, ipſius Patris ruſ incolebat, habens habitationem in eodem rure: eratque durus agricola, cui etiam vires labori tolerando ſufficiebant. In Patris igitur tumulatione, quæ in diebus Dominici Adventus per omnes Gallias annuatim cum reverentia excolitur, mulier quæ carnalis libertatis ſupercilio tumebat, inquit ei, quæ ex famulabus Patris

AUCTO.
RE RO-
DULPH.
TORTAR.
ſanatus.

Habemus in
villa S. Ben-
dicti.

Translatio-
nis feſtum
violando

inviſibiliter
percutitur

facto voto
ſanatus

aliter videri
loco ſubſe-
quente de
Benedicti.

AUCTO-
RE RO-
DOLPH.
TORTAR.

inter sece-
dam patris
causas ad-
huc

Luna vi
castrorum

guttur ar-
dente mo-
ans,

et paraly-

et pugnol-
umino Flo-
riano fa-
lla, mefen-
nam.

A Patris se quoque esse plaudebat: Veni mi cara, prope-
remus perficere quod pariter cepimus opus: suscep-
rant enim texere lineam, quæ ipsius Britonis erat, ce-
lam. Cui illa respondit: Absit a me, mi foror, ut
ego hodie aliquem præsumam exercere laborem, &
Domini mei, cuius sum ancilla, tam solennem teme-
rariē celebritatem. At illa e contra: Tu si tibi vacat,
seriata esto: ego enim quo fruor cibo, hodie laboratu-
ra sum: tu vero Domini tui excole festum. Huic alter-
cationi Britannus ipse intervenit: qui sciscitatus cuius-
modi inter se sermones sererent, ubi edidit causam,
suis compulsi exhortationibus utramque aggredi quod
assumpserat opus. Cæpit itaque famula Patris, anxie
valde post telam residens, expectare, quid ejus actura
foret socia. Quæ tramam apprehendens, ubi primum
per stamen duxit filum assumpto pectine ligneo, incul-
cabat idem filum reliquo subtegmini percutiendo. Ex-
templo, consequente justis examinis ultione, pecten
manui ejus adhæsit: quod ipsa dum persensit, exter-
rita vociferari exorsa est: attentans crebro, si a manu
propria pectinem aliquo pacto excutere quiret: sed vi-
dens incassum se id facere, ab incepto desistit. Accur-
rerunt autem plurimi ipsius vici habitatores, exciti
clamoribus illius, inter quos & Brito adfuit. Qui ne-
quaquam reveritus rectissima Omnipotentis judicia
(quæ etsi sunt occulta aliquando, semper tamen sunt
justa) comprehensa dextera mulieris, cui pecten inha-
serat, violenter extrahendo discussit.

34 Quem Britonem illico vindicta superni judicis
pro sua temeritate merito perculit. Dextera denique
ejus, quæ cum violentia pecten a mulierculæ manu ex-
cussisset, mox arefacta est: ita ut inutilis reddita, nul-
lum opus efficere valeret. Cum ipsa quoque ariditate,
aliud inusitata passionis detrimentum accevit. Siqui-
dem tamquam reatus sui quodam argueretur timore,
tremuli concussione agitata, uno in loco, etiam si vin-
culis confringeretur, cogi non poterat; sed mobilitate
inexpertam absque ulla quiete dissiliebat. Paullatim
etiam augmentata vi ægritudinis rusticus ille percussus
dura paralyti, medietate sui destitutus est corporis, ita
ut ad omne artificium efficeretur inutilis. Miser ta-
men idem tanta fuerat captus dementia & obstinatione
animi induratus, ut nequaquam confiteri acquiesceret
obtemperantem dictam se tantum languorem incurris-
se; donec inveterata morbi acerbitate maceratus, in-
vitus qualiter id sibi accidisset sua voce protulerit. Ad-
monentibus autem vici ejusdem cohabitatoribus, petiit
Floriacum in Patris Translatione, qua Casinum des-
serens elegit sacris suis pignoribus metationem Gallica-
nam regionem: & servitium professus ipsi de cetero
Patri, pernoctavit post ipsius sanctissimam tumulatio-
nem nocte illa, continuato die festi nocti ipsi; depo-
scens ipsius clementiam, cuius in se concitaverat vin-
dictam, quod & ipsi perspeximus. Sed quoniam ex su-
perbia typo ejusdem crimen descendebat, nullatenus
veniam impetravit quam implorabat, sed usque ad ter-
minum vitæ, comitante se occulto Omnipotentis exa-
nime, incuratus perseveravit. Mulier igitur quæ in se
experta severam Domini fuerat ultionem, perterrita
etiam rustici illius diris passionibus; famulatum profes-
sa Patri Benedicto, spondit se in eadem solennitate,
candelam omnibus annis, quibus viveret oblatorum:
& illam ceterasque ejus debita cum devotione obser-
vaturam festivitates.

35 In Castellione, Patris ipsius non exigua posses-
sione (ubi beatus Confessor Possennus requiescit de
quo & Andreas plurima in suis reculit dictis) multa
ad laudem sui nominis, per merita utriusque Patris,
sepius Omnipotentis clementia demonstrat magna-
lia: de quibus & nos dicturi sumus aliqua. Homun-
cio quidem, Herbertus nomine, ægritudinem incidit

adeo gravem, ut resolutis omnibus membris; nullius
eorum uteretur officio, præter linguam, quæ, licet
satis exilem, retinebat sonum. Hujus inopia sustenta-
batur timoratorum alimonia virorum, qui etiam tugu-
riolum in porticu basilicæ loci ipsius sibi construxerant:
ubi & per numerosa annorum curricula, instar glome-
ris involutus decubuit, vix etiam liquidas sorbituncu-
las ore valens ligurire; necessitate quoque relevandi
alvi a loco in locum digredi nequaquam potens. Mi-
serante igitur omnipotentia elementis Salvatoris, sus-
fragantibus vero Patris nostri Beatique Confessoris Chri-
sti Possenni precibus, paullatim membris sospitatem
amissam recipientibus, factus est incolumis; grates
referens Domino Jesu Christo, secundum suæ scientiæ
modulum, & ejus utrisque fidelibus. Permanit autem
in eodem loco per multa tempora: ecclesiæ servitio
mancipatus; aquam, lumen, & quæque ad ministe-
rium altaris erant idonea, suppeditans: quem nos etiam
pluribus annis id officiose peragentem perspeximus.

36 In territorio Nivernensi quoddam habetur ca-
strum, Huben nuncupatum, in prærupti cuiusdam
collis cacumine. Hujus Dominus Hugo dicebatur, &
provehæ ætatis vir. Hic filium genuerat, vocabulo
Gauterium: qui juvenili ævi elatus supercilio, minus
de omnipotentis Dei pertractans mandatis, res eccle-
siarum & pauperum, rapinis inhians, diripere & suis
in necessitatibus expendere ardebat. unde arbitratus
opimam de jam memorata possessione prædam se pos-
se abducere, propter multitudinem diversorum ani-
malium, quæ in eodem erat loco (est enim alendou-
rum animalium opportunus ob fertilitatem pabulorum)
assumptis cohortibus equitum seu pedum, devenit
illuc, neque Dei veritus offensam, neque Patris no-
stri meritum. Porro accolæ loci ipsius & circa positi
ruris, comperientes ejus insanam cupidinem, & per-
timefcentes copiosum prædonum numerum; asciverunt
in auxilium sibi Dominum castri, quod dicitur S. Bric-
cii, Rothbertum nomine, strenuum sane tam armis quam
consiliis virum: qui vallatus suorum cuneo, prom-
pto accurrit animo, paratus cum eis, si quod immine-
ret, subire dispendium, pro Patris promerendo sus-
fragio, & vicinorum qui se expetierant commodis.
Gauterius itaque aggressus Castellionenses, satagebat
opere perficere quod mente conceperat: rusticolas vi-
delicet eorumque pecora & spolia secum abducere.
Rothbertus autem ei obviam progressus cum suis, con-
iunctis quoque sibi locorum contiguorum colonis,
conferre cum eo non valens, ejus timendo copias ter-
ga vertit. Gauterius ergo suos multis clamoribus ad-
hortatus, equoque cui insidebat calcariibus incitatus,
ipsum perniciter insequitur: quem Rothbertus jam
jamque sibi appropiantem cernens, ut puta moris est
fugientium, hasta super humerum rejeta, ferrum ha-
stæ sequenti opposuit. At ille conatus hostis nequa-
quam prævidens, dum incautius attingere eum equo
ardescit, in ferrum ruit: quod gutturi illius immersum
absque dilatione vita privavit. Videntes vero satellites
ejus, Dominum suum exanimatum, ululatibus acrem,
lacrymis genas opplentes, humeris corpus imponen-
tes, abire maturant. Miserante ipso cuius interierat
ferro, illis quoque quos prædatorum venerat conceden-
tibus liberam fugiendi copiam, laudesque proclamantibus
omnipotentii Deo; grates Patri Benedicto Sancto-
que Confessori Possenno, de tam celeri hostis sui
multatione. Genitor autem genitrixque defuncti cer-
nentes extinctum filium, in quo tota spes pendebat
illorum, quoniam hunc solum possidebant; non est
facile dicere quos ediderint gemitus, quantas fuderint
lacrymas, inconsolabili lugentis mœstitia, quem am-
plectebantur dilectione unica. Metuentes vero futuram
discussionem justis Judicis Dei; erant enim timorati,
quoniam

Miser pa-
vulus cu-
trullus Ca-
stellione.

que SS. Beati-
dicti & Tof.
sunt inter-
tati.

sanctus re-
sistit muni-
bus.

Capitulum Pa-
tristionum
dispre.

fulore me-
tunt.

parentes
exequias cum-
bant flos
Petrus.

A quoniam spes omnis debita corporis sublata fuerat, tractabant qualiter animæ ipsius consulerent, quatenus indulgentiam inveniret, qui extrema sua tam pessime præcipitaverat. Assumpto igitur Auctiſiodorensi Antistite, venerabili sane viro, cum grandi apparatu exequiarum & exanimato filii sui corpore Floriacum properant. Advoluti autem genibus Hugonis, qui tunc in eodem loco Abbatisungebatur officio, & totius Congregationis; implorant vincula reatus defuncti precibus eorum solui: certum tenentes, in conspectu summi Iudicis ipsius laxandum crimen; si quibus illata injuria fuerat, in præſenti toto animo ipsam prius remitterent. Unde & calicem, purissimi auri libram habentem, in dextera filii sui ponunt, & illum pro vadimonio offerunt; quatenus promptiorem veniam delicti sui assequi mereretur, si aliquam recompensationem pro temeritate ipsius exsolverenti credentes quotiens in sacrificium summæ Divinitati offerretur, nequaquam ejusdem sacrificii ipsum esse exortem. Fratres itaque pia miseratione permoti, generaliter pro eo sacrificium omnipotenti Domino obtulerunt, absolvi poscentes ipsius offensas, & ipsi secundum possibilitatem; Christo fidelibus suis concessam, quod in eos deliquerat.

B remittentes: expletisque funereis honore congruo officii, genitores cum nobilibus viris, quos in suo asciverat comitatu, ad propria dimisere non mediocrem consolationem de salute filii sui reportantes.

37 Interjectis aliquantis annorum curriculis confederati de vicinæ partibus Burgundiz, adversus eandem Castellionenses; quidam prædones glomeraverunt non infirmam manum satellitum, equitum & pedum: transito autem amne Ligerico, disſuderunt se per rura ad ipsum prædium pertinentia. Tanta vero erat illis sceleris confidentibus in sua multitudine, & tanta arrogantia de robore & aptitudine suæ juventutis, ut scurras se præcedere facerent, qui musico instrumento res fortiter gestas & priorum bella præcineret: quatenus his acrius incitarentur ab ea peragenda, quæ maligno conceperant animo. Erat autem Præpositus ipsius possessionis constitutus a Fratribus eo tempore quidam vir probus, Aymericus vocabulo, qui mundi relictis pompis, assumpto habitu monachico, omnipotenti Domino fidei famulabatur obsequio, Patri Benedicto in sibi commissis existens jugiter fidelis. Hic antequam vestem mutasset, Sacerdotisungebatur officio: cui vicini & qui cum noverant testimonium deferabant legitime conversatum, quamdiu in Clericatus permanſerat forte. Itaque phalanges rapacium effractis domibus rusticorum, oneraverunt se spoliis, agentes præ se greges pecorum, quos in contiguis torrentum praxis seu in littore Ligeris repererant depascentes: plurimam siquidem eorum multitudinem rustici, qui prædonum præſciverant adventum, in silvis & in infragosis abdiderant vallibus. Igitur præeunte cantore, utpote nihil formidinis habentes, ad litus properant amnis, ubi plures suorum ad custodiam navium collocaverant, quibus eundem transnavigaverant fluvium. Porro colui jam dictæ possessionis in unum jam confluerant, sequentes eos a longe: nequaquam enim appropriare audebant. Jam dictus autem Præpositus non minimum in corde concipiens dolorem, anxiabatur valde, ignorans quid potissimum agere deberet: neque enim sibi vel suis tutum fore advertebat in hostes irruere, neque ipsorum navigium præoccupare: cum hi, qui ad eum convenerant, pauci essent numero, nec satis animo constantes. Enimvero, quoniam deerant vires hominum, & robore destituebatur humano, totis medullis convertitur ad divinum suffragium, totoque in terram prostratus corpore cælitus suis exorabat auxiliari: & versus ad hostes, in nomine Domini maledixit illis; suisque præcepit cum clamore maximo terga

Tomas III. Mart.

malignorum a longe inſequi: qui jam per collis declivum descendentes, festinabant ascensu navibus ad sua regredi, neminem suis obvare ausibus; andere suspicantes. Auditis ergo post sua vestigia vociferantium tumultibus, & clamore tamquam sese invicem exhortantium, tantus corda ipsorum induit metus, ut præcipiti omnes se traderent fugæ, & certatim corlu pernici pervolarent ad flumen, nullusque esset quis eos a fuga cohibere aggrediretur, ut in tali negotio fieri adſoler: qui enim Duces fuerant in scelere, primi erant fugæ. Tunc illud Beati Job dictum, quamquam sub alio intellectu, videres implerum. Veris est in lucum eichara, & organum in vocem flentium. Itaque præcipititer in scaphas ingressi, dum eorum unusquisque transvehi flumine accelerat, pondere multitudinis aggravata, cum processissent in altum submersæ dehiscent. Resonabant littora gemitu, clamore miserorum & morientium ululatus concava vallium & nemorum condensa respondebant. Videres Ligeris alveo arcus cum sagittis, hastas etiam cum clypeis subnatæ, quæ fluvius, celeritate qua decurrit, inferius devehebat. Ferunt autem eos, qui in amnis ipsius excis submersi gurgitibus suffocati perierunt, non paucos fuisse. Capta est vero non minima multitudo eorum, qui nequaquam ad navigium pertingere potuerant, vel formidine fluminis exterriti in ripa restiterant: qui omnes præcepto Abbatis & reliquorum Fratrum relaxati, virtutem Patris circumquaque divulgant. Per omnia benedictus Deus qui contumaciam illorum deiecit & robur comminuit.

38 Erat in superius dicta curti Martiniacensi quidam flore juvenilis clatus ætatis, nomine Waldo, qui pruritus suæ non ferens carnis, consuetudinem stupri cum aliqua secerat muliercula. Hic ab amicis superius correptus, illa rejecta duxit uxorem. At illa dolens & ulcisci sese toto affectans animo investigat qua arte suam possit vindicare injuriam: unde maleficus oporosa impendens curam, adeo prævaluit, ut juvenis mentem alienaret, & in eo funditus suis veneficiis vim rationis extingueret. (Qui mente perditus, a suo domicilio egressus, propria ignorante familia quidam gere destinaret, arcu assumpto cum sagittis (hic enim arti vacabat) silvas petiit Calvi montis, delitescens incubat aliquot dies in illis: quibus tandem relictis, Floriacum devenit in vigilia B. Baptiste Joannis, majoremque ecclesiam petens, coram altari, quod imaginem argenteam Dominicæ recordationis pone habet, constitit, Fratribus Domino solenni more hymnos resonantibus. Ubi dum inter candelabra stupidus hæc & illac lumina contorquens, & calcaneis solum pavimenti atterens perſisteret; suspensis Fratribus, qui eum noverant, quid agere deliberaret: tandem comperto quod mente excessisset, expulsus est a loco stationis illius. Qui sese pernici gressu promovens, ante aram Dei Genitricis contulit & inibi totam illam noctem insatigabilis pervigilem ducens, visione salubri, ut ipse pluribus postmodum confessus est, in pristinam sospitatem est restitutus. Videbat namque Dei Genitricem, Patrem Benedictum sanctumque Martyrem Maurum coram adſistere. De quibus primus sanctus Martyr ad Patrem Benedictum aiebat: Libera hunc famulum tuum.

a Castrum Petueris, Gallicæ Pluviers in Belfo situm.

b Castellio ad Ligerim aque fore Aurelia & Niverno distita.

c Est hic Sanctus Sausſas ignotus. Videtur esse, qui in editione Bellini Parisiensi anno 1521 refertur 17 Junii, Possessum Sacerdos, vir mira simplicitatis, Bellinum descripsit Molanus, hunc Canisius & Ferrarius.

d Est hic Andreas, quem se mſcribere ait Boscur, monachus Floriacensis, qui post Aimonium scripsit miracula S. Benedicti: quæ hactenus non reperti supra monuimus.

CAPUT VIII.

Patriciaci sanantur contracti, mutus, cæca, amens. altare ab igne illæsum manet.

Patriciaci ad S. Bened. dñi solenn. iagi con- cursu po- puli.

Sancto contradi-

in festo Translationis S. Benedicti.

capiti Reli- quiarum superpositus.

ibidem alim- contradi-

39 **C**onsequens videtur, ut etiam aliqua ex his an-
notemus quæ omnipotens Dominus mira-
operatur per eundem Patrem apud Patriciacum, seu
in locis sibi subditis: neque enim minori miraculo-
rum copia in eodem coruscare dignoscitur loco, quam
apud Floriacum ubi corpore quiescit. Unde idem lo-
cus in maxima suis honore habetur vicinis, & mul-
torum frequentia frequentatur populorum, tam in
solennitatibus hujus Patris accurrentium, quam pro
diversis calamitatibus, si quando afflicti fuerunt, sup-
plicantium. Nos vero vix pauca eorum, quæ inibi
gloriosus Pater gessit, attigimus operum: partim illis
habitorum incuria oblivioni traditis, partim prio-
rum negligentia nostrorum, qui cum peritiam scriben-
di calluerint, ea scribere neglexerunt. Igitur rusticus
quidam vocabulo Durandus, servus Sancti Gradi de
Peredo, contractionem inferiorum incurerat mem-
brorum, femorum videlicet, tibiarum, & pedum.
Qui quoniam unde victus sui inopiam suppleret, de-
bilitatis non haberet membris, fecerat sibi fieri gesta-
torium locellum, in quo deportatus per fidelium viro-
rum domos, quotidianam stipem pro eorum abso-
lutione facinorum ab ipsis recipere mereretur. Vicinis
autem illius & consanguineis, assidua egestatis illius
sustentatione usquequaque fatigatis, contigit, quate-
nus suis relictis, Patriciacum in suo deportaretur gra-
bato: ubi per aliquod temporis spatium mendicando
a sibi impendentibus agapen promeruit. In solenni
autem die Translationis memorati Patris, quo mense
Julio ibidem celebrius recolitur, advenientibus non
solum plebejorum turmis, sed etiam Clericorum &
nobilium honestis personis, Fratribus nocturnas agentibus
vigilias, rogavit se deferri ad monasterium, eisdem
interesse cupiens vigiliis: quod & obtinuit. Porro, dum
quarum canitur Responsorium, inspirante ut reor di-
vina clementia, quæ sibi per gloriosi Patris merita mi-
sereri decreverat, postulabat obnix, ut transvehendo
subderetur capiti in qua continebantur Reliquiæ. Arri-
pientes ergo duo de populo grabatum ejus, in quo gesta-
ri solebat, subdixerunt eum per locum de quo petierat.
Translato itaque eo, mox nervis sese extendentibus,
laxatis nodis quibus tenebantur stricti, omnium recepit
solutionem membrorum: linquente dolore pristino cru-
ra illius, suras, & reliqua quæ diu obtinuerat membra.
Solutos denique omni angustia, cepit omnium Salva-
tori Deo multas juxta modulum suæ scientiæ persolvere
grates, Patremque Benedictum magnis extollere laudi-
bus, per quem salutem promeruerat. Quod cernentes
Frater, tam ipsi quam totus ille qui ad festum accurre-
rat populus, ad simile opus se præparant, in laudibus
Omnipotentis dñi immorati, qui per merita jam dicti
Patris suis beneficia largitur famulis,

40 Alter etiam, Belinus nomine, de familia ejus-
dem Patris, & ipse unus de ruris cultoribus, nimia
membrorum vexatione fatigatus, in lectum decidit;
in quo prolixioris recubans spatio temporis, nimia
vi agritudinis arctatis venis, meatumque suum san-
guine perdente, exsiccati sunt nervi ejus, humorum
irrigatione amissa. Qui quoniam suis operari mani-
bus nequaquam poterat unde sibi victum acquireret,
cepit non modicam rerum necessariorum pati penuriam.
Quamobrem aptari sibi fecit grabatum, ad simi-
litudinem illius instrumenti, quo stercore pecorum de
stabulis efferuntur, dum mundantur: quatenus in eo
per vicos & rura a suis deVectus propinquis, alimo-

niam a viris susceperat misericordibus. Dum ergo D
suam quamvis misere sustentando vitam, diversa fre-
quentasset loca, tandem Patriciacum advectus est;
ibi quoque velut in aliis, in quibus deguerat locis,
quotidianam mendicans aliquanto tempore, consecutus
est annonam. Audiens autem Patrem Benedi-
ctum, suum etiam carnaliter Dominum, multa ceteris
præstare sanitarum beneficia; cepit in suis huiusmodi
conflictum habere cogitationibus: Si alienis meus
tam magnifice suffragatur Dominus, ut eos quamvis
remotissimos, si ipsum mente suppliciter advenientes
exposcerint, ab omnigenis curet infirmitatibus; quan-
to magis meis sospitatem redintegrare debet membris,
illius servituti obnoxii, qui cum ejus sim corpore ser-
vus, mente etiam sum illi devotissimus? Hæc & his
similia apud se retractans, exorat de ferri se ad mona-
sterium: ubi non multis exoratis diebus, secundum
fidem propriam, salutem recepit integerrimam, om-
nibus recuperatis membris. Unde plurimum gaudens,
perseverabat in eodem loco, noctibus quiescens in
stabulo, quod superest domui, hospitum illic præpara-
tæ adventui. Reputans vero licere jam sibi quidquid
agere vellet, una noctium, victus sui concupiscentia
cordis, tentante se spiritum nequam, incidit in fornicationem.
Quam rem beatus Pater non leviter tulit: vel
quia recepta sanitate, castimonie vigorem servare de-
buit; vel quia in locis sanctis, tantum facinus admitt-
ere non dubitavit: ea etenim domus, in qua perpet-
traverat stuprum, ante januam habetur monasterii.
Igitur quoniam turpi prostratus voluptate, animæ
spreverat salutem, quam promeruerat mox perdidit
corporis sanitatem. Sed denuo, dum doloribus non
suum afflictor, corde compunctus, orat Patrem
pium, ut sibi parceret: pius autem Pater, ejus ar-
ruium misertus, iterum integram sibi reformavit so-
spitatem. Ipse autem aliquamdiu, metu quidem peri-
culi superioris sese continuit: sed quoniam fervens li-
bidine pruritus suæ carnis nequaquam domare curavit,
rursus illicitam incurrit commixtionem, uni turpium
commixtus mulierum, oblitus penitus prioris discrimi-
nis. Quapropter probrosum ejus admissum velox con-
secuta est vindicta, redeunte, quam jam bis evaserat,
damnosa agritudine. Idem vero ad sibi jam bis expertam
recurrens medicinx officinam, orabat cum gemitu multo
sibi subveniri denuo. Sed Pater Benedictus, volens ejus
reprimere stoliditatem, nullatenus integræ (ut superius)
ipsum restituit incolumitati; sed ex parte sanato, partim
debilem esse permisit: ut vel sic carnis afflicti verberet,
vigilantius custodiam suæ adhiberet animæ. Permauit
itaque de cetero, in ea quam posterior promeruit sospi-
tate, bacillis duobus, minus valida sufficiens membra.
Et quia egenus erat, & necessaria sibi procurare non va-
lebat, posuerant eum Fratres unum illorum, qui quo-
tidianam stipem ibidem suscipiunt, pro salute benevo-
lorum ejusdem loci. Porro grabatum illius in turri li-
gnea, in qua dependet signa, suspenderunt; ubi per lon-
ga, in monumentum tanti prodigii, pendit tempora.

41 Alio quoque tempore quidam juvenis, qui
per multum tempus linguæ amiserat officium, per-
manens mutus, Patriciacum advenit: cupiensoris so-
luto vinculo, linguæ suæ plectrum resumere amissum
officium. Hic una dierum, dum Fratres hora invitante
nona persolverent omnipotenti Domino Psalmorum
pensum; adsuit inter eos in choro illis psallenti-
bus, a quibus ad aram usque Dei Genetricis perdu-
ctus, assistit coram. Fundens itaque attentius corde,
quoniam nullatenus poterat ore, precum suarum Sal-
vatori Domino vota, precabatur sibi misereri, per
Patris Benedicti merita: allegans ipsi Domino suam
orationem per eundem Patrem, quem exoptabat
fieri pro se intercessorem: cujus quamcristissime per-
sensit,

S. Bened. Bl. servat

sanatur

E

*ab peccatum
sternam com-
trahit a*

*penitentia
sanatur*

*terris jam
liber*

*non cessum
infest*

*ibidem mon-
strat*

A senſe, quam fideliter exſpetierat, opem. Denique clauſis oris ejus patefactis, attentare cepit ejus lingua proſexus varios, recolligere perplexos loquendi modos, & quæ diſtinctiſſime in dentium ſepulcro velut emortua ja- cuerat, redivivo ſermone, quaſi pullulantia primum germina, prima verba proferendo perſonabat. Incertus hic nimirum aliquot momentiſtis extitit, utrum munere ſibi nuperrime attributo liceret ſui aſſiduo, donec ipſa experientia addidit, ſeſe perfecte uſum loquelæ re- cepiſſe. Tripudians autem de tam larga in ſe oſtenſa Patris Benediſti munificentia, rationem quem valuit gratanter retribuere minime diſtulit: quippe corrue- rat pars maxima teſtudinis lapideæ ipſius eccleſiæ a par- te Aquilonali, cujus fundamento, quoniam minus roboris habuerat, penitus eruto, conſtruire firmius Fratres, ut eadem teſtudo robuſtiori ſuperpoſita fun- damini firmior foret, inſtituerunt. In cujus ædificii conſtructione, idem juvenis ſtrenuus, ſedulus perſeve- ravit operarius: quamdiu ad plenum conſummaretur. Nam poſtmodum, gratiarum actione Patri Benediſto reddita & a Fratribus licentia accepta, repedavit ovans ad propria.

42 Quædam puella, habitum privatione excludente, orbatis utriſque luminibus cæca facta fuerat; & ut eſt conſuetudinis lumine ſolis hujus privatis, vivacioris in- genii lumen mentes eorum clariſſe irradiare; quæ minus de timore omnipotentis Domini recto, ætatis modici- tate impediende, habuerat, cepit eſſe timorata amplius, & in ipſius amore Domini ferventior. Et ut ſolent cor- poris graviſſe debilitate robuſtiores fieri mente; ſolici- tior facta ad Domini cultum, frequentabat eccleſiam, petens ejus indefeſſam clementiam, quatenus ipſius eru- mæ relevare dignaretur. Perpendens vero, ſeſe id nul- latenus poſſe propriis aſſequi precibus, niſi aliquos fide- lium ipſius interſuntioſ haberet, qui ſuam petitionem acceptius præſentarent; circumibat multorum memorias Sanctorum & quos propinquiores ipſi omnipotenti Do- mino clariſſioribus fore audierat meritis, advocatos ſibi adſciſcens, crebrius nominatim ſuis interpellabat obſe- crationibus. Pluribus igitur excuſis locis, ſed minime quem exoptaverat, miſeratione Sanctorum quos expe- tierat, fulgorem oculorum lucrata; adiens Patricia- cum petiit Patrem ſanctum, quem auditu cognoverat clarificari aſſiduitate miraculorum. Cujus expoſcens pa- trocinium, dum in ejus aſſiſteret oratorio, interpella- bat ipſum corde devoto, quatenus ejus interven- tu reſcendi mererentur lumina ejus munere divino. Poſtſatus ergo Dominus omnipotens ipſius Patris precibus, exau- divit poſtulationem pauperculæ; accendens ejus pupil- las redivivo lumine: expulſiſque cæcitatibus umbris, con- ceſſit ſibi intueri clare fulgorem ruſilantis Phoebi. Quæ impenſus exhilarata de ſibi reſtitutis obtutibus, haud facile eſt explare quanta animi alacritate rerum om- nium Conditore, laudes lætæ perſolverit: Patri autem Benediſto, per quem tanta promeruerat benefi- cia, diebus vitæ ſuæ omnibus exatit fidelis famula.

43 Quidam nobilium, Gauſfredus nomine, præpo- ſitus viri. Dominus caſtri quod Sinemurus vocatur, nimis capitis infirmitate oppreſſus, mentis inops eſſe- ctus, totam funditus perdidit memoriam. Unde om- nia ejus clientela, quæ in obſequio illius non pauca deſerviebat, mente conſternata ſuper ſuo Domino, quaſiſque & lamentis expers conſilii, omnem ſuam impendebat operam. Quique etiam viri illuſtres, qui ſeu aſſinitate ſeu amicitia ſeu beneficio illi adjuſti videbantur, ſuper hoc ipſius infortunio valde aſſiſti non minima detinebantur cordis anguſtia. Comuni igitur conſilio inito, ſtatuerunt debere eum invifere præcipuorum memorias Sanctorum, Apoſtoli videli- cet Petri in Cluniaco conſubio, B. Philiberti apud b. Turnucum, & aliorum Sanctorum, quorum nomi-

Tom. III Mart.

na latiffime fulgentibus divulgantur meritis, in il- la regione. Quod ſtatutum, cum magno apparatu certatim explere adoriuntur famuli illius. Denique haud contemptibili obſequentium comitatus famuli- tio, peragravit magnorum loca Sanctorum: qui hoc opus venerando reſervantes Patri, nullatenus volue- runt eum priſtinæ reſtituere ſoſpitati. Ergo tandem recordati, qui eum ducebant, Magnum Patrem ma- gna apud Patriciacum ſolere operari, illuc greſſum dirigunt. Quos adventantes cum ſuo Domino, in domo hoſpitum ſuſcipiunt Fratres, & ut idem Pa- ter, inquit, Nam divitum terror ipſe ſibi exigit ho- norem: honorifica per tres ſere hebdomadas, quibus apud eos manſit cum ſuis eſt habitus: Siquidem toto il- lo, quo cum eis deguit tempore, oratione pro eo dire- cta ad aures omnipotentis Domini, ſacriſque pignori- bus lotis mero, ſibiſque in potu dato, obtinuit ſalu- tem, quam exſpetierat. Qua de re gratias agens om- nium Conditore Patrique Benediſto, per quem metue- rat ſanari, reverſus eſt ovans ad ſua, congratulanti- bus ſibi ſuis omnibus benevolis.

44 Translatio Patris ejusdem agebatur, quæ æſtatis tempore, per omnem Galliam, ſingulis celebratur an- nis. Eſt autem moris eorum, qui de familia ipſius Pa- tris progeniem ſeſe ducere gratulantur, quemcumque locum Patriciacum vicinum incolant, ad idem feſtum oc- currere, & lychnos, quos coram altari ſui accendant Do- mini, ob devotionem aſſerre. Inter reliquos igitur, qui- dam eorum Robertus nomine, incola caſtri, quod Lu- ciſcus vocatur, venire feſtinans, haud ſpernendæ quan- titatis lychnum, ſui aſſectum animi erga eundem Patrem declarans, obtulit. Quem in Vigilia ſolemnitatis accen- dere faciens, rogavit adituſque ſacraſque baſilicæ, quatenus per totum feſti diem ſuus non extingueretur lychnus, ſed coruſcantibus flammis inſequens perduraret mane: quod abſque difficultate apud eos obtinuit. Ergo accenſus cum aliis quampluribus, a diverſiſque ſexuſque perſonis itidem oblatiſ, arſit per totam illam ſacram noctem idemque ſe- ſum, donec ſolemnis Miſſæ conſummaretur celebratio: qua expleta, Frater ſeſſa vigilandi & pſallendi labore corpora ſolito copioſius relevaturi domum reſectionis intrarunt. Porro Apoſtoliſ ipſius ſacriſtoci, ſane vir modeſtus, Iſterius nomine, laico cuidam qui ſub con- ſpiciuſ baſilicæ excubias obſervare ſolebat, Dagoberto nomine, inſit: Mi Frater, quoniam cum ceteris prænſis & ego diſpoſui prandere, tu, cuſtoſ pervigil, cave, ne aliquam in hoc ſpatio incurramus negligentiam: In- veſtiga ne aliqua malignæ voluntatis perſona, hanc baſi- licam ſit ingreſſa, cupiens aliquod nobis inferre detri- mentum. Cuſtodito ne aliquis ex fulgurantibus lychnis in altari decedens, damna inferat vel modica. Et ut cer- tiores ſumus circumſpiciamus eoſdem, qualiter candelabris aſſiſi ſunt, lychnos. His petoratis, quæ propoſue- rant peragunt. Lychnum autem illum, de quo cepit agere ſermo, propter aram glorioſæ Dei Genitricis, quæ in eadem eccleſiâ primum obinet locum, ſtatuerunt: non- cron arctius imprimenter candelabri, de ejus conſiſ- cratiſtudine. Quibus patratis, Frater ſupradictus, ad prandium accedit. cum ceteris reſecturus. Qui vero ad cuſtodiam reliſtus eſt laicus, in aſſignatis ſibi minus quam debuerat occupatus, aliter agebat. Lychnus ergo ille, quem juxta aram Dei Genitricis poſitum fore dixi- mus, ſuper eandem concidit aram, æſtatis tempore cera emollita: ara autem ipſa, ob diem ſolemnem, cultiori- us velis velata erat. Itaque illo toto morarum ſpatio, quo Fratres ad prandendum reſiderunt, lychnus ille co- ruſcantibus flammis ſuper aram arſit, permanentibus illiſ quibus ado perta fuerat operimentis: veſtigiiſ dumtaxat apparentibus cineris. Igitur prænſi Fratres, eccleſiam petunt, gratiarum actione omnipotenti Domino perſolventes: cernentes vero lychnum in

Gg 2 altari,

A altari, accurrunt; opinantes omnia lintea illius igne consumpta. Comperientes autem fore ea illata, gratias referunt omnipotenti Domino, qui tanta eis beneficia dignabatur ostendere per Patris eorum merita.

a Videtur nomen non ab aliquo viro sancto, Grædo dīllo factum, sed ab loco graduum sanctorum Gallia lingua, dein Latina derivatum.

b Turnacum, aliis etiam Turnutium, Turnotium, Trinotium, Teaurtium, illustris Abbatia antiqua Burgundia ad Ararim inter Matiscenam & Cabilonem, cujus Comitatus adscribi solet. Ad hoc monasterium ex Herio insula delatum est corpus S. Philiberti Abbatis anno 875 ab persecutionem Normannicam: de qua translatione agit noster Petrus Franciscus Chiffolius in Historia dīllo Abbatia Turnacensi anno 1664 edita. Colitur S. Philibertus 20 Augusti.

CAPUT IX.

Patriciaci servantur suspensus, & a demonibus rapti, sanantur contracti, puniuntur malevoli.

QUædam anus de supra memorati, Patris familia, necessariis omnibus indiga, solum suæ viduitatis & senectutis baculum habebat filium: hic autem non habens unde matris inopiam sustentaret; cum labore suarum manuum victus & vestitus necessaria ei sibi que nequaquam suppeditare valeret, furtis hoc supplere decrevit. Insistens igitur operi nefario, minima quæque prius subripens, paullatim ad majora audenda prorupit. Omnia vero quæ furabatur matri deferens, eam exinde alebat, vestiebat, & omnem illius sustentabat existerem. Dum autem per aliquantum temporis, copulato sibi socio, hoc execrabili vitio illectus foret; multa suis importans damna vicinis, comperientes illi adolescentem ipsum, viduæ illius suæ vicinæ filium, suarum rerum tantam sibi facere imminutionem, quadam die, dum solito more furaretur, interceptum cum sodali, præsentarunt iudiciali potestati, obicientes quæ commiserant facinora. Convicti ergo adolescentes, ad iudicati sunt suspendio perire debere. Enimvero anus illa, quam matrem adolescentis unius fuisse diximus, audiens filium suum duci ad suspendium, anhelu cursu festinat ad monasterium; & ingressa his vocibus Patrem compellat Benedictum: Domine mi, inquit, Benedicte, quid faciet hæc tua misera ancilla, quæ nullum aliud, ut tu melius nosti, habebam suffragium, præter hunc meum natum, qui modo ducitur ad supplicium? Tu seis Domine, quoniam necessitate coactus, furta hæc committebat. Redde, mi Domine, mihi filium meum, tibi servum tuum, jam de reliquo correptum: qui meas soletur ærumnas, ne famis inedia disperat hæc tua ancilla. Ostende tuam solitam pietatem in me paupercula. Tangat mea querimonia tua pia viscera. His & aliis querulosis gemitibus persusa genas lacrymis, preces fundebat. Flexus ad misericordiam Pater Pius miserabili huius aniculæ quæstu exhibuit prodigium nostris temporibus inaudicum. Denique ductus uterque juvenum ad locum huiusmodi supplicio destinatum; fureis appensi sunt. Unus igitur illorum, sodalis videlicet filii viduæ, extemplo vitam finivit. Ipse autem ab exortu solis usque in tertiam horam suspensus, precibus matris ejus obstitentibus, nequaquam mori potuit. Pastores quippe more suo accelerantes videre suspensos, dum ad locum venissent, cernunt alterum vitam finivisse, alterum vivere. Obstupescens itaque in tanto miraculo, celeri cursu indicare tam militibus quam promiscuo vulgo, quæ viderant, festinant: qui nequaquam verbis eorum creduli, dirigunt qui sibi renunciant, utrum verum an falsum sit quod audiebant. At illi qui missi fuerant ad locum suspendii properantes, ita esse uti pa-

stores dixerant cognoscentes, eis qui se miserant referunt. Admirati omnes mittunt qui adolescentem solvant, & sibi præsentent, rem ab eo omnem plenius rescituri. Cognoscunt ergo viduæ illius lacrymis & precibus, quam ecclesiam concito cursu petivisse persusam lacrymis viderant, omnipotentem Dominum vitam filio ejus, per merita Patris Benedicti quem devotius exoraverat, reservasse: super hoc facto magnificante ipsius clementiam Omnipotentis. Denique interrogatus adolescens, professus est se nullam læsionem sensitse, per totum suæ suspensionis spatium: unde conjici datur, magis eum per indigentiam quam per malitiam commisisse furtum.

46 Gaudios de Capriaco quadam nocte, quæ Sabbatum præibat, ad castrum, quod Mons S. Vincentii nuncupatur, festinans, exoptabat affore hominum conventiculo, quod pro mercibus congerendis fieri assolet: unde tam ipse conventiculi locus, quam negotium ibi habitum, mercatum vulgo dicitur. Fit vero in eodem loco, in sabbato. Itaque, dum in loco Flanchia-Guillelmi dicto, præterlegeret fluvium Vuldracum, qui Patriciacos præterluit agros, equo residens, nullumque habens comitem; ingenti primum tremefactus metu, persensit adesse demones: & oblitus sibi signum imponere Crucis, circumvallatur ab eis, nullo munitus subsidio. Qui illum cum equo cui insidebat arripientes & per aera vacitantes, ad postremum ingurgitem tentabant demergere. At ille, Deo sibi propitio ad memoriam reduxit gloriosi nomen Benedicti Patris; Et cum jam prope esset ut a demonibus in annis illius profunda mergeret, S. Benedicte, S. Benedicte cum grandi clamore cepit crebrius iterare. Extortit igitur demones ad nominis huius invocationem, statim eum liquentes, more sibi consueto evanuerunt. Porro ille virtute huius nominis sese tenens ereptum, retrogrado calle Patriciacum rediit, nullo modo ausus quod coeperat iter ulterius adoriri. Reversus ergo, ob formidinem nimiam quam sibi demones incusserant, memoria excessit. A suis vero in crastinum ad monasterium adductus, & ibidem aliquantum remoratus; pro eo omnipotenti Domino solis precibus, integræ mentis recepit sobrietatem, meritis, ipsius quem invocaverat Patris.

47 Hugo Bidulfus cognomine, unus militum Patriciacum inhabitantium, cum in aliis quampluribus eidem loco adversaretur, ejusdem seditionis in eodem villa inter equites exortæ occasione; una dierum aggressus quemdam rusticum, Guarinum nomine, a loco de Cumbis cognominatum, & ipsum de familia Patris progenitum, nulla iusta querelâ existente caussa, tam crudeliter verberavit, ut ei brachium contriverit. Rusticus vero idem; neminem suarum injuriarum reprensus ultorem, dum non haberet quem potissimum suæ querelæ advocatum faceret (quippe vir superbus erat, qui eum ceciderat & nulli reverentiam deferbat) anxius valde ad sui Domini auxilium confugit Benedictum. Ingressus itaque ecclesiam ejusdem Patris appropriavit altari, & super eo contritum imponens brachium, hæc verba cum multo gemitu mente profudit eversita: Sancte, inquit, Benedicte mi Domine, tuum me profiteor servum, & te meum jure Dominum: cernis hoc contritum brachium, cum erat, & præter te nemo alius in eo dominationem exorcere debuerat. Si tu illud confregisses, adversus te nullam haberem questionem, quoniam est tui juris: sed mi Domine, quare permisisti ut Hugo Bidulfus, cui in nullo obnoxium est, illud contreretur? Noveris me ab hac die tuis vel tibi nullo modo famulari, nisi de ipsius brachio & corpore justam ultionem exegeris. His & huiusmodi vocibus fratres, qui aderant & hæc audiebant, ad lacrymas provocati, pariter stebant: & ejus juncti gemitibus, eadem exposcebant. Quibus peroratis,

*et de patris
tuo depen
satis*

*oblitus se
Crucis signi
ficavit*

E

*corrupto a
demonibus
tunc vocato S.
Benedicto*

id est, ut

*& Patris
memoriam
auxilium ro
cavit*

*condemni
brachium
tuum & S.
Benedicti*

hoc invocavit

*et de patris
tuo depen
satis*

Atis, rusticus ecclesia egressus, egerime ad suum remeavit habitaculum. Porro Pater Sanctus nullatenus querimoniarum illius oblitus, in malignum virum justissimam exercuit ultionem: brachium enim ipsius ejusdem lateris, cujus & rustici brachium verbere demolitus fuerat, cum toto humero tanta vi agnitudo pervasum est, ut omnino inutile factum, ad nullum penitus necessitatis usum inveniretur idoneum. Quo dolore miser diutissime vexatus, a nullo prorsus medicorum curari valuit: sed augmentata angustia, eodem morbo omnia ipsius membra percurrente, fatigatum diris doloribus spiritum miserabilis miserabiliter effudit.

48 Duo etiam viri, quorum uterque ex agresti hominum genere ducebat natale, damnati membris, anxia nervorum contractione eos perdente, diutissime in suis, hoc cogente morbo, residues jacuere grabatis. Horum unus incola villæ, quæ S. Bonitus de Vetula-vinea dicitur, alter vero ex villa, Palingias vocitata, extitisse perhibetur: qui primordio suæ invaletudinis, amplius iusto anilibus creduli fabulis, non paucis diebus falsis muliercularum carminibus sese decipi pertulerunt, animati falsis spebus. Sed & popularium medicorum insanam experti opem, qui artemisiam, vervenæ, betarum seu aliarum, quas passim tellus edere consuevit succis herbarum seu diversorum animalium adipibus vili plabecula illudere solent, nil omnino profecerunt. Unde animo demissi, ulterius medelam se adipisci destiterunt sperare, quam magnopere sese expectasse arbitrabantur. In qua desperatione diu perseverantes, nihil de sua salute cogitabant. Immensa vero omnipotentis Domini clementia, quæ illorum misereri decreverat, immisit cordi eorum, quatenus Patriciacum deportari se facerent, Patremque Benedictum, ut pro eorum salute intercedere dignaretur, exorarent. Fecerunt autem sic, non quidem eodem tempore, sed diversis temporibus. Igitur dum aliquot diebus in monasterio ejusdem loci precibus insistentes pernoctassent, sospitatem integerrimam receperunt. Latrabitur itaque animis, grates Patri sancto retribuenter, revertuntur ad propria: omnibus propalantes omnipotentis Domini in se ostensa magnalia.

49 Quædam possessio dicta Sulmeriacus Patriciacum subjacet ditioni, quæ ipsi non contemnenda victualium quotannis rerum infert subsidia: cui nuperrime præfecerant Fratres quemdam ex suis gratia tuitionis loci & arcendorum prædonum & colligendorum annuatim solitæ representationis fructuum: huic vocabulum inerat Odo, quo referente, ea quæ scribo cognovi. Quidam Archembaldus, cognomine Albus, vir potens, non solum in rusticolas prædij illius, verum etiam in contiguas vicæ dominationis exercebat jus: cujus uxordum occasione turpis quædam vicina peragraretur rura, devenit ad supra memoratum cum superbo comitatu locum, uti hujusmodi incedere assolent matronæ. Erat autem autumnale tempus, quando pressis torculari vis vinum condi solat in præparatis promptuariis ad servandum imposterum: cujus non modica quantitas tunc temporis ibidem habebatur. Mandat ergo eadem matrona monacho, ut sibi & suis acceleratum exhibeat prandium. Qui audiens quæ jubebantur, nimia animi indignatione commotus, ut erat animosus, respondit: nequaquam se directum, quatenus substantiam ruris ipsius in convivii mulierum expenderet: sed ut fideliter collectam eis qui se miserant dirigeret: nec consuetudinem imponere loco velle, quam non invenisset. Quæ responsione, contemni sese mulier autumans, furibunda recessit. Imperat ergo Ancegiso Bratnio, quicorum locorum ab ipsa dominationem acceperat, quatenus quidquid vini sub jure monachorum reperisset plaustris imponens deveheret, & suo cellario re-

conderet. Hic præceptis Domine velociter obaudiens, vehiculis vinum imponit, & suis inferre properat apothecis. At nequaquam diu gavisus est. Denique filius ejus admodum parvus, quem unice diligebat, mox ut plaustra fores attigerunt domus, tam validis febribus urgeri cepit, ut pene animam exhalaret. At vir ille nequaquam hæsitans hoc infortunium sibi accideret, eo quod nefandis Domine iustis obtemperasset, vinum reddidit, & quia stulte egisset recognoscens, pro suo delicto satisfecit, Patremque Benedictum pro pueri salute oravit. Quem pius Pater, penitentiam ipsius acceptans, exaudivit, & puerum in pristinam sanitatem restituit.

APPENDIX I.

ex MS. Patriciacensi.

IN confinio Senonicæ urbis quidam paterfamilias stationem habuit, cujus unicus filius ita longa ægitudine affectus, ut arescentibus nervis poplitum, ex integro amitteret incedendi officium. Huic ferme unius anni curriculo hac afflictione attrito, divina revelatio apparuit: utq; Floriacum solum expeteret admonuit, quo ibi reciperet validitudinem totius corporis. Qui supernæ admonitioni credulus, proprios genitores convocat citius, nocturnæ quietis visus pandit attentius. Illi vero nequaquam hujusce rei visione permoti, sed potius deputantes somni deliramentis, sperabant eum ab intentione posse averti. Attamen ut se comperit parentum auxilio destitui, viam clanculo arripit, sustentatus scamellorum supplementis, & Floriacum usque locum pervenit. Post vespertinalem autem synaxim, conatibus quibus potuit ante Sanctissimi Patris tumulum se protrahens, talia humili voce dicere cepit: Eja, inquit, clementissime Benedicte, omnium tibi famulantium spes adiutorque fidissime, tuis obaudiendo præceptis præsentiam tui corporis (ut iusseras) expectii, præstolans miserationem tuæ pietatis. Jam nunc memor pollicitæ donationis, præsentem tuum respice famulum, & assuetæ dulcedinis porrigere manum, ut sospitati redditus, rediens ad propria, tibi possim laudes dicere in sæcula. Hæc & his similia cum deploraret voce, querula, paulatim cœpere se extendere nervi diutino morbo marcelli, ac ossa longo torpore sopita cum quodam latitæ sonitu pristina repetere officia, & vacillantem machinam corporis consuetis gestare ministeriis. Cuncti autem qui aderant, voto unanimi laudes reddiderunt omnium Creatori, qui semper proprios sic novit honorare amicos.

2. Nec longo tempore peracto alius quidam advenit, vocis adminiculo privatus a matris uberibus, Fidelium vero quorundam agente devotione, in cryptam ducitur, ubi quondam divina dignatio, hujus sanctissimi Legislatoris venerabile corpus decrevit tumulari. Ubi cum a quarta diei hora usque ad undecimam prostratus jaceret, & cordis devotione piissimi Patris opem exposceret; inter ipsos suæ orationis ploratus somno corripitur. Imminebat equidem solennitas beatissimi Petri Apostolorum Principis, cujus noctis excubias consuetudo more Fratres præstolabantur humili cum reverentia. Interim sanctus Pater nequaquam se suppliciter poscentis oblitus, apparuit ei in specie, quæ animam viderat propriæ germanæ superni regni palatia introire: ac ei dixit blanda fermocinatione: Quid, inquit, puer advenisti? Aut quid tui salutis quæris? Cui cum ille responderet; Domine, tu nostri; subito vocis organa silentes fibrarum occupant venas, & inusitata persolvunt officia. Evigilans autem, & primitias novi sermonis in laudem tanti persolvens

A solvens patroni, latibundus foras proripit, restaura-
tioneq; sui nos & omnem confluentium turbam exhibi-
lavit, dicentium: Gloria Christe tibi.

et alios
claudens

Matth. 18, 1
& 19, 14.
18, 14.

audique
illorum vi-
conferunt
Floracum.

1024, 11.
18, 14.

3 Talia virtutum insignia quidam coarctae aetatis
puerulus cernens, cum totius precis lacrymis deserti
se ad ejusdem Sancti mausoleum petiit, ex cuius etiam
familia, conditione naturalis genealogiae, carnis origi-
nem duxerat; ad pedes a renibus totus & isdem debilita-
tus. Hic sane pro foribus culinae Fratrum assidue solitus
erat pernoctare (quippe gressuum destitutus juvenine)
ac a transeuntibus stipem alimoniae petere. Qui scilicet
persistens in eodem loco trium ferme mensium carri-
culo, aliorum ulnis ut limina reverendae attigit basilic-
ae, sospitati ita redditur plenissime, ac si nullus fuisset
infirmicatus tactus incommoditate. Quid ergo, Fratres
carissimi, his tribus miraculis, trium puerorum mira-
bili assertionem insignitis, Dominus noster nobis declara-
re voluit, nisi ut sub trina admonitionis indagine osten-
dat, nos puritatem verae innocentiae aggredi debere,
mentis demolita rubigine? At enim ipse: Nisi, in-
quiens, convertamini, & efficiamini sicut parvuli,
non intrabitis in regnum caelorum. Et alias: Sinite par-
vulos venire ad me, talium est certe regnum caelorum.
Et Psalmista: Ex ore, inquit, Deus, infantium & la-
tentium perfecisti laudem. Quod si nondum quis per-
fecte valet assequi, videat ne dum istorum laudi perfectae
derogat tenebris exeat suae perfidiae, in perfectae incidat
poenas gehennae. Quod quidam haud animadvertentes, sed
suo errori potius adsistentes, divinae indignationis vin-
dicta plurimas (ut ipsi experti sumus) in se pertulere
angustias. Unde nos, dilectissimi, qui tanti Patris praesentia
unanimiter laetamur, hunc nostrum Patrem magnificis
laudibus extollamus: & quae ad honorem sui nomi-
nis, & constantiam nostrae fidei, propriis concedit in-
spicere servis, & latibundis suscipimus animis, & ex hoc
quoque gratias agamus nostro Redemptori, qui illum
in terris taliter frequentibus exornat miraculis.

4 Tempore Gauzlini gloriosissimi Patris, ac Bietri-
centium Archipresulis, multi nobilium mundialis vite
nugis abnegatis, in palestra hujus loci, Dei & Domini
nostri se dedere ditioni, sub proposito sanctae Religio-
nis. Nec minus etiam ab extremis Hispaniae secessibus,
alii pueri in divina observatione enutriti, alii apice
Pastoralis curae sublimati, patria rebusque abdicatis,
praesentiam petiere hujus Principis Dei; magni existi-
mantes si liceret conspectibus perfrui, cujus erant do-

Carina & magisterio informati. Videres confluentium
agmina undecumque concurrere, & tanquam uno ore
proclamare illud nobile vaticinium Isaiae: A sinibus ter-
rae audivimus laudes, gloriam justis, & Psalmista; Et
enim benedictionem dabit legislator. Cujus benedictio-
nis ut participium mererentur quidam duo germani, ne-
scire tacti supernae inspirationis, a Barcelona urbe pro-
fecti, communis Protectoris nostri sacrosanctum unani-
mi voto expetere tumulum. Quorum unus nomine
Joannes, in monasterio sanctae Dei Genitricis, cogno-
mento Rivi-pollentis, a pueritia sacris imbutus litteris,
pedum promeruerat curae pastoralis, scilicet Abbatiae
Sanctae Ceciliae Virginis & Martyris, sita in cujusdam
vertice montis. Alter vero vocabulo Bernardus, a quo
busque nobilium sub tirocinio militiae secularis est in-
structus, sed quoad possibile laico Deo subditus: qui
stotentis militiae abjectis deliciis, quodque
misticum est, radiis nuptialibus spretis, ignesque
animi, igne superans supernae contemplationis, cum pro-
prio germano Floriacum usque locum (ut praebitum
est) devenit; ibique habitum sanctae religionis humili-
ter quaesivit, & reverenter suscepit. Quo pro certo re-
ferente cognovimus, quoddam cenobium haberi in parti-
tibus illis, dicatum in honore hujus amici Dei, a memo-
rata urbe iter protrahens unius diei in quo loco innume-

ra sunt miracula ad laudem Domini nostri Jesu Christi. **D**
per metita beatissimi Patris nostri Benedicti: ex quibus
[pauca haec] perstringere libuit.

5 Igitur quidam praeclearae indolis adolescens, so-
lus praefatam basilicam iter faciens, gratia orandi cum
proprio armigero decessit. Porro pone fores eccle-
siae equis aforis relictis, dicens: Sancte Benedicte,
hos interim tuae committo custodiae, se in orationem
ante sacrum deditakare. Dumque crebris singultibus
preces fundit attentius, contigit quemdam transicum
habere; pari quidem itinere, sed dispari operatione.
Ergo miser, ubi neminem custodum reperit, vim fa-
ciens aurigae invisibili, animalibus cum armis invasit,
cujusdam fluviali, cui nomen Lubrigatus, vadum ad
usque tendit. Sed dementi cecatus suae perfidiae tene-
bris; dum medium conatur nare gurgitis, princeps
ruens undis nulli ultra comparuit. Juvenis vero a
templo egrediens, dum huc illucque oculorum vertit
aciem, damni haud frustra impatiens, mox ut ani-
madvertit adversarii fraudem, concitus irrupit sui
debitoris basilicam, talia voce querula proclamans:
Eja, inquit, sanctissime Benedicte, quonam pacto
preces te rogantis ad Christum allegabis, qui unius
quadrupedis custos esse nequisti. Obtestor non me
hinc discessurum, usque quo restituas quod novi a-
missum tua negligentia. Haec & his similia dum que-
ritur voce sedula, extemplo revertitur raptoris rapti-
na, & absque ullius regentis solertia loco constitit,
quo injuste fuerat ablata. Fit continuo concursus
populorum; ingens agitur gaudium: benedictentes
Dominum, qui talibus signis Patrem Benedictum ex-
ornat quoquo terrarum.

6 Cetera ejus virtutum insignia, prout inerat
capacitas, humilis modulabit avena. Cum una die
rum, orationis gratia turba fidelium praefatam intra-
ret monasterium, contigit quemdam clericum com-
munem habere introitum: qui palmas & oculos ut
ad caelos erexit (dicens, Sancte Benedicte, hujus pec-
toratoris miserere) ecce passer subter laquearia voli-
tans templi, egestione alvi, ejus frontem oculisque
insecit. At ille ita commotus talia dixit: Sancte, inquit,
Benedicte, tibi polliceor, nusquam me
quoad vixero tempore, limen tuae ingressurum basi-
licae, nisi illatae injuriae manifestus adetis vindex. Nec
mora, cum immensi areptae fragoris avis misera in
terram corruit, visceribusque suis media crepuit, ge-
minis luminibus nihilominus a capite erutis. Quis
putas in hujus alitis membris latuit, nisi hostis huma-
ni generis, qui molimine suae calliditatis contra Dei
famulam semper exarsit? Quod evidentissimis appa-
ret indicis, dum ejus sacratissimi nominis vim ferre
non valuit, & vas quod intraverat, divina virtute per-
ensus disrupte. Attoniti omnes qui aderant, & ma-
gno exhilarati gaudio, laudes referunt Jesu Christo in
hymnis & plurimis donariis, qui in vestibulis hujus
mundi talem ac tantum tutorem illis concessit; cujus
& virtute nominis antiqui adversarii fraudes procul
dubio dignoscuntur, & credentium populus crebris
miraculis laetificatur.

APPENDIX I.

§ 1 De conservatione corporis S. Benedicti in dire-
ptione Calvinistica, per Joannem a Bofes
descripta.

E Tu Deus Optimus Maximus Sanctos suos tanto
prosequatur honore, ut ipsorum & capitis capiti-
los numeraverit custodiarque sollicito frequenter eorum
ossa, ita ut unum eorum non conteratur, cum quando-
que

De ossa
Sanctissimi
Benedicti
corpore SS.
Martyris;

ossula a
Calvisio
corpore SS.
Martyris;

ossula a
Calvisio
corpore SS.
Martyris;

Ossula a
Calvisio
corpore SS.
Martyris;

ossula a
Calvisio
corpore SS.
Martyris;

ossula a
Calvisio
corpore SS.
Martyris;

ossula a
Calvisio
corpore SS.
Martyris;

ossula a
Calvisio
corpore SS.
Martyris;

A que pro sua providentia dispositione, exigentibus hominum peccatis, permittit dilectorum suorum preclaras exuvias, a fidei hostibus haberi ludibrio atque contemptui: intantum, ut ipsorum ossa hominibus malis auferat, ne illorum dignitas atque pretium aliqua in re apud Divinam suam clementiam scelere polluti suffragentur. Qua ratione cum nostra acate mala super terram multiplicarentur, & vix esset in omnibus omnium ordinum sive Clericalium sive regularium sive & Laicalium classibus, qui pure timeret Deum atque viam mandatorum ipsius vel claudendo pede ambularet, ne dicam curreret in ultionem peccatorum gentis nostrae Franco-Galliae, corpus Apostolici viri Martini Tironensis, tot annos custoditum atque a Nortmannorum feritate mirabiliter olim ereptum, sicut ipse Deus in Calvinistarum diras devenire manus, quae illud immanissime voracibus flammis absumpserant: eadem etiam scivitia corpora SS. Irinei Lugdunensis, Aniani & Evaristi Aurelianensium, Francisci Paulani Minorum Institutoris, & aliorum propemodum infinitorum Galliae tutelarium Patronorumque in cineres redigentes, quae longis saeculis praeclarorum Francorum pietas coluerat atque servarat.

1. Dum itaque Calvinistarum acerbitas belluina sive furor tam enormiter in sacra Sanctorum Christi pignora grassaretur, accidit, ut Odotus Castullionus Collignius, Cardineus Romanus Ecclesiae dignitate praefectus, ab orthodoxae fidei dignitate ad Calvinisticum dogma decesseret: & quia pridem Christianissimorum Regum Galliae favor atque largitas ipsum ad Commendatarium regimen celeberrimi Floriacensis coenobii, annuente Romano Pontifice, everserat; is deposita fidei integritate, sive inopie pressus, sive etiam animo a sacrarum Reliquiarum veneratione abalienatus, ad dictum Floriacense coenobium quendam, nobilem quidem sanguine, perfidia tamen ignobilem virum, ex clara Aventinacorum apud Burgundos familia ortum, qui domus suae praefecturam administrabat, amandavit; ut cunctas Floriacensis coenobii Reliquias, aureas argenteasque & gemmas thesibus inclusas, solerter ex inventario ad se perferret. Ac licet iniquo id admodum animo tolerarent Floriacenses plerique coenobitae, ne tamen ipse irritatus animoque essetatus, eorum insignem basilicam atque regularis aedificia cetera crudeli saevoque aboleret incendio, ipsorumque monasterium solentis consuetu Calvinisticae genti more everteret, resistendi cum essent impotes, dictum Aventinium haud prohibere quivere, quin secum omnia ipsorum basilicae aurea, argentea & gemmata vasa absporteret & convasaret cum pluribus aureis & argenteis sacrorum Evangeliorum atque Epistoliarum codicibus; cum pretiosissimis crucibus, thuribulis & candelabris, veterum devotione comparatis atque coacervatis. At vero, dum incer frangendam auream capsam, in qua Corpus Beatisissimi Patris Benedicti condebatur, quidam tunc Floriacensis Prior, Antonius Foubertus nomine, Aventinium, cui ob Castullionensem Cardinalem Dominum herumque suum minime inviserat, supplicibus verbis rogaret, ut vel denudata ipsius sanctissimi Patris Benedicti ossa integra servandi sibi potestatem faceret, utpote quae hero suo, nulli usui forent aut commodo; Dei celsam benignitas Aventini cor, alioquin in sacras Reliquias saevum, emollivit, ut Fouberti petentis precibus annueret: ipsique arcolam ligneam capsam maiori aurea ablata, in qua ossa Sanctissimi Patris recludebantur, tradidit: quem dictus Foubertus Prior, vigilantissime atque studiosissime in quodam praefati coenobii aedis Abbatialis cubiculo coacervavit. Quo in loco usque ad annum Domini MDCXXXI servata fuit: ipso quippe anno intra capsam ligneam depictam recondita extitit: atque in thesauraria collocata, uti adhuc infra positus testatur, & indi-

cat. Dum vero Floriacense vulgus cerneret capsam auream S. Benedicti frustatim comminutam, ad portum Ligeris intra quoddam dolum deferri; quoad insulae castrum, quod erat Groloti Calvinista, Aurelianensis Ballivi, navigio deportaretur, ubi tum Castullionensis degebat; illacrymans, flexisque genibus ac lugubri voce clamitabat: En Sanctum nobis auferant Benedictum. Ad quas Floriacensium querulas voces Calvinista bajuli aiebant: Istud est tantum capse ipsius aurum: nam ejus ossa apud coenobitas rogati reliquimus, atque hunc in modum abierant.

3. Rochus vero Synardus, coenobita, Cantor atque Parochus Floriacensis, ob id quod Parochialis Ecclesia Floriaci, sub titulo & nomine S. Sebastiani Martyris erat ab antiquo consecrata; pari ratione duo integra ossa femoris dicti Martyris a praefato Aventinio petivit & obtinuit: postquam tibiam argenteam cataphracti more militis octratam, in qua inclusa erant Castullione ferendam, Aventinius ipse abstulit. Quae omnia accidere anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo. Ipso vero eodem anno, aliquanto post tempore Condrei Principis, Ducis Calvinistarum ad Floriacense coenobium, ut ibi metarent, directi sunt ab Aurelianensi civitate milites: qui basilicam Floriacensem omni relictis ab Aventinio suppellectile spoliare, frustatimque SS. Mauri & Phrongenti Martyrum & Pauli Leonensis Episcopi, & Confessoris ligneas capsas conscidere: sacra in eis reperta Sanctorum ossa comminutes, spargentes conculeantesque: quae ex hoc amissa penitus fuere, nusquamve reperta. Aereas deinde praestantissimas altaris majoris fustes columnas, chori aequilam aeneam, cunctumque Ecclesiasticum ornatum abstulerunt, Calvinisticas conclones in choro basilicae habuerunt; & ita acerbis coenobitis divexarunt, ut tandem maximam illorum partem abegerint, corpore interea Patris Benedicti elanculum in praefato, uti relatum est, Abbatialis aedis cubiculo, una cum femore S. Sebastiani Martyris, asservato atque recondito.

§ II Exscriptum autentici Instrumenti, repositionis Corporis S. Patris Benedicti Abbatis, intra arcam ligneam depictam, quae nunc est in thesauraria Floriacensi.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

ANNO Domini millesimo quingentesimo sexagesimo primo accidit, ut florentissimum olim Galliarum Imperium, a suis incolis & alienis, propter religionis dissidium, civilibus & intestinis bellis obfessum undique & irrotum esset. At qui pietatem impugnabant & impietati favebant; omnia propemodum sacra vi & arte ditioni & rapacitati suae subegerunt. Ita ut inter eos arumnas & incidentium procel-larum tempestates, vix ullus reperiri potuerit locus sacer, cui pepercerit impia & sacrilega manus. Nam praeter cruciados ubique aut saltem fugatos monachos, Sacerdotes, canonicos & ceteros Ecclesiarum ministros, templa omnia vel exusta vel solo aequata funditus everterunt: aut si cui pepercerunt, attamen ad unum omnia contracta undique reliquerunt: ac illa vasis consecratis, pretiosis ornamentis, auro & argento penitus spoliarunt: dejectis ad ignem & exustis sanctissimorum Patrum membris & ossibus, quorum praesentia & praesidio adversus hostes & insultantium inimicorum contus: tota Gallia firmissima nitabatur anchora; donec Deus ille Maximus, peccatis nostris vehementer iratus, tanto premio nos privari iusserit. Tamen speciali privilegio eidem placuit Divinae Majestati, ut hocce nostrum celeberrimum & Regium monasterium,

VUCT. 10:
ROSCO

Papae in
disceptatione
monasterii
Floriacensis
delante,

Salvato
femore S.
Sebastiani
Martyris,

Corpora
S. Mauri,
Phrongenti
Leonensis
Episcopi
Pauli conf.
S. Sebastiani

E

in Calvisio
corpore SS.
Martyris

A monasterium integrum & erectum servaretur: &, quod est magis prædicandum nec minus gloriandum, tanta benignitate & favore amplissimo, illa immensa bonitas nobiscum usa est; ut sacrosanctum sanctissimi Patris Nostri Benedicti Corpus, aurea & pretiosissima theca ab impiis & sacrilegis spoliatum, infractum tamen & integrum nobis ad hanc usque diem remanserit. Quamobrem, pacatis utcumque civilibus bellis, ne tanti beneficii immemores, ingrati animi vitium incurreremus & pœna gratiam sequeretur; Venerabilis in Christo Pater ac Dominus Claudius Subleus, pius Abbas, hanc thecam pro ratione temporis, sumptibus suis extruendam curavit: & in eadem sanctissimi ejusdem Patris membra recondi mandavit. Quod & factum est xxvii mensis Maji anni MDLXXXI in medio chori summi templi: astantibus Domino Priore cum ceteris Fratribus, tam Officiariis quam claustralibus, Parocho & ministris ejus, comitante etiam pia & Catholica turba, ex tota Parochia & vicinioribus locis collecta. Pulsantibus omnibus templi campanis, Dominus dictus Prior, Frater Ludovicus Pochin, pretiosioribus ornamentis amictus, sua benedictione hanc consecravit, & aquæ sacræ aspersione perlinivit. Deinde gravi ordine & incessu itum est ad processionem cum omni modestia & pietate, electis antea & præmissis ad portandum feretrum quatuor probatissimæ vitæ viris. Quæ peracta, eodem animo eademque pietate & gravitate, a dicto Domino Priore Missa de eodem Sancto solenniter celebrata est. In cujus fine idem Corpus sanctissimi Benedicti, in antiquo & præordinato scrinio inde reportatum & repositum est. Actum per me Scribam Cap. anno & die prædictis, addito & expresso sigillo Conventus.

In fine vero membranarum vetustissimarum Aymoini de Miraculis S. Benedicti manu Joannis a Bosco scriptum fuit: Dei omnipotentis acque Beatissimæ Dei Genetricis Mariæ benignissima largitate, necnon sancti Patris ac monachorum Legislatoris Benedicti gratia, hoc opus, inter multiplices hujus cœnobii Floriacensis arumnas acque bellorum cum hæreticorum tum civilium fluctus; hoc, inquam, eximium opus conservatum fuit, atque intra majorem thecam, in qua asservatum est & asservatur Corpus ejusdem sancti Patris Benedicti ad perpetuam posteritatis memoriam cum epistolis & Bullis, præsentiam dicti sancti Corporis in hoc Floriacensi Cœnobio contestantibus, reconditum est die xix Dec. MDCLV. Postquam summa fide & integritate exscriptum fuit, ut in lucem evulgaretur, opera & labore F. Joannis a Bosco Benedictini Cælestini, qui præpenso in Patrem sanctissimum Benedictum studio atque devotione, necnon Reverendi P. Joannis Fouberti monachi, Præpositi ejusdem Floriacensis cœnobii, & Vicarii generalis D. Achillis Du Harlay Abbatis Commendatarii dicti cœnobii Floriacensis, ope, hoc auctoris autographum consecutus fuit: & post excriptionem fideliter restituit, & ipsemet, dicto Fouberto aspectante, intra arcâ cum sacris ossibus recondidit.

§ III Translatio corporis S. Benedicti in novam capsam. Varia alibi reliquia.

Religiosi Benedictini ob Congregationem S. Mauri in Galliis institutam, novo quodammodo sermone ad regulâ Ordinis observandam ejusque auctorem S. Benedictum venerandum excitati, desiderantes sacras Reliquias ejusdem Sancti ad antiquum splendorem attollere, collatis sumptibus procurarunt magnificam ex solidis argenteo capsam fabricari atque auro obduti: quam ari incisam exhibet Hugo Vaillantius ex eadem Congregatione S. Mauri monachus inter Poemata, quæ de hac nova Translatione edidit anno MDCLXIII, quo illa peracta est. Quia vero capsam Reliquiarum ob gravem suam molem in publicis processionibus, uti olim solebat fieri, circumferri non potest; consilio inito fecerunt inauratam statnam trium pedum, purissimum ejus caput referentem, cui includerent ossa sua,

& in dictis processionibus, ut populi pia devotioni ferret satis, circumferrent.

7 Omnibus paratis electus est dies xii Maji, qui dicto Anno concurrebat infestum Christi in calum ascendente: & regatus Illustrissimus Joannes Desfrades Episcopus & Domini Condemiensis, consuetas in simili translatione caeremonias peregit. Prædictæ ergo dicti diei in sacrario aperta est antiqua capsâ: & in ea reperta pergameno inscripta S. Benedicti regula ac vita per S. Gregorium, cum historia Translationis reliquiarum e mœne Casino ad monasterium Floriacum, ac relatio adventus monachorum Casinensium, reliquiæ Sancti Fundatoris repetentium, quibus dicuntur illa data, quæ modo Casinensis in ecclesia adservantur. Hisce immiscebantur authentica diplomata Summorum Pontificum, Regum & Principum, quibus possessio harum reliquiarum approbatur, & potissimum aliquod Urbani V, quo sibi precebat aliqua ex hisce sacris ossibus donari. Sub hisce chartis erat cista duobus pedibus longa, & unico larga, variis sigillis circumquaque obfirmata: quibus solutis ipsa sacra ossa ex illa extracta sunt & coram omnibus ostensa. Scilicet cranium, quod deinde impositum est auro indicato argenteo capiti, uti & mandibula sed inferiori loco, quæ opposito crystallino vitro videri potest: tum varia alia ossa, quæ ipso die solennitatis nova capsâ illata sunt, inter quæ eminebant nariusque coxendicis ossa integra, tum vertebra integra cum pluribus, costis & multa alia tæ capitis quæ corporis. Quibus peractis capsâ delata est ad supremam partem chori & scrinio ad id conscripto inclusa. Inter hæc orationes ritu debito recitatae fuerunt, solennis processio facta, Missa Pontificalis cantata, concio ad populum habita: prout ea fuisse narratur in Relatione Gallica sermone dicto anno MDCLXIII Parisiis edita. Unum illeceat monere ex supra dato poemate Radulphi Torrarii monachi Floriacensis, qui ante annos fere sexcentos scripsit de reliquiis S. Pauli Episcopi. Laonensis Floriacum delatæ.

Cujus membra, Patris placuit connectere membris, Includunt uno corpora dum loculo.

8 Contingit ea Reliquiarum S. Pauli translatio circa annum MDCCCLX, unde liquet, si verum sit quod Adrevaldus habet libro 1 Miraculorum Cap. 17, Medonem Abbatem Floriacensem ex corpore pretiosissimi Confessoris Christi Reliquias aliquas benignissimi contulisse his, qui cum Carolo anno ad reportanda Casinuth S. Benedicti pignora Floriacum adveniant: fuisse id factum ante adportatum Floriacum corpus S. Pauli Episcopi. At dispostum Urbano Pontifici Maximo data foret quarta pars capitis cum ossa brachi. Aimo inus 13 Miraculor. S. Benedicti c. 1 & 2 ubi scribitur apud Patricium, Augustodunensis terminor. villâ missis celsuâ ecclesiâ in honore Dei & gloriose Virginis Mariæ mulque egregii Confessoris Benedicti: ad quam delata sunt Floriaci hujus Sancti reliquia, quæ multa operantur miracula, quorum aliquod Torrarius num. 42 commemorat.

9 At Bofus ex lib. Gallico, qui Mare historiarum vocatur, tradit pag. 362 aliquam capitis brachiique sanctissimi Patris Benedicti portionem anno MDCCXCII attributam fuisse monasterio S. Dionysii prope Parisios. Dein pag. 365, ex Breviario Palisolecano anno 1598 impresso, narrat Regale primariumque monachorum congregationis Val-Isolentanæ cœnobium corporis S. Benedicti particulam quamdam ab Henrico III, Castelle & Legionis Rege, donato illi accepisse: cui ingens accessio facta est integro femoris ejusdem Sancti osse ex Monte-Ressulano Gallicæ ubi in Hispaniam delato, ac in eodem Val-Isolentano cœnobio, re prius juxta Concilii Tridentini decreta diligenter examinata & Apostolica auctoritate comprobata, solenni pompa recepto; Philippo secundo Rege Catholico jubente, ut cunctis ex Regio Senatu Primoribus, Clericis omnibus, & omni-umque Ordinum monachis comitantibus, modo & ordine quem ipse Rex præscripserat, in idem cœnobium inferretur v Idus Julii anno MDXCIV. Laurentius de

Floriacensis
cœnobium
spoliatum
et non dem-
melum.

ubi reman-
et Corpus S.
Benedicti.

anno 1581

la processio
no peracta.

Monumenta
antiqua
anno 1604
transcripta

Capsa an-
te gentis sella

et fatus
arguens
translatio

cap. accipit
in antiquo
varia stu-
pia

E
tum esse
religiosum
dum in eo
translatio
nam.

reliquia o
Floriacensi-
bus delecta
alibi

aliqua Parisi-
sis.

Valisoleani
monachorum
congregatio

A de existentia Corporis apud Casinenses cap. 91 indicat Car-
nuti in monasterio S. Petri vetustissimo mandibulam
cum aliquot dentibus S. Benedicti haberi. In veteris et-
iam Athanacensis prope Lugdunum monasterii Inven-
tione Reliquiarum bis terree S. Benedicti Abbatis habe-
ri mentionem. Sed ipse anno MDCLXII in eo monasterio
existentes didicimus thesaurum a Calvinistis hereticis
dispersum combustumque fuisse. Demum addit Bosens in
Breui apologismo Reliquias ejus diversis Franciæ locis,
clarissimo cultu, incredibilique religione, thecis pre-
tiosissimis reconditas haberi.

10 In Belgio etiam apud Benedictinos VValtidorenses,
VVinocibergenses, Luxemburgenses, & in aliis etiam eccle-
siis adservari S. Benedicti monachorum Occidentalium
Patriarcha Reliquias monet Rassisius in Hieroglyphy-
cio Belgico. In nobilissimarum Dominarum collegio Th-
rensi prope Masacum in magna veneratione est brachium
S. Benedicti Abbatis. Colonia in monasterio Benedictino S.
Petratoniis est ossa ejusdem, ubi festum cum solenni pro-
cessionis agitur. Apud Carthusianos ibidem existit os hu-
merale cum parte castæ. Sane præterea in eadem urbe in
ecclesiis S. Gereonis, S. Maria Virginis ad Gradus & in
Capitulis, S. Mauriti, S. Martini Majoris Benedictina-
rum, S. Catharina Ordinis militaris Teutonici: de qui-
bus omnibus consulendus est Gelenius in libro de Colonia A-
grippinensis magnitudine. Reliquias etiam S. Benedicti
Abbatis detineri in monasteriis S. Maximini prope Tre-
virum & Andecensibus apud Bavaros inter Monachium &
Augustam Vindelicorum in Inventariis reliquiarum exen-
sis legimus. Quod idem de variis aliis ecclesiis, maxime Or-
dinis Benedictini dici non dubitamus, sed ne tadium lecto-
ri afferatur, labori superfedemus in examinandis aliis ca-
talogis. Verum cum multi sint Sancti, Benedicti aut Enlo-
gi, quod idem sonat nomine insigniri, poterant varia Re-
liquia hunc Sanctorum ad diversos delata fuisse, quæ pro-
gressu temporis pro Reliquiis magni Fundatoris Benedicti
habita, hanc difficultatem discernendi præbuerunt.

11 Joannes a Bosco in Rescriptorum authenticorum pro
Floriacensibus auctario pag. 255, & Mathias Lauretus
pro Casinensibus de vero apud eos corporis existentia cap.
36. unum eundemque Oderisium Abbatem Casinensem ac
virum sanctum allegant, & ambo ejus epistolam exende-
runt, quam hic ut quam maxime inter partes pacificam
damus, & rem totam de S. Benedicto concludimus. Te-
merè ergo hujus epistola est hujusmodi.

12 Oderisius Deigratia Cardinalis & Abbas cum omni-
bus Fratribus Casinensis Congregationis, sancto & vo-
nerabili Abbati Guilielmo, omnique Ordini vel Cong-
regationi Floriacensi cœnobii, beatam vitam & Hier-
osalem caelestem. Veniente, ait Salvator, ab Oriente
& Occidente, & recumbent cum Abraham & Isaac &
Jacob in regno celorum. Necessè itaque & dignum est,

ut qui ad illam pervenire societatem, æternæ plenam D
caritatis & insatiabilis dulcedinis, emittuntur; in præ-
sentis vitæ transitu, mutæ dilectionis colligati vinculo
teneantur. Si enim ex temporali cohabitatione ma-
gna quædam & sincera coalescit affectio; quanto ma-
gis qui in æternum cohæredes & concives futuri sunt,
eorum debet adhuc mortalium mentibus abundare di-
lectio. Denique cum sancta & universalis Ecclesia pro
sola spe suæ fidei, tanta necessitate ad fraternam exer-
cendam caritatem constringitur; necesse est, ut quo-
rum non solum fides, sed ordo vitæque profectio una
est, monachorum caritas præcellere videatur. Quan-
to enim viciniore esse Divinitati ordinis sublimitate
cernuntur, tanto magis etiam in se debent præferre
puritatis, benignitatis & simplicitatis exemplum. Qua-
propter nos ex magna devotione & sincera caritate de-
crevimus familiariter scribere Sanctitati vestræ, ut ve-
strum ac nostrum quasi unum sit monasterium, & quod-
dam spiritali acque inviolabili amore in perpetuum
sœderemur. Siquidem certa etiam & digna ratio est, E
ut nostræ & vestræ fraternitatis conventus alterutrum
se præ ceteris diligant: qui pari gaudio habere se in-
comparabilem thesaurum Reliquiarum sancti Patris
Benedicti exultant. Licet a nobis haberi multis mira-
culis & prodigiis ac revelationibus & quorundam et-
iam nostrum oculis sit veritas comprobata. Verum si-
ve illud habere vos quælibet occasio fecerit, siue quid
illius gratulanter speratis; singularis utrique invicem
nobis & præcipui debitoris sumus amoris. Igitur nos
sinceram vobis amicitiam societatemque promittimus,
& ut vos etiam amici nostri & socii existatis, devotissi-
me & humiliter flagitantes expectimus: ita ut si aliquo
Fratrum nostrorum ad vestrum aut vestrorum aliquando
ad nostrum monasterium ventum iri evenierit, con-
fidenter quasi proprie ad suum veniat, omnemque ca-
ritatem illic & solatium necessitatis inveniat, atque ho-
norifice, quamdiu voluerit, ibidem commorari ha-
beat licentia. Siquidem & nomina omnium viven-
tium nostrum ad præsens vobis scripta per Walterium,
vestræ sanctæ Congregationis venerabilem Fratrem, di-
reximus, atque vestra nobis invicem dirigenda nomina
desiderabiliter expectamus, ut nostra inter vestra, &
vestra inter nostra nomina conscribantur: quatenus
& viventes defuncti æternis interventionibus, meritis
& orationibus protegamur.

13 Hac Oderisius, quibus relatis addit Bosens. Ori-
ginale istius societatis erat olim in altero textuum E-
vangeli deauratorum in thesauro Floriacensi. Ceterum
de astate & dignitate Oderisii supra egimus cum Pe-
tro Diacono Casinensi in Historia Inventionis corporis S.
Benedicti & miraculorum, ad qua hic alluditur.

D E S. J A C O B O J U N I O R E

EPISCOPO ET CONFESSORE SUB ICONOMACHIS

Commentarius historicus.

Ejus encomia ex S. Theodoro Studita &
Menais cultus huc die.

CIRCA
ANN.
MCCC.
XXIV XXI
MART.
Eleazarum a Leone Armeno adversus orthodoxos
persecutionum cultores persecutionum cum alibi acti-
gimus, cum sit hujus ad Alia S. Theophrasti expli-
catione. Ea novis subinde de causis recrudescens, mul-
tor Martyrio coronatus transiit ad calos, pluribus
gloriosa confessionis simulacris acutis: quos inter exi-
liorum carcerumque arumnas fortiter obita mors, aut
parum aut nihil fecit a Martyribus differre, nisi quod
fueris incrementa. Talem enim hoc cum die XXIV Martii

Jacobum colit Ecclesia Græca, & ex illius sæculi uso Ju-
niorem dixit, ut eum distingueret ab aliis ejusdem nomi-
nis celeberrimis Sanctis, puta a Jacobo Alphaï & Jacobo
Fratre Domini Apostolis, Nisibeno qui xv Julii, Incor-
ciso qui xxvii Novembris commemorantur, ambo toti Ca-
tholica Ecclesia notissimi. Quin etiam Theophrastes in chro-
nologia ad annum Christi ccccxl memorat Jacobum quem-
dam Thaumaturgum quem Leo Magnus Imperator ad
cognoscendam causam Thimothei Eluri, in Antioche-
num Patriarchatum nefarie intrusi designavit una cum
Barda monacho & S. Simeone Stylita: sed an hic inter
Divos post mortem relatus sit ignoramus, postquam alieni
videri

A videris, quemcum titulo Magni & Ascetæ retulimus
14 Martii inter prætermittas.

a S. Theodoro
studia lan-
dum.

2 *Horum interitus Junior diſſus Jacobus, de quo age-
re exorſi ſumus, neminem quidem, quod ſciamus, ha-
buit ſcriptorem vita, ordinate ab initio ad finem expo-
nenda: habuit tamen virtutum ſuarum laudatorem exi-
mium Theodorum Studitæ, qui alterum in carceribus
annuum agens, partim celebrandis Confeſſorum ac Mar-
tyrum laudibus, partim ſolandis ac confirmandis orbo-
doxis egregie impendit otium, quod ſerulis loci ſolitudo
dabat: unde & præclaras multas epistoſas dedit, quarum
aliarumque ante ac poſt ſcriptarum volumen egregium et-
iamnum extat in MSS. Collegii noſtri Claromontani Pa-
riſiis: quod utinam aliquando in lucem prodeat. Qua
interim in Annalibus Cardinalis Baronii, iſdem a Ja-
cobo Sirmundo Latine ſibi ex parte redditis egregie uſi,
extant fragmenta, deſiderium iſtud utcumque leniunt:
atque in primis, quod circa Jacobum hunc eſſe poſſet:
proſertur enim ad annum 818 num. 25 ea, quam Hypa-
tio mortem Jacobi nuntians repoſuit, ne qua in Codice
Columnenſi ſit epistoſa 100 lib. 2, & eſt talis.*

ob monaſte-
ria poſſe-
dorem,

3 Nec nos ſine dolore, Fili, accepimus dormitionem
B Jacobi Confeſſoris Chriſti & amabilis fratris noſtri: nec
porro ſine lætitia: illud quidem ex ſpirituſali affectu
(quid enim niſi filius, & talis filius, cui ego propter pec-
cata ne filius quidem dici merebar?) hoc vero ſpei cauſa:
nec noſtræ dumtaxat, quorum ille velut membrum
ſacer ornatus ſaturus erat, verum etiam totius Eccle-
ſiæ. Quid enim? Qualem virum cenſes? An non Con-
feſſorem? Non Martyrem? Non ſanctum? A primis
annis in aſceticæ vitæ laboribus deſudavit, legitime ſub-
ditus & obediens: adverſus animi motus viriliter pu-
gnans, incorruptum corpus afflictationibus cuſtodiens,
quibus illud continebat & in ſervitum redigebat: ſi-
ne apparatu comedens; ſic dormiens cum adhuc eſſet
ſanus, ut in admirationem raperet intuentes; ſceſſum
colens ut plurimum quoad poterat, & ad ſeipſum re-
ſectens, atque ad divinum amorem inde aſurgens. Ac
ne quis fingi hoc a me exiſtitem animi gratia propter
audientes, teſtis eſt Deus, & qui ejus Pedagogs fuit
Joannes, a quo mihi eorum quæ neſciebam explicatio.

& egregium
pro imaginibus
confeſſio-
nem?

4 Atque hæc velut rude quoddam ſpecimen aſceticæ
disciplinæ. In confeſſione autem quot & quanta? Spe-
ctaculum factus eſt Angelis & hominibus. O forte &
C carum cor. Ingreſſus eſt ſtadium tamquam miles Dei
imavidus & intrepidus. Hinc inde miniſtri verberibus
laniarunt terga, brachia, pectora; ſanguinem hauſe-
runt, carnes conciderunt, humi ſtratum Sanctum reli-
querunt, ſevam vocem nullam prorsus mittentem, ſed
martyrium Deo perfectum explentem, & hoc pro Chri-
ſto Filio Dei ac Deo noſtro: nam pro ſacra ejus imagi-
ne decertare, pro eo ipſo eſt martyrium pati. Audiant
manſueti, & latentur; exultent martyrum amatores
& tripudient: confundatur diabolus, concidat icono-
machorum caterva: ex utrorumque operibus, juxta
divinum mandatum, utroſque agnoſcite. Hi enim non
hunc ſolum, ſed multos e noſtris & non noſtris (imo &
noſtris: ſiquidem omnes unum Corpus ſumus in Chri-
ſto Jeſu, qui eſt caput omnium) pariter divexarunt,
occiderunt, inedia peremerunt, & quæ alia his con-
ſentanea ſunt: ille vero ex intolerandis illis vulneri-
bus, membris omnibus ſolutus & exanimatus, & cor-
pus acerbiffimis doloribus chirurgicæ curationis ſubje-
cit, & fractus inde ad finem uſque tamquam quotidie
moriens vitam traxit, & quidem cum gratiarum ac-
tione, & quidem cum humilitate.

& patien-
tiam per
ſignum vi-
tam.

5 Quod ſi, ut ſcribis, ſuum etiam obitum prædixit;
hoc ipſum conſequens erat ex certaminibus. Quia ve-
ro adjeſſi maximum ad ſunus concurſum fuiſſe, etiam
illuſtrium in quocumque genere; id quoque facit ad
orationis teſtimonium. Neque enim ad hominem ob-

ſcurum ſecundum carnem, niſi Dei nutu talis factus D
concurſus eſſet. Ille igitur in cælum abiit, & appo-
ſitus eſt ad commilitones, auſuſque eſt chorus Confeſ-
ſorum ac Martyrum priorum: ex quo gaudium eſt in
cælo, & animi lætitia: cujus precibus ſalvemur, Fra-
tres; ipſe autem condignam obſequii in mercedem adi-
piſcatur. Beati autem & revera pii, qui conveniunt;
revera Martyrum amatores, quorum pars cum eo ſit,
quem extulerunt. De venerandis ejus reliquiis, ſicut
ſcripti de Canone, ſi Deo placeat, faciam. Salutate in-
vicem in oſculo ſancto: etenim omnibus Fratribus læ-
gi debet. Salutat vos Dominus Archiepiſcopus, Proto-
presbyter, Oeconomus, & reliqui Fratres. Dominus
ſit vobiſcum. Amen.

6 Hæc ille, ex quorum clauſula colligimus hæc episto-
lam ſcriptam a S. Theodoro, poſt necem Leonis Armeni
permiſſu Michaelis Balbi ab exilio reducere; qui ſum ſorte
cum S. Nicephoro Patriarcha aliſque primariis Ec-
cleſiæ Conſtantiſopolitana miniſtris agebat in monaſterio
Bovi, vel conſilii vel ſolatii muneris cauſa. Conſilii quidem,
cum adhuc ſperabatur Imperator Orthodoxorum conſenſu
poſſe ad Imaginum reſtitutionem induci: ſolatii vero, poſt-
quam ea res cepit haberi in deſperatis: quando in ſuo S. E
Crescentis monaſterio ſe continuit Theodorus; ut ta-
men ad Patriarcham frequens itaret: frequentes etiam ad
Studitæ ſuo Conſtantiſopolim litteras daret: quorum cum
ſorte monaſterium vice abſentis Theodori Hypatius ille
regebat. Certe maximus ille virorum in quocumque ge-
nere illuſtrium ad ſunus Jacobi concurſus perſuadet, non
alibi cum quam Conſtantiſopoli regia in urbe morantem eſ-
ſe: moxque ut Sanctum coluſum: adeoque Theodorum,
quod hic indicat, de Reliquiis honorifice collocandis conſul-
tum; etiam Canones Officii in ejus honorem celebrandi com-
poſuiſſe & ordinariſſe: quos veniunt eoſdem eſſe, qui nunc in
magis Menais excuſi leguntur, & mox a nobis Latine pro-
ferentur: prius enim proferre placet elogium Sancti, quale
invenimus in eo Synaxario quod juiſu Baſilii Junioris Im-
peratoris ſæculo decimo conſcriptum accepimus ex MS.
monaſterii Criptaſerrata in Latio, & eſt huiuſmodi.

7 Memoria S. Jacobi Junioris, Epicoſpi facti. S. Jaco-
bus ex teneris unguiculis ſolitariam & exercitationi a-
ptam elegit vitam: ac monachus factus, jejuniis, vigiliis
atque aliis afflictationibus; ac potiſſimum ſacrarum
Scripturarum meditationibus, & continuis ad Deum
precibus animum ſuum expurgavit: poſt quæ ad digni-
tatem eſt Epicoſpalem elevatus. Sed tempora fuerunt
impiorum hominum, qui bella ſacris imaginibus intul-
lerant: a quibus plurimum eſt ſolicitatus, ut cultum
ſacrarum & venerandarum imaginum abnegaret. Ve-
rum cum illis nollet obedire, multas ſubivit tentatio-
nes, intolerabilia paſſus exilia, & famem & ſitim & aliâ
incommoda: quæ contra eum concipere nitebantur.
Deinde pluribus tormentis & variis afflictationibus attri-
tus beatam ſuam animam tradidit in manus Dei: pro
quo cum uſque ad mortem generoſe certaviſſet, regnum
aſſecutus cæleſte, cum illo in omnem æternitatem exul-
tat. Aliud eſt Menologium a Sirleſo Latine redditum,
in quo prioris elegii compendium continetur his verbis:
Item S. Jacobi commemoratio. Hic a puero monaſticam
exercitationem edoſtus, jejuniis ac vigiliis ac medita-
tione divinarum litterarum incumbens, Epicoſpatus
dignitatem eſt aſſecutus. Cumque hæreticorum ſanctas
imagines oppugnantium temporibus multas tentationes
& perſecutiones perpeſſus eſſet, poſtea fame & ſiti af-
flictus in cruciatibus ſpiritum Deo tradidit.

8 Similia habentur cum in Græcarum Anthologio per
Ananiam Arendium concinnato, cum in ipſis, unde il-
lud eſt ſumptum Menais Græcorum: in quibus primo lo-
co reſertur hoc elogium cum tali diſticho.

Θς εν τειναις λειψας. Κυρις,
Πατρις Ιεροστα εννοτιανων ανδρων.

Factus

A Factus Sacerdos Domini Jacobus sui,
Calces mordentem calce serpentem obtulit.

five (ut verbum verbo reddamus) confundit. In iisdem Menais totum istius diei Officium Ecclesiasticum replatur canticis & odis ejus laudem & virtutes continentibus. Ex his prima ode ad Vesperas est hujusmodi: Mundi tumultum effugisti in quiete absque perturbatione omnino beatus: mentem custodisti, ne vitæ hujus fluctibus & confusionsibus deciperetur, & vagari permitteretur; sed ut sursum tenderet, & elevato desiderio visum coniceret in caelestem Dominum & benefactorem omnium, o omni beatitudine digne Jacobe. Secunda. Extra mundi infestationem, o Pater, vitam peregrinasti, ab omni passione liber, presidio gratiæ divinæ munus, contra turmas demonum exercitatione facili & divino splendore corasceas. Gande & exulta cum Angelis, quorum mores & vivendi rationem possidisti sub Christo omnium Rege & Domino. Ad Matutinum ode sic incipit: Illuminationem Domini tui, o Jacobe, suscepisti in anima, & fallacias mundi calliginosas despectisti, & gloriam, qualis in mundo non est accepisti. Crucem supra humeros sustulisti, Christum crucifixum, o Sancte Dei; imitatur, ac solitaria vita prudenter assumpta, continentia passionem domuisti. At post istam Martyrum & Sanctorum aliorum memoriam septima ode sic incipit: Multas persecutiones severis cum tentationibus illatas, o Pater, sustinuisti: sacrarum imaginum oppugnatores, ut emulatores iustissimi, superasti: omnes ad veritatem adspicientes illuminans modularis Jacobe; Benedictus es Deus Patrum nostrorum, &c.

§ II Cultus S. Jacobi xxiv. Martii: ejusdem Episcopatus: an Catanensis?

Hæc his similia Græci in Odis, quarum auctorem suspicamus S. Theodorum Studitæ fuisse, absque ulla mentione gradus episcopalis, cuius & in epistola sua nuppiam meminisse, multo minus nominat Sedem, ad quam fuerat ordinatus: quæcum alibi quoque non exprimitur, probabile sit, ordinatum ejus in Leonis Armeni initia se incidisse, ut prius persecutionum turbini quam ecclesiasticis curis implicatus sit, ex eaque fractus deinde & debilis perseverans etiam cessante persecutione, utrumque curatus a plagis remansit in suo monasterio maluerit, ex quo assumptus fuerat, in eoque non ut Episcopus sed ut monachus viveret obituro; translato fortassis in alium honore, qui pariter oneri corporis quoque vires haberet. Nunc quod ad diem Martii xxiv. attinet, eo die Molanus in additionibus ad Usuardum, citatis Græcis, celebrat sanctum Patrem & Confessorem Jacobum Episcopum. Et sane memoriam ejus tali die repetunt Græci in Menais exensu; absque ulteriori quidem elogio, sed cum hexametro significante ipsum tunc sepultum esse: quod alias indicium esse diximus cultum illius præcipuum tunc fuisse in ea ecclesia, ad cuius usum fuit metricum istud Kalendarium concinnatum: additur autem distributio

Αὐτὸς ἱερεὺς εἰς χροὶς τοῖς, Δόξῃ,
Βίῃ καὶ δόξῃ λαοῦ ἡμετέρου.

Vitæ dolores passus umbrosæ, o Deus,
Jacobus umbræ gratiam rapuit tuæ.

ubi videtur ad tentrosam speciem ascesis ipsius delectam, vel ad tempus persecutionis & pravaletis etiam sub Michaelis hæreses alludi.

10 In MSS. autem Parisiis apud Prædicatores observantia stritioris, & in bibliotheca Alazariniana elogium ejusdem ad prædictam xxiv diem habetur, quod Parisiis descripsimus, & est ejusmodi: Memoria sancti Patris Jacobi, qui ascetica vita a tenuibus unguculis assumpta, seipsum jejuniis ac reliquis molestis laboribus expiavit: qui a quo tempore ad thronum Episcopalem est promo-

tus, multas persecutiones sustinuit, & dum constanter in persequendis iconomachis progredere, spiritum Deo tradidit. Neque apud Græcos solos cultus Sancti hujus Confessoris subsistit: transit etiam in Orientem. Etenim in Martyrologio Arabico-Egyptio, quod nobis Latinum fecit Gratia Simonius, alumnus Collegii Maronitici Roma, hoc die xxi memoratur Memoria S. Patris Jacobi Confessoris: de quo proinde videtur intelligenda formula precatória, Officiis mensi Martio instar Kalendaris præfixa; ubi inter Cyrillum & Niconem Innocentes, Jacobum Beatum invocandum invenimus.

11 Quibus sic deductis ingenus faciemur suspectam nobis esse Octavii Cajetani fidem (aut quicumque alius ei perfunctus, ut hunc, quem hoc die colunt Græci, Catanensem in Sicilia Episcopum fuisse diceret) quando Anthologium Græcum citat quasi in eo sic legatur: Sancti Patris nostri & Confessoris Jacobi Episcopi Catanæ. Suspectum quoque habemus Pyrrhum Rochum Græcorum citantem Breviarium Latinisate donatum, atque ex eo hæc verba. Jacobus Martyr & Episcopus a pœnitia monastica vitæ institutis & sacris litteris eruditus, Catanensis Ecclesiæ eo tempore præfuit, cum barbarorum in sacras imagines impietas defaviret; pro quarum cultu exilium innumerosque labores ac cruciatus constantissime subire non dubitavit, quibus confectus animam Deo reddidit. Citat enim in Margine Cardinalis Sirleti Menologium: illud utique cujus apographum nactus Henricus Canisius antiquarum lectionum tome 2. vulgavit: in quo, ut vidimus nullum de Catana verbum; de exilio & martyrio nullum: non magis quam in Anthologio quod habemus juxta Jerusalemitanorum, Studitarum, & Montis-Sancti monachorum typica ab Arcudio renovatum autemque & impressum Roma an. 1598.

12 Aliud ab hoc Anthologium prius fuisse excusum ignoramus hactenus: & quamvis antiquius aliquod fortasse prodidisset, idque ex nescio cuius MS. fide Catanensem arbis nomen habuisse expressum, merito dubitaremus an satis sincera ea lectio esset, nullo alio submixta monumento, ex quo confirmari posset aliquem aliquando isto nomine fuisse Catanensem Episcopum. Quid quod ipsi illi scriptores Siculi, qui Jacobo Episcopatum Catanensem adscribunt; S. Severum de quo agimus xxiv Martii in illa Sede collocant isto fere tempore, quo illis debuisse præfideri Jacobus, si præfedit unquam: obscurius quidem Capuanus, cum dicit ante Saracenorum tyrannidem anno dcccxxvii tunc Sicilia dominantium S. Severum claruisse: signatissimo autem Rochus Pyrrhus anno dcccxii illum præfuisse affirmans: quem annum excepit imperium Leonis Armeni iconomachiam resuscitantis, adeoque Jacobi jam antea Episcopi gloriosa confessio.

13 Nihil tamen mirandum est si istud cura non fuerit Roccho: quia is Jacobi Episcopatum ad Leonis Isauri tempora seculosere anno anteriora & annum Christi dcccxx. retulit, secutus Indicem chronicum Octavii Cajetani in Idea Operis de sanctis Siculis: sed hic in ipso opere mutavit sententiam & prælegit annum dcccxxii, qui fuit Copronymi xxxi. Utrobique videlicet nudis conjecturis usus, quas iconomachorum nomen offerebat, nihil aliud præterea habuit quod sequeretur. In Martyrologio vero Siculo, quod prædicta operis sui Idea intermixtis anno 1617, nusquam vel Ecclesia Catanensis tabulas vel aliquod patrum monumentum citat, ut alias solet, sed solum Anthologium & Sirleti Menologium nullam Catana, ut vidimus, mentionem facientia. Ut nihil jam moveri debeamus, eo quod ordo divini officii Catana recitandi, juxta Innocentii Maximi Catanensis Episcopi anno 1628 vulgatus festum ejus xii Martii, quia xxi a S. Beryllo occupabatur, celebrari jubeat Officio duplici: apparet enim totum hunc ordinem formatum esse ex Cajetani Martyrologio prædicto.

DE S. ELIA EPISC. SEDUNENSI IN DIOECESI NOVARIENSI IN ITALIA.

XXI
MART.

Ceterum

ceterum
v. g. g. g.

Qua hodierna ditio Ducatus Mediolanensis ad Alpes extenditur, continet varios lacus, & inter illos Verbanum, nunc Lacum-Majorem dictum, à quo versus Occidentem non procul distat lacus aliquis minor, vulgo Lacus Horta vel S. Julii, ab Horta oppidulo & insula S. Julii regione Horta sita, nomina sortitus. In hac insula quiescit corpus S. Julii Presbyteri, cujus Vitam dedimus xxxi Januarii, ac late de his ditionibus egimus. In eadem insula colitur hoc die S. Elia scribit Ferrarius in Catalogo generali his verbis: Apud Hortam in Insula S. Julii S. Elia Episcopi Sedunensis. Aliquanto plura habet Saussayas in Supplemento Martyrol. Gall. Apud Hortam insulam in Novariensi diocesi S. Elia Episcopi Sedunensis & Confessoris ibi quiescentis: qui deposito ex humilitate Episcopatu, Presbyteratus officium eo in loco subiit, Sanctumque Audentium beata clarificatione rutilantem pro funere sepelivit. Carolus a Basilica S. Petri Episcopus Novariensis, & Comes Riparia & Horta, lib. 1. Novaria pag. 183. ista de S. Elia tradit: Successerat in locum S. Julii Elias Presbyter, qui corpus S. Audentii (quod ejus familiares, recordati dictum S. Julii, Mediolano in Insulam transtulerunt) ex Christiana caritate excepit, & apud S. Julium sepelivit. .. dies ejus restus vi Kalend. Decembris celebratur. Elia quoque ipsi dies consecratus est xxi Kalend. Aprilis tanquam eremita: sed cum super altare ejus nomini dicatum esset in ecclesia S. Julii vetus ejus imago uti peregrini; adhuc mitra ad pedes posita erat, & sub ea hæ litteræ scriptæ: S. ELIAS EPISCOPUS SEDUNENSIS: quæ quidem vetustatem annorum ducentorum præferunt. Sed an Episcopus fuerit, & quomodo relicto Episcopatu huc tamquam in eremum venerit, adhuc nihil certi reperi. A Sedunensi quidem Canonico accepi, Elia Episcopum Sedunensem pro Sancto haberi, & in ditione Mediolanensi sepultum dici: quamquam ad tempora multo posteriora referatur: verum cum eorum Episcoporum catalogum ad me alia via offerri curassem, nullum Eliam reperi. Hæc Carolus Episcopus. Obicem S. Julii assignavimus circa initium quinti sæculi: in cujus locum si Elias successisset, eodem sæculo quinto neces-

sario vixisset, quod alii infra non admittunt;

2. Est autem Sedunum urbs Episcopalis inter montes Alpines ad Rhodanum, caput Vallisiorum, qui cum Helvetiis jam pridem confederati vixerant, & usque ad confinia ditionis Mediolanensis perveniunt. Catalogi hujus Episcopatus hactenus excusi, sunt valde imperfecti, & multis fecerunt mendis: apud Claudium Robertum in Gallia Christiana deest nomen Elia, apud Sanmarthanos intrasum est post Theodulum (qui statuitur excessisse anno dcccvi) & Garinum ex Religioso Ordinis Cisterciensis Episcopum creatum, & sepultum in monasterio Vallis-Alpium anno dccccl. Certum interim est Ordinem Cisterciensem a S. Roberto Abbate Molisunensi tantum inceptum fuisse anno mxcviii. His relatis additur apud Sanmarthanos: xix Episcopus S. Elia diocesis Novariensis, quiescit apud Insabres non procul a Lacu-Majori, loco nominato Orta, ubi etiam corpus S. Gaudentii in veneratione habetur. Sequuntur dein Manfredus ad annum dcccexxi, Villencus ad annum xxx, Amedeus ad annum xl ejusdem sæculi. Sed in parva relatione de S. Elia præter rationem temporis plura munda sunt: non quiescit in oppidulo Horta, sed in Insula S. Julii, ac forsitan in Comitatu Hortano: neque ibi est corpus S. Gaudentii, qui Novaria quiescit, & colitur xxi Januarii, sed S. Audentii Mediolano ad Insulam S. Julii delatum: denique licet hæc loca sint sub Ducibus Mediolanensibus, non tamen ea incolerunt olim Insabres, sed Lepontii, qui habent vicinas a Septentrione Sedunos, a Meridie Insabres: qui passim tamen totius Mediolanensis Ducatus incolæ signant. Gabriel Bucelinus parte i Germania sacra edidit pag. 58. Episcopos Sedunenses; & Elia collocat post Vilhelmum qui dicitur claruisse anno mclxxxviii & Udonem Episcopum factum anno mxciv. Et tunc dicitur Episcopus xvi B. Elias vir sanctissimus, mortuus in Italia. Ac dein statuitur Guarinus antea Abbas in Italia & Landridus factus Episcopus anno mxcvi. Franciscus Augustinus ab Ecclesia Episcopus Salutarum in Historia Chronologica c. 44. refert Episcopos Sedunenses, & post annum dcccix & Amisum collocat S. Elia, cujus ossa quiescunt in Orta apud Insabres. Ac dein subjungit Annonem ad annum dcccclix.

Episcopum
Sedunensem

aus. iura.

F

DE B. BENEDICTO PRESBITERO LUCÆ IN ETRURIA.

ANTE-
CUL. XIV.
XXI.
MART.
F. g. g. g.to S. Le-
onardi
f. g.

Qua Lucensis Reipublica limites, versus lacum Sextii seu Blentina dictum, Pisanam ditionem propius attingunt, sex passuum milibus procul ab urbe oppidum est, Compiti habens nomen, forte a publicorum viarum concursu. Hujus oppidi Plebano dudum suberat ecclesia S. Leonardi Parochialis de Tripontio, si- ve inter tres pontes cognominati: ac nunc una cum addita xenodochio astituta Canonicorum Frigidianarum monasterio quod ad tria milliaria ab urbe distat, dignitatem & jura parochia amisit; incalis propter calis gravitatem alio majore ex parte dilapsis, reliquis pauculis Restori S. Genesii de Compito spiritaliter subiectis. Ita nos docuit vir humanissimus, idemque doctissimus Franciscus Maria Florentinus, rogatus auxilium & lucem afferre illustranda memoria B. Benedicti: quem Compitem originis famula de Amedeis, in dicta S. Leonardi ecclesia curam egisse animarum scribit Casar Franciscus in eo opere, quod de imaginibus miraculosis Sanctisque & Beatis Lucensibus

Italice vulgavit anno mdcxiii; ubi pagin. 448 brevem de B. Benedicto narrationem habet, acceptam, ut videtur, ex MS. codice, qui nunc penes præfatum Florentinum est.

2. Continet hic codex Viras & festa Sanctorum Lucensium, Italice redditæ a Laurentio Trenta Lucensi, qui anno mclxxxv scripsisse se atque e Latinis monumentis accepisse præfatur: nulla tamen hactenus diligentia profuit, quæ Beatum hunc spectantia Acta Latine reperirentur. Quare merito dubitamus, an hac narratio non sit omnino proprius ipsius Laurentii factus, necumque recolligere studentis ea, quæ popularis memoria conservabat de Sancto. Nam præterquam quod de vite meritis ac miraculorum claritate jejunè exili- terque tractat, atque sub terminis præfatis generalibus; quoad particulares temporum & personarum quarundam circumstantias ita infeliciter est hallucinatus, ut facile appareat eos quorum secutus memoriam est, plusquam uno sæculo posteriores rebus gestis fuisse. Vixit his tantisper dissimulatis, videat.

ceterum
Benedicti
originesaus. 1381
14 J. g. g.

A videamus antiquissimum certissimumque de cultu & reuerentia jam olim Benedicti, ut Sancti, aut saltem ut Beati, exhibita documentum: quemadmodum in libro Reformationum (ita Alia Lucensis Reipublica, aliarumque in Etruria civitatum vocantur, ut in B. Ambrosio Senensi vidimus) pag. 98 versa legitur inter alia Decreta, dum pestis grassaretur anno MCCCXXXIII, die XIV Augusti condita, juxta egraphum a praeicato Florentino fideliter transcriptum.

Lucensium
translatum
dum dicitur
morte

quod videtur
cum solam
videtur,

3 Simili forma & modo cognoscentes venerabile & beatum corpus S. Benedicti diu stetit & esse apud S. Leonardum inter pontes, ubi non nisi ferae vepres, & hirsutae spinae & horrendi bubones inhabitant (que quidem res detestanda & vituperosa cognoscitur) ne ulterius tali loco permaneat, sed ut dignum est debite veneretur; providetur quod pro portando & honorando dictum Beatum corpus ad civitatem Lucanam, Domini expendere possint de pecunia Lucani Communis, prout expediens fuerit, & eis videbitur & placebit. Executioni continuo datum esse decretum & eodem anno factam translationem, nihil dubitandum Florentini putat. Cum, inquit, ita decreverit Senatus pietatis intuitu, & patrocinii impetrandi in pestilente: quae in Etruria tam atrociter defecit, ut dicat Scipio Ammiratus, Florentia isto anno, uno saepe die ducentos, quodque trecentos ac quadringentos homines esse extinctos. Sed ut ut sit de anno translationis, ex tali decreto aut omnia clarum esse videtur, quod auctoritate praeicato aliam causam nullam habuerint dicendi, Translationem sacri corporis contigisse die XIV Augusti, quam quod illa die fuerit conditum Decretum: eandemque nequaquam fuisse dilatam usque in annum MCCCXXXVII, prout scribit Franciottus; in hoc diversus a MS. quod non eundem annum mortis & translationis faciat.

an post mortem
an ipse

4 Nempe ex obscura populi traditione intelligentes, cœpisse B. Benedictum ipso dicta mortalitatis anno miraculis apud Lucenses clarescere, persuasi fuerunt eo quoque anno primum excessisse & vivis, adeoque Franciottus erroris suspellum habens hac parte MS. extremum mutavit numerum, minimum triennium requiri existimans, ut interim cresceret veneratio vulgi erga defunctum, & crescentis venerationis celeberrime moverentur Senatores ad venerabile istud pignus intra munia recipiendum, postquam (ut uterque comminiscitur) contagionis augenda metum frustra conati fuissent concurrentes undique ad S. Leonardi ecclesiam popularum catervas cohibere. Quod postremum tantum abest ut verum sit, ut contra ex praecitato Decreto constat desolatum penitus locum fuisse, & absque honore in eo jacuisse corpus: cujus magnam alias venerationem, haud dubie crebris miraculis excitatam, indicat appellatio Sancti alique honorum tituli, qui Senatus consilio inferuntur. Non igitur videtur aberrare a vero, si stormio dicamus XII saeculo, aut etiam citius quam Lucensis Cleri reformatio per S. Frigidiani Canonicos initium caperet: ut in illa universali Ordinis Ecclesiastici corruptela hujus unius virtus clarius efflueret; castamque ac sobriam vitam pene solus agens, facilius apud vulgum veneris in opinionem: sanctimonia bandquaque vulgaris: qua deinde, ut paulatim traderetur oblivioni, loci quam diximus desolatio superveniens fecerit, nisi ipsa fortassis effectus ac poena sui remissa pietatis.

cum Pantheo
fieri. Tunc
Magliari

5 Landum Moriconium fuisse Reipublica Lucensis Vexilliferum quando facta est corporis sacri translatio, ex Laurentii manu scripto Franciottus hausit, sed ex praedicto reformationum libro satis constat, dicto anno MCCCXXXIII mensibus Julio & Augusto bimestris enim dumtaxat, ut nunc est, sic & tunc erat Decemvirorum Magistratus, Consaloneris scilicet & novem Ancianorum ex toto Senatorum cœtum & sexaginta numero secretis suffragiis eligi solitorum Consalonerium fuisse Polum Magliari, Landum vero inter Ancianos unum tunc ibidem nominari pag. 69 versa: quem tamen nihil vetas tunc vice sua Commendatorem fuisse, cuius est res in deliberationem adducenda Collegis proponere: qui si consenserint, refert ad Senatum Consalonerius: neque

Tom. III Alare.

enim per se quidquam Decemviri statuant, quod quidem ad civis communiter spectet. Quo posito mirum non est si confusus officiorum nominibus creatus sit Landus propositionem fecisse Senatui, atque adeo Vexillifer seu Consalonerius fuisse. Similis correctio & explicatio adhibenda circa Episcopum, sub quo translationem factam Trevisa & Franciottus scribunt: Episcopales enim tabula docent, Antonio de Riparia diem extremum obiisse XVI Augusti anni sapientissimi MCCCXXXIII. & mortuo Vicarium subrogatum a Capitulo Joannem Simonium rexisse Ecclesiam, usque dum anno sequenti die IV Januarii Urbanus VI Lucensibus praefecit Fr. Joannem Salutinum de Ficechio ex Ordine Minorum. Verum uti vivente etiamnum & jubente Antonio jam inde ab anno MCCCXXXI, varia Episcopalia munia Luca exercuit praedictus Joannes cum titulo Episcopi Beisbleemistici: ita potuit tempore Vicarius duxisse velut ordine primus solennem translationis pompam: exente Augusto vel potius mense Septembri, & sic data esse occasio posteris de eo loquendi, quasi jam tunc Lucensis Antistes fuisset. Dixi vel potius mense Septembri: cum quia moram aliquam temporis requireret apparatus ad solennitatem decretus: cum quia in MS. Cardinalis Barberini Martyrologio, unde Bedam illustravimus ad IV Idus Septembris manu reconditi adscriptum legitur (utique postquam illud MS. ex Galliis in Italiam advehitum fuit ad alicujus ecclesiam usum) Translatio Corporis S. Benedicti Eremitae: neque enim est de quo potius hoc intelligatur.

& Joannem
Salutinum
anno
Episcopo
fuit

6 Translatum est autem sacrum corpus, ea qua par est credere afflicti populi devotione, ad ecclesiam Cathedralam S. Martini dicatam; & supra S. Bartholomaei Apostoli altare sublimi in loco collocatum, ibidem requiescit usque post annum circiter MDCXXX. Cum autem visum fuit in deproposito latere, illaque in parte, ubi tunc erat altare praefatum, aperire ostium ad novum & necdum perfectum Sanctuarium: idem corpus cum omnibus sacri tumuli ornamentis deportatum est ad sinistram ecclesiae brachium, ubi ante sacellum venerabilis Eucharistia pridem erecta stabat S. Blasio ara, ad quam nunc annis singulis S. Benedicti Abbatissimum hoc XII Martii, solenniter recolitur, propter beneficium seu capellaniam sub ejusdem invocatione ibidem erecta: an autem intentio hujus sancti Presbyteri & magno illi monachorum Patriarcha synonymi, difficile est divinare, non inspecto Instrumento foundationis, fortassis jam dicto altari vetustioris ipsa imperata translatione deperdito.

idque ad
ecclesiam
Cathedralam
translatum

ubi super
altare loca
tunc fuit

7 Porro quae fuerit sacri corporis, quamque praeter ordinem naturae integritas, cum in S. Leonardi ecclesia ab hoc servaretur, ex praesenti illius statum clarum erit intelligere de quo ut certiora nobis perscribere possit Florentinus summam, qua merito vales; gratiam suam apud Reverendissimum Vicarium D. Flaminium de Nobilibus, & Domini Canonicos Lucenses interposuisse, impetravisseque, ut ipsi sibi propriis oculis arbitrari cuncta & inspecte liceret: cum alius non nisi in vilitationibus Episcoporum sacra arca solitas aperiri. Id porro quomodo factum sit litteris XXVI Maji datae in hac verba significavit.

& tunc
inspectio
causa depon
fuit

8 Sub noctem XVIII Maji hujus anni MDCXLVI, Reverendissimi Domini Franciscus Sarchius Archidiaconus, & Vincentius Sestius in opus piepiissime incumbentes (aliis etiam Canonicis adstantibus, Dominis scilicet Hieronymo Palma & Libertate Moriconio, ac nobilibus viris D. Bartholomaeo Franciotti, nuper defuncti Cardinalis Franciotti germano fratre, & Carolo Spada Cardinalis Spadae viventi confanguineo, aliisque cathedralis ecclesiae Clericis) ex superiori altaris parte, ubi B. Benedicti corpus servatur, pluribus accensis cereis funalibus, interiorem arcam cupressinam exemerunt ex altera majori lignea, in qua repagulis ferreis munita includebatur, deposueruntque super scamnum ad hoc decenter apparatus. Hac capsula adapertha, intus holoserico panno purpureo tota circum vestita apparuit, exhibuitque integrum beati viri corpus sacerdotalibus indumentis, ornatum,

multis reli
gijs pro
fectibus

apparatus in
habeto Sa.
conditus

A natum, id est, calari linea veste, stola sericea alba, manipulo, cingulo, casula ex albo holoserico damasceno panno; caput vero amictu lineo coopertum.

9 Ita illud ante triginta annos, detractis veteribus pariter Sacerdotalibus indumentis multum vetustate consumptis, vestiri iusserat Alexander Guidicionius, tunc Lucensis Episcopus; ut retulerunt, qui ejusdem Episcopi jussu intuerunt R. P. Sebastianus Baratti, auditus & beneficiatus Cathedralis, atque Hieronymus Cremona Doctor Medicus & non vulgaris anatomicus. Universum sancti viri corpus excepta facie, dextro cubito, sinistraque manusextremitatibus, non modo quoad omnium membrorum compagem integrum est, sed etiam quoad cutem subiectamque carnem & exiccata viscera prorsus incorruptum. Femora ac genua, praesertim sinistrum, ita alba ac mollia sunt, atque si heriant nudius tertius obisset vir sanctus: cetera exiccata apparent, sicutamen ut sinistrum brachium totum flexile sit, sursum, deorsum atque ad cubitum; in dextero idem experiri non licuit, cum aetate nostra manus & brachium ad cubitum usque ablatum sit, furto facilius ignoscendo, si sciretur alibi saltem congruo cum honore ad publicae pietatis excitamen haberi; nunc quamdiu later, ubi ipsum aut aliae partes sint, indignius eam jacturam ferimus.

10 Per hiatum deinde exiccatae cutis & carnis, supra claviculas apertae, pulmonem & cor incorrupta conspeximus, idemque censuimus judicari debere de visceribus intra inferiorem ventrem contentis: non enim per aromatatum condituram dissecto corpore curatum funus, aut arte accersita incorruptibilis fuit.

B Quin etiam totum sortasse corpus flexibile adhuc est: dum enim super mensam altaris, damascena instratum veste, ipsum siteremus ex arca nullo negotio e ductum, non nihil cervum apparuit: e ductum autem eo sine fuit, ut vacuum liceret inspicere tomulum, an in eo lateret aliquod plumbeum vel hodinum monumentum: unde de Beato liceret ulterius cognoscere quidpiam. Verum cum ea nos spes sefellisset, conversi sumus ad considerandum pedem dextrum, avulsa summitate una cum digitis mutilum: in quo adhibita violentiae restant manifesta indicia in residuis fibris laciniisque, quae etiam in dextra manu agnovimus, truncam etiam ipsam primoribus digitis, e quibus soli nervi tendonesque supersunt. Sed nullibi liberius scindusque inconsultae devotionis & furacis pietatis insolentia grassata est quam in venerabili facie; coxae trachia, id est, fistula per quam a pulmonibus ad os spiritus meat, usque ad guttur denudata est tota, avulsa mandibulae inferiores; mentum, lingua, dentes, nares ac sinistra gena usque ad oculum per vim distracta desiderantur; dum posterior capitis pars, cervix atque dorsum cute & carne subiecta vestiuntur. **C** Univerſa corporis mensura refert hominem staturae mediocri: aetatem, quia dentes barba & capilli non com-

parent, nulla datur conjectura assequi: Trenta circiter quadragenarium obiisse scribit. Cupressina, quam diximus, arca pariter incorrupta perseverans, nullum dum aperiretur foetorem reddidit, sed odorem spiravit sibi nativum & aromaticum. Quin neque ex admoto propius naribus brachio, ad osculum sacrae manus devote figendum, quiquam exhalari sensi quod situm vetustatemque redoleret.

11 Clauditur lignea haec capsula arca vetustiori ac grandiori, quae interius caelesti picturata colore aureis conspergitur stellulis: ab anteriori autem latere crata ferrea munitur, illaque bipertita: quemadmodum etiam bipertitae sunt tabulae ipsum anteriorem arcae latus constituentes, atque in duo veluti ostiola separantur: quae interius, quae sanctum corpus respiciunt, figuram utrimque habent Angeli illud adorantis & floribus seu liliis plenum calathum hinc inde offerentis. Exterior vero, dum clausa permanet, secundum ipsum arcae longitudinem exhibent antiquam ejusdem sancti Presbyteri effigiem, quae ipsum refert in habitu Sacerdotali, linea nempe tunica & antiqui moris casula, nudatos velut ad oscula protendentem pedes, & cum patena calicem manibus sustententem. Picturae stylus ejusmodi est, ut primae translationis aetatem aut etiam majorem peritis praeferat: mentum autem sine barba glabrum; & capillus nulla canitie resperſus annos fere arguunt, quos Trenta notavit. Sanctitatis denique index ex auro circulus totum caput coronat, nullo tegumento aut biretto tectum. **E** Arcae operculum in summitate fastigiatur in angulum: quae denique tota holoserico panno purpurei coloris insternitur, uti & reliquae in hac cathedrali Sanctorum corporum thecae, cujus operculi parti anteriori argenteis litteris inscribitur hic titulus, hic JACET CORPUS B. BENEDICTI PRESBYTERI LUCENSIS. Denique superimminet arcae sericeam ejusdem purpurei coloris umbraculum seu baldachinum, ad majorem sacri corporis reverentiam; quod, nisi facies sic esset mutilando decepta, mira sui integritate posset visurum populum ad tenerum & maximum pie devotionis affectum commovere.

12 Haec ille, quibus uti fides debetur summa propter conjunctam indubitata veracitati, quae fallere nescias, naturalium rerum & anatomices peritiam summam, quae falli ipsum non patitur in judicanda integritatis causa, eam secundum antea supra vires naturae sit; ita quod addamur non occurrat, nisi post debitam beneſicii agnitionem significemus, ex praefata arcae majoris descriptione haud obscura colligi, quod antequam interior cupressina fieret, in illa majore diu jaceret sacrum corpus, per apertas valvas obiectaeque cratae conspicuum in S. Leonardi ecclesia: itaque qui, in loco non admodum frequenti faciliem ad desertam pene ecclesiam habebant accessum, & forte etiam non satis firmiter clausas valvas haud difficulter referebant, datam esse occasionem discerpenti per crates ferreas forſiculis uncinisque, quae nuda jacebant partes, potissimum sinistri lateris ipsi crati vicinioris.

DE B. SANTUCCIA ABBATISSA

PROPAGATRICE CONGREGATIONIS B. SPERANDEI,

SUB REGULA D. BENEDICTI.

1 **I**ulia vin (illam Tiberina ripa partem longo tractu intersectans, quae nunc inter pontes S. Angeli & Sixti dictos continetur) cognomen, quo a plurimis synonymis distingueretur, dedit veteri ibidem ecclesiae, quam S. Maria dictam aliquando possidere Equites Hierosolymitani, Templarii vulgo nuncupari. Hanc illi ecclesiam circa annum mclxiii B. Santuccia ejusque sociabus tradidere, ea solum condicione, ut duarum librarum cereum annuum quos-

annis offerrent ecclesiae S. Mariae in Aventino, cui titulo Prioratus insigni saeculis altera subiecta fuerat. Annum Jacobillus max citandus, cetera etiam tradidit Othavio Pancirallus in descriptione decima Regionis Urbanae; primum hoc in ea monasterium numerans, quod nunc a celebriori S. Anna cultu, ex occasione infra dicenda, & ab episcopibus sumus istuc ducere solitis, S. Annae de funariis nuncupatur. Quod monasterium

ANN. M.
CCCVLXI
MART.

Templarii
S. Mariae in
Julia.

max S.

Anna.

Asterium qui tertio Ordini Servitarum adscribere, ipse scilicet Orazius, Arxenus a monasterio aliquo, eas decipit nomen, quo B. Santuccia discipulas suas Servas beatissimæ Virginis nuncupavit: quamvis institutum omnes profiterentur & etiam proficantur Benedictinum, sub iis scilicet ordinationibus, quas B. Sperandius S. Petri Eugubini Abbas, in supplemento Januarii xv die memorandus, pluribus virorum ac mulierum monasteriis tradidit: a quibus Congregatio S. Sperandii dicta principium habet.

2 Porro in monasterio Romano jam dislopostos vices religiose annos Santuccia traduxit: in eoque xxi Martii mensura, cultum hand dubie haberes celebriorem, nisi precipua B. Benedicti festivitas solenniorem ejus memoriam impediisset. Accessit quod non satis certo scias, qua in parte ecclesia sepultum ac honorandum sit corpus: cujus tamen vestes ibidem cum magna veneratione asservantur sanctorum, & nomen non nisi cum titulo Beatæ usurpant: quem etiam adscriptum reperias imaginibus ejusdem in ipsa Urbe impressis vulgatisque. Qua cum sub oculis hant Apostolica Sedis, cujus est de legitimo Sanctorum cultu ferre judicium, non dubitamus eam annuere Beatæ, & quidē hoc die: quamvis Ludovicus Jacobillus tom. 1 de Sanctis & Beatis Umbria 2 diei Martii ipsam adscribat (Cyfra unius scilicet memorialis lapsus, quasi 2 pro 21 invenisset) como autem 2 Alia illius accuratius collecta exhibemus, ad vs 11 Septembris eam collocavit: ad quem & nos illam dimisimus in prætermissis ad 11 Martii: sed Roma admoniti id fecisse Jacobillum, non quia tali die revera celebratur Santuccia, sed quia quarundam privata pietas hunc ei suggereretur velut magis idoneum; ut una cum nascente Virgine coleretur: cujus tali die imago præcipuam in dicta ecclesia venerationem habebat: ideo hunc ipsam mortis illius diem putavimus retinendum.

3 Vitam, quam nemo antiquorum scripserat, habere desiderantes Romani, quod diximus, monasterii Virgines; in suo totiusque, cujus ipsum est caput congregationis archivio omnia MSS. monumenta servata, quacunque repererant beata Fundatricis sua nomen aut memoriam facientia Instrumenta & scripta colligere: ex quibus a D. Clarice Boccapadule Albatisa, D. Maria Drusilla del Bufalo Priore, D. Porcia Pinelli, Novitiarum magistra & D. Maria Julia Scarinci Dicanavite ac propria manu subsignatis, contexta est vita quam pro sua erga nos humanitate Latinam fecit R. P. Joannes Nadazi, celebre inter hodiernos Societatis nostra scriptores nomen. Quam ex proximiori alia per Ludovicum Jacobillum coniectionata nonnullis notis illustrabimus.

VITA

Ex monumentis MSS. & traditione collecta.

1 Beatæ Santuccie patria fuit Eugubium, civitas in Umbria nobilis; pater Terrabotus, & laeta & perantiqua ibidem Terrabotorum domo. In sacro fonte datum illi Santuccie nomen, quod tantumdem est ac si Sanctam diminutive dicas. Et vero talis fuit ejus & domi suæ educatio, & vita postea in matrimonio acta cum conjugē, non minus pio quam nobili, ut acceptum in baptismo nomen magna virtute illustraverit. Pervetusta fama est, quæ a prima cœnobii S. Annæ ætate usque hodie a senioribus ad juniores pervenit, natam fuisse Santucciam ex hoc matrimonio filiolam, dictam Juliam in baptismo, quæ infantie annos vivendo vix excesserit. Hanc ajunt, ut primum in lucem venit, cum in primo balneo pro more lavaretur, articulata voce dixisse: Jesus, Maria.

2 Sperandei porro ac Januariæ nobilium Eugubinorum conjugum, consensu mutuo ad religiosa Tom. III. Mart.

septa in cœnobii se recipientium exemplo, mota Santuccia, etiam ipsa cum optimo conjugē in eandem deliberationem venit, adhibito etiam consilio Abbatis Eugubini, in cujus cœnobio, S. Petri dicto, S. Benedicti institutum maritus amplexus est, Santuccia vero, annuente b Antistite, facultates suas convertit ad monasterium in monte urbi propinquo extruendum; acque ibi sub S. Benedicti disciplina cum delectis aliquot ejusdem Ordinis comitibus habitavit, seque ac socias sub Deiparæ Virginis patrocinio collocans, voluit ut locus Madonna delle Serve d'appellaretur. Dies, quo fabricam omnibus jam numeris absolutam ingressa Santuccia habitum & Regulam S. Benedicti suscepit, eidem Sancto sacer fuit, videlicet xxi Martii. Suscepit autem Regulam juxta normam a B. Sperandio Eugubino præscriptam: ideoque fuerunt & etiam nunc sunt illius scitæ participes privilegiorum Congregationi Casinensi concessorum.

3 Ut vero se in illo sanctuario abdidere animæ illæ cælestes, Santuccia communi omnium suffragatione in Matrem omnium seu Antistitam electa, & vulgato Abbatisæ nomine est insignita: & pariter omnes mirabili voluntatum contentione cœperunt in unum Dei amorem unice perseveranterque intendere, ductu Santuccie, magna prudentia accommodatissime impendentis se omnibus ac superimpendentis, pro temporum earumque quas regebat ingenio. Inde propagari lacius cœptum Santuccie nomen ac Ordinis disciplina: quare anno mcccxxi Sperandia & item Ordinis S. Benedicti monacha, donodedit Santuccie oratorium, quod ad portam Perusinam in loco dicto Bulgatiano erexerat. Ubi illa sub S. Mariæ Magdalene nomine cœnobium excitavit: qui locus postea & sanctimonialium virtute & piorum liberalitate egregium cepit incrementum.

4 Per idem tempus rebus ibi perbene constitutis, Romam appulsa Santuccia donatum est a Templariis una cum adjunctis ædibus templum S. Mariæ, in Julia dictum; ubi aucta est compluribus magnæ virtutis filiabus, & opibus quoque a Jacobo Molajo Templariorum Magistro, aliisque piis personis locupletata. Manifestum autem, quod diximus cœnobio nomen, usque dum increscens ibidem ad S. Annam devotio popularis nomenclaturam mutavit, quod tali accidit occasione. Servabatur apud has Santuccie filias annulus argenteus, opere perantiquo: quem pia trapisio asserit illum esse, quo Joachimo desponsa fuit felix felicissimæ Deiparæ Mater. Hunc in direptione Urbis sub Clemente VII amissum sanctimoniales dolebant: cumque de jactura tanta dolenter, ut sit, inter se quererentur, repente viderunt advolantem corvum, qui post varios in acre gyros tandem in eo quod aderat saxo refedit: depositoque ibi annulo, celeri rursus volatu abiit ex omnium oculis. Recomperta Moniales obstupefactæ vix aliud præ læticia poterant exclamare quam, Miraculum, Miraculum. Quibus clamoribus excitæ ceteræ eucharisticum mox hymnum, Te Deum laudamus, cecinere, gratiasque eger Deiparæ, S. Annæ, & S. Benedicto simili corvi pænem ferentis ministerio olim uso. Hijs didita per Urbem fama populi animos ad innovandum ibidem & singulari studio frequentandum S. Annæ cultum sic incitavit, ut abolita paullatim nominis prioris memoria posterius istud in usum venerit f.

5 Alia quoque cœnobia plura B. Santuccia prædicta erexit, ac nominatim Fabriani S. Angeli in Dominica dictum, & in Calliensi civitate S. Mariæ Magdalene cœnobium, Arimini g autem S. Mariæ-nove & aliud quoddam, cujus nomen in corrosis vetustate monumentis legi non potuit: tum Arretii circa annum mcccxxix illud quod S. Mariæ b de Valle viridi ac postea Agnus-Dei est dictum; Urbini S. Mariæ H h 2 alteram,

A alterum, itemque Cortonæ anno MCLXX eidem Sanctæ dedicatum: nec non Tipherni cœnobium SS. Philippi & Jacobi, & anno MCLXXXIII S. Agnetis in urbe Senensi. Extat ceterorum monasteriorum catalogus etiam hodie in prædicto S. Annæ cœnobio, cum instituto Bullisque Pontificiis asservatus: ex quo cognoscitur inter illa fuisse Romæ in Campo-vaccino alterum nuncupatum, S. Maria libera nos a penis inferni: quod postea, turbatis rebus, datum est Oblatis S. Franciscæ Romanæ, quæ sunt in Turrispeccatorum.

Roma in
Sordam,

et totum,

unde imago
D. P. mon-
rebus est
accepta,

Totum
Ordinem
regit,

quæque illam
tota gener-
rebus totius

crucis sign-
tatem gene-
rebus,

6 Fundavit etiam in insula Tiberina monasterium tertium, S. Mariæ ad flumen dictum a suo templo, cui vicinum aliquando stabulum supra portam habebat imaginem Deiparæ, parvulum filium sinu complexæ: ante quam non raro vicinorum pietas cereos vorivos accendebat. Hos, ajunt, excreverat aliquando in magnam altitudinem fluvio, etiam sub aquis assidue: quare cum aucta esset veneratio civium, & mirandum inde ad S. Annæ monasterium anno MDLXXXIII monialibus esset, (Gregorio XIII ita per Bullam, quæ extat, statuente) translata eodem quoque imago est, decretumque ut in aram illic majorem transferretur, amota in locum alium Christi cruci affixi effigie. Verum nullo conatu, quantumvis multæ al- laborarent, fieri potuit quod volebant; usque dum aræ redditus eminentiori loco Crucifixus est: sub cujus pedibus facillime passa est Virgo beata suam imaginem collocari, quam ut non uno jam miraculo claram D. Petri Canonici gemina aurea corona ornarunt: quarum hæc matris, illa filii caput tegit: Crucifixus autem aliquamdiu post ad chorum Sanctimonialium est delatus.

7 Inter has monasteriorum, quæ ad viginti quatuor numerantur, erigendorum curas ingenti Dei amore flagrabat Santuccia pectus: unde fiebat, ut quot ipsa gubernabat cœnobia, totidem essent divinæ caritatis gymnasia. Horum autem regendorum laborem per omnem vitam continuavit animo magno, & adversus metus injuste incussos prorsus infracto. Quod eo maxime ostendit tempore, quo Eugubinus Abbas anathematis sententiam in ipsam pronuntiavit; propterea quod ejus jurisdictioni subditam se esse negaret. Sed Innocentem Santucciam & irritum anathema Clemens IV i declaravit, ipsamque & subdita eidem monasteria Sedi Apostolicæ immediate subiacere. Suam quoque fiduciam in Deum luculento hoc probavit argumento: Donaverat Romano illius cœnobio recessus quosdam subterraneos Napolco, ex gente Malabranca Romanus Eques: in quibus cum monstri genus nescio quod non tantum ab adeundo loco sanctimoniales absterret, sed tota insuper domo formidinem spargeret, pedum ipsa suum accepit, & reliquo Abbatissarum solenni instructa cultu eode- scendit ubi latebat bestia: quæ edito ab ea Crucis signo crepuit, & pro sui metu ingentem Beatæ reverentiam æstimationemque inanimos admirantium filiarum induxit.

8 Anni jam fluxerant plusquam quinque & quædraginta ab eo die, quo religiosâ primum veste induta Santuccia, Deiparæ se suasque in Servas apud

Eugubium consecraverat. Horum annorum partem D majorem cum in Romano exegisset cœnobio, ibidem eodem S. Benedicti die supremis ad extremum agonem Sacramentis rite instructa, suas in Christo filias ad arctissimam cum Deo atque inter se conjunctionem tenendam admonuit peramanter, cunctisque bene pre- cata ad immortalem vitam, hæc relicta, transivit anno MCCCXV. Defunctæ solenniter parentatum est in ejusdem cœnobii templo: deinde ut Beatæ sub ipsa majori ara paratum est sepulcrum, ut quidem communis habet opinio.

9 Ibidem Episcopus Buccapadulus, Apostolica Sedi apud Helvetos Nuntius, in gratiam Abbatissæ nunc regentis Sororis suæ collocavit corpora Plantilla, Tiburtii ac Calestini: quæ Santucciam Martyrum esse persuasit palmarum hinc adscripta figuræ: ex quibus Plantillam xx die Maji colunt: quasi eam cujus & suo & Flavia Domitilla filia sua martyrio celebris memore tunc sit in Romano Martyrologio: quod etsi non probamus, optamus tamen quæ haberi possunt de ipsa, & aliis documenta nancisci. Scribit enim Panciro- lus eas & corpus habere S. Lucie XIV Septembris colenda, & insignes SS. Cypriani Episcopi Carthaginensis atque Galli- cani Martyris gloriosi Reliquias, aliasque nonnullas.

a Ipsius tempore B. Sperandii, siquidem sit ad annum a suis 1260 vixit, ut in ejus Vita Jacobillus: obijt autem duobus mensibus antequam Santuccia ab assumpto habitu annum unum expleat: cui quia obedientiam voverat Santuccia cum suis, conati sunt ejus jacefferat eandem a Santuccia monasteriis exigere.

b Joannem, creato juxta Ugollum an. 1258, aut illius paullo post succedere Jacobo: hic certe Braca comessit facultatem an. 1275 propter primi monasterii angustias aliud spatiosius Camignani ex- tendendi: quod deinde caput reliquarum fuit usque ad an. 1306, quandoque ordinatione Clementis V Romam primatus prerogativa transiit, ut est apud Jacobillum.

c Nomen loci a filii Ugonis erat, ut docet Jacobillus.

d Simili afflicto, quo ante annos 27 Florentini septem ad erem- niticam sedentes vitam, Servos S. Mariæ se dixerunt: se eorum nomine anno 1239 habitum & Regulam S. Augustini suscepisse ab Episcopo Florentino.

e Fuisse Santucciam discipulam evincit monasterium sub ejus obedientia Cinguli per illum erectum anno 1265, ubi usque ad an- num 1276 11 Septembris sancto vixit & obiit.

f Additur in textu ad nos missis: Narrat hæc etiam Olla- vius Pancirolus in thesauris urbis absconditis, putatque annulum illum fuisse S. Evaristi Papæ & Martyris, quem admodum id perhibuit Sanctimonialis centum annos nata, quæ in cœnobio illo vixit: verum habetur rei totius narra- tio a Sanctimonialibus illis, quæ totam annuli a corvo re- portati historiam videre, ac alia illis narrare: omnes au- tem aiebant esse annulum S. Annæ: & ipse Pancirolus in eodem libro postea correctus recuso, ait ab illis moniali- bus annulum S. Annæ religioso servari, quam digressum placuit hæc potius rejicere.

g Anno 1263 omnia.

h In hoc anno jam dicto habitum est generale Capitulum, a quo & ipsum monasterium constitutum est caput Ordinis, quod duravit annis sex: & ipso electa est generalis etiam monasteriorum Ab- batissa, cum jure visitandi, corrigendi &c.

i Extat Bulla in monasterio signata Perusa 16 Junii anno 1265: eustasiam (scilicet Jacobillo in Vita S. Sperandii) Bulla a Clementis decessore Urbano IV Urbe-veteri data anno 1264, 9 Januarii, quo Abbatem S. Petri Eugubini secundum Regulam Ordinis S. Benedicti & vitam & mores quondam Fr. Spetani delereavit Joannem, filium monasterii monachum contra hunc igitur vincenda B. Santuccia suis suis & crediderunt a se monasterio- rum libertas.

k Extat 70, inquit Jacobillus.

et post 45
religionem
annum Ro-
ma mortem

k

E

P

DE BEATO UGOLINO

ORDINIS EREMITARUM S. AUGUSTINI,

CORTONÆ IN HETRURIA.

CIRCA
ANN.
MCCCC-
LXX XII
MART.

Non sola Margerita Tertii Ordinis S. Francisci Penitens, cuius Vitam XXI Februarii dedimus, Cortonensem urbem sanitatis sua & miraculis illustravit: sed pari prodigiorum operum splendore clarus in Vita atque post mortem Ugolinus similem Beati appellationem eulensque ibidem promeruit: de quo ut antiqua vita ac miraculorum monumenta obtineremus, si qua forte in proprio conventu asseruarentur, R.P. Joannis de Judais, Reverendissimi P. Generalis Assistentis ex Ordine Eremitarum S. Augustini, scripsimus pro contralla Roma amicitia confidenter: nec minus humanum promptumque

Tunc libellus
libellus

B ab eo responsum accepimus, instructique eam fuisse, quatenus licet per incendium sacrilia, quo ante annos circiter centum perdita sunt Instrumenta pleraque; ad templi & reliquiarum in eo conservatarum rationes pervenirent. Instrumentorum pradiolorum jacturam cumulatam amissio Membranacei libelli, quondam in Bibliotheca ejus conventus asseruati, & continentis miracula a pradiolo Beato in vita atque post mortem patrata: quem libellum casu aliquo culpave sublatum esse merito quaesitum est, scribens ad pradiolum P. Assistentem Fr. Stephanus Tomasi, tamquam Vicarius in absentia Prioris Cortonenfis.

pro quibus
votum est
cum vultu
aliquorum

Idem Vicarius submisit Cortona Beati effigiem, ex panno impressam folio, ex aerea tabula, incisa manu Augustini de Romanis anno 1635, & Illustrissima Domina Angelica Badia de Cistis dedicata: quam imaginem decem scuta ambiunt, quibus res post mortem gestas utcumque exhibentur, & subjunctis epigraphis Latinis breviter declarantur. Supplebunt igitur dicti libelli jacturam epigrapha ista, donec ille fortassis adhuc reperitur, locum in appendice vel supplemento habebimus: sunt autem tales.

Vitiolum,
et in Cor-
tina de Flo-
rentino.

I Lustri sex jam in tamulo peractis, castissimo pulchrali de corpore lilium, quod ab incauto fuit adolescentulo raptum. **II** Dum recens incidebatur lilium, mulier quidam lumine captam illuminatur, sicut Beatus praterita ei nocte pradixit. **III** Intactum & integrum reperiunt corpus de ejus corde duo oriebantur lilia. **IV** Balteas a Castilione Florentino, calculo patiens, Beatum precibus deprecans, optimam redderet valetudinem. **V** Muller quidam Vitienensis, nomine Viva, in gutture letali affecta vulnere, voto concepto bonam impetrat sanitatem. *Est autem Viti, sive, ut infra dicitur, Vitianum, oppidum medio inter Cortonam & Arretinum itinere, septem utrimque passuum milibus distans: quo priusquam pervenias, transseundum est castellum, quod vero nomine Arretinum nominant tabula geographica, hic autem Florentinum videtur dici, quia una cum suo capite Florentino adnexum Ducatus est, diversam ab altero, quod in agro Perusino, aditum lacu Trasimeno, Castiglione del lago dicitur. Mulier vero, de qua hic agitur, exhibetur in imagine, pugionem gutturi infixum habens, & genuflexa expansis brachiis opem implorans.*

aque Corto-
nae folio
ad hunc
provenit
nam.

3 Reliqua aliorum quinque scutorum epigrapha sales sunt. **VI** Marcus de Castello Florentino, per genitricem apud Beatum suscepto voto a vehementi morbo liberatur: qui Marcus integra aetate vir lecto decumbens, & prope eum mater genuflexa anili specie exhibentur. **VII** Antonius de Vitiano quatuor menses aetatis habens, voto facto per matrem, longiqua a febre per Beatum illico liberatur. **VIII** Mariottus de Vitiano (imberbis juvenis hic esse videtur) sanguinis profluvio patiens a consanguineis (viro & muliere juxta decum-

Tom. III. Mart.

hentem genuflexis) Beato commendatus, pristinae Nationis restituitur sanitati. **IX** Galitia, mulier Cortonenfis adumbrata sibi corporis parte humiliter se Beato recommendas, optatam recipit sanitatem. *Adumbrationem Academicum della Crasca in suo Vocabulario Toscano costernationem esse explicans, & sic metaphorice usurpatam volens hominibus jumentisque vano & subito timore perterritis ac velut attonitis adaptari & verum & res ipsa & ad pillam lecto decumbentis furecula avillares, siderati seu sensu ac motu destituti lateris impotentiam indicant; pro qua avertenda infirma maritus deprecari in sento cernitur, coram Beato e nudibus & cingulo tenuis conspicuo, qui & frondentem cum duplici lilio ramum gestat: quemadmodum & in praecedentibus septem signis pingitur, & in x ubi Petrus Vitianensis sua simul cum uxore Francisca, eorum filio lo mortuo, originali culpa non deleta, corporalem non solum sed & spiritualement impetrant vitam. Et exhibetur baptismus infantis; in recessu autem parentes ejus genuflexi coram altari, ante cujus gradus ipsum mortuum videntur deposuisse.*

Batio 2.
Ugolinus
Mantua,

4 Hac ibi circum effigiem, ut dixi, Beati in Ordinis Augustiniani habitum stantis, totoque vultu radiosi; ad dexteram manu tenentis cor, unde duo assurgunt florentes rami, quas admirabundus contemplatur cum hac subscriptione: **U. UGOLINUS CORTONENSIS OR. FR. S. AUGUSTINI: Cortonenfis utique, occasione habitationis & cultus novitae appellatione dicti: nam veteri (quam mos est in patria sumi) Mantuanum creditum distansque ab ipsis Cortonenfis conventus Fratribus persuadent hoc Agidius Vuerbiensis, ipsius Ordinis Generalis verba, ex archivio Romano transcripta a Thoma de Herrera in Alphabito Augustiniano pag. 494, ut signata die XVII Decembris anno MDVIII, Cortonae jugum scanditur: Ugolini Mantuani vidimus corpus, reterato sepulchro: cujus quidem facies, quamquam humi triginta annis latebat, ita tamen servata est integra, ut ne barbae quidem rufus pilus laesus sit. In quo videndo tanta gratia oris & vultus apparuit, ut dignissimus visus sit, quem Deus tanta miraculorum claritate ornaverit; atque indignissimus Ordinis negligentia, qui divum hominem latere patiatur, nec curet in Divos referri; qui divinus & cum viveret & post obitum clarissimis inditiis apparuerit; carior alienis hominibus quam suis: quem enim Fratres neglectum reliquere, Cortonenfes cives hoc anno in civitatis advocatum ac protectorem ex Senatus-consulto susceperunt.**

corpus post
mortem 30
interrogatum
recedens,
F

5 Hac ille: ex quibus, ut non diu post sacri corporis elevationem gestis, recte inferri Herrera, videri enim non multum ante annum MCCCCLXXXVIII ex hac vita abiisse, post eum autem differri non posse: adeoque Fr. Hippolytum Donesmundi, in historia Mantuana lib. 6 pag. 40 recte fecisse, quod eum floruisse dixerit ad annum istius saeculi LXXI, ubi & ait: Postquam pluribus annis se exercuerat in acquisitione virtutum, & in multis Italicae urbibus suavem sanctitatis odorem spiraverat, plenus dierum & bonorum operum in Domino obdormivit, in conventu sui ordinis Cremonae. *Ubi memoria lapsus Cremonam scripsisse pro Corsona dubium nullum est; uti nec quin idem hic sit, quem Ambrosius Coriolanus in chronica anno 1481 vulgata, inter Beatos Ordinis multis claros miraculis decemumquingentum numerat, & quem Alphonsus ab Oroscio, in simili*

mortuus circa
annum
1470.

H h 3 chronica

A chronica per *Herreram citatus*, *Pissimum* erga pauperes & aegrotos existisse, quibus magna cum caritate ministravit.

Ab his
dicitur
alios
ojmus.

6 *Hieronymus* tamen *Scripandus Generalis Ordinis*, postea a *Pio IV* creatus *Cardinalis* & *Concilii Tridentini Praeses*, in elenco *Sanctorum & Beatorum* post *Constitutionem* & *commentarium* de rebus ordinis impresso *Roma* anno 1511; itemque *Josephus Pamphilus Signinus* *Episcopus ad calcem Augustiniana chronica ibidem vulgata* an. 1581 similem catalogum texens, diversos facit *Ugolinum* de *Mantua* & *Ugolinum* de *Cortona*. *Nicolaus autem Crasenus* in suo *Alphabetico Augustiniano* parce 3, cap. 10. licet unius tantum memineris: ad unum tamen ecce hoc facit, his verbis usus: Vixit hoc anno *B. Ugolinus* de *Mantua* vir mixtae abstinentiae & castitatis, quo defuncto plurima per solam corporis contactum contigere miracula: inter quae hoc notatum dignum, quod in dextro latere pectus habuerit apertum: ex quo adhuc septuaginta annis post obitum continuo effluit sanguis recentissimus, quasi ex vivo corpore, suavitate enarrabili ac virtute mirifica claudis restituens gressum, uti & caecis visum. *Quae Philippus Elffius* ascepit, ne propria ei de quo agimus: & merito: cum *Herrera* in *Conventus Cortonenis* descriptione, hunc ipsum utique non alium designans, sic de eo loquatur: Pretiosa illius exuviae extant in templi corpore a latere Evangelii, & sub custodia quinque clavium (quarum quatuor urbis Magistratus, aliam Prior loci possident) asservantur. Duras corpus illibatam, oculis integris, immotisque dentibus, & in pectoris latere vulnus, amici potius quam inimici opera inflictum, conspicitur: quod praecitatus *Philippus de Christo* interpretans, addit signum fuisse intense contemplationis *Dominici* lateris. Quidam autem unius circa visio apud *Crasenum* 70 irrepserit pro 30: idemque in tempore obitus statim decessus fuerit, *Ugonem Mantuanum* legens, qui post mortem *B. Joannis-boni* electi a nonnullis *Generalis*, & ab *Legato Apostolico* confirmatus in comitiis generalibus *Bononiae* celebratis anno *MCCCLII*, ob commune religionis bonum humiliter & devoto muneri cessis, multis fortasse post haec annis superstes.

qui satis
19 fuerunt,
si Beatus?

7 Quidquid sit, unicus dumtaxat *Cortona* colitur, de alterius alio in loco eadem nullum usquam vestigium reperimus: unicus ab *Herrera* laudatur ut *Beatus*, &

de unico agens *Andreas Gelfominus*, & *conventus Cortona*. *D* mensis filio *salus Episcopus Aseulanus*, in thesauro calensis devotionis ad *B. Virginem* pag. 290, ita scripsit: *Beatus* Dei servus *Ugolinus* de *Cortona*, ex meo *S. Augustini* *Eremitico Ordine*; quia devotissimus *Beatae Virginis* cultor extitit, & *Angelicæ puritatis amator* tenerrimus, non tantum miraculorum dono in vita atque post mortem clarificatus a *Deo* est; sed etiam prodigiosa corporis integritate, cognita post annos ab inhumatione triginta, quando castissimum illius candidum protrudit liliū, caelestem late odorem spargens. Quod quia temere resecisum fuerat ab aliquo nihil supra naturam suspicante, iterum eor idem germinavit, ut prius: ipsaque illa nocte caeca eundem ac devota mulieri apparuit *Beatus*, jubens ut se adducendam curaret ad sepulchrum suum; ubi cum secundum liliū scinderetur, ipsa visum reciperet. Id factum cum fuisset, tam evidentis miraculi novitas fecit, ut exhumandum corpus decerneretur: quod reperiuntur ita sanum ac integrum acsi recens sepultum fuisset, & in loco decenti collocatum intra ecclesiam nostram, ipso quo depositus olim fuerat die *xxi Martii*, annuo usque in diem hodiernum festo colitur. publica quoque processione & oblatione votiva per Magistratum fieri solita in nostra civitate honoratur; passim etiam per *Ordinem* meum universum depingitur cum lilio ex ejus corde germinanti.

Liliū ovu
de defuncti
corpo,

inter quod
corpo ovu
cujus fuit?

8 Anno autem *MDCXVIII*, mense *Aprilis*, facta est secunda *Corporis beati* translatio, cum processione solenni totius *Cleri*, & concursu innumerabilis *E* populi etiam e remotis partibus collecti: eaque occasione, cum corpus novis induendum vestibus antiqus esset denudatum, mihi tum istic novitio, aliisque ibidem fratribus, *Illustrissimus Dominus Cosmus de Angelis*, virtutis & doctrinae hodie notissimus *Praefatus*, *Cortonenis Episcopus*, ostendit duas cicatrices in pectore, ex opposito cordis, unde duo lilia praefata eruperant: quod divina dispositione factum credo, ut qui de hac re scripturus eram, ocularis testimonii fide possem eandem confirmare. Hac ille: quae ab *Alexandro Mancino Senensi Priore Generali* in sua registro apud *Herrera*, sub nota ejusdem anni die vero *XIII Junii*, sic confirmantur: *Corpus B. Ugolini* reverenter inspicimus, ad quod videndum magnus etiam populorum concursus accessit.

in quo tradito
lato ova,
1598,

agrosuatur
oculos
ubi lilia
emissant.

XXII MARTII.

SANCTI QUI XI KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

Sanctus Epaphroditus, Episcopus Tarracinae in Italia.

S. Paulus Confessor, Episcopus Narbonensis in Gallia.

S. Afrodifius, Episcopus Biterrensis in Gallia.

S. Callinica seu Callicinus,) Martyres in Gal-

S. Basilissa,) latia.

S. Saturninus,) Martyres in Africa.

& IX Socii,)

S. Decronus,)

S. Arion,) Martyres Sebastiae in Arme-

S. Ammonius,) nia.

& alii XII,)

S. Alexianus Diaconus.

S. Basilus presbyter, Martyr Ancyrae.

S. Lea vidua, Sanctimonialium mater, Roma.

S. Deo-gratias, Episcopus Carthaginensis in Africa.

S. Octavianus) Martyres in Africa.
& multa millia)

S. Herlindis,) Virgines, Abbatissae Ma-

S. Reinula seu) faci in Belgio.

Relindis,)

S. Benvenutus, Episcopus Auximanus, in Piceno.

B. Eelko, Abbas Lidlomenfis in Frisia, Ordinis Præmonstratensis.

Vener. Nicolaus de Rupe, anachoreta Subsilvanus in Helvetia.

PRÆTERMISSI, ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Berno Abbas Cluniacensis refertur hoc die in Martyrol. Vitisfordi. Vitamejus dedimus xxi Januarii.

B. Ambrosius Sanfedonius in Ordine Prædicatorum hodie solemniter Officio honoratur: quod Masinus sequitur in Bononia perlustrata. Nos cum Romano Martyrologio diem mortis ejus retinimus xx Martii

Serapion,)

Josippus,) referuntur in MS. Tamlachtensi.

Volusus,) Sunt hi Martyres Alexandrini,

Volutianus,) sed alius pro Contio est Gothinus

Philolacus,) seu Cottianus, pro Honis Bion,

Contius,) Volusus etiam & Volutianus

Philocarpus,) censetur unum idemque. His im-

Honis,) miscetur Jacobus & Acclufus

Nominus,) forsitan pro Josepho seu Josippo

Laclius,) & Voluso repetiti. Colantur hi

Ammorius,) Martyres xxi Martii.

Amator,)

S. Lupicinus Abbas Jurensis, cum longo elogio memora-

tur a Bucchino. Vitam dedimus, die quo ab aliis colitur xxi Martii.

S. Jacobi Episcopi & Martyris festum agitur hodie apud

Catanenses. De eo egimus xxi Martii.

Petronia ut martyrium hoc die passa, & sub Turritano S.

Gabini in Sardinia templo recens inventa, cum

Pisana &) refertur in Gyneco Arzuri, ex fide ejus di-

Valeria) gressuacula, quam Jacobus Pinto de Mar-

tyribus Turritanis, eorumque inventionis velut testis

oculatus subtexuit loco 12 tit. 4 l. 3 de Christo crucifixo.

Vernum ne non dicam, quod Dionysius Bonsant, in suo de

Sanctis Sardinia opere, totam illam dissertationem,

ut chimericis de templi illius fundatione fictionibus inni-

xam, diffuse refellat l. 13 c. ult. satis excusabimur ab ea

& sociabus ejus inter Martyres referenda, quod non con-

vincamur salum necessario esse ea corpora, qua sub lapi-

didus Christi monogrammate signatis in epigraphis præno-

tantur litteris B. M. Petronia certe scribitur requiescis-

se in pace xi Kal. Apr. itemque Pisana: cui dies mor-

tis non additur, nisi nec Valeria: supplevis ergo de

suo Arturus: & de persecutione Vandalica, qua pas-

sa essent, Pinto conjectanti credidit.

Severinus unus ex Legatis Concilii Sardiciensis & subti-

tutus Euphratz hæretico in Aggripinensi, Hispali

defunctus cum titulo Sancti inscriptus est Martyrol.

Hispan. Tamaji Salazar, quia in nuper editis Ad-

versariis sub nomine Luitprandi legitur: Anno DLIV,

xxi Martii S. Severinus Hispali moritur. Interim

ducentis & octodecim annis citius habita est Synodus il-

la Colonienfis anno cccxvi, ac sequenti Sardiciensis.

Plura non lubet discutere, quia & Hispanenses talem

Sanctum non agnoscunt. Et ipse Tamajus postea malles

legi Severianum cum Chronico Maximii, quem non

ut Sanctum Lectoribus exponit, sed ut Sanctorum

Patrem appingit quod SS. Leander, Fulgentius, Flo-

rentina & Isidorus eo parente sint prognati.

Theodolæ Martyris Romæ nomen habetur in Additioni-

bis Usuardi per Hermannum Greven & ex eo in Mar-

tyrol. Germanico Canisii. Nodum alibi ejus memoriam

reperimus. Forsan in nomen in error subrepsit, sed pot-

est sacrum aliquod corpus sub hujus nomine Roma in

Germaniam avectum fuisse, aut ex Virginibus Ursula-

nis Colonia ad Romanas ditiones.

S. Daretca Vidua soror S. Patricii, multæ prolis ejuf-

que sanctæ felix mater, ista si demas, nihil habet unde

cognosci a nobis possit: cultum illius aliquem videtur

Martyrologium Tamlallense apud Colganum indicare

in Line spatiofo campo, ut idem ait juxta civitatem de

Carreg-fergus in Ultonia: qua nec clara facis, nec cer-

ta sunt: nec Daretca in suo festilogio Angussius me-

minit.

Failbeus Abbas Hienſis, non tantum in Tamlalleniſi & Mariani Martyrol. Sanctis adnumeratur, ſed etiam Enguſſum in Feſtilogio ita de eo loquentem inducit Colganus: Quibus verbis efferam S. Failbeum magnum de Hia, qui bis remeavit ultra maria? Sed quia Adamannus ſucceſſor ſuus inſquam ei ſanctitatis titulum adiungit: nec aliud de ejus Actis aut cultu habemus exploratum, hunc quoque malimus pratermittere. Mortuum Annales ſerunt Chriſtiana Era anno DCLXXVII.

Trena ſeu Tricuſius filius Dedii) horum primum Molocus fil. Colmani ſin de Lilcach) Colganus hoc die habet, omiſſit ſecundum: quamvis uterque in iſſdem Hibernicis martyrologiis reperitur, neque plus de uno quam altero conſeſſit.

Brianus Rex & Martyr reſertur ab Henr. Fitz-Simon in Catalogo Sanctorum Hibernia, omiſſitur a Colgano, qui diu poſtea ſcripſit.

Dagamus in Scotia, qui Episcopatum gerens, a Sede Apoſtolica monitus, errorem in Paſchate celebrando ex more Aſiaticorum depoſuit, memoratur a Dempſtero in Menol. Scot. adſcripto B, T, id eſt Heltore Boethio, ut poſtmodum explicatur. Iſterum Dempſterus in Hiſtor. Eccl. gentis Scotorum p. 209 S. Dagamum proponit, aſſerit ſolum Bedam ejus meminiffe: qui lib. 2 Hiſt. Eccl. gentis Angl. 4 & ex eo Huntindoniſis lib. 3 ita averſum fuiſſe dicunt ab orthodoxis, ut nec cibum cum SS. Laurentio & Juſto, ſed nec in eodem hoſpicio, ubi veſcebantur, ſumere voluerit. Unde ergo ſciuit Dempſterus Dagamum depoſuiſſe errorem, Sanctis adſcriptum die xxii Martii, ac librum ad Britannorum Eccleſiam ſcripſiſſe? Interim citato Scotico Calendario & Heltore Boethio memoratur a Ferrario in Catalogo generali. Sed de hoc poſſeſt ejus admonitio ad ſellorem intelligi, quod Hibernos Scotia hodierna tribuerit; poſſeſt altera addi, quod nullo addito examine tam facile deſcripſerit Dempſterus.

S. Deglethea Virgo) ex Tamlalleniſi martyrologio & Mariano Gormano dumtaxat nobis innotuere, nec ultra aliquid occurrit quod addamus.

S. Paſchafius Episcopii & Confeſſoris, qui claruit anno ſalutis dxi, natale in territorio Sipontino. Ita Florarium MS. Inter Episcopos Sipontinos aut vicinos nullus Paſchafius reperitur. Dedimus xxii Februarii S. Paſchafium Episcopum Viennensem, an hic aliſue intelligatur divinare neſcimus.

Hamundus, aliis Eadmundus, Haitmundus, & Headmundus, Episcopos Schireburnenſis in Anglia in pugna, conſtitu, certamine, aut praelio Meretonia, aliis Meredani, vulgo Merden, in ditione Sevamborovenſis Comitatus VViltonia, ſub Alſredo Rege Saxonum Occidentalium, a Dannis anno DCCCLXXI aut ſequenti occiſus: inſcriptus eſt Martyrologio Anglicano, approbante Alſfardo, ad dictum annum nu. 2 & a Ferrario in Catalogo generali, ob hac verba VVeſtmonaſterienſis ad dictum annum DCCCLXXI. In hac quoque pugna Hamundus Schireburnenſis Episcopos martyrio coronatus eſt. Interim magnum illius ſilentium eſt apud Aſſerum Menevenſem in geſtis Alſfredi. Malmesburienſis, qui in diſta VViltonia vixit, ſolum ejus nomen inter Episcopos Schireburnenſes recitat. Eſt horum Sedes dein Salesburiam qua urbs VViltonia eſt, tranſſata: in cujus Breuario aut Calendario Enchiridii, Sanctis Anglia inſtrumento, nulla hujus ſit mentio: ut videatur non habuiſſe cultum Eccleſiaſticum martyrii. Harpiſfeldini ſeculo 9 Hiſtoria Eccleſiaſtica Anglicana cap. 11 ait credi Sigheilmum & Hamundum Episcopos in certamine Chriſtiani exercitus cum Dacis caſos. At Sigheilmus nulla in iſto Martyrologio ſit mentio.

Bernardus ex Canonico monachus Cisterciensis, dein Episcopos Nannetenſis, reſertur cum titulo Beati a Chryſoſtomo Henriquez & Bucelino, inter Pios a Sauſ-

ſajo, abſque ullo titulo a Sanmarthanis & aliis. Conradus Abbas Manſcanus in Bavaria, eſt a ſuis colonis anno MCLXV occiſus, & cum titulo Beati & Martyris reſertur a Menardo & Bucelino: quem etiam Beatum appellat VV. Gulanus Hundius tomo 2 metropolis Salzburchenſis pag. 500. qui addit ſub inſigni marmore in media eccleſia ſepultum.

Gregorius Papa ix cum titulo Beati primo loco collocatur in Menologio Benedicino Bucelini, a quo dicitur xi Kalend. Septemb. anno MCCCXI obſiſſe, memoria ob Octavam Aſſumptionis B. Mariæ Virginis tranſlata ad diem Conſecrationis. Interim neutro die nomen ejus ullis Feſtis adſcriptum reperimus. Ughellus contra ſcribit xi Kalen. Aprilis deceſſiſſe, ac ſepultum apud S. Petrum.

Gentem Abbatiffam Vallis-floridæ in Brabantia Ord. Cisterc. laudatam a Cantipraſano & mortuam anno 1247. ſicutus Chryſoſtommum Henriquez. Arimurus in Gyneco Beatam nominat: Sauſſajus & Raiſſius Piiſ ſolum accenſent.

Innumerarum Sanctarum atque Beatarum Virginum monaſterii Montis Romarici commemoratio inſcripta eſt Menologio Bucelini.

Andreas dall' Iſola, dictus Baſtia, Ordinis Prædicatorum, ſancte mortuus xxii Martii anno MCCCII Perugia dicitur a Jacobillo de Sanctis Umbria, & Beatus appellatur.

Margaritam Contraſtam, multæ patientiæ virginem, Germanam, Parthenopoli, id eſt, Maghdenburgi in Saxonia, Molanus in additionibus ad Uſuardum an. 1573 Beatam inducit hoc die: ſed cum Vita per Joannem Dominicatum ipſius Virginis Confeſſarium, quam habemus ex duplici MS; compoſita videatur ipſa adhuc vivente, neſcimus unde Molanus acceperit titulum Beate & diem cultus ſive mortis. Interim Molanus ſequuntur Labirinus in Menol. Virginum & Arimurus a Monasterio ipſi Gyneco; & hic quidem ex Parthenopoli Neapolim ſcicare imprudens conjectura auſus eſt.

Thomas Comes Lancaſtria, ſub Edovardo II Rege Angliæ patrue ſuo captus & obtruncatus eſt, xi Kalend. Aprilis anni MCCCXI. Habitus vir ſummæ integritatis & innocentie, cujus ſepulturam extructa in ejus memoriam eccleſia & locum caris peregrinationibus & muneribus honorari ceptam ſcribit Idem Knighion de Eventibus Angliæ ad dictum annum, & utrimque cauſas expendis, quæ pro ejus in Divos legiſſima relatione predeſſi aut obſeſſe poſſint. Vitam etiam ejus ſcriptam nulli ſumus, ia quæ tres mortui ejus interceſſione narrantur, reſuſcitati. Inſcriptum etiam nomen ejus eſt MS. Florario Sanctarum. Additionibus Uſuardi per Hermannum Greven, Martyrologio Germanico Caniſſi, & Catalogo generali Ferrarii, qui abſque ullo examine ſcribit ſub Henrico VII occubuiſſe. Abſtinent Angli in ſuo Martyrologio.

Franciſca a S. Cruce & ſociæ, fundatrici monaſterii Conceptionis Alcazarii in territorio Toletano, iſta an. 1574. obiit: ſociarum altera Maria ejus cognata fuit, altera Aloyſia ſucceſſit in Prioratui: utraq; a virgine commendatur, neutram audemus Beatam dicere. Joannes Borſo) primus ex Ordine Minorum obſervantia a Typherno) vancia ſtrictioris tranſgreſſus prædicandæ fidei cauſa in Americam: alter ab Obſervantibus ad Capuccinos adjuuctus 1528, Beati ab Arimuro dicuntur in Martyrol. Franciſcano: uti & Conventus Valencenſis in Belgio Fratres Minores, quæſi poſt cruciatum anno 1567 ab hereticis perſeſſos etiam mortem perſuſſent. De quo nihil conſeſſat. Martyres dicuntur ab Arimuro.

Cherubinus Meſſanenſis, qui Tauromeniſi ſororis ante annos centum, ob miracula in vita & poſt mortem patrata laudatur a Gonzaga, & Beatus haberi dicitur, & hodie nort.

narum in Mansolanum elevatus: sed quia Othavins Ca-
 jtrianus in suo *Vitis Sanctorum Sicularum* opere cum
 praterit, quamvis antea in ejusdem *Idea Beatorum* no-
 minasset, eoque post se traxisset *Ferrarium* in catalogo
 Generali, veremur ut satis legitimus ejus cultus sit, &
 optamus plenius de Actis & miraculis ipsaque corporis
 elevatione & cultu informari: quarentibus enim respon-
 sum e Sicilia est, nihil peculiare fieri in ejus honorem.
 Theodorus Presbyter,] Martyres. *MS. Vallicellannum*
 Julianus,] *Patrum Oratorii Roma. Ca-*
lanar *xxiii Martii.*
 Felix & alii xiv memorantur in *MS. Tamlactensi*. In aliis
 fœli xx dicuntur coli *xxiii Martii.*
 Fidells Martyr in Africa adjunctus hoc die S. Saturnino
 & aliis ibidem passis in *MS. Casinensi* & apud *Mauro-*
lycum & *Felicium*. Alii colunt *xxiii Martii.*
 S. Agapitus Episcopus in Phrygia memoratur a Gbinio,
 ab aliis *xxiv Martii.*
 S. Dionysius Episcopus Corinthiorum, eruditione
 & gratia verbi clarus, celebratur hoc die in multis
 Martyroli. *MSS.* etiam sub nomine Beda & Adonis,
 apud *Maurolycum* & alios. At *Martyrol. Rom.*
com Usuardo & aliis *viii Aprilis.*
 Ezechiel Propheta antiqui Testamenti inscribitur est
Kalendaris MSS. At *Martyrol. Rom.* x Aprilis:
 Florentini Abbatis Inventionio & Elevatio Arelate celebra-
 tur teste *Ferrario* & *Saussajo*, in *Supplemento Mar-*
tyrol. Gallican. qui addit solennem depositionem ca-
 dere in *xii Aprilis.*
 Ibarus Episcopus & Confessor, qui S. Filianum bapti-
 zavit, ut Sanctus inscribitur *Menologio Scotico* a Ca-
 merario, citato *Breviario Aberdonensi* & *Vita S. Fi-*
liani Abbatis, quam dedimus ix Januarii & post nos
 Colganus, qui dubitat num Ibarus in *Martyrol. Ma-*
riani Gormani referatur *xviii Augusti*. Omititur a
 Dempfiro, & hoc die a Colzano: At forsitan idem
 est Ibarus fœs Ibarus, cujus frequens est mentio in *Vi-*
ta S. Brigide, qui dicitur coli *xxiii Aprilis.*
 Egressio familiz Brendani, tanquam festivo cultu Hi-
 bernis memorabilis, notatur hoc die in *Martyrologio*
Tamlactensi: de qua quid sentiendum sit examina-
 bimus *xvi Maji.*
 Tolobæus Episcopus ac Confessor in Hispania, ut San-
 ctus inscribitur *Menologio Benedictino Bucelini*: a
 Tamajo Salazar in *Martyrol. Hispan.* iiii Julii.
 Festum expositionis duorum capitum ex x millibus
 Martyrum celebratur Bononiæ in ecclesia S. Jaco-
 bi Majoris. Ita Masinus. Suspiciamus Romanus esse
 Martyres, quicum Zenone passi coluntur *ix Julii.*
 S. Camelliani Episcopi Trecentis depositio memoratur hoc
 die a Molano in *anuario Usuardi*, Canisso, *Ferrario*,
 & *Saussajo*, sed hic Ordinationem ejus appellat, asse-
 ritque natalem ejus celebrem esse v Kalendas Augusti,
 quo die cum omisset, retulit in *Supplementum*, ubi
 contra scribit eum animam in calum transmisisse
 xi Calend. Aprilis, sed solennem festivitatem in ecclesia

majori, ubi Reliquia ejus adservantur, celebrari cum D
 ipso afferunt *Sanmarthani* & alii, quando de eo age-
 mus, *xxviii Julii.*
 S. Emygdii Episcopi & Martyris inventio *Afouli* in Pice-
 no refertur a *Ferrario* in *Catalogo generali*. Colitur
 urbis Patronus *v Augusti.*
 Firmi Episcopi Ambianensis & Confessoris transla-
 tio hoc die contigit, de qua agendum ad ejus Vi-
 tam *i Septemb.*
 S. Regine Virg. Mart. translatio Flaviaci colitur hoc die,
 quamvis hœrerno facta ob istam S. Benedicti festi im-
 pedimentum: precipuum festum agitur *vii Septemb.*
 Drosis Virgo & filia Trajani Imperatoris, una cum
 quinque Canonicis feminis tunc passis, refertur in
Menais Græcis: in qua relatione nonnulla minus proba-
 bilita apparent. Iterum sub nomine Drosela agitur in
Menologio, *Menais* & *Synaxario*, quando poterit ea
 res examinari *xxii Septemb.*
 S. Constantii Martyris ex societate Thebea corpus Co-
 loniæ adservatur apud Augustianos. Gelinius in *Fa-*
stis Aprippinensibus. Coluntur Martyres Thebei
xxii Septembris.
 Monachorum omnium in celeberrimo Bardeneensi mo-
 nasterio Angliæ in Comitatu Lincolnensi a Danis ido-
 lolatris anno *Deccccxx* occisorum memoria inscripta est
 ad hunc diem *Martyrologio Anglicano* posterioris edi-
 tionis, cum in prioribus recoleretur *xxvi Martii*. Descri-
 bitur ea clades ad Ingulpho Abbate *Croylandensi* in *Hi-*
storia compilata, uti & in *Chronico Petroburgensi*, & ve-
 reri *Chronico Anglice* scripto rerum hujus monasterii,
 qua in monastico Anglicano habentur p. 68 & 124. Dies
 eadē ignoratur, veneratio Ecclesiastica a nemine indi-
 catur. Alfordus ad dictum ann. num. 15 asserit male re-
 ferri mense Martio, cum sub ætatis medium arbitretur
 occisos. Adduntur his in dicto *Martyrologio* alii mona-
 chi in *Croylandensi*, alii in *Petroburgensi* monasterio eo-
 dem anno in eadem Danica persecutione interfecti mense
 Septembris: priores die *xxii* aut circiter, posteriores
xxvi, ad quos dicitur commodius de iis agi poterit, si inter
 monumenta æternæ gestarum & venerationis Ecclesiastica
 suggerantur. Nonnulla attigimus v Martii ad *Vitam*
SS. Kimburgæ, Kinsfordiæ & Tibbe, quarum corpora
 tunc fuerunt concalcata. Ceterum remittimus lectorem
 ad dicenda *xxii* aut *xxvii Septembris.*
 S. Venantii Martyris Inventionio Camerini in Piceno
 memoratur a *Ferrario* in *Catalogo generali*. Ejus nata-
 lis est *x Octobris.*
 Hilarius pater S. Joannis Reomenis inscribitur est *Sup-*
plemento Martyrol. Gall. Saussaji, *Calendario generali*
Ferrarii & *Additionibus Molani* ad *Usuardum*, sed so-
 lum in prima editione. De eo ejusq. conjugis Quiræ agit
 pluribus idem *Saussajus* *xxviii Novemb.*
 Florentius Abbas in provincia Nursiæ discipulus S.
 Eusebii memoratur in *MS. Calendario Sanctorum*
Ord. S. Benedicti: in editis *Martyrologiis* monasticis &
 aliis referuntur ambo *xxviii Decemb.*

DE S. EPAPHRODITO EPISCOPO TARRACINÆ IN ITALIA.

SÆCULO
 II XXII
 MAR.

S. Epaphro-
 ditus Episcopus
 Tarracinae.

Inter alias urbes Italia, qua gloriatur sibi a
 Principe Apostolorum Petro Sedem Episcopalem
 collatam, est Tarracina, nonnullis Teracina aut
 Terecina, urbs etiamnum Episcopalis, sita in anti-
 qua Latii littoralis parte, qua hoc tempore Campa-
 nia Romana appellatur. Attribuitur huic primum
 Episcopum S. Epaphroditum tabule Ecclesiastica *Mar-*
tyrologii Romani his verbis: Tarracinae S. Epaphro-
 diti, Apostolorum discipuli, qui a B. Petro Apo-
 stolop Episcopus illius civitatis ordinatus fuit. De

eo in *Notis* ista adduntur: Praefectum hunc fuisse
 Ecclesiæ Tarracinae, est auctor *Metaphrastes* in
 sermone in Natalibus Apostolorum die *xxix Junii*.
 Eius sermonem Latine redditum a *Guilielmo Sirleto*
 edidit anno *MDLVIII* tomo 6 *Vitarum sanctorum* pri-
 scorum *Patrum Aloysius Lipomannus* & ex eo *Surius*,
 ambo sub nomine *Metaphrastes*, licet alterius potius sit:
 in eo cap. 10 ex divisione *Surii* ista de S. Petro narratur:
 Cum autem non diu mansisset apud Romanos, &
 sancto baptismo multos regenerasset, & Ecclesiam
 consti-

A constituit, & Linum Episcopum ordinasset, venit Tarracinam: in qua cum Epaphroditum ordinasset Episcopum, venit Sirmium civitatem Hispaniæ. Consentiunt his ipsa Græca, in quibus ita legitur: Τὸν Ἀπὸλιν Ἐπίσκοπον ἀνέστηκεν, οὗ Ταρακινῶν παρεγένετο. ὁ δὲ ἦν Ἐπαφρόδιτος Ἐπίσκοπος Χερσονήσου, οὗ ποὺ Σίρμιον μένει τῆς Ἰταλίας παρεγένετο.

om idem p.
ex 9 Chri.
de defertur

2 Additur præterea in Notis Martyrologii Romani, de S. Epaphrodito agere S. Paulum in epistola ad Philippenses cap. 2. & 4., Dorotheum autem in Synopsi dicere, eum Adriæ datum Episcopum. Verum hæc dubius Baronius in Annalibus ad an. 60 num. 2., non esse fuisse Epaphroditos dicendum sit, nimirum qui hoc die colitur a S. Petro Ecclesiæ Tarracinenfis datus Episcopus, tum qui ab Apostolo Paulo vocatur Apollolus Philippenſium, ac denique qui Adriæ sive Adriæ statuitur Episcopus: nō, inquit, dicere velimus, unum eundemque in diversa loca translatum fuisse, quod non putamus. In Synopsi, qua sub nomini S. Dorothei, non tamen Episcopi, sed Presbyteri & Martyris sapientia edita est, conjunguntur hi, Apollolus, Cephas, Sothenes,

cum aliis
fex relatus
9 Decemb.

B Epaphroditus, Cæsar, ac quatuor interpositis, Onesiphorus & Tychicus: & de Epaphrodito, additur meminisse Paulum ac fuisse Adriæ Episcopum. De septem memoratis discipulis agitur 1. Decembris in Menologio jussu Basilii Junioris Imperatoris, saculo decimo conscriptis verbis: Sothenes Apostolus, cujus S. Paulus mentionem facit, Episcopus Colophonis fuit. Apollo autem, de quo idem Apostolus in priore ad Corinthios epistola meminit, Cæsarex. Porro Tychicus, de quo idem Paulus scriptum reliquit, Sotheni in Episcopatu successit: Epaphroditus autem & Cæsar, quorum idem mentionem in suis epistolis iniecit Paulus; hic quidem Coronensis, ille vero Adriacensis Ecclesiæ Episcopi fuere. Qui omnes republica bene gesta, pastoralique munere diligenter atque accurate obito, in earum, quæ sibi sorte evenerant, Ecclesiarum populique administratione, multisque ærumnis ac tormentis perfuncti, animas suas Domino reddidere, pro quo etiam prompto animo martiri fuerunt. Hæc ibi cum commemoratione etiam Cephar & Onesiphori in titulo. In Menologio a Cardinale Sirleto translato ad vii diem Decemb. refertur Commemoratio Sanctorum ex numero septuaginta Sothenis, Apollo, Cephar, Tychici, Epaphroditi, Cæsaris & Onesiphori. Hi omnes cum bene rexit Ecclesias suas, multa pro Christo percelli, consummati sunt. Hæc ibi absque mentione Ecclesiæ S. Epaphroditi commissa.

et 8 Dec.
om.

ommentum
martyri.

et 29 & 30
Martii.

3 Ad diem viii Decemb. de eisdem agitur in perventus MS. Synaxario Claromontano Societatis Jesu Parisiensi cum magis manifesta declaratione martyrii. Ημετέραν περιηγησάντων καὶ βασιλεὺς ὑπομνήσαντες ὁδὸν Χριστοῦ, κατὰ τὸν αἰδῶ. ἀδελφῶν ἰδελφούδων, παρεδόθησαν τοῖς Φυαῖς αὐτῶν τῷ κυρίῳ, ὡς τῷ προδύμῳ ἐρεγγύοντες. Et multas tentationes ac tormenta percelli pro Christo, sunt ab idololatriis interempti, oblatis animabus suis Domino pro quo generose sunt jugulati. Dicitur S. Epaphroditus, cujus meminit Apostolus Paulus, fuisse Episcopus Andracensis, Græce τῆς Ἀδριακῆς, pro qua urbe in Menais excusis & apud Maximum Cytheræum legitur Κοκκίον, & Martyr habetur, ut etiam in adjuncto disticho ad diem xlix & xxx Martii, ubi iterum de illis in eisdem Menais agitur.

4 Quæ urbs Κοκκίον per errorem scribitur est Κοκκίον & in Menologio Basilii Imperatoris assignatur S. Casari. Est autem Corona urbs Episcopalis in Peloponneso in ora Mess-

nia sub Archiepiscopo Parrensi. Sed hoc mendo amandato, D adhuc restat qua sit urbs Epaphrodito ex varia lectione assignanda, qua in Græco Synaxario Andraca scribitur, in Menologio Basilii Andraca nominatur, in Menologio Basilii Adriaca, in Synopsi Dorothei Adriana, aut, ut in Notis ad Martyrol. Rom. citatur, Adria. Baronius ad an. 60. num. 2. Hadriam seu Adrianam Sedem S. Epaphroditi in Syria collocat. Omnibus discussis si conjectura daretur locus, mallem Andranam urbem Thraciæ a Stephano de Urbibus descriptam, admittere: quod vox Andrana, ab Andraca, aut Adriana minus distet, nec procul in consitiis Macedonia sit urbs Philippenſis, ut facilius zelus ejus extendi ad vicinas urbes possit. Immo si Tarracina sederet & ob persecutionem aut alia de causa coactus sit inde discedere, possit dici Philippis migrasse: ibidemque eorum ac vicinorum populorum Apostolum saluum. Certe Philippenſes, cum audissent S. Paulum Roma vinclum detineri, Epaphroditum eo miserunt, ut Apostolum inviseret ac munera perferret: quem cum suis epistolis remisit Paulus & ista de eo scribit.

Exomium
de ad Pauli

5 Necesse est existimavi, Epaphroditum fratrem & cooperatorem & commilitonem meum, vestrum autem Apostolum & ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos: quoniam quidem omnes vos desiderabat, & mæstus erat propterea quod audieratis illum infirmatum. Nam & infirmatus est usque ad mortem: sed Deus misertus est ejus, non solum autem ejus, verum etiam & mei, ne tristitiam super tristitia haberem. Festinatus ergo misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis, & ego sine tristitia sim. Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, & ejusmodi cum honore habetote: quoniam, propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam, ut impleteret id, quod vobis decrat erga meum obsequium. Et cap. 4. iterum meminit munusculum sibi missurum, & ista scribit: Scitis autem & vos, Philippenſes, quod in principio Evangelii, quando profectus sum a Macedonia, nulla mihi Ecclesia communicavit in ratione dati & accepti, nisi vos soli: quia & Thessalonicam semel & bis in usum mihi misistis. Non quia quæro datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. Habeo autem omnia & abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito, quæ misistis, odorem suavitatis, hostiam acceptam, placentem Deo.

F

6 Nova creatur dissensus a Galeſinio in Notis ad xlii Kalend. Februarii, ubi occasione SS. Fructuosi, Augusti & Eulogii Tarracene in Hispania passorum, asserit tradi primum illius urbis Episcopum fuisse S. Epaphroditum, cujus Metaphrastes meminit in Vitis beatorum Apostolorum Petri & Pauli. Hanc opinionem arripere Franciscus Bivarius in Notis ad Danti-Chronicon, num. 4 anni 50, & Tamas Salazar in Martyrol. Hispan. ad xlii Martii, ubi & elogium & aliqua ejus Alia formavit. Voluit autem hi Galeſinium in sermone Metaphrastes legisse Tarracenam, non Tarracinam. Verum ut huic conjectura obviamus, dedimus supra ipsa verba Græca, prout in apographo nostro leguntur, & a Guilielmo Sirleto translata, Latine sunt prima vice edita. Additurque ante a S. Petro ordinatum fuisse Episcopum Tarracina, quam discede resinde in Hispaniam: cum Tarraco seu Tarracena fuerit præcipua urbs Hispaniæ, cujus maxima pars ab ea fuit Tarracenenſis appellata. Elogium S. Epaphroditi etiam habent Ughellus tome 1. Italia sacra in Episcopis Tarracinenſibus & Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italia, qui Tarracina tribuunt. Concludo cum disticho Episcopi Bransii.

A Petro præfectus Epaphroditus ovili,
Colligit errantes, pascit & auget oves.

DE S. PAULO CONFESSORE,

EPISCOPO NARBONENSI IN GALLIA,

Commentarius historicus.

XXII
M A R.ad Narbonem
no. 22. In
civitate &
Pauli
se. Paulus
interfuit

Diem natalem S. Pauli primi Narbonensis Episcopi assignari a variis diversum observat Baronius in Notis ad Martyrol. Rom. hoc die XXII Martii: unde argumentum elicit Joannes Maria Florentinus in suis Notationibus ad Martyrol. S. Hieronymi, quasi S. Paulus priscis temporibus diem celebritatis adhuc fixum non habuisset. Vetusissimum Martyrologium S. Hieronymi, quod ante mille fere annos apud nos charactere Anglo-Saxonico exaratum extat, duos substituit Martyres Narbonenses, his verbis: XI Kalend. Aprilis. In Narbona civitate Secundi, Paulini. MS. Martyrol. etiam antiquum monasterii Richenoviensis, sive Angia-Divitis prope Constantiam, ista habet. In Arbona civitate natale Secundi & Pauli: at hoc natalis legitur Aquitanie in alio MS. antiquo monasterii Rhimoviensis. In MS. Casinensis character Longobardico-scripto, nomine civitatis omisso, ita legitur: Natale sanctorum Martyrum Secundi & Paulini. In MS. Tاملایسنسی sunt nomina Pauli, Paulini & corrupte Secundi, & iterum sequenti die. Num ergo confutrandi sint hi apud Narbonenses Martyres, an vero loco Secundi feribendum sit Sancti scilicet Pauli, ut max aliis indicabitur, relinquimus indecisum, ab ipsis Narbonensibus dissendendum. Praclare his civibus applausit Prudentius lib. Peri-Stephanon hymno 4 hoc versu.

Surget & Paulo spectosa Narbo.

ab aliis folis
& Paulus
Confessor

2 Martyrologium S. Hieronymi ex vetusto MS. Corbejensi Parisiis excusum, ita hunc diem incipit: XI Kalend. Aprilis. In Narbona civitate natale sancti Pauli Confessoris. Qua eadem leguntur apud Rabanum & in MS. Blumiano ejusdem S. Hieronymi, sed multorum errore in iis Arbona dicitur, ut & in codice etiam Hieronymiano Lucensi, ubi loco Confessoris legitur Episcopi. In MS. codice S. Cyriaci, In Arbona civitate Natalis S. Pauli Confessoris: at recte, Narbona scripta, eadem leguntur in antiquis codicibus Cardinalis Barberini, Regina Suecia, & altero Casinensi etiam literis Longobardicis exarato: item Augustano S. Vdalrici, Parisiensi Labbei, uti & XI

Episcopus
Narbonensis
Rabanus

C Decemb. in MS. Pallacellano Congregationis Oratorii, & hoc die in altero MS. Casinensi, in quo tamen loco Confessoris legitur Episcopi. Uterque hic titulus conjungitur in MSS. Tolosano, & alio Barberiniano, & ad XII Decemb. in MSS. Remensi, Anissiodorensi, Centulensi S. Lamberti & Coloniensi Carmelitarum: qua hoc die in MSS. Atrabateni, Tornacensi S. Martini & Latensi cum adjuncto encomio ita referuntur: In Narbona civitate natalis S. Pauli Episcopi & Confessoris, quem ita labor domesticus & tribulatio exercuit, ut verum esse famulum Dei approbaret. VVandelbertus hoc eum disticho exornat.

Undecima Antistes tribuit pia, lumina Paulus:

Quo jure exultat proprio Narbona Magistro.

a posteriori
habuit
discipulos
apostolo &

3 Sunt hac varia & satis antiqua Martyrologia, in quibus veneratio S. Pauli Narbonensis proponitur, absque ulla temporis, quo vixisset, vestigio, quod in sequentibus indicatur. Nulla quidem hujus Sancti sit mentio in genuino Martyrologio Bedae, sed in supplemento Divisionensi ista habentur, Narbonae S. Pauli Episcopi, discipuli Apostolorum. Qua eadem leguntur in MS. Trevirensi S. Martini & veteri Martyrologio Romano a Rufino edito cum Adane: in hoc aliquanto plura leguntur: In Galliis civitate Narbona, natale S. Pauli Episcopi & Confessoris discipuli Apostolorum. MSS. Trevirensi S. Paulini & aliud nostrum sub nomine Bedae hoc elogium addunt:

quem beati Apostoli ordinatum urbi Narbonensi Episcopum miserunt. Eadem leguntur apud Notkerum infra proferendum.

4 Aliqua Martyrologia hanc missionem soli Paulo Apostolo tribuunt: ita MS. Centulense: In Galliis civitate Narbona S. Pauli Episcopi & Confessoris, quem B. Paulus Apostolus ordinavit & ibidem direxit: Bellinus in Martyrologio secundum morem curiae Romanae, item aliud Coloniae & Lubeca an. 1490 excusum & MSS. plurima sub nomine Usuardi ista sic proferunt: In Galliis civitate Narbona natale S. Pauli Episcopi, discipuli Apostolorum, qui a B. Paulo baptizatus, & Gallias directus, apud Narbonem Episcopali dignitate donatus est. Eadem habet Maurolycus, & phrasi aliquantulum mutata Galefinius. Consentiunt Alia S. Genulphi Episcopi a nobis ex Bibliotheca Floriacensi Joannis Bosci, edita ad diem 3 VII Januarii, ubi pag. 94 num. 15 traditur, a beato Apostolo Paulo Narbonensibus Episcopus ordinatus Paulus. Usuardus in genuinis Martyrologiis ad XII Decemb. plura indicat his verbis: Apud Narbonam natalis S. Pauli Confessoris, quem B. Paulus Apostolus ordinatum eidem urbi destinavit Antistitem: quique cum eodem Apostolo ad Hispanias praedicandi gratia pergens, ibidem relictus est: ubi praedicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis, coronatus quievit. Eadem ad dictum XII Decembris leguntur apud Bellinum, in MS. Florario & aliis pluribus. In Martyrologio Franco-gallia a Labbeo ex MSS. edito, sub finem habetur clarus miraculis in pace quievit.

ab his editis
notas &
medus.aut & d.
Pauluscredimus ab
hoc Narbo-
ne relictum

5 Galefinius cognominat Paulum Sergium, addit Maurolycus ex Papho Cypri. Quod a pluribus sit ad hunc XII Martii. Certe Notkerus ista habet: Apud Narbonem civitatem, a qua Gallia Narbonensis nomen assumpsit, nativitas S. Pauli, quem beati Apostoli ordinatum, eidem urbi Episcopum direxerunt. Quem tradunt eundem ipsum fuisse, Sergium Paulum Proconsulem, virum prudentem, a quo ipse Paulus Apostolus sortitus est nomen, quia illum fidei Christi subegerat. Qui in eadem regione praedicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis, confessione Christi coronatus sepelitur. Qua eadem de Sergio Paulo leguntur in MS. Pragensi, & Martyrol. sub nomine Bedae excuso, in quibus reliqua sunt ex Usuardo desumpta. In hodierno Romano ista traduntur: Narbonae in Gallia natalis S. Pauli Episcopi, Apostolorum discipuli, quem tradunt fuisse Sergium Paulum Proconsulem: qui a B. Paulo baptizatus, & cum in Hispaniam pergeret, apud Narbonam relictus, ibidem Episcopali dignitate donatus est: ubi praedicationis officio non segniter expleto, clarus miraculis migravit in caelum. Et bellinus Martyrologia indicata celebrant S. Paulum Confessorem, labore domestico & tribulatione exercitum, quievisse & in caelum migrasse. At Saussajus in Martyrol. Gallie. ad hunc diem appellat Episcopum & Martyrem qui comprehensus direque excruciat, demum ob testimonium, quod verbo Dei constanter perhibuit, extremo affectus supplicio, illustrissimum agonem explevit. Hac Saussajus, qui non satis sibi constat, dum ad XII Decembris post insertam praedicationem per Hispanias, de qua infra agemus, tradit; Apostolico cursu egregie consummato, ad sanctissimi sui praeceptoris cognominis beatum perrexit confortium, suoque glorioso praesulatu mortisque coram Deo pretiosa urbem

alibi dicitur
Sergius
Paulus Theo-
cypius: Paphi
ob id com-
mensus.a Saussajo
jam Marti-
nem habet.jam plebs
querens de-
corat.

A urbem illam immortali gloria illustravisse, &c.

caput in
ecclesia pro-
pria, aliam
abbatiale

6 *Sanmarthani* *tomus 1 Gallia Christiana* pag. 365 tradunt, S. Paulum conditum credi in ecclesia, nominis sui Collegiali, in suburbio ad Atucem fluvium olim Abbatiali: ad ejus tumulum non solum ex Occitania sed etiam Hispania votivæ peregrinationes sunt. Referunt *Guilielmus Carellus lib. 5 Historia Occitania in Narbonensibus Archiepiscopis* pag. 745, & ex eo *Sanmarthani*, *Nidivrio Archiepiscopo datum a Ludovico Pio Imperatore privilegium, in quo sub sua defensione & immunitatis tuitione suscipit matrem Ecclesiam ipsius civitatis Narbonensis, quæ est in honore SS. Justî & Pauloris vel S. Mariæ Virginis cum monasterio S. Pauli Confessoris, ubi ipse Sanctus corpore requiescit, quod est constructum haud procul ab eadem urbe. Quæ eadem confirmantur in privilegio Caroli Simplicis, dato Agioni Archiepiscopo anno DCCCXXII. Ex Abbate monasterii S. Pauli factus Archiepiscopus Narbonensis Gausfredus de Cerdagne, advenisse traditur anno MLVIII Narbonam ex Hispania corpora SS. Justî & Pauloris. In ecclesia S. Pauli sibi sepulturam elegit Arnoldus de Levez Archiepiscopus, anno MCXLIX vita functus: alii eadem varia beneficia præstiterunt. De fraternitate inter Abbatem S. Pauli Narbonensis & S. Afrodisii Biterrensis anno MCCLX renovata, non in vita S. Afrodisii dicitur. Bernardus Guidonis tractatu de Sanctis, qui ornant diocesim Lemovicensem, edito a Philippo Labbe *tomus 1 Nova bibliotheca librorum manuscriptorum*, pag. 633 num. 36 ista tradit: S. Pauli Narbonensis magna pars corporis habetur & veneratur apud Rupem Cavardi. Vulgo Roche-Chovart in Marchia Lemovicina.*

Reliquia
que in
Marchia
Lemovicina
sunt.

Narbona
Metropolis
Hispania
habita.

ordinatio
S. Pauli
apud Hispanos.

7 *Gaxias Lojasa in Collectione Conciliorum Hispaniarum a pag. 130 usque ad pag. 163 edidit varias divisiones provinciarum Hispania & earum Sedium, & fere tempore Regum Gothorum factas: in quibus omnibus inter sex Metropoles urbes collocatur Narbona, etiam primo, secundo aut tertio loco subinde etiam ultimo, quod hac provincia tunc Regibus Hispaniarum Gothicis subesset. Hinc in antiquis Breviariis Ecclesiarum Hispanicarum, etiam Toletano secundum regulam B. Isidori dicto *Muzarabes*, præscribitur ad hunc diem veneratio S. Pauli Episcopi & Confessoris. Et hac de cultu Ecclesiastico ex variis factis placuit deducere ob alias difficultates, quæ de S. Paulo Narbonensi contra posteriora potissimum Martyrologia opponuntur, quas sequenti § indicantes, relinquimus nodum istum Ecclesia judicio dissolvendum.*

§ II Tempus vitæ & obitus S. Pauli a Boschetto indicatum.

Bosquetus
vir doctissimus
cunctis, doctus
de primis
Gallia Episcopis.

8 *Ranciscus Bosquetus* edidit *Ecclesia Gallicana historiæ* librum primum, ad datam Ecclesia pacem adductum, quem Prætor ipse Narbonensis dicavit II. Infrascriptis Ecclesia Gallicana Primatibus, Metropolitibus, & Episcopis, ipse postmodum Lodovensis Episcopus anno MDCLVIII creatus: ac post aliquot annos Romam profectus, a Sanctissimo Papa Alexandro VII est in pretio habitus, & ab eo Sacelli Pontificii Assistent Episcopus constitutus: in Gallias autem reversus, & Lodovensi Sede ad Monspeliensem translatus est anno MDCLV. Hic vir summi ingenii & doctrina habitus, libro 1 *dilectæ historiae cap. 2 de Evangelio in Galliis primum annuntiato*, ita scribit: Primos Christi Evangelii in Gallia præcones, non eosdem, non iisdem temporibus æque omnes agnoscunt. Nam plerique Petrum & Paulum Apostolos eorumve discipulos, primos referunt Ecclesie Gallicanæ auctores: quidam Clementem & proxime succedentes Romanos Pontifices, a quibus primos Galliarum Episcopos missos volunt: alii posteriori sæculo a Christo nato annum circiter centesimum septuagesimum, Galliis Christi lumen illuxisse. Hac adeo tamen incerta sunt, ut neu-

trum eorum asseri constantissime possit. Primæ opinionis auctores solus antiquitatis amor, longa post tempora in eorum animis flagrans, ad universæ Ecclesie primordia in statuendo Gallicanæ principio deduxit. *Es cap. 4. ista pergit.*

9 Petrum & Paulum Apostolos Occidentis suæ religionis auctores colit: nec ab aliis Italia, Gallia, Hispania, Africa, quam ab his Apostolorum Principibus eorumve discipulis se fidem accepisse gloriantur.... In Gallias Petrum profectum fuisse non legitur. At Paulum, secundum animi sui in epistola ad Romanos propositum, in Hispaniam proficiscentem Narbonensem provinciam lustrasse, non est nupera traditio... Hoc in transitu Viennæ Crescentem, Arclate Trophimum, Narbone Paulum Sergium Episcopos constitutos ferunt. *Agit dein c. 5 & 6 de Crescente & Trophimo, ac dein cap. 7 de S. Paulo ista habet: In eodem Pauli transitu Narbone Paulum Sergium, prius Cypri Proconsulem, Episcopum ordinatum fuisse, vetus est fama, quam Græci & Latini posterioris ævi scriptores collegerunt: ipsius tamen Narbonensis Ecclesie tabula hac in re fluctuant. Nam Petrus Hulardi Presbyter Ecclesie S. Pauli Narbonæ, qui anno Christi MCCCXIV ex variis antiquis monumentis Pauli Vitam concinnavit, cum Apostoli jam cæsi monitu, Cypro Romam, inde Narbonam venisse scribit. Et cum sibi ipsi Stephanum Papæ VIII epistolam objecit, quæ Paulum ab Apostolo, in Hispanias proficiscentem & in reditu ipsas illi commendante, Narbone relictum esse refert; modo iterum Cyprum rediisse, modo incerta & futilia alia responderet, ut se expediat. Verum Pauli Acta manuscripta, quæ infra referam, silent de Paulo Apostolo & de Sergio Cypri Proconsule. Præterea in antiquissimo Romano Martyrologio legitur XI Kalendas Aprilis, Narbonæ S. Pauli Apostolorum discipuli, nulla Pauli Apostoli facta mentione. *Hæc ibi. Acta illa antiqua infra dabimus. Verba similia Martyrologiorum dedimus supra num. 3, pro quibus explicandis ista subducunt a Boschetto num. 8.**

10 Quo igitur pacto in posterorum mentes irrepit ista opinio, ut hos tres viros Pauli discipulos crederent? Nullam aliam traditionis illius rationem video, quam homonymiam. Nam Crescentem & Trophimum Pauli discipulos fuisse, & Paulum Sergium Proconsulem Cypri inter primos Pauli triumphos sub jugum Christi redactum, Saulo Apostolo ut olim Romanis victas gentes nomen Pauli dedisse legerant. At cum ejusdem nominis sanctissimis viris suæ fidei primordia deberent, hos eosdem esse, tum ob institum antiquitatis amorem, tum propter vehementis studium erga primos suæ religionis auctores, facillime sibi persuaserunt. Cum etiam Imperatorum edictis combusta & barbarorum nationum incursionibus direpta essent veterum Patrum monumenta, solumque fere illorum nomen reliquorum actorum oblivioni superellet; libera cuique data est vetustissimos illos Patres veris fectisque laudibus extollendi occasio. Primos Episcopos illos fuisse, eorumque aliqua præclara facinora a majoribus per manus acceperant: Apostolicos viros noverant, confestim discipulos esse Apostolorum, qui primi in Occidente Christi fidem prædicarunt, & propter similitudinem nominum, eos ipsos, quorum in certioribus actis mentio, existimare: tum si qua præclare acta in sacris libris, aut certissima traditione incertæ personæ adscripta fuerant, his discipulis in majus eorum decus attingere. Hæc in Actis Crescentis, Trophimi, Pauli, Martialis & aliorum Galliarum Episcoporum observare unicuique facile est.

11 *Hæc ibi Bosquetus, qui cap. 36 & ultimo libri primi asserit, multos contra sentire, & ad posteriora sæcula dillos*

de S. Pauli
Narbonensi
bus datam
a S. Paulo
Apostolo

Quæ videtur
esse occasio
fuisse id
dicendi.

*ostendunt
doverunt
designat*
A diſſas viros Apoſtolicos referre, fretos Severi Sulpitii & Gregorii Turonenſis auctoritate, quam dein explicat. Et quidem Severus lib. 2. ſacra hiſtoria, Lugdunenſium martyrium narrans, ſcribit: Sub Aurelio Antonini filio perſecutio quinta agitata. At tum primum intra Gallias martyria viſa, ſerius trans Alpes Dei religione ſuſcepta. At quod S. Paulum attingit, indicat Gregorius Turonenſis lib. 1. Hiſtor. Francor. cap. 28. Decii Imperatoris,

*& Gregorius
Turonenſis*
inquit, tempore ſeptem viri Epifcopi ordinati, ad prædicandum in Gallias miſſi ſunt, ſicut Hiſtoria paſſionis ſancti Martyris Saturnini denarrat. At enim: Sub Decio & Grato Conſulibus ſicut ſelici recordatione retinetur, primum ac ſummum Tolofana civitas S. Saturninum habere cœperat Sacerdotem. Hi ergo miſſi ſunt, Turonicis Gratianus Epifcopus, Arelatenſibus Trophimus Epifcopus, Narbonæ Paulus Epifcopus, Tolofæ Saturninus Epifcopus, Pariſiacis Dionyſius Epifcopus, Arvernis Stremonius Epifcopus, Lemovicinis Martialis eſt deſtinatus. At narrato S. Dionyſii & Saturnini martyrio,

ſubdit
B Gatianus vero, Trophimus, Stremoniusque ac Paulus, atque Martialis, in ſumma ſanctitate viventes, poſt acquiſitos Eccleſiæ populos ac fidem Chriſti per omnia dilatatam, ſelici confeſſione migrarunt. Et ſic tam iſti per martyrium, quam hi per confeſſionem relinquentes terras, in cœleſtibus pariter ſunt conjuncti.

ſcripſerunt: ob qua Bosquetus, narrato S. Irenæi Epifcopi & Lugdunenſium Chriſtianorum martyrio, ac Severi Imperatoris obitu, qui conſeſſis anno cœxi, iſta lib. 3. cap. 21 ſcribit: Reſpirantem e ſuperioribus cladibus Eccleſiam Gallicanam præpotens Dei providentia juvit: quæ tot reſtituendis priorum calamitatum damnis egregius viros, ſanctos Epifcopos a Sede Romana mitti, illisque tanto operi inſudantibus triginta octo pacis Eccleſiaſticæ annorum ſpacia concedi voluit. Hos jam ſupra toties nominatos Sedibus ſuis tandem reſtituamus. Dionyſius Pariſienſibus, Trophimus Arelatenſibus, Paulus Narbonenſibus, Stremonius Arvernis, Martialis Lemovicibus, Saturninus Tolofatibus datus eſt. Omnes ſimul & ſemel veniſſe antiqua traditio refert, quæ Gregorii Turonenſis auctoritate confirmatur. Hic tamen ad annos Decii refert propter Saturnini Actorum Conſules, miſſionis tempus cum paſſionis anno confundens. Nam Saturnini Acta Gregoriani ævi traditionis regula & fundamentum ſuere. Verum non ſimul veniſſe eadem traditio convincit, quandoquidem longam duxiſſe vitam in Gallijs, Saturninus & alii ſub Decio paſſi dicuntur; Gatianus autem primo Decii anno veniſſe. Non ergo ſimul & ſemel ſed per varia horum triginta octo annorum intervalla ab Epifcopis Romanis in Gallias miſſi fuerunt. Quod non ſolum traditio, Acta & ſcriptorum fides confirmant, verum etiam diſpuloꝝ tempora maniſeſtiſſime demonſtrant: qua pluribus ibidem ſeſata videri poſſunt. Aggreditur dein Bosquetus cap. 23 Acta S. Pauli his verbis:

ſcribit
C 13 Paulus ſcriptis pro fide editis & pro Chriſti nomine inter ſupplicia confeſſione celebris, Severi crudelitati in Galliarum decus ereptus, Roma in Gallias miſſus, Biterris in Narbonenſi provincia conſedit: unde ad vicinæ Metropoleos cives ſanctientis ejus fama perlata, mittitur a Narbonenſibus legatio, qua ſanctum Epifcopum in urbem evocarent. Audit legatos ſanctus Paulus, & eorum deſiderio annuens, ſubſtituto in ſuum locum Aphrodiſio Epifcopo, Narbonam venit: cujus adventus memoria quotannis xi Calend. Aprilis ſumma celebritate a Narbonenſibus colitur, & antiquo Martyrologio Romano hoc ſolum ingreſſus, non tranſiſſus die, Pauli nomen celebratur. Hæc ibi. At natalem S. Pauli Confeſſoris appellant antiquiſſima, etiam S. Hieronymi, Martyrologia. Confeſſionem inter atrociora tormenta Roma tolerata deprecant Acta, qua puriora ex Tom. III. Mart.

codicibus cum ipſius Eccleſiæ, tum Bernardi Guidonis & Quercetani manuſcriptis edidit Bosquetus, & nos ex illo damus: ac tunc mox altari ſumus de S. Aphrodiſio Epifcopo Biterrenſi, qui etiam hoc ais colitur: ubi ex Martyrologijs Uſuardi & varijs alijs confirmantur hæc S. Pauli Acta.

§ III Acta antiqua S. Pauli ex Codicibus MSS. a Bosqueto edita.

14 C Um apud Urbem Romam quondam a ſacrilego Principe iudicibus ſuis in Chriſtianos perſecutionis data fuſſet auctoritas, & univerſa ſancta corpora ſamelici canis rabies devoraret; inter plurimas Confeſſorum & Martyrum turbas, beatiffimum Papam noſtrum Paulum, dudum devotiſſimum militem Chriſti, exortem præterire tantæ victoriæ pugna illa non paſſus eſt. Accinctus namque religionis mucrone, quin etiam devotionis elypeo, fidei lorica & galea confeſſionis armatus, Chriſtum, qui eſt caput noſtrum, ante ipſius concertationis eventum, validiſſima clangoris ſui tuba confeſſus eſt. Territa Gentilitatis immanitas ad fragiliſſima crudelitatis ſuæ ſe arma convertit: ut fortiſſimum virum & magnum athletam terrore & ſævitia vinceret: quem ſuperare virtute non poterat, diu maceratum fame & ſqualore cuſtodiri mandavit, deinde varijs tormentorum generibus affligi juſſit. Cujus cum roboris fidem creſcere videt, & illum pene tormentorum ſeritate fieri fortioꝝem, inaudietum ſupplicioꝝum genus nequitia diaboli exquiſivit, invenit, exercuit, quo in a corporis parte Dei ſamulum laceret, ex qua eedere erat ſolitus divinarum ſeriem litterarum. Nam poſt veſationem fere omnium membrorum acutis cum cannarum ſudibus, eviſceratis unguibus ejus, digitos ac manus diſcerpſit: ut graviſſimis tormentorum generibus inviſtus, glorioſior in victoria ſua Confeſſor exiſſet.

15 Et cum multi ſint id temporis, etiam in levioribus ſupplicijs, Martyres facti; hunc virum nobis ac parentibus noſtris ſpecialiter Dominus reſervavit, cujus nunc ordinatus Epifcopus venit ad Gallias, ut dura ad credendum cunctorum hominum corda molliret, & ſuave jugum Chriſti ſuſcipere virtutum ſuarum mira, bilibus perſuaderet. Nam cum Sacerdos atque Dei Confeſſor ad civitatem Biterrenſem ipſo tempore adveſſet, & quæ adhuc nota non erat, eccleſiam fabricaret; ibi altare Domino conſecravit, divinoque ſunctus ſacerdotio, primum ibi in Cathedra Epifcopi ſedit; poſt ordinavit ſancta Myſteria, & Deo populum illic habitantem acquiſiviſq. Sane in nullis civitatibus aut eorum territoriis tanta monaſteria, eccleſiæ, aut oratoria exiſtiſſe creduntur ipſo tempore, quanta in eadem civitate; quæ cum magnitudine parva ſit, grandis eſſe religione approbatur & fide. Cujus cum magiſterio infidelitas decreſceret; fides creſceret, converſa Narbonenſium ſuperſtitio, quæ adhuc diverſorum templorum culturis & Capitolii ambitione pollebat, legationem mittit ad memoratum Epifcopum, ejus religionem deſiderat, habere Eccleſiam concupiſcit. Magnum fundamentum fidei! O ineffabilis pietas & larga bonitas! nondum ipſiſ populis notus erat, & jam ejusdem deſiderio colloquendi ardebant. Ipſe denique acceprans benigniſſime ipſorum legationem, ut bonus pater non erubavit eis ſeſtinus occurrere, quatenus eos a laqueis diaboli erueret, & filios Dei ſectando juſtitiam, cujus ille ſamulacrum habebat, conſtitueret. Itaque ordinato in locum ſuum ſancto Afrodiſio Epifcopo, ad hanc urbem ocyus pervenit: primum ante eccleſiam, quæ nunc eſt, parvulum oratorium fundavit: denique ad locum quem vocant Alholas, qui eſt trans pontem, alteram eccleſiam conſtruxit: in qua videlicet eccleſia,

S. Pauli, ob
varia Roma
tormenta
tolerat

Confeſſionem
habuit.

ſic in Gallia
Biterrenſi
Epifcopus,

dein Narbonenſis,

A fia, post multa laborum certamina, in pace hodie requiescit, magnifica coronatus gloria.

*Sunt eius
distantes
Distantes*

16 Quid plura? cum ille Chelydrus antiquus, semper humano generi inimicus, ejus felices actus invideret, illiusque bonitatem perhorresceret; immisit se in duobus Diaconibus suis, qui cum ante lectulum ejus clanculum calceamenta muliebria projecissent, & causam Irtionis ei fecissent; ille evocatus paucis Episcopis Galliae, quia nondum erant plures, in Ecclesia de qualitate facti voluit judicari. Et cum per triduum fuisset procrastinata cognitio, diu noctuque ipsius in ædis culmine missa divinitus aquila resedit. Multis eam jactu terruerunt telorum, sed minime abscedere fecerunt: quin etiam illis diebus, quibus in eo culmine sedet, cibum deferente corvo accepit. In quibus rebus multa debuerunt esse ex miraculis Dei narrata, dum avis ab avicula mirifice est pasta. Verum, tenuis noster sermo, quamvis non explicet aquilæ & corvi significantiam, narranda sunt, quæ a Dei famulo super Diaconibus ipsis sunt facta. Nam dum ad miraculum aquilæ sententiamque Sacerdotis affatim Christianorum turba concurreret, tertia die sanctus Papa noster Paulus indicit orationem cum populo & cum Sacerdotibus suis,

*peruenit
fuerit
phosio*

ut Deus manifestaret aut illorum perversorum assertiones aut suæ vitæ meritum. Et dum beatissimus Paulus in oratione ingemisset, illi Diacones correpti subito furore lymphatico inter invisibilia tormenta clamabant, factionem invidiæ super Episcopo voluisse infringere: quandoquidem valde pro ipsorum incontinentia eos sapius ac frequentius castigarat. Quod cum ipsi malitiosis Dei judicio graviter ejularent, & dicerent se minime posse sustinere tam grandia supplicia; Dei famulus misericordia, qua motus semper, populis categorizans; rogavit Consacerdotes & populum, quod pro ipsorum absolutione Domini pietatem exorarent, quatenus eos a tormentis liberaret. Tamen ille indignum se dicebat Sacerdotio, si ipsi, qui pro sua innocentia a dæmonio fuerant arrepti, non absoluti fuissent precibus suis. Et ecce dum proclamaret ad Dominum iterum sanctissimus Paulus, exauditi sunt preces ejus, & Diaconi a dæmonibus liberati.

*peruenit
fuerit
phosio*

17 Tunc iidem malitiosi universa machinamenta, quæ contra suum Sacerdotem moliti fuerant, publice, in conspectu tam Sacerdotum quam laicorum, confiteri cœperunt. Hoc evidenti judicio cognito Episcopi ipsi, ad Italia, qui deprecaturi Dominum convenerant certamina, provoluti cum universa plebe ejusdem pedibus, rogare cœperunt, quod pro illorum peccatis interveniret, pro eo quod dubitaverant, apud Dominicam pietatem. Quibus rebus peractis ales Orientalem partem volatibus petens, nullo impugnante, discessit ex summo culminis fastigio: Intellexit inde vir Dei se ad patriam reverti. O mirificum sanctitatis documentum! qui jacula instantis inimici præstitisti esse probationes & non vulnera fidelium tuorum, cum permisisti tentari a diabolo per sui ministros, cui post belli certamina & agonis instantiam, dedisti palmam Confessionis, & coronam Sacerdotii. Sed quid plura? Ipse sceleris auctor pro sui nequitia, his, quos commoverat, inter illa quæ digesta sunt, debitas solvit pœnas. Merito quippe ipse passus est illud, quod Confessori, necnon etiam Sacerdoti intulerat. Hæc vero obsequii conscripta miracula, relatione & fide seniorum impofterum missa sunt, non solum civitatibus, quibus in Sacerdotio præfuit, verum etiam Romanæ urbi, ubi multa pro nomine Christi passus est: quinimo per universum orbem, in quem virtutum suarum fama pervenit, a cunctis hodie in læticia sancta devotioneque devotissima ejus festivitas concelebratur. Et si quis tanti viri commemorationem fecerit, meritis ejus recompensetur apud summam Domini majestatem, æternisque gaudiis cum eo

*alii pro
fuerit
phosio*

*alii pro
fuerit
phosio*

perfrui in futuro mereatur, præstante Domino nostro D Jesu Christo.

18 *Hactenus in Vita: ad quam satis alludunt in Vita S. Dionysii ab eodem Bosqueto edita, ubi ista leguntur pag. 70. Simili etiam gratia beatissimus Paulus Antistes atque Confessor Narbonensem provinciam salutari acquisivit eloquio. Quem ita labor domesticæ tribulationis evertit, ut verum Domini esse famulum approbaret.*

§ IV. An lux fidei a S. Paulo Narbonensi sit illata Hispaniis.

19 **N**E nimis multa difficultates simul intricarimur, S. Paulus rejicimus hanc in ultimum locum, seorsim explicandam. Joannes Tamaris Salazar Martyrologio Hispanico S. Paulum primo loco inseruit his verbis: S. Paulus Sergius Apostolorum discipulus cum Paulo Apostolo Hispanias adiit: Hispalim, Cordubam, Barcinonam, Cæsaraugustam, Secontiam visitat, & fere per omnem provinciam prædicat, & post Narbonæ Episcopatus insulas induens, glorioso fine quievit. Idem post insertas aliquot notas concinnavit satis longa Aetia S. Pauli; in quibus, post eadem Apostolorum Patris & Pauli narratam, secundum illius in Hispanias iter ita describit: Edicta ad Galliam perveniunt, quibus satellitum turbe, quotquot Christiani nominis notula consignatos agnoscent, verberibus affligunt, carceribus mancipant & tormentis afficiunt. Sergius, ut creditur, divino nutu admonitus, in Hispaniam remeant, & in montanis Empuritanis & Rhodensibus latitans, in speluncæ angusto foramine per biennium vitam egit: & cujus latebræ ergastuli hiatu descendens in mediterranea loca, non solum Empuritanos, Rhodios & Tartaconenses invisit, sed Hispali, Cordubæ, Cæsaraugustæ, Secontia & alibi prædicat, omnemque fere regionem perlustrat, donec placato persecutionis rigore Narbonam rediens, Confessor inclytus æternam virtutum coronam pro meritis comparavit x Kalend. Martii. Hactenus Tamaris, qui verbes Hispania a se indicatas desumpsit ex Chronico Flavii Dexteri nuper edito, in quo his sit mentio hujus ad Hispanias itineris, primo ad annum lxxvi his verbis: Paulus Narbonensis Episcopus, qui cum Paulo venit in Hispaniam, ibidem prædicat. At sequenti anno SS. Petrus & Paulus, de quo hic agit, xii Kalend. Julii intercepti sunt. Iterum in Chronico ad annum lxxxvi ista leguntur: Paulus Sergius Hispali, Cordubæ, Barcinonæ, Cæsaraugustæ, Secontia, & in plurimis aliis Hispaniæ urbibus prædicat, totamque Hispaniæ provinciam peragravit. Hæc ibi: quæ miramur fidem meruisse apud Andream Saussajum, qui ad xii Decemb. ista habet: Narbonæ ordinatio S. Pauli, primi illius Metropolis Episcopi, quem Paulus Apostolus proficiscens in Hispaniam illic Pontificem constituit: a quo Romæ deinde coronato post gloriosum ejus agonem admonitus, Hispanias prædicando peragravit: Tartaconensem provinciam fere totam Christo subegit: Hispali, Cordubæ, Barcinonæ, Cæsaraugustæ lumen fidei fere extinctum reparavit: semen Evangelicum ubi sparsum fuerat feliciter plurima per loca distulit. Hæc Saussajus, omissa urbe Secontia ab aliis relata, forsanti minus nota. Est passim Seguntia dicta, urbs Episcopalis in Castella-urbe prope Aragonia limites. Non legimus etiam apud ullum Ordinationem S. Pauli contigisse xii Decemb. ut idem Saussajus asserit.

20 Aliud, sed æque ac priora nullius fidei argumentum eruitur ex Vita S. Theodardi Archiepiscopi ad Kalendas Maji elusidanda, quam interim scilicet reperies apud Guilelmum Casellum libro 5 Occitania in Episcopis Narbonensibus pag. 750 & sequentibus: ex qua nos pauca transcribimus, ac primo de tempore consecrationis illius ista: Advenit dies statuti temporis, in quo sanctus ac beatissimus Theodardus

*notat et
inductus
est.*

*S. Paulus
prædicavit
in
Hispania
dictam a
Tamaris
Salazar.*

E

*et in
Chronico
sub
anno
lxxvi
dictum.*

*item ab
Andreo
Saussajo.*

*et in Vita
S. Theodardi
Archiepiscopi
Narbonensis
secundum
Guilelmum
Casellum.*

A dardus consecrandus erat Dei dispositione Episcopus : erat autem Dominica, necnon Augusti ut dicitur octava decima, in qua semper annuatim celebras Assumptionis gloriosissimæ Genitricis Dei & hominis unius Jesu Christi ab universo veneratur atque colitur populo Christiano. Porro tunc a tempore Incarnationis Dominicæ octingenti octoginta quinque computabantur anni, Æra vero nongentesima decima tertia & indictio tertia, quo in anno Carlomanus, ut prædiximus, Rex, præsentis luce cassus, successorem regni habuit Odonem. *Hæc ibi: in quibus auctor hallucinatus est primo in diebus mensis Augusti, asserens decimam octavam quæ erat decima quinta Augusti aut certe decima octava Kalendas Septemb. ex multis diffinitis. Diss. eadem anno DCCCLXXXI.*

quod nonnulli affirmant. Dico autem anno DCCCLXXXV Incidit
diebus III, cyclo Solis xxvi littera Dominicali C incidit
festum Assumptionis Deipara Virginis, sex xv dies Au-
gusti in Dominicam, qua S. Theodardus dicitur consecra-
tus Archiepiscopus. Alterum mendum quod huc magis spe-
Btat, est in Odonis Regis successione. Mortuus est Carloman-
nus vi Decembris anni DCCCLXXXIV, cui anno sequenti sub-
rogatus est Carolus Crassus Imperator a Francis evocatus,
m. mortuus anno DCCCLXXXVIII, cum anno precedenti ob
animi corporisque valetudinem & rem adversus Norman-
nos infelicitis gestam, fuisset coactus regnum abdicare: quo
amato, cum Imperio Romano aliquamdiu fluilnavit regnū
Francorum: in quo, dum Carolus Simplex filius Ludovici
Bathi adolesceret, Odo Parisiensis Comes in Regem est anno
DCCCLXXXIX electus, & novem annis Francos gubernavit,
mortuus anno DCCXCVIII.

21 *His mendis indicatis, progredimur in Vita S. Theodardi: qui adeptus Pontificalis culminis dignitatem illico Romam ire, Domnumque Papam Stephanum adire studeat, & ut pallium pariter & privilegium ab eo acciperet, quatenus auctoritate & benedictione sulcus, omnium suæ diocesis maximus & vere præcipuus haberetur Episcopus &c. Erat tunc Stephanus VI Pontifex Romanus, eodem anno DCCCLXXXV, III Idus Maji creatus: cujus nomen est in Vita MS. expressum, in extensa apud Casellum expunctum: quod cum sequemur, ut mox apparebit, non cohereret. Nam, ut ibidem legitur, litteras ab eo acceptæ adversus quemdam Selvam editas, qui se clam furtimque Archiepiscopum fecerat, contra fæ-*

na lib. 8 de Rebus Hispan. cap. 5, conventum Episcoporum esse habitum ad oppidum, cui Fonti-cooperto nomen est, in agro Narbonensi. In eo conventu controversia inter Episcopos Antegifum Urgelitanum & Adulphum Pallariensem agitata definitibus... Arnulfum Praefes fuisse Arnulfus Narbonensis, Tarracone a Mauris occupata: cujus Praefulis partes fuissent, controversias inter vicinos Episcopos componere, iuraque his populis dicere. Verum eo tempore non vivebat Arnulfus Archiepiscopus Narbonensis, sed tempore Stephani Papa VII, a quo pro pacifica possessione redituum suorum, iudicioque de Clericis ferendo, & electione Archiepiscoporum impetravit bullam a Castello editam, ac Synodum Episcoporum collegis apud Memausensem pagum in loco, qui Portus cognominatur in ecclesia sanctae Dei genitricis Mariae anno Domini nostri Jesu Christi Incarnationis octingentesimo nonagesimo septimo, decimo tertio Kalendas Maji, Indictione quinta, praesidente vero in eodem Concilio magnificentissimo Pontifice primae Narbonensis Ecclesiae. Haec ex antiquis nonnuntiis, quae vix legi poterant, Castellis. Indictio eras decima quinta, ut ante, pro praecedenti anno legebatur decima quarta. Celebrata idem Arnulfus triennio ante tempore Formosi Papa Concilium Magalonense apud Juniaras seu Juncarias, anno Incarnationis MCCXCIV Indictione XII, Nonis Maji cum Episcopis Septimaniae Spaniae & Provinciae, Fuit hic successor S. Theodardi nam qui apud Castellum & Sanmarthanos interpositus Aribertus, cui Stephanus Papa VII misisset Bullam a Castello relata, alius non est ab Arnulfo, nomine per amanuenses corrupto. Ab hoc ergo Pontifice habita est Synodus in loco ferri villa, quae Portus dicitur: a qua nam alia statuenda sit sub S. Theodoro habita, relinquimus jam indecisum, a viris eruditissimis in Gallia examinandum.

22. *Ad epistolam sub nomine Stephani Papa VI citatam
credimus, sed cujus tempore & maxime anno DCCCLXXXV,
quando eam epistolā S. Theodoro Roma existenti dedisset,
nullus regnabat Catholicus Imperator Odo sed ut supra pro-
bavimus, Carolus Crassus. Post hujus obitū & Franderō fl-
Eluationē electum diximus & Comite Parisiensi Odonem, non
Imperatorem sed Francorū Regē anno DCCCLXXXIX aut sal-
tem secundum Acta S. Theodardi anno precedentis: nam hic
dicitur opus restaurata ecclesia perfecisse anno octingen-
tesimo, anno tertio Regis Odonis, Indictione VIII. Deinde
quomodo potuit Stephanus VI Papa scribere Anno jam dicto
DCCCLXXXV se nuper precepto Imperatoris Odonis venisse
recas, & Consilium celebrasse cum quinquaginta duobus
Episcopis; qui illo solum anno creatus erat Pontifex.
Est Concilium Trecentē, sive, ut tunc loquebantur, Tricassini-
um anno DCCCLXXXVIII celebratum a Joanne Papa VIII,
qui & primus subscripsit, ac post eum Episcopi, quorum nomi-
na triginta adhuc extant. Interfuit & Rex Francorum
Ludovicus Balbus, & inter Episcopos subscripsit Sigebodus
Archiepiscopus Narbonensis, decessor S. Theodardi, & Fro-
doinus Episcopus Barcinonensis, contra quem Stephanum
Papa exisse excogitatur est. Sed omisissis similibus paver-
is, ad S. Paulum Narbonensem accedamus: de quo in
dicta epistola narrantur ista non minus fabulosa.*

23 Cum beatus Apostolus & Doctor Gentium Paulus Roma egressus, Hispaniam prædicationis causa proficisceretur... assumptis secum Trophimo Ephefino, necnon & prudentissimo viro Sergio Paulo Torquato quoque, Secundo & Endalatio & quibusdam aliis, Cisalpinam Ecclesiam postquam devenit, Arelatem quantocyus adiit Trophimum ibi reliquit. Ipse vero cum ceteris Narbonam usque pergens, inde prædictum Torquatum sexque alios illos comites & condiscipulos Galliciam ad prædicandum juxta B. Petri Apostoli præceptum destinavit Post hæc profectus inde una cum Sergio Paulo, ad ulteriorem ambo pervenerunt Hispaniam, evangelizantes per singulas urbes futuri gloriam regni Dei:

sed ab ipso
huius meo
dico in illo
rem addis.

A Hic ibi. Septem viri in Hispaniam missi ita nominantur ab Usuardo & aliis: Torquatus, Cretiphon, Secundus, Indalecius, Cæcilius, Helychius & Euphrasius. Colitur in his S. Cæcilius Episcopus Eliberitanus Kalendis Februarii, ad quem coram missio fuisse explanata est ex gravium Scriptorum testimonio: inter quæ Gregorius VII Papa in epistola 64 ad Alphonsum VI Castellæ & Sancti IV Aragonie Reges, & Episcopos in eorum ditione constitutos, anno MLXXIV ita scribit: Cum beatus Apostolus Paulus Hispaniam se aditisse significet, ac postea septem Episcopos ab urbe Roma ad instruendos Hispaniæ populos a Petro & Paulo Apostolis directos fuisse, qui destructa idololatria Christianitatem fundaverunt . . . vestra diligentia non ignoret &c. Citat deinde in eam rem Hispanica Concilia & Romanorum Pontificum decreta, quæ ad dictas Kalendas Februarii legi possent: nonnulla etiã diximus ad Kalendas Martii, quo Helychius Episcopus & Martyr unus e sociis septem colitur: quibus nusquam adiunctum legimus S. Paulum Episc. Narbonensem, multo minus, quod S. Paulus Romam revertens totam regionem Hispaniarum illi in Apostolatus officium commiserit: quasi postmodum tam per seipsum, quam per suos quos in fide Christi iam nutrierat docueratque discipulos, omnes Hispaniarum regiones peragrando, earumque habitatores indefinenter docendo in Christianæ fidei culmen cultumque subvexisset. Ac tandem pro sententia huius confirmatione præscribuntur legendi Leandri, Isidori, Braulionis & Juliani libri, quasi hi de Paulo Narbonensi, quod hactenus aliis non indicavimus, mira haberent; ac maxime allegantur Acta S. Pauli tribus voluminibus ab ejusdem discipulis comprehensa: quæ profecto fessent conscripta, pro maximo thesauro haberentur. Horum voluminum meminit Guilielmus Hulardi in Vita S. Pauli Narbonensis, scripta anno MCCCXIV, id est, post obitum S. Pauli Apostoli fere annis MCCC, & post epistolam sub Stephani Papa Sexti nomine, ut fingunt, scriptam annis quadringentis & septuaginta: ut non defuerit ad stabiliendos conceptos errores tempus fingendi qualibet. In eodem cum Guilielmo Hulardi sæculo vixit Petrus de Natali-

bus sed aliquanto junior, qui libro 1 Catalog. cap. 60 aliquod D compendium Vitæ Pauli Sergii ex illo dedis; in quo, post conversionem ejus ex Actibus Apostolorum relata, ista contraxit: Post passionem ergo suam B. Paulus apud Raphum eidem per visionem mandavit, ut ad partes Hispaniæ & Galliæ iret prædicandas: quod & ipse fideliter adimplere curavit. Et post aliquot dies venit Romam cum Rufo, & Stephano Diaconibus suis, ecclesiam B. Pauli Apostoli consecravit. Deinde pergens ad civitatem Lunæ, filium cæcum mulieris viduæ, quæ ipsum hospitio susceperat, illuminavit: eamque cum filio & multis ad Christum convertit: qui a Sapritio Proconsule captus, dum ille subito moritur, Paulus a populo liberatur. Deinde veniens Galliam, Ebreduensis & Auriensis urbibus Christum evangelizavit: & a beato Apostolo Paulo monitus, veniens Narbonam, dum Arelatensi urbi appropinquaret, & Rhodani flumen transiret, nauta in flumen cecidit, & absorpto corpore necatus est. Sed orante sancto corpus de flumine enavit, & ipsum Paulus Sergius suscitavit: quo viso miraculo multi ad fidem conversi sunt: veniensque Narbonam filium olim Principis civitatis, nuper defuncti, a demonio obsessum precibus matris viduæ ab immundo spiritu liberavit, eundemque cum matre & populi multitudine baptizavit: E indeque in Hispaniam circumiens prædicavit. Et rediens Narbonam, postquam totam civitatem & regionem ad Christum converterat, trina visione B. Pauli Apostoli monitus, obitum suum appropinquare cognoscens, Ecclesiam Narbonensem Stephano Diacono suo in Episcopum consecrato, commisit regendam: Rufumque Presbyterum in Avenionensem Episcopum ordinavit, & omnibus fideliter dispositis, orans in ecclesia sua in pace quievit: 11 Idus Decembris, ubi & sepultus jacet miraculis clarus. Hac Petrus de Natalibus, quæ aliæque plura etiam Bosquetus recitat, & Guilielmo Hulardi ex vulgi sermone & Legendis citatioribus concinnata: inter quæ ais, plurima signenta conferri, quæ pro veris obtruduntur.

hanc rem
produm a.
Petro de Na-
talibus

Scripta vatis
stantur

DE S. AFRODISIO

EPISCOPO BITERRENSI IN GALLIA.

XXII
MAR.

Cuius sacro

omologia
Usuardi

I Biterre, nonnullis Biterre, antiqua Galliarum urbs in Narbonensi ditione, nunc Occitania seu Languedocia inferiore, ad confluentem Obris & Lironis amnium, ab ipsa Narbone quatuor circiter leucis distans, celebrat hoc die natalem S. Afrodisii Episcopi: quem, loco non indicato, referunt Martyrologium MS. Aquisgranense, & addit voce Confessoris Kalendaria Breviarii Ebreensis in Lusitania & Capuanum a Michaele Monacho editum. At MSS. Leodiense S. Lamberti, Trevirensis S. Paulini, aliud Regina Suecia sub nomine Adonis, & aliud nostrum sub nomine Beda ista habent: Civitate Biterris depositio S. Afrodisii Episcopi & Confessoris. In MSS. Vaticano S. Petri, Vallicellensi Congregationis Oratorii Roma, Carmelitano Colonia & MS. Florario præponitur, Apud Septimaniam & Aphrodisius: subinde Frodisius & Effrodisius scribitur. Quæ accuratius referuntur ab Usuardo passim in omnibus codicibus manu exaratis & prædictis, & sunt ista: Apud Septimaniam civitate Biterris, depositio S. Afrodisii Episcopi & Confessoris. Hic a B. Paulo Narbonensi Episcopo eidem urbi ordinatus Antistes, fidel documentis præclarus, virtutumque meritis ornatus, quievit in pace. Quæ eadem memorantur in Hagiologio Franco-Galliæ ex antiquo MS. Martyrol. Abbatia S. Laurentii Bituricensis a Philippo Labbe excerpto, item in MSS. Ultrajectino S. Mariae & Bruxellensi S. Gu-

dila, & in Martyrol. Bellini secundum morem Curia Romana, & Germanico Canisii primæ editionis, & sequitur Ferrarius in Catalogo Generali, qui in Notis verba Usuardi profert.

2 Sunt hæc ab Usuardo descripta ex Vita antiqua S. Pauli Episcopi Narbonensis, quam immediate jam dedimus; ex qua ista repetimus. Cum Paulus Sacerdos atque Dei Confessor ad civitatem Biterrensem ipso tempore advenisset & quæ adhuc nota non erat, ecclesiam fabricaret: functusque divino sacerdotio, primum ibi in Cathedra Episcopi sedit. . . Cujus cum magisterio infidelitas decreveret, fides cresceret; conversa Narbonensium superstizio . . . legationem mittit ad memoratum Episcopum, ejus religionem deöderat, habere Ecclesiam concupiscit. . . Itaque ordinato in locum suum S. Afrodisio Episcopo, ad hanc urbem ocyus pervenit. Hæc in Actis S. Pauli Narbonensis, ad quæ de tempore, quo vixit, variè contraximus, quæ hic non sunt repetenda, cum ibi videri possint.

3 Sunt hæc fere omnia, quæ de S. Afrodisio dici secure queunt, cum aliæ narrationes non careant mendis. Maurolycus certe multum aberrat, dum ista scribit: Bituricæ Aphrodisii Egyptii, Bituricensis Episcopi. Eadem habet Felicius appellatque Confessorem. Plura congerit Galestinus hoc modo: Biturici S. Aphrodisii Episcopi. Hic genere Egyptius, totius Egypti Præfectus, munere Præfectura

desumpto
parum a
Actis S.
Pauli Nar-
bonensis,

Modo in
aliquibus
Festis

A Perfecturæ abjecto, Antiochiam venit: ubi baptismo suscepto, in B. Petri Apostolorum Principis disciplinam se tradidit: post cum illo Romam profectus, inde in Galliam ab eodem missus, & Bituricarum consecratus Episcopus, Christianæ religionis præceptis eam civitatem instituit: demum Ecclesiæ exædificata, & rebus aliis pro Christi gloria sancte actis, abiit in calum. *Hæc Galestinus, citatis in Notationibus Ufuardo, Eifengrenio in Cent. 1 & Volaterrano Comm. lib. 3, imo lib. 13, ubi ista habentur pag. 153. Aphrodisius Præsol Bituricensis, Petri discipulus, genere Ægyptius, jacet apud Bituriges. Quam procul hac distans ab iis, quæ Ufuardus habet, a quo discessit cum aliis Galestinus, & cuius Martyrologio Germanicum Canisii autum & immutatum in secunda editione, & cum ante solum verba legerentur Ufuardi, iis expunctis substituitur urbs Bituricensis, sed in Septimania collocatur, id est Narbonensis Gallie parte, cum Avaricum urbs Biturigum fuerint in Aquitania prima. Eifengrenius par. 5 distinctio 3, mira narrat citatis Volaterrano, & Petro de Natalibus lib. 3 cap. 218.*

desumpta ex Volaterrano,

Petro de Natalibus

B Ægyptierat in tempore, quo puero Jesu in Ægyptum fugato & in templo deorum delato, idola omnia corrue- runt. Quod cum Aphrodisius tunc Præfectus audisset, ad sanum, in quo simulacra everta fuerant, accessit: & viso puero Jesu, eum adoravit: ipsumque una cum parentibus a furore Pontificum idolorum, eos in deorum suorum ultionem occidere volentium, viriliter defen- savit: & ex tunc in Christum quasi per somnium credi- dit. Sed post ascensionem Domini cum prædicatio Evan- gelii ad Ægyptum pervenisset, præfecturam deferens, Antiochiam venit, & ibi baptizatus atque B. Petri disci- pulus factus est: cum quo postmodum Romam ivit, a quo & directus est ad Gallias prædicandas. Qui etiam ibidem S. Paulo Sergio, Episcopo Narbonensi se associa- vit: a quo ordinatus Bituricensis Episcopus, ad ipsam civitatem devenit: ubi multo tempore officio prædica- tionis insistens, & miraculorum gloria refulgens, om- nem populum ejusdem urbis Christi nomini subjugavit. Et virtutibus ac ætate maturus, in Domino quie- vit xi Kalend. Aprilis: & sepultus est in ecclesia sua si- gnis clarescens. *Hæc Petrus de Natalibus, cuius rela- tioni Eifengrenius ex libro 1 Histor. Eccl. Franc. quam ci- tat, inserit conversionem Bituricensium, & domum dona- ram a Leocadio, primo Galliarum Senatore, ex stirpe Petri Epagati, sub Severo Imperatore post S. Irenæum martyrio coronati, ac demum ecclesiam erectam & S. Stephani reli- quiis illustratam: quasi hæc omnia apud Bituricenses per- gisset S. Afrodisius, licet nusquam memineris Gregorius Tu- ranensis: cuius caput 27 & 29 libri 1 hic designatur, imo verbis ejus servatis describitur ab Eifengrenio: quasi S. Afrodisius fuisset, cum Christus nasceretur, Præfectus in Æ- gypto, & post ducentos & amplius annos Bituricensis su- dem Christi annuntiasset, & illam ecclesiam condidisset.*

& Eifengrenio

C *Es hi erant extra Galliam scriptores, quos propriis & securioribus auctoribus proponant Gulielmus Catalus &*

*Andreas Sanffajus, ille in Historia Occitaniæ p. 955, ubi D de Episcopis Biterrensis agit, iste in Martyrol. Gal. & ista habet: Eodem die Biterris S. Aphrodisii Episcopi primi illius civitatis. Hic genere Ægyptius, totius Ægypti Præfectus, munere ejusmodi abjecto, Antiochiam ad B. Petrum venit: a quo verbo vite illustratus, sacroque lavacro tinctus, Romamque postea dum ipse Apostolo- rum Princeps eo pergeret, ab eo in comitatum assumptus, propagando undecumque illic Christi regno eidem obse- cundavit. Tum Paulo in Galliam Narbonensem profici- scienti adjunctus, eo in Hispaniam abeunte, Sergio Pau- lo, quem is Narbonæ Antistitem præfecerat, adhæsit: a quo, crescente hac in provincia messe Evangelicæ se- getis, Biterris Episcopus constitutus est: ubi magnifi- cam & egregiam operam in fide prædicanda, avellendis a nefandis sacris atque Christo parturiendis civibus, re- ligatione castissima diffundenda, & fundanda Ecclesia sta- bilitandaque cum diu impendisset; demum rebus glorio- se peractis, Christi indefessus præco ac minister fidelissi- mus, ad bravium meritis onustus perrexit. *Hæc Sanffajus cum magnifica amplificatione, sicertiores auctores, quam nos dedimus, posset pro ea præferre.**

D *De ecclesia, monasterio & depositione corporis S. Afrodisii agunt Sanmarthani tomo 4 Gallie Christiana pag. 64, & quem Ufuardus aliquot tradunt in pace quie- visse, rebus sancte actis, abiisse in calis, & meritis o- nustum ad bravium perrexisse, ac demum Confesso- rem appellant, martyrio coronatum scribunt his verbis: S. Afrodisii ecclesia apud Biterrenses antiquissima, quam Divus Afrodisius in honorem Principis Apostolorum proprio sanguine consecravit, ac primariam ceterarum Ecclesiarum Biterrensis truncati sui capitis traditio- ne nuncupavit: quod ab extremis hujusce civitatis par- tibus summo omnium stupore in eam asportavit, ut tradunt perantiqua Legenda. Quod autem hæc basi- lica fuerit primo Sancti Petri, duo manifeste indicant: vetus sigillum Capituli Ecclesie, in quo insculpta est imago Sancti Petri & Beati Afrodisii, tum variz fon- dationes vetustissimæ, in quibus eligitur sepultura in ecclesia Sancti Petri & Sancti Afrodisii. Verum quia hæc basilica erat extra muros civitatis, translata est. Sedes Episcopalis, & ibi erecta fuit Abbatia Ordinis S. Bene- dicti, Sedesque Apostolica Abbatibus in illius grati- am admissis Pontificalium insignium usum concessit, aliquod eis præbeis solatium pristinae dignitatis, tali de- core & ornamento præfinito illorum ecclesie, in qua cor- pora Beatorum Afrodisii & Geraldii Biterrensis Episco- porum jacebant, & adhuc conquiescunt. A multis sæ- culis Abbatia hæc a regulari statu in secularem redacta est, & monasterium in Ecclesiam Collegiatam & sacu- larem mutatum. *Idem pag. 67. dicitur per Raimundum de Serinhano, Abbatem renovata fraternitas Ecclesie- rum Sancti Afrodisii Biterrensis & Sancti Pauli Narbo- nensis (quæ adeo erat antiqua, ut jam pene a memo- ria hominum exciderat) xvi Kalendas Januarii an- no mccc, existente tunc Girardo Abbate Sancti Pauli: quæ societas repetitur in archivis ejusdem ec- clesie.**

aliqua ex his in Mo- nasterio Gal- liano.

Eodem Marty- rologio ab- eiffum tu- lisse?

Ecclesia S. Petri, dicitur, Afrodisii,

cum mura- stio?

corpus ad- servatum.

Eodem

fraternitas

DE SANCTIS MARTYRIBUS

CALLINICA, SEU CALLINICO, ET BASILISSA IN GALATIA.

CIRCA A. I
CCLII
XXII
MAR.
Calvus sacro
quod & ceteris

A *Gunt de hisce Sanctis & Græci & Latini, & quidem diversis diebus: ac primo in Me- nologio Cardinalis Sirleri ista habentur xxi Martii: Eodem die certamen sanctarum Martyrum Callini- cæ, Basilissæ, & sacrosancti Martyris Birilli Episcopi Temp. III. Mart.*

Cacanz: de quo ad illum diem egimus. At xxii Martii, & quidem sub finem, ita legitur in MS. Sy- naxario Græco collegii Claromontani Societatis Jesu 21 & 2: Parisiis: Eodem die certamen sanctarum Martyrum Callinicz & Basilissæ. Ad quem etiam diem inscri- bi 3 pri

A ppi sunt in *Mensis MSS. Ambrosianis, Chliferianis, Marcanianis, & aliis, mi & excusis, aique apud Maximam Cythraum his verbis*: Eodem die sanctæ Martyræ Callinica & Basilissa gladio interimuntur: additurque hoc distichon in *Mensis excusis*:

*Kallinika tēpōti eū Basilissa
Tēi kallinika tēi tēi Basilissa.*

Callinicam scindunt cum Basilissa
Egregias victrices & cæli Reginas.

1 Et hæc hallenus de duabus feminis Martyribus dicta sunt: contra quæ dubium movetur ex *Menologio MS. Græco*, quod iussu Basilii Junioris Imperatoris sæculo decimo collectum est: in quo ad diem xxvi Martii (post elogium SS. Philemonis & Domni sive Domnini, de quibus cum aliis egimus xxi Martii) ista leguntur: Certamen SS. Callinici & Basilissæ Martyrum. Callinicus & Basilissa Christi Martyres imperante Decio vivebant in provincia Galatiæ. Basilissa cum divitiis abundaret, dabat pecuniam Callinico, ut abiret ad carceres & ferret pro victu Christianis ibidem inclusis, ut pro se orarent: ut scilicet & ipsi prompto & recto animo essent ad suscipiendum martyrium & non deficerent in tribulationibus. Inter hæc igitur aliquo die comprehensus est Callinicus, & cujus esset religionis interrogatus. Hic mentiri nesciens, eam confessus est: quamobrem victus est & Præfidi traditus. Comprehensa etiam S. Basilissa sistitur coram tribunali, & ambo Christum cum libertate confitentis, primum variis tormentis subiecti puniebantur, ut cogerentur Christum abnegare & idolis sacrifi-

care. Verum cum ad id induci non possent, sacra eorum capita gladio abscissa sunt: atque ita egregie vindictes diabolum, participes facti sunt regni celorum. Hæc *Menologium*, in quo idem supplicii genus, eadem ad utriusque nomen allusio, prout ex *Mensis* prolata sunt: ut de sexu solum maneat controversia, ob quam utriusque nomen in titulo præponimus.

3 *Tabula Martyrol. Romani xxii Martii*, ita nominantur: Eodem die natalis sanctarum Martyrum Callinice & Basilissæ. In *Notis allegatæ Menologium*, in quo pridie relatas esse diximus. At margini adscriptum est, eas a Galefinio poni sub Traiano: hujus elogium est ejusmodi: In Græcia SS. Callinice & Basilissæ, quæ, infenso fidei adversario Traiano Imperatore, gladio percussæ, martyrio coronantur. In *Notationibus citantur Græcorum tabulæ*, quæ de causa in Græcia passas dixit, comprehendens Asia regiones, in quibus usus lingua Græca vigebat. At persecutioni Traiani videtur tributa, quod in *Mensis* absque ullo titulo annellatur historia quinque Canonicarum & Drosidis Virginis, quæ dicitur filia Traiani Imperatoris, in qua relatione nonnulla parum probabilia apparent. Refertur Drosela filia Traiani cum quinque sociis seu Canonicis aut feminis iterum xxii Septembris, in *Menologio Sirlesi, MS. Synaxario & Mensis*: quando de his agi poterit. Franciscus Laherius in magno *Menologio Virginum* statuit Callinicam & Basilissam duas socias Drosela: & dum *Mensis Græcorum* non bene ab aliis lecta reprehendit, meretur ipse simili lapsus errore penam talionis.

DE SS. SATURNINO ET IX SOCIIS

MARTYRIBUS IN AFRICA.

xxii
MAR.

Memoria in
antiquis
F. p.

variis suis
persecutionibus
adjunctis.

non videtur
posse sub
Vandalis

1 Celebratissima est memoria horum Martyrum in præcipuis & vetustissimis Martyrologiis, S. Hieronymi in quatuor apographis, Rabani, Nosteri, MSS. Barberiniano, Regina Suecia, & pluribus sub nomine *Ussardi, Bedæ excuso & aliis*: in quibus ista continentur: In Africa Saturnini & aliorum novem. In *Martyrol. excuso Colonia & Lubeca anno 1490 additur*, Martyrum, qui pro Christi nomine occisi sunt. In *hodierno Romano ista leguntur*: In Africa sanctorum Martyrum Saturnini & aliorum ix. In *Cassinensi MS. characteris Longobardico additur sociis his verbis*: In Africa Fidelis, Saturnini & aliorum ix. Quæ etiam leguntur apud *Macrolycum*. Sed in aliis plerisque *Fastis Fidelis* in Africa passus refertur ad sequentem diem. Apud *Hermanum Greven* in additionibus *Ussardi & Cassinensi* in *Martyrol. Germ. aliquis socius nominatur*: In Africa Saturnini, Dieroni & aliorum octo Martyrum. At duo superadduntur in *MS. Colonienfi S. Maria ad Gradus*: In Africa SS. Saturnini, Decronii, Arionis & aliorum novem. In *Aquisgranensi*, non indicatis loco aut sociis, præponitur Paulus, scilicet Narbonensis Episcopus, de quo jam egimus: at alii duo sunt Martyres Sebastiani, & spectant ad sequentem turmam. In *MS. Tamlaiensi* referuntur Saturninus & viii socii.

2 Galefinius hoc addit elegium: In Africa Sanctorum Martyrum Saturnini & sociorum novem: qui in persecutione Vandalica, pro fide Catholica profuso sanguine, præclari testimonii palmam tulerunt. In *No-*

tis citatur Victor lib. 1 persecutionis Vandalicæ, sed qui ibi nominatur est Saturus, quem cum Galefinio & aliis celebrabimus xxi Martii. Deinde horum decem Martyrum memoria ante istam persecutionem videtur inscripta *Martyrol. S. Hieronymi*. Interim quæ Galefinius ex sua conjectura adjecit, inserta sunt secunda editioni *Martyr. Germanici*. Baronius in *Notis* ad hunc diem scribit: Multi ejus nominis passi habentur in Africa, quorum nec illum prætereamus, de quo est tam nobile testimonium S. Celerini Martyris in epistola ad Lucianum: est & *epistola xxi apud S. Cyprianum*, in quo sub finem ista habentur: Salutant te Macari cum sororibus suis, qui lætantur confessione tua florida, sed & omnes fratres, & Saturninus, qui & ipse luctatus est cum diabolo, qui & Christi nomen est fortiter confessus, qui & ibi in pena ungularum fortiter est confessus, qui & hic nimis rogat & petit. Ubi observat *Pamelius*, plures fuisse Saturninos, tum Confessores, tum Martyres, tum Episcopos in Africa ætate Cypriani, atque adeo divinare, quisnam ille fuerit, supervacaneum fore: quod multo magis de hoc S. Saturnino Martyre dicendum, cum præterit in alia persecutione, quando non vivebat S. Cyprianus, occisus fuisse. Similes Saturninos Martyres in Africa dedimus in *Januario & Februario decem*, & alios hoc mense. Petrus de Natalibus lib. 12 *Catalogi num. 95* ista habet: Saturninus Episcopus & alii novem Martyres in Africa passi sunt x Kalend. Aprilis. Hujus Episcopatus non fit mentio apud alios.

huius Saturnini memores non videtur fuisse in ep. S. Cyprianus.

non videtur Episcopus fuisse.

DE SANCTIS SEBASTENIS MARTYRIBUS

DECRONO, ARIONE, AMMONO,
ET ALIIS XIIXXII
MAR.

Sebastiam aliis Armenia, aliis Cappadocia metropolim haberi diximus die 111 Februarii ad Acta S. Basilii Episcopi Sebasteni & x Martii, quando de xl Martyribus Sebastenis egimus. Huic loco adscribuntur hi Martyres in Martyr. S. Hieronymi Parisiis exento. In Sebastia Decronii, Orionis Ammoni. In Lucensi editione ita legitur: In Sebastia Decronis, Arionis. In MS. Blumiano Decroni scribitur: reliqua cum precedenti consentiunt. In peruerso MS. ejusdem S. Hieronymi, quod apud nos servatur, ita legitur: In S. baste, Decroni, Arionis & aliorum XII. Richenoviense MS. In Sebastia, Artonis, dein post interpositos Afros, Decroni, Arionis. Rhinoviense, In Sebastia Arionis. Augustanum S. Valerici, In Sebastia Decroni, Arionis. Labbeanum, Decroni: reliqua cum precedenti eadem sunt. Rabanus: In Sebastia Decroni & Arionis, pro ultimo apud Bedam excusum legitur Alionis. Galefinius citato Beda scribit, Decronii, & Alionis.

Hos citat & sequitur Ferrarius in Catalogo generali. Ast omnia urbs Sebastia adiunguntur, ut supra dictum, Martyribus Afros, & scribuntur Decroni, Dreconi, & Decroni & Arionis. Et hac sunt in Martirologiis reperta, ex quibus satis secure possumus illos Sebastiz adscribere. At nomen prioris Martyris expressimus Decronum, quod ita sexies exprimitur: Decronius & Dieterus subinde legitur: Decronus, Deeronius, Detronus & Decro etiam, sed semel, reperitur. Socii nomen Arionis est satis constans, subinde Orionis & Artonis. Hisce adiungitur tertius Ammonus, sed in solo Martyrolog. S. Hieronymi uti in nostro codice socii XII, quos ob antiquitatem codicum adiungit relinquimus. In MS. Tamlachtensi apud Hibernos antiquo sed non satis distincto, reperiuntur hoc die nomina Aronis, Dreconi, Orionis, Ammonis & Ammoni, & sequenti die Arionis & aliorum XII, Dreconii & Arionis: qua huc spectant, & pro aliis XII, leguntur XII.

DE S. ALEXIANO DIACONO.

XXII
MAR.

Martyrologium MS. Ultrajectinum Ecclesia Collegiata Sancta Maria satis vetustum est: in quo saepe illustis memoria Sanctorum Anglia continentur, ut possit videri ex Anglia eo delatum, fuitque illud Ultrajecti descriptum circa annum MCL, uti ex Chronico & Tabula Paschali adiunctis videtur constare. In eo Martyrologio continentur die xx Martii ista

verba: Item Alexani Diaconi. In MS. Trevirensi S. Martini, aequae aut magis antiquae, scribitur Alexian) Diaconi. Quo etiam modo legitur in additionibus Usuardi ab Hermanno Groen ante ducentos fere annos collectis, Martyrem fuisse suspicamus: quem tamen titulum non apposimus, iudicio aliorum proponentes, ut cum aliis MSS. conferant.

DE S. BASILIO PRESBITERO

MARTYRE ANCYRÆ IN GALATIA.

ANNO
CCCLXIII
XXII
MAR.Cultus factus
apud Græcos

Memoria S. Basilii Presbyteri ecclesia Ancyrana in Galatia celebris est apud Græcos & horum exemplo apud Latinos: de quo in Menologio Cardinalis Sirleri ista habentur: Die xxii Martii. Sancti Martyris Basilii, Presbyteri Ancyranae Ecclesiae, qui cum in Christiana confessione constanter peristeret, Juliano Apostata Imperatore & Saturnino Praefide Ancyræ, post multos cruciatus Christi Martyr volavit in caelum. In Menologio Basilii Imperatoris sub finem praecedentis diei solum titulus proponitur, forsitan per amanuensium socordiam et translatus, usque elogium omisum: quod eisdem plano verbis refertur in MS. Græco Synaxario Collegii Clavomomani Societatis Jesu, in Menais excusis & manuscriptis, in Anthologietiam, & apud Maximum Cybearam, & est huiusmodi:

Sancti Martyris Basilii, Ecclesiae Ancyranae Presbyteri. Basilii hic Imperante Juliano apostata & Saturnino Praefide Ancyræ, florebat Ecclesiae Ancyranae Presbyter. Accusatus de religione Praefidi sistitur, in quaestione ab equaleo suspenditur, in lateribus defricatur, ac dein in carcerem abijcitur. Extrausus iterum e carcere diu admodum continenter verberatur, ferreisque compedibus constrictus, rursus custodia includitur. Post dies aliquot cum Juliano apostata per Ancyram transiret, S. Basilii ad illum vinculus deducitur: & factus se Christianum, esse Flavencio Comiti

traditur, ut ex corpore ejus lora excinderentur: quod cum omni celeritate peractum est. Multis ergo undequaque & a tergo & a fronte direptis & cute loris, & ab humeris dependentibus, adamantinis & invictis Martyr unum a corpore avulsum in faciem Praefidis coniecit: qui mox candentibus subulis illum uri, ventremque & tergum omnesque corporis compages perforari iussit. Inter quæ tormenta sanctus Martyr animam Deo reddidit. In adiunctis Odis laudatur ejus magnanimitas inter tot tormenta & tam atrocia & crudelia, & accinitur triumpho obento epinicion.

3 E Latinis, suis additionibus ad Usuardum inclinis Molanus, citatis Græcis, die xxii, inquit, sancti Hieromartyris Basilii, Presbyteri Ancyranae Ecclesiae, Galefinius aliquanto plura de martyriore suis verbis: Ancyræ S. Basilii Presbyteri & Martyris. Hic, Juliano, hoste religionis teterrimo, Saturnini Praefecti jussu in custodiam inclusus, gravissime varietque cruciatus, deum subulis candentibus perforatus, spiritum Deo reddidit. Dignus etiam habitus est, qui tabulis Ecclesiae Romanae ita inscriberetur: Ancyræ S. Basilii Presbyteri & Martyris, qui sub Juliano apostata gravissimis cruciatibus affectus, animam Deo reddidit. In Notis meget Baroniis fuisse eodem tempore Ancyræ Basilium Episcopum Arianum, sed qui post Julianum superstes cum aliis Arianis obtulit libellum Joviano Imperatori, quo se Nicæ-

cum illustri
deservit
martyris,

A creati sunt, & eorum unus Macarius nomine, exilivit atque apprehendit eum, dicens: Ecquid tu circumis commovens universos, & religionem deorum dissolvens, ab Imperatore laudabiliter constitutam? Cui Basilius: Confringat os tuum Deus, mancipium diaboli; nec enim ego vestram religionem destruo, sed qui in calis est invisibili virtute eam destruet: & qui per Salvatorem nostrum Jesum Christum abolevit errorem idolorum, ille etiam nunc dissipabit & disperdet omne consilium vestrum; donec ad extremam redacti impotentiam, deficiatis & hereditetis preparatam inobedientiae vestrae mortem.

capitur & Basilium daturus

Indignantem igitur adversus eum impii, adduxerunt eum ad Proconsulem Saturninum, dicentes: Homo hic seditiosam facit civitatem nostram, multosque decipiens in errorem adducit: nunc eo est progressus audaciae, ut perversa praedicans & aras evertere & Imperatorem praesumat blasphemare. Dicit ei Saturninus: Quis est tu, qui ejusmodi audeas? Respondit Basilius: Quod omnibus potius est, Christianus sum. Ut quid

Bergo, reponit Saturninus, Christianus cum sis, non facis ea quae Christianum decet. Recte mones, Proconsul, ait ille: decet enim hominis Christiani opera cunctis fieri manifesta. Hoc igitur bene dixisti. Subsumpsit Saturninus: Cur itaque rebellem facis civitatem nostram, & Regem blasphemias, ubique eum traducens ut transgressorem factum bonarum legum. At Basilius: neque Imperatorem inquit blasphema, neque conditam ab eo religionem: Imperator Deus est, qui in caelis habitat, quem digni illius cultores Patres nostri ubique adorant in puritate cordis: ipse in brevi potest a vobis perperam constitutam impietatem dissolvere.

& idololatram unde hunc capto datur,

6 Non ergo, inquit Saturninus, vera tibi esse videtur religio, quam Imperator noster constituit? Qui potest, refert Basilius, vera esse, o Praeses, quae praerabidus canibus carnes per ora ferens circumeundo manducat, & ante aras demonis latrarum ciens, suas ipsas carnes circumponit, suum sanguinem circum ipsas effundit: qui, inquam, talis potest sana integraque haberi? Saturninus contra: Parce garrulae nugacitati, & obaudi Imperatori. Ego, refert Basilius, caelesti haecenus Imperatori obedivi, & ab ipsius fide numquam abducar. Cui Saturninus: Quem tu mihi caelestem, cui obediveris, Imperatorem memoras? Illum, respondit Basilius, qui in caelis residet & intuetur omnia: hic enim, quem tu mihi laudas, terrenus est, mox casurus in manus magni Regis, ut qui homo sit.

dimittitur

7 Talia cum audiret Saturninus indignatus est, iussitque sanctum appennum lacerari: ipse vero statim ut sublimis pendente, corpit orare in hunc modum: Gratias tibi ago, Domine Deus saeculorum: quia dignum me fecisti per haec tormenta viam vitae adinvenire, per quam ambulans conspicerem promissionum tuarum heredes. Dum autem disperperetur, ait ad Basilium Proconsul: Quid videtur, Basili? num potest Imperator suis immorigeros iussis condigno statim multare supplicio? Age vel nunc & ipsa malorum experientia doctus parere discere. Dixi, inquit Basilius, o vecors & spei exors Christiane; dixi me ei qui veraciter Rex est credidisse, neque posse a sententia dimoveri. Rursum Saturninus, cum deficientes lassitudine & quæstionarios cessare tantisper imperasset a tortura, ait Basilio: Crede nobis atque sacrificia. Cui Sanctus? Numquam vanis istiusmodi numinibus sacrificavi, neque eorum qui occidunt animas participavi victimis.

reducitur Basilium

statutus & Felice equum apostasiam cupientes

8 Tunc iussit Proconsul in carcerem abduci Sanctum: cui recedente occurrit impurus quidam, Felix nomine, & dicit ei: Quid est, Basili, quod ipse te perditum eas? Quin potius amicus deorum efficitur, ut Imperatoris promissis potiaris: nam si nolueris, puniri graviter, & quidem longe meritisimo iure. At

Basilius: Apage, inquit, perversae & immunde, veracium promissionum prorsus expertis & indigne: quomodo enim in tenebris existens ad veritatem potes pertinere, & intueri ipsi tibi circumfusam caliginem? Atque his dictis ingressus in carcerem est.

a Doctus Theophrastus ad an. 360. Constantias in Macedoniam) quem secum Patriarcham CP. constituerat) iratus, virum gradu deponi iubet, & ingens malum majore calamitate committens, Eudoxium in ejus locum substituit. Celsus habuit igitur CP. cujus princeps ab omnibus nominatur Eudoxius, & in quo Macedoniam CP. Basilius Episcopus Ancyranus alique deponitur fuisse, hic indicatur. Quodnam autem ad ejus irrandam Acta fuit ab orthodoxis fuit a Semiarrianis (quos eo tempore conspiciant contra Arrianos difficile fuit discernere) habitum fuit in Palastina Concilio, hic consequenter indicatur, nequam alibi Basilium reperimus. Baronius ad an. praecedentem hoc refert.

b Tempus Imperii a die 5. Octob. an. 361, usque ad 26 Junii 363 numerandum, proter unum annum octo menses, dies 20 completitur: ut necesse sit primo statim semestri edicto Juliani Ancyra fuisse promulgata: per qua tamen parum addidit circa idololatram restitutionem profici conquisitur in sua ad Arsacium Galatia Pontificem epistola, & ejus rei culpam conjicit in sacerdotes idolorum, propter hospitalitatem, abstinentiam & pudicitiam defectum: qui servitio adversus Christianos prevalere noverunt.

c Graece Hysior, quod propria Praefidem significat: sed latius acceptum a Graecis usurpatur pro quovis vice Imperatoris Provinciae administratione, hoc est Praefes, Proconsul, seu Praetor Latini dicuntur.

d Etiam Graecis nuncupatur scripturne.

CAPUT II.

Juliani iussu frustra sollicitatus, praesentem confundit tormentorum victor Basilius.

Proconsul vero nuntiavit Juliano quae circa Basilium gesta essent: ille vero, his auditis, Elpidium quemdam, perditionis magistrum, misit una cum Pegasio, & ipso ex thesauris caelestibus ejecto. Qui cum pervenissent a Nicomediam, invenerunt illic Aesclepium Aesculapii Sacardotem: coque secum sumpto, tres pariter diabolicae militiae duces iter simul profecti, statim atque Ancyram pervenere, quassiverunt de S. Basilio, quo res ejus loco esset: & didicerunt in carcere contineri, ubi non cessaret die ac nocte laudans & glorificans Deum.

Minis Julianus qui dicitur de fide

o quibus Pegasio apostas

Die ergo proximo abiit, ad carcerem Pegasius, desertor turpiter veritatis reus, & salutaris Beatum, Salve, inquit Basili. At hic: Non est tibi salus, prevaricator, & proditor veritatis; tibi, inquam, qui olim e fonte Christi potabaris, nunc autem cloacarum impleris ceno; olim mysteriorum divinorum particeps, nunc mensae demoniorum; olim magister veritatis, nunc dux perditionis; olim cum Sanctis festa celebrans, nunc cum exercitu sathanae choreas ducens; olim errans in tenebris manu ducens ad lucem, nunc ipse caligine circumfusus. Quomodo perdidisti spem tuam? & spoliatus es animae tuae thesauro? Quid facies cum videris te Dominus?

confunditur a Basilio

11 Haec ubi dixit, oravit ad Dominum: Tibi sit gloria, inquit, o Deus, qui cognosceris a servis tuis, atque ad lucem ducis desiderantes divinitatem tuam conspiceres; qui glorificas sperantes in te, & confusionem inducis super obreptos mandatorum tuorum, qui salutem aeternam polliceris, beatificas caeli felices incolae & in terris ab hominibus adoraris. Digneris, o Deus altissime, ab anima servi tui cuncta diaboli vincula revellere, ut possim effugere eos qui odere justitiam, & eorum qui mihi minantur vires superare. Pegasius autem talia audiens, exivit de carcere contristatus; etque ad socios suos regressus, exposuit eis quaecumque dixerat Basilius. Ipsi autem ira commoti propterea quod merentem viderent Pegasium, accesserunt

o qui fons animarum Praefidem,

A ccesserunt ad Proconsulem, eique retulerunt sicut audiverant ex Pegasio.

12 Proconsul igitur cupiens gratificari Pegasio, jussit ut Sanctus adduceretur: qui ut ante tribunal stetit, signavit se & Proconsulem amatus. Facito, inquit, quidquid volueris. Audiens autem Elpidius quod sic, imperterrite loqueretur ei, ait ad Proconsulem: Infamus factus est scelestissimus: nunc igitur si quidem tormentis suaderi sibi siverit, lucratus fuerit animam suam: sin minus, Imperatori reservetur. Rursum igitur iratus Proconsul appensum jussit fortiter per nervos extendi, donec, inquit, pœnam non suserens persuasus fuerit sacrificare. Cui Basilus: Age, impie, quidquid volueris, habens tecum adversariæ potestatis duces: nihil enim in me proficies, neque tu neque consiliarii tui. Tunc ait Saturninus: Accipite ferramenta gravia eaque illius collo & manibus circumponite, ut sic tradatur Imperatori: b nunc vero in custodiam abeat.

13 Post paucos autem dies contigit Imperatorem proficisci in partes Orientis: qui cum venisset Ancyram, occurrerunt ei ministri diaboli habentes secum idolum Hecates, & ingressus in palatium convocavit eorum Sacerdotes, largitusque pecunias iis est. Sequenti vero die dum spectacula fierent, recitavit Imperatorem Elpidius de Basilio. Postquam ergo surrexisset e theatro, jussit ad palatium adduci Sanctum: qui venit, facie mirabiliter venusta ac splendida: & ait ad illum Julianus: Quod tibi nomen est? Cui Basilus: Quis sim ex ordine tibi pandam. Primum quidem Christianus appellor, Christi autem nomen æternum est, & humanas cogitationes supergreditur: deinde vero Basilus ab hominibus nuncupor. Si autem Christi nomen intemeratum servavero, recipiam ab eo in die iudicii immortalitatis mercedem.

14 Julianus, inquit: Noli errare, Basili: nec enim ignarus sum mysteriorum vestrorum. Ei credis, qui mortem sustinuit sub Præfide Pilato. Minime, respondit Basilus, non erro, Imperator: tu quidem factus apostata abdicasti regnum cæleste; ac ego Christo meo credo quem tibi imperium conferentem ejurasti, quod hic quoque brevi est ablaturus a te, ut cognoscas qualem Deum offenderis. Ad quæ Julianus: Insanis, dementissime, non fiet ut tu vis. Respondit Basilus: Neque retributionum ejus recordaris, neque reveritus es altare, quo salvatus fuisti; neque custodisti legem, quam tuo sapius ore prædicasti: quapropter neque ipse magnus Imperator Christus recordabitur tui, sed hoc temporale imperium confestim auferet a te, & corpus tuum sepultura privabitur, cum animam inter maximos dolores exhalaveris.

15 Tum vero Julianus: Ego quidem, impie, dimittere te volebam: sed quoniam, iterata sæpius invectundia usus, & consilia mea respuis & contumeliis etiam multis me afficis, præcipit majestas mea, ut e corpore tuo quotidie septem excindantur lora. Et mandavit Frumentino Comiti Scutatorum, ut cutem ejus discinderet. Discissus autem in hunc modum Sanctus, cum immanem illam torturam fortiter sustinisset, Nunc enim vero, inquit, optarem accedere ad Imperatorem, cumque alloqui. Quibus verbis exhilaratus Comes ratusque velle sacrificare, ingressus ad Imperatorem est; eique significans, dixit: Domine Imperator, Basilus non ferens tormentum sibi illatum, comparere cupit coram majestate tua.

16 Abire ergo ad Escalapii sanum Julianus, & illuc adduci Sanctum imperavit: ut autem eodem accessit Basilus, inquit ad Julianum: Ubi sunt sacerdotes & vates tui, qui tibi solent adhærere, Imperator? Numquid indicaverunt tibi cujus rei gratia ad te accesserim. Arbitror utique, respondit Julianus, quod

prudens cum sis te ipsum recognoveris, & velis conjungi nobis, de cetero deos agniturus. Cui Basilus: Imo, ut scias, Imperator, quod nulli sint, quos nominas, deos: idola enim sunt surda & cæca, quæ credentes in se ad infernum ducunt. Eoque dicto accepit unum e discissis corporis sui loris, illudque Juliano in faciem jecit, dicens: Accipe, Juliane, quando hoc cibo delectaris: mihi autem vivere Christus est & mori lucrum: adjutorium meum ipse est, in quem credo & propter quem patior. Quod ut fuit inter Christianos vulgatum, beatum esse dixerunt Sanctum pro tam illustri confessione.

a Primo trajecto Ponto advenit ei qui Constantiensi proficisci Ancyram vellet: ex quo confirmatur, quod de tempore martyrii præfati sumus: nempe capium Basilium antequam in Orientem transiret Imperator.

b Alia Pistorina, quæ ante induxerat Julianum mandantem iis, quos missebat, ut, si sceleris Basilium non possent, vinclum adducerent ad se; hic consequenter dicitur cum Constantiensi deducit fuisse, quod non credimus.

c Ita factum confirmat Gregorius Nazianz. ubi Athanasium laudans, ait Julianum (ut sibi quidam narravit) nec ad sepulturam assumptum: sed a terra, quæ propter ipsius scelus tremore affecta fuerat, excussum atque vehementi projectum, in sequentis videlicet supplicii exordium. Tarsi nempe in Cilicia, quo corpus ejus ad ingloriam sepeliturum, subfannantibus quocumque transibat populis, delatum fuisse testatur Athanasius, cum moriens frustra conatus esset illud ex humanis oculis subducere, ad fidem offingenda sibi divinitati adstruendum.

d Non semel sed sæpius: sic enim infra dicitur postrema vicem immanius laceratur quam solitum erat quotidie fieri.

C A P U T VII.

Cadentibus subulis excarnificatus Basilus moritur.

17 Confusus autem Comes festinavit egredi, cognoverat enim indignationem Imperatoris in se commotam ob contumeliam factam a Basilio: ideoque majori in ipsum furore accensus, cogitavit qua morte eum pessime perderet. Ergo ascendens in prætorium, cum resedisset, jussit cutem illius discitari multo immanius quam solitum erat quotidie fieri, ut etiam interiora ejus conspici possent: sic autem cruciatus Sanctus oravit ad Dominum: Benedictus sis, Domine Deus, Christianorum spes; qui confirmas lapsos, & erigis prostratos; qui redimis corruptione sperantes in te, qui nosti contritiones nostras, benignus, & misericors & miserator & longanimis. Respice de excelso folio gloriæ tuæ, & da mihi fideliter consummare cursum meum, atque in fide Patrum perseverantem dignum effici æterni & immortalis regni tui. F

18 Vespere dein facto jussit Comes ipsum in carcerem retrudi: Julianus vero postridie mane Antiochiam abiit, non admissio ad suum conspectum Comite: qui gravius propter Imperatorem commotus, jussit a carnifice Sanctum adduci, & ait ei: Ecquid, hominum dementissime, sacrificas, uti mandavit Imperator, an non? Utrum nobis parere eligis, an inter cruciatus emori? Cui Basilus, O stulte & impie, inquit, nescis quot lora ex tergore meo heri excideris, ut omnes intuentes mei misererentur & lugerent, aspicientes illata mihi a te sacrilego tormenta? Et nunc per voluntatem Christi ecce sanus rursus tibi assisto, saginate a diabolo, crudelis & inhumane. Nuntia tyranno tuo Juliano, quanta sit virtus Dei, quem dereliquit, & animam suam perdidit a diabolo deceptus. Non est recordatus, quo modo eruerit eum a morte per sanctos suos & Sacerdotes, abscondens eum sub sancto & admirabili altari Ecclesiæ sanctæ: cujus obliquo beneficii eiecit se & profugit ab ea. At ego confido in Christo meo, quod & ipse ejiciendus ab ea sit, quæ sibi ipsi faciens satis, retribuet ei prout factis suis commertus est; & in tyrannide sua exstinguetur.

19 Frumentinus

¹A 19 Prudentinus ait; Delicias, insane: etenim orbis universi Dominus invictissimus Julianus sustinet te, sicut dico: multa siquidem erga te humanitate usus, præcepit tibi festum agere nobiscum in coctis carnibus & thuris suaveolentia: tu vero persuaderi noluisti, sed e contra contumelia non exigua primum quidem Imperatorem affecisti, deinde etiam me in damnationem adduxisti: quapropter vicem tibi pro meritis reddam per ejusmodi supplicium, quo brevi te ab hac vita expellam: ecce enim jubeo cuspidibus ferreis vehementer ignitis perfodi viscera tua, dementissime. Basilus respondit: Imperatorem tuum non formidavi, ut ipse mihi testis es; & existimas quod verbis tuis incutere timorem poteris?

20 Iratus igitur vehementer Comes propter constantiam Basilii, jussit ferramenta acui & candesceri, iisque sic candentibus dorsum ejus dispurgi. Dum autem ita torqueretur Beatus, humi stratus, voce magna oravit ad Dominum, & ait: Lumen meum Christus, & spes mea Jesu, portus tranquillitas in tempestate

periclitantium: gratias tibi ago, Domine Deus Patrum Deorum, quia eruisti animam meam ex inferno inferiori; custodi in me nomen tuum inviolabile, ut victoriam referens, cursumque meum ad te consummans, æternæ quietis hæres efficiar, propter promissionem Patribus meis factam a Pontifice magno, Jesu Christo, Domino nostro: per quem in pace suscipe spiritum in hac confessione perseverantis: quia tu misericors & longanimis es & multæ misericordiæ, qui vivis & permanes in sæcula sæculorum. Amen. Hac oratione completa, velut suavi somno captus, tradidit spiritum ferramentis confosus. Consummatus est autem B. Basilus in confessione martyrii sub apostata Juliano, mensis Junii die vigesima octava: cujus martyrium omnes nos corroborat in fide Jesu Christi Domini nostri: per quem tibi sit gloria & imperium in sæcula sæculorum Amen.

² Græci hunc virum autem christiānum, quo Sacardotes putantur significari, antiqui Christum in Eucharistia ferentes. In his S. Marcus Arethæus Episcopus fuit, de quo agemus ad diem 19 Martii.

et plerique
monstrant.

* Iussu
Jani
marit.

DE S. LEA VIDUA.

SANCTIMONIALIUM MATRE, ROMÆ.

¹ *Tabula Martyrologii Romani hac die concluduntur cum laude hujus Sanctæ his verbis: Romæ Sanctæ Leæ viduæ, cujus virtutes & ad Deum transitum S. Hieronymus scribit. Similia legébantur ante apud Melanum in priore editione additionum ad Usuardum, item apud Felcium & Canisum. Secuti postmodum plurimi in suis Fastis & cum majore elogio Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italia. Venerat Romam anno eccclxxxii, a S. Damaso Papa evocatus ad Concilium tunc Romæ habitum S. Hieronymus, scilicet ut ait epist. 16. ad Principiam, cum se Romam cum sanctis Pontificibus Paulino & Epiphano Ecclesiastica traxisset necessitas &c. Mansit ibidem triennio adjuvans Damasum in chartis Ecclesiasticis, & Synodicis consultationibus Orientis & Occidentis respondens, ut ipsi indicat epist. 11. Contigit autem eo tempore mori Præstatum Consulem designatum, hominem sacrilegum & idolorum cultorem, ut eum appellat in epist. 61 ad Pammachium: contigit & mori Sanctam Leam. Quæ arrepta occasione scripsit Sanctus Hieronymus, quam hic damus, epistolam 24 ad Sanctam Marcellam, comparans exitum utriusque, atque ostendens, quantum sit discrimen inter Sanctorum & ethnicorum mortem. Meminit & hujus encomii a se scripti ep. 15 ad eandem Marcellam his verbis: Nemo reprehendat, quod in epistolis aliquos aut laudamus aut carpimus: cum & in arguendis malis sit correctio ceterorum, & in optimis prædicandis bonorum ad virtutem studia concitentur. Nudius tertius de beatæ memoriæ Leæ aliqua dixeramus; illico papugit animum, & mihi venit in mentem non debere nos tacere de Virgine, scilicet S. Afella, quæ de secundo ordine castitatis locuti sumus, scilicet in Vidua S. Leæ, quam ante nuptam fuisse viro nobili Romano scribit Ferrarius, sed hujus nomen nunquam prodierit.*

ENCOMIUM VITÆ

Auctore S. Hieronymo epist. xxiv ad S. Marcellam.

¹ Cum hora ferme tertia hodiernæ diei septuagesimum secundum Psalmum, id est, tertiū libri principium legere cœpissimus, & docere cogere-

mur, tituli ipsius partem ad finem secundi libri, partem ad principium tertiū libri pertinere: quod scilicet, Defecerunt hymni David filii Jesse, finis esset prioris: Psalmus vero Asaph, principium sequentis: & usque ad eum locum pervenissemus, in quo iustus loquitur; Si dicebam, Narrabo sic: ecce generationem filiorum tuorum prævaricatus sum: quod in Latinis codicibus non ita habemus expressum; repente nobis quantitas est, sanctissimam Leam exisse de corpore: ibique ita te palloisse conspexi, ut vere aut pauca aut nulla sit anima, quæ fracto vase testaceo, non tristis erumpat. Et tu quidem, non quod futuri incerta esses, dolebas, sed quod triste funeri obsequium non dedisses. Denique in mediis fabulis rursus didicimus, reliquias ejus jam Ostriam fuisse delatas. Quæras: Quo pertinet ista replicatio? Respondebo tibi verbis Apostoli: Multum per omnem modum: primum, quod universorum gaudium prosequenda sit, quæ, calcato diabolo, coronam jam securitatis accepit: secundo, ut ejus vita breviter explicetur: tertio, ut designatum Consulem de suis seculis detrahentem, esse doceamus in tartaro.

² Et quidem conversationem Leæ nostræ quis possit digno allevare præconio? Ita eam totam ad Dominum fuisse conversam, ut monasterii Princeps, Mater Virginitatis fieret: post molliorem vestium sacco membra trivisse, infirmes orationibus duxisse nosces, & comites suas plus exemplo docuisse quam verbis. Humilitatis fuit tantæ tamque subjectæ, ut quondam Domina plurimorum, ancilla omnium putaretur: nisi quod eo Christi magis esset ancilla, dum Domina hominum non putatur. Inculca vestis, vilis cibis, neglectum caput: ita tamen, ut cum omnia faceret, ostentationem fugeret singulorum, ne reciperet in præsentī sæculo mercedem suam. Nunc igitur pro brevi labore æterna beatitudine fruatur, excipitur Angelorum choris, Abraham sinibus confovetur, & cum paupere quondam Lazaro divitem purpuratum, & non palmatum Consulem sed atratum, stillam digiti minoris cernit inquirere. O quanta rerum mutatio! Ille, quem ante paucos dies dignitatum omnium culmina præcedebant, qui quasi de subjectis hostibus triumpharet Capitolinas ascendit arces, quem plausu quodam & tripudio populus Romanus excepit, ad cujus interitum urbs universa commota est; nunc desolatus & nudus, non lacteo cæli palatio,

Laudanda
S. Leæ,

Rom. a.

F

et vitam in
superiore
& humili.
tate per
allam.

A latro, ut vox mentitur infelix, sed in sordentibus tenebris continetur. Hæc vero, quam unius cubiculi secreta vallabant, quæ pauper videbatur & tenuis, cuius vita putabatur amentia, Christum sequitur & dicit: Quæcumque audivimus, ita & vidimus in civitate Dei nostri, & reliqua. Quapropter moneo, & flens gementisque confessor, ut, dum hujus mundi viam currimus, non duabus tunicis, id est, duplici vestiamur fide: non calceamentorum pellibus, mortuis

videlicet operibus prægravemur: non divitiarum nos D^o pera ad terram premat: non virgæ, id est, potentie secularis quæramus auxilium: non pariter & Christum velimus habere & sæculum: sed pro brevibus & caducis æterna succedant, & cum quotidie (secundum corpus loquor) præmoriatur, in ceteris non nos perpetuos existimemus, ut possimus esse perpetui. *Hæc sanctus Doctor, verbis paucis multas complexus virtutes.*

DE SANCTO DEOGRATIAS

EPISCOPO CARTHAGINENSI IN AFRICA.

CIRCA
ANNUM
CCCC-
LVI.
XIII
MAR.

creatus E-
piscopus
in anno
411.

captivus Ro-
ma an. 455
Carthage-
nem abdu-
xit Junius

ipse Bactro-
fa impandis

*Al. Novu-
rum templi
creatus.

Carthago clarissima Africa metropolis a Geiserico Vandalorum Rege capta est XIV Kalend. Novemb. anni ccccxxxix, & S. Quodvultdeus Episcopus cum Clericis in navim fractam expositus, Neapolim pervenit, ac sancto sine Confessor quievit, ut ad xxvi Octobris latius erit dicendum. Caruit dein per quatuordecim circiter annos Episcopo Ecclesia Carthaginensis usque ad annum ccccliii, quo S. Deogratias creatus est Episcopus: de quo ista habet Victor Episcopus Vitenensis, seu posius Vitenensis, lib. 1 Historia persecutionis Africana sub Vandalis Regibus.

2 Post hæc factum est, supplicante Valentiniano Augusto, Carthaginensi Ecclesie post longum silentium desolationis Episcopum ordinari, nomine Deogratias. Quare si nitatur quisquam ea, quæ per illum Dominus fecerit, paulatim excutere, ante incipient verba deficere, quam ille valeat aliquid explicare. Illo igitur Episcopo constituto, factum est peccatis urgentibus, ut Geiserici urbem quondam nobilissimam atque famosam, quinto decimo regni sui anno caperet Romam. Et simul exinde Regum multorum divitias cum populis captivavit. Quæ dum multitudo captivorum Africanum attingeret litus, dividentibus Vandalis & Mauris ingentem populi quantitatem, ut moris est barbaris, mariti ab uxoribus & liberi a parentibus separabantur. Statim fategit vir Deo plenus & carus universa ministerii vasa vel argentea distrabere, & libertatem de servitute barbarica liberare, ut & conjugia soderata manerent, & pignora genitoribus redderentur. Et quia loca nulla sufficiebant ad capeffendam multitudinem tantam, basilicas duas nominatas & amplas, Pauli & Varii cum lectulis atque stramineis deputavit: decernens per singulos dies, quantum quis pro merito acciperet. Et

quia plerisque insuetudo navigii & crudelitas captivitatis assueverat, non parvus inter eos numerus fuerat ægrotorum: quos beatus Antistes, ut nutrix pia, per momenta singula cum medicis circumibat, sequentibus cibis, ut inspecta vena, quod cuique opus esset, illo præsentante daretur. Sed nec nocturnis horis ab hoc opere misericordie feriabatur: sed pergebat excurrens per singulos lectos, sciscitans qualiter quisque se haberet. Ita se huic tradiderat omnino labori, ut nec defecisset membris nec cariorum jam senectuti parceret. Quare livore Ariani succensi, dolis eum quamplurimis voluerunt sæpius enecare: quod, credo, providens Dominus, cito passerem suum de manibus accipitrum voluit liberare. Cujus exitum urbis captivi ita planxerunt, ut tunc se putarent magistradi manibus barbarorum, quando ille perrexit ad calum. Functus est autem Sacerdotio tribus annis: cujus amore & desiderio populus attentus, poterat membra digni corporis rapere, nisi consilio prudenti, dum promovere orationi vacatur, nesciente multitudine sepeliretur. *Hæc Victor antior coævus, scripsit anno cccclxxxviii ante proximè sequentibus. Fuit Roma a Geiserico anno cccclv capta, ut videatur S. Deogratias vixisse saltem usque in sequentem annum cccclvi.*

3 Ascripsit est tabulis Martyrologii Romani ad hunc xxi Martii, his verbis: Ibidem, scilicet Carthagine, S. Deogratias Episcopus Carthaginensis, qui plurimos a Vandalis captivos ab Urbe ductos redemit, aliisque sanctis operibus celebris quievit in Domino. *Longiore eum encomio exornat Constantinus Ghinius in Natalibus Sanctorum Canonorum. Brautius Episcopus in Martyrologio Poetico hac distichon edidit:*

A Christo semel emptas sanguine, Pastor ab hoste
Ære Deo gratus sæpe redemit oves.

DE S. OCTAVIANO ET MULTIS MILLIB.

MARTYRUM IN AFRICA.

CIRCA
ANNUM
CCCC-
LXXIV
XIII
MAR.

conjugum
tuo cum S.
Eugenio E-
piscopo Car-
thaginensi.

Dedimus jam Acta S. Deogratias Episcopi Carthaginensis, mortui circa annum cccclvi, quo tempore ibidem dominabatur Vandalorum Rex Geisericus Ariana factionis, cui anno cccclxxvi mortuo, successit Hunnericus filius. Hic, teste Victore Vitenensi.

2 Persecutionis Vandalica, dedit licentiam, Zenone Imperatore atque Placida per edicta libri rogantibus, ut Carthaginensis Ecclesia sibi, quem vellet, Episcopum ordinaret, quæ jam viginti quatuor annos tali ornameto fuerat destituta: scilicet a dicto anno cccclvi, usque ad annum cccclxxx, quo S. Eugenius est creatus: sed ab eodem dein Rege in exilium abactus in Tripolitanam provinciam, ac postmodum ab illius successore Gundabundo in Gallias ablegatus, apud Albigensem urbem visafunctus circa annum ccccxcv, die xxi Jun-

lii, cujus Acta prosequuntur dictus Victor, & Gregorius Turonensis l. 2 Hist. Franc. c. 3, qui ejus morte relata addit de Hunnerico: Sanctum vero Vindemialem gladio percussit præcepit, quod & impletum est in hoc certamine. Octavianus vero Archidiaconus, ac multa millia viro- rum ac mulierum, hanc fidem asserentium interempta atque debilitata sunt. Sed pro amore gloriæ nihil erant hæc supplicia Confessoribus sanctis, qui in paucis vexati, in multis se bene noverant disponendos, juxta illud Apostoli: Quia non sunt condignæ passionis hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in Sanctis. Baronius in Annalibus refert ista ad annum cccclxxxiv, quo etiam tempore statuit S. Eugenium in exilium ablegatum. Colitur S. Vindemialis die 11 mensis Maji.

A 2 S. Octavianum cum sociis inscripserunt ad xxii Martii Molanus suis Additionibus ad Usuardum, editis anno 1568 & Canisius in Martyrol. Germanio, excuso anno 1573. post quos in hodierno Martyrol. Rom. hoc elogio celebrantur. Carthagine S. Octaviani Archidiaconi, & multorum millium Martyrum, qui ob fidem Catholicam a Vandalis cæsi sunt. Non asserit Gregorius Turon. omnes aut in uno loco, aut eodem die cæsos fuisse. Arbitramur autem multos ex his Martyribus per vicinam D

Carthagini Africam diversis diebus imo & annis martyris fuisse coronatos. Masinus in Bononia perlustrata asserit, S. Octaviani Martyris reliquias adservari in templo S. Francisci: sed difficilis sane foret probatio eas hujus Martyris esse: qui tamen vel ideo assumptus est, quod alius non esset inscribens Martyrologio Romano.

aliquos
Octavianus
reliquas Bononia

DE SANCTIS VIRGINIBUS.

HERLINDE ET REINULA SIVE RENILDE.

ABBATISSIS MASACI IN BELGIO.

Commentarius prævius.

B Inter celeberrimos Belgii fluvios Mosam seu Masacensem, a qua vicini utriusque; accola Masaci antiquis, dein Masegavi & Maselandijus appellati, eorumque regio in divisum regni Lotharii, anno dccclxx facta, distincta fuit in duos Comitatus, superiorem & subteriore Masan, Masegan, seu Maselandiam. In hac divisione est oppidum magnificum Masacum, seu Maseica, pluribus templis ac monasteriis tam virorum quam seminarum ornatum, Trajectum inter & Rurumundam situm in Comitatu Loffensi, ac Leodiensi Episcopo subiectum. Celebris hic est diocesis Martii veneratio sanctarum Virginum ac sororum Herlindis ac Reinulæ seu Renildis, jam in dicto Masaco, quam pago vicino, Eyka, sive Aldem Eika, appellata: ubi illæ, in extructo a parentibus monasterio sæculo Christi octavo vixerunt Abbatissæ, ac sanctæ matres sunt, æque miraculis clara quieverunt, usque dum ob rabiem Calvinistarum translatae sunt earum sacra ossa in vicinum oppidum Masacum seu Masicam. Primo ex illis mortua est S. Herlindis 11 Octobris, ad quæ diu celebratur in MS. Florario Sanctorum: In territorio Loffensi, oppido Maseyck, S. Harlindis sanctimonialis Virginis. Hæc nobilis genere, sed nobilior opere, ac nobilissima fuit vice sanctitate: Unde contigit, ut post hanc vitam Abraham illam finis reciperet, & Angelorum chorus eam ad æterna gaudia perpetuo coronandam perduceret. Ex cujus sarcophago nonnquam nialus fœtor exhalavit, sed creberrime vapor immensus instar incensi illic redolevit. Illic quoque diversorum languorum necessitas recepit sanitatem. Longum encomium habet Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii, & meminerunt Hermannus Greven in Anclario Usuardi, Ferrarius in Catalogo generalis, aliique. De S. Reinulæ seu Renildis traduntur in dicto MS. Florario 11 Februarii: In territorio Loffensi juxta villam Maseyck depositio S. Reinulæ sanctimonialis & Virginis. Hæc cum B. Harlinda sorore sua de nobili stirpe Carolidarum prodiiit. Hermannus Greven utramque conjungit. Molanus aliique solam Renildem celebrant. Verum utriusque simul celeberrima solennitas agitur 11 Martii quod illa dies sit duplici translatione illustris: quarum prima contigit sub Franco-

2. Herlindis
11 Octobr.

2. Reinulæ
seu Renildis
6 Febru.

utriusque
solennitas
11 Martii

et duplicem
Translationem
non

in miraculis. Meminerunt dictis passim diebus Martyrologi Benedictini & Belgici; Saussajus etiam in Gallicano, Canisius in Germanico, Gelenius in Agrippinensi, & Ghimias in Natalibus Sanctorum Canonicorum.

Vita harum Virginum scripta est sæculo Christi nono post primam sacrarum reliquiarum translationem ante annum dccclxx seu destructionem monasterii per Normannos: eam nacti sumus in tribus codicibus MSS. quarum praeceptum est ex autographo Masicano desumptum: alii duo reperti sunt apud Canonicos Regulares canobiarum Conseruantem prope Turnhoutum & Rubæ-vallis: eadem promodum verba servantur, sed nonnulla hinc inde ut minus necessaria sunt rejecta, ut qua numero primo in Prologo habentur: cujus loco in MS. Rubæ-vallis alius erat substitutus Prologus a Joanne Gillemanno Vicarum collectore, qui teante ducentos annos ibidem florebat: & hoc collocavit in prima parte Hagiologii Brahaminorum, conjiciens ex stirpe Carolidarum produsse, ex ea, inquam, stirpe, de qua postmodum Carolus Magnus est prognatus. Sed nihil sciam, nisi quod in eadem quasi divisione ex nobili stirpe etiam genere procreata. Accedit proxime ad dictam vitam triplex Officium Ecclesiasticum MS. de hisce sanctis Virginibus: primum ac præcipuum est, quod de utraque recitabatur hoc die in festo prima Translationis utriusque corporis ad novam ecclesiam ab Ava Abbatisa constructam: secundum & tertium est quod 11 Februarii & 11 Octobris die singularem natali recitabatur. In eo nonnulla miracula artinguntur, qua in priore Vita desunt, a nobis ad hujus notas rejecta. Aliud demum habemus Compendium ex Legenda sanctarum Virginum sub brevibus extractum, & præfigebatur in MS. Eyckensi alteri Vita, eratque manu magis recentis conscriptum: in eoque ex hymnis qui in Officio Ecclesiastico continentur, nonnulla proferuntur, & addantur alia de ecclesia per Normannos destructione & ejusdem restoratione facta anno dccclxxx, qua in Analethi datumus cum aliis qua circa venerationem harum Virginum & inspectionem reliquiarum contigerant, quæ tamen ex MS. Eyckensi collegimus. Demum Joannes Chapevillius Canonicus & Vicarius Leodiensis, tome 1 Gestarum Pontificum Tungrensis, Trajectensis & Leodiensis pagina 160 testatur, Vitam harum sanctarum Virginum suo hortato recollegisse quemdam Patrem Societatis Jesu, quæ vernaculo seu Teutonico sermone est in multorum manibus. Ipse etiam Chapevillius hanc historiam Censor Ecclesiasticus approbavit anno mdxcvi, quo typis Leodiensibus prodiiit. Auctor in frontispicio operis & præfixæ ante vitam indicat festum earum præcipuum celebrari 11 Martii: apponitque imaginem qua duas Abbatissas, ecclesiæ duplicem cum duplici turri manu altera gestantem, altera pedum Abbatiæ tenentem repræsentat. Quæ ab illa adhuc viventibus gesta aliter narrantur infra in Notis indicamus, reliqua inter analethi referimus.

Vita
sæculo
11 scripto

et q. MSS.
codicibus

cellaria cum
MS. Officio
Ecclesiastico

MS. com-
pendio,

& Vita
Teutonice
scripta

Analethi in
his indicem.

A

V I T A

Ex tribus editionibus MSS.

Prologus Joannis Gillemanni.

In exemplum
castitatis
proponitur
de Virgine

Dominus Jesus, quia castos nos & immaculatos in via justitiæ ambulare desiderat, ubique & in utroque sexu humani generis exemplaria castimonie nostris oculis objicit: ut, qui viribus nostris hostem immundum superare non possumus, omni prorsus stivola excusatione remota, Sanctorum & Sanctarum, & quod amplius est juvenum ac fragilium puellarum exemplis informati & precibus adjuti, castimoniam mentis & corporis promptius conservare valeamus. Proponit igitur nobis ex omnibus hac memoria dignes, non tam corpore quam mente atque proposito germanas Sanctas videlicet Harlindem & sororem ejus Renulam, de quibus jam aliquid, Christo sponso earum annuente, quoniam de Carolidum stirpe produsse seruntur, diserte conabimur: quæ in castitatis specula consistentes, per eandem seipsas imitabiles, per alia vero mirabilia, quæ in vita sua perpétraverunt, admirabiles sese præbuerunt: quæ quali tempore floruerint, licet a nobis ignoretur, quid tamen egerint aut qualiter ab hac vita decellerint necumque non taceatur.

PROLOGUS ANTIQUI AUCTORIS

Admirantes
Dei qui
spem mundi
cum quo
tanti

Quamquam ab exordio generis humani declaratum sit longe lateque per orbem, omnipotentem Deum vivum & verum, unicuique filium ejus Jesum Christum Dominum nostrum, una cum Spiritu sancto cooperante, omnium nobis adherentium triumphos atque boni operis certamina gratanter excipere, qui diversis ordinibus variisque statibus in utroque sexu contra machinamenta hostis antiqui ac proprii corporis blandimenta dimicare studuerunt: tamen in his maxime ejus speciale munus ac spirituale lumen fulgere credendum est, qui caduca & transitoria mundi hujus spernere, & perpetuis bonis toto mentis nisu inhære conantur: totumque mundum cum actibus suis premere, & carnis desideria in se crucifigere demonstrantur, & veluti pennifero volata Angelicis aliis quotidie celum penetrare videatur. Hi namque universi cum Apostolo dicere possunt: Nostra conversatio in caelis est. Ex cum eodem: Vivo ego jam non ego: vivit vero in me Christus. Ex cum Psalmista: Mihi autem adherere Domino bonum est.

Philipp. 1. 20
Galat. 2. 20
Psalm. 73. 21quales fuerunt SS.
Harlinda &
Renilda

Ad horum collegium vel numerum haud dubium est pertinere & beatissimas Virgines Harlindem, atque sororem ejus Renulam: quæ ab ipso tirocinio ætatis suæ, adeo divinis parvæ præceptis, ut cuncta mundalia corde contempserint, & ceu quilibet sub pedibus calcarint, præter illa sola quibus humana fragilitas sustentatur, quæ in Sanctis non fatiatur, sed refocillatur. Jam jamque in prædictis Virginitatibus in juvenili ætate intus fragrabat flos abditus, qui postmodum foras purum ac plenum protulit fructum. Hæc etenim advenientes & comperientes delubra falforum deorum pullulasse, & ritu Paganorum culturam idolorum micare cernentes, illico insigni nisu mentis in destruendis idolis, in ædificandis ecclesiis, a nimia idolorum cultura deceptis ad viam veritatis revocandis, & faucibus nequissimi demonis liberandis magnopere defudasse noscuntur: velamen infidelitatis auferendo, lumen fidei ostendendo, tenebras repel-

lendo, lucem inferendo, diabolum effugando, Christumque filium Dei introducendo, viciorem hominem exuendo & novum hominem induendo, regnum diaboli minuendo & cunctipotentis Domini amplificando, quod omnium gaudiorum maximum consistit, omnibus ad Catholicam fidem se convertentibus tamque conservantibus, veram veniam de prædictis peccatis promeritorum & vicam sempiternam consecuturos pollicendo. Sed his prætermittis, quæ in suis locis evidenter ostenduntur, ad gesta sanctarum Virginitatum stylo breviter perstringenda, caritas compellit reverti.

a Harlinda & Renilda MSS. R. & C. Confunduntur
his verbis: Beata Virgines Christi Harlindas atque soror ejus
Renilda ab ipso tirocinio &c.

b Ita secundum ritum Paganorum in urbe Tungrina
vixisse Sigobaldum patrem S. Eleri anachoretæ a S. V. Villibrod
de sepulchro traditur in illius Vita MS. datæ 16 Julii.

CAPUT I.

Oratio & institutio harum Virginitatum. Monasterium
pro his extraximus. Obiit parentum.

Pater vero illarum Virginitatum Adalhardus vocabatur, genitrix autem & Griouara vocabulum tenuit. Quos acceptabiles Christo credendum est, qui divini Majestati tam caræ & dignæ famulæ carnaliter generare meruerunt, quas spiritualis generis paternæ pietate sibi consecrando, perpetuamque regeneravit ad vitam. His itaque corporaliter editis ac secundum sæculi dignitatem tam summa diligentia sub numeris hæc educatis, cum excolebatur membrum, venit in illis quod majus est etiam robur mentis & constantia firma fidesque vera. Hoc in ipsâ inveniuntur pueri parentes, uberiori gratia eas amare coeperunt, atque eminentiori cura somitem corporalem adhiberi jussunt. Cumque pueri genitores in sanctarum filiarum suarum pectoribus ignem divini amoris fervere conspicerent (qui enim potest diu abscondi, secundum id quod dicitur: Non potest civitas abscondi super montem posita, nec igitur in situ, ut vestimenta non ardeant) coeperunt prædicti parentes subtiliter seorsum secum deliberare, quid de illis futurum foret, valdeque solliciti fuerunt, quid ex eis fieri essent, si ad intelligibilem ætatem pervenissent. Et cum diversissime beatissimarum Virginitatum genitores, Adalhardus videlicet atque Griouara superius nominati, cordis meditationes singillatim intenta mente secum evolverent, contigit nutu divino, ut uno spiritu ambo tacti, latentia diu animi secreta alternatim sibi invicem palam ostentarent. Tandem vero crebro prædictæ personæ, scilicet Adalhardus & Griouara, sanctam conventionem inierunt: & si omnipotens Deus illis spatium vitæ dedisset, quoadusque vitæ ad intelligibile tempus perducere scissent, votis venerunt, absque ulla dilatione illas se tradituros divinis litteris imbuendas. Quam devotionem Domino favente postmodum plenis compleverunt ædibus.

Deinde interpositis & evolutis paucis annis, cum jam sol in arce poli altius figeret cursum, id est, cum humani corporis intellectus jam capax esset ad aliquid dignoscendum, contemplantes assidue venerabilium seminarum prænominati genitores jam maturam segetem preparari ad messem, contemplantes etiam portam ad accipiendam ingredientem sapientiam, commendaverunt eas consensim pariter pater ac mater Abbatissæ cujusdam monasterii, quod vulgo Valencina vocatur, divinis dogmatibus sive humanis artibus religiosisque studiis & sacris litteris erudiendas: ut fragilior ætas validioribus invaleceret disciplinis, ubi nihil viderent nisi honesta, nihil audirent

Nota bene
filiæ & filiæ
sunt pater
parentesfalsitas
causa

Matth. 24

P

est tunc
in monasterio
et omnibus
omnibus
sunt

A rent nisi sancta. Illico in illo sancto Virginum cœtu de-
dit illis Dominus sagacissimum & acutum sēsum ad intel-
ligendum, atque contulit eis gratiæ suæ plurimam par-
tem. Quæcumque enim legendo vel audiendo didicerant,
memoriter retinebant, & quasi in membranæ litteris, ita
in corde perpetualiter scripta tenebant universa. Quales
se in illo sanctissimo consortio Virginum, inter quas mo-
rabantur, exhiberent, nulli mortalium copia est paucis
vel plurimis explicare verbis. Conabatur quippe altera
alteram bonorum operum exhibitionibus prævenire, quæ
earum in Dei opere possit esse promptior, in oratione assi-
duior, in lectione sollicitior, in castitate purior, in sobrie-
tate paratior, in corpore honestior, in corde sincerior, in
risu rarior, in cōpunctione cordis ferventior. Hæc equi-
dē cuncta non livore invidiæ, sed caritatis fiebant amore.

B In prædicto namque monasterio, quo creditur
erant beatissimæ Virgines erudiendæ, largiente desuper
spirituali misericordia, omni divino dogmate plen-
niter erant eruditæ diversis vñibus divini Officii &
Ecclesiastici Ordinis, id est, in legendo, modulatione
cantus, psallendo, necnon quod nostris temporibus
valde mirum est etiam scribendo atq; pingendo, quod
huius ævi robustissimis viris oppido onerosum vide-
tur. Simili etiam modo in universi operis arte,
quod manibus feminarum diversis modis ac varia
compositione fieri solet, honestissime fuerant instru-
ctæ, videlicet nendo & texendo, creando ac suendo,
in auro quoque ac margaritis in serico componen-
dis, miris in modis extiterant perfectæ opifices.

C Cum jam jamque congruum tempus adveniret
& conveniret congrueret, beatissimas virgines
Christi relinquere scholasticas alas, & visitare loca pa-
terna, & minime esset opportunum illas aliis subijci,
sed ceteris præponi, audientes bonam famam illarum
parentes, ad futuræ hereditatis metas, cum ingenti
honore remeare, & sacro velamine velatas secum ha-
bitare fecerunt. Deinde nulla interposita mora, pro-
pinus moderamine spirituali corda amborum paren-
tum sanctarum Virginum tacta imo instigata, inierunt
inter se sanctum consilium, quatenus in propria he-
reditate monasterium ædificarent, si illis gratia super-
na sospitatem mentis & corporis largita fuisset, donec
maximum desiderium suum implere quivissent: in
quo electæ filiæ ipsorum pro peccatis suis immortalis
Domino funderent preces, & debitz servitutis impen-
derent cultum, & illi soli in eodem loco inviolabiliter
militarent. Quod prorsus dignissimum Deo votum
post plurimos annos laudabili opere consummarunt.

Cum dilectæ Dei Virgines cum propriis parentibus
sæpe prædictis commorarentur, protegente illas desuper
largiflua gratia Christi, cui fuerant nuptæ & ab
omni criminali contagione immunes, eodem prorsus
tempore, eademque hora beatæ memoriæ Adalhardus
sive Grinuara plurimis diebus cunctam suam he-
reditatem undique circumeuntes ac peragrantes, sub-
tilissima indagine explorabant, si alicubi tam aptus
locus inveniri potuisset, qui sufficeret ad singulare
desiderium cordis eorum perficiendum: videlicet in
quo omnem utilitatem vel necessitatem monasterii
constituere valuissent: & nusquam repererunt. Inde
insigni tristitia cordis affecti, culpantes semetipsos at-
que exanimantes se fuisse indignos divinæ Majestati
condere aulas, plurimas noctes ducebant infomes,
mutuo conquirentes, qualis quantusque esset locus
illa vel illa potestatis suæ in parte. Si vero interdum
contigit, ut juxta humanam naturam obdormivissent,
semper tamen illud mente meditabantur: unde im-
plebatur in illis, quod dictum est: Ego dormio &
cor meum vigilat. Ad ultimum cum jam pene despe-
rantes fuissent; Deus consolator omnium in se spe-

Tom. III. Mart.

rantium, misericorditer eos visitare dignatus est, ju-
sta hoc quod ipse ait: Tristitia vestra converteretur in
gaudium. Habebant utique parvulam ac inutilem sil-
vam haud longe a flumine Mosæ fere a milliario dis-
stantem: quam memoratus Adalhardus, ut ferunt, in-
greditur, reprensus illic quamdam planiciem, paludo-
sam tamen atque infructuosam arboribus occupatam.
His visibus illucque, undiq; prospiciens atque pro-
grediens, invenit inibi amœnum fontem, largissima
atque clarissima aqua forsum salientem, & inde in pro-
xiam derivationem ubertim manantem. Quibus per-
spectis, prædictus vir nimio repletus gaudio, omni-
potenti Deo gratias referebat in corde suo, credens sibi
a Domino illum preparari locum ad implendum desi-
derium cordis sui. Illud vero postmodum verum
fore probavit eventus, quando in eodem loco ad
perfectionem operis præduxerat quidquid mente ge-
stierat. Et impletum est, quod Spiritus sanctus per
Psalmistam locutus est: Et voluntate labiorum ejus
non fraudastium. Statim assidue nominatus vir ovans
ninium remeavit domum.

E Eodem vero tempore congregata multitudine
virorum, atque conjuncta caterva feminarum, cele-
riter prædictum locum omni sprecia expiavit. Nec
mora venerabilium Virginum venerandi genitores,
conglomerantes in unum omnis suæ potestatis mares
ac feminas connexis clientulis proximorum prope
commorantium, solerti sapientia fundamenta mona-
sterii condere cœperunt. Ad cujus operis fabricam
cicuius sentendam atque complendam beatissimæ Vir-
gines Harlinda atque Reimila singulis diebus cum cer-
tis ancillis mane exeuntes, & usque ad Mosam propa-
rantes, inde sabulum ac petras propriis vñibus & usque
ad monasterium vehabant. His auditis studiosa vic-
torum turba gaudens accurrit. His autem omnibus
in unum reductis, sequens opus jam collatorum fun-
damentorum miro & inopinato atq; inusitato modo
celerissima velocitate & inextimata consummatione,
Domino opitulante, impleverunt perfecte. Peracto
quippe monasterio f Eike vocabulum indiderunt. f
Omnibus vero ministeriis in eodem cenobio honeste
& rite ordinatis atque rationabiliter Domino do-
cente dispositis, venerandi genitores sanctarum Vir-
ginum usque ad tempora a Deo sibi disposita, simul
cum eis vixerunt, atque ad plenitudinem dierum per-
fectam pervenerunt, ac animas sibi desuper datas in
propria hereditate Domino reddere meruerunt. Cor-
pora quoque illorum in eodem monasterio jacent
humata: animæ vero procul dubio ab insolubili Aver-
ni cruciatu ereptæ atque Angelicis choris jure meri-
toque, ut credimus, sunt conjunctæ. Usque huc de
communi sancta conversatione venerandorum pa-
rentum sive filiarum eorum redehinc gesta saluber-
rima atque sanctissimæ conversationis beatarum Virgi-
num, nec non quædam virtutum earum explicemus.

a Adalhardus, aliter Adalardus & Adelardus.

b Grinuara, aliter Grunara Grunlara.

c Valentina, in aliis MSS. & Teutonico Valentina in Vita
contrafacta, in monasterio Valencia. Eifen, in parthenone,
qui Valentianis ad Scaldim præstanti Virginum sanctimo-
nia florebat. Crickermara urbi Hannoveria est.

d Ad vitam Teutonicam observatur cultum fluvii paulatim
magis accessisse ad dictum locum: quod etiam in Vita contrafacta
habetur.

e Additur in Vita Teutonico per viam viridem: ita hoc usq;
appellatum, & hoc adjungitur miraculum. Cum quadam die
hæ Virgines petras in sinu portarent, & patri occurrentes ti-
merent, ne hic ægre ferret; petras in flores ac rosas fuisse
mutatas, idque in ponte, quieriamnum Pons-mendaciorum
appellatur. Eadem sunt in Vita contrafacta & in hymno, qui de iis
canitur, ita habetur: Virgines saxa colligunt, moto patri quæ
porrigunt: illa in flores trahunt, illis sunt cenobio.

f Eike Belgis quercum significat.

Vita sanctarum Virginum monastica.

B Eata & gloriosa Virgines, post parentum illorum ævi præsentis calcem, cultum, quem Deo in prioribus ætatis suæ annis impendebant, nihil dignum hujuscemodi deputabant ad promerendam veniam facinororum, ac obtinendam vitam æternam: idcoque acrioris & acerbioris vitæ callem arripientes, & majoris ac frequentioris exercitationis agonem sumentes, atque studiosius in divinis laudibus commorantes, numquam otiositatem, quæ inimica est animæ, diligentes, sed cernua devotione attonitæ erant, orantes aut Psalmorum modulationi intente vacantes: interdum vero scribentes, nonnumquam legentes, ceterasque sorores docentes, aut aliquid utile in monasterio manibus erant operantes, seseque mutuo invicem cohortantes, ut semper in melius proficerent, non in deterius ruerent: ne in illis solis relictis antiquis hostis humanique generis prædo in aliquo fieret victor, qui quasi leo sursum volat atque deorsum, quærens quem devoret: neque illas a parentum scuto orbatas

B prædictus serpens suis acutissimis stimulis vulnerare valeret, nec ignitis suis sagittis cor earum ad quodpiam criminale opus instigare quivisset: quem se procul dubio invadere ac decipere velle scirent, nec non a sancto proposito præcipitare, vel ad ima mundi prostertere, si aditum ingrediendi locumque nocendi inveniret. Quapropter beatæ Virgines huic prædoni jugiter resistebant, sumentes scutum fidei, lorica spei, galeamque caritatis atque gaudium spiritus, quod est salubre verbum Dei, ut ex his universis semper forent armatæ atque induræ, quatenus versuti deceptoris validissima calliditates etiam in fragili & infirmo sexu femineo fortioribus divinis auxiliis superarentur: præsertim ob id, ut ille qui cupit vincere Sanctos & a sancta religione dejicere, captus ac vinctus, tristis ac plangens irremediabili expulsiōe ab illis recederet. Nam apostata & subdolis coluber, primi parentis nostri seductor, qui quondam in Angelorum exercitu numero, indeque nunc funditus dejectus est, non desinit umquam Sanctos Dei impugnare & inquietare, ut viam illuc volentibus scandere claudat, unde ille ita projectus ac repulsus est atque in perpetuum damnatus, ut non sit ei ulla spes illuc revertendi. Cujus hic mentionem necessario interponimus, ut desidiosis atque negligentibus ponatur in exemplum, quod tanto studiosius tantoque ferventius debeant sumere spiritualia arma, ut his assumptis possint extinguere ignea tela nequissimi, cum hoc audeat facere etiam Sanctis Dei que electis.

C Animadvertentes sanctæ Virgines secundum divinam Scripturam huic adversario colubro, atque prostratori humani generis de apice poli, mille nomina esse milleque artes nocendi, arripiebant tot divinæ pietatis subsidia, quæ illum versipellem criminatorem cognoverant, possidere artes nocendi. Quis umquam fuit quæso tam caucus, qui unum ex his telis sibi nocivum non senserit? Quis tam humiliter indutus lorica & galea, ut uno ex his aporiatu minime fuisset? Procul dubio nullus, nisi ille vel hi quorum animas timor Dei sanctus & caritas possidebat: sicut istarum sanctarum Virginum, de quarum gestis & vita narrationem habemus, & quarum castus timor possederat animas. Porro in eodem monasterio, quod relictione hæreditaria & paterna traditione ambæ sanctæ Virgines possidebant, Domino desuper largiente, ambæ secundum normam sanctæ Regulæ & Ecclesiastica instituta Abbatissæ ordinatæ atque consecratæ sunt a beatis a Episcopis Wilbrordo atque Bonifacio.

11 His gestis sanctæ Virgines in prædicto monasterio duodecim alias Virgines secum pariter commoraturas acceperant, easque regularibus institutionibus, quibus erant catechizatae, pleniter instruebant, ac postmodum regularia vota adimplere fecerant, & erant illis secundum regulam omnia communia. Inde factum est, ut multæ nobilium hominum filiz vel servitio mancipatorum per exemplum sanctarum Virginum blandos hymenæos nuptiarum despicientes, capita sua nigro velamine velarent, & unacum beatis Virginibus Christi soli Domino deservirent. Et quæ se solas in primis Christo militaturas obtulerant, postmodum cum multis Domino servire meruerunt. Et quarum vitæ meritum in pueritia paucis innotuit, jam in perfectâ ætate vitale exemplum plurimis extitit. Et ideo quia castitatis pudore reſtrictæ carnales solboles habere contempserant, innumerabiles spirituales filias Christo gignere habitæ sunt dignæ. Erant enim venerabiles hæ Virgines elegantes corporis statura, fide recta instructæ, caritate repletæ, fraternitatis amore occupatæ, jugi humilitate decoratæ, religione laudabiles, largitate elemosynarum hilares, corpore castæ, maturæ moribus, ingenio valentes, consilio gratæ, sobrietate pervigiles, sapientes verbis, eloquio blandæ, orationibus quoque atque jejuniis cernua & inextinguibili devotione attentæ, ad debellandum & vincendum pessimum anguem, quia per hæc præsertim in Sanctis terreſteretur. Hoc namque Dominicis verbis aperte monstratur, quando fortissimo demone ejecto, discipulis ait: Hoc genus a nullo potest exire, nisi per orationem & jejunium.

12 Sanctissimæ vero semperque beatæ Virgines Harlindis & Renildis, sicut superius dictum est, numquam otiositatem imitabantur, sed jugiter devitabant, ut mortiferam pestem. Unde accidit, ut & quadam palliola, quæ propriis manibus contexuerant, & quæ multis modis variisque compositionibus diversarumque innumerabilibus ornamentis, Deum Sanctosque ejus decentibus, ex auro ac margaritis ornata, composuerant sanctæ, illo in loco post se relinquerent. Quatuor Evangelistarum scripta, quæ sunt Christi Jesu Domini nostri dicta & facta, honorifico opere conscripserunt. Nihilominus vero Psalmorum libellum, quem Psalterium appellamus, ipsæ stylo texuerunt: aliasque quamplures divinas Scripturas, quæ quidem universa hæcenus in eodem loco tam recentia & vibrantia auro, ac micantia margaritis fulgent, ut crederes, ea hodie fuisse peracta. Nam quotiescumque contigit memoratas semperque memoria dignas habendas Virgines in quibusdam operibus manuum occupari, propter regularia complenda præcepta vel varia ornamenta peragenda monasterio profutura, semper Psalmorum modulatione permixta, (propter quod canitur per Psalmistam, Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo) minime in his diutius perdurabant: sed aliquo tempore transacto mox mirum in modum, summa cum alacritate ad municipia orationum confugientes, sese ita angelice in divinis laudibus exercebant, quasi nihil operis boni antea operatæ essent.

a Ambæ diu simul laborarunt in conscriptione Paganorum, postissimum ab anno 718, quando S. Bonifacius a S. Gregorio II Papa missus est in Germaniam, usque ad annum 739, quo S. Wilbrordus mortuus est 7 Novembris: at S. Bonifacius martyrio est coronatus anno 755, die 5 Junii.

b In Vita Teutonica dicitur etiamnum ostendi palliolum, seu bene ordinatum vestem, auro & margaritis ornatum, ad honorem Dei & Sanctorum ab illis confectum, uti & casulam, quo S. Bonifacius indutus sacrificium Missæ celebravit. Horum mentio est in Vita abbreviata.

c Hoc opus in membranis conscriptum etiamnum adſervari & ostendi additur in dicta Vita Teutonica, & altera abbreviata.

CAPUT III.

Miracula in vita felix utriusque obitus.

Proximum itaque est de omnibus miraculis atque virtutibus tendere historiam, & quales quantalque virtutes per interventum & merita sanctarum Virginum ibidem divina clementia operari dignata est: verumtamen propter negligentiam illius temporis habitatorum plura sunt oblivioni tradita, quam memorie habita: sed tamen ex cognitis quidam silentio celabo, quædam vero stylo narrabo. Primum enim famosissimum miraculum non prætereundum arbitror, sed memorie tradendum, quod illis viventibus, Domino operante, enitescit. Solebant quidem beati Episcopi Willibrordus atque Bonifacius vicissim frequentare illas gratia utilitatis animarum suarum. Contigit plane nunc divino, ut in uno die ad præfatum monasterium ambo Episcopi pariter convenirent. Unde æstuabant valde sanctæ Virgines eo quod non haberent tantam ubertatem poculi, quæ tantæ sufficeret multitudini populorum. Habebant quippe exiguum vini in uno vase, quod ætuna vocatur, ad mensuram dimidii pedis. Sed per illarum orationem implevit eam Dominus; ita ut in summitate ejus vinum inundaret foras. Latè potantur universi, revera vinum permanit infinitum. Hac profecto post gesta aliæque crebra peracta miracula, duriora & asperiora atque difficiliora corpori sustinenda ac peragenda divinæ militiæ resistentia certamina sibi exaggerant, quasi jam ultimum diem ipsarum in foribus & liminibus stare viderent. Et quo potius sibi approximasse diem sanctæ suæ dormitionis senserant, eo amplius corporibus suis crudeliores extiterant.

Jam appropinquante & imminente venerabilis Virginis Harlindis tempore resolutionis, cum jam immortalis remunerator sibi laborum suorum præmia retribuere vellet, eamque de vitæ præsentis ergastulo assumere, atque Angelorum cælibus copulare, ac corpori claritatis suæ configurari (ad tempora enim constituta a datore corporis & animæ perdurasse seu ad plenitudinem dierum pervenisse dignoscitur, quod solis Sanctis in utroque sexu legimus attributum: nam de reprobis Scriptura refert, eos non dimidiare dies suos) convocatis ad se frequenter ceteris Virginibus, secum pariter degentibus, illas studio exhortationis & admonitionis, necnon deprecationis enixe instruebant, ne ullo modo, post illarum e mundo recessum, decurpatam ducerent vitam, neque aliis fierent in ruinam; sed matrem suam, a quibus spiritali fomite erant educatæ, semper imitarentur exemplum, lumbis præcinctis ut ingrederent castitatem conservando, ac lucernas arden-tes in manibus gestarent bona opera operando & exempla ostendendo, quatenus hoc studiose agendo & fauste finiendo sanctorum Angelorum collegio assisterent, atque hoc lethali calle immaculare finito, secum priter gaudia participare mererentur æterna. Hoc denique quotidie pariter admonebant, & ante omnia, & super omnia semper exhortabantur ut irrefræntorum consortia devitarent, ne eorum turpitudine polluerentur & a regno separarentur æterno.

Omnia vero quæ monuerant, vel imperando imperaverant, vel etiam obsecrando suadebant, ipsæ prius profecto factis satagebant, attendentes sententiam egregii Doctoris qui ait: Ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiat. Nec non illud actuum Apostolorum quod Lucas de nostro Salvatore scribit, Cæpit Jesus facere & docere. Dominus noster Jesus Christus nulla alia jusserat, nisi quæ gesserat. Illum autem imitantes illæ Virgines sanctæ, bonæ, quæ anima-

Tom. III. Mart.

bus profutura facienda agnoverant, tanto peregerant, & ac de cetero alias eadem utilia regimenda docuerant. Etenim dum in prædicta sancta conversatione ævi præfatis spiramen gerebant, oppido sollicitæ fuerant suam sanctam infantiam omnipotenti Domino consecrare, atque virginitatem inviolabiliter custodire, vitamque præsentem immaculato calle transire.

Ad ultimum vero beata Virgo Harlindis leni febre correpta, cæpit paulisper tenerrimis languescere membris, & annuente Christo, quædam jam ad vitam vocaverat, corporis est destituta viribus, atque ad extrema humanæ conditionis perducta. Idus Octobris, felix ejus anima est carne soluta. Quam Abraham sinus recepit, Angelorumque chorus ad præmia poli transvexit æterna, cum quibus, Domino favente, sine fine erit jucunda.

Sancta equidem Reinila de absentia suæ sanctæ sororis modica accidia mœsta effecta, potius tamē gavisa, quia procul dubio erat confisa, illam beatiori vita post mortem beari; non poterat pati, ut sarcophagum suæ sanctæ sororis tegeret tellus, sed puro linteamine decenter contextum super humum mundanum posuit illud. Ex quo profecto sarcophago, ut plurimi E asserunt, numquam malus sætor fragraverat, qui hominum naribus prope vel longe astantium execrabilem odorem ingereret. Aliquoties enim valdeque creberrime instar incensæ vapor immanis suavitatis ibidem redolebat. Non enim opportunum nec decens extiterat, ut ex ejus artubus detestabilis sætor prorumperet, qui Deo caram margaritam, scilicet animam, in se vivido rigore virentem atque rite viventem, expiatam e mundo miserant cælo.

Primo igitur eodem tempore, quo incluta Dei virgo Harlindis de sæculo præsentis, Domino jubente, vocata migravit, mox præstantissima Reinila Virgo in divini cultus calle tanto arctius præferat pedem, quæ se prius Deo devoverat servitutam. Etenim contra subdolum aspidem & basiliscum fortiter dimicare nova agonista constanterque aggreditur, quatenus ille adversus quem utraque sorores confictum tenuerant, illi soli victrici victus succumberet. Denique præcavens illi claudere viam fraudulenter venientem ad se, qui arbitrabatur se illam facilius posse prosternere sororis solatio destitutam, ac solam juvenem relictam superstitem; numquam prorsus corpori suo quietem indulgit, ex his quibus vivente sancta Sorore renuntiaverat, ceterisque agenda interdixerat atque vetuerat. Meminit quippe divinæ Scripturæ dicentis: Non coronabitur nisi qui legitime certaverit. Studebat plane propter hujusmodi sententiam adversus dumdam damnatam apostatam, duplex inire certamen, quod scilicet Domino præstante ad finem usque feliciter perduxit, laudabilisque exierat victrix. Nisi quam enim illam præstantes inimici fugam inire compulerant, sed usque ad finem certaminis invictam bellatricem jugiter patiebantur invicti, cui colla sua superari subdere solebant coacti.

Dum ergo gloriosa virgo Reinila cerneret mente, faciscentibus senilibus membris, imminere diem recessus sui, cæpit noviter certum devotionis strictius divinis assistere Sacramentis, ac jugiter nova super vetera addere conamina, juxta illud quod in primo canitur Psalmo, Et in lege Domini meditabitur die ac nocte. Et ibunt sancti de virtute in virtutem, ac per hoc merebantur videre Deum Deorum in Sion. Egit quippe veneranda Virgo ut beatus vir Benedictus, ætatem quidem moribus transiens, nulli animum dedit voluptati. In hoc almo labore usque ad senectam & senium, & ad decrepitam ætatem perdurans, vii Idus Februarii, Domino vocante, spiritum emisit vitalem feliciter, & ad gaudia migravit æterna,

Kk 3 quæ

A quæ possessura est sine fine lætabunda, quia omnipotenti Deo reddidit animam. Distantibus equidem inter se plurimis annis & mensibus, horis atque momentis, felicissimum vitæ suæ cursum in præscriptis Idibus, distinctim acceptis virginicatis suæ coronis, cum accensis lampadibus, & Angelorum chorus animas illarum gaudentes & omni inquinamento carentes, Christi obrutibus præsentavit.

a Belgis & Germanis etiamnum Tonnæ est vas aquæ, vini, cervisæ &c. In vita etiam S. Severi eremita apud Privetoriar in Gallia, quam dedimus 1 Februarii, dicuntur tres apothecæ, quas rustici tonnas vocant, ex tribus granis expressæ, divinitus repleta.

b Illud additur in hymno miraculum. Lumine preces faciunt, demones ut hoc sentiunt, extinguendo abijciunt, quod Angeli restitunt. Imo servari Malaci in summo altari duas candelas a demone tempore divini earum Officii extinctas & ab sancto Angelo denuo accensas, testatur in suis litteris Jacobus Overon Canonici Mafcombi.

c In Officio Ecclesiastico sic recitatur: Adfuit extemplo Virginum chorus ducens eam in caelestem aulam: quam recepit Angelorum cuneus, locans illam in Abraham sinu. Cursus Abraham angelicus affurgit ei, ceterique Ordines cum cytharis obviant ei. Quæ ex pio voto fidelium dicuntur.

C A P U T IV

Miracula post mortem.

20 **C**um de hoc ærumnoso ac tristi sæculo fuissent ablata, & Abraham sinu receptæ, primum miraculum, quod divina pietas per illarum merita operari dignata est, non arbitror omittendum, sed ad laudem Christi & merita earum divulgando stylo scribendum. Cæca quædam mulier, nomine Hiltviga, ad sepulcrum sanctarum Virginum devota adveniens, lacrymabili intentione inibi fudit precem, ut individua Divinitas per illarum interventum lumen perditum sibi reddere dignaretur. Statimque oratio humiliter ad Dominum fusa, effectum consecuta est. Nam tenebris continuo fugatis, excitata ablata, lumen diu amissum oculis ejus est restitutum, atque integra corporis sospitate gratulabunda remeavit ad propria.

21 Deinde audito rumore virtutum piarum Matrum, haud pauci sed plurimi languidi & ægroti occurrerunt, & perfectam corporis incolumitatem acceperunt. Verumtamen sicut superius effatus sum, multo majora sunt oblivioni data miracula quam memoriz commendata: sed perpaucæ quoque hæc, quæ ævi præsentis humanis auribus sunt innotæ, laudabili memoria litteris comprehendam. Tria quidem miracula quæ postea meritis illarum intervenientibus, divinitus perpetrata sunt, superiori miraculo cogito adnectenda: videlicet quod tres muti ibidem fuerant locuti, scilicet Ricolfus, & Hildigerus, atque Blicherius. Non in uno tempore vel in una die erant loquentes, sed separatim & ordinatim, prout sanandi venerant, sanabantur. Unus autem ex illis, scilicet Blicherius non solum linguae privatus officio, verum etiam omnium membrorum compagine contractus atque inutilis effectus est. Sed tandem suffragantibus felicium Virginum meritis, locutus est mutus, omnisque ægritudo debilitatis funditus ab illo recessit.

22 Sed neque sex miracula ad sepulcrum earum divinitus gesta, puto celanda, sed digna memoria fore narranda. Sex quippe ab immundis spiritibus arrepti, unusquisque illorum tempore suæ infirmitatis advenerat, tamen divina operante clementia, per sanctarum Virginum subsidia singuli absolutionem demonum & integram curationem promeruerunt, ac sana mente plures postmodum vixerunt annos. Unus namque adeo ferro ligatus, comprehensus flagitio, tandem absque alicujus absolutione, sponte per se extiterat absolutus. Debiles & claudi octo curati: quorum ordo

curationis quomodo qualiterve fuisset peractus, ignoratur: scitur tamen pleniter eos esse sanatos. Crebro proculdubio & ad locum requietionum illarum nutu divino accenditur lumen. Multa quidem & inenarrabilia signa hujus ævi temporibus omnium bonorum virtus redditor Deus in prædicto loco ostendere dignatus est, sed studioso lectori sufficere queunt hæc pauca conscripta miracula, quia tam in exiguis quam etiam in præcipuis, illas dignas Deo existere Deoque placuisse, colligere liquet.

23 Jam jamque brevitatis rerum succinctorum libelli terminum exigit, & imbecillitas incolti sermonis, ac difficultas prolixioris narrationis calcem deposcit: sed illarum & contra inconvulsa caritas resistit, ac de restauratione primitivæ Ecclesiæ, & de translatione sacratissimarum Virginum aliquantulum vel breviter postulat fari, ne hoc solummodo linquatur intactum. Illa equidem ecclesiæ, quæ primatum prædicti monasterii tenuit, a prædictis genitoribus castissimarum Virginum lignea fuerat fabricata, & diuturni temporis spatio stabat erecta. Post multum vero temporis putrescere cepit, ac magna pars illius jam erat dissoluta atque putredine contrita, & potius ruitura quam stabilis fore conspiciebatur. Unde beate memoriz Ava Abbatis illam ad terram funditus prostravit, atque eleganti opere ac formosa constructione eam lapidibus restauravit novam. In qua etiam ecclesiæ venerabilium Virginum corpora de pristina pausatōis loco, a Francone Episcopo translata, ac in Orientali plaga ejusdem ecclesiæ, vatro altare intemeratæ semperque Virginis Mariæ, honorifice condita adorantur.

24 Animæ quoque illarum absque ulla ambiguitate amenitate paradisi fruuntur, propter perseverantem boni certaminis laborem, seu felicissimi cursus consummationem, fideique inviolatam observationem: secundum illud, quod egregius Doctor Gentium Paulus ait: Bonum certamen certavi: fidem servavi: cursum consummavi. De reliquo autem reposita est mihi corona justitiæ, quam mihi reddet Deus justus Judex: non solum autem mihi sed & omnibus qui diligunt adventum ejus. Beata Harlinda & Relinda beatum Apostolum imitantes, in vita sua dilexerant adventum justitiae Dei, neque pavebant adventum & impetum leonis rugientis, & plurimorum animas deglutientis, cui minime consentientes existerant, pernitiosa ac nociva sibi suggerenti: sed cupiebant carne dissolvi & esse cum Christo. Cum constet magnificas Virgines Harlindam & Relindam absque violentia persecutoris in pace de mundo migrasse, nimirum non ipsis deerit corona martyrii nec Martyrum palma, quæ quotidiana instantia jugique refrenatione corporis, ultro sibi met exaggeraverant insignia tormenta. Duplex in his Virginibus in mundi compage fulserat vita, dum corpus regebant, misericordiz videlicet & crudelitatis. Nam quousque aliquibus indigere conspexerant, eum summa caritate sine dilatione illis nitebantur subvenire: & quæcumque ceteris indigentibus misericorditer impendebant, sibi metipsis crudeliter subtrahebant, propter illud quod Dominus ajebat: Qui amat animam suam, perdet eam. Et qui perdidit animam suam propter me in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Hoc sanctæ Dei Virgines fixum tenentes in corde, semper corpora sua habebant exosa in mundo, non tantum a licitis subtrahendo, verum etiam aliquotiens a licitis parcendo: ut in vita æterna animas suas immaculatas invenire mererentur, binasque stolas accipere, illisque perpetuo frui.

25 Dehinc quidem prolixum est, per omnia tendere historiam, quantas diversas virtutes quantaque varia miracula per interventum earum ibidem Domini

Deo lignis oblatum: & claudis sanantur.

antiquæ ecclesiæ desolata.

lapides ab Ava Abbatis repositi.

translatum corpus a Francone Episcopo.

coram suis circumdatis in celo.

1. Tim. 4.9

F

palmæ misericordiz & crudelitatis.

et misericordiam sibi restituit.

Joan. 1. 2. 3

Cæca mulier miratur.

sanatus vult ægri.

tres muti.

et horum unus dicitur costallus.

a magno cum lib. restituit.

A nos operari dignatus est. Nam cæci & claudi, quidam etiam a demonio arrepti, adepti sunt sanitatem. Augentur ibidem dona plurima divina: præstantur Christo donante petentibus congrua vota. Nam si in omnibus gestis & miraculis istarum sanctarum Virginum volumus immorari, cunctaq; ad liquidum denudare, sic prolixior sermo & ingens libellus ordinatur. Quid plura persequar? In illis templorū oraculis, ubi illarum Virginum patrocinia venerantur, quidquid cum recta fide petitur, obinetur: & quodcumque iusto speratur studio, effectum consequitur. Ergo brevanda sunt verba, & quædam sanctarum Virginum gesta verbo celanda, ne fastidioso lectori ad alia legenda conanti fastidium ingeratur. O gloriosa virgo Reinila, semperque laudanda, quæ a primævo tempore tuæ vitæ usque ad fatiscentes artus, adversus insidias diaboli fortiter dimicasti, non fatigata pugnare cessasti, minime superata dorsum vertendo fugisti, nec unquam arma de manibus projecisti: sed potius hostem continuatim in faciem multasti, ejusque collationem adversum te usque ad internecionem interemisti, quousque stantem halitum emisisti, & victrici manu ornata lauro, glorioso propectu trans, ad Regem Regum Christum venisti. Hoc idem ipse suis fidelibus promisit dicens: Parer, volo, ut ubi ego sum, illic sit & minister meus. Itaque nunc epulemur in Domino, in profectione sanctarum Virginum ad præmia poli sempiterna, omnesque unanimes sursum erectis cordibus sublevatisque manibus Deum exoremus, ut qui illis jure meritoque contulit immacescibilem vitam, nobis quoque peccatoribus & indignis perpetuam vitam, saltem in ultimi examinis die, intervenientibus sanctarum Virginum meritis, indulgentiamque criminum largiri dignetur: ut perpetuo laudem evadere mereamur, & Sanctorum sorte locari ad dexteram digni efficiamur. Quod ipse præstare dignetur, qui est trinus in Trinitate trium personarum, unus in unitate divinæ substantiæ: cui est honor & gloria per infinita seculorum sæcula. Amen.

a Franco successu Hircario mortuo 30 Julii anni 855, isque ante translationem reliquiarum indicatur in Vita Teutonica. At in Vita contraria dicitur solum Franco consecratus illo anno cujus Sedis primum annum consensit Anselmus & alii sequentem 856, asseruntque per annos 48 sapientissimo gubernasse. De hac translatione ita scribit Egidius ab Ansero velle in additionibus ad Anselmum, pag. 138. Hic etiam Franco Episcopus rogatu venerabilis Ave Abbatis bonæ memoriæ Hekenis in sacro argento & auro decenter ornato corpora sanctarum Virginum Reinilæ & Harlindis translatit & tellure decimo Kalendas Aprilis, Floris Egidius anno 1340.

b In hymno de S. Relinda ita canitur: Relinda sanctos famulos Dei pascit & servulos, cibum potumque tribuit illis & famem minuit. Et in Responsorio. Virgo Christi Relinda cœnam dat pauperibus, in domo patris, in qua fuerat pauperum copia. Quæ mutato nomine etiam de S. Harlinda resonant.

c In Cantico seu Sequentiâ, ut vocant, de his Virginibus ista habentur: Cæcis visum, claudis gressum, mutis usum linguæ dant credentibus. Solvunt vinclis intercepitos, pestes pellunt & arrosos curant a demonibus. Morbos pellunt ab ægrotis, & quid plura? Non devotis ullis desunt precibus.

ANALECTA

De vario cultu reliquiarum, earumque in urbem Massecanam translatione.

V Icente adhuc supra memorato Francone Episcopo Leodiensi, venerunt Normanni ad stratum Mosæ, potissimum anno Millesimo octingentesimo primo & sequente, hoc monasterium Eikense vastarunt & incendierunt, nisi & vicinas urbes Trajectum, Leodium, Tungrum, Aquisgranum, aliasque. Postea Richarius Episcopus, qui Ecclesia Leodiensis præfuit ab anno Millecento usque ad annum Millecentum XLV, hanc ecclesiam Eikensem

uti & duodecim alias per Normannos destrudas in D honore B. Mariæ reedificavit & Clericos in præsentem & aliis instituit sub Abbate seculari anno Domini nongentesimo trigesimo. Corpora sanctarum Virginum in summo altari in capsâ argento ornata reposita sunt: ubi interventu earundem, quidquid recta fide petitur, a Domino nostro Jesu Christo obtinetur, cui est laus, honor & gloria in sæcula seculorum. Amen. Ita Vita abbreviata, cui Vita Teutonica consentit, sed loco anni tricesimi supra nongentesimum ponitur vicesimus, quo Richarius necdum erat in pacifico regimine, ob contentionem inter Hilduinum & illum de Episcopatu exortam. Duodecim illa monasteria recenset Eifen in Historia Leodiensi ad annum Millecentum XXXIV.

2. Introducitur postmodum suis consuetudo, aut certe si abolita fuerat restaurata, quæ solebat Catholicis infra quatuor dies Pentecostes & vicinis locis cum crucibus & vexillis quotannis visitare hanc ecclesiam & honorare sacras Virgines cum suis oblationibus. Quam piam devotionem ut magis excitaret Guido Episcopus Prænentinus, Apostolica Sedis Legatus, quondam Abbas Cisterciensis litteras mox proferendas dedit, quod factum credimus anno MCCXI: E quando Leodii existens, varia egis pro reformatione Cleri, quæ apud Chapeavillum in Gestis Episcoporum Leodiensium legi possunt t. 2. p. 199. Has autem pro Eikensi Ecclesia datas litteras post annos quadraginta suis inseruerunt Joannes de Cambiis & Jacobus de Cretis, ut ex sequentibus constet:

3. Universis præsentibus litteras inspecturis Magister Joannes de Cameltis, Canonicus & Officialis Leodiensis, Salutem in Domino sempiternam. Noveritis me litteras infra scriptas non cancellatas, non abolicas; nec in aliqua sui parte viciatas vidisse, tenuisse, & legisse in hæc verba: In Dei gratia Majoris ecclesiæ in Leodio Decanis & dilectis in Christo Sacerdotibus de Dilsen, de Rothey, de Eycke, de Heppenard, de Oputre, de Vroere, de Brede, de Iter, de Neder-Iter, de Kessenick, de Westem, de Gratem, de Hedel, de Bregedem, de Op-geistingem, de Neder-geistingem Salutem in Domino.

Litteras venerabilis Patris Domini Guidonis Prænentinensis Episcopi, Apostolicæ Sedis Legati, vidimus in hunc modum: Guido miseratione divina Prænentinensis Episcopus, Apostolicæ Sedis Legatus, dilecto in Christo filio Abbati Hutensi, Salutem in Domino. Legationis nostræ tenemur debito, vota, quæ rationis tramite non discordant, effectui comitante adimplere, & quidquid ad salutem fidelium operatur, pia exhortatione ampliare. Dilecti filii Fratres Eyckenis Ecclesiæ humiliter a nobis postularunt, quod Sacerdotes & parochianos quarundam villarum ecclesiam suam infra militare circumjacentium, videlicet de Dilsen, do Rhotheim, & sic de aliis villis supradictis, litteris nostris committeremus, ut singulis annis cum bannalibus crucibus, sicut de jure & antiqua consuetudine ad alias conventuales ecclesias per Episcopatum Leodiensem fideles solent convenire, ipsi quoque pro salute animæ suæ peregrinantes infra quatuor dies Pentecostes prædictam ecclesiam visitarent. Unde auctoritate qua fungimur, tibi præcipiendo mandamus, quatenus ad prænominate villas transferens, earundem Sacerdotes & parochianos pie & fraterne in Domino prius exhortans, eos ad prædictum opus misericordie auctoritate nostra inducas; notum eis faciens, quod quicumque fideles in honorem B. Virginis Mariæ & sanctarum Virginum, quæ ibidem creduntur quiescere, cum elemosynis suis ad sustentationem fratrum ibidem Deo famulantium, sicut supra dictum est, ibidem convenire; quarum partem ubi injuncta penitentia, & oblatorum peccatorum cum offensis patrum & matrum, absque injectione manuum, auctoritate qua fungimur, habeant relaxationem. Datum anno Domini &c.

Auda-

ecclesia
Eiken-
sis, de
Mosæ
an. 881.

restituenda
anno 990
anno 1001.

solennis ad
reliquias
processio

aprobata a
Guidone
Card. Prae-
nentinensi
anno
1200

additis
indulgentiis.

Auctoritate igitur supra dicta & nostra vos monemus, rogamus, & exhortamur in Domino, quatenus negotium supradictum fideliter & diligenter exequi procuratis. Datum anno Domini MCCXLII, feria sexta post Trinitatem.

4 Item Jacobus de Crevis, Dei gratia Leodiensis Ecclesie Archidiaconus, dilectus in Christo Sacerdotibus de Dilsen, de Rotheim, de Eycke... Salutem in Domino. Litteras venerabilis Patris Domini Guidonis Prænestinensis Episcopi, Apostolicæ Sedis legati, vidimus in hunc modum: Guido miseratione divina Prænestinensis Episcopus, Apostolicæ Sedis Legatus, dilecto in Christo filio abbati Huthensi Salutem in Domino: Legationis nostræ tenemur debito, &c. ut supra.

Auctoritate igitur supradicta & nostra vos monemus, rogamus, & exhortamur in Domino, quatenus negotium supra dictum fideliter & diligenter exequi procuratis. Datum anno Domini MCCXLV in crastino beatorum Apostolorum Petri & Pauli. In cuius rei testimonium sigillum nobilis Sedis Leodiensis præsentibus litteris est appensum. Datum anno Domini MCCXLV, in die Philippi & Jacobi Apostolorum. At quomodo mandatum acceperis, & executus fueris Abbas Huthensis, ex sequentibus constat litteris.

5 Baldemarum, Dei gratia dictus Abbas de S. Agatha in Huthem omnibus fidelibus, ad quorum notitiam præfens scriptum pervenerit, caritatis affectum & orationem in Domino. Univeritati omnium tam præfentium quam futurorum pagina præfenti fieri notum volumus, quomodo ex præcepto Domini vidonis Prænestini Episcopi Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legati, ad villas quasdam ecclesiam Eyckensem circumjacentes, quæ propriis nominibus in authentico ipsius Domini Cardinalis expringuntur, cum prior nostræ ecclesiæ nos transiimus, & Sacerdotibus ac parochianis eorumdem villarum auctoritate Domini Cardinalis injunximus, videlicet, ut singulis annis cum baptismalibus crucibus suis & elemosynis suis Eyckensem ecclesiam visitarent. Quia igitur sine contradictione, mandato Domini Cardinalis & nostro libenter & unanimiter consenserunt, nos eis indulgentiam, quæ in litteris Domini Cardinalis continetur, ejusdem auctoritate concessimus, videlicet relaxationem quartæ partis injunctæ sibi poenitentiae, & peccatorum obliorum cum offensis patrum & magrum absque injectione manuum: Communionem quoque omnium bonorum quæ apud nos sunt, & Ecclesiæ nostræ fraternitatem eis adiecimus. Præterea unde fratribus, Eyckensis Ecclesiæ Sacerdoti, vices posthas hæc in parte: ut singulis annis hæc indulgentiam renovarent, commisimus. Auctoritate igitur Dei omnipotentis & Domini Cardinalis & nostra, ne hoc unquam ausu temerario a quoquo hominum infringatur, districte interdiximus, & sigilli nostri munimine roboramus.

6 Item Adolphus Episcopus Leodiensis, anno MCCCLXXXII, ac XIII Decemb. anni sequentis vita functus, præmissis confirmandis dedit quadraginta dies indulgentiarum hanc ecclesiam qualibet vice in prædictis festivitibus Pentecostes visitantibus. Item Cardinalis Senensis Legatus concessit centum dies futuris temporibus duraturas, prout in litteris de super confectis plenius continetur. Ita Vita curata & ex ea Tentonica. Fuit dictus Cardinalis Senensis Antonius Casinus, Episcopus Senensis factus anno MCCCLX, Cardinalis creatus anno MCCCLXXI, mortuus anno MCCCLXXXIX.

7 Hæc circa peregrinationem olim ad has Reliquias factam. Interim ex inclusa cum ipsis Reliquiis schedula eas olim fuisse inspectas & examinatas constat. Verba hujus schedula sunt ejusmodi.

Sciendum est, quod anno Domini millesimo trecentesimo octogesimo, nos Decanus & Capitulum invenimus: hic intus ossa sanctarum Virgineum Harlandis & Relindis, quæ dimissim jacere cum omnibus pulveribus suis, sed recepimus partem cuius S. Bartholomæi Apostoli, quam ostensurum sumus in festo Pentecostes. Item recepimus quandam ossa S. Laurentii: sed multas reliquias dimissimus intus jacere, quia non habetur littera.

8 Elapsis centum propemodum annis, sacram thecam iterum fuisse apertam indicat hoc adjunctum testimonium. Anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo. Nos Decanus & Capitulum cupientes certitici de Reliquiis sanctarum Virgineum, divino invocato auxilio, capsam super summum altare existentem aperuimus... & in dicta capsula, quæ argento ornata est, aliam invenimus capsulam ligneam, quam aperientes, invenimus in eadem corpora sanctarum, sive ossa earumdem panis serico involuta & confusa, mirabili & suavi fragrantia odore: de quibus recepimus partem brachii, cui adhaeret modica pellis, quam partem ornavimus ostensuri populo ad laudem Dei & sanctarum Virgineum. Invenimus etiam in dicto feretro unam capsellam ligneam longitudine unius pedis, in qua erant diversæ reliquie reconditæ, sine tamen seruris. Quibus visis, nos omnia, ut priuserant, reclusimus, & in loco pristino reposuimus. Hæc ibi. Præter partem brachii etiam maxilla S. Herlandis cum tribus dentibus candidis seorsim adservatur & visitur, nisi minus in quadam epistola Jacobus Overenus, Canonicus Mafecanus.

9 Auctor Vita Tentonica addit ex antiqua consuetudine singulis septenniis cum magno populi concursu & piissima reverentia sacras Reliquias, quosque Alden-Eike adferuntur, sive harum Virgineum sive aliorum sanctarum, in diebus Pentecostes ostendi solitas, & illo semper anno, quæ etiam Treviris, Aquisgranii, Colonia, Trajectu & Tuggeris sacra lippa exhibebantur accurrentis populi ad spectum & venerationem: quod eo in loco pro ultima vice factum est anno illo funesto 1564, quo hæretici Calvinistæ, assumpto Genitorum nomine, passim per Belgiam sacras Reliquias acque imagines regerunt & combusserunt. Hinc quamvis in turri lapidea, munita ac lata, hæc Reliquie videtur arctius custodiri, in sancta, uti appellabant, Camera formica lapidei, & in duplici altari ibidem decenti honore habentur: tamen ex communi consilio tam Episcopi Leodiensis Gerardi Groesbecani quam ipsius Capituli, migrarunt anno MDLXXI intra civitatem Mafecanam satis munitam cum sacris reliquiis Canonici, quorum tunc Præpositus erat Petrus Gerentachius ac Decanus Guilielmus Erpius: & qui eos ad suam ecclesiam susceperunt. Consulens puerant Mafeco Leonardus Overenus & Guilielmus Bravoechius. Anno dein MDLXVI, hoc XXI Martii hæc ex Alden-Eike altaras reliquias examinarunt Philippus Egidi, Collegiata ibidem Ecclesiæ Decanus, Nicolaus VVilerus Pastor, Theodoricus Hallajus Canonicus, aliique ad illud peragendum deputati: a quibus certa reliquia ab aliis segregata sunt statim quoque, ut ad maiorem reverentiam præstiosioribus honestarentur ornamentis, ac singulis septenniis, nisi olim fiebat, cum debita venustate populo occurrenti ostenderentur, ac præscriptis festibus 1601, quo huic solemnitati initium daretur.

DE SANCTO BENVENUTO

EPISCOPO AUXIMI IN PICENO,

Synopsis historica.

§ 1 *Episcopalis Sedes Auximo per S. Benvennum resistentia; vita ejus epitome: cultus sacer.*

AN. MCC.
LXXV.
XII
MAB.

Ob Frid.
erodiam to
bellionem.

Auxima
Re: anatum
translati
Sedis a Gre
gorio IX.

Ab Urbano
IV.

utroque
ne moris
reddere de
lento.

Cum Frederici persequutionis turbo ecclesiam quidem universam, sed Italiani potissimum in partes distrabere, & contra Gregorium IX, suas confirmare partes quibuscumque modis rebelles satagerent, trahi etiam in sedus sacrilegum Auximates sunt, & Frederico adhaerere. Ea defectione commotus Pontifex anno MCCXL, & Recanatesium contra illis vicinorum tantam in devotione Ecclesiae constantiam attendens, quod nec damna rerum per Fridericum, Dei & Ecclesiae inimicum, illata, nec pericula corporum eos a fidelitate Sedis Apostolicae avertere potuissent; congruum existimavit, ut Castrum Recanatense (quod de cetero civitatem esse statuie) grata honorificentia extolleret, eique de jurisdictione Ecclesiae Humanatenis exempto, concederet dignitatem ablatam a maledictionis filiis, populo Auximano, qui Friderico Ecclesiam persequenti, divino timore postposito damnabiliter adhaerant; transferens ad Ecclesiam S. Flaviani de Recanato, quam de cetero Cathedralem esse decernit, Auximanam Sedem, cum omnibus juribus suis, dignitatibus & honoribus. Ita ille per litteras xi Kalendas Januarii datas, Pontificatus sui anno XIV; cum Auximanns Episcopus esset Ramerius, cui litteras idem Pontifex anno mox sequenti direxit, eidem mandans quatenus ad praedictam civitatem Recanatensem accedens, de Clero & populo ejus & dicta diocesi gereret, tamquam ipsorum Episcopus, sollicitudinem diligentem.

2. Mutata deinde rerum facie, mutatum quoque Apostolicae Sedis iudicium est; & praeteriti temporis damna atque infamiam abunde compensavit datus ab Urbano IV Auximanni Episcopus S. Benvennus: in cuius favorem expeditum diploma hic adjungere libet, prout id ex Ecclesia illius archivio accepimus.

Urbanus Episcopus Servus servorum Dei, dilectis Filiis, Clero civitatis & diocesis Auximannae salutem & Apostolicam benedictionem.

Recti statere iudicii aequo tum examine temperatur, cum digna virtutibus premia & congrua vitiis stipendia recompensat: sic enim quibusque quod suum est ex ordine reddente iustitia, obsequiis videlicet gratiam & injuriis talionem, ad bene merendum lentos promoveat exempla mercedum, & in delicta pronos interdum ab incentivo pravae emulationis metus cohibet ultionis. Olim siquidem erga cives Auximanos & incolae castri Racanatenfis, Humanatenfis diocesis, Apostolica Sedes, eorum mater, huiusmodi utens iudicii aequitate; quia iidem cives indevotionis & rebellionis assumpserant spiritum contra illam, civitatem eorum Episcopali dignitate privavit, ac eam cum tota diocesi sua ad castrum praedictum, cujus tunc incolae dictae Sedis erant devoti, transtulit; civitatem ipsam & Ecclesiam Auximanam Venerabili Fratri nostro Episcopo & Ecclesiae Humanatenfi, in recompensationem dicti castri, quod Humanatenfis diocesis tunc erat, in spiritualibus submittendo.

3. Porro praedicti cives Auximani indevotionis & rebellionis huiusmodi notam, per humilem, promptam

& devotam obedientiam, & multa grataque obsequia modernis temporibus expiarunt. Nam proluendis ejusdem Sedis juribus & honore & patriae libertate pugnantes, gravia rerum damna, & personarum sustinuerunt pericula, & quasi quotidie sustinent, illata eis ab ipsius persecutoribus & filiis indevotis. Dicti vero Racanatenfis castri incolae, in sensum dati reprobum, Dei & ejusdem Sedis reverentia & timore postpositis, & ad rebellionis superbiam spiritu affirmato, persecutori Sedis ejusdem contra eam ipsiusque fideles damnabiliter adhaerere praesumunt: propter quod, tamquam accepti a praefata Sede beneficii immemores & ingrati, reddiderunt facta sibi huiusmodi gratia se indignos meritoque privandos. Id itaque Nos & Fratres nostri provide attendentes, & considerantes prudenter quod favore devotio promeretur, quodque urgendi sunt impugnatores Ecclesiae condignae punitionis aculeo, ut si existat possibile a sua resiliant pravitate, acque ad studium devotionis debita vitaeque laudabilis se convertant; praedictum castrum & ipsius homines, propter indevotionem & ingratitude eorumdem, perpetuo de ipsorum Fratrum consilio & Apostolica plenitudine potestatis supradicta Episcopali dignitate privavimus, eamque dignitatem, non obstantibus privatione ac submissione praemissis, civitati eidem plenarie dictaque Auximannae Ecclesiae integre, praedictorum civium exigentibus meritis, restitimus; prout eas habuerant ab antiquo: civitatem ipsam & habitatores ejus & praedictam Auximanam Ecclesiam ab omni jurisdictione Episcopi & Ecclesiae Humanatenfis penitus eximendo.

4. Ceterum volentes regimen Ecclesiae Auximannae tali per Apostolicam providentiam committi personae quanto congrueret oneri & honori, dilectum filium Benvennum, Auximanum Electum, tunc Capellanum nostrum & Archidiaconum Anconitanum, moribus & vita conspicuum, litterali scientia praeditum, in spiritualibus providum, & in temporalibus circumspicuum, virum utique secundum cor nostrum, ipsi Ecclesiae Auximannae de praedictorum Fratrum nostrorum consensu in Episcopum praefecimus & Pastorem: firmam spem fiduciamque tenentes, quod per suam industriam, divina praecedente gratia & favore Apostolico subsequente, commissi sibi saepe dicta Auximannae Ecclesiae spiritualibus & temporalibus proficere incrementis, & memorata civitas in statu reformari prospero, & in devotione ac fidelitate dictae Sedis valeat roborari. Quocirca universitatem vestram monemus & hortamur attente, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus eundem Electum, tamquam Patrem & Pastorem animarum vestrarum, devote suscipientes, obedientiam sibi & reverentiam debitam impendatis, ipsius salutaribus monitis & mandatis humiliter intendendo: alioquin sententiam, quam idem rite tulerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctore Domino ad satisfactionem condignam observari. Datum apud Urbem veterem III idus Martii, Pontificatus nostri anno III, qui fuit annus MCCXLIV, quia anno LXI mense Augusto creatus Urbanus est.

§ Haec de vivente Benvenuto supremi Ecclesiae capitis iudicia sequantur, quae in mortui honorem in Annalibus Martinianis

restituatur
obsequiis
amandatis.

E
Ab Recanaten-
sium in-
gratitudo-
nem.

estque Bra-
vennus: Ep-
iscopus m-
tiss.

E

nam de
co m-
lato m-
lato.

E

A *notum colligit Lucas VVaddingus, ad annum mcccxxvi.*
 Moritur sanctissime hoc anno B. Benvenutus de Scotivolis, qui patre Joanne Anconæ progenitus, operam dedit Juri-civili Bononiæ, ubi Doctoratus laurea insignitus, condiscipulo & familiari usus est B. Silvestro Guzzolino, Silvestrinæ Congregationis mox fundatore.

Archidiaconatu Anconitano & Administratione Auximanæ Ecclesiæ, tunc privatæ Pastoribus ob initum socium cum Imperatoriis contra Pontificios, ob Alexandro IV donatus; mox ab Urbano successore, cui ob egregias virtutes familiarissimus erat, ejusdem Sedis creatur Episcopus, & Rector totius Marchiæ Anconitanæ. Ante admissam dignitatem vota emisit Minorum & deinceps perpetuo eorumdem vestem palam gestavit, quam adhuc videre est inter sacras reliquias ejusdem Ecclesiæ. In susceptis muneribus non mediocrem laudem consecutus est, neque obscurum præbuit suæ sanctitatis specimen miraculis frequentibus comprobatum. Tredecim annis in Episcopatu feliciter expletis, præsciens suam mortem brevi securam, distributis in pauperes facultatibus, universo populo in aperto loco benedixit. Deinde infirmitate gravatus, ut S. Franciscum, quem in vita sibi imitandum elegerat, æmularetur & in morte, se deferri fecit in ecclesiam, ubi in nuda humo, inter orationes & psalmodiam Sacerdotum, sanctam efflavit animam, xi Kal. Aprilis.

6 Tanto Pastori Auximenses, ipso quo obiit loco, honorificum construxere mausolæum, duobus ordinibus columnarum innixum, & sublimi in loco arca marmorea sanctum corpus condiderunt. Sed dum ob crebra miracula sanctum virum Cælitum numero adscripsit Martinus IV, & Auximates inferiore loco sub arca altare construxerunt, sanctum cadaver, ob humilitatem & reverentiam erga Corpus Christi in altari immolandum, relicta excelsa arca inventam est in marmoreo pavimento inter columnas. Suo tamen loco repositum, dum secundo & tertio inveniretur in terra, intellexerunt Auximates noluisse humilem Dei servum corruptibile suum cadaver vivifico Christi Corpori præminere, sed subesse: quare condito alio sepulcro sub ipsa ara sanctum pignus collocarunt, relicto in rei memoriam & splendorem prioris mausolæi. Requievit hoc in loco usque ad annum mxxx, quo cum cum magna solennitate transferri curavit Theodorus Florentius Episcopus Auximanus, ad novum sepulcrum a se splendide præparatum in ecclesia inferiori, ab eodem constructa pro sepeliendis illius Ecclesiæ Præsulibus. Additum hoc epitaphium novo sepulcro: S. Benevenuti corpus ex superiori templo ad venerabiliorem cultum Theodosius Florentius Episcopus Auximanus huc transferendum curavit, anno Domini mxxx, die xi mensis Julii, Pontif. Sixti V. Prioris sepulchri hoc epitaphium erat: S. Benevenutus de Scotivolis, Anconitanus, Episcopus Auximanus.

7 Ob crebra miracula, quæ in Vita ejus MS. in ecclesia Auximana diffuse leguntur, multa in ejus honorem constructa sunt templa & sacella, institutæ Confraternitates & ædificatum sub ejus nomine Xenodochium, Parthenonæum item Vestalium. Solennis habetur ejus dies festus apud Auximates aliisque locis. In Martyrologio Romano celebratur ejus memoria, & Vitam scripserunt, ultra ea Acta, quæ habentur Auximi MSS. Gaspar Volaterranus Episcopus Auximanus, Joannes Baldus Canonicus & Pœnitentiarius dictæ Ecclesiæ libro de Martyribus & Episcopis Auximatibus, Petrus Rodolphus de sanctis viris Ordinis Minorum, Philippus Ferrarius in catalogo Sanctorum Italiæ ad xxii Martii & alii. Nos alias præter hunc tres alios numeravimus Benevenutos hujus instituti sectatores: hunc celebrem virum & solenniter inter Sanctos relatum, est cur miremur in nostris diaphychis non commemorari celebrius, & in nostro sodalicio non memorari festivo.

8 *Acta S. Benvenuti frustra requisita: loca pia sub ejus invocatione creta.*

M Iratus profecto perquam meritissimo jure VVaddingus est, hujus tam celeberrimi sancti tam exignam in Ordine Franciscano notitiam ideoque cultum nullum esse peculiarem: nos autem non hoc tantum, quod ipse, miramur; sed multo magis, quod fieri potuerit, ut si vere eo quo ipse scribebat tempore, pœna circa annum sacculi hujus vigesimum, in Ecclesia Auximana legebantur diffuse scripta S. Benvenuti Acta & miracula, ea nemo vel ex præcatis auctoribus quisquam allegaverit, vel se vidisse recordetur ex iis, qui aliqua rerum peritia Auximi erant noti, cum primum eam Sedem obtinuit Eminentissimus Antonius Cardinalis Bichinus, Alexandri VII ex sorore Nepos. Hic namque pro Nuntio Apostolico olim Brunxellis residens, cum & avunculi exemplo & sponte animi ad Ecclesiasticam historiam cognitionem propensi, magni facere cupisset hoc opus a P. M. Joanne Bollandi inchoatum, ne pedem in suo Auximano Episcopatu fixit, statim eruditissimum ex Collegio Canonicorum virum Antiochum Onuphrium delegit, eique mandavit ut Sanctorum Auximatum Acta memoriaeque colligeret, quosque usus esse possent huic operi promovendo. Sed neque tunc quidquam de S. Benevenuto comperviri potuit eorum, quæ VVaddingus citat, ut istic in MSS. codicibus extantia; neque aliquantis post id tempus annis, quando ipse Ancona Laurenum profecturi substitimus Auximi, toto itiduo usi hospitio ipsius Cardinalis Episcopi, Eminentiam suam humanissime dimittentis ad recolendam prioris in Belgio amicitia memoriam, & per seipsum commoditatis sacra & profana omnia totius civitatis monumenta; cum autem adviscendum adorandumque S. Benvenuti sepulcrum deduceres, signanter stantis ejus vitam & miracula opere in Archivis per se suosque fuisse quaesita.

9 Post hac in Belgium rediit, capimus Acta Sanctorum Martii parare prælo: cumque in progressu operis occurrerent nonnulla, quæ in Archivio Auximano quaesita invenitque lucem adferre aliquam huic tam illustri in ea Ecclesia nominis Sancto possent, iterum ad eundem nostrorum studiorum Patronum benignissimum, Legati Apostolici munere in Urbinate Ducatu fungentem, dedimus litteras, non absque nova mentione Altorum ante annos non plures quam quadraginta a VVaddingo citatorum: quibus ipse litteris continuo in hunc modum rescripsit die xi Kalendas Maji anni mcccxvi: Fortunæ melioris consilio factum duxi, ut litteræ vestræ iv Idus Martii conscriptæ, eo tempore Pisauri mihi redderentur, quo meum ad civitatem hanc Auximanam iter parabam: quandoquidem absque ullo intervallo facultatem mihi datam esse intelligo cuncta illa ad Reverentias vestras afferendi, quæ a me pro vestris præclarissimis laboribus vel augendis vel exornandis de S. Benevenuto decessore meo accipere concupiscitis. Quæ igitur de gloriosissimo Antistite in membranis, historiis, lapidibus, traditionibus hic aliisque locis habentur monumenta, ea omnia per D. Hieronymum Dita jutum, Auximatem Patricium, L. V. D. resque antiquitatis probe callentem, in unum legendæ & vobis per manus Reverendi Patris Hectoris ab Albada apud Lauretanam domum Pœnitentiarii Belgæ mittenda curavi.

10 Fuit in his ex Catalogo Episcoporum Auximatium, in quibus per Gasparem Zacharium Volaterranum, anno mcccclx Episcopum Auximanum, collecto, S. Benvenuti elogium breve, paucissimis verbis, & quæ VVaddingus integre suis inseruit, comprehendens solos dignitatum, quas gessit S. Benvenutus titulos, quibus subjungitur: Hic vivus & mortuus miracula fecit: ejus corpus in arca marmorea, quatuor sustentata columnis in ultimo ecclesiæ ad meridionalem plagam repositum est. Quæ de Ordine & habitu Minorum VVaddingus laudat, ea inveniuntur in Arbore Religionis

D

Acta o
VVaddingo
inducunt.Cardinalis
Bichinus ro-
quisi jussu
eius sui
Episcopatus

E

sed neque
tunc neque
tunc
fuit.bique tran-
sum anno
1666.quando bo-
nificissimus
missa fuit
omnis hujus
speciemina
F

A gionis Minorum in Piceno degentium descripta a P. Cleto Calcagno Alino, nrisiam quod Sanctorum numero adscriptus Benvenutus fuerit Martino IV, qui ab anno MCLXXXI per annos quatuor Ecclesiam regit, ut mirum non sit tam antiqui temporis Acta intercidisse. Cetera ex Baldo accepit VVaddingus, cujus librum ad nos mittere praeiussit Disajus curavit, negans aliud in libris impressis aut MSS. extare praeter Bullas Pontificias, quarum omnium egrapha submisit, ex quibus supra integram vitam dedimus, & hic indicamus Brevia duo Calixti III, quibus anno MD. XLV. expeditis, indicat hospitali S. Benvenuti Auximano Gubernatorem a se delectum Jacobum Joannis de Gayeta Ortulanum, & alterum Innocentii VIII qui anno MCCCXCI idem Hospitalis praeiussit ac postea SS. Benvenuti & Leonardi dictum (foris quia in huius honorum ab illo fundatum) ab omni jurisdictione, superioritate, dominio, correctione & punitione Ordinariorum exemptum declarat, ad vitam dumtaxat anno sedentis Episcopi Francisci Gerinii.

11 Hinc hospitali exarando addita est Confraternitas, itidem SS. Benvenuti & Leonardi dictarum adscripti Fratres amato Rollero liberam nulli dicti hospitalis administrationem, cum ex provantibus ipsius consueverint pauperibus aliisque egenis usque ad tempus futurae mensis septuaginta salinas frumenti mutare, in hisque recuperandis multas patiantur difficultates; eque ac Capitulum Auximantum ad similes munitionem usque largitiones obligatum; viderent autem in ipsa civitate, copioso ingenuarum puellarum & nobilium numero referta, plures ex ipsis puellis, propter parentum suorum inopiam ac competentis dotis defectum, matrimonio commode collocari nequeunt, in saeculo vitam solutam ac inutilem non sine morte honorisque & famae periculo contemere, una cum praedicto Capitulo Gregorio XIII anno MD. LXXXIV supplicavit, ut in sua civitate & quibusdam dicti Hospitalis domibus, commodis & idoneis neque ipsius Hospitalis usui necessariis, erigi permitteret monasterium Monialium, pro huiusmodi puellarum sub suavi religionis iugo famulari Altissimo cupientium usu & habitatione, illudque in locum pauperum antedictorum subrogari, quoad elemosynas praestatas: quas aliunde intendebant augere ad valorem annuum quadringentorum scutorum monete terrae illius, praeter summam trium millium scutorum jam cum collectam in usum fabricae monasterii istiusmodi. Neque suis in Pontifice mora, quo minus adeo pium opus executioni mandaretur, extaret; in MSS. amplissima institutionis huius Bulla, qua Nonis Novembris expedita permittit erigi Monasterium Monialium, sub invocatione ejusdem S. Benvenuti, Ordinis S. Benedicti, pro una Abbacissa & duodecim ut minus monialibus. Harum etiam ipsius attributam, ait Baldus, ecclesiam quam olim Auximanes hinc suo sancto Praefuli crexerant, & ruinosam curaverant hac occasione instaurandam.

12 Ad honorem etiam S. Benvenuti facit quod Eugenius IV, eodem Baldo teste, anno MCCCXXXI visitantibus sepulcrum ejus sacrarum Indulgentiarum thesaurum referaverit, quodque Innocentius VIII praenominatus de instaurazione ecclesiae, in qua ipsius aliorumque Sanctorum quiescent corpora, pie sollicitus; anno MCCCXLXVIII, VII Kalend. Martii huiusmodi Bullam expeditur. Gloriosus in Sanctis suis Deus per ineffabilem suae pietatis clementiam Supernae patris cives, qui ex huius procellosi saeculi fluctibus per constantiam fidei feliciter emergentes ad aeternam beatitudinem pervenerunt, inestimabili decorat gloria claritatis: sic nos illius vices, licet immeriti, gerentes in terris, ejus imitatione Sanctorum quorumlibet ecclesiae, ad honorem Altissimi & sub illorum nominibus pie dedicatas, devota Christi fidei veneratione celebrari letamur, & ut hoc ferventius valeat adimpleri visitantibus illas spiritualis thesauri munera libenter elargimur: ut quorum animae

larantur in caelis, eorum nomina celebrentur in terris; & per hoc ipsis demum pro nobis intercedentibus, ad caelestium praeemia valeamus feliciter pervenire.

13 Sane, sicut fide digno relato audivimus, sunt in nostra civitate Auximana inter alias quinque ecclesiae praeter ceteris insignes, in quibus diversa corpora Sanctorum & Beatorum, variis miraculis quotidie coruscantium, requiescunt, & aliae Reliquiae plurimorum Sanctorum ac Sanctarum honestissimo cultu & veneratione dignissima conservantur; quae quidem ecclesiae propter longi temporis vetustatem . . . magna reparatione indigere noscuntur. Nos cupientes quod quinque ecclesiae praedictae, videlicet ecclesia Cathedralis, in qua corpora SS. Leopardi, Vitaliani, Benvenuti, Florentii & Diocletiani Pontificum & Confessorum, Victoris, Philippi, Maximi & Coronae Virg. Mart. Sisinii Mart. ac B. Joannis Episcopi & aliorum Sanctorum reliquiae requiescunt, & ecclesia monasterii S. Nicolai, ecclesia S. Francisci, ecclesia S. Marti Ordinis Praedicatorum & ecclesia Annuntiae Ordinis Minorum Observantium extra muros civitatis, congruis honoribus frequentantur, & in suis structuris & aedificiis valeant reparari, ac corpora Sanctorum & Beatorum praedictorum pia ac digna fidelium memoria celebrari; ac eo libentius devotionis gratia ad illas conflant, quo ex hoc ibidem domo caelestis gratiae, uberius conspicerent se relictos. De omnipotentis Dei misericordia ac B. Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus & singulis fidelibus utriusque sexus, qui ecclesiam praedictam Annuntiae extra muros, in diebus Indulgentiae huiusmodi, incipientibus a die feriae sextae hebdomadae Sanctae & duraturis per totam diem Martis Paschalis Resurrectionis Dominicae, in aliquo ipsorum dierum visitaverint annuatim, & ad reparationem structurarum ecclesiarum praedictarum manus porrexerint adjuvices, plenariam remissionem omnium peccatorum suorum auctoritate Apostolica tenore praesentium elargimur.

14 Refert etiam Joannes Baldus Laurentium Cibo Cardinalem, praedicti Innocentii ex fratre Nepotem, post recuperatam S. Benvenuti beneficio sanitatem corporis, quam incurabilis morbus posuerat in desperatis, apulentum Beneficium fundavisse, & quidem a regressu ad Sedem Pontificiam vel ad Ordinarios loci immunes ex indulto Alexandri VI Papa circa annum MD. Abidem Auximi, sicut Hieronymo Disajno referente cognovimus, alia sub invocatione SS. Benvenuti & Rochi societas exarsit: & apud Montem-fanum, Auximane diocesi oppidum, Xenodochium est & ecclesia cum Societate sub ejusdem S. Benvenuti protectione: aliquid autem Reliquiarum ejus etiam apud Atellanum Firmam diocesi colitur, sicut refert Baldus.

15 Denique observandum est huius Sancti festum non solum Auximi totaque in diocesi coli cum Officio duplici & Octava: sed etiam Ancona sub simili Officii duplicis rite celebrari die XXII Martii, ad quem diem elogium ejus verbotenus pene ex Gasparis Zachii manu scriptis Ferrarini habet in suo Catalogo Sanctorum Italiae, citatis Ecclesia Auximana monumentis, de proliariis autem Actis nihil omnino commemorans, ut merito vercamur ut vano pressus rumore VVaddingus de iis inaudierit. Certioribus argumentis nix credimus, quod asserit Baldus, S. Benvenutum sanctae Virginis ac Martyris Palaeae, cujus corpus in Cathedrali Anconitana requiescens colitur & nomen in Romano Martyrologio die VIII Julii refertur, speciosum Auximi templum crexisse: quod cum patria urbis amori & honori tributum ab eo ex parte fuisse possit verosimiliter credimus, vicissim existimas Sanctum, ac sui, apud quos natus est, civis ipsi vicissim erigant unum, sola Officii Ecclesiastici celebritate nequaquam contenti; quod etiam futurum auguratur ex frequentia Anconitanorum ad ejus sepulcrum honorandus affluere, & ingenti erga ejusdem memoriam venerationis affectu.

DE B. EELKONE LIAUKAMA

ABBATE MONASTERII LIDLOMENSIS IN FRISIA

ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS.

A. MCCC.
XXXIITm. Bruti
Frisi. Orl.
Tramo. a
Præmon.
Alarico. co-
luntumo. Liand-
maIn Palasti-
nam profecti
Sicco ad
Naxam
mortuus

Eelko

at Hierosoly-
mam lauserectus in
Frigidumpost Joppo
erectumHierosolymis
sepultus

Lpo

alii omni.

ultimus
Janusanno 1643
pro dispo-
sui

Frisia Occidentalis provinciis Belgicis annuerata, dividitur in tres ditiones, Ostergoa, Westergoa & Seiprem-silvas, praeclaris olim Abbatibus & cœnobitis, dum fides ibidem orthodoxa florere, ditata, ac viris sanctitate illustribus nobilitata. Porro hoc mense Martio Ordo Præmonstratensis tres nostris operi suppeditat titulo Beatos, & aliquo cultu Ecclesiastico honoratos. Ex his B. Fredericus Abbas Horti B. Mariz in Ostergoa colitur 111 Martii, & B. Eelko Abbas Lidlomensis in Westergoa hoc xxii, & tertius Dodo apud Hascam in Silvestrina ditione diem natalem obtinet xxx Martii. Enit autem Liaukamana domus, ex qua Eelko fuit prognatus, ex antiquioribus & nobilioribus totius Frisiae familiis, ex qua fuerant nonnulli ad Terram-sancam recuperandam proci & patria profecti. Ubbō Emmius lib. 6. hystoria rerum Frisicarum ad annum mxcix inter nobiles Felfios, qui præter ceteram plebeiorum multitudinem, accepta pro more Cruce, signa Petri Eremitæ securi sunt, recenset Eelconem & Sicconem Liaukamas, & Sicconem fortiter pugnando ad Niczam occubuisse: Eelconem, propinqui Sicconis virore ac memoria verbis Petri Ducis incitatum, ita se ubique gessisse, ut ipse cum Felcone Bornia alæ equitum trium millium cum omnium approbatione præficeretur: eundem capta Nicza præsidio illic præesse iussu, matuisse in Palæstinam cum reliquis declaranda virtutis causa proficisci, acque ibi, dum Hierosolyma oppugnatur, telo percussus vix longa medicorum cura mortem fugisse. At Balduino rerum potente cum aliquot aliis, accepto honestissimo comitato, in Frisiam rediisse, multisque honoribus a cunctis Ordinibus esse exceptum. Deinde Eelconem penitentiâ tactum, quod a Rege sui studiis discessisset, ex ea cogitatione in agritudinem incidisse: nec inhiberi potuisse, quominus ad repetendam Palæstinam una cum Bornia, precibus ad hoc inducto, se pararet: his se comitem addidisse Eponem Liaukamam, Eelkonis fratrem natum: & hos tres difficili navigatione Joppen venisse, illicque eodem quo appulerant die Eelconem velut fatali loco expirasse, & corpus ejus magna pompa Hierosolymam devectum, ipso funus deducente Rege honoris causa, ea in urbe esse tumulatum: sic Borniam cum Epone ob dolorem amissi socii paullo post domum quoque repertisse. Cuncta hæc ab Eelkonis ministro in litteras relata. Hæc Ubbō Emmius. quibus conformia nobis submissa sunt ex Frisia.

2. Ex hac familia prognatus hic B. Eelko Abbas, hericarum virtutum prioris Eelkonis emulatur, suo etiam patrocinio videtur posteris Liaukomanis generosum animum procurasse: ex quibus ab eodem Ubbone laudantur alius Sicco, Scelto, Aggo, tertius Sicco, & alius Epo. Post quos aliosque ultimus hujus familia fuit Jarico Liaukama, strenuus orthodoxæ fidei propugnator, qui Groningam pro Rege Catholico ut antiquissimus Tribunus defendit, donec eam vi hostili coactus fuit dedere. Præfuit subinde supremus gubernator urbibus Zutphanensi & Paserbornensi: qui tandem plenus dierum & meritorum annos natus tres & æloginta, eximius orthodoxæ religionis procellor, in medio prava & hæretica nationis persistens, fidei & virtutum majorum suorum hæres ex hac vita migravit anno MDCLIII. Qui huic convixit aliquot annis, adfuitque moritundo Sacerdos nostræ Societatis Gerardus Ortho- nis, & post plurimos in Frisia aliisque hæretica labe infectis provinciis exantlatos labores & carceres toleratos,

modo nobiscum degit, adhuc post susceptum ante quinquaginta annos Sacerdotium vegeras; mire deprecatur memorati Jariconis Liaukama stabilem constantemque in orthodoxa fide animum, atque usque ad felicissimum obitum in bonis operibus perseverantem: quo vivente in ejus adibus solitus fuit dictus Sacerdos quotannis magna sollemnitate annum B. Eelkonis festum celebrare, ac sacrosanctum Missæ sacrificium offerre: habeturque ibidem imago illi beati Abbatis, cum radiis, ut de reliquis Sanctis fieri solet, depicta cum appositis in sinu vestis: de quibus infra in Actis legitur, quæ damus conscribere a Sibrando Leonis, qui in Lidlumeni B. Eelkonis cœnobio vitam religiosam professus, inde ab hæreticis ejus, exal vitam finivit anno MDLXXVIII, relictis huiusmodi suis de fundatione monasteriorum Lidlomensis & Horti B. Mariz, & Vitis Abbatum utriusque cœnobii. Habemus hæc ejus opera hæcenus necdum typis excussa; unde Vitam B. Eelkonis damus: quam Heribertus Rosvoldus noster in suis Legendario Sanctorum idiomate Belgico supius recusat: censens eum cum principis & varioribus Sanctis collocandum, quales pro Martio seligit tres solum & quinquaginta, & in pictura de Sanctis Martii præposita appellatur. S. Eelko Abbas: qui Sancti titulus præfigitur ejus Vita & in Indice generali repetitur. Chrysostomus Vander Siere in Natalibus Sanctorum Ord. Præmonstrat. hoc eum ologio exornat: x Kalendas Aprilis. In Boxumensi Fritiz pago, passio B. Eelkonis Martiris & Abbatis cœnobii Lidlumeni Ordinis Præmonstratensis. Qui divini Numinis gloriam & collapsæ disciplinæ zelans integritatem, impiorum manibus crudeliter trucidatus occubuit, & ad martyrii palmam gloriosus victor evolavit: ejus sanctitatem & mortem pretiosam miraculis Deus illustrare dignatus est. Hæc Chrysostomus, qui pro sua erga B. Eelconem reverentia, cum Abbas esset cœnobii S. Michaelis Antwerpia, nomen Eelkonis suis etiam religiosis in professione imposuit. Majus ex Actis encomium proferunt Joannes Pagius lib. 2. Bibliotheca Præmonstratensis pag. 583, Dionysius Masfart in Historia Ecclesiastica Belgica ad annum 1325 & 1332, Petrus Waghenar de Personis Ordinis Præmonstratensis sanctitate illustribus pag. 217. qui omnes Eelconem titulo Beati exornant: edidit etiam Waghenar inter sua poemata hoc epigramma pag. 463.

Eelconem falsis onerat gens impia probris,
Ferre salutare non bene docta sonos.

Astra Patris roseos mittunt miscentia flores,

Numquid eum absolvunt sic satis astra probris?
Alios de eo versus edidit Martinus Hamconius libro de Viris Frisæ illustribus. Cadem ejus & pietatis zelum describit etiam Ubbō Emmius lib. 13. Historia Frisæ pag. 197. Mauritius du Pre in Annalibus brevibus Ordinis Præmonstratensis ad an. 1332, & passim alii ejusdem Ordinis aut Frisæ scriptores.

V I T A

Auctore Sibrando Leonio.

IN Frisia Occidentali Westergoa, inter utrumque pagum Tiedmarum & Osterbirum, loco Lidlom, Oceano Germanico admodum propinquo, vixit Sibo, vir divitiis abundans & celebs. Hic animi fervore motus, spiritu ipsum urgente, posthabitis sæculi divitiis, se suæque omnia Deo Optimo Maximo dedicare statuit, ex arde propria ecclesiam erigens,

B. Eelkonis
festum

image

E

monia
apud alios

F

In cœnobio
Lidlomeni
Sibon &
Te, altingia
a Dodo
constituta

A erigens. Cum vero extruendo monasterio viribus impar videretur; suæ sententiæ virum adsequitur Tziallingum a Donia de Bonnetorp ex Vinson: hi simul eodem zelo accessi, struxerunt cœnobium. Interea temporis monasterium Horti-Divæ Virginis, Ordinis Præmonstratensis in Ostergoa a D. Friderico viro piissimo inchoatum, ab Enteto successore summa prudentia promovebatur. Hic dum religionis rigorem vitæque duram ac strenuam juxta Ordinis statuta cum suis omnibus prosequitur, multorum animos ad ipsius imitandum exemplum commovit, ut de Renicio, Vibrando & Goslico viris bellicosissimis in Vita Friderici præfati sumus. Horum exemplum Sibo æmulatus, sui comitis Tziallingii consilio fretus... venerabilem Patrem D. Entetum Horti-Divæ Virginis Abbatem accedit, & vitæ candidioris normam flagitat. Entetus omnibus modis religionis Præmonstratensis profectum ampliari studens, facile obsequitur: illum cum suis in communem societatem recipit, candidam vestem induit, habitaque cum suis deliberatione primum illi Felmarum Abbatem designat, anno Incarnationis Dominicæ millesimo centesimo octogesimo secundo....

3 Martii
pag. 291.

Abbas 15
De Eelko
Lidlomeni

monasticus
ad deditur

bellis
multis
venerat

In regimine
suavit
fuit

Præfati
Conversus in
villis degere
sunt sapienter
diversi

2 Duodecimus hujus cœnobii Abbas fuit vir spectatus, Eelko Liaukama, quem electum Abbas Potæus electioni præsidens confirmavit. Hic nobili Liaukamana familia ortus, ab ipsis unguiculis pietatis seminaria imbibit: quibus proficiens, sacerdotio decoratur: paullo post ecclesiæ in Tuyrgom Pastor electus, summæ exemplar probitatis extitit: præcipuam aulam cameratam cum hypogeo a fundamentis erexit. Abbas designatus sacris die noctuque tempore brumali nudis incedens pedibus interfuit: inedia corporis macerans, diabolo candente ferro occurrenti, fidei constantia restitit: ornamenta ecclesiastica nobis conspecta, auro distincta, ecclesiæ dedit. Bellum necessario adversus viros nobiles & strenuos ab Echna sustinens, utriusque monasterii nomine magnos sumtus fecit, plusquam centum octoginta stipendiarios sustentans, exceptis proprii Ordinis Conversis Fratribus, & ab armatis magnum dispendium est passus. Adificiis nihilominus intentus, Abbatialem domum in monte S. Michaelis ingenti labore ædificavit & complevit: ecclesiâ Tuyrgom, Sexbirom & Spannom monasticæ ditioni Lidlomeni inseruit. In admonitionibus summa utebatur verborum dulcedine, in correptione pro temporis ratione aliquanto durior extitit. Nam sensim religionis labefcente fervore, diabolo omnia deterius promovente, multoties coactus est carpere improbitatem.

Quibus decoratus virtutibus Deo per omnia placuit, impiis vero displicuit, magnamque sibi conflavit invidiam: quæ indies augescens in deterius, in nefarium ac pucidum proripit aleus, unde maturo tempore pus & sanies foetidi processit homicidii. Moris fuit omnibus per Frisiam totam monasteriis præcipuos agrorum suorum possessiones, grangias & allodias, Fratrum conversorum & laicorum colere laboribus, unde & Munckhuysen dicta sunt. His quidquid ex lactariis, pecore & frumento præter necessariam supererat sustentationem, id optima fide & obedientia sub deferabant monasterio: & hinc magnus in monasteriis cœnobarum alitur numerus. Quorum possessiones longius a monasteriis fuisse distita, majorem libertatis occasionem nacti, passim degenerarunt, sic ut crebris indigerent Patrum admonitionibus. Quanto

igitur longius a conspectu cœnobii aberant, eo magis aberarunt. Abbas Eelko reliquorum Patrum exemplar imitatus, frequenter illos invisit, & suo more graviter, quidquid offendit, corripit. Erant Lidlomeni monasterio ex applicatione cœnobii in Franyum dum præ ceteris in Boxum possessiones insigniores, nomen unum Munckhuys, alteri Ter-porte, cui a porta nomen extitit Scheltinganorum, ex hereditate Feytsma & Oedisma. Harum monachi dulci fortuna ebrii, ob vitæ turpitudinem ex seminarum raptu, violentia, injuria & ebrietate contractam delati, Abbatem valde commovent. Ad instantis Paschæ festum in ipsa Quadragesima triduo ante festivitatem Salvationis Divæ Virginis eo proficiscitur: præter Sacellanos, nullius mali sibi conscius, nihil confert: ut suis saltem salutaribus exhortationibus moniti, suæque delicta confessi, respicerent. Ipsi vero jam dudum meditatam necem proponentes, oblatam male gerendæ rei occasionem omittendam minime censent. Receptus in suo castro Ter-porte Abbas cum Sacellanis, advocatis ex propinquo reliquis Conversis, honorifice tractatur: allato potu denso & gravi ipsum ingurgitare statuunt. Ille abstemius & parcus ebrietatem exhorrens, egreditur: transgresso ponte castrum aperit, clausoque cubili, interula, caligis, cingulo, pileoque nocturno instructus, lecto sese collocat: suis ad Deum precibus, somno se componit: paullo post secuti Sacellani idem faciunt.

4 Conversi residui decretam Ianienam perferentes, rationes & modum ipsum interficiendi statuunt, in rabiem versi, transgresso ponte, valvas castri obsertas inveniant: effractis fenestris recta ad ipsum contendunt. Ab fragore fenestrarum expectatus, summa innataque mansuetudine, voce admodum humili & submissa, rogat quid velint. Te, inquiunt, volumus, perfide & scelerate. Quid rei tibi nobiscum, insensate & fucate hypocrita? Accessisti corripere nos velut impios, adulteros & ebrios, ipse impius & potator maximus. Ille ex inopinata violentia stupefactus, nec quemquam, qui sibi suppetias ferat, cernens: Equis, inquit, vestrum me vidit potum & ebrum? Imo, inquiunt, te nimio potu obrutum conspeximus & vomitentem, idque tua receptum manica, ne deprehenderis. Ille rursus: Ite, manicas invertite. Ipsi apprehensis tunicae manicis, rosas sparsas vident. Hinc in rabiem versi, ipsum magnum incantatorem & diabolicum pronuntiant. Tum majori furore æstuant, arrepto baculo ingenti, capiti inflicto vulnere, ut cruor respergeret muros, ipsum excerebrant, & sublatum ex daver per fenestras per præceps in fossam præcipitant.

Postridie femina summo mane transiens, partem panni candidi subnatantem conspicens, propiusque accedens, ipsum Abbatem offendit mortuum & interfectum: quæ sublato clamore totum pagum commovet. Fit multorum ad miserum & flebile spectaculum hominum concursus: ereptum fossæ cadaver imponunt loculo, simulque cum Sacellanis atrovis Lidlomi deferunt: & in ipso fratrum Conversorum choro terræ mandant. Homicidæ dolo capiti & palis atfixi, vivi exuruntur: castrum evertitur, agri abalienantur. Sanctitatis opinionem posteris relinquens Abbas, editis miraculis claruisse dicitur. Trucidatur anno millesimo, trecentesimo trigesimo secundo: e tumba elevatus a venerabili viro D. Joanne Keppel, Abbate Lidlomeni in posteriori parte templi quiescit.

AUCT. ST. BRANDO LEONIO

de delin-
quente, po-
tissimum de
Boxum,
corripit:

ante Pascha
est ad Con-
fessionem
adductus
adit.

E
absternens
ad lectum
procedit:

Conversus
ad norem
expulsi:

ab vestis in
manibus
substant man-
gas habuit.

occidit

superius.

multis
clamo elo-
quente.

VENERABILIS ANACHORETÆ
NICOLAI DE RUPE

SAXULÆ IN HELVETIA

Vita ac res gestæ brevi commentario comprehensæ a Petro Hugone,
Societatis Jesu Sacerdote.

EPISTOLA DEDICATORIA

*Senatui Populoque Septem Catholicorum Cantuum,
Lucernæ, Urania, Svitii, Subsilvania,
Tugii, Friburgi, Solodori, in Hel-
vetia, sempiternam felicitatem.*

Vitam ac mores Nicolai de Rupe beatissimæ me-
moriz, popularis quondam nostri, hac pagella
descripturus, cum circumspicerem, cujus potissimum
post Deum optimum maximum nomini consecrarem,
in promptu fuit perillustri nominis vestri recordatio:
quæ & me & hanc exiguum operam meam ad se tanto
non solum humanius invitavit, sed etiam vehemen-
tius traxit, quanto mihi major spes fuit, non meo
sed ejusdem præclarissimi viri nomine cujus res agi-
tur, quod offero munus placitum. Apocalypsis
primo vidit ille inter ceteros olim discipulos Servato-
ris nostri ocellus similem filio hominis in medio se-
ptem candelabrorum aureorum, habentem in dextera
sua stellas septem. Angelus is fuit, personam Christi
sustinens, in medio septem Ecclesiarum consistens,
ac septem earum Antistites manu complectens. An-
gelum videt, quicumque Nicolaum nostrum videt,
& quidem vita, virtutibus, ac prodigiis similem Fi-
lio hominis. In medio septem candelabrorum aureo-
rum hic Angelus noster consistit, hoc est, in medio
vestrum, septem Catholici Cantones: non tantum quia
Subsilvanus est, atque in Subsilvania, quæ in ordine
vestro medium locum obtinet, quiescit maximeque
colitur; verum etiam quia, veluti cor in medio cor-
poris, ita Nicolaus in medio vestri constitutus in om-
nes vos insuit, suamque salutarem opem ac bene-
ficia diffundit. In medio vestrum est per amorem ac
benevolentiam, qua vos omnes omnino complecti-
tur: in medio vestrum est per eximiam curam ac so-
licitudinem, qua perpetuo vobis præsto est ad emun-
gendas lucernas vestras, ne lumen fidei obtenebre-
scat, ne spes diffuatur, ne caritatis ardor intepescat,
ne disciplina, sinceritas, ac Helveticorum animorum
robur extinguatur. Candelabra septem, & aurea sa-
ne candelabra estis, septem Cantones, ut aurum his-
ce potissimum difficillimis temporibus probati. Lu-
cernæ estis, non una tantum, nisi nomine, sed pro-
sus lucernæ septem lucentes in calliginoso loco. In
medio vestrum Nicolaus sedulo enititur, ut veluti
lucernæ ardentes & lucentes lucere atque ardere porro
pergatis, & tamquam aurum probatum purgatumque
in harum tempestatum fornace securi sedeat, uti
hactenus sedistis. Excussit ipse hactenus, velut ille
alter Angelus Danielis III, flammam ignis de hac for-
nace, & fecit medium fornacis quasi ventum rotis-
stantem, ut non tetigerit vos omnino ignis, nec con-
stiterit, nec quidquam molestiæ intulerit. In me-
dio vestrum est, ut idem porro semper facere conten-
dat. Habet etiam Nicolaus noster in dextera sua stel-
las septem, septenos nimirum vestræ septemplex rei-

publicæ perillustres Magistratus; stellas utique, non
planetas; sidera, non errantia sed fixa; stellas, non
cadentes sed firmiter majorum suorum Firmamento
inhærentes; & ut perpetuo firmæ sint, dexterae suæ
eas Nicolaus infixas gerit: in dextera habet, ne ulla
tam illustrium astrorum ipsi unquam obrepant oblivio:
in manu habet, ut iis tamquam sol splendorem suum
impartiat: in manu denique habet, ut & in oculis per-
petuo ac tutela gerat. Hic igitur Angelus noster,
exili quidem hac mea opera formatas, eximii tamen
vitæ, virtutum, prodigiorumque suorum pennis in-
structus, quo evolet, nisi in sinu vestros? In medio
vestrum est; etiam volentem alio avolare non parie-
mini, imo avolantem etiam nolente me sinu vestro
excipietis. In manibus suis vos habet, cur non & vos
cum vicissim in sinu ac corde vestro? Habetis jam du-
dum, optime novi, habetis eum sinu cordeque recon-
ditissimum, & ut deinceps paullo quam hactenus ex-
quisitis habeatis, huc tandem perlevis hæc mea col-
limat opera. Videbitis eum denuo in his paginis su-
blimia ac non nisi maxima agentem: audietis denuo
utilia patriæque salutaria suadentem, atque ea ipsa,
quæ nunc experientia nuntiat, jam olim prænuntian-
tem: id quod jam pridem & vidistis & audistis atque
expertis estis, imo nunquam satis spectare, audire
atque experiri potestis. Crescat igitur etiam hoc meo
pertenui labore adjutus atque promotus Nicolai nostri
una ac vestrum omnium honor ac dignitas, ipseque
vobis in calis, & vos Societati nostræ in terris, uti
utrique hactenus semper fuerunt, patroni esse perse-
verat. Friburgi Aventicorum xv Augusti anni MDC-
XXXVI.

VV. D. D. humillimus Sacellanus

PETRUS HUGO LUCERNENSIS S. J.

*Fuit hic patria Lucernensis, & in nostra Societate
quatuor vota professus, eximii concionatoris laude multis
annis floruit: in suis autem scriptis singulari diligentia
& accurate usus dicitur, in primis in hac Vita: quæ
Roma quoque in Italicum sermonem conversa est, ac com-
modius intellecta futura canonizationi viam paratur. Eni-
surus inquam: quam R. P. Nicolaus VVysing, qui Romæ
librerum Revisorem ex mandato adm. R. P. Generalis al-
gens, negotium illud ut Procurator traxerat, assertis eo
esse productum, ut præter Pontificia declarationis alicuius
libellum ultra requireretur. Idem P. Nicolaus de rebus a Vener-
abili Nicolao gestis commentarium conscripsit, & ad Col-
legii nostri Lucernensis Rectorem misit: in quo sapienter hujus
Vita auctorem citat: quare his nobis in præsentiarum suffi-
ciet, donec alter ille commentarius lucem videat: qui forte
in tempus peractæ canonizationis differret. Sequēbatur
sem hoc loco dedicatorem epistolam approbatio, tam ejus
qui tunc Societatem per Germaniam superiorem Provin-
cialis regebat, Gualteri Mundbrod, quam Jacobi Schuler
pro Episcopo Lausanenſi, Joanne a VVastevyle, Vicarii
Generalis.*

PRÆLO.

PRÆLOQUIUM

Ad benevolam Lectorem.

Nicolaus de Rupe Subsilvani, eremita in Helvetia, vitam tibi ac res gestas, benevole Lector, hac charta depictas offero, rudi quidem & inculto penicillo, absque suco tamen: vitam ipse Deo cultam inter incolae silvarum & montium aspera duxit; si eandem ego ejus vitam incultiore, quam velles, stylo comprehendi, ex silvis ac montibus silvestrem musam prodire existima. In eo ego tantum laborare volui, ut rem ipsam, non ut verba æstimes: neque enim ego rem tantam verborum ullo lenocinio indigere judicavi, ut æstimeretur. Trifariam autem opusculum hoc meum, quale quale, parti placuit. Prima pars, quæ vitam Nicolai communem domi militiæque actam concernunt, exponit. Altera prodigiosum eremitam ac vatem ab ineunte severioris vitæ instituto ad mortem usque profequitur. Postrema denique posthumam inter homines gloriam, sive divinius sive humanitus anachoretæ illi decretam, exequitur: inter homines inquam, quam enim inter cœlestes Deus ipsi præparavit, cum nec oculis vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Plura præloquio non addo, ad rem ipsam progredior.

Hanc nos divisionem ad marginem indicasse contenti, quoniam eo cogit capisum ab auctore definitum brevitas; novam & reliquis hujus operis Alis conformem induximus. Igitur syllabum & titulos capisum, ut sunt ab auctore notata, hic consequenter habeo.

P A R S I.

- 1 Nicolai tempus & solum natalitium.
- 2 Nicolai familia & parentes.
- 3 Prognostica sanctitatis ejus ante nativitatem.
- 4 Fonte Sacro abluatur Nicolaus.
- 5 Nicolai sancta pueritia.
- 6 Ejusdem iura adolescentia.
- 7 Nicolai matrimonium.
- 8 Nicolai militia.
- 9 Honores avertatur Nicolaus.
- 10 Impugnatur ab hoste infernali.
- 11 Ad altioris vite rationem Deus Nicolaum vocat.

P A R S II.

- 1 Cum conjuge de vitæ mutatione deliberat.
- 2 Patria exire parat.
- 3 In patriam redit Nicolaus, vitamque omnis vitæ expertem orditur.
- 4 Nicolao asceterium erigitur in eremo.
- 5 Sacellum Nicolai dedicatur, ac donis exornatur.
- 6 Inedia viri Dei variis experimentis probatur.
- 7 Quo subsidio vitam toleraret Nicolaus in tanta inedia.
- 8 Quotidianæ Nicolai exercitationes.
- 9 Salubribus monitis Helveticos populares suos instruit.
- 10 Viso mirabili instruitur Nicolaus.
- 11 Insidias demonum Nicolaus superat.
- 12 Nicolaus Deiparam Virginem enixe colit.
- 13 Oculis hominum machinationes agnoscit.
- 14 Absentium & futurorum prognostes est Nicolaus.
- 15 Miracula Nicolai ante mortem.
- 16 Nicolai mors ac sepultura.
- 17 Socius Nicolai in eremo fuit Udalricus, nobilis Bavarus.
- 18 Nicolai nepos, ejusdem in eremo pinx successor.

P A R S III.

- 1 Nicolaus statim post obitum apparet, & in sua imagine colitur.
- 2 Reliqui Nicolai post ejus obitum cultu.
- 3 Nicolaus magnificentius conditur & colitur a magnatibus.
- 4 De Nicolai canonizatione quid hætenus actum sit.
- 5 Vita Nicolai jam olim a variis conscripta.

Tomus III. Mart.

- 6 Indigenarum encomiis Nicolaus celebratur.
- 7 Nicolaus etiam externos encomiastas habet.
- 8 Quid de Nicolao omnino censendum Petri Canisii judicio.
- 9 Etiam a Catholica fidei adversariis commendatur Nicolaus.
- 10 Posthuma Nicolai miracula paragraphis distincta.
- 11 Ad Nicolai tumbam cœci illuminantur.
- 12 Surdi audiunt.
- 13 Claudii ambulant.
- 14 Moribundi resurgunt.
- 15 Cephalalgici, epileptici, phrenetici curantur.
- 16 Calculo, stranguria, hernia laborantes liberantur.
- 17 Venena & venæ phlegma pelluntur.
- 18 Parturientibus subvenitur.
- 19 Febrientes recreantur.
- 20 Animi corporisve dolores mitigantur.
- 21 Varii denique morbi curantur.

CAPUT I.

Nicolai patria & natalis: miracula natiuitatem progressa & secuta.

I. Natus est Nicolaus de Rupe, eremita Helveticus, PARS I. CAP. I. sæculo post Christum natum decimo quarto, Ann. 1417. 21. Mart. eodem nimirum, quo Concilio generali ab Ecclesia Catholica coacto, summi totius orbis cum sacri tum profani proceres Constantiam ad lacum Aconianum convenerunt, totoque quadriennio de rebus gravissimis decreverunt: & quidem eodem ipso ejusdem ævi anno, qui fuit septimus supra decimum, Nicolaus noster vigesimo primo Martii die hanc lucem primum aspexit, cum respublica Christiana iisdem comitiis ad avitæ unionis lucem legitimamque unius supremi Capituli electionem rediit. Unde hic ipse Nicolaus, cum nasceretur, pacem ac unionem Christianæ Reipublicæ attulisse aut impetrasse non vana nec infirma conjectura censeretur potest. Cum verisimile sit, non placuisse Deo, ut in corpore ac caula Ecclesiæ Catholicæ tam pretiosum membrum tamque insignis ovicula sub dubio capite seu Pastore viveret ac pasceretur: cum jam inde ab ipsa ejus infantia ac pueritia Deus ipsi tam insignia futuræ sanctitatis præfagia concesserit: cumque tam sanctus deinde in matrimonio maritus, in bello miles tam innocens, in eremo tam mirus Dei F alumnus, absentium ac futurorum prognostes tam certus, tantum totius orbis miraculum, ac denique in vita & post mortem tantus prodigiorum chasmaturus fuerit, id quod te, Lector, libellus hic in progressu ordine docebit. Natus est autem Nicolaus in Helvetia, quæ natio jam olim & nunc usque ad hæc tempora cum animi corporisve robore, ac belli & armorum gloria, tum vel maxime veræ Religionis, pietatis ac virtutis studio percelebris est: nec improbabilius de eo gloriari potest, quod Catholica religionis jam tum, cum prima ipsius fama per orbem terrarum distandi cœpta est, ipsa etiam primam ejus culturam receperit, subindeque perpetuo sanctissimos ejusce cultores plurimos numeraverit, qui posteris honori & exemplo essent futuri. Tradunt nonnulli, nescio an verosimiliter, ipsum Apostolorum Principem, cum castra Claudii Imperatoris anno Christi quadregesimo quarto in Angliam comitatus sequeretur, atque multas ex itinere nationes divina primus doctrina impertiretur, etiam in Helveticum solum primos divini seminis jactus fecisse. Illud certe compertissimum habetur, eundem Apostolici Collegii Primatem, cum Italix, Gallix, Hispanix, Africæ, Siciliæ, cæterarumque vicinarum Insularum urbibus sacros Antistes & Apostolos mitteret, Helvetiorum quoque nationi

A tioni S. Beatorum b, ex Anglia nobili atque opulenta stirpe oriundum atque in rebus sacris D. Barnabæ discipulum, destinasse, eique socium Achatem seu Achatium virum æque sanctum adjunxisse.

In insigne Alpibus Helvetiæ ortus est Nicolaus, quæ Italiæ a Germaniæ Gallisve longissimo tractu dividunt, quarum summa iuga, interjectasque ac vicinas valles magna ex parte ii Helvetiorum populi multis jam sæculis incolunt; quorum olim majores e Tauriscis Cimbrisque colonias deduxere, eoque se tandem deposuere. Hi trifariam divisi, triumque pagorum, civitatum vel potius rerum publicarum nomen adepti, Uranii, Svitenfes, & Subsilvani dicuntur; fueruntque primi, qui circa annum octavum supra millesimum trecentiesimum inito sædere, libertate Helvetica, maximorum Imperatorum nudo ac privilegiis confirmata, frui cœperunt: quam deinde variis gravissimisque bellis læssiti fortiter defenderant. Quin etiam pro libertate ecclesiastica requisiti, vi & armis egregie decertarunt; quod præcipue factum anno salutis partæ MCCXXIX. sæderis inito vicesimo primo, quo Saraceni capitales Christiani nominis hostes regno Siciliæ potiti, Italiz sese pleno agmine ac furore infuderant, ipsique ejus metropoli Romanæ urbi ingentem cladem intulerant; ac denique ipsa etiam religionis nostræ ibidem sacrerrima limina impiâ rapina incendioque violarant. Tum enim Uranienfes nostri, Svitenfes ac Subsilvani, precibus Gregorii ejus nominis quarti, Summi Pontificis, ad arma vocati, duce & ductore Guidone Cispaliniæ Galliz Marchionis, pia matris Ecclesiæ Romanæ claudibus opem laturos, elatis passisque signis in Italiam adversus hostes magnis itineribus profecti sunt: hostiumque extrema agmina consecuti, ingenti ac profusa eos cæde contriverunt, urbibus multissimis receptis expulerunt, omnique ac præsertim Romana præda extorta, tota Italia ejecerunt; quam eandem sacram prædam, ne ea manus suas animosque contemnerent, Romam relata pristino rursus Dei cultui consecrarunt, itaque ad Alpes suas gloriosi victores reviderunt. Quæ res eodem non tantum toti orbi inclytos ac formidabiles, sed etiam summis ejus magistratibus sacris ac profanis cum primis commendabiles fecit. Summus certe Pontifex gratitudinis titulo, deinceps eos Protectores ac defensores Ecclesiæ Romanæ scripsit, ac nominari voluit. Qui deinde titulus, sub annum MCCXCII, Julii II. Pontif. Max. auctoritate, ad reliquos etiam Helvetiorum confederatos Cantones propagatus est. Ludovicus item Pius, qui tum imperio præerat, ipsos, ob res per Italiam feliciter gestas, non solum suis legibus deinceps institutis ac magistratibus uti ac vivere, permixit, aliisque eos privilegiis & immunitatibus exornavit, verum etiam iis quibus adhuc in bello utuntur insignibus ac vexillis liberaliter donavit. Tales nimirum fructus jam olim vulerant Alpes, quæ postea Nicolaum nostrum nascentem suo gremio exceperunt.

Subsilvani vallibus fors tam felix a Deo obtigit, ut tanti viri patria Subsilvania esset. Comprehenditur autem hac a silvarum multitudine deducta nomenclatura ea pars Alpium Helveticarum, quæ est Australis, atque ab ortu quidem Uranienfium ac Svitenfium, ab Austro Bernensium, ab Occasu vero & Aquilone Lucernensium finibus amplisque ditionibus clauditur. Valles continet feraces, & pascuis pingues. Carna silva totam ditionem dividit in duas Silvaniæ, superiorem scilicet & inferiorem: quarum utraque amœnis ac copiosis oppidis, pagis, villis, incolisque abundat. Ferunt olim diversis temporibus, plurimos cives Romanos, quos Romanorum Imperatorum furor ac tyrannis in subditos, maxime Christo fideles, urbe proscriptos aut fugatos exegerat, his locis confedisse. Illud etiam pro comperto habent incolæ, S. Beatorum Helvetiæ Apostolum a D. Pe-

tro, ut dixi, ad has oras missum, operam suam his maxime terris, aut certe vicinis impendisse: dracones ex altis vicinarum rupium spelæis virtute divina eliminasse, eademque solitaria vitæ amore ingressum pro stabili sede delegisse, atque ad nonagesimum usque ætatis suæ annum coluisse: ac demum indidem beatam animam celo per celestium genitorum manus, qui ei morienti humana specie astiterant, transmisisse. Atque adeo Subsilvani Romanam religionem a suis majoribus, Romæ ejusdem fidelis causa exulibus, aut suprema Divi Petri auctoritate missis, eoque delatis Apostolis, foverunt; adeoque imbiberunt, ut in ea constantes omnes etiam hodie vitam catholice degant. Natus est igitur Nicolaus noster inter Subsilvanos superiores non procul pagum, qui & Saxula vocatur, in villa: Saxulensi Carioni & Constantiensis Anestiti subjecta, quem locum silvarum densitate obscurum ac incelebrem, & vivus olim, & nunc etiam mirabilis plurimis post facta celebrem atque illustrem fecit.

4 Quod si etiam stemmate quid faciunt, & siquid prodest

Sanguine cœferi pictosque ostendere vultus

Majorum.

Familia certe nostri Nicolai perantiqua fuit, & illustre, si non sanguine, saltem virtute. Majores ejus de Ponte-leonino quondam seu Leopontini ac Leopontii dicti sunt: ideo fortasse quia ex veterem a Leopontiorum gente, quam citra Rheni Rhodanique fontes sedes fixisse quondam atque inter primos Helvetiæ populorum fuisse memorie proditum est, originem suam traxerunt. Tandem vetustate abolito hoc nomine, eadem ruperet cognomen dedit, quæ & sedem & eorum pecoribus pascua, ita ut in hanc usque diem a ruperilla cognominetur. Fuerunt autem inter suo Subsilvanos ab annis plus quadringentis tanta exultationis, ut magistratus, & pe etiam supremos, inter eos gererent. Prudentia eos magis, virtus, ac rerum gerendarum experientia apud suos commendabiles fecit quam scientiarum aut divitiarum abundantia. Sors illis veterum Patriarcharum obtingit, qui inter greges & armenta principatum gerere consueverant, caulis potius quam aulis adfuerit, gregumque simul ac populorum pastores. Quis nescit & sacris paginis, magnum illum Principem ac gentis suæ caput Abrahamum, ejusque exemplo filios ac nepotes in pascuis didicisse, quod in curia aut comitiis dicerent? An non etiam Moyses portentosus ille ingentis populi dux pastor fuit? An non inclytus ille ac sanctissimus Rex David pedum pastoritium cum scepro ac corona permutavit? Hæc olim consuetudo fuit, etiam ipsi superbi quondam Romæ non prorsus ignota: nam per Romanum Scipionem Quinctium Cincinnatum a siva ad Dictatorem evocatus, eoq; magistratu annis non paucis feliciter utiliterque exacto, ad eandem redire permixtus est. Sic & nostri Nicolai majores & domi inter boves ovesque rustici, & in foro iudices, prætores ac consules fuerunt. Et addidit Deus his etiam eam gratiam, ut non tantum in externis vivendi ac rempublicam gubernandi ratione, verum etiam in virtute, pietate, ceterisque animi dotibus antiquorum patrum sectatores essent. Eadem, quæ illis olim, fides, eadem pietas, idem juria & æqual amor ipsi summe cordi erat: victu parco & frugali vitam trahabant; necessitati tantum non affluentia quæsum facere, neminem lædere, obsequi ac benefacere omnibus assueverant. Pietatis opera in Deum maxime Deique vicarios pauperes solenter exercebant: in proceres profusius, sacrorum Ecclesiæ rituum & avitæ religionis retinentissimi adoratores: digni denique quorum nomen etiam posteris per tantum suæ profapæ nepotem longe lateque inclaresceret. Patas ejus erat Henricus a Rupe, & mater Hemmana seu Hemma Roberta; ab avia virtute

A virtute uterque nihil prorsus degeneres; qui anni su-
prædicti die, ante Kalendas Aprilis duodecimo, qui S.
Benedicti sacer esse solet, benedictum hunc suum fi-
lium primo aspexerunt, eumque Deo omnium dono-
rum fecundo Fonti gratiis actis, oculis, manibusque
in cælum sublatis, veluti primitias conjugii sui casti,
dedicarunt.

Cap. III. S. Sunt qui in dubium vocare velint ea quæ hoc ca-
pite asserturus sum, ut ego quidem existimo, nulla alia
re nisi incredibilitate portenti & exempli raritate adeo
perculsi, ut rei, ceteroquin non paucis argumentis tes-
tata, diffidant. Equidem, ut dicam quod sentio, nec
hos arguere sed neque etiam eos mendacii damnare vel-
lim, qui ea quæ sequuntur ex ore ipsiusmet viri bea-
ti excepta, posteris sive voce viva sive etiam scripto tes-
tata consignarunt. Et sunt ea certe huiusmodi, qui-
bus ipsa insequens Nicolai portentosa vita, tamquam
veris ejus sanctitatis prognosticis, fidem facere possit.
Quod si etiam exempla quarimus, ingens sese nobis of-
feret eorum Sanctorum chorus, quorum sanctitati pro-
digiis ante nativitatem Deus prælusit. Tacebo eos, qui
multo ante prævisi ac prædicti quam concepti sunt;
eos item qui parentibus non nisi miraculo fecundis a-

B Deo donati, vitam deinde mire sanctam egerunt; ex
his tantum alterum tertiumve producam quos in utero
adhuc materno conclusos tum aliis prodigiis donis,
tum etiam usu rationis Deus supra communem natu-
ram ac consuetudinem impertit. Inter quos agmen me-
rito ducunt antiqui illi duo vates Hieremias & Joannes
Baptista, atque Servator in primis noster, ejusque in-
temerata Genitrix, quos rationis una ac sanctitatis com-
potes jam tum in maternis visceribus fuisse, nemo ne-
gare potest. De cetero etiam alios Deus adhuc in ute-
ro materno, non quidem Sanctos ut superiores, sed
tamen futuræ sanctitatis signis illustres effecit. Clu-
niacensium monumenta memorant S. Gerardum e non-
dum natum claris vocibus & gemitibus parentes re-
liquosque his assistentes perculisse. S. Vincentius e ma-
terno utero velut suggestu vicia mortalium allatrare
auditus est. Annales Franciscanæ familiæ produunt, Jaco-
bum a Marchia Anconitana f, virum sanctitatis ex-
imæ, propriam etiamnum gravidam matrem prædo-
nes fugientem, ex utero viva voce solatum esse, ac
monuisse ne timeret, lento pede viæ insisteret, inoffen-
sam domum perventuram.

C In horum igitur numerum referri debet noster Ni-
colaus, cui Deus oculis mentis referare voluit prius
quam oculos corporis aperire posset: vidit enim, ut
ipse testatus est, in utero materno cælum suis lumini-
bus pulchro ordine distinctum: vidit inter cetera sidus
unum, augustius & longe illustrius quam cetera, cujus
seferadi per totum late orbem quaquaversum diffun-
debant, quod idem subinde sæpius, aut certe simile,
in eremo oculis suis objectum apparuisse asseverabat:
vidit inter easdem angustias etiam montem seu rupem
augustam, cujus apex ad cælum usque sese erigebat:
vidit denique ibidem & sacrum illud oleum, quo Chris-
ti athletæ ad extremam suam luctam delibuti fortiores
evadunt & hostes triumphant. Hæc omnia vidit iste
putio, demonstrante illo qui Moyse quondam in mon-
te rubam sine exultatione ardentem, Josepho per somnium
manipulos stellasque undenas una cum sole & luna
prona in ipsius adorationem, qui denique tribus Magis
stellam Servatoris nati nuntiam demonstravit. Nec mi-
hi dubium est, tantorum ei ostentorum etiam a Deo
patefacta esse præstigia, eaque tanta fuisse, ut præ mo-
destia & demissione animi aliis ea revelare subterfuge-
rit. Recensuit, ut olim Josephus Patriarcha, simpli-
ci voce animoque visa vitæ suæ futuræ portenta, in-
terpretationem autem nobis reliquit. Lux stellæ in o-
mnem terræ angulos diffusa, vitæ ejus innocentiam ac

puritatem toti Christiano orbi fulsuram portendebat: D
rupes illa ad omnes tempestatum quamvis impetuosi-
mos intulens infracta, invictum ejus in adversis ro-
bur egregiasque ab hostibus palmas reportandas in-
nuebat; oleum denique quod extremæ luctæ refer-
vatur, boni principii propositique perpetuitatem, quæ
sola coronatur, præsignificabat. Atque hæc cum Deus
miraculose præcognoscere voluit antequam nasceretur,
ut horum prognosticorum recordatio quondam ad tam
ardua animum ejus solidius obtinueret. Sed de his jam
satis: nam quæ sequuntur parem imo majorem habe-
bunt admirationem, eorumque quæ diximus confirma-
tionem.

7 Prima optimorum parentum cura fuit, postquam Cap. IV
mundo cum enixa est mater, ut quantocyus Deo & cæ-
lo renasceretur; quemque in album filiorum suorum,
jam retulerant, in numerum etiam filiorum Dei refer-
ri curarent. Et erat eodem sorte tempore paræciæ Sa-
xellenium, cui natalis Nicolai domus suberat, officiis
divinis certis de causis interdictum, imo & Curione
carebat: unde in viciniorem pagum Kernensem hic
noster sanctitatis nucleus maternis corticibus excusus de-
portari, ibidemque sacri lavacri aquis, juxta Servato-
ris nostri institutum, tingi debuit, id quod Kernensis
Baptisterii labrum saxæum vel hodie insculptis veris tes-
tatur. Nicolai nomen non sine singulari Dei nutu ac
voluntate sortitus est, ut quam gloriosus esset omnium
hujus vitæ calamitatum victor ac triumphator Divique
Nicolai in multis egregius sectator futurus, etiam no-
mine prænotaretur. Certe D. Nicolaus vir natus h, cum
primis aquis ablueretur, in ipsos infantiles suos pedes
erectus sponte surrexisse, hisque solus innixus absque
omni humana ope longo tempore steterit dicitur. Sic
etiam D. Nicolao cognominis infans noster viæ natus ea
continuare cepit prodigia, quibus initium in ipso ma-
terno utero, uti dictum est, dedit.

Solebat ipse postea amicis, qui ei magis familiares
erant quibusque arcana sua rariora pandebat, inter alia
fateri, primo se aspectu & matrem agnovisse suam, &
obstericem, nec opus habuisse doctore ullo aut expe-
rientia, cujus ductu sensim adolescentulus in earum no-
titiâ perveniret. Viam item, per quam e paterna do-
mo ad ædem Kernensem piaculari unda tingendus dese-
rebat, cum clavis suis & anfractibus, tum didicisse,
& denique Sacerdotis, eorumque qui eum a sacro
fonte levabant patrinorum vultus ex eo tempore memo-
riter retinuisse, atque ab aliorum aspectibus discrevis-
se. Unicum tantum inter circumstantes virum, quem
canities senem notaverat, adstrixisse, cujus ille aut noti-
tiam aut memoriam quis fuerit, nullam deinde habuisset.

Fuit igitur Nicolaus noster & corpore & animo bapti-
smati suo præsens, agnovit parentes, quos plurimi jam
adulti sæpe agnoscere se dissimulant; agnovit eos, qui
beneficiorum primitias in eum contulerunt, quorum
totas segetes aliis sæpe spornunt. Atque hæc tam præco-
ces hujus infantis cognitiones, quas ipse a Deo tam ma-
ture se hausisse, ut dixi, ingenue fassus est, mihi rem
totam maturiore cogitata ponderanti, longe de eo etiam
altiores conjecturas suggerunt. Qui enim sub po-
tore materni adhuc laritans stellas cæli contemplari
potuit, quique viæ natus parentes, patrilios, ac pa-
trinos agnovit, verisimiliter etiam multoque potius
Deum stellarum omniumque beneficiorum fontem ag-
novisse credi posse videtur. Quid de aliis mysteriis
dicam? Eo ipso tempore latulebat, qua ad fontem
sacrum deportabatur, viæ divinitus gnarus fuit: quis
igitur dubitet de ipso baptismate cum longe majora di-
dixisse, quas sordes unda salubris illa abstergat, quo
loco homines apud Deum constituat, quibus meritis
aqua ad tam sublimes atque cælestes effectus extollat-
ur, aliaque sexcenta Dei arcana, quibus animulam
illam

A illam adhuc infantilem Deum, quasi quibusdam futurarum contemplationum praeludiis, imbuere dignatus est atque preparare?

8 Hoc igitur modo natus renatusque Nicolaus noster, a primis incunabulis in sinu optimorum parentum educari, atque ex eorum sancta & diligenti disciplina pueritiam agere cepit. Doctores ductoresque alios, nisi Deum Angelumque tutelarem, non habuit: inde, quamvis omnis litteraturæ expertus maneret, celestes tamen divinasque disciplinas mature hausit. Speculum pueritiæ vocarunt, qui mores illius observabant. Nihil puerile in puero: virum gravem puer representabat. Quæ virtutes pueritiam ornare ac commendare solent, in ipso summæ erant. Parentum observantissimus, nihil antiquius habuit quam iisdem morem in omnibus gerere, ac monitus eorum intimo cordi insculpere. Linguam mendacio fœdare nunquam auditus est, qui pueris alias malus mos est. Nihil illo comius, nihil festivius ac probius erga omnes, unde ab omnibus & diligebatur & suspiciebatur. Lausivum in eo aut leve nihil. Inter domesticos, fratres præsertim ac sorores, concors & pacis studiosissimus, neminique umquam, nisi perperam agenti, molestus aut exosus erat. Hos ille etiamnum puer delictorum modestè arguere, ad saniora consilia suaviter invitare, & vocis vitæque innocentia singulari ad Dei obsequia promovere consuevit. Sic primam suam ætatem Nicolaus illibatam ac prorsus innocuam exegit, quam solers atque sollicita piorum parentum cura maxime optinebat, ut solet, promovit: nihil enim ea ad hanc rem efficacius esse potest. Quemadmodum etiam teneri furculi, ut quondam florent ac fructificent, maturam sedulamque hortulanæ manum exigunt; itque quorundam tardior segniorque manus negligit, degeneres ac infœcundi facile proteruntur: ita fructus ex liberis suis uberrimos sperare possunt progenitores illi; quorum labor in iis ad bonam frugem formandis singendisque infundat, dum adhuc cerei sunt ac teneri: ne proterior proterviorque ætas, licentia puerili jam effusa (quod plerumque evenire parentes ipsi dolent & conqueruntur) severiorem denique manum prorsus respuat atque excreetur.

CAP. VI

*Ovis suum
livorem ab-
solvens.*

9 Talem Nicolai, qualem paucis descripsi, pueritiam excepit adolescentia ejus, longe adhuc miserrantior: cum ipsa enim ætate virtus ejus probatæque in dies horatque amplissima sumpsit incrementa. Ad labores juxta parentum voluntatem ac nutum, præter ejus ætatis morem, promptus, tolerans, & constans erat. Primo etiam ipse diluculo damnatis plumis rus exire, agrorum pratorumve culturam exercere, pecorum armentorumve greges ad pascua deducere, frumenti fœnitique segates colligere, & quidquid denique opere vires adhuc imbecilliores ferre poterant, strenue exequi laborabat. Dumque manus totamque corpus agrestibus hisce industriis fatigarentur, mens interea ipsius inter labores cælum suspicere, ingemiscere, solatio divino desuper perfundi solita erat: Labore in pratis exacto, cum reliqui ad vespertinam domuitionem pararent, ipse de industria operam suam ceteris aliquanto longius protrahere, ut eos solus non longe subsequi atque interim attentius cum Deo colloqui posset. Imo sæpe, Christi Servatoris exemplo, inter redeundum parentum ac domesticorum comitatu furtive se subtrahere, indeque a communi semita declinare, secretiorem aliquem locum quærebat, ubi arborum visore ac densitate illectus, positus humi genibus, in Deum se totum effudit. Quod cum parentes non lateret, dissimulabant tamen, ne pietati ejus ullo modo obfisterent. Cœperat jam tum convallentem illam umbrosam simul ac rivosam, paternis laribus contiguam, amare & frequentare: in qua olim sedem prorsus

solitarius fixurus erat, quam etiam jam tum Deus D singulariter ad id electam pio adolescenti variis ostentis demonstravit.

10 Cum enim die quadam in eodem loco instantius quietiusve Deo vacaret, videre sibi visus est molem ingentem, quæ ex colliculo illo, cui postea sacellum ejus injectum est, in aerem paulatim se erigebat, ita ut tandem inter sidera verticem absconderet. Speciosissima simul ac munitissima turris speciem spectaculum illud referebat. Rapuit id pii adolescentis & oculos & mentem totam, eamque tanta caelestium deliciarum affluentia implevit, ut ex ea hora incensissimo eremiticæ vitæ desiderio intus uri cœperit; eam enim vitam augusta hac mole sibi depingi divinitus edoctus facile intelligebat. Quid enim aliud turris in solitudine, imo in ipsa turri solitudo portenderet? Culmen suum super nubes in cælum attollebat, quia hæc ei via ad cælum designabatur: via securæ, amœnæ, munitæ: id quod etiam turris amœnitas ac munimen indicabant. Atque exinde magis cœpit solitudinem frequentare, frequentiam populi visitare, odisse turbas. Et quamvis hoc tempore vehementer, ut dixi, amor eum ad solitudinem traheret potius quam invitaret, ne tamen immaturo consilio quidquam apud se decerneret solite cavebat, divinam hac in re voluntatem certius exploraturus. A parentum etiam obsequiis interim nec latum unguem recedebat, nec umquam sibi de consuetis laboribus indigere aliquid postulabat.

11 Illud tamen hic vitæ solitariæ præconcepit amor jam tum in eo operari cœpit, ut sensim victus rationem moderari atque imminuere inciperet: unde impubes adhuc primum quidem solam hebdomadam diem sextam, mox etiam quartam, secundam denique ac Sabbatum severo jejunio consecravit. Audierat nimirum, S. Nicolaum, Myræ quondam Antistitem adhuc infantem, Mercurii ac Veneris die etiam materno lacte abstinuisse, ac postea eosdem dies perpetuo esuriales habuisse: alterum item Nicolaum Tolentinum septimo ætatis anno diem Lunæ ac Saturni ciborum abstinentia colere cœpisse. Ne igitur tantorum virorum nomen frustra sortitus esse videretur, hoc ipsum eorum imitatione veluti mereri, eorumque se dignum redderetur. Veneri jejunii circulum totum, non nisi sicco pane siccisque paucis fructibus quotidie semel modice refectus, transigebat. Multi hanc ejus nimiam tam tenera ætate erga seipsum severitatem improabant, etque exproabant supra ejus vires esse tantam abstinentiam: augeri in adolescentia corpus cibis, non inedia imminui debere; ad labores sic impotentem reddi, mortemque sibi propere rare. Ille vero modestè talia impropterantis respondere solebat, Deum sic velle, cujus unius nutu hanc vivendi formam instituisse: facturum eum ut ex ea frugalitate nihil damni corpus patiatur. Tres pueros in aula Nabuchodonosoris ante oculos ponerent, quibus vilia legumina potusque frigide præ ceteris ephebis, qui regis illecebris nutriebantur, vires formæque gratiam auxissent. Inspiciant hoc speculum quidam hujus ævi populares nostri Helvetii, quorum Deus venter est, quibus non nisi caro semper in ore est, quique omnes abstinentiæ leges pessundant.

a Fuit in Massima, v. unguis dicitur, christus 3 Novembri, cum legitimo Pontifice Sede vacasset annis 3. Petro de Luna interea sub nomine Clementis VIII Antipapam egisse, sed ipse hanc electionem ab omnibus paulatim deservit.

b Colitur 9 Maji, quo die de ipse ejusque sacro agitur.

c Adjunctus est lacus parvus, qui ab eo nomen accipit: vulgo Saller-see dicitur in majorem Lucernensem lacum se congerant, distatque passuum millibus circiter 100 Confluentia aque ac Basilica; trianguli, ex Berra in Austrum peracti, cuspitem terminant.

d Utiator

Ad Usurarii autem nomine Grifones, ipsorummet lingua Grauvv-punters; quod eandem confederationem interpretari licet, punctum fiv pont fadur ipfius est, Tentonibus bont & verbont, a binden, colligato: nihil igitur antiquum Leopontium nomen, quod confederatos populi interpretari necesse esset, ad familiae bunt cognomen, quod von Levenbruck a Ponte Leonino fuisse notat Eickbomius.

o Colitur 13 Oct. Vita extat in Bibliotheca Cluniacensi auctore J. Odono, cujus lib. 1 cap. 3 ista leguntur.

i Coluntur Vincentius Ferrerius 5 Apr. Jacobus 29 Novemb.

g Sacerdoti cuidam familiari, Henrico am-Grund, parocho Stanziano, inquit Eickbomius; citatis in margine Alberto Saulus & Sebastiano Rhato.

h Non habetur id quidem in ea qua apud Lipomanum & Saurium est sub nomine Metaphrasis Vita; invenitur tamen in aliis MSS. Græcis qua ad 6 Decembr. preferemus.

CAPUT II.

Vitam in matrimonio & militia probam ducit: interitur a demonibus, diversis visionibus recreatur Nicolaus.

CAP. VII 12

Calibatus
maius.

IAm vero pubertatis annos transgressus Nicolaus noster, ad virilem ætatem robustus juvenis procedebat, quo tempore plerumque a prudentioribus, de reliquis vitæ statu, consiliis initis, decernitur. Nec erat ad id opus multa deliberatione, quin vir illiteratus exerceret, quibus adolescens insuevisset; sed illud tamen in hoc negotio consultandum venerat, celeberrime viveret, an se matrimonii vinculis illigaret. Virenim Dei, vitæ altioris studiosissimus, non ignorabat quidem nuptiis Deum non offendi ab illis qui nec status initi neque decretoria devotionis sacramento sponte suscepto impenderentur: divini tamen illius Oratoris aperta verba cum alio inclinabant, qui dixit 1. Cor. 5. Omnes esse sicut melsum volo. Solutus es ab uxore, noli querere uxorem. Volo vos esse sine sollicitudine: Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta & corpore & spiritu. Beatior erit, si sic permanferit secundum meum consilium: puto autem, quod & ego spiritum Dei habeam. Rapiebant etiam ad se castissimi juvenis illibatam mentem multorum veriusque sexus tam veteris quam novi testamenti testatissima exempla, quos perpetuus calibatus & Deo & hominibus commendatioris fecerat; atque eorum maxime qui eremi amore, quo etiam ipse ardentius flagrabat, ut supra memoratum est, se conjugio nunquam manciparant. Urgebant tamen aliunde virginum juvenem ad subeundum jugum illud parentum cognatorumque vota, quibus refragari non consueverat: quamvis nec ipsi suis monitis libertati ejus hac in re quidquam præscriptum vellent. Re igitur tam ancipiti diu multumque apud se, multoque magis in suis apud Deum solitariis consultationibus agitata, cum etiam eo se intrinsecus impulsu divino agi sensisset, parentum tandem judicio ac voluntati libens cessit, & oblatam ex honesta Wyssingorum familia virginem, Dorotheam nomine, spæ prolis non illecebra voluptatis illectus duxit.

13 Ex veteris interit vitæ rigore nihil in ipso etiam connubio remisit. Nihil hoc marito sanctius, nihil castius. Vivebant una prorsus unanimis: nihil conjux maritum in sua pietate impediebat; ac vicissim maritus conjugem ad virtutis culmen identidem extimulabat. Surgebat ipse sæpius media nocte maritali thoro, sociæque thori annuente ad preces, in æde B. Nicolai fundendas, vicinum montem tota hora distantem, petebat. Inde secundi virtutum conjuges, etiam prolis a Deo fecunditatem impetrarunt: nam eos Deus decem liberorum parentes fecit, æquali utriusque sexus numero, quos omnes summo studio ac pietate ad omnem sanctioris vitæ normam fingere pii parentes dies

noctesque laborabant. Primogenitus filiorum Joannes, D adhuc vivente patre, summam in superiore Silvania Præturam gessit; cui in eadem dignitate post aliquot annos Gualtherus tertio-genitus successit. Nicolaus inter filios natu minimus, cum litteris operam Basileæ ac Parisiis daret, suprema Philosophicorum studiorum laurea donatus est; in patria deinde Curionem egit ad annum usque millesimum quingentesimum tertium, quo diem suum extremum pie clausit. Dorothea filiarum prima honesto infra Silvam viro nupta, honestos etiam liberos ei produxit. Ceterorum nomina, quamvis hominum memoria exciderint, Deo tamen probe perspecta æternam vivere non dubitamus.

14 Martia semper fuit & bellicosa Helveticorum natio, armisque a puero prope innutrita atque assueta, quibus eo maxime tempore frequentius exercitabantur, quo se propitio Deo in libertatem, qua etiamnum perstruuntur, vindicarunt. Non erat tum cuique liberum nomen dare; sed ad certa quique signa conscripti, cum Patriæ necessitas postularet eaque magistratus nutu atque auctoritate in publicum efferrentur, seposita toga sago indui, atque pro stiva & rastro hastam & gladium terere cgebantur. Cum igitur circa annum Domini MCDXXXVI, nescio quid controversiarum a Tigurinis inter atque Svitenfes natum esset, idque multis etiam summisque intercessoribus aliquot annis stabiliter componi non posset, bello tandem armisque quadragésimo quarto supra millesimum quadringentesimum anno res decretorie commissa est. Sequebantur Cantonum plerique Svitenfium partes contra Tigurinos, inter quos & Sublariani erant. Tenuit pertinax Bellona utrimque infestis animos manufque ipsos septem annos, ubi tandem multis utrimque cladibus exhausti, magnorum virorum interventu arma deposuere. Huic bello noster Nicolaus, sua signa secutus, interfuisse fertur: quamvis enim natura pacis quam belli esset amantior ac mitioris ingenii, refragari tamen vocanti magistratui, ac periclitanti patriæ pacis amore solum non succurrere, pro crimine habebat.

Adfuit etiam anno MCDLX expeditioni illi, cujus occasione Helvetii ad arma proutati incremento penes Martia Comitatum & Turgox suis ditionibus adjecerunt. Erat manu strenuus in conflictu, vigeat pro viribus atque adjuvabat victoriam; devictis tamen hostibus parcendum, victoria moderate utendum, atque a fudorum devastacionibus abstinendum solerter monebat, Viduarum ac pupillarum etiam in hostili solo patronum semper egit: captivorum ipse solatium erat: a rapinis injustis commilitones identidem dehortabatur: una manu hastam, altera piacularis orbiculos semper portabat: adeo ut non nisi sanctam omnique labis expertem militiam, ad insigne etiam posterorum exemplum, militaret.

Illud ei inter alia peculiare in illa, quam dixi, Turgovienf expeditione evenisse legitur. Diessenhofen oppidum est in Turgox ad Rheni ripas situm, cui vicinum adjacet sacrarum Virginum conobium, Vallis D. Catharinæ nuncupatum: eo se hostes ex fuga abdidierant: hos affecuti Helvetii una cum conobio flammis delere cum jam decrevisset, interponere se, post fusas autem Crucifixi iconem preces, miles noster pro hostibus ac loco sacro intercedere: flammam jam paratas restringere, spondere ac vaticinari, brevi suapte sponte hostes inde cessuros, eumque locum deinceps multis sæculis pietate ac religione insignem perstiturum. Obtinere ejus preces, ac brevi vaticinio respondere eventus: nam & hostes locum paullo post deseruerunt, & sociis gaudio fuit loci sacri violatione abstinuiffe. Hisce demum præliis feliciter, ut dixi, confectis, cum Nicolaus noster bis victor domum redisset, castris deinceps profanis abstinuit, sanctiori paullo post

AUCTO-
RE PET.
HUGONIS.

Interitum
multa spe-
ram naves.

Interitum
multa spe-
ram naves.

etiam tamen
fundamentum
magis.

si quis ex
Dorothea
novo 10
liberorum
pater

prohibet in-
venit mones
florant.

AUCTO-
R PET.
HUGONE
S. L.

CAP. X
Mortuum
fugium

A post militis nomen daturus. Quo tempore haud dubie pluribus conflictibus, non quidem corpore sed animo, praesens fuit, uti ea, quae deinceps de prophetico ejus spiritu dicturus sum, facile demonstrabunt.

15 Quos alii summo studio ambiunt mundanos honorum apices, Nicolaus noster serio ac perpetuo aversatus sprexit, latere maluit quam eminere, sibi soli quam aliis praesse, seipsum quam alios judicare. Considerabat alte, inimicos esse quietae mentis forenses tumultus; pensabat saltigiorum ad lapsus pericula: certiorum esse in plano aut imo quam summo stationem, districtiori quondam judicio iudices judicandos & graviori poena damnandos. Vidit eos, qui alios regunt, plerumque plurimis atque pessimis animi passionibus ducti ac regi; nunc favore mentem agi, nunc invidia stimulari, alias pecunia, alias vanis adulationibus corrumpti; saepe sanguinem de veritate & aequitate triumphare; praevagationum denique in altioribus officiis nec modum nec finem esse. Unde dignitates potius ex-

B lestes ex imo suspexit, cali potius honores ambiit, praehis luteis atque perituris. Ibi nihil lubricum metui, animum iis in transversum agi non posse didicerat, ideoque magnus esse non inter homines sed apud Deum satagebat. Convenerant saepe tota illius Reip. Comititia communibus votis ac suffragiis, summum illi, cujus fidem & industriam in minoribus officiis experti essent, inter suos magistratum committere urgebant, perurgebant, rogabant, obsecrabant; aptum, dignum proclamabant. Ille vero non tergiversari, sed prorsus renuere, respicere, obsecrantibus adamantinum pectus ostendere, hostes eos censere, qui et hoc in negotio patrocinarentur, praedicabant alii prudentiam ejus, vitae innocentiam alii, alia alia Dei ac naturae dona digna imperio: ipse gnarus haec omnia facile perdi imperio, hoc ipso quam illis carere pertinaciter maluit, & evicit denique tenax propositi animus, ut ei tandem molesti esse desisterent.

16 Molestabant tamen saepe privatum, qui in publico molestias fugebat: asyllum erat patriae: summi, infimi ejus consilio res suas gerere cupiebant, consilia ejus pro oraculis habebant: atque ita inter lares ac rura domestica consulem agens, minore cum dispendio quam in curia, vanos interim honores ac fastus evitabat. Neque vero usque adeo mirum erat, hominem quotidie divinitus erudiri solitum, tam alienum fuisse ab omni humana pompa, ut honores ac officia publica execraretur, quorum pericula ac ruinas ei Deus manifestis prodigiis saepe ostendisset. Lis aliquando in foro agitabatur, cui adhaerebat officii gratia Nicolaus.

Fervebant utrimque partes, suum quoque jus praetendebat & propulsabat injuriam strenue; cumque tandem ad sententias a iudicibus ferendas ventum esset, & omnium oculi atque ora eo intenta haerere, etiam Nicolaus noster intentus in iudices, causae decisionem avide expectabat, eosque, ut essent aequi tantae rei arbitros, quos nutare tenerat, severe admonere. Et ecce prodigium ingens, flammae prorumpere, unde verba expectabantur: flammae sulphureae, foetidae quasi ex Aethra quadam vel potius ex tartaro evomerentur, ita ex nonnullorum iudicum ore ac lingua protrudebantur. Attonitus ad hoc spectaculum Nicolaus, qui solus fumantia iudicum ora intuebatur, rem tam insolentem altiori indagine perscrutari coepit; has flammās haud dubie corruptelae indices esse, fumare ex incenso pectore iniquos favores muneribus clam acceptis suscitatos, ignibus aeternis evanidos hos ardores preludere, quibus iniusti praevicatoris aliquando iusto Dei iudicio excrucianti essent. f Atque ex eo ipso tempore longe jam studiosus quam ante huiusmodi dignitatum pericula aspernebatur, cum videret malos iudices tartarum in pectore circumferre, cujus proditores ignis ex ore prod-

euntes tam luculente spectasset. Ita nimirum sibi Deus electam animam manifesta salutis dispendia fugere docuit, ut eo liberius subinde evolveret, quo eam trahere denique cogitabat.

17 Tenebat adhuc cum vitae cursum Nicolaus inter domesticos, uxorem ac liberos, quem supra dixi: laboribus diem, noctes precibus dabat ac divinis commentationibus, idque tamen domesticos studiose celare ac dissimulare laborabat. Mos illi erat vesperti hora quietis consueta cum reliqua familia cubitum se recipere, interquiescere nonnihil; sed mox interrupto somno, cum ceteros omnes eo artius oppressos animadverteret, lectulo damnato sensim ac sine strepitu cubiculo exire, in genua provolvi, calidissimis cum Deo colloquutionibus totum reliquae noctis frigus temperare. Perfundebatur interim solatiis a Deo uberimis, quae etiam in corpus redundantes longe ipsi melius quam somnus vires reparabant, atque ad antelucanum laborem ceteris vegetiorem ac fortiozem reddebant.

Verum id humani generis fatales hostes gravissime ferebant, unum hominem rudem, plebejum, rusticum tot experiri divinos favores, tot virtutibus emnere, vitam tam innocuam ducere. Suspectae ipsis erant ejus perpetuae vigiliae, abstinentiae, elemosinae; propositum Nicolai, contemptum imo perniciem suam interpretabantur; exemplo suo plures post se tracturum, atque ex inferni faucibus ingentem praedam denique erepturum metuebant. Clandestinis ergo primum cuniculis eum vel omnino subvertere vel saltem labefactare nitebantur; suggeriebant versute varia, quibus vel a coepris pie ac religiose exercitiis retardaretur, vel a proposito ad caelum itinere prorsus averteretur. Cum vero ipse ad omnes eorum oculos comitus inconcussus perstaret, ita ut eam ne ad minimam quidem impatientiam umquam pertrahere possent, eum tandem aperto ac violento Marte aggredi consueverunt. Cadebant eum aliquando, trudebant, affligebant varie, ut vel semel illi bilem movere possent. Sed frustra; invictus Dei athleta ridebat eorum insultus, animique sui magnitudine corporis molestaciones fortiter eludebat. Ros aliquando secesserat, comite filio natu grandiore, visendi curandive pecoris gratia; dumque filius in stabulo pecori operam intentam navat, ipse foris extra caulas sentium ac ruborum renascentia impedita, quae pascuis nocebant, diruere ac extirpare laborabat. Arripit hanc nocendi occasionem truculentus hostis, adest improvisus, medium corripit innocentem virum, in altum sustollit, ingentique impetu per densissimum spinis senticetum ad decliviora triginta circiter passus inde distantia prata excussum ejaculatur. Afflictus tam gravi casu Nicolaus, exanimis prope totoque corpore lacer ac sanguine madens iacebat; cum interim filius re stabularia confecta prodians parentem in opere, in quo eum reliquerat, quarrit; inquam, & denique diu quassatum eo quo diabolus abjecerat loco, seminecem maleque vepribus concisum reperit. Elevat humo, fover, humeris injicit pius filius dilectum parentem, in casam ad focum anhelus deportat, in frigida atque languentia membra animam recedentem calore paulatim revocat, donec tandem ad se rediens fortis athleta placida serenaque fronte ad filium conversus: Bene, inquit, atque in nomine Domini; quam crudeliter me meus antagonista prostravit? verum enim vero haec Dei voluntas fuit atque conventitia, sine qua ne tangere me quidem tartarea bestia potuisset. Ex eo vero tempore non tantum minas ac infestationes ejus non timuit, sed etiam fortis pectore sprexit.

18 Rusticanti aliquando in agro suo filiola non procul assidebat, quae subito exterrita exclamare, vociferari, ac patris opem implorare coepit. Rogata quid tantopere exhaeresceret; Ater, inquit illa, molossus

CAP. X
Mortuum
fugium

propositum
Nicolai
demonstrat

ad id quod
ipso propositum
pertinet

molossus

A lissus ecce adest, unum tantum in fronte oculum habens, qui me sportissimo rictu deglutire molitur. Cui Nicolaus agnosceas Cerberum, Noli fillola, noli, inquit, metuerre: latrare potest, mordere non potest: nocendi voluntatem habet, potestatem non habet. Quo dicto spectrum ex oculis protinus evanuit. Eadem praelia etiam hoste terribissimo Nicolaus noster, gloriosus semper victor, experiri crebro debuit: quæ prallati sunt ante eum plerique viri illi, qui vitæ morumque innocentia ac sanctitate ceteris præcellerunt. Novimus ipsum Servatorem nostrum ab eodem hoste non tantum duello læssitum, sed etiam ex eremo sublatum, in editissimum montis tempeplive Hierosolymitani supercilium transvectum esse: cumque eum inde deturbandi potestatem hostis non haberet, sollicitasse tamen, indemnitatem præmissa, ut ipse se prosterneret. Novimus & perantiqua Jobi viri quondam tolerantissimi adversus eundem hostem terrena, quibus non tantum fortunis omnibus liberisque, sed etiam carne, imo & vitæ propria prope exutus, superior tamen eodem inimico fuit. Quid opus est pluribus plures enumerare? Paulus; Antonius, Ignatius, Franciscus, Margaritas, Anastasius, Bibianas, innumeros alios Sanctos, quibus conflictus graves cum hoc hoste divinitus excreverunt. An ideo Sancti non fuerunt? an ideo Numini divino displicuerunt? Erras, erras a vero, quisquis ita iudicas. Probari per omnia discrimina vult Deus, quos diligit: non parit in hac vita, quibus æternum parcere decrevit. Cirrige ergo quisquos es, miser, sententiam tuam: ne quas pugnas hic experiri non cupis, in futura æternitate expectes.

Mentis ad
etiam sibi
19 Placent utique Deo homines illi, nec est, quod de salute sua diffident, quicunque communem vivendi rationem secuti, recte tamen agere atque in omnibus frugis esse Nicolai nostri exemplo didicerunt. Attamen nihilominus est præpotentis Dei consuetudo, ut quos sibi velut singulares amicos arctiori ac familiariori conjunctione copulare constituit, hosti ad sublimius etiam perfectiusque vitæ institutum provocet, quo liberius a rebus profanis expediti, se totos Deo permittant. Atque

C que hanc ipsam voluntatem suam, quibus placet, variis modis insinuare novit. Reluctanter enim terroribus impellit, promptos ac promptos blanditiis invitat, alios piorum hominum vocis ac ductu trahit, alios denique insolentis ad se rapit: mentis illustrationibus. Horum e numero singularem Dei amicorum fuit etiam Nicolaus noster, quem Deus solus totum possidere atque ab eo præ ceteris totus possideri voluit. Eum proinde præclaris nonnumquam ostentis clare edocuit, quantos res suas atque peritura: perfecto in Deum amoris obices obijciat, quam vana sint hominum terrenis sese negotiis occupantium studia, quanto demum favore cælum eos profecturum sit, quibus terra penitus sorduisse. In pastus sua cum aliquando greges atque armenta propria pabularum emisisset, seorsim ipse sibi more suo, ut dixi, locum ad preces Deo fundendas idoneum elegit: ubi homini sedens toto se mentis impetu in cælum libravit, terræque cui insidebat penitus oblitus, superfluarum rerum contemplatione absorptus aliquamdiu hæsit. In eo mentis accessu Deus illi liliū portentosum ostendit, nivei coloris, & odorem non nisi ætheream digne lateque exhalans. Prodiit ex ipso Nicolai ore velut in ejus visceribus datum, & floribus suis in altum porrectis cæli videbatur formicem attingere. Hujus igitur tam insolentis germinis cum decore, fragrantia atque proceritate diu satis perfruitus, maximeque admirandum ejus ortum atque originem miratus esset, greges passim pabulantes viri Dei paulatim appropinquabant, atque inter eos equus, quem ceteris generosiorum ac nitidiorum aliebat, coram eo casu oberrabat. Revocato igitur ex clivibus, atque volente in hunc equum dejectis, subito

etiam liliū illud caput a cælo sua sponte revocare, in arcum curvari, & ad jumentum ita inclinari cepit, ut tandem ab eodem dentibus correptum, & ex ore unde progenerum videbatur, violenter extractum prorsus absumeretur. Tum vero in se converti vir Sanctus, rem hanc altius perstrare, animo turbari, confundi, seipsum increpare. Itane ergo liliū & liliū pulcherrimum pestum erat? quod ex ore meo prodit? quod cælum tetigit? O odorem! o candorem! Equus decoxit. Equidem jam denique sentio, quod res est. Nimirum diligo hos divine suavitatis decoctiores, hos sanctæ quietis interurbatores. Delicata nimis sunt hæc bestia, quæ non jam gramina, sed lilia depascitur. Claudens est, horret, excludit se, ne fluxis hinc rebus, sed cælo & Deo exerceant hæc lilia. Ex ea igitur ipsa hora crebris huiusque serio cogitare cepit, quæ ratione Deo soli desertis hisce inanitis, adhereret.

12. Alias cum denuo per loca devia meditabundus oberraret, cœnis ad se tendentem virum conspexit, forma spectabilem, canitie decoram, gravem incessu. Progrediebatur lente, acque interim suavissime jucundus modulabatur. Varius erant concinentis sonus, una solaque voce canticum inchoabat, mox triū distinctarum vocum concentus exaudiebatur, qui denique ad primam rediens harmoniam repetita sola voce absolvabatur. Ubi denique ad eum grandævus ille propius accessit, dimissis modulis, caput aperire, genua cœvare, stipei gemebundus rogare cepit. Nicolaus sine omni cunctatione crumenam pandit, atque rogat liberaliter quod rogatus fuerat. Infinitas ille vicissim gratiarum actiones reverenti acque demisso gestu. Nicolao refert, ac simul in momento ex oculis ejus evanescit, eumque ingenti perfusum mentis dulcedine solum relinquit. Atque tum denique Nicolaus mendicam agnoscere, in genua & gemitus prorueret, fontem bonorum omnium venerari, unum natum, triū personis adorare, assentiri mysterio; Deum unum in una voce, in tricinio tres personas sobelli cognitione instructus admirari, de stipe in Dei manus resignata letari, unum illud dolere, quod non seipsum totum pro stipe ditissimo liberalissimoque mendico donasset. Viam deinde suam in eadem eremo profecturus, alio rursus spectaculo prodigioso divinitus institutus est. Pagum sibi videre atque adire visus, rariū quidem atque infrequentem domiciliis & habitatoribus, insignem tamen eminenti palatio, quod antioris pagi locum occupabat, invenit. Rapuit ad se arcis venustas animam admirantis, atque ad ingressum invitavit. Nec mora: adit locum, fores apertas subit, atque in primo statim aditu, scalas, & sub scalis fontem offendit: miratur utrumque, nam scalæ cum essent amplæ ac magnificæ, denis tamen tantum gradibus ascendebatur, & fons perenni quidem ac profusus, occulta tamen, scaturigine non aquam, sed mel, vino olisque mixtum, fundebat. Superatis deinde scalis, magis eum attonuit crater haustus ex subjecto fonte liquoris plenus, qui supremo gradui, veluti ad sitim restringendam paratus, insisteret. Accedebat etiam vox, quæ illud Servatoris clare ingeminabat. Qui sitit, huc veniat, & bibat: Joa. 7. Srupebat interim pius spectator raritatem hospitum: vix enim paucos, suavitatis ejus nectaris, ac liberali invitantis vocæ pellectos, conspuere videbat. Hoc denique tam portentoso spectaculo cum satis diu oculos mentemque oblectasset, simulque etiam nectareo illo liquore avidum gurgur liberaliter proluxisset, in vicinum campum foras prodians, in innumeras illic hominum catervas promiscue campum oberrantes inveniit. Discurrabant formicarum more diversi diversis occupati negotiis, omnes tamen solicii lugro tantum inhæbant. Quidam nectaris sepius intuebant, alii summas stipes perfrungebant,

AUCT.
PST. NII.
GOM. 3. J.

Angelo
miserum
supplicium
offertur

etiam sibi

F.

debet quæ
se aut ad
cælum

2

debet quæ

AUCT.
PET. MU
GONZ. &

A iungebant; & utrique a transeuntibus vestigal solerter exigebat. Fuere multi qui iucundiore opere tibias, tympana ac fides increpabant; qui tamen & ipsi a saltantibus mercedem exculpebant; alii denique aliis laboribus strenue intenti lucro studebant. Attonito ad hæc Nicolao subito adsuit divina lux, quæcumque illa illustravit, ut facile intelligeret, portenta hæc omnia, quid sibi vellent. In perenni illo fonte Deum omnibus bonis inexhaustum fontem speculabatur, tribus illis suavitissimis liquoribus ejusdem unius fontis, Personarum triadem hauriebat, in denis scalis gradibus Decalogum legebat; divinæ cognitionis craterem propinari colligebat his, qui scalas Decalogi percursum transiens discessit, invitari multos, imo omnes mortales ad preciosas has delicias, paucos tamen concurrere, imo fere nullos; vulgo ab hominibus metas inania, quiescunt, lucra temporaria curari, eo tandem omnia illorum quædā ac conatus omnes ferri. Unde ipsi denuo novas accedebat stimulus ad fluxa hæc prorsus deferenda, seseque totum fluentis illis perennibus immergendum.

B
joh. 1. 10
Deo servit

B At illo rursus tempore, cum domesticis nescio quibus operibus distineretur, tres ad se venientes viros graves, habitu similes, æquales statura, atque ad speciem ætate pares excepit: quorum primus ad Nicolaum serio conversus, Numquid, ait, Nicolæ, placet tibi, ut nostræ te potestati atque arbitrio totum corpore animoque dedices ac permittas? Ad hæc Nicolaus toto cordis affectu respondit: Ego uni soli que præpotenti Deo, nec alii, dedicationem mei totius facio, cui jam pridem totis qua corporis qua animi viribus famulari desidero. Tum vero tres illi viri venientes ac hilari fronte capita veluti conferre, subridere, annuere; & primus denuo virum Sanctum hisce solari: Si ergo, inquit, te decreto-rie unius Dei obsequio totum mancipasti, age quod agis, ceptoque constanter calli insiste: ubi enim septuagesimum ætatis annum exegeris, corporis ergastulo omnibusque mundi arumnis liber ad caelos evolabis, ut illic debitam laboribus tuis mercedem feelsias. Occurrent interim certamina multa, multa tolerantia, robore multo depugnanda: sed macte animi miles: vinces, triumphabis hostile quicquid evenierit: & quamvis nunc tibi nihil nisi crucem humeris tuis injectam ad nostri memoriam relinquimus, erit tamen olim, cum te multis aliis comitatum, (quos scilicet exemplo tuo tecum trahes)

C
de divinis
animis
fieri

C latiore sinu excipiemur: eos tu veluti magni exercitus signifer in æternitate illa duces, vexillum præferens, quod ursini pedis pictura, veluti perseverantiae tuæ ac roboris symbolum, notabit. Atque cum his dictis viri illi videri desierunt, relicto in Nicolai corde ingenti desiderio ad ei soli servendum, qui ei jam sapius voluntatem hac in re suam tot indicis declarasset. His aliisque crebris illustrationibus instructus Nicolaus noster a Deo, cum denique vice quadam prædium quoddam suum pedes peteret, atque interim pro more mentem in Deum abreptus, id unice sibi tandem demonstrariurgeret, quam denique vivendi norma Deo soli vivere ac placere posset: ecce tibi subito de caelo ad eum nubes pulcherrima devolvi cepit, ex qua vox delapsa in hunc ei sensum respondit: Incausum querere, vanaque anxietate animi turbari, dum de vitæ instituto ambigeret, quasi vero suapte ingenio ac viribus propriis nixus, rem tam arduam aggredi ac perficere possit. Quin potius, inquit vox illa, curas has omnes una cum toto mundo abiecis? Quin te tandem, ut jam pridem facere recepisti, Dei nutui libens volensque obsequeris? An nescis promptum, liberum ac liberale sacrificium Deo acceptissimum esse? Excute igitur impedimenta omnia, in Deum te totum propice, & quicquid denique de te ipse statuerit, id toto pectore amplectere. His auditis vir Sanctus fastidire jam prorsus veterem vitam, divitias, uxorem, liberos aspernari

in omni

abdicationem omnium meditari, solitariam vitam D ambire, ac denique solerti ac circumspecta indagine media eam amplectendi indagare cepit, ut mox pluribus aperimus.

a Anno nempe præcedenti Fredericus Toggus, cum omnibus suis terris & dominiis in jus Tigurina civitatis admissus, ei deinde offensus, aliud fadus cum Suisvibus popigeras: meritis autem hoc ipso anno uxorem heredem reliquerat, qua fadus cum Tigurinis renuntiavit, quo se contra Toggii heredes legitimas meritis, Suisvibus civitatis obsequio & patrocinio submisit. Ita fere Henricus Switzerus in chronologia Helvetica part. 2.

b Austriacum si fuerat: sed cum Gradleri fratres, & Gradii Styria oppido in jus Tigurina civitatis transgressi, ultimum opus contra Sigismundum Austriam implorassent, & jam alii Helvetiorum pagi Tigurinis se conjunxissent, occupata Tigurina est, Tigurina regioni ad Orientem proxima: reliqua; villoribus est, patet eodem anno inita.

c P. M. eludecim quom Constantia Occidentalem & in extremo Tigurina totiusq; Helvetia versus Boram limine.

d Austriacum Bickbarnus citat in margine, Joannem Solvium Curia Lucernensi amanuensem, qui anno 1507, & Udalricum VVittulorum, Abbatem postea Einsidensem, qui scripsit anno 1571.

e In valle Melchthal, inquit idem, quæ præruptis atque altis interiacens montibus, nomen habet a rivo Melcha perlabente, seq; ad Saxulum effundente in lacum: in margine citantur vestigia litteræ falli testis.

f Brancati Itali dicunt: itaque scripsit Renwardus Cysarus Nestorius Apostolicus an. 1591: de his tractans.

g Fanficci causa, inquit Henricus Lupulus: & nomen prædii Melch-y facis, quod dicit Melcha insulam.

CAPUT III.

Nicolaus ex consensu uxoris arumnis peris: deinde in patria solitariam aduocella & aratorum conditur a Subsolanis.

E T jam Nicolao mundus omniaque mundana ita prorsus evulserant, itaque apud eum celestis vitæ votum invaluerat, ut nimis angustum sibi tantius orbis ambitum ad habitandum censeret, ac de cetero non nisi ampliora celorum spatia ad vitæ reliquum transigendum diligeret atque ambiret. Decrevit igitur abdicatis omnibus patriam deferere, atque eremo se abdere, unde demum incognitus omnibus, liberrimos ad superos celorum campos excursus haberet. Unicum erat vinculum, quo se adhuc ligatum circumspiciebat, quoque solum abruptum se nec velle nec posse sine scelere videbat: vinculum id erat conjugii, quo adstrictus adhuc tenebatur, quodque solum a concepto proposito cum retraheret. Sed & illud tandem disiecit: modo non quidem illicito aut violento, sed quo didicerat etiam Christi Servatoris nostri discipulos idem olim vinculum discedisse. Jusserrat is præclarissimus Doctor discipulos suos inter cetera etiam conjuges suas relinquere: reliquerunt, ac postea liminio ad eas deinceps non redierunt. Reliquerunt inquam, non repudiarunt, invitæ non deseruerunt, sed volentes ac consentientes. Id ipsum ergo & Nicolaus tentare decrevit, memor verborum, quæ Vas electionis Corinthiis scripsit, quæque Nicolaus verecundius saniusque quam nunc multi interpretatus est. Fraudare se invicem conjuges permisit D. Paulus, ex consensu tamen utriusque, ut orationi ac abstinentiæ vacent. At vero, occurrunt multi, ad tempus id permisit, non in perpetuum; jussitque illos deinde in id ipsum reverti: Erras, mi homo, quisquis es, ad tempus indulgit abstinere, non præcepit; indulgit postea in id ipsum reverti, non mandavit: Hoc autem, inquit, dico secundum indulgentiam, non secundum imperium: consuluit igitur continentiam conjugibus ad tempus, ut sanctius atque expeditius pietati in Deum indulgant. Quid vero si tota vitæ id facere decernant num hoc vetat Apostolus? Nec vetat, nec præcipit, sed

PARS II
CAP. I
de solitariâ
vita

in plures
locis fuit
10.

A sed idipsum permittit ac consulit lis, qui incontinentiæ periculum exinde non metuant, ac libidinem omnem divinitus adjuti generose frenare ac domare cupiunt.

3 Id Pauli consiliū secutos Nicolaus noverat ingentes quondam conjugum greges, perpetuo continuisse in ipso matrimonio mutuo consensu Nutricium ac Genitricem Dei; Valerianum ac Cæciliam; Julianum ac Basilissam; Marcianum ac Pulcheriam; Henricum II Imperatorem ac Cunegundem; Boleslaum V Polonorum Principem ideo pudicum appellatum, ac Cunegundem prioris æmulam; Conradum Regem Henrici IV Imperatoris filium, & Mathildem, Alphonsum item II Asturum Regem, qui cum conjugē continentiam observans Casti nomen promeritus est; Carolum Crassum ac Richardem Reginam. Audierat etiam Pharaïdem Pipini neprem perpetuam in connubio virginem fuisse; Edwardum item III & Editham conjuges ac virgines; Ethelredum Orientalium Anglorum Reginam bis conjugem, perpetuo virginem: alios denique quamplurimos, quibus in ipso conjugio continentie quam conjugil amor plus cordi erat.

4 Horum igitur præclaro motu exemplo Nicolaus conjugi suæ rem denique aperire, ejusque animum ad perennem continentiam sollicitare cepit. Non placeat, inquit, o conjux, ita amplius uti hactenus vivere, Deoque trahenti reluctari; secreto deinceps vivere placet, procul patria, procul liberis, procul etiam te conjugē. Ea prorsus est Dei voluntas, multis mihi hactenus argumentis demonstrata, cui resistere nefas esse etiam tu nosti. Tū ergo id agere venia utroque consensu mihi ut liceat, etiam atque etiam obsecro: hoc ipsum a te si impetrem pro summo beneficiorum numerabo, quod unquam in me contulisti. Addidit deinde etiam illud, non esse, quod de onere liberorum & de cura rei domesticæ multum angereetur. Liberos jam prope ita adolevisse ac maturasse plerosque, ut paternæ cura non egeant: rem vero familiarem Dei beneficio loco esse tam copioso, ut sedulæ matris familiæ opera atque industria facile conservari possit. Quin etiam experiri se dicebat, quod quanto plus quotidie in divinis proficeret, tanto ad humana inutilior efficeretur. Hæc horumque similia cunctanti conjugi suggererat sapius, deliberandi enim tempus & illa prudenter poposcerat, tamq; grave negotium non sine cognatorum aliorumque intelligentium hominum consilio decerni posse ac debere judicarat. Conspirantibus tandem omnibus, quotquot rem maturo judicio examinaverant, cedendum divino placito, dandum hoc singularem Dei amico, ut Deo solo curis omnibus exsolutus liberrime frui possit. Cessit denique & ipsa conjux, ac renuntiavit juri suo libens volensque, & conjugi carissimo non sine fluentibus lacrymis data dextera liberam quoquo vellet abscondi potestatem fecit. Incredibile dictu est quanto Nicolaum internæ voluptatis sensu consensus iste perfunderet: alterum jam pedem inter sidera posuisse sibi videbatur: nec apparebat aliud quidquam, quod ei remoram objiceret, quo minus propediem conceptum jam dudum sublimioris vitæ institutum plenius amplecteretur.

5 Obtena igitur eo, quod diximus, modo uxoris licentia, eremum instituto suo idoneam circumspiceret, & quam potius ambiret atque ubi, intra an extra patriam, anxius ambigere cepit. Offerebant se in ipso patrio solo solitudines percommode, sed occurrerant interim animo varia, quæ cum ad exterum locum evocabant, ubi non tantum solus, sed etiam ignotus degeret. Cogitabat in patria non defore obsecratores, qui ea de re diversa judicia formaturi variosque sermones sparsuri essent: alios, ut fieri assolet, bene; plures etiam male rem interpretaturos. Apud hos temeritatis, apud illos ostentationis se nomen ac notam non evitaturum: domesticos ipsos ac familiares desi-

dem atque ignavum calumniaturos: vitari denique D posse hæc omnia sola distantia, quæ omnem sui conspectum, & quod sequi solet, etiam memoriam cunctis eriperet. Quapropter septimo mense anni quinquagesimi septimi supra millesimum quadringentesimum, jam quinquagenario major, cognatis ac domesticis certum profectionis suæ diem indixit, quo isdem extremum valediceret. Adfuere illi ad destinatam diem frequentes, virique propositum admirati primum, mox etiam approbantes, cui contravenire non poterant, varie tamen interim animis afficiebantur. Stabant coram eis, positis veteribus exuviis, sola amictus tunica oblonga e rudi panno, nudis pedibus, capite aperto, manibusque scipione armatis. Divinum quid & habitus iste & tota ejus facies, ac potissimum lingua spirabat. Amplecti singulos, singulis bene precari, ad virtutem Deique timorem hortari omnes; jubere ut sollicitudine de ipso posita, suæ solum salutis curam impense gererent: sic fore, ut in cælo tandem mutuis denuo aspectibus ac colloquiis securius lætiusq; perfruantur. Quanti exinde singultus, quanti gemitus & lacrymæ ejus verba exceperunt, dicendo exprimi non potest; deplorabant singuli orbitatem suam, parentem se communem, virum sanctum, speculum omnis probitatis amittere: absque eo etiam vitam sibi gravem fore, cum eo simul etiam divini Numinis favorem patriæ cedere quiritabantur. Ille vero solatus singulos, ab his se blandis, suavibusque verbis sensim avellere, eodemque die iter versus Afsiam arripere cepit.

6 Hæc solus, nullo comite, sine perâ, sine viatico, quasi nihil unquam possedisset, quasi nihil prorsus defuerisset. Numquam se ditiores, numquam se beatiores existimavit, atq; nunc denique Deum Conditorum se perfecte obtinere posse speravit, cum rebus omnibus exsolutum se penitus gauderet. Disserminabat eo tempore Jura mons, quem alii Jurassum vocant, Helveticos a Sequanis & Rauracis Occidentem versus hunc montem (quoniam Nicolaus noster omnino se patriæ extorrem facere, ut dixi, decreverat) mira animi alacritate superavit, ex ea parte, qua ad inelytæ Basiliensium Reipublicæ ditionem pertinet, quæ postea circa annum millesimum quingentesimum primum reliquis Helvetiæ Cantonibus fœdere perenni connexa, patriam nostram eximio auxit incremento, ac montibus ipsis firmiore munimento vallavit. Eos igitur fines ingressus viator noster, ad urbem ejusdem ditionis, quæ Basileam inter & montem Juram media interjacet, Liechtal indigenæ appellant, circa crepusculum vespertinum pervenit. Cumque jam cominus eam urbem contempleretur, dictu mirum est, quanto perculsus terrore pedem subito retraxerit: sanguine enim colore tincta apparebant tecta, turres, mœnia, & quidquid deniq; conspicuum ex urbe erat, aut flammis aut sanguine rubescere videbatur. Collegit exinde Nicolaus, moneri se divinitus prodigiosa hac oppidi facie, ne intro pedem inferret; quare diverso itinere vicinam quandam subiens villam, amice a villitico & perhumane receptus est. Eandis mutue salutationis officiis, inter varios ultero citroque habitos sermones, villitico de Nicolai patria ac stirpe, deque via ac vitæ instituto modeste sciscitari, Nicolaus vero totam voti sui vitæque seriem ex ordine percurrere cepit; Eremum, inquit, extra patriam quæro, ut in ea meliorem patriam reperiam, ideoque ex itinere ad te huc diverti, ut tuo consilio atque judicio adjutus salutare animi mei propositum exequar. Quamobrem si locum instituto tali idoneum, sive procul his terris, mihi demonstrare possis, æternum me apud Deum optimum maximum tibi obligatum ac devinctum tenebis. Duc ergo, quo voles; præi, sequar ductorem: neque enim vel hæc ipsa nocte inter homines versari, sed in solitudine libet.

A 26 Hic jam mirari villicus voti sublimitatem, laudare alacritatem animi ac promptitudinem, pietatis perfectionem suspicere; illud unicum non satis probare, quod patrii finibus excessisset, cum esset ex Helvetiis oriundus. Id genus hominum exteris nationibus pro tempore exosum esse; quocumque demum deveniret, exteros coactum in alicujus delicti poenam exilium interpretaturos, profugi nomen ac notam ei imputaturos. Ad hæc in ipsa ejus patria solitudines esse multas ad Dei obsequium perquam accommodatas, ubi sejunctus ab hominum strepitu sanctæ quieti ad libitum operam navare posset. Suadere se reditum eo, unde venisset; suo judicio id eum ex Dei nutu ac voluntate facturum. Audit attentus serio monentem Nicolaus, gratiisque actis, eam se noctem deliberationi sumpturum, respondit: atque tum demum, quidquid Deus suggereret, prono animo obsecundaturum; simulque venia petita discessit. Sed mox in ipso itinere, non procul inde nox eum occupavit. Declinans igitur viam, sub djo abstrusorem ad pernoctandum angulum delegit: ubi in ferventissimas sese abiciens preces, anxie uniceque a Deo instrui postulavit, reditu an cæpti itineris prosecutio ipsi potius placeret. Nec destitit ipse fatigatus Deum precibus fatigare, donec sollicito anxioque pectori somnus obrepisset; cui cum aliquantulum indulsisset, clara sese repente de cælo luce circumveniri sensit. Ejus fulgore cæu fulmine quodam tangi, indeque graves in visceribus dolores experiri cepit, veluti si adactus ventri colter in ipsa intus præcordia grassaretur, eumque prorsus evisceraret: atque ab ea hora nec tamen ullam amplius, nec sitim sensit. Nautico item se quasi fune constrictam in patriam violenter retrahi sentiebat: unde satis perspiciebat divinam de se voluntatem, cui proinde promptissime obsequi primo statim diluculo meditabatur.

CAP. III. 27 Solet nimirum Deus, quos arctius amat, eorum etiam virtutem impensis testatam probatamque facere; experiri varie utri vivant, Deone an sibi met ipsis; promptine sint quoquo ipsos Deus trahit, an sine delectu domi forisve, inter amicos & hostes, non inter & alienos, Deo & non sibi sint parati parere. Iisdem etiam experimentis Nicolai nostri voluntatem ad omnem Dei nutum factam probare voluit: unde eum patria vix evocatum, eodem, unde promptus abierat, mox revocavit: quæque ante metuerat, hominum nimirum judicia ac sinistros sermones, contemnere docuit. Redux ergo in patriam terram Nicolaus eadem qua excesserat via, illud unice toto studio cavit, ne mortalium maximeque cognatorum cuiquam ejus reditus pateret: ne suarum rerum quas magno animo deservisset vel extremo quidquam digito attingeret aut levi desiderio affectaret. In secretioribus igitur alpihus Subsilvaniz & ulterioris abstrusum densumque vepreorum ingressus, ibidem solitaria suæ vitæ tirocinia ponere, imo, si Deo placeret, totum eidem cursum absolvere statuit. Erant ipsi hæc spinæ ac sentes omni roseo aureisque ac cedrinis receptaculis acceptiores. Nota humus lasso corpori lectum, & durum saxum culcitram præbebat; diurnos æstus subitaque pluvias præalta atque umbrosa larix pro tecto arcebat. Nulla illi supellex, nullus fons, nullum vitæ propagandæ subsidium. Ex eo momento, quo lares paternos damnavit, in ita redituque nihil omnino nec cibi nec potus admiserat, & tamen inde vires sibi minime imminutas persensit. Nihil favebat, sitiebat nihil: sola divinarum rerum contemplatione & corpus pascibat & animam saginabat. Multas interea gravesque inferi hostis infestationes ibidem toleravit: qui tanto eum insensius hostiliusque invadebat, quanto illi ea novæ vitæ rudimenta suspensiora erant. Repulit tamen insultus omnes, vicique

fortiter invictus noster viro, hisce præliis jam ante veterano magis exercitatus; ita ut nullo vasti hostis stragemate, nulla vi, nullisque armis posset expugnari.

28 Octiduum jam in spinea illo antro, nemine conscio, omnis victus expertus, soli Deo intentus, exegerat: cum ecce tibi venatores casu iis lustris oberrantes ferasque captantes (ut est illi hominum generi nihil abstrusum, nihil impervium) canum indicio etiam ad hoc senticetum, cui vir Dei inerat, pertrahuntur. Offendunt hi hominem eo, quo supra dixi, habitu humi profusum, precibus abreptum, persusum lacrymis: resistunt, obstupescunt, ac denique agnitu alloqui tamen aut turbare reformidant. Peracta autem venatione, recto itinere Petrum, Nicolai germanum fratrem, conveniunt: rem ei omnem produnt, locum certis indiciis manifestant, monentque, ut certius experiunda veritatis gratia, ipse, si velit, in rem præsentem contendat. Nihil ille cunctatus est vestigio surgere, properare, designatas latebras diligenter scrutari, ac denique repertas, qua data porta irrucere. Impulit eum ingens, quo fratrem complectebatur, amor, optatam ejus diuque quæsitam quietem interturbare? Quid, inquit, hoc est, mi frater? Quid video? Quid de te experior? Hæcine ergo est vita, quam dudum ambisti? vita tam feralis? tam inhumana? Frustra es, mi frater; hominem te esse non feram memineras. Occidere hoc est, non debellare corpus. Quid enim hæc inedia? quid tanta omnium rerum penuria? quid tam immanis rigor aliud tandem, quam præsentem mortem afferent? Remitte igitur, frater, de hoc animi proposito. Supra hominem sunt, quæ exorsus es. Ita scilicet cælestes genit corporeæ compaginis exfortes vivere possint, homo certe carne ac sanguine compactus, sic vivere non potest. Hæc aliaque his similia sincero simpliciq; ore ac animo objicientem germanum Nicolaus; lacida hilarique fronte ac lingua quiescere jussit, ac supervacaneas animo sollicitudines ponere: undecimum nunc diem esse ex quo corpori nullam prorsus curam fecisset, nihil cibi potusve admisisset; molestiam exinde se sensit nullam, nullum deliquium: velle se, si possit, sic perseverare, donec nec infirmitas oborta aliud suaderet. Hisque novitate rei percussus fratrem abs se domum dimittit.

29 Ne tamen temere Deum tentare velle videretur, com jam semel proditus passim inviseretur, clam Sacerdotem, notæ præditiæ ac prohibitiæ virum, ad se per internuntium evocat. Is erat Oswaldus Liner, kerensis paræcia Curio: huic totam animam suam exposuit fideliter Nicolaus; quamdiu e jam incolumis victu omni caruerit, quanto desiderio a prima pueritia flagrat veritæ talis vitæ, quæ pabuli corporei prorsus expertus majorem sibi facultatem præberet & mundo penitus valedicendi & Deo soli adhærendi: nolle se tamen proprio suo judicio arbitrioque nixum stare, sed rogare ut re prudenter ac mature examinata, ipse denique de ea sententiam suam ferat: obsecraturum se, quidquid in medium consulturus sit. Tum vero rem inuitatam ac prodigiosam mirari pius Sacerdos, faciem manusque viri sancti curiosius arbitrari, explorare digitis pedes ac brachia. Videbat quidem faciem totam impalluisse, genas macie evanuisse, labia ariditate aspera rimas egisse, totum corpus non jam carne ullove succo amplius, sed meris ossibus, cute sola vestitis, sustineri. In exsiccato tamen corpore cernebat vigere animum, & vires integras in exhaustis membris. Nihil vivacitatis, sanitatis nihil decesse huic imagini mortis. Unde prudenter sane conjecit, nihil hic vanum, nihil superstitiosum delitescere; ventis hominem vanæque auræ flatibus tam diu sustentari non posse: Dei solius hoc opus esse qui de hoc viro aliquid supra naturam disposuisset. Suasit igitur Nicolao ceptam prosequi porro abstinentioniam, Deique unius hac in re ope niri, quamdiu vires ipse animumque

A talem suppeditaret. Arripuit vir sanctus forti hilarique vultu consiliū pro voto datum, cūptamque inediā, tota deinceps vita illæsus viribusque semper constans, produxit.

CAP. IV.

adprementis
locum de
gratu

30 Crescebat indies fama Nicolai in his latebris delitescens apud incolas, augebaturque invisentium numerus, non sine magna sancti viri molestia, qui toties optatam sibi quietem inturbare dolebat. Ad abstrusiora igitur lacubula toto desiderio aspirabat, ubi vel ignotus omnibus vel certe paucioribus cognitus degeret: unde ejus eremi spelæa omnia lustrare, omnes angulos elivosque scrutari cepit, ut locum denique reperiret, quo se abditum hominibus magis subtrahere posset. Eum denique famulo suo benignissimus Dominus prodigio demonstravit: cum enim avia ac devia pererrans, cælum casu suspiceret, Deique in hoc negotio ductum exposceret, lucidissimos quatuor radios cœu faces accensas deorsum labi, atque in vallem quamdam devibrari conspexit, quam indigenæ Marginem vocant; eo forte, quod elevatiore ac circulari quodam veluti margine clivus ejus cingatur. Exhiberetur mirifice tanto vir sanctus spectaculo, vallem, quieti suæ cælitus designatam, concito gradu subit, nunquam inde recessurus. Est autem locus ille medius inter Australes Silvaniæ alpes, Saxulenses scilicet

B & S. Nicolai, ut vocant, pariter fere spatio Sarnensium, Kernensium Saxulensiumque pagis distans, tenebris ac densitate horridus, non nisi silvestrium arborum, dumorum ac virgultorum serax, udus atque uliginosus ex aquarum de montibus circumjectis confluentia. Interluit medium rapidus torrens, aut si mavis, fluvius, Melchadus, a quo & vallis ipsa nomenclaturam trahit: quam strepitu suo ruens per prærupta saxa aquarum vis longe lateque confundit; lacrymarum vallem recte dixeris, locumque vitæ austeriori natura situque accommodatissimum. Illic ubi vir solitudinis amantissimus Nicolaus sedem pedemque stabilem figere statuit, vicinorum adjumento casam ligneam, sarmentis contextam ac stramento tectam erigere, in eaque ceptum vitæ institutum prosequi grandi animo ac fervore cepit. Variæ interim de eo inter populares erant sententiæ, varii ac diversi sermones: arbitrabantur clanculum omnes ejus actiones: vias omnes observabant, ita ut inexploratus nemo ad eum accedere, nemoque inde reverti posset.

populus mag
tuum,

31 Cumque annuis prope ejusmodi exactis vigiliis, studia ejus omnia omnemque vivendi rationem jam penitus exploratam, nihilque doli ac simulationis subesse, ac nullo ipsum vano spiritu agi, pro comperito haberent: coire tandem communibus comitiis, C ut quid de viro Dei statuendum sit, in medium singuli consulerent. Nemo omnium erat qui pro ipso non staret, atque optima quæque quæ viderat de eo diceret. Cumque de sacello illic, ubi ipse degebat, erigendæ mentio incidisset, quod tam ipsius quam incolarum eo consuetum sacro pioque secessui commodum esset, quamvis nonnulli dilationem operis virique diuturniorem experientiam suaderent, prævaluit tamen potior pars: ita ut communi impensa, distributis viritum laboribus, opus Deo acceptum adgredi decernerent. Certatim igitur materiam sacello necessariam congerunt, lapides, cimenta, ligna convolvunt, laborant per vices strenue, nec ab opere nisi jam completo desistunt. Sacello denique non magnitudine, venustate tamen tribusve aris conspicuo, turguriolum novum adiciunt: e quo viro sancto in templum & prospectus & aditus pateret ad preces Deo fundendas: quorum utrumque vetustate ac religione venerandum, etiam hodie pie visitur ac frequentatur. Est casa illa usitato patriæ more ex tignis abiegnis, rudi opere per quatuor angulos connexis, extructa b, archa pariter & humilis: longitudo ejus superat aliquando decem pedes, latitudo non totidem æquat: altitudo sex pedum proceræ Nicolai stature non respondebat,

et celum
struendum
erat,

ita ut in pedes erectus non nisi converto aliquantulum ad pectus capite stare cogeretur: duabus fenestellis lucem diurnam admittit. Supellex illi eadem, quæ in priori spelunca fuit, id est, nulla: prolecto durus asser, ac pro cervicali saxum in cella latere adhuc visitur, magnosque a confluentibus pietatis affectu honoratur. Hoc ædificio, tandem circa annum Domini MCDLXVIII absoluto, donatus est liberaliter Nicolaus a popularibus suis, illudque eodem tempore magno pietatis sensu incolere cepit.

AUCT. PR.
TAO III.
GONS II

32 Exspectabat jam ædícula Nicolai extremam CAR. V. Pontificis manum, qua solenni ritu Deo Divisique pro more dedicaretur, itaque a profanis usibus absoluta penitus, non nisi ad sacros divinosque designaretur. Ne igitur Subsylvani etiam hac ex parte officio suo atque auxilio deesse velle viderentur, communi plebiscito legatos ad Hermannum ex prænobili Landenbergensium sanguine oriundum, Constantiensium pro tempore Pontificem (cujus amplissimæ sacrorum curæ Subsylvania subest) destinant, petunt, ut misso initiatore suo in eas partes, ædem, quam Divino comprimis cultui ac municipis sui usui construxissent, Deo sacrari curet. Nec mora, missus in Helvetiam anno insequenti, millesimo scilicet quadringentesimo sexagesimo nono, Thomas Ascalonitanus Pontifex, Hermannus Constantiensis in Pontificiis officiis Vicarius, sacellum illud solennibus consuetisque auspiciis v. Calendas Majas dedicavit. Atque ex eo tempore celebrior etiam fieri cepit, tum ejusdem eremi, tum etiam ipsius viri Dei fama. Multi quotidie eo confluebant, multi missis aliunde muneribus locum illum satrum exornabant. Certe Pontifex ipse Hermannus Constantia Nicolao ad ornandam ædiculum recens consecratam, vim argenti non exiguam, duplicemque super aras lychnum ex aurichalco eximie magnitudinis misit. Et candelabra quidem Nicolai præcepto in æde paræciæ Saxellensis divinis officiis præluxerunt, argento vero fundusque pascuus in rem sacello necessariam emptus est. Liberalitatem hujus sacri Principis æmulati deinde sunt etiam alii per Germaniam magni Proceres ac Magnates Romani Imperii. Sigismundus in primis Austriae Archidux ejusque pia conjux Eleonora Scotiae Regina, loci virique fama permoti, calices auro, argento, opere, pondere ac magnitudine spectabiles, cetera item divino cultui necessaria suppellectilia liberali manu per internuntios eo destinaverunt, seseque ac suos Nicolai ad Deum precibus enixe comendarunt.

Episcopus
Constantiensis.

Episcopus
Constantiensis.

B

;

et Archidux
Austriæ
Saxellensis

33 Enimvero grata fuisse Deo tantorum Principum munera, & accepta Nicolai pro iis profusa vota, eventus declaravit toti patriæ exoptatus ac salutaris. F Nondum enim ad id usque temporis infestæ hostilitates Serenissimam inter domum Austriacam ac Helvetios prorsus deserbuerant, quas tamen hic ipse denique annus ejus sæculi septuagesimus tertius finit, sopivit, extinxit: simul enim ac gravis illa inter tantas partes simultas viri Dei lacrymis precibusque velori manu absterfa est, corda utriusque partis adeo inter se coaluerunt, ut perenni coque hereditario, quod vocant, fœdere amicitia perpetua stabilita, ipse Archidux non paucos ex Lucernensium civibus, in certum datæ fidei pactusque amicitie signum, sibi a consiliis esse jussit. Quam rem multi magno adscripserunt miraculo: nec refragari poterit prudens lector, qui antea totorum temporum ac discordiarum vel levem notitiam consecutus sit. Accessere subinde sacello etiam aliorum hominum pia dona, ita ut non multis post annis, septuagesimo nimirum septimo ejus ævi, ex collata stipe honeste ad alendum Sacellanum redditus a Nicolao congesti sint. Quem proinde tabulæ publicæ, quæ hodie extant, ejus Capellanæ primum Fundatorem produnt. Adjecit summus ejus temporis Pontifex Paulus II hæc profanis etiam sacros Indulgentiarum, ut vocant, thesauros, quibus ædiculum illam jam Deo consecratam

Hic non pau
cum Helve
tici.

F

facellum
fundatum,

fundamentum
abiegnis.

A condecorare, suiq; animi singularem affectum tum in Nicolaum, tum in totam Helvetiorum nationem testatum facere voluit. Ejusdem liberalitatis diploma in se decem purpuratorum Patrum grandioribus sigillis optime communicum adhuc hodie in eadem æde conservatur, eiq; cohaeret etiam alterum Hermannii Constantiensis Antistitis, qui prius illud Roma receptum auctoritate sua non tantum stabilivit, verum etiam recentibus gratiarum indultis cumlavit.

a Ex his, sanctis adscriptis, coluntur, J. f. 19 Martii, Caelia 14 Nov. Valerianus 14 Apr. Julianus ac Basilissa 9 Jan. Pulcheria 10 Sept. Henricus 14 Julii, Cunoquandis 3 Martii, Pharaoidis 4 Jan. Eibeldreda 23 Junii.

b P. M. 150 & amplius distans a domo paterna Nicolai.

c In cavillo circiter hararum utrimque totum ad Ergastium vicum, exinde multis in unum alveum collectis aquis Rheni se jungere properantem.

d In suo fundo Huster disto, inquit Eibornius, ex Sylvio-
nium venditione in margine allegata.

e Ad undecimum diem, inquit idem.

f Rantio patrio vocabulo: quod Belgis tant pronuntiatur & scribitur.

g Ex his Saxulensem ferre ad cesasum, alios duos fere ad Borem habet: neutri fuit situs in robulis accurate assignatur, ut ex hac vita satis colligitur.

h Hujus structura, quanta in Bavaria quoque frequentem videre est, formam utramque exhibent imagines Germania antiqua Philippi Cluverii, inserta ad pag. 148 & 158.

i Ad Christiferae Virginis in celos assumptae, sanctae Crucis exaltatae, S. Mariae Magdalene, & decem millium Martyrum honorem: ut ex codice Saxulensi scribit Eibornius.

k In valle Melche, Lusi dictus, quindecim bonum capita per vastatem alens, ut idem ait.

l Eibornius, diaboli invidia, nusquam comparere dolenter scripsit.

m Datum Romæ anno Christi MCCCLXX. Ind. 11. 11. die xviii Aprilis, Pontificatus Pauli Anno vi.

n Die xviii Octobris cum jam trienniupl vir Dei jejunus exegisset. Hæc idem qui supra.

CAPUT IV.

Inedia miraculosa. Nicolai perseverantia inedia, non tamen omnibus utilis cum proximis colloquiis.

CAP. VI.
De diffinitione
inedia

PLexique jam indigenarum penitus persuasa erat Nicolai perennis inedia, non tamen omnibus dubitare dendo coeperunt multi, & ut est inconstans vulgi ingenium, fraudem aut simulationem formidare, suspicari, ac palam murmurare, clanculum viro cibos inferri. Quamvis igitur, ut supra memoravimus, Nicolai hac in re sinceritas jam pridem arcta satis diutinaque custodia probaverat, Silvani tamen certius eam veritatem experturi, publico plebiscito recedentes excubias decernunt, eaque per omnem circumquaque vallæ ita disponunt, ut accessus recessusve ad eam parere nemini; nemini unquam permitteretur, donec res explorata penitissime constaret. Mensam integram custodes vigili solerique cura in suis illis stationibus exegerunt, certo toto tempore Nicolaum omni non tantum subsidio, sed etiam aspectu humano caruisse: & quia interim vir Dei solus in summa quiete divinis commentationibus absorptus absque omni virium ac valetudinis decremento perseverasse deprehensus fuerat, obsequio denique soluta est, omnique de ejus integritate vanus metus ac falsa suspicio hominum animis ex improba penitus evanuit. Quinimo quo rei veritas probator, atque sublimiori auctoritate confirmata celebrior evaderet, cum de sacello iniciando Substanti Constantiensem Praefulem, ut supra memini, convenirent, simul de prodigiosa Nicolai inedia solennem apud eum mentionem fecerunt, ut, si vellet, ejusdem insignis aliquod atque arbitratum experimentum etiam ipse capere posset. Qui proinde Proepiscopo suo, Ascalonitano, ut dixi, Antistiti, serio etiam hoc negotium diligenterque discutiendum commisit. Peracta igitur Pontificio ritu templi dedicatione, Thomas praefatus Praeful affixam ad sacra Nicolai cellam subit, multamque diei partem, sublimiora cum eo colloquia miscendo, multo cum

exploratur
causa (C. VI.)

Constanti-
ensis Prae-
fatus

pietatis suavitatisque sensu consumitur. Miratur divinam D in homine rudi eloquentiam, vitam austeritatem supra humanas vires, visiones ac vaticinia insolita; ac denique cum de virtutibus sermo occurreret, rogat, quamnam ipse virtutum omnium principem ac reginam æterno Regi ac Principi amicissimam esse existimet. Cui mox Nicolaus respondet, obedientiam sibi inter virtutes ceteras imperium obtinere videri. Tum vero ille suaviter renidens, sine eam in rem recondita jam ante panis fragmenta vini-que potiunculam producit. En inquit, mi frater panem, quem tibi obedientia apponit, en vinum, quod eadem tibi virtus propinat; fume, glori, ut obedientiae premium in caelis obtineas.

35 Perculsus hoc dicto vir Dei, eo quod totius seculi quanni spatio nihil jam cibi potusve gustasset, obsequi tamen mandantis praecepto paratus unum ex tribus panis fragminibus manu levat, illudque ut in tres micæ comminutum sumere liceat obnixè rogat. Cumque id haud ægre impetrasset, ingestam ori buccellam non nisi ægerime per aridam insuetamque gulam, reluctante etiam ob cibi insolentiam stomacho, dimisit; vini deinde guttulam ore exceptam non sine gravi horrore ac nausea in ventriculum trajecit. Qua sumpta ingens stomachi dolor eum ita deiecit, ut attonitus pius Antistes veniam sacro roget, palamque ediceret, hoc eventu inediam viri Dei abunde probat: id se non sua, sed Principis sui auctoritate sibi sumpsisse, ut virum tantum tentaret: relaturum se diligenter, quod accidisse vidisset, Deique in hoc homine gratiam ac prodigia passim deprecaturum. Hermannus deinde officio vitaeque functo, in Constantiensi Sede successor legitime datus est Ordo Comes a Sonnenberg, qui fama de Nicolao in dies increbrescente excitus, in rem ipsæ praesentem venire, relique statum explorationem etiam sacro decrevit. Quapropter tantus Princeps in viam se dare, ad Silvianos contendere, eremum humileque viri sancti tugurium subire, verbis cum eo de rebus divinis congressi, ac denique nihil omittere; quod ad formandum de viri integritate iudicium facere posse iudicaret. Multis igitur ultra citroque habitis sermonibus, in ea Princeps verba prorupit, quæ viro Dei apud omnes ingentem laudem atque existimationem conciliabant; mirari se ac prodigii loco habere vitam ejus moreque sanctos, gratulari se patriæ, sibi, ac diucessi suæ talem virum; Deoque gratias ingentes referre, qui eo tempore tantam Ecclesiæ suæ columnam sustinere, sperare de eadem viri suffragiis meritisve felix in Pontificio suo munere regimen habiturum. Sic Pastor egregius de insigni ovicula sua gloriabatur, ejusque prius apud Deum supplicis causas suas commendans, eo unde venerat est reversus.

36 Relmis quos in solitudine Nicolaus transiegit annis, cum sacellum ejus proprio adhuc Sacerdote caret, citius quidem quam vellet officiis divinis assistere putavit, quotidie tamen, quod corpore non pateret, usamimo piisque cogitationibus interesse studebat. Diebus interm ab opere seriatis ad Saxulensem parochiam mille inde passus a sicam, via ardua atque aspera contendebat, ibique factis operanti Curioni suo rara pietate, singularique exemplo aures, oculos, mentemque accommodabat, ac peractis Dei cultu converso itinere recta domum remeabat. Quia vero semel saltem in hebdomada mysteria in sacello ejus celebrabantur, isdem ipse assiduus assistebat. Verum ubi denique decennio post eremus illa proprium, ut dixi, & Sacellanum sustentare potuit, facienti pius anachorita quotidie ad erat, ac deinceps (nisi forte insigniores & indulgentiae eam aliquando evocarent) nusquam abibat. Hoc autem pacto cum divinis epulis sedulus interesset, novos suos Sacerdoti prius confessus, priore quidem tempore, cum dies solenniores occurrerent, posteriore vero, quot mensibus ad eandem ipse promptus hospes ac conviva accumbebat. Cum igitur ejus jam toties

fuit etiam
dicitur cum
operaretur

ipse Episcopus
per eum viri
fuit

C. VI.
fuit pro
fuit

de quo
fuit

*Regem
nudo vultu*
A toties explorata inedia multis admirationi esset, iidem, qui eo familiariter utebantur, ex ipso discere sæpius cupiebant, quæ tandem re pascere vitamque toleraret. Integris perpetuo erat viribus; seu domi absconderetur seu foras aliquando prodisset, hilarem explicatamque frontem numquam contrahebat; sano, vivaci ac forti corpore semper apparebat, omnis doloris ægritudinisve prorsus expertus. Quærebant itaque ex eo sæpius amicti, quo tandem id nutrimento consequeretur, ut tam vegetus sine omni cura humana vivere posset.

*scilicet quod
ab haurien-
tia*
37 Id cum inter ceteros aliquando supra nominatus ejus Parochus Oswaldus Iserus ab ipso impensius exquireret, rei tandem seriem ipse, quamvis ægre, ex ordine ei pandit: Cum, inquit, mi Pater, facienti Sacerdoti adgeniculor, eoque sublimi illo convivio pasci conspicio, aut ipse etiam suo tempore iisdem divinis dapibus vescor, tanto solet divinitus perfundi animus meus deliciarum roborisve spiritualis oceano, ut ejus copia uberim etiam in corpus redundet. Hinc scilicet est, quod nec terrenum quidquam esurio, nec sitio; hinc robur, hinc vires meæ; Christi corpus ejusdemque sanguis unica mea sagina est. In me manet ipse, & ego in eo: vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus: ipse mihi cibus, potus, sanitas est atque medicina. Hæc ille. Aliis item varioribus sibi carioribusve amicis, de eadem re cum sollicitantibus, illud etiam addidisse fertur, extremo Servatoris nostri in cruce perlato dolore, in commentationem adductos, tantas in ejus pectore suavitates operari, ut inde per corpus etiam diffusus vitalis quidam vigor membris omnibus robur ac vires subministraret. Præ ceteris autem potissimum morte Christi se pasci, inclinatum ejus caput suo corde excipere, emissum ejus spiritum hianti ore haurire: hæc nimirum sua esse pascua, quibus quotidie nutriatur, indeque alio sibi pabulo opus non esse. Hic velim errorem suum corrigant profani nonnulli rerum divinarum æstimatores, qui delicias suas atque alimenta non nisi cum belluis in terra quæ-
*et Christi
passione*

*et Christi
passione*
B volutabris circumvolvuntur, cum denique bene habere se putant: qui inter aras nihil quod sapiat inveniant, toti ad haras nati: fastidiunt quæ Dei sunt, quæ serviunt abdomini toti præcordiis complectuntur. Hi inquam tales Nicolaum sibi nostrum ante oculos ponant, vitamque ejus cum sua componant velim, ac denique saniore sensu judicent, quanta præ his interituris sit rerum supernarum efficacia, quantumque præ terrenis hæc cælestes esset etiam in humano corpore possint, ut cum Nicolao nostro sani validique & animo & corpore consenscant.

*Cap. VIII
Exercitia
Nicolai quo-
tidiana*
38 Nullum diurni nocturnive temporis momentum sine fructu aliquo singulari transibat Nicolaus, sed ejus semel rite positam ordinatamque rationem observabat diligentissime, nec latum ab ea recedebat unguem. Potissimum diei noctisve partem divinarum rerum commutationi, officio divino, aliisque sublimioribus exercitationibus dabat, idque a noctis medio ad meridianas usque horas interrupte facitare solebat: exinde vel advenis ad eum consilii solatiique causa concursantibus aures dare, vel cælo sereno extra cellam eremum obambulare, nonnumquam etiam vicinum anachoretam, quem socium eremi adsciverat, ut postea exponam, inviscere ac divinos cum eo sermones miscere solebat; sub vespæram vero ad consuetam pietatis exercitamenta solus redibat, ac denique matura jam nocte brevi somno interquiescebat. Hic illius vitæ cursus in eremo perperuus fuit, a quo nihil umquam, nisi forte aliud aliquando suadente caritate aut necessitate exigente, remittebat.

Tom. III Mart.

Inter commentandum potissimum mysteriis vitæ ac necis D Servatoris nostri intentus erat, atque in eam rem succinctum omnium eorum mysteriorum commentarium, in nonaginta duas sectiones distributum memoria retinebat: quem deinde ab aliis ex ejus ore exceptum calamo, piissimæ memoriæ P. Petrus Canisius, Societatis Jesu toto orbe notissimus Theologus ac Sacerdos, in ordinem redactum typis ac luci publicæ mandavit. Quibus meditandi formulis Auctor ille tantus inter alia in hunc modum præfatur: Sciendum, inquit, est, a vulgari & consue-
servo illo Dei pio ac devoto meditationes sequentes cum adjunctis diversis suis preculis, dum adhuc viveret, confectas, dictatas, atque dubio procul sæpe sapius noctu diuque ingenti cum fructu ac pietatis sensu usurpatas fuisse. Multorum item testimonio constat, a Deo idipsum calidis desideriis sæpe expetiisse, ut ex denique precandi formæ in ordinem redactæ ac typis vulgatæ, Christianæ plebis manibus passim tererentur: probe enim satis intelligebat, quanti referret, vitam mortemque Christi sanctam atque innocuam assidue animis hominum obversari, Denque de tantis beneficiis grates sæpius agi. Quæ adeo divinæ commentatunculæ eo nobis acceptiores esse debent, non solum, quia novimus eas prodixisse a rerum divinarum peritissimo Sanctique Spiritus dilectissimo Dei amico, verum etiam quia præcipua avitæ fidei nostræ puncta brevi compendio complectuntur, nostræque redemptionis potissima capita meditanda nobis proponunt, ac denique Christiani hominis officium clare exhibent. Hæc Canisius; ac post non multa præfationem illam hisce concludit: Deus optimus maximus facit, ut hæ meditationes ac preces nunc primum in lucem edat, ipsius Nicolai spiritu ac omnibus complexæ ac sapius lectæ fructuose usurpentur. Subjicit deinde idem gravissimus Auctor etiam alia nonnulla Nicolai pia suspiria, quibus verba orationis Dominicæ ac salutationis Angelicæ paullo prolixius considerando intercalare solebat: ex quibus omnibus divinarum rerum perito facile colligere est, quam vir Dei in sacris rebus minime rudis, sed exercitatus esset, quibusve in iisdem affectibus moveretur.

39 Illud identidem ad se accendebat inculcabat, nihil toto orbis terrarum esse melius salubriusque quam F mentem puram ac conscientiam mundam conservare, eamque si forte labem aliquam contraxerit per sacram exomologesin sæpius rite expiare. Cum quid adversi pateretur, illud unum pro axioma in ore versabat: Hæc est voluntas Dei. Pro triplici etiam beneficiorum genere quotidie Deo gratias agitabat, primo quod divino nutu bonam uxoris ac liberorum veniam seposita rei domesticæ cura solitarie vivendi Deoque unice serviendi impetrasset: deinde quod ejusdem liberali favore nullo umquam sine desiderio sine cogitatione ad suos redeundi tentaretur: ac denique quod sine omni corporis alimento vitam sano atque integro vivere divinitus liceret; ad quam gratiam a puero se multis votis ac lacrymis anhelaſſe fatebatur, ut tanto remotius ab omnibus mundi hujus impedimentis abesse, Deoque uni affixius hærete posset. Illud tamen ceterorum Dei in se beneficiorum caput & fontem censebat, quod ab uxore ac liberis liber evolare in desertum permisit fuisse, idque tanti faciebat, ut etiam a Deo acceptam inedia gratiam huic longe posthaberet. Et quamvis corpore non procul domo abesset, animo tamen inde tanto distabat intervallo, ut nullo umquam tempore suos vel ad momentum intervifere in animum induceret, aut domum semel derelictam intraret; quantumvis illa omnino vitæ proxima esset, quæ cum sæpiissime ab asceterio suo ad Saxellenſem Parochiam divinarum officiorum causa ducebat. Evenit aliquando ut eisdem antiquos penates suos præteriens die festo Nicolaus, nescio quid clamoris intus exaudiret, veluti si liberi
genui Dei
pro benefi-
cio
et in propo-
sitionem

M m a ejus

A ejus inter se rixosis verbis altercarentur. Motus ea re
AUCTOR
TERTIO
LIBRO
CAPITULO
SEXTO pius pater & ad fenestellam propius ex itinere attractus,
 severo liberis pacem ac silentium indixit, atque ex vestigio
 pedem inde referens, viam suam pavidus perlegit,
 eo quod hoc facto ab instituti sui rigore deflexisse sibi
 videretur, eamque noxiam seria animadversione in se
 expiavit. Solebat tartareus hostis ex eo tempore, in itinere
 redituve Nicolai ex sacra xde, sapis in eadem domo
 immanes tumultus excitare, quibus tamen cum numquam
 permovere potuit, ut vel ad momentum confisteret vel
 respiceret, quasi ad se domus illa numquam pertinueret.

40 Quod si etiam uxor comitantibus liberis nonnumquam,
Quid non
tunc liberos
que moris
sui quod tamen raro fiebat, tugurium ejus ad visendum
 cum videndumve ingressi essent, nullam ipse de rebus
 domesticis profanissime umquam mentionem faciebat,
 salutari compendio de vita recte ac salubriter instituenda
 ac constanti in divinis obsequiis perseverantia instructos
 breviter domum in parare iussit ab se dimisit. De hac re
 sic Petrus Canisius: Uxorem suam liberosque sapienter
 hac salubri ac paterna admonitione imponebatur: Filii
 mei, cavete umquam omnipotentis Dei obliviscamini:
 hunc time, ejus maiestati servite, cum omni diligentia
 ac devotione; omnes vestros conatus vitamque adeo
 omnem eo intendite, ut ei tamquam supremo Domino
 vos consecratis, ipsius voluntati ac mandatis obsequentes;
 ipse enim est qui vitam dare atque auferre, servare
 atque perdere potest. Ita Canisius. Advenas, quando
 ad colloquium horis, ut dixi, pomeridianis ac subsceivis
 admitteret, comiter excipiebat, salutabat, venerabatur,
 faciem ipsius benignam ac serenam explicabat, & quidquid
 in medium protulissent, æquabili semper fronte ad singula
 respondebat. Viro filiorum, feminas omnes filiarum nomine
 compelliebat; solatia, consilia, instructiones, exhortationes
 dabat omnibus; stantes firmare, lapsos erigere, emendare
 improbos, erudire nescios satagebat. Cum viris etiam
 eruditissimis ipse omnis litteraturæ, imo etiam scribendi
 legende artis expertus, ita conversabatur, ut non tantum
 omnibus faceret satis, verum etiam in multis facem prae-
 lueret, hisque rectos sæpe errores animo eximeret. Id
 quod de ipso testatur etiam inter alios Abbas Trithemius
 his verbis: Hic homo Dei nobis suo tempore miraculum
 fuit; qui cum esset omnium litterarum peritus ignarus,
 intellectu tamen Scripturarum mirabili subtilitate
 vigeat, dabatque ad interrogata quorumlibet eruditorum
 responsa, non secus ac sanctus ille Antonius eremita
 Philosopho doctissimo quondam sine litteris reddidisse fertur.
 Hæc ille.

41 Magnus erat, ut dixi, unde quaque ad Dei virum,
CAP. IX
Frequentius
adit ad per
regnum tam indigenarum quam peregrinorum, longinquo confluxus.
 Nemo fere Divam Virginem in eremo Svitenisium salu-
 catum veniebat, quin idem etiam in eremo Subsilvanien-
 tiensi (quamvis hæc ab illa unius solidi diei itinere distet)
 tanti nominis famæque virum convenire, ejusque sese
 apud divinum numen piis suppliciis commendare vellet.
 Multi veluti visum miraculum mundi, id est, hominem
 qui celestium Geniorum more absque omni alimento
 sub ælesti viveret, ventitabant; alii velut ad oraculum
 conveniebant, unde futura prædiscerent; alii deum ad
 eum tamquam ad asyllum properabant, quos scilicet aliqua
 insignior calamitas oppressisset. Exteros autem longe
 superabant populares Helvetii & frequentia & audiendi
 eum & discendi aviditate; his obedientiam cum primis
 commendabat, quam supra memoravi principem inter ceteras
 virtutes locum apud ipsum obtinuisse. De cetero nos
 sic plerumque adari solitus erat, te de Canisio: Filii
 mei ac filii, libenter audite Catholicos Pastores vestros
 ac Præpositos, ab illis veritatem discite, doctrinam
 eorum mordicus tenete, atque opere proviribus complete,
 quidquid vobis factum creditur.

que necessarium proposuerint. Si his tamquam promp-
 te ovicula obsecundaveritis, nihil umquam divini natus
 solliciti desiderabitis; qui enim hos audit, Christum
 audit, qui nobiscum est & manet in Ecclesia usque ad
 consummationem sæculi. Si quando etiam opifices ac
 mercatores instrui ab ipso de sua salute postulabant: opificia
 eos sua atque mercimonia sincera fide atque innocua
 conscientia exercere; nemini injuriam, dolum, fraudem
 seu dicto seu facto irrogare suadebat. Conjuges monebat,
 in Dei timore vitæ suæ rationem sequi, sine querela
 æconomiam curare, caritatem Dei ac proximi unice in
 exequendis officiis suis sectari, atque in pietate perseverare:
 hæc enim via æque ad celos aditum patere, atque ex ipsa
 eremo; neque enim mortaliū cuique concessum aut
 consultum esse, ut ab omni hominum consortio se-
 junctus vitam in eremo cum Joanne Servatoris nostri
 præcurfore solitarius degat.

42 Proceres Helvetiorum consilii causa ad ipsum crebrius
etiamque
mag. fratri
fuit concurrentes sui officii libere admonēbat, torique patriæ
 proficuis consiliis adjuvabat; Cavete, inquit, inquit,
 Oſorderati, discordias; invidiam atque odia mutua ne
 admittite; favores partiumque diſidia veluti patriæ ac
 Reipublicæ vestræ pestes reprimite. Tuderis vestri limites
 non plus ultra promovete, sic enim quietius ac securius
 libertatem, quæ tanto vobis, ut nostis, stetit, tuebitur.
 Exteris negotiis ac fœderibus ne commisceamini: manerum
 corruptelas, execrari vos cane pejus & angue convenit,
 ne umquam aut patriam vendere, aut propriis commodis
 ludere velle videamini; exulis domoque extorres vestris
 finibus arcete; nisi gravis causa urgat, ab hostili vi
 atque incurſu abstinete; vim tamen vi repellite patriam
 ac libertatem viriliter propugnate; ita tamen, ut hæc
 deſeſſile ſufficiat. Ante omnia autem Deum time, & mandata
 ejus custodite; Sacerdotes honorate, monita eorum obſervate,
 quamvis ſciliſſimi ſint, vitamque a ſtatu ſuo ac dignitate
 alienam vivant. Quomodo enim frigidæ nihil intereſt,
 quocumque demum canali, plumbeo an cupreo, aureo an
 argenteo vehatur, ita divinis gratiæ donis perinde eſt,
 bonorumne an malorum Sacerdotum miniſterio cælitus in
 rite dignèque diſpoſitas mentes transfundantur. Hæc
 aliaque id genus plura monita popularibus ſuis
 Nicolaus dabat: quæ haud dubie integritatis mentis in eo
 viro ſingulariter clare deſeſſarunt.

43 Dilinga quondam Adamo Wallaſſero auctore libellus
colloquium
cum regno in lucem prodijt, ad cujus calcem Dialogiſmus quidam
 reſeſſus eſt, qui colloquium inter Nicolaum noſtrum ac
 peregrinum quendam hominem innominatum continet,
 ex quo placuit nonnulla huc referre. Sic igitur orditur
 viator ille. Cum eſſem in exilio meo, locare gratis ac
 beneficiis divinis illuſtria perluſtrarem, ex itinere in
 Subſilvanienſem eremum diverſi, ubi reperi hominem,
 quem fratrem Nicolaum indigitabant; ex cujus aſpectu
 exilliebat præ gaudio cor meum: in eo enim miracula
 Dei contemplanſi, eo quod omnis naturalis alimentum
 expertus viveret. Cum eum ſalutaſſem, ipſe me viventi
 peramanter ſuſcipiebat. Tum ego, Mi frater, num placet
 aliquantisper in Dei amore colloqui cum Servatore noſter
 teſtatur ſic, ubi duo in nomine ejus congregati fuerint,
 in medio eorum ſe eſſe. Tum ille, Edilſere, inquit,
 quæ tibi de amore Dei occurrunt. Hæc ille. Subne-
 cit deinde quæſtiones in medium prolatas atque explicatas
 de divino amore, de immaculata Deiparæ Virginis
 conceptione, de pane quem quotidianum vocamus, de
 gravi peſtis lue &c. quæ omnia perſeſſere cum ſupervacaneum
 eſſe videatur ac nimis longum, unum tamen alterumve
 viri Dei reſponſum non tacebo, ut ex his paucis eluceſcat,
 quam imbutus divinis rebus fuerit ſervi Dei animus.
 Cum collocutor ille de quotidiano, ut dixi, pane
 quæſtionem haberet, diceretve vivum panem a Deo
 maxime eſſe poſtulanſum, qui nos celeſtibus gaudiis
 æternum aſſerere poſſit, reſpondit ipſe: Recte,

A Recte, ut reor, de hoc pane locutus es; in quolibet enim pane latet gratia Dei, quæ si subtrahatur, nequidquam homo vitam in eo quaerit, nec magis illo satiari potest, quam si lapides comederet. Quando Deus per suam illimitatam potentiam clanculum parvulam panis hostiam subiecit, tum quidem panis transubstantiatur, ita ut jam non sit illic amplius naturalis panis, sed ex Dei liberalitate caro & sanguis, verus Deus & homo, invisibiliter tamen: & in quavis hostia a Sacerdote consecrata, imo in quavis ejus vel minima portioncula perfecte atque inconcise tota Deitas continetur ac perseverat. Atque hic est denique panis noster quotidianus. Ita ille. De sava autem pestilentiae contagione cum vir Dei quaereret ex hospite, quidnam cerneret, num quisquam mortalium iræ divinæ se subducere posset; & hospes, in divinæ id providentiæ gratiæ manu consistere pluribus asseveraret, ejusdem sese opinionis esse respondit: iræ quidem divinæ subtrahere sese neminem posse; tamen qui se in veritate conservaret, ætatemque in amore Dei constanter ageret, quidquid demum accideret, id male ei evenire non posse. His aliisque ultroque habitis sermonibus de quibus paullo infra pluribus, viator ille incognitus preces Nicolai exposcens, iter suum repetiit.

a Fallunt igitur geographicæ tabulae cum Bruder Clau, id est, Fr. Nicolai oratorium a P. M. Saxula remouent; neque vero aliter quam passim soleamus mille passus accepisse Eichornium (unde auster transcripsi) convincimur ex eo quod alibi dicat distare Lusernam ab oratorio Ranssi decem circiter P. M., juxta ipsas tabulas communis more accipiendi.

b Fuit is Joannes Burchardus de Lexingen Austriacus, ecclesiam in Saxonia per annos 24 Pastor.

c Primus fuit Petrus Bachtalerus: ita de utroque Eichornio; inscriptum autem addit anno 1477, cum jam decennium ipse habitasset Nicolaus.

d Eum quippe haud ita longe ante suum obitum inelyta illi Lucernensium processioni, quæ pridie Annuntiationis B. M. V. solenni annuatim & incredibili celebratur pompa, nec non insequentem mox triduo Jubilæo sacro interfuisse, certissima habemus argumenta, sed quæ brevitate studio præterimus, inquit Eichornius: at infra num 75 ostenditur Indulgentias vivente Nicolao necdum illas fuisse.

CAPUT V.

*Visa caecilia & tentationes Nicolai objectæ:
affectus erga B. Virginem.*

C

Solet optimus Deus variis modis erudire atque illustrare suos, quorum quidem simplicitatem animi mentisque candorem eximium, ac divina ad discendi patiendive ardorem experitur. Et solet id non raro efficere ostentis quibusdam ac figuris, ad speciem quidem exigui momenti, quæ tamen & plena mysteriis & ad commentandum de rebus sublimissimis accommodatissima sint. Testes hujus rei habemus ipsas etiam sacras tabulas, quæ veterum nobis vatum, Isaie, Ezechielis, Danielis ac ceterorum, rotas, curus, mira animalium spectra, & sexcentas alias formas objectas exhibent, quibus illis sapientissimus Deus summa sacramenta veluti tenui velamine operta demonstrare voluit. In horum numero Deus etiam Helvetium nostrum vatem censuit, ut cum ex supra memoratis tum etiam ex jam memorandis videre erit. Rota ei quondam celo submissa ante oculos videbatur, quæ duplici abside juncta sex radiis æqualiter distinguebatur; modiolum seu rotæ cardinem facies miri decoris firmabat: & facies quidem illa divinam præ se Majestatem ferebat, redimita corona, quali fere Imperatores utuntur. Radii ipsi aurei ac lucentes diversis formis variabantur, tres enim conversa in faciem cuspidem, ex ejus oculis, auribus, oreque exibat, & in extrema rotæ abside latius desinebant. Reliquorum vero trium cuspidum aversa erat a facie, extremaque

Tom. III. Mart.

rotæ margines aliquantum transgrediebatur, interiori autem ejus absidi latius sese distudentes eorum bases infestabant. Ejaculabatur hæc tota machina tam intensam ex sese undequaque lucem splendoremve, ut eo veluti fulminatus vir Dei averso vultu in terram prosterneretur, tantoque terrore perstrictus, cor sibi in mille partes disruptum iri censeret. Imo ex hoc incendio scintilla quædam in viri sancti faciem evibrata, ita in ea, velut in Moyse quondam facie, ad mortem usque hæsit, ut qui cum deinceps vivebant, primo intuitu perterriti splendore quodam insolito percellerentur.

45 Atque hanc ipsam tam admirandam figuram sibi cælitus ostensam Nicolaus subinde in tabella delineari, ac perpetuo sibi ante oculos versari voluit, eamque tabellam librum suum appellavit, quem in Spiritus sancti academia legere didicisset, in quoreconditissima quæque sacramenta meditando quotidie perlegebat. *a* Facies illa coronata in interiori rotæ abside, immensæ divinitatis abyssum in summo cæli throno residentem, omniaque interim longe lateque implentem significabat. Interior absis supremum divinæ indivisæque naturæ atque essentiae solium, exterior vero totius universi ambitum representabat. Tres illi radii, quorum acies divino nutui infixæ videbatur divinitatis Triadem notabant. Procedebant illi ex ore, oculis ac auribus, atque in extimo rotæ circulo terminabantur, unde vir Dei disciebat, verbo Dei ex ore ejus codita esse omnia, regiae gubernari omnia, quæ cæli terræque ambitu comprehenduntur: nihil usquam agi, cujus ipse oculis suis arbitri non sit; nihil unquam dici, quod ipse non auribus suis audiat. Hos eisdem etiam radios in exteriore circulo terminatos veluti vias quasdam sibi imaginabatur, per quas ex rebus conditis in cognitionem Conditoris veniri possit. Ceteri vero radii extra rotæ absides excurrentes divinæ immensitatis notæ erant, quæ totius universi ambitu concludi atque comprehendendi non possit; eos etiam veluti vias quasdam explicabat, quibus Deus ipse liberalissimus in homines sese prodigaliter effundisset, idque triplici præ ceteris beneficio, Creationis, Redemptionis, & Institutionis sanctissimæ Synaxeos. Quod denique bases eorum intus quidem latiores essent, foris vero in cuspidibus acuminarentur, id sic interpretabatur: Dei quidem opera in se magna esse, infinitæ vero majestati ejus comparata exigua apparere; infinitum item Numen parvam formam in terris assumere, seseque sub exiguis panis vinique speciebus in divinissimo Eucharistiæ Sacramento occultare voluisse. Ex iisdem etiam radiis colligere solebat virtutem illam Altissimi, quæ Deiparæ Virgini ab omni ævo prædestinata est, eamque suo tempore obumbravit, atque Spiritus sancti gratia implevit. Item breviter vitam humanæ, quæ cum fluxa prorsus sit ac transitoria, nobis tamen infinitam promereri possit beatitudinem. Hæc igitur cælestis illius philosophia fuit ac Theologia, cui Magistro Deo totis prope viginti annis dies noctesque solemter incubuit, quamque etiam prout ipse didicerat, auditoribus suis animi demissione professus est. Nec dubium est, quin Deus hunc servum suum multis etiam aliis ostentis sæpe aut erudierit aut exhilararit, quæ tamen ejusdem viri modestia in vulgus prodire ac prodi noluit, ita prorsus ab omni jactantia atque ostentatione alienus erat. Illud inter cetera memorizæ prodigum reperio, quod diebus hilarioribus, quos alii Baccho potissimum Venerique prava consuetudine solent dedicare, a familiaribus suis aliquando conventus Nicolaus, in sua cella humi prostratus, adeoque ab omni sensu abstractus repertus fuerit, ut mortuo quam dormienti similior excitari vix maximo conatu potuerit. Ubi se sibi prorsus denique redditum sensit, querentibus anxie, ubinam fuisset, quidue interim actitasset, pau-

M. m 3

cis

D
AUCT. PR-
TRO MI-
GONE S.I.

gradia
mystica de-
clar.

E

F

post quod
dicat.

possibile in
plaga.

CAP. X
Mirabili
viso

A cis respondit: suavissima sese hilaria loco procul distans magna animi voluptate transgressisse.

AUCT. DE
TRO. HIL.
GOMES S. I.
CAP. V.

Sicut alii
dantur.

affligitur
damno;

et ad de-
fensionem con-
suetum famul.

46 Eo nimirum ingenio est semperque fuit capitalis humani generis hostis, ut quos Deo amicissimos cess cognoscit atque conjunctissimos, eos vel maxime hostiliter infestet ac persequatur. Atque hujus rei testem Jobum ex veteri instrumento, ex novo Paulum aliosque liceret sexcentos producere, si causa ipso meridiano sole clarius patronis ac testibus egeret. Quid enim veterum Patrum toto orbe longe lateque per additisimas terrarum eremos diffusa asceteria aliud, nisi palestra, circi, aut amphitheatra fuerunt, in quibus viri sanctissimi cum hac bestia decertant? Loquantur ipsi Antonii, Pauli, Hilariones, ceteri innumerabiles, pugnas suas ac victorias quas de hoste obtinuerunt: ego quia id supervacaneum esse duco; ad Nicolaum nostrum postliminio regredior. Ne enim cum magnitudo revelationum extolleret, datus est ei Angelus sathanæ, qui eum colaphizaret. Tanto sese impetu saepe tartareus ille turbo effractus veluti stygiis claustris erudit, atque in viri Dei tuguriolum incurrit, ut illud propius a ruina abesse, funditusque perverti videretur. Sæpius assumpta horribili specie introgressus, comæo continuo congregi non est veritus, ut vel verberum atrocitate, vel minarum terrore eum inde exattem a proposito suo laveret. Nonnumquam etiam eo audaciter progressus est, ut fortem adherentem venerando capillitio prehensum ac proterva violentia foras protrahere ejiceret. Verum omnes hæc turbulenti hostis machina incassum ceciderunt, vicit invictissimus Nicolaus, vim quidem non vi repellendo, sed magna virtute sustinendo: objecit viriliter insano tortori exsuccum inedia & exsangue corpus: eadi malulo quam cedere, raptari, trahi, propici potuit, a proposito tamen suo avelli non potuit. Quid igitur vater inimicus agat? Receptui canat? manus det herbam porrigat? Pervicacia nimirum ejus, etiam triumphata, frangi tamen non potuit.

47 Pro more atque ingenio suo, a vi ad fraudes ac stratagemata descendit; hominis effigiem assumit, virum nobilem vano corporis orisve habitu mentitur: vestis illi bombycina, torques circa collum aureus, sapphirus in digitis, equo sedebat nobili, animi gratia desertum se obsequitare simulabat, excitum tugurio Anachoretam ad colloquium invitabat, varia in medium proferbat, atque inter cetera, displicere sibi eam vitæ rationem in tali viro: rudem eum esse atque imperitum, a versuto hoste facile decipi posse, solum parvo impetu sterni, & si ceciderit sublevantem se non habere. Tutius esse in hominum societate vivere, sibi que non nimium fidere: longam nimis esse hanc vitam, quam auspiciatus esset; falli eum, si se in ea ad finem usque perseveraturum crederet. Subjicit denique certo sibi constare, hoc eum vivendi modo æternam, quam quæreret, beatitudinem patriæque illius celestis gaudia non consecuturum: rectius itaque facturum, si singularis esse desinat: ipse homo hominum more atque inter homines vivat, nihilque humani a se alienum ducat. Altius quam dici potest hæc tam fraudulenta ac perniciofa dicta Nicolai animum subierunt, eumque teli adinstar graviter sauciarunt; sentit nimirum ex templo quis esset qui talia suggereret, nobilis scilicet ille apostata spiritus, ruina celesti nobilis, nobilis implacabili in genus humanum odio atque invidia; unde ipsum responsione non dignatus, silentio referendum atque contemptu censuit. Mentem interim, ad Deum ejusque Deiparam Matrem conversus, contra versuti veteratoris technas obfirmavit, opemque obnixæ flagitavit. Quo facto vanus spiritus confusus evestigio apparere desinit. Alias item non procul a cella sua ad Melchæ ripam obambulanti Nicolaus idem præstigiator opulenti mercatoris habitu occurrit, grandis enim ei de cingulo crumena pende-

bat. Cumque jam proxime virum Dei nefandus spiritus rursus assisteret, sic eum assari cepit: Quid hic, mi frater, in solitudine solus? Quid homines refugis, cum hominibus prodesse plurimum possis? Prudens vir, providus, ac præ ceteris multarum rerum experientissimus, hæcne igitur omnia in deserto hoc te sepellire? Subsidia tua atque consilia multis indigentibus necessaria atque salutaria per separationem istam atque obstratam tuam absentiam sustinere? Ad hæc Nicolaus: Tu vero, inquit, miser, quid me doces? Tibi ipsi, si sapiens, melius olum suavisces, cum celesti adhuc gloria fruerere, ne umquam inde expulsus in tartareas voragines demergereris. Atque hoc dicto superbum hostem ab se procul abegit.

48 Forunt Nicolaum cuidam intimo suo amico Senatori ordinis viro sapius factum esse, quotidianum quidem sibi cum larvis illis infernalibus certamen esse, se tamen potissimum post Deum præsidium in Deipara Virgine ponere, cujus ope ac solatio in suis certaminibus nunquam destitueretur. Unde multi non vana conjectura colligunt, piissimam illam Dominam sæpe servo suo in his concertationibus a spectabili forma adstruisse, ac monstruosa illa spectra in fugam vertisse. Illud omnino indubitatum est, præcipua post Deum pietate ac veneratione Nicolaum in hanc suam patronam flagrasse; id monumenta de co testantur antiqua plurima, pictæ tabellæ, biographorum ejus scripta, schediastmata cetera quæ de ipso mentionem faciunt. Coronam certe ejusdem Virginis seu rosarium, ut vocamus, quod piacularibus cunctis salutandæ orbiculis contextum veluti cæteram catholici hominis circumferimus, emanibus ille nunquam ponebat, sed versabat ac percutiebat creberrime: Sed & peregrinus ille, quicum ut supra recensui, singulari de rebus divinis colloquio congressus est, id se passim de eo per famam cognovisse prodidit, peculiari Nicolaum in celi Reginam exarsisse religione, atque adeo ferre non potuisse, sed correxisse eos, qui dicebant, intemperatam illam Virginem in utero quidem materno non sine originalis peccati labe conceptam esse: mox tamen ut concepta fuerit, in ipsis adhuc maternis visceribus ejusdem maculæ purgationem ac perfectam animæ corporisve sanctificationem obtinuisse.

49 Quid si hodie viveret vir Dei, quid dicturum putamus & qua censura notaturum eos Mariomastigas, quibus tam parvo in pretio ac honore est magna Dei Mater, quam quævis ex ganea triobolaris lana, qui capram ab ea dignitate non superari blasphemant? Qui sacris, scommatibus, ac sacrilegiis eam, ubicumque possunt, lacerant? Prævidit sane vir providus, ut paullo post exponam, hoc sacrilegum hominum genus, imo hanc styge oriundam prolem, eamque prius etiam quam nascetur suo calculo damnavit, ac vipera magis cavendam fugiendamve præmonuit. Refert piissime memoriæ Petrus Canisius, inter alias precandi formulas, quibus Nicolaus singulariter assueverat, etiam hunc pium orandi magnamque Dei Matrem salutandi modum: Salve pura; intemerata, sancta que Dei Genitrix Maria mater misericordie, mater Christi, Omnipotentis Dei atque hominis. Rogo te incontaminata ac nobilis Virgo, pia ac digna Dei mater, esto nobis apud Filiū tuum dilectum ac Judicem nostrum Jesum Christum efficacem patrona; ut miseros nos peccatores infinita sua misericordia in hac lacrymarum valle imperterrita, ac in amore suo & gratia usque & usque conservet, nec nos hujus mundi exilio eximi patiat, nisi corde contrito puroque pectore, pretioso ejus corpore ac sanguine pastos. Rogo te etiam, o laudem ac gratiarum plenissima mater Maria, id nobis inter cetera a filio tuo dilecto Domino nostro impetra, ut piam misericordiam suam, non tantum ad omnes vivos peccatores ac peccatrices, verum etiam ad omnes fidelium animas extendat; easque ex

CAP. XII
Jovianus a
B. V.

eadem deo-
tissimus.

et ejus sum-
mat. Com-
positum.

eadem
pro servat.

A penitus purgatorius liberet, atque in sempiternum suum regnum misericorditer suscipiat, Amen. Unde denique abunde manifestum est, quo affectu ac studio in Beata Virginem noster Nicolaus ferretur.

2 *Explicationem Eicherimii transcripsi ex M. Henrico Gundefugio Canonico Barenth anno 1488 excavatam: radiorum autem explicationem tradidit verbi Sebastiani Verranti cum an. 1597 scriberet, J. T. Doctore Friburgi.*

CAPUT VI.

Arcana, absentia, futura spiritu prophetico cognoscit Nicolaus.

CAP. XII
fo
ocultum
adulterum,

M Ultus quidem erat ad virum Dei, ut dixi, ex omni hominum genere confusus, verum enimvero non omnibus sine discrimine ac delectu patebat aditus, divinitus enim id consecutus fuerat, ut adventantium ad se corda penitus introspiceret, etiam si praesentes nondum essent, eosque ipse nec vidisset ante, nec umquam cognovisset. Probe igitur procul perspiciebat, quos melioris vitae studium ac fruges, quosve curiositas ad eum detulisset; & hos quidem oppellata specus janua arcebat, illos autem blande suaviterque excipiebat. Si quos levitas animi tantum ac pharisaica tentandi libido eo adduxisset, hos scilicet omni studio declinabat, nec eos umquam in conspectum suum admittebat. Accesserat ad ipsam vir nescio quis, moribus haud sanctis, quippe qui adulterino amore saucius, conjugalisthori leges nullo loco habebat; is, cum simulata religione multa ab eo sciscitaretur, seseque discendi avidum ostenderet, manu prehensus atque a viro Sancto, qui arcana pectoris ejus jam prorsus pervaserat, ad profluentem Melcham deductus est. Cum uterque descendisset, Nicolaus ad impurum hominem conversus: Hic ego, inquit, tibi demonstrabo, quis in altera vita sit eorum status, qui, dum viverent, impuris ac adulterinis amoribus sese implicuerunt. Quo dicto extemplo umbræ duæ terribilissimæ (earum forte pellicum, quibus, dum viverent, turpiter insueverat) ex aquis emerferunt, pluviam ferrum candens ignitrix, ita ut ex illis undique ignivomi flammarum globi prorumperent; roebant extra aquas in mutuos amplexus, atque in altum sublatae horrendum collidebantur; mox vero vi quadam occulta in torrentem retrusæ non comparebant; unde sapius eorum, identidem atrociter vociferantes eodem reprimebantur, donec tandem videri prorsus desierunt. Ea res adultero illi, de quo dixi, tantum terrorem incussit, ut vix pedibus consisteret, animoque ac viribus destitueretur: ac vero Nicolaus contra suaviter hominem compellere, reborare, hortari ad meliorem frugem, turpes amores dissuadere, Dei in penitentes misericordiam commendare, atque ita eruditum ab se dimittere. Rediit ipse unde venerat, suosque mores ac vitam serio cortexit.

videtur ad
frugem.

erat
anferre,

signa
conspicit

51 Socium suum Udalricum, de quo plura infra, horis pomeridianis nonnumquam vir Sanctus invisere, & cum eode rebus divinis commercium habere solebat. Cum igitur die quadam sub dio pro more colloquerentur, ecce tibi adolescens procul ad eos accedebat oneratus tribus recentibus butyri massis, quas ejus parentes tribus illius loci facellis in lampadis usum offerendas devoverant. Cum igitur eminens vir Dei adolescentem adventantem conspiceret, sublata dextera multas contra eum in aere cruces formabat, ita ut adolescentem, qui id observabat, in magnam raperet admirationem. Et jam Nicolaus abiit, cum proprius accedens ad Udalricum puer, ecquid frater Nicolaus eum eminens tot crucibus signasset, sciscitabatur. Cui Udalricus, Ingenti, inquit, te

cacodæmonum turba cinctum vir ille perspicax vidit; D qui tibi clanculum suadebant hæc parentum tuorum vota in tuam rem convertere, iisque templa, quibus destinata erant, defraudare. Agnovit, quod res erat, s. l. adolescens, unde nimirum cogitationes, quas animo versasset, originem traxissent; perlatis igitur, quo iussus fuerat, oblatisque patriis illis donis, domum reversus, utriusque eremite sanctitatem deprædicare nunquam cessavit.

52 In pago Kerns maritus quidam apud uxorem suam in suspicionem adulterinx consuetudinis cum vicina muliere venerat; fovebat in femine pectore zelotypas has faces tartareus hostis, nec ei locum interquiescendi ullum dabat. Prodiit aliquando infelix femina domo in vicinum pratum, cujus umbilicum densi frutices occupabant; huc cum oculos suspitione plenos coniceret, omnino videre sibi videbatur virum muliere comitatum, qui inter illas frutices se occuleret, nec dubitabat, quin maritus suus una cum suspecta femina eo se adulterii committendi gratia penetrasset. Vehementi igitur furore succensa cultrum vagina nudat, plenoque cursu ad locum properat, adulteram protinus consorsura. Purum id erat ludibrium impuri cacodæmonis, frutetum enim ingressa neminem illic reperit; domi deinde sum recto itinere requisitam mulierem suspectam, scabello residentem invenit, atque in ejus gremio filiolum, qui ab ejus uberibus pendebat. Animo igitur penitus confusa, quod se delusam videret, ad Fratrem Nicolaum se tandem conferre, ejusque consilio uti decrevit. Quo ubi pervenit; omnes ad eum aditus ab hominum multitudine, qui eo forte tempore illuc confluerant, obseptos deprehendit. Succedebant abeuntibus recentes turbæ, quæ eam excludebant, quo minus secreto, quæ vellet viro Dei colloqueretur. Non cessabat interea calidus ille genius clanculum perturbatæ mulieris animum furiosius incendere, eique identidem suggerere, id quod de viro suspicaretur, dum ipsa domo abesset, certo certius opere completum esse. Unde cum accessum illo vespere ad virum Dei desperaret, jam jamque se ad reditum accingeret, ecce tibi vir Dei tugurio suo in sacellum, ubi hæc mulier inter consertissimam urisusque sexus turbam adhuc consisterat, prodire, sublataque voce veluti concionabundus simul omnes affari, ac dicere, *Anxia quidam inter vos femina versatur, quæ huc me consultum accessit: huic ego confessor domum ut redeat, falsamque opinionem, quam de duobus illis immerito concepit, seponat, cum sint ejus criminis prorsus expertes. His dictis, ille quidem extemplo in cubiculum suum rediit, praesentes vero homines admirabundi circumspiciebant, ignari ad quem vel de quibus verba illa tam fideliter atque aperte prolata essent. Mulier vero illa, cujus causa agebatur, rem probe intelligens, eodem momento & se dubio zeloque omni liberam, & maritum ab omni perversa suspitione tanto testimonio abunde vindicatum persensit.*

Zelotypam
mulierem,

E

ad se
intelligit.

et ab
se
remam
jubet

et
remam
jubet

53 Accesserat aliquando ad virum sanctum Helvetius nescio quis, habitu ac voce profanus; in vestitu enim nihil Helveticum, sed peregrina erant omnia; nihil avicum, sed omnia ludicra & histronica. Hiabat enim vestis variis de industria scissuris, ac per fenestratum thoracem vanitas undique tralucebat. Hic igitur vanissimus homo cum sese magno saltu ad virum Dei inferret, ac jactabundus rogaret numquid ei cultus iste placeret? Respondit ille, si cor bonum sit, de cetero salva esse omnia; tuum vero cor tam sincerum, ac bonum esse posses, ut spreta hac damnata indumentorum insolentia a patriæ modestia non degenerares. Atque ita suaviter simul & nervose correctum domum remisit. Quid vero nunc Nicolaus de sua Helvetia sentire credendus est, in quam e caelesti specula despiciens, totam

A totam Galliam, Angliam, Italiam, Hispaniam, quoad vestes, videt immigrasse? Vanos prorsus ne dicam stolidos populares suos si pronuntiet, nimis certe levi eos censura ferire iudicandus, utpote qui tanto intervallo ab antiqua majorum disciplina deflexerint. Constantiensis quidam civis pecorum mercatum exercens, ita rerum suarum incurius erat; ut brevi tempore ad incitas redigeretur. Sapius illi per Helvetiam iter erat, unde Nicolai celebris fama cum latere non potuit. Cum igitur sua in fundo videret, dicebat quibusdam, multa se de Fratre Nicolao inaudisse, prouideiturum se atque experientia probaturum quid tandem vir ille possit. Pergit; a cingulo ingentem crumenam, non aere vel argento sed sævo turgentem, restes item suspendit, quasi totos pecorum greges atque armenta coempturus, atque ita sancti viri conspectui se sistit. Adquem Nicolaus, Simulas, inquit, divitias miser, tuamque paupertatem dissimulas; targeat crumena, sed ne teruncium quidem condle. His dictis rubore perfusus inanis mercator, pedem, unde venerat, reculit.

§4. Non tantum corda hominum divinitus adjutus Nicolaus inspicere potuit, sed etiam longe distica, ac multo post tempore securura prospicere. Helvetiorum genti sæpe multa veridicus vates prænuuntiavit, quæ posteriora primum sæcula non sine luctu & dolore aspexerunt. Circa annum ejus ævi sextum supra septuagesimum Helvetiæ Cantones celebribus victoriis de Carolo Burgundionum Duce, qui eorum fines populabundus invaserat, oppidive nonnullis vi captis propugnatores eorum suspendio multaverat, triumpharunt, atque optima manubiarum præda ditiores domum redierunt. Fuit tamen ea res ipsi fœderatis seges luctum ac discordiarum; de spoliis partitione dissensio inciderat, & quidem cum in octo partes disperienda essent, Tigurini, ac Lucernenses majores portiones postulabant, eo quod in eas expeditiones majores etiam ceteris impensas fecissent; ceteræ vero quinque Respublicæ quod æque se strenue rem gessisse, periculisve capita objecisse dicerent, tribus illis civitatibus inferiores esse volebant, si bique de præda nihil subtrahi patiebantur. Accedebant & Noithonum Legati, Friburgensis scilicet, ac Solothurnenses Reipublicæ, qui confœderatorum animos sollicitabant, ut in ejusdem fœderis societatem admitti cum ceteris Cantonibus possent. Dissentiebant etiam hic studia ac vota: trium Civitatem sententia erat, non respicere, tales socios, qui se ultro offerrent; renuebant reliqui præfactis animis fœdera ampliari. Tigurini igitur, Bernenses & Lucernenses, cum ceteros a concepta semel mente dimoveri posse desperarent, singulari sibi fœdere Friburgenses & Solodoranos astrinxerant: id quod permolestè sane graviterque Uranienfes, Svitenses, ceterique fœderati acceperunt: atque eo denique lis deducta est, ut ad arma prope proruentes, non nisi ferro eam decidi posse sperarent.

dis: præ
fuit potius
fœderis
pessimum

§5. Displacuisse merito hi motus Nicolao nostro, quippe qui probe norat, quo incensore suscitarentur, quantæque illi rerum publicarum pestes essent. Bono igitur publico quietem suam postponens, operam unice dabat, uti Stanciam, Subsilvanix oppidum communibus comitiis Helvetiorum proceres coirent, ac de pace fœderumque conditionibus æquis inter se animis disquirerent: Friburgensium etiam ac Solodorensum legatos per internuntios hortabatur iisdem comitiis sese sistere, ac civitatum suarum causam de novo urgere. Incredibile dictu est quanto studio tota Helvetiorum natio viri tam magni consilium arripuerit. Prosperum jam inde omnes comitiorum exitum augurabantur, quod tanti viri auspiciis convocarentur. Ea passim popularium una vox erat, Fratris Nicolai meritis ac ferventibus apud Deum obsecrationibus omnem patriæ incolumitatem deberi, in

præliis illis Granfonsens, Murtenens, ac Nansseensibus non suas vires, sed Nicolai preces vicisse: absentem ipsum in militum manibus pugnasse: actum se acturos fuisse contra tantum hostem, nisi divinum ipsis Nomen Nicolaus propitium fecisset. Ita sane disertis verbis Henricus Gundeltingius *b*, hac de re scribit. Ea nobis, inquit, certe sententia est, ut indubitato credamus, maximum, optimum, omnipotentemque Deum suos mites atque benignos oculos convertisse jam tandem ad robustissimos de magna Liga fœderatos, vel leque hoc religioso beatoque eremita Nicolao intercedente a quamplurimis eos molestis, perturbationibus, morbisque sanare, in eaque liga conservare ac salvos facere. Quem sane intercessorem in Burgundionum circa Granon & Murthen, aliisque bellis, fœderati nostri habere alium potuissent, hoc uno Nicolao graviorem, devotiozem, religiosioremque & in omni absolute religionis genere præstantiorem? Actum fuisse profecto de fœderatis nostris, nisi Nicolai aliorumque devotorum orationes apud Deum illuxissent, cujus felicissimo ductu firmissimæque religione perpetua quædam salus cunctis fœderatis nostris orta censetur. Hæc ille.

§6. Anno igitur ejus sæculi octogesimo primo, indito communibus suffragiis, quo Nicolaus loco ac tempore suaserat, conventu, cum frequentes confedissent, antequam quidquam tractandum proponeretur, ipse Nicolaus, damnata pro tempore quiete ac tugurio suo, quatuor horarum iter emensus, Stanciam consendit, ac curium ingressus, præsentia sua coronam illam illustrem mirifice exhilaravit. Cupidissime aspiciebant virum, fama ac sanctitatis nomine toto orbe celebrem: elucebat ex totius oris corporisve habitu eximius quidam splendor, qui omnium oculis perstringebat, neo jam quidquam aliud, nisi ut comitis ipse præluderet; taciturni omnes oculis in eum defixis desiderabant. Tum vero Nicolaus modesto ac gravi vultu pauca præfari, propositique sui rationem exponere, cur desertum eo tempore deferuisset, cur comitiorum auctor fuisset, cur in tanto confesso dicturus ipse accessisset. De patriæ nimirum salute agi, deque popularium incolumitate, quorum vita ac fortunæ animorum dissensione in discrimen vocarentur. Decuisse utique privato publicum bonum anteponere: suaturum se, non quæ suo pte ingenio aut humana prudentia, qua ipse minime polleteret, sed quæ cælitus Deo suggerente didicisset. Discordia Rerum publicarum perniciem esse; fœdus eorum concordia coaluisse: ejusdem vinculo rupto, nihil firmum, nihil stabile superesse. Divinum ipsis hæcenus favorem aspirasse, non quod viribus sed quod animis conjunctis militassent; pro patria utique illos, non pro præda, vitam exposuissent; turpe id sane videri, quod nunc patriam perditum ire velint, ob levis lucri cupiditatem, pro qua tanta prius alacritate proprium sanguinem profudissent. Hæc aliaque id genus de tantæ momenta gravia tanto ardore tantaque oris libertate in medium vir Dei producebat, ut animis auditorum altius infixæ hæerent, ipsique de pacis unionisque redintegranda conditionibus mox serio circumspicere, omnesque similitates ponere non dubitarent, idque (ut Josias Simlerus, quamvis a fide Catholica alienus historicus, refert) solius Fratris Nicolai, pii illius in Silvana anachoretæ, interventu, qui jam tum a tota Helvetia, imo ab omnibus passim veluti Sanctus habebatur. De Friburgensium vero ac Solodorensum Rebus publicis in fœderis societatem admitteendis, certo sibi constare dixit, id ex Dei mente ac voluntate esse: Ego, inquit, vos fœderati mei, non hortor solum ac moneo, sed etiam oro atque obsecro, ut eas civitates vestro fœderi adjungatis; erit, enim, erit profecto tempus, cum vos earum ope atque præsidio oppido indigebitis. Habuistis hæcenus Cantones

item ut 3
omni causa
non ad moneo
solum

A cantones octo posthac decem numerabitis. Nec quæso plures admittetis, hisce contenti estote. Obtinere igitur civitates illæ a reliquis cantonibus nonum decimumve locum, cum antehac per ipsos centum viginti quinque annos non nisi octo, ut dixi, Helveticæ sœdere comprehenderentur.

57 Retulere non ita multis abhinc annis viri Friburgi Nuthonum Consulares, Henricus Lamberger & Petrus Falek (quorum hic etiamnum grandævus vivit) in comitiis Lucernensibus, quibus legari ab ea urbe intersuere, legisse se in fastis ejusdem urbis, missos olim esse ab ea civitate in gratiarum actionem ad Nicolaum quinquaginta nummos aureos, quod ejus transactionis ipse unus ac præcipuus auctor atque fuisset; quos tamen ille magno animo remissos respuisset, quod diceret, se nec petere quidquam neque ea pecunia ullo pacto opus habere. Et experiuntur nunc sane li, quibus hoc tempore per Helvetiam avita religionis studium animo sedet, vaticini sui eremitæ veras fuisse prædictiones, ipsæque adeo civitates illæ peculiari huic

Patrono suo etiam hodie pro eo vaticinio gratias referunt, quod eas in fide veteri mansuras, ceterisque cantonibus opitulaturas prædixit. Sedentibus etiam in eodem conventu patris Primatibus prophetico sane spiritu futuras religionis causas turbas vaticinatus est: Religio, inquit, O Patres patriæ, scissuras patietur non multo post obitum meum, unde damna toti reipublicæ ingentia emergent. Cavete igitur, filii, cavete seculo, ne novitatibus ejusmodi ac versutis fallacis decipiamini. Manete conjunctis animis in vera fide vestra: nolite instar arundineti quovis statu circumagi; insistite recto calli, a majorum vestrorum vestigiis pedem ne latum quidem unguem moveate; quam fidem cum lacte materno hausistis, eam ratam sanctamque habetote; perstate in fidei concordia; seductores sagite atque a vobis arcete, sic enim immuentium tempestatum procellæ vos non turbabunt. O Deus immortalis (subdit his omnibus magnus noster Canitius) quam utile quamque necessarium esset, si sœderati nostri prophetias has Fratris Nicolai paternæque admonitiones æquis auribus animisque excipere, ejusque cautis consiliis acquiescere ac parere vellent? quam facile non temporaria tantum, sed etiam æterna animarum detrimenta ex mutata religione oriunda, caveri amoverique possent? Cæcus profecto est, ipsæ talpa excolatior, qui ex præsentis patriæ statu non advertit, Nicolai vaticinia eventu jam pridem comprobata esse. Hæc ille. Talia igitur vates noster non tantum in Stantianis illis comitiis vaticinia edidit, sed etiam in eremo, cum patriæ magnates ad eum visendum sæpe venirent, eadem ipsis aliæque plura repetiit atque iterum iterumque inculcavit. Illud interim etiam hisce futurarum hæresum vaticiniis addere solitus dicitur, sperare se de Dei bonitate, sectas illas supra centum annos non multum duraturas. Quin etiam anno comitia hæc sequente, litteris suis ad Bernenses datis de iisdem periculis eos iterato commonefecit: quas ego prouti simplicique, quodata sunt, stylo Latine reditas sic ad verbum interpretatus sum.

Venerandis, piis, ac consultissimis Prætoribus, Senatuique civitatis Bernensis.

58 Venerandi &c. Nomen Jesu sic salutatio vestra, precorque vobis omnia fausta atque felicia: & Spiritus sit ultima mea merces. Principio gratias ago vobis magnas pro dono vestro, ex quo paternum in me vestrum amorem cognosco, qui mihi ipso munere gravior est, cum quo me optime contentum esse velim vobis persuadeatis; imo si dimidiato minus esset, abunde tamen mihi satisfecisset. Illud igitur ut caritati

vestræ apud Deum hominesque compensare possim, promptissime elaborabo. Nuntius, cui donum tradidistis, in manus meas illud fideliter resignavit: quem vobis ut ex amore mei commendatum habeatis, etiam atque etiam rogo. Scribo itaque vobis ex obedientia, quæ maxima virtus est in cælo & in terra, ideoque curandum vobis est, ut mutuum inter vos vigeat obsequium, idque carissimum illi esse noveritis, a quo res omnes felicissimum ducunt exordium. Semper in Deo pax est, imo Deus ipse pax est, nec umquam conturbari potest: discordia autem pax conturbatur. Laborandum ergo vobis, ut pacem sectemini, viduas orphanosque tueamini, quemadmodum huc usque fecistis. Quod si ejuspiam fortuna super terram in melius auferat, sic gratus Deo, ut ea etiam in cælis crescat. Sceleribus publicis resistite, justitiam semper administrate, Christi tormenta pectoribus vestris fixa retinete; quæ in extremis summo solatio esse solent. Multi circa fidem vehementer dubitant, & circa eandem plurimos tentat diabolus; nos autem in fide ne dubii simus, ita enim ea se habet, uti hætenus instituta est. Hæc autem non ideo scribo vobis, quod de vera vestra fide dubitem, vos enim bonos Christianos esse non ambigo: scribo autem vobis pro cautela, ut si forte malus genius in hac parte quemquam tentare velit, eo fortius constantiusque resistat. Hæc hætenus; Deus optimus maximus sit vobiscum. Data festo die sanctæ Barbaræ, Anno octogesimo secundo. Has easdem etiam proprio meo sigillo muniri feci.

Ego Frater Nicolaus de Rupe.

Hæc Nicolaus ad Bernenses: qui in comitiis confœderatorum generalibus non ita pridem, cum de his litteris mentio incidere, ingenue fassi sunt eorum autographum etiamnum apud se in curia, atque ingentis thesauri instar in pretio esse. Cumque illud Catholici Cantones enixe donari sibi peterent, negarunt id quidem; exempli tamen ejusdem se copiam facturos sponderunt: eo loco apud se lratrem Nicolaum esse dictitantes, ut inter sanctos viros eum adnumerare minime dubitent.

59 Accesserat aliquando ad virum sanctum insigni pietate nescio quis homo, quicum de rebus divinis multus ei diutinusque sermo fuit, ita ut admirandus denique in hæc verba prorumperet; O quam felix, mi pater, ac perbeatus es tu! Cui mox vir Dei, Noli, inquit, mi fili, me beatum prædicare: soli enim Deo piissimus quisque notus est atque impiissimus: sed progressu temporis religio quædam ac fides nova orietur, cui qui se murum ac veluti rupem opposuerit, ne ille tandem beatus dici poterit. Honestus quidam civis Kernensis Silvanus, cum filium suum ad decennem ad viri Dei tugurium secum deduxisset, & colloquium cum viro Dei in horas aliquot, jam protulisset, puerulus denique ad parentem accedere, domitionem urgere, lapsu temporis admonere cepit. Tum vero Nicolaus, posita super caput pueri dextera, blandis verbis: Pietatem, inquit, mi puer, ac cumprimis erga parentes observantiam diligenter cole; Deus enim ætatem tuam longævo in terris senio condecorabit. Nec aliter quam prædixerat divinus vates postea evenit, nam puer ille nonagenario major vita denique excessit. Honestæ quædam matrona nurum suum ad eundem deduxerat, quæ novam vestem ex peregrino quodam panno confectam induta, cum magnifice ac veluti jactabunde se illi ostentaret, vir Dei ad illam, serio conversus, Si, inquit, hac velle ad superbiam uteris, licet in cælo jam constituta esses, inde tamen te una cum hisce induvis deurbandum certo noris. Quod si etiam liberos tuos, qui ex utero tuo egredientur, pretiose vestiendi superbiis, faciem certe Dei numquam videbis. Et quidem benignus Deus multa te prole donabit, multam tamen ab eadem

ANCT.
PLT. HU-
GONES.I.

E

quoniam beatus
et veneran-
dus.

Prodicti
scriptas
folias.
F

longam pue-
ra ætatem,
d

Tentissimum
periculum
ferens.

A dem tu patiere molestiam: quod tum tandem experiere, cum citationem loco subactum in rizontium liberorum globum abiectione vaticinii mei memor eris. Respondit vaticinio eventus, undecim enim liberorum facta mater, cum post multos annos ad focum sedens minimam natu prolem gremio foveret, ceteraque petulantius concertantes molestas matri turbas egerent, arrepto titione pacem factura, tum denique viri Dei praesagium in mentem revocavit. Atrox per idem tempus pestilentiae lues inter Silvanos exorta late jam vulgari ac grassari coeperat, ita ut vir quidam consularis & de duobus filiis, quos esset deperibat, periculo eximendis vehementer laboraret. Morti igitur mortales subtracturus, alio illos, ubi aerem purgatorem esse intellexerat, amandat, donec domi contagio deservisset. Cumque id factum deinde Nicolao narraisset, ipse severo vultu cum intuitus, Vide, inquit, ne filios tuos caelo subductos in infernum sorte ablegaveris. Horrendum dictum! non longo temporis intervallo uterque repentina ac praepropere nece extinctus est: ac prior quidem in foro Sarnensi popularis sui sic confusus interiit; posterior vero equi furoris tergo excussus, fractis ad arboris ramum cervicibus, vel ut alii referunt, lapsi currus saxo onusti pondere oppressus, animam exhalavit.

B 60 Rebus divinis absentem Nicolaum in templis longe distitis adfuisse, id quod nunc narro, testatum facit. Ad D. Nicolai procul ab ejus cellula germanus ejus Petrus una cum alio honesto viro Officio divino cum assistent, vidit subito Petrus e templi pavimento arborem proceram pulcherrime efflorescere, seseque per omnes adis angulos diffusis ramis exporrigere: mox vero flores ex arbore deciduos, in hominum capita desluere, atque in diversorum quidem capitibus partim e vestigio exarescere, partim vero vigoris sui pristini retinentissimos esse. Eadem visione Deus etiam absentem (alii praesentem fuisse referunt) impertivit Nicolaum: cum enim viri illi peractis sacris in relicto ex itinere ad eum diverissent, rogatus ab eo Petrus, quid illo mane in aula D. Nicolai sacrificii tempore vidisset, spectaculum totum ex ordine percensuit. Tum enimvero ejusdem se spectatorem fuisse protinus Nicolaus prodidit: Arbor, inquit, quam vidisti, Petre, divinx in homines liberalitatis ob incruenti illius sacrificii oblationem circumaque sese diffundentis erat symbolum; flores illi Dei dona ac favores designabant, qui in capita mortalium decedentes, quo animo quisque rei divinx assisteret, significabant: aridi quidem, aridos frigidoque, ac nulla scelerum penitudine ductos: ceteri vero, quibus suus mansit vigor, pietate ac piaculari navorum suorum dolore serventes homines, qui proinde, contra quam ceteri, a Deo quondam ingenti etiam in calis gloria erunt praemianli. Sapius etiam praedixisse fertur Nicolaus, exteris peregrinisve negotiis Helvetios sese olim nimium oneraturus, atque eo quidem tempore frugum terrae inopia tanto gravius eos laboraturus, quanto sese impensius externis turbis immiscerent. Plura talia referre nostri instituti non est, tum quia privata sunt, tum etiam, quia hoc caput in immensum excreveret.

C 61 Interiacenti e Bernensium ditione Consuli a pes ita gravi tumore intumuerat, ut gravissimis doloribus jactatus, nullam quietis partem capere posset. Ee jam defecerant humana praesidia, unde conversus ad divina vir religiosus, Deiparae Virgini, quae tum in sacello Nicolai multis propitia erat, a cera pedem devovit. Nicolai precibus se unice commendavit, itaque brevi sanitatem pristinam recepit. Recepit tamen viribus (ut est mortalium ingratitudo beneficiorum plerumque immemor) oblitus voti se reum, anathema deferre, quo debuerat, neglexit; unde vindex Dei manus veteri eum plaga ad votum exsolvendum coegit. Mox igitur ubi neglectae religionis ultionem sentire cepit, quanta aeger potuit celeritate ad sacellum viri Dei iter maturavit, ac suspensio anathemate Nicolai pia apud Deum supplicia pro pedis incolumitate poposcit.

CAPUT VII.

*Miracula & mors Nicolai: socius viventis
Udalricus: mortui successor & nepos
Conradus.*

C 61 Um adhuc inter vivos degeret Nicolaus noviter, voluit ipsius amantissimus Deus sanctitatis ejus testimonia miraculis edere, quorum nonnulla huc referre operae pretium esse duxi. Filium habebat vir Dei sibi cognomine, quem supra natu minimum esse diximus; hunc altiori ab se vitae generi destinatum, liberalioribus disciplinis imbui voluit. Unde missum ad Basileensem Universitatem, ejusdem aevi anno quinquagesimo nono a Pio II Pontifice Max. stabilitam ac privilegiis ornatam, cum Friderico Guarlero Eistettenfi I. V. D. viro pietate juxta ac divitiis claro, Basileam tum commoranti, commendavit. Is, ut erat anachoretæ nostri perstudiosus, quippe quem in eremo pietate ductus inviserat, magnamque de ejus innocentia ac vitae sanctitate existimationem conceperat, commissum sibi Nicolai pignus in aedes ipse suas benevole ac liberaliter suscepit suis alendum impensis: magni enim beneficii loco censabat suae mentis alumnus habere eum, cujus parens solius Dei alumnus, non nisi caelestibus ferculis vesceretur. Quamobrem Nicolaus ille Nicolai, tanti Macenatis profusa liberalitate solerter usus, ad politioris literaturae studia tanta sedulitate incubuit, ut brevi, humanioribus superatis, ad altiora sese aptum promptumve demonstraret. Lutetiam deinde Parisiorum ab eodem Macenate suo amandatus, adeo severe illic ad severiores etiam disciplinas animum applicuit, ut tandem in solenni illius celeberrimae Universitatis theatro suprema Philosophiae laurea donatus fuerit. Eo forte tempore juvenis quidam natione itidem Germanus in eadem Universitate litteris operam dederat, ac denique in patriam redituros a contubernali suo Nicolao binas acceperat, optimo ejus parenti, quem ex itinere convenire decreverat, deferendas. Accidit autem nescio, quo casu, ut earum alteras ad ipsos Burgundionum hies imprudens amitteret, ideoque consternatus viro Dei praesentem se sistere formidaret, atque ejus occasionem aliquam vereretur. Recepto tamen subinde animo iter profectus, cum jam non procul sacello Nicolai abesset, eundem ipsum sibi obviam prodeuntem conspexit. Mirum dictum! ostentabat vir Dei elata manu litteras procul perditas, ac jam prorsus tabellioni desperatas, vultuque sereno ac hilari stupore defixum rogabat juvenem, num quas alias item a filio suo Lutetia perferret. Recreatus hoc prodigio sollicitus hospes, virum Dei magis suspicere ac venerari cepit, ad quem haud dubie caelestibus internuntiis litterae illae amissae pervenissent.

62 Interiacenti e Bernensium ditione Consuli a pes ita gravi tumore intumuerat, ut gravissimis doloribus jactatus, nullam quietis partem capere posset. Ee jam defecerant humana praesidia, unde conversus ad divina vir religiosus, Deiparae Virgini, quae tum in sacello Nicolai multis propitia erat, a cera pedem devovit. Nicolai precibus se unice commendavit, itaque brevi sanitatem pristinam recepit. Recepit tamen viribus (ut est mortalium ingratitudo beneficiorum plerumque immemor) oblitus voti se reum, anathema deferre, quo debuerat, neglexit; unde vindex Dei manus veteri eum plaga ad votum exsolvendum coegit. Mox igitur ubi neglectae religionis ultionem sentire cepit, quanta aeger potuit celeritate ad sacellum viri Dei iter maturavit, ac suspensio anathemate Nicolai pia apud Deum supplicia pro pedis incolumitate poposcit.

^a Sequentes quatuor narrationes breviter Eickbornius habet, citato in marginibus Instrumento conscripto per Rennardum Cysarium Notarium Apostolicum anno 1591.

^b Intra septennium ab conventu celebrato scribens.

^c Civis Tigurinus & inter suos Theologiae Professor scriptis quamplurimis claruit, quae Gesneri bibliotheca enumerat; in his quaedam historica de republica, ac variis Helveticorum populis: horum aliquid anno 1570 impressum Eickbornius praefatur, unde haec verba accepta sunt.

^d Antonio Rencher nomen fuisse scribis, qui supra Eickbornius; ex eodem Instrumento & praecedentem narrationem, & hanc & postremam duas scripsit accipiant.

^e Consulem idem indiget, Henzium nomen.

CAP. XV
ad filium Nicolai

deat ad se
Parisius locum

minuente
accipit?

pedem & a.
montem fa-
nat

A poposcit. Dictum, factum: fufus in preces vir Dei e vestigio pedem egro ex integro restituit, inspectante Sacellano suo atque honesto viro Bernate, qui cum Consule se eo contulerat. Prodigio fidem facit res in publicas tabulas b continuo relata: atque his testibus oculatis abunde testata. Præcipuus supra silvam pagus, Sarnen dictus, ad extremum altquando discrimen delatus, pii popularis sui etiam absentis opem præsentem expertus est. Incendio is gravi flagrare nescio quo casu cœperat, itaque jam flammæ in multas ædes grassabantur, ut nulla eas vis aquæ, quantumvis profusissime incendio ingesta, obrueret; passimque de eo sopiendo pagove conservando desperaretur. Tum vero in tanta trepidatione nonnullis civibus in mentem venit, per certum internuntium tantam necessitatem Fratri Nicolao suggerere, ejusque opem rei deploratæ Implorare. Mittitur nuntius; denuntiat, quod iussus erat. Nec mora, vir sanctus relicto domicilio suo una cum nuntio ad locum editiorem, unde ad incendium prospectus erat, properat: manuque sublata Crucis signum contra ignem per aerem ducit. Quo facto flammarum globi confestim minui, in se redire, ac non multo post prorsus desinere cœperunt. e Plura alia, quæ viro Dei ante obitum miraculose evenerunt, prudens prætereo, nemini longum sim. Unam coronidis loco adjungo, unde quo nutrimento crebrius Nicolaus reficit soleret, abunde testatum fiet. Multi aliquando ad eum consilii causa confluerant, quibuscum sermonem habuit vir Dei foris ante templi sui fores. Mox vero interopto colloquio petitaque venia, cum se propediem rediturum spondisset, veluti rem gravem confecturus, intro in cubiculum se suum recepit. Rediit non multo post tempore vir pius, secumque ex suo tugurio tantam odoris suavisissimi fragrantiam ad astantium nares detulit, ut nemo esset, qui non judicaret, cælesti interim nectare divinaque ambrosia refectum Nicolaum, eam fragrantiam ore exhalare.

incendium
refugit.

calisti odore
fragrant.

CR. XVI

an. æt. 70
ægritudo

periclitari

a Gualtero
fagus.

63 Annus jam volebatur Nicolao ætatis septuagesimus, qui ei postremus, cælesti, ut supra meminimus, vaticinio futurus erat. Mense igitur Martio ejus anni in gravem ac fatalem incidit morbum, qui eum toto corpore pessime acceperat, penitus tandem prostravit. Pervasis vis morbi ipsas omnium membrorum fibras, ossa ac medullas, ita ut acerbissimis doloribus exagitatus, huc illucque lamentabiliter volveretur. Erat tamen doloris patientissimus, quamvis ipsos octo dies sine ulla quiete ac remissione cum gravissimis illis cruciatibus confisteretur. Ostituantis igitur hisce tormentis exantlatis, toto pectore ad supernam illam felicemque patriam anhelare, instanterque divinum epulum; quo ad iter illud veluti viatico Christiani homines munire se solent, expetere cœpit. Eo allato, cum suavissime, etiam plus quam solebat, magnæque animi demissione ac reverentia perfructus esset; mox composito super consuetum assere corpore ac protensis pedibus, inter profusas Dei laudes & gratiarum actiones placidissime in Domino quiescens, animam Conditori suo reddidit. Id factum anno xvi ejus octogesimo septimo, duodecimo Calendas Apr. qui dies D. Benedicto quotannis sacer ac festus est, quo eodem in hanc lucem ante annos septuaginta editum supra commemoravimus. Ferrur in extremis, antequam animam exhalaret, circumstantibus, hisce paucis quidem sed pietate ac religione plenis verbis, extremum vale dixisse: Quamvis, inquit, Fratres mei, dolores qui animam et corpore ejiciunt graves sint, gravitas tamen terribiliorque est, mihi credite, incidere in manus Dei viventis. Studete igitur ita vitam vestram ac mores componere, ut hilari lætoque, non pavido ac trementi vultu Judicem vestrum intueri possitis. Placet subicere de hac morte verba Henrici Gundelsingii: Mortuus sane est, inquit, Nicolaus noster, cum

haudquaquam corpore immortalis fuerit. Neque tamen mortem ejus pro morte ducamus: eum namque mortuum præmisimus, existimantes illum præcedere, nobisque apud Deum suffragio esse, non emori. Et quamvis eum mortem obiisse nobis nuntiatum sit, gaudio tam summo & læticia affici debemus, neque eum mortuum appellare audemus, sed vivendi in terris finem fecisse dicimus. Optemus omnes & singuli nos talem vitæ habere finem, eoque modo hujusce sæculi ærumnis excedere, Christumque intueri. Hæc ille.

AUCT.
PET. III.
GONZALEZ.

64 Petrus vero Canisius de ejus morte sic loquitur: Est quod gaudeamus nos Catholici, & de tanto nobis Helvetio gratulemur, ipsius fide religionem nostram firmemus, ejus etiam hodie intercessione nos solemur, ejusque gloriosam memoriam in benedictione celebremus, ac præcipue die festo S. Benedicti vicesimo primo Martii, Deum in ipso laudemus & honoremus: hoc enim ipso die vir pius, per quem Deus miracula multa operatur, ex hac lacrymarum valle pie religioseque decessit, tantæque suæ sanctitatis signa hic in terra reliquit, ut procul dubio jam in Ecclesia triumphante pro nobis ipse Deo supplex fiat, nostrisque precibus in hoc mundo nullo modo indigeat. Ita Canisius. Ceterorum de hoc viro testimonio paullo post pluribus referemus. Vulgata viri Dei morte, dici non potest, quantus luctus popularium animos occupavit. Nullus nisi de eo sermo erat: communem patriæ parentem sibi ereptum omnes quiritabantur: flebant orbitatem suam: ejus vitam, mores, miracula, vaticinia, consilia prædicabant. Postera dies funeri ejus dicta omnem circa Silvaniam excivit, ita ut tota illa regione Sacerdotum nemo eo die domi Sacris operaretur. Celebrata sunt funebria consuecta solemnium pompa in Saxellensi D. Theoduli aede, ubi vir Dei tumulari ante obitum petierat: humatus est ante Divæ Virginis aram, tectusque lapide, viri Dei imaginem affabre incisam præferente. Eodem etiam die, quo iusta ipsi perfoluta sunt, magnus ægrorum confusus ad ejus exequias sanctitatem ejus mirifice illustravit: multi enim a variis liberati morbis, subito integræ restituti sunt sanitati: duo certe viri primarii ex Lungenensi pagog, quorum alter etiam supremum illic magistratum gerebat, febrili ardore diu multumque vexati, ab iisdem exequiis prorsus incolumes domum rediere. De aliis ejus prodigiis post mortem ad ejus tumulum divinitus ostensis, dicemus parte sequenti. Nunc aliquid de viri Dei socio Udalrico subijciamus.

E
Saxella re-
mouendi.

multis ægro-
tis sanatis.

CA. XVII

Udalricus
Nicolai so-
cius.

65 Hujusce viri vitam ac res gestas compendiosa enumeratione complexus est Mathæus Raderus, Societatis nostræ Scriptor, in sancta sua, quam typis edidit, Bavaria, cujus proinde verba hanc narrationi inserere placuit principio, ac deinde quæ ipsæ præteritis subnectere. Sic igitur ait: Beatus Udalricus nobilis Bojorum anachoreta, Nicolai Subsylvani socius. Fames auri & sitis opum cogit genus humanum ire in viscera terræ, & rimari venas argenti, fulgentesque metalli globos quantovis cum periculo perferuari. Imas & nos in rupes & hiatus montium, non ut thesauros inde evocemus, sed auri contemptores in lucem profecturamus. Notus est in orbe Christiano impransus ille & incenatus, Helvetiæ gentis miraculum & oraculum, Nicolaus Subsylvanus, qui ipsos prope viginti annos in secessu montis ritu cælitum non esuriit, nec quidquam cibi e terra nati laticisque gustavit. Satis ambrosia Panis qui de celo descendit, & nectare cælestium contemplationum inundatus. Hujus tanti viri fama afflatus lætisque sideris fulgore circumfusus Udalricus, majorum in Boica terra imaginibus clarus & nobili Bojorum familia natus (sunt, qui Monacensem fuisse putent) ad Nicolaum visendum colloquendumque venit, invenitque sanctitatem famæ celebratæ respondentem, aut eam superantem: captusque & inflam-

A inflammatus (uti Sanctorum voces calere incenduntque) oratione & consuetudine Nicolai, infimis precibus obnixissime ab eo contendit, ne se ab vite societate sejanctum veller: deliberatum sibi ipso illo puncto temporis rebus humanis nuntium remittere, & in ipsius contubernio & magisterio perseverare, neque domum umquam revisere. Cessit tandem quantumvis agre exortatus Nicolaus, quod ipse mallet sibi vite sanctioris magistrum querere quam aliis vivendi præcepta tradere.

B Jam sibi perbeatus videbatur Udalricus, quod in disciplinam Nicolai esset receptus, amulusque morum & vite, altius ordiri cepit quam finire; neque enim una omnium est dignatio Numinis aut via, qua mortales ad sanctimoniam deducit. Hunc per modestiam & silentium vult incedere, illum per aperta & ingentia prodigia & ostenta: alium continentia, sapientia alium, alios aliis donis celestibus illustrat; prout ipsius providentia visum, quæ exploratissime novit quid ad cuiusque salutem expediat. Udalricus ergo primum ad

Doctoris sui exemplum omnia stomachi fomenta removit: nihil obsonii, nihil etiam panis ad mensam adhibuit, diesque tredecim totos omnino jejunus & sine labore fameque sanctissimis cogitationibus initiatus, in mapali quod Nicolaus primum ipse, deinde ædituus coluerat, transegit. Tum deinde Nicolaus celestis consilio doctus dimidiatum illi panem, Melchæ rivo tingendum edendumque, submitte, quem Udalricus, quamvis æversante jam stomacho (adeo cito se ad famem tolerandam composuerat) tamen jejuniū obsequio posthabendum ratus ex Nicolai mandato, indeque postero die alterum dimidiatum sumpit. Tum demum sentire tantam cepit inedia molestiam, uti nullis placare ventrem epulis sibi posse videretur. Jam hoc futurum præceperat animo Nicolaus, susque domesticis in mandatis dedit uti copiosam Udalrico cenam instruerent, qua tredecim-dialem famem expleret. Miratus tamen est Udalricus, exempta jam fame, quid ita non patius esset se ceptum ab abstinentia cibo illicitum prosequi, cum totis illis diebus nullum ab inedia incommodum accepisset. Sufficiebat, inquit Nicolaus, hoc tibi, itaque Dei nutus præscribebat, quem exquirere porro desine. Id in quem finem (inquit auctor vite) mi lector considera, nempe ut miraculoso dierum tredecim jejuniū Angelica semideviginti annorum sobrietas Nicolai ceu sigillo obfirmaretur.

C 67 Exin Udalricus, Joanni Custodi templi casa restituta, sub cavæ & exese rupis saxum trans Melcham secessit, propterque specum adiculam sacram cum tribus aris posuit, celestium Legionum Ductori Michaeli, Bartholomæo Apostolo, Annæ Christi Liberatrix nostræ Dei genitricis optimæ parenti inscriptas. Ibi palæstram constituit religiose exercitationis, ibi corpus frugalissimo tenuissimoque victu tuendæ vite causa sustentabat, chaumentis, vigiliisque & excubiis assidue vexabat, & precanto meditando torquebat. Septennium ad supremum usque diem sanctissime exegit, quadriennium Nicolao superstes cum trimestri: decessit ipso die, quo g triumphum Corporis Christi agitabat Ecclesia, in parœcia Kersina conditus. Magno natu diem obiisse ex habitu corporis intelligi potest: veneranda quippe canitie visendus erat, ceterum natura inter proceram & brevem media, barbitio lato, denso, promissoque; corpore vulto, sed macie, palloreque deformato; cultu, vesteque Nicolao æmulabatur; pedes nudos nullo sacco muniebat; somnum humi subiecto capiti saxo capiebat. Admiranda & ab obitu patralle fertur, sed enarrator rerum ab illo gestarum nullum exprimit singulatim. Cippus e saxo in modum aræ corpori impositus hujusmodi refert Epitaphion: HIC SEPULTUS JACET, FRATER UDALRICUS, QUI OBIT FELICITER ANNO MCCCXCI. Hæc de Nicolai socio Ra-

derus. Iconem ejus subsignat idem Auctor hoc epigrammate:

In solos saltus & inhospita tesqua recedit,
Et mundi pelagus naufragiumque fugit.
Immanes inter scopulos rabiemque ferarum
Tutior humanas quam sedet inter opes.
Nam temerant animum sædæ contagia turbæ,
Aut trahit in mores aula superba suos.
Qui solus celsæ meretur pectore cælum,
Hic terram pedibus calcat & astra suis.

68 Placuit his adicere quæ ex Henrico Gundel-
fingio decerpimus, qui de hoc Udalrico agens sic ait: Abstinencia Nicolai id etiam effecit, ut quemdam nobilem virum, Udalricum vocatum ex agro Norico natum, ad se traheret. Is eremitæ Nicolai integerrima religiosissimaque religione audita, visendum desiderio captus, hoc evangelii elogio motus, Nihil habentes & omnia possidentes, omnia pro Christo sanguineis suis reliquit, ad Nicolai cretum concessit: perbenigneque ab eodem susceptus, longas quas in hoc lubrico sæculo molestias sustinisset, ipsius religionis rigorem, adventus sui causam Nicolao perquirenti Udalricus fuisse dixit: eumque ob hoc invivendi desiderio captum, ad hanc altam inviamque vallem venisse, neque eremitarum quemquam in religione eremitica atque abstinencia religiosiorem adhuc ostendisse, ipsumque per silvas, nemora, inviaque juga peregrinando tamquam in suæ vite refugium animæque suæ salutem perquisisse: omnia etiam in mundo turpia, dira, infanda, execranda, fera, barbara, inania, omneque mortalium genus impudens pestilensque esse, perspicacius effatur. Atque Nicolaum tam manifesta virtutis suæ, ac demum amoris signa inter loquendum sibi demonstrasse, majoremque in modum in ipso sermonis aggressu admiratum fuisse, cum unum ex omni eremitarum turba tam mitem, pium, rectum, omni-que religione eremitica præditum invenisse testatur. Hæc ille. Subdit deinde paullo post: Udalricus ad omnem eremi austeritatem, præter hoc quod ab omni corporali cibo abstineret, sese obtulit, cum suam naturam jamjam ad vespertum declinantem senioque confectam pane & aqua dumtaxat, juxta eremitarum antiquam religionem observantiamque refocillandam censuerit. Ita Gundelfingius. Subsecivis horis hunc Achatem suum Nicolaus sub rupe sua latitantem convenire solebat, deque summis rebus cum eo colloqui. Huic uni obitus sui horam, prout jam pridem de ea edoctus fuerat, manifestavit; imo uterque quidquid pectore clausum habebat, mutua sibi sinceraque confidentia aperiebant. Quæ tamen a Nicolao acceptæ Udalricus, usque ad ejus obitum silentio tegens, exinde primum in plures evulgavit. Eo anno, qui Nicolao postremus fuit, Udalricus Romam contendit, Principum Apostolorum limina ceteraque sacra Urbis loca salutaturus. Retulit inde veneranda multorum Sanctorum lipsana, variasque a Sede Apostolica asceterio suo indultas gratias, quæ vel hodie ibidem publico diplomate comprehensæ adhuc leguntur. Id Romæ secundo Februarii anno supra millesimum quadringentesimum octogesimo septimo datum, sedecim grandioribus sigillis i appensis etiam hodie munitum manet. Ostendit domum redux Udalricus pium parentem suum Nicolaum in extrema jam lucta constitutum ac fortiter dimicantem: cujus spiritum non sine ingenti luctu ipse excepit, atque oculatissimi sui Magistri oculos fluentibus larymis mœsta clausit manu. Justis denique persolutis, sub cava rupe instar eurturis deserti orbitatem suam ingemiscens deploravit. Atque hæc de Udalrico Nicolai socio pro nostro instituto breviter superiori- bus addidisse sufficiat.

69 Nicolai nepos & ejusdem in eremo pins successor

Accessor fuit Conradus Scheuber ex Dorothea Nicolai filia & wolfschneiffel in Subsilvania natus, atque ab eadem pie educatus. Juvenis erat praestanti corpore, egregia forma, ac forti animo; unde iussu magistratus inter suos militiae operam dedit, atque ex undecenis, quibus interfuit, expeditionibus gloriosum nomen reportavit. In his conficiendis, quos Capellanos a Capellensis quondam / conobio vocant, etiam Conradus iste circa annum MDXXXI, heroem se praestitit. Certabat illic cum avita fide noviter exorta haereticis, multi cum paucis; sed vicere pauci, vixit aequior causa: jacuit inter cadavera ipse etiam impietum sectarum militiae caput ac princeps Udalricus Zuinglius, infelix apostata. Prostravit globo trajectum civis Saxellensis Andreas an der Halten Subsilvanus, quod certissima fide compertum est: cumque humi jacens, rogatus an per confessionem animam eluere & in gratiam cum Deo redire vellet, ipse abnueret; alius ejusdem Silvaniz civis (sic refert Basileense chronicon) prostratum bipenni terra affixit, animamque infelicem orco transmisit. Ex hoc praelio Conradus cum suis victor in patrias Alpes redit, multisque claris facinoribus senatoria primom, mox etiam consulari dignitate merito cohonestatur. Punctus aliquamdiu hisce functionibus magno patriae bono suaeque ipsius gloria, longe alia paullatim animo concipere, mentem in diversa vertere, atque se Nicolai nepotem meminisse cepit. Inanis mundi ejusque instabilitatem, ac propterea in sublimi fastigio casus quotidie meditabatur, dum tandem in ipsa sui avi vestigia insistere, mundoquo ac pompis ejus nuntium mittere decrevit. Relictis igitur uxore liberisque avito exemplo eandem eremum uni deinceps Deo serviturus adit, eodem se tugurio includit, atque incredibili austeritate inibi corpus exercet. Carnium, ovorum ac piscium esu prorsus abstinet, ac nihilominus dies plerosque efusiles habuit. Ipsos decem & octo annos, quibus eremitam egit, ab hoc rigore nihil remisit; mentem interea divinarum rerum commentationibus assidue pavit.

C70 Diros Christi cruciatus, ejusque crucem ita animo complexus est, ut crucem aliquam post Christum etiam corpore ferre aude concupisceret: cojus voti tandem compos factus est. Cum enim vice quadam more solito in Nicolai avi sui cella precibus ad Deum fundendis intentus esset, magna vi tartareus hostis irruens, alterum ejus femur afflixit tanto tamque immedicabili vulnere, ut nullo malagmate curari unquam posset, ipseque perpetuo claudus quidem corpore, animo tamen erectus ad extremum usque spiritum maneret. Triennio in sui avi tugurio pium nepotem loci religio & sanctitas tenuit, ad mortem usque retentura, nisi tamen quotidie mortalium jam non tam Nicolai memoriam, quam ejus assecclam Conradum inviscendum concursus fierent, quibus ipse non sine gravi molestia a sancta sua quiete crebrius avocabatur. Abditorem igitur secessum quæsit in nemore suo, supra montem primo a patria sua lapide distantem: illic humile casale sibi erexit, ubi Deo quidem servire, homines vero latere non potuit; omnis ætas, sexusve ad eum excurrit: instrui ab eo, moneri, solatio impertiri omnes certatim petierunt: quibus ille tandem refragari amplius non ausus, sed singulis patienter audientiam præbens, pro cujusque necessitate adjutos ab se dimittebat. De absentibus ac futuris rebus ita sermocinabatur, ac si eas praesentes inspiceret. Sed neque vivorum tantum asylum fuit Conradus, ipsi etiam vita sanctorum manes nocturnis horis cellula ipsius fores pulsare ac lamentabili ululatu piacularum opem flagitare, ac dicere solebant. Per opem, Contrade frater, quia immane quantum ignibus purgatorii

Tom. III. Marc.

exercitandi. Divina mysteria adiit Conradus sacratioribus ac solennioribus diebus in sua wolfschneiffelna parochia, atque ita demum grandævus natu emaciato per jejunia corpore felicem vitam beatissime etiam sine clausis. Plura de hoc viro Dei eaque admiranda referuntur, quæ tamen hic inferere supersedeo, cum hæc de pio pillimi avi nepote ad utriusque commendationem dicta sufficere videantur. Nunc ad ipsum avum redeo; ejusque honorem posthumum quam possum paucissimis expeditio.

a Obscurius scripserat auctor Interlacentis & Berneum ditione vero consulari: quid mirum si clarior reddere: ita enim Lupulus, ex Bernensi dominio quidam, & addit Eiebornius fuit is Consul Interlacentis, vulgo Amman Broynli.

b Saxellensis videlicet: quæ citant Eiebornius vocat, Albi beneficiorem Aedis Saxellensis, scriptum ann. 1488.

c Est hoc etiam relatam in Instrumento Reinardi Cysari, ut Eiebornius notavit.

d Fuit Episcopus Sedunensis: et colitur 16 Augusti.

e In propinquum collem, qui Masly nomen & regione E Rantsthum, inquit Eiebornius.

f Id. anno 1484, tertio scilicet ante Nicolai obitum anno, factum ex vetustis & instabilibus monumentis constare idem Eiebornius ait, ex eo; refutat Lupulus, qui extremo Nicolai anno post plurimum annorum familiaritatem scribis contigisse invaculum inedia per 13 dies tolerata ab Udalrico, experimentum cupento divini in magistro operis: Idem Eiebornius allegat ejusdem Udalrici historiæ ann. 1606 Constantia extorsam.

g Anno 1499 Pascha sua die 3 Aprilis, atque adeo festum Corporis Christi cadebat in diem 2 Junii, quo mortuum Udalricum scribit in Helvetia sancta Henricus Murer.

h Quam vestem supra sepulchrum ejus religiose oppositam videri idem Murer docet: nec dissensit Eiebornius.

i Totidem scilicet Cardinalium, non more illius saculi, qui & nomina sua eidem subscribere, ex quibus Rodericus Portuensis, Oliverius Sabiniensis, Marcus Prænestinus Episcopi nominantur ab Eiebornio.

k Vicus est paternæ habitaculis ad Orientem intervallo 8 aut 10 P. M.

l Medio inter Lucernam Tigurumque itinere, possum millibus utrimque septem distare.

m De hac re ita in Chronologia sua ad hunc annum Suiæror: Quinque pagani (videlicet Lucernenses, Urant, Suiæ, Sabitiani & Tugii) acceptis armis Tigurinos movent, utique imperatos primo a Capellis, postea ad Tuginum montem vincunt. Post hæc pace facta plurima ecclesiarum ad Papimum deficiunt: & anno 1533 Basilienses, Friburgenses ac Valentiani cum Quinque paganis prius conjunguntur, sedere, utique Catholica religionis suanda erge.

AUCT. PET. HULGONER. q. 4. ut per magis

Helvetiorum Catholicorum de haereticis

CAPUT VIII.

Sanctitatis fama jam inde ab obitu Nicolai hæc usque conservata & publico cultu testata.

POSTERIORIS ejus diei, quo humi conditus est Nicolaus, gloriosus ipse tum conjugii sui, tum etiam civibus aliis honoratis ac fide dignis visus est. Stabat supra eam rupem, quæ ipsi genitalitium nomen dederat: splendor clarissimus ex eo sese longe lateque diffundebat, atque oculos intuentium perstrangebatur: gestabat manu vexillum candidum urfni pedis picturam præferens, illudque per auras ventilans, victoriam ac triumphum concinebat. Magnum id spectaculum attulit mortæ conjugii solatium, magnam apud populares suos ipsi viro Dei commendationem, ac æternæ felicitatis fidem. Ut primum enim hæc res vulgata certisque testibus comprobata innuit, novi animorum motus erga virum Dei cunctis oboriri coeperunt. Is passim inter omnes de eo sermo erat, vicisse Nicolaum, triumphum divinitus quondam promissum reportasse, hunc se Ducem, hæc signa se sequi, atque sub his vivere, pugnare, ac vincere certos de futuro triumpho velle. Atque

PARS III. Cap. I.

Appropinquat post mortem

N n hinc

A hinc etiam passim palamque vir Dei caelestibus honoribus coli coepit, unde & imagines ejus inter reliquas Divorum iconas publice positæ atque appensæ sunt. Quinquennio post ejus obitum, id est, nonagesimo secundo supra millesimum quadringentesimum, in Saxellensi æde, ubi conditum diximus Nicolaum, cum princeps ara recenter poneretur, in altera alarum ejus eleganti ac nobiliore pictura imago b viri Dei visæ est faciendæ. Quo eodem anno etiam in æde Divi Nicolai Myrensis Pontificis, haud procul inde jam antiquitus in Kernsiana Curia posita, utriusque Fratrum, Nicolai scilicet atque Udaltici, imagines summa ara appensæ plorūque venerationi propositæ sunt.

72 Quæ cum indies accresceret, magnique undique ad utriusque asceteria quotidie confluxus fierent, ita ut non raro toti pagi oppidique & parochiæ plures effusa longo decentique ordine eo supplicatum procederent, multos necessario a divinis officiis audiendis angustia & locorum excluderent. Quapropter anno saculari proximo secuto, designata inter utramque cellam eremitorium in eadem valle amena ac spaciata, a novum augustiusque cepit excitari templum e, quod tertio post anno ope potissimum ac liberalitate Bernensium, Lucerinorum ac Vallesianorum absolutum est. Fama non obscura est, ipsum Nicolaum, dum adhuc viveret, eodem loco Deiparam Virginem aspectabili specie vidisse, atque ab ea templi ibidem olim construendi præfagium ac delineationem accepisse. In ara ejus templi principe a ligno posita videtur bicubitæ viri Dei imago f, opere laticario raro ac operoso, quæ formam ejus ad vivum censeatur exprimere, ideoque præ ceteris in sui admirationem venerationemque inuentium animos oculosque rapit. Non multo post in æde Saxellensi ad laeta altaris erectum est tabernaculum, quod vocant, seu reconditorium sanctissimæ Eucharistiæ viginti pedes editum, ejus impensas confluentium mortalium pietas, lapides vero atque manum artificem Basilea dedit. Multis statuis præclare ornatur hoc opus, inter quas suam etiam Nicolaus locum habet. Eisdem divino epulo constructum est etiam illi ipso tempore seculum argenteum pro eadem æde, Basileensi manu, opere plane raro, sive artem sive pondus spectes. Circumstant eam turrim veluti excubitores Divi multi, inauratis statuis effigati, quos inter etiam Nicolaus cum baculo suo globulifve precatoris stationem suam tenet.

73 Unde facile colligi potest, quis hominum sensus, de hoc viro statim post obitum fuerit: ex eo enim tempore, qui tot annis in gremio laquerat, per totum orbem videri cepit, cum variis modis artifices ejus effigiem expressam passim spectandam exhiberent. Ita ut etiam Christianissimi Galliarum Regis intimum conclave (quod certa relatione compertum habeo) penetravit, atque illic inter amplissimi ejus regni rotulares Divos affixa cervatur atque honoretur. Ipsi etiam Belgæ ære suo expressam hujus Sancti viri effigiem sparserunt, eamque eleganti hoc epigrammate subscripserunt:

Nicoleos hic est, impransus & inconnatus,

Qui solus quinas vixit olympiadas,

Helveticæ cautes, & conscia saxa loquantur,

Quot biberint lacrymas audierintque preces.

Aliis ejus imaginibus nonnullis hanc epigraphen inscriptam legit:

Nicoleos hic est, qui passus Corpore Christi,

Cetera jejunus bis duo lustra fuit,

Atque hæc de ejus in sua imagine cultu dicta sunt.

74 Exempto ex humanis Nicolao, justisque omnibus rite exactis, hæredes ejus relictam sibi a tanto parente hereditatem adire atque in se passim propere

runt. Totum patrimonium tunica solaris fuit, gloriæ peccatorii, scipio quo gressum regorū consuevit, nixus humilibus scabellis asser, ac superpositus in calcitra locum lapis sive truncus cui indormire solitus fuerat. Hic ejus apparatus omnis ac tota suppellex erat: nam cetera, quæ olim possederat, jam pridem hæredibus reliquerat. Hunc igitur thesaurum, per magni utique æstimatum, ut inter se dividerent hæredes convenere. Et jam baculus ille quidem peregre migrarat, nam celeberrimi Murensis & monasterii Præsul, cum viri Dei exequiis etiam ipse præfens comitatus vellet, eum baculum multis precibus obtinuit, atque in cœnobium suum pro ingenti thesauro delatum, argento concinne ornavit. Is nunc Friburgi Helvetiorum in thesauro Domini Petri b Techtermann, ejusdem Reipublicæ Senatoris viri consultissimi conservatur, maximaque in veneratione ac pretio habetur. Cetera itaque inter hæredes hoc modo distributa sunt. Vestis viri Dei filio ejus Gualtero de Rupe, olim i Silvaniæ Consuli obigit, ac post ejus decessum Nicolao de Rupe, quem Gualterus patris ejus consulatus sui cum etiam paternorum honorum successorem ac hæredem reliquit. Fertur hic Nicolaus Nicolai nepos complures annos summa cum præditiæ, justitiæ ac pietatis laude usque ad extremam senectam ad clavum Reipub. in patria sedisse, & cum nonagerius e vita decessisset, & sacras illius exuvias filio suo ejusdem nominis ac dignitatis i, viri Dei pronepoti, transcripsisse. Is denique sacrum illud indumentum, ne longius a Saxellensi æde abefferet, filio suo haud procul illinc habitanti commisit, ut eo peregrinantium pietati ac religioni commodius satisfaceret, qui sacram hanc togam videre, exoculari ac religiose contingere certatim cupiebant. Et certe etiam hodie in magna adhuc veneratione habetur: quotquot eam aspiciunt boni, singulari religionis sensu sacroque calore pectus accenduntur, multi vero salubri horrore ac rubore exterrantur, ut ad frugem se recipiant. Atque hæc de ea veste, qua indutus vis sanctus, ex hac vita ad meliorem migravit.

75 Superest enim etiam altera quadam, in qua sanctioris vitæ suæ institutum inchoasse multosque annos transigisse creditur. Servatur ea magnoque in pretio habetur jam multis annis Lucernæ in templo sancti Salvatoris Patrum Societatis Jesu: ibi enim ex superiore odæo statua Nicolai, ejus qua ille fuit proceritatis, vitreo loculamento concinne inclusa in subjectam totius templi aream prospicit, quæ hoc amictu circumfusa, & templo ornamentum offert, & viro Dei venerationem auget. Donavit hunc thesaurum collegio Lucernensi Dominus Uttenberger, perhonestæ familiæ ac Senatorii ordinis vir, ad quem ille a majoribus hereditario jure devolutus fuerat. Quo autem modo ea vestis ad illam familiam pervenerit, sic narrat vetus & non vana traditio. Erat quondam, nescio quo fato casu, urbs Lucernensis crebris obnoxia incendiis, ita ut totis nonnumquam vicis vastationem inferrent, imo toti sæpe civitati voraces flammæ cineres minarentur. Senatus populifque ad omnem pietatem religionemque jam tum fidei factique, cum humana tantis cladibus avertendis remedia deficerent, ad divina confugerunt: votumque solennis supplicationis annuatim per omnia circum urbis pomeria prædie salutate Virginis Deiparæ instituenda nuncuparent, quo die præcipuam Dei opem incendiis illis calamitatibus experti erant. Ea supplicatio cum jam multis annis maximo indigentiam advenarumque confluxu ac religione celebrata esset, ut major inde animorum fructus emergeret civibus advenisque, in commune decretum est,

• Kung
co templi

• opid
templum
dignit

• imago in al
tem lacernæ

• lrum Saxell
inter Taber
nos

• in ordi
rio Regis
Gallia

• effigies in
basileensi
monast.

CAV. II.

A est, a Summo Pontifice piaculari aliquam gratiam expetere, quæ etiam sponte currentes ad sacram illam pompam alacrius ornandam extimularet. Sedit eo tempore ad supremum Reipublicæ Christianæ clavum Julius, secundus eo nomine Pontifex Maximus, qui anno tertio supra millesimum ac quingentesimum claves Petri moderandas ab Alexandro sexto decessore reliquas acceperat. Is cognito pietatis ardore, quo Respublica Lucernensis supplicationem illam ad Deum placandum prosequeretur, pia liberalitate motus, annum supplicibus indulserit jubilæum, quod ejus subinde successores Pontifices huc usque singuli singulos decem quindecimve annos non tantum confirmarunt, sed largissime etiam auxerunt, atque ad plures dies annuos extenderunt. Id fecerunt Clemens VII, Paulus III & IV, Gregorius XIII, Sixtus V, Paulus item V, ac denique Gregorius XV, qui eas indulgentias postrema sua bulla adduo lustra anno millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, sui Pontificatus primo consignavit. Hisce autem gratiis quibus Pontifices, ut dixi, cum cultum divinum exornarunt, ipse etiam Lucernensis Senatus liberalem suam manum adjecit, Sacerdotibus enim incolis accolisse, quotquot ad eam confluerent, singulis vini duos Lucernensis mensuræ cyathos, pisciumque sex pondo assignavit.

B 76 Soler ea pompa ex æde principe D. Leodegarii sanctissima Eucharistia, sacrisque Sanctorum lipsanis, Clero item ingenti populoque comitata procedere, & lacum quidem vicinum, amnemve Rusanavigio superare, reliqua vero urbis moenia ita ambire, ut postquam in suburbano monte sub dio Ecclesiastes ad clerum quidem Romano sermone, ad plebem vero vernaculo peroraverit, eo demum redeat, unde exierat. Huic igitur supplicationi Lucernæ quotannis interfuisse Nicolaum nostrum certissima extant argumenta, teste Eichornio: sed oportuit id factum esse prius, quam ea Pontificiis indulgentiis, quas supra memoravi, exornata fuit, ut facile intelliger, qui rationem temporum diligenter examinaverit. Divertit vir Sanctus Lucernæ apud Uttenbergios, quorum majores ex Subsilvania ortum traxisse feruntur; cumque toga jam trita ac lacera amictus esset, oblata nova, sed non minus ex rudi griseoque panno confecta, veterem sibi relinqui donarive pii hospites petierunt atque impetrarunt; hanc deinde honorifice ac religiose asservatam, is, quem supra nominavi Uttenbergius templo Societatis Jesu, recens Lucernæ excitato, pie consecravit. Atque hæc de Nicolai vestibus. Ad ceteram suppellectilem redeamus. Grandiæsculos ejus orbiculos, quos precatorios appellamus, quosque vir Dei assidue manibus versare ac percurrere precando solitabat, inter se ceteri hæredes amici ac familiares distribuerunt, magnique thesauri instar recondiderunt. Ligneus denique illius lectulus in minutissima segmenta concisus, ab indigenis adventive sensim asportatus, magni etiam thesauri loco habitus est. Tanti nimirum reliquiarum viri sancti vel ab ipso ejus obitu æstimatæ sunt. Hodie vero incredibile dictu est, quanto in honore habeantur ossicula, pulvisculi de ejus corpore, fragmina item de ejus tumba, atque de ejus veste vel tenuissima fila; auro conduntur, margaritis æquantur, inter alia sacra amuleta ex collo suspenduntur, lipsanothecis includuntur, pro sacris aris ad venerationem ac tanti viri memoriam constituuntur. Certe Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus D. Vladislaus de Aquino S.R.E. Cardinalis, & ad Catholicos cantones quondam Nuntius Apostolicus, ad sepulcrum Nicolai profectus, non nisi positus humi genibus venerabundus de eadem veste fragmentum a Curione Saxellensi accipere voluit. Joannes Krummenacker civis & totius Subsilvanix Labarifer, inter suos thesauros numerat nummum aureum, qui quon-

dam ad Nicolaum pertinuisse dicitur: quem ille non D tantum summa in veneratione habet, sed etiam ægris exposcentibus pro impetranda sanitate sæpius commo-

C 77 Verumenimvero non voluit committere præpotens ac benignum Numen, uti ab hominibus tantum servus suus post obitum honoraretur, sed & ipse manifestis signis toti mundo demonstrare voluit, quibus ipse cum in cælis favoribus prosequatur. Jacebat adhuc sacrum ejus corpus eo, quo tumulatum dixi, humili loco, terra defossum ac grandi lapide contextum: atque interea Deus ingentibus quotidie prodigiis, quæ illuc fiebant, ostendebat honoratori tumulo dignum esse tantum pignus, idque unum se velle ut ossa ac cineres absque terrestri alimento tamdiu sustentata sublata elevationi mausolæo sustentarentur. Id ergo demum agere decrevere Subsilvani anno post Christum natum supra millesimum quingentesimum decimo octavo, post viri sancti decessum trigésimo primo. Invitarunt ad id operis perficiendum Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum D. Benedictum de Monte-Ferrando S. R. Imperii Principem ac Lausanensis Ecclesiæ Pontificem, virum egregium ac Nicolao perquam devotum, collectove per omnem subilvaniam Clero eam diem huic solennitati nominarunt, quæ D. Benedicto annuatim festa, ipsi vero Nicolao in terris quidem postrema, in cælis autem initium æternitatis fuit. Eo igitur die, præsentibus quos dixi aliisque frequentissimis spectatoribus, lapide semoto, tumulo aperto, reperitur corpus, imo jam non corpus, sed cinere operata ossa levantur humo, sacrisque Antistitis manibus novo reponuntur sarcophago, quem ejus rei gratia quernum fecerant, receptaque sacra lipsana ferreis claustris ac repagulis clauduntur. Eodem deinde loco, quo primum defossa jacerant, excelsum erigunt mausolæum e solido Lucernensi lapide, celatum undique & assidue figuris ornatum: in hoc lapidem collocant, qui prius monumentum texerat; huic sarcophagum imponunt, adjuncta capsula, quæ litteras memorati Lausanensis Antistitis ad rei memoriam complectebatur: totum monumentum ingenti denuo saxo claudunt, quod augustum servi Dei simulacrum egregio opere incisum præferebat; ac totum corpus ferro cancellato circumveniunt, muniuntve, & septem lampadibus perpetuo arsuris exornant. Addita est epigraphica inscriptio his verbis: Frater Nicolaus de Rupe relicta conjuge ac liberis, in eremum secessit, servit Deo sine corporali cibo annis decem & novem, ac mensibus sex: obiit festo die D. Benedicti, anno Domini mcccc. lxxxvii. Apertum est denuo hoc mausolæum anno sæculari sexcentesimo supra millesimum, post ejus erectionem octogésimo, cum Saxellensis ædes necessario dilatanda esset, eoque quo diximus ordine re-
perta omnia, nisi quod litteræ Pontificiæ vetustate ac murorum humiditate consumptæ, legi amplius non potuerunt. Qui tum præsentis fuere, suavissimo se odore ex tumba prorumpente afflatos fassi sunt: inter quos id constantissime semper asseveravit Jacobus, Antistes celebris in Subsilvania cœnobii quod a monte Angelorum nomen habet: qui tum, cum hæc fierent, parochiæ Saxellensi vicariam operam impendebat. Sunt, qui in singulare omen trahunt, p quod circa id tempus, quo in Saxonia enormes omnibusque retro sæculis inaudita adversus avitam religionem hæreses exorta pullularunt, Saxellæ in Subsilvania sacrum Nicolai corpus translatus eximioque honore affectum sit: tum quia id ipsum sic fore vates ille veridicus prædixerit, tum etiam quia nascentibus at-

A que ex ipso orco prorumpentibus hagiomastigibus, Dens etiam recentes suos Sanctos honorare acque illustrare voluerit, ut aperte doceret, eam esse novam illam alienamve fidem, quam orituram Nicolaus, caneq; pejus & angue fugiendam, sapius jam olim pramonuerat. Hæc de viri Dei in novum mausoleum translatione dicta sufficiant.

78 Illud quoque in postremis recensendum est, quod jam inde ab ejus prope obitu Sacerdotes Catholici, qui frequentes Saxellam confluebant, divino Numini ad viri Dei honorem proprio sacrificio incontinentem hostiam, quod peculiaribus ac perspectis Dei amicis ab orthodoxis Sacerdotibus fieri solet, litaverint, idque totos sexaginta duos annos: donec scilicet anno denique mox illuissimus ac Reverendissimus Dominus D. Joannes Georgius ab Halvill Constantiensis Præsul, cum diocesim suam lustraret, re comperta, præcœm nimis religionem inhibitione publice facta suspendit, quod diceret, Agnoscere se quidem, eximia sanctitate virum fuisse Nicolaum, eoque honore minime indignum: verumtamen absque suprema in rebus sacris auctoritate permittere se non posse, ut viro etiam sancto, nondum tamen solenni ritu inter Divos relato, is honor decernatur. Quamobrem ab eo nihilominus usque ad hæc nostra tempora, dies ille quo celo natus est Nicolaus, festivus per totam Silvianiam quorannis coli, eodemque die in æde Saxellensi celeberrima sancti viri memoria haberi copit. Solet eo die celebrior ac frequentior, quam toto anno, omnium ordinum concursus fieri: ita ut multitudinem vix dimidium templum, quamvis capax, capiat. Procumbunt summi infimique ad viri Dei sepulcrum, vestem ejus demisse venerantur, æsceterium obeunt & oprebunt multi, pavimentum exosculantur, lacrymis rigant, & nullum denique religionis ac pietatis genus omittunt, quo animum suum erga tantum virum testari se posse arbitrantur. Cultus autem divinus eo die in illa æde hoc ordine solet institui. Orantur aræ quam fieri potest festivissime, ac præter privata sacrificia ter horis antemeridianis solenni ritu Deo litatur: primum pro liberandis ex pœna purgatoria, qui de familia Nicolai vita functi sunt; ipsam enim Nicolaum tali ope haudquaquam indigere pro certo habetur: secundum in D. Benedicti, ac denique tertium in SS. Trinitatis & honorem: ubi etiam Divorum omnium commemoratione Nicolai memoria comprehenditur. Ad circumfusam concionem qui eo die perorant, ut plurimum in viro Dei exornando atque ad exemplum vitæ ac virtutum mortalibus proponendo se occupare solent. Altero statim qui ejus obitum insecutus est anno, id est millesimo quadringentesimo octogesimo octavo, auctore Henrico de Gundelshingen Canonico Beronensi compositum est de hoc viro Dei integrum, quod vocant, Officium, qualia de præstantioribus cæli incolis quotidie a Clero Catholico decantari recitarive solent: quod cum maximopere ad viri Dei commendationem totum faciat, totum tamen huc transferre nimis longum visum est. Spero interim Lectori minime molestum futurum, si ex eo officio simplicem ei antiquitatem, ac sincerum affectum auctoris erga hunc eremitam vel extremis labris delibandum propinem, id quod descripto uno alterove hymno ad calcem totius operis agam, una item alterave suffragii formula, qua Deum in hoc viro Dei honoravit atque invocavit.

et solum
habet
etiam

scriptum
est

Officium
compositum

Itaque ab
Episcopo
Saxellensi

79 Fuit autem Nicolaus etiam post obitum suum non plebæ tantum, sed etiam principibus viris in summo pretio ac honore. Illuissimus certe ac Reverendissimus S. Romani Imperii Princeps Mattheus Schimerius Sedunensis Pontifex ac Valesiæ Præfectus &c. qui anno millesimo quingentesimo nono inter purpuratos Patres Romæ cooptatus est, cujus eximia

laudes Paulus Jovius insignis historicus tom. 1. lib. 11 D
fusius exequitur, is, inquam pius Princeps pio religiosq; propterea affectu in hunc virum Dei ferebatur: id quod præclare testatur facit ejus tum liberalitas, qua novi templi ædificium juxta Nicolai æsceterium anno millesimo quingentesimo primo, ut dixi, erigi cœptum, ipse suis impensis cum primis promovit; tum etiam Henrici Lupuli Canonici Bernensis præfatio, qua libellum suum de vita Nicolai eodem jam nominato anno conscriptum, et infra pluribus tradam, Principi huic Nicolai amantissimo dedicavit; ubi inter alia cum his affatur: Cum etiam me minime lateat, quanta non solum ad hunc Nicolaum atque totam illius propaginem, sed & ad omnes Undervaldenses cives affectione movearis; cum libellum, ornatissime Princeps, tuæ excellenti dignitati supplex & offero & dedico; non ut incultum verborum contextum tuæ politissimæ censuræ ulla parte placitum insaniam, sed quo, intermissis nonnumquam majoribus negotiis, tam Sancti viri probatissimos mores lætando fatigatas interim vires recolligas; atque ipsa historia proprii auctoris robore parum fuisse, tanti judicis castigationem subiens, a detractorum calumniis minus explodatur. Hæc Lupulus ad illum Principem. Inter alios etiam Primates qui Nicolai sepulcrum religiose inviserunt, fuit Carolus Borromæus Archiepiscopus Mediolanensis ac S. R. Ecclesiæ Cardinalis, vir ille sanctimonii ac prodigiorum fama toto orbe decantatissimus, qui anno septuagesimo supra millesimum quingentesimum Saxellam venit, magnaque animi corporis vere demissione ad viri Dei mausoleum procumbens, preces suas ad Deum supplex profudit: atque ex eo tempore, quamdiu superstes fuit, singularem se Helvetiorum Patronum ac Patrem exhibens, omnes animi conatus in eorum salutem omnine impendit, ut ejus acta publicis tabulis signata abunde declarant. Nec dubium est, quin etiam postquam hic esse desit, Helvetiæ tamen unum Nicolaum, quem unice, ut dixi, coluit, Patronus esse nunquam desierit. Ferunt hunc eundem sanctum virum conspecta Nicolai iconæ publice professum esse, judicare se eximia utique sanctitatis hunc virum fuisse: quem etiam iterato visere in Subsilvania jam decreverat, nisi præmatura mors iteri ipsi intercidisset. Serenissimus Austria Archidux Sigismundus, apud quem supra memoravimus magno loco ac honore Nicolaum fuisse, ubi de ejus obitu nuntium accepit, centum Sacerdotum Sacrificiis ejus piis manibus parentavit: non quod, ut ipse fatebatur, tali cum subsidio in pœnis egeret crederet, sed ut suum erga eum amorem atque estimationem, quam de ipso conceperat, etiam post ejus fata testatam faceret. Ceterorum Principum illustriumque virorum nihil attinet longum catalogum attingere, qui ex omnibus Europæ partibus longis itineribus Nicolai tumulum intervifere, supplices ei accidere, magnisque muneribus templo oblati, suam in eum pietatem hætenus testari voluerunt; cum eo vel in hunc diem nihil communius sit, nihilque frequentius. Ad alia igitur ejus sanctimonie testimonia tunc gradum faciemus.

S. Carolus
Borromæus

Significavit
Austria

aliqui
passim

a Lupulus hoc solum: Cum autem postridie quam beatus Pater mortem obisset, uxor Dorothea ad sepulcrum ejus orationis causa conveniret, subsecutus statim avarius minime verbosus feminam consolatur, qui diceret, se vidisse Nicolaum defunctum &c.

b Statua tricubitali, inquit Eiebornius juxta Patronorum statuas, manu prolixum gestans rosarium.

c Quippe cujus longitudo, ut inquit idem, pedes 28, latitudo 18 non excedebat.

d Haud procul a sacello veteri, quod hodie manet, ait ipse an. 1608 scribens.

e Longum pedes 70 latum 33. quia ob squarum frequentiam locique incommoditatem fieri capacis vix potuit, juxta eundem. Odium habet fornica speciosa & per omne Silvianiam incomparabili ornatum.

f Inter-

A Inter quatuor aliorum Dierum simulacra eidem altari in loculamentis egregiis superimposita.

Morensis
magis.

g Est Ordinis Benedictini conventus illustris in Comitatu Rorariensi provincie Turgoviae an. 1037, a Venerabili Episcopo Argentinensi 1259; fraterfundatum, inquit, in Germania sacra tom. 1 & 2 Baccelinus. Nomen Abbatis Joannes fuisse Eichornius scribit, sed intertum relinquit, primusne ascendat: Joanni enim Rega-
vuer, cui anno 1485 Ordo Episcopus Constantiensis ecclesiam in VValem incorporavit, successit Joannes Parabent, multis privilegiis a Iulio II auctus anno 1507. De primo verosimilior videtur con-
jectura.

h Ita quoque epigramma in honorem Nicolai compositum, ante pra-
laquium legitur.

i In hoc magistratu vidit cum anno 1510 Henricus Glareanus
Clarensis Poeta laetatus, de hoc venerabili viro scribens anno
1513.

k Anno 1597, inquit Eichornius

l Eichornius, Dominum suum & modernum Sylvania
Consulem appellat.

Bulla fuit.

m Circa Gotthardi montem ortus, Uraniam perfluit in duos
lagentes lacus diffunditur VValdstansum Lucernensem; rursumq;
in fluvium modum infra Lucernam coadit, tandem Arala infundit-
tur, cum eodemq; men Rhenum subit, inter Basileam & Constan-
tiam.

n Haud longe a Gebennensi lacu, anni post hac vigesimo ab ha-
resitis occupata: quare Freiburgum translata Sedes Episcopalis est.

o Vulgo Engelberg juxta fluvium, haud procul ab iis monti-
bus, quae Strinam ab Urania dirimunt.

p In primis Eichornius pag. 57 prima, & pag. 55 secunda edi-
tione.

q Ita nunc: at cum Eichornius scriberet, tertia summaque
Missa in honorem gloriosissimi Virginis Mariae, Patronae
Nicolai singularissima, cum Commemoratione Sancto-
rum omnium fides.

fecere Petrum Embergerum, pro tempore Lucernae Ca-
nonicum, ac postea Beronae Praepositum: Jacobum Kru-
sum, Rectorem collegii Societatis Jesu Lucernae, & Ren-
vvardum Cysatum seniore, Notarium Apostolicum,
S. Lateranensis Palatii Comitem, Equitem auratum, at-
que Reipublicae Lucernensis Archigrammateum: quibus
mandatum fide publica omnia tractare, diem dicere,
convocare quos vellent: singulis aureas dare, scrutari,
iurjurandum exigere: ac denique nihil omittere quod
pertineret ad fidem faciendam illi, quae haecenus de vita,
morte ac miraculis Nicolai, sive fama sive scripto vulga-
ta fuissent, aut recentior indagatione possent.

D
AUCTOR.
TRO. NI-
GONIA II.

Et Soloeis Comitibus, li quibus negotium datum
illud sine dilatione aggressi sunt, mense scilicet infe-
quentis anni primo: ubi auditi cum primis ii, quorum
vel parentes vel sanguine proxime juncti Nicolaum
in eremo quondam & viderant saepius, & cum eo col-
locuti, testes oculati ejus innocentiae ac sanctimoniae
fuerant. Narrabant illi ea quae haecenus de viro sancto
in chartas congestimus, simplici sanctaque fide:
quaeque enarrantur datis dextris confirmabant, qui ri-
tus iis locis iurjurandi vim obtinet. Accessere deinde
plures alii longo ordine, qui prodigiosa beneficia viri
Dei ope sibi suisque impetrata eadem fide testaban-
tur: quibus referendis paullo infra locus erit.

processum
formam.

Exacti plures in eo examine dies, relata omnia in ta-
bulas, ac publico Procerum Subsilvaniae addito do-
creto stabilita & roborata sunt. Renvvardus vero Cy-
satus, quem supra nominavi, Notarius Apostolicus,
quae probata fide adnotata fuerant, in compendium
breveque commentarium retulit, ut ipse de se te-
statur his verbis: Peracto denique & concluso praesenti
actu ac processu, modo & forma quibus supra,
cum omnibus clausulis & solennitatibus ad huc re-
quisitis & necessariis, omnia per me infra scriptum
Notarium in notam sumpta, & fideliter praesenti hoc
libello comprehensa fuerunt, praesentibus venerandis,
religiosis ac perdoctis viris DD. Joanne Molitore,
Artium & Philosophiae Magistro, Parocho Lucernensi,
ac venerabilis Beronensis Collegii Canonico,
& P. Martino Leubenstein, supra memoratae lauda-
bilis Societatis Jesu Collegii Lucernensis Sacerdote,
testibus ad hoc specialiter vocatis & requisitis. Qui
quidem actus & processus in hoc praesenti Instrumen-
tum & praesentem hanc formam, ad petitionem praememoratorum Dominorum Undervaldensium, re-
ductus & ipsorum Dominorum examinatorum (qui
eundem actum ac processum solito juramento pro-
priis manibus tactis sacrosanctis Dei Evangeliiis,
suarumque dictarum manuum nec non testimonium &
mei Notarii publici subsequenter nominati subsigna-
tione firmarunt) roboratus & confirmatus fuit, in
adibus praefati Collegii Societatis Jesu Lucernae.
Calendis Februarii, anno reparate salutis MDXCI.

E

consilium a
Mauris

CAPUT IX.

De Nicolai canonizatione quid haecenus actum sit.

Cap. IV

De consilio
et ordine
actum in
Tridentino.

80 Vix dum Nicolaus mortali posita sarcina ad su-
peros in caelum evolarat, cum multus jam
passim rumor de ejus solenni ac publico inter Divos
cultu ac veneratione spargi coepisset: id quod ex eo
vel maxime sit manifestum, quia eo ipso tempore pre-
ces de illo Horarum, quarum jam supra meminimus, a ma-
gno nominis ac religionis auctore compositae ac vul-
gatae sunt, quas non nisi iis Divis persolvere certum est,
quos suprema auctoritas colendos esse decreverit. Ve-
rum, ut ego quidem reor, iniquitas temporum obsti-
sit, quo minus restanti momenti, uti par erat, urgeretur.
Et quamvis tum Romae tum etiam Tridenti mag-
ni illius Concilii tempore multa ejus negotii mentio
saep incidere, gravissima tamen Ecclesiae calamitates,
quae quotidie novae incidebant, quorum intererat
animos adeo alio avocarent, ut quae inter privatos
pariter de hac re disceptata fuerant, in publicum ur-
geri & ad Sedem Apostolicam devolvi non possent:
atque ita res haec ad alterum usque saeculum a viri Dei
obitu dilata est. Nam circa annum denique millesimu-
m quingentesimum nonagesimum instinctu Illu-
strissimi ac Reverendissimi Domini D. Octavii Para-
vicini, Episcopi Alexandrini, S. R. Ecclesiae Cardina-
lis, atque ad Helvetios eo tempore Legati Pontifi-
cii, comitia Catholicorum cantonum in Subsilvaniam
eam ob rem indicta sunt: ubi communi consilio con-
clusum, in sanctam Nicolai vitam soletur inquirendum,
omnia in tabulis publicis referenda, testibusq;
omni exceptione majoribus stabilienda, itaque ad pe-
des Summi Pontificis consignanda esse. Deinde so-
lenni supplicatione ordinata, ipsi ad comitia collecti
Helvetiorum proceres, sequente omnium ordinum
ingenti multitudine, ex Sarqensi oppido ad ardem
Saxollensem processere, ibique ad tantum opus im-
plorata divina ope ac re divina celeberrime peracta,
eodem ordine unde abierant redire: lectis denique
ex omni Subsilvania quindecim viris, fide, religione
atque auctoritate praestantibus, ad hoc negotium pra-

deinde cu-
1190.

actum in Co-
muni proce-
ssum.

et actibus
subsequens.

A Pagorum Helvetiorum Catholicorum humilibus precibus per Legatos suos deputatos a sua Sanctitate commendunt, ut intuitu hujus viri, & tot fidelium pietatissimis votis annuendo, praemissis diligenter inquisitis & exploratis, ad ejusdem consecrationem & canonizationem procedere dignetur: ne, quem jam Deus in caelesti gloria Sanctorum choro dignum fecisse pluribus ac manifestis indiciis & miraculis ostendit, in terris debito Sanctorum honore defraudetur.

B Misere Silvani Romam Legatos viros illustres Melchiorem Lullium & Melchiorem in Campo, utrumque Equitem auratum ac Silvaniae utriusque Consulem: quorum prior etiam Catholicorum Cantonum ad Concilium Tridentinum Orator fuerat. Suscepit illos peramanter Pontifex Gregorius quartus decimus hujus nominis, Lullium praesertim quem jam Tridenti nosse coeperat: magnamque illis spem fecit liberaliter obtinendi, quod pie religioseque petissent. Et certe spes hac illos non fefellerat, nisi mors interveniens promptissimum in hanc rem Pontificem visus subtraxisset. Itaque negotium de novo rejectum est in annum vigesimum primum supra millesimum sexcentimum, quo suapte sponte Congregatio, quae Rituum appellatur, eo quod prior illa inquisitio requisitis nonnullis solennitatibus caruisset, annuente Pontifice Maximo Gregorio decimoquinto, decrevit de novo inquirendum invitam, mores, ac miracula Nicolai: quod decretum, Pontifice brevi ex humanis sublato, S. D. N. Urbanus octavus modernus Pontifex catholicorum Cantonum rogatu non modo confirmavit, verumetiam propriis ad eosdem Cantones datis litteris abunde demonstravit, quo animo erga Nicolaum sit, quantumve piorum in hoc negotio hominum desiderio satisfacere cupiat. Litterae ejus sic habent.

URBANUS PAPA VIII.

Dilectis Filiis Scultetis, Lancammannis, & Senatui octo Pagorum Helvetiorum, Lucernae, Uranae, Svitii, Subsylvanicae, Tugii, Friburgi, Solodori, & Abbatis-Cellae, Ecclesiasticae libertatis defensoribus.

C Dilecti filii, Salutem & Apostolicam benedictionem. Sanctorum cultus non solum Christianae est pietatis officium, sed etiam principatus omnis propugnaculum: si enim cum Christo regnantes judicant nationes & dominantur populis, eos potissimum caelestibus beneficiis muniunt, a quibus in se omnipotentis Majestatis gloriam coli gaudent. Quare in Alpes vestras videmini elicere auxilia Angelorum & patrocinia Sanctorum, dum caelestes honores & radiata diademata petitis. Nicolao de Flue Underwaldensi, quem sanctimonia in eremo creditur educasse caelo. Grande hoc Helvetiae gentis decus, non modo quarere in acie trophaea Regibus & custodire in stationibus Principatus, sed etiam in castris Christianae penitentiae vim caelo inferre & mereri triumphos beatitudinis. Tam pia nationis fortissima vota pronis auribus excepimus. Quare expectamus Eremitae Nicolai tum mores tum miracula publicis consignata monumentis, ut caeleste hoc negotium solitis pietatis ac prudentiae consiliis pendere Pontificia auctoritas quamprimum possit. Orabimus autem illum, qui Sanctorum principatum tenet, ut id tam gravi in deliberatione decernere Nobis praecipiat, quod Catholicae Ecclesiae salutare sit & Helvetio nomini gloriosum, Vobisque Apostolicam benedictionem impartimur. Datum Romae apud S. Mariam majorem, sub annulo Piscatoris, die XIII Septembris, MDCXXV. Pontificatus Nostri anno secundo.

Jo. Ciampolus.

His acceptis a Pontifice litteris, quibus mandatum est ab eodem Pontifice, illo adhuc anno ad novam eamque postremam inquisitionem processerunt, idque perquam solertissime accurarunt, ut eorum nihil praeitterent, quod universalis Ecclesiae consuetudo tantique negotii magnitudo exigere videretur. Atque hic demum processus solenni consuetaque forma confectus, Romae acceptus approbatusque dicitur ab his, quorum interest de hujusmodi negotiis disquirere ac pronuntiare: adeo ut jam superesse aliud nihil videatur, quam ut tanto negotio extrema denique Summi Pontificis auctoritas ac manus imponatur, quod propediem fore speramus.

a Missi scilicet an 1587. juxta Visserelli additiones ad Ciacconium: inde autem reversi anno 1590: & 1591. pridie Romae Martii Cardinalis creati.

b Exinde idem negotium urgetur & anno 1654. ita ad nos scripsit P. Albertus Faber Augustus Vindelicorum: Nuperrime jussu Pontificis revivum est corpus Nicolai Helveti. Ad ejus calvariam obsessi valde ferocunt.

C A P U T X:

Vita Nicolai jam olim a variis conscripta.

83 **V**itam Nicolai primus omnium, compendiosum cap. v. se tamen, conscripsit Reverendus & Doctissimus D. Henricus de Gundelshingen, artium & Philosophiae Doctor, amplissimique Collegii Beronensis in Helvetia Canonicus, eamque inchoat Lucernensium Senatui altero post obitum viri Dei anno dedicavit. Titulus libello praefixus est: Nicolai Underwaldensis Heremita praconizatio. Ipsi vero opusculi exordium, quia virum Dei non parum commendat, placuit hic descriptum, oculis tuis Lector subjicere: sic ergo orditur. Qui omnia in sola virtute posita esse judicant, quae pertinent ad bene beatque vivendum, hi mihi sensisse temere nihil videri solent. Nam quid est in corpore aut fortuna ipsa, quam vocant, aut bonum aut expetendum, si honestate vacet? Id certe solum, quod honestum est & secundum virtutem, bonum censeri oportere, non solum Stoici verbo usurparunt, sed longe magis etiam Frater Nicolaus de Saxeloh Underwaldensis religiosissimus declaravit. Quid enim Nicolaus noster cogitavit, locutus est, aut egit, quod non ex media virtute ac religione proficeretur? Qui, si vel in corporis vel in fortunae bonis commodisque praclarum quiddam aut praecipuum positum esse arbitratu fuisset, tum quieti voluptatique studuisset, tum cumulandis divitiis post se liberis uxori quique suae relictis: a quibus omnibus ita abhorruit, ut nihil a se magis alienum existimaret, quam divitiarum ineptum studium. Novit sane Frater Nicolaus eremita noster religiosissimus, istiusmodi omnia esse servilia & animo ingenti excelsaque indigna: Intellexit eum hominem, qui extrinsecus sit, interiori homini obtemperare parereque debere: hujus autem esse ita imperare, ut ratio intellectusque praescribit. His enim duobus quasi luminibus mentem humanam omnia aspicere, omnia videre, omnia dilucide cernere, si ea sint temporis seu aeternitatis, si ea sint in mundo seu supra mundum: Itaque desinant mirari, si imperiti rerum aliqui fortasse coeperint, cur Nicolaus eremita cum primum solitariam anachoreticamque vitam cum consensu conthoralis suae quaequerit, ad nihil aliud magis animum converteret, quam ad restaurandam eremicam religionem, ab Antonio, Paulo, aliisque Patribus institutam, & penitus jam jam oppressam. Seiebat

A Sciebat sane Nicolaus se natum esse non sibi soli, sed multo magis etiam eremiticæ religioni: cujus ærumnosam aliorum eremitarum desidia oppressiorem pati diutius, existimabat non minus perniciosum ac functum, quam indignum & dedecorosum. Quare in primis is, quem morari circa conthoralem liberosque suos educare oportebat, in tanta corporis validitate & permolesta uxoris viduitate id non modo neglexit, sed etiam contempsit: cum satis divitiarum eis reliquerit, nihilque nisi peram & baculum secum receperit &c. Hæc ille: quibus deinde subiungit ea pleraque, quæ nos de ortu, vita, obituque viri Dei jam exposuimus.

on the MS.
danzig,

B 84 Eodem ipso etiam anno, & ejusdem decimi quartæ a Christo sæculi octogesimo octavo, qui mortem viri Dei secutus est, civis quidam Norinbergensis, Nicolai ejusque prodigiorum fama excitus, Subsilvanie in rem præsentem venit, quæque ipse compertissima de eo habere poterat, propria manu ac simplici stylo in membranis retulit: quorum exemplum etiamnum inter monumenta Saxellensia superest. Constat item illo ipso jam tempore majorum auctoritate certos fuisse tabelliones constitutos, qui non nisi testatissima ac iurejurando stabilita de viro Dei in illa monumenta referrent. Tertius inter Nicolai Biographos locus debetur Henrico Lupulo, Bernæ Nuithonum Canonico, viro ætate sua eruditionis virtutisque laude claro, magnæque apud Helverios existimationis. Dicavit hic industriam laborem suum Matthæo Sedanensium Antistiti, de quo superius facta est mentio: eidem vero libello suo non ineleganti ad Underwaldenses Cives præfationeula præfuit, quam cum egregie faciat ad ejus historię confirmationem, placuit verbatim describere. Cum ea per vos mitti, Underwaldenses Viri, primum injungeretur provincia, ut in excudenda seriatim Divi vestri Nicolai Vita diligentius elaborarem, fore nonnullos subverber, qui vel ignoti auctoris ejusque ex ætate calamo usi nomen, vel inaudite his nostris sæculis historię novitatem abhorrentes, nostrum potius (ut est indigentium latratus) calumniarentur quam approbarent institutum: eoque fiebat ut me invitum atque tardum

Henrico
Lupulus

libello dicitur
de ad Sub-
silvaniam,

C inuncto jam operi accingerem. Verum ubi mentem parumper domesticis ereptum curis, quietius collegissem, intellexi sane res gestas nullius censendas momenti, si scriptorum dumtaxat innixæ viribus ærumnato fidem cogantur mendicare: Unde meo quidem judicio veritas ipsa sufficientissimam sibi suo jure usurpat auctoritatem. Nihilque refert dum verascribat ignotus auctor, elegantissimo Aurelii Augustini ad discipulante elogio: Fiat, inquiens, ipsa veritas, auctoritas, sine qua nec valet auctoritas. Neque adeo ipsa insolita est historia, ut cuiquam fidelium veniat respuenda: cum & ejusmodi religionis ac abstinentiæ quamplurimos non solum virilis sed etiam muliebris sexus fuisse prioribus illis Ecclesiæ temporibus nemo Christianus ignoret. Quod si forte rarius nostræ nunc eveniat ætati, non id benignissimi atque optimi Conditoris tenacitati, qui volentibus assuenter chargitor, sed nostræ potius inveteratæ malitiæ, qua boni simul cum malis affliguntur, venie impunitandum. Quapropter audacior factus, volui demum vestræ morem gerere petitioni, eaque ut ita dicam fragmenta variis hinc inde codicillis absque ordine & fide tamen dignorum testimonio conquisitis ad me nuper delata, in unam componere lectionem: quæ in multas dissecta particulas hujus Nicolai tam ætatem quam etiam mores commendatissimos serie quadam ita complecteretur, ut nihil in se includeret, quod non iurjurandi sacramento vestra prius opera constaret exploratum. Cui deinde & ipsa, quibus Dei famulus hæcenus clauit, miracula subjunxi: ut si qui vivo (quod & iustissimis maxime evenit) æmuli præsum-

on the MS.
danzig,

psissent insulare, mortuum saltem prodigiis contuscantem perdiscerent revereri. Quæ in re longius etiam fæmendum erat exordium, quo ipsa vestra laudatissima civitas, inter Helvetii fœderis partes non minima, quibusdam tamen exteris adhuc ignota regionibus, Divi hujus Nicolai fama eminens illustrata, nostris quoque scriptis, dum locum ipsum ac gentem pandimus, fidem augmentaret. Hunc igitur libellum, optimi Viri, nostri laboris primitias æquo suscipite animo, quo meam in vos observantiam, atque vestræ patriæ speculum, cunctis Underwaldensibus intueudum, facilius possitis perspicere.

85 Hoc exordio Lupulus Nicolai vitam descripturus Sylvanos alloqui voluit. Addo etiam exordio perorationem, quæ commentarium suum clausit: Hæc mihi, viri Underwaldenses, de Divo Patre atque contemporaneo vestro Nicolao conscribenda sunt oblata: quæ tametsi verissima sint, nullam tamen temere quid aut inepte gloriandi, sed amplectendæ potius & augendæ divinæ religionis occasionem vobis debebunt administrare. Quid enim potuit a summo Deo vestræ civitati donari gratius, quam hujus eremite ditatam patrociniis, incolumem atque pacificam Rempublicam in tam dubiis fortunæ eventibus conservari? Nemini profecto ambigendum est, nedum suis concivibus sed & toti Helvetio Fœderi illius interventionis per sepe hæcenus fuisse suffragatis: quapropter summa vobis videtur impendenda opera, quæ cuncta tantæ Advocati beneficia in Dei laudem ac vestram edificatiōnem cumulatissime consideratis: quod si feceritis, non erit cur umquam illius vos adiutorio conquestramini destitutos. Reliquum est hoc nostrum opusculum hilari fronte atque integro in omnes Underwaldenses animo extratum maturius per Vos divulgari, ut & devotæ Nicolai mentes adversantium (si qui sint) adversorum maleficientiam facilius ocludant, & ipsi sibi pietatis exemplar proponentes, in Dei ac famuli ejus obsequium ardentius inflammentur. Ubi etiam benignum lectorem velim exhortatum, ne mihi succenseat, si forte ineptus aliquid, aut minus politum offenderit excidisse, cum magis ad edendam veritatem quam in excutiendo limatæ orationis labore desudavim. Hæc Lupulus, cujus opusculum adeo jam olim probatum acceptumque fuit, ut etiam a fidei Catholice hostibus, præter morem atque ingenium ejus farina hominum, laudatum sit, ut brevi fusius docebo.

86 Circa annum deinde instauratæ salutis millesimum quingentesimum vicesimum primum, Sebastianus Rhæcus Sacerdos, quæ nostri Nicolai facellum multis annis curavit, vir antiquæ fidei & sinceritatis, etiam ipse ejus res gestas ex Lupulo ceterisque veteris monumentis, una cum Viri Dei sacris spiritoque plenis apostrophatibus & vaticiniis, in libellum congestit; quæ hodieque manuscriptus in Subsilvania apud R. D. Joachimum Eichom, de quo paulo post, superstes custoditur. Fuitque adeo hic quartus vitæ Nicolai scriptor. Huic deinde in hoc labore successit vir integritate ac prudentia eximius Joannes Silæus, civis ac publicus Lucernensium Notarius, cujus opus anno reparatæ orbis millesimo quingentesimo trigesimo sexto typis editum, ac Senatui Lucernensi dicatum etiamnum extat. Commendatur ejus historię in ipsa ejus libelli præfatione his simplicibus verbis: Atque hæc vera est, authentica, Deoque placita historię, quæ fidei Christianæ Catholice patrociniis egregie queat, scitu utilis ac necessaria, nulloque modo tegenda amplius silentio: exemplum pietatis, honestatis, ac veræ fidei: quod nemo umquam elevare sine ausus, imo quod subversu & refutatu impossibile est prorsus. Hæc aliaque plura ibi, quæ tamen lubens omitto. Et quamvis hi, quos dixi, commentarii copiose satis prælo subjecti in lucem prodissent, tanta tamen erat erga Nicolaum in hominibus pietas ac religio, ut ejus vitam

D
AUCT. PR.
TRO. HU.
GON. S. L.

on the MS.
danzig,

E

F

Sebast. Rhæ-
cus

Joan. Silæus

A vitam legere cupientium fervori exempla, quamvis copiosa, minime sufficerent. Unde primo supra septuagesimum ejus xvi anno Udalricus Wittmillerus Ecclesiastes celeberrimi cœnobii, quod a Deipara Matris a eremo nuncupationem sortitur, piorum desideria impleturus, ex jam nominatis auctoribus, quos ipse probatos agnovit, Nicolai historiam recentem concinnavit, ac Dilingæ Svevorum impressam quinque Catholicæ Helvetiæ Cantonibus erudita præfatione nuncupavit. Cumque ne sic quidem omnium votis exempla illa responderent, idem deinde ejusdem Monasterii Præsul, S. Romani Imp. Princeps appellatus, eandem a se conscriptam historiam maximo numero recudi spargive fecit; ac denique hic ipse Princeps Illustrissimus Reverendissimusque Præsul, eo anno, quo supra dixi, solenniter in Nicolai vitam inquiri cœptum, id ipsum, quod de eo publicis tabulis ediderat, loculento testimonio designatis Censoribus totique orbi stabilivit.

B Et quamvis illud longiusculum sit, quia tamen & nostræ etiam historiæ, & viro Dei auctoritatem non exigui facit, operæ pretium visum est, illud ipsum Lectori hic descriptum dare. Sic habet. F. Udalricus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Abbas celeberrimi Monasterii ac sacelli Divæ Mariæ Virginis eremitarum divinitus consecrati, Sacræ Apostolicæ Sedis, immediate subditi, Ordinis D. Benedicti, Constantiensis Diocesis, provincie Moguntinæ, &c. & Sacri Romani Imperii Princeps, omnibus Christi fidelibus ad notitiam subscriptorum, æternam in Christo salutem, Deum optimum maximum jam inde ab orbe condito ad nostra usque exulcerata tempora, contra ruinas, scelera, scelerumque penas, calamitates & flagella, humano generi in universum vel etiam privatis partibus impendentia, ipsum prius variis miraculis ac virorum sanctissimorum cum monitis tum vita exemplis præmonere solitum fuisse, in sacris litteris historiisque Ecclesiasticis vel mediocriter versato patebit. Prooplastum enim ipsemet casus sui; per Noë mundum universum, diluvii; per Moysen lege data vivendi, rationis; per Prophetas, variarum captivitatum & angustiarum; per Christum & Apostolos eorumque sequaces varios probatissimos, hæresum ac errorum pestilentissimorum; qui in Ecclesia Dei (id hominum peccatis extorquentibus) orturi erant, præmonuit atque contra præmunivit. Hinc quosdam posuit in Ecclesia sua Apostolos, alios Prophetas, quosdam Doctores, alios viros, gratias curatissimum alios, in ædificationem Corporis Christi, ut illi contra omnes nefarios in universum occurrentes hostium insidias sua non deessent præsidia ac munimenta. Instabant sæculo postremo longe omnium periculossima tempora, quibus infinitis prope modum hæresum atque sectarum portentis repleti hominum perfidia scindendum erat, in quæ nos infeliciter admodum nati incidimus. Quo itaque hominum iniquitatem majorem & pericula graviora futura Dea providebat, eo majora etiam ac plura providere voluit malorum remedia. Supra vetera igitur & nobis cum aliis communia, dedit novum aliud & peculiare salutis adminiculum. Necdum enim exortis ac præforibus instantibus & quæ jam inviti videmus ac patimur in Helvetia nostra ac passim alibi sanctissimis religionis Catholicæ naufragiis, nascitur in eadem Helvetia Cantone Catholico Subsilvanienſium sub annum Domini mcdxxvii. Nicolaus de Flue, vulgo Frater Nicolaus dictus: quem Deus in matris utero & morte spiritui prophetico, virtutibus, invicta in fide Catholica constantia, miraculis item, Angelis & hominibus admirabilem pariter ac venerabilem fecit: prout ejus rei multa orthodoxi viri, qui adhuc nostræ memoriæ in vivis extiterunt, oculati & fidelissimi testes, insuper vita ipsius omnium passim manibus trita, notissimaque manu scripte

& prælo etiam commissa historia, indubitatam fidem D faciunt.

88 Fuit ejus vita series primo, quod vidi, circa annum Domini mcdlxxxviii publicis typis in civitate Catholica Lucerna Helvetiorum excusa: postmodum deficientibus exemplaribus a plurimis bonis viris & Catholicæ Ecclesiæ conjunctissimis iterata ipsius editio avido & importune admodum, tum ab aliis tum a me etiam prædicti Monasterii mei Decano & Parocho, instantè petita & expectata fuit. Coegit honor Dei & viri sancti gloria varie manifesta, impulit salus patriæ publica, urit demum ejusdem misera obgrassantes hæreses ac perturbatissima conditio, instigavit rei quoque ipsius tum gravitas tum veritas, desideriis piorum pro viribus morem gerere, donec ab aliis viris doctioribus vel ab Ecclesia Dei aliquid præclarioris aut sublimioris cederetur. Ope ergo gratiæ divinæ & viri justī, cujus historiam scripturi eramus, patrocinio implorato, ac vetusto admodum originali manuscripto exemplari ex Subsilvania accepto, cum impresso typis una cum multorum fide dignarum fidei relationibus diligentissime collato, cum ea per omnia in unum convenire & nihil contra fidem Catholicam aut bonos mores in se completi conspiceremus, opus aggressi sumus & libellum edidimus, eumque nos hisce præsentibus edidisse testamur hoc titulo prodeuntem: Vere mirabilis historia & vita integerrimi, pii, devoti ac nominatissimi Nicolai de Rupe, germanice von der Flue dicti, vulgo Bruder Claus. Qui supra silvam in Subsilvania Helvetiorum natus est, renovata & aucta per Frat. Huldaricum Wyttevilium Decanum eremitarum: una cum præfatione & admonitione Christiana ejusdem, ad laudatam Helvetiorum Gentem, cum privilegio Cæsareæ Majestatis, impressa Dilingæ per Sebaldum Meyer, anno Domini mcdlxxxi. Recusa postmodum ibidem per Joannem Meyer, anno Domini mcdlxxxv. In ea editione (sic enim Deum & Sanctos ejus testamur) falsi nihil aut ficti, nihil novi, nec de nostro profecto quod ad rem non esset, adjecimus inseruimusque: sed solum id in lucem missimus ordine nonnihil immutato, quod clarum omnibus, quod vetusto manuscripto originali, quod veteri excusato exemplari, quod fide hominum integerrimorum senumque relationi, quod demum quasi a majoribus de manu ad manum traditum veritati consonabat.

89 Quidni ergo in lucem prodiret rarum hoc nostro afflictissimo sæculo, divinæ potentie ac benignitatis & veterum eremitarum non ab simile exemplum? Quid ni vir iste Helvetius nostris temporibus, cœu Antonius & Hilarion alter Helvetiæ nostræ, turbulentæ ac caligine hæresum oppressæ, cœu stella limpidissima iterum oriretur? Nobis siquidem peculiariter natus, nobis datus, & paullo ante nos inter mortales mortalis & ipse sanctissime conversatus est. Non profecto decebat sub terra latere tantum a Deo traditum thesaurum: eruendus erat, & ex profundis oblivionis humanæ sodinis in lucem vindicandus. Non debebat suppressi nec sub modio abscondi tam limpidum, tam letum, tam venerabile vere Evangelici viri lumen: in candelabrum publice cunctis proponendum fuit, quod a Deo datum erat, ad illuminandum magnam Ecclesiæ domum, ad illuminandos quotquot in tenebris errorum & in umbra mortis peccatorum letalium sedent, ad dirigendos item pedes omnium in viam veritatis, justitiæ, salutis & pacis. Bonis quidem & qui a Catholica fide non deviantur hætenus proponi debebat, ut in religione avita ac Catholica, in unica Christi orthodoxa Ecclesia, in sanctissimorum Sacramentorum fide, veneratione, usu ac frequentatione tanti viri exemplo vivo immoti, fixi, constanter & imperturbati persistant, nec ullis hæresum pro-

qui deus
1591. 1592.
mo 97.

Thron. ut
graves alias
per alios
dactos.

fit per hunc
Helvetiæ
præmonuit
de futuris
malis

ejus vitam
non aliam
plurim.

non aliam
ipsi servum
res adiderat

ann. 1571
et 1581.

non enim
supponit de
hæres.

quod Catho-
lici

et a catho-
licis prodest
1591.

A procellis ac schismatum monstris se concuti ac percelli sinant, a quibus tam frequenter, tam serio, tam solite, tamque fraternè nobis cavendum vivens adhuc suis coævis simul & sequacibus insonuit & inculcavit. Illis vero, qui a Catholica fide vel ipsi nefarie desciverunt, vel ab impostoribus fraudolenter ac misere decepti & seducti in errorum tenebris agitantur, ad propriam ipsorum confusionem, quæ tamen (si sapere velint, & ex vitæ ipsius serie, unde & quo miseri delapsi sint, diligentius secum cogitare) ipsis cedere possit in errorum suorum cognitionem, eosque ad illud, unde deviant, & in quo vixit ac mortuus est Nicolaus noster, unicum Christi & Ecclesiæ Catholicæ ovile Romanum reducere. Gloriantur isti se clarum Evangelii lumen ac Verbi Dei sub scamnis invenisse: veniet certe tempus, nisi ad Fratris Nicolai vestigia revertantur, quando irreparabili ac æternum lamentabili suo damno experturi frustra quoque deploraturi sunt, quando ea crassissimis ac plusquam cymmeriis perfidix errorum ac hæresum tenebris, sce-

B rumque tetra caligine, quibus obvoluti & oppressi jam tenentur, in exteriores atque sempiternas illas præcipitabuntur. Nobis hæc gloria sit, hoc nostrum gaudium & exultatio, hoc præconium libertatis & nobilitatis nostræ, Dei beneficio tantum nobis virum esse donatum: ejus fidem, vitam, mores, Dei mirabilia in ipso jugiter non contemplari modo, nec ore tantum de ejus sanctorum gloria gloriari, sed fidem fidei, vitæ vitam, moribus mores conjungere & conformare: sicque vere Deum in Sanctis suis mirabilem ore & opere hic & in æternum prædicare. Atque hæc editionis, nostræ ejusdemque causarum motivarum apud omnes Catholicæ veritatis amantes nostra testimonia scripto & sigillo nostro munita luculenta sunt. Datum in Cœnobio nostro eremitano xiii Calend. Martii, anno salutis mdcxci.

Idem qui supra testor propria manu mea.

90 Hæc Princeps Illustrissimus, qui Nicolaum nostrum hisce aliisque suis monumentis eximie sane illustravit. Joannes Joachimus Eichorn Sacerdos Subsilvanus, Belhemio inter Nemetes oriundus, hoc nostro tempore colophonem denique acque extremam manum imposuit illis laboribus, quos jam nominati scriptores, ut dixi, in Nicolai vita scribenda impenderunt. Collegit hic undique diligenter quæcumque de Nicolao probatissima testatissimaque reperire potuit, eaque in commentarios congesta, vernacula lacinave lingua non semel edidit: quæ omnia reliquos Subsilvaniz Clerus diligenter inspecta, veteribus monumentis ac scriptis, quæ de viro Dei extant, prorsus consentire propria manu testatus est. Hæc de Nicolai antiquis recentibusque Biographis paullo fusius ideo commemoravi, ut ampliore etiam huic meæ narrationi fidem facerem, quam non ex obvia quavis cisterna, sed ex hisce ipsis fontibus limpidißimis potissimum haustam Lectori libandam propino.

C

a Vulgo Einsidlen: ita enim eremitas quæ solitaria sedentes Helvetia nominat: estque ad Syllani fluvium, inter Lucernensem & Tigurinum lacus: ubi sacellum B. Virgini divinitus consecratum dicitur. Consule Annaleæ Bremi Deipara ab Hartmanno ibidem monacho anno 1612 editæ, de quo agitur num. 92.

b Nos duplicem habemus editionem: unam Friburgian. 1608: quæ Henrici Lupuli totum opusculum exhibet: sed auctum multipliciter: sic tamen ut quo Lupuli sunt, diversus a ceteris character distinguitur: quæ vero Eichornius interpolando adiecit, adnotatis in margine auctoribus impressis aut MSS. ex quibus sunt accepta confirmantur: quorum etiam auctorum syllabum post præfationem exhibet, & annum quo singuli de beato viro scripserunt. Altera editio facta anno 1613 & Jacobo Pappo Episcopo Constantienf. nuncupata: Vitam habet propriam Eichornii stylo totum contentam, quam deinde Constantia anno 1631 recensam habemus.

CAPUT XI.

Indigenarum alienigenarumque, Catholicorum acatholicorum testimonia & judicia de Nicolao.

91 **F**UERE præter memoratos plures alii indigenæ, qui suis scriptis Nicolai nostri nomen famamque, quamvis succinctius, celebrarunt, quorum paucos superioribus attexere placuit. Agmen ducat Poeta ille laureatus, Henricus Lortus Glareanus, Glaronensis patricius: cui idem annus vitæ primus, qui Nicolao ultimus fuit: cujus avus ceterique majores cum eodem bellis interfuere, parens vero in eremo virum Dei allocutus est, ipseque Poeta filium ejus anno mdcx in Subsilvania Consulem conspexit. Hic igitur Poeta in brevi, quo totam Helvetiam depingit, opusculo, dum Subsilvanorum genti accinit, inter alia sic modulatur: E

—Huic est vastæ pius Incola cremi

Nicoleos, qui uno & viginti sobrios annis,

Nil potius esusve tulit: mysteria celi

Sed doctus, sacro vivebat corpore Christi.

His paucis multa complectitur Glareanus, quæ pluribus nihil hic attinet exponere, quia ab alio jam exposita paullo inferius declarabimus. Huic succenturiare placuit prænobilem ac strenuissimum Dominum Sebastianum a Beroldingen Equitem auratum, qui sua ætate supremum Uranienfium Reipublicæ domi militiæque magistratum gessit: cui anno millesimo quingentesimo ac nonagesimo prolixiore Minerva in viri Dei laudem ludere visum est. Anno hunc insequente Nicolaus egregium etiam encomiastem habuit, quem supra nominavi, Renwardum Cysatum seniore, virum eximie virtutis atque auctoritatis, qui in suo, quod de hoc Divo confecit, instrumento omnium calculis approbato, tum plurimis aliis tum maxime his verbis eum deprecatur. Laudatissimi beatissimique anachoreta nostri Nicolai de Rupe integritas, morum sanctitas, abstinentiæ rigor, ac miraculorum cum in vitatum post mortem patratorum vis ac splendor, ita omnium, non indigenarum modo sed etiam alienigenarum, mentes oculosque perstrinxerunt, ut inter præcipuos Dei amicos, & colatur a multis, & numeretur a quamplurimis, & habeatur ab omnibus. Multis etiam aliis præclaris nominibus vir ille doctus piusque eundem compellat: Del amicum, sanctissimum eremicolam, sanctum eremitam identidem vocat: ac demum nihil omittit, quod ad singularem viri Dei apud omnes, ac præsertim Romæ apud summos Religionis avitæ Antistites, commendationem facere posse videatur.

92 Eidem Nicolao nostro etiam annales Eremitæ Delparæ Matris, a R. P. F. Christophoro Hartmanno celeberrimi ejusdem asceteris Professo ac Bibliothecario conscripti, applaudunt: sub Geroldo enim ejusdem loci Præsule ac Principe sic de eo loquuntur: Anno octogesimo primo controversiam inter Confederatos Helvetios, propter divisionem prædæ Burgundicæ exortam, Beatus Nicolaus eremita Silvanienfis composuit. Friburgum & Solodorum in fœderis societatem a ceteris recepti, ejusdem eremite suavis & auctoritate. Mox deinde sub Conrado Geroldi successore, quem tertium hoc nomine Eremitani Antistitem censuerunt, rursus de Nicolai obitu hæc memorant: Obiit ipso quoque anno postridie D. Benedicti patroni nostri Nicolai a Rupe, quondam Officialis Silvanienfis: qui cum se in solitudinem recepisset, & in ea annos viginti haud procul a Saxula Sarnenensi vico nullo humano cibo vixisset, sola sanctissima Eucharistia quinto decimo die suscepta, miraculis & prophe-

CAP. VI
Testimonia
Henr. Glareani Poetæ,

Sebast. a
Beroldingen
Equitis,

Renwardi
Cysati M.
lati.

Christophori
Hartmanni,

Jo. Frick
Archidiaconus

A
AUCTO-
RE PL.
TRO HU.
GUM 51

prophetia dono clarus, patriam & universam Helvetiam maxime illustravit. Hæc ille.

93 Franciscus vero Guillimannus Friburgensis Nitho, lib. 1 cap. 15 Antiquitatum Helvetiæ, ubi de aliis Helvetiæ Sanctis viris multa differit, de hoc nostro ad extremum hæc adnectit: Superiori demum sæculo protulit Helvetia apud Silvanios Nicolaum Eremitam, cujus vitæ integritudinem & continentiam summa animorum contentione admirari, & obstupescere magis convenit, quam ingeniorum culpa deterere. Satis enim constat, annos viginti nullo humano cibo transegisse, solo sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento quinto decimo quoque die sumpto contentum. Passim ejus circumferuntur acta, oracula & admonita, quibus si obedire quam quorundam novitates amplecti non pauci Helveticorum præoptassent, non ex animorum religionumque dissensiones essent, & Helvetia nihil clarius nihil formidabilius sustineret Orbis. Hæc ibi. Alibi etiam de Friburgensibus loquens hæc addit: Ita sui omnino juris & libertatis, in octo Civitatum fœdus venire, uti & Solodorenses petiere. Admiserunt spectata bello præterito virtute & fortitudine nonnulli, sed alii contra nitentur. Donec tandem consilio & auctoritate Nicolai, apud Silvanos eremita per id tempus celebratæ san-

Franciscus
Guillimannus

ctitudinis & continentia, cum omnium applausu & magna lætitia Stantiano conventu cooptarentur, nonamque & decimam Civitatem componerent. Hujus rei litteræ datæ Sabbatho post festum D. Thomæ Apostoli A.D.N. 1510 cccc lxxxii. Ita Guillimannus. Ceteros lubens prætereo: Petrum videlicet Eterlinum Curia Lucernensis Amanuenssem, Sebastianum item Verronium S. T. Doctorem Friburgensem, aliosque ne longior sim, quam par est, tum etiam ne eadem sæpius repetendo fastidium Lectori pariam. Unum adhuc de eo elogium ex Saxulensis templi Fastis depromptum appono, quod ipsi adhuc inter vivos existenti datum. Sic habet ad verbum: Notum sit universis ac singulis, quod sub annum Domini mcccc lxxvii, erat quidam bonus homo, nomine Nicolaus de Flue, natus & nutritus in Parochia Saxulensi in monte, vulgariter Ah-dem Berg, qui reliquit patrem & fratrem, & propriam uxorem, filios & filias, filios scilicet quinque & totidem filias, & transiit in eremum, quæ appellatur der Ransst, ubi Deuseum sustentavit absque cibo & potu ad longum tempus, scilicet octodecim annos: quando hæc scripta sunt, & ipse erat adhuc bonæ rationis, & sanctæ vitæ, quod vidimus, & scimus in veritate. Oremus ergo, ut cum eum contigerit exire de ergastulo suo corporis, perducatur ad locum, ubi Deus absterget omnem lacrymam ab oculis Sanctorum. Amen. Hæc ibi. Ab indigenis ad externos me nunc converto.

CAP. VII

Jo. Trithemius

94 Suspectum esse posset indigenarum de Nicolao nostro judicium, nisi exterorum calculis atque auctoritate probatum confirmaretur: unde visum est etiam alienigenis testibus locum suum assignare, qui de insigni viri Dei fama ac nomine toto orbe celebri sententiam suam dicant. Joannes Trithemius Spanheimensis quondam Præsul, celeberrimus suo ævo scriptor, annum describens millesimum quadrigentesimum octogesimum septimum, hisce verbis Nicolaum commendat: Hoc, inquit, anno vigesimo quinto die mensis Martii (vigesimo primo debebat dicere) obiit Nicolaus ille famosus eremita, in pago Svitenium sive Svicerorum, non longe ab oppido Lucerna, in solitudine vasta: qui multis annis in magna paupertate, humilitate, patientia, & sanctitate Domino in eadem eremo strenue servivit solitarius: & ante mortem suam per annos viginti continuo sine cibo corporali vixit, quemadmodum hoc Episcopi Constantiensis, in cujus parochia morabatur, & aliorum complurium fide dignorum testimonio compertum habemus. Spiritum quoque prophetiæ, ha-

buit, & nonnulla genti suæ (quæ postea contigerunt) D futura prædixit. Magnus ad eum, etiam ex remotis regionibus, peregrinorum fiebat concursus, quoniam non procul a Monasterio Beatæ Mariæ Virginis eremitarum ejus mansio fuit. Hic homo Dei nobis suo tempore miraculum fuit: qui cum esset omnium litterarum penitus ignarus, intellectu tamen Scripturarum mirabili subtilitate vigeat, dabatque ad interrogata quorumlibet eruditorum responsa, non secus ac Sanctus ille Antonius eremita, Philosophus doctissimus quondam sine litteris, reddidisse fertur. Quamquam non omnes passim ad colloquium suum admittebat, nisi quos cognovisset divino spiritu ad loquendum concitari. Denique miraculis fertur coruscasse. Hæc Trithemius eo loco. Homilia vero decima quinta de abstinentia & jejuniis, hoc de eodem prædicat: Ecce annus agitur vicesimus, ex quo famosus ille Nicolaus Svitenis solitudinem ingressus, cibum non sumpsit humanum: Omnibus notissima loquor, nec hominem in Germania vivere puro, qui famam hujus miraculi non audiverit. Ita de Nicolao vere non minus quam magnifice Præsul ille.

95 Anno deinde ejus xvi nonagesimo primo Argentinæ prodit in lucem Fasciculus temporum, incognito auctore colligatus, qui inter alios ab orbe condito viros eximios, etiam nostrum Nicolaum complectitur, atque his verbis laudes ejus amplissimas colligit: Heremita quidam devotus in partibus Svicerorum, prope Underwalden, in magna humilitate, solo Corpore Dominico singulis mensibus refectus, quindecim annis & ultra, absque corporali cibo vixit. Hæc ibi. Bienio post Norimberga Romano ac vernaculo idiomate conscriptos, annales edidit, quorum auctores præcipui Hartmannus Schedelius I. V. Doctor, Sebastianus Camerarius, & Sebaldus Schreyer nominantur: de nostro Nicolao prolixè etiam mentionem faciunt, inter acta anni mcd lxxx. Quem locum Joannes Naclerus Juris & ipse Doctor ac Præpositus Tubingensis in suæ Chronographiæ volumen alterum compendio transtulit in hæc verba: Apud Svitenes montanos in Alemannia, haud longe a finibus Lucernensium, in loco vastæ solitudinis, homo senex solitariam vitam & abstinentissimam hoc tempore degebat, qui per annos viginti sine corporali cibo vixit: quem Fratrem Nicolaum appellabant. Habebat uxorem & liberos, a quibus secessit ob frugem melioris vitæ. Vir corpore aridus & exhaustus, sola cute nervisque & ossibus compactus. Hic homo quasi celestem vitam egit in terris, immaculatam absque sordibus: quamvis nonnulli iniqui iudices aliorum ac decepti interpretati fuerint. Sed mirum, cur viros calumnientur, qui longam vitam in arctissima paupertate & solitudine duxit: in abstinentia extrema & humilitate perseverans: qui nihil appetivit, qui nulli injurius fuit, qui avaritiam calcavit: honores sprexit, nullum superbix fomitem ostendit: optime de fide sentiens: paucorum verborum cum esset, ad interrogata tamen salubria semper & consolatoria respondit, ita quod raro quisquam ab eo non edificatus abscessit. Is igitur Bonus, Justus, ac Sanctus a bonis semper est habitus. Sciebat se mortali culpa liberum, bonis operibus ac contemplationibus intentum. Indicavit hoc perpetua hominis alacritas atque lætitia, quem nemo mœstum vidit, sed vultu semper eodem. Per Antistitem quoque Constantiensem approbatus, ad cuius præceptum tres particulas panis, tamquam obedientiæ filius comedit, quas cum difficultate deglutivit. Tandem senio & viribus deficiens, ejus senilem animam mollis dissolvit sopor. Sepultus est in ecclesia sui Pastoris, cum opinione sanctitatis. Hæc Naclerus: quæ apud Norimbergenses ita finiunt: Sepultus in ecclesia sui Pastoris non sine Miraculis quiescit, qui

Efficient
temporum.

E

Joannem
Naclerus

Joannem
Naclerus

F

qui & finitimis populis nonnulla vaticinia prædixit.

26 Quin etiam transmissis alpihus Nicolai fama in ipsa se penetravit Italiam. Bonifacius Simoneta, monasterii Cornu Abbas, eidem servo Dei corvus, in epistolarum operibus lib. 3. epistola ad Nicolaum Palmerium sic refert. Vir probus Mediolanensis, qui Donatus nuncupatur, qui per orbem ad lapides preciosos sæpe vagatur, duopremiis mirabiliora addit, scilicet, quod in Germania (est autem Helvetia Germaniæ pars, quemadmodum Longobardia Italia) temporibus nostris eremita antro maxima observatione inclusus, per viginti annos jam elapsos non comedit: cum ab illo alium non longe distaret, singulis diebus tres exigui globulos e nucleis

perlicorum edentem asserit. Hæc ille. Gregorius de Valentia, magnus olim Societatis nostræ Theologus, Præfationi librorum de Eucharistia Ingolstadii an. MDLXXXVI editorum, hæc de Nicolao nostro inserit: Fuit aliquando communis Helvetiorum laus, quod apud illos maxime, si uspiam alibi, viguit & floruit & culta est vera erga sanctissimam Eucharistiam fides atque religio, quam & Deus ibidem cum aliis argumentis tum insigni miraculo contellatus est, cum sanctissimo viro Nicolao Underwalden (cujus anniversaria memoria propter

hoc ipso die celebratur) vitam isto dumtaxat cibo celesti annos viginti prorogavit: ut vel ex hac re posset intelligi, cum ipsum in sanctissima Eucharistia verissime contineri & percipi, qui vera vita est, & cujus ex carne vitæ & sanguine sanguis etiam & caro nostra quodammodo alitur. Atestant item Nicolai nostri Thomas Murnerus I. V. D. Ordinis D. Francisci, Lucernæ quondam Parochus, in sua, quam ibidem conscripsit ac typis vulgavit historia anno a partu virginis MDXXVII. Mattheus Baderus supra memoratus Societatis nostræ scriptor, in prima viridarii sui parte vitam S. Theodoli Cœnobiiarchæ conferens, hæc de Nicolao nostro inserit: S. Nicolaus Helvetus totis viginti annis omni prorsus cibo abstinuit. Alii denique plures non incelebres auctores exteri de hoc viro Dei honorificentissimam faciunt in suis lucubrationibus mentionem: quos tamen lubens, ne longior sum, quam par est, prætereo.

27 Fuere etiam viri magni, qui jam pridem Nicolai nomen inter cetera Divorum nomina in fastis suis recensuerunt. Gillebertus certe Genebrardus, Parisiensis Theologus, divinarum litterarum sacræ lingue ibidem Professor Regius, et operi, quod in Regii quondam vatis odarium commentatus est, fastos, quos ipse Romanis appellat, præfixit: in quibus Nicolao nostro diem vigesimum secundum Martii consignavit. Petrus item

Canisius sæpe jam nominatus e Societate nostra Theologus, in suo, quod quondam Dilingæ vulgari fecit, Martyrologio, ad undecimum Calendas Apriles, hoc encomio Nicolaum nostrum inter altos Divos celebrat: Item Fratris Nicolai Anachoretæ ex Silvania Helvetiorum beata recordatio, qui, consentiente conjuge sua, domum una ac mundum deserens, vitam in eremo separatam ac religiosam duxit, annos circiter viginti absque omni humano esu potuque vixit. Claruit vivus prophetæ spiritu, mortuus vero multis miraculis. Quiescit in ade parochiali Saxulæ. Ita ibi de Nicolao lumen illud Catholici orbis, ac præsertim Germaniæ, Helvetiæ nostræ clarum Sidus Canisius, quem merito inter inquilinos viri Dei laudatores ponere debuissim: tamen enim in Helvetia vivere non cepit, in ea tamen ingenti patriæ emolumento ac fructu & multam ætatis partem degit, & athenitati vivere tandem cepit. Et quia vir iste Sanctus pro Sancto nostro plurimum laboravit, nomenque illius suis fastis inseruisse ac de eo breviter describere non satis habuit, placuit etiam cetera in hunc locum congerere, quæ ipse peculiari opusculo de eodem patria lingua tractat.

28 Principio, inquit ille, certum est, ac negari non potest, hunc natum Helvetium, in omnibus omnino fidei articulis vere atque constanter Catholicum fuisse ac perseverasse, nec aliter nisi in unitate atque obedientia ejusdem Catholice Romanæ Ecclesiæ ac religionis innocuum durasse & salutem obtinuisse. Et quamvis nova hæc ac non nisi quinquagenaria atque sexagenaria religio, eo quo ipse vivebat ævo incognita adhuc atque inaudita erat: ipse tamen spiritu Dei instructus eam vaticinio prævultavit, suosque populares serio ac fideliter docuit, omnes religionis novitates fugere atque vitare. Laudabili etiam exemplo suo Frater Nicolaus confirmavit, quæcumque vere pios Catholicos omnes facere, atque in divinis officiis, usu divinarum mysteriorum, caeremoniis Ecclesiasticis, in sacro ac profano regimine, in avitis denique & Catholica Ecclesiæ usitatis moribus ac consuetudinibus observare conveniat. Sacerdotes ipse Catholicos diligebat, iis omnes animi sui recessus detegebat, incruento Christi Sacrificio religiosus auditor assistebat, Servatorem suum verum Deum hominemve eidem sacerrimo mysterio una cum corpore ac sanguine præsentem adorabat, atque in altera tantum externa specie percipiebat. Desiparam Virginem Dominam nostram cum toto caelestium Divorum choro lubens ipse coluit ac eorum opem imploravit, pro vita functis æque ac vivis Deo supplicavit: atque ut compendio omnia absolvam, toto ætatis sue decursu a puero Catholice Ecclesiæ ordinem mordicus tenuit, ceterosque quos potuit Christianos antiquum fidei tramitem sectari diligenter edocuit atque induxit. Felices nos Catholicos, si etiamnum non ore tantum forissecus sed toto etiam pectore & opere ipso constantes veram nostram Catholicam fidem libere toti mundo testemur: tum enim vero vere cum Fratre nostro Nicolao, imo cum Doctore gentium, gloriari possemus: Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi: de reliquo reposita est mihi corona justitiæ.

29 Laudandus deinde est hic Frater Nicolaus iure meritis, quia veræ quam tenuit fidei mores ejus ac vita, Christiano ac Catholico homine digna, perpetuo respondit: matrimonii jura intemperate servavit, militiam fortiter gessit, liberos singulari cura pietati innutrivit. Experiebatur interea per domesticas aliasve profanas curas plurimum sese in divino cultu impediri, atque a celestibus rebus avocari; unde eor ejus amore divino succensus, secretius vitæ genus suspirabat, eo quod in pecuniis ceterisque fortunæ bonis, in amicis item ac sociis, in illecebris denique mundive pompis pro quiete nil nisi perennem molestiam, tedium atque acerbiter sentiret, uni Deo famulari, inaniis mundanis prorsus emori, optimamque partem eligere decernebat: unde temporalibus rebus curisve abdicatis, cum D. Paulo dicere poterat: Omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercore, ut Christum lucrificiam, & inveniar in illo. Mihi vivere Christus est & mori lucrum. Illud denique majus est magisque mirandum, virum hunc Dei nutu ac ductu non aliam, quam severam illam duramque Anachoreticæ vitæ rationem sibi proposuisse, ipsosque in eo instituto circiter viginti annos ad mortem usque lato hilarique animo ac spiritu constanter perseverasse. Imo seipso teste supremo Numini se satis gratum esse posse negabat, quod ab uxore, liberis, domo, ceteris profanis negotiis liber ac solutus, caelestia tractare, pliusque exercitationibus perdiis & pernox vacare posset. Quemadmodum etiam Servatoris nostri Prodromus Joannes instinctu divino eremum petiit, ac potissimum vitæ suæ partem solus inibi severe tradidit. Omnino miles hic Christi illud Divi Pauli usurpare poterat: Mihi absit gloriari nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi,

AUCT. PETRO HUGONE S.J. CAP. VIII. *Laudandus Nicolaus, ut vult Cætholicus*

Tim. 4

vixit Joannem

phil. 2. 1

Gal. 2. 1

imo xix
cum dimi-
dio.

D
AUCT.
ETRO
RUGONE
S. L.

Cor. I, 12

E

Heur. Pan-
taleon.

d

Gr. Josia
Simlero.

F

Hebr. 12.

A monita eremum intravit, uxore cum decem liberis, quique maribus & totidem puellis, relicta, ubi absque cibo & potu humana xxi annos transiecit. Solitus fuit aliquando dicere, longe gratus sibi fuisse, quod divina gratia potuerit penitus uxori suae renuntiare, quam quod cibo. Sepultus jacet apud Silvanos, in pago, cui nomen Sachklen. Vir fuit admodum procera statura & formosa, supra quam erat satis macie confectus, ut nihil aliud habere visus sit, quam eutem ossibus adhaerentem. Color erat fuscus, capilli nigri, canicie sparsim interpersi. Barba non proluxa nec multo pilo, sed in medio bifurcata; oculi apprimè nigri, & quibus errore quis potuisset, ob venerandum fulgorem, concuti. Colliguturisque venæ, dum loquebatur, non sanguine, sed aere videbantur plenæ; veste usus unica & simplici ad talos usque demissa: caput semper nudum, & nudi pedes. Vocem edebat virilem, sermonem tardum. Disputans de Deo videbatur omnia sacrarum litterarum secreta esse rimatus, cum tamen ne litteram quidem novisset. Illud addam: cellulam ejus fuisse longam duobus passibus & semis, latam unius & dimidii, altam ut capite ejus summitatem tangeret. Fenestrelas hæc duas habuit palmæ latitudinem referentes; nihil insuper videbas, præter humillimam scabellam, quibus haud dubie pro cervicalibus utebatur. Hæc adscripsimus ob eam causam, quod hæcenus non vidimus adnotata ab his, qui vitam ejus viri litteris mandarunt; quamvis Henricus Lupulus Canonicus Bernensis, homo plane doctus nihil pene omiserit: ejus libellum propediem in lucem dabimus. Nostris poetæ parens cum eo locutus fertur; cum avo poetæ ac ejus majoribus bello interfuit. Poeta eo anno natus est, quando Nicolaus moritur, anno Christi mcccc. lxxxviii. Filium ejus Consulem vidit poeta Silvanie anno a Jesu Christi nati m. d. x. Hæc Lucernas ille ad veterem lucernam, quæ olim ei in patria luxit.

Jo. Stum-
phio.

103 Succenturiabo huic par nobile fratrum, alterum Tiguro, Basilea oriendum alterum: is est Joannes Stumphius, notus per Germaniam Helvetiæ Chronographus; hic vero Henricus Pantaleon Profopographus heroum atque illustrium Germaniæ virorum quorum prior lib. 7. cap. 4. de nostro Nicolao agens, hunc eum describit: Brevis enumeratio vitæ, formæ ac domicilii F. Nicolai de Silvania, viri sancti, ac præstantis eremite. Circa annum millesimum quadringentesimum octogesimum in Silvania supra silvam, adultus quidam civis, relictis cognatis suis omnibus, in eremum vallis Melchæ supra Saxellam secessit dictus C Frater Nicolaus. Reliquit post se decem liberos, æquali numero mares feminasque. In hac eremo vitam duxit solitariam sanctamque viginti & uno annis absque omni corporali cibo potuque (aliqui radicibus eum vidualisse opinantur) Indigenæ sæpius omnes ad eum vias obsederunt, ut observarent, an aliunde occulte pascereetur. Certo tamen compertum est, hunc hominem Angelis consimilem, naturæ humanæ fragilitatem superasse, carneque vestitum, carnis tamen necessitatibus exortem ac minime obnoxium fuisse. Precatio ejus potissima fuit: o Domine, accipe me mihi, & da me totum tibi &c. Inter alia dicere solitabat, longe sibi gratus accidisse, quod Deo favente uxorem deferere, quam vitam sine cibo degere licuisset. Vir erat erectæ & procera staturæ, exsuccus tamen & exhaustus, ita ut sola cutis ossibus hæret ac nervis. Ejus in ediam etiam Proepiscopus Constantiensis probavit, nullamque fraudem aut simulationemprehendit, ita ut non nisi divinitus eum sustentari decerneret. Colore erat castaneo, capillis nigris canicie interspersa, barba modice promissa, rara ac bifurcata, nigris clarisque oculis, ex quibus promicans terror intuentes percellibat. Gutturales ejus venæ, cum loqueretur, aere potius quam sangu-

Tom. III. Mart.

ne agitari moverique censebatur. Veste una eaque tali utebatur, capite pedibusque nudus: vox ejus virilis, ac moderatus sermo: ad se venientibus penitentiam vitæque emendationem suadebat. De Deo tam exacte subtiliterque disputabat, ut si sacrarum paginarum arcana omnia penetrasset, cum tamen rudis profusus ac illiteratus fuerit. Cordis ejus serenitas index erat infallibilis ejus certitudinis, qua spes ejus firma atque inconcussa nitebatur, ita ut cum D. Paulo gloriam suam omnem in testimonio conscientie suæ poneret: unde subtristis nemini umquam, sed explicata semper fronte visus est. Futura sæpius præmemorabat; Helvetios monebat pacem colere, laborem amare, patriis curis intentos contentosque vivere, externa bella, Regum ac Principum confederationes, obsequia, annuatque pensiones cavere, eo quod hæc libertati eorum pacique publicæ inimica essent. Domicilium ejus, quod incolebat, setqui passuum latitudine æquebat, unoque tantum passu longius erat; altitudo staturam ejus exæquabat, ita ut tabulatum vertice contingeret. Fenestella duæ palmares lumen intromittebant. Nulla illic supellex, nisi humillima scabellam duo, quorum ei sorte ad capevandam quietem ususerat. Excessit e vita circa annum 1502 (error hic in numeros itrepsit) ac Saxellæ in sua Parochiâ sepultus est, quam semper invisit, neque umquam ab ea se sejunxit. Hæc de Nicolao Stumphius ad verbum latine reddita.

104 Pantaleon autem Medicus parte 1 Profopographiæ suæ anno Christi mcdlxxxvi eundem etiam proflixè commendat: missis autem iis, quæ ex Stumphio desumpsit, hæc inter alia de eo refert: Erat, inquit, innocentia vitæ insignis, qui stipendii externorum Principum & contemptis, suis laboribus sibi ac familiæ victum comparabat. Cum hac ratione aliquamdiu perseverasset, tandem quorundam fastu offensus, secessum querere & hujus mundi illecebras fugere cogitavit. Itaque consensu impetrato, uxorem cum decem liberis reliquit, & se in solitudinem conferens, supra locum Saxlen exiguum cellam sibi paravit. Et paulo post: Is ergo eo loco magna sanctitate absque ullo cibo & potu vixit. Dein post plura alia, quæ lubens omitto, sic denique concludit. Ejus memoria apud Helvetios recentissima existit, ita ut parentes subinde plas hujus viri admonitiones suis filiis, & nepotibus merito inculcent. Hæc Pantaleon. Adjungo his Josiam Simlerum Tigurinum, qui & ipse Nicolai laudes, quamvis strictim, perstringit. Cum enim de Stantianis illis comitiis, quorum superius pluribus memini, quibus ipse Nicolaus præfens interfuit, fusius disceptaret, hisce tandem concludit: Negotia ea omnia multis agitata comitiis, intervenitu denique unius Fratris Nicolai pii illius Silvani Eremitæ, qui tum apud Helvetios omnes, tum ubique passim magnum sanctitatis nomen obtinuit, decisa sunt. Hæc ille. Ea igitur horum aliorumque hæreticorum, quos brevitatis causa transeo, de Nicolao fuit fixa sententia, sanctum virum fuisse Deo placuisse, id prodigia supra naturæ vires facta restatum fecisse. Quid igitur de fide ejus dicent? An nesciunt illud Doctoris gentium, Sine fide impossibile est, placere Deo? Placuit Deo Nicolaus? & fide utique ejus Deo placuit; vera igitur fuit, falsa enim qui posset placere Deo? Quod si denique vera fuit Nicolai fides, quem admodum omnino fuit; falsa sit oportet illa fides, quæ ejus fidei adversatur, illamque damnat. Respicite igitur o miseri! o exæcati! respicite, ne quem vos laudatis ac probatis, Nicolaus ipse vos reprobet ac damnet.

a Unius solliciti dici dicitur, horis 20 vel 22 conficiendo.
b Germanice in editione anni 1599: nach prima edisio ann. 1573 aliquando paucioribus verbis usitur.
c Sycephanta hic se hæreticus prodit: egregie hoc loco emigratur ab Eichbornis in editione anni 1608 pag. 62.
d Hæc quoque cavillatrici dicacitati imputat Eichbornius:

constat enim inquit, luce clarius meridiana, Nicolaum, totos jam septem annos in eremo agentem, omnis cibi ac potus caruisse usu, quando prima Helvetiis donativa ab exteris missa sunt: quomodo ergo ejusmodi largitiones sprevisse poterit, sibi suisque visum laborando comparans?

C A P U T XII.

Posthuma Nicolai miracula caci, sardi, claudi curati.

CAP. I.
Multitudi-
nem mira-
culorum te-
stantur.

Henricus
Lupulum.

Henr. Gundel-
singium.

Renvar-
dus Cysar-
ius.

Magistratus
Subsilvan-
ensis.

105 **I**nnumera sunt illa, atque prorsus admiranda, quibus omnibus perscribendis ingens volumen non sufficeret. Id ergo solum hoc postremo hujus historiae loco agam, ut pius Lector probe cognoscat, & multa & magna mirificum Deum ad Nicolai sepulcrum hactenus operatum esse, atque etiamnum operari, quibus abunde satis declaraverit, quo loco apud ipsum sit in calis, quoque eum etiam in tertis haberi velit. Priore igitur loco testes nonnullos producam, qui de portentis iis generatim loquentur: posteriore vero prodigia quadam ejusmodi in paucas classes cogam, maximeque ea, quae ad testificandam viri Dei sanctitatem Romanæ Curiae discutienda atque confirmanda transmissa sunt. Principio igitur de primis post fata Nicolai miraculis primum ejus vitæ scriptorem Henricum Lupulum breviter sic loquentem audiamus: Mortuo, inquit, atque sublato jam Dei famulo, cujus tam dulcis in terris conversatio universis ad illum affluentibus Christi fidelibus virtutum specimen extiterat, nolens misericors Deus devotum illi populum jucundissimo spoliatum alloquio diuturna querela cruciari, non cessavit in hunc usque diem, multis ac variis per ejus suffragia consolari miraculis. Percensitis deinde insignioribus aliquot ejusmodi prodigiis, hæc denique subdit: Et ut summam tandem concludam, vis auditu credibile videtur, quot aut quantis indies miraculis felix ille Pater coruscat, cum pene nullum morbi genus incuratum ad illius suffragia intermittatur: maxime vero in febrientibus, quos illic exaudiri quotidie, atque pro votis [sanitatem] obtinere tam Curatori Sacerdoti quam etiam ipsius Ecclesiae in Saxlen devoto gregi palam constat. Hæc ille. Audiamus & alterum, Henricum Gundelsingium scilicet, in odis suis Horariis de Nicolao, primo post ejus obitum anno, sic concinentem: Ille verus Israelita est, qui Dei tabernaculum inhabitat absque macula: per quem in hoc mundo quamplures Deus ostendit virtutes. Subjungit paullo post, Cujus capiti Christus coronam circumdedit virtutibus confertam, dum per eum frequenter languidis reddit dona salutis. Sic ille breviter de viri Dei miraculis cecinit. Omitto hic testes illos reliquos, quos supra jam produxi, qui uno ore fatentur omnes, multis post mortem miraculis Nicolai nomen perpetuo claruisse.

106 Renvardus Cysatus inter alia de hoc Dei amico diserte sic loquitur: Præterito sæculo F. Nicolaus de Rupe, ut Deo quietius securiusque servire posset, mundo sese subduxit, atque in patria eremo multos annos sancte ac sobrie, imo ipsos prope viginti annos absque omni corporeo alimento degit, ac denum extremum suum diem pie clausit: quæ omnia toti orbi nota, ac subinde quamplurimis miraculis comprobata, in hodiernum etiam diem quotidianis prodigiis confirmantur. Plura ejusdem generis ex eodem de hac materia libens prætereo. Sed & supremus Subsilvanæ reipublicæ Magistratus, inter alia, etiam miraculis ad Nicolai tumulam editis luculentum anno mdcxci publicis tabulis testimonium dedit, quod ad verbum superioribus adnecto: Visum est matura inter nos deliberatione habita communi consilio testificari & confirmare, miracula, quæ præpotens Deus per hunc dilectum servum suum, dum viveret, deinceps post mortem operari dignatus est, tam varia tamque multa existere, ut scriptorum incuria non omnia, sed minima eorum pars litterarum mo-

numentis sit commendata. Ceterum ab avis nostris & D proavis ad nos usque sic pleraque perlata, non solum in hac nostra universa regione, sed etiam in finitimis, aliisque longe distitis Provinciis sunt evulgata, quotidieque nostro ævo novis aliis supervenientibus miraculis confirmantur. Quæ omnia bona & veraci fide nostra ac honoris nostri attestazione comprobare possumus, præsentium litterarum vigore, quas communi nostro & publico, nostræque Reipubl. proprio sigillo communivimus, xx Januarii, anno mdcxci. Ita testantur Subsilvanæ Primates. Eodem anno Andreas Zbaren Parochus Stantienfis, & Capituli Sexvir, bona sanctæque fide affirmavit, se per annos octo & viginti continuos Saxelensium, ubi Nicolai condita sunt ossa, Curionem egisse, eoque toto tempore tot beneficia prodigiosa, tam indigenis quam advenis, ad viri Dei suffragia implorata a Deo concessa esse, præsertim circa febrientium liberationem, ut numerus eorum iniri non possit. Quod ipsum etiam pervetustus quidam codicillus, ante annos centum conscriptus ab ejusdem loci Curione quondam confirmat, innumeram nimirum multitudinem hominum visitato viri Dei sepulcro, ac pia stipe data, a diversis morborum generibus, & maxime febri, liberatos recessisse. Atque hæc generatim de Nicolai miraculorum testificatione. Nunc solenniora quadam speciatim in paucos quosdam, ut dixi, paragraphos distribuam.

107 Civis quidam Subsilvanus, viro Dei cognominis, ex pago Invvil oriundus, nescio quo casu in extremam incidit cæcitatem, ita ut jam non paucis diebus oculi ejus nihil omnino luminis admitterent. Venit igitur in mentem, Nicolai tumulum invisere, fuisseque ad Deum precibus cælum sibi, unaque etiam oculos per viri Dei suffragia aperire. It, fatigat sese Deumque profusis suppliciis, lacrymisque, sed nihil movet: redit cæcus ad patrios lares. Proxime infestata nocte per quietem audire sibi visus est vocem serio inclamantis, surgeret & vestigio, lectoque damnato vocantem curriculo sequeretur. Surgit, aperitque oculis videre se etiam per tenebras sentire: atque ex eo tempore visu longe acutius, quàm unquam ante, valuit. Sedunum d' Vallesia metropolis est, ubi honesti ejusmodi & civis filia eodem infortunii genere tentata, tres ipsos menses exoculata sedit, ac cum tenebris luctata est. Suasere familiares Nicolai opem implorat, ac peregrinationem ad ejus cineres vovere. Implorat, vover, visum recipit, paucisque post diebus voti reatu in Saxellensi æde, adducto secum parente prodigii teste, se cum gaudio absolvit. E Bernensium dominatu vir f quidam incautus tam graviter oculorum alterum parietali alligat, ut omnem ex eo sibi videndi facultatem excusserit. Admotis variis medicamentis cum nihil coeles proficeret, cineribus Nicolai supplex factus ex oculo cæcitatem omnem exterit. Profectæ quidam ætatis, g Lungerenfis in Subsilvania pagi incola, multis annis talpa magis exoculatus, tandem in Nicolai sepulcro visum requirere, eique obfirmato animo tamdiu inharere statuit, donec voti se damnatum oculis videret. Dat igitur sese in viam, quam eodem, quo pedibus premere cepit momento, etiam oculis usurpare, quamvis hebeti & subobscura acie, incipit. Pergit spe plenus, ac sensim tantumdem videndo oculis proficit, quantum eundo pedibus promoveret, pari viæ visusque incremento, ita ut eundem & viæ & cæcitatis quæsitum terminum tandem inveniret. Recuperata ergo prorsus oculorum vi, gratiis Deo ac Nicolao actis domum rediit, multisque adhuc annis vivens vidensque acceptum beneficium deprædica- vit. Pictoris ejusmodi filius, cum sanus vesperi cubitum secessisset, mane oculos aperire non potuit, eo quod ingens tumor eos occlusisset, qui nullis medicamentis leniri aut abstergi poterat. Vovit parens de filii oculis sollicitus ad Nicolaum peregrinari: quod & fecit. Domum reduci in viâ occurrit conjux, & jam alterum oculo-

Andreas
Zbaren.

f
b
c
Nunquam
est cæcus.

d
e
cæcus.

f
g
cæcus.

g
item alius
dicit.

alius repor-
te cæcus.

A oculorum sponte reclusum nuntiat, simulque cum marito cubiculum ingressa, mox etiam alterum reterari cum gaudio conspicit.

108 Vidimus videntes cecos, nunc etiam de nonnullis surdis ad Nicolai tumulum audientibus, audiamus: Henricus Zuissenbach h Sibenthalensis e Bernensi ditione, decennem habebat filiolum, cui aures nescio quo gravi symptomate ita obsiduerant, ut supra solidi anni spatium nec vocem nec sonum ullum perciperet. Subiit animum pii parentis, Nicolai precibus surdum commendare; dumque id agit, filii interea aures nonnulli aperiri coeperunt. Mox igitur itineri se cum filio ad viti Dei sepulcrum committit, ubi perfectam denique ipsi aurium audientiam impetrat. Honeſta quædam matrona anno partæ salutis millesimo quingentesimo octogesimo nono surdam filiam quindécim annos natam, ex voto ad Nicolai asceterium deduxit. Ubi Deiparam Virginem in arde sacra prius pronæ consalutarunt, mox viri Dei religiosam cellulam ingressæ, magno animi sensu pavementum ac parietes exosculatæ sunt. Tum surda filia super ligneum Nicolai lectulum sese abjicere, caput super læxum cervical collocare, corpus velut ad quietem capeſſendam componere, atque interim quinquies Dominicam orationem ac salutationem Angelicam percurrere. Mirum dictu! vix preces illas exolvit, cum surditas omnis extemplo abscedit, surgit auritis auribus, atque læta cum matre domum remeant. Alteri cuidam honestæ matronæ vicesimo ætatis anno graves aurium dolores, omnem alterius auris usum ademerant. Metuebat illa, ne vis mali etiam alteram obstrueret. Arrepto igitur ad Nicolai sepulcrum itinere, Deo Divoque pro aurium incolomitate aures cereas suspendit, atque hac ratione absterſo omni dolore aures sibi plene restitutas sentit. Sarnensis pagi obstetric toto auditus sensu destituta, tentatis incassum multis remediis, in Nicolai denique opo spem omnem ponit. Spondet tribus sextis feriis cerearum aurium anathema sepulcro ejus se daturam; & ecce primus ad sepulcrum accessus aures illi aperit, alter auditum auget, ac postremus denique prorsus perficit. Hæc de surdis pauca ex multis audita sufficiant.

109 Benedictus Lausanensium Pontifex, ac S. R. I. Princeps jam diu alterum pedem gravissime affectum habebat, ita ut vix claudicante gressu incedere posset. Et jam medicorum ars atque industria defecerat, cum pio Præfuli noster Nicolaus incidit, a quo pes afflictus officio suo restitui posset. Vovet igitur peregrinationem ad ejus sacra lippiana, atque e vestigio dolorum lenimen experire. Mox surgit e lecto, ad iter se accingit, equum conscendit, Saxellam quamvis non sine dolore attingit, ad viri Dei sepulcrum venerandus procumbit, calidisque suppliciis omnem brevi tumorem pedis una cum dolore abstergit. Atque hic est ille Pontifex, qui, ut supra memini me dicere, eximiam de Nicolai sanctitate opinionem ex hoc beneficio aliisque miraculis ad ejus tumulum visis collegit, ac postea præsens laboravit, ut vir Dei honoratius tumularetur. Mirandum est quod subijcio: Danum quemdam pſicatore sœdus tumor pedis ita claudicare coegerat, ut non nisi fulcris nixus ægro quo vellet serperet, atque interim magnos dolores pareretur. Adhibet multa remedia, sacra, profana; frustra omnia. Decernit denique quocumque labore D. Jacobum Compſtellæ in Gallicia visere, atque ab eo sanitatem postulare. Venit ex Dania in Hispanias; sacra illa limina sobit: precatur, sed non auditur; instat, sed nihil exorat. Cumque jam domuitionem meditaretur, nocte quadam per somnium admonetur, iter suum in Germaniam adornet: inter Helveticas alpes Nicolaum Eremitam quiescere, ejus se precibus commender, sic denique

Tam. III. Mart.

forte, ut ad pristinum vigorem pes redeat. Experrectus D Nicolai nomen invocat, ejus ossa quantocumque itinere ac labore adire ac venerari pollicetur, & extemplo cruciatum pedis mitigari sentit. Deliderio igitur recuperandi pedis incensus, viam longinquam ac laboriosam claudus ingreditur, ac demum magnis difficultatibus perfunctus Saxellam venit, divino sacrificio assistit, suum etiam munus offert, ac desepente pedis integritatem recipit, exilite omnibus inspectantibus ac stupore defixis, fulcra suspendit, sanusque & alacer in patriam revertitur. Margaretam Rorbergin Heidelbergenſem matronam acutissimus pedis dolor ita lecto afflixerat, ut octo circiter mensium spatio & pedem inde efferre non posset. Urebat occulta nescio qua flamma, ita ut superfusa guttatim aqua instar fumi evaporaret, nec ei astus ille partem ullam quietis relinqueret. Consulti medici, nec morbum agnoscent, nec inveniunt morbo medicinam salutare. Ad Nicolaum igitur conversa desperata mulier, spondet, si per pedes liceat sacram ejus tumbam adire, statimque voti rea, quod ægra pollicita fuerat, integris pedibus exequitur. Rhetus / adolescens trimestri pedum morbo impeditus gradi nusquam poterat, atque interim atroces cruciatus perpetiebatur. Implorant pii / parentes Nicolai opem, & ecce sequenti diluculo strato surgentem filium, recteque ambulantiem excipiunt: Nata cuidam filia recurva atque inversa dextri pedis planta, quod vitium cum mater nequicquam ligando emendare conaretur, parens voto Nicolao facto intra breve tempus correxit. Fæmina quædam crus alterum gravissime laſerat, ita ut ad lectulum se jam penitus damnatam arbitraretur. In divino tamen præsidio spem ponens, votum Nicolai cineres visendi nuncupat. Ex voto ita remittit malum ut strato surgere, ac sustentaculis nixa ad viri Dei tumbam claudicare potuerit; ubi invocato Dei ac Nicolai auxilio omnem pedis infirmitatem una cum fulcris, quibus ægra adreperat, abiecit. Indigenz cuidam nescio quis gravior morbus alterius pedis nervos ita contraxerat, ut illo pede terram contingere nequicquam posset, imo ut non nisi ligneis pedibus sustentus, ac pede illo affecto ad collum suspensus ambularet. Per votum Nicolao editum id impetrat, ut quamvis contracto adhuc pede, sine fulcris tamen ejus ossa inviseret. Cumque ingenua non posset, in manus procumbens humi demisit corpus, atque in ardentibus precibus perseverare destinavit, donec restitutis nervis erectus stare, ac domum redire posset; quorum utrumque brevi impetravit. Similia plura omitto, quæ omnino similia s.

a Universum viginti duobus; quibus hunc titulum præmittit Eichhornius: Miracula aliquot insignia: principio cum publicis in tabulas, tum in Album Saxiense solum relata: exin breviter a Lupulo tradita: quarum aliqua ex Lupulo noster auctor, ordine mutato accepit. Ea iisdem selecta ex Saxula ante sepulcrum appensa legi, iussu Franciscæ Murer in Helvetia sancta; ubi ex instrumento Cysati notarii confecto 16 Januarii an. 1591. septem alia addit, cum circumstantiis infra annotandis.

b Vulgo Einvvill tabulis geographicis prætermisus.

c Quinque continuos dies, inquit Lupulus.

d Vulgo Sitten ad Rhodanum amnem: Vallesi autem in septem conventus partiti, primum quidem cum Bernasibus anno 1550 sœdus injere: deinde nunc partem eorum, nunc universi omnes cum parit Helvetiorum pagis: ac denique an 1533 septem Cantones Catholicis generaliter socii accessere.

e Michaelis Weybel, inquit Lupulus.

f Joannes Weler, id est, Texer, de Briens, qui pagus Silvania finibus ad Occidentem propinquus adjacet, ad lacum a se distans, qui primum Arolam flumen excipit.

g Et hic intra eisdem finis: sicut nomen dat vulgo lacui Langersee, paulo post in Saxulensem lacum confundendo: narrat idem miraculum Franc. Murer testatum a Melchior Bervart. Et nomen facit Joannis Mingh.

h Ita etiam Lupulus apud Eichhornium: mundi tamen suspensione facis, quod pro hoc nomine tabulis ignota, inferior & superior Sinnenenthalia nominetur, tractus qui effunditur ripar Sinna fluvii a Valleſia montanis, usque dum Candolio fluvio miscetur.

A misceatur Sinna, una cum disto Candelis infra Thunensem lacum Arolo flumini infundendus.
i Murerus ex instrumento Cysati matri Barbara ander Hal-
 tenfili Barbara Damablen nomen fuisse dicit & rem biennio
 prius accidisse quam eam legitime testaretur mater an. 1791, puel-
 lam autem quindecennam fuisse.
k A Dominico Natali usque ad Sextilis initium, inquit Lu-
 pulus.
l Ex Carienti dicens, inquit idem. Est autem Curia Griso-
 num caput ad Plessurium flumen, ipse fere ubi in se Rheno im-
 mergit.
m Nicolaus & Agnes, juxta prefatum Lupulum.
n Hebdomadis 19. lecto fuisse affixam annos tunc 32. natam;
 ipsam nomine Barbara Ruchlin testata coram Cysato Notario
 est, uti ex ejus instrumento Murerus describit.
o Idem ex eodem hoc quoque refert ad presentem materiam fa-
 ciens: Anna Hentzlin annos 56 nata testatur quod ante annos
 26 filium suum semestrem, cui tibia sic graviter laesa erat, ut
 nullum chirurgi remedium proficeret ad sanitatem, ad sepul-
 crum beati viri Nicolai attulerit, eamque ab eo malo, quod
 justam incusserat formidinem, eodem die sanatum recepit.

Tibia laesa
 sanatur.

CAPUT XIII.

Moribundi ac varii infirmi per Nicolaum curati.

110 **E**X alto praecepta ruena puer a in praecoxam
 sudem collum tam fortiter impiegit, ut ex
 perforato guttore fudes non nisi iterum iterumque; adhi-
 bita magna violentia velleretur. Secutus est ingens ju-
 guli tumor, qui spiritum puero jam jamque interclu-
 surus videbatur. Sustollunt filium parentes, atque
 ad Nicolai sepulcrum delato vitam sanitatemque ex-
 poscunt; subsidit continuo tumor, redit spiritus libe-
 rior, guttur faucium brevi confanatur. Matrona qua-
 dam suum ex sorore nepotem, infantem admodum, nu-
 triendum susceperat. Evenit autem nocte quadam, ut
 eodem cum ancilla lecto decumbens, alumnum hunc
 medium inter utramque collocaret, altoque somno
 mergeretur. Ubi demum evigilavit, infantem oppres-
 sum, ac penitus suffocatum reperit. Surgunt utraque
 lecto, in eamini corpuseculo solícite animam qua-
 runt, tota hora lamentantur, ac demum ubi actum
 agere se vident, ad caelestem convertunt opem; voto
 Nicolao se obstringunt, atque ita ex tempore exulem
 jam animulam una cum integerrima sanitate in corpus-
 culum revocant. **b** Alius cuiuspiam matronae filio no-
 cte intempesta dormienti gravis quidam ac tam copio-
 sus humor gulam occuparat, ut jam non procul a sus-
 focatione abesset: cum tamen noxium humorem votum
 Nicolao factum in momento absterfit. Viro cuidam in-
 ter prandendum buccella bubula ita in bucca haeserat,
 ut neque trajici neque egeri ulla ratione posset. Ipsos
 quatuordecim dies agre trahebat animam, & jam non
 nisi tenuissima iuscula, eaque modice admittebat. Cum
 itaque mortem jam prope praesentem intueretur, sub
 vespere voto se obligat, postridie, si supervivat, Ni-
 colai cineres saluandi, atque ita cubitum discedie,
 somnoque arcto sopitur. Ut primum autem evigilavit,
 impedimentum gulae, nescio, qua via, prorsus abscis-
 sisse, eique liberos respirandi cibique sumendi meatus
 reliquisse sensit. **c** Civis honestus gemina hujusce ge-
 neris beneficia in gemina sua prole expertus est; trimu-
 lus ei erat, qui ab aequalibus inter. Infantiles ludos
 exacerbatus adeo ira exanderat, ut epilepsi quadam
 sideratus saepius humi prosterneretur, atque interclusis
 spiritibus prope suffocaretur. Menssem totum afflixit
 pusionem grave hoc malum, ipsumque ita denique ter-
 rex allisit, ut a circumstantibus jam prorsus conclama-
 tus, nihil nisi sepulcrum expectaret. Verum pii paren-
 tes voto ad Nicolaum pro eo facto, vitam, quam ante
 jam dederant, nunc una cum bona ac constanti valetu-
 dine restituerunt. Eodem etiam remedio filiam epilepei-
 cam, & jam cum morte luctantem, ex ejus faucibus
 eripuerunt.

1. IV
 Dracunculus
 vici, puer
 guttur indur-
 fuit.

aliqua melle
 oppugnat

suffocandi
 cum puer

de viri nati.

Curator
 epileptici
 aegri.

111 Decennis puer parentem ad ligna convehenda D
 comitatus, incaute nescio quo casu lapsus, sub bo-
 bus, qui arborem crassam ac quindecim pedes longam
 trahebant, corruit. Pergebant nihilominus boves pon-
 dus, sub quo puer ingemiscebat, promovere, ita ut
 compressus miser ac prorsus exanimis jaceret. Accurrit
 attonitus pater, in genua se demittit, Nicolai patro-
 cinio filium commendat, vover sepulcrum ejus supplex
 visere, ac continuo cernit puerum reviviscere, ita ut
 resurgeret, ac denique semihora spatii totus sibi resti-
 tueretur. Anno MDCVII incurius quidam paterfamilias
 filiolam manibus elapsam fortuito casu ita terrae adfixo-
 rat, ut extracto cranco omnis jam vitae expertus jacere vi-
 deretur. Et jam desperabundus parens metu Magistra-
 tus, in vicino cenobio asyllum quarere meditabatur:
 cum subito subie animam, Nicolai nostri patrocinium
 explorare. Mandat igitur familia, in genua se proci-
 nus conjiciant, ac singuli quinquies recitata Dominica
 prece ac salutatione Angelica Nicolaum honorent,
 ejusque opem implorent. Et ecce inter precandum
 puellula solo afflicta parentes viva voce inclamant, hui-
 moque sana atque incolumis absidem sustollitur. Ex
 quadriduana celi intemperie in Subsilvania aquae omnes
 immane quantum intumuerant, cum civis quidam Alp-
 nacus domum rediens in gravissimum vitae discrimen
 devenit. Ponticulus, quem transibat, undarum vio-
 lentia disiectus, in rapidissimum torrentem cum precipi-
 tavit. In eo periculo Nicolao voto nuncupato se com-
 mendat, atque ita nixus assere, ex pontis distracti rudi-
 ribus evadere sperat: cum ecce ingentis lapidis violentia
 alluvione ab assere divulsus, inter fluctuum involu-
 cra sine adminiculo diu luctatus, alterum votum con-
 cipit pro incolumitate sua, atque ita longius abreptus
 in arenarum cumulum mediis undis extantem ejicitur.
 Illic omni humana ope destitutus, metuens ne totus ma-
 didus frigore, aut alio infortunio per noctem periret,
 tertio se voto Nicolao adstringit: itaque rudi stipite
 duce vadum tentat, ac tandem per rapidissimos undarum
 vortices non sine miraculo in litus evadit. Cor-
 pus ejus totum, unus erat livor tumorque, ita cum saxa
 inter aquas contuderant: vestes ejus arena ac lapidibus
 tam erant ponderosae, ut sexaginta libras excederent.
 Viginti vectores una navicula lacu d. Subsilvanensi Luc-
 cernam tendentes, exorta gravi tempestate, ventis se
 una cum navi ac procellis frustrato omni labore permit-
 tere coacti sunt. Ingemiscebat sub aquarum pondere
 navis, nec poterat etiam pilcis exhauriendo levare. O-
 mnibus desperatis, votum denique Nicolao factum tem-
 pestatem sedavit, & jam depositis periculo exemit. Re-
 mina Subsilvana & Fravvenfeldio rediens, Tiguri in
 gravem morbum incidit. Dolebat loco non Catholico
 inexpectat se mori; Nicolai patrocinio vires exorat,
 quibus ad Catholicam ditionem devenire posset. Veniq;
 in pagum Lucernensem, atque inde viribus denuo defe-
 cta in Urbem deportatus, ubi ex medico intelligit,
 nullam diuturnioris vitae spem superesse. Ad Nico-
 laum igitur denuo conversa, vover ejus templo puleum
 quem domi habebat, superbum ac pretiosum, si conva-
 lesceret. Convaluit, sed aliquandiu voti immemor rur-
 sus agrescere coepit, undq anathema quidem devotum
 templo attulit, sed pretio tamen redemit. Rediit igitur
 gravior, quam ante morbus, eamque tam pertinaciter
 afflixit, ut denique apud Sacerdotem & noxias & ana-
 thema deposuerit. Atque ita triduo post longum iter &
 arduum ad thermas Vallesianas pedes consecit.

suffocatus
 obitus

de puella in
 lapso m-
 tae.

submersus
 arripitur, res
 sanat.

d
 se vultus
 periclitans
 in i

sanctus
 moribundus.

112 Joannes Sartor, Eistadli ad Almonium civis, epileptici
 ipsos quinque annos gravi capitis vertigine agitato,
 plano saepius solo affligebatur. Is, ubi ad eum fa-
 ma de Nicolai miraculis perlata est, relicta patria,
 longo itinere ad alpes Subsilvanas condescendit cepit,
 atque inter eundem cephalalgiam omnem prorsus
 amisit.

A amiste: Gravi epilepsia laborabat filius Joannis Ruti-
man, ita ut totos quatuor annos humi saepius dejectus
diu facis spumans volutaretur. Nullum ex humanis me-
dium profuit. Delatus ad Nicolai sepulcrum bis terve,
tertia demum vice ita crudeliter comitiali morbo abre-
ptus atque humi contortus est, ut de salute ejus prae-
sentes desperarent. Rediit puer ad se, sed morbus Dei ac
Nicolai beneficio ad puerum deinceps non rediit. In Lu-
cernoensium ditione vir quidam acerbos capitis dolores pa-
tiebatur; ferro sibi clauistro tempora constringi, au-
rem utramque clavo perforari identidem clamitabat,
amentiam omnes metuebant. Sed Nicolai imploratum
auxilium vim morbi paulatim fregit, ita ut ipse brevi
sanus pro impetrata incolumitate Deo Divoque gratias
Saxellae referret. Comitialium morbum plurimis extin-
xit Nicolai patrocinium. Id quod falsus est Furstenber-
gensis quidam Udalricus Molitor, qui Nicolaum, dum
inter vivos adhuc degeret, convenerat, itaque cum
eo familiariter egerat, ut uterque mutuum inter se
orationum foedus perpetuo stabilierit. Cum igitur vir
iste decennio post filiam suam molestissima epilepsia la-
borantem conspiceret, memor iniiti foederis Nicolaum
in vota vocavit, ac repente eam sibi penitus restitutam
oblato ad viri Dei sepulcrum anathemate testatus est.

Ejusdem beneficii accepti testes litteras dedit b Hen-
ricus Krieg, Burgdorfensis e Bernatum dominio: comi-
tiali enim morbo laboranti filiae suae comes ipse, ad
viri Dei sepulcrum factus, incolumem eam domum re-
duxit. Eandem gratiam a Deo Nicolai suffragio se
accepisse, ut primum vicini pro eo viri Dei nomen in-
terposuerunt, Turicensis quidam adolescens confessus
est. i Phrenitem etiam a multis pepulere viri Dei im-
plorata suffragia. Duæ matronæ in Subsilvania sub
iisdem laribus habitabant, & erat utrique proles trima,
quæ cum vespere quodam colluderent, eodem temporis
puncto periculosa phrenesi correpta horrendis motibus
humis volutabantur. Miserandum illud spectaculum
quinas senasve horas matres & vicinos accurrentes spe-
ctatores jam tenuerat: cum ecce tibi alterius infantis
germana soror natu grandior ad Nicolai sepulcrum affli-
ctos devovet; quod votum vixdum conceptum, quie-
tem primum ac deinde etiam altum soporem agris indu-
xit. Mirum dictu! duabus horis dormitum, ac deinde
una cum somno omnis prorsus ageritudo excussa recessit.
C Alteri cuidam matronæ gravis cephalalgia oborta, in
passiones denique phreneticas devoluta est. Noctes fa-
mina ducebat infomes, impotens animi doloris mag-
nitudine humi obluctabatur. Redibat tamen ex interval-
lo ad mentem, atque interim Nicolai memor, ad ejus
apud Deum merita confugiebat. Obsecrat valetudinem,
vovet ad sepulcrum ejus peregrinari, atque ex cera ana-
thema suspendere. Quo facto extemplo somno corrip-
tur, phrenitem omnem edormit, & postridie incolumis
voti reatu se exolvit.

113 Berchtoldus Feer ad D. Virginis cremita-
rum, ut vocant, Parochus, calculi strangurizque tor-
mentis affligebatur, ipsa quoque quaterdenas hebdomades
ægerime lecto affixus hæsitabat. Frustra erant reme-
dia, dolores perpetui, spes vitæ prorogandæ exigua.
Nicolaus incolumitatis spem desperato fecit, post-
quam enim is in subsidium vocatus est, continuo vis
mali solvi, ingens calculus per fistulam volvi, arena
plurima sequi, una cum perfecta sanitate cæpit. Venit
paucis post diebus ipse hujus miraculi testis Saxellam,
ac viro Dei post Deum in acceptis vitam sanitatem-
que suam retulit. Tigurina quædam k femina filium
toto jam anno cum calculo luctantem, atque ad ex-
trema doloris intolerantia deductum, Nicolao, in-
terposita ad ejus sacram unam peregrinationis reli-
giosique muneris devotione, commendavit. Proxima
nocte calculus fabæ magnitudine egeritur, ac sub se-

Tom. III. Mart.

cuta sanitas matrem devotionis ream facit. Nimio sese D
civis quidam Subsilvanus l lignorum fasce oneraverat, AUCT.
ita ut sub pondere gemens herniam contraxerit. Spon-
pondit sepulcro Nicolai cereum anathema, eademque
nocte, qua spondit, vitio omni carere, omnique do-
lore vacare cæpit. Filium suum parens quidam in Sub-
silvania fabro ferrario tradiderat, ut artem illam addi-
siceret; sed herniosum esse filium nesciebat, id enim vi-
tium pueri verecundia celaverat. Verum ubi laboris gra-
vitate ad incudem malum sensum increscere, ipseque
malleo sustollendo magis magisque impar fieri cæpit,
res jam celari amplius non potuit. Consuluntur chirur-
gi, herniam produnt; ad Nicolaum parentes persua-
dunt, sacris ejus cineribus advolvuntur una cum filio,
eique extemplo omnem integritatem impetrant. Ligni-
seca quidam, operi suo gravius aliquando intentus, eo-
dem morbo rumpitur; sed apud Nicolai sepulcrum su-
sis Deo precibus supplicium deprecatur, ac damnum pro-
tinus resarcit. Septennis puer nescio quo casu aut saltu
hernia laborare, itaque in dies augefcente malo deficere
cæpit, ut in supremum denique vitæ discrimen voca-
retur. Soliciti parentes ad Nicolai mausoleum excur-
runt, caro pignori incolumitatem exposcunt, & exo-
rant: domi enim, dum ipsi absunt, puer integre con-
valescit.

a Filium Egidii de Murer facis Lupulus, & tantum simpli-
cis casus meminimus, qualis nempè etiam in plano accidere potest: aut
autem ipsam ejus matrem, qua totis viribus secundo tentantem,
fugam extraxisse.

b Ita ipsa testatur Matertera Barbara am-Staldem apud Mu-
reron, & significat puerum matris orbem, 20 hebdomades natum,
nominè Gasparem Hubes fuisse.

c Idem narrat ex ipsiusmet Joannis Bucher dicti attestations
ceram Cysato facta Murerus: tamquam ante annos 4 contigerit,
& non buccellam carnis, sed ossiculum raphanicæ cævis admixtum
deglutierit: eratq; cum miraculum in se gestum, testabatur anno-
rum 24.

d Vulgo des Undervalstetten-ree: & Lucernoensi lacu, an-
guisiori fratre mediante, junxitur, atque per ingens spatium ad
P.M. 30a Ressa fluminis ostia Lucernam usque usque porrigitur.
e Oppidum est inter Tigurum & Constaniam, hinc quam illi
duplo propior: quippe quod solis ostio Constaniam, Tigurum 16 P.
M. distet.

f Milliarium Italicorum plusquam centum.

g Udalricus Zuchs nomine a Lupulo dicitur.

h Post semestris spatium ab impetrata decenni filio sanitate,
ut constat ex Lupulo. Absit autem Burgdorf pari fore sex millium.
i spatio Berna & Saledoro a recto itinere ad Orientem declinanti: Sa-
xella vero P. M. 25.

k Attestante sibi quidam Henrico, quem pia peregrinationis
duas comitem, ut ait Lupulus. Turicensis autem hic dicitur
pro Tigurino, juxta illius temporis dialectum, quo Tigurum
Turich dicebatur; quod nunc Zurich est.

l Margareta Wirtzina Lupulo nominata.

m Wolfgangus Heyman ætatis fere 30 annorum, cum testa-
retur, quod sequitur, ante annos 16 sibi accidisse, ut ex Cysati
instrumentis Murerus.

C A P U T X I V.

Alia ad invocationem Nicolai patrata
miracula.

114 C Ontagiosa lue adolescens quidam ita corre-
ptus erat, ut vis veneni ex altero crure tripli-
ci ulcere protuberaret; conclamatus jam erat, nec ap-
parebat nisi in Nicolai patrocinio, medicina. Conci-
pit votum parens, & crus cereum anathemati destinat.
Rediit interim filio sanitas; persanantur duo ulcera, ter-
tio remanente, sed innoxio; ita ut præsens una cum
parente filius sepulcro viri sancti adesse, votoque se
liberare potuerit. Sed quia votivæ ceræ pretium per-
solutum nondum erat, tertium illud patens ulcus ad-
eo sensim profecit, ut magno altoque meatu tibia
hiaret, nec prius coalescere cæpit, donec post ali-
quot menses apud creditorem debito se exsolverent.

O o 3

Vir

A Videtur quidam Seduno Vallesianorum metropoli oriundus, casu an veneficio toxicatus, derespente toto corpore ita intumuerat, ut tumorem thorace non ferente, diffectis manicis, cutis sede diftenta tantum non rumperetur. Nicolai imploratum subsidium a presenti interitu desperatum vindicavit. Mox enim, ut voto se obstrinxit miser, qua data porta, ore scilicet, auribus, naribus, umbilico, ipsis etiam secretioribus corporis partibus mortale virus prorumpens, ita denique cum prorsus destitit, ut brevipristina incolumitati restitueretur. Alius quidam, hausto unde unde veneno, in morbum tam pestilentem incidit, ut in phrenesin identidem abriperetur, validisque cruciatibus exhaustus a morte haud procul abesset. Nihil profuere remedia variis undecunque quæsitæ; ventum tandem ad Nicolai sacrum tumulum, ibique malo præsens medicamen inventum. Anno undecimo supra millesimum sexcentissimum gravis pestilens totam prope Helvetiam ita afflixit, ut funesta ei prorsus ubique facies esset; sola Subsilvaniaeque tota immunis fuit, quamvis peregrinis

omnibus ad viri Dei Mausoleum, nulla discriminis habita ratione, aditus pateret. Imo quamplurimis sava lue jam comprehensis saluti fuit, Subsilvaniam ingressos ad Nicolai tumulum adrepisse. Quin etiam integræ communitates, quas pestis infestabat, solenni pompa eodem procedentes admittæ, non tantum Subsilvaniam non infecerunt, sed etiam infectionem ex suis met finibus expulerunt. Atque ita patriæ incolumitatem illam, solenni Mœtico ac Patrono suo, instituta ex omnibus pagis supplicatione, acceptam retulit. Jactabatur vir quidam et Glaronensium ditiorum oriundus nescio qua incognita invaletudine sæpe ad amentiam usque; nihil valere medicinæ, veneficium omnes suspicabantur.

Adductus is ad viri Dei monumentum, dum orat, fragmenta de ferratis equorum calcels, elavis, cultellis, aliisque id genus scrutis, quæ etiamnum Saxellæ ostendantur, per vomitum una cum tota agitudine eiecit. **115** Viri in Sarnensi Silvanorum metropoli primarii conjunx in gravissimo patris periculo præsentem Nicolai opem sensit. Transversus in utero hærebat foetus, nec nisi brachiolum inde promittebat. Desperabant circumstantes utriusque vitam, frustra erat cum puerperæ tum etiam obstetricantium labor. Succurrit denique Nicolaum inclamare, ut tantæ necessitati succurrat. Eo facto, protenta infantis manus trino motu vitale indicium dedit; ac vicissim Curionis consilio vitalis lavacri fontem sacrum recepit; mox deinde exanimis foetus haud magno labore ejectus, liberam parentem ac innocuam reliquit. Alia femina viginti tres annos nata, gravem jam uterum ferens, in gravem morbum actioris corporis tumorem inciderat, ita ut ipsi infelicem partum nemo prudens non ominaretur. Adit ipsa Nicolai tumulum, epulque opem supplex rogat: paullo post mirantibus omnibus decumescit, vivamque ac vegetam prolem ipsa etiam incolumis sine magna difficultate in lucem edit. Eadem undenis post annis denuo gravida, eodemque tumore inflata, eandem opem in partu feliciter experta est. Lucernensis quidam matrona haud ignobilis quatrimum jam in partu frustra laborat, accedebant ad partus difficultatem etiam totius corporis gravissimæ convulsiones, ita ut de ejus vita jam conclamatum esset. Affertur interim indumentum illud Nicolai, quod in templo Societatis Jesu Lucernæ asseruari supra memoravimus, puerperæ injicitur, eique intra semihoræ moram, felicem affert atque vivam parturitionem. Alteri cuidam matronæ in partu ad necem usque laboranti pius maritus voto Nicolao nuncupato succurrit; editus enim in lucem puer vix pugno major, priusquam sanguine suffocaretur, salutaris fonte ablatus, matrem superstitem ac incolumem reliquit.

116 Reverendus D. Rudolphus Uttinger Tugliatus, Sarnensis ædis Sacellanus, ardentissima quondam febri correptus, ingenti ardore diu multumque æstibat. Subiit denique animum, a Nicolao remedium morbo petere, vovitque tribus sextis fœtis ejus sacra lipsana venerabundus invisere. Continuo deferbuit febrilis æstus, ac paullo post omnis languor evanuit. Erat viro per Subsilvaniam noti nominis octennis filiolus, quem jam diu cum febri luctantem, ac morti quam vitæ vicinorem, adhibitis nequidquam multis remediis, tandem Nicolao devovit. Valere preces, nam infirmus convaluit, totaque vita nihil amplius febrile sensit. Idem beneficii genus cuidam e Societate nostra Theologo non ita pridem a Nicolao præstitum. Cum enim is in Collegio nostro Lucernensi Theologiam moralem profiteretur, in gravem ac periculosam febrem incidit, quæ medicorum artem ac diligentem operam diu pertinaciter elusit. Ad altiora igitur remedia pius Pater conversus, eremitem nostrum supplex accidit, sanitatem petie, sponder, quamdiu Lucernæ per obedientiam degeret ac benevolis suis superioribus liceret, quotannis ejus sacra ossa religiose visere ac salutare. Voto hoc concepto, ex animi voto res cecidit; febre desit Pater, atque ex eo tempore sanitatem suam Deo ac Nicolao in acceptis retulit.

117 Subsilvanorum quidam non infimæ sortis homo gravibus odiis in popularium suorum quemdam nescio qua ex causa exarserat. Augebat incendium venenatis facibus statibusve tartareis incensor, ita ut inimiciorum æstu abreptus civis ille, jam sibi a nece hosti inferenda vix temperaret. Mordebat interim animum saluber conscientie morsus, ac saniora suadebat. In eo igitur agone diu versatus, oculos tandem ad eum convertit, a quo olim prodigiosum beneficium accepisset. Et sane merito ab eo sperare poterat, etiam animi serenitatem, a quo quondam corporis integritatem impetrasset. Is erat prodigiosus anachoreta noster; hic eum quondam contagiosa lue correptum morti eripuerat, unde & vipereis hisce exacerbati animi motibus malaciam ab eodem petere non dubitavit. Petiit, & impetravit: cum enim in Saxellensi æde ardentius oraret, subito velut lux quædam suavissima menti oboriri, tamque totam ita persunderi cepit, ut dispulsis omnibus sinistri rancoris tenebris, plena animo rediret tranquillitas, ipseque sacra scelerum exomologesi, extinctis odiis facibus, in Christiani amoris indices amplexus hostis quondam sui, nunc amici, lætus rueret. Conradus Scheuber Glaronensis Helvetius tametro diroque morbo excarnificabatur, ut perditus & pernox dolor oculosque occludere vetaret. Annum integrum emortuis plane artubus, exesa carne, ac putrescente jam tergo, decubuerat; cum tandem Nicolai memor, voto se obstringit sacram ejus urnam invisere, ut primum per valetudinem posset. Tum vero sedari dolor, quies redire, cibus sapere, membra solidari. Damnat igitur post triduum lectulo, fulcris nondum omnino firma membra sustinens, in Subsilvaniam venit, indeque sine adminiculo regressus, perfectam corporis integritatem secum domum reportavit. Erdfordiensis quidam civis a Compostellam Gallicia peregrinus accesserat, ut D. Jacobi cineres illic veneraretur. Evenit autem, ut gravi ac diuturno morbo oppressus, integro prope anno illic lecto affixus distineretur: nec jam spes in medicis aut medicinis ulla supererat. Repertum denique est suffugium; Nicolai limina ex itinere salutare decoravit æger, si viribus suis restitueretur. Dictum, factum: octidui spatio resumptis viribus Helvetiam reversus iter adornat, ac feliciter tandem emittitur.

118 Norimbergensis e matrona menstrui profluvio ita exhaustabatur, ut viribus prorsus defecta, vix manibus pedibusve prona repretet. Commenda-

A vit se misera omniq; auxilio destituta Nicolai precibus, ac continuo sistente fluxu, *in sepulchrum* ejus incolumis properavit. Ex eadem urbe Neoplytus quidam, *ignis sacro*, e Judæorum sæce ad veram conversus fidem, ita sacro, quem vocant, igne exurebatur, ut omnes de ejus salute jam plane desperarent. Nicolaum igitur ceteris mediis desperatis invidet, ac liquidissimis suis votis evestigio omnes illos æstus extinguit, id quod ipse paucis post diebus palam in æde Saxellensi incolumis prædicavit. Matrona quædam Subsilvanientis multa pro liberorum ac nepotum incolumitate per Nicolaum a Deo accepit beneficia. Filius ejus bimustri-*diarrhoea* quæ animam jam prope effunderat; ei Nicolaus fluxum sistit. Filiole crura venicæ contactu seu *scabino* graviter intumuerant, & carbone nigriora jam putredinem minabantur; Nicolaus venicium omne brevi fustulit. Nepoti ejus grave vitium coxendicis ac deinde non longo post tempore etiam tetram capitis, & faciei impetiginem emendavit. Viri inter Silvanos primarii nepos unum annum natus, ita graviter exulceratum habebat dextrum genu, ut jam non tantum de pede, sed etiam de puero prorsus actum omnes censerent. Cum ergo in mediis naturalibus nulla amplius spes superesset, ad divina confugere parentes, æstusque filiolam ad Nicolai sacram urnam deportarunt. Evanuit evestigio ulcus in ipso itinere, absterfo omni dolore ac periculo, acque in pede non nisi cicatrix miraculi testis apparuit. Kernsianæ Parochiæ aditus omnium infra lumbos membrorum paralyti ita languebat, ut totis quatuor annis lecto confurgere non posset. Voverat iterum iterumque cerea Nicolao anathemata, sed frustra: nullum inde levamentum sentit. Equo igitur seipsum imponi curat, atque ita Saxellensis ædis limen succollantibus aliis ingressus, continuo solidari nonnihil dissolutos artus gaudet, quod saltem duobus fulcris nixum domum redire posset. Elapso mense redit eodem quadupes, atque inter calidas preces tam firmos validosque pedes impetrat, ut anno insequente pedes & B. Virginem Laureti, & Romæ Apostolorum limina inviseret. Oblitus deinde uno alterove anno ceram devotam offerre, in eandem paralytin incidit; nec convaluit, donec votum, quod neglexerat, compensavit. Contraho vela, infinitum enim mare ingressus sum, quod si transmeare prorsus velim, portum invenire ac tenere non possem. Patronus est Nicolaus ac sospicator, & communis, ut vulgo appellari solet, Medicus non patriæ tantum & popularium, sed omnium circa regionum ac populorum. Accurritur etiam hodie, prope ac procul, ab ipsis etiam hæreticis Bernensibus, ad ejus cineres; voveretur, supplicatur; mittuntur manera, suspenduntur anathemata; succenduntur facies; impetrantur, patrantur quotidiana prodigia. Enumeravi ex innumeris pauca, ut ex his paucis cetera sive paria sive etiam majora colligantur. Unde facile colligere est, si Deus hujus eremitæ nostri ossa accineres in terris tam gloriosa ac prodigiosa esse voluerit, quanta in cælis gloria ac beatitudine animam ejus perfundi fecerit. Et faciet, uti spero, optimus Deus, ut etiam in terris sancti hujus viri honor amplius adhuc crescat, ad majorem cumprimis ipsius præpotentis Dei gloriam, ad ampliorem item tum corporum tum vel maxime animarum nostrarum incolumitatem.

a Petrus in Saal diffus a Lupulo.
b Glarona vulgo Glarus Limago adfixa est fluvio, quem Lina
& Sarri a conjunctis aquis efficiunt: abest autem ipsa urbi Saxellensi
pace P. M. 30 ad Osnem.
c Post mensem scilicet quam a lecto surgens sanari cuperas:
tantumdem enim temporis impensum solidandis utcumque membris
reflatur Lupulus.
d Joannes cognomine Sarcinator apud eundem. Est autem
Erdosia Turingia metropolis & amplissima ad Ierom fluvium
civitas: facile 150 P. M. ab Helvetiis remota: quod magnam
inter omnes Germanos Nicolai celebritatem arguit.
e Elisabetha Clerin, totis quatuordecim annis sic exhausta,
ut expresse Lupulus afferis. Abest autem etiam Norimbergæ, te-
lebris Franconia civitas magis ab Helvetiis intervallo.

HYMNI ET COLLECTÆ

Altero post Nicolai obitum anno compositæ ab
Henrico de Gundelfingen, Canonico
Beronensi.

Nicolai pro meritis, ejusque gestis inclitis,
Clarior quoque virtutibus, exulcet cælum laudibus.
Natus qui Undervvalde, verbo firmus & opere,
Festinauit ad eremum, Deus tuorum militum.
Tempus ætatis solidæ, non deducebat temere,
Te diligendo intime lucis Creator optime.
Hic mundanas delicias, contempsit & insidias,
Tuo fretus solatio, Jesu nostra redemptio.
Longo abstinet tempore, penas ferens in corpore,
Memor tuorum operum, Conditor alme siderum.
Nottes orationibus deduxit & laboribus;
Nec cessavit ab opere jam lucis orto fidere.
Jejunis se macerans, abstinendo se affligens,
Desideravit ingredi, ad coenam Agni providi.
Virtutum tandem titulis imbutus & miraculis,
Migravit ad te Dominum, Jusu corona Virginum.
Sic laus Patri cum Filio semper in cæli solio.
Nosque replendi cælitus, Veni Creator Spiritus, Amen.

ALIUS.

Clara die Domini suo dent laudes Nomini,
Canoro genter carmine, a solis ortus cardine.
Hæc die Nicolaus civibus jungitur caelestibus,
Cætera cum Angelica exulcet aula cælica.
Hic coleba cum existeret, & vitam sanctam duceret,
Erat in te sua quies, Christe qui lux es & dies.
Mandatis tuis paruit; quamobrem signis claruit;
Ad salutem fidellum, Rex Christe factor omnium.
Hinc Trinitati gloriam, honorem & victoriam,
Pangamus hymno pisco ex more Docti mystico. Amen.

COLLECTA PRIMA.

Deus, qui B. Nicolao eremitæ tuo per abstinentiæ Angelicæ omniumque virtutum viam incedenti, gratiæ tuæ lumen ostendisti; concede propitius; ut ipsum intercessorem pro nobis sentiamus in cælis, cujus vitæ exemplo irradiamur in terris.

SECUNDA.

Deus, qui B. Nicolaum eremitam misericordem fecisti intercessorem pro peccatis omnium: da nobis ipsius interventu peccatorum nostrorum veniam & æternæ beatitudinis optatam letitiam.

TERTIA.

Concede quæsumus, omnipotens Deus, nos sancti Nicolai eremitæ exultare meritis, & ejus beneficiorum accolli suffragiis.

X X I I I M A R T I I .

SANCTI QUI X KALENDAS APRILIS COLUTUR.

S Anctus Nicon Episcopus & socii monachi CXCIX Martyres juxta Tauromenium in Sicilia.	S. Theodosia,)	
S. Fidelis,)	S. Victorianus Proconsul)	Martyres
S. Felix,) Martyres in Africa.	Carthaginis,)	Cartha-
& alii xx)	Sancti duo germani)	gine &
S. Theodorus, seu Theodulus, Presbyter,)	Aquisregienses,)	Tam-
Martyr Antiochiæ.	S. Frumentius,)	bajæ in
S. Paulus,)	S. Frumentius alter,)	Africa.
S. Julianus,) Martyres, an Cæsareæ,	S. Liberatus Medicus,)	
S. Julius,) num alibi.	Ejus uxor & duo filii,)	Martyres in Africa.
S. Proculus Confessor, Episcopus Veronæ in Italia.	Alter puer,)	
S. Fingares seu Guignerus,) Martyr.	Crescentius Presbyter,)	
S. Piala Virgo,) in Britannia.	S. Benedictus monachus in Campania.	
& socii,)	S. Ædelyvaldus Presbyter & anachoreta in Anglia.	
S. Dometius Martyr ex Phrygia.	S. Gregorius Thaumaturgus Constantinopoli.	
S. Pelagia,) Martyres	S. Otho Solitarius Ariani in regno Neapolitano.	
S. Aquila,) apud	B. Petrus Ordinis Eremitarum S. Augustini, Eugubii in Umbria.	
S. Eparchius,) Græcos.		

PRÆTERMISSI, ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S Ancti Romulus & Donatus Martyres Concordiæ, referuntur a Galefinio hoc die, quos ab aliis memorari diximus xvii Februarii.	Treno seu Trenius de Kill-da-oilen, idem fortassis, qui die precedenti filius Dedii, hoc die a solo Tamlahtensi Martyrologio repetitur. Colganus diversum facit, ut eundem faciat Hiensem monachum, de quo in S. Balthemi Vita 1 ^a Junii proferenda: quod tamen non magis probare conatur, quam quod idem sit cum eo Trenano, de quo in S. Columba Actis per Adamnanum l. 2 cap. 18.
S. Verulus,) Martyres, S. Victoriano in Africa	Cairlanus,) solis Hibernicis martyrologiis noti, & a Col-
S. Secundinus,) passio junguntur a Galefinio, uti & 20 alii,) infra dicimus, at late de his egimus ad diem xxi Februarii.	Faillbeus,) gano prætermissi, excepto postremo, quem Fergusius,) gratis dicit illum esse, de quo in loco Craib-
Apollonia, Tertiaria Ordinis S. Francisci, refertur a Masino in Bononia perlustrata, tam reculimus inter Prætermisos xii Martii.	Faillbeus,) hec habitante mentio est in Tripartita
SS. Secundus & Paulinus referuntur in MS. Tamlahtensi. De iis egimus ad Acta S. Pauli Episc. Narbonensis num. 1. xxi Martii.	Manchenus,) aliisq; S. Patricii Actis: nos meris istius-
S. Saturninus,) referuntur in MS. Tamla-	Trianus.) modisuspicionibus non libenter innisimur.
S. Decronius,) censi. Orion & Arion unus	in Tamlahtensi etiam die sequenti Fergusius nominatur: idemne, qui hodie an diversus ab eo, quis definiat?
S. Orion,) idemq; videtur esse, de iis	Mocholla Virgo,) ex iisdem habentur Martyrologiis:
S. Arion & alii xii,) egimus xxi Martii.	Lassara filia Fintani,) distinctior de iis earumq; cultu
Carmilla & Cæsaria, aliis Cæsarius, memorantur infra cum sanctis Martyribus Paulo, Juliano aliisque, sed dubium movetur num sint nomina Martyrum an locorum, & ideo omisimus, ut ibidem pluribus dicitur.	Filix Feradachi,) notitia nulla: eas credimus prætereæ & Colgano prætermittas, & nobis prætermittendas.
Caninus Confessor apud Cantium memoratur solum in Notis Ferrarii ad Catalogum generalem, de quo nihil aliud reperit sed neque nos, quæ addamus.	Balthenus Monaighe ibidem inter Sanctos nominatus, etiam a Colgano prætermittitur, seu verius convertitur in S. Boedanum auctorem ecclesie de Kill-boedain in Dalaradia, de quo aliisq; ejus fratribus agitur in Vita S. Corbmaci ad xxvi hujus mensis. Citat Colganus & Tamlahtense & Mariani Gormani Martyrologia, quamvis in eis nullum aliud nomen, quam id, quod retulimus, inveniatur.
Augustinus,) referuntur in MS. Tamlahtensi. An	Maidocus sive Momaidocus de Fedh-Duin in Australi parte Ossoria, inquit Maguir: nunc Mionn-Caoidhel,
Tinomus,) Magnus Augustinus & illustris Lan-	
Zefanus,) rentius? Parii etiam Albini sunt, alii	
Albinus,) duo vix occurrunt.	
Laurentius,)	

Gaoidhel, nunc Mionn-Albain, id est, sacrum pignus Hibernorum & Albanorum cognominatur ab Hagiologis Hibernicis: nec non filius S. Radegundis Reginae a Calendario Casselensi: sed spiritualis, inquit Colganus, quomodo Fortunatus (qui ejusdem Sancta Alia scripsit) eam vocat suam matrem, ex praefatis autem cognominibus inferi celeberrimum illius apud Scotos tam Hibernos quam Albanos cultum. An recte? Judicare poterimus cum Alia invenientur, qua illi etiam nunc extant, certe existisse, indubitanter affirmat. Efficacius argumentum petitur ex pluralitate dierum, quibus hujus unius nomen offeris signatum reperiri; videlicet, praeter hanc, x Aprilis, xviii Maji, & xiv Augusti. Sed nec de hoc possumus judicare, quamdiu Hibernica illa martyrologia in tenebris delitescunt.

Mathildis comitissa in sacro Gynaecei Arturi a monasterio ad hunc diem refertur per incredibilem propemodum ostantiam hujus auctoris somnians ita se in Mirafallis Belgicis legere, qui hunc diem prorsus vacuum habet: Mathildem autem collocat ad xxiv Julii, quo die mortuam irrefragabili Dominioni testimonio discreto potuisset Arturus si Baronii Annales, quos accuratissime citat, etiam legere voluisset ad annum 1115. Non est itaque, quod suspicatur Ferrarius in Catal. gener. de aliis ejus Translatione agere, cum servet ipsissimum diem beati illius obitus. Ipsam tamen nec Ferrarius nec alius quisquam Beatam dixit: solum id Arturus audet. Dignam aliqui fateamur, quam & ob ingentia in Ecclesiam merita Romam transferri curaret Urbanus VIII, in divi Petri basilica magnifico Mausoleo tumulandam; & Deus in Sanctorum numerum receperit, etsi id nobis haeclemus nunc inchoatis miraculis manifestare. Sed minus mireris hanc Beatam dici, quando Adheleidis Vidua, Cociae Comitissa, in Vita S. Godofridi Episcopi Ambianensis laudata, & Maria a Christo Ord. Cisterciensis, solo pia virginis titulo commendata ab Henrriquez in Menologio Cisterc. Abula an. 1606 mortua, citra basitationem ab Arturo praedicto Beatis inseruntur.

Theodoricus, primus urbis Sedunensis Episcopus, refertur a Ferrario, citatis Calendario Germanico, Tabulis Ecclesiae, & Petro Cratopolio de Sanctis Germania, & qui ait floruisse circa annum DL, & monet videndum num sit idem cum S. Theodoro, qui xvi Augusti colitur. Certe Cratopolius addit in hujus memoriam Carolum Magnum multis donis & privilegiis Ecclesiam Sedunensem exornavisse. Quod is praestitit S. Theodoro tunc viventi, qui ab eo Comitatum & Praefecturam Valesiae accepit, quam haeclemus successores obtinent. Dein Theodorus primus non vixit anno DL, sed anno cccclxxi interfuit Aquilejensi Concilio, in quo Paliadius & Secundianus Episcopi Ariani damnati sunt. Saussajus arrepta hac occasione hunc Theodorum inscripsit Supplemento Martyr. Gall. & longo exegesis in Concilio encomio exornat. Sed neque huic audemus fidere, cum Sanctus non appelleretur in Catalogo Episcoporum Sedunensium apud Claudium Robertum & Sanmarthanos in Gallia Christiana, & potissimum apud Franciscum Augustinum ab Ecclesia Episcopum Salutiensem, qui in Historia Chronologica Pedemontana Ecclesia, postmodum an. MDCLV edita, tradit cap. 44 seriem Episcoporum Sedunensium, additque Theodori successorem Florentium inter Sanctos commemorari: quod de Theodoro non siluisset.

Bruno Abbas carnobii Hirsaugiensis in Germania, ut Sanctus est inscriptus Martyrol. Benedictinis, VVionis, Dorgani, Menardi, Bucelini, & ex iis Catalogo Ferrarii. Citatur Trithemius, qui ad annum mxxi obitum indicat, ac solum venerabilem Abbatem compellat.

Odo Veltararius monachus Cavenensis inter Sanctos refertur hoc die a Bucelino in Menolog. Benedictino: ac qua de eo sciuntur, dedimus iv Martii, pag. 335 nu. 29 in Vita Sancti Petri Abbatis Cavenensis, ubi vitæ ve-

nerabilis, & magnæ veritatis & sanctitatis fuisse dicitur.

Felix monachus a Casinensi Abbate, ut pastoribus græque præficeret, transmissus est: ubi cum defunctus fuisset, cum multa ad sepulcrum ejus signa fierent, Teatinus Episcopus ejus ecclesiae, corpus elevans, in eadem venerabiliter collocavit, ac super eum altarium consecravit: quo loco, cum quidam excus venisset, lumen recepit. Ita Petrus Diaconus in libro MS. de Ortu & vita Justorum sacri canobii Casinensis c. 35, a quo non vocatur Sanctus, nec dies quo obiit indicatur. Eum ut Sanctum hoc die rebus Bucelini in Menol. Benedictino. Nolumus obesse, si antiquiora Martyrologia aut Breviaria venerationem confirmarent: inserim omnia, qua de eo sciuntur, dedimus.

Henricus ex monacho Villariensi Abbas Loci S. Bernardi, cum titulo Beati memoratur a Bucelino, ne ab ipso & aliis xxi Martii, ut tunc inter Praetermissos diximus. Lalibale Rex Aethiopiarum in regno Angot, & monachus monasterii Lalibalenensis, dicitur publice coli a Bucelino citatis aliquot recentiorum relationibus, quibus non audemus fidere.

Ruadus, Ruandus seu Rothaldus, ex monacho Cisterciensi Episcopus Vennetensis in Britannia Armorica, cum titulo Beati refertur in Menologiis Henrriquez & Bucelini: inter Pios reponitur ac beatae memoriae appellatur a Saussajo: absque omni titulo inseritur Catalogo Episcoporum apud Sanmarthanos, qui obitum ejus in Necrologio Vennetensi notari ad vi Kalendas Julii, ab aliis ad xxii Octobris anni mclxxvii indicat.

Mellitus monachus monasterii Portuensis, cum titulo Sancti refertur in MS. Calendario Sanctorum Ordinis S. Benedicti, sub initium saeculi 16 confesso.

Franciscus de Cardaillaco,) ex Ordine S. Francisci
Bernardinus a Persena,) ab Arturo Beati nunc
Hieronymus a Torregiofilio,) capiti: nobis dum
Melchilades Tertiaris,) nihil de cultu constas
tantum non licet. Egregia interim sunt primi eorum Francisci, Cadurcensis demum Episcopi, laudes: ob quas sepulcrum ejus ais passim Beati nuncupari & haberi: obiit an. 1404. Supradictis adjungendus est Julianus ex eodem Ordine, superiori saeculo in diocesi Pictaviensi ab haereticis interfectus.

Agathus, Agatho, Agatinus,) Martyres Caesare
Alexander,) referuntur in Mar-
Fidelis,) tyrol. S. Hieronymi,
Timodolus seu Piomalus,) & variis in aliis. De
Dionysius,) plerisque horumque
Dionysius alter,) Martyr. Romanum
Rusticus,) quando de omnibus
alii octo,) commodius agemus
xxiv Martii.

S. Hilda Abbatisa monasterii Berkingensis, refertur in MS. Usuardo Ducis Altempsiani, est S. Hildelitha aliis & colitur xxiv Martii.

S. Romulus,) fratres, Martyres in Africa, memo-
S. Secundulus,) rantur a Galefinio in. Martyrologia Romano xxiv Martii.

Passio Redemptoris nostri Jesu Christi memoratur hoc die a Gracis & nonnullis Latinis: ab aliis plerisque refertur xxv Martii.

Bonus latro cum Christo crucifixus memoratur cum eadem a Gracis: in Martyrol. Rom. xxv Martii.

Dionysius & alii novem memorantur: ex his novem addendi S. Saturnino pridie, quo etiam die in pluribus Martyrologiis S. Dionysius Episcopus Corinthiorum, sed ab aliis relinquitur viii Aprilis.

S. Theodatus (aliis Deodatus ex Episcopo Nivernensi Abbas Vallis Galilae in Vosago monte) qui cum SS. Arbogasto, Florentio & Hidulpho vixit, tamquam e Scotia venisset refertur a Camerario in Menologia Scoto-

- Sectorum. Egimus de his quatuor in Diatriba de 111 Dagoberti Regibus lib. 2. cap. 3, plenius alturi cum Surio, quem Camerarius citat, xix Junii.
- S. Euprepii,) Episcoporum Veronensium inventio
S. Cricchini,) memoratur in Catalogo generali Fer-
S. Agapii,) variis ex Tabulis ejusdem Ecclesie. Ex
S. Proculi,) his coluntur S. Proculus hoc die S.
Agapius iv Augusti.
S. Euprepius xxi Augusti.
& S. Cricchinus xxx Decembris.
- Hilaria vidua memoratur in additionibus Greveni ad Usuardum. Sed quamvis sit, quis divinabit? Est in Romano Martyrol. xxxi Decemb. Hilaria Romæ cum aliis feminis passa, sed num vidua fuerit quis dicat? Vidua potest cenferi S. Hilaria mater S. Asra, Augusta Vindelicorum passa xii Augusti.
- S. Radegunda capellam & cultum perpetuum habet juxta Nottenburg intra primum ab Augusta Vindelicorum lapidem. Liberius hoc die inseruit eam Menologio Virginum: quod quis arbitrari fecit suo (nam nulla superest dies, qua mortua est memoria, nec certo ullo die colitur) differemus e consilio Augustanorum ad diem S. Radegunda Regina xiii Augusti.
- S. Liberatus Abbas,) Martyres in Africa,
S. Bonifacius Diaconus,) referuntur a Mauro-
S. Rusticus,) lyco, Felicio, Vitis,
S. Servus,) Subdiaconi,) fardo, Galefinio, Ca-
S. Rogatus,) niso, Ferrario, &
S. Septimus,) monachi,) Petro de Natalibus.
S. Maximus,) At Martyrologio Ro-
mano xvi Augusti.
- S. Bernardi Abbatis commemoratio, ob amplexum ab imagine Crucifixi datum, refertur in Calendario Cisterciensis Divisione excuso & in Menologiis Henricus & Bucelini. De eo amplexu agitur in Vita xx Aug.
- Egbertus sive Eadbertus, e Rege Northumbrie monachus, sancte obiit anno DCCLXVIII, ac dies ab antiquis non exprimitur: in Martyrol. Anglie prima editionis, relatus ad hunc diem, est in secunda editione, quod probat Alfordus in Annalibus Anglo-Saxonicis ad diem annum, xi Junii.
- Apud Menardum & Buccelinum xx Augusti.
- Fides Martyr memoratur in MS. Martyrol. Bruxellensi S. Gudula, & aliis recentioribus additionibus ad Grevenum. Videtur esse qua colitur vi Octobris.
- S. Dionysii Episcopi,) Martyrum inven-
S. Rustici,) tio Parisiis cele-
S. Eleutherii,) Presbyterorum) bratur in MS.
Martyrol. Carmeli Colonien. Item apud Mawolycum, Feliciam, Galefinium, Ferrarium & Sanssajum. De illis agemus ix Octobris.
- S. Lupi Episcopi Andegavenis inventio, memoratur in MS. Martyrologio Burdegalenfi: ejus natalis occurrit xvii Octobris.
- S. Theodericus ant Theodoritus ant Theodorus Presbyter Antiochie sub Juliano apostata passus, refertur in MSS. Atrebatensi, Tornacensi, Latienfi, MS. Florario, Martyrologio Colonienfi anno 1490, additionibus Greveni, Martyrol. Germanico Canisii. In Romano & aliis xxi Octobris.
- S. Florentii Tilicasterensis Martyris capitis susceptio in cœnobio Insulae Barbaræ prope Lugdunum memoratur in Martyrol. Gallie. Sanssaji. Ejus dies natalis agitur xxvii Octobris.
- S. Frumentius Episcopus & Confessor in India, inscriptus est MS. Florario: ac Martyrol. Romano & Menol. Græco xxvii Octobris.
- S. Claudii,) Martyrum Legionensium in Hispania
S. Luperii,) translatio hoc die celebratur, de qua a-
S. Victorici,) getur die illorum natali xxx Octob.
- S. Winoci Abbatis elevatio Bergis in Flandria Occidentali memoratur a Molano, Sanssaji, & Martyrologis Benediktinis, de qua agendum erit die ejus natali vi Novembris.
- S. Deusdedit Papa Romæ inscriptus est MS. Florario Sanctorum: ac Martyrol. Romano viii Novembris.

DE S. NICONE EPISCOPO ET SOCIIS MONACHIS CXCIX MARTYRIBUS, JUXTA TAUROMENIUM IN SICILIA.

Commentarius historicus.

§ 1 S. Niconis patria, ætas, cultus, monachatus, in monte Gani.

AN. CCL
XXIII
MAR.
Neapoli in
Italia nati
Niconis.

NUllius Christiani sanguinem sua in urbe effusum esse, constanti traditione credunt Neapolitani cives, & nobis anno 1661 eo profectis, haud semel commemoratum ab iis est, qui fœta protellaque semper religionis mercedem esse existimabant, quod non unus sancti Martyris hastenus incorruptum sanguinem, a civibus olim studiose collectum, in sacrariis habeant: ejus quidem rei ipsi nos testes fuimus, cum circa S. Januarii miraculosum errorem, cum circa alium fluidum semper incorruptumque sancti ejusdem Martyris, duabus phialis in sacrario Domus nostræ Professæ conservatum. Martyres tamen etsi nullos Neapolis fecit, genuit tamen multos ad laureolam illam deinde progressos, argue in iis S. Niconem, ex strenno secularis militia sectatore, Ducem egregia cohortis, centum nonaginta novem Monachorum, sub Quintiano Preside juxta Tauromenium in Sicilia interfectorum proficis Christiana. Uti hæc omnia constanter ex Actis, quæ a Charomano S. Niconis ministro & passionis teste scripta (ut dicuntur num. 21) dantur ex MS. Parisa-

in Sicilia
pass.

no & Ambrosiano inter se collatis, mutuoque suppletis, quod indicant hi [] unci quibus includimus, ea quæ in alterutro MS. abundant vel deficiunt.

2 Ambrosiani MS. hic erat titulus: Martyrium S. Niconis & sociorum cxcix, quorum nomina scripta sunt in libro vite, passorum sub Decio Cesare, prædente Sicularum provincie Quintiano, descriptum a Charomano Sanctorum condiscipulo & monasticam vitam amplectens cum ceteris affectusque martyrio, primum est suspicari fuisse ejus ab asceterio dum alii caperentur absentiam; Deo sic disponente, ut esset, qui & vinclis ministraret in carcere, aditum a custodibus prece vel pretio ad magistrum clam natus; & conversationis eorumdem historiam ad posteros transmitteret, ad hæc usque tempora conservandam. Hujus porro historia epitomen, collatis inter se Menaorum impressorum & codicibus Synaxarii MS. Parisiensis atque ejus quod Crypta Ferrata est sub nomine Basilii Imperatoris, pari modo concinnamus, & majoribus Actis, ut eorum confirmativum, adjungimus, prout eadem epitome in MSS. quoque Ambrosiano & Chiffleiano reperitur.

3 Nihil horum videre Baronio contigit Romanum Martyrologium compilanti: ut mirum non sit, si alium nullum auctorem

scripta a
Charomano
discipulo
Actis.

eadem in
Mena
paulis re-
lata.

A *anctorem habens quàm Menologium ex Sirlesi versione (quod nos item ex Canisii editione habemus imperfectissimum) ita scripsit ad hunc diem: Casarea in Palaestina SS. Martyrū Niconis & aliorum nonaginta novem. Ubi quod in numero sit erratum, centenario prætermisso, vel auctoris ipsius vel amanuensis eius inadvertentia factum excusari potest; quod reliquum est, Menologio præcipitanti scripto debet imputari: in quo, ut alias sæpe, lineis quibusdam intermediis omissis, & diei numero præpositæ collocato, hæc verba: Sanctorum Martyrum Niconis & sociorum nonaginta novem, a xxiii die avulsa: cum sequentis diei accephalo textu coniunguntur hoc modo: qui in urbe Casarea Palaestina propter Christianæ fidei confessionem Martyrii palmam iunct adopti. Quæ verba non dubitamus quin pertineant ad octo Martyres, quos Casarea in Palaestina cæs. xxiv die disticho uno Menas laudant: MSS. triginta octo fuisse dicunt, Latina vera Martyrologia nominatim referunt vel omnes vel ceterorum duces ex Eusebii Histor. lib. 4 cap. 1 § sub Diocletiano securi percussos, Timolauum videlicet Dionysium &c.*

B *Ipsium Menologium, quem Sirlesius Latinum fecit, Graeco contextum, ne Roma inveniremus operam dedimus: quia de interpretis fide atque peritia nihil ambigentes, scire cupiebamus, æquæ vero ei, qui Sirlesi versionem Canisii transmissit; apparet enim & hic & alibi, & ipsū Sirlesi autographum, quo usus Baronius, ex depravato ac negligenter scripto codice sumptū esse, & ab apographo in Germaniā misso quandocumque discrepare. En hoc autē ultimo capite sit, ut quæ perperam Canisius habet die xxiv, præcedenti habeat Baronius, & recte: cum illo die hosce Martyres toto Ecclesiastico Officio ipsi proprio solenniter Græci venerentur, juxta normam in Hierosolymitano Typico, etiam pro Constantinopolitana Ecclesia aucto, & nunc ubique recepto, præscriptam.*

C *Hymnus S. Joseph Hymnographus composuit sic ut singulæ odarū initiales litteræ hoc acrostichon constituent.*

Nicon et socii hunc versum habent.

Sancte, tuum laudo, quod dat victoria, nomen.

Victorem enim Nicon sonat: eoque frequentissime alludit Poeta, ultimarū prophetarum initium nominis proprii litteras more suo insexens. Perungarum quoque toto Oriente fuisse hujus certaminis cultum & famam satis amur oportet, si ad Arabes quoque illa pervenit: & pertinuisse suadet Oratio, mensi Adar, qui nostro respondet Martio, in eorumdē sacris libris insar Kalendarii præfixa, quam D. Amabilis Buxiens Abbas Latinam nobis fecit, recensentem præcipuos hujus mensis Sanctos, & in his Niconem hoc modo: Magnificemus Cyrillum Innocentem Jacobum Beatum, Niconem Innocentem & Matronam gloriosam: quibus acceditis Martyrologium Arabico-Egyptiacum Latine missum nobis a Gratia Simonio Maronistici collegii alumno, in quo sic legitur ad hunc diem: Certamen S. Niconis Sacerdotis & cxcvi sociorum ejus.

6 *Monastica exercitationis palestra sanctis hisce Martyribus eorumque Duci Niconi mons Gani fuit, veteris novæque Geographiæ tabulis hactenus confectis ignotus; ab Orselio tamen in Thesaurō Geographico, Suide, Nicera, Gregora, auctoris ætem secuto adscribitur Thracia, sed ita ut incerta in ea positionis locis alibi adnumeret. Quod si vestigia Bulgarorum a vexata Constantinopoli primo Leonis Armeni anno ad depopulandam Thraciam discedentium sequi velimus (qualia nobis signata reliquit incertis ad Theophanis chronographiam appendix) apparebit non alium quam qui veteribus mons Rhodope est, eo nomine posse designari. Constantinopoli namque Athyram, inde Selivriam profecti, castellis utrobique solo aquatis destruxere Daoniam, Hæraclæja suburbana incenderunt, exciderunt Bisantiam sive Rhadestum, plebs ad interregionem deleta. Et hæc hactenus ad Propontidis fere littora, Byzantia Chersonesum versus. Inde Apram perrexerant, quod etiam*

*est castrum, xxx fere P.M. a Bisantia versus mediterranea circa Molanum flumen; eoque ut aliis pluribus in-
censo & everso, dierum decem itinere diverterunt inde ad Gani montes, in quibus delitescerent plebeculam plurimā inventientes, & animalia Thraciæ ferme cuncta, homines & jumenta innumera jugulaverunt, partem vero reliquam cum mulierum & puerorum multitudine in Bulgariam deportavere captivam. Inde descendentes venerunt usque in Chersonesum, rursusque ad superiorem regionem reversi, & cunctas urbes a minima usque ad maximam destruentes, Adrianopolim obsederunt.*

7 *Ex quibus colligas Bulgaros vastatis littoreis oris ab Apro Adrianopolim retia tendere volentes, propter copiosam prædam mutavisse mentem, ut ejus partim augenda partim in tuto locanda causa iter desisterent ad montem hunc, totius veteris Thraciæ quodammodo umbilicum. Est enim Rhodope Hemi montis (perpesno velut unius Casarea strallū Asiæ a Thracia, sive, ut posterius loquebantur, Bulgariæ a Romania determinantis) brachium quoddam, in mediam procurrens Thraciam versus Propontidem; cuius extrema supradictus Ortelius ex Servio montes Gamai-des nominat; merito tamen dubitavit, an non rellius Suidas Turibus scripserit: quod Gani montem esse vix possumus ambigere, & passuum millibus circiter quadraginta abfuisse a mari, adeoque bidui itinere non difficulter adeundum; licet Bulgari, præda graves & obviis circumcincta locis depopulandis occupati, decem dies impendisse legantur. Hic ergo Theodosium Cyzici Episcopum Nicon reperit; quem credibile est sub initium tertii sæculi, cum diram adversus Christianos persecutionem a Tertulliano commemoratam Severus Imperator movisset, eorum latendi locum illic elegisse, unde cum res ferret facile posset ecclesiæ suæ ex intervallo non maximo, & minori periculo suo prospicere, propter commoditatem brevis trajetūs ex Hæmæo promontorio in Cyzicum, proximam Asiæ trans aquas civitatem.*

8 *Niconis Ordinatio, tempus & locus certaminis atque translationis.*

I *necessi nullo montano Theodosius regens monachorum agmina ibidem inventa vel a se collecta, ipsi Niconem moriturus præfecit; triennio postquam advenerat, per omnes Ecclesiasticos Gradus ad Episcopalem consecrationē provectum: de qua re non dubitasset Cajetanus in suo de Siciliæ Sanctis opere, nec Episcopi nomen improprie sumi in Menais credidisset pro titulo Abbatis vel Hegumeni, si ipsa potuisset illa videre. Nam quæ cum hac adduxere rationes; prima quod nec Romanum Martyrologium nec Graecum Menologium Niconem Episcopum indigitat, altera quod præter morem fuerit, ut Episcopus arbitratu suo Episcopū ordinaret, omnino nihil efficiunt. Baronius enim, ut jam vidimus, notitiam horum Martyrum nullam habuit, nisi ex Menologio, sic ut diximus depravato: deinde illius silentio opponitur titulus Episcopatus, constanter attributus Niconi, sum in Synaxario Parisiensi MS. cum in excuso Anthologio: in quo Martyres Pontifices sic designari clarum est, & ut præterea vero eos dici, quæ ex monachis martyrium sunt adepti, ceteros vero simpliciter Martyres aut (si majori claritate & celebritate præfulgeant) Μυροφύταις. Quod autem ad alterum caput argumenti a Cajetano adducti attinet, non facile id probabit verum fuisse tribus primis sæculis inter persecutiones gravissimas, quibus Episcopi plurimi propriis reliquiis Sedibus istis suam navabant operam Christianis afflictis, ubi eos aliquo numero esse aut fieri contingebat, & cum res ferebat alios a se ordinatos in eorumdē solatiū sui substituebant: hoc autem non fecit Theodosius mere arbitratu suo, sed Angelico, ut in Actis dicitur, monitu, quem non dubitandum est Ecclesiæ illi latenti propositum approbatumque fuisse.*

9 *Theodosio autem defuncto, a quo divinitus docto loca ista per barbaros vastanda didicerat, Nicon, juxta extremam illius voluntatem in Siciliam transiit, & idoneum quiescere locū inveniens, illi sedē sibi & comitibus constituit, tenuitque*

Error de Casarea Palaestina

*unde inprop-
feritur Me-
nologium*

*alias quo-
que perape
novodolum*

*Ca'rus apud
Græci*

5 Syre

Mon Gani

*a Bulgari
Thraciam
vexantibus
populus*

*idem quæ
veteribus
Rhodope*

*Ganides
Suide*

*E
Theodosius
Ep. Cyzi-
cenus*

*Nicon vero
consecratus
Episcopus*

*Idemque in
synaxario
et Antho-
logio*

*rationes in
causatione
refutata*

*An lidem
qui servavit
in Siciliam
relicum suum
episcopi for-
tasse fecit?*

A tenuitque per annos, ut dicitur, quadraginta duos: & quidem cum iisdem omnibus, quos adduxerat sociis cecit, ut credis Cajetanus, nec prorsus Aetis nostris repugnat. Quia tamen difficile creditum est tot annis neminem ex iis unum esse defunctum; & Charnum Syracusanum iisdem in Sicilia adjuvanti persona suadet, ne simili ratione alios Siculos plures sancta conversionis odore attritos Niconi adhesisse credamus; multo probabilius tunc poterit, Niconem in locum demeritorum ad vitam indigenas subrogasse, numero priorum sociorum studiose servato: sic ut majoris ex parte Siculi fuerint, qui martyrii coronam consecuti laudantur. Hoc autem in eodem tempore potuisse securos monasticæ exercitationi vacare, non magnopere miraberis, si considerare velis Plantiani morte ad Decii usque tempora perpetuam penam Christianis fuisse, raris ac minime diuturnis procelis tentantem, maxime in provinciis, ubi, non urgentibus legum executionem Imperatoribus (uti vix unquam urse redit jam tempore) remissa aut severe rem agebant Præsides pro suo arbitrio: severius autem, ante Quintianum a Decio constitutum inflammatumque nullas egisse in Sicilia videretur: ut mirum non sit si ipse persecutionem suscitans tantum quoque populorum odium contra se concitaverit, quam in passione S. Agathe se prodidit.

B 10. Hanc autem passionem ad tertium Decii consulatum pervenisse est notum: quem in annum Christi celi cadere satis probavimus cum e Februarii ubi de S. Pionio in Prolegomenis, 17, tum e ejusdem ubi de S. Agatha, eo die vel mortua vel sepulta. Ex quo sequitur hosce Martyres, quos in Martio mense, die xxiii & xxiv coronatos constat ex Aetis, agonem suum anno immediate precedenti consummasse: quippe quorum Duci revelata divinitus sit ultio sumenda haud diu post de Quintiano, in flumine submergendos prout vi accidi intra menses undecim, post perpetratam S. Agathe eadem, dum trajiceret Symethum sive ut Alta hac nominant Plemisthum: ejus morte relevati Christiani continuo extulerunt caput, & cum ipsum S. Agatham honorifice tamularent, ex ejus predicatione securi de persecutione cessatura; tum aliorum alibi passorum conquisitioni expeperunt attendere. Inter quos solemniter ad confitentia in urbibus oratoria delatos, hanc quoque gloriosam turmam fuisse persequendi dies xiii Februarii, eorum festivitati assignatus in MS. Ambrosiano. Ubi enim Vaticanum habet diem martyrii, iis que supra citavimus verbis; istic legitur totum diem persequendi. Ex quo vero similis deducitur conjectura, quod Theodosius Episcopus, qui miraculo monitus, veneranda corpora biduo postquam inulata erant cum suis Clericis religiose sepeliverat, cessante persecutione eadem refoderit, & in suam ecclesiam tali die transferit.

C 11 Sed quamnam istam Episcopum? inquit Codices MSS. ubi cave Emesam nobilissimam Syria urbem intelligas, ideoque ad Casaream Palaestina, triginta milliaribus ab ea distitam, Martyrium hac retrahere velis: vocalis enim initialis vel omnino hic redundat ut in Exodum Catharina, vel loco articuli in textum irrepsit, ut fuerit in Mercurio innotat. Nam civitas, quam Messanam Latini, Messinam Siculi auctores nominant, ea Stephano de Urbibus Marini, Ptolemao & Straboni Messina scribitur: & ab hac Messenii nominantur non tantum qui eam incolunt cives, sed et omnes, qui alio quoque sed ex Italia in veito nomine Mamertini, totum illud Sicilia cornu habitant, quod ab Aethna monte porrigitur usque ad Italicum fretum, cui Messana imminet, universa regionis caput, & Italicis commerciis primo obvia.

T 12 Verum temporibus iis necdum ea erat Episcopalis, ut solide probavit Rocchus Pyrrhus in Notitia Ecclesia Messanensis, crudite rejiciens quosque ab aliis perperam huc trahuntur quasi Episcopatum Messina in Sicilia gessissent ante Encarpum ad saculi vi initia florentem: contra vero ostendens Tauromeniam jam inde ab Apostolorum temporibus Episcopalem fuisse sub SS. Pancratio Maximoque, Petri di-

scipulis. Horum igitur successores, est usque ad eadem illi D saculi initia nominari nequeant, nunquam tamen constituto semel Episcopatu defecisse credimus, & in his fuisse Theodosium, quem diximus: cujus si nomen ex his Aetis cognoscere posuisset citatus Pyrrhus, ipsum utique posuisset in seriem Episcoporum Tauromenitarum seu (quod in istis principiis idem erat) Messinorum, quam Niconem: quem licet Episcopum fateamur ordinatum; in alios tamen quam monachos suos, postquam Siciliam adire, jurisdictionem exercuisse, hactenus nescimus.

13 Idem Tauromenium hodie Taormina, pari a Messana & Catana intervallo distitum, monti insidet arduo, quæ Tauromenium dicitur refert Diodorus: ex cujus precipitio devolvi jussum Niconi arbitramur. Neque enim occurrit urbs, in qua tunc Præsides resederit & Martyres fuerint cruciati, alia quæ Tauromenium ei loco propior, in quo monasticæ ipsi visæ duxerunt & passionem consummarunt. Nam in Sicilia primum appellentes sancti excensionem fecere ad altissimum Tauromeniam montem, indeque non parvo progressi spatio, fluvium invenerunt, Asinum nomine, ad quem balneum antiquum erat, in quo habitationem constituerunt, ut dicitur in Aetis. Eiusdem habes in MS. Vaticano: nec dubitamus quin idem sit cum Asine Plinii, Accine Thucydidis, eodemque Vibii Sequestri Tauromenio, ab ea quam præcessit urbe nuncupato. Cantaram hodie dici auctores sunt Aretius atque Leander: nec sane in Geographici tabulis alterius fluminis ostium invenias inter Catana Taorminamque ab hac quinque circiter P.M. distans, ideoque juxta Tauromenium passos sanctos in titulo diximus, & vix ambigimus quin ea urbs Messenium Ecclesia tunc cathedram possidens, ditata fuerit pretioso corporum sanctorum thesauro, statim atque Christiani pacem tenuere.

ACTA

Auctore Charomeno Syracusano, Sanctorum condiscipulo.

ex MSS. Græcis Biblioth. Vaticana & Ambrosiana.

CAPUT I.

S. Niconis patria, genus, milita, conversio ad fidem Christi, & peregrinatio.

T Emporibus illis, cum impiissimus Quintianus præfectura fungeretur, fuit vir quidam ex regione Neapolitana, Nicon nomine. Hic militæ in quadam cohorte adscriptus, in ea ita se gesserat, ut non minus fortis existeret in bello quam juvenutis flore, formæ gratia, & quodam vultus splendore conspicuus. Patre quidem ille Græco & Græcus & ipse: sed cum matrem haberet Christianam, nocturnis ejus diurnisque adhortationibus erudiebatur, ita eundem alloquens: Fili mi suavissime, si quando in aliquam necessitatem incideris, quales sæpe solent in bello obvenire, signo Crucis Christi obarmare, & adversarios tuos effugies: neque effugies tantum; sed ab omni quoque telo, hasta & gladio illæsus permanebis.

2 Brevi autem accidit ut a conflictu inito in maximas se coactum videret angustias, casos qui secum erant commilitones conspiciens: itaque intendens in cælum oculos, atque ex imo corde suspirans venerabili Crucis vivificæ signo sese communit: Christe, inquit, Deus omnipotens, appareat in me hodie Crucis tuæ vivificæ atque honorandæ virtus, ut, subactis alienigenis hisce victor rediens, efficiar & ego servus tuus, atque adorem te cum ea, quæ me genuit, matre. Simul confidenter protendens hasta obarmatam dexteram, illa ipsa hora quasi centum & octoginta viros

ut i crucei
ad Martyres,

or demum
ad præ
mam sta
vium capi
te plati.

E

F

S. Nicon ex
instruente
matris
Christianus

signo crucis
se invicem
vultu eva
dit

Tauromenium
reducere

a Messina
tunc Ep.
Theodosio,

ex quo mor
tuo translat
11. 23. 24.
1) Feb.

sub Præfide
Quintiano,

quæ crucei
ad Martyres,

A

CAPUT II.

S. Niconis Monachatus, ordinatio, reditus Neapolim.

Theodosius
Cyzicus
Episc.

Episcopus

S. Niconis
MonachatusS. Angeli
MonachatusTheodosius
EpiscopusTheodosius
Monachus S.
NiconisS. Niconis
MonachatusS. Niconis
Monachatus

Biduum hic a triduumve exegerat Nicon Dei servus; cum labores atque vigiliis contemplatus, quas illi fortiter sustinebant, psalmodiarum lectionique vacantes assidue, ipsique lacrymis solum irrigantes; irruit in eum timor Domini, amorque inexplicabilis; adeo ut pene extra se raperetur exultans, & quam ducebant sancti Angelicam vitam admirabundus explorans. Igitur intuitus eum Episcopus singulariter compunctum animo, dicit ei: Qua de causa & undenam hic accesseris, fili, age cum omni sinceritate edisserere nobis. Cui servus Dei Nicon, humiliter quidem, hilariter tamen vultu respondit: Ex Italia adsum, sanctissime Pater, idque ut Christianus sum, & sancto Christi gregi adjungar. Procidensque ad Episcopi pedes, cum lacrymis ait: Deprecor te, Sancte Dei ut mihi quamprimum regenerationis lavacrum conferas, doceasque Deo placitura facere. Tunc Episcopus instrui eum iussit, & sacro linivit oleo, in ipsoque spelæo baptizatum in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti communionis divinæ participem fecit, venerandoque inunxit unguento.

9 Quibus in hunc modum paratis tres in isto spelæi montani monasterio annos commoratus, in illis sese quæ illic tractabantur litteris atque disciplinis, psalmodia item, oratione, lectione, atque puritate ita exercere instruxitque, ut facile appareret vas electionis factum esse Domino, nonnullique dicerent similem Angelo virum videri, propter quietem animi & mansuetudinem singularem. Etenim in tolerantia plurimus, in dilectione summus, in jejuniis incomparabilis, in doctrina insatiabilis, in nocturna psalmodia indefessus, & in omni vitæ actione irreprehensibilis apparebat: adeo ut in viti sancti admirationem insuperaretur Hegumenus. Hinc ergo, post tertii anni finem migraturo ad Dominum, nocte in somnis apparuit Angelus, dixitque: Antequam ex hac vita excedas Niconi, quem baptizasti, Episcopatum tuum gregemque trades: monebisque ut eos ad Australes Siculæ provinciæ partes transferat, ne inventi hic monachi gladio perimantur a barbaris, qui in hunc locum & montem brevi sunt irruptionem facturi.

10 Tulit ergo eum, & Diaconum primum, deinde Presbyterum, ac denique Episcopum ordinavit; commendans ei monachos quasi centum nonaginta; atque intra paucos dies obdormivit in Domino Sanctissimus Episcopus Theodosius, qui Cyzico fugerat propter summam rerum confusionem, quotidie magis ac magis invalescentem: & sepelierunt eum ibidem prope speluncam, quæ erat ad Orientem. Postquam consuetæ synaxes atque sacrificia completa fuere, sumptis secum sociis & oratione præmissa, in propriam navem ingressus est, & a Mitylenæ appulit: duobus vero diebus ibidem actis quamprimum movit inde, atque ad e Naxiæ partes applicuit, ac denique Dei nutu atque virtute intra viginti duos dies Italiæ adnavigans, Neapolim in patriam suam pervenit.

11 Intelligens autem mater ejus, quod filius suus appellisset, continuo advolavit, ipsumque Niconem, quem quis esset omnino non agnoverat, compit interrogare dicens: Obsecro te f reverendissime Pater, vultin, ubi sis Nicon filius meus? multa inquisitio hic fuit propter ipsum, ut educeretur ad bellum. Ipse vero respondit: Ego sum Nicon, quem tu quæris. Cui illa cum lacrymis, Ego inquit, vir Dei ex dolore animæ meæ te alloquor; & tunc me vetulam deliram existimas? Per tuas, mater, preces, reponit ille, ego

ipse sum Nicon, quem dimissi baptizandum: sed D. oblationibus tuis adactus reverti videre te: tu quod volueris facito.

12 Tum vero [mater g in collum filii ruens osculata est eum, flevitque & gavisæ est de reperto filio. Oculos deinde attollens in cælum] talibus verbis adoravit Deum: Gratias ago nomini sancto tuo, Domine: quia ostendisti mihi filium meum in tali dignitate habituque Angelico constitutum. Et nunc Domine exaudi famulam tuam, suscipiens animam in manus tuas. Eaque oratione completa tradidit Domino spiritum suum in pace, & glorificaverunt omnes Deum quotquot admirabile istud spectaculum viderant: Sancti autem exultabundi in Domino cum psalmis & hymnis exequias ejus celebrarunt, & corpus in arcam sacram reponere.

a. Duo Vaticanus eadem, Ambrosianus quædam iniquis exhibet.

b. Catechumenorum videlicet, quo post baptismum Ecclesiæ utitur: de Confirmationis Sacramento post baptismum suscepto mox subiungitur: persecutionis enim tempore, sine mora christiani bantur baptizati.

c. Id est, sibi suisque propriis conductam.

d. Levis urbi celeberrima est, unde hodie totius insulæ nomen Metellino.

e. Cycladum insularum media & maxima, Septimo Nispe.

f. Si ex ipso statim habitu monachus cognosci Sanctus permittit, oportet ut summam, non Neapoli tantum sed etiam alibi, parum habuerint Christiani: nempe post infensissimi hostis Plantiani mortem, anno 206. adscriptam a Baronio, cessare caperat persecutionem appulsi autem miseris Nicon & suis aliquem, qui de suo adventu admoneret matrem & doceret quali in comitatu adesset. Porro etiam priora duo capita ab alio postmodum fuere amplificata, scilicet autem tractata a Charvmeno, volens potissimum ea scribere quæ suis ipso oculis viderat: ut de ejusmodi allocutionum formulis laborandum nobis non sit.

g. In Vaticano, hæc leguntur. Tum vero Sancta anus procedens in terram cum lacrymis ante conspectum Dei, dixit.

CAPUT III.

Professio in Siciliam & sociorum martyrium

13 **D**idita per urbem rei gesta fama etiam pervenit ad aliquos olim commilitones Niconis: itaque ad ipsum accesserunt in liore, arreptumque manu abduxerunt in partem: Teque adjuramus, inquirunt per eam, quæ sursum est, providentiam, dic nobis quæ & unde fuerit fortitudo illa quam habuisti in prælio: ut si magis est aliqua, eadem utamur & nos ad ejusmodi factiora perpetranda: sin aliud aliquid, id ipsum enuntia. Ipse vero: Credite, inquit, Fratres neque per magiam neque per aliam indukriam aliquam quidpiam sum operatus, nisi quod venerande Crucis signo communiverim me: exinde nemo conspectum faciei meæ sustinuit: sed virtus Dei, cujus ipsa Crux signum dumtaxat est, hostem omnem adversarium superavit. Audientes ergo milites, quod ejusmodi vires Dei virtus subministraret, illico prostraverunt sese ad pedes sancti Episcopi Niconis, rogantes atque dicentes: Miserere nostri, Sancte Dei, tecumque nos assume, ut quemadmodum in conflictu sæpius per te servati sumus, sic & nunc cælestis regni tecum hæredes efficiamur.

14 Dimiserunt ergo uxores & liberos, fratresque & domos suas, ut Christum sequerentur, & in aliam ingressi navem simul applicuerunt ad partes Siciliæ, juxta altissimum montem Tauromeniam dictum: indeque non parvo progressi spatio fluvium invenerunt, Asinum nomine, in quo balneum antiquum erat, nomen ab Hygie, id est sanitate, conservans: in quo habitationem sibi constituerunt a nemine observati. Hic quos secum duxerat milites Nicon, novem viros, præmissa catechesi baptizavit, sanctumque & angeli.

matrem vi-

sic de sepelito

E

Commilitones
ejus
aliquiaudita vir-
tute S. Cro-
cisei ad heredes
revertens hæ-
redes

A Angelicum habitum eis dedit, præscribens ut & bonas litteras discerent & consuevit monachis psalmodie rationem. Cumque in locis fluvio vicinis omne genus fructiferarum plantarum arborum, & hortos ad leguminum proventum aperissent, habitaverunt ibidem annisquadraginta duobus.

de illis
statu
Quintiano
Præfidi

15 Post hæc nuntiatum est Quintiano Præfecto, quod viri quidam Deum celi venerantur, magistrum habentes Niconem Episcopum; & neque deorum mandatis deserviunt, neque religioni nostræ subijciuntur. Quam denuntiationem ubi crudelissimus Quintianus audivit, plenus furore & iracundia æstuans, continuo destinavit milites, qui comprehenderent eos, & ante suum conspectum adducerent. Illi vero quod iussi fuerant cum festinatione alacriter exequentes, ad ipsos pervenerunt, interrogaveruntque dicentes: Ubi est Nicon & socii ejus, qui legibus Imperatorum magnorumque deorum non obtemperant? Quibus servus Dei Nicon respondit: Bene veneritis, filii mei, bene veneritis: Pontifex enim meus Christus me meosque per vos accersit. Fratres interim orationi ad Deum fundendæ intenti, ut sua eos succurreret gratia, cogeantur a militibus sine mora proficisci ad Præfectum. Itaque imposito sine orationibus, ad ejus præsentiam ducti a militibus continuo sunt, velut oves ad victimam, & velut agni sine voce coram rudentibus se.

qui confis-
sionem a S.
Nicone

16 Confirmabat autem eos sanctus & beatissimus Pater noster Nicon, dicens: Viriliter agite, Fratres mei, adversus tyrannum: ecce enim finitus est cursus noster, & apertæ sunt seræ regni celorum: resistamus prompto animo levitæ tyranni pro fide Christi in nos exerendæ: loquamur confidenter in conspectu ejus, & audiamus vocem boni Pastoris dicentis: Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam vero non possunt occidere; sed potius eum timete, qui potest corpus & animam mittere in gehennam ignis: & iterum: Cum steteritis ante Reges & Præfides, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini: ego enim sum, qui loquor in vobis.

Mac. 10, 31

& 12, 9

quorum fi-
dem præf-
sionem

17 Cum vero translatus esset immanissimi & crudelissimi Præfecti prætorium, iussi sunt in theatrum adduci ante tribunal ipsius, qui in hunc modum eos est allocutus: Itane vero omnes vos declinastis ad vanas stultasque spes, decepti a mago isto Nicone; nec immortales deos colitis, nec ipsorum præceptis obeditis? Illi autem quasi ex uno ore responderunt dicentes: Nos ante omnia Christiani sumus, nunquam a nostra fide removendi: spes autem nostras non habemus in vanitatibus collocatas, sed super Dominum, qui fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt. Dii enim tui neque audiunt, neque loquuntur: quippe qui sine laxa inanima, opera manuum hominum [quemadmodum Propheta quoque noster testatur dicens. Idola gentium aurum & argentum opera manuum hominum] oculos habent & non videbunt; nares habent & non odorabunt; manus habent & non palpabunt; pedes habent & non ambulabunt, non clamabunt in gacure suo: quid multis? similes illis sunt qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis.

PC. 112

& narrat
eas

18 Ex quibus Præfectus incommutabilem ac firmam eorum cognoscens fidem: Nisi hos, inquit, sine mora interfici jubeo, quam plurimos in suum stultissimum effecerunt errorem. Itaque extendi eos, & crudis boum nervis carnes eorum verberari jussit. Quod tormentum cum generose sustinuissem, jussit eos simul in balneum conjici, in quo fuerant commorati; illudque per diem a ac noctem incendi, ut eorum corpora in eo flammis consumerentur. Sed cum eo fuissent adducti, prius capite plecti voluit, deinde cadavera in ignem conjici, ad majorem terrorem omnibus spectantibus incutiendum. Illi vero extensis prom-

ptæ cervicibus dixerunt: In manus tuas, Domine, D commendamus animas nostras: quoniam propter te mortificamur tota die, reputati sumus sicut oves occisionis.

AUG.
GREG.
MENO R
MSS. GR.

a Volcan. in i p p p p p per septem dies.

CAPUT IV

S. Niconis gloriosa mors: corporum miraculosa revelatio.

19 IN hunc modum occisis illis, eorumque corporibus igni traditis in eo, quod supra diximus, balneo, Hygie appellato, Sancto autem Nicone in carcere constituto; meditabatur tyrannus quo eum mortis genere quam crudelissime de medio tolleret. Apparuit autem viro sancto Angelus Domini, dicentem in somnis: Confortare in Deo, Nicon Christi miles: quoniam suscepit Christus Deus noster holocausta centum nonaginta novem discipulorum tuorum in odorem suavitatis, & intraverunt in thalamum, in quo cælestis sponsus recumbit. Ecce autem coram ipso puella constitit, cujus facies auro fulgentior rutilabat, & lucis scintillæ ab eadem abstergebant, velut solares radii: sed & ornatus ejus ex auro sapphiroque compositus erat: in manibus vero suis tenebat leonem instar nivis album, cui facies similis pardo esset: stetitque in campo torrentis, qui nominatur a Psemisthus, in parte Orientali.

S. Niconis
cassida

visto offer-
re molitionem

20 Ad Occasum vero constiterunt duo viri maximi, quorum vertices ad summitatem cæli pertingebant, habentes in manibus suis igneas & hastas, colloquebanturque cum ea, quæ apparuerat, puella, dicentes: Ecquid deficiamus hodie missi a cælesti Rege, dum expectamus Quintianum, prælium cum eo commissuri? ecce enim cunctatur. Tunc clamavit ad eos puella dicens: Ecce heri e numero meorum centum nonaginta novem viros occidit; jamque contra eorum magistrum Niconem, qui vere omnem inimici superavit molitionem, pejora meditatur, brevique aderit in loco, ad quem vos estis demandati. Projicientique e manibus, quam tenebat, feram: Accipite, inquit, & feram hanc, & quæ vobis adversus tyrannum auxilio sit.

de morte
Quintiano
decreta.

21 Expergefactus autem servus Dei Nicon vehementer ex hilaratus est, glorificans & gratias agens Deo cunctaque ex ordine cum gaudio enarravit puero, Chzromeno dicto, qui ipsi ministrabat, & vitam ipsius scripto tradidit, addens quod ipse eo die moriturus esset, nec optimam suam societatem deserturus: Quintianus vero finituras vitam in eo torrente qui a Psemisthus dicitur: [quæ omnia, prout prædixerat, evenerunt.] Mane namque facta, jussit Præfectus ante conspectum suum adduci Niconem, & ait ad eum. Quis, unde, & cujus religionis es tu, qui magica tua arte atque incantationibus effecisti, ut tantus hominum numerus capitalem sustineret sententiam, & eorum corpora igni traderentur? Et ecce propter amentiam suam privati sunt solis pulchritudine & lunæ splendore.

a quo deus
ad quæstio-
nem ducatur

22 Respondit ei Beatus Nicon: Omni injustitia referte, unde sum & cujus religionis, non solum ego dixi tibi, sed ex plurimorum Sanctorum ore ipse audivisti, quos tua impietate excæcatus heri occidisti: nunc autem iterum ex me accurate discite, quod sum Christianus, firmus & constans, spemque meam habeo fixam in Deo, qui fecit cælum & terram: re vero propter execrabilem furorē tuum intolerabilibus traditurus es tormentis. Ad hæc irruens Præfectus tolli eum in lignum jubet; distentum deinde e quatuor partibus, subjectis lampadibus accensis, torreretur quod cum fieret, velut in florido prato S. Nicon requiesce.

coram
lignis supran-

A pus quidam habitu monachali, qui manu apprehensum induxit in eam, quam ipse habitabat, speluncam, debiteque instructum in nomine sanctæ Trinitatis baptizavit, communicans eidem etiam mysteria sacra: quin & post triennium Presbyterum ordinavit ac deinde Episcopum.

Ordinatus
Theodorus
navigavit in
Babyloni.

29 Post hæc omnium, qui istic convenerat [centum hi & nonaginta numerabantur] monachorum suscipiens prælaturam, cum omnibus discessit in Mitylenem (divina quippe revelatione cognoverat a Gentilibus vastandum esse Gani montem; prout revera contigit) inde in Italiam se transtulit: ubicumque invenisset matrem, atque demortuæ funus curasset, in

Siciliam transiit; in eaque Tauromenii montem habitavit una cum aliis novem.

30 Verum enimvero Præfectus, quamprimum de viro sancto ad eum delatum est, omnes continuo sisti coram tribunali suo jubet, qui interrogati extenduntur humi verberibusque conciduntur, & demum gladio vitam finire. Sanctus vero Nicon ex quatuor partibus extenditur, subjectisque lampadibus uritur; jumentis deinde alligatur raptaturque per terram; per præcipitium etiam propellitur, & saxis eidem os diverberatur; lingua excinditur, ac denique caput gladio refecatur: itaque consummatus est gloriosæ confessionis illius cursus.

Indole Siciliam ubi cum suis Martyr. fr.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

FIDELI, FELICE

ET XX ALIIS IN AFRICA.

XXIII
MAR.

H Os duos Martyres in Africa passos conjungimus, a plerisque disjunctos, quod xx socii modo uni modo alteri addantur, imo unus pro altero etiam videatur substitui. Controversia ex ipsius Martyrologiorum tabulis (nam Acta non extant) erit dividenda. Ac primo natalem solius Fidelis in Africa passi absque sociis memorant perventura Martyrologia, ut S. Hieronymi in quatuor a nobis passim citatis apographis, Casinense, Altempsianum, Barberinianum, Rhinangianse, Rhinoviense, S. Cyriaci, S. Maximini, & passim alia. In Corbejensi legitur: In Africa natalis Fidelis Magni. Sed num epitheton sit, S. Fidelis, an socius martyris, in silentio aliorum non constat. Robortum cum sociis ita recenset: x Kalendas Aprilis, In Africa Fidelis & aliorum viginti. Idem habet Netherus. At omisso Fidele, ejus loco substituitur S. Felix, & quidem absque sociis in MS. Martyrol. Regina Suecia, ex quo potissimum Animadversa in Martyrol. Rom. edidit Holstenius, item in MSS. Augustano S. Udalrici, Labbeano, Bruxellensi S. Gudula & excuso Germanico Canisii. Beda genuinus vacat, est quod sub ejus nomine extat Martyrologium, ita socios adjungit: In Africa natalis Felicitis & aliorum viginti. In MS. Calendario Ecclesiæ Aquilejensis proponitur etiam memoria Felicitis & aliorum viginti. In hodierno Martyrologio Romano fit ita admodum mentio: In Africa S. Fidelis Martyris. Item S. Felicitis & alio-

rum viginti. Ac Fidelis dicitur in Notis restitui ex MSS. & Felix datur ex Beda, scilicet exenso, & VVandelbertio: qui ita cum aliis jungit:

Felix hinc decimam, & Theodorus cum Juliano Ornant eximia virtutum laude ferendi.

De sociis, Theodoro Antiocheno, & Juliano Casarensi seorsim agemus. In MSS. Florario & Adone S. Laurentii prope Leodium ista datur conjunctio: Apud Africam B. Fidelis Martyris. Eodem die sanctorum Martyrum Felicitis, Juliani, Cæsarei, & aliorum plurimorum Martyrum. De Casarco, qui aliis Casarea est, infra agemus. Maurolycus ista habet: Carchagine in Africa sanctorum Martyrum Fidelis & Victoriani: hunc Victorinum appellat Felicitis, & Fidele adjungit. Sed ad aliam classem Martyrum Afrorum infra dandam spectat. Galestinus filius de S. Fidele, & Felicem aliis ad varias classes referendis praponit. Groven in additionibus Usuardi ista habet: In Africa B. Fidelis Mart. Item Primioli, Felicitis. Est iste socius Martyris Casarensis adjungendus: cui aliisque adjungitur Felix in MS. Pragensi. In MS. Tramlachensi tertio reperitur nomen Felicitis, ac pridie Felicitis & aliorum xiv. Eodem die Fidele adjungitur S. Saturnino & aliis Afris in MS. Casinensi & apud Maurolycum & Felicem. Masinus in Bononia perlustrata refert ad hunc diem S. Felicem Martyrem, quod diversa ejus reliquia adserventur in templo S. Francisci: sed unde hujus Felicitis esse constare poterit?

E
Varia cum
aliis idem
martyris con-
iunctio.

S. Felix.

an cum
idem 20?

DE S. THEODORO SEU THEODULO

PRESBYTERO ET MARTYRE ANTIOCHIÆ.

XXIII
MAR.

A Ntiqua hujus Martyris memoria manifeste probatur solum in nominis appellatione, aliqua diversitas est. Perventura Martyrologia S. Hieronymi in quatuor apographis, alia S. Cyriaci, & Regina Suecia laudant, illud a Baronio, hoc a Holstenio, item Barberinianum, Casinense, Altempsianum, Rhinangianse, Rhinoviense, aliisque & cunctis Usuardus & Netherus cum referunt his passim verbis: In Antiochia S. Theodori Martyris. Eadem leguntur in MS. Florario, & apud Maurolycum, Felicem, Galestinum, Canisium, qui addit eum in honestate mor-

rum, sapientia & eloquentia excelluisse. In MS. Augustano S. Udalrici & S. Maximiani appellantur Theodoricus, a Bellino Theodolus, in Martyrologio hodierno Romano Theodulus, additurque in Notis huic lectioni ad stipulari vetustiora exemplaria: sed qua nusquam contigit nos videre. Inscriptum esse disticho VVandelberti supra diximus. Alius Theodericus Presbyter, sub Juliano apostata etiam Antiochia passus, refertur in nonnullis Martyrologiis supra inter Prætermisos indicatis, quæ alii etiam Theodori appellant, & Martyr. Rom. cui inscriptus est xxiii Octobris;

DE SS. PAULO, JULIANO JULIO, SABINO, MARTYRIBUS,

CÆSAREÆ AUT ALIBI.

KXIII
MAR.

Nomina in
antiquis
Martyrolo-
gii.

quid confen-
dam de
Carmilla
Cæsarea?

Tertio loco proponitur hæc turba Martyrum in Martyrologio S. Hieronymi, sed non plane eodem modo: nam in pervetusto codice nostro ita legitur: In Provincia Carmilla, Pauli, Cæsaria, Juliani. In MSS. Lucensi & Blumiano loco Cæsariae legitur Cæsareæ & Cæsaria. Consensus excusum Parisiis, sed post Juliani, addit Juli: idem sit in MS. Corbejensi, sed Julianæ loco Juliani scribitur. In MS. Barberiniano, acephalo quidem sed valde illustri, ista habentur: In Provincia Carmilla, Pauli, Cæsareæ, Juliani.

2 Dubii hæremus, quos sint Martyres constituendi, num solum Paulus, Julianus, & Julius, & prior attribuendus Provincia Carmilla, alii duo Cæsarea; an vero & Carmilla & Cæsarea seu Cæsaria, aut etiam Cæsaria sine profaminis sanctis accipienda. Lucas Daecherius in Indice Martyrologii S. Hieronymi a se editi inter nomina Sanctorum Carmillam omisit, Cæsariam posuit. Florentinus in Notis ad idem Martyrol. S. Hieronymi vix dubitat Cæsareæ vocem pro Martyre accipiendam, quod mox in Cæsarea passi alii Martyres adnotentur. At Carmilla nomen corruptum arbitratur, cum illius non meminerint Geographi accuratior. Dum undique circumspicimus, etiam hoc incidit, posse etiam transpositionem verborum, ut alibi observavimus, saltim esse, ac forsan legendum, In provincia, id est diocesi seu territorio, Cæsareæ, Carmilla, Pauli, Juliani, Julio. Ad securitatem solum intriculo præponimus ex his tres ultimos, Paulum, Julianum, Julium. Certe in MSS. Latensi & Tantiabrensi Paulus & Julianus conjunguntur, sed in ultimo etiam inter alios præponebatur Cæsaria, & in MS. Adoni S. Laurentii prope Leodinum & in MS. Floriano cū

Felice supraplato junguntur Julianus, Cæsareus & alii plurimi Martyres.

3 Interim MSS. Richenoviense & Rhinoviense habent Cæsareæ Juliani. Usuardus in codicibus MSS. & excusis, Civitate Cæsarea sancti Juliani, quæ eadem habent MS. Vaticanum S. Petri, Bellinus, Canisius, Florarium MS. Martyrol. Brunxellense & alia. Adjunxerunt titulum Confessoris Maurolycus & Felicius, cum Martyrologio Colonia anno 1490 excuso: quod etiam factum est in hodierno Martyrologio Rom. In MS. Pragensi Ecclesia Cathedralis ista leguntur: Civitate Cæsarea S. Juliani. Item Felicius Confessoris. An expuncto aut transposito Felice nomen Confessoris adhibere S. Juliano, dubitari possit. Aleni nunt etiam Juliani & Pauli MSS. Labianum & Augustanum S. Udalrici nullo loco apposito, & solius Juliani aliud MS. Patianum S. Petri, Galesinius, & Vandalbertus supraplatus. Verba Galesinii sunt ista, sed valde intricata: In Africa quoque beatissimorum Martyrum Felicius, Theodori, Juliani, Pauli, & Dionysii, quorum in eipisa Vandalica persecutione & pugna nobilis & perpetua confessio extitit. Fuit ante illam persecutionem scriptum Martyrol. S. Hieronymi. Deinde Notis citatur Usuardus, qui Theodorum, Autobertum & Julianum Cæsarem tribuit & aliorum non meminit. De Dionysio mox agemus.

4 Martyrologia duo MSS. obiter altere Longobardice, alterum cænobii Cassinensis, alteri librorum Vaticanæ numero 5949 signatum, alium addunt Samitam, ac post S. Theodorum Presbyterum, aliquo nullo loco addunt: Pauli, Juliani, Sabini seu S. Savini, quem ob antiquitatem & usum illorum codicum in variis ecclesiis addimus.

Julianum
tribuitur
Cæsarea.

E

Sabine
ad iunctum.

DE S. PROCULO CONFESSORE

EPISCOPO VERONÆ IN ITALIA,

Commentarius historicus.

§. I Cultus sacer S. Proculi. Ejus & SS. Firmi & Rustici Martyrum aras.

SÆCULO
IV. XXIII
MAR.

Nomen in
falsis sacris
9 Decemb.

Or. 23 Mar-
tili.

Memoriam S. Proculi apud Veronenses est illustris ob ædificata ipsius nomini dicuntur, alteram extra urbis muros, alteram in ipsa urbe, in qua præter ipsius Proculi sacras exuvias, adservari septem aliorum sanctorum Episcoporum Veronensium corpora re-
stis est Augustinus Valerius Episcopus Veronensis & S. R. B. Cardinalis, in Antiquis monumentis Ecclesiæ Veronensis fol. 81, asseritque fol. 10 festum S. Proculi, quod apud aliquos die 1x Decembris celebratur, esse festum Dedicationis seu Ordinationis S. Proculi, ut ex Psalmista vetusto ecclesiæ sanctorum Apostolorum liquet. Porro dicto 1x Decembris in hodierno Martyrol. Rom. ita leguntur: Veronæ S. Proculi Episcopi, qui in persecutione Diocletiani colaphis ac fustibus casus, & civitate pulsus, tandem in Ecclesiam suam restitutus, quievit in pace. Contra apponit Ferrarius in Catalogo generali nihil Veronæ de S. Proculo 1x Decembris fieri. sed xxiii Martii quo die ibidem & in Catalogo Sanctorum Italia eundem

celebrat. Galesinius utroque diem refert. Maurolycus etiam, Grovæus & Canisius memoriam habent 1x Decemb. Præterea Petrus de Nodabibus lib. 1 cap. 49. Ferdinandus Ughellus in Italia sacra tomo 5 de Episcopis Veronensibus columnæ 559, & seq. ista de eo præstat:

2 Nomen S. Proculi post S. Zenonem Veronensem Episcopum fuit, per illud ipsam rempore quo Diocletianus & Maximianus imperabant, Veronæ quo per Anolinum prætoris Prefectum detinebantur in Christianos, Summosque Firmum & Rusticum civis Bergomenses Mediolani carcere mactabant, atque post indices supplicio afficiendos. Proculum itaque, tametsi senex, cum anheleret ad palmam martyrii, edit ad Anolinum Prefectum, libera voce confitens Christum, Firmi Rustique se faceret collegam, nihilque omittit, quod ad irritandum tyrannum posse facere videretur. Sed Anolinus, cum ex desiderio cruciatuum delirare senem arbitraretur, pugnis fustibusque mactatum extra civitatem eiecit. Ille delatus ad suos, qui in spelunca latitabant, consolatus est eos reddiditque certiores Firmum & Rusticum per martyrium evolasse ad calos... Ceterum Proculus, cum discessisset Verona, sacra Orientalia loca peragraturus, ab

Elegimus ex
Ughello.

A ab idololatris teneur, diverberatus ac divenditus est, sed paulo post libertate donatus, ex itinere pluribus pariter miraculis, recte ab Ecclesia, sum & post multos labores, edisque miracula migravit ad Superos decimo Kalendas Aprilis circa annum Domini cccv, pene capularis senex, centesimum fere attingens annum, sepultus est in crypta cum prædecessoribus suis, quam deinde ejus nomini consecravit: cujus sepulchrum hoc postea additum est epitaphium: HIC CITO CONSENSI, JAM ME PRÆCEDENTE LONGIOR ETAS, VIVAMQUE DIU MELIORIBUS ANNIS. PROGULI EPISCOPI CORPUS ET SANCTORUM MARTYRUM COSME ET DAMIANI, SED ET CONFESSORIS MARTINI RELIQUIÆ REQUIESCUNT IN PACE.

Traditur
sub Maxi-
miano vixisse
Chr. an.
336.

In Marty-
rol. Veron-
ensi.

3 *Hæc Ughellus, & possimum ex Actis SS. Firmi & Rustici, & antiquis Lectionibus Ecclesiæ Veronensis, & Martyrol. Romano, scilicet non quoad diem martyrii, sed quoad sub Diocletiano & Maximiano Imperatoribus vixerit. Opponitur Martyrologium Ecclesiæ Cathedralis Veronensis, in quo ista ad xxiii Martii leguntur: Eadem die S. Proculi Veronensis Episcopi, qui tempore Maximini sequebatur beatissimos Martyres Firmum & Rusticum, cupiens una cum ipsis martyrio coronari, sed tandem a satellitibus expulsus, in pace quievit. Addeitur apud Valerium anno Domini cccxxvi vixisse S.*

B *Proculum quartum Episcopum Veronensem. Eadem sententiæ Baptista Peretius in Historia quatuor primorum Episcoporum Veronensium pag. 25, Joannes Franciscus Timini lib. 5. Nobilitatis Veronensis cap. 4, Hieronymus Corsius lib. 2. Historia Veronensis pag. 57, & nonnulli alii a Peretio citati. Regnabat tunc post necem Alexandri Maximinus Gaius pater natus, Imperator factus anno præcedente, ac subsequente cccxxvii interemptus. Verba citati Martyrologii creduntur desumpta ex Actis SS. Firmi & Rustici Martyrum, ad diem 1x Augusti illustrandis. Habemus illa quadruplici, ac primo descripta ex codice coriaceo, qui extat Verona apud Patres Minores Conventuales S. Firmi Martyris, in quorum ecclesia corpora SS. Firmi & Rustici Veronæ jacere leguntur in citato Veronensi Martyrologio. Hæc Acta sic incipiunt: In diebus illis regnante impiissimo Maximino Imperatore in civitate Mediolanensi, facta est persecutio maxima Christianorum. Et erat vir quidam, nomine Firmus, civis Bergomatis &c. Missi cum Quatuor milibus adduxerunt eum, & ingressi in urbem Mediolanensem nuntiaverunt Maximino Imperatori, quod adesset &c. Postea Martyres inter tormenta illi deservisse ereptos de pœnis, quas exercebat impiissimus Maximinus, & Anulinus minister diaboli. Denique decollati sunt sub Maximino Imperatore & Anolino Consiliario ejus. Ubi ad marginem correctio per asteriscum indicat legendum Maximianum, & Secundo videntur eadem Acta ante ducentas circiter annos ex antiquis codicibus a Bonino Ambrosio edita, hoc exordio: Regnante impiissimo Maximiano Imperatore in civitate Mediolanensi, facta est persecutio ingens Christianorum. Erat quidam vir, nomine Firmus, Bergomatis &c. Dein SS. Firmus & Rusticus adductos iussit Maximianus in custodiam mitti apud Anolinum Consiliarium suum. Gratias postea egerunt illi de pœnis, quas exercebat impiissimus Maximianus & Anolinus minister diaboli. Decollati sunt sub Maximiano Imperatore & Anolino Consiliario ejus. Demum Acta sunt hæc sub Maximiano, impiissimo Imperatore & Anolino Consiliario ejus. Tertia Acta misit nobis Joannes Gamansius Societatis nostræ Sacerdos, sua manu descripta ex Passionali pergameno MS. insigni, quod reperit in cœnobio Bodecensi Ordinis Regularium S. Augustini, diocesis Paderbornensis in VVestphalia, in quo folio xlv mensis Augusti incipiebant ea hoc exordio: Regnante impiissimo Maximiano Imperatore in civitate Mediolanensi, facta est persecu-*

Ex Actis
Veronensibus
ad
Firmum.

Sub Maxi-
miano de
Actis apud
Mediolan-
ensem.

In MSS.
Bodecensi.

tio ingens Christianorum, & multi propter nomen Domini glorioso martyrio coronati celestia regna penetrarunt. Erat his diebus vir quidam, nomine Firmus, civis Bergomatis &c. Agnovimus etiam se ereptos de pœnis, quas exercebat impius Maximianus, & Anulinus minister ejus. Quarta Acta habemus ex MS. Ultrajectino S. Salvatoris, sed contraria cum hoc exordio: Imperante Maximiano erat vir quidam nomine Firmus, civis Bergomatis &c. En triplicia Acta, in quibus Maximianus reperitur: uni lectioni favent præmissa Martyrologia MSS. Atrabantiensis Ecclesiæ Cathedralis & Tornacense monasterii S. Martini, his verbis: Apud Veronam passio SS. Firmi & Rustici, qui post ignem ceteraque tormenta sub Maximiano & Anolino Consiliario ejus capitibus plectuntur. Quæ brevius a Neckero monacho S. Galli ita indicantur: In Verona civitate Firmi & Rustici, qui tempore Maximianus Imperatoris, & Anullini Consiliarii ejus passi sunt. Quæ eadem apud Bedam excusum habentur, nisi, licet phrasi aliquanto longiori aut variata, apud Maurolycum, Felcium, Grevenum, Canisium, & in MS. Floriano Sanctorum: quibus accedis Martyrol. Romanum his verbis: Veronæ sanctorum Martyrum Firmi & Rustici tempore Maximiani Imperatoris. Demum Petrus de Natalibus l. 7 c. 42 longum encomium texuit hoc exordio: Firmus & Rusticus Martyres apud Veronam passi sunt sub Anolino Proconsule temporibus Maximiani Imperatoris.

Ultrajectino S.

In Marty-
rol. MSS.
Grenobli.

Causa
errores

5 *His ita relatis restat inquirendum, quæ causæ ratio vo videatur movisse scriptorem, dum Acta SS. Firmi & Rustici in codice coriaceo ante annos trecentos serius forsan aut citius, exararentur, ne, cum passim Maximianus in reliquis per orbem codicibus legeretur, judicariis subsistendum esse Maximinum. Certe omnibus perpenfis arbitramur eum incidisse in Acta Maximianorum duorum Imperatorum a Julio Capitolino ad Constantinum Magnum conscripta, ibique legisse in conspectu Maximini jam deserti a militibus Anolinum Præfectum Prætorio ipsius & filium ejus occisum: & tamquam alius non existisset in rerum natura Anolinus, conjecisse loco Maximiani subsistendum Maximinum, quasi merque ante in civitate Mediolanensi vixisset, hic Imperator, ille Consiliarius ejus, nisi ex Actis constet ambos ibidem præfatos existisse. At contra manifestum est ex ipsa Julia Capitolina, & Herodiana cœvo scriptore Maximinum toto Imperii tempore, adeoque etiam Præfectum Prætorio nunquam vixisse aut vidisse Mediolanum. Nam postquam, Alexandra Imperatore cum Mama, matre apud Mogontiæm occiso, imperium arripuit Maximianus, expeditionem contra Germanos ab Alexandra inchoatam prosecutus, Rheno transiit, interiora Germania ita diripuit, ut ipse gloriabundus Romam scripserit, per ecce millia Germanorum vicos incensos, captivos tot abductos, ut vix sola Romana sufficiant &c. Dein Sarmatis illaturus bellum, & Septemtrionales patres usque ad Oceanum in Romanam ditionem redigere cupiens, Syriam venit. Interim Gordianus pater & Gordianus filius in Africa purpuram sumserunt, a Senatu Romano Augusti appellati: interfecti deinde omnes amici Maximini, & ipse ejusque filius hostes declarati. Tunc Maximianus, qui necdum Imperator Italian viderat, furorē similis versus eam exercitum duxit, & nihil præter eadem meditans, in Aquileja urbis obsidione a propriis militibus cum filio est interemptus; occiso ante, ut diximus, Anolino Præfecto prætorio, qui impate custus corporis Imperatoris ipsum continuo afflabatur.*

ob Anolinum
Præfectum
Prætorio
Maximiani

sub Maximo
sola Mediolanensi

6 *Alius ergo inquirendus est Anolinus, aut certe si alibi nullus reperiri posset, hæc Acta præbarent alium fuisse, cui latam jurisdictionem datam scribit Onuphrius Panvinius l. 4 Antiquitatum c. 5, de S. Proculo agens. Hujus tempore, inquit, Firmus & Rusticus Bergomenses civitates Cornelio Annulino, Venetæ & Istriæ Consulari, Veronæ capite cæsi sunt. In horum actis dicitur Anolinus profectus de Mediolanensem civitate in partes Venetia-*

Folio sub
Maximiano
no Consul
Anulinus.

A netiarum, & iussisse ministris suis, ut alligarent Firmum & Rusticum, & perducerent eos in Veronensem civitatem.... & tradiderunt eos militi Cancario, qui erat Vicarius civitatis Veronensis: & dixerunt ei secundum præceptum Anolini, ut neque aquam daret eis, donec ipse veniret. *Ec. Fuere anno Christi cccxv sub Diocletiano & Maximiano Consules Romani Nummius Tuscus & Annius Cornelius Anulinus. Dein Diocletiano viii & Maximiano xii Consulibus, sive anno ccciii Anulinum Proconsulem Africae, præfuisse certamini Martyrum Abitinorum Carthagine passorum, indicant Acta ex MSS. a nobis illustrata ad xi Februarii, atque olim citata a S. Augustino & Optato Milevitano; quorum ibidem verba dedimus. Eidem Anulino Proconsuli Africae oblatum fuit S. Felix Episcopus Tabizacensis, cuius Acta edita sunt in Agonibus Martyrum ad xv Januarii, qua daturus sumus ad xiv Octobris, ad quem diem etiam Surius illa habet. En sub Diocletiano & Maximiano Anulinus Consul, & Proconsul Africae: quid ni ergo, si non idem, saltem aliquis ex eadem familia potuit fuisse Anulinus Consiliarius Maximiani Imperatoris, & cum eo degisse Mediolani, & præfuisse iudicio duorum Martyrum? Porro Maximianum Mediolani purpuram deposuisse, testatur Eusebius in Chronico.*

§ II Acta S. Proculi.

7 **Q**ua in civitate supra Actis SS. Firmi & Rustici de S. Proculo habentur, hic inferimus, & sunt ejusmodi in MS. Bodecensi, ex quo potius damus, cum alia Acta sint in Italia satis nota. Post sex dies ingressus Anulinus civitatem Veronensem, iussit clamare præconem, ut omnes populi ad spectaculum convenirent. Audientia autem B. Proculus Episcopus, qui propter metum Paganorum cum paucis Christianis non longe a muro civitatis in monasterio suo latitabat, quod Anulinus advenisset, ut Christi milites ibidem examinaret; tota nocte pervigil in oratione deprecabatur Dominum, ut & ipse mereretur consortio jungi eorumdem Martyrum. Et surgens mane indicat Christianis, quod ad civitatem vellet ambulare, sanctosque Dei Martyres visitare. Cum ergo venisset ad domum Cancharii, ubi erant SS. Firmus & Rusticus, osculatus est eos cum gaudio, dicens: Bene huc advenistis, Fratres. Confortamini igitur in Domino Jesu Christo, & suscipite me vobiscum in agonem istum: desidero enim vestri confors fieri, ut sit nobis voluntas una & certamen unum pro Domino, quatenus ejus gloriam mereamur intrare, & nomen ipsius cum Angelis in æternum collaudare. Et dixerunt pariter, Amen. Interea præcepit Anulinus ministris suis, ut sanctos Martyres sibi repræsentarent: qui concito cursu venientes ad domum, intuerunt Proculum Episcopum sedentem cum Sanctis Dei, & irridentes dixerunt: Quid sibi vult senex iste cum his, qui jam nunc condemnandi sunt? B. Proculus Episcopus respondit: Non sunt condemnandi, sed a Domino nostro Jesu Christo coronandi: atque utinam & ego merear illis annumerari, quoniam Christianus sum, sicut ipsi. Et hæc dicens, porrexit manus ministris, rogans ut ligaretur. At illi ligaverunt eum. Sedente igitur Anulino pro tribunali, & astante coram eo non parva multitudo populi, adducti sunt sancti Martyres Firmus & Rusticus, quos præcedebat Proculus Episcopus vincitis poltergum manibus. Cumque præsentati fuissent aspectui iudicis, interrogavit quis esset senex ille, qui præcederet Sanctos? Responderunt ministri: Spontanea voluntate obtulit se nobis vincendum & huc perducendum. Anulinus dixit: Non intelligitis quia præ senectute delirat? Solventes itaque ministri S. Proculum, injoraverunt eum, ita ut palmas in faciem darent: & sic extra civitatem eiecerunt. Ille autem abiit tristis, eo quod

a sanctis Martyribus fuisset separatus. Et veniens ad suos, D indicavit eis, quæ evenerant sibi.

8 *Hæc Acta MSS. quæ ejus dein vita ratio fuit, ita indicatur apud Augustinum Valerium fol. 41. Sedata deinde impiorum in Christianos persecutione, Ecclesiæ suæ cura Presbyteris commissa, paucisque quibusdam delectis, quos secum duceret, Hierosolymam versus iter suscepit: eo itinere captus, vinculis verberatusque, postremo etiam venditus est. Ceterum his illerebus adversis minime fractus gavisusque potius, comites ad dura omnia secum perferenda certamina hortari non desistebat. Liber tandem factus, cum Veronam rediens in Pannoniam divertisset; fontem ex arida terra orans mirabiliter elicit. Cum enim barbam nimis prolixam radi, ac coronam capitis sibi accommodari jussisset, stupentibus omnibus, quod nusquam eo loco aqua haberetur, sine qua id fieri non posset, ipso orante fons ille profuit: cumque novacula nulla præsto esset, hebeti cultro, ita servo Dei Episcopo jubente, leniter ac suaviter seniles pilos alio miraculo ejus ministri comites deraferunt. Beatus autem Episcopus Proculus, quamplurimos eorum, qui in ea regione peregrinabantur, miraculo hujus fontis ad Christi fidem conversos in eodem fonte baptizavit. Reversus tandem sanctus Episcopus Veronam, cum Presbyteros suos in officio perstitisse ac talenta duplicasse reperisset; eos, ut majora sibi proponerent, excitavit. Cumque martyrio ex hac vita discedere non posset; abstinentia, assiduis orationibus & vigiliis connectus, obiit decimo Kalendas Aprilis, miraculis & virtutibus clarus. Corpore ejus sepultum est in ecclesia suo nomini dicata. Hæc ibi, quæ in compendium contralla habent Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italia & Panvinus l. 4. Antiquitatem Veronensem c. 5: sed hic quæ de rasura barbe interferuntur, omittit, asserit tamen dici reverentem in itinere fontem ex arida alioqui terra orantem mirabili sene prodigio elicitisse: sed hæc etiam apud Ughellum in compendio supra relato sunt præmissa: qui etiam indicat eum ad sacra Orientalia loca peregrinatum, ac Panvinus tradit Senem versus finitimas civitates iter arripuisse.*

9 *Quamdiu pace Ecclesiæ reddita vixerit S. Proculus incertum est, nisi etiam quædam fuerit Episcopus, quosque habuerit decessores ac successores. Censet Panvinus cap. 7. dicti libri 4. a Probo Episcopo, quem undecimum collocat usque ad annum Christi mccc ordinem Episcoporum Veronensium non esse continuatum: quis invicem successor fuerit incertum: tempora etiam, quibus singuli vixerint, sex exceptis, & singulorum gesta obscurissima esse & incerta: ac proinde nuda nomina ordine alphabetico suggerit. Idem in primis etiam Episcopio, saltem plerisque arbitramur faciendum. Hinc quem ipsi quartum statuit Proculum, nonum censet Ughellus: ille decessorem nominat Agropium, hic Zenonem: quem constat ex antiquis Actis, quæ ad xii Aprilis erant elucidanda, sub Gallieno martyrii palma decernam. Sed an inter Zenonem & Proculum non sit unus aliusve interponendus, quis dicit? Nam statuit Panvinus loco jam indicato res has, de successione Episcoporum, nimia jam vetustate majorumque fatali ignavia tenebris vetustatis oppressas esse. Ex his tenebris eruenda aliquando erunt Acta SS. Teuteria & Tusca Virginum, quarum hæc censetur soror S. Proculi Episcopi, & colitur x Julii; at Teuteria dicitur in Britannia advenisse, ac cum S. Tusca vixisse, cujus natalis est dies xii Maji. Legi possunt, quæ de his habentur apud Valerium fol. 22.*

§ III Corporis inventio ex Italico Baptista Penetti.

CUm illius sedulitatis Fratres, quæ sub invocatione Beatissimæ Virginis in templo Sancti Proculi instituta est, omne studium collocarent, non solum in ordinando altari suo eidem Deiparæ Matri consecrato, sed etiam templo universo; sumptissentque sibi restaurandum concinnandumque subterraneum oratorium, quod Confessionem nuncupamus, temporis injuria dirutum ruinisque opplerum: accidit ut altare unum versus septentrionem positum removentes, invenirent arcum, in qua recondita esse corpora aliquot ex indicis minime vanis judicaverunt: eo magis quod jam olim fama celebrari audissent, multos illic Sanctos sepultos fuisse. Duo deinde alia altaria removentes, quorum unum Orientem, alterum spectabat Septentrionem; sublati ruderibus & terra profundius excavata, in grandia saxa impegere confuso ordine posita. Et his quoque remotis, eas detexere petras, quæ sepulcrarium urnarum esse opercula videbantur; quarum titulos percurrendo agnovere, latere istic Sanctorum Euprepii, Cricini, Agapii & Proculi Episcoporum Veronensium corpora.

Ne quid igitur in debitam his reverentiam laicales peccarent manus, advocatus in templum Episcopus est: qui sublatis ante omnia in celum manibus oculisque & Dei Sanctorumque favore postulato, iussit amoveri petras. Id cum ex præscripto ejus factum esset, **xxi** die Martii anno **mcccxcxi** tantus ex apertis sepulcris tamque mirabilis toto templo diffusus odor est, ut omnia Orientis aromata istic collecta spirare adstantibus viderentur. Placuit autem primoomnium aperiri S. Proculi monumentum, cujus corpus absque capite repertum est candidissimo involutum linteis, & juxta illud, prout titulus quoque significabat, repositas Reliquias SS. Cosmæ & Damiani, sanctique Martini Confessoris celeberrimi.

Ad caput quod attinet, P. Donatus Avogagarus de hac inventione tempore suo facta loquens, famam attingente Bergomates vulgata fuisse, illud apud se magno in honore haberi invicem SS. Firmi & Rustici civium suorum apud nos, qui templa eis quatuor nobilissima dedicavimus, insigni religione cultorum: quamvis non desint qui sentiant istud, quod apud Bergomates est, caput illius esse & Proculi, qui admirandis S. Valentini Episcopi Interamnenis prodigiis motus, a secularium litterarum studio ad veram Jesu Christi philosophiam transit, in qua brevi tempore sic profecit, ut Leonthi Consularis imperio pro fidei confessione caput suum gladio amputandum Interamni præbuerit.

Provisum tamen divinitus est, ne sancti sui Pontificis caput prorsus abesse nimium queri possent Veronenses: etenim stupendo plane miraculo, in eo quod corpus operiebat saxo integra corporis capitisque imago, non aliter quam in speculo, cernebatur, nullius artificis alterius quam divinæ virtutis manu adumbrata: cujus proinde gloriam in expressa sic figura contemplabantur intuentes, & ad dicendas Deo laudes invitabantur. Porro supra ipsius sacri cadaveris pectus inventa est tabula hisce litteris incisa. **HIC REQUIESCIT IN PACE CORPUS PROCULI EPISCOPI.** Et in altera petra, quæ prædictæ incumbet, sequentes alie litteræ leguntur. **HIC CITO CONSENSU JAM ME PRÆCESSIT LONGIOR ETAS VIVANQUE DIU MELIORIBUS ANNIS.**

Postea, cum illa arca, quæ prima ad Septentrionem resecta fuerat, nullum appareret indicium humani corporis in ea reconditi; cujus nec debitam mensuram ipsa æquare Episcopo videbatur: amoliti

nihilominus sunt ingens, quo tegebatur, saxum, & Dominia corporis jam consumpti ossa sub eo reperta sunt tam integra, quasi recens illuc illata fuissent, & in ipsa arca hæ litteræ sculptæ apparuerant. **HIC REQUIESCIT IN PACE SANCTUS AGAPIUS EPISCOPUS.** In altera vero quæ ad meridiem erat hæc legebatur: **HIC REQUIESCUNT IN PACE CORPORA SANCTORUM EUPREPII ET CRICINI f.** Fuitque miraculo magno cunctis, hæc corpora intuentibus videre, ea tam diu sub humo abdita necdum consumpta fuisse.

Hinc solennes processiones Clero populoque inditæ sunt; & sanctissima ossa, nullo suo pondere ferentes gravantia, veluti si sponte sequerentur, ex eis undelicerant locis ablata, publice omnium venerationi exposita sunt eriduo integro; cum eo omni caeremoniarum ritu, qui solet in ejusmodi actionibus sacris observari. Nec defuere partibus suis pii cives, certatim pecunias conferentes, quibus congruus sacris pignioribus collocandis locus instrueretur. De qua inventione ad Comitem Joannem Bevilacquam, in suo unde titulum habebat castello tum residentem, suus hic Veronæ Procurator Hieronymus Segala scripsit epistolam, **xxvii** die Martii anno **mcccxcxi** signatam, quam penes me asservo, & est talis: Rursum in S. Proculi inventa sunt quatuor Sanctorum Episcoporum corpora, videlicet S. Euprepii primi Veronensis Episcopi a S. Petro instituti, S. Agapii Episcopi, S. Cricini Episcopi, S. Proculi Episcopi: cui S. Proculo incumbet tabula ex Ophite trecentis ducatis æstimato, & sub hac tabula aliam marmoream invenerunt, in qua nunquam sculpta mirum in modum apparet S. Proculus, velut in sudario quodam, &c. Multæ etiam alie reliquæ repertæ sunt, senis vel septenis pedibus sub terra, subtus altare majus, quod inferius est: eaque de causa ab omni clero instituta est pulcherrima supplicatio.

Alia quoque ejusdem inventionis memoria reperitur in Chronica scripta manu Blasii Norarii Senensis, in hac urbe commorantis, qui præsens interfuit, & hæc signavit: Nota, quomodo mense Martio anni **mcccxcxi**, circa finem mensis, inventa fuerint in S. Proculi Veronensis corpora SS. Euprepii, Agapii, Cricini & Proculi, pariter Episcoporum Veronensium, & ostensa fuerunt omni populo & cuilibet videre cupienti. Et die **viii** Aprilis ejusdem anni, quæ fuit Dominica Lazari, instituta est devota processio a Cathedrali ad ardem S. Proculi, cui interfui; & vidi, & oscularus sum dictas reliquias: quæ omnium conspectui expositæ per triduum mansere, iterumque in festo Paschatis quod in **xxi** Aprilis incidit diebusque sequentibus. Fuerunt autem quatuor ea corpora reperta sub terra cum inscriptionibus fidem facientibus de eorum veritate.

Tabula & Ophitica prædicta modo pro altari majori servit in templo S. Proculi, estque octonos pedes longa, lata ternos & uncias sex: de marmore eo in quo expressa fuerat ipsius Sancti imago, nihil hodie scitur: nam quæ post altare majus subterranei oratorii e regione ipsius arcæ S. Proculi parieti inclusa cernitur petra, viridibus rubisque distincta maculis, longa pedes quatuor totidemque uncias, lata unum pedem & uncias undecim, repertaque dicitur in fundo arcæ, quando ex eaeductum est S. Proculi corpus; quamvis reliquiarum instar in honore sit, armarioque circumducto conclusa, cujus portula depictam habet S. Proculi imaginem, non potest tamen dici ea fuisse, de qua nobis est quaestio, quæque statueram Sancti haud aliter representabat, quam Christi nomini formam sinton ejus sepulcralis, Sudarium vulgo dicta, & Taurini asservata.

Eodem anno, (prout videre est in libro provisionum magnificæ civitatis Veronensis signato folio 49) in consilio duodecim & quinquaginta virorum,

in 3 SS. Euprepii & Cricini.

Circumferuntur sollemnes 8 Aprilis.

Corpus sancti Proculi.

item alterius qui memoratur eorundem.

varius in pectore expressum.

sancti corporis suppositus etiam in honore.

decretum de monumenti magnificæ in honore.

Anno 1491 in festo Ascensionis.

vergetur sub altari.

quibus prole Episcopo aperit.

in mea S. Proculi corpus.

siue capite.

olus imago suo miraculo.

corpus S. Agapii in arca.

A rorum, die xxix Junii congregato, itum in suffragia est, circa corpora Sanctorum quatuor Veronensium Episcoporum recens inventorum; decretumque, ut quemadmodum congruit huic magnifice civitati, honorifice ea in S. Proculi ecclesia reponerentur, eumque in finem quatuor e civibus designarentur, qui simul cum ipsius ecclesie Rectore & Duumviris, e vico S. Zenonis diligendis, procurent ut dicta corpora cum honore debito collocentur, administrarentque oblationes, & cunctis ad rem necessariis prospiciant; prout effectui mancipatum esse in oratorio ecclesie subterraneo hodie videmus: ubi corpus ejus in pulcherrima arca post altare majus SS. Cosmæ & Damiano dedicato quiescit, cum ea quæ supra relata est, sepulchrali inscriptione.

a Fuit hic Joannes Michael: Pauli, nepos, anno 1473 renuntiatus, qui & Patavinus Episcopus, & aliis pluribus titulis insignis, usque ad annum 1503 vixit.

b Coluntur priores 27 Septembris, S. Martinus 11 Novembris, sequidem Turonensis intelligitur.

c 14 Aprilis.

d 24 Februarii.

e Ipse sibi fortassis composuerit, aut alii ejus nomine primo sepulchro inscripserint hoc modo:

Hic cito consenui, sed me jam longior ætas

Præcessit, vivamque diu melioribus annis.

Medio autem ævo, quo invalescentis barbaria silvescens latuit, vix ulla erant humaniores litteræ, transpositi in novam turbam corporis curatores imperiti commissaribus imperitiaribus latenti vultu epitaphium hoc transferendum sic perturbato, ut formam benemeriti nostri suffulcerint.

f Coluntur Agapius 4 Augusti, Euprepius 25 ejusdem, Crispinus 30 Decembris.

Dominica Lazari.

g Passim libris ecclesiasticis dista Dominica Passionis; Lazari autem cur dicitur Veronensibus? an quia Evangelii illius historia tunc populo representabatur in templis, tamquam actus ad ingressum in Jerusalem prævius? & per singulas Quadragesimæ Dominicas sic distinguebantur cives, ut eo minus profana spectacula desiderarent? Scimus ejusmodi consuetudinem in variis etiam Belgii ecclesiis olim obtinuisse. In Actis S. Ambrosii Senensis, ita commodius appellatur Feria vi præcedens, qua Evangelium de Lazaro in Missa recitatur.

h Serpentinum Itali nominant: nempe quia Serpentina pellis varietatem densis sed exiguis sub obscuro in fundo maculis imitatur.

§ IV. Miracula inventionem secuta: reliquiæ, templa.

Debitum illi gratias agendi facultas.

C 19 EX iis prodigiis quæ post sanctarum Reliquiarum exhibitionem publicam acciderunt, duo sunt præ ceteris memoratu dignissima: quibus totidem nobiles femina liberatæ sunt a gravissima infirmitate per Sanctorum istorum intercessionem. Harum una tantam patiebatur totius corporis ac præcipue pedum & tibiarum debilitatem, ut gressum moliri absque alieno auxilio nulla ratione posset. Ut autem fidei multæ & religionis ferventis erat, cum audiret, quanta alacritate populus universus ad spectanda Sanctorum corpora accurreret, adluci & ipsa eodem voluit, firmiter sperans consequendam sanitatem. Coram quibus in terram prostrata fixisque hominibus plorans, postquam suam complevit orationem, exauditam eam a Deo sensit: atque in pedes assurgens ipsum in Sanctis suis magnificum laudavit, & nemine auxiliante per seipsam sana & firma redire in domum suam cum gaudio festinavit.

alteri oculi infirmitas, datur.

20 Alteri non minus pudicitie laude quam nobilitate insigni, jam inde a nativitate ita intumescebat genæ, ut oculos aperire non posset nisi suarum vel alienarum manuum adminiculo: & hæc simili cum fide eodem adducta quo prior, cum obtinisset ut genis suis particula ejus sionis admoventur, quæ S. Proculi ossa tegebat, multa lacrymis suspiria inter deprecandum miscens, expeditum oculorum usum accepit, live eminus seu cominus esset videndum aliquid, nec amplius ullius adjutorio eguit.

21 Neque silentio prætereundum hoc loco est, D quod utilitatem maximam non tantum huic attulit civitati ejusque territorio, sed civitatibus etiam & agris circumquaque vicinis. Quo tempore inventa sacra pignora sunt, tanta erat aquarum penuria pluvius deficientibus, ut ipsa propemodum exarescerent flumina, in iisque locis, quibus vivarum aquarum copia nulla erat, multa animalia extinguerentur. Unde magnus cunctos subierat metus, nec siccitas illa tam insolita ingentem induceret frugum ac pecudum raritatem, nisi benignæ Sanctorum preces malum imminens averterent. Recursum igitur ad consueta remedia est, videlicet ad securim quæ colla SS. Firmi & Rustici secuit (spem Veronenses nominant) quæ simili in necessitate ab Episcopo, comitantibus Claro, populo omniumque cœnobiorum Religiosis circumfusa, pluvia solet de celo impetrari: hoc autem anno non semel sed iterum & tertio cum factum hoc fuisset, non tamen exaudite preces sunt. Ergo ad visitandum S. Mariæ a Consolatricis corpus, conversa omnium devotio est, cujus intercessionem vix umquam frustra invocata majores nostri fuisse meminere. Et erat tum forte illud lopp amotum suo, altaris majoris restaurandi ergo. Itaque occasione usus Episcopus, qui eo cum solenni processione supplicandus accesserat, voluit populo ad intensiorem deprecationem excitando ipsas sacras Reliquias spectandas exhiberi.

22 Verum cum neque sic quidquam proficeretur, proposito sibi Ninivitarum exemplo, jussit Episcopus junium jungi orationi, novæque instigui supplicationes ad inventorum recens Sanctorum corpora, quæ Pontificalibus indui ornamentis voluit itaque per urbem circumferri. Congruo igitur apparatu instructi duo ex iis sunt, sancti videlicet Euprepius atque Proculus, instratisque magnifice feretris elati palam, cum magno prælorentium cœcorum numero, & suavi musicorum instrumentorum harmonia. Quis vota, quis explicet orationes circum sacra illa corpora fusas a populo, lacrymantibus oculis & nudis capitebus comitante? Ecce autem, ut finita est processionalis pompa, turbati subito ælum cœpit, operiri nubibus, imber decidere copiosissimus, eo majori lætitia mœstorum perfundens animos, quanto grandior erat aquarum delabentium strepitus: quæ cum tota illa die nocteque sequenti pari vehementia descendissent, imminutæ paulatim sunt, nec multo post omnino cessantes irrigatos abunde siccitulosos agros pristino restituere vigori fertilitatique jam pene desperata; & animalium hominumque necessitati copiosum præbuere remedium. Ut autem primum cœpit sentiri pluvia, haud facile explicatu est quamvis pluvius fuerit intra ecclesiam, thuris incensum aliosque suavissimos odores circum sacra corpora spargi jubentium, suosque benefactores, quo modo poterant remunerantium.

23 De Reliquiis porro S. Proculi, particulæ quædam jam olim repositæ fuerunt in altari S. Helenæ, b quod esse solebat in ecclesia sanctorum Apostolorum; itemque in altaribus monasterii S. Angeli & ecclesiæ S. Felicitatis, cum illa anno mclxxv e die 11 Novembris consecrarentur: nec non in altari majori S. Mariæ antiquæ, cum illud anno mclxxxv d consecraretur. Modo autem servantur ejusdem Sancti Reliquiæ varæ in ecclesiis SS. Andreæ & Thomæ Apostolorum aliæque sanctissimæ Trinitatis, & quæta S. Michaelis extra portam: servantur etiam in monasteriis SS. Georgii & Sylvestri. In ipsa vero S. Proculi ecclesia ad parietem, in sinistro latere altaris Mariani, sublimis conspicitur ipsiusmet Sancti statua, habitu Pontificali, cum pedo pastoralis libroque aperto, cui hæc inscriptæ litteræ, ME PROCULUM DE SEMINE AARON ELEGIT DEUS, Subtus vero hæc legitur epigraphæ: Hoc

In summa ecclesia

post supplicationes cum sacra spina

ad S. Mariam Consolatricem fructu infusant

producentur SS. En. præd. S. Proculi corpora.

Co. max. pluviam petatur.

Reliquiæ S. Proculi sub variis arboribus altariis.

d

statua in proprio templo

A quas S. Patricius infellatur, crudelitibus ejus, hanc quoque eadem posse annumerari: quamvis enim non fuerit praeclara Rex Cornuwallia, fuit tamen Hibernorum neophytorum hostis acerrimus, & ex Ceretice ditione sua potuit in Cornuwalliam praeonis instar excurrere, atque eam stragem perpetrare.

Auctor
Althorn
Anselmus

5 Auctor se Anselmum nominat; & antiquum esse oportet: membrana enim Victoriana Bibliotheca Parisiis, codici 975 post paginam 68 inserta, quadringentorum & plurimum annorum aetatem evidenter excedunt: nihil tamen illa continent quod eam descriptionem tribuat celebri istius nominis Sancto Cantuariensi Episcopo, qui anno mxc excessit & vivit, & xxi Aprilis colitur. Ideo non credidimus nos tuto posse sub ejus nomine hac proferre: quamvis Joannes Picardus, monasterii S. Victoris Religiosus, in sua Anselmianorum operum editione indubitanter id fecerit; induit, ut proficitur, styli fluidi facilitate in ceteris D. Anselmi scriptis elucens; quamvis etiam hoc ejus judicium ficiens sit, praeter Colganum, Theophilum Raynandum, eadē opera ab extraneis in sacros libros commentariis exonerata recudi faciens Lugduni.

B 6 Qui Theophilus queritur de Valsingham, Florilegii Sanctorum Hibernia collector, quod nullam huic historia lucem addiderit, ac ne diem quidem recolendi Martyrii: verum quod ille vel non potuit vel omisit abunde Colganus praestitit; quamvis in die xxiii Februarii, pro xxiii Martii, ex Wilsono designando fuerit hallucinatus. Wilsonum autem si quis potest non invenisse, sed elegisse pro arbitrato suo eum diem, ut aliquando alias, non habemus quidem quo id defendamus; cultum tamen S. Guigneri certum retinemus ex Alberto le Grand: & quoniam diē ab illo relatū translationis potius quā passionis esse credimus, putamus Wilsono adhaerere nos posse, donec aliunde certius aliquid doceamur.

C 7 Eodem tempore, quo suis cum comitibus ex Hibernia in Britanniam Fingar trajecit, illuc quoque transvecta mirabili prodigio S. Hic in his eisdem Actis narratur, de qua videtur in descriptione Cornuwallia loqui Cambdenus pag. 140 Septentrionale litus, ab ipso Belerio promontorio longo trajectu arenosis cumulis aggeratum, procurrit ad oppidum lingua quadam in mare prominens, S. lies appellatum; hic mulieri Hibernicae, quae singulari sanctitate hic vixit, nomen acceptum ferens, olim Pendinas: subjectumque sinum, in quem Haile fluviolus influit, suo nomine adoptavit; qui nautis liesbay vocatur: Eam ex Subensimartyrologio ad xxv Januarii Wilsonus refert, & variatē templi aliaque monumenta in honorem ejus erecta restant etiam nunc extare: sed Itham nominat: Wilsonum Colganus sequitur. Nos ejus nomen sacri praeterivimus, cum praeter hic dicenda nihil de ea haberemus.

S. 74 15
Januarii.

ACTA

Auctore Anselmo

Ex MS. Parisiensi S. Victoris,

PROLOGUS.

Poſcis fideliter satis carissima, Martyris sacri Guigneri sociorumque ejus admirabilem vitam, quam prius brevibus notulis retinebas, victorizque triumphum latiori tibi explicari sermone. Cupio sane devotioni tuae parere devotus, & si non digne, ut gestorum fortium deposcunt magnalia, tamen pro ingenii facultate Sanctorum laudibus occupabor intentus: Quoniam laus militis est gloria Imperatoris, & dum Sanctorum virtutes narrantur, Christi gloria praedicatur. Spondet ergo devotio, quod negat scientia; & Sanctorum fides auxiliis quod non promittit facultas, totum eorum praesumam de meritis, nec de

eloqui paupertate confundar; quoniam pro certo non in nitore sermonis consistere regnum Dei monstravit, qui ad sui gloriam praedicandam idiotas & piscatores elegit.

CAPUT I.

Ejellus in exilium Fingar ad Dei sese famulatum applicat oratorio extructo.

1 Gloriosus equidem praedicandus ubique Domini Confessor Patricius, cum in Cornubia a partibus sanctis actibus moraretur intentus, admonitus est voce Angelica, ut Hibernia insulam, fidem Christi in ea praedicaturus, adiret. Tunc fidelis servus & prudens, Domini visione comperta, sine mora surrexit, & locum sibi praesignatum a Deo, in nullo barbarae & incredulae gentis feritatem pavescens, expetivit. Cujus adventu fama vulgante praecognito, septem nominatae jam insulae Reges, cum pontificibus & idolorum & satrapis ejusdemque gentis non minima multitudo, in Sancti convenere occursum. Hos Sanctus Domini fide integer & devotione plenus aggrediens, cepit eis Evangelium Christi cum fiducia praedicare, & in Jesu evangelizare salutem. Verum quia vas plenum absinthio, nisi prius amaritudine pulsa, alterius liquoris non admittit dulcedinem: illi adhuc pleni spiritu superbo, doctrinam salutis recipere noluerunt: sed cernentes humilitatem, & rusticitatem habitus attendentes, latentem interius sanctum & vere Apostolicum virum penitus contemplerant.

2 Fuit inter jam dictos Reges nobilior unus & potentior omnibus, nomine Clito. Huic erat filius bonae indolis adolescens, vocabulo c Fingar, electione divina praecognitus, & sancti Spiritus gratia jam perfusus. Hic ex universis solus Sancto allurgens Patricio quo potuit honore, virum Dei suscipiens celsit, & in loco quo sederat ipse, eum sedere fecit. Iratus pater severus, & indignatione grandi succensus in filium, dicens, quod deorum suorum intenderet evacuare culturam, & novam Christianorum per S. Patricium introducere legem, regno expulit, & solo fecit exhaerem paterno. Cui plures ex nobilibus Hiberniae procreati adolescentes dulcissimo amore conjuncti, pariter profecti coeules, terra marique minorem in Britanniam pervenerunt.

3 Quo audito, iudex Britanniae in terram suam novas accolae adventasse, eos sibi exhiberi praecipit; diligenter inquirens qui essent, ad quid vel unde venissent. Responderunt, se de Hibernia pulsos: serioque, proſcriptionis suae ratione exposita, petierunt, ut in provincia habitandi locum atque licentiam eis concederet pro sua clementia. Ingenuitate vero Dux adolescentum comperta, simulque exilii causam agnoscens summa eorum petitioni liberalitate assentens, tantum eis terrae ad habitandum concessit, quantum unus equitando posset circuire per diem; praecipitque venerationi habendos, & maxime Fingarem censuit excolendum. Domini igitur gratiam in omnibus consecuti, diliguntur ab omnibus, ab omnibus honorantur, & cum indigenis de cetero novi hospites familiariter habitare coeperunt.

4 Sed cum jam providentia summa Dei tyronem suum Fingarem suis artibus vellent applicare obsequiis, tali eum arte discrevit. Die quadam cum suis confortibus ad venandum egressus, repertum canes coeperunt agere cervum. Qui cum canibus importune instantibus ea, qua illud animal ferri solet velocitate aufugeret; solus Fingar cum canibus, relictis sociis, profectus est fugientem. Quid plura? cervum retinuit, occidit, & detracta pelle frustatim concidens per

S. Patricio

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

aa

ab

ac

ad

ae

af

ag

ah

ai

aj

ak

al

am

an

ao

ap

aq

ar

as

at

au

av

aw

ax

ay

az

ba

bb

bc

bd

be

bf

bg

bh

bi

bj

bk

bl

bm

bn

bo

bp

bq

br

bs

bt

bu

bv

bw

bx

by

bz

ca

A per arces equo impoluit, quasi reversus ad socios, qui cum nebula obducente perdiderant. Sed cum resperfam sanguine vestem, ac cruentatas manus vellet ablucere, huc illucque circumspiciens, non inveniebat aquam: & labari a cuspide in terra defixa, improvisi fontis gratissima manans vena defluxit. Laticis novi miratur fluentia, & illius virtuti factum deputavit, qui antiquum populum siliaceo percussio potavit. Comparatur, si placet, factum cum antiquo & S. Clementis miraculo: nisi quod ille pede Agni fontis cognovit thesaurum, iste acumine teli bullientem venam invenit.

d. Bassa fontem elicit.

e. Deo soli se vivere diffinit.

f. Sociis de ejus morte comparant, eade suspensum querebant.

Denique cum lavandus se ad fontem disponeret, inclinans se in aquam per umbram, formosi vultus sui pulchritudinem attendens (erat enim speciosus valde & decoratus aspectu) cepit laudare Deum & benedicere, qui tantam ei contulerat gratiam. Et ex illa hora se ei servitutum tota devotione spondens, soluto de capite equi frano, liberum quo vellet ire permisit. Ipse vero inter saxa sub quodam specu latitans, quercum glande aliquanto tempore vixit. Socii autem ejus per loca diffusum, tota intentione querebant eum, & cum non invenissent, anxii valde & dolentes reversi sunt ad habitaculum suum. Dominus autem Britanniz, cum audisset illum deesse, evocavit ad se socios ejus, requirebat ab eis quo devenisset, vel quid de eo factum fuisset? Et attigatos in custodia tradens comminabatur, jurans se occisurum omnes, nisi ei veritatem indicarent; arbitrans ab eis in contentione & litigio interemptum. Sed cur hominem occidissent, pro cujus amore natale solum reliquerant, laboreque sustinuerant infinitos, terrarumque discrimina toleraverant multa? Denique tristitia, qua afflictebantur pro eo, non homicidas, sed veros monstrabat amicos, & tales quibus credi, non de odio, sed de amicitia debuissent. Exposita tamen, qualiter inventionem cervi decessisset ab eis, ad eum iterum inquirendum se offerunt, loca se monstraturos ubi socium perdidissent, si viros, qui eum sagacius inquirere scirent, destinares.

Itum est, & multo labore inventus ad presentiam Ducis cum honore adducitur. Et cum Dux de ejus inventione latus, facti benigne causam inquireret: respondit, se omnino divinis mancipatum obsequiis, nec ulla umquam ratione ad seculi deinceps posse redire officia: si tamen ei locum, in quo constructo oratorio Deo quietius posset servire, pro sua veller benignitate concedere, libenter suscipere. Dux vero benignus ejus voluntati favere consentiens, locum assignavit, & totam insuper terram, quam ei & sociis ejus prius ad habitandum concesserat, liberam ab omni tributo, perpetuam delegavit in dotem. Ingraditur igitur electus Domini fingar locum Ducis clementia signatum, pradiis ac possessionibus dotatum amplissime ac ditatum, & mente tota ac devotione in celestis solii habitationem intentus, habitaculum sanctificationis, in quo Deus perpetuo laudaretur, instituit. Accingit se deinceps servus Dei fortius ad opera fortiora; carnem domat, roborat spiritum, & persequendo seipsum se ipsum perficiebat in Domino f.

g. Dux locum oratorii latens.

h. Alii vicem clementiam dicit.

a Vide que docuimus in Commentariis ad ejus Acta 17 Martii. Nihil autem mirum est ea tanto post tempore confusa hic alibi; attingi: nam juxta ibi dicta illa visio non in Cornuwallia, sed in Ceresica regione Patricio est oblata, neque immediate antequam Hiberniam convertendam intraret, sed cum irrita causa ab ea massim reverteretur, annis ante innotuisset sibi a Celestino Papa missionem 20 vel 19. Americana lectione Primum Abbatem pro Patricio Episcopo habent.

b Numquam de his Acta Patriciana: sed plures de magis. Idola tamen coluisse Hibernos in Confessione Patriciana num. 18. habemus.

c Albertus hoc nomen non tantum Sancto proprium facit, sed etiam totius familia commune: fortassis quia Guigneri nomen ab illo sic creditis posse distinguere.

d Hic primum hanc vocem pro laeva legis, cum vernitulum Tomus III. Mart.

illas militare fuit, circa Constantini Magni tempora nominatissimum; haud dubium quia Britannica Gallicave origines, quidquid alii comminiscuntur, in Latina lingua etymologiam sequentes.

e Notum illud ex Actis & Officio Ecclesiastico ad 23. Novemb.

f Multa hic deesse & vitam omnino mutilam judicat Raimundus, haud magna mixta ratione.

D AUCTORE ANSELMO.

Monitus ab Angelo redire in Britanniam.

Sceptum oblatus receptus.

quod & Puala ejus soror oblata est.

confessus in proprio virginitatis.

et cum fratre suo magno; constitutus ardens in Britanniam.

S. Illa super frondem per Oceanum missa.

CAPUT II.

Repudiata hereditate in Britanniam cum multis navigans & miraculis illustratur.

Post tempus aliquod ad locum nativitatis, admonitus hortatu Angelico, redire jubetur. Quo cum, Domini in omnibus presidio fultus, redisset; Hiberniam Christi legibus subditam, in confessione Christiani nominis gloriantem, & totam lavacro sancto perfusam invenit. Gaudens servi se Dominum accepisse, Christiani patronum, fideles confortans: rogant eum, Clitone patre defuncto, suscipere regnum; cupientes defensorem talem habere, cujus providentia gubernaretur regnum, & nova adhuc Christianitas tueretur. Tibi, inquit, excepto quod fidei Christiane te cupimus habere fautorem, ex genere Regis honor debetur; ad te hereditas pertinet, tibi hereditario jure cedis possessio. Tum ipse, Parcite, inquit, carissimi: semel dedicatus sum Christo; illi soli me servitutum devovi; ad officia seculi deinceps reverti non possum: quoniam nemo mittens manum ad aratrum & respiciens retro, aptus est regno Dei: nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, ut placeat ei cui se devovit.

Et cum rogantes pia importunitate instarent: In vanum, ait, fratres tantis precibus laboratis: ego enim vobiscum diutius detineri non possum. Sed si vultis agere secundum meum consilium, eligite virum industrium ac fidelem, unum ex nobilibus patrie, cujus providentia moderetur regnum, & Christiane fidei tueatur religio: & illi germanam meam Pialam in uxorem simul cum regno tradite. Fuera autem clarissima virgo a Piala nobilissimi Regis Clitonis filia, soror S. Guigneri, lavacro purificationis regenerata in Christo. Sancti igitur instructi consilio, virginem sacram alloquantur de sponso: quibus illa, tota in Christi amore fundata, respondit: Sponsus meus Christus est, qui me per suam gratiam regni sui elegit consortem; huic fidem promissi quam violare non debeo: & ideo alium sponsum praeter ipsum non possum suscipere. Regni hujus gloriam contemno, quae non debet dici gloria, quia non potest carere miseria; & ad regnum, quod promittit Dominus Jesus Christus, suspiro; ubi non est dolor vel tristitia, sed perpetua jucunditas, & letitia sempiterna. Cernens autem Sanctus virginis intentionem in Christi solidatam amore, ita ut nulla posset ratione ad consensum conjugii flecti, ait: Sinite eam fratres, & nolite contra Dei beneplacitum niti: ipse sic voluit, & sic futurum providit. Regnum istud Dei providentiae committamus. ipse secundum suam voluntatem providebit tutorem ac defensorem. Et omnibus valedicens, parabat professionem. Secuti sunt eum b septingenti septuaginta viri, & septem Episcopi, quos S. Patricius per aquam incorruptionis Christo genuerat; pleni Deo & divina lege instructi, cupientes beatæ peregrinationis ejus esse consortes in Domino: inter quos fuit supradicta virgo Piala, soror beati Guigneri. Sancto igitur omnes consortio adunati in Domino, simul cum patrono ad litus usque procedunt: reperi-to; pro voto navigio, naves omnes una descendunt.

Paullulum jam altius navigando a terra discesserant, cum ecce virgo quaedam, nomine Hya, nobili sanguine procreata, pervenit ad litus, felici Sancto.

AUCTO-
RE AN-
SELMO.

Arum cupiens adunari collegio: cernensque procul a littore jam remotos, nimio anxietate dolore; & fixis in terra genibus, manus & oculos ad sublimia erigens, mente consilium e caelo flagitabat devota. Et modicum inferius relaxans obtutum, contemplatur super aquas solum parvum; & protensa virga, quam manu gestabat, tangens illud, volebat probare an mergeretur. Et ecce sub oculis ejus exipit crescere & dilatari, ita ut dubitare non posset a Deo istud obsequium missum. Et fide fortis solum audacter conscendens, mirabiliter Dei virtute perlata, alterum socios praevenit ad litus. Hæsitandum non est de operibus Dei: nam qui transeuro populomare rubrum potenter divisit, & Helix Jordanem aperuit, & Petrum super aquas currere fecit; ipse quomodo voluit Virginem suam transve-
et præve-
nit.
cxit. Socii vero, datis velis, æquoreos fluctus secantes prospero cursu applicuere Cornubiam, ad portum, qui vocatur e Heul: ubi jam prævenerat eos sacra virgo Hyæ potentia Dei transvecta: & descendentes de navi, quoddam habitaculum non longe a littore invenerunt, in quo Virgo quædam sancta manebat inclusa; & nolens S. Guignerus eam inquietare, salutata Virgine, ad alium locum transire præsuri. Ubi cum aquam de-
Guignerus
ea relictæ.
Besse cerneret Sanctus, plena de Jesu Christo fiducia præsumens, oratione præmissa, baculum in terra fixit, & confestim limpidissima aqua Sanctorum profusivie in haurtum.

10 Post cibum vero proficiscentes inde ad villam quamdam, quæ vocatur d Conetconia, pervenerunt. Ubi quædam mulier fidelis & timens Dominum, nomine e Coruria non modicam eis exhibebat benignitatem. Nam cum omnes habitacula ejus capere non possent, nec haberent stramen, in quo omnes possent pascere, detectis domibus, culmum quo operiebantur, in Sanctorum accubitus commodavit. Vaccam unam eis mulier caritate plena in cibum dedit: qua occisa & ejus carnibus, prout oportuit, diligenter paratis, omnes pariter comederunt. Denique cæcis in gratiarum actione completa, jubet sanctus Fingar nudata carnibus ossa omnia congregari in unum, & desuper ejusdem vacæ pellem deponi. Tum Confessores Christi omnes, qui cum eo erant, ad orationem invitat, dicens: Oremus Fratres, ut Deus, pro cuius amore mulier officiosissime nobis istam servivit vaccam, ei restituat. Et oratione completa sub omnium oculis stans, pulchrior quam ante fuerat, vacca apparuit. Deinde de lacte ejus sibi offerri mandavit: quo hausto, simpliciter deprecatus est Deum, ut vena lactis uberior quam in aliis vaccis triplicaretur in illa. Quod non solum in ea, sed in omnibus quæ ex ea processerunt, factum esse narratur. Mane autem facto, cum jam iter agere vellent, respicientes viderunt omnia habitacula resecta & reparata, ita ac si numquam discooperta fuissent. Tunc fideles, qui prævio S. Guignero Christi vestigia sequebantur, per singula loca cernentes multiplicari mirabilia Dei, magis magisque confortabantur, & in fide & amore Christi confirmabantur. Et bene Christus talibus debuit consolationibus confirmare testes ac consolari, quos per palmam martyrii in proximo disposuerat coronare. Mane autem facto pergentes gradiabantur per loca quædam silvestria.

a Ignotum Hibernis nomen. Suspiciatur autem Colganus, sicut pro Kierano, Piranus dici a Britannis videtur; sic discedat Pialam esse, quomodo Hiberni Kiarum vel Cailam dicunt; & horum nominum Sanctas varias ex patriis scriptis adducit.
b Albertus solum trecentos habet nec meminit Episcoporum; & hoc quidem in exilium cum Fingaro profectus scribit, nec quidquam, vixit de secundo illius ex Hibernia discessu: imo supponit primum e patria egressum subsequens mox fuisse martyrium, ad suggestionem impij parentis a filium per litteras subsecuti; quibus eum, ut hostili in Britonum animi eliminatus sit, qui auxilium Maletio laetatur discesserit ex Hibernia.

c Ab influente scilicet riva, qui Cambdeno Haile scribitur. **D**
d Colganus ad Conionis portum, Cambdeno hic ex Ptolemaeo memoratum, respicit: suspitor postioris Guignero vocabulum esse, atque fortasse velint Conetconiam vel Coningtoniam legi potuisse, vel simile quidpiam ex tota compositum.
e Nec hoc nomen caret mendii suspitione.

CAPUT III.

S. Guigneri & sociorum Martyrium.

11 **S**onuerat jam pervulgante fama in auribus Theodorici, Regis Cornubiæ, in terra scilicet sua Christianam multitudinem advenisse; & timens odibilis Deo tyrannus, ne populum suum ad fidem Christi vellent convertere, conglobatis militibus ad locum, ubi Sanctus esse cognovit, truculentior sera occurrit. Non expectat causam, rationem non quaerit, non vult audire sermonem: sed veniens improvisus a tergo, subito oves Christi leo cruentus aggrediens, perimit, trucidat, atque prostermit. Cæduntur Sancti, truncantur, dilaniantur, & alii amputatis capitibus, alii confossi gladiis inhumane, alii cruciati, omnes una die Christi Martyres effecti, sacre mortis compendio perennis vitæ bravium omnes pariter perceperunt.

12 Paullulum S. Fingar, tunc forte separatus a suis, in valle quadam residens operiebatur sequentes: ubi cum solo baculum, quem manu gestabat, fixisset, mox ut ad se sambucam retraxit, fons e terra secundus erupit: qui utrimque duplici saxo decenter inclusus, usque in hodiernum diem copiosa vena fluitare non cessat. Et subito audiens murmur in comitatu exurgere, miratus quid esset, festinans ad Sanctos regreditur: cernensque passim immolari hostias Christi, & hostilem gladium confuse per Sanctorum membra discurrere; paucis, qui cum eo erant, ait; Ecce fratres, hic est locus pascuæ nostræ, hic providit Deus finem dare nostris laboribus. Venite ergo, Fratres, & libenter immolemur pro eo, qui animam suam dedit in redemptionem pro multis. Non timeamus eos, qui corpus occidunt: sed illum potius, qui potestatem habet, & corpus & animam mittere in gehennam. Et occurrens tyranno, facis, inquit, fili diaboli, opera patris tui. Et tyrannus ad eum: Tu, inquit, manus meas non evades, non effugies gladium. Tunc Sanctus in hilaritate offerens acceptabile sacrificium Deo, baculo quem manu gestabat ex latere fixo, cervicem præterdidit intrepidus, ut ictum reciperet ferientis. Immanissimus vero tyrannus, arrepto mucrone, fortiter nudam cervicem præteriens, amputato capite Christi Martyrem facit. **P** Et confestim sacri corporis truncus, caput, machæra lictoris propria de cervice truncatum, de terra collegit; & in montem, qui non longe distat a loco, propriis manibus, poplite firmo incedens, portavit.

13 Erat villa quadam in ejusdem latere montis sita: in qua cum mulieres litigantes audiret, litem loco imprecatur æternam: ut inibi habitantes inter se litigantes numquam desisterent: unde, ut fertur, terra, licet fructifera, manet tamen inhabitabilis; in uno fecunditatis gratiam retinens, in altero maledictioni Sancti subiecta. Sanctus igitur Martyr nolens præ tumultu in loco repausare, resumpto iterum capite, alium exstitavit ad locum, ubi ipsum deponens caput cruentatum, diligenter lavit (in quo loco gratissimus fons, jugi rivo usque hodie emanare non cessat) lavatumque diligenter resumens, portavit iterum illud in alium locum: qui locus ab eo, in quo sancti Martyres passi ducent, interjecto parvo spatio cuiusdam saltus, disparatur. Locus qui de corpore Sancti venam sanguinis resurgentem suscepit, apertus continuo fontem edidit fecundum, qui usque hodie monstratur cœnensibus. Unus autem ex militibus, cum sancti Marty-

Tyrannus
impetum
facit in
montem.**E**progressus
Guignerus.ad suos
mandat
regredi.et cervicem
porrigit
abscindendam.caput e loco
lavit.ad alium
transfert.

fons sanguinis.

arbor ex baculo no-
A Martiris baculum ab eo loco, in quo cum proximus
passioni defixerat, rapere vellet; cernit bifurco ramo,
duplicem jam erupisse in frondem: & tanto tremefactus
miraculo, non est ausum contingere. Carnitur us-
que hodie, in testimonium Sancti, excelsa (ut dicitur)
arbor, ex baculo virtutis Dei educta, sed cujus generis
sit ignoratur.

rufinus qui corpus sepelivit, visu
14 Sanctorum adhuc corpora per campum inhumata
jacebant: & ecce nocte quadam testis Christi eodem
schemate, quo super montem in ulnis proprium caput
detulerat, cuidam viro, Gur nomine, tertio in visu
apparens, ut se sepeliret, monebat. Expergefactus
homo visionem uxori per ordinem narrabat, quomodo
videlicet de sepultura esset persuasus a Sancto. Mulier
autem dissuadebat fieri, ne forte Regis iram incurreret,
& ob hoc mortis sententiam mereretur. In crastinum ve-
ro cum canibus in campum venaturus egrediens, cervum
reperit, qui canum pernicitate infectus, fugiens ad
Sancti Martyris glebam procumbit, tamquam ejus fla-
gitatoris sanctitatis praesidium: desinunt canes latrare
ac persequi cervum, & omni feritate laxata pariter
cum cervo, quasi Sanctum venerantes, decumbunt.
Contemplatur homo grande spectaculum, & percussa
mente in se reversus, quae viderat noctu recogitans,
divino illuc nutu se reputavit adductum: & accipiens
corpus sanctissimi Martyris, veneratione qua potuit
tumulavit. Deinde sanctorum Martyrum corpora stu-
diose per campum requirens, sicuti jacebant, in campo
sepelivit.

Eccelesia sa-
15 Post tempus aliquod, cum jam vinea Domini Sa-
baoth, id est Ecclesia, Cornubia terminos occupare
cepisset: inchoata est devotione fidelium super sepul-
crum sancti Martyris basilica. Et cum artificibus, qui
in opere oratorii laborabant, necessaria desissent, nec
aliquis ministraret; Sanctus suorum recordans, qui
ejus devote famulabantur obsequiis, provincialibus cir-
cumque in visu nocte apparens, monebat singulos,
ut operariis cibum & necessariam opem ferrent auxilium.
Venit tandem ad hominem quemdam, qui taurum ha-
bebat indomitum, monens ut ad operarios ductum eis
largiretur in cibum. Mane autem facto sollicitus homo
de jussione Sancti, cepit tractare qualiter posset animal
cervicosum ac superbum valde subigere, lorisque arcta-
tum, quo sanctus Martyr mandaverat, ducere. Et
conscenso equo, ut quareret taurum egrediens, cer-
nit prius indomitum modo Dei virtute mansuissimum
animal altare praeforibus: qui sponte ante Dominum
gradens, mansuetus recto itinere pergebat ad locum,
ubi artifices in opere oratorii laborabant. Mactatur be-
stia, & cernentes Martyris sibi adeo auxilium, operi
de cetero devotius insisterunt.

omnes op-
16 Aliud quoddam memorabile & dignum rela-
tione, in ejusdem quoque ferrorum basilicae constructione
contigisse miraculum. Unus quidam ex his artificibus,
qui in opere laborabant, cum in securi incideret, con-

fracta in duo frustra divisa est. Turbatus homo jurare
cepit, & obtestari se in opere de cetero nihil facturum.
Quodcum audisset operis procurator, vir quidam bo-
nus, qui pro Deo basilicae curam susceperat, & devote
se mancipaverat obsequiis Sancti, cepit consolari ho-
minem, & blandis tristem demulcere alloquiis: & ac-
cipiens frustra in nomine Jesu Christi, & fractionis rui-
nas conjungens, confestim mesitis Martyris gloriosi
compaginatam & consolidatam est ferramentum; ita
ut nullum de cetero fracturae vestigium appareret. Lau-
datur Deus in commune & benedicitur: & homo, qui
se de cetero nihil facturum juraverat, tanto conforta-
tus miraculo, fortior jam persistit in opere.

17 Sed quoniam Sancti exorsus sum narrare virtutes,
illud inferendum credidi lectioni, quod & incredulis
metum incutit, & universos de Sanctorum reverentia
monet. Cum super saxum quoddam, a quod fuerat an-
chora navis ejus, in contemptum Martyris sancti, duo
milites insultando urinerent, utrumque confestim divi-
na ultio percussit. Ambo enim arrepti a demone, alter
eorum linguam frustatim concissam dentibus masticavit,
alterius viscera per postrema diffusa sunt omnia, & sic
uterque exitu expiravit horrendo. Ecce ex hoc potest
satis perpendi, quanta Sanctos vult Deus reverentia
honorari, quorum contemptum tam districto disponit
examine expiari. Super sarcophagum venerabilis cujus-
dam Episcopi, qui de contubernaliis fuerat Regis Cli-
tonis, corruptor quidam gremia cujusdam mulieris in-
cestare praesumpsit; qui more canum in ipso opere tur-
pitudinis inseparabiliter copulati, nulla poterant ratio-
ne ab invicem separari. Adducuntur tandem ad memo-
riam Martyris gloriosi Guigneri, ubi merito testis Chri-
sti & intercessione fidelium liberantur.

18 Habebat praeterea aditus Martyris sacri vaccam:
quam cum scelerati homines quidam furati fuissent,
ducentes, super cornua ejus subito duo ardentia lumi-
naria conspexerunt; & tanto tremefacti spectaculo,
redeuntes in crastinum, vaccam Sacrilega propriam red-
diderunt, & aliam pro satisfactione commissi simul &
pro indulgentia supplicantes dederunt. Terra cum fide
& devotione Sancti de tumulo sumpta, per merita Mar-
tyris pellit languores & perficit sanitates. Haec ego ser-
vus Christi Jesu Anselmus de passione Sanctorum & vir-
tutibus Martyris pretiosi Guigneri, iuxta fidem nar-
rantium, brevi stylo digesti; ut habeant fideles, qui
ejus spirituali titulo gloriantur, quibus se lectionibus
occupent, & Patroni proprii fortia gesta cognoscant;
& ob hoc nomen meum in fine subiunxi, ut per meritum
Martyris & orationem fidelium misericordiam merear
Redemptoris Jesu Christi Domini nostri, qui cum Pa-
tre & Spiritu sancto vivit & regnat per omnia secula
saeculorum.

1. Locus videtur mutilus, & se redintegrandos: ad quod al-
ligata fuerat anchora navis ejus.

DE SANCTO DOMETIO

MARTYRE EX PHRYGIA.

SUB PU-
1 Hujus Martyris, quem Dometionem nominant
Menae excusa, solum nomen sciremus ex im-
presso apud Canisium Menologio, unde in Martyrologium
Romanum transit, & ex infra citandis MSS. genus an-
tem martyrii gladio consummati ex Menaeis jam distis:
nisi subveniret illustre Menologium Basilii Imperatoris
jussu compositum, & a nobis ex Codice monasterii Crypta
Ferrata descriptum, hoc elogio subiecto illius certamini
per modum tituli sic indicato addam ut patet. Papia.
Est autem hujusmodi.

Tam. III Mart.

2 Dometius Christi Martyr sub tyrannide Juliani
exitit ex Phrygia oriundus, qui cum videret multos
esse, qui tyranno adhaerent, & quotidie Christo re-
nuntiantes, adorarent idola, vehementer indoluit &
anxietas est animo, moerorem non sustinens. Igitur
die quadam cum equestres ludia gereretur, & impuris
demonibus offerrentur sacrificia, diutius nequit con-
tinere ipse se, quin divino inflammatus zelo, in me-
dium prodiret circum, anathemate devovens Julia-
num apostatam, & idolorum cultores despuens falsos
que

Qq 2

A que dictos deos subfannans. Quapropter apprehensus, conjectusque in vincula ad Imperatorem adductus est, multisque tormentis toleratis reclusus in carcerem: unde intra paucos dies extractus, iussusque Christum abnegare, cum parere abnueret, sacram cervicem subiecit gladio & capite minutus est.

argue in f-
de constans
gladio ce-
duar.

3 Qua subobscura indicantur obscuriori disticho in Me-
mais, praterita mentione temporis patriaque, sed cum ali-
quo indicio militaris ordinis sub hoc titulo, quem Maxi-

mus Cythereus transcripsit: Ο δὲ Σ. Διομήτης ἱστῶν τι. D
distichon. S. Dometion gladio consummatur. Disti-
chon vero tale est.

Ο δὲ Σ. Διομήτης ἱστῶν τι.

Ο γὰρ ἀπαύτως τῇ ἐκείνῃ Διομήτει.

ubi exaratum legens pro ueritate ipsum distichon sic Latine
reddo

Discrimen ingens ensifer videns iste,

Vincere perensem Dometion concupiscit.

DE SS. PELAGIA, AQUILA, EPARCHIO

ET THEODOSIA MART. APUD GRÆCOS.

XXIII
MAR.
S. Dometio
conjugum
aut ab ali-
quibus

1 **E**xensum Menologium, & ex eo Romanum Marty-
rologium hosce Martyres conjunctim cum Dometio
referunt: uti etiam MS. codex Ambrosiana bibliotheca
Mediolani littera O num. 148 signatus. Ita Claromon-
tanum MS. Synaxarion, ac Mazariniana duo, sed ad
xxv diem, sub hac formula aliquam divisionem inducente:
Ἀδελφοὶ οἱ ἅγιοι Μαρτύροι Διομήτης, Πελαγία, Ἀquila, Ἐ-
παρχὸς & Θεοδοσία. Potuissent igitur omnes hi Dometio so-
cii adiuncti credi, nisi hunc genere Phrygem & sub Julia-
no passum constaret ex elogio, quorum neutrum de aliis
audemus asseverare.

et iam ad
15 Martii.

Hispania
perferam
adscriptum
tuo

2 Audentiores, qui sub Lucii Dextri & Juliani Tole-
tani venerande antiquitatis nominibus somnia sua insulse
protrudere, nobilem hanc Martyrum coronam, Dometio
duce Romano martyrologio inscriptam, videntes absque
nota loci temporisque quodammodo oberrare, eam Hispani-
is manciparunt; quia scilicet sibi eam regulam presti-
tuerant, ut a nullo Sanctorum ad se abducendo calamum
abstinerent, quem impune eo trahi posse sperarent. Hos
secutus in Martyrologio Hispanico Tamayo & elogium
prolixum & Atla prolixiora eisdem e cerebro suo sinxit,
quamvis utrobique nihil nisi nuda nomina reperisset, anno
Christi ccc & persecutioni Diocletiani adscripta, quibus
Pseudo-Julianus nn. 140 hac verba praeixit: In Lusita-
nia prope Braccaram Brigantiae, quae quondam Julio-
briga dicta est.

in pseudo-
Juliani
chronico.

et simili
Iulius L.
Dextro.

3 Haec autem ut merito arguuntur a Tamayo, quod
Juliobrigam in Lusitania constituerent, quam in Cantabris
fuisse nemo dubitaverit: ita immerito voluit nos hisce reje-
ctis, nibilo melioris fidei Pseudodextro, Tarraconam in
Hispania, eorum nominibus praefigente, inconcussae pare-
re, tamquam antiquiori & melius instructo. Nam &
de hoc verissime pronuntiavit Matthaeus Raderus in Ana-
lectis ad suos eruditissimos in Martialis Epigrammata
commentarios: Chronicon hoc nihil aliud est, quam far-
rigo fabularum, partim recenter excogitarum, par-
tim famae aliquot saeculis continuata mendacio confirma-
tarum. Habent nimirum Hispani suum Annium Viter-
bensem, habueruntque jam olim Julium Mercatorem

insulissimum fabrum decretalium Epistolarum Rom.
Pontificum, quas ex Hispania primum allatas docet
Baronius ad annum Christi 865, earumque impostu-
ras saepe detegit; uti & praedictus Raderus ibidem non se-
mel refellere cogitur, quae Dexter ejusque patronus Biva-
rius scripsere.

4 Quod & nos singulis propemodum diebus facere com-
pellimur; haud sine nausea stomachoque, quod tanta men-
tiendi licentia nisi fuerint in rebus sacerrimis homines sa-
crocrorum cultum specialem professi; & dignissimum alias
sua gentis nomen amulis externarum gentium linguis cala-
misque propinacis irridendum. Arturus a monasterio,
quamvis minime severus auctorum in rem suam facien-
tium censor, dum Pelagiam Theodosiamque sacro Gyna-
ceo insereret, isque Aquilam (velut hoc quoque mulieris
nomen esset) adjungeret, haud aliter quam Pleu'o-dex-
trum nominare est ausus: nec aliter indicant in Hispania
cordati ac litterati viri, quorum super ea re sententias au-
divimus, meritoque vana ambitioni praescribimus, ipsa
praesertim manifesta falsitatis evidentia compellente.

E

indignis-
sima impo-
stura consti-
tuit

5 Servantur Bononia in templo S. Stephani nonnulla
Reliquia sancti cujusdam Martyris Aquila, Roma quan-
tum conjicere licet advecta: sed quas tuto possumus cre-
dere alterius esse. Quia tamen alibi nusquam in ecclesia
fastis reperiebatur insertum hoc nomen, nisi addito chara-
ctere Thebaidos, Asiae vel Mauritaniae; hunc diem, quo
Aquila absque loco determinato, occurreret, solum sibi
relictum patavere, quem suis Reliquiis colendis attribue-
rent istius templi curatores: secus nempe communem eo-
rum errorem, qui consulto Romano Martyrologio, si cujus
forte Sancti nomen reperiant, quod expressa una cum no-
mine circumstantia non omnino evincant alterius esse quam
cujus ipsi ipsana accipere, pinus existimant credere dice-
reque ejus hac esse: quamvis ea re nihil sit ad inducendam
confusionem intolerabilem & Sanctorum cultui perniciosissi-
mam periculosum magis. Hoc distum alibi quoque vale-
re debet, & sufficit ut sciatur quo fundamento Antonius
Pauli Masini hoc nomen suis Bononia perlustrata fastis
adscriptis ad praesentem diem.

Bononia
alicujus S.
Aquila re-
liquia.

F

sublime
cum hic
relato con-
fundenda.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

VICTORIANO PROCONSULE CARTHAGINIS, DUOBUS GERMANIS AQUISREGIENSIBUS, FRUMENTIO, ET ALTERO FRUMENTIO,

CARTHAGINE ET TAMBAJÆ IN AFRICA.

CIRCA
A. CCOC-
LXXXIV
XXIII
MAR.

1 **I**llustres hos Africa Martyres celebrant antiqua
Martyrologia. Vacat quidem Beda genuinus,
sed Divionensis Beda supplementum MS. ista ha-
bet: In Africa Martyrum Victoriani, Frumen-
tij & duorum germanorum. Similia tradunt alia

MSS. Martyrologia, Casinense, Barberinianum,
Valliscellanum, Trevirense Sancti Marini, Colonien-
se Sanctae Mariae ad Gradus, Leodiense Sancti Lam-
berti, Centulense sub nomine Beda: in quo ista le-
guntur: In Africa Sanctorum Martyrum Victorini,
Frumen-

Memoria
in sacris
Fastis

A Frumentii & alterius Frumentii, & duorum germanorum, qui maximis suppliciis cruciati gloriose coronati sunt. *Plinius Ursardus ista deducens*, In Africa, inquit, sanctorum Martyrum Victoriani, Frumentii & alterius Frumentii, & duorum germanorum, qui persecutione Vandatica, ut scribit Victor Africanus Episcopus, sub Hunerico Rege, pro constantia Catholicae confessionis, immanissimis suppliciis excruciat, egregio martyrio coronati sunt. *Quae aliquanto contrahens leguntur apud Adam, Netherum, Bedam excusum, & in veteri Romano a Rosveido edito: est uberior & ordine mutato explicatur in hodierno Romano.* In Africa sanctorum Martyrum Victoriani Proconsulis Carthagini, & duorum germanorum Aquisregiensium, item Frumentii & alterius Frumentii mercatorum, qui in persecutione Vandatica, (ut scribit Victor Africanus Episcopus) sub Hunerico Rege Arianopro constantia Catholicae confessionis immanissimis suppliciis cruciati, egregie coronati sunt. Agonis huius Victoriani commemorationem Leodii fieri, scribit Sausajus: *cujus vestigia in variis Breviariis, & Misalibus Leodiensibus non reperimus. Sed forsitan sit in particulari aliqua Ecclesia.*

B *Maurolycus in duas distinguit classes, quarum prima est: Carthagine in Africa, sanctorum Martyrum Fidelis & Victoriani. Verum Fidelis sub Imperatoribus Romanis passus est, de quo supra egimus. Altera vero classis est ista. Tabudis autem oppido B. Frumentii & alterius Frumentii & duorum germanorum &c. Quae eadem apud Felicium leguntur. Galesinius hunc alios interferit: Adrumenti, inquit, in Africa, SS. Victoriani, Veroli, Secundini & Sociorum viginti, qui illius civitatis nobilissimi, pro fide ab Arianis contrucidati sunt. In Mauritania ad oppidum Typacense sanctorum Martyrum Frumentii & alterius item Frumentii. In Vandalis Ecclesiam Dei vexantibus, in fide constantissimi, acerrimis torti cruciatibus, coronantur. De SS. Verulo, Secundino & aliis viginti egimus xxi Februarii, ubi pluribus de Adrumeto urbe Africa propria antiqua & celebri in Bizacena provincia egimus, & dubitavimus num essent dicti Sancti in persecutione Vandaliana martyris palmam adepti, quod ante Galesinium non reperitur, qui id scripserit. Huius Adrumitanæ civitatis civis erat S. Victorianus, sed tunc Proconsul Carthagini. Uterque Frumentius Carthagini etiam videtur adscribendus, quia Victor Uticensis antequam narraret bonum certamen, immediate de insula Carthagine duodecim pueris pena egerat. Ceterum Maurolycus & Galesinius duos germanos Aquisregienses omiserunt, sicuti Petrum de Natalibus, qui lib. 3. Catalogi cap. 220, tradit utrumque fuisse Frumentum vocatum, & apud Tabadense oppidum passum. Summe miramur Galesinium, qui sapissime allegat Victorem Uticensem seu Vitensem, in hac narratione adeo idiotam videri, ac si eam numquam vidisset. Quia Petro de Natalibus est Tabada & Maurolycus Tabada, Victori Tambaja est, urbs Africa propria in Bizacena etiam provincia, uti Aarumetum & Aqua Regia. Meminis S. Augustinus lib. 7. contra Donatistas cap. 44. Secundiani Episcopi a Tambais: ac Maximianus Episcopus Aquisregiensis subscripsit Concilio vii Carthaginiensi. Interim Ga-*

lesinius adscribit martyrium Typacensi in Mauritania D oppido, ad quod transiit, cum suam de hisce Martyriis relationem absolvisset Victor, qui eodem tempore vixit Utica, haud procul Carthagine Episcopus, inscribens Martyrologio Romano ad xxiii Augusti.

3 *Hunericus Rex mortuo anno cccclxxvi Geisericopatre, regnare cepit, & anno regni viii die vi Kalend. Martias edicta feralia contra Catholicos publicavit, is est annus Christi cccclxxiv, ad quem Baronius bonum martyrium dedit, quod & nos ex Victore Uticensi facimus, scilicet solum quæ ad hos Martyres spectant. Ita ergo habet:*

4 *Qualiter autem Adrumentinæ civitatis civem Victorianum, tunc Proconsulem Carthagini, prædicem nescio, deficientibus verbis. Quo in Africa: partibus nullus ditior fuit, qui etiam apud impium Regem pro rebus semper sibi commissis fidelissimus habebatur. Mandatur ei a Rege familiariter diciturque, quod cum habiturus esset præ omnibus domesticum, si ejus præcepto facilem commodasset assensum. Sed ille vir Dei missis ad se tale dedit eum fiducia magna responsum: Securus de Christo, Deo & Domino meo, dico quæ Regi dicatis. Subigat ignibus, adigat bestiis, excruciet generibus omnium tormentorum: si consenserò, frustra sum in Ecclesia Catholica baptizatus. Nam si hæc præsens vita sola fuisset, & aliam, quæ vere est, non sperarem æternam, nec ita voluissem ad modicum atque temporali ter gloriari, & ingratus existere, qui suam fidem mihi contulit creditori. Ad quod tyrannus excitatus, quantorum temporum, & quantis cum affligeret poenis, humanus sermo non poterit explicare. Qui tripudians in Domino, feliciterque consummans, martyrialem coronam accepit.*

5 *Apud Tambalensem quoque civitatem gesta, quæ quædam certamina Martyrum explicare? Ubi duo germani fratres Aquisregiensis civitatis, sibi securi, de Domino invicem juraverunt, & rogaverunt tortores, ut una poena parique supplicio torquerentur. Et dum primo suspensio molibus lapidum pedibus alligatis tota die penderent, unus illorum petivit sese deponi, & sibi iudicias dari. Cui frater alius, metuens ne fidem negaret, de suspensio clamabat: Noli, noli frater, non ita juravimus Christo. Accusabo te, cum ante thronum ejus terribilem venerimus: quia super Corpus ejus & Sanguinem juravimus, ut pro eo invicem patiamur. Ista dicens & alia multa, confortavit germanum ad prælium passionis. Qui clamans, ingenti voce dicebat: Adigite suppliciis quibus vultis; & poenis Christianos ætate crudelibus. Quod frater meus factus est, hoc etiam ego. Quantis jam laminis ignitis adusti sunt, qualibus unguis exarati, quibus cruciatibus torti, ipsa res docet, & quod eos ipsi tortores a sua facie projecerunt, dicentes: Istos imitator universus populus, ut nullus ad nostram religionem penitus convertatur, & præcipue quia nulli livores, nulla poenarum vestigia in eis penitus videbantur.*

6 *Dein variis interpositis additur: Illis diebus & duo negotiatores, Frumentius & alius Frumentius ipsi ejusdem urbis, scilicet Carthagini, egregio martyrio coronati sunt.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

LIBERATO MEDICO CUM UXORE ET DUOBUS FILIIS
ET ALTERO PUERO ET CRESCENTIO PRESBYTERO.

1 *Maurolycus in suo Martyrologio præcedentibus Martyribus hos addit in eadem persecutione sub Hunerico Rege passos. Item passio, inquit, S. Liberati medici cum uxore in Africa sub Arianis trucidatorum, & eorundem duorum filiorum, & alterius pueri se-*
Tom. III. Mart.

prennis in gurgitem demersorum, nec non Crescentii Presbyteri, qui apud Turzetanam civitatem in specu montis clausus defecit. Eadem habet Felicinus, ac civitatem Turzetanam appellat infra Misentinam & Miritanam. Galesinius hunc diem ab his ita auspici-

A *caur*: Decimo Kalend. Aprilis. In Africa sanctorum Martyrum Liberati medici & conjugis ejus ac filiorum. *Ferrarius* *secundus* *Galesinius*, primo etiam loco eos inseruit *Catalogo generalis*. Sunt etiam inserti *secunda* *editioni* *Martyrol. Germanici*. *Richardus* *Witsfordus* in *Martyrologio*, *Anglice* anno 1526 *Londini* edito, non solum omnes hic relictos, sed duodecim alios pueros tum plurima passus adjungit. Prævit *Petrus de Natalibus*, qui lib. 3. cap. 221. de duodecim istis pueris agit, & capite sequenti de aliis, additque horum passionem agi x Kalend. Aprilis. Certamen illorum descripsit testis oculatus *Victor Veicensis* seu *Vitensis*, eodem lib. 3. de *Persecutione* *Vandalica* ex quo & horum *Acta* damus.

2 Tali violentia, nobis videntibus, ibi Carthagine filius cujusdam nobilis annorum circiter septem, jussu
* *Cyrilli* * *Cyrillæ* a parentibus separatus est, matre sine verecundia matronali solutis crinibus post raptores tota orbe currente infantulo clamante ut poterat, Christianus sum, Christianus sum, Christianus sum. Cui & os obturant, infantem infantiam in suum gurgitem demerferunt. Ita de filiis medici venerabilis Liberati, factum esse probatur. Nam cum jussu Regis cum uxore & liberis ad exiliam mitti juberetur, cogitavit impietas Ariana a parentibus filios parvulos separare, quo posset per pleratis affectum, etiam virtutem proferre genitorum. Disjunguntur a parentibus tenera pignora filiorum: cumque vellet Liberatus lacrymas emittere, auctoritate uxoris increpatur, & in ipso meatu exitus sui illico lacrymæ siccaverunt. At enim ei conjunx: En propter filios, Liberate, perditurus es animam tuam? Computa eos non fuisse natos: nam & ipsos omnino vindicaturus est Christus. Nonne vides eos clamantes & dicentes, Christiani sumus? Sed hæc mulier quid in conspectu judicium egerit, tacendum non est. Nam cum ipsa & maritus, licet scorsum, carceris tamen custodia tenerentur, ita ut se penitus non viderent, mandatur mulieri, diciturque illi: Solve jam duritiam tuam: ecce vir tuus paruit imperio Regis, & noster factus est Christianus. Atque illa: Videam illum, & faciam ego, quod voluerit Deus. Educta igitur de carcere, invenit virum suum stantem cum ingenti multitudine pro tribunalibus connexum: & verum æstimans, quod finirentur inimici, injecta manu apprehendens oram vestimentorum ejus gutturi proximam, videntibus omnibus suffocabat eum, dicens: Perdite & reprobe, gratiæ Dei & misericordiæ ejus indigne, quare voluisti ad modicum gloriari, & in æternum perire?

Quid tibi proderit aurum? quid argentum? num. Quid liberabant te de camino gehennæ? Dixit & alia multa. Cujus maritus respondit: Quid pateris mulier? quid tibi videtur? aut quid forte de me audire potuisti? Ego in nomine Christi Catholicus permaneo, nec amittere potero aliquando, quod teneo. Tunc hæretici mendacii sui conscit & detecti, fallaciam suam colorare minime potuerunt. Et quia superius de violentia immanitatis eorum breviter diximus, hanc plurimi metuentes, alii se in speluncis, alii in desertis locis viri vel femine, nullo sibi conscio, sese alu-debant: & ibidem, nulla succurrente sustentatione ciborum, fame vel frigore victi, contritum & contritularum spiritum exhalabant; inter hæc afflictionis incommoda, inviolata secum fidei securitatem portantes. Sic enim Crescensius Presbyter * *Mizentinx* civitatis, in spelunca * *Ziquensis* montis repertus est, putrescente jam solutus cadavere.

3 De duodecim pueris, ista habet *Victor*: Suggestente quodam ex Lectore Theutorico perduto, quos ille noverat vocales strenuos atque aptos modulis cantilone, designatione sua debere dicit duodecim infantulos separari, quos ipse, dum Catholicus esset tunc habuit discipulos. Statim illo suggerente, sub festinatione viri mitterentur, & vi barbariorum furoris bisseus numerus puerorum de itinere revocetur. Segregantur corpore non spiritu a grege Sanctorum: qui timentes precipitium, cum suspiriis lacrymarum, ne divallerentur, constringebant manibus genua sociorum, quos violentia tamen hæretica inuacibus separans gladiis, Carthaginem revocavit. Sed dum cum eis quasi cum tali ætate non blanditis ageretur, superiores suis inventi sunt annis, & ne obdormirent in morte, lucernam sibi Evangelicæ luminis accenderunt. Indignantur ob hoc graviter Ariani, & se superatos a pueris erubescunt. Unde accensis, subdi fustibus jubent, quos jam ante paucissimos dies variis verberibus dissipaverant. Impiuntur vulneribus vulnera, & rursus pena restaurata recrudescit. Factum est Domino confortante, ut nec ætas minor deficeret in dolore, & magis animus cresceret roboratus in fide. Quod nunc Carthago miro fecit affectu, & quasi duodecim Apostolorum, eorum conspiciunt puerorum. Una degunt, simul vescuntur, pariter psallunt, simul in Domino gloriantur. Hæc *Victor*. Hos tamen duodecim pueros, quia de illis illorum non constat, & ideo a *Martyrologio*, *Felicio*, *Canisso* aliisque non memorantur, in titulo omisimus: quia tamen a *Petro de Natalibus* & *Witsfordo* referuntur, eorum *Acta* aliis adjungimus.

DE SANCTO BENEDICTO

MONACHO IN CAMPANIA

SECULO
VI
XIII
MAR.

Memoria in
falsis.

Memoria in
S. G. G. G.

1 **V**ixit hic monachus eodem tempore, quo magnus *Benedictus* Ordinis fundator, & cum eodem ad diem xxi Martii relictus est a *Galesinio*, *Canisso*, *Greveno*, *Witsfordo*: quem *Tabula Martyrol. Rom.* celebrans die xxi Martii his verbis: In Campania S. Benedicti monachi, qui a Gothis in ardenti clibano inclusus, sequenti die inventus est illæsus. Eundem *Martyrologiis* *Benedictinis* inscripserunt *Vion*, *Dorzanus*, *Menardus*, *Bucelinus*, quibus saltem nomen *Benedicti* favorem conciliat & affectum. Quæ de eo sciri possunt, refert *S. Gregorius Magnus* lib. 3. *Dialogorum* cap. 18. his verbis:

2 Frater quidam mecum est in monasterio conversatus, in Scriptura sacra studiosissimus, qui me ætate præbat: hic ex multis, quæ nesciebam, me edificare consueverat. Hujus itaque narratione didici, quod scis quidam in Campaniæ partibus intra quadragesimam

Romane urbis milliariam, nomine *Benedictus*, equidem ætate juvenis, sed moribus grandævus, & in sanctæ conversationis regula se fortiter stringens: quem Totilæ Regis tempore cum Gothi reperissent, hunc incendere cum cella sua moliti sunt: ignem namque posuerunt, sed in circuitu arsa sunt omnia, cella vero ipsius igne comburi non potuit. Quod videntes Gothi, magisque scævientes, atque hunc ex suo habitaculo trahentes, non longe aspexerunt succensum clibanum, qui coquendis panibus parabatur, eumque in illo projecerunt clibanumque clauserunt. Sed die altero ita illæsus inventus est, ut non solum caro ejus ab ignibus, sed neque extrema ullo modo vestimenta cremarentur.

3 Hæc *S. Gregorius*, & quibus suis contraxerunt *Petrus de Natalibus* l. 3. *Catalogi* cap. 216. *Ferrarius* in *Catalogo Sanctorum Italia*, supra memoratus *Bucelinus* & alii. Rex *Opibo*.

* al. *Mizentinx*
* al. *Quis*
* al. *Quis*

E
* al. *Quis*
* al. *Quis*

* al. *Quis*
* al. *Quis*

* al. *Quis*
* al. *Quis*

* al. *Quis*
* al. *Quis*

A Gethorun Tulla, sub quodam miraculo contigit, re-
gnavit in Italia ab anno DLI ad annum usque DLI. At
quandiu postea adhuc vixit S. Benedictus, neque ex S.
Gregorio neque aliunde constat.

an natali
31 Martii.

4 His scriptis reperimus diem ejus natalem in perveitiss
Martyrologiis assignari XXXI Martii, & sunt MSS. Ro-
manum in bibliotheca Cardinalis Barberini, signatum nu.
1851. Archiepiscopi Ecclesia Cathedralis, & Tornacense
monasterii S. Martini. Est aliquod MS. Calendarium Be-

nedictinum comitum S. Salvatoris ex Trithemio & aliis
confectum, in quo fit memoria S. Benedicti monachi, de
quo Gregorius in lib. 3 Dialogorum. Bucelinus in Mono-
logio Benedictino asserit se apud Andream Bambergensis
repperisse S. Benedictum monachum Campanum, nec pre-
ter nomen quidquam proditum: ex quo non satis sui me-
mor tamquam alius monachus foret a S. Benedicto in cam-
pania mortuo, quem in Dialogis S. Gregorii hoc discreta-
bras, eundem iterum celebrat.

DE SÆDELVALDO PRESBYTERO

ET ANACHORETA IN ANGLIA.

Commentarius historicus.

§ 1 Gesta S. Edilvaldi in vita. Miracula.

CIRCA
ANNUM
DCC
XXIII
MARTII

S. Edil-
valdi
vita.

memoria
expresse.

S Antiquissimum Cuthbertum Lindisfarnensem apud
Anglos Episcopum, ante & post Episcopatum, in
parva Oceani insula, Farne dicta, prope hodiernum
Northumbria Comitatum, vitam anachoreticam trans-
gisse pluribus diximus ad ejus Acta, anobis ad diem xx
Martii illustrata: est hoc xxiii Martii domus proxi-
mam ejus in illa insula successorem; cuius gesta ex illius
potissimum Vita a Beda conscripta, & historia Ecclesia-
stica gentis Anglorum ejusdem Beda colligimus. Nomen
ejus varie in codicibus Beda exaratum est: in Vita S.
Cuthberti hactenus excusa Edilvaldus legitur, pro quo
in peramptis membranaceis nostro, Badilvaldus scribi-
tur. In Historia Ecclesiastica hactenus in Germania ex-
cusa habetur lib. 4 cap. 1 Edilvaldus, in Cantabrigie
f. editione Ethelvaldus, & Saxonice Ethelvold. In
poemate ejusdem Beda de Vita S. Cuthberti, edito ab Hen-
rico Canisio, Odilvaldus, in dicto antiquo MS. nostro
Oidilvaldus, apud Simonem Dunelmensem infra cir-
cundum Ethelvoldus. Unde posteri pro sua quique dialecto,
nomen varie scripserunt: cui tamen eadem significatio im-
est, ut sit nobilitate potens: quia Ethel, Adel, Edel no-
bilem & nobilitatem signant; & VVald sive VVold poten-
tem: Candidatus de Anglo-Saxonum nominibus nobilem
Gubernatorem reddit.

Fuit multo
ante memo-
riam.

an in insula
Lindisfar-
nensi?

an Presby-
ter in Ri-
prossu mona-
sterio?

2 Ante ingressum in insulam Farnam, qua egerit, ita
pauca exponit Beda in Vita S. Cuthberti num. 68. Qui &
ipse multos antea per annos in monachica conversatione
probatus, rite gradum anachoreticæ sublimitatis ascen-
derat. Locum monachicæ conversationis silet, quem pro-
prium est arbitrari monasterium insulæ Lindisfarnensis,
quod hinc anachoretis Farna insula subje-
ta manserit, &
ubi infra dicitur, apud Lindisfarnenses sit sepultus, &
ejus postmodum sacra ossa ab eisdem Lindisfarnensibus sine
Dunelmum translata, & cum corpore S. Cuthberti pie ad-
servata. Idem interim Beda aliud illi domicilium assignat
in Historia Ecclesiastica. Successe, inquit, viro Domini
Cuthberto in exercenda vita solitaria, quam in insula
Farne ante Episcopatus sui tempora gerebat, vir venera-
bilis Ethelvaldus, qui multis annis in monasterio, quod
dicitur Inthipum, acceptum Presbyteratus officium con-
dignis gradu ipso consecrabat actibus. Memoratur idem
Inthipum monasterium a Beda in Vita S. Cuthberti num.
13, in quo hic sub S. Eata aliquandiu vixit, ac dein rever-
sus Mailrosam, unde postea Lindisfarnam migravit. An
idem de S. Ethelvaldo dicendum, in silentio antiquorum
nolumus conjecturam proferre: Illud solum monemus Re-
dam in prefatis verbis vitam anachoreticam, post Episco-
patus susceptionem in insula Farne a S. Cuthberto transactâ,
brevitatis causa omisisse: ita etiam hic solum Presbyterii
dignitatem voluisse indicare. Est autem Inthipum, in car-
mine Beda Hripense monasterium, sicut ad limitem Se-

premerionalis & Occidentalis Ducatus Eboracensis inter
fluvios Skellam & Urum. Consule de eo dicta ad Vitam S.
Cuthberti.

3 Qualis ejus in Farna insula fuerit vita solitaria ex poe-
mate Beda, aliquo saltem modo quasi per rimam visa colligi
possit. Indicat illi quomodo inter S. Cuthbertum & Felgil-
dum, qui eo scribente vivebat, medius extiterit, & ita canis.

in insula
Farne

Hosnam intermedius, locis non segnior almis,
Oidilvalde, sacras rexisti providus arces:
Quem raro proprias, ajunt, voluisse cuiquam
Pandere virtutes, torvive cruenta chelydri
Tela, quibus victor confregerit obvlus armis.
Unde manet longum memorabilis illa, beatis
Incaute prolapsa semel sententia labris.
Forte sacer fidam montis celestibus aurem
Dum rigat, accipit has socii de pectore voces:
Que, rogo, causa tuo toties quod ab ore fluentem
Perrumpant, varientque silentia crebra loquelam,
Et mediis statuat metas oblivio dictis?
Cui responsa pius pauci ita reddidit Heros:
Hoc te, dulcis amor, fixo memorique perennem
Corde tenere decet: studeat nisi quisque, bidentum
Funditus alloquiis avertere sedulus aures,
Non queat atherias inter dare verba catervas,
Pandere nec lætis cæli concentibus aures.
Dixerat, & trepido percussus corda tremore,
Singultu afflicto servens, ac pectora pugnis
Casta ferit, tandemque gemens, erumpit in istam,
Persusus lacrymis, post mœsta silentia vocem:
Obsecro te supplex summi per scepera Tonantis,
Hæc cunctis ut dicta tegas, moribunda quousque
Membra solo reddam, gradiarq; in calle parentum.
Sic sua summa sacer conclavibus abdere quamvis
Mallet, ab ætherio panduntur munera teste.
At pia Cuthbertus memorans sæpe acta priorum
Ætheria sub laude, sui quoque Christus agonis
Ut fuerit locus, fuerat subnectere paucis.
Sicque duos vario jam munere Spiritus idem
Lustravit per dona vitros, atque ætheris alti
Tramite divino regnum perduxit ad unum.

dum in fi-
lentio ex-
creta degit:

celesti can-
tui interest:

quod alteri
Lindisfar-
nensi gestis:

tu ex dissi-
milis S.
Cuthberto,

claret mihi
coloris

4 Hæc de silentii & secreti amore in S. Edilvaldo ob-
servato. At quomodo tempestatem maris orando sedaverit,
narrat Beda in Historia Ecclesiastica ex ore Abbatis Lin-
disfarnensis Guthfridi, cuius meminit in Prefatione ad Vi-
tam S. Cuthberti ante scriptam quo tempore illa Mansiona-
rius erat id est, Ecclesia Presbiteri aut Custos, uti ibidem in
Notis observavimus. Ita ergo scribit Beda: Cujus Ethel-
valdi ut meritum vel vita qualis fuerit, clarescat cer-
tius, unum ejus natro miraculum, quod mihi unus & Fra-
tribus, propter quos & in quibus patratum est, ipse nar-
ravit: videlicet Guthfridus venerabilis Christi famulus
& Presbyter, cui etiam postea Fratribus ejusdem Ec-
clesiæ Lindisfarnensis, in quo educatus est, Abbatibus
jure

A Jure præfuit: Veni, inquit, cum duobus Fratribus aliis ad insulam Færre; loqui desiderans cum reverendissimo Patre Æthelvaldo. Cumque allocutione ejus re-
fecti, & benedictione perita domum rediremus; ecce su-
bito, positis nobis in medio mari, interrupta est serenitas, qua vebemur: & tanta ingruit tamq; fera tempestas hyemis; ut neque vel neque remigio quidquam proficere, neque aliud quam mortem sperare va-
leremus. Cumque diu multum tum vento pelagoque frustra certantes, tandem post terga respiceremus, si forte, vel ipsam, de qua egressi eramus, insulam aliquo conamine reperire possemus; invenimus nos undique verum patri tempestate præclusos, nullamque spem nobis in nobis restare salutis. Ubi autem longius visum de-
vavimus, vidimus in ipsâ insula Færre egressum de latibus suis amantissimum Deo Patrem Æthelvaldum iter nostrum inspicere. Audito enim fragore procellarum ac ferventis Oceani, exierat videre quid nobis accideret. Cumq; nos in labore ac desperatione positos cerneret; flebat genua sua ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, pro nostra vita & salute deprecaturus. Et cum orationem compleret, simul tumida æquora placavit, adeo ut, cessante per omnia sævicia tempestatis, secundi nos-
venti ad terram evasent per plana maris terga comitarentur. Cumque eadentes ad terram, naviculam quoque nostram ab undis exportaremus; mox eadem, qua nostri gratia modicum fluerat, tempestas rediit, & toto illo die multum furere non cessavit: ut palam daretur intelligi, quod modica ista, qua provenerat inter-
cepto quiescit, ad viri Dei preces, nostra evasione gratia, cælis donata esset.

5 Mansit autem idem vir Dei in insula Farne duodecim annis ibidemque defunctus est: sed in insula Llandis-farnensis juxta praefatorum corpora Episcoporum in ecclesia beati Apostoli Petri sepultus. Gestis vero sunt haec temporibus Alcfredi Regis, qui post fratrem suum Egfridum genti Northanhymbrorum decem & octo annis praefuit. Haftenus Beda in Historia Ecclesiastica. Occiso a Pictis memorato Rege Egfrido die 10. Adaji anni 685, successit frater noster Alcfridus, qui summe laborat: a regno apud monachos in insula Hyobstudium litterarum degens, mortuus an. DCCV. At S. Cuthbertus et vixit hic mortali decessit an. DCLXXVII, cui si addamus anni duodecim, exerceat ann. DCCXC, in quem obitum S. Adelvualdi incidisse necesse est, nisi forte spatium aut unius anni aut plurimum mensium post S. Cuthberti mortem interpositum fuerit, antequam S. Adelvualdus ad insulam Farnem profectus vitam solitariam duodecim annorum auspiciatus fuerit, ac sic facile annus DCC pro ejus obitu fore assignandus: ut in annis regni Alcfredi necessario sciendum est.

G. Denique ut cum Beda, qui sic concludit Vitam S. Cuthberti, loquar, nec prætereundum arbitror, quid miraculi celestis etiam per reliquias sanctissimi oratorii, in quo Pater venerabilis solitarius Domino militare consueverat, divina pietas ostenderit: quod tamen utrum meritis ejusdem beati Patris Cuthberti, an successoris ejus Adilvaldi, viri æque Deo dediti, ascribendum sit, internus arbiter noverit. Neque aliqua ratio vetat utriusque merito factum credi, comitante etiam fide reverendissimi Patris Felgildi, per quem & in quo miraculum ipsum, quod refero, sanationis completum est. Ipse est, qui tertius ejusdem loci & militiæ spiritualis hæres, hodie major septuagenario, in magno vite futuræ desiderio, terminum præsentis expectat. Cum ergo viro Dei Cuthberto ad celestia translato, Adilvaldus ejusdem insulæ & monasterii colonus existeret cœpisset, qui & ipse multos antea per annos in monachica conversatione probatus, tunc gradum anachoreticæ sublimitatis ascenderat; reperit, quia pariter præfari oratorii, qui tabulis diligenter conscriptis erant compositi, longa essent vetu-

state dissoluti, & separatis ab invicem tabulis faciem turbidius præbuisse ingressum. Sed vir venerabilis, qui celestis ædificii magis quam terreni decorem quærebat, sumpto sono vel æquila vel quidquid hujusmodi materię reperisset, supererat, singulas ne quotidianis imbrum sive ventorum injuriis ab orandi retardaretur instantia. Cum hæc igitur Adilvaldas ingressus locum vidisset, postularis in frequentibus se Fratribus pelliculam vituli, cumque in illo angulo, quo & ipse & prædecessor ejus Cuthbertus sæpius orans stare vel genu flectere solebat, clavus affixam, violentiis processurum opposuit. At postquam ipse quoque, expletis ibi duodecim continuis annis, gaudium superne beatitudinis intravit, ac tertius locum eundem Felgildus incolere cœpit, placuit reverendissimo Lindisfarnensis Ecclesiæ Pontifici Eadfrido, dissolutum vetustate oratorium illud a fundamentis restaurare. Quod dum essetopus, expletum, & multo devoto religione a beato Christi athleta Felgildo postularent, quatenus aliquam illis particulam de reliquiis sancti ac Deo dilecti Patris Cuthberti sive successoris ejus Adilvaldi, dare debuisset, visum est illi divinitam particulam memoratam pelliculam petentibus dandam: sed daturus eam alius, prius in se ipse, quid hæc virtutis haberet, expertus est. Hæbebat namque vultum deformi rubore simul & tumore persutum, cujus quidem futuri in eo languoris, & prius cum adhuc communi inter Fratres vita degeret, adspicientibus in facie ejus signa patebant. At cum in solitudine remotos, minorem corpori cultum, majorem adhiberet continentiam, & quasi diutino carcere inclusus, rarius vel foci solis vel aeris interetur assilatu, excrevit languor in majus, faciemque totam tumenti ardore replevit. Timens ergo, ne forte magnitudine hujusmodi infirmitatis solitariam deserere vitam, & communem necesse esset conversationem repetere, fidei usus est præsumptione, speravitque se illorum ope curandum, quorum se mansionem tenere & vitam gaudebat imitari. Mittens enim præfatam partem pelliculæ in aquam, ipsa aqua lavit faciem suam: statimque tumor, omnis, qui hanc obsederat, & scabies sæda recessit, juxta quod mihi & primo religiosus quidam Presbyter hujus monasterii Gyrvensis indicavit, qui se vultum illius & prius tumentem ac deformem nosse, & postea mundatum per fenestram manu palpasset referebat: & ipse postmodum Felgildus retulit, adstruens quia res ita, ut Presbyter narraverat, esset expleta: & quod ex eo tempore, cum inclusus per multa annorum curricula maneret, ut prius immunem ab hujusmodi molestia vultum semper haberet, agente gratia Dei omnipotentis, quæ & in præsentem multos, & in futuro cordis & corporis nostri languores sanare consuevit, satiansque in bonis desiderium nostrum, sua nos in misericordia & miseratione coronat in sæcula sæculorum, Amen. *Hæstenus Beda, a quo qui indicatur Eadfridus, fuit Episcopus Lindisfarnensis ab anno dcccxviii ad dcccxx, eique illam vitam S. Cuthberti inscripsit Beda.*

§ II Corporis S. Edeluvaldi translatio.

Memoria in variis fastis.

7 Corpus S. Edelvaldis in ecclesia Lindisfarnensis, cum corporibus S. Cuthberti & aliorum Episcoporum, depositum permanens usque ad Danorum Invasione in incursionem in ditiones Nordanhymbrorum, atque annum circiter DCCCLXXV: quando Eadulfus Episcopus Lindisfarnensis, & Eadredus Abbas corpus S. Cuthberti incorruptum cum sacris ossibus aliorum Sanctorum inde tollentes, auferunt, & cum eisdem variis in locis resederunt. Interim post alios Episcopos successit Arduinus, qui caelesti munus migravit Dunelmum, ac Sede ibi Episcopali erecta, una sacras reliquias eo

tempe, 1.5-
1.6 m.
2.5 m. in air.

Enrich-
ment of
the
system

of other non-
or transport
low red dirt

a morte in
 ecclesia Lin-
 cingensis
 sepultus,

100 699.

1973

aque, ac S.
et ardeat.
Lico de de-
bus.

7. $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ $\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$

vinula par-
viesia pelle
visati oem-
rat 1

E
culus parti-
cula polica
sacatus ra-
mor in sca-
bis faciei.

$$p_{\text{max}} = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{\alpha} + \frac{1}{\beta} \right) \left(\frac{1}{\alpha} + \frac{1}{\beta} + 1 \right)$$

Offa S. Ad
detronaldi
Lindisfarne
etara anno
875.

Danielson
translates
page 995.

ex huius
et circa an-
num 1160
collocata.

cum Reli-
quiis alio-
rum San-
ctorum.

Memoria in
Martyrologio
et Targore
et 11 Junii.

CIRCA
SÆCULUM
XIII
MAR.

Cum
Martyrologio
diffus.

et ad se-
culum 1160
anno?

A transiit circa annum Christi DCCCXCV. Solennis post-
modum anno MCIV facta est corporis S. Cuthberti elevatio, &
ex loculo ejus aperto adjuncta Reliquia separata. Demum
Hugo Episcopus Dunelmensis circa annum MCIX, au-
dienter feriens, quoddam feretrum nimis speciosum,
auro purissimo & argento mundissimo optime fabri-
catum, lapidibusque pretiosis opere mirifico adorna-
tum construxit: in quo viri venerabilis Bedæ Pre-
sbyteri & Gyrvvenfis monachi ossa cum multorum
aliorum Sanctorum reliquiis collocavit. Ita Simon
Dunelmensis in appendice Historia Dunelmensis a Targore,
ut ad Vitam S. Cuthberti probatum est, conscripta & sub il-
lius nomine edita legitur columna 67. Additur mox Cata-
logus Reliquiarum, quæ in Dunelmensi Ecclesia una cum
corporibus SS. Cuthberti & Bedæ continentur; ubi inter alia
leguntur istæ: Ossæ S. Aidani, Edberti, Edfridi, Ethel-
valdi Episcoporum, scilicet Lindisfarnensium.... Ossæ
& capilli Sancti Ethelwoldi Presbyteri, qui successit
S. Cuthberto in anachoreti. Similia habentur columna
76 in inscriptione quodam Saxonica, cui titulus Latinis ver-
bis iste præfigitur: De sic Dunelmi & de Sanctorum
Reliquiis, quæ ibidem continentur, carmen composi-
tum. Reliqua de Translatione Reliquiarum explicantur ad
Vitam S. Cuthberti: nonnulla indicata sunt XII Februarii
ad Vitam S. Ethelwoldi Episcopi Lindisfarnensis, & VI
Martii ad Alia SS. Baltheri & Bilfridi & anachoretarum.
Eoluntur ex reliquis jam indicatis Sanctis Bedæ XXVII Maji,
Aidani XXXI Augusti, Eadberti VI Maji, cui Eadfridus
successor poterit adjungi, nisi interim dies ejus natalis oc-
currat.

B 8 Memoria S. Edelvaldi variis diebus inserta est
Martyrologiis. Menardus ad VI Januarii ista habet:
Lindisfarne S. Edelvaldi Presbyteri & monachi, ac
libro 2 observationum aliqua adjicit ex Historia Eccle-
siastica Bedæ a nobis relata, nulla additavatione, quare
ad illum diem reculerit: nec videtur alia fuisse, quam
ut hiatum istius diei suppleret, relatis dicto S. Edel-
valdo & Adalberto Comite, quem inter Prætermis-
sus.

rejecimus. Menardum sequitur, non tamen citat Ruclii.
At Martyrologii Anglicani anno MDCVIII exensum
Hic rejecit in diem XI Junii, quem eodem modo vacuum ha-
bebat, natus etiam pedisequum Ferrarium in Catalogo ge-
nerali, qui diem illum ita auspicatur: Tertio Idus Junii,
in Anglia S. Edelvaldi Presbyteri.

C 9 Edvardus Maiheuv in Trophæis Congregationis
Anglicanae Ordinis S. Benedicti, etiam & VI diem Janua-
rii & XI Junii relinquit vacuos, tamen elegit hunc XXI Martii,
quo celebrat Commemorationem S. Edelvaldi
Presbyteri eremitæ sive potius anachoretæ. Idem facit
Hieronymus Porterus in Floribus Vitæ magis illustris
Sanctorum Angliæ, Scotia & Hiberniæ, & amboplarima ex
Beda allegant, citantque etiā Historiam Anglicanā Harps-
feldii, qui sæculo 7 cap. 35 de eodem agit ex solo Bedæ, nul-
la diei, quo aut obiit aut colatur, facta mentione. Recens de-
in est anno MDCXL Martyrologium Anglicanum, & citatis
Floribus Porteri relatus est S. Edelvaldus ad hunc XXI
Martii, asseriturque esse ejus diem festum. Demum Ruclii
natus, qui eum ante celebrat VI Januarii, iterum refert ad
hunc XXI Martii, allato alio prorsus elogio, citatis Edo-
vardo Maiheuv & rerum Anglicanarum scriptoribus, cum
ante solum Bedam allegasset: & dixisset cucullum in mo-
nasterio Inripumens amplexum, & rigoris studio soli-
tudinem Lindisfarnensem ingressum. Ad hunc vero diem
asserit in celebri monasterio Riponensi sæculum ejusasse,
dein anachoreticam vitam ex veteri consuetudine ample-
xum, claruisse anno DCCXIV. Idem est monasterium In-
shipum & Riponense. Secessit autem ad anachoretismum,
non in insulam Lindisfarnensem, sed in aliam admodum
parvam, Farnæ dictam, ut ex supra allatis manifestum est.
Placuit ergo etiam ad hunc XXI Martii, cum dictis au-
thoribus Alia hujus Sancti referre, cum apud antiquos nulla
diei natalis sive obitus mentio reperitur, ac vita illius ma-
gnæ sit communicatio cum rebus gestis S. Cuthberti, & utri-
usque ossa simul soleant adservari: & jam de illo ad XX
Martii latissime actum sit: qua Lector facilius poterit
consulere.

DE S. GEORGIO THAUMATURGO CONSTANTINOPOLI

Ex Menæis & Synaxariis Græcorum.

S Anclum hunc, non tam virtutes viæ suæ, solo Deo
teste bradella, quam secus a mortem miracula Con-
stantinopolitana Ecclesia fecere venerabilem, ut testatur
tum excusa Venetiis Menæa ad hunc diem, tum MS. Col-
legii Parisiensis synaxarium ad diem XI, & Maxariniannum
alterum Parisiensis similiter MS. ad diem hujus ejusdem men-
sis XIV: in quibus omnibus ejus commemoratio indicitur
his verbis: Eadem die memoria S. P. N. Georgii
venerabilis & θαυματουργος: usque enim Græcis receptissimo,
quoque ita Martyrio vel miraculis claret, ut ejusdem
nominis alii fuerint vulgo notissimi, distinctionis causa
istæ: seu ut dicuntur dicuntur; Latini juniores dicent.
Ita Martyres XII sub Sarracenis passos, ne cum XI Se-
bastienis confundantur, ut quædam appellat MS. Ambrosia-
num: sic Mariam Abrahami Eremitæ septembris vii di-
xit Joannes Moscus, distinguendam ab Egyptiaca cum-
bis notissima: ut alii alias prolari & proferendi taceantur.
Ergo & hic a magno Martyre Georgio alius, Junior dici-
tur. Et sane multo fuisse juniorem oportet, cujus tam fuit
recens memoria, cum ista scriberentur, ut velus in re præ-
senti superfluum videretur aliam temporis notam addere;
unde nec in antiquioribus Basilii Imperatoris aut Ambro-
sianis Synaxariis seu Monologiis illum reperimus: sed in
iis dumtaxat MSS. quæ annorum quingentorum ætatem
non judicantur excedere, ideoque ad sæculum XI potavimus
eum posse referri. Elogium autem tale habet.

2 Hic uxore & liberis propinquisque relictis, an-
gustam ingressus est viam, & jugum Dei levissimum
subiit, peragrans regiones, oppida, & solitudines; in
quibus cum durissimam vitam egisset, & divinitus de
proxima resolutione sua fuisset admonitus, venit
Constantinopolim, & ingressus venerabile S. Joannis
Theologi templum, quod est in Dhippio, requievit
in pace, sepeimo postquam illuc advenerat die. Cum-
que advenissent, qui cum erant tumulatori, & magni
ponderis ferrum reperissent ita applicatum cadaveri,
ut illud attritu ejus graviter affectum appareret, cla-
morem pariter sustulere, dicentes: Kyrie eleison.
Quapropter in thecam ejusdem templi ex marmore
fabricatam repositus est, profundens miracula sanita-
tum iis, qui cum fide accedunt: nec defunt, qui auxi-
lium ejus experti, & adhuc existentes in vivis, prodigiorum
in se patratorum testes universis se præbent.
Dilectum, Jovis equestris regionem Raderus noster in
MSS. reddidit: alius Joannis Evangelistæ templum in
Bigis: sed ut nullam hujus nominis regionem invenimus in
quoquam Constantinopoli nominatam: sic nec autorem,
qui bigam dicitur dixerit. Apud Suidam vero dicitur
legimus, equestris, non currilia, certamina esse, & compo-
sitionem agnosceamus, qualis in ceteris omnibus ex partibus
d. geminationem significante, formati, ut in d. μισθός,
biformis. Itaque si per conjecturas agendum esset, certamina
bas

Peragere ad-
veniens
Constanti-
nopolim.

istis mor-
tuis ferro
circumfusi
reperiuntur.

Ex clavis
miraculis.

In templo S.
Jo. Ev. ang.
in Dhippio

A hac sic dicta existimarem, quod in eis ad brachium cur-
rentes Desultores, Romani circa notissimi; A. portus
dicti Eliano: qui duobus equis non stratis & colligatis
inter se vehuntur, qui etiam de alio in alium tran-
siliunt cum usus possit. Plura qui vult hujus rei ex Ho-
mero, Propertio, aliisque testimonia, Lipsium legat lib. 3 de

Militia Romana, dialogo 8, & mirabitur ex Floro Theu. D
cobocum Teutonum Regem, quaternos etiam senos-
que equos solitum transilire: nobis satis est, ex his
verisimile reddere, locum ejusmodi vel exercitationi vel
certamini destinatum hic signari; in quo istud D. Joannis
templum fuerit.

DE S. OTHONE SOLITARIO

ARIANI IN REGNO NEAPOLITANO

Commentarius praevious.

CIRCA
ANNUM
MCXL
XXIII
MARTII
ARIANIS-
TAE:

S. Odo Pa-
tronicus

quem ad
Froula sua
obseruauit
firmum.

laudavit S.
Benedictum
captiuo cal-
dam.

Solatusq;
cattacis ad
hulni sepul-
crum iussu
appod.

Qua inter Neapolim Sipontinque, utriusque mari
impositas urbes, media est regio, eam Principi-
sum ulteriorem nunc dicimus; antiqui Hirpinos
appellasse videntur. Regionis caput Beneuentum est, a
quo solis quindecim passuum millibus Arianum abest, tri-
bus Apennini collibus impositum, a quibus & insignia
sumpsit. Sunt qui Taticum Ptolemaei esse putent: alii,
ne vel nomen saltem urbis novum esse videretur, comens-
sunt jam pridem ante tempora Diomedis (quam & Bene-
uenti & Equi-Turici conditorem facit Servius) animum
Janiculorum Principibus, sub Italo Rege egressum & Suerio,
quingentorum illuc hominum deduxisse Coloniam, eiq; ab
templo atque ara Jani ibidem dedicata nuncupationem de-
disse. Quae quam vana sunt, tam solida huic oppido gloria
est accolam habuisse, & etiam nunc habere Patronum S.
Othonem sive Odonem: cujus corpus in Cathedrali basilica
proprium olim sacellum habuit, sollemnemq; cultum die
xii Kalendas Aprilis: quomodo eum refert David Romanus,
in indiculo Diuorum regni Neapolitani; nisi quod, quia
Italice Santodo unica voce dicitur, S. Thodum, Latine
dicendum putauerit; uti & Paulus Regius a Ferrario ci-
tatus in catalogo Sanctorum Italiae.

2 Qui sermonem de inventione & miraculis S. Benedi-
cti composuit Petrus Diaconus Casinensis, ultra annum
cxli superfluo, rem ad hujus Sancti commendationem me-
morabilem narrat num. 42. quae hic retexere non gratiabi-
mur. Quidam miles in Apulia in quodam conflictu, a
quodam iniquissimo captus catenisque devinctus, in fo-
veam demersus est. Cumque dies plurimos eodem
nervo detineretur astrictus, & die noctuque sanctissi-
mi Patris Benedicti auxilium anxie flagitaret; qua-
dam nocte illi apparuit, dicens: Dormis, an vigilas?
Et ille: Ut cernis, Domine, plus in me mentis arca-
no de morte quam de somni quiete pertracto. Sed tu
quis es, qui ad me venire dignatus es, notum ut fa-
cias proinde mense depono. Et Sanctus: Ego sum
Frater Benedictus, quem in tuo adiutorio venisse ro-
gasti. Nunc vero forge celerius: catenas vero, cum
quibus ligatus es, quoniam propter itineris longitu-
dinem ad corpus meum in Casino forte minime vales,
ad sepulcrum Fratris Othonis inclausi, qui meam Re-
gulam optime conservavit, suspende: & ob tuam li-
berationem ad laudes Deo reddendas, ire ne tardes
Casinum. Haec cum dixisset, continuo miles surgens,
invocato Redemptoris nostri & B. Benedicti nomine,
confestim catenas, quae in pedibus ejus erant, solute
sunt: & continuo surgens, quae sibi iuncta fuerant,
omni instantia implere curavit: demum vero Casi-
num veniens, Deo Patrique Benedicto laudes quam
maximas retulit. Sane hunc esse illum Othonem, de quo
agimus, suadent locorum situs & temporum ratio: nam ca-
pitivus in Apulia, etiam Striulus sumptu pro ea sola regione,
qua nunc Capitanate habet nomen, proximus Ariano erat,
Casino vero ad centum fere passuum millia distabat. Cum-
que B. Othonem probaturus simus intra saeculi xlii initium
ejusdemque annum xxvi e vivis excessisse, statimque mor-
te plurimis elaruisse miraculis: nihil propius est, quam ut

arbitremur ad hujus sepulcrum jussisse S. Benedictum sus-
pendi catenas suo beneficio soltas: cum istud miraculum
referatur a Petro penultimum in ordine aliorum, quasi
memoria recentioris suaeque aetatis, cujus Petri annus pri-
mus cadebat in annum vii jam dicti saeculi, ne parer ex-
is, quae vel ipse de se vel alius de eo subiecit ad finem li-
belli sui de viris Illustribus Casinensibus.

3 Meminit praeterea B. Othonis, Arianensium Episco-
porum seriem explicaturus, tomo 8 Italia sacra, Ferdinan-
dus Ughellus; afferens corpus vastantibus Apuliam Sarra-
cenis delatum fuisse Beneventum, & ibi usque ad annum M-
cccclxi quiescente; quando Alphonsus Rex epistolam, xlii
Maji Puteolis signatam, ad Antoninum tituli S. Chryso-
goni Presbyterum Cardinalem Herdensem dedit in hac ver-
ba, quorum triplex apud nos ecygraphum est:

Reverendissime in Christo Pater, Domine, & Ami-
ce nobis carissime.

Cives Ariani cupiunt majorem in modum, ut corpus
B. Othonis Confessoris, quod tempore, quo infideles
Italiam invadebant, invictis Arianensibus ab ecclesia A-
rianensi ad Beneventanam fuit translatus, Ecclesiae
Arianensi restitueretur: hoc enim honestum & pium est. Ve-
stram propterea paternitatem ea animi vehementia, qua
possumus, rogamus, ut pro hac restitutione facienda &
cum sanctissimo Domino nostro & cum Archiepiscopo
Beneventano vices vestras interponatis, ut omnino dicta
restitutio sequatur: quod nobis ad singularem compla-
centiam evadet.

4 Erat tunc Beneventanus Archiepiscopus Jacobus
della Ratta Comitis Caserta filius, Pontifex autem Nico-
laus V. Apud hos auctoritas Regis, & Cardinalis interce-
dendis gratia, insigni illius doctrina doctus, catenas valuit ac
Arianensibus brachium saltem Parvoni sui restitueretur:
quod receptum in thesauro pie servatur, inquit Ughellus, F-
natis autem ejusdem in praedicta ecclesia solemnem ritu
celebratur die i 3 (23 scribere voluit) mensis Martii: quae
quia, dum cives cum armis bellicis & vexillo a Magi-
stro nundinatum delato, totam percurrerent civitatem,
Quadragesimalis poenitentiae disciplinam perturbabat,
nuper in Octavam Domini Resurrectionis translata
est. Haec Ughellus; mortem illius collocans sub tertio Arianen-
sis Sedis Episcopo Bartholomaeo, qui anno MCLXXIX Con-
cilio Lateranensi adfuit: quae ex Ferrario brevi compen-
dio Acta ejus describente: quod hic sumpsisse se profiteretur ex
monumentis Ecclesiae Arianensis, ipsius Odonis persona
prolixè admodum scripsit. Fabius quoque Barberius,
ignotus nobis, quem idem Ughellus ait prolixè Acta S.
Othonis & miracula divulgasse, eadem secura se manife-
ste ostendit, cum ex illis, urbis originem vera antiquiorem
conetur adstruere.

5 Horum nos Arianum geminum habemus ecygraphum:
alterum Rome descriptum, ex schedis Constantini Caietani,
alterum Neapoli transmissum ab operis nostri studiosissimo
Antonio Beatillo, sub hoc titulo: Vita B. Othonis, quam
idem anno a Nativitate Domini MCLXXX Idibus Se-
ptembris conscripserat; quae fuit reperta post ejus obi-
tum in ecclesia S. Petri, extra muros civitatis Ariani,
quam

E
Huius ecy-
graphi an. 1452
a Benevent-
anis repes-
tam.

restitutum
brachium.

scilicet in
Octavam
Pasche
translatum.

An ipse voce
Othoni ad-
scripta.

A quam ipse incolebat, & ubi is quoque ab hac vita discessit: quæ quidem Vita servatur cum aliis sanctis Reliquiis in reliquiario majoris ecclesiæ Arianensis. Quod nos verum ac genuinum ipsius Odonis scriptum rati, cum ornata additionibus marginalibus, distinctumque in capita, annotationibus quoque illustrare cepissemus; deprehendimus purum esse purumque; commentum insulsi cujusdam fabulatoris, fidem volentis adstruere fælionis suæ de origine urbis supra indicatæ, ac paullo plenius refutanda inferius.

6 Et quidem Ecclesiæ atque Imperii statum scissionibus divulsus jam inde ab exordio sæculi duodecimi describendū sibi sumens, ita impingit ubique, ut nihil in ea relatione sincerum invenerimus, præter Pontificum ac Principum nomina; cetera autē conturbatissima omnia. Nam primo, Rogerio Sicilia Comitūque constat a Guilielmo Calabria & Apulia Duce, postremo e familia Roberti Guiscardi surculo sine liberis moriente, institutum heredem ann. 1127, hac solum de causa reprobatur ab Honorio II fuisse, quod Ecclesiæ sedē Sedis Apostolica injussu, velut hereditarium, occupasset Rogerio, inquam, hanc notam injurie, quod Guilelmum nepotem ex patruele absentem, & Apuliæ Comitem statu suo expoliavit, ut se Regem utriusque Siciliæ exaltaret. Deinde Petrum Romanum Petri Leonis filium finxisse ait, quod Innocentius Papa mortuus esset in certamine habito cum Rogerio (in quo vere ipse victus & superatus captivus remanserit per multos dies) atque ita omnes circumveniens coegerit, ut seipsum Papam declararent: quare Innocentius in sua positus libertate, præ timore clam se transtulerit ad Lotharium in Germaniam. Atque Innocentium Tertium constat non prælio victum, sed pacis simulatione deceptum & detentum fuisse captivum, usque dum Regni titulum expatiens Rogerio jura clientelari conferret, ann. MCXXXIX. Constat etiam Anacletum Antipapam (hoc enim nomen Petrus assumpsit) eodem quo Innocentius creatus est anno MCXXX schismatica electione promotum, & prædicti Rogerii potentia se tutatum fuisse. Constat tertio Innocentium Germaniam nec vidisse quidem, sed in Gallias ad Ludovicum Crassum confugisse, ibique regisse usque ad annum sæculi illius XXXIII, quo Lotharius Rex secum eum in Italiam reduxit, & vicissim ab eo est Imperator coronatus. Constat denique omnia hac ante Pontificis captivitatem esse gesta.

7 Excusabamus tamen apud nos hac ipsa utcumque: quia non usque adeo mirabile videbatur, si homo solitarius, & in ipso juvenutis flore abduellus a sæculo, decrepita in ætate minus bene recordaretur verum se puero gestarum: verum ubi ad eum pervenimus locū, quo inducitur hac scribens Otho: In hac festivitate (agit autem de coronatione Imperatoris, quam die in ade D. Petri maximo apparatu factam) multi Romanorum adolescentes Patricii, & ego simul, aureo militarique cingulo ornati fuimus in anno ætatis meæ decimo octavo: ad hunc inquam locum ubi pervenimus, nullus amplius fuit excusationi locus: quis enim non videat fieri minime potuisse, ut oblivisceretur ejus loci, in quo gestus esset tam sollemnis & rarus actus, ipseque id ætatis adolescens tam insigni ad perpetuam omni vicia memoriam honore coronatus: ut non dicam de tempore Pontificis detentione, quæ hic prior inducitur, ad annos integros sex subsequente. Atque Lotharium coronatum fuisse in Lateranensi non Vaticana basilica expresse testatur Otto Frisingensis eorumdem temporum scriptor, mortuus anno MCXVIII lib. 7 cap. 18, ubi inquit, Rex plus mente quam milite confidens ad Urbem usque progreditur; ibique qualibus potuit cum paucis strenue peractis, in ecclesiā S. Salvatoris quæ Constantiniana dicitur, a Summo Pontifice Innocentio coronatus, Imperatoris & Augusti adeptus est nomen. Nempe ecclesiā B. Petri, ubi mos erat coronari Imperatoribus, Petrus Leonis eo tempore occupaverat.

8 His consona est, quam Baronius allegat, Vaticana scheda, de hac eadem coronatione sic loquens: Hoc est juramentum, quod Dominus Rex Lotharius, tempore hæresis filii Petri Leonis, Domino Papæ Innocentio

præstitit, ante fores basilicæ S. Salvatoris, quæ Constantiniana appellatur, in die qua coronatus est ab ipso Innocentio, antequam coronam acciperet; Domino Cencio de Fraxapanis juramentum computante, & Ottone nepote suo ac ceteris nobilibus Romanis ibi existentibus. Sequitur deinde juramenti formula, cujus jam allegatus titulus non tantum ea, quæ diximus, confirmat; sed ad ipsum totius scissionis fontem nos ducit. Quo tempore, scilicet Otho sanctus vixisset, haud satis constabat: Roma natum servabas traditione, & quidem genere nobili, ex militia aqua in captivitatē deciderat, professione divinabatur ei, qui vitam ejus ad Officiū Ecclesiastici usum compasuræ: nomina tamen patrum & qualis quantaque fuisset prosapia negabat se reperisse. Ergo cum hic Romana juvenentis Principem Othone nominatum legisset fabula Ottoniana architectus, satis firmum se habere credidit fundamentum, cui reliquam male confutatum mendaciorum molem superadificaret.

9 Eo autem fundamento recto atque subverso, non est magno opere nobis laborandum in exponendis redarguendisque ceteris vesani capitis paræchronismis & hallucinationibus, quæ plures deinceps singulis parægraphis subsequuntur, absque ulla de Viris ipsius Ottonis verbo, usque ad id tempus, quo Alexander III, anathemati subjectus Frederico Imperatore & Victore Antipapa, ad Philippum Regem Franciæ profectus est, & exceptus, ut pater. Puerus is erat anno MCXIX, & contra eum schismaticè assumptus a Friderico Octavianus de Monticello: quorum dæmon violentia compulsi cedere, navigavit in Galliā ann. MCXXII, triennio antequam Philippus II, Augustus dictus, nasceretur ex patre Ludovico, Ludovici Crassi filio: & prius quam ille tertium vixit mense explevisset, Romam per Legatum mortuo annulo recuperatam, repetiit. Ejusdem Alexandri auspiciis Romani Tusculum ann. MCXXVII obsiderunt: sed hinc a superveniente Friderici exercitu inde ab erumpentibus Raynare Duce Tusculani tanta fuit affecti clade, ut ipse Alexander de ea scribens, neget talem unquam relictam recoli ab eo tempore, quo Hannibal Romanos apud Cannas devicit: in qua pugna si captus fuisset Otho idē, qui coronatione Lotharii XVIII annor. adolescens interfuisset dicebatur, ægisset tunc ætatis LII. Dum autē detinetur in carcere, fingitur audire nuntium de Mediolano capto & everso per Fredericum; quod ante annum LXIII sæculi illius factum constat, quinque annis ferme citius quam Romani Tusculum obsiderent.

10 Atque hac omnia præmittuntur, ut tandem ad totius scissionis scopum deveniatur: & primo a carcere D. Leonardi auxilio liberatus Otho (Bernardum Ferrarium Leonardum substituit) Romam dicitur præstitisse, sequi Ariannum consulisse, & continuo cellulam sibi ad D. Petri edificasse: cum in Lætionibus dicitur loca sancta visitando diu peregrinatus, & inter Arianenses aliquamdiu laudabiliter conversatus, civilem duxisse vitam, sibi iisque quos hospitio colligebat peregrinis vitam, reficiendis vulgi calceamentis, querens: quod adeo ignobile opificium si scribit prius quam caperetur, gratis tam nobilis fuisse dicitur: si didicisset priusquam Ariannum veniret: nec debuit sua inter cives commemorationis oblivisci, qui sua vitæ historiam voluit, ut fingitur, clientibus suis fueris relinquere.

11 Cum parro jam solitarius degeret Otho, inducitur Jordanus Comes, singulari studio resodiens rudera veteris templi, Jano, ut habebat traditio, dedicat: cujus bisrons repperit simulacrum, & ara cubitalis & titulus lapideus quinos cubitos longus, latius ternos, in hunc modum sculptus: Q. BABRIUS COR. AMIANTUS. PA. QUÆSTOR. P. R. EX. S. C. IN. P. A. S. H. E. qui sic legi deberet: Quintus Babrius Cornelius Amianthus, Patricius, quæstor Populi Romani, ex Senatus-consulto in provinciis Apuliæ Samnitium Hetruscorum: Qualis lapis, scætera hanc fabulam ululæ extat vel extitit, nihil de eo potest pronuntiari mitius quam quod ait Ughehus, antiquitatis cordatioris inscriptionem illam, pulchrum & ad laudem ingenii exco-

de cuius genere res præfata incerta est?

Alia circa Alexandrum gravissima mendax

E

Et circa tempus quo captus Otho

Alia minus credenda Officii antiqui scissionibus.

Commemorandum de nobis nomen clarum ab Ara Jani.

plurimis parat brevissimis sententia,

maxime circa Antipapam Anacletum,

supposita etiam continetur.

et in illis Fraxapanis familia adscriptus Otho

Agitatum cōmmentum, non ex opinione existimare. *Vt*
autem in hisce notis tot sunt vestigia facilitatis, quot apices
inveniet veterum rudernum curiosus scrutator: ita nihil du-
bitabit quin pari audacia confectae reliqua explicatio ejus-
dem lapidis narratio, qua dicitur urbem se in supra indica-
tum esse conditam, a Pontio Samnitium Duce eversam, Prae-
tor hic pernix sua testificasse anno ab v. c. quingentesimo.

The following
 items were
 sent to O-
 ficials and
 the

prophezie
eide-n falsch
nuffe.

2124 Sirre
 riora Offi
 cio veratit
 juno coll-
 gada.

2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324
 2325
 2326
 2327
 2328
 2329
 2330
 2331
 2332
 2333
 2334
 2335
 2336
 2337
 2338
 2339
 2340
 2341
 2342
 2343
 2344
 2345
 2346
 2347
 2348
 2349
 2350
 2351
 2352
 2353
 2354
 2355
 2356
 2357
 2358
 2359
 2360
 2361
 2362
 2363
 2364
 2365
 2366
 2367
 2368
 2369
 2370
 2371
 2372
 2373
 2374
 2375
 2376
 2377
 2378
 2379
 2380
 2381
 2382
 2383
 2384
 2385
 2386
 2387
 2388
 2389
 2390
 2391
 2392
 2393
 2394
 2395
 2396
 2397
 2398
 2399
 2400
 2401
 2402
 2403
 2404
 2405
 2406
 2407
 2408
 2409
 2410
 2411
 2412
 2413
 2414
 2415
 2416
 2417
 2418
 2419
 2420
 2421
 2422
 2423
 2424
 2425
 2426
 2427
 2428
 2429
 2430
 2431
 2432
 2433
 2434
 2435
 2436
 2437
 2438
 2439
 2440
 2441
 2442
 2443
 2444
 2445
 2446
 2447
 2448
 2449
 2450
 2451
 2452
 2453
 2454
 2455
 2456
 2457
 2458
 2459
 2460
 2461
 2462
 2463
 2464
 2465

Теплолюбивые
влаголюбивые
деревья
2120.

Almeida R.

altare & imago Romæ est in ecclesia SS. Martini & Sil-
vestri in montibus. De his consultus R. P. Daniel de Vir-
gine Maria Flandrobelgica Provincialis, dum Capitulum
Generali anno MDCLXVI Roma conito interest, respondit
xxii Maji, quæsitos a se religiosos, qui in eo conventu ab
annis viginti vel triginta habitarent, nihil de ejusmodi
altari aut imagine nosse: ecclesiam ab annis centum a S.
Carolo Borromæo, iterumque ab annis viginti totaliter effe-
rennovatam: nullisq; altaribus SS. Silvestri & Martini
ac B. Virginis Maria, pleraque alia nova esse facta, &
Sanctis Ordini propriis esse dedicata.

16 *Fulmar* Cc. *Wide Append.* pag. 46 * col. 1.

V I T A

Ex Officio & Lectionibus propriis.

Inclyrus itaque vir Domini Otho, ut nunc auxili-
bus... est intimatum, Romæ extitit natus acque
necritus: nomina vero parentum, & qualis quantaq;
fuisse prolapsa, nec nos reperimus, nec posteris diri-
gere studuimus: quorum quamvis status a nobis igno-
ratur... tamen quam magni fuerint demonstrat propa-
go. Fuit etenim Otho sanctissimus, in primæ juventu-
tis flore positus, apud concives potissimus: qui si gene-
rosus non esset ex parentibus editus, in tanta urbe, qua
caput mundi est, militari dignitate non foret præditus.

2 Tale enim edictum a primis Urbis incunabulis
divinum promulgavit oraculum, ut veteranorum filii
per successuum seriem ad militiam scriberentur. Cum-
que in eo tempore, quo B. Otho militari cingulo fun-
geretur, gens quidam Romano Imperio, cui debebat
fletere colla, nollet; magistratibus & decreto Senatus
obstisteret, & Romanæ militiæ exercitus ad eam expu-
gmandam & Romano Imperio & ditione ejus subdendam
mitteretur; ad eam cum ceteris millicibus ultionens
pergens Beatissimus Otho, bello incepto cum aliquan-
tis sodalibus suis ab hostibus captus est. Quod qui-
dem ne sine Domini nutu a quoquam factum esse cre-
datur: quia quem diligit Dominus corripit, & ca-
stigat omnem filium, quem recipit.

3 Manibus itaque post terga revinctis, crucibus-
que diro catenarum ferro constrictis, eos in opaci
custodia carceris diu clauferunt: ejus vero sociis re-
demptis, solus Ocho ibi remansit. Postremo in co-
dem custodix loco famis penuria & catenarum pon-
dere maceratus, Deum Redemptorem omnium cum
lacrymis deprecabatur, dicens: Jesu Christe Domine,
Fili Dei unigenite, jam, si placet, non in harum me
permittas tenebrarum longe pœnis immorari, nec me
quidem a tuarum portione gratiarum quancumq;
defraudari: sed me istius angustia carceris educere di-
gueris, ut nomen sanctum tuum semper benedicere
valeam atque laudare.

4 Et non multum post temporis, imo sequenti nocte, cum se sopori dedisset, veniens ad eum S. Leonardus, hujusmodi miserorum consolator, talia voce prorupit: Ne paveas, Otho, exaudita est oratio tua apud Dominum: audi tamen quod peramnet ad salutem tuam. Cave, inquam, ne ultra milites labenti mundo, sed hinc incedas simplici corde & corpore mundo. Expergestus igitur tunc a somno, cuncta quæ viderat humanitus agere credidit, eaque intra se revolvendo denuo dormiit. Rursusque Sanctus adveniensem eum de atri carceris gremio discussit, suæque virtute in quemdam saltem adhuc soporatum perduxit. Sancto igitur jam per cella tenues, unde venerat, auras regresso, B. Otho catenarum laqueos lapide fregit, & hæc qualiter facta fuerant secum advertere coepit.

et Præterea mane factio, recepti non immemor be-
neficii, saltus umbrofi densitate dimissa, per mundi
climata

Abstract

Over Rome-
May.

E

6
de l'eglise
capitaine

Draw in
hair, to car-
ry out the

informis a
S. Leonardo
wislar 3

Editor:

exlude Dro
solifurians

A climata supplex Sanctorum visitare cepit oracula: tandem longo confectus jam senio; divina Providentia veniens in Apuliam, Arianensis urbis ingressus est moenia. Ejus siquidem situs & humus adeo sibi complacuit, ut volens numquam inde recedere, quoddam hospitium ad susceptionem peregrinorum, quibus impensis valuit, ibidem fecerit: & cum verum facultate careret, & unde necessitatem patientibus tribueret, non haberet, accolarum urbis praedictae calceamenta fuebant; & quod inde lucratus erat susceptis hospitibus victum inde praebat; similiter liquorum humeris bajulans onera, & ipso tempore noctis lectulum praeparabat.

6 Ipse vero in illis non sibi placere cupiens, poenas indixit, algoris & vigiliae summopere tolerabat, sperans & firmiter credens in districto examine se mesurum, quae seminaverat; cum Rex super omnes Reges excelsus, in sede majestatis suae sedens, & in libra iustitiae nostrae sancta ponderans, redder unicuique secundum opera sua, & diceret illis, qui a dextris ejus erunt: Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: quia quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Cumque sic agendo peritrium annorum curricula inter Arianenses cives innocentem vitam duxisset, sanctissimo compunctus spiramine, hominum contubernium repudians, ad ecclesiam B. Petri Apostoli, septingentis sexaginta passibus procul ab urbe devenit.

7 Juxta quam sibi cellulam struxit, & ut solitariam vitam duceret ibi recludi voluit: in qua tyrannicae demonum minas atque derisiones saepe sine numero sensit; visibiliter enim diabolus cum mille mendacibus artibus eum decipere conabatur. Sed tunc Christi Confessor inclutus, vigiliis & orationibus insistens, totum se Crucis signaculo protegebat, omnesque sui corporis artus sexaginta simul nexis corrigiis affligebat. Jejunabat itaque sex diebus hebdomadae & contentus erat cibi perpartum comenere. In qua quidem cellula etiam sibi sepulcrum ad memoriam fecerat, quod diu noctuque patens reliquerat, ut in eo impleteretur Scriptura, quae dicit: Fili in omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in aeternum non peccabis.

8 Sed quanta in eodem clauistro perpeffus fuerit, nostra nequit lingua narrare: ideo omnibus his praetermissis, ad ea, quae per eum Dominus miracula gesserit, stylum veramus. Eo itaque tempore, quo nobilis Jordanus, Ariani Comes, civitatis habenas moderabatur, dum quidam miles ejus, nomine Servatius, cum suo accipitre aucupatum pergeret, eumque pro capiendis avibus volare in aera laxaret, accidit ut ad capiendum non pergeret, sed ut supra cellulam beati eremite Othonis quiesceret: cujus tristis de otio illum ut rediret, more revocabat solito. Cumque clamitando jam voce deficeret, nec ut solebat vellet ille ventre, protinus accedere in animo volutavit; nec eum quin irer, mora ulla detinuit, sed in proximae cellulae tectum scandens insiluit. Postea ubi Sanctus quis esset & quare scandisset eum interrogavit, statim ne eum capere posset Dominum exoravit.

9 Mox mirum in modum, quem cum pedibus jam se apprehendisse putabat, eum per liquidum aera volare inspiciebat. Postquam autem spem revertendi nullam esse conspexit, inde ad terram mortuus descendit. Cumque per concava vallium & ardua montium, per triduum illum diligenter exquirens, non reperisset; verendum ad eremitam tetendit, quem cum lacrymis supplex rogavit, ut suis precibus sibi praefati Comitis iram placaret. Haec audiens eremita, misericordia motus ait: Festinanter perge ad fontem, qui S. Petri dicitur, & ibi eum se latice infundentem reperies, qui cum te viderit, statim, ut assollet, ad te perveniet. Quo audito ad indicatum eum miles accessit, & velut Sanctus

praedixerat, illum invenit. Tunc miles cum gaudio D reversus, gratias egit ei & Filio summi Dei.

Cetera desiderantur, & ex responsoriis & antiphonis quadamtenus suppleri hoc modo possunt.

10 Adolescens quidam oculorum lumine privatus dum ab illo Christi cruce signaretur, factus est sanus. Dum preces ad Dominum B. Otho funderet, ut febris mulieri tolleretur, statim Dei virtutem adesse conspexit; cumque ab oratione surgeret, ab infirmitate mulier liberata est. Quoniam a puero Tonanti placere curavit, ab omni se carnis ambitione privavit. Ut volat fulgur radians, Sanctus hic penetravit aethera, quando ejus a corpore progressa est anima. Cum sancti viri funus ad aures vulgi usque venisset, mox in unum collecti unanimiter progressis, adduxerunt in vehiculo corpus ejus & posuerunt illud in monumento. Languens autem puella demonis pondere fessa, B. Othonis meritis sana effecta cum ab humo se revelasset, mox cum adstantium multitudine Deum benedicebat. O merces accepta: o vita Deo placibilis: cujus ob merita diversarum passionum infirmi ad te devote currentes curantur. o Arrianum urbs excellentissima: in qua virtutum tot clarent praecordia, & ab obsessis pellit Otho demonia: o quanto gaudio Arianensium plebs gloriatur, quia hujus E Sancti patrocinio semper juvatur.

11 Ex Hymnis quoque ad Vesperas & Landes compositis haec juvat excerptare.

Ad Othonis solennia tota concurrat patria,
Laudet ne ejus merita cum sua urbe propria.
Iste Romanus genere, afflatus almo flamine,
Cum esset tiro nobilis, nec non ztate juvenis,
Admonitus in somnio a Leonardo sanctissimo,
Ne se ligaret saeculo sed militaret Domino,
Humanam spernens gloriam, suam reliquit patriam,
Venitque in Apuliam, vitam ducturus caelicam.
In Samnii provincia extat urbs tam fortissima,
Ut superari nequeat si ipsa non consentiat;
Prope cujus munimina Otho, sanctus Christicola,
Recluserat se in cellula, orans pro tota patria.
Afflixit se jejniis, pernoctans in vigiliis,
Diebus & continuis se verberans corrigiis.
Inter multa miracula quae fecit hic mirifica,
Hebrae reddit lumina quae mansit in perfidia.
Quod Comes cogitaverat, nullique reserverat,
Otho d. revelat concite, testante eodem Comite.
Cum audisset magnanimus Comes & omnis populus,

Othonem credunt sedulum & verum Dei famulum.

Sic fecit in accipitre qui fugerat a milite.

Designans locum nomine, in quo manebat proprie: P.

Demonstrans inquirentibus ad fontem se diluere.

Nec non caeco restituit lumina miserabili,

Ardentes aethus febrium extinxit mulierculae.

Multa fecit & alia, quae nequeunt per singula,

Profari amplo flamine pro sui magnitudine.

Vitam duxit Angelicam ibi per multa tempora,

Post Deo reddens animam cuncta vivit in saecula.

Cujus sacrum corpusculum fertur ad f. Episcopium:

Ubi hiant miracula multa per ejus merita:

Ipius namque meritis obsessos linquunt daemones,

Ad nigras pulsi tenebras stagno merguntur igneo.

Quapropter devotissima Ariani plebecula,

Vota persolvens debita, tua quaerit suffragia:

Urbi succurre propriis, in qua quiescis corpore,

Cunctumque Dei populum conserva in perpetuum.

Amen.

2 Nomen in Antiphona primi Nocturni, quae est haec, Nobilissimus itaque & sanctissimus Otho Romanorum genere exitit oriundus: cujus a pueritia in jejniis & eleemosynis caritatem animus satagebat.

3 Mirum est, quod Ferrarius commemorat Aha ubique servat.

R.

ur.

Aur, pro Tusculana expeditione, sublimis Frederici Imperatoris conatum adversus Alexandriam Syriacensem, ann. 1174, atque ita enormis a vero aberravit: sic enim sexagenarius senex fuisse cum caperetur, juxta aetatem quam in Lutharii coronatione fingitur habuisse.

S. Lenaeus c. Colitur & Novemb. miraculosa in captivis liberandi potestate celebrissimum: est autem de collata Othoni ab hoc Sancto gratia totius fere Hymni, ad Matutinum recitandus: qui ceteris diverso metro conscriptis non ita commode insereri potuit: cujus hoc est primo stropho, ad quamdam Sapphici versus similitudinem.

Otho beatus, manibus dum vinctis
Staret, opaco carceri reclusus,
Dumque oraret summi Creatoris,
Grandia vidit.

Jordanus d. De eodem in v. etiam Anthoni a Nollurni 3. Si te nomen quoniam, inquit, fidurum promiseris, cogitationis tua causam aperiam. Ex quo patet rem malam fuisse quam Comes versabat animo: cujus scelerem fuisse vitam, satis indicat Falco Bene-

ventanus ad an. 1174, ita loquens: Jordanus Comes timent, D multorum suorum pondere delictorum oneratus, ad tale tantumque consilium pergere (quale nempe Ceperani Paschalis II indixerat) legatos suos eo direxit.

e Ex horum versuum cum amico, quod in lectionibus narratur, miraculo collatione, facile est conjicere, a quo diffuse cetera fuisse conscripta, quae summam in responsoriis antiphonis & hymnis attinguntur.

f Anno 1070 Episcopus fuisse Melandrum Petavinum ex fatis baptismalis epigraphae Ugellus probat; pluresque in eadem Sede antea habuisse docet ex quodam illius Instrumento condito an. 1180 quo facitur se sine qualibet Praedecessorum suorum auctoritate fecisse quodam, qua irrita & imple facta declarat. Ad annum deinde 1098 Gerardus Episcopus Hirsingensis capientis interfuit, teste Gulielmo Tyro. Sub eodem an. successorem aliquo immutato Arioni Otho vicaris non liquet: huiusmodi in delictis errorum monui, non esse defunctum sub Bartholomaeo, qui concilio Lateranensi anno 1179 interfuit, uti Ugello visum est.

Episcopi
Melandrus.

DE BEATO PETRO

ORDINIS EREMITARUM S. AUGUSTINI

EUGUBII IN UMBRIA.

S. FC. XII
VEL XIV.
XXIII
MAR.

Inter Eremitarum, saeculo XIII per Italiam sparsorum, Congregationes quinque, quarum in Bulla sua meminit Alexander IV, ultima nominatur, sed non minima fuit, qua de Brictinis dicta, anno MCCXXVI a Gregorio X. obviavit, ut B. Augustini Ordinem posset profiteri, pluribus a nobis illustrata tom. 2 Februarii, p. 473. Habebat ea suae fere per Romandiolam conventus, ramos tamen etiam alio sparserat, & in Umbria quoque anno MCCXXI apud & extracivitatem Eugubiam de novo ecclesiam caperat adificare, ad opus pium elemosynas collatis fidelibus Indulgentias largiente Innocentio IV, ut auctor est Thomas de Herrera Alphabeti Augustiniani pag. 217. Anno autem post hac secundo facta est illa famosa unio, praenominato Alexandro IV curante, qua in unum Augustinianum Ordinem, sub unoque Generali Landfranco collecti sunt omnes Eremitae, qualescunque prius Regulam professi: indeque Eremitarum Augustinianorum nomen tota Europa inclamavit egregia sanctitatis & doctrina fama.

Congrega-
tioni Ere-
mitarum
de Bricti-
nis.

admissus
Eugubii B.
Irenus.

ex Francia
provincia-
lis.

2 Circa hac aut paulum progressa vel secunda tempora natus erat Eugubii Petrus, & familia, ut Jacobillus asserit to. 1 de Sanctis Umbriae, Ghislenhorum: quorum nunc solum istuc nomen superstit, sed gloriatum alumno non levis: quippe qui Brictinense amplexus institutum, post unionem constitutam, ita inter Augustinianos emicuit, ut proximis ab illa annis in Franciam missum Provinciale puer Creusenius, in monasterio August. p. 123, eundemque in Flandria, ut eadem transegit cum Iprensis civitatis Praeposito ac Capitulo circa conventum juxta eandem civitatem rectus fundatum: cui conventioni subscripserint Decanus & Capitulum Morinense, Sede vacante. Verum Antonius Sanders in Flandria Illustrata lib. 2 Rerum Iprensium c. 12 agens de tali conventione, juxta archiva ejusdem conventus, inita anno MCCXXI & MCCXXV a Capitulo Morinensi Sede vacante approbata, hac ibi legi dicit: Anno Domini MCCXXIII die S. Benedicti RR. DD. Praepositus & Canonici S. Martini civitatis Iprensis receperunt Ordinem nostrum Augustinianum, & postea: Guido totius Ordinis Generalis cum M. Joanne de Eugubio Regni Franciae Provinciali, & Petrus, Prior hic primus, cum Praeposito Martiniano pacti sunt de certis residentiae conditionibus.

an Ordine
Augusti-
niani Gen-
eralis fue-
rit?

3 Incertum igitur est Francia Provincialis adscriptus Petro, imo fictitius: quando nec hoc quidem constat an Flandriam nunquam ipse videris. Sed multo magis incertum Ordinis Generalis, eidem ad annum MCCXXXI attributus a Jacobillo; ignotus Creusenio, Pamphilo, Herrera

aque ac Romanis & Eugubini Patribus super ea re consulis. At minime incerta vita ab eodem in Ordine ducta sanctitas, cujus causa hic nobis commemoratur, & Eugubii velut Beatus colitur. Testem Herrera Henricum de Urimaria citat (quem inter scriptores videtur duntaxat de Hori nominasse & ad minus eadem annum MCCXXI statuit floruisse) nepote qui in tractatu de Origine Ordinis Eremitarum S. Augustini, inter Augustinianos famose & notoriae sanctitatis Petrum de Eugubio collocat inter B. Nicolaum de Tolentino & B. Simonem de Tuderto hisce verbis: Octavus fuit fr. Petrus de Agubio, qui fuit homo maximae orationis & patientiae, cujus vita in Domino quiescens multis miraculis claruit.

4 Jacobillus prolixius elegimus texi & in principio quidem legum studium primum Perusii instituit, deinde Parisiis Doctorali laurea coronata, eorumdemque ibidem publicam professionem magnifice extollit, citato ad marginem chronico Josephi Pamphili fol. 134. Sed ut istuc praeter nudum Petri Eugubini nomen nihil legitur; sic veretur ne cetera, qua de illius in saeculo atque religione virtutibus profere, non quidem praeter veritatem, sed tam ex eorum, quos similiter in margine citat auctorum testimonio aquo obsecro pie magis quam fundite eduxerit: quare istis omnibus malum abstinere, & ex Herrera certiora prosequimur in hunc modum. Roman in MSS. Codicibus assermat, requiescere Petrum in conventu Eugubino, idque de illo dictum mirabile enarrat.

5 Petrus in communi Fratrum monumento depositus fuit: ac qui illum sanctitate insignem effecerat, ab hominibus post mortem non solum agnosci, sed & coli decrevit. Surgebant de more fratres ad confitendum Domino, & dum dulce illud canticum, Te Deum laudamus concinerent, alternis Petrus vocibus psallebat, Te Dominum confitemur. Suavi alternantis concentu commoti Fratres templum lustrant, si quem vocis auctorem inveniant. Cum autem neminem invenissent, Petri sepulcrum inviserunt, sanctumque virum in genua flexum, & ore aperto reperierunt, quasi consolidales moneret. In notitibus extollit manus vestras ad Sancta & benedicite Dominum; & se cantum alternasse testaretur. Mirati fratres, & miraculo admoniti pias sancti viri exuvias ad decentiorem locum transtulerunt, ubi & nunc requiescunt. Idem in choro imago illius picta cernitur, ut ait Jacobillus, cum hac epigrapha. B. PETRI HEREMIT. EFFIGIES. Eadem cernitur in Arbore Augustiniana, ubi morseus anno MCCXXXVII adscripta legitur: antiqua autem consuetudo obtinet, ut annus agatur

certe haec eo
sanctitate
claruit.

et post mortem
seu sepulchro
causam audi-
tus.

culturam
Beati mor-
tuo.

die Mercurii
sanctus.

agatur illius festum in hebdomade sancta die Mercurii. Hac illi.

Interim
suo die,

6 Jacobillus simpliciter ait, Mense Martio mortuum: & diem XIII mensis videtur pro suo arbitrio deligisse, quod hactenus sequimur, dum alia nulla ratio suadet diversum diem præferre. Herrera ex eo quod in catalogo Beatorum inter B. Nicolaum de Tolentino & B. Simonem de Tuderis, mortuos anno MCCC vel VI & MCCCXII collocatur Petrus, ipsum quoque inter prædictos duos terminos existimat esse defunctum. Nobis nullum ceruim chronographia charactere habentibus, incerta manent omnia. Es quidem si sprensi fundationi intervenisse Petri constaret, potius saeculo XIII ad finem vergente quam XIV inchoato defunctum crederemus, præcipue si sciremus Britinensibus ipsum ad-
junctum fuisse ante unionem generalem. Quod si diem saltem mensis certum haberemus, ex illius cum feria IV sanctiori concursu liceret facere conjecturam: nunc nec conjectare quidem licet, nisi ex anno incerto diem quarendo incertiorum: quem quicumque auctore Arboris Augustiniana fuisse dicere annum MCCCXXXVII, quo Pascha celebrabatur VI Aprilis, concluderet mortis, depositionis vel translationis alicujus diem cum feria IV jam dicta concurrentem, fuisse ejusdem mensis secundum; alium, si alterum annum acciperet. Diem vero XXIII mensis Martii, post confluentem unionem non invenies cum feria prædicta concurrere nisi XIV saeculi anno XXIII, XXXIV & XLV.

Corpus
mortuum,

nihil ea de
re scribentibus
antiquis.

7 Verum de his nunc satis: neque enim aperta præsum est in istam nuce antiquitatis caliginem profundius immergi, deficientibus testibus, quorum fide aliquid decerni possit: nam R. P. M. Joannes de Judais, Assistent Generalis Germaniae in S. Augustini Conventu Roma, cum pro sua humanitate omnem in subsidium nostrum movisset lapidem, aliud nihil Eugubio recepit, præter elogium ex Jacobillo transcriptum, testimonium cultus atque novissima

translationis, in tanta materia inopia hand sane contentum, quod ex Italico hisce verbis Latinum reddimus.

8 Die Martis in hebdomade Sancta quotannis publicæ venerationi exponitur Beatus iste, pulsatis per aliquot præcedentes vespertas festive campanis ad ejusdem honorem: deinde ipso die Martis jam dicto post solitum signum campanarum, aperitur arca, concurrente non solum Eugubinae urbis & territorii populo, sed etiam ex circum vicinis locis multitudinem magna: qua totum ordinarie impletur templum usque ad tertiam & quartam noctis horam; dum unusquisque nititur non recedere, nisi obtenta flosculorum aut bombacis, quæ sanctas Reliquias tetigerint, parte, vel corollis suis precatoriis contactu earumdem sacratis.

Conventus
ad spectatum
tum corporis
lucet ingit.

9 Porro ab ipso mortis suæ (aut potius elevationis) die requievit beatorum hoc corpus sub altari, quod Samaritanæ nuncupatur, in nucea arca. Verum cum deinde juxta prædictum altare alterum magis sumptuosum magisque conspicuum erectum esset, & sub nomine S. Thomæ de Villa-nova consecratum; visum est P. M. Felici d'Ofida, & P. M. Andræ Balbucci aliisque Patribus, longe decentius sacrum illum thesaurum in novo isto altari posse haberi, & super ea re supplices ad Reverendissimum Ordinis Generalem Petrum Lanfranconium dedere litteras. Quopius votis annuente, coram Vicario & Notario Episcopaliibus translatus est Beatus did Martis in hebdomade Sancta anno MDCXVI ad altare prædictum, ibique collocatus in cypressina arca, & ex parte sculpta affabre atque inaurata; totus integer, inque eodem ipso habitu villæ & rudi, in quo ante tot annos primum fuit sepultus; non absque insigni miraculo virtutis ex ipso corpore ad vestem derivata.

Corpus
mortuum, videtur
translatum.

E

XXIV MARTII.

SANCTI QUI IX KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

S Sanctus Artemon Episcopus Seleuciae in Pisidia.	S. Saturninus,) tyres in
S. Latinus Episcopus Brixienfis in Italia.	S. Socrates seu Socrates,) Mauri-
S. Marcus,)	S. Abatas,) tania.
S. Timotheus,) Martyres Romae.	S. Agapitus in Phrygia.
S. Seleucus in Syria.	Sancti xxxv Martyres, Caesarea in Palaestina.
S. Timolaus,)	S. Pigmenius Presbyter, Martyr Romae.
S. Dionysius,)	S. Zacharias reclusus apud Graecos.
S. Pausis, Paefis seu Pausides,) Marty-	S. Martinus Thebæus apud Graecos.
aliis Publius,) res Ce-	S. Domangartus seu Dovengardus Episc. in
S. Romulus,) sareæ in	Hibernia.
S. Alexander,) Palaesti-	S. Hildelita Virgo Abbatissa,) Birken-
S. Alexander alter,) na.	Sanctimoniales a Danis) gi in An-
S. Agapius,)	occisæ,) glia.
S. Dionysius,)	S. Severus Episcopus Catanæ in Sicilia.
S. Rogatus,)	S. Bernulfus Episcopus Astensis Martyr, Pa-
S. Catula,)	tronus Montis-regalis in Liguria Pedemon-
S. Autus sive Utus,)	tana.
S. Victorinus,)	S. Aldemarius Presbyter & monachus Cafi-
S. Saturninus,) Martyres in	nenfis, Bocchiani in Aprutio citeriore.
S. Saturninus alius,) Africa.	B. Berta Abbatissa Congregationis Vallumbro-
S. Salitor seu Salutaris,)	sanz in Hetruria.
S. Aprilis,)	S. Simon puer Tridenti in Alpibus a Judæis
S. Iosephus,)	necatus.
S. Caliondola,)	S. Joannettus puer in diœcesi Colonienfi a Judæis
S. Secundulus seu Secundus,)	necatus.
S. Verulus,) Mar-	S. Catharina Svedica, filia S. Brigittæ, Vastenz
	in Svecia.

PRÆTERMISSI, ET IN ALIOS DIES REJECTI.

J Obia Virgo, filia Regis Persarum, memoratur a Greveno in *Auſario Uſuardi & Caniſio*. Refertur a Laberio xvi Martii in *Menologio Virginum Gallico*. Est ea per S. Cyriacum liberata a damone, & ab eo baptizata: reliqua latent. Sunt ea descripta in *Vita S. Marcelli Papa cap. 3* xvi Januarii.

S. Stephanus Abbas Reate in Italia, refertur hoc die a Wione, Dorganio in *Martyrologio Basilee*, & alio Gallie Leodii excuso. De eo egimus xiiii Februarii.

S. Gervinus Abbas Centulensis memoratur a Saussajo in *Supplemento Martyr. Gallic. Vitam dedimus* iiii Martii.

S. Nicander Martyr in Aegypto memoratur in *Menais* hoc die, uti in iis, & aliis, quando de eo egimus xv Martii.

Leutgardis) Virgines Venerabiles referuntur in *Me-*
Juditha) *nologio Virginum Laberii*. Memorata in
Charopla) *Vita Herculæ Virginis*, edita a Jaco-

bo Gresero, uti de hac diximus inter *Prætermiſſos* xviii Martii.

S. Jacobus Episcopus ac strenuus sacrarum imaginum propugnator, refertur in *Menais MSS. & excusis*. Videtur idem esse, qui colitur xxi Martii.

Nicon & ceteri socii Martyres celebrantur hoc die in *Menologio Basilee Imp. Acta dedimus* xlii Martii.

Custodia corporis Christi in sepulcro memoratur a Gracis, quia pridie celebrant ejus pro salute humana in cruce mortem.

Epigmenius Presbyter a Baronio inscriptus est *Martyrologio Romano*, quasi sub Diocletiano Romæ sub Turpio Judice gladio cæsus, martyrium consummasset. In notis citantur Acta S. Crescentii Martyris, qui Crescentinus dicitur in iis ab Epigmenio Presbytero cum parentibus baptizatus, & a Turpio Proconsule civitatis Perusinae cum epistola Romam missus, & jussu Diocletiani capite plexus extra portam Salariam.

tiam xviii Kalend. Octob. absque ulteriore mentione dicti Epimenii medium martyrii ab ipso tolerati. Citata autem Acta Roma descriptimus ad xiv Septembris illustranda.

S. Scitia virgo in utroque Hibernico Martyrologio hoc die nominatur, ejusdemque ut hodie colenda meminit ad xv Februarii Colganus ubi in S. Farannani Actis Hibernicis num. 7 nominatur, inter precipuos Sanctos ex semine Cumne, qui S. Columba ad locum Easdra dictum occurrerunt. Ab hac nomen retinuit Kill-skyre, celebre in finibus Media monasterium, cujus Abbates aliquos Colganus, 28 Martii de S. Conallo agens, enumerat: de ipsa autem hic omnino tacens, nobis quoque auctor esse videtur ut eandem pratermittamus.

S. Maccarthennus Clocharenis Episcopus ex S. Patricii alii jam prolatis notus, a Fagis Hibernicis celebratur hoc die, itemque die xv Augusti, ad quem diem satius ducimus expectare: si forte interim plena nanciscamur Acta, quae ex nostro Salmanticensi MS. acephala Colganus edidit; aut alia his non omnino sinceris meliora. Cairlanus Episcopus Ardmachanus, Petblemi anno DLXXVII defuncti per decem annos successor, Sanctis hodiernis accensetur in Martyrologiis Tamlathensibus & Mariani Gormani, agisque de eo paucis Colganus: sed nullum proferat aliud indicium cultus.

Lugadius filius Eochadii de Cluain-laoidh suus de Cluain-laoidh, ut perpetuo scribit Colganus mentionem illius iterum ac tertio faciens in Append. 4 ad Acta S. Columbae, nullam hoc loco; idcirco forsitan quod nihil in jam dictis martyrologiis de eo alicubi legisset: nos S. Murani fratrem esse suspicamus, de quoque sum hic ad S. Domangardum, num xli die ad S. Muranum diximus aliquid.

Eiso Abbas Clari-Campi in Frisia Ordinis Cisterciensis, saeculo Christi xxi magna cum virtute clarus vixit, quem cum titulo Beati referunt Henriquez & Bucelinus in Menologiis suis.

Martini xv sancti Papae, virtutibus & miraculis clari ac Petrus sancti, memoria inscripta est Martyrol. German. Canisi: ac diem extremum obis xxix Martii, quando etiam inter Pratermissos referunt.

S. Asparianus, qui fuit doctior apud Parisium, multa vasa contraxit, & in vase pleno clavis positus, vitam finivit pro fide, quia Christum haereticis predicavit. Ita Annotationes MSS. ad Usuardi Grevenum Bruxellis apud Carthusianos collecta. Historia nobis ignota, & forsitan nomine male exarata & per errorem Parisiorum nobis adscripta. Indicamus tamen, quia erit forsitan, qui hinc lumen accipiet, & addet.

Francisca Virgo Venerabilis, ab Ordine S. Dominici pro Beata habita, indicatur hic solis verbis in Menologio Virginum Laherii.

Magdalena Virgo Venerabilis in Umbria Clarissa, in Ordine Beata aestimata. Ita Laherius in Menologio Virginum. Nihil de ea reperimus apud Jacobitum diligenter inquisitorem Sanctorum & Beatorum Umbriae, neque etiam in Martyrologio Franciscano Ariuri du Monstier.

Rodulfus Giametius,) ex Ordine B. Francisci in
Bernardinus Molmerius,) Galliis celsi ab haereticis, sed
Joannes Bruso,) quos necdum ab Ecclesia
Dominicus Godar,) vindicatos scimus, ut eos
possit Arturus Martyrologio Franciscano cum titulo
Beatorum Martyrum inferere. Neque majori jure Com-
fessoris titulo donatus ab eo reperitur.

Franciscus Ortesius, laudatus quidem scriptoribus Ordinis ab Arturo citatis; sed ita ut nec locum nec tempus mortis ex eis scire poterit Arturus; satis habens dicere, quod circa an. 1595 invenit eum floruisse cum aliqua commendatione virtutis.

Ambrosius a Pepulo inter Oeram & Fossam asseritur a Gonzaga miraculis in vita & a morte claruisse: sed cum istic aliquem publicum & ecclesiasticum cultum habet.

beret ut disceremus, scripsimus Aquilam, proximam urbem, sed nihil responsum quod ad rem foret.

Simon Lipnicensis, monachus in Cracovia. Ita Kalendarium sacri Ordinis Cisterciensis anno 1617. Nobis ignotus hic est, uti etiam Chrysostomo, Henriquez & Bucelino, qui postea ediderunt sua Menologia.

Pacifica Virgo, S. Clara consanguinea & prima Hispelli Abbatis; ubi ad usum edificandi monasterii aquam secavit de terra freit, qua etiam nunc fluit: & Assisium rediens reliquit annulum, quo creditur a Domino Jesu fuisse desponsata, quique cum aliis minutis delatus Tudertum conflandus in calicem, inter artificis manus evanuit, rursumque in armario Reliquiarum Hispelli apparuit. Pluraliter adducimus, si essent, & si constaret propriam Beatis venerationem ipsi tribui, quam sola Corporis ex veteri S. Damiani monasterio ad novum Assisense facta cum reliquis Sororibus suis defunctisque translatio anno 1260, biennio scilicet postquam mortua fuerat, non satis probat. Beatam intrinpassim vocant auctores Ordinis, & cum his Ludovicus Jacobillus.

Angela Seraphina ex Ordine S. Dominici, Ferrariae pie mortua, inter Beatas Ordinis numeratur a Seraphino Raissio cumque secuta Ferrario: nobis diligenter in Ferrarienses Sanctos Beatosque inquirentibus, nihil innotuit de publico ejus cultu.

Teaquillam Perez, Sanctam nominat ex Ambrosio Morali Advardus, & Speciosam ejus matrem, Virgini filiae in monasterio S. Andreae conscriptam, Beatam nuncupat: sed oblivis etiam diem cultus addere, quem Arturus du Monstier hodiernum statuit.

Egidius de Roya Ordinis Cisterciensis, Abbas aliquandiu Montis-Regalis in diocesi Parisiensis, inde in Quenense coenobium Flandriae migravit, ac Brugis in hospitio anno MCCCLXXVIII pie mortuus, memoratur in titulo Venerabilis ab Henriquez, Bucelino & Saussajo.

Annunciationis B. Mariae profectum celebratur solenni Officio apud Gracos, & refertur etiam a Latinis. De quo agemus sequenti die.

S. Cyrinus seu Quirinus Martyr Roma memoratur in MSS. Martyrologiis Richenoviensi, Augustano, Richenbergensi, Casinensi, Trevirensi S. Martini, Aquisgranensi & Additionibus Greveni ad Usuardum. In aliis xxv Martii.

Kaninus Conf. inscriptus est MS. Florario, & addit. Greveni ad Usuardum: hunc secutus est Canisius in Martyrologio Germanico quem citat & describit Ferrarius. In MS. Breviario pro vultu Rhemi refertur in Calendario Carinus Episcopus. An forte Cyrinus aliis, qui & Quirinus, sed Martyr, colitur.

Gabriel Archangelus hoc die in Ecclesiis variis Officio Ecclesiastico honoratur: de eo cum Ecclesia Orientali agemus xxvi Martii.

S. Theodorus Episcopus,) Martyres Pentapo-
S. Irenaeus Diaconus,) li in Lybia cele-
S. Serapion,) Lectores) brantur in Marty-
S. Ammonius,) rol. Hispan. Tamaji
Salazar, tamquam Caesar Augusta vixissent. Alii eos re-
ferunt xxvi Martii.

S. Linguinus Confessor Claromonte Arvernorum, refertur in Martyrologio Gallic. Saussaji. Est ejus nomen in libello anonymi a Savarone edito: sed hic videtur dubitare num sit S. Liminius Martyr, quod ad hujus diem natalem examinatur xxix Martii.

S. Simon Archiepiscopus apud Persidem memoratur in Martyrologio MS. Florentino Caroli Strazzi: item a Bellino, Maurolyco & Molano; qui monent eundem esse qui ab aliis colitur xxi Aprilis.

SS. Philippi & Jacobi Apostolorum elevatio & repositio corporum Tolosa facta, celebratur in Martyrologio Gallicano Saussaji. De ea agemus die illis sacro x Maji.

- Victor & Corona Martyres celebrantur in Martyrol. MS. Vaticano S. Petri, & alio Regina Suecia sub nomine Usuardi. Item apud Maurulycum & Felicium. Foras sunt, qui in Syria sub Antiochiano passi habent diem natalem xiv Maji.
- Thallexus Confessor Leontinis in Sicilia, inscriptus Catalogo generali Ferrarii, citatis tabulis & monumentis Ecclesia Leontina, sed eisdem citatis & descriptis ab Ollavio Cajetanoreferunt in Martyrologio Siculo & Vitis Sanctorum Siculorum, non ad hunc xxiv Martii, sed ad xxv Maji.
- Lauchfrancus Archiepiscopus Cantuariensis inscriptus est Martyrologio Anglic. ob auctoritatem VVestmonasteriensis ad annum MLXXXIX, ubi legitur 1x Calend. Aprilis obiisse. Verum in mense Aprilis videtur amissionem erroris: & legendum 1x Calend. Junii, quo eum tradunt obiisse, & quidem feria quinta, Simon Dunelmensis, Florentinus VVigorniensis, Rogerus Hovedenus. Et certe cyclo Solis vi littera Dominicali & convenit in feriam quintam dicto anno MLXXXIX dies 24 Maji. Inverim Adilo Crispinus monachus Baccensis in Vita rjassidem scribit v Kalendas Junii diem clausisse extremum. Addit Gervasius Cantuariensis monachus in Actis Pontificum Cantuariensium feria 11. mi fuisse ex precedentibus patet, post octavas Pentecostes hora diei prima. Fuit tunc cyclo Lune vii Pascha Kalendis Aprilis, Pentecoste 20 Maji, ac 28 ejusdem mensis postridie post octavam Pentecostes. His non obstantibus Petrus de Natalibus scripsit quievissse in Christo quinto Nonas Julii: quem secuti Hermannus Greven, Maurolycus, Canisius, Ghinius, VVion, Menardus, Dörzanus, Bucelinus. Qua alibi examinabimus accuratius, potissimum ad xxiv aut xxviii Maji.
- S. Dunchadus seu Donatus Abbas Hienis hac die colitur a Camerario, ideoque hac refertur a Colgano: qui pauca de eo hic colligens plura promittit ad xxv Maji quando in Hibernicis Hagiologiis nominatur, qua nobis credimus expellenda ad istum xxv Maji.
- S. Hilarii Episcopi facta Tolosæ revelatio memoratur in Martyrol. Gallican. Sausaji. Colitur 1 Junii.
- Murica Diaconus & Martyr in Africa, dicitur a Petro de Natalibus lib. 3 cap. 224 passus 1x Calend. Aprilis. Hunc secuti VVinfordus, Maurolycus, Felicius, Galestinus, Canisius. Alii cum S. Eugenio Episcopo Carthaginensi referunt eum 11 Julii.
- SS. Abdon & Sennen Martyrum suscepcio reliquiarum Sueffione inscripta est Martyrolog. Gallicano Sausaji. Coluntur 30 Julii.
- S. Verus Episcopus Viennæ in Gallia, sanctitate & doctrina, conspicuus, qui fuit unus ex auditoribus Apostolorum. Ejus infra mentio fit in Actis SS. Marci & Timothei Martyrum, & refertur in Martyrol. Basileensi, Gallicano Sausaji & alio Gallice Leodii excuso. Dies ejus natalis ab aliis assignatur 1 Augusti.
- S. Sebbus, Orientalium Anglorum Rex, virtutibus &

miraculis clarus, inscriptus est Martyrologio Richardi VVinfordi Anglici anno 1426 Londini excuso: cujus prescripto eum hic referremus nisi inscriptus esset Martyrol. Rom. quod sequimur, 11 Augusti.

S. Mochteus frater Mochta Ludmagenfis Episcopus, nomen hoc die habet in Hibernicis Martyrologiis, ideoque Colgano ejus hic Acta dedit ex codice nostro Salmanticensi descripta: qua quoniam non adeo aut plena aut sincera sunt ut ea optamus nancisci, & Augusti quoque die 11 in Hibernicis Hagiologiis recolitur; eamque diem Usarius, VVurens ac Quatuor-magistri ejus natalem nominant, teste Colgano; differimus de eo agere usque in dictam 11 Augusti.

Florentius Presbyter, qui Fratres de communi vita instituit, Deventrie obiit, cujus vitam scripsit Thomas de Kempis. Ita Molanus in Anticario Usuardi, & cum secuti Canisius in Martyrol. German. & Gelinius in Fastis Agrippinensibus & Ferrarius, qui titulo Brati honorat, uti & Ruissius in Anticario Molani. Si quid certi de eulæ scire possimus, cum eum Mirao referemus ad 22 Augusti.

Osvwaldus, qui Carthusianos primus in Scotiam invenit cum titulo Beati refertur a Ferrario in Catalogo generali, citato Breviario & Martyrol. Scotico, hoc scilicet Thoma Dempsteri: sed quod intelligatur Scot. Breviarium nescimus, deest in Abroadunensi. Idem Dempsterus in Historia Ecclesiastica Gentis Scotorum iterum Sanctum appellat, & asserit obiisse anno MCCCXXXVII, xvii Kalend. Octobris, citato Arnoldo Bestio, qui lib. de viris illustribus Ordinis Carthusiani de illo agit, ac ne quidem Beati titulo honorat, asseritque mortuum anno 14 non vii supra MCCCXXX. Si ei eulæ Ecclesiasticæ sit exhibitus, poterit referri die, quo obiit 17 Septemb.

Linus Martyr in Martyrol. MS. Bruxellensi S. Gudila memoratur: at notis ignotus nisi sit Linus Papa Martyr, qui colitur 11 Septemb.

S. Artemon Presbyter & Martyr Laodiceæ sub Diocletiano in ignem conjunctus memoratur in Menais Græcis. Verum iterum in illis, & variis MSS. ac Synaxario & Menologio, item Martyrologio Romano, Galestinio & aliis 11 Octobris.

B. Ludovici Bertrandi Ordinis S. Dominici translatio corporis contigit hoc die: uti dicitur ad diem ejus natalem 11 Octobris.

Michael eremita in Italia memoratur titulo Beati a Menardo & Bucelino. De eo adhuc adolescente monacho narravit B. Petrus Damianus arduam in assumpto circulo ferreo penitentiam: at quis finis vita fuerit, aut quo die obierit, multo magis num eulæ ecclesiasticæ dignatus sit, plane ignoratur. Quia autem prædicta inserta sunt Vita S. Dominici Loricati, poterunt ulterius ista discuti die hujus natali 11 Octobris.

Eucharis Episcopus Trevirensis secundum quosdam. Ita Additiones MSS. ad Grevenum. Colitur 11 Decembris.

DE S. ARTEMONE EPISCOPO

SELEUCIÆ IN PISIDIA.

SÆCULO
XXIV
MAR.

It. S. Pauli
per Pisidi-
am

Plures fuerunt olim urbes Episcopales Seleucia appellata, quarum prima potest censeri Seleucia in Syria prima, non procul ab Antiochia distans, ad quam ut legitur in Actibus Apostolorum cap. 13 Sanctus & Barnabas missi a Spiritu sancto, Antiochia abierunt & inde navigaverunt in Cyprum. Altera etiam Seleucia est in Syria secunda sub metropoli Apamea: tertia est metropolis Isauria, quarta Seleucia Pisidia, cujus Episcopus Eusebius Concilio primo Nicæano interfuit. Fuit Seleucia primum Episcopum S. Artemonem dedit Apostolus Paulus: qui & Barnabas, ut dicto

capite 13 legitur, cum ex Cypro navigassent in Pamphiliam, pertransientes Pergam, venerunt Antiochia Pisidia, vicinæ Seleucia urbem, ut ea occasione potuerit consistens esse Episcopus S. Artemon: quem hoc die celebrant Græci in Menais excusis & manuscriptis Mazarinianis & Mediolanensibus, bibliotheca Ambrosiana codice O 148, & N. 378 nec non in MS. Synaxario Parisiensi collegii Claromontani & apud Maximum Cytheræum, hoc fere ubique encomio.

2 Memoria sancti Patris nostri Artemonis Episcopi Seleuciæ in Prisdia. Beatus huic Seleuciam patriam habuit

ab eo Epi-
scopus ordi-
natus S.
Artemon.

A habuit & civitatem, in ea & natus & educatus. Ad quam urbem cum accessisset beatus Apostolus Paulus, fieri non poterat, ut lucerna sub modio abscondita delitesceret. Verum sanctus hic Apostolus Pastorem & Doctorem populi sui constituit Artemonem, qui proinde gregem suum cum virtute pietateque direxit: atque omnibus opem ejus requirentibus salutari extitit portus, & viduarum pupillorum ac mendicorum patronus, & corporum simul atque animarum medicus, cumque in his exercitiis praeclare vixisset, in longa senectute hanc vitam reliquit. In *Mensis* additur hoc distichon, quo videtur Constantinopolim translatus indicari.

Tis eipna i' flos et d'hopi Arpmon,

Ou p'it t'pno vi, c'ob'p'm op'is t'io p'p'is

Mittitur ad urbem hanc Artemon, terræ nihil

Retinens, suumque corpus, ut vestem, exiit.

Alins ab hoc S. Artemas, de quo idem Apostolus Paulus Dicit scribit ad Titum cap. 3. Cum misero ad te Artemam aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim, ibi enim statui hiemare. Hunc Græci celebrant xxx Octobris, atque ex numero septuaginta Christi discipulorum censent fuisse, quem S. Dorothens in Synopsi asserit Lystris Episcopum fuisse, quæ aliquin civitas est in Lyconia, Pissidia vicina provincia.

Accipimus Roma, P. Athanasio Kirshero procurante, Martyrologium Arabo-Egyptium Latini redditum a Gratia Simonio collegii Maronitici alumno, in quo ad hunc diem scripta legitur, memoria sancti Patris Artemonis Episcopi Salonicensis: quem vin dubitamus quin sit Solusienfis prænominatus, etsi scriptoris vel interpretis exerrans calamus fecit Salonicam legi, juxta linguam hodiernam usum, quæ alias Thessalonica diceretur.

DE SANCTO LATINO

EPISCOPO BRIXIENSI IN ITALIA.

INITIO
SÆCULI
II. XXIV
MAR.

Culna Se-
cer 1

compus Se-
derit, 13. an-
norum?

an solumq
avertam &
7. m. g. h. m.

genua m. m.
r. 13

Quartum datus hoc mense Martii Sanctum ex Episcopia Ecclesia Brixiana Latinum seu Flavium Latinum: ubi fuerunt Titianus, Paulus & Gaudiosus de quibus egimus tertio, quarto & septimo die hujus mense Martii. De hoc ita Martyrol. Rom. Brixia S. Latini Episcopi. At Galsimius, citatis Tabulis Sanctorum Ecclesie Brixianæ, & Annalibus urbis Bergomi, ista scribit in suo Martyrologio: Brixia S. Latini Episcopi, qui B. Viatoris discipulus, in ejus locum Episcopatus succedens, rerum quas divine gessit, & sanctimonie celebritate clarus, Ecclesia Brixiana unum & triginta annos atque amplius ad Dei voluntatem religiose administrata, obdormivit in Domino. Colitur S. Viator XIV Decembris, quem etiam Bergomatibus præsuisse Episcopum passim tradunt, eumque migrasse ad Dominum anno LXXXVIII asserit Joannes Franciscus Florentinus in Antiquitatem Brixianorum Indice Chronologico, quem ex omni antiquitate digestum edidit Brixia anno MDCLIV, & ista dein addit: S. Latinus xxxi amplius annos Episcopatum gessit: grassante Domitiani Imperatoris persecutione quæque durissima pro Christo sustinuit. Cæmeterium in via Cremoneusi, ubi nunc S. Afræ, quo Martyres sepelirentur dedicavit: ipseque inibi sepultus est. Anniversarium ejus diem Ecclesia nostra peragat 12 Kalend. Aprilis. Eisdem administrati annos tribus Episcopatus illi Bernardus Faynus in Catalogis quatuor compendiaris Brixiana Ecclesia, editis Brixia anno MDCLVIII, & pagina 18 ita scribit: IV. S. Latinus Brixianus. Huic S. Viator senectute labescens, Ecclesie Brixianæ Præsulatum celsit anno LXXXIV. Brixia quievit in Domino die xxiv. Martii circa annum cxv, sedente Evaristo & imperante Trajano. Ejus corpus in ecclesia S. Aphræ in propria ara condigno colitur cultu. Erat dictus annus Christi cxv Evaristi Papa vi & Trajani Imperatoris xviii.

2. Verum a Baronio in Notis ad Martyrol. Roman. & Ughele tomo 4 Italia sacra in Episcopis Brixianensibus oppositur antiqua inscriptio eruta ab Aldo Manuzio & in Orthographia ratione an. MDLXI edita, ubi pagina DLXXXI ita legitur: FL. LATINO EPISCOPO AN. III M. VII PRESB. AN. XV, EXORC. AN. XII. ET LATINILLE ET FL. MACRIANO LECTORI FL. PAULINA NEPTIS B. M. P. Baronius appellat nobile vetustatis monumentum, quo ejusdem Latini Ecclesiasticæ functiones descriptæ habentur. Ferrarius in Notis ad Catalogum Sanctorum Italia dubitat num hoc inscriptio ad hunc S. Latinum pertineat. In Martyrologio Brixianensi (quod post annum MDXCVII consuetum esse ex encomio S. Olive Virginis & Martyris ad diem v Martii a nobis edico constat) ita hoc die legitur: Brixia Na-

talis S. Latini Episcopi, qui jubente Domitiano Imperatore cum multis fidelibus pro Christi nomine martyrio coronatus est, cum sedisset in Episcopatu annos tres & menses septem. Ejus Sanctum corpus habetur in Ecclesia SS. Faustini & Jovite ad Sanguinem, sive S. Aphræ. Hac dictum Martyrologium MS. quod dono Ferdinandi Ughele obtinimus, sed non est summa auctoritatis colligimus ex citatis Florentino & Fayno, qui Brixia postmodum scripserunt, & suos tractatus Episcopis Brixianensibus dicantur: prior Marino Georgio, alter Petro Orscho Cardinali: qui nihilominus S. Latino annos Sedis adscribunt xxxi, eumque asserunt in Domino quiescente, l-distantem Faynus pag. 9 eum Martyrem etiam dictum.

3. Memoratus ante Florentinus addit, S. Latini reliquias, anno MCCCCLXVI repertas in arca lapidea, et dicit esse in ejusdem templi sacello quod ara maxime proximum: & anno MDXXIV in ara nova superius templi ad levam ara majoris repositas. Quæ etiam antiquioribus verbis indicat Ughele. Brantius Episcopus hoc eum disticho exornat.

Exemplo vitæ sacroque lepore Latinus.

In Christi faciles claustra retraxit oves.

VITA

Ex Italico Ascanii Martinengi.

Latinus, quartus Brixianus Episcopus, dictus est proprio nomine Flavius; si de solo est nobilissimum illud antiquitatis vestigium, & Aldo & Baronio tantopere laudatum; quemadmodum esse ob hoc credi debet; quod alterius Latini Episcopi nulla uspiam sit mentio. Quæ parentibus ejus nomina fuerunt, quod genus, quæ religio, ignoratur: uspicari tamen possumus ipso cum lacte suxisse pietatem, & nobiliter educatum fuisse, qui tanta cum pietate & auctoritate rector Ecclesiam erat. Profuit autem in primo ætatis juvenilis lubrico magistrum habuisse ratorem, virum sanctum, a quo discipulus docilis orthodoxæ fidei sincerissima dogmata & virtutum Christianarum perfectissima samere posset exempla. Haud seculo multo post accidit, ut a Brixiana ad Bergomena Sedem transferretur Viator, idque, ut scribit prior Antiquitatum libro Benalins, anno a Christi nativitate LXXV: neque credidit calamitosissimis temporibus illis, afflicto gregi meliorem se posse sui loco Pastorem constituere quam Latinum, etsi ille, ut par est, arbitrarî, præ innata modestia munerisque ipsi gravitate, summope-

alias S. Ar-
temon

en 70 disti-
pullo

Epif. Ly-
stris.

Prioris me-
morio in
Syria.

corpus in
arce &
translatio.

Latinus pro
et nobiliter
educatus.

Martyrol.
Pistori ad
Bergomena.
Sedem
translatam.

*salus Epi-
scopus Bri-
xiensis.*

*persecutio-
nis tempore
exagitatus
erat.*

A re reformatum tantum in humeros suos onus suscipere. Et vero suscitata mox est horribilis a Domitiano tempestas, qua Christianæ Ecclesiæ sub Vespasiani atque Titi Imperatorum indulgentia, a Neronianæ persecutionis æta securius respiranti, novæ rursus incubuere procellæ: quæ quantos attulerint Latino labores, haud ita facile est explicare verbis. Superavit tamen invicta viri patientia, tantumque profecit ut non solum confirmarentur trepidi ac fugitantes, ad martyrii palmam per exquisita tormentorum genera suscipiendam, ulteriusque etiam ambiendam; sed ex ipsis infidelibus plurimi ab eo veritatem edocti ejurarent idolorum culturam, & multiplices secures grex novellus succrescens, vacuata tot cordibus repletur ovilia.

*predi-
cata cir-
cūquaque
fuit.*

Quod ut felicius Latino succederet, quam antecessorum Præfulum ulli, Pontificatus ipsius diuturnitas fecit; quorum enim oculos ingestæ ex improviso violentior veritatis fulgor perstringens, animos quodammodo obstupescerat, aut tardos ad virtutis ardua

*multa per-
turbat.*

B gressus voluptatum illecebræ tenaciori implicaverant visco; eos blanda longanimæ virtutis modestia paulatim emollit atque corripit: & jugis sancti Præfulis vigilantia, ipso extirpandorum zizaniorum usu exercitior, nihil malæ sementis sinebat succrescere, quod bonæ frugis incrementa præpediret. Pagos deinde vicofque circumiens, etiam rusticana plebis supersticiosos animos ad viam studuit reducere veritatis, multa hoc nomine passus ab inculta hominum illorum feritate; quam suis artibus extirpans demon, ulcisceretur, ut præterat, illata a Latino suis rebus damna, quando contumelias, oppropria, verbera, catenas etiam carceresque minari non contentus, eadem etiam inferebat, pro viribus, simulque & tolerantia ipsius coronam totidem preciosis gemmis exornabat.

*confessus se
non latebras
petit.*

Et erat fundendi pro fide sanguinis avidissimus vir iste Apostolicus, cui nova suborta persecutio datura occasionem videbatur: sed aliter Numini visum fuit, iussuque ut devexa in ætate tyrannorum furori subduceretur sapienti fuga, donec peregrinationi ejus finem imponeretur vitæ ac mortis arbiter, eum ex hac vita C mortem educeret. Parendum ergo imperio fuit, quamvis optimo parenti gravissimum esset a filiis, tanta in pressuræ positus, avelli; nec sine maximo angore animi, grassans per ovilia lupis, a grege suo abesse posset fidelissimus Pastor. Reductus autem inter montium abdita, cui exiguo Clericorum probatissimorum numero, ex illis suis latebris pugnabat, ut poterat; jejuniis, vigiliis, rationibus insilens, & spiritualibus hisce armis causam tuebatur Ecclesiæ, dum alii pro eadem certabant incie.

*ubi mortem
sibi immi-
nentem co-
gnovit.*

*eamque
prodigiis
celestibus
illustris
obis.*

8 Hæc agni non multum effluxit temporis, cum ei divinitus revelatur mors imminens. Convocatis igitur suæ contibus, & latebrarum suarum conscitis, quos accire poterat, filiis, velocem tabernaculi sui depositionem indicavit; blandis eos consolatus verbis, & omnes ad futurum bonorum spem erigens, quæ ad finem usque perseverantibus reposita scirent. Ubi autem octavus decimus Martii adfuit, adfuit etiam extrema infirmitas: lvis illa quidem principio visa, sed quæ intra sex dies incrementum tale sumpsit, ut exhaustis quæ modicæ restant viribus, mortem somno simillimam attulerit, ita placide expiranti, ut adstantium pene oculos exitus eius fugisset, nisi conspecta subito in vultu claritas eos ipse advertisset simul & percussisset, quemadmodum antea de eo monumenta testantur. Egresso etiam ad exi spiritum, corpus ejus, virtutum omnium vas electum, mirificam cunctis exhalavit fragrantiam: quam secta miracula plurima, succedentibus invicem annis, centem posteris conservare Patris defuncti memoriam cum identidem plurimi ad sanctum ejus sepulcrum accurrerent, morbis medicinam,

malis solatium quaerenti.

*post annos
Episcopatus
11.*

*ab Apollonio
conditus in
S. Afræ.*

9 Transiit autem ætate satis provecta ad vitam meliorem Latinus, postquam ecclesiæ Brixensem triginta & uno annis, diutiusque rexisset, ut habet ejusdem Ecclesiæ traditio & Galefinii martyrologium: nec desunt qui scribant anno Christi octogesimo octavo creatum Episcopum produxisse vitam usque ad centesimum decimum sextum vel nonum. Verum ejusmodi calculi, qui sine auctore & congruo fundamento subducti, circa Brixianorum Episcoporum successiones circumferuntur, non sunt rigidius examinandi: præstatque longe his prætermis observare, quomodo sacrum illius corpus a S. Apollonio Latini pariter discipulo & successore, clam sepultum fuerit, majori lacrymarum copia quam funebri apparatu, eo in loco, ubi plurimorum pro Christo cæcorum Martyrum corpora condita erant, in via Cremonensi haud longe a civitate. In quem locum deinde plures alii, simili in causa religionis morte defuncti, delati sunt; & quidem ab ipso illo, quem diximus, Apollonio haud ita multo post Sanctissimi Martyres Faustinus & Jovita: sub quorum invocatione ibidem nunc ecclesiæ visitur, S. Afræ recentiori vocabulo nuncupata.

*in cuius re-
stauratione
1576
1577
1578
1579
1580
1581
1582
1583
1584
1585
1586
1587
1588
1589
1590
1591
1592
1593
1594
1595
1596
1597
1598
1599
1600
1601
1602
1603
1604
1605
1606
1607
1608
1609
1610
1611
1612
1613
1614
1615
1616
1617
1618
1619
1620
1621
1622
1623
1624
1625
1626
1627
1628
1629
1630
1631
1632
1633
1634
1635
1636
1637
1638
1639
1640
1641
1642
1643
1644
1645
1646
1647
1648
1649
1650
1651
1652
1653
1654
1655
1656
1657
1658
1659
1660
1661
1662
1663
1664
1665
1666
1667
1668
1669
1670
1671
1672
1673
1674
1675
1676
1677
1678
1679
1680
1681
1682
1683
1684
1685
1686
1687
1688
1689
1690
1691
1692
1693
1694
1695
1696
1697
1698
1699
1700
1701
1702
1703
1704
1705
1706
1707
1708
1709
1710
1711
1712
1713
1714
1715
1716
1717
1718
1719
1720
1721
1722
1723
1724
1725
1726
1727
1728
1729
1730
1731
1732
1733
1734
1735
1736
1737
1738
1739
1740
1741
1742
1743
1744
1745
1746
1747
1748
1749
1750
1751
1752
1753
1754
1755
1756
1757
1758
1759
1760
1761
1762
1763
1764
1765
1766
1767
1768
1769
1770
1771
1772
1773
1774
1775
1776
1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800
1801
1802
1803
1804
1805
1806
1807
1808
1809
1810
1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1820
1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1830
1831
1832
1833
1834
1835
1836
1837
1838
1839
1840
1841
1842
1843
1844
1845
1846
1847
1848
1849
1850
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050
2051
2052
2053
2054
2055
2056
2057
2058
2059
2060
2061
2062
2063
2064
2065
2066
2067
2068
2069
2070
2071
2072
2073
2074
2075
2076
2077
2078
2079
2080
2081
2082
2083
2084
2085
2086
2087
2088
2089
2090
2091
2092
2093
2094
2095
2096
2097
2098
2099
2100
2101
2102
2103
2104
2105
2106
2107
2108
2109
2110
2111
2112
2113
2114
2115
2116
2117
2118
2119
2120
2121
2122
2123
2124
2125
2126
2127
2128
2129
2130
2131
2132
2133
2134
2135
2136
2137
2138
2139
2140
2141
2142
2143
2144
2145
2146
2147
2148
2149
2150
2151
2152
2153
2154
2155
2156
2157
2158
2159
2160
2161
2162
2163
2164
2165
2166
2167
2168
2169
2170
2171
2172
2173
2174
2175
2176
2177
2178
2179
2180
2181
2182
2183
2184
2185
2186
2187
2188
2189
2190
2191
2192
2193
2194
2195
2196
2197
2198
2199
2200
2201
2202
2203
2204
2205
2206
2207
2208
2209
2210
2211
2212
2213
2214
2215
2216
2217
2218
2219
2220
2221
2222
2223
2224
2225
2226
2227
2228
2229
2230
2231
2232
2233
2234
2235
2236
2237
2238
2239
2240
2241
2242
2243
2244
2245
2246
2247
2248
2249
2250
2251
2252
2253
2254
2255
2256
2257
2258
2259
2260
2261
2262
2263
2264
2265
2266
2267
2268
2269
2270
2271
2272
2273
2274
2275
2276
2277
2278
2279
2280
2281
2282
2283
2284
2285
2286
2287
2288
2289
2290
2291
2292
2293
2294
2295
2296
2297
2298
2299
2300
2301
2302
2303
2304
2305
2306
2307
2308
2309
2310
2311
2312
2313
2314
2315
2316
2317
2318
2319
2320
2321
2322
2323
2324
2325
2326
2327
2328
2329
2330
2331
2332
2333
2334
2335
2336
2337
2338
2339
2340
2341
2342
2343
2344
2345
2346
2347
2348
2349
2350
2351
2352
2353
2354
2355
2356
2357
2358
2359
2360
2361
2362
2363
2364
2365
2366
2367
2368
2369
2370
2371
2372
2373
2374
2375
2376
2377
2378
2379
2380
2381
2382
2383
2384
2385
2386
2387
2388
2389
2390
2391
2392
2393
2394
2395
2396
2397
2398
2399
2400
2401
2402
2403
2404
2405
2406
2407
2408
2409
2410
2411
2412
2413
2414
2415
2416
2417
2418
2419
2420
2421
2422
2423
2424
2425
2426
2427
2428
2429
2430
2431
2432
2433
2434
2435
2436
2437
2438
2439
2440
2441
2442
2443
2444
2445
2446
2447
2448
2449
2450
2451
2452
2453
2454
2455
2456
2457
2458
2459
2460
2461
2462
2463
2464
2465
2466
2467
2468
2469
2470
2471
2472
2473
2474
2475
2476
2477
2478
2479
2480
2481
2482
2483
2484
2485
2486
2487
2488
2489
2490
2491
2492
2493
2494
2495
2496
2497
2498
2499
2500
2501
2502
2503
2504
2505
2506
2507
2508
2509
2510
2511
2512
2513
2514
2515
2516
2517
2518
2519
2520
2521
2522
2523
2524
2525
2526
2527
2528
2529
2530
2531
2532
2533
2534
2535
2536
2537
2538
2539
2540
2541
2542
2543
2544
2545
2546
2547
2548
2549
2550
2551
2552
2553
2554
2555
2556
2557
2558
2559
2560
2561
2562
2563
2564
2565
2566
2567
2568
2569
2570
2571
2572
2573
2574
2575
2576
2577
2578
2579
2580
2581
2582
2583
2584
2585
2586
2587
2588
2589
2590
2591
2592
2593
2594
2595
2596
2597
2598
2599
2600
2601
2602
2603
2604
2605
2606
2607
2608
2609
2610
2611
2612
2613
2614
2615
2616
2617
2618
2619
2620
2621
2622
2623
2624
2625
2626
2627
2628
2629
2630
2631
2632
2633
2634
2635
2636
2637
2638
2639
2640
2641
2642
2643
2644
2645
2646
2647
2648
2649
2650
2651
2652
2653
2654
2655
2656
2657
2658
2659
2660
2661
2662
2663
2664
2665
2666
2667
2668
2669
2670
2671
2672
2673
2674
2675
2676
2677
2678
2679
2680
2681
2682
2683
2684
2685
2686
2687
2688
2689
2690
2691
2692
2693
2694
2695
2696
2697
2698
2699
2700
2701
2702
2703
2704
2705
2706
2707
2708
2709
2710
2711
2712
2713
2714
2715
2716
2717
2718
2719
2720
2721
2722
2723
2724
2725
2726
2727
2728
2729
2730
2731
2732
2733
2734
2735
2736
2737
2738
2739
2740
2741
2742
2743
2744
2745
2746
2747
2748
2749
2750
2751
2752
2753
2754
2755
2756
2757
2758
2759
2760
2761
2762
2763
2764
2765
2766
2767
2768
2769
2770
2771
2772
2773
2774
2775
2776
2777
2778
2779
2780
2781
2782
2783
2784
2785
2786
2787
2788
2789
2790
2791
2792
2793
2794
2795
2796
2797
2798
2799
2800
2801
2802
2803
2804
2805
2806
2807
2808
2809
2810
2811
2812
2813
2814
2815
2816
2817
2818
2819
2820
2821
2822
2823
2824
2825
2826
2827
2828
2829
2830
2831
2832
2833
2834
2835
2836
2837
2838
2839
2840
2841
2842
2843
2844
2845
2846
2847
2848
2849
2850
2851
2852
2853
2854
2855
2856
2857
2858
2859
2860
2861
2862
2863
2864
2865
2866
2867
2868
2869
2870
2871
2872
2873
2874
2875
2876
2877
2878
2879
2880
2881
2882
2883
2884
2885
2886
2887
2888
2889
2890
2891
2892
2893
2894
2895
2896
2897
2898
2899
2900
2901
2902
2903
2904
2905
2906
2907
2908
2909
2910
2911
2912
2913
2914
2915
2916
2917
2918
2919
2920
2921
2922
2923
2924
2925
2926
2927
2928
2929
2930
2931
2932
2933
2934
2935
2936
2937
2938
2939
2940
2941
2942
2943
2944
2945
2946
2947
2948
2949
2950
2951
2952
2953
2954
2955
2956
2957
2958
2959
2960
2961
2962
2963
2964
2965
2966
2967
2968
2969
2970
2971
2972
2973
2974
2975
2976
2977
2978
2979
2980
2981
2982
2983
2984
2985
2986
2987
2988
2989
2990
2991
2992
2993
2994
2995
2996
2997
2998
2999
3000
3001
3002
3003
3004
3005
3006
3007
3008
3009
3010
3011
3012
3013
3014
3015
3016
3017
3018
3019
3020
3021
3022
3023
3024
3025
3026
3027
3028
3029
3030
3031
3032
3033
3034
3035
3036
3037
3038
3039
3040
3041
3042
3043
3044
3045
3046
3047
3048
3049
3050
3051
3052
3053
3054
3055
3056
3057
3058
3059
3060
3061
3062
3063
3064
3065
3066
3067
3068
3069
3070
3071
3072
3073
3074
3075
3076
3077
3078
3079
3080
3081
3082
3083
3084
3085
3086
3087
3088
3089
3090
3091
3092
3093
3094
3095
3096
3097
3098
3099
3100
3101
3102
3103
3104
3105
3106
3107
3108
3109
3110
3111
3112
3113
3114
3115
3116
3117
3118
3119
3120
3121
3122
3123
3124
3125
3126
3127
3128
3129
3130
3131
3132
3133
3134
3135
3136
3137
3138
3139
3140
3141
3142
3143
3144
3145
3146
3147
3148
3149
3150
3151
3152
3153
3154
3155
3156
3157
3158
3159
3160
3161
3162
3163
3164
3165
3166
3167
3168
3169
3170
3171
3172
3173
3174
3175
3176
3177
3178
3179
3180
3181
3182
3183
3184
3185
3186
3187
3188
3189
3190
3191
3192
3193
3194
3195
3196
3197
3198
3199
3200
3201
3202
3203
3204
3205
3206
3207
3208
3209
3210
3211
3212
3213
3214
3215
3216
3217
3218
3219
3220
3221
3222
3223
3224
3225
3226
3227
3228
3229
3230
3231
3232
3233
3234
3235
3236
3237
3238
3239
3240
3241
3242
3243
3244
3245
3246
3247
3248
3249
3250
3251
3252
3253
3254
3255
3256
3257
3258
3259
3260
3261
3262
3263
3264
3265
3266
3267
3268
3269
3270
3271
3272
3273
3274
3275
3276
3277
3278
3279
3280
3281
3282
3283
3284
3285
3286
3287
3288
3289
3290
3291
3292
3293
3294
329*

DE SS. MARCO ET TIMOTHEO

MARTYRIBUS ROMÆ.

SECTIO
II
XXIV
MAR.

Nomina in
Rom. Martyrol.

Eorum cor-
porum in
epistola
Pii 1.

T Abula Ecclesiastica Martyrologii Romani ita hunc diem auspicantur: Romæ sanctorum Martyrum Marci & Timothei, qui sub Antonino Imperatore martyrio coronati sunt. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italia eos hoc die collocat primo loco. Marcus, inquit, & Timotheus Romæ sub Antonino Imperatore martyrii coronam adepti sunt propter Christum. Ceterum genus martirii una cum eorum gestis ignoratur. Neque ulla, uti in Annotatione addit, horum sanctorum Martyrum extaret in Romano Martyrol. memoria, nisi Cardin. Baronii, viri diligentissimi optimeque de Ecclesia meriti, opera ex MS. S. Cyriaci restituti fuissent. Quod a se falsum etiam fateretur in suis ad Martyrol. Rom. observationibus. Verum in dicto Martyrologio S. Cyriaci ista solum leguntur: 11 Kalend. Aprilis. In Syria Eleusi, In Arica S. Romuli, de quibus infra agemus, & Eleusus alius Seleucius dicitur, & Romulus alius Casareus in Palaestina, alius in Numidia passus est. Ex alio ergo codice MS. hos restitutos arbitramur.

2 Illustre horum duorum Sanctorum testimonium exhiberi in epistola S. Pii I Pontificis scribit idem Baronius in Annalibus ad an. 166 num. 1. Fuit ea epistola scripta, ut ibidem dicitur, ad Iustum postea Episcopum Viennensem cum hoc titulo: Pius Episcopus Romanus fratri Iusto Episcopo, ubi in margine tanquam ex varia lectione annotas, Presbytero. Joannes a Bosco in Vienna Sancta ac Senatoria cap. 2. eandem epistolam citat, ac Vero Episcopo scriptam arbitratur. Coluntur S. Iustus v. Maji & S. Verna 1 Augusti: ad quorum natalem poteris hac controversia perfectius discuti: hic sufficit ipsam epistolam, qua etiam in Conciliorum tome primo entas, proferre, & est huiusmodi: Antequam Roma exiisses, soror nostra Euprepia, sicut bene recordaris, titulum domus sue pauperibus assignavit: ubi nunc cum pauperibus nostris commorantes, Missas agimus. De te autem, superbeate, postquam ad Senatoriam urbem Viennam perrexisti, quid factum sit, nosse cupimus, & ut sementem Evangelii jam sparseris, audire multum desideramus. Presbyteri illi, qui ab Apostolis educati usque ad nos pervenerunt, cum quibus simul verbum Dei partiti sumus, a Domino vocati, usque ad nos pervenerunt, in cubilibus æternis clausi tenentur. Sanctus Timotheus & Marcus per bonum certamen transierunt. Vide Frater ut illos imiteris sequendo, neque vinculis mundi illigeris. Festina palmam perseverabilem cum sanctis Apostolis tenere: quam per multas passiones Paulus suscepit & Petrus: cui Crux caritatem Christi tollere non potuit. Salutant te Socher & Eleutherius digni Presbyteri. Saluta fratres, qui tecum vivunt in Domino. Cherinthus Primarches Sathana multos avertit a fide. Gratia Christi habitet in corde tuo. Amen. Hincque epistola S. Pii Papa, cui dies 11 Julii sacer est.

3 Porro Timotheum (verba sunt Baronii) cujus nuntiatur exitum, quem una cum aliis Apostolis versatum esse tradit; illum ipsum putamus Timotheum, germanum Novati, fratrem Pudencianæ & Praxedis, filium vero Prudentis Senatoris atque Priscillæ, de quo superius sæpe facta est mentio: quem cum dicat passum esse cum Marco, haud dubium est illos eosdem esse, quorum in antiquis Ecclesiasticis tabulis adscriptus haberetur natalis dies vicessima quarta Martii. Hac Baronius: ac dicti Timothei memineras potissimum an. CLXI, ubi Pastoris ad illum, & illius ad Pastorem epistolas refert. Coluntur S. Praxedis 21 Julii, SS. Pudens &

Pudentiana 21 Maji, & S. Novatus 22 Junii cum hoc elogio: Romæ depositio S. Novati, filii B. Pudens Senatoris, & fratris S. Timothei Presbyteri, & sanctorum Christi Virginum Pudencianæ & Praxedis, qui ab Apostolis eruditi sunt in fide. Agit etiam de hisce Gallonius in Vita SS. Pudencianæ & Praxedis.

4 Adservantur in urbe Ferrariensi in ecclesia Societatis JESU sacra corpora quatuor sanctorum Martyrum e cæmeteriis Romanis trusa: horum aliquod est S. Timothei, quem arbitrantur illum ipsum esse, qui ad hunc diem memoratur in Martyrol. Rom. passus sub Antonino Imperatore: ut in brevi relatione anno MDCLV Ferrara excusa, continentur. Translatio facta est die 21 Maji, quando de iis poterit agi: neque enim acquisivimus conjectura illorum opinantium hunc esse Timotheum, qui hoc die celebratur.

5 Aliquod etiam corpus S. Timothei Martyris ex cæmeterio S. Calixti extra urbem Romanam facultate a Paulo Papa V impetrata extrahuntur est a Joanne Angelo Sanclino Romano, ab eoque donatum Illustri Domino Perinello de Perinellis, a quo cum Illustrissimus & Excellentissimus Dux Poliani Philippus Columna, Magnus regni Neapolitani Comes abulbus accepisset, postea pervenit ad manus Excellentissimi Domini Joannis Fernandez Pacceti, Marchionis Villena, tunc pro Rege Catholico apud dictum Paulum V Oratoris, & nunc adservatur Madriti in cænobio sacrarum Virginum Ordinis S. Bernardi, cognomento Sanctissimi Sacramenti. Cujus testimonium in pergameno scriptum testatur se vidisse & descripsisse Tamajus Salazar in Martyrol. Hispan. & tanquam hujus, de quo agimus, foret Timothei corpus; hac omnia ad 21 Martii deducit.

6 Idem Tamajus ait hoc eodem die honorari anniversario cultu S. Marcum Martyrem, antecedentis seculi, ejusque sacrum corpus adservari in conventu S. Mariae Salicenti in Carpetania Ordinis S. Francisci, quod sub dicto Paulo V Pontifice e cæmeterio S. Sebastiani extra muros almae Urbis desumptum & translatum est in Hispanias, cujus rei authenticum testimonium a dicto Tamajo editum est. Verum difficile probatur est dicta duo corpora, e diversis cæmeteriis trusa, horum Martyrum, de quibus agimus, sacra pignora esse. Et universim judicamus ineptissime eos facere, qui acceptis Roma Martyrum Sanctorum corporibus, absque aliis nullis documentis quam quibus Martirii titulus probari estimatur, recurrunt ad Romanum Martyrologium; & si quem eo nomine Roma passum inveniant, statim ejusdem Reliquias ad se perlatae gloriantur: cum ex millenis & millenis Roma coronatis vix pauci, iique jam olim cultu aliquo celebres, in hoc transcripti sunt Martyrologium, quod nunc Ecclesia Romana usurpat. Incredibile autem dictum est quam multiplex ex hoc fonte emanet confusio rerum sacrarum, dum plures Ecclesia contendunt de unius ejusdemque Martyris integro corpore: quod non fieret, si conjecturis nullo fundamento nixi abstinere homines, & Translationis diem unice celebrare contenti, in diem natalem soli Deo notum non inquirerent. Et hoc consilium, multa edocti experientia, dedimus privatim consulentibus multis; quoniam autem sensatis probatur, etiam hic libenter in publicum ferimus: suademusque semper esse sequendum, quoties litterarum authenticarum instrumenta, Roma desuper confecta, de nulla re alia fidem faciunt, quam unde, a quibus, & quando tale corpus ut verum Martyris repositum sit: quod solum fere ejusmodi omnia docere solent.

et Presbyter.

aliquod S. Timothei corpus Romanorum de latum.

dictum Martii

ut S. Martii etiam in Martyrologio

quod præfatum est alio die culti, quam quod talia munera in Martyrologio occurrunt.

in Timotheum de fratre SS. Novati, Pudencianæ & Praxedis, & filius S. Pudens.

DE SANCTO SELEUCO

IN SYRIA.

XXIV
MAR.

S. Seleuci

S. Seleuci

S. Seleuci

Magnus in hujus Sancti die natali assignando consensus reperitur in antiquis Martyrologiis, ut S. Hieronymi in quatuor apographis, Lucensi, Corbejensi Parisiis excuso, Blumiano & nostro Antuerpiensi: item Richenoviensi, Rhinoviensi, Casinensi, Barberiniano, alio Reginae Sueciae, Vaticano S. Petri, Neapolitano Caraccioli, alio S. Maximini, Centulensi, aliisque antiquis, & his fere verbis: In Syria Seleuci, aut S. Seleuci aut natale S. Seleuci. Apud Usuardum legitur Apud Syriam S. Seleuci: nec dubium foret, quin vox Martyris subintelligenda esset, cum primo loco reperitur in dictis apographis S. Hieronymi & plerisque aliis; nisi apud Maurolycum & Galestinum, & in hodierno Martyrologio Romano imo & alio Colonia anno MCCCXC excuso adderetur titulus Confessoris: qui haustus plane videtur ex Petro de Natalibus, qui lib. 11, cap. 130 num. 97 ita scribit: Seleucus Confessor ipsa die apud Syriam quievit. An huic ea fides sit adhibenda, disceptant alii.

2. Beda geminus vacat: at excusus sub ejus nomine ita habet: Et natale Sanctorum Seleuci & Agapi. In MSS. Casinensi duo junguntur: Natalis sanctorum Martyrum Romuli, Seleuci, Agapiti. In MSS. Torna-censi S. Martini, & Latensi & Atrebatensi Ecclesia Cathedralis, hi ita efferuntur: In Syria natale SS. Seleuci, Agapiti & Romuli: Adjungitur & Molai in MS. Colonienfi S. Maria ad Gradus. Sed de his jam agemus. Annotarat Baronius aliam lectionem habere, Seleuca S. Agapiti: in quam, cum incidisset lectionem, addit venisse in mentem Agapitum alias Agapetum Episcopum Seleuciae, qui interfuit sanctissimo Niceno Concilio cui & subscripsit. Verum omnes fere codices distinctum ponere Agapitum a Seleuco, ut hic legitur. In MS. S. Cyriaci legitur, In Syria Eleu-si, pro quo Seleucum reponendum esse, certe ex alijs omnibus constat.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

TIMOLAO, DIONYSIO, PAUSIDE, SEU PUBLIO,
ROMULO, ALEXANDRO, ITEM ALEXANDRO
AGAPIO ET DIONYSIO

CAESAREE IN PALAESTINA.

ANNO
CCCLII
XXIV
MAR.Nomen in
Martyrol.
Rom.Genus in
Martyrol.
Rom.

Ex die

Ex Eusebio
velut.

Tabula Martyrologii Romani ad hunc diem hos nobis Martyres ita indicant: Caesarex in Palaestina natalis sanctorum Martyrum Timolai, Dionysii, Pausidis, Romuli, Alexandri, alterius Alexandri, Agapii, & alterius Dionysii, qui in persecutione Diocletiani sub Urbano Praefide securi percussi, vitae coronas meruerunt. Ad qua ita annotavit Baronius: Agit de his Eusebius lib. 8. Histor. Eccles. cap. 13. ubi hos omnes hac die martyrium consummasse anno secundo persecutionis Diocletiani affirmat. Securi percussi cum hi omnes dicantur, errare convincuntur, qui securis usum intermissum fuisse tradunt: ejusque usum conatur probare adductis Cassiodori & Prudentii testimoniis. Verum deceptus fuit Baronius translatione Latina Joannis Christophorsoni, e qua dictum caput 13 Annalibus inseruit ad annum 383, num. 86. Graece Eusebius martyrium sic exponit: Οἱ πάντες ἐν τῷ Ἰουλιανῷ τῷ ἀρχιεπίσκοπῳ, ἐν ἡμέρᾳ μὴ τῇ καθεστῆκε αὐτοῦ ἐν αὐτῇ καθεστῆκε αὐτοῦ. Omnium numero octo existentium uno die capita posthac in ipsa Caesarea abscinduntur: quod gladio, Graece εἰδὼν, factum esse explicatur infra ex Menais. Circa diem est parva in textu Graeco diversitas: nam in editione Graeca cum interpretatione Christophorsoni sic praecedentibus additur: Δύστη μὲν ἐστὶν τῆς μηνὸς Ἀπριλίου ἡμέρα, ἡ δὲ ἡμέρα καθεστῆκε αὐτοῦ ἐν αὐτῇ καθεστῆκε αὐτοῦ. Mensis Dystri die quarta & vicesima, quae ipsa erat ad nonum Kalendas Aprilis. At loco hoc excudit Valesius, qui ante nonum diem Kalendas Aprilis: qua interim in idem coincidunt. Edidit Valesius post librum octavum Historiam de Martyribus, in cujus capite tertio ista recensentur:

2. Secundo dehinc anno, cum persecutionis adversus nos furor vehementius incaluisse, Urbano tunc provinciam regente, primum Imperatoris missae sunt litterae, quibus generali praecepto jubebatur, ut omnes ubique locorum ac gentium publice

idolis sacrificia ac libationes offerrent. Ac relato martyrio SS. Timothei, Agapii & Thecla, qui coluntur 21 Augusti, ita pergit: Ea vero quae postea subsequuta sunt, quis tandem non admiratus est cum videret, aut stupore non percussus est cum auditu perciperet? Nam cum Gentiles publicam solennitatem & consueta spectacula celebrarent, ingens omnium rumor erat, praeter ceteros, quos illi maximo favore prosequerantur, etiam Christianos illos, qui nuper damnati fuerant, cum bestiis pugnatos. Cumque hujus rei fama passim apud omnes increbresceret, adolescentes numero sex, quorum unus natione Ponticus, Timolaus vocabatur; alter Tripoli Phoenices urbe erat oriundus, Dionysius nomine; tertius Diospolitanae Ecclesiae Subdiaconus Romulus dicebatur; post hos Aegyptii duo Pausis & Alexander; postremo alter priori illi cognominis Alexander Gaza oriundus: hi, inquam, omnes colligatis prius manibus, ut se ad subeundum martyrium promptos ac paratos ostenderent, contento cursu ad Urbanum, qui tunc forte ad amphitheatrum proficiscebatur, advolarunt, se Christianos esse confidentes, palamque omnibus facientes praefidia animi adversus cuncta discrimina confirmati, eos, qui veri Dei cultum proficentur, ne bestiarum quidem incursum formidare. Ac protinus quidem cum & Praefidem ipsum & eos qui adstabant non mediocri admiratione percussissent, custodiae mancipati sunt. Paucis autem post diebus, cum alii duo ipsis accessissent, quorum alter Agapius nomine, jam dudum ante illos varia tormenta perpassus, multis confessionibus inclaruerat; alter nomine Dionysius res ipsis ad corporis usum necessarias subministrabat; octo omnes uno eodemque die in urbe Caesarea praecitis capitibus interierunt die vicesima quarta mensis Dystri, hoc est, ante diem nonum Kalendas

Apriles.

In solennitate Gentilium.

Sex altero fidei Christi professus.

Duo adfuerunt.

Martyrium submisit.

A Aprilis. *Hec ibi. At Pausa Grace Nicom.* Paeis ex-
primuntur: In Indice Martyrologii Romani Paulides.

3. *Graci in veneratione bonum Martyrum omnes, ut
sic loquar, Kalendas Aprilis praeveniant, ac solenni cul-*

in celebrando eos ipso Idibus Martii seu die xv, quo Me-

nologium iussu Basilii Junioris Imperatoris saeculo x com-

scriptum, ista habet: Certamen sanctorum Martyrum

Timolai, Agapii & sociorum. Erant hi sancti & egre-

gii Christi athletae ac Martyres sub Diocletiano Impera-

toris: Agapius ex urbe Gaza, Timolaus ex Ponto: ad

Euxinum, Dionysius & alter Dionysius Tripoli Phœni-

ces urbe oriundi. Romulus erat Subdiaconus Diopoli-

tane Ecclesiae: his proximi erant duo Alexandri Aegy-

ptii. Hi suborta tempestate ob desiderium pro Christo

passendi, dantes sibi invicem manus, sponte sua access-

erunt ad Praesidem urbis Caesarea, qui tunc torcebat

Christianos: ac coram ipso stantes Christianos se esse

confessi sunt. Verum Praeses plurimum illos adhortatus

est, ut ad sacrificandum idolis induceret: promissique

se illis, si obedirent, munera & dignitates collatu-

rum. Cum vero ad suam voluntatem non posset per-

suadendo atterere, atrocibus tormentis subiecit, &

post illa tolerata iussit illorum capita gladio abscindi:

& sic sanctas suas animas Deo tradiderunt. In Meno-

logio Cardinalis Sirlus ista leguntur eodem xv Martii:

Sanctorum Martyrum Agapii & sociorum Publii, Ti-

molai, Alexandri & Alexandri, Dionysii & Dionysii,

qui Diocletiano Imperatore passi sunt. Agapius ex urbe

Gaza; Timolaus ex Ponto; duo Dionysii ex Tripoli

Phœniciae, Publius & duo Alexandri ex Aegypto sub

Urbano Praefide Caesarea animas pro Christo tradide-

runt. Omisus est hic Romulus, uti in priore Meno-

logio is qui hic dicitur Publius, Eusebio Patens seu Nicom.

Paulus seu Paeis, qui etiam in Anthologio & Menais ex-

cusis Nicom. vocatur, ac in Synaxario Parisiensi collegii

Claramontani Societatis Jesu etiam: in quibus reliqui

omnes nominantur, elogio fere eodem addito, quod ex

Menologio Basilii Imperatoris datum, his istis verbis

concluditur: & ipsi res utroque autem eorum, idem operantes,

gladio capita eorum amputari precepit. Patria singu-

lorum non eadem assignatur, qua apud Eusebium supra

inducitur. Eodem die eisdem memorat Galestinus elogio

hoc, uti in Notis ait, summam a se e libris Gracis

converso: Caesarea item beatorum Martyrum Agapii,

Timolai, Publii & sociorum, qui in persecutione Dio-

cletiani, Urbano Praefecto, Christi fidem constanti ani-

mo confessi, gladio percussi, ad premium commigra-

runt in caelum. Accipimus Roma Arabico-Aegyptium

Martyrologium, Latine redditum a Gratia Simonio Col-

legii Maronitici alumno, ubi ad eundem xv Martii no-

tatur memoria S. Agapii & sociorum ejus.

A Decimo Kalendas Aprilis, qui esset dies proximus

ante nonam Kalendas Aprilis, de quo supra egimus, va-

rii Martyres Caesarea passi referuntur in Martyrologio S.

Hieronymi, quorum aliqua nomina cum hisce Martyri-

bus conveniunt aut non admodum discrepant, alia forsitan

adjuncta, quod eadem in persecutione essent ibidem corona-

ti. Hi ita leguntur in MS. Corbejensi Parisiensi excuso.

In civitate Caesaria Agatii, Alexandri, item Fidelis,

Thiomyli, Dionysii item Dionysii, Rustici. Ultimo

omisso, reliqui ita memorantur in codice Lucensi: In ci-

vitate Caesarea Agathonis, Alexandri, Fidelis, Thio-

moli, Dionisi, item Dionysii. Convenit MS. Blumia-

nium, in quo primus Agatius scribitur. In pervetusto co-

dice nostro ista habentur: In Caesarea Agatini, Alexan-

dri, Fidelis, Thimodoli, Dionysii item Dionysii & alio-

rum viii. Ex his duos ita exhibet Notkerus: In Ca-

esarea Achatii & Alexandri. Ast hos tres MS. Ri-

chenangensi. In Caesarea civitate Agatii, Timoli &

Dionysii: qui omisso loco ita scribuntur in MS. Augus-

ta S. Odabici, Agani, Pionali, Dionysii, & in MS.

Labrano, Agavis, Pionti, Dionysii. Primi nomen in

MS. Neapolitano Caraccioli Agazzi est, secundi in MS.

Aquisgranensi Promoli. Hac ad xxiii Martii in Mar-

tyrologiis sunt: ac qui primus est Agatius, Agatho,

Agatinus, Agazzus, Aganus, Agavus, est supra A-

gapius, etiam primo loco saepe collocatus. Qui tam Ti-

omylus, Thiomylus, Thimodolus, Timolus, Pion-

tus scribitur, supra Timolaus appellatur. Duo Diony-

sii ubique iidem sunt: forsitan ab parichiam item, post A-

lexandrum, duo etiam Alexandri fuerunt. At supra ab

Eusebio relati Romulus & Pausis, aliis Publius, de-

sunt, ac pro iis sunt Fidelis & in unico codice Rusticus:

& in alio citantur socii viii, quot universum sunt apud

Eusebium.

Demum hoc xxiv Martii, quo eos ex Martyro-

logio Romano retulimus, iterum in Menais Gracis excusis

& manu exaratis celebrantur octo Martyres in Caesarea

Palastinae gladio interempti, nullo eorum nomine ad-

juncto. At Molanus in additionibus ad Usuardum eos

ita exprimit: Caesareae sanctorum octo Martyrum Ti-

molai, Dionysii, Romuli, Pausis, Alexandri, Ale-

xandri, Agapii & Dionysii. Galestinus eosdem iterum

enumerat, ac suo elogio exornat. Iterum in Martyro-

logio S. Hieronymi videntur recenseri, sed per errorem A-

frica adscripti, qui in pervetusto codice nostro ita scribun-

tur: In Africa Agapi, Timolai, Romuli, Pioni, A-

lexandri, Diopi. In Lucensi & Blumiano apographis ha-

betur duorum Alexandri, Diophi, & ita sunt apud Eu-

sebium duo Alexandri & duo Dionysii. Huius nomen

visiose formatum hic est Diopi, Diophi & Diophy. Dein F

loco Pioni, aliis Phisoni, aut majori mendo Firofi, est

supra nomen Pausis, Poesis, Publii & Plesii. In aliqui-

bus legitur Agapii & Molai pro Agapii & Timolai. Se-

quebatur in dicto Martyrologio S. Hieronymi summa Mar-

tyrum Afrorum, ut vel inde credibilis fiat hisce Mar-

tyribus Africam per errorem appositam fuisse.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

ROGATO, CATULA, AUTO SIVE UTO, VICTO-
RINO, SATURNINO, ITEM SATURNINO,
SALITORE SIVE SALUTARE, APRILI,
JOSEPHO ET COLIONDOLA.

XXIV
MARTII

Hanc normam Sanctorum Martyrum exhibet perve-
tustum Martyrologium S. Hieronymi, & his verbis
in nostro codice: In Africa Rogati, Catula, Auti, Vi-
ctorini Saturnini, item Saturnini, Salitoris, Aprelis,
Joseph, Colioni, Dolz. In aliis tribus apographis legitur
Uti & Aprilis loco Auti & Aprelis, & in duobus (nam

in Parisiensi sub finem plura desunt) dicitur unico verbo
Coliondola, qui supra in duos dividitur. Demum pro
voce Salitoris in tribus reperta, legitur in codice Lucensi
Salutaris. In MS. Reginae Sueciae, ex quo Lucas Hoffe-
nius Animadversa in Martyrol. Roman. composuit, ista
habes: In Africa Rogati cum aliis ix. Qui certe nume-
rus repe-

31 Martii
in Marty-
rol. S. Hiero-
nymus &
alii multi
recensentur.

E

Orba Memo-
ria in Grae-
cis

Or Marty-
rol. S. Hiero-
nymus

Arus reperitur si Colioudola pro unico Martyre accipiatur. MS. Richenoviense ex his quatuor indicat: Rogatum; Victorinum, Saturninum & Saturninum. *Ast Omisso uno Saturnino, alii memorantur in MSS. Rhinoviensi & Augustano S. Udalrici, & Parisiensi Labbei nostri & sunt hi alii Martyribus immixti. Rogatus & Saturninus in*

MS. Aquigranensi leguntur: at solus Rogatus in Usuardo MS. bibliotheca Vaticana, charactere Longobardico conscripto & n. 5949 signato: item in Usuardo MS. monasterii Aquicinctini prope Duacum: in MSS. Pleschionensi etiam & Vaticano Ecclesia S. Petri solus Rogatus pradiatus absque alio ullo socio exprimitur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

SECUNDOLO SEU SECUNDO, VERULO, FELICE, SATURNINO, SORECTE, ABATA

ET ALIIS XIII IN MAURITANIA.

XXIV
MAR.Memoria in
sacris scriptis

Hec ultima hujus diei turba Martyrum in Martyrologio S. Hieronymi recensetur his verbis: In Mauritania Secundoli, Veruli, Felicis, Saturnini, Sorectis & aliorum xiii. In apographo nostro additur Abatz, & Sorectis scribitur, uti Sorectis in codice Lucensi, in quo alii xv referuntur. Nockerus hos ex illis recenset: In Mauritania Secundoli, Veruli, Felicis, Saturnini & aliorum multorum. In MS. Cardinalis Barberini cum iisdem socii sedecim junguntur. In MS. Regina Suecia ab Holstenio laudato, ita legitur: In Mauritania Secundi, Felicis, Saturnini & aliorum xix. In MSS. Colonienfi S. Maria ad Gradus, & Trevirensi S. Maximini tres priores Secundolus, Felix, Saturninus cum aliis xvi indicantur. In MS. Tornacensi S. Martini & Latiensi ita legitur: In Mauritania depositio SS. Veruli, Felicis, Saturnini. In Trevirensi S. Martini, Felix & alii xi Mauritanix tribuuntur. At nulla facta mentione Mauritanix memoratur Secundulus in MSS. Richenoviensi & Augustano S. Udalrici, & Secundulus in MS. Labbeano, & Saturninus in additionibus Greveni ad Usuardum, nisi hic ad precedentem classem spectet.

An S. Romulus
secundus

2 Dedimus supra octo Martyres Casarea in Palaestina passos, atque inter eos S. Romulum, de quo dubitari potest, num, quod sapienter observavimus contigisse, inde ad hosce Martyres sit translatus, an vero alius hisce jungendus sit Romulus. Certe S. Secundulo eum jungit Usuardus his verbis: In Mauritania natalis SS. Romuli & Secundoli fratrum, qui pro Christo passi sunt. Prior pars legitur in MSS. Vallicellano Congregationis Oratorii Roma, Trevirensi S. Paulini, & Colonienfi Carmentarum; at mutata phrasi ea sic leguntur, in MSS.

Centulensi, Leodiensi S. Lamberti & codice nostro sub nomine Beda, & in MS. Adone Lobienfi, Morinensi ac Regina Suecia his verbis: Ipsodie SS. Romuli & Secundoli, qui apud Mauritaniam pro Christo passi sunt. In his nomen Fratrum omisum est. Vandelbertus hoc eos versu celebrat.

frater
Secundoli
statutus

Romulus & nonam pariterque Secundulus implet. At Vandelbertus saepe uniso versu comprehendit Sanctos, qui ad diversas regiones, urbes aut classes spectant. Interim secutus Petrus de Natalibus libro 11. cap. 130 numero 96 ista habet: Romulus & Secundulus Martyres in Mauritania pro Christo passi sunt 1x Kalendaris Aprilis.

3 Aliqua lux accedit ex antiquis MSS. Martyrologiis Cardinalis Barberini & monasterii S. Maximini, dum videntur nova tenebra addi. In iis ergo ista leguntur: In Africa Agapiti, Romuli. In Mauritania Secundoli, Veruli, Felicis, Saturnini & aliorum xvi, est aliorum multorum legitur apud Nockerum, qui reliqua eodem modo refert. De S. Agapito max agemus, sed Phrygiae adscripto, qui tamen a Rabano Africæ tribuitur. Sed ubique absque socio Romulo, qui videtur perperam ab aliis Secundolo postpositus; & Martyribus Mauris adjunctus. In hodierno Martyrologio Romano ista leguntur: In Mauritania natalis SS. Romuli & Secundi fratrum, qui pro Christi fide passi sunt. In Notis additur: De his Usuardus & Wandelbertus, licet alibi Secundolus pro Secundo legatur. Imo ambo Secundolum appellant cum reliquis Martyrologiis, unico dempto Regina Suecia ab Holstenio laudato.

E

Africa dicitur
adscriptus.

F

DE SANCTO AGAPITO

IN PHRYGIA.

XXIV
MAR.S. Agapiti
nomen
MartyrisAn Confessio
sit?An alius ab
illo Episcopo
qui Synadum

Martyrologium pervetustum Serenissima Christiane Regina Suecia, quopotissimum usus est Lucas Holstenius in conficiendis Animadversis in Martyrol. Rom. & MS. Ultrajectinum S. Maria, & cum iis Bellinus inter alia hoc die ista habet: In Frigia Agapiti. At MSS. Centulense S. Richarii & Trevirensi S. Paulini, uti & Usuardus in codicibus manu exaratis & excusis corollis referunt: In Phrygia S. Agapiti: additur in Martyrologio Colonia & Lubeca anno 1490 excuso, vox Martyris, qua videtur in prioribus subintellegenda. At Petrus de Natalibus lib. 11. cap. 120 num. 98 ita scribit: Agapitus Confessor ipsa die in Phrygia claruit. Secuti Maurolycus, Felicius, & Galestinus.

2 In hodierno Martyrologio Romano ista habentur: Synada in Phrygia S. Agapiti Episcopi. Sed num de eodem agat Sancto, qui ab aliis celebratur, dubitari potest. In Notis additur: De eodem Beda & Usuardus licet mendose Agabus vel Agabius legatur alieni. Verba Usuardi dedimus. Beda geninus vocat. Centulense MS. quod ejus nomen pra-

ferit, jam citavimus. At quod sub ejus nomine excusum est, ista habet: Et natale Sanctorum Seleucis & Agabi. Qua ita leguntur apud Rabanum: In Syria Seleucis, & in Africa Agabi. De S. Seleucis seorsim egimus, uti & de S. Agapio, qui hic intelligitur, inter Martyres Casarea in Palaestina occisos, quos diximus ab aliis Africæ adscribi, & S. Agapium etiam Agapitum appellari, atque utriusque causam dedimus.

3 Fuerunt autem Synada, qua Phrygia Salutaris metropolis erat, plures Episcopi Agapeti sive Agapiti dicti. Horum alius memoratur a Socrate libr. 7 Hist. Eccles. cap. 6, qui tempore Theodosii junioris Imperatoris isti Ecclesia praefuit. De alio, quem Baronius in Notis ad Martyrologium Roman. asserit hoc die celebrari, ista Suidas in verbo Ἀγαπίου scribit: Agapetus Synadum Episcopus, quem valde laudat Eusebius Pamphili, & miraculorum ipsius ingentium mentionem facit, montium & fluviorum translationes & mortuorum resurrectiones narrans: & quo.

hujus ex
Suidae en-
cyclopaedia

A & quomodo Maximinus ipsum, dum miles esset: ut Christianum interficere voluerit, quod audivisset multos ejus facta supra modum mirari. Quibus relatis, Baronius in Annalibus anno 311 num. 12. ista addit:

Com apud Eusebii, quæ extat, Historiam, hujusmodi nequaquam legantur, ea accepta videri ex aliquo illorum commentariorum, quos ejusdem auctoris recenset Suidas, hætenus incomperito.

DE SANCTIS TRIGINTA QUINQUE

MARTYRIBUS CÆSARÆ IN PALÆSTINA.

ANNO
CCCLXIII
XXIV
MAR.

Cæsarea Palæstina metropolis tum variis rebus tum quampluribus Martyribus aliisque Sanctis celebris est: ex quibus varios mense Martio recolimus, & jam ad hunc diem reserimus SS. Timolaum, Dionysium, Pausidem, Romulum, Alexandrum, alterum Alexandrum, Agapium, & alterum Dionysium sub Diocletiano martyrii palma coronatos. Præter hos alii triginta sex sub Juliano apostata passi, referuntur in MS. Menologio Græco, quod jussu Basilii Junioris Imperatoris sæculo Christi decimo vulgatum est: in quo hoc elogium de illis est concinnatum.

2 Et hi sancti triginta quinque Martyres Christi Cæsareæ in Palæstina exstiterunt: qui, postquam decreverunt, quo omnes jubebantur Christum abnegare, & deos Gentilium adorare, ab impio & scelerato Ju-

liano promulgatum est, non solum non potuerunt adduci, ut id facerent: sed etiam ingenua libertate assumpta, per universam urbem circumeuntes, magna voce ista dicebant: Christus, ut verus & certus Deus, solus esto honorandus & adorandus, dii vero Gentilium, qui cælum & terram non creaverunt, percutio cum omnibus, qui venerantur illos. Comprehensi igitur sunt a cultoribus idolorum & carceri inclusi, ac delati apud sceleratum Julianum apostatam, qui fidem & Christum deseruerat. Hujus tum mandato mortis sententiam alacri magnanimitate susceperunt, ac capitibus amputatis ad Christum avolarunt, quem ab infantia desiderarant, ac nunquam negaverant: atque ita præmium immortalitatis sunt consecuti.

DE S. PIGMENIO PRESBYTERO,

MARTYRE ROMÆ,

Commentarius historicus.

ANNO
CCC
LXIII
XXIV
MAR.

Cultus sa-
cer.

Alia suc-
cunt aliam
depravata:

Genninum Beda Martyrologium hoc die vacat. Ast Divionensis Supplementi auctor, ad xxiv Martii ista solum habet: Romæ, Pigenii Presbyteri & Martyris. Quæ sere eadem habent MSS. Vaticana ecclesia S. Petri, Constantinense S. Richardi, Mediolanense S. Ambrosii & alia. In pervetusto Romano Rosveidi sunt ista: Romæ, Pigenii Presbyteri & Martyris, sepulti in coemeterio Pontiani. In hodierno Martyrol. Romano hæc leguntur: Romæ passio S. Pigenii Presbyteri, qui sub Juliano apostata pro fide Christi precipitatus in Tiberim, necatus est. Citantur in Notis Beda, Usuardus, Ado & alii. De genuino Beda egimus: in excusa sub nomine Beda elogium desumptum est ex Adone: Usuardi brevius est, quod non fuit Baronius, ut alias solet, ausus integrum tradere, licet reperisset in Martyrologio Bellini, secundum morem & usum Ecclesiæ Romanæ. Plura addunt Ado, Notkerus & alii: sed suspecta fidei. Nam, ut addit Baronius in eisdem Notis, habentur ejus res gestæ in Actis S. Bibianæ, licet ea admodum sint depravata. Colitur S. Bibiana II Decembris, ad quem diem in Notis iterum tradit Baronius, Acta hujus habere aliqua, quæ corrigantur, veluti ea, quæ sunt superaddita de Pigenio & Juliano apostata. Iterum Baronius de Pigenii martyrio in Annalibus Eccles. ad annum 362 num. 253 ista scribit: Hoc tempore Pigenius, Romanæ Ecclesiæ Presbyter tituli Pastoris, nihil sub impio Imperatore remittens vigoris animi in detestandis Gentium diis, ac sub Christianis Imperatoribus fecerat, violenta Gentilium manu precipitatus in Tiberim, quam diu optaverat martyrii coronam consecutus est 1x Kalend. Aprilis: qua die ejus memoria in Ecclesiasticis indicibus adscripta integra permanet: Acta vero martyrii illius nonnihil apparent esse corrupta.

2 Primo autem (ut Baronius habet in Notis ad vii Augusti, quo S. Donatus Episcopus Aretinus & Martyr colitur) displicent ea, quæ de Juliani educatione Romæ sub Pigenio una cum Donato narrantur. Ubi

enim Julianus puer vixerit una cum Gallo fratre in Cappadocia, ubi & adolescentior Athenis eruditus fuerit, ubi demum in Galliis exercitiis præfuerit, satis constat ex Græcorum ac Latinorum antiquis monumentis, ac in primis ex ejusdem Juliani epistolis. Hac ibi Baronius, qui ea latius ex Sozomeno, Eusebio, Ammiano & epistolis ipsius Juliani prosequitur ad annum 337 num. 55, & seqq. Hinc omissa illa sunt in Roman. Martyrol. quæ apud Usuardum, Bedam excusum, Adonem, Notkerum, Bellinum aliisque ita circumprimuntur: Hic Julianum a pueritia enutrivit, & sacris litteris erudit. Quæ in depravatis Actis variè amplificatur, & Audiorum socius adjungitur prædictus S. Donatus, diciturque S. Pigenius hunc cum eodem Juliano ad sacrum Ordinem promovisse, ac Donatum Lectorem & Julianum Subdiaconum fuisse constitutum. Verum quidem est fuisse Clericum Julianum initiatum, sed in Orientis cum fratre suo Gallo, uti ex constant ex oratione prima S. Gregorii Nazianzeni in Julianum.

3 Illud etiam ab omni ratione alienum est (verba sunt Baronii in eisdem Notis ad vii Augusti) ut Juliani persecutionis tempore, qui integro biennio imperavit, idem S. Donatus lector fuisse dicatur, indeque consecratus Diaconus, ac post multos annos Presbyter ordinatus, ac denique adhuc eo imperante, decedente Saturo Episcopo, successus sit in locum ipsius, insuper & adhuc eodem vivente Juliano, fuerit martyrio coronatus. Similia sunt quæ in Actis depravatis de S. Pigenio leguntur & nonnulla ex iis inferuntur in sequenti elogio apud Adonem his verbis: Julianus factus Imperator, cultoriam pietatis postquam reliquit, audito quod corpora sanctorum Martyrum, qui ab eo necabantur, idem Pigenius sepe- lleret, mandavit ei: Perge quo volueris: hic enim non mercabitur vita tua, tamen servitius tuis præmiis reddo, non tibi, Tunc S. Pigenius perrexit ad Persidam, ubi demoratus annos 17 factus est cæcus. Inde

S f monetur

tu lis pe-
Peram ei
Orbita edu-
catio Ju-
liani.

USUARDUS

confitetur
alioquin
cum eodem
Juliano
Romæ.

Ambonetur in somnis a Domino, ut reverteretur Romanam. Cumque post quatuor menses reversus civem Sacrae viae cum uno puero stipem petendo confunderet, factum est, ut offenderet Julianum Imperatorem in rheda aurea sedentem: qui eminus conspiciens Pigmenium, vocari eum praecepit, dixitque ei: Gloria Domino meo Jesu Christo Nazareno crucifixo, quid te non video. Ad hanc vocem iratus Julianus, iussit eum per pontem in Tiberim praecipitari. *Hec Ado, qua fere eadem leguntur apud Netherum, & sunt etiam tertia editioni Surii inserta: sed obsunt tempora & loca, quibus Julianus Imperator, & potissimum post abnegatam Christi fidem vixit. Mortuo Constantio III Nonas Novembris anno Christi cccxi, Julianus, qui tum in Illyrico erat, advolavit in Thraciam, ac III Idus Decembris Constantinopolim ingressus est: & qui dicto anno festum Epiphaniae adhuc Christiano ritu de more celebravit, deorum antea clausa templa patefecit, ac Christiana publice ejurata religione, se antiquo ritu & sacrificiis Pontificem Maximum inaugurandum curavit. Anno sequenti bellum Persis illaturus Constantinopolim discessit Nicomediam, inde Pessinuntem urbem Galatia petiit, magnam deorum matrem Cybelem veneraturus: inde Antiochiam venit, ibique hiemem peregit. Post hac anno cccxiii eductis contra Persas copiis die xxvi Junii jaculo confossus, in medio conflictu perit, cum post Constantii obitum anno solommo & mensibus circiter septem imperasset. Est tempus, quo duravit Juliani in Christianos persecutio, quoque ipse Imperator semper versatus est in Oriente. Ceterum qui ab ipso Roma constituti erant Praesides, ex ipsius sententia negotium facessere Christianis non destiterunt, quorum gesta, quod Romanorum Imperatorum Sedes ipsa Roma foret, Juliano fuerunt attributa: imo quod plures in ea persecutione essent martyrii palmam consecuti, creditus etiam est pluribus annis imperasse, post abnegatam Christi fidem. Decepi etiam fuisse variis, quod Caesar esset creatus anno cccv, accepta in uxorem Helena Constantii sorore cum Galliarum administratione.*

Alia varia S. Pigmenii nacti sumus, sed plane depravata, & indigna, qua huc operi inferantur. Horum aliqua Roma descripsimus in bibliotheca Vaticana ex codice 1193 cum hoc exordio: Tempore, quo Constantinus, qui Constantinopolim suo nomine condidit,

Romanum tenebat Imperium, erat in civitate Romana Presbyter quidam, Pigmenius nomine, in titulo Pastoris, virtute venerabilis & doctrina liberalium artium concivibus colendus: ad quem Romanorum populi venire consueverant: & dum liberalium artium ab eo rudimenta percipiebant, salutari fonte, caelesti distante Magistro, plurimi salubriter abluti, ad ovile Christi ejus studio confluebant. *Est idem exordium in MSS. Rubra-vallis: ubi reliqua sunt magis contracta. Mortuus est Constantinus Magnus in Suburbano Nicomedia, ipso Pentecostes die anno cccxxxvii, post quod tempus vixit S. Pigmenius annos fere xvi, martyrio affectus anno cccxi, iussus per pontem in Tiberim praecipitari. Hujus corpus collectum est a quadam matrona, nomine Candida, & sepultum est in crypta in cimiterio Pontiani ad Ursam pileatum xii Kalendarum Majarum, uti in eisdem Actis legitur.*

In Actis MSS. canonici Bodecensis in VV. Sphalia, dicitur per pontem majorem praecipitatus: cujus corpus collectum est, & sepultum in cimiterio Pontiani contra palatium, die duodecimo Kalendarum Martii seu xviii Februarii, quo die S. Pigmenius Martyr refertur in MSS. Richenoviensi, Aquisgranensi & aliis. Apud Grevenum in aulario Usuardi dicitur Pigmenius Presbyter & Martyr Romae. At xii Kalendarum Majas seu xx Aprilis, usquam mentio S. Pigmenii videtur: verum ad diem xviii Martii Pigmenius Presbyter, Martyr Romae memoratur in MSS. Barberiniano, Ultrajectino, Aquisgranensi & aliis. Cimiterium Pontiani erat Via Portuensis juxta Tiberim positum, ad Ursam pileatum, dictum etiam sanctorum Martyrum Abdon & Sennen, a quibus non longe sepultum esse S. Pigmenium legitur apud Adonem, Bedam excusum & Netherum. Consulte Aringhium lib. 2 Roma subterranea cap. 19. Inter Reliquias, quas Carolus IV Imperator donavit Ecclesiae Metropolitanae Pragensi, est S. Pigmenii Martyris pars capitis, ut diximus in Appendice ad diem 2 Januarii pagin. 1084. Masinus etiam in Nomina sacra tradit ibidem in templo Sanctis omnibus dicato esse Reliquias S. Pigmenii sive Epigmenii Presbyteri & Martyris. Sed an hujus S. Pigmenii aut etiam S. Epigmenii alterius aliquis non constet.

DE SANCTO ZACHARIA RECLUSO

A P U D G R A E C O S.

XXIV
MAR.

Graci in magnis Menais & apud Maximum Cytheraeum paucis verbis celebrant hunc Sanctum, nullo indicato aut loco aut tempore, quo vixerit. Eodem die, inquit, Sanctus Zacharias in pace vitam finivit. Paulo plenius Taurinense Ducis Sabaudia MS. Μάρτυρ τῆς οἰκίας τοῦτοῦ ἱεροῦ Ζαχαρίας μάρτυρ ὁ ἐκκλησιαστικὸς γένος, ὁ ἐκκλησιαστικὸς τῶν ὁρίων ἐκκλησιαστικῶν. Memoria S. P. N. Zachariae, monachi, qui factus reclusus Deo immobiliter deservivit. In Menais additur hoc distinctio:

Θεὸς ὁ πῶς ἐξῆλθε ἀποστολῆς, Πάτερ,
Βίω Θεὸς ἐκκλησιαστικῶν, ἐκκλησιαστικῶν, γένος.
Pro viribus Deo similis factus, Dei

Vitae coheres esto, post vitam hanc, Pater.

Multi sanctissimi viri Zacharia cognomines fuerunt, & ut Martyres omittamus, est Zacharias Propheta, & alius pater S. Joannis Baptista: hanc colunt Graeci v. Septembris, illum viii Februarii, ejusque inventio. nem xvi Maji. Est & Zacharias Patriarcha Hierosolymitanus, cui sacer est dies xxi Februarii, & Zacharias coriarius, qui virginis in matrimonio servavit, & ab eisdem Graecis memoratur xvii Novembris: a quibus hunc diversum esse apparet. In Vitis Patrum sunt varii Zacharia, quibus Abbatis, monachi, discipuli aut Moyse, aut Silvani, aut Serapionis cognomen datur. Sed num aliquis horum colatur hoc die, quis divinabit?

DE S. MARTINO THEBÆO

A P U D G R A E C O S.

XXIV
MAR.

Inter alias urbes, Thebas dictas sunt in ipsa Graecia duae celebres & Episcopali dignitate exornatae: harum alia est in Achaia sub metropoli Corintho, alia in Thessalia sub

Larissa: ex harum aliqua arbitramur hunc Sanctum originandum, de quo Graeci in Menais & apud Maximum Cytheraeum ista solum habent: Eodem die Sanctus Martinus Thebaeus

A Thebus seu Thebanus, in pace vitam finivit. Additur
hoc diffuson in Aeneis.
Καλὴ τρεφὴ καὶ μετὰ γῆρ, Μάρτιε,

Quis dicitur quidam tempore
Sociare Patribus mortuis moriens, Pater,
Pulchra senecta fructus pulcherrime.

DE SANCTO DOMANGARTO

EPISCOPO IN HIBERNIA.

SAECULO
VL XXIV
MAR.

S. Patricius
Euchodius
Episcopus

Quam certus hujus Sancti cultus apud Hibernos
est, tam sunt incerta omnia, qua de eodem illius
gentis memoria conservavit: hac enim para-
chronismis aliisque implicita mendis sunt; de cultu vero
praeclarum reddit testimonium Vita S. Patricii Tripartita
p. 3 cap. 63 & 64, ubi S. Domangarti natiuitas, resque circa
utrumque illius parentem, dum adhuc utero clauderetur,
gesta sic enarrantur: Regem Ultoniae tempore Patricii
agebat Eochodius Muredacti filius, vir genere illu-
stris, de clara nempe & perantiqua Dalfataclorum
oriunda familia; qui tamen propriis facinoribus ge-
neris splendori potius maculam intulit, quam incre-
mentum: hic enim in Deum verum noluit credere,
sed odio prosequeretur credentes. Duas etiam virgi-
nes devotas, quae filio Dei virginitatem consecrarunt,
quia recusarunt ad ejus instantiam terreno conjugio
ligari vel idola adorare; praecepit ferro vincas undis
tradi Oceani submergendas. Hoc autem audiens vir
sanctus, & in pietatis visceribus commotus, Regem
adit, eumque pro dimittendis Christi Sponsis inter-
pellat. Sed post multiplicatas preces apud inexorabilem
tyrannum nihil potuit efficere: qui adhuc eo effrenis
devenit dementiae, ut germanum suum fratrem, Ca-
rillum nomine, bene consulentem, virga quam manu
gestabat, exceperit.

Mala pro-
bat.

Alia eius
Domangarti
to benedictio.

2 Propter haec igitur vir beatus iusto indignatus,
meritissimam maledictionis in eum fulminat sententiam,
imprecans & imprecando certo praedicens, neminem
umquam ex ejus posteris regni sceptro potiturum, nec
eos in tanto futuro numero, ut in diebus belli vel loco
publici conventus aliquam hominum caetervam manu-
ve militum constare possent; sed eos fore per dissita loca
semper dissipatos & dispersos, ipsamque intra breve tem-
pus regno & vita exuendum, malique Interitu extin-
guendum. Ad fratrem vero ipsius Carellum, pium de-
votumque Principem, qui monitis viri Dei in omnibus
obtemperabat, Deo suam praedestinationem revelante,
vertent faciem, dixit: In fratrem hunc tuum ejusque
progeniem, qui Deo & mihi obediens fuit, regni tui
sceptrum transferetur: ejusque posteritas semini tuo
dominabitur, & solium Regni Ultoniae a progenie in
progeniem obtinebit. Uxor autem Eochodii, mariti sce-
lera, & seminis in patente maledictionem intelligens,
lacrymis offusa a viro Dei petie veniam, rogatque ut sibi
& foetu quem in utero gestabat parcat, & scelera ma-
riti non imputentur. Annuie vir Dei, ipsamque cum
foetu nondum nato benedixit. Foetus autem hic fuit san-
ctissimus ille Domangartus, inter Sanctos Hiberniae post-
ea celeberrimus, Sanctique Patricii discipulus: cujus
exitus reputatur incertus, & hinc reputatur tamquam
perpetuo vivens.

Multa de eo
dicitur, aut
fabulosa:

3 Eadem brevius Jocelinus narrat num. 112 & Pa-
triciana benedictioni addit, ut propheticum etiam spiritum pra-
dixit, quod proles, quam esset paritura Regina, foret
sanctissima, cujus esset exitus ambiguus & investigabilis
tumulus: deinde subiungit: Ille enim fuit sanctitate
clarissimus ac signis, de quo multa & magna mirabilia
referuntur ab Hibernicis. Ad aetatem ejus quod attinet,
ex Annalibus patriis & S. Patricii Actis conformiter defi-
nitur Colganus, eum qui posthumus patri natus sit post
annum ccccxl adhuc viventi, & Episcopali gradu infi-
gnis magna virtutis laude clarescit, non potuisse mortem
Tom. III. Mart.

obire anno dvi, prout nonnulli scriptum reliquere: nec etiam
a S. Patricio in Romana curia existente ibidem a mortuis
suscitari, quemadmodum in oratione ex Officio proprio de-
sumpta legitur. Quod Officium Ailaque (qua extare Colgano
relatum est) utinam desissent latere, invenissemus fortassis
in eo solutionem quarundam circa hunc Sanctum difficulta-
rum. Nam quod S. Murani (eius qui S. Columba Aila me-
trice conscripsit) dicatur ex eadem matre frater fuisse, non ita
liquidum est, ut sit extra suspicionem falsitatis: nec potest enim
veritate subsistere, nisi negata (ut ad xii hujus vidimus, cum
de Murano ageremus) Hibernica Genealogia veritate, qua
Murani patrem Feradacium quinque ab Eugenio Niellifi-
lio gradibus remouet, atque adeo circa medium saeculi vi dum-
taxat natum facit. Eochadii etiam mors ad extremos Patri-
cii annos ultra eum, qui a Christo nato cccclv numeratur,
esset differenda, dicendumque ejus uxorem juvenulam adeo
fuisse relictam, ut qua Eochadio primam hanc prolem edi-
derat in Ulidia, inde post annos quadraginta aut plures in
Eugenii peninsulam secundis abducta nuptiis, Feradachia
praeiit Eugenio, ut summum nepoti, non autem (ut Genealogi-
ca series habet) prinepoti, & alios filios cum S. Murano pe-
perit: qui de vera in aetate, & centesimo anno vel majori
vel proxima, de S. Columba scripserit sub initium saeculi vii.

4 Quae cum satis violenta sint, facile in illius irem sen-
tentiam, qui eandem Murano & Domangarto matrem su-
isse negaret, & filioni causam datam ex eo crederet, quod
Murani mater duos maritos habuerit: quorum alteri, multo
quam Domangarti pater juniori fuerit idem Eochadii no-
men; & fortasse ejus filium hoc ipso die Tamlaense &
Meriani Martyrologium inter Sanctos numerant Luga-
dum de Cluain-Laoigh sive Cluain-laoth in Tircona-
lia: quem Eochadium Sanctilogium Genealogium a Colgano
citatum Append. 4 ad Acta S. Columba cap. 9 num. 74 facit
filium Islandi filii Eugenii saepe nominati. Haec autem si
dicantur, nihil nos cogit Domangarti natiuitatem ultra
annum cccclv, mortem ultra dxxx differre; vel Murano
plusquam centum annos vita dare, sub quorum finem de
Columba scripserit circa annum dc: sed posset is circa me-
dium saeculi vi natus, in ipso aetatis flore de S. Columba li-
teris consignasse ea, qua allegantur metra.

5 Ceterum his omissis, qua sunt undique incerta, de
cultu illius proferamus ex Colgano, qui illius testimonio
certa satis haberi possunt: primo, quod extit in regione
Ivechiae & diocesi Drummorensi duae ecclesiae ipsi con-
secratae: una ad radices altissimi montis, mari ad Ori-
entem imminens, priscis Rath-murhuilg, hodie
Machaire-Ratha, appellata; altera in vertice ejusdem
editissimi montis longe ab omni humana habitatione
posita; quae tamen, etiam faviente dura diraque ha-
reticorum persecutione, consuevit magno populi ac-
curfu & continuis peregrinationibus in honorem hu-
jus mirifici servi Dei, multis ibi signis & miraculis co-
ruscantibus, frequentari. Unde mons ille priscis scripto-
ribus Sliabh-Staing a quodam heroe Stainge nuncu-
pato, Bartholani filio (qui fingitur unus ex primis Hi-
berniae habitatoribus) appellatus; hodie vulgo ab hoc
sancto Sliabh-Domhangaird, id est, mons Doman-
gardi nuncupatur; ut etiam Giraldus Cambrensis, in
Tipographia Hiberniae distinct. 3 cap. 1 ante annos
470 observavit. Secundo, quod in jam memorata
Ecclesia de Machaire-Ratha loco pretiosarum Reli-
quiarum asservetur una nola in magna veneratione
S f 1 quae

Alia-
pore.

frater S.
Murani
cre dicitur.

quod vero
similis no-
tatur.

Cultra ea
complan.

Reliquiae
& Fatis
probat.

A qua fuit olim hujus Sancti, Glunan vulgo dicta; & unus ex ejus calceis pretioso tegumento ex auro & argento celatus. Tercio, quod ejus festum in praedictis Ecclesiis, quotannis festive celebratur hac die xxiv Martii, ut domestica passim observant Hagiologia, Tam-lactense, Mariani Germani, & Casselense Kalendarium, quae videre est apud Colganum: hoc uno a nobis improbandum, quod Eochadium Domangarti patrem necessario putes alium esse ab eo, cujus feceras mentionem de S. Maccar-

Pater ejus
ut Patricio
ita & S.
Maccar-
thens re-
fuit.

thens agens hoc ipso die ex Codicis nostri Salmantini frag-mento: in quo dicitur Maccarthennus Clachrense rexise Ecclesiam eo tempore, quo Eochadius regni sceptrum te-nebat, multisque ab eo molestiis & injuriis affectus. Cur enim Patricio Eochadium Ulidia Regem, Maccarthennus alium non Regem, sed privatum ejusdem regni Dynastam dicemus fuisse adversarium? neque in tempore, loco nomine, neque in pessima impediendi Evangelii voluntate ulla invenitur distinctio, & simili utrobique phrasi Rex designatur.

DE S. HILDELITHA VIRGINE

ABBATISSA BIRKENGENSE IN ANGLIA,

CUM COMMEMORATIONE SANCTIMONIALIUM

POSTEA A DANIS OCCISARUM.

Commemoratio historica.

1 S. Hildelitha Magistra S. Ethelburgae, Abbatissa monasterii, grata S. Aladmo.

CIRCA
ANNUUM
DCCXX.
XXIV
MAR.

IN Heptarchia Anglo-Saxonica urbs Londinensis cum sua Middlessexia sub Regibus Orientium Saxonum fuit, & quartum Episcopum habuit S. Erconovaldum, de quo Beda lib. 4 Historia Ecclesiastica gentis Anglorum cap. 6 ista scribit, hoc loco necessario indicanda: Hic sane, priusquam Episcopus factus esset, duo praecleara monasteria, unum sibi, alterum sorori suae Ethelburgae, construxerat. Quod utrumque regularibus disciplinis optime instituerat: sibi quidem in regione Suthrix juxta fluvium Tamisam, in loco qui nuncupatur Ceortesei, id est, Ceoroti insula. Sorori autem in Orientalium Saxonum provincia, in loco qui nuncupatur in Bercingum: in quo ipsa Deo devotarum mater ac nutrix posset esse seminarum. Quae suscepto monasterii regimine, condignam se in omnibus Episcopo fratri, & ipsa recte vivendo & subjectis regulariter ac pie consulendo, prae-buit: ut etiam caelestia indicio fuisse miracula. *Hic ibi.*

In Parker-
geon mona-
sterio.

Abbatissam
S. Ethel-
burgam in-
stauravit.

Coluntur S. Erconovaldus xxx Aprilis, & S. Ethelburga xi Octobris, in ejus Vita MS. ista leguntur: Construxit igitur apud Bercingum monasterio, cum S. B. ethelburga habitum monachalem suscipere decrevisset, S. Erkenwaldus regularibus disciplinis eruditam Virginem, nomine Hildelitham, de pareibus transmarinis accersivit, cui tradidit sororem suam Ethelburgam moribus imbuendam: quae in brevi omnes Sorores sanctitate & moribus transcendens, congregatis multis Sororibus Abbatissa & Mater earum effecta est. *Hic ibi.* Est Bercingum seu Bercingum, in Comitatu Essexiae prope Tamisim fluvium, haud longe a Londino, in quo usque ad infelicitissima tempora Henrici VIII Angliae Regis celeberrimum viguit monasterium, cujus prima Abbatissa fuit dicta S. Ethelburga, cui successit, quae hic ejus magistra appellatur, S. Hildelitha, de qua modo inquirimus, ex qua videatur regione oriunda.

ad id con-
tatae Gal-
lia.

2 Beda lib. 3 cap. 8 de hisce temporibus loquens: Necdum, inquit, multis in regione Anglorum monasteriis extractis, multi de Britannia monastica conversationis gratia, Francorum vel Galliarum monasteria adire solebant, sed & filias suas eisdem erudiendas, ac Sponsos caelesti copulandas mittebant, maxime in Brige & in Cale & in Andilegum monasterio. *Hic Beda occasione S. Earcongetha filia Ercomberti Regis Cantuarum, quae vixit in Fara monasterio, in loco qui Brige dicitur extructo: ubi pluribus dictum ad ejus Vitam xxi Febuarii. At*

monasterium Kalense fundavit S. Bathildis Regina Fran-corum, & illud circa annum DCCXX ingressa est. Dedimus hujus Vita xxvi Januarii. Videtur S. Hildelitha ex si-mili occasione in Gallias profecta, ac modo a S. Erkenval-do revocata, vixisse in Bercingensi monasterio sub S. Ethel-burga Abbatissa; cujus interim & aliarum sanctimoniali-um magistra erat: quarum virtutes, ac multarum feli-cem obitum narrat Beda dicto lib. 4 cap. 7, 8 & 9, ac cum beatissimo transitu S. Ethelburgae finit, dein cap. 10 ista tradit.

3 Successit autem Ethelburgae in officium Abbatissae, devota Deo famula, nomine Hildilid, multis-que annis, id est, usque ad extremam senectutem ei-dem monasterio strenuissime & in observantia disciplinae regularis, & in earum, quae ad communes usus per-tinent, rerum providentia praefuit. Cui cum propter an-gustiam loci, in quo monasterium constructum est, pla-cuisset, ut omnia famulorum famularumque Christi, quae ibidem fuerant accumulata, tollerentur, & transferren-tur omnia in ecclesiam beatæ Dei Genitricis, usque condecorarentur in loco; quoties ibi claritas luminis caelestis, quanta saepe fragrantia mirandi apparuerint odoris, quæ alia sint signa ostensa in ipso libro, de quo haec excerptimus, quisquis legerit, inveniet. *Hic Beda & ex eo Capgravius in Vita S. Hildelithae Virginis & Abbatissae in Nova Legenda Sanctorum Angliae, Lon-dini anno MDXVI excusa, cujus istud est exordium:*

4 Bercinga monasterium multorum Sanctorum dignoscitur esse sacrarium. Plerumque enim super hunc locum quodam singulari respectu caelum videtur apertum, & claritatem, quam animae possident in caelis, effundere quodammodo ostenditur corporibus glorificandis. Ad magnam igitur gloriam hoc spectat beatæ Matris Hildelithae, quod sola inter tot caelestes velut pretiosissima gemma excipitur, sola inter sua sidera velut clarissima praemonstratur, sola post B. Ethelburgam sanctitatis titulo solennizatur; Interferuntur nonnulla, ut infra dicemus, ac dein ista subne-ctuntur: Adeo divina caritate erat plena, ut omnium virtutum doctrix esset & formula, in vigiliis, abstinen-tiis, benignitate, clementia, ceterarumque virtutum summa: ita animabus & corporibus providit neces-saria, ut coram Deo, & hominibus incederet sine que-rela. Cetera vero vita vel merita B. Hildelithae latent nostra tempora, quibus credimus non defuisse mira-culorum testimonia, quamquam magis in fide, quæ per dilectionem operatur, quam in miraculis sancti-tas sit comprobanda. Omnia tamen ejus sacra gesta

omni genere
virtutum
ornata,

F

calo

A celo credimus esse descripta, tanto ibi clariora, quanto hic obscuriora: cujus vita cum Christo abscondita, clarior tandem apparebit cum ipso in gloria: *Hec Capgrave* quicum volumus librum, ex quo Beda se relata excepserat, perisse.

quando
errata
Abbatissa.

¶ Quomodo S. Hildelitha vixerit, aut quae annis Abbatissa profuerit monasterio Berkingensi, non satis constat. Dicitur S. Ethelburga in Vita MS. & apud Capgrave, Obiisse circa annum Domini DCXXVI. Forſan ex Florentio Vigornienſiſa deſumpta ſunt, qui agit ad annum DCXXV de Episcopatu S. Erconvaldi, & duobus monasteriis ab illo factis; duobusq; istius in Episcopatu successores; ac dein addit: Porro Ethelburga S. Erconvaldi forori successit Hildelitha, ad quam S. Aldelmus scripsit librum de Virginitate. Post Hildelitham extitit Wulfhedis Abbatissa Edgari Regis tempore: ducis scilicet & quinquaginta annis elapsis; sed ob sanctitatem vitam adjuvante. Cohort alii xxx Mesi, alia 12 Decembris. De illis tribus nonnulla asserit Aldelmus Junienſis lib. 2 de Gestis Pontificum Anglorum. Sororis S. Erconvaldi, inquit, cenobium appellatur Berkingum, in latere Londoniae ad octo milliaria situm. Ibi illa, Ethelburga vocata, habuit coherentes sibi sanctitatis & pietatis socias, Hildelidam proximo loco successorem, ad quam extat emissus beatissimi Aldelmi de Virginitate laude codex; Wulfhidam pene modernam, quae paucis annis Edgari Regis tempore praevenerit; quaeque vetustatem ceterarum, sanctitatis gratia compensat, & fere dixerim, anticipat. *Hec ibi.*

Infantibus S.
Aldelmus
librum de
Virginitate
scripsit illis
sanctimonialis

6 At S. Aldelmus ad Prologum sui libri de Virginitate ita illis inscripsit: Reverendissimis Christi Virginibus, omnique devotae germanitatis affectu venerandis, & non solum corporalis pudicitiae praeconio celebrandis, quod plurimum est; verum etiam spiritualis castimoniae gratia glorificandis, quod paucorum est: Hildelitha regularis disciplinae & monasticae conversationis Magistra simulque Justinae ac Cuthburge, nec non Osburgi mihi contribulibus: necessitudinum nexibus conglutinatae: Alfgida ac Scholastica, Hildburga ac Barngida, Eulalia ac Thecla, rumore sanctitatis concorditer Ecclesiam ornantibus; Aldelmus, segnis Christicola Crucis & supplex Ecclesiae vernaculus, optabilem perpetuae prosperitatis salutem. De Cuthburga aliisque nonnullis infra agemus, ubi exordium Prologi ad illas sanctimoniales dederimus: quod est ejusdemmodi: Jam dudum ad Pontificale proficiscens Conciliabulum, fraternis sodalium catervis comitatus, Almitatis vestrae scripta meae mediocritati allata satis libenter suscipiens, erectis ad aethera palmis, immensas Christo pro sospitate vestra gratulabundus impendere grates curavi. Quo stylo non solum Ecclesiastica promissorum votorum fœdera, veram etiam mellitius divinarum studia Scripturarum sagacissima sermonum serie patuerunt. Cumque singulos Epistolarum textus recitans, pernicipibus pupillarum obrutibus specularer, atque naturali quadam (ut mihi insitum fertur) latentium rerum curiositate contemplerer, uberriamq; verborum fecundiam ac virginalem urbanitatis discretitudinem magnopere admirarer: Eus, inquam, ineffabili gratulatur tripudio ille superi Regnator Olympi & Reſtor caeli, cum taliter Catholicas Christi vernaculas, imo adoptivas regenerantis gratiae filias, ex ſecundo eccleſiaſticae conceptionis utero ſpirituſalis verbi ſemine progenitas, per maternam videris ſolicitudinem divinis dogmatibus erudiri, ac velut ſagaces gymnoſophiſtas ſub peritidiſimo quodam agnotheta palaeſtriciſis diſciplinis & gymniciſis artibus in gymnaſio exerceri: qui laborioſi certaminis coronam & Olympiaci agonis triumphum diſſicillimis propriis exercitationis viribus naviter conſequuntur. Et paulo poſt: Univerſa haec, quae per gymnoſophiſtas exerceri deſcriptiſſimas inter ſcholares ſecularium diſciplinarum, apud veſtri diſcipularum induſtriam non exterioris hominis moribus aguntur, ſed interioris hominis geruntur

quoniam illa
encomio.

gestibus &c. Sub ſinem operis, ſive cap. 30 commendat ſe illarum precibus. Orate, inquit, Chriſti tirunculae, ut ſic mihi praſentis opusculi rara recompenſatio, veſtrarum precum frequens collata viciffitudo, meique laboris & ſudoris fiat fulcimentum veſtrae interceſſionis adjuvmentum... quatenus in ſancta ſynaxi, cum veneranda monaſtica claſſis caetera univerſitatis Creatori modulata orationum holocauſtomata flexis genibus concorditer obrulerit, meae contemptibilis perſonae, juxta quod veſtra vota devota ſponſponderunt, remiſci dignetur.... Oramus pro nobis Beatitudinem veſtram alma Trinitas, una Deitatis ſubſtantia, & trina Perſonarum ſubſiſtentia, totius mundi monarchiam gubernans, ab alto caeli culmine jugiter tueri digetur. Valete o flores Eccleſiae Sorores, monaſticae alumnae, ſcholasticae Chriſti margaritae, Paradifi gemmae, & caeleſtis patriae participe S. Amen. *Hae S. Aldelmus, vir doctiſſimus & ſanctiſſimus, primus Malmesburienſis Abbat, poſtmodum circa annum DCCV factus Sherburnenſis Episcopus, cum magno ſanctitatis & regularis conſervationis argumento S. Hildelithae ejusque ſanctimonialis libris inſcripſit.*

it dicitur
propter
experi.

E

§ II Inſtitutio S. Cuthburge. Notitia ſum S. Bonifacio. Veneratio ſacra. Commemoratio ſanctimonialis occiſarum.

7 Ex ſanctimonialibus ſupra nominatis ſuit Cuthburga, de qua iſta tradit Malmesburienſis lib. 1 de Geſtis Regum Anglorum cap. 2. Habuit Rex Ina ſorores Cuthburgam & Quenburgam. Cuthburga Alſfrido Regi Northanimbriſum nuptui tradita, ſed non poſt multum conjugio diducta primum apud Berkingum ſub Abbatissa Hildelida, mox ipſa Magiſtra regulae, Winburna Domino placitam vitam peregit. Vicus eſt modo ignobilis, tunc temporis inſignis, in quo frequens Virginum chorus, terrenis deſideriis caſtratis, ſuperos ſuſpirabat amores. Acceſſit ſacri calibatis ſtudio & librorum Aldelmi de Virginitate lectio, Berkingenſium quidem nomini dedicata, ſed omnibuſeandem profectionem anhelantibus valitura. Fuit Alſfridus ante relatius filius noſtus Officii Regis ſub eius obitum puerulus, ſucceſſus Egfrido Regi & ſuatri juvenis, forſan xviii aut xx annorum, plane diſſerſus ab Alſfrido primogenito Officii Regis quem ante patrem & viſa diſceſſe diximus vi Martii ad Vitam S. Kineburga & Kineſvitha § 3. Juniori ergo Alſfrido nupti data S. Cuthburga, peperit illi baradem regni & ſucceſſorem Offridum, natum circa annum DCCVII, ut qui Alſfrido patre anno DCCV moriente, annos atatis octo complevit. Chronologus Anglo-Saxonicus, auctor antiquus, cum Beda Cantabrigiae excuſus, niſerit Cuthburgam ab Alſfrido adhuc vivente, vitam monaſticae ſtudio ſeſunctam fuiſſe, quod circa annum DCC conſiſſe arbitramur: ac tum uno alterove anno vixiſſe Berkingi ſub S. Hildelida Abbatissa, quando S. Aldelmus librum de Virginitate illis inſcripſit.

Excepit
in
ſua
Cuthburgam.

reſſit
conſiſſe
ſua
Alſfrido
Regis.

circa
ann.
700.

8 Eutruſium interim eſt Wenburnenſe monaſterium a fratre S. Ina Rege: in quo idem S. Aldelmus Episcopus ſaſtus epistolam anno DCCVI ſcripſit de libertate propria electionis, omnibus congregationibus conceſſa ſub eius regimine conſiſtentis; quam ex MS. Reſiſtro Malmesburienſis Abbatia edidit Alfordus in Annalibus Eccleſiae Anglicanae ad dictum annum DCCVI. xviii, in qua haec legitur ſubſcriptione: Huic debita monachorum meorum, maxime ſamulorum Dei, petitioni libentiſſime conſenſit: & in monaſterio, quod juxta fluvium, quod dicitur Wenburnia, cui venerandi Regis noſtri germana Cuthburga praſider, cum optabili famoſiſſimi Regis Ynii conſenſu, & reverendiſſimi fratris & Coepiſcopi mei Danielis praſentatae promiſſionis devoto nutu, decentiſſimam vernarum Domini poſtulationem ſacrae Crucis ſignaculo conſirmaſi. *Hec ibi. At quis non miretur ab Alſfrido poſtmodum, nullo pro ſe citato auctore, hanc eandem Cuthburgam*

dicto Abbatissa
ſua
Wenburnia
monaſterii
ante annam
700.

10x enim virginales Martyres cum Superioribus Virginitatibus velut plebs fidei una commemoratione sine certa lucubratione nomine recoluntur. *Hac ibi. Annedictur etiam S. Hildelitha apud Vithfordum memoria omnium Sororum, cum Abbatis igne occisam ab eisdem Danis, qui interfecerant S. Edmundum Regem. Ingulfus Abbas Croylandensis, narrata eade S. Edmundi*

Regis, addit: Sic tota Estanglia ab eis obtenta & occupata, ibidem per totam hyemem residebant. At per totam hiemem residebant, legimus in Chronico Petroburgensi, cuius pars inserta est Monasterio Anglicano pag. 70. In Martyrologio Anglicano Wilsoni additur tunc concremata a Danis fuisse Berkingense monasterium. Est autem S. Edmundus Rex occisus xx Novembris anni Decclxx.

DE S. SEVERO EPISCOPO

CATANÆ IN SICILIA.

CIRCA
ANNUM
1000.
XXIV
MARTII

Nomen in
Festis Sicu-
lis

Nomen in
Festis Sicu-
lis

in Mensis
MSS.

O Gravins Cajet. s. 2 de Vitis Sanctorum Siculorum pag. 32 hunc sibi titulum praeferit: Plures in Sicilia Sancti, Confessores, Episcopi, Abbates, monachi Incerto ævo. *Ac deinde ista scribit: Ante Saracenorum Dominatum insulamque Siciliam scelerato eorum ferro & igne vastatam, plerique Siculorum fama sanctitatis excelluere, haud omnes noti, sed pauci, e tenebris eruti a me multo cum labore: nec certum quo regnante Principe fulserint: quod acerbius, tot stellas quasi diffusa caligo obdixit, ex oculis abstulit, nuda nomina, natalesque dies ex sacris fastis habemus Latinis Græcisque, quod argumento est divinos illis honores olim tributos. Celebratur Catanæ ad ix Kalend. Aprilis S. Severus Episcopus. *Hac ibi Cajetanus, qui in Martyrologio Siculo citat solum Menologium Cardin. Sirleti & ista tradit: Catanæ S. Severi Episcopi & Confessoris. Verba citati Menologii sunt ista: Eodem die sancti Patris nostri Severi Episcopi Catanæ urbis Siciliæ. Addimus & auctoritatem vniuersitatis Menorum MSS. qua in biliotheca Cardinalis Malacini examinavimus, in quibus ista continentur: Mirum est in hoc Martyrologio, quod in Eadem Ratione. Memoria sancti Patris nostri Severi Episcopi Catanæ.**

& Ferrarius in Catal. Sanctorum Italia hoc ei elogium

*efformat: Severus ob ejus singulares virtutes ad Ecclesiam Catanensem regendam evocatus, ita munus Episcopale gessit, & vivens summam laudem consecutus sit, & migrans in vitam inter Sanctos habitus fuerit. Migravit autem ad Dominum ix Kalendas Aprilis apud Græcos celebratus. *Hac Ferrarius citato solum Menologio Græcorum. Recens Pirrus lib. 3 Sicilia sacra Notitia prima, statuit xiv Episcopum Catanensem & ista addit: S. Severus Ecclesiam Catanensem sub Nicephoro Imperatore rexit, cujus memoria Catanæ xxiv Martii recolitur. Nostri Severi est antiquissima Imago in tabula fontis baptismalis templi Catanensis, dicati S. Marie de Eleemosyna. *At Petrus in Catalogo generali citatis etiam Tabulis Ecclesie Catanensis ait, vixisse sub Constantino & Irene circa tempora Caroli Magni. Fuit frater natus Leoni Imperatori filio Constantini Copronymi anno Decclxx, eoque anno Decclxxx regno vitæque summo, imperavit cum filio Constantino, quo anno Decclxxxv extinguitur Irene anno Decclxx in Leobon deponitur, imperavit Nicephorus, adeoque potuit facile S. Severus sub his omnibus Sedem Catanensem tenuisse. Officium Ecclesiasticum de S. Severo celebratur in Ecclesia Catanensis sub ritu duplici, & omnia recitantur de Communi Confessorum Pontificum, Missa, Statuit ei Dominus. Ita Ordo divini Officii exsequis Catanæ pro anno MDCxxviii.***

Ferrarius
elogium.

in Mensis
MSS.

tempus
S. Ber-

Officium
Ecclesiasticum
canon.

DE S. BERNULFO EPISCOPO ASTENSI,

MARTYRE, MONTIS REGALIS PATRONO,

IN PEDEMONTANA LIGURIA.

SAECULO
IX. XXIV
MARTII

S. Bernulfus
Mart. 39

Episcopus
Astensis

Ferrarius in Catal. generali hunc diem ita auspiciatur: In Monte-Vici in Liguria, S. Bernulfus Episcopi & Martyris, ejus urbis Patroni: annosque Montem-Vici, qui & Mons-Regalis, vulgo, Mondovi appellatur, esse urbem minime obscuram in Pedemontana regione, Academia olim celebrem, addo ab anno Mccclxxxv: Sede Episcopali ornata. *Fertur autem Ferrarius, cujus Sedis Episcopus fuerit S. Bernulfus scire haec non licuisse. Ughellus como 4 Italia sacra columna 1919 praeclare de Montis-Regalis origine differt, & col. 479 constituit S. Bernulfum VIII Episcopum Astensem in eadem Pedemontana regione his verbis: S. Bernulfus, quem Montis-regalis civitas Divum tutelarem colit, Episcopus Astensis ex aliquorum sententia fuit, & pro Christo mortuus a Saracenis, qui tunc Fraxinetum aliaque loca finitima obtinebant, cum ille suam tunc iustaret Ecclesiam: cujus sacralipsana sub altari apud Montis-regalis ecclesiam requiescunt, quamquam de genere martyrii aut tempore, quo ille passus sit, non constat: constat tamen Saracenos eam regionem inundavisse. Constituit autem Ughellus S. Bernulfum inter Evastum II & Eulphum, quorum ille donationi Caroli Magni Imperatoris facta Novalicensi Abbacia subscripsit anno Dccc, iste donationi ejus-*

*dam Presbyteri Destoradi nomine subscripsit mensi Martio anno Ludovici III Imperatoris sexto, Christi Dcccxx. Huic successor traditur Roserius, de quo ista habet Ughellus: Anno Dcccxxv Roserius Transpadanis Episcopis in Saracenos expeditionem parantibus, qui Fraxinetum occupaverant perpetuisque grassationibus Provinciam devastabant, contractis copiis ex suæ Ecclesie locis suppetias detulit, potentiorque omnibus præcipuam in illis profligandis operam contulit. Astam inde reversus cum accepisset, ab iisdem Saracenis Saonam obsideri, cum suis illuc profectus civitatem liberavit, labore & senio confectus in ipso reditu e vita discessit. Huic consentit Philibertus Pignorus in Augusta Taurinorum pag. 24 ista referens: Anno Christi Dcccxxv Saraceni infestis incurSIONIBUS adeo Italiae littora lacerarunt, ut etiam Episcopi ire ad ea defendenda compulsi fuerint: interque ceteros Claudius Taurinensis Episcopus ineunte vere ad eos summovendus cum instructa Taurinensium acie accersit, neque magis calamo quam gladio studuit. *Hac Pignorus ex scriptis imo verbis ipsiusmet Claudii Episcopi: quem iconoclastis adhaerentem oppugnavit ejus seipos scriptores, Jonas, Dungalus, Strabo, aliq. Interim tempora ostenduntur, quibus grassabantur Saraceni, a quibus potius captus esse & in odium fidei Christianæ occisus**

graffationibus
Saraceni

officium
S. Ber-

A S. Bernulfus, maxime si Roseria substituitur x Astensis Episcopus creatus circa annum DCCCXXVI, cuius tunc successor Stauratus commode substituitur, cui Ludovicum secundum Imperatorem Papae ampla privilegia concessisse an. DCCCXXI: habet diploma illius ab Ogello editum. Ast. ann. DCCCLVIII, tradit Franciscus Augustinus ab Ecclesia Episcopus Salutiensis in Historia Chronologica regionis Pedemontana cap. 11 sed, quod miramur, tertius ab eo statuitur Astensis Episcopus S. Bernulfus, cuius corpus jacet in Cathedrali Montis-regalis olim Astensis diocesis. Verum prior relationi conveniunt Acta martyris S. Bernulphi variis collecta & magna cum judicio conscripta a Philippo Malabayla Visitatore Generali Congregationis reformatae S. Bernardi Ordinis Cisterciensis; cuius Congregationis Abbas Generalis deinde fuit Joannes Bona & Adonis Regali prognatus & Congregationis sacri Indicis Consultor, vir sua doctrina, prudentia & humanitate celebris: a qua & nos in multis adjuti sumus tum Romae tum inde Belgium reversi.

Alia manu
scripta.

ACTA MARTYRII

Auctore Philippo Malabayla.

Sancti
partem Li-
guria occu-
pant:

S Aracenorum classem non a Christo nato saeculo ex Hispania ad Ligustici maris oram appulisse, & excensioe facta Fraxinetum oppidum prope Niczam urbem expugnasse, ac in eo sua sede, per longa tempora eandem Ligusticam oram ipsumque mare infestum; inde habuisse, plurimum historicorum testimonio exploratum habetur. Qua vero ratione iidem Saraceni in mediterraneam Liguriam progressi, per eam diu grassati fuerint, ut brevi explicemus, martyrium S. Bernulphi, de quo agere institimus, exigere videtur. Erat Fraxinetum oppidum post se portum non vulgaris longitudinis ac securitatis habens, supra se vero montem seu rupem, in qua a S. Hospitius eremicam duxerat vitam. Unde arx monti imposita Sanctus-Hospitius dicebatur, sed post devictos & ceptos Saracenos, quod in eo confictu multitudine eorum, qui ceciderant, novam lacrymarum ac suspiriorum praeberet materiam, San-Sospir vulgo est dictum: & oppidum ipsum non jam Fraxinetum sed Villa Franca appellatur. Hoc igitur ex loco, quem praeter cetera tutum reddebat vastissima silva, Saraceni non tantum proximos vicos seu castra, sed & Niczam ipsam, Sospellum, ceteraque loca intra mare & Apenninum primum depopulati; dein praedae dulcedine allecti Tendam petunt ad radices sitam Apennini: e qua per Alpes, per viam Collam dictam illis imminuentem, in Subalpinam Italiam aditum patere conspicientes, novis subsidiis ausi ipsaque Colla superata, in subjectam Ligurum Vagenorum planitiem descendunt.

In loca arboris
et de Montis
Regalis

a rem con-
stant:

2 Ibi Regibus Italiae alio intentis, & populis sine capite nihil tunc audentibus, adeo rerum potentes evaserunt, ut praetergressi flumen Eleum, quo alluuntur radices ejus montis, in quo quarto ab eo deinde saeculo Mons-Regalis conditus fuit prope fluviolum Poliolam, altero circiter milliario inde distantem, novae suae gentis praesidium constituunt; arce scilicet ibidem erecta adeo ampla, ut saltem quingentos milites assidue contineret; ac ita firma & munita, ut quibusvis hostium aggressionibus nec non longae obsidioni sustinenda par esset. In cujus medio pro specula & ultimo refugio altissimam excitant turrim, quae arce ipsa ab exercitibus tandem aliquando assidue cladibus & perpetuis sacrilegiis vicinis populis expugnata, Saracenisque ad unum trucidatis excisa, intacta permansit, in rei potius argumentum quam in aliquem usum, unde etiamnum Turris-Saracina dicitur.

3 Ex ea itaque arce circumstantem regionem per

plures annos perpetuo incurstant: viris rebusque sacris potissimum infensi nec modo propinqua loca rapinis incendiisque vastaverunt, sed remotioribus quandoque eandem inculerunt cladem. Nam ad Abbatiam & Novalitensem perlatis, monachos omnes, qui subsisterant (plerique enim cum pretiosiori suppellectile Taurinum confugere maturanant) Christi Martyres fecerunt. & Albesim item urbem adeo exterminarunt, ut, cum illius & Episcopus propriis manibus terram excolendo victum sibi comparare cogeretur, Benedictus VI summus Pontifex, quo ea Ecclesia in pristinum statum assurgere posset, illam Astensi Ecclesiae univert.

Alia ubi
vulgata.

4 Ab his igitur Christi hostibus hunc S. Bernulfum martyrio coronatum constans eius regionis fere traditio: juxta quam nonnulli alii fideles pro Christi nomine ab eisdem Saracenis sunt interfecti: quorum nomina exciderunt. Corpora vero cum corpore ipsius S. Bernulphi in quodam sacello, juxta eundem fluviolum Poliolam constructo, humata tum fuerunt. Ubi vero plurimi cives diversarum civitatum Galliae Cisalpinae, ut civiles discordias ex eisque perpetuas provenientes clades devitarent, nec non aliquorum vicinorum locorum incolae in unum populum apud eum montem tunc Vici, deinde Regalem dictum, se coaluerunt, eadem sacra corpora ad praecipuam tum ecclesiam, Cathedrali aliquando futuram, sunt translata, sub ara maxima collocata; uno capite S. Bernulphi in sacristia cum aliis litanis recondito, statis diebus exponendo, & populo ad osculum accedenti exhibendo.

S. Bernulfus
cum aliis
occlusus.

corpora in
sacello:

E

5 His non contenti Montis-regalenses sub ipsius S. Bernulphi invocatione novam ecclesiam construxerunt ac dicarunt: apud quam praecipue ipsius festum solenne haberetur, tamquam Sancti, quem in speciem sibi asciverant Patronum: idque non modo, quod Reliquiae, veluti firmum sperati patrocinii pignus, apud se haberent; verum etiam quod, dum ut ipsius regionis bonus Pastor gregem suum visitaret, ipsorum agrum suo sanguine sacrasset. Quod evenisse die vigesima quarta Martii vetusti Breviarii Kalendarium significat: in quo eo die ipsius festum quotannis celebrandum indicitur, tamquam de Sancto Episcopo & Martyre.

dein in ara
relicta de-
posita.

ecclesia illi
relicta.

natalis 24-
Martii cele-
bratur:

6 Fuisse autem Astensem Episcopum pro certo habendum: nam civitas ipsa Montis-Regalis cum sua integra diocesi usque ad annum octogesimum octavum supra millesimum trecentiesimum Astensi Ecclesiae, tam in spiritali quam in temporalis jurisdictione ac Dominio, subdita fuit.

F
Episcopus
Astensis.

7 Majorum vero exemplum in hoc S. Bernulfo colendo imitati nepotes, ubi Beata Virgo apud ejusdem Vici partem (neque enim ipsius aedificia seu insulae in propinquo sunt sed vicatim habitatur) quae proprie Vicus dicitur, imaginem suam miraculorum inaudita frequentia ac magnitudine, toto Christiano orbe celebrem venerandamque exhibuit, ipsi ejusdem S. Bernulphi argenteam statuam juxta propemodum altitudinis assabre fieri curarunt, & cum particula Reliquiarum ipsius Sancti, ac cum S. Donati item argentea & parvis altitudinis statua (quod eorum Cathedralis sub hujus Sancti nomine sit Deo dicata) ipsimet Beatissimae Virgini Vicensi obtulerunt: ut hac pia oblatione, & hos Sanctos Episcopos, suos particulares Patronos, & eandem sacratissimam Virginem, communem Christianorum Advocatam, de-mererentur.

statua ar-
gentea in
aede Deiparae
Virg-Viceni-
ae.

a S. Hospitius est Martyr Roman. inscriptus ad diem 21 Maji.
b Loca hic indicata, Villa-Franca, Nicza, Sospellum, Tenda, & Colla della Tenda dicta, in mapis Geographicis consequenter ostenduntur: potissimum in ea, qua pars Republicae Genuensis Occidentalis praesentatur. Spectant autem ad Ducem Sabaudia in Comitatu Nicaensi.

c Nova

A e Neapolitanis Abbatis est in valle Sacusana prope montem Crisium. Meminit hujus a Saracenis destructa supra memoratus Franc. Augustinus ab Ecclesia cap. 16. Citatur hic ad marginem Chronicon Neapolitanis, ex quo excerpta extant apud Andream du Chosne tomo 2 Scripturum historiarum Prætorum a pag. 223, sed absque mentione horum Martyrum aut etiam incursum Saracenorum.

d Alba antiquis Pompeja cognominata ad Tanagrum situm, olim sub Macedonibus Montis-ferrati, nunc Ducibus Sabaudia. e Floardus appellatur ab Ugello, qui sedisse dicitur anno 960, & post unam suam Ecclesiam Assensu ad Brentensem transiit, ex quo assumptus erat, reversus. Sed nobis maxime malus consiliorum, adducit anno 984 Constantinus Episcopus fuisse traditus: & hactenus continua serie persequitur.

DE SANCTO ALDEMARIO

PRESBYTERO ET MONACHO CASINENSIS,

BUCCIANI IN APRUTIO CITERIORE.

SECULO
XI. XXIV
MAR.Vita a Petro
Diacono
Casinensi
scripta.ex MSS.
editum.collata cum
alia edita
in Sanctuario
Capuano.Nomen in
Menologio
Benedicti-
ni.ex Ferrarii
Topographia.Tempus
vite.

Inter illustres scriptores sacri archiepiscopi Casinensis est Petrus Diaconus, Chartularius, Scribarius, ac Bibliothecarius Casinensis, qui non diu post ann. MCXL vivere desit, relictis quampluribus ingenii sui monumentis: quorum indicem ipsius pertexuit, inseruitque libro 14 Chronici Casinensis, quem integrum conscripsit, ac supplementum libri tertii, exorsus ab anno MLXXXVI, ubi Leo Ostiensis desierat quod persecutus est usque ad annum MCXXXVIII. In eo ergo lib. 4 cap. 48 meminit libri a se conscripti de Ortu & Vita Justorum sacri canobii Casinensis, qui in eo monasterio sub arctissima custodia asservatur, antiquis litteris Longobardis enaratus. Cujus apographum habemus, & in eo vitam & obitum S. Aldemarii Presbyteri Casinensis. Quam eandem vitam habuit Cardinalis Baronius a Constantino Capitano Abbate Benediktino acceptam, & nos Roma descripsimus ex tomo littera O, adservato in bibliotheca Vallicensi Patrum Congregationis Oratorii. Eandem sed phrasi mutata, & hinc inde paucis insertis aut omissis, reperimus Neapoli apud Clericos Regulares 10.2 Vitarum Sanctorum Confessorum, quas ibidem collectas reliquit Antonius Caracciolus, vir libri editis notis: qui hanc S. Aldemarii vitam communicavit Michaeli Monacho Canonico Capuano; hic autem illam edidit in Sanctuario Capuano a pag. 166 omisso Prologo, qui tanti non est ut alteri Prologo subiciatur: ac paucæ ex reliqua Vita in Notis ad priorem vitam observamus.

1. Dies obitus in Vita non indicatur. Gaspar Bucelinus enim inscripsit Menologio Benediktino ad hunc XXIV Martii citatis præter Petrum Diaconum, Constantino Capitano, & Mauro Marchesio, illius adjutore & successore, & longum ex Vita elegimus allegat hoc initio: Casini S. Aldemarii monachi & Confessoris. Is in sacratissimo & sacrosanctissimo Sanctorum monte, velut cedrus in Libano in altitudinem perfectionis se attolens, insigni vite exemplo & meritis refulsit &c. Sepultus est Buccianici in monasterio a se constructo. Ferrarius in Appendice ad Topographiam in Martyrologium Romanum asserit illud esse opidum Marrucinorum in Aprutio apud Theateam civitatem, ab ea ad v millia passuum distans versus Meridiem; prout eam exhibent chorographica tabula inter Lantam ac Forum amnes. Addit Ferrarius ibi colli Aldemarii monachum S. Benedicti, citatis monasterii Casinensis monumentis, qua hic damus. De aliis locis ab eo peragratibus infra ad vitam agimus.

2. Temporis, quo vixit unicus character est extructi apud Capuanos monasterii S. Laurentii, cui primus præfuit Reitor, ab Abbate Casinensi concessus uxori Capuani Principis. De qua Michael Monachus ad hanc vitam ista observat: Ecclesiam cum monasterio S. Laurentii edificavit Princeps Aloara, relicta Pandolphi Principis, cognomento Capite-ferreo, cum teneret illa Principatum cum Landenolpho tertio genito filio, nempe ab anno DCCCXXXIII. Illa anno dein LXXXVI ab Archiepiscopo Capuano Adenolpho prælatæ ecclesiæ & monasterio privilegium exemptionis obtinuit: servatur hodie diploma in monasterio S. Laurentii Averlanæ civitatis, cui ecclesiæ hæc S. Laurentii Capuana fuit jam pridem

annexa. Rex igitur monasterium edificatum ante annum DCCCXXXVI ab Aloara, quæ non pervenit ad annum DCCCXXXI. Disti diplomatis initium exhibet Ugellus tomo 6 Italia sacra pag. 361 in Adenolpho Episcopo Capuano: ubi & meminit S. Aldemarii, quem Aldemarium appellat. Michael Monachus hinc velle corrigi initium vite S. Aldemarii a se editæ, quæ sic incipit: Anno ab Incarnatione Domini circiter millesimo septuagesimo sanctissimus ipse Aldemarius, miraculorum patrator egregius, virtutum meritis præclarus, mundo illuxit. Quæ in genuina Vita a Petro Diacono conscripta desunt, & absque suis infarctis, cum ne tum quidem vixerit, & vulnere accepto in lapsu, non ex senio mortuus. Ceterum in Vita S. Nili Abbatis apud eundem Michaelum Monachum pag. 340 ista addimus: Mortuo Pandolphi, qui erat Princeps Capuæ, ejus uxor, Aloara dicta, non secus ac si maritus viveret, universæ regioni præerat ac dominabatur.

VITA
Auctore Petro Diacono Casinensi.
Ex MSS. Codicibus, & Michaeli Monacho.

P R O L O G U S.

Cæta scribere Sanctorum, Ecclesiæ decus extat maximam, & eorum, qui carnis fructus assequuntur diversis miraculis floruerunt nostris successoribus vitam propagant: ut Domino satagent diligentius famulari, auditibus, quæ per suos fideles dignatus est operari. Nullam habentes ambiguitatem sui famulatus a Christo accipere retributionem, qui aspernantes luxuriam jugi abstinencia domuerunt corpus, & omnia sepositis illecebris caducorum, quæ vanas mentes illucinant, totius creature servire supererunt Conditori, bonorum certissimo operum, retributori; unde perpetue munus adepti sunt beatitudinis, æternæ vite præmiis ditati, atque in calorum adibus collocati, grates nostræ reddentes Creatori, tanta felicitatis se diligentibus Largitori. Inter quos beatissimus Christi Confessor Aldemarius se esse a Domino constitutum lætatur, tam suorum merito operum, quam celestium gratia munerum. Hic namque dum carnali tempore patiebatur, in sanctis perfectus extitit operibus, & supra quam nostræ sit enucleare facultatis, ab omnium contagiis vitiorum immunis. Fuit enim corpore castus, pietate præditus, pauperibus largus, ubi semper egenus, caritate repletus, atque insuper omnium virtutum possessione repletus. Quapropter tantorum sapientie placuit amator, quod celestium civium consors meruit fieri, atque florigerarum sedium hæres constitui. Tentemus ergo hujus tanti viri, prout nostræ opis est, vitam pangenere.

Landenolphus inter
alios San-
ctos.Aldemarius cum
Benedictino
monasterio
itaque sit-
tus.Ex collata
scriptura.

gere, atque ad ejus miracula pervenire, quæ Dominò auxilium præstante, decenter valeamus explicare.

CAPUT I.

Educatio, monachatus Casinensis, habitatio Capua & Doviani. Miracula.

^a **I**llo igitur a tempore venerabilissimæ vir quidam extitit memoriæ, religionis cultor perfectus Christianæ, mediocri prolatus ex genere. Capua quoque potius habitatione, qui Joannes nuncupatus nomine, casta ac religiosa fruebatur uxore, quæ Mira non immerito vocabatur, miris enim refulsit operibus: ^b quorum poli Possessor maximus crebris obnix pulsatus precibus (audierant enim eundem in Evangelio dicentem, Petite & accipietis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis). Illis beatissimæ præmium contulit prolis, quæ postea omnino spretis omnibus, humani generis hosti placentibus, in hujus constantissime vixit famulatu, a quo suis concessa erat parentibus: cui illico baptismatis unda renato, nomen parentes imposue-

^B re Aldemarium. Quem ipsi a pueritiae suæ tempore literarum studiis satagerunt tradere, in quibus adeo valere cepit in proximo, ut suos omnes discendo penitus superaret æquales. Absente enim Doctores a suis sodalibus, ut mos est puerorum, ludentibus, ipse arcana assueverat adire locum, quatenus nemo sibi præberet impedimentum. Unde ab ejus loci alumni jure vocabulum sortitus est Sapientis: sapientiam enim frequentibus investigabat studiis. Reserebant idcirco parentes Dominò munia laudis pro tantæ munere prolis, quæ in tenera ætate virtutum florebat maturitate: fundaverat enim in ejus pectore humilitas domum, quæ secum lætabatur consortia habere virtutum. Talibus ergo defensoribus pectus illud protectum, omnis suæ vitæ tempore mansit immaculatum, atque omnium immune spurcitiarum: quod tanta puritate prædium sancti Spiritus gratia meruit esse refectum, quæ domicilium semper vitæ contaminatum.

³ Sanctissimus itaque ac Deo gratissimus Aldemarius pueritiam non adhuc transgressus, sed ut senex in Christi obsequio corroboratus, monasterium Deo dilecti studuit petere Benedicti propius, quod in monte, qui Casinus nuncupatur, hic constitutum, contempts parentibus atque amicis, Dominicæ non immemor jussionis, quæ ita in lectione loquitur Evangelii: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat Crucem suam, & sequatur me. Ubi a superius dicti monasterii Abbate monachali gratulanter indutus veste, Regum Regi vigiliis, & orationibus satagebat placere. Quare Dei disponente nutu, cujus universorum dominatur principatus, Levitalis honoris meruit suscipere gradum: de quo jam jamque sanctitatis fama orsa est volitare, non poterat enim lucerna sub modio latere. Qua audita, una nobilissima mulier, Capuani scilicet Principis uxor, Abbatem, sub cujus regimine beatissimus degebat Aldemarius, adiit, idemque Aldemarius quo sibi daretur, petere cepit. Quo suæ petitioni concessa, cujusdam sui eum Rectorem ordinavit monasterii, quod in honore construxerat S. Laurentii: ubi constitutus, Salvatoris famulatu vacare cepit instantius. Macerabat namque carnem assiduitate jejuniorum, perseverantia vigiliarum, penuria vestium. Pauperibus etenim nova conferebat indumenta, sibi retinens rupta & deteriora, quibus nullatenus defendi poterant frigora. Quamobrem intantum placuit Astropotenti ut variis mereretur pollere miraculis. Quod cernens Casinensis Abbas, S. Aldemarium ad sibi commis-

sum Casinense monasterium, in quo sanctæ conversationis susceperat habitum, reducere voluit: sed supradicta Principissa obstinato animo contendere cepit.

⁴ Quibus inter se diutissime de hoc litigantibus, sanctissimus in corde habuit Aldemarius, ut fines deserere loci illius, ne amplius propter illum lites tenerentur: egressusque, omnibus qui secum manebant, ignorantibus, civitatem quæ f. Bovianum vocatur petiit, ubi divina largiente gratia duplicibus miraculis refulsit. Manebant enim tres fratres infra ipsius civitatis mœnia, inter quos enormis litigatio de quadam erat ecclesia: quorum unus Aldemario Christi Confessori ejusdem ecclesiæ suam partem præbuit, aliis nolentibus atque invitis: qui frequenter eum perimere suarum idibus manuum minabantur, nisi hinc discedere festinaret quantocius. Ipse vero in eo cui famulabatur confusus, omnes eorum minas nihil pendens aspernabatur: quapropter magis in ira accendebantur. Quadam ergo nocte dum vir Dei in ecclesiæ more solito iret psallere, ipsi ibidem cum telis ingredi, licet execrabile foret, non dubitavere. Inceptis igitur laudibus Matutinis, unus eorum vibrato telo Dei amicum percutere voluit, sed divina Providentia ita lacertus ejus rigit, quod nullo modo se flexere quivit. Videns igitur is, qui telum direxit, se præsentem correptum poena, pedes viri Dei humi cadendo nitebatur osculari, implorans eum, ut sui dignaretur misereri. Sanctus vero Aldemarius caritatis potius quam odii vacans actibus, ei qui sibi voluit inferre mortem, ipse illi intulit salutem.

⁵ Accidit autem in illis diebus, in quibus Dei servus illic residebat Aldemarius, ut urbis ejusdem agrotaret Canonicus, quem magnæ aggritudinis vexatione defectum, atque ab omnium usu membrorum desertum, nullus quibat curare medicorum. Huic per visionem revelatum est, quod, si Dei famulo Aldemario mittere vellet, quo sibi aquam benediceret, ejus aspersione continuo sanus fieret. Quicquid nactus legatum, eum ad Dei direxit famulum, ut sibi creaturam benediceret aquarum. Quo audito sanctissimus Levita Aldemarius huic, qui nuntium attulerat, aggressus est referre talia: Nequaquam mei, frater, est iurisdictionis benedictionem inferre creaturæ, quia Sacerdotii non potior sublimitate: quapropter me de hac re amplius precari desine. Nullatenus vero ei acquievit legatus, sed, ut sibi præceptum erat, deprecari cepit constantius, ne, quod erat rogatus, facere dedignaretur. Videns itaque Levita pudicissimus illius ardentissimam fidem ad eum, aquam & benedicere non est moratus diutius: quæ lata ad prædictum cursu celeri agrotum, tantæ illi munus contulit salutis, ut nulla super eum vestigia remanerent aggritudinis. Aldemarius ergo gestis pollens talibus, ab omnibus honorabatur civibus: compellebatur ab illorum precibus Clericorum, ut sanctum dignaretur suscipere Sacerdotium. Ille vero credens suarum preces orationum magis valere apud Deum, Presbyteratus suscepit gradum.

^a Saeculo Christi decimo: nam quæ de anno 1070 intrusa leguntur apud Michaellem Monachum, supra rejectimus.

^b Additur in altera Vita, Cum isti devoti conjuges divinis legibus præincti, Deum timentes, præceptaque ejus custodientes, religiosi actibus insistentes, diu prole carerent, obnixis precibus Deum deprecabantur.

^c Fuit hic Abbas Aligerant, qui præfuit 949 usque ad an. 986.

^d Altera uxor Pandulfi, ac hoc anno 982 mortuus fuisse videtur, ut arbitrantur Michael Monachus.

^e Ante an. 986, quando datum privilegium supra indicatum.

^f Bovianum urbi antiqua Samnium, vulgo Bojano, in hodierno Comitatu Molisensi Episcopalis sub Archiepiscopo Beneventano.

^g Observat Michael Monachus hanc benedictionem fuisse deprecatoriam, uti parentes benedicunt filios, & laici monachum.

CAPUT II.

Vita in Aprutio cisteriense peracta. Obitus.

Non autem multum ibi postea mortuus, sanctissimi monasterium adiit a Liberatoris, quod ad pedem cuiusdam constituitur montis, qui a Magellus pro magnitudine vocatus fuit: ubi quosdam reperit monachos artis musicæ funditus in sepos, librorumque quibus Dei fieret obsequium egenos. Ibi ergo residens aliquantulum, quemdam conatus est scribere antiphonarum: quo scripto, Beato in mentem venit Aldemario, ne amplius ibi moraretur, sed ad proprium monasterium Calanenſe, ubi ordinatus fuerat monachus, reverteretur. Quod intelligens vir quidam, nomine Adam, ejus nimium diligens præsentiam, illi suum abstulit equum, ne haberet unde ad hoc quod gliscebatur tendere posset. Hinc tamen ad alium viri Dei directus est locus, ubi S. Euphemius construxit monasterium. B. Abbatisque omnibus supplicantiſſimis suscepit gradum. Cujus loquacitati linguae nunc tanta potestas foret fatidica, ut omnium loca monasteriorum valeret enarrare, quæ vir Dei postea niſus est struere, & quæ non in loquendi deficeret dictione. Deserto namque B. Euphemio cœnobio, per plurimam & Teatinam & Piceſenſem provinciarum iter dirigebat oppida, ubi a monasteriorum nullatenus constructione cessabat. Postremo divina eum ducente providentia, appulſus est ad quoddam oppidum, nomine Bocchianicum: quo in loco parvula reperta ecclesia, ibi monasterium struere poſſe cogitabat. Ponens autem, ut ſolitus erat, suam in Domino fiduciam incepti, non minimam fundamentum jacere cœpit cœnobii, quod auxilio cuiusdam peregrini nobilissimi viri, vocabulo Treſiſii, illarum parſium primarum tenentis in oppido, qui illum alio tendere volentem pluribus retinere conatus est vicibus. Congregavit itaque ibi plurimorum multitudinem monachorum, quorum, a ſupradicto Dei amico Treſiſio compulſus, paſtoraliſ ſuſcepit officium regiminis.

Accidit autem quædam die, ſanctitatis ejus fama progrediente, ad eum mulier veniret paupercula, quæ infirmitate ingruente manus aſam perdidit. Hæc ergo jogibus ſanctiſſimum Dei famulum precibus orſa eſt compellere, ut pro ea Aſtripoſentis indulgentiam dignaretur petere, quatenus debilem ſui corporis partem ſanitati redderet priſtinæ. Ille vero ſuper ejus lacrymas commotus pietate, quam ſemper certiffime in cordis gerebat viſcere, illius petitioni non reſpuit acquieſcere, ſed ſtatim ſacerdotalibus indutus veſtibus, pro ejus ſalute ſacriſſici properavit offerre munus, a Deo protinus, veluti poſtea declaravit exitus, veraciter exauditus. Miſſa itaque celebrata & Redemptori gratiarum actione exhibita, vir Dei ſurſum oculos erigens, calumque lacrymas fundendo ſuſpiciens, ac ſuperius dictæ mulieris manum tenens, talia emiſit præcata: O Deus æterne, cui cunctæ famulantur creaturæ, tam cæleſtes quam terrenæ, & omnia obediunt elementa, tuo excellentiſſimo verbo creata, a quo omnia progrediuntur bona; huic mulieri ab infirmitate detentæ tuæ pietatis clementia dignetur ſubvenire, ut omnes jam cognoscant fideles, quia te mente devota invocantium non deſpicis preces. Cumque beatiffimis huic finem orationi faceret Aldemarius, priſtinæ ſanitati reddidit manus.

Factum eſt itaque eiſdem diebus, ut ad quoddam monaſterium proſciſceſceret, quod in honore ſancti Dei Genitricis titolatur, ubi eam gravi detinente ægitudine, cum eiſdem cœnobii fratribus moratus eſt diutiſſime. Reddito vero ſibi poſt plurimum temporis munere ſanctatis, ad monaſterium, cujus regimini

præerat remeavit, quamdamque propriam arcam ibi dereliquit, quam innumerabiles cum maximo examine apes, per foramen, quo clavis mitti ſolita erat, ingredientes, non minimum ibi mellis, favosque compoſuerunt enormes. Rediens autem illuc non poſt multos dies Confefſor virilis, arcam, quam ſupra memoravi claſſam, aperuit, & intus quod latebat agnovit. Nolens vero piſſimus Dei famulus turbationem inferre apibus, illinc abſcedere curavit ſeſtinus, ne illis domicilium, quod elegerant, per eum auferretur. O admirabilem tanti viri pietatem! O laudabile exemplum cunctis fidelibus imitandum! Quamcumque erga homines putas exhibuiſſe caritatem, qui & brutis creaturis cavet inferre ſeditionem?

Hinc iterum rediens conſtantiſſimus Chriſti ſacerles ad cœnobium, quod ſuper ripas poſitum eſt, caritate eum ducente appulſus eſt, quæ haſtines illum compellebat viſere fratres. Ubi noctis mediæ ſpatio, ſicuti aſſueverat, ſurgens ex ſtratu, ut vigilans in Domini inveniretur ſervitio, orationique vacare ſoli Deo videretur ſedulo; impediēte humani hoſte generis, ita laſus eſt humi, ut omnem etiam virtutem amitteret ſemoris, graviſſimam penam incurreret ægitudinis. Quo malo prævaleſcente, ad cuiusdam oppidi mœnia ſe juſſit ferri, quod S. Martini appellatur nomine. Diſponente autem nuda divino ibi a febrium phatangibus correptos, ſubito pretioſiſſimam ſine glorioſo reddidit animam: & cui creberrimum ſamulatum exhibuit in teris, Ipſe cum tripudiantibus Angelorum choris in cæli collocavit palatiis, ubi junctus ſanctorum cœtibus, ſempiternæ felicitatis longanimitate in æternum latabitur. Quem prædicti oppidi coloni ſepelire cupientes, innumeros ſumperunt ligones, certatim terram fodere glifcentes. Sed mox illis fodientibus, ſicut domini decreverat natus, ibi quidam lapis invenitur parvulus: quem ipſi inde abſtrahere ſatagentes, totiusque diei ſpatio incaſum laborantes, froſtra enormem in illo conſumpſere laborem.

Colitur 15 Maji S. Liberator Episcopus & Martyr multis in locis præſertim in diſtictu Sulmonenſi in Aprutio cisteriense, ubi reliquam vitam poſſiſſimum peregit S. Aldemarius.

La Majella montem etiam dictum, Sulmonæ circiter 10 millibus poſſuum diſtans verſus mare Adriaticum.

Idem etiam locus, S. Euphemii dictus, notatur in mappa. d. Teate urbs Archiepiſcopalis, & ſedes omnis Gubernatoris utriusque Aprutii in monte haud præcul ab Aterno flumine nunc Peſcara verſus mare ſita.

In Vita altera apud Monachum deſcribitur hoc vox Piceſenſis, ut intraſſa, aut loco alterius ſubſtituta.

Bocchianicum a diſtictu Teate 5 millibus poſſuum.

Altera Vita: in præſato monaſterio, in quo infirmatus fuerat.

Deſcribitur etiam in altera Vita.

CAPUT III.

Corpus S. Aldemarii Bocchianicum translatum. Miracula.

Audientes itaque monachi, quorum regimini præſuit, quia Paſtor eorum a carne diſceſſit, illuc ſeſtinaverunt properare, quatenus Chriſti Confefſorem ad cœnobium adveherent, cujus paſtorale tenuit regimen. Oppidi vero jam ſupradicti alumni, hoc eos facere vetare conati, ſeditionis inferre litigationem cœperant, dicentes, quod nullo modo ſinerent corpus inde auferri ſanctiſſimum. Inſuper etiam iſtibus ligonum ſervos Dei laniare voſſuerunt, qui ideo venerant, ut deſuncti corporis glorioſiſſimam ſecum aſportarent gemmam. Reſiſtentibus vero illius oppidi colonis, requiſierunt dominum, qui terræ præerat illi, & vix gemitu ſingultuum & lacrymis ſinentibus loqui, cum rogare ſunt orſi, ut eis reddere faceret corpus

AUCTORE PET. DIAC.

carum etiam apibus inferre moleſtiam.

b. iuxtaſſus aſſueverat.

E. aſſueverat laſus aſſueverat.

moritur in oppido S. Martini.

ubi corpus retinere non poterat in cœlo.

F.

Post longas vias corpus.

deſcriptum Bocchianicum.

AUCTO-
RE PET.
DIAC.

Appus Pastoris. Ipse autem eorum acquiescens precibus, eis reddidit corpus, quod innumerabilibus caterva scripudante laudibus suscipientes, ac omnium Redemptori ineffabilem gratiarum actionem exhibentes, in decoro, quod secum tulerant, seretro imposuerunt; atque ad monasterium, cuius, ut superius jam dictum est, regimini præsuit, mirifico honore portaverunt; omnibus circum habitantibus, viris scilicet ac mulieribus, in excelsis Deo laudes referentibus, qui talem ac tantum illis conferre dignaretur Patronum.

ac mulier a
lepra aliis
que morbi
liberata.

11 Relata igitur pretiosi corporis gemma, ac in saepe memorato monasterio cum hymnis utrimque resonantibus collocata, quatenus reverentissimè tradetur sepulturae, eique dignè exhiberentur exequia; ecce cuidam paupercula mulieri a sinibus aliis adventanti & lepra aliorumque morborum obsessione periclitanti, ita in eodem castro revelatum est in somnis: Surge quantocyus atque ad monasterium, quo exequia preparantur, præpete, ut vales, perge cursu: illius enim precibus reddenda es sanitati, cujus immaculatum corpus ibi requiescit. Illa vero hæc audiens corpusque quod

B in ecclesia jaceret ignorans, continuo suo innotescere studuit hospiti, qualiter admonita esset in somnis: qui suo volutus in corde, de quo hæc juberi possent corpore, confestim recoluit, quod Beatus in ecclesia jaceret Aldemarius. Omni igitur postposita ambiguitate (nam per eum adhuc in carne degentem diversa fieri consideraverat miracula) suam hospitam ad monasterium direxit, eamque talibus admonuit dictis: Vade celeriter, & veluti in somnis admonita es, Dei servum Aldemarium obnixè deprecare: ipse est enim, quem sibi Dominus dignatus est in hac nocte revelare: ut, cum ejus intercessionibus fueris sanitati reddita, proculdubio universis gentibus pateat, quanta apud Deum virtutis amatorem sublimetur diteturque gratia. Mulier autem, ut sanitatis erat avida, absque ulla mora ad monasterium ut potuit ecurrit: quæ precibus Beati Aldemarii intervenientibus, ita pristinae sanitati redditur, ut nulla etiam cicatricum remanere signa viderentur. Quo viso omnes circum adstantes, quamplurimas hymnidicis vocibus Domino referebant grates, qui per tanta miracula suos dignatur revelare fideles. Perpetrato igitur tali in hujus exequiis miraculo, reverendissimi honoris studio, monachorum grate pfallente choro, melosque dulce personante organo, tympanizante tam majorum quam minorum júbilo, vir Dominus in novo reconditus est sarcophago, extra jam sæpe dictæ ecclesiæ muros.

C
septim.Sanatur
fabri icant

alioq. epi.

12 Accidit autem ut quarta die depositionis prædicti Patris, unus de Fratribus monasterii in ægitudinem decideret, qui quadam die nimia fatigatus febre, bustum alicui B. Aldemarii, ubi eum placidissimus sopor oppræssit, ibique paulisper per dormivit: qui postea expergefactus ita illico reperitur sanus, ac si nullis umquam morborum fatigaretur generibus. Qua fama per omnem provinciam illam divulgata omnes debiles diversis ægitudinibus laborantes ad beatum concurrere cætervatim festinabant Aldemarium: cujus meritis & intercessionibus a quibuscumque tenerentur confestim li-

berabantur ægitudinibus.

13 Interea vir quidam Picenæ oriundus provincie, filiam habebat pedibus contractam, quæ jam triennium transgressa, nulla ambulandi præbebat signa; quam secum pater assumens atque ad tumulum viri Dei deveniens, ibique in lacrymis & oratione persistens, Dei famulum Aldemarium obnixis crebrisque votis deprecari non intermittebat, quatenus contractæ filie salutis dignaretur asferre remedium. Peracto vero biduo jam quasi de nata desperans salute, tristis, ac lugens ad domum propriam decrevit remeare: qui moestus ac cum mœrore fletuumque inundatione domum reversus, filiam suam, ut consueverat in subsellio collocavit. Quæ sedens matrem suam ita alloquitur, dicens: Da mihi baculum, mater, quo mecum sustentare valeam iter. Mater vero ejus hoc audito, ei baculum præbere festinavit continuo. Baculo ergo a sua genitrice accepto, ita protinus gradu pergere cepit inoffenso, ac si pluribus annis isto usa fuisset pro solito. Qua in re nimirum intelligi datur, tantis beatum Christi Confessorem Aldemarium commotum fletibus: qui, quamdiu in carnis deguit hospitio, pietatis super omnia manifestissime cognoscitur esse relictus studio. Nata ergo sospite, prædictus pater ejus virum Dei non distulit petere: sed filiam nuper curatam ante se collo equi imposuit, cum qua ad sepulcrum supra memorati Confessoris Christi pervenire festinavit: ubi ita eam devovit, ut quamdiu in carne viveret, ibi munus, quod suæ facultati suppetere, quotannis offerre non intermitteret.

14 Quidam leprosus oppidi, cui vocabulum *Ripa* est, oriundus, a primævo vitæ suæ tempore, ita ulceribus coopertus, ut nullus in omnibus membris ejus videretur, cuius inveniretur locus, ad famuli Dei venit sepulcrum, cujus suffragantibus meritis ita a lepra mundatus est, ut vix a parentibus recognosci potuisset. Qui postea cum monasterii Fratribus aliquantulum ibidem est moratus: sed quia patri suo erat unicus, nequaquam ibi diutius posse manere testabatur. Quadam autem die iter arripuit, & patrem, qui in prædicto oppido morabatur revisit: qui tanta subito correptus est lepra, ut omnem sui corporis videretur amisisse figuram: in visione autem nocturna illi hæc prolata sunt verba: Festinans surge, & virum, qui te prius saluti reddidit, repete; nisi enim illuc redieris ab ista qua teneris infestatione numquam liberaberis: & quacumque die illinc abscedere tentaveris, tali statim correptioni subiacebis. Quibus verbis admonitus reditum non distulit leprosus: qui reversus ab omnium ulcerum infestationibus omnino invenitur curatus. Quotiescumque autem, ut illi prædictum fuerat, illinc discedere conaretur, ab eadem illico infestatione corripiebatur. His ergo aliisque mirabilibus signis sanctissimi Aldemarii sepulcrum jugiter decoratur ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, qui vivit & regnat in omnia sæcula sæculorum. Amen.

a Altera Vita: anniversario die.

b Ripa inter mare & Bocchianicum.

c Ex altera Vita est hæc conclusio adjuncta.

DE B. BERTA ABBATISSA

CONGREGATIONIS VALLUMBROSANÆ IN HETRURIA.

ANNO
MCLXIII
XXIV
MAR.
Ex S. Fe-
licitatis
monasterio

1 Inter duodecim Ecclesias, quas totidem Collegiis Canoniorum a Carolo Magno in sui reedificatione instituitas credit Florentia, numerat vetustissimam unam Sancti Felicitatis consecratam: cui jam olim monasterium sacrarum Virginum adjunctum fuisse, sed quorundam Episcoporum Florentinorum

negligentia destructum, a se vero dum adhuc eam Sedem Episcopus teneret coopato nobilium Sanctimonialium collegio fuisse restitutum, testis luculentissimus est Nicolaus II in diplomate, quod primo sui Pontificatus anno, Christi vero MCLX, VI Idus Januarii ad ejus stabilitatem securitatemque, direxit Theibergæ Abba-

per Nico-
lanum II re-
stituta.

A Abbatisse monasterii S. Felicitatis juxta Florentiam siti, sibi que successuris & in sancta proposito permanens in perpetuum. Diploma ipsum apud Ferdinandum Ughellum extra Italia sacra tom. 3. col. 91, & ipsa sua epigrapha dubitare nos cogit, an ab initio dicta S. Felicitatis ecclesia & monasterium, quemadmodum sibi persuadent Florentini, inter urbanas ecclesias fuerit numerata & non potius iis caperit postea accesseri, una cum reliquo trans Arnum suburbio; & mutato sub Carolo V. publica rei statu inclusa sit manibus, neque ad alteram pontem sita.

2 Quidquid sit, cum restauratio ejus incidat in exordia Vallumbrosani Ordinis, sub quo S. Benedicte Regula tota cepit Heruvia reflorescere, haud immerito suspicamus Virginum sub eadem Regula ibidem collectarum spirituales curas ipsius Congregationis Religiosis conceditam fuisse in eaque opinione confirmamur magis, quod ex illo monasterio assumpta fuerit B. Berta, qua in Capriolense monasterium regularis observantia disciplinam reduceret, qua Ordini seu Congregationi Vallumbrosano adscribunt, quoque de ea scripsit auctores. Pro quibus omnibus optavimus Vita ejus super-

B esse historiam, cujus Hieronymus Radiolanus, ut suo tempore passim nota, meminit in elogio quod inferius opusculo de Sanctis & Beatis sui Ordinis, ad Laurentium Medicum circa annum MD. a se conscripto & a nobis in Medicea bibliotheca repositum, quod solum vidisse & secutos esse scriptores cum Florentinos cum Vallumbrosanos reliquos, facile appareat ex iis, qua de ipsa referunt: ipsam autem elogium tale est.

3 Fuit & alia beatissima (de S. Verdiana antea egerat, cujus Vitam, a B. Assone Episcopo Pistoriensis conscriptam, dedimus 1. Februarii) Bertha nomine, cujus origo ex Italia a Comitibus fuit (Ravennates Locatellus vocat) patre nomine Lotharo: quæ puella parvula, quod nonnullæ intermittunt adolescentulæ, haud invita ipsa ferebat (pura modestiam & domesticam elansuram: deesse enim sensui videtur vocabulū nūm alserunt, quod exciderit librario autographi nitidius describenti) Non solutis puellarum lufibus ducta, non ad publicum spectaculum aliarum lascivitiis Hæta exhibere verum docilis ad virtutem omnem erudiri, homisque artibus se imbuta, ad ecclesiam una cum parentibus ire, & præclaræ sui corporis faciem [domi] contineri, nulla animi molestia ferebat. Auscultabat sitibundo pectore verbum divinum, & ut Agatha sanctissima, semper Evangelium Jesu Christi ferebat in pectore, & supplex Jesum crebrisque orationibus perquam appolite adorabat: non ut a multis in ecclesiis hac nostra tempestate fieri solet, quæ manum, oculos, omnes denique corporis gestus turpiter expediunt.

4 Dum his artibus ad ætatem nubilem devenisset, solum virtutes & divina præcepta animo Ravennas sequi, supra atque celestia mente cogitabat, & denique, quæ prima apud mortales habentur de se peto cupiens, religionem inire & in monasterio S. Felicitatis Florentiæ vitam degere statuit: cumque ibi accuratissimæ & doctrinæ observantia, in Jesu Christi summa gratia, exemplo & bonis moribus indies proficeret, & frequentia monialium eo in monasterio major foret, de Abbatisse consilio, ad cupientibus omnibus aliis: Capriolæ monasterium jam dirutum & malis exemplis deformatum adiens in eo veram conversationem & studium [vitæ religio] instauravit atque redintegravit. Quod quidem per iniqua exempla jam distractum fuerat. Eo itaque in monasterio vitam suam castè sancteque instituens, multis miraculis, ut in historia sua lucide patet, eam Dominus Jesus celebravit. Quibus omnibus præcursis, uno, quod nostra memoria accidit, contenti esimus: quod quidem, non solum a Domino Angelo, tunc illius monasterii Rectore, verum ab universis, qui oppidum illud Capriolæ etiam in præfenti tempore incolunt, accepimus.

5 Anno enim a redemptione nostra sexto & sexagesimo supra quadringentesimum & millesimum, quædam

mulier ejusdem oppidi, Vanna nomine, cum ad molendinum ob frumenti terendi necessitatem pergeret, ita ut interdum sit, filium suum parvulum secum duxit; & cum eum, dum frumentum tereretur, libere quo vellet abire permitteret infans, nihil mali suspicans posse evenire puero, qui nondum per ætatem calus malos evitare volebat; cumque puer juxta aquarum ductus huc illuc vagaretur incautus, lapsus faciens, inter rotarum radios quam rapidissime miserabiliter cecidit: quod quidem molendinarius comperiens, matri confestim indicare curavit. Ipsa itaque more mulierum plus nimio furens, capitis comas evellere, miris vocibus ejulare, in se se pestem pernitiemque converterent superos atque inferos comprecari, demum nimia agitudine impedita, nihil consilii, nihil moderati habere.

6 Quibus clamoribus qui circum aderant exciti, illuc advolant, & re a molendinario cognita, muliere sepe Virgini Mariæ Beatæque Berte commendat hortantur; proinde fideret in Deum, filium posse e tali periculo evadere. Cum itaque hæc ita inter se animo molesto tractarent, illico ex imperato oboritur miraculum: nam puer divina miseratione adhuc vivus gurgite atque impetu aquarum huc atque illuc jactabatur. Inter suspiria igitur & acerbos luctus, dum mater cum ceteris in ripa fluminis sæpius & sæpius iterando sic vociferaretur: Virgo Maria & tu B. Berta, ferte opem puero: demum coram omnibus qui aderant, mirabile dictum: unda eum jactavit pone domum suam, adeo illæsum & incolumem, ut si ei nihil mali evenisset. Eo omnes in admirationem versi, Jesum & Virginem Mariam matrem ejus instanter laudare, & B. Bertam ad calos attollere: deinde omnes summa cum devotione ad ecclesiam Genitricis semperque Virginis Mariæ cum puero tendunt, eique & B. Berta ingentes gratias agunt, tum pro liberatione & sospitate pueri, tum etiam pro ipsius loci reverentia & honore, ubi per Virginem gloriosam Deus dignaretur talia prodigia operari.

7 Obitum etiam ejus, quia gloriosus, paucis aperiam. Cum enim ab initio Quadragesimæ videret vitæ suæ inculpatissimæ exitum ipstare, a Jesu Christo facile precibus impetravit, ut saltem ipsa in Quadragesima hac in fragili carne persisteret, hac quidem gratia, ut in his sanctis diebus moniales suas de more ad bene beatque vivendum instrueret, & se armis spiritualibus, ut Ecclesiæ præcepta jubent, muniret. Quod quidem [tempus] Virginis Mariæ auxilio devotè percurrentes, feria quinta hebdomadæ Passionis Christi Jesu, ipsum Jesum imitata, discipularum pedes lavit: in Parasceve vero Christi Jesu impias torturas & crucem immanem uberime ac diutissime flevit. Sabbato autem, exemplo Joannis [Gualberti] Patris sui sanctissimi, sermonem de caritate & unionis vinculo coram omnibus habuit, & media nocte Resurrectionis Christi Jesu, perceptis devotè ecclesiasticis Sacramentis, spiritum Jesu commendans, feliciter eum efflavit.

8 Est Capriola sive Caprilia (utrumque enim scripsit Hieronymus) aut juxta vulgi hodiernam pronunciationem, Cauriglia, in diocesi Fesulana locus Vallis Arni superioris, ut ait Situanus Razzius, sed tamen ignobilis, ut in diocesis Florentina ethnographica tabula omnino prætermittatur in nominatus. Locatellus ad calcem historiae suæ syllabum monasteriorum sexens, Vallumbrosano Abbati quondam subjectionum, iis Prioratū S. Mariæ in Cauriglia accenset: quæ ut alia plura alienatum esse, solumque titulum absque re, extincto monasterio, obtinere suspicamus, ubi quoniam statu nunc sit B. Berta corpus & veneratio, quamvis non semel voluerimus discere, nemo Florentia suis qui nos doceret. Magnam tamen eam fuisse, & ealem qualis aliorum vera Beatorum publico populi cultum celeberrimum ubique per Italiam esse invenitur, persuademur ex iis, quæ Hieronymi præfati scriptoris sane diligenter fide retulimus; & ex Ambrosii Locatelli atque Sil-

T t

vanti

ac Vallumbrosani
monasterio,
ajmmpa

violumen
N. S. Hieronymi
Radiolani.

Picciatelli
edocata
Bertha.
Vide Ap-
pend. pag.
col. 1.

fo. N. 9. rebus
divinis in
Bertha.

fo. monacha
Florentia.

dein Cam-
ille Abb-
eiffa.

miraculis
clari.

parum in
aquas pro-
lupum

Abig. com-
mendat

terra illo-
rum resti-
tuta.

perasta san-
cti Quadri-
gesimæ

ipse in
Pascali
monia.

Cultus Cam-
ille anti-
quus

A *vani Razzii concordi testimonio, de cultu ejus ibidem, ad sua usque tempora perdurante. Unde autem illi habuerint mortem B. Berta anno mclxiii contigisse, fatemur nos ignorare: huic tamen assertioni innisitur, quod Tabula Vallumbrosana, ab Arnoldo VVion citata, memoriam illius ad hunc diem referant: quia is dicto anno Paschalis fuit.*

invenio in
hagiologiis
venerabili-
bus:

9 *VVionem secutus Philippus Ferrarius in catalogo generali eorum Sanctorum, qui in Romano Martyrologio non sunt: In cœnobio Cauriliensi, inquit, depositio B. Bertæ Abbatisæ Ordinis Vallis umbrosæ. Ex his porro nomen ejus ad magnum Virginitatis Menologium Laberii, & sacrum Gynæceum Arturi transit, nec non ad Kalendarium Benedictinum Dorganii, & ejusdem Ordinis Menologium a Gabriele Bucelino compilatum: qui B. Berta longum elogium texens, ex Locatello sumpsit, quod a Gualdo Vallumbrosano Abbate fuerit Cauriliensis præfata Abbatisa: ex Razziis vero, ut dubium restat, a Comitibus de Vernia an de Ravenna originem traxerit. Sed hic uti neutrum admittit vel rejicit, ita non magno alterutrum asseri fundamento ostendit: & si vere ex Verniensibus esset Comitibus nata, consequens fore ostendit, ut perperam inferatur Bardorum Florentinorum familia: quippe ad quos Comitatus ille non nisi post centum a Beata ipsius morte annos pervenerit; cum antea hujus castelli titulus & possessio penes Comitē quendam, Alexandrum Alberti dictum fuisset. Ferdinandus Ughellus indubitanter eam de Bardis cognominat, & nulla facta Cauriglia mentione, aliqua per Hetruriam Benedictinarum monialium cœnobio ad pristinam vivendi formam reduxisse, asserit.*

gens inco-
gnita.

B *igitur jam prælo paratis monemur ab Andrea Cavalcantio Nobili Florentino, viro litterarum & nostri in primis operis amantissimo; cujus assiduo studio, & cum res ferret comitatu, quidquid Florentia erat sacra aut litteraria rei inspicere nobis contigit (quo nomine tum ipsi tum Antonio Magliabechio ejus individuo tunc Achari plurimū nos debere fatemur) admonemur, inquam ab Andrea prædicto, quod in monasterio S. Felicitatis exest liber, sub titulo Memorialis rerum ad istud monasterium spectantium, in quo post quamdam S. Bertæ commendationem, acceptam ex Vita septem Beatorum Florentinorum Fundatorum Ordinis Servorum B. Maria Florentia, anno 1575 impressa, ita legatur: Hoc præfati anno, qui est a Christi nativitate mdcxxiii hujus Beatæ Vitæ aggressus est scribere Adm. R. D. Franciscus Maria Guakerotti Canonicus Florentinus, eamque speratur brevi daturus in lucem. De ea tamen Vita, vel manuscripta vel impressa, nihil hactenus*

Vita anno
1623 scribi
cepit.

aliunde ha-
bitum.

C *ad Patrem Magistrum Tiberium Petraccium, qui in sui Ordinis rebus versatissimus, ex Decadibus Vallumbrosanis recens a se compositis & publica luci paratis sequentem notitiam subministravit.*

B. Bertæ
ex Vernien-
sibus Comi-
tibus orta.

11 *Anno nostræ salutis mclxiii, cum Ordinis Vallumbrosani Generalis esset B. Gualdus Galli, & monasterium monacharum Capriliensium, situm in valle Arni superioris, diocesis Fesulanæ, vigesimo quinto ab urbe Florentina milliario, a regulari descivisset observantia, necesse habuit prædictus Gualdus ex Florentino S. Felicitatis cœnobio educere unam, moribus & virtute probatam,*

quæ istic præficeret. Electaque ad opus egregium est Domna Bertha, Lotharii Comitissæ Verniensis filia, quæ ex Comitibus Albertis genus ducens filius fuit Uguccionis, & hic Guilielmi, qui fuit Lotharii, & hic rursus Kadoli ac Gemmæ nobilissimorum in Tuscia Comitum. Errore autem factum est, ut quia Bardorum familia centum post hæc tempora annis in Verniensem successit Comitatum, huic B. Bertha adscriberetur. Gerebat tum Vallumbrosanus Generalis supremam trium parthenonum Florentinorum Benedictini Ordinis præfecturam, videlicet SS. Felicitatis, Petri-Majoris atque Pancratii, quippe quæ Vallumbrosanam reformationem omnia admiserant: monasterium autem Capriliense anno mclxvi a Gisla matrona nobili, ex Ricafolis, Dominis Verniæ aliorumque plurium castellorum orta, extructum fuit.

* Vide Ap-
pend. p. 1.
cal. v.

monasterio
Capriliensi
virescens
1046 extra-
hæc.

12 *Hæc quippe filiabus quatuor in Florentino S. Petri-majoris monasterio velatis sub Domino Petro, Catholico Simoniaci Petri successore, & D. Joannis Gualberti discipulo; post traditam eidem monasterio magnam possessionum suarum partem (ut ex Instrumentis apud Ughellum tom. 3 Italix sacre col. 98 liquet) in suum Capriliense castrum se recepit, ibique ex alia suarum possessionum parte instituti Vallumbrosani parthenonem ædificavit sub regimine B. Læti de Comitibus Guidis, Abbatis Passignianensis, degente adhuc in vivis S. Joanne Gualberti, ibidemque diem extremum obiit circa annum mclxxx, egregiæ post se virtutis odorem relinquens. Huic autem monasterio post annos lxx ad veterem disciplinæ rigorem reducendo missa est Abbatisa B. Berta: & eo regimine per decennium integrum cum laude sanctitatis magnæ perfuncta, diem suum obiit Dominica Resurrectionis festo anno mclxiii, die xxiv Martii; sepulta in eodem monasterio: quod, destructo circa annum mccc per Florentinorum Senensiumque dissidia Capriliensi castro, transit ad S. Victorem in diocesi Volaterrana: sed & inde eorumdem bellorum causa intra paucos annos discedere coactæ monachæ, in oppidum S. Geminiani se suæque transulerunt: ubi cum S. Hieronymi oratorium suis oibus aptandum obrinuisent, ædificare cœnobium, quod hodie superest & subest Ordini Vallumbrosano.*

præfatum
an. 1553.

sed veru-
tatis alio
translatio

13 *Ubinam autem B. Bertæ corpus sit, manet etiam nunc incognitum. Caprilienses namque illud etiam nunc dicunt apud se esse, sub altari majori in ecclesia S. Mariæ: ibique festum ejus quotannis agunt & multa per invocationem ipsius indies obtinent divinitus beneficia. Econtra vero San-geminianenses monachæ ad S. Victorem fuisse translatum, ibidemque derelictum existimant: suamque opinionem eo argumento firmant, quod, qui monasterium illud in rusticana conversam magalia nunc inhabitant, sub quemdam ibidem fornitem conati plus semel stabulanda inducere pecora, eadem postredie repererint mortua: unde colligi volunt istic aut corpus Sanctæ aut partem illius aliquam conservari: Sanctæ, inquam: sic enim, non Beatam, ab immemorabili tempore eam vocant omnes in circuitu populi.*

non fuit
conservari
corpus nunc
est.

F

DE S. SIMONE PUERO

TRIDENTIA JUDÆIS NECATO.

ANNO
MCD-
LXXV.
XXIV
MARTII

1 *EX Germania in Italiam transiuros nos anno mclx Tridenti remorati sunt octiduo toto primum imbres, deinde ab imbris emefatus Aethes in eam altitudinem, ut nullum navibus rati-
busve, sub iis, quibus instratus est pontibus, trans-
itum polliceretur. Qua mora ne nimium crucia-
ret, ad Romanas bibliothecas & archivia properantes,
effecit R. P. Josephi Feurstaip, nostri ibidem collegii*

*Recloris caritas hospitalis: & ne inutilis prorsus foret, S. Simonis
ipsi efficere conati sumus, omnia urbis illius sacraria pie cu-
rioseque obeundo. Inter ea celeberrimum fama est sancti pue-
ri Simonis Mausoleum, quod ad D. Petri e candido marmo-
re in eam eductum est altitudinem, ut alium ornatum mi-
lum requirat altare, Missæ sacrificio ante pignus venera-
bile celebrando destinatum; ex parte autē posteriori ascensū
habeat, per quem a solo subvectus spectator, suis ipse oculis
contemplari*

S. Simonis
Mausoleum
in ead. S.
Petri.

N. contemplari possit monumentum Judaica crudelitate, in corruptum scilicet sesquianniculi infantis corpus, in gena tibiique dextris cuncta carne misere laceratum, totaque suo dispendio acubus.

2. Etenim in marmoreo isto, quod diximus Mausoleo, postquam ad duos tresve cubitos assurrexerit, intra extremas quatuor angulorum commissuras quadratum se spaciū laxat & subternitur arcule eleganter ex elem. laborata, cui imminens reliqua machina hujus pars splendor fastigiata, ita e dilis quatuor angulis suspenditur, ut per inauratos, quibus aperta lasera praeextant, clabros videri ipsa arca possit, intraque arcam pellucidis crystallis instructam, sancti pueri corpus conspici decensissime reclinatum. Huic autem operi circumducitur elegantissima structura & forma orbiculari sacellum; celaturis gypsis affabre ornatum, tam in pariete quam in globoso formice, totum sacellum operiente: quod quidem ex sinistra chori latere est adendum, per similes structura atrium amplum atque quadratum, & adoratum vulgo semper patens, dum patet ecclesia: cum sacelli ipsius claustrata valva non nisi sacrificii tempore aut majoribus festis soleant referari.

3. Culum Sancti primum Tridentinae fuisse Ecclesia, divinis miraculis ad hoc permota: unde in Germaniam diffusa notitia, memoria ejus inscripta reperitur martyrologio Usuardi Colonia aucto exensuque anno MCCCXC his verbis: Oppido Tridentino passio S. Simonis Pueri, & Martyris. Sed & in Calendario Missalis secundum morem Romanae curiae tunc annu MCCCXXXVII exensu legitur ad XXX Martii, Passio B. Simonis de Tridento, & refertur apud Molanum & Canisum. Deinde Gregorius XIII, ei quo hactenus usque fuerat Romana ecclesia Martyrologio, Bazanianum substituit anno MDLXXXIV, approbavit quod commemorasset B. Simonis universali Ecclesia in eo proponebatur faciendus ad diem xlv Martii, quam commemorationem Jacobus Christophorus Basilienensis Episcopus, Basilienae suum Martyrologium juxta innovationem in Romano faciliam recendi faciens, eodem quo Romanum prodierat anno, simili die eademque formula suis Ecclesia sua inseruit; addens plura de eo relata fuisse ad xii Kalendas Aprilis, ubi has legimus: Apud Tridentum Simonis pueruli nondum triennis, quem Judaei anno salutis MCCCCLXXV cultris forficibusque crudeliter secantes ac stylis pungentes, in Christianorum contemptum occiderunt, qui sceleris poenas dedere comprehensi, in indicio funeris in fluvio reperi, quod magnifice cumulatū miraculis claruit.

4. Quae porro Basilienensibus occasio, fuerit ista referendi ad eum diem, quo primum inter Judaeos de parando facinore deliberari ceptum tradunt Aeta, potius quam ad ix Kalendas, quo paratum constat, divinare non possumus. Hoc certum est solam passionis diem observatum a Tridentinis fuisse, & deinde praecipua religione cultum: quando annis a eade tredecim supra centum decursis, Cardinalis Madruzzius Tridentinus Episcopus a Pontifice facultatem obtinuit filii tota diocesi sua cum Officio & Missa propriis indicendi.

5. Aeta in duas partes distincta damus: primam ea duplici MS. cum editione Snrii collato, videlicet Rubicavallis Canoniarum Regularium prope Bruxellas uno, altero Patrum Franciscanorum Agra in regno Bohemia per Joannem Gamansium nostrum transcripto: hac pars auctorem habet Joannem Mathiam Tiberinum, Doctorem medicum, cum qui de mandato Episcopi occisi infans corpus inspicere, & de genere modoque mortis interrogatus, sententiam suam dicere juratus debuit; scripsit autem Senatui populoque Brixiano rei gesta seriem, qualem ipse cognovit, cum adhuc captivi detinerentur nocentes. Secundam partem ex Italica sumpsimus relatione, impressa Tridenti, cum festinus essem prima vice ex indulto

Pontificis celebratum; idcircoque recusa post quinquennium anno MDXCIII a qua quia contexta est ex Aetis publicis super reorum examine & confessione, merito magnae fidei haberi debet, etsi nullius auctoris nomen praferas: & quoniam etiam ad ea, quae Tiberinus scripsit, notabiles subinde circumstantias addis, ipsa quoque usi sumus ad priorem partem illustrandam.

6. Porro ut primam partem non quidem ad verbum, sed eodem sensu pene totam transcripsit, subinde etiam orationem reddidit Janus Pyrrhus Pincius Mantuanus lib. 4 de Vita Pontificum Tridentinorum: ita ex illa unde sumptissima secundam partem relatione Italica, accepta est Germanica recentior Oeniponti anno MDCCXXVIII impressa, usque ad nos missa a praedito Collegii nostri Tridentini Rectoribus: in qua merito miramur nullam aut sacelli Mausoleique superius descripti, aut posteriorum miraculorum, quae plurima notari potuissent non dubitamus, si-ri mentionem.

ACTORUM PARS I.

Continens historiam passionis per Joannem Mathiam Tiberinum Medicum.

Ex MSS. & Snrio.

CAPUT I.

Judaei de cede pueri Christiani deliberant: capitur Simon.

1. Joannes Mathias Tiberinus, liberalium artium & medicinae Doctor, magnificis Rectoribus, Senatui populoque Brixiano salutem. Rem maximam, qualem a passione Domini ad haec usque tempora nulla umquam aetas audivit, ad vos scribo, magnifici Rectores civisque praclarissimi: quam nuper his diebus elapsis Dominus noster Jesus Christus, humano benigne misertus generi, tanto tamque horribili scelere stomachatus, tandem produxit in lucem: ut Catholica fides nostra, si qua in parte debilis est, fiat tamquam turris fortitudinis; & antiqua Judaeorum rabies toto ex orbe Christiano deleatur, ac de terra viventium, eorum penitus memoria pereat. Audite, qui regitis populos, inauditum scelus, & pastorem more fidelium vestris populis iuvigilate. Expergiscantur habitantes terram, & videant quales in sinu proprio viperas nutrant. Crudeles Judaei non solum Christianorum res rabiosa usurarum fame consumunt, sed in capita nostra perniciemque conjurati, filiorum nostrorum vivo sanguine pascuntur, quos atroci in synagogis suis affligunt supplicio, & instar Christi crudeli funere jugulant.

2. Nuper in civitate Tridentina, quae versus Aquilonem Italianam a Germania, e Lavio flumine interlabente, determinatur: ea in regione, quae ab Aethes ponte recedens, versus castellum a lava protenditur, tres Judaeorum familiae confidebant, quorum capita fuerat, Tobias, Angelus & Samuel: apud quem senex quidam barbatus, Moyses nomine, quem venturi Messis tempus & horam prophetico spiritu scire decantabant. Hi ea in hebdomade, quam nos Christiani Sanctam appellamus, die Martii, duodecimo Calend. Aprilis, anni Incarnati Verbi septuagesimo quinto supra millenium quatercentenarium, convenerunt in domum Samuelis, ubi synagoga & eorum templum est, spectandi gratia viventem vitulum, qui ad eos luce de d. Levigi pago delatus erat. Et dum inter se plurima vario sermone conferrent, Angelus hanc rabido fudit de pectore vocem: In isto Parasceve & carnes & pisces abunde nobis sunt: unum tantum nobis deest. Respondit Samuel: Et quid tibi deficit? Tunc coniectis oculis ad invicem taciti omnes intellexerunt,

T. 1. quod

uomen in-
feri pram
Martyrolo-
gii 26 Co
10 Martii

Basilien-
ensem die
21.

frum Tri-
dentini

A. 7. p-
rim cu
MS. La-
vino.

partim ex
Italico im-
p. 26

Prologus
Auctoris.

Judaei in
hebdomada
sancta.

de ma-
do pueri
Christiano
deliberant.

AUCTO-
RE JO.
MATH.
TIBERI-
NO

A quod de immolando Christiano infante loqueretur, quem in contemptu Domini nostri Jesu Christi maculant atrociter, & exhausto sanguine vefcentes in azymis suis a fœtore, quo graviter olent, Christiano se cruore præservant: huncque suum appellant Jobel, id est, Jubileum. Sed annuebant cautius eloquendum fore propter servos, qui ob instans Parasceve diversis impediti ministeriis, nunc huc nunc illuc discurrebant.

ad quod de-
signat Sa-
muelis do-
minum

3 Postero autem die, cum omnes in synagoga convenissent, consultabant quoniam in loco possent illum aptius occidere. Tobias & Angelus in domibus suis eam ob angustiam fieri recusabant, propterea quod exiguo in loco difficile essent a pueris tam vastum facinus abscondere: sed propter rerum omnium commoditatem & amplitudinem loci, melius apud Samuelem fore asseverabant. At ubi sic decrevissent, disputabant quo possent ingenio masculum infantem surripere. Dumque inter se diversa opinione contenderent, Samuel ad se servum suum Lazarum jussit accedere: coram quo statim cum adstitisset; Lazare, inquit, si tibi præstat animus Christianum puerum furari & nobis illum tradere, centum illico te donabimus Philippeis.

servo pla-
cium facere
recusante

Ad quæ responsum paucis ita reddidit ille: Res hæc, Patres venerandi, maximi discriminis est: eam ego penitus tentare recuso. Et confestim exiens de templo, collectis sarcinulis suis, ad alias terras commigravit.

facinus To-
biae cau-
miserit

4 Die autem Jovis omnes in synagoga congregati, ad Tobiam dixerunt: Animadvertimus neminem plus votis nostris posse satisfacere, quam te: versaris enim quotidie cum Christicolis, & pene omnes tibi familiæ sunt. Facile potes unum intercipere: quia nemo, cum civitatem obambulas, in te advertit. Dabimus operam profecto, ut tibi multa bona a nobis semper accedant. Negat Tobias, & periculum in negotio multis assignat rationibus. At illi suis hunc execrationibus adstringunt, & nisi pareat, eum perpetuo interdiciunt synagoga. Tobias ergo videns omnes in eum conspirasse, & præmium sibi jam fore propositum, auri cæca cupidine captus, Aggrediar, inquit, Patres, libenter provinciam hanc. Verum ut nostis, pauper sum ego, & ad commode vivendum ars mea non sufficit. Sunt & plures mihi filiioli; eos & me vobis unice commendo. Responderunt omnes: Adfer puerum huc, nulla enim umquam erga te nos arguet ingratitude. Tunc ad Samuelem conversus proditor, inquit, Nulla clave postes tui concludantur, ut si mihi quisquam opportune contigerit, intro possim illum leviter impellere. Et transactis vespertis egressus, cœpit totam viciniam solus obambulare: transiensque per viam, quam Fossatum g vulgus appellat, sese usque ad plateam celeriter transtulit. At ubi commode reperit neminem, flexit iter propere, simul & vestigia retro observata legit.

qui urbem
obambula-
bat

5 Posteaquam locum illum attigit, quem Fossatum vocitant incolæ, insignem puerum ante fores patris super ligno sedentem conspexit, nomine Simonem, qui nondum viginti novem menses natus, adeo formosus erat in cunctis, ut in eo non comprehenderetur, quod jure reprehendi posset. Et accedens, illustrat neminem in puerum advertere: porrigit digitum Tobias blandus infanti. Speciosus puer, benignus ut erat & facilis, candida manu capit molliter indicem: procedit, sequiturque puer non pallibus æquis. Cumque genitoris ædem pertransisset proditor, rabida dextera pulcherrimam manum prehensat infantis, & nunc illum trahit, nunc mollia terga pulsans genibus impellit. Tunc respiciens puer, cœpit cum lacrymis pios extollere vagitus, & dulce matris invocare nomen. Exanimatus illico proditor, denarium extraxit argenteum, & porrigens infanti, illum blando sermone compefcuit. Posteaquam ad extremum viæ pervenit

Simonem
injusti-
tiam inveni-
entem

6 Hic Samuel, veluti tigris expectans ad sanguinem, corripit puerum, ocyus in suum thalamum sustulit. Præterea hic, quanta tunc dracones illi sunt affecti læticia: ululabant enim quemadmodum lupi rapaces siccis faucibus super Christianum sanguinem. Et ne puer, peregrino loco deterritus, clamorem effunderet, alii porrigebant vvas, alii poma, alii res alias, quibus ut plurimum infantes delectantur; donec silentio puer, dies se cum nocte conjungeret. Interea genitrix ejus Maria, puerum ut vidit abesse, nec solito more apud vicinos illum ostenderet, percussio pectore, una cum conjugæ Andrea, totam per civitatem explorabat infantem. Pueri autem omnes, e quorum labris sæpe Spiritus sanctus loquitur, illum apud Judæos inquirendum asseverabant: futurum enim, ut cum rapuissent Judæi, & in Christianæ fidei opprobrium in cruce suspenderent. Et nisi de medio nox repente diem absculisset, ad Judæos vertissent iter. Unde collapsus tenebris impulsus, stentes amare, domum sese receperunt.

et abstinere

carnifex omnia rite collustrans, cerdonem a sinistris respicit consuetum. Ibi exanimatus, illico gressum continuat, donec aliorum tandem lumina flecteret artifex. Tunc occasionem nactus, celeri gradu viam pertransiens, in domum Samuelis intravit infantem.

parum la-
ti Judæi ex-
cipimus

7 Tempus erat, quo prima quies humana refecit pectora, atque quiescebant voces hominumque canumque. Tunc crudelis Moyses, una cum reliquis atrocissimis Judæis, benignum illum deportantes infantem, ingressi sunt vestibulum, quod cum primis synagogæ foribus adjungitur: ibique super a bancho juxta caminum residens, puerum suis super genibus excepit. Porro circumfusi omnes, vestem ei ad umbilicum & cubitos usque verso ordine detraxerunt, colligentesque fluentem tunicam succinxerunt lateri, ita ut a femore usque ad talos detractis caligis nudaretur; & apprehendens sudarium Samuel, quod sibi pendebat a baltheo, colloque circumvolvens comprimebat puerum, ne vagitus effunderet, alii vero manus pedesque continebant. Tunc evaginato Moyses cultro, summum virgæ perforavit infantis: correptaque forcipe, cœpit maxillam dexteram juxta mentum dilaniare, & particulam carnis abscissam in parato ibi cratere reposuit. Colligebant adstantes sacrum sanguinem, & alterno ordine forcipe porrecta quilibet

parentes fo-
liciti requi-
rant

a MS. Rubra vallis provocatus.

b Desunt hæc MS. Agrensi.

c Orium in conspectu Camisatæ Tirolensis, ad vicum sibi cognominem ponte instratus paullo prius quam in Arbesium se effundat, tertio infra urbem lapide.

d Distat 8 p. m. ab urbe versus Orium, proximæ uni eorum lacuum ex quibus Brenta fluvius nascitur.

e Acta Italica Lazarum ipsum Tobiam contubernalem faciunt: Samuelis autem servum dicunt fuisse Davidem, utrumque e Germania Judæum, utrumque ad faciunt sollicitudinem, sua in id opera negata, aufugisse.

f Eadem Acta causam familiaritatis, referunt in artem medicam, quam Tobias profitebatur, & etiam nunc frequenter exercent Judæi, ita magis impune Christianis notituri.

g Janus Pyrrhus vicum esse ait, qui a ponsa Arbesii fluvii ad castellum seu Sedem Episcopalem ducit; ad latam autem versus castellum proficiscentibus ades fuisse Judæorum.

h Ponsa e regione adium Judæarum, inquit Italica, seu ut transiunda tantummodo platea esset: adduntque eadem, bona dici viginti tertiam, id est, ultimam ante solis occasum fuisse, qualis nobis hæc post meridiem quinta tali tempore esse solet. Patrum autem operis faciendi causa in agrum exivisse: matrem ad Matutinum Officium (quod ab extinguendis, sub illud templorum luminibus Tenebras dicimus) ad ecclesiam se contulisse insinuant.

i Imo necdum viderimus: nam dista Italica accuratissime definiunt triduo juniorem fuisse.

k MS. Rub. intravit.

l Surius Vix.

C A P U T II.

Crudelis carnificis in S. Simonem exercita.

7 Tempus erat, quo prima quies humana refecit pectora, atque quiescebant voces hominumque canumque. Tunc crudelis Moyses, una cum reliquis atrocissimis Judæis, benignum illum deportantes infantem, ingressi sunt vestibulum, quod cum primis synagogæ foribus adjungitur: ibique super a bancho juxta caminum residens, puerum suis super genibus excepit. Porro circumfusi omnes, vestem ei ad umbilicum & cubitos usque verso ordine detraxerunt, colligentesque fluentem tunicam succinxerunt lateri, ita ut a femore usque ad talos detractis caligis nudaretur; & apprehendens sudarium Samuel, quod sibi pendebat a baltheo, colloque circumvolvens comprimebat puerum, ne vagitus effunderet, alii vero manus pedesque continebant. Tunc evaginato Moyses cultro, summum virgæ perforavit infantis: correptaque forcipe, cœpit maxillam dexteram juxta mentum dilaniare, & particulam carnis abscissam in parato ibi cratere reposuit. Colligebant adstantes sacrum sanguinem, & alterno ordine forcipe porrecta quilibet

Nudatur
puer ad la-
ntemam

quam Mo-
ses vidit

c
d
e
f
g
h
i
k
l

A quolibet sibi frustulum vivæ carnis excindebat. Sic fecerunt omnes primi, donec vulnus ovi rotunditatem multam excederet. Et si quando cedente laqueo, puer gutture perstrepebat; admotis crebro manibus ad os, illud crudeliter suffocabant.

8 Hoc Moyses ita crudeliter peracto, dexterâ tibiam confestim elevavit infantis, eamque suis super genibus statuens, aggreditur exteriorem partem, quæ inter cavillam & cruris musculum interjacet, similiter eodem ferro convellere: & capta forcipe, vicissim carnem vivam vivo cum sanguine lacerabant. Postmodum & vicissim senex ille, tanti sceleris caput, semimortuum erigens infantem, petiit Samuelem a sinistris pueri secum confidere: & uterque sanctissima illius brachia instar crucifixi violenter extendentes, hortabantur reliquos, ut sacrum illud corpus duris acubus infoderent. Collecti ergo omnes circum, incipientes a vertice usque ad plantas, illum densis ictibus perforabant, dicentes: Tolle Jesse minaele parchiefelle passusen hepgmalen: quod est: Sicut Jesum, Deum Christianorum, qui nihil est, i crucidavimus: sic inimici nostri confundantur in æternum. Jam plusquam per 4 horam miserandus puer terribili duraverat in supplicio, & interdico vitali spiritu collapsis viribus deficiebat: attollensque graves oculos in cælum. Superos advocare videbatur in testes, & inclinato capite sanctum Domino reddidit spiritum,

Purpureus veluti cum flos succisus aratro, Languescit moriens, lapsoque papavera collo, Demisere caput, pluvia cum forte gravantur.

Tunc Moyses & omnes reliqui oculos & palmas elevantes in cælum, egere gratias Deo, quod de Christianis vindictam simul & sacrificium obtulissent: relictoque illic corpore, cum plausu & clamore maximo summa per tecta discurrentes, ineffabilem latitiam se percepisse demonstrarunt. Et descendentes ad cœnam, servis præcepit Samuel, ut sub cadis vinariis illud occulerent: timebant enim proclamationes Antistitis, & crebrescentem in eos magis magisque famam, ne furor populi capiti & cæsi, ad torturam subito traherentur.

9 Altero die, qui Passionem Domini cunctis in Christum credentibus ad memoriam revocat, restrictis labentibus in urbem fluviis, parentes infantis una cum cohorte prætorum ubicumque quærentes, non invenerunt eum. Die autem Sabbati convenientes Judæi in synagoga, cunctis cernentibus, cadaver super Almomor extenderunt. Est enim Almomor mensa quædam ante altare, ubi psalmos, antiphonas, hymnosque decantant, perfectisque orationibus suis, rursus eodem in loco reposerunt corpus. Tercio vero die, qui sanctum Pascha Christi fidelibus attulerat, ut præfenserunt Judæi, omnium pene mentes in eos esse suspensas, inito consilio, libratique plurimorum opinionibus, dixerunt: Projiciamus corpus istud vestitum in flumen, quod nostra domo subterfluit, & euntes ad Pontificem dicamus, quoniam illud in domum nostram aqua deduxit, & crate ferrea rerentum non potuit una cum flumine delabi. Talibus enim visis, nemo crederet Judæos puerum extinxisse. Placuit omnibus sententia: & ascendens ad Pontificem proditor, rerum seriem eo, quo fuerat instructus, ordine pandit. Tunc gavisus Pontifex, Joannem de Salis Prætozem & Jacobum de Sporo Præfectum suæ Tridentinæ civitatis, illic ubi jacebat puer secum jussit accedere. Et descendentes statim, invenerunt cadaver in aqua pannis involutum: quo protinus extracto, illiusque vulneribus diligenter annotatis, illud in basilica S. Petri collocaverunt: ubi maxima populorum languentiumque confluyente frequentia, multis maximisque indes miraculis fulget.

Tom. III. Mart.

a *Isolis, Hispanis, Galis & Teutonibus, a quibus originem fluxit, communis vox pro scanno.*

b *Clarior Janus Pyrrhus demudati pueri modum exprimit, hic verbis: Tunicam primo, quam vulgo camiliam vocant, a capite ad umbilicum discissam detrahebant: per tergum scilicet usque ad cubitum, atque ita brachia tenens vinctus. Parte vero tunica deficiente succingunt puerum, manibus ejus implicatis & ad latera depreffis: ut totum jam indutum infra ostiâ mediâ pueri corporis circumvolutum in: ortumq; esset. A femore item ad talos caligas revolvunt: & sic utramque pedem compediunt. Ubi observe Italorum consuetudinem etiam hodie ferre, ut pueri masculos, quantumvis infantes, etiam biestros, succingant caligis, a talis ad umbilicum persingentibus, eumq; in finem relictis solitis.*

c *Ita MSS, forcem bis & dante legi Surius: sed Italica tamquam habent, & imagines innuunt hujus ita sculpi solent, ut dextra cruce insignium vexillum, sinistra scutum tenent, passionis sua instrumenta representant: primum quinque aut sex aculeas capitatur, tum forcem, deinde culicellum, quarto loco streptum quasi collo circumplexum, ac denique pol-nim excipiendo sanguini destinatum.*

d *Tobia caput pueri tenente, ut ajunt Italica MSS, itemque scutellam sub plaga qua sanguinem exciperet, atque subinde læsam partem comprimente, ut copiosior ille stillaret. e Scilicet primo Samuel, dein Tobias, tantisper tradita alteri scutella (in quam exrema carnis ipsius sanguine excepto jungenda reponerentur) ac denique Mohar filius Moysis: qui etiam breviori ense puerum in caput percussit, sic ut multus sanguis efflueret.*

f *Hodem scilicet ordine quo supra: tum addunt Italica, Israel Samuelis filium a Brunetta matre attulisse singulis ac cum crinale unam, vulgo ego da pamele: quibus innocens mandante Moysse, disponendus misere sit. Accessisse la partem carnificis mulieres Judæorum, Brunetta jam dicta eas insignante: ac tunc demum (quod hic primo loco narratur) perforatam a Moysse, velut circumcidere volente, virgulam puerilem eocultello, qui adhuc in S. Petri servetur manubrium corneum habens.*

g *Mohar autem dicitur pedes supra ipsum scannum similiter extendisse.*

h *MS. Egense Parchiefelle passusen pecinalem. In MS. Rubra callis hac barbara omnia omittuntur.*

i *Surius, crucidemus istum.*

k *Ab hora prima & media noctis inquit Italica usque ad tertiam, puta novam cæptinam nostram.*

l *MS. Egense, & relinquentes illic corpus suis præceperunt.*

m *Surius institutum.*

C A P U T III.

De rabis Judæorum in Christianos & illorum patrono castigato.

10 **E**cce, Christiane, Jesum inter latrones rursus crucifixum. Ecce quid facerent Judæi, si inter Christi fideles haberent imperium. Gloriosus Simon, Virgo, Martyr & Innocens, vix ablactatus & cujus lingua nondum humanum sonabat eloquium, in contemptum nostræ fidei a Judæis est extensus in cruce. Audi, qui tam crudele hominum genus tuis in urbibus pateris. Judæi æterno statuto decreverunt, ut divinæ Eucharistiæ beatæque Mariæ semper Virgini quotidie maledicatur: polluta omnia verba peccatum afferentes, præter illa, quæ in contemptum Romanæ Ecclesiæ vergere dignoscuntur. Item in tertio libro a Thalmud (hunc enim codicem præferunt Judæi libris Moysi & Prophetarum: & ut magis credatur Thalmud, fabulæ addunt fabulas, dicentes, quod Deus studeat Thalmud) ibi perpetua lege sancitur, ut ter singulis diebus in oratione, quam efficacior cunctis precibus existimant, omnes Christi fideles devoteantur. Hanc etiam orationem stantes junctis manibus, ad nullam rem mundi intentionem agentes, evomunt viri Hebraice, mulieres ea lingua, quam a primis annis didicerunt. Solus Levita eam alta voce decantat, aliis omnibus respondentibus, Amen.

11 Verba orationis sic sonant: Convertis non sit spes, & omnes repente dispergantur: in matricibus minorentur parvuli, ac amplius non resurgant: & om-

T t 3 net

D
AUCT. IO.
MATH. TI.
BERTINO
Benedictum
de ad. di
pauimodas

retravata
martyrii

puerili car-
nificina.

Expositur
rabies fan-
deorum in
Christianos

a
Chr-
stianis

Malphema
corum ad
Deum ora-
tio

ADCT. JO.
MATH. TI.
BERINO

etiam pueri
interferti,

A nes inimici tuæ gentis Israel destruantur, & regnum nequitie Christianorum eradicetur & confundatur. Fac Domine, fac impleas, quod petimus, in diebus nostris velociter: quia tu es Deus benedictus, fugans inimicos, & destruens impios. Et in secundo b Thalmud affirmant, quod Dominus noster Jesus Christus Salvator noster maxima in inferno tormenta patitur. Non est mirum Christiani, si nos bello, fame, siti, grandine, pruina Christus affligat: si nos populum suum, pretioso suo sanguine redemptum, semper ad deteriora labi sustineat: cum patiamur inter nos regnare inimicos ejus. Quid quæso, hoc est aliud, quam sacrosancta fide despecta, ejus perpetuis hostibus adherere? Natus est Simon, de quo agimus die Veneris vi Kalend. Decembris, anno a partu Virginis salu- tifero septuagesimo secundo supra millenum quater- centenum, ex Andrea & Maria parentibus pauperri- mis, D. Joanne c Hinderbach quarto Pontifice & Domino Tridentino imperante feliciter. Ob quam rem Judæi omnes a majore usque ad minorem in car- ceribus catenisque conclusi sunt, non inde recessori prius, quam debitas penas luant. Valete. Tridenti Nonas Aprilis, mccccxxv.

12 Hactenus Joannes Matthias, ut est apud Su- rium & in MS. Rubec-vallis. MS. Egrense, omis- sa clausula Valete &c. subjungit.

MIRACULUM

d vindicta de
Judeorum
sanguine.

Sait d Hebræorum causam protector adoratus,
Dum sedet infelix, hic sibi somnus adest:
Hunc locus impatiens miserum deturbat in ignem;
Auxilium quærens, carpit abena manu;
Tempora confestim ferventibus obruit undis,
Et cute consumpta, lumine cæcus eger.
Terra e Roveredi, miracula maxima lustrans,
Hanc sedem merito dat tibi, sancte Puer.
Miracula magna mirandaque signa, quæ Deus circa
beatum hunc puerum operatur, quia indices in confu-
sionem Judæorum magis crebrescunt, post debitas
eorum penas solutas alio libello conscribentur.

a MS. Egrense: In Chiefer Theuselis, id est, libro Talmuth.

b Idem: In Chier Naasim, id est libro Talmuth: quæ in-
terpretatio alterutro vel utroque loco suspensa notis de visio est.

Jo. Hinder-
bach Ep.
Trident.

c Acta ejus susceprosequitur Janus Pyrrhus toto libro 4 operis
sui: breviter ea perstringit Ughellus tomo 3 Italia sacra. Hic
ecclesia restituit dominium civitatis, quod Sigismundus Austriac-
us per multos annos occupaverat, quartus in ordine Principum
Tridentinorum, quorum primus Alexander patruus Frederici
III. Obiit Joannes anno 1476.

d Ex ipso nomine, quod videtur pro Seth accipiendum, feri
conjectura potest, hunc quoque fuisse Hebræum genere.

Roboretum
ep.

e Roboretum vulgo Roveredo decimo ab urbe Tridentina
militario, secundo Atrebi defunctibus ad lavam relinquitur,
modica distans a ripa. Ex hoc oppido cum tali epigrammate ab-
lata videtur sedes, unde per somnolentiam prolapsus in ignem
infelix confidit, ferventis aquæ abenum supra caput suum
exertit. Et hac antequam de Judæis supplicium sumeretur,
gesta ac scripta sunt.

P A R S II

Acta post passionem S. Simonis ex Italico impresso.

C A P U T I.

Inquisitio facta in amissum puerum. Judeorum ad fa-
cinus occidendum vani conatus.

Corpus ab-
latum

13 POSTquam beatus puer efflavit animam, cru-
deles illæ feræ abluerunt in pelvi sanguino-
lentum corpusculum aqua munda, qua domos dein-
de suas asperferunt, eo modo quo Christiani solemus
nostras aqua benedicta lustrare: felicemque se repu-

tabat, quisquis in eadem aqua manus posset faci-
emque lavare. Servatur in hodiernum diem pelvis
prædicta in conventu S. Bernardini Patrum Obse-
vantium, paucis extra urbem Tridentinam passibus.
Porro Samuel, qui puerum expoliavit, vestibus cum
rursus suis induit, ejusque famulus Vitalis, ita jubente
Domino, deportavit eum ad scenile sub stramentis
abscondendum. Jacuit illic sanctum corpus ab ipsa
martyrii sui nocte ad sequentis usque diei Veneris
vespertinum tempus. Interim pueri parentes requiren-
do fessî & dolore tabescentes ad Episcopum accesserunt:
qui re intellecta imperavit continuo, ut publice per
omnem civitatem requireretur amissus puer, mortis
pena indicta quiscumque quomodocumque conscius
non revelaret denuntiando quidquid ejus nosset.

Patrum filium
requirunt

14 His mandatis instructi pater materque affli-
ctissimi palatium adeunt, Prætozem conveniunt, qui
tunc erat Joannes dalla Sale, legum Doctor & nobis
his civis Brixianus, & exposita Principis voluntate ab
eo Capitaneum prætorie cohortis comitem obtinuer-
e, ut sub ejus ductu & publica auctoritate quocum-
que introire libere possent ad requirendum filium.
Cumque nullum locum inexploratum relinquerent,
 tandem ad impii Samuelis pervenire domum. Cujus
hilariter prædentis forer cum improvisi pulsarent,
 illeque aliquamdiu restitisset satellitio ingressum po-
stulanti, tandem admittere eos coactus est, mul-
tum dolens tali tempore suum turbati Pascha, &
Judæica superstitione vitato tunc cum Christianis
congressu domus suæ pollui sanctitatem. Non ta-
men ab iis se abjunct longius, sed tam ipse quam
Brunetta uxor, & filius Israel omnia scrutari volen-
tes, affectati sunt per singula domus suæ cubicula.
In quibus cum nihil reperiretur, & de scenili nemo
quidquam suspicaretur, pariter inde egressi sunt. Dein-
de, quoniam alius non supererat locus quem perqui-
rendo lustrarent, placuit ipsas aquas scrutari, si forte
in iis submersus inveniretur. Canalem igitur, qui per
subterraneum ductum multas transiens domos subtus
ipsas Samuelis ædes tenditur, & de scenili inde cre-
dicas sibi aquas effundit in Athesim, claudi curavit pa-
ter per Cyprianum da Borme, cum eoque deinde to-
to canali perquisivit, quem dolebat amissum.

ipsum; &
canalem
frustra fru-
strantur.

15 Vespere autem facto, Bonaventuram cocum
suum vocavit Samuel, mandavitque ut ex furni ac-
ceptum cadaver in vinariam cellam deferret, abde-
retque, ne redeuntes satellites, & hunc prætermisum
sibi locum scrutari volentes, ipsum illic reperirent.
Paravit famulus, & sub vinariis dolis puerum abdidit,
non tamen ita ex animi sui sententia, ut securus reco-
deret. Ergo rursus acceptum præter domini sui noti-
tiam ad stabulum detulit, ibique in angulo, modice ex-
cavatam adinstat putei terram habente, abiecit occi-
sum. Quem deinde locum stramentis operiens, & eo-
rum quæ forte ad manum istic erant lignorum struem
illuc transferens, vinarium dolium ipsi angulo obver-
tit, itaque locum totus clausit. Sic ad auroram usque
sequentis Sabbati latuit innocens Christi Martyr, quem
orto die in syagoga retulit Samuel, ibique retinuit
usque ad alterius diei, Dominica resurrectione vene-
randi, oreum: quando congregati simul ludzi, pro-
pterea quod omnium oculis manibusque se facinoris
auctores designari animadvertent, in deliberationem
adduxere, qui essent hac in re facturi.

F
exfuit in
carcerem.

hic in fla-
bulum.

denique in
syagoga
fuit corpus

consultant-
es Judæis

16 Varie hic discordantibus animis suere senten-
tiæ: erant qui in Athesim abiciendum censebant ca-
daver; sed objiciebant alii, intentos in omnem suum
motum Christianos haud ægre posse observare, si
quid ipsi ad fluvium efferrent; ideoque nec domo au-
debant egredi. Nonnullis consultus videbatur, facta
intra caveam fossa, terra obruere scelus suum: sed &
hæc

A hæc recens mota in suspicionem adductura videbatur satellites, & facinus detectura, si illi humum egerere attentarent. Quibus in ancipiti sic hærentibus, domini sui nutu monitus Bonaventura sustulit e Synagoga cadaver, relatumque in caveam abiecit in aquam, liberius istac manantem per canalem, nullo obrectum fornice qua domos subit. Inde ad culinam ascendens hæc suæ Brunette, audientibus domesticis mulieribus ceteris, nuntiavit se vidisse in aqua albicans aliquid, quod ipse suspicaretur pueri esse corpus; ac fortassis illius, quem tanto cum strepitu tota urbe requirebant Christiani, quemque suffocatum illuc intulisset aqua.

17 Ast hæc conscientiam caute dissimulans, ne quam de se suspicionem pueris ancillisque faceret, Synagogam petiit, & inventis istic Samueli atque Tobie nuntiavit quid ex Bonaventura audivisset. Ex his Tobias ipsam continuo secutus ad caveam, cum videret non posse sub aquis detineri corpus, quantumvis ille oblongo conto deprimere illud niteretur, & saxa alii superinjicerent, quibus fundum peteret prægravatum, rursus ad synagogam rediit amens furore. Ubi mutato consilio cunctis placuit, ut ipsum Reverendissimum Episcopum Tobias adiret, denuntiaretque delatum ab aqua ad caveam Samuelis esse puerum, cum forte quem diebus istis perditum requisierant parentes. Futurum enim existimabant scelerati, ut si ipsi in denunciando invento primi forent, essent a cordis suspitione remotissimi; maxime postquam suis in ædibus frustra fuerat puer requisitus.

18 Abiit ille, & ut doctus erat, sic Episcopo loquitur. Ille autem indicio læsus, Prætorum Joannem & Præfectum Urbis Jacobum de Sporo secum assumit, secutusque Tobiam cum magna populi multitudine, supernatare aquis corpus invenit, educique & exhiberi sibi continuo iussit. Ut autem lacera immaniter membra, & plagas singulas consideravit, intus commotus visceribus exclamavit: Fieri nequit, ut alius quam fidei Christianæ hostis hoc facinus designarit. Te igitur testem invoco, Jesu Christe, qui crucifixus atque sepultus hodierna die resurrexisti commemoraris, quod hanc impientem minime perpetiar remanere inultam. Tibi autem, innocentule Beate, promitto, quod quicumque tuo sanguine maculavit manus, poenam crudelitatis suæ debitam a me sit relaturus. Quo dicto recessit, Prætorique mandavit ut questionem de re tota diligenter institueret, & ad se comperta referret. Visum porro est tam ipsi quam ceteris præsentibus admirabile, quod necdum computruisset tenella caro, ac ne gravem quidem adhuc ullum spiraret odorem: eoque id revera erat admirandum magis, quod in cavea, stabulo, ipsaque aqua, inducendæ putrefactioni obnoxiiis locis, ita integer membrorum omnium habitus perseverasset, ac si cædes recenter fuisset patrata.

19 Aderant civium plurimi dum sublatum fuit ex aqua cadaver: quod cum suis exueretur vestibus, consideravere attente plagam capiti inflatam, & laceratam fæde maxillam dexteram; deinde in corpore nudato viderunt similem dexteri cruris laniationem, & acuum per omnia membra adactarum puncturas: quales ab apum morsuunculis solent existere. Advocatus etiam pueri pater Andreas est, & hoc esse deperditi filioli sui corpus agnovit: omnium autem non obscura sententia & concors judicium fuit, itaque coram ipsis afferbant Judæis, eorum hanc esse immanitatem: qui propterea paribus essent excarnificandi tormentis. Accedebat enim ad certa evidentissima indicia, quod subito ad Judæorum adventum cunctis e membris cæperit sanguis effluere, qui a circumstantibus reverenter exceptus linteisque deterfus, magna in veneratione est habitus. Quin & per domum locis variis reperiuntur est solum sanguine maculatum,

atque eo potissimum loco, in quo suam rabidi canes id carnificinam exercebant.

CAPUT II.

Supplicium de Judæis sumptum post accensuram causa discussionem.

20 **H**is ita gestis ad hospitale S. Petri corpus innoxium anferri mandavit Prætor, & sepeliri nisi de suo consensu veruit: Moysen autem ceterosque Judæos in partem abductos scorsim singulos examinavit, interrogans quomodo & quando puerile cadaver istuc esset adfectum. Illosque nec sibi consona respondere omnes, nec vultu fluctuationem internam præferente constare animadvertens, satellicio suo confestim innuit, ut constructi omnes raperentur ad castellum, diversis singuli custodiis mancipandi: ne mutuis instructi animatique alloquiis, ad negandum inter tormenta scelus, unanimiter conspirarent. Interim Brunetta, redituros satellites suspicata, collectum, ut dictum est, in scutella sanguinem intra armarium abdidit, qui postea repertus & vitæ ampullæ infusus, repositus fuit in æde S. Petri, loco eodem in quo sancti Pueri corpus servatur, monstraturque devote accedentibus.

21 Prætor autem quomaturus in re tanta procederet, convocari iussit Archangelum Balduinum, medicum Tridentinum; Joannem Matthiam Tiberinum, Brixianum, Poetica & oratoria facultate non minus quam medicinæ peritiam illustrem; & Christophorum de Fatis de Terlaco chirurgum celeberrimum; ut inspecto diligenter cadavere & vulneribus consideratis, jurati edicerent, quid sibi de eo facto videretur. Qui, quod fuerant iussi exequentes, unanimiter pronuntiaverunt, non esse in aqua mortuum puerum, idque ob has rationes. Quia aquis suffocatorum corpora reperiri solent tumentia, & per os, nares aliosque meatus corporis aquam emittere, eo magis corruptam fœtidamque, quanto diutiusmersa fuerint. Eadem semper inveniuntur hianti ore, largis faucibus, colore pallido luridoque & sine vulnere, nisi quod inflatum fuerit antea quam in aquas caderent aut deicerentur; sanguis autem ne tum quidem e vulnere manat, sed gelidus consistit intra venas, omniaque membra obrigescunt. Hic vero contraria inveniri omnia; tumorem in corpore nullum, nullum ex eo humorem apparere: os clausum, strictum guttur, colorem in carne rubicundum, livorem aut percussione nullam: sed cæsim panctimque inflata capiti, maxillæ, tibie, virgulæ ac membris omnibus vulnera recenti prorsus manare sanguine, plane ac si vivum foret corpus, nec aliter mobiles artus cunctos habere.

22 Quæ postquam Prætor intellexit, postulavit ab Episcopo Principe ac Domino suo addi sibi peritum aliquem legum Doctorem, cujus consilio in re tam ardua uteretur: electusque ad hoc est Urbis Præfectus, jam antea nominatus, Jacobus de Sporo, vir consultissimus & justitiæ zelator laudatissimus. Qui dum inter se deliberant conferuntque, sit ingens populi ad miserandum spectaculum undiq; advenientis concursus: in quo nullus erat quin intus motus oraret Deum, ut tantæ feritatis auctores manifestare dignaretur. Accurrit etiam miseranda genitrix, & ejulatu questibusque cuncta replens, statim ut laxatis turibus aditum habuit ad filii corpus, & illud sic fæde laceratum conspexit, animum explere dolendo nequivit, sed viribus defecta in terram corruit, interque plorantium vicinarum manus non reducta domum, sed relata est. Tota vero civitate audiebantur voces, reos cæsi pueri Judæos clamantium, eosque ad supplicium depo-

EX RE.
LAT. ITA-
LICA.

Judæi ex-
miserati

subvenire
in carcerem

E

consulti
medici

responsum
non submer-
sum.

sed oculum
esse patrum

Prætor cum
filiis ad-
ditis:

matr ad
filiu cad-
ver accedunt

EX RE-
LAT ITA-
LICA.
Prætor in
vitiis Ju-
dæorum in-
quirit.

intelligit
Christi ad
fuerunt
etiam
etiam.

Amile flag-
itium aliis
sunt.

calumniam
delictis
pauperum
sunt.

crimen cor-
poris.

alii pene
conantur
eximere.

aliquam
supplicium
quæritur.

A depolcentium. Cujus in vulgo proserpentis opinio-
nis, ut rationem ediceret Prætor, Joannem quemdam
Tridentinam incolam, æque ante annos septem e Judæo
Christianum, accersivit ad se, ex eoque studiose re-
quisivit ritus & consuetudines Judæorum, maxime in
Paschate observari solitos; nam de his aliquid jam in-
audierant, ad vulgi suspicionem confirmandam perti-
nens.

23 Respondit ille, quod reserat, solere Judæos fe-
ria quarta hebdomadæ sanctioris conficere azymos, iis-
que admiscere sanguinem pueruli Christiani; quo etiam
in suo paschate ad vespem, id est, feria quinta, & si-
militer feria sexta utantur, admiscentes illum vino:
mensæ autem de more benedicendæ maledicta in Chri-
stum fidemque Christianam admiscere, Deum rogantes
ut omnes eas plagas in Christianos immitat, quibus ob-
duratum in retinendo & opprimendo populo Israelitico
Pharaonem & regnum ejus flagellavit. Recordor autem,
inquit ille, juvenem me sæpius ex meo parente au-
divisse, quod in a Tunggechi inferioris Germaniæ urbe,
ante annos quadraginta conspirarint Judæi, & puerum
Christianum mactarint, cujus sanguine ad Pascha suum
uterentur: ex quibus relictis crimineque confectis plures
quam quadraginta quinque flammis addicti sunt, meus
autem pater cum aliis nonnullis fuga elapsus in has oras
pervenit.

24 Talibus indiciis, tam potenti præsumptione
firmatis, ad quaestionem de captivis habendam accinxit se
Prætor, qui primum constanter negare factum,
seque innoxios torqueri quiritabantur: ad fraudes de-
inde conlueras verû, mentiti sunt Helvetum quemdam
vicinum suum, hominem pauperculum, nomine Gian-
zarum, cuius huic affinem videri: qui pridem in-
sensus Judæis malumque minatus, eadem hanc com-
miserit, cujus invidiam in ipsos derivaret, injecto
in aquas corpore, quod sciret ad eorum domos de-
volvendum, Calumniam autem talibus adornarunt
coloribus, ut raptus cum uxore in vincula vir inno-
cens sit, nec nisi miraculo, quod infra narrabitur, ab
iis liberatus. Denique cum Prætori mandasset Epi-
scopus, ut nullius quantacumque festivitatis causa
intermitteret quaestionem, sed jugiter ad confessio-
nem urget reos, victa demum perentia est, totum-
que rei a se geste ordinem infelices propalarunt.

25 Reorum confessionem tota mox Italia Germania-
que fama circumtulit: quapropter Judæi de fratrum
suorum salute solliciti, quos jam nullis fraudibus vide-
bant posse liberari, ad corrumpeudos justitiæ publicæ
admissos consilia conferunt pecuniasque: quibus ut
nihil esset posse apud Prætores Præfectumque videre,
aden auxere collatam summam, ut vel Hinderbachium
Episcopum, vel Sigismundum Austriacum ea confide-
rent expugnandos ad liberationem captivorum. Sed ho-
rum quoque manus muneribus, aures precibus ocl-
lus reperere. Ergo, ut saltem moram injicerent pronun-
tiandæ sententiæ, & tempus lucrarentur, per quod oc-
casionem nanciscerentur, prece vel pretio, vi aut dolo,
aliquid in favorem facinorosorum machinandi, submi-
serunt ex urbe Patavina legum Doctores peritissimos, qua
jure qua injuria causam defensuros, & omni ratione
implicaturos, ne cito posset sententia ferri. Sed & ho-
rum irritus fuit conatus, nolente Deo, ut reis impune
cederet tam grande flagitium.

26 Diu tamen disputatum fuit, qua essent pœna
supplicioque multandi. Quidam volebant eos varie
dissecptos in flumen abjici; quidam abscissis capitibus
raptari cadavera, itaque dispergi ut colligi nulla ra-
tione possint: alii laqueo strangulandos, alii e pedibus
suspendendos cum cane, qui doloris impatiens in male-
factores rabiem dentesque exeret: nonnulli denique
comburendos vivos pronuntiabant. Denique in utrum-

que Bonaventuram lata sententia est, ut confractis D
supra rotam membris, flammis corpora absumerentur:
qui quoniam baptizari petiere, ut Christiani moreren-
tur, mitigavit sententiæ rigorem Prætor, & capite im-
minutos comburi iussit. Tobias curru impositus vectus
que per urbem, forcipibus laniatus est, prius quam cru-
cifragium passus super rotam, vivus denique combure-
retur. Moyses ætate decrepitus evasit supplicium, quod
commererat, mortuus in carcere, vel ex veneno ab
amicis præbito, vel ex acerbitate tortura, vel etiam vio-
lenta morte, quam ipse sibi desperabundus intulerit, ut
communior plurimum habet opinio: mortui cadaver
equine alligatum caudæ, raptatum per urbem est, atque
super rotam canibus vulturibusque relictum: Samuel
& Angelus post lacerata forcipibus membra rotæ imposi-
ti etiam ipsi, combustique fuere: quod idem excepto
forcipum tormento sunt passi Vitalis, Mohar, Israhel,
Josph, Salomon & alii confecti Hebræi, omnium-
que bona addicta fisco.

a Verosimile est Tungros hic intelligi, sed nomen transcriben-
tium incuria depravatum esse.

b Et hic fortasse Joseph legendus: mirum autem Brunetta
haud dubie confectus, nullam fieri mentionem: ut alii Ju-
dæi mulieres totam, quas ipsa dicitur concitasse.

C A P U T I I I.

Religiosus cultus S. Simoni decretus, institutus
miracula nonnulla.

27 P Ostquam merita Judæi persolvere supplicia,
ceptum est de honore Martyris innocentis co-
gitari. Et primum quidem eo ipso in loco, ubi tam eru-
deliter occisus fuerat, everfis ædibus, extructum est
templum, & ipsius memoriæ consecratum. Deinde
publico civitatis decreto cautum est, ne Judæorum
cuiquam Tridenti liceret habitationem figere. Denique
miraculis crebrescentibus ad visitandum sanctum cor-
pusculum concursus ex omni regione ceptus est fieri:
unde cæci variis illuminati, periculosis ægritudinibus
liberati multi, plurimæ mulieres aut difficili puerperio
solutæ aut diuturnæ sterilitatis molestia exemptæ sunt;
interposita sancti hujus intercessione: quam etiam
multis modis erga se efficacem mater pueri Maria sen-
sit, intra paucos annos vidua per mortem mariti fa-
cta, & abinde divinis beneficiis maximis cumulata.

28 Quibus omnibus effectum est, ut B. Simo-
nem Martyrem Romanæ Ecclesiæ factis sacris ad-
scribi jussit Gregorius XIII ad xxiv Martii his ver-
bis: Tridenti passio S. Simeonis innocentis pueruli, in
odium Christi Judæis sævissime cruciati, qui multis
postea miraculis coruscavit. Quæ in posteriori Baro-
niani Martyrologii recognitione aliquantulum contra-
ctiora leguntur. Post hac anno MDLXXXVIII Sixtus V
Pontifex Maximus, Illustrissimo & Reverendissimo
Cardinali Madruzzo, Episcopo & Principi Triden-
tino, supplicanti concessit, ut de Sancto prædicto fe-
stino celebrari per totam diocesim Tridentinam pos-
set cum Officio atque Missa propriis: addita in per-
petuum Indulgentia plenaria pro iis omnibus, qui in
die festo jam dicto, post suscepta Pœnitentiæ & Eu-
charistiæ Sacramenta, visitaturi essent ecclesiam S.
Petri; ubi sancti Martyris corpus, cum omnibus pas-
sionis pretiosis instrumentis in altari proprio requie-
scens, religiose visitatur, non solum a civibus, sed
etiam ab externis, per hæc Italiæ Germaniæque con-
finia ultro citroque commeantibus.

29 Hujus Pontificii decreti lætissimus Nuntius
Tridentum allatus, omnium mox animos excitavit, ut
primam novelli Sancti solennitatem, quam maximo
vellent celebrare apparatu. Ergo ex Illustrissimorum
&

quod sum-
tur de-
votus.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

etiam
etiam.

A & admodum Reverendorum Dominorum Canonicorum Tridentinorum decreto primum D. Petri ædes pretiosissimis circumvestita tapetiis est, in ejusque medio exstructus multa serica aureaque veste thorax, sacrum Martyris corpus excepturus. Id in eum reverenter collocatum sub meridiem ejus lucis, quæ festum ipsum præcedebat, ^{xxiii} videlicet Martii, istic ad omnium undique indulgentiarum causa accurrentium solatium spectabile prostrit per horas minimum duas. Sub horam decantandarum Vesperarum cum Canonicorum Capitulo Clerus adfuit universus, etiam ex suburbanis vicis collectus, atque religiosorum omnium cætus: a quibus post aliquam moram in oratione communiter postam, qua Dei ipsiusque Sancti propitius favor obtineatur, instituta est solennis supplicatio, prægredientibus de more Confraternitatum sodalitiis, suis cum Crucibus, labaris cereisque; atque inter hæc ducentis puerulis elegantissime ornatis, cum labaro & imagine Sancti sui coætanei: Clerum deinde sacularem religiosamque sequebantur Canonici, accensas manibus faces gestantes. Toto ordine sic procedente, quatuor parochiarum Tridentinarum Curati humeris suis excepere venerabile pignus, acceptum e divite illo speciosoque suggesto, & impositum feretro eleganti intra argenteam cumnam, multis aureis argenteisque torquibus & monilibus adornatam, itaque compositam, ut facile spectari corpus a circumstantibus posset.

B ³⁰ Supra corpus ita gestandum præcipui Doctores quatuor divitem extulere umbellam, aureo textu instructam: quos proximi sequebantur Illustres & admodum Reverendi Domini Decanus & Archidiaconus Ecclesiæ Tridentinæ in utrumque divisi latus, post quos duo pariter admodum Reverendi Præpositi processere, alter D. Michaelis, Grisenfis alter, uterque mitra & pluviali pontificaliter vestiti: ac denique Reverendissimi Dominus Episcopus suffraganeus ⁴ Tridentinus, habens splendidissimam in capite mitram, stipatus octo Sacerdotibus tunicellis speciosas indutis: præter quos Levitæ duo cum thuribulis argenteis fumo incensi thuris sacras Reliquias jugiter honorabant. Hanc præcipuam pompæ totius partem sequebantur Domini Consiliarii, Doctores, & Nobiles civitatis ac dioceseos ad honorandam solemnitatem congressi, & quotquot alii sexus masculini confluerant. Postremæ mulieres maximo incede bant numero, permixtæ juvenculis cultissime apparatis. Omnes autem tam viri quam semine cereos ardentes præferabant manibus: & fuisse universim ad tredecim millia communis plerorumque fuit opinio.

C ³¹ Ordo procedentis supplicationis hic fuit. Ex S. Petri ad templum sanctissimæ Trinitatis, ab hoc ad S. Vigiliæ Cathedralē basilicam, inde ad S. Mariæ Majoris processit: subsistente in singulis locis pompa, & musicis modulis ad corpus ibidem reverenter repositum decantatis. Denique ad S. Petri præceptum est regredi, atque in regressu in vico, Cantonis dicto, ad vivum representata fuit tota martyrii prænarrati historia, idque tam apte, ut non solum laudatum fuerit spectaculum cunctis, sed mire se ad devotionis affectum eodem fuisse commotum populus testaretur. Postquam autem inde exiverant eodem regressi fuere omnes, cum consueto in similibus Ecclesiæ hymno, Te Deum Laudamus, cantatæ solemnes Vesperæ de Sancto sunt. Ipso festo Missam pontificaliter celebravit Episcopus suffraganeus, & ordinarius ædis Cathedralis concionator luculentam de sancti Pueri meritis & miraculis orationem ad populum habuit. Miracula autem sequentia hæc pauca & plurimis commemorantur.

³² Gianzerus Helvetus cum uxore sua mancipatus carceri intra castellum catenisque confectus, quia accusatus a Judæis, quasi ipsa conscia vel adjuvante B. Si-

monis corpus in canalem transisset, cum ad Deum & hunc D. gloriosum Innocentem orationes suas dirigeret, ut per ejus merita sua manifesta fieret Innocentia; disrupta subito vincula sunt cippique soluti. Nec tardavere ministri justitiæ infantes tam evidenti miraculo probatos, restituere in libertatem.

³³ Dominus Gaspar Martinengus Brixianus, continua laborans febre, votum vovit de visitando B. Simone, coque impleto sanitatem subito recuperavit, coram Domino Matthia Tiberino medico Brixiano & reverendo Presbytero Zuane, & Domino Stephano Nodar ex Caden, anno MCCCCLXXV.

³⁴ Laurentius Jodicus de Hispruch, toto uno anno lumine oculorum privatus, locum adiens osculansque in quo B. Simonis corpus servabatur, e vestigio illuminatus est; coram reverendis Presbyteris Domino Joanne de Florentia & Domino Joanne de Enno, urbis Tridentinæ incolis, anno MCCCCLXXV.

³⁵ b Sachetæ in territorio Mantuano Joannes de Soldo Brixianus octo annis mutus fuerat, ex percussione trabis capiti suo illapsæ: hic, ut audivit admiranda prodigia, quæ Deus per Beatum Simonem operabatur, genua flexit, & loquelam recepit coram Domino Comino & Magistro Balthasare Brixiano.

³⁶ Vincentius Andreas de Rendena, a septem viris impetum in se facientibus invasus & mortaliter vulneratus, cum receptis Ecclesiæ Sacramentis expiraturus crederetur; B. Simoni se devovit, prolapsusque in somnum die sequenti persanatum se reperit.

³⁷ Pomaroli d in Valle Lagherensi, Catharina, filia Zenonis ex dicto oppido, siderata & paralytica, voto ad B. Simonem nuncupato Tridentum se vehi in carro fecit, delataque in templum Sancti Petri, statim ac devote sacri corporis loculum tetigit, membrorum omnium recepit sanitatem: præsentibus Vicario Bolzanensi & Rompelanza scutifero Reverendissimi Episcopi Tridentini.

³⁸ Andreas e, ad insigne floris-belli caupo Veronæ, infirmus ad mortem depositusque a medicis, voti ad B. Simonem Tridentinum nuncupandi recordatus, simul atque cogitationi huic suæ est obsecutus, obdormivit: & postero die mane sanus confurgens, ad complendum quod voverat, Tridentum cepit proficisci.

³⁹ Franciscus a Peschiera (oppidum est ad lacus Be. F. naci exaltum munitissimum) Veronæ commorans, infirmatus incurrit, qua oculorum prorsus amissio usu per annos quatuordecim cæcus remansit: tandem cum Virgini Lauretanæ votum & B. Simoni fecisset, Dei misericordia illuminatus est.

⁴⁰ Margarita de Arbizano ex valle Pubesella Veronensis, usque eo infirma ut pedibus suis ambulare nequaquam posset, simili voto emissio persanata est: ejusque solvendi gratia Tridentum usque pedes venit, duodecima Aprilis anni MCCCCLXXV.

⁴¹ In parochia Banal f dicta, Judicaturæ Domini-cæ, Dominici Mazzæ filia per annos septem gibbosa itaque incurvata fuerat, ut non aliter quam manibus æque ac pedibus solo appressis quoquam se movere posset. Hæc Tridentum adducta, mox ut S. Petri ecclesiæ intrans sacrum suggestum attigit, ad spectandum super eogloriosi Martyris corpusculum elevata a matre; sanitatem recuperavit adeo perfecte, ut absque impedimento cæperit ambulare; præsentibus & spectantibus Magistro Antonio Prato & Girolodo Stationario.

⁴² Jacobus Concus de Ossana ex Valle Solis, votum pro filio jam mortuo fecit; & pro vita eidem miraculose restituta, argenteam librarum undecim imaginem Sancto obtulit: quæ hodieque cernitur.

AUCTO-
RE JO.
MAILL.
TIBERI-
NO
ex puella
fudmeria

Oratio de
S. Simone

A 43 Lavifii prope Tridentum Barbara filia Baldi factoris in Lavifium flumen prolapsa, nec nisi mortua educata est a parentibus: qui conversa ad Deum fiducia, B. Simonem in vota advocarunt, & filiam vivam sanamque receperunt. Possent & plurima alia his adjungi: sed ea brevitaris causa omittuntur, ut finis sit in oratione, quam Ecclesia Tridentina S. Simoni propriam recitat sub hac antiphona. Intercede pro tua Patria B. Simon; adjuvante nos tua merita, cujus precibus & invocatione multi desperata sanitate sani facti sunt. *Lactare & jubila Tridentina Ecclesia, & Tanti filii dicata gloria.* ORATIO, Deus innocentia rebitutor, pro cujus nomine Beatus Innocens Simon acerbitissime mortis supplicio a perfidis Judæis interceptus est; praestola nobis quæsumus, ut ejus intercedentibus meritis, ab hujus vitæ contagio impolluti, ad celestem patriam pervenire mereamur.

DE S. JOANNETTO PUERO

IN DIOECESI COLONIENSI A JUDÆIS NECATO

Auctore, Egidio Gelenio.

Prope Sig-
bergam ca-
pit

exclus a
Judæis

a porcere
foditur

et filius
ejus manu-
que pro-
tertia

Sigber-
ga infer-
tur

S Elighenthalia Conventualium Sancti Francisci monasterium est, mille passibus Sigberga distans, secundum Legi fluminis ripam progrediendo versus Orientem. Huc litterarum bonarum discendarum causa puer misit (Joannetto nomen erat) in itinere a Judæis interceptus & in odium religionis intersectus est cultrellis; quorum unus, scalpello calamariorum similis, argenteæ inclusus pyxidi, allervatur in æde Sigbergeni, quondam per S. Annonem Coloniensem Archiepiscopum D. Michaeli dicata. Scelus suum occultandum credere, dum corpus innoxium cespitibus obruere prope arcem zur-muhllen, quam modo gens a Gebers-hagen possidet. Sed rostris fodiendo erueret porci, quod subulcus matri indicavit. Quæ curru imponitum transferre parabat ad cæmeterium in Troistedorff de more sepeliendum; fecissetque, nisi equus propior Sigberga factus, ad eam viam, quæ etiam nunc a puerulo nomen retinet, ut die Kindsgaß vocetur, recalcitrans restitisset, nulla vi cogendus cum montem ut transiret. Quæ res cum attonitam matrem comitesque haberet, obsecrare Deum pariter cœpere, ut sibi vellet significatum, quid insolens illa equi restitantis immobilitas protenderet: & mox viderunt ex hiante loculo porrectam sinistrorsum pueri manum Sigbergam versus. Quare ad Clerum istic existentem accurrunt, instructamque extemplo supplicationem eo ducunt, ubi corpus reliquerant. Quod velens equus non jam trahi ducique debuit, sed ultro pompam prægressus alacriter, ducere cœpit psallentes, donec triumphali more illatæ in ecclesiam Reliquiæ sunt, & in tumba juxta vetus S. Annonis sepulcrum positæ. Ubi magnis prodigiis Joannettus claruit, & manus extra loculum protensa atque argento inclusa ad Svecicam usque va-

a Vespago di Galese, inquit tenus, Realibus equis antea biga in partibus infidelium Episcopatus (nam ab illis fero Suffraganeorum seu Charaphiscoporum simul sumimus) necdum dividimus. *ibi Dispar Mantua possunt milibus circiter a trans Minicium fusi, & Benaso laus vulgo di guardia descendunt.* *c Vallis est, Sarca superio irrigua, Tridentis p.m. 40 circiter ad Occidentem distans.* *a Tridentis urbi ad Meridiem spatio decem miliarium distans infra urbem ad mareque Acheris ripam est valle: quæque vallis Polifella, de qua num. 39.* *c Germanica verso cognomen VVureh seu Galgeb si addis, ostendit sola habet sequens miraculum, quod num. sequenti addimus.* *a Meridionale territorii Tridentini perferantur Brissium, per Judicaz nomen censetur in tabulis, in quibus ad spatum miliarium sedem ab urbe Vallis Manini est, & in ea distans cur, trans Bonadatum rivulum.* *c Oppidum et vallis in comitatu Tirolensi in mappa Ostia, et Vallis non est, ostendit sola habet sequens miraculum, quod num. sequenti addimus.* *a Meridionale territorii Tridentini perferantur Brissium, per Judicaz nomen censetur in tabulis, in quibus ad spatum miliarium sedem ab urbe Vallis Manini est, & in ea distans cur, trans Bonadatum rivulum.* *c Oppidum et vallis in comitatu Tirolensi in mappa Ostia, et Vallis non est, ostendit sola habet sequens miraculum, quod num. sequenti addimus.*

stratem incorrupta remansit: præsertim digitus, quem cupida Reliquiarum tot miraculis clarescentium mater absciderat, sed restituere coacta fuit, quia pedem ex D. Michaelis æde nequivit efferre priusquam furto revelato filium suum placasset. Præcipua autem gratia impetranda sterilibus conjugii proles Sanctum hunc Innocentem floruisse, ad hæc usque tempore constans traditio est, & rei gesta seriem utcumque edocent antiquæ picturæ & monumenta, quæ Sigbergæ reliqua fecit Svecorum barbaries. Nam sacri corporis Reliquiæ, ut alia veneranda lipsana, dissipata sunt ab hæreticis hostibus; a quibus redemptam manum cum prædicto Martyrii instrumento religiose conservat Reverendissimus & Illustrissimus Dominus Bertramus a Bellinghhausen, Sigbergeni Præsul & Dominus temporalis. Cultum vero ejus antiquum testatur Sancti Joannetti nomine, superstes sacellum, eo in loco, ubi restitans equus porro non esse pergeudum admonuit. Quod sacellum studiose reparant arcis zur-muhllen, quamvis hæretici possessores: id enim si negligatur, mortes & funes præcipuorum inter eos tum subsequi, crebra est experientia observatum.

Hæc ad nos anno MDCLIII vir diligentissimus, Archiepiscopalis in Ecclesia Colonienfi historiographus, idemque operis hujus altimator magnus: quibus cum religiosa veneratio & cultus, in hanc diem quadamtenus superstes, abunde testatus fiat; nec dies ullus sciat, qui fuerit huic Sancto specialiter dicatus, ac ne temporis quidem, quo passus sit, ulli inveniamur characteres: credidimus hoc die aptissime potuisse referri, & memoriam cum S. Simone Tridentino, simili barbarie necato, conjungi: donec aliunde plus aliquid lucis afferatur.

DE S. CATHARINA SVECICA

FILIA S. BIRGITTE

VASTENÆ IN SVECIA,

Commentarius prævius.

§ 1 Dies festus, cultus sacer, memoria
in Martyrologio.ANNO
MCCC.
LXXXI.
XXIV
MARTII.Ob pietatem
erga ma-
trimonium
etiammerita vir-
tute et mi-
raculis cla-
rescere.circa annum
1479, cano-
nizanda
proponitur.Inventus
3 festum
ejus indul-
get Birgit-
tine.no factum
16 Martii,
qua sepulta.

Gr 25 Julii.

quo forte
elevata.

Pietate erga viventem, religione erga mortuam ma-
erem insignis Catharina, & filiabus omnibus in
meritisque officii exemplum proponenda, mercedis quoque
meritisque ob meritum divinis recipienda fidem exemplo
facere poteris. Nam dilectissimi conjugis & patrie carita-
tem materno solatio auxilioque postposuit, per annos vi-
ginti quatuor sanitarum peregrinationum atque laborum
comes; & reliquos omnes vice annos in amplificando bono-
re defuncta tanto impendit studio, ut canonizationis ejus
promovenda negotio sit immortua, eoque excessisse videat-
ur e vivis, quo efficacius perageret e celo, quod turbatis
Ecclesiæ rebus desperatum penè reliquerat in terris. Eadem
collatarum divinis matri suæ gratiarum facta est & vi-
venti particeps & hæres ex asse morienti: Denique pro sui
glorificatione nominis æque sensit mirificum, atque ipsa so-
licita fuerat ad proferenda in lucem magnalia, quibus S.
Birgittam salubris esse annuerandam idem Deus volue-
rat comprobatum. Signidem hic sapienter providit, ut ad
Vitam S. Catharina scribendam, cum adhuc in vivis es-
senti, qui viventem noverant & fuerant consiliarii, scri-
ptor idoneus etiam per miraculum compararetur; & quan-
do jam a rebus solenniter inter Divos Birgitta tantum ef-
fluxerat temporis, quantum satis esset ad ejus veneratio-
nem toto Septemtrione firmiter constituendam, cepit post
seculi xv medium, sanctis miraculorum prodigiis nomen
Catharina clarificare, ut Concilium nationis Svecica,
Arborea celebratum circa annum mccccxxiv, pro ejus
canonizatione decreverit apud Romanum Pontificem in-
staudum esse.

2 Fuit is tempore Sixtus IV, sub quo aliquid fuisse
incussa profellum, divinare non audent. Ast ejus suc-
cessor Innocentius VIII, qui anno mcdlxxxiv creatus
Pontifex Sedem tenuit usque ad annum mcdxlii, Reli-
giosus Ordinis S. Augustini, sub vocabulo S. Salvatoris a
S. Birgitta institutus, & ab ejus filia Catharina stabilitus,
facultatem concessit per Bullam specialem, ut per omnia
regna & Episcopatus, in quibus dicti Ordinis monasteria
forent, festum ejus celebraretur cum Officio & Missa, qua-
les de Sanctis Virginibus recitari consueverunt: ut auctor
est Fr. Hilariion de S. Antonio Augustinianus Disalca-
tus in Vita hujus Sancta Italica, quam anno 1641 Nea-
poli divulgavit, Matri ac filia gesta mirum prosecutam.
Addit autem in duobus, quæ sola apud Italos sunt, hujus
Ordinis monasteriis, diversis diebus hoc festum celebrari.
Nam Florentia quidem in conventu, Porta paradisi di-
cto, ad xxvi Martii id fieri; quem constat dispositionis ejus
diem fuisse, utpote qua postridie Annuntiationis Domini-
ca facta est: Genua autem, ubi Scala-cali dicitur cano-
nium, ad diem xxv Julii: quod idem Ordo in Belgio se-
quitur; quem fuisse diem elevati solenniter corporis suspi-
camur, & priori frequentius impedito Dominica Passio-
nis aut Resurrectionis mysteriis recolendis, opportuno-
rem visum fuisse.

3 In Appendice certe ad Alla mox dandum. 68,
osla ejus elevata dicuntur, transactis aliquibus post o-
bitum ejus annis propter fundamenta columnarum ec-
clesiæ collocanda; de die autem elevationis facta, ne
passim noto, istuc non agitur: quæ si solenniter facta fuit,

magis solennem oportuit eorumdem sacrarum offitum trans-
lationem fuisse, post completum nova fabrica edificium.
Et forte nemina absque annua commemoratione relicta est.
Nam in Officiis propriis Regni Svecia, ad instantiam Se-
renissimi Sigismundi III Svecia & Polonia Regis, a sa-
era Rituum Congregatione auctoritate Apostolica recogni-
tis & approbatis, & in tota etiam Polonia recitari permis-
sis, quæ anno 1631 Plantiniani typis habemus edita,
Commemoratio S. Catharinæ Vastenensis filia S. Birgit-
te 11 Augusti faciendæ prescribitur: primarium autem fe-
stum sub ritu duplicis faciendum proponitur die xxiii
Martii, cum lectionibus propriis, desumptis ex Vita &
hac oratione, Deus qui ecclesiæ tuam B. Catharinæ
Virginis præclaris decoras meritis, & gloriosis laticas
miraculis: concede nobis famulistuis, ut & exemplis
ejus reformemur in melius, & patrocinio ab omnibus
adversis protegamur.

4 Habemus antiquissimum Missale Votivum, impres-
sum circa typographia exordium absque anno & loco im-
pressionis, quod regni Svecici esse demonstrat index Mis-
særum de novis Sanctis: quarum prima est de Patronis
regni sive Provinciæ vel diocesis in communi, qui-
bus Dominica proxima post Octavam Apostolorum com-
muniter sacra batur: & hanc Missam alia decem sequi-
untur de Sanctis Dania, Svecia, & Norvegia propriis;
in quibus octavum locum S. Birgitta occupat, & nomen
ad diem vii Octobris habet in Calendario, utpote canoni-
zata jam inde ab anno mcccxc: postquam autem Officii
Ecclesiastici honor filia ejus Catharina communicatus est,
adscripta fuit ad calcem libri, antiqua plane manu &
charactere ad Innocentii VIII tempora referibili, Missa
propria sub hac collecta: Domine Jesu Christe, qui ex
abundantia caritatis dilectam tibi Catharinam, in exem-
plum fidelium, morum sanctimonia mirabiliter decla-
rasti: ejus meritis & intercessione, fac nos tibi devota
conversacione placitis moribus deservire. Deinde Episto-
la Graduale subjungitur, quale extra tempora Quadrage-
sima & Paschæ in Communi Virginum recitari consue-
vit, & hac sequentia.

5 Recensemas in hac die,
Cum concentu harmonia
Catharinæ gloriam:
Quæ virtutum harmonia
Est devota theoria
Mercabatur gratiam,
In ætate hæc tenella
Cœpit exercere bella
Cuncta contra vitia:
Mundi rebus resignavit,
Hostis frondes superavit
Divina potentia.
Licet viro copulata,
Non est virum amplexata
Carnali concubio:
Sed effecti Nazareni.
Laudibus insilunt Dei,
Non læsi contagio.
Ut divinis sic propinqua,
Se ferebat in longinqua;
Spreto solo proprio:
Suam matrem imitata,
Ubique est morata,
Et patens imperio.
Vita ducem sequitur,
Lætaque complectitur
Sponte crucem Domini:

Se armat ad prælium,
Fraudem cavens hostium,
Nulli cedens homini.
Thecutes probitate,
Est & Anna castitate,
Templo vacans jugiter:
Ubique erat nota,
Pro beata & devota
Habetur veraciter.
Huc est schola disciplinæ,
Vas valentis medicinæ,
His quos morbi pungunt spinæ
Fundit medicamina:
Cæcus videt, mutus satur,
Paralyticus curator,
Et defunctis vita datur
Hujus per precamina.
O Beata Catharina,
Ægrotorum medicina,
Serva tuos a ruina,
Vera vina tu propina
Perperum lætitia:
Sis & nobis recreamen,
Placans Patrem atq; Flamen,
Ut finale post examen
Sanctis nos conjungat, Amen,
Salvator Rex gloriæ.

6 Primo

vel trans-
lata suis.alibi com-
memoratio
11 Augusti.E
Festum 23
Martii,
Officium.Gr in Missa
11 Svecia.Missæ
primæ.F
Gr Sequen-
tia.

A 6 Primus qui Martyrologio nomen inscripsit Molanus fuit: hic autem cum in Vita ejus legisset hanc conclusionem: Obiit autem Venerabilis Domina Catharina in monasterio Watzstenensi anno Domini MCCCXXXI, XI Kalendas Aprilis, die Dominica, videlicet in profecto Annuntiationis Dominicæ & in crastino ejusdem honorifice est sepulta. Hec, inquam, cum legisset Molanus, non observavit e duobus certissimis characteribus Dominica diei & profecto Annuntiationis, evidens fieri exerrantis calamitatis phasma, quo pro XI scriptum fuit XI Kalendas Aprilis; & hunc errantem secutus numerum in suis ad Usuardum additionibus XXII Martii, ita scripsit Catharinæ viduæ, filia B. Birgittæ, quam canonizavit Urbanus VI, in annotationibus subjungens, Vitam Romæ impressam esse cum revelationibus matris suæ Birgittæ: sed utrinque gestis accuratus lectis, primæ hujus editionis correxit errores atque in secundæ anni 1573, ita rescripsit ad diem XXIV Martii: In monasterio Vasteno S. Catharinæ Abbatis filia B. Birgittæ.

sed postea
virescit 24
Martii.

Non tam
virescit cum
Urbanus 6.

etiam S.
Birgittæ
causam
causam di-
miserunt;

Invenimus
etiam factum
quod
impediretur

7 Eundem inadvertentia errorum peccavit Surinus; & Surinus, quem solam citat absque ulteriori examine secutus Baronius in Romano Martyrologio ad diem XXII, cum scripsit: In Suetia S. Catharinæ filia S. Birgittæ: Secundæ autem Molani editionem neque Baronius, neque qui posteriores Surini editiones curarunt, inspicere, neque Fr. Hilarion aliiq; auctores, qui primæ editionis verba postrema se intellexerunt, quasi Molanus diceret S. Catharinam ab Urbano VI canonizantem: cum Molanus illa verba credi debere ad B. Birgittam direxisse, pro hac enim canonizanda pluribus apud ipsum filiam ejus Catharinam egisse legatur; & forte crediderat, etiam post discessum Catharinæ, Roma negotium esse confectum ab eodem Urbano: quamvis revera re ille non peregerit; sed ita dispositam præparatamque reliquerat, ut republica pacata facile ad eam procedere posset. Romanis facili IX. Hujus autem tempore cum omnium Ordinum cura esset de matre congruis honoribus exaltanda, ne cogitatum quidem adhuc fuisse videtur de filia, quantumvis sanctæ, Vita scribenda, necnon de colligendis excipiendisq; miraculis ad ejus invocationem factis, in potestate tum adhuc aut nullis aut raris. Præterea qui posset verosimile videri, Pontificem, cui decens in Ecclesiæ schismate subortum, omne orium abstulit cassam sanctæ matris, & ut prius mortuæ fuit; familiariter cognita, in statu positam decidendi; eundem in causis filia recens defunctæ (stramen de ejus morte nuntius ad ipsum perlatus est aliquis) quidpiam voluisse præjudicare, antequam ea ab Episcopis Sueciæ rite cognita ad ipsius tribunal deferretur?

8 Quis ergo tur Urbanus? Idcirco postumus credere Fr. Hilarioni in eo, quod dicit de Innocentio Papa: hunc scilicet Pontificem, cognita S. Catharinæ causa, eodem quo sibi præposita est anno, promississe, quod eam in die Natalis Domini esset canonice definiturus. Verum urgentibus Romanis, ut B. Franciscam Romanam canonizaret, eamq; B. Catharinæ præponeret; postpositam & hanc & illam fuisse, & aliud nihil factum, quam quod de festivitate Sueciæ & Ordini permissa diximus: his enim consensit cum tempus miraculorum authenticæ ad eum finem colligendum, cum quod ad 2. Vitam S. Franciscæ Romanæ num. 18. reserimus ex Bibliotheca Vaticana monumentis, sub illo ipso Pontifice anno MCCCXXXVI parata fuisse omnia ad B. Franciscæ canonizationem, usque eo, ut etiam descriptus esset ordo ab Ecclesiæ Curieque ministris in ea solennitate servandus.

§ 11 Adla & miracula S. Catharinæ conscripta:

Quod de S. Catharinæ Vita, post Revelationes matris Romæ excusa, Molanum asseruisse meminimus ignota nobis prioris editio est, de qua loquitur: nam antiquissima Norimbergensis, apud Antonium Kobergum anni 1521, ea prope caret. Ignota etiam fuit Aloyso Lipomano in Italia atque etiam Romæ Vitas Sanctorum colligenti atque vulganti circa annum seculi istius quinquagesimum. Imo Laurentius Surius, eodem quo Molanus Usuar-

Vitam mo-
re an. 1568
Romæ excusa

dum a se auctum typis mandabat anno 1568, Sanctorum D Martii Vitas in primis faciens, & in his ipsam hanc S. Catharinæ Vitam, (ob vitandam prolixitatem; & ne stylus rudior lectorem eruditum offenderet a se comprehensus aliquando reddita) ignorasse videtur ejusmodi cautionem, uti & Baronius Romæ scribens anno 1584. Denique Gonzalvus Durantus Episcopus Fereiranus, qui anno 1628 Revelationes easdem, ad fidem Vaticanorum MSS. recognitas notisque illustratas duobus evulgavit tomis, postremo eorum proficitur his accessisse SS. Birgittæ & Catharinæ ejus filia: Vitas ac miracula plura a B. Birgittæ edita, quæ in impressis huc usque codicibus desiderantur: quia tamen de solis miraculis potest intelligi ea huc usque fuisse desiderata, nolimus Molani fidem hac in parte infirmare, quamdiu prior Romana editio laet, qualem ante id aliquam prodixisse eamque citata verba Gonzalvi faciunt verisimile, quatenus credibile est, non tantum Norimbergæ excusas olim esse revelationes, sed etiam alibi & in primis in Italia.

datur ex
editione an-
ni 1628.

10 Quidquid sit, Vitam ex Gonzalvi editione damus: quam eandem reperimus in 2. parte Legenda: ut eam Molanus appellat, respectu ejus, quæ vulgo dicitur historia Lombardica) Lovanii excusa anno 1485; sed paucis in principio lineis omissis, hoc principio: De hac Virgine Catharina dicitur, quod cum adhuc in cunis hujus vitæ mortalis ageret. Quomodo etiam incipit MS. codex Guilielmiarum Hubergensium prope Bergam ad Zomam, olim Conventus Porta-cali Sylva-Ducensis, circa eadem tempora excusatus. Verobiq; miraculorum aliqua appendix additur sed diversa ab ea, quæ in editione Romana invenitur, nec non a multo prolixiori Holmiensi, unde ipsam hic damus, ex Romana postremo miraculo auctam, & in annotationibus ad alios codices collatam: sic ut ostendamus a pluribus eam videri conscriptam, aut saltem diverso tempore, & ab alio quam unde habemus Vitam, laudatam Surio, amquam ab auctore; notis fati quidem certo, sed tamen fideliter conscriptam.

alibi etiam
existit.

cum appen-
dix miracu-
lorum
Sanctorum 1

eius auctor
Ulpho.

11 Hic auctor, ut certus nobis & notus esset, Joannes Vallovis Gothus, Canonicus Varmiensis efficit, in suo opere, Colonia vulgato anno 1623, cui titulum Vitæ Agnitione dedit, complectenti Sanctorum Vitas, qui Gothorum Sueonumque regna rebus gestis illustravit: in quibus S. Catharina Vitam ex Suriana contraxit habet, & post alia de Ulphone, Ordinis S. Birgittæ monacho; hæc subiungit ex authentico, de quo infra, codice; Ulpho cum naufragium juvenis subisset, una cum Joanne Gerechiani (Upsalensis postea Sedis Archiepiscopo & pro Ecclesiastica libertate glorioso in Islandica insula exule, imo & secundum aliquos an. MCCCXXXI generoso Martyr) cumque tabula quadraginta diebus adhaesisset, fluctibus jactatus & omni edulio destitutus; vovit si vitæ servaretur, Ordinem S. Birgittæ apud Vasthenas se ingressurum.

miraculo
servatus.

12 Post votum nuncupatum, piscator quidam Hafniensis in regno Danicæ voce exultu emissa moneatur, ut exeat ad prendendum pisces, sibi specialiter reservatos. Mox ille in cymbam insilens, monitis divinis obsecundat: & ecce, subducto paullulum a terra navigio, conspicit a longe duos homines in quadam particula navis insidere, atque hinc inde ventis agitari: mentemque subiit illos ipsos esse pisces sibi singulariter reservatos, juxta vocem divinitus ad se factam. Ulpho igitur vitæ servatus, memor dicti, Vovete & redite, Vasthenas sese contulit, Religionisque nomen dedit. Veteri exutus homine novumque indutus monasticæ disciplinæ fuit observantissimus, orationum armis incessanter pugnavit, scuto fidei contra insidiantem inimicum protectus.

Ex voto
monachus
Birgittine.

13 Accidit non longe post quamdam monialem Vastenensem, Benedictam Gunnonis filiam, gravitudo per plures annos detineri, sæpiusque morti vicinam extremæ Unctionis Sacramento muniri. Hæc non ignara puritatis sanctitatisque Ulphonis Confessarii sui, enixe rogavit, ut votum quodpiam pro sanitate recuperanda

Amill voto
ad scriben-
dam obliga-
tur.

A recuperanda emitteret. Vixit Ulpho diligenter se collecturum & scripturum vitam ac miracula S. Catharinæ Vasthenensis, si ejus interventu infirma quadamtenus ab ægritudine relevaretur: quo dicto sine mora vis morbi remisit. Sed Ulpho, quamvis quod factum esset animadverteret; tamen nescio qua incuria voti non satis memor, nihil minus quam de Vita & miraculis Divæ cogitabat: quapropter infirmitas plus solito in Virgine ingravescere cepit, donec Ulpho negligentiam suam cognoscens, votum nuncupatum plena voluntatis sinceritate complevit. Vitæ & miracula summa fide conscripsit: atque infirma pristina reddita est sanitati; factaque Abbatissa viginti quinque annis eidem monasterio præfuit.

*et. dim. post
fuisse mori
1600. an. 1603.*

14 At Ulpho de solita vitæ austeritate nihil remittens, omnibus exemplo prævit: sedecim annis numquam quievit jacendo, sed in quodam sedili, ad nostra tempora ejus memoriam religiose asservato, sedendo tempus somno necessarium impendit: tanti vir spiritus & contemplationis erat. Orationi vacando choros Angelorum videre meruit, & in elevatione hostiæ Christum in specie pueri crebro se cernere fassus est. Etate jam maturus, cum primam Missa conventuale nocte Nativitatis Christi in galli cantu celebraret, divinitus illi revelatus est dies obitus ejus: quem etiam coram certis suis symmisis & spiritualibus amicis prædixit; sicque vitæ agonem felicissime consummavit, anno salutis millesimo tricesimo tertio post quadragesimum, sabbato quatuor temporum in adventu, adeoque die XIX Decembris, littera Dominicali D.

*scripsit autem
ex re-
lata de-
sum co-
vorum*

15 Quomodo autem ipsa S. Catharina dignata sit scripturam suam ad capiti operis prosecutionem animare in appendice legatur, ubi præmissum sanata Sanctimonialis miraculum plenius describitur, idque ea verborum modestia, qua suspensionem ingerant, ipsammet auctorem de se dimisse sententiam & loquentem ea scripsisse: csi ejusdem appendicis partes alias non dubitemus aliena manu adjectas: nam quod Frater ille (Ulpho videlicet) operam dedisse dicitur investigandi de Vita & miraculis ejus, & præcipue de personis, quæ ei in urbe Roma familiariter adhæserunt: & discontinuatis vicibus audita describens, per duos ferme annos ignaviam mentis suæ consecratus, historiam gloriosæ Domine Catharinæ distulisse consummare: postremis quidem verbis datur cognoscenda animi, ingenue culpas agnoscentis, demissio: prioribus vero significatur, scriptam esse Vitam priusquam miracula quadam in appendice relata contingerent, eo scilicet tempore, quo plures vivebant, ipsi, dum viveret, Sancta familiares.

*ad hoc
dum autem
quam scri-
beretur ap-
pendix:*

16 Inter quas haud dubie illa fuit Catharina, quæ gentilibus nata parentibus, Neapolimque in servitutem adducta, & a Regina S. Catharinæ Vastinenſi dono data, nomen ejus in baptismo accepit, ab eaque Vastenam ducta, ibidem sub monastica regula multiplici claruit virtutum ornamento: donec terrena celestibus commutavit, anno Domini mccccxv die xx Novembris: quando animam ejus, integre vitæ Presbyter Catilbernus, quasi stellam clarissimam, ad superna ascendere vidit; in spiritu monitus hanc, quam in cælum deferri conspiceret, filiam esse Principis Tartarorum, quæ gloria nulli alteri iis in partibus contigisset. Ita Vastovius pag. 141 ex authentico, ut ait, codice examinis Vitæ & miraculorum S. Catharinæ Vasthenensis, qui habetur in bibliotheca regia arcis Cracoviensis, & ut nobis transcriberetur, apud Domum nostram ibidem Præpositum, studii & operi nostro addiditissimum, egimus per litteras: sed responsum accepimus, nuperrima hostium irruptione factum esse, ut ipsius bibliotheca nihil amplius in dicta arce reperiretur.

*Miracula
post annos
90 aut
100 collecta*

17 Vita porro ab Ulpho conscripta subiungimus miracula, pro quorum exceptione annis post Sancta ipsius mortem ferme nonaginta, cum pro ipsius Sancta canonizatione interpellandus summus Pontifex esset, Henricus

Tom. III. Mart.

Episcopus Lincopensis Commissarius deputavit; a quibus D. confectum commentarium cum reliqua omni attestazione authentica Holmiæ excusum reperit post Vitam, indeque anno 1634 transcripsit Fr. Paulus Holstein Birgittanus Maria-bomensis, & anno 1647 obtulit Patribus Fratribusque, Ordinem S. Salvatoris professis in Monte-solis sive ad Aquas Marianas: a quibus ad nos ipsum ejus scriptum pervenit, quod hic fideliter exhibemus.

18 Postremus qui S. Catharinæ Vitam conscripsit fuit jam ante memoratus Fr. Hilarion: qui partem ejus seculam in miraculis finiens, ita concludit: Neque hic pretermittere volo id quod mihi ipsi evenit & nonnullam miraculi speciem habere merito visum est. Cum me ad hanc historiam scribendam applicuissem, titulum ei, quem etiam nunc retinet, talem scripsi: Miraculosa Vita & Mors S. Catharinæ. Hic ubi mox typis excusus fuit, & prima cœpi folia retractare, justus animus scrupulus subit, ne forte is titulus parum conveniret cum veritate; quandoquidem in decursu compositionis ipsius pauca catenus miracula repereram. Justam igitur hac de causa censuram veritus, & metuens ne titulus ille improprie cuiquam videretur, ipsam Sanctam rogare exorsus sum, ut quancumque posset sui suorumque mirabilium cognitionem mihi subministraret. Et fecit: mox enim a Reverendis Matribus monasterii Scalæ-cæli Genuens, divinitus fortasse inspiratis, quorum rogatu scriptionem suscepit, missum antiquum MS. accepi, quod ipse in suo archivio servabant, continens processum pro canonizatione Sanctæ formatum & approbatum: quibus Franciscus Patalamius Patavinus, Juris utriusque nec non Theologiz Doctor, causarum Sacri-Palatii Auditor, octo argumentis solidissima probat, dignam tali honore esse in his autem postremum locum miracula occupant, quæ fideliter curavi reddere in italicam linguam. Hæc illo, cujus nos iudicio admoniti, operam debemus ac ipsam illam Processum Genuanensem referemus: sed & inde responsum tulimus, nullam dicti MS. memoriam ibidem supersesse; ut verosimile sit ipsum penes Fr. Hilarionem remansisse, per nimiam illarum Virginum simplicitatem, ignorantium quam facienda sint authentica ejusmodi documenta, etiam post seculorum plurimum decursum pro ceteris scriptis fidem futura.

*Vita ludo
ca.*

*in qua mi-
racula ca.
Processu
Canoniza-
tionis.*

VITA

Auctore Ulphone Supparis avi & ordinis Birgittini in cenobio Vastnenſi Monacho.

CAPUT I.

Catharina educatio, virginum matrimonium, insignis humilitas.

1 Venerabilis, & Deo dilecta Catharina, nobilis viri Domini Ulphonis Gudmarſon & Birgittæ conjugis ejus, cujus laudis præconium in Ecclesia, filia fuit. Hi ex sancto suo conjugio, non tantum mundo, sed Deo octo proles genuerunt. Catharinam (de qua narrandi series suscipitur) ordine nascendi quartam, providentia divina tamquam mediam, virtutibus & morum honestate ceteris eorum filiis eminentiorem, huic luci inexit. Quæ cum adhuc in cunis mortalis hujus vitæ ageret exordium, ejus futuræ sanctitatis & puritatis indicia divina gratia demonstravit. Nam nutricis officio tradita, propter impudicam & lascivam vitam (ut probabili conjectura conjicitur) fugere ejus mammas abhorrebat: mamillas vero matris suæ sanctæ, & quarundam continentium mulierum, sine orrore bibebat: incontinenti lac sicut absinthium refugiens cum lacrymis & vagitu. Congruum namque fuit, ut quæ tota divinis dedicanda erat obsequiis, more Nazærenorum immundum non manducaret ex utero Matris suæ.

*S. Birgitta
et Ulphonis
filia*

*impudica
nutricis lac
jugere re-
misi.*

V u a Ab,

Abla statam igitur, sancta mater ejus, de educatione filiae sollicita, cuidam devotæ & sanctæ opinionis Abbatisse de Risberga tradidit sanctis moribus educandam. Sed innocentia persequitur diabolus, qui semper primordia bona molitur extinguere, dormientem puellam, Abbatisse in devotis orationibus excubante, in specie bovis cornipetæ impetiit, & eam corubus clecto propiciens, in pavimento semivivam reliquit. Abbatisse vero puellæ immanem gemitum audiens, cum omni celeritate occurrit, eamque velut mortuam in sinu suo collocavit. Cui diabolus iterum apprensus horribilis dixit: Quam libenter eam occidissim, si a Deo permissus fuissim? Anno vero ætatis suæ septimo, coepit quadam vice a corvis suis inducta, ludis puparum intendere, & ne talium ludorum vanitas, quæ in plebis juvenibus mentis stabilitatem subvertit, etiam ipsius animam innocentem dissolveret; misericordis Dei, qui flagellari permittit omnem filium quem recipit, permissione factum est quod sequenti nocte, postquam tali ludo intenderat, vidit in sinu multos imundos spiritus in specie puparum cubiculum suum subintrantes, qui eam de lecto ejectam flagellis ceciderunt, adeo quod in crastino toto corpore livida videbatur. Unde postmodum omne dissolutionis materia, & ludorum vanitatem, & neopetentis ejus gratia qui cum tentatione proventum facit, perfecte reliquit; amplius cum ludentibus etiam quibuscumque se non committens, imp quadam maceritate contra illius ætatis fluxum & declivem inertiam se agobat.

B 3 Annos insuper nobiles attingens, cum fiducia, quam semper in Deo & gloriosa Mergent Maria de castitate servanda habebat, voluntati patris obediens, in matrimonium nobilis viri Domini Egardi consensit. Veniente autem die nuptiarum eam in secreto thalami soli commanerent, virgo illa Deo & beata Virgine devota, ad castitatis votum sponsum suum sanctis exhortationibus inflexit; ipso cooperante, qui totius puritatis & casti consilii in mentibus electorum est infusus. Voto itaque inter se de castitate perpetua cum sacramentis firmato, tenerime se invicem in Domino diligentes, sub seculari pompa, sancta quadam castitate hostem pudicitiae deluserunt. Et quam gratum Deo erat eorum votum, patet ex indicio subsequenti relatione digno. Nam cum vir ipse Dei semper devotus, more nobilium quemdam damam cum canibus venaretur, contigit ipsam Dominam Catharinam fortuito per viam ejusdem luci pro negotiis suis vestitulo transvesti, ad quam fera cursu conlecto lapsa præ canibus, omni feritate postposita, tamquam ad singulare presidium confugiens, caput suum in sinu mulieris pudicæ, quæ in se bestiales motus amputaverat, mansuetissime reclinavit. Cumque a viro & aliis bestiam insequentibus esset prædicta Domina Catharina requisita, ostendit eam sub pallio latitantem, supplicans humiliter pro eadem, ut captivum suum (significando bestiam) donaret libertati. Quo facilliter annuente, silvas bestia petiit, ipsi vero pariter in Domino plurimum gavisi & consolati sunt, gratias ei agentes, qui feras edomat & mansuoscere facit.

C Et ne hostis domesticus, caro videlicet, insurgeret, post nocturnas in devotis orationibus vigilas & genuflexiones, in pavimento camere suæ substratorum unum torale habentes & cassinu sub capitis, dormire consueverunt; tempore hiemali suæ abstinentiam minime immutantes; quia quanto molliora pro Deo relinquebant, tanto magis divini amoris incendio incallescabant. Ipsa namque venerabilis Domina menti viri sui devoti verbo exhortationis sæpius studuit materna virtutum exercitia & poenitentia inculcare: quæ ipsa juvenula in matre S. Birgitta viderat, & ab aliis didicerat, cupiens se in his pariter conformari. Hinc vigiliis & orationibus sanctis jejunium associabant; ut cunctis animæ virtutibus

florere possent, ut caro subterfugeret, & ancilla Domini suæ congrue famularetur. Abstinentiam ergo, quæ multum commendabilis est, pariter amplexati sunt ob amorem Dei & propriam salutem non solum cohibentes se ab illicitis, sed etiam a licitis & concessis scientes quod abstinentia vitam prolongat, castitatem conservat, Deum placat, demones expugnat, intellectum illuminat, mentem roborat, vitia domat, carnem exuperat, & cor ipsum in Dei amorem pertrahit & inflammat.

D 5 Felix ergo fuit hoc conjugium, quod non carnis petulantia & lascivia duo corda unum fecerat, sed dilectio, quæ est in Christo Jesu, castis amplexibus constituta erat glutino caritatis. Felix eorum conjugium, quæ sanctissimum Maria & Joseph virginale conjugium, quantum possibile fuit, conabantur imitari, ob divine miserationis respectum & amorem. Nam in diebus suis erat quasi duo lilia, in horto Dominico & statu matrimoniali bene fragrantia, castitatis nitorem coram Domino omnium inspectore habentes, & coram proximo per virtutum exempla & exercitia cum opinione bonæ famæ suæ vultu redolentes. Unde quidam de eorum familia insolite abstinentiæ & spiritualis vitæ in experti, tamquam vanis & superstitionis coram Domino Carolo, fratre Domine Catharinæ, detrahebant. Qui captata opportunitate, luenter eorum cubiculum intrans, invenit eos non ut conjuges delicias carnales sectantes, sed velut devotos Religiosos laneis & asperis indutos tunicis, dimisso delicato lecto, in pavimento separatim dormientes. Super quo memoratus Dominus Carolus, minus eorum quæ sunt spiritus sapiens, Dominum Egardum & uxorem ejus geminam suam tamquam superstitionis & fatuos arguebat. Ipsi vero descendentes pluvias increpationum, & ventorum humana detractionum, & flantes ventos irmonum æquanimitate tolerantes, a proposito castitatis & abstinentiæ fundamento minime ceciderunt; firmati enim erant super sanctæ perseverantiæ stabile fundamentum.

E 6 Sed quia non sufficit munditia carnis, nisi & munditia mentis sequatur, cum humilitate vera ad gloriam Dei (nam sicut munditia carnis est immunitas a pollutione hominum, sic humilitas est immunitas a pollutione demonum: miscentur enim demones animabus & corrumpunt eas per superbiam, sicut homines corpora corrumpunt per luxuriam) ideo hæc venerabilis Domina pudicitie suæ humilitatis studuit habere munimentum. Cæpit etiam vestes deformatas ab antiqua patris laudabili consuetudine, in quibus modernis temporibus maxime nobiles effluere solent, paulatim deponere; nec propter detractiones & irrisiones ab humilitatis & honestæ consuetudinis patriæ observantia desisteat. Cujus exemplo multæ nobiles, consodales ejus & cognatæ, vestes pomposas & ornamentum superfluum patriæ reliquerunt.

F 7 Inter quas nobilis Domina, uxor fratris sui prædicti Domini Caroli, quamvis consiliis & exemplis ejus in principio pertinaciter resisteret, speciali tamen divine visitationis oraculo ad melioris vitæ ordinem conversa est. Nā contigit in civitate Calmarnen, in capella B. Virginis, dum simul starent in oratione ante imaginem ipsius B. Virginis Venerabilis D. Catharinæ cum uxore fratris; contigit, inquam, quod Domina illa, uxor videlicet memorati Domini Caroli, paululum obdormiret; videbaturque sibi, quod beata Virgo hilari vultu respiceret Dominam Catharinam, sororem mariti sui; se vero corvis oculis & irato vultu inspectaret. Hac visione multum turbata, coepit cum lacrymis Beatam Virginem orare, dicens: Quare, Domina mea, me ita terribiliter respicias? Cui vixit: Quare non obedis consiliis dilectæ mæ Catharinæ? Si ejus consiliis & exemplo habitum tuum & mores correxeris, ego te per gratiam meam hilariter respiciam. Quæ expergeta ad monitionis huiusmodi haud ingrata, continuo depositis superbiæ ornamentis, humilitati & Domine Catharinæ moribus se studuit conformare.

Unde

in quo a Carolo fratre deprehensi

in quo a Carolo fratre deprehensi

in quo a Carolo fratre deprehensi

in quo a Carolo fratre deprehensi

in quo a Carolo fratre deprehensi

in quo a Carolo fratre deprehensi

in quo a Carolo fratre deprehensi

in quo a Carolo fratre deprehensi

in quo a Carolo fratre deprehensi

A 8 Unde vir ejus supradictus Dominus Carolus adhuc totus secularis, mutationem vestium & devotionis gestus in conspectu perpendens, turbato animo dixit, improprie Dominam Catharinam fororis sue: Non es contenta, quod te beguinam feceras, quin etiam uxorem meam tecum a beguinam faceres & fabulam populorum? Patienter itaque ferebat impropria & irrisiones pro Domino, pro virtuosus operibus commendati plurimum abhorrens, commendantes se obtestans per misericordiam Christi, ne ejusmodi de ea dicerent seu sentirent. Nam speciales suos secretarios sepiissime cum lacrymis objugabat, quia obreverentiam pudicitie virginis, & quod illibata maritalem torum ageret, felicem eam referebant, adjurans eos ne talia de amodo nominarent.

e Hujus monasterium adjectum fuisse Rilingham & circiter P.M. VVadone distanti ultra Norfolciam, via ausim conjicendo dicere: quomodo nullum in tabulis geographicis nomen proprium accedat.

b Infra num. 33. Gytha propria, & Domina Norica appellatio mariti sui Noricia Principis nomine appellatur.

c Gosselinus Durandus, miracula S. Birgittae, post ejus Revelationes editurus to. 2. negat, mirum videri debere si nomina

B quidam propria aliquarum civitatum, oppidorum & parochialium ecclesiarum regnorum Poloniz & Sveriz, in quibus miracula illa edita sunt, non ita forte fideliter ex antiquissimo illo codice MS. desumi potuerint. Idem in hac Vita & sequentibus miraculis valere debere lector intelligat. In Officiis propriis regni Sueciae urbi hac Calmaria nominatur, & quae Smalandia maritima civitas, quae inter continentem & Oelandiam insulam augustissimum est fretum paullum infra altitudinis gradum 37. & ultra latitudinis 34.

d Honestissimum in Belgio nomen (quatenus eis mulieribus convenit, quae a sacris abducta vanitate ad S. Begga exemplum modestum simulacrum ducunt & curis quibusdam legibus, at non votis religiosis adstrictam) aliam tamen eamque vilissimam inter Gothos, Francos & Saxonos habuisse significacionem ea eo colligit, quod Franci sordidissimum baraticorum sellam, voluntaria paupertatis larva se obtegunt, Begardorum & Beguinorum nuncupant, in quoque significacione primo ejusmodi nominum radia begga etiam basis significat mundicare apud Anglo-Saxones.

CAPUT II.

Romam profecta Catharina jubetur marito mortuo matri suae socia adherere, & tunc rationem de reditu vincis.

A 9 **B** Revi igitur tempore elapso, postquam a parentibus nuptui tradita esset, pater ejus Dominus Ulpho Gudmarson, Princeps & Legifer a Neritiz, in senectute bona defunctus in monasterio c Alvastra honorifice datur sepultura. Post cujus obitum B. Birgitta, mater Dominae Catharinae, juxta praeceptum Domini, Romam est profecta. Et cum sollicita esset de persona, quae eam in negotiis arduis familiaris adjuvaret, & solatio esset in terra peregrinationis suae; responsum accepit a Christo, ne de hoc turbaretur, quia mitteret ei personam, quae esset ei in negotiis sibi divinitus commissis fidelis coadjutrix; quam etiam speciali gratia suae benedictionis praeveniret. Elapsis itaque fere quinque a annis, postquam B. Birgitta a patria sua Romam venerat, tanto coepit Domina Catharina fervere desiderio ad Romam peregrinari, quod prae suspiriis & quotidianis affectionum incrementis quasi languida appareret.

10 Quod vir ejus Deo devotus perpendens, causam tantorum suspiriorum & insolite affectionis requirit. Ipsa vero de viro tam benigno & Deo devoto plurimum confidens, cordis sui arcanum aperuit. Sed prudens ille maritus ejus, propter ipsius quam expertus erat vitae stabilitatem, praesumebat instinctum hujusmodi a Domino agitari, & ideo contradicere, quamvis eam tenerrime diligeret, non audebat: sed exinde vergebatur, ne personae tam eleganti & juveni, usque decem & octo annorum, aliquid adversitatis in via peregrinationis tam longinquae accideret.

Tomus III. Mart.

Unde aliquamdiu consensum dare distulit: sed tandem victus timore Dei, qui voluntati divinae repugnare dissuadet, importunis precibus conjugis concessit. Interea parantur pro ea & ejus familia sumptus in via necessarii, de comitiva honesta providetur, & jam exitus de patria solum expectatur.

11 Sed ille veteranus virtutum persecutor (qui molitur quaeque sancta & bona proposita extinguere, si potest; si non, saltem ea nititur impedire) Domini Caroli fratris ejusdem Dominae Catharinae animum in indignationem contra eam incitat, ita ut scriberet Domino Egardo marito suo sub comminatione mortis, ne uxorem suam peregrinari permitteret extra patriam. Sed littera ista, Domino Egardo extra domum propriam in negotiis suis agente, ad manus Dominae Catharinae devoluta est: quae aliquid talium suspicata, litteram aperuit, & agnita comminationis serie, sermonem hujusmodi ad avunculum suum Dominum e Israelem, virum potentem, & totius devotionis ac prudentiae, detulit. Qui pie eam in Domino consolando hortabatur, ut ab illo sancto proposito non excideret propter minas fratris sui; simulque affecuravit eam, quod comminationem ejus contra Dominum Egardum maritum suum converteret: sicque plurimum consolata, non tantum verbis, sed & donativis, ad celeritatem exitum de patria confortavit. Nec mora, cum Domino Gorstago Thunasson Mariscalco Sveciae, & cum duabus aliis Dominabus Regni Sveciae, navem conscendit.

12 Transito mari cum difficultate magna, his supradictis comitata, per terras Alemaniae & Italiae, in mense Augusto Romam pervenit. Eo denique tempore sancta & Deo digna mater ejus B. Birgitta, apud Bononiam in monasterio & Sarpenfi, ad correctionem Abbatis & conventus ejusdem loci, ex praecepto Christi aliquamdiu moram traxit, cum venerabili Patre suo spiritali Domino Petro Olavi, & paucis aliis de familia sua. Domina vero Catharina cum sua comitiva querebat matrem suam in Roma per continuos octo dies multum anxia, quia quo divertisset, scire non poterat. Interea Dominus Petrus Confessor B. Birgittae quosdam mirabiles motus & instinctus quarundam affectionum in anima persensit, intantum eum agitantes Romam transire, quod prae eorum vehementia dormire seu comedere non posset, donec arriperet iter versus Romam; qui a B. Birgitta, quamvis invite, dimissus, celeriter ad urbem pervenit, & in Ecclesia S. Petri Dominae Catharinae & comitivae ejus occurrens, excepit eos cum gaudio magno; cognoscens vere, quia Dominus acceleravit iter ejus propter consolationem eorum.

13 Sequenti vero die ad visendum Dominam Birgittam, una cum Domino Petro ad monasterium praedictum repedarunt. Suscepti reverenter ab Abbate loci illius, propter devotionem Dominae Birgittae: cujus exhortationibus sanctis ad meliorem vitam jam conversus fuerat, per aliquot dies ibi insimul steterunt. Sed ad consilium B. Birgittae iterato Romam venientes, multum humiliter per Stationes & limina Sanctorum peregrinationes suas compleverunt. Peractisque in Roma aliquantibus hebdomadibus, ad patriam redire Domina Catharina se disposuit. Cumque jam esset in proclitu redeundi ad patriam Domina Catharina, requisita est a matre sua S. Birgitta ex praecepto Christi, si ad honorem ejus vellet in Roma cum ipsa remanere, & pro Christo labores & adversa quaeque perpeti. Tota igitur inflammata spiritu, respondit se non solum patriam, amicos & cognatos, divitias & delicias, sed etiam maritum, quem plusquam corpus proprium diligebat, si Christo placeret, libenter velle relinquere.

14 Consensu itaque remanendi dato, Christus revelavit matri suae B. Birgittae dicens: Filia tua Catharina est persona, quam promiseram fidelem cooperatri.

AUCTO-
RE OL-
PHONE.Sapientia
divina im-
pletur.Intelligit se
videntem sa-
lam.Securitas
de reditu
parvum co-
remedium
petentem.S. Birgitta
virgo casti-
tatis.Prohibita
Stationis
obire.Sedis prie-
matio.Cum gravi-
ssimo ma-
lito.

A cum in negotiis tibi divinitus commisit, ipsa enim est pulchra plantula, quam ego ipse plantare volo sub dextero brachio meo, ut crescat in arborem fructifera. Et quia indiget humore gratiae, rigabo eam sapientia mea. Consule ergo illi, quod sit tecum ad tempus, quia utilius est ei stare quam redire. Nam facturus sum ei, sicut pater facit puella: quae a duobus diligitur & petitur in conjugium: quorum alius est pauper, & alter dives, & ambo diliguntur a puella. Pater itaque prudens videt affectum Virginis & pauperem ab ea diligi: dat pauperi vestes & dona, diviti vero conjungit filiam suam: sic ego volo facere. Ista diligit me, & maritum suum: ideo quia dicitur sum & Dominus omnium, providere ei volo de donis meis, ut dicitur sibi ad animam: quia placet mihi vocare eum: & infirmitas, qua laborat, signum est exitus sui. Decet enim tendentem ad Potentissimum ratiocinationem suam habere in manibus, & a carnalibus esse expeditum. Illam vero volo ducere & reducere ad sua, donec apta fiat ad opus, quod ab aeterno praescivi, & ostendere ei mihi placet.

B 15 Ab illo igitur die, tanta ei accrevit eloquentiae gratia, ut inter Principes & sapientes de testimoniis Dei loqueretur confidenter. Unde ipse Dominus Papa Urbanus VI. tantum de sapientia ejus admiratus est, ut cum ipsa semel coram eo & Cardinalibus loqueretur, h sibi familiariter diceret: Vere filia tu biberas de lacte matris tuae. Aliquanto itaque tempore elapso postquam voverat cum matre remanere, horrore quodam inconfutae vitae concussa, memorque libertatis praeteritae, multum anxie petiit a matre, ut ad Sveciam posset remeare. Matri vero ejus pro hac tentatione in oratione existenti, apparuit Christus, dicens: Die Virgini illi Filiae tuae, quod jam facta est vidua, & consulo ut tecum remaneat, quia ego ipse volo sibi providere. Et quamvis humiliter beneplacitum divinae voluntatis amplecteretur, coquebatur nihilominus delictis patriae natale solum in mente revolvere, quod quidem voluntate & rationis vigore refutabat. Unde rogare benignam matrem suam cepit, ut si quod secundum Deum sciret remedium, ei sic affectui adhereret.

C 16 Venerabilis mater ejus, omnium talium tentationum jam triumphatrix, filiae sauciatae carnali affectione, remedium providit salutare, vocans magistrum Confessorem suum, rogando suppliciter & devote, ut eade virgatum mentis incommodum excutiat, ipsaque Domina Catharina hoc idem remedium instantanter efflagitabat. Et quandoque cum a Confessore caderetur, dixit magistro: Non pareas, imo fortius percutere, quia adhuc duriciam cordis non attingis. Continuante igitur magistro flagella, una vice hilari vultu dicebat: Sufficit mihi: sentio enim cor meum mutatum, & omnem tentationis illius motionem penitus abscidisse.

D 17 Eodem denique tempore Dominus Papa cum Curia sua in Avenione K residebat. Unde multi de filiis Bellial ausum ex impunitate captantes, in urbe contra publicam justitiam invaluerunt, insolentias & violentias impune in plateis urbis exercentes, ita quod peregrini & simplices, propter huiusmodi malorum incursionem, Indulgentias & Stationes visitare non audebant. Maxime autem juvenibus mulieribus molestiae graves ab illis pestilentibus inferebantur. Hac de causa etiam Domina Catharina prohibita fuit a matre, ne iret ad Indulgentias sine magna & potenti comitiva. Unde per plures dies domesticum ancillis remanens, matre & Confessore Stationes & Indulgentias visitantibus, semel amaris quibusdam cogitationibus cepit agitari, quae tales erant. Ego hic miseram vitam ducam, alii proficiunt & commoda lucrantur animarum suarum, visitant loca Sanctorum, intersunt mysteriis divinis: ego vero brutali more ab omnibus bonis spiritualibus,

sequestrata sum. Eia, cognati mei, fratres & sorores meae, in patria cum omni tranquillitate serviunt Deo, ut quid ego deveni in hanc miseriam? Nonne melius esset non esse, quam sic in utrolibet, corpore videlicet & anima, inutiliter vivere? Sed etiam confecta moribus, intrinsecus repleta amaritudine sum.

E 18 Et dum sic affecta cogitationibus suis fluctuaret, superveniens mater sua cum Confessore suo Domino Petro, requirit causam tristitiae, sed illa praevahentia amaritudinis & doloris, respondere nequit. Mater autem in virtute sanctae obedientiae responsum petiit, ipsa vero Domina Catharina ad verbum obedientiae, quasi ex imo pectoris aiebat: Domina mea, non valeo loqui. Erat enim sicut mortua, pallida facie, & oculis transveris ex violentia importunarum cogitationum, ejus mentem captivantium. Sequenti vero nocte videbatur sibi in somno, quod totus mundus arderet, & quod constituta esset in medio ignis in quadam parva plantula, & multum timens & tremens desperansque se posse ignem illum evadere.

F 19 Tunc apparuit ei Mater Dei Virgo Maria, quam suppliciter alloquitur dicens: O mea carissima Domina, adjuva me. Cui Virgo: Quomodo possum te juvare, ex quo tam serventer desideras ad patriam, ad amicos, & cognatos remeare? Negligis votum Deo confectum, facta inobediens ei & mihi, Matri, & Patri tuo spirituali. Ad haec Catharina: O benignissima Domina mea, libenter amplector quidquid mihi imponeris. Et Virgo ad eam: Esto ergo obediens matri tuae, & Patri spirituali ex parte mea; hoc volo, quod facias: hoc mihi placitum esse cognoscas. Domina vero Catharina evigilans, festine cum omni humilitate venit ad matrem suam, flexis genibus ante eam stans, supplicando, ut sibi dimitteret culpam pertinacis inobedientiae suae, quae graviter Deum, gloriosam Virginem, & ipsam offenderat. Visione noctis matri plene exposta, promisit deinde se usque ad mortem libenter ei velle obedire, & secum stabiliter in peregrinationis ejus exilio remanere. Cujus miraculi conversione mater congratulans ait: Haec mutatio dexterae Excelsi: sit ipse benedictus, qui diligentibus se omnia facit cooperari in bonum.

a Proxima Ostrogothia versus Borram-regio, alia Noriela, ferebat a Nora monte in ea praecipue & flavum domo.

b Anno 1344. 12. Februarii, ut est in Vita abbreviata S. Birgittae, mortua anno 1373.

c Ordinis Cisterciensis in Ostrogothia circa medium saeculi a X a Suerbero Rege conditum, ejusque & subsequens aliquot Regum sepulchris nobilitatum: ut mirum sit nomen ejus & situm in Geographicis tabulis non exprimi.

d In Vita abbreviata dicitur S. Birgitta Romam visse anno 1346. ergo secuta esset eam filia circa annum 1350. Verum vel hic perperam quinquennium pro octennio ponitur vel infra numerum, 42 non recte dicitur per annos 24. super maternarum peregrinationum fuisse, cum S. Birgitta mortua sit an. 1373.

e Insignis hujus viri elegimus, ex S. Birgitta revelationibus S. Birgittae Svecicarum rerum scriptoribus sumptum, vide in Vita Aquilem Joannis Vassonii, ubi & martyrii desiderio adversus schismaticos & idololatras exercitum duxisse legitur, & oblatam coronam regni, fuga Regis Magni Smek in discrimen adducti constanter repudiasset: obisse autem anno 1348. quod si aliquo veteri monumento probetur, constabit certius eodem anno aut sequentis latuisse Romam esse profectam Catharinam.

f Annoto obitum nata, ut in Officio proprio dicitur. g Ignatum nomen omnibus Italis & Bononiensibus scriptoribus, quos quidem licuit persecutari; admodum autem vereris ne corruptum sit, & quoniam Parma totius Mutinensis comitatus distans a Bononiensi dirimatur territorio, haud tamen adeo magna est locorum distantia, ut illius alicui scriptor in Sveria attendero ad eam potuerit: ideoque suspicor legi hoc loco debere Parmensi: de illius autem illius diocesis monasterium, vide Ugbeum solum 2. Italia sacra colum. 121.

h Causam canonizationis materna urgens, de qua pluribus infra post initia anni 1378. oleto jam 2. Aprilis Urbano VI. praedicti i Desumpta haec verborum sunt ex lib. 6. Revelat. cap. 118 k Imo jam pridem a tempore Clementis V; necante Gregorium XI Italia repleta est Pontificia Sede, postquam 70 & amplius annis, ab anno 1305 numerandis, in Gallia abfuisse.

CAPUT

A

CAPUT III.

*S. Catharina de tuenda sua castitate sollicita
varie impugnatur.*

*Mari
Catharina
obedi-
entiam vo-
lens.*

19 **V**olens igitur B. Birgitta filiam sua humilitatis & obedientie jugo arctius obligari, ne ex maternæ compassionis indulgentia in via sanctæ penitentiae remissius viveret, vocat magistrum suum Dominum Petrum, virum in spirituali magisterio probatum, totiusque sanctimonie & virtutum charismatibus circumfusum, suppliciter efflagitans ab eo, ut filie suæ obedientiam acceptaret. Consentienti tandem eidem Domino Petro votis tam rationabiliter & pie obsecrantis, Domina Catharina humiliter obedientiam promisit, & tenuit adeo efficaciter, quod nec minimam rem absque ejus licentia facere præsumeret: sciens quod virtus obedientie veritati militet, gressusque hominis in disciplinam dirigit, & sanctæ conversationis gratiam promeretur.

*Edictio
sua matri-
cis.*

*a Docu-
mentis petis*

20 Igitur hac virtute munita, in militiam spiritualis exercitii progreditur, corpus suum continentia castitatis restringens, ne mortifera voluptate deflueret. Et quamvis in virginitate, etiam in conjugio cum viro suo vixerat, timebat tamen juvenilis fragilitatis declivem conditionem, & verebatur ne inimicus commentator totius nequitie, sua calliditate propositi sui sancti subverteret fundamentum. Altissimum igitur posuit adiutorem suum, devotissime deprecans: ut ei tribueret virtutem & fortitudinem resistendi versutis inimici. Unde quodam sabbato, cum communicatura Sacramentum Corporis Christi, ad altare accederet, ipso Sacerdote audiente hæc apud se orabat dicens: O amarissime Redemptor, qui hoc Corpus de intemerata Virgine sumpisti, & in crucis patibulo disruptis nervis & venis amarissime extendi voluisti, ergo indigna peccatrix per ineffabilem misericordiam tuam deprecor, ut conservare me digneris, ne cadam in peccata. Et quia egregium militem mortalem habui per gratiam tuam pudicitie meæ custodem, de ejus modo soluta conjugio alium per gratiam effragito castitatis meæ zelatorem, militem illum nobilissimum propagatorem tuorum sanctissimorum præceptorum B. Sebastianum, cujus me custodia & cura, piissime Jesu, committere digneris. Hæc & alia devote perorans, Corpus Christi accepit in pignus salutis & conservationis a tentatione inimici. Cujus orationis & commendationis adeo efficax fuit sanctificium, quod ab illo die a multis periculis non sine magnis prodigiis constat eam divinitus fuisse præservatam, sicut inferius clarius patebit.

S. Sebastianus

*Vitam val-
gione insti-
tuit ad imi-
tationem
matris.*

*Plenium
fervas.*

21 Ipsa ergo venerabilis Domina, cum marito esset viduata morte intercedente, & staret Romæ cum matre sua S. Birgitta, cepit vivere tamquam in monasterio sub cura matris suæ, quam novit Spiritu Dei illustratam & divinarum virtutum charismatibus decoratam. Præceptorem vero habuit magistrum Petrum Confessorem matris, cujus monitis, doctrinis, & salutaribus consiliis totaliter, tamquam vera obediens, se humiliter conformabat. Matris vero suæ vitam & mores, tamquam speculum sine macula semper est intuita, cupiens mores actusque suos dirigere ad exemplum ejus, & eam sanctis penitentiae exercitiis imitari. Ex ea namque certis temporibus silentium observare didicit, sciens quod silentii virtus confert pacem cordis cultumque justitiæ, & inter proximos pacem nutrit atque custodit. Nam nisi homo valde diligenter ori suo custodiam adhibeat, gratuita bona, quæ habet, cito dissipabit, & in multa mala corruct. Rationabilia vero & pauca verba, interrogata respondebat, sed edificatoria de voluntate Dei & præceptis tractantia. Omnibus maxime pau-

peribus & peregrinis, familiariter & humiliter loquebatur, observans illud Sapientis, Omnis narratio tua sit de præceptis Altissimi.

D

AUCTO-
RE UL-
PHONE

22 Unde cum staret Romæ, pauperes & peregrinos dulciter confovebat, plurimos de patria adventantes, non tantum elemosynis, sed dulci & familiari colloquio recreabat: exhortans eos ad patientiam & amorem Christi: sæpius inculcans eis, quod continuam recordationem amarissimæ passionis Christi, & mandatorum Dei observantiam specialiter haberent. De uno mentionem facio, quem tunc peregrinum pauperem pluries vocavit in cameram suam, Evangelium sibi relegens & Vitas Sanctorum & mandata Dei explicans, ad vitanda septem mortalia peccata summo pere invitabat. Hic quidem cum ea ad patriam rediens, in monasterio Watzstena Frater conversus bonam militiam Christi militans, multa laudabilia de ejus sanctitate Fratribus recitare consuevit.

pauperes
judicant in-
firmis.

23 Cum autem hæc laudabilis Domina Catharina staret Romæ, vivente matre sua Birgitta, licet juvenis esset, ut puta viginti annorum, fuit tamen gravitate morum spectabilis, & sensus canos habens, vultuque corporis decora, quæ corda multorum inficit. Erat etiam oculis omnium gratiosa: unde multi magnates cupiebant eam matrimonialiter sibi copulari, vota sua, nunc per se nunc per alios, eidem Domine declarantes, magna & pretiosa quæque dotis nomine promittentes, si eis in matrimonii copulam consentire vellet. Quibus ipsa constanter respondit, se vovisse perpetuæ continentie castitatem, nec velle cum mortali sponso amodo nuptias iterare. Ipsi vero cæco amore capti, quod promissionibus & blanditiis non poterant, minis & violentiis extorquere moluntur. Ponunt igitur insidias in stratis publicis inter angustias viarum, ut captam abducerent, ne matris suæ sanctis consiliis confortata eis consensum denegaret.

E
Ad vultus
sollicita
conforter
vultus.

Postquam ei
hæc de insi-
dia insidias.

24 Unde in quodam festo contigit, matre sua aliis occupata negotiis, quod, dum Domina Catharina cum multis matronis nobilibus urbis Romæ ad S. Sebastianum extra muros pro Indulgentiis proficere cretur, quidam Comes cum magno comitatu inter vineas latitabat, observans si forte Domina Catharina cum aliis matronis illuc peregrinaretur. Et ut cognovit eam in eorum comitatu esse, suos jubet esse paratos ad eam capiendam. Festinant hi de absconditis suis, ut rapiant innocentem; sed frustra tetenderunt arcum inquitum suarum: prævaluit enim consilium Domini, qui semper in se sperantes protegit & defendit. Cum igitur impii illi impetum facerent, ecce festino cursu cervus eis obvius venit, cujus captione illis nutu Dei occupatis, Domina Catharina cum aliis matronis, citato gressu in Urbem se recepit, eruta quasi damula de manibus eorum, & quasi avis de insidiis aucupis. Venienti itaque in domum, Beata Birgitta mater sua in Spiritu cognoscens periculum, de quo liberata est, dixit: Benedictus sit cervus, qui te ab insidiis rugientis adversarii hodie misericorditer liberavit, sicut mihi existenti in oratione gloriosa Mater Dei ostendere dignata est. Unde cum sponsa illa amara dicere potuit: Fuge dilecte mi, assumiliare caprox hinnuloque cervorum super montes aromatum. Ab illo die non in palam per Stationes ire præsumpsit, sed tantum vicinam ecclesiam domui suæ visitans, raro in plateis videri voluit: prælegit enim in domo sua consistere pedibus suis, quia pedes firmi super plantas mulieris stabili.

sed vultus
alio insidias
coribus.

libera ad
matrem pro
se orantem
redit.

Cant. 8, 14
Jo. 16 de
de domi
continuo.

25 Extra muros Urbis Romæ nullo modo ire præsumebat, nisi divino præmunita fuisset oraculo, ne præsumptio sua de ipsa faceret gaudium inimico. Quando verò matre per revelationem divinam assecurata fuisset, ad Indulgentias ire minime dubitabat. Contigit enim instante solennitate S. Laurentii, quod B. Birgitta

Dei iussu
ad S. Lau-
rentii foras
egressam
cum matre

V u 3 in vigilia

Tom. III. Mart.

AUCTO-
RE UL-
PHONE

A in vigilia ejusdem, diceret filix suæ Dominæ Cathari-
næ: Cras per Dei gratiam pariter ibimus ad S. Lauren-
tium. Cui Domina Catharina respondit: Domina mea,
multum timeo, quod in via ab illo Comite, quem bene
nostis, violenter tollar a vobis. Et mater ad eam: Spe-
ro firmiter & confido in Domino Jesu, quod ipse velit
nos de manibus ejus per misericordiam suam liberare &
ab omni periculo custodire. In die vero S. Laurentii
egredientes domo, munierunt se quinquies vivifica
Crucis signaculo, quinquæ vulneribus Christi & S. Lau-
rentii custodiæ se committentes. Talibus munitæ præsi-
diis, ad ecclesiam S. Laurentii secure pervenerunt.

captivus
quidam ca-
pitaneus

26 Comes autem ille cum famulis suis, cum adhuc
nox erat, prope viam in vinea se absconderat, ut in-
cautam, illucescente jam die profluentem de latibulis
suis, eam raperet. Sed in laqueo suo, quem abscon-
derat, humiliavit eum Deus: Nam orto jam sole, &
cum magna pars diei transierat, famuli tadio affecti
dicunt Comiti, Domine, quid hic moramini? Respon-
dit Comes: Expectamus utique propter illam Domi-
nam, quam hodie cogitavimus nobis capere. Ad hæc
famuli, multum temporis est postquam pertransit, &
jam diu pervenit ad ecclesiam S. Laurentii. Et Comes
ab eis quæsit, si jam dies esset. Responderunt ei, Cer-
te Domine dies clara circumlucet, & sol in alto est.
Tunc primum Comes cognovit manum Domini contra
se, exigente sua iniquitate, exterram, aperiensque
oculos nihil videbat, sed eo præcipiente statim ductus
est ad eandem ecclesiam S. Laurentii: ubi cum venis-
set, requirit a famulis, si ibi S. Birgittam & ejus fi-
liam viderent: quiquirentes in multitudine adven-
tantium renuntiaverunt ei, quod illic essent.

exculpam
agnoscensad ejus pro-
cer viam
scripsit

27 Continuo mandat se ad ipsas perducere, & cum
perductus fuisset ad eas, prostravit se in medio cum
fletu magno, in ærumnis suis recognoscens malitiam
suam, humiliterque petens veniam, ut sibi culpam suam
propter Deum dimitterent, promittens Deo, quod talia
numquam amplius attentaret: adjungens etiam, quod
earum pro viribus suis esset defensor & adjutor, & ad
quævis beneplacita existeret earum promotor benevo-
lus & paratus. Sicque continuo ipsis pro eo orantibus,
lumen oculorum recepit. Ab illo die cepit eas habere
in magna reverentia & honore, beneficia plurima con-
ferendo. Narravit autem Comes iste gratiam & mira-
culum secum factum, coram Domino Urbano Papa V
& Cardinalibus prædictis magnalia Dei.

Cum matre
Assisium
profecta

28 Unde nec tacendum puto, quantis impugna-
tionibus adversarius humani generis per suos fautores ca-
ritatem ejus Deo dicatam impugnaverit, & Dominus
virtutibus Christus, Rex gloriæ ab his misericordi-
ter eam liberavit. Accidit autem S. Franciscum ap-
paruisse in visione B. Birgittæ, invitante eam ad viden-
dum cameram suam. Quæ cum statim, tamquam de-
vota S. Francisco obediens, se disponeret ad pergendum
in Assisium ad ecclesiam ejusdem Sancti, quæ dicitur
de Portiuncula, præceptum fuit ei a Christo, quod
Domina Catharina eam sequeretur, quia desiderio ma-
gno illuc peregrinari affectabat. Asscuravit eam etiam
Christus, quod in instantibus periculis viarum ipsas mi-
sericorditer conservaret, & non formidarent: quia fi-
cet adversarius multos suscitaverat insidiatores, ipse
tamen de eorum manibus eas mirabiliter erueret &
salvaret. Iter igitur arripientes cum decenti comitiva
versus Assisium, contigit semel quod ad hospitium ho-
nestum inclinata jam die non possent pervenire; sed in-
ter fruteta & devia montium oberrantes, tandem in
crepusculo venerunt ad quamdam pauperem tabernu-
lam: ubi a tabernario vix receptæ, inter angustas la-
tebras illius tugurii, ut ab imbribus pluvie & nivis
aliquiliter coningerentur, se collocarunt.

ante hospi-
tium repo-
nit

29 Et ecce in conticinio noctis, turba magna la-

tronum illuc advenit; accendunt ignem, vultus sin-
gulorum conspiciunt, captique pulchritudine Domine
Catharinæ, verba jaculantur venerea. Quali metu
mens ejus innocua laceratur quis explicare potest,
cum rugientium terribilis vox leonum ingeminatur.
Modo omne humanum deest auxilium, solum divi-
num supplere devotione efflagitant patrociniū. Be-
nedictus Deus, qui eruit sustinentes se. Cum igitur
facibus libidinis succensi, in eam resiliere dispo-
nerent, subito factus est impetus magnus tamquam advenientis
exercitus: auditur etiam collisio armorum, clamor-
que exhortantium ad capiendum latrones. Miseri illi
filii occisionis, auditis his clamoribus, consternati dis-
fugiunt, nec audentes hospitium illud ipsa nocte re-
visere (subitaneus enim & insperatus timor supervene-
rat eis) sicque fugientes credebant illos venisse castra
fortium armatorum. Beata autem Birgitta, & Domi-
na Catharina filia ejus, cum comitiva sua in prote-
ctione Dei sui ipsa nocte ibi commorantes, mane facto
peregrinationis suæ itinera carpunt versus Assisium.
Sed scelerati illi per Custodes Israël de nocte perterri-
ti, ipso die in via parant insidias, collocantes se ex
utroque parte viæ, qua D. Birgitta, & Catharina cum
familia sua transiturae erant; ut vel sic ad iniquitates
extendant manus suas. Illæ in Domino confixæ publica
progrediuntur via, videntes latrones ex utroque par-
te viæ in malum paratos: sed ipsis minime videntur;
quia ipsis solis superpositas erat gravis nox & imago
tenebrarum, quamvis circumque orbis terrarum lim-
pido illuminabatur lumine. Sicque evaserunt manus
eorum, in nomine Domini, perficientes peregrinatio-
nem ad limina S. Francisci, ubi consolationibus divi-
nis plurimum recreatæ, cum gaudio magno Dei lau-
dantes magnalia, Romam redierunt.

quod nulli
ingressi la-
trones: sub-
ito terrore
dissipanturidem pro-
pter huius-
modi probi-
tatem ip-
sam videtur

CAPUT IV.

*Humilitatis, orationis, caritatis, paupertatis,
mansuetudinis virtutes in S. Catharina.*

30 P Erpendens exinde venerabilis D. Catharina di-
vinam caritatem & bonitatem in suæ conser-
vationis beneficio, tamquam grata Dei filia, funda-
mentum humilitatis posuit in corde suo, quæ gratos
Deo efficit, & trahit ad se clementiam Dei, ceteras-
que virtutes in suo vigore conservat, & earum obri-
net principatum: sciens, quod dum mens humana hu-
militati innititur, profecto in amore Dei & celestium
inflammatur. Unde non solum habuit humilitatem;
quæ seipsam veraciter contempsit, verum etiam ab aliis
contemni voluit, & vilis reputari. Magna quidem
fuit viæ merito, & oculis Dei grata: sed tamen ab
aliis noluit sancta, sed peccatrix nominari. Studuit
ergo in humilitatis spiritu arctius Domino famulari,
semper in æstimatione sua se intus deprimens, extra
coram hominibus humiliando se in verbis & gemitibus,
in habitu & in omnibus factis suis. Laudari pro quo-
que facto suo plurimum abhorrebat: unde quamdam
de famulabus suis, eam pro gratis sibi collatis com-
mendantem, acriter arguebat, dicens: Per nomen D.
N. Jesu Christi contector te, ne umquam amplius de
me talia dicas seu sentias; cum vilis & indigna pecca-
trix sim: sed ipse benedicatur ab omni creatura sua,
qui omnia bona in omnibus operatur.

F
S. Cathari-
na funder
humilitatem
profundam

31 Quantæ caritatis etiam & divini fervoris extite-
rit in servicio divino, longum esset enarrare: ipsa enim
ab infantia sua Horas Beatæ Virginis, septem Psal-
mos, cum multis privatis orationibus quotidie lege-
bat. Et quanti fervoris in privatis orationibus extite-
rit, perpendi potest ex his, quæ subjecta sunt. Nam
ante

frequenter
orationi.

A ante dormitionem per quatuor horas continuis in genuflexionibus & pectoris rufionibus, cum lacrymis multis, ob recordationem amariffimæ Passionis Christi, omni vespere in holocaustum se totam Domino offerebat; in lecto, membra, diurnis ac nocturnis fatigata laboribus recolligens, modicum somni capiebat: semper ante diluculum ad orationes confurgens in silentio, quotidianum sacrificium nec interrogata peragebat, nec sine evidenti necessitate ante meridiem a sanctis occupationibus desistebat.

32 Sed quam efficaces & Deo acceptæ fuerint ejus orationes, quas pro alijs in spiritu devotionis & compassionis faciebat, multis claret miraculorum insigniis. Nam cum adhuc in humanis ageret pia mater ejus S. Birgitta, & staret cum ea in Roma, quadam die Domina

Catharinæ procumbenti in oratione ante altare S. Joannis Evangelistæ in ecclesia majori S. Petri, apparuit ei quædam mulier peregrina, tunica alba indata, baltheo præincta, albumque velamen in capite portans, super-vestita mantello nigro, quæ gressu festino appropinqua-

B bat Domine Catharinæ, salutans eam ex nomine, suppliciter rogans, quod oraret pro anima Noricæ. Domina vero Catharina erigens se, interrogavit eam unde esset. Peregrina illa respondit se esse de Svecia, & quod uxor D. Caroli fratris sui mortua esset. Cæpit igitur Domina Catharina invitare eam in domum matris suæ, sed peregrina illa excusare se cæpit, dicens: se tempus manendi non habere, iterato replicans verba priora, scilicet: Ora bene pro anima Noricæ; nam cito habebitis nuntium de patria vestra, & bonum subsidium: quoniam Norica legavit vobis aureum circulum capitis sui, & statim disparuit. Admirans igitur Domina Catharina, convertit se ad ancillas quæ prope eam stabant, interrogabatque, quo persona illa secum loquens diver-
tisset. At illæ responderunt: Audivimus quidem vos cum aliquo loquentem, neminem tamen vidimus.

33 Stupefacta igitur Domina Catharina, intimavit visa & audita matri suæ S. Birgittæ. Cui super hoc oranti divinitus revelatum fuit, quod Domina Gytha uxor Caroli mortua erat, cujus anima potens suffragium, sibi apparuit: Nec longe post venit Ingevaldus Amundsson, familiaris Domine Catharinæ, de Svecia nuntians mortem memoratæ Domine Gythæ, apportans eis testamentum, scilicet circulum aureum seu coronam, quam vivens gestare solebat secundum patriæ suæ consuetudinem. Erat enim dicta Domina Gytha oriunda de nobili-
ori prosapia Noricorum. Corona autem illa tanti valoris extitit, quod pretio ejus per integrum annum B. Birgitta & filia ejus, cum tota familia earum, quoad viçualia competentem procurabantur. In hoc verissimiliter apparet, quam acceptæ erant orationum suarum sacrificia, cum ex divina clementia animæ in purgatorio existentis, pro sua liberatione, illa concederetur expetere. Consuetudo hujus venerabilis Domine erat, orationis tempore secretum locum querere, & tumultum fugere, ut dignum Deo sacrificium & obsequium redderet; credens se tanto celerius exaudiendam, quanto de imis penetralibus pectoris sui ad Dominum clamar-
et. Et si lingua carnis tacuit, vitæ puritas tamen, cum pijs exercitijs & operibus, non destitit Domino supplicare.

C 34 Quantæ compassionis & dilectionis erga proximum hac venerabilis Domina extiterit, ex eo considerari potest, quia ab infantia sua secum crevit miseratio pauperum & infirmorum. Consuevit enim mater sua sanctissima B. Birgitta, juvenem & tenellam secum ad hospitalia ducere, ubi ipsa mater sua plagas & ulcera infirmorumque vulnera sine horrore manibus suis devote pertractavit, beneficia plurima & verba consolatoria eis conferendo: ostendens sibi adhuc juveni exemplum, qualiter similia pauperibus & infirmis facere deberet

propter Deum in omni ætate ventura. Et si quando aliqui matrem piam hujus venerabilis Domine arguebant, pro eo quod teneras filias secum duceret ad domos pauperum & infirmorum, timentes eas aliquammodo posse infici factoribus infirmorum; respondit benigne eis dicens, quod ideo filias suas ad domos infirmorum duceret, ut addiscerent servire Deo in pauperibus & infirmis. Unde satis credibile est de hac venerabili Domina S. Birgittæ filia, quod accrescente ætate secum crevit infirmorum & personarum pauperum miseratio, eas sedulo visitando, verba consolatoria exhibendo, & eorum inopias pijs eleemosynis relevando, sanctæ matris suæ vestigia in his, prout potuit, devote imitando.

35 Verba autem matris S. Birgittæ, quæ audierat, & opera pietatis, quæ in matre viderat, cor ejus pietate transfixerant; ita quod erat pauperum inopie toto corde valde compatiens, & dolentibus in sermone condolens, & operibus subveniens beneficia largiter impendendo. Nam ipsa quoque matre sua superdum pavimentum dormiente, ex pia filiali compassione, de nocte secrete surrexit, ponens sub costis & renibus caput suum, duritiæ pavimenti temperando. O quam pia compassio plena dilectione! quæ licet modicum exhibuit in effectu, maximum tamen amorem ostendit esse in affectu, sicut decuit filiam bonam super matre sua. Felix igitur mater, quæ mundo talem filiam carne propagavit, imo multo felicior, quia eam suis sanctis exemplis & sanctimonia vitæ, Christo omnium Domino spiritualiter generavit, & ejus sancto servitio adaptavit.

36 Et quoniam maxima impedimenta devotionis & obsecrationum sunt mundi & carnis desideria. Studuit ea magnopere, tamquam [venenum] mortiferum, a mente sua alienare; appetens paupertatem & abjectionem vitæ propter Deum voluntarie amplecti, ut liberius Christum propter se pauperem factum sequi meretur: quem vere secuta est, divitiis mundi & deliciis carnis renuntiando, quæ amatores suos cruciant & molestant. Mundi gloriam in contemptu habuit & spiritum calcavit, ut Dei gloriam dilataret: & ut magis in via Dei proficere posset, seipsam alterius voluntati per obedientiam subiecit; magnam gloriam æstimans se pro Domino esse pauperem, & a mundo vilipendi. Possessiones mundi & fratrum ac propinquorum solatia, a mente prorsus sequestravit, exilium diligens præ patriam, ut animi sui intentionem in Christo sibi dilecto & bonis æternis defigeret arctius. Unde benignus ille re-
compensator, qui diligentibus se omnia indigna propter se assumpta commutat in eorum gloriam & honorem, non tantum in futuro verum etiam in præfenti, commutavit paupertatem & abjectionem hujus Domine venerabilis Catharinæ in præconium & decorem.

37 Nam contigit semel, matre ejus S. Birgitta vivente, quod quædam matronæ nobiliores Romæ, rogarent eam, ut causa recreationis extra muros cum eis iret, quia multum diligebatur ab omnibus propter gratias multiplices sibi a Deo collatas. Nam devotionis præcitate & morum gravitate præcellens, habitudine corporis venusta & laudabili conversatione socialis enitebatur. Mater vero ejus B. Birgitta, considerans illarum insignem probitatem, permisit filiam Dominam Catharinam extra muros Romanos, non ex levitatis incuria sed recreationis causa, spatium. Exeuntes igitur Romanam, venerunt ad macerias vinearum: quædam vero ex ipsis videntes uvas prominere supra macerias, rogarunt Dominam Catharinam, quia staturæ proceræ erat, ut prominentes botros extra vineam eis carperet. Et cum haberet præ paupertate, quam elegerat, manicas consumptas & appetitatas, inter tantas Dominas non erubuit pauper & abjecta reputari. Brachiis extra sinum porrectis ad colligendum fructus uvarum, cunctis Do-

D
AUCTO-
RE III-
PHONE:
centum co-
sa pauperes
ejus m
induit.

rumque et-
iam erga
matrem
exercebat.

Eup. rogato
seculi anno-
re.

pan. porta-
tem dili-
git.

quam hor-
morat Deus.

faciens
alii.

una de eis
brachia
protulit
relia.

Eius preces
pro Fratre
suo mor-
tuo peti
percepit
mulier.

ip. soli
conspicua.

quam de-
finita au-
tem am fuisse
intelligit.

ex legatum
ab ea cor-
porum acci-
pit.

Ab infan-
tia matrem
ad opus
comitari
assuevit.

A Dominabus apparuerunt brachia ejus hyacintho & purpura optime vestita. Unde multum stupentes, singulatim tangunt & conspiciunt manicas illas, pretiosa purpura splendentes, & dicunt ei: Domina Catharina, quis crederet, quod umquam tam pretioso vestitu & habitu velleris uti? Hæc testabatur familia, que tunc præsens erat, & sanctæ memoriæ magister Petrus Confessor ejus.

B 38 Alio quoque tempore, cum Domina Catharina, adhuc matre sua in humanis agente, gravi infirmitate depresso lecto decumberet, quidam earum specialis amicus, nobilis Baro Romanus, Ludovicus nomine, intimavit B. Birgittæ, quod vellent infirmam filiam suam visitare. Hæc audiens familia earum, intra se erubuit, quod tantus Dominus deberet videre eam in tam paupere lecto decumbere. Jacobat namque super stratum stramineum, unum cussinulum habens sub capite, cooperta desuper antiquo & emendato mantello. Sed Dominus Jesus Christus, qui paupertate sua pauperum suorum inopiam gloria & honore extulit, hujus etiam voluntariæ paupertatis suæ vilitatem & abjectionem, ineffabilis gratiæ suæ divitiis, in conspectu Domini Ludovici potentis & divitis insignivit. Nam Dominus ille comitatus plurimis, cum veniret ubi infirma decumbebat, videbatur sibi lectus ejus optimis paramentis stratus, desuper habens aureum & coccineum operimentum. Admirans plurimum, dixit servitoribus sequentibus se: Dominæ istæ apud omnes pauperes reputantur, unde frequenter mutuo sumunt pecuniam pro necessariis emendis: melius esset, quod tanti pretii purpuram & apparatus illum nobilem, quem in domo earum vidimus, pro necessariis distraberent, quam quod egestate & penuria alimentorum & vestium premerentur.

C 39 Quantum autem placuit Deo ejus paupertas voluntaria, & gloriosa Virgini Mariæ, B. Birgittæ in spiritus dulcedine oranti, taliter revelatum fuit. O mea carissima Domina, rogo te per caritatem dilecti filii tui, ut dones mihi auxilium, cum toto corde diligere. Ego sentio me debilem ad diligendum cum tam ardenti caritate, ut deberem. Ideo rogo te, Mater misericordiæ, ut ligare digneris caritatem ejus super cor meum, & trahe illud ad filium tuum, toto conamine separatam ab omni dilectione carnali, & eo violentius attrahe, quo fuerit ponderosius. Cui Virgo Maria respondit, dicens: Benedictus sit ille, qui tibi tales orationes inspirat: sed quamvis tibi videtur dulce colloquium meum, vade tamen, & consecutunicam filiae tuæ Catharinæ, quæ magis gaudet de vetusta & reparata tunica, quam de nova: quæ magis desiderium habet ad griseum burellum, quam ad sericum vel aliud pretiosum indumentum. Beata illa, quæ sic reliquit libere mundialia: ipsa reliquit maritum cum ipsius benevolenti consensu, cujus corpus, plusquam utrorumque eorum corpora, dilexit. Ipsa etiam reliquit fratres, & sorores, cognatos & amicos corporaliter, ut posset eos juvare spiritualiter, & possessiones mundi non curavit. Modo pro derelictione consanguineorum, dimissa sunt ei omnia peccata sua. Stet deinceps stabilis, quia pro possessione terrena dabitur ei Regnum cæli, & ipse Jesus Christus pro marito: & omnes qui diligunt eam propter Deum proficient propter eam.

D 40 Et quamvis circumamicta varietate virtutum, apud omnes opinione bonæ famæ & sanctitatis redoleret, erga domesticos tamen suos de patientia præcipue commendabatur; quia perpendebat diligenter, quod animus, dum per patientiam perturbationi suæ non obstitit, etiam, si quæ a se tranquilla mente fuerant bene gesta, confundit: & improvise impulsu destruit, quidquid forsitan diu provido labore construxit. Perfacile enim est vestem habere contemptibilem, & inclinato capite incedere: sed verum humilem patientia injuriæ ostendit. Nam sicut unguenta redolere latius nesciunt,

nisi commota, ita hæc venerabilis Domina Catharina D patientiæ virtute latius redolevit ex persecutionibus & injuriis sibi injuste illatis. Triplici enim virtutis patientiæ exercitio se totam occupavit, a proximo namque damna, persecutiones, contumelias, detractiones, patientissime sustinuit. Sæpe etiam ab ancillis & familiaribus oburgata, offensas & injurias æquanimiter colebat; offensores suos in spiritu lenitatis, tamquam benefactores, diligendo.

E 41 Referebat de hac virtute patientiæ ejus quidam Religiosa & beatæ vitæ sanctimonialis in Watzsteno, Margarita filia Caroli, qui servivit ipsi Domine Catharinæ per quinque annos, quod numquam audivit verbum impatientiæ ab ea, nec signa indignationis contra offendentes eam perpendere potuit. Unde valde dolendum & reprehensibile est in nonnullis, qui pro modico convitio, vel etiam propter signum aliquod vel verbum, ita derelinquunt caritatem, ut per plures dies, nec loqui, nec amicitiam nec amicitia signa erga proximum velint habere & prospera facere. Martyres, & ceteri Sancti non poterant horribilibus tormentis a caritate Dei separari: sed (proh dolor) nos interdum otiosis fabulis, & sæpe ob minimum convitium, imo aliquo quandoque levitatis signo, derelinquimus Dei & proximi caritatem. Quanta ab adversario tentamenta pertulerit, non facile explicari potest: quoniam vita justorum non est nisi militia super terram. Flagella vero Opificis cum gratiarum actione hilariter tolerans, minime ad excessum proruit murmurationis: consideravit enim, quod qui vitæ futuræ præmia desiderat, mala omnia vitæ præsentis debet æquanimiter sustinere.

a Ecclesia Vaticana veteris iconographia hoc altare, a Symmacho papa dedicatum, exhibet in extremo cornu meridionalis angulo ad num. 32, ut appareat Sanctam, quiescenti orationi comotissimum & secretissimum totius templi locum elegisse, cum nullus ab his longius vel a sacario vel ab introitu templi: nec obest, quod in eodem cornu esset fons baptismalis, a Damaso Papa versibus inscriptus: quia hic venerationi serviebat, non usui plebis; parochias suas extra basilicam habentis, ad quas deferuntur baptizandi.

b in Vita B. Colæa num. 48. 6 Martii repetitur: vide dicta ibi de origine hujus vocis, ex partibus variis respectum asseruntque significantis.

c Sumpta sunt hæc verba ex Revelationibus, quas Extravagantes vocant, nupero extra aliarum ordinem a Petro Alvarensi scriptas, cap. 69.

C A P U T V.

S. Catharina corpus S. Birgittæ matris Romæ in Sueciam transfert: VVatzstensis canobio præst.

I Nsuper hæc venerabilis Domina, infra scriptis virtutibus non solum se toto vitæ suæ tempore studiose exercuit, verum etiam in aliis bonorum operum exercitiis. Cum staret Romæ viginti quinque annis cum matre sua, omni reverentia nominanda S. Birgitta (cujus etiam extitit præmissio tempore individua comitatrix in suis peregrinationibus) non solum Romæ Stationes ecclesiarum pro Indulgentiis, sed etiam cum ea diversa limina Sanctorum, in diversis locis & regnis existentia, atque sepulcrum Domini in Hierusalem, in laboribus magnis, servens Dei desiderio, peregre visitavit. Peragratis igitur Sanctorum locis, in sancta Hierusalem coepit mater ejus S. Birgitta febre infirmari, quæ duravit usquequo Romam pariter pervenirent, ubi Dominus Jesus eidem sanctæ Sponsæ suæ diem & horam obitus sui revelavit, & alia facienda, quæ singula Dominis suis Confessoribus &

nulli videri

Altare S. 70. Extravag.

canobio præst.

Maternum peregrinationem comitatrix vidua.

Hierosolymis reverentiam Birgittæ.

A & Dominæ Catharinæ intimavit, prout ei a Christo fuerat revelatum & demandatum.

Roma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

ma/sep- 43 Mortisigitur debito h matris suæ S. Birgittæ Ro-

Lincopensis Dominò Nicolao sanctæ memoriæ . D' Exivit enim obviam ei, cum Clericis & Religiosis, cum solenni processione, subsequente populo civitatibus: pulsantur signa campanarum, organa resonant, vox jubilationis cum cantico resultat in Clero, benedicatur Deus deorum in Sion, qui Sanctos suos glorificat in terris.

46 Perducta denique Domina venerabilis Catharina cum sacris pignoribus ad ecclesiâ Cathedralē, & finito sermone, Dominum Episcopum & suum Capitulum seorsum convocat; & enarratis, quæ ad ipsam pertinebant negotiis, Dominum Episcopum cum omni reverentia, super quibusdam jeuniis & abstinentiis minus discretis, conveniebat. Incluserat namque se per longum tempus, solum Deo vacans, in jeuniis, vigiliis & orationibus, Pastoralis sollicitudine prætermissa. Cupiebat enim dissolvi & esse cum Christo; non propter laboris & sollicitudinis inquietudinem: sed quia multiplicatis malis in regno Sveciæ, non potuit sine dispendio Ecclesiarum & Cleri sui, se morum pro domo Domini opponere; zelus domus Dei comedit eum, & opprobria exprobatum privilegii Ecclesiæ ceciderunt super cor ejus. Sed audito consilio sanctæ mulieris, spiritali sapientia condito, elegit assiligi cum populo Dei, divitias æstimans portare pro longanimitate & patientia improprium Christi. Verificabatur in illo sapientis illud elogium: Da, inquit, sapienti occasionem, & addetur ei sapientia, doce justum & festinabit accipere. Exinde venerabatur eam plurimum sanctus Pontifex, videns sapientiam Dei esse in ea, cujus labia considerant Deo placita, & lingua tamquam argentum electum insonat prudentiam.

47 Pervenit tandem ad monasterium Watzstenense feria quarta infra Octavas Petri & Pauli, cum ingenti gaudio, a tota congregatione Sororum & Fratrum suscipitur. Omnes namque Sorores maternali affectione complexitur, de sospitate & profectu devotionis earum plurimum exultans: sicque collatione habita cum Fratribus, cum Sororibus inclusâ, toto spiritu devotionis Deo sacrificium laudis immolabat, gaudens se diras charybdes fluctuantis hujus sæculi salubriter evasisse. Cæpit itaque eo tempore præesse Sororibus, & Regulam p Salvatoris, quam per viginti quatuor annos, adhuc vivente matre sua S. Birgitta, in vita spiritali didicerat, ipsi in sanctæ conversationis vigilantissimo studio demonstrare; præbens se omnium in Regula contentorum exemplar conspicuum. Et ideo quidquid erat in sancta conversatione reprehensibile, ut puta detractio, & alia convitia, plurimum abhorrebat. Unde semel nepti suæ Ingegardi, tunc juveni, postea primæ Abbatisæ consecratæ in Watzsteno, dixisse perhibetur, cum aliquando quidquam operis plumarii, ut mos est juveniculis, faceret: Filia mea Ingegardi, quid acu depingis in opere illo, quod manibus tenes? Respondit illa: Domina mea, ego hic depingo duos alios secus dorsa mordentes. At venerabilis Catharina ab imo pectoris suspiria trahens, in verba hæc obsecrationis prorupit, dicens: Benignissime Jesu, propter amantissimæ tuæ Matris dignissimam intercessionem, averte ab Ordine isto Virgini Matri tuæ dedicato, pestiferos morsus detractorum. Perpendebat enim Sancti cujusdam dictum, quod detractor & libens auditor uterque in lingua diabolum portat.

48 Videbat ergo in ea omnis Congregatio Sororum & Fratrum, tamquam in speculo, normam totius honestatis & sanctimonie: & quomodo fuit servens in divino obsequio, ac in tribulationibus patiens. Considerabant eam tamquam jubar solis in vertice montis, quod refractione radiorum suorum convalles illuminat. In ea denique sibi divina caritas vendicavit dominium, quæ in omnium virtutum congerie dignoscitur

Episcopum
moneri de
moderando
pauitatis
signo.

cum insigni
ejus utilitate.

Prov. 9

FF. ad p. 100
capitulum

Abi Regula
tam Salva
toris ex-
p. 100

r f

detractione
sua in opere
aversa

subtilis
sua in opere
aversa

de caritate
brevis
latit.

cum sacris
Reliquiis

Dantiscum
pervenit.

ubi; & illa
inter alios
contra vi-

et in Sveci-
am appu-
sa.

cum Reli-
quiis.

S. Birgitta
virescit
predicatio
Petro.

ad omnes
ordines
exipit
honoris.

A dignoscitur esse solidius firmamentum. Hujus enim excellentis virtutis magisterio, facta est venerabilis Catharina, opinione mirabilis, humilitate lenis, benignitate suavis, compatiens pietate, stabilis patientia, colloquio affabilis, in largitione elemosynarum hilaris, & in omni morum honestate composita. Post Horas vero suas, & orationes, cum aliqua Sorore Psalterium relegebat: Sorores nunc singillatim, nunc vicissim omnes ad se convocans, ad observantiam regule dulci & materno hortabatur affectu.

a Ergo ab anno 1348.

b Anno 1373 die 23 Julii,

c Die 26 ejusdem.

Monest. S.
Laurentii
in Panisper-
na.

d Est fuitq; ab anno 1226, Ordinis S. Clara: & post ipsam electionem (eo nomine celebrem, quod ipso in loco creditur S. Laurentius super craticula posuit) adhuc monstrantur cubicula, in quibus putatur olim fuisse hospitale, veteri monasterio adjoinedum, & ipso Sancta extremum spiritum exhalasse, odore sancta pauperum alletha, ut eo se moribunda conferret.

e Initio mensis Septembris: sic tamen ut ipse loco reliquum et brachii nonnullisq; Reliquias alias scribit Octavius Pancirolius in regionis reuel. 48. qui etiam anno 1584 supra tumbam, licet vacuum, elegans sacellum extruendum affirmat.

f Videtur ea Vita indicari, quem Surtus edidit stylo mutato & magis contracto.

g Iiure, ut videtur, per Carniolam, Stiriam, Austriam, Moraviam, Poloniam, Prussiam instituto, Inter Prussia autem & Pomerania confinia ad opium Vistulae Dantiscum est, emporium celebre.

h Ordinis Teutonici scilicet, tunc tota Prussia & latius dominantis.

Iter Dantiscum
Falkenberg.

i Per mare Balticum inter Islandiam & Gotlandiam insulas cursum remonitibus nonnulli occurrunt portus, in primis VVasservicum; ab inde sursum per 30 circiter millia passuum finis fuit alvum, in cuius extremitate mediterraneus portus est Sudecoping dictus: ex opposizione ad Norkoping civitatem supra Mosham. Ex Sudecopia autem Lincopiam p. millia 40, residemq; Lincopia VVassena superiorem, recto ab ortu in occasum itinere, eaq; iter refert; cum Dantisco ad finem usque Sudecopientium opium onavigandi fuerint versus polarem gradus quatuor integri, scilicet a 54, sub quo Dantiscum, ad 58, sub quo finis ille, longius circiter 60 m. p. versus Occidentem.

k Joanna, illa baud ita diu post infelicitissima, propter bella & scissima, quibus implicari se permisit, & per qua in exitum venit, extincta in carcere anno 1382.

l Jo. VVassonius in Vite Aquilonia pag. 136 electum viri & episcopi vitam dicit, mortuumq; scribit anno circiter 1378.

m Sanctum vocat, & Sanctorum catalogo a Basilienf concilio adscriptum, ait idem VVassonius pag. 138: mortuum anno 1391: addit eundem scripsisse vitas SS. Ansgarii & Birgitta, quas necdum vidimus.

Nicolaus
Petrus.

n De quibus dicitur auctor in hac verba: Magno & Alberto Regibus ea rerum facies erat, quæ extremam Sveciam ruinam minitaretur: gliscabant factiones perniciosissimæ, conculcabantur leges, sacra profanis miscebantur: quibus malis Nicolaus diu, quæ potuit, ope & consilio obviam iit: sed cum apud induratos in malo Reges Haquinum Norvegia Magni filium & Albertum Sveciam nihil proficeret, anathematis eos vinculo innodavit. Tum subiungit auctor ea, quæ hic narratur, & Lincopia sepultum ait.

Translatio
S. Birgitta.

o Id est, 5 Julii: cum anno 1374 littera Dominicalis fuerit A. Surius quoque seriam 11 habet, & consequenter 19 Nonas seu 4 Julii.

p Hilarton in Vita Italica quartam ipsius Octava diem interpretatur, 3 Julii fuisse definit: sed cum Ecclesiasticus Ordo ipsum festum solent primam Octava dicere, quarta diei Octava non 3 sed 2 Julii fuisse. Porro cum 5 Julii optime consistit, quod (ut ex Continuatoris chronica MS. Mariani Florentini Durante submisit VVaddingus) Anno immediate sepulturam S. Birgitta subsequente, sicut ipsa vivens ordinaverat, medietas offitii eius ad monasterium, quod ipsa instituerat in Svecia, 11 mensis Julii translata est. Nempe octava die concludenda Translationis solennitas, potius prima diei magnificentiam tanto superasse splendore, ut qui hac de re in Italiam scripsere, illam, ut præcipuum, Translationis titulo potaverint donandam.

q Habetur ea Regula impressa tom. 2 Revelat. a pag. 251 & deinceps.

r Hinc auctor Vita Italica Catharinam putat vocandam esse Ordinis totius Fundatricem, quasi tunc tantum, ipsa introducente, Regula Salvatoris capisset in Watzlone observari: quæ omnia nobis duæ videntur: ipso ipsa sancta mater non nisi paulo ante mortem habitum instituit a se Ordinis suorum a Christo induta.

s Carolus Prator geminam dumtaxat prolem suscepisse memoratur, Carolum & Birgittam: ergo hac ex alterutra duarum sororum fuit, quæ ex nobili matrimonio felices matris auferret

commemorantur: Moritescilicet, alios Morib, ut Cecilia. D. Igitur Abbatisa titulum nunquam gessit Catharina, sed absque consecratione monasterium Superior vixit: ipsa autem mortua capta est usurpavit titulum in Regula præsignatur.

G A P U T V I.

Pro impetranda matris canonizatione Romam missa Catharina, quinquennium in eo negotio impendit.

49 **F** Actum est igitur, postquam venerabilis Domina Catharina sanctas Reliquias sanctæ matris suæ B. Birgittæ, de Roma ad Sveciam transtulisset in monasterium Watzstenense, ceperunt ibidem multis coruscare miraculis. Et fama sanctitatis B. Birgittæ ubique in orbe terrarum divulgata, multi de diversis partibus Watzstenum venerunt, laudantes & magnificantes Deum in miraculis & prodigiis, quæ per ejus merita multipliciter operari dignabatur. Quorum miraculorum gloria, a Rex & Prælati, Procuresque regni & Clerus succensi, decreverunt cum unanimi consensu, ut Domina Catharina iterato ad Romam transfret pro negotio canonizationis matris suæ S. Birgittæ. Sequenti igitur anno, postquam repositum est corpus gloriosum sanctæ matris Birgittæ in monasterio Watzstenensi in hebdomada b Paschæ, omnibus sumptibus pro tam arduo negotio paratis, & jam in crastino profectura esset; familiaribus suis dixit: Novit Deus, omnium secretorum fidelissimus testis, quod toto mentis desiderio affecto fatigari pro hoc sancto negotio, & vitam superimpendere, ut effectum debitum fortiaur: sed tantum diligo obedientiam, quod si magister meus diceret mihi unico verbo, tu non vadas de monasterio isto, donec vitam finies præsentem, promptissime ejus acquiescerem voluntati. Sciebat enim, quod obedientia victimis jure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria maceratur.

50 Tandem Deo duce, & salvis rebus, venit iterato Romam, ubi proposito negotio canonizationis, miraculis d. S. Birgittæ, Regis Sveciæ, Dominorum, & Prælatorum regni humilibus, & devotis petitionibus; omnes Curiales Papæ tam Cardinales quam ceteri, qui S. Birgittæ in vita existerent semper devoti & fautores eam specialiter foverant; ad promovendum hoc negotium sanctum sunt pariter inclinati. Cumque fama sanctitatis Domine Catharinæ & felicitis opinionis suæ ad aures Romanorum devenisset, rememorati sunt, quantæ efficaciterant apud Deum ejus devotæ orationes, sancta matre ejus Birgitta vivente: unde quamplures nobiles, ejus orationis suffragia, pro se & conversione suorum, humiliter efflagitabant, sicut patebit clarius ex infra scriptis.

51 Fuit igitur quadam Domina relicta cujusdam Baronis, extra Romam in castello suo in seculari pompa vitam ducens, soror Latini nobilis Baronis Romani, multoties admonita per fratrem suum & spirituales viros, ut vanitate postposita continentius in statu viduitatis viveret: quæ contemptis monicis animæ suæ salubribus, magis ac magis voluptatibus operam dabat. Tandem Dominus Latinus frater ejus, multa instantia obtinuit, ut ad standum cum eo in Roma veniret. Quæ cum magna pompa, non pro indulgentiis lucrandis, Romam venit; ubi cepit graviter infirmari, adeo ut a medicis desperata esset. Frater vero ejus memoratus Dominus Latinus, de salute animæ sororis suæ semper sollicitus, per se & per alios devotos hortabatur eam, ut pure confiteretur peccata sua: sed ipsa animo indurato semper respondebat, se satis esse confectam. Unde idem Dominus Latinus, confidens

Cerebrosissima
S. Birgitta
miraculis

Romam ex
obedientia
proficiscitur
Catharina

Curiales
curiam
exage se pro
pejus hor-
ant

Prece clari
expulsum
a vitiis.

Ad viduam
nobilem
voluptas
fama

Roma for-
muloje deso-
lato

A confilens plurimum de sanctitate & devotione Domine Catharinæ, rogabat eam, ut dignaretur sororem suam jam morti proximam visitare, & ut consuleret ei ante mortem veraciter confiteri.

52 Domina vero Catharina semper ad infirmorum consolationem benigna, ad eam veniens, devotis exhortationibus inducere nititur eam ad faciendam confessionem plenarie de commisisse infirma illa, ut prius, dixit se satis esse confessam, nec velle amplius confiteri. Unde Domina Catharina cor ejus induratum intelligens, rogat omnes circumstantes ut orarent, pro salute animæ & gratia contritionis obtinenda, flexisque genibus contulit se ad orationem. Et subito manifeste videbatur de flumine Tyberis ascendere quidam fumus fuliginis nigrior, qualitate spheræ, sed quantitate plaustris fœni; qui levatus in altum supra domum, in qua infirma decumbebat, pendulus vehebatur. In qua domo tantæ tenebræ fiebant, quod nullus poterat ibi præ densitate tenebrarum alium videre. Ille denique tenebrosus turbo, qui mentem illius infirmæ interiorius obtenebraverat, tenebras quoque exteriores sibi in proximo affuturas præfigurabat, nisi poenitentia remedio per gratiam Dei sibi subventum fuisset, idque, sicut pie creditur, propter devotas orationes Domine Catharinæ.

53 Nam turbo ille tenebrosus, viciniorem domum cameræ, in qua prædicta Domina infirma jacebat, solotenus destruxit: ad cujus immanem impetum & fragorem territa infirma illa Dominam Catharinam vocat, & quidquid consuleret, pro salute animæ suæ facere cum lacrymis pollicetur. Unde gratias immensas Domino agens Domina Catharina, qui semper humilium suorum respicit vota, consulit infirmæ Domine, ut peccata sua plenarie confiteretur. Continuo vocatur Confessor: quodque prius audire non poterat sine mentis horrore, jam compuncta serventer expetit cum gemitu cordis & dolore. Sicque confessione pluries facta, sequenti mane sumptis Sacramentis, obdormivit in Domino. Hanc gratiam creditur orationibus & merito Domine Catharinæ veraciter obtinuisse, sicut ibi omnes præsentestabantur, laudantes Salvatoris clementiam, qui exaudivit deprecationem pauperis, & facit misericordias multas propter diligentes se.

54 Devotionis etiam ejus sinceritas ex sequenti divino beneficio evidenter omnibus innotescit. Fuit autem quidam Domina Romæ, quæ septem filios abortivos viro suo generaverat, quæ de re minus dilecta a viro habebatur.

Et cum jam prægnans esset, timuit sicut prius infantem mortuum procreare. Adit ergo supplex Dominam Catharinam, sciens eam sanctam & Deo dignam, exposuitque ei mirabilem casum suum. Unde Domina Catharina dedit ei particulam de vestibus B. Birgittæ matris suæ, exhortans quod illas secum semper portaret usque ad tempus partus: promisit etiam ei, quod vellet adesse quando parturiret. Mulier igitur confisa de ejus sanctitate, sibi injuncta devote complexa. Instante vero tempore partus, vocavit Dominam Catharinam, ut ei suis sanctis orationibus apud Deum obtineret partum vivum procreare: nec cunctata est ad eam venire, sicut promiserat: unde festine ad eam veniens jam partu laborantem, sedulitatem debitam prægnanti humiliter exhibuit, orare & obsecrare non desinens, donec mulier infantem vivam enixa est, quam Birgittam ob devotionem Domine Catharinæ nominavit. Hujusmodi enim gratiam, præsentia & meritis, & orationibus venerabilis Domine Catharinæ veraciter credidit se Domina illa obtinuisse. Hoc factum divulgatum fuit in Urbe & habitum pro grandi miraculo, omnesque qui audierunt hujusmodi factum, laudaverunt pariter Dominum, qui per merita & devotionem Domine Catharinæ, salutaris beneficia matri & proli contulerat in periculo constitutis.

55 Contigit etiam Romæ ipsa commorante, semel inundatione Tiberis nimium excrecente (ita quod pontem Lateranensem & monasterium B. g. Jacobi & multa alia circumjacentia ædificia inundatio aquarum supergrederetur) Romani timentes Urbis excidium propter nimiam inundationem, inito consilio venerunt in domum Domine Catharinæ, rogantes ut dignaretur descendere cum eis ad decursum aquarum inundantium, pro his incommodis Dominum deprecatura. Ipsa vero humilitatis alumna, indignam se reputans, cum lacrymis negare cepit. At illi videntes se instantis precum nihil proficere, vim inferunt, educentes eam de domo, objeceruntque ipsam obviis aquarum inundationibus. Mira res, antiquum redit miraculum. Josue namque tempore Jordanis conversus est retrorsum; ipsa pedibus prostrivum tangente, rediit retrorsum cum omni velocitate, petens alveolum suum, fugitque aqua inundationis ad interiorum sanctæ mulieris. Stupent universi, laudaturque immensæ potentie Dominus, qui etiam in aquis per Sanctos suos mirabilia facit. Unde venerabilis Pater, & sanctæ memoriæ Fr. Petrus Prior Alvastris Ordinis Cisterciensis, huic spectaculo præsens, familiam Domine Catharinæ contestans, alloquebatur his verbis: Tenete memoriter, quæ vidistis mirabilia hodie, quia de his & aliis ejus miraculosis gestis & virtutibus, quæ per eam Deus operari dignatus est, in futuris temporibus requiratur.

56 Deinde cum hæc venerabilis Domina Catharina transiret Neapolim, & ibi moram duceret propter negotium canonizationis præmissum, ad scribendum & colligendum miracula, quæ per S. Birgittam matrem suam, tam in vita ibi existentem quam post mortem ejus, Dominus operari dignatus est; fama sanctitatis ejus celebris habebatur. Unde accessit ad eam quidam magna Domina secundum sæculi dignitatem, exponens ei cum lacrymis, quomodo filia sua marito viduata, a demonio nocturno gravissime infestaretur, nec audebat alicui de propinquis manifestare verecundas hujusmodi perturbaciones; sed propter opinionem & famam sanctitatis ejus ansam captans, ei incommoda filix detegebat. Audiens vero Domina Catharina earum horribilem impugnationem, ex intimis eis condoluit, legique unum Ave Maria submisit, sicut semper solebat cum super aliquibus spiritualibus consuleretur, saluberrimum dedit eis consilium: primo, ut confessionem facerent pure de omnibus peccatis suis, quia propter peccata inconfessa tales illusiones plerumque multis accidunt, & quod nudis pedibus absque lineis camisiis cum omni humilitate ad ecclesiam sanctæ Crucis pergerent, per continuos octo dies ante Crucifixum legendo septem Pater noster & Ave Maria ob reverentiam Passionis Christi: & quod ipsa libenter pro ipsis oraret; quamvis se indignam ad impetrandum reputaret, humillime tamen ex compassionis spiritu spondit.

57 Dictæ vero Domine juxta consilium ejus facientes, octavo die ad eam revertuntur, laudantes Deum, quia misericordiam magnam jam cum eis fecerat, propter salubria consilia & orationes ejus. Nam illud monstruosum demonium eidem juveni in noctis silentio apparuit, terribiliter minans & dicens: Maledicta sis illa filia Birgittæ, quæ me a te separavit, numquam amplius ad te revertar. Sicque oratio mulieris sanctæ exclusit inimicum persequentem, & religavit demonium in deserto Egypti infernalis. Unde propter hæc & alia sanctitatis ejus indicia. Domina Catharina, cum esset post decessum matris suæ Romæ, Neapoli ac in diversis aliis partibus Italiæ & Germaniæ, reputata est & habita pro magna Sancta & sine dubio Deo accepta: ita quod multi in necessitatibus constituti, pro consilio & auxilio apud Deum impetrando, ad eam confugerent, reportantes incommodorum suorum

AUCTORE III. PHONE. f. 8. Exordium periculis Tyberis.

abest a Romani.

aquas corrol.

E.

b.

Nobili videtur ab in cubo venia.

abest matre rogata Catharina.

saluberrim consilio.

demonium abest.

Arum grata remedia, precibus & meritis ejus gloriosis.

AUCTORE ULPHONE.

Albertus Rex Suecicæ

quando Romanam rediit Catharina

S. Jacobi de Septimiana monast. Romæ

Romanæ rediit

non quidem confessa.

sed plura instruitur canonizatiæ causis

f.

a Albertus Alberti Megalopolitani Ducis filius, exasperato & in Norwegiam profugo Magnus successit anno 1363; domus an. 1395 exasperatus etiam ipse est, & in paternam ditionem se recipiens locum fecit Margareta, Danica Norvegiæque Regina, qua Hagvino Magni filio nupta fuerat.

b Anno 1375 pascha in 22 Aprilis eadebat: cur autem Romanam desinatur Catharina, cum in Gallia tunc adhuc Pontifex degeret? nempe præcipua visa sanctius acta documenta Roma & in Italia potenda erant: quod dum fieret, ita tam dispositis Deus, ut eodem tempore Pontifex Urbanus de repetenda Roma consilium inierit, Romanæque adveniens initio anni 1377, quo cum anno uno Catharina præveniret, ut ipse quinquennio integro Roma, id est, in Romanis partibus, pro hac causa commemorata indeque ante initium anni 1381 regressa.

c Itineri forsassitento dum miraculorum in iis per quas S. Birgitta corpus translatus fuerat, terris patrum septimania authentica colligit.

d Multa eorum extant in suo tom. 2 revelationum ex antiquo MS. edita.

e Ipse in primis Pontifex: qui creatus an. 1370 cum S. Birgitta, de mandato Dei & Drupara Virginis ejus in Italiam rediisse sollicitante, multum super eo negotio per interuenientes consulens, ut exponit rerum earundem particeps Alphonus Eremita apud Odoricum Rainaldum tom. 17 Annal. Eccles. ad ann. 1379. n. 10.

f Pons Lateranensis Roma nullus: & procul a Tiburi, edito in loco, Lateranum est: nomenclum hic designari, quam qui nunc a restauratore Poni Sixti dicitur, facile credet qui situm Urbis novit, præsertim regionis Transiberinæ, in qua rem altam indicat.

g Monasterium S. Jacobi, quod vulgo di Settiana cognominatur, ab eo cui adjacet Porta Septimiana, ingressum præbente ad longissimam rectissimamque secundum Tiberim plateam, qua Longara dicitur, atque ad portam S. Spiritus & burgum S. Petri ducit: de eo autem monasterio apud Pancirolium agitur in regione 8 eccl. 3, diciturque a Canonici Vaticanis & monachis Sylvestrinis extructum, postquam Innocentius IV anno 1245 & Ordinum approbasset & locum hunc illis concessisset: nunc ab eis desertus a Tertiaris S. Francisci incolitur.

h In MS. Hubergensi & Lovanensi excuso miraculum hoc habetur in appendice: ex quo forsasse aliud illud in Vita textum transiit.

C A P U T VII

S. Catharina mors & sepultura, cum prodigiis utramque comitatis.

C 58 **E**xpeditis negotiis apud Neapolim, & miraculorum conscriptionibus sanctæ matris suæ Birgittæ, venerabilis Domina Catharina Romam rediit, & canonizationis processum, quem sub Gregorio XI inceperat, continuavit: sed prout negotium canonizationis exigebat, non potuit habere debitum effectum, quia Papa a morte præventus fuit. Unde totum negotium illud canonizationis exordialiter initiandum, ad Urbanum VI successorem immediatum ipsius Gregorii, exitit devolutum. Qui quidem Urbanus Papa B. Birgittæ, dum in humanis ageret, noveritiam habens, & suæ sanctitatis experientiam, canonizationem ejus attentavit, sed non consummavit, ob varios casus, qui in illis diebus in Ecclesia accidebant, & schisma e tunc noviter inchoatum. Igitur Venerabilis Domina Catharina, quinquennio pro prædicto negotio sic Romæ peracto in magnis & gravibus expensis, cum ei ob periculosum schisma, quod imminabat, non esset spes, hujusmodi negotii tam ardui posse consequi finem debitum, ut docuit; saniori usque consilio Prælatorum, vitam & miracula sanctæ matris suæ Birgittæ conscripta, cum suis attestationibus sub pluribus publicis instrumentis authenticis & sigillis Cardinalium, Prælatorum, Dominorum, & Dominarum in diversis Urbis & orbis partibus, omnibus veram fidem præstantibus, Romæ deposuit: dispositioni dividæ & providentiæ committens illud sanctum negotium ad futurum.

59 Cumque ab Apostolico prænominato impetrasset & Bullam, in qua f. continetur Regula Salva-

toris in tertiæ persona, & alia privilegia pro monasterio Watzstenensi, disponebat se ad patriam redire; omnibus Romæ tunc degentibus relinquens celebrem sui nominis memoriam, & famam sanctitatis. Dominus autem b Elazarus Cardinalis, eidem Domine Catharinæ devotionis solatia dilectionisque beneficia, consilia & auxilia, quibuscumque suis negotiis procurandis, ob viæ ejus eminentiam singulariter & devoto impendebat. Habebat quidem Cardinalis prædictus a juventute sua singularem devotionis gratiam ad Sanctam Birgittam, tam viventem quam defunctam, quia ipsa vivente se in via Dei & vita, secundum ejus sancta consilia & monita salutaria, devote & humiliter conformabat. Summus vero Pontifex Urbanus VI una cum sacro Collegio Cardinalium, eam singulari dilectionis favore excipiens, dabat ei cum benedictione Apostolicam Bullam exhortatoriam sive viaticam, ad Domipia, civitates & castella, ad quæ eam declinare contingeret, ad tuitionem in via habendam & securitatem. Unde virum magnæ auctoritatis de curia, ut eam per partes Italiæ tuto conductu deduceret, secum usque ad Alpes ire præcepit.

60 Quantis igitur ab gratiam Domini Papæ, & ejus Bullæ condignis honoribus excepta fuit, a civitatum Primoribus, Ducibus & Principibus, tam Italiæ quam Alemanie, stylus in longum potraheretur, si omnia deberent enarrari. Unum tamen æstimo necessarium ad dicendum, quod passim omnibus ad se venientibus monita dabat salutaria, quæ non tantum viæ sinceritatis sanctæ comprobabat, imo etiam miraculi novitas commendabat. Accidit in Prossia, cum in itinere ex labore & infirmitate plurimum fatigata curru veheretur, ut unus de familia ejus curru insidens obdormiret, & ex agitatione curru præcepit caderet inter pedes equorum; rotæque succedentes costas ei intantum confregerunt, quod vix anhelitum trahere valens in currum levaretur. Cui, sicut omnibus infirmis & tribulatis semper solita erat, benigne compatiens, latus ejus contritum & costas contractas, legens Ave Maria, manu leniter contractabat, Arubi manus mulieris sanctæ costas contractas tetigit, virtus divina ipsas solidavit, dolor cessit. Et qui vix propter immanem cruciatum spirare potuit, lætus eodem die & omnino sanus discutrit: laudes Deo & Domine Catharinæ exolvens, pro recuperatæ beneficio sanitatis. Considerabat enim, quod in tactu manuum hujus Domine, medicina suo dolori competens salubris exitit, & non in malagmate, quod a medicis magno pretio comparatur.

61 Eo denique tempore, quo de Roma recessit, cæpit in via corpore debilis existere, & de die in diem languor invalescere; vires tamen animæ & mentis ejus devotio in Domino numquam in ea marcescebant. Nec remedia quævis medicorum, quia toto cordis desiderio cupiebat dissolvi & esse cum Christo. A tempore autem, quo de Roma rediit ad regnum Sveciæ, & monasterium Watzstenense, usque ad obitum suum, videlicet ab Octava Apostolorum Petri & Pauli usque ad festum Annuntiationis Dominiæ, continuis variis corporis ægritudinum passionibus laborabat. Sed quanto corpore infirmior, tanto mente exitit vigorosior, sciens quod virtus in infirmitate perficitur, & stabilitas festinat ad coronam.

62 Nec deerant tantæ sanctitati miraculorum insignia, quæ civitas supra montem posita abscondi non potest. Contigit igitur quemdam de familia monasterii de alto quodam edificio super lapides & ligna præcipientem ruere, sed passus hanc ruinam validam, fractis costis dexteri lateris, ut moris est, & quassatis, cum difficultate anhelitum trahere vix valebat. Quod cum p.æ matri monasterii, Domine Catharinæ nuntiatum

Bullam obtinet curia maritima Regule.

b

secum Eleazar Cardinalis.

iter ad iter cum monachis.

ab quod aliquo horum existeret.

sanatum sub curru convulsam.

atque f.

ipsa quoque Roma exitit ex toto concipiens.

se quodlibet debilitat.

ex alto tam p.æ matri.

A tiatum esset, ipsa condolens dolenti, descendit ad januam monasterii, oratione premissa laxa membra tetigit, & ad ejus tactum divina virtus membra confracta consolidavit, latusque sanus factus & incolumis, ad labores statim rediit, magnificans Deum, qui talem potestatem dedit hominibus. Novit autem vir ille, hujusmodi sue laturæ somenta unctionis congruere & emplastra: sed tactum manus hujus sanctæ Dominæ multo excellentiorem in his omnibus præjudicavit, & virtutem Dei in manu ejus existere omnibus prædicavit.

63 Agriculturn autem Venerabilis Dominæ Catharinæ quotidie accrescente, studuit se frequenter Sacramentis committere. Ex ferventi devotione, etiam postquam peregrinationem susceperat cum matre sua, quotidie Confessionem faciebat, in cordis contritione: & aliquando bis vel ter ad lavacrum confessionis humiliter accedebat. Noverat autem, quod Confessio est salus animarum, dissipatrix vitiarum, restauratrix virtutum, oppugnatrice demonum, & quod obstruit os inferni & aperit portas Paradisi. Sacramentum vero Corporis Christi, propter passionem stomachi, in hac ultima ægitudine sumere non audebat, sed gestibus devotionis, prout posuit, sacrosanctum Corpus Domini venerans, levatissime oculis ad cælum, diu cordis lingua (quia carnis lingua jam obmutuerat), aliquid soli Deo cognitum perorans, assistantibus Sororibus & cœtum suum Deo commendantibus, in Domino feliciter obdormivit.

64 Statim prodigia e cælo, sanctitatem ejus testantia, aliquibus devotis personis apparuerunt. Nam stella visa est stare supra domum, in qua jacebat corpus exanime per dies & noctes, usque dum corpus fuisset traditum sepulture. Corpore vero ad sepeliendum delato, stella videbatur moveri de loco suo, quasi obsequium funeri ejus præstituta: & funere posito in ecclesia, inter missarum solennia, stella manebat quasi pendula super feretrum corporis extincti; sed humato ejus corpore stellæ illius cessabat officium. Bene quidem stellæ ministerio honorabatur, quædam in humanis ageret, vitæ puritate clara firmaque ac perseverans & lucens in sancto proposito exemplar commendabilis conversationis omni morum honestate fuisse perhibetur. Aliquæ etiam devotæ personæ, cum sacramentis assererent se vidisse luminaria mire radiantia in aere ante feretrum ferri, dum portaretur ad ecclesiam sepelienda; sed a quibus illa luminaria portabantur, videre minime poterunt.

65 Convenerant autem diei depositionis ejus in V. Vatzsteno quamplurimi Prælati, Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates, de regnis Sveciæ, Gothiæ, Daciz, & Norvegiæ, nec non ex seculari potestate Dominus Ericus & filius Regis Sveciæ, cum multis Principibus, Magnatibus, & Baronibus, inferiorum statuum, Clericorum & laicorum multitudine copiosa. Erant vero non modica per singulos suspicia cum lamentis, præcipue Virginum inclusarum, quæ exequias benignæ matris gemitibus & lacrymis celebrant. Efferebat ad sepeliendum extinctum corpus ejus memoratus Dominus Ericus cum Principibus regni, factaque est compressio magna populorum, & via deferre ad sepulcrum corpus sacrum valuerunt, quoniam omnis turba querebat contingere illam margaritam pretiosam. Debitum sepeliendi officium beatæ memoriæ Dominus Nicolaus Episcopus Lincopensis, assistantibus sibi Archiepiscopis & Abbatibus, cum multitudine Clericorum & religiosorum numerosa, lacrymose explevit.

66 Inter hos affuit quidam magnæ auctoritatis & scientiæ magister, Tordo Episcopus Strengensensis, in exequiis ejus sollicitus & devotus ministrator; qui ob devotionem & familiaritatem, quas erga eam adhuc vivam habuerat, manum Dominæ Catharinæ palpitando

tangebatur, recommendans se ejus interventui apud Judicem æternum. Mirum dictum, sciebat Episcopus manum suam fortiter teneri & comprimi mano D. Catharinæ, sicut solet fieri inter amicos & fidei iustores, qui manus suas in signum majoris dilectionis & firmitatis invicem fortiter constringunt. Ipsa enim in Roma existens, pro eodem Episcopo, veniente ad Apostolicam Sedem pro electione sua confirmanda, apud Dominum Apostolicum, Cardinales & Officiales Curiz plurimum laborarat. In hoc facto constrictionis manus Episcopi dabatur intelligi, quod sicut cum viva hortabatur memorari sponsonis suæ Deo factæ, pro quo quodammodo coram Domino Papa pro confirmatione sua intercedendo fidei iussit; sic exempta carnis oneri, assistens æterno Pontifici, admonuit fidelitatem servare suæ promissionis, quasi sibi inculcaret illud Sapientis: Si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui; fac ergo quæ dico, & temetipsum libera.

67 Obiit autem Venerabilis Domina Catharina in E monasterio V. Vatzstensi, anno Domini millesimo trecentesimo octogesimo primo, * undecima Kalend. Aprilis, die Dominica, videlicet in profecto Annuntiationis Dominicæ, & in crastino ejusdem honorifice est sepulta. Ad ejus tumulum, & sanctam memoriam, multa patruntur devote poscentibus beneficia, ipsius dono, qui in Sanctis suis est laudabilis & mirabilis in sæcula sæculorum. Amen.

a Anno 1378, 16 Martii.

b Eodem anno 2 Aprilis suffraganeus est: scribit autem Alphon-
sus, ex Episcopo Giannensi remissa, apud Odericum Rainaldum in Annal. ad an. 1379 m. 10 rem huc spectantem hinc verbis: Quia ego per quatuor vel quinque dies antequam intrarem conclavem, verisimiliter vidi quod D. Bartholomæus Archiepiscopus tunc Barenus debebat eligi de communi consensu ambarum partium; ideo tunc ivi ad D. Catharinam, filiam B. Birgitæ, cujus negotium promoveo in curia, & persuasi sibi, quod tunc ad Dominum Archiepiscopum, & ei maximam reverentiam faceret, & negotium canonizationis sui matris valde efficaciter commendaret; eo quod ego videbam, ut ipse eligeretur in Papam. Ipsa vero hoc audiens statim illuc perrexit, & in ecclesia S. Petri ipsum invenit, & tunc ei maximam reverentiam ultra solitum exhibuit, & negotia sua illi humiliter recommendavit. De quo ipse tunc magnam admirationem concepit: eo quod dicta D. Catharina non consueverat ei facere tam profundam reverentiam.

c Cum electus est eodem anno mense Septembri Robertus Grisebunden-
sis, sub nomine Clementis VII. successit Avinionensi.

d Quod demum a Bonifacio IX. abjunctum fuit anno 1391, extatq; in Bullario signata Nom. O. A. b. b. canonizationis bul-
la, cu parte ad annum præstatum inserta Annalibus eccles. ab Oderico Rainaldo: integra vero Revelationibus præfixitur antiquissima editionis Francofurtensis.

e Imperatoris autem an. 10. Urbani hujus, 121 Nonas Decem-
bris, qua erat impressa ante Regulam in tom. 2. Revelat. D. Birgitæ: ex qua ipse Durandus se aliorum, corrigis, qui ante scriptum Ordinem S. Salvatoris ab Urbano V. fuisse institutum: quod revera dicitur quidam tunc potest: cum in hac ipsa bulla dicatur Sancta, monasterium S. Mariæ de Walsena Ordinis S. Augustini sub vocabulo S. Salvatoris de licentia felicitis record. Urbani Papæ V. fundavisse & constitui fecisse ac sufficienter dotavisse: & quod eadem Birgitæ, dum vivit, quasdam constitutiones circa modum vivendi regulares & observantias tenuit in eodem monasterio, revelatione divina (ut creditur) fecit & ordinavit. Etsi distas constitutiones non ipse Urbanus V., sed ejus successor recognovit, fecerunt atque probaverunt: nam quod ante circiter octiduum aut viginti annos, priusquam creatoris Pontificis fuerat Birgitæ, id, quia factum ratum habuit; de ipsius licentia fecisse dicitur.

f Edita quidem Bulla nihil simile habet: solem tamen fuisse ipsam originalem, patet ex his verbis 6 proat in quibusdam litteris inde confectis ipsius Cardinalis (de quo mox) sigillo munitis, prædictas constitutiones de verbo ad verbum continetibus, quarum quidem litterarum tenorem inferi fecimus, plenius continetur.

g Ita quidem cap. 1. & initio capitis 31: initio tamen capitis 29 & in decursu capitis 31 etiam in prima persona loquitur S. Birgitæ, & junctum Christo colloquia præponit.

h In bulla Elyzarius tit. S. Balbina Presbyter Card. cui Urbanus VI. Constitutiones a Christo S. Birgitæ dictatas, & Gregorius IX. jussu examinatas, iterum cognoscendas commiserat,

X x

ut ibidem

quæ cum
sua promissio-
ne ad-
manens.

Prov. 6, 2

* imo nona
Dies martis
et sepultio-
re

Urbanus V.
antequam
creatus in-
flicto Ca-
tharina.

Urbanus V.
audiet post
se Ordinem
Birgitæ
num probat-
um?

consolidat
statim

confiteretur
quod dicit

et spiri-
tualiter
committitur
eas

Stella super
domum
mortuæ
conficitur

item lumi-
naria ante
feretrum.

Ab ordinibus
effertur
ad sepul-
tum

Tordus
Episcopus
Strengensensis
exanimis
strigito.

AUCTO-
RE UL-
PHONE

A ut ibidem legi tur . Refertur autem a Ciacconio ex Episcopo
Theotimo assumptus, & unanimator Cardinalibus a prædilecto
Urbano creatis anno 1378 14 Kal. Octob. & sub eodem Papa
mortuus putatur, S. R. E. Penitentiarius Major.

i Pute Upsalensis & Suecia, cuius suffraganei Lincoponensis,
Scarenensis, Strengnensis, Årshemensis, Vexiomenensis, Åboensis &
Viburgensis: Lundensis & Dania sub quo Roschildensis, Oden-
sensis, Ripensis & Sclerwicensis. Norvegia vero Episcopa-
tus quatuor nominantur, Åskens, Stavangrensis, Bergen-
sis, Drontemensis.

Episcopus
sestensis

x Diversus ab eo, qui inter Reges Suecia hujus nominis
XIII, ex Duco Pomerania, annitens matertera Margarita,
inauguratus est anno 1396, & cum ipsa communiter tria regna
esset moderatus usque ad annum 1412: solus deinde post illius
mortem usque ad annum 1437.

Exius 11
Rex Sue-
cia.

i Urbs Episcopalis ejus in Sudermannia est ad lacum Me-
ler, inter Tschilam & Tolgam, passuum millibus circiter 200
Stockholmia versus occasum distans.

Stavangren-
sis diocesis.

A P P E N D I X .

Miracula sanitarum ad S. Catharinæ invocatio- nem infirmis concessarum.

Putea tor-
rentem lap-
sus

68 **D**E miraculis ejus post mortem, quæ gloriosus
Deus propter merita ejus fidei concedit, ali-
qua volentibus scire præsentis pagina deprimantur.
Transactis aliquibus annis post obitum ejus, die quo
ossa ejus levabantur propter fundamenta columbarum
ecclesiæ collocanda, in parochia Molaby quidam pue-
rulus, infans nondum trium annorum, cecidit de
ponte in torrentem rapidum, quærebaturque a paren-
tibus submersus per duos dies: tertio vero die inven-
erunt infantem illum contra omnem spem vivum, ad-
hærentem palo molendini cujusdam. Interrogant pa-
ter & mater infantem, ab antea informem loquentem,
quomodo palo illi adhæsisset. Respondit puer jam for-
mate loquens: quando de ponte cecidi in torrentem,
quidam Domina, albis vestibus induta, suscepit me
adhærentem palo sub pallio suo, quod aquæ mihi non
nocuerunt, & dixit se vocari Catharinam de VVatzste-
no: adhortataque est me venire ad VVatzstenum: sed
vobis me levantibus de aqua, Domina illa disparuit.
Parentes igitur ejus venerunt cum puero ad monaste-
rium VVatzstenum, ad tumulum venerabilis Domine
Catharinæ, cum offerentiis suis, referentes cum Sa-
cramentis gratiam eis factam per merita Catharinæ,
sicque compleris votis ad propria redierunt.

Adm. fer-
vatur a S.
Catharina
adjuvante.

69 Sanctimonialis b in monasterio VVatzsteno gra-
vi ægritudine per annos plures detenta, tantum quod
multoties extrema Unctione percepta & aliis Sacramen-
tis, de vita desperata omnino, morti carnis destinata
videbatur: mitigatis interdum intensis doloribus, ro-
gavit quemdam Fratrem Confessorem suum Sanctis ali-
quibus vota facere, ut eorum meritis cancellæ sospita-
ti redderetur, quod posset Horæ legere & devotioni
orationum aliquatenus intendere: desperabat enim se
plenæ sanitati restitui. Fratri vero illi quid pro ea ac-
ceptum voveret deliberanti, incidit memoria de Domi-
na Catharina, videlicet ut vitam ejus & miracula scri-
beret & colligeret, si ejus meritis aliquantum ab infir-
mitate relevari ei concederetur. Voto hujusmodi facto
cepit infirma remissius habere. Procedente vero tem-
pore Frater ille oblitus promissionis factæ, scribere vi-
tam Domine Catharinæ & miracula ejus colligere præ-
termisit: unde etiam infirmitas præfata sanctimonialis
plus solito ingravescere cepit. Quare Frater ille
inertiam & negligentiam suam recognoscens, timuit
sibi animadversionem & judicium imminere, eo quod
votum suum rationabile complere distulisset. Itaque
votum pristinum plena cum voluntate, etiam cum
imprecatione vindictæ Dei renovavit. Transactis pay-

Pro ope
votum
Confessorum

describendis
S. Cathari-
nae Altit
votum con-
cipit.

ad quod
impudam
votum ani-
mavit.

eis diebus cum Frater ille cepisset vitam ejus conscribere. D
re, videbaturque sibi quod B. Birgitta sederet in capite
mensæ, ubi Confessor solitus est sedere: alias etiam
personas sibi assidentes vidit, sed quas aut quales in-
telligere non potuit. Ad mensam videbatur Domina
Catharina ministrare, quæ Fratri illi in medio ceto-
riorii occurrit, porrigens sibi manum suam: quam ad
manum suam applicabat, innuens ei, quod si voto fa-
cto satisfaceret, infirma illa sanctimonialis sanitatem
recuperaret. Et hæc visio continuatis noctibus per his
facta est. Unde Frater ille operam dabat investigandi
de vita ejus & miraculis, & præcipue de personis quæ
ei in urbe Roma, Alemannia partibus & in regno Sve-
ciæ usque ad mortem familiariter adhæserunt; & discon-
tinuatis vicibus audita describens, per duos ferme an-
nos ignaviam mentis suæ confectus, historiam glorio-
sæ Domine Catharinæ distulit consummare: totoque
medii temporis spatio prædicta sanctimonialis, quam-
vis lente, infirmitatum incommodis laborabat: sed
conscripserit Vita ejus & sanctis actibus, est pristinae ro-
dita sanitati.

Itaque bene
blestiana
agra obli-
viti fami-
tem.

70 Adhuc de crebris & quasi quotidianis ad sepul-
crum ejus miraculis, ipso largiente qui in Sanctis suis
semper mirabilis atque laudabilis existit, aliquam sub-
jungere curavi, ne lucerna tanta pulchritudinis abi-
condita sub modio, corpore oblivionis extinguatur.
Sacerdos quidam dictus Petrus Kranka, Vicarius in
ecclesia Parochiali VVatzstenensi, tantum dolore ca-
pitis premebatur, quod fauces & linguam movere,
seu os ad capiendum cibum aperire minime posset.
Omni igitur humano auxilio in hoc necessitate articulo
destitutus, ad Dei Sanctorumque suffragia se tota
mente & devotione convertit, signis & auribus in-
nuens, ut vota pro eo fierent ad aliquem Sanctorum.
Unde placuit quibusdam ejus amicis, debere sibi
votum & oblationem ad sepulcrum Domine Ca-
tharinæ, ut meritis ipsius a passione hac gravissima le-
varetur. Hoc voto emisso, sequenti die exhaustis jam
viribus, infirmus ille quasi in extasi positus, vidit duas
Reverendas Matronas ad se introeuntes, quarum altera
ei dixit: Ex quo vota tua ad me direxeris, tibi li-
benter subvenirem, sed multum impatiens es; tamen
scias, quod veni tibi in auxilium. Qui ad se reversus,
sensit dolorem imminutam, & os, linguam, & cete-
ros sensus suo naturali officio redditos: & qui per se-
ptem dies continuos sine cibo & potu ac sermonis clo-
quio exaruerat, sumptis naturæ fomentis, Dei magni-
tia per merita B. Catharinæ sibi exhibita, prædicabat
hilariter: ad sepulcrum Domine Catharinæ caput
de cera offerens, in testimonium quæ sanitatis constantiter
recuperata.

Vicarius
VVatzst. de
immuni do-
lore capitis
liberatus.

Alit. pro eo
votum
facit.

71 Quædam Sanctimonialis, nomine Birgitta, do-
lorem dentium tam vehementem patiebatur, quod ni-
silla ex illo dolore tantum intumuit, ne oculo aliquid
videre posset. Nocte quadam dolore aliquantulum sopito
cum dormiret, apparuit Domina Catharina ei dicens,
Vis sana fieri? Illa respondens ait: Domina mea Ca-
tharina ex toto corde opto ab his doloribus salvari.
Quo dicto, ipsa venerabilis Domina manū suā maxil-
lam illam turgidam leviter pertractans tribus vicibus,
qualibet vice manū excussit: qua vigilante dolorem
sensit mitigatum, & in oculo visum recepit aliqua-
tem: sed paucis diebus evoluit plene convalevit, gra-
tias agens Deo & Domine Catharinæ, cujus meritis se
noverat sanatum. Item alia vice dolorem dentium pa-
tiebatur ita vehementer, quod dolor ille cerebrum ex-
pitis & auriculam ejus dexteram ita occupavit, quod ti-
mebat sensibus privari: sed usa meliori consilio, petiit
sibi adferri Reliquias Domine Catharinæ: quibus affu-
tis tetigit aurem & maxillas cum illis, & dolor in pau-
cis evanuit diebus.

Alia intol-
rabili dole-
re dentium

semit

interuenit
liberatur.

A 72 Dignūm estimavi non omittere quomodo anno Domini MCDLXVIII quadam sanctimonialis ejus meritis ex morbo paralyticis sic curata: nam contigit ipsam minutionem venarum feria tertia Pentecostes inmanibus recipere, & facto prandio officio linguarum non modice privari. Quæ ob causam percipiendi remedit feria quinta, ad sudorem obtinendum & materiam hujus debilitatis dissolutionem, balneum est ingressa: ex quo sequentibus diebus tantam impotentiam in currebat, quod non valuit loqui, neque cibum capere neque aliqua membra in dextero latere ad aliquid movere: os vero & oculus dexter obliquitatem & lingua grossitiem cum albedine habebant: cetera quoque membra viribus suis erant defuncta.

ad mortem deducit

devote pro ea supplicavit.

manus in flata & excelsiora extulit.

seorsim mulier intonitum.

inter lacus, aliter non potest.

Quæ sic quasi semimortua in infirmatorio decumberet lecto, nulla signa dare valuit aut responsa, sensibus totaliter alienata. Sorores ei mortem imminere timentes, Confessorum vocant, ut Sacramentis eam muniret in mortis foribus laborantem. Ad quam cum venisset, loqui aut os aperire non potuit; oleo sancto eam inunxit. Quo facto nocte sequenti una de Sororibus infirmariis, devote considerans ejus languorem, pietatis oculo plurimum ei compassa, ad supplicandum Dominæ Catharinæ filię S. Birgittæ pro convalescentia infirmæ menti ejus occurrit. Et continuo flexis genibus orabat Dominam Catharinam ut infirmæ suis meritis & precibus apud Deum misericorditer subveniret: votum faciens quod, si ab hac infirmitate convalesceret, oblationem suam faceret ad sepulcrum ejus in memoriam hujus facti. Quæ statim die sequenti coepit more infantium verba non ad integrum deprimere: sed infra sex dies sequentes plene in omnibus paulatim membris convaleuit, oblationem de cera faciens ad sepulcrum Dominæ Catharinæ, cujus meritis se credidit sanitati restitutam, gratias agens Deo, qui mirificat Sanctos suos & ostendit apud se meriti gloriosos.

73 Anno Domini MCDLX, ancilla Domini Andreæ Clerici in VVezenbra, Ingressis nomine, habuit manum per tres hebdomades inflatam cum dolore maximo, & ulcerosam ita quod nullam curam rei domesticæ posset cum illa operari. Adhibitis pluribus medicinis nullum ei adfuit remedium. Quadam die veniens ad monasterium ad primam Missam legit orationes suas confectas. Cum autem sicciorer, occurrit menti ejus memoria Dominæ Catharinæ filię B. Birgittæ, ut ad sepulcrum ejus, pro recuperanda sanitate manus suæ, accederet: quod statim fecit vovens manum ceream offerre illi, si manus suæ sanitatem suis meritis obtineret. Voto autem facto ante meridiem tota illa inflatio evanuit, & manus plene est restituta sanitati.

74 Quadam femina, in parochia Linderaas, intoxicata, voluit serpentem de ore suo evomere, sed nulla ratione potuit: tunc hi, qui sibi adstiterunt, videntes sibi mortem imminere, quia respirare non valuit, voverunt Dominæ Catharinæ se facturos oblationem pro ea, si vita salva serpentem evomuerit. Voto facto, eiecit serpentem, & statim post ejectionem sequebantur quatuordecim bufones: & salva facta est hac vice & fecit oblationem ad sepulcrum Dominæ Catharinæ, cujus meritis se salvam esse confidebat.

75 Cum supradicta beneficia, seu miracula, multa, variaque, & admiranda sint, aliorumque Sanctorum virtutibus & meritis, scilicet in omnium necessitatum, aggritudinum, morborum & obfessorum curatione dignissime comparanda; satis est ad ea recurrere, quæ dextræ Dei digito, tam foris in sua peregrinatione quam domi in optima & virtuosissima conversatione sua, sit operata. Unum itaque e multis stupendius ceteris, quod in frigidissima ejus patria acciderat, hic inferendum erit. Monasterio S. Birgittæ in

Tom. III. Mart.

Regno Gothiæ seu Sveciæ, adjacet quidam lacus, Vetter dictus, longitudinis sexaginta & latitudinis viginti Italicorum milliaria; qui talis est naturæ, quod cum tempestuoso vento eoque remisso congelatus fuerit, & tempus resolutionis imminet, vehementissimo strepitu incipit in fundo ebullire & commoveri, magnæque violentia prorumpere in parvas rimas vel scissuras quæ fiunt in glacie; & has in modico temporis spatio facit valde latas, licet pro tunc glacies in spissitudine habuerit plusquam unum vel duo brachia; & tunc cooperante superiore impetu, dividitur tota glacies in plures particulas, ita quod multi existentes super ipsis, frequentius (nisi Dei præsidio & Sanctorum invocatione tutelam invenerint) submergantur. In hac angustia constituti homines cum jumentis & vehiculis, visa horribili collisione & dissolutione ac voragine glacierum & morte imminente, magno gemitu invocant Deum & S. Catharinam vel Matrem ejus aut utramque ut salvi fiant. Nec frustra id accideret: nam non solum fortificatur pars glacialis, in qua tristes remanent, vel de una ad aliam transiliunt; sed & contra turbinem & vim ventorum gemino miraculo salvi deferuntur ad littus, glacie in aquas quasi momentaneo spatio resoluta.

a Vita Roma & Colonia post Revelationes impressa forme caret tota hac appendice, terminat arg; duobus solis, quæ hic num. 70 & 75 referuntur: & quidem quod ipse primum est, hic postremo ponimus loco: quia abest a Codice Holmienti, ex quo damus cetera, nec non a MS Hubergensi & impresso Lovanienti, qui Codices ita incipiunt, Transactis quippe aliquibus annis: omisso deinde miraculo secundo, rursum absque prævio exordio versum referunt: deinde habent miraculum repressum inundationis Tiberina supra in vita relatum num. 55, quod ita concludunt. Hæc de quamplurimis hujus sanctæ Virginis miraculis gratia brevitas hic omitti sufficiant. Denique subiungunt: Præter dicta miracula unum singulare de pluribus adhuc apponere & non tacere deest. Anno Domini MCCCCLXXI &c. est illud, quod plenius & magis authenticè habet infra inter miracula approbata num. 3. Ex quibus patet, non tantum non esse appendicem hanc illius auctoris, qui primus vitam conscripsit; sed nec minus quidem; indeque factum, ut pro diversitate codicum tanta in eis repertio diversitas.

b Benedicta nomini ut dicitur in prolegom. ubi eadem res cum aliis nonnullis circumstantiis habetur, inveniturque in solo Holmienti editione.

c Pascha eo anno fuit 24 Martii, adeoque feria tertia Pentecostes die 24 Maji.

d Hanc illius loci naturam pulchre confirmat historia a Vestro relata de comitibus, qui juvenem, tempore glaciis hærescentis a propheta & concionandi dono vulgo vixit chilæ puerum sapientem dñm, ab fidei catholica constantiam primo in eundem immerferet lacum, indeq; divinitus terra reddidit alligatas rotas, ab eoq; auditus se frigore, fama & aqua periturum: Lacum enim, inquit vastissimum Vetter, brevi post transcursum super glaciem, suos præcedere iussit. Et ecce glacies derepente se aperit inter servos & herum, hiatusque in immensum crescente, mandata sua ut pergant & mandata exequantur, se unde venerat rediturum. Sed nec redire valuit: retro namque conversus vidit cedentem glaciem & in aquas resolutam. Quare cum triduo super fragmen, in quo primum constitit, fluctuaret; & noctu penes littora ab accolis frustra auditus, & interdum in medio lacu conspectus, a nemine tamen adjutus, cet miserabili, ut illi prædictum fuerat, letho periit.

MIRACULA

A Commissariis Episcopalibus juridice excepta, ex impresso Holmiæ.

CAPUT I

Tenor litteræ commissionis Reverendi Patris & Domini, Domini Henrici, divina providentia Episcopi Lincopensis, super miraculis felicitis memorie Dominæ Catharinæ, filię S. Birgittæ, recipiendis & colligendis.

Henricus, miseratione divina Episcopus Lincopensis, dilectis in Christo filiis, Dominis Benedicto Curato ecclesiæ Hazhabii, & Joanni de

X x 2

Abii,

D AUCT. PHONE. solus per. calose dissolui.

invocata S. Catharina

E

Appendix in oculis cordis distinctio curia.

Lacus Vetter

F

Proscribitur Commissarius

EXPO-
SITIO
CO IN-
STRUM.ut S. Ca-
tharina mi-
racula,patet hanc
colligitur.factis hanc
instruendo
processus.

A Abii, Joanni Ormeri, & Laurentio de Stras, Al-
paristis in monasterio Vastensi, salutem in Domino
sempiternam. Licet miraculorum examinatio, per
quæ gloriosus Deus Sanctos suos in hoc mundo mi-
rificat & exaltat, sit una de summis causis, quæ ad so-
lum Summum Romanum spectant Pontificem, vel ad
eum, cui ipse eam duxerit committendam & delegan-
dam: verumtamen ut cognoscant gentes & enarrent
mirabilia Dei, & benedicat omnis caro nomini sancto
ejus, qui facit magna & mirabilia atque inscrutabilia
absque numero solus, necessarium censuimus ad infor-
mandam humanæ fragilitatis ignorantiam, tam excel-
sas & mirificas Dei virtutes testium fide dignorum asser-
tionibus comprobari. Sane cum a multis non solum ac-
cepimus, verum etiam rerum experientia, quæ om-
nium est magistra, veraciter didicimus, quod quon-
dam dilecta Nobis in Christo filia, nobilis persona, Do-
mina Catharina, carnali propagatione inclita filia B.
Birgittæ, patronæ nostræ clarissimæ, relicta olim no-
bilis viri Egardi, militis nostræ diocesis Lincopensis
ducens vitam suam omnibus exemplarem, & Creatori
suo atque omnium signanter atque singulariter accepta-
bilem & devotam, viam universæ carnis ingressa, pro
suis operibus virtuosus migravit ad Dominum ipsiusque
corpus sepultum in monasterio Vastensi nostræ diocesis
supra dictæ exitit, ubi post ejus de vita præsentis obitum,
is ad ejus devotæ servitutis obsequium seipsam
totaliter deputabat & impendit, multa in testimonium
sue Beatitude signa Christi fidelibus dignatur osten-
dere, atque mirabiliter & liberaliter impertiri: quæ non
debet latere sub modio, sed veluti super candelabrum
posita Dei Ecclesiæ nota fieri & divulgari. Quocirca dis-
cretionibus vestris, de quibus in his & aliis plenam in
Domino fiduciam gerimus & habemus, tenore præsen-
tium committimus & mandamus, & cuilibet vestrum
in solidum, in virtute sanctæ obedientiæ districtè præci-
piendo, auctoritate ordinaria injungimus, quatenus cum
omni reverentia ac matura & sollicita circumspeditione,
nec non timore & amore Dei debito & condigno de om-
nibus etiam quibuscumque, quæ ad præfatam Dominæ
Catharinæ gloriam & exaltationem per mirabilem Au-
ctorem ostensa seu facta referuntur, quæ Deus ad lau-
dem sui nominis propter merita ejusdem dignatur quo-
modolibet operari, cum integra eorum substantia & cir-
cumstantiis legitimis, necessariis & opportunis, per tes-
tes fide dignos, cum debiti juramenti præstatione, au-
dioritate, commissione, & mandato vobis & vestrum
C cuilibet in solidum, ut præmittitur, specialiter factis,
commissis & injunctis, colligere & conscribere curetis
omnes insimul vel unus vestrum, qui tunc præsens fue-
rit: ita quod infirmitas ipsa, modus curationis, no-
men personæ, villa, oppidum & parochia seu civitas
atque diocesis, in quo seu quibus hujusmodi personæ,
circa quas aliqua miracula contigerint, commorantur,
divisim & specialiter exprimantur: nec non tres vel qua-
tuor testes honestiores & magis noti, qui præsentibus erant
& viderunt realiter ipsum miraculum fieri, sub expres-
sis eorum nominibus propriis & oppidis & diocesi, simi-
liter statim post personam tunc curatam inscribantur.
Et ista scriptura in eodem instanti, post descriptionem
miraculi tunc facti & declarati, ipsis testibus præsen-
tibus & auscultantibus diligenter recitetur: ut si con-
tentari noluerit Sedes Apostolica de his, quæ pro par-
te tunc collecta & conscripta sunt, vel quæ ad eam di-
recta fuerint; sed decreverit unum vel plures Præla-
tos de regno vel de partibus extra regnum ad locum
ipsum in Vastenum dirigere, ad inquisitionem diligen-
torem & examinationem uberiores & magis exactam
faciendam, requirendam & peragendam: possint tunc
hujusmodi testes jam recepti, collecti & inscripti ad
faciendam & perhibendam plenam fidem, citari & op-

portune juxta negotii exigentiam convocari, & sario:
se ac specialiter requiri & examinari. Super præmissis
autem diligenter & fideliter observandis & peragen-
dis, sub attestatione divini judicii vestras conscientias
oneramus. Actum & datum VVadzsten. Anno Do-
mini millesimo quatercentesimo sexagesimo nono,
Dominica infra Octavas Nativitatis Christi, nostro
sub a secreto præsentibus impendente.

Sequitur instrumentum commissariorum examinatio-
ni & receptioni testium deputatorum.

Gloriosus Deus, qui dat virtutem & fortitudinem
plebi suæ, qui rationabilem creaturam suam, per
Spiritus sanctum suum sibi feliciter unita & effe-
ctam divinitatis suæ participem, grater erigit in
sublime & dat felicitatis incrementis: qui & cum tran-
quillitate judicat & magna reverentia disponit omnia,
benigniter occurrens ineffabili sua sapientia ad nos,
habitantes in extremis terræ finibus, regno videlicet
Sveciæ, invenit magni pretii mulierem, videlicet ve-
nerabilem & sanctæ memoriæ Dominam Catharinam
S. Birgittæ filiam, virtutum armis contra vitia valde
sortem, ut in libro de Vita ejus plenius declaratur:
cujus gloriosum corpus in monasterio VVadzsten
Lincopensis diocesis quiescit, eamque non solum
dum viveret in terris, excellenter gratiarum ornatam
charismatibus, Divinæ sapientiæ radiis illustrabat:
verum etiam nunc de vitæ præsentis laboribus ere-
ptam, diversis miraculorum prodigiis & signis, inter
Sanctos suos mirificat & inter homines fama celebrem
efficit, & ostendit meritis gloriosam. Igitur ad hoc,
ut a pueris devotis magnificentia divinæ laudabile
nomen eo ferventius exaltetur, & agnoscat omne sæ-
culum, quanta gloria mirabilis Deus in Sanctis suis
dignificat prædictam famulam suam Dominam Ca-
tharinam: ex præcepto venerabilis Patris in Christo,
& carissimi Domini nostri, Domini Henrici, divina
misericordia Episcopi Lincopensis, per patentem li-
teram ipsius sigillo roboratam, nos Benedictus Cura-
tus in Hashaby & Joannes de Abii, licet indigni
Presbyteri, in monasterio VVadzstenensi Lincopen-
sis diocesis, prædicti regni Sveciæ commorantes, di-
ligentiam, quam potuimus, apposuvimus ad scriben-
dum cum testibus, & personarum & locorum in qui-
bus habitant nominibus, aliqua miracula, per quæ
virtuosus Deus eandem famulam suam glorificat: sed
nequaquam omnia. Nam multa valde stupenda refe-
rentur nobis, quæ (quia ad hæc nomina personarum,
vel oculis nostris videre personas, cum quibus facta
fuerint, vel testes idoneos habere non possumus) scri-
bere non curamus. Vere etiam credimus, multa per
eam fieri miracula, quæ nunquam referuntur ad nos:
quod patet per multos hic peregrinantes, & ceram in
diversis formis suspendentes, qui ita veniunt & recedunt,
quod nobis penitus nil loquuntur. Sciendum
est insuper, quod multi sunt in partibus istis cognomi-
na non habentes: hujusmodi ergo de oppidis, in
quibus inhabitant, nominamus. Item notandum, quod
veniunt aliqui non recordantes præcisè dicere nobis
diem, qua infirmitas eorum incepit aut finierit.
Diem ergo & annum, quoad nos veniunt, ponimus,
hoc ex plerisque perpendentes, quod statim finita
passione iter veniendi arripiunt: quorum aliqui hoc
valde debiles attentant, & ad locum ipsum VVadzsten-
ensem pervenientes gaudent se per venerabilis Do-
minæ Catharinæ merita perfectæ curationis antido-
tum in itinere prægustasse. Illa autem miracula, quæ
ad nostram præsentiam & examinationem relata sunt,
ex mandato venerabilis Patris & Domini præfati, jux-
ta formam nobis in litteris Commissionis traditam,
prout melius potuimus, conscripsimus & sequuntur
hunc in modum.

Illi prævia
laudatione
ipsius San-
ctæ.proferuntur
de testatione
solum culte
sunt.illis prævi-
bus præse-
missis.Eorum remp-
sione quo
delata fue-
re.

A Id est, Sigillo: atque hoc fortasse sensu a secretis Principum dicti sunt eorum scriba & actuarii, sive ut vulgo loquimur, Secretarii, soliti sigilli impressione ea signare, quæ dominorum suorum nomine publicari oportet: non autem quod arcuatorum consiliorum suis confici: sic & secretarium consensu potest appellatum signatura locus in ecclesiis.

CAPUT II.

Mortui quatuor voto S. Catharina facto in vitam revocati.

*Puella tri-
stia ex
valore fur-
tulo mor-
tua.*

ANNO Domini MCDXLI, non solum casu, verum etiam & divina potius gratia sic disponente, pausandi gratia venit Officialis monasterii sanctarum Mariæ & Birgittæ de Watzsteno, dictus Porße (vir utique fide dignus, & magnæ devotionis, qui postea factus monachus intravit Ordinem Carmelitarum) in domum cuiusdam, cum ageret negotia monasterii, & ibi invenit petrem-familias cum conjuge sua & amicos eorum dolentes atque lugentes: qui volens lenire dolorem eorum, quæsit causam tristitiæ? Cui habitator domus & uxor: Filiam nostram carnalem lugemus, quod huc ante modicum more infantium cucurrit jocando, æque ludendo cum una dolabra, cum qua perforabat membranam dividendam thoracem & viscera, quæ diaphragma dicitur, & subito expiravit. Prædictus autem Porße recedens ad banchum, ubi corpus jacebat, parentibus & aliis præsentibus & in fletu per-severantibus, agebat: Dilectissimi, nolite dolere neque desperare, quia potentia Dei est immensa, & misericordia sua præsto est in omni loco & in omni tempore. Neque enim putandum est, quod Deus despiciat preces amicorum suorum, & præcipue eorum, qui ei ministrando semper assistunt. In Watzsteno enim est quædam beata Domina, dicta Domina Catharina, filia B. Birgittæ, cujus precibus omnipotens Deus facit mirabilia per orbem. Si ergo ejus nomen & auxilium invocaverimus, mirabilia hodie, id est, hujus infantis resurrectionem videbimus. Pater & mater cum omnibus adstantibus genua humillime fixerunt in terram, & tacti intrinsecus dolore cordium, inceptorum Domini Catharinam orare cum magna devotione & instantia, votum peregrinationis cum oblatione emittentes, quod si Domina Catharina puellæ mortuæ imperaret vitam, Pater & mater cum filia mortua versus Wadzsten peregre iter peragerent sine mora. Orationibus & voto singulorum sic peractis, post modicum intervallum mortua, quasi a somno evigilans, viva surrexit, omnibus non solum tunc præsentibus, sed & aliis postea audientibus in gaudium non modicum & stuporem. Mater vero votum perficere volens, cum filia sua resuscitata venit Wadzsten in locatorium Sororum hora sexta vespertinarum vel quasi, vocans Sororem Benedictam Gudmari, quæ tunc Abbatisa erat: cui venienti cum aliquibus Sororibus infra scriptis in testimonium præmissorum (videlicet Catharina Petri Abbatisa, Ragnilde Nicolai Seniore, Catharina Ergei Seniore, Merita Petri Seniore, Ingeburge Svenonis Seniore, Margarita Nicolai, Christina Caroli, quæ tunc fuit expectans ingressum Religionis, & gestabat infantem in brachiis suis extra monasterium) enarravit Dei beneficia ad intercessionem Domine Catharinæ secum facta, modo & ordine superius tactis, quæ subsequenter aliis Sororibus, quæ præsentibus non erant, hoc idem nuntiabant, quarum aliquæ adhuc agunt in humanis cum eisdem, scilicet Sorores Anna Joannis Priorissa, Birgitta Olavi Senior, Catharina Joannis Senior, Birgitta Alberti Senior, Ilana Matthiæ, Ingeburgis Nicolai. Nomen vero puellæ resuscitæ erat Christina, quasi trium annorum.

*Quædam
monasterii
Cypriote.*

*S. Catharina
in conventu
data a po-
rentibus.*

*resuscitata,
ex Watz-
steno facta.*

2 Quædam mulier nobilioris generis, de parochia Wanga oppido Sactain Ostgothiæ, Lincopensis diocæ-
Tom. III. Mart.

sis, habuit filiam parvulam, Ingridem nomine, quasi trium annorum: quæ tam gravi infirmitate arripitur, quod ab omnibus circumstantibus per tres horas mortua judicata est, quia rigida & frigida jacebat. Rediens igitur pater de remotis intravit domum, ubi mortua jacebat, & stans juxta funus agebat: Quod est istud? Responsum est a præsentibus: Filia tua. ipsa itaque præcipiens, ne quisquam tangeret corpus, protraxit se stillantibus oculis, orans Dominum ex intimo corde, quatenus ostendere dignaretur suam misericordiam sanctitatemque famulæ suæ Domine Catharinæ in filia sua jam defuncta. Finita ergo oratione & voto emisso ad Wadzsten, ubi Reliquiæ Domine Catharinæ requiescunt, ivit ad ecclesiā, ut tractatum haberet cum Curato suo in hoc negotio. Cumque pervenisset ad eum, rogavit eum humillime celebrare unam Missam de sancta Trinitate, in honorem ipsius summæ & individue Trinitatis atque ipsius venerabilis Domine famulæ suæ Catharinæ, & ut oraret pro filia jam defuncta. Cum Missa jam esset facta, rediens in domum propriam, invenit filiam suam viventem circa matrem, qui Deum super omnia, ut dignissimum est, laudans in magna hilaritate perfecit votum emissum, mittens matrem cum filia ad sepulcrum Domine Catharinæ, cujus meritis & precibus ad vitam sit restituta. Mater vero existens circa sepulcrum Domine Catharinæ, cum testibus fide dignis publice omnibus audire volentibus prædicabat hoc magnum, non sine admiratione & congratulatione, miraculum. Nomen patris hujus puellæ Petrus Frenderus multum famosus: nomina testium, Laurentius Nicolai, & Haquinus Joannis cum multis aliis.

B EX PUBL. INSTRUM. Alla mortua morbo ex-
stincta.

*post curam
Missam de S. Trinitate.*

*vitæ a po-
rentibus
revocata.*

3 Anno Domini MCDLXXI post Octavas Corporis Christi, Laurentius Nicolai, habitans juxta molendinum dictum Holm, parochiæ Mochala in territorio Askacherade, misit duos filios ad piscandum salmones: & cum de nocte retia traherent, subito in profundum cuiusdam alvei seu gurgitis rapiebantur, ubi minor submersus permansit, major vero auxiliante Deo liberatus est: qui festinanter cucurrit ad proximum vicinum, ut ejus conditorio fratrem mortuum reinveniret. Audito tali & tam lacrymoso infortunio, dictus vicinus ad alveum, ubi interit, sequebatur: & cum illuc pervenerunt, viderunt unum pileum natantem super aquas, & ibi cœperunt quærere: quo mox invento, ipsum ad litus perduxerunt: ubi cadaver cum cymba relinquentes, ad patrem properabant, dicentes ei, quod acciderat. Quod cum pater audierat, non sine maximis doloribus festinavit ad locum defuncti, & ipsum e cymba, mediante aliorum adiutorio, transferens locavit super unam tabulam ad hoc aptatam: cujus corpus funibus fortiter applicatum, memoratus pater portavit in domum suam, & posuit in pavimento b. stude, & in hac doloris vehementia sperare cepit de potentia Dei, quæ clavem habet vitæ & mortis & Sanctorum suorum suffragiis: & præcipue invocare cepit Dominam Catharinam filiam B. Birgittæ, dicens: O Beata Domina Catharina, si tam sancta es & potens apud Deum, ut publica vox est & fama, partire mecum de misericordia tua, & redde mihi filium meum vivum, qui jam mortuus hic jacet: & vovit istum, ut si revivisceret, visitaret sepulcrum Domine Catharinæ in Wadzsten, cum offertoriis ceræ & aliorum devotorum exercitiis. Quo facto, extendebat filius mortuus primo unum c. os: quo viso pater & omnes alii præsentibus, qui hoc inspiciebant, fortius clamabant pro auxilio dictæ Domine Catharinæ: & sic extendit secundum: deinde brachia & caput, & sic totum corpus: ita quod in brevi plene convalescit, & venit Wadzsten in propria persona ad sepulcrum Domine Catharinæ. Pater vero ejus adimplens omnia juxta voti exigentiam,
X x 3 gratias

*Juvenis ha-
bitans juxta
molendinum
sub mortuo.*

*Ex domum
relatus in-
victus.*

*Quæ per pa-
rem facta
in vitam
redit.*

A gratias agit Deo & Dominæ Catharinæ pro tanto dono
tibi gratis dato. Testes Laurentius Perri, proximus
vicinus, qui submersum extraxit de aqua, & Nicolaus
Laurentii cum patre & aliis vicinis multis.

4 Anno eodem, Joannes Olavi de Parochia Norenbosæ oppido Schonaberg, Lyncopensis Diocesis, negotiis suis expeditis, sub festo Joannis Baptistæ in Wadztien ascendit currum suum cum filio suo, ut reverteret in domum suæ habitationis: & cum perveniret ad villam quamdam dictam Granby, in quodam terræ descensu, equi trahentes currum per violentiam rapido cursu viam dimiserunt infra frutera currentes, & puer de curru ruens & saccustribus bladi modis plenus totus super eum fuit conquassatus, & sic per tres horas jacuit simpliciter extinctus. Pater hæc videns, quasi semimortuus præ dolore, considerata tacite fama sanctitatis Domine Catharinæ, votum vovit eidem Domine Catharinæ, ut ipse & filius suus, si vitam ei impetrare a Domino dignaretur, visitaret sepulcrum ejus cum offerendis, quibus ipsum Deum in sua dilecta gratificarent; & ex ardentissima caritate implorabat opem dictæ Domine Catharinæ, ut sibi vivus redderetur filius. Quo facto puer, qui mortuus erat, incipit

B se movere, & oculos in sublime erigere: ob quod cum immenso gaudio a patre suscipitur in villam proximam deferendus, qui & post in brevissimo tempore integre redditus est pristinae sanitati, & ambo pariter pater & filius votum emissum cum vera humilitate & actione gratiarum jucundissime perfecerunt. Testes Stephanus in Fingstadha, Magnus Joannes, Magnus Nigelli, Magnus Olavi & Canutus exactor in Byristada, proximo Finistada in Askahanrat & quinque eorum vicini ibidem. Nota isti tres resuscitati eodem anno, quo supra, die vero S. Petri ad vincula, fuerunt in Wadstieno. Et cum sermo ageretur ad populum innumerabilis multitudinis, fuerunt ibidem coram omnibus elevati, ut ab omnibus viderentur: quos cum viderent, proruperunt in clamores validos, laudantes & glorificantes Deum in electa sua virgine Catharina, cujus meritis & precibus tanta mirabilia facere dignatus est, ad exaltationem fidei suæ sanctæ & patris honorem.

a Vereor ut hic numerus satis sincerus sit: Et ex forma propositionis præmissa de tempore signando ac tenore sequensium, suspicor annum MDCLXIX signari debuisse. Qui librum impressum transcripsi post numerales notas, ad longum expressis verbis, quod & alibi in compendiariis nostris explicationis causa fecis: quod non potuimus in impresso rescribere.

C b *Multis de hac voce agit Vossius in libro de vitiiis sermonis* pag. 288: *sed gratis disputat an Græca vel Latina origo sit: est enim res ipsa tam propria Germanis, omnibusque ad spectum omnium gentibus, ut apud eos natam vocem nemo possit dubitare: Et proprie quidem ipsum vaporarium seu hypocaustum significat; Germanis tamen ceterisq; latius accipitur pro quavis cuculo seu sala domus beneficiori, quia nullum abijctis simba apud eos videre est.*

Os. i. tibia. c Id est, tibiā: been idiotisimo Teutonibus omnibus, & quotquot easdem fere lingua radices habent, communissimo.

C A P U T III.

Varia miracula anno MCDLXX facta.

Anno Domini MDLXX, quidam Curialis, Petrus Joannis nomine, in bello a Waggoris lethaliter sauciatus fuit, ita quod sagitta, quae per os intravit, occiput penetrando exterius apparuit, & amissa loquella per sex hebdomadas decubuit, ita quod nemo de ejus vita sperabat: sed magis, omnes & singuli desperabant. Tandem divina inspirante gratia, amici ejus convenerunt in unum, misericordiam Dei invocantes, atque implorantes auxilium famulae Dei, Dominæ Catharinae, B. Birgittæ filiae in Vasteno; & votum emiserunt, quod sepulcrum ejus cum oblatio-

ne ceræ, si sanaretur, visitaret. Mox voto facto, **D** cepit loqui, laudans & glorificans Dei magnalia, qui meritis Domine Catharine ipsum restituit pristinae sanitati, intantum quod modico post intervallo votum personaliter adimplevit, qui alacriter & devote ostendit, tam litteratis quam illitteratis, quam misericorditer secum actum erat. Testes vero omnes famuli Stephani Benedicti militis.

6 Anno Domini millesimo quadringentesimo septuagésimo, Petrus Laurenti de Lincopia misit filiam suam circa crepusculum unius diei extra civitatem in campum pro reducendis anseribus suis: quæ subito tam gravi infirmitate percussa est, quod perdidit usum rationis quam sensuum pariter & loquelæ. Et non fuit spes de vita, quia signa mortis evidentissime apparebant: propter quod pater ejus, cum matre & aliis amicis suis flectentes genua, orabant Pater Noster & Ave Maria, in honorem B. Virginitæ & Domine Catharinæ filiæ ejus, & fecerunt speciale votum, ut infans sepulcrum Domine Catharinæ, si evaderet mortem sana, cum oblatione sua & cera visitaret. His igitur scgestis, coepit infans se movere, deinde loqui, & post paullulum perfecte convaluit, & cum oblatione sua venit ad sepulcrum Domine Catharinæ, misericordiam Dei prædicans omnibus, precibus & meritis ejus secum factam. Veritatem hujus miraculi sciunt quamplures, tam Lincopiæ quam Vastenæ, & specialiter Laurætius Ulphonis & sua uxor, & Thelseca mater ejus.

7 Anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo Nicolaus Petri de Wadsteno subita infirmitate arreptus est in quodam nemore, dicto warpawidh, tam graviter quod mortem sibi imminere sentiebat. Tunc qua potuit instantia atque devotione ad Deum & Dominam Catharinam se convertit, hoc illi Domina Catharina stipulando, quod si de tanto discrimine mortis sua prece eriperetur, offertorium suum sibi presentaret. Quo facto, sanus factus est ab illa infirmitate, & equester in domum suam rediit, Deum in famula sua Domina Catharina magnifice collaudando. Testes Olaus Bryuolphi, Mathias Joannis Braske, cives Wadsthenenses, & Olaus Petri in Raasleth.

8 Anno Domini MCDLXX quidam de Wadsteno cum pluribus aliis mercatoribus Lyncopensibus & Suderco- pensibus, Scheningensibus, Wadstenerisibus & Sea- rensisibus, de Alemannia in Sueciam navigans, testimo- nium perhibuit veritatis, quod hostes Regis Sueciæ ordinarent quingentos viros piratas, quicoseum navi & rebus tyrannice caperent: quod & satis ardentè optabant, ut rei exitus docet. Nam ipsos ita de prope invadebant, quod naturalibus industriis vel viribus nullam viam habuerant evadendi. Eo ipso nimium metuentes, magnis vocibus invocabant Deum, & præ- cipue famulam Dei Dominam Catharinam filiam B. Birgittæ, videntes ei devotiones suas, cum offerendis cera & luminibus ad sui sepulcri venerationem & ho- norem. Mox voto factò, ad voluntatem ventum dedit eis Deus precibus suæ dilectæ, velumque in altum du- xerunt, & prospero cursu ab eorum tyrannide avulsi sunt. Mira res! Piratæ insequentes per majores & mi- niores naves, eodem vento eos circuibant, sed nocere non valebant, & sic meritis Domine Catharinæ laudem & gloriam referebant, vota sua plenarie, prout vove- rant, exequentes: Testes Petrus Caroli Proconsul Lin- copensis, Laurentius Stevnt Consul Sudercoensis, Jo- hannes Onstius Augustini Consul ibidem, Laurentius Dynies, id est, Dionysii Consul Scheningentis.

9 Anno Domini MCDLXX, quidam vocatus Witte-
cop, famulus Domini Trottonis militis, patiebatur
tam vehementer dolorem oculorum, quod sanguis ex
ipsis exibat, & nullam quietem invenire poterat,
vovit Dominæ Catharinæ duos oculos de cera &
sanatus

per fab fac-
io tinda-
dente oliv-
tus.

Amici patris
sui vero
suscipiant.

Quem ad-
bus privi-
bus populo
exhibetur.

Simba.

O₂, titr.

*Paella mero-
ris augustiis
et pisa.*

item alius
e famili pe-
riculo.

Invenientes
 et peritantes
 manibus
 vestis.

Constant
vow dolor
uniform,

A sanatus est. Testes Nicolaus Ebbonis & Ulpho Torstani.

*solus de-
lyrium.*

10 Anno Domini millesimo quater centesimo septuagesimo, quidam Vastnenensis, nomine Andreas sartor, cum sederet in mensa Domini Joannis Ormeri, fuit arreptus subita infirmitate tam gravi, quod inter manus presentium crederetur inevitabiliter moriturus: qui vovens Domine Catharine suam devotionem cum oblatione, omni mora penitus sublata, optate salutis restitui merebatur. Testes Dominus Joannes Ormeri, & Dominus Benedictus de Zwillinge Presbyteri.

*per equi-
mentis.*

11 Anno Domini MCDLXX, quidam sacerdos, Sveno nomine, de Sorekhem Scarenensis diocesis, volens proficisci in b Uplandiam, ubi celebrarentur nuptie sororis suae, cum venit Scheningiam, pes equi simul cum cruce tumuit in mira magnitudine, ita quod nullo modo se movere quibat. Qui ad divinum auxilium fugit, cum humanum non adfuit, flexis genibus orans Deum & Dominam Catharinam, eidemque Domine Catharinæ vovit suum servitium & oblationem: quo facto equum ascendit, eadem hora & resam suam sine omni difficultate perfecit. Testes Dominus Benedictus de Zwillinge, & frater Nicolaus unus de quatuor familiaribus monasterii Vastnenensis.

*Captivus
juvenis.*

12 Anno Domini MCDLXX, quidam juvenis de Tiwst captivatus in domo patris sui, & positus est in turre castri, dicti Stekaholm, non pro justa causa, sed e contra, & ibi a festo S. Laurentii usque ad festum S. Birgittæ detinebatur. Et tunc emissus fuit in curia ut laboraret ligna findendo, & alia prout jubentibus placeret; & ne effugere valeret, positum est quoddam calcar longum & grossum de ferro circum os ejus: & quia frustratus omni spe suffragii humani, se erexit in sublime invocando Deum, beatam Birgittam & precipue ejus filiam Dominam Catharinam, eique se & suum offeritorium promisit Wadstenum offerendum. Mox tali pacto inito, & in hoc proposito firmatus, cum parvo lapide attentavit frangere dictum calcar, & primo ictu solvebatur, & liberatus est, & postmodum evasit manus iniquorum: venitque Wadstenum perficiendo votum suum, ibique calcar juxta sepulcrum Domine Catharinæ, in signum miraculi relinquens, prædicabat nomen Domini, B. Birgittæ & Domine Catharinæ in sæcula sæculorum laudandum. Testes Dominus Nicolaus Capellanus, & Frater Nicolaus familiaris monasterii.

*Paralyti
aferentium.*

13 Anno Domini MCDLXX, quidam sanctimonialis, Soror Christina Ammund nomine, de monasterio Scheningensi, cum esset integra & sana toto corpore, & omnibus sensibus & viribus fortis, subito irrumpit in eam a sinistra parte ipsius corporis gravissimus morbus paralyticus, adeo quod sinistram os cum brachio pendebat quasi tela, & ab hora undecima usque ad horam tertiam verbum non loquebatur. Sed tunc loqui cepit modicum, monens ipsam Priorissam & plures Sorores cum ea, vovere Domine Catharinæ filia B. Birgittæ unam monialem de cera: quæ inter genibus flexis cum devotione Dominum orabant, facientes quod ipsa infirma affectabat. Cum ad nutum ejus jam omnia facta sunt, redierunt iterum vires in membra sinistree partis, ita quod erexit brachium super caput, & in mano diei sequentis ambulavit, juxta vota proficiendo de die in diem, glorificans Deum & Dominam Catharinam, cujus meritis adepta est sanitatem. Istud accidit in die Commemoracionis animarum, cum ipsa post Nonam cantatam exivit de ecclesia in dormitorium. Hoc testamur, quæ præsentibus fuimus: Ego Soror Catharina Petri Priorissa, Soror Ragnildis, Soror Birgitta, Soror Christina Sacrista, cum una parte conventus, & duabus Religiosis feminis Helena de Sudercopia & Christina Olavi.

*facto pro
extra puella
voto a mo-
nialibus.*

14 Anno Domini MCDLXX, quidam mulier de Vastna, mater Domini Petri Olavi, tantos passæ est dolores capitis, quod defecit multum in sensibus, & quietem habuit omnino nullam. Vovit Domine Catharinæ unum caput de cera, & statim salva facta est. Testes Dominus Petrus Olavi, & Dominus Joannes Ormeri f. Præbendati monasterii Vastnenensis.

*EX PUBL.
INSTR.
dolores capi-
tis liberan-
tur mulie-
res due:*

15 Anno Domini MCDLXX, uxor Nicolai Balistarii de Wadstæn, Elisabeth nomine, intolerabiles patiebatur dolores in capite per tres hebdomadas, ita quod omni solatio & gaudio destituta fuit, tam diurno quam nocturno: vovit Domine Catharinæ unam seminam de cera, & statim, omni recedente mœrore & languore, gaudio replebatur, magnificans potentiam Salvatoris, qui meritis famulæ suæ Catharinæ ipsam reddidit pristinae sanitati. Testes Dominus Joannes & Petrus tutor.

16 Anno Domini MCDLXX, corpus cujusdam mulieris de Wislingroo tumuit ad modum maximæ lagenæ, ita quod plures dubitabant de morte quam de vita ejus; quæ votum fecit Domine Catharinæ, ut ceram cum oblatione sibi devote transferre deberet. Tunc statim tumor cessavit, & caro rediit in suam naturalem formam & statum. Testes Nicolaus cultrifaber & Magnus Joannis.

*alla ab enno-
mi tumore
corporis.*

17 Anno Domini MCDLXX, quidam mulier nupta in parochia Renna, in villa Jernstæt, Soror Ulphonis Torstani, nomine Christina, intoxicata erat, sed quando vel ubi penitus ignorabat. Crescebant in ea hospites valde nocivi, ita quod vox eorum quasi a tota parochia in ventre mulieris audiebatur: unde ei dolor augebatur indesinenter. Vir autem ejus dixit sibi, mittam te Wadstæn ad fratrem tuum, ut possis aliquod remedium ibi recipere. Veniens igitur mulier ad basilicam S. Birgittæ, sub summa Missa cupiebat refocillare animam suam coram Confessore g. generali; sed quia Confessor alicubi erat occupatus, non potuit habere colloquium ejus: ideo secessit ad tumulum Venerabilis Domine Catharinæ, votumque fecit, quod si Dominus meritis ejus sibi sanitatem conferret, faceret fieri unam mulieris imaginem, secundum facultatem & ostensionem miraculi: prostravitque se ante sepulcrum dictæ Domine, orando humiliter & devoto, ut sibi Dominus miseretur: fatigata enim erat multum: obdormivit: cui dormienti apparuit mulier sibi ignota, elegantis formæ, sibi que dixit: Vade ad altare matris meæ Birgittæ, & circui illud nudis genibus, & senties effectum. Evigilans mulier cepit cogitare de visione somnii, perrexit ad altare S. Birgittæ, ut sibi jussum fuerat, & flexis genibus, perambulabat semel nudis pedibus, ultra non potuit, sed supposuit vestimenta, & circuibat secundario: & tunc pulsabat custos ecclesiæ, ut omnes exirent, & tunc mulier etiam exivit de templo & perambulabat cœmeterium: veniens ad locum b Calvarie, ulterius ire non potuit, quia tunc dolor vehementissimus irrumpit in eam. Mira res! ibi evomuit tres serpentes, qui erant secundum ipsius mulieris æstimationem in longitudine duplicis ulnæ: unus illorum habebat varios colores. Iterum resumptis modicum viribus perambulabat ulterius per cœmeterium, & cum veniebat ad portam, quæ ducit ad civitatem, etiam tunc apprehendebat eam dolor vehementissimus; & ibi secundo evomuit materiam horribilem, quasi globum vel nodum. Ad hujusmodi miserabile spectaculum supervenit quidam peregrinus, qui dixit ad mulierem: Filia tu habes malos hospites: peregrinus cepit movere materiam, & apparuerunt ibi plusquam viginti capita. Iterum modicum receptis viribus intravit cœmeterium S. Petri: tunc cepit tertio molestias gravissimas sentire, & ibi tertio evomuit sanguinem horribilem diversis coloris, & ille sanguis apparebat ibi effusus longo tempore. Iterum post hæc viribus resumptis properabat ad hospi-

*Mulier im-
pudica.*

*g. S. Ca-
tharina ap-
parens.*

*F. utriusque ad
tumulum
S. Birgittæ.*

*Ex iterato
sepius vom-
uit.*

*varia mo-
lestia in-
gesta evom-
uit.*

EX PUBL.
INSIR.

A hospitium suum, nutuens tamen quod aliqua reliquæ remanerent, & fecit sibi parare quamdam potionem, quam etiam bibit; & tunc quarto evomuit purum sanguinem, in signum quod totaliter esset purgata. Tunc ceperunt eam refocillare & convaluit in continenti, remansitque Wadstæn per aliquot dies, laudans Dei potentiam: & regratiabatur filix B. Birgittæ, quæ sibi tam mitis apparuit, sanieatemque sibi prædixit atque impetravit; nec tamen neglexit matrem, quæ subvenit universis. Testes Dominus Magnus de Ruglorsa, Olavus de Hærritstada, Dominus Laurentius de Strar, Dominus Ulpho Miles.

a Perte restitit Westgöta, Gothia trans Veteram lacum paræ occidua: in qua hoc tempore varie pugnatum scribunt auctores, adversus Caroli Regis adversarios, Danorum subsidio nixos: in margine apographi nostri explanationis causa Westrogöthie nomen legebatur.

b Sueonia pars est Bornici sive fauceibus imminens, cuius caput Upsalia; Scarenfis autem diocesis nomen habet ab urbe VVestrogöthia Scara, versus lacum Wener.

c Iter Tentones reyse dicunt, & reysen iter facere.

B d Bojam intellige, sic dictam quod calcari instar pedi uni injecta, pondere suo grossum impedimentum faciat: quales passim mancipia nautica, alias ad labores soluta, gestare videas, quandoque & equi pascuntibus injici.

e Jam diximus pro tibia accipi, uti & mox num. sequenti, sinistrum os.

f Alias Præbendarii dicuntur, ut in Vita S. Petri Damiani: a portione redditus ecclesiastici, ministris Ecclesiæ annuatim præberi solita, unde Præbenda vulgo, quandoque & præbendaria dicta reperitur. Vide Vossium de visitat. pag. 552.

g Ita hic appellatur is qui hoc nomine primarius toti inservit conventui, & viris præest cum titulo Prioris: cui in Appendice ad Acta num. 69 locus in capite mensæ assignatur.

h Frequens est ut in cimiteriis colliculus aliquis excitetur, & ad imaginem ejus montis, in quo passus est Christus, ejus atque latronum duorum crucis in eo erigantur: quæ Calvariam ex eo nominant fideles.

C A P U T IV.

Alia anni MCDLXXI.

18 Anno Domini MCDLXXI, quidam a campanariis in amentiam raptus, ut omnino perderet sensum; amici ejus flexis genibus votum fecerunt, ut sepulcrum Domine Catharinæ in persona propria cum muneribus & aliis piis operibus visitaret. Non sine Dei miranda, & laudabili gratia, quæ nescit tarda molimina, cedunt debilia, redeuntque sortia, perfectam atque peroptatam salutem inducentia: iter arripuit ipsum id VVadzstænum dirigens, sine laudabili terminavit: & jam singulis juxta votum executis, in domum exultans & gaudens reversus est. Testes Laurentius in Betestadhæ, Gudmundus & Magnus vicini ejus.

19 Eodem anno quidam mulier de Mothala Lyncopenfis diocesis auditum perdidit, omnino nihil audiens: pro Domina Catharina honoranda & pro sensuum integritate recuperanda votum vovit ad locum de VVadzstæn debere proficisci ad sepulcrum ejusdem Domine, cum cera & aliis misericordiarum operibus: cum jam perventum esset ad locum, sordidate deterfa, quod poposcerat, accepit, & deinde votum suum perfecit. Testes Joannes Nicolai & Hemmingus Haquini vicini ejus proximi.

20 Eodem anno quidam mulier de Lundbii, in provincia, dicta Zyrstrinzuherradhe Lyncopenfis diocesis, peperit infantem, qui per duas horas mortuus est, postquam ex utero venit in mundum. Mulieres autem præsentibus, quæ hoc miserabile spectaculum cernebant, egregiæ Christi famulæ Domine Catharinæ fecerunt votum, scilicet ut offerre ei deberent puerum de cera cum alia devotione. Mox voto sic facto, protinus a fonte vitæ vitalis spiritus in mortuum ingressus est, omnibus

in admirationem & congratulationem versis. Testes D. Sivvrdus, & Thomas vicini ejus.

21 Anno eodem, quidam vocatus Laurentius Priorem, de monte dicto Ashvvidaberg Lyncopenfis diocesis, laborans in metallis fodiendis, cecidit in foveam, quæ erat ad viginti quatuor cubitos profunda, & totus est contritus, genu per medium fracto, ita quod sola cute continebatur: qui deinde per maximam difficultatem extractus est. Et cum jam super planitiem terræ quasi mortuus raptus esset, voverunt ipsum cum oblatione sua, qui præsentibus fuerunt ad sepulcrum Domine Catharinæ, & paullo post venit, qui votivus erat, in persona sua exiliens & gaudens ad dictum locum, & perfecit omnia, quæ promissa erant; glorificans potentiam Dei, qui meritis Domine Catharinæ ipsum liberavit. Testes Magnus Joannis Præfectus ejusdem montis, Matthias dictus Anhamman cum multis aliis.

22 Anno eodem quidam, Nicolaus Laurentii nomine de parochia Hedha Lyncopenfis diocesis, subito gravissima infirmitate arreptus per duodecim hebdomadas lecto decumbebat, & non fuit spes de vita ejus. In hac desperatione accensus igne sancti spiritus, qui sibi dilectam Dominam Catharinam innotescere vult mundo, ad ipsam direxit se, sperans per ejus merita sanari & salvari posse. Et ipse votum vovit, ut personaliter visitaret ejus sepulcrum, unum virum de cera ei oblaturus. Quo facto statim sentiebat relevamen, & salus ei augebatur de die in diem, donec iter arripuit: & omnia, quæ promisit, solvit fideliter & devote, Deum & Dominam Catharinam corde jucundo & animo alacri collaudans. Testes Laurentius Nicolai & Magnus Hudz cum multis comparochianis suis.

23 Anno eodem quidam, Benedictus Aurifaber nominatus de VVadzstæn, habens infantem cum uxore sua Birgitta nomine septem annorum, nimia agrotatione laborantem, qui semel colorem naturalem perdidit, accidit ei color alienus, ut & blavius jam adstantibus apparuit, & spuma de ore ejus procedens in magna quantitate tegebat circumquaque os. In hac qualitate per horam integram jacens ab omnibus credebatur mortuus: pater autem una cum matre & aliis amicis confidens in potentia Dei & Sanctis ejus, præcipue se convertit ad adjutorium Domine Catharinæ, filix B. Birgittæ, humilians se super genua & orans, vovens ei munera sua cum aliis pietatis operibus. Quo facto, spuma supprimitur, & qui mortuus reputatus est, revixit, & in omnibus membris colorem & formam decentem recuperavit infra breve. Testes Dominus Nicolaus Capellanus Ecclesiæ Vastenenfis & Ervvaustus aurifaber ibidem cum multis aliis.

24 Anno eodem quidam de VVadzstæn, Petrus Petri vocatus cum uxore sua generavit jam tredecim infantes, & nullum eorum propria mater deficiente lacte educare suis uberibus valebat: sed pater continue cogeatur eos per nutrices seu procuratrices conducticias educare. Unde ipse magnam indignationem contra eam concepit, ipsam verbis opprobriosis & contumeliosis despiciendo. Propter quod multum turbata cepit cogitare de Domina Catharina, cujus sanctitas per mundum propter miracula, quæ Deus per eam facit, celebris habetur, & ait intra se: O sancta Domina Catharina, si vere sancta es, ut ab omnibus Christicolis reputaris, adjuva me, ut lactare valeam infantem meum proprii pectoris lacte, & saltem per hoc placabitur vir meus. Cum hæc & his similia revolvebat in anima, addidit votum dicens: Si in hac necessitate, o Domina, te percepero effectualiter mihi benevolam apud Dominum adjutricem, tunc ad honorem nominis Dei & tui offeram ad sepulcrum tuum duas mammas argenteas: & te insuper efflagitando,

*Signis in
nomine S.
Catharinae
papillis.*

A tando, ut matrem tuam clarissimam B. Birgittam instiges pro me peccatrice ad Dominum preces effundere: me etenim vobis ambabus promitto servitutis quotidianae debetricem usque ad mortem. His itaque gestis ex intima cordis devotione signavit papillas signo sanctae Crucis, eas postmodum dans infanti sugendas, quas immediate sugere coepit, & mater tam visu quam tactu lac fluens sentiebat ei proficere ad incrementum. Ad hanc ergo novitatem vocatus est maritus, & ei diu desiderata jam panduntur. Nam mulier ei secundum ordinem gratiam sibi meritis & precibus Dominae Catharinae factam diffusius explicavit: qui praemisso immenso cordis jubilo lacrymas continere non valens, una cum consorte sua similiter lacrymans solotonus se prostravit, gratias agens Deo & Dominae Catharinae pro misericordia secum facta, & votum cum omni reverentia & gloria adimplevit. Testes Laurentius Siggonis, Matthias culterifaber, & alii ejusdem oppidi habitatores.

*quodam
dolore brachii liberatus.*

25 Anno eodem, quidam, Laurentius nomine, Sartor VVadsthenensis, habuit dolorem vehementem in sinistro brachio, quasi manus deberet separari a brachio praeter intenso dolore. Tandem veniens in ecclesiam gyra bat huc & illuc, donec appropinquaret tumba Dominae Catharinae, ubi quodam lumine supernaturali illustrabatur, & loquebatur in anima sua dicens: Numquid hic habebis remedium? Et posuit manum suam super lapidem, & in instanti sensit quasi una manus tangeret manum ejus. Quo facto, dolor evanuit tam brachii quam manus. Testes Dominus Laurentius in Straa & Erycus in Sandby.

*Sarcinae
suo a-
missa.*

26 Anno eodem quidam mercatores de Scheningia causa negotiationis fuerunt in VVestgothia, & cum jam essent in reditu ad propria, proposuerunt quoddam flumen transire; quorum unus equum suum una cum mercibus magni ponderis introduxit super iustramentum de lignis fabricatum, vulgariter dictum e fluuta, & submersus est cum equo & rebus. Varii hoc aspicientes in maximis laboribus, hominem cum equo liberabant; sed res, quae colligatae erant, secundum mores patriae & vulgo nominantur d Klyff, minime repererunt. Inter eos autem erat faber unus, Torkillus Simonis nomine, qui fabricabat ferrea instrumenta pro investigandis perditis: & ipse una cum aliis laboravit fere per duos naturales dies circa festum Joannis Baptistae; sed omnes incassum & vanum. Ideo desperantes de ulteriori profectu eas dimiserunt, & quemdam senem rogabant ut ipse attentaret. Ipse autem descendente ad investigandum, recordatus est faber supra nominatus, quod VVadsthenensis Domina Catharina filia B. Birgittae fecerat multa miracula & magna, hortatusque est socios, ut flecterent genua sua, quod & fecerunt invocantes patrocinium dictae Dominae Catharinae; cui & voverunt massam ceram in similitudinem rerum perditarum, juxta facultatem in majorem miraculi evidentiam. Vix verba compleverant orationis, antequam senex, qui missus erat ad investigandum, clamavit: ad cujus clamorem omnes celeriter accurrentes, invenerunt res diu desideratas in ipsius manibus. Sed non sine stupore & magno mirabili: quia cum idem senex oculos suos fixit in aquam, ubi res praedictae submersae sunt, ascebant ita conglobatae ad manus ejus, sicut descenderant. Laus & honor sit omnipotenti Deo, qui hoc & infinita alia miracula fecerat, & facit omni die ad preces & merita suae dilectae Dominae Catharinae. Testes Dominus Haraldus Vicarius ecclesiae Vasthenensis, & Dominus Olavus Curatus in Parochia Haridzstadha ad supra dicta, & ad voti consummationem.

*voto facto
recuperatum.*

27 Anno eodem quidam negotiatores mare transientes de Alemania a piratis agiabantur sine spe

evadendi; tunc unus eorum, Joannes Grassi vocatus de Sudercopia, monuit socios suos invocare suffragium Dominae Catharinae, qui sibi annuentes votum abstinentiae a carnibus, donec ad tumbam ejusdem Dominae pedicando venirent, concorditer emisserunt. Voto mox emisso, venit ventus, cultores Dei & Dominae Catharinae consolans & confortans, & eorum insectores reverberans, atque ab eorum infestatione omnino reducens. Et jam quasi securi de omnibus periculis properabant ad optatum portum, quem propter aeris densitate eos apprehendentis, minime invenerunt, quamvis eodem tempore & momento alibi lux dici clarius illucesceret. Benedicta sit igitur Dei benignitas, quae propter merita & preces ancillae suae, dictae Dominae Catharinae, jam secundario eos ab aliis piratis in mari venantibus liberavit, qui in eodem portu latuere, quem tam ardentem querebant: ideo ducti sunt ex misericordia Dei in portum non optatum, ubi veritatem hujusmodi laetius perceperunt: propter quod glorificabant Deum in ancilla sua Domina Catharina. Testes Dominus Laurentius de Sudercopia & Nicolaus tutor.

28 Anno eodem Sveno Nicolai, de villa dicta Hagbaby, parochia Helbon, provinciae Gorrinszharade Lincopensis Diocesis, per tres hebdomadas lecto decubuit in infirmitate colli & pectoris: quia utrumque horribile fuit visui inspicientium, horribilius tactui ipsius patientis, propter grossitiam & duritiam, quam ad modum trunci durissimi de se generabat, & quicumque ipsum viderunt, mortem ei imminere celeriter praedixerunt. Sed uxor ejus spem figens in potentia Dei & de adjutorio Dominae Catharinae filiae B. Birgittae confidens, se cum amicis suis convertit ad illam, genua flectendo humiliter & devote, votumque egit sollemniter, quod si viro suo impetraret priorem sospitatem, ipse vir visitaret tumbam ejus in persona propria cum oblationibus & piis aliis operibus. Quo facto permutationem in infirmitate obtinuit: ulcus aperiebatur & dolor cessavit: sanitasque ei restituta est; propter quod votum in animi alacritate complevit, quod pro eo amici sui sponderant. Testes Frater Benedictus Stephani, Sveno Nicolai, Joannes Jacobi cives Scheningenses.

29 Anno Domini MCDLXXI Torstianus Laurentz de Hesthada Scarenensis diocesis, fuit sagittatus in pectore, ubi durius & spissius fuit, & sagitta fixa se retro inter scapulas: qui inde gravem contraxit infirmitatem, ut magis speraret mortem quam vitam. Tandem advenit Dominus Torkillus de Hvvalstadha, qui sub specie conciliationis & consolationis hominem alloquitur talibus verbis & his similibus: Domina Catharina Vastensis filia B. Birgittae facit multa & magna mirabilia cum his, qui eam invocant devote & humiliter: fac & tu ei aliquam reverentiam, ipsam implorando, & liberaberis de hac infirmitate. Cui infirmus annuens, vovit peregrinationem suam cum muneribus & orationum sacrificiis ad sepulcrum dictae Dominae Catharinae: quo facto, infirmitas coepit tepescere & permutari, ut jam speraretur de vita, tam ab ipso infirmo, quam aliis circumstantibus: & paullo post multis stupentibus integram meritis & intercessione Dominae Catharinae meruit sanitatem, & votum suum in propria persona; quanto devotius potuit, adimplevit; ceram & alias devotiones offerendo, in Dei honorem & suae famulae praedilectae. Testes Dominus Torkillus in Hvvalstadha, & Joannes Germundi, & Sveno Beronis.

30 Eodem anno Nicolaus Biorus, in parochia Afs Kitfund Streugnenensis diocesis, maximam patiebatur infirmitatem stomachi, ita quod nil retinere valuit de alimentis sumptis, sed immediate post sumptionem rejecit. Iste per medium annum lecto decubens fuit ita exhaustus, quod vera signa mortis secum gerebat.

EX POM.
INSTRUM.
mercatorum
duplex mi-
raculo a pi-
ratis libe-
ratus.

durissimae
morte colli &
pectoris car-
natae.

Fortis sa-
gitta trans-
fixum ha-
bens.

voto facto
sanitatem
recuperat.

Stomachi
causa rejecit
alimenti in-
firmus
tollitur.

EX PUBL.
INSTR.

A hac & non vitæ. Ipse multis Sanctis & multa vovit, scilicet peregrinationes & alia; sed nil profecit. Tandem ad ultimum convertit desiderium suum ad Dominam Catharinam, & votum fecit tam ipse quam amici sui, quod in hac necessitate ei præbere vellet auxilium, ipse peregrinationem suam cum intima devotione faceret ad sepulcrum ejus, oblationem secum ferendo, isto voto sic emisso & corde intimo firmato, rejectio cessavit, & cibum & potum petens comedit & bibit: & quidquid ab hac hora ingessit, retinuit, de die in diem convalescendo. Et cum jam sanus factus est, venit wadzstenum, & votum quod labia sua distinxerunt devotissime adimplevit, magnificans Deum, qui meritis suæ dilectæ Dominæ Catharinæ ipsum liberavit. Testes Joannes in Ullavo, Olavus Joannis, Andreas Olavi, vicini ejus.

Hæc ad-
vocat
domino.

31 Eodem anno quædam mulier, nomine Catharina, in Sortenii parochia Aabii Lincopensis diocesis, in Vigilia Nativitatis Domini cum transiret ad hauriendum aquam, fuit insufflata in faciem a maligno spiritu, quem habuit obvium. Unde multum perterrita cepit languere & lecto decumbere: deinde tantum intumuit caput cum facie, quod nec oculi neque nares videri poterunt. Et ex vehementissimo dolore & tumore aperiebatur caput, ita quod cerebrum manifeste videretur, & fuit quasi mortua, & ab omnibus eam insipientibus judicabatur impossibile, quod evadere posset. Maritus ejus, Olavus nomine, vovit ipsam ad multa loca & Reliquias Sanctorum & nihil profecit. Ad ultimum instinctu divino, una cum amicis suis misit forces ter, & cecidit fors ad Dominam Catharinam filiam B. Birgittæ. Et judicio jam tanquam de cælo delapso, prosternebant se omnes præsentēs, humiliter pariter & devote orantes, & votum sponteponderunt, ut infirma suam peregrinationem facturæ esset ad Dominam Catharinam Vastensensem. Quo facto, cepit ipsa caput huc atque illuc movere, benedicendo Deum & ejus dilectam Dominam Catharinam: & paullo post surrexit a grabato; apertura, quam habuit in capite, cum infirmitate penitus evanescente. Votum insuper cum sincera devotione, per peregrinationem & alia pietatis opera, sana atque letabunda perficiens, venit VVadzstenum, nomen Domini & Dominæ Catharinæ extollens in immensum. Testes Petrus Beronis, Petrus Laurentii, Haraldus Petri, vicini ejus.

Vero visus
redditur.

22 Anno eodem Petrus Faber de VVestgotia, civitate Ludosæ, lucem diei seu solis per quatuor annos non vidit: & ob defectum visus votum fecit Dominæ Catharinæ de VVadzsteno cum cera & devoto offertorio pro sanitate recuperanda. Cum vero ad sepulcrum dictæ Dominæ pervenit, visum recepit, & sine duce ad propria remeavit, Deum glorificans in ancilla sua Dominæ Catharina. Testes Laurentius Notarius oppidi Vastensis & Olavus sutor ibidem.

a Edictis quorum inter alia munus est gulsatis campanis populis ad sacra convocare tota Germania, sumpto a Clocka campana nomine, Clochehæ nominat, ut hic a voce latina campanarios legit.

b Carulew, Teutonice loquentibus blawo.

c Alias flotta: ex trabibus colligatæ sit, ratem Latini dicunt; Flottæ ratis nomen sumis a flotten sive ulotten: innuere & supernare; metaphorice pro classis navali accipitur, quod conjunctim ad pugnam ferantur naves, ut trabes in rate.

d A Klyven, Klyffen cobæreo.

CAPUT V.

Miracula anni MCDLXXII.

Fury dim
emissus.

33 Anno Domini MCDLXXII, vir quidam de VVarendia, Haquinus nomine, provinciæ Alboharæ, parochiæ Slætha, perdidit puerum filium filia

suæ, ætatis anni unius cum dimidio, pro quo per se, & D alios quætere non cessavit, licet incassum longo tempore. Tandem nutu Dei ex inopinato misit oculos in puteum, quem profundum in possessione sua habuit, & ibi invenit quem quæsit, pedes sursum & caput deorsum habentem: quem mediante matris adjutorio ipse extraxit, & in sinu matris ponens volvit & revolvit, ut videret si vitam in eo invenire posset: sed non est inventa, quia omnino frigidus & rigidus erat. Et modo matris atque avi lætitia versa est in tristitiam, nec est inventus in terris, qui eos consolari posset: quia non est, qui reddat spiritum emisum nisi Creator spiritus, qui in cælis est: qui ad Sanctorum suorum preces mirabilia semper operatur in terris, velut ad istius Beatæ Dominæ Catharinæ, cujus precibus & meritis cum lacrymis & suspiriis se submiserunt, humillime eam deprecando, quatenus apud Deum eorum mortuo vitam impetrare dignaretur: votum nihilominus ei facientes solenne ceræ & peregrinationis versus ejus sepulcrum, si mortuus eis vivus redderetur. Quo facto, qui mortuus fuerat, in conspectu omnium præsentium revixit, & covaluit de die in diem; de quo gaudium, non sine stupore maximo, tale spectaculum desiderantibus & promerentibus acquisitum est, & præcipue matri filio perditō condolenti, super cujus dolorem non est dolor, propter votum emisum in summa lætitia impletum. Testes Petrus Mule & Nicolaus Sweeney.

tandemque
in puteo in-
venit ab
avi.vero salto
reviviscit.

34 Eodem anno quidam, nomine Haquinus Petri, in parochia VVretha, Lincopensis diocesis, Provinciæ Sutberchsharide, fugitatus per utrasque mandibulas, relicta medicorum arte, ad gratiam se transtulit Dei & Sanctorum, ut gratiam recuperaret sanitatis. Cui Dei spiritus inspiravit, ut Dominæ Catharinæ se præsentaret, eam deprecaturus, ut desiderium suum impleret: quod & factum est. Nam ad nutum divinæ inspirationis vovit dictæ Dominæ Catharinæ peregrinationem suam ad sepulcrum suum, & absque multo dolore pristinam recepit sanitatem, & votum juxta promissum fecit humiliter & devote. Testes Nicolaus Magnus in Bro & Arvidus in Holgha vicini ejus.

Sagitta com-
pans (com-
pans).

35 Eodem anno quidam, nomine Magnus Thoreri Vexionensis diocesis, parochiæ Biornschken, captivatus & vinculatus, per utraque ossa, loro & forti compede ab hostibus regni Sveciæ, tanquam explorator cum peregrinaretur versus Kornabii, cum sederet in vinculis mororē plenus, & nullum juvamen expectaret humanum, meditari cepit de sanctitate Dominæ Catharinæ filia B. Birgittæ, cujus odore bono & suavi nunc plenus est mundus: vovit eidem, quod si salvaretur a tanto periculo, in quo erat, & a tribulatione incolumis, visitaret sepulcrum ejus cum offertorio suo & aliis piis operibus. Voto sic emisso, non sine digna divinæ potentis admiratione, nocte sequenti cum modicum obdormiret, circa galli cantum vincula, quibus ligatus erat, solvebantur, & protinus ab ossibus in terram ceciderunt. Qui cum evigilasset & se cognosceret liberatum, gratias egit Deo & B. Catharinæ, compedemque ad manum capiens, iter arripuit ad propria: ac per exercitum & vigiles, qui custodirent vigilas noctis, ita secure pertransiit, quod nec ab hominibus neque canibus cognosci potuit. Et deinceps per duos naturales dies gaudenter iter suum perfecit, quo nec hominem obviantem, neque insequentem patiebatur: sed pacifice in domum propriam a manibus crudelium pervenit liberatus: & non solum sibi in gaudium, verum etiam omnibus, hanc gratiam cum eo factam percipientibus, in stuporem. Votumque promissum non procrastinans, paravit se denuo, iter arripendo versus VVadzstenum, & singula complevit, juxta illud, quod præmissum est. Testes Dominus Magnus de Rogxlofa, Dominus Petrus

sagittas ab
hostibus ad
explorandum.salutis ad
votum emissa
sum coram
alibus.per medias
vires ad
juvandum.

A Petrus Braske, & personaliter per sancta Evangelia verum esse juravit.

36 Eodem anno puella trium annorum, filia legitima Nicolai & uxoris suae, nomine Bethvi de b Gothlandia oppido VVisbil, cum federet ludendo super quamdam fenestram altae domus, fenestra cecidit & puellam precipitavit in durissimam stratam, lapidibus collocatam, & exivit. Cum sic exanimis jaceret, venit Praefectus castri & levavit eam de terra, atque matri intus in domum portavit. Mater vero turbata inestimabiliter, filiam videns mortuam & sanguine miserabiliter circumfusam, amplectitur, tractat, palpat, volvit & revolvit spatio fere trium horarum: veruntamen spiritus a corpore separatus minime revertitur: ideo praecipit cadaver in domum privatam deportari, ut moris est. Hisigitur sic peractis, ex inopinato, Dei spiritu tamen, ne creditur, doctus & ductus pro praesenti, venit juvenis quidam officio scriptor; qui intelligens quae contigerant, conferre cepit cum praesentibus de sanctitate & fama Dominae Catharinae, filiae B. Birgittae de VVadzsteno, persuadens eisdem invocare ejus auxilium. Cui parentes defunctae humiliter annuentes, intrinsecus dolore cordis tacti, invocabant stando super genua, oculis stillantibus, cum magna devotione & instantia dictam Dominam Catharinam, & votum peregrinationis cum oblatione emittentes, quod, si ipsa Domina Catharina puellae mortuae filiae eorum vitam a Deo impetraret, peregre cum filia versus VVadzstenum iter peragerent. Voto vix facto, contemplantur ex facie mortuae animam respirare, oculos aperire, atque oscitare. Deinde paullo post priori vitae & salutis perfectissime restituta est, ita quod mater singula, quae voverat, perficere volens, venit VVadzstenum cum filia, Dominum Deum in ancilla sua Domina Catharina inenarrabiliter collaudando. Testes Haquinus Joannis, qui filiam mortuam primo in atri portavit, & Joannes pridem pridem cum multis aliis.

37 Eodem anno juvenis quidam, Tozerus nomine, decem annorum vel quasi, Petri Laurentii de parochia Eockbyborne Lincopensis diocesis, secundum sibi junctum officium a patre, ut scilicet jumentis pabulum adferret, ascendit per quamdam scalam, ut traheret de quodam grandi cumulo feni, multis plaustris coadunato. Mot ut trahere cepit fenem dissoluebatur, se separans a pariete atque ruinam in puerum minans. Puer vero stans innixus scalae, videns se evadere non posse, project se retrorsum super scalam, laborando quantum poterat pro evasione periculi. Sed nil profecit, quia una cum scala prolapsus est, & sanum bene numero decem vel duodecim plaustrorum super eum secutum est, & eum penitus suffocavit, atque duriter per scalae impressionem conqussavit. Et cum inde extraheretur, inventus est inter scalam & parietem, quasi in priolo positus, totaliter extinctus, oculis evulsis usque ad maxillas dependentibus. Mater vero hoc lamentabile spectaculum respiciens, occurrendo constupuit de tanto miserabili infotunio, & tota contremuit: reducens nihilominus ad memoriam sanctam opinionem Dominae Catharinae filiae B. Birgittae de VVadzsteno, cujus fama se per orbem dilatari miraculis & prodigiis, prorupit in haec verba, dicens: Omnipotens Deus, mundi Creator & Redemptor, si verum est quod creditur de Domina Catharina filia B. Birgittae, quae tecum regnat in caelis coronata, & tu ejus precibus & meritis tanta mirabilia facis in terris, fac & mecum misericordiam, ut suis precibus reddas mihi filium meum vivum & incolumem. Votum namque faciam me visitaturam ejus sepulcrum VVadzstensis una cum filio & oblationibus. Similiter omnes praesentes, hujusmodi miraculo testimonium fidele perhibentes, voverunt: quorum nomina haec sunt, Sano in Asmumstadha, Suono Caroli in VVarberghoi, Petrus

Joannis in Korby, Olaus Danielis in Torpom & frater D pueri Carolus Petri, qui cum una cum matre defunctum ex steno produxit, volens eum deportare, ut sudario involveretur & sepeliretur. Voto mox facto, puer mortuus aperuit oculos & surrexit sanus, omnique cicatrice propulsa oculi redierunt ad loca sua: & mater votum gaudenter adimplevit, puerum VVadzstenum ad sepulcrum Dominae Catharinae secum ducendo: & secunda die Pentecostes dictus puer sub summo sermone coram populo, qui tunc multus aderat, trina vice elevatus est in testimonium praemissorum: omnibus Deum laudantibus, qui in Sanctis suis semper est mirabilis atque gloriosus.

a Nomen habet a civitate Episcopali Weno, quae totius Sma-landiae, utramque Gothiam versus meridiem claudens, communem obstat.

b Marti Balbici insula, Gothia obiecta ad orientem, & e regione Wesservi habens oppidum Wicbil intervallo 120 mille passuum.

c Quae suis 18 Maji, cum Pascha fuerit 29 Martii.

CAPUT VI.

Miracula anni MCDLXXIII.

38 Anno Domini MCDLXXIII, quidam vocatus Olaus Magnus, habitans in parochia & oppido Seyra Lincopensis diocesis & territorio Boharozkbaridh, a Dominica infra octavas B. Martini amicos suos ad solemnitatem puerperii convocavit, & cum eisdem, ut moris est liberalium, usque ad vespertas multum congaudebat: sed sole jam ad occasum tendente cepit languere, & in viribus deficere corporis, ita ut a convitio latantium hospitum exire & lecto decumbere cogeretur. Hospites hoc audientes iudicabant judicio temerario id ipsum facere praenimia parcitate, licet aliter erat: nam ante noctis medium infirmas tantum invaluit, quod vocato Curato, qui unus erat convivantium, vix potuit facere Confessionem suam. Quae tamen cum magna difficultate facta, ab omnibus, qui praesentes fuerant, iudicabatur immediate decessurus: quia secum ferebat omnia mortis indicia. Ipso namque sic agonizante, uxor ejus atque Germanus suus Nicolaus Magnus, flexis genibus ac lacrymosis oculis perorocinia B. Catharinae invocabant, quatenus apud Deum sibi impetraret tantum vitae spatium, quod Sacramenta sumere posset, & testamentum suum condere. Iste sic peracto miserunt iterata vice pro Curato: qui sine dilatione veniens, multis cum instantiis petitur, quo ecclesiam adiret, Sacramenta allaturus. Quibus Sacerdos ait: Jam nimis tardum est, quia in ultimo mortis puncto laborat: nihilominus petita juxta eorum vota singula perfecit. Tandem rediens cum Sacramentis, candela in manibus ejus tenebatur, & vix spiritus in eo vitalis cognosci potuit: quo viso, Germanus ejus velut prius & uxor ipsius infirmi, jam secundario voverunt Dominae Catharinae peregrinationem ad ejus rumbam, & ad ejus honoris commendationem equum suum putiorem, si vitam ei a Domino, qui clavem habet vitae & mortis, saltem ad tantum tempus impetraret, ut Sacramentorum susceptionem habere posset. Quibus omnibus, ut dictum est, promissis & completis, cepit a mortis januis, qui quasi mortuus erat, egredi incontinenti ad vitam, & meritis B. Catharinae, in quibus videntes confidebant, plene sanitati est restitutus. Et ut omnibus constare potest, multum hilariter praedictam Dominam commendabat, quae talem sibi a Domino misericordiam impetravit: in gaudio magnis omnia & singula juxta sponsonis qualiter perfectae & complevit. Testes Dominus Martinus Curatus ibidem, qui praesens miraculum sub suo sigillo juxta Ordinem praefatum misit ad monasterium nostrum VVadzsteno.

A Astenum, Nicolaus Magnus germanus suus, Magnus Petri, Magnus Laurentii in Gothalom, Joannes Alteri in Vinberghom, Nicolaus Magni in Karlabbii, & uxor ejus propria.

39 Juvenis quidam de parochia Hobergha Scarenfis diœcesis, subita infirmitate arreptus mox expiravit, & sic per octo horas diei naturalis mortuus permanſit. Præſentes vero ad hoc lamentabile ſpectaculum auſcultantes, Spiritu ſancto accenſi, genibus in terra fixis, votum pro eo fecerunt Domine Catharinæ. Voto viz factò, mortuus ſine mora reſurrexit, & omnia, quæ pro eo promiſſa ſunt, fideliter adimplevit. Teſtes jurati Joannes Petri in Sathene, Sveno Tordonis in Falahe, & Laurentius Petri in Hobergha.

40 Quidam ſartor de parochia Dingetuna, Andreas nomine, cum quadam Dominica die eccleſiam viſitaret, & jam prope limina cœmeterii foret, obviam ei venit quidam armiger, Stock vulgariter nuncupatus, arcum habens tenſum ac deſuper jaculum in malum paratum: nam mox ut præſatum ſartorem intuiſus eſt, clavem ſolvit baliſtæ, jaculum emiſſum primo collum ipſius ſartoris penetravit: deinde inferius intra viſcera ſe re-collegit, ubi per octo dies ita fixe manſit, ut inde nec vi nec arte extrahi potuerit. Quod quidam de præſentibus conſiderans, monuit ipſum ſauciatum, quod probaret ſanctitatem B. Catharinæ de Vadzſteno, vovendo ei devotionem ſuam: cui annuens fecit, ut conſuluit. Ideo meritis B. Catharinæ eadem nocte ſequenti jaculum prædictum leniter de ſiniſtro latere exire cœpit, poſt cujus exitum perfecte ac integre ſanatus eſt, votum ſuum juxta ſponſionem propriam continuo peregit, VVadzſteno viſitando. Teſtes Dominus Petrus Olavi, Dominus Joannes Henrici Præbendati monaſterii VVadzſtenenſis, & virgo quædam de familia monaſterii Vaſtenenſis, nomine Cæcilia.

41 Eodem anno b Scholaris quidam Holmenſis, Joannes Nicolai vocatus, Upſalenſis diœceſis, morbo lubito arreptus, loquelam per quatuor dies amiſit: qui cum ſic jaceret deſperatus de hac temporalis vita, venit peregrinus quidam, qui nuper fuerat VVadzſten, omnes præſentes hortabatur, ut præſatum Scholarem voverent ad tumbam B. Catharinæ de VVadzſtenis, quod & factum eſt. Igitur ad preces & merita B. Catharinæ mutus loquitur directe, ſicut ante, & peccata ſua conſictur, ac perinde integram recuperavit ſanitatem: & hilariſ & gaudens venit VVadzſten, omnia ſecundum promiſſa fideliter exequendo. Teſtes duæ matronæ honeſtæ Holmenſes, Anna & Margareta Ergei, & Jacobus Henrici ibidem.

42 Miles quidam, nomine Gregorius Benckters cum ſua legitima uxore, nomine Chriſtina, Upſalenſis diœceſis provincia Samingiahundar, ex parochia VVadhæ, Manerio Benhamer ſito ultra e Stockholmiam, filiam unicam habuerunt, & hæc per tres meſes graviffima torquebatur infirmitate, & circa terminum tertii menſis nulla videbatur in ea ſpeſe videnti: ſed quia unica, ideo tenerrime dilecta, fortibus ad diverſos Sanctos miſſis, nil conſulit remedii. Similiter promiſſiones & vota plurima promiſerunt, ſed omnia incaſſum, donec Dominus Joannes Capellanus eorum advenit, dicens: mihi apparuit per ſomnium, quod vovere debetis infantem Domine Catharinæ, filia B. Birgittæ: ipſa quærit votum ejus & ſic ſalvabitur. Cui miles & Domina annuentes, flexis genibus voverunt infantem verſus VVadzſtenum cum oblationibus & devotionibus aliis. Tunc poſt Miſſam per dictum Capellanium celebratam, mitigari cœpit dolor, & ſpeſ vite in ea apparuit, & de die in diem fortior efficitur: ipſis parentibus votum, ut præmittitur, in magna animi alacritate implentibus, quorum quædam oblatio erat infans de argento & alia de cera. Teſtes Dominus Joannes Capellanus, Magnus

Finvidi, & Magnus Aurifaber, Cives Vaſtenenſes. **D**

43 Infans Laurentii ſcriptoris de caſtro Holmenſi, quem habet cum ſua legitima die S. Marci & Evangelicæ corripitur ſtebili incuſſione, ita quod mutus & paralyticus effectus eſt, & a ſenſibus totaliter alienatus. Sorores mittuntur, ſed ſors cecidit ad Dominam Catharinam, filiam B. Birgittæ. Quo factò, genua flexerunt humiliter in terram, voventes, non ſine imbribus lacrymarum, peregrinationem ſuam verſus ſepulcrum dictæ Domine Catharinæ. Et immediate infans ſenſus plene recuperavit, & majora ſigna convaleſcentiæ quam antea in eo apparuerunt, & de hora in horam fortificabatur, donec perfecte ſanatus eſt, & ipſi votum emiſſum fideliter adimpleverunt. Teſtes Dominus Ivarus Axillis miles, Domina Magdalena uxor ejus, & Martinus Jacobi.

44 Joannes Michaelis in parochia Malbak provincia Veſtrahardh, Lincopenſis diœceſis, omnibus corporis viribus penitus exhaustis, cæcus factus, ſe ſine duobus baculis nullibi promovere valuit. Igitur erat tam ſibi quam aliis omnino inutilis. In tali moleſtia conſtituto perſuaſit ei Curatus ſuus, quatenus invocaret auxilium Domine Catharinæ de VVadzſteno, & ei faceret votum cum devotione majori, quam clementia Salvatoris ei assignaret: quod & fecit: venit VVadzſtenum ad ſepulcrum dictæ Domine Catharinæ fulcimentum diſtorum baculorum in maximis laboribus, & ibi redditus eſt in toto corpore priſtinæ ſanitati, eoſdem ibidem baculos in evidens miraculi teſtimonium relinquendo: & poſt hæc in domum ſuam cum magno gaudio rediit, Deo in dilecta ſua Domina Catharina magnanimiter reſgratiano. Teſtes Dominus Conradus Capellanus eccleſiæ Vaſtenſis & publicus Notarius, & Giorderus Laurentii Proconſul Vaſtenenſis.

45 Olavus Joannis civis f Arbogenſis, tanta infirmitate correptus eſt, ut præ capitis inſania a ſenſibus omnino alienatus ſit, & ſic amens per dies octo permanſerit. Amici vero ejus doloribus & tribulationibus afflicti, ipſum voverunt peregrinatum VVadzſten ad ſepulcrum Domine Catharinæ, & oblatum imaginem hominis de cera, ſi meritis & precibus B. Catharinæ ſibi poteſtas peregrinandi præſtaretur. Mira reſ! ſtatim eadem g luatione, poſt dictæ Domine Catharinæ invocationem, inſenſato ſenſus integre redeunt, & membra juxta naturalem diſpoſitionem perfectam recipiunt ſanitatem: qui ſanus factus omnia juxta ordinem præmiſſorum devote complevit, laudans & glorificans magnalia Dei in B. Catharina, per cujus patrocinia ſalvus eſt factus. Teſtes Joannes Jacobi & Nicolaus Joannis concives ſui.

46 Andreas Olavi de parochia Skrukrahii, provincia Goſtringæheridh, Lincopenſis diœceſis, cum ſua legitima puerum ſexus virilis generavit, qui cum natus eſſet in mundum, per tres horas a tribus honeſtæ & bonæ famæ matronis, quæ præſentes exiſtebant, omnino mortuus judicatus eſt, quia nulla in eo ſigna vite apparebant. Humiliabatur ſe ex magna compaſſione ſuper genua, deprecantes auxilium Domine Catharinæ de VVadzſteno, ſpondentesque ei unius pueri imaginem de cera cum aliis piis operibus, ſi in tali neceſſitate diſto mortuo ſuccurreret, vitam impetrando eidem. Parentes vero ejuſdem pueri mortui tale ſponſponderunt votum, ut non manducarent ali-quid, quod mortem paſſum eſt, antequam peregrinationem ſuam ad ſepulcrum dictæ Domine Catharinæ perfectiſſent. Pactis ſic promiſſis & ſacramentis confirmatis, cernebatur ſanguis ex oculis, ore & naribus mortui infantis emanare, & poſtea respirare ac revivificare. Deinde Baptiſmi gratiam eſt adeptus, & in Domino confortabatur, & jam diurno proſpectu ſalutis incremento: Mater iſtius infantis, cum hæc ita agerentur,

EXPIBL
INSTA

otto hœlis
mortuus te-
nuiguit:

jaculum in-
traleſt cor-
poris adhi-
ſum.

B

voto ſalto
exequitur.

h
Muto lo-
quela reſti-
tuitur:

C

parilla poſt
primam mor-
tuum inſi-
mitatem
depoſita.

vira ſervata
ur, Miſſa
in Sæntia
humorem
reſtituitur.

d e
Infans po-
valyſticus
ſanatus.

item cœcus
& debilis:

f
amens vo-
luntati reſo-
ditus:

g

F

monaſterio
ſanctitate
mortuus
infans.

voto ſalto
reſtituitur.

Rincur, voto facto, ut iam dictum est, salva facta est. Et singula, quae promiserant pleno cordium jubilo compleverunt, collaudantes Salvatoris potentiam, & B. Catharinae misericordiam. Testes Joannes Haquini & Nicolaus Olavi in eadem parochia habitantes.

47 Laurentius Anderson, de parochia Kalvesteen villa Fronberghom, Lincopensis diocesis, provincia Asfaheridh, puerum habentem annum cum dimidio cum sua conjugata habuit: qui quidem puer in stuba sedens, occulte, nemine percipiente, quamdam magnae quantitatis spicam de *h* siligine deglutiebat, unde tantas patiebatur tribulationes, & per quinque hebdomadas saepe intantum torquebatur, ut nullus in eo spiritum esse cognosceret vitalem. Pater & mater hae videntes & plus quam credi potest congementes, fecerant cum omni humilitate votum, videlicet imaginem de cera ad sepulcrum Dominae Catharinae filiae B. Birgittae: & non sine magna misericordia Dei, quae ad invocationem Dominae Catharinae praesens adfuit, nocte tertia sequente exivit spica per nates, & puer liberatus est a suo longo languore: propter quod parentes praefati pueri singula promissa devote & alacriter consummabant. Testes Joannes Nicolai, & Bergerus Joannis, vicini ejus. Quidam de parochia Birckeberga, Lincopensis diocesis, posuit

Bequum suum quoddam retinaculo seu fune ligatum in pasuis sanum & absque omni incommodo vigorosum; & sine mora projecit se in terram, sursum & deorsum se jactando, quasi moriturus. Possessor equi vovit Dominae Catharinae filiae S. Birgittae unum equum de cera: quo facto, statim priori sanitati restitutus est. Testes Dominus Benedictus & Dominus Birgerus.

48 Puer quidam Jacobus vocatus, de parochia Birnista, Arosiensis diocesis, cum lethali infirmitate laboraret ad mortem, omni spe vitae sublata, factus est mutus & paralyticus, ita quod in dimidia corporis parte omnino destructas fuit: & in his incommodis per tres menses gravitate torquebatur. Cui Christi fideles condolentes pro ejus curatione votum fecerunt ad sepulcrum Dominae Catharinae Vastenenfis cum offertorio & peregrinatione: quo facto, mutationem moris in infirmitate obtinuit, & infra breve tantum convalescit, quod personaliter omnia, quae promissa erant, fideliter adimplevit. Testes Dominus Laurentius, Curatus Ecclesiae Setae, & Dominus Joannes Henrici, Altarista Vastenenfis. Mulier quaedam Regnildis nomine in monasterio Sudercoopenfi, in festo B. Laurentii, cum illuc peregrinaretur gratia indulgentiarum, intantum a populo premebatur & conculcabatur, quod quasi mortua extra ecclesiam, in quoddam coopertorio seu panno villosio portaretur: propter cuius salutem recuperandam amici & noti ejus votum fecerunt pro ea Dominae Catharinae cum cera & aliis devotionibus; & in continenti felicitatem pristinam recepit, & singula, quae promissa erant solvit cum gaudio magno: Testes Haquini in Sandkollom parochia Rinna, & Magnus pellex parochiae VVindistadha.

49 Vir quidam, Bondo Sivatti nomine, in parochia Faghz, provinciae VVadzbo, Scarenfis diocesis, tempore pestilentiae percussus, ulcere pessimo fortissime cruciabatur, ita quod manus ejus dextera contracta erat sursum usque ad humeros, atque medicinae nullum ei remedium conferre sperabatur. Igitur conversus ad adiutorium Sanctorum, invocare coepit patrocinium B. Catharinae, votum peregrinationis versus VVadzsten cum reverentia ampliori, qua potuit, annectendo. Et a longo languore fuit protinus liberatus, & omnia quae vovit in propria persona plenarie persolvit. Testes in sequenti miraculo nominantur. Istius praefati Bondonis conjux repentino tumore afflicta, circumquaque per totum corpus; a vertice capitis usque ad plantam pedis, insitumabili dolore

plectebatur, & omnes eam videntes aiebant se D. hujusmodi infirmitatem in aliquo homine numquam antea vidisse, & singuli desperabant de corporis ultimore hospitare atque vita. In hac ergo desperatione humani suffragii seu consilii constituti, simile fecerunt pro ea votum, sicut pro marito, ut peregrinari deberent ad sepulchrum dictae Dominae Catharinae. Quo facto, infirma illa sine mora pristinam meruit sanitatem, tumore penitus evanescente, glorificans Deum in Sancta sua Domina Catharina. Testes ad haec duo miracula Dominus Joannes in Fashro, & Dominus Benedictus in Fashro.

50 Quidam de nobiliori prosapia ortus, Tordo Papason nomine, Scarenfis diocesis, provinciae VVartopharidh, parochiae Tidstorp in Faradal, cum transiret in agrum suum, invenit eum plenum vermibus, qui operuerant universam faciem terrae vastantes omnia: devoraverant namque fruges & herbas, & cum veniret in pratum, simile sibi incommodum habuit obvium. Qui quidem vermes a nubibus in quoddam pluvia descendentes, octopedes ex utraque parte habuerunt: & cum primo venerunt, parvi erant corporis, sed in successu temporis brevissimo creverunt in longitudine ad similitudinem digiti humani: incurrando etiam multum erant agiles. Vnde possessor in possessione sua tale prospiciens damnum intolerabile, intolerabilisque adhuc imminere, quo se pro solatio ac remedio diverteret penitus ignorabat. Subtali vero timore possetus, vespere quoddam motum quendam mentem suam titillare sentiebat; per quem rememorare coepit, quam mirabilia & stupenda facit Deus in dilecta sua Domina Catharina in orbe. Unde confortatus, genua fixit in terra, cum humilitate & devotione dictam Dominam Catharinam adorando sibi in auxilium, quatenus sibi a Domino. De liberatione a tali periculo impetraret: & vovit quod si hanc plagam evaderet, offerret ei unam vaccam viventem cum aliis piis operibus. Voto tali de sero facto, crastino die, cum mane surgeret, circumivit denuo agrum & alia loca, exploraturus an exauditus esset apud Dominam Catharinam. Et vere sic erat, quod Domina Catharina sibi a Domino, quod optavit, impetravit: quia ubi ante ingressum lecti vidit totam terram vermibus, quasi pulveribus, cum reliquis terris coopertam, ibi jam unum neo minimum potuit reperire. Perlostrato itaque agro intravit silvam, & casu ductus est ad quendam profundum lacum, ubi vidit multitudinem vermium conservatam, quam secundum humanam estimationem vix capere possent tres lagenae majores, quantumque magnae forent capacitatis: propter quod in animo suo maxime exhilaratus est, & Deum in Sancta sua Domina Catharina ex toto corde collaudavit: qui & votum suum postea cum omnimoda cordis sui jucunditate perfecit, & multi alii in eadem provincia exemplo praedictae B. Dominae Catharinae vota similia sponderunt, ut eos suis meritis & intercessionibus a talibus plagis & incommodis misericorditer liberaret. Testes Dominus Arvidus Curatus ejus, Laurentius Torkilli in Tidstorp, & Magnus Laurentii ibidem.

a Littera Dominicali eo anno fuit C, atque adeo jam dicta Dominica in 14 Novembris cadebat.

b Idem ad cetera hujus capituli miracula subintelligendum existimamus, juxta protestationem primo capite expositam.

c Alias per antonomasiam Holmia, id est, insula, Suecorum Regum Seder regia, in faucibus angustioris freti, quo Malar lacus, Uplandiam a Sudermannia dirimens, versus Balticum mare evoluitur.

d Subintellige uxore, uti & deinceps alibi.

e 25 Aprilis.

f Est Arboza VVestmannia civitas in conspectu Nericiae & Sudermannia.

g Verus vocabularium apud Matthiam Martiniuum reperitur, tempus in quo luna recedit a sole & propterea eundem con-

Y y

Tom. III Marti.

A sequitur, videtur hic vel pro una e quatuor luna phasibus accipi, vel pro toto muni luna a novilunio ad novilunium cursu.
EXPOSL. h. Ita barbaro illo saculo passim vocabant vilissimam tristicii de-
INSTR. generantis speciem, Latini scilicet, quibusdam Sigelo dictam: cum filio si soluta tandi distimaq; & a furfuribus, expurgatis-
 sumo farina tristicii modula.
 i Civitate ejus Episcopalis ad Moleram lacum, VVestmannia
 versus Uplandiam extrema est.

CAPUT VII.

*Reliqua pars miraculorum, & Commissariorum
 subsignatio.*

A No Domini a MDCLXXI, mulier quædam de Stockholmia, Birgitta nomine, inconsolabiliter torquebatur propter vermem quendam, qui aurem ejus violententer ingressus est, quem expellere non valebat. Ideo infirmitates & dolores sibi augebantur indies, & præcipue per mensem lecto decumbens, usurationis & sensuum penitus carebat. Maritus vero & mulieres honestæ ei compatientes, miserunt fortes super eam ad plures Sanctos, & fors cecidit ad Dominam Catharinam filiam B. Birgittæ de VVadzsteno. Eapropter tam maritus, quam ceteræ mulieres honestæ tunc præsentibus humiliabant se super genibus suis, orando orationem Dominicam & Angelicam in magna devotione: & eadem devotione voverunt dictam infirmam & unum caput argenteum cum ea, ad sepulcrum Domine Catharinæ in VVadzsten. Quo facto, mox somni solatium est adepta, & somno recreata, evigilabat in sensum & rationis integritate, & ex post breviter plenissime restituta est sanitati: & jam sanata peregre cum marito suo venit ad sepulcrum Domine Catharinæ in VVadzstenum, devotissime votum suum adimplendo, & Deum in ancilla sua Domina Catharina multiformiter glorificando. Testes jurati Laurentius, fuor amphorarum, maritus ejusdem, Petrus Cap faber, & mulieres præsentibus.

52 Anno eodem Sveno Bondonis, servus Domini Henrici Episcopi Lincopensis, fuit vulneratus in capite tam periculose, quod una manus bene potuisset poni inter caput & aurem, atque ex capite extracta sunt illi ossa: cum hoc perforatus erat intrinsecus inter scapulas ad longitudinem unius palmi, unde incidit in gravissimam infirmitatem & incurabilem, ita quod ab omnibus cum videntibus judicabatur sine evasione discessurus: instinctu autem divino aliqui ipsum curare molientes, conceperunt sanius consilium captando benevolentiam Domine Catharinæ, ut pro eo oraret; & ei fecerunt votum, ut si evaderet mortem, personam peregre proficisci deberet cum oblationibus suis ad sepulcrum suum in VVadzsten. Voto vix facto, relevamen sentiebat in continenti, & salus ei augebatur de hora in horam donec perfecte curatus fuit, & quod promissum erat in magna devotione perfecit, glorificans Deum. Testes Bero Longius, Andreas Finno cum multis aliis familiaribus Episcopi.

53 Anno eodem Andozus de parochia Hellestadha juxta ecclesiam habitans, provincie VVadzbo Scarenensis diocesis, infirmabatur in collo ita graviter, quod ab omnibus judicabatur morti appropinquare & nullatenus evadere posse; uxor vero ejus cum amicis, fortibus ad diversos Sanctos missis, cecidit fors ad Dominam Catharinam, filiam B. Birgittæ de VVadzsten, & hoc trina vice, secundum attentata: ea pro re & sanctitatis ejusdem Virginis judicio, humilantes se super genibus, voverunt infirmum ad tumbam dictæ Domine Catharinæ in VVadzsten: quo facto, ulcus fractum est, & infirmitas cessit sanitati, & qui sanus factus est, quod promissum est, pro eo fideliter adimplevit, juxta promissionis modum. Item uxor

istius occulte tentationibus inimici gravata, præcipue ex duritia cordis & immunditia, vovit secretum & perpetuum quoddam servitium, nihilominus occulte & ipsi eidem Virgini Catharinæ & Domine, moxque liberata est. Testes jurati Helgho Arstuidi & Sveno Laurentii, vicini ejus.

54 Anno eodem Algothus, in parochia Erigabergha provincie Ganseneckrande, Scarenensis diocesis, misit uxorem suam in pascua cum gregibus: quæ secum duxit filium suum quinque annorum ætatis. Cum ad interiora silvarum devenissent, puer præ lassitudine se posuit & obdormivit: tempore autem consueto greges ad caulas redeuntes mulier aliquantulum post sequebatur, putans cum grege puerulum antecedere. Cum autem venit in domum, filium suum non videns, loquitur patri de filio absente: pater vero confternatus pro inopinato malo, collegit vicinos & propinquos, ut deperditum filium investigarent. Qui vehementer anxii, primo & secundo tertioque die usque ad meridiem, loca silvestria & campestria prope & de longe ceperunt perlustrare, sed nihil profecerunt. Igitur qui eum in quaerendo adjuverant, accedenti in domos redire disponebant suarum mansionum. Pater vero hoc considerans & dolore intrinsecus adfectus, multis precibus adhuc ab eis impetravit, ut secum inquirendo viscerent usque ad vesperam: prius tamen voto facto ad Dominam Catharinam filiam B. Birgittæ in genuflexione per hunc modum, ut si reinveniretur puer, tunc ipse scilicet pater una cum filio peregrinationem faceret ad sepulcrum Domine Catharinæ in VVadzsten, cum cere & aliis oblationibus. Voto igitur facto, iterum inquirere ceperunt usque ad vesperam, & tunc invenerunt puerum ex obliquo gradientem, ubi nullus consuevit fieri transitus hominum. Quo viso, latatum est cor patris & similiter omnes lætati sunt, qui laboraverant non in vanum, magnificantes magnalia Dei in ancilla sua Domina Catharina, cui ut promissum est, solvebatur iuste & debite. Testes jurati Arson & Gustavus cum illis qui secum inquirebant.

55 Anno eodem Birgitta de parochia Olmista dha provincie Rydhneck, Lincopensis diocesis, fuit infecta veneno, pro cujus remedio habendo invocavit Dominam Catharinam filiam B. Birgittæ de VVadzsteno, & eidem vovit, quod peregrinatura esset ad sepulcrum suum, cum oblatione cere & aliarum devotionum, si pristina restitueretur sanitati: promissione facta & consummata, venenum eiecit & liberata est, votumque suum devotissime complevit. Testes jurati Magnus & Joannes Caroli.

56 Anno eodem uxor Petri Nicolai de VVarn, parochia Mothala, Provincie dictæ Askaharade, Lincopensis diocesis, sequens armaenta boum in pascuis campestribus & silvestribus, duxit secum filium suum trium annorum ætatis, qui quidem puer ætædiatus de transitu posuit se, & sopor eum statim invasit. Mater vero neglecto filio subsequitur boves, quocumque transibant, donec ad vesperam redirent ad caulas: tunc primum recordata est filii derelicti in silvis, & accedens non sine vehementi tristitia ad maritum dixit ei quod acciderat: qui dolore nimio præventus sine mora intravit densitatem silvarum ad inquirendum: sed illo die nihil profecit, similiter secundo, licet plures sibi procuraverat coadjutores, qui secum inquirerent. Tertio vero die in magna animi tribulatione & anxietate posuit se super genibus suis, vovendo quod faceret peregrinationem suam ad tumbam Domine Catharinæ filie B. Birgittæ de VVadzsten cum oblationibus: & intimo cordis adfectu ipsam Dominam Catharinam deprecabatur, ut ei auxilium præstaret, pro inveniendi filio perditio: quibus sic peractis reversus est cum amicis in silvam, ut adhuc attentaret, si redderetur ei. Quicum jam diem transiverant,

A iverant, circa vespeream invenerunt cum, ubi jacebat languens & tremens in terra, quem pater in sinum suscepit, & cum gaudio ipsum matri reddidit refocillandum: mater vero adiectu materno & compassione ipsum defovebat, ita ut brevi fuerietotaliter recreatus. Testes Olaus Laurentii & Olaus Hemmingi in Biscops-mochala.

Instrumentum Dominorum Commissariorum.

Testes
Commissarii
venerabiles
fuerunt
idonei
esse
compara-
ta.

N Overint universi, quorum interest vel interesse poterit quomodolibet in futurum, quod nos Joannes de Aabii & Joannes Ormeri, Præbendati in monasterio Wadzsten, recognoscimus & protestamur juxta commissionem & mandatum a venerabili Patre & Domino Domino Henrico, divina miseratione Episcopo Lincopensi & loci Ordinario nobis in hac parte factum, ut declarat littera seu senor litteræ super hoc confectæ & superius præfenti libello inscriptus, omnia miracula in hoc libello post dictum tenorem commissionis per nos fore conscripta, recepta & examinata, præter aliqua pauca per honorabilem virum Dominum Benedictum de Haghabii morte præventum, & una nobiscum per eundem Dominum Lincopensem ad hoc deputatum, similiter recepta, examinata & conscripta, & huic præfenti libello inserta. Quæ quidem miracula, ut fidem facerent, cum integra eorum substantia & opportunis circumstantiis per testes fide dignos, cum debiti juramenti præstatione collecta forent, extremam diligentiam appositum in eisdem. Recognoscimus etiam, & protestamur nos multa alia miracula recepisse & conscripsisse, quæ quia nomina, villas & parochias personarum, cum quibus hujusmodi miracula facta sunt, nobis

omissis
alibi
minus
exple-
ta.

incognita sunt, & testes idoneos non habentes & ideo fidem non facientia hic inferere non curavimus. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum, nos nostra manu propria hic subscripsimus, sigilla nostra, quibus utimur, appendentes. Ita esse confiteor ego Joannes Nicolai Præbendatus Wadzstenensis. Ita esse confiteor ego Joannes Ormeri Præbendatus VVadzstenensis.

Et ego Benedictus Pauli, Clericus Upsalensis diocesis, publicus Imperiali auctoritate Notarius, quia præfentis libri præsentationi, lectioni, auditioni, examinationi pariter, & de articulo ad articulum discretioni, demum & secretorum appensione, omnibusque aliis & singulis in sacro Concilio Arbogis Arosiensis diocesis celebrato, actis & factis præsens personaliter interfui, eoque sic fieri, prout antedictum est, vidi, & audiui: ideo huic libro præfenti signum meum consuetum una cum nomine meo inscripsi, rogatus & requisitus per Religiosos viros Fratrem Joannem Confessorem Generalem & Fratrem Rodherum Conventualem monasterii Vastensis Lyncopensis diocesis, in fidem & testimonium omnium præmissorum venerabilibus viris, & Dominis Eryco Andreæ Præposito Upsalensi, & Simone, Decretorum Doctore ac Cantore Lyncopensi, Testibus ad præmissa vocatis pariter & rogatis. Impresum Holmis.

a Ordo rerum suadet huic numero dresse aliquid, & integre legendum MCDLXXIV: atque ad hunc cetera miracula pertinere.
b Primum hic concilli hujus alias ignorati mentionem invenimus.

APPENDIX

Translatio Festi &c. Vide Append. pag. * 47 col. 1;

XXV MARTII.

SANCTI QUI VIII KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

- A**NNUNTIATIO S. MARIE VIRGINIS, ET INCARNATIO FILII DEI JESU CHRISTI CRUCIFIXI sacra memoria.
- Michael Archangelus de) dracone triumphans,)
Adamus creatus, lapsus) mortuus,)
Abel justus primus Mar-) ob figuram)
tyr,) JESU Chri-)
Melchisedech Rex & Sa-) sti crucifixi)
cerdos,) memorati,)
Isaac a patre Abrahamo) immolatus,)
Israelitæ mare Rubrum) transgressi,)
Sanctus latro cum Christo crucifixus Hiero-) solymis.)
S. Cyrinus seu Quirinus, Martyr Romanus,) Tegernseæ in Bavaria.)
S. Dula ancilla, martyr Nicomedie in Bi-) thynia.)
S. Victorinus,)
S. Alexander,) Martyres
- S. Euphrata,)
S. Castula,)
S. Nicostratus,) Nicææ in Bithynia.
S. Lucella,)
& alii CCCC,)
S. Irenæus Episcopus & Martyr Sirmii in Pannonia.
S. Pelagius Episcopus Laodiceæ in Syria,
S. Humbertus Fundator monasterii Marico-) lensis in Hannonia.)
S. Barontus,) eremitæ Pistorii in)
S. Desiderius,) Hetruria.)
S. Hermelandus Abbas Antrensis, in Gallia.
S. Eynardus eremita Altenæ, in Marchia Westphalica.
S. Altvoldus Episcopus Schireburnensis, in Anglia.
S. Willielmus puer, Martyr Norwvici in An-) glia.)
S. Richardus puer, Martyr Parisiis in Fran-) cia.)
B. Thomassus eremita Ordinis Camaldulensis in Umbria.

PRÆTERMISSI, ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- V**eronica Matrōna, cui Dominus imaginem fa-) ciei suæ impressam sudario reliquit, memora-) tur occasione passionis Christi Domini in MS. Flo-) rario, Greveno, Caniso. Nos late de ea & imagine) vultus egimus.)
iv Februarii
- Sancti cclxxii Martyres Romæ passi, referuntur a Galef-) nio & Baronio in Martyrologio Romano, & a Ferrario) Catal. Sanct. Italia: & citatur a singulis Vincensius) Bellovacensis lib. 10. Speculi Hiflor. cap. 98. Sed quem) locum non videtur ullus horum inspicisse, cum ibi agat) de persecutione Lugdunensis & Viennensis Ecclesia. Ve-) rum sunt hi cclxxii Martyres relati a Vincensio libra) 11 cap. 98, cui titulus præfigitur; de S. Quirino Mar-) tyre, de quo hoc die agimus, sed erant alii ante ipsam) interempti. In Actis SS. Martii, Martha & filiorum,) qua dedimus 11 Januarii hac habentur, & passim tra-) duntur cclx ubi diximus alia MSS. habere cclxxii.) Ceterum de his Martyribus egimus cum præcipuis Mar-) tyrologiis & Romano,)
i Martii.
- Nongenti Martyres post velatum martyrium S. Quirini) referuntur in MSS. Martyrol. Ultrajectino S. Maria,) & Trevirensi S. Martini. Sed errorem arbitramur in) numero esse, & esse ducentos sexaginta, de quibus) jam egimus, & diximus esse illos, qui coluntur)
i Martii.
- Florentius Presbyter Daventrie, Refertur a Ghinio in) Natal. Sanct. Canonicoꝝ: de eo egimus inter Pra-) termiffos)
xxiv Martii.
- Enanus egregius, diuturnæ quietis, & Muadani fi-) lius, a Mariano Gormano & Tamlaicensi martyrolo-) gio laudatur hoc die; quem Colganus Benchorenssem) Monachum & a S. Comgallo ad vitam resuscitatum) fuisse suspicatur, vel esse S. Patricii discipulum Eccle-) sia de Druimideich in Dalriada præfectum: nobis) de neutrius cultu constat.
- Columba filia Baithi & Lucella, in Hibernicis Mar-) tyrologiis sic nominantur, ut istam Virginis titulo) ornet Tamlaicense, hanc solus referat Mariannus Gor-) manus; eoque nomine una sit inter Lenini filias vi) Martii: an autem filia Baithi a patre suo, an a fer-) venti in Christum dilectione dicantur, Colganus ad) diem xxix Martii disputat.
- Ludovicus,) ex Ordine S. Francisci ab hæreticis occi-)
Joannes Liothus,) si, primus circa an. 1567, secundus)
Gentianus,) circa 1560 in Francia, reliqui in)
Agidius,) conventu Belliacensi anno 1562,)
Guilielmus,) transfixi gladiis eorumdem hæreti-)
Gratianus,) corum dicuntur a Gonzaga: &)
Clemens,) quamvis necdum ab Ecclesia vindici-)
cati,

casi, Martyrum titulo decorantur ab Arturo, & huius diei (ipso sic volente) imputantur.

Matthias anachoretæ, qui vidit Dominum in Hostia consecrata, transiit in eremo Scarpelli, apud Siculos referunt in Martyrol. Siculi Octavi Cajetani, sed absque titulo Sancti aut Beati, eumque omittit in Vitis Sanctorum Siculorum.

Oddo Dunfrisi in Scotia, qui Franciscanos in illud rogauit inuexit, memoratur cum titulo Beati in Menol. Scot. Dempsteri. Citatur Sebasi-chronicon a Magno Maculonen exscriptum, quod non vidimus.

Caninus, seu Caninus Abbas de Inis-kelstra in Hibernia memoratur in fassia Hibernica, & a Colgane, quæ ex aliis fabulis, ut apertius faciat, nonnulla edidit, quæ apud eum videri possunt. Nos absque huius Abbatis præiudicio de sanctitate & veneratione malumus certiora monumenta expectare.

Joannes Abbas xxxiii. Cisterciensis memoratur hoc die in Kalendario Ordinis Cisterciensis Divisione excuso. Beatum appellens Henriquez & Buselinus: inter Pios collocat Sanfajus.

Christophorum Ruitium ex Ordine S. Francisci Mexici Marcna a Nicola) sepultus saculo superiori.

Andream Camarinum) in eodem Ordine, primum

Joannem a Parcu) Camari in Sicilia an.

Hieronymum a Mediolano J. 1562. secundum Clu-
sa circa an. 1471, tertium Caprinum an. 1579.

Lugdunum in Gallia ple moritur ac sepelitur non audemus, ex Arturi testimonio sola, huius diei, medium Beatis adscribere.

Bernardinum Antonii Clarissimum Fulginesium Abbatissimum cum laude virtutis mortuam esse hoc die an. 1532.

Jacobillus de Sanctis patria sue scribens affirmat: sed neque in titulo capitis generalis agens de omnibus simul ejus monasterii sanctioribus virginibus, xxi Julii ipso die fundati monasterii specialiter recolendis; neque de ipsa nominatim agens pag. 251 Beatus uti solet titulum.

Gabriel Archangelus ad legationem ad Desiparam Virginem hoc die factam, referunt a Maurolyco, Felicio, VVinfordo. De eo agimus cū Ecclesia Orientali xxvi Martii.

Jovinus & Thecla seu Theodola inscripti hoc die MSS. Martyrol. Augustano & Labbaano, in MS. Tamiatensi Junius legitur, Jovinus Burga in Apographo Lucensi S. Hieronymi, Juvinus Burgund, in MS. Blumiano, Juvinus Burgundionia in Apographo Corbejensi Parisiensi excuso. At deest in pervetusto codice nostro S. Hieronymi, in aliis postmodum adjectus. Pro Thecla legitur Theodola in 4 apographis S. Hieronymi & aliis. De iis agimus cum Martyrol. Romano xxvi Martii.

S. Stephanus junior Constantinopoli pro culto sanctorum imaginum asilictus, Ferrarius citato Græcorum Menologio, in quo & Athenis celebratur xxvi Mar.

S. Ursinæ Episcopi Elevatio Laubis referunt in quodam MS. Martyrol. colitur xviii Aprilis.

Adularius Episcopus memoratur in additionibus MSS. ad Usuardum & Grevenum. Videtur esse S. Adularius Episcopus Erfurtensis, discipulus S. Bonifacii, cum hoc martyris palma coronatus: ejus festum celebratur in Ecclesia Erfurtensi xx Aprilis.

S. Gregorius Episcopus Eliberitanus in Hispania referunt in MS. Martyrol. Colonia apud Carmelitas adseruato. Colitur xxiv Aprilis.

S. Egbertus Presbyter & Confessor in Germania referunt a Galefio ex Annalibus rei Ecclesiasticæ: at quibus Omissionem in Martyrol. Germanico, ejus secunda editio est antea potissimum ex Galefio. Habent Germani Egbertum Episcopum Trevirensis: sed videtur potius esse S. Egbertus Presbyter in Hibernia, qui colitur xxiv Aprilis.

SS. Evodius & Calistus Martyres Syracusæ relati in MS. Usuardo Regina Suecia: est in genuino Usuardo & Tom. III. Mart.

aliis xxv Aprilis.

S. Gedehardus Episcopus Hildesensis, memoratur a Molano in Natalibus Sanctorum Belgii & Ghinio. Colitur 14 Maji.

Corina Virgo memoratur in MS. Usuardo Reg. Svec. in variis pridiis cum S. Felice qui simul coluntur 14 Maji.

S. Regnobertus Episcopus Vergiaci. Ita Ado MS. Parisiensis apud S. Germanum de Pratis, Ferrarius ex Kalendario Lesharingia & Usuardus MS. Disionensis S. Benigni. Est is Episcopus Bajocensis, cujus corpus ob irruptionem Normanorum fuit in Burgundiam translatum. Colitur xvi Maji.

S. Bonifacius Papa IV inscriptus hoc die in Kalendario Sanctorum Ordinis S. Benedicti circa annum non scripto: ac Martyrol. Romano xxv Maji.

Potamiana Virgo Alexandrina ob castitatem occisa, ut S. Dula hoc die relata, cui hac adjuncta a Maurolyco & Felicio, in Græcorum Menais MSS. referunt vii Junii.

S. Petri consecratio majoris altaris in ecclesia Vaticana, facta a Calixto Papa II cum universo Concilio, anno ejus v Indictione 1, inscripta est Martyrol. MS. Vaticano ejusdem ecclesie S. Petri. Posset memoria ejus adscribi ad festum S. Petri xxix Junii.

Kilianus Episcopus,) Martyres referuntur hoc

Theotmanus Diaconus,) die prior in MS. Florario

alter a Camerario. Coluntur ambo viii Julii.

S. Jacobus Apostolus celebratur in pluribus Martyrologiis, diciturque modo frater Domini, modo frater S. Joannis Evangelistæ, qui prope festum Pasche ab Herode decollatus est. Colitur prior 1 Maji alter vero xxv Julii.

Josias scriba & martyr cum S. Jacobo Majore decollatus referunt in MS. Florario, a Greveno in Aulario Usuardi & Canisio. Miror in tot antiquis Martyrologiis ejus non fieri mentionem. Si que certa reperiantur, poterunt cum S. Jacobo edi ad diem xxv Julii.

S. Petri Apostoli e vinculis & manu Herodis liberatio memoratur in MSS. Martyrol. Bruxellensi, Florario & aliis. Breviario Romano 1 Augusti.

S. Joannis Baptistæ decollatio celebratur in MS. Florario, & MS. Martyrol. Bruxellensi, & Viola Sanctorum: est in Ecclesia universa xxix Augusti.

Blasius, Abbas primus Hortensis in confinis regnorum Hispanorum Castella & Aragonia, inscriptus est cum titulo Beati in Menol. Henriquez & Buselini. In Vita B. Martini Abbatis, successoris & Episcopi Seguntini, appellatur venerabilis opud Tamajum Salazar in Martyrologio Hispanico, quando poterit de illo etiam agi xvi Septemb.

S. Thrascas Episcopus & Martyr apud Smyrnam memoratur in Usuardo MS. Regina Suecia. In Martyrol. Rom. & aliis v Octobris.

SS. Tarachi, Probi & Andronici natale memoratur in MSS. Vaticano S. Petri & Usuardo Regina Suecia. Coluntur ab aliis xi Octobris.

S. Monas Episcopus Mediolani saculo Christi tertio, hoc xxv Martii mortuus est, uti Aila antiqua a nobis in Ambrosiana bibliotheca descripta tradunt, & diem confirmat pervetustum Martyrol. Atrebatense. Verum quia hic dies sacris Christi Incarnati & Crucifixi mysteriis impeditur, Ecclesia Mediolanensis cultui ejus dicavit diē xii Octobris, quo sacrum ejus corpus an. 1444 fuit translatum: quo itidē die inscriptus est Martyrologio Romano & variis aliis. Nos ergo Aila omnia præloparata seponimus, danda postmodum ad dictum xii Octobris.

Simeon Abbas memoratur hoc die apud Grevenum in Additionibus ad Usuardum: nobis ignotus. Forsan Abbas Cavensis in Campania, qui a Menardo VViole, Ferrario referunt xvi Novembriis.

SS. Sidrac, Misac & Abdenago memorantur in MS. Usuardo Regina Suecia. Sunt illi tres pueri, Ananias, Azarias & Misael, relati ab aliis xvi Decembris.

ANNUNTIATIONIS S. MARIE VIRG.
ET INCARNATIONIS FILII DEI.§ 1 Antiqua hujus festi celebratio apud Patres
Graecos.XXV
MAR.Festum hoc
an a Dri-
pa Vir-
ginis.Apostoli
sanctorum
celebra-
tum?12. milia
sancto
officiis
an S.
Gregorio
1. in anno
200.

Similia v.

vultus hanc
exordium

P. 1. 25. 11

Primum & precipuum Jesu Christi Redemptoris nostri mysterium hoc die per altum proponitur scilicet Annuntiatione Angelica ad sanctissimam Virginem Mariam, & ineffabilis Verbi divini ac Filii Dei Incarnatio in oppido Galilee Nazareth. Festum hoc solenne in tanta antiquitate emine, ut licet per modicari, originem ejus debere adscribi gratissimo affectui Desipara Virginis, qua singulari veneratione ac devotissimo cultu quotannis recedere solita fuerit divinum beneficium, hoc die sibi & toti generi humano prorsum; quando Verbum Dei in suo virginali utero caro factum est, & ipsa Annuntiatione Angelica assensum praebens, Mater Dei est constituta. Hanc piissimam gratitudinis consuetudinem in sanctissima Dripara intuiti Apostoli, debitam agnoverunt obligationem, & venerabili imitatione observant, & ubique terrarum observari debere sanxerunt. Certe secundum regulam a S. Augustino de Baptismo contra Donatistas lib. 4. cap. 24. propositam, Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum recte creditur.

2 Vestigium hujus constitutionis Apostolicae in antiquissimis monumentis, quae a sanctissimis Patribus, cum Ecclesia in sua quasi adolescentia adhuc sub Gentilibus Imperatoribus & veris Christianis hostibus ingemisceret, conscriptae supersunt. Inter hos Patres eminet S. Gregorius Thaumaturgus, Neocaesarea in Ponto saeculo Christi tertio Episcopus, quem parentibus natum infidelibus, fidei mysterium a sanctissima Dei Genitrice ac Joanne Theologo per visum edoctum fuisse tradunt Graeci in Menologio Basilii Imperatoris, ac variis Synaxariis & Menais, tam manexaratis quam typis excusis, ad xvii Novembris ejus venerationi dicatum. Hujus Sancti extat in hanc diem homilia, quam Guilielmus Lindanus Episcopus Ruremundensis, dum ob persecutiones haereticorum in Belgio exortas, Romam ivisset, Graeca in Latinam transtulit, acceptam ex antiquitatum promptuario Cardinalis Sirleti, cujus hoc exordium prodit Baronius in Notis ad Martyrol. Rom. Hodie Angelica acie hilares splendent Dei Laudes. Gerardus Vossius, Borchlamius, Praepositus Tungrensis, inter opera S. Gregorii a se collecta, edidit etiam hanc Homiliam Graece in Crypta. Ferrata repertam, ac collatam cum Varietis & Sirletianis exemplaribus: cujus exordium ex ejus interpretatione est ejusmodi: Hodie ab Angelicis choris laudes divinae celebrantur, & lumen Christi adventus fidelibus illucefecit. Hodie renovatur Adam & choros cum Angelis agit, in caelum sublatus. Hodie totus terrarum orbis, gaudio ob adventum Spiritus Sancti in homines plenus est. Hodie divina gratia spes invisibilium effulget, & miracula, quae mentem atque intelligentiam superant, mysteriumque quod ab aeterno occultatum fuit, palam nobis facit. Hodie perennis virtutis texantur coronae. Hodie sacra benedictorum & religiosorum, diesque festos religiose colentium capita coronare volens Deus, infirmis fidei amatores tamquam vocatos & haereditas appellat: super-nunquaque regnum cum studio eos qui caelestia sapiunt, ut se divino incorporeorum chororum ministerio conjungant, vocat. Hodie Davidicum adimpletum est oraculum, quod dicit: Exultent caeli & exaltet terra: gaudebunt campi & omnia ligna silvae a conspe-

ctu Domini, quoniam venit. Hodie celebre atque ineffabile Christianorum, qui spem suam in Christum sponte obsignarunt, mysterium plane nobis annuntiat. Hodie Gabriel, qui Deo assistit, ad castissimam Virginem veniens, illud, Ave gratia plena, ipsi annuntiat. Ac mox historiam salutata ab Angelo Virginis & concepti Filii Dei humanam naturam assumptis persequitur, & illustri paraphrasi exornat, nec non & Desiparam Virginem eximiiis titulis honorat.

3 Idem fit in secundo & tertio Sermones, quos in Annuntiatione Sanctissima Dei Genitricis semper; Virginis Maria ab eodem S. Gregorio Thaumaturgo habitus edidit ex eisdem exemplaribus memoratus Gerardus Vossius. Secundus est hujusmodi exordium: Cunctas quidem festorum celebritates atque hymnodias decet nos sacrificiorum instar offerre Deo: primum autem omnium, Annuntiationem sanctissimae Dei genitricis, verbis illis comprehensam, Ave gratia plena, quae ab Angelo ad eam facta est: quoniam & prima omnis sapientiae & salutis doctrina in novo Testamento illa nobis saluatio a Patre luminum emissa est. Gratia autem plena dicens, omnem naturam humanam complexa est &c. Tertius sermo ita incipit. Rursus bona faustaque gaudii nuntia, rursus libertatis indicia, rursus revocatio, rursus reversio, rursus laetitiae promissio, rursus a servitute liberatio. Angelus cum Virgine loquitur, ut non amplius cum muliere serpens loquatur &c. Extat hic tertius sermo apud Lipomanum & Surium ad xxv Martii, sed sub nomine S. Chrysostomi, uti inter opera hujus ex nova interpretatione Frontonis Ducei, sed cum ex stylo non satis referre Chrysostomum judicat Franciscus Combessis, licet sub ejus potius nomine, quam S. Gregorii Thaumaturgi in Bibliotheca Patrum concionatoria ediderit. At Leo Allatius, cujus judicium in simili controversia plurimi facimus, in Diatriba de Simeonum scriptis attribuit S. Gregorio pag. 105, ejus exordium Graece sic indicat: Πάδο χαίρει Ευαγγελία τέλει ελευθερίας παύματα. Gregorii Episcopi Neocaesariensis λόγος οὗ τοῦ Ευαγγελίου τῆς παύματις. Idem Allatius pag. 92 de indicata sermone secundo ista habet: Εὐαγγέλιον πάλιν εὐαγγελίου τῆς παύματις Gregorii Episcopi Neocaesariensis, ἡμεῖς οὖν οἱ τοῦ Ευαγγελίου τῆς παύματις. Memoratos tres sermones attribuit S. Gregorio Thaumaturgo Theophilus Raynaudus tomo 12 operum in Miscellis Philologicis pag. 551. Interi Antonius Riccardus, quia aliqua allusio in hac oratione sit ad Virgines occurrentes cum lampadibus sponse, quam etiam reperit in vi Oratione S. Proculi Archiepiscopi Constantinopolitani, asserit in Notis pag. 147 se summopere ambigere & haerere, an revera sit Gregorii Thaumaturgi: dictionem potius videri S. Procli &c. & potissimum quod vox Οὐνί-ος subinde repetatur: sed qua dictos Allatium, Vassium, Reinandum, Combessium aliosque non terrent.

4 Verum etsi foret S. Procli, suam ab hoc illustri viro haberet auctoritatem, cum prima pars Synodi Ephesinae qua Synodus antecesserunt, incipiat ab Homilia Procli, tunc adhuc Episcopi Cyzici habita, οἱ τοῦ ἡμεῖς, in Incarnationem Domini nostri Jesu Christi, uti sub hoc titulo excusa est tomo 5 Conciliorum Regiarum pag. 13 cum hoc exordio: Virginea panegyris frequentique ac celebris hic conventus, Fratres, festa hac luce linguam ad laudem provocat, praesentis quoque solennitatis praesenti cunctui utilitatis rationem optimo jure conciliat. Est hac prima S. Procli oratio apud Riccardum, qui ob-

Idem hanc
illa?

E

F

confirmatur
ex oratione
S. Procli

A. servas tam alibi tradi in Assumptione Deiparae Virginis aut Nativitate Christi habitam: ipse & praecipuis MSS. vultum praefigit. Etenim tunc utique dicitur. Ad secundam & tertiam orationem ait habitam ut in Eudymio de Incarnatione Domini nostri Jesu Christi. Secunda autem orationis tale est exordium: Pulchra quidem est Psalmorum Lyra: cithara spiritus est divinitus inspirata. In tertia vero oratione magis alluditur ad solennitatem, atque ista in exordio habentur: Crebra etque diversa celebratum solennia humanam exultant vitam; dum festorum dierum recursu tristis hujus arum nola vitæ molestiam in voluptatem convertunt. At relaxa Gentilium ac Judaeorum consuetudine addis: Christianorum vero solennia divina sunt & admirabilia veræque fontes thesaurique salutis. Prima etenim nostra celebritas adventum Dei ad homines decantat &c. Qua postmodum a Riccardo quinto & sexto loco nominantur Orationes in laudem Deiparae Virginis, ad festum Annuntiationis ejusdem Virginis Mariae transferuntur in bibliotheca Combesiana.

Ex aliorum
Græcorum
Fatis.

B. Sed molestum forsitan aliis foret si plures Græcorum Patrum sermones de hoc Incarnationis Christi & Angelica Annuntiationis festo proferremus, cum illi in dicta Bibliotheca legi possint: & sunt SS. Athanasii Archiepiscopi Alexandrini, aut certe doctissimi viri sed illo aliquot seculis junioris; Epiphanius Episcopus Constantiae in insula Cypro, Joannis Chrysostomi, Cyrilli etiam Archiepiscopi Alexandrini, Acharii Episcopi Medinensis, Basilii Episcopi Seleuciensis, Titi Bostrorum Episcopi, Anastasii Archiepiscopi Antiocheni, Hysychii Presbyteri Hierosolymitani, Chrysopii isidem Presbyteri Hierosolymitani, Jobii monachi, Andrea Hierosolymitani Archiepiscopi Cretensis, Theophanis Cramerii Archiepiscopi Tauromenitani & Leonis Imperatoris. Extant etiam opera & studio Hippolyti Maracci eruta orationes S. Germani Archiepiscopi Constantinopolitani & Isidori Archiepiscopi Thessalonicensis, alia a Gerardo Vossio in Notis ad Gregorium Thaumaturgum indicantur. Ex indicatis auctoribus S. Hysychius Presbyter Hierosolymorum colitur XXVII Martii, anno eccclxxxiv vixisse.

Ex Chrono-
m. a Alexan-
drino.

C. 6. Loco harum orationum suis homiliarum placet potius in gratiam lectoris addere quae in Chronico quod vulgo Alexandrinum dicitur, revera autem Constantinopolitanum potius esse ostendimus, de hujus mysterii die & solennitate post recitatam ex S. Luca Evangelicâ historiam referuntur, & sunt ista: Hac igitur die, xxv Martii, inquit, uti Romani numerant, Catholica & Apostolica Ecclesia Dei, accepto more a divinis Patribus, celebrae sanctæ Domine nostræ gloriose Deiparae & semper Virginis Mariae Annuntiationem. Sexto igitur mense respectu Elisabethæ, xxv die Martii, hoc ipso die, incipiente septimo mense sanctissima & interemerata ac benedicta semper Virgo Deipara Maria æternam & ejusdem cum Patre & Spiritu sancto essentia unigenitam Filium, Verbum, Christum, verum Deum nostrum in utero secundum humanitatem concepit, & statim in utero ejus incepit secundum hypostasim unio: in quam arca exors corruptionis ingressa est in terram promissionis, & intacta ac sacrosancta caro Verbi Dei, quæ non corrupta est, cepit formari in terra animata, Dei Genitrice: ac superveniente Spiritu sancto & obumbrante virtute Altissimi, genuit flos de radice Jesse in Virgine Dei Genitrice: Hoc est, Conceptio secundum carnem unius sanctæ Trinitatis Verbi Dei cepit, uti scriptum est: Terra nostra dedit fructum suum. Consulibus autem Lentulo & Pisone xxv Dystri seu Martii, secundum Ægyptios vero Adar xxx, vii i i Kalend. Apriles, anno mundi quinquies millesimo quingentesimo septimo, mense primo lunari Adar, decima mensis, uti declaratum est per figuram accepti & servati agni, Dominus & Dominator omnium Christus verus Deus noster Conceptionem suam, secundum car-

nem perfectus ipse, sic perfecit & implevit: perfectus, inquam, totius mundi Architectus in perfecto Conceptionis numero: & rursus, ut in tabernaculo descripterat ac præscripserat, intactum & interemeratum, sacrosanctumque corpus formavit, illudque in terram promissionis deduxit. Ita hoc mense, hoc ipso die mensis, feria secunda (ad vocem Angeli dicentis ad beatam Virginem, Spiritus sanctus superveniet in te & virtus Altissimi obumbrabit tibi, quapropter & hoc quod nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei) qua die in creatione mundi Christus Deus noster celos fecit, in eadem reperitur induisse humanam naturam; & perfectus homo factus esse, uti qui Sol justitiæ sit, & salus erit in alis ejus &c. Hac ibi. Consulatus Lentuli & Pisonis etiam attribuitur Divini Verbi Incarnationi in Æra Christi vulgari seu Dionysiana, quam biennio prævenit Baronius assumptæ consulatus Lentuli & Messalini, alii quadriennio addito consueverunt ad Consulatum Augusti xxi & Lucii Syllæ, alii aliter sentiunt: a qua disputatione quare abstinemus, infra cum de Christi Domini Crucifixione agemus, nonnulla proferemus. Annus mundi supra indicatus est secundum Æram Constantinopolitanam, quem in Christi nativitate (nam annus apud Græcos incipit a Septembri) numerant mundi conditi quinquies millesimum quingentesimum octavum. Quomodo autem decima primi mensis luna reperienda sit, late explicatur hic in ipso Chronico.

§ II Ejusdem festi antiquitas in Mensis Græcis & Odis indicata. Celebritas apud Ægyptios & alios Orientales,

7. Item hunc Incarnationis Filii Dei maximum ac sacratissimum a Græcis semper fuisse habitum confirmant quotquot libri Ecclesiastici, qui Ecclesia Græca divina Officia ac sacramentorum usum continent, repertiuntur conscripti. In his historica & ad usum nostrum magis expetita leguntur in Menologiis, Menais, Synaxariis ac similibus tractatibus. Menologium MS. quod jussu Basilii Junioris saculo Christi decimo est collectum, ista proponit a nobis Latine reddita: Die xxv Martii Annuntiationis sanctissimæ Deiparae. Humanæ salutis amantissimus ac misericors Deus noster, qui semper sollicitam generis humani curam gerit, cum contemplaretur hominem, manuum suarum creaturam, a diabolo in servitutem redactum, voluit Filium suum unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum in mundum mittere, qui hominem ex potestate diaboli eriperet. Cum autem hoc mysterium vellet ignorari non solum a satana, sed etiam a ipsi celestibus potestatibus, uni Archangelorum, glorioso Gabrieli hoc arcanum committit. Effecit autem per suam providentiam, ut sancta Virgo pura & immaculata nasceretur, quæ tanti boni digna foret. Gabriel ergo venit in urbem, Nazareth appellatam, illique dixit: Ave gratia plena, Dominus tecum. Illa vero quasi vitæ Quomodo fiet istud? Cui ille dixit: Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Et illa: Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum. Quo dicto supra naturam concepit filium & Verbum Dei: & tunc omnia mysteria Verbi Dei per humanitatem impleta sunt, quæ ad nostram salutem pertinebant. Eadem sed paucis adjectis leguntur in Menais excelsis & ineditis. In pervetusto Sinaxario Parisiensi Collegii Claromontani Societatis Jesu hoc mysterium ita publicatur: xxv Martii, Commemoratio Annuntiationis sanctissimæ Domine nostræ Dei Genitricis, quando ab æterno secretu & absconditu & Angelis incognitum mysterium divine Filii Dei Incarnationis Archistrategus, seu celestis militæ præfectus, Gabriel edoctus, ad purissimam ac nulla umquam macula aspersam Mariam missus est in civitate Nazareth, ut ei indicaret Dei ac Patris voluntatem, & sanctissimi ac vivificantis Spiritus beneplacitum & efficacem in hominum salutem auxilium: & dixit ei: Ave gratia

Idem festum indicatur

in Menologio Basilii

Mensis,

Synaxario MS.

*Memor-
ialis.*

*etiam pri-
de in pro-
festo.*

*in hoc festo
Oda S. Sab-
ba.*

*Georgii
hymnogra-
phi.*

Idem.

A gratia plena Dominus tecum. *In Menologio Cardinalis Sirlessi hac pauca exprimuntur:* Die xxv Annuntiatio ejusdem Beatissimæ Mariæ Virginis Dominæ nostræ semper Virginis Mariæ. *Aliam jam antea erat in eodem Menologio sub finem precedentis huius de Profesto seu Vigila his verbis:* Eodem die Vigilia Annuntiationis Beatæ semper Virginis Dei Genitricis Mariæ. *In Menais Græcis appellatur Πωρινή ἢ Βιγγιλιον. Pro-* festum Annuntiationis: *et sunt similia Profesto seu Vigilia solum ante festum Christo Domino & beatæ Virgini dicata.*

8 *Lutes hic annexæ aliquas Odas, quæ hisce diebus apud Græcos recitantur, & quidem xxiv Mariis in Profesto hæc a S. Sabba ante annos mille & fere ducentos composita: quarum prima ad Deiparam Virginem est ejusmodi:* Reconditi valde mysterii & Angelis quoque ipsi ignoti negotium nunc demandatur Gabrieli Archangelo. Hic te brevi conveniet, ceu unicam pulchritudinis incorruptæ Columbam & plane Recreationem generis nostri. Idem ille, o Virgo in omni genere sanctitatis perfecta, sonora te voce salvere jubebit. Accingere igitur, ut audito Angeli verbo Verbum, quod est Deus, in viscera tua recondas. *Alia ad Verbum æternum ita recitatur:* Jam tibi, Domine, illustre præparatum est palatium, incorruptus scilicet uterus divinæ proflus puellæ. Veni modo & in illud palatium de cælo descende, misericordia motus erga opificium tuum, quod per invidiam debellatum crudeli servitute infernalis furia oppressit, quodque pristino decore dudum amisso, Tuum nunc salutarem descensum expectat. *In tertia ejusdem Sabbæ Ode adduntur vota nostra his verbis:* Ceu dona in antecessum festi parata, offerimus Tibi, o inter omnes castissima, divitias cum pauperum amore conjunctas, item continentiam ac temperantiam, hymnos quoque, preces & lacrymas, denique consociatum humilitati jejunium. Quibus tu virtutibus mora, o Dominatuum perlibenter calculum addis desideris nostris.

9 *Alias proponis Ecclesia Græca in eodem profesto Odas a Georgio hymnographo antiquo conscriptas & hæc fere formula.* Terra, quæ magno hæcenus dolore spinis geminasti, jam nunc age choreas & salta: ecce enim immortalis agricola, qui te a spinis maledictionis exparet, nunc appropinquat. Sed & Tu intaminata, o Virgo, tamquam vellus plane divinum, te præpara **C** excipiendo Numini, quod in te velut imber descendet, ut torrentes transgressionis præceptorum exsiccet. Esto paratus o divinæ munditiæ liber, quippe tibi sancti Spiritus digito inscribetur Sapientia Divina sed incarnata quæ insipientiæ meæ prævaricationem & medio tollat. O aureum item candelabrum, ignem recipe divinitatis: ut per te illuceat mundo, unaque nequitia, rum nostrarum tenebras dissipet. O Magni Regis palatium Virgo, aurium tuarum divina vestibula pande: jam jam enim ingredietur ad te ipsa Veritas Christus, ut habitet in medio tui. O agna incontaminata, Agnus Dei nostri, qui tollis peccata nostra, uterum tuum festinat intrare. Mystica etiam virga brevi germinabit florem divinum, de radice Jesse palam exortum, ut loquitur Scriptura. O vitis quoque Maria, compara te, ut per Angelicam vocem fecundata borum quoque maturum, neque corruptioni obnoxium procrees: O denique mons salve, quem Daniel prævidit in Spiritu, ex quo lapis ille spiritualis abscindetur, qui inanimata dæmonum sculptilia conteret. O ratione prædita Arca, quam verus Legislator amore singulari profecturus inhabitare nunc ceu incola statuit, impleat te jucunditas mentis: per te enim innovabit destructos. Quin & Vatum chorus divina dare præfagia doctus, tamquam pacatum in te Redemptoris ingressum præsentiret exclamaret: Cunctorum salve redemptio, salve unica hominum salus. O aerea divini luminis nubes, cunctis mori soli te para. Nam ecce Sol inaccessus de sedibus tibi ca-

lestibus exsplendescet, ut in te aliquantum absconditur, illuceat mundo & improbitatis tenebras dissipet. Ille qui a dextera Patris numquam digressus, substantiam omnem transcendit, in te sibi diversorium delectatus adventat: ut te a dextris constituat suis, tamquam Regnam dignitate sibi propinquam, & excellenti pulchritudine præditam, utque te velut dexteram suam omnibus lapsis ad surgendum extendat. Inter Angelos autem primarius Dei minister, vocem ad te lætitudinem emittit, ut ex te corporandum significet magni consilii Angelum. O Verbum divinum celos inclina & nunc jam ad nos descende. Modo enim uterus Virginis præparatus est tibi ceu thronus, in quo tamquam Rex splendidi sedibus sedeat, opus dexterae tuæ a ruina sustollens. Tu quoque, o Virgo ceu Terra nunquam seminata, accingere nunc ad recipiendum tui Angeli verbo. Verbum caeleste, frumento perquam fragifero simile, quod ex te germinans semina emittet in panem intelligentiæ.

10 *Hæc aliæque in Profesto hujus solennitatis Græcis concinunt. In ipso autem festo inter alias Odas eminet aliqua a S. Joanne Damasceno conscripta a hoc exordii.* Tuus progenitor David, Spiritus sancti citharam pullans, hos tibi modulos continuat. Audi, filia, lætissimam Angelii vocem: nam talis tibi gaudium nuntiatur, quod nemo potest enarrare. *Ac deinde colloquium Evangelicum Archangeli Gabrieli cum Deipara Virgine Maria ita suavi paraphrasi exponitur.* ANGELUS. Tibi lætus ætalamo: Inclina autem tuam, & mihi divinam sine semine Conceptionem nuntianti inentem adverte. Tantam enim invenisti gratiam coram Deo, quænam alia nulla creaturarum invenit. DEIPARA. Clarus mihi significes velim, Angele, quid rerum verbis tuis involas: nam quomodo quod dixisti continget? Die obsecro, idque lætissime, quomodo simul & fecundabor & Virgo persisteram, atque gignendo mater Creatoris mei quomodo fiam? ANGELUS. Prudenter attendendum tibi statuis, ut appareat, ne forte fraus in sermonibus meis delitescat. Sed quam plurimum lator, quod sciam te extra periculum erroris versari: Tantum bono animo sis, Domina: cum enim Deo libereris, facile inopinata miracula peraguntur. DEIPARA. Defecit Princeps ex domo Judæ, ac proinde tempus jam imminet, quo spectabilis progredietur spes gentium Christus. Tu vero, Angele, modum explica, quo Christum paritura sum virgo. ANGELUS. Conaris ex me Conceptionis tuæ modum intelligere, at ille modus nullo satis eloquio illustrari potest: opus tamen istud Spiritus sanctus perficiet, obumbrans te propria Creatoris virtute. DEIPARA. Eva progenitrix mea, cum serpentis consiliis acceptasset, ex horto voluptatis divine in exilium pulsa est: & ego proinde formido insolitum hoc genus salutis, de per simili casu vitando sollicita. ANGELUS. Ego ex Angelis Deo adstantibus unus, ablegatus sum hæc ad indicandam tibi voluntatem Divinam. Quid me peritimescis, o nulli umquam novo subiecta: me, qui tibi potius metum ut subditus debeo? Quid me veneraris, Domina, qui te etiam cultu quodam adoracionis longè justius veneror? DEIPARA. Equidem sacram aliquam virginem parturam audiavi jam dudum Emmanuelem, præfagiente Propheta. Quare cognoscendi desiderio teneor, quibus tandem viribus communicam tibi Divinitatem natura possit mortalis perferre. ANGELUS. O Gratia plena, rubus flamma recepta incombustus perseverans, mysterii tecum peragendi subtilitatem arcanam signavit. Nam & post partum perenni Virginitate poteris. DEIPARA. O Veritatis præco, luce Dei omnipotentis præfulgens, dic, rogo te, Gabriel, idque facito quam accuratissime, qui demum, absque detrimento illibati pudoris divinum in carne Verbum progignam, cum ejus natæ mole corporis careat? ANGELUS. Non, sioc timore ante faciem tuam,

*Gr. S. Joann.
Damasceni.*

A tuam, ut servus ante Dominam, adfio: imo nec adspicere te, præ venerabunda tui formidine, audeo. Velut imber in vellus, sic in uterum tuum Verbum Patris descendet, sua in te benevolentia permotum. DEIPARA. Nondum omnibus mihi numeris patet, tuorum iste sermonum recessus; nam patrata sunt per sæpe miracula prodigioso Divinæ potentie brachio: eaque signorum & figurarum instar in lege fuerunt. At numquam ulla virgo peperit, absque usu & experimento mariti. ANGELUS. Obstupescis merito, Domina, nam & obstupescendum in te peragetur prodigium. Tu quippe sola progignes Regem cunctorum, in utero tuo carne vestientum: ideoque te præsignarunt involuta Prophetarum oracula, legisque veteris symbola sive prodigia significationis arcanæ. DEIPARA. Ille qui a nemine capitur & a nemine cernitur, quomodo sustinebit uterum incolere virginis a sese creatum? Qua etiam ratione Deo Verbo per Conceptionem vitæ principium dabo, cum illud Verbum non minus principio careat, quam Pater & Spiritus? ANGELUS. Scilicet Deus progenitori tuo Davidi pollicitus de fructu ventris ejus positurum se in throno regni ejus: ille, inquam, te ceu unicam pulcritudinem Jacob elegit, ut ei vivum & sapiens habitaculum fieres, DEIPARA. Dum haurio, Gabriel, tuorum ad me verborum lætissimum sonitum, divinis profecto lætitiis tota redundo: nam gaudium nuntias, & ejusmodi gaudium, quod nulla finiat dies. ANGELUS. Tibi o Numinis Mater, datum est divinitatis intimæ gaudium. Tibi item cum acclamatione tuam gratulatur lætiam, quidquid usquam rerum creatarum existit. DEIPARA. Nunc igitur per me damnatio Evæ tollatur: solvat illa debitum hodie interventu secunditatis meæ: denique per me solutione plenissima nomen hoc suum ab origine mundi contractum expungat. ANGELUS. Deus Abrahamo progenitori tuo spopondit, benedictum iri in ejus semine gentes: per te proinde suum pollicitatio ista eventum fortietur hodie. DEIPARA. O qui es nuntius incorporeæ Lucis cum materia corporis uniendæ, propter multitudinem miserationum illius, ut mihi jucunda & prorsus divina indicas nova, idque cum acclamatione & plausu. ANGELUS. Lætare o altitudo Maria, ad cujus supremum fastigium cogitationes hominum ascendere nequeunt. Lætare profunditas, cujus subtilem recessum nec quidem acies Angelica penetrat. Lætare, per quam innovantur creaturæ. Lætare, per quam ipse Creator sit infans. Lætare o templum illustrissime sanctificatum. Lætare o thalamus immortalitatis. DEIPARA. Superveniens in me Spiritus sanctus animam sanctificavit & corpus, unaque me templum Numinis capax, tabernaculum item Divina maiestate ornatum, ac denique Sacrarium Dei animatum effecit. ANGELUS. Nunc intueor te ut lampadem instar luminum multorum illustrem, utque thalamum artificio Dei constructum, ut denique arcam ex auro confectam. Recipe modo illum, qui præbuit legem, qui que singulari voluntate sua decrevit, corruptam gentem humanam ad pristinam per te integritatem revocare. Ne igitur de legatione hac mea tamquam figmento addubita: sed potius illam tamquam rebus ipsis prægnantem fide Tua judica dignam. DEIPARA. Equidem hominibus lex ista divinitus posita est, ut nulla parturitio, nisi ex communi duorum animalium amore contingere possit. Igitur omnis hic humana cogitatio vincitur, dum examinat paradoxa quæ mihi narraasti. Exhilarata sum plane sermonibus tuis, & te Oratorem agnosco ab ipsa Veritate submissum. Es enim gaudii nuntius tam late patentis, ut ejus fructus ad omnes omnino pertingat. Quando proinde Spiritus sanctus animam meam dono sanctitatis affecit, fiat mihi secundum verbum tuum, & uterum meum inhabitet Deus: ad quem juxta tecum exclamo: Benedicite omnia opera Domini Dominum. *Hic finis Angelici cum Deipa-*

ra Virginis colloqui, cui pro conclusione addo ista ejusdem Damasceni verba: Nulla hominis profani manus animatam Dei arcam attingat. Potius fidelium labia indefinenter vocem Angelicam concinant exultabundo clamore: Ave gratia plena, Dominus tecum &c. Omitto reliqua, quæ legi possunt in ipsis Menais, & Novo Anthologio Clementi Papa VIII dicato.

11 Aliud festum Deipara Virginis *in Menais celebratum fuit Constantinopoli quotannis Sabbato quinta hebdomadis Quadragesimæ, ob urbem opem & auxilium Deipara Virginis sub Heraclio contra Chaganum Mysorum & Scytharum Ducem & Sarbarum Archisatrapam Persarum defensam, Hinc tota nocte solebat populus Constantinopolitanus hymnum acathistum cantare: qualem a S. Josepho hymnographo compositum edidit in hujus Mariali Hippolytus Maraccius hoc exordio: Gabriel magnus Archangelus, cum te, o Casta, librum Christi animatum & a Spiritu sancto sigillatum vidisset, exclamavit ad te: Gaude, o gaudii domus, per quam primæ parentis maledictio abolita est. Legi ibidem dictus hymnus potest pag. 29 & quinque sequentibus. Codinus Europalates de officiis Constantinopolitanis cap. 12. tradit quatuor quotannis Vigiliis in Palatio peragi; Magni Canonis quinta feria hebdomadis quintæ Quadragesimæ, Virginis Acathistæ, Annuntiationis, & feria quinta magnæ hebdomadis in Cena Domini: ubi erudite Gresserus istas solennitates explicat; & ostendit memoratum hymnum acathistum dici, quod stando absque ulla sessione caneretur.*

12 Solemnis veneratio hujus festi apud Egyptios memoratur in Martirologio lingua Arabica conscripto, quod *Rome extat manu scriptum in Collegio Maronitarum, in quo ad xxv Martii ista habentur: Memoria Annuntiationis Dei Genitricis & Incarnationis Filii Dei: hodie principium salvationis nostræ, & manifestatio mysterii ante omnia sæcula. Filius Dei evadit filius Virginis & Gabriel annuntiat gratiam. Nunc etiam nos cum illo dicamus, Gaude o plena gratia, Dominus tecum. In Calendario Coptico secundo cum Synedriis veterum Hebræorum a Seldeno edito ad diem xxix Barmabath, qui respondet xxv Martii, legitur Evangelismus Angeli Gabrielis Dominæ. In MS. Calendario Syriaco, ab Archiepiscopo Damasceno Rizzo Latine reddito, inscribitur Syriacè eundem xxv Martii solennitas Genitricis Dei Mariæ cum Gabriele Archangelo. Similia leguntur in Calendario Chaldaico seu Syriaco Roma anno mdcxv impresso & aliis MSS. Calendariis Orientalium Ecclesiarum, quæ penes nos habemus. Eisdem consentit Calendarium Ruthenorum in Apparatu sacro Possævini pag. 364 extensum, quod ipse asserit tam in Moscovia, quam in reliqua Russia esse in usu: & libro 1 Rerum Moscoviticarum tradit idem Possævius, Populum vix unquam ab opere vacare, nisi ipsodie beatissimæ Virginis Annuntiatæ: & reliquis festis ac Dominicis operari, ac sibi per suum habere, ad nobiles spectare ut ad templa ac sacra officia tam sæpe proficiscantur.*

§ III Solennitas hujus mysterii apud Latinos xxv Martii & aliis diebus.

13 Festum Annuntiationis Deipara Virginis, & Verbi divini in sacratissima ejus utero incarnati, antiquissima traditione apud Latinos susceptum fuisse docet S. Augustinus lib. 4, de Trinitate cap. 5, de Christo Redemptore nostro ista pronuntians: Sicut a majoribus traditum suscipiens Ecclesiæ custodit auctoritas, octavo Kalendas Aprilis conceptus creditur, quo & passus. De Christi in cruce obitu infra agemus. In antiquioribus Martyrologiis celebratur hujus festi memoria. Martyrologium S. Hieronymi Parisiense excusum, ac MS. Blumiænum ista habent, Annuntiatio S. Mariæ per Angelum. Eadem Annuntiatio S. Mariæ indicatur in duplici MS. Casinensi, & alio Altempsiano, conscripta antiquo characterè Longobardico, item in Augustano S. Vdalrici, Colo-

in festo Deipara acor chyle

S. Josephi hymnographi

E

veneratio apud Egyptios

Coptis

Chaldaeos, F

Ruthenos

Consensit S. Augustinus

cum Martyrologiis antiquis

A Colonienſi S. Maria ad Gradus, & alio S. Cyriaci, a Baronio plurimum laudato. Annuntiatio S. Mariæ Virginis, in MS. Varicano S. Petri ſub Bedæ nomine. Annuntiatio S. Mariæ Matris Domini, in MSS. valde antiquis Richenanzienſi, Rhinoviſi & Lubbeano. Annuntiatio Dominica, in MS. Gennino Bedæ, in Martyrol. Rom. veteri Roſovici, & MS. Trevirenſi S. Martini. Annuntiatio Dominicæ Incarnationis, apud Rabanum & in MS. Latienſi & in aliquo Regina Svecia olim in Francia conſcripto. In alio MS. ejuſdem Regina ex quo Hſſenſis Animadverſa in Martyrol. Roman. edidit, ita legitur: Sanctæ Mariæ, quando ab Angelo ſalutata eſt, hoc eſt, Conceptio Domini noſtri Jeſu Chriſti. MS. Trevirenſi S. Maximini parvum, ſed valde antiquum, Conceptio S. Mariæ de Spiritu ſancto. Locus in aliis additur, & ſtabiliunt Oſnardus, Ado & Bedæ excuſus & MS. Leodiſi S. Lambertii, Apud Nazareth civitatem Galilææ Annuntiatio Dominica ſive Dominicæ Incarnationis, ut reperiunt Noſkerus, MSS. Aquilgranenſe, Coloniaſe Carmelitarum, Trevirenſe S. Maximini majus. In MS. Regine Svecia additur: & Conceptio Domini noſtri Jeſu Chriſti ſecundum carnem. Hujus loco in MS. Centulenſi iſta leguntur: Quando, Angelo nuntiante & virtute Alciſſimi obumbrante, virgo intempera- ta filium Dei vivi paritura concepit. In apographo Lu- cenſi Martyrologii S. Hieronymi hoc encomium habetur: Et in Galilæa civitate Nazareth Annuntiatio S. Mariæ de Conceptione, quando ab Angelo ſalutata eſt. MS. Tornacenſi S. Martini: Apud Nazareth civitatem Galilææ, ut fides fidelium adorât, veneratur, prædicat, Virginem Dominum parituram Angelus Gabriel vene- rando ſalutat. Wandelbertus diem & myſterium hoc verſu eſt complexus.

Angelus octava venturum nuntiat Agnum.

S. Grego-
rius in
ſequenti
loco.

14 En conſenſus præcipuorum eorumque magis anti- quorum Martyrologiorum, qui plane idem invenitur in antiquis omnium nationum Breviariis ac Miſſalibus: ex his ſolum proferimus librum Sacramentorum S. Gregorii Magni in quo ad viii Kalend. Aprilis celebratur Annun- tiatio Angeli ad B. Mariam, & in Praſatione poſt verba hæc, per Chriſtum Dominum noſtrum, iſta inferuntur: Quem pro ſalute hominum naſciturum Gabriel Archangelus nuntiavit, Virgo Maria Spiritus ſancti co- operatione concepit: ut quod Angelica nuntiavit ſubli- mitas, Virginea crederet puritas, ineffabilis perficeret Deitas. Illuſi itaque optamus te opiculante cernere faci- em ſine confuſione, cujus Incarnationis gaudemus ſolemnitate. Multo plura videri poſſunt in Miſſali Medio- lanenſi ſecundum uſum a S. Ambroſio præſcriptum, & Miſ- ſali antiquo Mazaratino a S. Iſidoro & aliis Hispania præſcriptis ordinato: ex hoc multa interſerit Martyrolo- gio Hiſpanico Tanaſius Salazar ad hunc xxv Martii, & ad xviii Decembris, quando olim in Hispania hoc feſtum fuit celebratum ex Decreto Episcoporum in Concilio X Toleta- no ſæc. Hiſpanicæ dccciv, ſive anno Chreſti dclvi, con- gregatorum: qui canone primo a Garſia Loiaſa relato pag. 490 ita decreverunt: Invenitur in multis Hiſpaniæ par- tibus hujus ſanctæ Virginis feſtum non uno die per omnes annorum circuloſ agi. Quæ de re, quoniam die, qua invenitur Angelus Virgini Verbi conceptum & nuntiaviſſe verbis & indidiſſe miraculis, eadem feſtivitys non poteſt celebrari condigne, cum interdum Quadra- ſimæ dies vel Paſchale feſtum videtur incumbere, in quibus nihil de Sanctorum ſolemnitatibus, ſicut ex anti- quitate regulari cautum eſt, convenit celebrari: cum etiam & ipſam Incarnationem Verbi non conveniat tunc celebratibus prædicari, quando conſtat id ipſum Ver- bum poſt mortem carnis gloria Reſurrectionis attolli; ideo ſpeciali conſtitutione ſancitur, ut ante octavum diem, quo natus eſt Dominus, Genitricis quoque ejus dies habeatur celeberrimus & præclarus. Ex pari enim honore conſtat, ut, ſicut Nativitatem Filii ſequentium

Caroli To-
leſani
theologi
ſe. tom. ix
ad Decemb.

dierum inſequitur dignitas, ita feſtivityatem Matris tot D- dierum ſequatur ſæcra ſolemnitas. Nam quod feſtum eſt Matris, niſi Incarnatio Verbi? Cjuſ utique ita debet eſſe ſolemnis, ſicut eſt & ejuſdem Nativitas Verbi. Quod ta- men nec ſine exemplo decedentis moris, qui per diverſas mundi partes dignoſcitur obſervari, videtur inſtitui. In multis namque Eccleſiis, a nobis & ſpatio remotis & terris, hic moſ agnoſcitur retineri. Proinde, ut de ce- tero quidquid eſt dubium ſit remotum, ſolemnitas Do- minicæ Matris die decimo quinto Kalendarum Janua- riarum omnimodo celebretur & Nativitas Filii ejus Sal- vatoris noſtri die octavo Kalendarum earumdem, ſicut moſ eſt, ſolemnis in omnibus habeatur.

15 Hac ibi, qua iſto die in Eccleſia Toletana recitan- tur in ſecundo Nocturno, diſtributa in duas Lectiones, quibus iſta additur: Quamvis autem Annuntiationis B. Mariæ feſtum, ſuum locum nunc teneat, & octavo Ka- lendas Aprilis in univerſa Catholica Eccleſia celebretur, Toletana tamen Eccleſia utramque retinet ſolemnitatem: alterâ menſe Martio, ut Romanæ Eccleſiæ (quæ magiſtra omnium Eccleſiarum & mater eſt) ſanctiſſimum inſtitu- tum ſequatur: ante alteram octavo ante natalem Domini die: tum quod hæc ſolemnitas ab ipſa Toletana Eccleſia inſtituta fuerit & magna veneratione ab aliis Eccleſiis ſuſcepta, per univerſam Hiſpaniam hætenus celebretur; tum vero quod eo ipſo die ſanctiſſima Virgo Toletanum templum ſua præſentia conſecrare dignata ſit, & ſanctum illdeſonſum ſacris muneribus exornare. De S. Ildeſonſo ac viſte a Deipara Virgine illi oblata egi- mus xxvii Januarii. Ab hoc ſancto Episcopo hoc feſtum Deipara Virginis, quod xvi Decembris colitur, nomi- ne Expectationis partus Deipara decoratum fuiſſe, prædunt Joannes Bonifacius in Hiſtoria Virginali lib. 2 cap. 5, Auguſtinus Herrera lib. 2 de Officiis divinis cap. 57 & paſſim alii. Hoc feſtum Expectationis approbavit Gregorius XIII in Bulla, qua Officiis propriis Sanctorum Hiſpanorum præſcribitur, & in ſecundo Nocturno præſcribuntur Lectiones ex libro S. Ildeſonſi de Virginitate B. Mariæ.

reſumptum
25 Martii,

16 Inter Eccleſias remotas, ubi feſtum Incarnationis Verbi ſive Annuntiationis, non diu ante feſtum Nativi- tatis Chriſti fuiſſe celebratum memoratur in allegato Con- cilio Toletano, poſuit assignari Eccleſia, Ambroſiana, in qua toto Quadreſimæ tempore numquam celebra- tur de Sanctis, & Officium Annuntiationis beatæ Virgi- nis Mariæ ſit in Dominica ſexta Adventus niſi Rubrica ad xxv Martii inſerta Breviario Ambroſiano indicat. Ipſe autem Adventus inchoatur a vespere Sabbati proximi feſto S. Martini. Hinc Dominica vi Adventus eſt Dominica Natalem Domini proxime præcedens, uti eam vocat Ga- leſimus in Notis ad xxv Martii. Sed & paſſim celebratur per Adventum memoriam Annuntiationis B. Mariæ & Incarnationis Verbi æterni indicat totum Officium Eccle- ſiaſticum, quod eo tempore in Eccleſia Romana peragitur: imo confirmant Praſationes, quæ tunc in libro Sacramen- torum S. Gregorii Magni præſcribuntur, quarum alia eadem eſt, quam in feſto Annuntiationis recitandam ſupra dedimus; alia Dominica tertia ante Natalem Domini re- citari ſolita eſt ejuſmodi: Eternæ Deus, qui tuo inenar- rabili munere præſtituſti, ut natura humana ad ſimi- litudinem tui condita, diſſimilis per peccatum & mor- tem effecta, nequaquam in æterna damnatione periret: ſed unde peccatum & mortem contraxerat, inde vitam tuæ pietatis immenſitas repararet, & antiquæ virginis facinus nova & intemerata Virgo Maria piaret. Quæ ab Angelo ſalutata, ab Spiritu ſancto obumbrata, il- lum gignere meruit, qui cuncta naſci ſuo nutu conceſ- ſit. Quæ mirabatur & corporis integritatem & con- ceptus ſæcunditatem, gaudebatque ſuum paritura pa- rentem Jeſum Chriſtum Domynum noſtrum.

in Eccleſia
Ambroſiana
Officium ſe-
ntis Do-
minicæ Ad-
ventus.

in hoc ag-
itur de In-
carnatione.

17 In Belgio in magna apud Clerum & populum vene- ratione eſt feſtum Annuntiationis B. Mariæ xxv Martii, qui dies ſit in Dominicam Quadreſimæ præterquā Palma- zio;

Solemnitas
feſti in Pal-
zio;

A rām incidit; in tota Provincia sub Archiepiscopo Mechliniensis celebratur etiam a populo feria secunda proxime sequenti: si quando in Dominicam Palmarum aut deinceps occurrerit, celebratur tam a populo quam a Clero feria tertia post Dominicam in Albis. Est præterea pia consuetudo per Belgium, ut feria quarta Quatuor-Temporum in Adventu Missa solennis antelucana de Annuntiatione B. Mariae cantetur, quæ ob excellentiam Aurea Missa dicitur: in qua Diaconus Evangelium cantans pronuntiat verba Evangelisti & duo symphoniaci, unus indutus habitu beatae Virginis Mariae, alter Angeli Gabrielis, recitant verba cuiusque propria. Cum dicitur clausula, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, dimittitur mulis in locis ex alto columba aut species columba cum lumine copioso, Spiritum sanctum designans. In aliquibus locis fit totum pene Officium, ut in festo Annuntiationis sub ritu Duplicis majoris. Joannes Cognatus lib. 4. Historia Tornacensis c. 8. tradit in Ecclesia Tornacensi hoc festum a Joanne Abrahamo Archidiacono circa annum MCCXXX fuisse institutum, ac solennem Missam circa annum MDXL a Petro Corvello Canonico ditioribus fuisse redditibus stabilisam scribit c. 53 idem Cognatus. Aliam solennitatem dicta feria quarta explicat Durandus lib. 6. Divinarum Officiorum c. 8. In Matutinali, inquit, officio in quibusdam Ecclesiis psalmodia finita, Diaconus & Subdiaconus & Acolythi in albis cum candelabris & thuribulo processionally jussu Prælati ad pulpitem pergunt: ubi Diaconus pronuntiat Evangelium, Missus est Angelus Gabriels Deo, & ejus homiliam, deinde incensans altare & postea ipse & Subdiaconus sedent, donec unus Acolythus incensaverit chorum. Quod quidem fit ob reverentiam Dominicæ incarnationis, quæ in ipso Evangelio continetur. Quæ deus mystice explicatur.

§ IV. Particularis veneratio Annuntiationis in variis Ecclesiis & locis.

18 **S** Anctus Hieronymus de locis Hebraicis, Est Nazareth, inquit, ubi Christus egit, viculus in Galilæa juxta montem Thabor, unde & Dominus noster Jesus Christus Nazarenus vocatus est, habetque ecclesiam, in loco, quo Angelus ad B. Mariam evangelizaturus intravit, sed & aliam ubi Dominus est nutritus. Adrichomius in Zabulon nu. 73 de Nazareth agens ista observat: Apostoli post Christi in celos Ascensionem, B. Mariæ Virginis domicilium, in quo ab Angelo salutata Christum Salvatorem concepit, sacris usibus dedicaverunt, & sacris etiam ibidem nonnumquam operati sunt: eodemque loco postmodum Dei Genitrici peramorem, & quod Archiepiscopali Cathedra præcelleret, excitatum fuit templum, in quo tria ex rupe excisa erant altaria... Porro quod ad sacrum Angelicæ salutationis domicilium attinet, id cum multo tempore hic frequentatum & in honore habitum fuisset, Palæstina Christianam religionem repudiante, ab Angelis admiranda ratione Flumen, quod Illyrii oppidum fuit, delatum est. Alii alias causas adferunt destructionis eximii templi Annuntiationis & Translationis sacrae adis Nazarena ad partes Christianorum, quæ primum, ut dictum est, in Dalmatiam circa oppidum Flumen confitis, ac tandem in agrum Picenum delata est, ubi Lauretana urbs hunc thesaurum possidet, & templum exhibet quadrato saxo, ex celis formicibus & stolo laminis plumbeis contexto, ac duodecim columnis grandioribus angustum: in hoc templo sacratissima Virginis sanctam domicilium visitur, in quo Deipara Virgo ab Angelo Gabriele salutata, & a Spiritu sancto adumbrata, æternum Verbum ac Filium Dei Incarnatum in utero concepit. Translata hujus adicula Mariæ dies 2 Decembris sacer est, quando ipsi coram ibidem in altare ejus intimo sacrificium Missa Deo obtulimus anno MDLX, & omnia magna animi nostri letitia spectavimus in maximo peregrinorum concursu, quorum Confessiones excipiunt Societatis Jesu Presbyteri, & præcipuis votis Eu-

ropa ditionibus acciti, ut quique advenientes in patrio idioma adjuvare possint, ac celestis deum Eucharistia mense refici.

19 Alterum vidimus anno sequente insignem templum B. Mariæ Virgini Annuntiata dicatum in arce Florentina apud Patres Servitas, in quo Deipara Annuntiata imago coloribus a pillore exprimi cupra est. Angelica vero manus ejusdem Virginis vultus delineatus ostenditur, & magna populorum frequentia & mirasculis celebratur. Ipsi fuimus a Reverendis Patribus benevole excepti, concessa facilitate & codicibus manuscriptorum qualibet ad libitum describendi, ac caries atque desiderabamus in altari Deipara Annuntiata celebrandi: quod beneficium libenter gratissimo affectu agnoscentes. Miracula quæ tam ibi quam Laureti contigerant, supersedemus narrare, quia opus singulare exposcent.

20 Fuimus Roma in ipso Annuntiationis Virginis festo ad duo singularia spectavimus, scilicet Summi Pontificis in sella deportati & Eminentiſsimorum S. R. E. Cardinalium illustri Ordine equitantium accessum ad templum B. Mariæ supra Minervam, Ordinis Patrum Prædicatorum S. Dominici, ubi viget Confraternitas Annuntiationis B. Mariæ Virginis, ad doctos pauperibus puellis erogandas & ad pupillos egenosque sublevandos: ubi isto die puella quam plurima accedentes a sua Sanctitate accipiunt syngropham, quo exhibito dum aut aliquot sancti monasterium ingressure aut etiam nuptias contrahere, assignatam doctem obriunt, eamque liberaliorem, si Deo in sanctitate vita elegerint servire. De hac Confraternitate extat Constitutio 144 Pii Papa V. tomo 2 Bullarii.

21 Alterum a nobis, ut singulare observatum fuit, primaria Sodalitas Annuntiationis Beatae Virginis, quam Gregorius XII. Roma in Collegio Societatis Jesu anno MDLXXXIV crexit, multisque sacris donariis locupletavit, & Sixtus V. anno MDLXXXVII confirmavit, concessa Generali Societatis Propositi facultate erigendi ubivis locorum similes Congregationes in ecclesiis, domibus & collegiis Societatis, ac seminariis aliisque locis sub illius gubernatione existentibus, & primaria Romana aggregandi, Indulgentiasque atque alia privilegia communicandi. Sunt proinde ea Sodalitates B. Mariæ Virginis per orbem universum cum ipsa Societate Jesu propagata, & cum nullum domicilium sit, quod non aliquot sub nomine Deiparae tales cœtus cogat, majoraque semis septenifve aut etiam pluribus gaudeant, Sodalitatum harum plurima millia comperientur, si omnes ad calculum revocentur.

22 Hæc præponenda esset antiqua solennitas Rosarii B. Mariæ, in quo Angelica saluatio, Gabrielis ore hoc die prolata, frequenter iteratur, nisi festiva hac celebratis in Dominicam primam Octobris foret translata; quem diem Fraternitates omnes sub Rosarii nomenclatione militantes, per universum orbem secundum earum laudabilia instituta & consuetudinem, in divinis laudibus & sacris processionibus ad Dei honorem ac Deiparae venerationem insunt. De subhujus Rosarii nonnulla dicenda erunt ad Vitam S. Dominici Ordinis Patrum Prædicatorum Fundatoris, a quo restantur diplomata Summorum Pontificum institutum & ordinatum esse Rosarium, & vocatum Psalter in quo B. Mariæ, constans centum quinquaginta Salutationibus Angelicis, & interpositis quindecim orationibus Dominicis.

23 Huic etiam spectat Ordo Annuntiarum Virginum a B. Joanna Vallesia Regina Franciæ institutus, de quo late egimus ad hujus Vitam 17 Februarii, quo die ab his Virginibus celebratur festum decem Evangelicarum virtutum B. Mariæ, ex quibus Regula ipsi Virginibus est præscripta. Alius hujus sæculi initio sub nomine Annuntiarum cœtus est Ordo sanctimonialium Genuæ a Maria Vittoria Fornera, quæ primo matrimonio juncta, defuncto viro, de manibus Archiepiscopi suscepit sancta conversationis habitum, vestem scilicet albam & scapulare cum pallio atheri coloris, unde etiam Celestine dicuntur: de hoc Ordine agit Spondanus ad an. 1604 nu. 9. Ad honorem etiam hujus festi facit institutio Ordinis equestris sub titulo An-

Ecclesia Annuntiationis Florentina.

Roma Confraternitas Annuntiationis supra Minervam.

Instituto Sodalitatis Annuntiationis supra Minervam.

Salutationes Rosarii.

Ordo Annuntiarum Virginum in Galilæa cepit.

Ordo Annuntiarum in Genua.

Ordo Annuntiarum in Genua.

Quæ feria 6 Adventus in Missa aurea.

Ordo illi celebratur.

Nazareth ecclesia.

Quæ domus S. Mariæ in Dalmatiam.

Quæ Lauretana templum.

Annuntiationis Deiparae Virginis, ab Amadeo ejus nominis VI Comite Sabaudia cepit anno Christi MCCCLXXI, obit ex prima nobilitate viris quatuordecim, quibus ipse decem quintus praeferebat, quos aureo singulos torque donavit: unde ab initio Ordo collaris seu torquis appellatus est. Hinc torqui imaginem Deiparae Annuntiatae a Carolo Bono, Duce Sabaudia, qui ab anno MDV usque ad annum MDLIII imperavit, fuisse adjectam tradit Guichenon l. I. Historia Genealogica Regia domus Sabaudica cap. 13.

Veneratio
et miracula
la variis
locis.

miraculum
et variis
locis.

24. Finis rerum dicendarum non facilius foret si particularis erga hoc Annuntiationis B. Mariae festum devotiones statueremus proferre. Masinus in Bomania perlustrata enumerat octodecim loca sacra, in quibus Bononienses peculiari cultu prosequuntur hoc divinae Incarnationis & Angelicae ad Deiparam Virginem Annuntiationis mysterium. Idem praestant reliqua per orbem Christianum urbes Catholicae, in quarum plerisque loca sunt, ut veneratione sua & miraculis ad invocationem Deiparae Virginis factis illustra, quibus omnibus omnia reverentur ipsum hujus dici miraculum tantum tamque inopinatum, ut ad illud providendum antequam fieret nulla hominum aut Angelorum sufficere poteris vis intellectiva. Ut immensa hac calorum terrarumque moles et nihil produceretur, imo ut nulla mundorum hinc paria aut etiam praestantiora procrearentur, sufficiebat

nuda & simplex omnipotentia divina voluntas. Porro opus D. majus & ipsis Calibus magis admirandum hoc die commigit, dum cali terraque conditor Deus factus est verus homo, & homo factus verus Deus; dum Virgo fit Mater, & Mater permanet Virgo; & una eademque mulier constituitur eodem momento Dei filia, sponsa & mater: dum, qui ab aeterno est genitus, vero gignitur in tempore; & is ejus essentia, existentia, subsistentia, substantia & natura ob simplicitatem unum idemque est, vero componitur ex duabus naturis in una numero persona conjunctis. Hoc ergo mysterio nihil majus scilicet est; neque fiet, imo an fortasse per divinam omnipotentiam fieri possit, disceptatur a Theologis, quibus sublimes de hoc mysterio dispositiones relinquitur. Ex antiquis Patribus possent varia adferri, sed ea in Bibliotheca Patrum concionatoria potius legantur, ubi sunt Homilia SS. Ambrosii, Augustini, tamen hujus sint Petri Chrysostomi, Venerabilis Bedae, Petri Damiani, Hildeberti Archiepiscopi Turonensis, Bernardi, Amadei Episcopi Lausaneensis, Ivonis Episcopi Carnotensis, Laurentii Justiniani. Quibus adduntur a Theophilo Rainando in Bibliotheca nova Homiliarum indicati sermones Eleutherii Episcopi Tornacensis, Odilonis Abbatis, Brunonis Cartusiani, Brunonis Episcopi Signensis, Petri Blesensis, Adamii Perseni, Guerrici, Innocentii III, Thoma Aquinatis, Guilielmi Parisiensis & aliorum.

a Theologis
et antiquis
Patribus
laudata.

SACRA MEMORIA

JESU CHRISTI CRUCIFIXI.

§ 1 Assignatus a pluribus Passioni Christi dies xxv Martii.

XXV
MAR.

Diffinitas
hu assigna-
do die Pas-
sionis Chris-
ti.

Dubii diu habemus, num in hoc opere de Actis Sanctorum expediret celebrare memoriam Passionis Christi Domini Redemptoris nostri, & quo mense ac die mensis. Cardinalis Baronius allatus in suis Annalibus ad annum 34 num. 153 de die mensis, quo Christus in cruce opus nostrae salutis peregit, asserit viros harum sacculatum consultissimos, desperatione penitus superatos, ceterum quid affirmare impossibile ratos, rem inabsolutam alius reliquisse, & hac eos mosos causa, quod tabula astronomica non consensiant diei mensis a pluribus assignata, imo quod eadem plurimum inter se diverse traduntur. Oblata nobis non ita pridem similes tabulae sunt, magno labore deducta & conscripta: in quibus Era Christi, si vultis addibantur anni omnino viginti & quatuor, & quibus solum quatuor praeponebantur, ac reliqui viginti hinc inde cum Consulibus undequaque astrualis inferebantur. Alia e Germania submissa tabula requirebant additionem annorum septemdecim, quorum aliqui Era Christiana praefigebantur, plerique interponebantur, idque solum, ut diu xxv Martii cum tabulis astronomicis consensus reperiretur: verum utraque tabula summam inter se inferunt diversitatem. Alii nuper in Galliis, & fere quibuscumque remoris semotis, conati sunt probare anno trigesimo tertio Era vulgata, quam a proximo post Christum natum anno auspiciantur, eum pro salute generis humani fuisse cruci affixum. Patet ingenue non velle nos hujusmodi tricus immorari, nec posse tempus adeo preciosum diutius insumere, verum malle solum, quod a nobis videtur exigi posse, inter nonnulla antiqua monumenta proferre Martyrologia, quae de Christi pro redemptione mundi crucifixione agunt.

mens infra
indicatur.

25 Martii
assignatur
ab Ecclesia
S. Basilii Docto-
ribus.

2. Venerabilis Beda libro de Temporum ratione cap. 25 hanc questionem attingit, ac magis propendet, ut dies xxv assignetur mysterio Passionis, ac xxvii ejusdem gloriosa Resurrectionis, addens hac rationem: Quod VIII Kalendarum Aprilium crucifixus, vi Kalendarum earamdem die resurrexerit, multorum late Doctorum Ecclesiasticorum constar sententia vulgatum. Hae Beda, apud

quem pro voce late legunt aliqui Latinorum. Floruit saeculo Christi decimo Bredferus, Anglus ac Ramensensis monachus, qui dicto libro Bedae, uti & variis aliis, suas Glosas adjecit, & ad citatum locum comprobandum inter alia testimonia allegat auctoritatem B. Hieronymi, in Martyrologio ita testantis: Octavo Kalendarum Aprilis Hierosolyma Dominus crucifixus est, & sexto Kalendarum Aprilis Hierosolyma Resurrectio Domini nostri Jesu Christi celebrata est. Est illud Martyrologium S. Hieronymi, quod nos singulis diebus saepius allegamus, cuius modo quatuor apographa nati sumus: horum antiquissimum habemus ante annos fere mille antiquo charactere Anglo-Britannico exaratum, in quo de Christo passio ista legitur: VIII Kal. Aprilis Hierosolymis Dominus crucifixus est. Qua plane eadem ad hunc diem habentur in MS. Martyrologio Adonis, quod Leodii in monasterio S. Laurentii adseruatur. In altero apographo Martyrologii S. Hieronymi, quod apud Henricum Julium Blumium regni Bohemiae Baronem, exstat, ista sunt scripta: Hierosolyma Dominus Jesus Christus crucifixus est. Hae in tertio apographo S. Hieronymi, quod extat MS. in cenobio Picardia Corbejensi, & typis Parisiensibus excusum, tota a Spicilegii veterum scriptorum a Luca Dacherio edita, addita unica voce ita offeruntur: Hierosolyma Dominus noster Jesus Christus crucifixus est. Qua eadem leguntur in Martyrologio Rabani Mauri, & in variis MSS. valde antiquis, Richenavignensi sive Angiae divitis in Suevia prope Constantiam, Rhinoviensi in Helvetia, Corbejensi, altero ante annos octingentos exarato, & alio, quod ex codice membranaceo pervetusto Roma in bibliotheca Cardinalis Barberini descriptum. Quarta Martyrologii S. Hieronymi apographum reperimus Luca in Etruria, quod V. C. L. Franciscus Maria Florentinus cum vetera ditis notationibus in lucem edidit, in hoc ita legitur: In Hierosolyma Dominus noster Jesus Christus crucifixus est.

in Martiro-
logio S. Hiero-
nymii.

F

3. Inter alia Martyrologia magni auctoritatis Lucas Holstenius Martyrolog. MS. inter libros antiquos Sexagesima Christina Regina Sueciae reperitur, ex quo potissimum edidit Animadversa in Martyrologium Romanum; in eo a nobis descripto Roma, ita legimus: Hierosolyma Dominus crucifixus est. Eadem sunt in MS. Leodien. S. Laurentii. Est aliquod valde illustre Martyrologium in bibliotheca Barberiniana,

et alius
valde an-
tiquus.

A riniana, in qua priora folia defuncta sunt, circa annum Christi nati-
gentissimum exaratum, in quo ista habentur: Hierosolymæ
Dominus noster crucifixus est. In Martyrol. Adonis vul-
gato a Jacobo Mosandro to. 7. Vitarum Sanctorum Laurentii
Sarii secunda editionis ista pleniori phrasi leguntur:
Hierosolymæ Dominus noster Jesus Christus crucifixus
est. Eadem habentur in variis MSS. ejusdem Adonis, &
sunt a Rosvoldo nostro in Appendicem rejecta. In Bedæ ex-
cuso interjicitur vocula ubi, qua omissa, ac propositio nomine
Hierusalem, eadem sunt in antiquis MSS. Augustano S.
Udalrici, Trevirensi S. Maximini, & Parisiensi Labbei no-
stri, & loco non indicato in perventibus MSS. monasterii S.
Cyriaci a Baronio plurimum laudato, Coloniaensi ecclesia S.
Maria ad Gradus, & alio Regine Suevia olim in Franconia
exarato: item apud Hermannum Grauen in Martyrologio
Usuardi anno 1515, & 1521 excuso. At voce Hierosoly-
mis in medio interposita in MSS. Alergeni Canoniorum
Regularium, Ultrapetino S. Hieronymi, Leidensi S. Cecilia,
Levaniensi Societatis Jesu aliisque sub nomine Usuardi:

B item in Martyrologiis Colonia & Lubeca anno 1490 excu-
sis. In veteri Martyr. Romano Rosvoldi hac ita junguntur:
Annuntiatio Dominica & Crucifixio. In veteri MS. ec-
clesie Atrabatenis dicitur Crucifixio Christi, in MS. Car-
meli Coloniaensis Crucifixio Domini, scilicet nostri Jesu
Christi secundum carnem, uti additur in codice pergameno
Tornacensi S. Martini. At in MS. Centulensi S. Richarii,
post encomium Annuntiationis ita legitur: Eodem die
Hierosolymis idem Deus Dei filius crucifixus est a Ju-
dæis. In MS. Bruxellensi ecclesia S. Gudula ita hac me-
moriam recolitur: Apud Hierosolymam Dominus noster
Jesus Christus pro redemptione mundi crucifixus est.

4 Celebrior est eadem memoria apud Notkerum. Extra
portam, inquit, Hierosolymorum Dominus noster Jesus
Christus crucifixus, occulta Prophetarum magna ex par-
te revelavit. Molanus, tamquam verba Usuardi, primo lo-
co ista habet. Jesus Christus Dominus noster passus est.
Citur ad marginem S. Augustinus lib. 4. de Trinitate cap.
5 ubi ista habet: Sicut a majoribus traditum suscipiens
Ecclesie custodit auctoritas, octavo Calendas Aprilis
conceptus traditur, quo & passus. Natus autem eraditur
octavo Kalendas Januariæ. Hanc traditionem fuisse in
Ecclesia hactenus custoditam, convincunt tot Martyrolo-
gia variarum Ecclesiarum a nobis ideo accurate prolata.
C Eandem suam mentem sæpius indicat S. Augustinus, ut
lib. 18 de Civitate Dei cap. ultimo his verbis. Mortuus est
ergo Christus duobus Geminis Consulibus octavo Calen-
das Aprilis, resurrexit die tertio, id est sexto Kalendas
Aprilis. Idem inculcat libro Questionum & Regime trium
questione 59. Hunc in prisca Latinorum Ecclesia sensum
fuisse, indicat Tertullianus lib. contra Judæos cap. 8. Quæ
Passio, inquit, perfecta est sub Tiberio Cæsare Coss.
Rubellio Gemino, mense Martio & Pasche die, octa-
va Kalendas Aprilis, die prima Azymorum, quo agnum
ut occiderent ad vesperam a Moyse fuerat præscriptum.
Forfan vel inde lussit ita VVandoloverus ad hunc viii Ka-
lend. Aprilis.

Agnus & ipse cruce pro mundi morte levatur.

5 In MS. Florario Sanctorum & alio magis vetusto
MS. Martyrologio Usuardi, quod olim pervenit ad Ni-
colaum Scheibizium Hagenojum, sub initium ista tradun-
tur: In hac die multa mirabilia facta sunt, quæ notan-
tur in his versibus:

Salve festa dies, quæ vulnera nostra coerces:
Angelus est missus, est Christus in cruce passus.
Est Adam factus & eodem tempore lapsus.
Ob meritum decimæ cadit Abel fratris ab ense.
Offert Melchisedech, Isaac supponitur aris.
Est decollatus Christi Baptista Joannes.
Est Petrus ereptus, Jacobus sub Herode peremptus.
Corpora Sanctorum cum Christo multa resurgunt.
Latro dulce tamen per Christum suscipit. Amen.

Tom. III. Mart.

Est celebris in hodierno etiamnum Martyrol. Romano ad D
hunc diem, ut mox seorsim dicemus, commemoratio Sancti
Latronis, qui in cruce Christum confessus, ab eo meruit
audire: Hodie mecum eris in Paradiso. Unde certissimum
colligitur argumentum Ecclesiam propendere in diem xiv
Martii, quo Christus Dominus cum dicto latrone in cruce
statuitur mortuus esse. Hoc ergo die, secundum illa, quæ in
Viola Sanctorum seu Martyrol. anno 1508 Hagena recen-
so leguntur Jesus Christus crucifixus pro inimicis oravit,
matrem Joanni commendavit, latronem beatificavit, so-
lem obscuravit, Longinum illuminavit, terram concus-
sit, monumenta aperuit, mortuos suscitavit, inferni tene-
bras fugavit, sanctos Patres latificavit, demones ter-
ruit, Luciferum ligavit, prophetias evacuavit, umbras
legales cassavit, & novæ legis virtutem contulit Sacramen-
tis. Hac ibi. Ceterum hæc Christi pro salute mundi crucifi-
xi mysteria sunt arce Christiano Christianis omnibus notifi-
sima: explicantur ea in Quadriga Evangelistarum, ac reli-
quis novi Testamenti libris, in Oraculis Prophetarum veteris
legis, totis Bibliothecis homiliarum ac tractatum
priscorum Patrum, atque integris voluminibus posteriorum
Scriptorum, quibus indignissima Christi necem, quantis po-
tuerunt lacrymis & lamentis verborum ac piissimis affectibus
sunt prosecuti. Aliqua subjungimus, quæ notantur eodem die
xiv Martii peracta, quo Christus in cruce est mortuus.

§ II Varii figuram Christi crucifixi representantes
relati xiv Martii.

6 Rationi consentaneum videbatur fateri eodem tem-
pore reparatum fuisse mundum quo fuerat condi-
tus; hinc Theodoretus qu. 72 in Exodum asserit, eodem
fere tempore Deum condidisse creaturas, quo Gabriel
Archangelus sanctæ Virgini Mariæ lætum nuntium ad-
mirandi partus attulit, & quo etiam tempore Christus
Dominus salutarem pertulit passionem. Hinc in perven-
tusto Martyrologio Trevirensi S. Maximini hæc tria con-
junguntur: viii Calend. Aprilis. Hierusalem Domi-
nus noster Jesus Christus crucifixus est & Conceptio S.
Mariæ de Spiritu sancto; & tunc fuit mundus factus.
Molanus in Additionibus ad Usuardum post duo priora
mysteria seorsim monet eodem die genesis mundi collocari
in quodam probato Martyrologio, quod in aliqua Ecclesia
venerabiliter legitur: additque victoriam Michaelis Ar-
changelis contra draconem, quæ victoriæ celebratur in per-
vencusis MSS. Martyrologiis, Coloniaensi S. Maria ad Gra-
dus, Trevirensi alio S. Maximini, Tornacensi S. Martini,
Leodiensi S. Lamberti & S. Laurentii ac Leobienfi, & his
duobus sub nomine Adonis, uti aliis duobus sub nomine Be-
dæ item in MS. Florario, Additionibus Graeveni ad Usuar-
dum, Martyr. German. Canisii & Fastis Coloniaensibus Ge-
lenii, Describitur hæc victoria a S. Joanne in Apocalypsi c.
xii his verbis. Factum est prælium magnum in celo:
Michael & Angeli ejus præliabantur cum dracone, &
draco pugnabat & Angeli ejus, & non valuerunt &
ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni &c. Hinc ea
victoria cum effusione sanguinis Christi in morte ejus ad
hunc xiv Martii conjuncta legitur.

7 Ab Angelis ad Adamum nobis transitum paravit
Martyrol. MS. quod in Ecclesia Bruxellensi olim solebat re-
citari, in quo ad xiv Martii ista habentur: Eodem die pla-
smatio Adæ, & ejectio de Paradiso. Et supra in poemate
ex Florario & alio MS. relato post Christum passum indi-
catur Adam factus & lapsus. Scilicet quia hic violando
præceptum Dei extendit brachia ad lignum, voluit iste obe-
diendo Patri æternæ brachia ad crucem extendere, ut unde
mors oriebatur, inde vita resurgeret, & qui in ligno
vinebat, in ligno quoque vinceretur. Imo voluit ideo
Christum secundus seu novissimus Adam appellari, apud
Apostolum Paulum epist. 1 ad Corinthios cap. 15, ubi ita
loquitur: Factus est primus homo Adam in animam vi-

Zz ventem,

Idem dies
graditur a
S. Augu-
stino.

Idem Tertul-
liano.

avertitur
vultu Christi
martyris
presentibus.

in eo mor-
tuis dicitur
latro
hæc cum
Christo er-
ectus.

mysteria
Passionis a
quam plu-
rimis con-
ficta.

F
victoria
Michaelis
Archangelis
de dracone,

Adamus
creatus &
lapsus.

A venturo, novissimus Adam in spiritum vivificantem &c. *contra: & sepulchris* Fuisse demum Adamum Hierosolymis & quidem in monte Calvaria sepultum magno consensu antiqui plerique scripserunt, a Baronio, Torniello, Saliano & aliis relati: ex his Tertullianus, aut certe sub ejus nomine anonymus, sed antiquus auctor, in carmine contra Marcionem ait, eodem die & loco mortuum & sepultum tam primum quam secundum Adamum.

Cal. mor- tem. Qua die quo loco cecidit clarissimus Adam, Hac eadem redeunte die, volentibus annis In stadio ligni fortis congressus Athleta Extenditque manus, poenam & pro laude secutus Devicit mortem, quia * vitam sponte reliquit. Golgotha locus est capitis Calvaria, quondam Lingua paterna prior sicillum nomine dixit: Hic medium terræ est, hic est victoria, signum Os magnum hic veteres nostri docuere repertum. Hic hominem primum suscepimus esse sepultum. Hic patitur Christus. Pio sanguine terra madescit, Pulvis Adæ ut veteris possit cum sanguine Christi Commistus, stillantis aquæ virtute lavari.

B Antiquissimus Christi in cruce morientis prodromus *Ysaia A- baelis* confiri potest Justus Abel a fratre Caino per invidiam immanem adhuc in ætate in campo occisus, de quo citat supra Bruxellense S. Gudila Martyrologium & Viola Sanctorum supra indicata ad hunc xxv Martii ista habent: Apud agrum Damascenum Abel primus Martyr pro justitia occisus est: quem Christus in Evangelio laudat, & quem nos in canone Missæ quotidie nominamus, offerentes divina majestati consecratam Hostiam & Calicem,antes ut super ea propitio ac sereno vultu respicere dignetur, & accepta habere, sicuti accepta habere dignatus est munera pueri sui justi Abel. Hunc Christus apud Matthæum c. 23 & justum appellat, & justum ejus sanguinem qui effusus est super terram. Eundem ad hunc xxv Martii celebrant MS. Florarium & MS. Martyrologium in Poemate supra relato. Hermannus Greven in Additionibus ad Usuardum. Item Abel justus, inquit, veteris testamenti Protomartyris: additur in Martyr. German. Canisii, qui pariter virgo, Sacerdos & Martyr primus omnium mortuus est. Auctor Mirabilium apud Salianum anno mundi 130 n. 7. Tota justitia, inquit, hæc est, Virginitas, Sacerdotium & Martyrium, quæ triplex justitia in Abel primo fuit, quæ munera Deo placita obtulit, profapiam generis in seculo non reliquit, & martyrii coronam sanguinis effusione promeruit. Recte ergo competeat, ut qui primus in terra Justus eligitur, in eorum justitiæ forma servaretur: cui primo in hominibus post delictum gestare figuram conceditur Salvatoris, qui Virgo, Sacerdos & Martyr esse videtur. Irenæus l. 4 contra hæreses Valentini & aliorum c. 42 ita ad eandem rem alludit: Passio Justus ab initio præfigurata in Abel, & descripta a Prophetis, perfecta vero in novissimis diebus in filio Dei.

C Memoratur itidem hoc die in Florario & alio MS. *Melchisedech Rex & Sacerdos* supra indicato Melchisedech Sacerdos & Rex Hierosolymorum: de quo itidem Martyrol. Bruxellense illa adjungit: Eadem die Melchisedech primus Sacerdos, Abraham panem & vinum in figura Sacramenti Eucharistiæ immolavit. Et hic Melchisedech etiam canoni Missæ inscriptus est, quod Deo obtulerit summus ejus Sacerdos sanctum sacrificium immaculatam hostiam. Quæ pluribus in Viola Sanctorum referuntur, & clare explicantur a S. Paulo in epistola ad Hebræos c. 6 & 7, ubi dicitur Jesus secundum ordinem Melchisedech Pontifex factus in æternum, & Melchisedech Rex Salem, Sacerdos Dei summi ælimilatus Filio Dei, manet Sacerdos in perpetuum.

10 Principii veteris testamenti Patriarcha habentur Abraham, Isaac & Jacob, quorum jam pridem mortuorum appellatione gloriantur est Deus, sepius dicens: Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, & Christus addit: Non est Deus mortuorum, sed viventium. Unum eo-

rum illustre opus hac spectat, quo Abraham filium suum unigenitum, quæ diligebat, Isaacum, obulis in holocaustum. Martyrol. MS. Regina Suecia supra a nobis laudatæ, & magni a Luca Hoffsenio æstimatum, ad diem xxv Martii, quo Christum reseratas crucifixum, addit immolationem Isaac Patriarchæ. Eadem immolatio Isaac inscripta est fastis antiquis MSS. Ecclesiarum Pragensis, Colonienfis S. Maria ad Gradus, Trevirensis S. Maximini, Leodiensium S. Lamberti & S. Laurentii: item apud Adonem a Mosandro editum & in hujus Appendice apud Rosvoldum: Greven in auctorio Usuardi dicitur immolatio Isaac filii Abraham Patriarchæ. Noster, in monte Visionis immolato Isaac. Canisio, oblatio Aarabæ in filio suo unigenito Isaac. In MSS. Aquisgranensi sub nomine Bedæ, & pluribus sub nomine Usuardi ita legitur: Dominus noster Jesus Christus crucifixus est & Isaac immolatus. Additur in nonnullis filius Abraham. MS. Bruxellense ista tradit: Ipso die Abraham filium suum Isaac super altare obtulit Deo in figura Dominicæ passionis: quod Abraham Patriarchæ sacrificium recalis Ecclesia in canone Missæ, & patris filique obedientiam laudant passim sancti Patres alique Ecclesiastici scriptores.

11 Adhuc eodem die xxv Martii transitus filiorum Israel per mare rubrum memoratur in MSS. Martyrol. sepius citatis, Bruxellensi, Trevirensi, Pragensi, Leodiensi, Colonienfi, & Florario, item apud Adonem, Grevenum, Canisium aliosque. Et hac filiorum Israel liberatio a servitute Pharaonis, assignatur figuræ nostræ redemptionis a servitute diaboli & peccati per pretiosum sanguinem Christi Salvatoris nostri. Omittimus hic recensere ad hunc diem in Martyrologiis referri S. Veronicam matronam, cui Dominus imaginem faciei suæ sudario impressam, reliquit, cum crucem suam bajulans ad montem Calvariam abiret. Addunt alii decollationem S. Joannis Baptistæ, passionem S. Jacobi Apostoli, liberationem S. Petri Apostoli e manu Herodis, quod ista omnia serantur contigisse circa illud tempus, quo Judæi suū Pascha celebrabant, ac Christus Dominus Pascha nostrum immolatus fuit. De hujus Resurrectione infra agemus xxvii Martii, cum consensu maximo hactenus relatorum.

§ III Memoria passionis Christi ab aliquibus ad alios dies relata.

12 *diebus Martii aff- gatur ab aliis.* *in Synodo Palestina;* *Menale Græcis, Depo-* *non obstantibus, contenderunt ab aliquo tempore viri eruditi Christum passum esse x Kalendas Aprilis, & a morte resurrexisse viii Kalendas Aprilis. Inter hos eminuit Joannes Deckertius Societatis Jesu, qui de hac controversia aliquot tomos prælo paravit: quorum omnium apographum apud nos habemus diligentia Jacobi Tirini, illius olim in Theologicis studiis Lovaniæ discipuli, procuratum. De hoc auctore ejusque tomis late differis Philippus Alambe in Bibliotheca Societatis Jesu p. 235 & seqq. Horum omnium compendium aliquod censei potest prior pars Belgii Romani ab Egidius Bucherio, ejus olim otiam discipulo, in lucem anno MDCLV editi: qui in eum usum diu nostram apographum apud se habuit. Hic l. 4 c. 7 conatur persuadere, Christum ut diximus, xxiii Martii crucifixum fuisse. Præcipuum argumentum desumitur e Synodo Casariensi sub Victore Papa sub finem sæculi secundæ, a Theophilo Episcopo Casarca collectæ: ejus fragmentum extas apud Bedam libro de æquinoctio Vernali. Porro Theophilus ibidem dixit: Passus Dominus ab undecimo Calendarum Aprilium, quæ nocte a Judæis traditus est & ab septimo Kalendas resurrexit. Hinc inferi Bucherius post seriam indagationem definitum fuisse, Christum decimo Calendarum Aprilis seu Martii vicesimo tertio passum, & octavo Kalendas Aprilis resurrexisse. Hujus definitionis vestigium apparet in encyclo Græcorum Menais, in quibus ad xxiii Martii hi quatuor tituli cum totidem distychis reperuntur: Christi Jesu Domini nostri & Salvatoris Dei crucifixio. Memoria pii latronis cum Christo crucifixi. Depo-*

A Deposito Christi Salvatoris de cruce. Sepultura Jesu Christi Domini nostri a Josepho de Arimathia facta. Indicatur etiam pridie hujus, seu XXI Martii ultima cena Domini: ac postridie seu XXIV Martii, memoria Christi in sepulcro jacentis ac custoditi. Ac consequenter

Alm MS. recollitur XXV Martii, Resurrectio Domini nostri Jesu Christi. Reperimus inter libros Serenissima Christina Regina Suecia MSS. codicem Adonis scriptum saeculo Christi XII, in quo ad diem XXI Martii ista sub finem legebantur: Crucifixio Domini nostri Jesu Christi, sicut antiquiores dicunt, & XXV Martii eodem modo subjungebatur Resurrectio Domini. Qui in dicto Martyrologio, quod in Gallia fuit exaratum, dicuntur antiquiores, fuerunt plerique Gallicani Episcopi, qui semper VII Kalend. Aprilis diem Paschae celebrabant, in quo factam Christi Resurrectionem tradi asserit S. Martinus Damienus, Episcopus Bracharensis, qui eam consuetudinem usque ante non multum tempus custoditam, testatur est saeculo Christi sexto in tractatu de Pascha edito a Tamajo Sala-

zar in Martyrol. Hisp. ad diem XI Martii, quo ejus Aetia D edidimus: Amplexus sibi eadem eam sententiam dicit S. Martinus.

13 Onuphrius Panvinus lib. 2. Fastorum ad annum Urbis condita 786 late hanc controversiam deducit, ac tandem mortem Christi rejicit in VII Kalendis Aprilis seu XXVI Martii, ad quem diem Martyrologium suum aspicatur Maurolycus a memoria passionis Christi Salvatoris, ac dein refert latronem, cui Salvator in cruce Paradisum promisit, de quo isidem mentio fit in Breviario antiquo Corisopitensi, ut infra tradetur. Sunt alii, qui Christum in cruce passum tradunt XII Kalendas Aprilis, aut etiam XII Nonas Aprilis, ad quos dies nullam ejus mentionem in illis Fastis reperimus. Ultimatum ex his diem propugnat Jacobus Grandamicus in Quaestione Evangelica de die supremo & Natali Christi, & Philippus Labbe variis locis, ac novissimum in compendio Chronologico Historia sacra & profana Gallico idiomate, Parisi anno MDCLV excuso.

DE SANCTO LATRONE CRUCIFIXO,

CUM CHRISTO HIEROSOLYMIS.

XXV MA. *Memoria in* *ferris fuisse*
T Abula hodierni Martyrologii Romani ista tradunt; Hierosolymis commemoratio Sancti Latronis, qui in cruce Christum confessus, ab eo meruit audire: Hodie mecum eris in Paradiso. In MS. Florario recollitur etiam memoria boni latronis: & poema de Christo crucifixo, ac variis cum in figura praefignantibus ita concluditur:

Latro dulce tamen per Christum suscipit Amen.

Hinc poemati relato in MS. Martyrologio Usuardi, quod olim pertinuit ad Nicolaum Scheichium Hagenojem, ista adduntur: Qui latro cum Christo crucifigitur, ubi Christum verum Deum confitetur, & veniam postulat & impetrat, & contractis crucibus in cruce spiritum reddidit Salvatori. Baronius in Notis addit Dimam hunc a plerisque appellari, ac repetiri sub S. Dimae latronis nomine nonnulla facella dicata & memorias erectas, sed quia id ex apocryphis prodicitur, ea de causa hic nomen proprium consulto praetermissum. Petrus de Natalibus lib. 3. Catalogi cap. 228 citat Nicodemum Evangelio de S. Disma Confessore, plurima congerit, quae ne fabulosa videretur omittimus, quamvis in Breviario Corisopitensi ea omnia fuerint olim in 12 Lectiones distributa ad diem XXI Martii recitanda, quo die inserta est Martyrologio Maurolyci memoria Dismae latronis, cui Salvator in cruce Paradisum promisit. Graci in Aenais

celebrant XXI Martii memoriam pii latronis cum Christo crucifixo. In additionibus Greveni ad Usuardum anno 1521 recensitis, ista inserta leguntur ad V Maii: Ipso die in plerisque Ecclesiis Officium servatur de bono latrone, qui cum Christo crucifixus, cum ipso Paradisum intravit. Molanus in prima editione Aulicis ad Usuardum asserit, Brugis servari Officium de bono Latrone cum Christo crucifixo. Hinc Brugis & in plerisque Ecclesiis id Officium servari, tradit in Martyrologio German. Canisius: ejus tamen ad dictum V Maii nullum reperitur vestigium in Breviario Brugenfi S. Donatiani, quod habemus anno MDXX excusum. Masinus in Bononia perillustrata asserit S. Dismam bonum latronem in veneratione esse in ecclesia SS. Vitalis & Agricolae, ubi pars aliqua crucis ejus adservatur & in ecclesia S. Stephani alias ejus reliquias credi esse. S. Porphyrius Episcopus Gazensis, ut in ejus Vita ad XXVI Februarii illustrata, legitur num. 7. a gravi morbo liberatus est a Christo ei in extasi apparente crucifixo cum bono Latrone, cui dixit: Descende de cruce, & serva illum, qui decumbit, quomodo tu quoque fuisti servatus. Latro descendens de cruce complexus cum fuit & deosculatus, & porrecta dextera fecit surgere dicens: Veni ad Servatorem, quo facto, sanatus est. Quae ibi a Marco discipulo S. Porphyrii pluribus enarrantur:

DE S. CYRINO SEU QUIRINO,

MARTYRE ROMÆ

Commentarius praevius.

§ 1 Martyrii Aetia & tempus: Cultus: Saecr.

ANNO
CCLXIX.
XXV
MARTII

E Didimus ad diem XII Januarii ex pluribus veteribus MSS. Aetia SS. Martii Mariba, Audifax, & Abacuc, qui solent saepe appellari aetia Martyrii S. Valentini Presbyteri & Marcyris, cujus dies natalis incidit in XIV Februarii, quod a divisione a nobis facta totum caput secundum continet confessionem & miracula ejusdem S. Valentini, cujus ut Martii, Mariba & filiorum eadem explicatur capite quarto: At cap. 1 & 3 varia de aliis Martyribus insinuantur, ac primo omnium insipiunt illa Aetia de S. Cyrino seu Quirino, & sunt ejusmodi.

Tom. III. Mart.

2 Temporibus Claudii venit quidam vir de Perside partibus, nomine Marius, cum uxore sua Martha & filiis suis Audifax & Abacuc, Christianissimi viri, ad orationem Apostolorum. Veniens autem Romam, cooperat corpora Sanctorum per carceres & sepulcras conquistare. Et dum frequenter sollicito & curiose quarent, venientes in Castra trans Tiberim, in carcere invenerunt hominem venerabilem, Cyrinum nomine, qui iam multa verbera pro nomine Christi perpassus fuerat, & omni penitus facultate sua nudatus. Ad quem veniens, miserunt se ad pedes ejus Marius & Martha uxore ejus cum duobus filiis suis Audifax & Abacuc, ut oraret pro eis: & ibi manserunt diebus octo. Et ceperunt

Z z 2

runt

Memoria
S. Cyrini
in Aetia
SS. Martii,
Martha &
filiorum

ab his locis
fuit in car-
cere

multa pos-
sunt

A runt de facultatibus suis ministrare B. Cyrino, & lavare pedes ejus, & eorum qui in vinculis erant constricti: & super capita sua & filiorum suorum ipsam aquam effundere.

3 Eodem quoque tempore jussit Claudius, ut si qui Christiani inventi fuissent, aut in vulgo aut in custodia, sine interrogatione punirentur... Cæpit vero curiose querere Marium & Martham uxorem ejus, & non invenit eos: quia occulte sepeliebant pro Christi nomine interfectos. Venientes vero Romam venerunt ad Castrum, requirentes B. Cyrinum: quem non invenerunt, nimium contristati sunt. Invenierunt tamen quemdam Presbyterum, nomine Pastorem, qui & illis narravit omnia, quæ facta fuerant, & quomodo noctu interfectus fuerat gladio B. Cyrinus, & jactatus fuerat in Tiberim, ejus corpus remansit in insula Lycaonia. Pergentes igitur noctu cum familia sua & B. Pastore, collegerunt corpus ejus, & sepelierunt eum in cimiterio Pontiani in crypta vii: Kalendas Aprilis.

4 Hactenus illa Acta: in quibus nominatus Claudius est hujus nominis secundus: qui a xxi circiter Martii Coll. Ovinio Paterno II & Mariniano, id est, anno Christi cclxxviii, imperavit fere annis duobus. Fuit autem S. Cyrinus detentus & interemptus trans Tiberim in regione xiv, ubi erant Castra vetera & Castra lecticiorum. Nos præsentando Insula Lycaonia, passim Insula Tiberina dicta, vulgo Insula S. Bartholomæi, ob eadem illi ibidem sacrum. Quomodo ea primæ coaluerit, conjecit in Tiberim farris segete, hincque illata, narrat Livius decade I Hist. Rom. sub initium libri secundi. Ad eandem Transiberinam regionem est porta & via Portuensis, ad portum Offiæ deducens, Navalis etiam dicta a navibus vicinis. In hac via ad Ursum Piscatum fuit cimiterium Pontiani, vel sanctorum Martyrum Abdon & Sennen, in quo corpus S. Quirini Martyris tunc fuit sepulchrum.

5 Genesim Bede Martyrologium ad diem viii Kalendas Aprilis de hoc Martyro excitatis Actis ista continet: Romæ Cyrini, qui interfectus est a Claudio, & in Tiberim jactatus, in insula Lycaonia inventus, & in cimiterio Pontiani conditus est. Scriptum in Passione S. Valentini. Eadem leguntur apud Adonem, Rabanum, Nothgerum, & in pluribus MSS. Usuardus ejus martyrium latine ex eisdem Actis proponit. Romæ, inquit, S. Cyrini Martyris, qui a Rege Claudio post facultatem amissionem, post carceris squalorem, post verberum afflictionem gladio interfectus est. Similia etiam leguntur apud Bellinum, Maurolycum, Galestinum, licet mutata phrasi. In hodierno Martyrol. Rom. ista habetur: Romæ S. Quirini Martyris, qui sub Claudio Imperatore post facultatem amissionem, post carceris squalorem, post multorum verberum afflictionem, gladio interfectus est, & in Tiberim projectus: quem Christiani in insula Lycaonia inventientes, in cimiterio Pontiani sepelierunt. Petrus de Natalibus a Baronio in Notis citatus lib. 3 cap. 232, epitomen habet ex Actis SS. Marii, Marthæ & filiorum: quæ allegat, extraxit: in fine tamen asserit sepulchrum vii Kalendas Aprilis: quo die eundem cum Petro sub nomine Quirini referunt Maurolycus & Hermannus Greten in Auxiliario Usuardi, cum hoc die ambo residerent nomine Cyrini. Acta SS. Mariæ, Marthæ, & filiorum, quæ habentur in antiquo codice monasterii S. Maximini prope Trevirum, asserunt sepulchrum ix Kalendas Aprilis seu xiv Martii, quæ etiam die, sed fere sine elogio, refertur in Martyrol. MSS. Richenoviensi, Augustano S. Vdalrici, Trevirensi S. Martini, & Aquigranensi.

6 Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italia post aliquod Procompendium amotas ferri corpus ejus in ecclesia S. Mariæ in Campo-Martio quiescere. Verum Ottavins Panivulus in Thesuro abscondito alma urbis Romæ, asserit ibidem asseruari caput non hujus, sed Quirini

Episcopi & Martyris, ejusdemque corpus esse in ecclesia S. Mariæ Transiberinæ: & hujus, de quo modo agimus, arbitratu aliquas Reliquias honorari in ecclesia S. Silvestri, sita etiam in dicto Campo-Martio. Sed nec satis fidendum similibus narrationibus, quæ sæpe potius conjictis quam antiquorum iustitias nituntur.

§ II Corpus S. Quirini ad Tegernseanum Bavaria monasterium translatum.

7 Tegernseanum potentissimum & amplissimum monasterium Ordinis benedictini, situm est in Bavaria superiori in confinibus Tyrolensis Comitatus, intra Isaram & Oenunfluvios in sanctis Alpium ad lacum Tegernum, ab aliquibus Tigarinum dictum: ejus Praefolomnes Bavaria Abbates antecessit dignitate, & mox Principum perpetuos equestris Ordinis habere officiales: & ipsum canonicis fossa, manibus, tormentis bellicis & aliis hujusmodi rebus instructum est, & variis etiam diplomaticis Imperatorum, Regum & Principum ac Bullis Summorum Pontificum munitum ornatumque. Ex his Eugenius Papa III anno Christi mcl scripsit dilectis filiis Conrado Abbati monasterii B. Quirini, juxta lacum Tegernsee, ejusque Fratribus tam presentibus, quam futuris regularem vitam professis, & nonnullis interpositis, Praefatum monasterium, quod utique a nobilibus viris Adalberto & Oecario germanis Fratribus illustribusque Comitibus in suo fundo constructum est, & antiquis Romanorum Imperatorum privilegiis, Pippini videlicet, Caroli & Ludovici, decoratum: in quo corpus B. Quirini, a prædecessore nostro sanctæ recordationis Zacharia Romano Pontifice impetratum, requiescere perhibetur, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus &c. Similia habent in suis Bullis Alexander Papa III, & Urbanus etiam Papa III signatis anno mclxxxviii, & mclxxxvi. Oros II Imperator privilegio signato anno dcccclxxix, laudat comobium, Tegernseer dictum, quod duo germani fratres & illustres Comites in suo & de suo patrimonio, temporibus Pippini Regis Francorum ipsius permissu condiderunt & regio mundiburdio commendaverunt, & a sancto Papa Zacharia ipsi germani Fratres Adalbertus & Orgarius corpore B. Quirini Martyris impetrato, venerabile reddiderunt: ubi omni patrimonio suo contradito, ipsi roma capitis depositæ, monachico habitu suscepto, unus de duobus Fratribus, Adalbertus nomine, in eodem loco centum quinquaginta monachorum primordialis extitit Abbas. Hæc nempe principalis & de regia extitit abbatia, & religiosi Abbatibus quampluribus insignis, privilegiis antecessorum Regum, Pippini videlicet & Caroli Magni, Ludovici, Carolomanni p roborata, & ab omnium districtione personarum immunis. &c. Similia habent alii posteriores Imperatores, quorum diplomata seu privilegia Ati & Bullas Pontificum habent Hundius & Geuvoldus tomo 3 Metropoli Salisburgensis in fundatione Tegernseani monasterii a pag. 389 usque ad pag. 410, & Carolus Stengelius in Monasteriologia. Præteream delineationem dicti monasterii ac lacu Tegernseani edidit Matthæus Marianus in Topographia Bavaria, ubi & templum aliquod S. Quirini in lacere exhibet, a canobio aliquot leucis versus Septentrionem diffusum. Gabriel Bucelinus in Germania sacra pag. 85 in Tegernseano canobio scribit, ibidem colli corpus S. Quirini Regis & Martyris, seu potius secundum Metelumpatze Cæsaræ editi, sæculi regni que contemptoris, in MS. Martyrologio pervenisse Ecclesia Aquigranensis, ad diem xxiv Martii refertur Natale S. Quirini ad duos senes. Quæ ultima verba ex phrasi Germanica corrupte sunt translata. Marianus Germanicus scribit dictum monasterium S. Quirini situm Zuvitchan Zveugen-Secken Schliersee, und Tegernsee, inter duos lacus, Schlieranum & Tegernanum.

8 Florius in dicto Tegernseano S. Quirini monasterio circa

Tegernseanum monasterium.

S. Quirini in Bullis Pontificis dictum.

E

ob hujus corpus co delatum.

Privilegia Imperatorum monasterii.

apud Metelumpatze delineatum.

Opus Ca-
minum Me-
relli.

de S. Qui-
rino.

etiam Vita
datur soluta
oratione a
Tegernsean-
is trans-
missa.

Alia S.
Quirinus
colitur po-
lono.

Alia a 7-
mii.

etiam corpus
dicitur esse
Mediolani.

Aquile.

A circa annum Christi sexagesimum supra millesimum & centesimum Metelli monachus, qui gesta S. Quirini integre libro carminum describit ac Quirinalia appellat: quorum apographum ex codice MS. dicti monasterii Tegernseani habuit Marcus Vellerus Duumvir Augustanus, quod ab eo acceptum edidit Henricus Canisius in Appendice tomi I Antiqua Lellionis a pag. 35 ad pag. 184. Agit hic Poeta quinque primis odibus de Philippo Imperatore, anno Christi CCXLIX cum filio isidem Philippo occiso, illiusque filium ac huius fratrem statuit S. Quirinum, fuisseque post necem patris puerum septennem, ac tum cum matre baptizatum, ac viginti dein annis elapsis sub Claudio II palmo martyrii decuratum: qua aliis quinque odibus absolvuntur. Sequuntur de iuncto oda, quibus continetur historia translationis sacri corporis Roma ad dictam cenobium Tegernseanum. Substituuntur postea Ode sex & quadraginta, quibus illustria intercessione S. Quirini patrata miracula celebrantur. Denique illud opus concluditur decem eclogis Bucolicarum Quirinialium, quo iterum varia recensentur miracula, postissimum vero corporum punitorum, quia vota non solverunt.

9 Disquisito hoc poemate iudicavimus totam hanc historiam ante tempora Metelli extitisse soluta oratione digestam: quod ausi explorare, scripsimus Reverendo Patri Christophoro Scherzer collegii Monachiensis Rectori, cuius eximia benevolentiam & singularem affectum erga hac nostram de Altiis Sanctorum studia experti sumus tum in ipsa Germania superiore, quam Provinciam & Provincialis & Visitator gubernavit: cum vel maxime Roma, ubi Assistent Germaniam & ob morbum Admodum R. P. Generalis Gosvini Nickel, Vicarius Generalis nos excepit, & stua nostra omni quo posuit consilio auxilioque promovit. Hic max hac in re voluit nostro desiderio satisfacere, egitque apud Reverendissimum Tegernseanum monasterium Abbatem Odabridum Suvagernum, qui Monachii saepe adest, intimus Serenissimo Electori Consiliarius, & apud Religiosissimos monachos, etiam Tegernseam profectus, & hanc, quam damus historiam martyrii, translationis & miraculorum submisit a monachis Tegernseanis acceptam, quam cum poemate Metelli contulimus.

10 Sunt variis aliis huius nominis Martyres, ex quibus S. Quirinus Tribunus ab S. Alexandro Papa baptizatus, colitur xxx Martii, cuius corpus Novesium in diocesi Coloniensi magna cum veneratione adstruatur. Alius fuit Siscia in Illyrico Episcopus S. Quirinus molari saxo ad collum alligato in flumen precipitatus: cuius martyrium Prudentius cecinit sacro hymno, & supra Acta edidit Mombricius, cui aliis conferenda & illustranda ad diem 14 Junii. De huius sacro corpore magna controversia est: ac primo in Mediolanensi Breviario, jussu S. Caroli Borromaei edito, Lellio unica, qua de ejus martyrio 14 Junii in Officio Ecclesiastico recitatur, habet corpus ejus Mediolanum translatum esse Eriberto Archiepiscopo, qui praeiit dicta Ecclesia ab anno MXXI, usque ad annum MXXV. Appellatur in Altiis apud Mombricium Angilbertus, qui saeculo IX sedit, per quem dictum sacrum corpus traditur Roma deportatum & honorifice apud monasterium S. Vincentii simul cum S. Nicomede summa cum reverentia reconditum esse. Ac contra Aquilejenses coluerunt eodem 14 Junii sub ritu duplici S. Quirinum Episcopum & Martyrem, qui in Lellionibus ad Martinum recitari solitis, statuitur Ecclesiam Aquilejensem gubernasse, atque inde in Illyricum peregrinatus, Siscia fidem Christianam alse fundasse & stabilivisse, & tamquam huius urbis Pastor & Episcopus honoratus: cuius denique corpus ad Poppoem Patriarcham Aquilejam delatum esset. Certe hic faceret in diplomate apud Ughellum tomo 5 Italia sacra columna 52, Corpus S. Quirini Martyris a duobus Romanis Episcopis Cardinalibus anno MXXXI ad sedelatum, & a parte dextera majoris altaris in parvo altari reconditum. Diffas Lelliones cum Calendario reperimus manuscriptas Roma in bibliotheca Patrum Congregationis Oratorii in Vallicella. Alias Lelliones descriptimus ex codice pergameno in ecclesia S. Mariae trans

Tomus II. Mart.

Tiberim, in quarum ultima sub finem ista leguntur: Corpus D deinde Romam ad Catacumbas delatum, postremo ab Innocentio Papa II in ecclesia S. Mariae trans-Tiberim repositum est. Sed et dictus Pontifex ab anno MXXX, usque ad annum MXXIII. Neque hic sistitur cultus S. Quirini, quem eodem 14 Junii sub ritu duplici colit Ecclesia Viennensis, ut Austriaca regionis Apostolum ac Laureacensem, urbis in Norico (cujus ab Attila deleta vestigia remanet in vico Lorch sub manibus oppidi Ensis) quondam Episcopum, quem inquit Raderus tomo 1 Bavaria sancta, festi Laureacensem, & Siscianum Pontificem, imo & Aquilejanum Patriarcham fuisse: cuius vitam Joannes Cuspinianus in Austria describit, & corpus ait a Zacharia Summo Pontifice impetratum, atque ad cenobium Tegernseanum delatum fuisse: qua eadem habet Gaspar Bruschius in Laureaco veteri, ac suam opinionem conatur stabilire poemate Metelli monachi Tegernseani. Similia habent VVolfgangus Laxius libro 2 Rerum Viennensium cap. 2, quos citat & sequitur Molanus in Annotatione ad diem 14 Junii Martyrologii Usuardi a se editi, additque Martello carminibus Lyricis non inveniuntis, totam fere huius Divi vitam elegantissime describi. Qua eadem habet Hundius in Metropoli Salisburgensi de Episcopis Laureacensibus. Verum crediderant hi oculis aliorum, cum non describatur Vita S. Quirini Ediscopi Laureacensis, Aquilejani & Sisciani in Illyrico 14 Junii lapide molari ad collum alligato in flumen projecti, sed S. Quirini seu Cyrini Roma in carcere noctu gladio interfecit VIII Kalendas Aprilis.

11 Unum restat inquirendum, quod utriusque Quirino tribuitur, num scilicet patre sit natus Philippo Imperatore. Cuspinianus ad Consules Cassiodori, agens de Philippo Imp. & Tisiano Coss. ita commentatur. Philippum hic intelligi patrem, seniores scilicet. Nam duos legitur habuisse filios, Philippum scilicet & Quirinum. Et cum primus dicatur fuisse Christianus & uxor ejus Serena pariter Christiana, Quirinus est in numerum Sanctorum relatus; & factus Episcopus Laureacensis, Australis, qui tum Norici vocabantur, ad fidem Christi convertit, & ideo Australium Apostolus cognominatus: de cuius vita moribus & rebus gestis in Austria nostra abunde scripsimus. Verum ibi, ut diximus, utrumque Quirinum manifestius in unum conflavit. Raderus supra citatus Quirinum Laureacensem tradit natum Philippo Majore, Romani Imperii Principe, primo omnium ex Imperatorio fastigio sacra Christiana venerante. At deus faceret se nusquam apud veteres observasse, geminos Philippo seniori fuisse liberos, Philippum & Quirinum: quemadmodum enim omnes certatim de Philippo filio affirmant, ita omnes consensu de Quirino tacent, ut nesciat unde sequens eum hauserit, ut hunc Quirinum Philippi ante Decium Imperantis filium traderet: neque nos hactenus reperimus antiquiores auctores, quorum testimonio monumenta & traditionem Tegernseanorum confirmavimus.

ACTA

A monachis Tegernseanis transmissa.

LIBER I.

Res gesta S. Quirini & Translatio corporis.

CAPUT I.

De parentibus, vita, & martyrio S. Quirini.

ANNO a Christo nato a ducentesimo quadagesimo secundo, ab Urbe condita nongentesimo nonagesimo septimo, M. Julius Philippus Imperator Augustus; Gordiano in Imperio succedens, Z 2 3 Phi-

de Roma
in ecclesia
S. Mariae
trans-Tiberim.

etiam Vita
datur soluta
oratione a
Tegernsean-
is trans-
missa.

Aut S. Quirinus sit natus patre Philippo Imperatore.

F

A Philippum filium consortem regni fecit. Anno deinde ^b tercio Imperii, qui erat natalis & millesimus ab Urbe condita, Calendis Januarii theatrales & circenses ludos maximo rerum apparatu spectandos per triduum in Campo Martio, item venationes, feris omnis generis confectis, Cæsar exhibuit. Eodem anno Philippus Imperator cum uxore sua ^c Severa, alias Genoveva dicta, liberisque suis Philippo & Quirino, ac tota familia baptismali flumine a ^d Fabiano Papa ablutus, primus Cæsarum nomen Christi est professus. Qui ut exemplo fidem religionis comprobaret, in ipsis Paschæ vigiliis, cum sacra fierent, divinis rebus communicaturus, a loci Antistite admonitus, ultro inter prænitentes stetit, & facta peccatorum exomologesi injunctam penitentiam cum summa animi submissione implens, pacem publicam toti Ecclesiæ obtulit: idque scriptis & hortatu Originis patris, & tunc temporis in Græcia Doctoris celeberrimi, item Pontii Episcopi & Martyris ejusdem Internuntii. Verum Decius a Christiana fide alienus, re bene gesta in Galliis, indigne istud ferens, Philippum Imperatorem, Veronæ gratulandi causâ obviam factum, clam per insidias militum ^e occidijussit, medio capite supra dentium ordines præciso. Romam deinde reversus, cum Senatus ob patrios & avitos gentilitatis ritus hoc factum approbasset, cum Prætorianis egit, ut Philippus filius patri de causâ e medio tolleretur: quo præstito Decius ex populari favore Romanum obtinens Imperium, odio capitali quo cum Philippo diffidebat incensus, immanissimam contra Ecclesiam concitat persecutionem.

^f **2** Hac de causâ Severa Augusta Quirinum filium superstitem ac primum septennem, ad declinandam Decii tyrannidem secum aliquamdiu cum ceteris Christianis in clandestinos specus abduxit, ubi usque ad Claudii Cæsaris tempora delitescens, reconditam agebat vitam, adolescentiæ & juventutis florem Deo Opt. Max. consecrando, donec erumpente e latebris celebritate nominis & sanctitatis, omnibus palam innotesceret, Altissimo ita suos manifestante.

^g **3** Evolutis aliquot annis post Philippos trucidatos, Flavius Claudius secundus, rerum summa potitus, anno Domini ducentesimo sexagesimo nono, vel juxta alios septuagesimo & septuagesimo primo accerime in Christianos deservit, vulgando edictum, ut omnes inquirerentur diversis suppliciis afflicendi. Fama ^h B. Quirini atque regis dignitatis nomine delatis, is questioni subicitur: ubi statim libera voce illustrissimam suam familiam professus, Christum verum Dei Filium ejusque fidem ac religionem asseruit. Ab hoc effato cum nullis blanditiis nec terroribus dimoveri posset, facultatibus suis ac operibus omnibus spoliatus, insuper verberibus præsentis Claudio crudelissime exceptus, invicta animi robore omnibus tormentis superior evadens, tandem fame & inedia conficiendus in castro quodam, cui ⁱ Ravennatio nomen, trans Tiberim arctissimæ custodiæ atque vinculis mancipatur.

^j **4** Sub eadem autem tempora venerat Romam de Perside ^k nobilissimus vir, Marius nomine, Maromeni Imperatoris filius, cum uxore sua Martha, Reguli Cusantis filia, una cum duobus liberis Audiface & Habacue, ut sanctos Apostolos venerarentur. Illinc per carceres & sepulturas corporibus Sanctorum inquisitis, & in custodia S. Quirino conspecto, hujus pedibus provolati rogarunt, ut sibi Deum propitium faceret: octo deinde diebus inter Christianæ pietatis officia consumptis, nempe lotis pedibus & aliis vitæ necessariis suppeditatis, nec non ablutionis aqua super capita Sanctorum effusa, tandem repetito Cæsaris mandato, ut in Christianos passim omnes, sive in plateis sive in carceribus repertos, sine ulla interrogatione aut discrimine animadverteretur; conclusum fuit,

ut Quirinus clam medio noctis silentio, ad devitandos populi tumultus ob prosopiam regiam, occideretur. Itaque Christi Athleta morti adjudicatus noctu in carcere sine judiciali strepitu capite plectitur: atque ut omnes ejus mors lateat, corpus in Tiberim projicitur, quod in insula Lycaonia, nunc S. Bartholomæi dicta, appulsum; a Presbytero quodam, Pastore nominato, repertum, indicatis, quæ absentibus Mario & sociis cum Dei Martyre contigissent, sepelitur in cœmeterio Pontiani in crypta octavo Calendæ Aprilis, anno ducentesimo sexagesimo nono: ubi quadringentis, & octoginta duobus annis incorruptum & a putredine illasum requievit usque ad tempora Pippini Regis Francorum, Caroli Magni parentis, divinis prodigiis & miraculis eo usque illustratum, ut ab universis Romanis Divus Quirinus excellentiæ venerationis nulli post Sanctos Apostolos haberetur secundus.

^l **a** Festum id Peregrino & Fulvio Æmiliano Coss. id est anno Christi 244.

^m **b** Imo quarto Imperii anno in Consulatu suo & filii sui celebrasse decet Capitolinus in Gordiano 3. anno Christi 248.

ⁿ **c** In antiquis inscriptionibus appellatur Marcia Otacilla, seu Otacilla Severa.

^o **d** S. Fabiani Acta dedimus 20 Januarii, in quibus late deduximus quæ ad Philippos & annum Urbis millesimum spectant. In Poemate Metelli dicitur S. Quirinus cum matre baptizatus post necem parentis.

^p **e** S. Pontius Martyr colitur 14 Maji, in cujus Actis, quæ dicitur spectant, dedimus 20 Januarii in Actis S. Fabiani.

^q **f** Anno Christi 249.

^r **g** Imperator Claudius capis anno 268 circiter 12 Kalendas Aprilis, qui cum imperasset fere annos duos, postea interitis Sirmii in Illyrico anno 270.

^s **h** Acta SS. Marii & Marthæ ac filiorum dedimus 19 Januarii in illis num. 16 dicit Marius se filium esse Imperatoris Maromeni, Mombrizio, Maromel, in MSS. Maximini, Matromenii, & Martham esse filiam Subreguli Culinis, Mombrizio Consulcis.

C A P U T II.

De Translatione S. Quirini Mart.

Temporibus a Zachariæ Summi Pontificis, anno Domini sepecentesimo quadagesimo sexto, fuere in partibus Noricorum duo Illustrissimi Principes, ambo germanis fratres, patre Burgundi, matre Bavari, Pippino Regi Francorum sanguine juncti, quorum unus Albertus sive Adalbertus nomen in Bavaria Comitatus possederat, altero Ockario natu majore; ab ossium magnitudine Ossigero nuncupato, tenente Ducatum Burgundie. Erat huic in aula Pippini filius tenerrimus, qui cum coetaneum sibi Principem natum dicti Regis Iudo schachorum sapius superaret, exorta (ut facile amat fieri,) sub ipso Iusu rixa, trocho per tempora a Regis filio fuit tractus. Re cognita Pippinus parens præter consuetudinem altius exterritus, cadaver occulte contegi jussit, ne mali interumores spargerentur, frequens in Aulis venenum, quod latius serpens plura dissidia concieret. Igitur inito per tres dies cum Regni proceribus consilio Pippinus Ockarium accersi curavit, interrogatur eundem, quid rebus transactis fieri arbitraretur? Ockarius nihil minus suspicatus, quam hoc telum in se vibratum, libera voce respondit, ferendum, quod non mutandum. Audita hac sententia & ob omnibus probata, Rex miserabilem casum apernit, commovens Ockarium, in seipso suum effatum ratum haberet.

6 Ergo mundi iste mutabilitatem, quam nihil constaret diu, sed omnia vertigine quadam susque deque rotarentur, probissime sapientissimeque animo perpendens, cepit certioris securiorisque status vitam eligere, ac una cum Adalberto fratre, quem loco filii sibi

S. Quirinus
natus ante
Philippos
Imperatorem

a S. Fabiano
baptizatus

e occiso a
Decio

f sepulta
cum matre
Severam
delitens

g sub Claudio
ii Imperatore

h capere

i inter blanditiis
et terroribus
in fide constans

j carceri
concluditur

k a SS. Marii
& Marthæ
invisituratur

clam occiditur.

Corpus in
Tiberim
projicitur

sepelitur in
cœmeterio
Pontiani.

Qui fratres
Adalberti
& Ockarii
fuerunt

nomina, &c.
virescentia
floruerunt
et cetera

A sibi adoptaverat, de fundando monasterio loqui. Ambo proinde quoquo modo placati a Rege Pippino, aula ex-
eunt futuri pii, & Bonifaciumque Moguntinum Archie-
piscopum conveniunt, ut novi extruendi cœnobii sibi
faciat potestatem. Obtenis a sanctissimo Præsule com-
mendatitiis litteris ad Zachariam Summum Pontificem
Romam profecti fuere. Vexabatur autem eo tempore
Urbs a Longobardis, & sanctissimo D. Petri templo sa-
cilege nudius tertius expilato, Summus Pontifex Za-
charias e, comperto qui quantique Duce advenissent,
confestim eos ad se vocabat; non sine maximo animi mo-
rore, irruptiones Barbarorum enarrans, unaque rei
bellicę gloria inclytos & nobilitum comitatu stipatos o-
rans, ut directis Ecclesię thesauris, atque urbe majori
ex parte incendiis & latrocinis devastata, Romanis o-
pem piasque ferrent suppetias. Petitio ulro citroque
annuunt, ac simul desiderium Romanorum incusantes, pro
Patrię & reipublicę incolumitate, pro aris & focis at-
que recuperandis ablatis ad fortiter dimicandum exhor-
tantur, acceptęque Benedictione Apostolica ipsimet Ro-
manas Aquilas regunt, & instructa belli acie prædones
in maritimis locis divisa spolia navibus imposituros va-
lida manu adoriuntur, eosque pro virili resistentes sic
ferro dejiciunt ac prosternunt, ut fractis viribus post diu-
turnos conflictus exantlatos cuncti vel terra caderentur
aut mari suffocarentur, paucis fuga elabentibus: at-
que ita nostri Duces victoria potirentur, quę nullo san-
guine suorum steteret, nemine desiderato aut lethali-
ter læso.

7 Erat autem tunc moris, ut victores non nisi sub
signis candidis victorię trophæis, victi e contra sub ru-
beis vexillis reverterentur. Ducibus itaque cum amplis
spoliis & recuperatis thesauris redeuntibus & ostantibus,
Papa cum omni Clero solempni processione obvium se ef-
fundit, exoptatum felicemque successum officiose gra-
tulatur, deductisque ad sepulcrum sanctorum Aposto-
lorum, præ gaudio solutus in lacrymas, primum qui-
dem Deo, tum his debitas agit gratias, oblata libera
optione eligendi & retinendi quæcumque inter spolia
placuisse. Verum isti, posthabitis omnibus caducis,
nihil magis cordi duxere, quam sanctas Beatorum Reli-
quias, quarum intuitu istud iter suscepissent, & confer-
tam hostium aciem strenue subire non dubitassent, suo-
rum laborum munus reportare. Piissimam voluntatem

C tantorum Principum Papa veritus repellere, hinc nova
copia sumendi ex sacris lipsanis ad natum & desiderium
oblata, petiere corpus S. Quirini Regis & Martyris,
quod exploratum haberent, neminem post sanctos Apo-
stolos fama celebriorem clarioremque prodigiorum fre-
quentia efferri. Talibus auditis, Summus Pontifex at-
tonito similis obstupescere, pollicitis liberalior quam
dandis, & promissi poenitentem sese excusare, metu civium
Romanorum non posse annui postulari, quibus nihil
esset S. Quirino carius, nec quisquam Sanctorum in
optatis prior. Sed ut uno lætu non cadit quercus, repe-
titis tamen verberibus tandem cedit; ita precibus mul-
tiplicatis Summus Pontifex succubuit, hac tamen lege,
ut dilatione temporis interposita, per nuntium occulte
subornatum, voti sui damnarentur, ad cavendam se-
ditionem, inter eives facile subsecuturam cognita do-
natione.

8 Interim non exiguis particulis DD. Petri & Pauli,
scypho S. Quirini, & complurium aliorum Sanctorum
Reliquiis traditis, eos cum Apostolica benedictione di-
misit. Illi tanto emeritis strenuitatis pietatisque stipen-
dio promisso læti in patriam rediere: ubi mox f. Utho-
nem ex sorore filium, virum clericatus dignitate in-
signem, pro asserendo sanctissimo pignore cum decenti
comitatu Romam destinaverunt. In viam hic se commit-
tens, veniensque in Urbem, & suę legationis summam,
porrectis fidei habende litteris, expediens, maximi

ponderis thesaurum noctu a summo Pontifice impetra-
vit; plaustroque impositum huc aveli curavit.

9 Nec ista Translatio absque miraculis contigit, ut
exinde facile colligeres, quanti apud Deum meriti esset
D. Quirinus. Vectores enim, cum contra prohibitio-
nem, ne sigillum frangerent aut aliquid aperirent, par-
tim curiositate partim ebrietate prius aliquid plerumque
audente illecti, se forsan delusos existimantes, corpus
sanctum inspicere ac velamen thecæ de spatulis palma-
rum contextę nibus temerariis remove attentassent,
figillo adhuc intacto, dignas temeritatis suę pœnas de-
penderunt, erumpentibus feretro flammis absumpti.
Extat in rei memoriam adhuc sacellum Divo Quirino
dicatum in Athesi juxta rivum Dalsfer dictum in Comi-
tatu Tirolensi.

10 Eventum edocti a nepote avunculi alios submise-
re viros, qui reliquum iter cum sacris Lipsanis confice-
rent, & in Tegernsee afferrent: sed en alterum prodigium
divinę bonitatis! Depositis ad lacum sacris Exu-
viliis in diem alteram, ad exornandam festivam pompam
pro susceptione tanti hospitis, sub plaustro sons salu-
berrimis scaturire aquis cepit, qui etiamnum hodie de-
votē utentes diversis liberat ægritudinibus. Secundo
mane illucescente, magna populi frequentia cum devo-
tis sacre melodię cantibus a Clero populoque obviam
proceditur, piis humeris novus incola imponitur, &
in Salvatoris sacello anno Christo nato septingentesi-
mo quinquagesimo secundo collocatur; tamdiu ibi re-
quiesciturus, donec digna dignissimo fabricetur aula Im-
peratoris.

a Vitam S. Zachariae Papa dedimus 13 Martii.

b Horum fratrum elogium habet Raderus tom. 2 Bavariae san-
cta & Beatos appellat & ex membranis Tegernseensibus citato Vol-
faro sequentia verba præfert pag. 63.

c Sequens historia refertur etiam a Metello pag. 69. Continueri
etiam in Ilmenibur antiquissimis membranarum & in historia Andrea
Ratisponensis tradit Raderus p. 65, addisque in aliis chartis Pl-
pini Regis filium, non Ottacari, interfectum tradi, insorim
puram putam fabulam suspicatur, & causam adificati monaste-
rii fuisse ipsam Regulorum pietatem.

d Colitur S. Bonifacius 5 Junii, martyrio coronatus anno 754.
e Adscriptum nostro apographo, ita ubique legi in Tegernseensibus
MSS, alios substitueret Gregorium III Zacharia decessorem,
quod etiam fecit Raderus. Metellus ita habet, Latine tunc
pater urbis Zacharias, Vice Petri regie orbem sacer omnem.

f Utho, alius Otto & Audo, aliquibus frater, Metello so-
porius, & illi ejus avunculi dicuntur.

CAPUT III.

De Fundatione Monasterii in Tegernsee.

11 Summum jam verticem adepta fabrica, & in de-
bitam formam redactis iis, quæ ad monasterii
ac domus Dei decorem & ad consecrationis solennitatem
nec non & monasticę religionis observantiam desiderari
videbantur a, tres Episcopi Provinciales, Dominus
Joannes Salisburgenfis, Dominus Erimbertus Frisingen-
fis, & Dominus Garibaldus Ratisbonensis, atque com-
plures viri religiosi, quorum opera & studio præfata ec-
clesia in honorem Divorum Petri & Pauli Principum A-
postolorum solenni ritu inauguraretur & consecraretur, in-
vitantur. Peractis encœniis cum cereis ardentibus &
crucibus adornatur processio versus sacellum Salvatoris,
ex quo depositę Reliquiæ Divi Quirini in locum, Dei
adjutorio præparatum, accinentibus choraulis, stipan-
tibus undique latera Reverendissimorum Antistitem tur-
bis, deferuntur. Locus, in quo custodiebatur sa-
crum Corpus, fuerat crypta subterranea, & testudinata,
in cujus medio visebatur lapis excisus, Olei sacri unctio-
ne delibatus. Huc ubi perventum, supremus inter An-
tistites Dei Athletam Quirinum ex ea parte, qua pedes
porrigebantur, elevat, ex parte adversa illum sustol-
lente

D
Reliquias
S. Quirini
travere & in-
spectari
possunt.

flamma
erumpente
absumuntur.

sum sub
plaustro
scaturit.

Corpus in
sacello Sal-
vatoris de-
ponitur.

Falls co-
stet, ut
dedicatum
a tribus
Episcopis.

in hunc de-
ferretur co-
pus.

*ex calas
pauca
fuerunt
fuerunt
fuerunt
fuerunt
fuerunt*

A lente venerabili Presbytero diu afflicta valetudine laborante, nomine Romberto; & vide sis, cum jam jam in sacrophagum demitteretur, o bone Deus! elabatur pars quedam sacri Corporis per hiulcum foramen sportæ palmæ in manus ejusdem Sacerdotis, protinus a suo contagio perfanari, madens adhuc recenti cruore, instar ipsius diei, qua cervicem gladio subdidisset invictissimus Martyr, anno a decollatione Romæ facta quadringentesimo octuagesimo tertio, a reparata vero salute anno Domini septingentesimo quinquagesimo quarto. Effluxi sanguinis testimonium, seu monumentum usque in hodiernam diem præbet quadrangularis argentea, ut vocant, Monstrancia, in qua sub vitro crystallino cruor effusus in satis magna copia inclusus continetur, & populo quotannis demonstratur. Portionem a reliquis sanctissimis exuviis deciduam piissimi Principes b Ilmenensi cœnobio a se quoque fundato tradidere. Ex his cernere est, quam D. Quirinus istum locum proprio sanguine fundarit, consecravit, irrigavitque.

*ipsi fratres
fuerunt
fuerunt
fuerunt
fuerunt
fuerunt*

B Porro actui coronidem longe pulcherrimam impo-
suerunt serenissimi Duces, quando & ipsi renuntiato militari balteo & sago, ut dudum secum statuerant, sumpta toga nomen Deo dederunt sub Regula sanctissimi Patris nostri Benedicti, assidua oratione, continuatis jejuniis & vigiliis posthac calum expugnaturi in hoc monasterio Tegernseensi, quod magnificentius reliquis, nimirum undecim millibus octingentis & sexaginta sex mantis cum viginti duabus patellis salinarum, dotassent. Disciplinæ Monasticæ rudimenta posuere in hoc cœnobio monachi e S. Gallo acciti, viri religiosissimi sub e S. Othmari magisterio, quorum numerus ad centum quinquaginta excreverat: & ut seniorum traditione accepimus, tantus Deo militantium Fratrum exercitus in tres quinquagenas fuit distributus, ut uno exeunte quinquagenario chorum, laboris, refectionis, seu quietis gratia, continuo alius ad stativas vigilias succederet, adeoque die ac nocte sine interpolatione suæ Deo laudes depromerentur.

*contineat
Pro laude
contineat
contineat*

C Adalbertus universorum iudicio, & Episcoporum approbatione sacris initiatus, primus Abbas esse iussus est, Ockario, in conversorum numero consistente. Quantum autem gemini fratres in sacra religione profecissent, nosse juvat ex insigni prodigio, quod ad ipsorum cineres, aliis præteritis factum narratur. Numine sic permittente, cæcæ demon sibi sedem in quodam homine fixerat: hic a turba delatus ad tumulum, ubi uterque Fundatorum extremæ tubæ classicum præstolatur, cum nescius ipse marmor reconditorium cinerum duorum fratrum attigisset, malus genius convalando statim se foras proripuit. Homo sibi relictus, & malo hospite jam vacuus, cum domum salvus & incolumis veniret, cunctis domesticis & familiaribus, qui furentem ante noverant, in stuporem datis, S. Quirino a miraculis per omnem provinciam famosissimo tamquam liberatori suo gratias rependere jubetur, & ad illius Sancti exuvias adducitur: verum a nigro corvo, quem ante in sinu portarat, dimissus, se a ducentium manibus eripere; ad tumbam Adalberti & Ockarii, a S. Quirino disitam, properare; exclamare: Hic fui curatus ab iis, quorum pignora hic cubant, & animæ apud superos Deo vivunt. Miro mirando attoniti incolæ meritis suis restauratores & parentes deinceps pro Beatis coluere d.

*ad quorum
sepulcrum
exuvias
translatas
fuerunt*

a Hor tres Episcopi jussu Zacharia Papa a S. Bonifacio suis, se constitutos tradit Hundius in Metropoli Salisburgensi.

b Raderus air, Collegium Sacerdotum ab Uthone nepote ad illum annum fuisse constitutum, & corpus S. Arfacii fuisse eo delatum.

c S. Othmarus mortuus traditur anno 758, 16 Novemb. at S. Gallus colitur 16 Octob.

d De genealogia istorum ista subiunguntur.

Porro si stemma & propagæ discorum fratrum desideretur: D
anceps hic fertur sententia: aliis Grimoaldo Duce Bojorum
asserentibus progenitos, aliis dicentibus Hartwico Burgun-
do natos. In codice tamen manu exarato, quo res Bojo-
rum lingua vernacula describuntur, ita horum nativa series
exhibetur

Arnolphus seu Arnoldus magnus	Lotharius
Angifus seu Anchifus	Hartwicus
Pipinus Crassus	Ockarius, Adalbertus
Carolus Martellus	Filius Ockarii

Sed Laxius apud Matthæum Raderum vol. 2. Bavarie sanctæ sol. 64 in Chorographia Austriæ horum longe diversam constituit stirpem, eosque Grimoaldi Bojorum Ducis, qui Frisingensem Pontificatum instituit, filios affirmat Grimoaldo primo filius successit Theodo vi, ex quo Grimoaldus 2, extitit conditor sedis Fruzinensis alpestris Bojarum Princeps, ac demum extinctis fratribus Hugoberto, & Theodone vii, solus heres a Theodoberti filius, & Carolo Martello interfessus, cuius Athelinam provinciam occupavit Hiltebrandus Longobardorum Rex. Filii Grimoaldi Albertus, Otto gerius, & Urto in Comitatus missi, unde Comes Tegerenses orti, conditores cœnobiorum Schlehdorf Tegersee, & S. Hippolyti in Austria. Ita Laxius; nostra tamen magis probatur citato auctori e Societate Jesu, omnibus Historicis hoc patre Burgundo, matre Bavara natos tradentibus.

LIBER II.

Miracula S. Quirini.

CAPUT I

Variis morbi depulsi: malevoli puniti: alia
miracula.

*Cæcus a
nativitate
illuminatus
fuit*

1 **C**æcus a nativitate una cum suo ductore Salis-
burgo discendit sacra Martyris lipsana jeju-
nus, si superi annuerent, invisurus. Jam jam Oenum
transierat, cum nemorum saltus, vallium montium-
que anfractus peragreret; comes impatiens famis mo-
net, jejunium solvat, se enim esuriente stomacho ul-
terius progredi non posse. Cui cæcus: Non infringam
jejunium, nisi voto persoluto. Quibus auditis, ductor
aufugit, non passurus, sic inquiebat, ut alterius caus-
sa inedia pereat. b Ophthalmus omni ope destitutus, &
& medio in deserto desertus, hinc illinc repere, repedare, F
Deum precibus fatigare, ut intercedente Divo Quirino
oculi illuminentur. Exauditur: palpebras enim paul-
latim diducere, haurire ex parte diem, quæ ad demon-
strandam viam sufficeret, licet necdum rerum imagines
ex toto potens esset discernere. Tumulo salutato omnis
abivit caligo: miratusque rerum novitatem, præ gau-
dio vix apud se satis in mille gratias linguam ad laudes
D. Quirini expedit.

*clauda
constrata a
nativitate
sanatus*

2 Poella ab incunabilis clauda, ut plantæ pedum
adhærent clunibus, die Sanctis omnibus festo a pa-
rentibus tumbæ S. Quirini admota, cum, peractis sa-
cris & populo dimisso, sola precibus vacaret, sibi di-
vum Martyrem Patronum factura; sensim facta nervo-
rum resolutione, pedes ante contortos & ligatos laxari
animadvertens, recta suis pedibus stetit. Pulsantur
campanæ, concurrunt undique, & supremi Numini
ex debito grates aguntur.

*Episcopus
Gallie ex-
petens ali-
quid reli-
quias*

3 Anno a partu virgineo numerabatur nongen-
tesimus vigesimus secundus, cum episcopus quidam
ex Gallia, cui Aran nomen, & maxima necessitudo ac
familiaritas cum e Megilone Abbate, ausus est intel-
lecta fama de miraculis S. Quirini aliquam partem ex
sacris exuviis munus petere, pignus & tutelam quo-
cumque pergeret. Verum nihil valere tam calidæ
preces apud Dominum Abbatem, reponentem Epi-
scopo, elapsam e corpore S. Quirini particulam in
Ilmi-

A Iluminenti cœnobio d' asseruari ex qua si quid flagigaret, secum facile auferri posset: hic loci in Tegernsee minime fas esse, ut ex integro cadavere aliquid dematur. Placuit consilium: itum liminam, & aperta capsa Reliquiarum, appensisque schedulis diligentissime excussis in sacros cineres inquisitum. Jam nomen & sacra lipsana in manibus erant: ea omnes pavimento prosternei, lumine repente privari, ac prope insinire: hoc solum virum in Episcopo Aran, ut ipse falsus, remanente, ut collectis Reliquiis capsam recluderet, ac super altare reponeret. Tandem cum per modum Crucis se ad placandam divini Numinis iram cuncti prosternerent, fuscis lacrymis misericordiam inelamarent, inter longa suspiria & devota vota vires restituta, ac tenebræ ab oculis mentis & corporis depulsa fuerant.

4 f Clericus quidam stirpe regia oriundus, & in aula Regis præcipuus, campanam ceteris meliorem abstulerat. Isto postmodum in remotiores a domo partes recedente, Fratres monasterii campanam reducere cogitabant: quo comperto ille furens ac sapiens Religiosos insequitur, & iterato aufert. Nec mora: cum adhuc vix mille passibus eam extulisset, subito a demonio correptus, diu multumque exagritus, infelicem efflavit animam, vectoribus spiricu vertiginis arreptis, & tandem subsistere coactis, donec ablata relicta essent, quibus præstitis libere ad suam remeant.

5 b Bovem compatri suo clanculo abegit aliquis: non multo post templum D. Quirini invisens, alterum adiecit facinus, marsupium triginta denariis fartum præscindendo, vana spe seu præspeculatione lusus impune se quoque id scelus ausurum. Verum S. Quirini virtute ita in templo detinebatur, ut patentibus januis ecclesie foribus nequiverit exire. Conspicuum ab ædificio & compellatus, quid rerum ageret? confusus confessusque est utrumque crimen, nec restitutionem se fecisse, ideo altioribus viribus se volentem habere. Talibus auditis, accersitur compater, rei veritatem edicit, huic sar redhibitis nummis, & optione data de seligendis decem suis bobus, liber a basilica recessit.

6 i Vidua pauperula conspicuus incendio villam conflagrare, nescia quo se vercat, admonetur a filia, ut S. Quirino ad restringendos ignes supplex fiat. Admonitrice haud aspera exclamat: O S. Quirine libera me ab igne: vix verba compleverat, se non verberasse æreum sensit, secundus enim ventus adspirare cepit, elevatumque ignem dispergere, ut tota villa in cineres redacta, sua casula illæsa & incolumis permaneret.

7 k Miles dire ab hospite in carceribus detentus, vitæ dabiis, S. Quirinum invocat cum sponione optinui equi, quem haberet, in gratiarum actionem offerendi. Sine mora liberatur, in Tegernsee properat, equum ecclesie valvis alligat, pecunie largitione redempturus. Solido altari imposito, exiens templo solutum, & immotum invenit, nulla tamen vi loco moveri; argentum duplicat, nec adhuc alio impellit, nisi septem solidos altari imposuisset.

8 l In festo Translationis S. Quirini, turba fidelium confluenta, quidam panem offerendum in tumba sanctorum lipsanorum per alium transmisit, at minus fidem exsecutorem: avaritia enim hic deceptus pro se reservavit. Rediens ex templo prandendi hora cum ceteris comitibus mensa assidet, acque e sua pera panem depromit, mox avidis faucibus injecturus. Verum applicito ad discendum cultro in saxum obliquisse deprehendit, hinc in viam publicam projicit. Nobilis prope habitans, dictum lapidem subulit, in rei maiorem synon & honorem S. Quirini alius ostendendum.

9 m Vinum deferrebat ad monasterium, emptum

in vicina a præposito cellarii, & quia forsas gustu, D. odore & sapore nobile erat, sapuit gustantibus, ut totum ebiberent. Festum S. Andreæ celebrabatur, nec habebant Fratres quod infunderent: ideo persuasi ut effunderent preces ad sepulcrum Martyris, cum sacra Cruce prævia adornant processionem. repelli prædonum violentiam rogaturi. Exaudit S. Quirinus sicientes Fratres, octo fures excruciendo.

10 n Miles fugientem, quem credebatur inimicum persecutus usque ad ecclesiam S. Quirini in Tundorf, nec tanto robore valens, ut eum extraheret, ignem ecclesie admovit, una hanc comburens. Insticit a tergo vindex Deus, vix enim pontem transire paraverat, lapsus ab equo ita semper elisit, ut viribus procerus defecis, animam miserrime exhalaret.

11 o Gregem suum salvum & incolumem aliquis Oenipontanus conservaturus, voto se obstrinxit S. Quirino ad offerendam juvencam. Petitis damnatus, & itineri accinctus, ut promissis stare, longioris viae odio affectus, ille secum ita ratiocinari. Quid differt vovisse S. Quirino, & dedisse S. Georgio? an non maxime in cælis inter ipsos convenit? & si quid habent, nonne in communi possident? ergo devotum uni, porinde est ac si esset alteri promissum. His dictis vaccam in montem p. S. Georgii deduxit: quo cum enisus esset, juvenca immota ceu murus subsistit, nec ultra est progressa. Urgetur stimulis, funibus ac fustibus: nihil evincitur. Abbas loci accersitur, & hæc videns putat, demonis arte ligatam, aspergit sacro fonte, iterumque trahi imperat: sed adhuc hæret antiquo vestigio. Interrogatus sponsor, num alio juvencam destinasset, fateatur se promissi commutationem fecisse. Hoc intellecto, Abbas vaccam solvi ac dimitti mandat. Libera ex templo de montis præcipitio adeo concita cucurrit, ut in imam vallem decideret: illæsaque pedibus innixa, per devia & avia tandem fugam arripere, donec per silvam sine præduce in Tegernsee veniret. Vovens insequitur fugientem vaccam, ad monasterium reperit, factum cœnobitis edicit, & voto suo ple defungitur.

12 p Petra in lingua alicujus mulieris usque adeo excreverat, ut vitelli ovi haberet magnitudinem. Divo Quirino supplex facta vix altari munus suum imposuit, devore istud osculata, & mox onus petra lingua evanuit.

13 r Ancilla cujusdam matronæ in Norico prope Istrum collapsum paralyti brachium habebat: hinc consequenda sanitatis gratia mirum desiderium illam incessit, in ipso festo Translationis S. Quirini huc pergere eundi, quod Divi hujus sacra ossa multis saluti fuissent. Verum ne vacua ante conspectum Altissimi appareret, ex pane torquem consecrat, quem brachio circumponens cogitavit Divo Quirino offerre. Obstat adhuc licentia domini: istam enixe rogat: sed surda & imperiosa fabulam cantat: graviter enim oburgata domi manere jubetur. Reduplicat altera die preces, suum votivum panem secum deferendo. Insolentia exardet domina, magisque commota ad opus & laborem illam redire compellit, ac simul ira exaltans torquem de manu ejus raptum confringit, ex quo statim sanguis ebullire cepit. Attonita rei miraculo heræ, facultatem ad S. Quirini excurrendi impertit. Id cum in vicina circumquaque divulgaretur, turba prope innumera famulam in Tegernsee comitabantur. Pane oblato illico restitutum est brachio pristinum robur. Ille autem, velut esset tinctus rosso sanguine Martyris, stenti præ gaudio populo cum summa admiratione ostenditur. Adiuere tunc temporis Fratres: Altaichenfes S. Mauricii, qui undantibus oculis impetratum bolum a loci Antistite & Udalschalco pro miraculi evidentia domum deportarent.

14 s Alito ejusdem festi diei tempore quidam liberali

acceptis aliis
tormentis.

cum suis
prostratis
quasi coram
eum.

repositis
liquis
suis.

Clericus ab
latam
p.

mei permittit
est in

emissum
ma superat,

restitutus
sanctis.

b
Furtum
deorum
ma. n. l. m.

detinuit
immobilis
in ade S.
Quirini.

duo resti-
tuto fuerit.

Interdum
publico.

casu videtur.

maior in-
salutis.

c

captivus
equum ve-
nit.

quod si
ma solutionem
prostita
redidit.

Pauli ex
voto non
oblati S.
Quirino.

in lapidem
conversum.

esse fuisse
cunctis
necesse est
esse.

in
hunc
esse S.
Quirini
invere prius

maior S.
Quirini de-
vota.

E

p
S. Georgii
oblato.

si immobili-
tas.

alio more
ad S. Qui-
rinum cur-
rit.

o. essent.

q
Petra ite-
na accre-
vit, evan-
uit.

r
Laborans
paralyti in
brachio.

torquem ex
pane capis
S. Quirini
offerre.

ex quo fuit
sanguis oblit.

o. paralyti
conferre.

s

s

A. berali forma mulier pompose compta vestibusque superbe ornata, ut omnibus sui spectaculum exhiberet; templum S. Quirini nitebatur ingredi: sed nec sola, nec a multis adjuca, limen poterat transire. Complures ex muliebri imbecillitate id fieri arberati, manum postliminim adhibent, illam loco moturi. Sed incassum: dumentum ad valvas ventum ecclesie; nulla vi aut arte alterius ferebatur. Pudoris rubore suffusa & cordio affecta, cum in hospitium reverti meditaretur, fixis in terra pedibus stetit. Porriguntur in manus sacri cerei ardentes, ut hisce saltem baculis introire tentet, nec quidquam proficiscit. Tandem Sacerdote adhibito culpas commissas exomologesi obiter expians, introitumque in templum moliens repellitur. Iterato confessa secundam patitur rejectionem. Tercio deparata ab omni labe, satisfactioneque cum flagello suscepta, vidente cuncto, qui praesens erat, populo, in penitiora ecclesiae adyta permittitur introire.

*Fures vel oc-
culti dicen-
ti.*

15 * Iterum fures aliqui opifices, se in ipso solen-
nissimo S. Quirini festo turbae fidelium piorumque
immiscuere; sed decenti occulta virtute, nec ecclesiam
hiantibus foribus, nec etiam ultra sacellum S. Quiri-
ni ad lacum existens, egredi potuerunt. At sacra poeni-
tentia spongia detergentes sua crimina, ablataque re-
sistuentes, manumittuntur.

in Singulis proponatur numerus miraculorum, cum sitis,
pro quo lector summarium reperiet margini appositum.

b Person scribendam ἐπιφθεῖται πρὸς οὐδὲν, καὶ οὐκ.

e Megillo continetur & Abbas, diciturque sub eo postlatum ab
 Arnolde Duce Bavariae hoc monasterium anno Christi 920, ex-
 stitisse anno 973. Ita Hucelius addens & primos Abbates an-
 nos 1699 se effuisse: sed potius arbitror exinde aliquos Abba-
 tes nomina: Et qui ille Arnoldus, alius Arnolphus scribitur.
 d. Addit Messellus, ibi esse secus tumbam S. Arstatii Patroni
 ipsius loci.

- e *Idem addit*: Ubique Martyrem regressi prædicant; Potentia qui præminens & gratia, audaciam præmit levatque sup-
plicat.

f. *Metellus* alio *Germentis* ordine. Et ne quidem amicus habet.

et *Metellus* *est* *joquentia* *orator*, *et* *ne* *quidem* *omnino* *valet*,
et *alia* *innumera* *subfirmis*, *et* *hoc* *habet* *pag.* 114.

g. *Addis Morellus* sibi mancipare cupisse res & tollere quod libuisset omne.

b *Habitus* pag. 129.

1 Pag. 116, ubi dicitur pagus totus arifice.

K. P. 119. Non repertum apud poetas. — Hecuba 130. — E40 de uirg. pag. 160

in *Habitus* pag. 132. in *Ep. Ode ultima*, pag. 150.
in *Ep. Ode 6. pag. 166*

p. *Vulgo Georgenberg supra Schupfium inaccessibile pene loco eg-*

modicum conditum, cujus primus Abbas Eberhardus anno 1038
institutus dicitur a Basilio, quem confute.

q Habemus Odo pag. 98. r Pag. 96.

8 *Alsatichium inferius* fuit S. Mauritii, primum ad dexteram Danubii ripam post illud in hanc lteram, ab eo Hundius librum
2 Metropolitae Salisburgensis auspiciat.

2. Udvalgt af professorer og lærere

u Pag. 100. x Pag. 111.

C A P U T . II.

*Energumeni & captivi liberati, leprosi & alii agri sanati,
tempesta maris sedata, malevoli puniti.*

16 a *Dormientis*
liberatur. **S**Tygius hospes puellam aliquam dirissimis
modis excruciat. Applicita tumultu, sa-
crocrorum osium reconditorio, in altum soporem labi-
tur, vario ululatu inter dormiendum exclamans. Sibi
reddita, interrogatur, quidnam rerum vidisset? Quos
juvenes, inquebat, egressi conspexi, qui forcipibus
immissis tetrum Aethiopem ex me protraxere.

17. Mulier Induta chirothecis in Translatione S. Quirini ad oblationem prodierat: hæc cum manum ad altare extendisset, ista sublime clata, mox tota illi obriguit non potenti amplius retrahere. Chirotheca de manu detracta, per unam fere horam in aere super aram pendit, & ab omnibus satis diuque con-

spēta; tandem super altare cecidit. Femella docta: posthac majori veneratione Sanctos colere, vovit & quæstannis festivitatem Martyris jejuniis præventuram; & ecce stupentem manum sanam recepit.

18 Roma redux a limine sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, equum defatigatum, nec reliquo exantlando itinerci sufficientem, S. Quirino devotus, ut laboribus visum exhausto novum suppediet robur. Resumitur opus bonis avibus, iterque in Tegerisoe. propitio Nomine. Huc delatus viator, praetoribus ecclesiae equum alligat, sex solidos altari impositurus pro redemptione. Rediens equum solvere nequivit etiam duplicata pecunia, donec alios quatuor solidos adderet: qui fertur stomachando dixisse: o sancte Quirine, bonus quidem vir es, sed negotiator melior, quo mihi strictior numquam cognitus fuir.

19. d. Duo Ieprosiad sacras Reliquias sc. conferunt, aduersæ valetudinis sibi a Sancto levamen petisuri. Facile alias prouum ad exaudiendum inducunt. Diuum: ambo sanati; quamvis dispari modo. Unus ad mausoleum sancti Martyris pijs fundens preces altum inuict somnum, sudoreque per fusus, illico ab omni impetigine est emaculatus. Alter hospitali templo excedens, necdum curatus, a domesticis suis percunctatur, ubinam fons S. Quirini fluat: inibi sibi thermas futuras, quæ elephantissimæ luanr. Istoque commostrarato, labem corpori illicitam immersione salutarium undarum proscripsit.

10. Caelo sudor mari infuso se peregrini credide-
re: verum illud mox atris nubibus clarum involvere
diem, collisque istae crebris ignibus incendere aera,
ingenti fragore intonare poli, fluctibus ac procellis
decumanis intempestique fremere æquora, & suspi-
deque tolli omnia, ut cuncti animis caderent. Itaque
Sacerdoti, qui simul iter feceret, sua confessi pecca-
ta sunt, morti obviam ituri, cum declinare non pos-
sent. Inter hos Religiosus collegas in spem erigens, in-
quit, Nolitis, o conterrandi, virtutem sanctissimi Mar-
tyris Quirini in Bavaria quiescentis, cujus passio ho-
dierna die in ecclesia sollemniter celebratur: huic lu-
pinae feramus manus; imploremusque praesentis peri-
culi adiutorem & Patronum, mox ejus ope beandi.
Omnibus in hanc sententiam euntibus, manifeste adest
gloriosissimus Martyr: fluctus enim subsidunt, fra-
gor nubium cessat, nubila disparent, explicante in
serenitatem suos radios sole, donec caepo itinere
eant redeantque.

21 Quidam sui avunculi homicida: circulis & vinculis ferreis inclusus, in Saxoniam ad S. Gotthardum, suscepta peregrinatione ire contendit. Huic in quiete visendum se dedit pulcherrimus seuex, ipsam admonendo, ut in Boaria monasterium Tegernseense inviseret, & ibi ad ramulum S. Quirini se conferret, expecturus dubio procul sublevamen. Miser e- contra illi: o Domine, incognita est mihi ista provin- cia. Rursus audit: Ne sis soliticius, optime viam investigabis, ac prope illic pertinges. Bono animo esse iustus miser, ignotum amplificatur iter, vix parum nostrum callens idioma, ac ipso sacratissimi Paschatis pervigilio Deo duce ad cœnobium pervenit, cum reli- quo populo ad sacræ noctis laudes convolat, Divum in juvenem vocat. Nec verba perdit, sub finem hy- mni, Te Deum laudamus, ferreis nexibus relaxatis, pro- culque dissilientibus absolutus.

22 g Alius simillimis armillis ligatus in festo omnium Sanctorum huc advenit. Iste cum noctu acerrimis confingeretur doloribus, vehementia ferri constringentis & carnem exedentis, in somno admonitus est, maturaret introitum in ecclesiam, certam inibi confecturus medicam: Paruit, & concito gradu ad Martyris

under the
the water.

എന്റെ അ
പൂർണ്ണ
സ്നേഹം

சென்னை நகராட்சி
சுயமேலாட்சி
பொதுமன்றம்,
1997-98-ம் ஆண்டு

Fures viciae
colla inter
st.

Confessione
fatta dimmi
EATON.

due'le altre
sospesa.
E' una pe-
nna, s'ama-
ta:

6.
square S.
Quarantine
Station,

neguit fal-
tere nix
triplicata
recompie-
re :

Das leipziger
Jahrbuch

after ad for
pulcrum,

E
after 1000
eyes four
S. Girard.

Some part as
indicated
last 3

5. *Quirino*
argentea L.

F'
f
homicida
circalis Co
vincentis
causillius.

Jussus in vi
 puer ad J
 Quirinus
 abire.

solte Par
fraktion
reusen.

Alins in
festo e-
spresso
Sanctum

A Martyris basilicam convolvit: & ecce vincula carnis concreta, ac iis penitus inhzrentia confestim avelli, homine præ dolore exclamante, viso sibi per somnium aliquo tandem se reclinate, donec ex integro convalesceret.

23 *b* Notus miles, Dietmaro nomen erat, nobilis Frisingæ minister, a suis hostibus tentus in castro Schaumburg, inhumaniter in carcere tractabatur: imminente nocte S. Quirini tempore Quadragesimæ intimo pectore trahit suspiria, ut ad misericordiam flectat communem Auxiliatorem. Has inter preces obdormienti objecit se vir venerandi habitus ac vultus, liberationem spondens, si armillas istas ad sepulcrum Divi Martyris suspenderet. Jam voto suo fectisse videbatur sibi miser, cum compedes ab uno pede cecidisse sensit, post expergefactus animo volvebat, qua ratione vigilas præforibus excubantes evaderet. Hæc cogitans ille iterum nictare, iterumque monitoraurem vellicare, posito metu, recte quantocyus abeat. Solutus somno, ostii repagula ultro aperta vidit, sed propter effusas hinc inde custodias necdum pedes extra carceres efferre est ausus.

B Stans itaque prope januam spe ac metu attonitus, subito ultra excubias se videt translatus: & ad arcis portam perveniens excussa postibus fera, eam quoque patere deprehendit. Transiit hac etiam erat: sed in novas conjicitur difficultates, pontibus fossarum & vallium dejectis: sed reperit, qua per transversas, & trajectas arbores cauto gradu secunda legeret vestigia. Tunc demum ex altero pede resolute catenæ sunt, quibus in humeros subiacis celeri fuga se hostibus eripuit. Rei eventum edocti custodes, confestim insequuntur, & omnes latebras pervestigant, fugitivo perispe juxta se vidente persecutores, nec tamen ab his confesto. Tandem ad rivam pertingens, decursum alvei sequendo argutias suorum venatorum declinavit: hisque domum revertentibus ipse maximo perfusus gaudio dedit plausus manibus, exultavit, ad divinum officium & cultum S. Quirini occurrit, ferri onera, in anathemata sancti Martyris imponens, hilarique pectore debitas gratias suo nuncupans liberatori.

24 *i* Mulier aliqua minus religiosa in colenda nocte Sabbati, qua feræ diei Dominicæ jam inceperant, duos filices manu apprehensos foco incipere volebat, factura sibi balneum. Sed vide severum sui cultus exactorem Deum! filices enim unacum vestibus ardere coeperunt. occulta quadam vi adurentes, nec tamen vorantes, nec etiam colorem vestium, aut filicum immutantes. Femella lambente tali igne omnium maxime arserat, adempta sibi facultate filices aut vestes a se abijciendi. Mentem subijt Divus Quirinus: igitur taliter pie succensa & inflammata, ad tumbam Martyris calidissimas preces fudit, ut sua ardentissima intercessione apud Deum restingeret ignes: quos ille restrinxit protinus.

25 *k* Paralytica quædam membris omnibus capta fuit stupentibus nervis & nullum imperium capessentibus, imo ita contractis & obortis, ut plantæ & digiti retrorsum curvarentur, & clunibus accrevisse viderentur. Hæc adversitas parentibus non modicum afferebat luctum: hinc crebra fama exciti; decernunt ad Divi Quirini monasterium ire, si forte & ipse opem ac solatium ferat. Adducta puella ad mausoleum sancti Martyris aliquantulum obdormiens, in somno advertit quemdam juvenili ætate florentem apprehensos artus ante conglobatos laxare, & e curvis directos reddere.

26 *l* Præfectus quidam Ratisbonensis Romam devotionis gratia iturus, ut suis parceret sumptibus, equis una nocte pabulum ex decimis Divi Quirini fieri iussit: ut die illucescente omnes, quotquot de rebus monasterii vorassent, mortui reperti sunt.

27 *m* Est villa iurisdictioni Tegerenseium subiecta, Ostermunchen dicta: hic Abbas colloquium ha-

bens de rebus Ecclesiæ, sententiam iniquam super subditos S. Quirini latam approbare, & confirmare præsumit: at statim paralyti cactus, obmutuit. Ita ad tertiam usque diem permanens, & causæ negotium magis examinans, cum iudicata rescidisset, perditam loquendi facultate rursus donabatur.

28 Invidia stimulaverat nobilem matronam Fridrain appellatam, sororem *n* Sybotonis Comititis, generoso æque viro Hugoni in Norico Ripensi nuptui traditam. Hæc ut viderat monachos vinum bibere, inviderat Religiosis suos scyphulos: hinc nimium sibi arrogans, præcepit in contemptum simplicium Fratrum auferri potum, quos suæ voluntati omnino subjectos concupisset. Sed bonus Deus suis militibus annonam demi haud tolerans, dæmonem in male imperantem feminam immisit; sæpius proinde quidem a matre Leycarde ad tumbam sancti Martyris deductam, sed non liberatam, ita vitam claudentem.

29 In villa Eglinga, ad D. Quirini spectante, rusticus quidam alium dominum expetiturus, a familia E ibi commorante discessit, & in pago o Huntebach sub ditione Comititis mansit. Forte Gubernarius pro tempore dapifer Abbatis iter ibi fecerat, qui agnitum rusticum coram Præfecto Comititis sic fertur compellasse: Quid tu hic agis? S. Quirini iustius tum navares operam. Ad hæc præfectus grandi supercilio, tumida bucca & crepanti ore: Quis est Quirinus? me dominum colat. Vix talia verba compleverat, statim paralyti percussus fuit, loquendi exercitio usque ad mortem privatus manens.

a Consigne hoc miraculum S. Henrico necdum Imperatore, ut constet ex ode relata pag. 99.

b Habetur pag. 102, & referuntur eadem ode sanati 9 emergunt, item cæci & alii contrahentes.

c Pag. 120 & comparatur S. Martinus.

d Pag. 130.

e Pag. 115, & dicitur navigasse Hierosolymam urbem glorificam Crucis.

f S. Gerbertus iussu S. Henrici fuit anno uno & 2 mensibus Abbas Tegernseus, dein Episcopus Hildesheim in Saxonia inferiore: colitur 7. Maji. De eo etiam ode pag. 126.

g Pag. 127.

h Pag. 104.

i Pag. 103, ubi dicuntur filices digitis coalescentes, irresolubilibus manibus sociati.

k Pag. 132.

l Pag. 108.

m Pag. 137 & adducitur annus 1102.

n Est pag. 112, de Syboto Comite agitur num. 30.

o In ode pag. 135, dicitur Salbaciensis Comes.

CAPUT III

Comes Syboto monasterii Advocatus, aliisque ob damnum illatum puniti.

30 **C**omes Syboto Advocatus in Tegernsee, rem familiarem ac domesticam pessime administrans & avaritia impellente exccatus, de singulis villarum domibus bovem ac modium sustulit, & ut crimini suo pallium obtenderet, alios rei gestæ infirmavit. Hinc parcendus suis oculis gnarus, monasterium aliquando adiens rogat a Conradum, primum hujus nominis Abbatem cum Fratribus, ut thori sui consuetem Lauretam aliquanto tempore penes se retineret. Armatis precibus, quia potentes erant, nemo fuit, qui obmolliret. Igitur impetrato assensu, Comes Dominam uxorem monasterio immisit, ipse ad Noricum Ripense profectus. Coniux hic diutissime commemorata de rebus ecclesiæ non solum se pascere ac facere, sed etiam alios necessitudine, familiaritate, vel quomodo-cumque conjunctos invitare, opima & laeta instruere convivia maximo cum damno monasterii. Connivet

D Inique de subditis S. Quirini iudicatus obmutuit.

n Invidens vinum a monachis bibi.

a damnum correpta.

n requirit liberari.

o Continetur S. Quirinus.

f fit paralyticus, & mutus.

F

Comes Syboto Advocatus in Tegernsee

Fuerat res monasterii

non monasterium

caro illi

A aliquanto tempore indulgentissimus Deus in nostris sceleribus, non penitus obdormit: in ipso enim Dominica Resurrectionis festo Fratribus adhuc in choro divina rei intercurrentibus, cum iterum fumantes lances, & torantia pocula apponuntur, & panes per medium vidente Domina, schinduntur, & sanguis vividus quasi in cruda carne apparuit. Fraudem subesse commentata femina, ac si studio ita confecti essent, remotis illis, alios afferri imperavit: atqui non ovum ovo similis, sicuti posterior panis priori. Mittitur ad triclinium Religiosorum pro afferendo alio pane, verum hic sectione divisus non sanguinem modo ostendit, sed & stillat, reliquo non incisione sed fractione separato manente naturalis ac pristini coloris. Ad hæc itura ad mensam, cum lotis manibus attigisset manutergium, & hoc sanguinolentum conspicitur, ac cruore madens. Tunc argute, Per Passionem Domini, exclamat, quare ista sunt? Verum ista dissimulans inverti, & in alteram partem revolvi imperat, at æque stagnat sanguinationem. Solutio prandio Venerabilis Abbas eam accedit: confidetur, colloquium instituitur: & en repente tota domus duabus vicibus concutitur. Terrifico sonitu percussa

B Domina vulgare more per adium concussionem interitum amici, vel conjugis, vel simile quid futurum praefragiens, ait: Auertat Deus, ne quid mali nobis eveniat. Tertio omne ædificium tanto fragore intremuit, ut ab imis sedibus collabi videretur. Talibus auditis, adhuc veteris suspicionis machinatione Fratrum isthæ fieri arbitrans, veredarium ad Comitum expedit, qui nuntiet, se panibus sanguine infectis ac ingenti domus strepitu terræfactam, a coivctu & habitatione monasterii alio meditari iter. Comes percepto hoc nuntio gravissime indignatus jurat, a se omnes Religiosos statione movendos & propulsandos. In viam se coniciens primitus in Strenberg, oppido Austriæ Tegernseensis Ecclesiæ subiecto, pernoctat, ibique suos equos pascendos in pauperum cujusdam subditi prætorum immittit, quod rusticellus in totius anni subsidium a Parocho loci instar beneficii locatum conduxerat. Mane illucescente, cum discessus ulterius paratur, pauper subsequitur precibus lacrymas miscens, ut pro depalto gramine, & totius anni sustentatione saltem pretium ad comparandum unum par calceorum in elemosynam elargiatur. Qui pluribus diris a facie Comitum propulsus, inquit: Pius Quirinus numquam vos vivos suam terram calcare permittat! Votis respondit eventus: Comiti enim consensu equo dum stapedi pedem inderet, divino consequente iudicio, videbatur sibi intima cordis penetralia mortis jaculo transverberari, ut nimio terrore coreptus exclamaret: Heu me miserum, qui dilectum Deo Quirinum recognoscere nolui, jam pridem corporis sanitate per ejus intercessionem donatus, nunc morior. His dictis languore divexatus maximo, & præ doloris vehementia distitens, a suis devehitur in cænobium Canonicorum Regularium Ord. Divi Augustini S. Margaritæ in Baumburg, & invalescente morbo leniori vehiculo imponitur, misso ab eo nuntio ad monasterii c. Seonensis Abbatem celeriter accersendum. Huic cito præsentem criminum exomologesi facta, ipse in sortem penitentium se transferens, monachum induit, ægre consentiente conjuge, multo ante ex Tegernsee evocata. Denique nihil magis deplorabat, quam quod in Divum Quirinum deliquisset: moriturus obtestabatur suos amicos, ut si unquam animæ suæ consulum vellent, nullum filiorum suorum ad Tegernseensem advocationem admitti paterentur. Abbas, qui Penitentia Sacramentum administrarat, cucullumque dederat, mortuum ibi sepelivit.

C 31 d Debent S. Henrico Imperatori in acceptis plurimæ ecclesiæ, quod vel fuerint a novo erectæ, vel proventibus auctæ: inter quas non minimam portionem adeptum est nostrum monasterium vineis Leobientibus

in Austria donatum. Pissimus Monarcha insituito Epi- scopatu Bambergensi, huc se cum tota aula devovit: is cum penes altare S. Joannis Baptistæ sæpius precibus ac piis contemplationibus vacaret, ab alienatus sensibus, & spiritu modo singulari divinitus intra illustratus, talia se vidisse ac didicisse retulit his verbis: Quisquis præsentem locum bonis suis spoliare attentaverit, is sciat, se ob meritum S. Quirini Regis & Martyris velut electissimi Dei amici districtam Deo rationem redditurum, & ob tantum crimen nequaquam impunitum abiturum. Applausit visioni curia ob notam Caesaris sanctimoniam, Dei Martyrem summis extollendo laudibus, maximique faciendo, omnibus ejus patrocinio se devotissime committentibus.

32 e Rogerius Comes prope f. Escliam, agris S. Quirini suis limitibus adjectis, ab œconomo monasterii jus vocabatur, ut certo designato margine, ab aquis rerum administratoribus & arbitris lis omnis dirimeretur, & ecclesiæ sua bona restituerentur. Advolabat Comes, verum insequabatur a tergo ultor Deus cum ille ephippio excusus, & equis calce vapulans, vix superstitè vita ad proprios lares potuerit remeare.

33 g Miles secuturus castra in festo S. Quirini, equum suum alligaverat muro ecclesiæ sancti Martyris: & ecce mox caballus in furorem versus, frangum revulsit, indomitusque gyros egit, usque dum rotata vertigine mortuus concideret. Quo aperte satis inclytus Athleta ostendit, sacra loca non esse stabulandis equis exponenda.

34 Rusticus quidam cum in festo Paschatis sepem hiantem rescisset, medijs in laboribus corporis debilitate percussus, in terram semimortuus concidit, vibicibus ac lineis rubicundis præ sanguine in dorso apparentibus: qui S. Quirino suplex factus, humi baculo repens ad Sancti sepulcrum, sanitate pristina donatur.

35 i Navem recens fabricatam aliqui in festo S. Quirini non nisi expletis sacris Oeno committere habuere in animo. Commutata deinde sententia sacra cupientes prævertere, ratim flumini dare summis viribus conituntur adhibitis trecentis viris. Verum labore incassum omni cadente, promissi memores desistunt ab improbo conatu, recto ordine auspicantur opus, ducendo a Deo principium: redeunt ad cœptum negotium, & nulla difficultate grandis machina aquis a quinquaginta injicitur, quæ antea a trecentis viris moveri non poterat.

36 k Quidam a damone in potestatem redactus, ducebatur summa vi ad sepulcrum Martyris sub spe, fore ut malus genius fugeret amicum Dei: sed obsessus tentantium manibus violenter se extorquens, ac concito cursu silvas petens, pervenit ad Alpes, ibique suadente fame pastorum casulas visitavit. Isthic cum foco assideret, rigentia gelu membra calefacturus, in mediam flammam se injecit, non sine gravi corporis latione: quod ex parte, qua ignis aduflerat, conflagravit, stygio monstro evolante. Energumenus sibi redditus omnibus summa animi voluptate retulit, se vidisse sub luce clarissima per aerem ad montis cacumina delapsum S. Quirinum, ceu radiis coruscum adventantem, quem pessimus inquilinus non ferens hospitem, se in ignem præcipitasset, alibi domicilium fixurus.

37 l Præfectus Udalschalcus in villa salinaria Halesi, plus suæ crumenæ invigilans quam commissi cænobii rebus, muneribus receptis damna reticuit per alienationes rerum clauistro illata. At infidelitatis pœnas dedit, loquendi usu ad extremum usque vitæ diem privatus, corporeque debili tremulus permanens.

a Conradus primus 19 annis rexit, mortuus anno 1135. Deest hoc apud Postam: de Comitibus Siboto agitur pag. 113.

b Strenberga baud procul a Danubio sinistra ripa in Austria inferiori, Bavaris ultra Anisum.

c Seon monasterium Benedictinum in Bavaris ad Chiemensem lacum

serpens
sanguine
stillantibus
guttibus

ex manibus
madens

domus con-
cussio domus

per interfecta
cuncta in
sanctu

equis in
strenberg
pauperum
allis

subito ob-
ruitur le-
gionis mor-
bo

monachi
habitu
sumpto

ob effusum
S. Quirini
sanguinem
mortuus

S. Henricus
Imp. venit
ad S. Quir-
inum

in Tilmur
dormi non
impune as-
seri bono
S. Quirini

Comes re-
stans re-
stans

strenber-
ga

E
equus allig-
atus muro
ecclesiæ
mortuus
concidit

sepem res-
ciscit dis-
sectis
sanctu

navis in-
mabilis

post sacra
audita sa-
cie move-
tur

F
energum-
enus in
ignem in-
jectus

apud Postam
S. Quirini
liberatur

I
damna in-
ferens fis-
cibus

A lacum, Serum Serulum & Sotum distum. De eo agit Strenglinus in Monasterologia.

d Postea hoc cum altera ode refert pag. 99.

e Apud Metellum pag. 107. ista margini opponuntur: Regorius Marchio Austriae, irruptionibus Hungarorum oppositus a Conrado Imperatore anno 913.

f Metello, Orientis regio flumine nobilis Eslasa, carminis Teutonibus celebri.

g Habetur apud Metellum pag. 109. h Pag. 110.

i Pag. 117. k Pag. 134. ubi mons Albarius nominatur.

l Pag. 139.

CAPUT IV

Ob vota non praestita poena secuta: alii malevoli puniti
Sanitates varia praestita.

38 a **R**uficus quidam S. Quirino vitulam promiserat, si opem ferret. Tulit Sanctus. Agricola e contra, forma captus iuvenca, spe propagandi armenti hanc sibi reservavit non sine damno, luc quadam una nocte totum gregem depascente, excepta sola illa, quam munus dare pepigit S. Quirino: saniora ergo cepit consilia, superstitem divo Martyri offerens, ut recuperandi alterius armenti se patronum exhibeat, priore sua culpa amisso. Nec frustra orat, sed etiam exorat annuenter petitis Sanctum.

39 b Alius itidem S. Quirino suam despondit buculam, non tamen dedit: ideoque accidit, ut eam, pabula inter reliquam gregem quarentem, quatuor lupi invaderent, reliquis omnibus intactis.

40 c Iterum aliquis bovem S. Quirino edito voto nuncupavit, quem alius furtive abactum nullo in usu habere potuit, ferendis jugis, vel vehendis plaustris inutilem: hinc isto vendito obrulit pretium S. Quirino in redemptionem delicti. Bos excussis loribus emptorem cornu ferit ac vulnerat, incitatoque cursu ad ecclesiam sancti Martyris properat, fixoque pede subsistit, impotente infecutore aliter apprehendere, quam ante templum, ubi postea offertur.

41 d Alius destinata S. Quirino vaccae offerendae longas moras trahens, edito postea facto distinctis notis insigni matrem cum vitulo reservare statuit: sed utrumque animal in pascua productum, se a grege avertit, & ad S. Quirini ecclesiam confugit.

42 e Bos infectus contagio, non amplius pedibus insitens putabatur confectum moriturus. Herum pulsata fama de S. Quirino, vulgato Patrono pro pecude & pecore: isti ergo bos facit. Necdum res e voto cadit: hinc iste macello damnatus jamjam exerto cultro jugulum petitus, ad primum contactum repente exilivit, arreptaque fuga in pratium excurrit spectante familia. Interuenit paupercula vidua rogans, bovem sibi pro solatio liberorum triginta nummis vendi. Postulati sit compos, & gestiens gaudio domum bovem abducit: dominus accepto pretio sepulcrum S. Quirini accedit, illoque super altare posito rem totam cum admiratione omnibus fideliter enarrat.

44 f Prope Danubium sub ditione Altaichensis monasterii dedicata erat ecclesia venerationi S. Quirini, commune convolantibus miraculorum frequentia asylum. Sed cum iudex illius loci in g Tundorf, ubi istud stabat divinae Majestati tentorium, exstruxisset domum in contiguo coemeterio: ecce sacrum sanum profanum fieri, & cessare continuo miracula: & ut pateret omnibus, quanti Deus merita S. Quirini faceret, domus ipsa conflagrare. Secundo edificatur, secundo in favillas & cineres abit. Necdum sapiens suo malo pertinax iudex tertio edificat, & tertio flammis absuitur. Quarta vice obstinatio in suam perniciem longe magnificentius, quam prius in altitudinem evehi iussit: sed rursus, aedes funditus ignis evertit. Tandem serio, cohibuit manum ab opere ulterius moliendo, risui & ludibrio omnium expositus. Filius

Tom. III. Mart.

haeres bonorum pariter & malorum, qui bis tandem domum exustam instaurarat, poenas temerorum sacrorum dedit, vivendi finem miserrimum faciendo. In templo isto b cecus visum, i paralytica usum membrorum recepit: item k quinque equi venatorum, coemeterium ad pascua ingressi, statim mortui concidere.

45 Monstratur prope eandem ecclesiam equus lapideus cum freno & sella tanta dexteritatis, acsi viveret; deinde eques faxeus ei assistens, quasi desilisset retro fugiturus: haeret iste pede dextro in stapede. Contigisse autem hoc ideo l manuscripti nostri dicunt, quod iste sacris rebus de templo ablatis equum oneravit, cumque vidisset, equum subditis calcaribus nihil motum, sub se in saxum obriguisse, hinc mox descensum accelerasse, & ipsum post tergum parte dextra lapsum in lapidem mutatum.

46 m Quidam matrona vinum in Strenberg Austriae oppido mandavit auferri monasterio. Quo praestito, amens facta a demone insidetur. Rabie proinde ac ira furens sibi ipsi crines evellit, & caput saepius parieti impingit. Quo in furore diu permanens, omni voto pro ea casu, vitam infelicissimam cum morte commutat.

47 n Currente anno m d x x i x, Turca magnis spebus inflatus, suos exercitus in Austriam eduxerat, Viennam occupaturus: qua potita facile sibi pollicebatur victorias, hoc antemurali fortissimo Christianis erepto. Urbe jam obsidione cincta hinc inde per provinciam excurrere milites, omnia pro more depilaturi. Ventum usque in Strenberg, ibi statim in ecclesia porta magnum foramen, quod etiamnum visitur, aperiant, sese per illud inferentes. At casu vel bono Numine horologium in eadem positum tantum fragorem rotarum circumeuntium strepitu edidit, ut Turcas perterritos, & insidias latere suspicantes in fugam verterit.

48 o Extat & alia ecclesia in rure Danubii, in qua sancti Martyris ope implorata, res furtive sponsoibus intra triduum aut restituebantur, aut earum fures detegebantur. Paruit istud tum per multa exempla, tum in fure quodam olerum, qui tertio die, quo votum S. Quirino editum fuit, ultro adveniens ablata restituit.

49 p Fama seu traditio fert, fontem S. Quirini hac virtute antiquitus celebratum, ut aegroti quicumque in se lavissent, cupientes cito perferant, aut mori, intra octiduum aut mortem oppeterant aut integre valetudini restituerentur, quod brevitatis gratia duobus F tantum propositis exemplis lubet ob oculos ponere. Mulier trans lacum Tegernsseensem habebat puerum sex continuis mensibus adversa sanitate laborantem: itaque praetibat hunc aut mori aut melius vivere: voto fructus, puero tertia die satis concedente. Alius e contra, Guernerius nomine, febrium ulcerumque putredine diu multumque divexatus, huic fonti se immergens, tertio statim die ex toto convalescit.

50 Denique ut multa paucis concludamus, tot tantisque miraculis hic Dei Martyr claruit, praecipue in ejiciendis demonibus, ut his omnibus enarrandis vix longum tempus sufficeret, una enim die Translationis q septem energumens, in fugam actis nigris hominibus liberati sunt. Verbo, fuit oculus caeco, per claudum, atque alii alio languenti defectu praesentissima medicina. Talem & tu experiere, si ejus auxilium serventi prece deposcas, opitulante quotidie oleo, quod S. Quirini dicunt, cis lacum protuberante, non ex corpore Divi Martyris, ut aliqui perperam sibi persuadent, sed ex terra supra aquam puteo collectam scaturiente: de quo hoc certissimum est, utentes ad invocationem S. Quirini plurimos adjuvari innumeris docentibus experientibus: item aqua ex fonte, ubi primogloriosissimi Martyris corpus erat depositum, hausta f.

- A a Est hoc Ecloga 1. Bacolicorum Quirinalium pag. 134.
 b Ecloga 2 p. 137. c Ecloga 3 pag. 139.
 d Ecloga 4 p. 165. e Ecloga 6 pag. 169.
 f Derst num. seu caput 43. & hoc refertur inter Oda p. 140.
 g Tundorff in titulo Odes dicitur Tondorff.
 h De hoc miraculo est Ode pag. 142, & cecus oculo annis fuerat, Bernoldus Altrahensis nomine.
 i Dicitur mater plebani in Ode pag. 141.
 k De his est Ode relata pag. 143.
 l Metellus pag. 145 ex verbis seniorum huc comperta.
 m Similis est cum relata n. 28.
 n Est hoc perperam hic insertum, cum ad Appendicem spectet.
 o Refertur pag. 149 & locus late describitur, diciturq; ibidem

ecoditum monasterium S. Georgii dicatum:

p Habentur hac 2 Odis pag. 122 & seqq.
 q Metellus pag. 102 novum emergentes & eadem contrariumque sanatos tradit.

r Stengelius & Baccellius offerunt venam Petrolei, quod ob virtutes supernaturales S. Quirini dicitur, inventam esse tempore Gaspari Abbatis, mortui anno 1461.

s Alia 4 miracula describuntur a Metello, scilicet de clinica sanata in ecclesia parochiali B. Quirini, pag. 121. de semina, quæ calculo liberata est, pag. 125, de Guernerio Ameone punito, qui ostium ecclesie B. Quirini securi percussit, pag. 133 & de luce in ecclesia B. Quirini noctu divinitus oblata cum suavi concentu p. 136 Quæ ibidem carmine illustrata legi possunt.

DE SANCTA DULA ANCILLA,

MARTYRE NICOMEDIÆ.

XXV
MAR.

Cultus S.
M.

Post gloriosa mysteria Annuntiationis & Passionis Dominica, & mortem S. Jacobi Apostoli indicatam, proxime in Martyrologio S. Hieronymi in tribus apographis perventis ita legitur: In Nicomedia Natalis Dulz, in quarto & antiquissimo codice additur Ancillæ, estque hac vox prioris interpretativa, nam dulz Græcis, est ancilla Latinis. Dubitari etiam posset an ob proprium nomen hujus Martyris ignoratum, Dulz sive Ancillæ fuerit suppositum. Genuinum Martyrologium Bedæ ista de hac Sancta habet: Et in Nicomedia natale Dulæ, ancillæ militis, quæ pro castitate occisa est. Eadem leguntur apud Rabanum, Adonem, Notkerum & in variis MSS. Hodiernum Romanum ita memorat. Nicomediæ S. Dulæ, ancillæ cujusdam militis, quæ pro castitate servanda, martyrii coronam promeruit. Galestinus hac aliquanto enucleatius explicat: Nicomediæ S. Dulæ Virginis, quæ militis, a Chri-

stiana religione averſi, ancilla, pro fide & virginitate tuenda fortiter necem obiit. Nomen Dula in primario codice MS. Ussardi, qui Parisiis in cenobio S. Germani de Pratis adſervatur, uti & in MS. Ultrajeſino S. Mariæ, scribitur Theolæ, in MS. Bruxellensi S. Gudilæ, Dulic, in Adone S. Laurentii prope Leodium, Dulcæ. At Puellæ legitur in Ussardo Parisiis anno MDXXXVI excuso. Petrus de Natalibus lib. 3. Catalogi cap. 230, citato Adone hoc ei elogium efformavit. Dula Virgo & martyr Nicomediæ civitate passa. Hæc fuit ancilla cujusdam militis Paganorum: quam cum ille cognoscere vellet, ipsaque omnino recusaret, dicens Christiana lege adulterium esse prohibitum; cum ipsam Christianam audivisset, ab eodem domino suo pro fide & castitate occisa est viii Kalend. Aprilis. In aliquibus codicibus MSS. subjunguntur varii Martyres, de quibus sub titulo sequenti agimus.

DE SANCTIS MARTYRIBUS NICÆNIS

VICTORINO, ALEXANDRINO, EUPHRATA, CASTULA, NICOSTRATO, LUCELLA ET ALIIS CCCC.

XXV
MAR.

Memoria in
Martyrol.
S. Hieronymi.

Præf.

H Martires inscripti sunt apographis vetustissimi Martyrologii S. Hieronymi, sed cum aliqua scriptura diversitate. In nostro codice ante mille prope annos exarato, relata S. Dula ancilla Nicomediæ passa, ita subjungitur. Et alibi Victorini, Alexandri, Euphratæ, Castuli, Nicostrati, Lucellæ, & x Martyrum. In aliis tribus codicibus, omiſſa voce, Et alibi, immediate junguntur S. Dula, quasi etiam Nicomediæ essent passi: & nomina ita exprimuntur in codice Corbejensi Parisiis excuso: Victorini, Alexandri, Euphrati, Castulæ, Nicostrati, Lucellæ & quadringentorum Martyrum. In exemplari Lucensi ita legitur: Victorinæ, Alexandræ, Euphratæ, Castulæ, Nicostrati, Lucellæ & ccc Martyrum. In MS. Blumiano ita scribitur: Victorini, Alexandri, Euphratæ, Castulæ, Nicostrati, Lucellæ & cccc Martyrum. In MS. codice Ecclesiæ Pragensis, non post S. Dulam, sed insine post Irenæum Episcopum & Martyrem, de quo infra agemus, ista leguntur: Victorini, Alexandri, Castulæ, Euphratæ, Nicostrati & cccc Martyrum. Omititur nomen Lucellæ, quod S. Dula ita subjungitur in Codice Lab-

beano: Alibi Lucellæ & quadringentorum Martyrum. Eadem leguntur in MS. Augustano S. Udalrici, sed cum præcedentibus Lucellæ scribitur. Grevenus in additionibus ad Ussardum præcelsa S. Dula collocat hos Martyres, & locum Martyrii indicat his verbis: In Nicæa Victorini, Alexandri, Euphratæ, Castulæ, Nicostrati, Lucellæ, & aliorum quadringentorum Martyrum. In MS. Tamlacensi eadem nomina videntur sub varia scriptura repeti hoc modo: Cartulæ, Cufatæ, Causratæ & aliorum cccc, Theodolæ, Nicostatæ, Euphratæ, Lucellæ, Victorini, Alexandri: Castoli & aliorum x. Ex his Alexandri nomen ubique idem est. Victorinus seu Victorinus, etiam semel Victorina appellatur. Euphratæ tertio legitur, & alia scriptura Euphratæ, Euphratæ, Euphrati, & in Tamlacensi Cufatæ, Euphratæ, & forsitan Causratæ, nisi hæc sit Nicostatæ, quæ dein additur, & ab aliis Nicostatæ vocatur. Castulæ quinto, Castuli etiam, Castoli, & corrupte Cartulæ. Adjuncti Martyres anonymi sexies numerantur quadringenti, bis trecenti, toties etiam decem.

A 6 Ex altera parte MSS. Gallicana VIII Kalendas Aprilis præferunt: quæ secutus Vienneſis Episcopus Ado hunc diem sic concludit. Et apud Sirmium natale S. Irenæi Episcopi, qui tempore Maximiani Imperatoris, sub Præſide Probo, primo tormentis acerrimis vexatus, deinde plurimis diebus in carcere cruciatus, novissime abſciſſo capite consummatus est. Nisi forte ex Uſuardi Martyrologio aliquis hac Adoni adjuvantiæ exiſtimet: illius certe exemplaria tam excuſa quam MSS. primo ſere loco habent: In Sirmio paſſio S. Irenæi, &c. iſdem plane verbis, quæ & Nækerus integre tranſcripſit, & Martyrologi ſub Beda nomine excuſi interpolat & Bel- lius de Padua: niſi quod primus Smyrnum alter Smyrnam certius Syrinium legerint, palpabili errore: quem corrigens in Martyrologio Romano Baronius, cetera reliquis invariata, ſicut & ante ipſum Maurolycus, ad- dita dumtaxat Savi fluminis mentione.

7 Facit cum his MS. Fuldenſe olim, nunc Regina Svecia idem elegimus referens, ſed apud Smyrnam iſdem ſub eodem nominis errore Petrus de Natalibus, de Hyre- neo tamquam Smyrnenſi Episcopo agens, non abſque men- dis, quibus & uſque ad mortem caſum gravillime dicit, & ita in Sani (Savi ſcribere voluit) flumine præcipita- tum: citans tamen etiam Adonem, qui novissime abſciſſo capite consummatus, ait: quæ facile ex Actis concilian- tur. Atque his omnibus accedit Cenſulenſe Martyrolo- gium ante annos circiter quadringentos ſcriptum, ubi hoc die legitur, In Sirmio S. Hyrenæi Episcopi, item Fla- rianum MS. Sanctorum, in quo additur, anno ſalutis cclxxxvii; quod annum nota a Diocletiano perſecutio- nis tertium notaret, non tamen Maximiani tempus, quod auſter ſupponit; quippe ſequenti ſolum anno ad Imperii conſortium adſeſſi: multo autem minus tempus aſſumpti ab utroque Conſtantii cum Maximiano Herculeo, quia hoc ſpectat ad annum cccxlii; cuius tamen nomen priorum duorum tyrannorum nominibus jungit encomium Græcum ex MS. Regio Pariſienſi.

A C T A

Ex MS. Bodecenſi Canonic. Reg.

ernata a Joanne Gamianſio S. I. & cum aliis
Græcis & Latinis collata.

1 C Um eſſet perſecutio ſub Diocletiano & Maxi- miano Imperatoribus, diverſis agonibus con- certantes Chriſtiani, a tyrannis illata ſupplicia devota mente ſuſceperunt, præmiſſique perpetuis ſemetipſos tradiderunt. Eodem tempore erat in civitate Sirmien- ſium quidam Episcopus, Catholica fide & religione perfectus, nomine Irenæus, qui multas pro Chriſti amore perſecutiones perſerens, digna conſeſſione pal- mam victoriæ promeruit. Comprehenſus ſiquidem a militibus, oblatus eſt Probo Præſidi Pannoniæ: qui dixit ad eum: Obtemperans præceptis divinis ſacrificat diis. Irenæus Episcopus dixit: Qui diis & non Deo ſa- crificat, exterminabitur de populo ſuo. Probus dixit: Clementiſſimi Principes juſſerunt aut ſacrificare, aut tormentis ſuccumbere debere. Irenæus reſpondit: Mihi præceptum eſt tormenta magis ſuſcipere, quam Deum denegando demoniis ſacrificare. Præſes dixit: Aut ſa- crifica, aut certe faciam te torqueri. Irenæus reſpon- dit: Gaudeo ſi feceris, ut Domini mei paſſionibus par- ticeps inveniar. Continuo Præſes præcepit eum a mili- tibus vexari.

2 Cumque acerrime vexaretur, dixit ad eum Præſes. Quid dicis Irenæe? Sacrificas? Irenæus reſpondit: Sa- crifico per bonam conſeſſionem Deo meo, cui ſemper ſa- crificavi. Advenientes interea parentes ejus cum vide- rent eum torqueri, b amplectentes pedes ejus precaban-

tur, ut ætati ſuæ parceret & præceptis Imperatorum D obediret. Hinc pater, inde uxor, inde pueri cum lacry- mis ſe ingerebant: Inſtus etiam ac ſletus erat ſuper eum domeſticorum, ululatus vicinorum & lamentatio amicorum: qui omnes una voce clamabant, dicentes: Teneæ adoleſcentiæ tuæ miſerere. Ille autem meliore cupiditate detentus, ſententiam Domini ante oculos habebat dicens ad omnes: Hæc ſunt verba Domini mei Jeſu Chriſti: Si quis me negaverit coram hominibus, & ego negabo eum coram Patre meo qui in cælis eſt. Unde ſciatis, o amici cariſſimi, me nec blanditiis veſtris nec Principum minis a præceptis ejus ullo modo poſſe deſecti: ſed ad ſupernæ vocationis ſpem omni intentione velle ſeſtinare. Probus iterum accerſito S. Irenæo, dixit ad eum: Quid dicis? Hæſitare lacrymis horum ab- iſtantiæ tuæ, & conſulens adoleſcentiæ tuæ, ſacrifica. Irenæus reſpondit: Conſulo mihi in perpetuum, ſi non ſacrificavero. Tunc juſſit eum Præſes recipi in cuſtodiam carceris, dum cogitaret de eo.

3 Plurimis ergo diebus ibidem clauſus, diverſis pœnis afflictus eſt. Poſthæc reſidente Probo Præſide pro tribu- nali, introductus eſt media nocte beatiffimus martyr Ire- næus, ante conſpectum ejus, cui & dixit: d. Jam nunc ſufficiant tibi pœnæ, quibus afflictus es longo tempore. Accede ergo & ſacrifica. Irenæus reſpondit: Si quid fa- cere cogitaſti in me, fac celeriter & ſine dilatione, ſciens me in eadem conſeſſione nominis Chriſti, in qua hætenus fui, etiam nunc & quamdiu vixero, perſeverare. Tunc indignatus Præſes, juſſit eum ſuſtibus diutiſſime cædi. Ille autem in medio pœnarum conſtitutus, dixit: Deum habeo, quem a prima ætate colere didici; ipſum adoro, ipſi & ſacrifico: deos vero manu factos adorare non poſſum. Probus dixit: Lucrare mortem: ſufficiant tibi tormenta, quæ toleraſti. S. Irenæus reſpondit: Lucror mortem, quia pœnas, quas mihi inferis in nomine Do- mini mei Jeſu Chriſti non ſentio: & tamen per eaſdem pœnas vitam æternam conſequar. Probus dixit: Uxo- rem habes? S. Irenæus reſpondit: Non habeo. Probus dixit: Filios habes aut filias? S. Irenæus reſpondit: Non habeo. Probus dixit: Parentes habes? S. Irenæus reſpondit: Non habeo. Probus dicit: Et qui fuerunt illi, qui te proſecuti ſunt ſtentes in præterita ſeſſione? S. Irenæus reſpondit: Præceptum Domini mei Jeſu Chriſti adimplevi dicentis: Qui non abnegaverit paren- tes ſuos & renuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus: &, qui diligit patrem aut matrem aut uxorem aut filios aut fratres aut parentes ſuper me, non eſt me dignus. Itaque qui Deum vere diligit, & ad ejus promiſſionem perfecte intendit, omnia terrena deſpicit, nullumque parentem abſque eo ſe habere proſectetur.

4 Probus dixit: Ut audio filios habes, & ideo vel pro illorum amore ſacrifica, ne perdant nomen patris in te. Irenæus reſpondit: Filii mei Deum patrem habent, quem & ego habeo & adoro: qui poteſt & illos & me ſalvare; cui vere atque perfecte confi- dimus, & animas noſtras commiſimus ne pereamus: tu autem fac quod ab Imperatoribus præceptum eſt. Probus dixit: Conſule tibi & parentibus tuis, immo- lans diis & præceptis Imperatorum obtemperans, ut non te diverſis cruciatibus interficiam. S. Irenæus reſpondit: Jam dixi tibi, ut facias de me quid velis; ſciens quod diis tuis numquam ſacrificabo. Jam nunc videbis, quantam mihi Dominus Jeſus Chriſtus dabit tolerantiam adverſus tuas inſidias & diabolicas, quas Sanctis præparaſti, pœnas. Probus dixit: Ecce jam nunc dabo in te ſententiam mortis, ſi non ſacrifica- veris. S. Irenæus reſpondit: Gratulor ſi feceris: quia per mortis ſententiam ad æterna me gaudia tranſmit- tis. Probus dedit ſententiam, dicens: Irenæum præ- ceptis regalibus inobedientem in fluvium præcipitari jubeo.

A jubeo. S. Irenaeus respondit: Multifarias minas tuas & diversa tormentorum genera expectabam, ut cognosceres quemadmodum Christiani propter fidem, quam est in Deo, mortem contemnere consueverunt: sed quia nihil horum intulisti, gaudeo quod vel hanc in me sententiam dedisti.

¶ Iratus itaque Praefes super tanta fiducia Beati viri, iussit eum gladio percuti, & ita demum corpus ejus in fluvium demergi. Sanctus vero tanquam secundam palmam accipiens, audita hac sententia, Deo gratias agebat, dicens: Tibi gratias ago Domine Jesu, qui mihi donasti tolerantiam in confessione nominis tui, ut particeps officiar aeternae gloriae tuae: & haec dicens, productus est ad pontem, qui vocatur Basentis de quo praecipitandum erat: & ibi expoliatus se vestimentis suis, & extendens manus in caelum oravit & dixit: Domine Jesu Christo, qui pro mundi salute pati dignatus es, pateant tibi caeli ad suscipiendum spiritum servi tui Irenaei, qui propter nomen tuum productus de Ecclesia Catholica Sirmiensium, mortem subire non recuso: precor etiam Domine misericordiam, ut plebem Sirmiensium ab omni adversitate visibilium & invisibilium tueris; eosque in fide tua confortare digneris. Hac oratione expleta percussus a ministris gladio, projectus est in fluvium, qui Savi

g nuncupatur.

6 Martyrizatus est autem famulus Dei S. Irenaeus b Episcopus Sirmiensium, die octavo b Idus Aprilis sub

Diocletiano Imperatore, agente Praefecturam Probo Praefide: regnante in nobis Domino nostro Jesu Christo, cui est gloria in saecula saeculorum, Amen.

a *Alia duo MSS. sic proseguuntur*: Quod & factum est circa Dei famulum Irenaeum, Episcopum urbis Sirmiensium, cujus jam nunc certamen vobis pandam, victoriamque ostendam: qui pro modestia sibi ingenerata, & timore divino cui operibus rectis inserviebat, dignus nomine suo inventus est, *semper sollicitus tibi digne, & puer.*

b *Eadem*: Hinc pueri pedes ejus amplectentes, dicebant: Misereere tui & nostri pater; inde matres vultum & aetatem ejus deprecabantur.

c *Item*: Omnes ergo despiciens, nulli eorum respondit: Festinabat enim ad supernam spem vocationis pervenire.

d *Eadem breviter*: Jam sacrifices, Irenaeus, lucrans puerus: qui respondit: Fac quod tibi visum est: hoc a me expectes. *Reliqua etiam aliquantulum in illis contrahitiora sunt.*

e *Diffini MSS. sic habent*: Ve etiam propter haec ferro subleares: tu autem nihil horum fecisti unde hoc facias, oro ut cognoscas &c.

f *In Graeco dicitur vocatus Artemis: quod Diana apud Graecos nomen est*, cui sacrificari ille fuerit instratus, fluvio, quem hujus temporis tabula Bozotham nominant, ut forte scribendum fuerit Bozontis.

g *Plinio & Straboni Sava scribitur, itemque in Adis Graecis & Idus*: sed Strabonem moris alii erroris arguunt, cum hunc in Dravum influere scribit: quem oculati testes & chorographica tabula in Danubium inducunt, inter ipsum Sirmium & Belgradum seu Albam-gracam: id est, haec circiter P. M. infra Dravum ostium tanto citius cum Danubio juncti.

h *M. S. Belfortii*, viii Kalend. Aprilis: Graecum, mensis Augusti xxi.

DE SANCTO PELAGIO

EPISCOPO LAODICEAE IN SYRIA

Commentarius historicus.

SUB FI-
NEM S. E.
CULI IV.
XXV MA-
RTII.

Cum vero
in castris
virescit.

ordinatur
Episcopus
Laodiceus
circa annum
300.

T *Abula Martyrologii Romani inter alios Sanctos ad xxv diem Martii celebrant S. Pelagium, in diocesi littoralis Syriae & regione Cyprae insulae, Episcopum Laodiceum: cujus illustrem vitam suscepit Episcopatum vitam describit Theodoretus, Cyri in eadem Syria Antistes, lib. 4. Historia Ecclesiastica cap. 12. Pelagius, inquit, cum uxorem in adolescentia duxisset, in ipso thalamo nuptiali, prima die nuptiarum, sponsa persuasit, ut castitatem conjugio anteferebat, eamque pro maritali conjunctione fratrum amorem amplecti docuit. Hoc ille perfectae continentiae specimen dedit: cui cum adjunctas sorores, choros una ducentes, altas virescens haberet, communi propterea suffragio Praefectum adeptus est. Eadem ex Theodoro descriptis Nicephorus lib. 11 cap. 21.*

1 *Tempus collati Episcopatus indicat Philostorgius Cappadox, qui sub Theodosio juniore Historiam scripsit a Phorio in episcopum contraham: in qua cum lib. 4 cap. 12 de Concilio Constantino sub Constantio Imperatore anno Christi cccxix collecto existit; librum quintum auspiciatur a depositione variorum Episcoporum, & aliorum substitutione, ab Acacio Episcopo Caesarea Palaestina peracta, & dein ipsa subjungit: Antiochiae Meletium Sebastiae Armenorum Episcopum constituit, qui ubi ad Sedem Antiochenam subvectus est, servidus Opuvii propugnator extitit. Ordinavit vero etiam Acacius Pelagium Laodiceae. Et breviter, ubi potestas fuit, consilium dedit quantum potuit, ut loco eorum, qui in exilium missi fuerant ii, qui Opuvii apertissime colerent, ordinarentur. Haec ibi. Calixtus S. Meletius xii Februarii, ad quem late ejus Alia discussimus, & § 1 de suscepto Episcopatu Antiocheno adduximus testimonia SS. Hieronymi, Epiphani & Gregorii Nazianzeni, cum Socratis, Sozomeni, Theodoret, Cassiodori & Nicephori: ex quibus constat eum Tomus III. Mart.*

summa omnium letitia ac Cleri populi que occursum exceptum fuisse, quod etiam factum S. Pelagio vel inde colligimus, communi suffragio Praefectum sic adeptus.

3 *Mortuo dein Constantio Imperatore ejusque successore Juliano apostata, substitutus est Jovianus, sub quo per S. Meletium anno Christi cccxiii Concilium Antiochia celebratum est, in quo, ut tradit Socrates lib. 3 Hist. Eccles. cap. 21, Episcopi septem & viginti communi consensu libellum composuerunt, in quo Opuvii sive Confubstantialis, continentur, ac fidem Nicenam ratam esse discerunt, eumque libellum Imperatori Joviano obtulerunt, cui inter alios Episcopos subscripsit Pelagius Laodiceae Episcopus. Eadem habet Nicephorus lib. 10 cap. 40 b. n. post, suo anno Christi cccxv, regnante in Oriente Imperatore Valente, Tyana in Cappadocia ad radices Tauri montis Synodus ab Catholicis Episcopis habita est, & Eustachius Episcopus Sebastiae, cum fidem Nicenam, sed simulare, recepisset, poscente Liberio Romano Pontifice, ob prima Sedis auctoritatem & majestatem restitutus est. Hanc Synodum pluribus proseguitur Sozomenus lib. 5 Hist. Eccles. cap. 12, & primo loco hi tres ab eo nominantur Episcopi, Eusebius Caesarea Cappadociae, Athanasius Ancyrae & Pelagius Laodiceae.*

4 *Valens Imperator paulatim a conjugio sua leonociniis verbis illecebris ac fallaciis irretitus (verba Theodoret lib. 4 cap. 11 & 12) in haeresim decessit: cui dum & mystagogus fuit Eudoxius, qui Ecclesiae clavum tenebat Constantinopoli, navem non regens sed immergens. Is igitur, cum Valentem baptismi initiaret, jurejurando infelicissimo obstrinxit, ut in impio dogmate perseveraret, omnesque, qui contraria sentirent, omnibus locis expelleret. Ita ille, de sortis Apostolica doctrina, ad partes adversas traditus est: nec longum abile, cum cetera praestitit, quae jurat. Ejecit enim Antiochia quidem Magnum Meletium,*

A a a 3

A Meletium, & Samofatis Divinum Eusebium: Laodiceam etiam orbavit admirando Pastore Pelagio Non enim laudandæ hujus conversationis splendor hostem veritatis ad reverentiam inflexit: sed hunc quidem in Arabiam relegavit, in Armeniam vero Meletium, in Thraciam Apostolicis sudoribus abundantem Eusebium. *Hæc ibi. Eadem descripsit iterum Nicephorus lib. 11 cap. 21. Colitur dicitur Eusebius 21 Junii. Theophaues in Chronographia, ad annum Valentis x, Christi cccLxxiv ista habet.* Barsen porro Edessæ Episcopum & Laodiceæ Pelagium, ceu rectæ fidei propugnatores Valens in exilium eiecit. De S. Barse ejusque variis exiliis egimus xxx Januarii. *Hæc S. Pelagii exilium memoratur in Martyrologio Romano his verbis die xxv Martii: Laodiceæ S. Pelagii Episcopi, qui ob fidem Catholicam tempore Valentis exilium & alia passus, quievit in Domino. Habemus Additiones a Carthusianis Bruxellensibus ad Usuardum & Grevenum collectas, in quibus ad 14 Martii celebratur memoria S. Pelagii Episcopi & Martyris; sed num de hoc aliæ Sancto agatur, nobis non liquet.*

B Non quievit in exilio S. Pelagius, sed sub Gratiano & Theodosio Imperatore adhuc floruit. Valente namque anno cccLxxviii sine liberis extincto, Gratianus, ejus ex fratre Valentino nepos, universo Romano Imperio positus est. Is vero insitam sibi pietatem manifestiorem mox fecit, regnique sui primitias omnium Regi obtulit, lege lata, qua jubebat tum eiectiones in exilium Pastores redire gregibusque suis restitui, tum sacras ædes illis tradi, qui Damasi Episcopi Romani communionem amplecterentur: *uti ista Theodoretus scribit lib. 5 cap. 1 & 2 Reverſergo cum aliis sunt supra memorati Sancti Meletius, Eusebius & Pelagius. Verum quia discordia Ecclesia Antiochena ob duos ibidem residentes Catholicos Episcopos resuscitata fuit, in favorem alterutrinus alii per orbem Episcopi fuerunt attrahi, & qui in Oriente degabant, communionem S. Meletii amplexi sunt, atque inter alios S. Pelagius Episcopus Laodicensis, uti pluribus ad Vitam dicti Meletii deduximus § 8.*

C *Alia controversia exorta est anno cccLxxix Constantinopoli, quo profectus S. Gregorius Nazianzenus, Catholicæ fidei reliquias fovebat, tam illustri successu & admiratione, ut ad Episcopalem urbem illius Sedem promoveretur, in Ecclesiam introductus vi Kalendas Decemb. anno cccLxxx: contra quem, ut idem Theodoretus lib. 5 cap. 8 tradit, Timotheus Alexandrinorum Antistes Maximum quemdam Cynicum, deconſa subito Cynica ejus coma, ordinavit: qui frivolis etiâ Apollinaris argutiis animum oppleverat. Itaque tam absurdum facinus non tulere, qui tunc convenerant, suspicendi plane viri, & divino zelo ac sapientia pleni. In quibus fuit Helladius, Magni Basilii successor in Episcopatu, Gregorius item & Petrus, eodem quo Basilii patre nati, & Amphiloehius Lycaonum Pastor, & Optimus Pſidarum, & Cillicum Diodorus. Aderant & Pelagius Laodiceæ & Eulogius Edessæ & Acacius & Iſidorus, & Cyrillus Hierosolymorum & Gelasius Cæsareæ Palæstinæ, alique virtutis athletæ quamplurimi. Hi tunc universi seipſos ab Egyptiis segregantes cum Magno Gregorio conventus celebrabant. Similia habet Nicephorus lib. 12 cap. 11. Alia aliquorum hic memoratorum Episcoporum dedimus, Petri fratris S. Basilii 12 Januarii, Gregorii Nyſſeni 12 Martii, & Cyrilli Hierosolymitani xviii ejusdem Martii. De nonnullis aliis suo tempore erit agendum, de S. Amphiloehio xxi 11 Novemb. & de S. Eulogio v Maji.*

7 Ceterum num prædicti Episcopi hunc conventum celebrarint ante Synodum Oecumenicam, Constantinopoli sub Theodosio Imperatore collectam anno cccLxxxi, vii Idus Julias, an vero tum cum reliquis centum & quinquaginta Patribus id præstiterint, ab aliis disenti permissimus. Nicephorus lib. 12 cap. 13 ait, Patres Synodi gubernationem Orientalium Ecclesiarum Episcopis earum appro-

basse, videlicet Pelagio Laodicensi & Diodoro Tarsensi. *Do ista scribis perasta: Sancta & oecumenica Synodo Constantialis dogma stabilivit, sanctamque de Spiritu sancto doctrinam Symbolo apposuit. Promulgavit etiam Canones, quibus Constantinopolitanæ Sedi novæ Romæ privilegia concessit. Tunc Gregorius Nyſſæ & Pelagius Laodiceæ, Eulogius quoque Edessæ & Amphiloehius Iconiæ cum Magno Gregorio & aliis memoratis ea in Synodo florebat. Sancta vero Synodus Arium & Eusebium Nicomedienſem, Buzorum pariter & Acacium, Theognem & Euphronium & reliquos anathemate damnavit, & præter eos Macedonium, qui Spiritum sanctum impugnabat, Eudoxiumque & Aetium & Eunomium abdicavit: Subſcripserunt Episcopi centum quinquaginta, qui in eodem Concilio convenerunt, & ex Provincia Syria post S. Meletium Antiochenum Pelagius Laodicensis, qui perperam in nonnullis codicibus Pegasius scribitur. Magnus autem Meletius, inquit Theophaues loco ante citato, absoluta Synodo Constantinopoli in pace quievit. Quæ modo magis nobis probantur, quam quod aliis dicunt, enim ante Synodum hæc anno xii Martii mortuum esse, cum hic dies potuerit esse depositionis apud Antiochenos aut alienius Translationis.*

S Theodosius Imperator cum sciret sub Catholico nomine varios Episcopos hereticos in Oriente adhuc retinere Ecclesias, ad horum fraudes convincendas, quosdam nominavit Episcopos sincera & orthodoxa fidei, quibus qui communionem jungerentur iidem Catholici censerentur atque Ecclesiis præficerentur. Sanctio illa continetur LII Cod. de Fide Catholica, his verbis:

Theodosius Imperator ad Auxonium Proconsulem Asiæ.

Episcopis tradi omnes Ecclesias mox jubemus, qui unus majestatis atque virtutis Patrem & Filium & Spiritum sanctum, confitentur ejusdem gloriæ, claritatis unius, nihil dissonum profana divisione facientes, sed Trinitatis ordinem, Personarum adſertionem & divinitatis profitentes: quos constabit communionem Episcopi Constantinopolitanæ Ecclesiæ, nec non Timothei intra Egyptum Alexandrinæ urbis Episcopi esse sociatos: quos etiam in Orientis partibus Pelagio Episcopo Laodicensi, & Diodoro Episcopo Tarsensi, nec non in Asiæ Proconsulari atque Asiæ diocesi Amphiloehio Episcopo Iconiensi & Optimo Episcopo Antiocheno: in Pontica diocesi Helladio Episcopo Cæsariensi, & Otrejo Meliteno, & Gregorio Episcopo Nyſſeno, Terentio Episcopo Scythiæ, Martyrio Episcopo Marciopolitano communicare constiterit. Hos ad obtinendas Catholicas Ecclesias ex communionem probabilem Sacerdotum oportebit admitti: omnes autem, qui ab eorum, quos commemoratio specialis expressit, fide communionis dissentiant, ut manifestos hæreticos ab Ecclesiis expelli, neque his penitus post hæc obtinendarum Ecclesiarum Pontificum facultatem permitti: ut veræ ac Nicænæ fidelis Sacerdotia casta permaneant, nec post evidentem præcepti nostri formam malignæ locus detur astutiæ. Datum 11 Kalend. Augusti Heraclæ Eucherio & Syagrio Consulibus. *Is est dictus annus cccLxxxi. Nicephorus lib. 12 cap. 13 asserit Patres in præfato Concilio urbibus circa Thraciam & Scythiam sitis, Episcopos præfeciſſe Terentium Tomitanum & Martyrium Marcianopolitanum, qui etiam inter alios Episcopos subſcripserunt, sed loco Terentii Gerontius legitur, qui aliis etiam Britannius dicitur. Quamdiu postea vixerit S. Pelagius, aut quo anno, mense aut die ad caelestem migravit beatitudinem, non liquet.*

DE SANCTO HUMBERTO FUNDATORE MONASTERII MARICOLENSIS

IN HANNONIA.

Commentarius praevious.

CIRCA
ANN.
DCLXXX
XXV
MAR.Cultus
dignusex diploma
maribus
Ludovici
Pii Imp.ex Caroli
Simplicis
Regis
Franc.ex Chroni-
co BaldriciVita datum
ex MSS.

Maricolas, aliis Mateclia & Marelliacum, vulgo Maroiles, Abbatia celebris est in Comitatu Hannonia ac dioecesi Cameracensi, altero ab oppido Landraco seu Landresio lapide, ad fluvium Helpram, qui haud procul inde in Sabim, infra in Ais, Sambram, influat. De hujus monasterii origine damus mox diploma donationum S. Humberti, ex ipso autographo, quod hujus Sancti sigillo munus est, descriptum. Constat ibidem S. Humbertus triginta Clericos, quibus circa annum Christi MXX amotis, substituti sunt a Gerardo I. Episcopo Cameracensi monachi, qui ibidem etiamnum sub regula S. Benedicti degunt. Mortuus est in hoc canobio S. Humbertus XXV Martii, cujus corpus hactenus ibidem adservatur, magna semper in veneratione habitum. Certe cum Ludovicus Pius Imperator Maricolenis monasterio donare villulam, nomine Salligniacas super fluvio Sambra, prope Berlamontium oppidum, in diplomate (quod inter Diplomata Belgica Mirai lib. 2. cap. 8. extat) asserit se rogatum, ut pro sua pietate concederet S. Humberto Confessori aliquam villam famulis praedicti Sancti congruam. Idcirco honoraturas loca Sanctorum, se ad monasterium, quod dicitur Maricolas, ubi etiam Domini Confessor Humbertus quiescit, trado villulam &c. Extant apud eundem Miram in Notitia Ecclesiarum Belgii cap. 50. duo diplomata Caroli Simplicis Regis Francorum signata anno DCCCXXI, quibus varia praedia Maricoleniensis monachis attribuit aut confirmat: asseritque ecclesiam Maricolensem constructam in honore S. Mariz & SS. Petri & Pauli, ubi etiam Confessor Christi Humbertus quiescit. Quod etiam facit idem Rex in diplomate a Baldrico in Chronico Cameracensi relato, cujus partem infra in Notis damus. Quin & ipsi Baldricus lib. 2. cap. 32. ista de S. Humberto ejusque monasterio interfert: Sanctus quoque vir Dei Humbertus, sanctitate conspicuus, & non modice praedatus, ex patria Laudunense decedens in villam Marellias, locum suae sanctae conversationis elegit, ibique de rebus propriis & praediis monasterium in veneratione sanctae Dei Genitricis, & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, Apostolica auctoritate construxit: illucque Fratres ad servendum statuit, ipse etiam Domino serviens, virtutum signis & doctrinae vitaeque meritis satis clarus emicuit, ibique labore hujus vitae consummans, sepultus in pace quiescit.

2. *Vitam S. Humberti damus ex illustri codice MS. domus nostrae Professo Antuerpiensis, & tribus apographis ex ipso monasterio Maricoleni transmissis: horum unum est aliquotusque in lectiones, quae ad matutinum recitari solent, distinctum. Auctor est anonymus monachus Maricolenis, sed qui magno cum judicio eam vitam & corporis varias Translationes deducit, & ostendit n. 20. se cum vixisset cum Benedictini illud monasterium obtrivissent; nam corpus a Clericis depositum, inquit, per quosdam didicimus. Habemus etiam eandem vitam in MS. Ultrajectino, sed ut pleraque in eo codice habentur, in compedium contracta, quam plane eandem Surius ad vi Septembris edidit, & ex eo Haranus, Lippelous, alique. Aliam vitam accepimus ex manuscriptis & dicibus vicinorum in Hannonia canobiarum Alsimontensis & Gisleopolitani, quae ex priori videtur contexta, alia rerum & minus apta amplificatione intrusa, deductaque est usque ad Translationem corporis. Hujus Vita*

partem posteriorem his prioribus *Alis* subnexam accepimus etiam Maricolis, in lectiones distributam, quod in Martini-
nis fuerint in depositione S. Humberti recitata. Praeposuit Prologus hoc initio: Omnium psalmator rerum Deus, cuncta sapienter ordinans, primum in superioribus sibi Angelorum multitudinem creando subegit &c. Inde post lapsum Luciferi, & Adami per Patriarchas & Prophetas descendis ad Christi Servatoris nostri Incarnationem, ac dein relata predicatione Apostolorum & virorum sanctorum, addit: Hilderici autem gloriosi Francorum Regis tempore floruerunt multi sancti viri, sanctitate insignes: e quibus sanctus Pontifex enituit Amandus, egregius Antistes Usmarus, ac B. Humbertus mirae sanctitatis vir: de cujus actibus, Deo opitulante, prout relatu fidelium didicimus, aliqua pandere cupimus Fratrum caritati. Ubi enixe poscimus lectorem, ne exhorreat veritatem materiae propter vicia, si invenerit, quae Grammatici barbarismos & solaecismos vocant. Sequitur Vita S. Humberti historia hoc initio: Sanctus igitur Domini Confessor Humbertus, gloriosi Francorum Regis Hilderici emicuit temporibus, ac velut splendida stella inter illius aevi apparuit Christicolae. Genitor hujus Sancti Ebrardus, genitrixque ejus Popita, magna de gente Hectorea traxerunt originem claram: &c. Si qua in hac Vita alia diversa sunt, reperies Lector in Notis. Hic solum indico Enordium eorum, quae in Depositionis legenda praescribuntur his verbis: Multa sunt equidem hujus sanctissimi Confessoris Humberti opera, quae in Domino constat esse patrata: quae nobis quidem ignota sed Christo, cujus ope ab eo sunt gesta, credimus nota, qui cunctis reddet secundum opera sua. Hic nempe Dei Sacerdos in omnibus suis actibus efficax extitit monasteriorum constructor, captivorum redemptor, viduarum ac pupillorum adjutor, hospitum hilaris susceptor, discordiarum pacificator, infirmorum visitator, defunctorum juxta Tobiae exemplum tumulator, & quasi alter Job, oculus erat caeco & pes claudum, morientiumque consolator. Cognoscens igitur suae resolutionis imminere diem beatus Antistes Humbertus, misit Legatos ad suos quatuor consanguineos &c. quae an. 15. narrantur. Similes amplificationes immixtas in Notis observamus. Si tamen hac ante fuisse conscripta aliquis censuerit, nolumus in re tenui & ambigua contraire, sed tum judicaremus amplificationes superfluas fuisse recitas, & quae post Translationem corporis an. 19. referuntur esse adjuncta. Verum & altera Vita subnectebatur solum usque ad obitum deducta.

3. *Hactenus in nullis Alis aut diplomatis reperimus vestigium dignitatis Episcopalis, nisi quod in Amplificatione jam data semel vocetur beatus Antistes Humbertus, & hic titulus praeponatur: Incipit super sanctissimi Confessoris & Pontificis Humberti Vita Praefatio. Interim in Ecclesia Cameracensi, Malbodiensi aliisque honoratur ut Episcopus cum novem lectionibus, sed vi Septembris, quo die corpus elevatum est. Molanus etiam in Natalibus Sanctorum Belgii ad hunc XXV Martii edidit sequens poema, Antuerpia apud Pramostrates inventum: in quo legitur:*

Inclute qui meritis fulges Humberte coruscis,
Cujus ad exemplar vitae ac moderamina, quondam
Barbara doctrinam nacta est Antuerpia Christi,

Te

alterius do-
cur pars
prologiex alijs
ex AR.
suscepta.An Episco-
patusAntuer-
pinae do-
ctrinae

- A Te Duce cœnobium felix radiat Maricollis.
Respice prostratos, Præfili mitissima, serpyos,
Horrida vipereis rabies quos moribus urget.
Tranquilla da pace frui, da corde sereno
Rite prucellosos fructus componere nostros
Effera, quæso, procul rabies abigatur in ævum.
Fac pietate fides crescat, spes ambiat altæ,
Instet amor studiis, luxus declinet inanis.

In Collectaneis Prioris Aquicinctini sub finem sacri stapli
conscriptis citantur sequentia ex MS. Maricolenſi. Hic
sedulus vir profectus est ad ealoca, ubi nunc est Anacœ-
pia, fugensque suis partibus, gentem infidelium adhuc
a cultura dæmonum abstraxit, eamque dogmatibus
Christianis rite catechizatam, ad baptismi lavacrum
perduxit. Molanus loco citato arbitrat̃ur eam ut Episcopum
coli propter Apostolatū suum, quia Maricolis
& circum vicinis ad Helpram habitantibus (addit aliis
Anacœpiam usque) Christum annuntiavit: qua ratione
alii quidam inter Episcopos honorantur: & idem titulum
proponit. De S. Humberto Maricolenſi. Mirans etiam
in Fastis Belgicis appellat in titulo Maricolenſis Abbatis
in Hannonia Fundatorem; immo tamen alios velle
ipsum Episcopum fuisse. Ex Molano in citatis Natali-
bus & Auxiliario Ussardi ex Martyrol. Maricolenſis Ec-
clesia ista scribit: Item ipso die depositio sanctissimi Hum-
berti, Episcopi & Confessoris Christi, virtutibus &
miraculis gloriosi. Que Molano citato fere eadem repetit
Galesinius, & utroque allegato Wion in Martyrol. mona-
stico, quem sequuntur Dorganius, Menardus, & addito
majore elogio Bucelinus. Denique Ferrarius in Catalogo
generali Abbatem & Episcopum appellat. Sed eadem in
utroque manet controversia. Longuencio enim veneratur
Sanſſajus: de quo aliqua in Notis infra adducuntur.

6 Festum Translationis ex eodem Maricolenſi Marty-
rol. ita ad vi Septembris refert Molanus: Eodem die
Translatio corporis beatissimi Christi Confessoris Hum-
berti, virtutibus & miraculis clari: omisso nomine Epi-
scopi. MS. Tornacense monasterii S. Martini primo loco
ista habet: S. Humberti Sacerdotis. MS. Latense in
Hannonia: Depositio S. Humberti Confessoris. Eadem
sunt apud Canisium in Martyrol. Germanico. Meminit
etiam Humberti Hermannus Greven in Ussardi auxilio.
At Florarium MS. ista tradit: Item S. Humberti
Presbyteri & Confessoris. Hujus corpus, post centesi-
mum quinquagesimum annum dormitionis sue, adeo
illæsum ac incorruptum inventum est acsi eodem die
obisset. Similia habent Sanſſajus & Wion: quorum ille
solum Confessorem, hic etiam Episcopum appellat, Buce-
linus addit, Abbatem Maricolenſem. At Ferrarius, qui
supra Abbatem & Episcopum dixerat, hic vocat Epi-
scopum. Ghinius ad xxv Martii refert in Natalibus San-
ctorum Canonorum. Hoc certum est Sacerdotem fuisse, &
fundasse monasterium, in quo triginta Clerici vixerunt:
quibus postmodum substituti monachi: ac proinde velle co-
lunt eum Benedictini, qui ejus modo monasterium possi-
dent.

Diploma donationis S. Humberti.

Ex MS. Maricolenſi sigillo S. Humberti munito.

- A Nno a duodecimo Regni Domini nostri Hilde-
rici gloriosi Regis: b Ego in Dei nomine c
Humbertus, etsi indignus peccator, cogitans de Dei
timore, vel æterni boni retributione seu abluendis meis
peccatis, quia dicit Scriptura: Facite vobis amicos de
mammona iniquitatis, qui vos perducant in æternas
mansiones Sanctorum. d Idcirco dono, quod in perpetuum
donatum esse volo, ad sacrosanctum monasterium
quod vocatur Maricolas, quod vir illustris Radobertus
quondam suo opere construxit f, consecratum in hono-

re S. Mariæ matris Domini nostri Jesu Christi & SS. D
Petri & Pauli Apostolorum vel reliquorum g Domino-
rum, qui in ipsa basilica venerantur, situm in pago b
Fanomartensi, super i fluvium, qui vocatur Helpra,
partem maximam de possessione nostra in villa nuncupa-
ta Macerias, sita in pago Laudunensi super fluvium
Ifram, quam de avia mea Deo sacrata, & Andiliana, k
quondam dato pretio per venditionis titulum compara-
vi, hoc est manſos dominicos, ubi ipsa Andiliana man-
ſit, vel postea nos ædificavimus, & l terrationes, &
servos & ancillas, illos & illas. Hos igitur dānos
cum terris m concidis & pascuis in integrum pos- hanc
seriem epistolæ nostræ donationis, quam Ulfridus No-
tarius scribere rogavimus, ad ipsam basilicam S. Ma-
riæ Maricolis constructam, a præsentibus tradimus ad
possidendum. Hæc omnia supra nominata ad ipsum mo-
nasterium delegavimus, ut ipsi monachi vel successores
nostri in suo jure vel dominatione a præſenti die re-
cipiant ad possidendum, tam in terris quam domibus,
ædificiis, mancipiis, vineis, silvis, pratis, pascuis,
aquis, aquarumque decurſibus, absque ullius judicis E
interpellatione, n advocatia, vexatione, habeantque
in sua potestate tenendi o vel commutandi vel quod ex
inde voluerint faciendi. Propterea in ista epistola defi-
nimus ut nulla ratione calumnia in postmodum inter-
ipſos servos Dei, vel hæredes p non adcreſcat. Si quis p
vero post nos, quod futurum esse non credimus, si ali-
quis de hæredibus nostris aut qualibet opposita persona
contra hanc donationem nostram, quam fieri rogavi-
mus, veniret aut infringere voluerit, primitus itam
Trinæ Majestatis incurrat, & sit anathema, & delatur
nomen ejus de libro viventium caeleſti, & cum iustis
non scribatur q. Etsi emendare noluerit, morietur Deum
ſenſum ejus; & in illo judicio recipiat, quod Ananias
& Saphira receperunt in præſenti r: nec, si quid repetit
ſvaleat vendicare, & merces nostra in antea proficiat
ad salutem, si aliqua r ſtrumenta aut anterioris aut
posterioris, quolibet ingenio vel argumento de nomine
nostro in propinquis meis vel extraneis personis n fuerit
ostensus, aut ullo umquam tempore apparuerit, falsa-
rius esse cognoscatur & inanis permaneat, x & præſent
donatio a me facta omni tempore firma & inviolata per-
maneat, ſtipulatione ſubnixâ idoneorum teſtium, f
Domini videlicet y Vindictiani Episcopi & Fulberti
mei fratris, ſed z ill. & ill. Actum Maricolis: ipſe
tamen a a Humbertus, etsi peccator, propria manu a a
confirmo.

a Annum hunc 12 regni Childerici apud Auſtraſos, ſub quibus
erat Cameracum & Hannonia bodierna, convenire in annum
Christi 676, late probavimus ad Viram S. Sigeberti, patris diſſi
Childerici 1 Februarii num. 89, & initium regni Childerici ſta-
tuimus num. 82 cum anno 664 labente. Quamdiu poſtea S. Hum-
bertus vixerit, non conſtat.

b Baldericus lib. 1 Chronici Cameracenſis cap. 13 ex chartula
Maricolenſi, ſed interpolata, proſert hoc diploma donationis, ad-
ditque xv Kalendas Aprilis. Quod aliunde interpolator punit
ſcit. Mirans in Codice Donationum cap. 5 idem habet.

c Baldericus, Chronobertus, ſed ut monent Colvenerius &
Mirans, in autographo Maricolenſi legi, ut ſcribit Mirans
Humbertus.

d Apud Baldericum additur: Rurſumque dicte: Facite vo-
bis ſacceſe elemoſynam, quæ non veteraſcunt. Eadem interpola-
ſta ſunt apud Mirans.

e Baldericus & Mirans Chronobertus, quem hic arbitrat̃ur
ſuiſſe Comitē pagi Fanomarteniſis.

f Interponitur apud eosdem: ubi ego ipſe, indignus peccator,
Abbas præſeſſe videor.

g Ita ubique an Divorum?

h Fanum Martii bodis Fanari, primo lapide a Valentianis,
cuius ſit mentio in Noſſetia Imperii, Itinerario Antonini, & Fanum
apud Eginhartum in hiſtoria Translationis SS. Marcellini &
Petri. Eruntque ibidem hodieque pluriſimæ numiſmata Romano-
rum. Hæc ſere Mirans.

i Colvenerius & Mirans: ſuper fluvium, qui vocatur
Helpra, hoc eſt partem &c.

k Idem

A k *Idem* Audeliana,

*Terrationes, hoc agri excoli, ita terraticum, quod Domi-
no excolitur, quia terra ejus incolitur, apud Flodoardum in pre-
cepto Ludovici Regis, Gallico terrage, fundus solario frument-
ario obnoxius.*

*m Ita & Baldericus, pro quo Colomerius notas legendum con-
stitit, uti correxit Mirans.*

*n Desunt apud Baldericum & Mirans duo voces, advo-
catia & vexatione.*

o Apud eundem interponuntur duo voces, dandi, vendendi.

*p Colomerius omittit pro non legere inde. Eigraphum Mari-
colense nostris: & rectius forte.*

*q Interponitur apud gradiflor: non scribantur, sed sint con-
sortes Judæ Isariotis, qui Dominum tradidit.*

*r Interponitur iterum: & insuper. insulat cogenti filio auri
libras decem, & decem argenti pondo coactus exolvat. Que
est formula communi videtur adjuncta.*

s Apud alios, nihil valeat vindicare.

*t Iterum Baldericus: Mirans correxit instrumenta. Ter-
tullianus lib. 2 ad uxorem cap. 7. Nobis continentia ad strumen-
tum interitatis demonstrata est a Domino salutis Deo.*

*u Colomerius notas legendum fuerint: ostensa, apparuerint;
ut Mirans correxit.*

x Apud eundem, sed y ibidem Vindictiani, aut Vindictiani.

*z Hoc est, inquit Mirans, illius & illius, ut explicat Pe-
trus Pithæus in Glossario Capitulorum, verbo, Fidelitas.*

*aa Baldericus iterum Chronobertus, quem creorem supra
perreimus.*

V I T A

auctore anonymo monacho Maricolenſe.

Ex variis codicibus MSS.

C A P U T I

Ortus, educatio, Sacerdotium. iter Romanum cum
S. Amando & Nicasio Elnonensi.

Temporibus a Hildrici, qui inter Francige-
nas monarchiam tenebat regni, Sacerdos
Domini egregius & Confessor claruit emeritus, San-
ctus scilicet Humbertus. Hic ingenio ortus proge-
nitoribus, nobilitate paruit fide & moribus. Genitor
quidem ejus beatus & Eurardus, genitrix vero Popi-
ta, clara de stirpe Francorum originem duxere.
Porto parentes illius, ut erant Christianissimi, &
rebus mundi (quod a plerisque beatitudini datur)
ditiſſimi, infantulum sacro fonte innovandum ſta-
tuerunt, & Christi militie mancipandum. Jam ve-
ro, quod in ceteris ejus ætatis pueris neſcias ad-
vertere (quippe quorum ſaturam ingenium ætatis ad-
huc celat infirmitas) hic ab ipſis puerilibus annis
egregia futura ſanctitatis dedit indicia: præſentia
ſcilicet faſtidire, nihil in mundo appetere, Condi-
toris amoris nihil præponere, ſola quæ fructum ve-
ræ beatitudinis pariant ambire. Hiis & hujusmodi
documentis parentes, advertentes puerum ſuperna
viſitatione illuſtratum, plane non ſine divino conſi-
lio & Laudunenſis ſedis urbem adeunt, quo in lo-
co fidelium turmam divinis officiis noverant inſu-
dare; ibique viris peritiſſimis commendant, libera-
libus imo Catholicis diſciplinis imbuendum. Sum-
pto denique eccleſiaſtica habitu militiæ, ipſe velut
Nazareus Dei, præciſo crine capitis, regia & Sa-
cerdotali corona inſignitur.

2 Parentibus denique valeſcæto & ad propria re-
meantibus, ipſe venerandus puer in monaſterio re-
cluditur: ubi ſacris diſciplinis aſſatim inſtruitur,
moribus adornatur, & Eccleſiaſticis ſanctionibus de-
center informatur, & ſic proficiendo ætate & gratia, per
gradus ſingulos ad Sacerdotii culmen uſque provchi-

tur. In quo gradu tantæ humilitatis exemplar ſeſce-
hibuit cunctis, ut illum omnes caritatis affectu venera-
rentur. Veræ namque erat caſtitaſtis amator, hoſpita-
litaſtis indulgentiſſimus cultor, erga Deum & proxi-
mum neſtareo ſtagrans incendio. Hiis igitur ſacris 4
aſſibus pollens vir cæleſtis, dum in præſata urbis Ec-
cleſia ſuper corvos & ſeneſcem ſidus egregium radia-
ret, multi Fratrum ejus exemplo animati vivere bea-
tius elegerunt. Nec jam infra unius urbis terminos ce-
lebre nomen ejus cohiberi potuit, verum totius re-
gionis ſinibus ſecundo plebis rumore diſfunditur. Lo-
cus autem, quo vir venerandus natalem produxit in lu-
cem, ipſo ſuo nomine myſticum ſonat, ſi naſcentis
vitam diligentius conſideres: dicitur enim Macerius.
Porro vineæ maceris clauduntur, ne inſidientur ſeræ
frugibus nocitura. Quod quidem verius B. Humber-
to congruere dixerim, qui vineam Domini, id eſt,
Eccleſiam ſidelium, ab incurſu hoſtis munit, qui ut
leo rugiens ſemper quem devoret quatit.

3 Evoluta denique aliquo temporum ſpatio, dum
quadam die (ut ei familiaris erat conſuetudo) in mo-
naſterio reſideret, cepit animo volvere poſſeſſiones,
quæ a progenitoribus ſibi reſcæta fuerant, qualiter
providendi debuiffent. Unde multum diuque delibe-
rans, tandem dignum eas requirere eſtimavit; non
quia in eis lucrum temporale ſpectaret (quippe cui ipſa
rerum temporalium concupiſcentia diſplicebat) ſed ut
eſſet Dominiæ familiæ quandoque attributas faceret.
Accepta igitur ab ſ Epilcopo benediſtione, Fratrum-
que benigna permiſſione, digreſſus ab urbe, perve-
nit ad locum quemdam ditionis ſuæ, ubi armenta
patis vernantibus paſcua grata carpebant.

4 In quem dum paululum declinaſſet, & longe
oculis circumjacentis iuſtraſſet, ſupervenit ſanctus vir
Domini Amandus, habens in comitatu ſuo reveren-
diſſimum vitam, nomine Nicaium, qui uterque pe-
reginationis iter carpebat. Hi videntes S. Humber-
tum, mox ut advertunt loci illius Dominum, rogant
eum humiliter, ut ſibi hoſpitalitaſtis beneficia præſtare
deberet. At vir Dei conſulatos accepit benigne, &
exorſulatos invitavit ad cenam. Quibus reſectis, dili-
genter eos alloquitur: Fratres, inquit, cariffimi, non
abs re video vos noſtra ſubſiſſe hoſpita. Curſum ergo
veſtrum, quo tendat, nobis exponite. Cui B. Aman-
dus: O frater cariffime, te unam noſtræ peregrina-
tionis comitem habeamus: forſan nobiſcum auſpice
Chriſto tibi eſſet iter proſecutum. Nam nos veneran-
dam Romanæ Eccleſiæ Sedem aggredimur Apoſtolo-
rum ſuſſragia quaſitum, ſi forte ſuperna annuent
clementia. Porro jocundum erit iter ternis commen-
tibus ſociis: nec aberit ſanctæ Trinitatis beata pro-
tectio, quibus fides, ſpes, & caritas efficiant cor unum
& animam unam. Nec mora: vir Domini paratum
ſe ad omnia reſert, ſicque relinquit omnia, quibus
occupatus intenderat.

5 Accepta itaque peregrinatione, & g iter illis a-
gentibus, Ecce, inquit, B. Amandus, quam bonum
& quam jocundum habitare fratres in unum. Ex vere
in unum, quos unus ſpiritus & una fides uni Deo ha-
rentes indiſſolubiliter conjunxerat. Verum ſilere ne-
quimus, quid in hac expeditione Dominus ad laudem
ſui per ſanctum virum dignatus eſt operari. Nam iter
illis proſpero curſu agentibus, dum quadam die ſaci-
gati ex itinere reſiderent & alimentis jeſuna corpora
recrearent; ecce ſubito ex ſilva, quæ forte contigua
erat, miræ magnitudinis urſus proſiliens, apprehendit
unum ex h ſomnantiis eorum, quem in terram proſtri-
cens ſuſſocavit. Intenti alio beati viri familiare da-
monum ignorabant. Parantibus iter repetere cum non
adeſſet equus ad ſubvehendas ſarcinulas, unum e ſa-
mulis Beatus miſſit Amandus ad reducendum equum,
quem

A quom gramina carpentem existimaret. Parens puer & exequens quod mandatum fuerat, cursu properavit ad locum ubi cadaver sonipedis eruenta bestia corrodebat. Exterritus ille, dum quo se tutari possit anhelans intendit, & morantis segnitiam viri sancti increpant; B. Humbertus dixit: Nolite, Fratres, turbari; ego ipse reddo factum celeriter, quod famulus vester agit negligenter. Currens itaque invenit equum evisceratum, juxtaque arsum sanguine cruentatum. Quem divina animatus virtute, atque obedientia comitante, cum magna apprehendit securitate, eique divina imperat auctoritate: Quia tu nostrum imo istorum Fratrum nostrorum, quod nobis in solatium itineris Deus dederat, necasti jumentum: oportet ut quod illud nobis hoc usque impendit obsequium, vicaria solutione suppleas: & sarcinulas nostras toto peregrinationis nostrae itinere obedienter feras. Videres horribilem belluam ad verba hominis mansuescere: & quae feritate sui ceteris bestiolis imo hominibus fuerat infesta, jam ceu familiare mancipium stat obedire parata. Vocata citius accedit, membra componit, onus patienter suscipit: cum procedentibus ipsa procedit, cum stantibus ipsa quoque subsistit: ut autem refectionis hora monebat, illa cenantibus modeste astant, atque portionis suae stipendia de manu porrigentis humiliter sumebat: dehinc ad sarcinas rediens, eas, dum sancti viri quiescerent, pervigili custodia servabat.

6 In praesentis exhibitione i miraculi, cui illud adscribi specialiter debeat superfluum est quaerere. Porro B. Amandum atque Nicasium fama celeberrima longe diffuderat: beati vero Humberti merita, quoniam nondum ad hominum notitiam pervenerant, divina voluntate actum esse non dubium est, ut hoc insueto miraculo manifestum fieret, quantis in oculis sui Conditoris fulgebat meritis, cui belluina feritas obediebat in terris. Sed & virtus ignorata minus fortasse viro Dei apud homines impenderat, quem jam manifestata celebrioris reverentiae gratia sublimarat. Quanta denique reverentia praefati viri Dei Sanctum postmodum coluerunt Humbertum, non est enarrandum sed potius admirandum. Verum iter illis agentibus non potest stylo facile comprehendi, quanta per urbes, quanta per vicos super bestia erat admiratio, stupentibus cunctis ferum animal humanis usibus famulari. Sed quia inter miracula, quae viri iusti operantur, iactantiae vitium, quodam quasi pestifero hostis seminario, plerumque suboritur, nisi mens undique se humilitatis custodia munit, ut de his, quae foris mire operantur, intus vento superbit intumescant; recte Spiritus per Prophetam in visione animalium ea in circuitu & intus oculos habere dicit, quibus circumquaque pervigili solitudine hostiles tentatoris incursum observent, ne per hoc, quod foris mirum agitur, mens interius aura levitatis inflatur. Unde provida dispensatione Dominus virum iustum ab adulatione populari voluit cohibere, non quia popularis aurae gloriam cum captare suspectum haberet (quippe qui corda hominum solus intuetur) sed ut a viro iusto nos infirmiores inanem gloriam sugere, etiam de bene actis, disceremus.

7 Itaque pax dispensationis gratia, sanctis viris Romanam appropinquantibus, Summum ejusdem Sedis & Episcopum Dominus per Angelum monuit, dicens: Ab occiduis Galliarum finibus homines adventare, habitu quidem despicabiles, sed meritis sublimes, quibus ad obsequium fera comitabatur. Mitteret ergo legationem in occursum eis, ne cum ostentatione bestialis obedientiae urbem introeant: sinerent potius feram ad latebras suas redire, ne tumultuosae plebis in se admirationem excitarent: satis esse putarent, quod eis hucusque bellua parvula indomabilis: discerent apud summum Iudicem tanto esse in excelsis, quan-

to apud homines essent in imo. Quid plura? Audi-
tis Pontificis haud aspernanda jussione, sancti viri exonerant familiare subsellium, & sic ad latibula sua redire concedunt. Redire bestia subinde respondens, tamquam ad revocatam obedientiam sese representans. Introgredi autem Urbem viri sancti, haud facile dictum, quanta a sancto Pontifice reverentia excipiuntur. Lustratis denique Apostolorum oratoriis, votisque per loca Sanctorum expositis, alacres redire festinant: Sanctus scilicet Amandus cum Beato Nicasio Elmonense territorium expellit; Beatus vero Humbertus se Maricolas invenit.

a Prae aliis Regibus pariter Childericus, quia eo regnante diploma donationis signavit S. Humbertus. Praefatus Childericus Austrasie ab anno 664 ad annum 676, dein etiam Neustriis imperavit, usque ad annum 679, quo in astate occisus est.

b In altera Vita M.S. Ebrardus.

c In eadem: Duxerunt ad urbem Lugdunum, sed addendum Clavatum: quo nomine Lugdunum appellari certum est.

d Ita M.S. nostrum & 2 alia: in aliis duobus artibus.

e In altera Vita M.S. additur: Fertur etiam iustus Humbertus exitisse corpore procerus, vultu decorus, facie venusta, eloquio suavis, patiens in adversis, mansuetus in prosperis, & omnibus patebat aequalis. Divites quippe hunc se prospiciebant ditiores, pauperes aequi patrem venerantes excolebant.

f Fuit hic Laudunensis Episcopus Attola sive Attilla, aut certe huius successor Vulfadus alius Vulfadus dictus.

g Illud iter contigisse anno 630 docuimus ad Vitam S. Amandi § 12 num. 33.

h M.S. Maricolas. Saumarilis. Junius Sagmarilis. Saumarilis. Saumarilis. pro jumento sarcinis ferendis apto accipitur in Vita S. Thomae Aquinatis 7 Martii, cap. 25 pag. 685.

i Non est mentis huius miraculi in Actis S. Amandi aut Chronico Elmonensi, forsitan quod attribueretur S. Humberto.

k Erat is S. Martinus Papa, a quo S. Amandus privilegia accepit Januarii anni 631, ut loco citato ostenditur num. 19.

C A P U T II.

Secundum iter Romanum. Accessus ad S. Amandum. Maricense monasterium extruendum.

8 Verum elapso aliquo tempore B. Humbertus repetenda peregrinationis amore fervebat. Quoniam desiderii adeo accensus beatos socios expetivit, quibus consilii sui secreta revelans, seiscitabatur ab eis, an secum illam inclytam Romam revivere placeat. Sed hoc B. Amando pro certis causis denegante, famuli ipsius, ut est ingenium servulorum, in multis B. Humberto convitiabantur, dicentes eum non religionis, sed vanitatis studio arduum iter appetere, quod semel vix & non sine multo labore consecerat. At virum patientissimum a proposito non convitia pravorum, non asperitas viarum abstertere poterant. Paratis igitur iis, quae in via erant necessaria, iter assumpsit, & Alpibus superatis & transmissa Italia, venerandum beati Petri oratorium subivit. Ubi cum diu orationi incubuisset, ecce Angelus de caelo ei astitit, & super verticem illius signum Dominicae & Crucis expressit: quo facile intelligas, hunc Crucis triumpho & sanguine Dominico acquisitum. Si opificem exlicum spectes, de materiali crucis artificio nihil, quo scandalizari jure debeat, invenies. Hoc signum non cuivis videre, non omnibus fuerat fas intueri: sed quos virtus ardua, & meritis vita sublimis ad contemplandum caeleste iubar exerceat; eosque quanto sanctitate praestantiores tanto numero pauciores.

9 Apostolicae denique Sedis Pontificem aggressus, petit ut patrimonia, quae in Gallia a progenitoribus suis habebat, in opus Sanctorum ejusdem Sedis recipienda aestimaret. At vir Apostolicus viri benevolentiam gratanter amplexus, affectum quidem non

ambitum equum ab nullo demeratum.

S. Humbertus in ipso itinere.

scribitur in de die.

quod capere autem in ipso itinere.

Postea Pontificis divinae voluntati.

divertuntur in itinere.

rebat Roma Pontificis.

revertitur in.

S. Humbertus forma exterritus.

E

iterum obsequio S. Amandi Romano revivere.

acipio Cruxem veritatem ad Angelum impetrantem.

ex oblata Pontificis benedictione.

*Infus cre-
stem conde-
re.*

A non aspernabatur, sed consultius ordinandum dispo-
suit, dicens: Gratulamur caritati tuæ, Frater aman-
tissime, nec bonæ voluntatis studiis indignamur; sed
quia in hanc immutabiliter incidisti sententiam, hoc
a nobis sume consilium, ut acceptis sanctæ Dei Genitri-
cis & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli pignoribus,
redire properes in Galliam, & his ipsis facultatibus,
quas tibi esse in patria commemoras, fundata ecclesia
hæc Sanctorum pignora componas, & quod Romæ dis-
ponis, ibi fideliter curare memento.

*acceptis
Reliquiis
redit ad S.
Amandum.*

10 Sic vir obedientissimus, susceptis gaudenter sa-
cro sanctis Reliquiis, remensque itinere, ocyus quod
mandatum fuerat, supplet devotissimus. Jam autem in
Gallias advenerat, cum beatum virum Amandum visen-
di desiderio flagrabat: & ecce oranti Angelus de celo
assistens, ait: Dilectum Domini Humbertum, Frater
Amande, peregrinationis fructum labore, noveris te
visitatum advenire: cui tu quidem memineris impiger
occurrere, & inter prima salutationis verba summum
capitis verticem diligentius contemplare: & cujus si-
gnum ipse gestat in capite, scias eum vere ejus hostiam
esse. Nec mora, Beatus Dei Sacerdos celestibus docu-
mentis non incredulus, procedit in occursum B. Humberti.

*de Cruce
veritatis
impressa.*

B Quem cum fraterno salutasset affectu, non immemor
divinæ jussionis, vidit super caput ejus radiantem Domi-
nicæ Crucis speciem, incredibili fulgore coruscare; quo
facile posset intelligere, illi se per Crucem mortifica-
tionis holocaustum mactasse, cujus signum exterioris re-
tinebat in corpore. Quod si forte refugio corde stupeat
aliquis incredulus, non mihi scriptori derogat, sed sibi
singulariter subripit, quod ad communem credentium
reparationem miserantis gratia præstaret. Igitur B.
Amandus venerandum peregrinum hospitio colligens,
dum introduceret in cœnobium suum præmissa oratione,
corruat ad genua ejus, postulans humiliter blasphemiam
suis famulis lazari misericorditer, quam in eum furiose
contulerant atque mendaciter. Competenter satis u-
trisque conveniebat, ut iste donaret indulgenter, quod
ille postularat humiliter.

*Markus
oratorium
externis.*

11 Impetrata igitur venia, post multa ædificationis
colloquia dataque invicem benedictione, B. Humbertus
reversus est ad propria. Nec multo post cepit crebris
meditationibus æstare, quidnam de Reliquiis Sancto-
rum, quas secum devexerat, facere deberet: cum forte,
causis intervenientibus, quædam sui juris loca lustraret.
Contemplatus itaque aptum sacris ædificiis locum secus
alveum Sambre, quem priores turicula Maricolas dixe-
re, impetrata a Cameracensis Sedis Episcopo licentia,
oratorium construxit, in quo juxta rerum stipendiarum
facultatem & viros sub habitu monasticæ conversationis
constituit, qui per aliquod temporis spatium ibi dese-
ruisse feruntur. Sed nostris quibusdam incertum, qua
incumbente difficultate, an loci sterilitate, an circumja-
centium inquietudine, locus ille aliquo tempore absque
cultus monastici observantia vacavit. Verum illo reli-
cto haud procul extraxit cœnobium, quod ad nostra
usque tempora superfuit, in quo Clericos utriusque
conditionis & gradus triginta constituit.

*Actu rom-
anum.*

f 12 Venatoris cujusdam canes cervum nacti inter sil-
vam insequuntur: forte vir Dei agrum excolebat,
quo vepribus & nocivis arbusculis extirpandis attentius
oblectabatur, ubi Fratrum habitacula & alia, quæ u-
sibus forent necessaria, construeret: quod ut expedi-
tius ageret, pallium procul abjecerat. At venatores tu-
bis perstreptantibus feram cursu & clamore urgebant.
Jamque multo spatio dicta fera (cum hinc & inde venan-
tium turba premeretur, nec ullum miseræ patuisset ef-
fugium) mortem imminentem jam jamque capienda cre-
bris saltibus differebat. Intuita mox viri Dei pallium,
inter morsus & venabula saltem dedit, cursuque dire-
cto, haud incerta quo aspiraret, sese sub pallio ipso

D anela composuit: quo vel sic latendo falleret insequen-
tes. Quid ultra? Canibus circumlatrantibus accedere
propius fas non erat: agitantibus venatoribus retro po-
tius timidi agebantur, tamquam vultum minantis fuge-
rent, aut immane præcipitium formidarent. Ipsos quin
potius venatores videres in dissolutionem atque formidi-
nem adeo converti, ut languentibus dextris nedum tela
mitterent, verum tota obrigente mole corporum, ro-
bur mentis penitus amitterent, manifesta Dei virtute
bestiam salvati stupentibus cunctis.

*a venatore
plurimum
laudatur.*

13 Quidam eorum beatum virum cominus conspi-
ciens, protinus ab equo prout potuit desilivit, haud in-
certus feram ejus donatam meritis: qui humiliter san-
ctum virum salutatum his verbis alloquitur. Quod mi-
seri homines, Pater sancte, credere fugiunt, seræ fa-
tentur: colunt bestiam, quod homines aspernantur: vir-
tutem, quam in te nos homines rationis participes reve-
reri contemnimus, irrationabiles atque indomita seræ
tuis in spoliis venerantur. Porro gratulamur diei hujus
impensas nos amisisse, quibus Deo volente revelatum
est, quod nos hucusque latuerat. Juvat nos vana spe
laboriosum cursum exercuisse, quibus longe melior spes
recreatur ex virtutum tuarum agnitione præsentis. Ecce
fera, quam infesto cursu tota die equis anhelantibus &
canibus insequimur, sub chlamyde tua secuta est. E
tur, quam nec canibus attingere, nec venantibus fas
est confodere. Illius igitur vitam tuis meritis donatam,
manifesto Dei nomine credimus. Qua in re perspicuum
est, quia dum seræ per te instanti morte salvantur, ho-
minibus quoque salutem optatam non impossibile sit
præstare. Verum in hac ipsa regione magna mihi a pro-
genitoribus meis est in prædiis & familiis copia facultat-
um. Ex his igitur in hoc opus, quod Deo volente ce-
pisti, quæ tibi in usum famulantium videntur commo-
da, placeat annuere. Gaudenter sane tribuo, quod-
cumque tibi placitum, tuisque novero profuturum,
dummodo adscribi merear eorum numero, quos parti-
cipes voluisti esse orationum tuarum. Licet igitur diffi-
cile, benigna tamen importunitate victum inflexit, ut
unam juris sui villam ab eo susciperet, quam Liniacas
priores dixerat, quæ sita est in pago Hagnou & Templu-
tensi, quam vir Dei, privilegii inscriptione signatam
& testamento roboratam, stipendiarum in usus Fra-
trum delegavit.

*a Huchaldus in Vita S. Aldegundis 30 Januarii, no. 27 vocat
Humbertum in sanctitate magnificum, illustratum scientia di-
vinæ Scripturæ, signum Crucis ab Angelo impressum gestan-
tem in vertice.*

*b Souffray in Martyrologio Gallicano assertis Pontificem il-
lum esse Adeodatum, a quo fuisse Episcopum ordinatus, at-
que ad fidem gentibus prædicandam in Germaniam, Belgi-
camque Galliam, nondum ethnicis superstitionibus plane ex-
purgatam, missus. Sedis Adeodatus ab anno 669 usque ad an-
num 676. At quo id fundamento assertatur, necdum legi apud
antiquos.*

*c Additio in altera Vita M.S. Et ut sanctus Pontifex Aman-
dus benedictione Episcopali ipsum muniret, humiliter postula-
vit, & quod fideliter poposcit, amabiliter impetravit. Christi
igitur munere undique munitus, ac patris benedictione ani-
matus, pervenit ad propria.*

*d Forfan adhuc fuit S. Humbertus, anno 675, die 13 Decemb.
vita finitus.*

*e In altera Vita M.S. duodecim posuit viros sub habitu mo-
nachali. Videns autem postea, quia monachorum Congrega-
tio ibidem juxta tramitem Regulæ S. Benedicti non valeret, ef-
se, relicto illo &c.*

*f Infra num. 19 explicat in Gerardo primo Episcopo, qui post
se Clericis, introduxit monachos.*

A

CAPUT III.

*Cum S. Aldegunde colloquium. Morbus,
obitus, sepultura.*

14 **P**ervulgata viri Dei longe lateque beata opinio multos vivendi fervore animabat. Venerabilis igitur Virgo Aldegundis, celeberrimæ famæ nuntiis excitata, beatum virum visitandi studio aggreditur: ubi per aliquot dies ab eo spiritualibus epulis pascitur. Forte subit animum Virginis videre situm ædificii, & loci habitationem, an satis aptus sit exercendæ religionis cultibus. Itaque post multa inter se colloquia, sanctum virum Virgo alloquitur beatissima: Videam Pater, si placet, hæc tui cœnobii ædificia & dispositas mansionibus structuras, atque etiam territorii hujus circumjacentia arva. Cui Sanctus non tenuit. Exeuntes igitur cœperunt singula quæque lustrare. Jam autem paullulum a loco processerant, cum æstuantis canicula ignis vehementius arva decoqueret: & ecce Virgo inter arentia culta sitim cœpit ab alto colligere, plane non sine voluntate Dei, qui competentibus causis rerum initia dispensat. Siti, inquit illa, Pater, vehementi affligor. Cui vir beatus, **N**osti, inquit, Soror, quia hic arentes arenæ nullis aquis irriguis temperantur, rarisque adhuc terra cultoribus, putelis vacat, præter quod rudis adhuc incola humeris aquam non sine labore devehit a flumine. Sustine hic paullulum, nec enim longum superest iter ad alveum. Progredientibus paullulum Virgo acrlus urgebatur, donec violentia sitis evicta deficere se clamat. Ejus molestiam vir sanctus ulterius non ferens, orationi incubuit, donec expleto unius horæ spatio, sensim ab arenti solo scatentis aquæ vena proficiens, largum ex se a fontem excitavit. Mirata Virgo donum cæleste, agensque gratias Deo, sitim suam salientis aquæ gustu temperavit, sublatisque laudibus virum justum prædicare cœpit. Sed dum ille Virginis adventu hoc præstitum fuisse diceret, & illa potius fidei & meritis ipsius ascriberet, ambo munus cæleste gustaverunt. Pater usque in hodiernum, nec deficit fons ille, incolentibus sua vis ad gustum, utilis ad usum, Virginis hujus adventum non fortuitæ temeritatis dixerim ascribendum casibus, qui sic opportunis proventibus humanis præcurrit necessitatibus. Sicut Virgo, justus orat, fons oritur, ut hauriat superventura posteritas.

15 Erant B. Humberto viri quatuor, & familiaritate & sanguinis jure propinqui, & ipsi quidem inter primates non ignobiles, quos præ ceteris cognationis suæ, vir beatus diligere videbatur, eo maxime, quod licet secularis militiæ actibus occupati, tamen voto ad superna tendentes, nihil cum peccato habere cupiebant. **C**ompositis ergo vir Domini rebus Ecclesiasticis, & singulis quibusque prout oportuerat ordinatis, cum resolutionis diem imminere sentiret, convocari ad se viros jussit, quos hujusmodi verbis alloquens, ait: Gratias refero, filii, summo Conditori, quod vos superstites relinquo. Sedulitatem, quam mihi hucusque dilectionis studio exhibuistis, gratam quidem mihi fuisse sciatis; sed illud multo gratius fuit, quod a pravis vos actibus longe facere, nec rerum temporalium ambitione adeo intellexi teneri. Vos ipsi filii, vos ipsi vidistis, quanta mihi rerum a parentibus in prædiis & familiis facultas extiterit. Porro ecce ex his unum pro modulo meo monasterium cum suis appenditiis construxi, quod ipse quidem vehementer timeo, ne post obitum meum a pestiferis hominibus dissipetur, & in solitudinem redigatur. Vos igitur hujas quodcumque est cœnobii, totiusque familiaris, rerum etiam ad ipsum pertinentium, tutores esse volo: ut contra barbaricam avaritiam, & infestantium rabiem stare, & propugnaculum vestræ protectionis

opponere memineritis, ne malorum persuasione res Ecclesiæ diripiantur. Ecce instat dies resolutionis meæ: gratiam, quam vivo huc usque exhibuistis, exhibete & mortuo; ut, quod ego ad laudem Dei construxi, vos vestro auxilio stabile & incolume stare faciatis. Commune erit justitiæ præmium, quibus fuerit commune laboris justum supplementum. Non vobis pro minimo fuerit pro statu & salute Ecclesiæ recepturis vicem inestimabilis gratiæ. Memores hujus meæ petitionis estote, si me vestri memorem atque propitium apud summum Judicem esse vultis. His dictis collegit se ad lectum suum, stentibusque illis atque dicentibus, Te Pater esse nostri memorem atque propitium nunc & in ipso magni judicii die petimus, imo nos ipsos tibi tradimus divinæ reconciliationis gratiæ: fiat per te nobis excusabile, quod aggravat culpa offensionis nostræ. Tuis nos patrocinis ad ea pervenire concede, ad quæ propriis meritis non possumus aspirare. Si post laboris certamina victorem remunerationis Christus vocat ad præmia, tuo tamen Regi conjunctus, tuos in terra positos servulos ne deseras. Nos vero ab his, quæ nobis curanda committis, nulla perturbatio poterit avertere, ne quamdiu corpora spiritus animaverit, constanter tuis subserviamus edictis. Te auctore adversæ dominationis non pavebimus incursum. Te utinam nostris superesse temporibus superna velit clementia, aut tecum nos ad supernam transferat curiam. Hæc locuti, accepta benedictione rediere ad propria.

16 Jam tempus advenerat, quo verum Israellem Deus ab Ægyptiis ærumnis ad promissam gloriam vocaverat: & c vir sanctus a B. Aldegunde vestes in usus exequiarum mittendas sibi postularat, non quod ei ornamenta ad pompæ funebriis celebritatem desuissent, sed quia linteis virginis manibus textis virgineos artus componi volebat. Sane nec in his passus est Dominus benignus justis viri vota fraudari, quibus tardioris fortasse nuntii mora poterat obstare. Missus itaque nuntius, cum iter medium explicuisset, ecce a beata virgine missus alter occurrit, ferens secum linteamina, quibus obvolvi deberet corpus. Hi inter se causas & tempus itineris mutuo sermone discutientes, advertunt unam eandemque horam fuisse, qua uterque, executionis agendæ mandata susceperat. Quod sane non absque nutu divino contigisse credendum est, ut quamlibet longe posita Virguncula, nec fama nec nuntiiis præmonita, sancti viri funus curaret.

17 Jam vero in obsequium funeris ejus, quanta hominum multitudo convenit, haud facile est scripto definire. Occurrit namque circummanentium innumera multitudo Sacerdotum ac Virginum simul & laicorum, clamantium atque dicentium, Cur nos, Pater amantissime, deseris? Cur oves relinquis, quas verbo acquisisti? Esti offensionis nostræ culpa exigat, ut sublato Pastore hostili gladio trucidemur, tamen (quia crescentibus meritis nihil de beatitudinis ratione periclitabitur, imo clementis felicitibus ratione præmia cumulantur) tu potius nostris, Pater, miserere calamitatibus, & superventuræ animadversionis indignationem mitigare memento: te enim a nobis sublato, non est qui gregem tuum custodiat, hostes abigat, prædonem abiciat, pestem amoveat, infirmitates curet, noxiorum spirituum umbras exterreat, famem repellat, calum refrænatis imbris claudat, sitientibus arvis nubes aperiat, & nos rore cælestis eloqui reficiat. Quin potius novellum gregem, quem Pastor vigilantissime Christo adunaveras, dilaniabunt lupi rapaces, lupi graves, & dispergentur oves tuæ miserabiliter. Tu eras contra insidiantem adversarium cura protectio, tu lorica, tu clypeus & fortitudo, tu murus inestimabilis & arcus semper extensus. Ecce nunc Pater sancte, quin ad superna te festinare videmus, ubi

*Exemplo S.
Aldegunde*

*ostendit illi
fructum am
gratias*

*fontem ex
citavit*

*suis consor
tium*

*commoditas
monasterii*

*peris linte
amina pro
pater a S.
Aldegunde*

*multis ar
gentis*

*eo se et
precipue
comitum
dantibus*

A ubi adventus tuo jam applaudit supernus ille Angelorum exercitus, defer nobis ab omnipotente veniam, quam optamus; cumque velut sidus egregium resplenderis ante luciferum Regis tui thronum, memor esto, quæsumus, horum fervorum tuorum. Inter hujusmodi silentium voces, & mixtas psalleptium laudes, sancta illa anima carne soluta ad æthereas erecta est sedes, ubi fruatur Angelorum societate, Apostolorum gloriosa confessione, Martyrum purpurea claritate, Virginum quoque nectarea dulcedine, omniumque virtutum æternitate. **d** Extat depositionis ejus celeberrima dies octava ante Calendas Aprilis die. Cujus corpus sanctissimum discipuli ejus aromaticis condientes, detulerunt in oratorium quod ipse construxit, cum hymnis & psalmis, ibique sepelierunt cum magna gloria: ubi, suffragantibus meritis ejus, beneficia præstantur divina, & ad laudem & gloriam Domini nostri Jesu Christi.

a Eadem referuntur in Vita S. Aldegundis per Huchaldum nu. 27 & latissime in Vita 32a MS. Gisleliano, ubi num. 13 præter aliaque explicantur.

b In MS. depositionis historia additur: quorum ita vocabantur nomina, Aiculfus, Grimoldus, Asperus, atque Justinus.

c Eadem narrat Huchaldus in Vita S. Aldegundis nu. 27.

d Hac sequenti præcipua explicantur in altera Vita MS. & historia depositionis. Cum æterna lux nuntiatur per Archangelum Dei genitrici, iste Sanctus deferens lacrymarum vallem, evectus est ad ætheream lucem, quæ in utero Virginis assumens humanam carnem, per suam passionem, perpetuum mundo consulit salutem. Ut evidentiùs agnosceretur quod loquimur non obit hic Sanctus, quia vivit cum Christo, sed abit ad Angelorum Gremium viti Calendas Aprilis, cum celebratur in sæculo Dei Genitricis Annuntiatio.

e Ibidem ista adduntur: Cæcitas ibi recipit visum, surditas auditum, taciturnitas eloquium, omnis infirmitas sanitatem: & quicquid ibidem cum fide vera petitur absque ambiguitate obtinetur. Ex non solum illo in loco, quo toto quiescit corpore: ista sunt signa; sed & ubicumque illius colitur memoria, ejusque habentur lipsana, talia patrantur miracula.

C A P U T IV.

Translatio Corporis S. Humberti. Monachi in cenobium Maricollense indultæ.

C 18 **P**ost excessum B. Humberti, præfati illius loci propinqui locum ipsum cum suis appendiciis reserunt per aliquot temporum curricula: his autem e mundo sublatis, Abbatia sine rectore multis exitit annis. Quodam vero tempore venerabilis quidam Sacerdos, nomine Rodinus, ad idem monasterium gratia orationis advenit. Capta autem occasione Fratres circumsteterunt illum, ut eis præesse deberet, unanimiter postulantes. Quod cum humiliter refugeret, & indignum tanti culmine honoris se reclamaret; tandem illorum precibus infractus, Carolum magnum adiit, referens illi quanta Fratrum petitione astrictus ad regimen Ecclesiæ sollicitaretur: quodque nihil inanis gloriæ aut temporalis lucri gratia inductus, summæ rei præesse optabat; sed quia considerabat reatum obstinationis subterfugere se non posse, si utilitatem Fratrum negligeret, & ad respuendum hoc, quod utiliter subire monebatur, pertinaciter repugnet; hujus rei formidine actus, Regis benevolentiam atrectandam æstimaverat. Nam & loci poscere videbatur utilitas, ut ea quæ vetustate collapsa fuerant, renovarentur: dari ergo sibi rogavit prædictam Abbatiam regendam. Audita ergo Rex Fratrum petitione, & viri non ignobili conversatione, acquievit voluntati eorum. Regressus ergo venerabilis Sacerdos ad monasterium, cum alacritate a Fratribus excipitur. Superveniente vero tempore contigit, ut nocte quadam, cum se sopori dedisset, in somnis ab Angelo moneretur, quatenus beati Con-

fessoris corpus transferret e tumulo, in quo multis jam annis quieverat. Convocatis igitur Fratribus exposuit illis revelationem, inditque jejuno hortatur ut sacrum tumulum submoverent. Tercio jejuniorum die Abbas, acclis præsentibus vicinisque Confratribus, sed & multa laicorum turba, intinavit illis qualiter de Sancti corporis motione calitus fuisset commotus. Auditis Fratres suæ vocationis causis & exposita visione, glorificant Deum, simulque se accingunt Sacerdotibus indumentis, impositaque antiphona cæperunt sepulcrum detegere. Quod dum alius pertentaret, cæpit paulatim nectarei odoris fragrantia naribus eorum inundari. Ut autem sanctissimum corpus apparuit, admirari quidem non satis digne; dicere autem quis nequaquam sufficit, quanta miri odoris suavitate perfusi sunt qui aderant. Et quod magis stupeas, & centesimus quinquagesimus tertius annos depositionis ejus fuerat, cum illud sacrum corpus, ita illæsum & incorruptum inventum est, ac si eadem die spiritum emisisset; ut si lectulum compositum videres, dormire hominem æstimares. Verum etiam lintamina, quibus involutus exequiarum tempore fuerat, nihil corruptionis in se habere omnibus patuerant. Sed & herba, quæ sepulcræ ejus die appositæ fuerunt, quas aut nullas esse pro temporum antiquitate, aut in pulverem resolutas putares, adeo virides sunt repertæ, ac si terræ radictus inhaerentes irriguis aquis virescerent. Levantes autem cum reverentia sanctum corpus transulerunt in ecclesiam, quam prædictus Abbas ampliatis ædificiis dilataverat.

19 Multo denique tempore Abbatia tanto rerum faulcatibus est imminuta, quanto secularis potestatis nutibus mancipata. Nam & hi, qui Ecclesiastici cultus officiis præesse videbantur, negotiis secularibus tanto liberior inhaerebant, quanto nullo Rectoris frano coercerantur. Porro si quid pro sui absolutione viri religiosi ad communem famulantiæ usum contulerint, hi in usus proprios retorquentes, subditorum indigentiam non adeo curabant, quæ autem ad solennem templi ornatum servabantur, vilis mercaturæ impendiis distrahebant. Unde factum est, ut & Ottone Imperatore, Henrici quondam Regis filio, dum Fulbertus Cameracensis Sedis illustris Episcopus super hujusmodi querelam deferret, ille Princeps Catholicus Abbatiam de manu Isaac, qui tunc temporis Comitatus dignitatem administrabat, receptam, S. Mariæ Cameraci subiectam faceret, & Episcopali regimine moderandam destinaret, quæ usque in hodiernum ad eandem matris Ecclesiæ sedem spectare videtur. Verum res ecclesiæ, quæ male ab externis tenebantur, & aut violentis invasionibus aut insaustis, ut diximus, Clericorum conventionibus fuerant alienatæ; nondum usque ad tempus Gerardi Episcopi dirimi poterunt. Hic quartodecimo i Henrici Imperatoris anno Pontificale sceptrum adeptus dum iustratis diocesis suæ sinibus, per singulas ecclesias, qualiter divina ministeria tractabantur, perquireret, & ad hunc locum forte transitum faciens diverteret, reperit deformi horrentem specie, semiviræ ædificiæ, omnia dissipata, ut hinc hostilem exercitum transisse putares. Tantæ igitur desolationis causam percunctatus, cum didicisset maxime ex insolentia Clericorum tantam rerum ruinam obortam, & ipse universos eorum mores, tum privatis tum publicis correptionibus increpitans, nequaquam ab errore pravæ consuetudinis posset revocare; desperata correptione, & eiecit illos a loco, substituens pro his ordinem monachorum, & consultius eos arbitratus Regularis disciplinæ normam tenere, & si quid oriretur insolentia facilius ad rectum duci. Renovato itaque atque ampliato monasterio, cæpit possessiones ecclesiæ, sicubi fuerant restaurare.

- A** 2. *Additur in altera Vita & historia depositionis*: Quia erat genere nobilis, iustitia exacta, & studio vera caritatis laudabilis, omnique gravitate amabilis.
- EX MS.** b. *Ita MS. Antiochensis. At Maricolesis, Imperatore,*
- c. *Circa annum 833. Sub Ludovico Imperatore.*
- subscribit.** d. *In altera Vita MS. ista adduntur*: In ea utique repositum sanctum corpus, omni auro topasioque pretiosius: qui velut vivus medellam sanitatis prestat egrotantibus, visum restituit cæcis, sordis reddit auditum, odorem tribuit obtrusis naribus, loquelam perditam maris reparat hominibus, medeturque cunctis infirmitatibus. Adjiuntur dein nonnulla moralia de vi miraculorum, & malitia abstergentium. & hinc tam Vita quam historia depositionis impositur.
- Omni Int.** e. *Otto Ius Rex Germania imperavit ab obitu patris Henrici Aucupis anno 936 defuncti: ac consecratus Imperator anno 961, vixit usque ad annum 973.*
- f. *Fulbertus sedis ab anno 934 ad 956.*
- Isaac Com.** g. *Isaac Comes an. 921 apud Carolum Simplicem Regem Francorum imperavit Maricolesibus variorum sanctorum confirmationem: cuius diploma legitur apud Miræum in Notitia Ecclesiarum Belgicarum cap. 50. Sed apud Baldericum lib. 1 Chronici Cameracensis cap. 65, Isaac Comes ab successum castellum Ecclesie Cameracensis in Synodo anno 924 præsistit satisfactionem.*
- Attentum in subsc. in Ecclesia Cameracensi 1064.** h. *Id dato diplomate anno regni 23, Christi 919 auspicante B. Henri jussit Carolus simplex Rex Francorum apud Baldericum l. 1 c. 67 ubi ista leguntur*: Comes venerabilis Hagano ac Rodulfus nostrum adveniens Serenitatem, humiliter expostuerunt ut sancta Cameracensis Ecclesie, cui præsistat Presul Stephanus, vir quippe totius regni strenuus, ad sanctam Dei Genitricem Mariam largiremur, sub perpetua seculi subjectione in pago Hainoense super fluens Helpe, abbatinunculam, dictam Marcellas, ubi jaceret S. Humbertus corpore in ecclesia, quæ est in honore S. Petri dicata. Nos itaque illorum cognoscentes congruam esse petitionem, devote eandem abbatinunculam cum suis omnibus adiacentibus delegamus ad prædictam sedem S. Mariæ perpetualiter ibi habendam. Verum rem sumo non fuisse ad effectum ob varia bella deductam, colligimus ex hac Vita, cui consensit Baldericus l. 2 c. 32 afferens, Ottonem Abbatiam habendam tradidisse Ecclesie Cameracensi.
- S. Henricus Imp.** i. *Estis S. Henricus Imperator, in Regem Germania Consecratus 7 Junii anno 1002, cuius regni annus 24 incipit anno Christi 1015, quæst Gerardus Episcopus consecratus, mortuus 14 Martii anni 1049.*
- Pendit in.** k. *Aquisinensi Prior notat id contigisse circa annum 1010.*
- Abbas.** l. *Idem addit sub regula Divi Benedicti. Eodem modo tunc temporis expulsi Canonici e monasterio Alimontensi haud procul disto, introducti fuisse ab eodem Gerardo monachos tradit Baldericus l. 3 c. 6. In Vita S. Popponis Abbatis 25 Januarii dicitur Gilbertus frater disti Gerardi Episcopi Abbas Maritacensis, qui suæ videtur constitutus.*

CAPUT V.

*Corpus S. Humberti sublatum: in Flandriam
& Cameracum delatum: Maricoles restitutum.*

- 20** **V**erum hi qui ejccti fuerant, nequaquam suæ offensionis culpam reputantes, sed melioribus indignantes, ceperant quætere opportunitatem, quomodo rebus amissis consulere. Missa igitur speculatione, congruum nefarii studii eventum reperiunt, quo templum solum offenderent, & Abbatem deesse cum monachis, qui forte Cameraci pro certis causis ecclesiasticis apud Synodum illis diebus decinebantur. Rapiantes itaque tempus ad occasionem sceleris perpetrandi, coacta manu latrunculorum, factaque irruptione, monasterium violenter intrarunt, & fractis scriniis & ornamentis, quæ forte reppererant, partem sustulerunt; dementes, ut qui nec sacrilegas manus ab ipso Confessoris corpore continuerunt. Sed & illud assumentes ad remotiora saltem deserta transtulerunt, quo si non alia mercede saltem per hoc pateret eis recursus ad antiquum locum, aut certe in externam regionem venale deferrent. Sic ab illis depositum per quosdam didicimus. Sed conclusit illos divina Dei bonitas, quæ cuncta fortiter regit & suaviter disponit, ne patria tanto Parrono destitueretur, nec prava voluntas effectus sui reatum incurreret.
- recipiunt** Nam fideles & Episcopi, mox ut eis res innotuit, revo-

catis ab intentione Clericis, receptum ei thesaurum reddiderunt, veniam Clericis implorantes.

21 Instabat forte causa monasterii, quam prosequi Abbas monasterii debuerat: nam Clerici, de quibus superius mentio facta est, villam unam in pago Hainou, quam Severcas vocant, cuidam militi pro census annui solutione donaverant, quæ in manu B. Balduini Marchiis post obitum viri devenerat. Hanc repetitum Abbas, si qua fieri posset, ire parabat. Unde post quæsitum ab Episcopo consilium statuit in pagum Flandrensem beati Humberti corpus devehendum, ubi ipse Balduinus in locis maritimis pro rerum opportunitate se eo tempore continebat: arbitratus Comitum animum ad benevolentiam posse inflecti, dum se hominem, quem jure mortalitatis sciret corruptioni obnoxium, a sancto Dei Confessore requiri specie precantis conspiceret, quem postmodum indiget habere precatorem. Sicque factum est.

22 Translato itaque in prædictum pagum sanctissimo corpore, quid ad insigne virtutum ejus emicuerit, silentio comprimi nefas esse judicavi. Forte mulier in vico, cui nomen e Brugas antiquitas dederat, commanebat, quam omnis vicinia ex multo tempore sanguinis profluvio noverat laborantem. Hæc rebus primam locuples, jam in eo fuerat, ut omnem pene substantiam suam in medicis consumpsisset. Desperata itaque sanitate, cum voles mortem optaret, quæ viribus exhaustis invisum spiritum trahebat, audivit B. Humbertum haud procul a domo exultante populo deportari. Exiliente fide, certior de salute, postulat se deferri ad corpus, quæ certe limen domus suæ multo ex tempore transire nequiverat. Bajulantibus itaque viris duobus, primum quidem brachiis innixa suspensogra-du cepit, ut poterat, festinare ad corpus, cum paulatim, refulsis viribus cepit jam melius sentire. Sed turbis comprimentibus, dum hi qui vehebant feretrum vehementius urgerentur, & illa consequendi difficultate tardaretur, missa legatione, obtestatur morari eos paulisper. Qui corpus bajulabant, nescientes causam legationis, & parvi curantes mandatum, dum ire festinant; accessit uno ex monachis, qui comitabantur, indicat infirmitatis morbum & sumpta ex collo catenula argentea, hujusmodi intulit verba: Hoc mihi, Pater, residuum est ex pecunia, quam numerosam habueram, reliquam in medicis consumpsi, hanc in sumptus peregrinationis deputaveram, requisita subsidia Petri & Pauli: sed quis non dubia sum B. Humberti me posse meritis juvari, hoc in fabricam domus illius sumite, sacrumque feretrum restare, dum ego simbriam sindonis ejus contingam; facile. Confido enim, si tetigero, salutem operatam me reportare. Quod & factum est. Perveniens enim ad corpus, mox, ut pallium, quo tegebatur, attingit, sanata est: & exillens & laudans Deum, rediit ad propria, non sine admiratione multorum, dum, quæ alienis vehiculis advenerat, propriis gressibus exultantem redire vidissent.

23 Reportatus a Flandrensis finibus B. Humbertus in urbem Cameracensem, diebus paucis quiescit in ecclesia B. Martini, quæ sita est extra murum haud procul ab urbe. Forte jumenta monachorum non longe a basilica hospitio custodiebantur: resolutis vino & somno custodibus, dum negligenter claustra hospitii munita forent, patentibus intempesta nocte ostiis, unus ex summariis eorum exiit, errabundus in lucem usque progrediens. Quem solivagum offendens vir quidam, ad ruralia opera mane exiturus, nec satis usque fidelis, capta occasione reclusit in domum suam, noctem operiens quæ furtis opportuna videretur, ne per diem deprehenderetur, si quominus tentaret. Mane autem facto, custodes, cum aperto ostio adverterent deesse jumentum, clamant tentacum a furibus

Aribus hospitium: Quæstione facta auctorem damni nusquam reperiunt. Triduo denique expectato, cum nulla darentur indicia, & desperatione facta jam a quærendo desisterent, mulier quædam quæ orationis gratia forte convenerat, velut indignantis affectu se circumstantibus inquit: Scilicet, illud credibile dixerim, quod Sanctus Domini Humbertus ministrorum suorum usibus perire jumentum pateretur, cui amisso equo, ajunt quondam indomabilem ursum præbuisse officium. Illud incertum, an id derogando, velut incredula debacharetur, an certior de meritis sancti viri Dei, hoc veritatis spiritu resulsasset. Sed necdum illa verba sinierat, & ecce qui jumentum subduxerat, penitentia ductus, licet invicis, ante seuerum S. Humberti cum lacrymis prosternitur, rundenque pectus miserabili quæstu basilicam omnem replebat. Taciti, qui aderant, expectare, quidnam egisset tantopere doleat: cum ille assurgens a circumspectis qui astabant, Abbatem sibi demonstrari rogat: quem incivis, mox ejus pedibus provolvitur, & seum se criminis accusans, Ego, inquit, Pater, ego sum perditissimus ille, qui vestra comoda

B sacrocinandi fraude perturbavi, vestrumque jumentum, non vestri dispendii, sed duro infelicitatis meæ nomine, subdixi. Culpam non dissimulo, sed erroris veniam poscilo, dum quod amiseratis salvum ecce recipitis. Sit factis exhaustum supplicii, quod per totum hoc triduum hinc plector ultricis pœna formidinis & inevitabilis laboris. Nam ut sciatis, quantis crucietur miseriis, tertius dies est; quo conventus hominum fugiens, lucem ipsam timeo, & sicubi datur, obscuro me recipio umbraculo: nocte vero fugam apprehendo. Sed dum vicinæ hujus fines transfugisse, cunctaque pericula mihi evasisse videor, facto erepusculo ante januam hujus ecclesiæ, tamquam somno delusus, me aditare comperio. Per has igitur singulas noctes, inextricabilis fugæ crucior labore, cum nec animal deponere, nec tuta fas est latibula reperire. Convenio digno scatus mei pretio, non supplicie facultas ad effugium nec ratio ad decisionis argumentum. Conclusit me fatcor, iniquitas mea: instat offensionis meæ haud penitenda ultio. Sed nec frustra crediderim his me malisurgeri ex indignatione S. Humberti, jam nunc Pater, salvum & incolumem, quod vestrum est, suscipite, mihi que quam non mereor veniam donate: non ingratum dixeris cras tantis beneficiis, cum non amplius audieritis talibus immeritum flagitiis. Supplicibus itaque verbis flexus Abbas ad misericordiam, indolget homini, quod rogatur denuntians, ut emendatius viveret. Denique per aliquot dies B. Humbertus quiescit in basilica, ejus supra mentionem fecimus.

C Dignum interceavimus est Episcopo, hinc corpus ejus submotum, statui in ecclesia B. Andrea Apostoli, quam ipse construxerat: quatuordecim millibus ab ipsa urbe distantem; pro eo quod locus ille munissimus est, ad refellendos hostiles incurtus. Sed & loci opportunitas tanta est, ut nulla ejus pars sit fructibus infœcunda, sed universa terra optima, & ferax. Nam & sponte

fructus soli ubertas ministrat, & est nemorum ferax, & ideo dives pecoris, & abundans lactis. Terra solubilis & mollior ad exercitium cultura gratia & pulcritudinis specie, externis habitatoribus sui desiderium immitit, ne relictis finibus suis ad hanc una habitaturi e diverso conveniant. Aquæ ejus dulces haustu, & ad potandum habiles: siquidem nec palustris uliginis crassum aliquid aut turbidum alveus recipit; quia arenoso littore circumcingitur; unde & genera piscium quam in alio flumine præstantiora sunt. Hac tanta retho opportunitate indotus, & maxime propter frequentiam populi statuerat Episcopus S. Humbertum eo loci exponi: sed reputans quia ipse vir sanctus, urbana conventicula & arva fertilia devitans, aridum potius solitudinis locum delegisset, timuit ne ex occasione celebrioris loci pareret causam offensionis. Revocata igitur sententia ad antiquam sedem remittendum existimavit: considerans autem ne veteris malicia nondum satiata furoris, contra sanctam locum aliquid Clerici molirentur; convocatis vicinæ regionis primoribus, ne quid insidiarum contra præfatum locum fieri paterentur, eos sacramento constrinxit. Repositus est igitur pretiosus Domini Confessor Humbertus honorifice, & cum magna plebis exultatione in loco suo, ubi corpus quidem illius incorruptibilem resurrectionis gloriam & adventum resurrectionis expectat, spiritus vero in celis optatæ quietis visione, & incomparabili cum Sanctis fruitur æternæ felicitatis pœconditate. Ad quam nos ejus interventu pervenire concedat ipse auctor humani generis Deus, qui pro nobis dedit unicum Filium suum Dominum nostrum Jesum Christum, qui unus cum eo & Spiritu sancto vivit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

a. Bracti vicinior Episcopi Tornacensi & Landisensi. Certe ab Gerardo Uulpsodone inthronizatum Episcopum Leodiensium scribit Baldricus lib. 3. cap. 14.

b. Hic est Balduinus V. Barbas; sive Pulchrobardus cognominis, qui patri suo Arnulpho juniori anno 1003 vitam sancto iussit. Anno 1036 vivere desit.

c. In ipsam M. sed urbi, non vicis erat Brugæ & Comitum fere Jedis. In M. Maricollensi Bongas. Quid si in videtur versus Hannoniæ res contigerit & Rongas vulgo Ronce legendumque, antiquum inter Aldenardem & Tornacum municipium.

d. Est canonicum S. Andrea in Castello Cameracensi Ordinis S. Benedicti, extructum & dedicatum a dicto Episcopo Gerardo, & a successore Lietherto perfectum, ut ex ejus monumentis refert Miræus in Originibus canonicorum Bructellinorum in Belgio cap. 34. In ejusdem Miræi Codice donationum cap. 46 habetur Bulla donationis Gerardi Episcopi, & cap. 47 Conradus Imperator eam fundationem confirmat diplomate, anno 1033 signato: in eo hæc habetur ad hanc vitam spectantia: Abbatiam quoque S. Humberti in Maricollis, quam idem Episcopus, expulsis inde inreligiosis Canoniceis, in priorem monachorum Ordinem reformavit, præcipimus deinceps in libatam perseveratum iri.

e. Sella Fluvii. f. Philippus Brasser in Originibus canonicorum Hannoniæ dist. 1. ff. 1. assens. Radulphum, in Abbatem Maricollensem creatum anno 1133, curavisse per Nicolaum I. Episcopum Cameracensem transferri corpus S. Humberti ad ejus fontem, & Vvalcerum Abbatem brachium S. Humberti (quod hodieque argenteo phylacterio inclusum est) perornavisse anno 1137, prout constat ex Latina inscriptione.

DE SS. BARONTO ET DESIDERIO EREMITIS, PISTORII IN HETRURIA,

Commentarius prævius.

Pistorium seu Pistoria, antiqua & amena urbs Etruriæ est inter Florentiam, cui subest, & Lucam, Sedes Episcopalis exornata: in cujus territorio, omni fructuum genere abundante, dicuntur numerari oppida, pagi, villa, palatiique ad aliquot millia. Hic inter radices montium reperis planitiem exigam S. Barontus, & ad junctis sibi locis S. Desiderio aliisque vicis sanctis Tom. III. Mart.

peregit, & die xxv Martii ad celestem gloriam migravit. De his Tabula Martyrologii Romani ista ad hunc diem habent: Pistorii sanctorum Confessorum Baronii & Desiderii. Ubi in Notis indicat Baronius, se horum Actæ Pistorienis Ecclesiæ Romam missa accepisse: quæ nos & singulari benevolentia Reverendissimi Patris Congregationis Oratorii Roma obtinimus, & inde huc delata edimus.

Bbb a Hise

ubi equus
junctus subla-
tus.

dena a fure
vulgus ab-
duct.

alio effi-
satione.

an in eccle-
sia S. An-
dreæ con-
servandum,
iniquissimum.

CIRCA
ANNUM
DCC. XXV
MAR.

Alia edmo-
torex MS.
Pistoriæ.

A Hicce addimus Visionem S. Baronti, quam ipse in Gallia monachus habuit & conscripsit. Hujus visionis historiam habuit alium Eriberius Resvendi, repertam inter MSS. Vitas Patrum sibi & Bavaria transmissas, in codice verisimilissimo ante annos Decem scripta, qui pertinet ad monasterium S. Floriani, vulgo Monasterium-monasterium seu Manich. - noster dictum, ad ripam Illi fluvii inter Ingoldadum & Abtospurgam situm. Aliud hujus Visionis exemplar nudi sumus in antiquo Codice Serenissima Christiana Regina Suecia numero 1270. signato. Ex hac Visione plurima decerpe sunt & inserta Chronico Malleacensi seu S. Maxentii in Pictomibus, edito a Philippo Labbe tomo 2 Nova bibliotheca manuscriptorum librorum pag. 193 & sequente.

Oriz.
MSS. Vito
S. Baronti.

apud hunc
librum.

2 Hanc Visionem nemo sic intelligas, quasi vere anima separata a corpore localiter ad calum atque infernum deducita fuerit; sic enim reipsa mortuus Barontus fuisse: quod credi non possunt ipsa S. Angeli Raphaelis verba num. 3 Ego istam animam mecum hinc ante tribunal aeterni iudicis ducam, sed spiritum ejus hic in corpore relinquo. Igitur dumtaxat extasis significatur perfectio: que in Visionibus S. Francisci Romana vocatur extasis immobilis, dum nemp omnium fere sensuum varum facultatum operationibus suspensus, ita agitur anima per species intellectui obiectas, quemadmodum reipsa se juncta a corpore perciperet profectus externa obiecta, quorum species raptus tempore interius exhibentur: corporis interim eundem resistentem sicut, quem habuit in ipso extasis superveniens articulo; vel ne hunc quidem conservante, sed per omnia cadaveribus sumptis, nisi quod exigua reciprocatio spiritus inde vix suspensio, quemadmodum S. P. N. Ignatio in obitu suo raptu Maritima legimus accidisse, & hinc S. Baronto conigit. Quare, cum in istis hominum extaticorum raptibus superius quadam vis agatur intellectus, sicut naturali spirituum animalium motu in somnis agi phantasiam experimur, non debet raptuum istorum veritas ex eo affirmari, quod calum aut alia quacumque obiecta talia reipsa: & Physice sint qualia representantur: sed quod similitudinaria ille imperfectaque representationes eorum tendant ad inducenda iudicia practica vera. Cumque S. Baronti Visionem secuta fuerint efficacia proposita sanctioris vite, propter vivacem apprehensionem eorum, qua animabus a corpore emigrantibus & ad Dei tribunal silendis accidunt: vera habenda est illius visio, & ut talis optimique exempli ad bona opera penitentiamque suadendam merito in libris Ecclesiasticis transscripta & conservata sit.

In monast.
Longorotum.

3 Monasterium, in quo ante, cum eam Visionem haberet, in Gallia vivebat, appellatur in hunc Aetia Longorotum, Longoretus, & Langueitus, situm in falsis Brionensis, ad ripam fluvii Clasis in ditione Bituricensi, in confiniis territorii Pictaviensis, vulgo Lonrey en Braine, nunc autem passim dicitur S. Sira en Braine, a S. Sigiranno Fundatore & primo hujus loci Abbate, cui dies 14 Decembris fuerat assignatus. Sanmarthani tomo 4 Gallia Christiana pag. 828 referunt tabulas fundationis hujus Monasterii, tamquam a Dagoberto 1 Rege Francorum extructi, sed quas merito suspectas habent. Philippus Labbe in tome jam allegato edidit pag. 439. & sequentibus Elogium historiam S. Sigiranni ejusque vitam prolixiorum, sed sub finem mutilam: e quibus constat tam hujus monasterii Longoretum, quam alterius non procul distitit infra memorati, cui Mille-becum aut Mille-pecus nomen est, initium debere referri ad tempora Chlodovei II, dicit Dagoberti filii, & fere ad annum regni ejus quartum, quo Flaucatus seu Flaucatus aut Flaucatus in regno Burgundia, cui tunc suberant Bituriges, pro Chlodoveo Major-Domus erat constitutus, imo ut praevidetur in spiritu S. Sigirannus, non diu post exierunt, hinc liquet de tempore vite & conversionis S. Baronti, ad eam Visionem ut a preponatur in Chronico Malleacensi Theoderico regnante, Visio terribilis apparuit, quam antiquos hostis gellus in urbe (imo ditione) Biturica, id

est, anima Baronti monachi a corpore translata est & D. reducta. In fine vero Visionis, Acta haec omnia dicuntur vii Kalend. Aprilis, sexto anno regnante Theoderico Rege Francorum. In Chronico Malleacensi legitur quintus annus. Is ferebatur annus Christi DCXXXIV aut sequens secundum Chronotaxim a nobis alibi stabilitam. Hinc in Aetia Vita S. Baronti Pistoriensibus mendam vocatur in primis verbis, a sciolo quodam imprudenter adjunctis: & legentium, Theoderici Regis tempore in ejus regno: non vero, Theoderici & Theodeberti Regum tempore in eorum regno. Fuerant hi fratres filii Chisiberti Regis Austrasiorum & Burgundionum, e quibus anno DCCVI cepit regnare Theodericus apud Burgundiones, & Theodebertus apud Austrasios, & tunc annus sextus istius Regis Theoderici convenit in annum Christi sexcentissimum primum: quod foret annis circiter quadraginta sex, antiquam monasteria Longoretum & Millebecum extruxerunt. In Chronico Malleacensi, qua praecedunt & sequuntur, ad Theodericum Regem, a nobis supra assignatum, pertinent. Quam diu postea in sua peregrinatione, ac deinde in Pistoriensi agro vixit S. Barontus, non liquet: arbitramur facile decem annum Christi cum attigisse, & S. Desiderium & alios socios seculo octavo & novis abisse.

E
Elogium
Sancti.

4 Andreas Saussajus ad diem xvi Martii, quo supra eos Tabulis Martyr. Rom. inscriptos diximus, in Supplemento Martyr. Gallie hoc est: elogio extenuat: Eodem die depositio sanctorum Confessorum Barontii & Desiderii monachorum, qui natione Galli, seculi rebus contemptis, patria deserta, in Etruriam secedentes, apud Pistorium vitam complexi monasticam in cenobio S. Petri de Langore, carnem cum omnibus concupiscentiis crucifixe, mundoque mortui ac Christo viventes, hostiam Deo placentem sese in odorem suavitatis obtulerunt. Barontius aequum viscerum suorum facilius immolator, Ahloaldum filium super aram tui, spe viva & serventi caritate, Divina etiam Majestati sacrificans, mortificationis etiam suae locum effecit, ut & immortalitatis beatitudinem participem habere tandem promeruerit. Hac Saussajus speciosa admodum amplificatione, sed nimium aberrante. Monasterium S. Petri de Langore, est Longoretum S. Petro sacrum, non in Etruria, sed in agro Bituricensi: hoc in loco Ahloaldus filius nuntum patre vitam est monasticam auspicatus, sed patre in Italiam peregre abente, quid fecerit, plane latet. Dein S. Desiderius non discessit cum S. Baronto & Gallia in Etruriam, sed hinc obfcuram sanctitatis vulgaris se ibi adjunxit, potius stultus quam Gallus censendus. Inscripti etiam ambo sunt Martyrologiis monasticis Vitis, Menardi, Dorganii, Bucellini. Visionem allegat eorum gestas a Silvano Razzio in libro de Vitis Sanctorum Etruriae, & a Petro Bugiano in Historia monastica colloquio ultimo, scilicet a pag. 542, descriptas: sed & ipse aberrat, dum ambo natione Gallos fuisse ait, & vitam complexos monasticam in monasterio S. Petri de Longore circa annum Domini DCCX, quo anno Childebertus Rex pater Theoderici & Theodeberti Regum necdum erat natus: interior sub his fratribus asserit Razzius natum S. Barontum, ac floruisse Bugianus: hic monasterium S. Petri Longoretum appellat. Razzius ait dictum de Longore, nunc appellari del Capo, quae signum aetiam descripsit Bucellinus, qui accuratius illos legisse videtur, dum S. Desiderium non in monasterio Gallia Longoreto, sed in eremo Etruria adjunctum scribit.

remem-
dam.

Martyr.
monasticus
non abesse
debet.

5 Ferrarius in Catalogo generali ad xxvii Martii, Pistorii in Thufcia, inquit, S. Barontii Abbatis. In Notis allegat Tabulas Ecclesiae Pistoriensis. Habuit Ferrarius vitam MS. Pistorio acceptam, ex qua praclarum compendium confecit a se editum ad xxvii Martii in Catalogo Sanctorum Italiae, annotatque, licet Natalis SS. Barontii & Desiderii in Martyr. Rom. vii Kalend. Aprilis descriptus sit; in Ecclesia tamen Pistoriensi festiva-
tem

Cultus Pi-
etatis 29
Martii.

A tem hac die ex antiqua consuetudine celebrari: & festum hoc videri translatum ob festum Annuntiationis & festum S. Jacobi Apostoli, quod agitur xxvi Martii. Eadem die xxvii Martii contigit Translatio corporum S. Desiderii & sociorum, quam perperam ad xxviii Martii transulis Razzius. In *Alis Latinis* assignatur dies sextus Kalendas Aprilis, pro quo Bugianus substituit diem sextum Aprilis: uti & pro obitu S. Baronti diem viii Aprilis, pro quo in *Alis* legitur dies viii Kalendarum Aprilium. *Majori mendo* scripsit Razzius eum mortuum esse xxv Aprilis. *VViam* castigat duos errores Bugiani & ultimum Razzii: cuius priorem, addito alio mendo, describit ad xxviii Martii, his verbis: Pistorii inventio & translatio SS. Baronti & Desiderii & sociorum monachorum. Eadem habent Dorganius, Menardus, Buchlinus, qui errantem Bugianum pro se allegat. Ferrarius in Catalogo generali omisit sociis ista habet: Pistorii inventio SS. Barontii & Desiderii. In *Notis* allegat *VVionem*, Razzium, Riccordatum, qui est alius Bugianus. Interim ex *Alis impressis* non isto die, sed precedenti vi Kalend. Aprilis translata fuisse corpora S. Desiderii & sociorum ad eandem ecclesiam, ad quam ante translatum fuerat corpus B. Baronti. In *Alis MSS. Pistoriensis* & S. Floriani scribitur: semper Barontus, quibus consentit *Chronicon Malleacense*: in MS. Regina Suecia Baronthus cum aspiratione: in *Martyrol. Romano* Barontius dicitur.

V I T A

Ex MS. Vallicellano Patrum Congregationis Oratorii, Pistorio accepto.

Theodorici a Regis tempore, in ejus regno nobili exortus Francorum genere, vir claruit insignis, Barontus nomine. Hic divino successit ardore, nato cum proprio, b Agloaldo nomine, omnem mundi postponens pompam, conobialem tota mente amplius studuit conversationem. In beatissimi itaque Petri Apostolorum Principis monasterio, Longoretum vocato, proprii capitis comam deposuit: ubi in Dei opere devotissimus perseveravit. Eodem autem loco vir Domini tam mirifica monetur visione, ut Angelico subvectus officio, Sanctorum celestia contemendo nosceret gaudia, & Avernii dysa prospectaret tormenta. Mox ergo sui patrem cœnobii sedulis deposcere cepit precibus, ut ejus permisso Gallico genitale sibi liceret deferere, & orationis causa diversa Sanctorum oratoria adire, sicque demum anachoreticam vitam ducere. Post plurimam tandem indefinentemque petitionis suæ instantiam ejus Pastor cum omni grege, licet inviti, suo satisfacere desiderio: quorum adepto consensu mon vir beatus Romam petiit, ut eorum Clavigeri, qui jam se a dæmoniaca eripuerat potestate, diu desideratum videre mereretur sepulcrum. Confessor itaque Christi Barontus, adepti sui patris licentia, peregre profectus, dum orans plurimorum perlustrasset memorias Sanctorum, Roma per Tusciam remans, eremique sibi inveniendæ solitudini inhians, Pistoriensis oppidi applicuit territorio: ubi famosissimum audivit esse locum, solitarie vitæ satis congruum, ab Orientali sive Occidentali plaga montibus circumseptum.

2 Venerabilis igitur vir Domini incolendæ sibi solitudinis visere exoptans locum, cujus laudabilem jam auditu perceperat famam, sancto se ducente Spiritu illuc usque pervenit: & geminorum inter radices montium planitiem exiguum, valde tamen gratam reperiens, mox illic parvam sibi construere cepit cellulam. Postquam devotissimus Christi eremicola con-

Tomus III. Mart.

ptum solitudinis suæ peregit ergastulum; quoniam D ipse aquis careret locus, ibidem se in orationem stravit, ubi a Domino indeficientem salientis aquæ impetrare meruit venam, vicinamque propriis manibus excavans crepidinem, vivi fontis munera a vivo fonte donatur.

3 Eo itaque Dei servus persistens loco, die ac nocte in Domini meditabatur lege, ut de virtute in virtutem provectus, Deum deorum in Sion videre mereretur, cum Propheta decantans, Quam dilecta sunt tui, Domine Deus virtutum, tabernacula, concupiscit & deficit in atristis anima mea. Cum autem jam beati viri celeberrima fama passim divulgata huc illucque spargeretur, quidam vir venerabilis, cognomento Desiderius, constantia spei, fidei, caritatis armatus, ad hunc egregium accessit Patrem: ut ejus exemplo eruditus alta scanderet regna Polorum. Hujus laudabile præconium subsecuti sunt & alii adolescentuli quatuor, qui deserentes ea quæ carnis sunt, placida mente, benigno amore, beati viri magisterio flectere discunt colla, quatenus dominicum adimplerent præceptum, quo ait: Qui dereliquerit patrem aut matrem vel omnia quæ sua sunt, centuplum accipiet. Itaque dum & hi perfectissimi Magistri imitantur doctrinam, vitam & exemplum, ad summum culmen sanctitatis conscendere digni fuerunt.

4 Postquam autem B. Barontus præfulgidis ornatus moribus, variisque virtutum floribus coruscus, longo jam foret senio fessus, carnis universæ sequendo tramentem, terræ terram relinquens, sub die octavo Calendarum Aprilium feliciter migravit ad regna cælorum, cum Christo perenniter regnaturus. Cujus corporis pretiosissimam glebam discipuli ejus diligentissime procurarunt, & in basilica, quam ipse vivens fundaverat, honorifice deposuerunt. In quo loco & idem ipse B. Desiderius, post plurimum spiritualis exercitationis sæc laborem, cum ex hoc mundo ad Dominum transmigrasset, secus ejus vestigia sepulcrum promeruit suscipere cum laude & gloria. Illic & alii quatuor, quorum superius mentionem fecimus, post nonnulla annorum curricula sigillatim de hac luce subtrahiti, gloriosissime pariter sunt tumulati. In quo loco mira Dei virtus per Confessores suos pretiosissimos quotidie resulget super eos, qui devote illuc pro aliquibus infirmitatum impedimentis confugiunt: simili modo & per vasa foribus, si qui forte eosdem in aliquo offendere moliantur, ultio gravis infertur.

5 Longo autem post tempore dum B. Baronti tumulus plurimis diversisque assidue coruscaret miraculis, a quibusdam ejus terræ primatibus in ejus honore ibidem monasterium constructum est, in quod pretiosa sui corporis membra a Restado Pistoriensis urbis Episcopo translata sunt.

6 Post venerabilem atque admirabilem B. Baronti translationem, sanctæ recordationis ejus ejusdem conturbæ Desiderius, cujus supra mentionem fecimus, nullatenus ferens se a sancti Magistri corpore sequestratum fore, creberrime minirando non solum Fratribus cœnobii in visione somni apparere voluit, sed & viris quamplurimis ac mulieribus sese manifestavit. Rem quippe valde injustam sibi factam revelabat, ut a collega suo in sepultura staret divisus: cum quo in Catholica conjunctus fide, & anachoreticæ vitæ conversationem unanimiter tenuit, & usque in finem ultimo tempore exhalantis spiritus inventi sunt voti amore consueta dilectionis. Multis itaque exterriti visionibus, & certi jam redditu tam Abbas quam ceteri ipsius monasterii Fratres, Deum clementissimum bonorum omnium auctorem, deorũ meritis exorare cœperunt, ut qui beatissimæ Hælenæ nostræ Redemptionis lignum, quod per multorum

Bbb 3 laben-

EX MS.
PISTOR.S. Deside-
rii.Ex foris
emissa.transfor-
matur 17 Mar-
tio, anno
1013.

A habentia annorum curricula occultatum fuerat, mani-
festare dignatus est: ipse eorum acceleraret perficere
votum reperti corpus beati viri. Domum ventum
est ad locum, in quo spoliabatur egregii Confessoris
Desiderii corpus quiescere humatum, quoniam fontem
lucidissimum emanare, ex eo nonnulli jam viderant
in visione: sed ne frustra videretur esse spes tantarum
visionum, quæ cubicus revelata fuerant, et profundo
terra evacuata ad venerandum Excellentissimi corporis
sepulcrum pervenitur. Et quoniam perfecta & proba-
ta Sanctorum virtus aperte redarguere solet negligentes
& incredulos, ne forte Fratrum corda aliqua de San-
cti corporis inventionem diutius turbaret dissidentia, lapis
marmoreus inibi ab eisdem est repertus Latinis apicibus
per singulas figuras taliter exaratus. Hic requiescit
CORPUS S. BARONTI ET S. DESIDERII CUM SOCIIS suis:
qui postea novi templi muro insertus, atque in pro-
patulo positus, in testimonium Sanctorum corporum
usque in presentem servatur diem, ab accurrentium
populorum multitudine per secula inspicendus sive
perlegendus. Ex his deinceps apicibus majori roboratione
animati Fratres, huc atque illuc fodientes, ne titu-
lus ille reprobis haberetur, alii singillatim requiescen-
tes, ab eisdem in suis reperti sunt monumentis. Et hi
itaque cum B. Desiderio pariter a Reverendis Fratribus
elevati in aulam novam templi gloriosissime sunt
translati, sub die d sexto Calendarum Aprilium,
anno a Passione Domini millesimo octavo decimo.
Beatus autem Desiderius ad Meridianam plagam tem-
pli positus est in locello novo, ubi, si aliquis fidelis
petitor accedit, quodcumque fideliter suggerit Confes-
sori tanto, ejus meritis sine dubio impetrare valet a
Domino. Reliquorum vero sociorum ejus corpora a
Septentrionali plaga sunt reposita, & cum eorum no-
mina universis Fratribus essent incognita, Deo vero
soli manifesta, post Dei Genitricis Mariæ altare, San-
ctique Martini honorifice collocata eorum reliquæ
fuerunt.

a MS. sc: Theoderici & Theodeberti Regum tempore in
eorum regno: sed a scitolo aliquo nomen Theodeberti perpe-
ram adjunctum esse supra ostendimus, & hic ut in limbo of-
fenderet lectior duximus emittendum.

b Agloaldus in Visione Agloaldus, Razzi Ahloaldus,
Ferrario Agoaldus.

c Restaldus, monachus Parma in cunctis S. Joannis Evan-
gelis, adfuit S. Joanni Abbati moribundo 22 Maji anno
972, ut habent hujus Acta scripta, cum Restaldus esset Episcopus
Pistoriensis, ad annum 1013, uti Ugualius edidit, in
Episcopis Pistoriensibus.

C d Est is dies 27 Martii, non 28 ut Razzius ait, aut
6 Aprilis ut Baginani.

VISIO S. BARONTI

Ex MSS. S. Floriani & Reginz Svecie.

CAPUT I.

Raptus S. Baronti. Occursus duorum demonum
& S. Raphaelis Angeli. Moribundus ab
hoc sanatur.

1 M Emorare igitur vobis volo, Fratres carissi-
mi, per ordinem, quid a moderno tem-
pore contigerit. In monasterio S. Petri Apostoli,
b quod nomine Longoretus nuncupatur, quidam
nobilis progenie, Barontus nomine, nuper conver-
sus, pervenit ad monachatus Ordinem: qui cum
Matutinas laudes Deo in ecclesia cum Fratribus
devote & complecter: mox ut ad lectulum suum red-
iit repente febre correptus, & ad extremum finis
perductus, cepit magnis doloribus exagitari, filium-

que sum, nomine Agloaldum, vocare utcumq[ue] sum-
ma festinatione ad Eodoneta Diaconem debere ambula-
re, ut eum pro fraterno amore veniret visitare. Tunc
ipse puer cepit cum ejulatu magis currere, & voca-
tum Fratrem secum adducere. Ac ubi frater in eandem
domum intravit, in quaeger Barontus jacebat, cepit
eum bis terque d appellare. Sed ille nihil homini va-
loit parabolare; sed digito gulam suam ei monstrabat,
& ante oculos suos palmis fortiter repugnabat. Tunc
tremefactus frater ad quotidiana arma conversus,
cepit se signare, & cum gemitu gravi rogabat & com-
passum in ipsam domum facere, ut turba maligno-
rum spirituum exinde fugaretur. Sed ille frater mani-
bus ad latus suum extensis & oculis clausis, cepit se-
mitivus jacere, ita ut nihil posset omnino videre.

2 Tunc fore hora tertia Fratres convenerunt, ut
pro ejus anima Deo subnixius preces funderent:
quem ut viderunt nullum membrum agitare, lacry-
mare præ dolore vehementer nimis ceperunt, & pro
ejus anima componere f turmas ceperunt, qui psal-
modicæ cantus recitarent per ordinem, ut celestis me-
dicus mitteret animam in ejus corpore. Sicque factum
est, ut psallentes Fratres tota die nunquam interrup-
perent; usque dum pervenit vespertinus ordo, in quo
laudes Dei more solito in ecclesia canendo imponent.
At ipse frater sic tantisper g defecit in corpore, ita
ut jam nullus, qui eum videbat de ejus vita tempo-
rali habere fiduciam posset. Sed servi Dei, ut viderunt,
psallere fortiter ceperunt, & pro ejus anima ce-
lestem rogare Conditorum, ut qui eam de Egypto
tollebat, collocaret in æterna regione: sicque perno-
ctantes in psallendo, pervenerunt ad psallorum can-
tum: in qua hora apparuit mirabilis virtus Christi
ostensa, quæ non debet taceri per totam Catholicam
Ecclesiam, ut qui audiunt expavescant de suis vitiis,
& ex toto corde convertantur ad Christi servitium, ne
in novissimo plangent in perpetua poena, quæ hic emen-
dare noluerunt per poenitentiam veram. Mox illis
psallentibus exasperatus, oculos aperuit bis terque,
laudes Deo reddidit, & prima verba hæc ex ore edidit:
Gloria tibi Deus: gloria tibi Deus: gloria tibi Deus.
Contra Fratres, ut viderunt eum, cum tremore ma-
gno gratias Deo agere ceperunt, qui sic suum servum
reddidisset vivum in corpore, quem jam nullus spera-
bat audire loqui.

3 Tunc omnes congregati in unum, interrogave-
runt illum per ordinem, ubi fuisset, vel quid vidisset,
eis per singula exponere. Ille vero quasi de gravi
somnia vigilans, dixit: Quando me vidistis hesternæ
noctæ Matutinas laudes Christi vobiscum incolumem
consummasse, mox ut ad proprium stratum reversus
fui, tunc subito somno gravatus obdormivi. Sed sta-
tim in ipso sopore venerunt duo terribilissimi demoni,
quorum aspectum tremebundus ferre non poteram: qui
me strangulare violenter ceperunt, cupientes me es-
feratis dentibus laniare ac deglutire, ut sic me ad infer-
num deducerent: & usque ad tertiam horam me au-
dacter ceciderunt. Adfuit mihi in adjutorium S. Ra-
phael Archangelus, in splendore claritatis fulgidus,
qui eos cepit prohibere, ne in me amplius sæve age-
rent: sed illi superbe contra eum reluctantes, dixe-
runt: Si claritas Deorum a nobis non auferat, tu
nullatenus potes auferre. Tunc ergo ait ad illos S. Ra-
phael: Si ita, ut dicitis, est: camus pariter ad Dei
iudicium, ut ibi repudietur vestrum vitium. Sic illis
tota die altercantibus, venerunt usque ad vespertinam
horam, & ait ad eos beatissimus Raphael: Ego istam
animam mecum hinc ante tribunal æterni iudicis duco,
sed h spiritum ejus hic in corpore relinquo. Sed & ipsi
objiciunt quod nunquam eam dimitterent, nisi Dei
iudicio privarentur.

4 Hoc

A 4 Hoc audito, S. Raphael; extendens digitum tetigit gustum meum, & ego miser statim sensi animam meam evulsam a corpore meo: sed & ipsa anima, in quantum mihi visum fuit, quam parva se referam. Sic mihi videbatur, quod similitudinem de parvitate habuit ut pullus aviculæ quando de ovo egreditur; sic & ipsa parva, caput, oculos & cetera membra, visum, auditum, gustum, odoratum & tactum ad integram secum portavit: sed loqui minime potest, donec ad discussionem veniat, & corpus de aere recipiat, simile ei quod hic reliquit. Sed & ibi super meum pectusculum non parva fuit inter eos contentio: S. Raphael pugnabat animam meam ad caelum sursum elevare, & demones cupiebant semper precipitare deorsum. Sed S. Raphael ad altam virtutem capis me a terra elevare, & fortiter sustentare: at contra demones unus a sinistro latere restringebat me amare, & secundus demon post tergum calcibus me cadebat graviter, & dicebat iracundia plenus: Jam altera vice te habui in potestate & nocui valde: nunc autem in inferno cruciaberis perpetuo.

D peccator, ut vidi, fortiter cepi timere, ne me a S. Raphael auferrent, & in foveam inferni demergerent; dum illi jam sex essent, ille unus non possit eis resistere. Sed B. Raphael fortiter eis resistebat: & dum in vicem altercarentur, ecce obviant nobis duo Angeli in veste fulgida & miro odore, qui veloci cursu apprehenderunt Sanctum Raphael deorsum, & inceperunt Antiphonam decantare: Misere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Statim illi demones vires perdidērunt, & duo in terram ceciderunt & evanuerunt, & inde alii duo in antea similiter fecerunt: sed illi primi, qui quando a corpore abstractus fui, praesentes fuerunt, non recesserunt; sed semper nobiscum comitatum habuerunt, & juxta infernum iter habuimus, & custodes vidimus inferorum.

a Chronicon Malliacense, praesente anno: de quo supra actum.
b Idem: Qui est in solo Biturico in silva Briena, quem S. Sigismundus construxit, qui vocatur Languritus.
c MS. Reg. Socia, reddidisset. Chr. Malliac. redderet.
d MS. S. Floriani clamare. e Idem loqui.
e Consparsum facere, id est aquam benedictam spargere.
f MS. Reg. Soc. turbas.
g Est varia lectio. Malliac. Cb. statim praedecit. MS. Reg. Soc. statim per defecit. MS. S. Flor. fecit.
h In MSS. hic & num. 3 legitur ipsum: sed omnino sensus exigis ut credamus hanc lectionem ortam ex litteris ipsum, contradi-
spiritum significans, non bene intellectis: indicatur ergo in Baronto, solo respirandi facultate relicta, ceterarum operationum externarum exercitium suspensum fuisse; ac hanc a corpore abscisisset.
i Silva inter hoc monasterium & Millebecum & distantia 12 millium passuum in mapis geographicis observatur.
k Urbs Bituricum in Vita S. Amandi auct. Aquitano 6 Febr. pag. 134 dicitur civitas Bethoricae hic in MS. Reg. Soc. Biturico, in MS. S. Floriani Bithyrin.
l Chron. Malliac. Licodaldus.

CAPUT II

Introductio S. Baronti in calum. Defensio a S. Petro suscepta. Eleemosyna praescripta.

Sic postea secunda pugna peracta, venimus ad paradisi primam portam, ubi plures vidimus ex Fratribus monasterii nostri, qui erant congregati praestolantes diem iudicii, ubi gaudia aeterna pleniter recipiant, quorum nomina inserta tenentur & sunt; Corbolenus presbyter, cui Deus bona in saeculo praestitit; a Fraudolenus presbyter qui dies suos bene custodivit; b Austrulfus Diaconus, qui a momento de saeculo iussu Dei discessit; c Leodoaldus Lector, quem Deus proprio ore benedixit; Ebbo Lector, Dei servus, electus ex nomine. Hi verout nos viderunt, & demones lateri meo sinistro vehementer inherere, ceperunt stupefacti velle sermocinari nobiscum: sed nequissimi demones nullo modo locum dare illorum parci volebant: sed servus Dei maximus, nomine Leodoaldus, Sanctum Raphael per Creatorem cali & terrae conjuravit, quod me dimitteret paulum pau-
sare. Tunc ipse humiliter Sanctum Raphael & me infelicem sciscitatur, de quali conobio fuissim, & quam ob causam sic graviter errassem, ut demones in me accepissent talem potestatem. Et ego ajo ad eos: Ex monasterio S. Petri, Longoretus nomine, & ista omnia quae prior pro culpis meis mihi evenisse non nego. At illi intrinsecus tacti nimio dolore, ut cognoverunt me esse de illorum congregatione, gemere ceperunt & queri, quod numquam diabolus de eodem monasterio ita haqueare praesumpserit ullam animam. Sed sanctus Raphael blande eos de me cepit consolari, dicens: Ego spiritum in ipsius corpore reliqui: sed si Pater celestis voluerit, adhuc illuc tenebit. Statim ipsi Fratres ceperunt sanctum Raphael humiliter prece rogare, ut simul se in terram jactarent, & pro

videt animam suam
tota pulli
aviculæ.

etiam
super
coram
Raphaelis
demonum:

et super
Millebecum
monasterium
am defecit.

in quo S.
Raphael
monachos
suos
instruit.

Potentia
apparet
ad alios
demonum.

max delevit
ab Angelis
duobus.

E

In prima
portae cali
quiescit
vires & suo
monasterio
sancti mor-
talis.

a
b
c

F

EX MSS. A pro me misero pium Dominum deprecaretur, ut nequam hostis devorare me non possit, & sic se pariter in orationem dederunt.

*in 3 porta
reperit in-
fantem.*

9 Mox expleta oratione, venimus ad secundam portam paradisi, ubi erant millia innumerabilium infantium, vestibus albis exornati, una voce concordantes dominum laudantes; & nos statim introgressi infra ipsam portam per medium Sanctorum illorum, vidimus semitam parvulam preparatam, per quam capimus iter agere usque ad aliam portam. Sed tanta erat multitudo Virginum in utraque parte ad dexteram & ad lavam, quod pervidere nullus hominum præter Deum poterat. Statim ut nos viderunt, una voce clamare coeperunt, Anima ista vadit ad iudicium: & nunc iterum repetunt, Tu vince bellator Christe, tu vince: & non diabolus ipsam animam ducat in Tartarum.

*dein Virgi-
nes.*

*in 3 porta
Sanctorum
reperit 3
Sacerdotes.*

10 Deinde venimus ad tertiam portam Paradisi, & ipsa porta habebat similitudinem vitri: & intro erat multitudo Sanctorum coronatorum in vultu fulgenti, resistentes in mansione splendida & in sedibus, gratias Deo semper agentes: ibi multitudo d. Sacerdotum excelsi meriti, quorum mansiones laterculis aureis & gemmis erant edificatae, juxta quod & S. Gregorius in libro Dialogorum commemorat, & adhuc multorum mansiones edificabantur in magna claritate & honore: quarum habitatores in praesenti non videbantur, sed mansiones in caelo illis edificabantur, qui esurientibus panem in terris tribuere non cessabant. Et dum hæc omnia diligenter cernerem, adfuit mihi unus ex Fratribus nostris, nomine Corbolenus, qui jam olim obiit: & ipse mihi in his locis monstravit mansionem magno honore constructam & dixit: Hæc est mansio Abbatis nostri Francardi & nunc ejus merito eam Dominus preparavit: ego enim pauca quæ de illius gestis vidi ex ordine referam quia ille me enutrivit ab infanti. Erat in D. timore devotus & sacra lectione instructus, & per illius religionem, datæ sunt ad ipsius monasterium nutu Dei possessiones, unde servi Dei & peregrini habent plenam consolationem. Erat enim nutritor & doctor filiorum nobilium, quem longa ægrotudo purgavit, & per ista bona facta preparavit illi Deus æterna gaudia.

*ex multis
mansionibus
parati.*

*ex aliquam
pro Fratri
e. d. d. Ab-
bate suo.*

*vide Mar-
t. 12. 12.*

11 Deinde ingressi tertiam portam cum iter cito agere coepissemus, ut viderunt nos Sancti Martyres, humiliter orare coeperunt una voce, ut superius diximus: Tu vince bellator fortis Christe, qui nos sanguinem fundendo redemisti, & non diabolus istam animam ducat in tartarum. Omnino absque mendacio dico, sic arbitrabar, quod in toto mundo resonaret strepitus vocum Sanctorum. Et sic deinde pervenimus ad quartam portam Paradisi, & ibi cognovi unum Fratrem nostrum, nomine Baudolenum, qui aliquando jacuit ad portam monasterii nostri contractus in grandi tribulatione, & dixit mihi, quod per ordinationem S. Petri accepisset curam in toto mundo de laminaribus ecclesiarum: & me cepit arguere cur in ecclesia nostra, quæ in ejus honore est constructa, lumen in nocte deficeret, & non per singulas horas arderet, ut ipse proculdubio hoc præsens videbat. Jam deinde non fuit nobis permittum amplius ibidem introire: sed mirum splendorem & claritatem in totis partibus vidi, quam cernere vix parum reverberatis oculis potui.

*ex Baudole-
no mona-
cho.*

*S. Petrus
procurator.*

12 Tunc Raphael accersivit unum ex Angelis, & misit ut Petrum Apostolum ad se cito vocaret. Tunc cursu veloci abiit, & vocavit S. Petrum. Ille nulla hora tardans advenit, dicens: Quid est, frater Raphael, quod me venire fecisti? Cui S. Raphael ait: Uni ex monachis tuis contradicunt demones, nec omnino cum volunt lazare. Statim beatissimus Petrus venusto vultu conversus ad ipsos dixit: Quod huic monacho habetis crimen imponere? Et demones direxerunt, Principalia vitia. Et Petrus dixit, Dicite illa.

At illi dicunt: Tres mulieres habuit, quod ei non licuerat: & perpetravit alia vitia, adulteria plurima & alias culpas, quas nos ei suscipimus: & illa quæ ab infantia gesseram memoraverunt per singula: & hoc quod ego numquam ad memoriam reducebam. Et Petrus ad me ait: Est veritas, frater? Et ego dixi, Veritas, Domine. Et ait ad illos beatus Petrus: Et si aliquid contrarii egit, elemosyna redemit: quia elemosyna a morte liberat: peccata sua Sacerdotibus est confessus, & penitentiam pro ipsis peccatis egit: insuper suam comam in meo monasterio deposuit, & omnia propter Deum dereliquit, & semetipsum in servitium Christi tradidit. Omnia ista mala quæ dicebat hæc bona calcaverunt: ideo vos mihi cum auferre non potestis. Aperite cognoscite, quia non est vester socius, sed noster. At illi fortiter repugnantes contra eum dixerunt: Nisi claritas Dei cum a nobis auferat, tu non potes auferre. Tunc Sanctus Petrus ira commotus contra eos, bis terque dicere coepit: Recedite spiritus nequam, recedite inimici Dei, qui semper contrarii estis: dimitte illum. Et illi numquam me volebant dimittere. Statim beatus Petrus tres claves habens in manu, voluit eos ex ipsis clavibus in capite percutere, sed cito cursu alis expansis fugere coeperunt & volantes unde prius intraverant redire. Sed forti voce eos beatus Petrus Apostolus prohibuit, dicens: Non habeatis licentiam, tetri spiritus, ulterius huc venire. Et illi nimis cristes super ipsam portam volare coeperunt, & sic per aerem fugerunt.

*opponit bene
opera.*

*demones
fuger.*

*invenit
Baronem elem-
osynas.*

13 Post effugationem demonum, conversus ad me S. Petrus dixit: Redime te frater. Et ego cum grandi tremore dixi ad eum: Quid possum, bone pater, donare quia hic præ manibus nihil habeo? Et ille ait: Cum ad propriam peregrinationem redieris, illud quod ad monasterium veniens sine commatu absconsum retinueris, omnibus patefac, & duodecim solidos cum festinatione donare non retardes: a Kalendis Aprilis incipe, & sic per singulos menses in anni circulo in unumquemque mensem unum solidum in manu pauperis mitte, bene pensatum, & manu Sacerdotum signatum, & adhibeas testes legitimos, quod post te nihil de ipso pretio remaneat, & sicut jam dixi in manus peregrinorum mitte: & sic tuam redemptionem ad celestem patriam transmittes: & cave ne per ipsas culpas, quas per humanam fragilitatem perpetrasti, unquam revolutus cadas: & sollicito studio evigila, ut ad annum finitum post te denarius non remaneat. Quia si exinde negligens apparueris, multum te in ogressione animæ tuæ poenitebit, & erit tibi ruina pejor priore. Et erat ibi senex quidam optima forma, venerabili aspectu, qui B. Petro Apostolo propinquius adstabat & interrogavit eum dicens: Domine, si ista omnia donat, dimittuntur ei peccata sua? Et ait ad illum beatissimus Petrus: Si hoc quod dixi donat, statim dimittuntur ei facinora sua. Dixit etiam B. Petrus ad illum senem: Hoc est pretium divitis & pauperis, duodecim solidi. Post istam monitionem factam jussit S. Petrus duobus puerulis, qui erant albis stolis induti, claritate vultus fulgenti, forma decori, ut me usque ad primam portam Paradisi deducerent, ubi fratres monasterii nostri quieti residebant, & inde me ipsi per infernum deducerent, ut omnia tormenta peccatorum inspicerem, & scirem quid apud alios Fratres deberem dicere, & sic deinde usque ad monasterium nostrum illæsum perducerent. Tunc ipsi pueri post mandatum acceptum, prompti ad obediendum mirifice, usque ad prædictum locum me duxerunt. Sed ut Fratres me viderunt, immensas laudes & gratias celesti egerunt medico, qui me de faucibus diaboli liberavit. Oratione expleta, acceperunt præceptum a viris beatissimis, ut me ad transitoriam patriam reducerent.

- A a MS. S. Floriani. Prodolentus.
 b Idem Casterlus.
 c MS. Reg. Sord. Leobaldus, aut mix videm Leodaldus
 etiam est.
 d MS. S. Floriani. Sanctorum.
 e Idem, dubio.

CAPUT III.

*Reductio e calo. Tormenta inferorum conspecta. Redi-
 tus ad corpus. Admonitio ad penitentiam.*

14 **C**eperunt intra se tractare, quisde ipsi esset
 qui me ad propriam peregrinationem revoca-
 ret. Consilio inito rogaverunt unum ex Fratribus, no-
 mine Framnoaldum, qui in isto monasterio nostro, quod
 illi pietas divina concessit, in puerili etate a corpore mi-
 gravit, & ad limen ecclesie Sancti Petri corpusculum
 ejus jaceret: rogaverunt eum magnifice, ut ipse me ad
 monasterium reduceret, & insuper adhuc ei polliciti
 sunt, dicentes: Si istum Fratrem ad monasterium reduci-
 sis, per singulos Dominicos tuum sepulcrum scopis
 mundabit, & super ipsum, Miserere mei Deus per oc-
 clinem usque ad finem decantabit. At illi ad me conversi
 dixerunt: Sponde hoc nobis, tu Frater, ut ipsa promissa
 implere debeat. Et ego statim promisi, & verbo firmavi.
 Et illi dixerunt: Vide ut ex hoc aliud non facias, ne
 condemnatus mendacio appareas. Tunc ipse frater Fra-
 mnoaldus eis respondit: Ego jussioni vestra obtempera-
 bo, propter quod ille impleat quod promissit.

15 Et Fratres gratias Deo referunt pro ejus obedi-
 tia: & cereum ei in manu dederunt, ut ipsum libboni
 Dei famulo in ecclesiam deportaret, & ipse in ipsum
 signum Crucis Christi faceret, ne a malignis spiritibus
 extingueretur per iter nostrum, qui nos semper in ver-
 bo & in opere cupiunt ad tenebras revocare. Et ipsi Fra-
 tres sic dicebant, quod prefatus libbo mysteria Aposto-
 lorum in ecclesia celebraret. Sic pariter comitantes ve-
 nimus ad eum: quem Fratres ceperunt rogare. Homo
 Dei signa istum cereum, quia S. Petrus nobis precepit,
 ut hinc ad monasterium reducamus istum peregrinum,
 ne calumnias demonum patjatur in suo itinere. Tunc
 frater libbo dixit ad illos: dilectissimi Fratres, pariter
 ipsum signemus. At ipse primus ut cepit manus suas ad
 signandum levare, mirus splendor cepit per ejus bra-
 chia & digitos radiare. Et ego ut vidi diligentius, copi
 considerare qui esset tantus splendor, qui sic ejus bra-
 chia & digitos exornaret: sed ut inspexi auri similitu-
 dine & gemmis erant dealbati, & non sine causa ipsa
 omnia apparuerunt facta, in quo mea quid parvitas
 vidit, referam inde pauca. Ejus nativitas fuit de gene-
 ratione Inclyta, & decessit omnem possessionem ter-
 renam, juxta quod Dominus docet: Vade, & vende
 omnia que habes & da pauperibus, & veni, sequere
 me. Precepto impleto devotione integra, consilia in-
 cilio tradidit se in Christi servitium, comam deposuit,
 vicia abiecit, & sic renovatus factus est minister
 Christi: cujus manus semper fuerunt largae ad eleemo-
 synam daudam, erogabat transitoria, mercabatur aeterna:
 ista & alia bona faciendo resulserunt ejus digiti &
 brachia. Nullus ergo debes dilectissimi fratres dubita-
 re eleemosynam donare, dum sic pius Deus fideles
 suos faciat in aeterna vita claros habitare.

16 Sequitur post exemplum signati cerei dixit servus
 Dei libbo ad ipsum fratrem Barontum: Audi tu frater,
 si tibi demones insidias in itinere preparare voluerint,
 dic tu: Gloria tibi Deus & nunquam te per ea de tuo
 eramine deviare possunt. Post ista omnia acta, cepit
 ipse beatissimus libbo Fratres rogare, ut ipsi me in iti-
 nere deducere deberent, & infernum visitarem, &
 custodes inferni viderem, & scirem quid Fratribus
 nostris, deventiare deberem. Et dixit illis, quia jam

Fratres scimus quod non possunt demones illum devia-
 re, dum S. Petrus illis precepit ad propria remeare, ut
 suam vitam debeat meliorare. Tunc fratres iusta com-
 plentes, ceperunt ambulare. Ut autem venimus inter
 Paradisum & infernum, vidi ibi virum senem, pul-
 cherrimum aspectu, habentem barbam prolixam, in
 alta sede quietum sedentem. Et ego ut vidi, cepti ad
 eum inclinato capite caute interrogare, quis esset ipse
 potens & tam magnificus vir. At illi conversi ad eum
 dixerunt: Ipse est Abraham pater noster, & tu frater
 oportet te semper Dominum rogare, ut cum te a
 corpore iusserit migrare, in sinu ipsius Abraham te faciat
 quietum habitare.

17 Deinde iter agentes pervenimus ad infernum: *exposita a se
 vasa tor-
 menta de-
 monstrant.*
 sed non vidimus quid intus ageretur, propter tenebra-
 rum caliginem & fumigantium multitudinem: sed per
 illas mansiones, quae a demonibus tenebantur, quan-
 tum me Deus permisit videre, exponam. Vidi ibi in-
 numerabiles millia hominum, qui ligati & constricti
 nimium tenebantur graviter, & terrorem gementium,
 & quasi apium similitudinem recurrentium ad vascula
 sua: sic demones animas laqueatas in peccatis ad inferni
 tormenta trahebant, & super plumbeas sedes in gyro
 sedere imperabant. Sed ordines malorum & societates
 eorum quomodo erant per singula edisseram. Teneban-
 tur ibi superbi cum superbis, luxuriosi cum luxuriosis,
 perjuri cum perjuriis, homicidae cum homicidis, invidi
 cum invidis, detractores cum detractoribus, fallaces
 cum fallacibus gemeabant, juxta quod S. Gregorius in
 libro dialogorum exposuit: Ligabunt eos in fasciculis
 ad comburendum, & reliqua. Ibi & innumerabilis nu-
 merus Clericorum, qui hic propositum suum transcen-
 derunt, & se cum mulieribus maculaverunt decepti,
 in tormentis pressi, ejulatum magnum emittebant: sed
 non eis proderat quidquam, juxta quod S. Gregorius
 dicit: Sine causa cum praebus ad Dominum venit, qui
 tempus congruae poenitentiae perdidit. Ibi & lausus
 Vulfredus Episcopus, cum turpissima veste in similitu-
 dine mendici sedebat, ibi & Dido Episcopus & alii quos
 ex parentibus nostris ibi recognovimus: ibi & fatu-
 virginesque se de sua virginitate in saeculo plaude-
 bant, & nihil de bonis operibus secum portaverunt,
 sociatae in custodia demonum amare satis gemeabant. Et
 aliam causam ibi vidi satis a peccatoribus metuendam.
 Omnes illi qui sub custodia demonum tenebantur vin-
 culis conligati, & aliqui qui bonum in saeculo ex parte
 egerunt, offerebant illis hora sexta manna de Paradiso
 ablatum, similitudinem nebulae habens, & ponebatur
 ante eorum nates & ora, & inde refrigerium accipie-
 bant. Similitudinem Levitarum habebant albis vesti-
 mentis induti & alii, qui numquam bonum in saeculo
 egerunt, & illis offerebatur: sed gementes oculos suos
 claudabant, & pectora sua percutiebant, & alta voce
 dicebant: Vae nobis miseris, qui nullum bonum quod
 audivimus fecimus, sed & istud tantum malum trans-
 actum vidimus.

18 Pervenierunt apud nos patres nostri, quorum
 nomina inserta superius tenentur, sicque & cum ipsis
 viatores fuimus, qui se dicebant ambulatores usque dum
 descendimus in amoniam campaniam: deinde illi gra-
 tias Deo referentes, reversi sunt ad celestem patriam.
 Sic postmodum ego, & ipse Frater Framnoaldus, qui
 potestatem acceperat me reducere, iter carpentes per-
 venimus ad nostrum monasterium, & mirum ibi Dei
 apparuit mysterium: quia ad ipsius adventum aperta
 sunt ostia ecclesiae, & ingressus oravit prolix: &
 explorata oratione pervenimus ad ipsius sepulcrum, super
 quod ipse genibus inclinat dicit hoc capitulum: Mi-
 serere mei & resuscita me in adventu tuo, Domine.
 Et dixit mihi, Ecce Frater; ubi jacet meum corpuscu-
 lum: si vis adimplere quod promissisti, habebis in-
 tegram

Dux istum
 vis flatus ut
 Framno al-
 dus.

B additio
 obligatus
 ordinandi
 ejus sepul-
 crum

scripsit ex-
 ram Crux
 signatum ab
 libbo.

libbo
 magis ubi
 tunc. Quod
 additio
 Irenaeus
 Math. 19.
 21

Arripit se
 vultum
 contra de-
 mones

Arripit
 Barontum
 & vultum
 suum abra-
 he

exposita a se
 vasa tor-
 menta de-
 monstrant.

etiam Cir-
 cleorum.

Quod Episcopum
 primum.

F Quod aliqui-
 bus aliquali
 refrigerium
 daturum.

alio red-
 monibus

vultum cum
 Framnoal-
 do ad mo-
 nasterium
 templum

A regem mercedem. Sic verbis completis abstulit a me corpus, quod de aere acceperam & lumen, & abiit. Et ego peccator, omni a me adiutorio ablati, remansi ante ipsius ecclesiam S. Petri januas, in tanta tribulatione positus, quam ab illa, qua a B. Petri praesentia discederem, non habueram: & cepi me per terram trahere, & ad corpusculum meum festinare. Sed immensa Dei clementia misit ventum, qui me levavit in altum, & in actu oculi portavit usque super ipsum caelum, ubi corpusculum meum jacebat. Vidi fratres vigilantes, & filium meum Agloaldum sedentem juxta ipsum lectum & tenentem manu sua maxillam, & prae tristitia atque lassitudine somnitiuebantem. Exiterum vento stante intravi per os meum in corpus meum, & primum verbum erupi in laudem Dei: Gloria tibi Deus, ut mihi insinuavit libro servus Dei.

19 Sic postea omnia superius memorata, ego qui scribere praesumpsi non ab aliocum sed per memetipsum ad praesens probata didici. Si quis hoc opusculum a B me factum legendum in manibus acceperit, potest me de rusticitate verbi reprehendere: non potest de mendacii culpa redarguere. Quisnam ille est, fratres carissimi, rogo, tam ferream mentem habens, quem non terreant illa denuntiata supplicia, ubi demones unumquemque peccatorem a corpore egredientem tam velociter rapiunt, & secum ad infernum trahunt? Hoc & S. Gregorius confirmat, quia animam peccatricem ideo Dominus diabolo a corpore trahere permittit, ut compulsa discat, cui se sponte in praesenti vita tradidit in culpa. Quis tam alienus erit a fide, qui sententiam istius non credat? Sed ideo multi non credunt, quia plus eos delectat amor saeculi & comoda terrena, quam delectat amor Dei & Societas Angelorum atque Sanctorum. Clamat Propheta & dicit: Non tardemus converti ad Dominum, & ne differamus de die in diem: subito enim venit ira ejus, & in tempore vindictae disperdet nos: & quae per co-

piditatem congregavimus, quid nobis proderunt? Vocat nos iterum dicens: Venite filii audite me, timorem Domini docebo vos: vocat nos per Evangelium dicens. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis sarcinis peccatorum, & ego vos reficiam. Vocat per semetipsum & dicit: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Pradicit nobis S. Joannes Apostolus: Fratres nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt: Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo: quoniam omne quod in mundo est concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum & superbia vitae hujus, quae non est ex Patre, sed ex mundo est: & mundus transiit & concupiscentia ejus, qui autem fecerit voluntatem Domini, manet in aeternum. Sed corda humana cupiditas indurat saeculi, ut lapidem durum, ne resurgere possint ad rectitudinem. Recalescat ergo, fratres dilectissimi, fides nostra, ad caelestem vitam desideria nostra revocemus, ante oculos nostros peccata quae fecimus revocemus, consideremus quam distriktus iudex venturus est, qui non solum de malis operibus sed etiam de cogitationibus nostris judicare disponit: mentem formemus ad lamenta, vita nostra amarescat in poenitentia; ne per terrenum amorem vindictam sentiat in aeterna damnatione; sed bona facta nos provocent ad aeternam regionem: ut quando a corpore migraverimus, Angelus sanctus ducat ad caeleste regnum, & vitam aeternam habere mereamur, quod ipse praestare dignetur, qui cum aeterno Deo Patre vivit & regnat in saecula saeculorum Amen.

Acta sunt haec omnia viii Kal. April. in sexto anno regnante Theodorico Rege Francorum.

a MS. Reg. Sov. Frannwaldum.

b De aliquo refrigerio damnatis dato ad praesens nostras refertur in Vita Patrum & in Vita S. Morani Aegyptii 25 Januarii cap. 6 ubi in notis late regimus de simili refrigerio, adductis sententiis S. Joannis Damasceni, S. Thome Aquinatis & aliorum.

DE SANCTO HERMELANDO,

ABBATE ANTRENSI IN GALLIA,

Commentarius praevius.

1 Igeris inter majores fluvios Gallia, quam intersecat, paucis infra. Nammetum urbem militari-
bus in alveos includit aliquos insulas, quarum praecipua a S. Hermelando Antrum appellata, celebris est ob monasterium ab eo ibi saeculo Christi septimo conditum, in quo & ipse vixit, & ab obitu est sepultus, ac tam in vita quam post mortem multis claruit miraculis. Ablegatus erat e cenobio Romanellensi S. Hermelandus Nammetum ad petitionem potissimum S. Pascharii hujus urbis Episcopi, in cujus Officio Ecclesiastico ad diem 2 Julii legitur hunc dictum monasterium erexisse, decimis, censibus, praeiis & redditibus multisque ornamentis Ecclesiasticis dotasse: at vero infideles Nordmannos, a cede Nammetica revertentes anno Domini octingentesimo quadragesimo tertio, illud cenobium incendisse & vastasse: cujus adhuc vestigia intuentibus patent. Confugerant tunc (ut habetur in Gestis Normannorum ante Rollonem apud Chesneum ex MS. Andegavensi) in urbem monachi, pretiosum ecclesiae thesaurum secum habentes, sed urbe capta, Nordmanni monachorum quosdam extra alios intra ecclesiam sanctorum Apostolorum Petri & Pauli (quod in urbe nobilissimum ac putichrius erat) plerisque autem super ipsam templi aram iustar hostia trucidant, reliquos vero noctis crepusculo secum abducunt, clasque imponunt. Quibus peractis

cenobium insularum Antrum in Natalitio Apostolorum Petri & Pauli scaphis adeunt, vastant & incendunt. Hic finis & exitus fuit dicti monasterii, quod communis circiter & sexaginta annis solum consistit.

1. Sacra interim S. Hermelandi memoria balneus aservata est in Alis antipis, fatis Ecolisfistis, ac variis ad ejus honorem dictis templis atque altariis. Alia ejus scripsit auctor antiquus & fere coevalis; Fratrum instigatus rogatu, & obtentu obsequii, ac erudit quae visu relationeque Fratrum didicit, ut ea ipse in Prologo praefatur, & num. 45, Multorum inquit, ejusdem monasterii relatione didici, qui ipsam hominem, cum sanaretur, viderunt. Alia haec habuit Laurentius Surin, ac testatur graviter & bona fide conscripta, licet auctor suum nomen reticuerit. Interim quia judicavit eum sermone parum grati usum esse, aliquando ipse Latinus, plerumque etiam paraphrasticus, interdum adstrictus expressit. Nos eadem Alia primo & genuino stylo integra damus, quae habemus in codice valde vetusto, quem a Collegio Molsheimensi Societatis Jesu in Alasia redemimus commutatione aliorum librorum. Continentur in eo codice Vita Patrum a S. Gregorio Turonensi conscripta, & hujus liber de Gloria Confessorum, cum Vita S. Hilarii Episcopi, composita a Fortunato Episcopo, & Vita de virtutibus

1. EC. VIII.
XXV
MAR.

Antrum
monasterii
cenobii

a Normanni
ut inveni-
ant in ur-
be

Phil. 11.

Matth. 11.

Mat. 23. 34

Joan. 2. 15

E

11

Alia. S.

Hermelandi

al. qd. ap-
p. e. aucto-
ris

quod scripsit

Lat. ex
v. 11. 11.

MS.

A tibus ac signis venerabilis Ermenlandi Abbatis atque Conditoris monasterii, quod nuncupatur Antrum, provincie Namnetice, Ligeris amne undique vallatum: *ut hac in titulo indicantur. Codex autem est scriptus anno ab Incarnatione Domini septingentesimo sexagesimo septimo, Indictione v, cum illustri mentione Pippini Regis, filii beatæ memoriæ Principis Caroli Martelli, & illius ac filiorum Caroli & Carlomanni sacræ junctionis descriptione: quæ alia occasione daturus sumus. Aliud huius Vita apographum submisit nobis anno MDCLIX Divinus Petrus Franciscus Chiffletius noster ex codice monasterii Vallis Lucensis Ordinis Cisterciensis in diocesi Semouensi transcriptum. Priori etiam parti usque ad m. 18 habemus ex MS. codice Rubec. Vallis Canoniorum Regularium prope Bruxellas. Aliud huius Vita compendium nacti sumus ex codice MS. Ultrajectino S. Salvatoris.*

encomium
in Altis S.
Anthonii

3 *Illustre encomium S. Hermelandi extat in Vita S. Anserii Archiepiscopi Rotomagensis, auctore Aigrado monacho, sed postmodum interpolata: quam ex MSS. edidimus ad diem 12 Februarii: in eac. 3 enumerantur varii Sancti, qui sub S. Laniberto Abbate vitam monasticam cum S. Anserio fuerunt aspicati, & n. 16 ista traduntur:* Sub cuius etiam regimine B. Hermelandus ex prædicto monasterio Fontanella, rogante venerabili Pontifice Paschario Namnetensis urbis, eandem regionem Namnetensem ab ipso Patre Laniberto directus, in quadam insula alvei Ligeris, quæ vocabatur Antrum, juxta nominis ejusdem proprietatem, monachorum venerabile edificavit cœnobium. In cujus largitione prædictus Antistes Pascharius statuit, ut post decessum ejusdem venerandi Patris Hermelandi ex monasterio Fontanella per cuncta succedentia tempora sibi instituant Rectores, universi præfati loci habitatores, veluti largitionis ejusdem loci, quæ adhuc in præfato monasterio Fontanella servantur, apertissime declarant. *Quæ saltem ante destructum monasterium Antrense sunt scripta.*

sacra
memoria
in
Martyro-
logio
Alis

4 *Memoria ejusdem Sancti perseverat in Fastis sacris: ex his Martyrologium Casinense charactere Longobardico celebrat Natale S. Hermelandi Abbatis. MSS. Centulensis sub nomine Bedæ, & Trevirensis S. Paulini ista habent:* In Antro insula S. Hermelandi Abbatis. Eadem sunt in MSS. Carmeli Colonienfis, & Vallicellensis Patrum Congregationis Oratorii Roma, in hoc Hermelandi scribitur, in isto titulus Domini præfigitur. In MS. Regina Suecia, in Franconia conscripto, ista habentur: In pago Namnetico, insula quæ dicitur Antrum, S. Hermelandi Abbatis. *Usuardus hoc in eorum elogio:* In Antro insula S. Hermelandi Abbatis: cuius gloriosa conversatio miraculorum collaudatur præconio. Eadem leguntur in Hagio-logio Franco-gallia a Philippo Labbe, ex antiquo Martyrologio Abbatis S. Laurentii Bituricensis excerpto, item in MS. Leodiensi S. Laurentii, sub nomine Adonis, alio Antuerpiensi sub nomine Bedæ. Similia habent cum Martyrol. Rom. bodiense, & MS. Florario, Canisius, Galestinus, & in Monasticis P. Pion, Dorganius, Menardus. Longiora encomia ediderunt Sauvages & Bucelinus.

relictæ illi
duas:

5 *Ecclesia & parochia in diocesi Namnetensi dicata S. Hermelando sunt Guenrotensis in decanatu Rochebernardo, Rouxerensis in Castello-Briano, Bovaysiensis in Rayano, & vocantur Gallice Cures de Saint Hertlein. At Rotomagi in urbe haud procul a templo Cathedrali est ecclesia Parochialis S. Hermelandi, vulgo S. Herbrand, ex cuius ecclesia codice MS. vetusto adjungimus in Appendice ad Vitam illustre miraculum, quod inde accepimus indubia Frederici Flovetti Societatis nostra Sacerdotis. In Breviario Rotomagensi anno MDCCVII excuso præscribitur commemoratio S. Hermelandi ad diem xxvi Martii, & legitur Oratio pro festis Abbatum præscripta.*

patris non
est Noctua
in
Gelria,

6 *Joannes Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii sub aliquo dubio refert eundem Sanctum his verbis: In*

Antro insula S. Hermelandi Abbatis. Fuit Abbas pri-mus Antrensis in minori Britannia & valde laudatur a cœnobita sui instituti, qui Vitam descripsit: ex qua videtur posse ad Belgii Sanctos referendus, quod in ea scribatur. Hermelandus apud Noviomagenfes nobilissimis parentibus ortus est: quibus Germaniæ oris ad nos accedens, tamquam alter quidam Benedictus, fuit virtutibus. Verum Noviomagenfes Gelri cum ignorant, mithique verisimilius est fuisse Gallum Noviomagensem sive Noviomensem (nam & hi in Germaniæ oris dici possent) cum constet multas Germanicas in Flandria civitates usque ad Bernardi tempora Noviomensi Episcopo subfuisse, eumque nonnullos, cum veteres tum alios vetustatis amantes, Noviomagensem appellare. *Hæc ille. Mediante S. Bernardo per Eugenium Papam, in urbe Tornacensi, quæ per quadringentos & plures annos subfuerat ecclesia Noviomensi, proprius constitutus est Episcopus. Hinc videtur Molanus inferre S. Hermelandum, etiam si non esset apud Noviomagenfes in Gelria ortus, tamen ad Belgium spectare, quasi in Flandria ubi lingua Germanica inferioris viget, esset prognatus in diocesi tunc Noviomensi. Verum ea opinio solum perver-sa lectione, cum in antiquissimo codice nostro, & forsan in Antrensi monasterio scripto, dicatur S. Hermelandus Fran-cie ab oris venisse: pro qua voce sciolum aliquis substituit Germanicæ ab oris, plane nescius antiqui moris loquendi, quo proprie Francia appellatur pars ea Gallia, quæ aliquantulum a Ligori diffusa versus Rhenum per Belgii partes, unde primi Reges erant oriundi, protenditur. Ita in Vita S. Hadelini 3 Februarii n. 2 dicitur SS. Agricicus, Maximinus, Paulinus ex Aquitania ad Francorum devenisse terram, & in Vita S. Amandi 6 Febr. n. 22 dicitur idem vir ex Aquitania in fines remeasse Francorum, & in Vita S. Benedicti Abbatis Aniane & Inda 12 Febr. num. 34. jussus hic est a Ludovico Pio Imperatore, ex Gallia Nar-bonensi ad Franciæ partes ire. Potnis ergo S. Hermelandus in urbe aut agro Noviomensi ortus fuisse, & inde ex Franciæ oris diem accessisse ad Namnetenses.*

sed Novio-
magen-
sis in
Francia
ortus.

E

7 *De aetate S. Hermelandi aliqua ex Vita certo constant, e quibus id primo statuendum, S. Lanibertum fuisse Abbatem Fontanellensem ab anno DCLXXIII, usque ad annum DCLXXIV, atque ab eo fuisse S. Hermelandum in monasterio illo susceptum, ac sacro habitu vestitum: per illamque Novitiorum probationem ad professionem admissum, & cum in virtutibus excelleret, ejus mandato Sacerdotem consecratum, ac tandem ad Pascharium Episcopum Namnetensem, ut novo monasterio erigendo præficeret, cum aliis duodecim monachis ablegatum. Hinc colligimus eum sub S. Laniberto Abbate, si non fere toto tempore, saltem pluribus annis Fontanella vixisse. Secundo constat eum mentem aetatem attingisse, cum Fontanellam venisset, scilicet qui ante, cum esset studiis præclaro instructus, vixerat in aula Regia, & cor Regis omniumque Optimarum, gratia suæ venustatis in amorem sui converterat, intantum F ut nimio eum Rex amplectens amore, dispensatorem sui potus, Principemque constitueret pincernarum. Rex autem Francorum, cum S. Lanibertus fieret Abbas Fontanellensis, erat Chlotharius III, qui Chlodoveo II patri suo anno DCLXII vita funito subrogatus, rexit annos fere quatuordecim, mortuus an DCLXXV aut initio sequentis. Huius Chlotharii sit infra in Actis mentio, & tranquilla eo regnante pax indicatur: quæ ad annos, quibus floruit Hermelandus in ejus aula sunt referenda, non ad nativitatem, cum jam pridem sub Chlodoveo patre fuerit exortus. Chlothario successerunt fratres, Childericus; & hoc anno DCLXXIX interempto, Theodericus, cuius tempore constructum est monasterium Antrense. Theoderici filii fuerunt Chlodoveus III, qui patri successit anno DCCIII, & Childericus ab obitu fratris anno DCCVIII Rex creatus, privilegium dedit S. Hermelando pro stabilitate monasterii sui.*

Vita Fontanella sub S. Laniberto Abbate.

ante in
aula Chlo-
tharii III
pincerna-
rum Primo-
cepti

a Childerico II privilegium habuit.

8 *En tempora, quibus S. Hermelandus floruit. Quos autem*

Longevus
confectus
senio.

obito circa
an. 715
720.

Ancem annus vixit, Acta silent, in quibus dicitur n. 28 longævo confectus senio, ut videatur saltem pervenisse ad annos ætatis septuaginta: qui possent sic distribui, ne circa annum DCLV natus juvenis 20 circiter annorum ad autam Regiam pervenerit, quæ relicta circa annum Christi DCLXXV, ætatis xxx, vitam monasticam auspicatus, Fontanella usque ad annum circiter DCLXXXII aut sequentem vixeris usque ad annum circiter DCCXV quo septuagennarius jam longævo confectus senio ad Christum migravit. Si quis arbitretur vixisse ad annum usque DCCXX, molimus obijcere. Baronius in Notis ad Martyrol. Rom. citat Chronicon Sigeberti, recensentis ejus obitum anno Domini sexcentesimo nonagesimo. Baronium describunt VVion, Bucelinus & alii. Verum nihil simile reperimus in quatuor diversis editionibus Sigeberti, neque in illis tribus MSS. ejusdem Chronici: in quo cum initium regni Childeberti statuitur ad annum DCCXV, quomodo potuisset vir Domini Hermelandus amicus Regis Childeberti fuisse honoratus, ac privilegiis ditatus rediisse ad monasterium jam septem annis, antequam is ad regnum promoveretur, & vivis excessisset. Reliqua ad ipsam vitam observamus: in cujus antiquis exemplaribus scribitur Ermenlandus, non Hermelandus, quod alii passim faciunt.

VITA

Ex variis Codicibus MSS.

PROLOGUS.

68 millia-
rum pro-
prium Ec-
clesiæ ex hi-
junctis factis

Cum sacrosancta mater Ecclesia eminentium Patrum (quos præveniente gratia divinæ largitatis dimittendo cum angue palmam obtinuisse lætatur, cum luce adhuc concessa uterentur mortalibus, & post agonis triumphalem exitum longe meliori, utpote incircumscriptæ Deitatis, luce pereuniter perfrui non ambigit) non ludo secularis facundia pulvis sermonibus, quibus non minimum adulationis adscribitur, quin potius simplici narrationis serie cunctis posteritatis profuturas memorias dirigenda esse, consilium instituit; quo, licet illos ævi felix nativitas calo parturiendo a mortalium sequelstrari obtutibus, crebra tamen lectionis recitatione fidelium repræsentarentur aspectibus: quatenus eorum sortia Acta toto conamine imitari nitentes, virtutibus ditarentur, & ex his, quæ imitari nequeunt, versus in humilitate solidarentur; omnibus sane sapientibus liquet, omnes hac affectione ductos studiose Sanctorum gesta scribendo elaborantes, præmio; & negligentes e latere, culpa nequaquam carere posse. Hac itaque diutina animatus meditatione, maximeque rogantibus Fratribus, cum ex beati viri virtutibus, Ermenlandi Confessoris (qui b Franciæ veniens ab oris, nostris in sinibus virtutibus vernans, novus, ut ita dixerim, Benedictus edulius) quidam, quæ visu relationeque Fratrum didici, scripto paginis tradenda decernerem, duarum e regione rerum præpediebar obiectu, ne aut inerti stylo aliquid temeritatis adscriberetur (utpote qui, nullius prerogativæ scientiæ compos existens, tanti Patris Acta plebeio sermone scripturus aggredere) aut cum per devia quæque ipse lugubri raptarer calle, sanctissimi viri a recto nusquam tramite dilapsam viam ipse imitari negligens, aliis imitandam ostendere conarer. Sed volvente diutius impetu timoris gemini, cum humo prostratus, fessos hujus operis de peratione artus ignavo committens orio, tandem Fratrum instigatus rogato, opus quod delectando fugere diu deliberavi; obtentu obediuntis, omnium mearum virium destitutus juvenine, solius Alcitonantis miseratione fidens, ab ipso donata, donatus & ipse membranis inferenda suscepi. Quare solo poplitibus detixis deprecor omnes, qui humilitatis dignatione ad hoc legendum opusculum sacrum destiterint obtu-

an. 715
720.

tum, ne dictatu incomptor fortia præfati Patris facta, & minus laudibus summis arbutentur digna: sed hujus operis stolidi editoris meminisse dignentur; quatenus a pio iudice venam delictorum consequi, coronamque merentur obtinere perpetuam; ut & ipsi pro misericordiarum precibus sempiterna ditari gloria a Christo largiente mereantur.

a MS. Vallis-Lucensis afflietione.

b Idem MS. ab Germaniæ veniens oris. Idem habet Surius sed melius Franciæ ab oris legi in pervenisse. MS. supra ostenditur.

c Adjungebantur tituli Capitularum sequentes, quibus in fine adjunximus numeros & nostra divisione, quibus singula Capitula respondent.

- 1 De nativitate & militia regali, & de conversione atque conversatione ejus. 2
- 2 De adventu ejus in Namnetum. 8
- 3 De inventione infule Antrensis. 13
- 4 De constructione monasterii. 16
- 5 De visione animæ Mauronci Abbatis. 18
- 6 De vino per ejus signaculum in vase aucto. 19
- 7 De crucis ejus merito fugatis. 20
- 8 De pisciculo ex fundo Ligeris ejus virtute educto, de quo omnis ejus congregatio est refecta. 21
- 9 De lampade ejus signaculo accensa. 22
- 10 De candore semitis per quam incedebat. 23
- 11 De vino ubertim propinato, ejus merito augmentato. 24
- 12 De furto quod fur eo præfente celare nequivit. 25
- 13 De bubas ab alio fure præceptis. 26
- 14 De vino in manu Agarchi signaculo ejus exuberante. 27
- 15 De anima cujusdam fratris in Creoncella ab eo per spiritum visa. 28
- 16 De cella in qua amore vite contemplativa se reclausit, de interitu Adalfredi Abbatis. 29
- 17 De Donato Abbate, quem sibi in regimine successorem elegit. 32
- 18 De obitu suo fratribus predicto, & de dormitione ejus in Christo. 33
- 19 De translatione ejus corporis, & de fragrantia odoris ex tumulo. 34
- 20 De offitio pedum cujusdam debilis ad ejus sepulcrum recepto. 37
- 21 De claudio ad ejus sepulcrum sanato. 38
- 22 De curatione surdi & muti. 39
- 23 De quodam homine, qui res monasterii ejus in iuste abstulerat. 40
- 24 De flagello in manu cujusdam adhaerenti, & ad sepulcrum ejus soluto. Item de curatione surdi & muti. 41
- 25 Item de alio claudio. 43
- 26 Item de Leuberto claudio. 44
- 27 Item de Alifredo ceco. 45
- 28 Itemque de Arnaldo. 46

CAPUT I.

S. Ermelandi oris, studia, vita aulica, dein monastica. Sacerdotium.

Multorum jam per orbem universum circumquaque Regum collis iugo Christianæ religionis submissis, cum fides sanctæ Ecclesiæ, errorum caligine depulsa, luce Evangelicæ veritatis corusca, in omni editione a Clotharii Regis Francorum tranquilla uteretur pace; venerabilis Ermenlandus genuinæ nativitatis potitus exordio, ex b Noviomagensium incolarum nobilissimis parentibus, perpetua fructurus, temporalem processit in lucem. Hic beatissimus Procerum parentum opimis educatus dapibus, atque, ut assolet præclara soboles, nobilis profapæ affectione vallatus, litterarum eruditoribus sui profectus gratia imbuendus, provisione tantæ generositatis traditus fuit. Quibus præcunctis coævis sodalibus ad plenum eruditus, omnem puerilem petulantiam gravitate transcendens morum, nulli concupiscentiæ illecebrosa voluptatis assensum præbuit. Carnis quoque lasciviam spiritus ardore conterens, nobilitati carnis animi præferebat nobilitatem: ita ut in ipsis scholis probitate animi sacratus præfulgens puer, admirabilis omnibus

Nobilissimus
se natus.

virtute cum
litteris im-
butus.

*In aula Regis indur-
ctus :*
A omnibus haberetur. Parentes autem ejus videntes eum litterarum doctrinis magna ex parte instructum, Regalibusque militis aptum, ab scholis eum recipientes,

Regiam introduxerunt in aula,
Regiam introduxerunt in aula, atque e Regi Francorum eum cum magno honore militaturum commendaverunt; quatenus per tramitem hujus militie ad debitum progenitorum perveniret honorem.

3 Sed vir Dei Ermenlandus,
Sed vir Dei Ermenlandus, omne hujus seculi culmen omneque gloriam Christi postponens amori, plus appetit per labentis seculi laborem mansura gaudia justorum promereri, quam per transitoriam mandigloriam perpetua injustorum supplicia perpeti. Longe enim a parentum voluntate sanctum ejus dirimebatur desiderium: nam quod illi ad dignitatis ejus gloriam agere conabantur, ipse ad suae salutis dispendium fieri arbitrabatur, sententiam recolens Apostoli dicentis, Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Et nisi ejusdem Apostoli sententiae contradictor esse videretur, quae dicit: Filii obedite parentibus, nullatenus ei, caelestia ambienti, suadere poterant terrestrem suscipere militiam. Caveas autem ne in aliquo salutaribus contrarius esset monitis, consideransque simul necdum se sui arbitrii facultatem consecutum esse, quem mente delitescendo fugere satagebat, corpore specie tenus coarctate habitum militarem suscepit. Domino vero se protegente extemplo in aula commorans regia, ex circunculo perfectus ita effectus est miles, ut cor Regis omniumque optimatum, gratia suae venustatis, in amorem sui converteret, intantum ut nimio eum Rex amplectens amore, dispensatorem sui potus, Principemque, re-nuente eo, constitueret pincernarum.

4 Cum autem per aliquod tempus omnibus placens
Cum autem per aliquod tempus omnibus placens prudenter commissum perageret ministerium, suadentibus parentibus atque amicis suis, cujusdam Optimatis nobilissimi, quam nullatenus accipere volebat, desponsavit filiam. Statuit etiam diem, quo eam sibi matrimonio copularet: qui hoc toto mentis nisu satagebat, ut non solum a vinculo conjugali, verum ab omni saeculi actu collum suae mentis, quod levi Christi jugo submittere desiderabat, excuteret. Non enim, ut auditor obliviosus, Domini monita inaniter auribus hauserat cordis, quibus salubriter generi consulit humano dicens: Qui non relinquit patrem & matrem, fratres & sorores, uxorem & filios, agros & omnia propter nomen meum, non est me dignus: & qui vult post me venire abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me: sed ut eximius executor operis, arctius intimo ea retinens corde; quod aure corporis audivit, provirium facultate, opere implere curavit. Divino autem fretus spiramine, spreto cunctis saeculi oblectamentis, sponsam relinquens, nuptias renuens, nudus terrenis actibus nudam Christi crucem, contra spiritualia nequitiae dimicaturus, athleta Christi arripuit: rectoque tramite munitus Evangelicis doctrinis, pedibus viam regiam sequendam suscepit.

5 Timens autem ne ejus propositum secularium tumultus praepediret,
Timens autem ne ejus propositum secularium tumultus praepediret, si in turbis popularum diutius moraretur, praesentiam adiit Regis, humilisque cum devotione petivit, ut ei regalis clementia licentiam daret, quatenus relicta palatina militia, regulari se cenobio Christo militaturus traderet. Rex autem maxima eum dilectione complectens, non patiebatur eum a se sequestrari: atque ideo nimis ejus resistebat precibus, suadens ei, ne ejus consortium in tam viridi floridaque deferret aetate. Cumque talibus suasionibus diutius ejus vexaret mentem, sanctum tamen ejus propositum immutare nequivit. Beato igitur viro in precibus persistente, tandem timore Domini perfusa pii Principis clementia, licentiam, quam ei diu negaverat, benigne est largita. Ipse autem beatissimus Ermenlandus, cum Regis Optimatumque benedictione palatio egressus, ad

Fontanellae monasterium ubi veniendus est Landbertus
Fontanellae monasterium ubi veniendus est Landbertus. Datus regularis praeerat monachorum Pater, concito pervenit cursu. Conversionem namque in praefato expetiit cenobio, & ab ipso Abbate Fratribusque omnibus effectum suarum obtinuit precum.

6 Juxta morem autem monasticae vitae in cella novitiorum probatus,
Juxta morem autem monasticae vitae in cella novitiorum probatus, ita perfectus inventus est, ut probitate conversationis suae non solum neophytos, verum etiam eos qui longaevo senio sub perfectionis habitu theoricæ vitae omnem sui corporis triverunt vigorem, non solum consequi, quin etiam supergredi evidentissimis probaretur indicibus. Expleta vero probatione ejus regulari more in novitiorum cella, perfectionis votum promissione confirmavit sacra, ac demum omnibus mundi spreto pompis, ceterorum commilitonum vallatus praedio, f. agonista virilis, omnium virtutum consecrans iter, nullis saltem vel ad modicum demonum suasionibus paruit, sed in ipso exortu caput antiqui contrivit serpentis. Quot enim ei machinabatur tentamenta ingerere, tot tripudiando vir Domini de eo sumebat triumphos. Erat enim caritate praeclarus, fide devotus, spe certus, patientia lenis, obedientia praecipuus, oratione assiduus, abstinencia discretus, vigiliis strenuus, atque omnibus ita ornatus virtutibus, ut inter ceteros commilitones, ut lucifer ceteris stellis clarior, radio virtutum conspicuus resplenderet. Quod sagaci venerabilis Abba Landbertus deprehendens intuitu, quem erudiendum discipulatus susceperat gratia, veluti magistrum pro ejus virtutum venustate venerans, amabat.

7 Sacris quoque altaribus insuper dignum eum approbans,
Sacris quoque altaribus insuper dignum eum approbans, Sacerdotem sibi ordinari fecit ab g. Episcopo ejusdem pagi: ratum arbitrans, ut consecrationis sacratissimi Corporis Sanguinisque Christi tam praeclarus, tamque sanctissimus virungeretur officio, qui ut pretiosissima a Domino de sterquilino secularis habitus margarita erutus, inter sodales coelibes in monasterio locatus, velut super candelabrum lucerna, consecratione theoricæ vitae omnibus lucidius enitebat. Ordinatus vero, tanta sacerdotalis Officii perfectione vigeat, ut cum devotus Deo oblationem studiose quotidie offerret, maceratione sui corporis ipse Hostia viva feret Deo.

8 Juxta morem autem monasticae vitae in cella novitiorum probatus,
Juxta morem autem monasticae vitae in cella novitiorum probatus, ita perfectus inventus est, ut probitate conversationis suae non solum neophytos, verum etiam eos qui longaevo senio sub perfectionis habitu theoricæ vitae omnem sui corporis triverunt vigorem, non solum consequi, quin etiam supergredi evidentissimis probaretur indicibus. Expleta vero probatione ejus regulari more in novitiorum cella, perfectionis votum promissione confirmavit sacra, ac demum omnibus mundi spreto pompis, ceterorum commilitonum vallatus praedio, f. agonista virilis, omnium virtutum consecrans iter, nullis saltem vel ad modicum demonum suasionibus paruit, sed in ipso exortu caput antiqui contrivit serpentis. Quot enim ei machinabatur tentamenta ingerere, tot tripudiando vir Domini de eo sumebat triumphos. Erat enim caritate praeclarus, fide devotus, spe certus, patientia lenis, obedientia praecipuus, oratione assiduus, abstinencia discretus, vigiliis strenuus, atque omnibus ita ornatus virtutibus, ut inter ceteros commilitones, ut lucifer ceteris stellis clarior, radio virtutum conspicuus resplenderet. Quod sagaci venerabilis Abba Landbertus deprehendens intuitu, quem erudiendum discipulatus susceperat gratia, veluti magistrum pro ejus virtutum venustate venerans, amabat.

9 Sacris quoque altaribus insuper dignum eum approbans,
Sacris quoque altaribus insuper dignum eum approbans, Sacerdotem sibi ordinari fecit ab g. Episcopo ejusdem pagi: ratum arbitrans, ut consecrationis sacratissimi Corporis Sanguinisque Christi tam praeclarus, tamque sanctissimus virungeretur officio, qui ut pretiosissima a Domino de sterquilino secularis habitus margarita erutus, inter sodales coelibes in monasterio locatus, velut super candelabrum lucerna, consecratione theoricæ vitae omnibus lucidius enitebat. Ordinatus vero, tanta sacerdotalis Officii perfectione vigeat, ut cum devotus Deo oblationem studiose quotidie offerret, maceratione sui corporis ipse Hostia viva feret Deo.

10 Hic est Chlotharius III, quem indicavimus ab anno 662,
Hic est Chlotharius III, quem indicavimus ab anno 662, usque ad an. 675. aut initium sequentis regnasse.

11 Noviomagus est alius passim Noviomum vulgo Nojlon in
Noviomagus est alius passim Noviomum vulgo Nojlon in regno Chlotharii, ita S. Eligius saepe dicitur Noviomagenis, Episcopus, & cives Noviomagenles appellantur a S. Audouano qui pro Novione.

12 Chlothario, uti etiam Sausajur, Bodelinur aliis; habent.
Chlothario, uti etiam Sausajur, Bodelinur aliis; habent.

13 Fontanella ad Sequanam inter Rotomagus & Oceanum
Fontanella ad Sequanam inter Rotomagus & Oceanum Abbatia anno 654 a S. Wandregisilo extracta, a quo nunc S. Wandril dicitur.

14 S. Wandregisilo, anno 673 mortuo 22 Julii, successit S.
S. Wandregisilo, anno 673 mortuo 22 Julii, successit S. Landbertus seu Lambertus, & anno 684 creatus est Archiepiscopus Lugdunensis, cessit 14 Aprilis.

15 Varius MSS. in quibus agonistha & agonista legitur.
Varius MSS. in quibus agonistha & agonista legitur. Sive sed mutato stylo, bellator strenuus. Sape agonistha pro agonista legitur.

16 Ita MSS. nostrum & Vallis-Lucensis. At MS. Ruber-Vallis
Ita MSS. nostrum & Vallis-Lucensis. At MS. Ruber-Vallis addit ab Audouano, qui ab anno 646 usque ad annum 689 fuit Rotomagensis Episcopus. Idem nominatur apud Surium, & tam-para conveniens.

CAPUT II.

Ablegatio S. Ermenlandi Fontanella Namnetum
ad novi monasterii erectionem.

I Gressu eo tempore, quo praedictus vir Domini Ermenlandus talibus in cenobio pollebat virtutibus, piz recordationis a Pasquarius Episcopus, Namnetensem Pastoralis devinctus cura regebat Ecclesiam.

A cleſiam. Quodam vero die, dum ſub biſario ambitu eccleſiaſtici Ordinis, Clericorum ſcilicet atque laicorum, ſummæ caritatis vinculo connexorum, dapibus vitæ caſtiſſis juxta utriuſque gradus convenientiam commiſſum reficeret gregem, & quid utriusque congrueret Ordini celebri diſſereret ſacundia; tertii etiam gradus videlicet monachorum, qui eatenus incolis occidui litoris Oceani pene expers habebatur, mentionem faceret, perfectioremque ceteris ex ipſius Veritatis voce oſtenderet, dicentis: Si vis perfectus eſſe, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni ſequere me; divino omnes ſtatim animati ſpiramine, & devotis precibus ſuam exoraverunt Pontificem, hujus ardore deſiderii plus omnibus flagrantem, quatenus hujus Ordinis quaquaverſum dignaretur viros perquirere, qui in eorum prædio, ſi congruus reperiretur locus, hujus perfectionis exercerent vitam. Fatebantur enim ſe de Domini pietate tantum conſidere, quia ſi hujus vitæ viri inter eos commorarentur, eſto ad imitandum paucis, ad intercedendum tamen omnibus indigenis illius terræ eos B prodeſſe poſſe.

9 Conſiderans vero idem Antifites ſuum populique cor, aspirante Domino hujus rei voto unius voluntatis affectum, eos audire non diſtulit; quin potius eorum grandulabunde annuens precibus, maturius ad venerabilem Landbertum Abbatem, qui tunc Fontanellæ cœnobium ſub ſacro habitu vitæ monaſtica gubernabat, ſtrenuos direxit nuntios; exorans per eos ejus ſanctitatem, quatenus ejus largitate ſuum populique deſiderium votorum obtineret effectum. Qui benedictione ſui Pontificis muniti, atque ab eo egreſſi, iter carpendo ſacrum ad Fontanellæ monaſterium, Domino duce, agilitate pervenerunt. Cumque a Fratribus benigne ſuſcepti, atque venerabili Landberto fuiſſent exhibiti, ex præcepto ſui Patris talibus eum allocuti ſunt dictis: Veſtræ ſanctitatis nimium amator Paſquarius Pontifex, devotione flagrans ſacra, precibusque univerſæ plebis ſibi commiſſæ inſtigatus, æſtuantem deſiderat voto, quatenus in ejus parochia monachi, ſe eis locum præparante, vitam regularem exempli gratia ad proſectum ſanctæ Eccleſiæ perpetuamque laudem Dei teneant. Ediſcens autem, fama veſtræ ſanctitatis longe lateque pervolante, veſtram congregationem venuſtate hujus religionis plus ceteris clareſcere, precatur ut veſtra ei ſancta largitas religioſiſſimos mittat monachos, qui hanc vitam optime tenere, aliſque tradere ſciant: ut ea quæ deſiderat per eos implere valeat.

10 Qui cum tali devotione Sacerdotem Dei cum plebe ſibi commiſſa ſervere cognosceret, primum omnipo- tentiſſime individuaque Trinitati ſummas reſtulit gratias, deinde vocato B. Ermenlando monacho, petitionem venerabilis Paſquarii iterum coram eo exponi juſſit, ac demum reſponſum in hunc modum dedit: Vota quidem, filii cariſſimi, Paſquarii Episcopii ejusque ſancti gregis conſtat, ſicuti divinitus inſpirata, ſanctiſſima redolere devotione: atque ideo ut particeps tanti voti eſſe merear, licet magno deſtituar ſolatio, petitionem a noſtra parvitate poſtulatam, per cariſſimum mihi hunc fratrem Ermenlandum, aliis cum eo Fratribus miſſis, perficere ſtuderem, ſi certiſſime noſſem ab eo ita cœnobium conſtitui, ut futuris temporibus Fratres in eo conſtituti, quantum ab eo vitari poteſt, nullius inſeſtatione turbarentur. Vita ſiquidem noſtri ordinis ſummam expetit quietudinem, & nihilominus magnum patitur diſpendium, cum intente caeleſtia contemplatur, ſi querimoniis pravorum a ſuperiorum avocetur inſpectione. Si igitur in ſuæ Eccleſiæ prædio cœnobium conſtruxerit, in quo iſti, quos mittimus aliique divinitus inſpirati, eorumque provocati exemplo converſi e ſæculo, habitent; temporibus quidem ejus fortaiſſis optata uti pace valebunt, poſt obitum

vero ejus, ſi ipſum cœnobium ſub dominio ſui ſucceſſor ſoris reliquerit, magnis (ſicuti in nonnullis cœnobiis actum eſſe comperimus) cupiditatis inſtinctu pravorum turbabuntur inquietudinibus; ita ut neceſſitas eos inde exire compellat, & errabundos circumquaque vagari cogat. Mihi vero ſi ita evenierit, qui commiſſos illuc dirigo monachos, multum incumbet periculi, illique nihil augebitur mercedis: ſi autem perpetuæ retributionis intuitu monaſterium ædificare deſiderat, hortor ut regalibus eum manibus tuendum committat, & ut Regis clementia talem præceptionem facere dignetur, ut nulla alia poteſtas, maligno inſtigata ſpiritu, omni dominationis occasione ſublata, moleſtiam habitantibus in eo ingerere audeat: quatenus regali deſenſi præſidio, pro ejus totiusque ſui regni perpetua pace, libere, remota pravorum impuſſione, Chriſti interpellent clementiam. Noli, inquiunt, noli canſari talibus ſuſpicionibus, Pater; nam certiſſime de bonitate Patris noſtri Paſquarii conſidere poteſ, quia juxta tui oris imperium omnem hujus operis cauſam Domino juvante perficiet.

11 Tunc nuntiorum ſponſionibus firmatus, dixit B. Ermenlando: Nimium tua, cariſſime Frater, ſidens religione, quamvis tua corporali abſentia maximum diſpendium mihi evenire non ambigam; te ad venerabilem Paſquarium cum duodecim Fratribus, quorum te in mea viciffitudine Patrem conſtituam, mittere volo: ut tuo diſtante magiſterio, monaſterium, ſicut optat, conſtruat. Nihil tamen ex hoc ſine tua deſinitione agere tentabo, ſed omnem hujus negotii cauſam tuo prudenti committo judicio. Ne quaſo, inquit vir Sanctus, mi Pater, digneris ſuper hoc noſtram elicere voluntatem, quam pro Chriſto tuo tradidi arbitrio: ſed quocumque me miſeris libentiſſime, acſi divinitus mihi imperetur, ire conabor: tantum Domini voluntas & tua ſiat. Tunc idem Pater gaudio repletus, ejus præclaræ congratulans obedientiæ, dixit: Eja, fili mi, arripe, ut miles Chriſti proſperum iter, ſumme laudabile opus, per quod tu aliique multi ad regna ingredi cælorum mereamini. Qui cum talibus illum aliſque, quos cum eo mittebat, hortaretur eloquiis, maximeque ut regulam ſanctam virili tenerent cuſtodia, ruentes ipſi, omneſque Fratres cum lacrymis in mutuos amplexus, invicem ſibi oſculum pacis dantes, dimiſerunt eos, Imprecantes eis proſpera cuncta fore, dicentes: Comiterur vobiſcum gratia ſummæ Trinitatis, & omnia opera veſtrarum manuum proſpere dirigat, locumque veſtræ habitationis ad multarum ſalutem animarum perenni cuſtodia tueri & conſervare dignetur. Qui benedictione poſtulata atque ubertim ſuſcepæ, cum legatis jam dicti Episcopii iter carpentes, ejus ſacie ſe præſentare feſtinabant: orantes ut Chriſtus ſolacium ſibi tribuere perficiendi injuncti operis, & ſic ad urbem Namnetenſem Domino duce pervenerunt.

12 Tunc baſilicam beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli B. Ermenlandus cum ſociis orationis gratia ingreſſus eſt. Audiens vero venerandus Episcopus eos advenſiſſe, ineffabili exultans gaudio, dixit: Recordatus eſt mei Dominus, ut votum deſiderii mei implere dignetur. Atque in præſata eccleſiæ ſoribus occurrens eſſi, dixit B. Ermenlando: Benediſtus Dominus, qui miſit me ad introitum tuum, qui quod bonum & jocundum eſſe per os beati David dixit hodie eſt complere dignatus, faciens habitare fratres in unum. Cumque ei ſuiſque omnibus, quos veluti Angelos ſuſcipiebat, alacriter prandium exhibuiſſet, omneque deſiderium ſuum ejus expoſuiſſet auribus; B. Ermenlandus ea quæ Pater ejus nuntiis ipſius oppoſuerat, eorumque reſponſionem coram eo recitavit, ac demum ſubjunxit: Ex nunc ſi conſilio Patris mei tua ſanctitas parere voluerit, prout Dominus exiguatam noſtræ dona-

A donaverit, quodcumque jufferis perficere conabimur. Sin autem aliud Paternitati vestre placer, inviolata caritate, ad Patrem nostrum juxta ejus praeceptum revertemur. Nullus me magis, dilectissime, inquit, Frater, hujus operis perfectionem perpetua constabilire desiderat firmitate, qui auctor fondatorque ejus videor esse. Et ideo secundum tuam Patrique tui suggestionem nostrorumque nuntiorum sponsonem, non solum te cum cella, quam edificare disponimus, cum omnibusque rebus, quas ibi confirmavero ad subsidium Fratrum inibi commorantium, secundum auctoritatem canonicam regis committam dominationi, ejusque vobis habere perficiam praeceptum; quin etiam quidquid commodum atque utile ad perpetuam quietem illius loci tecum pertractare potuero, libentissime implere curabo. Tu vero ea quae desidero quomodo rite perficiantur, prudenti perpende consilio. Beatus vero Ermenlandus cognoscens animum Pontificis avaritiae actu vacuum, humiliter cum alloquens dixit: Dominus, qui inspirator hujus exitit voti, tribuat illud perfici secundum cor tuum, consiliumque confirmet in bonum. Ego vero, accepta vestre benedictionis fiducia, quidquid ex hoc cum Domini voluntate pertractare potuero, crastina die vestris sacratissimis auribus intimare aggrediar.

differat, si in aliqua earum congruus locus ad constructionem monasterii reperiatur.

14 Et haec dicens, navem velocius preparare jussit: quam vir Domini Ermenlandus ingressus, dixit: Omnium bonorum Largitor, qui populo tuo viam in mari rubro preparasti, per quam ad terram repromissionis venirent; da mihi, Domine, famulo tuo per rectam incedere viam, ut ad locum, quem servis tuis preparare ad habitandum dignatus fueris, de quo non ad terrenam sed ad caelestem promissionem aeternae felicitatis pervenire mereantur, recto perveniam itinere? Nautae vero concite navigantes, pervenerunt ad unam insularum, quae magnitudine sui ceteras circa se superat. Tunc de navi egressus cepit de spatio insulae percontari: cujus in viginti quatuor stadiis longitudinem dimensam reperit, quae in medio a Ligeris sita, se undique a quatuor caeli plagis circumdantium alto sublimatur vertice, per mediam sui longitudinem montuosa, omnes inundationes Ligeris ab Oriente aliquoties ubertim effluentes, & Oceani maris ab Occidente bis per singulos menses eructantes despicit a malinis. E Quae malinae reliquas insulas in Oriente Occidenteque & Aquilone sitas, aliquoties ad momentum operiunt, solum in Meridie hanc sitam verentes insulam propter sublimitatem sui montis: & idcirco tuta in se loca exhibet habitationis, amplissimumque vinearum, nec non hortorum atque per gyrum pratorum praebeat spatium. Non enim in ea aliquis mole corporeae fragilitatis gravatus homo absque navali subvectione ingredi potest, sed neque in aliquam earum undique eam ambientium. Est enim opacitate densata silvarum: quam ideo & propter nonnulli abdita in ea loca, vir Domini Antrum vocavit. Sed & meridianam quae licet spatio sit minor in specie, tamen in nullo ab hac discrepans, vocavit Antriginum. Reperit enim in ea oratorium in parvissima basilica beatissimi Confessoris Martini.

15 Sed & pastores armentorum erant in ipsa insula plurimi, ubertate ejus largissima pascuae alentes pecora sua. Piscatoribus autem circa se tam plurimam copiam piscium praebeat & emanat a Ligere & mari, ubertim ibi per disposita tempora vicissim plurimi generis munera sua fundentibus, ut piscatoribus aliorum fluminum profunda rimantibus, nisi visu didicerint, incredibile auditu videatur. Non itaque vulgi in ea perstreperunt voces, sed solum avium diversarum circa eam audiuntur melodiae; inter quas citharedi olores dulcia fundunt modulaminacantus. Tantum namque quietis silentium in se retinet, ut omne desiderium cremi anachoreticam vitam desiderantibus penitus asserere videatur. Cumque haec omnia vir Domini Ermenlandus partim visu, partimque vicinorum comperisset relatu, exultans in Domino ait: Benedictum nomen tuum sancta & gloriosa Trinitas in saecula, qui mihi famulo tuo pretiosorem locum aptioremque omnibus canoniis, in quibus meam fuisse parvitatem contigit, ostendere dignatus es. Et nunc, Domine, quaeso, ut esse digneris hujus loci constructionis edificator, & custos perpetuus in saecula saeculorum. Tunc ad Ancistitem Pasquarium ocyus revertens, dixit: Fateor in veritate numquam me tam speciosum vidisse locum, tamque monasticae vitae congruentem, sicuti hodie in duabus insulis, quas perspexi mihi contigit reperisse. Cumque ei cuncta, quae invenerat per ordinem retulisset, gaudens in Domino islem Praesul ait: Benedictus tu Dominus, & benedictus Dominus, qui misit te, qui tibi propter magnam misericordiam suam dignum locum ostendit, in quo voti mei effectum inveniam ad perpetuam animarum salutem. Tota igitur die illa invicem confertentes, quo tenore dispositum perficerent opus, multoque spiritualibus se cohortantes eloquiis, post dul-

CAPUT III.

Antrum insula inspecta: monasterium extruendum. Anima S. Maurontii visa in celum deferri.

13 Cumque die altero aurora novo perfunderet lumine terras, B. Ermenlandus, expleto matutinae laudis Officio, venit ad Pasquarium Episcopum, eique dixit: Jube nobis preparare naviculam, in qua cum focis per alveum Ligeris remigantes usque ad loca maritima omnia littora ejus pervidere possimus: etsi locus aptus repertus non fuerit ubi canobium adificetur, tunc ad dexteram laevamque in omni tua circuibimus dominatione, usque dum congruum reperiamus sicut monasterii constructionis. Non vobis ut opinor, ait isdem Pontifex usque ad maritima necesse erit fatigari loca, quia sunt nonnullae insulae tribus ab hac urbe distantes millibus, hujus amnis vallatae lymphis, quas etiam bis vel ter per revolutionem diei ac noctis unda marina undique ambiendo invisere non negligit: quae tanto sui vigoris impetu agitur, ut ultra hanc urbem ad orientalem plagam septem millibus istam retrorsum convertens Ligeris, vim inundationis suae ubertim diffundat. Cujus autem ipsae insulae fertilitatis inerior, vel ejus magnitudinis sint, pastoralis curae occupatio perscrutari me non permisit: quas cum diligentius tua sagax prudentia perviderit, qualiter se habeant mihi renuntiare non

affertur in
omnibus
impetrat.

S. Pascherii
veneris
411

a MSS. nostrum Pasquarius, MSS. Vallis Luc. & Rub. Val. & Ultrajesi. Pasquarius, alibi passim Pascharius, collitur 10 Julii, ad quem diem in Officiis propriis Ecclesia Namnetensis dicitur floruisse circa annum 640 Heraclio Imperatore & Dagoberto primo Rege Francorum. Alberius le Grand de Sanctis Britannica America, in Vita S. Pasquarii & in Catalogo Episcoporum Namnetensium ait eum mortuum esse anno 649. Sanmaribani decessorem statuit Salappii, cujus vice Chaddo Archidiaconus interfuit Concilio Cabilonensi circa annum 690. At Claudius Robertus post S. Pasquarium, statuit Episcopos Taurinum & Hairecomem, ac dein Salappum, quorum omnes mendo. Melius Joannes Chenu statuit post Salappum, asseritque tempore Childeberti II Regis Francorum floruisse, imo, quod ex hac Vita certissime constat, sub Theoderico II etiam & Chlodoveo III.

b Namnetensem habens MSS. nostrum & Vallis Luc. at Namnetensem MSS. Rub. Val. Ultraj. cum Surio. Urbi ad Ligerim nostrissima.

c MSS. Rub. Val. submissis vocibus.

De loco mo-
nasterii
extruendi
deliberat
cum S. Pas-
quario

EX MSS.
varietas ad
insulam
vicinam

insulam
quo

appellat
Antrum Co-
niliam An-
triginum

ubi locum
piscium
pescum

piscium
copiam

avium mo-
nasterii

locum pro
monasterio
aptum con-
ferat

S. Pas-
quarium
ibi conser-
vantes re-
verent

A cia aeternae vitae colloquia fragilitati consulentes humane sumptum cibum. Tunc demum post hymnorum laudes cum benedictione Domini ad lectuli quietem secedentes; parumque sopori indulgentes, reliquum noctis spatium insonne in Dei duxerunt laudibus.

16 Venientes igitur sequenti die simul, dixit B. Ermenlandus venerabili Pasquario Episcopo: Jam quia mihi Dominus locum pulcherrimum ostendere est dignatus, in quo ea quae desideravimus perficiantur, nolo moras innectere: sed cum tua benedictione ocyus illuc regredi volo, quatenus tuo aliorumque munitus juvamine fabricam, Deo favente, edificare incipiam. Et ille: Omnium Creator, qui Salomoni prudens cor ad edificandam dignam nomini suo domum largiri dignatus est, det tibi gratiam & benedictionem, & secundum suam voluntatem omnia opera tua dirigere dignetur. Sumptus igitur, prout necessitas poposcerit, B quia in promptu sunt, ministrare non negligam, tecumque operarii nostri ea quae jussis perficient. Mutuis demum amplexibus se constringentes, osculum sibi invicem dederunt pacis, & sic B. Ermenlandus ad dilectam reversus est insulam: quam cum ingressus fuisset, eligens locum, in quo convenientius monasterium construere deberet, cepit fundamenta domorum ad necessaria sufficientia Fratrum jacere, & duarum ecclesiarum: quarum unam in honore B. Petri Apostoli, aliam vero in honore B. Pauli Apostoli cum omnibus claustris monasterii, Domino se protegente, brevi explevit tempore.

17 Cumque opus suum, plurimorum illius terrae incolarum auctus juvamine, velocius consummasset, veniens illuc idem Episcopus ad dedicationem cum suis Canonicis, per consensum omnium privilegium B. Ermenlandi & monachis suis ex eodem monasterio fecit, sicut sponderat primum, ut nullus de successoribus suis de ipso monasterio vel rebus, quas ipse vel alii, divino amore compuncti ad luminaria, subsidia Fratrū ibidem tradiderant, aliquid sub dominationis occasione usurpare tentaret. Et tunc demum ad aulam regiam secum B. Ermenlandum ducens, Regis d. Childerberti cum monasterio & monachis ex eo tunc tradidit manibus. Aeternae vero retributionis intuitu isdem Francorum Rex suum tunc praeceptum B.

C Ermenlando de eodem monasterio & rebus ejus fecit, ut nulla dominatio alicujus potestatis monachis in eo constituitur aliquam inquietudinem ingerere praesumeret, sed Regali perpetua freti defensione, absque alicujus impedimento libere, pro eo totiusque regni ejus pace, Christi deprecarentur clementiam. Tunc vir Domini amicitia Regis honoratus, reversus est ad monasterium. Ceperunt jam ex eo tempore multi & saeculo conversi in ejus se coenobio regularibus tradere disciplinis, alique suas soboles ibidem Deo offerre festinabant. Quibus omnibus disciplinam caelestis vitae laudabiliter B. Ermenlandus verbo & actu tradebat, usque dum magnus virtutibus atque numero grex ibi Christi auctus est. Qui ita perfecte sub tanto degebant Patre, ut fama sanctitatis eorum longe lateque pervolaret, & in eorum operibus omnes, quicumque audire, Patrem eorum magnificarent in caelis Deum.

18 Quadam nocte dum isdem beatissimus Ermenlandus in oratorio solito maneret insonnis, atque in contemplatione caelestis regni capeffendi gratia in basilica B. Petri Apostoli pernoctando vigilaret; vidit animam venerabilis viri & Maurontii Abbatis ex monasterio f. S. Florentii, quod vocatur g. Glomna triginta a suo coenobio sequestrato passum millibus, vinculo resolutam corporis ad aethereum deferri ab Angelis thronum. Quam cum diutius fuisset inenitus, signum dedit, atque in unum Fratres collectis cum summo

caritatis affectu praecepit, ut illius exitum orando, Domino commendarent. Ipsi vero, iussa Patris alacri implentes obedientia, devotissime pro anima praeclari Maurontii ad Deum fuderunt preces. Ceperunt tamen omnes mirari, cum tanta terrarum intercapedine monasteria ab invicem dirempta essent, quomodo vir Domini animae ejus corporis resolutam nexu videre potuisset. Sed ne quid dubitatis in eorum resideret mentibus, sequenti die perscrutatore illuc dirigere disponebant, qui hujus rei causam diligentius perquiret. Fratres autem de praeclari monasterio S. Florentii praevendendo, eorum directionis abstulerunt laborem, qui orbitatem suam de Patris Maurontii obitu nuntiaverunt. Fratres autem magna eis, sicut in morte positus, affectione animi compatientes, consolationis ferebant hortamina, ac denuo de hora exitus sui Patris percunctari ceperunt. Et eadem hora ipsoque momento eorum relatione didicerunt eum migrasse, quo B. Ermenlandus ejus Fratribus indicaverat obitum. E

a Ita M.S. nostrum, alia habent in medio aliarum, scilicet insularum.

b Ita tria MSS. & rest. Bedalib. 1 de Natura rerum cap. 29 asserit omnes cursus maris in ledones & malmas, id est minores & majores sinus dividi: malinam a 13 & 28 luna incipere, citiorem in accessu sed tardiorē in recessu, septem diebus & quindecim horis perseverare: in medio sui semper lunam primam & decimam quintam ostendere, & per aequinoctia vel solstitia solito validius exstare. Ista aliaque Beda, quicum auctor hujus Vita saecula Christi & vni. Consule etiam Sibrandum Siccam in Notis ad leges Frisiorum pagina ultima, ubi S. Augustinum, Martyrologium antiquum, aliaque citat. Theoderus Morus de Aestu maris cap. 12 praeclearè explicat, quare Novilunia & Plenilunia faciant aestus maris insolentiores, & magis in Aequinoctiis, quam in Solstitiis.

c M.S. nostrum Anticinum, alia cum S. Anticinum. d Childerbertus rex ab anno 698. ad 711. Anni post discessum S. Landberti & regimine Pentaville ad Archiepiscopatum Lugdunensem ad initium regni Childerberti elapsi erant quatuordecim, ut varia, quae infra narramus, poterunt interea contigisse.

e Colitur S. Maurontius & Januarii, quo die ejus festivitatem per totum territorium celebrari asserunt Sammaritani anno 4 Gall. Christ. pag. 388.

f Colitur S. Florentius 23 Septemb. quo die varia ejus Alia danda habemus: est Patronus Salurni ad Liguriam & Roje in Picardia.

g Glomna, M.S. nostrum Glanna, nunc S. Florentii dicitur ad dexteram Ligeris ripam inter Nannetum & Andegavum.

C A P U T IV

Signo Crucis vinum ter actum, & lampas accensa. Fures impediti. Anima visa in calis duci.

19 Q uodam die dum vir sanctus per pagum Nanneticum cum Fratribus aliquibus iter necessarium carpendo conficeret, contigit Arnaldum, juxta dignitatem saeculi praedivitem, clientulorum stipatum cuncto, ei devenisse obviam. Vir quoque Domini diutius cum spiritualibus ex auctoritate divinarum Scripturarum instruens eloquiis, post verbi documentum dixit cuidam Fratri: Quia pro capite nostri intellectus huic illustri viro spirituales ministravimus potum, caritate suggerente etiam corporalem nihilominus sumamus. Qui respondens ait: non plus ibi vini adesse nisi in parvissimo pendente ad fellam vasculo, quod parum plusquam a heminum caperet vini. Sed ipsum iussit asseri, confidens vir Dei, plenus illius fide, qui inter quinq. millia hominum panes quinquaginta distribuens augmentavit (nam potestate divina, postquam omnes uberem fuit repleti, plus reliquiarum multo superavit, quam integritatis, ante distributionem Apostolorum in turbas fuisse pondus,) impresso editoque signo Crucis vir Domini praeclari Arnaldo cum omni comitatu suo iussit distribui. Qui cum

malas pro
esta maris
maiores.

construenda
Anticinum
monasterium

impetrat
pro eo pri-
vilegium
S. Pasquar-
io

Er Childer-
berti Regis

quidam ad-
monachos

videt an-
imam S.
Maurontii
deferri ab
Angelis in
caelum

f g

R. Felix ob-
viam pri-
ma & agulo
sp. ianali

nam ubi
edita Crux
aucto.

A cum omnibus distribuisset, omnesque cum gratiarum actione ipso distribuyente singulos calices bibissent plenos, vinum tamen tanti Sacerdotis merito dispartiendo crevit ex tam parvissimo vasculo. Ipsum quoque vasculum, in testimonium hujus miraculi in ejus servatur monasterio. Nullus, ut reor, fidelis ambigit in hoc miraculo virtutem Eliae cum imitatum fuisse: quia, sicut ille invocato Majestatis nomine oleum, ita iste vinum crescere fecit in vase per virtutem Crucis Christi.

10 Sedens igitur aliquando B. Ermenlandus sub quadam arbore juxta oratorium B. Leodegarii Martyris in suo cenobio, legebat solito attentius. Erucæ vero, quæ folia fructumque ejusdem vastabant arboris, super librum, in quo legebat, frequenter decidebant, eique lectionis ingeriebant impedimentum. Quod ipse, ut erat mitissimus, patientissime tolerabat. Cernens, itaque hoc quidam Frater, cepit eas pedibus conculcare, sed ipse prohibebat eum, dicens: Ne quæso, Frater, quæ divino inferuntur judicio, auferre tenteris. Virtus quoque divina ejus patientiam remunerari dignata est, auferens eas, quæ diuturna corruptione prædictam voraverant arborem, nocte sequenti, ut nulla quidem ex eis superesset: nam & in hoc virtuti Moysi conjunctus videtur, quia sicut peregrinus procer sacilegam Aegyptiorum gentem ab hujusce pestis vastatione Dominus erexit, sic per istius meritum prædicta liberata est arbor.

11 Moris erat eidem Dei famulo, Quadragesimali tempore propter frequentiam plurimorum civium vitandam, qui ob ejus Fratrumque visitationem undique ad ejus monasterium cum oblationibus confluebant, Antriginum expectere, ibique cum paucis Fratribus nimia contritione abstinentiæ corpus suum macerare: quatenus in Paschali solennitate hostia Deo gratissima exhiberi mereretur. Contigit autem quodam die, ut, cum festus vigiliarum orationumque instantia, ad agram exhilarationis gratia deambulet, & super litus parumper resedisset, diceret quidam, Namnetensem Episcopum habuisse quemdam piscem,

qui vulgo enauprada dicitur. Cui Sacerdos Dei Ermenlandus dixit: Quid hoc ad rem pertinet, Frater? namquid invalida est Omnipotentis manus, hujusce generis piscem nobis sicuti & illi, cum voluerit, largiri? Necdum vir Domini hæc verba compleverat, & ecce divina virtute hujusmodi piscis ex fundo Ligeris eductus in medio fluvio se subrigens, atque super undas aquarum rapido cursu natans, ante pedes sancti viri sicco jacuit in sabulo. Tunc munus divinitus sibi

C collatum sciens, cum gratiarum actione jussit levare, dicens uni ex Fratribus: Tolle hoc, Fili, & in tres partes divide, quarum una ad nostram retenta refectio nem, reliquæ duæ ad monasterium Fratrum mittantur. Quod cum factum fuisset, res subsecuta est statim mirabilis, nam tanti viri merito, ita omnes Fratres, tam qui cum eo aderant, quam & illi, qui in monasterio remanserant, quorum non parvus erat numerus, ita fuerunt ex tam modico satiati pisce, acsi multitudo piscium eis fuisset distributa. Nempe patet, cujus dilectionis plenus iste vir fuerit; illius nimirum qui de quinque panibus & duobus piscibus quinque millia hominum in deserto pavit loco: cujus iste protectione vallatus, de parvulo pisce sanctam satiavit sui monasterii congregationem.

12 Hic quoque vir Domini summa discretionem providus, sui sibi que commissorum curam æquo ita perpendebat libramine, ut nec pro custodia sui necessaria Fratrum funditus ministrare negligeret, nec rursus pro terrenis stipendiis, quibus Fratres sustentabantur, sui custodiam circumspiciendo retentare negligeret. Nam diurnis horis necessaria Fratrum provide administrans, nocturnis iterum horis parumper indulgens somno, magis ex debito humanæ necessitatis,

Tom. III Mart.

quam ex amore, vel modicæ requiei, reliquum noctis D
spatium in acquisitionem vertens contemplationis, toto
mentis adnifu celestia orando & psallendo speculabatur. Quadam nocte dum solite orationis gratia basilicas sui cenobii circuiret, in una earum extinctum cuidam Fratri recuperare jussit lumen. Quo secum deferente, in manu Fratris, stante procella venti, lampas
extincta est. Cumque isdem Frater, ut eam iterum accenderet festinato ire cõpisset, vir Domini, ut subsisteret innuit, & extensa manu signum edidit Crucis, atque ex tenebrarum caligine amissum, Christo juvante, restauravit lumen. Nam postea atrocius ingruente procella venti, lumen divinitus datum, nullius defensionis munimine tectum, inextinctum usque ad locum, quo deferabatur, solidumque perlatum est.

13 Vir autem Domini continuis virtutum studiis ad altiora proficiens, quotidianis profectibus munditiam puritatis acquirere nitebatur. Cum quadam nocte in Antrigino, ubi rigore abstinentiæ macerari solitus erat Quadragesimali tempore, deambulet in oratorio d. S. Aniani; semita, per quam incedebat, reliquo pavimento candidior subito effecta est: & locus E
in quo constanter orare consueverat, tali est respersus candore, ut nunc usque cunctis illuc introcuntibus liquido appareat, quanta munditia orationis pectus sanctissimæ confessoris clarificatum sit.

14 In partibus Occidentis fama ejus sanctitatis longe lateque se dilatans excreverat, Aquilones etiam partes invisere non abnuic: nam quodam die cum in pago Constantino res monasterii obtentu necessitatis pervideret, quidam nobilis illius provincie vir; Launus nomine, virum Dei cum discipulis ad prandium vocavit. Ipse vero, ut erat animo mitis, eloquio affabilis, vultu serenus, ejus petitionem non renuit: sed data benedictione domum illius ingressus est. In regione quippe eadem vinum minime nascitur, & ideo prædictus vir Launus non plus quam in uno vasculo, capiente (ut reor) meretras quaternas, parumper habebat vini. Ipse vero gaudens quia Dei virum in domum suam suscipere meruit, convocatis amicorum turbis jussit hilariter omnibus, cum pauperibus & peregrinis supervenientibus, ex eodem omnino abundanter distribui. Mira Omnipotentis dispensatione, omnibus abunde potantibus, vinum ita crevit in eodem vasculo, ut pro sui diminutione redundans, idem repletet jam pene exhaustum vasculum. Sed hæc res eadem die silentio contecta, crastina ita per omnem illam regionem divulgata est, ut omnes illic commorantes cognoscerent, quia tantæ sanctitatis vir iste fuerit, ut si quis ei de facultatibus suis aliquid benedictionis gratia largiretur, nullus diminutionis damna incurreret; quin potius augmentationis lucra, salva æterna mercede, hic etiam in præsentem acquireret. Vir itaque Domini post refectio nem ad propriam domum, quæ est in villa, quæ dicitur Oglanda, reversus est. Launus autem in crastinum uxorem requisivit, si saltem parum vini superesset, ex quo ad virum Dei pro benedictione aliquid mitteri valeret: quæ cum prædictum vas diligentius fuisset intulsa, reperit nihil diminutionis, verum augmentationis plenitudinem accessisse: quod & viro suo nuntiare studuit. Tunc prædictus Launus cum oblationibus ex eodem vino benedictionem sancto viro obtulit, & quantam ei Dominus per merita ipsius gratiam reddidisset, indicavit. Quo audito, vir Domini silentio hoc abscondere adulationibus vacuus jussit, dicens: Noli, quæso, meis meritis hoc deputare miraculum, quod pro erogatione pauperum tuæ Domini largitati conferre dignatus est. At contra Launus hoc pro solo ejus merito factum fatebatur, seque in hac virtute minime fuisse conscium fatebatur. Ota est inter eos namque mutua humilitatis amica contentio: sed omnibus fidelibus liquido

Ccc 3

patet,

A patet, quia sancti Sacerdotis merito hoc gestum est miraculum, quia illi toto corde adhaerebat, quia in Cane Galilae aquam convertit in vinum.

25. Bonorum omnium studiis, fraudulentia doli infestus inimicus, astute obviare satagens, cum viro Dei virtutibus pollere cerneret, mentemque ejus nullo tentationis infundit, saltem ad modicum, in ullam valeret deceptionis foveam labefactare; cepit per quos posuit, qui nulla erant rationis auctoritate muniti, viro Dei inquietudinis suscitare molestiam: quatenus, si non supra petram firmiter fundatam domum funditus valeret evertere, hoc solum sibi deputaret lucrum, si vel ad punctum potuisset perturbare. Nam quodam die instigatus facinore cupiditatis quidam rusticus, labulum de sella viri Dei praecidens abstulit, in sinumque projecit.

Divina itaque ultio (quae ideo praesentibus ulciscitur verberibus, ut a futuris liberet) subsecuta est: quia conatus doloribus isdem rusticus, cum veluti ignibus cremaretur, ejulans vociferari cepit, dicens: Subveni mihi, Sancte Ermenlande, quia pro modico, quod a te conatus sum furto auferre, inestimabiles luo penas. Et haec dicens, latens furtum de sinu in medium projecit: quod in testimonium usque in praesens perseverat, pendens in oratorio beati Apostoli Petri in Oglanda cella, ubi hoc gestum est.

Vir vero Domini facinore vincitum oratione solvit, atque cum alimentorum satietate reficiens, & ut ne seductoris suasionibus ulterius assensum preberet mouens, liberum a se apire permisit.

26. Alius rursus fur eodem avaritia corruptus spiritu, boves, qui opusta lignis plaustra viri Dei usibus devovere soliti erant, furto praeripiens abstulit. Vir autem Domini dolo inimici, suorum animalium utilitibus destitutum se intelligens, damnumque patienter ferens, ad solita orationis cucurrit arma, & ut sibi praedicta redderentur animalia Dominum deprecatus est. Cujus vis orationis hoc apud Deum obtinere potuit, ut per totam noctem isdem fur in longinquas eos regiones ducere nitens, fatigatus nimia lassitudine, mane ante fores viri Dei eisdem, quos auferre moliebatur, reliqueret boves. Vir vero Dei, quae malignus praeripere aggressus est, Domino restitueret, ovens recepit, & furem blande alloquens, humanitatis ei gratiam profundi reddidit reatu: praecipue monens ne subditos fraudulentis inimici suasionibus ulterius esset, ne & hic judicia incurret publica, & aeternis cremaretur flammis: & sic eum commovens, liberum permittit abscedere.

27. Temporibus sancti viri, erat quidam vir incultus, nomine Agatheus, duarum urbium, Namneticae scilicet & Redonicae Comes, locumque g. Episcopatus in praedictis occupant urbibus: Hic Antrensem insulam orationis gratis, & ut cum viro Dei loqueretur, adiit: qui benigne ab eo susceptus est. Oratione vero expleta, eum de suis actibus increpans, sanctisque instruens monitis, melioris vitae tramitem eum arripere hortabatur. Post verba vero predicationis, humanitatis ei gratiam exhibens, in refectorium cum secum duxit, calicemque vini ei dari iussit. Qui cum mediam ejus partem bibisset, calicemque Fratri deferenti reddere voluisset, Sacerdos Dei, ut adhuc bibere hortaretur, elevataque rursus dextera, secundo super praedictum calicem signum impressit Crucis. Necdum manum retraxerat, & ecce subito calix ita repletus est, ut ubertim exundans ex eo vinum super brachia praedicti viri effunderetur. Tunc jam dictus Agatheus indignum se confessione tanti existimans Sacerdotis, citissime ad pedes ejus tremebundus cecidit, postulans eum pro suis intervenire erratibus. Si que per exterior miraculum ejus, de qua anteludus dubitabat, cognoscere compulsus est animi sanctitatem. Sed cum ipse vir eo usque in compositis raptaretur moribus, completa est sententia Apostoli in eod-

entis: Signa non fidelibus, sed infidelibus dantur, D. Patet namque ideo providentia Dei id actum miraculum, ut bruta mens, quae predicationis igne non caleferebatur, vel percussa miraculo, timoris amplexu compelleretur emendationi operam dare. Nam ex eo tempore minus crudelis apparuit.

28. Cum quodam tempore isdem Pater, antea gratia res monasterii sui circuiret, ad Pauliacum devenit villam. Et cum contra iuxta modum utilitatis monasterii sui disposuisset, inclinato deo ad Vesperam exercitiis vigiliarum solito se committens, contemplationis ardore divina praemeditans, insomnem ducebat noctem. Cumque diutius in acie contemplationis consistens, cordis oculos ad albe subdoleret: vidit in Aquitaniae partibus in cella sua, quae ei per antea eum largitatem tradita fuerat, quae vocatur Creon, ab eo loco edlogiata distante milliariis, cuiusdam venerabilis monachi animam (qui ejus fuerat eruditionibus instructus, atque ibi ab eo constitutus, ut ipsam & aliam, quae vocatur Colon, provideret cellam) a corpore migrantem, Angelorumque praesidio subreptam caelestia penetrare. At ipse statim, pulso signo, ejus obitum Fratribus secum habitis nuntiavit, & ut ejus exitum orando Domino commendarent, monuit. Fratres igitur ejus dictis onoduli iussu complentes, aliqui puerorum vicum Domini, longum iam confectum sepio, insanius deludendo dicebant: Sed ipse adherens Domino, eo spiritu, quo potuit animam corporis nexibus solutam longius videre, valuit etiam puerorum non solum dicta, verum etiam cogitationes penetrans inquiri. Nam eorum diffidentia obviens, certissime affirmabat, praedicti Fratris animam rebus humanis solutam, in regno Christi sanctam adeptam esse requiem. Quod post muniti, praedicti Fratris obitum ex eadem cella nuntiantes, verum esse asseveraverunt: & eadem hora eodemque temporis aspectu eum obisse dixerunt, quo ejus exitum & Ermenlandus Fratribus indicaverat.

A. Hermina media pars Sextarii, 12 per Gongli.

B. S. Leodegarius occisus est 2 Octob. anno 684, corpus ad monasterium S. Maxentii Pictaviense delatum est anno 688 mense Martio.

C. Ita MS. ignotus p. 101. paupersa etiam Aldredand, n. 101. lamprea, de quibus lib. a. h. 101.

D. S. Anianus colitur 17 Novemb. suis saeculo 5 Episcopus Antrensem.

E. Constantinus p. 101. Nomen in Occidentis huc ad Oceanum diffusus, & eundem, cuius urbs Episcopalis est Constantia.

F. Redonum metropolis Britanniae Armoricae & Ducum olim fides, sum regio Parlamento decorata.

G. Agatheus iste a Samaritanis nomen datus inter Episcopos Namnetenses: a Claudia Rebecke dicitur Episcopus vocatus non consecratus. Omissus a Joanne Chenu: & maluit, quia in utraque urbe locum Episcopatus occupavit, & tamen a diffinit non numeratur inter Episcopos Redonenses.

C A P U T V.

Substanti Abbat: alterius interioris praedicti. S. Ermenlandi obitus, sepultura, translatio.

29. Igitur B. Ermenlandus inter administrationes necessarias curae commissorum sibi Fratrum, sua nihilominus studia, quibus aeterna acquirere mereret, praemia, augmentare quotidianis virtutum profectibus non desit. Non ei libuit, ut est consuetudinis quibusdam veteranis imbecillitati senilis aetatis confusio, remissus vitam ducere: sed cum augmento temporum rigori suae conversationis, quidquid valuit virtutis, studuit augere. Dispendium non parvum arbitrabatur, si non quotidie aliquid virtutis suis adju-

imperturbatus in rebus agendis

* An lapidum?

furatum rem suum & a Deo Pauliam.

avariis libenter, & circumspectis.

bonos fandum.

non videtur rem adde.

bonos monitus in domo.

comitatus Agatheus benigne suscepit.

monet de cupit.

signo Crucis vinum in manibus exundare facit.

Corruerunt.

vide monachi, & milliarii distantes.

moniam ab Angelis in celum ducit.

E

Agatheus Comes.

Sua monere mercedem, & praemia.

scribit ad S. Leodogarii oratorium.
 A gereret exercitiis. Nam, cum ad senilem venisset aetatem, parvum oratorium in honore S. Leodogarii Martiris juxta fores monasterii ad Orientem vergentis contigisse: in quo, relicto pastoralis curae regimine, (quod non ambitionis factu, sed necessitatis injuncta olim obedientiae diu tenuerat) datus Fratribus licentiam ut Vicarium sibi Patrem, ejus substituerent loco, ipse deinceps se retraxit: ut ab omni non solum superfluo, quin etiam iusto, quantum fragilitas sineret humana, necessitatis curae inquietudine exutus, libere in theoricis Domino soli vacaret studiis. Relicta igitur per Regis licentiam monasterii cura, sine voluntate Fratrum, qui de ejus privatione multo planxerunt tempore, cum quatuor Fratribus idem sitientibus votum in praedicta cella se recludens, caelestibus inferviebat contemplationibus.

Adalfridum solum Abbatem.
 30 Frater autem sibi Abbatem elegerunt, nomine Adalfridum, Regali amittente precepto: quorum electioni B. Ermenlandus divino cedens judicio interesse noluit. Praedictus igitur Adalfridus, maligno spiritu deceptus, paternitatis jura in crudelitatis convertit B. tyrannidem: cepit namque sua fratrumque necessaria relinquens, superfluis occupari negotiis; & ab intimis justo Dei judicio repulsus, exteriora sola errandus festari. Cepit igitur aulam sibi adificare, necessariis non contentus domibus; sed protervix fastumens, competentem transgredi conatus est mensuram. Quo agnito B. Ermenlandus, cum de suis plurimis eum occiperet erratibus, inter cetera dixit: Quid est hoc, Frater, quod neglectis animarum lucris Fratrumque necessariis, supervacuis occuparis rebus? Numquid tibi Fratribusque domus ad habitandum sufficienter hic adificata non videntur? Meis per omnia dictis intende: his contentus esto, quia alias in isto non adificabis loco. Hoc autem vir Domini propheticus afflatus spiritu dicebat, sciens ultionem divinam imminere, quae ejus iniquitatibus eodem anno terminum imponeret.

monachum ab hoc dire flagellatum.
 31 Sed praedictus Adalfridus mento cecatus, verba viri contemnendo sprexit. Crudeliter enim penuria alimentorum Fratres affligens, eis etiam qui cum S. Ermenlando erant, constitutum abstrahi precepit alimentum. Quodam etiam die, cum quendam Fratrem ex eis quos B. Ermenlandus sub aquo disciplinae moderamine Deo educaverat, sicuti ceteros solitus erat, dirisimis juberet percuti flagellis, urgentibus doloribus inquit cadebatur B. Ermenlandus compellere compulsus est; dicens: Pater Ermenlande, ut quid nos dignatus es vivere & vivens relinquere? Infelix Adalfridus amplius cum torqueri jubens dixit: Non tuus tibi opem defensionis, quem invocas, praebebit Ermenlandus. Et cum tandem affectus plagis, evasisset; agili cursu, ante fores cellae, ubi vir Domini contemplatione insistebat celsi, perveniens, terrae cohaerens solo, ejulans ait: Heu mi Domine Ermenlande: quid nostrae iniquitatis reperisti, ut nos sub tanta crudelitatis deservires jogo? Utinam dira mors humanis nos subtraheret rebus, ne tanti tyranni afficeremur malis. Cespere etiam, qui cum eo erant viro Domini intimare, quanta Fratres penuria famis afficeret. Tunc ingemiscens vir Domini, ait: Silete Fratres, silete: scitote tamen ejus clementissime accelerari interitum: nam ejus contumaci vitae nec unius tribuatur mensis spatium. Quod propheticum dictum spiritu declaratur: nam isdem miser Adalfridus die tertio vidit per visionem, baculo B. Ermenlandi, se pro perversione inobedientiae suae corripientem, percussit: & evigilans cepit, veluti ignibus crematurus, cruciari: & sic aeterna damnatus morte, vitam iudicio Dei cum regimine infelix repente amisit: Fratres vero S. Ermenlandi monita, ejus cadaver sepulturae quae erat indignus tradiderunt.

substituere adhaerentem Donatum.
 32 Post interitum Adalfridi Abbatis, conglobati simul Fratres B. Ermenlandum summissis precibus exoraverunt, dicentes: Precamur sanctitatem tuam, benignissime Pater, quia nos desolatos relinquere tua praesentia maluisti, ne nos sicuti olim in electione Abbatis aberrare permittas; sed dignum Deo elige nobis Pastorem, qui juxta tuum exemplum viam Domini nos docere queat. Flexus itaque precibus eorum, iussit accersiri unum e Fratribus, quem ipse divinis disciplinis instruens enutrierat in bonis actibus, nomine Donatum: quem cum voluntate omnium Abbatem ordinans, Fratribusque praeponebat, edocuit quemadmodum in spiritualibus temporalibusque rebus ministrandis se sollicitum exhiberet ac promptum. At ipse Magistri sequens monita, juvenine Christi fretus, Magistrique intercessione fultus, plenus humilitatis caritatisque gratia, monasterium cunctis diebus vitae suae laudabiliter rexit. Sed ejus hoc obtinuit merito, cujus praelatus est electione.

post plurima praeterea miracula.
 33 Haecenus de vita Justitiae, plurimis praetermissis, paucis commemoratis, virtutes quas per eum Dominus operari dignatus est scribendo digessimus. Nunc de ejus obitu, quo regni caelestis aditum penetravit, scribere aggrediar. Igitur postquam plurimos a pravitate suis ad fidem Christi converti fecit, postquam in cella multis diebus reclusus, Domino soli vacans, orationibus suis multis agrotis, ad ejus sanctitatis famam undique confluentibus, pristinam reddidit sanitatem; cum jam laudabilis ejus senectus tanta eniteret virtutum gratia, ut nihil ei perfectionis addi posse crederetur, prophetico spiritu, quo multa futura praevidere solitus erat, suum etiam sacrum praenoscens obitum, nonnullis ante diebus Fratribus suae transmigrationis certum praedixit diem. Fratres enim de ejus prophetia frequentius experti, servi Dei dictis certam adhibuerunt fidem, & eo die quo dissolutionem sui praedixerat corporis, in unum collecti, ejus exoraverunt sanctitatem; ut sicuti in terris eorum fuerat Magister justitiae, ita in caelis dignaretur esse perpetuus intercessionis Patronus. Qui cum omnes virum, ut in sancto perseverarent proposito, moneret, Corporis semet Dominici Sanguinisque sacramento muniens, longaevitae senectutis defessus, membrorum compage protensa, spiritum Domino emittens commendavit; & sic discipulis stentibus, Angelis cum Virginum choris (in quorum collegio mente Virgo & corpore permansit) decantantibus, laetus, ac si sopore dormiens, inter verba orationis beatissimus Christi Confessor in medio Fratrum exanime corpus inqueans, tam a dolore mortis illaesus quam fuerat a contagio libidinis alienus, mihi gravit ad Christum, cum quo perpetua coronatus gloria exultat in saecula saeculorum. Amen.

sepelitur in basilica S. Pauli.
 34 Completo itaque reverenter a fratribus sancti viri funere, sancta ejus membra, in basilica S. Pauli Apostoli juxta oratorium S. Vandregisili in abbatia meridiana, debito cum honore tradiderunt sepulturae. Dominus namque, ut ostenderet quanta suae dilectionis in B. Ermenlando fuerit gratia, multarum diversarumque agritudinum & tabe laborantibus salutis medelam operari dignatus est ad sepulcrum ejus.

ob revelationem.
 35 Postquam vero ibi per plurimos virtutum signis resulsit annos, vox quidam nocte facta est, ad venerabilem Sadrevertum ejusdem monasterii monachum, dicens: Perge cum surrexeris crastina die & die tuo Abbatem, ut transferat corpus B. Ermenlandi Confessoris de oratorio S. Vandregisili in basilicam B. Petri Apostoli, humoque ibi eum secus altare recondat. Pater vero ejusdem monasterii hujusmodi nuntium a viro, quem pro sanctitatis merito nimio dilegebat amore, audiens, nimio repletus gaudio, cum hymnorum laudibus membra beatissimi Confessoris cum tumulo, in quo jace-

A jacebat elevans, cum Fratribus deferebat quo sibi fuerat impetratum. Præcedentibus igitur cum thuribus & lampadibus psallentium choris, gyrabat claustra monasterii, cum pretioso quem deferebat thesauro. Cumque ante ostium pervenissent resectorii, ferculum ac immensis oneraretur saxorum molibus, in quo corpus beatissimi Confessoris deferebatur, inter manus portitorum cœpit gravari: ut terratenus depressus, non solum ab illis, verum neque ab omnibus, qui circumquaque comitabantur, posset levare. Tunc in admirationem stuporis omnes conversi, quid hoc facto beatus Confessor ostendere vellet cœpere conquerere, orantes Dominum ne diutius illius differretur ad præparatum locum translatio. Oratione completa venerabilis David Abba dixit: Quia jam Missarum est completum officium, arbitror beatissimum Patrem Ermenlandum, solite pietatis prospectu, nos in resectorium ingredi velle, quatenus pro labore suæ devotionis, venerationeque suæ sanctitatis, singulos poculi bibamus calices. Quod cum factum esset, manibusque attrahere sarcophagum cœpissent, omni gravitudine deposita ponderis, tanta velocitate elevantes, in basilicam beati Petri Apostoli deferunt, ut numquam antea a paucis cum tam parvo portaretur labore.

*haute par-
ta, facile
manetur.*

*depositum
in basilica
S. Petri.*

*sanctissimus
odore repleti
basilicam
et monasterium
per octo dies.*

B 36 Sed cum omnium monachorum devota fraternitas solenni fide sancta deveherent membra tradenda sepulture, & amore gestandi onus leve sentirent, ad locum destinatum perveniunt: ibique juxta revelationem divinitus factam, hymnorum cum laudibus sanctum condidere corpus. Cujus solenne pignus basilica insulæ Antrensis, B. Apostoli Petri in honore sacra, amplecti promeruit. Res mira post depositionem sanctorum membrorum in urnam, artificum diligentia ad hoc ipsum præparatam, in die tertio ibidem claruit. Tanta namque omnium aromatum fragrantia, miri odoris nectar exuberans, ex sepulcro ejusdem sancti Confessoris emanavit, ut tota eodem odore primum respergeretur basilica, ac demum omne monasterium ita replevit, ut omnes illius incolæ loci ex eo referti, usque in diem octavum continuis perseverarent horis, nam omnes qui illic tunc interfuerunt, qui luce utuntur data mortalibus, testantur nusquam tantæ dulcedinis ac suavitatis odorem olfactu capere potuisse suo.

a De substituendo post obitum ejus aliquo in Ponsanellensibus monachis Abbate supra egimus.

C *b MS. nostrum, timore.*
c Idem, infirmitate.

C A P U T VI.

Varia post obitum patrata miracula. Epilogus.

*Sanctus
ad ejus ru-
mulum
claudus.*

37 Sepulto igitur B. Ermenlandi corpore in oratorio sancti Apostoli Petri, quod ipse construxerat, multis demum usque nunc, quoties fides exigit petentium, virtutum cornescat miraculis: de quibus aliqua, sicuti relatione seniorum agnovi, mihi huic paginæ inferenda esse ratum videtur. Quidam puer claudus, Demonus nomine, cum officio caruisset pedum, ita ut manibus, quia pedibus nequibat, reperet; sanctissimi Confessoris expetens tumulum, ut sui miseretur exoravit. Qui precibus multiplicibus fusa oratione, solotenus inhaerens pavimento, respectu divino per meritum Sancti Confessoris incolumitatem pristini status recipere meruit. Et sic de recepta exultans sospitate, videntibus cunctis, sanus & incolumis ad propria remeavit.

*idem alius
claudus
Romæ a S.
Petro ad-
monitus.*

38 Alius quidam nihilominus claudus, nomine Flodulfus, a beato Apostolo Petro per visum Romæ est admonitus, ut insulam Antrensem, tribus a Namnetensi urbe distantem millibus, perquireret, ubi corpus beati Confessoris Ermenlandi conditum erat: quatenus

ad ejus sepulcrum sanitatem per ejus reciperet intercessionem. At ipse ad beatissimi Confessoris, religiosorum transektus presidio, sicuti admonitus fuit, memoriam veniens, pro restituendo corporis sui officio, cœpit assidua frequentatione sanctis ejus se inferre luminibus. Non multo post, beato intercedente Confessore, ita sanatus est, ut nihil corporeæ sanitatis ei videretur deesse: Et sic propriis subito gressibus exiliens, revertebatur a sancti Confessoris tumulo, qui sæpe illuc alienis fuerat manibus deportatus. Quem ideo illuc etiam a beato Apostolo missum arbitramur, ut longe lateque claresceret, quantum pro merito sanctitatis intercessio sancti Confessoris apud Conditorum omnium, debillum sanitates impetrando, valeret.

*furdus &
mutus a quo
trahitur.*

39 Fuit etiam quidam surdus & mutus, nomine Datianus, qui a nativitate funditus caruerat linguæ auriumque officio: sed cum alimoniam publica mendicitate, qua sustentaretur, per diversa quæret loca, contigit ut ad monasterium sanctissimi Confessoris deveniret. Qui cum more solito a quodam monacho, qui supervenientes suscipiebat peregrinos, ad memoriam beati Confessoris fuisset deductus, liminaque ejus fuisset ingressus, & orationem pro salvatione sua, quia lingua non poterat, solo, quo sensu vigeat, funderet cordis; precibus beati Confessoris lingua soluta auribusque apertis, statim & loqui meruit & auditum recipere. Multum namque hujus viri meritum apud omnipotentem Dominum valere dubium non est, cujus precibus gestum constat, ut factura, quæ ex duorum sensuum privatione imperfecta manserat, pietate Creatoris ad plenum usque formaretur statim.

*valenti or-
capere vil-
lam S. Er-
menlandi.*

40 Quidam homo cupiditatis peste corruptus, nomine Eusefredus, ex rebus sancti Confessoris in pago Oximensi villam, quæ vocatur Cranna, abstrahere nisus est: sed mox a S. Albino Confessore in somnis correptus, hujusmodi excommunicationis ab eo accepit sententiam, ut nihil cibi potusque perciperet, donec res, quas B. Ermenlando auferre moliebatur, ad ejus sepulcrum veniens cum satisfactione redderet. At ille expergefactus sententiam suæ correptionis pavide recoleas, illucescente die equum ascendit, & sic cursim ad villam ejusdem monasterii, quæ Cludion dicitur, usque pervenit. Reperto quoque ibi ipsius monasterii monacho, nomine Odranno, causam ei suæ percussio- nis protinus indicans, petit, ut usque ad tumulum beati Confessoris eum comitari dignaretur. Qui, cum suis precibus ab eo promissionem executionis accepisset, suavis nihilominus ab ipso, aliquid cibi potusque sumere conatus est: sed cum panem in os mitteret, nullo quolibet glutire valuit modo, quin etiam cum sanguine, quem temere præsumperat, coram omnibus evomit cibum. Tunc itinere cœpto agiler ad monasterium cum præfato venit monacho, moxque sepulcrum B. Ermenlandi, ut remedium sibi impetraret, adiit. Qui cum se ibi orationi dedisset, villam quam tulerat reddidit, & ut sanitatem recipere mereretur, de facultatibus prædiisque suis ejus ditavit monasterium. Cumque publice satisfaciens facinus sui operis publicasset, penitentinam admitti gessit facinoris, & sic ibi potu ciboque refectus, ad propriam est domum precibus beati Confessoris regressus incolumis.

*adrupta
cibi jumentum
di facinras
reddidit.*

*ad tumu-
lum ejus.*

41 Quidam rusticus, Sicbaldus nomine, sanctæ Resurrectionis die Dominica flagellum accipiens, in aream annonam trituratorum temere ingreditur: sed divina ultio dignam ejus præsumptioni reddidit penam. Nam statim flagellum ejus hæsit manui, & dissolutis artuum compagibus, caput ac brachia ceteraque membra atrociter agitabat. Nullo enim se coamine ab hac inquietudine continere poterat: sed sine respiramine horribiliter quatiebatur tremore membrorum. Qui cum Turonis venisset, intercessione

*pauca ob
Pascua via-
larum.*

*liberavit
partem
apud S.
Marthum.*

B. Mar

A B. Martini flagellum ex ejus exilivit manu, sed tremenda membra pristina luebant agitationis penam. Nocte autem sequenti ibidem adhuc consistens, in somnis admonitus a S. Martino est, ut si a reatu poenae suae absolvi optaret, Antrensem adiret insulam, quatenus B. Ermenlandi Confessoris precibus pristini status constantiam recipere mereretur. Credulus itaque sponsionibus B. Martini, Antrum festine adiit, atque ad S. Ermenlandi tumulum prostratus, gratia recuperandae salutis sanctum interpellabat Confessorem: qui mox ejus precibus annuere est dignatus. Nam Fratribus vespertinum decantantibus Officium, apparuit eidem tremulo senex, stola amictus candida, canicie venustus decora, eique annuit, ut ad se veniret. At ille oculis erectis aspiciens ad vocantem se, velociter ire voluit, sed mox inter choros cecidit psallentium, ibique orationi diutissime incubuit, & paulo post manum Fratribus tetendit, sicque a pavimento sanus erigitur. Redditur jam precibus beati Confessoris operatae sanitati: & nullum in eo pristinae deformitatis remansit vestimentum. Tunc omnia quae ei acciderant palam per ordinem omnibus enarrans dixit, & laudans Dominum ad propria remeavit sanus.

42 Adolescens quidam, nomine c. Clibaldus, mutus & surdus, ad beati Confessoris veniens tumulum, pro restituendo sibi lingua & aurium officio, ex intimo cordis affectu ejus poscebat auxilium. Qui cum ad memoriam ejus pavimento inhaerens, diutius funderet preces, & auditum meruit aurium & linguae recipere officium. Et sic sancti Confessoris munitus precibus sanus abscessit, merita sancti Confessoris magnificans.

43 Berfredus fuit quidam puer a nativitate debilis, quem carnalis bajulus pater, obtentu ejus salutis ad monasterium S. Ermenlandi devexit. At ubi cum ante sepulcrum ejus posuit, gressum, quem humana subtraxerat conditio, Confessoris opitulatio reddidit. Et sic gressus claudus restituitur, qui fuerat ab ipsis cunabulis pedum officio privatus: & qui alieno adjutorio evehus ad ejus sepulcrum fuerat, intercedente beato Confessore, proprii gressus virtute est reversus ad sua.

44 Alius iterum claudus, Leubertus nomine, ad sepulcrum beati viri veniens, sanitatum suffragia postulabat: ibique prostratus tamdiu assiduus in oratione permansit, usque dum, intercedente beato Confessore, pristina a Christo mereretur consequi sanitatem. Et sic sospitatis comitante effectu, qui debilis venerat, incolumis ad sua rediit, de collato sibi sanitatis beneficio gratias agens.

45 Multorum ejusdem monasterii relatione didici, qui ipsum hominem cum sanaretur, in quo signum quod nato sanitatis gestum est, viderunt. Octoginta annorum jam erat quidam homo, nomine Adalfredus, ab egressu materni uteri cecus, & claudus, qui pro acquirenda salute sui corporis, Principis Apostoli beatissimi Petri Romae adit gloriosum sepulcrum. Cumque ibi certus de beati Apostoli clementia, gratia acquirendae salutis diutius moraretur, beatus Apostolus per semetipsum apparere dignatus est, dicens: Vade Turonum, ibique precibus S. Martini pedum ac manuum accipies sanitatem: indeque Antrensem ingredi in insulam, ad sepulcrum S. Ermenlandi nihilominus Confessoris lumen mereberis oculorum percipere. Qui bonorum delectus hominum juvamine, in ecclesiam B. Martini pervenit, & mox gratia orationis in terram procidens, pollices quae ejus pectori & pedes qui nativitate adhuc lerant, intercedente B. Martino, incolumitatem omnem recipientes, solaci sunt: & tunc demum ad monasterium S. Ermenlandi agili pervenit cursu. Qui cum in eodem monasterio orationi diutius incuberet, apparuit ei beatus Confessor Dei Ermenlandus, mentum ejus tenens manu, sacrosque

pollices super oculos ejus posuit, dicens: In nomine D. sanctae & unicae individuaeque Trinitatis aperiantur oculi tui, & in expertum hactenus accipe lumen. Et statim evigilans aperti sunt oculi ejus, & posteriora sanantis se, ut ipse fatebatur, more fulguris micantia asperxit. Qui crastina die loto cruore, quicquid palpebrarum effluxit disruptione, sanis oculis cum magno stupore coram omnibus omnipotentis Opificis, quas ante non viderat, mirabatur creaturas. Constat igitur beatum Apostolum adeo eum sanandum ad sanctos Confessores misisse, quem citissime per se curare potuit (ut ipse cujus olim umbra omnes, quos tangebatur, legitur agrotos sanasse) ut cunctis pateretur fidelibus, quantum eorum intercessio apud omnium Creatorem ad impetrandum infirmorum salutem cum fide valeret poscentium. Is autem qui sanatus fuerat, integritate custodita virginitatis, in eodem B. Ermenlandi monasterio, magnis orationum vigiliarumque studiis exercitatus, usque ad diem obitus sui, quo debitum universae carnis exsolvit, laudabiliter degens permansit.

46 Paralyticus quidam, nomine Arnaldus, per sepe annorum volumina gravi laborabat agitudine, ita ut in grabato carens omnium officio membrorum, veluti extinctum cadaver, solo vigente capite, manibus portaretur aliorum. Qui ad monasterium B. Ermenlandi a deferentibus perlatus est, atque ad pedes ejus juxta sepulcrum, in quo sancta erant condita membra, est collocatus. Incipientibus autem Fratribus vespertino Officio congruentem antiphonam in die Translationis ejusdem Confessoris, quae evenit infra festa paschalia, Alleluja. Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in aeternum misericordia ejus, vidit B. Ermenlandum per fenestram ingredi. Qui baculo, quem manu gestabat, caput ejus renescque percutiens dixit: In nomine Jesu Christi omnipotentis Filii Dei, sanare & surge valens. Tunc primum in longum debilia extendens membra, evigilansque magnis vocibus surrexit, & accipiens duos in manibus cereos, per medios psallentium choros exiliens pertransiit. Nam omnibus diebus vitae suae percepta usus est incolumitate, & proprii vigore corporis semetipsum vegetans, quo voluit perrexerit: qui illo aliorum fuerat juvamine allatus.

47 Haec & alia multa, quae hodie operi inferenda satis profutura ad edificationem fidelium forent, multorum ejusdem monasterii monachorum, qui nunc usque supersunt narratione cognovi, sed paucis exaratis compendii gratia multa praetermissi. Sed quia vita virtutum, miraculorum praecedit signa (quoniam illa virtutem non ostendit, sed operatur; haec autem ostendit, non autem faciunt) magis de Sancti Patris morum virtutibus scribenda ad imitationem plurimorum esse viderentur, nisi quod recentiori tempore ejus sancta emicans conversatio in multorum adhuc resinetur mentium memoria. Quid enim de virtute ejus castitatis dicere valeo, qui a nativitate impollutus a contagio libidinis permanens, virginitatis promeruit accipere coronam? Quid de ejus fide digne enarrare possum, qui omnes quoscumque potuit a variis erroribus eruens, ad Catholicam perduxit fidem? Quid de ejus spe intimare queo, qui amore aeternorum omnia temporalia exuberantia contempsit prospera? Quid de ejus plenissima caritate significem, cujus studium semper fuit, non sua, sed aliorum quaerere, ut plurimi vita per ejus exercitium potirentur aeterna? Quid de ejus edisseram abstinentia; qui ut eam toto excreres rigore, relictis in monasterio Fratribus Antriginum adiens, jejuniorum permaxime ibi morabantur tempore? Quid de munditia orationis ejus exponam, qui propriis vestigiis viam, per quam ad orationem incedebat, stationemque in qua orationi incumbere erat soli-

EX MSB.
est oculorum apud
S. Ermenlandum ap-
parentem.

E
paralyticus

a S. Ermenlandi per-
fusus, (an
natus)

F
alia mira-
cula omis-
simus

Primum
quoniam
synodus

A solitus, in morem nivis candidam reddidit? Quid de vigiliarum ejus laude referam, quibus insitens continuè animas a corpore migrantes longiuscule sancto illustratus spiritu videre meruit? Quid de humilitate ejus & contemplatione referam: qui ut illam perfectius acquirere posset, prelationis suæ reliquit honorem: & ut isti perfectius inhaereret, in parvissima se retrudens cellula, usque ad diem vocationis suæ ad caelestem gloriam permansit reclusus? Quid de præcipua ejus obedientia fari possum, qui obediendo Abbati suo, proprium relinquens solum, exul in longinqua cunctis diebus vitæ suæ moratus est regione? Quid de ejus patientia innotescam, quia amplitudine fretus caritatis, non solum malum pro malo non reddidit, verum omnibus persecutoribus suis, quæ valuit bona impendit? His virtutum floribus beatissimus Confessor Christi Ermenlandus comptus, sibi vixit in sæculo ad præmium, discipulis ad exemplum, pro quibus octavo Calendarum Aprilium die ad Christum migrans, æternæ gloriæ meruit accipere coronam.

*Scriptor
proces in
genium
ponit.*

48 Humili omnes sancti viri vitam legentes prece deprecor, ut inertissimi scriptoris æternæ mercedis prospectu in orationibus suæ intercessionis meminisse dignentur, quatenus B. Ermenlando Confessore intercedente, cum ipso mereatur æterna perfrui vitæ, præstante Domino nostro Jesu Christo. Qui cum Patre & Spiritu sancto vivit, & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

*a MS. Vallis Luc. Domitianus. b Idem Rainerius.
c MS. nostrum, Achibaldus.*

APPENDIX.

Miraculum anno mxcvii Rotomagi patratum.

Ex MS. Rotomagensi parochia S. Hermelandi.

Vir quidam, nomine Herbertus *a*, Fiscanni oppido oriundus, gravi oppressus ægitudine, per annos duos & dimidium decubuerat, & sinistram partem corporis sui fere totam amiserat: adeo ut nec manum aut pedem movere, nec quidquam posset omnino sentire. Unde non parvam in medicos expenderat pecuniam: sed nullum curationis remedium invenire poterat, & deficiente pecunia, dura corporis valetudo eum gravius afficiebat. Desperata igitur hominum curatione, tandem salutis viam per cogitans, ad divinum se convertit auxilium: cum enim insignem beati Confessoris Hermelandi gloriam audisset, & gloriosam ejus virtutum ac miraculorum potentiam verissima quorundam relatione vel attestacione cognovisset, divino instinctu præmonitus, atque suo suorumque javamine roboratus, ad præfati Confessoris ecclesiam Rotomagum se transferendum disposuit, ut ipsius meritis suffragantibus, tantæ levamen infirmitatis adipisceretur. Evocato itaque quodam monacho, videlicet fratre suo (quem ceteris cariorum habebat, qui ejus incommodis vehementius condolebat) ad prædictam urbem se deportari fecit. Cumque ad ecclesiam B. Hermelandi delatus fuisset, vicini & parochiani ejusdem loci eum suscipientes, atque inter brachia eum deferentes, ante altare ipsius Sancti posuerunt: ubi flebiliter humi prostratus & delicta sua humiliter confessus, gemitibus acque suspiriis indulsit: beatum virum, ad cujus confugerat au-

*Fiscannus
Rotomagensis
vultu.*

*ad ecclesiam
S. Hermelandi.*

xilium, lacrymabiliter exorans, ut suis apud Deum **D** intercessionibus ei incolumitatem impetraret. Nec tam devota ejus supplicatio inanis esse potuit: secunda etenim nocte certissime vigilans (quippe qui tanta laborans ægitudine, vix dormiendo quiescere posset)

B. Hermelandum albis vestibus indutum de *b* feretro suo vidit descendere, & lampadem ante ipsum altare extinguere: qua extincta, claritatis lux subsecuta est, ut tota passim ecclesia velut innumeris flagrantibus cereis videretur accensa. Mox ipse ad jacentem ægrum accessit, & ipso vidente atque jam sentiente, sinistram pedem corripuens, tam valide concussit, ut omnia ipsius ossa, sicut idem postea retulit, magnum stridorem emitterent: qua concussione æger ille anxius ac stupefactus, statim in somnum est resolutus. Cum autem aliquantulum dormitationem fecisset, excitatus a somno, terram sudore suo madefactam deprehendit: sed & illam claritatem, quam prius viderat, adhuc coruscantem aspexit. Cumque se ab illa diuturna ac gravi infirmitate jam liberum convaluisse sensisset, oculos suos ad altare convertit, atque admirandæ virum misericordiz ad feretrum forti cursu recedentem intuens, ita post illum alacriter cucurrit, ac si nullam antea membrorum debilitatem pertulisset. Sed cum ad aram venisset, recedente ipsa claritate, nec ipsum, ad cujus festinarat amplexum, videre potuit. Tunc seipsum ante altare prostrans, omnium bonorum auctori Deo ac glorioso Confessori Hermelando, cujus interventione tam celeriter saluti fuerat restitutus, toto animi conamine gratiarum uberes reddidit actiones. Denique vocato ad se ecclesiæ Presbytero, qui cum aliis nonnullis ibidem dormiebat, quantam circa se pietatis suæ benignitatem per B. Hermelandum Deus operatus fuerit, secundum rei gestæ ordinem enarravit. Gavissus ergo Presbyter celerrime lucernam accendit, & omnes inibi dormientes a somno excitavit, & pulsatis omnibus campanis laudes Deo in honorem B. Hermelandi gratulabundus decantavit. Facto autem mane vir ille, qui sanus fuerat effectus, ad metropolitani B. Mariæ Virginis ecclesiam pedibus suis, quod longo jam tempore non potuerat, cunctis videntibus perrexit. Quo viso Rotomagensis Ecclesiæ & Archiepiscopus, omnisque clerus circumstante utriusque sexus populo, omnibus campanis concrepantibus, maximas Deo optimo gratias egerunt, qui tantam bonitatis suæ evidentiam per B. Hermelandum exhibere dignatus est. Hoc autem miraculum apud Rotomagum in ecclesia B. Hermelandi manifestissime ostensum est anno Domini millesimo centesimo decimo septimo, quinto Kalendas Julii, ad laudem D. N. Jesu Christi, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum.

*a S. Hermelandus
lucido apparuit
con-*

habito con-

E

*postquam
ad ecclesiam
Carthagenensem.*

*17 Julii
anni 1117.*

a Fiscannus est oppidum cum monasterio in Normannia superiore ad Oceanum inter Portum Gratia & oppidum S. Valerii: oppidum de cognomine 9 Januarii, ad Vitum S. VVainingi fundatoris dicti monasterii.

b In feretro seu capsâ argentea asservabatur magna pars reliquiarum S. Hermelandi. Verum anno Domini 1362, capio ab hæreticis Rotomago, prædictum feretrum directum est, & reliquie combustæ. Sed ab annis circa viginti minima pars reliquiarum allata est, sumpta ex magna parte caplarum, quæ Andegavi in ecclesia S. Mamboldi, ubi magnam habet venerationem, asservatur. Ita Dominus de Frodoville dista ecclesia parochus ad quæstionem nostram respondit 14 Septemb. anni 1666.

c Gaufridus Brito ab Henrico Rege Angliæ & Duce Normanniæ denominatus Archiepiscopus Rotomagensis anno 1111, mortuus 28 Novemb. anni 1128.

*Fiscannus
oppidum.*

*Gaufridus
Archiep.
Rotomagensis.*

XXV MARTII
DE S. EYNARDO EREMITA
ALTENÆ IN MARCHIA WESTPHALICA.

387

XXV
MAR.

In Marchia
Westphali-
ca castrum
Altena.

I Inter provincias Germanicas circuli Westphalici est Comitatus Marcha seu Adarchia, cuius ditione Episcopi Monasteriensis a Septemtrione, Ducatus Westphalia ab Oriente, a Meridie vero & Occidente duplici Ducatu Montensi seu Bergensi & Clivia, qui duo una cum Comitatu Marcha uni eidemque Principi diu subiecti fuerunt. In hoc Comitatu est oppidum Altena, ad Lenam fluvium, cum antiquo castro, quo saeculo Christi VII ab Eberhardo & Adolpho fratribus conditum ferunt. Verum castro Montis-veteris, vulgo Aldenberg, unde aliqui originem Ducatus Montensis deducunt, anno MCXXXIII in monasterium Ordinis Cisterciensis commutatum, ibidem monachus effectus est Eberhardus. Ex Adolpho ergo progenitus filius, etiam Adolphus appellatus, procreavit Engelbertum atque Eberhardum, quorum illi Montium, huic Altenanum Comitatum attribuit, idque circa annum MCXXX, quo iste ultimus Adolphus traditur vita functus. Eberhardi autem posterum copulavit deinde Marchia Comes appellari.

castrum S.
Eynardi
Eremitae

2 In hoc Marchia Comitatu & Altena castro celebris fuit memoria S. Eynardi Eremitae, qua dictis verbis continetur in MS. Florario Sanctorum. Carthusiani Coloniaenses in Additionibus Usuardi editis anno MDCV, ac deinceps anno MDXXI accurate describunt venerationem eius his verbis: In Altena castro Comitatus de Marcha sancti Eynardi Eremitae & Confessoris. Fuerunt inter Archiepiscopos Coloniaenses plures ex praedicta familia: Fredericus II Comes Alenannus, filius Adolphi Comitis, electus anno MCXVI. Bruno III de Altena, electus anno MCXCI. Adolphus Brunonis ex fratre nepos, exaltatus anno MCCV. S. Engelbertus Comes Alenannus, qui Martyr occubuit anno MCCXXV die VII Novembris. Adolphus II & huius ex fratre nepos Engelbertus III, mortuus anno MCCXLVIII. Puerunt etiam ex eadem familia Episcopi Ecclesiarum Monasteriensis, Osnaburgensis & Leodiensis: ut non mirum foret, si castrum hoc sacris reliquiis fuisset exornatum. Verum quia Acta huius sancti hactenus asecuti non fuimus, de loco residentia & obitus illius nihil possumus proferre. Nomen Germanicum est Einardus, & virum unius ejusdemque indolis significat. Memoria huius sancti hactenus adservatur in Martyrol. Germanico Canisii, cujus editiones habemus anni MDLXIII & anni MDCLIX, in eisq; ista habetur: In Castro Altena in Marchia Comitatu sancti anachoretæ & Confessoris Eynardi.

corpus ab
Episcopis
familia de
Altena eo
detentum

3 Hoc Martyrologio citato, Ferrarius cum ita inseruit suo Catalogo generali: Altitonæ in Germania S. Eynardi Eremitæ. Sed plane aberrat, dum Altitonam pro Altona sive Altena scribit, eamque majori modo in notis collocat in Alsacia, asseritque ab incolis S. Ottiliam & Hoenburghum dici. Multo autem magis aberrat dum mendam in nomine sancti suspicatur, ac pro Eynardo caput substituit Eberhardum Ducem Sveciæ, qui relicto saeculo ac monasterio Murbacensi constructo, in eo sancto sine quievit. Nomen huius Eberhardi hactenus non reperimus in ullis fastis; silet de eo Bucerius in Menologio, quod in Suevia conscripsit. Verum posset potius assumi supra relatus, Eberhardus fundator cum fratre suo Adolpho castri Altena. De hoc ad XX diem Martii, ista habet Gelenius in Fastis Agrippinensibus: Eodem die Translatio Beati Everhardi Comitis de Monte & Altena, monachi Cisterciensis, quem Ordinem in hac provincia propagavit, & castrum suum Veteris-Montis ad Dunam fluvium ex opposito Coloniz in cœnobium convertit, dum post multas obitas peregrinationes & humilem vitam, quam in Morimundocgerat, agnitus & in hanc patriam directus est, & tandem relicta sanctitatis opinione ad illam cœlestem patriam transiit XXI mensis Junii: hoc vero die translatus videtur ad sepulchretum gentilitium Comitum Alenannorum. Hæc Gelenius, qui citato die XXI Junii ejus non meminit. Sed voluit scribere XXI Maji, quo die de illo iterum agit. Consule quæ de eo diximus die XX Martii inter Prætermisissos.

alios ab eo
Eberhardum
Ducem Sveciæ

quæ Ever-
hardus Com-
itis de
Altena

4 Sed utroque Eberhardo seposito, alium ab eis arbitramur Sanctum Eynardum, quem Joannes Veldius Fastis Westphalia Sancta, Beata, ac pie inscripsit his verbis XXV Martii Sanctus Eynardus eremita in castro Altena Comitatus Marchensis. Floruit ante annos circiter quadraginta Conradus Lucherus Recklinghusanus, Commissarius Archiepiscopi & Electoris Coloniaensis in Ducatu Westphalico & hac Marchia vicina, qui reliquias & nomina Sanctorum Archidiaconos Coloniaenses diligentissime peruestigavit & inspicxit, ejus laude memini in Ursulana historia Hermannus Crombach p. 758. Habemus huius auctoris Collectanea de Sanctis, aliquot tomis distincta, in quibus sæpius meminit Sancti Eynardi Eremitæ in castro Altena, ejusque venerationem adscribit diei XXV Martii.

Alia S. Eynardi men-
tio.

DE S. ALFVVALDO EPISCOPO
SCHIREBURNENSI IN ANGLIA

Commentarius historicus.

ANNO
ML XXV
MAR.

S. Alfvaldus
diatriarchus
Schireburn-
ensis, E-
piscopus

Schireburna seu Sherborna oppidum in Comitatu Dorcestrensi, olim Sede Episcopali illustre: ubi primus sedes S. Aldelmus Episcopus & doctrina & sanctitate clarus, cujus venerationi dicata est dies XXV Maji. Ultimus vero sedes Sanctus Alfvaldus sive Alfvaldus, quem Alfardus ex Tabulis Chronologicis Regum & Episcoporum Angliæ, tradit huic diocesi Episcopum praefuisse ab anno MXLI usque ad annum MLVI, quando ei successit Heremannus, qui Sedem Salisburiam transulit. De Alfvaldo celebre testimonium confert Henricus de Knyghton Canonicus Leicesterensis lib. 2. de Eventibus Angliæ cap. 20, ubi & Sanctum compellat, & paucis virescentes perstringit; & obitum circa jam

dictum annum ML temporibus S. Edvardi Regis refert his verbis: Circa hos dies obiit Sanctus Alfvaldus, ultimus Schireburnensis Præsul, qui ex monacho Wintoniensi Præsul factus, inter profusa convivia, quæ tunc in Angliæ a Danorum adventu celebrabantur, pane & aqua utebatur. Vir per omnia B. Mariz & S. Cuthberto devotus: cujus Sedem post obitum ejus nullus potuit impune dormitando premere, quin tetris imaginibus terribius resilliret. Igitur dum aliquando simulatas quædam anxia inter ipsum & Godvvinum Comitem esset suborta, nec die statuto ad pacificandum sedari possent, iratus Episcopus dixit recedendo: Per Dominam meam Mariam male sibi erit. Nec

elogium ex
Lyncham

A Nec ab illa hora quievit Godvvinus a viscerum tortura, donec benedictionem ab Episcopo perceperit. Tandem vir ille Episcopus ad Dunelmum profectus est: ubi, quod magnæ videbatur audaciæ, revulso sarcophago, ad S. Cuthbertum, velut ad amicum loquebatur: ubi munus posuit & abiit. *Hæc Henricus Knighthon, qui ante annos fere trecentos floruit: quæ pluribus VVillielmus Malmesburiensis ante quingentos descripsit l. 2 de Gestis Pontificum Anglorum, titulo de Episcopis Schireburnensibus, Saresburiensibus & VViltunienfibus, ubi post Brinvinum fratrem ejus de illo ista refert.*

*maximè ex
Malmesburien-
fibus.*

*S. Alfwoldus
di. p. etas in
S. Jovianis.*

abfinitia.

*Sederici
monachus.*

*Godvvinus
Comitum
Saxoniae
dux.*

*benedictio
sanctæ.*

2 Alfwoldus frater ejus ex monacho VVintonienfi Episcopus, qui apud Schireburniam imaginem sanctissimi Svithuni collocavit, facem venerationis extulit. Constat enim reverendissimæ vitæ fuisse, & inter profusissimos conviviorum apparatus, qui tunc in Anglia a Danorum tempore exhibebantur, catino ligneo sine ullo unctiori cibo & pocillo exiguo, aqua superfusa, ut omnis sapor cerviciæ dilueretur, semper usum. Audivi ego bonæ fidei Presbyterum, & jam canis sparsum, bona ejus lacrymabili gaudio referentem. Quorum illud non excidit, nullum unquam vel ante vel post obitum ejus impune potuisse Sedem ejus dormitando premere, quin statim terribus imaginibus terribus resiliens, increpantibus cur Sedem Episcopi usurparet indignus: id multis nonnullis fuisse spectaculo. Surrexerat inter eum & Godvvinum Comitem simultas anxia, qua de causa incertum mihi. Die placito dicta, cum res non ad pacem sed ad litigium procederet, discessit Episcopus post altercationem, has minas in Comitem jaculatus: Per Dominam meam S. Mariam male tibi erit, quod contristasti me. Domum ergo regressus, vix pedem terræ apposuerat, equitaturam peditatu commutans, cum ecce satelles Comitis advenit equo admissio & pulsus ilium cursu celeritatem prodente. Rogare ille miserabiliter genibus affusus, ut redeat: Dominum suum statim post ejus abscissum æstare corde, vix lingua palpitare. Tum, inquit Episcopus: Nondum sedata ira, per Dominam meam S. Mariam vix sibi erit. Sed unanimi orantium prece inflexus, delicti gratiam fecit, benedictionem dedit, agrum reparavit. Referebatque Presbyter, quod fuisset Episcopus prona obsequela S. Cuthberto devotus, ad omnem ejus memoriam lætanter illacrymans, penique semper antiphonam de Sancto tenebat corde, ruminabat ore, exercebat opere: Sanctus Antistes Cuthbertus, vir perfectus in omnibus, in turbis erat monachus, in omnibus reverendus. Cumque quotidianus amor in ejus pectore dulce incrementum

acciperet, nec in eo bona flamma se caperet, ad S. Cuthbertum Dunelmum profectus est: ibique, quod magnæ videtur audaciæ, revulso sepulcri operculo, cum eo quasi cum amico fideliter collocutus, xenium in perpetui amoris pignus deposuit & abiit. Jam vero fatali puncto instante, antiphonam, quamdiu vox suffecit, cantans, sermone præcluso, ut dicerent ceteri, manu innuit. Ita indicium amoris, quem in Sanctum habebat, cum extremo efflatu emisit. *Hæc Malmesburiensis. Quæ paucioribus complexus est Nicolaus Harpsfeldius saculo xi Historia Ecclesiastica Anglicana c. 19. S. Eadredus in Vita S. Edouardi Regis, quam ad v. Januarii edidimus, c. 8 de pingit dictum Godvvinum Comitem superbum, proditorem, perjurum, & a Deo puniunt. De vrb. Dunelmensi, & corpore S. Cuthberti incorrupto ibidem ad servato, egimus late ad xx Martii. At S. Svithunus colitur 11 Julii.*

*Pictas ergo
S. Cuthberti
sancti.*

obitu.

3 Edouardus Maibeov, in Tropæis Congregationis Anglicanae Ordinis S. Benedicti, celebrat ad xxv Martii Commemorationem B. Alfwoldi, ex monacho VVintonienfi Sherburnensis in comitatu Dorcestria Episcopi, ac plurima ex Malmesburiensi descripta addit. Gabriel Buccelinus in Menologio Benedictino ad eundem xxv Martii, citatis Malmesburiensi & Maibeov, longum de B. Alfwoldo elogium edidit. Hieronymus Porter in Floribus Virarum magis illustrium Sanctorum Anglia, Scotia & Hibernia, vitam S. Alfwoldi Episcopi & Confessoris ex sacro Ordine S. Benedicti Anglice edidit ad dictum xxv Martii. Interim Joannes VVilsonus in secunda editione Martyrol. Anglicani, citatis præter Malmesburiensem & Harpsfeldium dictis Floribus Virarum Sanctorum Anglia, refert depositionem S. Alfwoldi Episcopi & Confessoris, xxvi Martii. At qua de causa? nisi forsitan, quod alius Anglica Sanctus pro eo die non occurreret, cum Martyres Monachi a Danis in agro Lincolnienfi occisi, qui in prior editione ad hunc diem referebantur, essent modo ad xxii Martii, ut tum dictum est, relati. Mendum autem est in obitu S. Alfwoldi ad annum DCCCXCVIII ibi assignato. Apud Edouardum Maibeov excusum erat enim successisse S. Vulfino, & claruisse circa ann. DCCCXC. Sed ea manu correctæ fuere in exemplari ad nos transmissa. Ex bene, cum illo tempore comes Godvvinus non viveret, imo dicto anno DCCCXC corpus S. Cuthberti necdum esset Dunelmum portatum: Alfwoldus I successit S. Vulfino, inter quem & S. Alfwoldum apud Malmesburiensem alii quatuor Episcopi interponuntur. De S. Vulfino egimus viii Januarii. Alfordus male legit in Martyrol. Anglicano signari obitus annum MCVIII, cum ut diximus solum habeat annum DCCCXCVIII. Ceterum & ipse illum inter Sanctos Anglia censet.

*Memoria
facta
biennio.*

E

Cu 26 Martii.

F

DE S. VVILLIELMO PUERO MARTYRE

NORVVICI IN ANGLIA

Commentarius prævius.

*ANN.
MCLIV.
XXV
MAR.*

*A Judo
in Anglia.*

1 Quævis circa finem duodecimi sæculi infelix & perfida Judæorum natio affecta sic cladibus in regno Anglia, Rege sacra expeditionis causa trans mare absente, fusa prosequitur & describit Guilielmus Nembri-genfis lib. 4 cap. 7 & sequentibus: quæ quamvis populari furore, non legitimis vel armis vel judiciis gesta fuerint, iustissime tamen a supremo omnium iudice Deo permiffa, nemo poterit ignorare, qui illius temporis regniq; hystorias legat, gravissima recursorum istorum scelera indicantes potius quam enarrantes. Ex his una sub nomine Joannis Bromtoni inter decem Anglia scriptores prodit, sæpe aliis citata sub nomine chronici Jornallensis, cujus nempe monasterii, siti in Eboracenfi diocesi, Abbas

Joannes ille fuit: sed, ut recte Seldenus in præfatione Leclærem monuit, non auctor, verum empir illius Codicis in suum suique monasterii usum. In hac historia suis chronico, usque ad annum MCC perducto, primum hujus generis exemplum occurrit col. 1043, ubi Stephani Regis gestis explicatis subjungitur: Tempore etiam istius Regis Stephani, anno regni sui nono, qui fuit Christi MCLIV, puer quidam Guilielmus nomine apud Nortvicum a Judæis crucifigitur.

*omnibus
VVilliel-
mus.*

2 Hujus martyrium & cultum ex nova legenda Anglia per Joannem Capgraviu vulgata damus: ex quo quia colligimus vigiliam Paschatis extremam Innocenti VVillielmo diem fuisse, eandem cum Regis Stephani anno IX Christi MCLIV.

*præ-
dicte
Johannis.*

A MCXLIV quo Pascha die xxvi Martii celebratur compa-
nentes statim relictos fecisse VVilhelmum quidam diei xvi nu-
men VVilhelmi inscripserit, & prorsus errantis calami-
vicio scilicet, ut annus xi Regis Scephani scriberetur pro xxi;
memoria autem lapsi impitamus, quod in margine allego-
rum Neubrigenis, quandoquidem apud eum non indiligen-
ter pervolutum de hoc martyrio nihil potuerimus invenire.
Eadem chronica precitata, cuius indubitate testimonio acce-
ptam ex Capgrave legendam fulcimus, suggerit nobis alium
puerum, anno MCLX, Henrici Regis anno vi, ab iisdem Judais
crucifixum prope Guberniam, ut habes col. 1050. Neque hic
finis crudelitatis: rursus anno MCLXXI Martyrizatus est
ad Pascha apud S. Edmundum a Judais puer quidam. Ro-
bertus nomine: qui in proximo in ecclesia S. Edmundi ho-
norifice sepultus, multis, ut fama fuit, claruit miraculis.
Ista Gervasius monachus Dorakernensis in chronica, quam
aque ac precitatus anonymus in obitu Richardi Regis ter-
minavit: quam si vidisset VVilhelmus, haud dubie etiam Ro-
bertus hic nomen habuisset in Martyrologio ejus; sed illis
deficientibus, non ita facili fide de cultu: cum plures &
in Anglia & alibi simili ex causa martiri Innocentes, non
omnes ubique similem obtinere venerationem, deficientibus
qui populum ad eam commoverent miraculis.

B 3 Et in Anglia quidem assertis Henricus de Ryghston
Leicesterensis Abbatia Canonici, inter decem quos supra di-
ximus scriptores potestemus, cap. 15 lib. 2. de eventibus An-
glorum, ad annum usque MCCXCV. additis, quod anno MC-
CLV Judai crucifixerint Hugonem, puerum Lyn-
colniæ Kal. Augusti. Unde merito suspicamur, multiplicatis
ante annos sexaginta suorum antibus sup. hec; non falsos
sed exasperatos magis frequentius in Christianorum inno-
centium sanguinem saevisse, quam vel hisceis literis re-
ferre in chronicis, vel publico innotescere Deus permiserit.
Quibus adde, si placeat, Ratisponenses pueros sex, in quos im-
pia gens efferrata crudelitas anno MCCCLXXVI carnifi-
cinam exercuit, tanto nocentiores quanto innocentiores
erant qui excruciabantur. Michael item quadrimalus fere
per anno MDXI circa Paschale tempus forte sublatas esse
Sappensfeldo, Neubrigeni urbi propinquo vico, ad eisdem
Judais, & in Heitingeni pago crudelissime excruciatas
& interfecit: de quibus tomo 3. Bavaria sancta agit Rade-
rus noster, ex Christophoro Hofmanno S. Emmeramio Mo-
nacho & Joannis Eckii praefatione ad Christophorum
Madrucium, Episcopum Tridentinum, ante licentiam scri-
ptum contra Judaeorum Patronum.

C 4 His addo in Lituania simili feritate mactatos Elisa-
betham atq; Simonem, septennem utrumq; illam in patrio op-
pido, Pannie dicto, anno MDLXXIX jugulatam ex consensu con-
tribulum a quodam Joachimo Szmerlovicz, cuius sanguinem
in farina exceptum restantur pictura & inscriptio monumenti,
eisdem Vilna in sacello sanctae Crucis erecti, hunc ibi dem
Vilna ab indigenis Judais anno MDCCII cutrellis faucibusq;
adeo atrociter concisum, ut supra centum septuaginta vul-
nera, praeter ea quae infixi sub manuum & pedum angustis
calami fecerant, numerarentur in tenello corpore, quod apud
Patres Bernardinos tumulatum, anno MDCCXIII translatus
est in monumentum aperto loco constitutum, uti de his scri-
bit P. Albertus VVink Kojalovicz in Miscellaneis eccle-
siasticis Lituania cap. 1 ubi de Patronis magno illi Ducatu
proprio. Quin & huius ipsius, quo scribitur seculi anno L
Cadana Bobemia regis victimam huiusmodi innocentem,
Matthiam scilicet quadrimum puerum xi die Martii, quod
se coram Judaeis crucis signasset, septem vulneribus confossum lu-
xis, Ferdinandus III glorioso candidit tumulo, Ecclesia de
pervicaci impietate mirata est triumphantem, quando (ut
habet Casares iussu conditum epigraphiam) tyrannum suum,
manu, loris, lingua mutilum, sub candentibus forcipi-
bus & membrifragio moriturientem, ante occidit Chri-
sto quam carnifex rore, ut per baptismum mortuus, ex
Iupo agnos innocuus renasceretur. Rei gesta seriem, prout
a Senatu missa est Cancellarius regiam Pragensem & pra-
Tam. III. Mart.

curante P. Theodoro Moreto ex autographo transcripta, at-
que Germanico Latine reddita a P. Jacobo Krizzradt, li-
benter in lucem dabimus, cum de martyrio ejus Sedes Apo-
stolica pronuntiaverit.

5 Nunc sub unum aspectum hos prima obvis posuisse
contenti, alios alius colligendos relinquimus, atque ad VVil-
helmum Norwicensem revertimur: hunc enim Georgius
Lilins, in episome Chronices Regum Anglorum, anno MCC-
xxxv affixum cruci dicens, haud dubie cum anonymo pu-
ro confudit, de quo lib. 16 ad praecitatum annum Polydorus
Virgilius ista scribit: Ad Henricum Regem Londinum
reversum statim importunum Judaeorum facinus dela-
tum est: illa enim sex hominum, quae id temporis Nor-
dovici debebat, quemdam Christianum puerum fortim
captum, totum integrum annum nutritur, ut adven-
tante pascha, quasi novi nostrae religioni dedecoris im-
primendi causa cruci affigeret: sed deterrimi carnifices,
paucis ante diebus quam sanguinem innocentem effunderent,
tanti insimulati criminis ac convicti, merita poena
afficiuntur. Errantem Lilium secutus Ferrarius ad xi
Martii necessitatem nobis imposuit Guilielmum Norwici
revera cesum, sed annis ante posterus istud facinus nona-
ginta novem, inter praetermissos referendi.

E 6 Est autem Norwicum seu Nordovicum apud Orien-
tales Anglos in Nortfolcia Mediterranea atq; amplacivi-
tas & simle ornata Episcopali super fluvium qui paulo
infra urvem, Garicis aquas advenas in suum nomen afflu-
mens, inde tortuosus in mare evoluitur, circa notissimum
portum Yarmouth passuum milibus triginta. Hi VVilhel-
mi corpus, post annos a morte quinq; repertum integrum,
sepulchrum fuisse xvii Kal. Maji, eisdemq; dicto anno cultum
fuisse Norwicensem observat ut potius quam diem Marti-
ni, persuademus nobis. Nam si post annum MCLV quinq; inte-
gros annos sumas, qui proximus sequetur, annus erit MCL,
solennitate paschalem referens xvi Kal. Maji, & qui pra-
cedet dies xvii ante Kalendas jam dictas numerabitur: qui
nisi festivus fuisset Norwici commemoratione huius Sancti,
non appareret una occasione sumere potuisset Capgrave ejus
erroris, quo Martyrem gloriosum xvii Kal. Adaji ad Da-
minum scripsit emigrasse: nec hic dies fuerit magnifica
sepultura commemoratione venerabilis virgo, & acillimum
fuit enim cum die mortuali conjungi, ut alias saepe simili in
casu videmus contingere. Maluimus tamen diem certum,
cui forte minus celebrem olim, hisce Aetis proferendum elu-
gere, quam propter conjecturam, maxima quamvis verosi-
militudine nixam, eadem ad diem Aprilis xv differre.

7 Corpus S. VVilhelmi sepulcrum & veneratione, qua-
dam per se bisma & haresim licuit, videtur habuisse in carme-
terio iuxta ecclesiam Cathedrali, quae Episcopos Herber-
tus anno MXXVI biennio postquam Theodorsia migrasset in
honore S. Trinitatis fundavit & matricem Nortfolcia atq;
Susfolcia consecravit, atq; a Paschali Papa confirmandam
curavit: ponens palatium Episcopi ex parte Aquilonari i-
psius ecclesiae ex parte vero Australi mansiones monachorum
sexaginta & amplius instituit Luniacensis: cuius & ipse eras
ex Priori Fiscannensi factus Abbas Rameysensis, indeque
Theodorsfordensis Episcopus. Qua fundatio uti hunc loco ad-
eam, quam nunc obtinet, amplitudinem assurgendi occasione
adit, ita nobis explicat quomodo in Aetis infra num. 7 mo-
nachi inveniantur ornandi curam gessisse: a quorum
aliquo Aetia hac esse conscripta & fortasse etiam plenius, qua
nunc sub compendio habemus, miracula, verosimillimum est.
Porro fundationis jam dicta historia & diplomata eo spe-
ctantia legi possunt in Monastico Anglicano tom. 1. fol. 407
& 1003. unde etiam curiosus scrutator ratione eruet, cur
loco Aetia praecitato specialis mentio fiat festi S. Michaelis:
nempe hoc in illa ecclesia fuit ex solennioribus nra, prop-
ter terram S. Michaelis dictam & Palatio Nortfolci Comitris
annexam atq; ab Episcopo una cum ipso palatio emptam &
S. Trinitatis ecclesiae attributam; qua quia ante ipsas mona-
sterii portas jacebat, diruenda fuit capella ibide sancto An-
chan-

A changelo jam disse dicata; restilla dumtaxat in loco Crucis lapidea cum imagine S. Michaelis. Notatur etiam ibide S. Edmundi festu, scilicet Cantuariensis Archiepiscopi, sub cuius metropoli diocesis Norwiciensis est. Atque ita intelligitur ramus rosarum, jam effusa arbuscula, circa festum S. Michaelis ad sepulcrum plantatus, a xxix Septemb. ad xvi Novembris flores miraculose producos conservasse, uno enim ad usque Natalem Dominicum superstitis.

A C T A

Ex Joanne Capgravo.

Mari pro-
ducenti
S Sanctus enim VVilhelmus ex patre VVenstano, & matre Elvina, rurali opere vitam agentibus ac necessariis vitæ subsidiis admodum abundantibus, natus est. Imprægnanti autem matri & dormienti visio talis accidit: videbat piscem, qui lucius dicitur, pinas rubicundas & tamquam sanguine aspersas duodecim habentem, quem cum in sinum posuisset, videbatur piscis se movere, & paulatim adeo succrescere, ut jam sinus ipsi comprehendere non posset: assumptusque subito alis sursum volavit, nubesque transiens, apertis sibi celo, in ipsum se recepit. Cumque Patri suo Sacerdoti, plurimam exponendarum visionum peritiam habenti, cuncta per ordinem retulisset, ait: Noveris, filia, te imprægnari, filiumque parituram, qui in terris honorem maximum consequetur, & super altitudinem nubium elevatus, in celum duodennis exaltabitur.

quidam
brachia
ferreis
innexus
nexibus,
quasi ad elec-
trici syna,
convivantibus
intererat:
qui cum puerulum
manibus quasi
applaudendo teneret,
puer, puerili simplici-
tate ferreos admirans
nexus, eos palpavit:
& ecce subito
vincula rumpuntur
in partes dissilientes.
Cum autem se-
ptennis puer esset,
capit adeo abstinentiæ amator
existere, ut tribus in hebdomade
feriis jejunaret: nonnullos vero
pane contentus transigebat
dies: ecclesiam frequentabat,
psalmos & orationes dicebat,
& quæcumque Dei erant summa
venerabatur reverentia. Tandem apud Norwicum
cuidam cællipario in artella traditur instruendus.

3 Tandem in quodam festo Paschæ, Judæi in urbe morantes, puerum subdole hospitia eorum intrare illi-
ciunt, subitoque rapiunt, & variis modis illudum per
utraq; fauces ad posteriorem colli partem reductis cor-
rigiis firmissimo astringunt nodo. Postmodum vero bre-
vi funiculo, auricularis fere digiti habente grossitudi-
nem, arrepto, trinumque in eo certis locis assignantes
nodum, caput illud innocens a fronte in occiput cir-
cumcingunt. Medium quippe fronti nodum, extre-
mosque alios hinc & inde temporibus imprimentes,
utrarumque partium capitibus ad occiput strictissimo
confecto ibi nodo, quod supererat funiculi circum col-
lum, itidem hinc & inde ad anteriora colli submen-
to contrahentes, reducunt; ibique illud insolitum tor-
menti genus in quinto nodo consummant.

4 Capite quoque post hæc raso, infinitis illud spinarum
punctionibus vulnerant, innocentemque a terra subla-
tum, patibulo extinguere contendebant. Sinistro ejus la-
teri usque ad cordis intima vulnus acerbum infligunt, &
ut sanguinem per totum corpus resurgentem a reprimen-
rent, a capite deorsum ferventissimam aquam infuderunt.
Sicque Martyr gloriosus migravit ad Do-
minum. Die quoque Paschæ corpus in sacco ponitur, ut
extra villam ad silvam deductum, secretius in ea sepeli-
retur. Cumque silvam intrarent, obviavit eis burgen-
sis quidam Norwici, nomine Eilverdus, qui paullisper
gradum continuit: quo tenderent, quidve deferrent,
inquisivit: & propius accedens, manusque injiciens,
humanum esse corpus apprehendit. Illi vero se depre-

henfos expavescentes, & pte timore nihil habentes quid D
dicerent, silvæ densitatem fugiendo ingressi sunt, cor-
pusque linea cordella in arbore suspenderunt.

5 Ineuntes autem Judæi consilium f. Vice-comitem f
adeunt, & si ope sua liberari a tanto periculo possent,
centum marcas argenti pollicentur. Eilverdus confestim
acceritus, jubente Vice-comite & cogente fide & jura-
mento constringitur, quod vita comite Judæos non infamaret,
& usque ad extremum vitæ suæ diem visum non
delegeret. Evolutis etenim annis quinque Eilverdus
ad extremum vitæ perveniens, ab ipso sacro puero
VVilhelmo per visum admonetur, ut quæ viderat, qui-
bus vellet, revelare non timeret: factumque est ita. His
intra urbem gestis ecce ignea de celo lux subito emicuit,
quæ usque ad Martyris locum tractim se porrigens, oculis
multorum diversis in locis essulit. Videbatur autem
lux illa in duos divisa radios seculæ longissimæ tenere
formam, ab imo in altum se porrigentis ad Orientem.

6 Sabbato enim Sancto Paschæ, monialis quædam
cum quibusdam aliis ante solis ortum iter arripient
silvæ densitatem devota ingreditur, intonsusque emi-
nus ad radicem quercus jacentem puerum, tunicatum, E
calceatum, capite rasum: & semineo correpta timore
propius accedere non præsumpsit. Aspexit autem super
illum corvos duos, qui voracitatis rabiem explere ge-
stientes, rostro eum discerpere certatim attentabant: sed
nullatenus tangere, neque se sustinere valentes, hinc
& inde a latere cadebant. His visis mulier Deo gratias
agens, ad domum regressa, quæ viderat palam cun-
ctis enarravit. Turba igitur cunctatim ad silvam pro-
perat, pœnarumque signis ac re gesta evidenter consi-
deratis, Judæos a reatu non immunes affirmant, &
corpus sanctum sepultura cum gaudio tradunt.

7 Monachi quidam ramusculum, qui tempore æstivo
in claustris floribus roseis vernans, jam effloruerat,
ad caput sepulcri sancti Martyris circa festum S. Mi-
chaelis transplantarunt: qui continuo terræ radicitus ad-
ha sit & revirescentibus foliis non sine magna omnium
admiratione restituit, universis floribus usque ad festum
S. Edmundi in ramusculo perseverantibus. Tunc
que vehemens imbrium & ventorum exorta procella om-
nes præter unum excussit, qui usque ad Natalem in
ramusculi summitate recens perduravit.

8 Fuit vir quidam diuturna infirmitate detentus,
totoque imbecillis corpore jacens: ingravescente tan-
dem morbi angustia in extasim raptus, Angelo du-
ce per loca diversa, horrida & amœna, deducitur:
Innumerabilem vero turbam diversis cruciari pœnis
conspicit; nonnullos, quos in vita cognoverat, vi-
dit: qui familiaria quædam & secreta ei tradentes
interfignia quibusdam adhuc viventibus per ipsum man-
dando notificant, eosdem illis præparatos cruciatus,
nisi ab his & illis pœnitescentes criminibus desistant.
Florigeram amœnissimamque ingreditur regionem,
innumeram ibi hominum copiam in gloriæ inestimabili
gaudio positam cernit, & inde per viam di-
versis constratam floribus digrediens, ante sedentem in
throno Dominum tandem adductus constitit, atque
in coruscæ lucis fulgore defixo intuitu vidit Domi-
num, throno aureo sedentem, lapidibus pretiosis
ornato, & Sanctorum millia ante eum.

9 Videt quoque a dextris in maiestate sedentis
B. Virginem Mariam, & ad pedes Domini pue-
rum conspicit, quasi duodennem, scabello aureo resi-
dentem: cujus habitus nive candidior & vultus splen-
didior sole, & in capite ejus corona fulgebat aurea, præ-
tiosissimis undique lapidibus insignita: cui pariter con-
gratulabantur Sanctorum chori, cumque maxime venera-
bantur Ordines Angelici. Quibus visis Angelo ait: Quis
est hic, Domine, cui tantus honor impenditur. Et ille:
Hic est cui honor debetur perpetuus, quem in derisum
Domi-

A Dominice passionis & opprobrium his sacris diebus Judæi Norrvicenses peremerunt; ejusque debetur meritis quod ad sepulcrum illius remedium suscipias sanitatis. Et his dictis, inde continuo assumitur, & suo corpori restituitur. Remaneat vero anima subito omne corpus contremuit, & redivus apparuit, & cunctis seriatim quæ viderat enarravit. Norrvicum adiit, & sanitatem sine mora recepit.

10 Multa insuper miracula pro suo Martyre glorioso Dominus ostendere dignatus est: inter quæ cæcos quatuor, mutos quinque, hydropicos duos, dæmoniacos tres & epilepticos, contractos, sordos, naufragio periclitantes, compeditos, gibbosos, & alios variis morbis aut periculis afflictos, sanavit, liberavit ac solvit.

a Desit prologus, ut patet.

b Eorum qui ob enormia scelera publice puniuntur, circulos inducens ferreos, & per loca Sanctorum peregrinabantur, usque dum illa aliquo miraculo soluerentur, plura habes in hoc opere exempla, & nominatim ex Gregorio Turon. de gloria Confess. cap. 37.

c Refertur fortasse Pellitarius: ut derivatum sit non compositum barbarum, quod Gallico Pelletier respondeat.

d Imo potius ut copiosorem elicerent, afferendum scilicet ad usus perniciem Hebræorum, quas credunt absque eo parere via possequeam. Et Kierisus, ubi Christiani non sunt, ait obit qui inter hos degens missi induratum, atque in pulverem redactum sumi: quod diabolicum invensum eo spectare putat, ut prægantium

& perperis propinquantium imaginatio Christiani sanguinis commemoratione & haustu efficacius mora ad altus edis in Christianos, certius tenore futuri communicet ac valuti in ipso atero impietatis eundem affectum.

e Hic Capgravius inferuerat decimo septimo Kalendas Maji. quæ ut alieno loco intrusa expunximus, decimusque ad diem translationis pertinere.

f Vetus officii, sed nova dignitatis appellatio, inquit Cambridenus pag. 121 & Henrici VI tempore, id est, seculo xv apud nos primum audita: nomen postquam Comes juri dicundo instituit a Romanis Imperatoribus hereditarii esse capere ac jusdicere desere, instituit Vice-comites sunt: ita Matildis Imperatrix, Henrici filia & hæret apud dictum Cambdenum Comiti Essexia a se creato concecit, ut habeat tertium denarium vicecomitatus id est pecuniaria multa pro forefatis seu gravioribus criminibus Vicecomite, id est, iudice imperanda reis.

g Turpe id quidem: sed longe turpius, quod Otto Henricus Comes, Palatinus Rheni, Lutheranus nec parentem annos suos formos offerens, ut liceret sibi servari Heistingensis Judæi domum, in qua certis indicibus noverat Michaelen, de quo supra, filium suum ex carnificari, non tantum non juvenis sed etiam probibueris: deinde vero Episcopo Eysadiano, quod occisi cadaver e sylva, ubi fuerat abiectionem abstulisset & omnibus spectandum exhibuisset, licet materis; ejusque Cancellario Hilbrando Thiermaro, quod quæ eadem Germanicis edis legibriter decantasset, linguam quoad prece potius trunci inferis. Sed hoc lingua reveris insigni miraculo, & loquendi facultatem ad viginti usque annos restitutam habuit: pei isti Judæorum patres etiam parvo, Judæi innoxios scribere aucto, merita infamia prævenit ex bene magno volumine Joannis Eckii, altero post eadem anno Eysadium venientis, atque indignitate rei intolerabili coacti sylvam eruditum in perfidos eorumque fautores stringere.

DE S. RICHARDO PUERO MARTYRE

PARISIIS IN FRANCIA.

ANNO
MCLXXIV.
XXV MAR.
Sub Dagoberto
pulsus
ex Gallia
Judæi.

EX Anglia transitum in Gallias facimus, Christiano sanguine sapiens cruentatus per eos, quorum majores Christi sanguinem fundentes in Cruce, ejusdem sitim velut hereditariam traduxerunt in posteros. Quamvis enim jam olim magnis ibidem florescentes opibus Dagobertus I, Heraclii Imperatoris consilio exemploque induitus, anno sui regni VI II, qui fuit æra Christiana DCXXXV, omnes ex imperii sui finibus pelli jussisset, nisi qui sacrum baptismum consensissent recipere; iisdem tamen partim reversis postliminio partim ad avitam persiciam relapsis, ita invaluit exterata stirpis propago, ut totius regni opes penes Judæos ferre essent, & quæ divitiis consequitur quilibet audendi agendique impunita libertas. Sub hac cum Gallicana ecclesia gementis; qui tamen de remedio sollicitus esset magnopere, nemo fuit. Certe, si quis esset, parum aut nihil proficerebat, propter summam Regum ipsis indulgentiam fecordiam: unde ad Ludovicum Juniores scribens Petrus Abbas Cluniacensis conqueritur, quod ut Judæorum sacrilega commercia susiora essent, lex jam vetusta, sed vere diabolica, ab ipsis Christianis Principibus processit, ut si res ecclesiastica, vel, quod deterius, aliquod sacrum vas apud Judæum repertum fuerit, nec rem sacrilego furto possessam reddere, nec nequam furem Judæus prodere compellatur.

XII. fœculo
transitum in
Galliam.

2 Cum autem avaritia accesseris crudelitas, & utrique impunitas accedis scelerum, quid non audebit prædens impietas? Congeris exempla aliquot Robertus de Turrenejo ex monacho Becensis S. Michaelis de monte Abbas in Appendice ad Sigebertum anno MCLXXI hisce verbis: Theobaldus Comes Carnotensis plures Judæorum, qui Blesis habitabant, igni tradidit: siquidem cum infantem quemdam in solennitate paschali crucifixissent ad opprobrium Christianorum, postea in sacco positum in fluvium Ligeris projecerunt: quo invento, eos convictos de sceleris igni tradidit, exceptis illis qui fidem Christianam receperunt. Hoc etiam fecerunt de S. Wilhelmo in Anglia apud Norrvic tempore Stephani Regis: quo sepulto in ecclesia Episcopali multa miracula fiunt ad sepulcrum ejus. Similiter factum est de alio apud Glo-

Tam. III. Mart.

veestriam tempore Henrici II Regis. Sed & in Francia castello, quod dicitur Pons-Mara, de S. Richardo impij Judæi similiter fecerunt, qui delatus Parisiis in ecclesia sepultus, multis miraculis coruscat. Et frequenter, ut dicitur, faciunt hoc in tempore Paschali, si opportunitatem inveniunt.

3 Hæc Robertus, de Monte vulgo cognominatus, ipso illo tempore, quo Richardus est occisus, anno scriptorem suum finiens, utpote in anno MCLXXX desinentem: cum ante anni præcedentis Pascha martyrium ille passus probetur inferius ex supparis avi scriptore Rigordo: quod confirmatur ex Guilielmo Armorico in gestis Philippi Augusti Regis Francorum ad annum illius primum sic loquens: In diebus illis S. Richardus a Judæis crucifixus fuit, & martyrium passus: ejus corpus requiescit in ecclesia S. Innocentii Parisius, in loco qui Campellus dicitur, & sunt ibi per orationes ejus mirabilia usque in hodiernum diem. Id est post annum MCLXX, in quo historiam suam conclusit ipse Regis prædicti Capellanus, & accuratissimus annorum ac pene dierum supputator. Hæc igitur a cellibus pene oculatis annum, secundum Francos ejus temporis MCLXXVIII exstantem, secundum hodiernum morem nostrum MCLXXII a Kalendis Januarii inchoatum. Habemus locum passionis Pontisaram, cultus vero Parisius urbem regiam. Modum carnificina ex Martyrologio Gallicano Sansajæ possumus attingere, nisi hic accepisset ex Roberto Gaguino, Ministro Generali Ordinis Sanctissime Trinitatis de redemptione captivorum; qui tractatum hac de re vulgavit & populo Parisino inscripsit anno MCCCXCVIII xv II Kal. Octobris. Hunc tractatum, ex antiquissima impressionis libro bibliotheca nostra Claromontana Parisiis, eruditissimus noster Gabriel Cossartius curavit transferendum, prout illum hic edimus simulque lectorem admonemus, ambignis Rigordi mox citandi verbis persuasum eadem Gaguino fuisse, quod Parisiis occisus esset S. Richardus.

4 Extat etiam nunc Parisiis juxta Crucem cæmeteris supra dicti tumbe elevata seu grandis lapis sub quo sacrum corpus humatum fuisse vulgaris habet opinio, sicut nos docuit

Ex variis
pueris ibi
argue in
Anglia mo-
ratur.

occisus Pons-
Mara.

Alia descriptio
per a Gaguino.

A cuit Philippus Labbo rogatus investigare qualis etiamnum
 Et ad SS. istis Beati hujus cultus ac memoria superesset. Quod autem
 Innocen- hodie nomen habet locus traxit a vicino S. Innocentii sen-
 tium eum- potius S. Innocentii vel SS. Innocentium templo, in quo
 rium signi- ex felici Bertheimicorum parvulorum numero notabiles
 aservantur Reliquia; primum crus unius integrum cum
 carne & ossibus, longum dimidio pede, quod Angeli argen-
 tei manibus sustentatum aservatur: deinde alterius corpu-
 sculum similiter integrum, sed ad unius pedis breviterem
 contractum, grandique inclusum crystallo; ex cuius una
 parte S. Caroli Magni, ex altera S. Ludovici Regis spe-
 ctantur imagines: ante ipsam vero Reliquiam in crystallo
 istius vasis basi, cui ipsi plures ejusmodi Innocentium costa,
 sunt inclusa, Ludovici XI, qui anno MCCCXLI regnare
 cepit, atque uxoris ejus effigies exprimuntur genustexta.
 Quamobrem concessas loco a Summis Pontificibus Indul-
 gentiar Malingraus praeisatus profert.

Rex Philip-
 pus (ut
 Rigordus
 testatur)

B Ceterum e cimiterio in templum translatum fuisse
 corpus sanctum, postquam capitis miraculis clarescere, viden-
 tur indicare auctores praeisati, quando dicunt illud in ec-
 clesia quiescere: nisi ampliandam aliquis putet hujus locu-
 tionis significationem: de qua cum ulterius nihil certi ha-
 beamus, potius videamus quare ratione justus vindex in to-
 tam nationem extenderit penam, infusis Judaeorum flagi-
 tiis debitam. Trullavit argumentum istud amplissime Ri-
 gordus, Philippi Augusti chronographus, ea scribens quae
 propriis oculis vidit, aut ab aliis diligentius exquisivit,
 ut proficetur in prologo ad ejusdem Regis gesta, decennio,
 ut ait, elaborata, & tandem ad preces venerabilis Hugonis
 S. Dionysii Abbatis, cui ista familiariter revelaverat, & ad
 istius instantiam in lucem prolata: ut impossibile sit Hugoni
 istum anno MCCCXIII unanimi electione creatum, intra
 annum MCCCXVI tres habuisse successores, ut voluit San-
 marthani; quandoquidem ad annum istius saeculi XXVIII
 prodicatur historia ipsius rogatu in lucem data, in qua de
 Martyrio, quod praemanibus habemus, sic loquitur Rigor-
 dus, post narratam praedicti Regis coronationem, Remis
 coram patre anno MCCCXIX in festo Sanctorum omnium sa-
 ctam, cum annum XV aetatis Rex juvenis egeret.

huc illuc;
 Judaeorum
 sceleribus
 commutata

C 6 Revolutis autem quam paucis diebus, ex quo no-
 vos Rex post sacram inunctionem Parisius rediit; opus
 quod longo tempore mente agitaverat, sed pro nimia
 reverentia, quam Christianissimo patri suo exhibebat,
 perficere formidabat, aggressus est. Audierat enim mul-
 toties a Principibus, qui cum ipso pariter in palatio fue-
 rant nutriti, & hoc sine obliteratione memoriae commen-
 daverat, quod Judaei qui Parisius manebant, singulis an-
 nis Christianum unum, in opprobrium Christianae reli-
 gionis, quasi pro sacrificio, in cryptis subterraneis la-
 tentes, in die cenae vel in illa sacra hebdomada poenosa
 jugulabant. Et in hujusmodi nequitia diabolicae frau-
 dis diu perseverantes, tempore patris sui multoties de-
 prehensi fuerant & igne consumpti. S. Richardus, cujus
 corpus requiescit in ecclesia S. Innocentii in Campellis
 Parisius, sic interfectus a Judaeis & crucifixus feliciter
 per martyrium migravit ad Dominum: ubi ad hono-
 rem Domini per preces & intercessionem S. Richar-
 di, multa miracula ipso Domino operante facta
 fuisse audivimus. Et quia Christianissimus Rex Philip-
 pus diligenti inquisitione a majoribus hae & alia quam-
 plurima de Judaeis plenius didicerat; ideo zelo Dei
 inflammatus ad mandatum ipsius eodem anno, quo
 Remis sacra regni Francorum suscepit gubernacula,
 XVI Kalendas Martii in Sabbato, capti sunt Judaei
 per totam Franciam in Synagogis suis. Et tunc expolia-
 ti sunt auro & argento & vestibus, sicut & ipsi Judaei
 in exitu de Aegypto Aegyptios spoliaverant.

per laudis
 primum spe-
 ctari praece-
 pit.

deinde ab
 eorum debi-
 tis Christiani-
 tas absoluit.

7 Anno deinde MCCCXXI alias atque alias contra os-
 dem Judaeos accusationes suscipiens idem Rex (quas praedi-
 ctus Rigordus fuisse prosecutus, & jam pridem ad patrem
 Regis scribens Petrus Cluniacensis pastetice exposuerat)

consultuit quemdam eremitam, nomine Bernardum, vi-
 rum sanctum & religiosum, qui eo tempore in nemore
 Vicenarum degebat, quid facto opus esset. De
 consilio cujus relaxavit omnes Christianos de regno sub
 a debitis Judaeorum, quinta parte totius summae sibi re-
 tenta. Neque id tantum; sed anno Dominicae Incarna-
 tionis MCCCXXI exte editum a Serenissimo Rege, quod
 omnes Judaei de regno suo usque ad sequens festum S.
 Joannis Baptista ad exequendum parati essent. Et tunc
 data est licentia a Rege quod omnem suam suppellectilem
 venderent... reservatis sibi & Francorum Regibus suc-
 cessoribus suis possessionibus... Quo audito perfidi Ju-
 daei, quidam ex ipsis regenerati ex aqua & Spiritu sancto
 conversi sunt ad Dominum, quibus Rex incautus Chri-
 stianae religionis omnes possessiones eorum in integrum
 restituit, & perpetua libertate eosdem donavit. Ce-
 teri autem divendita suppellectilibus suae pretium habentes
 pro viatico, egressi sunt cum uxoribus & filiis & uni-
 verso comitatu, mense Julii.

ac denique
 o regno ex-
 pulsi.

8 Verum vel simulatam fuisse multorum qui remansere,
 conversionem, vel eos qui egressi fuerant clamo iterum re-
 gressos, non tantum ad ea qua prius incoluerant loca, sed
 etiam ad usitata scelerata, intra decennium patuit. Siqui-
 dem revolutis aliquot mensibus (post narratam Dominum
 anno MCCCXXI apud fontem Eblaudi celebratam) ejusdem
 anni, more Franco usque ad Pascha prorogati, XV Kalen-
 das Aprilis, Philippus Rex exiens apud S. Germanum
 de Laj, audita cujusdam Christiani morte ignominio-
 sa a Judaeis perpetrata, fidei & religioni Christianae
 compatiens, subito, nescientibus suis familiaribus quo
 pergebat, iter arripuit; & gressu velocissimo ad cas-
 trum quod Brajam vocant (in Campania scilicet ad Se-
 quanam fluvium, Gallicanis lencis quindecim ab urbe Pa-
 risina, a Sancto Germano autem fere viginti distans; cum
 alterum ejusdem nominis in Pithardia ad Somonam duplo
 distet intervallo) Brajam, inquam, velociter venit, post-
 istis in portis ipsius castri custodibus: & comprehensis
 Judaeis octoginta & eo amplius, fecit comburi. Co-
 mitissa enim ipsius castri, magnis Judaeorum muneribus
 corrupta, tradiderat eis quemdam Christianum, cui
 falso imponebant furtum & homicidium. Quem
 Judaei antiquo odio commoti, manibus a tergo li-
 gatis, spinis coronatum, per totam villam sustigantes
 duxerunt, & postea patibulo suspenderunt: cum ipsi
 tempore Dominicae Passionis dicerent; Nobis non li-
 cet interficere quemquam.

E
 iterum;
 ac reben-
 di simili de-
 lictis.

Braja com-
 buri iubet

9 His ita gestis prorsus admirabile est, Regem a tam
 laudatib; initiis orsum, avaritia & adulterium suscipi-
 bus re potuisse adduci, ut anno MCCCXXI mense Julio, con-
 tra omnium hominum opinionem suumque ipsius edi-
 ctum, Judaeos Parisius reduceret, & Ecclesias Dei gra-
 viter persequeretur. Cujus utriusque criminis quas pa-
 nas dederit, Rigordus prosequitur. Reductis autem isto
 modo Judaeis eorumque posteris poena non minima fuit
 miraculorum frequentia, quae sunt ipsis facinus divinitus
 exprobrabant, & apud Claudium Malingraum in Anti-
 quitatibus Parisiis describuntur, verbis ex Roberto Gua-
 guino mutatis, quibus suam ad Parisios epistolam hic
 concludit n. 3, quaeque eadem fere transcribit Saussajus,
 continentia sancti corporis avellionem, factam antequam
 Angli Parisius ejicerentur anno MCCCXXXII, 11 Aprilis.

pariam la-
 mento eos re-
 verti Pari-
 sis.

10 Quibus idem Saussajus in suo Gallicano Martyrolo-
 gio, probabili potius conjectura quam certi alienius resimo-
 nii fide, videretur addidisse, quod in Angliam S. Richardus
 translatus ibidem signis divinis rediavit; donec tam-
 dem ab haereticis, in hac insula tremendo Dei judi-
 cio praevalentibus, cum ceteris Beatorum pignoribus
 exutum, novam ab infida gente persecutionem sus-
 tinuit, ex qua novam etiam retulit victoriz coro-
 nam,

Angli tempore
 S. Richardi
 auferantur

11 Etenim ignotam Saussajo aequae ac nobis fuisse ecclesiam,

Ainqua venerabile pignus usque ad induelli schismatis tempora Angli servavere, plane existimamus: nec non ipsum passionis a B. Richardo tolerata diem, ab eo pro arbitrio electum; cum Pascha anni MCLXXIX in ipsas Kalendas Aprilis incidere. Nam nulla antissa aut alio die superest B.

Richardi memoria: tantum pars aliqua venerandi cranii, exhumato ab Anglis corpore ecclesiam prorsus spolianda tradita & argenteo capiti inclusa, tunc & alias ad plebis devotum osculum exposita manet: reliquo omni cultu obli-vioni tradito per absentiam corporis.

P A S S I O

S. Richardi Martyris.

Devotis Christo Parisiorum incolis Frater Robertus Gaguinus, Ordinis sanctæ Trinitatis & Captivorum Minister generalis. Salutem.

Rogarum tradere litteris rem supra tercentum & quindecim annos gestam, vereor minus fidei ideo me habiturum, quod ea, cum perverus sit, nulla hæcenus Latina oratione illustrata reperitur: neglecta videlicet inter Francos annales, & nondum satis vulgata Christianæ fidei cultoribus: tamquam

B parvi illam fecerint Majores nostri, quam nunc Ecclesiis celebrandam ausim offerre. Sed in recognoscendis veterum historiis illud plerumque accidit, quod in recensendis opibus divites solent experiri. Illis enim inter confertissimas opes aliquid oblitum nonnumquam se offert, quod reperiunt delectat, mireturque opulentus longo se tempore neglexisse, quod pretiosum habebat. Jacuit profecto diu velut opertum negligentie caligine, quod nunc in lucem propalarum esse fidelissimus quisque gratuletur: vitam dico & acerbam S. Ricardi passionem, quam ab impia Judæorum gente pro Christi religione apud Parisios æquanimiter constanterque toleravit. Cujus memoriam præterire, aut in abscondito suppressere impium existimo; præsertim in ea urbe, ubi & natus est, & martyrii triumpho gloriosus. Celebrat enim Romanus Quintum illum & Regulam, cives suos, qui se Reipublicæ gratia morti addixerunt: & laudi cuique civitati datur, dignos veneratione conterraneos habere, quamquam eorum recordatio fragilis sit, & cum tempore destituta. Impigre ergo assurgat civi suo Martyri plebs Parisina, quem ex veterum gestis apprime venerabilem integræ fide referimus, cujus beneficiis apud Deum juvari infirmitas nostra possit, quem non peritura, sed indeficiens gloria decorat in cælis. Si enim ab exteris patrocinium orantes expectamus: cur non speremus ab eo subsidium, quem in solo nostro natum, & fortissimum civem educatum fuisse cognoscimus?

C 1. Judæa gens, post conditam & tandem a Romanis dirutam Hierusalem, cum bella longasque captivitates a finitimis populis perculisset, plerique ex ea natione extorres facti, per omnem fere terram diversis locis servitutem perpessi sunt. Quo memorabili Dei decreto constat eos, sedibus suis amissis, ad Gallias venisse, & apud Lutetiam antiquam Parisiorum urbem tributarias sedes impetrasse: donec [regnare cepit] Philippus Augustus Francorum Rex, [cujus] tertio a suscepto Diademate anno suis fortunis spoliati a Francorum imperio proscripti sunt. Quod licet ob perpetuum odium, quod adversus Christicolam perfidus populus gerebat, existimari factum merito possit; attulit tamen singularem relegationis causam ejus gentis execrabile scelus, præter alia incommoda, quæ quotidianum avaræ gentis fœnus incolis importabat. Namque tantum sibi divitiarum cumulaverant seneratorum, ut bona civitatis pars eis obarata serviret. Serviebat nempè illis a levi maxime plebicula Christianorum,

Tom. III. Mart.

quam domi præter Ecclesiasticas leges non secus ac lux sectæ domesticos alebat. Et quos nobiles homines nimirum seniori obnoxios, pauperesque effecerant, in apud se instar captivorum asservabantur. Rati id ex Moyssi sanctionibus sibi licere: qui eos in sui generis proximos tantum usuram exercere prohibuit.

3 Neque hac avaritiæ iniquitate contenti: sacrarum ædium vasa, vestesque Sacerdotum, quæ pignoris causa penes eos deponbantur in fœdissimos usus exponebant. Et cum valde multa hujusmodi pignora haberent, quæ vel celare difficile esset, vel ab eis formidarent auferræ; ea in fascies obligata in foissas, quo humana purgamenta egeruntur, demittebant. Quo factum est, ut pejora auri, consuetudinem fecerint quotannis clam occidendi quempiam Christianum, credentes secundum Christi prædictionem obsequium se præstare Deo, dum flagellatum & tandem cruci appensum Christicolam occidissent. Tradent vos, inquit Christus, in consiliis, & in synagogis suis, flagellabunt vos, & morte afficient ex vobis. Et ad Judæos loquens: Ecce, inquit, ego mitto ad vos Prophetas & Sapientes & Scribas, & ex illis occidetis & crucigietis.

4 Igitur tam immani pervicacitati assueti Judæi, dum Paschæ solennitas de more Christiano celebranda succederet, Ricardum, Parisinum civem, blandimentis ad se allectum, in subterraneum, quem ad tam impium facinus locum secretum habebant, inducunt. Inductum Legis eorum Sacerdos rogat, quæ sit religio ejus & fides. Cui respondens Ricardus, mitis & pius puer, Eam, inquit, firmissime sequor atque profiteor fidem, quam a parentibus accepi. Jesum scilicet ex Matre Virgine per sancti Spiritus operationem ideo conceptum & natum & a vestra gente verberibus & spicis deturpatum, vilique tandem morte damnatum, purum & innocentem, ut genus humanum ab inferis redimeret, & in regnum Dei Patris, cujus unicus est filius, reponeret. Hac fidei confessione indignatus Sacerdos: O insane juvenis, inquit: quam deliras, & inanè credulitate deceptus es! Dignum profecto est gravi te affici supplicio, qui perditum morte hominem divinitatis quidquam habuisse profiteris. Et mox ad reliquam turbam conversus Sacerdos, Spoliare, inquit, hunc stulte sapientem, & multo verberare fustigato.

5 Exiit statim fidelis Ricardus, pugnisque tunditur, & virgis atrocissime flagellatur. Irridentibus illum Judæis, & in ejus persona Jesum, matremque Mariam opprobriis blasphemantibus, & in Ricardi faciem execrantibus, quamquam patientiam ejus pariter & constantiam mirantur. Nam inter asperas flagellationes cum tirunculus Christi Ricardus nihil præter dulce Jesu nomen personaret, eo effertius persequebantur, quo nomen ipsum audiebant sancte & fideliter invocari. Vix satiati tandem ludibriis jubente sacerdote in crucem Ricardum surrigunt, conantes eadem injuria sanctum puerum afficere, quam Dei Filium Christum a se exterminare Patres eorum crediderunt. O exæm æmulationem! a livorem stultum! nondum perfidus Judæus intelligit, se propterea tot locis per orbem exulare, nullisque in terris certam se sedem habere, quod Christi doctrinam spernens innocentem accusavit, despuit, condemnavit. Oblitus est scilicet verbi Jesu, quo profligandos eos & civitatem una evertendam pronuntians, Ecce, ait, circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te, & ad terram prosternent te: eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. Sed neque animadvertit, quæ in libris Prophetarum scripta, & de Christo vaticinata leguntur. Parvi existimat divina miracula, quæ vel inter tormenta & cruciatus Christi discipuli operati sunt: vel quæ dictis Sanctorum oratione patrantur. Dilixit, inquit Psalter David, maledictionem, & venit ei

Ddd 3 &

AUCT. ROB. GA. GUINO.

*Christi-
anus nam
fuit: quæ-
rens mor-
tem Matth. 10*

*Christi-
anus nam
fuit: quæ-
rens mor-
tem Matth. 10*

ibid. 11

*Richardus
perverus
probrant.*

*Christi-
anus nam
fuit: quæ-
rens mor-
tem Matth. 10*

F

Loc. 19. 18

Psalm. 8

*Epistol. au-
thor. ad
Parisios.*

*Yalei Pa-
risiensis.*

*Christiani
immediato
fœnore sta-
nt.*

AUCT.
ROB. BA-
GUINO.Parisius
Fol. 101, 11

Mar. 10. 11

In. 6. 11

om Parisi
comperit.ex Bernardi
Alu. laetia
comperit.

A & noluit benedictionem; & elongabitur ab eo. Ad hunc modum hallucinatus Judæus, persecutus est Ricardum, hominem inopem; & compunctum corde mortificavit, quem in cælis vivificandum præoverat Deus.

6 Igitur a Cruce pendens beatus Martyr illud Davidicum frequentius emittebat: Libera me Domine, quia egenus & pauper sum ego, & cor meum conturbatum est intra me. Ridebat & illudebat Judæus hæc audiens, & certatim quisque eo obsequiosorem Deo se esse arbitrabatur, quanto in illum viliora probra & duriores torsiones infligebat. At perseverabat fidelis Ricardus memor doctrinæ Christi, dicentis: Nolite timere eos, qui corpus occidunt: & ultra non habent quid faciant. Et iterum: Beati eritis cum vos oderint homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate in illa die: ecce enim merces vestra copiosa est in cælis. Tandiu siquidem infelix illa Judæorum turba Ricardum nunc maledictis nunc stimulis agitabat, donec exanguis spiritum feliciter efflavit. Felix profecto, qui pro fide Christi torqueri

B & brevi afflictione macerari dignus, vitam promeruit sempiternam.

7 Tam atrox & detestabile flagitium cum superiori tempore Judæi sæpe commisissent: pueri qui in palatio educati fuerant, freti consuetudine Philippo, invicem cum ipso Philippo confabulantes, hunc ipsum gentis morem narraverunt. Ob quod immane facinus licet Judæi penas dedissent, aliquot ex illis morte affectis; pertinaci tamen malitia in hunc beatum puerum Ricardum sevierunt. Quodiro illorum malo factum est, ut quæsito diu a propinquis Ricardo, Judæi in suspensionem venerint confuere tyrannidis. Porro inventum sancti pueri exanime corpus, in Divi Innocentis cimiterio, quod in Campellis Deo Parisiis dicatum est, sepelitur, adjecto lapideo monumento: ubi plerique morbis & maxime febribus extenuati, S. Ricardi (ut credere fas est) patrocinio sanitatem accepisse referuntur. Non enim dubium esse debet, eum a Domino exaudiri, qui nomen Jesu coram hominibus atque inter tormenta confessus, in mortem innocens traditus est.

8 Qui vero Parisiis quique toto regno Judæi incolebant, iussi sunt auctore Philippo fortunis omnibus ad 11 Kalendas Martias mulctari. Sed priusquam regno proferberentur, Philippus Bernardum anachoretam convenit, qui in Saltu Vicennarum solitarius degerebat, homo opinionis bonæ, & non fictæ sanctitatis: a quo in eo quod de Judæis conceperat animo Rex, confirmatus edicit, Judæos omnes pridie Divi Joannis Baptistæ Franciam relinquere, & quo fors duceret, proficisci. In qua re bina exultationis causa Francis al-

lata est: una quod beati Martyris Ricardi mors pro Christi nomine suscepta, fideles revelante Deo non latuit; sed exhibita in lucem, credentibus materiam Deum laudandi præbet, a quo iustorum labores inestimabili mercede compensantur: altera quod Judæorum fallaci suspensissimoque contubernio, Francia liberata est, qui fidei Christianæ odio & factorum invidia per sænoris pressuram bonos malosque juxta vexabant. Est enim Parisiis inter fastos dies lux illa perpetuo memorabilis, qua civitas eorum Lutetia in libertatem de Anglorum tyrannide se vindicavit. Non sit ergo minor lætitiæ causa, dum sanctæ Religionis persecutor & blasphemator Judæus a Francorum consuetudine factus est alienus, ne ab illo populus, Christo credulus & innocenter vivens, seducatur. Iniquorum siquidem contubernio boni nonnumquam depravantur, iustus communionem sceleratorum iustitia cadit, juxta Sapientis sententiam: Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea. Gratiis igitur Deo, & Glorioso Regi Philippo Augusto referamus, quod maleficam gentem a nostro consortio proseripsit: ne contaminaretur fidelis Christianus: sed in Dei laude devotus liberque permaneat, & eum benedicat, qui in Sanctis suis gloriosus est, & prædicatur, regnans per sæcula sæculorum.

9 Ceterum ut gratia sanitarum, qua beatus Martyr clarus est, fide non careat; multi processere exantque testes, quos a morbis, quibus afficiebantur, S. Ricardi imploratione sanatos fuisse accepimus. Gravi etenim febre velut igni æstuantem ad venerabiles Martyris Reliquias festinabant, postulabantque vinum sibi vel aquam ministrari, qua pars aliqua feretri, ubi sanctum ejus caput in Divi Innocentis templo repositum colitur, fuisset abluta: quem liquorem ebibentes, sepulcro mox se infernebant, in quo fuerat beatus Martyr humatus. Nec vana fide domum inde revertebantur incolumes. Ejus miraculi beneficium expertus est Guillelmus Bosseterius, paremque gratiam Margarita Marci Tugietii filia cognovit. Simili præterea patrocinio Philippi de Dubes uxor salutem est consecuta. Addunt ad hæc testimonia non modicam firmitatem plerique seniores, atque in primis Joannes Regnaudus, Joannes du Carfour, & Guernus Joven, perhibentes quamplurimos (dum Francorum Principum armis usurparent) Anglos hoc febrium æstu & contagio fuisse frequenter vexatos, restitutosque sanitati. Quo sane miraculo adducti Angli Beati Martyris corpus de tumulo effossum, in Angliam transfulerunt. Speret igitur nec dubitet agrotus, & patrocinium imploret tam benefici Salvatoris, cujus opem sibi non negari confidat, si constanti fide B. Ricardi suffragium efflagitet.

Martyris
corpus mi-
raculis cla-
ram.

Ecclesi. 17. 3

E

Martyris
corpus mi-
raculis cla-
ram.in Angliam
transferebat.Episcopus
Eugubinus
operta.

DE B. TOMASSO EREMITA

ORDINIS CAMALDULENSIS,

APUD COLLEM STACCIARIUM IN UMBRIA.

AN. MCCO I
XXXVII.
XXV. MAR.Miracula
antiqua.

A Ltera nunc vice in hac tertio tome commemo-
randa nobis venit Eminentissimi Antonii Car-
dinalis Bicchii, ad opus nostrum suo favore promoven-
dum, propensio singularis. Hanc enim cum experien-
do haberemus cognitam, notum autem in Urbinæ
Ducatu aliam neminem per quem possemus nancisci
monumenta antiqua, qualia etiamnum de B. Tomas-
so repertiunda Razzius nobis persuaserat, litteras ad
eum, Apostolica Legatione in prædicto Ducatu fun-
gentem, dedimus: quibus ille acceptis, velut si bene-
ficiū accepisset eum favere rogabatur, incredibili ala-

critate effellum dedit, quod factum se libens receperat &
anno MDCLXXI, XIII die Julii misit, qua ad illius nutum
collegerat D. Alexander Sperellus Episcopus Eugubi-
nus; vir (ut enim ex merito describit præfatus Cardinalis)
tum omnigena litterarum scientia tum innocentissi-
mis moribus spectatissimus, eoque apud omnes venera-
tionis summæ, ut qui in defungendo pastoralis mu-
nere & præclaris scriptis Ecclesiam Dei locupletando,
B. Petri Damiani æmulator existat. Hac autem monu-
menta, inquit idem Eminentissimus Patronus noster, per-
gratum mihi fuerit, quanto citius reddi, ut labores
vestros

A vestros eisdem decorare valeatis, & propter diligentiam nostram spes mihi crescat operam meam sapientius vestris nutibus accommodandi.

Card. Bibo-
ni rogatus
describere

2. *Nostrum est, Eminentiſſime Princeps, nutus praestolari & venerari Tuos: vestra autem laudi totum adscribere, quod nobis agnoscimus non convenire, nisi quatenus impensa nobis opera posset redundare in Sanctos: quorum quanto est supra mortales omnes felicitas maior, ita mundanis quantiscentis; fastigiis eminentiar dignitas, & quo lubentius iis Purpura tua auctoritatem accommodas, eo ipsam reditis sublimiorem gratiorumque civium supernorum oculis. Tua autem ista tam praecara de hoc opere iudicia merito pudor noster proferre in medium formidare, nisi vulganda suaderet exempli utilitas, valituri utique apud alios, qui paria ex subjectis sibi diuicibus subministrare documenta poterunt: quis enim deinceps recusabit venire in partem laboris eius, cui antea Princeps iam gravibus universalis Ecclesiae implicatus curis, adeo prompte & sedulo manus admoveat adiutrici. Sed & hoc Beati huius honori accedat, quod miracula eius latentia hactenus in vetustis membranis, nec*

nisi cursim in Italico Razzii textu delibata, Tibi fuerint reserata, quibus in lucem educendis etiam apud Posterum immortalem redderes legationis tuae memoriam simul & ipsum Beatum, cui Umbria notum duntaxat, toti orbi proponeres cognoscendum eo tempore, quo Avunculus tuus ter Optimus Maximus nominibus novis pro sua suprema auctoritate feliciter auges Sanctorum catalogum; paulo post (quod nunc beata eius morte factum confidimus) earumdem numerum aucturus in calis.

ex veteri
MSS. libris

ubi officio
ecclesiastico
Beatus colla-
tur.

3. *Ad calem ipsius Beati quod attinet, is est tota illa ditione notissimus, & propter frequentissima quae ab eo conferuntur, potissimum hernia laborantibus, beneficiis curationis ordinem naturalem transcendens, adeo celebre ejus nomen evasit, ut huic uni debeat omnem suam nobilitatem locus, qui corporis ossa pretiosa asseruat, in cenobio Minorum Conventualium S. Francisci. Qui Fratres ut cum ibi possent Officio ecclesiastico venerari, annis Clemens VIII Pontifex, ut ex libris sacrae Rationum Congregationis docet Philippus Ferrarius in suo Catalogo Generali Sanctorum, qui in Romano Martyrologio non sunt, postquam ad hunc xxv Martii sic de eo scripsit: Colaciatis in Umbria B. Thomasi Eremitae Ordinis Camaldulensis. Camaldulensem certe habitum juvenis induit, & huius Ordinis eremita, congregationi Augustini Fortunio nulla quidem allata notitia fuit B. Thomasi, de Colle-stacciaro nuncupati, nisi post secundam ejusdem historiae partem praeulo evulgatam: ipsam tamen cum primum adeptus est ex quodam manuscripto, continente miraculorum ejus narrationem Latinam paucis post mortem annis exarata, consilium cepit, harum membranarum praesidio, & memoriae per ora traditae potterorum atque etiamnum inter dixi loci indigenas vividae adjuvamento, pleniorum illius vitam scribere: quam bona ex parte absolutam, superveniente morte, coactus est dimittere. In cuius ego vicem rogatus succedere, ad finem cepta illius perduxim, quam maxima potui diligentia, ut inter Sanctos ac Beatos Camaldulenses tuum hic locum haberet. Neque enim eo absterectus sum quod narrationis istius Latinae auctor nobis esset ignotus, siue quia suum ipse non expressit nomen, siue quia prima revoluta pagina non integer ad nos codex pervenit, seu denique quia prius ipse quoque abijt e vivis quam extremam operi suo manum imponeret. Virum namque egregia pietate & fide, atque in eo quod tractabat negotio diligentia singulari fuisse, ex ipso contextu satis apparet: cujus proinde testimonio fides haberi possit aequae ac Notario publico, (qualis fortassis etiam fuit) ad hoc constituto, ut quae de Beato viro narrabantur, authentico ac fide digno processui instruendo conscriberet.*

apud Mino-
res Carore-
sanles.

4. *Quanto autem Franciscanorum eo loci colonia antiquior sit, quam descriptionis istius annus, hactenus quidem nescimus; tamen eos jam inde ab anno mcccxxxvii, quo mortuus & translatus hic Beatus est, fuisse praecipua in aedificatione incolis, vel hinc colligimus, quod illos potissimum dignos censuerint tam pretioso thesauro asseruando, ad communem omnium afflictorum solatium. Quod ipsi sane fecerunt religiosae & Beato hanc orationem composuere in Sacris de more recitandae: Deus qui gloriam sanctitatis B. Thomasi Confessoris tui multis & magnis miraculis demonstra-
sti, da nobis quaesumus & concede, si ejus gloriosis meritis suffragari, quod in tua beatitudinis gloria cum perenni tranquillitate latemus. Invenimus hanc in tertia*

collectione miraculorum, ubi illa quae per Beatum virum D ante ejus obitum patrata memorabantur ab aliis illum subsecutis dirimit. Sunt enim quatuor partes antiqui illius MSS. quarum omnium eundem esse auctorem styli monstrat similitudo, & fide dignissimum probat accuratio, ipso illo scribentis tempore, quo res gerebantur, intra proximos ab excessu Beati annos.

Harum partium prima formam habet Instrumenti authentici, & ferme jurata miracula continet. Secunda novum exordium sumit ab hoc titulo: Incipiunt miracula gloriosi Confessoris Christi fr. Thomasi de Colle-stacciaro. Tertia de miraculis B. Thomasi antequam obitum inscribitur, & post orationem praecaratam cetera deinceps absque titulo prosequitur gesta post mortem, nec ulla terminatur conclusione: ut probabile sit ad subsequenter describenda indices contingentia, non voluntatem sed vitam vel etiam defuisse scriptori, posteris autem diligentiam ut saltem illustriora aliqua mandarent litteris. Nos ut in aliquam Vite formam hac redigeremus, ex Silvano Razio de Sanctis & Beatis Camaldulensibus prologum & primum caput Latine reddidimus: secundum deinde caput de miraculis in vita accepimus ex tertia collectione: tertium consistare volumus authentico illo Instrumento, translationem & eam sententia miracula continente; ita tamen, ut quod istis ultimo legebatur loco, de revelatione cuidam Religioso Eugubino facta, & viri Beati mortem parvo temporis intervallo praegressa, in principio capitis locaverimus. Cetera deinceps, ut sunt in nostro egrapho, capitibus quarto quintoque sumus prosecuti. Denique sextum ultimumque caput succedit, conflatum partim ex Razio praecitato, partim ex authenticis Instrumentis, postremam sacramentorum officium inspectionem continens. Retinimus autem Thomasi nomen, quamvis non ignoremus Italica lingua proprietate sic dici, quem alias Thomam diceremus; quia sic in antiquioribus illis MSS reperimus.

Illam vix
partes di-
visa.

quo vult
hic dnm?

Turbat
ab Ang. For-
tuno vitam

F

Ravennas
procedit.

VITA

Ex Italico Silvani Razzi.

PROLOGUS.

1. *Historiam Camaldulensem scribenti Domino Augustino Fortunio nulla quidem allata notitia fuit B. Thomasi, de Colle-stacciaro nuncupati, nisi post secundam ejusdem historiae partem praeulo evulgatam: ipsam tamen cum primum adeptus est ex quodam manuscripto, continente miraculorum ejus narrationem Latinam paucis post mortem annis exarata, consilium cepit, harum membranarum praesidio, & memoriae per ora traditae potterorum atque etiamnum inter dixi loci indigenas vividae adjuvamento, pleniorum illius vitam scribere: quam bona ex parte absolutam, superveniente morte, coactus est dimittere. In cuius ego vicem rogatus succedere, ad finem cepta illius perduxim, quam maxima potui diligentia, ut inter Sanctos ac Beatos Camaldulenses tuum hic locum haberet. Neque enim eo absterectus sum quod narrationis istius Latinae auctor nobis esset ignotus, siue quia suum ipse non expressit nomen, siue quia prima revoluta pagina non integer ad nos codex pervenit, seu denique quia prius ipse quoque abijt e vivis quam extremam operi suo manum imponeret. Virum namque egregia pietate & fide, atque in eo quod tractabat negotio diligentia singulari fuisse, ex ipso contextu satis apparet: cujus proinde testimonio fides haberi possit aequae ac Notario publico, (qualis fortassis etiam fuit) ad hoc constituto, ut quae de Beato viro narrabantur, authentico ac fide digno processui instruendo conscriberet.*

CAPUT

CAPUT I

*Ortus, adolescentia, sanctitas B. Tomassi.
Ex eodem Razzio.*

IN Umbriae provincia & Eugubina diocesi castellum est, Collis-staccarius dictus, qui plures pagos territorii sui limitibus complectitur. Horum unus Costa dicitur, duobus circiter passuum millibus sejunctus a castro, & B. Tomassi patria fuit: qui ibi ex honestis minimeque tenuibus natus parentibus, a primis annis futurae sanctitatis indicia claruit. Quippe puerilibus ludis nequaquam solitus oblectari, unas habebat delicias in frequentandis ecclesiis, & orationibus coram aliqua Christi vel Matris ejus aut Sanctorum cujuspiam imagine fundendis, idque etiam intra domesticos parietes pluries, non minus nocte quam interdiu. Similis erga rem divinam inter Misarum solennia affectus, similis erga verbum Dei in sacris concionibus non infructuose audiendis attentio erat. Quae cum in filio observaret pater, & summo opere probaret; sua quoque ex parte fovere cupiens tam tenerae principia pietatis, circumducebat illum comitem ad templa, ad monasteria, ad eremitarum religiosos recessus. Fuit in his etiam Sitræ solitudo, S. Romualdi anachoreti & prodigiis famosa etiam nunc, licet aedificatus a Sancto locus in Abbatum conversus sit, molestoque Commendae jugo aggraveretur.

*Inter plures
vassalla
adolescentis*

Placuit supra modum pio adolescenti religiosa sanctorum istorum Patrum conversatio: & quoniam Camaldulensem eremum praecunctis a beato Fundatore erectis ipsi laudabant, ingenti illius videndae succensus desiderio fuit, & non minori animi voluntate desiderio suo fecit satis. Quia tamen patris suae propinquior erat a Sitræ, vel alia ex causa ipsi juveni gratior, reversus ad patrem exoravit facultatem in eam se transferendi, & admissus ad habitum regulamque, vitae religiosae tyrocinium per consuetas probationes explevit, creditus etiam solenni votorum professione ibidem se obligasse Deo. Post quae arctioris vitae & majoris solitudinis succensus amore, exemplo ipsius Sanctissimi Romualdi multorumque eo tempore religiosorum, recessit inde cum bona Fratrum Sitrænsium gratia, & cum religioso quem inter eos sumpsit habitum anno MCLXXII, festinusque abiit in densam obscuramque sylvam, quae Montis Cupi latus unum asperissimum occupans, speluncam occulte jam tunc a S. Hieronymo nescio qua ex causa nuncupatam, ubi deinde Romualdini eremitæ lauram sibi aedificaverunt.

*Inter fratres
dicitur in
S. Hieronymo*

*Anterius
in vitam
dixit*

Hic reclusus Tomassius, certusque omni studio imitari tam ipsam loci praesidem Doctorem sanctum, quam animae suae spirituales Patrem, habitus sui institutique auctorem, simebat ab utroque poenitentiae severioris exempla, atque in seipso satagebat exprimere; eo successu, quem indicia quaedam certis monstrata occasionebus produnt. Nam quae quantaque ibidem gesserit ab omni humana societate remotus, observare nemo aut discere potuit: eximiam tamen vitae ejus sanctitatem fuisse, multa & grandia probant miracula, quae sub finem mortalis hujus cursus, ac deinde post consummationem divina virtute patrata inferius proferemus. Creditor autem herbarum fruticumque sylvestrium radicibus & aliis ultro nascentibus, brutorum potius animalium quam hominum, alimentis victitasse; quandoquidem nullius memoria prodat, vitam ex corrigatis viciatam, ut alii solent, elemosynis sustentasse. Similiter aestimari potest illius potus aqua fuisse, vestes autem, nisi miraculo ei fuerint conservatae aut divinitus alia subministratae ratione, prorsus attritas ac laceras seminudum ipsum inter aeris injurias destituisse.

Quae fuerint pietatis ipsius inter haec exercitia difficile dictum est, hoc ex ipsiusmet relatu constat, familiarum ei fuisse meditationem de vita Christi, prout quamlibet ejus partem annuus dierum festorumque referebat cursus: quod idem de Sanctorum festis dictum intellige. Sub hac placuit omnipotenti Deo absconditam diu lucernam super candelabrum ponere, quod hac occasione factum est. Circuibat forte per sylvam nescio quid quaerens corpori sustentando, cum a sua spelunca remotior aliquantum observatus est ab opilionibus quibusdam: quibus quod viderant divulgantibus, sparsa quaquaeverum de eo fama, plures pluresque quotidie eliciebat ad eum, ut piis adhortationibus ad vitam ex Christianae legis norma ducendam informarentur: nec deerant qui maciei ejus compatiens, opportuna restaurandis viribus edulia submitterent liberaliter. Sed ipse in ea abundantia nihil de consueto abstinencia rigore remittens, pie oblata distribuebat misericorditer in pauperes: quorum hac esca illectorum cum magnus ad ipsum accederet numerus, nec pauci inter eos infirmi debilesque advenirent, coepit tali occasione manifestari gratia curationum divinitus B. Tomasso concessa, atque ut consummatissimae sanctitatis vir celebrari per omnes circum vicos & oppida.

*Quod clarescit
anno carnis
victus*

*Nulli cum
instatur*

Igitur excurrentibus ad eum jam passim populis, fuerunt etiam in iis aliqui, quos intimius sanctitatis ejus odor afflaret saeculares ac religiosi: qui proinde cupiebant discipulatu ejus se subicere, & cum ipso ibidem remanere. Sed erat ab omni praetura specie alienus Tomassius: itaque permittere numquam voluit, ut quis sibi adhereret aliter quam salvo jure discedendi libere quocumque & quandocumque luberet. Qui quidem licet post observatam aliquo tempore formam ejus vivendi, jure illo suo ex ejus voluntate uterentur atque recederent, semper tamen ipsum imitari studuerunt, & ubicumque commorarentur fuerunt eo nomine venerabiles, quod ejus esse discipuli censerentur. Idem praeterea tali occasione edocti varia de magnalibus Tomassi, deque vita ejus & virtutibus, & juridice super iis auditi, fideles fuere relatores & testes eorum quae partim consignata scriptis, partim mandata memoriae ad nos pervenerunt: ex quibus sequentia ante ejus obitum patrata inveniuntur in praesentia Latino MS, & sunt hujusmodi.

*Volentes
deinde
miraculorum
ipsius*

a Intervallo 4 aut 5 milliarum ad Euro-borsam: cum Camaldulim abis passuum millibus circiter 30 de quibus in Vita S. Romualdi 7 Februarii.

CAPUT II.

*B. Tomassi miracula ante obitum patrata,
ex vetri MS.*

Multifariam multisque modis nuper Deus miracula diversarum infirmitatum & etiam morborum per B. Tomassum ostendit, itaque ante ejus obitum quam post ejus mortem. Ante ejus obitum dicitur, quod dum gloriosus Tomassius in carne adhuc viveret, accidit semel quod in quodam festo S. Hieronymi, cujus vocatur ecclesia a heremita ejus, quod plures Sacerdotes ex devotione venerunt ad praedictam heremitam ad celebrandum: & cum peterent de vino pro sacrificio, nihilque de vino adesse quod eis dari posset responderetur, venerabilis B. Tomassius sentiens vini defectum, iussit cuidam servitori suo, qui Peccia vocabatur (& cum juramento hic Peccia testatus est) portare duas ampullas, aqua de cisterna plenas. Et deferens ampullas aqua plenas dedit viro sancto: qui accepit unam illarum ampullarum cum una manu in sacratori loco flexis & nudis genibus, & cum alia signo Crucis ediso benedixit. Et aqua

*B. Tomassi
fuit opus
in vitam
magis*

mor

A mox efficitur vinum optimum, quantum ad colorem & quantum ad saporem, quod fuerat aqua pura: & quod deserti loci paupertas non potuit, sancti viri puritas impetravit, cum quo vino fuit celebratum sacrificium. Et hoc fecit B. Tomassus coram dicto Peccia, & sibi renuit quod hoc nullatenus alicui panderet.

Sanctus puerum liberavit
 8 Quidam donna, B. Tomasso valde devota, & Santuccia nomine, habuit filium suum, Mattheum nomine, a nativitate fractum; quem portavit ad B. Tomassum, qui tunc vivebat & degebat in eremitorio B. Hieronymi, clamans & cum lacrymis dicens: Miserere filio meo, Pater, tam graviter infirmo; miserere: quoniam in te confidit anima mea. Da mihi, Pater, auxilium de tribulatione, quia vana est spes medicorum. Videns dictus Pater tantam fiduciam & devotionem in muliere, accepit filium ejus, & tetigit in loco agnitudoinis, & signavit signo sancte Crucis, & ipsum recommendavit Deo & B. Hieronymo. Quid plura? Extemplo puer a predicta infirmitate meritis B. Tomassi perfecte liberatus est. Eadem Santuccia habebat alium filium habentem morbum caducum, quem duxit ad S. Tomassum, & Sanctus eum recepit in visceribus caritatis: quem benedixit, tetigit, & signum sancte Crucis fecit: & continuo dictus puer a predicta infirmitate liberatus est.

Sanctus puerum liberavit
 9 Cum adhuc in terris beatissimus Christi Confessor Tomassus maneret, quidam donna, c Vanna nomine, de Kantiana comitatus Eugubii, habebat filium suum rupturæ infirmitate obnoxie gravatum; ipsumque ad Sanctum cum magna devotione festinavit portare. Qui sicut pius, misericors & amator pauperum, accepit, & tetigit locum infirmitatis, & fecit ibi signum sancte Crucis, & benedixit eum & reddidit matri suæ, dicens: Spera in Deo, & fac bonum, & duc puerum ad altare B. Hieronymi, & dabit tibi petitionem cordis tui. Quæ credidit & puerum recepit, & antequam perveniret ad altare B. Hieronymi, scrutata est locum infirmitatis pueri, & invenit ipsum B. Tomassi meritis perfecte sanatum. Eodem tempore B. Tomassus, cum adhuc in carne viveret, liberavit a rupturæ infirmitate Petrum d Massoli de castro Collis-stacciarum, tangendo & signando ipsum in loco agnitudoinis signo sancte Crucis, & statim sanatus est.

Sanctus puerum liberavit
 10 Alio quoque tempore cum plures venatores irent venatum per desertum, in quo manebat B. Tomassus, cum adhuc in carne viveret, ita ut omnibus alimenta deficerent; tamen decem de istis venatoribus pro urgenti valida fame petierunt a B. Tomasso aliquid ad manducandum, cum vehementer esurirent. Servus Dei eis respondit: In domo non est nisi unus panis parvunculus, quem possum vobis largiri. Tandem dixit Peccia servitibus suis: Festina & mensam quam cito pone. Et sedentibus ad mensam decem illis venatoribus, S. Tomassus accepit panem illum, & signo Crucis benedixit, & fregit deditque discumbentibus: & omnes manducaverunt de illo pane quantum voluerunt, & saturati sunt meritis B. Tomassi, & remanserunt fragmenta panis plus quam primo fuerat.

Sanctus puerum liberavit
 11 Tempore quo S. Tomassus manebat in eremitorio B. Hieronymi, vir quidam Joanniolus Cortesani nomine, de villa Plebis e S. Paterniani, habebat quemdam filium suum, nomine Bartholum, agrotum rupturæ agnitione: quem portavit ad dictum Sanctum, recommendans eum sibi attentione animi quanta potuit, ut pro eo ad Deum intercedere vellet. Cui Sanctus respondit: Vade ad altare, & ipsum B. Hieronymo recommenda: ego vero Deum pro te rogo, ut tibi det petitionem cordis tui; & signavit locum agnitionis signo sancte Crucis, & etiam ligavit puerum in loco agnitionis cum infirmitate. Hoc facto, reddidit ipsum patri suo: pater vero cum in via revertebatur solvit puerum, & invenit eum meritis beati viri totaliter liberatum.

12 Alio quodam tempore, cum B. Tomassus adhuc in carne viveret, Ginolus Massoli de castro Collis-stacciarum, dixit & suo juramento asseruit, quod ipse habuerat unum apostema in oculo suo dextero, ita quod de ipso nullo modo videre poterat: cujus rei causa cum devotione ivit ad Sanctum predictum, qui tunc manebat in eremitorio B. Hieronymi, & ostendit sibi dictum oculum, & ipse Sanctus fecit sibi sancte Crucis signum in dicto oculo. Extemplo dictus Ginolus vidit cum ipso oculo, meritis B. Tomassi, sicut prius viderat.

Sanctus puerum liberavit
 13 Vir quidam, Vannes Castellæ nomine, de Tiego comitatus Eugubii, infirmus infirmitate rupturæ ex parte sinistra per tempus duorum annorum, deliberavit una cum uxore sua ad medicum ire, quod dictam infirmitatem plus portare non poterat. Sed tamen uxor sua dixit & sibi dedit tale consilium: Vade prius ad Fratrem Tomassum: qui adhuc in carne vivebat. Quid plura? In nocte sequenti ipse Vannes dormiens somniavit hæc: Vade ad Fratrem Tomassum, & liberaberis. Qui surrexit de mane tempestive, & ivit ad Fratrem Tomassum predictum, & ostendit sibi infirmitatem predictam. Statim fecit eidem signum Crucis & dixit: Vade, quod ab hac infirmitate eris liberatus. Qui reversus est domum suam, meritis dicti Sancti perfecte liberatus.

Sanctus puerum liberavit
 14 Apud Collem-stacciarum comitatus Eugubii, puer quidam, Vitaliuccius nomine, habuit unum suorum oculorum totaliter perditum, quod de eo penitus non videbat. Quem pater omni devotione & reverentia duxit ad venerabilem virum Dei Fratrem Tomassum, deprecans eum tam humiliter quam devote, ut signum sancte Crucis in oculo filii sui infirmo faceret: quo facto puer illico liberatus est, & tamplene vidit virtute Sancti, quam de uno oculo in quo non patiebatur. Item Musonus Imperatoris de f Schegia, graviter infirmus infirmitate rupturæ, profectus fuit ad virum Dei Fratrem Tomassum, & faciens se signari in loco rupturæ signo sancte Crucis, extemplo meritis dicti Sancti sanatus est. Cum B. Tomassus adhuc in carne viveret, liberavit filium g Tosi de Colle-musica no ab infirmitate rupturæ.

Sanctus puerum liberavit
 15 Item Corcidurius de Chianano habens dolorem in capite fortissime, ivit ad virum Dei B. Tomassum, & ipse Tomassus humiliter imposuit ei manus suas sanctas, & statim ab omni dolore capitis liberatus est. Item filius Ser-Vanni, & filius Angeli Capetolæ de Colle-stacciarum infirmi infirmitate rupturæ, ducti per patres eorum ad virum Dei B. Tomassum, cum adhuc in carne viveret, & signati ab eo signo sancte Crucis, continuo meritis ejus ab omni infirmitate rupturæ sunt sanati. Quidam Beccius Ividelli nomine de monte b Pescchio puer parvulus, portatus per matrem & suum avunculum ad virum Dei B. Tomassum liberatus est ab omni infirmitate rupturæ.

a Etiam Franci & Teutonici vocem hanc aspirant: sed quæ pro loco ipsam accipiant modum alibi reperimus, Francie heremitagium dicitur.

b Sotinum vocat Razzius & filium ejus Santinum.

c Idem Nannam Buti de Rancara comit. Eugubini scribit: sed Rancaram in illo territorio nullam novimus. Cantinam oppidum exhibens tabula ad cognominem fluvium decimo milliario ab Eugubio ad Boream.

d Videtur esse diminutivum a Tomasso sicut & Massuccius alibi.

e Vulgo S. Patrignano 10 P. M. Eugubio ad occasum situm oppidulum.

f Supra Flumicinium (Æsum antiqui dixerunt) intra quintum ab Eugubio lapidem. Proprius abest quod sequitur Chiananum, Chignano in tabulis.

g Tosi Razzius legit, Moscanum autem notant tabula in Marchia Anconitana, decimo versus ortum milliari ab eremo Beati.

h Gol de Peccio vulgo, proximum eremo ad Boream vicus.

CAPUT III.

Mors & translatio B. Tomassi ipsamque secunda miracula, ex Instrumento publico.

*Monstratur
pro religio
sitate B.
Tomassi
et mira*

16 **A**D laudem & gloriam nominis suis volens demonstrare Altissimus, quod in Sanctis suis mirabilis efficitur & sublimis; cuidam Religioso de civitate Eugubii de hoc sancto Thoma visio est orta cælitus non tacenda, circa tempora sui gloriosi transitus. Videbatur aperte religioso prædicto, quod per medium montis S. Ubaldi, qui præminet a civitati Eugubii, quidam viri eremita processionem notabilem celebrarent: ante quos omnes procedebat quidam senectute venerandus, resplendens & lucidus velut sol, Ad cujus mirandum intuitum mens dormientis gaudio simul & admiratione repleta, requirebat, quis ille foret, qui in processione procedens tanto lumine resplendebat. Cognovit autem in spiritu, quod ille foret eremita Thomassus, cujus penitentiae opera Altissimus approbans, ostendebat omnibus gloriosum. Subsequentibus autem, fuit intuenti responsum, sunt ille, qui caracem suam flagellis penitentiae edomantes, huius sancti viri vestigia imitati, coronam similem & exemplaria salubria suscipiunt. Et qui vidit testimonium perhibuit, & secretum Regis Altissimi, quod in magna reverentia & devote susceperat, devote, reverenter & caute ad laudem & gloriam divini nominis revelavit. Afferbat similiter religiosus præfatus, a tempore, quo fuit sibi visio præmonstrata, propter fidem quam recepit ad Sanctum, beneficia inde plurima recepisse. Ita concluditur primum Instrumentum; quod a beati viri morte atque translatione exordiens ipsam & secunda miracula hoc tenore exequitur.

*Etiamdem
monstratur
2da*

17 In nomine Domini. Amen. Transivit venerabilis Pater B. Thomassus ex hoc mundi naufragio ad Patrem anno Domini Incarnationis MCCCXXXVII octavo Kalendas Aprilis, in festo Annuntiationis Beate Virginis, degens in eremitorio B. Hieronymi de Monte-cupo comitatus Eugubii. Cæpit autem vir Domini S. Thomassus continuo magnis & multis coruscare miraculis: quia ejus vita plena sanctitate & omnibus fuit virtutibus ornata; ut testantur illi, qui eum agnoverunt, & cum quibus ipse B. Thomassus in eodem eremitorio LXV annis solitariam vitam duxit. Cumque in diversis multarum provinciarum partibus gloriosa ejus miracula, largaque per ipsum impetrata beneficia plurimos ad Christi devotionem accenderent, & ad ipsius Sancti reverentiam incitarent, habita prius licentia ab Episcopo Eugubino, homines de Colle-stacciaro, propter ejus sanctitatem & beneficia multa ab eo recepta, ejus venerabile corpus cum hymnis & canticis & laudibus spiritualibus ad prædictum castrum detulerunt.

*Ex miracu-
lis constat.*

18 Pervenientes denique ad ipsum castrum cum jubilo, pretiosum thesaurum, quem portabant, in ecclesiam Fratrum Minorum de castro prædicto, anno Domini MCCCXXXVII octava die incunte Aprilis, cum omni reverentia condiderunt. Porro sicut vir iste sanctus, Beatissimus Thomassus, mirandis virtutum signis in vita claruerat, sic & hoc die transitus sui usque in præsentem per diversas provinciarum nostrarum partes præclaris miraculorum prodigiis, divina se potentia glorificante, coruscet. Nam cæcis, fractis, surdis, mutis, claudis, paralyticis, demoniacis, captivis, & mulieribus in puerperiiis decumbentibus, ipsius meritis remedia conferuntur, omnibusque morbis, necessitatibus & periculis subvenitur.

19 Nam eo die translationis ejus apud castrum Collis-stacciarum erat quidam, Angelus Buti Tassi nomine, qui infirmitatem rupturæ diutissime portaverat: hic

emisit vocem una cum matre, & se prædicto Sancto commendavit, ut eo tempore ipsum a prædicta infirmitate liberaret. Quid plura? exemplo meritis dicti a prædicta infirmitate sanatus est, ita quod nullum vestigium infirmitatis in eo remansit. Quidam puerulus, Massoli Bellæ filius, hujusmodi rupturæ infirmitate [laborans] devote stetit ante corpus dicti Sancti, & manum ejus sanctissimam fecit apponi in loco rupturæ: qui statim cæpit convalescere, & altera die rediens & stans ante corpus B. Tomassi totaliter liberatus est. Item B. Thomassus eadem die liberavit Andreâ Petri Benvenuti ab infirmitate rupturæ, qua duriter patiebatur, sicut ipse cum juramento coram toto populo confessus fuit.

*Ipsa die
translationis
coram
plurimum
personarum
betula.*

20 Eodem tempore Bartolus Guidonis de villa Maina, suo juramento affirmavit, quod fuerat rupturæ infirmitatem passus per tempus viginti quinque annorum, & plus quam semel & pluries recommendavit se B. Thomasso, ut liberaret ipsum a dicta infirmitate. Tandem meritis dicti Sancti gratiam obtinuit, & cum gaudio ad patriam reversus est. Item liberavit B. Thomassus quemdam puerulum, Matthioli Philippotii de villa d. Collis-filiorum-Ugonis filium, fractum ex utraque parte, ut Matthiolus pater ejus suo juramento coram omnibus confirmavit. Nicolotius e. Melli de villa Maina suo juramento asseruit & dixit, quod ipse fuerat passus rupturæ infirmitatem per tempus duorum annorum: qui recommendavit se B. Thomasso, humilitate qua potuit, itaque meritis & precibus dicti Sancti restitutus est pristinae sanitati.

E

21 Quidam de villa f. Montis-S. Apollinaris, Butellus Petrutii nomine, suo juramento dixit & asseruit quod ipse habet & quamdam suam filiam parvulam, fractam circa umbilicum, & omnes medici unanimiter sic eam judicabant: qui recommendavit eam B. Thomasso, promittens sibi quod, si eam liberaret, ipsam duceret ad ejus tumulum visitandum, & ibi lumbare cerceum poneret. Et voto jam emissio, puella meritis dicti Sancti a dicta infirmitate liberata est, Item B. Thomassus liberavit Joannem Salutem, de villa g. Nai comitatus Callii, ab infirmitate rupturæ, sicut ipse coram omnibus affirmavit. Puer quidam Blasius nomine, de villa h. Paraventicomitus Callii, erat contractus crure ejus dextero, ita quod a genu usque deorsum quasi lignum videbatur, & ipse nullatenus poterat ambulare. Ejus mater compatiens filio suo totaliter perditio, ipsum recommendavit B. Thomasso. Mirabile certe: illico facta recommendatione puer surrexit, & libere cum aliis pueris ambulavit: & hoc mater sua suo juramento affirmavit.

*g. sanctum
contrahit
duo;*

22 Soror Angeluzia Joannis de Colle-stacciaro, de monasterio S. Mariæ de Via-nova, attracta renibus fuerat per annos sex, ita quod erigere se minime poterat, & patiebatur vehementer illum dolorem: quæ humiliter se B. Thomasso pro salute recuperanda recommendavit, & visitans corpus personaliter, continuo meritis Sancti prædicti sanitatem obtinuit, ambulans recte & sine aliquo dolore. Sequenti die post ejus translationem mulier quædam de i. Sigillo, Florentia Alexandri nomine, habebat manum impeditam & digitos manus recurvos, taliter quod manum aperire nullatenus poterat: quæ etiam cum lacrymis B. Thomasso pro sanitate manus perditæ se recommendavit, & videntibus omnibus circa corpus dicti Sancti adstantibus, statim ut tetigit manus S. Thomassi manum suam libere extendit, & plenam sanitatem recepit, sicut ostendit coram omni populo. Finola Rose de k. Buravio pedem habebat graviter a l. sufo vulneratum: quæ se humiliter B. Thomasso recommendavit, cujus meritis libere a dicto vulnere & dolore est liberata.

*postea die
curatur
manus unius
ille.*

23 Captola de m. Foniano habebat manum suam perditam totaliter, quod cum ea operari aliquid nullatenus

per se facta.

A tenus poterat: quæ recommendavit se pro sanitate B. Thomæ, & exemplo meritis dicti Sancti manum prædictam rehañe sine aliquo impedimento sanam & liberam. Item B. Thomæ liberavit Mariam Ceccoli de villa Ansciani, quæ habebat latus dexterum perditum, & os prope aurem retrorsum, cujus meritis plenam sanitatem recepit, & hoc pater ejus cum juramento asseruit. Marcus Adjutori de Podio-Molino patiebatur obnoxie dolorem in spatula & in collo, taliter quod nullatenus poterat se volvere, & recommendans se B. Thomæ libere restitutus est pristinae sanitati. Quidam, Mathias Jannioli nomine, fuerat passus annis quindecim & amplius unam scrofolam in summitate capitis, grossam ad instar ovi galline, qui se humiliter B. Thomæ recommendavit & obdormivit: revigilans autem se, in prædicta scrofolam invenit maximum pruritus ardorem & exustionem carnis: & scalpens & pruriens, statim dicta infirmitas crepuit, & meritis dicti Sancti perfecte est liberatus.

24 Eodem die ejus translationis, Agnes, Neri filia, de Colle-Stacciaro, dolorem fortissimum in sua mamilla patiebatur, taliter quod filium suum minime lactare poterat: cujus rei causa se humiliter B. Thomæ recommendavit, & cepit manum Sancti, & posuit supra suam mamillam morbidam, & illico sanata est. Eodem die uxor Ceccoli de p. Cupo, quæ fuerat passa octodecim mensibus & ultra dolorem in tibia sua, recommendans se B. Thomæ sanata est. Eodem die, uxor Ricci Joannis de Colle-Stacciaro, non habebat de lacte, ut nutrirer filiam suam. Vir suæ eam recommendavit B. Thomæ, promittens imaginem ceream super ejus scipulum ponere: & voto jam emissio statim illa habuit de lacte sufficienter ad puellam nutriendam. Uxor Ceccoli Margarita fuerat passa pluribus annis morbum caducum, & recommendans se precibus humilissimis B. Thomæ liberata est.

25 Quidam puer, Angelellus nomine, Mathia Valentini filius de Fossato, habebat unum apostema valde periculosum in mamilla dextera, itaque a quinque medicis fuerat de salute diffidatus: cujus pater tristis & dolens cum lacrymis, eum B. Thomæ recommendavit: extemploque sibi apparuit, qui apposuit super apostema modicum de unguento. Et tenuit dictum unguentum super dictam infirmitatem diebus novem; & amoto unguento in fine novem dierum, asseruit cum juramento dictus pater, quod meritis dicti Sancti puer a dicta infirmitate liberatus est. Quidam de Eugubio patiebatur malum squinantia in gutture suo; recommendans se B. Thomæ, statim meritis dicti Sancti liberam & integram sanitatem recepit. Item Andreas Margarita, scriptor, Nobilis de Eugubio, gravem patiebatur infirmitatem, scilicet mentis alienationem & pessimam occidendi se tentationem. Tandem, ut potuit devotissime, una cum uxore sua se B. Thomæ recommendavit; & mox cepit convalescere, & meritis Sancti prædicti restitutus est pristinae sanitati. Item liberavit Armanutium Corradi de Colalto a febre continua, qua durissime affligebatur.

26 B. Thomæ liberavit alias duas mulieres temporibus diversis a spiritibus immundis: quarum una vocabatur Santucia de Rubeano, altera vero Cresciola, quæ vexata fuerat a dictis spiritibus per triginta annos & ultra: & demones in ea existentes, qui erant plures, terribilissima & horribilissima faciebant, ut testantur illi, qui viderunt. Etiam B. Thomæ liberavit aliam mulierem de Vite-grossa a spiritibus immundis vexatam annis septem. Clara uxor Venturæ de Colle-Stacciaro pluribus annis passa fuerat obscuritatem oculorum suorum, ita quod modicum licet etiam a longe recognoscere sive videre poterat, quasi semicæca: & veniens cum lacrymis ad tangendum corpus B. Thomæ, & se sibi de-

vorissime recommendans, statim tacto sacro corpore D. viri Sancti visum fuit sibi, quod quidam pannus recederet ab oculis ejus, & mox confessa est cum juramento asseruit coram omni populo, quod plene & perfecte videbat a longe & de prope, & meritis gloriosi Thomæ restituta est pristinae sanitati.

27 Gasconius Ghirandasci de Aretio, degens in Insula Manfredi, totaliter erat perditus, & a planta pedis usque ad verticem capitis non erat in eo sanitas: itaque non poterat aliquid membrum corporis movere; sed semper oportebat quod per alium cibaretur. Dictum fuit sibi: Recommenda te B. Thomæ: quod effecit, cum multis lacrymis ipsum invocando. Et facta recommendatione statim cepit se adjuvare, & in seipso sentire valorem & virtutem dicti Sancti & ambulare per seipsum: quod prius nullatenus poterat sine adjutorio. Et veniens ad ejus tumulum, gratias agens Deo & B. Thomæ, ostendit se esse liberatum, ambulans & exiliens coram populo. Eodem die Translationis ejus Paulus Salimbene de Braccolo recommendavit sibi filium suum, qui laborabat in extremis, & magis sperabatur de ejus morte quam de vita: & facta recommendatione statim cepit convalescere, & in die sequenti portaverunt eum parentes ejus ad corpus B. Thomæ sanum & hilarem.

28 Item B. Thomæ liberavit a morte Canisum Ceccoli Petri de villa Ansciani, qui fuerat infirmus per tempus unius mensis, & omnibus videbatur ipsum mori: cujus rei causa parentes ejus devotissime & cum lacrymis ipsum recommendaverunt B. Thomæ: & continuo puer cepit convalescere & meritis dicti Sancti restitutus est pristinae sanitati. Jacomellus Caccioli existens pluribus annis surdus, ita quod modicum audiebat, nisi cum clamoribus & validissimis vocibus: recommendans se B. Thomæ statim rehauit auditum: & hoc cum juramento asseruit coram omni populo. Domina Catharina uxor Andreæ, dixit & suo juramento asseruit, quod ipsa habebat maxillam suam dexteram amotam & disjunctam de loco suo, ita quod medici non credebant ipsam liberari & diffidaverunt eam, nec poterat aliquid comedere, licet bibere tantum dederunt sibi aliquas medicinas, quas dicta mulier nullatenus recipere poterat. Tandem se humiliter recommendavit B. Thomæ, & medicinas medicorum seposuit: & dormiens de nocte & revigilans se invenit meritis B. Thomæ si integre & perfecte liberatam.

29 Angela uxor Buccanuti de colle S. Martini prope Sigillum, portavit ad B. Thomæ, quemdam filium suum, nomine Thomæ, quem peperit ipsa Angela mortuum, ut suo juramento asseruit: & pluribus experimentis fuit per obstetrices probatum, si in illo corpuseculo esset aliquo modo de spiritu: & judicatum fuit ab omnibus quod non. Videns hoc mater pueri, dolens & tristis, una cum obstetricibus recommendavit eum B. Thomæ, vovens, si eum resuscitabat a mortuis, ut posset baptizari, quod ipsum portaret ad tumulum ejus visitandum, & cingeret sepulcrum. Et voto jam emissio, facto modico intervallo, puer meritis B. Thomæ baptizatus fuit, ut testantur illi, qui eum viderunt; & obstetrices & mater pueri ipsum omni populo ostenderunt.

a Quod illa meridiem respicit.

b Nescimus quo modo Razzius hinc confecerit mortuum esse B. Thomæ anno ætatis 75.

c Ugellus tom. 2 Italia sacra Petrum de Gabriolis a Porosomoniensis Episcopatu Eugubium fuisse translatum scribit anno 1326, & ossequio ad annum 1345. dista.

d Razzius præstatum lepore filios Ugonis de Colle sanatos: in tabulis B. del figliolo notatur intra 4 lapidibus ab Eugubio.

e Idem Milla scribit & ex eodem, puta Mella vel Colle, suis se Nicolium asserit.

f Distat a M. P. Eugubio ad Boream.

g Absit

- A *g Abbat Collis ad Bream milliaribus 4 Cofacciaris circiter.*
 EX MSS. *h Cofacciaris diffia versus eandem partem solis milliaribus 12.*
i Ad Euronotum Cofacciaris millibus 6.
k Butanium Razzius legis: neutrum nomen tabula exhibent.
l Sape Italis sumitur pro scapo ligneo superius acuto.
m Forpian Foranum est trans Clanius paludes, media inter Senas & Perusum via.
n Afcianum Razzio, estque inter Senam urbem & jam distat paludes.
o Marchia Anconitana villa inter Anximum & Jesi, Cofacciaris diffia 30 P. M.
p In eadem Marchia 8 milliaribus vicinis Cofacciaris quam Molinum.
q Oppidum Cofacciaris ad Euronotum diffia 5 P. M.
r Marchia vicus in colle ad Asonem fluvium.
s Zuccherutium legis Razzius.

CAPUT IV.

Secunda collectio miraculorum B. Tomassi
ex MSS.

*Sanatur
ab heresia
et in Pi-
sauris*

30 **C**Um per universam provinciam Marchie ac etiam alias provincias undique adjacentes beatissimi Confessoris Christi Tomassi fama crebresceret, & Joannes Saracinelli de civitate Pisauri, durissimam infirmitatem rupturæ ex utraque parte & crudelissime pateretur, venit Collem-stacciarium ad sepulcrum prædicti Sancti, stans pluribus diebus ac noctibus ante ejus sepulcrum, rogans precibus omnibus, quibus poterat, ut ipse ab ipsa crudelissima infirmitate eum liberaret. Igitur peractis omnibus precibus abscessurus ipse Joannes, prostravit se ante sepulcrum Confessoris Christi, & cepit cum lacrymis exorare suffragium. Interea dum orationis prolixitas tenderetur, somno Joannes arripitur & dormivit, & revigilans, se invenit a prædicta infirmitate meritis & precibus prædicti Sancti totaliter liberatum. Duo etiam alia miracula fecit prædictus Sanctus, quæ omnino non sunt tacenda: scilicet quod duobus restituit visum & gressum, quibus sensibus erat quilibet totaliter privatus.

Inter,

31 In eadem provincia Marchie, dum vir quidam, Georgius nomine, de villa Casarella de districtu a Saxiferrati, filium suum habebat infirmitate rupturæ obnoxie gravatum, una cum uxore & matre prædicti pueri portaverunt ipsum infirmum ad tumulum Confessoris Christi Tomassi, ubi ipsum devotissime recommendantes precibus & meritis dicti Sancti, sanum & incolumem ab omni infirmitate rupturæ de ante sepulcro levaverunt. Apud **C**astrum S. Angeli in vado in provincia Marchie erat vir quidam, Magister Jacobus nomine, qui infirmitatem rupturæ annis quinque durissime portaverat. Hic audiens miracula, quæ Christi confessor Tomassus habentibus istam infirmitatem faciebat, ad sepulcrum ejus humillime profectus est, ubi recommendans se dicto S. Tomasso, oratione perfecta a prædicta infirmitate precibus & meritis prædicti Sancti illico sanatus est.

Ex MSS.

*rusticus
pauper*

32 In comitatu Mathalicæ apud villam Puggetti in provincia Marchie, cum quidam rusticus, Tomassus nomine, rupturæ infirmitatem pateretur fortissime, quod per annum & ultra dictam infirmitatem passus fuerat, venit Collem-stacciarium ad visitandum corpus B. Tomassi: & statim oratione perfecta, sensit se precibus & meritis dicti Sancti ab infirmitate prædicta liberatum esse. Religiosus quidam, Fr. Aloysius nomine, B. Tomasso valde devotus tunc temporis quando Sanctus vivebat, & in hospitali quodam prope Fossatum trahens moram, gravabatur tam gravi languore rupturæ infirmitatis, tamque prolixo tempore per triginta annos & ultra, quod videbatur aliquando jam morti proximus esse. Et ideo prædictus Frater moriturus, audiens depositionem corporis beati Confessoris Christi Tomassi,

*Quidam
religiosus.*

ad ejus corporis translationem de eremitorio prædicto, **D** in quo migravit ad dictum locum Collis-stacciaris, subito venit ad ejus corpus visitandum, rogans prædictum Sanctum instanter, ut pro se ad Deum intercederet, quatenus scilicet ipsum a languore tam gravi tamque prolixo liberare placeret. Oratione autem præmissa, & facto modico intervallo, meritis B. Tomassi plenè sanatus est restitutus.

*Ipse Remus
hereticus
pauper*

33 Multis vero miraculis claruit B. Tomassus, & maxime circa pauperes, ægrotos infirmitate rupturæ, ratione compassionis, quia ipse tempore suæ vitæ ad visitandum corpus suum istam infirmitatem sustinuit. Nam apud Eugubium erat quidam Gouentis, Francioli nomine, qui per tempus septem annorum & ultra istam infirmitatem sustinuit, tandemque se humiliter B. Tomasso recommendavit, & tangendo suo digito ex devotione monumentum dicti Sancti, & postea locum suæ ægitudinis, mox meritis dicti Sancti ab illa infirmitate curatus est. Item liberavit apud Eugubium B. Tomassus de infirmitate rupturæ, quemdam juvenem, nomine Joannem. In castro Colli-stacciaris prædictus Sanctus item liberavit ab infirmitate rupturæ Baldurium Massoli, de villa S. Andreæ, graviter infirmum a dicta infirmitate per spatium duorum annorum. Et ipse Baldorius venit cum omni reverentia & devotione ad visitandum & tangendum corpus dicti Sancti, dum jaceret in feretro insepultum in ecclesia E. Fratrum Minorum: & flexis genibus stetit ante ipsius corpus, & perseveravit, dicens: Pater sancte, misere mei. Et quia omnes virtutes currunt in studio, sed sola perseverantia accipit bravium, completa sua oratione surrexit, & invenit se plene meritis dicti Sancti restitutum sanitati.

*Idemque
pauca
dixit, inter
sanos*

34 Apud castrum & Pasce-Jupi comitatus Eugubii B. Tomassus ab infirmitate rupturæ liberavit Venturum Benincasæ, qui per tempus viginti annorum prædictam infirmitatem passus fuerat. Cola Baldelli de civitate Eugubina, ægrotus rupturæ ægitudine, venit ad visitandum corpus S. Tomassi, confessus & contritus suorum peccatorum: qui statim cum intravit ad pilum dicti Sancti, & se sibi precibus subjectivissimè humiliter quam devote recommendavit, meritis prædicti Sancti illico sanatus est. De civitate Eugubii Angelucia, uxor Andraccioli, apportavit filium suum Stephanum, infirmum rupturæ infirmitate, ad visitandum B. Tomassi sepulcrum, & recommendans eum dicto Sancto, continuo liberatus est. Nuper apud Eugubium Baldellus Guirardelli & Domina Barthola uxor ejus, portaverunt ad sepulcrum B. Tomassi quemdam eorum filium, a **E** nativitate fractum & probatum secundum iudicium omnium medicorum de dicta civitate in ista arte perituro: cujus præ dolore cum devotione non modica ipsum recommendaverunt, & facto modico intervallo e vestigio meritis dicti Sancti puer liberatus est.

*C
peripneumonia
vix*

35 Illa die, quando corpus B. Tomassi transferebatur de eremitorio B. Hieronymi Collem-stacciarium, Paulus Masturcius de prædicto castro, qui fidelissime operatus fuit in faciendo pilum prædicto Sancto, durissime patiebatur rupturæ ex parte sinistra infirmitatem, & recommendans se pro sanitate recuperanda, humillime flexis genibus, & precibus omnibus adoravit ejus corpus quando portabatur, & statim meritis dicti Sancti est restitutus pristinae sanitati, ut asseruit & cum juramento affirmavit. Puer quidam septem annorum a sua nativitate fractus, Joannes Marchelli Borgaldane nomine, de civitate Eugubina, recommendavit se B. Tomasso humiliter, & cum voto, si liberabatur eum a dicta infirmitate, quod cingebat ecclesiam circumcirca de candela, ubi ejus corpus tumulatum erat, & hoc facto, mox meritis dicti Sancti ab infirmitate curatus est.

A 36 In comitatu Eugubino apud Serram d. D. Brunamontis erant duo viri, unus surdus, & alter mutus. *furdus, mutus, surdus* Surdus vocabatur Venurellus Ugolini, qui per tempus trium annorum & ultra steterat, quod nullo modo poterat alium audire, ita amiserat sensum auditus. Mutus vero vocabatur Petrus, qui per mensem & ultra steterat, quod loqui penitus non poterat, ita perdidit officium lingue. Quid plura? Venientes isti insimul & una cum aliis de contrata ad visitandum corpus B. Tomassi, mutus libere incepit loqui, & surdus audire, stupentibus & lætantibus omnibus cum quibus comitabantur. Tandem omnes venerunt pariter ad tumulum dicti Sancti, benedicentes Deum, qui per famulum suum surdo reddidit auditum, & muto loquelam. Quædam mulier, Domina Flos nomine, de villa Platearum, comitatus Eugubini, totaliter exstitit per tempus & tempore surda: quæ ut potuit tam humiliter quam devote, & cum omni reverentia recommendavit se B. Tomasso, quatenus ipsam a prædicta infirmitate liberaret: & confestim, visitato ejus sepulcro, meritis dicti Sancti perfectæ habuit auditum.

B 37 Cum quidam de Urbino, Vannes Silvestri nomine, fuisset captus a malandrinis seu a prædatoribus in contrata Molendini de vada, in loco horroris & vastæ solitudinis, inter comitatum Castellani, Calliensem, & Eugubinum, & omnium suorum bonorum spoliatus ac etiam vulneratus crudelissime; duxerunt eum ad locum magis privatum & remotum ut redimeret se, & ut possent ab eo magnam pecuniam extorquere: unde jam propter timorem pene spiritum exhalabat. Qui Vannes recommendavit se B. Tomasso omnibus viribus cordis sui, ut eum liberaret de manibus iniquorum istorum. Rogatione facta, statim tres ex dictis deprædatoribus dormierunt, & quartus vigilabat ad custodiendum eum. Iterum iste Vannes precibus & lacrymis rogavit B. Tomassum, quod etiam iste quartus, qui ipsum custodiebat dormiret, ut ipse quoquo modo evaderet. Mirum dictum! oratione completa, quartus dormivit, & statim prædictus Vannes manibus de retro ligatis, & fortissime vincularis discessit ab eis, & juxta posse fugit sic ligatus usque ad locum Planelli de comitatu Callienti: itaque meritis prædicti liberatus, illico ad ejus sepulcrum venit, & devote B. Tomasso gratias reddidit.

C 38 Quædam donna, Cadherutia Minici nomine, de castro Pergulæ, comitatus Eugubii, monstruose habebat gulam instatam suæ pueritia, & quasi ad instar ovi tumefactam: quæ recommendavit se B. Tomasso devotissime, rogans ipsum, ut sibi amoveret opprobrium tumefactionis. Venit ad visitandum corpus dicti Sancti: continuo meritis gloriosi Tomassi ipsam ipse sanavit. Item liberavit B. Tomassus, Mattheum Magi nomine, de Branca comitatus Eugubii infirmum rupturæ infirmitate, sicut ipse dixit, & suo juramento affirmavit. Item liberavit B. Tomassus, quædam aliam puellam, filiam Bartholi, quæ cecidit & fregit manum dexteram, & meritis B. Tomassi liberata est. Cum vir quidam, Angelutius Pescia nomine, de Tiegio comitatus Eugubii, esset graviter infirmus, ita quod a planta pedis usque ad verticem non esset in eo sanitas, plenus scabie & postematibus, tantum quod, quasi leprosus videbatur, nec poterat sese in lecto volvere nisi ab alio voveretur & portaretur, se devotissime B. Tomasso recommendavit: qui extemplo incepit convalescere, & meritis B. Tomassi est restitutus pristinae sanitati.

39 Vir quidam Bonaventura Aleuntii, de castro Montirolis, comitatus Fanenensis, a sua natiuitate validissimis infirmitatibus laborans in genu & tibia, graviter & miserabili cruciatur urgebatur, ita quod singulis horis novum patiebatur dolorem: qui infra se recolligens, sic ait: Mi Pater, S. Thoma, non sum

dignus orare te, nec exaudiri a te: sed rogo vestram pietatem, ut mihi a Deo impetres beneficium sanitatis. Cum ergo diu cum devotione exoraret, sepulcro dicti Sancti visitato, ab omni infirmitate sui corporis meritis ipsius Sancti totaliter est liberatus. Cum autem quædam donna, de castro Montirolis comitatus Fanenensis, haberet offuscatum unum suorum oculorum, qui cum dolore nimio sanguine regebatur, & hoc per spatium temporis; cucurrit ad fontem misericordiarum & pietatis scilicet ad visitandum corpus B. Tomassi, cui intime se recommendavit, & modico tempore elapso, perfectam liberationem obtinuit.

40 Quædam donna, Luminella nomine, de S. Secundo de prope Eugubium, habebat pectus ita opilatum & malis humoribus plenum, quod vix poterat anhelare & manibus adoperari: & recommendans se B. Tomasso, extemplo gratiam liberationis recepit. In comitatu Eugubino apud Padulem erat quædam mulier, Saniola Marci nomine, quæ habebat apostema in mamilla dextera cum tumore immodico, ex cuius dolore, præ timore, quod non coqueretur sive incidere per manus medicorum, læpe sapius febricitabat: cuius rei causa cucurrit ad monumentum S. Tomassi, cui prece humili & devota se intime recommendavit. Mirandum certe: continuo ista infirmitas paulatim recessit, & precibus & meritis dicti Sancti fuit totaliter liberata.

41 Quia vero B. Tomassus præclarus eximie sanctitatis existerit, post ipsius transitum, multis miraculorum prodigiis supernæ bonitatis immensitas ostendit. Nam vir quidam, Ciartia Rubei nomine, de villa S. Silvestri de Branca, comitatus Eugubii, suo juramento asseruit, quod in planta pedis dexteri ipsius quædam sentis intravit, de qua forte medietatem extraxit, ut potuit, alia medicas intus in pede remansit. Quid plura? Vulnere solidato medicamine, dolorem fortissimum patiebatur continue: qui Ciartia incepit dicere: Miserere mei, Pater S. Tomasse, qui clamo ad te die ac nocte: inclina, Pater, aurem tuam & exaudi me, ut liberer, quia homo inops & pauper sum ego: & promitto, si hoc recipiam, visitare sepulcrum tuum & portare unam imaginem ceceam. Mirum certe: facta voto, pertinas pars sentis, quæ in pede remanserat, ex opposito, scilicet ex parte superiori, exivit, & sic meritis B. Tomassi restitutus est sanitati.

42 In eadem civitate Eugubina, cum quædam donna, Baldutia nomine, ut asseruit & juramento affirmavit, haberet filium suum, Murianum nomine, semimortuum per spatium unius diei (& ab omnibus sic reputabatur, quia non videbat, nec audiebat, nec etiam loqui poterat) lacrymose ac devote ipsum pro salute recuperanda B. Tomasso recommendavit, qui exinde meritis prædicti Sancti sanitatem recepit. Quædam mulier de Rancara, comitatus Eugubii, dum ambularet inter vepres seu inter urticas, juravit & dixit, quod quoddam fustum in pedem ejus dextrum intravit, & aliquantulum de ipso in pede remansit, ita quod ab aliquo videri minime poterat: & ipsum sic duobus mensibus portavit, sentiens diu noctuque in pede maximum dolorem: quæ ut recommendavit se B. Tomasso, continuo ipsum fusi frustum vidit se, & exivit ex eadem parte aliunde, & sic meritis Sancti prædicti pristinae sanitati restituta est.

43 Vir quidam, Venturellus nomine, de Valeccis, comitatus Eugubii, tres annos, & ultra habuit dolorem capitis, ut dixit & suo juramento affirmavit: & maxime ab uno mense citra ita dictum capitis dolorem patiebatur, quod erat effectus amens & dormire nullo modo poterat: ad invocandum B. Tomassum tota devotione & recommendatione se contulit, & visitato ejus sepulcro, ex amussi, id est, integre, meritis B. Tomassi extemplo liberatus est. Quædam de villa Maina, comitatus Eugubii, Melioratus nomine,

A nomine, dixit & suo juramento affirmavit, quod ipse ascendens in quandam quercum ad ligna incidendum, & improvise cum securi incidit sibi brachium; non tamen totaliter, sed modicum ibi de substantia carnis & pellicula non incisa remansit: qui statim recommendavit se Deo & B. Tomasso, & sic remansit in arbore per medietatem unius horæ, quousque consanguinei venerunt, & de arbore eum deposuerunt, & paulatim & sine aliquo membri defectu, meritis B. Tomassi, restitutus est pristinae sanitati.

44 Apud Eugubium B. Tomassus liberavit Allevupum, nomine Joannem, a quadam turgida infirmitate, quam ipse h. Allevupus sub digittello brachii sinistri maximo cum dolore patiebatur & passus fuerat per spatium octo dierum: qui audiens famam B. Tomassi, se sibi cum voto recommendavit: & visitato ejus tumulo, mox sanus Allevupus ad suam civitatem reversus est. Petrus i. Putii de castro S. Benedicti comitatus Eugubii, dixit & suo juramento affirmavit, quod habebat filium suum, Paganinum nomine, qui erat apud medicum, & faciebat se corari ab infirmitate rupturæ, & ex nimio dolore passus est febrem crudelissimam cum lacrymosis gemibus se recommendavit B. Tomasso pro salute brachii sui, & veniens ad ejus tumulum continuo meritis ipsius Sancti extitit liberata, sicut juramento asseruit & toti populo ostendit.

45 Quidam de Serra-hordeorum, comitatus Eugubii, Andreuculus nomine, patiebatur malum a corde & continuam febrem, ita quod medici diffidaverant eum, & in extremis quali laborabat: & ut ipse potuit se B. Tomasso recommendavit, ac mox cunctis stuporibus & mirantibus, meritis dicti Sancti de lecto sanus surrexit. Quidam de Sigillo, Petrus Scagnucii nomine, dixit & suo juramento affirmavit, quod ipse fuerat infirmus a quatuor annis citra de gutta artetica, ita quod portabat caput tantum depressum, quod omnes videntes mirabantur, & nullo modo poterat illud elevare. Qui recommendavit se B. Tomasso cum voto, si liberaret eum a dicta infirmitate, quod ipse veniret de Sigillo usque ad ejus tumulum in disciplina se sustinendo: factoque voto, & Domino concedente, meritis Sancti predicti integre sanatus est.

46 Apud villam i. Montis-Juliani comitatus Eugubii, B. Tomassus liberavit Ualdum Putii Rudulini, qui passus fuerat febrem continuam cum vermibus intestinorum diebus quindecim, ita quod medici & omnes alie persone, de ipsa infirmitate credebant penitus ipsum mori: qui recommendavit se B. Tomasso, & meritis B. Tomassi plenæ sanitati restitutus est. Item B. Tomassus liberavit Dominum Sabarellum de villa Montis-Juliani, qui habuerat continuam per tempus viginti quatuor dierum, & etiam sputum sanguineum per tempus trium mensium; ita quod medici diffidaverant eum, & omnes de dicta infirmitate credebant eum mori: qui recommendavit se B. Tomasso, & continuo dictæ infirmitates cessaverunt, meritisque dicti Sancti liberatus est.

a Abest Cassaciario trans Sentinum flumen P. M. 2.

b Intervallo 15 milliurum ad Orientem indeidem distans oppidum.

c Proximus hic oratio ipsius Beati locus est.

d Distans Eugubio ad meridiem trans Saodam rivulum P. M. 5.

e Videtur sic Italici dici, ut propriis malefactorum significet, cuius vita, sic suis manus esse solas, a Malandati in rem malam ire.

f Triangulum haec urbes inter se constitunt, distans ab invicem P. M. circiter 20, singula.

g Ad Euro-montem Eugubii intervallo milliurum 7.

h Veror ut fama scriptura sit: infra Allenceptus legi videbatur, forte legendum Alleviatus.

i Ita dicitur pro Philippus.

K Tuscanis Baco generis vermem significat, antonomastice D autem bombycem.

l Abest 4 circiter milliuribus Eugubio ad Occasum trans Saodam.

CAPUT V.

Tertia similitum miraculorum collectio ex iisdem MSS.

47 Quidam donna, Aguele Morici nomine, de S. Vito de provincia Marchia, vehementem tibialem dolorem patiebatur a sua juventute: quæ recommendavit se B. Tomasso, & visitans ejus tumulum, ab omni dolore liberata est. Marinus Mercati, de villa Maina comitatus Eugubii, habebat pedes, tibias, brachia plena scabie, & pustulis pessimis, & maxime in uno suorum pedum, ita quod calcare se nec ambulare poterat: & recommendans se predicto Sancto, statim meritis dicti Sancti humor ille pessimus incepit deficere, & modico tempore jam elapso est restitutus pristinae sanitati. Dialta, uxor Ceccoli de Eugubio, habebat brachium obnoxie impeditum, & quali aridum, ita quod nil cum eo poterat operari: quæ lacrymosis gemibus se recommendavit B. Tomasso pro salute brachii sui, & veniens ad ejus tumulum continuo meritis ipsius Sancti extitit liberata, sicut juramento asseruit & toti populo ostendit.

48 Quidam de Perusio, Ceccus Petri nomine, degens in castro Sigilli, febrem fortissimam cum vehementi dolore capitis patiebatur: qui recommendavit se B. Tomasso, ut potuit, & alii assistentes orabant Sanctum predictum pro eo. Notabile valde: statim dictus agrotus cepit convalescere, ita quod in die sequenti sanus & liber, qui prius mori videbatur, venit ad visitandum tumulum dicti Sancti. Item Baldellus Castellæ de Serra S. Abundii comitatus Lugubii, liberatus est per B. Tomassum ab infirmitate rupturæ, prout asseruit & suo juramento affirmavit. Item Matheolus Castellæ, de villa Chiaternæ, fuerat passus dolorem anchiæ & tibiarum, quasi per annos viginti: recommendans se B. Tomasso devotissime, continuo meritis dicti Sancti restitutus est pristinae sanitati.

49 Quidam de Colle-stacciaro, Thomas Domini Bartoli nomine, habebat visum ita obfuscatum, quod quando unum hominem videbat, videbatur sibi plures homines videre: qui se B. Tomasso recommendavit devotione non modica, cuius meritis plenam visus recepti claritatem. Mulier quædam, Vanna nomine, de Vite-grossa comitatus Eugubii, habebat brachium perditum: recommendans se cum lacrymosis vocibus B. Tomasso, & veniens ad ejus sepulcrum, plenam meritis dicti Sancti, ibi sanitatem recepit, ut suo juramento asseruit, & toti populo ostendit. Apud Eugubium Matheolus Vannis habebat unum suorum testiculorum, ita infirmum & grossum sicut panem unum, quod medicus dicebat ipsum debere perdere, & aliter minime posse mederi. Etiam istemet patiebatur infirmitatem inguinariam cum febre durissime, ita quod pro his omnibus non poterat comedere nec dormire; unde sic anxius in doloribus clamavit & dixit: Quomodo vocatur Sanctus ille de Colle-stacciaro, ut invocem eum? Quod cum didicisset a circumstantibus, se devotissime B. Tomasso recommendavit: qui dormiens, meritis ipsius Sancti liber & sanus ab omnibus hujusmodi malis surrexit de mane.

50 Mulier quædam de Insolis, comitatus Eugubii, Nicolotia nomine, habebat brachium fractum, & veniens ad sepulcrum B. Tomassi, & devote se sibi recommendans, meritis dicti Sancti cum plena brachii sanitate domum suam profecta est. Mulieres quique diversis temporibus, utpote Tomassa de villa Salsi

CAPUT VI.

D.

A. Sassi prope Goreggiato; Catharina Pascatii de Fontes Cippi, Amperutia Petri de Burano, Novella de Agello prope Goreggiolum comitatus Eugubii, & Vanna de Follato comitatus Perusii, [possessae] a spiritibus immundis, ductae fuerunt ad tumultum B. Tomassi per plures homines violenter. Illae vero crebro gestus miserabiles emittebant, nec non & voces insanas & horribiles emittebant, intantum quod omnes circumstantes stupebant & mirabantur, dicentes unanimiter: S. Tomasse, ora pro eis. Quid plura? quantumcumque crudeliter a demonibus vexabantur, cunctis stupentibus & mirantibus, meritis B. Tomassi mox liberatae sunt, & ad proprias cum gaudio reversae sunt domos.

¶ Filia Mercatucii, de Tagliano comitatus Eugubii, laborabat in extremis, intantum quod minime poterat loqui: mater vero ejus cum lacrymis B. Tomasso ipsam recommendavit. Mirabiliter certe subito, quae erat aegrotans, coepit se erigere, & patrem suum vocare, & sic meritis B. Tomassi, puella plene liberata est. Salimbene Joannioli, de Ghicia comitatus Perusii, existens graviter infirmus febre & dolore capitis, recommendavit se B. Tomasso, & ejus patrocinia flagitabat, promittens se ad ejus tumultum iterum, & ibi ponere candelam magnam secundum longitudinem corporis dicti Sancti. Voto facto, statim aeger coepit convalescere, & meritis praedicti Sancti restitutus est pristinae sanitati.

¶ In civitate Eugubina, mulier quaedam, Miliotia nomine, a septem diebus postquam unicam, filiam suam pepererat, exiit uxor cum filia sua a spiritibus percussa: de qua percussione proles illa diu noctuque plorabat, intantum quod ejus mater minime poterat amplius sustinere: cujus rei causa eam alteri nutricia dedit. Quae nutrix similiter eam nequaquam poterat sustinere: unde ab omnibus dicebatur esse quid diabolicum. Mater vero puellae audiens famam S. Tomassi, recommendavit eam sibi, vovens & promittens discalceatis pedibus, si gratiam reciperet pro puella, ejus tumultum visitare: quod effectum est: ideo ex templo praedicta puella incepit quiescere, & meritis dicti Sancti reddita est perfecta sanitas.

¶ Ceccolus Petrucoli, de Colle filiorum Ugonis comitatus Eugubii, habens filium suum parvulum, habentem rupturam infirmitatem ex una parte, ipsum portavit ad corpus B. Tomassi, & humiliter sibi ipsum recommendavit: & ponens manum Sancti, quando in feretro jacebat, in loco infirmitatis pueri, hoc facto puer illico, antequam de loco recederet, sanus effectus est, sicut pater ejus juramento asseruit & totiposulo ostendit. Apud Collem Stacciarium Florella uxor Bartholi, habens pedem, quasi per quinque menses impediendum, se humiliter precibus B. Tomasso recommendavit, & involvens pedem cum panno, cum quo corpus dicti Sancti involutum fuerat, continuo plenam sanitatem tenuit. Et etiam digitos aliquos habebat totaliter deperditos, & meritis dicti Sancti pristinae sanitati restituta est: Bucius Joannis de Costa, S. Paterniani, habens unum suorum oculorum impediendum, propter quamdam percussione, ita quod modicum videre poterat, devote se recommendavit B. Tomasso, cujus meritis plenam sanitatem & claram visionem rehauit.

a Mons-san-Vito in tabulis inter fluvios Nigulam & Flaminiam a mari Adriatico distant miliaribus via senis: est etiam S. Viti pagus in Persinio ad locum Trasumenum: item alibi alii.

b Eugubio ad Euro-boream distans P. M. 12; tabulis prope Abonda dicitur: medio autem itinere est Chialerum, de quo mox. c Tabula Insulam Fissaram habent trans Sessinum flumen intervallo 3 miliarium a Costacciaro ad Boream: item Insulam B. inter Costacciarium & Eugubium.

d Ergraphum nostrorum priusquam.

Posterior cuius B. Tomassi translatio & inspectio corporis duplex, ex Razzio & Instrumentis authenticis.

¶ H. Allenus ipsa antiquorum MSS. verba: tunc ex Razzio prosequimur cetera quoad usque scire ipse possit, anno MDC opus suum de Sanctis Camaldulensibus vulgans; reliqua dabit submissum in ipso loco Instrumentum authenticum. Ita ergo caput VI. Italica pertexit Razzio. Post solennem, quae supra notata est translationem, non multum effluxit temporis, cum pia Costacciarientium Communitas sancto Hospiti suo & Patrono extruendum locavit sacellum elegans & pretiosum in medio templi, ex eo latere, quod a S. Antonio nomen habet; sanctasque Reliquias collocarunt in eo subtus altari, cujus frontipatula & cruce ferrea praeunita venerationis oculis exhibebat arcam sacri depositi custodem. Quae quidem arca quoties Sodalitates e vicinis locis peregrinabunda aut devota alia persona accedebant (quod erat frequentissimum) mappula virgula affixa contingebatur, & hac illius vice porrigebatur ad osculum. Quod cum fiebat moniti campanarum pulsu indigere omnes se accurrebant, futuri & ipsi simili modo participes venerationis Sancto suo deferenda profluentisque ex ea utilitatis. Caput VIII. idem Razzio sic prosequitur: Neque solum sacra B. Tomassi reliqua in ea, quam diximus quamque merentur, venerationis sunt, sed etiam cilicium, quo viventem usum fuisse constat. Etenim, quemadmodum de S. Agatha velonovimus, sic etiam ipsum per manum alicujus Sacerdotis portatum expositumque versus eam caeli partem, quae damnosam agris tempestatem grandinemque minatur, saepe saepius metum omnem discussit. Praeterea demonibus admodum formidabile est, prout variis occasionibus patuit, cum illud exhibitum fuit personis a maligno spiritu possessis aut male vexatis.

¶ Quod autem ad sepulcri venerationem attinet ea usque in hodiernum diem perseverat, propter miraculorum frequentiam, quae potuissent innumera scribi, nisi lectoris radio consultum brevitate vel silentio fuisset: nec vero iis scriptis est opus, cum sit omnibus notissima patrocinii ipsius Beati efficacia, quam satis testantur plurima obtentorum gratiarum signa, oblationibus cereis, tabellis vestibusque appensis asstantia: horum enim tanta adfertur indies multitudo, ut & simul omnia servarentur, non modo ipsi scapendis non sufficeret ecclesia, sed nec totum quantum est castellum, quemadmodum asserunt adm. R. P. Magister Dionysius a San-Maschizi de Costacciaro ex Ordine Franciscano, & in praesentiarum Generalis Inquisitor per omne dominium Florentinum.

¶ Quoniam autem nihil est humanis in rebus perpetuum, anni circiter quinquaginta sunt, quod sub Generalatu Bonaventurae Pii, Costacciaro orundi, ibidem praedicans Magister Bonaventura de Ascesio, Minorita Conventualis, & judicis hujus Beati sacellum officere decori totius ecclesiae, persuasit Praefatis ut illud e medio tollendum consentirent. Atque ita sancti corporis custos arca supra majus altare collocata fuit subtus tabernaculum sanctissimi Sacramenti. Haec autem arca, cum pia illi communitati nimium vetusta & parum elegans videretur, nucleam aliam fabricandam venustaeque sculpendam atque inaurandam curavit: in quam transposita sunt sacra ossa, dissoluta in cineres carnes juncta ab invicem, praeter cranium, cui reverenter asserendo praedictus Pater Magister Dionysius, pro sua erga Beatum devotione,

Ecc 1 & de

Tom. III. Mart.

A. & de acceptis per eum beneficiis multis gratitudine, herman argenteam pulcherrimam, quam ipse vidit, iussit fieri; eo fine ut cum incluso incus thesauro reponeretur in fronte templi intra ferreas crates, ubi & commodius posset honorari ab omni populo, & facile excipi in maioribus solennitatibus ponenda supra altare majus, & in publicis processionibus religiose circumgestanda.

Auto 1660. 57 Anni a prænata translatione circiter nonaginta effluxerant, cum facta est translatio alia, de qua documenta publica per quondam D. Sebastianum Bonifacium, Notarium publicum confecta, ad nos transmittendæ curavit, & de legalitate Francisci Maria Chigi de Costacciaro, Notarii & Archivisti ejusdem loci (cuius iussu excepta ille & cum originali collata, manuque & sigillo subscripta fuere) fidem faciens per Sanctum de Angelis Canonicum Episcopalem, eadem affixione sui sigilli Episcopalis authenticavit, Alexander Sperellus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Eugubinus, de Collegio Episcoporum Summo Pontifici Assistentiam, qua Instrumenta sunt tenoris huiusmodi in quodam libro ad paginam 266.

Episcopus
de Eccle-
siâ vult
scire.

58 In Deinomine. Amen. Anno Domini MDCL, Indictione VI, tempore Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri D. Urbani divini providentia Papæ VIII, die vero xxx Augusti.

B. Admodum Reverendus Pater, Magister Felix de Ciaccia de civitate Perusia, Provincialis ad præsentem provinciam Umbriæ Minorum Conventuum S. Francisci, in actu visitationis factæ conventus S. Francisci in castro Costacciarum, motus ad hoc, ut sanctissimum Sacramentum Corporis Jesu Christi decentius conservetur in altari majore dictæ ecclesiæ, coram infra scriptis testibus, & me Notario ordinavit, & primo iussit capsam seu arcam, super dicto altari majore existentem aperiri, & amoveri sacra B. Thomæ ossa, & in capsâ ad hoc parata diligenter custodiri, & in alia trium clavium conservari; donec capsâ ipsa major aptaretur seu accommodaretur. Quæ arca aperta per artificem, comperta fuerant intus ossa, & ex ea extracta videlicet, spatulæ duæ, os quod dicitur sacrum, duo ossa, quæ dicuntur e fusilia brachiorum, decem & octo costæ cum dimidia integræ & fractæ, unum os coxæ, quatuor ossa brachiorum vel coxarum, ossa spinalia numero viginti quatuor, duo ossa principalia pedum, ossa numero viginti in nomina juncturarum in albo papyri collocata, articuli varii in albo papyri collocati numero viginti.

conferunt
per arcam
separatim
quodam co-
tineantur

59 Quæ omnia in supradictâ capsula reclusa fuerant, & tunc supradictus adm. R. P. Provincialis iussit clavem prædictæ capsulæ in depositum tradi & dari adm. R. D. Paulo Juliano Archipresbytero ecclesiæ S. Marci in dicto castro, prout idem R. D. Paulus clavem recepit, ea lege, ut dum capsâ particularis fuerit accommodata, reddat & restituat. Et consignavit capsam supradictam R. P. Magistro Ambrosio

Laurentio Guardiano dicti Conventus; ad hoc ut D. illam custodiret & deponeret in capsâ trium clavium, reddendam & consignandam ut supra. Postmodum iussit capsam majorem expurgari, pulveres & cineres colligi, & in vasculo decenti custodiri, ad hoc ut postea reponantur cum ossibus custodiendis. Et capsam prædictam reliquit in manu artificis ad illam reaptandam, rogans me Notarium &c. Actum in ecclesiâ S. Francisci de dicto castro, præsentibus adm. R. D. Sebastiano Paliano, & Illustre Dom. Marcello Fauno de Costacciaro, testibus &c.

Item die ultima Augusti MDCL. Adm. R. P. Magister Felix Ciaccia, qui supra, coram dictis testibus & me Notario infra scripto, prosequendo visitationem in ecclesiâ S. Francisci in castro Costacciarum, mandavit clavem capsæ depositæ penes Adm. R. D. Paulum Julianum Archipresbyterum præsentari, prout præsentata fuit & consignata in manibus ejusdem, ac pariter ordinavit, quod capsâ, in qua fuerunt conservata ossa B. Thomæ, extracta e capsâ magna, & data ad custodiendum R. P. Magistro Ambrosio Laurentio, Guardiano dicti Conventus, præsentaretur, prout præsentata fuit. Quæ capsâ fuit aperta, multo populo adstante, & ex ea fuerunt extracta eadem ossa bene recognita, & per manus ejusdem adm. R. P. Provincialis decenter ac diligenter reposita, in capsâ super altari majore existente & noviter aptata, ad effectum de quo in Instrumento manu mei Notarii infra scripti sub die xxx mensis instantis: quæ ossa fuerunt infra scripta, & eademmet contenta in superiori Instrumento: videlicet spatulæ duæ, os quod dicitur sacrum, crura tibiarum, brachia duo, duo ossa, quæ dicuntur a lico, duo ossa, quæ dicuntur fusilia brachiorum, decem & octo costæ cum dimidia integræ & fractæ, unum os coxæ, quatuor ossa brachiorum vel coxarum, ossa spinalia numero viginti quatuor, duo ossa principalia pedum, ossa numero viginti in nomina juncturarum, articuli varii numero viginti, pulvis & cinis conservata decenter in vasculo vitreo. Quæ repositione facta, idem adm. R. P. Provincialis mandavit artificem præsentari, quatenus eam diligenter clauderet, eodem quo prius erat, & prout per artificem factum & executum fuit magna cum diligentia, coram dictis testibus, me Notario infra scripto ac multo populo adstante. Rogans me Notarium &c.

Sebastianus Bonifacius Not. rog. &c.

a Hinc inscriptis Augustinus Fortunius hymnum, Sapphico metro compositum in laudem B. Tomassi, quem ea M.S. latine vulgavit Razzini post Vitam Italicam.

b Hoc solum non fuisse in cineres resolutum, videtur Razzini velle dicere: sed contrarium ex subsequentibus Instrumentis patet.

c Fusilia brachiales intelligit: quomodo fusilia dicuntur fusula bombardaria: erigo vocis a fusi, in est, salami similitudine est.

d Quamvis illa sint non sunt assequimur, videntur pro ossibus coxarum poni, quæ in superiori Instrumento nominantur.

in quomodo
Augusti.

E
eadem re-
cognita re-
ponantur.

F

XXVI MARTII.

SANCTI QUI VII KALENDAS APRILIS
COLUNTUR.

S anctus Gabriel Archangelus,	S. Rhyas,)
Sancti VII pueri, Martyres Leontinis in	S. Hegatrax,)
Sicilia,	S. Hescous,)
S. Castulus Martyr, Romæ,	S. Syllas,)
S. Petrus,	S. Sigetzas,)
S. Marcianus,	S. Sverilas,)
S. Cassianus,	S. Suimblas,)
S. Jovinus,	S. Thermas,) Gothia ad
S. Thecla seu Theodola,	S. Philgas,) Danubium.
S. Montanus Presbyter,	S. Anna,)
S. Maxima conjux,	S. Allas,)
& alii XL,	S. Baris,)
S. Victor,	S. Moico,)
S. Saturninus,	S. Mamycæ,)
S. Solutor,	S. Virco,)
& XII focii,	S. Animateis,)
S. Theodorus Episcopus,	S. Eutychius Subdiaconus, Martyr Alexan-	
S. Irenæus Diaconus,	driæ in Ægypto.	
S. Serapion,	S. Felix Archiepiscopus Trevirensis.	
S. Ammonius, Lectores,	S. Sicharius Episcopus Lugdunensis in Gal-	
S. Quadratus Episcopus,	lia.	
S. Theodosius,	S. Mochellocus sive Kellenus, Kellociæ in	
S. Emmanuel,	Hibernia.	
S. Sabinus,	S. Ludgerus Mirmegardevorsensis Episcopus in	
& alii XL,	Vestphalia, Saxonum Apostolus.	
S. Bathufes,	S. Stephanus Triglientis,	
S. Vercas,	Hegumenus, apud Græcos.	
SS. Filii duo,	S. Stephanus Xylinites,	
SS. Filiae duæ,	S. Basilus junior anachoreta Constantinopoli.	
S. Arpylas,	S. Felicitas Deo devota Patavii in Italia.	
S. Abebas,	S. Pontius Abbas ad S. Andreæ prope Ave-	
S. Constans,	nionem.	
S. Hagnas,		

PRÆTER MISSI, ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Martinianus Episcopus Terdonenſis & Martyr inſcriptus eſt Calendario Miſſalis Ambroſiani. Aliis Marcianus dicitur. Ejus Acta dedimus vi Martii.
 S. Longinus Martyr celebratur hoc die in Martyrol. MS. Vaticano, charactere Longobardico & num. 5949 ſignato. Vitam dedimus xv Martii.
 S. Gregorii Nicopolitani in Armenia Archiepſcopi depoſitio in territorio Aurelianenſi, errore unius numeri omiſſi hic ponitur a Sanſajo, cujus Acta dedimus xvi Martii.
 Hilarius & Tatianus Martyres recoluntur in MS. Florario. Eſt Hilarius Epſcopus Aquilejenſis, & ejus Diaconus Tatianus. Eorum Acta dedimus xvi Martii.
 S. Braulio Epſcopus Caſarauguſtanus a Martyrologio Romano ex auctoritate Thoma de Truxillo refer- tur hoc die: quod recentiores Hiſpani ſcriptores ſequuntur: interim ſua cum Eccleſia coſiſ, quandoſc. Tomus III. Mart.

nos de ipſo egimus cum Marietta xviii Martii.
 Monachi a Danis anno dccclxx in monaſteriis Barde- nenſi, Croylandenſi & Petroburgenſi occiſi, reco- luntur in Martyrologio Anglicano prioris editionis & a Ferrario in Catalogo generali: videnda, qua de iis diximus inter Prætermiſſos xxi Martii.
 Egbertus Rex Nordanhumborum, dein monachus, cum ſitulo Beati referunt ab Eduardo Maibero & Bu- celino. Conſulte diſſa inter Prætermiſſos xxi Martii.
 Chriſti in cruce paſſi memoria inſcripta eſt Martyrologio Maurolyci. Nos eam recolimus xxv Martii.
 Diſmaſen Latio bonus cum Chriſto crucifixus, celebra- tur hoc die a Maurolyco, Felicio & in Breviario Cori- ſopitenſi. Nos de eo egimus xxv Martii.
 S. Quirinus Martyr Romæ memoratur a Viſſorſo, Mau- rolyco & Grevano. De eo late alium xxv Martii.
 Hermelandus Abbas celebratur hoc die apud Rotoma- gen.

gensis: ejus *Alia* dedimus xxv Martii.
 Petrus Ep. Sebastenus,) referatur in variis MSS.
 Marcianus Ep. Heraclensis,) qui videtur hoc die
 Cassianus Ep. Celernensis,) in Martyrol. Rom.
 cum aliis adscribi Roma. Nos infra quarimus an
 iidem aut ab his diversis alii iidem nominibus Episcopi
 fuerint.

Sarmatinia, aut Sarmata, Arminia & forsau Maria,
 referantur in MSS. Hieronymianis & Taulantensibus &
 videntur in Martyr. Romano sub nomine aliorum re-
 ferri. Serotinus Martyr refertur a Greveno, Canisio
 & in MS. Florario. Dubium an ex Sarmatinia no-
 men formatum. De his cum precedentibus Martyri-
 bus infra agimus.

Tosii & Ceraphi & Sociorum, Martyrum in Persia,
 certamen perierunt hoc die in Martyrologio Arabo-
 Egyptio, quod nuper Latinum accepimus: sed quia
 aliunde ignoti nobis sunt, referantur ad hunc locum.

Eugenius V. M. memoriam, qua perierat, rediviui fecisse,
 nomine ex acrostichis epigraphis veteris & magna
 ex parte obtriti reddito, Ambrosius Morales visus est
 Baronio ad an. 923, Martino de Roa, & Marietta:
 cui fundamento varia superstruxere figmenta, qui sub
 nomine Luisprandi Ticinensis Diaconi adversaria pro-
 truxit: quos secutus est ad hunc diem Tamayo de
 Salazar in Martyrologio Hispanico. Nobis uti obse-
 rvus est dicti epigraphis tot locis mutili, nec nisi per con-
 jecturas parte aliqua lecti sensus, ita certum est nullam
 usquam extare memoriam de Martyrio, Reliquiis, aut
 ejusmodi Sanctis, antequam lapis iste Corduba erue-
 retur: diem quoque martyrii ex characteribus vetustis
 nullum certum erui posse existimamus, ideoque de illa
 sacra curiamus (cum nec Basilica Cordubensis ejus se-
 festum susceperit) donec certius aliquid proferatur: nam
 Blasii Episcopi Toletani carmen, quod in tabulario S.
 Juste reperiisse Luisprandus fingitur, ejusdem signi,
 a quo sunt ipsa ejus adversaria, esse arbitramur.

David Episcopus Banchorensis, ut Sanctus, inscribens
 est Menologio Scoticis Camerarii, & dicitur S. Henrico
 Imperatori fuisse a Confessionibus: alii Davidem
 adhaesisse Henrico Imperatori circa an. 1120 tradunt
 in rebellionem contra Summos Pontifices: interim ad 14
 Januarii & etiam in Menologia Dempfiori & in Notis
 Ferrarii.

Joannis Archiepiscopi Hierosolymitani nomen hoc die
 inscriptum est tribus Græcis synaxariis MSS. In Chis-
 tiano reperitur die xxx cum titulo Sancti, & in pa-
 ce dicitur quievit. Quatuor hujus nominis referuntur
 in catalogo Nicephori: ut incertum sit quis intel-
 ligatur. Nos quidem in eum propendimus, qui per SS.
 Sabam & Theodosium abductus ab heresi Severiana,
 Anastasii Imperatoris machinationes egregia confessione
 elusit; quo nomine multa deinde passum vix dubita-
 mus: quæ tamen de ipso sciri possunt, ea fere omnia
 lectis invenies 11 Januarii in commentario prævia ad
 Alia S. Theodosii num. 24 & seqq.

Gobanus Abbas de Airdne Dair-inis ponitur hoc die
 communiter in Martyrologiis Hibernicis: sed dubitat
 Colganus de persona, siue Gobanus S. Albi discipu-
 lus, monasterii Kinsalensis patronus, an Lesh-glenn-
 nensis Abbas, de quo in Vita S. Lashiani ad xviii
 Aprilis; nobis autem nomen non est verosimile. Dubi-
 tas etiam Colganus de loco; cum una Ardennum in-
 sularum soleat Airdne vocari, & Dair-inis nomen
 ecclesie in Hikesfalacho, alteriusque prope Lisfariam
 in Admonia.

Garbanus Abbas de Achadh-abhall Mariana, vide-
 Finianus de Achadh-Garbhain Taulantensis,) ur a
 Colgano pro ejusdem & loci & nominis Abbate accipi
 hoc die; qui ejus ecclesiam prope creverit in oppidum,
 quod nunc Australis Admonia maritimum est, Dura-

garbhain dictum, 25 a Lisfaria; 40 a Vasterferdia
 milliaribus distans.

Lappanus,) ab antiquo Hibernico Mar-
 Kennannus,) tyrologio priores duo: po-
 Killenus,) stiores ab altero no-
 Mochta de Inis-mochta) minantur inter Sanctos:
 postremum Colganus cap. 1 Append. ad S. Mollem
 24 Martii existimat eum esse, qui in annalibus patriis
 est Moctus de insula, filius Kernachani, Presbyter
 Ardmacanus, mortuus cxxxii.

S. Bertilo Abbas & Martyr Divione cum iuncta Sancti re-
 ferunt a Ferrario, Saussajo in Supplemento, & Bue-
 lino. Dicitur in Chronico Divionensi S. Benigni, mo-
 riens inter sepulcra Sanctorum tumulari meruisse:
 ad cujus tumbam febricitantium crebra sanitates
 fiunt. At nihil de illo martyrio habetur: Dacherius
 in Indice ad dictum Chronicon Abbates enumerat, ac
 tribus præfixit Sancti titulum, non vero Bertiloni:
 quam etiam amittunt Sanmarthani.

V Valterus Monachus Ord. Cisterc. in Anglia, cognom-
 ento Speck refertur a Buselino & Henriquez, &
 Beatus appellatur. At non monachus sed nobilis An-
 glus ac benefactor Cisterciensium in fundanda monasterio
 Rievallensi describitur a Neutrigeni lib. 1 cap. 14,
 Jongelino in Abbatis regni Angliæ Miraculis, Harpse-
 dio & aliis, absque Sancti vel Beati titulo.

Petrus Marginet Ordinis Cisterciensis Populeti in Ca-
 talonia, memoratur in Menologio Henriquez & Bue-
 lini cum titulo Beati. Aliquam ejus vitam edidit An-
 tonius Vincentius Domechecus, lib. 2 Historia Catalo-
 nia inter illustres viros, necdum canonizatos, & ideo
 omissus est in Martyrol. Hispan. Tamaji Salazaris.

Quinque Fratres) in Ordine S. Francisci, isti in Bo-
 Petrus Veronensis,) snia prope Visochium, hi ante an-
 Joannes Moxtus) nos fere centum in Aquitania ab
 hereticis capti, necdum sunt ab Ecclesia vindicati, ut
 Martyribus jungi ab Arturo possint.

Francisca de Comitolis S. Clare discipula, ab ecclesia S.
 Damiani cum pluribus sociabus translata Assisium an-
 no 1260, passim Beata dicitur ab Ordine: de alio pu-
 blico cultu nihil audivimus: refertur hoc die ab Arturo
 & Jacobillo.

Antonius a Modocia, in conventu Gratianum prope
 Maletum in Insulra mortuus anno 1495, dicitur ali-
 quam a populo venerationem habere Dominica 3 Qua-
 dragesima tom. 7. Annalium VVaddinghi: qua de re
 & vita sancti meritis atque miraculis optamus certius
 edoceri. Uti etiam de

Benigno Romano ex eodem D. Francisci Ordine, quem ex
 Gonzaga Arturo ait maxime in veneratione a Panormi-
 tanis haberi.

Januarie Virginis corpus hactenus incorruptum & non-
 nullis prodigiis clarum in monasterio S. Spiritus aliquo
 in honore Eugubii esse Thoma Bosio credimus, de ea
 scribentis tom. 2 de signis Eccl. lib. 15 cap. 20: quod in-
 super Arturo in Gynæco hunc ipsi diem sacrum faciat,
 videtur ex suo fecisse arbitrio: ipsi itaque eo scripsimus
 & donec respondeatur aliquid, ipsam huc referimus.

Timotheus,) Martyres Antiochie, memorantur in
 Diogenes,) Martyrolog. S. Hieronymi & nonnullis
 Macatia,) aliis. Duo priores sed Macedonia adscri-
 Maxima,) pti, referantur ab Usuardo & aliis ad vi

Aprilis, est dicti quatuor Martyres Antiochie refe-
 rantur vii Aprilis in præcipuis Martyrologiis, unde
 ex die vii Idus Aprilis perperam huc ad vii Kal. A-
 prius videntur translata. Dicit vero controversia de
 Macedonia & Antiochia optime tunc dissolvitur ad
 vi aut vii Aprilis.

Demetrius Diaconus Martyr Sirmii jungitur hoc die
 S. Montano Presbytero, Maxima & ut aliis apud
 Maurolycum, Feliciu, Galestinu & Consu-
 m.

- ut infra ad hos Sanctos dicimus, scilicet de eo auctori
12. Apr.
S. Ursuarii Episcopi elevatio & translatio memoratur in
MS. Adami monasterii Lobienfis, a Molano, Saussajo,
Vfione, Adnardo, Bucelino & aliis. Dies natalis
celebratur XVIIII Aprilis.
S. Hildegimus Halberstadenfis Episcopus, occasione S.
Ludgeri fratris hoc die locum habet in Fastis Colonien-
sibus Gelenii: alii de eo agunt ad XIX Junii.
S. Sinchellus Ab. de Kill-achadh, alius senior est, hoc
die velatus ab Hibernicis Hagiologis & a VVifordo sub
nomine Finchelli; alius junior ab eodem auctore Crnacio
procreatus, & XXV Junii resoluendus: cum quo quia
fere communia sunt quacunq; ad probandum culum
adferri possunt, & prioris Alba etiamnum alicubi ex-
tare Colganus arbitratur, malumus eum diem exspe-
rare, de utroque simul auctori XXV Junii.
B. Melior, Eremita Cellarum primus, Ordinis Val-
lumbrosiani conversus, inscribitur Benedictionum
Fastis VVionis, Derganis, Bucelini. Agemus de eo
ad diem translationis, quem cum aliis monasterii Val-
lis-umbrosae Beatis communem habet I Augusti.
Pandiona Virgo apud Cantabrigiam memoratur a Fer-
rario, citante Marsyrol. Anglicanum (Scoticum for-
san velius dicere) in quo ad hunc diem celebratur. At
Anglicanum sub nomine Pandvinæ agit de illa XXVI
Aug.

- S. Constantii Martyris, qui fuit e societate SS. Mau-
rorum unus, memoria Colonia Agrippinæ in ec-
clesia S. Augustini. Ita Martyrologium Colonia anno
1490 excusum, MS. Florarium, Greven & alii. At
22 Martii refert Gelenius & ex societate Theban ap-
pellat. Coluntur Martyres Thebai XXI Septemb.
Martyres Mauri XV Octobris.
Malchus Monachus longum hoc die elogium habet in
MS. Chiffletii nostri Synaxario: Vitam ex S. Hiero-
nymo dabimus XXI Octob.
Papuli,) elevatio Tolose in ecclesia S. Saturnini:
Silvii,) ita Saussajus hoc die, qui in Indice To-
Hilarii,) pographico Episcopus appellat. At IV
Honorati,) Februarii Gilbertum Abbatem, mi-
Gilberti,) ibidem inter Prætermisissos diximus.
De Silvio etiam res obscura est, de eo egimus ad Vitam
S. Silvini XVII Februarii.
ex aliis S. Papulus colitur XII Novemb.
S. Hilarius I Junii.
S. Honoratus XXI Decemb.
S. Corbmacus Abbas inter Amalgadii posteros in Conacia
Sedem fixit, & floruit seculo V exente vel VI inci-
piente, ut placet Colgano; qui hoc die Vitam ejus
ex Hibernico MS. mutilam dedit. Hæc forte integra
reperiretur antequam perveniamus ad eum diem, quo
memoriam ejus iterum recolimus idem Colganus testatur
XXII Decemb.

DE S. GABRIELE ARCHANGELO

§ I Festivitas illius apud Græcos postridie
Annuntiationis.

XXVI
MART.
Græcorum
solemnitas
officium in
Mensis,

1 Anthe Hierosolymitana Ecclesia Typicum, ex ordi-
natione Magni istorum locorum Archiepiscopi,
Sancti, inquam, Saba acceptam, & modo omnibus
Græcorum Ecclesiis communem, post Annuntiationis Incarna-
tionis Verbi mysterium, quanta convenit festivitatis cele-
bratam XXV die Martii, proximam exinde diem tanta
felicitatis, Interuentia: Proximita, ac Paranymphe
Gabrieli quam festivissime honorando dedidit. Ergo in
magnis Græcorum Menseis totum Officium videas gratu-
lationis ac reverentia plenum erga Sanctum hunc celestis
exercitus Principem, & ut in titulo dicitur, Archi-
stemonem: post terris ætheris versiculum hie Joannis
Menaschi cantus induitur. Mirus est celo Gabriel Ar-
changelus Virgini conceptum nuntiaturus, venientis-
que in Nazareth secum ipse sic locutus est, miranti
magnitudinem obstupescens: Quomodo in altissimis
incomprehensibilis existens, nascitur ex Virgine? qui
celum habet thronum suum & terram scabellum pe-
dum suorum, in utero continetur muliebris? cui in-
tendere nequeunt senis alii & multis oculis instructa
animalia, unico verbo ex hac incarnari dignatur?
Dei verbum est, quod agitur in præseus: quid igitur
moror? cur Virgini non dico? Ave gratia plena Do-
minus tecum, ave Virgo purissima, ave Sponsa com-
mixtionis expert; ave Mater vite: benedictus fructus
ventris tui.

S. Damasceni;

2 Joannem hunc monachum, Damascenum esse,
sententia est Simonis VVagnerbeckii nostri num. 27 Pro-
legom. ad Marianam Græcorum pietatem ex Menais col-
lectam: quemadmodum Joannis Archiepiscopi nomine
in iisdem non alius quam Chrysostomus venit. Et constat
Damascenum Officii sacri, per Saracenos peno extincti,
restorationem, a Sophronio Patriarcha inchoatam,
multis huiusmodi hymnis ad id quo compositis, absolutis: hunc
autem monachum simpliciter dici abnuit non ausim,
quandiu ipsam Damasceni cognomen alicubi in Menais
non reperire: si autem invenire, aliam esse suspicabar, &
forte eum, qui ad XXVI Julii nomen etiam ipse inter San-

ctos habet, Palaolaurita seu veteris Laura Monachus:
nec enim nunc quidem post Damascenum alius occurrit
aprior, cui ista cantica tribuantur: cum summa fuerit
inter Maximam S. Sabæ & Veterem S. Charitonis Lau-
ram, tribus dumtaxat miliaribus distantem, communi-
catio. Quisquis fuit, politus certe fuit & elegantis ingenii
scriptor, ut volex isto fragmento cognoscere. Odas alter
e duobus Joseph composuit, quarum hoc acrostichon:

Græcis
Iosephi.

Ἄν τῆς παρθένου τῆς Γαβριὴλ ἀνδρὸς.

Canam, Angelorum ut maximum, Gabrielem.
Deinde exoremus addit partem, cujus initialibus ad sin-
gulas strophas litteris proprium nomen ex more suo expri-
mit: nec in eis est quidpiam cui non similia elegantiorque
in Latinis legantur hymnis inferius proferendis.

3 Illis ergo prætermisissis, hoc tantum addimus, & XI
die Junii Synaxin S. Gabrielis Archangeli: in eam ad nos no-
tari a Menais: die autem XXVI mensis Julii Encarnia
ejusdem temporis in xēdōr. Sed ab excusis dissentit MS. Col-
legii nostri Parisiensis Synaxarion, eaque Michaelis esse
dicere: ἄνδρ' ὁ γὰρ: ne quamvis dubium nullum sit, 26 Julii,
quoniam Urbis Constantinopolitana trans maris influentia se-
num constituta pars, Pera Latinis dicta, significetur; du-
bium tamen maneat, cujusnam Archangeli, & in qua ipsius
Pera ecclesia aut quomodo nominata illa encarnia peragan-
tar. At Archangeli Gabrielis memoria hoc die expresse
habetur in Martyrologio Arabo-Egyptio, Roma ad nos re-
centius missa. Copiarum quoque Menologium, quod in Ro-
mano nostro Maronitica gentis Collegio extat MS, ad
XXII mensis Elhibac, qui XXII nostri Decembris respon-
det, commemorationem Archangeli Gabrielis habet.

Commemoratio
est 26 Ju-
lii.

4 Ad ipsum primum in mense Martio festum quod
actinet, observamus satis constare ex vetustissimo MS. Ty-
pico, cujus cygraphum ad nos ex Frederici Lindebreghii
bibliotheca venit; quod festum illud in principio aut omni-
no absumit a falsis, aut exiguum admodum celebritatem
habuerit: certe nullam propriam partem in sacro huius
diei Officio, qua debet in Typico annotari. Etenim præ-
ter Sanctorum Martyrum XI, die 12 Martii passorum &
ipsius Annuntiationis Dominica celebritatem, alia nulla
notatur in dicto Typico; eo quod antiqui Quadragesima
tempus nullens Sanctorum festis nisi parvissime occupari.
Neque

22 Docu-
ment.

Notum
est autem
ex antiquis
fontibus

A Neque existimes ideo duo illa tantum poni quia sola festa servitium operum cessatione a populo observanda Typicon istud habeat: tale enim Græcis in Martio solum Annuntiationis festum fuisse ex eo apparet, quod præ alio 12. Martyrum notetur rubrica in prædicto MS, quomodo & reliqua hujus generis totius anni festa. Antiquam tamen, etsi non antiquissimam, aut certe non omnibus Orientis Ecclesiis a principio communem, S. Gabrielis festivitatem fuisse, probat Parisiensis Collegii nostri, quod supra allegavimus Synaxarion, ita ad hunc diem loquens: In crastino festi Annuntiationis synaxin agimus sancti & divini Gabrielis Archangeli, et dixit & audire jam olim a principio traditam, tamquam ejus, qui divino ineffabilique & superexcellenti mysterio ministravit: quæ ipsa verba etiam habentur in Anthologio Roma excuso. Merito autem dixit jam inde a principio traditam esse festum istud, id est a tempore fore immemorabili quartæ aut quintæ sæculi, si vere ad hoc, non autem ad Annuntiationis festum, pertinent, quæ ex Joanne Nescenta, Constantinopolitano sub Justino Maurisio atque Phoca Archiepiscopo, in prædictis Menais hoc die leguntur.

antiquam censet.

Antiquam prærogatam inter cetera præstat.

antiquam censet.

§ Comperimus in Typicis quibusdam de modo psallendi hoc die hujus venerandæ solemnitatibus: Dirigitur. Hoc autem nescio quo modo definire: aliqui enim ex hæresi & imperitia multa aggrediuntur. Ut autem ego existimo illud non continetur in perfecta Chrysostomi liturgia, atque in Sexta Hora post factam oblationem: ait enim: In quacumque feriam inciderit festivitas Annuntiationis divinx, sacrificat Chrysostomus, & in mensa admittit obsonium quicumque dies fuerit: accepimus namque a divinis Patribus piscem comedi in die divinx Annuntiationis. Præcipitur autem ut Dirigatur, conatur in Liturgia Præsanctificationum, & ad Horam Nonam. Neque vero convenit luctus symbolum hac die cani, quam veneramus tamquam exordium salutis nostræ. Ad quæ consequenter in rubricis dicitur: Etiam in mensa magna Fratribus consolatio, comedentibus pisces ad Dei gloriam.

C Ad quæ observa, primum Græcos ita solitos per Quadragesimam jejunare, ut non nisi post Horam Nonam decantarent Officium, id est circa vespere cibum sumerent: ac ne sacrificarent quidem, sed solis in Dominica Præsanctificationis, idque post eandem Horam Nonam, uterentur, ejusdemque demum Sancti festum occurrere: religiosiores vero, quales Episcopi Clericique & Monachi erant, etiam piscibus sibi interdixisse: quem tamen rigorem Chrysostomus laxandum putaverit tam lato die, in meridie perfectum solitus offerre sacrificium, & pisces admittere in refectorem. Verum hac tam expresse Annuntiationis mentionem facientia, an non gratis ad postidianum S. Gabrielis festum traduxerint Græci, ipsi viderint: nobis satis est ostendisse saltem ante annos septingentos, quibus uterque Josephus Hymnographus vixit, lætam solemneque Græcis eam fuisse festivitatem.

§ II S. Gabrielis cultus & officium in Hispaniis.

Decembris cultus Lætiæ: orationis 95. Martii in Hispania.

7 **A** Pud Latinos nec omnes ubique universaliter eam solemnitas obtinet, & videtur multo esse recentior: neque enim antiquum ullum est Martyrologium, quod ejus meminerit. Primus ex impressis Hermannus Greven in additionibus ad Usuardum an. 1521 & Molanus an. 1537 hæc habent: xv Kal. Aprilis, Venerabilis memoria Archangeli Gabrielis, nostræ redemptionis Paranympsi. Florarium autem eodem fere tempore MS. Festum S. Gabrielis Archangeli; quod idem habet etiam Molanus, & ex Molano Ferrarius atque Canisius. Vix tamen dubium esse potest, quin ante sæcula minimum duo Hispanica Ecclesia festum hoc agnoverint, quando antiquiora missalia, Placentinum & Asturicense, non vane a Tamajo Salazar allegari persuademur ex Missali mixto, Mosarabe dicto, & recuso an. 1551.

et missali 7. 601.

in quo Missam habemus eandem, quæ alibi esse dicitur, D cuius Introitus. Benedicite Dominum omnes Angeli ejus. Oratio: Deus qui inter ceteros Angelos tuos, ad annuntiandum Incarnationis tuæ mysterium, Gabriel Archangelum elegisti, concede clementius, ut qui festum ejus celebramus in terris, ipsius patrocinium sentiamus in cælis. Lectio ex Danielis cap. 9 Ecce vir Gabriel. Evangelium: Missus est Angelus Gabriel: Offertorium, Recit Angelus &c.

8 His respondet ejusdem generis Breviarium Mosarabe, esse Georgio Colvenerio in suo Calendario Mariano: ubi & Missale Romanum citat excusum in Gallia per Jacobum Maresehal alias Roland anno 1511, in cujus ephemeridibus hæc leguntur: Gabrielis Archangeli duplex Majus, quemadmodum ad diem sequentem, S. Josephi videlicet: itaque, ut ait Colvenerius, extant lectiones de certis anni festis seorsim excusæ in octavo Antuerpiæ in ædibus Joannis Steelii anno 1543, in quibus immediate ante festum S. Josephi ponuntur novem lectiones de festo Gabrielis Archangeli; quarum sex primæ desumptæ sunt ex homilia 34 S. Gregorii Papæ super Evangelia: tres ultimæ de homilia S. Bernardi super Missus. Simile Officium inquit Tamajus de Salazar, a Pio V, Gregorio XIII, Clemente VIII, & Paulo V Summis Pontificibus cum propria Missa, per Paulum V approbata, concessum in universali perpendimus Ecclesia. Et licet a nostris Ecclesiis, per Pii V de reductione Officiorum diploma, antiquis in desuetudinem abiit ritus; attamen in aliquibus conservatum Cathedralibus, & Diocæsi-bus invenio, ut in Ecclesia Toletana, in qua, ut ex ejus pervetusto apparet Breviario anni 1507, hymnus iste concinitur.

An Dorothei illi.

pro 19 Martii.

E

9 Gabrielem veneremur summi Regis Nuntium, Per quem Deus delegavit suum ministerium, Mundo lapsu nuntiendo Jesum Dei filium. Gabriel virtus divina, debiles fortifica: Ut vincamus inimicum ipse nos corrobora: Et ut lapsus remittantur ipse nobis impetra. Angelus in mundum missus ad Mariæ thalamum, Te solum Deus elegit suum Secretarium, Nostras preces tu præsentata ante cæli Dominum. Gloria & honor Deo usquequo Altissimo, Una Patri filioque, inclyto Paraclyto, Qui tot dona condonavit Gabrieli Angelo. Amen.

Hymni ex Breviario Toletano.

F

10 In Ecclesia item Hispaniensis, & Compostellana Breviarii anni 1539 Officium est duplex cum hymnis, versiculis, lectionibus & propriis orationibus. Hymnus hic datus, quales exscripsit Tamajus, ad Vesperas quidem: Gabriel fulgidus inter confocios, Postque validus ad actus varios, Laudetur hodie. Nunc cæli nuntium Jesu mysterii, Famulosum hunc tum Christi collegii, Reddit credentia. In tot agminibus cæli spirituum, Ille præ omnibus ad munus arduum Opus eligitur. Quod excellentiæ majas indicium, Quam quod clementiæ tantæ mysterium, Illi committitur? Hujus legatio cum sit, præ aliis Dignus præconio est, & amabilis Cum reverentia. Servet, stabiliat, ab hoste liberet, Nos lætos faciat, Deoque fœderet Gabriel fulgidus. Amen.

ex Missali & Compostellano.

11 Ad Martinum porro & Laudes, iste hymnus cantandus perscribitur. Vitam, quam Lucifer per Evam abstulit, Gabriel duleifer per plenam attulit Mariæ gratiam.

Fortis

A Fortis vocabulo; virtute fortior;
Devicto Zabulo Victoriosior,
Corona floridus.
Magnum expediat pro nobis nuntium,
Aptari faciat Regi hospitium,
In aula Virginis.
Accede, nuntia, dic: Ave Domina.
Dic: Plena gratia. Dic: Tecum Dominus.
Et dic: Ne timeas.
Virgo suscipias cœli depositum;
Manna custodias in te repositum:
Clausa restituas.
Audit, & suscipit puella nuntium
Credic, & concipit, & parit filium
Dictum Emanuel.
Servet, &c.

B *12* Pergit Salazarus Ecclesiæ Abulensis & alie hymnum Toletanum concinebant, Cordubensi Toletanæque in novis Officiis a Gregorio XIII concessus est ille communis hymnus: *Christe Sanctorum, decus Angelorum*: & idem in Religionibus canitur. At in Breviario antiquo Ordinis S. Benedicti, secundum consuetudinem Congregationis Valliſoletanz, admodum diversum Officium recitatur, quam in aliis communitatibus secularibus & regularibus, ut videre est; hic tantum hymnos ejus Officii exscribemus, nam cetera quæ illud constituunt, potius fastidium, quam illustrationem instituti generabunt. *Ad Vesperas igitur sic cantant:*
Mentibus lætis jubilemus omnes,
Nuntium cœli veneremur alti,
Iaclytus quando Gabriel a cœlo
Fulget olympo.
Nuntius cœli, mediator idem
Extat, & summus Gabriel ubique,
Solut & mundo referat secreta
Jussa Tonantis.
Nuntia nobis Gabriel, precamur,
Pacis æternæ speciale munus:
Quo poli tandem teneamus aulam
Semper ovantes.

Officium Minorum, quod omnia habet cum Benedictino communia, post primam stropham insuper habet has duas.

Virginis summæ Paranympus adest
Hodie nobis, simul Angelorum
Plurimis Christum venerans triumphis
Concio tota.

C Principis laudes Gabrielis ergo
Concinat noster chorus; ipse quando est
Unus ex septem, Domino qui adstant,
Jussa sequentes.

13 *Ad Matutinum etiam prosequuntur cum relatione mysterii, & imprecationis favoris in hunc modum*

En noctis medium: surgite properè,
Cantemus Domino jam nova cantica:
Hac hora Gabriel, nam fuit omnibus
Vitz Nuntius optimus:
Hac hora Dominum Virginis alveus
Humano generi protulit; insuper,
Devictis pariter funditus hostibus,
Victor surgit ab inferis.

Surgentes igitur mitibus invicem
Oremus precibus; cœlica munera
Præsertim Dominum, qui dedit Angelum,
Caram qui gerit omnium.

Te Princeps igitur inelyet, quæsumus,
Pro nobis miseris poscito gratiam;
Fac & propitium, qui valet omnia,
Nobis sine sub ultimo.

Et hic quidem finis Benedictinis est hymni: Minoria autem conclusionem, stropham unam addunt:

Quæ virtus hominis promere sufficit,

Quæ mundo Gabriel mûnera conferat;
Sanctas hic animas visere Dominum
Præsto ducit in æthera.

14 Quoniam autem Officii Minorum hic mentio incidit, non est hoc loco prætereundum, quod totus ille Ordo S. Gabrielis Officium rite duplici agat die xxiv Martii pridie Annuntiationis Dominica, cum Antiphonis & Responsoriis ubique propriis ac fere ad interpretationem nominis Gabriel, Dei fortitudinem significantis respicientibus, aut historiam Incarnationis explicantibus. Quæ quoniam passim obvia sunt in libello Officiorum propriorum dicti Ordinis, auctoritate Pontificia sapienter recognita & emendatius revocata, hic apponere superſedamus, itaque omiſſis, tantum observamus, in Calendario ante Romanum Breviarium anni MDXXII & XXIV Venetiis excuso idem S. Gabrielis festum xxiv Martii inter celebriora rubricis notari, & in prima quidem editione Officiorum ordine suo haberi ante Annuntiationis Officium; in secunda vero indicari requirendum illud esse ad calcem libri ultimo loco excusum, estque ipsum Ordinis Minorum jam dictum, approbatum, ut additur, a Sanctissimo D.N. Leone X, MDXV, viii Idus Novembris, in castello Viterbii in camera suæ residentiz. Atque ita cognoscimus, id quod Arturus a Monasterio ignorari putavit, quando & per quem ad hunc diem translatus sit festum: quod ipse a Generali Capitulo Mechliniensi anno MCCCXCIX decretum fuisse pro Ordine in diem xviii Martii, & ab Alexandro VI concessum asserit. Prædictus Leo X etiam Missali festum idem inseruit ex quo hanc ad complendum orationem Bonifacius Constantinus recitat: Roborent nos, quæsumus Domine, Sacramenta quæ sumpſimus, & favente Archangelo tuo Gabriele in opere efficaces, & in tuo amore servidi inveniamur.

§ III S. Gabrielis cultus & Officium in Galliis.

H Allenus Ecclesiæ Hispanienses: de Gallicanis in suo Martyrologio sic Saussajus ad præfatum xviii Martii. Festum venerationis S. Gabrielis Archangeli, sanctissimæ Deiparæ custodis, nec non Redemptionis nostræ paranympsi, apud sacras familias omnium fere Ordinum in Galliis jam dudum valde celebre. Celebre certe jam olim in Gallicanis Ecclesiis fuit: extat enim apud Venantium Fortunatum libro 10 hoc de Arvanensi Oratorio, in honorem B. Archangeli Gabrielis consecrato, carmen:
Quisquis ad hæc properas venerandi limina templi,
Dona precaturus quæ dat amore Deus:
Hæc in honore sacri Gabrielis cuncta coruscant,
Qui pia jussa Dei rite minister agit:
Zachariæ veniens, qui nuntia detulit astris,
Elisabeth datus est quando Propheta potens:
Quiq; Redemptorem e cœlo Regem omnipotentem
Post ait ut terris venire Maria daret.
Quæ sacer antistes nova testæ Gregorius offert,
Ut sibi cælestes restituantur opes.

Sanctus scilicet Gregorius Turonensis, qui cap. 5. de gloria Confessorum, hunc Arvanensem seu Arthonensem locum in Arvernâ posteritati celebrem reddidit, commemoratis iis ob quæ jam inde a tempore Sancti Martini per Virginis Vatalina sepulcrum, miracula, atque cultum idem meruerat celebrari, ut de ea xxv Februarii vidimus. Huc etiam referri posset ara illa, quam tribus Archangelis sacram versibus celebravit Alcuinus Flaccus, inter ejus poemata num. 202 reperiendis. Quod si Gallias lubet egredi, commemorari etiam posset ex Josepho Bonfilio sacellum Virginis Paranympsi dicatum Messana in monte Capenina, ubi habitanti Eremita templum se velle Mariæ indicavit in somnis, & arcem candidissimæ columbæ volatæ circumscriptis: item ex Antonio Pauli Masini Carmelitarum Discalceatarum templum Bononia ad portam S. Stephani eidem calisti Nuntio sacrum, in eoque quotannis solenne festum peragi solentem die xxiv Martii, describit hic posset.

A 16 Ad Officium transeo. Extat libellus Parisiis excusus anno 1627, in quo post Officium Solennitatis Domini Jesu, cum lectionibus per Octavam digestum, atque a sacra Rituum Congregatione duobus annis prius approbatum, & concessum Ecclesiae ac Diocesi Tolosanae, continetur alterum S. Gabrielis pro die xxiii Martii, cum peculiaribus antiphonis, capitulis ac responsoriis, lectionibus vero primi Nothurni ex cap. 9. Danielis Propheta, secundi ex homilia 94. S. Gregorii in Evangelia, tertiis ex homilia S. Bernardi super Missus: quod videri possit ipsam esse supra a Colueneris indicatum: hanc autem habes propriam orationem: Deus qui unigeniti tui incarnationem sacratissime Virgini Mariae per B. Gabrielem nuntiare voluisti, atque hunc Archangelum tuum singulari cum Jesu & Maria matre ejus commercio sublimasti, da nobis tantum mysterii gratia perfrui, tam sancti Angeli ope in via Domini confortari, dirigi & illustrari, ac ejus ministerio in penetrale sacratissimum amoris Jesu & Mariae introduci. Paris elegantissima, ad pietatis affectum movendum efficacia hymni sunt, quos hic quoque transcribimus, antebac ab Honorato Nicqueto nostra in tractatu de Angelo Gabriele, vulgato Lugduni an. 1653. ad libri calcem pariter descriptos, adjecto Auctoris nomine, quem alias ignoravimus fuisse Nicolaum Borbonium Oratorii Domini N. L. C. Sacerdotem.

AD VESPERAS.

17 O lumen index luminis,
Dei deorum nuntie,
Dic verba Verbi praevisa,
Verbumque matri nuntia.
Caestes, o Archangeles,
Duc ad praesepe milites
Christi recentiter editi,
Hymnumque Christo persona.
Tobiam duxit Raphael,
Ar tu salutaris Angele,
Ioseph, Mariam & Iesum
Duc, reduce Patris unicum.
Iturus an sic admone,
Manfurus an sit in dila:
Iesu minister sedulus,
Quocumque pergit ambula.
Iesu dolorum conficius,
Iesum in hortu visita:
Suo madentem sanguine
Deum conforta vir Dei.
O te beatum Gabriel,
Inter beatos spiritus:
Qui solus sacris additus
Mundo pandis Mysterium:
In terris solus calitum
Tum commissum fidei,
O summi favor numinis!
Habes aeterni Pillum.
Quis aequet ista laudibus?
Quis aequet digno munere?
Caelum terramque superas,
Caeli confortans Dominum.
Gloria tibi, Domine,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre & sancto spiritu
In sempiterna saecula. Amen.
AD MATUTINUM
18 Adens amore Seraphim,
Aeterni Verbi nuntie,
Matrisque cultos virginis
Nostris aspira canticis.
Te sponsus ille mentium
Amoris almi conscium
Promissa terris gratia,
Arcana iussit pandere.
Quis summi favor numinis
Te solum inter Caestes
Aeternae pacis nuntium
Vult mundo terre perditio?
Te solo & matre conficiis,
Orbi se Pater luminum
suumque carni Filium
Aeterno iungit fudere.

20 Quicumque sanctus, qui sicut praefertur, festum hoc
xxiii Martii agens, hoc laudat dubie spectant, ut per

Qua mente pro mortalibus
Exinantiis aspicias
In carne Dei filium.
In terra caeli Dominum?
Quo sensu terram aspicias
Tuo fecundam nuntio:
Quo Christum in se continens
Intra se videt omnia:
Quo verso rerum ordine
Caelum supremum superans;
Ex quo in terram lapsus es,
Monere caelos incipit?
Quo mentis spectas oculo
Sedes repleri caestas;
Caestes regi Spiritus
E terris ab infansulo?
O matri & nato Gabriel,
Dilecte, tuos supplices
Amore Iesu vulneris;
Amore matris facia. Amen.

AD LAUDES

19 O forte felix Angele.
Magni secreti nuntie;
Nostris adesto membris.
Nostris attende laudibus.
Te caetus nostrarum suspirat.
O Gabriel Archangeles,
Tum reclusum nomine
Virum Deumque praedicans.
Te magnum inter maximos
Chori supremi Principes,
Aux caelestis in coelo
Perenni laude celebrant.
Te virgo Mater suspicit
sua custodem gratiam,
Sui ministrum parvuli,
Sui solamen filii.
Qua Dei praestas filio
Digni rependunt munera
Divini mater pueri,
Aeterni pater filij.
Te turba lecta Virginum
Caestis laudet carmine;
Sponsum tuas Virginum
In ipso vita limine.
Te chorus laudet Martyrum.
Omnisque tanta Calitum;
Caeli confortas Dominum
In extremo certamine.
Amor creator omnium,
Amor redemptor hominum;
Tuus nos amor vulneret.
Tuus nos ungat spiritus.
Amen.

illud disponant animam ad incarnationis mysterium (cujus D. postridie occurrit Vigilia; solennitas ipsa die tertia) dignius celebrandum; ideo quam proxime fieri possit, illud ad suum principale festum admoveamus. Alii autem, qui ex usu, ut putamus, antiquiori, diem xviii elegerint, hoc esse videntur ut totis septem diebus prepararent sese; post ipsum festum Annuntiationis per temporis spatium in gratiarum actione cum reliqua Ecclesia positi: atque ita duplicem quodammodo Octavam habituri. Sed quia neuter dies universaliter in Ecclesia Latina est receptus praescriptusque; ita ut ea religio potius privata particularium quam publicae populi Christiani; eorum vero in Ecclesia Graeca & Orientali, universaliter praefus est usu receptus; ideo hanc xxvi praestimus, in quo statuendo hoc fecimus videmus Gracis quod Latini in D. Pauli festo postridie ejus alii, quod multisque Apostolorum Principis gloriosum Martyrium celebrandum occurrit, sacrosanctum confiteamur: quia scilicet primus dies, quamvis utriusque communis, ut a nobis Petrus & ab istis Virgini Mariae pene totum impenditur, ut proximis nos Paulus, nec ipsi Gabriel videantur fecisse facti, nisi omni defuitum speciali honore supplementis die subsequenti.

S. IV Eucumia S. Archangeli Gabrielis.

21 M Arcimus de Ros Societatis Jesu, sacra Scripturae Lector, Hispani in Collegio S. Hermingildi ejusdemque Collegii Rector, ibidem anno 1615. librum edidit de Festis sanctisque Cordubensibus, vulgo dictum Flores sanctorum di Cordova: in eoque insignem Panegyrim pro die xviii Martii, quo commendata multis Sanctorum Angelorum in primisque Gabrielis excellentia, magis cum veneratione & exemplorum pondere diserte commemorat, quam aequum & utile sit regnum ac provinciarum praefideri Angelos, ab iis, qui praesentem atque sublimem speciali devotis reverentia coli: concludit autem eoque contigit Hubertus Salonicus, Regis Poloniae Thesaurarius; avarissimo illi quidem & per malas corrigande potentia artes Dominis suis injurio, ac populi gravi: sed tamen Archangelo Gabrielis ejusque sociis ita pie addito, ut in ejus deservium & in memoriam una per omnem vitam egregia pietatis munificae opera fueris excutatur.

22 Hic, inquit, cum ad extremum vitae terminum esset deductus, & jam mortem in momento praestolaretur superventuram; tantus subito fragor agentis animam cubiculum miscuit, ut fuga dilapsi omnes solum deliquerint moribundum. Qui paulo post, E. remittente se strepitu, uxorem advocans liberosque, exposuit, Divino iudicio si ad aeternam mortem damnatum fuisse, ob ea quae in sui administratione munus commiserat delicta. Mox autem accurrerunt daemones, infellicem animam rapturos ad tartara, nisi Archangelus Gabriel & sui privatim custodix deputatus Angelus, magna caelestium spirituum subnixi caterva, in auxilium accurrerent; sibi quoque eorum potestati erepto spatium penitentiae agenda & salutis promerenda a Iudice, ipsorum id precibus indulgente, obtinuerunt: admonentes ut ante omnia, iis, quibus damnum intulerat, faceret satis. Quapropter, inquit, districte precipio, ut facultatibus meis bifariam divisit, alteram quidem partem restitueris Regi, a quo iniuste fraudato eam corrogavi; alterius dimidium unum tuis detur, quibus me per scriptum codicillum fateor propter illicitos contractus debitorem; secundum dimidium reliquis, quibus quomodocumque damnum intuli, vel exigendo prius aut severius quam oporteret, vel debitam solutionem diutius quam par erat procrastinando.

23 Vos autem filii mei, scitote eorum quae contempsi nihil vobis compotero: matrem facultatibus contenti vivite, & exemplo meo discite ab eo quod alienum est manus oculisque abstinere. Ecce annis quinquaginta Redi servit, & tam diu coram laboris fructum

A sanctum nec unum quidem denarium reperio, quem meum iuste possim dicere, nisi quantum forte in Sanctorum Angelorum honorem erogavi. Hi soli fideles mihi amici fuerunt: horum ego devotionem ac cultum vobis hereditario jure suscipiendum relinquo. Hæc Hubertus, cetera, quæ verbis non potuit, perorans lacrymis inter quas extrema Ecclesiæ sacramenta petiit obtrunxit, ac demum octavo die, elutis salubri poenitentia prioris vitæ maculis, sublatisque per congruam satisfactionem debitibus, vitam hanc temporalem feliciter clausit, æternam cum Angelis, quos coluerat, victurus in caelis.

Alia Augustini autem exempla.
 24 Hæc Martinus & ex eo Ludovicus de la Cerda ejusdem Societatis libro de excellentia Angelorum cap. 49 ab Honorato Nicqueti citatus: Ipsam historiam arbitramur bonæ fidei ab idoneis acceptam auctoribus: neque enim eos nominat Roa, neque nobis vacat omnes, qui de Polonicis rebus edidit libras, eosque fere a necessariis rerum memorabilium indicibus destitutos, evolvere, ut queramus, sub quo quibusque Regibus Hubertus ipse vixerit, ac mortuus sit. Plura qui vult hujus generis exempla, sed vel custodibus Angelis vel omnibus communia, ipsum, quem diximus, Martinum legat, vel Jacobi Hantini nostri de Angelo Custode libellum, multa hujus generis lætula jucunda, imitacum nulla suggesturum. Nec non episomen historia Angelorum Lugduni editam anno 1652 per Bonifacium constantinum prædictum, & præcitatam Honorati Nicqueti tractatum: sed in primis hæc nostra de Alis Sanctorum volumina, quorum moralis index sub verbo Angelus tam multa omnis generis miracula, beneficia, obsequia Angelorum erga Sanctos, & horum vicissim erga illos fiduciam, observantiam, cultum tot tamque illustribus exemplis præmonstrat, quam libri hæc tenno impressi simul omnes.

Exorationes S. Michaelis & S. Symonis.
 25 In Bibliotheca Concionatoria Patrum a Francisco Combis collecta & edita tom. 8 extat insignis S. Michaelis Syncelli, ad xviii Decembris recolendi, oratio in Sanctos Archangelos: ejus elegantissimus epilogus singulorum seorsim eum Ordinum tum Hierarchia celestis Principum triū, omniumque communiter ac demum ipsius Regis Angelorum invocationem & encomia continens, pridem prodierat in magna Patrum Bibliotheca, Theodoro Pelano interprete, Sophronii Hierosolymorum Episcopi nomini adscriptus: in quo talis ad S. Gabrielem habetur apostrophe.

26 Tu quoque divinissime Angelorumque præstan-

tissime Gabriel, qui mundo exoptatissimus, gaudique & lætitiæ dator optimus, qui divinorum arcanorum interpres es scientissimus, bonorumque omnium administer & procurator primarius, quifactorum tandem ministrorum dux & princeps es augustissimus; agedum, mentem & cor meum instrue, & ad universa Dei judicia & justificationes dirige. Qui Danieli in Chobar visionem illam plane divinam patefecisti, sterilitatis meæ labem dissolve. Qui intercedundum antea Elisabeth uterum a vinculo, quod tenebatur, Dei jussione solvisti eandemque fructuosam effecisti, meam quoque infelicem afflictamque animam grata quadam venustate, internaque lætitiâ ac luce perfunde.

27 Qui beatissimam inculpatissimamque sacratissimam purissimamque Dominam nostram Genitricem Dei Mariam animam læta salutarique annuntiatione ingenti gaudio imbuisti, Evæque tristitiam ejusdemque luctum certa salutis sponcione in lætitiâ transformasti: paucis; qui totius mundi mororem in gaudium convertisti, velteque luctuosa discissa omnes lætitiæ stola induisti: te etiam acque etiam, o Gabriel veræ lætitiæ conciliator & dator, rogo obsecroque, ut me gravi ægitudine pressum clementer visites, divinaque virtute atque animi jucunditate impleas; nec non a tormentis Belial, aspectabiliūque & inaspectabiliū hostium periculis exemptum, per tuam auctoritatem & apud Deum intercessionem, Justorum & Sanctorum cœtui adjungas, & tandem in iis locis quæ omnibus divitiis affluunt tuto collesces.

28 Concludas hæc Antonii Duca in libello de septem Angelis apud Nicquetum apæ in rem præsentem Oratio: Deus humanæ salutis amator, qui B. Gabrielem, principem adstantem & tuæ fortitudinis ministrum, legasti ad annuntiandum gloriose Virgini & immaculatæ sacramentum Incarnationis filii tui, D. N. Jesu Christi: humiliter petimus ut confugientibus nobis ad refugium tanti paranymphii, fortitudinem adversus visibiles & invisibiles hostes concedere digneris. *Alia similis est apud Christophorum Phreislebinum, in memoria Sanctorum singulis anni diebus agenda, excusaque Vienna Austria absque anno impressionis, quem tamen ex formula orationis xxiv Martii commemoranda S. Gabrieli addicta, intelligere possis anno mdxv posteriorum fuisse.*

DE SANCTIS VII PUERIS

MARTYRIBUS LEONTINIS IN SICILIA.

SUB DECIO XXVI MARTII
 1 Leontinorum celebrem memoriam post urbis ruinam servans plures ibidem pro fide Christi laurea martyrii coronati: ex his Tabula hujus Ecclesiæ ad hunc diem representant invictum animum Septem puerorum, sub Decio Imperatore generose triumphantium; de quibus Officium Ecclesiasticum a Paulo V Pontifice Maximo approbatum recitatur. Meminerunt eorundem Octavius Cajetanus in Martyrol. Sicula, & Ferrarius in Catalogo generali. Alia eorum continentur in Vita & historia martyrii SS. Alphii, Philadelphi & Cyrini, integre proferenda ad horum diem nasalem x. Maji. Hic prælibamus quæ inde extraxit de his vii pueris memoratus Cajetanus, & sunt ejusmodi:

originem.
 2 Imperatoris Decii & Valeriani persecutione, Tertullo Siciliæ Præfide, quid ultimum esset in sævitiâ, ætas imbellis & infons experta est: quippe Leontinis necem tolerare septem sancti Pueri, sed a Tertullo prius excruciatî tormentis, ut eorum atrocitate fides exstingueretur. Sed Tyranni consilium contra accidit: neque in pueris extincta est fides & Christus: sed coronata est a Christo pueritia, infirmitatem corpo-

ris, animi virtute transgressa. Quo scelere eo Tertullus immanior exitit, quo innocentior ætas, quæ suppliciiis dilaniata est: Puerorum vero mors pulchrior & major gloria fuit, quanto plus teneritudinis ac roboris in brevi corpore. Illorum nomina ætaque, quod dolemus, ad nos minime pervenere, monumentum hoc hausimus ex Martyrio SS. Alphii, Philadelphi & Cyrini, quos Tertullus Consularis cum raptari nudos jussisset per aspera saxorum, & mox conscissos trahi ad se; in hunc modum allocutus est: Ubi gentium vester est Deus? cur non eripuit vos e manu mea? Tum SS. Martyres Præfidi crudelitatem exprobantes, O impie, dixerunt, nondum exsaturatus es sanguine tot innocentium, quem jam inde a primordio magistratus tui profudisti, nec talibus tormentis, quibus nos afflixisti: sed id executus, coronas auxisti nostras, quemadmodum Sanctorum septem Puerorum, qui nos præcessere, & propter Christi legem demortui sunt: sed te flammæ manent, quas extinguere posse nulla spes est. Hæc illi. Ne luge, Sicilia, Puerorum tuorum eadem; sed gaude habere

A habere te choros puerorum, qui simul in celo Deum laudant: nec vos matres Leontinx, versimini in luctu. Parva jactura est pusilli corporis, vitæque paucorum dierum: sed magnum jacturæ pretium, & in celo præmium. Jam nunc filiorum vestrorum obitum, tum abitum, cum cantu celebrate: non enim emortui sunt, sed in Deo cum Christo vivunt, cui sit gloria in æternum.

DE SANCTO CASTULO

MARTYRE ROMÆ,

CIRCA
AN. CC.
LXXXVI
XXVI
MARTII.Acta mar-
tyrii.

I Illustres aliquas S. Castuli res gestas ac nobile ejus Martyrium damus ex antiquo MS. Imperiali monasterii S. Maximini prope Trevirim. Eadem exhibens Acta S. Sebastiani Martyris, quæ ex plurimis codicibus MSS. dedimus ad hujus natalem xx Januarii, & diximus ea primo a Sancta Romana Ecclesia Notariis videri conscripta, ac dein a S. Ambrosio perpolita & in eum ordinem, quo nunc extant, digesta; quæ ibi videri possunt: his autem nonnulla excerptimus, prout ea ex Græcis sunt iterum Latine edita. Est pene omnibus Latinis Martyrologiis sacra ejus memoria ad diem xxvi Martii inscripta, ac primo quidem loco in Martyrologiis S. Hieronymi apographo nostro, ante mille fere annos exarato, ista leguntur: vii Kalend. Martii, Romæ natale Castuli. At voce natale omissa, brevius recensentur in pervetustis codicibus MSS. Richenoviensi, Rhinoviensi, Augustano S. Udalrici, Parisiensi Labbei. At MS. Centulense sub nomine Bedæ: Paulio S. Castuli Martyris. Antiquum Romanum a Rosveido editum: Romæ S. Castuli, Zetarii palatii, ut infra in Actis cognominatur. Locum indicat apographum S. Hieronymi, Lucense & Blumiannum. Romæ in cæmeterio via Lavicana natalis S. Castuli. Eadem habent MSS. Romana, Vaticanum Ecclesia S. Petri, Altempsianum, Barberinianum, item Casinense & Regina Suecia, & cum hisce in suis Fastis Rabanus. In pervetusto MS. S. Maximini legitur: In via Latina S. Castuli. Longiore encomio celebratur a Floro in vetustis MSS. Atrebatensi, Latensi & Tornacensi: Eodem die Romæ S. Castuli Martyris, qui tempore Diocletiani cum fuisset arctatus, & tertio appensus, tertioque auditus; in confessione Domini perseverans, missus est in foveam, & dimissa est super eum massa arenaria, talique martyrio migravit ad Dominum. Scriptum in gestis S. Sebastiani, ubi omnia illa habentur.

Sic cæmeteri-
um ejus
via Lavi-
cana.

C 2 Sepulcrum dicitur in prioribus Actis via Lavicana, & legitur apud Usuardum: ast apud Adonem & Nockerum, & Bedam excusum additur in cæmeterio ejusdem, verum loco ejusdem legitur in MS. Adone Regina Suecia, in cæmeterio Pontiani. Extat cæmeterium Pontiani, alio nomine SS. Abdon & Sennen, via Porcuensis ad Ursam-Pileatum, de quo agit Paulus Apringus lib. 2 Roma subterranea cap. 19. Idem lib. 4 cap. 11 inspicit questionem, num fuerit aliquod cæmeterium B. Castuli via Lavicana, siue num verba Adonis & Nockerii sint intelligenda Castuli, an in cæmeterio ejusdem via Lavicana, & pro resolutione ista addit: Apud omnes igitur hæcenus indubitatum est, sacrum Martyris invicti corpus, vel in eodem arenario, ubi quondam Martyrium subierat, & ubi postmodum sub ejus nomine Christiani cæmeterium extruxerant, vel certe in ipsius via Lavicanæ cæmeterio, ubi B. Tiburtii corpus quiescebat, pia fidelium manu reconditum fuisse: & hæc lectioni insinuisse satis sit. Verum vel inde scrupulus manet, num illa verba via Lavicana a cæde S. Tiburtii, quæ immediate præcedit, ex sufficienti scientia sint ad martyrium S. Castuli translata, cum in multis pervetustis Fastis desit via Lavicanæ mentio. Interim in hodierno Martyrologio Romano ista leguntur: Romæ via Lavicana S. Castuli Martyris, qui cum esset Zetarius palatii & hospes Sanctorum, a persecutoribus tertio appensus, tertio audi-

tus, in Confessione Domini perseverans, missus est in foveam, & dimissa super eum massa arenaria, martyrio coronatus est. Est autem Zetarius tricliniorum curator, & Zeta seu Zeta quasi dicta dicitur: de qua voce plures alios varie disputat Kossius in Etymologico lingua Latina.

3 In Archiepiscopatu Bohemia sub metropoli Pragensi Officio duplici colitur hoc die S. Castulus: tribus Lectionibus, quæ ad Matutinum recitantur, ex prioribus Actis martyrii fere desumptæ. Fit etiam ejusdem Commemoratio in diebus Katisponensi, Frisingensi & Passaviensi: in hujus antiquo Braviario ista habetur Oratio: Sancti Castuli Martyris tui, Domine, Confessio recensita conferat nobis pie devotionis augmentum: qui in tuo nomine perseverans meruit coronari. Per Dominum &c. In Legendario diversorum Sanctorum, quorum corpora in ecclesia monasterii Papiensis S. Felicii requiescunt, impresso anno MDXXXIII refertur compendium Passionis S. Castuli, diciturque ejus corpus in ecclesia monasterii S. Felicii Papæ cum digno honore conditum coli vii Kalend. Aprilis. Celebrat S. Castulum Masinus in Bononia perlustrata, quod in ea urbe apud sanctimoniales, sub nomine Jesu Maria prope portam Galerani degentes, aliqua S. Castuli Martyris Reliquia adferrentur. Græci colunt S. Sebastianum cum plerisque Martyribus in ejus Actis relatis, & inter hos S. Castulum xviii Decembris.

Officium
Ecclesiæ.cultus 18
Decemb.

ACTA MARTYRII

Ex vetusto MS. monasterii S. Maximini, & Braviario Pragensi.

I N tempore Diocletiani & Maximiani Imperatorum erat maxima persecutio Christianorum: ita ut per universum orbem terrarum eorum crudelissima protulata ferocitas permaneret: & omnes Christianæ religionis cultui deditos atrocissima laniatos afficeret sævitia. Nos ergo Fratres, quanta fecerit Dominus noster Jesus Christus ad gloriosam beatissimi Castuli athletæ & præcipui Martyris passionem, ad aurículas revocemus. Igitur dum multa turba credentium crederet, & tutus inveniri non poterat locus ad latebram confovendam; apud beatissimum Castulum egregiumque Dei cultorum, qui eo tempore Zetarius palatii existerat, omnes hospitabantur: qui B. Castulus ibidem prope palatium in superiori loco & valde alto commanebat. Ideo autem hæc ascensio apta probabatur, quia & ipse beatissimus Castulus cum suis omnibus, ut prædiximus, Christianissimus, atque omnipotenti Deo dignus & probabilis famulus erat: & cum lex data ubique, suo furore desæviret, de eis, qui palatio adhærebant, suspicio esse non poterat. Erant ergo, ut præfati sumus, omnes hi orantes cum S. Cayo Papa apud beatissimum Christi Martyrem Castulum, Zetarium, in ipsius locis superioribus palatii; & die noctuque gemitibus afflicti, jejuniis & orationibus occupati, rogabant Dominum, ut digni haberentur, cum tolerantia confessionis sanctorum Martyrum numero sociari. Ascendebant autem ad eos occulte religiosi viri & femina in ejusdem

In persecu-
tione
FCastulus
in adibus
suis exple
S. Castuli

accidit ad persequendum
 A ojusdem Christi Martyris domum: quos cum gaudio suscipiens dignum eis pro nomine Christi exhibebat officium, eosque omnino reficiens in confessione perseveraturos adhortans confortabat: qui ab eodem martyre Castulo, ceterisque discipulis diversas sanitates impetrabant: Multa quippe Dominus per famulum suum, & ceteros concertatores ejus & athletas sanctos miracula virtutum, in ejusdem Castuli domo sedulo operabatur, ceterorumque Sanctorum precibus varil illuminabantur & sanabantur, & ex obfessis corporibus demones pellebantur.

nonnulli hinc inde perierunt
sua predicatione convertit
 2. Fiducialiter namque & constanter ipse precipuus Christi Martyr Castulus Dominum atque Salvatorem predicans, multos quos diabolus sua fraude decipiens absorbuerat, & idolorum culturae deditos ac mancipatos tenebat, ab ejus venenoso ore abstrahens, ad verum Christianitatis lumen perduxit. Quos occulte B. Castulus deferens in domum suam, B. Cajo Papae qui ibidem cum ceteris Sanctis laticabat, praesentans offerebat, dicens: Ecce, venerande Pater suscipe, quos Dominus & Redemptor noster per me exiguum famulum tuum lucratus est. Ipse vero venerabilis Papa cum magno eos gaudio suscipiens procius singulorum nominibus acceptis, omnes baptizans, numero Sanctorum sociabat.

offert S. Cajo Papae baptizandos
 3. Interea dum hac agerentur, occurrens B. Tiburtius invenit hominem, qui de alto lapsus, caput & omnia membra quassaverat, ita ut de sola ejus agere sepultura hi, quorum filius esse dicebatur. Tunc ait eis: permittite me ei praecantare, & forsitan recipiet sanitatem. Cumque omnes spatium dedissent, accessit & super vulnera ejus dicebat leviter orationem Dominicam & Symbolum: & solidata sunt membra ejus & caput & omnia viscera, quasi nil mali ei evenisset. Quod cum parentes ejus cernerent, continuo, praedicante eis B. Tiburtio, Christo Domino crediderunt: quos perducens in domum Castuli, ad B. Gajum Papam dixit: Venerabilis Pater ac divinae legis Antistes, ecce quos per me hodie lucratus est Christus, in quibus fides mea, velut arbuscula novella, primum prorupit in fructum. Tunc S. Gajus Papa baptizavit juvenem cum parentibus suis, Domino gratias referens. Erat B. Castulus cum B. Tiburtio in amore soliditatis connexi, & pariter in ministerio predicationis conjuncti, nullius horum momenta a predicationis officio destitabant. Nam & beatissimo Castulo tam omnipotens Deus restituende sanitatis infirmantibus contulit gratiam, ut caecis lumen, claudis gressum, atque diu in aegritudine manentibus validisque languoribus constrictis, continua oratione pristinam restitueret sanitatem: & post recuperatam corporis medelam omnes ad fidem converteret.

veris convertendis
in predicatione habet dilectum juvenem
 C. Dum vero tanta curationum virtutes, per B. Castulum fierent, & multitudo populi ad fidem perlingeret, ejus quoque fama percrebuit, & ad aures impiissimi Fabiani orbis Praefecti pervenit. Tunc idem Fabianus suggestit de eo & ceteris Sanctis Diocletiano impiissimo Augusto: & continuo magno furore repletus, jussit Praefecto Fabiano, B. Castulum ceterosque sanctos comprehendi: & in arcta retrudi custodia. Et quia longum est omnia per ordinem describere, quanta ipsi gloriosi Martyres pro Christi nomine pertulerint, eorum Martyrii triumphum brevi sermone explicamus, & ad Beati Castuli precipuum Martyrium perscribendum revertimur. Igitur post diversis generis supplicia, ipsi omnes Sancti in vera Christi nominis confessione perdurantes, coronati sunt. Post hac crudelissimus Praefectus jussit sibi B. Castulum, quem diu maceratum in custodia tenuerat, presentari: cumque cum magno furore & comminatione aggreditur, ut a fide Christianorum recederet, & ut Martis ac Jovis simulacris sacrificaret, & thuris incensum offerret.

divi torquentur
 Beatus vero Martyr Castulus, intrepidus & constans D in Christi nomine permanens, ad nihilum ejus reputavit minas atque terrores. Et dum intrepidam mentem ejus ab amore Christi abstrahere non posset, illico jussit impiissimus Praefectus Beatissimum Dei famulum Castulum deorsum in eculeo suspendi, & atrocissime plumbatis caedi. Et dum diu cederetur, Deo omnipotenti gratias referebat dicens: Ecce praeciosa dies, quam semper optavi: ecce omni jucunditate desiderabilis hora, quam inhiante expectavi. Gratias tibi refero, Domine Jesu Christo, qui me fecisti dignum pro nomine tuo pati. Crudelissimus vero Praefectus, tantam venerabilis Martyris in fide Christi constantiam videns, jussit ei diversi generis poenas applicari: sed nequaquam apud athletam Christi potuit prevalere. Quem tertio appendens, tertio audiens, & validis verborum cruciatibus examinans, dum firmus atque robustus in confessione Domini idem beatissimus Castulus permaneret, missus est in soveam & missa est super eum massa arenaria, & ita cum palma Martyrii migravit ad Christum: & in eodem loco, via Laticana non longe ab urbe Romana, ejus corpus requiescit humatum: in quo loci multa beneficia praestitit Christus, ad laudem nominis sui usque in presentem diem. Regnante Domino. Amen.

ALIA ACTA MARTYRII.

Ex Vita S. Sebastiani Martyris.

Oratio persequendi
 O Caiso a Carino ad Margum, Consulibus Maximo & Aquilino, tam immanis orta est persecutio, ut nulli quidquam vel vendere vel emere liceret, nisi parvis quibusdam statuis, positis eo in loco ubi emendi gratia conventum esset, thura incenderet. Tum etiam circa insulas, vicos & aquas positi erant compulsores, qui neque molendi, neque aquas hauriendi potestatem facerent, nisi qui idolis libassent. Itaque ex S. Caji Pontificis consilio, Chromatius vir illustrissimus Christianus omnes in domum suam recepit, cunctosque ita fovit, ut nullus omnino sacrificandi necessitati succumberet. Verum quia tanta persecutionis extitit vis, ut opinio Christianae religionis ab eo susceptae celari jam non posset, meruit ex sacro scripto Chromatius, ut medela gratia in Campano littore, ubi latet cespitis erat dominus, demoreretur. Fecitque copiam Christianis omnibus, cum ipso ire volentibus, eo commigrandi ad persecutionis rabiem declinandam. Tum vero orta est pia contentio inter sanctos Polycarpum & Sebastianum, quis in urbe remaneret, & quis iret cum Chromatice, qui tam multos ad se receperat Christianos. Quibus ita altercantibus, venerabilis Papa Cajus dixit: Dum ambo coronam passionis appetitis, populum Domini solatio destituitis. Unde mihi videtur, ut tu Frater Polycarpe, qui & sacerdotii rectum tramitem tenes, & scientiae Dei repletus es donis, proficiscaris simul ad confortandas credentium mentes, & animos dubios confirmandos. Quibus ille auditis, acquievit, & blandum Papae imperium aequanimiter tulit. Venit itaque dies Dominica, in qua Cajus Pontifex agens quae Dei sunt, intra domum Chromatii omnibus aggregatis, cunctos hac voce alloquitur: Dominus noster Jesus Christus, praescius fragilitatis humanae, duos credentibus in se gradus constituit, confessionis scilicet & martyrii: ut qui martyrii pondus se non posse ferre videntur, confessionis gratiam teneant, & concedentes laudem bellaturis Christi milicibus ac pro ejus nomine pugnaturis, illorum solliciti curam gerant. Pergant itaque qui volunt, una cum filiis nostris Chromatio & Tiburtio, & mecum in hac urbe, qui volue-

Eff rint,

A rine, remaneant. Non enim nos terrarum spatia dividunt, quos Christi gratia necit: nec absentiam vestram sentient oculi nostri, quia interioris hominis vos intuemur adpectu.

alii in mte
manet.

2 Remanserunt autem cum venerabili Papa Marcellianus & Marcus, & pater eorum, vir clarissimus Tranquillinus, itemque B. Sebastianus, & juvenis, corpore pulcherrimus sed pulchrior mente, S. Tiburtius: cum quoque Nicostratus Protoferinarius, cum fratre suo Castorio & conjuge Zoe, & Claudius etiam cum fratre suo Victorino & filio Symphoriano, qui fuit ab hydropis morbo liberatus. Hi soli, reliquis omnibus cum Chromatio proficiscentibus, in urbe cum Cajo Pontifice remanserunt: qui Marcum & Marcellianum Diaconi honore sanctificavit, Tranquillinum vero patrem eorum fecit Presbyterum, & B. Sebastianum, qui ad multorum profectum sub specie militie latebat, Ecclesie Defensorem constituit: ceteros vero Subdiaconos fecit. Sed quia totus mulus inveniri poterat locus ad latebram conservandam, morabantur omnes apud Castulum quemdam Christianum, Zetarium palatii, qui ejusdem palatii altissimo loco commanebat. Ea vero mansio idcirco idonea visa est, quod & Castulus ipse cum omnibus suis

de edibus S.
Castuli:

B Christianissimos esset, & lex de sacrificiis lata cum ubique suo fervore sevirer, in illos, qui palatio adhaerebant, quia nec suspicio de illis esse poterat, minime executioni dabatur. Morabantur ergo hi omnes, ut diximus, cum sancto Papa Cajo apud Castulum; & diu noctueque gemitibus, fletibus, jejuniis, & orationibus occupati, orabant Dominum, ut digni haberentur tolerantia confessionis ejus, & in numerum sanctorum Martyrum admitti mererentur. Ascendebant autem ad eos occulte religiosi viri & feminae, quippe qui a Sanctis diversas sanitatum gratias impetrarent. Nam & cecorum oculi illuminabantur eorum precibus, & salus reddebatur aegrotis, & de obseis corporibus demones pellebantur.

etiam mte
remitis.

nam si se
alii lo-
quatur, ut
Christianus

3 Interea S. Cajo Episcopo Torquatus quidam se simulata fide sociavit, dicens se esse Christianum. Erat autem apostata, & homo fraudulentus in omni sermone, & callidus in omni commisso. Quid multa? Cum a B. Tiburtio viro nobili, erudito & sancto, frequenter argueretur, quod capillos super apicem frontis arte conforis componeret, quod assidue comellaretur & ludendo pranderet, quod seminarum aspectu delectaretur, quod a jejuniis & orationibus se subduceret, quod somno deditus non interesset

C pervigil hymnos Deo noctu dicentibus: cum propter haec, inquam, a B. Tiburtio acrius oburgaretur, se ejus monita simulavit libenter accipere, egitque arte, ut orantem S. Tiburtium infideles comprehenderent in qua comprehensione se quoque fecit teneri, & simul perducere ad secretarium Judicis saevientis. Quo cum perducti fuere, Fabianus praefectus dixit ad eum, qui se arte tradiderat: Quis diceris? At ille respondit, Torquatus, Fabianus dixit: Quid profiteris? Torquatus dixit: Christianus sum. Fabianus ait: An ignoras iussisse invictissimos Principes, ut qui sacrificare diis nolint, diversis suppliciis macerentur? Torquatus ait: Hic Magister meus est, & ipse me semper docuit: quod cum videro facere, me quoque facere necesse est. Fabianus conversus ad Tiburtium, dixit: Audisti quid

prodit S.
Tiburtium.

Torquatus asserat? Quid ad haec respondes? Tibur. D. zius ait: Divi est, quod Torquatus se Christianum esse mentitur. Virtus enim ipsa sancti nominis graviter fert & moleste, suum nomen & non suis amatoribus usurpari. Revera enim, vir illustrissime, hoc Christianum nomen divinae virtutis est, sectatorum scilicet Christi, qui vere philosophati sunt, qui ad obtinendas libidines fortiter dimicant. Credisne vir illustrissime, hunc esse Christianum, qui in sui lenocinio moliendo capitis simbras admittit, qui consorem diligit, qui scapulis molliter gestit, qui fluxum gressum improbo nisu distendit, qui neglectis viris, feminas curiosius intuetur? Numquam tales pestes Christus dignatus est habere servos suos. Verum quando hic se imitaturum me asseruit, jam tu ipse coram eum probabis esse mentitum: nam qualis semper fuerit, nunc evidenter ostendit. Fabianus dixit: Consultius feceris, si salutem tuam prospiciens, Principum decreta non spernas: Tiburtius ait: Ego vero salutem meam melius non consulo, quam ut deos deasque contemnens, unum Dominum Jesum Christum Deum meum esse confitear. Torquatus dixit: Non solum ipse Christianus crudelis est, verum etiam decipit alios, persuadens & docens deos omnes esse demones: ipse autem cum sociis suis, cum quibus magicas artes exercet, diu noctueque incantationibus occupatur. Tiburtius dixit: Falsus testis non erit impunitus. Hic, quem vides, vir illustrissime, malitiae suae curis exarsuans, nullam aliam ob causam Christianis se adjunxit, nisi ut nobis Christianum se fingeret, & aliis fidelissimum mentiretur. At ego reprehendebam in eo Cyclopaeam edacitatem, emergente e vino putorem, & sepultam divini nominis sanctitatem. Ebrius patiebatur sitim, & esuriem vomens: nec ut Christianos, sed ut Antonianus quondam ille convivator, edebat, potabat, vomebat: & nunc Christianos arguit, Christianosque accusat, & in eos mitem judicem incitans, gladium nolenti porrigit, utque demonibus cervices inclinemus, hortatur.

culpa autem
mores ejus;

etiam mte
remitis.

deinde Mar-
tyrum:

postquam S.
Castulus re-
versus est.

etiam mte
remitis.

etiam mte
remitis.

etiam mte
remitis.

4 Tunc iratus Fabianus distulit sententiam, dicens: Blasphemator deorum, & reus atrocium injuriarum gladio animadvertatur. Ductus est autem via Lavicana tertio milliario ab Urbe, & effundens orationem ad Dominum, uno ictu gladii verberatus abscessit: & in eodem apparense, quodam Christiano sepultus est. Posthac autem Torquatus egit, ut Castulus, Zetarius Palatii, hospes Sanctorum, comprehenderetur: qui cum fuisset arctatus & hic tertio appensus, tertio auditus; in confessione Domini perseverans, missus est in foveam, & dimissa est super eum massa arenaria, & ipse cum palma martyrii migravit ad Dominum. Relicta Martyris Castuli Zetarii, nomine Irene, abiit nocte, ut corpus S. Sebastiani tolleretur & sepeliret. Et inveniens eum viventem adduxit ad domum suam in scala excelsa, ubi manebat ad palatium, & ibi intra paucos dies salutem integerrimam recuperavit.

a Anno 283 a Diocletiano villae & interemptus est: reliqua explicantur ad Acta S. Sebastiani.

b Hinc reliqua sunt desumpta ex Actis antiquis Latinis ex verba Martyrologiorum.

c Forjan idem ante praefectus S. Castulo maritus suo, aut per alios curas fieri.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

PETRO, MARCIANO, CASSIANO, JOVINO, THECLA
SEU THEODOLA.

EORUM ALIQUI EPISCOPI HABITI.

XXVI
MAR.Varii cum
S. Castulo
velati.credidit vel
alibivel Roma
passi.Thecla et
Theodola diu.Jovinus,
Juvencus
aut Jovianus.

Sancto Castulo Martyri Romano, de quo jam egimus, varii junguntur socii: ac primo in MS. Martyrol. S. Cyriaci, quo plurimum usus est Baronius, ista habentur: Romæ nat. S. Castuli & Timothei. In perversus MS. Trevirensi S. Maximini loco Timothei adjungitur Diogenes. Verum hi duo Martyres Timotheus & Diogenes sunt Antiochia passi, a variis, hoc die, a pluribus vii Aprilis relati. De nullo apposito loco in Aquisgranensi MS. horum nomina conjunguntur: Castoli, Monati, Petri, Marciani, Capani. Hermannus Greven post relata Usuardi verba, in quibus de S. Castulo & dein Sirmiensibus ableris actum est, ista addit: Serotini Martyris. Item SS. Petri, Martiani, Capani. MS. Martyrol. Augustanum S. Udalrici ita habet: Romæ Castuli: alibi Monioti Martyris, Petri, Marciani, Timothei, Theodoli. Quæ nomina in Labbeano MS. ita exprimuntur: Romæ Castuli, alibi Monati Martyris, Petri, Marciani, Cassiani, Timothei, Theodori. Interim ex his plerique a Galeisio ex MS. codice Roma tribuntur, & post eum in MS. S. Castuli, ista junguntur: Romæ præterea beatissimorum Martyrum Petri, Martiani, Jovini, Theclæ, Cassiani, Theorici: qui admirabili cruciatum tolerantia pro Christo necem obierunt. Quæ eadem ex Galeisio referuntur in posteriore editione Martyrol. Germanici. In hodierno Rom. Martyrol. post dicti Castuli elogium ista leguntur: Ibidem corona sanctorum Martyrum Petri, Marciani, Jovini, Theclæ, Cassiani & aliorum. Baronius in Notis ait, restitutos ex veteri manuscripto, Galeisium etiam de his agere hoc die, & quidem ex MS. quod forsitan intellexit Baronius: nos huic simile non vidimus: neque dubitamus, quin plura illustra adhuc lateant.

2. De singulis nonnulla ex antiquis MSS. indicabimus. Ac primo, qui in tribus MSS. Monatus & Moniotus dicitur, alius est Montanus Sirmii passus, de quo mox agemus, qui ideo in ultimis Martyrol. relatus est omissus. Post hunc referuntur Petrus, Marcianus, & Cassianus, de quibus inferius, ubi & Sedes Episcopales, quæ illis assignantur, excutiemus. Est etiam apud Galeisium nomen Theorici, pro quo in Romano Martyrol. legitur, & aliorum. Videtur Theodorus esse supra in Labbeano MS. expressus & Pentapoli in Lybia hoc die passus. Quidam similis error potuisset suboriri, ut vox alibi, quæ in MSS. Augustano & Labbeano legitur, si mutata in ibi & ibidem, & sic Roma sine adscripti. Qui in MS. Aquisgranensi & additionibus Greven post Marcianum refertur Capanus, alius est jam dictus Cassianus. Deerat hoc die in MSS. Augustano & Labbeano SS. Jovini & Theclæ memoria, sed pridie sive xxv Martii sunt ambo in iis relati: & Thecla in Augustano Virgo, in Labbeano Martyr compellatur. In MS. Tamlachensi loco Jovini legitur Junii, & in apographis Lucensi, Corbejensi, Blumiano & nostro S. Hieronymi item in MSS. Pragenfi & Altempsiano, loco Theclæ legitur Theodolæ, & loco Jovini in dicto Lucensi S. Hieronymi Juvencus Burgo, in MS. Blumiano Juvini Burgun, in Corbejensi Parisiis excusio Juvini Burgundionis. Et hæc ex antiquis Martyrol. duximus proponi debere. Hunc Jovinum forsitan Jocundam dici in Martyr. Hieronymiano Parisiis excusio, & Sirmiensium Martyribus adjungi, arbitramur.

3. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italia de hisce Sanctis in Martyrol. Romano memoratis agit, asseritque in Tom. III. Mart.

tota Regiensi diocesi, quæ Parmam inter & Matinam sita est, celebrari hoc die natalem S. Cassiani, eo quod sub Clemente VIII Pontifice Maximo hujus corpus Roma delatum Novellariam, dictæ Regiensi diocesi versus Septentrionem oppidum, præcipuam ibi habeat venerationem: quem Novellarienses sibi Protectorem & Tutelarem delegerunt. At quia nullas authenticas chartas de hac translatione vidimus, nescimus inter plures Martyres, Cassianos dictos judicare, cujus illud corpus censeretur possit. Forsan quia hic dicitur Roma coronatus, & ipsi Roma illud corpus acceperunt, intulerunt necessario hujus esse debere: uti & S. Marciani hujus aliqua veneratione est Bononia in ecclesiis omnium Sanctorum, quod aliqua ejus ibi dicantur Reliquia esse. Consule Bononiam perlestratam Masini.

4. Franciscus Maria Florentinus in Notis ad Martyrol. S. Hieronymi asserit se vereri ne Petrus, Marcianus, Cassianus, qui cum Jovino & Thecla Romæ a Galeisio tribuuntur hac die, ex veteribus MSS. confusa nomina sint ex Episcopo Sebasteno, Martiano Heraclæotico & Cassiano Episcopis. Hæc ille, nos paucis Martyrologia aliqua proponemus, plenum aliis judicium relaturi. Ac primo quatuor Martyrol. S. Hieronymi apographa ista de S. Petro habent: In Sebastia civitate Petri Episcopi. Commemunt MSS. Richenoviense, Rhinoviense, Casinense & duplex Altempsianum. At non apposito loco Petri Episcopi, memoria celebratur in MS. Tamlachensi & Kalendario præfixo MSS. S. Isidori operibus, in bibliotheca Valliscellana Patrum Congregationis Oratorii Roma adscriptis. Sed quando hic Episcopus Sebastie sederit, & martyrio affectus fuerit, ignoratur. Egimus die x Martii. 30 de S. Petro Episcopo Sebastia & successore S. Blasii, qui Reliquias xl Martyrum Sebastenorum collegit, sed is nusquam Martyr appellatur. Potuit fuisse ejus decessor & una cum S. Paulino, qui additur in Hieronymiano Parisiis excusio, Martyrium subisse: nisi S. Paulinus ex alio loco aut die per errorem adjunctus sit, cum aliis apographis ejus nomen desit. Edidit Bellinus de Padua Martyrol. secundum morem curia Romana, quod antius recensum est Parisiis anno MDXXI, in quo cum prædictis MSS. assignatur: In Sebastia civitate Petri Episcopi memoria.

5. Alter ex prædictis Sanctis est Marcianus, de quo nostrum vetustum apographum ista solum habet: In Arade Marciani. Blumianum In Aradeo Martiniani Episcopi: ubi visio librarii videtur littera d formata, ne sæpe alias ex litteris c & l, legendum Aracleo & Aracleo. Lucense habet: In Eraclea Martiniani Episcopi. Corbejensi Parisiis excusum: In Eraclea Martiani Episcopi. MS. Altempsianum: In Eracleo S. Martialis Episcopi. Bellinus ante citatus: In Aracleo S. Martialis Episcopi. MS. Regina Suecia, & ex eo Lucas Holstenius in Animadversis ad Martyrol. Rom. In Thracia S. Martiani Episcopi. Forsan quia celebris in Thracia est urbs Heraclea, regio ipsa indicata est: aut Sanctis intermediis, de quibus mox agemus, & urbs Heraclea omissis, facta est plena confusionis connexio.

6. Tertius denique est Cassianus Episcopus in Celerno, quem quatuor S. Hieronymi apographa & memoratus Bellinus referunt, & solum præstant in Celer. Porro Donatus Episcopus Celerensis aut Celerinensis in Africa interfuit Collationi Carthaginiensi anno ccccxi habita.

7. Inter SS. Petrum & Marcianum interponebantur
Fff 2 aliqua

S. Castulo
veneratio
Novellariaab corpus
sacrum eo
delatum.S. Marcianus
Bononia.

E

Dicitur
Episcopi S.
Petrus S.
blasii.

F

S. Marcianus
Heraclæotico.S. Cassianus
Celerensis.

A aliqua in quatuor apographis S. Hieronymi ex his Corbejenſe Pariſiis excuſum ita habet: In Thracia Sarmatinia. Lucenſe, Sarmatenia, Blumianum Sarmacem, at noſtrum perverſum dividit hoc modo: In Thracia Sarmatiz, Aminiz. In MS. Tamiadusi horum loco eſt no-

men Mariz. An hinc derivatum nomen Serotini Marty. D. ſis, quod in MS. Florario & apud Grevenum & Caniſium habetur non audeamus divinare. His adjungimus loco aliorum, qui ſupra memoratis Sanctis adjunguntur in Martyrologio Romano.

DE SS. MONTANO PRESBYTERO, MAXIMA CONJUGE, ET ALIIS XL,

MARTYRIBUS SIRMII IN PANNONIA.

XXVI
MAR.

*S*irmium antiqua Romanorum colonia, ac totius Pannonia Metropolis, ſitum eſt in inferiore ejus diſtione haud procul a Savo fluvio, Imperatorum Probi, Valentiniani ac Gratiani natalibus ac plurimorum Sede clara civitas, Chriſti religione a primavo Eccleſia ſtatu colluſtrata, multoque Martyrum ſanguine nobilitata. Ex his Martyribus varii relati in Januario & Februario, & ad præcedentem & hunc diem Martii alii memorantur: in hiſce carecunt diſtinctas, quam movimus ad xxiii Februarij ad vitam S. Sireni monachi & Martyris. quem e Pannonia alii abducebant Firmium Italia urbem in Picenis, alii ad Sexti-Firmium Batia apud Hiſpanos olim civitatem qua controverſa ex antiquis Martyrol. erit decidenda. Ac primo MSS. perverſa Richenoviſe in Suevia & Rhinoviſe in Helvetia ita habent: In Sirmio Montani Presbyteri: additur apud Rabanum, & Maximæ uxoris ejus. MS. duplex Regine Suevia, quorum alterum Holſtenio in præſio ſuit, alterum olim in Franconia exaratum: In Sirmia Montani Episcopi & Maximæ uxoris ejus. Eadem ſunt in apographis S. Hieronymi Lucenſi, Blumiano & Corbejenſi, ſed Munati ſcribitur pro Montani. At vetuſtiſſimus noſter codex S. Hieronymi character Britanno-Saxonico ita habet: In Sirmi Montani Presbyteri, & Maximæ uxoris ejus & aliorum xl. Eadem leguntur in genuino Bedæ & in Sirmio ſere paſſi dicuntur. Cum Bedæ convenirent MSS. Caſinenſe & Aſſempiannum, niſi Montonis loco Montani haberent.

2 Genus martyrii indicat Uſuardus hiſ verbis: In Sirmio SS. Montani Presbyteri & Maximæ in mare merſorum. Ita paſſim omnia Uſuardi exemplaria manu exarata & excuſa; in aliquibus loco Maximæ legitur Maximini & Maximæ, & dicitur Maxima uxor illius, in MSS. Centuſi, Vaticiſe S. Petri & variis aliis. In Martyrol. Colonia & Lubeca anno 1490 excuſo, ita legitur: In Sirmio SS. Montani Presbyteri, & Maximæ uxoris ejus Martyrum in mare merſorum: corpora eorum non longe ab urbe inventa ſunt. In aliis MSS. dicuntur in fluvium non in mare projecti: ita MS. Ultrajectinum S. Maria: In Sirmio SS. Montani Presbyteri & Maximæ uxoris ejus: qui comprehenſi, miſſi ſunt in fluvium, & aliorum quadraginta Martyrum. Hac ita Ado indicat. Et apud Sirmium natale S. Montani Presbyteri, qui cum Maxima uxore ſua tentus, & in fluvium præcipitatus eſt: corpora eorum nono ab urbe lapide inventa & ſepulta ſunt. Eadem leguntur apud Noſkerum, ſed vitio amanuſſimum aut typothecarum legitur apud Smyrnum, & corrigendum apud Sirmium. MS. Trevirenſe S. Martini ſocios addit: In Sirmio Montani Presbyteri, qui comprehenſus, miſſus eſt in fluvium magnus & Maximæ uxoris ejus, & aliorum xl Martyrum. Quæ ſere eadem ſed abſque ſociis leguntur in Florario MS. His aſſentitur hodiernum Martyrolog. Rom. Sirmii ſanctorum Martyrum Montani Presbyteri & Maximæ, qui ob Chriſti fidem in flumen demerſi ſunt. His inter ſe collatis colligimus per mare apud Uſuardum alioſq; ut ſape alias, indicari lacum profundum, ex quo aqua deſcens voluitur in vicinum fluvium: ita Martyres Trevirenſes in mare, id eſt, lacum vicinum, projecti dicuntur, & mare ſalis ſeu mare mortuum in Paleſtina appellatum eſt

lacus Aſphaltites ſeu bituminis. Imo apud Germanos tam lacus quam mare tranſferuntur in eorum linguam eiſdem vocibus zec aut mer, moer, more. Ita in Pannonia ſive hodierna Hungaria, Lacus Sidelrenſis nuncupatur Sidel. zec: & mare magnum ſive Oceanus, eodem modo zec appellatur: ita etiam in urbe Antuerpienſi præcipua platea a lacu ibidem concamerato meta diſtat, & in Flandria aliquot lacus moeren nominantur. Demerſi ergo arbitramur hoſce Martyres in vicinum urbi Pannonia Sirmienſi lacum fluvio ſive amni Savo adjectum.

3 Eſt etiam Firmium urbs Italia in Picenis, quam a libi diximus a Sirmio Pannonia non ſatis diſtingui ex levi alicujus MS. errore: ita hic in MS. Barberiano legitur: In Firmia Montani Presbyteri & Maximæ uxoris ejus, & in Vaticano eccleſia S. Petri: In Firmio Montani Presbyteri & Maximæ uxoris ejus. Forſe ſaves Petrus de Natalibus, qui lib. 3 Catalogi cap. 233 iſta habet: Montanus Presbyter & Maxima Virgo in oppido Furnio paſſi ſunt: qui dum Chriſtum Dominum viſa voce conſpicerentur, ab infidelibus tenti & vinculis ferreis colligati, ambo in mare merſi ſunt vii Kalend. Aprilis, ut Hieronymus in Martyrologio reſtat. Admiſimus teſtimonium de diſto die; ſed Maxima ab eo uxor appellatur. An vixerit ſemper cum marito in virginali continentia, alibi non legimus, quod ſaltem creditur ſeciſſe, quando is in Presbyterum eſt ordinatus.

4 Quia vero Sirmium dictum in Pannonia deſtrictum eſt, & diſto illa ſub tyrannide Turcica ingemiſcit, aliqui hujus urbis Sancti ad Hiſpanos tranſlati ab iis ſunt, qui nuper ſub nomine Flavii Dextri concinnarunt Chronicon: in quo ad annum 100 nn. ſiſta leguntur: Sirmi in Hiſpania ſancti Martyres Montanus Presbyter & Maxima, clariffimi Chriſti Martyres, Rudericus Carnus in Noſis ad Dextrina fol. 22 aſſerit in Hiſpania nullum fuiſſe Sirmium, & aſſentitur Tamaju-Salazar ad xxvi Martii, & volum ſubſtitui Sexti-Firmium, & Tamaju longo encomio & Aliis quibuſdam adjectis eos exornat, ſtatuitque anno centeſimo ſub Trajano Imperatore martyrio coronatos: qua deſiciente probatione nolimus pluribus reſcribere. Remiſſo lectorem ad ea, quæ in ſimili argumento diſta ſunt diſc. xxiii Februarii de S. Sireno Sirmii in Pannonia paſſo.

5 Adjungimus quadraginta ſocios ſeu milites, quos ex præcipuis Martyrol. Hieronymi, Bedæ aliſque oſtendimus una paſſos eſſe: & confirmat Wandalbertus hoc diſticho: Septima Montanum memorat cum conjuge ſancta, Acque ſimul quadrageno cum Martyre paſſum.

Diximus ſupra in præcedenti claſſe, Monatum ſive Montanum qui eſt Montanus, variis Sanctis, de quibus tunc egimus, adjungi. De aliis hic inquirimus, ac primo in Martyrol. S. Hieronymi Pariſiis excuſo iſta leguntur: vii Kalend. Aprilis. Romæ in cæmeterio ejusdem via Laticana natale S. Caſtulæ, Syrmiz, In Syrmia Munati Presbyteri, Maximæ uxoris ejus, Jocundi. Lucas Dacherius, qui illud Martyrol. edidit, in indice utrumque Sanctum cenſet, & Syrmiam & Jocundum. At nos veretur Syrmiam ex ſequentis urbis nomine, libraris vitio, conſtatam eſſe & ideo omittendam. Jocundum ſocium adjungeremus, niſi ſupra in præcedenti claſſe de S. Jovino egiſſemus qui

Idcirco
Martyrol.
ut Sirmii
paſſi.

ſubmerſi.

in fluvio.

aut lacu.

aut Sirmio
ſeu Sexti-
Firmia Bo-
tica.

Aut iunctur-
das Jovini-
ana.

ant. Demetrius Diaconus.

A qualis Junius, Juninus, Javinus, quidam & Iocundus, dicunt. Alium nobis addit *Marculphus* his verbis: In Sirmio Pannoniae urbe SS. Montani Presbyteri, Demetrii Diaconi, & Maximae Virginis tempore Maximiani In Sarmum fluvium merforam sub Probo Praefide. Eodem apud Felicitum leguntur, *Galsinius* hoc eos elegit oratione: Symii in Pannonia sanctorum Martyrum Montani Presbyteri, Demetrii Diaconi, Maximae Virginis, & aliorum quadraginta, qui certamine pro fide confecto, demum precipites in Sarmum fluvium Diocletiano Imperatore dejecti, caelesti corona donantur. *Galsinius* sequitur in secunda editione *Martyrologii Germanici* Canisius, aut quisquis auxit. Post *Martyrologium Marculphi* addidit *Topographia sanctorum Christi Martyrum* per Primum Cabilunensem Episcopum ac Theologum

anno mccccl. olim composita, in qua ad verbum Sirmium ista leguntur: Hic Hircenus Episcopus cum Montano Presbytero & Demetrio Diacono sub Maximiano Imperatore & Probo Praefecto apud Sarmum fluvium Martyres. S. Irenaeus Episcopus Sirmienensis, sub Praefide Maximiani Probo interfecit, Acta in MSS. Graecis & Latinis illustravimus die praecedenti xxv Martii. Forfan similia de his Martyribus extiterunt, quae necdum sunt reperta. Calatur xii Virgines Symii passae ix Aprilis, quibus junguntur in illustribus MSS. Barberiniano & Tornacensi S. Marini Demetrius Diaconus, Hilarius & Concessus: qui primo loco in Sirmio passi celebrantur in peractis Martyrologiis Richenoviensi & Rhinoviensi S. Demetrius ergo hic aliis junctum omittimus, de eo aliter ad diem 12 Aprilis.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS.

VICTORE, SATURNINO, SOLUTORE ET XII SOCIIS.

XXVI MAR.

Sancti hi ables memorantur hoc die in triplici apographo *Martyrologii* S. Hieronymi, Luceoli, Blumiani & perveniendo nostro, item in MSS. Romanis Cardinalis Barberini & Ducis Alcampii, & apud Bellinum secundum morem curiae Romanae, Parisi anno mcccxi recensum, hisque verbis: In Africa Victoris, Saturnini, Solutoris & aliorum xii. MS. *Martyrol. Reginae Sueciae*, ab Holstenio in *Animadversis ad Martyrol. Rom. vetustum*, ita habet: In Africa Victoris & aliorum xiv, & recte, quod Saturninus & Solutor residerant. MS. *Corbise*

S. Hieronymi Parisi excusum ista habet: In Africa Victoris, Saturnini, Solutoris & aliorum xiv. Consensus cum aliis septem indicatis *Martyrol.* nomen Victoris retinendum, & aliorum numerum ad xii coartandum. In MS. Pragensi solus Victor, sed aliis adiunctus, memoratur. In MS. Tamlachensi aliis permixtis habetur memoria Saturnini, Salvatoris, Victorini, Victoris, & aliorum xiv, ac qui supra referuntur xii alii. Timotheo adjunguntur, & Salvator pro Solutore legitur, & Victorinus aut pro Victore sumendus, aut ad diem sequentem referendus est.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

THEODORO EP. IRENÆO DIACONO, SERAPIONE ET AMMONIO LECTOR.

IN PENTAPOLI LYBIAE.

XXVI MAR.

Pentapolis dicitur Lybia.

Calixtus (secundum) Martyrum.

Pentapolis nomen pluribus est inditum locis: in his est Pentapolis in Italia continens has civitates, Ravennam, Casenam, Classen, Forum-Evii & Forum-Pompilii: ut dictum est xiii Februarii in Vita S. Gregorii II. Papa cap. 3. Alii Pentapolis appellantur Mars-morsum ob Sodomam & Gomorrah aliasque res ubi indignatione divina submersas, uti MSS. S. Pionii Presbyteri testantur Kalendis Februarii pag. 43. nunt. 5. Eodem nomine in Vita S. Joannis Eleutheryi xxiii Januarii cap. 3 appellatur Portus Alexandrinus, seu Statio navalis foris a Pentapoleos: Lybia ista negantibus excusata. Est autem Ptolemaei Alexandrino Lybia triplex exterior prope Egyptum, Marmarica & Cyrenica, quae alio superior dicitur: hujus pars exterior ad mare Lybicum appellatur Pentapolis, sicut a quinq; urbibus praecipuis. Hinc loco hos Martyres assignat perveniendum nostrum *Martyrologium* S. Hieronymi his verbis: In Pentapoli Lybiae Theodori Episcopi, Irenaei Diaconi, Serapionis & Ammonii Lectorum. Usurpando hunc diem ab his Martyribus ita suspicatur: Apud Pentapolim Lybiae natalis SS. Theodori Episcopi, Irenaei Diaconi, Serapionis & Ammonii Lectorum. Eadem habent *Ado. Notharus*, *Reda* exensur, MSS. *Canulense*, *Vallicellianum*, *Utrajectinum* & alia quamplurima. In nonnullis Theodorus appellatur Theodotus, Theodericus, Theoricus. Loco Irenaei scribitur etiam Hircenus, Hircenus, Hircinus, Hircus. Ita loco Ammonii substituitur nomen Am-

monis, Ammoni, Ammoni, Amon. Serapion eodem ubique modo scribitur: hoc loco Lectorum etiam in singulari Lectoris legitur. In aliquibus solus Theodorus memoratur, in aliis coomissos reliqui nominantur: in aliquibus Ammonius omittitur, uti & locus praepositus. Hic dicitur *Martyrol. Rom.* ita eos celebrat: Pentapolis in Lybia natalis sanctorum Martyrum Theodori Episcopi, Irenaei Diaconi, Serapionis & Ammonii Lectorum. MS. Tamlachense facit memoriam Theodoti, Jereni Diaconi, Serapionis & Ammonii. MS. *Bruselense* S. Gudila hos Martyres ad xxvii Martii celebrat. *Sausseus* in *Martyrol. Gallie* hoc die, Apud Maclovium, inquit, memoria sanctorum Martyrum Irenaei Diaconi & Serapionis Lectoris. Habemus Officia propria Ecclesiae Macloviensis, sed absque mentione horum Sanctorum. Prolegio horum Sanctorum hac paucis indicat *Galsinius* Hi, inquit, incredibili Christianae virtutis magnitudine, & cruciamenta pro Christi gloria perpassi, martyrii coronam petierunt. De tempore martyrii eorum in *Topographia Sanctorum Christi Martyrum*, apud *Marculphum* ante annos ducentos & amplius scripta, assignatur persecutio sub Diocletiano mota, quando scilicet circa Passionis Dominica tempus ecclesiae sole aequata fuerunt, & omnes ubique Ecclesiarum Antistites primum quidem conjuncti sunt in vincula, postea vero ad sacrificandum variis modis coacti.

1. Haec sunt quae de hisce Sanctis memorantur digna penitus

A Hactenus Basilii Porphyrogeneta Menologium, im-
prossis ac MSS. aliis consonum, praterquam in die
itemque in eo quod de solis Manuele atque Theodo-
sio ista referat: quæ in Menais excusis & MS. Chiffle-
tiana communiter habentur etiam de Quadrato: in ma-
nuscriptis autem Claromontana, Dominicanis & Medio-
lanensibus, utriusque additur in titulo Sabinus & hoc or-
dine exprimentur: *Εὐδοκίῳ, Ἀντωνίου, Σαβίνῳ, Ζωσιμῳ, Κλεόμῳ, & Θωδωρίῳ*, pro quo ultimus in MS. PP. Do-
minicanorum prescripto legitur *Θωδωρίῳ*. Cetera quæ
tempus, autorem & locum martyrii spectant, in obse-
ro latent.

B In Menologio inter antiquas Camisii lectiones excuso
hæc habentur. Item Sanctorum Martyrum Quadrati,
Theodosii, Emanuelis & aliorum quadraginta, qui apud
Orientem passi sunt. Eadem extremis verbis omissis in
Romanum Martyrologium Baronius transcripsit. Eadem
Maximus Cytherorum Episcopus ad hunc diem in Asia
eius habet cum elogio ex Menais accepto, & in hodiernam
Græcorum linguam tradidit. A S. Quadrato hic laudato
diversum eum esse, cujus reliquias in S. Pauli ecclesia
Patres Barnabita Bononia hodie exponunt ad publicam fi-
delium venerationem, ut auctor est Antonius Pauli Mas-
sini, nemo dubitabit, qui credet illas Romæ reconditas esse allasas.

memoria in
Menologio

DE SS. MARTYRIBUS GOTHIS

BATHUSI ET VERCA PRESB. CUM DUOB. FILIIS ET FILIAB.
ARPYLA, ABEPÄ, CONSTANCE, HAGNA, RHYA, EGATHRA-
CE, HESCOO, SYLA, SIGETZA, SVERILA, SVIMBLA,
THERMA, PHILGA, ANNA, ALLADE, BARIDE,
MOICO, MAMYCA, VIRCO, ANIMAIDE.

CIRCA
ANNUUM
CCCLXX
XXVI
MAR.

Gothi cir-
ca Dacia-
blum infi-
deles

nascentem
apud se Ec-
clesiam pro-
prieantibus

Forma Re-
gum Gothi-
corum

30 Martii

S Cythas vernacula ipsorum lingua Gotthos, nun-
cupatos auctor est apud Theophrastum ad ul-
timum Valentis annum Trajanus Patricius in sua histo-
ria: Gothicum vero nomen usque ad Danubii ripas pro-
motum; indeque Romano in Thracia imperio semper vel
infectum vel suspectum fuisse, satis constat ex Græcorum
Imperatorum gestis, eorum in primis quibus Ariana labe
pollutus adversarius hosce Deus suscitavit. Quando & per
quos Christiana fides primum fuerit annuntiata Gothis,
non reperitur licetis consignatum: tantum scimus, natio-
nem universam ab origine gentilem & idolorum additam
culam, aliquam orthodoxam prædicationis culturam longe
prius suscepisse, quam illi, qui primas tenere videbantur
& Gothici nominis terrorem per Occidentis prævincias
late postea circumferre, Arianismum susceperunt. Ab
Vulphido Episcopo Ariano persuasi. Etenim S. Sabam

C Gotthum insigni coronam Martyria, præcipue atque
influmen Miltii (eius forte qui hodiernam V. Valachiam
interfecit Miltov nominatur in eodibus) videmus ad
xii diem Aprilis & passionis ipsius historiari debemus, ab
eae ecclesie quæ tunc erat in Gothia scriptam ad eam quo-
erat in Cappadocia aliasque toto orbe dispersas: in qua illa
commemorat frequenter persecutionis ubi a Gothia Prin-
cipibus & magnatibus, idolis immolata cogerentur edo-
re, fuisse suscitatas.

2. Effluuntur enim ista scribuntur Christiana. Ex
eccl. annis: Modesti & Arinthei Consulatu signatus:
exercita in Sabam crudelitatis minister Acharides fue-
rat. Rhodeti Reguli filius: eorum vero ex eadem gente
dux fidelis Isidorus, Martyris corpus extrahitum ab
aquis in Romaniam transfugerat. Abhinc obscuræ pœre res
fidei inter Gothos permanserunt, usque ad Valentiniani
Valentis atque Gratiani commune imperium, ab anno
ccclxv inchoandum, quando simili Jungerichi Regis
impetante (Vingrichum nominat Menologium Basilii
Imperatoris) pro fidei orthodoxæ cultu totidem Martyres
memorantur in ecclesia combusti, quos sufficiens ad ejus
in quo versamur, dici notam adaquandam, prout hoc
diditico Menais testantur.

*Τὸν αὐτὸν θάνατον ἐπέβητο Μαρτύριος,
ὅτι οὐκ ἦν πῦρ ἐκείνῳ τῶν ἰσχυρῶν.*

Horum nomina Menais excusa & Synaxarium Claromon-
tanum exhibent, sub aliqua, ut in Barbaris natus est
fieri, scriptiois diversitate: Presbyteri duo Bathusi
sive Anthus & Verca, sive Vericas, cum duobus

filiis ipsorum (in excusis ipsius est) & filiabus duabus, &
Arpyla, solitariam vitam ducente (in MS. est & Ar-
pylas Solitarius) Laici vero Abepas sive Abippas. Con-
stans in excusis prætermisus, Hagnas sive Hagias, Rhyas
sive Rias, Hegathrax sive Egathras, Hescous sive Iscoes,
Sylas sive Silas, Sigetzat sive Sidetzat, Sverilas, Svim-
blas sive Svimplas, Thermas sive Therthas, Philgas.
Et mulieres ipsi commortue: sex Anna, Allas sive
Halas, Paris sive Barka, Moico, Mamyca sive Mami-
ca, Virco sive Vico, & Animaïs. De quibus universim
viginti sex (eo, quem ex MS. supplevimus, adnumerato)
salva in præcatis Menais ac Synaxario leguntur.

Hi fuerunt sub Jungericho Gothorum Rege & Va-
lentiniano, Valente ac Gratiano Romanis Imperatori-
bus (solum Gratianum habens excusa) a Jungericho
autem propter Christi confessionem martyrii coronam
per ignem susceperunt, cum is Christianam ecclesiam
incendisset: simul enim in ea combusti sunt sancti Mar-
tyres. Quando etiam contigit hominem quemdam,
qui ad eandem ecclesiam suam ferebat oblationem,
comprehendi & Christi nomen confitentem ipsum quo-
que per ignem holocaustoma effici. Hæc ibi quæ iisdem
passu verbis narrantur in Menologio Basilii Imperatoris:
in quo consequenter ista quoque leguntur. Horum ipsana
collegit uxor alterius eorumdam Principis (nam & Vin-
gichus ibidem solum sive Rex Princeps dicitur) gentis
Gothorum, Christiana atque orthodoxa, cum Presby-
teria laicisque & suam jurisdictionem, transcribens
filio, de loco in locum circuevit, usque dum in provin-
ciam Romanorum venit, & cum ea filia ejus. Deinde
in propriam iterum regressa est ditionem, relinquent
filiæ suæ Reliquias: quæ Cyzicum ibient, partem ipso-
rum civitati reliquit, & vitam suam sic consummavit.

Eandem ipsarum Reliquiarum translationem in alio ejusdem
Crypta-ferrata Synaxario MS. multis notabilibus circum-
stantiis auctor reperitur hoc modo. Horum ipsana colle-
git Gaatho, Christiana & orthodoxa Regina alterius
cujusdam inter Gothos gentis, socios habens Presbyte-
ros & laicum quemdam Thyellam nomine. Relinquens
autem regnum filio suo Arimerio; locum commutavit
ex loco, & venit in terram Romanorum. Venit etiam
cum ipsa filia ejus Ducilla. Postea indicavit filio suo ne
ad se veniret, & eum egressa est relinquent Ducillæ
Reliquias. Et venit Ducilla Cyzicum sub imperio Va-
leptiniani & Theodosii, deditque partem reliquiarum
civita.

nam eccle-
sia combu-
sit

quorum co-
liquias
Gaatho
Regina in
Romaniam
transfert

in MS. po-
tem Ducil-
la filia Cy-
zici depo-
nita

A civitati illi benedixit. Thyellas quoque itorum rever-
sus in Gothiam, una cum Gaatho lapidibus est obru-
tus: Ducilla autem postremum in pace requievit. Ex
quibus consequens est ante seculi quarti finem omnia hac

contigisse: Valentinianus enim Sorian anno cccclxxv D
adeptus imperium, quare post anno consortem illius asse-
vis Theodosium Magnum; qui mortuus est cccxcv, non
integro tritennio superstit. Valentiniano Juniori.

DE S. EUTYCHIO SUBDIAC. MARTYRE

ALEXANDRIÆ IN ÆGYPTO.

ANNO
CCCLVI
XXVI
MART.Ecclesia
Alexand.
propter
Athana-
sum ve-
nit.sub huius
Gregorio,ne deinde
sub Gregorio,duellum
potius.Eutychius
falsus.nam ad
metalla
prohibetur
pauca

Quanti immanissimarum persecutionum procellis
jactata Ecclesia Alexandrina fuerit, una cum
Episcopo suo Athanasio contra Arianos constanter decur-
rans, nemo potest ignorare, nisi qui ipsius libros nunquam
legerit; aut ullos omnino, qui de illis temporibus egre
scriptores. Haec autem, ut semper immixta fuerint, de-
cimus tamen fluctus aliquos habuere, quibus sic omnis
illa concussa est, ut everti funditus necesse fuerit, nisi in
petra solidata fuisset. Nam primum quidem, ab Antio-
chia missus Gregorius est, & Athanasio Roma absolutio
oppositus circa annum cccxlii; Gregorius, inquam, ille,
errantibus in vicino nomine saepe librariis, Georgius nuncu-
patus in Athanasii libris, ipsique quado illius intrusione
& crudelitatibus hac occasione exercitis multa habens fultii
Papa ad Antiochenos & Athanasii ad orthodoxos episto-
lis. Hic Gregorius cum anno cccxlvii depositus, decem
circiter mensibus post auditos Antiochie Sardicensis Syno-
di legatos obisset, mortem ejus preterit quadam, sed salu-
tari secuta est pax, Athanasio ad tempus restituito. Etenim
quia non desisteret Athanasius veram adversus Ariannum
fidem tueri; non desit virissim ab ejusdem hostibus conti-
nuo agitari usque ad annum cccxvi, quando a caele per Sy-
rianum Ducem v. Kal. Februarii intra ecclesiam patrata
elapsus, ad fugam & latebras datus est compulsus, & rur-
sum plena lapsus fuit potestas in Christi oves salvandi.
Tunc sub Quadragesima finem inmissus in Alexandrinam
Sedem Georgius Cappadox itidem ut prior Gregorius, & io-
lenterque indutus est ab Heracleo Comite, socius sua impie-
tatis habente Cataphronium Ægypti Presulum, & Fan-
stinum, homini non re Catholicum. Horum quam hor-
renda adversus orthodoxos omnes savitia fuerit, ipse
Athanasius quadam sententia prosequitur, partim in ea quam
de sua fuga scripsit Apologia, partim in prolixiori narra-
tione, quam ad solitariam vitam agentes dixerit, qua
præfixam ad illos epistolam habens, suo musula videtur
principio, forte ex præcedenti secunda Apologia repetendo.
In hac narratione legere est, quomodo ii quos diximus im-
pietatis ministri, juvenes forentes & idolorum adorato-
res concitarent, ut ex præcepto Imperatoris invaderent
ecclesias & populos lapidarent: eos nempe, qui quarta
Sabbati ad ecclesias conveniant, Georgii communione
contempti. Et illi quidem postmodum ipsa scilicet quinta
hebdomada Sanctorum feria fragorantem exersi, ea egere,
qua istis fide dolenterque commemorat Athanasius. Dein-
de, ut idem in Apologia de fuga sua narrat, Videre erat
post septimanam Paschæ virgines in carcerem detrudi,
Episcopos victos a militibus duci, pupillorum vidua-
rumque ædes spoliari, noctu Christianos raptari, & fra-
tres Clericorum pro Fratribus in periculum devocari.
In summa (verba rursum sunt ejusdem ad Solitarios) ita
erant feri & acerbi in omnes, ut carmices, homicidæ,
nefarii delatores, malefici, & quidvis potius quam
Christiani ab omnibus vocarentur. Ariani videlicet:
quippe qui Scythas imitantes, rapuerint Eutychium
Subdiaconum, virum probe ecclesiæ inservientem:
quem primum scuticis usque ad mortem curaverunt
verberari, deinde ita moribundum in metallum mitti:
& non quodvis metallum, sed in id quod Pheno nomi-
natur, in quod homicida condemnatus non nisi ad pau-
cissimos dies superesse potest: & quod immanius est,
ne paucis quidem horis ad curationem vulnerum con-
cessis, hominem statim in metallum deportarent, præ-

dicantes si hoc fieret omnia metu faturos & secum
confociatum iri. Ceterum ille non longe auctus, cum
imbecillior esset, quam ut ad metallum perducere posset,
ex dolore vulnerum in itinere decessit, & ita cum gaudio
mortuus est, possidens gloriam Martyrii.

Dignus proello, qui omnibus Sanctorum festis adscri-
bitur legatur. Sed quia in tanta Ecclesiæ perturbatione nulli
cura fuit diem passionis ejus ac mortis adnotare, neque ex
Athanasii relatione quidquam certi de eo colligi potuit, &
sacri corporis ipsa postmodum revelata dignoque hono-
re exaltata non sunt; mansit ille congrui cultus honore
frustratus, usque dum Cardinalis Baronius Romanum
Martyrologium recognoscens, eundem huius diei adscripsit
his verbis: Alexandriæ sanctorum Martyrum Eutychii
& aliorum, qui Constantii tempore sub Gregorio Epi-
scopo Ariano pro fide Catholica gladio cæsi sunt. Et
Eutychius quidem, quo genere mortis martyrium consum-
marie, ipsi Athanasii verbis jam legimus: cur autem
ad hunc diem relatus fuerit non videmus: cum illo anno
Paschalis festivitas in vii Idus Aprilis caderet, adven-
tante incisa crudelis huius tyrannidis in xv diem mensis
ejusdem sint differenda: quinimo, si Athanasii cartam
consideres, penitus ut judices, etiam longe ferius nec diu
ante festum Pentecostes hac patrata fuisse.

De sociis porro quidem dicemus, & quidem gladio cæsi
Ipsam Athanasium ad Solitarios scribentem audiamus:
Cum populi pro Eutychio precibus suis suppliciter in-
tercederent, quatuor bonos & ingenuos viros rursus
capi fecerunt, in hisque Hermitam lavantem pedes porco-
rinorum, quos Dux (Sebastianus scilicet, paulo ante
primus inter persecutores nominatus) multis plagis con-
cisos in carcerem conjecit. Ibi Ariani Scythis crude-
liores, postquam viderunt eos verberibus nondum
enectos, expostulare cum Duce incipiunt, minaturque
sunt se eunuchis scripturos, quod non ad ipsorum ar-
bitrium flagellaret. Quorum verbis ille contritus,
iterum homines flagellare occupit: ipsi autem qui
verberabantur, non ignati cur vapularent & per quos
falso delati essent, nihil aliud dicebant, nisi se ob veri-
tatem flagellari: Non communicamus, inquiunt,
cum hæreticis; verberate, ut libet, Deus ob ista te ju-
dicabit. Impii autem eos in carceribus periclitari mo-
ri que cupiebant: sed populus Detegit opportunitate
temporis pro illis intercessit, ita ut inde post dies
septem plus minus fuerint liberati.

Hæc ibi arguo aliquanto post. Quæ in Presbyteros &
Diaconos fecere, & quomodo ipsos sub Duce & Judi-
cibus in exilium egero, eorumque amicos militum
mano extraxerint, agmen ducente Gorgonio eosque
plagis concidente; & quomodo omnium, quodque
summæ crudelitatis est, etiam mortuorum membra
artusque per summam savitiam dissepserint, non est
ut verbis enuntietur. Quid autem porro? Relegarunt
Episcopos, qui in Clero consueverunt & per multos
annos in Episcopatu versati fuere, ex quibus Ammo-
nium in superiorem Oasim; Muim vero, Psenosirin, Episcopi
relegati
Nilammona, Plenem, Marcum & Athenodorum in
Ammoniacam, nihil aliud spectantes, quam ut in de-
sertis locis oberrando perirent; nihil eorum, qui ad-
versa valetudine laborabant miseri; adeo ut iter
agre ob imbecillitatem ferentes, lecticis asportati sint,
funereo apparatu propter morbum subsequente a-
tergo:

Atergo: certa unus ex eo numero extinctus est, cujus ne cadaver quidem ad suos referri permiserunt. Atque hinc est quod Dracontium Episcopum in solitudinem eam, quae circa Clyfma est retruserint, Philonem vero Babylonem, Adelphium in Pénabla Thebaidis, Hieracem autem & Dioscorum Soinem; Ammonium item, Agathum, Agathodæmonem, Apollonium, Eulogium, Apollo, Paphnatum, Gajum, Flaviam, veteres Episcopos; & Ammonium, Heraclidem atque Psaim Episcopos etiam ipsos profugos egere: & alios quidem lapidibus mancipare, alios vero persecuti sunt, e medio eos tollere gestientes; multos autem alios discerpere.

Virgines autem
dixit ac co-
lo.

Post hos laicorum aliquos Virginumque sacrarum crudeliter habitatum meminit, sed pressius stricliusque quam in Apologia, ubi ipsum quoque tempus exprimitur exercise carnificis his verbis: In hebdomade post sacram Pentecosten populus ad orandum in cimiterium abiit, eo quod abhorrerent a communione Georgii. Quod cum homo omnibus modis sceleratissimus intellexisset, duce copiarum Sebastianum, secta Manichæum, ad vim & arma instigat. Igitur ille militari manu, infectis telis, cum aliis gladios strictos, alii arcus gestarent,

B impetum in populum facit, rarosque illic orantes deprehendens (nam plerique, ut erat diei tempus, discesserant) talia designavit, qualia par erat cum, qui istiusmodi hominibus aurem praeberet. Virgines enim ignibus flammantis rogi admotas, adigebat ad confessionem Arianicæ religionis. Ibi cum eas invictas cerneret, corpora nudat, atque ita in faciem cecidit, ut vix longo post tempore e suis potuerint agnosci. Viros autem quadraginta comprehensos novaratione laceravit: virgines enim palmis, aculeos adhuc suos retinentibus, ita terga eorum cecidit, ut alii facilius a medicis ob tenacius inhaerentes aculeos frustra curati, alii curationem non ferentes, mortem oppetierint. Ceteros deinde omnes, quotquot comprehenderant, in eam partem Ægypti, quæ magna Oasis appellatur, relegarunt: corpora autem defunctorum ne suis quidem dari voverunt, eaque pro libidine sui consilii insepulta clanculum habuerunt. Ex Ægypto autem & Africa hos Episcopos in fugam exiliumque compulerunt; Ammonium, Masum, Gajum, Philonem, Hermem, Plonium, Psenosirin, Polammonem, Agathum, Anagaphum, Marcum, Ammonium & alterum ejusdem nominis Marcum, Dracontium, Adelphium, Athenodorum; Presbyteros vero Hieracem & Dioscorum: quostanta acerbitate captaverant, ut quidam eorum in via, quidam

q. 6. fabri
flagellati.

ex his mor-
tui aliqui.

C in exilio mortem oppetierint, actis in fugam pluribus quam triginta Episcopis.

Atque hac ita fuisse deducere hoc loco placuit: ne temere D ab audierant Romani martyrologii recessisse videtur, nullas Eusebio socias martyris addendas; cum non modo, qui solus istos docere nos posuit Athanasius horum nunquam meminisset, sed nec ex tota ejus narratione certo habeamus ammino illos gladio casos. Altera hac referendi ratio fuit, ne, quorum nulla est in Ecclesiasticis fatis distincta notitia prorsus praeiis a nobis essent; sed ut cognoscatur, eodem quo Eusebius passus est tempore, si non eodem deo ac modo, plurimos utriusque sexus & ordinis confessores pietatis evasisse; quorum multi ipsam suam morte, tormentis vel aramnis tolerantis accersita, consignarunt: inter quos merito nominandus venit Secundus Presbyter, quem Barcactus Pentapolitanus pseudo-Episcopus, simili nomine sed dissimili vita Secundus quoque dictus, ejusque in conjuratione socius Stephanus, ipsi non obtemerantem, calcibus obrutum interfecerunt. Qui cum occideretur, Sanctum imitatus, ita locutus est: Nemo me apud judicem vindicet, habeo vindicem Dominum Jesum, pro cujus nomine ista patior. At illi econtra nihil miseri hominis ita loquentis, neque diei ullam reverentiam habuere, cum in ipsa Pentecoste hominem calcitrando eliderent, die videlicet *Adaji* xxv: nam E superioribus narrationibus ad annum cccxvi spectantibus hunc inseris Athanasius.

gladio vero
huius nomen.

Secundus
presbyter
dicitur.

Parianunc de prima sub Gregorio, ante annos quatuordecim intrusa, cogita: nam praeiis indigna multa in Dei ecclesias atque parata, Vidisses, inquit, Presbyteros & laicos in ius trahi, Virgines a coetu suo divulsas ad tribunalia Praefidis raptari & in carcerem conjici, alios fisco addici, alios flagris cædi: sacrorum ministros virginesque a pane accipiendo arceri. Interim egregius ille Georgius (Gregorius inquam) Caipham imitatus cum Pilato contra pios Christi cultores debacchabatur. Certe ipso die Parasceves (cum nempe Pascha die Aprilis celebraretur) ingressus inquamdam ecclesiam cum Duce & praefide ethnicorum, intellecto hominum odio, quo illius violentam introitum averfabantur, auctorem suavitatemque se praeiis crudelissimo Praefidi, ut eadem hora triginta quatuor virgines & matronarum virque ingenui publice flagellis caderentur & in vincula conjicerentur: inter quos virgo quaedam studiosior & psalterium manibus retinens, similiter flagellata cum esset, ereptus quidem ipsi a carnificibus liber est, & ipsa cum ceteris reclusa in carcerem. Hactenus Athanasius in Epistola ad Orthodoxos, aliis ejus ac Julii Papae scriptis consona, quibus volumus diutius immorari, cum satis clare probaverit Baronius hanc epistolam Athanasii ad Gregorii non Georgii intrusionem fuisse exaratum.

Et antea
sub Grego-
rio videtur
plurimi.

Et spectant
die Pascha
et compen-
ditur in oc-
taves.

DE SANCTO FELICE

ARCHIEPISCOPO TREVIRENSI.

Felix hujus nominis secundus, Trevirorum Episcopus XXXII, & Archiepiscopus VI, creatus est anno cccclxxvi tempore Synodi Trevirensis, sub Maximo Imperatore seu potius Imperii invasore. Perstitit annis duodecim, & tunc, anno scilicet cccxcviii, relicto Episcopatu, vita quietioris amore in monasterium (quod cum ecclesia ad honorem B. Mariae Virginis & sanctorum Martyrum Thebaorum, nunc S. Paulini appellata, condiderat) se abdidit: & quod reliquum ætatis habuit, in paupertate, ab hominum cultu & mortalium rerum imagine procul semotus, vitam peregit, circa annum cccc ad æternam salutem evocatus vlti Kalendas Aprilis. Quo die memoriam ejus celebrat antiquum MS. Breviarium Trevirense, quod penes nos adservatur: & in Lectionario Trevirense anno MDCLV excuso, præscribitur Commemoratio. Consentiunt Martyrologia MSS. Trevirense Ecclesie Col-

CIRCA
AN. CCCO
XXVI
MAR.

Tempus, se-
dis cor-
mibus.

cultus sa-
cer-

legiata S. Paulini, in qua sacrum ejus corpus ad publicam venerationem detinetur, item MS. Trevirense monasterii S. Maximini, MS. Carmeli Colonienfis, quod olim ad Francofurtenses pertinuit, & MS. Floranum Sanctorum. Accedunt Martyrologia excusa Colonia & Lubeca anno cccxc & cum iis Grevenus & Molanus in Aulario Usuardi, Canisius, Galefinus, Ghinius aliique, & potissimum tabula Martyrologii Romani his verbis: Treviris S. Felices Episcopi: addunt alii passim, & Confessores.

2 Alia antiqua hujus aliorumque multorum Sanctorum Trevirensium traduntur perisse in vastatione, urbi a Normannis anno dcccclxxxi illata: quorum jacturam postmodum conati sunt aliqui resarcire, & quam jam damus vitam, ex citatis in ea monumentis collegimus. Eam obtinuimus ex codicibus satis vestitis Ecclesiarum Trevirensium S. Paulini, S. Marini & S. Maximini, item ex codice Bndecans

Alia & ver-
siones videntur
h. SS.

A decenti Canonico Regularium prope Paderbornam. Aliam vitam habemus ex codice Trevirensi monasterii S. Marthie cum hoc exordio: Multos in ordine Pontificali Felices, non solum hoc nomine sed & vite merito preclaros, sancta veneratur Ecclesia: quorum unus reliquorum nulli virtutum signis inferior, apud Treviros Gallorum metropolim celebris habetur, post B. Paulinum, tertius ejusdem civitatis Episcopus. Aliqua ex his Actis observamus ad caput 111 Vita, reliqua eisdem passim verbis referuntur, sed pluribus omissis in compendium contrahenda. Sed tam ex hoc codice, quam reliquis MSS. colligitur vetustas venerationis Ecclesiastica hujus S. Felicis.

3 In Actis S. Agricii Episcopi Trevirensis a nobis ad diem 21 11 Januarii editis ista leguntur pag. 77 & nu. 12. In horum veneratione Sanctorum nec non sancte Dei Genitricis honore, reparata per B. Agriciam Christiana religione, B. Felix ejusdem metropolis Episcopus, vir tante apud Deum dignitatis ut frequentibus a Deo Angelorum uteretur colloquiis, eamque adhuc in carne positum operatione magnificaret virtutum, preclara operositatis ac preclara dignitatis monasterium construxit. Quia infra etiam in Actis habentur:

4 Contra aliquem Felicem est canon quintus Synodi Taurinensis constitutus his verbis: Illud decrevit sancta Synodus, ut, quoniam Legatos Episcopi Galliarum, qui Felici non communicant, destinant, si quis ab ejus communione se voluerit sequestrare, in nostrae sanctae pacis consortium suscipiatur, juxta litteras venerabilis memorie Ambrosii Episcopi vel Romanae Ecclesiae Sacerdotis dudum latas, quae in Concilio, Legatis praesentibus, recitatae sunt. Agitur in eadem Synodo de primatu Proculi Massiliensis, nec non Arelatenensis & Vienneensis Ecclesiae dissidiis. Qua controversia postea sub Zosimo Papa anno ccccxvii, indicata hujus Synodi sententia, potissimum decisa est, ut non videatur Synodus diu ante habitam, cum jam pridem sanile obisset Felix Episcopus Trevirensis, & Felix ille, cujus ibi mentio fit, adhuc videatur in obstinat a voluntate perseverasse.

5 Aliqua S. Felicis Episcopi Trevirensis Reliquias ad servari Bononia in ecclesia S. Francisci tradit in Bononia perlustrata Masinus: sed ha probabilis alterius alienius sunt.

V I T A

Ex quinque codicibus MSS.

C A P U T I.

Ordinatio Episcopalis S. Felicis, & ejus, cum S. Martino familiaritas.

*1 C*um plurima divinae miserationis operatio nos doceat, quantum in laude praedestinationis ipsius omnis creatura assurgere debeat; illud quoque non minimum hujus gratiae Dei est documentum, quod & vocabula futuris a Sanctorum meritis congruentia divina solet aptare providentia. Sic enim Joannes gratia Dei, sic Stephanus coronatus, sic Eucharis bona gratia divinitus est appellatus: sic innumerabilia & rerum & hominum vocabula ab illo, qui diligentibus se omnia in bonum cooperatur, sunt praedeterminata, & in ipsis, ut diximus, vocabulis merita quoque futurae per Deum sanctitatis sunt praesignata. Hinc est itaque, quod miranda felicitatis & sanctitatis Trevirorum Archiepiscopus Felix est appellatus, qui tertio post beatum Paulinum loco feliciter possedit ejusdem Cathedram Pontificatus. In hujus autem ceter felicitis Sancti mentione sicut in omnium fere Trevirensium Sanctorum recordatione, repetitam saepius hujus urbis venerationem co-

gimur plorare, per quam constat ingentis sanctorum Patrum nostrorum vitae volumina ita penitus esse consumpta, quod (nisi ex paucissimis, ut ita dixerim, tanti pelagi guttis, in vetustissimis aliorum locorum schedulis, vel etiam in plumbeis ac marmoreis tabulis terrae penitus infossis, aliquatenus reformata fuissent) organa nostra velut super flumina Babylonis nostrae suspensa, jam dudum in horum laude Sanctorum conticuisse. De hoc ergo Felice Trevirorum Archiepiscopo pauca satis pro tanti viri excellentia, quae sparsim comperimus, breviter conferamus:

2 De hujus namque viri sanctitate & ordinationis tempore Severus Sulpitius scriptor gestorum S. Martini Turonorum Pontificis, quodam significat, qui tempore, quo d. Maximus Imperator frequens Episcoporum Concilium Treviros convocaverat, Martinum quoque eodem venisse commemorans, Posttridie, inquit, Felicis Episcopi ordinatio parabatur, sanctissimi sane viri, & plane digni, qui meliori tempore fieret Sacerdos. Hoc autem licet idcirco Sulpitius dixisse videatur, quia gravi nimis haereticorum persecutione Catholicus populus in tempore illo vexabatur, eventum tamen rerum intuitibus luce fit clarius, tempora illa vere felicia fuisse, quae B. Felicem Episcopum felici utique Praefatus sui auspicio suscepit, dum tanta per illum tempestas haereticorum sedabatur, & populo Catholico perpetuae pacis & Deo gratiarum actionis perenne tripudium indulgebatur. Tota namque tempestatis haereticae procella, ventosa & malitiosa conspiratione praedicti Imperatoris & Episcoporum in urbe Treverica propter hanc rem collectorum nimium tumefacta, plurimis religiosi & sanctis viris mortem praesentem intendebat, sed dum in B. Martinum & in hunc ter & amplius Felicem, velut in obstacula firmitatibus colliditur petrarum, durissima verborum Dei repercussione per ipsos scindebatur: & illud naufragium, quod sine discretionem tam veris quam falsis Dei cultoribus intendebatur, nequaquam perficiebatur. Obliti namque Dominici praeccepti illius, prohibentis secundum faciem hominum judicari, & decreverant omnes communiter damnari, quos quacumque de Causa vel habitus despectione vel corporis extenuatione contigerat humiliari. Hujus autem sonus tyranni dis adcoevaluerat, quod ad hujus edicti indifferetam executionem missi ab Imperatore Tribuni ex urbe Treverica versus Hispanias iter susceperant; cum B. Martinus & iste vere Felix Episcopus palatium Imperatoris petunt, & ut legati ab itinere suscepto revocarentur, viriliter evincunt. Quapropter felicitas nimirum illa fuerunt tempora, quibus & felicitas tanti Patris erat propaganda, & tot tantorumque improbitas haereticorum per illum refraganda.

3 Huc accedit quod B. Martinus, qui prius Treverim frequenter legitur videri, & in ea miraculis seitur claruisse, post hujus fortissimi commilitonis & Coepiscopi sui felicem, cui ipse interfuit, ordinationem, suamque de hac urbe egressionem, nullam deinceps noscitur huc secisse regressionem: apertam ex hoc etiam cunctis faciens contestationem, quantam in hoc merito & nomine Felice Episcopo sanctitatis noverit esse perfectionem: cui non solum loci unius sed & regni totius permittens tuitionem, quanto securius tanto liberius se totum postmodum contulit ad caelestium contemplationem gaudiorum. *b* Sed cum si quidem annis post B. Felicis ordinationem S. Martinus supervixit, nullam tamen Synodum adiit, ab omnibus Episcoporum conventibus se removet, & velut expletis militiae Christianae stipendiis, jam tunc licet in carne corruptibili positus, incorruptibilibus tamen & indeficientibus emeritorum frui coepit praemiis, jugi contemplatione suspensus. Frequentibus enim Angelorum Dei visionibus ita familiariter utebatur,

sandri,
 alexandri,
 Soceris.

A sus Austrum posteriorum interior scilicet Hormisda, exterior autem Patricius vocatur; alter autem eorum quorum latera Aquilonem respiciunt, interior item Constans, exterior in Jovinianus vocatur. Ingressus est Treverim Rictiovarus quarto nonas Octobris, & eadem die occidit Thyrium cum sociis suis: sequenti autem die Palmatium cum sociis aliis Principibus civitatis: tertia vero die eadem exercuit in plebe sexus utriusque.

7 Qua vero occasione qualive divinæ prædestinationis ordinatione, quanta etiam signorum operatione, divinitus lætificati sumus hac inventione, hic nihilominus induceremus, nisi inceptum de S. Felice sermonem nimis interrumpere. Quapropter hoc solummodo hic notari sufficiat, quod ad hujus Sancti laudem specialiter attineat. Hoc est autem in hujus scriptiōnis eulogio, perpetuo S. Felicis celebrandum præconio, quod ad promerendum sanctæ Dei Genitricis patrocinium ac Thezorum Martyrum consortium, tantæ capacitatis monasterium in honore ipsorum construxit, ubi & natus de Virgine Christus ab ingenti fidelium multitudinem perpetuo posset collaudari, & ubi plurimus Thebæ simulque Trevericæ legionis exercitus, in hoc loco pro Christi nomine passus, sed usque ad sua tempora negligenter & absque reverentia, tot tantisque Martyribus debita, in campo, qui tunc Martius vocabatur, projectus, venerabiliter posset collocari, & usque ad diem resurrectionis & justæ omnium retributionis cum ipso ejusdem monasterii felicissimo constructore, aliorumque Trevericæ Sedis Episcoporum sanctissima collectione servari. Quæ de re non est dubitabile, hunc, de quo loquimur, Felicem Confessorem & Episcopum Martyrum promeruisse consortium: cum enim Veritas dicat, Qui recepit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet; quomodo quæso mercedem Martyris non meruit, qui tot millia Martyrum corpora cum tanta honorificentia receperit, ut in eorum magnifica sepultura, monasterii dico operosa structura, infinitas adeo & immensas pecunias expendere, quatenus per impensum sanctis Martyribus tantæ studium officiositatis, gradum quoque eorumdem non immerito conscenderit sanctitatis: sicque in laudem sanctissimæ animæ ipsius (tux in hoc piissime Confessor Christi Martine nihil derogantes animæ) non incompetentem possumus canere: O sanctissima anima, quam etiam gladius persecutoris non abstulit, tamen palmam martyrii non amisit. Nec minus est magnificum minusve perpetuæ Sancti istius felicitati ascribendum, quod in ejusdem plumbeæ chartæ conscriptione antecessoris sui corpus Paulini totius viribus regni retulisse clarissime notatur. Ex hoc enim indubie monstratur, quantum totius regni examen vir iste tunc habebatur, ad cuius consilium, vel magis Imperium, tam longissimæ fatigatio peregrinationis ab omnibus æquanimitè suscipiebatur. Hujus autem labor itineris quam fuerit efficaç & felix, probat S. Paulini corporis thesaurus, super omnem Margaritam pretiosus, in medio sanctorum Martyrum a B. Felice ferreis catenis, sicut scriptura testatur, honorifice suspensus.

^a MS. Budes. & S. Max. ornabili. In MS. S. Martia ista adduntur. In administratione Episcopatus sui sibi commissi fideli pariter & prudens dispensator, competenti &c.

^b Est hoc tempore ecclesie Collegiata, & una ex septem ecclesiis, dicata S. Paulino.

^c MS. S. Martini, manante.

^d MSS. S. Max. & Budes. inferre.

^e Habemus scriptum descriptum cum hoc titulo: Tabula affixa parieti in egypto.

^f Legionem Thebæam adduxit sub Duce Mauritio in Gallias Maximianus Imperator contra Bagaudas. Ex his Mauritius cum plurisque Martyr occubuit Agouini 22 Septemb.

^g Erant horum aliquot cohortes sub Duce Thyryse ex eadem Thebæa legione Treverim missæ.

^h Brouverus lib. 4. Annal. Trevir. hac ita narrat: Cum Felix D. Treverorum Episcopus insigni vitæ castimonia & variorum depulsiōne morborum, civitatis obstrinxisset sibi studia, a Senatu populoque facile consecutus est, ut publico provincie sumptu B. Paulini decessoris corpus tot regionum fluminumque divertitiis ex Phrygia, qua detentum fuerat hætenus, transferret in suam sedem.

ⁱ Anni 396 ut placet Brouvero.

^k Normanni anno 882 Nonis Aprilis Treverim occuparunt.

^l MSS. S. Martini & S. Max. Pampinius,

^m Eadem MSS. Jovianus.

ⁿ Joannes Eusebius in Kedallagestorum Treverorum fol. 51 affert hanc ecclesiam ad lavam civitatis Trevericæ, extra portam S. Simeonis in campo Martis primo a S. Felice Treverensi Archiepiscopo ædificatam.

^o MSS. S. Max. & Budes. civitatis.

CAPUT III.

Miracula: obitus, sepultura.

8 ET hæc quidem sola sanctitatis ejus indicia sufficerent, si nulla aliunde superecerent, quæ felicitatis & sanctitatis cumulum huic vere Felici Episcopo augerent. Ex quibus profecto innumeris, quæ literarum olim tradita monumentis, postea in repetita, ut prædictum est, urbis visitatione cum ipsa simul urbe incendio perierunt, unum quoddam in exemplari quodam libri Comitæ repertum, exempli gratia inferendum esse putavimus. Tempore quodam dum verbum vitæ prædicando, &, ut par erat, signorum operatione fidem verbis faciendo, parochias circuiret, contigit inter cetera, quæ, ut in Actibus Apostolorum legitur, signa & prodigia multa faciebat in plebe, ut dum vico cujusdam nobilis & potentis viri adventaret, uxor ejusdem viri, diuturni languoris invalescente gravidine, ad finem vitæ appropinquaret. Cum interim adventum sancti hujus Episcopi a referentibus vir ille cognoscens, spe recuperandæ sanitatis uxori illico concepta, multas gratiarum actiones propter adventum ejus Deo reddidit: beique hospitalitatis gratia, quam ipse Sanctus plurimum diligebat, invitato officiose ministravit. Cum autem lotis manibus & osculatis pedibus Episcopi, desperabilem jam jamque morituræ uxoris suæ vitam pio Patri flebiliter exposuisset; Felix sanctus, sicut erat ad omnia opera pietatis promptissimus, aquam statim benedixit: quam cum illa suo ori vix recluso infusam tenuiter gustasset, reparatis jam omnibus quas amiserat viribus, sanata surrexit: Deumque, qui tales hospites suæ destinasset saluti, benedixit: quibus, ad exemplum curatæ a Domino socrus Petri, & ipsa curata humiliter ministravit.

9 Hic igitur post duodecimum Episcopatus sui annum rerum secularium affectus exadio, & spiritu prophetico vicinum vitæ suæ exitum perdoctus, dispensationi Pontificali penitus e renuntiavit; & corpore continua quadam infirmitate languido, spiritu vero frequenti Angelorum colloquio validiori, solitarij intra prædictam B. Mariæ Virginis ecclesiam usque ad finem vitæ permansit. In ipso autem transitu sui articulo convocatos ad se ex more tam Clericos quam quoslibet quos edocuerat fideles, his exhortationibus confirmavit: Nolite, ait, fallere subditos vestros, sed ut filios verbo Dei instruere. Nolite etiam adorare idola muta, diabolico decepti errore, qui damnationem potius vobis quam salutem possunt inferre. Credite autem in Deum, cæli & terræ omniumque creaturarum factorem, & in Jesum Christum filium ejus, qui de Spiritu sancto in B. Mariæ Virginis utero conceptus, hominem assumpsit, quique post multa divinitatis suæ indicia, pro peccatis nostris, ipse expers peccati, mortem subiit. Hoc vix completo sermone, divinæ clementiæ effectu ita omnium compunctus

A punctis sunt mentes, ut quasi ex tuo sermone omnes dicerent, tali se potius Deo credere oportere, qui callos magis quam lapides aut manufacta simulacra inhabitet.

10 Beatissimus autem Pontifex cum jam commissum sibi a Domino talentum in discipulis suis satis adauctum cognovisset, expansis ad Deum manibus: Gratias tibi, inquit, Deus ago, qui tantam credulitatis constantiam tuis indidisti, nunc quoque in pace suscipe spiritum meum. Et ecce omnibus audientibus hæc vox de celo sonuit. Veni Felix, feliciter egisti: intra in gaudium & promissa Domini tui. Cursum bene consummasti, fidem servasti. Recipe ergo nunc fructum laboris tui, quia vincenti dabo palmam, & propter nomen meum derelinquentibus mundum hereditatem æternam. Quæ enim in auribus hominum de celo sunt dicta, sanctus Confessor caput paullisper & mentis oculos a populo reclinavit: tum in conspectu omnium quasi columba aurea ore illius exte & ipsum caelum visa est penetrare. Stupefactus autem tanti eventus admiratione populus, & in exequiis Pastoris sui gravi luctu perseverantibus, tale divinitus collatum est solatium. Ne deficiatis carissimi, confortamini & viriliter agite, quia clamorem vestrum Dominus exaudivit. Pastorem vestrum, quem in terris commorantem summo dilectionis amplexu fovistis, apud me pro delictis & excessibus vestris intercessorem fore perpetuo sciatis.

11 Quibus denique Dei promissionibus firmati, sacrum corpus totus simul fidelium conventus, cum maxima Sacerdotum & cujusque Ordinis Clericorum frequentia, honore debito considerant in basilica, quam in honore sanctæ Dei Genitricis constructam diximus. Depositus est autem vii Kalendas Aprilis

in dextero videlicet ejusdem ecclesiæ cornu, ubi non parvis miraculorum judiciis jam inde ejus in explicabilis merita fulgent. Neque enim digna æstimatione quisquam beneficia ejus metiri poterit, nisi secretorum omnium conscius ille, qui in hac paternæ indulgentiæ semper operatur, ut in nos & hoc ipsum, quo Dei nostri sanguinem rependi credimus, conferatur ab eo, qui vivit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

a MS S. Matthei addit, nomine Hicto.

b In eodem MS. hæc ita narratur: Obvius processit, & ad domum suam invitato officiose ministravit. Mox vero rem, ut erat miserabilis, uxoris jam fere mortum desperabilem vitam pio Patri exponens, benedictionem aquæ ab eo petivit. cuius asperzione fieri sperabat, ut aut jam moritura tanto cruciati citius absolveretur, aut victura efficacius convalesceret. Episcopus nihil moratus, aquam in conspectu omnium benedixit, & per manus Presbyteri sui, Bedæ nomine, deferendam dedit. Quam ille devoto ad cubiculum deferens, in quo mulier ultimum jam trahens spiritum jacebat, primum ipsam totamque in circuitu domum aspersit: deinde ori ejus vix recluso ex eadem paululum insudit. Tum illa, recepto quem amiserat sensu, & reparatis illico viribus, Deo qui tales hospites suos destinasset sanitati gratias agens, surgensque extemplo, sicut curata a Domino socrus Petri, eis ipsa quoque curata ministravit.

c Ex calculo Brevieris anno 397. Mauritio muneris sui procuracionem cessit. At si anni compluribus sumatur annus fuit 398.

d Idem Brevieris, ubi ad dextrum latus odeli sepulcrum magna veneratione colitur. At supra citatur Joannes Enen fol. 52 ita scribit: A latere sinistri chori requiescit S. Felix Archiepiscopus Trevirorum, qui & ipse proxima a terra sumptus elevatus est, & editiori tumulo sive capso inclusus. Titulus sepulturae est ejusmodi. Hic requiescit S. Felix Trevirorum Archiepiscopus, qui hanc ecclesiam supra sepulera Martyrum Thebæ legionis construxit: qui S. Paulinum a Phrygia translatus inter eosdem Martyres Martyrem medium collocavit.

DE SANCTO SICARIO

EPISCOPO LUGDUNENSI IN GALLIA.

AN. CC. CCXXV. XXVI. MARTII. **T**heophilus Rainaudus in Indiculo Sanctorum Lugdunensium de proposito Antistite ista habet: S. Sicarius Lugdunensis Episcopus sedit sub annum Christi ccccxxv. A Molano Martyrologio Ufuardi adscriptus est xi Aprilis. Ecclesia tamen Lugdunensis memoriam ejus recolit vii Kalendas Aprilis, præsertim in sacello, quod ei in basilica S. Nicetii sacrum est. Addit hinc Joannes Chenn, corpus ejus jacere in dicto sacello, & de eo Officium celebre fieri in ecclesia S. Nicetii. At Sanmarthani in Gallia Christiana tradunt, cum capellam habere sibi dicatam in æde beatorum Apostolorum. Habemus MS. Calendarium aliquando propositum Clero Lugdunensi ut ad istam normam Breviarium ac Missale Lugdunense dirigeretur: in hoc ad xxvi Martii statuitur festum S. Sicarii Episcopi Lugdunensis & Confessoris novena Psalmorum & trium Lectionum. De eo hoc elogium ad hunc etiam diem proponit Sausjays: Lugduni S. Sicarii Episcopi & Confessoris, qui ob doctrinæ & religionis merita B. Elpidio subrogatus, exemplis & documentis salutari-bus mirifice hanc Ecclesiam illustravit, vitæque in omni sanctitate confecta, quievit in Domino. Ejus corpus conditum est in proprio sacello basilicæ S. Nicetii, ubi hodie sacris anniversary natalis ejus colitur.

1. Alius ab hoc S. Sicario Episcopo videtur constitutus, quem cum socio ad xi Aprilis, Lugduno adscribunt aliqua Martyrologia: ex his triplex apographum S. Hieronymi, Corbejense, Lucense & nostrum Auturpiense ista habent: Lugduno Galliarum depositio Siagrii & Patricii. Eadem traduntur in MS. Lixiensi & Tornacensi S. Martini, in hoc tamen visio librorum est Siagrii loco Siagrii. Deest etiam in vetusto nostro Hieronymiano vox depositio. In MSS. Ultrajectino S. Maria & Trevirensi S. Martini, omisso Patricio, ista leguntur; Lugduno Siagrii Confessoris: qua absque urbe reperiuntur in MSS. Augustano S. Odabici, & Parisiensi Labbei nostri. Interim loco nominis Confessoris, legitur Episcopi in Bellini editione Parisiensi anni 1521. Verum quia inter Episcopos Lugdunenses nullus reperitur Siagrius appellatus, Molanus mutavit nomen & scripsit Lugduno Sicarii Episcopi. Sicut mox fuerunt Galsinini, Canisius, Ghini, Ferrarius, & Sausjays, qui in Indice ordinationem ejus facit, sed ut alias ostendimus, ex conjectura. Arbitramur potius ad diem xi Aprilis adscribendos Lugduno SS. Siagrium & Patricium: uti in MSS. vetustioribus Martyrologiis ostendimus eos honorari, & hunc diem damus S. Sicario Episcopo Lugdunensi. Si viri antiquitatum Ecclesiæ sue amantius certiora monumenta possint indicare, ad dictum xi Aprilis ea libenter dabimus.

DE S. MOCHELLOCO SIVE KELLENO

KELLOCIAE IN HIBERNIA.

CIRCA
AN. DCL.
XXVI
MARTIIHic apud
Deborum
cultus videtur.Cum enim
quidam in
Hiberniaan ejusdem
ad quem S.
Finianus di-
citur?Circ. an.
nam 612.

Qua parte Momonia, Hibernia quadrifariam divisa Australis portio, ab occiduo alluitur mari, Desus, id est, Occidui habitant, sparsi per quatuor, ne sic dicam, peninsulas, totidem spatiose exonerantium sese in pelagus fluviorum affuariis distinctas: quarum quae maxima, Hicarbria antiquis dicta, nominis priscae reliquias in Carbre castello hodieque retinet, & inter alia vetusta celeberrima loca Kellociam habet, Kellonam fortassis Spedo nuncupatum in intimo Marenfis sinus recessu. Ea ne nomen a S. Michelloco traxit, ita eundem Patronum colit, teste Colgano, & festivitate ejus retinet, etiam nunc in viridi observantia: quo nomine etiam ab Henrico Fitz-Simon in catalogo Sanctorum Hibernia refertur hoc die, corrupte scriptus Motteologus, quod Canisius quoque & Ferrarius sume secuti. Colganus Episcopum simul & Abbatem facit, quorum forte alterutro dumtaxat titulo insignimus a variis, occasionem dedit auctori Florarii MS. Metallegi Abbatis, item S. Metallocki Episcopi memoriam, ut duorum distinctorum, suis fastis inscribendi: Hermannus Groen in suis ad Usuardum additionibus solius Mohallock Episcopi & Confessoris meminit.

Putat Colganus hunc illum esse, cujus in S. Finani Vita, vii Aprilis data, sit mentio, cum honorifica appellatione Sancti Senis: Habemus nos ejusdem sancti Finani Vitam, in eaque sic legimus: Alio autem tempore venit S. Finanus ad virum religiosum, qui vocabatur Mohellus, qui habitabat in quodam loco habens secum duas vaccas, cum uno vitulo: nam vitulus alterius vaccae lupis devoratus est. In quibus & reliquis, quae sequuntur nihil est, quod vel per umbram probabile faciat de Episcopo aut Abbate illic esse sermonem. Igitur quam inde sumit Colganus notam temporis, quo S. Mohelloco vixerit, pro incerta relinquentes, malumus Severini Keretini ab eodem laudari sententiam sequi, qui libro secundo historiae suae de Canalla & Kellacho Malcolba Regis filius ab anno DCCCXIX ad DCLVI conjunctim regnantibus, sic inquit: Hoc tempore obierunt S. Farscus & S. Mohello-

cus, qui extruxit ecclesiam de Kil-mochelloc sive Kello-ciz; ut particulam Kil pro ecclesia positam, & mo venerationis causa praefixum nomini omittamus: quod nomen si alias quoque Kellenus scribitur (uti illud accepit Cathaldus Maguir & suo Martyrologio inscripsit Marianus Germanus, iisdem alias verbis usus, quibus antiquissimum Tamilense hac eadem die) videri forte posset ejus mentio, etiam hoc die fieri in perantiquo Atrebatensi Martyrologio, ubi refertur Natale S. Killiani.

Mochelloci genus a stirpe Conarii filii Ederchelii praecitatus Severinus Keretinus ducit: Filium Tulodhrain cognominant duo jam dicta Martyrologia, quod in Calendario Casseletensi corruptius de Kil-odhrain legitur, & ubi quae additur locus cultus, Cathuir-mac-Conchaid: quam fuisse civitatem Desorum in sylva, Lethan, id est, lata Hibernis cognominata, docet in suis ad S. Angustii festologium scholiis Cathaldus Magnir; ipsam jam dictam siveam apud Lismorum constituent. Ubi cave Lismoriam intelligas, ad Moram fluvium frequentem etiam nunc & nobilem urbem, in Waterfordia Comitatu longe a Desis: sed vel eum, quem fluvius Lyx efficit lacum concipe, Catherloug Spedo nuncupatum, ab eo loco, in quo S. Mochelloco colitur jam dictum est: vel Lismor eidem lacui adstrum pagum, rectius fortasse Lismor scribendum. Absunt autem nominata loca a Kellocia ad Boream partem quindecim, partim viginti passuum milibus, adeo ut, cum S. Angustius in festologio suo merico dicat, quod in Letha interit S. Mochelloco post multos vitae dies... intelligatur non longe a constructa ab se ecclesia obijisse, & ambigua vocis leatha acceptio-ne (modo sylvam istam, modo Britanniam Armoricae, modo Italiam seu Latium significanti) deceptos eos, qui juxta praecitatum Cathaldum Maguir censuerunt Roma mortuum esse, corpus autem in Kil-mochelloco sive Kellociam, cui initium & nomen dederat, esse translatum, persuadet celebrior ista in hodiernum diem illius venerationis.

in Lethan
fluvio mori-
tur.

E

prope Lis-
moriam De-
soriam.Kellocliam
sive Kel-
lociam.

DE S. LUDGERO EPISCOPO

MIMIGARDEFORDENSI IN WESTPHALIA,

C

SAXONUM APOSTOLO

Commentarius praevius.

Si Episcopus Mimigardfordensis, qui deinde
Monasteriensis: Primus Episcopus S.
Ludgerus hujus pariter.

ANNO
DCCCIX
XXVI
MARTIISaxones
belli.ad Chris-
tum con-
vers. sub
Carolo Ma-
gno.

Saxonum antiqua natio, ceterat fere per magnam Germaniam sparsas laborum patlemis bel-
liq; artibus antecessit, eademque tam populosa fuit,
ut cum quinto Aera Christiana saeculo Britannia par-
tem maximam occupasset falsque repleset colonis, Co-
lombis postea ad invadendam Italiam cunctis, per ma-
gnas addidisset copias; cumque finitimis Normanni-
is ad Septemtrionem, ad Ortum Schlavis, perpetua
hostilitate collideretur; tamen, ut Eginhardus in Vi-
ta Caroli Magni testatur, ejusdem Regis tempore, per
continuos triginta tres annos bellum gesserint iidem
Saxones cum Francis, quorum nunquam alias vella-
tus imperium patuit, vel clarius militare robur emi-

cuit: neque, ut idem faretur auctor, ullam atrociori
Francorumque populo laboriosius, raro quo Carolus
regnavit tempore annorum XLVI, susceptum est bellum.
Erat vero tunc idolorum cultui ita dediti Saxones,
ut eos praecipue odium Christiana religionis adversus
Francos offerat. Ubi tamen paulatim ad hunc susci-
piendum mollii illorum animi sunt; tam pie & com-
muniter deinceps coluerunt. Primi apud ipsos accolasque
Frisones eam profeminarunt viri Apostolici, ex Saxo-
nicis illi orti Coloniis, quas diximus in Britanniam
amea deductas: ibi enim citius velut faciliore gleba, ena-
ta fidei seges est, & in Frisiam veteremque Saxoniam pro-
pagata. Ea in re primifere operam posuere, VVilfridus
Episcopus Eboracensis, dum Romam proficiscens ad Adal-
gistum Regem Frisonum diversis; dein VVillebrordus,
Svitherus, Evvaldi duo, Lebninus, Albertus, VVin-
fridus, qui & Bonifacius, Angli omnes sive Saxones.

1. Hovum

A 2. *Horum plerisque Francorum Duces ac Reges, praedictum praeberunt ac faciebant, quibus se ac socios, & quos in suam disciplinam adiunxissent ex conversis ad Christum populis, aut ex eadem Britannia evocassent adjuutores, possent sustentare. Praecipue tamen Carolus, non minus studio religionis propagandae, quam bellica virtutis ac triumphis Magnus, id sapienter providit, ut Episcopi ad stabilendam apud Saxones fidem constituerentur, quibus & Cathedras opportunis locis fundavit, ac singulis idoneas adscripsit possessiones, quas & nobilium Francorum, ac Neophytorum quoque hand tenuiter adauxit liberalitate. Quamvis ea fuerunt conjici potest ex epistola, quam S. Lullus Archiepiscopus Moguntinus ad S. Gregorium, S. Bonifacii in administratione Episcopatus Ultrajectini successorem, scripsit, esseque XLV inter Epistolas S. Bonifacii, ubi ista habet: Hae sunt suasoria verba, quae sine meo periculo dicere non possum, ut in hac temporalis potestate & terrestri ditione, qua auctore Deo jam nunc uteris, Dominicae sententiae semper memor sis, sonantis: Regnum meum non est de hoc mundo. Ac deinde: Discamus igitur hae temporali potestate frui propter aeternam felicitatem. Postea vero innuit, tumultuosam ministrorum multitudinem Gregorio admissa. Ac tandem subdit: Quamvis hoc inisse te negotium liquido noverim, occasione lucrandarum animarum, & pro studio multiplicius serviendi Deo &c.*

3. *Non fuerunt tamen fortassis tanta singulis novis per Saxoniam Episcopis, quanta Ultrajectensi in Frisia attributa a Carolo facultates. Non minus tamen fuisse ceteris atque illi necessarias, conjici potest ex epistola S. Bonifacii ad S. Fulradum, Abbatem S. Dionysii in Gallia & Palatii Pippini Regis Archiepiscopum, cujus Vitam dedimus XVII Februarii. Ea epistola, S. Bonifacius, cum se brevi moriturum praefagiret, Fulradum rogat, ut commendet Pippino discipulos suos: Sunt enim, inquit, pene omnes peregrini; quidam Presbyteri per multa loca ad ministerium Ecclesiae & populorum constituti: quidam sunt monachi per cellulas nostras, & infantes ad legendum litteras ordinati sunt: & aliqui seniores, qui longo tempore mecum viventes laboraverunt & me adjuvabant. De his omnibus sollicitus sum, ut post obitum meum non dispergantur: sed ut habeant mercedis vestrae consilium & patrocinium celsitudinis vestrae: & non sint dispersi ut oves non habentes Pastorem; & populi prope Marcam Paganorum non perdant legem Christi. Praeterea Almutatis vestrae elementiam diligenter in Dei nomine deprecor, ut filiolum meum Lullum & Coepiscopum, si Deus voluerit & sic Clementiae vestrae placeat, in hoc ministerium populorum & Ecclesiarum componere, & constituere faciat Predicatorem & Doctorem Presbyterorum & populorum. Et spero, si Deus voluerit, quod in illo habeant Presbyteri magistrum, & monachi regularem doctorem, & populi Christiani fidelem Predicatorem & Pastorem. Propterea hoc fieri peto, quia Presbyteri mei prope Marcam Paganorum, pauperulam vitam habentes panem ad manducandum acquirere possunt; sed vestimenta sibi invenire non possunt, nisi aliunde consilium & adiutorem habeant, ut sustinere & indurare in illis locis ad ministerium populi possint, eodem modo sicut ego Mosadjuvi. Ex his S. Bonifacii discipulis unus fuit, quem diximus, S. Gregorius: cui si tam liberaliter ac benigne providerunt Pippinus ac Carolus, cum jam duo viri maximi tam Ecclesiam antea gubernassent, Willibrordus ipseque Bonifacius; quam large consuluisse eos existimamus ceteris per Saxoniam antistitibus, qui primi ad id gerendum manus, & populos rerum nostrarum videri & adhuc semipaganos erudendos accederent, quique adiutores & adjuutores sibi adficeret, & adolescentiores litteris ac pietate informare dicerent, & pariterum necessarium inopia, ut fere sunt initia, praecurrerent.*

4. *Quia porro in tres universim populos natio erat omnis Saxonum distincta, Westphalos, Ostphalos, Angrarios, ut VII Januarii ad Vitam B. VVisekindi diximus; singulis*

hisce populis plures dati sunt Pastores, de quibus, prout sunt in Divos relati, ad proprios dies agemus. Horum populorum ii, qui Ostlingi dicebantur sive Ostphali ad Jolis ortum habitabant; Westphali ad Occasum, & Francorum Kipnarium confinia; atque ipsum fere Rhenum fluvium: mox, Visurgim inter & Altum, Angrarii colebant. Inter Westphalicos Episcopatus, excelluit is, cujus Sedes est principalis, ut scribit Alfridus tertius ejus Praefatus, in pago Sudergoe, in loco cujus vocabulum est Mimigardesford, Pagus Sudergoe, alibi Southergave scribitur, quod significat tractum vel regionem ad Austrum vergentem. Ar Mimigardesford, alibi Mimigardesforde, Mimigardesvord, Mimigardesford appellatur, apud Diemarum in Chronico. Mimigardesforde; apud Kranizium Meir. l. 1. c. 5 Mimingrode, & l. 2. Sax. c. 16 Mymingrode. Eymon prioris appellationis exponit Monachus Vertinensis anonymus, qui jussu Bernardi Abbatis rhythmicum poema, in tres partium Litanias, ut vocat, de vita S. Ludgeri composuit; ita enim scribit:

Et Episcopium, dictum Monasterium, Clericis fundavit Vado Mimigardis.

Sane enim Turt Germanis vadum significat, quod Belgae voord dicimus, Angli lorde. Proferri similem etymologiam, rhythmiographi illius monachi Vertinensis pene aequalis Guntherus l. 1. Ligurini, de Francosurtio sive Francosfordia urbe ita canens. — Teutonius incolae dixit

Franconesfurt: nobis liceat sermone Latino Francorum dixisse vadum. —

Ab cujus vero Mimigardis nomine, Mimigardesvordis sit dicta, non reperi: neque cujus annis vadum aut trajectus illic fuerit. Permeat quidem urbem fluvius, qui vulgo Anuncipatur, ab neotericis quibusdam Alpha; fortassis quia splendidius putent a prima Graecorum littera, quam Latinorum, dictum nomen. Sed verius est, veteri Celtae aut Teutonum lingua generatim aquam A dictam: hinc plures in Belgio, ac praesertim in Frisia, & aliis Transfribanensis plagis, fluvii, cum proprio nomine careant A vel Aa appellati, id est, Aqua. Ita & in Morinis juxta S. Audomari urbem Aa fluit, alius in Brabantia Dommela ad Silvam. Ducis miscetur; alibi plures ejusdem rationis & nominis. An vero ipsius Monasteriensis aqua trajectus, an vicini Amasis, cui se illa invertegit, Mimigardesvordis nominis ansam praeberis, accolae disquirant.

5. *Illud satis certum, quod l. 1. Metropolis scribit Kranizius, Mimingrode sive Mimigardesvord, locum populosum ac celebrem fuisse, eoque in Sedem primariam Christianae religionis in eo tractu electum. At nobis minime videtur probabile, quod idem scribit, locum illum ab insigni ibi fundato monasterio Dominarum nomen mutuatum, ut urbs tota Monasterii usque hodie diceretur. Quod ipsum fufius l. 4. c. 14 ita explicat: Mimigardesvordensis tum Ecclesiae praefuit vir insignis Hermannus, ejus nominis primus, Episcopatum summa cum industria administrans, & religione in Deum praecipua, & in populum vigilantia non vulgari. Hic primus instituit, dedicavit & consecravit monasterium & ecclesiam Trans-Aquas, in titulum & honorem B. Mariae Virginis. Quod brevi monasterium ita excrevit adeoque factum est celebre, ut nomen dederit & civitati & Episcopo: ita ut paulatim abolito veteri Mimigardesvordensi vocabulo, inceperit dici Monasteriensis & civitas & Ecclesia, quod nomen praevaleuit in hodiernam diem. Inolevit sane nomen illud, ut civitas Monasterium appellaretur, & Episcopus Monasteriensis: sed sensim, opinor; nec ab aliqua ecclesia, qua tertio post institutum Episcopatum saeculo, condita demum sit, neque ipsa sollo Episcopali ornata; sed ab eo monasterio, cujus meminit Alfridus tertius ejusdem loci Episcopus l. 1. Vita S. Ludgeri, cap. 4. num. 27 his verbis: Interea per dispositionem misericordiae Dei Saxones conversi sunt ad Dominum: & Rex Carolus eundem virum Dei Lindgerum Pastorem in parte Occidentali Saxoniae constituit: cujus parochiae Sedes est principalis in pago Sudergoe, in*

Ggg 2 loco

Episcopus
Mimigardesfordensis.

postea Monasteriensis.

non a monasterio
Virgini
post annum
1000 edificato.

sed Cathedrali
Cammerburgensi.

A loco cuius vocabulum est Mimingernesford, ubi Domino ipsi honestum construxit MONASTERIUM, sub Regula Canonice Christi famulantium, Antiquius hoc & celeberrimum Canonice monasterium, quod illud Dominatum. Neque ambigendi locum relinquit Poeta VVerthinensis, his qua vultimus verbis:

Et Episcopatum, dictum Monasterium,
Clericis fundavit. Episcopum aut: id est, Episcopi Sedem, Clericis fundavit, non Dominatus; nec in harum ecclesiarum solium locavit. Ab hoc ergo dictum Monasterium est, non ab illo Parthenone. Et hujus Poeta tempore, acque aliquanto ante Episcopatus Monasteriensis nuncupatus est: quod ex his ejus verbis patet:

Et quis aliquem nunquam ante Praefulem
Quinque illi pagi, quos praenominavi,
Habebant, Carolus fecit ut Episcopus
Monasteriensis semper his Praefes sit.

Ad confirmationem docuit nos inde videri, sub Dodone decimo ejus civitatis Antistite, reperiri in vestris scriptis, vocabulum Monasteriensis Episcopi usurpatum: & Hetmannum, qui xv fuit, nunc Monasteriensis, nunc Mimingardesfordensem sese scripsisse. Eandem quoque Mimingardesfordensis Episcopi appellationem retinuisse in publicis litteris Robertum xv, Fridericum xvi, Erphonem xvii. Quamquam hic reperitur alicubi etiam sic scripsisse: Et ego Monasteriensis opilio, videlicet Erpho, ut videre est in ejus Vita ab Alberto Boichorst I. V. D. edita. Sed post tempora Theodorici II & Burchardi prius nomen omnino abrogatum videtur; atque a Collegio Canonice primum, quod florentissimum fuit, Monasterii nomen urbi factum.

6 Huc referri merito potest, quod Cornelius Kempius l. 3 de Origine Frisiae c. 3 scribit: Lugdetus, inquit, primo construxit summum templum Monasterii, & dotavit illud. Ad ejus aedificationem majoris templi Monasteriensis, contribuerunt ingentes oblationes & pecunias populi partium Frisiae, videlicet Hunsinga, Fimelinga, Phedagra live Reidenis; qui ab eo ad fidem Christi conversi fuerunt. ... Monumentum hujus rei in summa ecclesia Monasteriensis ostenditur in pariete, & antiqua pictura Frisonum, offerentium D. Paulo munera, supra januam Septentrionalem versus Occidentem inscriptam: quam picturam superioribus aliquot annis fere obliteratam & deletam ab Anabaptistis, nostra vidit aetas per reformationem egregie instauratam, & carminibus sequentibus illustratam a viro doctissimo & poeta Rodolpho Langio, Canonico ejusdem Ecclesiae:

Suscipe virtutes majorum Frisiae dices,
Ad majorem oculos tuis reparata vetusta,
Quam Bis-Rincta novo destruxit torba furor,
Ante repurgatam, nitidoque colore politam.
Ita illi iis ipsis verbis. Domusque in veteri pictura offerunt
Frisonas ad aedificationem summi templi, sunt equi, ca-
sei, & alium.

7 Fuit S. Ludgerus illius Ecclesiae, S. Paulo dicata, primus Episcopus, atque etiam aedificator; licet postea tanti decursu temporis aliquando instaurata audaque sortasse sit. Ipsi vero nomen Ludgeri varie in vetustis codicibus scriptum reperitur: vulgo enim Ludgerus appellatur, saepe Ludgerus & Luidgerus; Ludger in carmine, quod ad eum ex Anglia scripsit Josephus Althemi discipulus; in Chronico Belgico Joannis Gerbrandi à Drydis, l. 4 c. 6 & 17 Luthgerus, ac Ludgerus sive Luidgerus apud Gerardum Joannem Vossium de Historicis Latinis l. 2 c. 30, in Chronico Ditmars Luidigerus. Sequemur ita codices, ut e quibus sen Viam ejus dabimus sive aliquod de eo testimonium, ita eorum etiam scripturam representemus, quod fieri commode poterit. Erat ipse natione Frisia, nobili loco erigens, pater Thiadgrimo, VVirsingi & Adalgarda filii; Liaburga maritus, filia Nothradi & Adelburga. VVerthinia nam scribit Kempius l. 3 c. 25. Bernardus Farmerius Annalium Frisiorum l. 3 v. 9. Vossius loco citato Virum.

Frisi pagum illam, hanc longe distantem Doornico, ubi D. maregrum contigit S. Bonifacii, VVirum sen VVierum appellant. Atque is videtur esse, de quo Alfridus l. 2 Visa illius, c. 1 m. 4 ita scribit: Dum esset B. Ludgerus secus mare, in loco, qui vocatur VVerthina, ubi ipse sibi in hereditate paterna construxit ecclesiam. Ita codex VVerthinensis, cujus scriptura nomen alio forsitan nomen inheras loci, in quo tunc erat: ceteri VVerina aut VVerin habent. Quid si scriptum VVerum sive VVeruma fuit, quodammodo latente non parum mutari in locum nominibus solere, palam est. Et si porro scribas Alfridus, ecclesiam illam in hereditate paterna a S. Ludgero aedificatam, non inde tamen erro conficiat; illic enim natum fuisse? cum plura Thiadgrimo pater ejus, vir nobilis & opulentus, possedit praedia viri per Frisiam locis existimari possit & fortassis propius Ultrajectum, ut patens VVirsingi, habitasse.

§ II Visa S. Ludgeri a quibus scripta? Antiquior per Alfridum hic edita: miracula ex aliis auctoribus collecta.

8 Quid circa annum Christi MCXII per Dominum Abbatem Bernardum vel iussu vel rogatu, memorabilis Piam S. Ludgeri, serie triplicis Litterae, conscripsit monachus VVerthinensis, tres idoneos scriptores tam ante se litteris est complexus facit, Othelgrimum discipulum ejus, Alfridum Monasteriensis Episcopum, Uffingum cœnobitam VVerthinensem. Earum Piarum, quae ad manus nostras pervenerunt, prima est ab Alfrido Episcopo Mimingardesfordensi scripta. Quod ex praefato liquet; ubi ista habet: Postulasti crebris precibus, ut de vita sancti Patris Ludgeri aliquid conscribere puerem, quatenus tam veneranda illius exempla multis ad aedificationem proficerent, at parvis interjectis, quia nefas putabam tantum viri latere virtutes. Deum faciat, si exempla ejus & illa ideo plene comprehendere non possit, quia non ea visu, sed auditu didicerit: sed illis attestantibus, qui ab infantia illum voverant, atque ab eo eruditi fuerant: Hildgrimo scilicet Episcopo fratre ejus, & Gerfrido Episcopo nepote ejus, sed & sanctimoniali femina Heriburga germana ejus; nec non & venerabilibus ejus Presbyteris; Aluberto, (alii Adelberto aut Alberto) Arimo & Thiarbaldo. Hic illi qui pluribus diplomatis, ab anno 754, ad annum 806 datis, ita subscripsit: Ego Thiarbaldu Hamilis Presbyter rogatus scripsi & subscripsi. At de S. Ludgeri miraculis hoc profertur Alfridus: Virtutibus tunc atque signis, quae per illum Dominum operatas est; per negligentiam praetermissis; ea solum tuic libello inscribi feci, quae una vobiscum aut visu apprehendi, & aut facta certe cognovi. Ex dictis perspicere licet non fuisse prius ab Othelgrimo, quam ab Alfrido, scriptam VVerinam S. Ludgeri. Cur Thiadgrimo putasset tantum viri latere virtutes, si ab alio jam antea, & forte elegantius, erant descriptae? Cur postullasset VVerthinensis, & quatuor crebris precibus, ut de vita S. P. Ludgeri aliquid conscribi juberet, quatenus tam veneranda illius exempla multis ad aedificationem proficerent; si jam habebant ab ejus discipulo, & pra multis aliis arcanorum ejus conscio, commodum in se habere commentarium? At quia inter eos, quorum relatione didicis Alfridus, quae de S. Ludgero scripsit, non nominat Othelgrimum: videtur citius discessisse e vita, quam ut potuerit cum eo contraxisse notitiam. Porro non in solo prologo, sed & l. 2 c. 1 m. 4 suam indicat vitam Alfridus, ubi narrata visione, qua S. Ludgerus Nordmannorum in Frisiam irruptionem divinitus praenotavit, ista subiicit: Hujus ergo vaticinii veritas, ejusdem sortis fuit, nostrisque est probata temporibus... ac deinde: Sed post ejus obitum, a gente scvillima Nordmannorum, innumerabilia pene annis singulis perpeffi sumus mala. At deum: Solem iustitiae, qui pro nostris peccatis elongatus abscessit, reversurum speramus, & juxta pra-

in vultu in
Caricatura
pictura.

C

Mimingardesfordensis
primus Ep.
S. Ludgerus

(cujus
via scrib-
jeum me-
men)

Vitam S.
Ludgeri
scripta Al-
frido
Episcopo
E

ita fide.

omnino
primus.

notitiam.

A præsagium viri Dei, pacem Domini Ecclesie redituram. Vivebat adhuc Alfridus xx Julii, an. DCCCLXIII ut fidelem facit instrumentum ex veteri codice VVorthinensi descriptum, quod ita habet: In Christo Patri Alfrido gratia Dei Episcopo, emptori; ego Ganthard & Achilvini, venditores. Constat nos tibi vendidisse, & ita vendidimus, id est, comprehensionem nostram in silva que vocatur Witerovvald; quam comprehensionem homines tui una nobiscum circuierunt, & novis signis obfirmaverunt. Et accepimus a te pretium pro ea, sicut inter nos convenit, hoc est, libras 111, in ea ratione, ut post hunc diem ipsa comprehensio ad proprium vestrum monasterium pertineat, quod vocatur Werchina. Acta in Werchina monasterio, tercio decima Kal. Augusti, anno Incarnationis Dominice DCCCLXIII, regnante Hloduvico juniore anno 12, Indictione XI, feria VI. Hloduvicens hic est Pii filius, qui patre xx Junii DCCCLX mortuo, factus est Germania Rex; Lothario Imperium cum Italia & aliis quibusdam provinciis obtinente, Carolo Occidentalem Franciam. Obiit Alfridus, ut est apud Cincin-

B nium, anno DCCCLXIX, XXI Aprilis, non sum opinione eximia sanctitatis, sepultus in crypta VVorthinensi. Vitam porro S. Ludgeri ab Alfrido scriptam (qua modo VVorthina non extat, ut inde nobis alias significatum) accepimus a V. C. L. Bernardo Rottendorffo, & Codice Budecensi descriptam: item aliud egraphum nobis a Joanne Grothansio nostro missum: aliud exemplar commodavit Isaacus Vossius & magis genuinum, in membranis exaratum antiquissima manu, nec dubium quin ipso in cœnobio VVorthinensi, quia adjuncta erant eodem charactere ac modo descripta diplomata & instrumenta donationis emptionisque eorum, qua ipsi S. Ludgero, Hildegrimo, Gerfrido, Alfrido illud cœnobium administrantibus, acquisita fuerunt, possessionam. Inde igitur eam vitam hic damus, aliquanto quam in duobus aliis egraphis simpliciorum, ac sinceriorum.

9 Aliam S. Ludgeri vitam in pervetusto codice bibliothecæ Fuldensis reperit Christophorus Broverus noster, & Moguntia anno MDCXVI excudi curavit. Hujus Vita scriptor natione Frisius fuit, ut ipsemet testatur his verbis: Venerunt & prius de terra Anglorum plures homines Dei, qui nostras patrias agnitione Christi illuminare laboraverunt. Aetatem quoque suam indicat, ubi de Landrico (Principis Fosterslandia filio, baptizato a S. Ludgero, cum parente ceterisque infans) ista subnectit: Quem postea in Fresonum gente religiofum Presbyterum vidimus.

C Et cap. 3 num. 15, de S. Ludgero ita scribit: Per vii annos in illis Occidentalis Frisie regionibus mansit, inter paganos vel rudes Christianos, omni industria & sapienti labore se agens, novum populum devota credulitate inhiatens; sicut mirifica illius gesta populi illi usque hodie memorant: quos ab idolis convertens, Christiana conversatione instruxit. Quia in superius citata metrica S. Ludgeri Vita, & ea quoque quam Cincinnius ex pluribus contexit, primus eorum qui res ab illo gestas complexi literis fuisse, memoratur Othelgrimus ejus discipulus: idem Broverus Vita quam edebat non alium sibi videri auctorem, quam illum, pronuntiat. At Gerardus Joannes Vossius de Histor. Latin. lib. 3 cap. 33 ubi Othelgrimi meminit priorem solum librum genuinum esse censet; posteriorem de miraculis, junioris alienius. De hoc nos paullo inferius. Idem Vossius cap. 35 ubi de Alfrido agit, secundum esse eorum qui Ludgeri vitam literis consecrarunt existimat: solum ei praeiisse Othelgrimum: qui non alius, inquit, videtur ab Hildegrimo. Alius certe fuit; & illius quidem Vite scriptor cap. 7 num. 34 Othelgrimi sive Othelgrimi meminit: qui ex Clericis erat S. Ludgeri, & ab eo ad negotia tractanda adhiberi solitus, etiam antequam fundata esset VVorthina: Hildegrimi vero cap. 3 num. 16, & cap. 9 num. 39 & 41. Si Vita est aliqua ab alterutro horum scripta, ut ab Othelgrimo scriptam tradunt; ut non hac saltem; ut merito arbitari posse videmur. Hildegrimum quidem citat Alfridus, qui sibi multa de S. Ludgero ger-

mano suo retulerit, qui enim ab infantia noverat, ab eoque D traditus fuerat; sed non ait eum scripto quidquam tradidisse. Othelgrimi neque scriptum neque relationem attigit, quem diximus videri ante Alfridi Episcopatum & vita decessisse. Quando enim illum Ludgerus interrogavit, quid de loco construendi monasterii sentiret; erat gerendis negotiis, & iudicio de ea re ferendo idoneus, quinque ac viginti minimum natus annos, sic ut capessente Episcopatum Memingarde vorderensem Alfrido, septuagenario majorem fuisse necesse sit. Hildegrimus vero anno DCCCLXVII traditur obiisse.

10 Dein hic scriptor se fuisse quidem & discipulis S. Ludgeri videtur, qui se quodam modo eorum secerat numero, cum scribat: Ferunt & alia miranda, venerabiles viri de discipulis ejus, a B. Ludgero gesta vel dicta, quæ cuncta ponere immoderationis fortasse prolixitatis videbunt. At nusquam se rebus agendis adfuisse soletur, nusquam vidisse quod narrat. Quod vero Ludgerus predixerat de calamitatibus regioni Frisonum per Nordmannos inferendis; id sic evenisse narrat, ut vaticinium ejus miserabilis experientia jam olim probatum sit. Cum dicat Alfridus: Hujus vaticinii veritas ejusdem sortis suæ nostrisque est probata temporibus. Ac deinde: Innumerabilia penne annis singulis percelli sumus mala. Idem anonymus prætermisit quod narrat cap. 2 libri 1 Alfridus: ecclesiam, quam S. Lebninus Danturia construxerat & combusserant Saxones, ab eodem Lebnino fuisse reedificatam, ac post mortem ejus ab iis denno successam, a S. Ludgero, Albrici Episcopi tempore, restantem. Ipse cap. 2 num. 9 solus habet, cum ibi Ecclesias confrateret & plurimos converteret ad Dominum, sanctam animam Deo reddidisse: postque mortem illius, Saxones locum illum praeda & incendio vastasse; combustaque ecclesia, corpus ejus frustra quæsisse, quod deinde reperit Ludgerus, ecclesiamque restituit. Alia sunt multa, in quibus ab Alfrido discrepat hic auctor: dum tradit Ludgerum, Frisia a VVitekindo vastata fideque exterminata, Romam profectum, a Leone Papa Reliquiis donatum, Casinum petisse: inde post duos annos & medium a Carolo Magno, Alchvino instigante, revocatum, qua ostendemus invicem non congruere; cum ultima VVitekindi adversus Christianos expeditio contigerit anno DCCCLXXIV. Leo III ad Pontificatum evectus xxvi Decembris DCCCLVI. Præterea reperimus quædam Ludgero possessiones tradite xxvi Kal. Aprilis anno Caroli Magni Regis xxvi id est, Christi DCCCLVI. Denique hic auctor ait, ipsa noctis hora, qua migravit & vica Ludgerus, Carolum Imperatorem, Aquiligranti tunc morantem, cum Alchvino ad fidem inspicienda egressum, admirabilem voluti splendentis ignis fulgorem in sublime conscendentem vidisse: cum S. Ludgerus xxvi Martii DCCCLX obierit; B. Alchvini vero fere quinquennio ante, xxiv Kalend. Junias, die Pentecostes, DCCCLV. Qui potuit igitur lucem illam, restem obitus S. Ludgeri, anno DCCCLX spectare? Talis cum ea Vita sit, non paravimus ea his recusa molem hujus operis esse augendam, sed satis habuimus in annotationibus ad vitam priorem excerptisse ea quæ auctor supra vel præter Alfridi textum adiecit; dein miracula in vita atque post mortem ab Alfrido non commemorata, ab illo autem recensita collegisse in Analitici, qua post primam vitam ex variis daturi sumus.

11 Sequitur Vita S. Ludgeri, quæ est a Suvio edita, quam nonnulli ne nuperum partem repudiant, quidam ex Alfrido & rhythmicis aliis contextam arbitrantur. At nos in duobus membranis codicibus eam reperimus, quorū scriptura ætate indicat evo rhythmicis illius poetæ paullo antiquiorem, si non fallis dixerimus manuscriptorum usui. Prior codex fuerat olim ab Astensis S. Maximimi Treviris commodatus Heriberto Rosveydo, qui Suvii editionem cum eo contulit: sed Miracula deerant. Alter est V. C. L. Bernardi Rottendorffii, qui cum Trevirensi plerumque congruit: Suvius claritatis causa hinc inde verbum mutavit. Idem Miracula omnia exhibet, quorum ille magnā partem succidit, ne lectori eam prolixam eorum series fastidium crearet. Facendum tamen in ipsa vita historia, excursiones non raro

in quo S. Ludgeri discipulus,

conferat aliquam rem ad Alfridum,

ex habet paratam auctoritatem,

ex hac fontem aliquam excerptam daturus.

Tertiam scripturam monachi VVorthinenses,

extantem in multis MSS.

A adjectas, quæ etiam Broverus annotavit, tum ad mores pertinent tum excitanda faciunt pietati, & sic non solius scientia fructum afferant, dum super mensa in trislinio leguntur, aut inter divinâ psalmodiam, ut in Capitulo, prout fers usus Ordinis monastici. Ceteroquin non diffimur esse multa ex secunda Vita in hanc transcripta, uti in illam ex Alfrido Miracula, prout illa eadem effert Rottendorffii codex, & habet ille etiam, quo usus est Surius; eademque vel ab illius Sariana Vita scriptore esse composita, vel ab alio qui prænominatis junior fuerit. Neque enim, ut reor, insiciatur Broverus, esse in iis plurima, quæ non possunt ab Orbelgri-mo, sem quicumque alius fuit auctor Vita secunda, scripta censer. Unde Gerardus Joan. Vossius, ut jam diximus, de Hist. Lat. lib. 2. cap. 33, ex duobus inguit, de Vita S. Ludgeri libris prior solum videtur genuinus: posterior autem junioris alicujus. At hi duo, qui nomine Verthimensium profantur genuini ipsorum sunt scripti, nec unius alicujus parentis nomine prolari, sed generatim Verthimensium; sic ut videantur plures operam collocasse tum in componendis, quæ ab Sancto gesta fuerunt, tum in colligendis & consarcinandis quæ ab aliis composita erant: ac forsassis unus aliquis præcipue ad vigilavit, ut omniarum coagmenta unum conficerent opus. Et certe quidem in Prologo dicitur:

B Si quibus aliqua de iis quæ dicturi sumus, dubietas inter-venierit; fidem illis aut nova quæ ab ejus modo tumbam miracula sunt persuadere, aut sanctissimæ ejus vitæ consilii, qui adhuc aliquanti in corpore supersunt, inculcare valebunt. Proinde quamvis plura quoque alia, per eum fecisse Dominus feratur; nos ea solummodo in hoc opusculo ponemus, quæ ab illis cognovimus, qui ejus jugiter conversationi interfuerunt, aut quæ in schedulis, quamvis ordine confuso, posita invenimus: aut certe quæ ipsi oculis nostris ad sacrosanctas sui corporis exuvias gesta esse perspeximus. Tandem illud videtur statui posse, hunc de vita & miraculis S. Ludgeri commentarium non nisi sub annum DCCCXC, aut fortassis DCCCXIII fuisse absolutum, est multa jam erant ex prioribus scriptoribus antea congesta: & ea hic in Analitici ex Fuldensi MS. exhibentur § 3. ut nihil sit in tota illa Vita, ob quod ipsi jam extraneis in priori Surii editione hic mereatur recendi, utpote nihil nova scientie additura de Sancto; multo minus ob solam styli diversitatem expediret miracula geminare.

12. Miror vero unde Gerardus Joannes Vossius hauserit, quod lib. 2. cap. 30 scribit, Vitam S. Ludgeri quæ est in sylloge Sariana, scriptam esse a monachis Sancti Salvatoris Trajelli; sed monachis canobis Verthimensibus perperam tribui. Nonne satis eam ipsius assertione refellit ipsorum Verthimensium Prefatio. Ea enim ipsis non Vitam solum sed & miracula vendicat: in his vero quoties Verthimenses nostros vocat: Extat autem & alia a Verthimensibus concinnata, cum eadem Prefatione, Vita: quam habemus in tribus MSS. sed nec ita bona nota, nec scriptura tam vetusta; quæ tamen plusquam æ annorum esse videatur. Duo horum codicum nobis ab eodem V. C. L. Bernardo Rottendorffio commodati sunt; alterque eorum in membrana exaratus, circiter a CCC, ut conjicimus, annis: alter in papyro scriptus aliquanto recentiori manu; uti & qui in membrana tertius; quem nobis vir nobilissimus Theodorus a Renesse Vulpinus donavit. In his tribus exemplaribus post Prefationem Verthimensem, exordium Vita est id quod apud Alfridum usque ad VVifingi mortem: cetera fere ex tertia Vita expressa, sive ea quam edidit Surius; nisi quod passim nomina locorum, ac sæpe hominum omittat, præsertim in Miraculis. Hac quia nihil continet non antea relatum, omnino seorsim edi non mereatur: uti neque alia metrica, ex Verthimensium, quam tertio loco recensimus, lucubratione adumbrata; non hac ex illis confessionibus existimasse videtur Broverus. Certe in illis metricis aliis quadam habentur quæ non prætermisissent Verthimenses, si posterius scripsissent. Quale illud est de obtenta, circumlati S. Ludgeri Reliquiis, aeris serenitate; cuius rei memoria supplicatione anniversaria etiam nunc celebratur, ut Rucelinus in Germania sacra testatur. Extaret usinam quæ

ab Uffingo monacho, sive, ut Broverus eum vocat, Uffingo, D scripta dicitur Vita. Fuisse enim virum multæ eruditionis & elegantia tradit Cincinnius, & facile conjicere ex Vita S. Ida ab eo composita, & 14 Septembris edita a Surio. Dabimus, quos in laudem S. Ludgeri idem Uffingus concinnit, versus hexametros, non carentes certe quidem spiritibus poetici, si numerus ubique responderet. Edidit eos Cincinnius, nos ex probatissimo Rottendorffii MS. descripsimus, in quo tamen auctoris nomen non erat præfixum, ut nec ternis miraculis, quæ dictos versus sequebantur, & nos quoque ea dabimus, cum ex stylo facile conjici possit Uffingi esse. Vixit hic, ut supra diximus, Ottonis II ac III temporibus, annis ante Litania triplicis auctore centum & quinquaginta. Sequuntur in hoc ipso Litante alia quatuor miracula: quæ & Cincinnio relata: duo tamen priora sunt paradoxa, secundum præsertim. Subjiciuntur Monasterii VVestphalia sacra saculo XII, & circiter annum MCLXX scripta; quæ nos ex Theodori Vulpii MS. duobusque Rottendorffii, & per Joannem Grothhusium nostrum ex codice Carthusia Colonienfis accepimus; alioque eographo Joannis Gamanii, quæ & bibliotheca band sciunt. Postremum locum occupabit miraculum a Cincinnio ex Verthimensibus monumentis relatum, de Brunrico monacho, ab impiis dum sacris operatur, crudeliter vulnerato, inque spinas & flumen abjecto, atque hinc Dei opæ, intercessione (ut remur) S. Ludgeri, elapso.

§ III Chronologia Vita S. Ludgeri a natiuitate ad annum usque DCCCXIII.

13. Q Veritur nonnemo, in pruestiganda notatione temporum, quibus vitam egit S. Ludgerus gessitque res quas Scriptores commemorant, multas & magnas, ad supremi Numinis gloriam amplificandam, ejusmodi tentbras occurrere, ut non facile sit exitum invenire; cum in Vita ejus, ea præsertim, quæ edita ex membranis Fuldensibus neque antea a Surio, nihil præditi offeratur. Id evenire eam præcipue ob causam reor, quod characterem temporis in utraque Vita signatus, cum fallacem esse ex Vita S. VVillehadi & recta ratiocinatione confert, non audeant tamen quidam non sequi. Characterem fallacem cum dico, quod ex Frisia pulsus a VVittekindo, Romæ abiisse ad Leonem III Papæ Ludgerus tradatur; cum VVittekindus pace cum Magno Carolo facta, Christo nomen dederit, an. DCLXXXV; Leo III ad pontificatum evectus sit DCCXCV ex eum: sic ut fuga causam, si ex ea ad Leonem pervenit, aliam comminisci oporteat. Cum autem Roma ad monasterium se Casinense comulerit, cuius Abbas Theodemarus genere illi propinquus erat, mansitque illic cum eo ultra duos annos, qui id potuit Leonis Papa tempore fieri? Hic enim xxvi Decembris, anno DCCXCV creatus est Papa. Ad eum ergo non pervenit Ludgerus (qui S. Almerico Episcopo vita sancto xlii Kal. Decembris, e Frisia discesserat) nisi Januario aut Februario mense anni DCCXCV; videtur autem aliquo tempore commemoratus Roma esse, ubi sanctus ille Pontifex in amore & honore illum habuit, donavitque illi Salvatoris nostri reliquias, & sanctæ Dei genetricis Mariæ, Sanctorumque Apostolorum Petri & Pauli, uti eadem illa edita a Broverus & Fuldensibus schædis Vita commemorat. Veneris ergo Casinum fortassis Martio mense. Post duos annos & menses sex, ut scribit Alfridus, reversus est ad patriam suam: sub annumnum igitur anni DCCXCVIII, secundum alterius illius scriptoris calculum. Atqui & Theodemarus Abbas Nonis Junii DCCXCVIII obierat, nec ab ejus decessu verosimile videtur mansisse illic ad annum unum menses tres Ludgerum; & tabula extant donationis sacra ab Amulco ad Reliquias Sancti Salvatoris & S. Mariz semper Virginis & in manus Ludgeri Presbyteri, qui eisdem Reliquias procurabat. . . . anno xxvi regni religiosissimi Regis Carli, xvi Kal. April. in villa, quæ dicitur Hrodberhtinga-hova. Jam igitur reliquias allate Roma erant, & ad eas in manus S. Ludgeri facta illa donatio xvi Martii DCCXCV, mensis novem, ac decem diebus prius quam Pontifex fieret Leo, a quo eas impetrasse Ludgerum voluit.

14 Sed ne hujus disputationis diutius immoremur, quæ

sequitur

A radium afferre fortassis lectori queat, neque satis intelligi; praestabit totum vita S. Ludgeri decursum proferre in conspectum, & quantum fas erit, notis Chronologicis firmare. Natus igitur videtur S. Ludgerus circiter Annum DCCXIV, cum ita ipsemet scribas in Vita S. Gregorii: Successit (S. VVillebrordo) S. Bonifacius idem Archiepiscopus & Martyr, quem oculis meis ipse vidi candidum canitie & decrepitem senectute, plenum virtutibus & vitæ meritis: quo tempore in ejus discipulatu ... B. Gregorius, praeceptor meus, abincunte ætate fuerat enutritus. Anno DCCCLV coronatus est martyrio S. Bonifacius Archiepiscopus in Frisia, ut habent Annales Francorum ex MS. Joannis Tili, alique, ex MS. Loiselii. Et quamvis nonnulli id DCCLV factum velint, Eginhardus tamen in Annalibus, cum anno DCCCLV, retulisset, Pippinum & filios ejus Karolum & Karolomanum a Stephano Papa sacra unctione ad regis dignitatis honorem consecratos, ista subdidit: EODEM ANNO Bonifacius Archiepiscopus Mogontiæcensis, in Frisia verbum Dei prædicans, a paganis interfectus, martyrio coronatus est. Contigit illud Nonis Junii in loco Dockinge dicto, sive ut habet MS. Vita S. VVillehadi, Dockinkirica,

B quod nunc est Doctomium oppidum. Successit S. Bonifacio S. Gregorius. Ita S. Ludgerus in ejus Vita. Sed & hoc silentio minime regendum est, inquit quod Marchelmo venerabili viro narrante didici. Quia post martyrium sancti Magistri ipse quoque B. Gregorius a Stephano Apostolicæ Sedis Præsule, & ab illustri & religioso Rege Pippino suscepit auctoritatem seminandi verbum Dei in Fresonia eademque caritate, sicut & fidei firmitate qua prædecessores sui ... larga & mellisua cruditione populum irradiavit. Huic viro venerabili Ludgerum, ut scribit Alfridus, commendaverunt parentes ejus Domino nutriendum: quod accidisse existimamus circiter annum DCCLVII vel DCCLVIII, cum XIII aut XIV esset annorum. At Gregorius, libenter eum suscepit, & comperta sagacitate pueri, studiose illum erudiebat. Anno dein fortassis DCCIX, proficiens in timore Domini deposuit secularem habitum, & totum se contulit ad studium artis spiritualis.

C Circa annum DCCXLV videtur ex Anglia venisse Ultrajectum S. Lebninus ad S. Gregorium, & ab eo missus Daventriam. Non enim indicat Alfridus primum tunc advenisse eum, quando secunda vice ex Anglia Ludgerus revertit, est lib. 2. cap. 2. sic scribit: dum talia gerebantur, venit quidam Presbyter sanctus & doctus, nomine Liavvinus, de terra Anglorum, ad Abbatem Gregorium. Nam si tum primum venisset, anno, ut maxime dicimus, DCCXLV, non fuisset satis spatii ad ea gerenda quæ memorat Alfridus, neque quæ Huchaldus in ejus Vita, lib. 2. ad Italiam; populum late convertit, edificavit ecclesias, præcipuam Daventriam; adiit interiora Saxonia, intravit publicum consuetum cum periculo capitis, rediit Daventriam: postea Saxonum in furorem conversi, quod ad ecclesiam Daventriam edificatam populus ob viri Sancti doctrinam confugeret, collecto exercitu effugerunt Christianos ab illis locis & ecclesiam combusserunt igni. Tunc vir Domini Liavvinus reversus ad Abbatem Gregorium, præstolabatur (quod spatium inanis non exiguū) consolationem a Domino. Sedato igitur tumultu, reversusque prædonibus in sua, reedificavit ecclesiam, quæ erat combusta: & more solito non cessabat documenta salutis impendere gregi, quoad usque Pastori summo dilectam redderet animam; & defunctus in eadem est ecclesia sepultus. Post ejus obitum, iterum impii Saxones vastaverunt locum illum & succederant ecclesiam, corpusque ejus per tres dies quæsierunt, nec invenire potuerunt. Quod signum est prædixit id tumultum fuisse. Denique Ludgero ista dicit Alfridus: Locus in quo Sanctus Domini Liavvinus, quem nosti, in opere Domini usque ad mortem persistendo laboravit, ubi sacrum ejus corpus sepultura regitur, in solitudine factum.

D 16 Anno DCCXLVI Egbertus Eboracensis Archiepiscopus, XIV Cal. Decembris Eboraci obiit. Cui successit Æthelbertus, ut scribit Florentius Wigorniensis. Egbertus, antea Malmesburienfis, omnium liberalium artium armarium habitus, Alchvini magister fuit, cui & docendi munus commisit. Testatur id, ipsemet Alchvini in epistola ad Eanbaldum, cujus fragmentum recitat idem Malmesburienfis, quod ita habet: Laus & gloria Deo, qui dies meos in prosperitate bona conservavit, ut in exaltatione filii mei carissimi gauderem, qui laboraret vice mea in Ecclesia ubi ego nutritus & educatus fueram, & præfess thesauris sapientiæ in quibus me Magister meus dilectus Archiepiscopus Egbertus reliquit heredem. Hac deorelata, ut appareat, B. Alubertum in Frisiam non venisse ante annum DCCXLVII. Nam a S. Gregorio rogatus, ut sibi Coepiscopus fieret, cum non esset ipse ad gradum Episcopalem ordinatus, prudenter respondit: Ut scias me cum licentia & consilio Episcopi mei huc transire, mitte mecum fratres fideles ad terram de qua egressus sum, ad Episcopum meum ut ab eo ordiner ego & illi: tali enim modo consensum præbeo. Missi igitur cum eo sunt Sigibodus & Ludgerus, estque hic Diaconus ordinatus, ille Sacerdos, Alubertus Episcopus. Accidisse hoc sub Æthelberto sive Eleberto, ut eum vocat scriptor Vita Alchvini, vel Alberto ut Thomas Stubbe in Chronicis Pontif. Eborac. inde patet, quia, teste Alfrido Alchvini illo in loco tunc Magister erat; hætes, ut ex ipso jam retulimus, Egberti Archiepiscopi, nempe ut præfess thesauris sapientiæ. Nisi quis forsas suspicetur Alubertum Egberti auctoritate profectum in Frisiam, redisse Eboracum eo jam mortuo, aut ejusmodi detento infirmitate ut conferre eos Ordines non posset, ac propterea coalitum successoris inaugurationem expectare. Sed nulla nos ad id ratio cogit. Anno (quod hinc sequitur) DCCXLVIII ex Anglia, ubi manserant nonnimo, revertuntur Ultrajectum Alubertus & socii. Quamquam si quis asserere voluerit, anno DCCXLVII ivisse eos in Angliam, redisse DCCXLIX, nihil nobis curæ est, cur repugnemus. Porro cum vehementer cuperet Ludgerus ad Alchvini revertere, seque, ut Alfridus scribit, saturare prælibati dulcedine favi; occasio illi oblata est mirabili modo, ut præclare narrat VVerrhinenfes, quos credibile est multa quæ ceteros latebant, de Fundatore suo explorata habuisse. Itaque scribunt. Quadam die juxta usum officii sui, contigit eum coram Gregorio Evangelium legisse: cui, Domino (ut credimus) volente, in quodam verbo offendentem, Gregorius coram populo emendavit. Ille publica correctione confusus, acceptam verecundiam ad suas utilitates convertit. Nam quia ex eotempore, quo de Anglis venerat, magno Alchvini, quem ibi Magistrum esse diximus, desiderio tenebatur, optabili occasione potcepta, denuo ad eum redeundi licentiam postulavit: indignum se dicens percepto officio posse videri, qui illud ex more implere nesciret. Mista cetera, quæ isthic legi possunt. Denique his quæ necessaria erant itineri ejus paratis, cum Dei gratia & suæ permissionis licentia, a se eum dimisit Gregorius. Iter hoc iniisse videri potest sub autumnum anni DCCXLX, ut anno DCCXLIV, verno tempore, egredientibus civibus illis, Eboracensibus nimirum, ad bellum contra inimicos suos, ab Alchvino remissus sit Ultrajectum.

E 17 Anno DCCXLXVI XXV Augusti moritur Gregorius. Nam is quasi quartum decimum, aut decimum quintum agens ætatis annum S. Bonifacio adasit, ut ipsemet in Gregorii Vita scribit Ludgerus; quod anno DCCXLVIII, aut forte DCCXLIX factum alii probabili ratiocinatione deducunt: sic ut DCCLI aut DCCIV natus videatur. Porro cum prope jam ad LXX annorum ætatem, tam carus Deo quam cunctis hominibus, perveniret, Christi nimirum an. DCCXLIII, vel DCCXLIV, tactus est ea molestia corporali in sinistro latere, quam paralytin medici vocant; ut idem in ejus Vita Ludgerus tradit, qui & addit;

Tribus

F a quo missus an. 767 in Frisiam Alubertus

E ordinatur Episcopus, & Ludgerus Diaconus, qui Alchvini audis an. 770

F reverit Alchvini Scholam Ludgerus an. 770

F reverit Alchvini Scholam Ludgerus an. 770

F reverit Alchvini Scholam Ludgerus an. 770

A Tribus enim annis ante obitum suum arreptus est illa infirmitate: unde, quem diximus, annorum Christi numerus existit. Successit Gregorio Albericus, nepos ejus & discipulus, eodem (ut opinamur) anno: quo & Ludgerum adhuc Diaconum Davenriam ablegavit, ut ecclesiam super corpus S. Lebuini, redificaret, quam semel eo vivente, post ejus obitum iterum, Pagani combusserant Anno domini DCCLXXVIII, vel per autumnum anni precedentis, sacerdotio initiatus est Ludgerus: non prius certe, quando quidem citatum viderimus Caroli Magni diploma, datum anno DCCLXXVII, VII Idus Junii, e quo constat Albericum tunc necdum consecratum fuisse Episcopum, ergo neque Ludgerum Sacerdotem: nam ita scribit Alfridus cap. 3. m. 19. Albricus, inquit, cum in Colonia civitate gradum accepisset Episcopalem, fecit & Ludgerum secum presbyterum percipere gradum. Tunc vero constituit eum *idem* Albericus doctorem Ecclesie in pago Ostrache, in loco ubi S. Bonifacius est coronatus martyrio: sed ita ut autumno in Traiecto monasterio, in doctrina studio & sanctae conversationis, per tres menses quotannis preberet.

B 18 Cumque vir Dei Ludgerus, inquit Alfridus, in eadem regione annis fere septem in doctrina studio peristeret; confurrexit radix sceleris Widukind Dux Saxonum eatenus gentilius; qui avertit Frifones a via Dei, combussitque ecclesias, & expulit Dei famulos, & usque ad Fleo fluvium fecit Fresones Christi fidem relinquere & immolare idolis juxta morem erroris pristini. Consensimus Annales Francorum a Chesnoo editi ex MS. Loiselii, qui ita habent ad annum DCCLXXXIV. Et tunc rebellati sunt iterum Saxones solito more, & cum eis pars aliqua Frifonum. Idem narratur in Vita Caroli Magni per Monachum Egoilsmensem & alibi. Nonnulli ad annum DCCLXXXV referunt, ut Annales Tiliiani: verum ii anno precedenti, id est, DCCLXXXIV ponunt Hildegardim Carali uxorem ac Bertham matrem obiisse, nuptam ei Fasfradum, celebratum ab eo Natalem Domini & Sanctum Pascha in Haristallo: quae omnia citati Annales Loiseliani, atque etiam Eginhardi ad precedentem referunt, DCCLXXXIII, qui nonnullius avi more apud Francos Pascha terminabant. Sed & Albericus Episcopus in ipsa perverfa commotione de hac luce migravit, XIV Novembris anno eodem DCCLXXXIV, nam sequenti conversus est Wittekindus, & qui vixit illa perverfa commotio, ut Alfridus loquitur, qui max subdit: Tunc Ludgerus necessitate compulsus deseruit partes illas, & disposita turba discipulorum duos ex eis secum assumens, Hildigrimum scilicet germanum ejus & Gerbertum, qui cognominabatur Castus, perrexit Romam. Non videtur eo pervenire potuisse, nisi ad ultimum Januario aut etiam serius quando Adriani Pontificis annus agebatur XIV. Inde progrediens pervenit ad monasterium S. Benedicti in regno Beneventino, id est, Casinum, in ditione tunc Ducis Beneventani, quierat Aragisus, situm. Memorat hac quoque Adamus Histor. Ecclesiast. cap. 8, ubi S. Vilibadum Bremensem Ep. scribit, anno rebellionis Saxonum XII (qui idem est quem statimus DCCLXXXIV) Romam cum Luidgero venisse. Ubi sanctissimi Papae Adriani consolatione relevati, Luidgerus in montem Casinum recessit ad confessionem S. Benedicti: Willehadus in Galliam ad sepulcrum Sancti repedavit Willebrordi. De Willehadus plura ad VII Novemb. quo scribitur.

C 19 Ludgerus post duos annos & menses sex reversus est ad patriam suam, anno Christi DCCLXXXVI nota jam tum in Italia Wittekindi conversione, & Saxonum gentem minus jam a fide Christi abbarrente. Ad daretillum igitur in Frisia Dominica portionis agrum tam cupide reversus est quam inde expulsi dolenter tulerat: in quo restituendo erudiendis quinque pagis sibi a Carolo Rege commendatis dum streuam per annos aliquos navat operam, accidit ut Abbas quidam religiosus nomine Bernardus, qui devicto sive converso Widukindo Occidentalibus Saxonibus a Rege missus fuerat Doctor,

non multo post tempore migraret ad Dominum, & difficile in regno Francorum inveniri posset qui libenter ad praedicandum inter barbaros irer. Dum autem super his Rex Carolus sollicitè cogitaret (ut hac narratur in Actis apud Broverum) contigit ut eo tempore Treviris civitati Episcopus inquiri deberet: obrulitque Ludgero illius Ecclesiae Pontificatum. Respondit ille; talem Ecclesiam se Episcopo minime indigere, in qua perplures essent se doctiores, & eo digniores honore. Quin potius posset ipse rudibus quibuslibet melius praeici; & si Regi placeret, se Saxonum populo voluntarium se subiturum laborem. Hac autem ejus responsione & voluntate Imperator plurimum gratulatus, in Occidentali Saxonum parte Pastorem eum constituit; impleto somnio quod ipse super tribus acervis dudum Ludgerus viderat. Tum vero operis divini multum avidus, sollicito studio totiusque viribus in conversionem gentiliū insudabat; veteris vanitatis culturas auferens, ad ecclesias, quae erexerat, populos convocans: Presbyteros, quos ipse venerabiles nutrierat, per loca ordinans; jucundis moribus, humanitate plurima doctrinam suam acceptabilem usquequaque faciens; donec, Domino auxiliante, in Frisia & in Saxonia pararet, ut scriptum est Domino plebem perfectam. Hac ex illis apud Broverum Actis, & forsitan melius ab Alfrido praeterita, ut etiam nonnulla alia, quae in ejusdem Actis videntur, quasi Carolus Imperator ad se cum ex Italia venire mandavit, prodente eum Alchvino preceptore suo, qui eo tempore de Britannia in Franciam venisset, Etenim non aderat anno DCCLXXXVI Alchvinus in Francia, sed anno solum DCCLXXXIII eo venit.

§ IV Chronologia Vita S. Ludgeri ab anno DCCLXXXIII usque ad Episcopatum. Exfractum monasterium VVerthimense: varia donationes oblata.

R Edux ex Italia S. Ludgerus inter alias occupationes fovendas cogitationem edificandi monasterii: ad quem effectum invenimus donationem, ejus hoc extat instrumentum: Notum fieri omnibus desidero, tam praesentibus quam futuris, quomodo ego Luidgerus, filius quondam Hredgaeri, tradidi animo meo Luidgero presbytero, pro remedio animae & pro aeterna retributione, dimidietatem hereditatis meae, quae mihi jure paterno & lege hereditaria, in Berilli & infra terminos, qui illuc attinent, id est, ad Evedseac usque in locum supradictum contigit. Sed & dimidietatem ei tradidi hereditatis meae eadem ratione in silva, quae dicitur Seaevald sive Svisterbant; exceptis agris, qui inibi ante extirpati sunt a patribus aut ab hominibus nostris. Ceteram autem dimidietatem ipsi Luidgero Presbytero tradidi in territorio jam dicto, & in silva superius nominata, eam omni integritate: traditumque in perpetuum esse volo, & nullis umquam temporibus immutari: sed ipse Luidgerus Presbyter hac omnia possideat jure hereditario, & cuicumque voluerit post obitum suum, ad utilitatem animarum nostrarum, jure hereditario commendet, stipulatione fabnixa. Acta est autem publice hac traditio anno regni religiosissimi Regis Carli XXV, XI Kal. Aprilis, in villa, quae dicitur Bidningahofum, coram testibus ac manum-missoribus, quorum nomina subius notantur &c. ultimo loco est signum Hildegrimi Diaconi, quem reor esse ipsius S. Ludgeri germanum, qui deinde Episcopus fuit. Eodem anno DCCLXXXIII Sigivinus, filius Gilleberti, tradidit Luidgero Presbytero, contra pretium ejus, particulam hereditatis suae, id est in Hrodbertinga-hova, unum modicum curtile cum agris tribus in eadem villa, & cum Waterseapis, perviis, communis, pascuis: & dedit ei potestatem habere in silvam, quae dicitur Sithroch, & in aliam silvam, quae dicitur Huvil &c. Acta in villa quae dicitur

redificam
an. 777
ecclesiam Da-
vontorio

ordinatur
an. 778
Sacerdos

missionem in
Frisiam.

Abbatem
in Frisia a
Wittekindo
de Saxonia
duxit
Egbertus

venit Ro-
mam initio
anni. 785

ab Adriano
Papae
quo exstip-
tur

secedit ad
monasterium
Casinum

reversus
in patriam
an. 786

an Episco-
pum Tre-
virensium
renovavit?

B
Luc. 1.

Anno 792
22 Martii
donatus
Ludgero
Presbytero
quendam
possessum

F

alia supra
eodem anno
10 Junii

A dicitur Wigulises Hova, anno xrv regni Domini nostri gloriosi Regis Caroli, 18 Kal. Julii.

21. Anno sequenti Decembre. Wracharius, filius quondam Brunchavi, tradidit Liudgero Presbytero... terram proprii juris in pago Hslovi, in villa que dicitur Wichmundi, id est, inquis, totam terram illam, quam Landulfus litus meus incolebat & preserviebat: & unum agrum, quem Hildigerus ingenuus homo in meo beneficio ante habuit; cum omnibus que ad ipsam terram respiciunt, id est, silvis, pratis, pascuis, perviis, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, excepto uno cerevisi in eadem villa: in cujus compensationem, inquit Wracharius, agrum illum tradidit, quem superius dixi... Acta est autem publice cum stipulatione subnixi, Anno xrv regni Domini nostri religiosissimi Regis Caroli, 11 Id. Octob. in villa que dicitur Brimuum &c. Erat is annus Caroli xrv, inchoatus a morte patris Pipini ab 11 Id. Octobris ab ipsius Caroli coronatione, ipso illo die 11 Id. Octobris. Anno decxcv Amulricus, ut supra retulimus, Tradidi, inquit, & Reliquias sancti Salvatoris & S. Mariæ semper Virginis, & in manus Liudgeri Presbyteri, qui easdem Reliquias procurabat, particulam hereditatis meæ, id est, ipsum locum qui dicitur Ad Crucem, cum pratis qui ibi jacent in ripa fluvii Arnape, ubi quondam avus meus Irminfridus casam habebat cum decibus agris, qui separati sunt non longe ab eodem loco: dominationemque in silvam que dicitur Sieroth, cum pascuis, perviis, aquis, piscationibus, que in ipso loco excoli possunt & perfici... Acta anno xrv regni Domini nostri religiosissimi Regis Caroli, xv 11 Kal. April. &c.

22. Anno decxcvi, Hoinrleus... tradidi, inquit, ad Reliquias sancti Salvatoris & S. Mariæ semper Virginis, & in manus Liudgeri Presbyteri, qui easdem Reliquias procuravit, particulam hereditatis & proprii laboris, id est, totam comprehensionem in silva, que dicitur Heissi in Aiquonali ripa fluvii Rura, quam ibi dudum comprehendendi, inter montem & ipsum fluvium, communionemque in eandem silvam. Simili modo tradidi & piscationem in Rura cum pascuis, perviis, aquarumque decursibus, que illuc attinent, & in ipso loco excoli possunt & perfici... Acta est autem publice anno xrv 11, regni Domini nostri religiosissimi Regis Caroli, vi Kal. Martias in villa, que dicitur Hlopanheldi. Subscripterunt ipsi Hoinrleus, Hriasthunda cujuu, Heribaldus & Hericus filii... Eodem anno, xxxi Martii Hova tradidit in hanc modum: Ego Theganbaldus, filius quondam Hreabaldi, tradidi partem hereditatis meæ Liudgero Abbati in villa, que dicitur Hiflacu, juxta ripam fluvii Rura, id est, illam Hovam integram, Alfgating-hova, cum pascuis & perviis & aquarum decursibus, & scara in silva, juxta formam Hovæ plenæ. Hæc omnia tradidi, sicut superius dixi, in elemosynam meam & conjugis meæ Rogintrudæ, Liudgero Abbati... Acta est autem publice... anno xrv 11 regni Domini nostri religiosissimi Regis Caroli, 11 Kal. April. in loco, qui dicitur Ad Crucem, in pago Nivanheim, in ripa fluvii Arnape. Et confirmata est per manum Berengeri nepotis mei, cui ego ipse potestatem dedi ad hoc in villa superius denominata, id est, in Fiselacu, ubi eandem Hovam jacet... Inter testium nomina primo loco, est Signum Berengeri, qui hoc testamentum, accepta potestate a Theganbaldo, & perfectis & propria manu firmavit. Tertio eodem anno Donacio facta a Liudgero filio Hredgeri, cujus jam ante alia relata est, triennio prius facta. Ad huc ita, inquit: Tradidi ad Reliquias sancti Salvatoris & S. Mariæ semper Virginis, & in manus Liudgeri Presbyteri, qui easdem Reliquias procurabat, portionem hereditatis meæ, id est, omne quod jure hereditario legibus obvenit in villa, que dicitur Bidningahem; & in illa que nuncupatur Thornspye; in terra aratoria sive in pratis & in pascuis, & in o-

mnem communionem mecum in silvam, que dicitur Syf-eubane; excepta una particula in illa prata, que dicitur Bldgeringmad, quam mihi reservavi pro necessitatibus meis. Cetera autem omnia tradidi ad Reliquias superius denominatas, & in manus jam dicti Presbyteri... Acta est autem publice in loco, qui dicitur Ad-os amnis anno xrv 11 regni Domini nostri religiosissimi Regis Caroli, sub die Kalendarum, viii Idus Junias.

23. Anno decxcvii, ut habet annotatio ad Vitam per Verethinenses scriptam, qua in codice Rostendorffii extat, ut alia plures in MS. eodem, a viro erudito (cujus tamen nusquam expressum est nomen) addita passim ad marginum libri. Ex porro qua huc spectat, mones videri Werthnam, antea licet emptam, hoc anno excoli ceptam, non decxcvii, ut refert mendosa inscriptio ambigua Werthmenis, maro ante annos non ita multos infecta. Porro ab hoc anno capis ipse S. Liudgerus plerumque Abbas appellari in diplomatis, qua hactenus vidimus, uti jam antea uno. Et hoc ipso quidem anno Oodhelms ita testatur: Tradidi... tertiam partem hereditatis meæ ad Reliquias S. Salvatoris ceterorumque Sanctorum, que a Liudgero Abbate in Wichmundi constituta sunt... In ea vero ratione tamen, ut quamdiu vixero in presenti mortalitate, ad me pertineat pars illa iusto servitio, ad augendum non ad minuendum: post obitum vero meum de hac vita cum omni integritate in ius transeat supradictarum Reliquiarum, & servorum Dei, qui eas legitime custodire reperientur. Hæc autem pars tertia hereditatis meæ tribus in locis consistit in pago Hslovi, in villa, que nuncupatur Oceanni hova una, quam profervant heri mei: in pago vero Nortvvianti, in villa que dicitur Huleri, hova altera: & in eodem pago, hova tertia, in villa que dicitur Manheri; & sexta pars hovæ quartæ, in villa que appellatur Hronheri: que etiam sexta particula hovæ illius me vivente in usus vergit jam dictarum Reliquiarum; cum illis comprehensionibus in silva, que notæ sunt juxta Hsclam. Hæc omnia trado atque transfundo, ad memoratas Reliquias, & ad usus servorum Dei, qui easdem Reliquias sanctas procurare iuste videntur... Acta est autem publice... in loco qui nuncupatur Wichmundi, anno xxx regni Domini religiosi Regis Caroli, 11 Kal. Julii... Inter testium signa & nomina, habetur penultimo loco. Ego Hildigimus indignus Diaconus subscripsi. Anno decxcvii Hirpingus... accepto pretio a Liudgero Abbate, vendidit ei vineam unam in villa, que nuncupatur Bachelm; que etiam villa in ripa consistit fluvii, que dicitur Melanbach, & eandem ipsi firmiter contradidit... Acta est autem publice in Saxonia, ubi tunc temporis fuimus in hoste, in loco, qui cognominatur Munchum, anno xxx regni Domini religiosissimi Regis Caroli, xxxi Kal. Augusti. Postremo hæc explanantur in Annalibus Eginhardi ad hunc annum, his verbis: Cum jam ver accederet, nondum tamen propter pabuli inopiam exercitus de Hibernis produci potuisset, Saxones Transalbani occasionem nacti, Legatos Regis, qui ad eos ob justitias faciendas missierant; comprehensos interfecerunt, paucis eorum quasi ad nuntiandum reservatis... Quibus acceptis, Rex graviter commotus, congregato exercitu, in loco, cui Munda nomen, super Wisirum castra posuit, acque in sedifragos ac desertores arma corripuit, & ultor necis Legatorum suorum, quicquid Saxonie inter Albiam & VVisirum interjacet, totum ferro & igne vastavit.

24. Anno decxcix data 4 diplomata, 1 quo Hludvinnus, filius quondam Thiatberi, ipsa profertur: Tradidi omnem partem hereditatis meæ in loco nuncupante VVerethinum, ad Reliquias sancti Salvatoris, & venerabili viro Liudgero Abbati, qui ipsas Reliquias semper secum gestare solet, id est, inter duos rivulos, qui surgunt

alio eodem
Presbytero
anno 794. 9.
Ottob. anno
794

alio eodem
Presbytero
ad Reli-
quias domi-
ni & anno 795.
16 Martii

an. 796. 14.
Februarii

alio eodem
Abbati.
796. 18
Kalc.

alio eodem
Presbytero
ad Reli-
quias an.
796. 5 Ju-
nii

anno 797
Venerabili
excoli ceptam

Liudgero
Abbati, ad
Reliquias -
donata 796-
rio. 297
19. Julii

an. 798
venerabili
7 Julii

Alia in co-
dici ad
Hsclam
juxta VVisir-
um

anno 796.
eodem Ab-
bati ad Reli-
quias, quod
anno 796
11 Junii

A surgunt in monte, & in flumen Ruram vadunt (unus vocatur Diapanbeci, alter vero in Orientali parte, id est, absque nominis appellatione) de terra aratoria usque in flumen Ruram: traditumque in perpetuum esse volo, & nullis temporibus immutatum. Sed ipse venerabilis Abbas Liudgerus hanc traditionem, quae dudum comprehensio mea esse dignoscitur, simul cum illa terra, quae ibidem jam culta esse videtur, totum & ad integrum perennis temporibus teneat, possideat ad usus Ecclesiae Dei, liberamque & firmissimam potestatem habeat a me, & ab omnibus haeredibus meis, quidquid exinde facere voluerit, & in cuiuscumque manus mittere decreverit, dum ille adhuc advixerit, qui post obitum suum illud excolat, & ad utilitatem Ecclesiae Dei redigat. . . . Acta est autem publice xxxi anno regni religiosissimi Regis Carli, xv Kal. Februarii, coram manum-misissoribus in loco nuncupante Diapanbeci sive VVerithina. Eodem anno aliud datum diploma, in quo Folcbertus sic ait: Ego Folcbrat aliquantulum terram haereditatis data terra juris mei, in villa quae dicitur Bilici, a Theganbaldo ingenuo & nobili homine comparavi, in villa quae nuncupatur Fiselacu, id est, rothum illum, quod dicitur VViduberg. Hoc rothum a

eodem anno
14 Febr. facta
est quorundam
dicum hanc
tam commu-
nicatio.

supradicto nobili Franco Theganbaldo ego Folcbrat comparavi & aliquantos annos possedi, & in eo laboravi quod potui. Nunc autem eundem rothum in terra aratoria, quidquid in eo umquam aratum fuit, dedi Liudgero Presbytero, cum omni integritate contra terram aratoriam illius hovae, quae dicitur Alsgodinhova. In ea ratione accepi hovam illam a Liudgero Presbytero, vicino meo, in cambio contra terram aratoriam rothi supradicti. &c. . . . Acta est autem publice, Anno xxxi gloriosi atque religiosi Secundi Regis Carli, xvi Kal. Martii, in loco qui dicitur Diapanbeci in ripa Ruræ. . . . Signum Liudgeri Presbyteri: is eam chartam fieri rogavit, & propria manu firmavit. . . .

Carolus hic Secundus appellatur, ut alibi Junior, respectu avi sui Caroli Martelli. Eodem die xiv Februarii aliud confectum, Folcberto rogante, Instrumentum, a S. Liudgero, in quo hoc habetur: . . . Ego Liudgerus Presbyter aliquantulum particulam haereditatis, dato pretio, a Theganbaldo ingenuo & nobili homine comparavi in villa, quae nuncupatur Fiselacu, id est, hovam illam, quae dicitur Alsgodinhove, cum omni integritate sive in silva seu in pascuis & perviis, & in aquarum usu & decursibus. Hæc omnia a supradicto nobili Franco Theganbaldo ego Liudgerus Presbyter comparavi, & aliquantos annos possedi, & in ea laboravi quod potui. Nunc autem eandem hovam in terra aratoria, quidquid in ea umquam aratum fuit, dedi Folcberto, contra illum rothum, qui dicitur VViduberg, inter duos rivulos, id est, inter Diapanbeci & alium ab Occidente usque in flumen Ruram: excepto, quod ego Liudgerus dominationem, quæ ad illam hovam respexit, mihi retinui sive in silva sive in aquis & pastu vel in comprehensione, cum omni integritate juri meo reservavi. Et in ea ratione accepi rothum illum a Folcberto vicino meo in cambio contra terram aratoriam hovæ supradictæ, ut cum jure haereditario in perpetuum possidere debeam, & ad æternos usus Ecclesiae Dei & servientium ejus redigere, aut quidquid exinde utile esse decrevero. . . . Acta est autem publice anno xxxi gloriosi atque religiosi Secundi Regis Carli, xvi Kal. Martii, in loco, qui dicitur Diapanbeci in ripa Ruræ. . . . Sign. Folcberti, qui hanc chartam fieri rogavit, & propria manu firmavit. . . .

alle postea
fuit dona-
tio eadem
Presbytero,
ad Reli-
quias, 299,
9 Jan.

25 Eodem anno decem die 14 Junii, Oodhelmus filius quondam Oodvueri, tradidit partem haereditatis suæ, id est, tres hovas in tribus locis, quorum nomina (fere ut Donatio ab eodem Oodhelmo facta anno decem, xxix Junii) locorum hæc sunt: Hova una in Okinni in pago Istolz, altera in Mancheriu illa selibova in pago North-

tucanti; tertia in Hasungum in eodem pago. . . . Hæc quod modo denominavi, inquit, tradidi ad Reliquias sancti Salvatoris, quæ in VVithmundis constitutæ sunt, & in manus Liudgeri Presbyteri. . . . Tantum ut diebus vite nostræ ego & conjux mea dilecta Theodlinda res istas in beneficio ejusdem Ecclesiae sub usu fructifero habere valeamus, id est, ut per singulos annos solidum unum ad luminaria Ecclesiae in Natale Domini donare debeamus. Post nostrum vero discessum de hac vita in dominationem supradictæ Ecclesiae res ipsæ melioratæ perveniant cum omni integritate. . . . Acta est autem publice in loco ipso, qui dicitur VVithmundi, anno xxxi regni religiosissimi Regis Carli, sub die v Idus Junii. . . . Sig. Oodhelmi, qui hanc Traditionis chartam fieri rogavit, & propria manu firmavit. Anno decem facta est ad sanctas Reliquias donatio, quæ inter alia sic habet: . . . Placuit nobis cohæredibus & participibus in uno patrimonio, his nominibus, Esurvvino, Hildirado, & Irminvvino, Liudgero Presbytero postulante, tradere ad Reliquias sancti Salvatoris, quas ipse Liudgerus semper secum gestat, & in manus ejusdem Presbyteri, aliquam particulam haereditatis nostræ in elemosynam nostram, quod & fecimus hoc modo. Tradidimus in propria haereditate & dominatione nostra in silva, quæ dicitur Heissi, comprehensionem illam, quam ipse Liudgerus ibi desideravit, & Hildiradus in nostro nomine comprehendit simul cum eo, & consignavit ad Reliquias supradictas sancti Salvatoris: & in manus ejusdem Presbyteri, simili modo tradidimus & dominationem aliquam in eadem superius adjacentem. Hæc comprehensio, quam tradidimus, juxta illas comprehensiones contigua est & cohærens a summo usque ad finem, quas Heimricus & Hludvvinus ad easdem Reliquias & ipsi Liudgero ante annos aliquot tradiderunt. . . . Acta est autem publice. . . . in ipso loco, qui dicitur Ad Diapanbeci anno xxxi regis religiosissimi Regis Carli, sub die xv Kal. Octob. Donatio Heitorici, cujus hic est mentio, superius relata invenitur ad annum decem, Hludvvini vero ad decem, 12. Eodem anno decem alia sunt confecta tabula, in quibus ista habetur. . . . Nos cohæredes & participes & consanguinei, his nominibus, Folchardus, Gerhardus, VVith & Helmberhtus, tradidimus agrum haereditarii juris nostri in VVithmundi, Liudgero Presbytero & Abbati, ad construendam in eo ecclesiam in Aquilonali latere agri illius, quem a VVrachario Comite, tradente ipso, Liudgerus suscepit. . . . Acta est autem publice in loco ipso, qui dicitur VVithmundi, anno xxxi regni religiosissimi Regis Carli, sub die xiii Kal. Octob. . . . Porro Donatio VVracharii facta anno decem, superius relata est.

Ordo.
17 Septem.

alle eodem
Presbytero
& Abbati,
19 Septem.

26 Anno decem nondum erat S. Liudgerus Episcopus consecratus, ut perspicere est ex instrumentis donationum. . . . Ego Hildiradus. . . . pro remedio animæ meæ & pro æterna retributione, tradidi comprehensionem illam, quam ego in propria haereditate comprehendi, a rivulo, qui dicitur Burgbeki, usque ad illum rivulum qui in Occidentali parte VVidubergi decurrit; ad Reliquias sancti Salvatoris & S. Mariæ semper Virginis, & cum omni integritate usque in ripam Ruræ; excepta illa particula, quam Folcbertus in proximo angulo inter Ruram & VVidubergum olim stirpare inchoavit. Hanc ergo denominatam comprehensionem cum tota integritate tradidi in elemosynam meam, ad Reliquias superius dictas, & in possessionem Liudgeri Abbatis. . . . Acta autem est publice in loco, qui dicitur Diapanbeci, in ripa Ruræ, ad Reliquias sancti Salvatoris, & S. Mariæ, anno xxxi regni Domini nostri religiosissimi Regis Carli, Kalend. Maji. 11. Bettonis: . . . Ego Betto. . . tradidi particulam haereditatis meæ Liudgero Abbati, accepto pretio juxta consensum amborum, in pago Nivandheim,

alle eodem
Aubal, ad
Reliquias,
101, 1 Martii.

alle vendi-
te eodem
Abbati, co-
dem anno
2 Martii.

A heim, in villa, quæ dicitur Holtheim, id est, curtile cum adjacentiis suis, unorodo, & modico prato, & uno jurnali in terra arabili, cum ceteris omnibus, quæ ad ipsum curtile legaliter respiciunt, hoc est, pascuis, perviis, usibus aquarum, dominationemque in silvas ad supradictam villam pertinentes; cum pastu plenissimo juxta modum curtis ipsius.... Acta... in loco, qui dicitur Ad Crocem, anno xxxi regni religiosissimi Regis Carli, sub die vi Nonas Maji..... Ita ad verbum habet: Dum omnibus vicinis suis non habetur incognitum, qualiter Helmbaldus, filius Heribaldi, tradidit ad Reliquias sancti Salvatoris, & in manus Liudgeri Abbatis in elemosynam suam, comprehensionem illam, quam ipse Helmbaldus in propria hereditate & in communione proximorum suorum, proprio labore & adjutorio amicorum suorum, legibus comprehendit & stirpavit; id est, in loco qui dicitur Wida-pa, in villa Salchem. Et postea postulavit, ut dimidiam ipsam comprehensionem in beneficium accipere deberet diebus vite suæ, & filii sui sub usa fructifero, id est, de medio solido per singulos annos ad Pascha Domini; ad supradictas Reliquias, quæ in eodem loco ponendæ sunt, ad lumina comparandæ. Ita & feci ego modestus Abbas Liudgerus, prædicti ei dimidiam comprehensionem illam in eatione, ut diebus vite suæ & filii sui melioratæ fiant res ipsæ, quæ ad eandem comprehensionem respiciunt, & abique ulla distractione & contradictione post obitum ipsorum ad supradictas Reliquias ipsæ immelioratæ revertantur, & in usum servorum Dei, quæ eisdem Reliquias procurare, Deo largiente, & custodire mereantur in posterum. Acta autem est hæc præstaria publice in loco ipso, qui dicitur VVidapa, sub die vi Idus Maji, anno xxxi regni gloriosi Regis Carli.

Ego Liudgerus Abbas subscripsi. Sig. Gerusalem Presbyteri. Sig. Hardgeri Clerici &c.

1111 Ego Hrodulfes, filius quondam VVibaldi, tradidi ad Reliquias sancti Salvatoris & S. Mariæ semper Virginis, & in manus Liudgeri Abbatis, particulam hereditatis meæ in pago Fekum, in villa, quæ dicitur Englandi, id est, curtile unum, & duodecimam partem in silvam, quæ dicitur in Braclog, cum pascuis & plena dominatione, quæ jure legali ad illud curtile pertinere compertum est.... Acta est autem publice in loco, qui dicitur VVigtmundi, ad ecclesiam sancti Salvatoris, anno xxxi regni Domini nostri religiosissimi Regis Carli, vi Kal. Septemb.

§ V. S. Ludgeri Episcopus, quadam ei tunc facta donationes: ejus obitus sub Hildebrimo fratre acquisita VVerthimensis.

27 **A** Nno deceti, aut forte sub exitum præcedentis, videtur S. Ludgerus ab Hildebaldo Archiepiscopo Colonienſi Episcopus consecratus. Non certe prius, ut ex relatis diplomatibus patet. Testatur MS. Notatio ad Codicem Bernardi Rotendordſii, in diplomate quod Carolus Magnus hoc anno dedit super Lothusa, ornari ipsum titulo Episcopi, quem titulum non solet idem Carolus tribuere, nisi consecratis; ut patet in diplomate anno dclxxvii da S. Alberico, ut ante diximus, in quo ipsum Albericum appellat duncaxat Presbyterum Rectorem Ecclesiæ Ultrajectinæ. Recitat illud de Lothusa diploma Gabriel Bucelinus, datum vi Kal. Maji, anno Incarnationis Domini deceti, regni Caroli xxxiv, Imperii xi, Indiæ x, VVor-matiz. De cetera non dissentiam, hanc scio an illud probari possit, quod ait: Beate memoriz Liudgerus Mimigernefordensis Episcopus postulavit Celſitudinem nostram. Nam illud Beate memoriz hanc memini scriptum reperiri nisi de vita sanctis. Vivebat autem tunc Liudgerus, vivitq; postea adhuc annos vi, menses x. Dein anno decetv

comigisse miraculum traditur, de ruffico in Sanctum com-melioso divinitus punito, quod tertia Vita scriptor com-memorat. At Joannes Cincinnius c. 39 illud recitat, ut ab ipso Sancto scriptum legerat, his ipsis verbis: Notum sit, præsentibus videlicet & futuris, qualiter ego Ludgerus Mimigernefordensis Ecclesiæ Episcopus & Provisor, in VVerthimensi loco basilicam fabricavi, datoque pretio legitimo, a quadam persona, nomine VVigmaro, territorium cunctis utilitatibus integrum, in villa Oeveta nuncupata, multis testibus adstantibus comparavi. Præfata igitur persona ab aliquibus cognatis suis injuste persuasa, cepit denegare quod tribuit. Arrepto itaque consilio, ad eandem villam uno prænominato die convenimus; & non pauca contumeliarum verba cum suis contumeliose locutus est. Multis ergo inter nos diebus constitutus, nihil prævaluit. Ad extremum vero, cum denuo dies statuta advenisset, quidam rusticus, prædicti VVigmaro consanguineus, hujusmodi verba profudit; Nonne, inquit, grandis confusio est, quod hic alienigena nostram hereditatem sibi vindicare præsumit? Ad hanc ergo vocem cum ego Ludgerus peccator respicerem, volens scire quisnam foret qui E talia loqueretur; ille, ne eum agnoscerem, caput post tergum vertit: & ecce postea caput ejus irrevertibile & omnino inflexibile usque ad finem vite suæ permansit. Præfatus igitur vir, providentia Dei, viso miraculo cum suis amicis, territorium cum suis adjacentiis, cultis & incultis, silvis & pascuis, pratis & molendinis, libere & integre tradiderunt; quod antea pertinaciter negaverunt. Insuper etiam affinitimi simul omnes proprietatem in silva, & lignorum utilitates, unanimiter ad Reliquias Sanctorum, quas de Roma transtuli, tradiderunt; ne talis vindictæ obnoxii, qualis ille rusticus fuerat, iram Dei incurrerent, & pariter perirent. Ita Cincinnius. Idem refert Gabriel Bucelinus, sed verbis quibusdam variatis, & addit: Acta est autem hæc Traditio anno xxxviii regni gloriosi Regis Karoli; coram testibus, quorum nomina sub-tus notantur: Gerfridus, Othelgrimus, Thiadaldus, VVideleek Advocatus Ecclesiæ, Bothhold nepos ejus, & alii plures. Suspecta enipiam hæc subscriptionis videri formula potest. Certe inserta Vita, ab ipsis VVerthim-ensibus composita, non ab ipso S. Ludgero hæc scripta nar-ratio traditur, sed Advocati Botholdi relatione innotuisse; ut non propterea non vera censeri debeat, quam vir veracissimus, ut ibi dicitur, recitat; sed ex hac fortassis relatione, sub S. Ludgeri nomine concinnata; additis tes-tibus, qui ipsi Sancto familiares erant.

28 Eodem anno decetv, alia donatio in manus Ludgeri Episcopi est facta, his verbis.... Ego Liudgerus, filius quondam Hredgeri, & ego Haddo, filius quondam Herrevini, tradidimus partem propriæ hereditatis nostræ Liudgero Episcopo, pro remedio animæ nostræ & pro æterna retributione, in villa; quæ dicitur Thornsipie, in his duobus locis, id est, in Quarſingſeli, & in Berugranſcotan, quicquid ibi habuimus, aut per jus hereditatis, aut per comprehensionem, aut per aliam quancumque acquisitionem; omnia hæc ad integrum ipsi Liudgero Episcopo in elemosynâ tradidimus.... Acta... in villa, quæ dicitur Bidingahem, anno xxxvi regni gloriosissimi Imperatoris Carli, ix Kal. Majas, coram testibus & manumtrentibus.... Anno decetvi.... Ego Hiddo, filius quondam Herivvini, pro remedio animæ meæ, & pro remedio conjugis meæ Madalgardæ, partem hereditatis nostræ tradidimus Liudgero Episcopo, in his locis; primo in Quarſingſeli, & in Bertanſcotan, & in Bocharſi, & in Delgud: in Quarſingſeli totum quod ibi habuimus in comprehensione nostrâ; & in Bertanſcotan totum; & in Bocharſi dimidium quod ibi habuimus; & in Telgud tertiam partem de nostro.... ad perpetuos usus Ecclesiæ Dei & suæ utilitatis, ipse Liudgerus

alia eadem
Abbat. do-
nate, ad
Reliquias
eodem anno
11 Aug.

alia eadem
Ab. nri, ad
Reliquias
eodem anno
30 Aug.

anno 805
contigit pa-
naro divina
ruffici in S.
Liudgerum
contumeliose

ex ea ad
ipſo Ludgero
reſcripſit
1111

Donatio 117
Episcopo fa-
cta, 31
April. 805.

alioq. Offic. 106

A Liudgerus Episcopus potestatem habeat, quidquid exinde facere voluerit, liberam & firmissimam a nobis & ab omnibus in perpetuum. Acta est autem publice cum stipulatione subnixā hęc Traditio anno xxxix regni Domni Imperatoris religiosissimi Carli, vii Idus Octobris, in villa quę dicitur Bidningahem. Hęc fufius sunt a nobis deducuntur aras S. Ludgeri, ac tempus quo Episcopus consecratus est, exponeretur, ac præsertim ut error refelleretur eorum, qui ex Frisia fugatum a VVisekindo, Romanis scribunt adisse, & a S. Leone II. praeclaris Reliquiis donatum, cum pluribus annis ante Leonis Pontificatum confectus VVisekindum dedisse Christo nomen, & illas Reliquias Roma a S. Ludgero allatas: ac denique ut posterorum memoria eorum nomina commendetur, qui vel auctoritate sua vel munificentia religiosissimi asceretii VVerthinenfis fundationem provexerunt: & multa illustrentur VVestphalia & Frisia loca, atque etiam Cisterneana.

maritus S.
Ludgerus
20 Martii
809.

29. Anno tandem DCCCIX, e vita migravit S. Ludgerus nocte, qua Dominica Passionis, diemque Martii xiv sequebatur. Post ejus obitum varias monasterio VVerthinenfis possessione emit Hildegimus ejus germanus ac discipulus, Catalaunensis Episcopus (ut legere est in Passio, quem jam sapius citavimus, codice:) Jornales sex in villa Menichinna, pago Rutagavva, imperante Domino Carolo: ergo ante annum DCCCIV, quo Karolus obiit. Item

juxta pro
ecclesia
VVerthi-
nenfis varia
donata Hil-
degimo E-
piscopo.

coriile in pago Bunnengao in villa Melenhem, anno xli imperii Domni Carli xv Kal. Novembris. Item duos jornales in pago Nivenhem in villa Hrodberthinga hova, super fluvio Gilibecchi. Acta... in loco Ad Crucem vii Kal. Maji anno 1111, regni Hludovici Imp. Eodem anno & die, jornales 1111 in pago Nivenhem, in finem VVeldi... Acta Ad Crucem. Præterea Eric & Ermenfrid tradiderunt Hildegim Episcopo duas partes de illa foreste, quæ est super fluvio Arnapa, in loco, qui vocatur Ad Crucem.... pro xxx solidis. Actum ad Ruram ante basilicam sancti Salvatoris..... anno 1111 Hludovici Imp. Idem anno eodem: Donatus, inquit ad Reliquias sancti Salvatoris, seu Hildegim Episcopo, duas partes de illa foreste, quæ est super fluvio Arnapa in pago Nivenhem, quidquid pater noster Amalricus nobis dimisit in hæreditatem: & in aliis duobus locis terra aratoria, unam ante illam portam Orientalem, alteram prope de ipsa foreste, & inter illa duo loca habent jornales x, totum & ad integrum donamus & tradidimus perpetualiter ad possidendum. Anno dein DCCCX: Ego Theodgrim, inquit, filius quondam Aldgrim, credidi omnem hæreditatem meam, quam Ricfridus mihi tradidit, pro remedio animæ meæ, & pro æterna retributione, ad monasterium, quod constructum est in honorem sancti Salvatoris, in loco qui dicitur VVerthina, in pago Riporum, juxta fluvium Rura, ubi Hildegimus Episcopus præesse videtur. Tradidi eam supradictam in villa, quæ dicitur Arlo, in pago Threane, cum omni integritate, hoc est, una ecclesia, in terris, in mancipiis, in domibus, in edificiis, silvis, pratis, pascuis, aquis aquarumque decursibus, totum & integrum trado atque transsumo.... Acta est autem publice..... anno vii gloriosi atque religiosi Regis & Imperatoris Hludovici, xiv Kal. Julii. Facta est autem hęc traditio in loco, qui dicitur Mimigernaford. Denique Hildegimo simul ac Gerfrido Episcopis, huic Admigernafordensi, illi fortassis tunc Halberstadiensi, donata quadam pro VVerthinenfis cenobio memorantur in hęc diplomate: Ego Sigihard tradidi particulam hæreditatis meæ, quæ conjacet in villa Fiselaco, in pago Ruricgoa, hoc est, de terra plenum jornalem tradidi ad Reliquias sancti Salvatoris, quæ collocata sunt in loco, qui dicitur VVerthina, in pago Ruricgoa, in Ducatu Ripariorum, ubi Hildegimus & Gerfridus Episcopi Rectores præesse videntur.... Acta est autem die 11 Id. Septemb. anno vi regnante Domino nostro Hludovico gloriosissimo Rege ac Imperatore.

quodam illi
Gerfrido
1166.

§ VI B. Hildegimi Episcopus. Helmenstadum urbs per S. Liudgerum munita, monasterium ab eodem illic fundatum: utrumque VVerthina olim subiectum.

30. Non est opera prætium, reliqua referre, quæ sub aliis, dein VVerthinenfis monasterii præsidibus, Ludgeri consanguineis, donata sunt. Hildegimus hic præterire non oportuit, qui Ludgeri frater, peregrinationis Romana comes, secessus Casinensis atque Apostolicorum deinde laborum socius fuit. Is, cum e vita excessit Ludgerus, Catalaunensem in Gallia Ecclesiam regerat, accusatusque est ad illius funus curandum. At deinceps & VVerthinenfis domus cum curasse res, ex jam dictis liquet, & primum Halberstadiensem Episcopum extitisse tradunt recentiores historiæ cum Krantzio: sed assensiri huic non possumus, scribenti Metrop. lib. 1. c. 3, universum xi annos Antistitem fuisse, primum loco dicto Salingstede, postremos septem Halberstadii, quo Angeli monachi Cathedrali transfulerat. Cum enim anno DCCCXXVII, xix Junii obierit, oportet eum anno DCCCLXXVII, illic Episcopum fuisse factum. Atqui sic ante Ludgerum fratrem suum seniore ac magistrum, infulsus esset adnotus. Quid quod ambo in Italia tunc erant, neque adhuc Carolo Magno Regi innoverant? Alioquin etsi Halberstadiensis Episcopus nulla in triplici Ludgeri Vita, mentio extet; extat tamen in rhythmico poemate, a E. quingentis annis & quod excurrit composito. In eo enim anonymus ille monachus VVerthinenfis Litania 2, de Ludgeri discipulis agens, ita scribit:

Hildegimus VVerthinenfis ad-
mistrum.

Episcopus
Catalaunensis.

E. de
Halberstadiensi.

Ita ut plurimis studeret discipulis
Omni semper mane lectionem dare.
Quos & erudiens ipse & instructens,
Per honestos mores duxit ad honores.
De quibus plurimi facti sunt Episcopi;
Suos sicut primus frater Hildegimus:
Qui in Ecclesia dudum fuit aliqua,
Catalaunensi Præsul, sub Remensi:
Ubi dum degeret, & commissa regeret;
Et prosperitatem habuisse fratrem
Liudgerum cerneret, ut gentes converteret,
Quas de paganismo acquisivit Christo;
Et ipse monachus nimirum divinitus,
Ad Norththuringensem se committit gentem,
Ufos auxilio fratris & hospitio,
Manentis in loco, Helmenstad vocato:
Ubi sanctissimam ordinantes semina
Evangeliorum, in Norththuringorum
Jecerunt pectora, donec Dei gratia,
Fecit ibi fructum celos usque ductum.
Est Episcopium adhuc testimonium,
Quo incepit Sedem Hildegimus idem.
Qui quamvis VVerthinx sit conditus corpore,
Halverstadi tamen sit Patronus, Amen.

qui exemplo
& auxilio
Ludgeri.

apud Nord-
thuringi
Prædicator.

F

31. Idem Poeta Litania prima Helmenstadii meminit, hinc versibus:

Fundavit in super tria loca pariter,
Numero locorum, quo & populorum:
VVerthinam, Helmenstad monachis fundaverat,
De proprietate vel hæreditate,
Et Episcopium dictum Monasterium &c.

ubi Helmen-
stadiense
cenobium
fundavit
Ludgerus.

Ac paucis interjellis:

Dixi non omnia Liudgeri, sed maxima,
Quia ejus culta sunt ubique multa.
Nam quotquot venerat Sanctus in provincias,
Semper Deo digna liquit ibi signa.
Plures ecclesias fecit, & familias,
In diversis locis Dominus convertit.
Condidit aliquam etiam claustricula,
Isthic Conversorum, illic Conversarum.

Opera præstare videtur, quæ Albertus Krantzias de Helmenstadii adificatione memorat l. 1. Metrop. c. 10, hic referre.

Quo

A Quo tempore, inquit, VVandalis Rex victoriosus confli-
ctatur, (qui VVilsi ferebantur & Sorabi) bonam illi na-
valle operam Frisii memorantur, duobus stratis pontibus
super Albim, ut ad hostes perveniret, utrimque imposi-
tis ad exitus pontium turribus cum firmis praedictis, quo
illi cum agmine toto repedare tuto liceat. Aderat illi ad
omnia moriger VVedekindus. Nec deest Ludgerus, vir
Sanctus, Mimigardevordenis Episcopus: qui accepta ab
Rege licentia, opportuno loco oppidum Helmeſtede com-
munivit; quo esset illi ad VVandalos praedicanti (quod
cogitabat) tutus receptus. Eum locum subiecit Abbat
VVerdenſi; cujus in dominio permansit ad nostra usque
tempora: quibus diu contumax oppidum parere Abbati
dum contemnit, inutilem monasterio locum, longaque di-
stantem, accepta pecunia ab Henrico de Brunſvigk Du-
ce, omne illi dominium loci permittit. Penituit oppidanos
mutasse dominum. *Quod tempus fundati oppidi designat*
Krantzius, annus fuit DCCCLXXXIX, ad quem annum ita
scribit in Annalibus Eginhardus: Natio quaedam Slavono-
rum est in Germania, sedens super litus Oceani, qui pro-
pria lingua VVeletabi, Francica autem VVilsi vocantur.

B Ea Francis semper inimica, vicinos suos, qui Francis vel
subiecti vel foederati erant, oditis infectari belloque pre-
mere ac lacessere solebat. Cujus insolentiam Rex longius
sibi non ferendam ratus, bello eam aggredi statuit; com-
paratoque ingenti exercitu, Rhenum apud Coloniam
traiecit. Inde per Saxoniam iter agens, cum ad Albiam
pervenisset, castris in ripa positus amnem duobus pontibus
junxit, quorum unum ex utroque capite vallo munivit,
& imposito praedictis firmavit. *Ad hoc respexisse Krant-*
zius videtur. Sed inducere in animum omnino non possum,
ut eo anno adfuisse, quod ille statuit, Carolo in castris Ludger-
um existimem, quando necdum ipsa VVerstina cepta erat
aedificari. Minus adhuc credibile videtur, quod Germanus
quidam scriptor tradit, anno DCCCLXXXI Ludgerum Carolo
Ecclesiasten Anticum fuisse, usque infirmum illam tunc ur-
bem constructam esse atque operibus communitam, ut secul-
um posset Verbum Dei barbaris illis gentibus predicari, re-
gens a Carolo subjugatis. Agebat enim tunc in Frisia, Lud-
gerus, gentilibus suis fidem perdocendis intentus.

32 Certius statueret liceret, quo anno fundatum sit quod
in suburbio civitatis Helmeſtadiensis ab eodem Ludgero ex-
structum diximus monasterium, si, ut VVerthimensis, ita &
huius possessionum impetrum aut ei donatarum tabulas na-
li offemus. Diploma nunc Caroli Magni Imp. recitat
Gabriel Bucelinus, datum anno DCCCL: sed quam id sine-
rum sit, video non unico ex capite ambigi posse. Nam Helde-
grimum, quem ipsa sans frater Ludgerus anno DCCCLX Episcopus
Catalaunensem appellavit, amnesque Vita illius scri-
ptores, cum Imperator anno DCCCL Halverſtadenſi Ecclesia
praefuisse in eo diplomate asseruat. Cum, si Krantzius fides
sit, solum VII annos Halverſtadii sederit, ab anno nimirum
DCCCLX ad DCCCLXVI quo excessit e vivis; atque antea
in Selmeſtede constituta Episcopatus Sedes esset. At nec
ulla in hoc diplomate mentio S. Ludgeri, quem praecipuum
illius monasterii conditorem alii statuunt: atque ab eo certo
nomen etiamnum retinet, ac vulgo S. Ludgeris clooster a
Germanis nuncupatur: videturque in eo antiquissimum, atque
omnino primum eo in tractu excitatum ipsiusmet auctorita-
te Oratorium. De Helmeſtadiensi hoc S. Ludgeri monasterio
eodem sero, qua Krantzius, scribit Dismarus Ep. Merse-
burgensis in Chronico: ubi tamen quin eum vel memoria se-
fellerit, vel solida monumenta defecerint, nullus dubio. Ita
ergo habet sub libri 4. finem: Nec taceam Marquardi vi-
sionem Confratris nostri. Hic, ut ipse gemens mihi retu-
lit, ductus est in coemeterium commune, ubi sepulcrum
nimis incensum vidit: & a ductore suo sic allocutus est:
In hanc ardentem foveam tu cito debes projici, & Ru-
dolphi te deberet sequi, nisi modo in limine Ludgeri
conversus staret. Ambo enim hi fuerant monachi in mo-
nasterio Confessoris praedicti, qui locum hunc, Helman-
Tom. III Mart.

stede vocatum, de proprietate sua contraxit, tempore D
Caroli Magni Imp. Frater hic Praeful fuerat Hildeggrimi
Cathalaunenſis Episcopi, sanctaeque Halverſtadenſis
Ecclesiae Rectoris primi; quam tenuit XLVI annos dis-
cedens ab hoc saeculo, regnante tunc Lodovico Pio Imp.
anno Dominice Incarnationis DCCCXVII. Luidgerus
autem frater ejus primus Mirmingerdefordenſis Ecclesiae
Pastor a Carolo Cesare effectus est, & optime ordinata
sua parochia, & loco VVirdina ex propriis impensis con-
structo, anno Domini DCCCXIII praemium caeleste per-
cepit. Post quem praedictus Imperator nil nisi quinos
vixerat annos, emittens spiritum v. Cal. Februarii, LXXI
statis suae anno, regni XLVI, imperii vero XIV. An-
num vocat regni Caroli XLVII, qui a tempore, quo Pippi-
no patri successit, VII Kal. Octob. DCCCLXXIII, erat so-
lum annus XLVI. Sed videtur Dismarus hic, ut alii saepe
scriptores, primum regni Caroli annum computare a XXI
Septembris usque ad Kal. Januarii, inde secundum auspi-
cari, & consequenter erit regni XLVII, qui Christi DCCCXIV.
Ex eo autem quod idem auctor, post Ludgeri obitum ait
Carolum non nisi quinos vixisse annos, liquet anno DCCC-
VII Ludgeri obitum non adscribendum: alioquin dicen-
dus esset Imperator senos post eum vixisse annos minus LVII
diebus. At plura sunt passim librorum in veteribus mo-
numentis describendis errata, ut non mirum videri debeat,
numerus nunc vitiatum.

§ IV S. Ludgeri scripta legitima, dubia; spuria
epistola de canonizatione S. Servitici.

33 DE S. Ludgeri eruditione & scriptis ita meminit
Alfridus Episcopus in ejus Vita lib. 2. c. 2. nu. 7
Erat S. Luidgerus in Scripturis sacris non mediocriter
eruditus; sicut in libro ab eo composito de vita venera-
bilium ejus Doctorum, Gregorii scilicet & Albrici, ap-
erte probatur: sed & primordia S. Bonifacii adventus
atque ordinationis, quae fuerant in alio opusculo prae-
termissa, pulcro sermone ipse conscripsit. Unum sit nec ne
opus de SS. Gregorii & Albrici vita, deque S. Bonifacii
primordiis, in ambiguo est. Edidit Christophorus Brouve-
rus noster, ex antiquis membranarum Ecclesiae Fuldenſis, Vi-
sam S. Gregorii Presbyteri & Ultrajectina Ecclesiae Retloris,
a S. Ludgero ejus discipulo scriptam: in qua & de S.
Albrico multa commemorat, & de S. Bonifacio: ut videri
possit de hoc proprium aliud opusculum non scripsisse. In hoc
certe de ejus in Frisiam adventu & per XIII annos praedica-
tione illic Evangelio agitur, quomodo, quod sciam, nusquam
in aliis Vitis. Licet enim in quibusdam dicatur XII annos il-
lic versatus, non tamen ita distincte, habuisse ad ripam Rhe-
niſtavi in loco qui VVyrdia dicitur, (quod VVordenum
Ultrajectinae diocesis oppidum esse censet Brouverus) VII
annis; tribus ad amnem Febea, qui non procul Vollenbovia
in Flevum lacum influit; tribus denique in loco Felise, dillo,
qui propior erat Gentilibus & paganis. Quamdam babe-
mus S. Bonifacii Vitam, qua incipit Postquam gens Anglo-
rum, & in ea narratur quidem illa S. Bonifacii in Frisia per
XIII annos commoratio, sed tria in quibus praecipue labora-
vit, minime exprimuntur loca. Hujus quoque exemplar ha-
buisse Serarius in Moguntiacis l. 3. pag. 321 scribit; atque
alterius, cujus initium est, Incertam ac lubricam. Hanc
Heriberus Rosveydus a S. Ludgero scriptam censebat. De
utraque fatetur Serarius: sintne a Ludgeriana diversa,
non habeo conjicere. Alibi nobis, si quid certius occurreret,
licetis expromere. In ea nihil de XIII annorum predicatione
habetur. Scriptam tamen, si non a Ludgero, at ab illius
saltem aequali illa persuadent, qua narrata S. Bonifacii &
sociorum necesse, subdit auctor: Mihi autem in eadem regio-
ne sciscitanti de eo, si quid scribere possem, relatum
est, adhuc superstitem esse quamdam mulierem, sed jam
valde decrepitam, quae jurejurando asserbat, se decol-
lationi militis Christi fuisse praesentem; dicebatque
H h h quod

Scripta a
S. Ludgero
Vita S. Servitici
lib. 2. c. 2. nu. 7

Item para-
phrasa
de Vita S.
Bonifacii
Ep. M.

huius Vita
quodammodo
a S.
Ludgero
saltem ab
eius aequali
scripta

A quod cum gladio feriendus esset, sacrum Evangelii codicem capiti suo imposuerit, ut sub eo ictum percussoris acciperet, ejusque praesidium haberet in morte, cuius lectionem dilexerat in vita. *Hac ibi. Verthimenses Vita S. Ludgeri, illud de S. Bonifacio opusculum, ab alio de Gregorio & Alberici Vita ita distinguunt.* Erat enim isdem S. Ludgerus in Scripturis sacris non mediocriter eruditus; quod in plerisque opusculis, quae ipse fecit, liquido apparet. Nam ea quae in passione Sancti Martiris Bonifacii de eo praetermissa noverat, primordia scilicet vite ejus, adventum, atque ordinationem, pulchre descripsit. Composuit & libellum de vita Sanctorum quondam Doctorum, venerabilium atque Sacerdotum, Gregorii & Alberici; in quo vel ingenti ejus acumen vel eloqui splendor elucet. *An eas Ludgeri lucubraciones fecerat, an unico illo libello de S. Gregorio Vita contineri innuat Rhythmicus ille Lamentans sapiens a vobis citatus; merito addubites; nam ita scribit:*

Erat sanctissimus vir, ut saepe diximus,

In Scripturis sacris eruditus satis:

B

Quod claret liquido in suo opusculo,

Scripto de praefatis Patribus beatis.

Nam beatissimus Martyr Bonifacius

Unde & quis erat, pulchre diserebat.

Descripsit etiam per Divinam gratiam

Quomodo advenit, quanta bona egit:

Quod in Moguntia, quamvis pauper advena,

Metropolitanus factus sit praefatus;

Quod magisterio praefectus Gregorio,

Sibimet in Christo postmodum Magistro,

Cum multis aliis, quos vir magnus habuit

In discipulatu, sive comitatu.

Sed & Gregorii Vitam servi Domini,

Qui se nutrebat, intus scribebat:

Nam passionali libro Bonifacii

Cuncta erant ista prius praetermissa.

34 Peruenimvero triam harum Vitarum scriptores, qui quae ad S. Ludgerum, ejusque in Verthina monasterium pertinebant universa diligenter congegnerunt, scripseruntque enumerarunt; Epistola de canonizatione S. Svviberti; (qua multorum manibus teritur, quorumdam etiam calento probatur) ne verbo quidem unico meminerunt. Quippe cum ista scriberent, nondum nota ea erat Epistola: sed postquam sub nomine S. Marcellini confecta fuit Sancti ejusdem Svviberti Vita, ex quoque Epistola, S. Ludgeri & Rixfridi Ep. Ultra-

Epistola de
Canonizatione
S. Svviberti
aucta a S.
Ludgero
scripsit

C

jecti nomine, veluti ad fulciendam, quae tot fabulis confecta erat, vitam, excogitata fuisse; & ab uno eodemque fortassis auctore. Ac Vita quidem illa pluribus refutata est ad diem primum Martii. De Epistola ne breviter agamus, postulari hic a nobis videtur. Quamquam qui libellum ejusdem S. Ludgeri de Vita S. Gregorii Magistri sui legerit, & hanc Epistolam vel medio (quod dicitur) oculo inspexerit, illico innuere esse inter illa discrimen deprehender. Est libelli stylus suavis ac modestus, & suum sapiens sanctorum auctorem: Epistola surgens ac vanus, rei nimirum, quae narratur, congruens. Paucula velut intento digito demonstrabo. Primum Monasteriensis Ecclesiae Episcopus a Rixfrido Trajectensi Episcopo compellatur Ludgerus, cum via tertio post ejus atatem saeculo Mimigardefordensis ritibus exoleverit. Illud tamen veri hujus Epistola auctoris aevi quadrat, quod sub finem de S. Alberico scribit: Qui te ad Mimigardum prius, nunc vero Monasterium dictum, direxit Episcopum. Enimvero a nec aut circiter annis composita est haec de S. Svviberti admirabili vita & canonizatione fabula; & aliquanto ante Monasterium dicebatur ea civitas, in qua S. Ludgerus Episcopus fuit; quae prius, non Mimigardum tamen, ut habet ille auctor, sed Mimigardeford, vel Miminigardum, aut Miminigardum, ut antea differimus, nuncupabatur. In eo autem saeculo idem hallucinatur, quod Ludgerum ad eam urbem scribit Episcopum esse directum ab Alberico, qui, ut supra ostendimus, an. dccc. lxxv

non ipse
Monasterium
vincti Episcopus

(Cultum
monasterium cum
haec fuit
epistola)

abitis, quae fere tempore Ludgerus et Frisus a VVilfrido D. passus est, nec nisi docuit Christi anno Episcopus est ordinatus, aliquanto fortassis ante voluntate Caroli Regis designatus. Quid, quod idem Rixfridus, gloriosus Albricum sive Albertum, quantum Trajectensem Pontificem, scribit natione Anglicum, Eboracensis diocesis, & consanguineum S. Svviberti Episcopi fuisse? Quid enim illud sibi vult, Albricum, sive Albertum? aut quando illa distinctiva particula, sive, utimur, nisi cum longi temporis intercapto, aut plurium auctorum discors scriptura, jam dubitationem invexit de cuiuspiam nomine? De quantillo spatio Ludgerum Rixfridum Albricum antecessisse, ut non satis ejus nominis recordarentur? Ipsam vero Albricum, quam natione Anglicum, & consanguineum S. Svviberti Episcopi vocat Rixfridus, Alfridus c. 2. m. 36 Nepotem appellat Gregorii, quem confat, ipsius Ludgeri testimonio, Francum natione extitisse, in illustri genere Dagoberti Regis ortum.

ne illud
dicitur ab
Albrico:

utque hic
Anglicus, sed
Francus.

35 S. Marcellinum, equales omnes, aut illius aevi proximi scriptores Marcellinum appellant: sed cum jam sub nomine Marcellini colatur, existimare licet, ut S. VVillebrordo a S. Sergio Papa, Clementis impasum est nomen, VVilfrido Bonifacii, ita & Marcellino Marcellini, ne quem fortassis durities Anglicani nominis offenderet. Sed mirum esset ab eodem Ludgero in Vita S. Gregorii Marcellinum, in hac Epistola Marcellinum nuncupari. Missimus tamen hanc de nomine questionem; de ipsorum viro quid dicatur videamus. Alfridus Episcopus in Vita Ludgeri c. 2. n. 14 S. Letuinum sive Liasvinum scribit a S. Gregorio ad finem Isla missum, ut illic Christum predicaret in confinio Francorum atque Saxonum. Et addit: Misit etiam eum eo & Marcellinum servum Dei, de genere ortum Anglorum, & a Sancto Episcopo VVilfrido a pueritia sanctis instructum moribus. Atque Vita a Broveto edita ait, dedisse ei comitem & cooperatorem verbi Dei, servum Domini Marcellinum, & ipsum ex Anglorum genere, & S. VVillebrordo a pueritia enutritum. Ubi litteras huiusmodi satis illic combiberat Marcellinus, Romam profectus est ad veneranda limina Apostolorum, aliisque sanctis locis, & sacrorum disciplinam rursusque condiscendos. Quae annotationes S. Gregorio ac S. Bonifacio Roma adhaeserit, ita in Gregorii Vita narrat S. Ludgerus: Sed etiam plura volumina sanctarum Scripturarum, largiente Domino, illic (Roma) acquisivit, & secum inde ad profectum proprium discipulorumque suorum, non modico labore advenit domum. Sed & pueros duos, cum consensu Magistrum (Romae facit scilicet) in discipulatum suum, Marcellinum videlicet & Marvvinum, de gente Anglorum, secum inde adduxit. De quorum seniore Marcellino, religiosissimo & sancto viro, ut dignum est, donante Deo, suo loco aliquid plenius dicam. Quod pueros vocat Marcellinum & Marvvinum, id sic intelligendum videtur, ut de ipso Gregorio idem scribit Ludgerus: Quo tempore in ejus (Bonifacii nimirum) discipulatu... B. Gregorius, praeposuit meus, ab incunte aetate sacrat enutritus; qui ann. xiv vel xv aetate ei se adjunxerat. Et paullo ante citans Rhythmicus Poeta, quid sit in discipulatu accipere, ita exponit: Cum multis aliis, quos vir magnus habuit in discipulatu sive comitatu. Idem Ludgerus ita paullo post Marcellini meminit: Sed & hoc silentio minime regendum est, quod Marcellino venerabili viro narrante didici, cujus superius memoriam feci.

S. Marcellinus
Anglicus,

a S. VVillebrordo

Ulterius
quidam.

Romae
profectus
fuit

a S. Gregorio
Colonia
narrat ad
discipulatum

ita comitatus

Marcellinus
dicitur
in fidele
epistola

36 Hic est ergo ille Marcellinus, quem idem fingitur Ludgerus in supposita illa epistola Marcellinum appellare socium S. Svviberti asserere: uti & Rixfridus condalem & confratrem SS. VVillebrordi & Svviberti ceterorumque Confratrum, cum quibus nimirum anno dccc in Galliam ex Britannia venerit. Plura de eo sum in illa commemorata Epistola Ludgeri, illudque inter cetera ridiculum: Qui in vico Dockem, inquit, publice coram Haddone, Thrauburgo, Henrico, Gerardo, Onone, &

Or Public
predicatio
Ludgeri
Episcopi
in Do-
hem.

A & Adalgero, aliisque Fratribus, prædixit & prænu-
tavit Episcopatus honore me sublimandum, & popu-
lis rudibus verba vitæ ministraturum. Quæ omnia for-
tita sunt effectum, ut in præsentiarum cernis. At non
hoc in Dockem publice coram pluribus prænu-
tavit; sed Ultrajecti ubi cum autumnis temporis per tres menses do-
ctrina studio & conversatiōis vice suæ præfesse Ludgerus, &
post nocturnam psalmodiam & orationes speciales, in sola-
rio ecclesiæ Sancti Salvatoris membra quieti dare sole-
ret; illis quadam nocte in somnis visus est sibi videre Abba-
tem Gregorium, & audire mandantem ut se sequeretur &
dein ex loco eminentiori jactantem coram eo quasi membra-
re & vestimentorum partes, dixisse: Collige ex eis acci-
pe. Cumque congregasset ex eis tres cumulos, dixisse:
Distribue ista bene in opere Domini, & ego tibi satis
dabo; & signasse eum signaculo Crucis, & abfuisse.
Cumque mane facto somnium retulisset Præposito mona-
sterii, Haddoni nomine, & ecclesiæ Custodi sanctitatis
prædictæ Marchelmo, confestim ad hæc Marchelmus
Tres cumuli, quos congregasti, trium sunt guberna-
acula plebium, quibus adhuc Pastoralis te oportet præ-
estere regimine. At ille dixit, Utinam in loco mihi credi-
to aliquem Domino fructum perfructum. Hæc ipsæ fere
verba Alfridus Episcopus in ejus Vita c. 3. Non ergo illa
in Dockem publica prædictio Episcopatus fuit; sed mystici
somni prædicta expositio Trajecti. Illud vero quælo est,
quod hic filius Ludgerus Marcellinum tradidit SS. VVil-
brordi & Sviiberti locum peregrinationis Apostolicæ, ab
anno scilicet, quo in has partes venerant, dicit, fuisse,
& ultra 125 annos evangelizando ferventer Christum,
præfuisse paganis & gentilibus; cum tamen hanc prædi-
cationem coepisset circa annum DCCXXX vel DCCXXXI acci-
disse, post mortem S. Gregorii annis aliquot, quando Lud-
gerus jam Sacerdos, sub Altherico Episcopo, ab anno DCC-
LXXVI, ad DCCXXXIV versatus in Frisia est, & quæ an-
nis per menses aliquot Ultrajecti. Demum eam visionem
contigisse anno DCCXXX; ab anno DCC ad DCCXXX, non
LXX anni, sed ultra LXXX conficietur.

Idem aut
post adven-
tum S.
Vilfridi
di ex An-
glicanis
pugatur so-
cietas.

Super aut
episcopum
Lothario
Alemonem:

VVilfridi
a Saxonicis
dignitas:

filia quo
ista non
fuerit bella:

37 Nunc ad ipsam canonizationis narrationem acce-
damus. Appellatur cap. 1. Pippinus, Caroli Martelli fi-
lius, qui deinde Rex fuit, Dux Agrippinensis, Austriæ,
Thuringiæ, Neustriæ, Burgundiæ, Provinciæ, ac totius
Lotharingiæ. Ut reliquos tribus præteream, quis unquam
Lotharingiæ nomen usurpavit eodem tempore? Fluxit vocabu-
lum illud, vel, ut quidam volunt, a Lothario Imperatore,
Ludovici Pii F. vel potius a Lothario Rege, illius Lotharii
Imp. filio, cujus demortui regnum Carolus Calvus & Lu-
dovicus Rex Germania, partem ejus, partiti inter se sunt.
Idem scriptor perperam Saxonem & VVestphalos; ac diver-
sos populos distinguere: qui error in Ludgerum cecidisse cre-
di non potest. Neque enim ignorabat, quod etiam exteris
seignitum erat, Saxoniam omnem gentem in tres populos
dividi, Ostfalos, Angrarios, VVestphalos; sequæ Pasto-
rem in parte Occidentali Saxonum constitutum; cujus
parochiæ Sedes est principalis in pago Sudergoe, in loco
cujus vocabulum est Mimigerneford, ut scribit ejusdem
Ecclesiæ tertius Episcopus Alfridus in ejus Vita lib. 1 c. 4.
qui mox addit, eum accepto sacro Ordine pontificali,
cum omni sagacitate & modestia gregi Saxonico sibi cre-
dita documenta salutis uberrime ministravisse. Quæ enim
erat grex ille Saxonicus, nisi VVestphalorum populus, in
quo præcipuus Episcopus est Monasteriensis, tunc Mimi-
gernefordensis dictus. Idem hic scriptor tradit anno DCCX-
LVIII, ac rursus DCCXLIX Saxones a Pippino potenter de-
bellatos, immensa luce perfrictos. Constat autem ex Egin-
hardo aliisque Annalium Francicorum scriptoribus, priore
anno in Bavariam cum valido exercitu movisse Pippinum
& Tassilonem, villo Grifone, in Ducatum restituisse: se-
quenti missis Romam Legatos ad Zachariam Papam de
titulo regio consulendum; neque eo anno aut DCC, ullum
geffisse bellum legimus. Pergit fabulator, & venisse in Fran-
Tom. III. Mart.

etiam Stephanum Papam scribit, ad opem contra Longobar-
dos poscendam, anno DCCLV, rogatumque a Pippino, ut S.
Sviibertum in Album Sanctorum refferret, & cum ad S.
Dionysium egrosset, mandasse Episcopis aliquot, ut acta
ejus ac miracula examinarent: fuisse inter eos Hildegernum
Coloniensem Archiepiscopum, qui VVerdam profectus, offa
S. Sviiberti cumulo exempta in aliam pulcræ ecclesiæ
collocatis, dismisit illum solenni deinceps apparatu celebra-
ri jussit. Exigenda hæc ad libellum Annalium, quia co-
taneis conscripsi sunt, ideoque fidem certiorē merentur.
Eginhardus hæc habet: Anno DCCLIII, (non DCCLV) Pi-
pinus Rex cum magno exercitu Saxoniā ingressus est...
in qua expeditione Hildegarius (sive Hildegernus) Archie-
piscopus interfectus est... Eodem anno Stephanus Papa
venit ad Pippinum Regem in villa, quæ vocatur Carisi-
cus &c. Anno DCCLV Pippinus sacra unctione ad regni
dignitatis honorem consecravit, & eum eo duos filios
Karolum & Karolomanum: mansitque hiberno tem-
pore in Francia. Eadem habent Annales Tiliam, Loise-
liani, Bertiniani, Fuldenses, alijque. Sed nonnulli, nisi
in hac Pseudoludgeri epistola; Hildegernus Martyr pro fide
Christi effectus dicitur.

§VIII Alia in narratione Canonizationis S. Sviiberti;
fragmenta.

37 Postremum S. Leonis III in Galliam iter, quando S.
Sviibertum ab eo in Calixtum tabulas relatum co-
miniscuntur, ita commemorat Eginhardus anno DCCLV.
Imperator medio Septembris Coloniā venit, dimisso
que exercitu, primo Aquasgrani, deinde Ardennam
venit: & venationi cum indulgeret, Aquasgrani rever-
sus est. Medio Novembri nuntiatum est ei, Leonem Pa-
pam Natalem Domini secum celebrare velle, ubicum-
que hoc contingere potuisset. Quem statim, misso ad S.
Mauritium Karolo filio suo, honorifice suscipere jussit.
Ipse ad Remorum civitatem obviam illi profectus est:
ibique susceptum, primo Carisiacum villam, ubi Nata-
lem Domini celebravit, deinde Aquasgrani perduxit
& donatum magnis muneribus, per Bajoariam ire volen-
tem deduci fecit usque Ravennam. Causa advenus ejus
hæc erat. Perlatum fuerat ad Imperatorem æstare præte-
rita, Christi sanguinem in Mantua fuisse repertum. Pro-
pter hoc misit ad Papam, petens ut hujus famæ veritatem
inquireret. Qui accepta occasione exeundi, primo in
Longobardiam, quasi pro inquisitione prædicta profe-
ctus est; indeque arrepto itinere, subito ad Imperato-
rem usque pervenit, mansitque apud illum dies
octo; & sicut dictum est, Romam repedavit. Idem ha-
bent Loiseliani Annales ac Bertiniani, alijque. Quid de
his Epistola illius fabricator? Primum hæc ait: Papa anno
DCCCLIII, cum magna solennitate suorum Cardinalium,
Archiepiscoporum, Episcoporum, & Prælatorum ac Pri-
matum, ad Imperatorem Karolum veniens, & ab eo-
dem Imperatore imperialiter cum suis susceptus, inter
multa pietatis suæ opera, instantia ejusdem Serenissimi
Imperatoris Regis, Aquisgrani in palatio dedicavit ec-
clesiam perpetuæ Virginis Mariæ, donans eandem ec-
clesiam multis indulgentiis. Deinde humili petitione
& instantia venerabilis Patris Gerbaldi Episcopi Leo-
diensis, consecravit Ecclesias gloriose Virginis Mariæ
tam in Tungris, quam in Viseto: & Coloniæ Agrippi-
næ, tam ad S. Martinum quam in Capitolio, altaria con-
secravit. Et multa alia monasteria & altaria ac capellas
per Alemāniam & Galliam consecravit, ubique multas
indulgentias conferendo. Describit deinde iter VVerdam,
& ceremonias Canonizationis, fere ut nunc in solenni
Sanctorum Canonizatione Roma servari dicuntur. Ex-
pendant alij, quo spectatis ille tam ingens comitatus
Cardinalium, Archiepiscoporum &c. An moris tunc fuerit
tam multis Ecclesiis indulgentias conferendis? An ipsi In-
dulgentiarum nomen tunc in ecclesia fuerit usurpatum hoc
sensu? An usui tunc ritus illi solennes Canonizationum?

a Stephano
Papa mor-
dum Hilde-
gero Ep. au-
m 715

qui per erro-
rem acclat

idemq. so-
nare Mar-
tyr in hac
epistola

S. Leo III
venit ad
Carolum
imp. sub
fuerit aut
104

et apud
eum cele-
bravit Na-
talem Carb-
li,

ut nifi 8
dies cum
illo fuisset

qui fingit
cum multis
Cardinali-
bus anno
104

Numerus
sancti-
capellæ,
monasteria
consecrata,

S. Sviib-
ertum
VVerdam
canonizavit

A Ego duo solum quero, ad quæ non arbitror posse quemquam eorum, qui & S. Suiberti Vitam a S. Marcelino scriptam & historiam canonizationis a S. Ludgero mundicæ tractantur, respondere. Primum, qui petierit Sanctissimus Pontifex tantillo spatio, quo apud Imperatorem fuit, octo videlicet dierum, res loca tam diffusa, adire, sansas res exequi & tam laboriosas, ut est ecclesiarum ita multarum consecratio &c. Alterum, cum Nasalem Domini celebravit in Carisiaco cum eodem Imperatore, nec nisi octo diebus apud eum in Francia subsisteret; qua ratione fieri potest Prædix Novus Septembris, post Domini Natalem mensis VII, dies XI, canonizationem illam celebrasse?

et quidem
4. Septem-
bris

frasiem
fugitum
Pippini
an. 755 Hu-
naldum Co-
mitem de
Anglia
Vinde
proferisse;

39 Libet alia quedam velut per sacram adscribere, ab-
que exaggeratione tamen, ne nimium exerceat hac disputa-
tio. Pippinus Rex c. 2 dicitur anno DCCV ordinasse no-
bilem Principem, armis strenuum, Hunaldum nomi-
ne, Principem & Comitem de Angiers, Capitaneum
Christianorum in munitione VVerdenfi. Duo hic miror,
quod hic scriptor credi voluerit S. Ludgerum ignorasse,
utem qua Gallice nunc Angers dicitur, Latine Andega-
vum appellari. Comes vero seu Congubermores An-
degavenses, quorum antiquissima exes memoria, scribit
Du Chesne circa annum DCCCLX vixisse. Hunaldus parvo
in Francorum Annalibus unicus circa Pippini & Caroli
Magni tempora reperitur, is quo Dux Aquitania, & homo
severus, Andegavensis qui hic fingitur multum dissimilis.
Quid de Conrado, Severini de VVesalia filio, dicam? qui c.
12 quad lunaticus esset, propterea a Bononiensi studio do-
mum reverfus scribitur. Fatemur a cccc & amplius annis
Bononia Juris Doctores celeberrimos floruisse: sed vel uni-
cum eorum quodam, qui ante annum DCCC, imo vel mille-
simum, ita universæ studium Bononiense nominant. Nihil
enim mirum, quod nemine Theodassi Junioris apud va-
rias extas Privilegium, ubi Bononiensi datum, ut dicitur,
Romæ in Capitolio anno Dominice Nativitatis cccc-
xxxiii, die 12 Maji: quasi eo anno Roma furis Theodas-
sini, vel eum confutendo fueris numerandi annus a Domi-
nica Incarnatione. Nihil absurdum, quod adfuisse dicitur
Concilio, in quo id concessum privilegium, Cælestinus Pa-
pa, jam anno præcedenti, VII Id. Aprilis vita functus;
itemque Baldauus Flandrensium Comes, Legatus Ludovi-
ci Francia Regis; & Gualterius Pictaviensis, Philippus An-
glia Regis: quæ sunt ejusmodi, ut qui resalere ea valuerit,
explodendum se ipsum putaretur sit is, qui vel leviter hi-
storias assignant. Quæ enim tunc Flandria Comes? Quis
ea ante Francia Rex Ludovicus? Quis Anglia Philip-
pus, qui nullus unquam fuit ante Philippum II Hispania
Regem, maritum Maria, filia Henrici VIII? Recitat hoc
Privilegium Ferdinandus Ugellus Italia sacra 2. col. 9.
& Jacobus Adlandorpinus Academicarum celebrum 4. p. 3,
qui illud tamen anno ccccxxxiii 2 Adiji datum ait.
At ne legisse quidem auctor hujus Epistola, S. Ludgeri
Vitam videtur. Nam aliquem sub ejus personam diceret
in Prologo hæc: Pro grandi famo lecto frequenter incum-
bo. Qui etiam prædix obitus, quamvis jam ab aliquanto
tempore, ne tradis de eo Alsfrius in ejus Vita, corporis
molestia depressus, duobus diversis in oppidis publice præ-
dicavit, Cœfeldia & Billerbecka, æque in hoc eadem Adis-
sam celebravit. Nequa erat, ut sponsum deduxit Vita ejus
Chronologia ostendimus, adeo grandævus, ut præfata se-
nia, nisi graviter accedat infirmitas, lecto incumbere de-
beret, quæ lxxv annos nata.

quidem a
studio Bo-
noniensi
circa annum
301 retor-
tus;

ut ab illis
impetissent
refractori-
bus Acad-
mia origi-

alia Vita
S. Ludgeri
reperitur.

notitia su-
perflua Ro-
mæ.

40 De hac controversia Broverus in Notis ad Vitam
S. Ludgeri c. 32 ita scribit: De Epistola S. Ludgeri,
quæ de levatione S. Suiberti, sanctitatis approbatione,
Leonis Papæ in Franciam adventu, apud Suriam to-
2. extat, est egregia laborum confectio, ne publici jam
usum innotuit receptis manus afferre videat; chara-
cter tamen ipse ditionis, & narrationis modus non ex-
peti auctoribus, Epistolam illam facile ream peragant
momentum in possessionem, insuper habita præscriptio

tituli. Hanc Broverus sententiam, subinde licet pro-
nuntiatam, ita innotuit anno MDCLX approbavit Illustris-
simus & Reverendissimus D. Josephus Maria Sanfelicius
Apostolica Sedis ad Germania inferioris provincias præfatus
Rhenicum potestate Legatus Latere Nominis, cujus epi-
stola exemplum, digne profecto illius summa eruditione,
mihi ab Eximio viro S. Th. in Academia Coloniensi Do-
ctore, ad quem ea erat scripta, communicatum, hic atto-
xam. Ita ille tunc scribebat.

et fuit
et communi-
catum
a Josepho
Maria San-
felicio,

41 Revocabam ad animum hisce diebus in meo otio
Quæstum eruditissimi D. P. nuper a P. V. auditum, im-
minente S. Thomæ in Album Sanctorum relati solenni-
tate; An scilicet alia quam S. Suiberti canonizatio, a
Loone Papa III, octavo seculo Cæsaris Insula celebrata,
circa illa tempora occurreret? Sane cum curiosius scrutari
initia tanta celebritatis cupido incesse, evolutis
Ecclesiasticæ vetustatis raderibus, fateri cogor cum P.
Broverus Epistolam illam, quæ S. Ludgero tribuitur de
vita S. Suiberti, apocryphum redolere, ex multiplici
argumento. Collatis enim historicis, saculis, ac ritibus,
plura ibi observavi, quæ a recentiori scriptore retractis
ad antiquiores Kalendas videntur. Commemorant pluries
Indulgentias speciales a Leone concessas festum diem co-

ob Indul-
gentias præ-
ter morem
etiam tem-
poris affectas;

lumbus, aut ecclesiam visitantibus S. Suiberti: quod
tunc temporis alibi non legitur; quandoquidem Indul-
gentiarum usum, hodie in Ecclesia frequentem, non
comperio ante Urbanum II, qui anno MXXXVI profici-
scientibus ad expeditionem Hierosolymitanam Indulgentias
seu Penitentiarum aliter speciei relaxationem
concessit. Licet harum institutum (diversimode tamen)
ab ipsis Ecclesiis incunabulis viguerit, nempe per libellum
Martyrum, durante Ecclesiæ persecutione, teste S. Cy-
priano ac Tertulliano. Deinde per redemptionem peni-
tentiarum juxta antiquos Canones Burchardi, Iyoni,
& Romanum Penitentiale. Cetera omitto, ne ob mate-
rie vastitatem nimis expatiemur. Narrat etiam S. Suib-
erti miraculum de puero lunatico sanato, quem a Bo-
noniensi studio pater revocaverat; cum non multo ante
Gregorium IX studia liberalium artium ita floruerint
Bononiæ, ut ex longinquis regionibus eo confluxerent ju-
ventus. Rursus describit assistentes summo Pontifici Car-
dinales, Archiepiscopos, Episcopos; primo loco Cardi-
nalibus assignato, præter illorum secularium morem,
in quibus diplomata Pontificis tertio loco Cardinales
collocant. Solenne verò ritum Canonizationis primo
servatum fuisse in S. Hugone Episcopo Gratianopolitano
ab Innocentio II, postmodum in S. Bernardo ab Alexan-
dro III, docent ipsæ Bullæ Pontificæ. Ante enim duo-

et Studium
Bononiense
quod recen-
tius;

decimum seculum non ita auguste Sanctorum catalogo
inferebantur, qui sancti vixerant; sed saculeas indulta
a Sede Apostolica supra fructificandis corpus altare eri-
gendi in eoque celebrandi; hoc peracto Canonizationis
satisfactum erat, ut perhibent Petrus Damianus in fine
Vite S. Romualdi, & Baronius ad annum MXXVI, alie-
rentes hunc ritum tunc usu receptum. Hæc ille eruditis-
simus Amfiter. Eadem scripsit Joannes Morinus Dissensio
1.20 de Administratione Sacramenti Penitentia, c. 20. & alioquin
11 ubi ea præfatum tractavit, quæ consilio vix attigerat
mus, de ritu Canonizationis angustior quam S. Ludgeri
vix viguerit; de qua Cardinalibus ante ceteros Amfiter
relatio: deinde notat, Francos ab scriptore illo hypobol-
mas Francigenas appellari; quod nomen tunc inusitatum;
licet Historicis Prætorum subterfugio flammam scribentibus
frequens. Denique pronuntiat undique rimosam esse hi-
storiam illam, & fabellis veritatis affecis faciscere.

et alioquin
rem attigerat
a Joanne
Morino.

§ IX An S. Ludgerus monachus fuerit? Nomen in Fa-
briis monasticis & aliis.

42 Radit hoc argumentum portulcat Broverus in
Notis ad S. Ludgeri Vitam: neque tamen innotuit
partim concessas, siquæ Verba ejus adnumerat. Hujus
auctor

Negat Krantzii
Auctor quæstio, inquit, Albertus Krantzius est; qui in Metropoli sua lib. 2 cap. 5, controversum esse meminit, num. S. Benedicti familiam, an Clericorum secutus sit, qui institutione Canonica vivunt. At ipse huc vadit, ut monachum fuisse, sibi persuaderi nolit; tam quia carniæ esu non abstinuerit; tum quia habitum ejus familiæ deseruerit, utrumque præter morem & institutionem S. Benedicti. Porro Trichemius diserte, nec semel, monachum S. Benedicti, monasterii Beneventani fuisse pronuntiat: quia inibi cum fratre Hildigrino diutius commoratum, ex actis Vitæ didicerat. Sed eadem ratione, cur non Ultrajectini monasterii, in quo sub Gregorio Abbate & præceptore adolevit; vel Eboracensis in Anglia, ubi sub Alcuino gravioribus disciplinis eruditus est, monachus fuisse dicatur? Sane Krantzi rationes, non tam plausum merentur, quam ejus crisis. Viros enim Apostolicos, & perfectioris Ordinis Episcopos meminisse debuit, ut ita loquar, cum Juris-Consultis, familia exire per adoptionem, & in gentem venire ac nomen Ecclesiæ sponzæ, cui annullo pronubo, maritandis sistantur.... Ceterum, etsi educatio Sancti Ludgeri & convicius assiduus in monasteriorum gymnasiis, & gremio quasi monachorum extitisse deprehendatur; diserte tamen ejus Vitæ scriptores monachi, ab hoc vitæ genere eum absolvere maluerunt, cum ajunt, Cucullum non gestasse, quia regularem nunquam professionem fecisset; sed sub Canonico habitu, monachorum perfecte vitam implere. Id quod in ejusdem argumenti capite, hujus nostræ editionis, non legi certum est: ubi superstitiosas vestium vilitates tantum non amasse, perhibetur. Ego quidem amplius hinc deliberandum existimo. Et simile forte reperies hic aliquid, quale de S. Ansgario Bremensi Episcopo & Apostolici spiritus viro legitur; qui monachus ex Corbeja nova Saxonie provincie, Bremæ Congregationem sanctorum virorum instituit, qui, ut Adamus memorie prodidit, habitu quidem usi Canonico, Regula vivebant monastica, genere quodam vitæ miscellaneo medioque. Et animadversione digna hæc verba sunt: In Trajecto monasterio tonsuratus, ac, Tonsuræ ibidem acceptæ. Quod attonitionis genus per incisionem capilli, vel ablatam casariam, priscis monasterii ritibus, abdicati sæculi argumentum aut symbolon fuit. Hæc Broverus, & pascula alia in medio allata ad confirmanda, quæ asserbat; nos ut proposito nostro minime necessaria omisimus.

Verchheimius
B
Fecit monachum 3
vita, factum
cucullum non
gestasse, nec
fuisse profes-
sionem
Broverus videtur
dubitare,
Juxta
erratum
Krantzii,
Inactis Bene-
ventanum
in Francia
C
E
Curallum
gestasse
aliquando
postea depo-
nit
Errata
quædam
V. iunt,
S. Ludgeri
vita, in
Martyrologio
Benedictino
ad
vii Kal. April.
inscriptis Hugo Menardus: In Verdena depositio S. Ludgeri, primi Monasteriensis Episcopi, qui Saxonibus Evangelium prædicavit. Arnoldus VVion, ex quo illa sumpsit Menardus, addit: & sanctitate plenus quievit in Domino. Sed quod in Notis dicas Krantzi scribere lib. 2 Saxonia cap. 14, Ludgerum Hadriani Papæ exhortatione in Monte Casino vitam monasticam professum; non satis accurate videtur legisse locum Krantzi, qui sic habet: VVillehadus Romam cum Ludgero adiit, ubi sanctissimi Papæ Hadriani consolatorie relevati, Ludgerus ad professionem Ordinis S. Benedicti in montem Cassinum, VVillehadus in Galliam ad sepulcrum Sancti repedavit Willebroordi. In iisdem Notis ait VVion, fuisse monachum sancti Salvatoris Trajecti sub Gregorio Abbate: satis confidetur; cum adhuc ambiguum sit, fuerintne Trajecti monachi, an, ut a Ludgero Mimigardovarda institutos diximus, qui sub Regula Canonica Christo famularentur. Gravius hallucinatur idem VVion lib. 2 Ligni Vita cap. 47, ubi ait fuisse Monachum primum S. Salvatoris Trajecti, deinde Casinensem, post Beneventanum. Fuit enim vero Casini monachus, saltem probationis & addiscenda disciplina monastica causa, sub Theodemaro Abbate, consanguineo suo: atque illud est monasterium, quod quidam Beneventanum vocant; situm nempe in ditione tunc Ducis Beneventani.

43 Dissimulavit autem Krantzii duplex erratum; primum quod Ludgerum Francie monasterii, cui nomen Beneventum, a Carolo Magno evocatum scribat: alterum, quod tacite assensum videatur negantibus monachum fuisse, propterea quod Canonicis regendis præfectus ab Rege Carolo sit, in Lutefano videlicet monasterio Canonicorum. Poterat enim vero hoc monasterium tam monachus regere quam Canonicus; cum ei a rege offerretur, non ut cogeretur isthic Canonicos inter assidue commemorari, eorumque in omnibus instituto sese accommodare; sed ut reditibus, qui alendis illis Canonicis, sacris procurandis, inopibus pro more sublevandis, superessent, uteretur ad sumptus, qui, ad tolerandos vires Apostolicæ labores & alia ad Dei gloriam curanda, necessarii forent. Nam & Nivelense sanctimonialium Virginum canobium illi obtulit, quod tamen sapienter recusavit. Ita S. Ansgario Torboltanæ cellam sive monasterium donavit Ludovicus Pius, ut inde se suosque Hamburgi & in Aquilonaribus expeditionibus sustentaret, ut dictum 111 Februarii in Prolog. ad ejus Vitam § 5. Quod fecisse Ansgarius memoratur, ut ex monacho Episcopus, insisteret tamen collegium Canonicorum, idem alii ante eum fecere, ut S. Amundus, qui nunc monachorum carnis instituebat, nunc Canonicorum, prout opportunus ad Deigloriam propagandam fore perspiciebatur. Ita ipse Ludgerus VVerthine & Helmstadii monachos, & Mimigardovarda honestum construxit mona-

sterium, sub Regula Canonica Christi famulantium, D ut habet Altridus Vita ejus lib. 1 cap. 4 num. 27. Illa vero haud magnum pondus habent, quibus probare nititur Broverus videtur monachum fuisse, quod in Trajecto monasterio tonsuratus dicatur; quod tonsuram ibidem accepisse. Neque enim soli monachi tonsuram accipiunt, sed quicumque sacris Ecclesiæ ministeriis se addicunt quasque in Christi transeunt sortem, quod ipsum Clericorum nomen significat. Utrum autem cum in Anglia Alcuino Magistro operam dedit, habitum monasticum assumpsit; an Canonicum sive Clericalem retinuerit, nos later. Scribis certe Altridus lib. 1. cap. 2 num. 13, quando altera vice revertit ex Anglia: fuisse Patri Gregorio & ceteris tanto tunc digniorem & acceptiorem, quanto fuit & monasticis eruditionibus illustrior. Cum Casinensibus canobis vixit satis certum videtur monachico tunc vestitu usum. Adspiciatur conjectura nostra Lætanentes VVerthineus, qui sic canit:

Sancto consilio cum filiis habito,
Permiserunt eum conversari secum:
Cucullam sumere, non tamen promittere
Observationem ejus regularem.

Deinde Litania tertia ista canit:

Erat, ut diximus, Ludgerus doctissimus,
Quidquid & docebat, prius faciebat:
Hos verbis corrigens, hos exemplis dirigens,
Sanctitatis piam informavit viam.
Unde & merito meruit a Domino,
Idem disciplina esse, qui doctrina:
Quamvis cessaverit indui, quem induit,
Cucullæ vestitu, monachorum ritu:
Nam hoc indutus est, sicut ante dictum est,
Pro experimento tantum vestimento.
Nec hujus Regulæ ullum observantia
Fecerat promissum, ut in hac est scriptum.

44 Merito tamen, etiam si habitum non gestasset, anniversariam ejus solennitatem celebrant Benedictini, cum ita Ordinem ipsorum dilexerit exornarique, & in primario Ordinis canobio duos annos & dimidium inter monachos monachus habitavit. Ita eum Martyrologio Benedictino ad vii Kal. April. inscriptis Hugo Menardus: In Verdena depositio S. Ludgeri, primi Monasteriensis Episcopi, qui Saxonibus Evangelium prædicavit. Arnoldus VVion, ex quo illa sumpsit Menardus, addit: & sanctitate plenus quievit in Domino. Sed quod in Notis dicas Krantzi scribere lib. 2 Saxonia cap. 14, Ludgerum Hadriani Papæ exhortatione in Monte Casino vitam monasticam professum; non satis accurate videtur legisse locum Krantzi, qui sic habet: VVillehadus Romam cum Ludgero adiit, ubi sanctissimi Papæ Hadriani consolatorie relevati, Ludgerus ad professionem Ordinis S. Benedicti in montem Cassinum, VVillehadus in Galliam ad sepulcrum Sancti repedavit Willebroordi. In iisdem Notis ait VVion, fuisse monachum sancti Salvatoris Trajecti sub Gregorio Abbate: satis confidetur; cum adhuc ambiguum sit, fuerintne Trajecti monachi, an, ut a Ludgero Mimigardovarda institutos diximus, qui sub Regula Canonica Christo famularentur. Gravius hallucinatur idem VVion lib. 2 Ligni Vita cap. 47, ubi ait fuisse Monachum primum S. Salvatoris Trajecti, deinde Casinensem, post Beneventanum. Fuit enim vero Casini monachus, saltem probationis & addiscenda disciplina monastica causa, sub Theodemaro Abbate, consanguineo suo: atque illud est monasterium, quod quidam Beneventanum vocant; situm nempe in ditione tunc Ducis Beneventani.

45 Insigni quoque elogio eum decorat hoc die Gabriel Bucellinus in Manol. Benedictino: sunt tamen novi pasculi, quos emaculati oportet; ut quod post VVerdam canobium a Ludgero edificatum, eodem deinceps loco, Episcopatu VVerdensi condito, & primū ipsum Episcopum, & principem a morte Patronum adoptatum dicat; ita VVerthineam sive VVerdenam, celebre monasterium Ord. S. Bene-

H h h ; di di,

A toto cosus vocabulum est Mimigernesford, ubi Dominus ipse monasterium construxit MONASTERIUM, sub Regula Canonice Christo famulanti, Antiquius hoc & celeberrimum monasterium, quod illud Dominatum. Neque ambigendi locum relinquit Poeta VVerthinensis, his quae scribitur verbis:

Et Episcopatus, dictum Monasterium,
Clericis fundavit. Episcopum ait: id est, Episcopi Sedes. Clericis fundavit, non Dominabus; nec in harum ecclesiis solium locarat. Ab hoc ergo dictum Monasterium est; non ab illo Parthenone. Et hujus Poeta tempore, atque aliquanto ante Episcopatus Monasterium nuncupatus est: quod ex his ejus verbis patet:

Et quid aliquem nunquam ante Praefulem
Quingde illi pagi, quos praenominavi,
Habebant, Carolus fecit ut Episcopus
Monasteriensis semper his Praefes sit.

Ad confirmationem docuit nos insidem virendissimus, sub Dodone decimus ejus civitatis Antistite, reperiri in vetustis scriptis, vocabulum Monasteriensis Episcopi usque ad Hermannum, qui X resurcit, nunc Monasteriensis, nunc Mimigardesfordensem sepe scripsisse. Eandem quoque Mimigardesfordensem Episcopi appellationem videmus in publicis litteris Roberti XI, FridERICI XVI, Erphoni XVII. Quod quoniam hic reperitur alicubi etiam sic scripsisse: Et ego Monasteriensis opilio, videlicet Erpho, ne videre est in ejus Vita ab Alberto Boichorst I. V. D. edita. Sed post tempora Theodorici II & Burchardi prius nomen omnino adrogatum videtur; atque a Collegio Cambricorum in publicis litteris Roberti XI, FridERICI XVI, Erphoni XVII. Quod quoniam hic reperitur alicubi etiam sic scripsisse: Et ego Monasteriensis opilio, videlicet Erpho, ne videre est in ejus Vita ab Alberto Boichorst I. V. D. edita. Sed post tempora Theodorici II & Burchardi prius nomen omnino adrogatum videtur; atque a Collegio Cambricorum in publicis litteris Roberti XI, FridERICI XVI, Erphoni XVII.

6 Huc refert merito potest, quod Cornelius Kempius I. 3 de Origine Frisiae I. 3 scribit: Lugdus, inquit, primo constructe sumum templum Monasterii, & doravit illud. Ad ejus adificationem majoris templi Monasteriensis, contribuerunt ingentes oblationes & pecunias populi paritum Frisiae, videlicet Hunsinga, Fimelinga, Phedagra live Reidentis, qui ab eo ad fidem Christi conversi fuerunt. ... Monumentum hujus rei in sancta ecclesia Monasteriensis ostenditur in pariete, & antiqua pictura Frisonum, offerentium D. Paulo munera, supra januam Sepulchri nalem versus Occidentem inscriptam: quam picturam superioribus aliquot annis sepe obliteratam & deletam ab Anabaptistis, nostra vidit aetas per reformationem egregie instauratam, & carminibus sequentibus illustratam a viro doctissimo & poeta Rodolpho Langio, Canonico ejusdem Ecclesiae:

Suscipe virentes majorum Frisiae diver,
Ad majorem oculos illius reparata vetustas,
Quam bis tincta novo destruxit turba furor,
Ante repositam, nitidoque colore politam.

Ita ille iis ipse verbis. Dona quae in veteri pictura offerunt Frisones ad adificationem summi templi, sunt equi, caei, & alium.

7 Fuit S. Ludgerus illius Ecclesiae, S. Paulo dicata, primus Episcopus, atque etiam adificator; licet postea tanti cursus temporis aliquando instaurata auctaque sortisse sit. Ipsius vero nomen Ludgeri varie in vetustis codicibus scriptum reperitur: vulgo enim Ludgerus appellatur, saepe Liudgerus & Luidgerus; Ludger in carmine, quod ad eum ex Anglia scripsit Josephus Alchimi discipulus; in Chronico Belgico Joannis Gerbrandi à Leydis, I. 4. c. 6 & 17 Lütgherus, & Ludgerus sive Ladigerus apud Gerardum Joannem Vossium de Historicis Latinis I. 2. c. 30, in Chronico Dietrichi Luidigerus. Sequimur ita codices, ut & quibus sem Vitis ejus dabimus sive aliquod de eo testimonium, ita eorum etiam scripturam representemus, quod fieri commode poterit. Erat ipse natione Frisus, nobili loco ejus patre Thiadgrimo, VVirsingi & Adalgarda filia; Liaburga matre filia Noibradi & Adalburga. VVerthinia nam scribit Kempius I. 3. c. 25. Bernardus Furmerius Analinum Frisicor. I. 3. c. 9 Vitom; Vossius loco citato Virum.

Frisi pagani illam, hanc longe distantem Decennio, ubi D martirium contigit S. Bonifacii, VVirum seu VVerum appellam. atque is videtur esse, de quo Alfridus I. 2 Vita illius, c. 1 n. 4 ita scribit: Dum esset B. Ludgerus secus mare, in loco, qui vocatur VVerthinia, ubi ipse sibi in hereditate paterna construxit ecclesiam. Ita codex VVerthinensis, cujus scriptori nimis alio forsitan nomen inhaerens loci, in quo tunc erat: ceteri VVerina aut VVerina habent. Quid si scriptum VVerum sive VVeruma fuit? quamquam avo habente non parum mutari in locorum nominibus solere, patam est. Et si porro scribat Alfridus, ecclesiam illam in hereditate paternam a S. Ludgero adificatam, non inde tamen certo conficiat; illuc enim natum fuisse? cum plura Thiadgrimus pater ejus, vir nobilis & opulentus, possedisse pradia variis per Frisiam locis existimari possit & fortassis propius Ultrajectum, ut patens VVirsingi, habitasse.

§ II Vita S. Ludgeri a quibus scripta? Antiquior per Alfridum his edita: miracula ex aliis auctoribus collecta.

8 Quid circa annum Christi MCXLI per Dominum Abbatem Bernardum vel jussu vel rogatus, metropolitano Pitarum S. Ludgeri scriptis Lipsiae, conscripsit monachus VVerthinensis, tres idoneos scriptores eam ante se, sicut est complexus facit, Othelgrimum discipulum ejus, Alfridum Monasteriensis Episcopum, Uffingum cœnobitam VVerthinensem. Earum Pitarum, quae ad manus nostras pervenerunt, prima est ab Alfrido Episcopo Mimigardesfordensi scripta. Quod ex prologo lignet, ubi ista habet: Postulasti crebris precibus, ut de vita sancti Patris Ludgeri aliquid conscribere juberem, quatenus tam veneranda illius exempla multis ad adificationem proficerent, ut punctis interjectis, quia nos parabam tantum viri laetere virtutes. Dein facit, si exempla ejus & illa ideo plene comprehendere non posse, quia non ea visu, sed auditu didicerit: sed illis attestantibus, qui ab infantia illum noverant, atque ab eo erudit fuerant: Hildigrimo scilicet Episcopo fratre ejus, & Gerardo Episcopo nepote ejus, sed & sanctimoniali femina Heriburga germana ejus; nec non & venerabilibus ejus Presbyteris; Aluberto, (alio Adelberto aut Alberto) Attingo & Thiarbaldo. Hic ille est qui pluribus diplomatis, ab anno 775, ad annum 806 datis, ita subscripsit: Ego Thiarbalduus humilis Presbyter rogatus scripsi & subscipii. At de S. Ludgeri miraculis hoc profertur Alfridus: Virtutibusque signis, quae per illum Dominus operatus est; per negligentiam praetermissis; ea solum huic libello inscribi feci, quae una vobiscum aut visu deprehendi, E aut facta certe cognovi. Ex illis perspicere licet non fuisse prius ab Othelgrimo, quam ab Alfrido, scriptam Vitam S. Ludgeri. Cur tunc Alfridus putasset tantum viri laetere virtutes, si ab alio jam antea, & forte elegantius, itum descripta? Cur postulasset VVerthinensis, & quoniam crebris precibus, ut de vita S. P. Ludgeri aliquid conscribi juberet, quatenus tam veneranda illius exempla multis ad adificationem proficerent; si jam habebant ab ejus discipulo, & pra multis aliis arcanorum ejus conscio, composum insignem commentarium? At quia inter eos, quorum relationem didicit Alfridus, quae de S. Ludgero scripsit, non nominat Othelgrimum: videtur citius discessisse e vita, quam ut potuerit cum eo contraxisse notitiam. Porro non in solo prologo sed & I. 2. c. 1 huius suum indicat utrumque Alfridus, ubi narrata visum, quae S. Ludgerus Nordmannorum in Frisiam irruptionem divulvisse praecognovit, ista subdit: Hujus ergo tantum veritas, ejusdem sortis sit, nostrisque est probata temporibus... ac deinde: Sed post ejus obitum, a gente saevissima Nordmannorum, innumera pene annis singulis perpassi sumus mala. At deinceps: Solem justitiae, qui pro nostris peccatis elongatus abscessit, reversurum speramus, & juxta pra-

et vultu in
Caricelli
pictura.

C

Mimigardesfordensis
Episcopus S. Ludgerus

(casus quod
sic scribitur
nomen)

Vitam S.
Ludgeri
scriptam
Alfrido
Episcopo.

etiam fide.

omnino
pictura.

etiam fide.

A praeſagium viri Dei, pacem Domini Eccleſiæ rediceturam. *Vivebat adhuc Alſfridus 22 Julii, an. DCCCLVIII ut ſi-*
dam facit inſtrumentum ex veteri codice *VVerthinenſi de-*
ſcriptum, quod ita habet: In Chriſto Patri Alſfrido gra-
tia Dei Epifcopo, emptori; ego Ganthard & Achilvini,
venditores. Conſtat noſtibi vendidiſſe, & ita ven-
didimus, id eſt, comprehensionem noſtram in ſilva quæ
vocatur Witerovvald; quam comprehensionem homines
tui una nobiſcum circueſerunt, & novis ſignis obſirma-
verunt. Et accepimus a te pretium pro ea, ſicut inter nos
convenit, hoc eſt, libras 11, in ea ratione, ut poſt hunc
diem ipſa comprehenſio ad proprium veſtrum monaſte-
rium pertineat, quod vocatur Werthina Acta in
Werthina monaſterio, tertio decima Kal. Auguſti, anno
Incarnationis Dominicæ DCCCLVIII, regnante Hlodu-
vico juniore anno 19, Indictione XI, feria VI. *Hlodu-*

mortuus an.
891

B vicus hic eſt Pii filius, qui patre 22 Junii DCCCL mor-
tuo, ſallus eſt Germania Rex; Lothario Imperium cum
Italia & aliis quibuſdam provinciis obtinente, Carolo Oc-
cidentalem Francoſiam Obiit Alſfridus, ut eſt apud Cincin-
nium, anno DCCCLIX, XXI Aprilis, non ſunt opinione
eximia ſanctitatis, ſepultus in crypta *VVerthinenſi*. Vitam
porro S. Ludgeri ab Alſfrido ſcriptam (quæ modo *VVerthi-*
na non extat, ut inde nobis alia ſignificatum) accepimus
a V. C. L. Bernardo Rottendorſio, & Codice Budeceſi deſcrip-
tam: item aliud egraphum nobis a Joanne Grothauſio no-
ſtro miſſum: aliud exemplar commodaviſſe Iſaacus Voſſius &
magis genuinum, in membranæ exaratum antiquiſſima
manu, nec dubium quin ipſo in canobio *VVerthinenſi*, quia
adjuncta erant eodem charactere ac modo deſcripta diplo-
mata & inſtrumenta donationis emptionisque earum, quæ ipſi
S. Ludgero, Hildegrimo, Gerſrido, Alſfrido illud canobium
adminiſtrantibus, acquiſita fuerunt, poſſeſſionum. Inde
igitur eam vitam hic damus, aliquanto quam in duobus
aliis egraphis ſimpliciorē, ac ſinceriorē.

unde hic ea
edam

ſcripta
aliam an-
no 891

9 Aliam S. Ludgeri vitam in pervetſto codice biblio-
thecæ Fuldenſis reperit Chriſtophorus Broverus noſter, &
Moguntia anno MDCXVI excuſi curavit. Hujus Vita ſcrip-
tor natione Friſius fuit, ut ipſemet teſtatur his verbis: Vene-
runt & prius de terra Anglorum plures homines Dei,
qui noſtras patrias agnitione Chriſti illuminare labora-
verunt. *Ætatem quoque ſuam indicat, ubi de Landrico*
(Principis Foſteſtlandia filio, baptizato a S. Ludgero, cum
parente ceterisque inſulanis) iſta ſubſcribit: Quem poſtea
in Friſonum gente religioſum Presbyterum vidimus.
Eſt cap. 3 num. 15, de S. Ludgero ita ſcribit: Per VII annos
in illis Occidentaliſ Friſiæ regionibus manſit, inter pa-
ganos vel rudes Chriſtianos, omni induſtria & ſapienti
labore ſe agens, novum populum devota credulitate in-
ſtituens; ſicut mirifica illius geſta populi illi uſque ho-
die memorant: quos ab idolis convertens, Chriſtiana
converſatione inſtruit. *Quia in ſuperius citata metrica*

ſtate Friſi

C S. Ludgeri Vita, & ea quoque quam Cincinnius ex pluri-
bus contexit, primus eorum qui res ab illo geſtas complexi lit-
teris ſuere, memoratur Othelgrimus ejus diſcipulus: idem
Broverus Vita quam edebat non alium ſibi videri auctore,
quam illum, pronuntiat. At Gerardus Joannes Voſſius de
Hiſtor. Latin. lib. 3 cap. 33 ubi Othelgrimi meminit prio-
rem ſolum librum genuinum eſſe cenſet; poſteriorē de mi-
raculis, junioris alienius. De hoc nos paullo inferius. Idem
Voſſius cap. 35 ubi de Alſfrido agit, ſecundum eſſe eorum
qui Ludgeri vitam litteris conſecraverunt exiſtimat: ſolum
ei præſiſſe Othelgrimum: qui non alius, inquit, videtur
ab Hildegrimo. Alius certe fuit; & illius quidem Vita
ſcriptor cap. 7 num. 34 Othelgrimi ſive Othelgrimi mo-
minit: qui ex Clericis erat S. Ludgeri, & ab eo ad nego-
tia tractanda adhiberi ſolitus, etiam antequam fundata
eſſet *VVerthina*: Hildegrimi vero cap. 3 num. 16, & cap.
9 num. 39 & 41. Si Vita eſt aliqua ab alterutro horum
ſcripta, uti ab Othelgrimo ſcriptam tradunt; at non hac
ſaltem; ut merito arbitrari poſſe videtur. Hildegrimum
quidem citat Alſfridus, qui ſibi multa de S. Ludgero ge-
Tom. III. Mart.

mano ſuo retulerit, qui cum ab infantia noverat, ab eoque D
credidit ſuere; ſed non ait eum ſcripto quidquam tradi-
diſſe. Othelgrimi neque ſcriptum neque relationem allegat,
quem diximus videri ante Alſfridi Episcopatum & vita de-
ceſſiſſe. Quando enim illum Ludgerus interrogavit, quid de
loco conſtruendi monaſterii ſentiret; erat gerendis negotiis,
& judicio de ea re ſerendo idoneus, quinque ac viginti mi-
nimum natus annos, ſic ut caperent Episcopatum Memi-
gardovordenſem Alſfrido ſeptuagenario majorum fuiſſe ne-
ceſſe ſit. Hildegrimus vero anno DCCCLVII traditur obiſſe.

10 Dein hic ſcriptor ne fuiſſe quidem e diſcipulis S. neque S.
Ludgeri
diſcipulus
Ludgeri videtur, qui ſe quodam modo eorum ſecernat nu-
mero, tam ſcribat: Ferunt & alia miranda, venerabiles
viri de diſcipulis ejus, a B. Ludgero geſta vel dicta; quæ
cuncta ponere immoderationis forteſſe prolixitatis vide-
bitur. At nuſquam ſe rebuſ agendis adſiſſe ſolatur, nuſ-
quam vidiſſe quod narrat. Quod vero Ludgerus prædixerat
de calamitatibus regioni Friſonum per Normannos infe-
rendis; id ſic eveniſſe narrat, ut vaticinium ejus miſe-
rabilis experientia jam olim probatum ſit. Cum dicat Alſ-
fridus: Hujus vaticinii veritas ejuſdem ſororis ſuæ no-
ſtriſque eſt probata temporibus. Ac deinde: innumerabi-
lia penne annis ſingulis perpeſſi ſumus mala. Idem anony-
mus prætermiſit quod narrat cap. 2 libri 1 Alſfridus: eccle-
ſiam, quam S. Lebuinus Darentia conſtruxerat & combuſ-
ſerat Saxones, ab eodem Lebuino fuiſſe reedificatam, ac
poſt mortem ejus ab iis denno ſuccenſam, a S. Ludgero, Al-
berici Epifcopi tempore, reſtauratam. Ipſe cap. 2 num. 9 ſolus
habet, cum ibi Eccleſias conſtrueret & plurimos converſiſſet
ad Dominum, ſanctam animam Deo reddidiſſe: poſtque mor-
tem illius, Saxones locum illum præda & incendio vaſtaſ-
ſe; combuſtaque eccleſia, corpus ejus ſuſtra quaſiſſe, quod de-
inde reperit Ludgerus, eccleſiamque reſtituit. Alia ſunt
multa, in quibus ab Alſfrido diſcrepat hic auctor: dum tra-
dit Ludgerum, Friſia a VVittekindo vaſtata ſideque exter-
minata, Romæ proſectum, a Leone Papa Reliquiis donatum,
Caſinum poſuiſſe: inde poſt duos annos & medium a Carolo
Magno, Alchvino inſtigante provocatum: qua oſtendimus in-
vicem non congruere; cum ultima VVittekindi adverſus
Chriſtianos expeditio contigerit anno DCCCLXXIV. Leo III
ad Pontificatum evoluit XVI Decembris DCCXVI. Præter-
ea reperimur quædam Ludgero poſſeſſiones tradita XVII
Kal. Aprilis anno Caroli Magni Regis XVI 1 id eſt, Chriſ-
ti DCCXV. Denique hic auctor ait, ipſa noſtra hora, qua
migravit & vita Ludgerus, Carolam Imperatorem, Aquig-
ranum tunc morantem, cum Alchvino ad ſidera inſpicienda
egreſſum, admirabilem veluti ſplendentis ignis fulgorem in
ſublime conſcendentem vidiſſe: cum S. Ludgerus XVI
Martii DCCX obierit; B. Alchvini ſero quinquennio
ante, XXIV Kalend. Junias, die Pentecoſte, DCCXV. Qui po-
nit igitur lucem illam, ſiſtem obitus S. Ludgeri, anno
DCCX ſpōtari. Talis cum ex Vita ſit, non putavimus ea hic
reſta molem hujus operis eſſe augendam, ſed ſatis habui-
mus in annotationibus ad vitam priorē excerptiſſe ea qua
auctor ſupra vel præter Alſfridi textum adjeiit; dein mi-
racula in vita æque poſt mortem ab Alſfrido non commo-
morata, ab illo autem reſcenſa collegiſſe in Analiti, qua
poſt primam vitam ex variis daturi ſumus.

unde Othel-
grimus,

11 Sequitur Vita S. Ludgeri, qua eſt a Surio edita,
quam nonnulli ut imperum parvam repudiant, quidam ex
Alſfrido & rhythmicis aliis contextam arbitrantur. At
nos in duobus membranæ codicibus eam reperimus, quoruſ
ſcriptura ætatem indicat ævo rhythmicis illius poſtea paullo
antiquiorē, ſi non fallit diſtinctus manuſcriptorum uſus.
Prior codex fuerat olim ab Aſceſis S. Maximimi Treviris
commodatus Heriberto Roſoveydo, qui Surii editionem cum
eo conſultit: ſed Miracula decrant. Alter eſt V. C. L. Ber-
nardi Rottendorſii, qui cum Treviriſi plerumque congruit:
Surii claritatis cauſa hinc inde verbum mutavit. Idem
Miracula omnia exhibet, quorum ille magnā partem ſucci-
dit, ne lecturi tam prolixa eorum ſeries ſatiſdium crearet.
Facendum tamen in ipſa viſe hiſtoria, excuſſiones non raro

Tertia m
ſcriptura
monachi
Vorteb-
majeſt.

est autem
in multis
dſſ.

A adjectas, quae, ut etiam Broverius annotavit, tum ad mores pertinent tum excitanda faciunt pietati, & sic non solius scientia fructum afferant, dum super mensa in triclinio leguntur, aut inter divina psalmodiam, ut in Capitulo, prout fere usus Ordinis monastici. Ceteroquin non diffitemur esse multa ex secunda Vita in hanc transscripta, uti in illam ex Alfrido Miracula, prout illa eadem offert Rostendorffii codex, & habet etiam, quo usus est Surius; eademque, vel ab illius Suriana Vita scriptore esse composita, vel ab alio qui praeominis junior fuerit. Neque enim, ut reor, inficiaretur Broverius, esse in iis plurima, quae non possunt ab Orbelgrimo, seu quicumque alius suis auctor Vita secunda, scripta censeri. Unde Gerardus Joan. Vossius, ut jam diximus, de Hystor. Latin. lib. 2. cap. 33. ex duobus inquit, de Vita S. Ludgeri libris prior solum videtur genuinus: posterior autem junioris alicujus. At hi duo, qui nomin. Verthinensium profantur genuini ipsorum sunt scriptus, nec minus alicujus parentis nomine prolati, sed generatim Verthinensium; sic ut videantur plures operam collocasse tum in componendis, quae ab Sancto gesta sunt, tum in colligendis & conscribendis quae ab aliis composita erant: ac fortassis unus aliquis praecipue ad vigilavit, ut omnia rite coagmenta unum conficerent opus. Et certe quidem in Prologo dicitur:

B Si quibus aliqua de iis quae dicturi sumus, dubietas interverit; fidem illis aut nova quae ad ejus modo tumbam miracula sunt persuadere, aut sanctissimae ejus vitae conscii, qui adhuc aliquanti in corpore supersunt, inculcare valebunt. Proinde quamvis plura quoque alia, per eum fecisse Dominus feratur; nos ea solummodo in hoc opusculo ponemus, quae ab illis commemorantur, qui ejus jugiter conversationi interfuerunt, aut quae in schedulis, quamvis ordine confuso, posita invenimus: aut certe quae ipsi oculis nostris ad sacrosanctas sui corporis exuvias gesta esse perspeximus. Tandem illud videtur statui posse, hunc de vita & miraculis S. Ludgeri commentarium non nisi sub annum DCCCXC, aut fortassis DCCCXIII fuisse absolutum, esse multa jam erant ex prioribus scriptoribus antea congesta: & ea hic in Analethi ex Fuldenfi MS. exhibentur § 3. ut nihil sit in tota illa Vita, ob quod ipsi jam extans in priori Surii editione hic mereatur recendi, neque nihil nova scientia addenda de Sancto; multo minus ob solam styli diversitatem expediret miracula geminare.

12. Miror vero unde Gerardus Joannes Vossius hauserit, quod lib. 2. cap. 30. scribit, Vitam S. Ludgeri quae est in sylloge Suriana, scriptam esse a monachis Sancti Salvatoris Trajelli, sed monachis canobii Verthinensibus perperam tribui. Nonne satis eam ipsius assertione refellit ipsorum Verthinensium Praefatio. Ea enim ipsi non Vitam solum sed & miracula vendicat: in his vero quoties Verthinenses nos-
Alia ferunt aliquot recitationes

C tros vocat! Extat autem & alia Verthinensibus concinnata, cum eadem Praefatione, Vita: quam habemus in tribus MSS. sed nec ita bona nota, nec scriptura tam vetusta; quae tamen plusquam 600 annorum esse videatur. Duo horum codicum nobis ab eodem V. C. L. Bernardo Rostendorffio commodati sunt; alterque eorum in membrana exaratus, circiter a 600, ut conjicimus, annis: alter in papyro scriptus aliquanto recentiori manu; uti & qui in membrana tertius; quem nobis vir nobilissimus Theodorus a Renesse VVulpinus donavit. In his tribus exemplaribus post Praefationem Verthinensem, exordium Vita est idem quod apud Alfridum usque ad VVirsingi mortem; cetera fere ex tertia Vita expressa, sive ea quam edidit Surius; nisi quod passim nomina locorum, ac saepe hominum omittat, praesertim in Miraculis. Haec quia nihil continet non antea relatum, omnino seorsim edi non meretur: uti neque alia metrica, ex Verthinensium, quam tertio loco recensuimus, lucubratione adumbrata; non hac ex illis confecta, ut existimasse videtur Broverius. Certe in illis metricis aliis quadam habentur quae non praetermississent Verthinenses, si posterius scripsissent. Quale illud est de obtenta, circumlati S. Ludgeri Reliquiis, aeris serenitate; cujus rei memoria supplicatione anniversaria etiam nunc celebratur, ut Ruellinus in Germania sacra testatur. Extaret usinam quae

ab Uffingo monacho, sive, ut Broverius eam vocat, Uffingo, D scripta dicitur Vita. Fuisse enim virum multae eruditionis & elegantiae tradit Cincinnius, & facile conjicere ex Vita S. Ida ab eo composita, & 14 Septembris edita a Surio. Davimus, quos in laudem S. Ludgeri idem Uffingus concinnis, versus hexametros, non carentes certe quidem spiritum poeti, cosi numerus ubique responderet. Edidit eos Cincinnius, nos ex probatissimo Rostendorffii MS. descripsimus, in quo tamen auctoris nomen non erat praefixum, nisi nec ternis miraculis, quae illos versus sequebantur, & nos quoque ea dabimus, cum ex stylo facile conjici possit Uffingi esse. Vixit hic, ut supra diximus, Ottonis II ac III temporibus, annis ante Litania triplicis auctore centum & quinquaginta. Sequuntur ex hoc ipso Litante alia quatuor miracula: quae & Cincinnio relata: duo sament priora sunt paradoxa, secundum praesertim. Subjiciuntur Monasterii VVesphaliae facta saeculo XII, & circiter annum MCXXX scripta; quae nos ex Theodori VVulpii MS. duobusque Rostendorffii, & per Joannem Grothusium nostrum ex codice Carthusiae Colonienfis accepimus; alioque egrapho Joannis Gamanfii, quae e bibliotheca hanc scimus. Postremum locum occupabit miraculum a Cincinnio ex Verthinensibus monumentis relatum, de Brunrico monacho, ab impiis dum sacris operatur, crudeliter vulnerato, in quo spinas & flumen abiecit, atque hinc Deo ope, intercessione (ut remur) S. Ludgeri, clapsa.

§ III Chronologia Vita S. Ludgeri a nativitate ad annum usque DCCCXIII.

13 **Q**ueritur nonnomo, in peruestiganda notatione temporum, quibus vitam egit S. Ludgerus gestitque res quas Scriptores commemorant, multas & magnas, ad supremi Numinis gloriam amplificandam, ejusmodi tentbras occurrere, ut non facile sit exitum invenire; cum in Vita ejus, ea praesertim, quae edita ex membranis Fuldenfis quaeque antea a Surio, nihil praesidii offeratur. Id evenire eam precipue ob causam reor, quod characterem temporis in utraque Vita signatum, cum fallacem esse ex Vita S. VVillebadi & reita ratiocinatione confici, non audeant tamen quidam non sequi. Characterem fallacem cum dico, quod ex Frisia pulsus a VVittekindo, Romam abiisse ad Leonem III Papam Ludgerus tradatur; cum VVittekindus pace cum Magno Carolo facta, Christo nomen dederit, an DCCCLXXX; Leo III ad pontificatum evectus sit DCCXCV exente: sic ut fuga causam si ex ea ad Leonem pervenit, aliam comminisci oporteat. Cum autem Roma ad monasterium se Casinense consulerit, cujus Abbas Theodemarus genere illi propinquus erat, manserit; illic cum eo ultra duos annos, qui id poenit Leonis Papae tempore fieri. Hic enim xxvi Decembris, anno DCCXCV erat, est Papa. Ad eum ergo non pervenit Ludgerus (qui S. Alberico Episcopo vita sancto xvii Kal. Decembris, a Frisia discesserat) nisi Januarii aut Februarii mense anni DCCXCV; videtur autem aliquo tempore commemoratus Roma esse, ubi sanctus ille Pontifex, in amore & honore illum habuit, donavitque illi Salvatoris nostri reliquias, & sanctae Dei genetricis Mariae, Sanctorumque Apostolorum Petri & Pauli, uti eadem illa edita a Broverio & Fuldenfis schedis Vita commemorat. Venit ergo Casinum fortassis Martio mense. Post duos annos & menses sex, ut scribit Alfridus, reversus est ad patriam suam: sub annum igitur anni DCCXCVIII, secundum alterius illius scriptoris calculum. Atqui & Theodemarus Abbas Nemis Junii DCCXCVII obierat, nec ab ejus decessu verosimile videtur mansisse illic ad annum unum menses tres Ludgerum; & tabula extans donationis facta ab Amulco ad Reliquias Sancti Salvatoris & S. Mariae semper Virginis & in manus Ludgeri Presbyteri, qui eisdem Reliquias procurabat, . . . anno xxvi regni religiosissimi Regis Carli, xvi Kal. April. in villa, quae dicitur Hrodberhtinga-hova. Jam igitur reliquia allata Roma erant, & ad eas in manus S. Ludgeri facta illa donatio xvi Martii DCCXCV, mensis novem, ac decem diebus prius quam Pontifex fieret Leo, a quo eas impetrasse Ludgerum voluit.

14 Sed ne huc disputationi diutius immoremur, quae

ante Uffingum
gi carmen,
Oria m-
randu:

alla mona-
stii scripta
circa an.
1170.

E

Vita S.
Ludgeri
chronologia
interi. a. d.

quasi pulsus
a Frisia, Ro-
mam ad
Leonem III
Papam ab-
iisset.

Ex ab eo
reliquias
accepisset.

ante ejus
pontifica-
tum allatas

A radium afferre fortassis lellori queat, neque satis intelligi; præstabit totum vita S. Ludgeri decursum proferre in conspectum, & quantum fas eris, notis Chronologicis firmare. Natus igitur videtur S. Ludgerus circiter Annum DCCXLIV, cum ita ipsemet scribas in Vita S. Gregorii: Successit (S. VVilibrordo) S. Bonifacius idem Archiepiscopus & Martyr, quem oculis meis ipse vidi candidum canitie & decrepitem senectute, plenum virtutibus & vitæ meritis: quo tempore in ejus discipulatu B. Gregorius, præceptor meus, ab incunte ætate fuerat enutritus. Anno DCCXLV coronatus est martyrio S. Bonifacius Archiepiscopus in Frisia, ut habent Annales Francorum ex MS. Joannis Tili, alique, ex MS. Loiselii. Et quamvis nonnulli, id DCCLV factum velint, Eginhardus tamen in Annalibus, cum anno DCCXLV, resudisset, Pippinum & filios ejus Karolum & Karolmannum a Stephano Papa sacra unctione ad regis dignitatem honoris consecratos, ista subdidit: EODEM ANNO Bonifacius Archiepiscopus Moguntiacensis, in Frisia verbum Dei prædicans, a paganis interfectus, martyrio coronatus est. Contigit illud Nonis Junii in loco Dockinge dicto, sive ut habet MS. Vita S. VVilibrordi, Dockinkirica, quod nunc est Doocomium oppidum. Successit S. Bonifacio S. Gregorius. Ita S. Ludgerus in ejus Vita: Sed & hoc silentio minime tegendum est, inquit quod Marchelmo venerabili viro narrante didici. . . Quia post martyrium sancti Magistri . . . ipse quoque B. Gregorius a Stephano Apostolicæ Sedis Præfule, & ab illausti & religioso Rege Pippino suscepit auctoritatem seminandi verbum Dei in Fresonia . . . eademque caritate, sicut & fidei firmitate quæ prædecessores sui . . . larga & melliflua eruditione populum irradiavit. Huic viro venerabili Ludgerum, ut scribit Alfridus, commendaverunt parentes ejus Domino nutriendum: quod accidisse existimamus circiter annum DCCXLV vel DCCXLVI, cum xiii aut xiv esset annorum. At Gregorius, libenter eum suscepit; & comperta sagacitate pueri, studiose illum erudiebat. Anno dein fortassis DCCXL, proficiens in timore Domini depositis secularibus habitibus, & totum se contulit ad studium artis spiritalis.

B 17 Circiter annum DCCXLV videtur ex Anglia venisse Ultrajectum S. Lebninus ad S. Gregorium, & ab eo missus Daventriam. Non enim indicat Alfridus primum tunc advenisse eum, quando secunda vice ex Anglia Ludgerus revertit, et lib. 1. cap. 2. n. 14 sic scribat: dum talia gerebantur, venit quidam Presbyter sanctus & doctus, nomine Liavvinus, de terra Anglorum, ad Abbatem Gregorium. Nam si eum primum venisset, anno, ut maxime dicimus, DCCXLIV, non fuisset satis spatii ad ea gerenda quæ memorat Alfridus, nedum quæ Huchaldus in ejus Vita. Fuit ad Italiam; populum late convertit, adificavit ecclesias, præcipuam Daventriam; adiit interiora Saxonia, intravit publicum conventum cum periculo capitis, rediit Daventriam: postea Saxonem in sutorem conversi, quod ad ecclesiam Daventriam adificatam populus ob viri Sancti doctrinam conflueret, collecto exercitu effugaverunt Christianos ab illis locis & ecclesiam combusserunt igni. Tunc vir Domini Liavvinus reversus ad Abbatem Gregorium, præsolabatur (quod spatium inquit non exiguum) consolationem a Domino. Sedato igitur tumultu, reversusque prædonibus in sua; reedificavit ecclesiam, quæ erat combusta: & more solito non cessabat documenta salutis impendere gregi, quoad usque Pastori summo dilectam redderet animam; & defunctus in eadem est ecclesia sepultus. Post ejus obitum, iterum impii Saxones vastaverunt locum illum & succenderunt ecclesiam, corpusque ejus per tres dies quæserunt, nec invenire potuerunt: Quod signum est, pridem id in mulaturn fuisse. Denique Ludgero ista dicit Alfridus: Locus in quo Sanctus Domini Liavvinus, quem nosti, in opere Domini usque ad mortem persistendo laboravit, ubi sacrum ejus corpus sepultura tegitur, in solitudinem est redactus.

16 Anno DCCXLVI Egbertus Eboracensis Archiepiscopus, xiv Cal. Decembris Eboraci obiit. Cui successit Æthelbertus, ut scribit Florentius VVigorniensis. Egbertus, antior Malmesburiensis, omnium liberalium artium armarium habitus, Alchvini magister fuit, cui & docendi manus commisit. Testatur id, ipsemet Alchvini in epistola ad Eanbaldum, cujus fragmentum recitat idem Malmesburiensis, quod ita habet: Laus & gloria Deo, qui dies meos in prosperitate bona conservavit, ut in exaltatione filii mei carissimi gauderem, qui laboraret vice mea in Ecclesia ubi ego nutritus & educatus fueram, & præfess thesauris sapientie in quibus me Magister meus dilectus Archiepiscopus Egbertus reliquit heredem. Hac idcirco relata, ut appareat, B. Alchvini in Frisiam non venisse ante annum DCCXLVII. Nam a S. Gregorio rogatus, ut sibi Coepiscopus fieret, cum non esset ipse ad gradum Episcopalem ordinatus, prudenter respondit: Ut scias me cum licentia & consilio Episcopi mei huc transmeare, mitte mecum Fratres fideles ad terram de qua egressus sum, ad Episcopum meum ut ab eo ordiner ego & illi: tali enim modo consensum præbeo. Missi igitur cum eo sunt Sigibodus & Ludgerus, estque hic Diaconus ordinatus, ille Sacerdos, Alchvini Episcopus. Accidisse hoc sub Æthelberto sive Eleberto, ut eum vocat scriptor Vita Alchvini, vel Albertum & Thomas Stubbs in Chronicis Pontif. Eborac. inde patet, quia, teste Alfrido Alchvini illo in loco tunc Magister erat, hæret, ut ex ipso jam retulimus, Egberti Archiepiscopi, nempe ut præfess thesauris sapientie. Nisi quis forsitan suspicetur Alchvini Egberti auctoritate profectum in Frisiam, redisse Eboracum eo jam mortuo, aut ejusmodi detento infirmitate ut conferre eos Ordines non posset, ac propterea coactum successoris inaugurationem expectare. Sed nullatenus ad id ratio cogit. Anno (quod hinc sequitur) DCCXLVIII ex Anglia, ubi manserant anno uno, reverterunt Ultrajectum Alchvini & socii. Quamquam si quis asserere voluerit, anno DCCXLVIII ivisse eos in Angliam, redisse DCCXLIX, nihil nobis causa est, cur repugnemus. Porro cum vehementer cuperet Ludgerus ad Alchvini reverteri, seque, ut Alfridus scribit, saturate prælibati dulcedine favi; occasio illi oblata est mirabili modo, ut præclare narrans VVerthimenses, quos credibile est multa quæ ceteros lætarent, de Fundatore suo explorata habuisse. Ita ergo scribunt. Quadam die juxta usum officii sui, contigit eum coram Gregorio Evangelium legisse: cui, Domino (ut credimus) volente, in quodam verbo offendenti, Gregorius coram populo emendavit. Ille publica correctione confusus, acceptam verecundiam ad suas utilitates convertit. Nam quia ex eotempore, quo de Angliis venerat, magno Alchvini, quem ibi Magistrum esse diximus, desiderio tenebatur, optabili occasione percipere, denuo ad eum redeundi licentiam postulavit: indignum se dicens percepto officio posse videri, qui illud ex more implere nesciret. Mitto cetera, quæ isthis legi possunt. Denique iis quæ necessaria erant itineri ejus paratis, cum Dei gratia & suæ permissionis licentia, a se eum dimisit Gregorius. Iter hoc iniisse videri potest sub autumnum anni DCCXLX, ut anno DCCXLIV, verno tempore, egredientibus civibus illis, Eboracensibus nimirum, ad bellum contra inimicos suos, ab Alchvino remissus sit Ultrajectum.

17 Anno DCCXLVI XXV Augusti moritur Gregorius. Nam is quasi quartum decimum, aut decimum quintum agens ætatis annum S. Bonifacio adesse, ut ipsemet in Gregorii Vita scribit Ludgerus; quod anno DCCXLVIII, aut forte DCCXLIX factum alii probabili rationatione deducunt: sic ut DCCIII aut DCCIV natus videatur. Porro cum propere jam ad LXX annorum ætatem, tam carus Deo quam cunctis hominibus, perveniret, Christi nimirum an. DCCXLIII, vel DCCXLIV, tactus est ea molestia corporali in sinistro latere, quam paralyfin medici vocant; ut idem in ejus Vita Ludgerus tradit, qui & addit: Tribus

D
Egbertus
Archiep.
Eborac.
an. 706
mortuo

Sacerdos
Elebertus

a quo mis-
sus an. 707
in Frisiam
Alchvini

E
ordinatur
Episcopus

Alchvini
Dio-
conus, qui
Alchvini
audire eum
vult

an. 708
revertunt
Ultrajec-
tum

F
revertit
Alchvini
Johannem
Ludgerus
an. 720

revertit
724

an. 726
mortuo
S. Gregorio

Natur S.
Ludgerus
circiter an.
744

an. 716
an. 717

an. 716
an. 717

S. Lebninus
ex Anglia
an. 705

Clericum
pro

S. Lebninus
ex Anglia
an. 705

Daventria
ecclesiam
adificat

ab Eboracis
combustum
restituit

post ejus
obitum li-
trum com-
bustum

A Tribus enim annis ante obitum suum arreptus est illa infirmitate: unde, quem diximus, annorum Christi numerus existis. Successit Gregorio Albericus, nepos ejus & discipulus, eodem (ut opinamur) anno: quo & Ludgerum adhuc Diaconum Daventriam ablegavit, ut ecclesiam super corpus S. Leuini, reedificaret, quam semel eo vivente, post ejus obitum iterum, Pagani combusserant. Anno demum DCCCLXXVIII, vel per autumnum anni praecedentis, sacerdotio initiatus est Ludgerus: non prius certe, quandoquidem citatum viderimus Caroli Magni diploma, datum anno DCCCLXXVII, VII Idus Junii, e quo constat Albericum tunc necdum consecratum fuisse Episcopum, ergo neque Ludgerum Sacerdotem: nam ita scribit Alfridus cap. 3. n. 19. Albericus, inquit, cum in Colonia civitate gradum accepisset Episcopalem, fecit & Ludgerum secum presbyterii percipere gradum. Tunc vero constituit eum idem Albericus doctorem Ecclesie in pago Ostrache, in loco ubi S. Bonifacius est coronatus martyrio: sed ita ut autumno in Traiecto monasterio, in doctrina studio & sanctae conversationis, per tres menses quotannis praesideret.

18 Cumque vir Dei Ludgerus, inquit Alfridus, in eadem regione annis fere septem in doctrina studio peristeret; confurrexit radix sceleris Widukind Dux Saxonum eastenus gentilium; qui avertit Frisones a via Dei, combussitque ecclesias, & expulit Dei famulos, & usque ad Fico fluvium fecit Frisones Christi fidem relinquere & immolare idolis juxta morem erroris pristini. Consequens Annales Francorum a Chesnoo editi ex MS. Laifeliis, qui ita habent ad annum DCCCLXXIV. Et tunc rebellati sunt iterum Saxones solito more, & cum eis part aliqua Frisonum. Idem narratur in Vita Caroli Magni per Monachum Egoilsmensem & alibi. Nonnulli ad annum DCCCLXXV referunt, ut Annales Tiliarii: verum si anno praecedenti, id est, DCCCLXXIV ponunt Hildegardem Caroli uxorem ac Bertham matrem obiisse, nuptam ei Fastradanem, celebratum ab eo Natalem Domini & Sanctorum Pascha in Haristallo: qua omnia citati Annales Laifeliarii, atque etiam Eginhardi ad praecedentem referunt, DCCCLXXIII, qui ne post illius avi more apud Francos Paschate terminabatur. Sed & Albericus Episcopus in ipsa perversa commotione de hac luce migravit, XIV Novembris anno eodem DCCCLXXIV, nam sequenti conversus est VVittekindus, & quiescit illa perversa commotio, ut Alfridus loquitur, qui mox subdit: Tunc Ludgerus necessitate compulsus deseruit partes illas, & disposita turba discipulorum duos ex eis secum assumens, Hildigrimum scilicet germanum ejus & Gerbertum, qui cognominabatur Castus, perrexit Romam. Non videtur eo pervenire potuisse, nisi ad ulto Januario aut etiam serviendo quando Adriani Pontificis annus agebatur XIV. Inde progrediens pervenit ad monasterium S. Benedicti in regno Beneventino, id est, Casinum, in disione tunc Ducis Beneventani, quierat Aragisus, filium. Memorat hac quoque Adamus Hist. Ecclesiast. cap. 8, ubi S. VVilhadum Bremensem Ep. scribit, anno rebellionis Saxonum XII (qui idem est quem statimur DCCCLXXIV) Romam cum Luidgero venisse. Ubi sanctissimi Papae Adriani consolatione relevati, Luidgerus in montem Casinum recessit ad confessionem S. Benedicti: Willehadus in Galliam ad sepulcrum Sancti repedavit Willebrordi. De Willehado plura ad VII Novemb. quo cutitur.

B combussitque ecclesias, & expulit Dei famulos, & usque ad Fico fluvium fecit Frisones Christi fidem relinquere & immolare idolis juxta morem erroris pristini. Consequens Annales Francorum a Chesnoo editi ex MS. Laifeliis, qui ita habent ad annum DCCCLXXIV. Et tunc rebellati sunt iterum Saxones solito more, & cum eis part aliqua Frisonum. Idem narratur in Vita Caroli Magni per Monachum Egoilsmensem & alibi. Nonnulli ad annum DCCCLXXV referunt, ut Annales Tiliarii: verum si anno praecedenti, id est, DCCCLXXIV ponunt Hildegardem Caroli uxorem ac Bertham matrem obiisse, nuptam ei Fastradanem, celebratum ab eo Natalem Domini & Sanctorum Pascha in Haristallo: qua omnia citati Annales Laifeliarii, atque etiam Eginhardi ad praecedentem referunt, DCCCLXXIII, qui ne post illius avi more apud Francos Paschate terminabatur. Sed & Albericus Episcopus in ipsa perversa commotione de hac luce migravit, XIV Novembris anno eodem DCCCLXXIV, nam sequenti conversus est VVittekindus, & quiescit illa perversa commotio, ut Alfridus loquitur, qui mox subdit: Tunc Ludgerus necessitate compulsus deseruit partes illas, & disposita turba discipulorum duos ex eis secum assumens, Hildigrimum scilicet germanum ejus & Gerbertum, qui cognominabatur Castus, perrexit Romam. Non videtur eo pervenire potuisse, nisi ad ulto Januario aut etiam serviendo quando Adriani Pontificis annus agebatur XIV. Inde progrediens pervenit ad monasterium S. Benedicti in regno Beneventino, id est, Casinum, in disione tunc Ducis Beneventani, quierat Aragisus, filium. Memorat hac quoque Adamus Hist. Ecclesiast. cap. 8, ubi S. VVilhadum Bremensem Ep. scribit, anno rebellionis Saxonum XII (qui idem est quem statimur DCCCLXXIV) Romam cum Luidgero venisse. Ubi sanctissimi Papae Adriani consolatione relevati, Luidgerus in montem Casinum recessit ad confessionem S. Benedicti: Willehadus in Galliam ad sepulcrum Sancti repedavit Willebrordi. De Willehado plura ad VII Novemb. quo cutitur.

19 Ludgerus post duos annos & menses sex reversus est ad patriam suam, anno Christi DCCCLXXVI: nota jam tum in Italia VVittekindi conversione, & Saxonum gentem minus jam a fide Christi abhorrente. Ad devotissimum igitur in Frisia Dominica portione agrum tam capide reversus est quam inde expelli se debentem iulerat: in quo restituendo erudiendis quinque pagis sibi a Carolo Rege commendatis dum strenuam per annos aliquot navas operam, accidit ut Abbas quidam religiosus nomine Bernardus, qui devicto sive converso Widukindo Occidentalibus Saxonibus a Rege missus fuerat Doctor,

non multo post tempore migraret ad Dominum, & discipule in regno Francorum inveniri posset qui libenter ad praedicandum inter barbaros iret. Dum autem super his Rex Carolus sollicitè cogitaret (ut haec narratur in Actis apud Brovverum) contigit ut eo tempore Treviris civitati Episcopus inquiri deberet: obtulitque Ludgero illius Ecclesiae Pontificatum. Respondit ille; talem Ecclesiam se Episcopo minime indigere, in qua perplures essent se doctiores, & eo digniores honore. Quin potius posset ipse rudibus quibuslibet melius praecipi; & si Regi placeret, se Saxonum populo voluntarium se subitum laborem. Hac autem ejus responsione & voluntate Imperator plurimum gratulatus, in Occidentali Saxonum parte Pastorem eum constituit; impleto somnio quod ipse super tribus acervis dudum Ludgerus viderat. Tum vero operis divini multum avidus, sollicito studio totiusque viribus in conversionem gentilium insudabat; veteris vanitatis culturas auferens, ad ecclesias, quae erexerat, populus convocans: Presbyteros, quos ipse venerabiles nutrierat, per loca ordinans; jucundis moribus, humanitate plurima doctrinam suam acceptabilem usquequaque faciens; donec, Domino auxiliante, in Frisia & in Saxonia pararet, ut scriptum est Domino plebem perfectam. Hac ex illis apud Brovverum Actis, & forsitan melius ab Alfrido praeterita, uti etiam nonnulla alia, qua in ejusdem Actis reperiuntur, quasi Carolus Imperator ad se eum ex Italia venire mandavit, prodente eum Alchvino praeposito suo, qui eo tempore de Britannia in Franciam venisset, Etenim non aderat anno DCCCLXXVI Alchvinnus in Francia, sed anno solum DCCCLXXIII eo venit.

§ IV Chronologia Vita S. Ludgeri ab anno DCCCLXXI usque ad Episcopatum. Exstruam monasterium VVithinense: varia donationes oblata.

20 **R**edux ex Italia S. Ludgerus inter alias occupationes fouebat cogitationem adificandi monasterii: ad quem effectum invenimus donationem, ejus hoc extat instrumentum: Notum fieri omnibus desidero, tam praesentibus quam futuris, quomodo ego Luidgerus, filius quondam Hredgaeri, tradidi animo meo Luidgero presbytero, pro remedio animae & pro aeterna retributione, dimidietatem hereditatis meae, quae mihi jure paterno & lege hereditaria, in Berils & infra terminos, qui illuc attinent, id est, ad Evedsenc usque in locum supradictum contigit. Sed & dimidietatem ei tradidi hereditatis meae eadem ratione in silva, quae dicitur Seaevvald sive Swisterbant; exceptis agris, qui inhiante exstirpati sunt a patribus aut ab hominibus nostris. Ceteram autem dimidietatem ipsi Luidgero Presbytero tradidi in territorio jam dicto, & in silva superius nominata, cum omni integritate: traditumque in perpetuum esse volo, & nullis umquam temporibus immutari: sed ipse Luidgerus Presbyter hac omnia possideat jure hereditario, & cuicumque voluerit post obitum suum, ad utilitatem animarum nostrarum, jure hereditario commendet, stipulatione subnixam. Acta est autem publice hac traditio anno regni religiosissimi Regis Carli XXV, XI Kal. Aprilis, in villa, quae dicitur Bidningahufum, coram testibus ac manum-missoribus, quorum nomina subius notantur &c. ultimo loco est signum Hildegrimi Diaconi, quem ror esse ipsius S. Ludgeri germanum, qui deinde Episcopus fuit. Eodem anno DCCCLXXVI Sigivinus, filius Gisleberti, tradidit Luidgero Presbytero, contra pretium ejus, particulam hereditatis suae, id est in Hrodbertinga-hova, unum modicum curtile cum agris in eadem villa, & cum Waterfapais, petviis, communis, pascuis: & dedit ei potestatem habere in silvam, quae dicitur Sithroth, & in aliam silvam, quae dicitur Huvil. &c. Acta in villa quae dicitur

an Episcopus Trevirensis transiit?

Luc. 1.

Anno 791
22 Martii
donat a
Ludgero
Presbytero
quodam
pallio fuit

F

alla omnia
eodem anno
10 Junii

A dicitur Widugisef. Hova, anno xrv regni Domini nostri gloriosi Regis Caroli, 11 Kal. Julii.

alia eadem
Presbitero
anno 797
Dicitur domi
121

21 Anno sequenti decemv. Wracharius, filius quondam Branchari, tradidit Ludgero Presbytero... totam propriam jura in pago Hilsom, in villa que dicitur Withmundi, id est, inquit, totam terram illam, quam Lendulfus licus meus incolebat & proferebat: & unum agrum, quem Hildigerus ingenuus homo in meo beneficio ante habuit, cum omnibus que ad ipsam terram respiciunt, id est, silvis, pratis, pascuis, perviis, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, excepto uno cortillio in eadem villa: in cuius compensationem, inquit Wracharius, agrum illum tradidit, quem superius dixi... Acta est autem publice cum stipulatione subnixa, Anno xxviii regni Domini nostri religiosissimi Regis Caroli, 11 Id. Octob. in villa que dicitur Brimuum &c. Erat autem Caroli xxviii, inchoatus a morte patris Pipini ab 1111 Kal. Octobris. ab ipsius Caroli coronatione, ipso illo die 1111 Id. Octobris. Anno decemv. Amultricus, ut supra vidimus, Tradidi, inquit, ad Reliquias sancti Salvatoris & S. Mariæ semper Virginis, & in manus Ludgeri Presbyteri, qui eandem Reliquias procurabat, particulam hereditatis meæ, id est, ipsum locum qui dicitur Ad Crucem, cum pratis qui ibi jacent in ripa fluvii Arnape, ubi quondam avus meus Itm infidens casam habebat cum duobus agris, qui separati sunt non longe ab eodem loco: dominationemque in silvam que dicitur Sitroch, cum pascuis, perviis, aquis, piscationibus, que in ipso loco excoli possunt & perfici... Acta anno xxviii regni Domini nostri religiosissimi Regis Caroli, xvi Kal. April. &c.

alia eadem
Presbitero
ad Reli-
quias domi
121

an. 796. 12
Februarii

11 Anno decemv. Hoinriens... tradidi, inquit, ad Reliquias sancti Salvatoris & S. Mariæ semper Virginis, & in manus Ludgeri Presbyteri, qui eandem Reliquias procuravit, particulam hereditatis & proprii laboris, id est, totam comprehensionem in silva, que dicitur Heissi in Aquilonali ripa fluvii Rura, quam ibi dudum comprehendi, inter montem & ipsum fluvium, communioneque in eandem silvam. Simili modo tradidi & piscationem in Rura cum pascuis, perviis, aquarumque decursibus, que illuc attinent, & in ipso loco excoli possunt & perfici... Acta est autem publice anno xxviii, regni Domini nostri religiosissimi Regis Caroli, vi Kal. Martias in villa, que dicitur Hlopanheldi. Subscriptum ipsi Hoinriens, Thiasbruda conjun, Heribaldus & Hericus filii. .. Eodem anno, xxvi Martii Hova tradita est in hunc modum: Ego Theganbaldus, filius quondam Hrebaldi, tradidi partem hereditatis meæ Ludgero Abbati in villa, que dicitur Fislacu, juxta ripam fluvii Rura, id est, illam Hovam integram, Alsating-hova, cum pascuis & perviis & aquarum decursibus, & scaram in silva, juxta formam Hove plenæ. Hæc omnia tradidi, sicut superius dixi, in elemosynam meam & conjugis meæ Regintrunde, Ludgero Abbati. Acta est autem publice... anno xxviii regni Domini nostri religiosissimi Regis Caroli, 11 Kal. April. in loco, qui dicitur Ad Crucem, in pago Nivaneheim, in ripa fluvii Arnape. Et confirmata est per manum Berngeri nepotis mei, cui ego ipse potestatem dedi ad hoc in villa superius denominata, id est, in Fislacu, ubi eandem Hova jacet. Inter testium nomina primo loco, est Signum Berngeri, qui hoc testamentum, accepta potestate a Theganbaldo, & perfectis & propria manu firmavit. Tertia eodem anno Donatio facta a Ludgero filio Hredgeri, cujus jam ante alia relatæ est, triennio prius facta. At hic ita, inquit: Tradidi ad Reliquias sancti Salvatoris & S. Mariæ semper Virginis, & in manus Ludgeri Presbyteri, qui eandem Reliquias procurabat, portionem hereditatis meæ, id est, omne quod jure hereditario legibus obvenit in villa, que dicitur Bidningahem; & in alia que nuncupatur Thornspye; in terra aratoria sive in pratis & in pascuis, & in o-

alia eadem
Abbat.
796, 11
A. E. S.

alia eadem
Presbitero
ad Reli-
quias domi
121

mnem communionem mecum in silvam, quæ dicitur Svis- tuebant; excepta una particula in illa prata, quæ dicitur Bidgeringmad, quam mihi reservavi pro necessitatibus meis. Cetera autem omnia tradidi ad Reliquias superius denominatas, & in manus jam dicti Presbyteri. Acta est autem publice in loco, qui dicitur Ad-os annis anno xxviii regni Domini nostri religiosissimi Regis Caroli, sub die Kalendarum, 1111 Idus Junias.

23 Anno decemv. 11, ut habet annotatio ad Vitam per Verthineses scriptam, qua in codice Rotsemordis extat, ut alia plures in MS. eodem, a viro erudito (cujus tamen nusquam expressum est nomen) addita passim ad marginem libri. Ea porro qua huc spectat, mones videri Werthnam, antea licet emptam, hoc anno excoli ceptam, non decemv. 11, ut refert mendosa inscriptio ambitus Werthmensis, muto ante annos non ita multos inserta. Porro ab hoc anno capis ipse S. Ludgerus plerumque Abbas appellari in diplomatis, qua hactenus vidimus, uti jam antea uno. Et hoc ipso quidem anno Oodhelmus ita testatur: Tradidi... tertiam partem hereditatis meæ ad Reliquias S. Salvatoris ceterorumque Sanctorum, quæ a Ludgero Abbate in Withmundi constituta sunt... In ea vero ratione tamen, ut quamdiu vixero in presenti mortalitate, ad me pertineat pars illa iusto servitio, ad augendum non ad minuendum: post obitum vero meum de hac vita cum omni integritate in ius transeat supradictarum Reliquiarum, & servorum Dei, qui eas legitime custodire reperientur. Hæc autem pars tertia hereditatis meæ tribus in locis consistit in pago Hilsioi, in villa, que nuncupatur Oceanni hova una, quam proservant liti mei: in pago vero Nortvianci, in villa que dicitur Hulcri, hova altera: & in eodem pago, hova tertia, in villa que dicitur Manheri; & sexta pars hove quarta, in villa que appellatur Hronheri: quæ etiam sexta particula hove illius me vivente in usus vergit jam dictarum Reliquiarum, cum illis comprehensionibus in silva, quæ notæ sunt juxta Hilsam. Hæc omnia tradito atque transfando, ad memoratas Reliquias, & ad usus servorum Dei, qui easdem Reliquias sanctas procurare iuste videntur... Acta est autem publice... in loco qui nuncupatur Withmundi, anno xxix regni Domini religiosi Regis Caroli, 1111 Kal. Julii... Inter testium signa & nomina, habetur penultimo loco. Ego Hildigerimus indignus Diaconus subscripsi. Anno decemv. 11 Hirlingus... accepto pretio a Ludgero Abbate, vendidit ei vineam unam in villa, que nuncupatur Bacheim; quæ etiam villa in ripa consistit fluvii, quæ dicitur Melanbach, & eandem ipsi firmiter contradidit. Acta est autem publice in Saxonia, ubi tunc temporis fuimus in hoste, in loco, qui cognominatur Munthum, anno xxx regni Domini religiosissimi Regis Caroli, xxi Kal. Augusti. Postrema hæc explanantur in Annalibus Eginhardi ad hunc annum, his verbis: Cum jam ver accederet, nondum tamen propter pabuli inopiam exercitus de Hibernis produci potuisset, Saxones Transalbiani occasionem nacti, Legatos Regis, qui ad eos ob iustitias faciendas missi erant, comprehensos interfecerunt, paucis eorum quasi ad nuntiandum reservatis. Quibus acceptis, Rex graviter commotus, congregato exercitu, in loco, cui Munda nomen, super Wisirum castra posuit, atque in sedifragos ac desertores arma contulit, & elbor necis Legatorum suorum, quidquid Saxonie inter Albiam & VVisiram interjaceret, totum ferro & igne vastavit.

Ludgero
Abbati, ad
Reliquias
domi
121

an. 798
vindicat 16
Julii.

Acta in car-
piti ad
Mundam
juxta VVisir-
am

anno 796
videtur Ab-
batem Lud-
gerum quon-
dam domi
121

24 Anno decemv. 11 data & diplomata, 1 quo Hludvinnus, filius quondam Thiatheri, ista profertur: Tradidi omnem partem hereditatis meæ in loco nuncupante VVerthinum, ad Reliquias sancti Salvatoris, & venerabili viro Ludgero Abbati, qui ipsas Reliquias semper secum gestare solet, id est, inter duos rivulos, qui surgunt

A surgunt in monte, & in flumen Ruram vadunt (unus vocatur Diapanbeci, alter vero in Orientali parte, id est, absque nominis appellatione) de terra aratoria usque in flumen Ruram: traditumque in perpetuum esse volo, & nullis temporibus immutatum. Sed ipse venerabilis Abbas Liudgerus hanc traditionem, quæ dudum comprehensio mea esse dignoscitur, simul cum illa terra, quæ ibidem jam culta esse videtur, totum & ad integrum perennis temporibus teneat, possideat ad usus Ecclesiæ Dei, liberamque & firmissimam potestatem habeat a me, & ab omnibus hæredibus meis, quidquid exinde facere voluerit, & in cuiuscumque manus mittere decreverit, dum ille adhuc advixerit, qui post obitum suum illud excolat, & ad utilitatem Ecclesiæ Dei redigat. ... Acta est autem publice xxxi anno regni religiosissimi Regis Carli, xv Kal. Februarii, coram manumissoribus in loco nuncupante Diapanbeci sive VVerithina. Eodem anno aliud datum diploma, in quo Folcbertus sic ait: Ego Folcbrat aliquantulam terram hæreditatis data terra juris mei, in villa quæ dicitur Bilici, a Theganbaldo ingenuo & nobili homine comparavi, in villa quæ nuncupatur Fiselacu, id est, rothum illum, quod dicitur VViduberg. Hoc rothum a supradicto nobili Franco Theganbaldo ego Folcbrat comparavi & aliquantos annos possedi, & in eo laboravi quod potui. Nunc autem eundem rothum in terra aratoria, quidquid in eo umquam aratum fuit, dedi Liudgero Presbytero, cum omni integritate contra terram aratoriam illius hovæ, quæ dicitur Alsgodinhova. In ea ratione accepi hovam illam a Liudgero Presbytero, vicino meo, in cambia contra terram aratoriam rothi supradicti. &c. ... Acta est autem publice, Anno xxxi gloriosi atque religiosi Secundi Regis Carli, xvi Kal. Martii, in loco qui dicitur Diapanbeci in ripa Ruræ. Signum Liudgeri Presbyteri: is eam chartam fieri rogavit, & propria manu firmavit.

endru anno
20 Febr. se-
cunda quorundam
dum bove-
rum com-
mutatio.

B Carolus hic Secundus appellatur, ut alibi Junior, respicitur avi sui Caroli Martelli. Eodem die xiv Februarii aliud confectum, Folcberto rogante, Instrumentum, a S. Liudgero, in quo hoc habetur: ... Ego Liudgerus Presbyter, aliquantulam particulam hæreditatis, dato pretio, a Theganbaldo ingenuo & nobili homine comparavi in villa, quæ nuncupatur Fiselacu, id est, hovam illam, quæ dicitur Alsgodinhova, cum omni integritate sive in silva seu in pascuis & perviis, & in aquarum usu & decursibus. Hæc omnia a supradicto nobili Franco Theganbaldo ego Liudgerus Presbyter comparavi, & aliquantos annos possedi, & in ea elaboravi quod potui. Nunc autem eandem hovam in terra aratoria, quidquid in ea umquam aratum fuit, dedi Folcberto, contra illum rothum, qui dicitur VViduberg, inter duos rivulos, id est, inter Diapanbeci & alium ab Occidente usque in flumen Ruram: excepto, quod ego Liudgerus dominationem, quæ ad illam hovam respexit, mihi retinui sive in silva sive in aquis & pascuis vel in comprehensione, cum omni integritate juri meo reservavi. Et in ea ratione accepi rothum illum a Folcberto vicino meo in cambia contra terram aratoriam hovæ supradictæ, ut eum jure hæreditario in perpetuum possidere debeam, & ad æternos usus Ecclesiæ Dei & servientium ejus redigere, aut quidquid exinde utile esse decrevero. ... Acta est autem publice anno xxxi gloriosi atque religiosi Secundi Regis Carli, xvi Kal. Martii, in loco, qui dicitur Diapanbeci in ripa Ruræ. ... Sign. Folcberti, qui hanc chartam fieri rogavit, & propria manu firmavit.

alle posses-
siones dona-
te eidem
Presbytero,
ad Reli-
quias, 729,
9 Jan.

25 Eodem anno Decembris die ix Junii, Oodhelmus filius quondam Oodvverci, tradidit partem hæreditatis suæ, id est, tres hovas in tribus locis, quorum nomina (scilicet) Donatione ab eodem Oodhelmo facta anno Decembris, xxix Junii) locorum hæc sunt: Hova una in Okinni in pago Hsloiz, altera in Mancheria, illa selibova in pago North-

maranti, tertia in Hsfunsum in eodem pago. Hæc quod D modo denominavi, inquit, tradidi ad Reliquias sancti Salvatoris, quæ in VVithmundi constitutæ sunt, & in manus Liudgeri Presbyteri. ... Tantum ut diebus vite nostræ ego & conjux mea dilecta Theodlinda res istas in beneficio ejusdem Ecclesiæ sub usu fructifero habere valeamus, id est, ut per singulos annos solidum unum ad luminaria Ecclesiæ in Natale Domini donare debeamus. Post nostrum vero discessum de hac vita in dominationem supradictæ Ecclesiæ res ipsæ meliorate perveniant cum omni integritate. ... Acta est autem publice in loco ipso, qui dicitur VVithmundi, anno xxxi regni religiosissimi Regis Carli, sub die v Idus Junii. ... Sig. Oodhelmi, qui hanc Traditionis chartam fieri rogavit, & propria manu firmavit. Anno Decembris facta est ad sanctas Reliquias donatio, qua inter alia sic habet: ... Placuit nobis cohæredibus & conparticipibus in uno patrimonio, his nominibus, Esfurvino, Hildirado, & Irminvino, Liudgero Presbytero postulante, tradere ad Reliquias sancti Salvatoris, quas ipse Liudgerus semper secum gestat, & in manus ejusdem Presbyteri, aliquam particulam hæreditatis nostræ in elemosynam nostram, quod & fecimus hoc modo. Tradidimus in propria hæreditate & dominatione nostra in silva, quæ dicitur Heissi, comprehensionem illam, quam ipse Liudgerus ibi desideravit, & Hildiradus in nostro nomine comprehendit simul cum eo, & consignavit ad Reliquias supradictas sancti Salvatoris: & in manus ejusdem Presbyteri, simili modo tradidimus & dominationem aliquam in eadem superius adjacentem. Hæc comprehensio, quam tradidimus, juxta illas comprehensiones contigua est & cohærens a summo usque ad finem, quas Heimricus & Hluduvinus ad easdem Reliquias & ipsi Liudgero ante annos aliquot tradiderunt. ... Acta est autem publice, in ipso loco, qui dicitur Ad Diapanbeci anno xxxi regni religiosissimi Regis Carli, sub die xv Kal. Octob. Donatio Heinrici, cujus hic est mentio, superius relata invenitur ad annum Decembris, Hluduvini vero ad Decembris. Eodem anno Decembris alia sunt confecta tabula, in quibus hæc habetur: ... Nos cohæredes & conparticipes & consanguinei, his nominibus, Folchardus, Gerhardus, VVith & Helmbrechtus, tradidimus agrum hæreditarii joris nostri in VVithmundi, Liudgero Presbytero & Abbati, ad construendam in eo ecclesiam in Aquilonali latere agri illius, quem a VVrachario Comite, tradente ipso, Liudgerus suscepit. ... Acta est autem publice in loco ipso, qui dicitur VVithmundi, anno xxxi regni religiosissimi Regis Carli, sub die xxi Kal. Octob. Porro Donatio VVracharii facta anno Decembris, superius relata est.

6200.
17 Septem.

die eidem
Presbytero
& Abbati,
17 Septem.

26 Anno Decembris nondum erat S. Liudgerus Episcopus consecratus, ut perspicere est ex instrumentis donationum. Ego Hildiradus, ... pro remedio animæ meæ & pro æterna retributione, tradidi comprehensionem illam, quam ego in propria hæreditate comprehendi, a rivulo, qui dicitur Burgbecki, usque ad illum rivulum qui in Occidentali parte VVidubergi decurrit, ad Reliquias sancti Salvatoris & S. Mariæ semper Virginis, & cum omni integritate usque in ripam Ruræ; excepta illa particula, quam Folcbertus in proximo angulo inter Ruram & VVidubergum olim stirpare inchoavit. Hanc ergo denominatam comprehensionem cum tota integritate tradidi in elemosynam meam, ad Reliquias superius dictas, & in potestatem Liudgeri Abbatis. ... Acta autem est publice in loco, qui dicitur Diapanbeci, in ripa Ruræ, ad Reliquias sancti Salvatoris, & S. Mariæ, anno xxxi regni Domini nostri religiosissimi Regis Carli, Kalend. Maji. 11. Bettonis: ... Ego Betto... tradidi particulam hæreditatis meæ Liudgero Abbati, accepto pretio juxta consensum amborum, in pago Nivandheim,

alle eidem
Abbati, ad
Reliquias,
101, 11 Maji.

alle vendi-
te eidem
Abbati, co-
dem anno,
11 Maji.

A heim, in villa, quæ dicitur Holtheim, id est, curtile cum adjacentiis suis, uno rodo, & modico prato, & uno jurnali in terra arabili, cum ceteris omnibus, quæ ad ipsam curtile legaliter respiciunt, hoc est, pascuis, perviis, usibus aquarum, dominationemque in silvas ad supradictam villam pertinentes, cum pascu plenissimo juxta modum curtis ipsius.... Acta... in loco, qui dicitur Ad Crucem, anno xxxiii regni religiosissimi Regis Carli, sub die vi Nonas Maji..... ita ad verbum habet: Dum omnibus vicinis suis non habetur incognitum, qualiter Helmbaldus, filius Heribaldi, tradidit ad Reliquias sancti Salvatoris, & in manus Liudgeri Abbatis in elemosynam suam, comprehensionem illam, quam ipse Helmbaldus in propria hereditate & in communione proximorum suorum, proprio labore & adjutorio amicorum suorum, legibus comprehendit & stirpavit; id est, in loco qui dicitur Wida-pa, in villa Salchem. Et postea postulavit, ut dimidiam ipsam comprehensionem in beneficium accipere deberet diebus vite sue, & filii sui sub usa fructifero, id est, de medio solido per singulos annos ad Pascha Domini; ad supradictas Reliquias, quæ in eodem loco ponendæ sunt, ad lumina comparanda. Ita & feci ego modicus Abbas Liudgerus, præstiti ei dimidiam comprehensionem illam in earatione, ut diebus vite sue & filii sui melioratæ fiant res ipsæ, quæ ad eandem comprehensionem respiciunt, & abique ulla distractione & contradictione post obitum ipsorum ad supradictas Reliquias ipsæ immelioratæ revertantur, & in usum servorum Dei, qui easdem Reliquias procurare, Deo largiente, & custodire mereantur in posterum. Acta autem est hæc præstatio publice in loco ipso, qui dicitur VVidapa, sub die vi Idus Maji, anno xxxiii gloriosi Regis Carli.

Ego Liudgerus Abbas subscripsi. Sig. Gerusalem Presbyteri. Sig. Hardgeri Clerici &c.

1111 Ego Hrodulfus, filius quondam VVibaldi, tradidi ad Reliquias sancti Salvatoris & S. Mariæ semper Virginis, & in manus Liudgeri Abbatis, particulam hereditatis meæ in pago Fesum, in villa, quæ dicitur Englandi, id est, curtile unum, & duodecimam partem in silvam, quæ dicitur in Braclog, cum pascuis & plena dominatione, quæ jure legali ad illud curtile pertinere compertum est.... Acta est autem publice in loco, qui dicitur VVigtmundi, ad ecclesiam sancti Salvatoris, anno xxxiii regni Domini nostri religiosissimi Regis Carli, vii Kal. Septemb.

§ V. S. Ludgeri Episcopatus, quædam ei tunc facta donationes: ejus obitus sub Hildebrando fratre acquisita VVerthimensibus.

17 **A** Nno deceti, aut forte sub exitum præcedentis, videtur S. Ludgerus ab Hildebaldo Archiepiscopo Colonienſi Episcopus consecratus. Non certe prius, ut ex relatis diplomatis patet. Testatur MS. Notatio ad Codicem Bernardi Rotendoffii, in diplomate quod Carolus Magnus hoc anno dedit super Lothusa, ornari ipsum titulo Episcopi, quem titulum non solent idem Carolus tribuere, nisi consecratis; ut patet in diplomate anno decetxvii da S. Alberico, ut ante diximus, in quo ipsum Albericum appellat duntaxat Presbyterum Rectorem Ecclesiæ Ultrajectinæ. Recitat illud de Lothusa diploma Gabriel Bucelinus, datum vi Kal. Maji, anno Incarnationis Domini deceti, regni Caroli xxxiv, Imperii ii, Indict. x, VVor-matix. De cetera non discutiā, haud scio an illud probari possit, quod ait: Beate memoris Liudgerus Mimigernesfordensis Episcopus postulavit Celsitudinem nostram. Nam illud Beate memoris haud memini scriptum reperi nisi de vita sanctis. Vivebat autem tunc Liudgerus, vivitque, postea adhuc annos vi, menses x. Dein anno decetv

comigisse miraculum traditur, de rustico in Sanctum com-melioso divinitus punito, quod tertia Vita scriptor commemorat. At Joannes Cincinnius c. 329 illud recitat, ut ab ipso Sancto scriptum legerat, his ipsis verbis: Notum sit, præsentibus videlicet & futuris, qualiter ego Ludgerus Mimigernesfordensis Ecclesiæ Episcopus & Provisor, in VVerthimenſi loco basilicam fabricavi, datoque pretio legitimo, a quadam persona, nomine VVigmario, territorium cunctis utilitatibus integrum, in villa Oevera nuncupata, multis testibus adstantibus comparavi. Præfata igitur persona ab aliquibus cognatis suis injuste persuasa, cepit denegare quod tribuit. Arrepto itaque consilio, ad eandem villam uno prænominato die convenimus: & non pauca contumeliarum verba cum suis contumeliose locutus est. Multis ergo inter non diebus constitutus, nihil prævaluit. Ad extremum vero, cum denuo dies statuta advenisset, quidam rusticus, prædicti VVigmarii consanguineus, hujusmodi verba profudit; Nonne, inquit, grandis confusio est, quod hic alienigena nostram hereditatem sibi vendicare præsumit? Ad hanc ergo vocem cum ego Ludgerus peccator respicerem, volens scire quisnam foret qui E talia loqueretur; ille, ne cum agnoscerem, caput post tergum vertit: & ecce postea caput ejus irrevertibile & omnino inflexibile usque ad finem vite sue permansit. Præfatus igitur vir, providentia Dei, viso miraculo cum suis amicis, territorium cum suis adjacentiis, cultis & incultis, silvis & pascuis, pratis & molendinis, libere & integre tradiderunt; quod antea pertinaciter negaverunt. Insuper etiam affinitimi simul omnes proprietatem in silva, & lignorum utilitates, unanimiter ad Reliquias Sanctorum, quas de Roma transtuli, tradiderunt; ne talis vindicta obnoxii, qualis ille rusticus fuerat, iram Dei incurrerent, & pariter perirent. Ita Cincinnius. Idem refert Gabriel Bucelinus, sed verbis quibusdam variatis, & addit: Acta est autem hæc Traditio anno xxxviii regni gloriosi Regis Karoli; coram testibus, quorum nomina subscripta notantur: Gerfridus, Othelgrimus, Thiadbalus, VVideleck Advocatus Ecclesiæ, Bothhold nepos ejus, & alii plures. Suspecta enī iam hæc subscriptionis videri formula potest. Certe in tertia Vita, ab ipsis VVerthimensibus composita, non ab ipso S. Ludgero hæc scripta narratio traditur, sed Advocati Botholdi relatione innotuisse; ut non propterea non vera censi debeat, quam vir veracissimus, ut ibi dicitur, recitat; sed ex hac fortassis relatione, sub S. Ludgeri nomine concinnata, additis testibus, qui ipsi Sancto familiares erant:

28 Eodem anno decetv, alia donatio in manus Ludgeri Episcopi est facta, his verbis.... Ego Liudgerus, filius quondam Hredgeri, & ego Haddo, filius quondam Herrevini, tradidimus partem propriæ hereditatis nostræ Liudgero Episcopo, pro remedio animæ nostræ & pro æterna retributione, in villa, quæ dicitur Thornspic, in his duobus locis, id est, in Quarſingſeli, & in Berugtanſcotan, quicquid ibi habuimus, aut per jus hereditatis, aut per comprehensionem, aut per aliam quancumque acquisitionem; omnia hæc ad integrum ipsi Liudgero Episcopo in elemosynā tradidimus.... Acta... in villa, quæ dicitur Bidingahem, anno xxxvi regni gloriosissimi Imperatoris Carli, ix Kal. Majas, coram testibus & manumittentibus..... Anno decetvi.... Ego Hiddo, filius quondam Herrevini, pro remedio animæ meæ, & pro remedio conjugis meæ Madalgardæ, partem hereditatis nostræ tradidimus Liudgero Episcopo, in his locis; primo in Quarſingſeli, & in Bertanſcotan, & in Bocharſi, & in Delgud: in Quarſingſeli totum quod ibi habuimus in comprehensione nostra; & in Bertanſcotan totum; & in Bocharſi dimidium quod ibi habuimus; & in Telgud tertiam partem de nostro.... ad perpetuam usum Ecclesiæ Dei & suæ utilitatis, ipse Liudgerus

alia eidem
Abbati do-
nata, ad
Reliquias
eodem anno
1 Maji.

alia eidem
Abbati do-
nata, ad
Reliquias
eodem anno,
26 Augusti.

anno hoc
contigit pa-
natio divina
effici in S.
Liudgerum
contumelioſum

an ea ab
ipſo Ludgero
reſcripta
ſit?

Donatio illi
Episcopo facta
est 27
April. 1005.

aliqui Othob.
1005

A Liudgerus Episcopus potestatem habeat, quidquid exinde facere voluerit, liberam & firmissimam a nobis & ab omnibus in perpetuum. Acta est autem publice cum stipulatione subnixæ hæc Traditio anno **xxxix** regni Domni Imperatoris religiosissimi Carli, **vii** Idus Octobris, in villa quæ dicitur Bidningahem. Hæc fusi sunt a nobis deducit, ut eas S. Ludgeri, ac tempus quo Episcopus consecratus est, exponeretur, ac præsertim ut error refelleretur eorum, qui ex Frisia fugatum a **VVittekindo**, Romam scribunt adisse, & a S. Leone II. præclaris Reliquiis donatum, cum pluribus annis ante Leonis Pontificatum confectus **VVittekindum** dedisse Christo nomen, & illas Reliquias Roma a S. Ludgero allatas: ac denique ut posterorum memoria eorum nomina commendetur, qui vel auctoritate sua vel munificentia religiosissimi asserui **VVerthinenfis** fundationem provexerunt: & multa illustrentur **VVestphalia** & **Frisia** loca, atque etiam **Cisrhenana**.

maritus S.
Ludgerus
26 Martii
102.

29 Anno tandem **DCCCIX**, e vita migravit S. Ludgerus nocte, qua **Dominica** Passionis, diemque Martii **xxv** sequebatur. Post ejus obitum varias monasterio **VVerthinenfis** possessione emit **Hildegimus** ejus germanus ac discipulus, **Catalaunensis** Episcopus (ut legere est in **Possione**, quem jam sapius citavimus, codice:) **Jornales** sex in villa **Menichinna**, pago **Rutacgava**, imperante Domino **Carlo**: ergo ante annum **DCCCIV**, quo **Karolus** obiit. Item cortile in pago **Bunnengao** in villa **Melenhem**, anno **xii** imperii Domni **Carli** **xv** Kal. Novembris. Item duos **jornales** in pago **Nivenhem** in villa **Hrodberinga** hova, super fluvio **Gilibecchi**. Acta... in loco **Ad Crucem** **viii** Kal. Maji anno **1111**, regni **Hludovici** Imp. Eodem anno & die, **jornales** **1111** in pago **Nivenhem**, in finem **VVeldi**... Acta **Ad Crucem**. Præterea **Eric** & **Ermenfrid** tradiderunt **Hildegim** Episcopo duas partes de illa foreste, quæ est super fluvio **Arnapa**, in loco, qui vocatur **Ad Crucem**.... pro **xxx solidis**. Actum ad **Ruram** ante basilicam sancti **Salvatoris**..... anno **1111** **Hludovici** Imp. Idem anno eodem: **Donamus**, inquit ad **Reliquias** sancti **Salvatoris**, seu **Hildegim** Episcopo, duas partes de illa foreste, quæ est super fluvio **Arnapa** in pago **Nivenhem**, quidquid pater noster **Amalricus** nobis dimisit in hæreditatem: & in aliis duobus locis terra aratoria, unam ante illam portam Orientalem, alteram prope de ipsa foreste, & inter illa duo loca habent **jornales** **x**, totum & ad integrum donamus & tradidimus perpetualliter ad possidendum. Anno **de** **DCCCX**: Ego **Theodgrim**, inquit, filius quondam **Aldgrim**, credidi omnem hæreditatem meam, quam **Ricfridus** mihi tradidit, pro remedio animæ meæ, & pro æterna retributione, ad monasterium, quod constructum est in honorem sancti **Salvatoris**, in loco qui dicitur **VVerthina**, in pago **Riporum**, juxta fluvium **Rura**, ubi **Hildegimus** Episcopus præesse videtur. Tradidi eam supradictam in villa, quæ dicitur **Arlo**, in pago **Threant**, cum omni integritate, hoc est, una ecclesia, interris, in mancipiis, in domibus, in adificiis, silvis, pratis, pascuis, aquis aquarumque decursibus; totum & integrum tradeo atque transfirmo... Acta est autem publice..... anno **vii** gloriosi atque religiosi Regis & Imperatoris **Hludovici**, **xix** Kal. Julii. Facta est autem hæc traditio in loco, qui dicitur **Mimigernaford**. Denique **Hildegimo** simul ac **Gerfrido** Episcopis, huic **Asimigernafordensi**, illi **fortassis** tunc **Halberstaden**si, donata quadam pro **VVerthinen**si cenobio memorantur in hæc diplomate: Ego **Sigihard** tradidi parviculam hæreditatis meæ, quæ conjacet in villa **Fiscelaco**, in pago **Ruricgoa**, hoc est, de terra plenum **jornalem** tradidi ad **Reliquias** sancti **Salvatoris**, quæ collocata sunt in loco, qui dicitur **VVerthina**, in pago **Ruricgoa**, in Ducatu **Ripariorum**, ubi **Hildegimus** & **Gerfridus** Episcopi **Rectores** præesse videntur... Acta est autem die **1111** Id. Septemb. anno **vi** regnante Domino nostro **Hludovico** gloriosissimo Rege ac Imperatore.

quodam illi
Gerfrido
296.

§ VI B. Hildegimi Episcopatus. Helmenstadum urbs per S. Liudgerum munita, monasterium ac eodem illic fundatum: utrumque VVerthina olim subiectum.

30 **N**on est opera pretium, reliqua referre, quæ sub aliis, dein **VVerthinen**si monasterii præsidibus, **Ludgeri** consanguineis, donata sunt. **Hildegimus** hic præterire non oportuit; qui **Ludgeri** frater, peregrinationis **Romana** comes, secessus **Casinen**sis atque **Apostolicorum** deinde laborum socius fuit. Is, cum e vita excessit **Ludgerus**, **Catalaunensem** in **Gallia** Ecclesiam regebat, accusatusque est ad illius funus curandum. At deinceps & **VVerthinen**sis domus cum curasse res, ex jam dictis liquet, & primum **Halberstadiensem** Episcopum extitisse tradunt recentiores historiici cum **Krantzio**: sed assentiri huic non possumus, scribenti **Metrop.** lib. 1. c. 3, universum **xi** annos **Antistitem** fuisse, primum loco dicto **Salingstede**, postremo septem **Halberstadii**, quo **Angeli** moniti **Cathedram** transfulerat. Cum enim anno **DCCCXXVII**, **xix** Junii obierit, oportet eum anno **DCCCLXXVII** illic Episcopum fuisse factum. Atqui sic ante **Ludgerum** fratrem suum seniores ac magistros, infulis esset adnotus. Quid quod ambo in **Italia** tunc erant, neque adhuc **Carolo Magno** Regi innotuerant? Alioquin etsi **Halberstadiensis** Episcopatus nulla in triplici **Ludgeri** Vita, mentio extet; extat tamen in rhythmico poemate, a **E** quingentis annis & quod excurrit composito. In eo enim anonymus ille monachus **VVerthinen**sis **Litania** 2, de **Ludgeri** discipulis agens, ita scribit:

Hildegimus VVerthinen
hanc ad
moniam,

Episcopus
Catalaunensis,

deus Halberstadiensis,

Ita ut plurimis studeret discipulis
Omni semper mane lectionem dare.
Quos & erudiens ipse & instruens,
Per honestos mores duxit ad honores.
De quibus plurimi facti sunt Episcopi;
Suos sicut primus frater **Hildegimus**:
Qui in Ecclesia dudum luit aliqua,
Catalaunensi Præsul, sub **Remen**si:
Ubi dum degeret, & commissa regeter;
Et prosperitatem habuisse fratrem
Liudgerum cerneret, ut gentes converteret,
Quas de paganismo acquisivit Christo;
Et ipse monicus nimirum divinitus,
Ad **Norththuringensem** se committit gentem,
Ufos auxilio fratris & hospitio,
Manentis in loco, **Helmenstad** vocato:
Ubi sanctulum a ordinantes semina
Evangeliorum, in **Norththuringorum**
Jecerunt pectora, donec Dei gratia,
Fecit ibi fructum celos usque ductum.
Est Episcopium adhuc testimonium,
Quo incepit Sedem **Hildegimus** idem.
Qui quamvis **VVerthina** sit conditus corpore,
Halverstadis tamen sit Patronus, Amen.

qui exemplo
et auxilio
Ludgeri,

apud Nord-
thuringæ
prædixit

F

31 Idem Poeta **Litania** prima **Helmenstadis** meminit, hisce versibus:

Fundavit in super tria loca pariter,
Numero locorum, quo & populorum:
VVerthinam, **Helmenstad** monachis fundaverat,
De proprietate vel hæreditate,
Et Episcopium dictum Monasterium &c.
Ac paucis interjunctis:
Dixi non omnia **Liudgeri**, sed maxima,
Quia ejus culta sunt ubique multa.
Nam quotquot venerat Sanctus in provincias,
Semper Deo digna liquit ibi signa.
Plures ecclesias fecit, & familias,
In diversis locis Dominus convertit.
Condidit aliquam etiam claustricula,
Isthic Conversorum, illic Conversarum.

ubi Helmen-
stadense
cenobium
fundavit
Ludgerus,

Opera præstare videtur, quæ **Albertus Krantz** de **Helmenstadis** adificatione memorat l. 1. **Metrop.** c. 10, hic refert.

Quo

A quod cum gladio ferendus esset, sacrum Evangelii codicem capiti suo imposuerit, ut sub eo ictum percussoris acciperet, ejusque praesidium haberet in morte, ejus lectionem dilexerat in vita. *Hac ibi. VVetibinensis Vita S. Ludgeri, illud de S. Bonifacio opusculum, ab altero de Gregorii & Alberici Vita ita distinguitur.* Erat enim isdem S. Ludgerus in Scripturis sacris non mediocriter eruditus; quod in plerisque opusculis, quae ipso fecit, liquido apparet. Nam ea quae in passione Sancti Martiris Bonifacii de eo praetermissa noverat, primordia scilicet vitae ejus, adventum, atque ordinationem, pulcro sermone descripsit. Composuit & libellum de vita Sanctorum quondam Doctorum, venerabilium aequae Sacerdotum, Gregorii & Alberici; in quo vel ingenti ejus acumen vel eloquii splendor elucet. *An eas Ludgeri lucubrationes foverat, an unico illo libello de S. Gregorii Vita contineri innuat Rhythmicus ille Lecanentes sapiens a nobis citatus; merito addubites; nam ita scribit:*

Erat sanctissimus vir, ut saepe diximus,

In Scripturis sacris eruditus fatis:

Quod claret liquido in suo opusculo,

Scripto de praefatis Patribus beatis.

Nam beatissimus Martyr Bonifacius

Unde & quis erat, pulchre differebat.

Descripsit etiam per Divinam gratiam

Quomodo advenit, quanta bona egit:

Quod in Moguntia, quamvis pauper advena,

Metropolitanus factus sit praefatus;

Quod magisterio praefectus Gregorio,

Sibimet in Christo postmodum Magistro,

Cum multis aliis, quos vir magnus habuit

In discipulatu, sive comitatu.

Sed & Gregorii Vitam servi Domini,

Qui se nutrebat, intime scribebat:

Nam passionali libro Bonifacii

Cuncta erant ista prius praetermissa.

34 Perumenimvero trium harum Vitarum scriptores,

qui quae ad S. Ludgerum, ejusque in Werthina monasterium

pertinebant, universa diligenter congefferunt, scripta quae illius

enumerarunt; Epistola de canonizatione S. Svviberi, (qua

multorum manibus scribitur, quorundam etiam calculo probatur)ne verbo quidem unico meminerunt. Quippe cum ista

scriberent, nondum nota ea erat Epistola: sed postquam sub

nomine S. Marcellini confecta fuit Samili ejusdem Svviberi

Vita, ea quae Epistola, S. Ludgeri & Rixfridi Ep. Ultra-

jectini nomine, veluti ad fulciendam, quae tot fabulis confecta

erat, Vitam, excogitata fuerit; & ab uno eodemque forsasse

autore. Ac Vita quidem illa pluribus refutata est ad

diem primum Martii. De Epistola ut breviter agamus, pos-

sulari hic a nobis videretur. Quamquam qui libellum ejusdem

S. Ludgeri de Vita S. Gregorii Magistri sui legerit, & hanc

Epistolam vel medio (quod dicitur) oculo inspexerit, illico

immense esse inter illa discrimen deprehenderet. Est libelli stylus

suavis ac modestus, & suum sapiens sanctorum auctorem;

Epistola turgidus ac vaneus, rei nimirum, quae narratur, con-

gruens. Paucula velut intento digito commonstrabo. Pri-

imum Monasteriensis Ecclesiae Episcopus a Rixfrido Tra-

jectensi Episcopo compellatur Ludgerus, cum vix tertio post

ejus aetate seculo Minigardevordenis titulus exoleverit.

Illud tamen veri hujus Epistola auctoris aevi quadrat, quod

sub finem de S. Albrico scribit: Qui re ad Minigardevordem

prius, nunc vero Monasterium dictum, direxit Episcopum.

Enimvero aec aut circiter annis composita est hac de S.

Svviberi admirabili vita & canonizatione fabula; & ali-

quanto ante Monasterium dicebatur ea civitas, in qua S.

Ludgerus Episcopus fuit; quae prius, non Minigardevordem

tamen, ut habet ille auctor, sed Minigardevordem, vel Mi-

minigardum, aut Miminigardum, ut antea differtimus,

nuncupabatur. In eo autem sedulo idem hallucinatur,

quod Ludgerum ad eam urbem scribit Episcopum esse di-

rectum ab Albrico, qui, ut supra offendimus, an. dcccxxxiv

obit, quo fere tempore Ludgerus de Frisia a VVitthindo D
pulsus est, nec nisi decem Christi anno Episcopus est ordi-
natus, aliquando fortassis ante voluntate Caroli Regis do-
signatus. Quid, quod idem Rixfridus, gloriosum Al-
bricum sive Albertum, quantum Trajectensem Pontifi-
cem, scribit natione Anglicam, Eboracensis diocesis, &
consanguineum S. Svviberi Episcopi fuisse? Quid e-
nim illud sibi vult, Albricum, sive Albertum? aut quan-
do illa disjunctiva particula, sive, nititur, nisi cum longi
temporis intercapite, aut plurium auctorum discordi scriptu-
ra, jam dubitationem innoxia de conspiciamus? At
quoniam illo spacio Ludgerum Rixfridumve Albricum antecessi-
sit, ut non satis ejus nominis recordarentur? Ipsum vero Al-
bricum, quem natione Anglicum, & consanguineum S.
Svviberi Episcopi vocat Rixfridus; Alfridus c. 2. n. 36
Nepotem appellat Gregorii, quem constat, ipsum Lud-
geri testimonio, Francum natione extitisse, in illius ge-
nere Dagoberti Regis ortum.

35 S. Marcellinum, aequales omnes, aut illius aequi pro-
ximi scriptores Marchelimum appellant: sed cum jam sub
nomine Marcellini colatur, existimare licet, ut S. VVil-
brordo a S. Sergio Papa, Clementis impostum est nomen,
VVilfrido Bonifacii, ita & Marchelmo Marcellini, ne
quem fortassis durities Anglicani nominis offenderet. Sed
mirum esset ab eodem Ludgero in Vita S. Gregorii Marchel-
mum, in hac Epistola Marcellinum nuncupari. Attaurus
samen hanc de nomine quaestionem, de ipsorum viro quid di-
catur videmus. Alfridus Episcopus in Vita Ludgeri c. 2.
n. 14 S. Latvinum sive Lathvinum scribit a S. Gregorio ad
fluvium Isla missum, ut illic Christum predicaret in consi-
nio Francorum atque Saxonum. Et addit: Misit etiam
eam eo & Marchelimum servum Dei, de genere ortum
Anglorum, & a Sancto Episcopo VVilbrordo a pueritia
sanctis instructum moribus. *Alter Vita a Brovero edita
ais, de disse ei comitem & cooperatorem verbi Dei, servum
Domini Marchelimum, & ipsum ex Anglorum genere, a
S. VVilbrordo a pueritia nutritum. Ubi litteras huma-
nitatis satis illic combibit Marchelimum, Romam profectus
est ad veneranda limina Apostolorum, aliisque sancto loco
& sacrorum disciplinam ritusque condiscendos. Quae ante
ratione S. Gregorio ad S. Bonifacium Rome adhaesit, ita in
Gregorii Vita narrat S. Ludgerus: Sed etiam plura volu-
mina sanctarum Scripturarum, largiente Domino, illic
(Roma) acquisivit, & secum inde ad profectum proprium
discipulorumque suorum, non modico labore advenit do-
mum. Sed & pueros duos, cum consensu Magistrum (Bon-
facii scilicet) in discipulatum suum, Marchelimum vide-
licet & Marcwinum, de gente Anglorum, secum inde
adduxit. Ne quorum seniore Marchelmo, religiosissimum
& sancto viro, ut dignum est, donante Deo, suo loco
aliquid plenius dicam. Quod pueros vocat Marchelimum
& Marcwinum, id sic intelligendum videtur, ne de ipso
Gregorio idem scribit Ludgerus: Quo tempore in ejus
(Bonifacii nimirum) discipulatu. B. Gregorius, prece-
ptor meus, ab ineunte aetate fuerat nutritus; qui ann.
xiv vel xv agens si se adjunderat. Et paullo ante citans
Rhythmicus Poeta, quid sit in discipulatu accipere, ita
enonit: Cum multis aliis, quos vir magnus habuit in
discipulatu sive comitatu. Idem Ludgerus ita paullo post
Marchelmi meminit: Sed & hoc silentio minime regen-
dum est, quod Marchelmo venerabili viro narrante di-
dici, cujus superius memoriam feci.*

36 Hic est ergo ille Marchelmus, quem idem fingitur
Ludgerus in supposita illa epistola Marcellinum appella-
re, & socium S. Svviberi afferere: uti & Rixfridus conso-
ralem & confratrem SS. VVilbrordi & Svviberi cetero-
rumque Confratrum, cum quibus nimirum anno dccc
in Galliam ex Britannia venerit. Plura de eo sunt in illa
commemoria Epistola Ludgeri, illudque inter cetera rudi-
culum: Qui in vico Dockem, inquit, publice coram
Haddone, Thraaburgo, Henrico, Gerardo, Onone,
&

an quo de
eiuscripta
Ludgero
distinta
fuit a Vita
S. Gregorii

B

E

S. Marcellini
aut Angli

a S. VVilbrordo

Ultrasitini
ingitatus

Romam
profectus
est

F

a S. Grego-
rio c. 2. Ju-
nifario al-
finitur in
discipulo-
tatis

non comi-
tatum

Marcellini
autem dicitur
in Vita
epistola

Epistola de
Canoniza-
tione S.
Svviberi
aucta a S.
Ludgero
scripta

C

an ipse
Monasteri-
ensis Ep-
iscopus

(ut ante
monitum cum
hac Vita
epistola)

A & Adalgero, aliisque Fratribus, praeiit & praeiit
 tiavit Episcopatus honore me sublimandum, & popu-
 lis rudibus verba vitae ministraturum. Quae omnia for-
 titi sunt effectum, ut in praesentiarum cernis. At non
 hoc in Dockem publice coram pluribus praeiitavit; sed
 Ultrajecti ubi cum autumni tempore per tres menses do-
 ctina studio & conversationis vice suae praefecti Ludgerus, &
 post nocturnam psalmodiam & orationes speciales, in sola-
 rio ecclesiae Sancti Salvatoris membra quieti dare sole-
 ret; illis quadam nocte in somnis visus est sibi videre Abba-
 tem Gregorium, & audire mandantem ne se sequeretur, &
 dein ex loco eminentiori iactantem coram eo quasi membra
 na, & vestimentorum partes, dixisse: Collige ex eis acce-
 tos. Cumque congregasset ex eis tres cumulos, dixisse:
 Distribue ista bene in opere Domini, & ego tibi facis
 dabo; & signasse eum signaculo Crucis, & abesse-
 Cumque mane factum somnium retulisset Praeposito mona-
 sterii, Haddoni nomine, & ecclesiae Custodi sancti-
 cato Marchelmo, confestim ad huc Marchelmus
 Tres cumuli, quos congregasti, trium sunt guber-
 Bacula plebium, quibus adhuc Pastori te oportet prae-
 edere regimine. At ille dixit, Utinam in loco mihi credi-
 to aliquem Domino fructum perficiam. Haec istud fere
 verbis Alfridus Episcopus in eius Visa c. 3. Non ergo illi
 in Dockem publice praeiitavit Episcopatus suis; sed mystici
 somnii privata expositio Trajecti. Illud vero quale est,
 quod hic filius Ludgerus Marcellinum tradit SS. Ville-
 brandi & Svoiberti locum peregrinationis Apostolica, ab
 anno scilicet, quo ii in has partes venerant, dicit, fuisse,
 & ultra LXX annos evangelizando ferventer Christum,
 perfulisse paganos & gentilibus; cum tamen hanc prae-
 dicationem confites circa annum DCCCLXXX vel DCCCLXXXI acci-
 disse, post mortem S. Gregorii annis aliquot, quando Lud-
 gerus jam Sacerdos, sub Alfrico Episcopo, ab anno DCC-
 LXXIII, ad DCCCLXXXIV versatus in Frisia est, & quoniam
 nis per menses aliquot Ultrajecti. Demum eam visionem
 contigisse anno DCCCLXXX; ab anno DCC ad DCCCLXXX, non
 LXX anni, sed ultra LXXX conficietur.

37 Nunc ad ipsam canonizationis narrationem acce-
 damus. Appellatur cap. 1. Pippinus, Caroli Martelli
 filius, qui deinde Rex fuit, Dux Agrippinensis, Austris,
 Thuringiae, Neustriae, Burgundiae, Provinciae; ac totius
 Lotharingae. Verum quoniam praeterea, quis unquam
 Lotharingae nomen usurpavit eo tempore? Flaxis vocabu-
 lum illud, vel, ne quidam volunt, a Lothario Imperatore,
 Ludovici Pii F. vel potius a Lothario Rege, illius Lotharii
 Imp. filio, cujus demum regnum Carolus Calvus & Lu-
 dovicus Rex Germania, parvi ejus, partiti inter se sunt.
 Idem scriptor perperam Saxones & VVestphalos, ut diver-
 sos populos distinguit: qui error in Ludgerum cecidisse cre-
 di non potest. Neque enim ignorat, quod etiam exteris
 cognitum erat, Saxonicam omnem gentem in tres populos
 dividi, Ostfalos, Angrarios, VVestphalos; sequae Pasto-
 rem in parte Occidentali Saxonum constitutum, cujus
 parochiae Sedes est principalis in pago Sudergoe, in loco
 cujus vocabulum est Mimigernesford, ut scribit ejusdem
 Ecclesiae tertius Episcopus Alfridus in eius Visa lib. 1 c. 4.
 qui mox addit, eum accepto sacro Ordine pontificali,
 cum omni sagacitate & modestia gregi Saxonico sibi cre-
 ditae documenta salutis uberrime ministravisse. Quis enim
 erat grex ille Saxonicus, nisi VVestphalorum populus, in
 quo praecipuus Episcopatus est Monasteriensis, tunc Mimi-
 guesfordensis dictus. Idem hic scriptor tradit anno DCCX-
 LVIII, ac rursus DCCCLIX Saxones a Pippino potenter de-
 bellatos, immensa luce perstritos. Constat autem ex Egin-
 hardo aliisque Annalium Francicorum scriptoribus, priore
 anno in Bavariam cum valido exercitu movisse Pippinum
 & Tassilonem, villa Griffone, in Ducatum restituisse: se-
 quenti missis Romam Legatos ad Zachariam Papam de
 titulo regio consulendam; neque eo anno ante DCC, illum
 gessisse bellum legimus. Pergit fabulator, & venisse in Fran-

ciam Stephanum Papam scribit, ad opem contra Longobar-
 dos poscendam, anno DCCLV, rogatumque a Pippino, ut S.
 Svoibertum in Album Sanctorum referret, & cum ad S.
 Dionysium agrosset, mandasse Episcopis aliquot, ut acta
 ejus ac miracula examinarent: fuisse inter eos Hildegerum
 Coloniamensem Archiepiscopum, qui VVerdam profectus, offa
 S. Svoiberti cumulo exempta, in aliam pulcrum capfulam
 collocavit; diemque illum solenni deinceps apparatu celebra-
 ri iussit. Exigenda haec ad libellum Annalium, quia coe-
 taneis conscripti sunt, ideoque fidem certiores merentur.
 Eginhardus haec habet: Anno DCCLIII, (non DCCLV) Pi-
 pinus Rex cum magno exercitu Saxoniam ingressus est...
 in qua expeditione Hildegarus (sive Hildegerus) Archie-
 piscopus interfectus est... Eodem anno Stephanus Papa
 venit ad Pippinum Regem in villa, quae vocatur Carina-
 cus &c. Anno DCCLV Pippinus sacra unctione ad regia-
 dignitatis honorem consecravit, & eum eo duos filios
 Karolum & Katolomannum: mansitque hiberno tem-
 pore in Francia. Eadem habet Annals Tillam, Loise-
 liani, Bertiniani, Fuldenses, alijque. Sed nossum, nisi
 in hac Pseudoludgeri epistola; Hildegerus Martyr pro fide
 Christi effectus dicitur.

SVIII Alia in narratione Canonizationis S. Svoiberti;
 fragmenta.

37 Postremum S. Leonis III in Galliam iter, quando S.
 Svoibertum ab eo in Calixtum tabulas relaxari co-
 miniscuntur, ita commemorat Eginhardus anno DCCCLV.
 Imperator medio Septembris Coloniā venit, dimisso
 que exercitu, primo Aquasgrani, deinde Ardennam
 venit: & venationi cum indulgeret, Aquasgrani rever-
 sus est. Medio Novembri nuntiatum est ei, Leonem Pa-
 pam Natalem Domini secum celebrare velle, ubicum-
 que hoc contingere potuisset. Quem statim, misso ad S.
 Mauricium Karulo filio suo, honorifice suscipere iussit.
 Ipse ad Remorum civitatem obviam illi profectus est:
 ibique susceptum, primo Carisiacum villam, ubi Nata-
 lem Domini celebravit, deinde Aquasgrani perduxit,
 & donatum magnis muneribus, per Bajoriam ire volen-
 tem deduci fecit usque Ravennam. Causa adventus ejus
 hac erat. Perlatum fuerat ad Imperatorem astate prae-
 rita, Christi sanguinem in Mantua fuisse repertum. Pro-
 pter hoc misit ad Papam, petens ut huius famae veritatem
 inquireret. Qui accepta occasione exundi, primo in
 Longobardiam, quasi pro inquisitione praedicta profectus
 est; indeque arrepto itinere, subito ad Imperato-
 rem usque pervenit, mansitque apud illum dies
 octo; & sicut dictum est, Romam repedavit. Idem ha-
 bet Loiseliani Annales ac Bertiniani, aliique. Quid de
 his Epistola illius fabricator? Primum haec ait: Papa anno
 DCCCLV, cum magna solennitate suorum Cardinalium,
 Archiepiscoporum, Episcoporum, & Praelatorum ac Pri-
 matum, ad Imperatorem Carolum veniens, & ab eo-
 dem Imperatore imperialiter cum suis susceptus, inter
 multa pietatis suae opera, instantia ejusdem Serenissimi
 Imperatoris Regis, Aquisgrani in palatio dedicavit ec-
 clesiam perpetuae Virginis Mariae, donans eandem ec-
 clesiam multis indulgentiis. Deinde humili petitione
 & instantia venerabilis Patris Gerbaldi Episcopi Leo-
 diensis, consecravit Ecclesias gloriose Virginis Mariae
 tam in Tungris, quam in Visero: & Colonia Agrippi-
 nae, tam ad S. Martinum quam in Capitolio, altaria con-
 secravit. Et multa alia monasteria & altaria ac capellas
 per Alemanniam & Galliam consecravit, ubique multas
 indulgentias conferendo. Describit deinde iter VVerdam,
 & caeremonias Canonizationis, fere ut nunc in solenni
 Sanctorum Canonizatione Roma servari dicuntur. Ex-
 pendent alii, quo spectante ille tam ingens comitatus
 Cardinalium, Archiepiscoporum &c. An moris tunc fuerit
 eam multis Ecclesiis indulgentias conferendi? An ipsi In-
 dulgentiarum nomen tunc in ecclesia fuerit usurpatum hoc
 sensu? An usitatum fuerit illi solennes Canonizationum?

A Ego duo solum quaero, ad quae non arbitror posse quoniam eorum, qui & S. Suiberti Vitam a S. Adrethino scripserunt & historiam canonizationis a S. Ludgero mortuus inquit, respondere. Primum, qui puteris Sanctissimus Pontifex tanto spatio, quo apud Imperatorem fuit, olo videlicet diebus, tot loca tam diffusa, adire, tantas res exequi & tam laboriosas, ut est ecclesiarum ita multarum consecratio &c. Alterum, cum Natalem Domini celebras in Carisiaco cum eodem Imperatore, nec nisi olo diebus apud eum in Francia subsisteris; qua ratione fingi potest Prædie Nonas Septembris, post Domini Natalem mensis VII, dies XI, canonizationem illam celebrasse?

quidem
4 Septem-
bris

De alio
fugit
Pippinus
a. 755 Hu-
naldum Co-
mitem de
Angiers
Verda
professus;

39 Libet alia quædam velis per satiram adicere, ob- que exaggeratione tamen, ne nimium exerceat hac disputa- tio. Pippinus Rex c. 2 dicitur anno dccciv ordinale no- bilem Principem, armis strenuum, Hunaldum nomi- ne, Principem de Comitatu de Angiers, Capitaneum Christianorum in munitione VVerdensi. Duo hic miror, quod hic scriptor credi volueris S. Ludgerum ignorasse, utrum qua Gallie nunc Angers dicitur, Latine Andega- vum appellari. Comites vero seu Canguernenses An- degaveses, quorum antiquissima exest memoria, scribit Du Chesne circa annum dcccxx vixisse. Hunaldus porro in Francorum Annalibus unicus circa Pippini & Caroli Magni tempora reperitur, isque Dux Aquitania, & homo sceleratus, Andegavensis qui hic fingitur multum dissimilis. Quid de Conrado, Severini de VVesalia filio, dicamus? qui c. 32 quod lunaticus esset, propterea a Bononiensi studio do- mum reversus scribitur. Fatetur a cccc & sup. annis Bononia Jure Doctores celeberrimos floruisse: sed vel uni- cum cedat Joanni, qui ante annum dccc, imo vel mille- simum, ita universi studium Bononiense nominavit. Nihil enim miror, quod nomen Theodofii Junioris apud va- rios exat Privilegium, ubi Bononiensi datum, ut dicitur, Romæ in Capitolio anno Domini Nativitatis cccc- xxxiii, die 12 Maji: quasi eo anno Roma fueris Theodo- sius, vel tunc consuetudo fueris numerandi annos a Domi- nica Incarnatione. Illud absurdum, quod adfuisse dicitur Concilio, in quo id concessum privilegium, Celestinus Pa- pa, jam antea præcedenti, VII Id. Aprilis vita functus; itemque Baldunus Flandrensis Comes, Legatus Ludovi- ci Francia Regis; & Gualterius Pictaviensis, Philippi An- glia Regis: qui sunt ejusmodi, ut qui rejellere ea volueris, explodendum se ipsum præbiturus sit is, qui vel leviter hi- storias attingunt. Quis enim sunt Flandria Comites? Quis ea ætate Francia Rex Ludovicus? Quis Anglia Philip- pus, qui nullus unquam fuit ante Philippum II Hispania Regem, maritum Maria, filia Henrici VIII? Recitat hoc Privilegium Ferdinandus Ugolinus Italia sacra c. 2. col. 9. & Jacobus Adidandorpine Academicum celebratum L. 4. p. 3, qui illud tamen anno ccccxxxiii 9 Maji datum ait. At ne legisse quidem auctor hujus Epistola, S. Ludgeri Vitam videtur. Nam aliquin sub ejus personam diceret in Prologo hoc: Pro grandi famo lecto frequenter incom- bo. Qui etiam pridie obitus, quamvis jam ab aliquanto tempore, ut tradit de eo Alfridus in ejus Vita, corporis molestia depressus, doctus diversis in oppidis publice præ- dicavit, Cœfeldia & Billerbeck, ac quæ in hoc etiam adifi- jam celebravit. Neque erat, ut superius deduxi Vita ejus Chronologia ostendimus, adeo grandævus, ut præfata sen- tio, nisi gravior accederet infirmitas, lecto incumbere de- beret, minxxv annos natus.

quidem a
studio Bo-
noniensi
circa annum
301 rever-
tus;

ut ab aliis
impossibile
refertur il-
li in Acadе-
mia origi-

alia Tine
S. Ludgeri
reputand.

merito sa-
bella Hen-
rici.

B in Francorum Annalibus unicus circa Pippini & Caroli Magni tempora reperitur, isque Dux Aquitania, & homo sceleratus, Andegavensis qui hic fingitur multum dissimilis. Quid de Conrado, Severini de VVesalia filio, dicamus? qui c. 32 quod lunaticus esset, propterea a Bononiensi studio do- mum reversus scribitur. Fatetur a cccc & sup. annis Bononia Jure Doctores celeberrimos floruisse: sed vel uni- cum cedat Joanni, qui ante annum dccc, imo vel mille- simum, ita universi studium Bononiense nominavit. Nihil enim miror, quod nomen Theodofii Junioris apud va- rios exat Privilegium, ubi Bononiensi datum, ut dicitur, Romæ in Capitolio anno Domini Nativitatis cccc- xxxiii, die 12 Maji: quasi eo anno Roma fueris Theodo- sius, vel tunc consuetudo fueris numerandi annos a Domi- nica Incarnatione. Illud absurdum, quod adfuisse dicitur Concilio, in quo id concessum privilegium, Celestinus Pa- pa, jam antea præcedenti, VII Id. Aprilis vita functus; itemque Baldunus Flandrensis Comes, Legatus Ludovi- ci Francia Regis; & Gualterius Pictaviensis, Philippi An- glia Regis: qui sunt ejusmodi, ut qui rejellere ea volueris, explodendum se ipsum præbiturus sit is, qui vel leviter hi- storias attingunt. Quis enim sunt Flandria Comites? Quis ea ætate Francia Rex Ludovicus? Quis Anglia Philip- pus, qui nullus unquam fuit ante Philippum II Hispania Regem, maritum Maria, filia Henrici VIII? Recitat hoc Privilegium Ferdinandus Ugolinus Italia sacra c. 2. col. 9. & Jacobus Adidandorpine Academicum celebratum L. 4. p. 3, qui illud tamen anno ccccxxxiii 9 Maji datum ait. At ne legisse quidem auctor hujus Epistola, S. Ludgeri Vitam videtur. Nam aliquin sub ejus personam diceret in Prologo hoc: Pro grandi famo lecto frequenter incom- bo. Qui etiam pridie obitus, quamvis jam ab aliquanto tempore, ut tradit de eo Alfridus in ejus Vita, corporis molestia depressus, doctus diversis in oppidis publice præ- dicavit, Cœfeldia & Billerbeck, ac quæ in hoc etiam adifi- jam celebravit. Neque erat, ut superius deduxi Vita ejus Chronologia ostendimus, adeo grandævus, ut præfata sen- tio, nisi gravior accederet infirmitas, lecto incumbere de- beret, minxxv annos natus.

40 De hac controversia Brouverus in Notis ad Vitam S. Ludgeri c. 3 ita scribit: De Epistola S. Ludgeri, quæ de levatione S. Suiberti, sanctitatis approbatione, Legatus Papa in Franciam adventu, apud Suriam to- 2. extat, esse agere adducor ut censeam, ne publici jam usui ædificationi receptis manus afferre videat; chara- cter tamen ipse ditionis, & narrationis modus non ex- perat sanctitatem, Epistolam illam facile ream penagane monasteria possidit, insuper habita præteritione

tituli. Hanc Brouverus sententiam, subinde licet pro- B nuntiam, ita innotuit anno MDCLIX approbavit Illustri- simus & Reverendissimus D. Josephus Maria Sanfelicius Apostolica Sedis ad Germania inferioris provincias tractat Rhenicum postulat Legari a Latere Nuntius, cujus epi- stola exemplum, digna profecto illius summa traditione, mihi ab Eximio viro S. Th. in Academia Columnensi Do- ctore, ad quem ea erat scripta, communicatam, hic attre- xam. Itaque tunc scribebat.

ut scilicet Or-
communi-
ca/pra
a Josepho
Maria San-
felicio.

41 Revocabam ad animum hisce diebus in meo otio Quæsitum eruditissimi D. P. nupera P. V. auditum, im- minente S. Thomæ in Album Sanctorum relati solenni- tate; An scilicet alia quam S. Suiberti canonizatio, a Leone Papa III, octavo sæculo Caesaris-Insula celebrata, circa illa tempora occurreret? Sane cum curiosius scrutari in tanta celebritatis cupido incesceret, evolutis Ecclesiastica vetustatis rudibus, fateri cogor cum P. Brouvero Epistolam illam, quæ S. Ludgero tribuitur de vita S. Suiberti, apocryphum redolere, ex multiplici argumento. Collatis enim historis, sæculis, ac ritibus, plurim ibi observavi, quæ a recentiori scriptore retracta ad antiquiores Kalendas videntur. Commemoratur pluries Indulgentias speciales a Leone concessas festum diem co-

ad Indul-
gentias præ-
ter moven-
das tem-
poris afferas.

lentibus, aut ecclesiam visitantibus S. Suiberti: quod tunc temporis alibi non legitur; quandoquidem Indul- gentiarum usum, hodie in Ecclesia frequentem, non comperio ante Urbanum II, qui anno mxxxvi profici- scentibus ad expeditionem Hierosolymitanam Indulgentias seu Penitentiarum aliter species relaxationem concessit. Licet harum institutum (diversimode tamen) ab ipsis Ecclesiis incunabulis vignerit; nempe per libellum martyrum, durante Ecclesiæ persecutione, teste S. Cy- priano ac Tertulliano. Deinde per redemptionem peni- tentiarum juxta antiquos Canones Burchardi, Ivonis, & Romanum Penitentiale. Cetera omitto, ne ob mate- ria vastitatem nimis expatiemur. Narrat etiam S. Suiberti miraculum de puero lunatico sanato, quem a Bo- noniensi studio pater revocaverat; cum non multo ante Gregorium IX studium liberalium artium ita floverint Bononiæ, ut ex longinquis regionibus eo conflueret ju- ventus. Rursus describit assistentes summo Pontifici Car- dinales, Archiepiscopos, Episcopos; primo loco Cardi- nalibus assignato, præter illorum saculorum morem, in quibus diplomata Pontificia tertio loco Cardinales collocat. Solennem veroritur Canonizationis primo servatam fuisse in S. Hugone Episcopo Gratianopolitano ab Innocentio II, postmodum in S. Bernardo ab Alexan- dro III, docent ipse Bullæ Pontificiæ. Ante enim duo-

ut Scidunus
Bononiensis
quod rever-
tus;

decimum sæculum non ita anguste Sanctorum catalogo inferebatur, qui sancte vixerant; sed facultate indulta a Sede Apostolica supra sanctificandi corpus altare eri- gendi in eoque celebrandi; hoc peracto Canonizationis satisfactum erat, ut perhibent Petrus Damianus in fine Vitæ S. Romualdi, & Baronius ad annum mxxvi i, asse- rentes hunc ritum tunc usu receptum. Hoc ille eruditif- simus Amfites. Eadem scripsit Joannes Morinus Dissensu ab eadem l. 10 de Administratione Sacramenti Penitentia, c. 20. & alia præfata tractavit, quæ consilio vix assigera- mus de ritu Canonizationis augustiore quam S. Ludgeri auctor viget; deique Cardinalibus ante ceteros Amfites re- latis: deinde notat, Francos ab scriptore illo hypaboli- mo Francigenas appellari; quod nomen tunc inusitatum; licet Historicis Prætorum sub terro summari scribentibus frequens. Dumque pronuntiat undique rimofam esse hi- storiam istam, & fabellis veritatis altius facere.

ut Scidunus
Bononiensis
quod rever-
tus;

IX An S. Ludgerus monachus fueris? Nomen in Fa- lis monasticis & aliis.

E Radice hoc argumentum pertrahat Brouverus in Notis ad S. Ludgeri Vitam: neque tamen innotat punctum concedas, si quis liquet. Verba ejus adnumerato. Hujus auctor

Negat
Krantzius.

Auctor quæstio, inquit, Albertus Krantzus est; qui in Metropoli sua lib. 1. cap. 5, controversum esse meminit, num. S. Benedicti familiam, an Clericorum secutus sit, qui institutione Canonica vivunt. At ipse huc vadit, ut monachum fuisse, sibi persuaderi nolit; tum quia carniæ esu non abstinuerit; tum quia habitum ejus familiaris deseruerit, utrumque præter morem & institutionem S. Benedicti. Porro Trithemius diserte, nec semel, monachum S. Benedicti, monasterii Beneventani fuisse pronuntiat: quia inibi cum fratre Hildigrino diutius commoratum, ex actis vitæ didicerat. Sed eadem ratione, cur non Ultrajectini monasterii, in quo sub Gregorio Abbate & præceptore adolevit; vel Eboracensis in Anglia, ubi sub Alcuino gravioribus disciplinis eruditus est, monachus fuisse dicatur? Sane Krantzi rationes, non tam plausum merentur, quam ejus crisis. Viros enim Apostolicos, & perfectioris Ordinis Episcopos meminisse debuit, ut ita loquar, cum Juris-Consultis, familia exire per adoptionem, & in gentem venire ac nomen Ecclesiæ sponzæ, cui annullo pronubo, maritandi sistuntur. Ceterum, etsi educatio Sancti Ludgeri & convictus assiduus in monasteriorum gymnasiis, & gremio quasi monachorum exitisse deprehendatur; diserte tamen ejus vitæ scriptores monachi, ab hoc vitæ genere eum absolvere maluerunt, cum ajunt, Cucullum non gestasse, quia regularem numquam professionem fecisset; sed sub Canonico habitu, monachorum perfecte vitam implexisse. Id quod in ejusdem argumenti capite, hujus nostræ editionis, non legi certum est: ubi superstitiosas vestium vilitates tantum non amasse, perhibetur. Ego quidem amplius hic deliberandum existimo. Et simile forte reperias hic aliquid, quale de S. Ansgario Bremensi Episcopo & Apostolici spiritus viro legitur; qui monachus ex Corbeja nova Saxonie prodicens, Bremæ Congregationem sanctorum virorum instituit, qui, ut Adamus memorie prodidit, habitu quidem usi Canonico, Regula vivebant monastica, genere quodam vitæ miscellaneo medioque. Et animadversione digna hæc verba sunt: In Trajecto monasterio tonsuratus, ac, Tonsura ibidem accepta. Quod attonitionis genus per incisionem capilli, vel ablatam cesariem, priscis monasterii ritibus, abdicati sæculi argumentum aut symbolon fuit. Hæc Broverius, & paucula alia in medio allata ad confirmandam, quæ asserbat; nos ut proposito nostro minime necessaria omisimus.

V. Verbi-
gratia in
vita, sa-
tentur cu-
cultum non
gestasse, nec
fuisse pro-
fessionem.Broverius
videtur
dubitare.Sæpe
erratum
Krantzii,
in actis Be-
neventani
in Francia.Et arguitur
monachum
fuisse, quod
Canonicis
latius pro-
fuerit.Canonicos
Monachos
deinde
instituit
V. Verbi-
gratia
Helmstadii
mona-
chorum.

43 Dissimulavit autem Krantzii duplex erratum; primum quod Ludgerum e Franciæ monasterio, cui nomen Beneventum, a Carolo Magno evocatum scribat: alterum, quod tacite assentiri videatur negantibus monachum fuisse, propterea quod Canonicis regendis præfatus ab Rege Carolis, in Lutofano videlicet monasterio Canonicorum. Poterat enim hoc monasterium tam monachus regere quam Canonicus; cum ei a rege offerretur, non ut cogeretur istis Canonicis inter assidue commorari, eorumque in omnibus instituto sese accommodare; sed ut reditibus, qui aliendis illis Canonicis, sacris procurandis, inopibus pro more sublevandis, superessent, interiret ad sumptus, qui, ad tolerandos vitæ Apostolica labores & alia ad Dei gloriam curanda, necessarij forent. Nam & Nivelense sanctimonialium Virginum canobium illi obtulit, quod tamen sapienter recusavit. Ita S. Ansgario Torboltanam cellam sive monasterium donavit Ludovicus Pius, ut inde se suosque Hamburgi & in Aquilonariis expeditionibus sustentaret, ut dictum est 111 Februarii in Prolog. ad ejus vitam § 5. Quod fecisse Ansgarium memoratur, ut ex monacho Episcopus, institueret tamen collegium Canonicorum, idem alij ante eum fecere, ut S. Amandus, qui nunc monachorum carnis instituta, nunc Canonicorum, prout opportunius ad Dei gloriam propagandam fore perspiciebatur. Ita ipse Ludgerus VVerrhine & Helmstadii monachos, & Mimigardarda honestum construxit mona-

Tom. III. Mart.

sterium, sub Regula Canonica Christi famulantium, D ut habet Altridas Vita ejus lib. 1. cap. 4. num. 27. Illa vero band magnum pondus habent, quibus probare nititur Broverius videri monachum fuisse, quod in Trajecto monasterio tonsuratus dicatur; quod tonsuram ibidem accepisse. Neque enim soli monachi tonsuram accipiunt, sed quicumque sacris Ecclesiæ ministeriis se addicunt quique in Christi transeunt sortem, quod ipsum Clericorum nomen significat. Utrum autem cum in Anglia Alcuino Magistro operam dedit, habitum monasticum assumpserit; an Canonicum sive Clericalem retinuerit, nos latet. Scribit certe Alfridus lib. 1. cap. 2. num. 13, quando altera vice reversus ex Anglia: fuisse Patri Gregorio & ceteris tanto tunc digniorem & acceptiorem, quanto fuit & monasticis eruditionibus illustrior. Cum Casimirschano vixit satis certum videtur monachico tunc vestitu usum. Adspiciatur conjectura nostra Litantes VVerrhinenfis, qui sic canit:

Sancto consilio cum filii habito,
Permiserunt eum conversari secum:
Cucullam sumere, non tamen promittere
Observationem ejus regularem.

Deinde Litania tertia ista canit:

Erat, ut diximus, Ludgerus doctissimus,
Quidquid & docebat, prius faciebat:
Hos verbis corrigens, hos exemplis dirigens,
Sanctitatis piam informavit viam.
Unde & merito meruit a Domino,
Idem disciplina esse, qui doctrina:
Quamvis cessaverit indui, quem induit,
Cucullæ vestitu, monachorum ritu:
Nam hoc indutus est, sicut ante dictum est,
Pro experimento tantum vestimento.
Nec hujus Regulæ ullam observantiam
Fecerat promissum, ut in hac est scriptum.

44 Merito tamen, etiam si habitum non gestasset, anni-
versariam ejus solennitatem celebrant Benedictini, cum ita
Ordinem ipsorum dilexerit exornarique, & in primario
Ordinis canobio duos annos & dimidium inter monachos
monachus habitavit. Itæcum Martyrologio Benedictino ad
vii Kal. April. inscriptis Hugo Menardus: In Verdena
depositio S. Ludgeri, primi Monasteriensis Episcopi, qui
Saxonibus Evangelium prædicavit. Arnoldus VVion, ex
quo illa sumpsit Menardus, addit: & sanctitate plenus
quievit in Domino. Sed quod in Notis dicas Krantzium
scribere lib. 2. Saxonia cap. 14, Ludgerum Hadriani Papæ
exhortatione in Monte Casino vitam monasticam profes-
sum; non satis accurata videtur legis locum Krantzii,
qui sic habet: VVillehadus Romam cum Ludgero adiit,
ubi sanctissimi Papæ Hadriani consolatione relevati,
Ludgerus ad professionem Ordinis S. Benedicti in mon-
tem Cassinum; VVillehadus in Galliam ad sepulcrum
Sancti repedavit Willebrordi. In istis Notis ait VVion,
fuisse monachum sancti Salvatoris Trajecti sub Grego-
rio Abbate: satis confidenter; cum adhuc ambiguum sit,
fuerintne Trajecti monachi, an, ut a Ludgero Mimigar-
darda institutos diximus, qui sub Regula Canonica
Christo famularentur. Gravius hallucinatur idem VVion
lib. 2. Ligni Vita cap. 47, ubi ait fuisse Monachum pri-
mum S. Salvatoris Trajecti, deinde Cassinensem, post
Beneventanum. Fuit enim vero Casini monachus, saltem
probationis & addiscenda disciplina monastica causa, sub
Theodemaro Abbate, consanguineo suo: atque illud est
monasterium, quod quidam Beneventanum vocant; situm
nempe in diocesi tunc Ducis Beneventani.

45 Insigni quoque elogio cum decoras hoc die Gabriel
Bucellinus in Menol. Benedictino: sunt tamen novi pau-
culi, quos emaculati oportet; ut quod post VVerdenam cano-
bium a Ludgero edificatum, eodem deinceps loco, Episco-
patu VVerdensi condito, & primū ipsum Episcopum, &
principem a morte Patronum adoptatum dicas; ita VVer-
shinam sive VVerdenam, celebre monasterium Ord. S. Bene-

H h h 3

disti,

in Anglia
monachi
eruditioni-
bus exen-
tue:E
Cassinum
gestavit
aliquando
postea de po-
fuit.err. Regula,
obstantia
promissum.S. Ludgeri
Martyro-
logio. Men-
ardus. Non
distinguit
inscriptum.Errata
quodam
V. Vion.Gabr. Bu-
cellini.

A dilige Ludgero condidit, cum Verda sive Ferda confunderet, qua urbs est Episcopalis, ad Alleram amnem, qui infra eam Vilmgi miscetur: ac neque hujus Episcopus fuit S. Ludgerus, neque ad hunc illa quidquam pertinet. Alter natus est, quod qua nullo obijt Billebecca S. Ludgerus, admirabile lumen Carolo Magno & Alcinio Magistro, ceteri ingenti provinciarum intervallo distitis, conspectum scribat. Conspectum certe Carolo, qui Aquisgranis tunc erat, unde circiter xxx horarum itinere distat Billebecca, satis quidem idoneo intervallo, ut videri lumen inde non posset, nisi permagnum, aut in comitatum usque regionem alte elevatum; illa tamen nimium amplificari videtur distantia, qua ingenti provinciarum intervallo metienda dicatur. Quod adfuisse Carolo, lumen illud spectanti, Alcinium scribas, refutatione non eget, cum quinque fere annis ante Ludgerum obijt is memoratur. Habet tamen aliquam hic error excusationem, quod a duobus Vita Ludgeri scriptoribus manavit: sed non ab Alifrido, qui precipuus. Denique S. Ludgeri hoc die agi festum, & monachum eum Benedictinum in monasterio Beneventano fuisse affirmat Trithemius lib. 3 de viris illust. ejusdem Ord. cap. 196. At lib. 4 cap. 87, de eo scribit: Divino oraculo sanctus pronuntiat legatur, existens adhuc in utero matris suae. Quod nos nusquam legimus, sed solum, quod ex iis, qua matri pregnantis evenere, prasagire licuit, qua sanctimonia futura esset proles, quam utero gestabas. In Diplomate quidem supra citatis Abbas saepenumero appellatur, non quod esset consuetoriam Abbas inauguratus, sed quia ei cenobio fundando & ordinando praeerat. Ita S. Gregorium Magistrum suum, Episcopum Ultrajectensem postea Episcopali administratorem, quod Clericorum aut monachorum ibidem eorum regeres, ipsius Abbatem appellat Ludgerus.

Trithemius.

Quomodo
Pater dicitur?

B At Canonici Ludgerum adscribit Constantinus Gbinus in Natalibus SS. Canonorum cum luculento elogio: sed hac de illo minus proprie. In sua patria, in oppido, quod Werdena dicitur, monasterium & ecclesiam construxit. Hoc quidem in possessione sua fundavit S. Ludgerus monasterium, in pago seu districtu Francorum Ripuariorum; cum ceteroquin patria illi Frisia esset. Nec potest quis, in qua provincia fundos aliquos possidet, continuo eam suam patriam nuncupare. Neque in oppido Werdena monasterium construxit, sed convenis juxta monasterium sedem sibi locantibus, sensim oppidum conluit. Plurima alia Martyrologia cum Romano hoc die depositionem S. Ludgeri consignatam habent. Et cum primis quod sub nomine venerabilis Bedae Presbyteri (qui novem annis ante Ludgerum natum mortuus est) passim protrahitur: tum MSS. Trevirensis S. Martini, Clericorum S. Hieronymi Ultrajecti, Ecclesiae S. Gualdri Brunellis, item monasterii S. Laurentii Leodii, MS. Florarium & cum iis Molanus & Grevin in Additionibus ad Usuardum, Galestinus, Felcius, Camifius. Fuit agi de S. Ludgero in Natalib. SS. Belgii

Causa
Regularis,
alii adfert,
pau.in pluribus
alibi Marti-
riis, adfert,
pau.

C idem Molanus, in eo tamen corrigendus, quod cum eo Roman scribas profectum esse Albricum Episcopum, VVickindo Frisiam populante; cum ille in calum abierit, priusquam in Italiam abires Ludgerus: fortassis VVillehadum Episcopum voluit scribere. Non praefuisse tunc (quod is ibidem ait) Sedi Apostolica Leonem III sed Adrianum antea probavimus. Idem de Leone Papa adito scribit Franciscus Haras, atque anno demum DCCXCV Roman profectum esse Ludgerum. Recenset breviter in Fastis Belgicis Ludgeri aila Amherini Mirans, ejusque vita elogium contexie, a nostra aliquantulum discrepantem, neque enim vel Vitam ab Alifrido scriptam videras, vel quas citavimus donationum tabulas. Andreas Saussajus in Martyrol. Gallie. elogium quoque illius contexie: sed existimasse videtur, unicum illum tunc fuisse Saxonum Episcopum. In Matricula Carthusiae Ultrajectina in pergameno olim scripta ad hunc diem ista leguntur: Ludgeri Episcopi & confessoris Patroni Ecclesiae in Leonem, qui fuit de sociis B. Gregorii Trajectensis Episcopi. Est Leonen celebris pagus ad Vechtram fluvium Amstelodamum inter & Ultrajectum.

D 47 Accipimus a viro antiquitatis Ecclesiasticae, aman- sissimo & curioso indagatore litteras an. MDCLIX scriptas: in quibus inter alia scribit, se triduo fuisse in Werdenensi Abbacia, in Rurx ripa pulcherrime sita, ibique honorasse S. Ludgeri corpus arx maximae impositum, & sub hac inspexisse cryptam, & in ea locutum, in quo olim anteelevationem jacuit sacrum corpus, quod tempore belli Svevo-Hassici magna cum cautela fuit adservatum: quando & ipsam oppidum mirabili modo ab hostibus, qui occupatum tenebant, fuit liberatum. Catalogum Abbatum edidit Bucelinus par. 2 Germania sacra, apud quem ultimus est Henricus Ducker, Hugonis de Assindia, anno MDCLVI defuncti, successoris solenniter inauguratus MDCLVIII, & postmodum totius Congregationis Brunfeldensis per Germaniam Praefectus anno MDCLIV electus, praefuit una monasterio sive praepositura Helmstedensi in Ducatu Brunsvicensi, ab hoc VVerdenensi monasterio & Abbate dependenti.

Qua in fluvio
incorpora S.
Ludgeri, &
VVerdenen-
se monaste-
rium hoc
tempore
conficitur.

V I T A

Auctore Alifrido Episcopo.

ex tribus codicibus MSS.

PROLOGUS AUCTORIS.

Alfridus gratia Dei Episcopus, carissimis Fratribus & Monachis, in cenobio sancti Salvatoris & sancti Patris Ludgeri Domino servientibus, in Christo salutem.

Alfridus
rogatus a
P. crebri-
mo scribit
hanc vitam

Petitioni vestrae idcirco consensum praebui, quia caritati vestrae nihil denegare potui. Postulatis igitur crebris precibus, ut de Vita sancti Patris Ludgeri aliquid a conferbere juberem, quatenus tam veneranda illius exempla multis ad adificationem proficerent. Ad quod studiosum opus peragendum quamvis imparem me esse & scientia debilem scirem; tamen caritate cogente animum ad illud scribendum appuli, quia nefas putabam tanti viri latere virtutes, cum B. Gregorii ad indagationem sacri verbi socius dicat: Sunt nonnulli, quos ad amorem patriae caelestis plus exempla quam praedicamenta succedunt. Fit vero plerumque in audientis animo duplex adjutorium in exemplis Patrum, &c. Exemplum etiam & actus S. Ludgeri ideo plene comprehendere nequeo, quia non ea visu sed auditu didici, illis adstantibus, qui ab infantia illum noverant atque ab eo eruditi fuerant, Hildigrimo scilicet Episcopo fratre ejus, & Gerfrido Episcopo nepote ejus; sed & sanctimoniali femina Heriburga germana ejus, nec non & venerabilibus ejus Presbyteris Altuberto, Atingo, & Thiatbaldo b. Vir- tatibus igitur multis atque signis; quae per illum Dominus operatus est, per negligentiam praetermissis; ea sola huic libello inscribi feci, quae una vobiscum aut visu deprehendi aut facta certe cognovi.

Pref. ad
lib. Dialog.mode res
narrat, but
but it.

a. Egoipsum Badicenses, Conscribere: & infra, inscripti, pro, inscribi feci.

b. De omnibus, ac praesertim tribus primis satis altum in commentario.

c. Ita loquitur idem Alifridus lib. 5 cap. 1 num. 1. Stylo alligari fecimus, quoniam ab eodem sancto viro facta recolimus.

L I B E R I.

C A P U T I.

S. Ludgeri prosapia illustris.

Vitam Sancti Ludgeri scripturus, ratum du- xi altius repetendum, ut quibus in hoc saeculo sit parentibus editus, evolam. Fuit in diebus a Radbodi Regis Fresonum, vir quidam nobilis in ea gente, b VVrsilingus nomine, cognomento Ado: qui

a
b

A qui quamvis fidem sanctæ Trinitatis necdum sciret; erat tamen adjutor pauperum, ac defensor oppressorum, in judicioque justus. Sed quia gens illa eo tempore in errore infidelitatis erat excæcata, multa multi injusta a Rege crudeli & ab ejus ministris fuerant perpeffi: alios enim Rex idem insidiando necaverat, & hereditates illorum possidebat; alios vero extra terminos effugabat, & nihilominus ipsorum sibi hereditates vendicabat. Sed vir præfatus se minime subrahens, quo minus veritatem coram Rege & ejus Principibus defenderet; nullius personam, in judicando juste & amplectendo veritatem, respiciebat. Qua de re contigit, ut magnas a Rege crudeli insidias pateretur, ita ut jubere illum callide interficere, & facultates suas tolli. Quod lethale consilium, illi continuo unus ex Consiliariis Regis nuntius re curavit, eo quod a pluribus diligeretur.

3 Tunc VVrsingus una cum conjuge sua & Adalgarde, & filio suo, quem habebant, Nothgrimo nomine, & cum paucis domesticis suis occulte & fugiens, ad Ducem Francorum, nomine Grimoldum, pervenit. Qui benigne ab eodem Duce susceptus, habitavit in regione Francorum, & imbutus fide Catholica, Baptismi consecutus est gratiam, una cum conjuge sua & filio, ad domum reliquis. Post præfati vero Ducis obitum, singuli Duces Francorum venerabilem VVrsingum honoratum beneficiis retinuerunt secum: uxor vero ejus in peregrinatione genuit ei filium alterum, nomine Thiadgrimum, & filias novem, & defuncta obiit in pace; non & sex filiz ejus in virginitate ab hac luce subtrahæ sunt. Pater igitur filios duos cum filiabus tribus, quæ remanserant, cum timore Domini nutrens, servavit castitatem suam reliquum tempus vite sue.

4 His ita gestis, Rex Radbodus infirmari cepit, infirmitate quæ & mortuus est, & sex annis continuis antedictæ mortis suæ paullatim transiit dolorem: cepitque regnum suum deficere, regnum quoque Francorum augmentando proficere. Infirmatus autem, misit ad virum memoratum VVrsingum, postulans ut ad se rediret, recepturus hereditatem suam: insuper & alia multa se daturum ei spondit, si pacem secum tenere voluisset. Sed vir Catholicus precibus ejus non adquevit.

5 Iterum autem Radbodus misit ad eum, postulans ut si ipse venire noluisse, saltem filium suum ad se mitteret, & juravit se ei daturum quicquid sibi promiserat. Igitur VVrsingus tandem precibus victus, misit ad eum filiam suam juniorem: quem ille benigne suscipiens, fecit honorifice habitare secum, & restituit ei hereditatem patris. Ipse tamen Pater cum seniore & filio & filiabus habitavit in regione Francorum usque ad obitum Radbodi.

6 Contigit autem Pippinum Ducem Francorum de hac luce migrasse, & filium ejus Carolum regno potiri patris, qui multas gentes sceptris adiecit Francorum, inter quas etiam cum triumpho gloria Friesiam, extincto Radbodo, paterno addidit imperio: in qua tunc gente i S. VVillibrordus positus est prædicator, sedesque ei Episcopalis in Trajecto Castello delegata est, sicut in libello de vita ipsius VVillibrordi scriptum legitur. Dedit igitur Carolus memorato VVrsingo & beneficium in consinio Friesonum, & direxit eum ad patriam suam causa fidei roborandæ. Qui veniens, accepta hereditate propria, habitavit in loco, qui dicitur i Suabina juxta Trajectum, & cepit esse adjutor S. VVillibrordi, cum filiis & propinquis suis, in quibuscumque potuerat. Diligebat eum S. VVillibrordus valde, eo quod esset vir bonus, & plenus fide, & acceptabilis universæ plebi, & castitatem servans.

7 Nothgrimus igitur filius ejus senior duxit uxorem fidelem: similiter & filiz tres cum timore Domini conjugio copulata sunt, vivente patre. Habuitque progenies illa magnam familiaritatem cum S. VVillibrordo, nec non & cum S. Bonifacio, qui post eum pariter illis Doctor

serenus illuxit, quoad usque pro fide Christi martyrio coronatus spiritum reddidit Domino, in pago m Astrache, in loco qui n Doccinga vocatur, sicut & de illo scripta testantur. Post obitum vero patris Thiadgrimus, junior filius memorati VVrsingi, duxit uxorem, nomine Liaburg, filiam cujuldam p Nothradi & Adelburgæ; quæ videlicet Adelburg pridem suos duos germanos fratres Sancto commendavit Episcopo VVillibrordo, de quo superius diximus, Domino nutriendos: quorum major VVillibrach q, minor autem Thidbraht vocabatur; qui etiam primi omnium gentis Friesonum Clericatus acceperunt Officium. Horum prior in Levitatum oblie gradu: junior non pervenit ad gradum; sed ita in juventute de hac luce migrabat.

8 Memorata Liaburg cum nata esset, habebat aviam gentilem, matrem videlicet patris sui, abrenuntiantem omnino fidei Catholicæ: quæ non nominanda in furorem conversa, eo quod prænominata conjunx filias tantum genuisset & filium viventem non haberet; misit lictores, qui raperent eandem filiam, tunc natam, de sinu matris, & necarent priusquam lac fogeret matris: quia sic erat r mos Paganorum, ut si filium aut filiam necare voluissent, absque cibo terrento necarentur. Lictores autem, sicut illis fuerat imperatum, rapuerunt eam; & portavit illam unum mancipium ad sculam aqua plenam, cupiens in eam aquam ipsam immergere, ut vitam finiret. Sed miro Omnipotentis dono actum est, ut puella, quæ necdum suxerat ubera matris extensis brachiis suis, utraque manu apprehenderet marginem sculæ, retinens ne mergeretur. Hanc ergo sortitudinem tenerrime puellæ ex divina credimus adæm prædestinatione; eo quod ex ea duo Episcopi fuissent oriundi, Sanctus videlicet Liudgerus, & Hildigrimus; ceterorumque Episcoporum genitricis futura. In hac igitur colluctatione mirabili, juxta misericordis Dei dispositionem, supervenit vicina mulier, & misericordia mox eripuit puellam de manu præfati mancipii, curritque cum ea ad domum suam; & claudens post se ostium, pervenit ad cubiculum in quo erat mel, & misit ex melle illo in os juvenculæ, quæ statim sorbuit illud. Venerunt interea prædicti carnifices jussa Domine suæ expletari: dominabatur enim illa furibunda in tota domo filii sui. Mulier autem quæ infantem rapuerat, occurrentibus dixit, mel comedisce puellam; & simul ostendit eis illam adhuc labia sua lingentem; & propter hoc illicitum erat juxta morem gentilium necare illam. Tunc lictores dimiserunt eam: & mulier, quæ eam rapuerat, occulto nutritrix illam mittendo, lac per cornu in os ejus. Mater quoque occulto misit ad eam nutricem puellæ asserentem quæ necessaria fuerant; quoad usque præfata ferox illa vitam finiret. Et tunc demum accepit mater filiam suam nutriendam. Sed de his ista sufficiant.

9 His ita gestis, Rex Radbodus infirmari cepit, infirmitate quæ & mortuus est, & sex annis continuis antedictæ mortis suæ paullatim transiit dolorem: cepitque regnum suum deficere, regnum quoque Francorum augmentando proficere. Infirmatus autem, misit ad virum memoratum VVrsingum, postulans ut ad se rediret, recepturus hereditatem suam: insuper & alia multa se daturum ei spondit, si pacem secum tenere voluisset. Sed vir Catholicus precibus ejus non adquevit.

a Radbodi frequens mentio est in historiis Francorum: de illo consule Vitam S. Vulfraani Archiepiscopi Sumanst 20 Martii.

b Alibi Wirringus, Worringus, Wirringus appellatur a Cincinnius Werisungum vocat.

c MS. Rostendorffii, Adelarde.

d Vita altera apud Bononiam patria offugatum & in Franciam pulsus dicit.

e Alibi Grimoldus: sapius Grimoaldus. Pater filius Pippini Herballi, & Thudensdam filiam Radbodi uxorem habuit; cum quo ad visitandum Pippinum patrem agrotantem venisset, a Ruggario Friesensi in basilica S. Lamberti preceptus est, ipso quo pater obiit anno 714.

f Alibi Thietgrimus, Thitgrimus, Tiazgrimus.

g MS. Budic. addit. sciens perfidiam ejus sibi non esse cantam.

h Obiit Radbodus an. 719 sed non, quod scribit Cincinnius cap. 21, annis 6 ante avium areobutis; quippe qui annis 716 Columiam usque exercitum duxerit & cum Carolo Martello confinaret. Neque (quod idem ait) a Pippino principe ejusdem & Friesa in Pessislandia delinquit obitusque.

15. VII.

VVrsingus
avus S.
Ludgeri
in Vita de
senior.

a Radbodo
tyrannus
clam suffus
occidit.

fugit in
Franciam
ubi bapti-
zatus.

f
ex liberis
suis p
educat.

a Radbodo
tyrannus
in pacem.

c
radbodo
tyrannus
in pacem.

ipso a Caro-
lo Martello
in Friesiam
Francis
subingre-
ssum revol-
tatur.

avus S.
VVillibror-
di cum suo
fuit.

ad hoc bi
S. Bonifa-
cium.

Liaburgis
Ludgeri
mater, ut
nata iustia
necari.

E.

miro modo
servata.

ex clam
marita.

Auct. ALFRED. EP. *A* i S. V. Pallebrordi Vitam scripsit Alwinus: duodam Novembris, ex qua hic quodam totidem verbis Alsfredus citat. *K* Id est, administrationem publicam, ut exponis Cincinimus: aut certe fundum aliquod.

4) In *rhynchonica Visa* (nisi mendum sit ab incuria scribentis)
Squalina dicatur, in MS Budis. *Squalina*.

in Alibi & rectius Oosterriche. Vira S. Bonifacii S. VVille-

in Badem Vita per S. Ludgerum: ad ultimam vero Dock-
Kingam villulam marcyrii sui sanguine confeceris. *Hac mune in-
gus oppidum est Dockum d. Aum. Vita rhythmica de S. Bonifa-
cio ita habet: Est occisus Dodingge Frefanz loco, nomine hoc
noto.*

o *Vita rhythmica* Liefburch; alibi Liefburgis dicitur: in
M.S. Budic. Liefburch.

■ *Cinnamomum Nothradum* *var.*: aliud M. S. Nothardum.

M. S. Bodie, Willebrath & Dierbrath.

Antiquae Frisorum Leges a Sirbrando Siccauma edita, mo

sem hunc Tit. s. qui est de hominibus, qui sine compositione

C A P U T II.

S. Ludgeri *nativitas*, *Studia Ultrapetiti & Eboraci*,
Dianconensis, *Daventria* *recondita* *ecclesia*,
corpus S. Leuini *inventum*.

Mater pro
sanctis
viter lesa

7-10-68
11:00 AM
Page 8

[illegible]

Intervista
 di cura a
 Gregorio

At Cleveland

7 **N**unc etiam, quia de S. Ludgero loqui inchoavimus, libuit de eo iterum replicare sermonem: Cum venisset autem Thiadgrimus pater eius de quodam itinere, & mater ejus pragnans esset vicinaque parvui, gestans in utero eundem futurum Episcopum audito quod vir ejus veniret, immoderate gaudens, properavit ad eum; & offenso pede corruit, intravique palus per latus ejus, & ablata est mortua; ita ut nullus putaret, vel eam vitæ præsentis restituendam, vel filium quem gestavit in utero. Sed miserante divina clementia revixit spiritus ejus, & bene fuerat curata: in puero quoque post paucos dies ædito nulla læsionis apparuit macula. Baptizatus autem accepit vocabulum Ludgerus: qui statim ut ambulare & loqui poterat, cœpit colligere pelliculas & cortices arborum, quibus ad luminaria uti solemus, & quicquid tale invenire poterat. Iudentibusque pueris aliis, ipse consuit sibi de illis collectionibus quasi libellos: cumque invenisset sibi liquorem cum b. fistucis, imitabatur scribentes, & offerebat nutrici suæ quasi utiles libros custodiendos. Et cum ei quis diceret; Quid fecisti hodie? dixit se per totum diem aut componere libros, aut scribere, aut etiam legere. Cumque iterum interrogaretur: Quia te docuit respondens ait: Deus me docuit. Meditabatur autem in tenera ætate, quod postea devotus implevit.

8 Post hæc etiam auctus majori gratia, rogavit parentes, ut se alicui viro Dei committerent erudiendum. At illi cum essent benigni, glorificaverunt Deum, videntes intentionem juvenis, commendaveruntque eum viro venerabili Gregorio discipulo & successori S. Bonifacii Martyris, Domino nutriendum: qui libenter eum suscepit; & comperta sagacitate pueri, studiose illum erudiebat. Crevit itaque Lindgerus proficiens in timore Domini; & deposito seculari habitu, in Trajecto monasterio totum se contulit ad studium artis spiritualis. Erant autem in illa schola Gregorii & alii condiscipuli nobiles & prudentes; e quibus alii Episcopi postea ex-

Aliterunt, alii in minoribus gradibus Doctores Ecclesiæ. D-
rum: apud quos idem Ludgerus in magno habebatur
affectu, eo quod esset vir miræ mansuetudinis, vultu
hilaris, non tamen facilis in risu, & in omnibus acti-
bus prudentiam com temperantia amplectens: erat enim
assiduus medicator Scripturæ divinæ, & ejus præcipua
quæ ad laudem Dei & ad doctrinam pertinebat Catholi-
cam: pro quibus & a venerabili Magistro quasi filius
unicus diligebatur.

9. Venit interea vir quidam venerabilis de terra Anglorum, & Alabrecht nomine, ad Abbatem Gregorium; cupiens Domino cooperante plebi partisillius in doctrina prodesse; erant enim rudes in fide. Quem Abbas Gregorius libenter suscepit; & comperito quod esset vir bonus & doctus, suasse sibi Coepiscopus fieret: non enim fuerat idem Gregorius ad gradum Episcopalem ordinatus, sed presbyterii perseveravit in gradu. Virigitur prudens Alubertus ad hæc: Ut scias, inquit, me cum licentia & consilio Episcopi mei huc transmeare, mitte mecum Fratres fideles ad terram de qua egressus sum ad Episcopum meum, ut ab eo ordinet ego & illi: tali enim modo consensum præbeo. Quod Abbas Gregorius libenter audiens, direxit eum, & cum eo Liudgerum aliumque Fratrem fortiore ætate, Sigibodum nomine, ad Episcopum, de quo Alubertus dixerat: quicumdem Alubertum ordinavit Episcopum, & Sigibodum Presbyterum, Liudgerum Diaconem; & manserunt illic anno uno. & Alcuinus etiam illo in loco tunc Magister erat, qui postea temporibus Caroli s. Junioris in Turonis & in Francia Magistristerum exercuit; cui statim vir prudens Liudgerus sedulo jungebatur, hauriendo ab eo spiritalia dogmata. Post anni vero circulum revertentes, qui missi erant, Domino gubernante pervenerunt ad Abbatem Gregorium; qui benigne suscepit eos, gavisus valde in adventu eorum; & mansit cum eo Alubertus collaborans in opere Domini.

To Liudgerus igitur cupiens saturare se prælibati dulcedine favi, petit ab Abbate Gregorio licentiam redeundi ad Magistrum Alchuinum. Quod ille moleste suscipiens, fieri renuit. Noluic tamen consistare petentem, sed blandis sermonibus cepit compescere eum. Cumque se cerneret nullis objectionibus illum a sua intentione revocare posse, arcessito patre illius, postulavit ut conaretur revocare eum a cupito itinere. Sed studiosus Levita instanter in suo voto permansit. Tunc Gregorius, & parentes ejusdem Liudgeri quandoque precibus victi, direxerunt eum ad præfatum Magistrum Eboracæ civitatis Anglorum; præbentes quæ illiopus erant in via: quem Magister Illustris Alchuinus cum magno suscepit gaudio. Susceptus itaque Liudgerus, erat consuetum more omnibus carus, eo quod esset ornatus moribus bonis & studiis sanctis: & mansit ibi annis tribus & mensibus sex, proficiens in doctrinæ studio. Cupiebat enim ibidem diutius in sancto manere studio; sed non fuerat concessa facultas: quia egredientibus civibus illis ad bellum contra inimicos suos, contigit, ut per rixam interficeretur filius cujusdam Comitiss ipsius provincie a Fresone quodam negotiatore: & idcirco Fresones festinaverunt egredi de regione Anglorum, timentes iram propinquorum interfecti juvenis. Tunc Alchuinus necessitate compulsus direxit Liudgerum cum præfatis negotiatoribus: misit etiam cum eo & Diaconem suum, nomine g Putul, timens ne amore discendi, aliam regionis illius civitatem adiret, & pro ultione prædicti juvenis aliquas pateretur insidias: dicebat enim, potius se velle mori, quam ut filius suus dilectus illic quicquam pateretur lethalis mali. Directus itaque Liudgerus prospero cursu, pervenit ad patriam suam, bene instructus, habens

A bene fecum copiam librorum: eratque Patri Gregorio & ceteris tanto tunc dignior & acceptior, quanto fuit & in monasticis eruditionibus illustrior. Diaconus vero qui venerat cum eo, juxta dispositionem Magistri Alcuini, nactus benedictionibus, perrexit Romam; iterum reversurus: qui etiam postea cum Alcuino venit in Galliam in ordine Presbyterii.

11 Dum talia gerebantur, venit quidam Presbyter sanctus & doctus, nomine Liaswinus de terra Anglorum ad Abbatem Gregorium, dicens sibi Domino terribiliter trina admonitione fuisse preceptum, ut in confinio Francorum atque Saxonum, secus fluvium Isia, plebi in doctrina proficisci deberet; rogavitque, ut ad locum illum se perducere juberet, & ad fluvium sibi a Domino prænominatum. Tunc Gregorius, eo quod locus idem ad parochiam suam pertineret, benigne eum illuc dirigere studuit; agens gratias Pastori summo, eo quod visitaret plebem suam. Misit etiam cum eo & Marchelmum servum Dei, de genere ortum Anglorum, & a sancto Episcopo Villibrordo a pueritia sanctis instructum moribus, ut eum praeponeret

ad Isiam
predicand.

B populo. Suscepit ergo Presbyter Liaswinus a matrona quadam Averhilda nomine, a ceterisque fidelibus, seminabat documenta salutis, & rigabat tanta mentium. Fecerunt autem ei Oratorium in Occidentali parte praefati fluminis, in loco qui Hualpa vocatur.

Oratoriu-
m aucto-
ritate sua
edificavit.

quod ex-
pau a Sa-
xibus

restitu-
it. Oratoriu-
m.

Itaque cum
fiam magis
difficili m-
diter Lud-
gerus.

et f. Albricus
Ab.

Quod corpus
S. Luthgeri
repperit ab eo
admonitus.

12 Post hac etiam edificaverunt ei ecclesiam in litore Orientali ejusdem fluminis, in loco, cujus vocabulum est Daventre. Cumque ad eam populus Viri sancti doctrinam conflueret; Saxones, qui eo tempore pagani fuscabantur ritibus, in furorem conversi, collecto exercitu effugerunt Christianos ab illis locis, & ecclesiam combusserunt igni. Tunc vir Domini Liaswinus reversus ad Abbatem, postulabat consolationem a Domino. Sedato igitur tumultu, reversisque praedonibus in sua, vir Dei Liaswinus reedificavit ecclesiam quae fuerat combusta, & more solito non cessabat documenta salutis impendere regi, quoadusque Pastori summo dilectam redderet animam; & defunctus, in eadem est ecclesia sepultus.

16 Post S. Liaswini obitum, iterum impii Saxones vastaverunt locum illum, & sacerdotem ecclesiae, corpusque ejus per tres dies quaesierunt, nec invenire poterunt. Sed & Abbas Gregorius migravit ad Dominum: & suscepit eam Pastoralem Albricus nepos ejus, qui venerabilem Liudgerum cum magno diligebat affectu, atque cum ita allocutus est, dicens: Nunc, quia Frater meus dilectissimus es, peto ut desiderium meum impleas: locus enim, in quo Sanctus Domini Liaswinus Presbyter, quem nosti, in opere Domini usque ad mortem persistendo laboravit, ubi sacrum ejus corpus sepultura tegitur, in solitudinem est reductus. Quam ob rem peto, ut eum restaurare studeas, & super corpus Sancti ecclesiam reedifices.

13 Dei igitur factus, Liudgerus, Magistri iussis obtemperans, quaevis in loco prænominato corpus Sancti, & non invenit; sed tamen intra spatium loci, quo paravit illud esse, cepit construere ecclesiam. Cumque posuisset bases, & parietes conaretur erigere, apparuit ei Sacerdos Domini Liaswinus in somnis, dicens: Frater dilectissime Liudgere, bene fecisti restaurando Dei templum jam dudum deletum a Gentilibus. Sed & corpus meum, quod quaesisti, invenies sub Australi, quem crexisti, pariete humanum. Liudgerus igitur mane, Domini laudibus expletis, invenit corpus Sancti in loco sibi in visione praedicto: & collecta multitudine societateque bases ejusdem edificii in partem Australem; & ita per ecclesiam

collegit sepulcrum viri Dei. Perfecta est itaque ipsa ecclesia & consecrata, quae namquam deinceps a Gentibus fuit contaminata; sed in loco illo per servum suum Liaswinum Dominus virtutes multas operatur usque in hodiernum diem: ubi etiam nunc canobium est Canonicoz Domino famulantium.

AUGT.
AUTERI-
DO EP.
ubi dicitur
ita miran-
la.

a Cincinnius cap. 3. baptizatum a B. Villibrordo, & a B. Ida de sacro fonte levatum fuisse: quod tunc cum recta chronologia potest subsistere, cum prior aliquis annis ante mortem fuisse quam natus sit Liudgerus, qui junior est Ida, qua cultus a. Septemb.

b M. S. Budicenses f. 112. Vita apud Bravonium cum soluta & nigro quolibet liquore.

c Ita etiam scribitur in Vita rhyemica: alii Alabertum vocant. M. S. Budic. Adelbertum; Cincinnius Albricum, & perpetuam eundem credit, qui S. Gregorio successit.

d M. S. Budicenses, Sigibaldum.

e Vitam ejus ab auctore corvo scriptam dubitamus ex Maji. Vita apud Bravonium indicat locum in quo scholam famulus magister tenebat, fuisse Eboracum civitatem, alii Eboracum vel Eburacum, vulgo York.

f Respectu autem cognationis Martelli, quem Alcuinus in Vita S. Villibrordi Carolum antiquum vocat: sed neque gloucester deinde nomenclatura dicitur ex Magnis.

g M. S. Budic. Buthil.

h Idem addit: quem acceperat Roma cum licentia Abbatis sui.

i Hic est S. Luthgerus, qui alibi Lippertus appellatur & Wini; vita ejus auctore Hugbaldus Elanensis monacho extat apud Surinm 12. Novembri.

k Apud Hugbaldum & vulgo Marcellinus dicitur: de quo multa fabulosa in Vita S. Wicberti sub illius nomine confusa. Collato 16. Julii.

l Idem Hugbaldus Abachildam vocat: M. S. Budic. Evenhildam, Jacobus Rivius lib. 1. hist. Daventr. Abrachildam, Vita rhyemica Vorhildam: ita enim ait.

Profectus igitur Liefwinus suscipitur

A Verhilda, bona primigena matrona.

m Vita eadem Hualpa, M. S. Budic. Walpa: non Walpa dicitur hanc spatio ab urbe.

n De hac urbe qua vulgo Daventreia, Belgis Droneris olim 27. Febr. ad cap. Vita B. Joannis Gorienensis ab Episcopo memoratur Trajectensis seu Darentensis urbis Pontifex.

o Pallius ergo Joannes de BeKa & alii quidam Ultrajectinorum rerum scriptores, qui S. Albricum natione Anglum faciunt, cum esset Gregorius regis Francorum ortus sanguis: de quibus non in diatriba de urbis Dagoberti auctore, sed ante hunc totum 3. ad genealogicum regis stirpis schema. Coluntur autem S. Gregorius 23. Augusti, S. Albricus 14. Novembri.

p In Vita apud Bravonium dicitur Liudgerus, infra ecclesiam, honorabilem Sancto Dei posuisse sepulcrum: quod Cincinnius occasione dedit se amplificandi: eodem in templo digno cum honore excellens collocavit.

CAPUT III.

S. Liudgeri sacerdotium; labores apostolici in Frisia, hac a VVistekindo variata, in Italiam secessus.

14. POST hac misit Albricus Liudgerum, & cum eo alios servos Dei, ut destruerent fana deorum & varias culturas idolorum in gente Fresonum. At illi iusta complentes, attulerunt ei thesaurum magnum, quem in delubris invenerant: ex quo Imperator Carolus duas partes acceperat, tertiam vero partem praecepit Albrico ad usus recipere suos. Albricus autem cum in Colonia civitate gradum accepisset Episcopalem, fecit & Liudgerum secum presbyterum percipere gradum, & constituit eum Doctorem Ecclesiae in pago Ostrach, in loco ubi S. Bonifacius est coronatus Martyrio: divisitque idem Albricus annum in distributiones quatuor, ita ut in Trajecto monasterio prae ceteris praepositis ipse in tempore vernali in doctrina studio & Sanctae conversationis praesideret Fratribus menses tres. Deinde post eum in aetate Adelger Presbyter in vice sua menses tres, post hunc Liudgerus Presbyter menses tres, deinde in hyeme Thiadbraht Presbyter menses tres.

Luthgerus
Frisiam
fana ever-
sit.

Et Sacer-
dos, de Tra-
jecto Frisi-
am.

15 Liudgerus igitur in ordine vicis suae nocturnis

Anis temporibus post psalmodiam, & orationes speciales, quas semper amaverat, in solario ecclesie sancti Salvatoris, quam S. Villibrordus construxerat, membra quieti dare solebat: ubi ei nocte quadam venerabilis

Abbas Gregorius per visionem apparuit, dicens: Frater Liudger, sequere me. Quem dum sequeretur, ascendit ipse in locum eminentiorem; iactavitque coram eo particulatim quasi membranz & vestimentorum partes, & dixit: Collige ex eis acervos. Cumque congregasset ex eis tres cumulos, dixit ei: Distribue ista bene in opere Domini, & ego tibi satis dabo. Et signavit eum signaculo Crucis, & abcessit. Cumque mane facto somnium retulisset Prapósito monasterii,

Haddoni nomine, & ecclesie Custodi sanctitate prædito Marchelmo, cuius superius memoriam feci, confestim ad hæc Marchelmus, ea quæ postea rei probavit eventus, extorsus est, dicens: Tres cumuli, quos congregasti, trium sunt gubernacula plebium; quibus adhuc pastoralis te oportet præesse regimine. At ille, dixit: Utinam in loco mihi credito aliquem Domino fructum perficiam. Hic etiam Liudgerus qualiter in gente Fresonum opatum evangelizandi exercuisset

officium, & semina vitæ, superna gratiæ rore irrigante, in agris multorum cordium ad eius predicationem uberissime pullulassent, testis sunt usque hodie populi regionis ejusdem, quos ad veritatis agnitionem a prisco revocavit errore: testis quoque ecclesie, quas per loca singula construxit: testis & Deo famulancium congregationes, quas aliquibus adunavit in locis.

16 Cui etiam testimonium perhibuit quidam Alchunni discipulus, verbis Heroicis talia mandans:

Frater, amore Dei cognato dulcor omni,
Et consanguineis merito pretiosior ipsis,
Liudger amate mihi, Christi te gratia salvet:
Vive tuæ gentis Fresonum clara columna,
Presbyter occiduis laudabilis Orbis in oris,
Doctus & eloquio prudens, & mente profundus,
Ipse gradum meritis ornas, & moribus almis:
Ut puer in senibus humili de corde ministras,
Ut germanus agis cunctis æqualibus ævo,
Utque parens pueris vitæ documenta rependis:
In melius crescendo, mei memor esto Sacerdos,
In precibusque tuis commendes, quæso, Tonanti,
His brevibus vatem, qui te laudavit in odis,
Cui teretis baculi pro tali carmine donum
Munificus tribuas. Fors hæc mercedula vati
Concordat modico, felix sine fine valeo.

17 Versus Alchuvini de ecclesia S. Liudgeri.

Hic Pater egregius meritis Bonifacius almis:
Cum sociis pariter fundebat sanguinis undam,
Inclitea martyrii fumentes stemmata sacri.
Terra beata nimis, Sanctorum sanguine dives.
Transvolat hinc victor miles ad præmia cæli,
Ultima cespitibus istis vestigia linquens.
Suadeo quapropter curvato poplite supplex,
Tu quicumque legis, terris his oscula fige.
Spes tibi magna fiat, lacrymas ascendere cælum
Hinc potuisse tuas, fultas patronibus istis.
Hic manet ille cruor cuncto pretiosior auro,
Membræque cælesti rore hic perfusa quiescunt.
Adjuvat hinc Paulus Doctor, Bonifacius inde,
Hæc illis quando constat simul aula dicata.

18 Cumque vir Dei Liudgerus in eadem regione annis fere septem in doctrinæ studio persisteret; consurrexit radix sceleris VVidukind Dux Saxonum, eatenus gentiliū, qui evertit Fresones a via Dei, combussitque ecclesias, & expulit Dei famulos, & usque ad e Fleo fluvium fecit Fresones Christi fidem

relinquere, & immolare idolis juxta morem erroris pristini. Sed & Albricus Episcopus in ipsa perversa commotione de hac luce migravit. Tunc Liudgerus necessitate compulsus deseruit partes illas, & disposita turba discipulorum, duos ex eis secum assumens, Hildgrimum scilicet germanum ejus & Gerbertum, qui cognominabatur Castus, perrexit Romam; & inde progrediens ad pervenit ad monasterium S. Benedicti in regno Beneventino: & illic in sancta conversatione consistentes, didicit regulam ejusdem sancti Patris Benedicti. Erat enim cupiens in hereditate sua cenobium construere monachorum; quod ita postea Domino opitulante factum est in loco, qui vocatur VVerthina.

a Apud Broverum Thladbertus dicitur: & Adelgerus, qui hic Adelger.

b Ea nimirum quam in Ostergea extruxerat, in loco martyris S. Bonifacii & sociorum ejus.

c Rhenus ad dextram per fossam Drusianam defluit, primo angustus & sui similis, etiam in missa fluvio amne; post riu-
pis longe & late recedensibus, jam non amnis, inquit Pompo-
nii Mela lib. 3. cap. 2. sed ingens lacus ubi campos implevit
Flevo dicitur, ejusdemque nominis insulam amplexus; sit
iterum arduum iterumque fluxus emittitur: autem autem cum
liquam paludum, illoque peragum perfractis, aggeribus bau-
pi Oceanus, mare est Austrum, vulgo de Snyder-ree: de quo
multa ejus regionis scriptores. Nobis satis est ostendisse, ubi
fuerit lacus, quem Flevom sive Fleum dicebant, quidam etiam
Flethanem quique in M.S. Bodis. Fleon. Fleha fluxus apud Bro-
verum, a VVerthina sibi Flea appellatur.

d Adriano non Leone Pontificatum gerente.

e Minds perite Asia apud Broverum. Exiens autem de
Roma Beneventum petiit: restat cetera, ut in monasterio S.
Benedicti beati Ordinis conspicere disciplinam: etenim Pater
illius monasterii genere sibi propinquus erat: Theodorum vidi-
lice, quemadmodum Vita Metrice testatur his verbis,
ibat ad monachos in Casino positos.

Monte Benedicti, Inter Sanctos scripti:

Hic bano omnes Theodorum nomine,
Incepit nepotem Liudgerus Abbatem.

CAPUT IV.

S. Liudgeri Episcopus, conversus ab eo Foscreslandia.

19 Post duos igitur annos, & 4 menses sex reversus

est ad patriam suam, & pervenit ejus fama ad aures gloriosi Regis Caroli, qui constituit eum Doctorem in gente Fresonum ab Orientali parte fluminis Labeki super pagos quinque, quorum hæc sunt vocabula, Hugmerthi, Hunulga, Fivilga, Emilga, Fediruga; & unam insulam, quæ dicitur Bant. Ipse vero cura solerti gregi sibi credito studuit ministrare fluenti doctrinæ Domini, sana destruere, & omnis erroris pristini ablucere sordes. Curavit quoque ulterius doctrinæ dirivare flumina; & consilio ab Imperatore accepto, transfretavit in confinio Fresonum atque Denorum ad quamdam insulam, quæ a nomine Dei sui sancti Fosete d Foscreslandie est appellata. Cui cum navigando appropinquasset, tenens in manu sua Crucem, & ad Dominum preces cum laudibus fundens, viderunt qui in ea navi erant, caliginem tenebrosam de eadem insula egredientem, qua recedente magna in ea persistit serenitas. Tunc vir Dei ait: Videus qualiter per misericordiam Dei effugatus est inimicus, qui prius caligine præoccupaverat insulam hanc? Pervenientes autem ad eandem insulam, destruxit ejusdem Fosetis sana quæ illuc facere construxit, & pro eis Christi fabricavit ecclesiam. Cumque habitatores terræ illius fide Christi imbueret, baptizavicos cum invocatione sanctæ Trinitatis in fonte, qui ibi ebulliebat, in quo S. Villibrordus prius homines tres baptizaverat: a quo etiam fonte nemo illorum prius haurire aquam, nisi tacens, præsumebat. Cujusdam etiam Principis eorum filium, Landricum nomine, accepit a fonte; quem sacris litteris imbutum ordinavit

in Roman.
d
e
exinde Ca-
sanam.

forma in
fama doc-
tur a S. Greg.
Berro.

interpretan-
tur S. Liud-
gerum.

regnum in
Foscreslan-
dia factum.

Adrianum et
Leone Pontificem
etiam Augusti
autem.

Reversus in
patriam S.
pauli Foscres-
landie.

Foscres-
landia fuit
denominata
Crucis &
Foscres.
d

aliud Al-
chunni de ec-
clesia S. Liudgeri.

locus cum
veritas.

Foscreslan-
dia fuit
denominata.

Capitulum
in fonte S.
Villibrordi.

A ordinavit Presbyterum; qui multis annis genti Fresonum in doctrinâ praeiit studio. Tunc iterum operante maligno, ab Orientalibus Fresonibus nox infidelitatis magnâ fuerat exorta: cujus mali Huno & Cilrad fuerunt Principes; & combustæ sunt ecclesiæ, servique Dei repulsi. Sed radiante sole iustitiæ, effugatae sunt tenebræ graffantis erroris; ita ut post anni circulum S. Ludgerus cum suis priscâ consuetudine fiducialiter plebi illi pabula fidei administrare non desisteret; & Domino opitulante in ea, quam tunc receperant, perseverarent fides.

10 Interea per dispositionem misericordis Dei Saxonum conversi sunt ad Dominum, & Rex Carolus eundem virum Dei Ludgerum Pastorem in parte Occidentali Saxonum constituit: cujus parochia Sedes est principalis in pago g Sudergoe, in loco cuius vocabulum est Mimigerneford, ubi Domino ipse honestum construxit monasterium, sub Regula Canonica Christo famulantium. Itaque more solito cum omni aviditate & sollicitudine radibus Saxonum populis studebat in doctrinâ prodesse: eretisque idololatriæ spinis, Verbum Dei diligenter per loca singula ferere, ecclesiâs construere, & per eos singulos ordinare Presbyteros, quos Verbi Dei cooperatores venerabiles sibi ipse nutriverat. Cupiebat igitur in cæpro Evangelizandi opere multis subvenire gentibus, sed tamen Pontificalem gradum humiliter declinare: idcirco suos frequenter petiit alumnos, ut aliqui ex eis pro eo Episcopalem susciperet Ordinem. Cui cum b Hildibaldus Archiepiscopus persuaderet, ut Episcopus ordinari debuisset, illud Apostolicum ei respondit, dicens: Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. At ille, ut erat humilis & viro Dei amicissimus, cum gemitu dixit, hoc in se minime fuisse completum. Tandem consensu omnium superatus & magis Dei dispositione coactus acquievit; ne plurimorum consilio, imo Dei voluntati pertinaciter inobediens esse videretur.

11 Accepto itaque sacro Ordine Pontificali, cum omni sagacitate & modestia gregi Saxonico sibi credito documenta salutis uberrime ministravit; quoad usque Domino largiente, ad perfectam illos perduceret fidem. Illis etiam quinque pagellis, quos in Friesland ad agnitionem veræ & individuae Trinitatis de gentilitate perduxerat, eo quod prius non haberent Episcopum, simili modo pontificali præerat regimine: sed & successores ejus utraque loca pro una parochia postea semper habuerunt. Dedit quoque ei Rex Carolus in regno Francorum, in pago Brachante, in loco qui i Lotusa vocatur, monasterium S. Petri gubernandum, cum omnibus adjacentibus suis ecclesiis & villulis. Tunc adimpletum est somnium, quod ei vir Dei Marchelmus prius fuerat interpretatus de collectione trium cumulorum, significantium trium gubernacula plebium.

a Eosdem sex menses etiam habet Vita per VVortbinienses scripta: omittuntur in ea quæ apud Breverum est.

b Hic esse videtur, qui alibi Lavica & Laubacus, vulgo, ut putat Cornelius Kempius in descript. Frisia lib. 1. cap. 6 dicitur de Lauviers: Cincinnio cap. 17. Laurika seu Labika.

c De his Aila apud Breverum: His quoque temporibus Orientalis Frisii quinque pagi (Vortbinienses nomina exprimunt Huhmerk, Humulga, Fuoilga, Emilga, Federiga: quæ Cincinnio sunt Hugemerzee, Hunulegoa, Punilgoa, Emilgoa, Federgoa) cum una insula quæ dicitur Bant (In M.S. Bodie, Bacth visio forte amanuensis) Francorum regno se subdiderunt, promittentes fidem Christianam se susceperunt, si erudiendis eis aliquis daretur; cujus loqualem intelligere possent. Porro Imperator hoc gratanter accipiens, Ludgero opus illud commendavit.

d Agens de Festis, lant Alcuini & Theofridus in Vita S. Williberti 7 Novembri: eaque referunt de fonte & in eo Baptizatis, quæ hic Alefridus ipse fore Alcuini verbis, & alia addunt de sacris bonis pascuque: ut videatur hæc esse insula Oceani, quæ castum - nomen vocat Tacitus de moribus Ger-

manorum cap. 40, Festi non nominavit, sed Herbi Dea. Jam Heligarlandia esse creditur, inquit Cincinnius: quidam dactant to Borten vocant.

e Alia de Vita totius insula Principis fuisse innuunt.

f Vita apud Breverum subiungit. Post hæc Ludgerus etiam Nordmannos Evangelizandi gratia adire cogitavit; sed dum illi Rex Carolus hoc non concederet, contristabatur ille Dei ac proximi dilectione plenus, vel quia salus illorum differretur, vel quod ab illis peccata nostra puniendi præsevit. Narratur deinde quomodo id præsevit, iuxta fidem sequentis libri num. 3. Deinde quantum ex Aila per Vortbinienses scriptis colligimus, sequuntur revelatio de loco condendi monasterii, & gradus Episcopalis susceptus ac primum miraculorum de Bernleso cæco illuminato: quæ hic ordine paululum diverso habentur in libro sequenti.

g Aliud M.S. Suthergove.

h Alibi passim Hildeboldus: successit Ricolfo anno, ut putatur, 782, & mortuus dicitur an. 811, 3 Sept. quando a Gellonio, ut Sanctus refertur, alibi ut Beatus.

i Nostratis historiis passim Lutola, vulgo Leute, Hamonia nunc oppidum inter Athum Tornacumque, ubi Waldericus in Chronico lib. 2 cap. 43 scribit esse monasterium Canoniorum, in honore Apostolorum Petri & Pauli, quod construxit B. Amandus, tum addit: est ibidem & dives Abbatia ubi vir venerabilis Baudilo quiescit: qui sub Carolo Martello ejusque filiiis stans & 8 Octobris colitur. Vita rhythmica donationis hujus sic meminit:

Ejusque (Vortbina) vobis fides datur proprius
Vel præpositura, nomine Lothusa.

Aila apud Breverum in iis quoque fufus Vortbinienses ad suggestionem Alcuini discipulum ex Italia redirem presentatis & commendatis factum agunt, non sine paracronismo gravi: deinde subiungunt: Duorum, inquit Imperator, monasteriorum optionem concedo: unus majoris, in quo Virginum multitudo consistit (Vita rhythmica & ex Cincinnio Nivelense designat, de quo pluribus egimus tum ad S. Amandum 6 Februarii, tum ad S. Gertrudem 17 Martii) alterius minoris, quod virorum est sub Canonica Regula Deo famulantium. At ille Imperiali largitati agens gratias, virorum monasterium dixit convenientius sibi posse committi. Dedit ergo ei monasterium in pago Brachante, quod Lotusa nominatur, cum omnibus ad ipsum pertinentibus.

LIBER II.

Miracula S. Ludgeri.

CAPUT I

Cæcus in Frisia illuminatus. Normannorum prævisa irruptiones.

Q Uamvis præponendum sit ministerium Evangelicæ prædicationis & multorum illuminationis operationibus miraculorum ostensionibusque signorum; ad honorem tamen largientis Domini stylo alligari fecimus, quæ ab eodem sancto viro facta recolimus. Cum Evangelizandi gratia in Friesland ad quandam villam, nomine Helevvyrd, pervenisset; matrona quædam b Meinfrid nomine, excepit illum in domum suam, & ecce illo discumbente cum discipulis suis, oblatu est ei cæcus, vocabulo e Bernles, qui a vicinis suis valde diligebatur, eo quod esset atabulis, & antiquorum actus Regumque certamina bene noverat psallendo promere; sed per triennium continua cecitate ita depressus est, ut nullum sibi lumen vel extremæ visionis remaneret: quem dum vultu hilari esset intus, interrogavit si penitentiam a se vellet accipere; acceptaque ab eo hujus rei sponfione, iussit ut die crastina veniret ad se. Crastina vero die equitanti viro Dei obvius factus est idem cæcus. Accepto ergo Dei famulus per frenum ejus caballus, duxit eum a turba foris; & contenti peccata sua penitentiam indixit: deinde signum sanctæ Crucis oculis ejus imposuit; & tenens manum suam coram eo, interrogavit, si aliquid videret? Ipse vero cum magno gaudio dixit, se manum illius posse videre. At ille, Age, inquit, omnipotenti Deo gratias. Sermocinantibus quoque eis de fide Catholica, de

D
AUCTO.
ALTER.
EP.

E

c
Revult
ariento
facum.

f
Spro Cruci
illuminat.

A variisque utilitatibus animæ, pervenerunt ad villam, nomine *d* wershem; & interrogavit eum, si ipsam potuisset agnoscere? Ille vero statim proprio vocabulo nominavit eam; & arbores, & quæque ejus ædificia se bene posse conspiciere professus est. Ait autem illi: Omnipotenti Deo age gratias, qui te illuminavit. Cumque venissent ad villam, *e* wilschvyrð nomine, ubi Oratorium erat constructum, fecit eum secum orare, & Deo gratias agere: constrinxitque eum sacramento, ut ante diem obitus sui nulli causam hujusmodi illuminationis indicaret. Complevit ille viri Dei præcepta, & per dies aliquos caritatem simulando, ducatu alieno utebatur. Sed post obitum ejus, qualiter fuerit illuminatus, asseruit.

f 2 In secunda igitur *f* expulsiōe servorum Dei a Frisia, de qua superius jam diximus, iussit sanctus vir Liudgerus eundem Bernlevum, eo quod diligeretur a multis, per singulorum domos discurrere; & persuasis matronis, morituros illorum baptizare infantulos, benedicti simpliciter aqua in nomine Domini intinctos, vel superfluos cum vocatione sanctæ Trinitatis. At ille iussis ejus libenter obediens, baptizavit in ipsa perturbatione infantes octodecim, qui omnes nuper ut fuerant baptizati, defuncti sunt; exceptis duobus, quos B. Liudgerus, redeunte pace, cum sancta christiatis impositione confirmavit. Ipse vero Bernles ubicumque postea servum Dei reperisset, didicit ab eo psalmos: & in ea, quam acceperat, illuminatione permansit, quoadusque senex & plenus dierum obiisset in pace. Quem cum morientem, uxor sua flendo interrogaret, qualiter super eum vivere potuisset, respondit, dicens: Si ergo a Domino aliquid impetrare potero post meum obitum, non longo tempore in hoc sæculo eris victura. Cumque sana & incolumis hanc ejus responsionem audisset, eum die xv g moriendo secuta est.

g 3 Alio quoque tempore dum esset B. Liudgerus secus mare, in loco qui vocatur *h* werthina, ubi ipse sibi in hereditate paterna construxit ecclesiam, terribile vidit somnium, quod narrans Heriburgz *i* sorori suæ, dixit: Vidi per somnium quasi solem fugientem supra mare a partibus Aquilonis, & nubes terribilissimas sequentes: qui fugiens ac deficientes pertransiit nos, ita ut elongatus a nobis videri non posset: & caligines, quæ eum fuerant secutæ, obtulerunt omnia loca hæc maritima. Post multum vero temporis reversus est sol, minor pallidior quam fuisset prius, effugavitque caligines trans mare. Et hæc

C dicens, ubertim faciem suam irrigavit lacrymis. Quem dum soror ejus stentem cerneret, flevit & ipsa, dicens: Quid tibi vult hoc somnium? Cui ille respondit: Venturæ sunt a Nordmannis persecutiones magnæ & instantia bella devastationesque immensæ, ita ut hæc delectabilia loca maritima, peccatis exigentibus, pene inhabitabilia efficiantur: deinde post hæc, favente Domino, reddita erit pax Dei Ecclesiæ: & severissima plaga, quæ regionibus his incubuerat, infra ipsos Nordmannos retorquetur. At illa cum gemitu dixit: O utinam dignetur Dominus auferre me de hoc sæculo; priusquam mala hæc superveniant. Cui ille: Non ita erit, inquit; sed in diebus tuis hæcerunt: ego vero pestem illa in hoc corpore non videbo. Hujus ergo vaticinii veritas, ejusdem sororis suæ nostrisque est probata temporibus: nam omnibus diebus, quibus idem Dei famulus in hoc sæculo vixerat, pax fuit undique; ita ut nullus putaret ullam his regionibus perturbationem a Nordmannis evenire posse. Sed post ejus obitum, a gente sævissima Nordmannorum innumerabilia pene annis singulis perpassi sumus mala. Nam concremata sunt ecclesiæ, monasteria *k* destructa, deserta ab habitatoribus prædia; intantum, ut peccatis facientibus, regiones

maritimæ, quas prius multitudo tenebat hominum, **D** pene sint in solitudinem redactæ. Sed solem iustitiæ, qui pro nostris peccatis elongatus abscessit, reversurum speramus; & juxta præfagium viri Dei, pacem Domini Ecclesiæ redituram.

a Surius & Cincinnius Heligverdo, vetus MS. Heleguardis, aliud Helegunder, aliud Heliguart, alia denique Helleveit & Hellevort.

b Cincinnius Meynsch.

c Idem Bernlevinum scribit: aliquot MSS. Isbernes, *d* Ita etiam Cincinnius & alia MSS. duo: alia Imershem, vvertheu, & vversheim. Nomen apud Surium desit.

e Alibi Usquard, Vufscuardis, Volgard, Wufscardus, Cincinnius Ukverdo.

f Eam scilicet, cujus auctores supra mm. 19 nominantur Hunno & Eibrat.

g MS. Budic. die xii.

h In MS. Budic. & Vita per Werthinenses Werina, apud Broverum Werma. Vita rhythmica indicat ad Rheni ostia locum fuisse.

i Non solum huic sed & Regi Carolo coram sapientibus... & aliis plerisque amicis cum dolore suæ patrie & maritimæ regionis desolationem longo ante tempore vaticinari solitum, scribit Cincinnius cap. 18, & alia congerit haud satis congruentia.

k Werthinense MS. habet defuncta, pro quo ex Budic. posuimus destructa.

C A P U T II.

S. Ludgeri zelus, scripta, vita sanctitas ac moderatio; obitus, sepultura.

V Enit quoque Sacerdos idem ad ecclesiam suam, in loco sitam qui vocatur *a* Billurbeki; & ecce mulier quædam nobilis, quæ illicito connubio fuerat copulata marito, ejus volens mitigare terrorem, misit illi mel quasi probenedictione. At ille tale munus suscipere despiciendo renuit. Quidam tamen juvenes ex discipulis ejus illud mel concupientes acceperunt, & in ecclesia retro altare occulte posuerunt. Cumque vir Dei ad idem altare Missam celebraturus accederet, & os aperuisset ad preces; confestim vas testium, in quo illud inobedientiæ mel habebatur, minutatim crepuit, & dispersum est mel, quod colligentes projecerunt foras. Non cessavit autem miles Christi quo minus illud illicitum destrueret conjugium *b*: sed & virum ipsum, qui illud perpetrare ausus est, exterminavit a patria.

F Dum igitur in Frieslandocendi gratia, ad ecclesiam suam venisset in loco, qui dicitur *c* Hleri, juxta fluvium *d* Lade, petiit illius loci piscatores, qui ei pisces adferre solebant, ut aliquem sibi *e* sturionem comprehensum adferrent. At illi dixerunt, longe esse præteritum tempus, quo tales pisces comprehendi poterant; erant enim in proximo tempora hyemis. Quibus ille læto vultu ait: Ite, Filii, facite quæ dixi; potens est Deus omni tempore servis suis desiderata præstare. Ipsi vero precibus viri Dei coacti, ceperunt more solito rete per aquas trahere. Et ecce subito elevatis oculis viderunt avem magnam descendentem de cælo coram se, & dum intente in illam oculorum aciem insigerent, dixit unus ad alterum: vere similitudinem habet piscis. Mirantibus itaque eis ac pavore perterritis, cecidit ipsa piscis effigies, sicut avis, coram eis in aquam. Cumque ad ipsum locum pervenissent, intravit in illorum rete piscis miræ magnitudinis, quem sturionem vocant, quem vir Dei desiderabat. At illi comprehensum eum attulerunt eidem Dei famulo; narrantes, miracula, quæ fuerunt gesta. Quibus ille: Agamus, inquit, omnipotenti Domino gratias, quidat escam omni carni. Commonuit etiam eos, ne hoc idem pro cuiusquam sanctitate vel meritis actum narrare præsumerent.

A 6 Erat S. Ludgerus in Scripturis sacris non mediocriter eruditus; sicut in libro ab eo composito de vita venerabilium ejus Doctorum, Gregorii scilicet & s. Albrici, aperte probatur: sed & primordia S. Bonifacii adventus acque ordinationis, quæ fuerant in alio opusculo prætermissa, pulchro sermone ipse conscripsit. Discipulis etiam suis mane diebus singulis tradere per se lectiones non neglexit: & quidquid in sacris codicibus faciendum invenit, illud instantissime studuit observare, & docere. Cavebat ergo, ne sibi aliquando nomen faceret inane: & idcirco secundum Apostolum omnia mensurate facere concupivit. Cucullum, eo quod promissionem observationis monachorum Regula non fecerat, portare desivit: cilicii tamen indumentum, quod magis abscondi potuit, usque ad finem vite suæ ad carnem gestavit. Carnium esus certis temporibus non renuit: satiatum tamen illum cibo vel potu, discipulorum ejus nemo umquam vidit. Sed cum ad se more solito pauperes ac divites præsuros invitasset, dulcia vite æternæ inter epulas documenta illorum cordibus infundere non cessavit; ita ut plus spiritualibus, quam carnalibus deliciis satiat remearent. Erat itaque l'ater egenorum, & despector sui: & secundum Apostolum, sic se omnibus coaptare curavit, ut omnibus prodesse potuisset. Fuit autem cupiens anxie, gratia docendi Nordmannos adire: sed Rex Carolus ad hoc nullatenus consensum præbuit.

7 Cumque omnipotens Deus perennem jam mercedem reddere piis ejus studiis decrevisset; ante obitum suum aliquanto tempore, corporis molestia depressus est: in infirmitate tamen positus, consueti more sanctis semper actibus intentissime mentem occupavit, aut in lectionibus sacris audiendo aut in psalmis canendo vel etiam in aliis quibusdam spiritalibus rebus agendo, ne umquam a superna contemplatione dissoluta reperiatur. & pene diebus singulis Missarum Sacramenta, quamvis agrotans corpore, infatigatus tamen animo, celebravit. Ipso vero die Dominico, cum in subsæcra nocte de hoc effret mundo iturus ad Dominum, quasi valefaciens creditis sibi ovibus, in duabus suis ecclesiis publice prædicavit: mane scilicet in loco, qui dicitur g Coasfeld, canente Presbytero Missam; & circa horam tertiam in loco, nuncupato Billerbecki, ubi ipse infirmatus corpore, ut supra retulimus, sed fervore caritatis validus, devote Missarum ultima celebravit solemniam: ubi etiam ipsa subsequenti nocte, adstantibus discipulis dilectam Domino reddidit animam. In ipsa igitur exitus sui hora, clementiæ suæ Dominus dignatus est ostendere signum. Nam Gerfridus Presbyter, nepos ejus & successor, cum nocte eadem una cum Fratribus gratia visitandi ad illum festinus properasset, & paululum adhuc itineris remaneret; viderunt ante se lumen magnum, quasi ignem in sublime conscendere, ac cunctas retræ noctis effugasse tenebras: & statim per hoc indicium intelligentes sancti ac venerabilis Patris obitum, quod reliquum erat vite cum magna velocitate peregerant; jamque eam defunctum invenerunt: & subeiller requirerentes, agnoverunt quod eodem momento veri luminis assiduus speculator & amator migravit ad Dominum, quo eis fuit per lumen ostensum *b*.

8 Igitur discipuli non immemores qualiter idem Domini Sacerdos disposuerat adhuc vivens, ut in loco nuncupato VVarchina, ubi in hæreditate propria ob habitaculum monachorum, in honorem sancti Salvatoris & sanctæ Dei Genitricis sanctique Apostolorum Principis Petri, ipso construxit ecclesiam, ejus sepeliretur corpus: sed ob id ad hoc agendum populus, illius sancta recolens membra, vehementer resisteret, inito consilio ad monasterium ab eo compositum, vocabulo Mimigerneford, de quo jam diximus, perduxerunt illud, atque in ecclesia S. Marci inhumatum reliquerunt; donec ve-

nerabilis Episcopus Ecclesiæ Cadalanenſis, Hildgrimus D nomine, germanus ejusdem viri Dei atque eo eruditus, ageret cum glorioso Rege Karolo, ut ejus imperio, imo Dei consilio, in loco, ubi vivus ipse decreverat, sanctum illius conderetur corpus extra ecclesiam a parte Orientali, ut jussisset ipse: non enim erat umquam consentiens, ut in ecclesia sua consecrata sepeliretur corpus humanum. Defunctus est itaque anno Domini: cæ incarnationis octingentesimo nono, septima Kalendas Aprilis, & tricesimo secundo die sancti sui obitus, hoc est, i vii Kalendas Maji, mirifice fragrans in loco præfato & sepultus est.

a VVerrinenser Billerbecke. MS. *www* Billerbecke.

b Addis MS. Budic. laborare & errantes redarguere.

c Surior Heleri: quadam MSS. Lheri, Lere, Leri. MS. D. Theodori de Renesse Lheri, Cincinnius Lehre, Porta rhythmicus Lahre.

d Alibi Læthe.

e Apud Broverum additur: Ita namque Thuidisca lingua hic piscis vocatus. Belgis etiam bodie Stent dicitur: quem Hadrianus Junius acipenserem esse contendit.

f Erat nempe multo ætate prædictor Albrici Ludgero, ejusque deinde Episcopus fuit: atque hoc sensu Doctor ejus dicitur, utpote alius condiscipulus.

g Est bodieque insignis oppidum Episcopali residentia nunc fere

honoratum ad Borkelam amicum, & contra omnes hostiles insulsum munissimum, horarum circiter sex itinere distans Monasterio, cujus spatii pars tertia separat a Coasfeldia Billerbeckam vicum.

i Alia apud Broverum addunt: Vidit quoque hoc & mirandus Imperator Carolus, qui eo tempore in Aquis palatio moratus est. Eadem namque hora pro inspectione siderum cum Alcuino, a quo astrologiam didicerat, fuerat egressus: sed quid significaret manifeste ignarus. Postmodum vero dum veniens ad comitatum Gerfrid de transitu ejus Imperatori indicaret, de luce quoque, quæ visa fuerat, non celavit. Sed qui verum esse hoc possit, saltem quoad Alcuini præsentiam? cum hic anno 804 a vivis excesserit, at in ejus vita 19 Maji danda, docet ejus discipulus: Ludgerus autem obiit an. 809.

k Ibidem errore manifesto dicitur, Prædicti Idus Aprilis, hoc est, decimo octavo die sanctissimi sui obitus sepultus.

l Plenius VVerrinenser: Itaque digne, ut debitum erat, corpore involuto cum laudibus & hymnis elevatum, & foras ecclesiam elatum est. Vix portam atrii exierant, cum, (sive casu sive, quod magis credendum est, Deo volente) quemdam ex Clericis, qui præcipue huic translationi dicitur resistisse, scelerum tam valide percussit, ut ad terram pene prosternebatur. Cincinnius cap. 4, ait Presbyterum fuisse, & manus etiam in feretrum temere iniecit, ac pene mortuum de loco esse sublatum. Porta rhythmicus idem miraculum se descripsit.

Ludgerus igitur libere egreditur,

Nulla prohibente, nullo jam nolente,

Nisi Presbytero, qui arrepto seretro,

Quasi nihil sciret traxit ne abiret.

Eccæ contentio capta a Clerico,

Vertitur in primam suimet ruinam.

Nam dum sub seretro esset quasi clanculo,

Magis ut traxisset, latens si fuisset,

Feretrum cadere fecit & se sternere,

Ut jam expiraret pene, dum paceret.

Levatur protinus urta, & se ocyus

Presbyter subtrahit, & confusus collis:

Unde & altius jam levatis cantibus,

Omnes hac de se Diu laudavere.

Personæ VVerrinenser: Mirati omnes & beati viri meritis hoc factum esse intelligentes, in majores Deo laudes exultaverunt. Personabant hinc inde responsoria, personabant antiphonæ & psalmi: & multitudo, quæ nimia ad exequias confluerat, Kyrie eleison per omnem viam alteroans, cum alacritate summa ad locum, quem præmissus, sancti corporis exuvias perduxere. Addis Cincinnius, eo die de Mimigerdevorda ad Ludinchusen apud ecclesiam ejus perductum. Ubi in ejus adventu (ut relatu didicimus, inquit) cunctis templi ejus tintinnabula, nulla trahente manu, sponte resonabant. Altera autem die, quæ Divi Marci Evangelistæ festus erat, inde ad Werthipam perlatum est: ac sequenti die sepelitur in gradium. Sed istud campanarum Ludinchubæ ultro sonantium miraculum non habetur in Poemate rhythmicis.

CAPUT III

Varia infirmitates ad S. Ludgeri sepulcrum sanata.

A morte clarescit miracula.
 9 **D**ivina igitur donante clementia, ut vivus ante desideravit profuisse cunctis, sic etiam post ejus obitum sancta illius merita suffragari non cessant, quibusdam longe manentibus, quibusdam etiam ad illius sepulcrum meantibus, aliis vero illuc manentibus, vel inde domum redeuntibus. Ex quibus ea, quæ ad memoriam veniunt, intimamus. Fuit quidam in pago Nordgo, Irmingerus nomine, qui eidem S. Ludgero prius in juventute serviebat; cui contigit, ut lumen oculorum amitteret, & tredecim annis continuis in cæcitæte permansit. Cui nocte quadam sanctus vir per visionem apparuit, & eum nomine proprio vocavit, dicens: Irminger, vigilas? Qui cum vigilare se diceret, tetigit faciem ejus, & dixit: Si cuti reliquæ hoc in loco color dissimilis apparuerit, dic a Dindoni Domino tuo

Corusio foras innotuit.
 ut te faciat venire ad ecclesiam, quam in VVerthina Domino fabricavi, ubi etiam corpus meum sepultura tegitur; & ibi Domino largiente pristinum oculorum lumen recipies. Qui cum taliter fuisset admonitus, narravit Domino suo, quale a Sancto viro mandatum acceperat; & simul quod faciei ejus imposuerat signum, ostendit; quod erat, juxta verbum viri Dei, dissimile cuti reliquæ omnibus diebus vitæ suæ. Tunc Dominus, ejus, una cum conjuge sua ad eundem locum gratulabundus pergens, secum ipsum Irmingerum adduxit. Contigit etiam, ut Gerfridum Episcopum, S. Ludgeri nepotem & successorem, una cum fratribus & monachis invenissent ibi: quibus cum gesta narrarent, fecerunt eundem Irmingerum in præfata Ecclesia ea nocte manere; in qua cum orasset & vigilasset, continuo per Dei gratiam pristinum oculorum lumen, ipsa nocte, secundum verba viri Dei plene suscepit. In eadem ergo nocte, circa gallorum cantum, ante sepulcrum viri Dei paralytica quædam repente sanitati corporis restituta est; & abiit incolumis, magnificans Deum, qui per servum suum tam subito eam curare dignatus est.

ad eius sepulcrum visum recipit.
 10 In pago Sudergoe matrona quædam, nomine Sigiburg, colonum habuit, Ricmoldum vocabulo, cujus uxor longa ægritudine depressa jacebat, ac pene corporalem desperata salutem. Cum igitur nocte quadam inter ægra suspiria paullulum membra defessa laborarent in somnum; vidit per somnium quemdam adstantem & dicentem sibi: Loquere cum Ludgero Episcopo. At illa, ut postea narrare solebat, nec graviter dormiens nec perfecte vigilans, vidit illum stantem ad Orientem conversum. Cumque eum alloqui non præsumeret, ille verso vultu ad eam inquit: Probavi patientiam tuam: patientiam habeto, & Dominus curabit te. Completa ergo visione, tantum vigorem accepit ejus corpus, ut pene ab ea tolleretur memoria prioris molestiæ: & facto mane læta surrexit, narrans ordinem suæ restorationis. Vir autem ejus ac filii cum familia congaudentes, benedixerunt Dominum. At illa deinceps sancti viri Ludgeri consueverat cum gratiarum actione visitare sepulcrum: Cui etiam posthac revelatum est, quod sacro non esset abluta Baptismate; & ejusdem revelationis veritate comperta, sancti Baptismi suscepit gratiam.

et se cum baptizatum dicitur innotuit.
 11 Alius quidam, b Berchtricus nomine, in eodem pago colonus & Igonis nostri, Presbyteri & alumni S. Ludgeri, filiam habuit adolescentulam, paralyticam doloribusque destitutam. Qui cum famam Sancti Dei audisset, spe puellæ sanitatis accensus, assumpto itinere ad sacrum illius sepulcrum perducere eam festi-

navit. Quibus illuc pergentibus, dixit illa fratri suo, D qui eam coram se equitando in sago ferebat, nullum se in corpore sensisse dolorem: deinde subjunxit: Depomite me, & finite abire. Quod cum fecissent, stetit illa sanato omni corpore, & ambulabat; & exiliens cucurrit, gaudebatque vehementer in ambulando. Illi vero hæc videntes, glorificaverunt Deum; pervenientesque ad locum præfatum, narraverunt Dei miracula, quæ gesta erant in via, & simul ostendentes eam nullam læsionis habentem maculam: completaque oratione, ac gratiarum actione, cum gaudio redierunt domum.

in via sanatur.
 12 Cuidam nostro Diacono & monacho, d Hildrado nomine, accidit, dum adhuc in eodem monasterio viri Dei scholasticus esset, ut in longa ægritudine, contractis nervis popliteque curvato, ejus tibia jungeretur femori: & post longam fatigationem sanato corpore reliquo, ipsi tibia, ut fuerat curvata permansit: utebatur etiam pro ea in ambulando sustentatione baculi per dies plurimos. Cumque pater illius, Sigebertus nomine, jam tunc monachus, tractare cepisset, si aliqua medicorum curatione contractio nervorum ejus poplitis relaxari quivisset; ecce Sacerdos Domini Ludgerus eidem scholastico, in veste Sacerdotali clidatim in capite gestans, per visionem apparuit, dicens: Vide, ne pro eo, quod pateris, carnalem alicubi quærere medicinam præsumas; quia si hoc feceris, nullam ipsius medicaminis curationem recipies. Et simul pro levitate ac puerili mobilitate vehementer increpavit eum, & abscessit. Mane autem facto narravit quæ viderat. Et cum die eodem peractis vespertinis laudibus domum infirmorum, in qua ei priore nocte vir sanctus per visionem apparuit, intrasset; cernentibus Fratribus, qui illic aderant, extemplo ad terram corruit, & erecta est ejus tibia sine dolore; audiebatur, quæ sonitus nervorum in poplite, ac si illic sarmenta sicca frangerentur: & surrexit continuo sanus, nihil sentiens debilitatis pristinæ; sed exultans una cum Fratribus referebat Deo laudes: ipse vero deinceps juxta præceptum viri Dei vitam suam cautius corrigere studuit.

monitus quidam a S. Ludgero in somnis, ut contracta tibia medicinam adhibeat.
 13 Puella quædam, nomine e Modfuit, lumen amiserat oculorum; & sic sine lumine duodenos menses permansit, ut vel nec extreme frui valeret visionis. Pater vero & mater audientes famam S. Ludgeri, quantæ per eum faceret Dominus ad consolationem infirmantium; peracto itinere perduxerunt eam ad supradictam ecclesiam, in qua, accepta licentia, una cum cæca filia ante sepulcrum egregii Confessoris in oratione transigere noctem. Mane autem facto dixit se puella jam potuisse proprias videre manus: & sic largiente Domino lumen paullatim crescere cepit, ut antequam domum redisset, clare potuisset videre: atque in ea domum, quod omnino caret figmento; tota permansit ætate. Alia quoque puella a daemonio muto invasa, perducta est ad memoratam ecclesiam: quam mox ut ingressa fuisset, statim ab ea spiritus immundus abscessit: & locuta est, quæ fuerat muta; interrogavitque matrem suam, quomodo illuc advenisset; & dixit se famem pati. Cui cum mater miserabilem vexationem suam ex ordine retulisset; prostravit se ante sepulcrum Athletæ Dei, gratias agens Domino Salvatori, qui per servum suum de tam crudeli eam contaminatione liberare dignatus est: & accepta penitentia pro actibus suis, abiit incolumis.

ad eius sepulcrum, eam visionem respicit.
 14 Contigit igitur juvenem quemdam, f Helidvini nomine, paralyticum incurrare, & diebus multis, destituito omnium membrorum officio, lecto incumbere; ejus tibia sinistra contracta adhaesit femori, & brachium dextrum similiter incurvatum obriguit: cetera vero membra, ut prædiximus, sibi inutilia remanebant; sed & cum emissionem miserabilis soni, indicis dolo-

A doloris, foras efferri solebat. Cumque diu hæc pateretur, die quadam sororem suam, quæ præ ceteris ejus compatiebatur dolori, affatus est dicens: Audivi de S. Liudgero, qualiter per illum Dominus infirmantibus sanitates præstare dignatus est, in loco ubi sancta illius membra tumulata quiescunt. Fac etiam me foras efferri, & contra viam, quæ ducit illuc, poni: ut vocem me illi servitutum, si ejus meritis Dominus sanitatem mihi donare fuerit dignatus. Quod cum factum esset, statim in ipsa nocte, præstante Divina clementia, quievit dolor ejus; & restituta sunt ei omnia corporis officia, præter unam tibiam, quæ ita permansit, ut erat, contracta. Peracta igitur gratiarum actione, rogavit dominum suum, ut ad memoratum sepulcrum se perducere juberet. Dissimulante autem illo, is quem necessitas urgebat, baculo regente debile latus corporis, pervenit ad sepulcrum prænominatum. Peractis ergo ibi noctibus quinque, supervenit sollemnitas ejusdem S. Liudgeri: cumque in ea porticu, quæ est ante basilicæ januam, infra quam Sancti Sacerdotis sepulcrum susceptum est, ipsa nocte membra sopori dedisset, ei per visum idem Domini Confessor, comitatus magno lumine

invocato S. Liudgero, in somnis ex parte sanatus est.

dominus ejus sepulcrum invenit, S. Liudgeri similiter ei apparens;

cui ex viro delinquebat feris;

cæca ibi domum illam intravit;

aliam in domum illam liberavit;

paralytica sanata.

B visum idem Domini Confessor, comitatus magno lumine atque Clericorum obsequio, apparuit; tetigitque membra illius & abscessit, eo in sopore relicto. Qui dum signa ad nocturnas vigilias expersgectus audisset, surrexit sanus, & oblitus baculi priorisque debilitatis, intravit cum aliis in templum lætus & incolumis. Oratione autem expleta, ad cor rediens, recensuit universa, quæ circa se fuerant gesta: & peracta celebratione operis Domini, egressus est baculumque suum in ingressu ejusdem basilicæ, in loco ubi fuerat sanatus, infixit pro signo Domini curationis. Nec immemor tamen prioris suæ sponsonis, pretio redemit se a temporali domino suo, & vocem servitutis implevit.

15 Quædam autem femina ad eandem ecclesiam de Saxonia cæca perducta est: cumque coram sepulcro Dei famuli Missarum solennia agerentur, in hora Evangelicæ lectionis repente lumen accepit: & peracta gratiarum actione incolumis ad sua rediit. Quidam juvenis in Friesia, nomine Osbraht, a damonio muto vexatus, per singulas ecclesias patre suo deductus est, ut curari posuisset. Sed cum in nulla earum sanitatem reciperet, tandem pater ejus cælitus inspiratus, peracto longo itinere, perduxit eum ad memoratam ecclesiam: & accepta licentia a custodibus, ante

C sepulcrum Sacerdotis Christi Liudgeri, nocturno tempore in oratione persistens, habebat secum eundem filium suum, sensu & voce carentem: cui per misericordiam Dei, statim illic damone expulso, integra sanitas suis concessa loquelæ & sensus. Sed & vicina ejusdem Osberti, quæ erat paralytica, ad eandem ecclesiam perducta est: & accepta continuo plena restauratione corporis, propriis gressibus remeavit ad patriam, gratias agens salvanti Domino, qui per servitutum suum, ejus corpus, cunctorum membrorum destitutum officio, tam velociter restaurare dignatus est.

- a Boreovus & M.S. omnes Diuont.
- b Alia Bertricus, & M.S. Badic, Hagnonis, aliud Hagnonis.
- d Idem Hildrado.
- e Ibidem Nocturni, alibi Nocturni.
- f Item Hildevinum.

CAPUT IV

Alia S. Liudgeri miracula, præsertim in cæcis, & damoniis curandis.

16 **I**gitur in pago a Boreahra colonus quidam, & folcbe idnomine, filium habuit cæcum, voca-

Tom. III. Mart.

bulo Gerbaldum: qui dum per multa sacra loca deductus nullam medelam suscipere; pio Domino instigante, demum S. Liudgeri fama ad memoriam venit; & continuo parentes illius pueri spe gaudentes, duxerunt eum foras, & statuerunt contra viam, quæ ducit ad ecclesiam; in qua idem Domini Sacerdos corpore pausat, devoveruntque se illum ad idem sacrum sepulcrum cum oblationibus adducturos. Hac itaque sponsione facta ingressi sunt domum; & ecce subito terfit oculum dextrum, & aperto eo statim videre potuit; terfit alterum, & similiter eo reserato accepit visum, exclamansque cum gaudio, dixit, se clare posse videre. Quo agnito parentes cum familia immenso repleti sunt gaudio, & benedixerunt Deum, qui per servitutum suam tam subito sanitatem puero præstare dignatus est. Sed & promissa complentes, ad memoratam ecclesiam perduxerunt eum; & cum voto gratulationis designaverunt illum, nulla vestigia læssionis habentem in oculis.

17 Adferebatur autem puella quædam, quam longa ægrotudo continuusque dolor paralyticam fecerant; quæ etiam brachiis assidue caput consueverat constringere, cui maximus incubuerat dolor; ita ut de cerebro sonus, quasi sibilus potuisset audiri. Cumque in crypta novæ necum peracta, ad pedes sacri sepulcri Liudgeri Deum rogatura deponeretur, mira omnipotentis Dei gratia, surrexit continuo curata omni pristina debilitate corporis, & benedicens Deum abiit incolumis. Contigit quidam viro de Saxonia, de loco qui dicitur V Verina, ut per tentationem fieret surdus, ita ut nullum omnino sonum auribus caperet: Qui cum diu funditus officio careret aurium; tandem spe recuperationis ductus pervenit ad sepulcrum Dei famuli Liudgeri: cumque signa ad nocturnas vigilias sonarent, subito aperte sunt aures ejus, & exultans dixit, se aperte sonum cloccarum audire posse monachosque psallentes. Ecce continuo percepta restauratione auditus, rediit domum magnificans Deum.

18 Aliquando etiam ipsam ecclesiam, infra quam sepulcrum ejusdem Dei famuli receptum est, nocturno tempore columna lucis obtinendo protegit; & ad celum usque porrecta foris excubantibus conspicua stabat. Sed & cloccarum illic sonitus frequenter audiebatur humane non tangente mano, sed agente potius cognitione deitatis arcana. Cæcus igitur quidam, nomine Eil Wold de loco, qui vocatur a Amaloh, ad sepulcrum Dei famuli Liudgeri perductus est: ubi dum prostratus orasset, repente a Domino plene lumen accepit. Alius quidam cæcus, nomine Riebertus, ad idem sanctum sepulcrum adductus est. Sed celeriter illic, Domino miserante illuminatus est; & Deo gratias agens, sanus ad propria rediit.

19 Monachus d. noster, nomine Adelwardus, adfirmare solet rem, quæ eo tempore gesta est, quo custodia ejusdem ecclesiæ S. Liudgeri ei credita erat. Narrat etiam quod quodam die vespertascens cum ad eandem ecclesiam lumen, quod illic semper ardere solet, restauraturus accederet; juxta ipsius ecclesiæ angulum, ubi interius lectulus ejus positus erat, anti-quum hostem stantem aspexit; cujus viso nigerrima ac teterrima fuit. Quo viso præfatus monachus signum sanctæ Crucis sibi imposuit; & ut asserit, imperterritus contra eundem demonem aspiciens, diu stetit. Cum autem tantam fiduciam ejusdem Monachi, diabolus cerneret; talem ac tantam sonum excitavit, ut & parietes ecclesiæ & lectulus ejus, qui interius collocatus fuerat, minutatim confringi videretur. Quo facto, idem Monachus subito clamavit, dicens: Sancte Liudgeri, adjuva. Cumque nomen viri Dei invocando nominasset: annuente Domino, idem diabolus repente confectus, & in partem Occidentalem abstractus est; atque cum quæ violentia traheretur garrondo & miserabiles voces emittendo mon-

AUCT. ALTFRI-DO EP. Cæcus vero admodum pueri fuit, dimissus est.

paralytica sanata.

Surdus audire sonum.

lucis supra ecclesiam.

tempore adfirmat.

cæcus illuminatus.

Item alius.

S. Liudgeri nomen invocando deum reprobos.

A Graviter. Monachus vero ille lumen, quod illic paullo ante reliquit, invenit; & lectum suum, & omne illud adiacentium sanum consistere vidit; & adhuc vocem praefari demonis in parte Occidentali garrientis audivit. Mulier quaedam de Hattuariis, cum multo tempore membrorum officio destituta, miserabiliumque vocum suspiria emittens, lecto incumbere; quandoque ad memoratum sepulcrum viri Dei Ludgeri cum magno labore allata est: ubi dum, Deo favente, celeriter pristinam membrorum sanitatem perciperet, gratulabunda & exultans Deumque laudans, propriis gressibus ad sua reversa est.

20 Igitur instigante maligno contigit, ut quidam juvenis, nomine Adam, Hauricum fratrem suum per rixam interficeret; & pro hac causa, judicante Jona Episcopo, flagellatus atque in carcerem trusus est, in quo etiam anno uno jacuit, deinde circumdatus f. brachiis fortiter ferro & corpore medio, indicto fortissimo jejunio, discalceatus & sine lineo indumento in exilium missus est. Quarto vero exilii sui anno, ante sepulcrum S. g. Gertrudis ferrum de sinistro brachio ejus cecidit: deinde post anni circulum in Roma, in ipsa crypta S. Petri ferrum, quo praecinctus erat, nihilominus cecidit. Cum autem iterum Romam peteret, contigit, ut infirmitate valida illuc deprimeretur: cumque in ipsa aegritudine vita ejus desperata fuisset, quidam in specie Sacerdotali per visionem apparuit ei, dicens: Surge, vade, atque sepulcrum S. Ludgeri quondam Episcopi Saxonum Fresonumque perquire; & illuc, Domino miserante, promeritis suis sanitatem recipies. Qua visione expleta confestim de infirmitate, qua deprimebatur, absolutus est. Adhuc tamen ferrum brachium ejus dextrum, ut pridem, fortiter strinxit; & ita consumpta carne nervisque, ipsum etiam os eodem ferro tam valide prociunctum est, ut omnes ejusdem dexterae digiti, praeter pollicem & indicem, rigidi ac debiles remanerent. Erat enim memoratus miser juvenis, & ideo ad augmentum doloris sui, carnes ejus & ossa in tempore vinculorum suorum creverunt. Cumque mane somnium retulisset, ibidem statim multi, qui eundem S. Ludgerum in corpore viderant, & sancta ejus studia bene noverant, Romae inventi sunt. Qui cum viam illuc eundi, atque locum venerandi sepulcri, ipsi juveni intimassent; peracto longo itinere, ad memoratum sepulcrum S. Ludgeri pervenit. Stante autem illo, nocte Dominica, prope idem sacrum sepulcrum, eo tempore quo monachi illuc matutinas laudes Domino celebrabant, ferrum, quod dextrum brachium cinxerat, repente dissiliens, longius Domini virtute projectum est.

21 In h. Ripuariis juxta ingressum silvae Hamarichl, villa, nomine Budica, constituta est, in qua mulier quaedam debilis habitabat, cujus brachium infirmitate agente inflexibile fuit: manu vero curvata persistente, ungues palmarum illius fortiter imprimebantur. Quae cum diu hac pateretur, memorati viri Dei Ludgeri fama ad mentem ejus pervenit. Cumque spe sanitatis suae ducta, ad sepulcrum ejus properasset; priusquam illuc pervenisset, in ipso itinere plenam corporis sanitatem ei Dominus, pro Sancti viri meritis, repente tribuit. Quae tamen peracto itinere, ad idem sepulcrum cum oblationibus sana, exultans, ac Dominum Salvatorem laudans, pervenit; & ita incolumis ad sua rediit. Cobbonis, venerabilis Comitis colonus quidam in Saxonia, adolescentem filium, VVarmundum nomine, habuit, quem malignus spiritus invaserat, & tam vehementer vexare cepit, ut ad desperationem vita ejus perducta esset. Cujus mater haec dominæ suae, uxori scilicet Cobbonis, sollicitè per nuntium indicare studuit. Illa vero confestim mandavit ei, dicens: Si adhuc filius tuus vivit, fac eum co-

leriter efferri, & statue illum contra viam, quae ducit ad ecclesiam ubi S. Ludgerus sepultus est, atque ad sacrum sepulcrum ejus te eum adducturam, Deo favente, promitte: & credo, quod pro ejusdem Dei famulimeritis a Domino sanandus sit. Cum ergo mater pro eodem semivivo puero, juxta praeceptum dominæ suae, vota perageret; continuo in eodem loco, & in eodem momento, demone expulso, plenam sanitatem accepit. Deinde secundum sponsonis vocem, ad memoratum viri Dei Ludgeri sepulcrum sanus a matre perductus est, sanusque rediit, atque in eadem quam acceperat sanitate, Domino largiente, permansit.

a Cirsinius Boreken interpretatur. Bravovus in marginis addit Borothe pagus vulgo barch: Pista rhythmicus Borothe.

b Idem Valchaldum nominat.

c Bravovus in margine notat vulgo Almeloj dici.

d Noster, inquit Alfridus, quia Episcopo Monasteriensis suberat eo tempore VVerthina.

e Minime dubium videtur esse quod VVallafridus Paterculus Antiquarius vocat lib. 2. n. 103. Ammianus Marcellinus lib. 20. ann. 25 de Juliano Caesare agens: Inlinitem, inquit, Germaniam, secunda egressus.... Obtruncat Mosæ oppida propinquabunt: Rheno exinde transmissa, regionem subito percutit Franco-rum quos Anthuarii vocant. Hoc VVerthina vicinos facit Pista rhythmicus. MS. Budis. Bettuorios legit.

f Apud Bravovum narratio sic incipit. Quidam juvenis, ex his quos circumdatos ferro plerumque videmus, ad nostrum monasterium venit.

g Nivellenfis de quo 17. Martii.

h Ultra Rhenum fuisse Ripuarii hosce (quorum aliqui metropoli erat Colonia Ubiorum eis Rhenum) docet Cirsinius. In Ripuariis, inquit, hujus olim regionis loca. Pista rhythmicus. In Ripu rils, ubi silva incipit. H. mertho, si locus Budeke vocatus.

i In uno MS. Robbonis legitur.

ANALECTA

De miraculis S. Ludgeri.

§. I. De quibus vitam & mortem Sancti honestam narrat Anonymus Constantiensis Episcopus, in Abis a Bravovo editis & MS. Fuldensi.

Ludgeri merita multisarum Deo pandit co-f. Simonio; & gloria & honoris, quo cum Deo fruatur plurima ex signis salutaribus indicia constanter: tot enim salutes ad ejus sacri corporis locum infirmi saepe resumpserunt, nec non & absentes in suis necessitatibus ejus opem ita frequenter experti sunt, ut hac enumerari impossibile sit, & scribendi excedant modum. Verum ex plurimis pauca, si quis ea nosse voluerit, in parvo collecta habet opusculo, quod huic codici subjunximus, in quo quae vel unde fuerit, nec non vitæ & actuum ejus aliquantulum exigimus memoriam. His ea fere modo expositis, quo per Alfridum scripta sunt, usque ad zelum Sancti, ne ad Nordmannos fidem iis predicaturus abiret, a Carolo Magno impeditum; ingenuitatem habuit MS. Fuldense, quam supplere volentes ii, qui tertiam Surii editionem adornarunt, ex Vita ab hac prior editione vulgata tria accepere capita: quarum praecipuum illuminationem Bernlesi continet: cui apte connectitur id quod deinde habetur in MS. Fuldensi, & fere VVerthinen. ses fecit paullo magis dilatarunt: ita ergo habet.

2 Verum Ludgerus, quamvis cuncta hujusmodi opera occultare vellet, non tamen Deo hac revelante, usquequaque effecit. Villae in Saxonia, in pago Sudergo, a Alna nuncupata: ad hanc, dum parochias suas circumiret, die quadam sedente eo ad mensam, audiebatur pauper clamare foris, anxie obsecrans, ut Episco-

AUCT. ALFRIDUS

alfridus mem-
brum
causa ad
sepulcrum
Sancti re-
stauratus

F. Gertrudis
ferrum videri
in h. o.

f. Gertrudis
ferrum videri
in h. o.

quidam
per S. Ger-
trudis fer-
rum

alfridus mem-
brum

ad eius
sepulcrum

alfridus mem-
brum
causa ad
sepulcrum
Sancti re-
stauratus

alfridus mem-
brum

A Episcopus cæcum hominem respicere dignaretur. Festinauit Diaconus, cuius id erat officii, putans unum esse de pauperibus, qui stipem petierit, sumensque panem & cibum, porrexit illi. Renuit ille accipere, aliud sibi dicens magis esse necessarium. Deferebatur potus; ille, nec hoc se velle, respondit, nec propter stipem petendam venisse; sed ut ante Episcopum intromitteretur, ut cæco homini subveniret. At Diaconus non intellecto quid postulaverit, dimisso illo, in domum regressus est. Porro ille cum foris relictus iterato diu clamore vociferaretur; tandem circumspiciens Ludgerus: Quare, inquit ad Diaconum, tamdiu vis dissimulare quod audis? Qui respondit: Detuli illi cibum potumque, sed ille nihil horum curat. Nummum, ait, da ei. Quod cum fecisset, & hoc nihilominus sperneretur; iussit eum Episcopus ad se introduci. Dum introductus esset, ait ei: Quid, frater, habes? quid est, quod esperis? Ille respondit: Fac, ut videam, obsecro te, per amorem Dei. Videas, inquit Ludgerus, per amorem Dei? Et mirum in modum, cum hoc non imperando dixerit, sed tantum miratus petitionem, similia verba responderis, statim ille vidit: iussusque accedere ad mensam, lætior comedit & bibit, abiitque in viam suam.

B Ferebant autem veracissimi viri de discipulis ejus, quod quodam tempore, dum ad Comitatum pergens, per provinciales, qui Hali dicuntur iter ageret, per orationes ejus homo mortuus revixerit. Qui scilicet propter furtu caballorum VVidikindi Saxonum Ducis, huic mortui adjudicatus sit, ut in campo ad stipitem ligatus, jactatus in eum sudibus acutis & lapidibus necaretur: Quod dum factum esset, corpus exanimem in campo relictum est. Veniens autem Ludgerus secus locum, & comperto quod Christianus fuerit, mittens ad VVidukindum impetravit ad humandum corpus. Dehinc discerpit totius corporis membra, pallio colligi iussit, & inserti in tentorium suum, donec humando corporis sepulcrum pararetur. Dum ad hoc ventum esset, ut elatum de tentorio in fossam poneretur, juxta stante Episcopo: Efferte eum, ait, tumulo: namque illi spiritalis inest. Quidam elevatus esset, respirare cepit. Et iterum illatus in tentorium, oblato potu resocillabatur, ligarique iussit Antistes vulnera ejus, & in tempore parvo convalescit. Stet adhuc in eo loco lapidea crux, in monumentum miraculi ejus ab incolis erecta, & ex nomine ejusdum viri, qui Buddo vocatus est, campus ille Buddonfeld usque hodie nominatur.

C Oppidum est in Saxonia notum plurimis, Meppa nominatum, in cujus vicinia dum Antistes sanctus, Frisiam pergens, deveniret, aspexit non longe a via vulgi concilium die Dominica congregatum. Divertit illuc, volens cognoscere, quæ causa hujusmodi conventiculi existeret tali die: viditque in colle, quem circumvallaverant, reo cuidam suspendium preparari: accedensque propius, affatus est eos, blande postulans sibi concedi hominem; aut si necesse esset eum interfici, hoc eo die non facerent; magis ipsi ad ecclesiam Missas audire convenirent. Cumque nihil horum a rusticis impetrare posset, contumeliosis insuper verbis Clerico insultantibus (etenim ad suam parochiam locus ille non pertinebat) vix obtinere potuit, ut paramperum cum homine super ejus penitentia se permitterent loqui. Factum est hoc: discessit Antistes, & homo in patibulum est suspensus. At vero vespere illius diei, cum Episcopus itineris sex ab eo loco miliaria peregrisset, manens in villa, quæ vocatur d Alconthorp, en veniens homo ille, quem paullo ante suspenderunt, ad pedes Episcopi procidit, corruit, mirantibus ac sciscitantibus, quo modo de eo gereretur, rem taliter pandit: Dum ego, inquit, Episcopo inde digressus, fursus in patibulum traheretur, videbam duos incredibilis decoris viros, a latere Episcopi

Tom. III. Mart.

equitantes, aliquamdiu cum eo pariter loqui. Dehinc post paululum alter festine rediens, nescio quid mihi pendenti supposit, super quod firmiter stans, cruciatum non sentiebam, donec dispersis his, qui me suspendebant, & ad occasum vergente sole, me idem ipse deponeret. Deposuit iussit ocyus iter vestrum sequi, & concessa vita sacro Antistiti gratias agere, quam ipse dum a fatuis contemneretur, a Domino impetravit: addiditque se nullo pacto scire posse, qualiter post virum Dei tantum vix spatium in momento percurreret. & Ferunt & alia multa miranda venerabiles viri de discipulis ejus, a B. Ludgero gesta vel dicta, quæ cuncta ponere immoderatois fortasse prolixitatis videbitur.

D Præterea monasterium, quod in honore sanctarum f Reliquiarum, quas ab Apostolico acceperat, olim construere decrevit, ubi posset construi, agnita maritimarum regionum futura desolatione, sollicitè requirebat. Duo autem loca construendis apta monasteriis videbantur, unus in g VVithmundi, juxta fluvium Isla; alter, qui Ad-Cruces dicitur, secus fluvium b Arnapa. Sed divinæ præscientiæ voluntatem super his demonstrari sibi devotis juniis & orationibus deposcebat. Unde dum ad locum quem juxta amnem Arnapa eum elegisse diximus hyemis tempore veniret, crucem ligneam iussit eo in loco erigi. Et ipse solus coram sancta Cruce in nive maxima, duri frigoris & longæ noctis patient, prolixas usque lucem in oratione duxit vigilias. Proinde divina revelatione monasterium ibi esse non posse cognovit. sed locum in salto quodam juxta fluvium i Rura, fundando monasterio ex Deo fore præcæsum. Quapropter dum suæ vix comitibus, quæ divinitus cognoverat, referret, ad promissum a Deo locum properavit, & cum possessore ejus locutus, locum illum data terra alia comparavit. Post hæc autem, cum ab occupationibus variis liberior factus, tempus huic vacationi aptum invenire potuit, assumptis secum, quos huic operi necessarios scivit, ad ipsum denuo locum profectus est.

E Erat ibi k sarcolum quoddam arborum opacitate & silvarum densitate undique conclusum: ibi fixis tentoriis, mane primo arbores diruere, & locum ponendis ædificiis expurgare, si qua facultas daretur, disponebant. Quod tamen illis fieri posse omnino impossibile videbatur. Unde & beatum virum a sua intentione penitus revocare studentes, dixerunt, incredibile prorsus videri, illum unquam locum habitabilem fieri posse: quoniam arborum densitate & ramorum obductione, cælum quoque ipsum absconderetur. At ille spem suam in Domino ponens, quæ hominibus, inquit, impossibilia sunt, Deo possibilia sunt. Ita nocte ingruente, cum temperius ad vigilias nocturnales surrexissent, post peractum officium se cubitum denuo receperunt. Cumque jam omnes dormire putaret, silenter exorrevit, & tentorium egressus, paululum orationis gratia secessit. Sed quia quidam ex ejus contubernio Clericus, nomine Thiadald, eadem hora vigilavit, ipsum confestim foras exeuntem secutus est. Quod mox vir Dei cognovit, & paulisper quasi pro horæ inspectione substitit. Deinde tabernaculum ingressus, eum rursus obdormientem præstolari cepit. Quod cum fieri putaret, rursus exiit. Sed eundem iterum Clericus, quem diximus, pederentim subsecutus est. Ita secunda quoque vice, oratione ejus intercepta, Clericum statum suum repetere, nec ante lucem surgere præcepit. Ipse quoque, ut ejus curiositatem eluderet, sese cubitum recepit. Cumque aliquamdiu expectaret, & jam neminem vigilare suspicaretur, tertio exorrevit, & egressus, sub quadam se arbore in orationem projecit. Verum cum memoratus Clericus, eum contra auctoritatis suæ præceptum sequi non auderet, & omnino quid agere vellet, explorare

EX ME
PULDEN.
SI

quibus de-
festa arbor
vis preter
ordinem
omnis

proditio
cum suis
sustinetur

S. Ludgeri
modestia

A plorare intendere, papilionem juxta lectum suum elevato in oratione positum vidit. Erat enim nox, luna & stellis lucentibus admodum clara. Cumque diutissime orasset, & se per spiritum auditum a Deo cognovisset, tentorium cunctis, ut putabat, ignorantibus reperivit. Mutata illico caeli, quæ tunc erat, serenitas, obscurata luna, obducta astra, & ventis hinc inde exsurgentibus tempestas nimia subsecuta est. Cadebant annosa circumquaque arbuta, & cum magnolicer omnium timore, ipsa elementa famulo Dei militabant. Nam cum diluvio exsurrexissent, videbant silvam hinc inde erutam fundando monasterio locum satis amplum dedisse, & arbores passim jacentes, sufficientem lignorum ad edificationem copiam præbuisse. Rari quique frutices, & arbusculæ minores derelictæ sunt, quæ ab operariis facile vel extirpari vel præcidi valerent. Unde S. Ludgerus cum die jam clara suos reliquo operi insistere hortaretur, eos percunctari gratulabundus cepit, anne adhuc caelum se ex illo loco crederent conspiciuros.

7 Mane ex arboribus, quas intra spatium fundandi monasterii corruisse diximus, una solum non diruta remansit, sub qua eadem nocte vir Dei oravit. Sub hac, sellula jam luce clara posita, suos ad operandum hortabatur. Ibi quidam ad eum ex ejus Clericis, nomine Odilgrimus, ex itinere, quo directus fuerat, venit. Quem inter mutua quæ habuerant colloquia, ipse interrogavit, quid sibi de illo loco videretur, verumnam eum monachorum collegio congruum arbitraretur. At ille vultum ejus solito clariorem videns: In vestra, inquit, facie video, hoc opus sine Dei voluntate non esse inchoatum: locum jam olim a Deo electum opportunissimum divino servitio futurum. Quæ ejus responsione ipse delectatus: Gratias, inquit, habe, quoniam secundum voluntatem meam locutus, benevolentiam, quod solum homo potest, tuam ostendis: ceterum effectus in Dei est potestate constitutus. Illud scire in nosse volo, quod tamen aliis, me vivo, te publicare interdico, in hoc loco me diem judicii expectaturum, & corpore exutum me, ubi nunc sedeo, monumentum habiturum. Ita Clericus arborem, quamdiu ibi stetit, diligenter observavit. Sed cum postea in usum ecclesiæ, quæ ad Occidentalem ejus partem construebatur, præcisa esset, lapidem in eodem loco, nullo alio sciente, pro signo insodit: qui ibidem, cum postea sepulcrum sancto viro foderetur, inventus & citatus est.

8 Erat S. Ludgerus in Scripturis sanctis eruditissimus, tamque ardentem alios erudire gestiens, ut præter publicas predicationes, quoque mane discipulis suis per se traderet lectiones, ipse nihil extra faciens, quam quod in Scripturis faciendum invenit. Cavens autem ne sibi nomen inane faceret, omnia temperate facere curabat. Superstitiosas vestium vilitates non amavit. Simulatam in verbis & gestis corporis sanctitatem exosam habuit. Vestitus optimis ac suæ personæ congruis vestibus incedebat: cilicium tamen ad carnem, nullo nisi familiarissimo sibi sciente, jugiter portans. Carnium esum certis temporibus non renuit: satiatum tamen illum cibo vel potu discipulorum suorum nemo unquam vidit. Invitatus ab aliquibus ad convivium, ipse mixtim ditiores & pauperiores invitans, inutilis non sedit ad epulas; sed inter sermocinandum vel jocandum, opportuna semper verba præbat, quibus totas sermocinationes illas ad audientium vertebat edificationem: sublata autem mensa & laudibus dictis, vix parum supersevit, sed exiens de domo illa, secretiorem cum suis ædem ad legendum vel orandum intravit. Pauperibus quibuscumque hominibus miro modo erat affabilis, secundum Apostolum, omnibus se conformans & aptans, ut omnibus prodesse posset. Et quæ bonos omnes honoraret, contra superbos divites Episcopali auctoritate

rigidissimus erat. In angustiis positus, vel sollicitus in tractandis majoribus rebus, hoc statim exordium sumere moris habuit. Sacerdotes Missas celebrare monet: religiosi viri vel feminis orationes mandat & jejunia: invitat ad agapæ egentes & miseros; pauperum exposcit preces: & sic in omnibus gressus ejus a Domino dirigebantur.

9 Omnem censum, qui in hereditate ejus propria, vel in Episcopio colligebatur, mox distribuere studuit, nihil omnino, præter solum necessarium usum super augustioribus ædificiis vel ambiosis ministris curans. Quapropter cum a quibusdam Regis Primatibus quasi stirpator Episcopii criminaretur, & qui nullas ædificiorum honestates, nec ipsi ecclesiis congruos metallorum ornatus prævidere scierit, gloriosissimus Imperator ad audientiam eum invitavit. Unde dum veniens, mansionem juxta palatium accepisset, mane primo ad eum Imperator Cubiculario misso, ad suum jussit venire colloquium. Forte tunc Antistes, dum consuetudinariis ex more psalmis & orationibus instaret, dixit Cubiculario ut præcederet, se mox divino peracto officio secuturum. Dum secundo & tertio nuntiis venientibus ille ab incepto non moveretur, accussatores ejus occasionem se invenisse lætati, ex hoc ipsius facto criminationem cumulabant. Verum, dum completis psalmodiis ante Imperatorem venisset, dixit Imperator: Quare nostrum mandatum sic difficile accepisti, Episcope, ut tot accersitis nuntiis statim venire despiceret? Quis, inquit, Deum, & tibi, o Rex, & cunctis hominibus præponendum arbitrabar: hoc enim ipse mihi præcepisti, curam Episcopalem committens: ideo a tuis licet vocatus nuntiis, Omnipotentis servitium intermittere, inconveniens judicavi: at mox, divino peracto obsequio, parator ad Regis imperium venio. Quod responsum ejus Imperator optimus veneratus, Gratias, ait, habeto, Episcope; quia talem modo reperio, qualem antea æstimabam. Fuerunt autem aliqui, qui facta bonitatis tuæ malevole apud me interpretati sunt; sed hoc deinceps minus gratos habebō, & nullius verba super tua criminatione me ulterius spondeo accepturum.

10 Porro, quia sanctorum officiorum incidit mentio, narrant, quod dum ad opus Dominicum vir Dei instaret, ineffabiliter timorata intentione fixaque mente manserit. Aliquando dum in itinere esset, lectus illi ad vicinum locum construebatur: unde dum noctu stans juxta lectum Matutinas laudes cum Clericis caneret, ex lectis cinere prunis fumus evaporans in faciem illi exalavit. Ille quasi nihil sentiens, immotus mente stabat & corpore: at anus ex Clericis auferre hoc volens incommodum, curvato genu carbonem detegit, & insufflans sopitos suscitavit ignes. Mane autem vocans Clericum districtè sciscitatus est, quare hujus mentis fuerit, ut facris hymnis dimissis, se potius incurvaverit ad construendum focum: & penitentia aliquot dierum illi indicens, docuit Clericos, dum ad opus divinum assistunt, omnes occurrentes cogitatus amovendos, & quantum cordis humani fugacitas patitur, nihil aliud cogitandum.

11 Cumque appropinquaret hora ejus exitus, imo retributionis dies, aliquanto ante obitum suum tempore infirmari cepit: non tamen a solita deservit psalmodia, vel quotidianum per se Deo offerre sacrificium in tota pene hac infirmitate omisit. Dominica die, quæ suæ dormitionis præcederet noctem, quasi valedicens gregi suo in duabus ecclesiis inter se non multum distantibus, commemorans quæ docere solebat, publice prædicavit: mane primo in loco, qui dicitur Coasfeld, Missam canente Presbytero: hora vero tertia in loco, qui Billurbeki nominatur, ipse per se ultima ibi Missam solennia celebrans. Post hæc, recedente populo, affatur discipulos, Scitote, inquit,

liberalitas.

ter ad imp.
vocatus,
prius preces
absolvit.

E

vig; satis-
factus

inter preces
non fuit a
fuit aliud
ali

esse re-
bras ex pre-
dicat:

ens,

A ens, carissimi, instante nocte me ex saculo migraturum: proinde corpus meum ad locum, quem in Werthina fundavi, deserte, & foris ecclesiam, in parte ejus Orientali humate. Nam multum hoc vetare erat solites, ut in ecclesia humanum corpus sepeliretur: & adjecit, dicens: Novi populum, ne hoc fiat, omnimodis contradiendum: sed facite, ut delatum ad ecclesiam Mimigernafordensem, interim inhumatum servetur, donec ad fratrem meum Hildigrimum mittatur, & ipse agat, ut Imperatoris jussu ad memoratum locum perducatur. Porro Imperatorem hoc fore permissurum ex hoc signo noveritis, quod post mortem meam sanguinem ex naribus meis profusisse & reperietis. Factum est, ut dixerat, illaque nocte, adstantibus discipulis, obiit p.

I 2 Igitur discipuli memores qualiter praeceperit, ut in V Ventina corpus suum conderetur, super hac re populo, ut hoc consentiret, persuadere coeperunt. Sed dum populi praemore illius nequaquam paterentur eum in aliam parochiam transferri; consilio inito inter utraque partes consensus est, ut ad Mimigernafordensem ecclesiam transferretur, & usque ad Hildigrimi praesentiam, qui Catalaunensis Ecclesiae Antistes fuerat, in q ecclesia sanctae Dei Genitricis Mariae inhumatum relinqueretur. Factum est hoc; & in eadem ecclesia cum magno honore servatum est, quoad usq;

Hildigrimus, mandato Imperatoris accepto, ut in loco, quo vivus desiderabat, sepeliretur, ad locum, quo frater inhumatus servabatur, die post obitum ejus ferme trigesimo secundo perveniret. Miraque res facta est, ut corpus beati viri, tanto peracto temporis spatio, non solum sine aliqua corruptela duraverit, sed etiam jucundi odoris fragrantia omnes, qui aderant, mirifice repleverit. Addito etiam hoc miraculo, ut secundum signum, quod praedixerat, ex naribus ejus sanguis emanasse inventus sit. Elatum ergo ab ecclesia, honorifice comitantibus populorum agminibus perductum est ad locum, quo condendum fuerat, & juxta jussum viventis, foris ecclesiam conditum.

a Cincinnius in titulo c. 24 Alen usat.

b Idem male hunc locum sic interpretatur, dum in comitatu quodam pergeret ad provinciam Hassia. Pergerat enim per ipsos Hassia terminos ad comitatum, id est, aulam sepulchrum Regis: ut enim accipit alibi saepe monimus: juvenis tamen Eginhardum in Vita Caroli Magni allegare, ubi de Godefrido Donorum Rege ait: Jacebat etiam se brevi Aquilgrani, ubi Regis Comitatus erat, cum maximis copiis adventurum.

c Vulgo Meppen, sita ad Anasium flumen: forte Meppena legi debuit in MS. Fuldenh.

d Cincinnius Aschendorpe nominat, quod & hodieque usque retinet.

e Addit idem vulgo circumferri quoddam huic miraculo adjecit, videlicet, quod S. Ludgerus a loco suspendi recedens, reum inavertit fecerit in equum: ac vespere jussit eam differri tardius, afferentem hospitem adhuc unum expectari.

f Idem cap. 14 eas enumerant fuisse ait: De sacro Domini corpore cruce in cruce. De virginali Dei Genitricis Mariae lacte. De S. Joanne Baptista. De sanctis Apostolis Petro & Paulo, aliorumque plurimum Apostolorum. Et de S. Stephano Proto-Martyre, Laurentio Martyre, Martino Confessore & Pontifice, deque S. Felicitate & filio ejus Martyribus. Eodem Reliquia saepe enumerantur in Vita rhythmica.

g Locus hodieque; notus in tabulis, intervallo unius leuca ab urbe Susphaniensi, qua Isala miscetur rivulus istis locorum Savvare-vvatur seu Nigra nunc dicitur, quem Cincinnius ait suo tempore (scripsit autem an. 1515) a praeterfluentis Isala aquis prope ablatus.

h Quibusdam Eruates vel Ernetus dicitur, varia Julia oppida alluit, tandemque inter Colonia Agrippinam & Dierburgum immigritur Rheno. Est & Erpe vulgo dictus. VVernherus Tessenmacher in Annalibus Juliae, Cliviae, pag. 222, ait S. Ludgerum prope Novesium suum habuisse parvum domum, Ad Cruces hic dictum. Cincinnius in Vita rhythmica in loco praefato ad Cruces suam quandam curiam fuisse dicit nomina Welda.

i Non cum a quo Ruramunda in Germania nomen: sed qui Marchia Comitatus perfluit in Rhenum ad Rurortam. Ad hunc situm VVernherus de scribit Tessenmacher: In solitudine

Waverivale, inter duos montes Wredenbergh & Aldenberg... D In loco ob Rura praeterlabentis aliorumque limpidissimorum fontium amoenitatem amabili. Poeta VVernherus plenus bisce versibus omnia ponit sub oculis.

Est in confinio amborumve termino

Ab isthinc Francorum, abhinc Westphalorum,

Locus, qua veniens Rura & praeterea,

Via non jam multa Rheno est assumpta,

Hinc locum montium silva, vena fontium,

Frondibus jucundant, rivulis inundant.

Quem quasi medius irrigat fluviolus

Westhina vocatus, desuper notatus.

Et in circuitu ejus quodam ambitu.

Speclant cum montes, intrant vivi fontes:

Quasi sublimis agat, quod profunditas

In subiecta valle constat pulchra valde.

Cul fert & Oriens uno rivo inferens

Austrum emergentes tres aeternos fontes.

Et horum nomina fontium in Werthina

Non sunt nisi unum liquidum & purum.

K Sarius veris nemus: suspicamus Sartulum gemina notatione scribendum, ut sit diminutivum a Sart Teutonice voce, Germanis superioribus hanc pronuntiat, quo significatur non simpliciter silva, sed silva praefracta densitate pens imperia qualis hic locus describitur.

L Utraque facies duplex talentum, quo cum valuisse scribit VVernherus, videlicet genera linguarum & interpretatio sermonum: & linguarum quidem, ne plures dicant nominant Teutonicam & Latinam, id est, barbaram & Romanam. Poeta rhythmicus plenus.

Habuit genera linguarum varia,

Utpote Latinus, Anglicus, Romanus:

Nec non Teutonicus fuit vel Fresonicus

Etiā propinquas istis scilicet linguas.

m Cincinnius cap. 35 reddit prodigium rerum ecclesiae suae profusor: nempe media aetate scriptores stupere pro extirpare dicuntur.

n VVernherus non hac de causa, sed pro quadam re ipsa bilis exultantia evocatum scribit.

o Exponit hoc idem auctor c. 40 hoc modo: Eadem hora cum Rex fratrimo ad mandatum istud consensum dederit, tunc mox circa corpus meum recentem & naribus cruentum profusissimè comperietis.

p Cincinnius c. 46, ubi narravit solatum Caroli Magni, quid de sepultura sua loco S. Ludgeri statisset, ista subdit: Subinde religiosissimus idem Rex & Imperator, tantis sanctissimi Christi Confessoris meritis accensus, non solum desideratum mandatum libenter concessit, sed etiam ipsum, & hoc monasterium, in quo sepellendus fuerat, magnifica tunc oblatione & largis donatione honoravit. Tradidit namque ad ejus corpora venerandas Reliquias huic Werthincensi monasterio perpetue propria & bona sua in pago Sele in Comitatu Flandriae sita, intra flumina Denderam & Scheldam, cum tota integritate sua possidendum. At non jacet pagus Sele sive Zele, inter Scaldim sive Scheldam, ac hic dicitur, & Denderam sive Teneram, qui a dextro latere Scaldi miscetur ad Teneramondam oppidum, cui nomen suum impositum; sed ad finem Scaldi flatus, una circiter ab eadem distat, una sive a flumine, quod Durme dicitur, insluit; in Scaldim, Teneramondam inter & Temscam. De eo Rhythmicus poeta sub finem Letantia ita scribit:

Fama egregia jam in domo regia,

Miserente Deo, fuit de Ludgero.

Unde per proprium illum adhuc praedium

Carolus honorans, Werthinaeque donans,

Quod Sele dicitur & duobus cingitur

Dormira & Schilda fluvius & silva;

Decimas in super ejus aeternaliter

Pius Principe dedit, dare ut consuevit, &c.

q Idem cap. 46 scribit Trans-aquas appellatam esse illam Dei Genitricis: est in MS. uno Rotendordiano hac exant recentiori manu inscripta margini. Ecclesia Beata Virginis, in qua S. Ludgerus depositus, fuit ea qua nunc dicitur sacellum S. Ludgeri, olim utique aliquanto amplior. Huic accessit postea maior illa Beata Virginis basilica, qua una cum canobio fundata & consecrata est anno 1041.

§ II Miracula post sepulcrum S. Ludgeri patrata, & ab eodem anonymo Frisoni lib. 2. digesta.

¶ **Q**uia superiori libello vitam acque miracula sancti ac beatissimi Christi Confessoris stricim percurramus, nunc ea breviter attingamus, quae post sanctum ejus obitum divina per eum gratia operari

Prolegat ad sequentia.

AUCT.
ALTERU-
DO EP.

A rari dignata est. Nam sacrosancta illius merita cunctis hinc inde ad ipsum confluentibus pro singulorum fide suffragari non cessant; quibusdam quidem longe manentibus, quibusdam ad ejus venerabilem memoriam degentibus, quibusdam quoque ad ejus sepulcrum manentibus, vel inde domum regressis. Unde cursum, ut diximus, aliqua de his, quæ vel ipsi oculis nostris perspeximus, vel fidelium narratione comperimus, quanta possumus brevitate perstringamus. *Ex sequuntur miracula ab Alfrido relata a n. 9. ad n. 15, tum quadam fortassis alia in MS. Fuldensi desiderata, in quorum postremo mentio fit festi in honorem S. Ludgeri apud Saxones instituti: ita enim proseguuntur auctor Anonymus.*

Die S. Lud-
geri acce-
pit sacra
coluina co-
revisio um
succedit.

14 Verum quia semel ad hunc locum devoluti sumus, & de annua ejus festivitate mentionem fecimus, quid de ea ferianda divinitus sit ostensum, breviter evolvementus. Dindo, de quo supra locuti sumus, magnum ad S. Ludgerum amorem, miram circa nostrum locum reverentiam habebat: unde annis singulis ad nostrum monasterium venire & beati viri memoriam frequentare, & aliquot diebus cum nostris manere consuevit. Sed ne crebrior ejus accessus Fratres gravaret, suos cum annona homines, qui suis suorumque usibus necessaria pararent, præmittere solebat. Quod dum quodam etiam tempore secundum consuetudinem suam fecisset, contigit natalitium sancti Confessoris diem supervenire: & quia hoc in primis dormitionis ejus annis erat, necdum sacrosancta ejus solennitas feriabatur. Proinde, cum die eodem, illi quos ad hoc præmissos esse diximus, cervisia parandæ instarent; ligna, quæ in ignem missa fuerant, instar stipularum in momento consumpta sunt. Deserebantur alia post alia, sed igni immisa, durare aliquamdiu nequibant. Jam prope erat, ut se sine effectu laborare videntes, labori succumbere & opus intermittere cogerentur: perstabant tamen donec cervisia utcumque confectio cocta, in alia esset vasa transponenda. Cumque ad hoc ventum esset, ut in vase ad hoc parato, aqua superfargi deberet: primo quidem omnino nihil decurrere quivit; deinde, cum jam non manu, ut assolet, sed situlis aqua superfunderetur, raris illis parum aliquid stillare cepit; hoc ipsum, quod ita collectum est, gustu amarum & omnino ad nihil utile forsas ejectionem est. Ita evidenti indicio claruit, hunc de cetero a nostris diem esse feriandum.

confessio
omnibus
impeditur
animo.

15 Aliud nihilominus super eadem re miraculum divinitus factum est. Siquidem, cum annua revolutione iterum natalitii ejus celebritas superveniret, nec sine Episcopi jussu, ad ejus diocesim noster locus pertinebat, feriatio præcipi posset; Fratribus nostris visum est, ut cum nostris hominibus ferieretur, ceteris suo arbitrio utrum facere an dimittere vellent, derelictis. Proinde cum plurimæ ex vicinis, nostrorum exemplum secuti, feriandum putarent, nonnullis opus suum intermittere indignum videbatur: & quia vernum tempus erat, & arandi opera instabant, junctis bubus foras ad arandum processerunt. Cumque jam operi insisterent, ferrum, quo arari debuerat, singulis contractum est. Quod dum singuli altis, quasi sibi soli accidisset, retulissent; non casu sed divina voluntate, ob sancti diei violationem hoc gestum fuisse, generali omnium claruit damno. Erat tamen quidam Benno inter nos, qui mente obstinata adhuc operi instandum putaret. Qui, cum aratro utcumque emendato crebris stimulis boves ad arandum impelleret, illi insania efferati, disruptis loribus & jugis cum aratro abjectis, silvas petierunt, nec omnino ante capi potuere, quam ipse cum reliquis ad S. Ludgeri memoriam veniens, suæ temeritatis & contemptus culpam coram Fratribus confessus esset, & orationem eorum pro se suppliciter impetravisset.

ex boves
jugum ex-
cutiunt.

16 Quidam Aldricus de villa, quæ b Sotar appellatur uxorem habuit, nomine Herilvindam; hæc mente

perdita septem annis continuis sine sensu permanuit. D Sed quotidie fama virtutum, quæ per S. Ludgerum fiebant, crescente, ad ejus memoriam a viro suo perducta est. Quæcumque licentia a Fratribus accepta, in crypta ubi sanctum ejus corpus quiescit, poneretur, & sui pro ea pervigilem in oratione noctem transegerent; cum sibi in sopore assistentem vidit, ignea quodammodo specie & incredibili claritate conspicuum. A quo se sibi divina virtute salvandam audiens, expergefacta evigilavit, & subitanea suæ liberationis salvatione, non somnium se, sed visionem vidisse comprobavit: ita gratiarum actione persoluta, domum gaudentibus suis repedavit. Quædam quoque ejus vicina c Athalvi dicebatur, hæc dirissimo demonio invasa, tanta insania agebatur, ut nisi in vinculis haberetur, in obvios quosque saviret. Cujus parentes dum præfatam mulierem, quæ tanto mentis inops tempore fuit, sanissimam viderent, hanc quoque per sancti Confessoris merita salvandam esse, corde credulo præsumserunt, si ad ejus eam tumulum perduxissent. Proinde nihil morati, quia aliter ob nimiam rabiem adduci non poterat, in vincula eam conjecerunt, & ita eam ad memoratam ecclesiam perduxerunt. Ubi dum pro ea devota mente orassent, omni demoniaca ludificatione effugata sensuque reddito, integerrimæ sanitati restituta est. Aliam quoque puellam longa ægrotudo nimisque dolor paralyticam fecit: qua molestia quamvis immodicum per omne corpus dolorem haberet, maximum tamen in capite incommodum sustinebat. Tantum quippe cephalalgie dolorem patiebatur, ut de cerebro solus, quasi quidam sibilus, audiri potuisset. Unde & caput assidue manu & brachiis constringere consuevit. Hæc ad nostrum monasterium delata, in crypta nova, d quæ ad pedes sacri sepulcri fiebat, Deum rogatura posita est. Sed mira Dei omnipotentis gratia, omni pristina debilitate & dolore ablato, continuo sana surrexit, & Deum pro reddita sanitate benedicens, incolumis recessit.

Ad sepul-
crum trans-
latum mulier
amens.c
item demoni-
um.c
sanitatis
est.c
tum parula
extenuata

17 Quidam c Alfricus, honesto inter suos loco natus, filiam habuit nomine Amelbergam. Hæc caritatem incurrens, triennio fere sine lumine mansit: postmodum ad memoriam sancti Sacerdotis adducta, Dei virtute & Sancti ejus interventu, ibi immisam denuo oculorum lucem respexit. Nec multo post tempore dextera manus & pedis sinistri debilitatem incurrit: sed Dei gratia simulque meritis S. Ludgeri se olim lucem recepisse recolens, & se per ejus identidem suffragia tunc quoque salutem recuperaturam fore confidens, ad nos confugit subsidia, & se rursus ad ejus limen adduci rogavit. Quod cum secundum ejus voluntatem prospere celsisset, membrorum officio reddito, incommodo, quo per integrum jam annum tenebatur, liberata est. At illa, percepta sanitatis gratia, se deinceps Deo servitutam & sacrum ibi velamen sumpturam devovit. Verum cum moras necens aliquamdiu hoc facere distulisset, in capitis incidit dolorem: in quo cum menses novem laboraret, & jam intolerabilis sibi videretur; ab ancillula quadam, quæ sibi famulabatur, voti sui de velamine sumendo admonita est. Unde iterum illuc deducta, iterum ibidem curata, votum suum adimplere percepto velamine curavit. Ita triplici modo per virtutem Dei Sanctique sui opitulationem sanata, nunc in monasterio sanctimonialium, quod f Asnoldi appellatur, religiosam vitam ducit.

que ad votum
exaluit
voto capitis
dolore compo-
suitur.

a Ita Surin: Brævernus veritate: minus apte.

b Sufatum vulgo, ut notat Brævernus: Porta VVestibulenſi Villa Solacia.

c Brævernus in margine Athalvidem notat: Cincinnis Adalvina est.

d MS. Cumque in capsa nova, necdum peracta, ad pedes sacri sepulcri Deum rogatura deponeretur: quæ multo clarior sensum faciunt.

e MS.

A f MS. Ballan. Cincin. Ballaheym. *Poeta VVeribin.* Ballahe, g *Brouweri* edidit, in eo. *Quorum hac re lativa non spectat? an templi fortassis? Id non praesentit, sed ecclesia. Nempe apud Belgas & Germanos ecclesiarum fenestra passim imaginibus in ipso vitro pictis exornari ab antiquo solent. Et ita Cincinnius imaginis vitreas in fenestris monstrasse puellam scribit.*

h *Brouweri editio* redinnotari. l *Cincinnius Hatevick.*

k MS. Flechtrikel. Cincin. Flechtrika.

l MS. Begga. *Poeta:* In Boeggo aliqua habitabat Domina nobilissimorum una westphalorum, Bugga vocabulo nuncupata.

m *Adalgarius* sive *Adelgarius*, 3 *Abbas Corbeja Nova* sive *Saxonica*, anno 833 creatus; attulit eo in Gallia anno 864. Reliquias S. Luttrudis Virg. qua 21 Septemb. colitur.

n *Ita codex MS. Rottendorffii.* In *Brouweri* fadum erat mendam: Quidam de villa Bram, Selirabrandus. Alia item ex MS. correctio. Cincinnius habet: Ratbrandus quidam de loco, qui vocatur Branzela. *Poeta VVeribin.* de quodam viculo Bramsele vocabulo.

o *Vbi esset hac villa ipse videtur rhythmicus Poeta ignorasse: sic enim scribit:*

Farelli villa est, ubicumque sita est,
Nomen qui habebat Wilsbrocht qua manebat.

a § IV *Uffingi monachi carmen de S. Ludgero a ex MS. Bernardi Rottendorffii.*

29 Ingula de propitiis per mundum moenia Sanctis,

B Si tollunt animos, illos habitura patronos;

Werthina cur similem non sumit in ordine sortem?

Planities humilis, Ludgeri florida vallis,

Quae sapit antidotum quod peccatoris expiat antrum,

Hujus in angusta paulam sibi censuit aula.

Huic caput ingenii tenuis scintillula nostri

Scribere quid placiti, si non sit & indiga sandi

Linguae rusticitas: quamvis non promere dignas

Sufficiat laudes. Superas qui nunc tenet arces,

Initiare locum primus hic coeperat istum,

Incultum, horribilem, Cereali stirpe carentem,

Setigeris tantum portis & lyncibus aptum,

Gignit cum variis cremus quae plurima monstris;

Sentibus explosis penitus, spurcisque piatis,

Fretus ope Domini struit hic b magalia Christi.

30 Hoc vatis plectro quondam processit ad almo:

In quibus ante truces lustris recubare dracones

Conseruant, oritur calami post virgula junci,

Et via sancta pede teritur jam plana secundo.

Sed valet hac series alias converteret ad res.

Cecatas mentes vitiosa cubilia signant,

Vipera dira suum, quibus incedens labyrinthum,

Noxia possessis inspirat toxica sistris.

Utque Deum sapiant, malefudum corde veterum

Scindentes, valida virtutum scuge virescunt.

O quam lethifero Saxonum pectora visco

Illita! magnanimos Frisiz quo valde tyrannos,

c Principiis scelerum iunxit ferus ille chelydrus.

Conculit ulterius animosi colla separatus,

Omnisator rabie pius hac multatier, atque

Mittit ad inspidos veras & rationis egenos,

Summa Luidgezum super æthera laude notatum,

Fulmineo obliquos pulsantem Marte colubros:

d Arida de vero, qui mox rigat ora docendo,

Æternam in vitam puteo salientis d aequat.

Nunc quoque signorum iuvat efficientia, quorum

Pondere Gongouei terebravit e acromata monstri.

Sicque ex saxigenis flarescunt fetrea sulcis

Semina: cuncta Crucis sanctae loca numen adesse

Senferunt, typicumque sacris abluta lavacris

Alleluia sonant, Ludgero festa canoris

Organa dant odis propeit, sub honore Parentis.

f 31 Hinc jam piscosae viridantia littora f Rura,

Intonsi mogetes, & amantes ardua ropes,

Ipsi læticia laudes ad sidera jactant.

Quid tua nunc primum, vel quid Ludgere supremum,

Werthina laurigeris cingens sua tempora fertis,

Dulce tibi pangit? Etiam vox ferrea si sit,

Vix aliquid dignum factis reboare potestur.

O Pater almae tuis nostratis summa decoris,

Jam modo, jam niveas tueris undique caulas,

Ne lupus ore ferox sub ovino vellere tectus

Rictibus anguinis, ullum lucratur ab agnis.

Lethæi facias fluvii quos gurgite lapsos

Pabula oliviferis rediviva capessere pratis.

Inter & hos elegi recolat misererier hædi

Uffingi, immensa vallati mole paeli,

Quo merear precor ignicremos fufferre vapores

Fac levier, pœnis alias plectendus acerbis.

Hoc auferre velit, iustis qui sidera pandit,

Perpetuis omnes sustentans orbibus orbes,

Et regit imperium Sanctis sine calce supernum.

a *Editum idem carmen a Joanne Cincinnio post Vitam & Miracula S. Ludgeri.*

b *Ita legis edidit: Cincinnius, restit. MS. magnalia habet.*

c *MS. & Cincinnius habet Principes. Arbitror principia*

scelerum junctos dici Frisa tyrannos, vel quod quædam flagitiorum

perpetrandorum principatu eos damon alligatos teneret, vel quod principia sive principalia tabernacula, inter sceleri

committendo auctoritas Gentilis obtinerent. Forjan tamen sumptibus id Poeta usurpavit, pro Principes scelerum.

d *An fere aequali, pro aqua?*

e *Nescio volueris ne hic scriptor, cupimus, id est, summos humeris tererari, seq; robur intercedi an inopem, sive narratorem, aut suggestionem damonis repellere et refringi.*

f *Supra diximus Ruram hunc fluvium esse in Comitatu Mar-*

ebia, qui VVeribinam alluit, atque in Rbenum deinde influit.

§ V *Tria miracula S. Ludgeri auctore Anonymo ex veteri MS. Bernardi Rottendorffii.*

32 C Um nullum sit tempus nullumque momen-

tum, quod a beneficiis divinæ gratiæ transiga-

tur vacuum; hoc tamen, quod modernis temporibus

liquido multis apparuit, sequens sermo declarabit.

In pago Egmundi parentibus quidam editus liberis,

agritudinis nimis mole depressus jacuit; hoc est, ut

viscibus turgentibus oculorum spe penitus privatus,

orbis nrisque cavatos obtutibus præferens, nigrante

sub velamine noctis tetræ similitudinem novem du-

ceret annis. Cui in Natalis Domini nocte sacrosan-

cta, cum membra fessa quieti collocaret, quidam ad-

mirandæ claritatis Clericus, ut sibi videbatur, pulchrior

mortalibus addidit; baculumq; aureum in manu pro-

tendens, blande hunc alloquitur, cur ita jaceret scisci-

tatur. At ille respondit: Quia perennibus tenebris lu-

mina jam sepulta rectum quocumque pergendi trami-

tem abnuunt, nequaquam hinc abire prævaleo. Ad

quem ille: Est locus, inquit, Wierdina illuc gressum

flectere percipit prospera; quia te ibi, Deo opitulan-

te, pristina recuperandum scies sanitatem. Cumque il-

lucescente die fratri suo nocturnam visionem, & quæ

sibi imperata sunt retexeret, ille eum ab hac sententia

compescere studuit, dicens: Si secum permanere vel-

let, necessaria sibi quæcumque libenter præstaturum.

Nequaquam se verbis illius parere posse dicebat: sed

voto majore obligatus præmonstratum se sine dubio

locum invisere profectus. Eit ratum, quod jubetur:

tandemque diu desideratum Deo regente, pervenit ad

locum: ibique, dum coram tumba S. Ludgeri a dex-

tro cornu prostratus altaris, preces miser congemina-

ret supplex, continuo superni clementia Judicis,

cunctis semper exorabilis, eodem Sancto interveni-

ente, ad veniam flectitur: nam obice oculorum ex-

trorum revulsis, cunctis qui aderant intuitibus,

nervis ruptis rivulus inundabat sanguinis, qui per

ejus ora jugiter diffusus in pavementum dilabebatur:

sicque subsequente salute redintegrationis suæ com-

pos effectus, terribis revertitur supplicator fletibus.

33 Cujus necdum celebrata congratulatione mi-

racu.

Epilogus in-
vocat Uffin-
gus.

E

Coras huius
formis in-
vocat.

F

ad sepul-
crum S.
Ludgeri.

aliqui san-
ctum ex
vultu pro-
prium pro-
vocat.

A raculi, alius quidam de e Gent oriundus, nutantem per incertas semitas gressum sex annis baculo prævio regens, oculorum lumine orbatus, ad ejusdem viri Dei monasterium ductus est: qui cum in crypta orationi ardentem incumberet, ad ostendendum venerabilis Pontificis meritum, gratia Dei, cui parus nemo frustra concessit preces, citius affuit, similique modo, ut priori, ruptis oculorum opibus, sanguis faciem irrigabat: jamque dies infusus claro exhibitus fulgore lucis æmulam ab eo penitus effugavit caligantem noctem.

B 34 Omniconantem mundanæ molis opificem propter collata humano generi beneficia nemo digne valet collaudare: sed, in quantum nostræ pusillitati Spiritus sancti illuxerit sacundia, ejus inenarrabilia difsamabimus præconia. In d Astrudensivitate quidam puerulus, pauperina admodum educatus parentela, cum inter ipsa infantix crepundia juxta arborem quemdam, ramorum densitate dilatatam, ad quiescendum seissus supponeret artus, tandem expergesfactus, perdit loquacitate, pene & sensus capacitate elinguis, abscessit tristis cum mœrore, ac deinceps per decem annorum curricula in eadem subsistit miseria. Exhinc evolutus quasi duobus lustris, intempeste cujusdam noctis silentio famosissimam matronam quamdam sibi astantem audivit dixisse: si pro sanitate nanciscenda res ei esset, ut quantocius ad e fontem S. Ludgeri properaret, suæ restorationis fieri intercessorem Sanctum imploraturus Clementem. Neglecto denique tali præcepto, secunda & tertia vice quemdam monasticæ normæ phasallum, purpureo perfusum capillo, nigroque vestimento indutum, conspexit decalisse mandatum; si sospes fieri vellet, oratorum, quo colitur memoria S. Clementis, supplici cum voto adiret, ibique se curandum sciret. Cognita hac trina revelatione, iter suum arripuit, & sine mora cum oblationibus, quas habuit, cælitus ostensum intravit monasteriolum: ubi nisi quanto potuit emissis ad Deum precibus, maximum gatturis tadum cum tremore ac pavore est perpeffus, sicque indepta incolomitate, & molestia priori posthabita, lætus remeavit ad sua.

a Codex MS. Bernardi Rottendorffii Archiatri Monasteriensis V. C. egregius est, & quantum assequi ex vetusta scriptura usu possum, minimè CCC annorum. Nullus tamen mihi character occurrit, unde censere certo videatur, quo tempestate hæc contigerint miracula, sedum a quo tradita litteris.

b Egmondia sive Egmondia, pagus est Hollandia, ubi celeberrimum fuit monasterium Ord. S. Benedicti, cujus sæpe mentio occurrit.

c Cintiinnus vortis de Gandavo, nam ita quique urbs hæc Flandria primaria appellatur. Sed quid necesse est, tam procul eorum hunc adducere? cum sit longe propinquior Gens, pagus non inolebris in superiore Batavia, VVabolin inter & Rhenum.

d Diximus superius Attnide, Asnide, Assende, Asfaldi ab antiquis scriptoribus appellari, quæ nunc Essendia, vulgo Essen: ubi illustrium Canonicarum collegium, cujus Abbatissa, oppidi & circumjacentis regionis libero dominio possidet, immediate Romano Imperatori subjeta.

e Est hic fons juxta VVerthinam, ut antea diximus.

f VI a Miracula S. Ludgeri auctore monacho VVerthinensi in poemate rhythmico, Litania dicto, ex apographo Bernardi Rottendorffii.

C Um juxta b Arnapham Welde curtim positam Esset gloriosus VVerthinæ Patronus; Quæ demonstratio divino oraculo VVerthinæ fiebat, imbi manebat. Curis agricola mox cum querimonia Coram Sacerdote adstitit hac voce: Eja Domine, anferes quotidie Nostrum bene cultum agrum lædunt multum: Quodcumque semino devorant continuo, Etiam nascentes herbas depascentes. Infelicitissimis nobis ab hiis pessimis

Fieri hoc magnum solis solet damnum. Cur, dixit homini statim servus Domini, Non has coegisti, non has inclusisti, Donec promitterent, quod numquam plus tangerent Aliquid de nostris, nocentibus rostris? Quod dum non serio dixisset, sed ludicro, Et hoc solum sciret homo quod audiret; Cæcurrit procius, & inventis avibus, Ite, dixit, ite: Præfuli venite. Aves, ut Dominus coegit altissimus, Homine jubente ierunt repente. Homo secutus est, donec grex coactus est Anserum, & arctis jam inclusus curtis. Igitur aderat Sacerdos, & viderat, Et captivis istis statim benedixit: Et pacem fecerat illis, & præceperat Ut sint apud sese penitus illæse: Et cras discederent, & numquam plus laderent Agrum, pro quo capti essent & coacti. Quod & sic factum est, & factum probatum est, Anseres dum iusta servant adhuc iusta. Nam usque hodie hunc non audent tangere Agrum, sed videntes fugiunt timentes. 36 Eodem tempore & loco, quod scribere Etiam curamus, factum noveramus. Dæmon aquaticus hominem, quem diximus, Sæpius illudens, & nocere studens: Ubi aderat, nequam sæpe aderat, Se in bovem vertens, boves & pervertens. Nam miris saltibus, & diris occurribus, Tota die boves de directo movet. Et dum luctiles sulcos omnes faceret, Neque profuisset quidquid særerit; Domum regreditur, iterumque queritur Caro suo hero rusticus Luidgero. Et dum de dæmone nil questus sit, sed bove; Præfult tamen nosset, quale pecus esset; Si, inquit, amplius addit, junge procius Aratro; ut trahat, quamvis nolens agar. Quod homo audiens, & audita prosequens, Crastina mox die cepit illo ire; Faciens quo modo sic annecti aratro Solus potuisset, solus ut traxisset. Et ecce aderat nequam, ut consueverat: Sed mox alligatur jugo, ut aretur. At ille fortiter trahens, & velociter Vadens, virum ipsum traxerat annexum. Adversus Arnapham ibat voluntarie: Flumini aversus stimulandos prorsus. Nam (ut post paruit, quamvis adhuc latuit) Lacum plus dilexit quam jugum, quod gessit. Sed homo, nescius quod esset diabolus; Ire bovem iussit, cui sæpe dixit: Frater, non hodie, ut heri & pridie, Certe ludes mecum: sed arabo tecum. At ille cessavit, aratrumque traxerat; Satis ut pateret, illam quod arceret Virtus Altissimi, sui sancti famuli Meritis Ludgeri, per Angelum Dei. Mirum quod dicimus, vulgatum a pforibus; Triginta dierum opus tunc impletum; (Disce mirabile!) aratro cum homine, Plus quam unquam ante vel posthæc durante. Et, dum jam aderat hora, qua debuerat Aratrum dimitti, vincula remitti; Solatus abiit ille, & insiliit Arnapham, & dignum liquit ibi signum: Nam usque hodie ibi ferunt incolæ Incidisse ipsum dæmonem abyssum; Quæ datur cernere in quadam voragine Aliquod profundum, quod non habet fundum.

37 Adhuc

D
ut S. Lud-
gerus pater
suaveret.

simplex rur-
sitas habet
ad eam ve-
nere:

qui dimittit
ut hic sol-
ferat.

amplius mo-
nere i

E

idem dæ-
monem for-
ma bovis
aratro inco-
lumem.

Sacerdos jo-
hannes.

ad aratrum
jungit:

F

qui miro
modo.

30 dierum
opus non
implet.

ut solutus in
flumen se
evertit.

restituta ibi
aratro.

A 37 Adhuc Westphaliæ multi narrant incolæ,
Ibi quod fecisse fertur idem ipse.

d Villa VVestphaliæ, d Billerbecke nomine,
Est, atque illa Præful fuit villa.

Rusticus aliquis illic dixit aliquid
Displicens omnino reverendo viro.

Grando, nix, pluviz illo erant tempore;
Quibus verbis istis stultus maledixit:

Auram hoc tempore fecisti, diabole;
Sic tempestas ista tecum maledicta.

Audivisse igitur hæc Liudgerus dicitur,
Et mox judicasse, hunc servandum esse;

Donec pœniteat, vel doctus intelligat,
Nullum de re tali sic debere fari.

Conclavim igitur intrare compellitur,
Clavi hujus loci data Sacerdoti;

Qui tunc debuerat, ut fuit necessitas,
De hac villa ire statim ipsa die.

Et statim abiit, e Halatramque adit,
Transiensque flumen Lippiam per pontem,

Clavem, quam tulerat, in flumen deiecerat,
Sponte, aut non sponte, casu accidente.

Et sic perficiens iter, & reveniens

Pereandem viam ad prædictam villam,

B Statim audierat, quod coquus retulerat,
Se in quodam pisce clavem invenisse;

Quam, ut mox jussit, coquus mox porrexitat:
Et dum cognovisset eadem quod esset,

Mox intellexerat, quod Deus respexerat:
Se intercedentem virum pœnitentem.

Et mox aperuit claustrum, atque monuit
Numquam de re tali amplius sic fari:

Sed benedicere omni Deum aere,

Cujus ad præcepta omnia sunt facta.

f 38 f Rem quoque refero, ipso teste Domino,
Quam oculis meis vidi g tunc juvenis.

Cum frequens pluvia faceret diluvia

Tempore Autumni terræ nostræ omni;

Fruges, quæ fuerant natæ, non potuerant,
Quamvis acta mense, populo prodesse:

Magis jacuerant foris, & maduerant,
Sine siccatore vento atque sole.

Qui mensem coluit omnis homo doluit,
Pro re laborata ita depravata.

Pro his & aliis VVerthinz angustis,

Decretum est, bonum aggredi Patronum.

Aliqua igitur dies præreligitur,

In qua impleteretur quidquid voveretur,

Quæ in vigilia imminabat proxima

Tunc Bartholomæi Apostoli Dei,

Quæ hoc per computum anno fuit Sabbatum:

Sexta, quæ præcessit, feria; accessisset.

C Nostrorum anima Fratrum spe fidissima
Sanctum ut levarent, feretro locarent.

Ista levatio ejus vel locatio

Ut est cepta primum, aderat divinum

Mundo mirandum: namque aquæ imbrum

Desuper pendebant, nilque depluebant.

Densitas nubium pendens, imbrem plurimum

Quasi minabatur; tamen tenebatur.

Sed & in aere cepit se subtrahere,

Dum jam constituta dies est secuta:

In qua, dum populus adfuisse plurimus

Cum oratione atque portatione,

De monasterio, ecce clarus subito

Dia qui latebat, Titan apparebat.

Inde, sonantibus concentibus,

Propter visum solem laudant Creatorem:

Fitque processio & ampla digressio:

Homines cantabant, montes resonabant.

At sol in melius lucet de superius,

Tomus III. Mart.

Quasi hoc jubilo erutus nubilo.

Tunc Sanctum Domini circumdantes populi,

Unde ererebant, domui redebant;

Rogationibus, vel orationibus,

Sive Letantibus amplectentes piis,

Et Deo debitas referebant gratias,

Viro pro beato ita declarato:

Uedum exierit, caligo perierit;

Quando processisset, sol se obtulisset:

Et laudem Domino intonant altissimo,

Qui sic honorasset servum, quem amasset.

Et bonum aerem & bonam temperiem,

Quam hic susceperunt, secum domi ferunt.

Et cum lætitia colligentes omnia,

Invenere bonam undique annonam.

Notata igitur adhuc die, agitur,

(Sicut valde bonus meruit patronus)

b Commemoratio sive celebratio,

Sive gratiarum actio dignarum,

Pro signi gloria annua memoria

Ut sit, pro gesta semper dies festa.

a Miratur quispiam cur Joannes Cincinnius priora hæc
miracula emisit, qui omnia VVerthinz monumenta accur-
se pervolverit: Fortassis ea minus credibilia illi visa, quæ hic
Litæntibus Poeta, non, ut alias ex vastioribus scriptoribus,
sed summo accepisse indicat, præsertim n. 3.

Adhuc Westphaliæ multi narrant incolæ.

Ibi quod fecisse fertur idem ipse.

Quod autem numeris paragraphos distinguimus, id non ad totum
poema, & quo hæc excerpta miracula sunt, referendum, sed ad
hoc ipse, si quis ut hic edita citare voluerit, interveniendum.

b De Arnapha sive Arnapha fluvio, vulgo Erst, sapienter ante
allum, & ad eum sita Welde villa.

c Simile sanctæ simplicitatis in capiendis avibus facta depo-
sitionibus exemplum relatam 29 Januarii in Vita S. Gilda Sapien-
tiae. l. n. 5 pag. 939.

d Ep. Billerbecke pagus dicitur Monasterienfis, non præci-
susfeldia, in quo S. Ludgerus & miracula quadam fecisse in vi-
sa memoratur, & ultimum sacrum ac concionem ipso quo ibidem
ebilis die.

e Halatren oppidum ejusdem ditionis ad Lippiam amnem situm.

f Quod sequitur est ex Litæntia 3, narraturq; etiam a Cincin-
nio.

g Ideo scribis Cincinnius contigisse hoc ante tempora Bernardi
XXVIII Abbatis, cujus jussu vel regatu hoc in S. Ludgeri lau-
dam poema se scripsisse hic Auctor testatur.

h Cincinnius anno 1515, ita scribat: Hujus igitur sacri
commemorationem adhuc usque in maxima populi frequentia
quotannis, autumnali tempore, Dominica semper quæ pro-
xima festum Decollationis Divi Joannis Baptiste sequitur,
celeberrime peragimus.

§ VII Miracula facta Monasterii VVestphaliæ sæculo
XII, eodemque scripta; ex quinque MSS.

39 S Ancti Lutgeri meritis multa exemplorum cele-
britate, quæ posteritati reliquit, conspicui,

miraculis etiam, quæ Deus ante obitum suum & post
ubique terrarum, & præcipue VVerthenæ per eum o-

peratus est, conscriptis, quando & qualiter Monaste-
rium Episcopalem suam Sedem numerositate miracu-

lorum respexerit, quæ possumus veritate perstringa-
mus. Quæ quidem ut plenius constet, ea strictim at-

tingamus, quæ ad tempora nostra ab antiquo derivata,
relatu veridicorum nobis sunt recentia. Episcopus

a Burchardus Monasterienfis civitatem dilatate plu-
resque in ea proponens parochias facere, aream

quandam comparavit, & ecclesiæ S. Lutgero con-
struendæ assignavit. Ceterum inter Sacerdotium &

regnum tempestate orta, non solum caritas sua quasi
in radice est sopita; sed capella, quam S. Lutgerus

infra urbem habuit, sub Episcopo b Theodorico in-
cendio vastata, postmodum est miserabiliter negle-

cta. Dominus etiam c Helmvardus majoris Eccle-
siæ Canonicus aream illam, discretionis suæ ab Epi-

K k k scopo

D
EX MS.
ROTTEN-
DORFFII.
cum Lita-
ntia:

exempla miris
solida

b
amplius facta
viri memoria
justitiam.

E

Halatren op-

Festum De-
collationis
S. Ludgeri

F
Miracula
hoc nudo
scriptor, an
exposit?

S. Ludgeri
capella hujus
monasterii con-
struenda

A scopo Burchardo commissam d, invadiavit, nec absoluit. Unde & tempore nostro ad quemdam civem Hymricum hereditario jure fuit devoluta. Cujus concives, ut credimus, Spiritu sancto ducti, seriem, quam qualicumque narrationis tenuitate percurrimus summam, ad Episcopum Luthevicum deculerunt; & ut illa area vel alia eorad confundendum S. Lutgero Ecclesiam juvaret, rogaverunt. Ipse autem ad opus pietatis, ut fuit ab ineunte aetate promptissimus, arcam absoluit, eaque aliam meliorem & eorum proposito magis idoneam f cambivie, & quarta feria Pasche contradidit. Quis divinam non laudet clementiam? Quis debicam tanto Patri non libenter impendat honorem & obsequium, cujus tempori, imo cui Deus tanta charismatum reservavit dona?

40 Vix transiit mensis, quin & pulchra de lignis construeretur capella, & sanctissimi Confessoris clarescerent merita. Vespere enim quando sequenti die cœmeterium consecratur & altare, quadam crux jussu Episcopi apportabatur, & in ea S. Lutgeri Reliquiæ. Quo licet dubie diffamato Helemburgis quadam civis, thus cum candelis in multa humilitate obtulit: & completa vix oratione, dolorem capitis, quo vehementer ad quinq; septimanas attenuata fuit, sentiens sedatum, lætabunda rediit domum. Qua in re suis solenne fuit gaudium, & pluribus de civitate bona spes futurorum suffragiorum: præsertim quia multa etiam audierant de Cruce. Sane cum multis annis illa vel in horreo, vel in granario negligenter poneretur, tandem omnibus ædificiis incendio percutibus, granarium, in quo fuit, mirabiliter in medio igni mansit intactum. Quod divinæ, sicut fuit, domesticis adscribens potentia, pulchram in fine domus fecit ei camerulam, & quantam potuit exhibuit venerationem. Homines etiam circumquaq; manentes, & ad invocationem Crucis & S. Lutgeri in suis calamitatibus remedium sentientes, quas poterant ferebant oblationes: ita utiq; quod incensum suotempore & nocturnales semper haberet candelas.

41 Fuit item quidam in ea parte Frisiz, quæ dicitur Morfaten, cujus unicus filius quater vel sæpius qualibet die, caduco laborabat morbo. Quo super cum ipse patris more doleret, vidit in somnis, quia quadam Crux prope Emesam staret, coram qua puerum ponderare deberet. Vidit, & mane cum filio & aliis undecim iter peregre arripuit, & tandem veniens h Renedidit ubi Crux esset. Cumque domum ubi Crux fuit, intrasset, puer infirmitate sua correptus, super terram volutabatur moribundus. O pia sanctissimi Confessoris merita! auro, argento diversisque ante Crucem ponderatus cibariis, integerrime est curatus. Quibus in ore multorum positis, delata Cruce, sicut diximus, Monasterium, multus ad eam fuit factus concursus.

42 Quidam autem forte attendens illud Joannis: Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sunt; suaserunt Episcopo, ut probare faceret, quid in Cruce esset. Ad quod exsequendum cum jam dies præfixa esset, Deus suum addidit, & omnem ambiguitatem contrariam removit miraculorum certitudine.

43 Fuit quidam puer Monasterii debilis crure, duobusque innitens baculis: hic tribus continue noctibus vidit in somnis, quod quidam canus vir accederet ad eum, & extraheret ei debile crus, & abiret; quod nesciret quo deveniret. Unde territus, sicut videbatur ei, præ molestita sudavit, & jacuit in extasi, tandemque recepta mente clamare cepit. Et utique clamavit, quod qui circa eum erant, evigilaverunt. Quorum quidam etiam tertia vice indignatus, quod ita in somnis se haberet, graviter eum corripuit. Audita autem visione, persuasit ei quod summo mane ad Capellam sancti Confessoris iret, & eum invocaret. Quod

faciens, nec diu coram Cruce in oratione prostratus jacuit quin sudaret, & dolore quadam per omnia membra suo diffuso in extasi jaceret. Rediens etiam tandem ad se, cepit clamare & circumstantibus dicere: Quare confringitis mihi crus? Illi autem asserentes, quia nec eum rangerent, hortabantur ad patientiam, & ut Deum & S. Lutgerum invocaret. Quo facto, surrexit sanus, & rogans sibi dari Crucem, circumivit cœmeterium, multo populo eum sequente, & Deum quo modo potuit laudante.

44 Quædam paupercula ibidem manens, quadam celebri die ivit trans amnem asserre cervisiam, & reliquit domi unius anni puerum suum. Quando autem diutius moraretur, & puer de domo omnes exiret, puer decunstantidui hac & illac repit, quod in puteum cecidit. Rediens mater, & non inveniens puerum, cucurrit ad domos vicinorum, quærens si quis eum sciret vel vidisset. Porro cum omnes uno ore dicerent, quia nec scirent, nec vidissent, nescia quid faceret recurrit domum. Jam tunc vera puerum de puteo extractum quadam inter manus suas super mensam volutabant, nec in eo quidquam vitæ videbatur. Unde & mater spiritu turbata, & plures secum in lacrymis dixerunt: Domine S. Agidi, Domine S. Nicolæ, Domine S. Lutgere, facite gratiam vestram in isto puero. Cumque id dixissent, quasi ante esse non debuisset, aqua de ore pueri cepit fluere, & tandem lac quod suserat. Et ut id divina sciretur esse potentia, movit se ita vivide tamquam esset expertis prioris miseriz.

45 Quædam fuit paupercula: Thelget, cui dolor oculorum ita invaluerat, quod nec vidit nec lucem diei ferre potuit. Unde & manicam superpellicei, vel tale quid, semper circa faciem suam involvere debuit. Hac auditis his quæ Deus Monasterii per merita S. Lutgeri fecit, vovit eo ferre oblationes suas, si vel visus ei redderetur, vel dolor cessaret, quo torquebatur. Tamquam etiam precibus cogi posset Confessor sanctus, eum exorare non cessabat die noctueque. Advennerunt dies Rogationum, & homines villæ illius libant cum suis Monasterensium occurrere Reliquiis. Quas cum aliquantulum extra villam secuta fuisset, redeuntibus quibusdam parochianis & ipsa rediit. Cumque inter redeundum ingemisceret, quod infortunium oculorum ei causa reditus esset, manica de vultu quadam casu labente dolorem solitum non sensit. Quod unde esset, admirata, oculos aperuit, & sine molestia vidit. Quid faceret? Insecuta tandem præcedentes, veniensque Monasterium, multos suæ illuminationis habuit testes.

46 Fuit puer & Osenbrugge panem ostiatim quærens, visu unius oculi, ex quo fuit duorum annorum, carens, & alio parum videns: ita quidem quod vix poterat viam discernere. Huic cum acciperet eleemosynas in monte S. Gertrudis, dictum fuit a Dominabus & earum ministris: Quare non invocas Lutgerum, cujus gratia modo Monasterii est magna, ut videas? Erat etiam ibi Presbyter, qui promisit ei dare ceram ad instar oculorum, quam Sancto ferret Lutgero. Quibus animatus, corde humili & contrito fecit, sicut ei persuasum fuit. Nec diu quin illo oculo, quo parum videre solebat, melius videret. Quod recognoscens a Sacerdote promissum requisiit, & Monasterium iter direxit: quo antequam veniret, & uno oculo & alio plene vidit. Peracta etiam gratiarum actione, tantum corporis prius emaridati recepit vigorem, ut pro labore suo certum haberet victum & pretium.

47 Quidam fuit in Buren, qui tribus annis nec in dextro nec in sinistro latere jacere potuit. Sane de sinistro humero pertransiit inferius ad umbilicum, & inde ad dextram coxam dolorem patiens continuum, semper

f
mora ad
cena:

stirpe
lignis:

ad hoc
sive huius:

ante pul
sam lucen
dium:

alia de
stirpe huius:

epilepsia
curata:

g
h

falsus
conclusio:

a Joas. 4. 7

C. 1. 1. 1.

Puer sub
necesse, ad
monasterium
S. Ludgeri
revertens

E

dolor oculi
per
fuit

oculus
Reliquiis
die Rogationum

k

aliter videri
reddidit. Con
firmatus
S. Ludgero.

*ferro sagitta
e causa ope
Sancti ad-
dis.*

A semper jacere debuit in dorso. Qua poena cum jam esset miserabiliter attenuatus, vidit in somnis, quia meritis S. Lutgeri deberet curari. Cui visioni adhibens fidem, iter suum S. Lutgero vovit Monasterium. Nec patiens fuit mori, sed eo se statim in rheda duci fecit. Cumque jam esset in via, sensit quasi pruritum in dextera coxa, dimissaque manu ut se ibi fricaret, palpavit ferrum sagittulae, quae pyl dicitur Teutonice. Quod quidem extractum multa sequebatur sanies de sinistro humero, sicut ei videbatur, illa parte qua doluit defluens. Quo tandem cessante tam bene habuit, quod & ire & equitare statim per se potuit. Veniens itaque Monasterium, offerensque ferrum sagittulae, quas potuit Deo & S. Lutgero gratiarum actiones peregit.

*examinis
voto adeo
di reliquias
sancti*

47 Quidam mansit in Aldensele: hujus oculis spissa increvora pellicula, nec poterat ad quinque annos vel viam vel aliud aliquid praeter diem dignoscere. Quam miseriam cum multa sustinisset patientia, vidit quadam nocte in somnis, quod meritis S. Lutgeri visum recipere deberet. Ignorans autem, quo in loco tanti viri haberetur memoria, quod viderat in silentio transiit; non quidem de divina dubitans clementia, sed non estimans in eo aliquid esse ponderis: unde & iterum postea somniavit, quod sacrificium suum ferre deberet Monasterium. Quod cum facere disserteret, contigit quosdam, qui de Aldensele Frekenhorst peregreierant, redire, & quae viderant & audierant referre. Quibus auditis, quando de vespere voverat eo ferre sacrificium suum, sequenti die bene potuit videre. Pellicula enim quae increverat oculis ejus de mane rupta, brevi quasi esset aqua in lacrymis defluxit tota. Veniens itaque Monasterium, percepta gratia sufficiens habuit testimonium.

48 Quidam fuit Sotari mercator, habens filium cui urina per quamdam umbilicem ruperat; non utique meatu libero, sed modo inexplicabili & inaudito: sane quando id esse debuit, praeter dolore vehementer clamare coepit. Quo audito venter ei circumquaque premebatur, & ita tandem urina eliciebatur. Quae poena cum jam ad quinq; annos invaluisset, mater quadam nocte vidit in somnis, quia curasset eum S. Lutgerus. Audita autem gratia quam Deus per eum Monasterii operabatur, convenit quasdam vicinas suas & alias

*per miseriam
et si brevis
laborum*

C sibi familiares, & relato eis quod vidisset in somnis, rogavit ut Deum secum invocarent, & S. Lutgero suas & pueri, ut curaretur, voverent oblationes. Voverunt, & puer melius coepit habere, & urina brevi tempore ad debitum meatum recurrente, pater pro matris sponsonne curationis suae testis eum Monasterium duxit.

*pugnis digne
contusis*

49 Pauper quidam in diverticulis Episcopalis domus Monasterii repertus a servis, quasi reus furti pugnis multabatur, & certatim crinibus ad aquam trahebatur. In quam cum jam esset praecipitandus, quidam Ministerialis ecclesiae superveniens, ne amplius mali ei facerent, inhibuit. Ereptus itaque a manibus eorum, venit ad hospitale, rogans infirmorum provisorum, ut sui miseretur. Recitas etiam qualiter trausus esset jurando inculcavit, quia nec malum tunc fecisset nec pro malo faciendo tunc venisset. Quibus concurrentibus, ille misericordia motus dixit quod intraret, & adhibuit curam quam potuit. Refocillatus autem potu, coepit tam male habere, quod rogavit vocari Sacerdotem, ut Corpus Domini acciperet. Quo vocato, nec loquebatur nec cognovit aliquem. Praeterea ipsi, verso supra pectore & capite in alto lecti posito, sanguis de pectore per os effluxit, non aliter quam si ei pedes cum trunco corporis essent erecti. Quod qualiter esset cum nos qui adsuimus admiramur, coepit ad loquendum linguam movere, & tandem loquebatur quod vix intelleximus, Sanctum sepulcrum, Sancte Joannes. Quo labore de Dominica

Tom. III. Mart.

EX MSS.

ad sextam feriam durante, circa tertiam horam cum D jam putaretur moriturus (utpote in quo nec vitalis potest erat dinosci motus) ex improvviso dixit: Domine bene veniatis. Et eo dicto iterum suo modo jacuit; nec diu quin diceret: Domine libenter. Et erigens se, quaesivit ubi esset tunica sua, subjungens: Bernarde (sic enim vocabatur infirmorum provisor) nihil vidisti? Certe S. Ludgerus fuit hic, dextra manu crucem, sinistra portans baculum; ipse pulcher canus Dominus est. Certe ipse intravit capellam istam. Bernhardus autem, quamvis multum thuris odorem sensit, ratus tamen quia erga mortem luctaretur, dixit: Jace. Volo vocare Dominum Gerbertum, qui fuit frater & Presbyter de Curia Abbatissae. Quo audito dixit: Eja, facite, ite, & reclinavit se super lectum. Veniente autem Domino Gerberto, sedit in lecto, & asserens quia S. Ludgerus jussisset, quod sequeretur eum, rogavit dari sibi tunicam suam. Quod cum factum fuisset, vix eam praeter tremore manuum inducere potuit. Unde quidam dixit ei: Scde, multum dolet crus. Erat enim ei valde contritum, quando crinibus de per trappa Episcopalis domus trahebatur. Ceterum ipse affirmans, se illud non dolere, elevato crure quo laesus non fuit, stabat illo, in quo contritionis adhuc apparuerunt vestigia. Intrans etiam hospitalem capellam extenso corpore, ter fecit veniam suam, & tunc Fratribus & aliis multis eum sequentibus, ad Sancti Confessoris capellam, quasi nihil mali passus fuisset, festinavit. Ubi completa oratione sua seipsum obrulit, & quarta feria sequenti septimana iter ad S. Jacobum peregre arripuit.

*reus vultu
salvo vultu
recepit.*

50 Belchem prope Osnabrugge fuit quidam ad tres annos caecus: huic tribus noctibus continuis quidam, sicut ei videbatur, dixit in somnis: S. Lutgerus praecipit ut Monasterium & voveas iter tuum, & recipies visum. Facto itaque voto, nocte Sanctae Margaretae recepit visum: veniensque ad monasterium, quosdam Osnaburgenses Canonicos trinxit cecitatis suae habuit testes.

*crus contritus
truncum restituit*

51 Quidam de Rixkerode summae pertinet Praepositurae, habuit sinistram crus diutina infirmitate contractam; nec poterat ire, quin inniteretur baculo sub axilla posito. Hic audiens ea quae Monasterii per S. Lutgeri fiebant merita, rogavit se imponi jumento suo, & quasi de sanitate sua certus esset si Monasterium veniret, festinavit eo. Cumque coram Cruce duobus diebus assiduus fuisset in oratione, nec habere quod consumeret, rediit domum. Qua autem spe consequens probavit evidentissime. Sane cum uxor sua & pueri concurrerent eum de jumento levare, sanus descendit per se. Certus autem quia in reditu sanitatem consecutus esset, ignorabat quando vel ubi: pedes itaque rediens Monasterium, quas potuit allato baculo gratias peregit.

*gravis infirmitas subito
vultu depulsa*

52 Quidam Mindensis Ecclesiae praedives Ministerialis eis Weseram manens, tanta fuit debilitatus infirmitate, quod ad annum non poterat ire, nisi duo ducerent eum inter se. Attamen ex quo coepit infirmari, multa consumpserat in Phyticis. Huic una die rum amici sui recitaverunt quidam, quae audierant S. Lutgerum fecisse Monasterii. Quibus auditis, licet diu ante quasi certissimus esset de morte, dixit: Videtur vobis bonum, quod eum de sanitate mea interpellent, sacrificiumque meum ei voveam. Cui omnes uno ore responderunt. Ita utique. Quis de salute sua desperet? Facto voto, tertia die ivit in domo & in curte sua quo voluit. Quinta etiam die Monasterium equo iter direxit, & cum prope venisset ad miliare, lanceus & nudipes processit ulterius, Crucisque oblationes suas triginta obrulit vicibus; qualiter quidem vice Monasteriensem & levem nummum excepta tricesima, qua tres graves & tres leves obrulit nummos. Proinde promittens se annuatim oblationes suas

Kkk 2

co

A eo missuram vel laturum, dixit; quia in honore S. Ludgeri laevis & nudipes redire vellet domum.

53 Quendam feminam fuit tali dolore gravata, quod videbatur ei nil melius esse, quam quod interficeret se. Unde & quodam mane accepit laqueum & cultellum, ut si non posset se cito suspendere, citius guttur suum cultello transfigeret. Festinante autem ea ad locum ubi id facere cogitaverat, quidam in alba venit, dicens: Propositum tuum est malum, redi ad cor. & inclama Deum & fiduciam habe in S. Ludgero, & liberaberis ab his & aliis angustiis tuis. Cumque hoc dixisset, evanuit. Ipsa etiam facta in eodem loco venit ad se rediit, & ad invocationem B. Ludgeri sic liberata fuit ab omni cogitatione mala, quod statim Monasterium festinavit, & jejuna laqueum & cultellum cum aliis oblationibus suis obtulit.

56 Quidam manens prope Liriga, qui amiserat puerum vix duos habentem annos; quem cum nec in domibus vicinorum, nec in puteis, nec in aliquibus villis inveniret diverticulis, in campo & in vicina quævisit filvula. Cumque jam duobus diebus querendo esset defatigatus, meminisse gratia, quam audierat, S. Ludgerum Monasterii fecisse: meminisse, inquam, & cum multa cordis amaritudine vovit in honore ejus ferre Monasterium instar pueri, si inveniretur argenteum. Et quasi facta voto omnem solitudinem suam in sanctum refudisset Confessorem, rediit domum. In redeundo autem venit ad quandam solitudinem, quæ usitato nomine Fene dicitur: quam transiens ex improvviso invenit puerum, tali quidem loco, quod non poterat admitti qualiter venisset eo: praesertim quia circumquaque tot & tales erant fossæ, quod super humanam fuit considerationem, quod non cecidisset in aliquam illarum. Divina itaque recognoscens id fuisse misericordiam, instar pueri argenteum sicut vovit attulit Monasterium.

57 Quidam armiger ejusdem viduæ segetes novæ & fortim secans, sensum perdidit: nec qualicumque vexabatur infania; sed tali quod putabatur maligno obsessus spiritu. Fecit enim mali quod posuit, & more infanti curriebat de nocte in plateis Offenbruggæ. Ubi aliquot cum mansisset annis, somnavit, quod S. Ludgerus diceret ei: Surge, & a labora Monasterium, & consequeris gratiam. Sed quomodo Monasterium laborare poterat, qui usu discretionis caruit? Audiat, quem juvat scire quam mirabiliter Deus suos glorificet Sanctos. Mortuorum vel quocumque modo sensu carentium consuetudo est, audita frequenter repetere, & inter cetera, quasi a demonio meridiano, ut ita dicam, inducere. Accidit itaque & istum una dierum cuidam militi dicere, quia S. Ludgerus dixisset ei, sicut prædiximus ante. Quod quidem licet in mentis fecisset excessu, miles tamen ratus, quia fuisse ita in re, duxit eum Monasterium. Ubi recepto sensu cum mansisset per tempus, peregre direxit iter ad S. Agidum.

Plura alia Deus operatus est per servum suum Ludgerum: sed hæc pauca de multis scripta sunt ad laudem & gloriam Dei & Salvatoris nostri Christi Jesu, qui est laudabilis & gloriosus in Sanctis suis, & super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

2 Mortuus circa annum 1104 B. Epom, sive Epheon, Episcopus Monasteriensi, de quo agimus ad diem 9 Novembris; Henricus IV illi Ecclesiam præfexit Burchardum, ut scribit Altharus Kramzium Metropolit. lib. 5 ca. 33. Sed illum velut schismaticum, inquit idem, Henrico anathematizato subscribentem, eiecerunt Ministeriales sui: adeoque, ut mox subdit, captum ad Hiltrum V diducunt: a quo habuit primum in vinculis, dein ad sua sedem reducit, postea iterum ejusdem, iterumque restitutus est. Quæ apud eundem Kramzium aliisque scriptores legere qui voluerint possunt. Quod hic S. Ludgeri miraculorum scriptor præfatus Burchardi caritatem in re dico esse fopitæ inter Sacerdotium & re-

gnum tempestasse orta; id non ad schisma Henrici IV ostendi fortasse debet, cum hujus schismatici initium factum sit anno Christi 1076, 30 ante dicti Henrici obitum: sed ad id denuo ab Henrico V suscitatum, violentiam etiam in Paschalem Papam manu iniecit, easterque per vim privilegio de Investitura anno 1111, quod tamen idem Pontifex anno sequenti revocavit, ipsumque Imperatorem excommunicavit. Sed tandem anno 1122 pax conciliata est. Videtur tamen antequam annum Burchardus Constantinopolim legatus, eo itinere obiisse.

3 Theodoricum quidam Burchardus præponunt: alii Burchardum, quem dixerunt, & catalogo Episcoporum caputatum, quod schismatico Imperatori adhaeruit; ac principio regni sui occasione, citatus Pontifex fuit Henricus V, unaqueque credibile est, Burchardus Galis Episcopi, qui ejus parenti subscripsit. Hunc porro Theodoricum Aulæ Urspergensis Historicum appellat, & a scribendo in Chronico. Anno Domini 1121, Dominus Henricus (qui Burchardo Ruffo dudum in legatione Heinrici Imp. apud Constantinopolim defuncto, per electionem Ecclesiasticam in Cathedrali Monasterium successerat) a suis indigne traditus, Saxonis Principibus querimoniam injuriarum suarum dedulit. Et quia vir illustris nam & virtutibus famulos exstitit, per Lotharium Ducem congregato exercitu, sedem suam etiam contra Regis voluntatem repetit. Conrigit autem oculo Dei iudicio, dum inimicas acies videndo cives terrentur, ac pro imminente periculo singula sua molirentur, casus aliquos incaute succendi; paulatimque dominantes flammam, etiam basilicam majorem, quæ sedes illius erat Ecclesia, funditus comburi. Sic quoque miserabilis potius videretur, Pontificem pulsum restituit, multam autem pecuniam ad restitutionem ecclesie conferunt. Kramzium lib. 6 cap. 9 scribit Burchardum ab Henrico V restitutum, ducem eundem Casari contra Saxones bellum gerenti assistit, iterumque restitutum, eoque suffectum hunc Theodoricum de Winzenburg; qui & ipse a Casari pulsus, repositus Burchardo. Hoc in legatione mortuo, cum Theodoricum Lotharius Saxonia Ducem (sive Ludgerum, ut ipse vocat) & Comes de Winzenburg reducere; tantum fuisse civium & Ministerialium Ecclesie pertinaciam, ut nullo modo sibi eum præfere paterentur, sed cogendi armis fuerunt ut paterent. Qua in constitutione cum jacula ignita mitterentur, cum civitate universa conflagravit ecclesia S. Pauli. Sed Dux compatiens tantam jacuriam, prospexit ut impendio suo pro magna parte & ecclesie & civitas repararetur. Quo in prælio multos iure militari captos, & morte multavit, & ecclesie ædificandæ sic prospexit, ut quorum opera male defensa perierit, eorum pecunia de novo fundaretur. Theodoricus in ecclesia sua in finem vite permansit, reparationi structurarum & reformationi morum, tum plurimum necessarium, instituit: perfectique ad bonum modum, prorsusque vivendi finem faceret. Ista Kramzium.

4 M. S. Theodori Vulpis de Renesse, Helmevardum vocat.

5 Invidiare est vadio sive Vadio suspensum fore oppugnare. Quæ de voce consuli potest Gerardus Joannes Vossius de viis sermonum, & Latina fuit variorum. Eodem facit quod sequitur, Absolvete quod hic significat, pecunia reddita quod oppugnatum erat liberare.

6 Hinc patet quo tempore hæc scripta sint. Nam Ludovicus hic, sive, ut habet 4 MSS. Luthovicus, sedis tempore Frederici Abenobardi Imperatoris, & mortuus traditur anno 1173, qui erat dicti Abenobardi 22. Consensum ite quo hic de Ludovico narratur, illa quo de ipso Kramzium Metropolit. lib. 7 cap. 15: Etas inquit, vir magnanimus, & qui ecclesiam amplificavit, multisque donabat rebus & libertatibus. Sed videtur consensum fuisse nimium indoluisse. Avemus idem Kramzium eub lib. cap. 23 de Godfrido successore loquente: Consensum in exarario dilectissimi & protectione S. Pauli, sustinuit imperis insignemque sibi Comitum de Teckeneborg, qui omnia sibi pro consuetudine in solita licere putabant. Erat enim Ludovicus patrum Ottonis Comitum de Teckeneborg, qui tam potentes domabantur in terra.

7 Canbire est pariterque antiquum vadium.

8 Ita 4 MSS. unum habet, Amasium flumen. Amasius quæ quæ dicitur vulgo Ems.

9 Oppidum est Amas adjacent, inter Monasterium & Lirigam, hinc paulo vicinior; nec procul ab Ems pago, qui videtur capite precedente Electæ appellari.

10 M. S. Renessii, Thelgei. Est oppidum prope Monasterium, ad Amasium flumen, Thelge alibi vocatur.

11 Unum M. S. Bern. Rensendorff, Osnabrugge, Renessio, Osnabrug. Vulgo Osnabrugum Latine appellatur, & civitatem Episcopalem in VVestphalia Teutonica Offenbruggæ, Hato summi, sive Osa, adjacentem, unde & nomen ducis videtur: quomodo alii de stylo aliter sentiunt.

12 Consensum, ut hinc patet, antiquum fuit sanctimonialis, vulgo S. Gertrudenberg, Ordinis S. Benedicti.

13 M. S. Theod. Vulpis in pago Buren.

14 Idem M. S. Oldensete Oppidum est Tuentia in Transsilvania: de cujus stylo varia alii.

15 Est Frankenborch, sive Urookenhorst, nobilium Comitum.

FINIS

videtur se-
cundo, per
Bosha.

et S. Ludo-
geri locum
se finem.

quæ dicitur
lati amissus
patre suum
monasterium
mirabiliter
reperit.

videtur se-
cundo, per
Bosha.

Monasterii
per S. Ludo-
gerum sum-
mat.

Theodori-
cas
succes-
soribus
electis,

modo a suis
habent.

a Lothario
dein Casare
restitutus.

E
ante obitum,
casu incerto,
et capia.

quam cum
ecclesia re-
pararet idem
dux.

et Episco-
pus.

Invidiare
Absolvit.

Ludovicus
Episcopus.

Godfridus
successor e-
ius.

Amasius fl.

Rena op.

Tellige op.

Osnabrug-
m

Hato fl.

Oldensalia

Fredericus
Kramzium

A. tom squibium in Monasterio dicitur, prope oppidum Warandorpiam. Quo de oppido ac cenobio fuso altum 12. 2 Januarii pag. 2156 ad Vitam S. Thelodidis Virginis, qua prima illis Abbatissae fuit.

p. Est Trappa, ut notat Ger. Joannes Vossius lib. 2. de vet. servitute cap. 18 pag. 300. decipulum aujunt, live earum septem cancellatum. Certe Logo Saica sit. 7 l. 9 dicitur si quis eurturam de trappa furaverit. Ita apud Cornul. Rilianum veteri Teutonice lingua trappe pro muscipula, qua mure valle. Godefridus Wendelinus observat, inde etiam nostratibus usurpari betrappon, Gallicis attrapper, id est deprehendere, ac velut in decipulum illud capere. Hic MSS. duo pro trappa, trappia habent.

q. Est id sese proferre, ac fortasse (ut quibusdam saltem in more positum) curam seculari. De rita Venia pendenda vel facienda consilendus Benedictus Harfianus disquis. Monasticar. lib. 8. tract. 2. disquis. 1. Videndus et Henricus Rejovoydus in Oratorio ad Vitis Patrum, verbo Metanoram mittere, quod est penitentiam facere. Simili sensu dicitur hic m. 18. Ipsa etiam facta in eodem loco venia ad se rediit.

r. Quodam MSS. moveas.

s. Ita MSS. quatuor. Recessi, Virginit, quod antiquum et Latini usurpatum nomen.

t. Aliud MS. fenne, Belg. Ven, et Venne, ac Veen vocant, quod aliquando pro quolibet possessione usurpat, sed communius pro palatio et huiusmodi, quod ad hunc usum niger cosses effoditur, qui tunc, vel tunc, aut tunc dicitur. Atque ejusmodi co-fiti mentio fit in Mirac. Notitia Ecclesiarum Belgii c. 203. p. 575, ubi quidam Brabantia Dux Peatibus de Camera confirmat utrum quem huc usque habuerant in fodendis turbis, ad opus domus sue. Quibus de turris seu turris, et privilegio, regitur 29 Febr. § 1 ad Vitam S. Bonifacii Ep. Lausaneusis, qui in dicto cenobio de Camera religionum Ord. Cister. prope Brunellam colitur. Usus autem ejusmodi inuicem aut turrorum in decessori-bus praecipue Belgii regibus viget.

u. Ita 4 MSS. unum Recessi propea.

§ VIII Miraculum Brunici atrociter ad mortem verberati, et per S. Ludgerum servati, descriptum a Joanne Cincinnio.

EO quo olim tempore venerabilis a Gerfridus Humfridus quidam Sacerdos & monachus, illo jubente, domum quamdam exedificaverat in proprio pradio; quod olim D. Ludgerus circa duo fluente, Tedelam videlicet & Navigisam, adquisierat. In qua ipse Humfridus habitans, Deo servivit, & sine cuiuspiam contradictione eam possedit, & ad hujus utilitatem Ecclesiae excoluit, fructificando & edificando quoad vixerat. Eo autem vita defuncto, domus illa eo usque stetit, donec vetustate consumpta corrueret. Porro succedenti deinde tempore, postquam Gerfridus pariter & Alfridus Episcopi vita decesserant, jubente c. Hildegrimo posteriori, qui tunc hanc rex Ecclesiam, iterum illuc directus est Brunicus Presbyter ac monachus, quatenus eandem hereditatem Deo favente restauraret. Qui pariter illic domum sibi exedificavit, & altare, quod secum detulerat, erexit: eandem quoque hereditatem ad usum hujus Ecclesiae longo tempore, more legalium pradiorum, excoluit. Ecce quid accidit. Cum uno dierum idem famulus Dei Misarum illic ageret mysteria, quidam malitiosi homines cujusdam Domine Richildis, iussu ejus filii

Theodorici, impetuose irruerunt, ut eundem Christum D. Sacerdotem ibi perderent. Qui confestim securibus acceptis ingentem quamdam arborem domui adstantem in primis incidere ceperunt, qua ipsum cum domo obruerent. Sacerdos autem in divino suo officio imperterritus stetit. Carnifices siquidem mutato dein consilio, ne res, quas diripere cupiebant, simulcum ipso obruerent, aggredientes ipsum, sacris indutum vestibus coram altari stantem, fustibus ac praeacutis sudibus atrociter ceperunt impetere ac ferire, adeo ut sanguis ejus super altari deflueret. Cumque jam vulneribus multipliciter sauciatus coram altari corruisset, sacris eum expoliant vestibus, & eas sibi diripiunt. Insuper etiam Reliquias sancti Salvatoris nostri, & ejus Divae Genitricis Virginis Mariae nec non SS. Petri & Pauli Apostolorum & B. Ludgeri Confessoris Patroni nostri, una cum capsula, in qua reclusae erant: Crucem quoque sacram & calicem patenamque, & altaris tabulam, cum velamentis & corporali inde temere auferunt: sed & altare subvertunt. Quid plura: illo peracto altimantes eum mortuum, omnibus exspoliant eum quoque vestimentis, cuculla sibi dumtaxat relicta. Deinde sumentes eum ex transverso pronum super fustem oblongum portant, perinde ac sacrum frumentarium, quasi ad sepeliendum, & projiciunt eum in quoddam densum spinetum juxta ripam fluenti Navigisae; ita ut per spinetum in ipsum caderet fluentem, redeuntesque confestim ad domum ejus, ostium confringunt, atque ministerium ejus Suasbardum Saxonem, virum non plebeum, pene ad mortem prosternunt: & cuncta diripientes utensilia, inde discedunt. At vero omnipotens Deus longanimis ultor scelerum, postea, ut timeamus, de iis ultionem dedit. Verum servos suos in se sperantes non diu derelinquit. Famulum itaque suum fidelem Brunicum, illis ignorantibus qui eum sic cruciaverunt, misericorditer in fluvio jacentem respexit: qui receptis viribus surrexit ex aqua, & continuo ad monasterium nostrum se recepit, & Deo meritisque D. Ludgeri, quibus sibi vitam obtigisse credidit, gratias egit. Porro non longo post tempore, ipsa Richildis femina, pariter & filius ejus, cujus precepto hac cuncta patrata erant, mala, ut timeamus, morte ex hac vita decesserunt. Locus ipse, in quo ista accidit atrocitas, deinde a cuculla istius Brunici, qui ei cruciatus sola ex omni facultate remansit, Kugelendael usque in hodiernum diem nomen obtinuit.

a. Ita id appellat Cincinnius, ex VVorthinensium sensu & antiqua opinione. Neque sane videtur evadere mortem potuisse Brunicum, nisi S. Ludgeri patrocinio, & singulari propitiis Numine opo fuisset adjutus.

b. Gerfridus, uti superius dictum, S. Ludgeri nepos fuit, & successor. Quem secutus Alfridus.

c. Hanc scribit Cincinnius SS. Ludgeri & Hildegrimi ex servore nepotum fuisse, postquam Abbatem VVorthinensem a monachis electum, procuratoribus abdicatis, Episcopum quoque Hildebrandensem fuisse; mortuum anno 877, 21 Januarii, & VVorthina sepultum.

DE S. STEPHANO TRIGLIENSI

HEGUMENO ET CONFESS. ET S. STEPHANE XYLINITE

A P U D G R A E C O S.

Sicut illegitimum Constantini Porphyrogeneta & Theodori Cubicularia connubium, a sanctissimo Patriarcha Tarasio improbatum quidem, non tamen extremo ecclesiastica disciplina rigore puniunt, ab ejus communionis abduxit praecipua inter monachos Tomus III. Mart.

sanctitatis fama conspicuum Platonem, Sacerdotum Hegumenum, graviusque in Ecclesia Constantinopolitana scandala peperit, ejusdem in exilium abirato Imperatore quosque Platonis inherens sententia prepalam ferebantur: ita Tarasis successoris Nicephoro, Sancto Kkk ; etiam

POSTAM.
DCCCKV.
XXVI
MAR.

A Vari-
tha dis-
mutaver
agere cum
Tolopho
enormem
ultraq.

Actum ipsi, ut liquet ex Vita xxi Martii data, a S. Theodoro Studitarum Hagumeno veriebatur vitio, quod non abstinere a communione Josephi Oecumeni, incestuum illarum nuptiarum conjunctione polluit. Namque cum a communione Patriarchae abstinere deprehensus, sua, quae ea-
 tems dissimularat, semetipsum rationes offerre conatus proferre, tantum abest, ut in origine sua supprimeretur dissidium, ut gravissimum ab una hac scintilla erumpens incendium, longe etiam infestius prioris illa confusio induxerit.

sequebantur
 se monachi
 dicit Theo-
 dorus.

2. Etenim Theodori auctoritatem sequebantur quoque disciplinae & canonum zelatores erant, inter monachos praesertim: contra autem Constantinopoli Synodus praeterea Patriarcha defendendi, ipsum pene Josephum pronuntiabat innoxium; quasi per Ecclesiasticam dispensationem egressus esset & ager potuisset, & monachos ut schismaticos condemnaret. Quod quia non erat aliud quam machandi licentiam dispensationis nomine velare atque invadere in ecclesiam, contra Evangelicam hanc expressa mandata, Machianicam haereticam impugnantem apertius cepit Theodorus, & Machosynodum vocatus, qui ex Nicephori Imperatoris arbitrio Josephi factum vel saltem reductionem ejus in ecclesiam probare praesumpserant. Hanc eorum constantem rursus vexationes, carceres, exilia fecerunt: quae apud Baronium ad annum tunc ex ipso S. Theodoro exposita in epistola ad Athanasium, non satis probantur habuisse a Theodoro censi, quos ut canonum transgressores argui ipse satis esse putabat.

Nicephorus
 Imperator
 anno 1013

3. Enumeranti autem tum alios multos hac de causa aut jam olim cum Platone ut tum vinulos secum vel relegatos: in primis nominatur Stephanus, ille virutis amans Protoproter, cum discipulis quinquaginta sex exatuse monasterio, cum una cum centum & decem, & cum eo qui Episcopus ante fuerat (tum autem, ut videtur monachus inter alios sub Stephano debebat) Machosynodum, tamquam Evangelii infidelitatem damnasset: sicut mihi ab ecclasiasticis litteris. Argue utinam illa nunc extarent, vel saltem ad manus esset epistolatum Theodori texens integer, in ea qua scripte sunt lingua; clarior fortassis appareret hunc esse illum, de quo intencio proposuimus Praesulum fuit Hegumenus: quod nunc ex solarum ac temporum convenientia istud ratiocinamus dijudicandum quam probabile vide-
 ri debeat.

interrogat
 Stephanus
 de monacho

4. Hoc certum est neque Tharasi in priori illa, neque Nicephori in hac secunda monachorum vexatione ullam culpam fuisse: quippe quibus inuitis, sed non valentibus impedire, omnis ea exercebatur violentia. Excusandi sunt autem quod de summo jure nonnihil remiserint, Tarasius quidem vesano Imperatore minante se majorum exemplo sacrarum imaginum hostem fore, nisi quod animo conceperat peragere sineretur; Nicephorus autem, ne in annus ille atrocior quippiam moliretur ecclesiamque vehementer excitaret: prout utrumque excusat is qui Theodori vitam descripsit Michael monachus, in medio relin-
 quens utriusque de temporis congruentius fecerint: an ille, qui hac in eum modum dispensavit, atque de eo quod confitentem erat nonnihil remisit; an hi qui immobiles in omnibus steterunt & a summo jure penitus non deflexerunt.

veritas
 de his Tri-
 stibus.

5. Quamprimum autem a motu ab Imperio saus, qui totum Ecclesiasticum convulsuri metuebantur, continuo Josephum expulsi ab ecclesia Tarasius, Nicephorus restitu-
 tionem ejusdem irritam & contra canones factam declaravit: & uterque dedit operam, ut pace eorum quos offen-

nulla Pa-
 tristica
 auctoritas

disse dissimulando quid debantur postulata, monachos a vici-
 tione, ecclesiam a scissione liberarent, utrumque ami-
 citiam artissimam colerent. Et Theodorus quidem cum suis
 egregiam Patriarchae operam navavit contra Eusebium Ar-
 menum, imaginum cultum denuo abolere satagentem prout
 ad SS. Nicephori & Theophrasti Vitas plene descripiunt
 est, eoque in certamine socium habuit, illum ipsum ut pu-
 tamus, cujus antea fortitudinem ab eo laudatam vidimus
 Stephanum, ejus quod Triglia dicebatur monasterii Ab-
 batem: quem omnes Graecorum fassi tam excelsi quam
 manu exarati, quos vidimus, Divis annuuntant: &
 quidem plerique hoc xxvi: ut die xxvi: menologium
 Basilii Imperatoris. Ubique autem his fere verbis elo-
 gium ejus testatur, ab auctore Menologii per Canisium
 vulgari in pauciora contrahitum. Fuit Stephanus Chri-
 sti Confessor sub imperio Leonis Armeni: qui a pue-
 ro religiosam amplexus vitam monachusque effectus,
 propter egregiam conversationem suam Triglien-
 sis monasterii Hegumenus constitutus est ad preces sua-
 sionemque monachorum: ubi multos doctrina verbo
 & vitae exemplo adjuvans, ad extremum, eo-
 quem diximus Leonem contra venerandarum imagi-
 num cultores persecutionem movente, cum & ipse
 advocatus cogeretur eandem adorationem ejurare,
 & adversam orthodoxae fidei manu sua signare sen-
 tentiam, necesse sineret persuaderi, sed econtra impieta-
 tis argueret eos, qui istuc impellebant; primum mul-
 tis vexatus cruciatibus est, & carceribus mancipatus,
 ac demum ejectus in exilium: ubi aeternis confectus
 & morbo, ad Dominum, pro quo multos & magnos la-
 bores sustinuerat, emigravit, quam et gloriam hoc dis-
 tichon praemisso gratulantur Menas excusa, nisi & MS.
 Chiffierianum.

qui statim
 de poris
 recedunt
 eas mona-
 chis.

etis Theodorus & Stephanus & ipse
 et Stephanus & ipse & ipse

Cultor divinarum virtutum Stephanus fuit,
 Operaque pretium retulit oblatus Deo.

In novo Graecorum Anthologio idem hoc elogium refertur
 ad diem xxvi Martii, sed in exordio additur titulus
 Thaumaturgi, qui solus in rubrica ejus diei ponitur,
 ista Stephanus & Stephanus: quo die festum ejus celebre
 fuisse ex typico Graecorum intelligas, ejus & Hilario-
 nis officium tunc faciendum indicant. Idem secutus est
 Genebrardus in Calendario & Molanus in additionibus ad
 Usuardum. Menas vero Ambrosiana memoriam S. P.
 M. Stephani Thaumaturgi rejiciunt ad diem xxxi. Ex
 quibus apparet post mortem multis claruisse miraculis, cui
 passim ab eis & gnomensis attributum: foris postquam ab
 eo in quo mortuus erat loco relatum est sacrum, ipsius cor-
 pus ad suum monasterium: qua translationis causa esse
 potuit diutius celebrandi festum aut memoriam
 ejus. Prater hunc alius fuit eodem nomine Xylinites co-
 gnominatus, nos Lignearium possemus dicere: cuius
 Acta, aetas, locus, aequae ac rationis nominis obscura nobis
 sunt: solus autem cultus innotuit hoc die ex Synaxariis
 Claromontano, Maxariniano & Dominicorum saepe alias
 citato, qua sub hac forma illius meminerunt. Memoria
 sancti Patris nostri Stephani Xylinitae. Sed & memoriam
 S. Abrahami in Latro inter prioris Stephani elogium &
 posterioris commemorationem interponit MS. Claromonta-
 num: cui unico testimonio quia non satis audentur fidere,
 differimus agere de Latro Caria monte band procul a Mi-
 leto, usque: qui vitam in illo duxere, usque in xv Decembris,
 quando vitam S. Pauli Latrensis dabimus.

cum his cum
 et a Leonem
 Armenum
 decretum.

et Stephanus
 Stephanus

et exilio
 exilium

et Graecis
 fassus debeat
 fassus

et cum id
 et a Theodorus
 et a

et cum id

et cum id
 et a S.
 Stephanus
 Xylinites

et Abraham
 et a Latro

DE SANCTO BASILIO JUNIORE

ANACHORETA CONSTANTINOPOLI,

Commentarius praevious.

CIRCA
ANNUM
DCCC-
LIII. XXVI
MAR.In Obitu
Sancti Bas-
ilii Junioris.peritimum
Constanti-
nopolis.inter hos
S. Basilii
Junioris.Vita Grego-
rii discipuli
palestinae.vita a
Franc.
Combesis
ex MS.
Graeco.

1 Cum atrox saeculo Christi octavo in Oriente bel-
lum contra sacras Christi & Sanctorum imagines
sub iconoclastis Imperatoribus exortum esset, & saeculo
sequenti sapienter resumptum, effulserunt quamplurimi Ec-
clesiarum Orientalium Antistites, doctrina, religione ac
pietate illustres: quorum vestigia post sinceram sacra-
rum imaginum venerationem stabilitam alii postmodum
secuti fuerunt, & toto hoc opere nostro sapienter memo-
rantur. Prae reliquis eminenter in urbe regia Constanti-
nopolitana in oculis ipsorum impiorum Caesarum, vera
fidei propugnatores, & post haereticam debellatam alii vita
sanctioris amatores quos longum esset enarrare. Sunt ex
Patriarchis Constantinopolitanis inscripti tabulis Martyro-
logii Romani S. Germanus XII Maji, S. Tarasius XXV
Februarii, S. Nicephorus XIII Martii, S. Methodius
XIV Junii, S. Ignatius Michaelis Imperatoris filius
XXIII Octobris, S. Antonius Canleas XII Februarii.
Adduntur a Graecis S. Stephanus Basilii Macedonis
Imperatoris filius, & discipulus S. Antonii decessor XVII
Maji, cum S. Nicolaus ad XV, aliis XVI Maji, &
S. Polyuctus, cujus Aita illustravimus V Februarii.
Floruerunt eisdem temporibus aliquae Imperatrices sancti-
tate eminentes, Theodora uxor Theophili iconoclasta,
cujus Aita illustravimus ad diem XI Februarii, cum
SS. Irene & Theophanum, a Graecis relata ad XIII
Augusti & XVI Decembris.

2 Floruit eodem tempore S. Basilii Junior, vita
sanctitate & miraculorum vivente eximius, Constanti-
nopolis in summa senectute mortuus, cui ejus Aita habent
scripserat a Gregorio ejus discipulo, viro pio, prudente
& circumspiciente, qui suam scripturam quasi in duas par-
tes dividit: quarum prima continet res Sancti Basilii
gestas, antequam in hujus notitiam veniret Gregorius,
qui testatur num. 26, illa se accepisse a viro fide
digno, & Deum veritatis a se dictae testimonium
tibus. Altera Vita parte continetur ea, qua Gregorius
factus ejus discipulus cognovit sub oculis suis facta mi-
rabilia. Extat hac Vita in Cardinalis Mazarini Graeco
codice charta bombycina saeculi antiquo, quam inde a se
erutam Reverendus Pater Franciscus Combesis Ordinis
Patrum Praedicatorum Congregationis S. Ludovici, libris
quamplurimis editis orbi notissimus, pro suo erga Vitae
Sanctorum singulari affectu nobis transmisit, appellaturque
in adjunctis litteris egregium monumentum non solum
ad fovendam pietatem, sed quo plurima lux historica
accedat Basilio Macedoni Imperatori, ejusque
posteris ac successoribus, Leoni, Alexandro, Con-
stantino Porphyrogenito, ac hujus socero Romano
Lecapeno cum suis filiis. Praeterea Vita hujus auctorem
Gregorium agnoscit ea fide scripsisse, qua intra hu-
manae limites fidei, viz major reperiri potest: qui licet
monachus ipse, non fuerit (quippe etiam fundum pro-
prium in Thracia possidens) monachorum tamen conti-
nentiam & abstinenciam, qua potius imitabatur, prima
religiosorum, viz mundicia edoctus a monacho, ut scri-
bit num. 26, & celibatuum constantem colens, ac totam
Quadragesimam assuetus solitariis interationibus & cor-
poris afflictionibus continuis ducere. Idem num. 55, in-
signat alium se librum de mirabilibus hujus sancti sui
Patris scripsisse: qui alicubi adhuc fortasse latet, & longe
amplior fuisse videtur, multaque continuisse brevitas
studio hic praeterita.

3 Extant, uti idem Combesis monuit, & ipsi
Parisiis vidimus, in eodem codice MS. Andreas
dicti Χρυσόστομος illustra plane Acta, eaque spiritissima,
Nicephoro magnae ecclesiae Presbytero auctore, ejus-
demque Andreas dicti magistro & duce, regnan-
tibus Leone Magno ac dein Zenone Augustis. Fuit
& dictus Andreas Magni Epiphani Archiepiscopi
Constantinopolitani tum adolescentis pius institutor
ac velut Pater spiritualis ejusque sacerdotii sacer-
vates. Extat & Sancti Basilii Vita, auctore Sancto
Colobo ejusdem germano ac ex parte discipulo col-
lega. Sunt & alia vera sanctitatis eximia portenta in
eodem codice, qui proinde libris Ecclesiasticis merito ac-
censetur, in usum forte alicujus monasterii consecris-
tus, & tantorum heroum exemplis accommodatissi-
mus, qui ad pietatem simili fervore incitandi exer-
centur. Haec aliisque ex singulari sua amicitia dictus
Combesis. Colitur memoratus Andreas Salus die XXVIII
Maji, cujus Aita reperimus etiam in bibliotheca Vari-
cana Codice 1574, & curavimus nobis describi, ad
dictum diem edituri.

4 Porro ad praememorati Sancti Basilii nativitatem non
venit Gregorius nisi post obitum Christophori filii Roma-
ni Lecapeni, mortui mense Augusto, indictione IV anno
DCCCXXI. Superfuit dein Basilii, licet senex,
ad huc pluribus annis (ut contextus rerum gestarum con-
firmat) & mortuus est (ut habent Aita num. 54) die vi-
gesima sexta Martii post celebratam Dominicam Annun-
tiationis festivitatem, Quadragesimae parte dimidia jam
exacta, qui character temporis ad probabilem nos ducit
de anno mortis conjecturam. Etiam Graecis, septem in-
tegrarum hebdomadarum Quadragesimam habentibus,
incidit ipsius Quadragesima dimidium in feriam VI
hebdomade, nobis tertia, illis quarta. Inveniendum
igitur Pascha est cadens infra diem XIX Aprilis: ut
mors ista dimidium Quadragesimae non praecesserit: ut
autem non nimis diu secuta fuerit supra XIV Aprilis
ascendi non potest in Paschate requirendo. Atqui hoc
posito, vix ullus annus huic morti poterit assignari
commodius quam annus DCCCCLII, qui Pascha habuit
die XVIII Aprilis, & dimidium Quadragesimae biduo
ante XXVI Martii. Quod si dimidium Quadragesimae
latius accipias pro tota illa hebdomade, qua inter
septem hebdomades media est, non foret incongruus
annus DCCCXLIV, quando Paschate cadente in XIV
Aprilis, mors Sancti secuta esset secundo post dictam
hebdomadem expletam die. Alii qui inveniri possunt an-
ni (ut DCCCXXXIX Pascha itidem XIV Aprilis referens,
vel DCCCCLV aut LVII dictum festum habentes hic XV,
iste XIX) vel non relinquunt spatium annorum rebus post
Christophori supra dicti mortem gestis conveniens, vel
nimis longum Sanctum faciunt: utpote qui media
aetatis vir Constantinopolim adductus, & anno Leonis
& Alexandri Imperatorum, id est, anno Christi
DCCCXVI, debuerit esse centenarius proximus anno
DCCCCLII, ut vita ejus non possit multo longior sta-
tui.

ad usum
Ecclesiae
aliquam
consecrata

E

videtur
mortuus
S. Basilii
an. 950 vel
954

F

V I T A

a Gregorio discipulo scripta

Ex MS. Græc. Julii Card. Mazarini cruce
a R. P. Francisco Combefis Ordinis Prædicatorum.

PRÆFATIO AUCTORIS.

IN memoria æterna erit justus, inquit divinis-
simus atque inter Prophetas clarissimus Da-
vid: subindicans scilicet, virtutum insignia quibus
Justi emicuerant æternum manere, si fuerint in
communem utilitatem exposita ab iis, qui rerum
scientia divinarum instructi singulis quoque tempori-
bus existunt. Verum illi recte conscribunt talia,
utpote sermonis gratiam consecuti: ego autem stilla
exigua, fons arvens, cœnoscus lacus, homo nullius
pretii, quomodo ausim aperire os, & talis tantique
Patris tremenda prodigia atque miracula eloqui?
Confundor itaque ambiguus animi, neque quid fac-
ciam scio. Equidem silere cupio: sed Domini mei
iudicium reformido, nisi talentum mihi velut servo
fidei creditum apud vos tamquam egregios trape-
zitas deposuero, ipsa operis consummatione mul-
tiplicandum; & metuo plane ne contingat mihi
quod nequam illi & pigro servo, si ipsum per silen-
tium in terram defodero. Rursum vero, si dicere
occepero, merito timeo, ne vel inde mihi vitupe-
riam accersam, tanta aggrediens quibus sum usqua-
que indignus. Si enim sunt, ut Salomon ait, qui
viros sapientes atque prudentes dicant esse inotiles,
mihi omnium contemptissimo dicturi quid sunt?
Nihilominus quia futurum certo scio ut ignoscat
mihi quisquis ex animo Deum diligit: neque vel
rusticitatis me vel temeritatis arguat in eo, quod
Patris imperio adactus suscipio, quando etiam Domi-
nus aliquid conantibus facilis indulget; in ipsam statim
ingrediar narrationem, fretus orationibus vestris ac
Domini favore; cui gratam accidit quod pro virili
agitur: alias nec Rhetorum quidem lingua posset omnia
quæ illius sunt exequi, nedum ego infacundas omnino
& imperitus.

Ecce quidam ea quæ spectant natales ejus, unde
ortus & quibus inutritus; nec quomodo monachus
effectus sit, neque dicere habeo, neque inveni qui
mihi indicaret: sed neque ipse tale quidpiam de se
quandoque manifestavit, recte facta sua semper occul-
tare studens, ut qui verè esset humilitate dives. Non
tamen etiam sic affectus omnino latere potuit, Deo
servum suum familiarem manifestante, juxta eum qui
Dei nomine prophetice dixit, Quicumque glorificave-
rit me glorificabo eum. Ordienda hinc itaque narra-
tio est.

C A P U T I.

Sancti Basilii captivitas, tormenta, liberatio:
tum primum in urbe hospitium
& miracula.

Basilii a Imperator, cognomento Macedo,
quatuor filios genuit, Constantinum, Leo-
nem, Stephanum & Alexandrum. Ex his Con-
stantinus e vivis e exemptus est omnino juvenis:
Stephanus Constantinopolis creatus Archiepiscopus,
vir omni virtutis laude conspicuus. Sed & hic brevi
extinctus est, suscipiens a medicis propter molestum
ardorem continua purgativa, quorum uso nimium fri-

gesto stomacho, cum incidisset in morbum inexplica-
bilem, consummatus est morte. Sed & pater ejus
Basilii, qui decessorem suum Michaellem interemerat,
atque ita scepero potitus erat, cum animam ageret,
eundem vidit inclamantem sibi atque dicentem, Quid
fecisti in quo nocui tibi, quod ita crudeliter me oc-
cidere volueris? ipse autem ista sic dicta evulgans
& finem vivendi fecit, Leonem & Alexandrum filios
in regno relinquens. His decimum in Imperio annum
agentibus, quidam g Magistriani in Asiam missi ad-
ministrationis alicujus grada, per invios quosdam
montes iter tenendo inciderunt in Sanctum, ibidem
tunc commorantem, vilique indutum habitu &
agrestem speciem, velut qui in montanis esset enutritus.
Rati autem exploratorem esse, destillerunt ab
equis, & comprehensum eum secum deinde in regium
urbem redaces adduxerant. Cumque de eo esset ad Im-
peratorum relatum, h Samonæ cuidam Agareno;
dignitate Patricio, traditus est examinandus; quis,
unde, & quomodo appellaretur ex nomine.

Assumptum igitur in domum suam Samonas, E
magna cum pompa sedens pro tribunali, (nepote no-
vitate amans fastuosusque & divitiarum suarum
multitudine elatus) jussit continuo sibi coram se. San-
ctus vero cum imperterritus adstaret animo, neque
genu flectere, quemadmodum Principibus mos est fieri,
appellanti se velle; indignatus vehementer Samonas
infrendit, dixitque: Responde nobis, quis & unde
sis, quodque sit nomen tuum. At Sanctus prorsus
nihil reposuit: sed quiete additis, placidis oculis in
ipsum intuens. Tunc rursum Samonas, Dic nobis, in-
quit, ecquis sis: nam qui te huc adduxerunt explora-
torem esse dicunt. Tu vero, respondit Sanctus, quis
es ipse & unde? Nos, inquit Samonas te interrogamus
ut respondeas nobis: quis autem sim ego, ne tua cu-
ratio sit. Si tamen etiam hoc cupis discere, ego sum
Samonas Patricius, eorum qui nunc Imperii scepera
obtinent i Paracœmomenus. Narra igitur tu nobis,
quis & unde sis, & quod tibi vitæ institutum. At
ad eum Sanctus: Et ego hospes sum, eorum unus qui
habitavit in terra. Recte ergo, subinfert Samonas di-
cent de te quod explorator sis, & Romanæ reipublicæ
statum cogniturus adveneris. Tacuit adhuc Sanctus,
& quantumcumque ab adstantibus dicere cogeretur
quis esset, cum silentio adstitit.

4 Tunc Samonas expediti jussit virgas castaneas vi-
rides & taureas aridas atque instrumenta tortoria,
si forte his visis formidinem conciperet, ediceretque
interroganti quis esset, cumque etiam sic maneret im-
motus, mandavit per manus pedesque extentum im-
maniter flagellari taureis, clamante præcone, Edice quis
sis, & a verberibus liberabere. At ille neque vocem
dedit: sed generose sustinuit usque dum deficeret in
eo vitale robur. Sic igitur constitutum ut morituras
jam jam crederetur, velut inanem truncum basulan-
tes, abjiciunt in carcerem: crastina vero die immi-
tis illa bellua super excelsum thronum residens jussit
eum, siquidem adhuc viveret, allatum sibi. Obstu-
perunt igitur qui missi fuerant, cum viderent salvis
ostiorum claustris stantem præ foribus carceris, & qui-
dem sanum: interrogaveruntque eum, quomodo exivisset.
Verum nihil ad eos prolocutus Sanctus, abiit cum
illis sistendus Principi. Cumque huic aliqui præcur-
rentes narrarent quod acciderat, obstupuit etiam ipse
hoc audiens: nihilominus magnum arbitratus tam
ipse quam quosque ipsi aderant, ait ad illum: Ego ma-
gicas artes tuas cito coarguam: & jussit humi disten-
tum in clementer cardui virgis, donec ediceret, quis esset
aut unde. Sanctus vero nullatenus respondere curavit,
quamvis eo usque percuteretur, ut totus jam contri-
tus esset virgarum ictibus. Itaque cum eo magis ob-
stupesc-

A stupefcerent omnes incredibilem silentii tenendi constantiam. Habet ille, inquit Paracommomenus unde gloriatur, dicens, quia ipsos silentio meo vici: verum per salutem Imperatorum non patiar hunc illudere nobis.

Iubet ergo tota hebdomade flagris trecentis rotidemque virgis verberari, sustinentem generose tribulationem ejusmodi, & virtutis suae robur occultantem. Etenim desertis in locis vitam omnem assuetus agere, pannosos & nudipes, solis ibidem herbis vescabatur; eaque exercitatione ad summam corporum passionum moderationem evectus, nolebat suam propalare virtutem, propter eum qui dixit, Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Qui enim virtutem suam ita venditat, recipit mercedem suam & aeternam gloriam amittit: qui autem hanc quaerit, seipsum occultat, & flagellatus quoque taceret quis sit, atque ita Martyr reputatur quis ejusmodi est. Postquam hebdomada illa transiit, in qua verberatus Sanctus longanimitate dolores toleraverat, rursus maledictus ille confidens, jubet illum sisti: oculosque in praesentem truculentos convertens, Hominum, inquit, sceleratissime quamdiu fraudem occultabis corde tuo? edicito vel nunc, quis sis & unde. Respondit Beatus, Qui Sodomorum opera, quemadmodum tu, occulte patratis, merito sceleratissimi nuncupatur. Hoc autem eo dixit, quia Samonas cumachus erat & vultu formosus, Confusus itaque coram adstantibus & ira successus, imperavit adferri loca, manibusque post tergum ligatis & tunc per latera dextrumque conto pedem, in caput suspendi Sanctum ex trabe mandavit, usque dum diceret quis esset & unde: & annulo suo obligeans obium ejus loci, in quo sic inhumaniter suspendum relinquebat, abiit; indignantibus omnibus & occulte obmurmurantibus ob id quod fiebat.

6 Exacto in hunc modum triduo, rediit Samonas & referavit obitum carceris, Sanctumque sicut dimiserat reperit, vultu hilari (veluti qui nihil passus molesti fuisset) obstupuit, propiusque accedens, dixit: Nunc tandem edicito, quis & unde; & ego ex hoc tormento te solvam. Deinde nihil respondere volentem Sanctum, deponi agere admodum permisisse crudelis. Ut autem solutus fuit, assistit sanus per Christi gratiam, & omnis omnino damni expertus incolumisque apparuit. Stupebant omnes & mirabantur qui aderant: unus Samonas, Nonne bene diximus, inquit, quod magus est iste? ecce enim ne ad modicum quidem pes ejus elanguit. Verum confutabo modo incantationes ejus: vocate mihi bestiarum magistrum. Hoc adstante, Leonem inhumanissimum, inquit Samonas, parata in crastinum, neque ei consuetam escam hoc die praebe: & videbimus an leonem quoque sis superaturus. Multis autem die sequenti concurrentibus ad theatrum, & bestia prae fame rugiente, obiectus ei est Sanctus devorandus. Sed leo, conspecto illo, cepit tremere, & leniter accedens volabat se ante pedes ejus tamquam agnus. Turba vero admirabili spectaculo praesens, Myce eleison clamabat, & dimitti Sanctum, ut sine causa vocatum in questionem, postulabat. Verum sceleratissime ac miserabilissime & quidem intelligere potuit, hunc virum Deo carum esse: sed obduri vitium animi adversus eum; quamvis & leonem ipso inspiciente demulceret ille, & per aures apprehensum ostendat populo, dicens, Ecce agnum, ecce agnum.

7 Iussit itaque nocte eadem in mari praecipitem mitti Sanctum: quod & factum est a ministris in tertia noctis vigilia. Ast fallere ne quis ille qui dixit: Cum transieris per aquam tecum ero, & flumina non obruent te: & Dominus custodis diligentes se: confestim enim delphines duo convenientes exceperunt eum super dorsa sua, & ad litus & Septimi emittentes eum, recesserunt. Ille vero solutus invisibili Dei necu pedum ac manuum vinculis erexit se atque urbem versus progressus est mare.

Necdum aperta erat porta aurea: resedit igitur ante eam ut paululum dormitaret; eodemque tempore adveniens homo febri laborans & ipse declinavit, ut juxta viam Dei modicum quiesceret, tremens & afluans praemori violentia. Quem Sanctus ita male habentem intuitus, & misericordia erga eum motus, imposuit ipsi manum, & oratione facta sanavit eum. Sanatus ille super miraculo tanto obstupuit, & ante pedes Sancti procidens, supplicavit non dedignaretur venire in domum suam, quamvis esset ipse tali hospite indignus, vir utique tenuis & minime splendidus.

8 Abiit cum eo gaudens Sanctus: cumque in domum intrassent ambo, & tempus prandii advenisset, praecipit homo uxori suae ut mentam sterneret: cui postquam Sanctus benedixit, comederunt pariter Deoque egerunt gratias. Interea narrabat vir ille uxori suae quomodo esset sanatus a Sancto, sola invocatione Christi & impositione manuum ejus. Mulier vero amans Dei & propter Deum monachorum, cum esset religiosissima, auditis istis exultavit praeter gaudium, quod ad domum suam divertisset Sanctus: & pariter cum rogaverunt ambo, ediceret sibi unde esset & quo proficiscens tenderet. Quibus respondit Sanctus: Unde ego sim haud equidem necesse nunc habeo dicere: quod autem nunc sit postea forte estis audicuri. Orationis porro causa abire volo in monasterium / Non manu facta; ejus scilicet imaginis, quam nemo fabricatus est, sed ipsa ut fertur, Deipara praesens operi, manu sua sui figuram efformavit, in hunc usque diem conservatam: ad eamque proinde multa virtutis divinae signa sunt illuc cum fide accedentibus. Id ille ubi ex animi sui voluntate complevit rursusque ad suos hospites est regressus, insisterunt rogantes ut quis esset scire mererentur. Sanctus autem, Ego sum, inquit, quem Samonas heri praecipitavit in mare, Dominus vero meus, cui ab adolescentia servio; his quos ipse novis modis me servavit incolumem. Simul explicavit eis quam dira inimicis ille in se exercuisset supplicia. His inchoatis admirati conjuges (utpote qui jam antea inaudissent de eo, & quomodo ipsum Samonas torquisset, prout per urbem totam vulgaverat fama) oraverunt eum, ut secum manere vellet toto tempore vitae suae. Annuit eorum petitioni vir sanctus: & illi lampadem eadem secreta in celula prepararunt ut Domino ex more in supplicationibus & orationibus serviret.

9 Quis vero sufficere explicare lacrymarum copiam quam fundebat jugiter in oratione pernoctans: quis genustationes innumeras, quae continuas vigilas enarrare: etenim insomnia sidera prius domuisse poterat, quam palpebrae ejus dormiendi necessitas. Iracundiam autem sic exuerat, ut non aliud quam immobilis & vitae expertus columna videretur: mansuetudine Moyses & David alter, simplex ut Jacobus, innocens ut Job, & plus quam Abraham de sua paupertate beneficus. Eo igitur, habitante ut jam dictum, apud Joannem (hoc enim viri nomen erat) coeperunt intra dies non multos ad eum plurimi convenire cum infirmis suis: quorum alios quidem statim sanabat oratione sola & manuum impositione, alios vero sanare differrebat, ut eorum animis prius consulere: nec deerant qui ob hoc solum eodem accederent, ejusque admonitionibus quotidianis proficerent in melius. Cumque etiam prophetarum gratiam a Deo accepisset, non paucos redarguebat de his quae perperam fecerant: mochosque & fornicarios reprehendens, avaros multosque compellabat: avaros & parcos provocabat ad elemosynam increpationibus suis; magos & anulos virgae suae ictu fugabat, si forte terrore illo faceret eos a sua impietate recedere: unde fiebat ut omnes hi multum attoniti metuerent ac revererentur eum. Infidelis autem avertabatur omnino, & inanis gloriae cupidus.

AUCTORE GRECOR. DISCIP.

et praesentem ad urbem hunc portum hunc in orientem

ad eumque domum in vitam divinitus

E

idem etiam novum indicat seipsum

quod eos in mare repperit

miraculorum domo

et praeparatio spiritus sancti

deinde per hebdomadam in mare

Mat. 6, 1

et nihil inultum daretur pergit

incedit et de manu in caput

deus post ostendit repositus fuit

troubilicari

prope ab eo leditur

deus qui in mare eum repperit

a delphino, lictori redamur

AUCTOR
RE GKE-
GOR.
DISCIP.

A dos habebat contemptui, & superbos repellens, appellabat serpentes atque gonimina viperarum. Probos autem quosvis principio afficiebat honore, accedentesque ad se blando vultu & mellitu excipiebat alloquio, ac prope jubebat considerare. Etenim prophetico, ut dicitur, oculo omnes ad se venientes aspicebat, cognoscebatque cui quisque vitio teneretur obnoxius, & bonorum recte facta accurate noverat: verbo, sciebat quo quisque in statu consisteret; tantam a Deo gratiam consecutus, ut alius in diebus nostris Samuel ab omnibus nominaretur.

a Basilius Micoedo capis regnare cum Michale anno 866, uti in Vita S. Theodora Imperatricis ac matris dicti Michaelis dicitur: 21 Febru. pag. 367. at Michael anno sequente occiso imperavit Basilius solus.

b Solennis S. epiani baptismus describitur a Leone Grammatico pag. 470.

c Maronem Basilii Imp. in obitu Constantini narrat idem Leo pag. 472.

d Anno 826 in Nataliis Christi imminens constitutus; adscribitur variis Menais seu Menologiis MSS. ad 17 Marti, quando plura de eo erant dicenda. Annos Sedi ejus sex & menses quinque tribuit Leo.

B e Anno 886, cuius successus Leo cognomento Philosophus: & eo mortuo pro hujus filio ut tutor imperavit Alexander; licet hic antior cum a Basilio patre Casarem creatum cum fratre statuas regnasse, ab principum verum pro fratre administrationem. Certe Leo Grammaticus pag. 483 Imperatorem appellat. Auctor Translationis S. Severini Noricorum Apostoli anno 1 Januarii pag. 1098 utrumque Imperatorem titulo honorat.

f Ergo anno 895.

g Magistrum rebus agendis praefecti. Vide Menais Glossarium.

h De Samona Agareno a Leone Imp. creato Patricio & Protospatario multo habent Leo Gram. & alii.

i Accubitorem reddit J. Meursius in Glossario, atque ex Niceta docet duplex in Palatio officium hoc titulo designari, alterum & quidem Imperatorii annuli custodem; alterum & xoriu cubiculi summum Praefectum.

k Hebdomam septimum est suburbium Constantinopolitanum, ut dicitur ad Vitam S. Auxontii 14 Februarii c. 1. l. d.

l Videur hae imago appropriata esse, qua Camillo urbe Cappadocia anno 9 fructu junioris, seu Christi 374 Constantinopolim eras delata. De qua agit Gregorius Synagmate de Imaginibus non manufactis cap. 12 & seqq. ubi & illustria per eam facta miracula narrantur.

CAPUT II

Constantini Ducis clades a S. Basilio praedicta.

Tutores
Constantini
Perphyron
genito

Constanti-
nam Du-
cam bellis
laude rita-
rissimum

C¹⁰ V¹⁰ivis exempto, qui tunc scepra moderabatur, a Leone, & fratre b Alexandro post anni unius & paullo amplius spatium similiter defuncto, hujus ex fratre Leone nepos Constantinus successit in Imperium, una cum c Zoe matre sua. Qui cum adhuc admodum puer esset, tutores curatoresque illius constituti sunt Archiepiscopus Constantinopolitae d Nicolaus & Magister palatii e Joannes, Garidas cognominatus, & alii cum ipsis, Imperatoriam dignitatem conservaturi, ne quis eam sorte praeiperet puero. His igitur cum suprema esset potestas concedita, incongrua quidam, ut dicitur, in Republica agebantur, generisque barbarum licentia use, circum civitatem populabunda grassabantur, nemine ad eas depellendas sufficiente. Itaque civitate ipsa tumultuante contra Nicolaum, tamquam non recte gubernantem, ipse cum sociis consilium cepit, scribendum esse ad Constantinum f Ducem, tunc orientali exercitui praefectum, ut adesset & Imperii scepra susceperet una cum Constantino puero g in purpura nato, qui dum educaretur in palatio, ipse ut vir strenuus atque in bellis exercitissimus, sese opponeret alienigenis. Et vero erat homo dexterrimus & trophæis ab hoste relatis inclytus, ipsisque adversariis promiraculo; cum interrogati sapius quomodo vir unus eos in fugam converteret, inviti & pudore suffusi responderent: Quando ille progreditur in aciem, ex ejus armis

in faciem nostram profiliens ignis, similisque ex equi D ipsius spiritu progrediens nosque adurens, prosternit in terram. Ipse vero de hac eadem re quæsitus, non occultabat datam sibi divinitus gratiam, dicebatque, Cum dormire aliquando in adolescentia mea, addidit matrona illustrissima purpuram induta, cum eaque equus igneus, & arma in equo ignem spirantia: quæ induere me vel invitum paventemque coegit, & ascendere in equum, hortatoriis hisce verbis affata, Blasphemiam in Deum ac filium meum tamquam cera liquefcent a facie tua. Et his dictis avolvit.

11 Atque hæc de viro quidem ipso hætenus; cui cum de Imperio capessendo scripsissent ejus procuratores constituti, respondit ille, nequaquam se tanto muneri parum esse. Illi autem denuo scripsere: quia tota Romana Respublica te Imperatorem poscit. At ille iterum cunctabundus rescripsit in hæc verba: Non oportet me componi cum Christo Domini, quamvis ille ætate immatura sit, atque ita peccare in Deum meum: vereor autem ne & insidie subint, & me velitis e medio tollere. Has illi litteras ut accepere, jurejurando obstrinxerunt sese, per intemerata & vivifica ligna fidem facientes quod nihil tale atque ipse suspicabatur intenderent; sed in simplicitate cordis & sincero animo ipsum ad Imperium invitarent, phylacteria sua mittentes in pignus. Quibus fidentior redditus, & domesticos secum suos assumens, versus Regiam iter intendit; in eamque appulsus, orto sole, & immensa laude celebratus ab adstantibus, abiit in Palatium, infelici omine in ipso ejus ingressu exceptus, & quod futuram eadem præsignabat. Sol enim tunc fulgentissimus velut guttam sanguinis distillavit in terram. Nicolaus autem & qui cum illo erant ingredientem conspici, morato consilio, aditum ad Imperatores occlusere. Ast ipse in Hippodromi theatro tabernaculum fixit, cunctis Magnatibus istuc ad eum convenientibus & Imperatorem consulantibus. Interim quotquot erant aliqua cum Sancto familiaritate conjuncti, & ab ipso exitalem casum futurum audierant, ante tres omnino menses, in suis domibus reclusi, quiescebant: ipse vero ab eo quo rem prædixerat tempore finem nullum plorandi gementi ac lamentandi faciebat. Tunc duo cujusdam Magnatis filii, Protospatharii, venerunt ad eum interrogantes, num expediret sibi abire & custodire ipsius Ducis admisceri. Quibus ille, Nolite, inquit, filii, nolite sic

ad Imperii
communi-
onem intro-
dunt.

E

et cunctis
audiam
intercedendo
petitum
ad arbitrium.

Ille hinc
fuit sub
in cubitum.

pridem a
Basilio præ-
dictum.

F

facere: neque desperata ejusmodi consilia capite: sin autem, vestrum unus in gladio cadet, alius auribus naribusque truncatis mortem dignum evadet. Uterque autem inobediens Sancto id quod ille prædixerat passus est. Ducas vero male consultus, malum sibi suisque comparavit opsonium.

12 Cum enim deberet longanimitate agere, ingressus Palatii omnes obsessos tenere, ita ut nihil ad victum inferri posset, atque ita fame pressos cogere, ut supplices sibi aperirent portas, seque intra palatium ultro susciperent; noluit sic facere: sed decrevit cum suis intrare per portam, quæ Chalce nominatur; securibus conterendo cardines ejus: eum prius suos omnes horrendis execrationibus obstrinxisset, ne gladium stringerent, ne jaculum vel hastam intorquerent adversus aliquem; sed absque sanguine ingrederentur: Si illi, inquit, nihil contra se agentes nos occiderint, coram tremendo magni Dei tribunali adversus eos disceptabimus, quod suo nos jurejurando deceptos, e medio tollant. His dictis, una cum comitibus perrexit ad portam, ut dictum est Chalce, atque ingredi cepit: qui autem in palatio erant magna cum festinatione sagittarios collegere, & tela de muro ceperunt mittere. Igitur qui circum Ducem sagittis sauciabantur, inclamantes eum postulabant, ut sineret arma expediri in adversarios. Ipso autem talia dicentes prohibente sagitta-

Non enim
posset perfici
dos obfidem
in Palatio.

Intermisit
ind ingredi
cum suis
voluit.

*scilicet ex
marodanis
venerat*

*et occidit
ab eorum
prohibitis
multis*

A gittariorum dexterrimorum unus, cum didicisset quis
esset Ducas, tenso fortiter arcu vulneravit eum in la-
tere sub dextera manu: ipse vero exclamans, Vx mi-
sero mihi, male hac advenimus; humi continuo rese-
dit. Ceteris terrore percussis & retro abire incipienti-
bus, ii qui intro erant audaciores facti & gladios strin-
gentes, apertis portis impetum fecerunt in eum: &
primo quidem Protostrotorem Ducæ occiderunt deinde
alios plures, ac postea ipsummet. Neque pepercerunt
reliquis, sed fuga ac metu impeditos compressosque in
arctum, instar legetis demersuerunt.

*et crudeliter
sevitur in
eius affe-
ctis*

13. Evasiscent nihilominus eadem aliqui, nisi immi-
tes illi & inclementes continuo ad omnes portas direxis-
sent mandata, diligenter oclusas haberi jubentes,
atque ita inquisitione facta in fugitivos ab eorum nemi-
ne manus abstinerunt. Nam multos Magistrorum Pa-
tricioorumque, quos constabat palam cum Duca sedisse
in Hippodromo partim gladio petimi jusserunt, partim
extra muros in furcam agi: alios vero effosis oculis ex-
cæcari, succisis nervis debilitari alios, vel in exilium
ejici: mulos, qui nocuerant nemini, fustigari, mul-
torum publicari substantiam: adeo ut videre esset
magnam civitatem ea patientem, quæ neque expu-
gnantibus atque obtinentibus eam barbaris pertu-
lisset. Porro qui Ducam ac filium ejus interemerant,
eorum præcidentes capita ad Nicolaum, seu verius

*et refectum
corpora ma-
vi, necesse
fuit*

Agricolaum, ejusque complices detulerunt: qui eadem
agnoscentes non vulgaribus honoribus eorum latores
affecerunt. Cumque ne sic quidem malos illos exercitæ
crudelitatis facietas caperet, omnium celorum corpora
in pelagus abijcienda urbis Præfecto imperant, neque
fidei, neque gentis, ac ne familiæ quidem commu-
nionem reveriti, ut sacra saltem humo donanda per-
mitterent: sed plaustris imposita nuda, cruenta, mu-
tila, immanes illæ fera per publica raptantes loca, velut
mortuos canes dejecerunt in mare. Dicunt autem ali-
qui plures tribus millibus fuisse eos qui se ipsos tradide-
runt in mortem, sacramento adacti, ne gladium vel
aliud telum stringerent. De iis vero qui in furcis pependere
multi ac fide digni testati sunt, videri multoties
super unumquemque eorum stellam ex calis noctu descen-
dentem atque usque ad tempus auroræ emicantem,
palam monstrante Deo injuste istiusmodi eadem adver-
sus innoxios fuisse exercitam. Enimvero occiso Duca
parcendum fuerat aliis, qui neque manum neque vocem
extulerant. Proh infelicitatem eorum qui talia sper-
tantes innoxios sanguinem tam inclementer effude-
runt! Vx illis in tremendo judici die, quando fratrum
sanguinem de manibus eorum exquirat Dominus.

*et horum in-
mortalis spe-
ctata misere-
cordia*

*Nicolaus
Patriarcha
crudeliter
necis ex-
ecutus*

14. Viso, ut mox dicebamus, Ducæ capite execra-
biles illi, eidem illuserunt, jusseruntque infixum con-
to per totam urbem circumferri spectandum, ut, in-
quiebant, confunderentur qui suas in eum spe collo-
caverant, ac denique in mare devolvi cum reliquo
corpore. Et hic quidem hunc in modum periit, ani-
mam vero ejus sempiterna dignam memoria sinus Abra-
hæ excepit. Non enim tyrannice, ut præfati sumus,
incubuit palatio, sed horrendorum sacramentorum fre-
tus religione: cumque posset illud oppugnare armis
aut igne succendere, seque de iis qui intus erant hac
ratione ulcisci, nihil ejusmodi fecit, sed causam suam
seque Deo committens, per tribulationem illam regnum
est consecutus celorum. Ceterum non tam iis imputan-
dum hoc crimen fuit qui custodiebant palatium, quam
ovium rationalium pastori, h. Hettillao potius dixerim
quam Nicolao. Nempe pollutis manibus Evangelia
explicans non audivit per eadem dicentem sibi: Bonus
pastor animam suam ponit pro ovibus: sed huic contra-
rius omnino apparuit, tamquam gladii hæres easdem
mactans. Melius profecto illi foret si saltem mercena-
rius pro pastore audiret, juxta evangelicum illud: Mer-

cenarius autem & qui non est pastor, videt lupum ve-
nientem & dimittit oves & fugit: quam ipsum ex
pastore lupum fieri, ovesque devorare. Hac autem co-
dicta sunt, carissimi, ut manifesto pateat quam insigni
spiritus prophetici dono sanctus Pater noster Basilius
enituerit, qui futura non aliter quam si præterita jam
forent, exposuit discipulis suis, magis ipsi intimis.

a Leo Basilii filius imperavit annos 25 menses 3, mortuus
anno 911, Maji 12, ut Leo Gramm. pro Majo alii perper-
ram Junium habent.

b Alexander periit anno 912 Junii 7.

c Erat Zee ab Alexandro ejedus, sed de interum sententia
revocata.

d Erat Nicolaus a Leone Imp. pulsus, quod ab eo esset aditu
ecclesiæ prohibitus ab dultam quartis mupils Zoom, sed postea
ab Alexandro restitutus. Præfuerat interea Eubymius, in sacra
diptycha postmodum relatus a S. Polyenito Patriarcha, ut
divinus ad hujus Vitam 5. Februarii pag. 707 num. 12.

e Leo Grammaticus hunc Joannem sub Constantino afferis
Domesticum scholarium fuisse constitutum, sed renniss. & Ste-
phanum socium Nicolai in regimine statuit.

f Eidem Leonis dicitur Constantinus Dux Scholarum, &
hujus ambulant adscribitur quiddam hic tragedia entis.
An non potius huic auctori fides adhibenda sit, poteris utraq;
narratione inter se collata, lectis judicare.

g Hinc Constantinus Porphyrogenitus cognominatur.

h Hæc Græci est bellica clades seu profugio.

C A P U T III.

Monita data Saronita, Romani Imperatoris genero:
verba reddita: Alia in Palatio, & cum
Matronis Principibus.

15. I N diebus a Romani Imperatoris Saronites, a
ipsum per filiz conjugium gener, fastuoso vir
animo atque superbo, secum ipse deliberabat quomodo
Imperio potiri posset sublati e medio iis qui eum
potiebantur, b septem numero & ipsi ejus consanguini.
Majori autem odii sui partem in Constantinum
deprompsit Porphyrogenetam, & ipsum Romani per
aliam ejus filiam generum, Leonis Imperatoris filium:
quamvis non huic tantum infestus esset impurus ille,
sed Romanorum generi universo, totum, si per pro-
tegentis ipsum Domini brachium licuisset, instar feræ
devoraturus. Cum igitur ille deceptus & illusus a
dæmone meridiano, secum medicaretur qua potissi-
mum ratione machinatio succederet, Pater noster san-
ctissimus, haud procul ab ipsius Saronitæ ædibus habi-
tans, cognovit divinitus quid moliretur, atque ita
secum ipse insit: Viden' infestissimum illum quale ver-
set consilium, & quidem contra Dominum? Adibo
hominem & coarguam: forsitan a stulta illa machina-
tione desisteret.

16. Igitur cum die quadam magno cum fastu ap-
paratuque in palatium Saronites ingrederetur, occur-
rens eidem Sanctus sic locutus est: Quare cor tuum
meditatur mala adversus Christi hæreditatem? non est
tibi paræconcessa a Domino neque funiculus in sorte
Imperii. Quiesce ergo neque in vanum labora; ne
forte irascatur tibi Dominus, & perdas hanc ipsam,
quam nunc obtinere videris, Patricii dignitatem. His
auditis tumens ille atque ira plenus, sua ipse manu in-
vectus in Sanctum, non cessavit faciem illius percutere
equestri flagello, coque multis contumeliis onerato,
recessit. Beatus vero nihili hæc ducens, sequenti
rursum die Saronitæ obvium se stitit, ut quondam
magnus & Isaacius Valenti, & ab intento pessimo jusse
desistere. Sed ille iteratam monitionem indignissime
ferens, famulis suis præcepit ut comprehensum homi-
nem abducerent, & domi diligenter custodirent, usque
dum reverteretur. Reversus autem spinosæ punica
malo virgas expediti jusse, Sanctoque ad se produ-
cto, Age, inquit, calumniator: quis te malus dæmon

AUCTO-
RE GRE-
GOR.
DISCIP.
abr. p. 101 in
d. 101
S. Basilii d.
ab eoque
interpres

eo audaciz impulsi, ut tanta cum praesidentia occurreres mihi, & adversum me talia palam delirares? Nescin' quod Imperatoris gener primum in palatio locum teneam? quod divitiarum mihi copia tanta sit quanta est arenæ in litore maris? Nescin' quanta insuper fervorum, quanta possessionum, quanta gregum armentorumque abundem multitudine, quam infinitum denique argentum & aurum & cum his gloria ac splendor mihi affluant a Deo, Regibus, & Optimaribus? Tu igitur qui vilissimum es siliernium, prorsusque despicabile & contemptibile mendicabulum, effare, prorsusquam te morti tradam, quomodo publice ausus es mihi talia dicere? Respondit Beatus: Quid? num latere existimas eam quam oculis animo fraudem? Dominus ipse revelavit mihi quæ tentaturus es adversus Imperatores. Istam igitur malam voluntatem deponere neque rebellionem meditare diutius: testor enim tibi, quod nisi consilium tale dimiseris, mala tibi a Domino parata sint, & memoria tua de terra delebitur.

17. Tunc infans ille exaltans iracundia, ætusque in furorem, extendi Beatum super terram iussit, & immaniter virgis verberari; Ut, inquit, inhabitans in eo pseudoprophetae spiritus expellatur. Cum autem hunc in modum percuteretur, non magis quam lignum exanime loquebatur quidpiam, & solus virgarum strepitus foris audiebatur. Tandem licet ægre solvi iussu impurus ille coniecit in carcerem, arcte præcipiens custodiri; & rursum sequenti die bovinis nervis diu caeso, Videris, inquit, ne deinceps temerarius, ne superbus, ne pronus in contumelias sis, & quæ non intelligis ne prophetare præsumas. Postquam igitur eum abunde ceciderat, denuo inclusit ac postera die bene prænitus ac potus rursus solibus in eum serviri imperat. Patebat tum forte domus ostium, & pia Joannis uxor Helena illac transiens, ita crudeliter cruciari Sanctum vidit, infansque janitore ingressa in atrium, amaro cum fletu cecidit supra Beatum, inclamans iis qui ipsum percutiebant; Me peccatricem & intemperantem cadite, non autem lucem, pastorem, ac patrem meum; me quaeso ipsius loco occidite, hunc autem abire sinite. O injustitiam quam adversus Domini electum exercetis! Hæc ubi illa fide & memoria dignissima mulier prolocuta est, belluinus ille homo ac prorsus rabidus & immisericors: Verberate etiam

hanc, inquit, quoniam ita cupit: fortassis enim hic ipse est Mæchus. Ergo ipsam quoque comprehendentes ceciderunt tam atrociter ut fugiente spiritu moritura jamjam videretur. Ita habitam foras per pedem trahi instar canis vilissimæ perditissimus ille præcipit: Sanctum verolentis per verenda ligatum sublime appendi iussit, & taureis diutius verberari: etiam hos cruciatus grater excipientem, & indubie confortatum a Deo, famulus suos servante a pusillanimitate spiritus & tempestate. Non prius autem depositus est retrususque in carcerem quam plagas quingentas pertulisset, cum impius ille diceret: Eradiam ego per te plurimos ut similia facere non præsumant. Neque diu post pia illa mulier quæ pariter fuerat verberata, inflammatis plagarum tumoribus finem vivendi fecit, seu potius, si dicere fas est, Martyr ad Dominum emigravit; adimpleto verbo illo quo dicitur, Majorem caritatem nemo habet, quam ut animam suam quis ponat pro amico suo.

18. Cum autem esset in custodia Sanctus, ipsa nocte oblata est Saronitæ visio, exitum ipsius portendens hujusmodi. Vidit quercum sublimem atque frondosam valde, cujus cacumen summum corvus infederat pullos in nido fovens: vidit deinde venientes duos securibus instructos ad excindendam quercum, quorum unus alteri verba hæc dixit: Corvus iste multum crocicans non patitur Imperatorem dormire suaviter. Responditque alius, Sed & dilectum Deo Basilium

perissime habuit. Sub hæc scindere cœperunt arborem: Dux succisa in terram corruit, & accurrerunt quidam pannis obiti, qui ramos amputatos coniciebant in ignem. Conspectit etiam virum Sanctum arbori collapsæ superstantem dicentemque, Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excindetur & in ignem mittetur: deinde ad ipsum qui hæc videbat sermonem convertens: Numquid ego, ait, tibi dicebam, Desiste a cogitata tyrannide; alioqui ipsa quoque quam possides sublimitas auferetur a te? Vix spectaculum tristo recesserat ab oculis, cum evigilans miser male sibi esse expertus est, consideransque visionem sibi oblatam multum timuit, mittens continuo qui Sanctum liberaret a carcere. Non tamen in animum inducere potuit, ut fieret supplex Beato, sua fortassis oratione dispulsuro morbum, atque ita infans ille pessimeque consultus ipsa illa agitudine extinctus est, secundum quod ait Propheta, Vidi implium superexaltatum & exaltatum; & duos filios substantiæ suæ hæredes reliquit.

19. Sanctus porro hoc quoque per Dei gratiam agone persundus atque solutus, revertit ad supra memoratum servum Dei Joannem cujus in aridibus habitabat, & cujus plentissima uxor propter ipsum Sanctum causa ad mortem fuerat: qui ut vidit eum quantisque vibicibus ac livoribus sanctum corpusculum exaratum ferret, perfudit solum lacrymis, gaudio ac merore mistis. Sed & discipuli ejus, quos latere non potuit quod solutus Justus apud Joannem esset, lacrymis perfusi convenerunt, mellisui exhortationibus ejus sicut antea fruebantur. Postquam autem etiam hic Deo carus Joannes finem vivendi fecit, & ad desideratum sibi Dominum emigravit, restabat Sanctus solus domi ipsius, quia Joannes nec liberos post se nec omnino hæredes ullos dimiserat. Igitur qui visitandi Sancti causa illuc accedebant, etiam ministrabant ei: multos enim ægros per eum sanabat Dominus, aliis quidem superna virtute succurrens, aliis vero per cibum aut potum sanitatem largiens; per ea scilicet ipsa quæ illi ferebant ad eum, & ex quibus pauperibus dabat liberaliter, nihil in crastinum juxta Evangelicam legem sollicitus. Quacumque ad eum hora venisset aliquis, invenisset examen pauperum præsolantium animi corporisque levamen: erat enim supra modum compatiens miseris Pater meus dulcissimus, erat mitis atque misericors, erat absque dolo atque malitia, sæculo huic nequam perfecte mortuus: quare illatorum ad se nihil umquam in crastinum voluit servare repositum.

20. Veniebant autem etiam ad Sanctum ex Proceribus multi, quin & Sacerdotes ac Principes Sacerdotum: & precibus ejus cum monachis & turba promiscua impertiti, domum revertebantur. Fuit inter hos Constantinus quidam, cognomento vulgari Barbarus, maximopere viro Sancto affectus: qui statim, ut didicit mortuum esse qui antehac ei ministrabat Joannem, venit ad eum, susceptaque ex more instructione rogavit ipsum migrare in domum suam. Et primo quidem abnuvit Sanctus, oculos in splendorem viri coniciens, cum semper abjecta & humilia sectaretur: tandem tamen cum ille ad pedes prostratus pergeret supplicare cum lacrymis, petitioni ipsius assensit, assurgensque abiit cum eo: non utique facturus, quantum arbitror, nisi prævidisset quantam ex ea re utilitatem perceptura esset viri illius religiosissima anima. Nam quamvis id ipsum antea rogassent multi, nullus tamen eorum potuit persuadere ut assentiretur. Erat autem domus jam dicta in d. Arcadianis. Igitur exauditam videns orationem suam Constantinus, gavisus gaudio magno est, & Sunamitidis exemplo lectum, scabellum, candelabrum mensamque scorsim a familiaribus strepitibus inflexit novo Elizæo, atque e familiaribus ad ministerium ejus delegit anum quamdam, virtute

Mar. 7: 19
habet Basilii
d. 101

Mar. 7: 19

PC. 16. 15

E
Regius
ad Joannem
Sanctus

illo mortuo

factus domo
justus
morte
omnibus
beneficentia

F

deinde re-
stituit a
Constantino
Barbaro

migravit in
illius ad eum

d.

A virtute ac moribus probatissimum, nomine Theodora: quæ jussu herili cuida domestico famulo nupta: geminam ex eo prolem, masculum puellamque pepererat; viro autem naturæ debitum perfolvente, vitam exinde egerat in continentia. In hujus ergo anus cellam descendens divinus Pater noster, ad eorum necessitates sublevandas qui quotidie veniebant ad ipsum, vesperti ascendeat in cellulam suam orationi vacaturus. Cumque multi ex Principibus rogarent eum ad visitandos quos domi habebant infirmos, suscipiebant ipsum in domus suas, nec frustabantur postularis. Erat enim videre passim ad impositionem manuum ejus algores auferri, febres remittere, fugere demones; verbo, morbum omnem sanari.

11 Anastasia igitur clarissima Patricia, eademque titulus Zolles dignata, & intra easdem, in quibus Sanctus, ædes habitans; accersibat eum sæpe ad se, rectamque ab eo docebatur vitam ducendæ rationem. Arguebat enim liberrime illam si quid muliebri forte infirmitate peccasset: nec illa fastidiebat monentem, sed corrigi ab eo mansuete se patiens, multas faciebat elemosynas & in ecclesiis erat assidua. Accedens vero ad Helenam Augustam & prodigia viri sancti eidem narrans, rapiebat in admirationem & desiderium videndi coram tantorum patratorum miraculorum, & impensis sibi ab eo precibus libere fruendi. In domo quoque Irenæ Patriciæ frequens erat: ubi cum multis virorum principum uxores reperiret, discretivo illo oculo suo dignoscebat quænam earum vitam cum honestate ducerent, easque ad virtutis fastigium provehebat studiosius; indecoro vero conversantes aversabat, & vitia sua exprobrans redarguebat. Neque solum feminas sed etiam viros corripiebat admonendo, ut vererentur vel in conspectum ejus venire, & omnes eam adstrarentur. Attamen singulari quodam miraculo accidebat, ut si quando ipse commonebat quemquam, sola ejus oratione obstruerentur aures præsentium, ne objurcationem audire possent, indeque reprehensio accederet voracundia.

12 Tot tantaque de Sancto audient quotidie Imperatrix, auditaque obstupescens, misit aliquando e cubiculariis unum, & ipsum ad se vocavit, ut sibi benediceret. Advenienti autem procedens obviam acque adorans, preces ejus postulavit: cui Sanctus benedicens atque super eam orans, Custodiat, inquit Deus, concessi tibi calceus Imperii robur inviolatum in annos multos, ac de hæc celorum regna tibi impertiat bonorum omnium dator atque largitor. Tum adeum Augusta. Pridem est quod sanctitatem tuam videre concupiui, sancte & venerande Pater: & ecce desiderium meum adimplevit Dominus: nunc itaque deprecor sanctitatem tuam, ut ne desinas orare pro me ancilla tua, ut clemens atque misericors sis mihi Dominus in illotremendo retributionis æternæ die. Cui Sanctus: Nobis quidem, inquit, o filia, nequaquam incommodum est orare pro vobis: verumtamen, si nos oramus & vos orationi nostræ faciatis contraria, inefficax illa nobis fuerit; unus enim edificans & alius destruens quid provenit illis nisi labor? Ad Jeremiam quoque dicit Dominus: Noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam te. Nonne vides quid isti faciunt? Audivimus quidem quod multum valeat justis deprecatio, sed efficax redditæ, hoc est, adjuncta operibus bonis eorum pro quibus illa funditur. Quapropter danda tibi opera est, primum quidem ut ipsam te custodias a malo, deinde ut bono faciendo attendas; ut sancta operatione tua & orantium pro vobis deprecatione duplicem habeatis fiduciam apud communem Deum ac Dominum.

13 His & pluribus cum ipsam erudiret Sanctus, rogabat eum ut totam hebdomadam maneret in palatio: qui voluntati ejus morem gerens, ipsa insuper instantibus supplicante, ut suis a Deo precibus fructum

ventris masculinum mereretur accipere, plenus spiritu prophético dixit: Semel adhuc feminam paries: quæ autem post hanc sequetur proles, mascula erit, Romanus nomine. Verum ne dubites de eo: crescit enim puer & ad ætatem virilem pertinget, & consanguineis tuis, qui nunc regnant sublati, solus ipse cum proprio suo regnabit patre, te cum eo pariter gaudente & exultante. Quæ ut audit & admirata Imperatrix est, adoravit dicens, Fiat mihi secundum verbum tuum. Imperabant autem tunc Romanus, pater Augustæ, cum filiis Stephanog & Constantino; b Christophoro primogenito jam mortuo, ex quo supererat filius, nomine Michael, qui coronatus quidem non est, stola tamen Imperiali & coccineis calceis honestabatur, potestate etiam nonnulla præditus & affectantium splendore gloriosus. Ipsa vero Helena primum inter Augustas locum obtinebat: altera animæ patris uxor i Theodora excesserat & vivis; & k Sophia quondam Christophoro nupta, mortuo eo, e palatio relegata erat. Prima autem erat ipsa, k quia conjuncta Constantino Porphyrogenneta: qui genus ex Basilio Imperatore ducens, filius erat orthodoxi atque ab elemosynarum largitate commendatissimi Leonis.

14 Illa ergo hebdomade, qua Sanctus in Palatio versabatur, assumebant illum quotidie causa benedictionis obtinendæ tam Imperatores quam uxores eorum: ipse vero singulis postulabat convenientia, utpote qui oculo mentis subtiliori cognosceret quid potissimum in unoquoque desideraretur. Accidit autem ut etiam ad Romanum inducerent illum: cui dum post humanissimæ exceptionis officia familiariter colloqueretur, cepit eum in faciem redarguere Sanctus, quod nimio auri & mulierum amore insaniret, & civium filias concupisceret: Imperator vero monachorum amans, non modo non est elatus in iracundiam; sed mansuete excipiens correctionis disciplinam, auro quoque oblato honoravit abeantem: quod ille propterea recusavit admittere. Sed & Augusta, cum se dimitti ab ea postulare, exuens vestimenta auro contexta, dabat ei, jubensque maxsupum afferri multo auro turgidum, adjurabat illum per sanctam & vivificam Trinitatem accipere inde quantum vellet. Quare admirationis religionem reveritus Sanctus, simul & Augustæ fidem demiratus, summis digitis tres accepit nummos, eosque ministranti sibi anui tradidit. Cumque aliqui ex circumstantibus ei dicerent: Da ei etiam alios, Pater; respondit Sanctus: Non multis spinis egemus, filii: pungunt enim, pungunt manus illæ. Obstupuerunt igitur omnes alienissimum a pecuniarum amore Sanctum, & Imperatrix ad eum dixit: Vere, Pater, Christum solum ex toto cordis affectu diligens, alienus es ab hujus mundi voluptatibus: ipsum tantum ora pro nobis, memoriam, mei faciens in tua apud Deum acceptabili deprecatione. Atque his dictis dimisit multo cum honore, quamvis hic eum afficeret nihil.

15 Sub illud tempus infirmata est clarissima Patricia & Zolte Anastasia, infirmitate continua, qua & mortua est. Continuo autem accersens Sanctum, supplicabat eum, ut precibus ejus exoratus Deus ab isto morbo eam liberaret. Ast ille, Dei voluntatem irrefragabilem cognoscens, & sciens quam parata esset ejus anima, ut maturos fructus Domino exhiberet; verbis consolatoriis animavit eam, ut Dei beneplacitum grater ferret: Quoniam, inquit, præ nobis ille cognoscit quid expediat nobis: & secundum Apostolum: Siquidem vivimus Domino vivimus, & si morimur Domino morimur. Quodam igitur die, cum omnibus consanguineis & affinibus circumfeditibus inter eos etiam inveniretur vir sanctus, quærebant ex eo num forte adhuc ab infirmitate resurgeret: medici namque corporis lucri causa decipiebant eos quasi morbus minime letalis foret. Ille vero in spiritu edoctus

ANCTO-
REGRE-
GOR. DI-
SCIP.
Co pro mul-
ma eleemo-
sy nas fa-
ciendas
suadet.
Iac. 2, 17
PL 47, 1

A propinquam esse migrationem ejus, eandem velut in
voluntate declaravit, ceterens coram omnibus imagi-
nem ejus, & faciem illi obvelans ac dicens: Adhuc tri-
duum, & non erit nobiscum. Largam igitur filii mi-
sericordiam facite erga ipsam: nihil enim emigranti
ex hac vita animæ prodest æque atque eleemosynarum
largæ profusio, scriptum est enim, quod super exaltes
misericordia judicium, & Beatus qui intelligit super
egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Do-
minus: ecquæ vero dies peior quam mortis hora? in
qua collecti demones præstracte animam arguunt deli-
ctorum, & si pro ea multam eleemosynam factam in-
veniant, confusi didugunt; litrum enim animæ sunt
opes ejus: & sive atque eleemosynis peccata expiantur.
Quapropter sacrificiis & eleemosynis infirmæ animam
instruite ad iter æternitatis, & finite medicos delirare.
His ita diserte auditis ex Sancto, immoderate lacrymis
quoque aderant, atque in effusos planctus soluti sunt,
& largitate magna profudere eleemosynas, ejusdem præ-
cepto obaudientes. Tertia vero die, sic ut dixerat Bea-
tus, ad Dominum profecta est felix Patricia, admiranti-
bus omnibus & glorificantibus Deum, in Sanctis suis
glorificandum.

a Romanus Licetentius Constantini Imperatoris fover, a genito
suo primam Caesarum Augustus declaratus anno 919, improvis
cum illo usque ad annum 944, quo ablegatus est.

b Scilicet Constantinus Porphyrogenitus, Romanus, & bujus
tres filii Christophorus, Stephanus, & Constantinus, tum Helena
Romani filia, uxor Constantini, & Theodora Romanæ mater, etiam
generata, omnium nomina infra exprimuntur.

c Aila S. Isaac, qui Volenti post admissionem prædixit cla-
dem, sunt apud Lepotomum & Surlum, die 27. Martii, Not. varia
Græci nati dabitur 26. aut 30. Maji, quorum priore die mortui
est, altero a Græcis colitur.

d Erant in prima regione ad mare versus Orientem thermo
Arcadiana, ubi & statua fuit Arcadia secunda uxoris Zenonis
Imp. Consule Petrum Gyllium lib. 2. Topographia Constantinopoli-
tana cap. 1.

e Combustus cingulo ornatum reddidit Joan. Mourfus in Gles-
sio ostendit ex Cadreno & alitis, appellatum esse dignitatis, &
millipie dignitati Patriarchatus, nisi quod hæc etiam virorum esset;
illa solis mulieribus conveniret.

f Leo Grammat. pag. 495. Sacrorum ieiuniorum quinta heb-
domada mensis Aprilis Helenæ Romanæ filiz contradi-
torialis archa a Constantino Imperatore traditur, & tertia
Paschalis feria, Galilee dicta, benedicitur & cum ea nuptia-
libus corollis redimuntur a Nicolao Patriarcha, anno Christi 919
quando Pascha fuit celebratum 15 Aprilis.

g Stephanus & Constantinus sunt a patre Romano Imperii coro-
na cincti 25 Decembri ipso die Natalis Christi Indict. 2. anno 928.

C h Christophorus erat Heterarches factus, huc ad Imperium
cooptatus anno 920, mortuus mensis Augusto Indict. 4. anno
931.

i Theodora extincta est 10 Febru. Indict. 10 anno 922.

k Sophia post obitum Theodora fuit coronata eodem adhuc men-
se & anno 922, extincta an. 931.

CAPUT IV

Gregorius Vita scriptor notitiam cum S. Basilio inis:
qui coram eo pseudomonialem corripit.

Gregorius,
magistro suo
mortuus
allum qua-
rent.

26 Hætenus, carissimi, narrata de Sancto non ita
scripti, quasi rebus gerendis ipse adfuerim a
principio; sed ut accepta a viris fide dignis, & Deum
veritatis a se dictæ testem asumentibus. Deinceps
commemorabo quomodo & quæ sub oculis meis ab eo facta sunt
mirabilia. Est monasterium in hac divinitus custodi-
ta civitate, Maximine dictum: in hoc senior quidam
erat Epiphanius nomine, natura spado: qui a sexto
ætatis anno traditus Deo, annum septuagesimum
quantum ibidem agebat. Hic cum experientia rerum
& accepta calitis doctrina polleret, primus fuit ex
quo fallacis mundi vanitatem corpi cognoscere, cui-
que me totum tradidi gubernandum in iis quæ ad

animæ salutem pertinent. Postquam autem hic vivere D
desiit, notos amicosque interrogans requirebam istius-
modi virum alium: sciens quod multi, imperiti quam-
vis sint, inanis tamen gloriæ ducti cupidine, ipsos se
ingerunt animabus alienis regendis: qui præterquam
quod nihil illis profuit, nocent sæpe plurimum, suis ipsi
passionibus obnoxii: cæcus enim si cæco ducatum præ-
stet, ambo in foveam cadunt. Igitur cum metuerem ne
in aliquem minus probum incidens præceptis roerem in
exitium, quærebam, ut dixi, spirituales invenire Pa-
trem, qui cum Dei adiutorio posset salvare infelicem
animam meam. Joannes igitur ille quondam Scantacii
Patricii honoratissimi famulus, nunc vero in pace beata
requiescens, Sanctum mihi hunc virum suggessit, nar-
rans partem aliquam miraculorum ejus, & ubi com-
mores indicans.

Cr ad S.
Basilium
directus.

27 Quadam igitur die, ex iis quæ ad manum erant
accipiens munuscula nonnulla, ad ipsum eibii, & do-
mum illius appropinquantem corripuit tremor: qui num
ab adversaria fuerit potestate, bonis semper consiliis re-
pugnante; num ab inhabitante in ipso omnihius obvian-
te & magnam ejus virtutem sic manifestante gratia, haud
equidem possum judicando discernere: hoc scio, cæci-
didisse me mihi, & retro unde veneram abiisse. Postea
tamen resumens animos, meque Crucis signo commu-
niens, formidinem seposui, & domus accedens ostium,
ipsique ostiarii factus obviam, intro ad Sanctum dedu-
ctus sum. Qui statim ac me vidit: Recte, inquit, vene-
ris, fili Gregori: huc paulum asside atque edicito quid
sit quod ex poveris in via. Ego vero audiens ex nomine
compellari ab eo me quem ante id videram nunquam,
attonitus substiti: neque enim in virum gratia istius-
modi prædictum usque ad id tempus incideram, so-
lum ex Vitis antiquorum Patrum tales esse aliquos
quandoque lageram. Itaque accedens ad pedes ejus,
adoravi, atque in scamno, quod anus ei serviens po-
suerat, resedi: ipse autem os suum spiritu Dei plenum
aperiens, exposuit mihi quidquid ferebam in corde ab-
ditum & totum intimæ cogitationis secretum. Quibus
in magnam admirationem ac stuporem actus, cum
forte quidam alii ad ipsam venirent, precibus ejus po-
stulatis recessi.

magis ter-
ror corrip-
tionis
vixit.
E

quod S. Pa-
tricius immo-
rescit.

28 Post unam autem hebdomadam volens redire ad
Sanctum, accepi socium ex Fratribus spiritualibus quem-
dam, Julianum nomine: ingressique post meum saluta-
tionis osculum cum ipso jubente confedivimus, soluto
vir beatus a renibus cingulo, quod erat ex vili panno con-
fectum, illud convolutum iniecit in sinum, & assurgens
volens in lectum recidit, erat enim plenus diærum. Tunc
ego Domino Juliano in aurem dixi: Volo Sancti zonam
postulare, ut ejus amore illam mihi habeam Phylacterii
loco, & aliam emptam ipsi referam. Sed prohibuit ille,
Quia, inquit, necdum satis cognitum cum habenti-
bus non convenit quidpiam postulare, itaque accepta
illius appreciatione fausta, reversi sumus. Habebat
vero tunc Sanctus, uti dictum est, in Arcadianis pro-
pe duo a templis sub invocatione Sanctorum Archange-
lorum extracta ab Imperatore Basilio, volente sic repa-
rare eadem b Michaelis filii Theodora c Imperatricis.
Nos autem ad Bovem commorabamur. Ipsa igitur qua
reversi sumus hora invenimus cingulum Sancti, prout
illud ipse convolverat, jacere supra lectulum meum;
quod agnoscentes, & timore simul ac gaudio correpti,
obstupimus admirandum illud prodigium, neque
potuimus divinare quis illud ad nos usque derulif-
set. Deinde reductis demum a stupore animis, ipsum
in manus sumpimus, oculisque & ori admovimus;
hilariter exosculantes donum, quod divisum in par-
tes deposuimus in oratorio sancti Protomartyris Ste-
phani, quod est in fornice Bovis, constitimusque
sequenti rursus die Sanctum pariter adire. Casu vero
cum

ut Cr de-
derunt ha-
beret di ab eo
nomine i

b c
quod mi-
serabile ac-
cipiens
Gregorius.

A cum frater meus ministerii alicujus causa discessisset, solus ivi. Needum Taurum transieram; cum ecce obviam mihi sit ipse completo ministerio: coegi igitur eum simul mecum ire ad Sanctum. Excusabat ille quidem, quod nec unum quidem obolum ferret ad coemendum aliquid iusto: sed respondi sufficere quæ habebam ego: itaque ivimus collatantes.

19 Ut ventum ad locum est, prior ergo ingressus, projecit me ante sanctos illius pedes: ipse vero me sustollens, conversusque ad venerandam illam anum eidem dixit: Amma, juvenis hic heri zonam meam abstulit, etque dividens & suffiens in Protomartyris oratorio reposuit. Quæ ego audiens vehementer admiratus sum, quod non tantum divina virtute dominez esset inventa zona, sed quod etiam quidquid de ea factum erat, velut si præsens fuisset, ediceret. Interim ingressus etiam Frater meus est, & attonitus adoravit super terram, dixitque: Benedic mihi, Pater sancte, famulo tuo. Sanctus autem sublevans illum, inquit, ad anum adstantem: Et hic occurrens Fratri Gregorio circa Taurum, nolebat ad nos venire, propterea quod secum nihil ferret. Itaque hæc edicente magis etiam obstupimus, tremebundi atque perterriti, neque omnino valebamus in faciem ejus intendere oculos. At ille, inquit, Surgite filii, neque me revereamini, sed revereamini Dominum Deum cæli & terræ; qui illuminet gressus vestros spirituales, & eruiat vos in sui cognitione, atque in omne opus bonum deducens, suo denique vos regno dignetur. Et hæc dicens eduxit e sinu suo zonam alteram, mihiq; donavit, inquires: Deliberaisti heri cum Fratre tuo an zonam a me postulares: ille autem non permisit ut faceret; sed ego propter amorem quo me prosequeris ipsam continuo tibi misi: nunc vero accipe etiam hanc fili, ut Deus qui virtute præcingit diligentes se, te quoque succingat robore spirituali, ad ambulandum super serpentem & scorpionem & omnem potestatem inimici; ad effugiendas multiplices illius machinas, & ad mensuram spiritualis ætatis perveniendum.

30 Hæc cum dixisset suscepi venerandam zonam de manu ejus dextera, eamque exosculatus, ipso impertante confedi. Et ecce anus quidam pullis induta vestibus ingressa ad eum est, quam pone sequebatur juniora. Sanctimonialis quemadmodum videbatur.

C Anus autem cum adorasset, audivit a Sancto: Spiritus Dei sanctus custodiat corpus & animam tuam absque macula. Hac autem confidere iussa, adoravit etiam alia: quam ille aversatus vehementer irasci visus est. Cuius rei causam ignorantes, rogabamus ut ipsam quoque juberet nobiscum confidere, &

per illum illuderet? Sed ille, *etiam Deus sit*, non pati-
tur sibi illudi. Dic igitur mihi, o misera, cujus rei
gratia angelicum istum amicum suscepisti, oblectans
per eum demonem cœno fornicationis gaudentem,
Deum vero nostri amantem misericordemque pro-
vocans ad iracundiam? Væ tibi infelicissima & impu-
dentissima, quia contemnerasti sanctum habitum &
divinam regenerationem, quam fueras per illum
consecrata! Ideone sæculo renuntiasti, ut per impuras
demonum incantationes omnes petrastris in puden-
dam tui concupiscentiam? Equidem Deum revereor:
alioqui ipsa hac hora tradidissem te iis demonibus,
quibus & aves immolas, & magica tua philtera con-
fiscis, excruciamdam cunctisque hominibus consti-
tuendum in exemplum. O quam impura es! Imo im-
purissima!

31 Hæc ubi dixit exurgens Sanctus impacto calcem foras expulit, & Recedite a me, inquit, operarii iniquitatis, reverfusque iterum supra lectum assedit, nobis omnibus velut in lapides versis præ timore, & summo in silentio persistentibus. Misera autem illa, conficia sibi, ex multis quæ fecerat faciebatur pauca esse quæ Sanctus dixerat: timore correpta stetit in atrio, & lacrymabunda clamavit. Imo Sancte Dei, cuncta quæ dixisti, perpetravi, neque in ullo deceptus es. Væ mihi peccatrici, quia iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum; & peccatorum meorum multitudo facta est sicut numerus arenæ maris. Adjuva me, obsecro, Sancte Dei, & curam suscipe animæ meæ, ut non pereat & in ignem mittatur æternum. Hæc & his plura vociferante illa cum gemitu nato, inquit, ad Sanctum Amma Theodora: Domine mi, Viden' quomodo pœniteat? miserere obsecro & suscipe pœnitentem atque adjuva illam orationibus tuis: scio enim quod non repellet eam Dominus, te pro ipsa intercedente. Beatus vero eadem, inquit: Quam miserum est hominem interitis nil videre obtutibus? Ego satanam humeris illius insidentem intueor ut parvum simium, pinguem & obesum propter delicias nequissimorum ejus operum: qui ut ipsam suam appellat matrem, sic illa filium suum carissimum, & in æternum non separabuntur ab invicem: non enim est respectus in morte ejus neque firmamentum in plaga illius. Quomodo igitur orabo, ipsa non desistente a fornicatione & magico suo commercio? Ad hæc egressa Theodora, quæsiit ex ea num parata esset ex tunc recedere a pessimo opere. Quæ respondit, Vere Domina mea pœnitet ex animo: tantum suscipiat me iste Dei electus. Ingressa Theodora dixit Sancto: Decepta illa, Domine mi, pœnitentiam promittit. At Sanctus: Nequaquam credas ei; simul enim atque ad suæ nequitie officinam redierit, eadem & his pejora faciet: quomobrem nulla nobis sit pars cum illa.

32 Tempus interim processerat longius : surreximus igitur discessuri, & faustam ejus imprecationem postulamus: quia via erat prolixior & mulieres ab Hexacionio venerant. Cumque simul pergeremus nos & illa pullis induta vestibus, quæ Sancti benedictionem pariter nobiscum acceperat (alia enim præcefferat nos, pudore suffusa) requisivimus nam & unde esset, & an ita se haberent omnia uti dixerat Sanctus. Ipsa autem: Ita prorsus, inquit, Domine mi: amatores enim ejus innumeri sunt, & sæpe ei locuta sum de Sancto, ut verecundia mora resipisceret: ipsa autem irridebat me dicens, Duc me ad eum & videbo sanctitatem ejus: quod si juvenis est, faciam sane ut detestetur illam & me solam deamet. Quantumvis autem suaderem ut a prava illa intentione desisteret, nihil umquam persuasi: quin etiam impudentia consueta utente

Tom, III Mart.

L11. 2

subsc.

AUCTO-
RES GRE-
GOR.
DISCIP.

A subsequuta me est: cui si adversi contingeret ali-
quid, amatores ejus de me sumerent ultionem. Quid-
quid igitur ipsa Sanctus dixit, Fratres, verum est,
& merito ipsam contempsit: quia multas animas non
laicorum domtaxat sed & monachorum, in perditionem
protraxit. Equidem non defuit, suadens ei ut si-
nem faceret nequitia suae: verum illa quidquid dice-
rem pro delirio habens explosit, neque prima tantum
sed pejora etiam repetiit opera. Atque his inter ipsos
dictis recessimus ab invicem unusquisque in viam suam:
post tempus autem breve iterum ad Sanctum adiens,
inveni ibidem praedictam matronam, quam interro-
gans de monacha illa, didici quod scdioribus etiam
peccatis insisteret, aucto amatorum priorum numero:
ideoque praedictionem Sancti miratus, glorificavi
Dominum, novissimis hisce diebus nostris ejusmodi
luminare mundo exhibentem.

Exposita
a seipso
fuit ista
sententia.

a Arbitratur Combefis illa duo templo esse S. Michaelis &
S. Gabriell, atque in eorum laudem esse compositum sermonem
Michaelis Synesii, quem ipse edidit tome 8 Bibliotheca Patrum
controversia pag. 280.

b Accurate eadem Michaelis describit Leo Grammat. pag. 469.
& ex eo alii. At Constantinus Imperator in Vita Basilii aut cap. 22
dixit ab hoc amones mecum illius.

c Vitam S. Theodora Augusta dedimus xi Fibra.

d Nonnullis sem Regeneratio passim a Patribus & antiquis
scriptoribus appellatur ingressus in monasterium.

C A P U T V.

*Narrantur miracula varia in ipso & coram ipso
Scriptore patrata.*

Quoniam
purgatio-
nem praefert
gramm.

33 **D**Ecumbebam aliquando morbo detentus, &
advocato quo uti consueveram medico, reme-
dii quidpiam ex eo querebam. Ille vero, expensis o-
mnibus quae mihi acciderant, judicavit expurgatoriam
potionem sumendam. Fuit id mihi perquam mole-
stum, numquam enim istiusmodi aliquid sumseram:
cumque de Sancto mihi incidisset cogitatio, statui ad
ipsum ire, & quod ei visum fuisset facere. Erat autem
prandii tempus quando abii, & veniens cecidi ante pe-
des ejus, donec aissurrexi iussus, & prope ipsum conse-
di istic ubi pauperes quidam, qui ante me venerant,
simul vesebantur cum eo; qui manu tenebat allium
viride cum frusto panis, sicut & ceteri pariter comede-
ntes, nocturnam gravis allii odor sentiebatur. Hoc
ego cum admirarer, ille mihi respondens ait: Num-
quid non ante talem horam praescripsit tibi medicus
sumendam potionem propterea quod aliquantum
male haberes? accipe igitur & comede ramum illum.
Sumensque comedi ex eo quod comedeat ipse, quam-
vis allium edissem numquam, gravem illius odorem
non ferens: comedens autem tunc nihil ejusmodi
fensi, adeo ut mutationem illam admirarer. Deinde
baucalium mero implens, tertioque consignans, iussit
bibere.

periculum
Sancto allii
potionem
erat.

audie sum-
ra veraciter
praedictum
fuit.

34 In his eram, quando veniens vir quidam
pius par haedinorum calceorum obtulit, quos con-
spicatus pater-familias: Non, inquit, decet te, Pater
sancte, tales gestare; mihi autem peccatori convenien-
tissimi essent. Reposuit Sanctus: Dimitte illos in loco
suo, quoniam alios non habeo. At rursum ille: Tibi,
Pater, Deus subministrabit alios: hi enim ex manibus
meis deinceps non tollentur. Ait ad eum Sanctus:
Vere, Frater, septem paria calceorum habes, & non
sufficiunt tibi, sed venisti ut unicum pauperis senis au-
ferres. Scin' autem quid tibi ex hoc eveniet? Quia hos
per vim auferis, tuorum calceorum par optimum
amittes, Abiit ille acceptis calceis & verba Beati con-

temptum habens; sequenti vero die lavandi causa in-
gressus in balneum, quod Sanctus praedixerat ipsa di-
dicit experientia, atque ex illo magis eundem admira-
tus ac reveritus est. Ego porro, qui allium, uti dictum
est, comederam & tria baucalia exhauseram, quamdiu
quidem apud ipsum fui quietem habui, statim vero ac
domum redi totis corpori commoveri visceribus, &
redeuntem ad nares foetorem alii nequaquam ferens,
concutiebar vehementer: itaque in anxietate consti-
tuto per istas ventris contorsiones, tam copiosa facta
evacuatio est, ut araneae adinstar exhaustus debilisque
essem: & intra breve tempus convalescens a morbo,
glorificavi Deum, qui per Sanctum suum mihi tam
facilem & tam citam contulerat sanitatem. Ex eo enim
die numquam vel caput doluit, vel aliud membrum
annis quindecim jam elapsis.

Ex domum
reverfus
alios lavandi
sanctus.

35 Caupo quidam Sancto familiaris, videns pes-
sum ire res suas, venit ad eum, rogans & supplicans,
ut in domum suam dignaretur venire. Qui cum venis-
set, excepit illum discrete, ut decuit, multos ad pran-
dium pauperes convocans. Sequenti vero die ait ad Be-
atum: Non dedignetur sanctitas tua etiam vinariam meam
cellam intrare, ut istic & vasis & vjno, nobis autem in
primis benedicas. Comitantibus autem amicis quibus-
dam, & viro indicante cados suos ut eis Sanctus bene-
diceret, facta oratione benedixit cunctis: ad unum ver-
vas cum venisset, capiens metretas circiter quindecim,
dixit Cauponi: Ecce, Frater cadis tuis omnibus benedixi:
hunc vero debeo comminuere. Ille vero: Nequaquam, ve-
nerande Pater; sed & huic benedicto, ut prosperetur:
video enim rem meam omnem abire retro, dum sub de-
bitis languero impotens satisfacere creditoribus, & pro-
pterea vereor ne extremam in paupertatem deveniam.
Respondit Sanctus: Et ego novi haec omnia, nihilominus
cadum istum contereere debeo, ut a magno te periculo exi-
mam, propterea enim adveni. Rursum vero caupo: Caput
meum contere, tantum ille ut salvis maneat.

In feltri
cauponi ca-
dos benedi-
ctus Sanctus

36 Dumque ita deprecatur, videns baculum Sanctus,
sustulit in caelum oculos, simulque baculo seriens vas con-
fregit & statim ex illo comminuto vinum omne effluxit.
Quod videntes qui cum caupone aderant, intra se ipsos
convitia faciebant Sancto. Hic vero istum eorum sensum
cognoscens, ex iis qui forte ad manum erant calamis
unum accepit in conspectu omnium, & extraxit serpen-
tem longum quasi cubitis tribus, turgentem tabo & intol-
erabili foetore gravem, & ait ad illos: Ut quid, filii,
succensetis mihi in cordibus vestris, quasi perperam ali-
quid egissem? videte prodigium magnum: quam multi
creditis ex illo mortui fuissent quantas in angustias mo-
lestiasque incidere huius causa debuisset infelix ille?
Numquid jam non rem optimam egisse vobis videor? Et
projiciens serpentem ante oculos eorum, fessum exivit
ex apotheca. Illi autem procidentes ad pedes ejus, postu-
labant ignosci sibi quod contra eum murmurassent.
Tunc inquit ad eos Sanctus: Moderator & cognitor o-
mnium Deus, & huius & omnium peccatorum vestro-
rum remissionem vobis largiatur: sed videte ut nemini
manifestum fiat; usque dum a corpore absolvat me Do-
minus: ipse enim est qui per me servum suum indignum
taliter operatur, ad vestram qui creditis in ipsum salu-
tem. Ex tunc vero prosperatus est homo ille in negotio
suo, & res omne alienum dissolvit.

coram quibus
contemneret.

scilicet, in illo
se perperam
egisse.

37 Alias iterum cum venissem ad Sanctum, in-
veni quemdam loquentem cum eovelut in parabolis:
erat enim ei perturbata ratio a malis demonibus ipsi
illudentibus, quasi esset in hac Deo dilecta urbe re-
gnaturus, quemadmodum ex scopo sermonum ejus
intellexi. Volens igitur Sanctus eidem persuadere vanam
esse mentis suae intentionem, utque ab ea desisteret
& Domino adhereret; respexit in me proxime sibi
assidentem, cum antea intentos fursus jugiter habuisset

Ex amara
credenti se
imperio
tunc

A oculos, meque divino quodam replevit gaudio, & animæ meæ instillavit nectar exultationis insuetæ: adeo ut ore mox resolutio in verba, expeperim dicere homini illi, non quæ sciebam ego, sed quæ suggererat interna unctio. Cum igitur protacto diu sermone dixissem ei quidquid a pueritia egerat, & locusus ei essem de Imperio quod animo suo finxerat; nullum scilicet ei deberi super terram, sed diabolicam esse istiusmodi persuasionem: & potius convenire ei ut monachus factus per exercitationem spiritus regnum celorum consequatur: Quando autem huc venis, inquit, non debes superbiens adflare: sed oportet te statim ab ipso ingressu provolvi in terram, & veneranda sancti Patris vestigia exseculari, & ejus exornare orationes ut gressus tui dirigantur ad Deum. Hæc & plura loquente me, compunctus homo profunde ingemiscbat, & lacrymis totus perfundebatur.

*Sanctus
verba dicitur per
Gregorium.*

*oculos quid
dixerit tibi
sanctus*

*Sanctus
monachus
dicitur*

*qua hinc
cultum
Presbyteri
origines
expulsi*

*pari
infirmitate
qualis
futura
dicitur*

38 Cumque jam tempus moneret reverti domum, assurgens me secutus ille est usque in Phialam, ibique rogavit ut denuo repeterem sibi quæ prius eum docueram. B Verum ablata a me divina gratia, omnium quæ dixeram eidem oblitus, hoc tantum ei respondere potui: Ne decipiar, Domine Frater, ego non novi te, neque quis sis aut unde, neque quid dixerim tibi scio: sed sanctus Pater noster Basilus ista tibi per me disseruit. De cetero, carissime, quæcumque audivisti adimplere stude, & ex toto corde adhære Domino, derelinquens vanas cupiditates tuas ut bene tibi sit & nunc & in sacro seculo. Itaque vale dicto discessimus ab invicem, singuli quo nos ferebat via abeuntes. Vir autem ille, ut & hoc compendio dicam, monachus effectus, in montem quemdam inaccessum juxta Nicomediam ascendit: ibique in angustissima casula vitam solitariam egit, unoquoque triennio semel veniens ad virum Dei, acceptaque benedictione ejus rursus ad suam casulam rediens, post multas gratiarum actiones, quas Deo sanctoque Patri & mihi quoque peccatori vilissimo se debere profitebatur: ac denique præclare vitam finiens, in parte saluatorum connumeratus est, celorum dignatus regno, & vere beatus nominatus Cosmas.

39 Pene exciderat, quod nunc resumens dicere aggredior. Cum aliquando assiderem Sancto, venit Presbyter quidam senex valde, oblationem similæ & pomorum adferens; Sacerdos oratorii quod sanctæ Martyriæ a Parasceve juxta Ariobindum extructum est. Hic igitur ad Sanctum ingressus, eum super mensam posuisset allata, conjunctis adstitit manibus decori observans: ut autem sedere iussus est, simul omnes gustavimus Dei dona. Inter vescendam autem supputabat, in animo suo Sacerdos, quot obolos in poma expendisset. Cui Sanctus: Quid meditaris, inquit, Frater de sumptu in poma facto? decem oboli expensis sunt: ne quæso eorum causa labores. Sacerdos autem talia audiens obstupuit sane, multoque percussus timore glorificavit Deum, qui ejusmodi Sanctos etiam diebus nostris manifestavit.

40 Adhuc autem sedentibus nobis, ecce & mulier quædam, Theodora nomine, infantem lactentem ulnis gestans ingreditur: erat autem honesta valde, & Virginis Matris, quæ in Odegis colitur venerationi insistent. Hæc Sancto ad pedes accedens, tradiditque manibus ferebat munera; & considerare iussa, quoniam filius ejus infirmus erat, oravit ut pro eo precaretur Sanctus, quatenus hunc saltem sibi concederet. Dominus: quotquot enim pepererat alios, omnes quarto aut quinto anno ætatis defuncti erant. Cum igitur fieret puer & panem posceret, accipiens fructum panis Sanctus, subridens vultu ait: Quod illi puero nomen est? arbitror Leonem dici. Deinde ad matrem conversus, Propter magnum, inquit, amorem quo afficeris erga Deiparam semper Virginem in Odegis, sanum imposterum hunc puerum tibi concedit Dominus.

Tom. III. Mart.

nus: & aditum eum videbis, bene institutum, monachumque & Clericum, ac multis præterea favoribus cumulaberis. Si quos autem alios liberos gignes similia prioribus patientur. Quæ audiens mulier & velut ex ore prophetico accipiens obstupuit, surrexit, adoravit: omniaque sic evenisse res ipsæ testantur, ut & ego ipsis oculis impleta videns Dominum possem glorificare.

*D
AUCTO-
REGRE-
GOR.
DISCIP.*

41 Alio rursus tempore cum sederem apud Sanctum, quidam ejus amicus ad ipsam accedens postulabat benedictionis aliquid, ut qui longum iter esset ingressurus. At ille prævidens quæ ipsi occurrere crant, Chelidon, inquit, fluvius, nescio quomodo, male mihi afficitur: si tamen Dominum invocavero per Basilium peccatorem, Chelidon fluvius parceret mihi. Hæc verba cum frequenter in ore haberet, oculos intendebat in hominem. Nobis autem admirantibus etiam ille obstupescens (neque enim intelligebat quid iis verbis significatum Sanctus vellet) accepit benedictionem, atque ita gaudens deinde se dedit in viam, ad partes b Orientis missus a Domino suo. Iter autem sibi hætenus inexploratum prosequens, etiam ad fluvium quemdam pervenit, qui vel solo aspectu vertiginem faceret intuentibus se, utpote qui viginti ulnas latus esset, celeritate autem curreret tanta quanta nec aves volantes feruntur. Despecto nihilominus periculo viator audenter ingressus est: verum mox se auferri sentiens contremuit, & præ timore exclamavit: Domine, per preces sancti Patris nostri Basilii, auxiliare mihi peccatori. Vix ea dixerat, cum vidit Beatum ambulans supra flumen, & aquis præcipientem: qui deinde arrepto per frenum equo traduxit hominem in ripam alteram, & continuo ab oculis ejus evanuit. Ipse vero glorificavit Deum, ei & Sancto ejus gratias agens: deinde progressus modicum, sublit in vico quodam, volens quiete aliqua refocillari, quæsit autem ex inquilinis, quodnam fluvio illi nomen esset, & audiens quod c Chelidon vocaretur, prædicationem Sancti admiratus est. Et vero instar chelidonis, id est, hirundinis fluxu suo fertur, multosque non bene notus abripit in perniciem. Narrans autem habitatoribus loci quod in se factum fuerat admirabile opus, excitavit eos in laudem Dei, per Sanctos suos talia facientis miracula: & ipse præ omnibus in gratiarum actionem assurgens clamabat, Gloria tibi Domine, tibi sit gloria: unum rogo ut dignus inveniar iterum videre familiam tuam, & veneranda ipsius vestigia exseculari. Consummato autem ministerio reversus, venit ad Sanctum, & ad pedes prostratus agebat gratias, confitendo & narrando coram omnibus magnum Dei opus in se paratum. Ex quo datur cognoscere, quam bonum sit quod habeat aliquis adiutorem Deum per intercessionem Sanctorum ejus.

*iter factum
hinc pro-
cedit
sanctus
fluvius
latus
vires*

b

E

*ex eo; ori-
pale
colum fo-*

a *Celebrem cultum habet S. Parasceve Martyr 26 Julii apud Græcos.*

b *Orientis partes dicuntur Constantinopolitanis distones Asiae deo Notolia quasi introducta dista.*

c *Difficile est hunc locum assignare, forsitan circa lacum, paludes & fontes Mæandri statumendus est. Certe Strabo lib. 14 Geographia indicata Caria addit: Hinc Phrygia est: ibi per Laodiceam, Apameam, Metropolim notat ibidem urbes, & Chelidonia ad montanorum initium situr. Dein Lycania describitur.*

C A P U T VI.

Veneficiis tentatus ab iisque liberatus Gregorius, visionem narrat sibi de suo magistro oblatus.

42 **V**Erum transitus fiat ad miraculum aliud in meipso paratum. Est mihi suburbanum quoddam in partibus Thraciæ; juxta castrum Raidestum, inquam:

*In Thraciam profectus
G. ego*

LII

AUCTO-
RE GRE-
GOR.
DISCIP.

ab heretico
in hospicio
domini me
reddidit,

Jac. 5, 16

diploma-
tem iustitiae
sui furis,

ex furia
Sancti ap-
paret an-
gustus,

deq; iusti-
tiae iustitiae
tunc iustitiae

Pauca
narrata,

omnes
matris pe-
filii,

A inquam: iturus igitur eo messis tempore ad colligendos, quos istic mihi Deus dederat, fructus: adit ad Sanctum, volens comites & viaticum ad iter mecum sumere orationes ejus: iisque susceptis abit gaudens. Veni autem ad oratorium sancti Protomartyris & Archidiaconi Stephani, multoque ei tempore supplicans etiam hac adjeci: Sancte Protomartyr, Apostole & Archidiacone Christi Dei mei, ecce terra marique longam instituo viam: tu igitur esto mihi custos atque protector in omnibus. Sicut enim ego pro viribus & promptitudine magna ministravi tuae sanctae & venerabili domui; sic & tu secundum datam tibi a Deo gratiam ad sis mihi in quavis necessitate adjutor atque provisor. Hac precatus profecturus sum iter meum. Inveneram autem in domo, in qua fueram hospitatus, zonam aestimatum duobus circiter aureis, quae erat filiae familiae: quam requirentes etiam me interrogaverant: ego vero diabolica inductione deceptus, negavi, intra memetipsum inquam, Qui amisi illam multa bona possideret, & ego pauper sum: vendens igitur eam, pretium dabo egenis. Hec erat intentio (juvat enim fateri veritatem) rem alienam detinentis. Confiteor autem peccatum meum: scriptum namque est confitemini alterutrum, & orate pro invicem. Verum attendite quæso, qualia mihi evenierint cura Patris filios castigantis ac rursus miserentis eorum.

43 Cum ego, ut dictum est, coepi irem via, amisi arcule operculum, quatuor nummis aestimatum, deinde & cingulum meum nummis duobus comparatum. Quorum causa cum ægro valde animo essem, apparuit mihi per somnium Sanctus, ostendens mihi lagenam confractam, & ait, Viden vas istud? Video, inquam, Domine. Tum ille: Si quis hoc furatus fuerit, quadruplum tolletur ab eo, sive in hoc sive in futuro seculo, siquidem dives ipse sit: sin vero opes nullas habeat, quadruplo tormento persolvere debiturum. Cui respondi ego: Domine, nihil ego a quoquam furatus sum. Ait ille: Sublata puellæ (& nomen exprimebat) zona, negaste furatum esse? Non furatus sum, inquam, sed repertam. Rursus ille: Scito, fili, quod si quis rem amissam tollens cognoverit ejus sit neque reddiderit ei, ut sit judicandus sit. Qui igitur quereris, quia sua nummis valentes refulas amisti? oportebat enim interrogatum te reddere id quod alienum erat: quapropter cave ne in tentationem pejorem incidas, & majores penas dare compellaris. Nec enim sine causa retia tenduntur avibus: & satanas sitit vestram perditionem: ideoque multa tibi custodia opus est. Hac ubi dixit, abiit a me. Ego vero ad suburbanum veniens, negotium propter quod iveram expedivi, & recordatus verborum Sancti qualia mihi distincte dixerat, dolebam & tristabar valde, recognoscens quod alienam rem inventam non reddidissem; atque ita non jam quadruplum sed sextuplum amisissem. Verum sero istac, re peracta, cogitabantur: magis autem angebat animo propter alterius tentationis incursum mihi indicatum, in quam paullo post incidi.

44 Mercenarius quidam in suburbano erat, Alexander nomine: hic nuper legitimo matrimonio sibi puellam copulaverat; sed libidinis adeo effrenatae, ut intra breve tempus omnes qui in circuitu commorabantur vimis magis suis ad se pertraheret, nec esset qui contra eam os auderet levare: quicumque enim quomodocumque in eam impingere ausus fuerat, gravi continuo mulcebatur morbo. Quin & virum suum, a quo fuerat ob suæ malitiæ impudentiam ex merito verberata, usque adeo debilem per morbos reddiderat, ut ne muscam quidem posset a se repellere, nedum prohibere quominus ab irata quandoque, fuisse vel fuisse vapulans, expelleretur cella. Dicitur autem & de matre ejus, quod avium volatus sifteret, & cursus fluviorum impediret, & pecora progredi non permetteret, & alia multa plurima execranda, quæ nefas sit

homini eloqui, perpetraret. Hujus projectam libidinem cum expressisset in seipsa lasciva illius filia, tamquam mali corvi malum ovum, pejora etiam quam illa faciebat. Nam si vel unum verbum ipsi ingratum dixisset quispiam, eum viribus destitutum tribus vel quator annis affigebat lecto: si autem manus iniecisset in eam, intra tertium diem letho dabat.

45 Talis igitur cum esset nequissima illa, etiam contra me laqueos suos explicare tentavit, & velut aspis venenum suum affundere. Videns enim me in suburbano versantem, noctu quidem immittebat mihi somnia & faciem suam mihi curabat per dæmones objiciendam; de die vero ante oculos meos versabatur continuo. Quod si accideret aliquando ut ad fluvium, modice ab habitatione remotum, accederem lavaturus aut viaturus æstus; pestis illa observabat me atque impudenter sequebatur. Et quoniam vere dicitur, non bene stipulam convenire & ignem; parum aberat quin mihi everteret rationem, conperantes habens nequissimos dæmones, a quibus jugiter infestabar; nisi memor verborum Sancti in somno dicentis: Cave ne in tentationem pejorem incidas, sustinuissem me precibus illius roboratus. Cum igitur sæpe decernerem illam contumeliosius a me repellere, vel etiam verberibus impactis abigere; verebar ne per veneficia ejus in morbum caderem: rursus autem cogitationum æstu & impurorum dæmonum ab ea mihi immistorum stimulis agitatus, quid agerem nesciebam & mihi ipse dicebam: Si peccatum cum ipsa perpetrare consensero, valde casum miserabilem, quod qui ad mulierem numquam accessi, ab ista nunc furia superatus infelix de statu mentis meæ deiciar. Inter has molestias perturbato, quid accidit, quove modore asita fuit? Victoriæ retulit, qui solus verus Deus est, Christus salvator noster: sumpta enim quodam tempore audacia, pugnis convitiisque ipsam a me repuli, inquam, O filia Beelzebub si alias accedere ad me præsumpseris, ego impurum illud corpus tuum virgis inclementer excipiam. Constitueram namque intra memetipsum millies potius mortem oppetere quam per peccatum excidere dulcissimo amore Christi mei. Ab illo igitur tempore abstinuit a me impura illa atque lasciva, & ab ejus tentatione liberatus, gratias egi Domino.

46 Post dies vero aliquantos, cum æstus esset vehementissimus, abii in oratorium sancti magnique Martyris Georgii orationis causa, eo quod festus dies, scilicet Dominicus esset: erat vero oratorium in mediis vineis. Ut autem orationem complevi, recubui super anum scabellorum tancisper dormiturus. Cum ecce per somnum video nigram nubem ex summo caelo magno cum furore descendere & supra me cadere; vocem vero audire sic dicentem: Accipe quod tibi præparavit Melitene: hoc enim manadi isti nomen erat. Sensi igitur quod illa caliginosa nubes & supra modum frigida insinaret se visceribus intimis, & a somno exurgens, inveni meipsum gravi correptum agitudine, quam adultera illa mihi immiserat, quia non consenseram spurcitibus illius. Inde autem recedens miser gravi cum gemitu domum reversus, lecto incubui, meque ipsum corpi accusare peccati, sed & Sancto succensere, eo quod tale facinus permisisset in suo oratorio patrari. De die autem in diem aggravatus morbus jam usque ad mortis portas me deduxerat; quando subito in me irruit ardor igneus, qui omnia membra mea instar calamorum depascens, plane visus est intolerabilis, & qualem humana mens capere cogitando non posset: exaggerante vim morbi adultera, ut reor; quam nec sustinere valens, surgebam & fugitivus correbam, ut vel arboris umbram vel fluminis undam reperirem, de loco in locum oberrans, si forte refrigerium mihi obtingeret aliquod. Quin etiam aquis meipsum immergere suffocandum cogitabam, non

hospitem
immisit
multis
mullis
infestans

E
de die vero
impudenter
sequebatur

frustra
jactant
ad
flagitium

seq. abissi
F

lunatio per
magnum
gravissimum
morbo

quo proximis
ad mortem
adducit
ille

patiens

Auctoribus meis, ingressus sum psallens in hunc modum: Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? &c. illius psalmi. Quæ etiam canentes juvenes illi formosi & venerabiles symphoniaci, exultabant propter me dicentes: Veni carissime, collatremur in eo. Inter hæc verba cessavi a visione, atque mihi ipsi restitutus obstupui spiritu, meque per Dei gratiam reperi perfecte sanatum: sumptisque micis satiatum sum, & suaviter obdormivi. Paulo autem post exprorectus corpi scipione suffultus ambulare: deinde, & quidem brevi, conscensa navi in regiam urbem remeavi, narrans & annuntians omnibus quæ acciderant mihi, & quomodo me Sancti orationibus suis a morte acerbissima liberarant: quotquot autem ista audierunt, glorificaverunt Deum super in-sperata mea salute.

a Notavi Combefi Medicum atticum, qui chemiter 43 capiat teste Suida, hic significatum videri

b Sequuntur voces aliquot alii quibusdam quæ addi debuissent amissis, nullum sanum sensum habentes, de quibus ad Graecum textum forte divinabimus aliquid.

C A P U T VII

Mors a Basilio prædicta, sepultura, miracula.

§1 Porro priusquam ex Thracia redirem, deliberabam num impudicam illam e medio tollerem: verum cohibui animum ita mecum loquens. Anima vilis, nesciunt quod scripserim est, malum pro malo non retribues: relinquamus igitur omnia caelesti iudicio. Itaque decernens mecum & quod animæ erat utilius statuens in regiam, sic ut dictum est, revolavi: & ante omnia abiit ad divinum Protomartyris templum, ibique persolutis precibus, statim ivi ad Sanctum, ipsi quoque debitas gratiarum relaturus actiones. Vir autem Dei, venerabilis ut Enoch, Elias secundus, & novus Abraham, ut me conspexit venientem adeoque attritum a morbo, totus suffusus est lacrymis, Et bene, inquit, veneris, mihi, imo Christo, carissime fili. Confestimque & ænigmatische enarrare cepit omnia quæ acciderant mihi. Ego vero audiens contremui, quia videbam nihil ipsum latere eorum, quæ facta essent.

§2 Ceterum, fili, inquit ille, vade in pace, revertens in domum tuam: non enim oculis carnis tuæ corporaliter me videbis amplius in hac vita: atque his dictis circumfusus mihi hilariter & amice osculatus est. Ego autem qui ante hunc sermonem admonitionibus ejus intendebar reverenter, velut ex ipso Dei ore profectus, & oculos in terram modeste defixeram; ut audiivi quod non essem ipsum amplius in carne visurus sicut antea, in subitum prorumpens ejulatum, magnoque luctu consternatus, exclamavi: O Pater optime, quomodo a te potero separari, quem vero habeo tuo loco ducem adiutoremque infirmitatis meæ, sive in edomandis carnis meæ passionibus, sive in declinandis insidiis demonum, sive in aliis hujus vitæ negotiis ordinandis? Væ misero mihi! væ mihi infelici! quam modis omnibus deprecandam denuntiationem audiivi! Ast Sanctus blande quodammodo mulcebat dolorem meum, & jubens a luctu lacrymisque cessare, Noli, fili, inquit, noli hoc modo propter excessum meum inconsolabiliter flere: neque enim hac de causa lugere oportet, sed gaudere potius & exultare, gratiasque referre Domino evocanti nos e vana hac & ærumnosa vita ad felicissimam aliam & omnis prorsus meroris expertem. Numquid non captivæ & miseræ animæ omnia inordinate ac perturbate obveniunt? Numquid velut in pelago ac tempestate inter metus & terrores continuos versamur, insidias demonum sustinentes, & illis corporis obnoxii necessitatibus, quibus omnibus liberatur homo miserabilis, quando disun-

ctus a corpore discedit ad vitam æternam ab istis omnibus remotissimam, atque accedit ad Deum & Creatorem suum? Sin autem ea ratione dolere te ais, quod priveris ea quam ex me capiebas utilitate, nec propter hoc quidem tantus tibi luctus assumendus est, Deum ex nunc habenti magistrum, ducem, adiutorem, & defensorem. Quid quod neque nos, siquidem ei placere digni inveniamur, omnino a te discedemus: sed tibi continuo prospiciemus, menti tuæ ad contemplantum in seipsam reductæ jugiter præsentem, teque in omnibus erudiemus: modo ipse arctam illam & quam Sancti trivere viam ingredi velis, neque vanis mundi hujus curis ac voluptatibus occupatus, divini amoris ignem nunc in te accensum æternorumque bonorum desiderium suffocari patiaris: Ut enim ignis ab aqua, sic divinus amor a vitæ mortalis sollicitudinibus delictisq; exinguitur & aboletur. Verum absit ut id tibi accidat, fili mi desideratissime Gregori: quare recede in pace: & Dominus tecum sit. Amen.

§3 Domum igitur cum recessissem, brevi adfuit E sancta ac magna Quadragesima, par quam consueveram foras omnino nusquam prodire: sed soli divinæ psalmodiæ sacrarumque Scripturarum meditationi, intentus, jejuniis & lacrymis perpetuis crebrisque genuflexionibus vacare, quantum quidem vires permitterent. Quare etiam tunc solitudinem tenui usque ad præclaram sanctamque vivificantis nos Christi resurrectionem: quamvis propter migrationem divini Patris mei ancipiti cogitationum astu pectatus, & animum letali dolore faucius, continuas ex oculis lacrymas funderem, modicæ illi aquæ commensurabiles quam sustentando corpori infelici adhibebam. Tertia vero die post Christi a mortuis Resurrectionem egrediens e cella mea, illuc cucurri ubi commorabatur sanctus Pater meus propter magnum meum in ipsum amorem, sperans quod adhuc vivum reperturus essem. Postquam autem ad locum veni, & quid ipsi factum esset ex domesticis requisivi, intellexi quod vigesima sexta Martii die, post celebratam Dominicæ Annuntiationis festivitatem susceptæque divinæ & intemeratæ Mysteria, Quadragesimæ parte dimidia jam exacta, modicum dolens ex capite, & supra grabatum in quo solebat quiescere reclinatus, animam suam sanctam & divinitus illustratam in manus Dei commendaverit: memoriam æternam atque immortalem sæculo huic relinquens, divinas suas actiones, & nobiles atque humanæ conditione majores victorias adversus demones & cujusvis generis infirmitates, ipse primogenitorum cœni adjunctus in caelis.

§4 Cum igitur sacrum ejus corpus conspiciendum prostraret & hymnis atque funebris canticis eodem justa suprema solverentur, videre erat populæ turmas flaviorum in modum concurrentes, ut vel solo ejus aspectu sanctificari possent. Quod si quis frustulo aliquo pannorum ejus aut caprinæ pellis contactu sanctarum exuviarum sacratæ merebatur beari, hic omnium hominum felicissimus reputabatur ab iis, qui illum probe noverant. Vere enim dicebatur Beatus, & omnium linguis miraculi instar celebrabatur. Præmemoratus porro Constantinus Barbarus, qui Sanctum in sua habebat & sustentabat domo, secum ipse deliberavit navigio imponere Sancti venerandas Reliquias, illasque transferre ex adverso magnæ Urbis ad Orientem, ubi erat quoddam suburbanum ejus, & sanctissima Deiparæ templum illustre. Verum ut consilium illud effectui manciparetur, non permisit Joannes ille, cujus olim in parte quadam mirabilium sancti Patris nostri meminimus, narrantes quomodo cum Sanctus a diabolica liberavit insania, quæ ipsi ex propriæ suæ ancillæ maleficio obvenerat. Hic enim ad jam dictum Domnum Constantinum sic locutus est, Domine ac frater

*Rea. 11, 17
Reducem
Gregorium
lenius ex-
gu Basilio*

*de ultimam
se ab eo re-
derat;*

*ex quo de-
muntiationem
magnum*

*multis salu-
tat;*

*de salubritate
monitum
dimittit a
se.*

*ille percella
sultant
Quadrages-
ma reperi-
tus.*

*locutus 26
Martii mor-
tuus.*

*si magnum
populi con-
cursum ad
corpus*

*quod me ex-
tra urbem
auferat
Constanti-
nus Barba-
rus*

*prohibet
Joannes*

A frater carissime; ut quid ejusmodi consilium capere voluisti circa corpus Sancti, quasi Constantinopoli monumenta non esse arbitraberis. Revertere igitur si placet, & ego congruo illud loco recondam.

de illud sub altari con-
ditum quod
parabimus,
56 Reverso igitur illo & psalmodia convenienti absoluta, posuit Joannes corpus in loculo, ipsumque cum gloria & idoneis muneribus transtulit in suum monasterium, quod juxta eadem SS. Flori & Lauri & divinum templum S. Apostoli Philippi situm est, & a Sanctimonialibus Deo deservientibus habitatur. Et inveniens idoneum recipiendo sacro pignori monumentum lapideum, noviter excisum, ipsum reposuit intra sanctum altare. Atque ex eo tempore sanctæ Reliquiæ velut fons indeficiens prodigiorum esse ostenduntur omnibus ad se devote accedentibus. Memoratus porro Joannes, postquam Sancti corpus in hunc modum curavit, divino accensus amore, & omnia derelinquens, gloriæ, opibus, voluptatibus, deliciis & toti prorsus mundo valedixit, comaque detonsa cilicinum indutus saccum, permansit usque ad finem vite juxta tumulum Sancti eidem ministrans: modico

ibi, scri-
ptum Deo
consecrat.
B enim supervixit tempore, anno scilicet uno, quem in psalmis, hymnis, orationibus, elemosynis, lacrymisque assiduis traduxit, etiam ipse in eodem monasterio tumulatus.

post mortem
suam con-
stitutus ab
omni,
57 Postquam vero consummatus est etiam hic Joannes, amicus quidam ejus ac familiaris omni die ac nocte orabat Deum ut nosse posset, quam accepisset mercedem pro ferventi illa fide & sincera caritate, qua fuerat erga Sanctum affectus. Quadam ergo die factus in ecstasi, vidit tremenda palatia, quorum portæ ex solido auro instar solis rutilabant, in magnam eductæ celsitudinem, & in superiori parte hanc habente inscriptionem litteris rubris consignatam. ATERNA MANSIO ET REQUIES VERI FAMULI MEI BASILII JUNIORIS. Cumque hac stupore plenus consideraret, adolescens quidam forma eximius portas dictorum palatiorum aperuit, itaque intentis ad interiora oculis cuncta perstrans accuratius, videbat atrium admirabile & splendore inexplicabili adornatum, in eoque cum regia maiestate & gloria obambulantem sanctissimum Patrem nostrum Basilium, in comitatu plurimo, habentem secum etiam discipulum suum, Dominum Joannem: qui erat ex eunuchorum ordine, devotæ ætatis ac nivei vultus canicie venerabilis, quasi vices obiens Præpositi domus. Videbatur autem & vocem audire ab intus ventientem dicentemque talem mercedem post mortem consequuntur, qui Deum ex toto amant corde, & famulos ejus digne venerantur: quapropter etiam merentur cum ipsis per omnem versari æternitatem, & præparatorum ipsis præmiorum communione perfrui. Si igitur etiam tu cum his esse cupis per sacula illa interminata, studiose exercere in mandatis Domini observandis, & talis gloriæ ac requiei minime expers eris. Vir autem ille ab ejusmodi spectaculo ad se reversus, veraciter omnia, sicut viderat audieratque ita retulit nobis.

EPILOGUS

Adhæreatur ad opera misericordiae corporalia
ac spiritualia.

Luc. 16, 9 58 ET vero, Fratres in Domino dilectissimi, ita se res habet, quemadmodum ex Dominico etiam sermone discere licet, ubi dicitur: Facite vobis amicos ex mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Nam quod & vos qui sapientes estis, melius novistis quam nos, mammonæ nomine designatur id quod juxta necessitati superfluum est: quod qui retinet iniquus est contra eum qui

ipso indiget, neque habet unde id sibi comparet. Nam ipse quidem ex avaritia vel infidelitate, vel potius ex nequitia aut molitie animi superfluum retinet: proximus autem penuria extinguitur. Quod vero hoc deterius est, quia non ex mammona sed ex pauperum oppressione atque rapina collectum, quo demum loco habebimus? utique piaculum quoddam esse dicemus altari impositum, Deum quidem ad iracundiam provocans, demones vero exhilarans; nisi quis forte Zachæi imitatur exemplum, id quod rapuit reddat quadruplicatum, atque ita Deum sibi placatum reddat. Interim qui ex propriæ necessitati superfluo (quod proprie est mammonæ) in Dei templis luminaria accendit & Sanctorum memorias celebrat, elemosynas ibidem pauperibus largiens, non ut humanam aliquam consequatur laudem, sed propter solum honorem & gloriam Sanctorum Dei; procul dubio recipietur ab eis, illisque conjungetur æternum exultans, quamvis fortasse negligentior aliquis & peccator quodamtenus fuerit, Sanctis utique pro eo intercedentibus. Nunc vero si sic agitur cum eo qui vel ex mammona iniquitatis pauperum miseretur, vel quadruplum restituit ex inique partis: quantam retributionem sibi repositam habebunt illi, qui ex bonis religiose acquisitis, & justis laborum suorum fructibus largi ac liberales in pauperes fuerint,

59 Quod autem non unus exercendæ misericordiae modus, neque ex sola corporalium rerum largitione probandus, sed varius & multiplex re ipsa sit manifesto liquet; alioquin illi, qui nihil habent ejusmodi quod largiri possent, privati manerent magna illa beatitudine ac præmio, quod misericordibus promisit Deus: cum contra humanissimus Deus ac Dominus noster, nolens quemquam ab utilitate ex se capiendâ excludi, beneficentiæ vias sic complanaverit, ut nemo exors manere debeat bonorum divinarum: quippe quæ in commune proposuit hominibus omnibus, ut aeris haustum, solis lucem, ignis & aquæ usum. Et primum quidem miserationis causas velut quoddam domus fundamentum, alte locavit in animis hominum, atque ut ad eum inclinemur permovere nos etiam naturali ratione conatur: quandoquidem omnia quæ proficiscuntur a nobis, licet exigua aut nullius pretii, ipse ut maxima suscipit: utpote qui ex solo mentis proposito coronare solet primum in elemosynam animum, neque dedignetur poculum aquæ frigidæ ex ardenti caritate præbitum vel minutâ duo: cui autem ne hæc quidem adsunt, si vel gemitum miseris pro assiduo quopiam, non rejicietur: quod si etiam lacrymas pro eo fuderit & consolatoriis verbis ad tolerantiam & gratiarum actionem istiusmodi aliquem confirmarit, suscipietur a Deo velut qui totam legem caritatis impleverit.

60 Sed & oratione ac deprecatione multum proficere possumus pro iis, qui corpore simul & animo laborant: & negligentiam infirmi inertisque fratris consilio & admonitionibus excitans ad bene agendum, multam sibi thesaurizat misericordiam. Dissidentes item conciliare atque ad pacem componere juverit plurimum, quodque omnibus majus est honestæ conversationis & vitæ sanctioris exemplo efficere, ut aliqui declinantes a malo, bonum operentur. Multis igitur modis naturæ nostræ inseruit Deus semina misericordiae, quam omni conatu Fratres conemur exercere, ut per ipsam post magnam judicii diem ingrediamur in celestem thalamum, una cum sponso Christo Domino nostro, & regno cælorum perfruamur, in ipso Jesu Christo Domino nostro, quem decet omnis honor, gloria & adoratio cum ingenito Patre Spirituque vivifico nunc & semper & per infinita sæcula sæculorum. Amen.

DE

D
AUCTO-
RE GRE-
GOR.
DISCIP.

DE S. FELICITATE DEO DEVOTA PATAVII IN ITALIA.

ANTE
SEC. XL
XXVI
MAR.
Corpus
1011
1000

Remanens
1011

translatum
1011

translatum
1011

I Am tertium revisimus Patavinam S. Justina basilicam, variante Reipublice & Urbis statum saepe eversam, saepe restauratam, iisque occasionebus reperta corpora, & publica omnium venerationi exposita. In his S. Felicitatis illustris seminae sunt: cujus primam inventionem circa annum MLIII per Bernardum Episcopum divina revelatione admonitum & canonizationem factam a Leone IX, descripsimus XVII hujus, cum de B. Juliano & Innocentibus tribus ac S. Maximo, pariter repertis & pariter canonizatis, ageremus. Cum his autem aliisq; dicta Ecclesia Sanctis sacrum S. Felicitatis corpus denuo sub marmoreo templi pavimento occultatum, ac deinde anno MCLXXIV exstructis aequae Urbis cineribus fuisse obtutum, satis liquet ex ibidem dictis; ex quibus sit verosimile, ipsum quoque triennio post, aequae ac cetera veneranda ipsana, quasitum inventumque esse, studio Gerardi Paduani Episcopi.

1 Quid eodem porro factum sit aut sub quo altari delituerit, ignoramus, usque ad annum MDLXII, quando ipsum D. Justina, aliorumque in ipsius sacriarii repositorum Sanctorum corpora constat solennissime elevata & translata esse in magnificentissimam illam basilicam, quam superioribus annis ipsimet admirabundi conspeximus. Hac ultima translatio die XIV Martii recolitur, & in Benedictinorum historiis his verbis consignatur. Patavii translatio SS. Arnaldi Abbatis, Uirii monachi, Felicitatis Virginis & aliorum, de qua re ibidem obiter pauca diximus ratione B. Arnaldi, quasi diem proprium alium non haberet; nihil cogitantes de Februario, cujus X die Alia ejus dederamus. Qua autem de Translationis jam dicta solennitate vel scripta in membranis, vel lapidibus incisa sunt, ad VII diem Octobris reservamus, quo B. Justina festum recolitur, in dictis monumentis praeteris nominata.

3 Primum inventa S. Felicitatis memoria est apud Cavaccium a Ferdinando Ughello tom. 5 Italia sacra citatum & ex antiquo auctore ista transcribentem. In tertia (arca) qua feminae corpus claudabatur, lectum est: Hic est sepulta Felicitas, illustris femina, sacro velamine dicata, quae die noctuque in Dei servitio persistens, in caelis suscepta est. Hujus epitaphii sic legitur, praeferendum, quem Cavaccius secutus, auctorem, fidem quoque facit perventum MS. membranarum, quod asseratur in sacristia ejusdem cenobii, inquit VVion, & in quo omnium monachorum ibidem morientium nomina describuntur: ita enim habet. Anno Dominicae Incarnationis MLIII, Indictione VI Henrico II Imperatore regnante. Sequitur deinde epitaphium verbotenus ac subiungitur: Acta sunt haec IV Nonas Augusti sub Bernardo Episcopo. Idem Epitaphium rursus anno MDLXII repertum est, inquit VVion, quando corpus ejusdem Virginis cum reliquiis aliis

vetere ecclesia ad novam est translatus.

4 Haec, ut auctor est Scardeoneus, creditur habitasse in solitudine, in maxima vitae sanctitate: visitur enim in collibus Euganeis (Robolonem montem interpretatur Cavaccius apud Ferdinandum Ughellum tom. 5 Italia sacra col. 414 de his agens) juxta Titulum vicum, octo passuum millibus ab urbe, in saxo cavernula, quae adhuc nomen servat, ut vulgo S. Felicitatis Oratorium appelleretur (quod est prope eadem vetustissimam D. Antonii Abbatis, a quo monasterium quoque nomen accepit) monachis S. Justinae jam pridem feliciter commendatum, & eorum cura cum ejus emolumento commissum.

5 Habes lector quidquid de S. Felicitate, calo magis quam terris nota, antiquorum monumentorum, vel certioris traditionis praesidio sciri nunc quidem potest: in quibus cum nihil sit quod a Cavaccio usurpatum Virginis titulum aureolamque ei doceat convenire, malimus eodem abstinere, quam incerto Dorganii elogio uti, quo dicit castimoniam laude fuisse admirabilem: nam illustris seminae appellatio eidem in epitaphio addita, matronalem potius pudicitiam, quam virginalem integritatem apta est significare. Addit Ferrarius, Posteaquam eremiticam in praedicto oratorio vitam aliquamdiu duxisset, eandem in monasterio SS. Cosmae & Damiani in campo Martio reliquum vitae consecisse, atque VI Kalendas Aprilis migrasse ad Dominum. Ughellus a Cavaccio citatus scribit praefuisse monialibus cenobii D. Justinae, quod juxta Scardeonium olim sacrarum virginum fuit.

6 Sed hac incerta traditioni nullis monumentis confirmata nixa, nolim suscipere disputanda: ex eo tamen quod S. Felicitatis nomen retineat oratorium, illudque in jura transierunt monachorum S. Justina, verosimilis fieri conjectura posset, istic, si non mortuam, sumulatam saltem hanc Sanctam fuisse: indeque bellorum metu vel alia occasione aliqua relata in urbem ab iis penes quas erat oratorii jam dicti possessio: quod de SS. Cosma ac Damiani Parthenone haud ita facile est suspicari atque de monasterio S. Justina, ad cujus jura oratorium S. Felicitatis usque hodie cognoscitur pertinere. Interim si jam inde ab Aetiliani excidii tempore in sacra D. Justina eade lasuisset B. Felicitatis corpus: clarum est ipsam ad Ordinem Benedictinum, qui nullus erat, non posset pertinuisse. Sed uti hoc incertum est, ita nihil superest unde affirmetur vel negetur D. Benedicti institutum seclata fuisse: neque si in alterutram partem constaret aliquid, tanti id esset in rem nostram, quanti est quod nobis legitimi cultus ex ante dictis demonstrata sit veritas: cui bodiorni temporis usum & approbationem adjicit Bucelinus, cum ait: Corpus ejus in ara peculiari, prope altare S. Lucae Evangelistae, religiosissime asservari ac coli.

DE SANCTO PONTIO ABBATE AD S. ANDREAE PROPE AVENIONEM.

ANNO M.
LXXXVIII
XXVI
MAR.

monasterium
S. Andreae
1011

U Rbs Avenionensis ponte trecentorum passuum adversa trans Rhodanum fluvium ripa suburbio conjungitur: cujus pontis mirabilem struendam egregie depingit Theophylus Rainaudus in Actis S. Joannis Benedicti, ob ovium initio curam, ac dein hujus pontis fabricam, Pastoris & Pontificis ab eo cognominati. Hujus pontis suburbio vicinum est monasterium S. Andreae, arcis instar in satis altis & valde praeruptis rupibus extructum. Visa S. Pon-

tii scripta est sub Petro Abbate ejus successore: quam ut obtineremus, omnem adhibuimus diligentiam per nostros tum Avenione, tum Parisiis, quod Vita illius ad monasterium S. Germani de Pratis effect missa. Sed frustra. Fuit ea in Lectiones, qua ad Matutinum legabantur, olim distributa, cujus partem priorem obtinimus Parisiis apud Patres Fullienses, & hic damus, cum compendio ex dictis Actis ab Hugone Menardo contracto, & lib. 2 observationum ad suum Martyrologium edito: in quo ista ejus veneratio

et antiquum in monasterio oratorium

aut virgo

an monasterium Patris vii Praefata?

an Ordine Benedictini

Vita S. Pauli

A ratio ad xxvi Martii proponitur: Avenione S. Pontii Abbatis miraculorum gloria conspicui. Saussajus in Martyrol. Gallis. ista habet. Avenione S. Pontii, Abbatis S. Andreae & Confessoris: qui imbres tempore siccitatis copiosos sua prece & calo impetravit, nec magis miraculis quam virtutibus insignis, sanctissimo sine migravit ad Dominum. Buxellius majori elogio ex Menardo desumpto, cum exornat. Titulus Lectionibus praefixus est ejusmodi: In festo S. Pontii Abbatis S. Andreae Andanensis cœnobii, qui obiit anno millesimo octogesimo septimo & die vigesima sexta Martii. Loco Andanensis scribitur etiam Audanensis, Andarnensis.

V I T A

Ab auctore conuvo & discipulo scripta.

B ^{Quantis miraculis, signis & virtutibus Beatus Venerabilisque Pontius monasterium Andranense decoraverit, facile dici non potest: qui etsi divinitus gratia & urbanitate suis contemporaneis antecelleret; tamen in florida ætate una cum patre atque altero fratre in monte Andranensi corpus suum ad instar Isaac Deo viventi consecravit. Ubi indutus cuculla omnis sermo & disputatio fuit de informandis hominum moribus, coercendis voluptatibus, fugienda temeritate, simplicitate sectanda, Christo amando & Christo colendo. Certo enim sciebat, hanc solum rationem esse homini Christiano propositam, sine qua aliquid dignum Deo, dignum immortalitate fieri non potest.}

² Recte pendens divus Pontius, nihil prius Ecclesie Moderatori nihilque majori studio faciendum esse, quam ut grex Dominicus vere doceatur; statim ubi forte legitima in Abbatem electus fuit, cupiens pro viribus officio pastoralis satisfacere, cepit prædicando sonum Evangelicæ doctrinæ emittere, & multas regiones lustrare. Qui cum Carpenteratam civitatem insignem in Comitatu Avenionensi, Spiritu sancto ducente, appulisset; more boni filii domum paternam, id est templum, quod domus summi Patris dicitur, causâ Patrem caelestem salutandi, primum se recepit: ubi multitudinem demoniacorum pro liberatione habenda, veluti etiam sic his temporibus, habebatur. Qui misericordia motus, quod homo, ad imaginem Dei creatus, a demone ita ageretur, facta exorcizatione, sufficienti tamen examine omnium peccatorum præmisso, omnes verbo Domino liberavit, & incolumes reddidit.

³ Audite, quæso dilectissimi Fratres, veritatem undique lucentem & manantem. Christus in Evangelio testatur, omnia facinora & peccata merito Confessionis relaxari, dicens: Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retinentur. Quia diabolus, qui pater mendacii dicitur, in medio ecclesie Carpenterati, populo audiente & turba admirante, faceret ac testatur aliquid facinoris de socio Divi Pontii seivisse, quod facta Confessione penitus ignoratur. Quid enim est, Fratres, diabolus post Confessionem peccata ignorare, nisi ea ipsa esse remissa? unde egregius Propheta David bene ait: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum recta sunt peccata.

⁴ Quantum gratum sit Dei peregrinis in caritate hospitari, non solum in Abrahamo, Loth & ceteris antiquis Patribus, verum etiam in quodam homine monasterii S. Andreae licet videre: ubi cum Sacerdos sanctum virum Pontium honorifice, ut decebat, hospitio suscepisset, ejus mater, quæ duodecim annis lumine naturali erat orbata, audiens dictum S. Pontium domi hospitatum, gratulabunda & quasi suæ curationis

præficia exultabat: quæ ex aqua, quæ vir sanctus manus suas laverat, oculos sibi lavans, visum amissum recuperavit. Nauman Syrus in Jordane lavatur & per Helisum a lepra mundatur, vesula aqua manuali in gloriam Dei lavatur & per S. Pontium a privatione luminis curatur.

⁵ Dominum nostrum Jesum Christum multis generibus tentationum a demone agitarum fuisse non dubitatur. Hoc ideo dico, Fratres, ut non admiremini, si aliquando audieritis humanam creaturam, nativæ Dei bonitate creatam & tamquam ejus membrum præcipuum amantem, a demone vexari, cum caput nostrum Christum tentatum fuisse legatur. Quamobrem, sicut Scriptura patientissimum Job a planta pedis usque ad verticem capitis a demone vulneratum testatur, ita homines dignissime testantur Divi Pontii tempore fuisse quandam mulierem, monasterio Andranensi vicinam, quæ singulis noctibus per nemora vagans, a demone incredibiliter agiebatur. Quam per S. Pontium Sacramento Eucharistie prius munitam Deus liberavit. Cujus rei, videlicet perfectæ salutis recuperatæ, testimonium fuerunt opera misericordie, quæ nudos vestiendo, esurientes pascendo, ecclesias visitando, Christiane ac devote exercebat.

⁶ Quam nefas sit decimas viris Ecclesiasticis denegare, & de quibus oportet dare in libris Exodi, Levitici & Numeri abunde docetur, ubi Dominus Aaroni dicit; Filiis Levi, id est, Sacerdotibus, peccata populi portantibus, & pro ministerio, quo mihi serviunt in tabernaculo fœderis, decimam partem omnium fructuum dare mandabis. Et cum maledictus sit, qui non custodit ea quæ sunt scripta in libro vitæ, quantum maledictionis acciderit cuidam castro, vulgo Podius Altus nuncupato, ut res ipsa propius ad nos pertinet, ita attentioribus auribus est accipienda. Est enim in præfato castro quoddam insignis stagnum, ubi quovis tempore copia piscium accipitur: cujus loci habitatores cum decimam partem piscium, jure monasterio debitam, fundente diabolo dare negassent; promulgata maledictione per S. Pontium, statim quidquid vivum in illo stagno erat, mortuum litas petiit. Quod intelligentes præfati coloni, rursus vivos aliunde portarunt, qui bis atque iterum missi vivi, die sequenti mortui in littore sunt inventi.

⁷ Hoc factò, aliquot diebus evolutis, præfati coloni intolerabili fœtore ac urgenti necessitate compulsi, ad F sancti viri præsentiam, facti penitentia ducti, accesserunt, jurando posthac decimam partem piscium nullo pacto se calumniaturos; sed eam absque contradictione in perpetuum soluturos, dantes facultatem monasterio S. Andreae habendi in dicto stagno naviculam unam ad usum monachorum, modo S. Pontius suam benedictionem stagno jam maledicto non designaretur: qui devotus precibus rogantium, satisfactione tamen damni prius suscepta, monachis & habitatoribus Podii-Alti congregatis, ad præfatum stagnum solenniter se recepit: ubi gratiarum actione & benedictione præmissis, pisces in littore mortuos intro remisit, qui statim huc atque illuc currentes, profunda & altiora stagni, vivi petierunt.

⁸ Cum tempore mensis Maji nulla spes messis in toto Comitatu Avenionensi appareret, eo quod nihil prorsus florum aut herbarum in campis videretur, convenerunt ante eum omnes Avenionenses ad modum dolentes: ut, quid super hac re faciendum, esset consulerent. Quibus ait: Supernam bonitatem imploremus, obviamusque faciem ejus in Confessione, quatenus ejus misericordiam implorare valeamus, Congregamini cras devote in ecclesia S. Marie, quæ principalis cognominatur, & illic quid vobis faciendum sit, audietis. In cujus ecclesie porticu summo mane prædicans de caritate fraterna, spondit tantam

namque in
Martyrol.

S. Pontius
se monachis
conat

aliqui
Abbas

congregatio
monachorum

Joan. 10. 11

Psalm. 117

etiam illi
monachi

Job. 1. 7
mulierem a
demone
agitatum
liberavit

Numeri. 30.

ob delictum
non soluitur

omnino
S. Pontius
piscis mor-
tuum remisit

post addi-
tionem decimæ

benedictionem
ejus

piscis omnes
mortuos intro
remisit

propter op-
portunitatem
se facili-
tatem fructuum

A tam pluviz abundantiam atque frugum ubertatem illo anno Avenionensibus affueram, ut nihil supra. Et statim peractis sacrosanctis mysteriis atque amplis magnis, que elemosynis datis, tanta abundantia aquæ cælitus darsat, ut nullus hominum uberiorem abundantiam fructuum umquam vidisse meminerit.

Reliqua desunt.

ALIA VITA

A. Menardo ex Actis majoribus contracta.

Pater S. Pontii divino amore succensus, relicto mundo se monasticæ vitæ astrinxit in Andanoensi cœnobio juxta Avenionem, quod titulo S. Andreæ gaudet: secumque duos filios duxit, quos ibidem Dei servituti mancipavit. Sanctus vero Pontius aliis splendore virtutum prælucent, omnium suffragiis & votis ejusdem cœnobii Abbas est renuntiatus.

1 Aliquando, ut erat in officio sedulus, præposituras sui cœnobii, quas auctor Vitæ illius honores appellat, visitans, venit Carpentoractum: ecclesiam quamdam prætergrediens, vidit pro foribus ingentem populi turbam, quæ abreptitium ceu circulatorum, peccata cuiusque secreta patefacientem, circumferebat. Monachus, qui S. Pontium comitabatur, eum molestus urgebat, ut proprius accederet: at contra beatus vir dicebat se nolle uti consortio demoniorum. Tandem socii & populi circumstantis victus precibus, ad ecclesiam venit præmissa peccatorum confessione. Dæmon S. Pontii præsentens adventum, indefinenter dicebat, ecce vermiculus S. Andreæ advenit. Vir Dei ecclesiam ingressus aliquantum cum socio coram altari oravit, & ad dæmonem accedens, eum percontatus est, quid de se predicaret. Respondit ille: De re penitus nihil scio, sed hodie sciebam aliquid de tuo socio. Ecce quam efficaciter peccatorum confessio, quæ peccata nostra ex diaboli accusatoris nostri memoria oblitescere potest. Sanctus vir a dæmone nomen sciscitatus est: respondit ille, se appellari Seductorem, seq. olim Judam ad Christum prodeundum instigasse. Tum vir sanctus quibundam exorcismis & aqua benedicta dæmonem eliminavit.

C Erat in præfectura quadam sui monasterii, ubi quædam anus, mater Sacerdotis, qui hanc præposituram administrabat, oculorum lumine orbata, ut rescivit S. Pontii adventum, præcepit aquam servari, qua ille manus ablueret: quod cum factum esset sancto viro ignorante, ex illa aqua mulier oculos lavit, statimque visum recepit.

4 Lymphata quædam mulier per montes & sylvas errabat: a propinquis deducta est ad monasterium viri Dei, quam ille exorcismis sanitati restituit: quæ reliquum vitæ tempus bene vivendo peregit.

5 Uno a monasterio milliario in vico, qui dicitur Podius-Altus, est stagnum quoddam ex quo decimam piscium monachi accipere solebant: at invidentes incolæ hanc monachis decimam negarunt. Illi damnum illatum beato viro denuntiaverunt, qui eos consolatus est, monuitque ut a terrenis cogitationem abducerent, nec Dei providentiam ipsis defuturam in necessariis. Paucis post diebus S. Pontius adhibitis quibusdam Fratribus cum cruce, & aqua lustrali ascendit ad montem stagno imminuentem, & sublata ad cælum manu, stagnum aqua benedicta aspersum diris devovit: & e vestigio omnes pisces mortui ad lectus enata-

runt: ex quo sector intolerabilis per totam illam oram D manavit. Ipse etiam aves, quæ rostro pisces vivos extrahere solebant, mortuos contingere noluerant. Coloni vero pisces vivos aliunde asportatos stagno intulerunt, qui similiter mortui super stagnum existerant: alios tertio atque iterum immiserunt, quos cum etiam mortuos reperissent, tandem conquieverunt. Paucis tamen diebus urgente gula, errati penitentes, sanctum virum convenerunt, eumque vehementer efflagitarunt, ut benedictionem suam stagno impetiret: quod ille injuriæ immemor libenter fecit, pisce que vivos allatos cum benedictione & gratiarum actione in stagnum misit: quibus brevi multiplicatis, piscosum stagnum, ut antea, fuit.

6 Ejus industria monachi orationi, lectioni sacra, & silentio haud segniter instabant: uno excepto, qui extra septa monasterii cum laicis confabulari solebat: id S. Pontium fugere non potuit, quem deprehensum leviter corripuit eique silentium injunxit. Miram dictum: ipse monachus manus remansit, quoad in profesto Pascha Abbas Missam celebrans dixit, Dominus vobiscum, tum Frater ille, soluto lingue vinculo, cunctis mirantibus respondit: Et cum Spiritu tuo, & emendatus posthac cautius vivere cepit.

7 Nec tacendum est insigne aliud miraculum. Jam mensis Majus advenerat, dum per totum territorium Avennicum nec flos nec herba pullulabat: ob pluvii penuriam, sterilitas & fames metuebatur. Populus Rostangum urbis Episcopum adiit, ut quid facto opus esset, declararet: ille nihil nisi vota & preces superesse respondit. Interea quidam S. Pontii consilium inquirendum censuerunt. Is forte in sanctæ Crucis domus suæ, quæ in urbe erat, diversabatur hospitio: accessit ad eum plebis multitudo non minima, auxilium deprecans: ille ad penitentiam hortatus est, indixitque, ut in crastinum ad ecclesiam convenirent. Interim ille totam noctem in Dei laudibus, psalmis, & orationibus consumpsit. Postero die populus, ut erat indictum, ad ecclesiam S. Mariæ venit: quæ cum nimis angustam præ turba confluenta videret S. Pontius, inde egressus ascendit solarium cujusdam militis, & plebem adhortatus est ad penitentiam, & ad erogandam pauperibus stipem, seque pro Deo fidei iussorem dedit: qui cum viri Dei monitis satisfecissent, repente de cælo effusus imber agros irrigavit, & maxima fuit præter omnium expectationem eo anno ubertas.

8 Idem beatus Abbas se ad trajiciendum Rhodanum accingebat, Sacro prius pro more facto, cum amplo satis comitatu: ecce occurrunt ei bubulcus vomerem manu tenens & agricola monasterii, qui altercabantur de vomere: agricola bubulcum furem appellare, quod vomerem nupera se sub terra abscondum sustulisset: alter fartum audacter negabat. Res erat in medio. S. Pontius litis arbiter præcepit, ut vomer in Rhodanum mitteretur, & facto super fluvium Crucis signo jussit eum, de quo major erat furci suspicio, primum e fluvio vomerem extrahere. Miser ille ausu temerario manum in aquam intulit: quam inde tamquam ex cacabo ferventi elixam sine vomere retulit: & sic furci veritas innotuit.

9 Tandem vir Dei tot tamque præclaris rebus gestis ad Christum transit anni Domini millesimi octingentesimi septimi die vigesimo sexto Martii. Hæc Vita scripta est a quodam monacho Andanoensi jussu Petri Abbatis ejusdem loci, & discipuli S. Pontii ejusque successoris, ut ipse testatur in epistola dedicatoria, quam juxta exemplar, quod habui ex præfato monasterio, hic exili stilo contraxi.

ad diffin
derunt,
etiam pla
tes

ob servall
tatem so
lus mato
in missa
loquela
scripsit
L

in summa
fuerat

placita Co
fervitas
imprecat
precibus Co
alcanes
ulsi

for casti
tas mon
in Rhodano
adula

abdux S.
Pontii

Vita scri
pta

XXVII MARTII.

SANCTI QUI VI KALENDAS APRILIS
COLUNTUR.

JESU CHRISTI a morte resurgentis sacra
memoria.

S. Philetus Senator,)
S. Lydia uxor,) Matyres
S. Macedo,) filii,) in Illy-
S. Theoprepus,) rico
S. Cronides Commentariculus,)
S. Amphiloehius Dux,)
S. Romulus,)
S. Acutus,)
S. Pinnarius,)
S. Marulus,)
S. Successus,)
S. Misia,) Martyres in
S. Maturina,) Africa.
S. Donatus,)
S. Successa,)
S. Alexander,)
S. Solutor,)
S. Saturninus,)
S. Augusta Virgo & Martyr, Seravalli in

ditione Veneta.

S. Alexander Martyr in Pannonia.

S. Marius Martyr Romanus Antuerpiæ in
Belgio.

S. Zanitas,)

S. Lazarus,)

S. Marothas,)

S. Nerfes,)

S. Elias,) Martyres in Perfide.

S. Mares,)

S. Abibus,)

S. Sembeethes,)

S. Sabbas,)

S. Joannes Eremita juxta Lycopolim in Ægy-
pto.

S. Rudbertus sive Rupertus, Episcopus Sa-
lisburgensis in Germania.

S. Paulus Episcopus Corinthi in Græcia.

S. Cerycus sive Cyricus in Apro castello Thraciæ.

S. Adalpretus Episcopus Tridentinus & Mar-
tyr.

PRÆTER MISSI, ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctæ Bathildis Reginz,) translatio
S. Rade-gundis,) memora-
tur in variis Martyrolog. ubi late deduximus ad
Vitam pag. 747. xxvi Januar.

Faroaldus e Duce Spoletanorum monachus memo-
ratur a Bucelino, de eo inter Prætermittos egimus,
die quo obiit xix Februarii.

S. Ananias Presbyter,) Martyres sub Diocle-

S. Petrus,) tiano referuntur a Gre-

& alii septem,) veno & Canisio. Acta

passionis dedimus xxv Februar.

S. Henorina Virgo in castro Conflando refertur in
MSS. Florario & Carmeli Colonienfis, item a Mau-
veltyco, Fekio, Grevno & aliis. Acta ejus & miracu-
la illustravimus xxviii Februar.

S. Marcianus Episcopus Dextonenfis, refertur hoc die
in variis MSS. & excusis Martyrologiis. Acta ejus
dedimus vi Martii.

S. Sylvanus Martyr Officio duplici hodie colitur in Archi-
canobio S. Antonii in diocesi Viennensi: de ipso & ceteris,
quorum istic corpora aservantur, egimus xiii Martii.

S. Matrona Martyr Theisalonica hujus diei Officium ce-
lestasticum implet in Græcorum Menais, de qua egimus
cum Latinis & Martyrologio Romano xv Martii

Joseph ab Arimathia, qui Christum de cruce depo-
suit, refertur post Christi resurrectionē a Petro de Nata-
libus lib. 4 cap. 2, & a Visfordo in Martyrologio Anglicæ
edito ad hunc diem. Nos cū Martyrol. Rom. xvii Mar.
Tom. III Mart.

SS. Barontius & Desiderius anachoretæ Pistorii. Fer-
rariis in utroque Catalogo. Nos cum Rom. Martyrolog.
de iis egimus xxv Martii.

Theodosius Episcopus,) Martyres in Pentapoli

Irenæus Diaconus,) Lybie, memorantur in

Serapion,) MS. Bruxell. S. Gudila.

Ammonius,) Lectores,) Nos cum aliis xxvi Mar.

Aninas Propheta commemorationem apud Græcos habet
hoc die: fortassis Hannani ille est, quē Asa Rex Judææ Pa-
ralip. 16 in nervū compingi jussit, increpiens ab eo, quod
neglecto Domino, Benadad Regē Syriæ invocasset in auxi-
liū: in disticho adjuncto dicitur ipsam Triadem habuisse
pro tripode, per quā ante finē suum futura pradiçerit.

Lanceæ Christi festum feria sexta post Octavam Pa-
schæ, institutum anno salutis 1353 ab Innocen-
tio VI, petente Carolo Imperatore hujus nominis
iv. Ita Florarium MS. ad hunc diem, qui potest cadere
in feriam sextam post Pascha, non autem post Octavam
Paschæ: assignandus potius dies 3 Aprilis, nisi id auctor,
ob Resurrectionem Christi ad hunc diem retulisset.

S. Joannes Obediens refertur ex Cassiano hodie a Petro de
Natalibus, Grevno, Canisio, & die sequenti a Visfordo,
ut diversus a S. Joanne Anachoreta: nos eundem esse
ostendimus.

Sebastianus Comes Carthagine sub Genferico Rege
Ariano ob fidem Catholicam interemptus primo
loca inscriptus est Martyrologio Gallicæ Leodii anno
1624 excuso. Alibi de eo nihil reperimus.

M m m

Neme-

Nemenia Virgo & Cyriacus Diaconus memorantur a *Greveno* in *Additionibus Usuardi*: nobis *hactenus ignoti*. Immo *serupulosa est*, num forte ex *Eumenia urbe* (cujus Episcopum *Traſeam* hoc die a multis referri, mox dicemus) *ſuſcepit nomen Nemenia*.

Svarlechus Episc. *Fobarigenſis*,) inter *Sanctos* hujus
Fintanus os *Psalmorum*,) diei ab *Hibernico-*
Mochonna de *Mag-co*,) rum *Martyrologio-*
Sillanus.) rum *auctoribus* no-

minantur. Horum priores duos habet *Colgannus* primum, que etiam *Svarlium* vocari ait. & Episcopi titulum suū in sedem intulisse: secundum suspicatur eundem esse cum *S. Fintano* *Corach*, de quo ipse ad 21 Februarii: alios duos hic prætermisit: eorum tamen alibi meminit tamquam hoc die colendorum: *Mochonna* quidem cap. 4 *Append. ad Alia S. Gerald* 13 Martii. *Sillani* vero in notis ad *Alia S. Berachi* 16 Febr. ejus *Tamlachenſe Martyrologium* non natalem hac die, sed adventum *Reliquiarum dumtaxat* collocat: ipsum vero nudum nomen die proxime sequenti.

Gelaſius ex *Derenſi* Abbate, successor in Primatu *Ardmachano* institutus per *S. Malachiam*, ea se dignitate abdicantem, postquam annis 38 indefesso studio laborasset in *Hibernienſis Ecclesiæ vinea*, per secula aliquot *Normannorum incurſibus*, cum civilium bellorum incendiis misere vaſata: anno demum MC. LXXIV, ætatis LXXXVI, FERIA IV post Pascha, migravit ad calos: vir sane magnus: & *Colgano*, *Alia* ejus ex *Annalibus patriis* colligente, *Sancti* titulo decoratus; *Mariani Germani*, seu forte *ſcholiæſtæ* ipsius auctoritatem secuto, quam optaremus certioribus ecclesiastici cultus indicibus videre confirmatam.

Eernestus ex *Comite de Hovveſtein* monachus *Zvviſaltenſis* ad *Danubium* memoratur a *Bucelino*.

Bernhelmus Abbas *Spanheimenſis* laudatus a *Trithemio*, & ad hunc diem a *Bucelino* relatus.

Frovinus Abbas *Engelbergenſis* seu *Montis-Angelorum* in *Helvetia* in vetusto *Chronico* laudatus, ut vir doctissimus, sapientissimus ac religiosissimus, cum *Beati* titulo referitur a *Menardo*, *Bucelino* & *Mureto* in *Helvetia sacra*.

Venerabilis Enſeidus, *Coloniz Decanus* *S. Andreæ*, simplicitate spiritus, misericordiz operibus & miraculis illustris, hoc die anno Christi 1192 migravit ad Dominum. Ita *Gelenius* in *Faſtis Agrippinenſibus*. Habemus aliquam picturam delineatam, in qua ingreditur in templum variis agris elemosynam distribuit, addita hac ſententia, *Beatus* qui intellexit super egenum & pauperem.

Waldanerus inclufus Sacerdos, monasterii *S. Maximi* initiator, severissima penitentia clarus, referitur a *Gelenio* in eisdem *ſaſtis* cum titulo venerabilis & pie memoriz.

Archibaldus Abbas & Confessor in *Anglia*, citato codice *MS.* referitur a *Galeſinio*, cumque sequitur *WVion*, suspicatus esse *S. Erenvvaldum* ex Abbate Episcopum *Londinenſem*, de quo agemus xxx Aprilis. At *Camerarius* ex *Anglia* transferri in *Scotiam*, aſſeritque Abbatem *Carnamenſem* fuiſſe, acceperique aſſecram *WVilſonum* in ſecunda editione *Martyrologii Anglicani*. *Majus* nos lumen hiſce tenebris affundi capimus.

Robertus *Converſus* in *Fonte-Mauriniaco* referitur in *Kalendario Cisterciens* hoc die, at 10 Julii cum titulo *Beati* a *Bucelino* & *Henriquez*, & inter *Pios* a *Sauſſajo*.

Petrus Abbas XIV in *Cistercio* referitur in *Kalendario Cisterciens* & cum titulo *Beati* ab *Henriquez* & *Bucelino*. Inter *Pios* recensetur a *Sauſſajo*.

Eustachius monachus *Cisterciens* magnus cultor *Deiparz Virginis*, in cujus ore post obitum apparuit *Angelica ſaluſatio*, videlicet *Ave Maria*, anreſ litteris

conscripta, memoratur in *Menologiis Henriquez* & *Bucelini* cum titulo *Beati*. *Sauſſajus* pie memoriz virum appellat.

Andreas *Senenſis Spoleti*) ex *Ordine S. Franciſci*
Antonius *Romanus Etoli*) cum titulo *Beati* re-
Marcus a *Bononia Placentia*) lati ab *Arturo* du
Petrus *Ahumada*) in) *Monſtier*, an ullum
Marchus a *Porti-alegra*) ſſi-) nſpam habeant eccle-
Jacobus *Italus*) ſſa-) ſtaſtici cultus hono-
Maria *Caldarona*) nia) rem merito dubita-

mus, ideoque ſatis habemus eos hic auctoritate & fide *Arturi* a *Monasterio* retuliſſe. De *Marco* tamen *Bononiens*, quia anno 1527 ſcila corporis tranſlatio dicebatur, ne temere aliquid ſtatuereſſemus, volumus *Placentinos* conſulere per litteras: sed nihil reſponſum eſt quod cultum probaret.

Maria *Luſitana Franciſcani Ordinis Tertiaria*, anno 1575 *Hierosolymis* in ignem conſecta a *Turcis*, quamvis *Beatis* accenſa ab *Arturo*, necdum tamen ab *Eccleſia* talis agnoſcitur.

Herodionis unius ex LXX diſcipulis commemoratio hoc die apud *Gracos*, sed magis ex proſeſſo die ſequenti

xxvii 1 Martii.

SS. Jonas & Barachiſius Martyres, aliquam hodie commemorationem habent in *Menais* excuſis: ſoluntur præcipue

xxix Martii.

Pallor & Viſtorinus Martyres *Nicomediæ*, referuntur in *MSS.* *Atrebatenſi*, *Tornacenſi*, *Latienſi* & variis aliis. In *MS. Bruxellenſi* loco *Viſtorini* adjungitur *Romulus*, sed hic eſt *Martyrum Aſſorum* hoc die *Dux* & *Anteſignanus*. De aliis plures agunt xxix Mar.

Eustachius Abbas memoratur in *Martyrol. Atrempſiano* & a *Greveno* in *Additionibus Usuardi*. Videtur *S. Eustachius* Abbas *Luxovienſis* eſſe, cujus *Vitam* damus

xxix Martii.

S. P. Eutychius in *Menais* excuſis, in *Synaxario Collegii noſtri Pariſienſis* Episcopus, incertum quis; ſortaſſe *Conſtantinopolitanus*, de quo

vi Aprilis.

S. Marcianus Episcopus *Ravennæ* Martyr, traditur ab aliquibus hoc die coronatus eſſe *Rubeo* pag. 892. Colunt eum *Ravennates*

xxxi Maji.

S. Iſacius Monachus apud *Surium* ex *Alis* *Graci* apud *Lipomanum* hoc die. *Gennina* qua habemus *Græca* 26 Maji mortuum ſcribens, & ſellum *Graci* in *Menais* agunt

xxx Maji.

SS. Gervafii & Protafii *Inventio* *Sueſſione* celebratur apud *Sauſſajum*. Dies natalis eſt

xi Junii.

Aaron Sacerdos memoratur in *Kalendario Coptico*; ſiſte frater *Moyſis*, referendus eſt ad diem

1 Julii.

S. Juſtini pueri Martyris corpus tranſlatum e *Gallia* in *Corſicam Saxonicam* memoratur: de quo agemus ad diem, quo vel tranſlatum ſimiliter eodem eſt caput, vel *Pariſiſ* *Officio ſolemni* colitur, xxx Julii vel vii Aug.

Nicodemus, qui cum *S. Joſepho* ab *Arimathia* *Chriſtam* de cruce depoſuit, referitur etiam a *Petro* de *Natalibus* lib. 4 c. 3 & a *Wiſſfordo* ad hunc diem. Si alius non occurrat dies ejus natalis, poterit de eo agi, quando ejus corporis *Inventio* celebratur in *Martyrolog. Romano*

111 Auguſti.

S. Eucherius *Turonenſis* Episcopus memoratur in præcipuo codice *Usuardi*, aſſervato *Pariſiſ* in monasterio *S. Germani* de *Pratis*: deſt in aliis etiā illuſtribus *Usuardi* exemplaribus: & forſan melius, quia nullus inter Episcopos *Turonenſes* reperitur *Eucherius*, & ideo in *Additionibus Greveni* ad *Usuardum* anno 1511 reſcuſis, omiſſo loco referunt *Euchertus* Episcopus & Confessor. In *Florario MS.* præponitur *Turonis*, & ſic poſſet alibi Episcopus fuiſſe: sed apud *Turonem* aut mortuus aut depoſitus. In *MSS. Altempſiano* & *Ultrajellino* *S. Maria* ita legitur. In pago *Hasbanio* *S. Eucherii* *Turonenſis* Episcopi. In *MS. Marchianenſi* legitur. In pago *Hiſpanis*.

A Spanis. Et S. Eucherius Episcopus Aurelianensis Sar-
chirii in pago Hasbanico apud S. Trudonem defunctus,
& ibidem magnam venerationem habetur, uti diximus
ad ejus Vitam xx Februarii. In MS. Pragensi appellatur
S. Euterius Episcopus Turonensis, sed neque inter E.
piscopos Turonenses reperitur. Sunt autem qui nomen
non adeo abbas diversum habent. S. Eustochius S.
Briccii successor, & colitur xix Septembris & S. Eu-
phronius qui 6 saeculo floruit, mortuus xv Aug.
S. Grati Episcopi Augustae Praetoriae translatio recolitur
apud Ferrarium. Natalis est
vii Septemb.
S. Thrafeas Episcopus & Martyr apud Smyrnam me-
moratur in Adone MS. Leodiensi, Morienfi & Regina

Suecia, in Usuardo MSS. Pictavis, Pragensi, Bruxellensi D
& aliis. Nos cum aliis & Martyrol. Rom. v Octobris.
S. Callistus Papa Romae inscriptus est MS. Altempsiano.
Dies ejus cuius assignatur. xiv Octobr.
S. Andagisina Virgo, primo S. Aniberto desponsata,
dein eo consentiente monialis facta, ac tandem Abbatis-
sa, refertur hoc die ab Arnaldo P. Vian, Menardo, Dor-
gano, Ferrar, aliisque. De ea agimus xiv Octobr.
Maria Jacobi & Maria Salome referuntur post Resurre-
ctionem Domini a Petro de Natalibus lib. 4 cap. 4 & 5,
& a VVisfordo ad hunc diem. Nos cum Martyrol. Ro-
man. agimus de S. Maria Jacobi
xxv Maji,
& de S. Maria Salome
xxxi Octobr.

SACRA MEMORIA

JESU CHRISTI RESURGENTIS.

XXVII
MAR.Dies Resur-
rectionis
piscus
triumphus.relatus a
piscis qui ad
ap. Martii.et Marty-
rol. per-
tinet.

B Hec est dies quam fecit Dominus & a suo trium-
pho Dominicam dici voluit. Hanc diem Je-
sus Christus Dominus noster magno cum labore, suisque
sanguinis precedentis effusione acerbissimae crucis sua
mortis fecit, resurgens die tertia: ac invictus poten-
tissimusque Rex gloria, de morte, diabolo, & Judaeis glo-
riose triumphans, sua victoria gloriam immortalem &
gaudium perpetuum sibi ac nobis comparavit. In hac ergo
die exultemus & letemur, ac Christo Redemptori no-
stro gratulemur, latum Alleluja cantantes. Quicumque
ille & cujuscumque mensis dies primo fueris, dies est lati-
tia & triumphus: de quo, uti xxv Martii, quando sacram
Christi in cruce morientis memoriam celebravimus, a no-
bis factum est, paucis aliqua testimonia, potissimum anti-
quissimorum Martyrologiorum, statimur hoc die xxvii
Martii proferre: cum, teste Venerabili Beda, multo-
rum Doctorum Ecclesiasticorum constet sententia vol-
gatam, Christum vi Kalendarum Aprilium die re-
surrexisse: quod in suis ad Bedam glossis confirmat Bride-
ferus Anglus, adducta auctoritate S. Hieronymi in Mar-
tyrologio restantis, sexto Kalendas Aprilis Resurrectio-
nem Domini nostri Jesu Christi Hierosolyma celebra-
tam esse.

C Habemus hujus Martyrologii quatuor apographa
idem nobis mysterium attestantia; ex his Corbejense Pari-
sisi excusum, & MS. Blumiannum ista habent: vi Kal.
Aprilis, Hierosolyma Resurrectio Domini nostri Jesu
Christi. Quaplan eadem verborum positione leguntur in
Martyrologio Rabani & perventis MSS. Rinoiensi in
Suevia, Richenoviensi in Helvetia, Colonienfi S. Maria
ad Grados, & alio Cardinalis Barberini. At Hieroso-
lymaz scribitur, reliquis verbis immutatis, in altera MS,
Barberiniano, Leodiensi S. Lamberti, Trevirensi S. Ma-
ximini, apud Bedam excusum & Molanum, & priore ex
parte apud Adonem a Mosandro editum, & Appendicem
Rafvoisidi. In apographo nostri Martyrologii Hierony-
miani, quod charactere Anglo-Britannico ante mille
fere annos exaratum est, ita legitur: Resurrectio
Domini nostri Jesu Hierosolymis. Eadem, sed voce

Hierosolymis praeposita referuntur apud Notkerum & in
MSS. Bruxellensi S. Gudila, Trevirensi S. Maximini
parvo sed antiquiore, & Regina Suevia in Franconia com-
posito. Additur, secundum carnem, in MS. Centulensi
& Florario. In apographo Lucensi S. Hieronymi & MS.
Pragensi ista habentur: In Hierosolymis Resurrectio Do-
mini nostri Jesu Christi. In MS. S. Cyriaci a Baronia
valde commendato, Hierusalem Resurrectio celebratur.
At loco omisso, eadem Resurrectio Domini memoratur in
perventis MSS. Vaticanis S. Petri, Altempsiano, Ca-
siniensi, Augustano S. Odabici, Parisiensi Labbei, Atri-
batensi, Ultrajectino S. Maria, Tornacensi S. Martini,
Trevirensi etiam S. Martini, Colonienfi Carmelitarum,
Leodiensi S. Laurentii, & Regina Suevia. Quibus calcu-
lum suum addis VVandelbertus hoc versu:

Agni surgentis resplendet sexta triumpho.

3 Praeterea omnes Patres veteres, qui Passionem Do-
mini in die viii Kalendas Aprilis constituunt, Resurre-
ctionem ejusdem ad vi Kalendas necessario referunt. Ali-
qui tamen ad diem viii Kalendas Aprilis conjungunt
mysteria Incarnationis & Resurrectionis, ita Graci in
Menais excusis, Ado MS. Regina Suecia, & antiquiores
Episcopi Gallicani & cum illis S. Martinus Dumenfis, ac
potissimum pro his allegatur Synodus Caesarensis in Pala-
estina, sub finem saeculi secundi celebrata. At v Kalendas
Aprilis, seu xxviii Martii, dies Resurrectionis Domi-
nicae statuitur a Maurolyco, Panvino & aliis. Nonnulli
etiam Resurrectionem contigisse primo aut quinto die Apri-
lis arbitrantur, sed absque ulla Martyrologiorum testimo-
nio, uti ea deducta sunt xxv Martii: Ceterum, uti tunc
de Christo pro salute mundi crucifixum vidimus, hac ejusdem
Jesu Christi resurgentis gloriae mysteria sunt orbe Chri-
stiano omnibus Christianis notissima, explicanturque in
sacrosanctis Evangeliiis ac reliquis novi Testamenti libris,
in Oraculis Prophetarum veteris legis, totis bibliothecis
homiliarum ac tractatum priscorum Patrum, ac integris
voluminibus posteriorum scriptorum: quibus hoc fidei no-
stra cellissimum trophaum exornatur. Quae cum ubique pro-
fessent, ne rem a tam agamus, hic omittimus.

ab aliis ad
25 & 28
idest.et 3 de
P. 111.Mysterium
Resurre-
ctionis pas-
sum ab o-
mnibus ex-
plicatum.

DE SS. PHILETO, LYDIA, MACEDONE THEOPREPIO, CRO-
NIDE, AMPHILOCHIO.

MARTYRIBUS IN ILLYRICO.

SUB A-
DRIANO
XXVII
MARTII
Relatus in
suis Gra-
ecis.

Qui Trajano in Imperii Romani administratio-
nem successit fuit Adrianus, securus eandem
in persequendis Christianis, assiduis itineribus soli-
tus per subjectas sua ditioni provincias discurrere;
quemadmodum ex Spartiano intelligimus, sua ubi
Tom. III. Mart.

quo crudelitatis exemplo sparsis, & multos Chri-
sto Martyres fecit: in quibus fuerit quos modo re-
cullimus, omnibus Gracorum fatis, quae excusis
quae MSS. nominatus: & Menais quidem excusis ad
Menologium eo quod Sirlenus Latine vertit quae quo a

Mmm 2

Basilio

A Basilide Porphyrogenita commendari iussim ex MS. Cryptoferrata accepimus. Synaxario item MS. Chiffletiano, ad hunc xxvii Martii; ad sequentem vero diem in duplici Mediolanensi bibliotheca S. Ambrosii & Taurinensi Ducis Sabaudia; quo etiam die excusa Menas elogium, pridie praetermissum, aliorum Sanctorum elogiis interferunt. Denique MS. Collegii nostri Parisiensis ad diem xxix refert eorundem memoriam. Nos cum Romano Martyrologio xxvii diem tenebimus: in quo hac de eis commemoratio fit. Eodem die Sanctorum Phileti Senatoris, Lydia uxoris, & filiorum Macedonis & Theoprepidis, itemque Amphilocho Ducis & Cronide Commentariensis qui pro Christi confessione cæsi sunt: pro quibus sequenti die hac tantum leguntur (in postremis Martyrologii anno 1613 recogniti editionibus omissa, ut superflua eorundem qui antea repetitis) Item Sanctorum Phileti & Socorum, qui sub Hadriano Imperatore Martyrium susceperunt.

B Occasionem sic scribendi nactus Baronius ex Graecorum, quod dixi, Menologio, ubi ad diem xxviii hac recitantur: Sanctus vero Philetus, & qui cum eo erant Christiani, Adriano Imperatore quotidie Deo ipsi servientes comprehensi, martyrio coronati sunt: idque satis esse credidit Tamayus, ponendo extra filionis suspicionem Pseudo-dextero, qui pro veteri suo insinuat, Hispaniam attribuendi quibuscumque locum martyrii non adderes Romanum martyrologium, ita ad an. cxxxviii scribere non est veritas: hanc inque in Hispania S. Philetus Senator, & Legda uxor ejus & filii ejus & alii quinquaginta quinque Martyres. Studio nempe quasita est aliqua, in nomine uxoris mutato, & filiorum suppressis, a martyrologio rextura diversitas, ut fere alias: satis tamen se prodit auctor spuris, quo ducit non plus de illis & sociis credimus, quam credamus Barcinonenses: quos chronici istius reguli scivissent ad Illyrios pertinere, si Atenza Græca legere & intelligere potuissent: interim vix possumus capere, quomodo homines, vel hoc ipse quod a Græcis coleretur, qui singuntur in Hispania passi, non venerint saltem in suspicionem fraudis.

C Histæria porro passionis eorum ab Ecclesia Græca sub hac epitome recitatur. S. Philetus & qui cum eo passi erant Christiani, sub Adriano Imperatore quotidie deserviebant Deo: comprehensus autem ipse Beatus, oblatas est Imperatori, qui cum non posset invicta Martyris sapientia resistere, & ipsum & socios confessionis tradidit Amphilocho Duci: qui continuo eos super ligas extendi, & concidi eorum corpora indefi-

nitenter iussit; ac deinde in carcerem conjici, simul cum eo, qui crediderat, Commentariensi Cronide. Nocte vero ista cum illi psallerent atque orarent, Angelorum oblata cunctis presentia est, ipsos ad certamina animantium. Post quæ mane facta, adductis coram se Sanctis ait tyrannus: Multa vobis tormenta reposita sunt: & statim in lebetem valde succensum, oleoque & resina mixtum, conjiciuntur, Verum subito refrigeratum lebetem animadvertens Dux atque admirans, etiam ipse cum ingressus est, dicens: Domine Deus Christianorum, adjuva me. Et vox facta est adeum talis: Exaudita est oratio tua: ascende huc. Quæ ut nuntiata sunt Imperatori, descendens Roma in Illyricum venit, plenus furore & iracundia; iussitque septem diebus succendi lebetem oleo mixtum, & simul omnes in illum conjici. Verumtamen etiam hac vice illi permanserunt Sancti: & Imperator verecundia suffusus rediit, qua venerat, via: interim dum Martyres, orantes & Deo gratias agentes, spiritus suos Domino tradiderunt, & corona confessionis ornati sunt.

D Ita MS. Chiffletianum postremis aliquot verbis antea præ impressis aliisque MSS. Qua longe habemus certiora, quam quod composuisse se Tamayus faceret elogium, indignum proinde hoc loco referri: cum quo neque hoc etiam volumus disputare, an Commentariensis titulus, passim pro carceris Prasello solitus accipi, significet hoc loco eum qui custodia seu vigiliis cuiusque diei referebas in commentarios (ut auctor est Vossianus Lazius lib. 4. cap. 11 de militia Romanorum) nos Prasellum vigiliarum diceremus: hoc enim quid aliud foret quam divinare? Quod solum his addere possumus est, ter geminis hisce Martyribus tria in excusis Menais & MS. Chiffletiano disticha respondere, quas sic sonant:

Ἐρωτες φιλότητος καὶ Λυδία καὶ οἱ φίλοι
Ὅσοις ἐν αἰσίοις καὶ μετ' αἰσίοις τὸν

Philetus una & Lydia ut sunt cæto,
Sic unus illis finis in pace obigit.
Ὅσοις ἐν αἰσίοις καὶ μετ' αἰσίοις τὸν
Ὅσοις ἐν αἰσίοις καὶ μετ' αἰσίοις τὸν

Et Macedo dignos & Theoprepius Deo
Hymos canentes, ut decet, obcunt simul.
Ὅσοις ἐν αἰσίοις καὶ μετ' αἰσίοις τὸν
Ὅσοις ἐν αἰσίοις καὶ μετ' αἰσίοις τὸν

Commentariensi commoritur ipse Dux,
Cum quaestioni subdito, exercens eam.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

ROMULO, ACUTO, PINNARIO, MARULO, SUCCESSO, MESSIA, MATUTINA, DONATO, SUCCESSA, ALEXANDRO, SOLUTORE, SATURNINO.

S Anctorum bonorum athletarum in Africa pro Christi fide coronatorum Dux & Antesignanus memoratur Romulus in antiquis MSS. Martyrologiis, Atrabateni Ecclesia Cathedralis, Tornacensi monasterii S. Martini, & Trevirensi monasterii S. Maximini. Huic socio assignatur Donatus in MS. Vaticano S. Petri, eisque adjungitur Saturninus in MSS. Casinensi, Beneventano, quod in bibliotheca Vaticana adservatur signatum numero 5949, eisque uterque codex charactere Longobardico exaratus. At prædicto Romulo adjunguntur hi duo socii Marolus & Successus in MSS. Barberiniano, Pragensi & altero S. Maximini, & in Additionibus Grevenii ad Usuardum: in quo tanquam ab his foret alia classis Martyrum, non assignato loco si memoria, Agati, Missæ, Romoli. In MS. Pragensi eadem nomina magis decorata leguntur, Agati, Missæ, Romeli; At loco

indicato cum quarto adjuncto ita referuntur in MS. Augustano S. Valtrici: In Africa Romuli, Acuti, Missæ, Solutoris. Eadem quatuor sunt in MS. Parisiensis Labbei, sed Agathæ & Solutoris scribitur. In MS. Rhinoviensi ista sunt: In Africa Mauroli, Acuti, quibus in MS. Richenoviensi additur, Romuli, Successi, Missæ, Donati, Alexandri, Solutoris. MS. Atrimpianum his indicat: In Africa, Romuli, Acuti, Moruli, Successæ, Matutina, Donati, Saturnini. Apud Nocherum ita recensetur hac classis: In Africa Romuli, Acuti, Maurali, Pinnarii, Missæ, Matutina, & aliorum. Item Donati, Saturnini & Martiani: ex his Martianus est Episcopus Dertonensis, de quo hoc die inter Prætermisos & ad alios dies repositos agimus. Demum apographa antiqui Martyrologii S. Hieronymi eisdem referunt, & Lucense hoc modo: In Africa Romuli Acuti, Maroli, Pinnari, Successæ, Missæ, Matutina, Donati,

aniversum duodecim.
A Donati, Saturnini. In apographo Blumiano legitur Pinnarii & Succelli. In Corbejensi Parisiis excuso, Marobi, Succelli, Misiz. Reliqua conveniunt. In MS. Regina Suecia a Luca Holstenio laudato, ista habentur: In Africa Natalis SS. Romuli, Acuti & aliorum decem: Hos universum duodecim profert antiquissimum nostrum apographum S. Hieronymi his verbis: In Africa Romuli, Acuti, Pinnarii, Mauroli, Succella, Misiz, Marutinz, Doti, Succelli, Alexandri, Solutoris, Saturnini. In MS. Tamlasensiborum nomina habentur: Acuti, Pinnarii, Succelli, Romuli, Misiz, Succella, Maroli, Marutinz, Doti, Alexandri, Saturnini, Donati, & aliorum xii. Imo duodecim universum jam diximus, & Misiz & Misiz, uti Doti & Donati nomina eundem Martyrem indicare arbitramur, & deest nomen Solutoris.

Rogatus & Succellus inter omnes reliqui 18 Martii.
2. Hac accurate fuerunt deducenda, ut controversia, qua occasione aliquorum Martyrum iterum sequenti die occurrentium exoritur, facilius dirimatur. Prævisse Rabanus videretur, nisi potius librariorum mundum censeatur: ita ergo in ejus Martyrologio excusum est: vi Kalend. Hierosolyma Resurrectio Domini nostri Jesu Christi. V Kalend. In Africa natale Rogati, Succelli. Verum ea verba post Resurrectionem videntur collocanda, & tunc subjungendus alius dies. V Kalend. In Cæsarea &c. uti eum diem

plurima antiqua Martyrologia auspicantur. Utrouque die D vacat genuinus Bedæ, est sub ejus nomine hallensis vulgatum Martyrologium ista habet ad xxviii diem Martii seu v Kalendas Aprilis. In Africa natale Rogati, Succelli & aliorum sedecim. Rabanus hos Sedecim separavit, & in finem istius diei rejecerat, sicut & antiquum nostrum apographum martyrologii S. Hieronymi, in quo tamen tantum xiii censentur.

3. In MS. Richebergensi dicuntur xvii. Galestinus, citato Bedæ & codice MS. ista habet: In Africa SS. Rogati & Succelli & aliorum sedecim. Qua eadem inde descripta leguntur in hodierno Martyrol. Romano. Adjungit Baronius in Notis Africanos Episcopos Rogatum & Succellum legi in Synodica ad Cornelium Papam apud Cyprianum epist. 54. Extare etiam epistolam 82 Cypriani ad Succellum de persecutione excitata per Valerianum Imperatorem. At prudenter adjungit se non audere affirmare, an iidem sint, de quibus jam egimus, qui nusquam Episcopi appellantur. In MSS. Richenovienfi & Rhinoviensi ad dictum xxviii ista habentur: In Africa Rogata, Succelli & Dorothei. At Dorotheus ad illum spectat, & pro Rogata melius in MS. Adent Regina Suecia legitur S. Rogatus in Africa passus. Alius eodem die colitur S. Rogatus inter Martyres Cæsareæ in Palastina coronatus.

DE S. AUGUSTA VIRG. MARTYRE,

SERAVALLI IN DITIONE VENETA,

XXVII
MARTII
natalis 17
Martii

1. SERAVALLUM Marchia Tarvisina, Venetorum imperio subiecta, oppidum est cum primis opulentum, a Cenetâ Episcopali urbe, sed jam (Leandro teste) ad vici prope formam redacta, mille passibus distans. Hic S. Augusta Virgo colitur, quam a Matruecopatre Foro-Julienfis regionis Præfeta aut tyranno quod Christianam religionem abdicare nallet, interfectam tradunt. Agitur illius natalis xxvii Martii, quo die Ferrarius in catalogo SS. qui Martyrologio Romano desunt, ista habet: Apud Cenetam S. Augusta Virginis & Martyris. Agit de ea quoque in Catalogo SS. Italia.

17
Julii

2. Omnino suspicamus eandem esse qua xxviii Julii refertur in quibusdam Martyrologiis. Ita MSS. S. Laurentii, & S. Lamberti Leodii, MS. Florarium, & Hermannus Grevin in addit, ad Osiandum: Ipsodie natalis S. Augustæ Virginis. Ejus meminit MS. vetustissimum Martyrol. S. Hieronymi, sed videtur in Phrygia cum aliis interfectam afferre etiam habet: Phrygia nat. Theophili, Eusebi, Auxenti, Septimæ, Augustæ Virg. At MS. S. Maximini Treviris, Theophilo alios jungit socios, & ab illis Augustam sequebat; ita enim habet: In Laodicia Phrygiæ natale SS. Theophili, Prudentii, Philippi, Alexandri, & alibi S. Augustæ Virginis. In recentiori quodam MS. reperimus adscriptum xvii Februarii: S. Augustæ Virginis.

174.

Cæsa S. Augusta, qualis ex monumentis Ecclesiæ Seravallensis & pia majorum traditione erui potuerit, descripsit Minutius de Minutiis a Seravallo Protosacerdos Apostolicus, is qui deinde Clementi VIII a secretis fuit, eaque Colaniam ad Jacobum Mosandrum misit, a quo in supplemento ad Vitas Sanctorum Suvii sive tomo 7, edita sunt. In his dicitur agi illius præcipua celebras xxvii Martii, Invenio xxii Augusti, templi Dedicatio in Octava Pasche. At in Descriptione Italia videtur Joannes Hondius primariam sanctæ Virginis solennitatem in Kalendas Augusti rejicere: ita enim habet Descriptionis particularis c. 19. ubi de Seravallo: Hoc igitur oppidum in eâ regione Tarvisinæ Marchiæ situm, quæ in Foro-Julienfis patria olim censebatur, in diocesi Cenetensi, quos montes claudie, quos antiquitas Opiterginos vocit.

Invenio

Tom. III. Mars.

tabat, nunc Christiana religio pia nomina dedie S. Augustæ & S. Antonii, quibus Sanctis illis in montibus templa posita sunt; & quidem Augustæ Virgini ac Martyri valde celebre, ejus ossa ibi posita venerantur proximi & exteri, peregrinationesque suscipiunt & votivas tabulas ponunt. Kalendis Augusti frequentissimus populi ad eam basilicam fit concursus, quando & celebres sunt oppidi nundinæ. In iisdem montibus arces sunt antiquissimæ, quarum tamen vestigia non adeo diruta sunt, quin declarent magnos ibi Principes prædium sibi tutissimum & habitationem valde commodam collocasse: ex quibus celebratur adhuc Matrucus Foro-Julienfis Rex, D. Augustæ pater, rebus gestis clarus, nisi mors filiz ob Christianam fidem illata, omnes ipsius laudes denigrasset: Hac ille.

hæc et
facit.

hæc et
religio.

Scribit Ferrarius in Annotatione, in hujus Virginis passionem annum a Nativitate Domini 100 adnotari: sed eo tempore, inquit, nondum imperium Romanum declinaverat, neque per Italiam tyranni dominabantur. Quid ergo Florus in lib. 1 prologo? A Cæsare Augusto in sæculum nostrum haud multo minus anni ducenti: quibus inertia Cæsarum consensit atque decoxit. Cur non potuit eo tempore Regulus aliquis Carnicæ Alpes, Rheticæque insidere? Quid si Romanorum amicitiam bellis Germanicis promeritus, eorum beneficio illum extrema Italia tractum clientelari jure obtinuit? Etiam Augusti avo in Alpibus Cottius regnavit, primo hæsis, post in amicitiam receptus Principis: cur Matrucus non potuit, licet ut angustioribus finibus, ita fortassis minori celebritate nominis? Nobis tamen quo illius artem firmemus nihil occurrit.

Tradit idem Ferrarius, Augustæ meminisse Petrum de Natalibus lib. 4. Sed nihil dum reperimus in Petro de ea, ne nomen quidem.

M m m 3

A

A C T A

Auctore Minutio de Minutiis.

Matruca
Principi
C. I. I. I.
Principi.Sua filia
Augusta
cognovit.Sua depre-
dendit.Sua prope
aliquos
dies.Sua prope
aliquos
dies.

Cum olim varia ab Australibus regionibus nationes. labefactatis jam Imperii Romani rebus, ad Italiam infestandam confluxissent, ac multi barbari Duces, soli ubertate & amoenitate calique temperie illecti, pedem in ea fixissent; constans inter Forojulenses fama est, Matrucum quemdam, Principem & genere & opibus insignem, natione, ut se- runt, Alemannum, subea tempora in agro Forojulensi multis praediis occupatis consedis, & arcem regiumque palatium in editiore monte non procul a Seravallo construxisse. Ubi cum viribus facile auctus esset, in locis illis incolam tyrannidem, exercere cepit, crudelem quidem illam, sed eo multo crudeliorem, quod, cum acerrimus esset idolorum cultor, eos qui Christi fidem profiterentur vehementer infestaretur: cujus rei exemplum in Augustam filiam, tenera aetate virginem, edidit.

Nam cum illa ad Christianam religionem animum applicuisset, atque in ea non parum profecisset, clam patre, sacro baptismo ultro expetito & suscepto, in Christianorum numerum referri voluit: relata autem piissimis veræ religionis ritibus plane addicta sic fuit, ut totos interdum dies in ecclesiis transigeret. Quæ res patri, quoniam se illa reciperet ignaro, suspecta esse coepit: & cum vereretur ne fugam adornaret, diligentius observandam ratus, cum illa promore ad plium illum locum secederet, clam exploratorem submisit qui singula accurate notaret ac referret. Is templum Christianorum ingressam secutus virginem, quod genibus flexis ac manibus vultuque ad cælum sublato, more Christianorum Deum precaretur, ad eam religionem esse conversam intellexit, & ad Matrucum mox rediens, rem, ut erat, renuntiavit; qui graviter iratus filiam e templo confestim accersi jubet.

At illa patris iussa nuntianti constanter respondit, sibi cum Deo cælorum Rege esse tunc negotium, ubi ei satisfecit, patri esse obtemperaturam: & precibus cum tandem modum imposuisset, ad patrem se retulit. Quam ille ira vehementer accensus duris admodum verbis excepit, objurgatam acriter, quod majorum religionem, paternam auctoritatem, familiaris decus, ac denique castitatem suam tam parvi faceret, ut iis neglectis, ad alienam eamque contemptissimam religionem sese converteret. Ad quæ præsentis animo respondens Virgo: Rerum omnium conditorem Deum, inquit, quantum in me est, amo, veneror & colo: cum caliculis frequens mihi est colloquutio & consuetudo: castitatem pudicitiamque meam Christo Regi devovi & despondi: quem si tu quoque cognovisses, mi pater, haud

dubie totum te illi dederes.

Matrucus filiam sua monita averfantem detestatus, eam in carcerem conjici jubet, serio rursus admonitam, ut diligenter potius omnia perpendat, quam temere in se patris iram concitet: ni faciat, gravissima eam manere supplicia. Postero die e carcere ad patrem adducta, cum, persisteretne in sententia, rogaretur, fortiter respondit, Christum se unum & verum Deum agnoscere & colere, cui soli perpetuo sit obsecutura. Qua Virginis in dicendo libertate magis etiam exacerbatus pater duos illi dentes evelli jubet. Nec eo tormento tamen quicquam a constantia abducta, sed magis magisque ad Christi fidem proficendam animum obfirmans, patri iisque qui aderant omnibus palam edicit, non invitam se quemvis etiam cruciatum & dolorem excepturam, nimirum ut Christi sui sponsi vestigiis insisteret, cumque aliquatenus imitaretur, qui pro se acerbissimam mortem subire non recusasset.

Quo filiam animo esso agerrime serens pater, Inducias nihilominus & ad deliberandum tempus ei permittendum ratus, cum longe gravius supplicium nisi a religione Christiana deficeret, interminatus esset, in carcerem retrudi imperavit. Unde postridie ejus diei rursus ad patrem deducta, cum nihil pratermississet eorum rerum, quibus animum ejus se flectere posse existimaret, omniaque frustra essent, tandem furore correptus filiam inter duas arbores mediam suspendi, ac submisso igne torqueri iussit. Cumque eam flamma nihil læderet, rota excogitata est, quæ prominentium clavorum acumine ejus corpus dilaceraret: sed hoc etiam tormenti genus, Angelo cælitus demisso, qui rotam confringeret, evasit.

Ad extremum ergo, postquam & patrem & adstantem turbam ad Christianam religionem frustra hortata esset, capite truncatur. Ejus corpus aliquot post annis in eo monte repertum fuit, qui olim mons Marcumtoni, postea vero ab ipsa Virgine Mons S. Augustæ nuncupatus est. Quo in loco extat templum ad Virginis honorem extructum & consecratum: cujus primum adificati nulla, reparati vero vetustissima memoria habetur. Illud satis constat omni aetate quamplurimos Divæ Augustæ intercessione a Deo fuisse liberatos, ac liberari continue: idque tabulæ votivæ cum ab incolis tum a nauculis Venetis eo delatæ testantur. Porro Divæ Augustæ festum xxvii die Martii, Inventio xxii Augusti, consecratio templi in Octava Paschæ celebratur.

Australibus. Imo Aquilonaribus, quæ enim ab Austro Italiani Carthagine exiit, infestaverunt gentes, nisi forte Vandali, & multo etiam fortius Saraceni? Verum illi in Forum-julii non penetrarunt: nisi forte Austriales regiones dixit auctor, quæ Archiducum Austria jurisdictioni subjacent.

DE SANCTO ALEXANDRO

MARTYRE IN PANNONIA.

XVII
MARTIIMemoria la-
santis festi.

Multis nomine Alexandri insigniti coronam martyrii obtinuerunt, & aliquam sacris tabulis confusionem pepererunt. Subinde unus idemque est, quamvis diversis diebus, quasi a se ipso distinctus foret, reperitur satis inscriptus. Nonnumquam unus idemque statuitur, cum re ipsa plures extiterint, ad diversos aies referendi: quod ultimum huic S. Alexandro evenisse plane arbitramur. Certe quam in titulo proposuimus S. Alexandrum Martyrem in Pannonia passum, huic diei assignant Usuardi exemplaria omnia, tam manu exarata, eaque plurima & optima fidei, quam postmodum excussa, inter quæ antiquiora Lubeca Parisiis & Colonia edita, aliæque a Bellino, Greveno & Molano adornata. Eisdem

consentiunt vetusta martyrologia MSS. Barberiniana, Vallicellana, Vaticanum Ecclesia S. Petri, Bruxellense S. Gudila, Trevirense S. Maximini, Leodiense S. Laurentii sub nomine Adonis, & Florarium Sanctorum: item Maurolycus & Galestinus, hisce ubique verbis: In Pannonia S. Alexandri Martyris. Canisius in Martyrologio Germanico interpretatur Hungariam. Calendarii antiqui Breviarii Eboensis, omisso loco meminit tantum S. Alexandri Martyris. Quæ omnia de uno eodemque Martyre intelliguntur.

Verum quia desunt hujus Sancti Acta, genus & tempus martyrii, alius ei adjungitur est, atque in unum eundemque virum sunt duo Martyres conflati: quorum alter sub Maximiano

Aleximiano Imperatore, post varia tormenta tolerata, capite praefixo martyrium complevit: sed in Thracia procul a Pannonia, neque XVII Martii sed XIII Maji passus: ad quem diem cum Græci in omnibus suis Meneis, Menologiis & Synaxariis colunt, eorumque exemplo plurimi Latini: & Acta martyrii e Græcis Latine reddita, ediderunt Lipomannus & Surius, & nos suo tempore sumus illustraturi. Interim ad hunc diem, citato in Notis Usuardo, ista leguntur in hodierno Martyrologio Romano.

Drizipara in Pannonia S. Alexandri militis, qui sub Maximiano Imperatore post multos pro Christo agones superatos multaque miracula edita, martyrium capitis abscissione complevit. Est Drizipara Ptolemaeo l. 3 c. 11 Dac.

eiuxq; urbs antiqua & Episcopalis Thracia inter Hadriano-
D
polim & Propontidem ad Arsum fluvium, non magis Pannonia adscribenda, quàm nostra Antuerpia, in qua hæc scribimus, sit Hispania, Italia aut ipsæ Pannonia inferenda. Celebris fuit Drizipara cultus S. Alexandri Martyris ob exemplum ei ibidem erectum, sed a barbaris militibus Chagani Avorum Regis anno DC incensum, quando & sacrum
k
ejus corpus, quod ibidem summa cum veneratione adservabatur, suis argenteo ornamento spoliatum, uti ea legi possunt in Chronographia Theophanis, Historia Anastasii Bibliothecarii, & Miscella Pauli Diaconi in Notis Martyrol. Roman. allegata: quæ plenius proferrentur ad diem XIII Maji. Quando autem S. Alexander in Pannonia quove tormenti genere Martyr occubuerit, non liquet.

DE SANCTO MARIO

MARTYRE ROMANO, ANTWERPIÆ IN BELGIO.

XXVII
MAR.

Eximiam pietatem, doctrinam & industriam Jacobi Tirini Antuerpiensis & Societate Jesu indicavimus ad diem XII Februarii, dum ageremus de S. Fortunato Martyre Romano, cujus sacrum corpus adservatur in ecclesia Domus Professa Antuerpiensis ejusdem Societatis, a d. lo Tirino Roma delatum, dum anno MDCXXII in Urbem esset ex provincia Flandro-Belgica Procurator missus. Verum quia aliquot ante annis interfuerat Congregationi VII Generali, & cum aliis Patribus elegerat R. P. Mutium Vitelleschum in Praepositum totius Societatis Generalem, non desideravit absque sacrarum reliquiarum illustri thesauro in patriam redire. Impetravit ergo summa sua, quæ excellens, humanitate inter alias reliquias corpora S. Maximi Martyris ex cimiterio S. Priscilla via Salaria, & S. Marci ex cimiterio S. Cyriaci in campo Verano cum sacralitate sanctissimi Domini nostri Pauli V extraxit, & di-

lo Mutio Vitellescho Generali Societatis donata, ut in aliqua Ecclesia Societatis Jesu collocarentur. Quæ omnia idem Mutius testatur literis propria manu subscriptis & Sigilla munis die XV Martii anni MDCXVI, cum sacra ea corpora dicto Tirino traderentur.

Hæc alter S. Maximus colitur die XIV Aprilis, at S. Marini hoc XVII Martii: quo die sacra ejus ossa summo altari imponuntur, & Officium Ecclesiasticum cum Sacrificio Missæ de eo, ut Martyr non Pontifex, ritu duplici recitatur: ac reliquo anni decursu adservantur quatuordecim sacra Martyrū Romanorū corpora, e quibus sunt dictorū SS. Maximi & Marci, impoſita excavatis in triplici pariete templi foralis seu scaphis, inter marmora Ligustica & picturas elegantiores raro artificio elaboratis, & ne delicto honore defraudentur, sapinus per annum, potissimum in solemnioribus festis, varia luminaria ante sacras has Reliquias acceduntur.

DE SANCTIS MARTYRIPUS PERSIS

ZANITA, LAZARO, MAROTHA, NERZE, ELIA,
MARE, ABIBO, SEMBEETHE ET SABBA.ANNO
CCCXXVI
XXVII
MAR.Comprehensum
est animam
per a SS.
Jonæ &
Barachisii

ESajas Adami filius, Eques Regis Persarum Supp-
ris, late conscripsit Acta martyrii SS. Jonæ & Barachisii, danda XXIX Martii, testis ipse omnium auritus & ocularis: & in iis num. 2. ista de accessu illorum ad novem hosce Martyres tradit, una cum horum martyrio. Cum essent in vico, inquit, qui dicitur Bar-diaboch, & ad carcerem, in quo Christiani inclusi tenebantur, accessissent, orarunt carceris custodem, ut sibi ad Christianos damnatos ingredi permitteret. Cumque ingressi essent, novem invenerunt viros condemnatos, qui impii Regis Saborii decretis adversabantur. Cum igitur SS. Jonas & Barachisius vidissent eos in cruciatibus, & salutassent, ceperunt illos cohortari ac dicere: Fratres, ac patres, nihil timeamus: sed in nomine Crucifixi certamen unum sustineamus, ut coronam assequamur sempiternam, quemadmodum & fratres patresque nostri martyrio sunt assecuti. Hæc Sanctorum Jonæ Barachisiique oratione illi magis adhuc confirmati, se mutuo cohortabantur, & gratias, ut ita dicam, oleo se vicissim ad patientiam & tormentorum atque martyrii perfectionem ungebant & corroborabant. Sanctorum autem Martyrum, qui in carcere vinciti erant, nomina hæc sunt, Zanitas, Lazarus, Marothas, Nerfes, Helias, Mares, Abibus, Sembeethes, & Sabas. Hi pro Christi nomine cum multis cruciatus pertulissent, & in ipso martyrii certamine vitam cursum preclare confecerant, firmam fidem servantem, incorrupta, atque immortali mar-

tyrii corona magna cum laude redimiti, in celum ad Angelorum choros advolaverunt.

2. Eadem nomina repetuntur & eorum constantia laudantur, indicata redemptione sacrarum corporum & die eorum natali, his verbis sub finem relatis: Cum autem vir quidam pietate insignis, nomine Abdissoras, SS. Jonæ & Barachisium martyrio coronatos intellexisset, accessit & Sanctorum tabernacula quingentis miliaribus Daricis, & tribus vestimentis sericis emit ab iis, a quibus servabantur. Neque vero sola SS. Jonæ, & Barachisii corpora mercatus est, sed illorum etiam qui ante ipsos martyrium pertulerant. Juravit autem emptor, neminem e Principibus reticentum, custodes Sanctorum corpora vendidisse; dixitque se illorum, qui martyrio essent adiecti, veterem amicum esse. Custodes enim jurandum exegerant, veriti, ne si res ad Principum aures pervenisset, in aliquod periculum inciderent. Sanctorum, qui martyrii palmam tulerunt, nomina hæc sunt, ut superius diximus. Jonas & Barachisius, Zanitas, Lazarus, Marothas, Nerfes, Elias, Mares, Abibus, Sembeethes & Sabas. Undecim hi pugiles, gloriosique Martyres ad finem usque pro Christo decertarunt, passi- que sunt se variis cruciatuum generibus torqueri, ut in Christi fide constantes apparerent, & præclarum virtutis specimen, & exemplum ac formam posteris relinquerent. Sancti beatissimi, & Christi milites invicti, strenue pro Duce suo pugnantes, & victoriam de Chri-

Corpora san-
ctorum redi-
miturMartyr
cor
viti
martyr

A Christi hostibus reportantes, stolam lucis induci sunt, & incorruptam ab ipso glorie coronam obtinuerunt. Et nos omnes eorum precibus & supplicationibus apud Deum adjuvamur.

3 Interfecti sunt novem ex iis Christi Martyribus vi Cal. Aprilis, reliqui autem duo iv Cal. ejusdem mensis. Hanc autem sanctorum Martyrum historiam conscripsit Esajas Adami filius; qui cum eques esset Regis Persarum Sabortii, & cum Magorum principibus, ut auditor tantum & spectator eorum, quæ fiebant, interesset; atque ita omnia, quæ in hoc certamine contigerunt, ab initio ad finem usque audisset ac perspexisset; ea ad omnium ædificationem, atque utilitatem & salutem, litterarum monumentis mandavit, ut talem pro Christo virtutem omnes studeant imitari; cui gloria & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

4 De hisce Martyribus ista habet Galestinus: In Persia sanctorum Martyrum Zanitz, Lazari & sociorum septem. li Saporio Persarum Rege, populi que nominisque Christiani hoste terretimo, pro fide in vincula coniecti, cum varios cruciatus exhausissent, præclara martyrii dicatione confecta, in confessione, celesti

constantia reborati, pro victoria fidei, egregia corona redimiti, in celum evolvant ad choros Angelorum. *Esajas celebrat Molanus in Auditorio Ufuardi, sed nominis nulla exprimit. In Martyrol. Romano hoc eis concinnatum est elegium: In Perside sanctorum Martyrum Zanitz, Lazari, Marotæ, Narsitis & aliorum quinque, qui sub Sapore Rege Persarum levissime cruciati, martyrii palmam meruerunt. Felicius eosdem omnes suis nominibus exprimit, additq; eos passos anno xvi i i Regis Saporis; ad Theophanes hanc persecutionem moram anno regni ejus xxi i i, Imperii Constantini magni anno xxi tradit, quando hos passos esse an. Christi cccxxvi ostendimus ad Acta SS. Jona & Barachissii: cum quibus ad xxi i Martii hi novem memorantur in Menologio Basilii Imperatoris & suis nominibus in Menais exprimuntur: & sub finem dicuntur Reliquia SS. Jona & Barachissii aliis novem Martyribus adjunctæ, qui septimo & vicesimo Martii coronati sunt.*

5 Masinus in Bononia perstrata refert ad hunc diem S. Lazarum Martyrem, cujus reliquia aliquando ibidem ad servantur in templo S. Francisci & templo Servitarum B. Mariae, sed num dicti Persæ Lazari, forsitan non nisi ex conjectura habetur.

DE S. JOANNE EREMITA

JUXTA LYCOPOLIM IN ÆGYPTO.

1 Primus in Thebaide, ad Occidentalem fluminis ripam, nomen appellationem tenet a Lycopoli, luporum urbe, quæ Joanni eremita patria fuit, & in proximo monte solitaria vita eidem dedit commoditatem: Joanni, inquam, Lycopolita, ut cognominatur in titulo Vita infra proferenda, & ex Divorum Hieronymi atque Augustini scriptis a vera sanctitate commendato, reperiendoque in omnibus fere Latinis MSS. ac typo vulgatis Martyrol. quæ quidem Adonis atque Ufuardi tempora non diu præcessere: quod addo, quia Divi Hieronymi Martyrol. & quæ ex eo accepta antiquiora alia, nusquam ejus meminere. Vacat etiam hoc die genuinus Bedæ; sed qui lacunas ejus supplevit in Divionensi autographo ita scripsit, Apud Ægyptum S. Joannis Eremitæ. Eadem habetur in quinque antiquis MSS. Trevirensi S. Maximini, & Bardeniano Cardinalis Francisci, Vallicellano Purpurei Oratorii, ac duplici Vaticano: quibus addi potest Cassinense, soli nominis expressione contentum absque mentione Ægypti. In hac autem, ne circa ejusdem nominis plures alios in Visis Patrum laudatos hæreticos ambigui, fecerunt præciatis Ado & Ufuardus, quos alii recomiores Martyrol. secuti sunt, ac novissime Romani recognitor Baronius, hisdem fere verbis plerique. Et in Adone quidem sic legitur; Apud Ægyptum B. Joannis eremita, admirande sanctitatis viri, qui etiam prophetico spiritu plenus, Theodosio Imperatori Christianissimo victorias de tyrannis maximas prædixit. Ufuardus sic incipit: Apud Ægyptum depositio S. Joannis Sec. Romanum addit nomina tyrannorum Maximi & Eugenii.

2 Omnes hi in elogio sic concinnando responsisse videntur ad ipsum Augustini locum l. 5 de Civit. c. 26 ubi prænominatum Imperatorem laudat, quod in angustiis curarum suarum non est lapsus ad curiositates sacrilegas, sed ad Joannem in Ægypti eremo constitutum (quem Dei servum prophetandi spiritu plenum fama crebrescente didicerat) misit, atque ab eo nuntium victoriæ accipit: scilicet contra Maximum pugnaturus, quem cades Gratiani campum secutus magnarum rerum successus terribilem fecerat, eoque gloriosorem victoriam Theodosii, faventibus Superis his de corelatam, anno regni ipsius x, Christi cccxxxviii, quam victoriam paulo post secuta Maximi ipsius captivitas & cades confirmavit. Joannis autem in favoris successibus prædicendi veracitatem rursus probavit annus post hoc quintus, quando idem Theodosius adversus

Eugenium arma corripit, ut scribit Rufinus l. 12 Historia Eccles. c. 32, primo Dei voluntatem per Joannem monachum sciscitatus est, misso, ut vult Sozomenus, Eutropio, illo qui post Rufinum sub Arcadio præcipuus in Imperio fuit: Tum enim ille, qui primam de Maximo victoriam prædixerat incruentam, etiam hanc, licet non absque plurima utriusque sanguinis effusione, promittit.

3 Quod autem futurum esset antequam fieret præconis, istud eo quo primam Alexandria nuntiaturum est die Joannem non latuit; sed Fratribus qui ad se venerant revelavit (quemadmodum in fine Vita vidimus) addens non multo post Imperatorem morte propria vitam finiturnum. Quod cum illa dixisset mense septembris (cujus viii Idus pugnatum fuisse scribit Sozomenus l. 5 cap. 24) anno vulgaris Æra cccxciv; mortuus est Theodosius anno nono sequenti, intra quintum a victoria mensem xvii Kal. Februarii. Sed nec ipse Joannes diu superavit, quandoquidem eodem quo fuerat pugnatum septembri vel Octobri sequenti eum mortuum esse constat ex Eutropio. Sic enim ait: Cumque profecti fuisset ab eo, hæc, quæ nempe ad victoriam spectabant, ita gesta esse ad fidem comperimus: post dies autem paucos insecuti sunt nos quidam fratres, annuntiantes nobis quod ipse S. Joannes in pace quieverit.

4 Quare quam certum est diem xxvii Martii non fuisse diem depositionis, quamvis ita scripserit Ufuardus, legaturque in Passionali Bodacensi spiritum Joannes tradidisse vi Kal. Aprilis, tam verisimile nobis videtur proprium mortis ipsius diem etiamnum apud Coptos in honore esse scilicet xx menses Baba, qui xvii diei Octobris respondet, & in Martyrol. Coptico: cujus sex menses MSS. extant Roma in Collegio Maronico nostra Societatis) notatur his verbis: Obitus Joannis parvi eremita: nam & in calendario Coptico apud Seldenum de synodis Hebræorum p. 381 eandem dies notatur esse sancti Patris Joannis.... Sed scrupulus movetur, quod in alio ejusdem generis kalendario apud eundem p. 363 Martyrium Joannis isto die legatur: quo fit ut suspicari quis possit, an hic indicari quem docuimus cum xi. aliis in Ægypto a Maximiano necari jussum, soli xx. Septembris: cum facile patet, anis pro alio mensis irrepisse. Ergo Romanum scriptum pro habendo elogio, prout illud in eodem extat MS. ex quo facile fuisset certi aliquid deservire: sed responsum est eorum in eo requiringdo frustra cessasse.

5 Interim merito admiramur hujus viri apud omnes historicos Græcos, qui de Theodosii rebus gestis egere, non celebris

in Martyrol. Romano concinnatum est elegium.

die natalis 27 Martii

Acta Basilii de conscribenda.

Encomium Galestinus

An S. Lazarus ibidem ad servantur in templo S. Francisci & templo Servitarum B. Mariae.

ANNO CCCXXVI. MART.

Nomen in Martyrol.

cum elogio

De prædicatione Theodosii in Ægypto.

et m.

Et morte Imperatoris

quæ præcedit diem septembris

forte 27 Oct. quo colitur ab Ægyptiis

Decembris etiam Græcis in

Abris, nullampropterea in Græcorum factis mentionem reperi-
ri. Namquod Baronius in notis ad Romanum Martyro-
logium scripsit; Græcos de eo uero Idibus Decembris,
evidens est partim memoria partim calami precipitis
effixæ: nam, quo solo ille usus est, Græcorum menolo-
gium a Canisio vulgatum eo die id est XII Decembris
de Joanne quocumque verbum facit nullum; & quamvis
die 111 habeat Joannem, Hiraclæmona, Andream &
Theophilum: qui in cretensium interiorum sedentes, magna
ibi cum sanctitate vixerint discesserintque, hoc tamen ex
Oxyricho oriundos fuisse docet: abest autem Oxyrynchus
(ut recte scribitur cum Ptolemaeo) a Lycopoli passuum milli-
bus 50, interque eas totus Hermopolitani nomen mediat:
ne ille quisque, & nostro hoc Joanne sic diversissimus.

B Vitam ejus duo precipue auctores retulerunt in scriptis:
Evagrius in Vita Patrum a Rufino Aquilejensi discipulo
ejus latinitate donatus cap. 1. & Palladius, ex ejusdem
Evagrii schola Hæleopolitani Episcopus, historia Lausica
cap. 43. mox laudem tu duxerunt, contextu tam simili pa-
ragraphorum pene singulorum, ut a magistro discipulus non
tantum audivisse quod proficetur, sed pene transcripsisse
videri possit, additis quæ sibi fuerant privatim ac proprio
cum Joanne acta. De Evagrio testimonium habemus Hiero-
nymi ad Ctesiphontem adversus Pelagianos ita loquen-
tis, & scriptoris Originistæ astutem detegentis his verbis:
Unum Joannem in ipsius libri posuit principio, quem
& Catholicum & Sanctum fuisse non dubium est, ut per
illius occasionem ceteros, quos posuerat hæreticos, in
in ecclesiam introduceret: juxta illud Lucretii

Pueris absynthia terra medentes
Cum dare conantur, prius oras procula circum
Contingunt dulci mellis flavoque liquore?

7 Ut cum ceteros Evagrii libros per Orientem Græ-
cos, & interpretante discipulo ejus Latinos plerique in
Occidente lectitabant, nullam sub tali argumento rursusque
virtutis exemptis fraudem suspicantes, Hieronymi tempe-
re: ita & vitam Joannis inde in suis Passionalibus publice
legendis, volumine descripsimus Bodecenses in Paderbornensi
diocesi monasterii Canonici Regulares, ex quorum insigni
MS. codice, mensis Martii Sanctos complexu, ipsam nobis
transmisit Joannes Gamassius noster: unde eam dare hic
potuissimus, nisi judicavissimus, utendum nobis esse potius
Palladii quam Evagrii verbis: cum quia, ut jam diximus,
addidit commemoratis a magistro insignia quadam sibi pri-
vatim propria; tam quia minores aliquas expressit cir-
cumstantias, quas neglexit Evagrius: sic autem Palladio
utimur, ne qui a S. Joanne Damasceno laudatus verissime
conscriptis miracula quæ magnus signisque clarus Ma-
carius operatus est, simili veracis ac credi potest scripsisse,
tum quo vidit in Joanne eremita fuisse oculis ab ipsoque
audivisse, tum ea ad quæ præter Evagrii testimonium alios
quoque condiscipulos suos, qui magistro comites in Egy-
ptum iterant ad Joannem, testes videtur habuisse.

8 Quos licet fatamur Originiani erroribus fuisse in-
fectos, ideoque optemus ut ex fonte puriori dare nobis San-
cti vitam liceret, nihil tamen veras quo minus hoc quoque
in præsentiarum sequamur auctores, quatenus vere Catho-
licos Scriptores sibi habent suffragantes, quoad veritudi-
nem ejus qua commendatur sanctitatis; tamque securus
quanto minus verosimile est Evagrium quidquam mentiri
voluisse de viro per omnem Orientem notissimo, idque eo in
opere, cui tota ex Hieronymi opinione fidem facere voluit ab
hac narratione exordiens; hæc enim nisi talis esset, ne
passim tunc nota omnibus creditaque contineret, non fuis-
set idonea impetranda fidei, ab auctore, non bona alius fidei,
intento. Palladii autem textum Græcum ex editione Lag-
dunensi Aldersii & Parisiensis Frohmanni Ducei habentibus ad
manum, omiſſis aliorum versionibus, proprium ipse feci-
mus: eique addimus ex Cassiano l. 4. de industriis renun-
tiantium caput 33. 4. 5. & 6. quibus egregia Joannis
obedientia insignibus documentis probatur, secundum quod

ipsi Cassianus in *Egypto* existens a tanti viri affirmatio-
nibus & senioribus coevis auditis commemorari.

9 Legrat hac Petrus de Natalibus, tantamque virtu-
tem dignam judicans qua Sanctorum inferretur catalogo,
post commemoratam lib. 4. cap. 6. S. Joannis Anachoreta
sanctitatem prophetico in primis spiritu declararam, caput
7 de S. Joanne obediente scripsit in Cassiano: cujus si caput
33 contulisset cum Vita Patrum, ex quibus se accepisse pro-
ficeretur quæ habet de anachoreta, agnovisset utique unum
eundemque esse, cujus jam solitarii posteriora fere decora
istic depradicantur, & monachi præclara initia a Cassiano
laudantur. Equilinum in his hallucinantem sentens est
Firmannus Grevin in Additionibus ad Usuardum, &
Petrus Canisius in Martyrologio Germanice excuso: item,
sed ad sequentem xxviii, in Martyrologio Anglicano Vitis-
fordus. Nec in hoc tantum erravit Equilinus: sed etiam in
tempore quo inclusum vixisse ait, quod non fuisse lxx, sed an-
norum xlviil duntaxat ex coevis liquet sibi. Recte
interim ab eo citatur Siebertus, quod anno primo Theo-
dosi scilicet viro Maximo absque consorte regnantis scri-
psit in *Egypto* Joannem anachoretam sanctitate &
prophetie spiritu claruisse: modo intelligatur pridem ante
cepisse, scilicet ab anno reclusionis xxx, Christi cccxxv.

VITA

Ex Palladii Historia Lausica.

CAPUT I

Prophetia spiritus claret Joannes a trigésimo
solitaria vite anno.

Fuit quidam in urbe Lyco, Joannes nomine fabri-
dem edoctus a pueritia, cui frater opificio tinctor
erat; qui deinde ad vigesimum quintum ætatis suæ an-
num progressus, sæculo renuntiavit: & cum annos a
quinque in variis monasteriis egisset, secessit solus in
Montem-luporum, ac triplicem in ipso ejus cacumine
fornicem fabricans, seipsum inibi ingressus conclusit:
sic ut una edicularum ea esset, in qua orabat; altera,
in qua & opus faciebat, & sumebat cibum; tertia ad
alias corporis serviret necessitates. In hunc modum an-
nos triginta complens, & per fenestram a ministro ne-
cessaria accipiens, dignus est factus gratia prophetie,
per quam etiam beato Imperatori Theodosio varias
transmisit prædictiones, ac nominatim de tyranno Ma-
ximo, quod ipsum vincens subjiceret Gallias; itemque
de tyranno Eugenio pollicetur est, quod eum quidem
debelleret, ipse vero vite finem exinde absolveret; &
terrenum hoc imperium filio dereliqueret. Quapropter
multa magnaque de eo divulgata est fama, ut viri san-
cti; & nunc inter Angelos adnumeratus Theodosius Im-
perator, eum ut Prophetam honorans venerabatur.

2 Sic veniente ad eum Duce quodam, ut exquireret
ab eo, an debellaturus esset Æthiopes, qui circa e Sye-
nem (est ea Thebaicæ regionis principium) tunc tem-
poris fecerant irruptionem, & omnem circumquaque
regionem vastabant. Cum ei dixisset Pater futurum
ut ascendens ipse assequeretur eos, confingeret ac subja-
garet, & apud Imperatores gloriosus evaderet, ita
factum est & rei eventus veritatem prædictionis pro-
bavit. Quam autem admirabilem supra modum habe-
ret hic Sanctus Prophetie prærogativam, ex Patribus
cum ipso conversatis manentibusque audivimus, quo-
rum laudabilis vita, ab omnibus qui istic sunt celebra-
ta, fidem facit, nihil ad gratiam eos, sed potius infra
meritum aliquid de viro narravisse.

3 Etenim cum Tribunus aliquis venisset ad eum,
rogassetque ut permitteret suæ quoque uxori ad ipsum
accedere, multa patientem cupientemque videre ipsum
ut pro.

Vita scripta
ab Evagrio
& Palladio

Paſſus re-
cepta celum
ab Origen-
tiano

ex Palladio
hic datur

Prophetia di-
scipulo,

ex appen-
dixit Caſ-
ſiano

CAP.
XIII
Lycopolitani

secedit in
monasterio

F.
predicatio
Theodosii
tyrannus de
tyrannide

e
sub-
stantia
Æthio-
pium

f

Impetum
regnum

AUCTO-
RE PAL-
LADIOmalitiam
ad se ad-
mitterepromissio ei
se apparere
vultu in for-
misparit
periculosa
estserena in-
scilicetplurimam
quoque
gratiamAb Evagrii
discipulo
Palladio

A ut profectura Syonem ab ipso non ut orante ac benedi-
cente dimitteretur, ipse autem recusaret ab illa videri,
quippe qui quadraginta annos in ea spelunca commora-
tus, & jam nonagenarius effectus nusquam inde egras-
sus fuerat, neque aut conspexerat ipse mulierem, aut ab
ulla conspici se permiserat; cum nec viros quidem ad se
intromitteret, sed tantum per fenestram benediceret &
salutaret accedentes ad se, unicuique pro desideriis
cujusque & affectu colloquens. Instantius igitur orante
Tribuno, ut juberet uxorem ad se venire, (erat enim
quasi quinque signorum intervallo ab urbe supra mon-
tem in solitudine degens vir sanctus) nequaquam con-
sensit, sed dicens hoc fieri nullatenus posse, mox
hominem a se dimisit, Uxor autem non cessabat quo-
tidie esse molesta, & juramento affirmans, nusquam
abiecuram se nisi Prophetam conspexisset.

4 Postquam vero ex marito uxoris iuramentum in-
tellexit vir sanctus, considerans illius fidem dixit Tribu-
no: Hac nocte videbor illi in somnis, ea lege ut non
apponat ultra conspectum meum in carne expetere.
Nuntiavit uxori suæ vir sermonem Patris: & ecce per
noctem vidit mulier venientem ad se Prophetam sibi
dicentem: Quid mihi & tibi est, mulier? ut quid
meum voluisti vultum conspiciere: numquid ego Pro-
pheta sum, aut locum viri justi habeo? Homo peccator
ego sum, eadem vobiscum patiens: oravi nihilominus
pro te & tui mariti domo, ut fiat vobis secundum fidem
vestram. Ite ergo in pace: & hoc dicto recessit. Ex-
perrecta vero mulier enarravit viro suo Prophetæ verba,
& habitum expressit, & gratiarum actiones multas per
maritum eidem remisit: quem B. Joannes videns præ-
occupavit, dicens ei: Ecce compleri petitionem tuam,
visitans enim eam plene persuasi, ut nequaquam videre
me vellet, sed abiret in pace.

5 Alterius quoque Præpositi uxor uterum absente
marito ferens, cum peperisset ipso illo die, quo vir suus
ad Patrem Joannem accesserat, periclitari coepit, deli-
quum pariens, Sanctus autem factum ei nuntium por-
tans, dixit: Si scires donum Dei, & quod hodie tibi
natus est filius, Deum utique glorificares: verumtamen
mater ejus parum admodum absoit a supremo discrimi-
nino. Abiens igitur invenies puerum septem dies na-
tum, & nomen ei impones Joannis, & cum eum
pro arbitrio educaveris ad septimum usque annum, mite-
te eum ad monachos in eremo.

6 Et hæc quidem mirabilia ostendebat iis qui ab ex-
teris partibus veniebant ad se: suis autem civibus, con-
tinuo ad se venientibus, quæcumque ex eorum usu es-
sent manifestabat; præcognoscens futura, & unius-
cujusque eorum abdita intelligens, nec non multa
prænuntians de Nilo & feracitate terræ. Similiter &
vindictam quamdam divinam illis imminentem a Deo
præmonuit, & eos qui erant in causa redarguit.
Curationes palam non faciebat Joannes; sed oleum
distribuens, plurimos sanabat infirmorum. Senatoris
enim cujusdam uxor, quæ visum amiserat, albugine
obtectas habens pupillas, rogabat maritum suum ut
ad ipsum deduceretur. Cum autem ille diceret, mulieri
ipsum nullatenus congradi, illa vero instaret ut saltem
ipsi nuntiaret de se & orationem pro se facere precaretur,
fecit maritus quod rogabat uxor, & Sanctus oleum
misit; quo illa tertio per tres dies inungens oculos visum
recepit, & Deo palam gratias egit.

7 Erasmus aliquando septem Fratres, peregrini omnes
in solitudine Nitriæ, ego & qui comitabantur & Eva-
grius, Albinus & Ammonius: optabamus autem ac-
curate discere, quæ esset viri virtus. Dixit itaque Eva-
grius: Libenter intelligerem ab aliquo, qui nosset sen-
sum & sermonem æstimare, qualis vir ille sit: nisi enim
didicero conversationem ejus, non ibo usque ad mon-
tem. Quod ego audiens, nemini quidquam dixi, sed

diam usum quævi: proxima autem luce reseravi cello. D-
lam meam, & me ipsum Deo commendans in Thebaidem
abii. Pervenit autem usgere diem decem & octo h-
dibus partim, partim navigio usus in flumine: & qui-
dem tempore alcensus, quo multos ærotare contingit:
quod & mihi accidit. Accedens porro, vestibulum ejus
clausum reperi: maximum siquidem vestibulum Fratres
postmodum adificabant quod viros circiter centum ca-
peret, & oclusum clave Sabbato solum & Dominica
die aperiebant: causam igitur sciscitatus cur clausum
edesset, quævi usque ad Sabbatum, deinde ad horam
secundam in presentiam viri justii adductus, reperi
ipsum sedentem ad fenestram, per quam consueverat
advenientes solari. Ergo me quoque salutans per inter-
pretem dixit: Undenam es & quid huc venisti? conjicio
enim te ex societate i. Evagrii esse.

8 Dum colloquimur, ingressus est Præfex provincie,
Alypius nomine: quo accurrente institutum mecum ser-
monem abruptit ille magnus: & ego secedens aliquan-
tum liberum ejus porro locum reliqui. Verum cum diu-
tius colloquerentur, tædere me coepit, & moræ impa-
riens dijudicare venerabilem senem, qui me contempto E
ipsum honoraret: atque ob id conturbatus animo du-
bitabam, an eo vicissim contempto, abirem: Sed in-
terpretem, Theodorum nomine, accersens Dei servus,
dixit ei: Abi, dic Fratri illi: Non sis pusillanimis,
jam dimitto Præfem. Cum autem exisset Præfex, ac-
cervivit me atque dixit: Quid vituperio dignum inve-
nisti in me, quod ista cogitaris, quæ neque in me cadunt
neque te decet suspicari? An nescis quod scriptum sit: Mat. 9. 11
Non est opus bene valentibus medicis, sed male haben-
tibus? Te cum volo reperio, & tu vicissim me: & cognoscit
redarguit.
quam vis ego te non solares, consolarentur te alii Fratres
ac Patres: hic vero ut dedidisti mancipium diabolo
per negotia secularia, & velut servus ad modicum respi-
raturus spatium ab hero severo fugiens, sic brevo
nactus temporis intervallum ad nos venit utilitatem
capturus aliquam. Absurdum ergo fuisset, ut eo re-
lictio versarer tecum, qui assidue tux saluti vacas.

9 Tunc omnino persuasus virum prorsus spiritualem
esse, rogavi eum ut pro me oraret: & ille joco quodam
dextera manu sua sinistram mihi maxillam gratiose pul-
savit, dixitque: Multæ te tribulationes manent, pluri-
mum enim impetitus ut eremum desereres, formidine
absterritus distulisti, dum pios & rationi consonos præ-
textus tibi dæmon objicit, suggerens tibi & patris tui de-
siderium & fratris institutionem. Eecum igitur bonum
tibi nuntium: Salvati sunt ambo, sæculo enim renun-
tiarunt: & pater quidem tuus adhuc victurus est annos
septem. Persevera igitur constanter in eremo, neque
eorum causa redire in patriam tuam velis: scriptum
est enim: Nemo mittens manum ad aratrum & respi-
ciens retro, aptus est regno Dei. Igitur multum adjutus
viri Dei verbis & satis corroboratus, gratias egi Deo,
qui me per sancti viri virtutem docuerit sublatas e me-
dio esse eas, quæ me urgebant, occasiones.

10 Iterum simili joco mecum usus dixit: Vin-
fieri Episcopus? Cui ego: Sum equidem. Cujus civi-
tatis? reponit ille. At ego: In coquinas, in promptua-
ria, in mensas, in dolla & episcopatum exerceo: &
siquidem acet vinum, ejicio illud & bonum bibo:
similiter inspicio ollam, & siquidem vel salis vel alre-
rius condimenti egere video, statim injicio & condio
illam, atque ita vescor ex illa: hic meus episcopatus
est, ad hunc meam gula ordinavit. Subridens autem
Beatus: Mitte, inquit ridicula, Episcopus enim ordi-
nabere, multumque laborem & tribulationem susti-
nebis; quas si effugere voles, cave sis solitudine egre-
diaris; in hac enim nemo te potest ordinare. / Discedens
ergo ab ipso, veni in solitudinem in locum meum con-
suetum, & narravi sanctis Patribus cuncta quæ de ve-
nerando

A nerando & spirituali viro cognoveram.

ante morbi
causam
fuit Palli-
dium.

11 Ast ego infelix verborum ab eo mihi dictorum oblitus, cum incidissem in languorem splenis ac stomachi, illinc Alexandriam missus a Fratribus sum, quia in hydropem vergebat malum. Alexandrini autem medici rursus mihi suaserunt aeris mutandi causa in Palaestinam transire, est enim in ea subtilior aer & temperiei accommodatior. Ex Palaestina porro migravi in Bithyniam: & istuc, nescio quo modo, studio humano, an boni majoris affectu, quod solus Deus noverit, dignus habitus sum ordinatione in Episcopali, in eamque ipsam incidi calamitatem, quam B. Joannes prädixerat, usque adeo, ut undecimum mensem in tenebrosa cellula delinuerim, atque ita recordatus sum viri illius admirabilis, ab eoque mihi prænuntiata fuisse quæ nunc sustineo. Recordor etiam quod egregius Christi pugil, volens mihi ejusmodi narratione prodesse, & inducere ad sustinendum patienter solitudinem ab eaque numquam exeundum, ita ad me dixerit: Quadraginta n. octo annos versor in hac cella, ita ut nec mulieris speciem nec pecuniarum viderim, nemo autem me viderit unquam aut manducantem aut bibentem quidpiam.

Episcopus
creatur.

a Præter annos 12 quos sub magistro egis obedientiam.

b Itaque Palaestino M. S. Marcianus ait to 10. 11. dicitur, cum Medicus Codex Regis Christianissimi & ii quos secuti Hervetus & alii interpretes sunt, habere utro 10. 11. 12. dicitur, quod meliori latini merito possit haberi. Præter spirituale Moschi ca. 161 urbem & montem sic describit: Civitas est in Thebaide Lyco dicta, & ex intervallo sex milliarum habens montem, quem monachi partim in speluncis partim in cellis habitant.

c Græci Græcia, Latini tholos habent, & nos retinuisse, nisi vox ea Latinis longe angustioris significationem habere quare Græci, quibus non solum significat medium fornicatæ concubæ, apertum ac voluti umbilicum, in templis præcipue asportabilem, sed etiam & quemcumque fornicem in adificiis: unde suspicatur non triconchion, sed trisegon hoc adificium fuisse. Heracleidis interpres cap. 22 volumina veris: de quo vide eruditam Rosvoldi annotationem: sic posterius volutæ disti sunt fornicæ, quod vulgare apud Itales & Francos linguarum usus retinet, volæ volute.

d Trigonum ætatis annuum Hervetus & alii fere reddunt: quod nec cum originali textu, nec cum ratione satis congruit, multo autem verosimilius intelligitur annus a reclusionis trigonimus; qui ut infra apparebit ipse erat ætatis septuagesimus secundus.

e Reliqua hujus paragraphi ex Palaestino codice sunt: in regio autem Medicea ita habetur: Omnia enim quæ a Deo ventura essent in mundum piissimo Imperatori Theodosio per significavit, & rerum eventus futurarum præmonstravit; Tyrannorum videlicet insurrectionem in eum, & velocem eorumdem interitum, dissipationemque omnium adversus eum confluentium. In reliquis deinceps Regium codicem sequimur: quia Palaestinus ille redactus in compendium ipse est, quem Heracleidis prædiximus apud Rosvoldum in appendice vocatum invenimus.

f Cyrenem habet Evagrius & Heracleides in Paradiso: verum ea ad mare mediterraneum est, non in Ægypto sed in vicina Lybia. Syene autem principium est Thebaides, ex Æthiopia venientibus.

g Ergo dicente etiam Gratiano (a quo in conspectum Imperii adjectus Theodosius) hæc res acta, ut per ipsam non solum Dux ipse saltus sit gratiosus, sed etiam Joannes Theodosio innotuerit.

h Omittimus simul Beati, quo magistrum Palladium enarra- vit variis quam honoravit, siquidem is vere hæreticus fuit, ut D. Hieronymo visum est.

i Abest Nisria ab Alexandria P. M. circiter 50: hinc porro ad Lycopolitam nomen via 20 P. M. sunt, ut maxime lento itinere progressum fuisse Palladium oporteat, & morbi tempus inter dies illos numerasse. Atqui post duos ab ejus reditu menses, ad Joannem abire ceteri, & cum Joanne sunt collocati circa medium Septembrem: iter ergo Palladii in Junium mensem incidit, sub cujus finem invadere Nilus incipit, juxta illud Plinii l. 5 cap. 9. Incipit crescere... sensim modiceque Cancrum sole transuante, abundantissime autem Leonem, & residit in Virgine, isdem quibus accreverat modis.

j Addit Hervetus. Dixi autem me esse hospitem ex Galatia, & confessus sum me esse ex societate Evagrii. Ex quo conjicias J. Joannem non ita severe de Evagrio censuisse, ut qui ei inhaerere sibi tamquam hæretico fugiendus putaverit: & vero admodum ambigua fuit monachorum multorum causa, quos ut Origenes Theophilus Alexandrinus persequitur, & 12 ejus inductionis durior de iis judicavit Hieronymus,

ut ostendis Rosvoldus auctor in prolegomeno 15.

k Alluso est in voce Græcia ut in 10. 11. quod inspicere signifi- cat, unde etiam inspicitur dicitur.

l Reliqua hujus numeri ex codice Regis accepta decessant. m Civitatis Heliopolis prope Nisromediam ad finem Ægyptum, quæ id nomen sub Constantino Magno accepit, cum ante Drepanum diceretur.

n Hervetus & Rosvoldus solum annos 40 legunt: sed addi debere illos 8 apparet ex Evagrio: ubi ait quod quadragesimo ætatis anno, usque ad nonagesimum quem tunc agebat, cum si Evagrius loqueretur, cellam ejus nullus intraverit.

CAPUT II

Monita per Joannem Evagrio & sociis ejus data atque exemplis firmata.

12 Hæc ille mihi, ego Patribus, ut dixi, retuli: qui post duos menses navigavit ad eum cum eo- que collocuti, vicissim de eo sic nobis narravit. Cum ad eum venissemus, læto vultu nos excepit & salutavit, se hilarem unicuique ostendens. Rogabamus autem eum, ut statim pro nobis perageret orationem: est enim hic mos Patribus qui sunt in Ægypto. Is autem nos interro- gavit num inter nos forte esset Clericus aliquis. Cumque omnes, non esse, diximus; circumspiciens cunctos, agno- vit eum qui erat occultus: erat autem unus ex nobis qui dignus fuerat habitus Ordine Diaconatus, uno solo Fra- tre ejus rei conscio, cui præceperat ut nemini diceret: quia causa humilitatis & in comparatione, Sanctorum tantorum vix se dignum censebat Christiani appella- tione, tantum abest ut alicujus dignitatis. Manu ergo eum ostendens, dicebat omnibus: Hic est Diaconus. Cumque is assidue negaret & latere conaretur, e fenestra manum ejus apprehensam osculatus est, & ad- monens eum hortatus est, dicens: Ne abicias gratiam Dei, fili; neque mentiaris donum Dei inficiens. Men- dacium enim alienum est a Christianis, & sive sit in re magna, sive in parva, non est tamen laudabile, cum dicat Servator: Mendacium est a malo. Is vero con- victus tacuit, accipiens paternam ejus reprehensionem.

13 Cum autem preces complevissemus, unus Fra- ter ex nobis, quem jam tertiana febris vehementer tenebat, rogabat ut curaretur. Et illi quidem dixit Pa- ter, utilem ipsi esse afflictionem, propter exiguum ta- men quam habebat fidem oleo tradito jussit eum in- ungi: qui cum se unxisset, quidquid intus habebat per os emisit, & a febre omnino liberatus, propriis pedi- bus recessit ad hospitium. Licebat autem videre hominem nonagenarium, toto corpore ita afflictum, ut præexercitatione ne barba quidem nata esset in facie. Nihil enim aliud comedebat quam arborum fructus, idque post solis occasum, in tanta senectute: prius multum exercitatus & neque panem sumere solitus, neque aliquid ex iis quæ igni admota veniunt in usum. Cum autem nos jussisset sedere, Deo egimus gratias quod ejus frueremur congressione: qui tamquam dilectos suos filios accepisset, hæc nobis ridenti vultu locutus est. Undenam, o filii, & ex quam regione ad hominem abjectum & humilem accessistis? Postquam autem diximus patriam, & adjecimus, Pro uti- litate animarum nostrarum ad te venimus ab Jerusa- lem, ut quod auditione acceperamus, id cerneremus oculis: sunt enim aures minus fideles oculis; quia auditionem quidem sæpe consequitur oblitio, rei autem visæ non deletur memoria, sed menti quodam- modo imprimitur historia. Dixit ergo nobis B. Joan- nes: Et quid mirandum visuri, o Filii carissimi, tantum itineris & laboris tolerantibus huc venistis, homines ab- jectos & humiles videre cupientes, qui nihil habent speculati dignum nec admiratu? Ubique autem admi- randi & laude digni Dei Prophetæ & Apostoli legun- tur

D

As Evagrius
& socii
curantur
Joannes

Diamm
latere vo-
lentem

monachi
arguit

Joan. 8

oleo rursus
febris tene-
batur

non probat
monachos
a diffinitione
causæ pene-
trari.

AUCTO-
RE PAL-
LADIO

A tur in ecclesiis, hos oportet imitari. Valde autem miror, inquit, vestrum studium, quemadmodum tot contemptis periculis, ad nos venistis propter utilitatem, cum nos præ socordia ne ex ipsa quidem spelunca velimus progredi,

monte fugi-
re profecto
periculumGrassa ul-
tia

14 Sed age nunc, inquit, etiam si res vestra sit laude digna, ne tamen, tamquam re aliqua præclare gesta, vobis sufficere putetis: sed imitemini virtutes quas Patres vestri consequuntur. Quas omnes si possideatis (quod raro quidem fiet,) ne sic quidem vobis ipsis credatis oportet: quidam enim qui sic considerant, & ad ipsum virtutum fastigium pervenerunt, tandem ex alto ceciderunt. Sed videte num preces vestre se recte habeant: num conturbata sit cordis vestri puritas: num mens vestra inter orandum sit occupata aliis negotiis: num aliqua alia mentem subiens cogitatio, avertat ad aliquid aliud: num aliqua cogitatorum memoria animo exhibeat molestiam. Videte num mundo vere renuntiastis: num ingressi estis, tamquam nostram speculantes libertatem; ad vanam gloriam & nostras virtutes scrutamini, ut ad ostentationem videamini hominibus nostra opera imitantes. Videte ne vobis faciat negotium animi perturbatio, ne honor & gloria & laus humana, ne sanctitatis curæ simulatio, aut amor proprius: ne putetis vos esse justos, aut de justitia gloriemini: ne propter virtutes eleraminini: ne orantibus cognitionis memoria animo infideat: ne memoria commiserationis aut alicujus alterius rei, neque ipsius universi mundi vobis succurrat. Sin minus, stulta sit ea actio, qua quis Dominum alloquens deorsum impellitur ab iis quæ ex adverso trahunt cogitationibus.

en n magis
simplicitate

Deo valent

Nal. 45.

15 Hæc autem mentis prolapsio unicuique accidit, qui hunc mundum non omnino abnegavit, sed studeat ei placere. Ob multa enim quæ aggreditur, ejus mentem dividunt curæ corporeæ & terrestres: & dum deinceps disputat cum animi perturbationibus, non potest Deum videre, sed neque ipsam suam cognitionem debet quis curiosius contemplari, ne si forte fuerit indignus tali possessione & ejus aliquam partem fuerit consecutus, existimet se totum comprehendisse, & omnino labatur in interitum. Oportet enim semper moderate & pie ad Deum accedere, quantum potest unusquisque mente progredi, & quantum possunt homines consequi. Necesse est ergo mentem eorum qui Deum querunt, otium agere ab aliis omnibus. Vacat enim & cognoscite, inquit, quod ego sum Deus. Qui ergo Dei cognitionem ex parte est consecutus, (universam enim nemo potest accipere) consequitur quoque aliorum omnium cognitionem, & videt mysteria Dei, illa ei ostendit, & prævidet futura, & contemplatur revelationes quales Sancti, & efficit virtutes, & obtinet a Deo omnem petitionem.

passiones
jane

d

solitudinem
edunt.

16 Alia quoque multa dixit de exercitatione: & quod oportet expectare mortem tamquam translationem in vitam meliorem, & non velut imbecillitatem corpoream intueri: quod etiam non oporteat quamvis parabilibus implere ventrem: Nam qui, inquit, fuerit satius, eisdem patitur suggestiones, quas ii qui vivunt in delictis: sed oportet per exercitationem connici ad appetitionum omnimodam insensibilitatem & comparandam. Nec querat aliquis vel in iis quæ sunt parata relaxationem animi: sed nunc angatur affligaturque, ut regni Dei latissimam possideat hereditatem. Oportet enim nos per multas afflictiones intrare in regnum Dei: quia angusta est porta & arcta via quæ ducit ad vitam & pauci sunt qui inveniunt eam: lata autem est via quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui ingrediuntur per eam. Quid igitur? Oportet, inquit, nos hic contemnere modicam, ut postea ad requiem veniamus æternam. Præterea non oportet aliquem efferrī ob ea quæ recte a se gesta

sunt, sed semper esse humilem, & remotiores persequi solitudines, quando quis se efferrī senserit. Habitatio enim propinqua vicis, eos etiam qui erant perfecti saepe offendit. Quapropter jam David cui tale quid acciderat ita psallit: Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine. Expectabam eum qui salvum me facit a pusillanimitate & tempestate: accidit enim multis quoque ex nostris fratribus, ut propter arrogantiam ceciderent a proposito sibi scopo.

CAP. XLIV
Monachus
in sua vir-
tute gloriam,a domus
sub ipso
ambieris
recepto
E

discipulo.

irridetur.

desperat.

F

CAP. XLV.
Adiuvante
penitus re-
ctus ad se
sepulchrohic deum
me iudic-
tante

17 Erat enim, inquit, quidam monachus, qui in propinqua solitudine debebat in spelunca, & omnem ostendit exercitationem, & propriis manibus panem sibi querens. Postquam autem permansit in orationibus, & profecit virtutibus, in seipso deinceps habuit fiduciam, secutus pulcro vitæ suæ instituto. Qui autem tentat, eum quoque, sicut Job, expetit ad tentandum: & vespere ei præbuit phantasiam formosæ mulieris, errantis per solitudinem: quæ cum ostium invenisset apertum, ingressa est speluncam; & procumbens ad viri genua, petit ut sibi illic liceret quiescere, eo quod nox eam apprehendisset. Ille autem cum ejus esset misertus, eam, quod sane non debuit, admisit in speluncam: & de errore est percunctatus. Illa vero & narravit, & blanda ac fallacia verba insperit, sermonem diu cum eo protulit, sensim pelliciens ad amorem. Exinde plura vicissim verba conferuntur, risusque ac joci: donec eum primum multo sermone seduxit, deinde etiam contrectatione manus & barba & cervicis; tandemque devictum Asceram redegit in servitutem. Cum autem ille internis versaretur cogitationibus, ut qui jam rem haberet in manibus; tandem reputans voluptatis explendæ opportunitatem securitatemque, cogitationi adensum præbuit, & turpiter congruere cum ea tentavit, jam effectus insipiens & velut equus in feminas insanens. Illa vero, cum repente magna voce exclamasset, evasit evanescens ex ejus manibus, non secus ac umbra aliqua: mox autem in aere risus auditur multorum demonum, qui ipsum increpabant in fraudem inductum, & magna voce ad ipsum clamabant: Qui se exaltat, humiliabitur. Tu autem usque ad celos quidem es exaltatus, humiliatus vero es usque ad abyssos. Exinde surgit mane nocturnum post se luctum trahens; & cum totum diem transegisset in lamentatione, desperata salute in mundum quod non debuit, reversus est. Hoc est enim maligni studium, ut quando quempiam irriserit, eo redigat insipientem, ut deinceps non possit assurgere. Unde o filii, non est nobis conducibilis propinqua vicis habitatio, neque mulierum collocutio, ut ex quibus oriatur memoria, quæ non potest deleri, quam ex visu attrahimus & colloctione. Sed neque debemus animum despondere, & nos ipsos detrudere ad desperationem: qui enim non abiecerunt spem, non fuerunt privati Dei misericordis clementia.

18 Erat enim, inquit, alius adolescens in civitate, qui multa mala fecerat, & graviter peccaverat: sed Dei voto propter multa sua peccata compunctus, venit ad sepulchra, ut priorem suam vitam deseret. Ibi ergo pronus cadens in faciem, non audebat vocem emittere, nec Deum nominare, ac ne supplicare quidem, ipsa quoque vita se existimans indignum, atque ante mortem inclusus sepulchris mortuorum, quasi sua ultro se vita abdicasset, gement solummodo ex profundo cordis. Cum autem ab eo tempore præterisset hebdomada, noctu ei adsistunt demones, qui ejus vitæ prius damnum attulerant, clamantes & dicentes: Ubi est ille sceleratus & profanus, qui libidinibus & lasciviis exartatus, nunc nobis intempestivus temperant & honestus repente apparuit: quando non potest amplius obrinere, tunc vult esse Christianus, & probis compositisque moribus? Ecquidnam tibi boni amplius futurum expectas, cum sis nostris malis impletus? Non hinc cito exurges? Non venies nobiscum

A cum quibus consuevis? Scorta te & caupones expectant. Non venies & frueris cupidinibus, cum sit cuncta alia tibi extincta spes? Velox ad te omnino iudicium veniet, qui sic te ipsum perimis. Et cur miser festinas ad supplicium? cur autem contendis tibi penas citius infligere? Multaque alia ei dicentes: Noster es, inquebant, in nostrum ordinem es relatus, exercitatus ad omnem iniquitatem. Tu nobis omnibus obnoxius es, & fugere audes? Non assentieris? non respondebis? non simul egredieris? Ille autem constans in fletibus, ne aures quidem eis praebebat, nec verbum respondebat diu urgentibus demonibus. Postquam igitur nihil effecerunt, eadem saepe illi dicentes, acceperunt eum mali & turpes demones, & totum ejus corpus male multarunt, graviter eum flagris cadentes: & cum eum sic graviter torquissent, abierunt relicto semimortuo. Immobilis itaque jacebat, ubi eum reliquerunt, & rursus gemebat postquam animum collegerat.

de persequen-
tibus dicit
calum jama-
m

de demonibus
verberantur

interim;

serio

tandem se
vultu san-
ctum

de hunc
plano se
curis.

CA. XLVI
Alia man-
gna dicitur
et muner-
bus.

de divitiis
refert
filius.

19 Cum autem ejus necessarii eum investigassent & invenissent, & causam ejus quod ipsius corpori acciderat didicissent, rogabant eum ut domum rediret: at ille vim saepe afferentibus resistit. Sequenti porro nocte iidem de causis pejus eum quam prius affecerunt demones: sed ne sic quidem ejus consanguinei ei persuasere ut emigraret, cum diceret satius esse mori quam vivere in talibus vitæ maculis. Tertia nox propemodum fecit ut excederet ab hominibus, cum crudelibus tormentis in eum invassent demones, & cum verasent usque ad extremum spiritum. Postquam autem viderunt eum nullatenus cessisse, recesserunt ipsi homine relicto animi; & recedentes exclamabant, dicentes: Vicisti, vicisti, vicisti. Neque ei amplius aliquid mali occurrat, sed in sepulchro habitavit dum vixit, pure virtutem exercens. Quin & a Deo honoratus est virtutibus & miraculorum effectibus; adeo ut multos in admirationem induxerit, & ad zelum emulationemque provocaverit honestorum institutorum. Hinc factum est ut multi quoque ex his qui de se valde desperaverant, bonas actiones aggressi sint, & se recte gesserint, eisque factum sit id quod dicit Scriptura: Omnis qui seipsum humiliat, exaltabitur. Praecipue ergo, o filii, exerceamus humilitatem, quæ est fundamentum primum omnium virtutum. Nobis autem multum quoque confert solitudo longior & remotior.

C 20 Fuit enim alius quoque monachus qui ultiorum occupans solitudinem, multis annis se recte & ex virtute gesserat, & tamen jam senio confectus, demonum insidiis tentatus est. Erat hujus exercitatio silentium tenere, & in orationibus, hymnis multisque contemplationibus diem transigere, unde etiam quasdam divinas visiones clare videbat, partim quidem vigilans, partim vero in somnis. Somni tamen propemodum expertus etiam in ceteris similitudinem quandam tenebat vitæ incorporeæ: quippe nec terram plantans, neque victus ullam curam gerens, neque in plantis querens quod egenti præberet corpori. Sed neque avibus capiendis vacabat, neque ullum animal persequabatur; sed fiducia plenus, a quo ex regione habitabili illuc migrarat, nullam habebat rationem ut ei permaneret corpus nutritum, sed omnium oblitus, se perfectio sustinebat in Deum desiderio, expectans vocationem divinam, & migrationem ex hoc mundo. Itaque ut plurimum quidem alebatur delectatione eorum quæ non cernuntur & sperantur, & neque diurnitate ei corpus macerabatur, neque morebat tristitiaque erat anima: sed in quodam honesto ac venerando statu bonum retinebat habitum. Deus præterea eum honorans, post præfinitum temporis intervallum, dabat ei ut super mensam panis duorum vel trium dierum & videretur & esset, & eo uteretur quoties ingrediebatur in speluncam, sciens corpus indigere

Tomus III. Mor.

nutrimento. Ibi cum adorasset & cibum sumpsisset, & hymnis rursus fruebatur, perseverans in precibus & contemplatione. Sic in dies germinans seque eradens præfinitæ virtuti & futuræ spei, semper magis magisque progrediebatur; & jam fere de meliori sua sorte confidebat, tamquam jam eam haberet in manibus: quod fuit ei causa lapsus, eum propemodum loco suo excideret per eam quæ ipsum postea invasit tentationem. Quid enim non dicimus eum qui prope fuit casum?

21 Postquam igitur ad hanc cogitationem processit, paulatim imprudens eo devenit, ut existimaret se esse pluris quam alios, & jam majus quid possidere quam alii homines: & cum talis esset, jam deinceps in seipso habuit fiduciam. Ei ergo gignitur haud ita diu post primum parva quidam animi remissio, ut ne videretur quidem esse remissio. Deinde oritur major negligentia, quæ eousque progressa est ut sentiretur: nam & ex somno tardius surgebat ad hymnos, & erant preces paullo otiosiores, nec hymnus adeo prolixus, & dicit ei anima se velle requiescere, & mens ei annuit: & fluctuabant & vagabantur ei cogitationes, & jam occulte aliquid E absurdi meditabatur. Sed prior assuefactio adhuc quodammodo abducebat ascetam, veluti quidam motus ex prior illa incitatione relicta, & eum interim conservabat: unde & jam post solitas preces ingressus vespere, invenit panem super mensam, qui ei suppeditabatur divinitus, & se refecit. Verum neque eo tempore illas execrabiles abiecit cogitationes, neque reputavit animam lædi a contemptione, neque conversus est ad quærendam mali curationem; sed parum duxit parum abesse quominus excideret ab his quæ decet facere. Amor itaque concupiscentiæ eum cogitatione raptum in regionem abduxit habitabilem. Cum tamen interim se cohibuisset in diem sequentem, ad consuetam exercitationem est conversus. Facta autem oratione & hymnis dictis, ingressus speluncam, invenit quidem panem sibi appositum, verum non tam diligenter confectum neque tam purum, sed sordidum & inquinatum. Qui etsi esset id admiratus & tristitia affectus, sompsit tamen & se refecit. Successit tertia nox, & triplex malum addidit. Etenim mens ejus cito cogitationibus incubuit & ita erat ei affecta memoria, ut videretur una cum eo adesse femina & simul accumbere, & eam rem habebat in oculis ac veluti facere perseverabat. Egressus tamen est tertio quoque die ad opus & preces & hymnos, sed cum non haberet ampliusundas cogitationes, frequenter conversus tollebat in altum oculos, ac eos huc & illuc torquebat: pulchrum enim opus illius æstus cogitationum interrompebant. Vespere ergo pane indigens, illum quidem invenit in mensa, sed veluti corrosus a muribus aut canibus, & foris siccas quasdam reliquias. Tunc ille ingemuit quidem & lacrymatus est, sed non quantum satis esset ad coercendam nequitiam, & nutritus non quantum volebat, se paravit ad quietem.

elationis
animi

propterea in
negligentiam

impulsus
contatus
cogitationibus

de quæ primo
judicio
dam.

F
deinde cum
sensu dato
corruptionem
quædam
nam.

de ad faciem
suum redi-
it.

excessum
dedit
superbia
data.

22 Verum acervatim eum invaserunt cogitationes, miserum undique circumdantes: quibus mens ejus expugnata & captiva in mundum abducta est. Surgens igitur ivit versus regionem quæ habitatur, ingrediens noctu per solitudinem. Cum autem dies eum apprehendisset, & quæ habitatur regio adhuc procul abesset, æstuque affligeretur, defatigatus est. Unde quaque dein in orbem considerans circumspexit, an alicubi appareret monasterium, in quod ingressus requiesceret: quod etiam accidit, cum excipientibus quibusdam piis & fidelibus Fratribus, qui cum eum tamquam verum patrem aspexissent, vultum ejus & pedes laverunt: & cum orassent, mensam apposuerunt, & rogarunt ut quæ erant apposta sumeret cum caritate. Postquam autem se refecit, postulaverunt Fratres ut verbum salutis ab eo acciperent, &

Nun

qua-

A
MIRTO-
NE PAL-
LADIOJo seipsum
edidit

Prov. 18.

Jo pauperem
suum agnosceDicit Jo-
hannes quomodo
dignetur di-
scipulus
phantasia
suata
Matth. 6.Jo quantum
altius vultJo contemplari
vult pro-
phetasCibi celestis
ad decora-
tionem per-
tinetdemoni in
specie An-
gelorum se
exhibentes
spiritus

A quam ratione possent servari a laqueis diaboli, & quemadmodum superarent turpes cogitationes. Is autem ipsos tamquam pater filios admonens, hortabatur ut essent fortes & constantes in laboribus, ut qui essent paullo post in summa quiete collocandi. Multa quoque alia cum eis disserens de exercitatione, eos valde juvit. Cum vero cessasset ab admonitione & se parum recollectisset, considerabat quemadmodum alios admonens, se non monebat nec corripbat: & se esse victum intelligens, cursum rursus rediit in solitudinem, seipsum desolens, & dicens: Nisi quia Dominus mihi opem tulisset, propemodum in inferno habitasset anima mea; propemodum in omne malum sum redactus; propemodum me in terra consecerunt. Et in eo factum est, quod dictum est: Frater qui a fratre adjuvatur, est tamquam urbs munita & excelsa, & tamquam murus qui non potest corrui. Quamquam abhinc toto vitæ tempore luxit perpetuo, privatus mensa quæ ei dabatur divinitus, & panem suum quærens cum labore. Nam cum se in spelunca incluserat, & sibi saccum & cinerem subtraxisset, non prius e terra surrexit, nec cessavit flere, quam vocem Angeli audisset ei dicentem in somnis: Accepit Dominus tuam poenitentiam, & tui est misertus; deinceps autem vide ne decipiaris. Ad te enim venient Fratres quos admonuisti, & afferent ad te eulogias: quas cum acceperis, vesceris cum ipsis, & perpetuo Deo ages gratias.

23 Hæc ergo vobis narraui, o filii, ut humilitatem exerceatis seu in parvis seu in magnis esse videamini. Hoc est enim primum præceptum Servatoris, qui dicit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Et ne decipiamini a demonibus, qui vobis visa & phantasias excitant: sed si quis ad vos venerit, aut frater, aut amicus, aut mulier, aut pater, aut magister, aut mater, aut foror, primum extendite manus ad orationem; & si sit phantasma, fugiet a vobis, Et si vos decipiant demones aut homines, vobis assensantes & laudantes, ne eis pareatis, nec mente efferramini. Nam me quoque sæpe noctu sic deceperunt demones; & neque me sinebant orare nec quiescere, quædam mihi phantasias præbentes tota nocte, & mane illudentes humi procumbebant, dicentes: Condona nobis, Abba, quod tibi labores præbuimus tota nocte. Ego autem dicebam illis: Discedit a me omnes qui operamini iniquitatem; ne tentetis servum Domini. Quare vos quoque, o filii, quietem sectamini, semper vos exercentes ad contemplationem, ut parum possideatis mentem, Deum rogantes, Est quidem bonus quoque ille ascetes, qui assidue in mundo exercetur, & in honestis occupatur actionibus: qui humanitatem ostendit & clementiam, hospitalitatemque & caritatem; & elemosynas faciens bene facit advenientibus, & opem laborantibus fert, & permanet citra ullam offensionem. Est inquam hic quoque valde bonus: versatur enim in actione, & præceptis exequitur: sed in rebus terrenis occupatur. Itaque eo præstantior est & major, qui versatur in contemplatione, qui a rebus agendis se transfert ad intelligentiam, aliis eas relinquens providendas: ipse autem & seipso abnegato, & sui oblitus, scrutatur caelestia, omniumque solutus & expeditus, assistens Deo, a nulla alia cura retro avellitur, Qui est enim huiusmodi, una cum Deo degit, una cum Deo versatur, assidue hymnis semper Deum celebrans.

24 Novi enim ego hominem in solitudine, qui decem annos cibi terreni nihil gustabat, sed ei Angelus tertio quoque die caelestem afferebat cibum, & in os ei injiciebat, isque erat ei instar cibi & potus. Scio quoque ad hunc hominem in phantasia venisse demones, ostendentes Angelicos exercitus & currus ignis, & multos satellites, tamquam alicujus regis venientis, & dicentes ei: In omnibus te recte & ex virtute gessisti,

o homo: de cetero me adora, & tamquam Eliam te assumam. Dicebat autem apud se monachus: Adoro quotidie Regem meum & Servatorem; & si hic esset ille, non hoc a me peteret. Postquam autem ei dixit quod habebat in animo: Dominum meum & Regem habeo Deum, quem semper adoro, tu autem non es rex meus; ille protinus evanuit. Hæc autem tamquam de alio disserens, instituta vitæ suæ, & res gestas volebat celare. Qui autem una cum eo erant Patres, cum dicebant hæc vidisse. Hæc & alia multa nobis narrans beatus Joannes, & tres dies ad nonam usque disserens, nostras curavit animas. Cum autem dedisset nobis benedictiones, iussit ire in pace, nobis quoque dicta quadam prophetia, Hodie, agebat, nuntiata est Alexandria victoria maxime pii Theodosii, propter sublatum e medio tyrannum Eugenium, & oportet Imperatorem mori morte propria: quod revera ita fieri contigit. Licebat autem cernere multitudinem eorum qui cum ipso erant monachorum in ecclesia, veluti quosdam iustorum choros, lucidis vestibus indutos, & hymnis assidue Deum glorificantes. Postquam autem multos quoque alios Patres vidimus, venerunt Fratres nobis annuntiantes, consummatum esse beatum Joannem modo quodam admirabili: nam cum iussisset, ut tres dies neminem finerent ad se venire, genibus flexis ad orationem, consummatus est, ad Deum veniens, cui gloria in secula.

a Hæc paullo contrahimus: quia superius iterum eisdem verbis dicta fuimus.

b Hinc apparet, Joannem, cum secessisset in montem, non tantum 30 sed plusquam 40 annos ætatis complevisse.

c Ita corripimus, quomodo ubique constanter legatur vestras.

d Origenis sumus hæc sapientius, ex mente Evangelii, si ipsam primum matrem extirpationem involvamus: possunt tamen etiam sic intelligi, ut rarissimos illos exercituum effici possit doceat, & tales qui nunquam post se rationem abripiant sed primo in actu ab eo succedunt.

e Addit Evagrius, velut de tum cum ista narrabantur videretur, Refugit conspectus omnium Sanctorum, ne quis possit eum salutaribus monitis de præceptis revocare.

f Longius ad hoc tempus requiri videtur quam permittat primogenia Evangelii narratio, qua sic habet: Post dies autem paucos insecuti sunt nos quidam Fratres annuntiantes etc.

CAPUT III

Rara obedientia exempla a Joanne exhibita cum esset in monasterio.

Ex Jo. Cassiano lib. iv de instit. renunt.

25 Q Uoniam hic liber de institutione est ejus qui renuntiat huic mundo, per quam scilicet introductus ad humilitatem veram & obedientiam perfectam, ceterarum quoque virtutum culmina possit ascendere; necessarium reor quædam seniorum gesta explicare.... Et ut studentibus sublimiora sectari non solum incitamentum virtutis perfectæ, sed etiam forma propositi ex his procedat..... ponemus primum Abbatem Joannem, qui commoratus est juxta Lyco, quod est oppidum Thebaidos, quique propter obedientiam virtutem ad prophetiam gratiam sublimatus, sic universo orbi claruit, ut etiam Regibus mundi hujus merito suo redderetur illustris. Nam cum in extremis, ut diximus Thebaidis partibus commaneret, non antea præsumebat, Theodosius Imperator ad præpotentium tyrannorum bella procedere, quam oraculis illius animaretur acque responsis: quibus confidens velut cælis sibi delatis, trophæa de bellis desperatis atque hostibus reportabat.

26 Hic itaque B. Joannes ab adolescentia usque ad virilem & perfectamque ætatem seniori deserviens, donec ille in hujus vitæ conversatione duravit, tanta humilitate in hæc ejus obsequiis, ut ipsi quoque sen-

CA XXIII
In obedientia
sua eximium
plum respon-
dum
Joannes.

a postea pro-
phetis cla-
ratus

CA XXIV
b
a maxime
virtutem
ejus exple-
rante

A stuporem summum obedientia ejus incuteret. Cujus hanc virtutem utrum de vera fide ac profunda cordis humilitate descenderet, an affectatitia esset & quodammodo coactitia & quæ ad imperantis faciem præberetur, volens manifestius explorare, quam plura ei etiam superflua minusque necessaria vel impossibilia frequenter injungebat: ex quibus tria ponam, per quæ manifestari volentibus possit vel mentis ejus vel subjectionis integritas. Sumpsit itaque de lignario suo senex virguleum, quod olim excisum orbibus foci fuerat præparatum, dumque coctionis tardat occasio, non modo aridum sed prope putre temporis vetustate jacebat. Cumque hoc coram ipso fixisset in terram, præcepit adjecta aqua quotidie bis rigari, ut scilicet diurnis humoribus radicatam atque in antiquam arbores revirescens, diffusis ramis amenitatem oculis atque umbraculum in æstu ferventi subter sedentibus exhiberet. Quod præceptum veneratione solita sine ulla impossibilitatis consideratione suscipiens adolescens, ita quotidianis diebus explevit, ut aquam per duo ferme millia indefinenter apportans, nullatenus lignum rigare cessaret: atque per totum anni spatium non infirmitas corporis, non festivitatis solennitas, non occupatio necessitatis ullius, quæ illum etiam honeste excusaret ab executione mandati, non denique hiemis asperitas intercedens ab hujus observatione præcepti potuerit impedire. Cumque ejus hanc sedulitatem tacitus senex diebus singulis exploraret, & videret eum simplici cordis affectu mandatum suum, velut emissum divinitus, sine ulla permutatione vultus vel rationis discussione servare; sinceram humilitatis ejus obedientiam comprobans, pariter etiam miserans tam longum laborem, quem per totum anni spatium studio devotionis impenderat, ad virguleum aridum accedens: O, inquit, Joannes, misere radices hæc arbor, an non? Cumque ille se nescire dixisset; senex, velut inquirens rei veritatem & tamquam tentans utrum suis radicibus niteretur, evulsi coram ipso levi commotione virguleum, sicque projiciens illud præcepit ut de ipso rigare desineret.

aridum lignum rigare

B
simpliciter
id agit
homo

C. XXV
modum
alei vero
nisi audire

C Fratrum, probationis imo ædificationis obtenta venientes ad senem, cum subjectionem ejus quam audierant mirarentur, vocans eum repente senex: Adscende, ait, & sumens lenticulam olei (quæ sola in eremo suis vel advenientium usibus liquorem pinguedinis tenuissimum ministrabat) deorsum projice per fenestram.

stram. Quam ille, cum ad superiora concitus pervolasset, per fenestram proferens comminuendam dimisit in terram, parum cogitans vel retractans præcepti inceptam, diurnam necessitatem, infirmitatem corporis, penuriam sumptuum, eremi squallentis angustias ac difficultates; in quæ, etiam si pecunia suppeditaret, nihilominus perdita species inveniri repararique non posset.

28 Aliis rursum ædificari cupientibus obedientia hujus exemplo, vocans eum senior, Curre, inquit, Joannes, saxum illud huc adolve quantocyus. Qui confestim saxum immane, quod vel turba multæ hominum movere non possent, applicita nunc cervice; nunc toto pectore, tanto nisu atque conatu provolvere contendebat, ut sudore omnium membrorum non modo totum infunderet vestimentum, sed etiam saxum ipsum suis cervicibus humectaret; in hoc quoque parum metiens impossibilitatem præcepti vel facti, præ reverentia senioris & obsequii simplicitate sincera, quæ credebatur tota fide senem nihil posse incassum ac sine ratione præcipere.

CA. XXVI
saxum
gravi murem
moveret

29 Ut autem ex tam simplici obedientia ingens Joanni adolescenti proveniret incrementum virtutum, ita aliis ejus jam senioris consiliis non parvisse, multorum quandoque fuit incommodorum causa. Exemplum Palladius cap. 47 habet. Is quoque, Joannes scilicet, cum Christi ancilla Pœmenia, quæ ad eum videndum accesserat, non est quidem collocutus, significavit tamen ei quidam arcana, & præcipiendo dixit: Descendens a Thebalde ne desectas Alexandriam, alioquin in tentationem incidēs. Ipsa autem magni Joannis prædictionem parvi faciens vel ejus oblita, desexit Alexandriam, ut videret civitatem. In itinere autem prope urbem Nicis, navigium quietis causa applicuit. Egressi autem pueri, ex quadam insolentia, cum illius loci habitatoribus, amantibus & profligatis hominibus, manus conferuerunt: qui unius quidem eunuchi digito secuerunt, alium autem occiderunt; Dionysium vero sanctum Episcopum in fluvium ignorantes projecerunt, ipsamque convitiis & maledictis impleverunt, reliquis omnibus famulis vulneratis.

Adole cedit
Pœmenia

c
monachi ad
monasterium

a Non quia Lycopolis extrema sit Thebaidos (est enim inter primos urbes quæ Thebaidem ingrediuntur occurrunt) sed quia ipsa Thebais extrema est Egypti regio, longe in Æthiopiam usque protensa & procul a mari.

b Quis non videat longius hic quam quinquaginti annos designari: manes igitur firmior hinc assertio, quæ dicitur, quadragenario majorem fuisse eum ad solitudinem recessit, qui anno atrox 25 monachus factus erat; & annis minimum 20 fuerat sub magistro versatur.

c Græce Νικητις πόλις, Ptolemao Νίκια καὶ Νίκις: Προσπίτι Νάμι, Lyco distans P. M. 140 circiter, Alexandria vero 70.

DE S. RUDBERTO SEU RUPERTO

BOJORUM APOSTOLO

EPISCOPO SALISBURGENSI IN GERMANIA.

Commentarius prævius.

§ I S. Ruperti ætas, patria & Alia.

ANNO
DCXXIII.
VEL DC.
XXVIII.
XXVII
MARTII
Ruperti Fran-
corum Au-
stravorum
imperio for-
ciatur

I N Orisum Vindelicorum & Ratorum regiones, variorum Apostolicorum virorum rigore sudores; quos inter S. Valentinus Passaviensis Episcopus fuit, vita sanctus circa annum dcccxi; & S. Severinus Presbyter, ad Superos transitus cccclxxxv, ætate a nobis illustratus in Januario, ad vii iste, hic ad viii mensis diem. In ipsas deinde transgressi Boji sunt (Bojarii & Bajuvarii deinde dicti ac demum Bavarii) sub Duce Theodone ejus nominis primo, & Gotthis in principio occupata possessionis additi, postea, consensente horum gloria illa Thomas III. Maro.

Præstante Francorum nomine imperium; capere respicere, si non sub Chlodoveo 1, certe sub ejus filio Theodorico. Nam (ut ostensum a nobis est § 4 ante Alia S. Sigoberti Francorum Austravorum Regis 1 Februarii, patet; ex prologo Bajuvariorum legibus præfixo) Theodoricus, cum esset Catalaunis, iussit conscribi legem Francorum (Ripuariorum videlicet) Alemannorum & Bajuvariorum, unicuique genti, quæ in ejus potestate erat, secundum ejus consuetudinem: & quicquid Theodoricus propter vetustissimam paganorum consuetudinem emendare non potuit, post hæc Childbertus, Clotharius, & Dagobertus Austravorum Reges perfecerunt.

N n n 1

2 Fidem

A z Fidem igitur Christianam, ad cuius praescriptum iam obstante contraria inlicita, paginam consuevit, leges Bajuvensis sanctae Theodoricus incedit, ipsorum iam Duce & populi pars magna suscepit, eam ipsis predicante S. Rudberto, sive Ruperto, aut etiam, ut alii scribunt, Roberto: qui anno Hildeberti Regis secundo in civitate Wormationis habebatur Episcopus, & post gloriosi Apostolici labores vitam suam in die Resurrectionis Domini ex vi Kalendaris Aprilis. Capite regnare Hildebertus anno DLXV die Domini natalis via lustro aetatis anno peracta: in qua tam cetera Regnate vitam non est, si insolentiores pagani falli, qui adhuc plures Wormacia sepebant, egerant, aut sunt Episcopi ab ipso: sed a suis vel exclusus sunt: post hoc ultra descendit, occasione arripuit intrandi per ostium patens ac magnam, quae aperiebatur Theodoricus Ducis hoc nomine tertii ad fidem Christianam propensio, hausta, ut voluit aliqui, ab uxore Christiana Ragintra: quam ipsi Theodoricus Austriacorum Regis anno DLXVIII filium facit, sed variis quibus id probent destituitur auctoribus. Sunt qui biennium peregrinatum fuisse Sanctum velint, priusquam ad Theodonem accederet, & Romam etiam sub Pelagio accessisse: quod nec refellere volumus, nec possumus ut certum admittere: utpote non alia auctoritate subnixum, quam sparsa eiusdem de S. Ruperto historia, cuius mox, excutienda nobis, varietas erit.

B 3. Istud certius est, ab anno quo cepit regnum Hildeberti praenominatus, nullum fuisse annum, quo Pascha in vi Kal. Aprilis caderet, quam annum Christi DCCCXIII igitur, aut qui similiter Pascha proxime retulit anno DCCCXVIII, mortuus S. Rupertus fuerit: nam hoc deinceps toto illo saeculo non accidit. Prioris annum praesertim plerique, quia annis XLV Ecclesiae Juveniensis praesentis S. Rudbertum crediderunt Historia reprobata compilatori, incitum illius Sedis ab anno Hildeberti IV, Christi DLXXXI orienti. Brunnerus ex Annaliis quorundam domus Episcoporum testimonia, Rudberti ad Bojos Apostolatu ad anno DCCVI aspicitur: Intra quem dicendus esset Sanctus vel multo serius Wormacia pulsus esset: vel post exitium breve receptus, diu ei praesedit Ecclesia prius quam ad Bojos evocaretur. Nobis quid hic peritus sequendum non apparet: nam si incerta est istorum auctoritas, de quibus nescitur quando scripti sint; multo magis suspecta est illa de S. Ruperto historia, ex qua anni isti XLV accipiuntur, atque post multa saecula satis improbitate compilata ex antiquioribus monumentis, mox infra citandis, & quadam S. Theodoricus passione ad xvi Maji castriganda, atque ea quidam Boicorum Originum fabulis. Magis fortassis ad verum accederet, qui suspicaretur eam, quem Brunnerus naturam invenit annum, fuisse Salisburgensis Episcopatus natalem, postquam fructuosi predicationibus suis verbum Dei variis in partibus disseminasset Sanctus inter Bojos per annos aliquos: quod sane ipsorum Aulorum contextui admodum videtur esse conforme. Quibus etiam conformius esset dicere, non perpetuo Wormacia exulasse Sanctum: sed post aliquod spatium Sedi suae fuisse restitutum: quandoquidem a Theodone rogatus non venisse statim, sed praemissis legatis explorasse dicatur quae essent Boji ad Evangelii susceptionem idonei: ut cogitari etiam possit, sibi discessuro Wormacia substituisse Vicarium, ac deinde cum inter Bojos manere decrevisset, ipsum Episcopatum Wormationis titulum in eundem transulisse.

C 4. Historiam porro illam quam diximus & quae tam. 6. antiq. lib. pag. 1107 vulgavit Canisius, sententia adest ut nobis sequenda putemus, aut in hac opere recitanda: ne nominare quidem eam hic voluissimus, nisi ea tantopere forent alii, ac novissime Joannes Colanus & Carolus de Cointe esse in Actis Sanctorum Hiberniae, hic in Annalibus Ecclesiae Francorum, ex iis velut certum asserentes Hibernum D. Rudbertum fuisse patriam, & per consequens non ipsam suam sed & S. Erendrudi, quam pro nepote Sontam sacre historia, & S. Theodoricus qui curia; fuerit fingitur, eum attingit: in Italia peregrinatum, antequam ille Wormacia ad-

Hibernum
patriam S.
Rudberti
factum per
patriam.

res. Ad quod refertur idem non die antea, ac nomina pure patet. **D** Quomodo a seculo Braciano affertur Hibernica virginis sanctae, vel sola inter
perpetuarentur omni illi ad discreta dea patrie vel muni ge-
nus. Quomodo a Gallia planiffime dicitur quod omnia pariter
hujus Sancti. Alia ipsa quod illa Historia testatur, eum mor-
tuo Theodone considerantem, quae multi adhuc superflone
gentilium, etiam in Theodone, & condensatione ad opus Evan-
gelii totius in patria esse profectum; indeque, aliam illi Chuni-
aldum, quoque Gislebertum ematius docem, quae, nescio unde,
nominat. Agnoscimus, sed in omnibus pariter Latini, pariter
idem, ut duo jam indicavi, Francis vel Germanicis,
Hibernos neminem.

E 5. Congruum porro visum est si qui Hibernos esse sinerant, eundem a
Sanctos praenominatos, de quibus etiam Sancto Patricio ba-
ptizatos nec non literis ecclesiasticis imbutos fingeret: quod
est non an. ecclesiae, ut probavimus, mortuus, sed forte ad quin-
gentesimam, ut faciunt alii, vixisse statuerimus; vide eam
qua immensis esse debuisse S. Rudberti aetate Theodoricus vero
quanto immensior, cuius Acta praesentia aut eorum saltem
compendium aliquod MS. nobis Constantia transmissum;
reporibus Bonifacii IV sub anno Christi DCCXII patria sua
profectum esse scribunt Cornelius Curtius Augustinianus,
magna soluta ligat exortationis pompa SS. Rupert & P-
gillus Acta exornare aggressus illa de S. Patricio auctoriam
sola non potius dissimulare, eum cetera omnia illa historia
figmenta pro certis admiserit. Filio autem ipso impetanda
videtur alius indicata Hibernorum peregrinatum praesentia
ria, de quorumlibet locorum peregrinis Sancti incuallantur
asserantur ex Hibernia venisse, quibus eo facilius dabatur
fides, quod ex Hibernis quamplurimi illustres Sancti sui ve-
nissent Occidenti, quodque praecipua doctrinae huius aliquando
pene ipsos fatisque nobilitum in Germania monasteria atque
etiam Ravenna inquisitos; & ex laudatissimo S. Virgili
Hiberni Episcopatu gratias etiam Salisburgi.

F 6. Nos autem rejectis figmentis, quibus Historia jam dicta
fecit, Acta sinceriora praesentimus; prima quidem ex insigni
MS. conventus S. Marci FF. Predicatorum Fontenae, tra-
cta a nobis anno 1661 collataque cum iis qua com. 6. antiqua
Lectionis pag. 1038 vulgavit ex peramque monasterii S.
Petri Ratibonensis MS. ad hoc prodromo ad: 148. ut ubi
necesse est: Philippi canonizatio; ejus scilicet qui primus S.
Petri Abbas, in Episcopatum successit proximus S. Ruperto.
Hac autem Acta siem reperiuntur laciniis verbis super-
florum apparatus in Acta in MS. Bodensei, nonnumquam in an-
notationibus citando; ita t. contrariis reddita in epitomam le-
gantur initio opusculi, quod S. Eberhardi discipulus quidam
de Episcopis Salisburgensibus anno Dominica Incarnationis
MCLXXXVI composuit: vulgavit autem ex MS. Canisius. 2.
ant. lib. pag. 299 iterumque com. 6. pag. 113. prout illud im-
mutavit idem ille auctor, qui S. Rudberti Acta interpola-
ndo deformavit, ut diximus: qua editione omissa, prima,
ut senserimus, quando opus erit, utemur integritas.

G 7. Dabimus deinde alia S. Ruperti Acta ex 2. parte Ha-
giologi Brabantinorum in monasterio Rubae vallis prope
Bruxellas transcripsit ab Heriberto Rosweyda: cum quod
ex egregis primorum Aldorum sinceritatem confirmet, cum
quod complectantur quadam ipsi Sancto & Diva Erendrudi
communia nec alibi facile reperienda: eo quod propria
hujus virginis Acta apud Salisburgenses interciderint, in
quorum deinde locum conscripserunt & apud Canisium re-
perienda, ex prioribus S. Ruperti simpliciter accepta fuisse
liquet, prout istis solum narratur Sancta Salisburgensis tra-
dita condito virginum monasterio praesentis. Ab his ta-
men secundis Actis rescimus prolegum, scriptum ab Ha-
giologi compilatore, in hoc dumtaxat intento, ut Karoli-
norum scriptum illustraret antiquis, antequam Acta & na-
clorum Sanctorum velut ad ipsam pertinentiunt praende-
que etiam ad Brabantiam suam; utpote in qua stirpis hu-
jus Principes amplius habuerant possessiones.

H 8. H. Ulricus, successor S. Rudberti. Memoria
inferius so-
pila.
V. Ex parte de his satis etiam ecclesiasticis variis
cujus indicium habemus ex penultima. Aeternum.
Augusta.

Adm. an-
notat. S.
Ruperti.

Primum
Episco-
pus factus
an 127

mortuus,
521 vel
525.

an. 1270
616 prole-
re exortus?

ante S.
dos Salis-
burgensis
factus?

vel sola in-
dita. an-
notat. S.
Ruperti.

eundem a
S. Patricio
non esse ba-
ptizatum.

eiusdem
anno.

Acta ejus
duplita ex
MS.

in secunda
quadam de
S. Erendrudi
de mpe.

Memoria
inferius so-
pila.

A *Augustano, quod in S. Udalrici monasterio descripsimus, & vi Kal. Aprilis posterius adjectam ad paucos eo die memoratos habet memoriam S. Rudberti Episcopi & Confessoris. Eadem verba habentur in MS. Martyrologio Ultrasigensi: sed nomen Ruothpertus scribitur: quibus accedis Grevenus in additionibus ad Usuardum, & nomen exprimens episcopus, ita legi iubet: Ruperti Episcopi civitatis Vangionum, quæ nunc Wormacia dicitur, & Confessoris: & Florarium Sanctorum MS. Depositio S. Ruperti Wormaciensis Episcopi & Confess. quæ omnia cum Actis antiquis consentiunt. At Molanus in similibus ad Usuardi additionibus ita scripsit: Wormaciz S. Ruperti Episcopi & Confess. qui temporibus Childeberti in Bavaria, Austria, Styria & toto Norico doctrinam Evangelii propagavit: verum quod hac loquendi formula indicatur Wormacia festum huius Sancti vel memoriam aliquam in ecclesiis haberi, falsum esse revincitur ex illius Ecclesiæ calendariis & breviariis, in quibus nulla S. Ruperti mentio.*

9 *Restius Romanum Martyrologium Salisburgo cultum ejus adscripsit, cum elogio quod apud Bavaros & Noricos Evangelium mirifice propagavit. In antiquis certe Ecclesiasticis Breviariis, Ratisponensi anni 1507 & Passaviensi anni 1505 Officium de S. Ruperto ex Iulianibus de historia visa excerptis continetur: nec dubium quin idem in veteri Salisburgensi potiori jure reperitur, quemadmodum inter Officia Ecclesiæ illi propria post annum 1600 excusa, de eo faciendum præscribitur ut de Episcopo Confessore & Patrono duplici ritu: quo etiam ritum colendum S. Rupertum susceperunt Ecclesiæ Herbipolensis, Virmensis, Frisingensis & alia forte per Germaniam plures, quibus fere omnibus ea nunc sunt lætantes communes, quas Salisburgenses usurpant. In his autem excusetur de ejusdem violenta & ignominiosa; quam etiam Aventinus dissimulavit.*

10 *De Successoribus S. Ruperti partim in Episcopatu partim in Abbatia S. Petri, supra memoratus S. Eberhardi discipulus in hac verba scripsit, Igitur post discipulum beatissimi Rudberti Pontificis, cujus vitam summam præmiserat, vir clarus omni populo egregiusque doctor & seminator verbi Dei, Vitalis Episcopus, Sedem Juvenensem, id est Salisburgensem, regendam suscepit. Post cujus transitum Anzolgus exiit Abbas. Cujus vitæ finito cursu, Ezius Abbas successit. Quo migrante de seculo, iterato illo Sedes honorata resulsit Episcopo Flobargiso. Post quem Joannes pastorem gessit in Sede præfata curam. Nempe post Vitalem usque ad Flobargisum nullos proprios Episcopos Salisburgum habuit (nisi quod advena aliqui, qualis S. Emmeramus fuit, episcopalem aliquando ei impenderint operam) sed Passaviensi Episcopatu, sub fine sexti sæculi e suis ruinis excitato, suis conjunctum, successit tempore Brunonis Episcopi Ecclesiæ Passaviensi destinatus ab Honorio Papa, ut scribit Vigilejus Hundius in Metropoli anno sui Pontificatus II, Christi DCXXVIII. Cui eidem Brunoni etiam Archiepiscopalis accessit dignitas, mortuo Philone Lamracensi: & Passaviensibus Antistitibus adbasit diutius quam Salisburgensibus insula: nam illam quidem usque ad annum DCXXVIII tenuere: hanc vero amisere, circa finem sæculi septimi, rursum proprios Episcopos haberi incipiente Salisburgo.*

11 *Horum primum Flobargisum annis XLIII Episcopatum gessisse, Joannem vero XX aut XXI scribit præfatus Vigilejus Hundius. Joanne autem Ecclesiam regente temporibus Ottilonis Ducis Bavarie (uti prosequitur auctor libelli de Episcopis Salisburgensibus) qui tunc fuit subiectus Regi primo Francorum (Pippinum intelligit Caroli Marcelli filium ex Majore domus primum in sua stirpe, quæ tota ad Austrasios pertinebat, Merovingici Regibus ex auctoritate coronatum) venit vir quidam sapiens & bonus Doctor de Hibernia insula, nomine Virgilius, ad prædictum Regem in Franconia, loco vocato Karifaco. Qui propter Dei amorem retinuit eum, secum fere duobus annis: & comperto eo bene docto, misit eum præfato Duci Ottiloni, ac concessit ei Episcopatum Salisburgensem rectore vacante. Qui dissimulata ordinatione, ferme duorum annorum spatii, habuit secum proprium Episcopum, comitantem de patria, nomine Dobdagrem, ad persolvendum Episcopale officium. Postea vero populis petentibus & Episcopis regionis illius, consentit Virgilius consecrationem accipere, ordinatusque est a comprovincialibus Præfatis ad Episcopum, anno scilicet nativitatis Domini DCCLXVI sub die XVI kal. Julii.*

12 *Deinde (ut est in ipsius S. Virgilii Vita apud Canisium pag. 1174 ab eodem fortassis, qui S. Eberhardi vitam conscripsit eorum, auctore composita) quæ ad exterioris pertinebant utilitatem provisionis tanto sollicitus studuit promovere, quanto status Salisburgensis Ecclesiæ tunc nuper initiatus & exiguus... videbatur. Quippe fabricam monasterii immenso opere & egregia dispositione e fundamento construxit, corpusque S. Rudberti, quod post obitum suum in ecclesiâ B. Petri Principis Apostolorum requiebat, una cum Sede Episcopali, quæ in prætaxata ecclesiâ similiter per aliquot annos extiterat, divina commonitus inspiratione transtulit in eum videlicet locum, in quo usque ad præsentia tempora perduravit: cujus loci idem Virgilius, ut dicitur in fine Vitæ, in terdecimo anno consecrator extitit. Ex quo consequens foret eam S. Ruperti translationem anno circiter DCCLXXX factam esse: de qua in præfatis de Episcopis libello hac leguntur: Octavo Kalendas Octobris translatio S. Rudberti Episcopi, quæ facta est ab Episcopo Virgilio, qui cum eo transtulit etiam duos Presbyteros ejus, SS. Chunialdum & Gislarium: quorum festivitas, quia nullo alio die in anno habetur, eodem die nominatim in ipsa ad quam translata sunt ecclesiâ, statutum est celebrari.*

13 *Ita ille annum nullum signans: sed ejus partim abbreviator, partim interpolator, antiquarum lætentionum tom. 6 pag. 1148: Anno autem Incarnationis Domini DCCLXVII Virgilius Episcopus cepit ædificare ecclesiam miræ magnitudinis apud Salzburch, Indictione VII (ubi vel Indictionem v. legas necesse est, vel pro anno LXVII sæculi annum LXIX) Anno autem Incarnationis Domini DCCLXXIII dedicata est primo ecclesiâ S. Rudberti a S. Virgilio Episcopo, anno Thassilonis Ducis XXVI. Pirum si velle Bojorum Ducum annos subduxit Aventinus, Thassilonis post patrem Ottilonem anno DCCLXV deminari incipientis annus XXVI annum Christi DCCLXVI conficeret; quare suspicio est, quod Interpolator annum dumtaxat XVI Thassilonis notatum repererit (utpote qui ad annum a nobis constitutum accedit) sed cum: Æra Christiana perperam consulerit, cujus tunc annus non DCCLXXIII sed DCCLXXX fuerit numerandus. Pergit autem: Eodem anno transtulit idem Episcopus S. Rudbertum & duos ejus Capellanos BB. Kunialdum atque Gislarium.*

14 *En hoc tempore quiescente Sanctorum Corpora usque ad Pontificatum Luiprami: ejus qui secundus ab Arnone Archiepiscopi titulum gessit, anno DCCCXXVI electus. Hujus namque Præfatus anno x ecclesiâ S. Rudberti in Salzburch igne perit. Ita assertit Interpolator libelli de Episcopis Salzburch. Ipse vero disti libelli auctor tacitus præteriens destructionis illius tempus & causam, ita prosequitur: Eadem translatio postmodum eodem die, reconsecrata post ruinam ecclesiæ & altaribus mutatis, a beato & sanctissimo Hartvvigo, XXI Episcopo (Abbatibus scilicet etiam computatis) XII Archiepiscopo iterata est; eorumque corpora tunc posita sunt ad corpus sui quondam compatriotæ S. P. Rudberti. Idem Hartvvicus S. Martinum titulo edoctus invenit eumque D. Ruperto in urna argentea auro vestita conjungit, inquit Hundius. Nobis ut ignotus iste Martinus est, sic istud de urna argentea vellemus ex antiquo aliquo monumento discere. Interim ex eodem Hundio accipimus, quod Hartvvicus*

15 *En hoc tempore quiescente Sanctorum Corpora usque ad Pontificatum Luiprami: ejus qui secundus ab Arnone Archiepiscopi titulum gessit, anno DCCCXXVI electus. Hujus namque Præfatus anno x ecclesiâ S. Rudberti in Salzburch igne perit. Ita assertit Interpolator libelli de Episcopis Salzburch. Ipse vero disti libelli auctor tacitus præteriens destructionis illius tempus & causam, ita prosequitur: Eadem translatio postmodum eodem die, reconsecrata post ruinam ecclesiæ & altaribus mutatis, a beato & sanctissimo Hartvvigo, XXI Episcopo (Abbatibus scilicet etiam computatis) XII Archiepiscopo iterata est; eorumque corpora tunc posita sunt ad corpus sui quondam compatriotæ S. P. Rudberti. Idem Hartvvicus S. Martinum titulo edoctus invenit eumque D. Ruperto in urna argentea auro vestita conjungit, inquit Hundius. Nobis ut ignotus iste Martinus est, sic istud de urna argentea vellemus ex antiquo aliquo monumento discere. Interim ex eodem Hundio accipimus, quod Hartvvicus*

A *suscipere Episcopatu anno decem: ut videatur Florarium Sanctorum MSS. ad diem xiv Septembris velle nosse annum hujus translationis, quando sic loquitur. Translatio Sanctorum Episcoporum & Confessorum, Winibaldi & Ruperti Saltzburgerensis, ac S. Walburgis Virginis anno Salutis decem: centenarium enim nunc incidisse ac fortassis etiam unitatem, patet ex diebus 25 Februarii n. 27 ante illa sancta istius virginis, ubi ejus passionem ab Erchembaldo Episcopo Aichstadii factam anno decem: exposuimus: quidni autem anno decem: cum sorore Heidenhemio Aichstadium translatus VVimibaldus frater, non quidem Episcopus sed Abbas, colendus xviii Decembris, eodem quoque cum sorore anno rescessus fueris, eodem quo S. Rupertus Salisburgi est translatus die?*

15 Quidquid hujus rei sit, prosequitur auctor libelli de Episcopis Salisburgensibus tom. 2. antiq. festinorum. Hujus translationis dies, eo ipso die, id est, octavo Kal. Octobris per eorum Episcopatum illum Salisburgis statutus est celebrari. Quae dies Officii dedicationis ecclesiae, in qua corpus jacer intantum est occupata, ut hujus celebrationi ejus plene nequeat deservire. Et dies transitus ejus vi Kal. Aprilis die Resurrectionis Dominicae, propter Officia Quadragesimae vel ipsius Paschae, raro, sicut dignum est, consuevit celebrari. Ideo postera dies, id est, vii Kal. Octobris illi consuetudinaliter inofficiatur atque vacatur, sed intra urbem tantum. Ex qua consuetudine translationem ejus quidam causae ignari in diem eundem transcripserunt, sicut in quibusdam Martyrologiis habetur. Et etiam congruum ac religiosum est, ut quidquid alia observatio alius celebrationis, ob reverentiam Quadragesimalis Officii vel Paschalis gaudii observantiam, ademit diei dormitionis illius, qui auctor Sedis & Apostolus exitit; hoc, saltem in domo requiei suae, illa assumpta die translationis suppleatur.

16 Martyrologium in quo vii Kalendae Octobris dista referatur translatio, nullum hactenus vidimus, at viii Kalendas illam referunt, praeter jam citatum Sanctorum Florarium, varia MSS. Kalendaria; cum Grevenus & Molanus in additionibus ad Usuardum, denique Canisius atque Ferrarius; ut Hugonem, Menardum & Dorganium tacam, qui, sicut & VVion in Ligno vite, diem natalem quoque ejus referunt ut Sancti in B. Benedicti Ordine, cujus Regulam postea suscepisse monachos, in D. Petri Salisburgensis canobio per D. Rupertum institutos, nobis est verosimilius, quam ipsam istic esse ab eo confisus ut am, etsi id dicas rejecta superiori paragrapho historia auctor, qui tamen hoc adae: verum fueritne hic sanctissimus Pater monachus, haud satis constat. Idem scribis prius illud S. Petri monasterium eo in loco fuisse, ubi postea sacellum in honorem Sanctae Crucis extructum est, & usque hodie spelunca S. Rudberti nominatur.

17 *18* *19* *20* *21* *22* *23* *24* *25* *26* *27* *28* *29* *30* *31* *32* *33* *34* *35* *36* *37* *38* *39* *40* *41* *42* *43* *44* *45* *46* *47* *48* *49* *50* *51* *52* *53* *54* *55* *56* *57* *58* *59* *60* *61* *62* *63* *64* *65* *66* *67* *68* *69* *70* *71* *72* *73* *74* *75* *76* *77* *78* *79* *80* *81* *82* *83* *84* *85* *86* *87* *88* *89* *90* *91* *92* *93* *94* *95* *96* *97* *98* *99* *100* *101* *102* *103* *104* *105* *106* *107* *108* *109* *110* *111* *112* *113* *114* *115* *116* *117* *118* *119* *120* *121* *122* *123* *124* *125* *126* *127* *128* *129* *130* *131* *132* *133* *134* *135* *136* *137* *138* *139* *140* *141* *142* *143* *144* *145* *146* *147* *148* *149* *150* *151* *152* *153* *154* *155* *156* *157* *158* *159* *160* *161* *162* *163* *164* *165* *166* *167* *168* *169* *170* *171* *172* *173* *174* *175* *176* *177* *178* *179* *180* *181* *182* *183* *184* *185* *186* *187* *188* *189* *190* *191* *192* *193* *194* *195* *196* *197* *198* *199* *200* *201* *202* *203* *204* *205* *206* *207* *208* *209* *210* *211* *212* *213* *214* *215* *216* *217* *218* *219* *220* *221* *222* *223* *224* *225* *226* *227* *228* *229* *230* *231* *232* *233* *234* *235* *236* *237* *238* *239* *240* *241* *242* *243* *244* *245* *246* *247* *248* *249* *250* *251* *252* *253* *254* *255* *256* *257* *258* *259* *260* *261* *262* *263* *264* *265* *266* *267* *268* *269* *270* *271* *272* *273* *274* *275* *276* *277* *278* *279* *280* *281* *282* *283* *284* *285* *286* *287* *288* *289* *290* *291* *292* *293* *294* *295* *296* *297* *298* *299* *300* *301* *302* *303* *304* *305* *306* *307* *308* *309* *310* *311* *312* *313* *314* *315* *316* *317* *318* *319* *320* *321* *322* *323* *324* *325* *326* *327* *328* *329* *330* *331* *332* *333* *334* *335* *336* *337* *338* *339* *340* *341* *342* *343* *344* *345* *346* *347* *348* *349* *350* *351* *352* *353* *354* *355* *356* *357* *358* *359* *360* *361* *362* *363* *364* *365* *366* *367* *368* *369* *370* *371* *372* *373* *374* *375* *376* *377* *378* *379* *380* *381* *382* *383* *384* *385* *386* *387* *388* *389* *390* *391* *392* *393* *394* *395* *396* *397* *398* *399* *400* *401* *402* *403* *404* *405* *406* *407* *408* *409* *410* *411* *412* *413* *414* *415* *416* *417* *418* *419* *420* *421* *422* *423* *424* *425* *426* *427* *428* *429* *430* *431* *432* *433* *434* *435* *436* *437* *438* *439* *440* *441* *442* *443* *444* *445* *446* *447* *448* *449* *450* *451* *452* *453* *454* *455* *456* *457* *458* *459* *460* *461* *462* *463* *464* *465* *466* *467* *468* *469* *470* *471* *472* *473* *474* *475* *476* *477* *478* *479* *480* *481* *482* *483* *484* *485* *486* *487* *488* *489* *490* *491* *492* *493* *494* *495* *496* *497* *498* *499* *500* *501* *502* *503* *504* *505* *506* *507* *508* *509* *510* *511* *512* *513* *514* *515* *516* *517* *518* *519* *520* *521* *522* *523* *524* *525* *526* *527* *528* *529* *530* *531* *532* *533* *534* *535* *536* *537* *538* *539* *540* *541* *542* *543* *544* *545* *546* *547* *548* *549* *550* *551* *552* *553* *554* *555* *556* *557* *558* *559* *560* *561* *562* *563* *564* *565* *566* *567* *568* *569* *570* *571* *572* *573* *574* *575* *576* *577* *578* *579* *580* *581* *582* *583* *584* *585* *586* *587* *588* *589* *590* *591* *592* *593* *594* *595* *596* *597* *598* *599* *600* *601* *602* *603* *604* *605* *606* *607* *608* *609* *610* *611* *612* *613* *614* *615* *616* *617* *618* *619* *620* *621* *622* *623* *624* *625* *626* *627* *628* *629* *630* *631* *632* *633* *634* *635* *636* *637* *638* *639* *640* *641* *642* *643* *644* *645* *646* *647* *648* *649* *650* *651* *652* *653* *654* *655* *656* *657* *658* *659* *660* *661* *662* *663* *664* *665* *666* *667* *668* *669* *670* *671* *672* *673* *674* *675* *676* *677* *678* *679* *680* *681* *682* *683* *684* *685* *686* *687* *688* *689* *690* *691* *692* *693* *694* *695* *696* *697* *698* *699* *700* *701* *702* *703* *704* *705* *706* *707* *708* *709* *710* *711* *712* *713* *714* *715* *716* *717* *718* *719* *720* *721* *722* *723* *724* *725* *726* *727* *728* *729* *730* *731* *732* *733* *734* *735* *736* *737* *738* *739* *740* *741* *742* *743* *744* *745* *746* *747* *748* *749* *750* *751* *752* *753* *754* *755* *756* *757* *758* *759* *760* *761* *762* *763* *764* *765* *766* *767* *768* *769* *770* *771* *772* *773* *774* *775* *776* *777* *778* *779* *780* *781* *782* *783* *784* *785* *786* *787* *788* *789* *790* *791* *792* *793* *794* *795* *796* *797* *798* *799* *800* *801* *802* *803* *804* *805* *806* *807* *808* *809* *810* *811* *812* *813* *814* *815* *816* *817* *818* *819* *820* *821* *822* *823* *824* *825* *826* *827* *828* *829* *830* *831* *832* *833* *834* *835* *836* *837* *838* *839* *840* *841* *842* *843* *844* *845* *846* *847* *848* *849* *850* *851* *852* *853* *854* *855* *856* *857* *858* *859* *860* *861* *862* *863* *864* *865* *866* *867* *868* *869* *870* *871* *872* *873* *874* *875* *876* *877* *878* *879* *880* *881* *882* *883* *884* *885* *886* *887* *888* *889* *890* *891* *892* *893* *894* *895* *896* *897* *898* *899* *900* *901* *902* *903* *904* *905* *906* *907* *908* *909* *910* *911* *912* *913* *914* *915* *916* *917* *918* *919* *920* *921* *922* *923* *924* *925* *926* *927* *928* *929* *930* *931* *932* *933* *934* *935* *936* *937* *938* *939* *940* *941* *942* *943* *944* *945* *946* *947* *948* *949* *950* *951* *952* *953* *954* *955* *956* *957* *958* *959* *960* *961* *962* *963* *964* *965* *966* *967* *968* *969* *970* *971* *972* *973* *974* *975* *976* *977* *978* *979* *980* *981* *982* *983* *984* *985* *986* *987* *988* *989* *990* *991* *992* *993* *994* *995* *996* *997* *998* *999* *1000*

V I T A

Ex MS. Florentino & Canisio.

C A P U T I

S. Ruperti Episcopatus VVormatiensis, ad Bojos missio & nova Sedis erectio.

H Odierne festivitas sanctissimi ac beatissimi Patris nostri Rudberti, quae ejus nobis in paradysum transitum exultabilem reddit, piis mentibus mystica gaudia exhibet, quae dum annorum cursus in se volvitur, in nostris cordibus semper recenti jucunditate innovatur. Cum enim dicat Scriptura, In memoria aeterna erit iustus; digne in memoriam vertitur hominem, qui ad gaudium transiit Angelorum: cumque dicat, Gloria patris est filius sapiens, quanta hujus sunt gloriae, qui tot barbaricas nationes ad agnitionem Dei in Christo Jesu per Evangelium regeneravit.

2 a Tempore namque Hilperii Regis Francorum anno scilicet regni ejus secundo, Sanctus Confessor Christi Rudbertus in e Bormacia habebatur Episcopus, qui ex regali prosapia Francorum nobili ortus, nobilior fide & pietate fuit. Erat enim mansuetus & castus, simplex & prudens in laude Dei devotus, plenus Spiritu sancto, providus in consilio, iustus in judicio, a dextris & a sinistris virtutum armis munitus, gregi suo formabene agendi factus, quia quod verbis monuit, hoc idem operum prerogativa confirmavit. Hinc enim se frequentibus exercebat vigiliis, inde continuatis macerabat inediis, opus suum misericordia ornabat, qui thesauros dispersit, ut se egente pauperes discernerent, quia suum solum hoc esse credidit, quod nudus aut inops accepisset.

3 Cum igitur praecllentissima fama hujus sanctissimi viri in fines terrarum exisset, quam plurimi illustres viri, non solum a vicinis sed etiam ab externis nationibus ad ejus sanctissimam confluerunt doctrinam; ut vel illius sacratissimo alloquio in tristitia, cujuslibet anxietatis consolationem susciperent vel Ecclesiasticae religionis ab eo puram veritatem audirent: unde & multi illius benigna devotione a laqueis hostis antiqui liberati sunt, & viam perpetuae vitae ingrediebantur. Sed infideles, qui plurimi erant in illa regione Bormaticensi, illius sanctitatem non ferentes, multis cum & maximis suppliciiis affectum & virgis casum a civitate ejecerant cum magna ignominia. e Igitur eodem tempore Theodo Dux Bavarorum audiens beatissimi viri miracula quae faciebat, & ejus sanctitatem; desideravit eum videre, & missis optimatibus suis obnixae eum postulabat, quatenus regiones Bavarorum visitare dignaretur, & eis salutiferis credulitatis viam insinuaret. Sanctissimus vero Episcopus, ubi tantae legationis postulationes percepit, sciens hujusmodi causam ex Divina dispensatione procedere, gratias celesti Clementiae agebat, quod sedentes in tenebris & umbra mortis auctorem vitae Jesum Christum cognoscere optarent.

4 Itaque cum eisdem legatis Sacerdotes suos, quasi radios fidei, ad eundem Ducem praemisit, & ipse, non longo temporis spatio interposito, post eos in Bavariam iter aggreditur. f Quod dum praefatus Dux audisset, magno perfusus gaudio, cum prociudu procerum suorum obviam properavit, & in urbe Ratisbona cum summa alacritate illum excepit. Tunc ibidem S. Rudbertus indico jejunio, caelestibus mysteriis Ducem informavit, & in fide vera roboravit, & idolorum cultibus abrenuntiare fecit, & in nomine sanctae & individuae Trinitatis baptizavit. Baptizati sunt cum eo optimates sui & populus non modicus nobilium ac ignobilium, Jesum Dominum Redemptorem mundi laudantium, qui eos de tenebris in admirabile lumen suum vocare dignatus est per beatissimum Rudbertum Confessorem suum; per cujus verba irradiata sunt corda tenebrosa, & infidelium pectora fontem vitae fitebant.

5 Baptizato itaque Duce & populo, qui divina illustrante gratia, Sacramentum salutis lavacri acceperat, g obsecratus a Theodone, navi ascensa, per alveum Danubii descendendo, vicis, villis & castellis libera voce Evangelium Christi predicavit, & per terminos Noricorum usque in Inferiorem Pannoniam ipse clara lucerna super candelabrum posita, lumen Christi ministrando pervenit: inde vero per terram reversus b Lauriacensem intravit, in qua multos aqua baptismatis regenerando ab idolorum cultura convertit, & plures variis languoribus oppressos sanavit in nomine Domini. i Lauriaco namque digressus, in quocumque loco servare gentilitatis errorem cognovit, illuc intrepidus accessit, destruens idola, diminuens simulacra, commendans ubique Domini Jesu Christi divinitatem pariter & sacram ejus Incarnationem, ut unus idemque Deus esse crederetur & homo, a Patre ante

A ante Luciferum verus Deus genitus, in fine temporum pro humana salute ex Virgine matre Verbum Dei verus homo natus, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

Salzburg
grafen Se-
dane erigis.

6 Sed cum jam vir Domini secundum postulationem Ducis & populi sibi locum ad Episcopalem dignitatem aptum eligere meditaretur, locus magnus Walarii & laci venit, ubi ecclesiam in honorem Principis Apostolorum Petri construxit & dedicavit. Exiit inde ad Juvavium fluvium ubi olim in Juvavia civitas fuit, quae antiquis mirabiliter exstructa temporibus: inter Bavaricas urbes eminebat nobilissima, sed tunc temporis raro incola habitante pene deserta & virgultis cooperta erat. Quem locum servus Dei ad Cathedram Episcopalem considerans esse idoneum, quippe inter montana a populari tumultu semotum, proprietate hujus a Duce sibi tradita, eum summo studio renovavit, construens ibi basilicam, quam in honorem B. Petri Principis Apostolorum dedicavit, & Clericorum officiis rebusque necessariis munificentia Theodoni munifice dotavit. Postea vero delegato Sacerdotum officio, omnem ibidem quotidie cursum congruo ordine fecit celebrari. Sanctus itaque vir Domini cupiens augmentare loca, a praefato Duce aliquem silem suum, vocabulo dictum a Pidigen inter p aurum & argentum cum millenis comparavit solidis: & sic deinceps, Deo auxiliante & traditione Regum sive Ducum sive fidelium virorem, loci illius res accrescere coeperunt.

a Idem exordium adeft etiam in antiquissimo MS. S. Petri Salzburg. producto ad S. Vitalis canonizationem promovendam apud Conisum tom. 6 pag. 1038. adeft a MS. Bodensei & comprehendit alibi a Conisio editis. Idem semper Rudbertum scribit, cum in Florantino constanter scribitur Robertus vel Rubertus.

b MS. Hilpertus: alibi Hildebertus & Childebertus scribitur.

c Antiquis Bormitomazum nunc Wormacia, ad Rhenum sita.

d MS. Bodensei laudat hareticis, Arianos fortasse intelligit: sed ubi aliqui istos fuisse fuerint, certum est in recentis Francorum ad Christum conversione multos superfuisset paganos, de quibus solis alia exemplaria agunt.

e Idem MS. addit, At vir beatus, licet scriptum divinitus moverat, Cum persequeretur vos in civitate ista fugite in aliam; noluit tamen suas oves relinquere, & more mercenarii ad alienas oves, nisi prius os Domini consulisset, abire. Responsio autem accepto in spiritu, quia & aliis civitatibus oportet evangelizare regnum Dei, egressus est cum Abraham de terra & cognatione sua, ut veniret in terram quam monstraret ei Deus, in qua cresceret in gentem magnam. Igitur cum predicatione sua verbi divini proco diversas Aulonis & Alemanis perlustraret oras, audiens Dieter (namque fuit ibi semper scribitur quod aliis Theodo) Dux Bavorum famam &c.

f Missus, ut ait Avontius a Rege Theoderico ad generum, vel ut alii ad forerum adhuc paganos.

g Addit MS. Bodensei, bene dispositis omnibus quae ad Deum sunt, id est, ordinatis Clericis, consecratis ecclesiis.

h Olim Norici totius metropolis, tunc Bavorum Orientalium regis, quem Otto Theodoni frater obsequabat, bodie Lorch in Austria; medio foro inter Ratibonam & Vinnam iacent. Auctor historia S. Ruperti a nobis rejecta toto cap. 10 hujus ecclesiae concordia fuisse describit.

i Afferit Avontius Gerardum Archiepiscopum consilium Laureacensis Ecclesiae, desolata pridem per Bavorum incursionem, & mortem Archiepiscopi Noricorum & Pannonia Theodori; ejus tempore ad quem Symmachi Papa epistola extat profertur; ab Hedio.

K Auctor historiae praecitata: Venit in pagum Juvanensem id est Zee-Kirchen (ita enim aevois vocant: quod ecclesiam ad lacum interpretari licet) juxta lacum Waller-see, utrumque Germanicum nomen habens tabula; hoc lacus, istud vice seu ecclesia, unde vico appellatio, ab orientali Salza fluvii ripa a P. M. remotum inter Lauffen & Salzburg. Libellus de Episcopo addit, ubi exit Vilshatra de eodem lacu, quod non exprimitur tabula.

l Addit idem: Tradiditque ad eandem ecclesiam Theodo eundem locum cum confinio circumjacenti in aquis, piscationibus, silvis, pratis, pascuis, molendinis, &c. Tum capite sequenti: Verum non longe post prospiciens, locum aptum non esse ad Episcopii sedem, caput aptiorem ad hoc opus, in

pago Lobocensium super fluvium Igonta, qui alio nomine Salza vocatur, querere locum. Est istis nunc civitas vulgo Lauffen dicta: de cujus per S. Rupertum incubatione vellem alibi legere.

m Juvavium Antonius, Juvenia castrum habet liber Notitia-um & Ortelius in Thesoro, quem Romanorum fuisse Coloniam & in ejus vicinis Salzburgum nunc nomen servasse, communis fuit cum S. Ruperti Alia scriberetur opinio. Hanc secutus historia auctor toto cap. 13 prolixum habet de ea digressionem, atque ab Astila excusam fuisse. MS. Bodensei auctor Vivaciam videtur legisse, quando a vicis & salubribus aquis hoc distans interpretatur. Avontius & Auctor historiae praecitatae ipsi quoque fluvio Juvavi nomen fuisse arbitrantur. Vivariam atque Vivariensem ecclesiam habet MS. Ruben-vallis.

n Quo patto hoc capite sequuntur praefatus abfunt a MS. Bodensei.

o MS. Salzburg. apud Conisum Pidingim. Tabula chorographica Pidingensium, 10 P. M. Salzburgo ad Occidentem distantem villam trans Salam fluvium, quae forte Podingum Pidingi fuerit.

p An hoc loquendi formula peculiaris Bavorum in vendendis fundis ritus indicatur? Apud Conisum abfunt non solidis.

CAPUT II

Monasteria condita. Mors: miracula.

7 Porro diebus certis probabiles quidam viri beatissimo Pontifici cum magna admiratione nar-raverunt, quod ipsi in eremo, quae tunc temporis verbo appellationis caruit, nunc a Bongotobi dicitur, celestia prodigia ardentium lucernarum ter quaterque vidissent, & mirificae suavitatis odores ibi redolere sensissent: mirantibus autem cunctis qui aderant super talibus prodigiis, sanctus Episcopus Domningum Presbyterum suum ad eundem locum misit, praecipiens ut veritatem hujus signi diligenter approbaret, ponendo in eodem loco Crucem ligneam, quam ipse Sanctus sua manu benedixit & illuc direxit. Domningus vero cum illuc pervenisset, statim primo noctis exordio, cum Religiosis qui secum aderant, caelitus emissas claras aspiciebant lucernas descendere, & totam illam regionem loci ad instar solaris radii irradiare: & hanc visionem per tres noctes cum suavitate mirifici odoris sibi videbat radiare. Tunc ipse in eodem loco benedictam Crucem erexit, & super fabricato tugurio ad Sanctum Rudbertum regressus est, priorem assertionem certa delatione confirmans. S. Rudbertus quoque communicans consilium cum Theodone, per semetipsum eandem eremum adiit, & videns locum humanis habitationibus posse fieri aptum, annosa robora extirpare sylvarumque condensa in planitiem campi redigere, ac ecclesiam cum habitaculis servorum Dei edificare cepit.

8 Iisdem vero temporibus Theodo in adversam incidit valetudinem, cumque sibi terminum vitae appropinquare sentiret, vocavit ad se b Theodbertum filium suum, & Ducem e Noricorum eum constituit, praecipiens ei obedire S. Rudberto, atque ad Christianitatem suam & ad opus divinum diligenter eum adjuvare, sanctumque locum Juvanensis Ecclesiae amore & honoribus & dignitatibus jugiter attollere, honorare & sublimare. Cumque hujusmodi mandatis & omnibus quibus voluerat filium instruxisset, ultimum diem clausit migrans ad Dominum d. Post haec vero Theopertus Dux cum optimatibus suis ad S. Rudbertum visendi gratia ire perrexit, & veniens ad illum in supra dicta eremo locum pio venerabatur affectu, dans ad ecclesiam quam S. Rudbertus ibi construxerat, ac ipso Duce praesente in honorem S. Maximiliani dedicavit, tria millia undiq; de eadem sylva, & villam f Albinam cum ceteris donariis in alimoniam monachorum, quos sanctissimus ille Pontifex Rudbertus ad ibi Deo serviendum posuerat.

9 His ita gestis, videns vir Dei Bavaricae dignitatis culmen iugo Christi sese subdidisse, sed gentilitatis errore plures involutos superesse, ad patriam suam repedit.

EX MS.

Episcopo rale-
stignine
prae-
fatus.

ecclesiam
S. Maximi-
liani con-
struit.

quam Theo-
bertus do-
ctus mono-
chis ibidem
constituit.

S. Rudbertus
13 foras
patriam ad-
ducit

A repedavit, & inde cum duodecim h ad predicandum
libi sociis electis (inter quos erant eximii Kunialdus
& S. Gifilarius, ambo Presbyteri, ambo viri sancti) &
secum virginem Christi S. k Erndrudam neptem suam
adducens, quasi cum tot luminaribus ad urbem Juva-
niensem regreditur. Tunc in superiori castro ejusdem
civitatis construxit in honorem D. N. Jesu Christi
Salvatoris & suæ S. Genitricis perpetuæ Virginis Ma-
riæ / monasterium, & ibidem cum congregatione
sanctimonialium posuit B. Erndrudam, ad servitium
coelestis regis: atque cum Theodoberti Ducis adhi-
pulatione, qui possessiones ad illud cornubium tradi-
dit infinitas, earum conversationem per omnia ratio-
nabiliter disposuit.

10 His itaque ita expletis, vir iste beatus ince-
ptum magnæ prædicationis opus cum Summi Pontificis
adjutorio studens ad perfectum perducere, Nori-
ca regna, discipulorum suorum comitante caterua,
circuire destitavit: & ab urbe Juvanensi egrediens,
& gentes quibus nondum lumen fidei resplenderat vi-
sitans, eis triticum credulitatis lolio pereunte semi-
navit. Nam a cordibus eorum barbaricis hospitibus
diabolice deceptionis profugatis, illuc intromisit fi-
dem, caritatem, misericordiam, humilitatem, per quas
Christus omnium bonorum largitor & origo pacifice hu-
manæ mentis domicilium intrare solet. Cumque sic
Bavarorum terminos circuiret, ac omnes ad Christi
fidem convertisset, eos ut in fide stabiles permanerent
admonuit; & dimissis ibi Presbyteris & viris Deo plen-
is, qui populum ad divina mysteria consuescerent,
ipse ad urbem Juvaniensem studuit remeare: quia spi-
ritu prophetico repletus, diem vocationis suæ instare
præcivit, quem discipulis suis prænuuntiavit: qui tali
& tam tristis indicio consternati, cur eos & tam novellam
Christianitatis plebem magnam desereret, mœrore
ingenti affecti, lacrymati sunt.

11 Ille autem spe erecta ad Christum, Juvaniensem
urbem & populum Noricorum & omnes ad fidem Christi
conversos omnipotenti Deo altissimo commendavit,
& Vitalem virum sanctum & omni populo acceptum
sibi fieri successorem elegit. Cum vero dies Quadra-
gesimalis observantia agerentur, febrium ardore vir
Dei Rudbertus Episcopus fatigari cepit. Cumque san-
ctissima dies Resurrectionis Salvatoris nostri Christi
illuxisset, Missarum solennia celebravit, & Sacrosan-
cto Corporis Christi viatico munitus, post dulcissimas
paternæ pietatis admonitiones, & ejus extrema melli-
sux caritatis verba, fratres & filios sibi carissimos con-
firmantia; inter sanctas lacrymantium manus, inter
pios singultus plangentium, purissimam Deo animam
reddidit: & cœtus Angelici a quibusdam religiosis vi-
ris in cœlo audiebantur, qui canora voce animam san-
ctam ferebant ad felicitatem æternam, & sic in tali pa-
ce quievit. Cujus enim fuit laudabilis & absque crimine
vita, hujus fuit & mors felicissima: & sicut scriptum
est, pretiosus fuit in conspectu Domini hujus sanctissi-
mi viri obitus, quem Angeli detulerunt in cælum.
Quod postmodum crebra miracula attestantur: digna-
tus est enim Deus per hujus sancti viri corporis visitationem
& intercessionem ejus suos fideles devotos & Eccle-
siam suam innumeris decorare miraculis qui benedictus
vivit & regnat trinus & unus Deus: cui laus & gloria in
æternum & in sæculum sæculi. Amen.

*Ita Canisius, MS. Bodense: Bongave, Florentinum Weng-
gob. Haud multo plus mille passibus ad occidentem urbem suam lo-
cur irriguus valde, ut non alia ratione desertus fuisse intelligi
debeat, quam quomodo de ipso nova urbis locus desertus & desolatus
fuerat barbaricis invasionibus.*

*b MS. Bodense: Di bertum, Florent. Theopertum.
c Idem MS. Orientales Bavaros, vocat ut quidam Thredo
proerat: Arbesino: montes & reliquum versus Italiam subiectum
a Bojæ regionem Theodonald tenet: Uo autem mediam utrinque
personam Vindelictiam & Noricum Ripens: sed hoc absque libe-*

*ris mortuo, Noricum accepit Theodoni, Vindelictia Thebaldo, cum
enjo filij Theophilus aquis deinde portionibus Bavarum diu fuisse
Theopertum anno 567 scribit Aventinus: & 1191 jam nominat
Duce ac fratre eorumq; filios a D. Rudberto baptizatos asserit:
qua omnia debent antiquorum probari testimonis.*

*d Addis MS. Bodense: cujus corpus B. Rudbertus in basili-
ca Salzturgensi cum hymnis & aromatibus sepelivit, &
pro ejus requie crebras orationes ad Deum fudit, & post hæc
festinanter ad eremum ubi habitare cœperat, rediit.*

*e MS. Florent. Maximiani: fuit Episcopus Laureacensis: co-
lunt 12 Obris: de quo ita Hundius: translatus est illius corpus
postea Laureacum a D Rudberto (nam extra urbem illud Christi-
ani sepeliverant) qui plurimas ecclesias ipsius nomini, & hono-
ri dedicavit.*

*f Albina fuit Alpina, idem est quod montana: hinc in nomi-
nibus civitatum crebra illa Alba fuit Alpæ: quare ex vi significa-
tionis videtur hic ea villa significari, quam Germanice nomine
Bertham vocant tabula trans Salztam.*

*g Addis Auctor historia S. Ruperti. Verum post obitum viri
Dei annis aliquot transiit, Sclavi ex Carinthia venientes,
qui nondum baptismi characterem susceperant, monasterium
præfatum despoliaverunt, eiecit etiam atque disturbatis
Fratribus. Sicque locus ille usque ad tempora S. Virgilli Episcopi
manet desolatus. Is divino compunctus honore & amo-
re cepit cellam S. Maximiliani diligere, & in amorem Dei
renovare & ampliare, congregarique iterum inibi fecit cle-
ricos & Deo servientes. Quoniam autem modo eveniret
ut jam secundo desolatus existat compertum non habemus,*

*h Aventinus velut primo in Bavoriam accessu Rudberto ad-
junctos duodecim nominat Gifolarium, Domingum, Maternum,
Dignatium, Chunalidum, Isenardum, Gerardum, Ario-
fridum, Vitalem, Ratharium, Erchanofridum, obitus duode-
cim nominat: sed ut ex his aliqui D. Ruperto adhaerens
a principio: sic aliquos ad secundam vocationem spectare probabi-
le sit.*

i MS. Florentinum Chryso & Cifalarium.

*K Idem Erndrudam, Aventinus Ariostrudam: auctor Alfo-
rum S. Theoberti & qui cum secutus est historia S. Ruperti compli-
tor, Severum fecit, titulum quo sacram virginem compellat
sanctus Pontifex alio quam spirituali sensu accipiens. Colunt 30
Junii.*

*l Cellam antiquitus distam, ait Hundius, in vicino civitati
colle, bellisq; tumultibus, incensio ac rapinis vastatam ab Hen-
rico II Imperatore, quasi de novo fundatum fuisse absolutumq;
anno 1041, quod nunc Nunnbergh, Nonnarum-mons dicitur.*

*m Fuit it ex calculo nostro S. Simplicius Papa ab anno 467
ad 473 Ecclesiam universalem gubernans.*

*n Quod sequitur in solo codice Florentino est: pro quo apud
Canisium legitur talis conclusio. Ejus autem sacrum corpus, cum
ad humandum portaretur, visi sunt adesse splendidissimi vi-
ri, candidis stolis amicti & ejus sepulcrum religiosissime
complentes disparuerunt: quos nemo Angelos Dei fuisse
dubitavit, & ideo apparuisse ut omnes agnoscerent, quanta
illius esset beatitudo in cælis, cujus sepulcrum Angeli Dei
visitarent in terris, O felix equidem civitas Juvanensis tam
excellenti munita Patrono, quæ si murorum ruinis vilescat,
illius tamen meritum lumine clarescit. Sed totus pro ejus
intercessione sanctitatis gaudeat populus Noricorum, & Omni-
potenti Deo laudes deferat perpetuas, qui tam præclarum
illis concessit Doctorem, cujus prædicatione viam veritatis
agnoscentes, erepti sunt de tenebris ad lumen verum Je-
sum Christum: qui vivit & regnat per infinita sæcula sæcu-
lorum. Amen. Similia & plura habet MS. Bodense cum epi-
logo Martini scriptoris seu interpolatoris quem omissimus. Surius
eamdem hanc vitam ex Canisio edens addit de corporis translati-
one clausulam ab Auctore historia S. Ruperti ea. 20 acceptam, his
verbis. Ejus autem sanctissimum corpus in ecclesia S. Petri, in
sepulcro quod nunc hodie cernitur quievit annis 150, usque
ad tempora S. Virgilli: qui cum suis capellanis Chunal-
do & Gifilario veluti honestiori ac celebratori loco ad Metro-
politam transiit ecclesiam, ubi tubam præstolatur novis-
simam. Ex nostro calculo intercessit anni plus quam 200.*

V I T A II

Ex MS. Ruben-Vallis.

C A P U T I

S. Rupertus ad Bojos fidei præco professus Ratibon & Laureaci ecclesiam ordinat.

S Sanctus & Religiosus Confessor Christi Ruper-
tus, ex nobili & regali genere Francorum
ortus est; sed tamen fuit fide ac pietate nobi-
lior

Regia
Francorum
Alpe natum.

A lior. Erat enim vir prudens, mansuetus & verax in sermonibus suis, iustus in iudicio, providus in consilio, conspicuus in caritate, & in universa morum honestate praeclarus; adeo ut quampulchrum ad eius sanctissimam doctrinam convenirent, & ab eo aeternae salutis praedicamenta susceperent. Cumque fama sanctae conversationis illius longe lateque crebresceret, pervenit ad notitiam cuiusdam Ducis Bavariae, nomine Theodo: qui supradictum Dei virum magnis precibus, prout posuit, per nuntios praeclaros rogare cepit, ut illam provinciam cum sua sacratissima doctrina visitare dignaretur. Unde praedicator veritatis divino amore compunctus assensum praebuit, primo suos legatos dirigens, postea vero ad gregem Christi iterandum per semetipsum venire dignatus.

Hoc audiens dux praefatus, magno est gaudio perfractus, & obviam illi cum satellitibus suis pergens, sanctum virum Evangelicamque Doctorem cum omni honore & dignitate, inquantum poterit & etiam decentissimum erat, in Ratisbona suscepit civitate; quem vir sanctus mox cepit de Christiana conversatione admonere, & de fide Catholica instructe: & sic Ducem & multos alios viros nobiles illius gentis ad veram fidem convertit, & eos baptizavit, & in sacra religione confirmavit. Praefatus itaque dux sancto viro concessit licentiam eligendi locum, aptum sibi & suis sequacibus, ubicumque placeret ei, & in illo ecclesias fabricare, & cetera omnia ad opus Ecclesiasticum habitacula perficere. Tupe vir Dei accepta licentia per alveum Danubii navigando iter arripuit, & tandem pervenit ad Lauriacensem civitatem, praedicando ibidem doctrinam sanctae vitae, ubi que multos infirmos, variis languoribus oppressos, suis orationibus per virtutem Domini sanavit.

Pertransiens vero omnem Alpyrenam regionem tandem ad Aarentanorum regnum pervenit... eorum rogatu regnum illud convertens, Christi baptisate purgavit, transiensque monte altissimo, Mons-durus appellato, praedicavit Wandalis, plurimumque fructum ex eis Domino largiente consecutus est; edificavitque ibi ecclesias multas, atque plurima monasteria fundavit. Demum dimissis discipulis, Religiosis, Presbyteris & Clericis ad Christianae religionis custodiam, reversus est in terram * Bavariam: Reversus igitur cepit iterum circumire provinciam illam, unde correpta iterum pervenit ad quandam lacum, qui vocatur * Vivarium, ubi ecclesiam in honore S. Petri Apostoli construxit & consecravit. Tunc saepe nominatus dux ibidem primitus in circuitu propius possessiones erubuit.

Postea vero ad notitiam S. Ruperti pervenit alii quem esse locum super fluvium * Viarum, antiquo vocabulo * Vivarium, nominatum, in quo tempore Romanorum Imperatorum pulchra fuissent habitacula constructa, quae tunc temporis fuissent silvis detecta & abscondita. Hoc audiens vir Dei, & cupiens oculis propriis prospicere quid de hoc rei veritas haberet, propter fidelium animarum lucem, divina disponente gratia, cepit Theodonius Ducem rogare, ut istos loci ei potestatem tribueret, ad excerpanda & purificanda loca, & ibi Ecclesiasticum Officium prout posset secundum libitum suum ordinandum. Statim dux ei consensit, eidem tribuens in longitudine & latitudine super duas leucas possessiones, ut inde faceret quidquid vellent ad utilitatem Ecclesiae. Tunc S. Rupertus cepit renovare ibidem, primo Doctorem ecclesiam aedificans, quoniam in honore sanctissimi Petri Apostolorum Principis dedicavit; ac domum claustrum cum ceteris habitaculis, ad religiosorum virorum pertinentibus usum, per omnia ordinabiliter construxit. Postea vero pro Sacerdotibus Officium ordinavit, & pro congrua devotione instituit ibidem quotidie Canonicas Horas sollemniter observari, siquae S. Rupertus capitis rugamentum loca pro Dei servi-

tio, deinceps Deo auxiliante, ex donatione Regum & Ducum seu traditione virorum fidelium, rei & loca ex MSS. accrescere ceperunt.

a Carinthii hi sunt, aliis etiam Charentavi dicti, quorum Rex vel Dux videtur hic nominatus fuisse, sed incuria librarii omississe nomen: sunt autem Salisburgensi territorio ad meridiem proximi: in Alpyrum regio, quam dicitur ad hoc vici- nient pertransisse Rupertus, videtur pars illa Austria posse intelligi, quo Bavariam respiciens notitia tota est. Quis autem hic Mons durus significetur, quoniam Carinthii propinqui fuerint Wandali, non discernimus: quia totum hunc locum transcribendum ignorantis putamus multis modis depravatum. Fieri posset, ut pro Vindelici irroperant Wandali: hi namque aquae ac Ripens- si Nordi Vioni Theodonis fratri in partem obigerant Bavariam secundum Aventinum, & in eadem praedicasse D. Rupertum pro certo habetur. Hoc autem posito, altissimum illum montem, qui Mons-durus appellatur & Carinthia abrupit Rupertus trans- gressus fuisse, suspicemur: quatenus esse in Carinthia Tyrolis- que confinitis; ubi Taurus Ortalis in Germania vocatur tabula, qui apud temporis huius chorographos in varia disquisi- joga, Wladischi-Taurus, Krumber-Taurus, Karn-Taur &c. appol- latur: Petrus & Vindelici secundo Danubio descendens Rupertus usque Passavium olim Patavium, atque ita Salisburgum ve- nit, non tantum per Bavarium, sed per terram Patavorum pertransisset, quod ad hujus MSS. lecturam proxime accedit.

CAPUT II

Rupertus Sanctimonialibus insinuat sub S. Erendrada: utriusque pia mors.

Videns autem vir Dei per abrupta victorum gre- gent Domini abire ex concupiscentia femina- rum, oravit Dominum in corde dicens, Domine, si bonum est in oculis tuis, eligam mihi aliquas personarum tuo cultui & servitio aptas, per quas afficiantur non solum feminae sed & viri ad bonae vitae exercitationem. Habebat autem in patria sua, videlicet VVangionum in civitate VVormacia, quamdam cognatam nobilem vir- ginem, a primis conatibus Deo consecratam, nomine Erendradam: quam ad se cum aliis ejusdem ordinis & religionis feminis accerere cupiens, locum & mansio- nem sanctimonialibus convenientem in * Vivariensi ca- stro construxit, & cum beata Virgini deputavit. Quae, omnibus perfectis, vocata ab ipso venit, & super aspe- ctu h. Ruperti multum gavisa est, quod cum videre mereretur ante diem suae mortis. Igitur beatus Pontifex ipsam in oratorium introduxit, quod beata Maria jam pridem consecraverat, & post haec dixit ad eam: Do- mine Soror, si quid te accersivi te? At illa respondit: Scio, Pater, scio: nam & Dominus Jesus Christus re- velavit mihi in spiritu, dicens: Vade in pace: quo vo- cata es. Ecce ego erotecum & adducam mihi per te multas animas feminarum, quas cum tuo exemplo ad veram religionis tractum perduxeris, pervenies ad me. Audiens haec beatissimus Pontifex Deo gratulabundus laudes recitavit.

Post non multum temporis spatium innumerabiles Virgines atque matronae nobiles ad Virginem Erendra- dam convenerunt, quibus ipsa praesentem discrete, ut in brevi tempore omnes ita instructas exhiberet, ut aptas religioni placitasque Deo redderet. Erat namque ipsa virgo Erendrada talis in moribus, ut sibi lucrum deputaret, quidquid soluti quacumque ejus discipula ex divini respectus munere perciperet: talis erat in vo- to, ut omnium salutem suam deputaret: talis erat in vultu, ut quidquid boni vel mali cuique homini acci- deret, sibi accidisse putaret. Quid memorandum de continentia & abstinentia vitae ejus, de elemosynarum largitione, de morum probitate, de vigiliarum assiduitate, deque omnigena facie religionis sanctitate: quae omnia, quae exprimi non valent, omittenda sunt magis quam prosequenda.

A 7 Denum cum B. Rupertus obitum suum sibi divinitus revelatum longe ante præsiceret, conveniens B. Erendruda dixit, Soror mihi carissima, sermo mihi secretus est ad te: Oro te ne me vivente prodas alicui, quod tibi secreto revelare disposui. En Deo dignante revelatus est mihi transitus meus ex hoc mundo: & nunc peto, Domina Soror, ut ores pro anima mea, quatenus cum Deo in requiem suam collocare dignetur. Cui beata virgo cum lacrymis respondit: Si ita est, Domine, ut loqueris, expedie mihi magis ut ante te moriar. Cui Episcopus: Noli, Soror carissima, festinanter ac importune exitum vel transitum tuum optare quia peccatum grande est: non enim in nostra sed in divina dispositione finis noster constitutus est. Tunc beatissima Virgo cum lacrymis pedibus Pontificis prostrata, oravit ad eum dicens: Domine Pater, memento quæso quod de patria mea huc me perduxisti, & nunc miseram & orphanam relinquere cupis. Unum & solum hoc a te peto, ut si non merear ante te vel tecum abscissum, saltem post tuum citius in Domini confessione, te interveniente, optatum merear habere transitum. Annuit his precibus beatissimus Præsul Rupertus, & cum diutissime de vitæ æternæ dulcedine colloquia miscuissent, mutuis se lacrymis infundentes, ultimum vale lugubriter dederunt.

B 8 Beatus Igitur Rupertus in die Resurrectionis Do-

minicæ, cum missarum solennia in conspectu totius D Ecclesiæ celebrasset, ac sermonem populo proposuisset, & Sacrosancto Christi Corpore & Sanguine tam se quam omnes refecisset; data pace & benedictione, Missa finita, in oratione se prostravit, finitaque oratione spiritum suum in manus cælestis Patris commendans, sexto Kal. Aprilis ad Dominum migravit. Sepultus est autem in basilica Apostolorum Petri & Pauli, quam ipse in honore eorum consecraverat, luxitque cum omnis populus Noricorum eo quod Apostolus illius gentis fuerat, & neminem umquam in ullo verbo contristaverat. Post hæc B. Erendruda, nocte ac die in oratione persistens, preces Domino cum lacrymis pro anima defuncti cognati sui B. Ruperti devote obtulit, excubias vigiliarum celebrans & promissæ consolationis manus expectans. Quadam denique nocte B. Rupertus ei in visu apparuit, eique dixit: Veni Soror carissima, in regnum Christi, pro quo jam longo tempore laborasti. Evigilans illa Deo gratias retulit, & statim agrotare cepit. Convocatis itaque Sororibus, post verba exhortationis, post accepta sacrosancta Ecclesiæ Sacramenta, postque dulcia caritatis oscula, spiritum reddidit. Post hæc sacrum corpus ejus in Vivariensis civitate conditum aromatibus in monasterio beatæ Mariæ cum summa veneratione pridie Kalendas Julii sepultura traditum est.

DE S. PAULO EPISCOPO

CORINTHI IN GRÆCIA.

CIRCA
AN. DCCC-
LXXX
XXXVII
MAR.
Ex fratre
elegantia
eius patri
Constantino
pater.

H Oecodem die apud Græcos memoria fit S. Pauli Episcopi Corinthi, fratris Petri sanctissimi Episcopi Argus & patratoris signorum, Eϰονιστῆς Ἀργυρίου & πατριάρχου. Ita excusa & MSS. Mena, Menologia seu Synaxaria, Parisinum collegii Clarendoniani, & Divisione Petri Francisci Chiffletii. Plura de eo nesciremus, nisi fratris Petri elogium, ad diem 111 Maji proferendum, & hac qua citavimus duo, & alia plura MSS. prolixum referrent: ex quo habemus, Constantinopoli natum ex parentibus Deum amantibus atque cum omni familia sua monasticam vitam amplexis: & prius quidem Paulum ac Dionysium esse atroxos, deinde vero ad imitationem illorum allos Petrum & Platonem. Ex quibus cum Nicolaus Italus, supremum tunc Pontificatum obtinens, vellet aliquos Episcopali sublimare honore; Petro obfirmatum animam opponente, Paulus persuaderi sibi denique sumpsit, ut ei que Corinthi erat Ecclesia constitueretur Episcopus: ubi primum quidem fratri suo Petro, matremque ne per vim traheretur ad suscipiendum ejusmodi honorem, diu securi recessus præbuerit opportunitatem, deinde vero, Argivorum villis precibus impetrans, eundem ipsis Episcopum consecravit.

Ordinatio
suo Nicolao
Papa.

Fuisse Corinthum totius Achajæ metropolim notius est quam ut hic debet indicari: ejus itaque æque ac ceterorum per Græciam & Illyricum Metropolitatum institutio ad Romanum pertinebat Patriarcham: proinde nemo suspiceretur Constantinopolitanum aliquem, Nicolaum nomine, querendum sibi, ut tempus inveniat ad quod referenda est Pauli Ordinatio (quamvis saculo x duos ibidem reperiat, alterum cognomine Mysticum sub initium illius; alterum Chrysobergem diu sub exitum ejusdem) sed Romanum Pontificem incunctanter credat his designari, ut cognomen Itali non tam patria quam patriarchatus indicium sit. Nec alius videtur posse intelligi quam Nicolaus 1, qui anno DCCCLVI 11 sedere incipiens, Ecclesiam universalem summus Pontifex recessit usque ad 1111 Novembris anni DCCCLVII: nam qui secundus illius nominis fuit, integris pene duobus seculis post hanc electus est anno MLX, ejusque tempora in adultis & confirmatis schismatis nequissimè incidere, Constantinopolitanum Patriar-

cha titulum Universalis arrogante sibi, & ab unitate cum Romana Ecclesia non tantum sublevis sibi Provincias, sed Orientem quoque atque Occidentem, id est, Minoris Asia Græciæque Episcopos Constantinopolitanæ sublevis Imperio, adducens; occasione berefens de Spiritu sancti processione primum quidem a Photio excitata, deinde vero identidem resuscitata, ut religionis titulo discessionis faciendæ prorsus obregeretur. Quo factum est, ut per hac dissidia, crescente etiam inter Græcos Latinarum odio, tota in præceps juris iis in partibus Ecclesia, que Romanum Pontificem non tantum ut Catholicæ Ecclesiæ caput, sed etiam ut Patriarcham suum specialis sublevis titulo agnoscebat.

At sub primi illius Nicolai Pontificatu, quamvis per institutionem sacrilegæ Photii, intrusi in locum Ignatii contra ecclesiasticam jura depositi, labefacti capitis Orientalis Ecclesiæ pietas; integra tamen adhuc erat, cum apud Episcoporum pluresque tam maxime apud Monachos, & eos qui ex monastico ordine virtutem severiorem professi, assumpti fuerant ad regimen Ecclesiarum: quorum nomine scripsit Stylianus Neocæsarea Euphratensis provincia Episcopus ad Stephanum Papam in hac verba: Photius autem Sacerdotes Domini, symmittas nostros renitentes, multis plagis affectos ad se pertrahit: ego vero meique confortes Episcopi Presbyteri, Diaconi, juxtaque mecum omnes Orientis & Occidentis canobiorum Præsides, vitæque monasticæ & quietæ cultores, quorum numerus prope innumerus fuit, ope Dei integri intactique permanimus, penitusque nos ab ejus societate sejunximus, nec antea nec postea communione illius inquinatos. Ex hoc igitur tam forti propugnatorum veritatis exercitu vacantis Ecclesiæ Pastores deligi curabas Nicolaus, eaque occasione contigit ordinari Paulum, Petrum requiri. Quamdiu autem post hac Paulus vixerit, non audemus divinare: prolixi temporis ejus fuisse Episcopatum persuadet quod dicitur, diu post cum fratre morante Petrus quietam tenuisse vitam, usque dum vel invitus etiam ipse ad Episcopatum cohereretur. Nihil igitur abs re facturi videmur, si anno Christi DCCCLXXX floruisse dicamus Paulum, ac forte ultra DCCCLXXX vivendo pervenisse.

DE S. CERYCO SIVE CYRICO

IN APRO CASTELLO THRACIÆ.

XXVII
MART.

Incerti auctoris ad Theophrasti Chronologiam appeditis
vix Aprio nominat, *απορίων*; quod ipsum quo-
que est Thracia castrum (*de thedosto* namque castra an-
tea egerat) & regionis illius populationem describens,
primo Leonis Armeni anno per Bulgaros factam, illud
cum aliis pluribus castris rersum & incensum asserit.
Eadem foreasse vastationem perstrunt omnia, qua de hoc
Sancto extabant monumenta: interim memoria ejus
tam in excusis Menais quam MSS. remansit sub hac for-
mula: *ἡ μὲν ἐκείνη ἡ πόλις ἡ Κίρυκος*, sive (ut est in
Chiffletiano) *Κυρίκος*, *ἡ πόλις*: hoc autem ei acci-
niatur diffichon.

Εγὼ Πάτερ, Κίρυκε, καὶ πατέρα

καὶ πατέρα φέρει σε, καὶ γλώττη θεία.

Ego, Pater Ceryce, defunctum quoque

Te ferre corde, ferrete lingua volo.

Ex quo conjectura fieri possit istic vel animarum habuisse
curam, vel anachoretica aut monastica vicia institutorem
aliis fuisse. Plura non audemus divinare: hic dixisse suf-
ficiat Apros pluraliter a Plinio, Ptolemao, & aliis dici;
& ab Ortelio citari Cedrenum, qui cum scriberet, Theo-
dosiopolis vocatus locus fuerit: quod non videatur diutur-
num fuisse, cum Aprietiam nunc in omnibus tabulis no-
tentur ad Melanum flumen.

DE SANCTO ADALPRETO

EPISCOPO TRIDENTINO ET MARTYRE.

ANNO
MCLXXXI
XXVII
MART.
Cultus fuit

Proprium Sanctorum Officium civitatis & diocesis
Tridentina editum est anno MDCCXVII jussu Ca-
roli Madrucci Episcopi Principisque Tridentini & S. R.
E. Cardinalis: in cuius Calendario ad XXVII Martii
prescribitur veneratio S. Adalpreti Episcopi & Martyris
sub ritu duplici, & totum Officium desumitur de Commu-
ni unius Martyris cum hac oratione: Deus qui nos B.
Adalpreti Martyris tui atque Pontificis annua solemnitate
lætificas &c. Ferrarius in Catalogo generali, citatis
Tabulis Ecclesie Tridentinae, ad hanc XXVII Martii
recolat S. Adalpretem Episcopum Tridenti & Mar-
tyrem.

2. De Vitis Pontificum Tridentinorum edidit libros
duodecim Janus Pyrrhus Pincius, eosque deduxit ad
annum usque MDXXXIX, quo florebat, ac libro secundo
ista de S. Adalpreto tradit: Heberhardus Pontificem
vita sanctum subsequutus est Adelpretus secundus, qui
unde originem duxerit, parum liquet. Hoc tempore

a Frederico
Barbarossa
incipit pri-
vilegia

C. Federicus Imperator, cognomento Barbarossa, decre-
to confirmavit Tridentino Episcopatu, quæ antea
Conradus donaverat, & ut eum benignius prosequeretur,
Gardam in ripis Benaci oppidum & omnem ejus
jurisdictionem dono dedit, anno Christiano millesimo
centesimo sexagesimo primo. Sub id temporis civitas
Tridentina variis moribus exagitata est: cui etiam
bellum, ut legere est apud nonnullos, indictum est,
sed non satis comperta est tantæ perturbationis causa.
Suspicio est ex his quæ postea secuta sunt, Dominos a
Castrobarco eo tempore Tridentinos armis infestasse.
Tunc enim opibus plurimum poterant: namque per
omnem Lagarinam vallem, & quæ sunt oppida atque
arces in utraque fluminis parte, & alia insuper
loca dominatum tenuere, juribus tamen Ecclesie
Tridentinae subiecta. Castrobarco igitur Tridentinos
bello prementibus, Adelpretus injuriis lacessitus, ge-
nerosissimos sibi clarorum virorum spiritus imitandos
proposuit, & aut labenti patriæ opem ferre aut cum
Ecclesia sua viriliter cadere: quamobrem Carlesios,
Veronenses, multosque alios ex Marchia Tarvisana,
olim Venetia, & locis finitimis Principes ad-
versus Castrobarcos sollicitavit, cum quibus etiam
foedus percussit: qui data ultro citroque fide, eosdem
amicos inimicosque habituros jurejurando mutuo
affirmant. Episcopus insuper, ut Veronenses sibi ma-

ac. 1166.

ut dicitur
eiusdemcum vicibus
federali
ind.

gis devinceret, fidioreque adversus hostes suos
haberet; Gardam oppidum, a quo lacus ipse cogno-
minatus est, illis in feudum dedit (ita enim loquun-
tur qui in legibus versantur) quibus apparebat Adal-
pretem paratum esse, jura civitatis & publicam li-
bertatem magno animo defendere, injuriasque ab
Episcopatu viriliter propulsare. At Castrobarco cum
vidissent complures Principis Tridentini causa in
se armatos, gravius indignati, Episcopo insidias
struunt. Nusquam enim traditum est de ullo belli
apparatu: id tantum invenimus memorie breviter
commendatum, Episcopum ab uno ex Castrobarcis
hasta transfixum, in valle Lagarina apud Robore-
tum oppidum, ex crudeli vulnere vita decessisse.
Quo scelere quod Pontificem & feudi Dominum in-
terfecerint, creditum est Castrobarcos, veluti divi-
no ictos fulmine, ex potentissimo principatu ad ima
prolapfos concidisse: Adalpretem vero, qui ad vi-
ginti annos præfuerat, fraude interceptum & ab ho-
ste confossum, cum pro patria, pro religione, pro
Deo gloriosissime occubisset, opinio est tam conspi-
cua morte immortalem factum. Qui in templo Divi
Vigilii ad portam, quæ in eam urbis partem ducit,
quod Burgum-novum appellant, sepultus inter Bea-
tos numeratur ac colitur: quo nomine etiam vi-
vens ob res pie ac fortiter pro religione gestas vo-
cari meruerat, sed Cælitum honor Principi non
ante habetur, quam agere inter homines desierit.
Post quem Salomon de more electus circa annum
MCLXXXI Ecclesiam, fortissimi Præfulis interitu per-
cussam, suscipit: cui præsertim curæ fuit Dei cul-
tum augere.

ex insidias
hastis trans-
fixus obiit:inter Præfatos
honoratus.

Hæc Pyrrhus Pincius; quibus addimus aliud elogium
a Ferdinando Ugello tomo 5 Italia sacra in Episcopis
Tridentinis ita editum: S. Adelpertus, qui & Alber-
tus nominatur in pluribus privilegiis primi Friderici
Imperatoris, adlectus fuit anno MCLVIII, Anno
vero MCLXI non modo idem Fridericus eidem con-
firmavit, quidquid aliquando Conradus Imperator
Tridentinae Ecclesie indulgisset, sed etiam Gardæ
castellum adjecit cum omnibus suis juribus ad ripam
Benaci. Jura suæ Ecclesie acerrime defendit. Siqui-
dem cum plura bona a circumvicinis hostibus oc-
cupata, iusto conscripto exercitu, illic recuperatum,
prope

A prope castellum Roboretum proditus, lanceaque transfixus interiit vi Kalend. Aprilis anno MCLXXVIII, cum sibi creditam Ecclesiam per viginti annos pie sancteque administrasset. Ejus corpus Tridentum relatum in Cathedrali sepelierunt, ipseque numerum Beatorum auxit. Hunc eundem Albertum subscriptum reperio cuidam privilegio Fridrici Imperatoris Viennensi Ecclesie indulto anno MCLVII apud Bibliothecarium Floriacensem, ubi se vocat Albertum, alterique Firmanz Ecclesie concessio, eadem insignitus appellatione, adjecto titulo Imperialis Vicarii Italie anno MCLXIV. Immo solum anno MCLX, ut mox constabit.

Hac Ughellus, qui *tom. 2 Italia sacra* in Episcopis Firmans & Bulignans xxix Episcopo ista refert: Ceterum inter hunc Episcopum Bulignanum, Vameriumque Muri-Vallium Marchionem, ejusdem castellatione occasione implicata sane lis oborta est anno MCLX, quam cum coram Frederico Imperatore aliquando agitaissent, demum per Rufum Albertumque Judices Camerae Imperialis, pro tribunali sedente Alberto Tridentino Episcopo Imperatoris Vicario in Ecclesia s. Paterniani Fanensis, in favorem Episcopi dirempta est. Quod autem indultum scribit Ughellus datum Viennensi Ecclesiae, refertur in *Antiquitatibus sacris & profanis Vienna sancta ac senatoria editis a Joanne a Rosco sub calcem Bibliotheca Floriacensis, ubi inter testes pag. 88 relatus est*

Albertus Episcopus Tridentinus & annus indicatur D MCLVII dies vi Iacend. Novemb. cum Indictione v, regnante D. Frederico Romanorum Imperatore gloriosissimo, anno regni ejusvi, Imperii vero III. Quae omnia recte conveniunt. Nam anno MCLI, Conrado xv Februarii mortuo successit ei nepos ejus Fredericus IV Martius, coronatus Roma ab Adriano Papa xviii Julii anno ab Incarnatione Domini MCLV.

Quibus discussis, arduum Catalogus Episcoporum Tridentinorum necdum huc ordinatos esse ac post Heberhardum constituendum esse dictum Albertum, eumque esse qui castellum Stenicum adificasse traditur, & sex annos Pontificatum gessisse: quos statueremus ab anno LIV usque ad annum LX supra millesimum & centesimum. Nam qui intrudunt Hartvicens Episcopus Ratisponensis, creatus anno MCLV, & vita finitus anno MCLXIV, non fuit Episcopus Tridentinus, licet forte ejus absentis nomine signarit. Post Albertum sedet S. Adalpreus creatus sub fine anni MCLX aut certe initio sequentis, successorem suum Salomonem, quem circa annum MCLXXI creatum supra Pincius affirmat. Si tamen constaret hunc anno MCLXXI Concilio Laetancensi interfuisse, quod apud Ughellum dicitur, & nusquam in Actis reperimus, citius & hic ordinatus & S. Adalpreus vita finitus fuisset. Qui post Salomonem statuitur Albertus, illum ipsum esse, qui ante S. Adalpreum sedet, arbitramur.

S. Adalpreus creatus circa an. 1166 E

& mortuus 1171.

XXVIII MARTII.

SANCTI QUI V KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

Sanctus) Martyres
 Priscus,) Cæsareæ
 S. Malchus,) in Palæ-
 S. Alexander,) stina.
 S. Rogatus,)
 S. Alexander,)
 S. Dorotheus,)
 S. Audacta,) Martyres Cæsareæ.
 S. Maria,)
 S. Modestus,)
 S. Dagolaphus,)
 S. Castor sive Castorius) Martyres
 S. Dorotheus,) Tarsi in
 S. Menclampus,) Cilicia.

SS. xiiii aut xvi, Martyres in Africa.
 S. Hefychius Presbyter Hierosolymitanus.
 S. Sixtus III Pontifex Romanus.
 S. Spes Abbas apud Nursiam in Italia.
 S. Gunthramnus Rex Francorum Cabilone in Burgundia.
 S. Hilarion Junior Abbas Pelecetes apud Græcos.
 S. Conon sive Conus monachus Ordinis S. Basilii, Nesi in Sicilia.
 Ven. Maria de Mailliaco, Domina de Seillyo-Guilielmi, Virgo & Vidua Turonibus in Gallia.

PRÆTER MISSI, ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sancti Rusticiani Episcopi Brixienſis inventio hac die memoratur a Galeſinio & Ferrario. De eo egimus die ejus natali v Januarii.
 S. Marcellus Papa memoratur in Breviario Mozarabico, anno MDI excuso, in quo præſcribitur Officium ix Lectionum. Vitam dedimus xvi Januarii.
 S. Bathildis Regina Francorum Translatio celebratur a Sanſſo, Menardo, Bacſino. De hac egimus ad vitam ejus xxvi Januarii.
 S. Dorothea Virgo & Martyr, celebratur in Adone MS. Leodiens. S. Laurentii, Florario MS. Enchiridio Salſburgienſi, forſan ob S. Dorotheum hac die relatum inter Martyres Cæsareenſes & Tarsenſes. In nonnullis additionibus Carthusianorum Bruxellenſibus dicitur Translatio S. Dorotheæ Virginis & Martyris, ejus natalis celebravimus vi Februarii.
 S. Asterius Senator, memoratur in MS. Florario: ob Marcus Asterius & Senator apud Nicolaum monachum, tamquam socii SS. Prisci, Malchi & Alexandri, ut infra ad horum Acta dicitur. Sane vero alii Martinus & Asterius Senator, de quibus egimus. iiii Martii.
 S. Sylvanus Martyr, ob corpus vel notabiles reliquias ad Archiepiscopum S. Antonii in Gallia translatas, ibidem colitur Officio duplici, de quo & aliis ibidem collectis viginti septem egimus. xiii Martii.
 S. Matrona ancilla cujusdam Judæ, Martyr Theſſalonicæ, celebratur in Menologio Baſili Porphyrogeniti, Menais MSS. Cryſta Ferrata & in Menologio Gallico Laherii. Vitam dedimus xv Martii.
 Joſephus ab Arimathia, qui Chriſtum depoſuit de cruce refertur hac die a Maurolyco & Felicio, ab aliquibus pridie. Acta ejus dedimus xvii Martii.
 Thomæ Patriarchæ ſectum notatur in Coptico Calendario Seldeni. Forſan intelligitur Conſtantinopolitanus: de quo egimus. xx Martii.
 S. Benedicſi Abbatis inventio recolitur a VVione, Dorganio, Bacſino. De ea egimus ad hujus vitam xxi Martii.
 SS. Baronti & Deſiderii inventio & translatio refertur a VVione, Dorganio, Menardo, Bacſino & Ferrario. iiii Mars.

vario. Acta illorum dedimus xxv Martii.
 S. Stephanus Thaumaturgus memoratur in Anthologio novo, item in Calendario Gombardi & a Molano in Additionibus ad Uſuardum. De eo egimus xvi Mar.
 S. Felix Episcopus Trevirensis memoratur a Greveno in Additionibus Uſuardi. Ejus Acta dedimus xvi Mar.
 Reſurrexio Chriſti Domini memoratur a Maurolyco, Felicio & aliis. De ea egimus xvii Martii.
 SS. Rogatus & Succellus Martyres in Africa, relati a Rabano, Beda excuso, Galeſinio & in Martyrol. Rom. De iis & aliis eorum ſociis Actum eſt xvii Martii.
 Philetus,) Martyres, referantur hac die in MSS.
 Lydia,) Menais bibliotheca Ambroſiana &
 Macedo,) Ducis Sabaudia, item apud Ga-
 Theoprepius,) leſinium, & Tamajam Salazar,
 Cronides,) qui Hiſpanos facit. De iis egi-
 Amphiloſchius,) mus. xvii Martii.
 Joannes obediens monachus memoratur a VVioſorde in Martyrologio Anglice edito. Eſt Joannes eremita re-
 latus. xvii Martii.
 Pollux Martyr a Galeſinio adjungitur hac die S. Caſtori, Tarsi poſſo una cum Adamito: ſed aliis Audacta inter Martyres Cæsareenſes infra refertur. Veremur ne ex oſcitantia aut inſcitia alienius (de malitia abſit ſuſpicio) fuerit Pollux Caſtori additus.
 S. Rogata Virgo refertur a Greveno & Caniſo: eſt ho-
 die a nobis relatus Rogatus Martyr Caſarienſis, &
 præcedenti die alius in Africa paſſus, & in aliis MSS.
 etiam Rogata, qui Rogatus eſt, jungitur his Marty-
 ribus, ut utroque die dictum.
 Silvanus,) in thibernico Tamlattenſi Mar-
 Conallus Episcopus,) tyrol. nominantur hac die.
 Carneſchus Episcopus,) Primum tacitum Colſanus
 Caſſanus de Imduail,) prætermittit, de Conallo &
 Carneſcho varia congerit, que an hic nominatis con-
 gruant non liquet: legitimum certe cultum non ſa-
 tis probant. Poſtremo apertè conatur ea que in Vita Pa-
 triciſiana Tripartita leguntur de illo, quem S. Patricius
 eccleſia de Donnach-mor in mag-echnach præfecit:
 ibique in magna veneratione poſteris ſuſceptum prædicat:
 Ooo ejus.

enjus ne culms eo loco satis testatus sit, non est tamen unde dicamus, illum hoc die obierit: multo minus Cassianum eundem esse quum S. Cassio magistro S. Senaci Inischariensis, vt Martii in eius Actis commemorato. Ganinus a Danis sub annum 800 martyrio affectus, & miraculis post clarus, in Maja insula & vicinis regionibus celebris, memoratur a Camerario in Menolog. Scotico, nempe citato: neque reperimus nomen apud Scotos aut Anglos magis obuios: ideoque inter Prætermissas collocamus.

Mini Regis,) memoria in Tanslachten MS. reperitur, Gregorii,) sed quidam hisce nominibus: unde in eopronati,) cum noticiam non facile veniatur. aliorum XII.

Hyamo Episcopus Halberstadenfis in Germania cum titulo Beati memoratur a Dorganio, Menardo, Bucelino: ab hoc citatur Brouverus, qui l. i. Antiquitatum Fuldensium c. 13, cum collocat inter Fuldenses doctrina & pietate præstantes, & ex Chronico MS. tradit mortuum esse non 28 Martii, sed pridie, seu 21 Kalend. Aprilis anno DCCCLIII.

Eilbertus Comes Prizerius & Fundator cenobi Walciodorensis mortuus anno DCCCLIII Fleruci, a S. Forannano Walciodorum delatus, cum titulo Beati memoratur ab Arnaldo Raissio in Anllario ad Natales Sanctorum Belgii Joannis Molani, enouso anno MDCCXVI. Raissium secuti Pisen in Floribus Leodiensibus, & Bucelinius in Menologio Benediktini. In slonia sexcentorum annorum, licet tot Easti sint consecrati & anli, arbitramur titulum Beati ex particulari affectu attributum. De eo in Vita B. Maccallini Abbatis XXI Januarii egimus, iterum alturi xxi Aprilis ad Vitam S. Forannani.

Goderannus Episcopus Santonenfis, prius monachus & discipulus B. Hugonis Abbatis Cluniacensis, memoratur cum titulo Sancti in Kalendario MS. Ordinis S. Benedicti, non antiquo. Sammarthani & alii ne quidem Beatum appellant, & dicunt obiisse viii Idus Augusti. Bucelinius cum retulit cum titulo Sancti iiii Idus Augusti. Sansajus ne quidem inter Pios recenset. Laudatur in Vita S. Hugonis 29 Aprilis illustranda.

Milada seu Mlada Bolesla, Ducis Bohemiz filia refertur a Wion l. 4 Ligni Vita c. 28, inter Sanctas Benediktinas Regum filias, non indicato die obitus. Hanc Anthonus a Montfrier in Gynæco sacro cum titulo Sanctæ hoc die retulit: Dubravius l. 6 Hist. Bohemica appellat virginitate & religione conspicuam. Enas Silvius in Hist. Bohemica c. 16. ab eruditione laudat: Pontanus in Bohemia pia l. 4 Beatam appellat. Ceterum si venerationem aliquam Ecclesiasticam haberet, diem hi indicassent, neque omisissent suis Martyrol. inscribere Benediktini, maxime qui ultimo in Germania scripsit: qui dum in Germania sacra agit de S. Georgii monasterio ab ea Praga constructo, Beatam etiam appellat, & magna cum opinione sanctitatis ad celos evolasse ait.

Beatorum Abbatum monachorum & Conuersorum Villariensium commemoratio inscripta est Menologiis Henricus & Bucelini. Nos de iis sepius saltem inter Prætermissas agimus.

Agnes de Chastillon sanctimonialis Bellopratensis Ordinis Cisterciensis, cum opinione sanctitatis mortua Tornaci, refertur cum titulo Beate ab Henricus, Bucelino & Arnau du Montfrier in sacro Gynæco. Illustrationem habent Raissius in Anllario ad Natales Belgii & Laberius in Menol. Virginum, qui suas libros scripserant Duaci & Insulis, ac solum venerabilem appellant.

Henricus I. Abbas Veteris campi Ordinis Cisterciensis in in diocesi Colonienfi, hoc die mortuus anno MCCCXVII, refertur a Gelenio in Fastis Agrippinensibus & solum Venerabilis appellatur. De dicto monasterio egimus 21 Februarii ad Vitam S. Adolphi Episcopi Osnabrugensis. Ekbertus Abbas Schonauigienfis in diocesi Wormatiensi

hoc die obiit anno MCLXII, doctrina & pietate venerabilis: refertur a Sansajo in Supplemento, Gelenio in Fastis Agrippinensibus, a Adenandastiano & Bucelino, & quod mirum absque Beati titulo.

Venturinus Bergomenfis Ord. Predicator sanctitate, prædicatione & miraculis robustus: ita indiculus virorum insignium istius Ordinis, Martyrol. Romano subiungitur, absque titulo Beati: quo passim cum ornans Sophinus Raixius, Michael Pine, alique & in primis quidam Vita scriptor: quam ex Ambrosii Targii codicibus transcripsimus, & Jo. Ant. Flaminii apud Loandrum Albertum quædam stylo abbreviauit: dignam sane, quo lucem videat: sed huic operi non prius inferendam quam vel a Sede Apostolica Beati titulus ei nouiter conferatur: vel constet Smyrna, ubi anno MCCCXVI hoc die sanctus obiit, passagii contra Turcas prædicator & Comes, congruum tali appellationi cultum eidem a fidelibus fuisse delatum, dum eam adhuc Urbem Latini tenerent.

Joannes Gayet,) ex Ordinis S. Francisci Beati Julianus Formont,) dicuntur ab Arnau. H. Franciscus Legionensis,) cum postremus Martii sub annum 1558 sepultus in Conuentu Franciscanorum, primus fuit ecclesie Thaxallensis in Anglorum ciuitate Archidiaconus, & cum desiderio suscipiendi habitus pietissime mortuus est. Julianus sub an. 1533 meruit, ne in sepulcro magis Angelus quam homo scriberetur. Primum egregii martyrii laurea decorauit: cum enim Lagdynensi conuentui Guardianus præfess, captusque ab Higonottis urbe neque sacrum D. Bonaventura caput sacrilegis prodere, neque fidei Catholica veller abnuntiare, post ingentes trium mensium ærumnas in Ararim est præcipitatus.

S. Pastor,) Martyres in Nicæa referuntur in MS. S. Victor,) Florario, ac melius SS. Pastor & Victorinus in Nicomedia statuntur in MS. Marchianensi columnæ

Marchus Episcopus Arethusius,) celebrantur hoc die in Cyrillus Diaconus,) Menologio Basilii

Imperatoris & Marcus etiam in Synaxario Parisiensi: ab aliis Græcis & variis Latinis

S. Acarius Martyr inscribens est MS. Kalendario S. Maximini. Est S. Acacius Confessor & Episcopus Melitenensis ac colitur

S. Maria Egyptiaca inscripta est Calendario Breuiarii Magnantini: ac colitur

Herodion ex septuaginta Christi discipulis, Episcopus novarum Patrarum, refertur in Menologio Basilii Imp. & Sireti ac Menais Græcis, item a Gelenio, Canisio, Ferrario. Verum iterum in eisdem Menfis, Menologio, ac Martyrol. Romano

S. Waldegradis depositio in castro Monte memoratur a Molano in Additionibus Usuardi primæ editionis, quem descripsere Canisius & Ferrarius. Colitur 12 Aprilis.

Stephanus Abbas Cisterciensis refertur a Sansajo, Henricus & Bucelino. In Martyrol. Rom. xvii Aprilis.

Kortyla, Episcopus Verdz in Germania, refertur a Ferrario, citato Martyrol. Anglico, in quo non habetur: Scoticum Dampferi voluit dicere, in quo habetur. Fuit sanctus Episcopus Verdensis & Scutus habetur, neque aliud scitur. De eo aliqua dicuntur

S. Fremundi monachi & Martyris in Anglia elevatio, facta a S. Birino Episcopo, celebratur in Martyrol. Anglicano & monastico VVionis, Dorganii, Menardi & Bucelini, uti etiam in Catalogo generali Ferrarii. Dies ejus natalis est

B. Joanna Regienfis Ordinis Carmelitani refertur ab Arnau du Montfrier in Gynæco sacro. At Daniel a Virgine Maria in Vinea Carmeli Belgice edita scribit ejus festum in urbe solenniter celebrari

V. Valaferus Archiepiscopus Duffelenfis, alias Dunelmienfis in Scotia, qui S. Rumoldum instruxit in scientiis,

A scientiis, refertur in nonnullis MSS. additionibus Carthusia Bruxellensis ad Grevenum. *Silent de eo Menologia Dempsteri & Camerarii. Poteris de eo agi ad Vitam S. Rumoldi* 1 Julii

S. Mariz Magdalenz memoria fit in MSS. Trevirensi S. Maximini & Tamlachtensi in Hibernia. *Ecce ejus agitur* xxii Julii

Nicodemus, qui cum S. Josepho ab Arimathia Christum de cruce deposuit memoratur a Maurolyco & Felicio, at pridie ab aliquot aliis. Si alius apud antiquos non reperitur natalis, ejus Acta una cum Inventionis traduntur 111 Augusti.

S. Memmia,) Virgines & Martyres via Ostiensis se-
S. Juliana,) pultæ, & in Actis S. Marcelli Papa
relata memorantur in Menologio Virginum Laberii, &
S. Memmia a Ferrario in Casalego generali, & Arturo
du Monstier in sacro Gynæceo, qui duo ambas referunt xv
Novemb. at nos cum antiquis Martyrologiis S. Hiero-
nymi & aliorum statim de iis agere viii Augusti.

S. Thais quondam meretricis Translatio refertur in MS. Carthusia Bruxellensi. Natalis celebra-

tur

viii Octobris D

S. Evergisti Episcopi Colonienfis Translatio hoc die refertur in MS. Florario, ac primo locum in Martyrologio Colonia & Lubeca anno 1490 excusa, Natalis appellatur in MS. Colonienfi S. Maria ad Gradus: ejusdem memoria celebratur in aliis Fastis. At Breviaria antiqua Colonienfis, Tungrenfis, Trajectensis, Leodienfis Officio Ecclesiastico venerantur xxiv Octobr.

B. Ebregisi xxiv Episcopi Trajectensis festivitas v Nonas, imo Kalend. Aprilis, a quibusdam 12 Kalend. Novemb. recolitur. Ita Egidius Areta-vallis monachus apud Chapeavillum tomo 1 pag. 67. Refertur etiam in Calendario Leodienfi & Florario MS. Verum cum ex nominis vicinitate Acta S. Ebregisi a gestis S. Evergisti non satis distinguantur, simul de utroque agamus xxiv Octobris.

Alfreda Virgo Benedictina in Anglia memoratur ut Sancta in Menologio Virginum Laberii, nihil de ea in Martyrologio Anglicano aut apud Alfordum. A Bucelino aliqua adfertur Offa Merciorum Regis filia xxx Decemb.

DE SS. PRISCO, MALCHO, ALEXANDRO,

MARTYRIBUS CÆSARÆ IN PALÆSTINA.

CIRCA
AN. CC.
LIX. XX.
VILMAR.

Horum
Martyrum
cultus in
eccl.

I Llibros hos Christi Athletas Priscum, Malchum & Alexandrum, Cæsares in Palæstina coronatos, celebrant hoc xxviii Martii, multa Martyrologia, quorum aliqua manu antiqua scripta adservantur Romæ in ecclesia Vaticana S. Petri, in bibliotheca Cardinalis Barberini, & Vallicellana Congregationis Oratorii. Celebrat etiam eosdem qui in MS. Divionensi Martyrologium Bedæ supplere. Additur persecutio Valeriani in MSS. Trevirensi S. Pauli, & Colonienfi apud Carmelitas adservato: in alio Colonienfi S. Maria ad Gradus dicuntur etiam bestiis traditi: in alio Regina Socia ab eisdem bestiis devorati. In aliis Martyrologiis longa encomia profertur: ex his idem plane est, quod apud Adonem, Notkam, Bedam excusum (nam genuinus vacat) & in Martyrologio Romano legitur his verbis: Cæsares in Palæstina sanctorum Martyrum Prisci, Malchi & Alexandri, qui in persecutione Valeriani cum in suburbano agello supradictæ civitatis habitarent, atque in ea celestes martyrii proponerentur coronæ, divino fidei calore succensi, ultero Judicem adcentes, cur tantum in sanguinem piorum deserviret objurgant. Quos ille continuo pro Christi nomine bestiis tradidit devorandos. Eadem paucis omiſſis aut mutatis leguntur apud Usuardum, Bellinum, Maurolycum, Galeſinum, Canisium aliosque.

omnes
martyris

2 Septimam in Christianos persecutionem commovit Decius Imperator, quo sublato, eandem carnificinam persecuti sunt Gallus & Volusianus: in quorum locum uti successerunt Valerianus ejusque filius Gallienus ita persecutionem in Christianos instaurarunt, potissimum anno quarto Imperii, Christi cclvii, in qua persecutione passi sunt Roma Stephanus Papa, ejusque successor Sixtus II cum S. Laurentio aliisque, Carthagine Cyprianus, alii alibi. De his tribus ista tradit Eusebius lib. 7 Historia Ecclesiastica cap. 12.

3 Porro in hac Valeriani persecutione tres viri post insignem Christi confessionem apud Cæsaream Palæstinæ ad bestias damnati, divino martyrio coronati sunt. Horum unus dicebatur Priscus, alter Malchus, tertius autem Alexander. Qui cum in agro degerent, primum quidem seipſos inſimulaſſe dicuntur tamquam ignavos ac desides, quod cum occasio ipsa celeſti amore flagrantibus præmia distribueret, ipsi cessarent, nec coronam martyrii præterperent. Initio deinde inter se consilio, Cæsaream profecti, Judicem ipsum adorti sunt, eamque quam diximus sententiam exceperant. Eusebius sequitur Nicephorus lib. 6 cap. 11, & passim recentiores. Masius in Honoria perſtrata aſſerit ad hunc diem aliquas S. Prisci Martyris reliquias ad venerationem in ecclesia S. Joannis in Monte ejusque sanctuario majore adſervari. Sed quod hujus in Palæstina coronati Prisci sint, absque majore probatione nequimus affirmare. Galeſinus etiam xviii Januarii de hisce Martyribus agit, his verbis: Cæsares in Palæstina SS. Prisci, Malchi & Alexandri Martyrum. Ii Valeriano Augusto, æternæ vitæ studio accensi, celeſti & divino martyrio summa constantiæ laude decorantur. In Notis observat pro Malcho etiam Marcum legi: qd hoc die tradit a Nicolao monacho socius addi Marcum, Asterium & Senatorem. Verum pro his opinamur legi debere Marinum & Asterium Senatorem, quos in eadem urbe Cæsarea Palæstina in Valeriani etiam persecutione passos celebravimus die 11 Martii. In Florario MS. ad hunc xxviii Martii ista habentur: Apud Hostiam Asterii Senatoris anno Salutis cclxxi. Denique pro Malcho non solum Marcus, sed etiam Matthæus, & Melchius in MSS. legitur. VVandelbertus hoc versu eos celebrat:

Quinta Priscus, Alexander, Malchusque
coluntur.

ROGATO, ALEXANDRO, DOROTHEO, AUDACTA, MARIA, MODESTO, ET DAGOLAPHO.

XXVIII.
MARTII.ex primis
in variis
Martyrol.
Martii.

Martii.

Hanc Martyrum classē proferimus ex antiquiori-
bus Martyrologiis, quorum primum cense-
re potest, quod a S. Hieronymo conscriptum varia apo-
grapha exhibent, & nostrum quod habemus ante mil-
le fere annos exaratum, ista habet: v Kalend. Apri-
lis apud Cæsaream civitatem Rogati, Alexandri,
Dorothei, Audactæ, ac Martyr Tarasensi interposito.
Item Cæsar Martiæ. At apographa Lucense & Blumi-
anum ejusdem S. Hieronymi ista tradunt: In Cæsarea
Rogati, Alexandri, Dorothei, Audactæ. Quæ eadem
leguntur in MS. Casuensi. In Martyrologio S. Hiero-
nymy Parisiis excuso additur Modesti nomen. In MS.
Regina Suecia ab Holstenio laudato, solum tres indi-
cantur: In Cæsarea natalis SS. Rogati, Alexandri,
Dorothei. Trei etiam referuntur in MSS. Barberi-
niano & S. Cyriaci. In Cæsarea Rogati, Dorothei,
& Audactæ. At duo priores solum in MS. Atraba-
tensi. MSS. Tornacense S. Martini & Eatiensis eod-
em duos ita nominant: In Cæsarea natalis SS. Ro-
gati & Dorothei cum aliis decem. Forsan pro his
alii sedecim referunt, sed in Africa passos. At nullo loco
inducto, MSS. Augustanum & Labbeanum referunt no-
mina Rogati, Audacti, Castoris seu Castori, Alexan-
dri, Dorothei. Tria priora nomina etiam leguntur in
MS. Aquigranensi: qst Audacti & Castoris etiam apud
Grevinum. Ex his Castor seu Castorius est Martyr Tar-
sensis, MS. Trevirense S. Maximini aliam urbem sub-

stituit: In Nicomedia Rogati, Castori, Dorothei,
Cæcilii, Alexandri. Ubi veretur Cæcilii possum,
quod Castor Tarsi in Cilicia sic coronatus. Alia palæstra
substituitur in MSS. Richenoviensi in Suecia & Rhi-
noviensi in Helvetia: In Africa Rogati, Successi & Do-
rothei, & in Cæsarea Martiæ. Sunt Rogatus & Succes-
sus Martyres Afri etiam ab aliis hoc die relati, de quibus
egimus die precedenti. Grevinus in Additionibus Usuar-
di & Carisius referunt etiam Rogatam Virginem. Raba-
nus in suo Martyrologio ista habet: In Cæsarea Mare. De-
positio S. Dagolaphi. Ubi pro Martiæ cum Martyrologiis S.
Hieronymi, Richenoviensi & Rhinoviensi & Tamlachtensi
substituitur Martiæ. Quod sub nomine Bedæ extat Mar-
tyrologium, sub finem ista profert: In Cæsarea S. Daga-
laphi, in MS. Richobergeni, Dagalappi Martyris.
Ubi hæremus, num forsitan nomen ex aliis corruptum, num E-
pocius aliis jungendum, quod cum hac præmonitione faci-
mus. Relinquimus etiam Alexandrum, licet socium SS.
Prisci & Malchi jam dederimus Alexandrum, quod scia-
mus frequentissimum antiquis temporibus nomen illud
fuisse: & commilitones & numero & nominibus suis diversi.
Denique quæ sit Cæsarea; ubi hi passi sunt, non exprimi-
tur: cum aliis in Cæsarea in Palæstina coronari.

S. Rogati aliquis Bononia in ecclesia S. Francisci esse re-
liquis, tradit ad hunc diem Afasiens in Bononia perstru-
ta, forsitan quod Rogatus Afæ referatur hoc die in Marty-
rol. Rom. quod diximus ab aliis celebrari XVII hujus mensis.

Dagola-
phus.S. Rogat
reliquis
Bononia.

DE S. CASTORE SEU CASTORIO, DOROTHEO ET MENELAMPO,

MARTYRIBUS TARSII IN CILICIA.

XXVIII.
MARTII.Castor seu
Castorius.Menelam-
pus.

Bononia.

Tarsus, notissima Cilicia prima metropolis, plurimos
habuit pro fide Christi Martyres, quos sapienter
to hoc opere recensemus: ac quos ei hoc die XXVIII Martii
debeamus tribuere, non aequi facile dijudicatur. In apo-
grapho triplici Martyrologii S. Hieronymi, scilicet Lucensi
Blumiano & nostro unicus solum datur his verbis: In Tar-
so Ciliciæ Castori. Quæ eadem leguntur in MS. Barbe-
riniano valde antiquo: ut & in MSS. Richenoviensi &
altero Regina Suecia ab Holstenio affirmato; sed in hoc scri-
bitur natalis Castoris, in altero Castorii. In Martyrolo-
gio Hieronymiano Parisiis excuso ita legitur: In Tarso
Ciliciæ Castorii, Menelampi: sed hujus socii nulla in aliis
MSS. reperitur inventio. Aliis ei jungitur socius ab Usuar-
do in omnibus passim ejus exemplaribus: & consensit cum
Maurolyco, Galefinio, Canisio aliisque. Martyrologium
Romanum his verbis: Tarsi in Cilicia sanctorum Marty-
rum Castoris & Dorothei: in MS. Alcampiano adjungit-
ur nomen Adactæ, sed hoc absque dubio ad Martyres Cæ-
sareenses spectat, inter quos etiam est Dorotheus. Galefinius
plures adjungit. Tarsi in Cilicia, inquit, beatorum Mar-

tyrum Adacti, Dorothei, Castoris, Pollucis, & fo-
ciorum. In Notis addit se ex codice scripto accepisse:
Castoris, ex Usuardo. Baronius etiam citat præter Usuar-
dum vetera manu-scripta. Opponit Franciscus Maria
Florentinus in Notationibus ad Martyrol. S. Hieronymi,
sepe hæc Baronii manuscripta esse ex Galefinio, qui na-
tus corruptos codices, Adactum & Dorotheum Cæsa-
rienses Martyres Tarsenses facit cum Castore, Polluce
& sociis. Non admittimus Pollucem cum sociis, neque
Adactum seu Adactam: sed ob auctoritatem Usuardi
& Martyrologii Romani, non ita videtur rejici posse Do-
rotheum, ut neque Menelampus in Martyrologio Hierony-
miano Parisiis excuso adjungitur: utrumque cum hoc scrupu-
lo adjungimus, ut possit a quolibet avelli aut admitti, pro-
ut meliora & antiquiora nactus fuerit manus-scripta. Ca-
siniense charactere Longobardico conjungit SS. Priscum,
Castorem & Dorotheum Martyres, ex quibus S. Pri-
scum esse socium SS. Malchi & Alexandri non dubi-
tamus. Bellinus socium Castoris facit Theodorum seu
Dorothei.

F
m. illi
socii?scrupulus
de hys.

STYVED
MARTIL

sub nomine Bedae excusum; in cuius sament codice MS. Albergensi notantur xvi. In MS. Tamlachrensi post Martyres suis nominibus expressos & alii xii statuerunt. at solum decem indicantur in MSS. Tornacensi S. Martini & Laurentii, uti supra insinnavimus. Aliud quod de eis dicamus non est, donec magis clara notitia alienunde affulcat.

PRESBYTERO HIEROSOLYMITANO.

Calculus Co-
eologus in
Meteorologic
Kastil imp.

412
 do-44-
 celebri

adeſt in de-
dicatione
scripti S.
Euchymii
episcopi.

FILE # 44-38861-1000
PAGE 42

San S. Gregorio
vizi Nazario
anni del Co-
Pavese.

E
 La rana
 Si, y rana
 y rana.

to pri-
vate Louis
CAMP.

didde cu-
sa homi-
as del crim
e Co. San.
de.

Apostolis, de S. Andrea Apostolo, de Quatriduano Lazaro, & S. Procopio Martyre, eorumque exordia Graeca indicat. Franciscus Combes in sua Bibliotheca capionaria edidit Homilias duas in Annuntiationem Deiparae Virginis Mariae, aliam in Resurrectionem Domini nostri Jesu Christi: item de Jacobo fratre Domini, & de S. Andrea Apostolo, quae apud Photium in laudem S. Thoma perperam scripta dicitur.

4. Edidimus & nos tomo secundo hujus mensis ad diem xv. Martii encomiam S. Longini Centurionis duorumque Sociorum, & ab hoc eodem S. Hesychio scriptum arbitratur, quod sub finem num. 16. pag. 389. ista legantur: Ego Hesychius Presbyter Hierosolymorum multum sollicitusque scrutatus, vix demum nec absque magnalaboris potui invenire aliquid de S. Longino Centurione, qui ad Crucem Christi dixit: Vere filius Dei erat iste.

Inveni autem martyrium ejus in libello conscriptum in Bibliotheca sanctae Resurrectionis, & ipsius confessionem cum elogio composui. Haec ibi: quae vel ideo volumus repetere, ut accurata ejus diligentia observatione digna innotescat. Eiusdem S. Hesychii est sermo compendiosus animae perutilis ad Theodulum de temperantia & virtute, hoc est in iustitia vivendi, sive de ratione iustitiae atque orandi, continens capita asctica in duas centurias distributa: extatque seorsim & insertus Bibliotheca Patrum. Demum aliqua Historia Ecclesiastica a S. Hesychio conscripta est: cuius illustre fragmentum extat in Concilio Oecumenico Constantinopolitano II. anno Christi DLIII habito: in quo Theodori Mopsuesteni, Nestoriana haeresis primi incentoris, blasphemiam rejiciuntur: quod item faciunt Cyrillus, Rabula, Proclus, aliisque qui cum S. Hesychio vixerunt, & in dicto Concilio allegantur.

DE SANCTO SIXTO III

PONTIFICE ROMANO

Commentarius historicus.

§. I. Haeresis Pelagiana & Nestoriana oppugnata.

AN. CCC. CXI. XXVIII. MARTII. S. Sixtus Presbyter.

1. **S**anctus Sixtus natione Romanus ex patre Sixto, vixit eo tempore Presbyter sanctae Romanae Ecclesiae, quo hac variis agitata motibus, cum haereticis, potissimum Pelagio & Nestorio, conflixit. Pelagius adversus gratiam Christi pestilentissimum dogma conceperat, quod Celestius ejus discipulus in Africa predicans, anno ccccxli Carthagine damnatus est. Horum discipuli Pelagianum more suo mentientes jactabant se doctrinam suam habere sanctorem & puriorum hunc S. Sixtum tunc Presbyterum: ad quam calumniam diluendam opportuna forent ejus ad viros eruditos quae quaversum missa epistola. Verum cum haec non extaret, luculentus debet nobis testis esse S. Augustinus in epistolis duabus, ex Africa Romam ad S. Sixtum missis, quae inter ejus epistolas extant nn. 104. & 105., & in prioribus hac leguntur: Domino venerabili & in Christi caritate suscipiendo, sancto fratri & Compresbytero Sixto, Augustinus in Domino salutem: Ex quo Hipponem litterae benignitatis tuae venerant hac prima eademque gratissima rescribendi occurrit occasio ... Quae nos quantalibet perfuderint, quid homo nitatur, quod non potest eloqui, nec te ipsum satis nosse arbitror: sed nobis crede, quantum boni feceris, talia nobis scripta mittendo. Sicut enim tu testis es animi tui, ita nos nostri, quemadmodum sit affectus illarum sinceritate luculentissima litterarum. Si enim brevissimam epistolam tuam, quam de hac ipsa re ad beatissimum senem Aurelium per Leonem Acoluthum direxisti, exultanti alacritate descripsimus, & quibus poteramus magno studio legebamur; ubi nobis exposuisti, quid de illo perniciosissimo dogmate vel quid contra de gratia Dei, quam pusillis magnisque largitur, cui est illud inimicissimum, sentias: quanta nos putas ista tua prolixiora scripta vel exultatione legisse vel cura ut legantur quibus valuerimus aliis obesse, atque adhuc quibus valemus offerre? Quid enim gratius legi vel audiri potest, quam gratiae Dei tam pura defensio adversus inimicos ejus, ex ore ejus, qui eorumdem inimicorum magni momenti patronus ante jactabatur? &c.

2. In altera epistola longam ei inscripsit contra Pelagianos dissertationem, vel ideo magis incitatus, quod S. Sixtus omnium primus in eosdem palam inclamaverit anathema. Verba S. Augustini aliqua, quae sub initium habentur, damus, & sunt ejusmodi: In epistola, quam per fratrem nostrum Albinum Acoluthum misi, prolixiorum me missurum esse promisi per sanctum Fratrem & Con-

presbyterum nostrum Firmum, qui nobis litteras attulit sinceritatis tuae, plenas fidei tuae, quae nobis tantum gaudium contulerunt, quantum magis possumus habere quam dicere. Quod enim fatendum est caritati tuae, tristes eramus nimis, cum fama jactaret inimicis gratiae Christi te favere: sed ut haec tristitia de cordibus nostris tergeretur, primo te priorem anathema eisin populo frequentissimo pronuntiasse eadem fama non tacuit. Deinde cum litteris Apostolicae Sedis de illorum damnatione ad Africam missis tuae quoque litterae ad venerabilem senem Aurelium consecutae sunt, quae tametsi breves erant, tuum tamen vigorem adversus eorum errorem satis indicabant. Nunc vero cum apertius & latius, quid de illo dogmate contraque sentires, in litteris tuis fides ipsa nobiscum Romanae Ecclesiae loqueretur non solum illud omne cristitiae nubilum fugit de cordibus nostris, sed etiam tantum ibi laetitiae lumen effulgit, ut nihil egisse in nobis videretur ille mœror & timor, nisi successurorum ampliore fragrantiam gaudiorum. Itaque te, Frater carissime, quamvis non videamus nos oculis carnis animo tamen in fide Christi, in gratia Christi, in membris Christi tenemus, amplectimur, osculamur. Haec aliaque plura S. Augustinus de studiis ac laboribus a S. Sixto in defensionem orthodoxae religionis contra Pelagianos susceptis.

3. Interim mortuo sub finem anni ccccxviii Zosimo, successerunt Bonifacius, & huic S. Celestinus, sub quo creatus est Episcopus Constantinopolitanus anno ccccxviii Nestorius: qui subinde novam iniecit haesim, asserens Christum duplici constare persona, ac sanctissimam Virginem Mariam haud esse Dei matrem adstruens, sed hominis tantummodo Christi. Condemnata dein ea haeresis est in Concilio Oecumenico, Ephesi anno ccccxlii habito, & Nestorio e Sede pulso Maximianus Episcopus subrogatur. At mortuo S. Celestino, Romanae Ecclesiae Sixtus ordinatus est Episcopus Indictione xv, Valerio & Actio Cons. Item Cronico Marcellinus, siquae consensit Prosper. Annus is erat ccccxlii. Gennadius Presbyter Massiliensis, qui sub finem dicti saeculi quinti floruit, libro de Scripturis Ecclesiasticis cap. 54. de SS. Celestino & Sixto Pontificibus ista habet: Celestinus urbis Romae Episcopus, decreta Synodi adversum supradictum Nestorium dictavit, habitum valamen describens ad Orientis, & Occidentis Ecclesias dedit, confirmans duabus in Christo manentibus perfecte naturis, unam filii Dei credendam esse personam. Huic enim

A enim sententia supradictus Nestor ostensus est esse contrarius. Similiter etiam Xystus successor Cælestini pro eadem re, & ad ipsum Nestorium, & ad Orientis Episcopos adversus errorem ejus succidendum sententia direxit. Degebat Nestorius in monasterio S. Euprepii apud Antiochiam. Ubi ergo S. Sixtus summus Ecclesie Pastor a Deo constitutus est, non desepit morbosam ovem Nestorium, si forte in monastica quiete ad meliorem frugem mentis posset reduci, qui frequentia populi Constantinopolitani vallatus aberrarat. At contra Nestorius ejusque affecula ad calumnias, & mandacia conversi, in vulgus sparserunt Sixtum Nestorii condemnationem improbasse, inisamque S. Cyrilli Episcopi Alexandrini cum Joanne Episcopo Antiocheno concordia legi debet S. Cyrilli epistola ad Dynarum Nicopolis veteris Epiri Episcopum tom. 5. cap. 16., & inde a nobis edita xxv 111 Januarii in Vita S. Cyrilli S. 21., ubi sub finem communionem restitutam esse ait, quando Joannes Antiochenus Synodo subscripsit, ceterique cum eo Nestorii doctrinam anathematizarunt, & ipsum pro deposito habuerunt, & Maximiani Episcopi Constantinopolitani ordinationem approbaverunt.

4 Quam vero latus fuerit S. Sixtus ob hanc concordiam initam, & quantopere execratus eam fuerit Nestorius, constat ex ipsius Sixti epistolis ad S. Cyrillum, & Joannem missis, quæ extant in tomis Conciliorum, & Annalibus Ecclesiasticis Baronii ad annum ccccxxxiii quo ambata sunt xv Kalend. Octobris Theodosio xlv & Maximo Consulibus. En secunda epistola allegat nonnulla Vincentius Lirinensis adversus hæreses cap. ult. in qua nos pauca hic inserimus, sic ergo exorditur: Sixtus Joanni Episcopo Antiocheno. Si Ecclesiastici corporis gloriam, illeus integritatem dilectio tua considerare dignetur; profecto letitiae nostræ non quæret interpretem. Ipsa namque evidentissima res loquantur, merorem nostrum repentino sancti Fratris nostri Cyrilli in gaudium sermone conversum: tantum hanc ergo sollicitudinem nostram nos evasisse delectat, postquam reo nostræ fidei tua fuit sanitas penitudo: nunc se vere exilem, nunc se sentit ejectum. Abundant ei in deserto spinæ, quia deest ei uva, quam colligat: hos habet fructus, qui erga vineam Domini nostram noluit exercere culturam. Credo ad dilectionem tuam verum cursus, & ordo pervenerit, qualiter ei volumus nostra admonitione succurrere: retinimus in præceptum euntem, qui erat blasphemiarum pondere in profunda mergendus. Si negotii qualicatem justa lance pensamus, nulli non videbitur Nestorius sero damnatus, cui non profuerit debicus sermo præteritus. Fruamur nunc presentibus bonis, nec diu hæreamus in tristibus, quibus Dominus gaudere concessit. Hac ibi. Erat Nestorius ex monasterio S. Euprepii, quod multos ibi erroris sui contagione afflaret, in Oasium solitudinem Lybia amandatus, ubi postmodum vermicante lingua miserabilis vita sortitus est exitum.

5 Ac Vincentius Lirinensis supra citatus asserit se dictis suis adicere geminam Sedis Apostolicæ auctoritatem, unam scilicet sancti Papæ Sixti, qui nunc, ut ait, Romanam Ecclesiam venerandus illustrat: alteram prædecessoris sui, beatæ memoriæ Papæ Cælestini, quem hic quoque interponere, necessarium judicavimus. Ait itaque Papa Sixtus in epistola, quam de causa Nestorii Antiocheno misit Episcopo. Ergo, inquit, quia, sicut ait Apostolus, fides una est, quæ evidenter obviavit, dicenda credamus, & tenenda dicamus. Tandem illa, quæ tenenda, & credenda prosequitur, & ait: Nihil ultra liceat novitati, quia nihil addi convenit vetustati. Perspicua majorum fides, & credulitas nulla cœni permutatione turbetur. Hac sufficiant ut quilibet intelligat, quantum S. Sixtus laboravit, ut recta fides ubique terrarum intacta conservaretur, Pelagii Nestoriique hæreses profligarentur. Joannes Antiochenus alique Orientis Episcopi, ab Ecclesia schismate divisi,

unitari, & communioni restituerentur, ac demum decreta Ephesini Concilii ubique reciperebantur, ac debito cum vigore permanerent.

§. II. Calumnia depulsa. S. Petrus Chrysologus ob revelationem constitutus a S. Sixto Episcopus. Subdoli Pelagiani profligati.

6 **N**on hic stetit malitia adversariorum contra S. Sixtum, qui turpi ab iis exagitatus est calumnia, quasi quamdam feminam Deo consecratam constuprasset. Historiam rei gesta breviter exponit Anastasius Bibliothecarius libro de Vitis Pontificum in Sixto tertio, & ista tradit: Hic post annum primum, & menses octo a quodam Basilio incriminatus accusatusque est. Eodem tempore audiens hoc Valentinianus Augustus jussit Concilium sanctæ Synodi congregari, & facto conventu cum magna examinatione judicio Synodico purgatus a quinquaginta sex Episcopis, & condemnatus Bassus a Synodo, ita tamen ut ad ultimum diem viaticum ei non negaretur propter humanitatem pietatis Ecclesiæ. Hoc audiens Valentinianus Augustus cum matre sua Placidia Augusta, furore sancto commoti, proscriptione Bassum condemnaverunt, & omnia prædia facultatum ejus Ecclesiæ Catholicæ sociaverunt. Qui Bassus nutu divinitatis intra tres menses defunctus moritur: cujus corpus Sixtus Episcopus cum lineamentis, & aromatibus manibus suis tractans recondesque sepelivit ad B. Petrum Apostolum in cubiculo parentum ejus. Acta dicti Concilii extant ex triplici editione, sed quæ nimia antiquitate corrupta ac depravata censet Baronius anno 433. num. 31. qui num. 37. addit. Anticorum sacram xdem, & in ea sepulturam eorum fuisse post apsidem basilicæ S. Petri: Bassum etiam Anticum fuisse, & ante duos annos cum Antiocho Consulatum gessisse.

7 Illustre familiæ, & divine in Ecclesia administranda assistentiæ testimonium exhibet electio S. Petri Chrysologi in Episcopum Ravennatem: quam post alios Dominicus Mita in hujus Vita operibus præfixa ita recenset: Accidit ut elato in Creatorem Joanne hujus nominis primo Provinciales Episcopi pro consueta temporum illorum Metropolitanis Antistitis electione Ravennam diverterent: quos inter, & adfuit S. Cornelius cum suo Diacono Petro: ubi post varias frequentesque populi ac Cleri in comitiis dissensiones, Unus tandem ex Ravennatibus deligitur, qui propter ad Urbem cum Legatis Ravennatibus, & S. Cornelio Episcopo, divino afflatu comitem itineris sanctum Levitam Petrum ducente, ad Canonicam Summi Pontificis confirmationem obtinendam contendit. Clavum Ecclesiasticæ navis tenebat tum S. Sixtus hujus nominis 111, cui per quietem Apostolus Petrus, & Martyr Apollinaris medium inter sese venerabilem adolescentem habentes, oblatis sunt: quem ut in Archiepiscopum Ravennatem, quocumque postposito crearet, Pontifici edixerunt. Sixtus divina revelatione commonefactus cum postera die Ravennates Pontificiam aulam ingressos sibi ad stare videret, rejecto primum ab eis electo, inde ad se omnes, qui illic essent, accedere jussit. Ceterum cum inter Ravennates præmonstratam juvenis speciem, animo alte impressam, nondum esset conspicuus, Cornelio Episcopo jussit uti & suos in conspectum proferret: quod ubi factum est vix dum Pontifex Maximus venerabilem Petrum Cornelii Diaconum intuitus est, cum ipsum esse, qui cælitus sibi demonstratus fuerat, agnovit, & læto animo cunctis audientibus dixit: Hunc quidē divina providentia electum Ravennatensi Ecclesiæ Archiepiscopum præficimus, non alium. Ceterum Pontificis inopinata sententia nō leviter, & animos Ravennatū perculit, quod, cive ipsorum rejecto, contra avitum morem exterius eligeretur, & Petri

Nestorium
invenit.

ob concordiam
initam inter
S. Cyrillum
Alexandrinum
& Joannem
Antiochenum
Episcopos gau-
det.

Turpem cal-
umniam
Basilii

in Concilio
purgatur.

E

electum
Episcopum
Ravennatem.

monitus a
S. Petro
& Apolli-
nare.

irritam fa-
ctam.

S. Petrum
Chrysolo-
gum sibi
Arviniatū
electum.

laudatur a
Venerabili
Lirinensi.

A Petrus gravi pondere concussit visceraque turbavit, quod onus Angelicis humeris formidandum extemplo summa auctoritate sibi imponi conspiceret. Quare ab Ravennatum querelis mutuata excusationis opportunitate, cum alioquin ex reverentia & humilitate sibi jus magnæ contradictionis non esset, ad pedes Pontificis Maximi provolutus, supplex precabatur, maximum hujusmodi munus, valde a sua mente & conditione alienum, ut averteret. Quapropter Beatissimus Sixtus, ad pacandos Ravennatum animos & vires humilis Petri sublevandas, rem omnem ex litis præmonstratam satis luculenter aperit, validisque rationibus utrisque suadet, Divinæ ut acquiescant voluntati. Tantumque Pontificis vel auctoritas vel sacra eloquentia potuit, ut Petrus, licet invitus & tremefactus, Pontificium Ravennatis Ecclesiæ munus, Divinæ voluntatis significatione & Apostolica institutione delatum, ulterius resistere non sit ausus. Ravennates vero Petrum, cælicus miro modo indicatum, novum Antistitem venerabundi susceperunt, & consalutatum summo in honore quasi Angelum Dei jugiter habuerunt. *Hæc ibi. Colitur S. Petrus Chrysologus 2 Decembris: qui in sermone 16 plurimum laudas atque patrem spirituales agnoscit supra indicatum Cornelium Episcopum Imolensem seu Foro-Corneliensem, quem Ughellus tomo 2 Italia sacra titulo Sancti etiam honorat: cujus nomen necdum reperimus factis sacris inscriptum.*

8 Extat Rejense seu Regiense Concilium in ditione Subalpina Galliarum habitum 22 Novembris, Theodoseo Augusto 2711 & Festo Consulibus anno cccxxxix, in quo Patres ademerunt Episcopis ob hæresim depositis spem recipiendi Sedes suas: quibus præclare S. Sixtus Papam præfuisse ita laudat ad dictum annum Prosper in Chronico his verbis: Hac tempestate Julianus * Eclanensis, jaçtantissimus Pelagiani erroris assertor, quem dudum amissi Episcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis speciem præferens, molitus est in communionem Ecclesiæ irrepere. Sed his insidiis Xystus Papa Diaconi Leonis hortatu vigilanter occurrens, nullum aditum pestiferis conatibus patere permisit: & ita omnes Catholicos de rejectione fallacis bestie gaudere fecit, quasi tunc primum superbissimam hæresim Apostolicus gladius detruccavisset. Scripsit Prosper contra Collatorem de Gratia Dei & libero arbitrio in defensionem S. Augustini, & zelum S. Sixti sum Pontificis Romam laudat his verbis: Confidimus Domini protectione præstandum, ut quod operatus est in Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Cælestino, S. Sixti decessoribus, operetur & in Sixto: & in custodia Dominici gregis hæc sit pars gloriæ huic reservata Pastori, ut sicut illi lupos abegere manifestos; ita hic depellat occultos: illos auribus suis doctissimi Senis (nempe S. Augustini in epistola 101 ad Sixtum missa) insonante sermone: quo collaborantem secum hortatus est dicens: Sunt enim quidam justissime damnati, qui impietates adhuc liberius defendendas putant: & sunt qui occultius penetrant domos, & quod in aperto clamare jam metuunt, in secreto seminare non quiescunt: sunt autem qui omnino siluerunt, magno timore compressi, sed adhuc corde retinentes, quod ore jam proferre non audent; qui tamen esse possunt Fratribus ex prioribus dogmatis defensione notissimi. Proinde alij severius cohibendi, alij vigilantius vestigandi, alij tractandi quidem lentius, sed non segnius sunt docendi; ut si non timentur ne prodant, non tamen negligantur ne pereant. *Hæc sunt, quæ S. Augustinus S. Sixto Presbytero scripsit, quæ Prosper repetit, ut illum tunc Pontificem ad occultos Pelagianos infestandos incitaret inflammaretque.*

§ III Basilica erecta & ditata. Obitus: cultus sacer.

Paulus de Angelis Abbas illustri opere libri duodecim distincto vulgavit descriptionem & delineationem basilicæ S. Mariæ Majoris a Liberio Papa fundatæ ac lib. 5. cap. 9. agit de iis, qui hanc basilicam postmodum fabricis exornarunt: asseritque omnes fere auctores velle S. Mariæ Majoris basilicam, post Liberii constructionem, denovo a S. Sixto ædificatam & auctam esse: illo præsertim innixos quod supra majus altare legitur: XISTUS EPISCOPUS PLEBI DEI: Addit versus musivos supra portam majorem intra ecclesiam jam exolescentes & fere consumptos sic legi: VIRGO MARIA TIBI XISTUS NOVAT, Verum id initium est carminis sequentis in Germania recepti.

Virgo Maria tibi Xistus nova tecta dicavit,
Digna salutifero munera ventre tuo.
Tu genitrix ignara viri, te denique sacra
Visceribus salvis edita nostra salus.
Ecce tui testes uteri sibi præmia portant,
Sub pedibusque jacet passio cuique sua:
Ferrum, flamma, fœx, fluxus, sævumque venenum
Tot tamen has mortes una corona manet.

Beda de temporum ratione ista habet: Anno cccxxxix Sixtus Romæ Episcopus. Fecit Basilicam Mariæ matris Domini, quæ ab antiquis Liberii cognominabatur. Onuphrius Panvinus lib. de vi Urbis Ecclesiis pag. 235. hæc sic explicat: Eam basilicam (ob miraculum nivis a Joanne Patricio extructam, & a Liberio Papa dedicatam) forte minus capacem restituit, & maxime, ut nunc cernimus, amplificavit Sixtus tertius Papa: qui anno Salutis cccxxxix creatus est Magni Leonis prædecessor, elegantissimisque veteris & novi Testamenti musivis figuris in fenestrarum interstitiis totam miro opere condecoravit. Hadrianus Papa in epistola ad Carolum Magnum Imperatorem eandem constructionem illi attribuit his verbis: Successor Cælestini Sixtus Papa fecit basilicam sanctæ Dei Genitricis Mariæ, cognomento Majoris, quæ ad Præsepe dicitur. Eadem confirmat Anastasius, additque donationes rerum immobilium & mobilium a S. Sixto huic ecclesiæ concessas, & sunt ejusmodi:

10 Hic fecit basilicam S. Mariæ, quæ ab antiquis Liberii cognominabatur juxta macellum Livie, ubi & obtulit hæc: altare argenteum purissimum, pensans libras trecentas; patenas argenteas tres, pensantes libras sexaginta; lamas argenteas quatuor, pensantes libras sexaginta; scyphum aureum purissimum, pensantem libras quinquaginta; scyphos argenteos quinque, pensantes libras quinquaginta; calices ministeriales argenteos decem, pensantes singulos libras octo; aquamaniles argenteos, pensantes singulos libras octo; coronam saram ante altare argenteum, pensantem libras triginta; coronas argenteas sarales triginta quatuor, pensantes libras decem, candelabra argentea quatuor, pensantia libras viginti; thymiatarium argenteum, pensans libras quinque; canthara cerostata aurochalca viginti quatuor, pensantia libras quindecim; possessionem Sauritanam in territorio Gacitano, præstantem omnia inibi cum adjacentibus adiguis ad solidos trecentos & trimisium; possessionem Marmoratam in territorio Prænestino, præstantem solidos centum quinquaginta duos; possessionem Celeris in territorio Asilano, præstantem solidos centum & undecim & trimisium; domum Palmati intra Urbem juxta inibi basilicam cum balneo & pistrino, præstantem solidos centum quinquaginta quatuor; cervum argenteum in fonte fundentem aquam, pensantem libras triginta; omnia vasa baptismi sacra argentea, libras quindecim; conacula regia gradorum adherentium basilicæ, vel quidquid videtur esse intrinsecus. *Hæc ibi. Te. statuer*

idque Petrus
suadet
dicitur
Ravennatibus

* At. Arelæ
Juvantiss.

Julianum
alioque oc-
cultos Pe-
lagianos
infestantem

elimita a
S. Augu-
stino edo-
ctus.

Basilicam
S. Mariæ
Majoris
amplificavit

E

reperi-
tur in
mobiliis
plurimas
donas

F

A *Basilius Nicolaus IV Papa apud Paulum de Angelis confessor Indulgentias unius anni & quadraginta dierum a felicia recordationis Sixto Tertio in die consecrationis basilice S. Mariæ Majoris de Urbe: quod nobis merito suspectum est: qui novimus Indulgentiam non faciendo damnavit. Et tunc capisse usurpari, utcumque res ipsa ortus fuerit.*

B *Non feris sola pietas S. Sixti in basilica S. Mariæ exornanda, sed ad alias basilicas extensa est incitato in colationem Valentiniano Imperatore: qua omnia ita idem Anastasius indicat: Hic ornavit da argento Confessionem B. Petri Apostoli, quæ habet libras quingentas. Hujus supplicatione obtulit Valentinianus Augustus Imaginem auream cum duodecim portis, & Salvatorem in gemmis pretiosissimis ornatum, super confessionem B. Petri Apostoli. Fecit autem Valentinianus ex rogatu Sixti Episcopi fastigium argenteum in basilica Constantiniana, quod a barbaris sublatum fuerat, quod pensabat libras quingentas & undecim. Hujus temporibus fecit Valentinianus Augustus Confessionem B. Pauli Apostoli ex argento purissimo, quæ habet libras ducentas. Item fecit Sixtus Episcopus Confessionem S. Laurentii Martyris cum columnis porphyriticis: & ornavit transfennam & altare & Confessionem sancti Martyris Laurentii de argento purissimo. Fecit altare pensans libras quinquaginta, cancellos argenteos supra Platonias porphyreticas pensantes libras trecentas, absidam supra cancellos cum statua B. Laurentii Martyris argentea, pensantem libras ducentas. Et hac de basilica S. Laurentii extra muros in agro Verano a Constantino Imperatore constructa, debere intelligi tradit Pavonius supra citatus cap. 6, ut sequentia de ecclesia S. Laurentii qua in Lucina dicitur & sunt ista: Fecit autem & basilicam B. Laurentio, quod & Valentinianus Augustus concessit, ubi & obtulit dona hæc: Patenas argenteas tres, pensantes libras quoddecim; scyphos argenteos quatuor, pensantes libras octo; scyphum aureum ornatum de margaritis, pensantem libras decem; calices argenteos ministeriales duodecim, pensantes libras duas; Aquamaniles argenteos, pensantes libras octo; ministerium ad baptismum vel penitentiam ex argento, pensans libras quinque; concham aurochalcam, pensantem libras viginti; coronas argenteas farales triginta, pensantes libras sex; pharacanthara argentea tria, pensantia singula libras triginta; cantharas cœlestas in gremio basilicæ areas, viginti quatuor, fatas areas viginti unam.*

C *Hic fecit in basilica Constantiniana ornamentum super fontem, quod ante ibi non erat, id est, epistylia marmorea & columnas porphyreticas erexit: quas Constantinus Augustus congregatas dimisit, & iussit ut erigerentur: quas versibus exornavit: qui esse Baronio ad annum 440 num. 5 sic se habens in singulari opere, hinc in singulis epistylis exaratis.*

Gens lacunda polis hic semine nascitur elmo,
Quam fecundatis Spiritus edie aquis.
Virgineo fetu genitrix Ecclesia natos,
Quos spirante Deo concipit, amne parit.
Cælorum regnum sporat hoc fonte renati:
Non recipit felix vita semel genitos.
Fons hic est vite, qui totum diluit orbem,
Sumens de Christi vulnere principium.
Mergete peccator, sacro purgande fluente,
Quem veterem accipiet, proferet unda novum.
Insons esse volens, isto mundare lavacro,
Seu patrio premeris crimine seu proprio.
Nulla renascentum est distantia, quos facit unum
Unus fons, unus Spiritus, una fides.
Nec numerus quemquam scelerum, nec forma suorum
Terreat. Hoc natus flumine, sanctus eris.

13 *Hæstius Sixti versus, in quibus, ut bene advertit Baronius, etiam adversus sunt pallulantem hæresim Pelagianam Catholica eluces assertio de originali peccato, quod illa negabat. Sed ad Anastasium revertamur, ut reliqua S. Sixti opera ab eo indicata conspiciamus. Ita ergo pergit, Hic fecit platoniam in cœmeterio Calisti, via Appia, ubi nomina Episcoporum & Martyrum scripsit commemorans. Hic fecit ordinationem in urbe Roma per mensem Decembrem Presbyteros viginti octo, Diaconos duodecim, Episcopos per diversa loca quinquaginta duos. Qui etiam sepultus est via Tiburtina juxta corpus B. Laurentii quinto Kalendas Aprilis. Cessavit Episcopatus ejus dies viginti duos. Hæc ibi. Annus erat ccccx, quo secessit S. Leo Magnus, cujus aila, Deo proposito, datur sumus xi Aprilis.*

14 *Ad dictum diem v Kalendas Aprilis seu xxviii Martii memoriam S. Sixti Papæ Romæ celebrant Martyrologia MSS. Florentina Magni Ducis ejusque Consilarii Caroli Strozzi, & aliud Ecclesia Romano-Gallica a Luca Dacherio communicatum, & cum iis hodiernum Martyrologium Roman. MS. Vaticanum, numero 5949 signatum, quod fuit olim Ecclesia Benventana, & MS. Leodiense cum Bedæ excuso ista habent: Sixti Papæ qui sedet Romæ annis octo. Additur apud Adonem & Notkerum: Hic criminatorem suum, Bassum nomine, nutu divino mortuum, manibus suis cum lintheaminibus & aromatibus tractans, sepelivit apud B. Petrum. At loco hujus elegii ista in MS. Bruxellensi S. Gudila leguntur: Qui constituit ut nullus in patochia alterius ordinare præsumat. Verumque eorumque conjungitur in MSS. Althageni, Leideni, Vulturastino & aliis. In MS. Florario ista habentur: Romæ via Tiburtina depositio B. Sixti Papæ & Confessoris, hujus nominis Tertii. Hic edificavit ecclesiam B. Mariæ Majoris, quæ dicitur ad Præsepe: & multas alias basilicas auro argentoque decoravit, & multa pauperibus distribuit. Omissimus recentiora Martyrologia plurima hoc loco commemorare.*

DE SANCTO SPE ABBATE

APUD NURSIAM IN ITALIA.

I *Inter Sanctos emelares urbis & diocesis Nursiana in Umbria S. Spes Abbas confetur, cujus imago ibidem visitur in aula quadraginta Conservatorum Nursianorum cum hac ad pedes inscriptione S. Spes de Nursia Abbas. Est autem depictus in habitu monastico nigro cum vultu senili, gerens in capite mitram & pedum in manu Abbatiale. Similis etiam imago cernitur in monasterio Eutychiano, versus Boream quinquaginta sex millibus passuum Nursia distito, quod primitus a dicto Spe Abbate conditum traditur: ubi corpus ejus cum debita veneratione sepultum jacuit in ecclesia subterranea sub altare eidem Sancto dicato. Cum vero succedentibus temporibus nova ibidem constructa esset ecclesia, corpus S. Spei ex priori*

loco elevatum est & marmoreo inclusum mansoleo, ac sub altari majore collocatum. At sacrum caput sume exemptum, cum aliis hujus monasterii reliquiis digno cum honore ac veneratione asservatur. Festum hujus translationis celebratur ibidem Officio Ecclesiastico sub ritu duplici, ac lectione propria, qua ad Matutinum recitantur, sunt Roma a sacra Congregatione risum anno mdcii approbata. Est Abbatia hac S. Eutychii hoc tempore commendata ac fere alicui e Cardinalibus, sub ejus jurisdictione in ea degunt Prior & tres Canonici Seculares. At phoribus ante saculis vigis in ea ordo regulæ Sancti Benedicti: ante cujus natiuitatem dictum monasterium a S. Spe Abbate constructum fuisse circa

ANNO
DXIII
XXVIII
MAR.
S. Spei
abbas, imo-
do.

dicere,

translatio
reliquiarum.

Officium
Ecclesiasticum.

monasterium
constructum
circa
472.

A circa annum Christi cccclxxi tradis Jacobillus de Sanctis & Reliquis Umbria, ex quo hactenus relata contraximus. Vixit S. Spes Abbas post constructum monasterium annos xlv, ex quibus integros quadraginta cecus fuit, mortuus secundum præscriptum Jacobilli calculum anno dxxvii. Cui cum aliquis ex discipulis fere decem annis præfuisset, successit Sanctus Eutychius Abbas circa annum dxxvi, sed hac accuratius poterunt disenti die xliii Mæsi, quo S. Eutychii Abbatis nomen est sacris fastis inscriptum. De S. Spe Abbate ad xxviii Martii ista habentur in Martyrologio Romano: Apud Nursiam S. Spei Abbatis, miræ patientiæ viri, cujus anima cum ex hac vita migraret, in columba specie a cunctis Fratribus visa est in celum ascendere. Quæ fere eadem leguntur in monasticis Martyrologiis VVionis, Dorgani & Menardi. De aliqua S. Speo Confessore egimus xlviii Januarii ob aliquas ejus reliquias, quæ Aquisgrano Martesburgum, & ex exiis, ad quoddam vicinum connobium fuerunt delata. Sed illum cum hoc S. Spe Abbate eundem esse, nequivimus judicare. Insignes S. Spei hujus virtutes scripsit S. Gregorius Papa lib. 4 Dialogorum cap. 10, quas ex eo passim alii descriperunt & nos hic damus.

VITÆ EPITOME

Ex lib. iv Dialog. S. Gregorii cap. x.

Adhuc in monasterio positus, cujusdam valde venerabilis viri relatione cognovi quod dico. Aiebat enim quia venerabilis Pater, nomine Spes, monasterium construxit in loco, cui vocabulum a Camplest, qui sexti ferme milliaris interiacenti spatio a vetusta Nursiæ urbe disjungitur.

1 Hunc omnipotens & misericors Deus ab æterno verbere flagellando protexit, eique dispensationis suæ maximam securitatem servavit & gratiam, quantumque eum prius flagellando diligeret, postmodum perfecte sanando monstravit. 2 Ejus namque oculos per quadraginta annorum spatium continuz cæcitatæ tenebris

pressis, nullum ei lumen vel extremæ visionis operiens. Sed quia nemo in verbere illius gratia se destituente sublevar, & nisi idem misericors Pater, qui poenam irrogat, patientiam præstat: mox per impatientiam peccatum nobis ipsa augeat correptio peccatorum, sitque modo miserabili, ut culpa nostra, unde sperare debuit terminum, inde sumat augmentum: idcirco nostra Deus infirma conspiciens, flagellis suis custodiam permiscet, atque in percussione sua electis filiis nunc misericorditer iustus est, ut sint quibus postea debeat iuste misereri. Unde venerabilem senem dum exterioribus tenebris premeret, interna nunquam luce destituit, Qui cum flagello satigaretur corporis, habebat per sancti Spiritus custodiam consolationem cordis. Cum vero jam anni quadragessimus fuisset in cæcitate tempus expletum, ei Dominus lumen reddidit, & vicinum suum obitum denuntiavit, atque ut monasterium circumquaque constructis verbum vitæ prædicaret, admonuit: quatenus corporis recepto lumine, visitatis in circuitu Fratribus cordis lumen aperiret. Qui statim iussis obtemperans, Fratrum conobia circumivit, mandata vitæ quæ agendo didicerat, prædicavit.

4 Quintodecimo igitur die ad monasterium suum peracta prædicatione reversus est, ibique Fratribus convocatis adians in medio, Sacramentum Domini Corporis & Sanguinis sumpsit, moxque cum eis mysticos Psalmorum cantus exorsus est: qui illis psallentibus, orationi intentus animam reddidit. Omnes vero Fratres qui aderant, ex ore ejus exisse columbam viderunt, quæ mox aperto tecto oratorii egressa, aspicientibus Fratribus pene travit calum. Cujus idcirco animam in columbæ specie apparuisse credendum est, ut omnipotens Deus ex hac ipsa specie ostenderet, quam simplici corde ei vir ille servasset.

a Jacobillus ait Italici Campi appellari situm in valle Castriana: ac plura circumquaque ab eo fuisse monasteria enarra, & nominatim aliquod in loco Campora dicto, ubi ecclesia vixit S. Spei Abbati dicata.

b Cum jam quinque annos vixisset dictum monasterium, ut asserit Jacobillus.

DE SANCTO GUNTHRAMNO

REGE FRANCORUM

CABILONE IN BURGUNDIA.

Commentarius prævius.

§ 1 Cuius sacer: Res ejus gesta conscripta; tempus regni.

ANNO
DXXIII
XXVIII
MARTII.

Cabilone S.
Gunthramni
depositio.

calvus se-

Cabilo, Cabillonum, Cavillonum, antiqua Gallia Celtica urbs, ab Ædnis populis inhabitata, ac provincia prima Lugdunensis adscripta fuit, amono ac fertili solo sita ad ripam Araris fluvii, posteris teste Marcellino libro xv Saucconæ ailli, unde Franci hoc tempore Chalons sur Saone appellantur. Pulsis Romanis primo parvis Burgundis, cum post hos devictos Francis, & divisione regni Chlotharii primi inter quatuor filios facta, cum regno Aurelianensi & fere tota Burgundia obtigit S. Gunthramno, qui ibidem vitam sanctæ finivit, præcipuis fastis sacris adscriptus. Habemus quatuor apographa antiqui Martyrologii S. Hieronymi, sub sinem sabine appositis sanctorum nominibus aulla: in horum unico apographo, quod ante mille fere annos character Anglo-Saxonico est exaratum, nulla Gunthramni mentio fit, cuius nomen aliis tribus appositum est hoc modo: Cavillono depositio Gunthrami, seu Guntheranni Regis. Eadem leguntur in MSS. Romano Cardinalis Barberini, An-

gustano S. Vdalrici, Aquisgranensi Ecclesia primaria, Parisiensibus, alio nobis a Labbeo nostro, alio a Dacherio Benediktino monacho communicato, Remensi SS. Timothei & Apollinaris, Latiensi etiam, Corticensi, & Tornacensi S. Martini, in quo primo loco nominatur. In Richenoviensi nomen depositionis omittitur: hujus loco obitus legitur in MS. codice Regine Suevia, ab Holfstenio laudato. Majore encomio celebravit eum Usuardus. Apud urbem Cabilonensem, inquit, depositio S. Gunthramni Regis, qui ita se spiritualibus actionibus mancipavit, ut relictis sæculi pompis thesauros suos ecclesiis & pauperibus erogaret. Ado & Notkerus interponunt, Regis Francorum, viri religiosi. Similia passim leguntur in aliis Martyrologiis, ut Bedæ excus (nam genuinus vacat) Bellini, Marcolyci, Felicit, Galefii, Canisi, & cum his omnibus eum celebrat Martyrol. Romanum. Vandacherus & ipse scripsit antiquus hoc eum versu depingit:

Hanc quoque Gunthramnus Magnus Rex optimus ornat.

2 Saussayas longum de eo encomium profert, quod ex

*elogium ex
Sanctis.*

A *re datus:* Cabilone in Aeduis S. Gunthramni Franco-
rum Regis pientissimi, qui in summo rerum culmine sic
actiones suas ad legis Dei præscriptum disposuit, ut per-
fectæ pietatis & iustitiæ typum sanctissimis suis moribus
populo sibi subdito exhibuerit. Hic zelo divini honoris
intensissimo flagrans, ecclesias multas construxit, cen-
suique & ornatu copioso ditavit & decoravit. Dignita-
tis ac disciplinæ Ecclesiasticæ vindex accerrimus, paupe-
rum amator munificus, thesauros ingentes in eorum
solatium & religionis augmentum profusus caritatis vi-
sceribus erogavit. Ad averteunda divini iræ flagella, je-
junia, vigilias, rogationes induci curavit. Totus ipse pie-
tatis officiis deditus, Dei furorem, populi peccatis excita-
tum, mentis puræ famulatu non semel delinivit: ipseque
aliquando appellatus a sicario, dum ad altare devoto com-
municaturus oraret, divinitus servatus est illæsus. Cujus
meritis hoc etiam divina bonitas addidit, ut gratia mira-
culorum insignis fieret: dum acta sibi fimbriæ ipsius vesti-
menti puer a febre quartana sanatus est: ac per ejus no-
minis invocationem diabolice præstigiæ solutæ sunt lar-
væque sæpius sagacæ. Cum igitur ad eam sanctitatem
pervenisset, quæ illum Deo amabilem, mundo admirabi-
lem reddiderat, religiosissimus Rex terrena fastidens, ce-
lestiaque toto affectu appetens, tandem carne solutus,
sanctissimum spiritum ad palatia superna, cum Christo
perpetim regnaturam, excessu placido transmisit. In
ecclesia S. Marcelli, quam in suburbio Cabilonensi sum-
ptuoso opere construxerat, ut supremo edixerat voto,
sepultus est, in qua optatam supplicibus dudum præsti-
tisse opulationem. *Hæc Sausfajus.*

*Respon-
duntur ex
Historia S.
Gregorii
Turonensis.*

*Ex Chronico
Fredegarii.*

*Alimulæ
cum iustis
culpæ.*

*Amel regni
habitu.*

3 *Alta S. Gunthramni Regis descriptis S. Gregorius E-*
piscopus Taronensis, in pluribus oculatus testis, & inseruit
Historia Francorum libris decem a se compisitis: ex quo-
rum septem ultimis præcipua, & quibus ejus virtutes agno-
scuntur, damus excerpta. Proximus post S. Gregorium T-
uronensem scriptor Historia Francorum Fredegarius, quem
sæculo Christi septimo floruisse alibi demonstravimus, suppe-
ditas nobis aliqua in Appendice relata de virtutibus & abi-
tu S. Gunthramni. Alimulus, qui post annum Christi mil-
lesimum scripsit, ne quidem audiendus videtur, dum laudes
Gunthramni Regis indicat, quod omnem Dagoberti aut alio-
rum Regum luxuriam ad hunc transferat. Infra in Notis
verba ejus damus, ut opposita magis consueverit. Amavit
juvenis ancillam, nomine Venerandam, ex qua filium suscep-
it. Habuit dein Marcasrudem, & hac mortua, Anfrigidem
legitimus uxorem: & hac anno 581 vixit funta, dandi-
cim adhuc annos vixit in continentia & viduare, licet
propriis filiis ut hereditibus careret, & Regina moriente quin-
quaginta annos si attigerit, non multum superavit. Duas
etiam suas filias habuit Duo sacratas puellas, quæ hanc in
dome parvæ compingentiam didicerunt.

4 *Quo Christi anno S. Gunthramnus fuerit progenitus*
usquam prodicunt, ne de tota ejus ætate nihil certi possit de-
cerni. At certissimum habemus annum, quo pater Chlothar-
ius evicæ decessit, & ipse ac fratres ejus imperium regnare.
Certe Marini in Chronico, Anno x, inquit, post Consul-
atum Basilii luctatione ix (is est annus Christi dclxi) Chlo-
thacarius Rex mortuus est, & diviserunt regnum ejus fi-
lii ipsius, id est, Charibartus, Gunthramnus, Hilpericus
& Sigobertus. Hanc Regum horum, eorumque successorum
Childoberti & Chlotharii, qui adhuc cum S. Gunthramno
regnarunt, Chronologiam accurate stabilimus 1 Februarii
ad Vitam S. Sigoberti p. 218 & sequente, ut prima confirma-
mus ex feriis hebdomada, dein ex cyclo Paschali, denique
ex eclipsibus lune & solis: quæ cum passim hoc tempore ad-
missæque, nolumus hic repetere. De anno autem quo mor-
tuus S. Gunthramnus, ab omnibus in diversa nonnullis, opus
forsit hic demonstrare pluribus, suisque Christiana Æra
dclxi, nisi in præliminari ad hunc totum exogesi id ab-
undè saltem effectum itaque hanc rem remittimus, & ad alia
quæ magis viri sanctitatem declarant præstitum facimus;

solum addimus ex Fredegario sepultum esse in ecclesia D
S. Marcelli in monasterio, quod ipse construxerat, ubi &
nos anno dclxi i illius caput, supra majorem aram bo-
norifico offeruntur, venerati sumus.

§ II *Monasterium Diviense S. Benigni & Cabi-*
lonsis S. Marcelli decata: illud etiam
extructum. Donationes in Synodo
probata.

I *Lustris regia pietatis monumenta cognoscuntur in*
dicandis monasteriis Diviense S. Benigni & Cabi-
lonsis S. Marcelli, de quibus vetus Chronicon Abbatis
S. Benigni a Dacherio 10.1 Spicilegii, p. 370 ista tradit:
Gunthramnus Rex Francorum, cum jam anno vigesimo
tertio regnum Burgundie feliciter regeret (is erat annus
Christi dclxxi) videns sibi liberos non superesse, cepit
thesauros suos in elemosynis pauperum distribuere, mo-
nasteria & loca sancta ex ipsis thesauris ditare: inter quæ
ecclesiam hujus Patroni nostri, scilicet Martyris Beni-
gni, donis optimis excoluit. Ipse denique Dominus Gun-
thramnus, præcellentissimus Rex, dedit S. Benigno vi-
cum, qui est in prospectu monasterii, tunc magnæ am-
plitudinis, vocatum Elariacum cum omnibus appendiciis
suis, super Osearam fluvium situm: & omnia, quæ nunc
ulque ad possessionem pertinent hujus loci, a ponte Di-
vionis usque Floriacum villam, contulit memoratus
Princeps sancto Martyri Benigno: in Bisico scilicet, in
villa Conlonica dicta, in Plomberias, in Siliniaco, in
** Scantico, in Villari, in Campaniaco, in * Lentennaco,*
in Girone, in Corcellis, in Flaviniaco, in Prénido, in
Justiaco, in Matriniaco, in Barbiziaco. His & aliis locis
mansa, vestita & absa, cum mancipiis plurimis utrius-
que sexus, terris cultis & incultis, vineis, silvis, pra-
tiis, palcuis, aquis aquarumque decursibus, ingreditibus,
exiis & regressis, omnibus rebus exquisitis & inquiren-
dis, totum ad integrum memoria dignus Rex Gunthra-
mnus contulit Deo & S. Benigno ad victum monacho-
rum, Deo in hoc loco deservientium, ut pro se ac se-
quentium Regum salute & peccatorum remissione, re-
gnique totius statu Divinam exorant clementiam mona-
chi in isto loco degentes. Insuper etiam instituit ut ad si-
militudinem monasterii sanctorum Agaunensium diu no-
stræque divinum in hac ecclesia persolveretur Officium.
Ut hæc institutio per succedentia tempora non tepesceret,
vel monasticus ordo deperiret, constituit, ut Abbates
illius loci, Rectores & Provifores in hac domo essent, ut
una congregatio, unusque utrobique servaretur ordo.
Similiter instituit de loco S. Marcelli, ubi ipse Rex cor-
pore quiescit, quem thesauris & pecuniis, possessioni-
buse etiam multis ditavit, operibusque miris & ædificiis
deceatavit. Hæc in dicto Chronico apud Dachetum: eorum
prior pars etiam edita est a Chisletio in Historia Abbatis
Tornodorensis p. 67. De monasterio S. Benigni sapienti egri-
mus, & nuper ad xv Martii, quæ die colitur S. Tranquil-
lus Abbas secundus, aliquot ante hanc novam donationem
annis defunctus. Extructum hoc monasterium fuit circa
annum dxxxv, quando illi Abbas datus S. Eustadius: de
quo in Appendice ad diem 111 Januarii alium est. Colum-
tar S. Benignus Martyr ipsi Kalendis Novembris, S.
Marcellus Martyr 14 Septembris, ut sancti Agaunenses,
qui sunt Martyres Thebaei, Mauritius episcopus socii, xlii
Septembris. De antiquo monasterio Agaunensi legenda A-
ba S. Severini Abbatie 21 Februarii. De eodem monaste-
rio a B. Sigismundo Rege innovato egimus v Februarii ad
Vitam S. Aviri Episcopi Viennensis § 14. At S. Sigismun-
das Rex colitur Kalendis Maji. Regula monasterii Aga-
unensis seu Tarnatensis edita est a Luca Hulsbenio t. 2. Cod-
icis Regularium, p. 179 & sequentibus.

6 *Ad construendum monasterium S. Marcelli, annis*
disposuit Gunthramnus Rex, de quibus hæc ejus diplomata
Carin-

S. Gunthra-
mnus decata
monaste-
rium Di-
viense S.
Benigni.

ad, Scantico
al, ante-
thaco.

præfinito
regulam
monas-
terii Aga-
unensis.

*pro his
cuius
finitis a
vinctis
fuit debent
mandat.*

A Car. ut in eisdem editum est, a Philippo Labbe in As-
sellanis curiosis c. 2 § 2. Divina disponente gratia, ser-
vus servorum Domini Gunthramnus Rex, regnante Deo
universis sanctæ Matris Ecclesiæ filiis salutem. Quoniam
culpæ exigentibus tum ob immoderatam Principum in-
gluviem, tum ob negligentiam Prælatorum & incuriam,
cælestibus fundatis obsequiis ecclesiis, heu, pessumdari
dolens video, indeque doleo, nec me cunctis pro velle
efficacem sentio: unam saltem, ne ad Dominicam ar-
cam manu vacua redeam, pretiosissimi videlicet Marty-
ris Marcelli Cabilonensis, quam ei Deo donante constru-
imus basilicam, & solidioribus ditare prædiis & ordina-
tionibus munire & officiis disponimus. Censemus ergo
regalibus auctoritate roboramus, uti manentes servi
hospitale construant, solarium vero cum caminata illi
de Gergejaco & de Alciaco faciant: illi autem de Mer-
cureis & de Canopis lobiam ædificent, de Floriaco quo-
que introitus ecclesiæ & secretarii atque thesauri, mo-
nachi ibidem demorantes, operatores mittant; illi de
Vermiaco ad claustrum introitum præparandum dirigantur.
Porticum S. Petri illi de Roñaco dimidiam; illi de
Berneis & de Topariaco & de Blaico dimidiam partem:
B cellarium illi de Areo & de Ogniac & de Liliaco con-
struant: qui vero Frenis & Lingis habitant, refecto-
rium faciant, & de Scociolis, & de Oriengiis, & de
Aquis cetera peragant necessaria. Hæc autem sic dispo-
nimus, ut quicumque ea turbaverint, de vitæ libro
deleantur. Amen.

§ III Concilia jussu S. Gunthramni habita.
Hujus præceptio de observando
Dominico die.

*Quædam do-
nationes in
Synodo Val-
entiana con-
firmantur.*

Synodus anno DLXXXIV, Indictione II, die x Kalen-
das Junii habita, his verbis Gunthramni Regis,
uxoris & filiarum piæ donationes confirmat. Cum in ur-
be Valentiana, juxta imperium gloriosissimi Gunthramni
Regis, nostra mediocritas pro diversis pauperum queri-
monis convenisset, id primo auctore Deo decrevimus
sanciendum, quod pro salute Regis & animæ suæ salva-
tione vel religionis statu censuimus opportunum. Id est,
ut quia prædictus Rex per virum illustrem Asclapio-
dotum Referendarium datis ad sanctam Synodum epistolis
suis inunxit, ut quodcumque tam ipse, quam bonæ me-
morix regis suæ, id est bonæ memoriæ Clodebergis
vel Clodehildis, locis sanctis contulissent aut adhuc con-
ferre decreverint, auctoritate Apostolica deberet sancta
Synodus præsentis titulo manuum suarum subscriptione
firmare. Et quia tam laudabili devotioni non solum Sa-
cerdotalem sed etiam Divinam credimus posse conniven-
tiam conspirare; idcirco præsentis constitutione unani-
mi consensu, Deo medio, Synodus sancta decrevit, ut
si quod basilicæ S. Marcelli vel S. Symphoriani, vel qui-
buscumque locis vel ferventibus, Deo per quascumque
auctoritates vel scripturarum epistolas præfatus Do-
minus Rex, vel supra nuncupata jugalis suæ & filiarum
eorum, sive in ministerio altariorum sive in quibuscum-
que speciebus, quæ ad divinum cultum pertinere no-
scentur, contulisse vel adhuc conferre voluerint, ne-
que Episcopi locorum, neque potestas regia quocumque
tempore (occellura, de eorum voluntate quidquam mi-
norare aut auferre præsumat. Quod si quis hoc quocum-
que tempore temerare aut auferre præsumpserit, veluti
necator pauperum anathemate judicii divini plectatur,
& veluti sacrilegus perpetuator, criminis sui reus, sup-
plicii æterni teneatur obnoxius. Hujus constitutioni sub-
scripserunt: Episcopi, Sapaudus Arelatensis, Priscus
Lugdunensis, Evantius Viennensis, Ilcius Gratianopo-
litanus, Ragnoaldus Valentinus, Trapidus Arausicus,
Eusebius Matisicensis, Flavius Cabilonensis, Pappus

Aptensis, Urbicus Regensis, Aridius Vappicensis, Ar-
temius Valensis, Martianus Tarantasiensis, Pologro-
nius Sigefaricensis, Eusebius Tricastinus, Cariatto
Genavenus, Boetius Carpentoratenus. Ex his Episcopis
Sapaudus Arelatensem & Evantium Viennensem xi
anno regni Childeberti, id est, anno Christi DLXXXVI e
vita excedisse, testatur Gregorius Turonensis l. 8 c. 39,
ut mirum sit a quibusdam hanc Synodum Valentianam ad
annum DLXXXIX differri.

8 Plura alia Consilia Episcoporum, jussu S. Gunthra-
mni habita sunt, cum illustri testimonio pietatis ejus &
zeli erga religionem Catholicam & functiones Ecclesiasti-
cas: nonnulla horum Conciliorum sufficiens a S. Grego-
rio Turonensi in Actis artinguntur; alia habentur tomo
primo Conciliorum Gallia, & reliquis tomis Conciliorum
dein inserta: ex his est Matisicensis primum cum hac
Præfatione: Cum ex evocatione gloriosissimi Domni
Gunthramni Regis tam pro causis publicis, quam pro
necessitatibus pauperum in urbe Matisicensi nostra me-
diocritas convenisset; primo in loco visum nobis est,
ut in nomine Domini non tam nova quam prisca Patrum
statuta sancientes, id ipsam constituamus, quod titu-
lis præsentibus in canonibus legitur insertum. Ac dein
post Canones novendecim constitutos, ac subscriptiones
numus & viginti Episcoporum indicatur Synodus facta an-
no xxi regni Domni nostri Gunthramni Regis Kalend.
Novemb. Indictione xv. anno scilicet Christi DLXXXI.
At mense Majo anni sequentis habita est Lugdunensis Syn-
odus octo Episcoporum & duodecim Missorum ab aliis E-
piscopis: a quibus canones sex præscripti extant. At jussu
Regis Gunthramni iterum Matisicensis anno DLXXXV
congregati fuerunt Episcopi tres & quadragesima, præter
duodecim Missos aliorum Episcoporum, ac tres Episcopos,
qui tunc non habebant Sedes. Panca ex præfatione profe-
rimus: Residentibus Prisco, Evantio, Prætextato, Ber-
rechtanno, Artemio, Sulpitio, Metropolitani Episcopis
cum omnibus Confacerdotibus eorum, Priscus Episcopus
Patriarcha dixit: Gratias agimus Domino Deo nostro,
Fratres & Confacerdotes mei, qui nos in hac die con-
gregans alterna nos fecit sospitate gaudere. Ceteri Epi-
scopi Metropolitani responderunt: Gaudemus, Frater
sanctissime, quod omnes Episcopi, qui in regno glorio-
si Domini Gunthramni Regis Episcopali honore fungun-
tur, in uno se conspiciunt coadunati Concilio. Propter
ea indefinenter omnes nos orare oportet, ut Dei omni-
potentis majestas, & Regis nostri incolumitatem solita
pietate conservee, & nos omnes, qui membra sumus
uno sub nostro capite Christo coadunati, illa nos opera-
ri concedat, quæ serenitati ac majestati ejus rite com-
placeant. Decreverunt autem Canones viginti, inter quos
primus est, De intermissio diei Dominice cultu restituendo:
ob cuius potissimum observationem post hanc Synodum
habitam edita est a Rege Gunthramno ad Episcopos & Ju-
dices regni sui hac præceptio.

9 Gunthramnus Rex Francorum omnibus Ponti-
ficibus ac universis Sacerdotibus & cunctis Judi-
cibus in regione Nostra constitutis. Per hoc supernæ
majestatis Auctorem, cujus universa reguntur Impe-
rio, placari credimus, si in populo nostro iustitiæ jura
servamus & ille pius Pater & Dominus, qui humanæ
fragilitatis substantiam suo semper adjuvare consue-
vit auxilio, melius dignabitur cunctorum necessitati-
bus quæ sunt opportuna concedere; quos cognoscit
præceptorum suorum monita custodire. Dum pro re-
gni nostri stabilitate & salvatione regionis, vel
populi solitudine attentius pertractemus; agno-
vimus infra regni nostri spatia universa scelera, quæ
canonibus & legibus pro divino timore puniri con-
sueverant, suadente adversario boni operis perpetrari:
& ex hoc procul dubio indignatione cælesti per-
directas (æuli tempestates; homines ad pecora aut mor-
bo

haberi etiam
haberi (con-
stitia Matisi-
cense.

E

Lugduni,

Matisicensis
iterum

F

Præceptio
Regis ad Epi-
scopos &
Judices.

ut ita Deo
avertatur.

A bo confumi cēſentur aut gladio, dum divina judicia non timentur: atque ita ſit, ut admittendo illicita per ignorantiam multi depereant, & non ſolum præſentem vitam celerius cogantur amittere, ſed & inferni ſupplicia ſuſtinere. Ad vos ergo, ſacroſancti Pontifices, quibus divina clementia poteſtatis paternæ conceſſit officium, in primis noſtræ ſerenitatis ſermo dirigitur, ſperantis quod ita populum vobis providentia divina commiſſum, frequenti prædicatione ſtudeatis corrigere & paſtorali ſtudio gubernare, quatenus dum univerſi diligendo juſticiam converſatione præcipua cum omni honeſtate ſtuderint vivere melius, cuncta rerum adverſitate remota, celeſti beneficio concedatur tranquillitas temporum & congrua ſalvatio populorum. Et licet abſque noſtra admonitione ad vos ſpecialiter prædicandi cauſa pertineat; attamen reliquorum peccatis vos omnino credimus eſſe participes, ſi filiorum veſtrorum culpas non aſſidua obſurgatione corrigitis, ſed ſilentio præteritis. Nam nec nos, quibus facultatem regnandi ſuperni Regis commiſit auctoritas, iram ejus evadere poſſumus, ſi de ſubjecto populo ſolicitudinem non habemus.

B 10 Idcirco hujus decreti ac definitionis generalis vigore decernimus, ut in omnibus diebus Dominicis, in quibus ſanctæ Reſurrectionis myſterium veneramus, vel in quibuſcumque reliquis ſolennitatibus, quando ex more ad veneranda templorum oracula univerſa plebis conjunctio devotionis congregatur ſtudio; præter viſum, quem præparari convenit, ab omni corporali opere ſuſpendantur, nec ulla cauſarum præcipue jurgia moveantur: ſed vos, Apoſtoli Pontifices, jungentes vobiſcum Conſacerdotes veſtros, & filios ſeniores Eccleſiæ ac Judices locorum, quoſcumque agnoſcitis quod vitæ qualitas honeſta commendat, ita univerſam populi multitudinem conſtanti vel Deo placita jugiter prædicatione corrigite, ut & bene viventes myſticis adhortationis ſermo mulceat, & excedentes ad viam recti itineris correctio paſtoralis adducat: quatenus omnes unanimi deliberatione laudabiliter ſtudeant vivere, vel æquitatem & juſticiam conſervare: qualiter ab omni peccatorum ſece liberis ſuos ſanctæ ſuſcipiat Eccleſia Chriſtianos. Enimvero quicumque Sacerdotum aut ſecularium intentione mortifera perdurantes, crebrius admoniti emendare neglexerint, alios canonica ſeveritas corrigat, alios legalis pœna percellat: quoniam nec innocentes poteſt reddere collata ſecuritas liberis, niſi culpæ probatio punierit criminoſos: nec minor eſt pietas protervos conterere, quam relevare compreſſos. Convenit ergo, ut juſtitiæ & æquitatis in omnibus vigore ſervato, diſtingat legalis ultio Judicium, quos non corrigit canonica prædicatione Sacerdotum: quo fiat ut dum præterita reſecantur ſcœlera, nullus audeat perpetrare futura: & ita univerſos excedentes pro diſciplinæ tenore ſervando correctionis fræna conſtringant, ut in univerſa regione noſtra pacis & concordie jura proſiciant. Cuncti itaque Judices juſti, ſicut Deo placet, ſtudeant dare judicia. Nam non dubium eſt, quod acrius illos condemnabit ſententia noſtri judicii, a quibus non tenetur æquitas judicandi. Non vicarios aut quoſcumque de latere ſuo per regionem ſibi commiſſam inſtituere vel deſtinare præſumant: qui, quod abſit, malis operibus conſentiendo, venalitatē exerceant aut iniqua quibuſcumque ſpolia inferre præſumant. Clericorum tranſgreſſiones cum, adverſario inſtigante, contigerint, quatenus illis pro divino amore reverentia major impenditur, tantum convenit ut acrius reſecentur: quoniam ſi ſancti Paſtores aut inſtituti Judices, quod nefas eſt, ſubjectorum ſuorum ſcœlera potius occultare quam reſecare tentaverint, ſe ex hoc amplius reos eſſe vel noxios non ignorant. Cuncta ergo que hujus

Tomus III. Mart.

edicti tenore decrevimus, perpetualiter volumus cuſtodi: quia in ſanctæ Synodo Matifconenſi hæc omnia, ſicut noſtis, ſtuduimus deſignare, quæ præſenti auctoritate vulgamus. Subſcriptio Domni Gunthramni Regis. Perronas. Data ſub die Idus Novem. anno xxiv. regni ſupraſcripti Regis.

RES GESTÆ A S. GUNTRAMNO.

Ex Hiſtoria Eccleſiaſtica Gregorii Turonensis.

P A R S I.

Genus Regium. Regnum ei datum: Uxor & liberi.

C hlotharius Rex de diverſis mulieribus ſeptem filios habuit, id eſt, de Ingunde Guntharium, Childericum, Charibertum, Gunthramnum, Sigebertum & Chlotſindam filiam, de Aregunde vero ſorore Ingundis Chilpericum, de Chunſena habuit Chramnum..... Guntharius vero, Chramnus æque Childericus vivente patre, mortui ſunt..... Alboinus quoque Rex Longobardorum Chlotſindam filiam Regis accepit.

1 Rex vero Chlotharius anno quinquageſimo primo regni ſui cum multis muneribus limina B. Martini expetiit, & adveniens Turonos ad ſepulcrum antedicti Antiſtiſtis, cunctas actiones, quas forteſſe negligenter egerat, replicans, oravit cum grandi gemitu, ut pro ſuis culpis beatus Confessor Domini miſericordiam exoraret, & ea quæ irrationabiliter commiſerat, ſuo obtentu dilueret. Exin reſreſſus, quinquageſimo primo regni ſui anno, dum in Cotia ſilva venationem exerceret, a febre corripitur, & exinde Compendium villam rediit: in qua cum graviter vexaretur a febre, ajebat, Vuah, quid putatis, qualis eſt ille Rex celeſtis, qui ſic tam magnos Reges interficit: in hoc enim tædio poſitus, ſpiritus exhalavit. Quem quatuor filii ſui cum magno honore Suetſionas deferentes, in baſilica B. Medardi ſepelierunt.

2 Chilpericus vero poſt patris funera, theſauros, qui in villa Brannaco erant congregati, accepit, & Francos utiliſſimos petiit, ipſosque muneribus mollitos ſibi ſubdidit. Et mox Pariſius ingreditur, ſedemque Childiberti Regis occupat. Sed non diu hoc ei licuit poſſidere: nam conjuncti fratres ejus, cum exinde expulerunt, & ſic inter ſe hi quatuor, id eſt Charibertus, Gunthramnus, Chilpericus, atque Sigebertus, b divisionem legitimam faciunt: deditque ſors Chariberto regnum Childiberti, ſedemque habere Pariſiis: Gunthramno vero regnum Chlodomeris, ac tenere ſedem Aurelianenſem: Chilperico vero, regnum Chlotharii patris ejus, Cathedramque Suetſionas habere: Sigeberto quoque regnum Theodorici, ſedemque habere c Mettenſem.

3 Gunthramnus autem Rex bonus, primo Venerandam cujuſdam ſuorum ancillam, pro concubina thoro ſubjunxit, de qua Gundobaldum filium ſuſcepit. Poſtea vero Marcatrudem filiam Magnarii in d matrimonium accepit: Gundobaldum vero filium ſuum Aurelianiſis tranſmiſit. Amula autem Marcatrudis poſt habitum filium, in hujus morte graſſator: & tranſmiſum (ut ajuſt) venenum in potum ei dari curavit. Quo mortuo, ipſa judicio Dei filium ſuum quem habebat perdidit, & odium Regis incurrit, dimiſſaque ab eodem, non multo poſt tempore mortua eſt. Poſtquam Rex e Auſtrigildem, cognomento Bobilam, accepit, de qua iterum duos filios habuit, quorum ſenior Chlotharius, junior Chlodomeris dicebatur.

Ppp

Perro

LIB. IV.
CAP. III
Regis æ-
nore natis.

CAP. XXI
Chlotharius
patrem
Compendium
mortuus

Suetſionas
cum fratre
hæc ſepelitus

CAP. XXII

abſque re-
quæm Bar-
gundis
nam.

CAP. XXV

gloriam ex
tribus mu-
lieribus a
Mio.

ex quibus
mox, 2 ab-
iterunt

monet Epi-
ſcopos offici-
ſui

Commone-
das obſer-
vationem
die Domini-
ca & ſe-
ſtorum.

addit de-
grem per
Judices
paucos

requirit ju-
diciam
æquitatem.

A Porro Charibertus Rex decessit: cujus post obitum Theodogildis una Reginarum ejus, nuntius ad Gunthramnum Regem dirigit, se ultro offerens matrimonio ejus. Quibus Rex hoc reddidit in responsis: Accedere ad me ei non pigeas cum thesauris suis: ego enim accipiam eam, faciamque magnam in populis, ut scilicet majore mecum honore quam cum germano meo, qui nuper defunctus est, potiatur. At illa gavisa, collectis omnibus, ad eum profecta est. Quod cernens Rex ait: Rectius est enim; ut hi thesauri penes me habeantur, quam apud hanc quæ indigne germani mei thorum adivit. Tunc ablatis multis, paucis relictis, Arelatenſi eam monasterio destinavit.

6 Sigibertus vero Rex Arelatenſem urbem capere cupiens, Arvernos commoveri præcepit: Erat enim tunc Firminus Comes urbis illius, qui cum ipsis in capite abiit: sed & de alia parte Adovarius cum exercitu advenit, ingressique orbem Arelatenſem, sacramenta pro parte Sigiberti Regis exegerunt. Quod cum Gunthramnus Rex compertisset, Celsum Patricium cum exercitu illuc dirigit: qui abiens Avennicam urbem abstulit. Accedens autem Arelatem & vallanſeam, impugnare exercitum Sigiberti, qui intra muros continebatur, cepit: tunc illi egressi foras bellum parant, sed superati ab exercitu Celsi, fugam incoant, venientesque ad urbem, portas reperti obſeratas. Qui nudati rebus, ab equis destituti, non sine grandi contumelia patriæ reſtituti sunt: Firmino tamen & Adovario diſcedendi via indulta est. Multi ibi tunc viri ex Arvernais, non solum torrentis inſpectu rapti, verum etiam gladiatorum ictibus sunt proſtrati. Ac sic Gunthramnus Rex recepta urbe illa, juxta conſuetudinem bonitatis suæ, Avennicam ditionibus fratris sui reſtituit. Post mortem Chariberti, cum Chilpericus Turonos ac Pictavos pervasiſſet, quæ Sigiberto Regi per pactam in partem venerant, conjunctus Rex ipſe cum Gunthramno fratre suo, Mumolum eligunt, quibus arbes ad verum Dominum revocare deberet. Qui Turonos veniens, ſagato exinde Chlodoveo Chilperici filio, exactis a populo ad partem Regis Sigiberti ſacramentis, Pictavos acceſſit. Sed Baſilius ac Siagrius Pictavi cives, collecta multitudine, reſistere volebant: quos de diverſis partibus circumdatos oppreſſit, obruit, interemit, & sic Pictavos accedens, ſacramenta exegit. Cum autem contentio inter Chilpericum & Sigibertum Reges verteretur, Gunthramnus Rex apud ſ Parisius omnes Episcopos regi ſui congregat, ut inter utroſque quid veritas haberet ediceret. Sed ut bellum civile in majore pernecitate creſceret, eos audire peccatis facientibus diſtulit.

7 Gunthramnus vero duos g Magnacharii quondam filios gladio interemit, pro eo quod in Auſtrigildem Reginam ejuſque ſobolem multa deſteſtabilia atque execranda proferrent: ſaculataſque eorum ſiſco ſuo redegit. Ipſe quoque h duos filios ſuos ſubito morbo oppreſſos perdidit: de quorum ſunere valde contriſtatus eſt, eo quod orbatus abſque libris remaniſſet: Poſt hæc Gunthramnus Rex ad Childeberrum nepotem ſuum legatos mittit, pacem petens, ac deprecans eam videre. Tunc ille cum proceribus ſuis ad eum venit: qui ad pontem quem Petrum vocant, conjuncti ſunt, conſolantes arque invicem oſculantes ſe, Gunthramnus Rex ait: Evenit impuſſa peccatorum meorum, ut abſque liberis remanerem: & ideo peto, ut hic nepos meus mihi ſit filius. Et imponens eum ſuper cathedram ſoam, Cunctum ei regnum tradidit dicens: Una nos parma protegat, unaque haſta deſendat. Quod ſi filios habuero, ſe nihilominus tamquam unum ex his reputabo, ut illa cum meſ, totumque permanent caritas, quam tibi hodie ego polliceor teſte Deo. Proceres vero Childeberti ſimiliter

pro eodem polliciti ſunt. Et manducantes ſimul atque bibentes, digniſque ſe muneribus honorantes, paſſim diſceſſerunt, ad Chilpericum Regem legationem mittentes, ut redderet quod de eorum regno minuerat: quod ſi diſſeret, campum præpararet ad bellum. Quod ille deſpiciens, apud Sueſſionas acque Parisius, circos adjuicare præcepit, eos populis ſpectaculum præbens.

8 Anno nono Childeberti Regis partem Maſſiliæ Gunthramnus Rex ipſi nepoti ſuo reſudit. Chilpericus, Nero noſtri temporis & Herodes, ad villam Calenſem, quæ diſtat ab urbe Pariſiaca quaſi centum ſtadiis, accedit: ibique venationes exercet. Quadam vero die regressus de venatione, jam ſubobſcura nocte, dum de equo ſuſciperetur, & unam manum ſuper ſcapulum pueri retineret, adveniens quidam, com cultro percussit ſub aſcella, iterumque iſta ventrem ejus perforat. Statimque profuſſente copia ſanguinis, tam per os quam per aditum vulneris, iniquum ſudit ſpiritum.

a In quo quinquagesimo ſecundo anno legi debere alibi dicitur.

b Marius: Regnum ſili diſerunt Indiſtione 12. anno poſt Conſulatum Baſilii 12, iſt annus Chriſti 561, & primus regni ſiliorum a Prodegario numeratus, quem a Gregorio Turonenſi ad ſequentem 562 diſſeri ſupra oſtendimus.

c Hinc regnum Merſenſis diſtum, poſt Auſtraliſium alii Remenſem inſerunt, ſitam in MSS.

d Ex hac relatione damandus Anno 561, dum ſil. 3 cap. 3 iſta ſcribit: Gunthramnus quatuor filios ex diverſis habuit concubinis, quarum nomina recenſere ſuperſedi; maxime cum nec ei legitimo fuerint copulata conjugio & eo adhuc ſuperſite eum ſuſcepta prole terminum ſint ſortita vita.

e Auſtregildis Regina obiit meſe Septembris, Indiſtione 22. anno 2 Conſ. Tiberti Conſtantini Auguſti: propter cujus tranſitum interfecit ſunt duo medici Nicolai & Donatus. Ita Marius. Annus iſt erat 561, cum illa annis atatis haberet 32, uti in ejus Epitaphio legitur apud Chſnaum ſome 2 pag. 527.

f Eſt Syndus Pariſienſis 4, anno 577 habita, in qua Episcopos ſolum poſſeſſi ſunt pro cauſis publicis privatorumque querelis ſe congregatos fuiſſe.

g Magnacharium Ducem Francorum mortuum eſſe anno 565 conſtat ex Mario.

h Mortuus eſt hic filius anno 577, Indiſt. 10. ſtadiis Marius, ac ſeniores Chlotharum annuum atatis 19. ſiſſe decimum, & Chlodoveum ſolum quatuor ſcimus ex Epitaphiis illorum apud Chſnaum pag. 518.

i Leodevaldus infra num 76 dicitur Bajocannus Episcopus.

P A R S II

Prædeſſendis Regina & Chlotharicus filius deſenſi. Urbes Chariberti occupate. Pauperes adjuſi.

9 F Redegundis Regina accepto conſilio legatos ad Gunthramnum Regem mittit, dicens: Veniat Dominus meus & ſuſcipiat regnum fratris ſui. Eſt, inquit, mihi infans parvulus, quem in ejus ulnis ponere deſiderans, meipſam ejus humilio ditioni. Compoſito autem Gunthramnus Rex de fratris exceſſu, amariffime ſlevit. Moderato quoque planctu, comoto exercitu, Parisius dirigit. Sed Childeberrus Rex nepos ejus legatos ad Gunthramnum Regem dirigit, dicens: Scio, piſſime pater, non latere pietatem tuam, qualiter utrumque uſque præſens tempus pars oppreſſerit inimica, ut nullus de rebus ſibi debitis poſſit invenire juſtitiam: idcirco ſuppliciter nunc deprecor, ut placita, quæ inter nos poſt patris mei obitum ſunt inuenta, cuſtodiantur. Tunc Gunthramnus Rex legatis illuſait: O miſeri & ſemper perfidi, nihil in vobis verum habentes, neque in promiſſis permanentes: ecce omnibus quæ mihi polliciti eſtis reſiſtis, cum Chilperico Rege novam pactiſſimam ſcripſiſtis, ut me a regno depulſo, civitates meas inter ſe dividerent. Ecce pactiſſimam ipſas, ecce manus veſtræ ſubſcriptiones, quibus

EX MIST.
G. & G.
TUR.
CA. XXVI
Chariberti
defuncti
theſauris
abſtulit

ejus nuntius
ad eum
ſtudioſe

CAP. XXX

exercitum
Sigiberti
inveniens
Arelatem
paſſim

B

Aut Arvernais
reſtituit

CAP. XL

aut Turonos
& Pictavos

CAP. XLII

f
per Episcopos
capit
conventum
ſepeli

CAP. XLVII

occiſit
ſiſſe
Ma
gnoſ
amittit
proprio
ſilii

Childeberrus
ad ſe
venit

in ſilium
adjuſit

C. XXXIII
datur Chil-
deberrus
per iſtaſſi-
ſſia

Chilpericus
occiſit

E

ITR. VII
CAP. V
A Prode-
gundo vi-
duſſe
ſiſſe
ſiſſe
ſiſſe

Childeberrus
legatos
ad
ſiſſe
ſiſſe

A quibus hanc conniventiam confirmastis : & qua nunc fronte quaritis, ut nepotem meum Childebertum suscipere debeam, quem mihi vestra perversitate voluistis facere inimicum? Cui legati dixerunt: Si tantum mentem iracundia cepit, ut nihil nepoti tuo de his quæ pollicitus es indulgeas, vel illa quæ de regno Chariberti debentur auferre desiste. Quibus ille ait, Ecce pactiones quæ inter nos factæ sunt, ut quisquis sine fratris voluntate Parisios urbem ingrederetur, amitteret partem suam, essetque a Polioctus martyr cum Hilario atque Martino Confessoribus iudex ac retributor ejus. Post hæc ingressus est in eam germanus meus Sigibertus, qui iudicio Dei interiens, amisit partem suam: similiter & Chilpericus gessit. Per has ergo transgressionem, amiserunt partes suas: ideoque quia illi juxta Dei iudicium & maledictiones pactionum defecerunt, omne regnum Chariberticum thesauris ejus, meis ditionibus, lege opitulante, subiiciam: nec exinde alicui quidquam nisi spontanea voluntate indulgeam. Absistite igitur vos semper mendaces ac perfidi, & hæc Regi vestro referte.

CAP. VII. 10 Quibus discedentibus, legati iterum Childeberti ad antedictum Regem veniunt, Fredegundem Reginam requirentes atque dicentes: Redde homicidam, quæ b amitam meam suggillavit, quæ patrem interfecit, & patrui: quæ ipsos quoque consobrinos meos gladio interemit. At ille: In placito, inquit, quod habemus, cuncta decernimus, tractantes quid oporteat fieri. Nam Fredegundem patrocinio suo fovebat, ipsamque sæpius ad convivium evocans promittebat se ei fieri maximum defensorem. Quadam vero die dum pariter ad mensam epularentur, Regina consurgens, & valedicens, a Rege detinebatur dicente sibi: Adhuc aliquid cibi sume. Cui illa: Indulge, inquit, deprecor, Domine mi, quia juxta consuetudinem mulierum contigit mihi, ut pro conceptu consurgam. Hæc ille audiens obstupuit, sciens quantum esse mensem ex quo alium ediderat filium: tamen permisit eam consurgere. Priores quoque de regno Chilperici, ut erat Ansoaldus & reliqui, ad filium ejus qui erat quatuor mensium se collegerunt, quem Chlotharium vocitaverunt, exigentes sacramenta per civitates, quæ ad Chilpericum prius aspexerant, ut scilicet fideles esse debeant Gunthramno Regi, ac nepoti suo Chlothario. Gunthramnus vero Rex omnia, quæ fideles Regis Chilperici non recte diversis abstulerant justitia intercedente restituit. Multa & ipse ecclesiis conferens, testamenta quoque defunctorum, qui ecclesias hæredes instituerant & ab Chilperico compressa fuerant, restauravit, multis se benignum exhibens, ac multa pauperibus tribuens.

CAP. VIII. 11 Sed quia non erat fidus ab omnibus inter quos venerat, armis se munivit, nec umquam ad ecclesiam aut reliqua loca, quo ire delectabatur, sine grandi pergebat custodia. Unde factum est, ut quadam die Dominica, postquam Diaconus silentium populis ut Missæ auscultarentur, indixit, Rex conversus ad populum diceret: Adpuro vos, o viri cum mulieribus qui adestis, ut mihi fidem inviolatam servare dignemini, nec me ut fratres meos nuper fecistis, interimatis: liceatque mihi vel tribus annis nepotes meos, qui mihi adoptivi facti sunt filii, enutrire, ne forte contingat, quod divinitas æterna non patiat, ut cum illis parvulis me defuncto, simul pereatis, cum de genere nostro robustus non fuerit qui defenset. Hæc eo dicente, omnis populus orationem pro Rege fudit ad Dominum.

CAP. XII. 12 Igitur Gunthramnus Rex, Comites suos ad comprehendendas civitates, quas quondam Sigibertus de regno Chariberti fratris sui acceperat, dixerit, ut exigentes sacramenta, suis eas ditionibus subigerent. Turonici vero atque Pictavi ad Childebertum

Sigiberti filium transire voluerunt. Sed Turonici legationem mittunt, dicentes, melius sibi esse ad tempus Gunthramno Regi subdi, quam cuncta incendio aut ferro vastari. Pictavi quoque, sacramenta Gunthramno Regi dederunt, non longo tempore ea custodientes. Prætextatum vero Episcopum agre Fredegundis suscepit, quem cives Rotomagenses post excessum Regis de exilio expectantes, cum grandi læticia & laude civitati suæ restituerunt. Post reditum vero suum ad urbem Parisiacam advenit, ac se Gunthramno Regi representavit, exorans ut causam suam diligenter exquireret. Adferebat enim Reginam non debere recipi, qui fuisset per iudicium quadraginta quinque Episcoporum a Sacerdotali officio segregatus. Cumque Rex pro hac causa Synodum excitare vellet, Ragnemodus hujus urbis Episcopus pro omnibus responsum reddidit, dicens: Scitote ei penitentiam indictam a Sacerdotibus, non tamen cum prorsus ab Episcopatu remotum. Et sic a Rege susceptus, atque convivio ejus adscitus, urbem suam regressus est. Promotus vero, quoniam Dunensi castro ordinante Sigiberto Rege Episcopatus fuerat institutus, & post mortem Regis amotus fuerat eo quod castrum illud esset diocesis Carnotens, contra quem ira iudicium latum fuerat ut Presbyterii tantum officio fungeretur; accessit ad Regem; deprecans ut ordinationem Episcopatus in antedicto castro reciperet. Sed obistente Pappolo Carnotens urbis Episcopo, ac dicente, quia diocesis mea est, ostendente præsertim iudicio Episcoporum, nihil aliud potuit obtinere cum Rege, nisi ut ea quæ sub ipsius castri termino propria habebat, reciperet, in quibus cum genitrice adhuc superstiti moraretur.

13 Commorante vero Rege apud urbem Parisiacam, venit quidam pauper, dicens: Audi Rex verba otis mei. Noveris enim quia Faraulfus cubicularius quondam fratris tui, quarit te interficere. Audi enim consilium ejus, ut eunte te matutina oratione ad Ecclesiam, aut cultro appeteret, aut hasta transderet. Obstupefactus autem Rex, misit vocari eum. Quo negante de his, Rex metuens, armis se valde munivit; nec penitus ad loca sancta vel alio, nisi vallatus armatis atque custodibus procedebat. Faraulfus autem non post multum tempus mortuus est. Cum autem clamor fieret magnus adversus eos, qui potentes cum Rege fuerant Chilperico, scilicet quod abstulissent vel villas vel reliquas derebus alienis, omnia quæ injuste ablata fuerant, Rex reddi præcepit. Fredegundem quoque Reginam ad villam Rothomagensis, quæ in Rotomagensi termino sita est, abire præcepit. Secutique sunt eam omnes meliores natu regni Chilperici Regis: ibique relinquentes eam cum d Melanio Episcopo, qui de Rotomago submotus fuerat, ad filium ejus se transtulerunt, promittentes quod ab eis studiosissime nutriretur.

14 Post hæc Gunthramnus Rex arceri nepotem suum Childebertum jubet, & data in manu Regis Childeberti hasta, ait: Hoc est indicium quod tibi omne regnum meum tradidi. Ex hoc nunc vade, omnes civitates meas tamquam tuas proprias sub tui juris dominationem subijce. Nihil enim, facientibus peccatis, de stirpe mea remansit, nisi tu tantum qui mei fratris es filius. Tu enim hæres in omni regno meo succede, ceteris exheredibus factis. Tunc relictis omnibus, assumpto seorsum puero etiam locutus est, prius obtestans diligentissime ne secreta collocutio ulli hominum panderetur. Tunc indicavit ei, quos in consilio haberet aut sperneret a colloquio: quibus se crederet, quos vitaret, quos honoraret muneribus, quos ab honore depelleret. Deinde cum ad convivium convenissent, cohortabatur Gunthramnus Rex omnem exercitum, dicens: Vi-

EX HIST.
GREG.
TUR.
contine-
re pateri-
um.

aliqui leu-
pugni.

CAP. XL.
theſauri
dixit paupe-
ribus & ec-
cleſiis.

aliqui
pauperes
Childeber-
ti.

A dete, o vtri, quis filius Childebertus jam vir magnus effectus est: videte & cavete, ne cum pro parvulo habeatis. Relinquire nunc perversitates atque presumptiones quas exercetis, quia Rex est, cui vos nunc deservire debetis. Hæc & his similia locutus, per triduum epulantes atque jocundantes, multisque muneribus locupletantes, cum pace discesserunt. Tunc ei reddidit Rex Gunthramnus omnia, quæ pater ejus Sigibertus habuerat.

15 Leudegisi filius Dux cum thesauris omnibus Gundobaldi, ad Regem venit: quos postea Rex pauperibus & ecclesiis erogavit. Adprehensa vero uxore Mummoli, inquirere Rex cepit, quid thesauri, quos ii congregaverant, devenissent. Sed illa cognoscens viros suum interfectum fuisse, & omnem jactantiam eorum proflus in terram corruisse, omnia pandit, dixitque multum adhuc apud urbem Avinionensem auri atque argenti esse, quæ ad Regis notitiam non venissent. Statimque misit Rex viros, qui hæc deferre deberent cum uno puero, quem valde creditum Mummolus habens, hæc ei commendaverat. Absentes autem acceperunt omnia, quæ in urbe relicta fuerant. Ferunt autem ducenta & quinquaginta talenta argenti fuisse: auri vero amplius quam triginta. Sed hæc, ut ferunt, de reperto antiquo thesauro abstulit. Quod Rex divisum cum Childeberto Rege nepote suo, partem suam maxime pauperibus est largitus: mulieri nihil amplius quam ea quæ de parentibus habuerat, relinquens.

a S. Polioctus, alius Polioctus Martyr Melitense, solim. xxii Februarii, ubi varia ejus Acta dedimus, & perjuror in ejus templo offendimus ponitur esse.

b Intelligitur Gaislevinda soror Brunichildis, adeoque matertera Childeberti, tum hujus pater Sigibertus, patrui Childeberti, & hujus filii Meroveus & Chlodoveus illius consobrini, seu patris fratrueruli.

c Colitor J. Præstatum 24 Febru. ad quom diem omnia examinaimus.

d Melanias seu Melanias, ejusdem S. Præstatum, Sedem innoferat.

P A R S III

S. Gunthramni pietas, elemosyna, reverentia erga Episcopos Aurelia exhibita, & Parisiis erga nepotes mortuos.

LIV. VIII
CAP. I

Ab Aurelia
mensibus re-
cipitur la-
udibus ac
clamatio-
bus.

Judeis
non fuit.

16 Igitur Gunthramnus Rex anno xxiv regni sui de Cabillono progressus, Nivernensem urbem aggreditur, invitatus enim Parisios veniebat, ut Chilperici filium, quem jam Chlotharium vocitabat, a sacro regenerationis fonte deberet excipere. Digressus vero a Niverno ad Aurelianensem urbem venit, magnum se tunc civibus suis præbens: nam per domos eorum invitatus abibat, & prandia data libabat, multum ab his myneratus, muneraque ipsis proflua benignitate largitus est. Sed cum ad urbem Aurelianensem venisset, erat ea die solemnitas B. Martini, id est, xv Nonas mensis quinti: processitque in obviam ejus immensa populi turba cum signis atque vexillis, canentes laudes. Et hinc lingua Syrorum, hinc Latinarum, hinc etiam ipsorum Judæorum in diversis laudibus varie concrepabat, dicens: Vivat Rex, regnumque ejus in populis annis innumeris dilateatur. Judæi vero qui in his laudibus videbantur esse participes, dicebant: Omnes gentes te adorent, tibi que genuflectant, atque tibi sint subditæ. Unde factum est, ut celebratis Missis, cum Rex ad convivium resideret, diceret: Vx genti Judaicæ, malæ & perfidæ, ac subdolo semper sensu vivent. Ob hoc enim mihi, inquit, hodie laudes adulatorias acclamabat, ut me cunctæ gentes quasi Dominum adorarent, ut Synagogam eorum,

quæ dudum a Christianis diruta est, jaberem ope publica sublevari: quod inhumbente Domino numquam ero facturus. O Regem admirabili prudentia clarum. Sic intellexit dolositatem hæreticorum, ut ei penitus non valerent subripere, quæ erant postmodum suggesturi. Jam enim, mediante epulo Rex locutus est Sacerdotibus qui aderant, dicen: Rogo, ut in domo mea, crastina die vestram promerear benedictionem, fiatque mihi salus in ingressu vestro, ut ex hoc salvus sim, cum super me humilem vestrarum benedictionum verba defluerint. Hæc eo dicente, omnes gratias agentes epulo expleto surreximus.

17 Mane autem facto, dum Rex loca Sanctorum orationis gratia visitaret, ad metatum nostrum advenit: erat enim ibi basilica S. Aviti Abbatis, cujus in libro miraculorum meminimus. Surrexit gavisus, fateor, ad occursum ejus, & data oratione deprecor, ut in mansione mea eulogias B. Martini dignaretur accipere. Quod ille non repuens, benigno animo ingressus, hausto poculo, admonitis nobis, ad convivium latus abscessit. Tunc ablutis Rex manibus, accepta a Sacerdotibus benedictione, ad mensam resedit lato vultu & hilari facie, quasi nihil de contemptu suo fuisset effatus. Interea jam medio prandii peracto, jubet Rex ut Diaconum nostrum, qui ante diem ad Missas Psalmum responsum dixerat, cantare juberem. Quo canente, jubet iterum mihi, ut omnes Sacerdotes qui aderant, per meam commonitionem datis ex officio suo singulis Clericis, coram Rege jubentur cantare. Per me enim secundum Regis imperium admoniti, quisque ut poruit in Regis præsentia Psalmum responsum decantavit. Cum autem ferula proferrentur, dixit Rex: Argentum omne quod cernitis, Mummoli illius perjurii fuit: sed nunc, gratia Domini tribuente, in nostram dominationem translatum est: nam quindecim ex eo catinos, ut istum majorem cernitis, jam concidi, & non exinde amplius quam hunc & alium de centum septuaginta libris reservavi. Et quid amplius quam ad opus quotidianum necesse est me retinere? Non ego, quod pejus est, alium filium præter Childebertum habeo, cui satis sit de thesauris quos ei pater reliquit, & quæ jam de hujus miserrimi rebus, quæ Avonione inventæ sunt, transmittere curavi. Reliqua vero pauperum & ecclesiarum erunt necessitatibus tribuenda.

18 Unum vos tantummodo, Sacerdotes Domini, deprecor, ut pro filio meo Childeberto Domini misericordiam exoretis. Est enim vir sapiens atque utilis, ut de multorum annorum ævo vix ita cautus homo reperiri possit ac strenuus. Quia si hunc Deus his Galliis concedere dignabitur, fortassis speret de eodem gentem nostram, quæ valde exinanita est, posse confurgere. Quod fieri juxta ejus misericordiam non diffido, eo quod tale fuerit pueri nativitatis præsagium. Nam in die sancto Paschæ stans fratre meo Sigiberto in ecclesia, procedente Diacono cum sancto Evangeliorum libro, nuntius Regi advenit, unumque vox fuit pronuntiantis lectionem Evangelicam, ac nuntii dicentis: Filius natus est tibi: unde factum est ut omnis populus in utraque annuntiatione proclamaret pariter: Gloria Deo omnipotenti. Sed baptismum in die sancto Pentecostes accepit, & Rex nihilominus in die sancto Dominicæ Nativitatis est elevatus. Unde si oratio vestra prosequitur, poterit hic Domino annuente regnare. Hæc Rege dicente, omnes orationem federunt ad Dominum, ut utrumque Regem ejus misericordia conservaret. Adjecitque Rex: Verum mater ejus Brunichildis me minatur interimere: sed nihil mihi ex hoc formidius est: Dominus enim qui me eripuit de manibus inimicorum meorum, & de hujus insidiis liberabit me.

CAP. VI
*Comite m
Burdigalensi
sem altum*

A 19 Rex igitur in crastinum in venationem pro-
gressus est: quo redeunte, Garacharius Comes Bur-
degalenſis atque Bladaſtes a nobis repræſentati ſunt:
qui in baſilica S. Martini confugium fecerant, pro eo
quod Gundabaldo conjuncti fuiſſent. Nam cum prius
pro his deprecatus, nihil obtinere potuiſſem, hæc in
ſequenti locutus ſum: Audiatur, o Rex, poteſtas tua: ecce
a Domino meo in legatione ad te directus ſum, ſed
quid renuntiabo ei qui me miſit, cum nihil mihi re-
ſponſi reddere velis? At ille obſtupefactus ait: Et quis
eſt Dominus tuus, qui te miſit? Cui ego ſubridens,
B. Martinus, inquit, miſit me. Tunc ille juſſit tibi re-
præſentari viros: ſed cum in ejus conſpectu veniſſent,
multas eis petulencias ac perjurias exprobravit, vocans
eos ſapius Vulpes ingenioſas: ſed reſtituit eos gratiæ
ſuæ, reddens quæ illis ablata fuerant. Adveniente
quoque die Dominico, Rex eccleſiam ad ſpectanda
Miſarum ſolemnia petiit: fratres vero Conſacerdotes
que qui aderant, locum Palladio Epifcopo ad agenda
ſecta præbuerunt. Quo incipiente prophetiam, Rex
interrogat, quis eſſet? Cumque Palladium Epifco-
pum iniſſiſſe pronuntiſſent, ſtatim commotus Rex
ait. Qui mihi ſemper infidelis & perfidus fuit, ille nunc
ſacrata verba prædicabit? Egrediar proſus ab hac ec-
cleſia, ne inimicum meum audiam prædicantem: &
hæc dicens, egredi coepit eccleſiam. Tunc conturbati
Sacerdotes de fratris humilitate, dixerunt Regi: Vi-
dimus enim cum convivio tuo adſeſſe, ac de ejus ma-
nu te benedictionem accipere: & cur cum nunc Rex
aſpernatur? Si enim ſciſmum tibi exoſum, declinaſſe-
mus utique ad alium, qui hæc agere debuifſet. Nunc
ſi permittis, celebret quæ coepit: in poſterum autem
ſi aliquid oppoſueris, canonice ſanctionis cenſura ſi-
niatur: jam enim Palladius Epifcopus in ſacrarium
cum grandi humilitate diſceſſerat. Tunc Rex juſſit
eum revocari, & ſic quæ agere coeperat, expedit.

CAP. VII
*ab honorum
S. Martini*

20 Poſt hæc Rex Pariſios venit, & coram omnibus
loqui coepit, dicens: Germanus meus Chilpericus mo-
riens dicitur filium reliquiſſe: cujus nutritores matre
deprecante petierunt, ut cum de ſancto lavacro in
Dominici Natalis ſolemnitate deberem excipere: &
non venerunt. Rogaverunt deinceps ut ad ſanctum
Paſcha baptizaretur: ſed nec tunc allatus eſt infans.
Deprecati ſunt autem ceſſo, ut ad feſtivitatem S. Joan-
nis exhiberetur: ſed nec tunc venit. Moverunt itaq;
me per tempus ſterile de loco ubi habitabam: veni
igitur, & ecce abſconditur, nec oſtenditur mihi puer:
C unde quantum intelligo nihil eſt, quod promittitur,
ſed, ut credo alienus ex leudibus noſtris ſit filius: nam
ſi de ſtirpe noſtra fuiſſet, ad me utique fuiſſet deporta-
tus. Ideoque noveritis, quia a me non ſuſcipitur,
niſi certa de eo cognoviſſem indicia. Hæc audiens Frede-
gundis Regina, conjunctis Prioribus regni ſui, id eſt,
tribus Epifcopis & trecentis viris optimis, ſacramenta
dederunt hanc a Chilperico Rege generatam fuiſſe: &
ſic ſuſcipit ab animis Regis ablata eſt.

CAP. IX
*de Childe-
berti natalibus
dubitat.*

21 Denique cum interitum Merovei atque Chlo-
dovei ſapius lamentaretur, neſciretque ubi eſſent, poſt-
quam interfecerant, projeciſſent, venit ad Regem ho-
mo qui diceret: Si mihi contrarium in poſterum non
habetur, indicabo in quo loco Chlodovei cadaver ſit
poſitum. Juravit Rex nihil ei moleſtum fieri, ſed po-
tius muneribus ampliari. Tunc ille, Veritatem, in-
quit, ſe loqui, o Rex, ipſa ratio quæ acta eſt compro-
babit. Nam quando Chlodoveus interfectus eſt, ac
ſub ſtillicidio oratorii cujuſdam ſepultus, metuens
Regina, ne aliquando inventus cum honore ſepeliret-
ur, juſſit eum in alveum Matronæ fluminis projici.
Tunc intra capſum, quod opere meo ad capiendorum
piſcium neceſſitatem præparaveram, reperi. Sed cum
ignorarem quiſnam eſſet, a caſarie proliza cognovi

CAP. X
*Chlodovei
interitum
Chilperici
coram
Regis ſu-
perſtitit*

CAP. XI
*de Childe-
berti natalibus
dubitat.*

22 Cum Rex maxima intentione Theodorum E-
piſcopum iterum perſequi conaretur, & Maſſilia
jam in Childeberti Regis dominationem revocata fuiſ-
ſet, ad diſcutiendas cauſas Ratharius illuc quaſi
Dux a parte Regis Childeberti dirigitur. Sed poſt-
poſita actione, quæ ei a Rege injuncta fuerat, Epifco-
pum valla, ſidejuſſores requirit, & ad præſentiam Re-
gis Gunthramni direxit, ut ſcilicet ad Synodum, quæ
Maſſiſcone futura erat, quaſi ab Epifcopis dammandis
adeſſet. Theodorus vero Epifcopus a Gunthramno
Rege detentus eſt: ſed nihil ei Rex nocuit. Igitur
legatos ad nepotem ſuum Childebertum Rex dirigit,
qui morabatur tunc ad caſtrum Conſluentis, quod ob
hoc nomen accepit, pro eo quod Moſella Rhenuſque
amnes pariter conſuentes in eodem loco junguntur.
Et quia placitum fuerat, ut Trecaſ Campaniæ urbem
de utroque regno conjungerent, Sacerdotibusque de
regno Childeberti congruum non fuit, Felix legatus
ſalutatione præmiſſa oſtenſis literis ait: Patruus tuus,
o Rex, diligenter interrogat, quis te ab hac promiſ-
ſione retraxit, ut Sacerdotes regni veſtri ad Concilium,
quod ſimul decreveratis, venire diſſerent: an forſi-
tan mali homines aliquam inter vos diſcordiæ radi-
cem faciunt pullulare? Tunc vocato ſecretarius Felice
legato, Childebertus Rex rogavit, dicens: Deprecor
Dominum & patrem meum, ut Theodoro Epifcopo
nihil injuriæ inferat: quod ſi fecerit, conſeſſum inter
nos ſcandalum germinabit, erimusque diſcordia im-
pediente diſjuncti, qui debemus amorem tuendo eſſe
pacifici. Accepitque & de aliis cauſis reſponſo, lega-
tus diſceſſit. Interim dies placiti advenit, & Epifcopi
ex juſſu Regis Gunthramni apud Maſſiſconem urbem
collekti ſunt. Hiſ diebus Gunthramnus Rex graviter
agrotavit, ita ut putaretur a quibuſdam non poſſe
proſus evadere: quod credo providentia Dei fuiſſet:
cogitabat enim multos Epifcoporum exilio detrude-
re. Theodorus itaque Epifcopus, ad urbem ſuam re-
greſſus, ſavente omni populo cum laude ſuſceptus eſt.

CAP. XII
*de Childe-
berti natalibus
dubitat.*

23 Cum Rex maxima intentione Theodorum E-
piſcopum iterum perſequi conaretur, & Maſſilia
jam in Childeberti Regis dominationem revocata fuiſ-
ſet, ad diſcutiendas cauſas Ratharius illuc quaſi
Dux a parte Regis Childeberti dirigitur. Sed poſt-
poſita actione, quæ ei a Rege injuncta fuerat, Epifco-
pum valla, ſidejuſſores requirit, & ad præſentiam Re-
gis Gunthramni direxit, ut ſcilicet ad Synodum, quæ
Maſſiſcone futura erat, quaſi ab Epifcopis dammandis
adeſſet. Theodorus vero Epifcopus a Gunthramno
Rege detentus eſt: ſed nihil ei Rex nocuit. Igitur
legatos ad nepotem ſuum Childebertum Rex dirigit,
qui morabatur tunc ad caſtrum Conſluentis, quod ob
hoc nomen accepit, pro eo quod Moſella Rhenuſque
amnes pariter conſuentes in eodem loco junguntur.
Et quia placitum fuerat, ut Trecaſ Campaniæ urbem
de utroque regno conjungerent, Sacerdotibusque de
regno Childeberti congruum non fuit, Felix legatus
ſalutatione præmiſſa oſtenſis literis ait: Patruus tuus,
o Rex, diligenter interrogat, quis te ab hac promiſ-
ſione retraxit, ut Sacerdotes regni veſtri ad Concilium,
quod ſimul decreveratis, venire diſſerent: an forſi-
tan mali homines aliquam inter vos diſcordiæ radi-
cem faciunt pullulare? Tunc vocato ſecretarius Felice
legato, Childebertus Rex rogavit, dicens: Deprecor
Dominum & patrem meum, ut Theodoro Epifcopo
nihil injuriæ inferat: quod ſi fecerit, conſeſſum inter
nos ſcandalum germinabit, erimusque diſcordia im-
pediente diſjuncti, qui debemus amorem tuendo eſſe
pacifici. Accepitque & de aliis cauſis reſponſo, lega-
tus diſceſſit. Interim dies placiti advenit, & Epifcopi
ex juſſu Regis Gunthramni apud Maſſiſconem urbem
collekti ſunt. Hiſ diebus Gunthramnus Rex graviter
agrotavit, ita ut putaretur a quibuſdam non poſſe
proſus evadere: quod credo providentia Dei fuiſſet:
cogitabat enim multos Epifcoporum exilio detrude-
re. Theodorus itaque Epifcopus, ad urbem ſuam re-
greſſus, ſavente omni populo cum laude ſuſceptus eſt.

CAP. XIII
*de Childe-
berti natalibus
dubitat.*

24 Cum Rex maxima intentione Theodorum E-
piſcopum iterum perſequi conaretur, & Maſſilia
jam in Childeberti Regis dominationem revocata fuiſ-
ſet, ad diſcutiendas cauſas Ratharius illuc quaſi
Dux a parte Regis Childeberti dirigitur. Sed poſt-
poſita actione, quæ ei a Rege injuncta fuerat, Epifco-
pum valla, ſidejuſſores requirit, & ad præſentiam Re-
gis Gunthramni direxit, ut ſcilicet ad Synodum, quæ
Maſſiſcone futura erat, quaſi ab Epifcopis dammandis
adeſſet. Theodorus vero Epifcopus a Gunthramno
Rege detentus eſt: ſed nihil ei Rex nocuit. Igitur
legatos ad nepotem ſuum Childebertum Rex dirigit,
qui morabatur tunc ad caſtrum Conſluentis, quod ob
hoc nomen accepit, pro eo quod Moſella Rhenuſque
amnes pariter conſuentes in eodem loco junguntur.
Et quia placitum fuerat, ut Trecaſ Campaniæ urbem
de utroque regno conjungerent, Sacerdotibusque de
regno Childeberti congruum non fuit, Felix legatus
ſalutatione præmiſſa oſtenſis literis ait: Patruus tuus,
o Rex, diligenter interrogat, quis te ab hac promiſ-
ſione retraxit, ut Sacerdotes regni veſtri ad Concilium,
quod ſimul decreveratis, venire diſſerent: an forſi-
tan mali homines aliquam inter vos diſcordiæ radi-
cem faciunt pullulare? Tunc vocato ſecretarius Felice
legato, Childebertus Rex rogavit, dicens: Deprecor
Dominum & patrem meum, ut Theodoro Epifcopo
nihil injuriæ inferat: quod ſi fecerit, conſeſſum inter
nos ſcandalum germinabit, erimusque diſcordia im-
pediente diſjuncti, qui debemus amorem tuendo eſſe
pacifici. Accepitque & de aliis cauſis reſponſo, lega-
tus diſceſſit. Interim dies placiti advenit, & Epifcopi
ex juſſu Regis Gunthramni apud Maſſiſconem urbem
collekti ſunt. Hiſ diebus Gunthramnus Rex graviter
agrotavit, ita ut putaretur a quibuſdam non poſſe
proſus evadere: quod credo providentia Dei fuiſſet:
cogitabat enim multos Epifcoporum exilio detrude-
re. Theodorus itaque Epifcopus, ad urbem ſuam re-
greſſus, ſavente omni populo cum laude ſuſceptus eſt.

CAP. XIV
*de Childe-
berti natalibus
dubitat.*

Chlodoveum eſſe: apprehenſumque in humeris ad
litrus detuli, ibique eum ceſpite ſuperpoſito tumula-
vi. Ecce ſaluatis artibus quod volueris effice. Quod
cum Rex comperiſſet, conſingens ſe ad venationem
procedere, detectoque tumulo reperit corpusculum
integrum & inſeſum; una tantum pars capillorum
quæ ſubter fuerat jam defluxerat: alia vero cum ipſis
crinium flagellis intacta durabat: cognitumque eſt,
hunc eſſe quem Rex intento animo requirebat. Con-
vocato igitur Epifcopo civitatis cum Clero & po-
pulo ac cereorum innumerabilium ornatu, ad baſili-
cam S. Vincentii detulit tumulandum, non minus
plangens nepotes mortuos, quam cum vidit filios
proprijs jam ſepultos. Poſt hæc miſit Pappolum Car-
notenſis urbis Epifcopum, qui Merovei cadaver re-
quirens, juſta Chlodovei tumulum ſepelivit.

CAP. XII
*Theodorum
Epifcopum
Maſſiſconem
Archiepo
E*

22 Cum Rex maxima intentione Theodorum E-
piſcopum iterum perſequi conaretur, & Maſſilia
jam in Childeberti Regis dominationem revocata fuiſ-
ſet, ad diſcutiendas cauſas Ratharius illuc quaſi
Dux a parte Regis Childeberti dirigitur. Sed poſt-
poſita actione, quæ ei a Rege injuncta fuerat, Epifco-
pum valla, ſidejuſſores requirit, & ad præſentiam Re-
gis Gunthramni direxit, ut ſcilicet ad Synodum, quæ
Maſſiſcone futura erat, quaſi ab Epifcopis dammandis
adeſſet. Theodorus vero Epifcopus a Gunthramno
Rege detentus eſt: ſed nihil ei Rex nocuit. Igitur
legatos ad nepotem ſuum Childebertum Rex dirigit,
qui morabatur tunc ad caſtrum Conſluentis, quod ob
hoc nomen accepit, pro eo quod Moſella Rhenuſque
amnes pariter conſuentes in eodem loco junguntur.
Et quia placitum fuerat, ut Trecaſ Campaniæ urbem
de utroque regno conjungerent, Sacerdotibusque de
regno Childeberti congruum non fuit, Felix legatus
ſalutatione præmiſſa oſtenſis literis ait: Patruus tuus,
o Rex, diligenter interrogat, quis te ab hac promiſ-
ſione retraxit, ut Sacerdotes regni veſtri ad Concilium,
quod ſimul decreveratis, venire diſſerent: an forſi-
tan mali homines aliquam inter vos diſcordiæ radi-
cem faciunt pullulare? Tunc vocato ſecretarius Felice
legato, Childebertus Rex rogavit, dicens: Deprecor
Dominum & patrem meum, ut Theodoro Epifcopo
nihil injuriæ inferat: quod ſi fecerit, conſeſſum inter
nos ſcandalum germinabit, erimusque diſcordia im-
pediente diſjuncti, qui debemus amorem tuendo eſſe
pacifici. Accepitque & de aliis cauſis reſponſo, lega-
tus diſceſſit. Interim dies placiti advenit, & Epifcopi
ex juſſu Regis Gunthramni apud Maſſiſconem urbem
collekti ſunt. Hiſ diebus Gunthramnus Rex graviter
agrotavit, ita ut putaretur a quibuſdam non poſſe
proſus evadere: quod credo providentia Dei fuiſſet:
cogitabat enim multos Epifcoporum exilio detrude-
re. Theodorus itaque Epifcopus, ad urbem ſuam re-
greſſus, ſavente omni populo cum laude ſuſceptus eſt.

CAP. XIII
*de Childe-
berti natalibus
dubitat.*

23 Cum Rex maxima intentione Theodorum E-
piſcopum iterum perſequi conaretur, & Maſſilia
jam in Childeberti Regis dominationem revocata fuiſ-
ſet, ad diſcutiendas cauſas Ratharius illuc quaſi
Dux a parte Regis Childeberti dirigitur. Sed poſt-
poſita actione, quæ ei a Rege injuncta fuerat, Epifco-
pum valla, ſidejuſſores requirit, & ad præſentiam Re-
gis Gunthramni direxit, ut ſcilicet ad Synodum, quæ
Maſſiſcone futura erat, quaſi ab Epifcopis dammandis
adeſſet. Theodorus vero Epifcopus a Gunthramno
Rege detentus eſt: ſed nihil ei Rex nocuit. Igitur
legatos ad nepotem ſuum Childebertum Rex dirigit,
qui morabatur tunc ad caſtrum Conſluentis, quod ob
hoc nomen accepit, pro eo quod Moſella Rhenuſque
amnes pariter conſuentes in eodem loco junguntur.
Et quia placitum fuerat, ut Trecaſ Campaniæ urbem
de utroque regno conjungerent, Sacerdotibusque de
regno Childeberti congruum non fuit, Felix legatus
ſalutatione præmiſſa oſtenſis literis ait: Patruus tuus,
o Rex, diligenter interrogat, quis te ab hac promiſ-
ſione retraxit, ut Sacerdotes regni veſtri ad Concilium,
quod ſimul decreveratis, venire diſſerent: an forſi-
tan mali homines aliquam inter vos diſcordiæ radi-
cem faciunt pullulare? Tunc vocato ſecretarius Felice
legato, Childebertus Rex rogavit, dicens: Deprecor
Dominum & patrem meum, ut Theodoro Epifcopo
nihil injuriæ inferat: quod ſi fecerit, conſeſſum inter
nos ſcandalum germinabit, erimusque diſcordia im-
pediente diſjuncti, qui debemus amorem tuendo eſſe
pacifici. Accepitque & de aliis cauſis reſponſo, lega-
tus diſceſſit. Interim dies placiti advenit, & Epifcopi
ex juſſu Regis Gunthramni apud Maſſiſconem urbem
collekti ſunt. Hiſ diebus Gunthramnus Rex graviter
agrotavit, ita ut putaretur a quibuſdam non poſſe
proſus evadere: quod credo providentia Dei fuiſſet:
cogitabat enim multos Epifcoporum exilio detrude-
re. Theodorus itaque Epifcopus, ad urbem ſuam re-
greſſus, ſavente omni populo cum laude ſuſceptus eſt.

CAP. XIV
*de Childe-
berti natalibus
dubitat.*

24 Cum Rex maxima intentione Theodorum E-
piſcopum iterum perſequi conaretur, & Maſſilia
jam in Childeberti Regis dominationem revocata fuiſ-
ſet, ad diſcutiendas cauſas Ratharius illuc quaſi
Dux a parte Regis Childeberti dirigitur. Sed poſt-
poſita actione, quæ ei a Rege injuncta fuerat, Epifco-
pum valla, ſidejuſſores requirit, & ad præſentiam Re-
gis Gunthramni direxit, ut ſcilicet ad Synodum, quæ
Maſſiſcone futura erat, quaſi ab Epifcopis dammandis
adeſſet. Theodorus vero Epifcopus a Gunthramno
Rege detentus eſt: ſed nihil ei Rex nocuit. Igitur
legatos ad nepotem ſuum Childebertum Rex dirigit,
qui morabatur tunc ad caſtrum Conſluentis, quod ob
hoc nomen accepit, pro eo quod Moſella Rhenuſque
amnes pariter conſuentes in eodem loco junguntur.
Et quia placitum fuerat, ut Trecaſ Campaniæ urbem
de utroque regno conjungerent, Sacerdotibusque de
regno Childeberti congruum non fuit, Felix legatus
ſalutatione præmiſſa oſtenſis literis ait: Patruus tuus,
o Rex, diligenter interrogat, quis te ab hac promiſ-
ſione retraxit, ut Sacerdotes regni veſtri ad Concilium,
quod ſimul decreveratis, venire diſſerent: an forſi-
tan mali homines aliquam inter vos diſcordiæ radi-
cem faciunt pullulare? Tunc vocato ſecretarius Felice
legato, Childebertus Rex rogavit, dicens: Deprecor
Dominum & patrem meum, ut Theodoro Epifcopo
nihil injuriæ inferat: quod ſi fecerit, conſeſſum inter
nos ſcandalum germinabit, erimusque diſcordia im-
pediente diſjuncti, qui debemus amorem tuendo eſſe
pacifici. Accepitque & de aliis cauſis reſponſo, lega-
tus diſceſſit. Interim dies placiti advenit, & Epifcopi
ex juſſu Regis Gunthramni apud Maſſiſconem urbem
collekti ſunt. Hiſ diebus Gunthramnus Rex graviter
agrotavit, ita ut putaretur a quibuſdam non poſſe
proſus evadere: quod credo providentia Dei fuiſſet:
cogitabat enim multos Epifcoporum exilio detrude-
re. Theodorus itaque Epifcopus, ad urbem ſuam re-
greſſus, ſavente omni populo cum laude ſuſceptus eſt.

CAP. XV
*de Childe-
berti natalibus
dubitat.*

25 Cum Rex maxima intentione Theodorum E-
piſcopum iterum perſequi conaretur, & Maſſilia
jam in Childeberti Regis dominationem revocata fuiſ-
ſet, ad diſcutiendas cauſas Ratharius illuc quaſi
Dux a parte Regis Childeberti dirigitur. Sed poſt-
poſita actione, quæ ei a Rege injuncta fuerat, Epifco-
pum valla, ſidejuſſores requirit, & ad præſentiam Re-
gis Gunthramni direxit, ut ſcilicet ad Synodum, quæ
Maſſiſcone futura erat, quaſi ab Epifcopis dammandis
adeſſet. Theodorus vero Epifcopus a Gunthramno
Rege detentus eſt: ſed nihil ei Rex nocuit. Igitur
legatos ad nepotem ſuum Childebertum Rex dirigit,
qui morabatur tunc ad caſtrum Conſluentis, quod ob
hoc nomen accepit, pro eo quod Moſella Rhenuſque
amnes pariter conſuentes in eodem loco junguntur.
Et quia placitum fuerat, ut Trecaſ Campaniæ urbem
de utroque regno conjungerent, Sacerdotibusque de
regno Childeberti congruum non fuit, Felix legatus
ſalutatione præmiſſa oſtenſis literis ait: Patruus tuus,
o Rex, diligenter interrogat, quis te ab hac promiſ-
ſione retraxit, ut Sacerdotes regni veſtri ad Concilium,
quod ſimul decreveratis, venire diſſerent: an forſi-
tan mali homines aliquam inter vos diſcordiæ radi-
cem faciunt pullulare? Tunc vocato ſecretarius Felice
legato, Childebertus Rex rogavit, dicens: Deprecor
Dominum & patrem meum, ut Theodoro Epifcopo
nihil injuriæ inferat: quod ſi fecerit, conſeſſum inter
nos ſcandalum germinabit, erimusque diſcordia im-
pediente diſjuncti, qui debemus amorem tuendo eſſe
pacifici. Accepitque & de aliis cauſis reſponſo, lega-
tus diſceſſit. Interim dies placiti advenit, & Epifcopi
ex juſſu Regis Gunthramni apud Maſſiſconem urbem
collekti ſunt. Hiſ diebus Gunthramnus Rex graviter
agrotavit, ita ut putaretur a quibuſdam non poſſe
proſus evadere: quod credo providentia Dei fuiſſet:
cogitabat enim multos Epifcoporum exilio detrude-
re. Theodorus itaque Epifcopus, ad urbem ſuam re-
greſſus, ſavente omni populo cum laude ſuſceptus eſt.

CAP. XVI
*de Childe-
berti natalibus
dubitat.*

26 Cum Rex maxima intentione Theodorum E-
piſcopum iterum perſequi conaretur, & Maſſilia
jam in Childeberti Regis dominationem revocata fuiſ-
ſet, ad diſcutiendas cauſas Ratharius illuc quaſi
Dux a parte Regis Childeberti dirigitur. Sed poſt-
poſita actione, quæ ei a Rege injuncta fuerat, Epifco-
pum valla, ſidejuſſores requirit, & ad præſentiam Re-
gis Gunthramni direxit, ut ſcilicet ad Synodum, quæ
Maſſiſcone futura erat, quaſi ab Epifcopis dammandis
adeſſet. Theodorus vero Epifcopus a Gunthramno
Rege detentus eſt: ſed nihil ei Rex nocuit. Igitur
legatos ad nepotem ſuum Childebertum Rex dirigit,
qui morabatur tunc ad caſtrum Conſluentis, quod ob
hoc nomen accepit, pro eo quod Moſella Rhenuſque
amnes pariter conſuentes in eodem loco junguntur.
Et quia placitum fuerat, ut Trecaſ Campaniæ urbem
de utroque regno conjungerent, Sacerdotibusque de
regno Childeberti congruum non fuit, Felix legatus
ſalutatione præmiſſa oſtenſis literis ait: Patruus tuus,
o Rex, diligenter interrogat, quis te ab hac promiſ-
ſione retraxit, ut Sacerdotes regni veſtri ad Concilium,
quod ſimul decreveratis, venire diſſerent: an forſi-
tan mali homines aliquam inter vos diſcordiæ radi-
cem faciunt pullulare? Tunc vocato ſecretarius Felice
legato, Childebertus Rex rogavit, dicens: Deprecor
Dominum & patrem meum, ut Theodoro Epifcopo
nihil injuriæ inferat: quod ſi fecerit, conſeſſum inter
nos ſcandalum germinabit, erimusque diſcordia im-
pediente diſjuncti, qui debemus amorem tuendo eſſe
pacifici. Accepitque & de aliis cauſis reſponſo, lega-
tus diſceſſit. Interim dies placiti advenit, & Epifcopi
ex juſſu Regis Gunthramni apud Maſſiſconem urbem
collekti ſunt. Hiſ diebus Gunthramnus Rex graviter
agrotavit, ita ut putaretur a quibuſdam non poſſe
proſus evadere: quod credo providentia Dei fuiſſet:
cogitabat enim multos Epifcoporum exilio detrude-
re. Theodorus itaque Epifcopus, ad urbem ſuam re-
greſſus, ſavente omni populo cum laude ſuſceptus eſt.

CAP. XVII
*de Childe-
berti natalibus
dubitat.*

27 Cum Rex maxima intentione Theodorum E-
piſcopum iterum perſequi conaretur, & Maſſilia
jam in Childeberti Regis dominationem revocata fuiſ-
ſet, ad diſcutiendas cauſas Ratharius illuc quaſi
Dux a parte Regis Childeberti dirigitur. Sed poſt-
poſita actione, quæ ei a Rege injuncta fuerat, Epifco-
pum valla, ſidejuſſores requirit, & ad præſentiam Re-
gis Gunthramni direxit, ut ſcilicet ad Synodum, quæ
Maſſiſcone futura erat, quaſi ab Epifcopis dammandis
adeſſet. Theodorus vero Epifcopus a Gunthramno
Rege detentus eſt: ſed nihil ei Rex nocuit. Igitur
legatos ad nepotem ſuum Childebertum Rex dirigit,
qui morabatur tunc ad caſtrum Conſluentis, quod ob
hoc nomen accepit, pro eo quod Moſella Rhenuſque
amnes pariter conſuentes in eodem loco junguntur.
Et quia placitum fuerat, ut Trecaſ Campaniæ urbem
de utroque regno conjungerent, Sacerdotibusque de
regno Childeberti congruum non fuit, Felix legatus
ſalutatione præmiſſa oſtenſis literis ait: Patruus tuus,
o Rex, diligenter interrogat, quis te ab hac promiſ-
ſione retraxit, ut Sacerdotes regni veſtri ad Concilium,
quod ſimul decreveratis, venire diſſerent: an forſi-
tan mali homines aliquam inter vos diſcordiæ radi-
cem faciunt pullulare? Tunc vocato ſecretarius Felice
legato, Childebertus Rex rogavit, dicens: Deprecor
Dominum & patrem meum, ut Theodoro Epifcopo
nihil injuriæ inferat: quod ſi fecerit, conſeſſum inter
nos ſcandalum germinabit, erimusque diſcordia im-
pediente diſjuncti, qui debemus amorem tuendo eſſe
pacifici. Accepitque & de aliis cauſis reſponſo, lega-
tus diſceſſit. Interim dies placiti advenit, & Epifcopi
ex juſſu Regis Gunthramni apud Maſſiſconem urbem
collekti ſunt. Hiſ diebus Gunthramnus Rex graviter
agrotavit, ita ut putaretur a quibuſdam non poſſe
proſus evadere: quod credo providentia Dei fuiſſet:
cogitabat enim multos Epifcoporum exilio detrude-
re. Theodorus itaque Epifcopus, ad urbem ſuam re-
greſſus, ſavente omni populo cum laude ſuſceptus eſt.

CAP. XVIII
*de Childe-
berti natalibus
dubitat.*

28 Cum Rex maxima intentione Theodorum E-
piſcopum iterum perſequi conaretur, & Maſſilia
jam in Childeberti Regis dominationem revocata fuiſ-
ſet, ad diſcutiendas cauſas Ratharius illuc quaſi
Dux a parte Regis Childeberti dirigitur. Sed poſt-
poſita actione, quæ ei a Rege injuncta fuerat, Epifco-
pum valla, ſidejuſſores requirit, & ad præſentiam Re-
gis Gunthramni direxit, ut ſcilicet ad Synodum, quæ
Maſſiſcone futura erat, quaſi ab Epifcopis dammandis
adeſſet. Theodorus vero Epifcopus a Gunthramno
Rege detentus eſt: ſed nihil ei Rex nocuit. Igitur
legatos ad nepotem ſuum Childebertum Rex dirigit,
qui morabatur tunc ad caſtrum Conſluentis, quod ob
hoc nomen accepit, pro eo quod Moſella Rhenuſque
amnes pariter conſuentes in eodem loco junguntur.
Et quia placitum fuerat, ut Trecaſ Campaniæ urbem
de utroque regno conjungerent, Sacerdotibusque de
regno Childeberti congruum non fuit, Felix legatus
ſalutatione præmiſſa oſtenſis literis ait: Patruus tuus,
o Rex, diligenter interrogat, quis te ab hac promiſ-
ſione retraxit, ut Sacerdotes regni veſtri ad Concilium,
quod ſimul decreveratis, venire diſſerent: an forſi-
tan mali homines aliquam inter vos diſcordiæ radi-
cem faciunt pullulare? Tunc vocato ſecretarius Felice
legato, Childebertus Rex rogavit, dicens: Deprecor
Dominum & patrem meum, ut Theodoro Epifcopo
nihil injuriæ inferat: quod ſi fecerit, conſeſſum inter
nos ſcandalum germinabit, erimusque diſcordia im-
pediente diſjuncti, qui debemus amorem tuendo eſſe
pacifici. Accepitque & de aliis cauſis reſponſo, lega-
tus diſceſſit. Interim dies placiti advenit, & Epifcopi
ex juſſu Regis Gunthramni apud Maſſiſconem urbem
collekti ſunt. Hiſ diebus Gunthramnus Rex graviter
agrotavit, ita ut putaretur a quibuſdam non poſſe
proſus evadere: quod credo providentia Dei fuiſſet:
cogitabat enim multos Epifcoporum exilio detrude-
re. Theodorus itaque Epifcopus, ad urbem ſuam re-
greſſus, ſavente omni populo cum laude ſuſceptus eſt.

CAP. XIX
*de Childe-
berti natalibus
dubitat.*

29 Cum Rex maxima intentione Theodorum E-
piſcopum iterum perſequi conaretur, & Maſſilia
jam in Childeberti Regis dominationem revocata fuiſ-
ſet, ad diſcutiendas cauſas Ratharius illuc quaſi
Dux a parte Regis Childeberti dirigitur. Sed poſt-
poſita actione, quæ ei a Rege injuncta fuerat, Epifco-
pum valla, ſidejuſſores requirit, & ad præſentiam Re-
gis Gunthramni direxit, ut ſcilicet ad Synodum, quæ
Maſſiſcone futura erat, quaſi ab Epifcopis dammandis
adeſ

A Gecommothus Gunthramnus Rex, exercitum in Hispanias destinavit, dicens: Prius Septimaniam provinciam dittoni nostrae subditae, quae Gallis est propinqua, Indignum est, ut horrendorum Gothorum terminus usque in Gallias sit extensus. Tunc commoto omni exercitu regni sui, illum dirigit. Gentes vero quae ultra Ararim Rhodanumque & Sequanam commanebant, cum Burgundionibus junctae, Ararica Rhodanicaque litora, tam de fructibus quam de pecoribus valde depopulati sunt. Multa homicidia, incendia, praedaeque in regione propria facientes, sed & ecclesias dondantes, Clericos ipsos cum Sacerdotibus ac reliquo populo ad ipsas sacras Deo aras interimentes, usque ad urbem Nemausum processerunt. Similiter & Biturici, Sanctonici cum Petragoricis, Engolismensibus, & reliquarum urbium populo, qui tunc ad ante dicti Regis imperium pertinebant, usque ad Carcasonam urbem devecti, similia mala gesserunt. Sed cum ad urbem accessissent, referatis sponte ab habitatoribus portis, nullo resistente ingressi, nescio quo cum Carcasonensibus scandalo commoti, urbem egressi sunt. Tunc Terentius, Comes quondam

urbis Lemovicinae, lapide de muro projecto percussus, occubuit, cujus caput truncatum est ad vindictam adversariorum, & urbi delatum est. Ex hoc omnis populus timore perterritus, ad propria regredi destinans, universa reliquit, quae vel per viam ceperat, vel quae secum adduxerat. Sed & Gothi per occultas insidias multos de his spoliatis interemerunt: exinde in Tholosanorum manus incidentes, quibus dum pergerent multa intulerant mala, spoliati ac cæsi vix propria contingere potuerunt. Hi vero qui Nemausum aggressi fuerant, devastantes universa regionis, succensis domibus, incensis segetibus, discissis olivetis, vinctisque succis, nihil inclusis nocere potentes ad alias urbes progressi sunt. Erant enim valde monitæ, & de cibis ac reliquis necessariis ad plene refectum, & horum urbana depopulantes, urbes minus irrumpere valuerunt. Tunc & Nicetius dux cum Arvernus in hac expeditione commotus, cum reliquis urbes adsedit. Sed cum minus valeret, ad castrum quoddam pervenit: dataque fide, sponte inclusi referantes portas, eos creduli tamquam pacificos susceperunt. Illi vero ingressi, postposito sacramento, praesidia cuncta diripiunt, animas in captivitatem subdentes. Tunc accepto consilio unusquisque ad propria est regressus: tantaque per viam scelera, homicidia, praedae, direptiones per regionem propriam gesserunt, ut ea usquequaque memorari perlongam sit. Verumtamen quia segetes provinciae igni ab iisdem succensas dicimus, fame atque inedia pereantes, per viam relinquebantur exanimis, nonnulli in fluminibus demersi, plerique in seditionibus interempti sunt. Ferebant enim amplius quam quinque millia in his stragibus demersi, nec non eos qui remanserant, coercere aliorum interitus. Tunc & Arvernae regionis ecclesiae, quae vix publice propinque erant, a ministeriis denudatae sunt. Nec fuit terminus male faciendi, nisi cum ad propria singuli pervenerunt.

24 Quibus reversis, magna Gunthramnum Regem amaritudo cordis obsedit. Duces vero supradicti exercitus ad basilicam S. Symphoriani Martyris expetierunt. Veniente itaque Rege ad ejus solennitatem, representati sunt sub conditione audientiae in postmodum futurae. Postea vero quatuor convocatis Episcopis, necnon & majoribus natu laicorum, duces discutere cepit, dicens: Qualiter nos hoc tempore victoriam obtinere possumus, qui ea quae patres nostri consecuti sunt, non custodimus. Illi vero ecclesias adflicte, in Deum spem omnem ponentes, Martyres honorantes, Sacerdotes venerantes, victorias obtinuerunt, gentesque adversas, divino opitulante adjutorio, in enses & poma saepius subdiderunt. Nos vero

non solum Deum non metumimus, verum etiam sacra De ejus vastamus, ministros interficimus, ipsa quoque Sanctorum pignora in ridiculo discerpimus ac vastamus. Non enim potest obtineri victoria, ubi talia perpetrantur. Ideo manus nostrae sunt invalidae, ensis tepescit, nec clypeus nos, ut erat solitus, defendit ac protegit. Ergo si hoc mea culpa adscribitur, jam id Deus capiti meo restituat. Certe si vobis regalia iussa contemnitis, & ea quae praecipio implere differtis, jam debet securis capiti vestro submergi. Erit enim documentum omni exercitui, cum unus de prioribus fuerit interfectus: verumtamen jam experiri debemus quid agi oporteat. Si quis iustitiam sequi destinat, jam sequatur: si quis contemnit, jam ultio publica cervici ejus imminet. Sarius est enim, ut pauci contumaces pereant, quam ira Dei super omnem regionem dependeat innoxiam. Hac Rege dicente, responderunt Duces: Bonitatis tuae magnanimitas, Rex optime, narrari facile non potest: qui timor tibi in Deum sit, qui amor in Ecclesias, quae reverentia in Sacerdotes, quae pietas in pauperes, quaeve dispensatio in egenos: sed quia omnia, quae gloria vestra profert, recta veraque esse censetur, quid faciemus, quod populus omnis in vitium est dilapsus, omnemque hominem agere quae sunt iniqua delectat? Nullus Regem mecum, nullus Ducem, nullus Comitum reveretur: & si fortassis alicui ista displicent, & ea pro longevitate vitae vestrae emendare conatur, statim seditio in populo, statim tumultus exoritur, & intantum unusquisque contra Seniores seva intentione grassatur, ut vix se credat evadere, si tandem libere nequiverit. Ad haec Rex ait, Si quis sequitur iustitiam, vivat: si quis legem mandatumque nostrum respuit, jam pereat: ne nos distinas hoc blasphemum prosequatur.

25 Post haec Childeberto Regi filius natus est, qui a b Magnifico Treverorum Episcopo de sacro fonte susceptus, Theodebertus est vocitatus: de quo tantum gaudium Gunthramnus Rex habuit, ut statim legatos dirigens, multa ei munera transmitteret, dicens: Per hunc enim Deus erigere Francorum regnum propria maiestatis suae pietate dignabitur, si huic pater, aut ipse vivet patri. Anno denique undecimo Regni Childeberti Regis, legati iterum de Hispaniis venerunt, pacem petentes: sed nihil certi obtinentes, regressi sunt. Cum autem legati de Hispaniis crebro ad Regem Gunthramnum venirent, & nullius pacis gratiam obtinere potuissent, sed magis inimicitia pullularet, Rex Gunthramnus Albigenis urbem nepti suo Childeberto reddidit: Post mortem Leovigildi Hispanorum Regis, Richaredus filius ejus studus in hac urbe constitit, relicta patris sui, eamque ut matrem suscepit. Hac enim erat mater Brunichildis Reginae, matris Childeberti junioris. Richaredus vero de alia uxore erat filius Leovigildis: denique cum noverca habito consilio, legatos ad Gunthramnum Regem atque Childebertum dirigit, dicens: Pacem habete nobiscum, & intemus foedus, ut aduti praesidio vestro, cum necessitas poposciderit, simili nos conditione intercedente caritate muniamus. Venientes vero Legati qui ad Gunthramnum Regem directi erant, apud Matafense oppidum iussu sunt residere: ibique transmissis viris Rocausas cognovit, sed recipere noluit verba eorum: unde talis postmodum inter eos inimicitia pullulavit, ut ad civitates Septimaniae nullum de regno ejus transire permitterent. Hi vero qui ad Childebertum Regem venerunt, cum caritate recepti sunt, datisque muneribus accepta pace cum muneribus sunt regressi.

26 Interea adventu festivitas S. Marcelli, quae apud Urbem Cabillonensem a mense septimo celebratur, & Gunthramnus Rex adfuit: verum ubi peractis solennibus ad sacrosanctum altarium communicandi gratia accessisset, venit quidam quasi aliquid suggesturus. Qui dum properat contra Regem, cultorei de ma-

EX VEST.
GRIG.
TUL.
in Septima-
nia inter
duces

sed ob imple-
fuerat

propterea
causa

et s. militi-
bus: amissa
reversum.

sanctae lega-
tionis

de rebus
confutis

C. XXXVII
Lectur ob
notum
Theodeber-
tum filium
Childeberti

Gothorum
pacem non
admittit

CAP. XLV
F

LIB. IX
CAP. I
ut quidem
cum Rara
redo

d
CAP. III
liberatur a
falso.

A nu delabitur. Apprehensoque repente, alium coltrum evaginatum in manu ejus reperiunt. Nec mora, educus a basilica sancta, vincus & tormentis addictus, confitetur se emissum ad interficiendum Regem, dicens; Sicenim tradidit qui me misit: quia cognovit Rex multorum in se odio aggregata, & suspectus ne percutiatur, omnino se a suis vallari praecepit, nec reperitur adiusqualiter ad eum cum gladiis possit accedere, nisi in ecclesia, in qua securus & nihil metuens stare dignoscitur, transverberetur. Sed & his de quibus locus fuit apprehensus, multis interemptis, hunc verberatur plagis dimisit vtrum, quia nefas putavit, si is qui ab ecclesia educus fuerat, truncaretur. Eo anno Childeberto Regi alius filius natus est, quem Veranus Cabelloneasis Episcopus suscipiens a lavacro, Theoderici nomen posuit. Erat enim eo tempore ipse Pontifex & magnis virtutibus praeditus, ita ut plerumque infirmis signum Crucis imponens, statim sanitati, tribuente Domino, restauraret.

CAP. IV
Nascitur
Theodori-
cus filius
Regis.

CAP. IX

Conspicua
memoria
Childe-
berti

inter intel-
ligit elq;
inducit

CAP. X
ex capite
Childeber-
ti cum
fuit.

CAP. XI
Childeber-
ti cum
fuit.

CAP. XV
Reveren-
dam a se
dem Ca-
tholicam
non confu-
git

tholicae legi subdidit, & accepto signaculo beate Crucis cum chrismae unctione, credidit Jesum Christum Filium Dei aequalem cum Spiritu sancto regnantem in saecula saeculorum. Amen. Post haec Richaredus legationem ad Gunthramnum atque ad Childebertum direxit pacis gratia, ut scilicet sicut in fide se adhibebat unum, ita & caritate se praeferret unitum. Sed a Gunthramno Rege repulsi sunt dicente. Qualem mihi si dem promittere possunt, aut quemadmodum a me credi debeat, qui neptem meam Ingundem in captivitatem tradiderunt, & per eorum insidias, & vir ejus interfectus est, & ipsa in peregrinatione defuncta? Non recipio ergo legationem Richaredi, donec me Deus ultisci jubeat de his inimicis.

a Ingundis Sigberti Regis filia, Chariberti soror, S. Hermenigildum maritum ad fidem Catholicam convertit.
b S. J. Magnerius colitur 25 Julii.
c In est annus 586.
d Die 4 Septembris.
e De virtutibus & miraculis S. Verani habemus varia Acta, illustranda ad 21 Novemb.

P A R S V

Palla S. Gunthramni cum Childeberto. Alia praefare gesta.

30 **A** Nno 4111 Regis Childeberti, cum ad occursum ejus usque Metensem urbem properassemus, jussi sumus ad Gunthramnum Regem in legationem accedere: quem apud urbem Cabilonensem reperimus, dicentes: Salutem uberissimam mittis ibi gloriosissimus nepos tuus Childebertus, o inclyte Rex, immensas referens gratias pietati tuae, quod a te jugiter commoneatur, ut ea agat quae & Deo placeant, & tibi sint accepta, & populo congrua. De his vero quae locuti simul fuistis, omnia implere promittit, nec quidquam se de pactionibus quae inter vos conscriptae sunt, irumpere pollicetur. Et Rex ad haec ait: Non similiter ego gratias ago, quod taliter irrumpitur quod mihi promissum est. Pars mea de urbe Silvanensium non redditur: homines quos pro utilitate mea, quia mihi insensu erant, migrare volui, non permiserunt: & quomodo dicetis, quod nihil de pactionibus scriptis transcurrere vult dulcissimus nepos meus? Et nos adhuc: Nihil vult contra pactiones agere illas, sed omnia implere promittit, ita ut de praesenti, si ad divisionem Silvanensium via mittere, nec tardetur, statim enim recipies eum. De hominibus vero quos dicis nomina scripta tradentur, & omnia quae promissa sunt implebuntur. Haec nobis loquentibus, pactionem ipsam relegi Rex coram edstantibus jubet.

CAP. XX
Ex capite
Legationis
Childeber-
ti S. Grego-
rium 1a
anno

F
monas
pallium
relegi.

31 Cum in Christi nomine praecellentissimi Domini Gunthramnus & Childebertus Reges, & gloriosissima Domina Brunichildis Regina, & Andelaum caritatis studio convenissent, ut omnia quae undecumque inter ipsos scandalum poterant generare, pleniori consilio desinirent; id inter eos mediantibus Sacerdotibus atque Proceribus, Deo medio, caritatis studio sedit, complacuit, atque convenit, ut quamdiu eos Deus omnipotens in praesenti saeculo superesse voluerit, fidem & caritatem puram & simplicem sibi debeant conservare. Similiter quia Dominus Gunthramnus iuxta pactionem, quam cum bonae memoriae Domino Sigeberto inierat, integram portionem, quae est de regno Chariberti, illis fuerat consecutus, sibi diceret in integrum reddiheri; & pars Domini Childeberti, ea quae pater suus possederat, ad se vellet ex omnibus revocare: id inter ipsos constat fixa deliberatione finitum, ut in illam tertiam portionem de Parisiensi civitate cum terminis & populo suo, quae ad Dominum Sigebertum de regno Chariberti conscripta pactione pervenisset, cum castellis Duno & Yndocino, & quidquid

Quae ipse
ex regno
Parisensi
Chariberti
debuit ha-
bere.

EX HIST.
GREG.
TUR.

A quid de pago Stampensi, vel Carnoteno in pervio illo antefatus Rex cum terminis & populo suo perceperat, in jure & dominatione Domni Gunthramni, cum eo quod superstitie Domno Sigiberto de regno Chariberti antea tenuit, debeant perpetualiter permanere: pari conditione civitates Meldoneses, & duas portiones de Silvanectis, Turones, Pictavas, Abrincas & Vicum Julieseum cum Conforannis, Lapurdo & Albige Domnus Childebertus Rex cum terminis a presenti die sue vindicer potestati. Ea igitur conditione servata, ut quem Deus de ipsis Regibus superstitem esse preceperit, regnum illius, qui absque filiis de presentis seculi luce migraverit, ad se integritatem jure perpetuo debeat revocare, & posteris suis, Domino auxiliante, relinquere. Illud specialiter placuit per omnia inviolabiliter conservari, ut quidquid Domnus Gunthramnus Rex filie sue & Chlothildi contulit, aut adhuc, Deo propitiante, contulerit, in omnibus rebus atque corporibus, tam in civitatibus quam agris vel redditibus, in jure & dominatione ipsius debeant permanere: & si quid de agris fiscalibus vel speciebus atque praesidio pro arbitrio sui voluntate facere, aut quidquam conferre voluerit, in perpetuo, auxiliante Domino, conservetur, neque a quocumque ullo unquam tempore convellatur, & sub tuitione ac defensione Domni Childeberti, cum his omnibus quae ipsam transitus genitoris sui invenerit possidentem, sub omni honore & dignitate secunda debeat possidere.

32 Pari conditione repromittit Domnus Gunthramnus Rex, ut si (ut habet humana fragilitas, quod Divina pietas non permittat, nec ille videre desiderat) contigerit Domnum Childebertum, eo superstiti, de hac luce migrare, filios suos Theodobertum & Theodoricum Regem, vel si adhuc alios ipsi Deus dare voluerit, ut pius pater sub sua tuitione & defensione recipiat, ita ut regnum patris eorum sub omni soliditate possideant: & genitricem Domni Childeberti, Domnam Brunichildem Reginam, vel filiam ejus Chlodovindam, germanam Domni Childeberti Regis, quamdiu intra regionem Francorum fuerit, vel ejus Reginam Faileubam, tamquam sororem bonam, & filias in sua tuitione & defensione, spiritali dilectione recipiat, & sub omni honore & dignitate cum omnibus rebus earum, cum civitatibus, agris, redditibus, vel censibus, & omni corpore facultatis, tam quod presenti videntur tempore possidere, quam quod adhuc Christo Praesule iuste potuerint augmentare, sub omni securitate & quiete possideant: ut si quid de agris fiscalibus vel speciebus atque praesidio pro arbitrio sui voluntate facere, aut cuiquam conferre voluerint, sua stabilitate in perpetuo conservetur, nec a quibuscumque voluntas illarum ullo tempore convellatur. De civitatibus vero, hoc est Burdegala, Lemovica, Cadurco, Bernarno & Begorra (quas Gaislvindam germanam Domnae Brunichildis, tam in dote, quam in f. morganegiba, hoc est, matutinalidono. in Franciam venientem, certum est adquisisse: quas etiam per iudicium gloriosissimi Domni Gunthramni Regis, vel Francorum, superstitibus Chilperico & Sigiberto Regibus, Domna Brunichildis noscitur acquisisse) ita convenit, ut Carducam civitatem cum terminis & cuncto populo suo, Domna Brunichildis de presenti in sua proprietate percipiat: reliquas vero civitates ex hac conditione superius nominatas Domnus Gunthramnus, dum advivit, possideat, ita ut quandoque post ejus transitum, in dominationem Domnae Brunichildis haeredumque suorum cum omni soliditate, Deo propitio, revertantur. Nec superstiti Domno Gunthramno, neque a Domna Brunichilde, neque a filio suo Childeberto Rege filiisque suis, quolibet ingenio, vel tempore repetantur. Simili modo convenit, ut Silvanectum Domnus Childebertus in

integritate teneat, & quantum tertia Domni Gunthramni exinde debita competat, de tertia Domni Childeberti, quae est in g. Rosfontensi, Domni Gunthramni partibus compensetur.

33 Similiter convenit, ut secundum passionem inter Domnum Gunthramnum & bonae memoriae Domnum Sigibertum initas, leudes, illi, qui Domno Gunthramno post transitum Domni Chlotharii sacramenta primitus praeberunt, & si postea convincuntur se in parte alia tradidisse de locis ubi commanere videntur, convenit ut debeant removeri. Similiter & qui post transitum Domni Chlotharii convincuntur Domno Sigiberto sacramenta primitus praeberunt, & se in aliam partem transtulerunt, modo simili removeantur. Similiter quidquid antefati Reges ecclesiis aut fidelibus suis contulerint, aut adhuc conferre cum iustitia, Deo propitiante, voluerint, stabiliter conservetur, & quidquid unicuique fidelium in utriusque regno per legem & iustitiam redhibetur, nullum ei praedictum patiat, sed liceat res debitas possidere atque recipere. Et si aliquid cuicumque per interregna sine culpa sublatum est, audientia habita restitueretur. Et de eo quod per munificentias praecedentium Regum unusquisque usque ad transitum gloriosae memoriae Domini Chlotharii Regis possedit, cum securitate possideat: & quod exinde fidelibus personis ablatum est, de presenti recipiat. Et quia inter praefatos Reges pura & simplex est in Dei nomine concordia illigata, convenit ut in utroque regno utriusque fidelibus, tam pro causis publicis quam privatis, quicumque voluerit ambulare, pervium nullis temporibus denegetur. Similiter convenit, ut nullis alterius leudes nec solliciti, nec venientes excipiat: quod si forsitan pro aliqua amissione partem alteram crediderit expetendam, iuxta qualitatem culpae excusati reddantur. Hoc etiam huic addi placuit passioni, ut si qua pars praesentia statuta sub quacumque calliditate, tempore quocumque transierit, omnia beneficia tam repromissa quam in praesentia collata amittat, & illi proficiat, qui inviolabiliter omnia superscripta servaverit, & sic de sacramentorum obligatione in omnibus absoluta. His itaque omnibus definitis, jurant partes per Dei omnipotentis nomen & inseparabilem Trinitatem, vel divina omnia, ac tremendum diem iudicii, se omnia quae superius scripta sunt absque ullo dolo malo vel fraudis ingenio inviolabiliter servaturos. Facta pactio sub die quarto Calendis Decembris anno h. vicesimo sexto regni Domni Gunthramni Regis, Domni Childeberti vero duodecimo anno.

34 Lectis igitur passionibus, ait Rex, Iudicio Dei seriatim, si de his quidquam transcendere quae hic continentur. Et conversus ad Felicem, qui tunc nobiscum legatus advenerat, ait: Dic, o Felix, jam enim plenissime connexti amicitias inter sororem meam Brunichildem, & inimicam Dei & hominum, Fredegundem. Quo negante, ego dixi: Non dubitet Rex, quia illae amicitiae inter easdem custodiuntur, quae ante hos annos plurimos sunt ligatae: nam certe scias, quia odium, quod inter illas olim statutum est, adhuc pullulat, non arescit. Utinam tu, o Rex gloriosissime, minus cum ea caritatem haberes. Nam, ut saepe cognovimus, dignius ejus legationem quam nostram excipis. Et ille: Scias inquit, Sacerdos Dei, quia sic ejus legationem suscipio, ut caritatem nepotis mei Childeberti Regis non omitam. Nam ibi amicitias ligare non possum, de qua saepius processerunt, qui mihi vitam praesentem auferrent. Hae eo dicente, Felix ait: Pervenisse ad gloriam vestram credo, quod Richaredus legationem ad nepotem vestrum direxit, quae nepem vestram Chlodovindam filiam fratris vestri ei in matrimonium postulare: sed ille absque vestro consilio nihil exinde promittere voluit. Rex ait: Non est optimum

ex filia
sua Chlo-
thildi
posse dare

adducit, si
Childeber-
tus moria-
tur, ut ipse
Dionem
filium suum
genitricis
sororis
moris

super rana
fuit jura
aliter iura

dona eccle-
sias vel
alios felle

per se trans-
gredientis
bonitatem

explicat
juam cum
Fredegun-
de amicitia

permittit
nuptias
Chlodovindae
de cum
Richaredo
Rege

A timum ei, ut illac neptis mea ambulet, ubi soror sua est interfecta: sed nec illud rationabiliter complacet, ut non ulciscatur mors neptis meae Ingundis. Felix respondet, Multum se exinde excusare volunt, aut sacramenti, aut quibuslibet aliis conditionibus iusseritis: tantum vos consensum præbete, ut ei Chlodovinda, sicut postulat, desponsetur, Rex ait. Si enim nepos meus implet, quæ in pactationibus conscribi voluit, & ego de his facio voluntatem ejus. Promittentibus nobis cum omnia impleturum, adjecit Felix: Deprecatur etiam pietatem vestram, ut ei solatium contra Longobardos tribuatis, qualiter expulsi de Italia, pars illa quam genitor suus vendicavit vivens, ad eum revertatur, reliqua vero pars per vestrum suumque solatium Imperatoris ditionibus restituatur. Respondit Rex, Non inquit, possum in Italiam exercitum meum dirigere, ut ultro eos morti tradam: gravissima enim lues Italiam nunc devastat.

35 Et ego: Indicatis etiam nepoti vestro, ut omnes regi sui Episcopi in unum convenirent, quia multa sunt quæ debeant indagari: sed jura consuetudinem canonum, placebat gloriosissimo nepoti vestro, ut unusquisque Metropolitanus cum Provincialibus suis conjungeretur: & tunc quæ irrationabiliter in regione propria fiebant, sanctione sacerdotali emendarentur. Quæ enim causa erat, ut in unum tanta multitudo conveniat? Ecclesia si des periculo ullo non quatitur: hæresis nova non surgit. Quæ erit ista necessitas, ut tanti debeant in unum conjugii Domini Sacerdotes? Et ille, Sunt multa, inquit, quæ debeant discerni, quæ injuste gesta sunt tam de incestis, quam de ipsiis quæ inter nos aguntur causis. Sed præcipue illa Dei causa erat omnibus major, ut inquirere debeatis, cur Prætextatus Episcopos gladio in ecclesia fuerit interemptus. Sed & de iis, qui pro luxuria accusantur, debet esse discussio, ut aut victi sanctione sacerdotali debeant emendari, aut certe si innocentes inveniantur, publice error criminis auferatur. Tunc jussit, ut in Kalendis mensis quarti hæc Synodus prolongaretur. Et iis dictis, ad ecclesiam processimus: erat enim dies illa Dominice Resurrectionis solennitas. Dictis igitur Missis, convivio nos adfœvit, quod fuit non minus oneratum in ferculis, quam lætitia opulentum. Semper enim Rex de Deo de edificatione ecclesiarum, de defensione pauperum sermonem habens: ridebat interdum spiritali joco delectans: addens etiam unde & nos aliquid lætitiæ frueremur. Dicebat enim & hæc verba: Utinam mihi nepos meus promissa custodiat, omnia enim quæ habeo, ejus sunt: tamen si eum scandalizat illud, quod legatos Chlotharii nepotis mei suscipio, numquid demens sum, ut non possim temperare inter eos, ne scandalum propagetur? Novi enim id magis incidere quam in longius promulgare: dabo enim Chlothario, si eum nepotem meum esse cognovero, aut duas aut tres in parte aliqua civitates: ut nec hic videatur exheredari de regno meo, nec huic inquietudinem præparent quæ isti reliquero. Hæc & alia locutus, dulci nos adfectu fovens, ac muneribus onerans, discedere jubet, mandans ut ea semper Childeberto Regi infinuarentur, quæ vitæ ejus comoda fient,

a It est annus 583

b Andelaum, aliquibus Andelovium, vulgo Andelot in agro Basiliaco & Lingonio, quæ dicta sunt sub Burgundis erat Apud Predegarium cap. 38 exercitus Lingonis diriguntur per Andelaum, Nescio castro capto, Tullum.

c Vicus Jullensis in Vasconia ad fluvium Adurum, unde nunc Adurus, vulgo Aite, viciniamque urbis Episcopalis.

d Casteranum vulgo urbis S. Lucerti ejusdem Vasconia Episcopalis, ubi Lapordum in Comitatu Bigorrensi. Reliquæ urbes satis nota sunt.

e Childebertus sorore mortua, hæc restabat Deo sacra puella.

f Morganogiba, seu Morgengeba sapiens in Legibus anti-

quis reparavit, post dedatio nuptialis, fieri solita ante convivium matutino tempore: ex voce Teutonice Morgen mane seu matutinum tempus, & gab seu gave dænum.

g Videtur Rolandi jam dici inter Matronam & Albam fluvios Campanie.

h It est annus Christi 587

i Anni 588.

P A R S V I

Illustræ Regis virtutes & miracula: Chlotharius de fonte suscipitur.

36 Ipse autem Rex, ut sæpe diximus, in elemosynis magnus, in vigiliis atque jeuniis promptus erat: nam tunc ferebatur Massilia a lue inguinaria valde vastari; & hunc morbum usque ad Lugdunensem vicum, Octavum nomine, fuisse celeriter propalatum. Sed Rex, ac si bonus Sacerdos, providens remedia quibus cicatrices peccatoris vulgi moderentur, iussit omnem populum ad ecclesiam convenire & rogationes summa cum devotione celebrari: & nihil aliud in usa vescendi nisi panem hordeaceum cum aqua munda assumi, vigiliisque adesse instantanter omnes jubet: quod eo tempore ita gestum est. Per triduum enim ipsius elemosynis largius solito præcurrentibus, ita de cuncto populo formidabat, ut jam tunc non Rex tantum, sed etiam Sacerdos Domini putaretur, totam spem suam in Domini miserationem transfundens, & in ipso jactans cogitationes quæ ei superveniebant, a quo eas effectui tradi tota fidei integritate putabat. Nam celebre tunc a fidelibus ferebatur, quod mulier quædam, cujus filius quartano typo gravabatur & in strato anxius decubabat, accessit inter curbas populi usque ad tergum Regis, abruptisque clam regalis indumenti simbris, in aquam posuit, filioque bibendum dedit: statimque restincta febre sanatus est. Quod non habetur a me dubium, cum ego ipse sapias larvas, energia famulante, nomen ejus invocantes audierim, ac criminum propriorum gesta, virtute ipsius discernente, sateri.

37 Amalo quoque Dux, dum conjugem in aliam villam pro exercenda utilitate dirigit, in amore puellulæ cujusdam ingenue ruit, & facta nocte crapulatus a vino, misit pueros, ut detrahentes puellam, eam thoro ejus adfœrent. Illa quoque repugnante, & violenter in ejus mansionem deducta, dum eam alapis cadunt, sanguinis unda ex narium meatibus decurrente perfunditur. Unde factum est, ut ipse quoque stratus Ducis antedicti hoc rivo cruceretur, quam & ipse pugnis, colaphis, aliisque ictibus verberaretam in ulnam suscepit, & statim oppressus somno dormire cœpit. At illa extensa manu trans caput viri gladium reperit: quo evaginato, caput Ducis, velus Judith Holofernis, ictu virili libavit. Illo quoque voces emittente, concurrunt famuli: quam cum interficere vellent, exclamavit ille, dicens, Ne faciatis quæso: ego enim peccavi, qui vim castitati inferre conatus sum. Nam, hæc quæ pudicitiam studuit conservare, omnino non pereat. Hæc dicens, spiritum exhalavit. Cumque super eum familia cuncta lamentaretur, adjutorie Dei eruta puella domum egreditur, & per noctem Cabillonensem urbem adiit, quæ est sita ab eo loco quasi millia xxxv: ibique basilicam S. Marcelli ingressa, Regis prostrata pedibus, cuncta quæ pertulerat pandit. Tunc Rex misericordissimus non solum ei vitam donavit, verum etiam præceptionem tribui iussit, ut in verbo suo posita, a nullo unquam parentum defuncti illius in aliquo molestiam pateretur. Verum tamen hoc Deo præstante cognovimus, quod puellæ castitas non est ab ereptore sævo ullatenus violata.

38 Brunichildis quoque Regina jussit fabricari ex auro ac gemmis miræ magnitudinis clypeum, i-

CAP. XXI
Rex de die-
bus elemosynis vigi-
litis jejunis

E-
ca suis pro-
fuerit.

clares mira-
culis

CA. XXVII

puellam
quæ Duxem
ut stuprum,
pateretur
occidit.

contra ambi-
cos Ducis
defendit

CA. XXVIII

psumque

A plumque cum duabus pateris ligneis, quas vulgo Bacchi non vocant, eisdemque similiter ex gemmis fabricatis auro, in Hispaniam regi mittitur in qua I. Eregisilum, qui saepe ad ipsam Regionem legationis gratia accesserat, direxit. Quo abeunte, nuntiatum est Regi Gunthramno, dicente quodam, quia Brunichildis Regina ad filios Gundobaldi munera dirigit. Quod Rex audiens, iussit custodias arduas per vias regni sui fieri, ita ut nullus penitus praterire possit, qui non discuteretur. Inquirebant etiam in hominum vel vestimentis vel calciamentis aut in reliquis rebus, si occulte litterae portarentur. Ebregeisilum vero Parisius accedens cum his speciebus, ab Ebrachario Duce comprehensus, ab Gunthramno deducitur: dixitque ei Rex, Non sufficit, o infelicissime hominum, quod impudico consilio Ballomerem illum, quem Gundobaldum vocitatis, ad conjugium accessistis, quem manus mea subegit, qui voluit ditioni suae regni nostri superare potentiam: & nunc filius ejus munera mittitis, ut ipsos iterum in Gallias provocetis ad jugulandum? Ideoque non accedes quo volueris, sed morte morieris: quia contraria est legatio tua genti nostrae. Illo quoque recusante, non se his verbis esse communem, sed potius ad Richaredum, qui Chlodovindam sororem Childeberti Regis sponfare debuerat, haec munera mitti: credidit Rex loquenti, & dimisit eum, abiitque in itinere, quo directus fuit cum ipsis muneribus.

CA. XXIX 39 Interea Childebertus Rex exercitum commovet, & Italiam, ad debellandam Longobardorum gentem, cum eisdem pergere parat. Sed Longobardi his auditis legatos cum muneribus mittunt, dicentes: Sit amicitia inter nos, & non pereamus, ac dissolvamus certum ditioni tuae tributum: ac ubicumque necessarium contra inimicos fuerit, ferre auxilium non pigebit. Haec Childebertus Rex audiens, ad Gunthramnum Regem legatos dirigit: qui ea quae ab his offerebantur, in ejus auribus intimarent. Sed ille non obviis de hac conniventia, consilium ad confirmandam pacem praebeuit. Childebertus vero Rex iussit exercitum in loco residere: misitque legatos ad Longobardos, ut si haec quae promiserant confirmarent, exercitus reverteretur ad propria: sed minime est impletum. a Aptacharius Longobardorum Rex legationem ad Gunthramnum Regem cum hujusmodi verbis direxit: Nos, piissime Rex, subiecti atque fideles vobis gentique vestrae, sicut patribus vestris, fuimus & esse desideramus: nec discedimus a sacramento

C quod praedecessores nostri vestris praedecessoribus juraverunt. Nunc autem desistite a persecutione nostra, & sit pax nobis & concordia, ut ubi necessarium fuerit contra inimicos auxilium praebeamus, ut vestra felicitas nostraque gente salvata, ac nos pacificos cognoscentes, terreantur magis adversarii, qui in circuitu obtrepunt de amicitia, quam de nostra discordia gratulentur. Pacificae haec Gunthramnus Rex verba suscepit: misitque eos ad nepotem suum Childebertum Regem.

CAP. XXX 40 Post haec Fredegundis legatos ad Gunthramnum Regem mittit, dicens: Proficiscatur Dominus meus Rex usque Parisius, & arceisio filio meo nepote suo, jubeat cum baptismatis gratia consecrari: ipsumque de sancto lavacro exceptum, tamquam alumnus proprium habere dignetur. Haec audiens Rex, commotis Episcopis, id est b Aethrio Lugdunensi, c Siagrio Augustidunensi, Flavioque Cabilonensi, & reliquis quos voluit, Parisius accedere jubet, indicans se postmodum secuturum. Fuerunt etiam ad hoc placitum multi de regno ejus, tam domestici quam Comites, ad preparanda regalis expensae necessaria. Rex autem deliberatione acta, ut ad haec deberet accedere, pedum est dolore prohibitus. Postquam autem convalescit, accessit Parisius: exinde ad Rotopalsensem vil-

lam ipsius urbis properans, evocato puero iussit baptiste. **D** rium preparari in vico d Nemptodoro. Dum autem haec agerentur, legati Childeberti Regis accesserunt ad eum, dicentes: Non enim ista nuper nepoti tuo, Childeberto pollicitus eras, ut cum inimicis ejus amicitias colligeres? Sed in quantum cernimus, nihil de promissione tua custodis: sed potius quae promiseras pratermittis: & puerum istum in urbis Parisiaca cathedra Regem statuis. Judicabit enim Deus, quia non reminisceris quae ultro pollicitus es. Haec iis dicentibus, Rex ait, Promissionem quam in nepotem meum Childebertum Regem statutam habeo, non omitto. Nam illum oportet scandalizari, si consobrinum ejus, filium fratris mei, de sancto suscipiam lavacro: quia hanc petitionem nullus Christianorum debet abnuere: eamque ego, ut Deus manifestissime novit, non calliditate aliqua, sed in simplicitate puri cordis agere cupio, quia offensam divinitatis incurere formido. Non est enim humilitas genti nostrae, si hic a me excipiat. Si enim Domini proprios famulos de sacro fonte suscipiunt, cur & mihi non liceat propinquum parentem excipere, ac filium facere per baptismi gratiam spiritalem? Abscedite nunc & nuntiate Domino vestro: pactionem quam tecum pepigi, custodire cupio illibatam, quam si tuae conditionis noxa non omiserit, a me prorsus omitti nequibit. Et haec dicens legatis discedentibus, Rex accedens ad lavacrum sanctum, obtulit puerum ad baptizandum. Quem excipiens, Chlotharium vocitari voluit, dicens: Crescat puer, & hujus sit nominis executor, ac tali potentia polleat, sicut ille quondam, cujus nomen indeptus est. Quo mysterio celebrato, invitatum ad epulum parvulum multis muneribus oneravit. Similiter & Rex ab eodem invitatus plerisque donis refferetur abcessit, & ad Cabilonensem urbem redire statuit.

a Autharus dicitur Paulo Diacono & Aimino, Annus 459. b Aethrio in Litanis peculiaribus Ecclesiae Lugdunensis inter alios Sanctos solum jam olim tamquam Sanctum invocari scribit: Ramandus in Indiculo Sanctorum Lugdunensium: quem consule.

c S. Siagrius colitur 27 Augusti. d Alibi Nemptodoro, in qua parochia, septem ferme milibus Parisiis distante, nota est S. Genovefa: cui utraque hujus Vita habet ad 111. Iamarii.

A P P E N D I X

Ex Chronico Fredegarii.

Cunthramnus Rex Francorum cum jam annos 40, Burgundiae regnum bonitate plenus feliciter regebat, cum Sacerdotibus utique Sacerdotis instar se ostendebat, & cum leudiserat apertissimus, elemosynam pauperibus large tribuens, tanta prosperitatis regnum tenuit, ut omnes etiam vicinae gentes amplissimas de ipso laudes canerent. Anno b xxv, regni sui divino amore ecclesiam B. Marcelli (ubi ipse pretiosus requiescit in corpore, in suburbano Cabilonensi, sed tamen in Sequano est territorium) mirifice & solerter aedificari iussit, ibique monachis congregatis monasterium condidit, ipsamque Ecclesiam rebus plurimis ditavit. Synodum xl. Episcoporum fieri praecepit, & ad instar institutionis monasterii Sanctorum Agaunensium (quod temporibus Sigismundi Regis ab Avito & ceteris Episcopis, ipso Principe jubente, fuerat confirmatum) hujus Synodi conjunctione monasterii S. Marcelli Gunthramnus institutionem firmandam curavit. Hoc anno Gundobaldus cum solatio Mummoli & Desiderii mense Novembri partem regni Gunthramni praesumpsit invadere, & civitates evertere. Gunthramnus Leudigildum Comitem stabili

delatum o
quasi unum
sa ferret
Gundobaldi
filio.

gravitate
arguitur

In autem
reperitur
dimissio.

Sanctus
Childebertus
puerum cum
Longobardis

Parisius ad
Aethyriam
Cilotharii
accedit

b c

legatis
Childeberti
obsequium
baptizandi

Chlotharium
de fonte susci-
pit.

F

Gunthra-
mnus ob ho-
norem a
vicinis gen-
tibus lau-
datur.

ecclesiam
ex monasterio
S. Marcelli
constituit

A stabuli, & Agilaoem Patricium cum exercitu contra ipsos direxit. Gundaldus terga vertens, Combanem civitatem latebras dedit, & inde de rupe ab Ofone Duce precipitatus interiit.

2 Cumque Gunthramno perlatum fuisset, eo quod frater suus Chilpericus esset interfectus, festinans perrexit Parisios, ibique Fredegundem cum filio Chilperici Chlothario ad se venire precepit, quem in Riolo villa baptizari jubet & cum de sancto lavacro excipiens in regnum patris firmavit. Anno xxii regni Gunthramni Mummolus Senovix jussu Gunthramni interficitur, uxorem ejus Synodiam una cum omnibus thesauris ejus Domnolus domesticus & Valdamarus Camerarius Gunthramno presentant. Anno xxvi regni sui exercitus Gunthramni Hispanias ingreditur, sed loci infirmitate gravatus, procius ad propria revertitur. Anno xxvii, ejusdem regni Leugisilus Gunthramno Patricius partibus Provincie ordinatur, a quod filius Childeberti Regis Theodobertus natus fuisset nuntiatur. Eo anno nimia inundatio fluminum in Burgundia fuit, ut eorum terminos nimium tran scenderent. Ipsoque anno Siagrius Comes Constantinopolim jussu Gunthramni in legatione pergit, ibique fraude patricius ordinatur. Cœpta quidem, sed ad perfectionem hæc fraus non pervenit. Anno xxvii, regni Do-

mini Gunthramnialis filius Childeberti, nomine Theodoricus natus nuntiatur. Gunthramnus cum Childeberto pacem firmat dum Andelaum conjunxit. Inhibitor de soror, & conjux Childeberti regis pariter fuerunt, ibique speciali convenientia inter Dominum Gunthramnum & Childebertum fuit conventum, ut regnum Gunthramni post ejus discessum Childebertus adsumeret.

3 Anno xxxix, Gunthramni exercitus in Hispaniam ejusdem jussu dirigitur, sed negligentia Bosonis, qui caput exercitus fuit, graviter a Gotthis exercitus ille erucidatur. Anno xxxii, regni Gunthramni, ita a mane usque ad mediam diem sol minoratus est, ut tertia pars ex ipso vix appareret. Anno xxxiii, regni Gunthramni v. Kal. April. ipse Rex moritur, sepultus est in ecclesia sancti Marcelli, in monasterio quod ipse construxerat.

a Anno indicatur 593. quo S. Gunthramnus viduus tertio anno viduit.

b Anno 594. reliqua de hoc monasterio supra relata sunt.

c Quod hic per modum alterius Appendixis possent addi de S. Gunthramno a supra mundato per S. Serum evanissimam, legi poterunt in hujus Vita a nobis edita. Februarii cap. 3 pag. 202, & a Philippo Labbe inserta tomo 2. No: a bibliotheca pag. 667 & seqq. Sed quia antea hujus Vita, ut cum praeconimus, aliquot seculis junctus est, non omnes habet rerum narratarum certitudinem.

DE S. HILARIONE JUNIORE

ABBATE MONASTERII PELECETES,

APUD GRÆCOS.

1 Si qualem Vita sua scripturam habuit magnus Hilarion, ille tota Palaestina imo orbe universo notissimus, xxi Obobris recolendus, talem etiam multa fuisset hujus junioris spectatissima sanctitas; quis, quando, ubi & quomodo vixerit, quantis miraculis meruerit præcipuum dici hujus apud Græcos cultum, palam cunctis fore: nunc obscuras quasdam sequi cogimur umbras, in ecclesiastici Officii odis descriptas a S. Josepho Hyminographo, illo qui xv Julii colitur S. Theodori Studica frater, & cum eodem virtutibus doctrina, insigniclaris confessione intra sæculi ix annos xx ac xxxi, cuiq; familiare fuisse fertur ecclesiasticis, quos pangebit, cantionibus acrosticha innoscere, illaque nominis sui additamento sub finem quodam modo sigillare: quod non a quo de altero Josepho, annis quadraginta circiter juniore, ac fere extemporali Poeta, intelligi posse credit Simon VVagnereckius noster in Prolegomenis ad Marianam Græcorum pietatem num. 22: unde colligas Hilarionem saltem haud diu post annum dccc vixisse, aut ne ad hunc quidem pervenisse.

2 Ut autem ex dictis odis exiguum sumatur ad historiam subsidium, magnum tamen ex iisdem momentum habebimus probanda virtutis supra communem modum evelle, & venerationis hac de causa eidem ab hominibus delata: cujusus hoc die prima, præter dictum officium, alterum habemus argumentum ex illo metrici Kalendarii, unicuique quovis die Sanctum memorantis, versu:

Οὐδέτις Πάτριος νεώτερος οὐδέτις Πάτριος

Viceno octavo mors Hilariona prehendit.

3 Addis ei quidem Hierosolymis annum Typicum (ut itud Penitentiis excusum mensis Martii sabbat exhibet) neque addis tantum, sed præponis etiam S. Stephanum Thaumaturgum: verum per errorem huc ex precedenti die relaxatum opinamur, hac autem die solum Hilarionem fuisse nominandum, de quo solo est totius Officii canon, anillare, ut diximus, S. Josepho: præter quæ aliquod ejus elogium aliquando in Menais extitisse suspicamur ex difficili, ejusmodi elegiis præmitti solito: sed suspicamur tantum ipsum autem hujusmodi est:

Αὐτὸς ὁ Πάτριος γὰρ τὸ γένος οὐκ ἔστι

Τὸν ἰουδαίου φύλακτὸς πατριάρχης

Terrestre terre corpus Hilarion dedit,

Terras beatas incolens Beatorum.

4 Quod autem hoc lucu excidit elegiū ipsum illud esse videtur quod die iv Maji jam in excusis Menais, quam Synaxariis MSS, Clarentiano & Mazariniano Parisiis, Ambrosianis variis Mediolani, & Taurinensibus non in Chiffletiano atque ex eo quod in Croyce ferrate monasterio est Basilii Imperatoris, invenitur sub cognomine Thaumaturgi, sed ita ut in duobus postremis Hilarii nomen pro Hilarione legatur: quod etiam sit in versibus præfixis elegio Chiffletiano MS. jam citato, qui sunt tales.

Εἴπῃς τίς Ἰλίου ἐκείνῳ οἶκῳ

Οὐδὲν ἀποκρίνῃς ἢ τὸν οὐρανὸν ἵκεν

Hilaris Hilarium nosco naturæ vim,

Etiā in sepulcro mira qui positas patrat.

Hic a puero crucem Domini attollens in humeros, crucifixam ductem secutus est, & carnis appetitus subiciens spiritui, multam a Deo accepit gratiam ad curandas quolibet infirmitates & demones effugandos. Etenim in arctissima cellula ipsum se concludens, extraque omnem tumultum positus & velut insensibilis absque passionibus effulgens, divinum Sacerdotii charisma suscepit. Multis autem annis in tali vitæ austeritate perseverans, omnibus admirabilis effectus est propter infinita sua miracula. Brucis namque impericavit sacra vastantibus, grandinis plagam stitit, procurrentem fluvium inflat Elisei divinit, arentem sanavit manum, cæco visum concessit, elandorum atque debiliū bases correxit, & alia plurima patravit miracula, ad gloriam veri Dei nostri, & sic præiosam animam suo tradidit Creatori. Quæ ex max adferendis odis confabris innotuit, de quo hic agimus, tam apte quadrare, ut aliud nihil possit deesse videri, quā ut cum Menais excusis & MSS. Synaxariis addatur quod eidem nomini sed titulo τῷ τοῦ ἰουδαίου additur, ἰσχυρὸς δὲ πνεύματος & monasterio Hegumenus monasterii Pelecete, sed non ubique eodem die: nam quod Menais & MS. Basilianum Croyce Ferrate, Chiffletia.

Abdella
Gundaldus

Chlotharius
de sacro fonte

Mummolus
interfectus

Siagrius
comes

Siagrius
comes Constantinopolim

XXVIII
MARTII
A. S. Josepho
Hyminographo
celebratus

per primum
apud Græcos
officium habet

videtur
elogium esse

EX HIST.
GREG.
TUR.
cum Childe-
berto pacem
firmat

pag. 202
feliciter cum
tra Gotthis

post octiduum
solis mori-
tus est Hila-
rii.

ex cum pio-
tulo Thau-
maturgi.

translationem
esse ad
Maj.

Monasterio
am quoque
Pelecete

A Chiffetianum item & Ambrosiana duo habent XVIII Martii, id in Synaxario Cleromontano XXVII, in Taurinensi XLIX, in Mazariniano etiam XXX reperitur. In Aenologio quod Sirletus & Graco vertit ediditque Canisius. Pellecta monasterium scribitur hoc presenti die.

Hoc porro Pellecta monasterium, Novi hujus Hilarionis (quem ab altero Dalmatarum Hegumeno sexta Julii colendo & similiter cognominato distingui oportet) monasterium, inquam Pellecta (Latine Dolatoris redderemus) arbitramur in Asia fuisse, & quidam haud procul Hellepontico: hoc autem indicatur iis quae ex S. Stephani Confessoris Vita ad 12 diem Januarii protulimus, agentes de XXXVIII Alonachis sub Constantino Copronymo, quos Lachanodracon quidam, Asiam cum imperio obtinens, ex pio illo monasterio quod Pellecta nuncupatur, abstraxit, ad extremos Ephesi fines relegavit, & in veteris balnei fornice oculos extinxit, incenso monasterio, & ceteris iniquis crudeliter vexatis, quorum unum se fuisse S. Theostitum commemorat, velatus a nobis XVIII Martii. Simili in causa sed non

B simili tempore vexatum hunc de quo agimus S. Hilarionem ex proferendis mox Officii ecclesiastici odis videbimus, in quibus expressis verbis dicitur, quod Dei honorans imaginem inter persecutiones Martyrem se exhibuerit: an autem simili tempore talia sustinuerit non ausim dicere. Cetera quae dici de eo nunc possumus, quibus auditis lectisque tam odis quam antiphonis intelliget: ex quibus primum Antiphonas (ixi Graci dicunt) hic verborens reddimus.

ANTIPH. I. Vitam immaculatam, tolerantiam, mansuetudinem, caritatem non fictam, abstinentiam immodicam, stationem pervigilem, compunctionem divinam, fidem & spem firmam, in eadem cum reliquis passibilitate possidens, Pater, sicut Angelus vixisti, solo super terram corpore commorans, Beate Hilarion, legate animarum nostrarum ad Deum. **II.** Terrestris Angelus & caelestis homo existens, vir sancte, possidisti fontem compunctionis, commiserationis flumen, pelagus miraculorum: & fidei iussor factus pro peccatoribus, & tamquam oliva vere Deo fructifera oleo laborum tuorum exhilaras facies fideliter te laudantium, o Beate Hilarion. **III.** Mens tua divinis illustrata notionibus, corporum passionum caluit, obtinuit principatum, & ab infimis hisce impermixtos ferens characteres, expressit in seipsa divinam pulchritudinem: itaque cooperante Spiritu sancto, totus summo in gradu deiformis apparuit, Pater noster Hilarion, gloria monachorum. **IV.** Vitam tuam beatissimam consecrasti Christo, effectus vere optimus ejus Sacerdos, o Sanctissime: quapropter post millenos labores & sudores in tabernacula immaterialia gaudens translatus es, & nunc derivas in nos fluentia curationum.

Hac ibi, nunc S. Josephum audiamus & simul huic operi internamus exemplum sacrarum apud Gracos odarum, quarum nobis toties facienda est mentio. Quas tu cave ne metricis postarum legibus adstrictas putes: caniones sunt, non carmina; modulos autem ad quos aptata sunt indicant notarum vulgo in ecclesia cantionum initialia verba, singulis praefigi solita in Menais, quae nihil attinet Latine hic reddere. Ita enim se habent atque si novo alicui hymno, iis aptando modulis quibus notissimus hymnus, Veni creator spiritus concini solet, praefigeretur ipsa hac verba solius toni significativa; circa quem pronuntiata Oda ista cum nihil a soluta differant oratione, nos quoque Latine eas dabimus penne verborens, quantum permittet Acrostichorum lex, certis litteris initialibus adstringens singularum stropharum initia: hanc enim hic volumus imitari, nec omittere Desipara invocatorias strophas, quibus Graci concludunt odas singulas, quemadmodum Latina Ecclesia hymnos suos omnes per Sanctissima Triados appellationem terminat: nam & haec ad Acrostichon confisucendum faciunt; quod in presenti festivitatis huiusmodi ponitur una cum ipsius auctoris nomine.

Σὺ γὰρ ἰσχυρὸς ἀνὴρ καὶ ἰσχυρὸς, Πάτερ. ΙΗΣΟΥ.
quod totidem litteris Latine sic reddi potest.

Cantabo mores nunc tuos hilares, Pater. JOSEPH. D

Ωδὴ δ'. Εὐβουδὸν καὶ τρυφὴν τῶν.

Ompatiens ac mitis exercitatione effectus, & spiritu commiserationis vere hilaris atque comis; tua me intercessione dignare, Hilarion, ut in cordis hilaritate nunc tibi hymnos canam.

V infantia sanctificatus, Pater, tuamque tollens crucem secutus es Christum, & corporis passionibus abstinentia assidua atque oratione extenuans, magna earumdem tranquillitate faisti exornatus. **Z** utibus divinis usquequaque obediens, jugum ejus levissimum subivisti, Hilarion Sancte; & gravissimum peccati onus abiciens, o Beatissime, sanctimoniam assumpisti.

AD DEIPARAM

Huic filium Deumque deprecans meorum peccatorum vincula disrumpere, o Castissima, & tyrannice mihi dominantem iniquitatem, semper Virgo prosterne, ut salvatus te aeternum laudem, o inculpabilissima.

Ωδὴ β' juxta Officii Graci ritum aliunde quam ex Menais accipienda, in iisdem non solet annotari: suspicamur ex Pentecostario seu ut Latine loquimur Ordinario de tempore accipi solere, ideoque nullam illius rationem in Acrosticho haberi.

Ωδὴ γ'. Εὐχὴν δὲ τῶν ἐρημῶν.

d instar solis resplendens tua vita, o Sancte, coruscis radiis monachorum illustravit choros, & tenebras effugavit.

e ne hilaris corde & humilis spiritu extitisti, o Sancte, & divina plenus caritate affabilitatem perpetuam tenuisti.

Oculis ubertim stillantibus extinxisti prunas peccatorum: & sicut ante finem ita & post mortem deducis accurrentibus pelagus sanitatum. AD DEIP.

W edere animae meae vulneribus, obsecro, & mentis motiones gubernare ad ejus voluntatem, qui ex te caro factus est, Virgo purissima.

Ωδὴ δ'. Εὐχὴν δὲ τῶν ἐρημῶν.

Oculo irretorto contemplatus Dei increatam pulchritudinem & radiis ab ea procedentibus illustrandus, nobiles in corde tuo disposuisti ascensus & alas menti addidisti.

Recludens divinorum eloquiorum arcana, scientiam ex iis, Pater, divinam hausisti, & benigne tradidisti cunctis ad te venientibus, Hilarion.

tr hilarabas corda appropinquantium tibi, tuorum verborum suavitate: faciens enim ipse quidquid docebas, susceptibilem in commiseratione affectu sermonem habebas, o Beate. AD DEIP.
Uratuit Dominus heram te dominamque universorum, Immaculata, ex tuo enim utero carnem assumpsit, creaturam suam, redempturus Dominator.

Ωδὴ ε'. Μεσσην Οὐ.

Zuptialem tibi tuis ex laboribus vestem contexens, Sancte, induisti illam, & simul tenebrarum principem aeterna amicisti confusione.

oluptates carnis continentia extinxisti & mentis hilaritatem, Pater, per caelestem gratiam suscepisti: omne morborum genus in hominibus sanans.

Zumquam non sublatz ad Deum manus tuae, caco-demonis impietatem destruxerunt, Pater, & omni infirmanti praestiterunt sanitatem. AD DEIP.

Oncorum facta & robur fidelium & firmamentum Sanctorum, o Intemerata, per te namque omnibus optima quaeque obtigerunt, & terrarum incolae ascendunt in caelos.

A Ωδὴ 5'. Εὐαβύστῳ πτασματῶν.

¶ Iocī mortificatus mundo, Hilarion, nunc resuscitatus ad caelestia vivis, & vivifica sanitatum semper exundas virtute.

¶ Icti purus, Pater beatissime, mitis, sincerus, affabilis, sanctus, ad compunctionem facilis & spiritu hilaris, semper extitisti.

¶ O rnatu affectu misericordiae, & illo qui a pauperum dilectione est decore comptus, o admirabilis Hilarion, germanus Dei servus apparuisti.

¶ Sanctitas vitae quanta quamque irreprehensibilis tibi fuit! quam honesti & gratiosi mores! quam tremenda sunt, quotidie quae patras, prodigia, o Admirabilis!

AD DEIP.

¶ Hilariter beatificamus Deiparum in generationes generationum; velut thalamum Dei intemeratum, thronum igniformem cuncta gubernantis.

Ωδὴ 6'. Ἀντίθεον ἀπόσταγμα.

¶ Incorporeum draconem rompha certaminum tuorum sauciasti & penitus delevisi, unde bravii loco donum accepisti miraculorum, ad sanandas animorum & corporum gravissimas infirmitates.

¶ Ienis instar rosis fuit sermo tuus, o Beate, pellens ardorem anxietatis iis qui te, Pater noster, adeunt cum fide, qui tuis moribus illuminantur, o Sancte.

¶ Isectuum dominam mentem effecisti, & velut triumphandus Sanctus palam obtinuisti regnum: alienigenas nationes exterminasti, o Sapiens, egestique in fugam exitiales demonum passiones.

¶ Iudium venti tentationum non concusserunt pectoris tui turrim, o Sancte: fundata enim erat supra petram dominicae dilectionis, qua suffultus multis fuiti divinum firmamentum. AD TRINIT.

¶ Ixcellsa Trinitas hymnis te laudo, in Personis inconfusam & individuum, in natura unitatem incomprehensibilem; unum Deum Dominum universorum, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum.

AD DEIP.

¶ Iymbolis te eminus praefigurabat prophetici spiritus quondam; montem pinguem & sanctum, portam salutarem, librum novissimum & arcam te cognominans, o Immaculata.

Ωδὴ 7'. Κάμπος τοῦ πύρος & Βαβυλῶν.

¶ Ixterlabentis vitae gloriam & temporalem requiem derelinquens, Pater, nunquam amittendum decus & delicias minime fugaces accepisti in caelis, ubi nunc exclamas: Omnia opera Domini benedicite Domino.

¶ Igens omnem in luctu vitam, beatitudine dignus effectus es & consolatione ea qua perfervantur San-

cti; & nunc in terra mansuetorum gaudens fixisti tabernaculum, velut prudens & sapiens, o Beate.

¶ Iua mors ante Deum pretiosa apparuit, Pater sanctissime: ipse enim honorasti imaginem, & tyrannorum persecutiones sustinuisti, Beate, acque in hoc Martyres declaratus.

¶ Ividenter resolvisti mœrorem piscantium & implevisi venationem, qua prius fuerant frustrati, Pater, Deo tuas orationes exaudiente, o Sacerdos sacratissime.

AD DEIP.

¶ Ixserta mihi portas poenitentiae, Deo Carissima, ablens passionum sordes & peccatorum maculas saepe labenti, & continuo impingenti, ac Deum offendenti, o Immaculata.

Ωδὴ 8'. Ἀνάρχῃ ἡγήτορος ἡμῶν.

¶ Iu tuo sepulcro scaturiunt sanitates, mananteque ex eo spiritus gratia siccantur imbres passionum, & E pulso erroris spiritu omnium corda illuminantur, Hilarion sancte, qui te fideliter beatum praedicant.

¶ Idoris suavitatem piorum cunctorum animis pectoribusque afflasi, velut suaveolens malum: & sicut rosa seu fragrans liliam effloruisti in prato monasticae exercitationis, o Hilarion inclyte, te laudantium patrone.

¶ Inceram mentem & vitam venerabilem, fidem veram & spem ac caritatem habuisti, affectum compassionis, elemosynae largitarem, humilitatem & mores non fictos, Hilarion gloriose, ornamentum monachorum.

¶ Iuxta est hodie velut sol commemoratio tua, Pater, tuorum laborum jubare & miraculorum radiis vere illuminans corda piorum: nunc omnium in illa te fideliter collaudantium tu quoque recordare.

AD DEIP.

¶ Iroferimus tibi vocem Gabrielis latantes, & aux dicimus domus Omnipotentis: Ave gloria Sanctorum, Ave salus omnium, per quam divinitatis participes efficimur, o semper virgo Dei Mater.

¶ Hactenus ille: satis intelligendum cunctis relinquens, non modo in omni virtutum genere praeclarentem, in iisque potissimum quae monachum exornant, fuisse eximium; sed in vita ac morte egregiis coruscasse miraculis, ex quibus nunquam in piscatorum frustra fatigatorum gratiam patratum attingitur, cetera terminis generalibus involvuntur. Similiter indicatur prodigiosas quorumvis morborum curationes ab sepulcro Hilarionis reservari solitas: tempus denique quo vixit Iconomachorum pollutum haerese fuisse, non obscure significatur in eade VIII conjungente Dominica imaginis mentionem cum tribulationibus Hilarioni illatis per tyrannos Ecclesiae persecutores.

DE S. CONONE SEV CONO

MONACHO ORDINIS S. BASILII

NESI IN SICILIA.

ANNO
MDCCLXXVIII
MARTII.

S. Cononis
sepulchrum.

Nesus sive Nasus oppidum Sicilia in diocesi Palessi ac Iasero insula Boreali versus mare Tyrrhenum, in edito colle situm, aliquibus Nazus scribitur, sed hac olim celebris urbs ad mare Jonium in ora Sicilia Orientali fuit a Dionysio tyranno diruta. In ditto oppido Neso nazus est S. Conon, aliquibus Conus: ejus corpus primum in sacrario S. Michaelis Archangeli humatum, in eo multos annos servatum fuisse constans fama est, donec in Tomus III. Mart.

paternis aedibus, quae sacrarii latere, in quibus natus altusque, Cononi templum a memori posteritate statutum est, quod supra speluncam situm, in qua ejus Reliquiae summa veneratione servantur: quo loco non minus gloriose ac vitam finierat, eximii civium officiis colitur v Kalendas Aprilis, quo die ad Christum commigravit, & Kalendis Septembris, quibus post mortem miraculorum initium fecit: sed in ecclesia Panormitana ejus Reliquiae III Nonas Junii honorantur:

Q99

Arantur. Pri dictis verbis illa restatur Othavio Cajetanus in Animadversionibus ad Vitam S. Cononis. Idem in Martyrologio Siculo ad hunc xxviii Martii, ista habet: In oppido Nefo S. Cononis monachi ex Ordine S. Basilii. Franciscus Manroljensis tradit: Apud Naxum sive Nesum Sicilia oppidum S. Cononis, Basiliani monachi, abstinencia & sanctitate clari, tempestate Rogerii secundi anno Salutis mcccxxvi. Quae eadem leguntur apud Molanum in additionibus ad Usuardum & Felicianum. Ferrarius ejus monachum in Catalogo generali, & cum longiori encomio in Catalogo Sanctorum Italia. At Kalendis Septembris ista habet dictus Cajetanus. In Nefo solennitas S. Cononis monachi, quod eo die miraculorum ejus initium fuit. Cajetanum sequitur Ferrarius, sed in Notis ait floruisse circa annum Salutis mccc sub Tancredo, quem ad hunc diem dixerat floruisse circa an. mcccxxvi. Iterum III Junii Panormo S. Cononem Abbatem adscribit, dubitatque in Notis an hic idem cum Cono seu Conone monacho Ordinis S. Basilii, qui Nafi colitur, cum Acta non viderit: At Cajetanus, qui Panormi vixit, & omnia discussit, asserit falli Ferrarium, & unum eundemque esse Cononem, & ab aliquibus Abbatem dici.

Vitam S. Cononis scripsit primum Græce Anonymus monachus, quam Latinitate donavit Franciscus Manroljensis, B & como in Vitam Sanctorum Siculorum inseruit memoratus Cajetanus, sed dictione paululum concinnata, ut ait in Notis, addiditque ex eadem ceteros sua hausisse & auxisse, cosque esse Julianum Montefuscum ex familia Fratrum Minorum Observantium S. Francisci, Josephum de S. Juliano Nesitanum Ordinis Cappucinatorum, Joannem Aragonam, & Jacobum Muccioniam Nesitanum Societatis nostrae Presbyterum. Ex quibus Cajetanus desumpsit aliquot miracula, quae Vita subtexnit & nos ex illo damus.

V I T A

Auctore monacho Basiliano.

Ex Græcis codicibus versa.

A. 1 **C**onon a patre milite ac nobili genitus, apud Nesum oppidum natus est b Rogerio Sicilia Rege: adolescens cum illud ex Evangelii audiret, Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus: eo dicto permotus, monasticum habitum Divi Basilii suscepit. Precibus in æde S. Michaelis dum vacat, peregrinationem instituere statuit ad Hierosolymitanam urbem, & adjacentia loca, Christi Domini vestigiis consecrata. Quo tempore Hierosolymis morabatur, cum serpentem vidisset ad religiosi cujusdam guttur, vocemque excepisset, Astringe, & suffoca; statim hominem adit, monetque, ostento quod sibi factum erat enarrato. Ille inculcat se, multam pecuniam congestisse confessiones audiendo. Hic Conon verba illa ex Evangelio recitans: Nolite thesaurizare vobis thesaurus in terra, ubi ærugo & tinea demolitur, virum impulit persuasitque, ut quantum pecuniae contraxerat gratis accepit, pauperibus gratis daret. In Siciliam exinde Conon regressus, cum parentes vita sanctos reperisset, patrimonium omne in egentes distribuit: & memor ipse divini essati, In sudore vultus tui vesceris pane tuo, agrorum cultu vivebat; unaque fructibus, quos percepisset, pauperes sustentabat.

2 Interea puella quidam ex Impuro adolescente prægnans, tormentis adacta a parentibus, infante dæmone, crimen in Cononem innoxium insciumque contulit: quem accusatum Præfectus oppidi flagellis caedi jubet. Licetoribus Cononem spu-

liantibus, cum vermibus & cingulo ferreo decidisset (sub D eo enim putrefacta caro verminaverat) inclinans se delapsus vermem resumpsit, & in locum, unde deciderat reddidit. Interrogantibus, quid egisset: Cononem meam, respondit, in locum restitui suum. Quo illi viso, asperam vitam Cononis rationem contemplari, rem ad Præfectum detulere: qui Cononem in cellam suam remisit, ac mulier, quæ Dei virum criminata fuerat, arrepta a dæmone, clamitabat: Non nisi per Cononem liberari posse: sed ob contumeliam torqueri se, quam in Cononem falso rejecisset. Igitur ad Cononem adducta, ab eo liberata est. Præfecti Nesitanorum filius, apoplexia infaniaque correptus ad Cononem delatus, curatusque ab eo est, palmari-verme ex aure ejus educto. Parentes Cononem statim convenere, eique gratias egere.

3 Ceterum cum Cononis labores remunerare præmiis vellet Deus, misit Angelum suum, qui visitans in cella Cononem, spiritum ejus in cælum sustulit. Quo defuncto, campanæ in oppido Nefo, nemine impellente, vi sua sonitum edebant. Exterriti prodigio oppidani, ad Cononem de re consulturi, accurrunt: jam demortuum invenere: sed ex demortuo suavissimus odor afflabatur. In ejus manibus tabella erat, inscriptis precibus, quibus Conon Nefi liberationem a quovis furore ac tyrannide a Deo efflagitabat: ut qui dolore aurium confecti opem ejus invocarent, sanarentur: qui ejus ecclesiam & reliquias viderent, a dominatu dæmonis in hac vita & in futuro sæculi liberarentur. Obiit anno Domini e millesimo ducentesimo tricesimo sexto, quinto Kalend. Aprilis.

4 Adversus Cajetanum, plerisque oppidanorum memoratæ S. Cononis patrem ex familia Navicita, matrem ex Sanctaparcia fuisse: quod plane rejicit, quod ex Aragonia seu Catalonia solum in Siciliam anno 1387 in Siciliam venerint primum Hugo Santaparcia, filiusque Hugbertus & Calceranus in insulam cum Martino Rege trajecerint: atque ob res præclares in bello gestas oppidis Butera, Licodia, Visinio, Aquila & Leontino lacu donati fuerint. Ex his Santaparcia propagata ante annos quadraginta & amplius interit.

5 Rogerius coronam Panormi suscepit 15 Maji 1129, mortuus anno 1153, velut alii anno 1154.

6 Hinc liquet obsequario majorem obijisse, etiam si sub facie vite Rogerii Regis fuerit natus.

M I R A C U L A

A Cajetano ex variis collecta.

1 **S**usanna Cardona Princeps femina, Collifani Comitissa, & Nefi Domina, Neapoli agro corpore detinebatur: annus erat millesimus quingentesimus decimus quartus a partu Virginis, quo Messanam in Siciliam navigavit rerum domesticarum, an mutandi cæli cupidine? Hic nullum morbo levamentum, quin illam indies gravior fatigabat. Per id temporis Conon fama miraculorum clarus, per Siciliam canebar: quibus Susanna in spem erecta valetudinis recuperandæ, votis pro incoluitate nuncupatis, in Nesum contendit ad sepulcrum B. Cononis: sed viarum labor adeo morbis vim auxerat, ut posteaquam in oppidum pervenit, nec egredi domo mulier quiverit, visendæ Cononis ædi. Brevi de salute ejus a medicis desperatum est. At Susanna quamquam invalida viribus, in Deum valebat spe. Igitur gnara periculi, eoque flagrantius ad assistentes versa, orabat, ut quia suos per dolores divini hominis reliquias coram venerari non permittebatur, sicut studium & officium erat, eas descendas ad se, quo decebat cultu, contenderent: daretur hoc morienti solatium: nec dedignaturum Cononem testi ejus angustias. Statim nobilissima femina datum, quod cupiebat ejusque pietas promovebatur. Sacrum caput allatum

<sup>allato capite
S. Cononis</sup> **A**llatum est; insigni eam comitatu praeclucens facibus: quod ut visum, erupit agra in luctum; osculataque inter & lacrymas mira cum fiducia Cononem allocuta, Fer opem misere, inquit, iuva periclitantem: solare spem clientis valida, qua apud Deum potes, intercessione. Mirum dictu visuque! repente recreata est, laetaque valetudine surrexit. Manent adhuc preciosarum vestium reliquiae, opulentiam Comitissae pietatemque ostentantes, quibus B. Cononis aedem beneficii memor exornavit.

<sup>Paria a po-
re praefor-
tibus</sup> **2** Ceterum beatissimi viri Cononis miraculorum im-
mensa est series: ea seligam, quibus Nestani Patro-
num suum aeternum ac venerentur tutelarem oppidi,
periculorum patriae expulsores, ejus patrocinio pes-
te, belloque ac fame liberata est. Etenim quo anno fuit
is millesimus quingentesimus decimus octavus Siciliam
fœda lues afflixit, Neso intacto, integra fere oppida
urbesque depopulata est. Sed ingens metus Nestanos
incederat ob propinquitatem locorum malo ad crescen-
tium: cum honesta mulieri pro patria oranti visus est
per noctem Conon, eamque ita adlocutus: Abjiceret
metum: patriam a pestilentia liberam, Dei munere,
certo vulgaret: laeta ad cives & cumulata gaudio per-
ferret, atque oraculum alios in annos, quibus per Si-
ciliam grassata pestis, verum fuit.

<sup>in Turra-
rum insu-
larum</sup> **3** Digna memoratu praeliatoris egregii decora. Hi-
spanorum Gallorumque validissima inter se bella in Eu-
ropa ardebant, æque exitiosa victis atque victoribus &
pravo exemplo Orientis viribus aucta, Solimano tyranno
in fœdas aucto a Francisco Rege Galliarum. Annus mil-
lesimus quingentesimus quadragésimus a quartus gravi
vulnere Italiam afflixit: nam Solimani classis, firmatis
cum Gallo conditionibus, Constantinopoli solvit adver-
sus Carolum V Imperatorem, Hispaniarum & Siciliæ
Regem, Praefecto Ariadeno mortali sevisimo: qui
littora Italiz, urbesque & insulas Tyrrheni maris de-
vastaret. Ariadeno igitur, perfidus transfuga, secum
elasse valida ingressus, Rhegium excidit: oram dein
Italiz prætervectus, & spacia maris Tolonem usque,
& Nicæam expugnat, urbem Narbonis. Revertens ma-
ritima Neapolitanorum populatus est, inde in Insulas
iram vertit, Hisciam diripit, Liparam Kal. Janiis an-
no millesimo quingentesimo quadragésimo quinto per
deditionem, an dolum capit: ex ea triginta eremes
expedit, in Siciliam missæ, Paetum incendere: ad pro-
ximum a Agathyrsum mor navigatum, effusoque mi-
lite, itum est Nesum. Jam muros Turæ subiesant, af-
falcabantque portæ, expugnationem audentes: cum mu-
tatis repente animis in fugam se dant, per saltus silvas-
que ingenti terrore percussis præcipitesque. Ut metus
venit in barbaros, virtus rediit in oppidanos. Pandan-
tur illico obsessis portæ, qui impetu quodam divinoque
instinctu flagrantem, in cerga barbarorum incurrunt:
insecuti palantes cedere, lumbre glandium obruere, tru-
dere in litus turbidos paventesque, donec puppes re-
tentarent. Causa hostium fugæ oppidanis in obscuro
erat. Postquam depulso hoste, letantes regressi sunt,

ex transfugis captivisque cognovere, Turcæ ipsa in D
porta, quam moliebantur, insidentem monachum vi-
disse, atro habitu, specie terribili, ore minaci, ac
vexillum luce plurima collucens manu tenentem: ter-
ritos viri aspectu, quasi fulminibus impetitos extermin-
atosque. Miraculum vestemque & vultum reputanti-
bus, B. Cononem confecisse compertum est: illum ex
obsessis terrorem in oppugnatores vertisse; illum inse-
disse muris, patriæ defendendæ.

<sup>apparente
in porta S.
Cononis</sup> **4** Extremum miraculum molior. Nestani improspe-
ro usi sunt anno millesimo quingentesimo septuagesimo
primo. Auxerat eorum curas præmatura hiems, im-
bribus continuis adeoque sævis, ut in oppidum compor-
tari frumenta non possent: mare etiam adverso sidere
ventisque tumescebat. Igitur oppidum fame urgebatur,
terra marique tempestatibus obfesso clausoque. Jam ci-
ves, quod extremum in rebus, opem a Cælestibus pe-
tere, adire templa, orare Cononem, patriæ columnæ
& subsidium adversus pericula poscere: & quidem ma-
turius quam sperassent subventum est, probatumque
quantum preces illorum apud Cononem & Cononis a-
pud Deum valerent. Extemplo Conon cælo delabitur
ad Thermas Himerenses; horreum nobile Siciliæ ad
Tyrrhenum mare: hic parata navis frumento onusta
Paetum iter destinaverat, ventosque & mare opperieba-
tur. Conon navarchum comiter alloquitur: hanc sibi
gratiam redderet, Agathyrsum adnavigaret. Ille di-
versus animi, modo eximiam viri speciem sermonem-
que revereri (nam erat visu juxta & auditu venerabilis)
modo mari irato terreri: demum agendi cautus pavi-
dusque maris, navigationem intempestam incusat: nec
se ventis & fluctibus per temeritatem obiecturum, un-
darum ludibrium, prædam piscium. At ex ore Cono-
nis melle dulcior flebat oratio: navarchum permul-
cet, abstergo metu: bonum habere animum jubet, na-
vemque expedire: frumenta quo jussu composuisset, nec
sæva tempestatum expavesceret, cessurum prospere
iter: prospere naviganti semet affuturum. Hic evanuit,
simulque intravit meticulosum animum navicularioris
amor parendi, & firmitudo adversum pericula: secu-
tus etiam nantarum ardor. Igitur soluta navis a litore
(nam metus fuit ne remorando cælum asperarent) haud
sine Cælicum subsidio, navigatione celerissima Agathyr-
sum tenuit. Nec proinde navigationis celeritas, quam
objecta rursus visa nautas obstupefecere: etenim Co-
non appulsa ad litus navi sponte oblatus, alloquitur:
O viri, ut res habet? Læticæ, & alacres? gratias Deo
agite. His dictis obi nantarum gaudia cumulavit, ex
oculis ablatum est. Nestani vero Patroni sui subsidio
recreati, Deum laudant, gratantesque decora Co-
nonis extulerunt.

<sup>extremis a
S. Cononis
nauis</sup> **a** Qua hic refertur ad annum 1544 & sequentem, ab aliis
relata sunt ad annum 1543 & 1544.

b Barbarossa Rex Algeria.

c Nicæa urbs, non ara, expugnata fuit.

d Agathyrsum & Agathyrna alii, urbs ab antiquis pluri-
mum laudata: creditur ex ejus ruinis extructum oppidum S.
Marci, illudque hic intelligi videtur.

<sup>Agathyr-
sum.</sup>

DE VENERABILI VIDUA AC VIRGINE

MARIA DE MAILLIACO

DOMINA DE SEILLEYO. GUILIELMI,
TURONIBUS IN GALLIA.

<sup>AN. CHR.
MCCCC-
XIV.
XXVIII
MAR.</sup> **P**renobili Dominorum Mailiacensium stirpe apud
Turonenses orta Maria, parisque nobilitatis ju-
veni Roberto Domino de Seilleyo-Guilielmo apud Cenoman-
nos desponsata, utroque promissæ nomine dicta est cum
vivisset, annis omnino quinquaginta duobus marito su-
perstes, post mortem vero apud Ordinis Franciscani scri-
ptus Tomus III. Mart.

ptores avi posterioris, Gonzagam, VVaddingham, A-
liosque maritali duntaxat insignitur titulo. Sed, neque
hic, neque prior a natalibus ductus tanti nobis est, quanti
egregia sanctitatis laus, constanti ad hæc usque tempora po-
sterorum celebrata testimonio, propter quam non tantum
Beata passim nuncupatur populo Turonensi, sed etiam
Q99 2 in li.

<sup>Sancta En-
Beata a Tur-
ris oriam
olim dicta.</sup>

A in libro obituari, qui est in choro Fratrum Alivorum, praesentatur & scribitur. Nobilis Domina, sancta Maria de Mallye, sepulta in habitu. Utraque appellatione, Beata ac sancta (quamvis tunc temporis praescriptione possit alterutra sustineri, salvo Urbani VIII de huiusmodi edito) obsequendum tamen nobis esse putamus, donec Apostolica Sedis auctoritate fuerit restituta ad eam acceptationem, qua isdem titulus nunc passim subesse concipitur: satisque habemus operi nostro Mariam inferere ratione venerationis ejus, qua imaginis sacrisque Reliquiis ejus publice Turonibus exhibetur a tempore, excedente memoriam minus sacali Urbaniana lege definiti, cui proinde nihil voluit Pontifex derogatum quo minus perpetua deinceps esset.

Imaginem
habet in
temple die
de morte
eiusdem

2. Es primum quidem imago Maria in ecclesia dictorum Fratrum publice cernitur ornata diademate, quali Beatorum dumtaxat capita ornare est licitum: ipsaque non nullis occasionibus etiam in majori alicui collocatur: quemadmodum in eo collocatam vidit ac veneratus est R.P. Guilielmus Quirini Societatis nostra, cum ad dictum accessisset. B Conventum, quaesivimus quo fundamento eam sui Ordinis Beatis hoc die, quo obijt, adnumerasset Arturus a Monasterio, tam in Martyrol. Franciscano quam in Gynaceo sacro. Hujus imaginis et ipsa duo esse dicebantur, alteram in Canonici urbe, alteram apud unum ex Regina elemosynariis, de quibus aliud quod addamus non occurrat. Corporis autem altare majus veneratio jam inde ab obitu ejus tanta fuit in vulgo, ut illius Conventus Guardianus, idemque ipsius Maria Confessarius, & ad instruendum legitime processum ad Canonizationem informativum, Conventus Turonensis nomine Procurator, Fr. Martinus a Rosco-Gualteri in sua ad Jacobum Hungaria, Iherusalem & Sicilia Regem nuncupatoria epistola dicat; illud a diversarum regionum populis cum cura pervigili visitari, & innumeris miraculis ibidem de die in diem coruscant, ab omnibus cum debita reverentia venerari. Hanc autem reverentiam ad usque Calvinistarum in sacra omnia debacchantium infelicia tempora perdurasse in populo, arguuntur evidentiissimum est venerabilis tumuli violatio, manibus eorumdem sacrilegorum peracta, qui Divi Martini aliorumque Turonensium Sanctorum ipsam eamque religiosissime aservata, ignibus concremarunt dissipantque.

3. Pari enim violentia grassatos in Maria sepulcrum hagiomachos illos, non tantum communi fama Turonenses sciunt: sed ante annos non plus quam viginti suis oculis cognovit Guardianus loci, cum iussisset tumulum aperiri, & studiose humum egeri, ad eximenda venerabilia ossa, decentius deinceps & religiosius aservanda: quippe qui prae ter vestras aliquas ossaque minutiora (qua scilicet non admodum curiose scrutantium hereticorum rabiem latere poterant) & capiti integumentum mulieris, non absque miraculo per duo sacra incorruptum sub humo, nihil repererit. Idis ergo, vere jam reliquiis corporis sic usus est Guardianus, ut particulas nonnullas in sepulcro dimiserit, ne illud prorsus vacuum venerentur fideles, eadem pie visitando assueti: cetera autem in capsulam ligneam, rubro picta colore & virgatis aureis variegata, transtulit: quam deinde sublimiori in media templi nave collocavit intra armarium, excavato ad hunc finem parieti insertum: pileolo vero illi quem diximus aservando, propterea quod febricitantibus & Cephalalgicis multorum experientia salutaris expositur a multis, laborantium capitis imponendum, fidelium aliquos personarum pietas pyxidem argenteam curavit fabricandam, qua in alari quoque non raro expanditur publica venerationis ergo.

Miraculis
clarificata.

4. Porro venerabilis istius vidua, & quod est amplius etiam virginis, velut quae ex tertio ordine Minorum fuerit, meminit Arturus in libris praecitatis: Gonzaga autem parte 3, ex eoque VVaddinghus ad annum 1288, de ipsa sic loquuntur. Anno mccccxiii v Kal. Aprilis obdormivit in Domino pia & sancta Domina Maria de Silly, in habitu nostri instituti ibi tumulata, e regione majoris altaris, multis in hunc usque hodiernum diem clara mira-

culis: ut patet in ejus legenda. Hanc Latine Galliceque D censurasse fuisse an. 1644 Andegavis testatur Arturus: nos utraque lingua accepimus Turonibus, praelibito Guilielmo Quirini curante. Et Gallicam quidem, ut est reperta in MS. apud Patres Cordigeros, fecisse scribatur P.P. le Heurt: qui antiquioris Latinae senorem ipsaque propemodum verba secutus, refert inter alia, ejus Confessarium scripto signatum reliquisse, id quod habemus n. 7 de tribus orphanis a Maria sponso domum adductis ex ore Dominae Mariae audivisse: & in processu num. 27 testatur Joannes Tannegetti, Canonicus Turonensis S. Martini, se pluries sollicitasse dictum Fe. Martinum quod talia suis scriptis commendaret. Latina a Patribus Minimis, (nescio an impressam an manu scriptam servantibus) petenda fuit, quam adscriptus ad calcem annus MDVII indicat tunc exceptam ex originali fuisse: ipsam autem aliquam multo post mortem tempore esse compositam colligitur ex clausula illa finali, & usque in hodiernum diem pene infinitis clarens signis, virtutibus & miraculis.

suppletur
quod dicitur
in Processu.

5. Crediderim Confessarii consilium fuisse, ut qua privatum de Maria noverat, & ipsi Processui informativo inferre non potuerat, utpote Procurator in causa causissus (quem non debere secessu admitti Statutus c. Romana. de Procuratoribus. in l. 6. l. fin. ff. de Testibus) hac scriptione suppleret, & aliorum ale quid postulantium votis faceret satis: quo factum sit ut vis pariter admodum attingeret ea qua in dicto processu legi poterant a juratis Tabulis conformata, praesertim miracula; itaque reliqueris locum ei qui ex utrisque plenam viam Historiam velles ordinare digerere. cui rei, dum hac scribimus, vacare dicitur P. Canayo ex nostra Societate Sacerdos Rotomagi. Nam qui Gallicam quam diximus Vitam, ex qua Latinam subinde illustramus, composuit auctor, hac verba relata num. 29 Vita, Hujus rei testes super sunt quod innumerabiles sit dilatare. Hujusmodi curationum examen generale factum fuit ex debita informatione per Magistrum Petrum de Bruyere Notarium Apostolicum, post decessum ipsius Bonae Dominae: in quo plurimae personae nobiles ac fide dignae testesque irrefragabiles auctores fuerant, deposueruntque, prout in conscientia noverant, vidisse & audivisse de admirabilibus factis & dictis hujus Beatae Dominae: quemadmodum continetur in dicto examine per injuriam temporum nunc amisso.

at postmodum
dum reperto.

6. Illarum scilicet temporum, quibus omnes sacre antiquitatis in Gallia universae memoriam conati sunt abolere rabidi Hugonetta: providit tamen Deus ut per varias distractum manus praeclarissimum monumentum, vel ipsum F primum originale vel autenticum peris auctoritatis & antiquitatis agraphum, perveniret in manus viri nobis amicissimi & ejusmodi chararum conservandarum studiofissimi D. VVion d'Herrouville: apud quem cum cumdā se Parisiis legisse scriberet Arturus in Gynaceo, missimus continuo ut habermus, sed nūc dūtaxat quatuordecim accepimus, qui forte dicto Domino non venerat in manus, cum, ut scribis, quid quid de hac Domina habebat traderet amicorum suorum immo pia memoria P. Vignier Presbytero Oratorii: qua proinde nunc essent requirenda apud ejus fratrem & heredem unicum D. Vignier pro Rege Christianissimo Gubernatorem de Richelieu. Interim exemplar aliud invenerunt & P. Guilielmo Quirini transcribendū tradiderunt Franciscani Turonenses: cujus fidelitatem ex eā vultu & publici tabellionis manu, ut apparebat scripto fragmento licuit estimare.

7. Captum est autem hoc examen de licentia & permisso Reverendissimi in Christo Patris ac Domini D. Amelii, permissione Divina Archiepiscopi Turonensis (qui nique ipsius Mariae proximū sanguinem fuit & probabiliter ex fratre nepos, ut ad n. 22 Vita lit. c observamus) anno mccccxv die 21 Aprilis, diebus post defunctae mortem quindecim. Licet enim anno xlii seculi dicatur mortua, id intelligendum est more Francorum ejus temporis, annos a Paschate numerantium, quod tunc in diem 11 Aprilis

quisitum a
more for-
marum
pari

A Aprilis eadebat: idque evidenter patet ex ipso contextu Processus; tum alibi eum num. 13, ubi dicitur a testis, xxvii Julii audire, quod dicta Domina migravit ab hoc seculo die Mercurii ante Dominicam Palmarum, videlicet xxvii mensis Martii novissime preteriti. *Ultimum autem testimonium exceptum est anno mcccxcv die xx Maji, cum utique jam e vivis abisset Amelius (quippe cujus successit Jacobus Gelu 14 Decembris immediate progressi inveniantur prestitisse Regi sacramentum fidelitatis) cum item Jacobus Borbonius, & ipse consanguinitate proxima Maria conjunctus (cujus ut solum Marchia Comitiss nomine infirmis hac in causa Procurator Joannes de Pontislevio processum formari flagitaverat) Joanna Neapolitana Regina secundis nuptiis junctus, eadem vel dissimulans vel etiam propter pronubilia pacta indulgens, Regem se Hungariz, Hierusalem atque Siciliz scriberet ipse, & ab aliis se scribi permitteret, ut sit in epistola nuncupatoria, qua conclusus jam Processus ad ipsum mittitur, in Curia Romana porro urgendus.*

B Verum mutata brevi optimi Principis fortuna non sedit ut commendata sibi causa arrendere magnopere aut vacaret ipsi aut vacuo auctoritas idem adestet: quippe qui anno mcccxcvii a sua uxore in custodiam datus, indeque sequenti lapsus anno, in Franciam profugit, ubi mundana vanitatis perasus S. Francisci habitum Vespontione sumpsit, atque in ea humilitate paupertateque securior latiorque quam in Regno, vixit usque ad annum mcccxcviii, mortuus octo annis, prius quam moveretur B. Coleta, juxta cujus corpus (siquidem eam ante se mori contingeret) corpus suum condereatur caverat testamento, quod triennio ante obitum scribi jusserat, summatisque exponitur a Sancti martianis lib. 24 Hist. Genealog. cap. 9. Hujus ergo infelicitate & Archiepiscopi morte talibus presidii destituta causa qua poterant a tam conjunctis sperari, & in difficillima divisa per schisma Ecclesie tempora incidens successum non habuit, uti nec ejus, quam jam nominavimus, B. Coleta: non tamen propterea deserunt fideles, vel hanc vel Mariam venerari ut Beatas, quorum consuetudini, velut universalis Ecclesie silentio approbare, libenter nos conformamus.

V I T A

Auctore Fr. Martino de Bosco-Gualteri, ipsius Vener. Dominæ Confessorio & FF. Minorum Turon. Guardiano.

C A P U T I

Maria in prima ætate & conjugio virginali virtutes egregia.

A Nno Domini millesimo trecentesimo trigesimo primo mensis Aprilis die decimo quarto, in Rupe S. Quintini a Turonensis diocesis nata fuit quædam puella nobilis quæ in baptismo Joanna, & Confirmatione Maria vocabatur. Pater ejus Hardovynus Dominus de Mailliaco, mater vero Joanna de Monte-Ballonis, quondam filia b. Mariz de Dreux. Hæc enim puella, superna illustrata gratia, mundum sprevit cum flore suo. Nam cum esset sex annorum, quasi suæ prænuntia sanctitatis, cum puellis sibi coævis flores colligens, illos non sibi sed imaginibus Sanctorum representabat; fertaque rosarium, quæ sibi afferebantur, imagini Virginis gloriose benigne offerebat. Aliquando inter coævas puellas jocosis occupationibus intentæ, suas vestes pretiosas & delicatas deponens, pauperum filiarum tunicas induebat. Quod admirans domicella, pro suo servitio & regimine deputata, sæpissime dicebat: Hæc filia non præfigurat se futuram esse reginam. Hæc & similia sub puerilibus annis frequenter faciebat, *Tomus III. Mariæ.*

ut merito suæ futuræ paupertatis tamquam certa D. Indicia conferrentur.

2 In hac ætate litteris imbuatur, & brevi tempore tantum profecit, quod intra decem annos libros in vulgari scriptos disertissime legeret & distincte, & vanos codices fugiens, pro solatio legebat sanctos libros. Quam rem parentes ejus moleste ferebant, & ad vana mundi gaudia trahebant, carpentes eam: neque solum duris verbis, sed etiam comminationibus quamplurimis sæpius affligebant. Illa autem fiduciam habens in Domino, horis furtivis quibus poterat orationibus vacans, Virgini gloriose instanter supplicabat, ut filium suum benedictum sibi propitium & misericordem & placabilem faceret. Cum autem esset annorum undecim, in nativitate Christi, cum agerentur Misarum solennia, cumque flexis genibus adoraret devote, supra se ipsam elevata, divina consolatione repletur non modica, sed inestimabili atque inenarrabili. Nam caro & spiritus concorditer ferebatur in Deum; & carnis tardio jam remoto, omnia corporis membra sine rebellionem sive fatigationem spiritui serviebant: grandis enim & mirabilis fuit ista divina consolatio, & prolixè duravit. Non multo post more solito orationi intentæ, consolationem divinam promeruit, quasi primæ consimilem, sed parum brevior. In tempore illo in somnis apparuit ei Dei genitrix Virgo, tenens in sinu suo Jesum Christum, & in dextera sua habens thuribulum de guttis pretiosi sanguinis Christi filii sui [quo ipsam] incensare videbatur. Nec propter hoc in gloria elata est humana, sed dulcorem suavissimum divinæ Passionis degustans, in dilectione Jesu Christi se sensit perfectius esse firmatam. Et ut cordi suo Passionis Dominicæ memoria infingeretur, imaginem Crucifixi in pergamento depictam, inter pectus & tunicam absconditam, & aliquando in manibus elevatam, deportabat.

3 Elapso tempore modico, gravi infirmitate corripitur, cui nullo medicorum auxilio poterat subveniri: sed a matre pro ea ad S. Jacobum voto emissio, quam credebant in brevi morituram, mox integræ redita est sanitati. Quod videns medicus famosissimus, Magister Nicolaus Chesne, cunctis audientibus dixit: Hæc filia aliquid boni fecit, vel faciet in futurum. Et bene a Spiritu sancto dicit, In futurum: quod nos oculis nostris nunc cernimus esse completum. Resumptis corporis viribus, patre suo jam defuncto, ad imitanda Christi vestigia se aptavit. Mitis enim & humilis atque patiens effecta est supra humanum modum. Nam cum ab ancillis irridere verbis contumeliosis, omnia tolerans propter Christum, ut surda pertransebat. De auditione verbi Dei sollicita, de auditis non immemor, quod ardentis ingenii & vivacis memorie esset, omnia in armariolo sui condebant pectora. Mater sua Confessorem de Ordine Minorum in domicilio proprio tenebat assidue, qui dictam puellam, Domino cooperante, in suo sancto proposito per media Scripturæ frequenter roborabat: & quod esset litteratus & probus, etiam requisitus post refectionem corporalem, quasi omnidie in aula Domine, coram viris & mulieribus de sacra Scriptura aliquid recitabat: & Maria puella ob reverentiam verbi Dei ad terram sedebat, audiendo verbum illius; non obliviosa facta, sed factrix operis: ideo beata in facto suo erit. Hæc enim in flore suæ juventutis, jejuniis, vigiliis, orationibus & obsecrationibus intendens, in hymnis & confessionibus glorificabat Dominum, inculpatam se custodiens ab hoc seculo.

4 Post annos duodecim, parentibus & propinquis de suo conjugio tractantibus, ad aures ejus pervenit, sed prudenter dissimulans propositum suum de virginitate servanda, precibus humillimis Domino commendabat, Virginis gloriose & omnium Sanctorum

AUGUST. FR.
MARTI-
NO CON-
FESS.

desponsatus
D. Roberto
de Silleyo.

curis ad
servandum
sacris vir-
tutibus
inducti.

adversis
curis ex-
ceptis.

spem suam
ab inglis
capta.

libertatem
probatam
ab hoste.

Mundi con-
ceptu do-
cto divi-
tias

non tam
sponsa
operibus
caritatis.

A horum auxilium implorando: Nec propter hoc gliscit
ejus avus Bartholomaeus, Dominus de Monte-Basonis,
qui filiam prae ceteris caritatem habebat: & cum esset
probus & devotus, cum Dei auxilio tantum effecit,
quod dicta Maria Dominum Robertum de Silleyo
in sponsum elegit. Nec mirum si illam accepit, cum
quo fuerat nutrita ab infantia, pro quo adhuc bal-
butiens supplicaverat Virgini gloriosae, quem etiam
Dominus liberaverat a periculo submersionis in Ra-
gno ad preces dictae puellae, quem etiam dicta Ma-
ria custodem suae virginis fore antea praevenerat,
sicut sibi fuerat a Deo revelatum. Dies autem des-
ponsationis suae in facie Ecclesiae, non fuit letitiae
sed mœroris: quia avus suus mortuus est illa die, &
qui de conjugio prae ceteris fuerat sollicitus, praeven-
tus morte, sponsalia videre non potuit.

Nocte illa, in qua suscepit cum suo sponso se-
creta cubiculi silentia, Sanctorum & Sanctarum vitas
& exempla & miracula incipit devote recitare: & sa-
ctum est, Domino cooperante ipsamque dirigente, ut
ambo relictis nuptiarum copulationibus, spretaque li-
berorum propagine, sponso, qui in caelis est, perpet-
uum se disposuerint applicare. In novitate enim sui con-
jugii haereticæ, pharisaica & hydropica efficitur, & diu
languens, non de terra, sed de caelo sanitatem postulabat;
& potius Dei virtute, qui vulnerat & medetur, sa-
nata est. Sed ne patientiae virtus in ea fieret otiosa,
materiam exercendae virtutis ei de novo accidit. In quo-
dam bello cum Rege Francorum Joanne ejus spon-
sus atrociter vulneratur, quo vulneris tribus annis
claudis & impotens exitit; & post captivitatem dicti
Regis in Pictavia contra Vice-comitem de Bello-
monte dura guerra excitatur, de qua multa mala ex-
orta sunt. Nam castrum de Silleyo furtive capitur,
& terra Domini circumquaque devastatur, & quod prae
ceteris dolendum est, de terra dicti Domini quadragin-
ta sex homines feudales & nobiles occisi sunt.

Captivato in Angliam Rege Francorum Joanne,
Anglici Franciam invaserunt; civitates, villas, ca-
stra, oppida, ecclesias, monasteria & alia loca sancta
devastantes, ad sua fortalitia multos captivos deduxerunt.
Robertum namque Dominum de Silleyo in
castris de Gravella captivum detinentes, pro sua li-
beratione zonas de auro & argento & margaritas pre-
tiosas & equos magnos, usque ad valorem trium mil-
lium florenorum, exigebant. Maria autem ejus spon-
sa, amaro animo & corde tristis, a parentibus & notis
consilium & auxilium petebat: sed propter nimiam ejus
dilationem sponsas ejus in carcere arctissimo retrudi-
tur, & per Capitaneum Robinum Quenelle de morte
sua juratur, omnia victualia sibi negando. Novem
diebus nihil gustavit praeter urinam propriam: sed ad
preces devotae suae sponsae Mariae beatae Dei genitricis Vir-
go ipsum visitavit consolando, & liberavit a carcere:
& sic de manibus inimicorum ereptus, gaudens & in-
columis ad propria remeavit. In illis diebus quadam
vice, cum oraret, apparuit sibi Christus, vivus cruci
affixus: qui manu dextera e crucis demissa oculum ejus
sinistrum tetigit & clausis cum digitis, cordi suo
efficaciter imprimens contemptum mundanorum. Nec
mysterio vacat apparitio dicta: nam pro Christo pau-
perem & mendicam se fecit in hoc mundo, sicut even-
tus rei post multos annos patenter declaravit.

Post adversitates supradictas Dominus Robertus
& Maria ejus sponsa laudabiliter viventes, totis vi-
ribus diligebant Dominum, mandata ejus servantes,
& de facultatibus suis largas elemosinas pauperibus
erogare ceperunt, & omni petenti manum porri-
gebant adjutricem. Refertur enim in patria illa,
quod die quadam tanta fuit pauperum multitudo,
quod paucos qui parati erant & amplius in decuplo non

sufficerent eis, dato quod unusquisque modicum quid
acciperet: sed antiqua Dei renovantur miracula, quod
omnes pauperes fuerunt satiati, & provisio domus re-
mansit. Pupillos & viduas in tribulatione eorum visi-
tabant cum affectu: nam ore Dominae Mariae audivi,
quod suus sponso tres orphanos derelictos & ignotos
& coecos, ut statuta & facies protendebant, in bi-
vio reperit insperate, sub qualibet assella unum, &
tertium in manibus ad castrum suum deferens, & gau-
dium faciens suae sponsae, illos sibi praesentavit: &
Maria sancta illos gaudenter suscepit, & nutriti quam
mater, quamdiu vixerunt in hoc mundo. Vir autem
nobilis suae captivitatis non immemor, omnibus assili-
tis & captivis pius erat, redemptionem solvens pro
multis: & ut refertur, ne quidam captivus pauper-
culus ab Anglis necaretur, quadraginta libras Turonicas
pro gratis persolvit & sine spe futurae mercedis. De
talibus operibus laetabatur Maria, gratias referens Crea-
tori, qui sua larga bonitate sponso tam fideli tam socia-
re voluerat.

Miles iste, genere & moribus tam praecellens,
meritis & virtutibus adornatus, obiit anno Domini mil-
lesimo trecentesimo sexagesimo secundo: sepultus in Col-
legio S. Mariae de Silleyo, cuius fama laudabilis manet
usque in hodiernum diem. Expletis hujus Domini obse-
quiis Maria ejus sponsa de castro suo exiit, bonis
omnibus sponsi sui penitus denudata: quam una ex an-
cillis suis in quodam tugurio recollecta & nudam non
habens, super quam panem suum comederet honeste,
unum ab ancilla mutuavit. Sed eam recepit ancilla nimis
cito cum rigore: & Maria, tamquam humilis, illam
resistit patienter & benigne, & tamen sine rubore.

a Locis circiter 8 ad Euxinum Tureis distans juxta In-
dum fluvium.

b Andreas de Cbesne in genealogia hujus domus historia
hanc nosse quomodo acquisit, insinuat nomen Mariae Bourbonia, Jo-
anni 21 Ducum Duci nupta, nuptae ab anno 1258 ad 1272 super-
vixit, praeior Robertum IV, qui post successit & Tolosam Domnari-
um Comitissam, a quibusdam filiis Mariam sibi: quorum o-
pinio hinc confirmatur, & ipse errasse coniecturatur etiam ex quo-
dam Roberti praedicti contractu, cuius exemplar exhibet in Pro-
bat. pag. 278: ubi hic tractum & sororum in plurali meminit: quid-
am ergo horum una Maria fuerit Bartholomaeus de Monte Basonis
nupta? Est autem Mons Basonis, Ducatus titulo nunc illostris,
Turonibus ad meridiem trans Indrum inter allos locorum trium.
c Auctor vita Gallica federicem annam tunc fuisse dicit: &
credibile est saltem non ante eam matrem sponso traditam, nisi jam
a quatuor annis potuerit ipsi capisse de illo matrimonio.

d Vulgo Silie de Guillaume, inter cognominum filiam &
Sarae fluminis originem honestum in Cadomannis oppidum, locis
circiter 10 distans ab Urbe, & Deconatus a se dicti caput.

e Pratum Pictaviense deservit. Fossardus vol. cap. 162. &
seqq. factum anno 1356 19 Sept. in hoc laesum esse Robertum &
captum Regem Franciae, habet Vita Gallica: duravit autem
captivitas Regis usque dum de pace convenit inter Anglos & Fran-
cos anno 1360 24 Octob.

f Castrum appellatum cum classe & exercitu anno 1359 30 Octob.

g Vita Gallica le Chateau de Guernelle. Tabula geographica
Cadomanniae, Grevelle col. oct. in finibus Britanniae, 24. circi-
ter locis Francis a Silleyo.

h Eadem Gallia Quenoville.

CAPUT II

Quibus virtutum exercitiis viduatae suae Maria
ornaverit.

Transactis paucis diebus sui luctus, cum esset
annorum triginta vel circa, ad matrem suam
reversam ad castrum de Mailliaco, & cum illa se
occupavit in omni opere bono, ab illaque didicit mo-
dum & artem conficiendi & unguenta: sed tamen ab
oratione spiritum non relinquit. Ecclesiam S. Petri,
prope castrum situatam, orationis causa intrabat
frequenter: & quadam vice, cum oraret in ea, ef-
fuit B. Yvo de Britannia, apparet illi in vestitu can-
dido,

etiam orph-
nos & co-
ecos &
derelictos.

Vitam ex
sponsae edi-
tione postulat.

F

Reversa
Mailliaco
ad matrem

a S. Yvo
visitatus.

A dido, atque illi, si velis relinquere mundum, de presenti senties gaudia celi: & apprehensis brachiis eius elevavit eam a terra, & in raptu illo habuit de gaudiis paradisi experientiam non medicam. Cum esset adhuc juvenis & probata bonitate, nobiles plurimi & potentes in saeculo eam pro conjugio requirebant, matre non contradicente: & frater suus ad suum castrum de d. Mailliac eam duxit, credens prae ceteris mentem ejus ad conjugium inclinare. Sed Maria, alio amore Christo Jesu jam praevenia, caduca mundi respuens, fugiens carnis opera, blandis verbis sui fratris nullatenus acquievit.

10 Inventa autem opportunitate ad Turonensem civitatem se transtulit, devotis operibus ibidem vacatura: & ne ab Horis Canonicis occupatio frivola ipsam retardare valeret, prope S. Martinum suam fecit habere mansionem. Nocturno siquidem tempore, ipsa eunte ad ecclesiam sive denuo domum suam revertente, ne pedes offenderet, quadam lux mirabilis, a Deo sibi parata, sapissime ante illam hinc & inde praebat. In ecclesia praedicta capellam B. Annæ pro oratorio elegit.

11 Die quadam cum meditaretur de Dei bonitate, essetque sollicita qualiter ad apicem divinæ dilectionis perungere atque igne sancti Spiritus inflammari valeret, dum super his Deum exoraret attente, mox cecidit super eam globus igneus, cujus calor inestimabilis per omnia ejus membra se mirabiliter diffundebar. Sentiens igitur in se virtutem Dei magnam, manum suam misit ad fortia, nam cum Martha Christo in suis pauperibus ministrare studuit, nec tamen minus innocentiam se cum Maria dulcedini verbi Dei praebuit. Certe in civitate & extra sine intermissione praedicationibus devote assiduebat, humi sedens humiliter ad pedes praedicantium. Occupatis in studio pro salute animarum de suis facultatibus victualia ministrabat: & quos ex complexione debiles cognoscebat, electuaria, confectiones, & alia congrua restaurationi naturæ eis liberali caritate conficiebat: & quibus non poterat, maximum porrigebat affectum.

12 Nam pro his orabat cum fervore spiritus, & frequenter dicebat: Pone, Domine, verba tua in ore ipsorum prout promisisti, dicens: Dabitur vobis in illa hora quod loquamini. Idcirco quamplurimi de efficaci virtute orationum ejus confidentes, sermones insperatos de vespere ad diem sequentem, nocte sola intermedia, facilliter acceptabant. Nempe Turonensis Religiosus quidam in vigilia sanctæ Crucis ad instantiam Garianæ sanctæ Crucis Picardienfis Abbatis, in festo crastino sequenti praedicare promisit; hoc sibi suggerente etiam Maria sancta: cujus precibus se virtuosus Frater ille sæpius commendaverat humillime; tantaque ac tali fultus auxilio ita de Cruce laudabiliter praedicavit, quod omnes audientes mirabantur & glorificabant Dominum. Mira res! qui antea improvisus & modicæ literaturæ credebatur, repente ad preces hujus Sanctæ scientia illustratur non modica. Quantum sit Deo acceptum pro evangelizantibus regnum Dei orare, Dominus hoc exemplo dignatus est demonstrare. Orabat namque Maria sancta nocte quadam pro uno Religioso, in brevi praedicato D. N. Jesu Christi passionem: in ipso autem fervore devotionis, nulli sopori dedita, vidit D. N. Jesum Christum cruci affixum, quem Frater ille inter brachia stricte amplectebatur & devote. O quam dignus, quam nobilis labor ille, pro quo Jesus Christus D. N. a servo se amplecti patitur tam benigne!

13 Hæc mulier sancta panem suum otiosa non comedie: certe a mane usque ad vespem divinis servitiis vacans vix aut raro ecclesiam dimittebat, nisi prius per custodem ecclesiæ fuisset infestata: & cum ad suum regrederetur locellum, pauperes & inopes, quos

per viam evagari cernebat, invitabat ad prandium: Debiles autem & infirmos per manus sustentans, usque ad domum ducebat, aquam eis infundens pro manibus ablucendis. Et cum cibum sumerent, ipsa velut Martha, ministrabat, non solum ut servi & ancillæ suis dominis serviunt, sed humilians se coram eis usque ad terram etiam genibus flexis, ipsosque pauperes dominos suos appellabat: & ut despectior fieret in oculis suis, fragmenta & micæ panum, quæ remanserunt de mensa pauperum, pluries pro sua refectione reservabat. Prægnantes pauperulas recipiebat in domo sua, & infantes earum de sacro fonte levabat, ipsique mulieribus in puerperio decumbentibus curiose serviebat.

14 Inter ceteros pauperes unus, statura magnus, capillos habens protensos, & barbam prolixam, pulcher aspectu, domum suam ingressus est: qui undique respiciens stans coram ipsa, nullum verbum protulit. Illa autem admirans & timens de fraude maligna, ait illi: si Christianus es, signa Christiani facito. Audito verbo, ille manu elevata valide signo Crucis consignavit semetipsum, & accepta refectione domum egressus amplius non comparuit. Egressa autem Domina stans & circumspiciens neminem vidit: a vicinis autem requirens quo abisset homo ille, ipsi omnino se nescire fatebantur: & Domina sancta ad domum suam reversa est, nec propter hoc pauperes deseruit: sed abjectos eligens, ad leprosos se convertit, domos illorum non vacuis manibus frequenter visitando. Et vice quadam ad leprosos veniens, unum inter ipsos reperit præ ceteris horribilem, quia morbo invalescente ab ulceribus quidam fetor exibat quasi intolerabilis & cunctis horrendus valde. Ideo pauper ille indumis inter vepres, in parvo tugurio collocatus, jacebat, ab aliis leprosis separatus. Cui Maria humanissime serviebat, ministrans ei necessaria omni die: & ille, quasi matri suæ, omnes miseras & dolores atque angustias cordis sui familiariter detegebat & socure: & inter cetera dixit ei: Quia ventrem habeo clausum, mea infirmitas durius aggravatur. Quo audito illa paravit unguentum, & de illo posuit in volis manuum ejus: & in brevi mollificato ventre ejus & aperto, exierunt vermes quasi innumerabiles; & statim convalescere cepit: finaliter leprosus ille sanatus est, & integre redditus sanitati. Illa autem de curatione hujus leprosi sapissime gratias Deo referebat.

15 Hæc Domina tam nobilis, non solum in servitium pauperum semetipsam redigebat, sed etiam dura poenitentia castigabat corpus suum: nam cingulum ferreum duplici ordine dentibus communitum, & desuper cilicium de pilis equorum contextum ad nudam carnem portabat, jejuniis feria secunda & quarta & Sabbato: & feria sexta ob reverentiam Passionis de modico pane bruno & aqua frigida valde contenta erat. Jejuniis Ecclesiæ non omittens, unam Quadragesimam ad honorem Virginis gloriosæ, & aliam ad honorem Angelorum, & tertiam ad laudem & gloriam nativitatis D. N. Jesu Christi jejunabat: & vigiliis omnium Apostolorum & Evangelistarum & plurimorum aliorum Sanctorum abstinencia consimili devoto observabat. Post hæc Maria, ancilla Christi humilis & devota, non tadio aut labore fatigata, sed agilitudine valida jam concussa, in grabato jacuit: forteque tanta infirmitatis gravitas, ut loquela & lumen oculorum jam amissis, de sola sepultura ageretur. Ipsa vero ad intra meditando agebat: Domine Fili unigenite, Jesu Christe, qui corpus assumens humanum de Virgine nasci dignatus es, qui pannis involvi & in praeseptis inter duo animalia reclinari voluisti, qui discipulos paupertatem Evangelicam verbo & exemplo docuisti, & tenuisti usque ad mortem, nudus pendens

AUCTOR FR. MARTINO CON. FESS.

Angelum inter pauperes casum.

leprosum ab omnibus desertum corat.

corpus per alacritatem macer.

ad mortem.

impetrat ut maritus prius quam crucis se abdicaret.

AUCTO-
RE FR.
MARTI-
NO CON-
FESS.

A in cruce pro nobis peccatoribus; non me permittas exire ex hoc mundo, temporali dominio & terrenis possessionibus oneratam. Hæc tacite cogitans in corde suo, mox solutum est vinculum lingue ejus & visum recepit, statimque carnes cuniculi petiit sibi dari, & sumpto cibo confortata est & pristina reddita sanitati.

castitas
vota se ab
singulis

15 Hujus gratiæ tam mirabilis non ingrata, sui- que desiderii bene memor, ad Christum perfectius imi- tandum se toto mentis conamine disposuit, atque ad præsentiam Reverendi Patris Archiepiscopi Turonen- sis, Domini & Simonis Renulphi, accessit, castita- temque observare toto tempore vite suæ vovit in mani- bus suis solenniter & promisit. Ut autem redderet Altissimo vota sua, omnia castitati adversantia evita- bat, molliciem læsi rejectit, straminibus duris conten- ta, confortis mundanorum fugiens, vanos conventus curiososque aspectus omnino declinando; tantaque po- tus & cibi parcitate carnis motus sensuales refræna- bat, ut omnibus horis, nocte & die, in prosperis & in adversis temperantiæ virtus imperturbabilis in ea cer- neretur. Et ne tempus sibi creditum inane diffunderet, in Biblia, quam Maria de Britannia quondam Siciliæ Regina sibi accommodaverat sua benigna caritate, & in Legendis Sanctorum & in aliis sacris libris legebat sapissime.

pro testam
tamentis

solenne
Dilectio
votum
canonicum

16 Sed quia audierat, quod lætio instruit, oratio autem mundificat animam, ideo pro majori temporis parte orationi vacabat. Die quadam cum oraret, appa- ruit ei Dei genitrix Virgo, & familiari colloquio dixit ei ut vestes magis humiles assumeret, & modum & figu- ram habitus assumendi demonstrando, sua mundissima manu faciem ejus tetigit, & sic oratione mundata Deo & Virgini gloriosæ acceptabilis fuit, & ab ore ipsius Virginis instrui meruit & doceri. Jussioni sibi factæ obedire non distulit: protinus vestes mutavit, & pro Christo, qui semetipsum humiliavit formam servi ac- cipiens, habitum humilem & despectum reverenter assumpsit, sicut in visione fuerat sibi demonstratum, & taliter a mundanis distinctum, ut a multis ipsam intuentibus eremita crederetur: unde derisores plu- rimi suis vanis clamoribus eremiticam frequenter ap- pellabant. At illa ad verba non attendens, quotidie revolvebat in animo, quid faceret, quo proximos suos ad laudem & honorem gloriosæ Virginis excitaret. Finaliter pro quiete sui cordis tres imagines in sculptura ad figuram Virginis fieri curavit: unam posuit in choro Canonicorum S. Martini Turonensis in parte superiori: aliam in exitu chori ad Occidentem, super altare g. Pigrorum vulgariter nuncupatum, & istam imaginem Virginem de dulci consolatione appellari voluit & ro- gavit: tertiam vero imaginem ad capellam eremitorii B. Mariæ de Plancha-vallium per quemdam virum de- votum fecit humiliter deportari: portitor namque & ipsa nudis pedibus incedebant, fossata aquis repleta, vias lutosas, spinas & tribulos non considerantes, velut navis in mari leniter pertransibant, ut merito volasse non incesse viderentur.

impulsi in
deum la-
ride despo-
nate hujus

17 Regressa Turones talentum sibi commissum am- pliari studuit: sed antiquus ille serpens, qui bonis ope- ribus invidens non quiescit, semper & ubique insidia- batur ei. Certe die una, cum oraret in ecclesiâ B. Mar- tini coram altari Passionis, affuit ecce sathan juxta eam: nam quadam mulier demens & furiosa lapidem maxi- mum assumpsit excessivi ponderis, quem projecit cru- deliter, diabolo suggerente, supra dorsum ipsius ado- rantis. Sic percussa, repente insensibilis effecta, quasi per unam horam ab omnibus qui aderant mortua crede- batur: per sibi devotas ad suum deportatur hospitium, & per chirurgicum expertissimum, a Regina Siciliæ Maria sibi transmissum, diligentia cura & animo b. be- nevolo solerter visitatur: Sed virtute renum confracta,

offium compagine dissoluta jam repertis, hujusmodi læ- D
sura irremediabilem & incurabilem omnino asseruit. Sed quod natura non potuit, neque ars chirurgica resti- tuit, ille, qui omnia potest, sua virtute mirabili in- tegre restauravit & sanavit perfecte: in brevi ita erecta incedens, acsi per antea nulliter læsa fuisset. Verum- tamen celesti Medico permittente, ut veritas miraculi perpetua claresceret, usque ad mortem spina sui dorsi tortuosa remansit, & in loco percussuræ tanta erat concavitas, ut ovum gallinæ facile in ea collocari vale- ret. Sed propter hoc sua statura gracillius & erecta, suam agilitatem priorem non amisit, sicut qui viderunt & palpaverunt testimonium perhibent veritati.

miraculo
curavit.

a Abest tribus levis Turonibus trans Ligerim Occidentem

b Addit Vita Gallia sanandis vulneribus aliisque morbis.

c Celsior 19 Maji.

d Vita Gallia castrum de Mayer vocat: quod licet non exhibeat tabula, ordo tamen narrationis postulat, ut diver- sit ab habitatione matris locus intelligatur.

e Addit eadem Gallia: novem dies ante Pentecosten & tredecim ante festum Sanctorum omnium.

f Summaribani ab anno 1363 ultra annum 1372 sedisse de- cent & Synodum Provinciale celebrasse anno Episcopatus 3.

g In vita Gallia nihilominus vocatur Medire Arroult: et idem forte Turonensis Arroulti aut Renulphi nomen sit.

h Ludovico scilicet Andegavensi, qui se Sicilia Regem dice- bat, nupta an. 1360, quo an. 1385 vita functa obtinuit a Clemente VII Antipapa ejusdem regni gubernationem nomine filii sui minoris: sed nomen tenuit, cum regnum illud jam Aragonis regis tenuerit, Urbano VI vero Papa ejusdem suffragante.

i Sum bi VII Dormientes de quibus ex Gregorio Turon. agendum ad diem 4. Novembris: Vita Gallia addit mutato no- mine dictum altare Trium Mariarum.

k Ejus de tota hac re depositio infra habetur num. 63 in Precessu.

C A P U T III

Extrema Maria paupertas, & mendicatio quæsi- ta ac crebro mutata habitatio.

18 **A** Corde suo avelli non potuit desiderium san- ctum de paupertate Evangelica servanda. Nam a principio suæ viduitatis dotem & deputatam hæreditatem sui sponsi defuncti gratis dimisit ac libere, ac sine spe futuræ mercedis rehabeat. Non multo post ad augmentum divini cultus, Sanctorum vestigia inse- ctando qui temporalibus bonis ecclesias muniverunt, & posteris bonum relinquens exemplum, domicilium suum de Rupe-S. Quintini ecclesiæ de Ligeto a Carthusiensi Ordine donavit ac dimisit, dominiū ac posses- sionem loci illius, cum pertinentiis & dependentiis, per litteras authenticas in Religiosos dictæ domus plena- riter transferendo, & valde lætabatur propter amorem D. N. Jesu Christi hospitio illo penitus denudari, in quo nuda egressa fuerat ab utero matris suæ. Quid plura? ut ancilla Christi perfecte fieret, non solum matrem suam, fratrem & sororem germanos, sed etiam quæ in hoc mundo possidebat reliquit propter Deum. Vere in præsentia fratris sui, cum suas hæreditates paternas dimitteret, unus Militum de genere paterno dixit ei: Non satis est præsentia relinquere nisi etiam futuras successiones abneget. At illa: Qui mihi dedit gratiam dimittendi hæc præsentia bona caduca, auferet sua larga bonitate a corde meo voluntatem appetendi talia de cetero.

S. Quintini
castrum
vicine ad
deside

F
a
transcribit
Cartusien-
sibus.

scilicet enim
prophetam
et iura
cunctis

Turones
habitas in
condita

19 His dictis, de castro patris sui defuncti, in quo nutrita fuerat delicate, opprobriosa & abjecta egressa est: & quia omnes amici ejus spreverunt eam, versus Turones iter arripuit, suosque gressus dirigens in viam Evangelii pacis, fluvium cum baculo volun- tatis paupertatis transivit, non tristis, sed jucunda, quia more Apostolico sequebatur Dominum Jesum Christum Redemptorem. Sic vere pauper & vere mendica

A mendica effecta, deinceps domum vel hospitium per locumque conductum habere non valuit: nam friggente caritate abundavit iniquitas, & æmuli ejus, diabolo procurante, cum suo hospite locuti sunt: qui lucro intendens, omnis miserationis oblitus, eam eiecit de domo satis dure, in qua remanserat annos multos honeste & devote. Sicigitur a curis mundalibus expedita ecclesias visitabat ut creperat, loca Sanctorum visitans, ut Indulgentias consequeretur. Inter vespervas & solis occasum adhuc jejuna, pro suo victu petebat elemosynam sibi dari humiliter, non a divitibus, sed ab egenis mendicantibus ostiatim; promittens, quando placeret Deo eis in causa simili subvenire. Noti sui & cives alii contra ipsam portas clauderant & ostia, asserendo quod timore parentum eam in suis hospitibus recipere non auderent: & sic non habens diversorium ubi caput roclinaret, sub fenestra ruinosi [ædificii], ubi porci & canes aliquando jacuerant, se pluries secreta collocabat, assidue orans pro salute populi: & dispositioni divine semetipsam devote commendando, in omnibus his patiens & modesta, benigna & humilis apparuit: non afflicta sed hilaris, ut in sua facie legebatur.

B & modesta, benigna & humilis apparuit: non afflicta sed hilaris, ut in sua facie legebatur.

20 Vir autem ille, qui dolo & fraude fugaverat eam a domo, in qua recepta fuerat aliquando satis grata, a Deo percussus, niger efficitur sicut sacculus cilicinus, & vexatus a demone clamore terribilo vociferabat se in futurum damnum nisi Domina de Silleyo ei subvenire dignaretur. Maria hæc audiens, injuriæ immemor, miserum illum desolatam visitavit curiose, blandis verbis, sacris exhortationibus, prece devota præambula, ejus salutem sciens ad penitentiam induxit ut potuit. Finaliter armis penitentiae præmunitus, migravit de sæculo, nigredine remanente: ut cunctis pateat, quantum sit dura & aspera ultio divina illis, qui Sanctis suis injuriam inferunt & gravamen. Demum revocatur pauper Domina ad pristinum hospitium, de quo fugata fuerat indifferente: cujus humili consortio adjunxit se quædam monialis de Bello-monte, qui nomen erat Joanna, religiosa, fidelis & devota: fuitque sibi obsequiosa multum, & de portione seu provisione a suo precepta monasterio penariam nobilis Domine sustentabat ex parte. Et necesse erat quod focia tam dulci muniretur, quod in his diebus pauci visitabant eam; nam in die sancto Pasche dicto Completorio nihil in domo sua receperat ad vescendum, & licet in civitate tunc quamplurimi odulis abundarent, nullus tamen inventus est qui suæ indigentie quidpiam esset memor.

21 De cibo corporali minime sollicita & zelo animarum jam coarsa, flammis intimæ caritatis intra peccatis amplius cohibere non potuit: sed per vicos & plateas mulieres impudicas de manibus juvenum arripiens; ipsa ferventi animo durissime increpabat; suorumque criminum gravitatem & horrorem sempiternum verbis pertransibitibus declarando, plures de illis corde compunctæ in lacrymas prorumpabant, prioris vitæ opera dimittentes. Domina vero gratias referens Creatori ad Penitentiarium illas per manum ducebat sine mora. Inter ceteras unam, Isabellam nomine, quam juvenis in uxorem acceperat, & Diturigas illam duxit ad morandum: sed ista tantæ gratiæ non immemor, semel quolibet anno Turones veniebat, ut illam videret & veneraretur, tamquam matrem & dominam. Aliam peccatricem in lecto morientem reperit & sine copia Sacerdotis, quæ usu lingue privata jam vermes eiecerat per foculum. Sed de cujus salute tam animæ quam corporis timebatur, ad preces hujus Domine de faucibus mortis revocatur ad vitam, & confestim clamavit: Balneum, balneum. Et pectus suum percussit alte voce dicebat: Istam conscientiam purgabo plenissime, Deo dante. Sic Domina Maria, more boni pastoris sollicita, oves errantes & perditas propriis humeris

ad gregem Dominicum reportabat:

22 Hujus devotæ patientiæ nullatenus frangebatur, sed in adversis & prosperis lætitiâ prætendebat consimilem, ut patebit in exemplis inferius annotandis. Dominus Joannes Hyemis, qui suam confessionem audiebat assidue, & Religiosa de Bello-monte Joanna, ejus socia, quorum grato auxilio contra eventus varios dulciter fovebatur, quasi eodem tempore migraverunt de hoc sæculo: sed de salute animarum non dubia, eorum mortem deslere non potuit, sed lætabatur valde. Ne autem solitaria & absque solatio remaneret, Deo sibi propicio, in hospitali S. Martini cum ancillis recipitur, & tamquam una illarum pauperibus & infirmis humiliter serviebat. Ibi erat languidus annus, qui racemos appetebat, illa habens denarium solum, ad quadrivium cucurrit sine mora: & dum racemos emeret ut ancilla, Dominus de Malliaco frater suus germanus a longe cognovit eam, sed averfa facie, ne ipsa eum agnosceret, cum sua comitiva ulterius pertransiit. Humilis Domina, Deo cara, se despectam conspiciens, inestimabili gaudio repleta, illi gratias referebat, qui pro salute humani generis fieri voluit opprobrium hominum & abjectionis plebis: atque ad hospitale rediens, infirmanti racemos obtulit, & facti sunt ei utilis medicina: nam aperto ventre lectum findavit, & mulieres illius hospitii ostendit non medicum.

23 Hoc motu ancillæ ignobiles sua emulatione ancillam Christi de hospicio foras miserunt, solatio destitutam: & quo abiret nescia, valdeque perplexa fuit: post se autem audivit quamdam vocem dicentem sibi: O carissima filia, vis tu elongare te a me? Illa autem de voce non dubitans, & de celesti præsidio jam confisa, deinceps in ecclesiis tutissime pernoctabat. In S. Simplicio Turonensi die ac nocte longam moram protraherebat, orando, legendo, & in factis Christi jugiter ac Sanctorum meditando. Et factum est in sero noctis Parasceven præcedentis, Evangeliorum assumpto codice ut Passionem D.N. Jesu Christi recitaret, dicens: Egressus est Jesus cum discipulis suis trans torrentem Cedron ubi erat hortus: rapta fuit in spiritu, & juxta paradisum voluptatis ad extra se esse belle sciebat, cacumina arborum aspiciens: & vocem Domini audivit, pro sua culpa durissime increpantis. Vox illa magnifica & mirabilis, dominativa & terribilis apparebat. Gravitatem culpe Adæ, & ejectionem ejus de paradiso, & sequelas peccati, & damna illata humano generi luculenter aspernit: diluvium & causas agnovit: tantaque fuit mentis ejus revelatione divinis illustrata, ut magnalia Dei, quæ in veteri & novo Testamento continentur, clare videret & etiam certitudinaliter agnosceret. In aurora ad seipsam reversa, suum reperit aspectum directe fixum super his vocalibus, Egressus est Jesus cum discipulis trans torrentem Cedron ubi erat hortus, & quæ ceperat perlegit, usque dum complexit.

24 In illo tempore aliquas evitabat personas, sicut ei præceperat Dei genitrix Virgo, pia cautela fugiens ipsarum consortia: sed indignanter ferentes molestias, contumelias, & obliquas persecutiones concitaverunt adversas eam. Illa autem ut malitiæ locum daret, egressa de civitate ad monasterium de Bello-monte se transtulit, aliquantulum moratura. Et factum est dum semel oraret, apparuerunt & beata Virgo & Angelus Gabriel, Annuntiationis Domini mysterium iterantes coram ipsa: audivit enim Ave prolatum ab Angelo, & Mariæ gratum responsum; modoque mirabili, calorem maximum in corpore, fervorem devotionis in spiritu sentiens, magna & miranda incarnationis divini sacramenta cognoscebat. Hæc autem visio mirabilis & divina, valde proluxa fuit, & taliter occupaverat mentem ejus, ut de loco movere aut alia cogitare nesciebat nec poterat. De visione tam jucunda

D AUCT. FR. MARTINO CONFESS. Confessaria & socia mortalis

ad hospitale devotæ inter ancillas ministrabat

despectum a fratre suo.

inde est eo pulsa in visio pernoctare in ecclesiis

ante parasceven Passionem D.N. Jesu Christi recitaret

repperit in ecclesiis

Recepta apud Henricum de Bello-monte

Annuntiationis Domini mysterium iterantes coram ipsa

ANCT. FR.
MARTI-
NO CON-
FESS.

A da & tam enarrabili letabatur valde: sed pietas visce-
rosa provocabat eam ad fletum non modicum. La-
crymas vero ab oculis ejus erumpentes nec abstergere
nec restringere valebat ullo modo. Cernens Abbatif-
sa d pauperem Dominam cum tanta amaritudine lac-
rymantem, fluxumque lacrymarum mirabilem confi-
derans, commota pietate nobili Domine lacrymosa
capitegium contulit, ut faciem & oculos abstergeret.
Disparante visione, pacata mente, hilarata corde re-
mansit; apparentibus sibi Jesu Christo & Maria ma-
tre: qui pluries hic & alibi consolati sunt eam.

Recedit ad
capellam S.
Valeriani.

25 A monasterio egressa elongavit se, fugiens civi-
tatem ut maneret in solitudine, & fluvium Ligeris
transiens, ad capellam S. Valeriani de Campo-ca-
prarii usque pervenit, mansitque ibidem non paucis
diebus & quidquid mundanae conversationis in illo do-
micilio aut alibi contraxerat, nocte dieque lacrymis
& orationibus expiare conabatur. Cum autem esuri-
ret, ab indigenis prope capellam commorantibus, qui
ab infantia noverant ipsam, non erubescere elemo-
synam petere, neque etiam oblatam recipere. Nam
gardiarum porcorum & uxor illius, qui soli remanserant
in domicilio dicto, aliquoties vocabant eam ad man-
ducandum cum eis: minus tamen curiales se mon-
strantes, in despectiori loco mensam illam sedere facie-
bant. Famulus equorum, qui olim portabant currum
Domine matris suae, modo consimili recepit eam in
domum suam. Videns autem humilis Domina, se in-
ter servos & ancillas progenitorum suorum minimam
reputari, constanter & jucunde glorificabat illum, qui
semetipsum exinanivit formam servi accipiens.

Episcopus
raptus
incedente
suo.

In primo de
Ligonia
vallium in-
struita.

Confessio
aqua in vi-
num versa.

Te-mebat
S. Michael
in jure
revera
plurim.

Christus in
Eucharistia
solatur.

Recipit
apud Min-
viam.

26 In illo tempore perrexit ad eremum de Plancha-
vallium, ibique diu manens arctissimam vitam do-
xit, panem hordeaceum & pyra silvarum comedens,
aqua paludosa sitis suae temperabat ardorem. Debilis
satis nimis & potum vini sciens, nullus fuit qui suae
penuriae subveniret: sed quod humana compassio non
potuit aut noluit, pietas adimplevit Creatoris. Nam
aqua insipida, ori suo jam propinqua, mox in vinum
convertitur purissimum: quo facto, vigorosa efficitur
dono Dei, & Turones revertendo ambulavit in fortitu-
dine illius potus mirabilis, usque ad locum B. Marie
divitis (illic enim toto mentis affectu manere cupiebat)
& residens in ecclesia jejunium quadragenarium ad An-
gelorum honorem more solito inchoavit & implevit.
Appropinquante festo gloriosissimi Principis Michaelis,
in cujus capella gratis hospitata jacebat, dicti loci gu-
bernatores ipsam expellere satagebant. Angustiae undi-
que illiterant, quod suam ejectionem cognoscebat propin-
quam, & nullum habebat refugium, neque sciebat
nisi solum Deum, qui est refugium pauperum, adju-
tor & virtus in tribulationibus: In altercatione mentis
posita, audivit quamdam vocem de caelo dicentem sibi,
Veni ad tabernaculum Corporis Christi. Ad quod pro-
pinus accessit reverenter & devote: Christus vero perso-
natice nocte illa bis apparuit sibi, confortans eam. Vi-
sio illa fuit tam mirabilis & tam jucunda quod verbo
& scripto explicari non potuit: sed ne tanto beneficio
ingrata remaneret, die sequenti advocavit Minores, qui
in dicta ecclesia missam cum nota ad ejus intentionem
celebrarent. Cernens Domina Deo cara se ad egressum
compulsam, ipsis Fratribus supplicavit quod amore
Christi ipsam ut pauperem in aliquo tuguriolo sui con-
ventus recolligere dignarentur: qui, Ministro Provin-
ciali annuente, pia petitioni praeberunt assensum.

a Addis Vita Gallica, territorii Lochenis: unde colligitur
hic significari Carthusiam illam, quae a dicto S. Quintini loco ses-
quileuca distans inter Invernum & Indrum fluvios notatur in sa-
bulis.

b Describitur a Sammarthani hoc Ordinis Remensis mona-
sterium in ipsi subditis urbis Turonensis.

c Hic esse videtur parvi cognominis Harduinus, cujus & Jo-
anna Bouraja filius Amelius Archiepiscopus Turonensis obiit
ab anno 1394 & non diu ante mortem suam potestatem suam confi-
dendi processum Informatum infra dandum.

d Ratio temporum exigis, ut hoc fueris ejus vel amita vel ex
pradicto fratre nepos Joannes de Maille, quem Sammarthani de-
cent ab anno 1371 ad 1390 rexisse monasterium.

C A P U T IV.

Exercitia pietatis, affirmatio apud Magnates: futura
previsa, loca sacra ornata.

27 S Andae vitae ejus fama divulgata & conversatione
irreprehensibilia multis jam agnita, Ludovi-
cus Dux Andegaviae & Maria de Britannia ejus spon-
sa, pia devotione afficiebantur ad ipsam, intantum
quod filium a ex ipsis progenitum jussu Ducis de
sacro fonte ipsa levavit: fuitque de salute filii
multum sollicita. A cunabulis & ante annos pueri-
les, cum adhuc esset minime doli capax, ut fidelis
matrina coram ipso verba sancta sapissime recitabat.
Quodam sero, dum ipsa loqueretur de gloria San-
ctorum & gaudiis paradisi, infans nobilis prae gaudio
pedibus palpitabat & plaudebat manibus: una ex mu-
lieribus dixit ei: Domine, tempus est accedendi ad
lectum. At ille [quaevis ex matrina] quid magis
vellet, dormire an esse in paradiso? At illa: Mallem
idem in paradiso. Tunc ille ait: Per dormire non ha-
beret paradisu. Sic Maria, Christi fidelis ancilla, per
verba mellis sua sui filii exteriorius commonebat audi-
tum, interiorius aderat Spiritus sanctus, tangens & edo-
cens parvulum.

Filius Du-
cis Ande-
gaviae sacro
fonte sacro
piet.

parva pietas
non infirmat

28 Quinquagesimo quinto aetatis suae anno, sub-
sidio propinquorum & parentum destituta, possessio-
nibus terrenis jam diu denudata, in conventu Mino-
rum Turonensium recipitur, sicut optaverat, mora-
tura: & vana vanis relinquens: sigillum suum pro-
prium, quo antea utebatur, in aliud commutavit, ar-
mis Christi figuratum & signis Dominicae Passionis
consignatum. Sic inter mendicos residens & locata,
de elemosynis fidelium vivebat ut mendica: & si ali-
qua sibi mitterentur cibaria delicata, illa distribuere
infirmis & antiquis, praegnantibus & languidis. Panem
bruno, herbis crudis, & aliis insipidis vescabatur. O-
mnibus Horis Canonicis nocturnis & diurnis assidebat: in
festis autem solennibus vigilabat in ecclesia coram Cor-
pore Christi, assidue vacans orationi devote: & cor-
pusculo fatigato, super gradu lapideo c majoris altaris,
post recessum Fratrum, modicum dormiebat. In ora-
tione prostrata ponebat os suum in pulvere: in Con-
fessione terram mittens super caput, de terra signum
Crucis faciebat in fronte: & semper genibus flexis ad
nudum super humum. Et tam longo tempore hoc fe-
cis, quod poplites ejus in camelorum duriciem con-
versi viderentur, sicut aliquibus sibi familiaribus inno-
tuit, dum vice quadam necessitate compulsa, pedes ejus
& tibiae humiliter lavarentur. Communicando prae-
dictum modum servabat. Ante sumptionem Corporis
Christi ex nimia carnis maceratione pallida & quasi
mortua videbatur, & forte ex filiali timore: sed assum-
pto Christi Corpore, velut rosa in Majo, ejus facies ru-
bescebat: nam accensa ex amore divino, tunc ex ocu-
lis ejus erumpebant lacrymae, tunc carmina dulcissima
& cantica inaudita cum laudibus proferebat, sicut ex
multis quaternis manu sua conscriptis pluribus notum
fuit, & multi oculata fide hoc pluries inspexerunt.

Eleemosy-
nia videtur.

omnino frequen-
tia iustitiae.

F

devotus sum
conversatio-
nis.

29 Miserationis sollicita non oblita infirmitates pau-
perum, quae aspicientibus horrorem incutebant, &
plagas ulcerosas leprosum in se mira compassione
retorquens, nihil agere se putabat, nisi levis ex totis vi-
ribus in tali necessitate subveniret. Proinde in campis
&

pauperibus
visis suis
conversatio-
nis.

A & in hortis & silvis herbas medicinales diversas colligens, unguenta conficiebat, resinam, ceram, & oleum, & liquores alios, ad hoc proprios & utiles, humiliter mendicabat inter illos, quos in Dei timore positos certa experientia agnoscebat. Hujusmodi unguentis tantam virtutem contulit Deus, ut sanificarent qui de illis ungebantur. Hujus rei testes supersunt quasi innumerales. Hæc mulier tam famosa non solum verbo verum etiam sua prece devota reducere devios nitebatur. Ipsa in conventu Minorum Turonensium commorante, duo Novitii Ordinis, fugientes de claustris, egressi sunt indifere habitu non dimisso: quod audiens devota Domina prostrata in terram pro ipsius adoravit. Tantæque virtutis & efficacis fuit ejus deprecatio, ut juvenes illi miseri, tota die in litore ambulantes, velut occursum Angelico perterriti ut pecudes, multis coram ipsis rivulum d. S. Annæ transeuntibus, ultra progredi nequiverunt. Ad vesperam revertentes, occurrit illis Domina, ob cujus reverentiam benigne a Fratribus recepti sunt.

30 Alio quoque tempore, appropinquante festo B. S. Joannis Baptiste, cujus nativitas gloriosa fuerat antea in visione per speciem mirabilem suis oculis fuerat præsentata, egressa est de civitate ex monito Angelico; non in curribus aut equis sicut sua nobilitas requirebat, sed cum baculo paupertatis sæculum portans ad collum, ut muller pauperula, advena & peregrina: & duos Religiosos de Ordine Minorum secum ducens, ad eremitorium S. Mariæ de Planca-vallium causa devotionis accessit: & ibi post multarum instantiarum precum spiritu prophetico illustrata, plurima in Regnum Franciæ ventura luculenter aspexit, suisque familiaribus prædixit, Regem Franciæ Turones venturum, portam per quam intraret nominando. Transactis pluribus annis & Regi Turones venienti occurrit totus populus & collegis cum crucibus ad portam Orientalem, non ad illam quam Maria affirmaverat. Rex vero civitati propinquus subito mutat propositum, & per campos transiliens ad portam occidentalem iter arripuit, & per illam intravit sicut Spiritus sanctus per os Mariæ ancillæ suæ prædixerat. Urgente conscientia opportunitates quærebat ut Regi nota fieret, quæ a Deo acceperat non tacendo. Aurelianensis Duce mediante, in castro regio Turonensi cum Rege locuta est secreto & prolixè. Triennio completo iterum accessum habuit ad Regem in ecclesia Cælestinorum Parisiis: & alia vice in domo regia g, de S. Paulo nuncupata, prolixiorem sermonem cum Rege habuit. Quæ autem dixerit illa, Rex post Deum solus novit.

31 Sed verum est quod unam particulam de Scypho B. Martini Turonensis, quam a h. Majori-monasterio sibi datam acceperat, devote Regi obtulit, humiliter supplicando quatenus in capella sui palatii cum aliis Reliquiis honeste poneretur. Et quia de honore gloriosissimi Antistitis multum suis sollicita, voluntas Dei fuit, ut illud quod ferventer petierat, jussu regio in brevi compleretur: & hoc vidit oculis propriis, de quo sæpissime gratias retulit Trinitati. Opus simile fecerat antea, quando Reliquias S. Joannis Baptiste & S. Protomartyris Stephani in vasis de auro & argento, lapidibus pretiosis adornatis, voluit honorifice collocare. Favente sibi devotorum auxilio, non solum supradictas Reliquias; sed alias plurimorum Sanctorum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum & Virginum, in vasis argenteis honeste involvi procuravit. Sed quod præceteris magis est commendandum, ad laudem & gloriam Dominice Passionis, cruces multas de argento, in superficie deauratas, fecit fieri, & in qualibet recludi modicum de ligno Crucis Jesu Christi, a nobilibus sibi devotis sua prece humili procurato. Ecclesiæ i quibus datæ sunt cruces testimonium perhibent veritati.

32 Post hæc igitur ad memoriam revocemus vas D. illud, ad memoriam Corporis Christi revelatione divina fabricatum, ac ea donis fidelium sumptuose adornatum, in quo vase Hostia salutari reverenter collocatur in festo Sacramenti, & per Fratres processioniter deportatur ipso die: quod devota Domina, Christi amantissima, annuatim & perpetuo decrevit faciendum. Insuper, ad decorem divini cultus, vestes sericas & auras a nobilibus, Domino inspirante, exigebat; & inde paramenta pro altaribus, sacra indumenta, & alia honestati ecclesiæ congrua & decencia disponebat, & sua manu consuebat sæpissime: illa distribuens ecclesiis egentibus, unicuique prout spiritus sibi suggererat. Certe non solum ecclesiis ornamentis decorare, verum etiam ruinosas reficere cupiebat. Nam capellam B. Virginis de Planca-vallium, præ nimia vetustate ruinæ extremæ jam propinquæ, integre renovavit fundamentaliter, & parietes ex cemento & lapidibus quos ferrum non tergit componendo, portas vero & fenestras ex lapidibus quadratis edificari voluit & perfici: & tectum ligneum jam corruptum in lapideum commutavit, quod & ardeas

vocat. Ab illo edocta interim, qui altare nostrum nominatur, ad gloriam Trinitatis & Dominicæ Passionis memoriam, cupiens etiam vexilla Christi Regis a fidelibus venerari, tria construxit altaria, lapideo tabulato, & in fundamentis primos lapides struavit. De nativitate Domini sæpe memoratis, ob reverentiam Protomartyris Stephani, & Yvonis Confessoris almi tria denuo altaria fieri procuravit. Et quia septenario numero universitas figuratur, ad honorem Sanctorum omnium altare septimum inchoavit & perfecit, ipsumque variis coloribus & picturis quamplurimis decoravit: in cujus fundamentis flexisq; enib; triangularem lapidem collocavit, mystice designando & ore proprio dicendo: Ille est trinus & unus, qui cunctos condidit Sanctos, & est mirabilis in Sanctis suis, & benedictus & laudabilis & gloriosus in sæcula.

a Dux horum filius ex historiis novimus: Ludovicum, qui patri successit in titulis regnum Sicilia & Hierosolym & Carolum Principem Tarentinum: uter horum, an alius aliquis in parvis atque præmarinis hic signetur, non divinamus.

b Vita Gallica notat, ipso suo loco illam deinde sepeliam esse.

c Eadem non rivulum, sed Pontem S. Annæ dicit: & utrumque videtur in usu esse, quandoquidem nomen habet utrumque a quadam S. Anna seu monasterio seu hospitali, adificato super ipsum pontem & rivulum, qui Carum Ligori junctus suburbia Turonensia, de la Richa seu Divisio nuncupata, ad Occidentem claudunt, ut videtur est in descriptione urbium orbis terrarum Georgii Braun.

d Sammaritani hujus ingressus meminerunt in Archiepiscopis Turonensibus sequentes de Amelio. Regem Carolum VI solemniter Turonis adventantem excipit an. 1395, prout exscriptum e veteri regesto. Vita Gallica auctor in eo lapsus est, quod ingressum hunc prædictum afferat velut in brevi futurum.

e Fuit & Ludovicus, Regis Caroli prænominati frater; magnus ab eodem Statibus & hoc imprimis nobilitatis audus a fratre: ut videtur est apud Sammaritanos in Hist. genealog. Francia lib. 15 part. 1 cap. 2.

f Vita Gallica appellat logis de Tournelles præ de S. Paul, Domum Tournellorum prope S. Paulum: ut videntur hic intelligi caput Comitatus sibi cognominis in Archa.

g De hoc monasterio, S. Martini ascripto inchoat trans Ligorem, altum nobis est in Comment. ante Acta S. Patricii 17 Martii & alibi in hoc opere sapimus.

h Nominatur ea in processuum, 18, 24 & alibi.

i Gallie ardoles: suntque ex lapide corales, in tenuis lamellas seu scandalos fissili, magna copia ad Mosam in Belgia: & ex Scotia etiam adhibentur.

k Tria memorata altaria sola numerat Vita Gallica, & quidem in aditu Planca-vallium vixit.

D. AUCTORE FR. MARTINO CON. FESS. item tabernaculum Corporis Christi.

q. vestimenta sacra in Planca-vallium.

E ac septem altaria crucifixum.

F

CAPUT V

Meditatio passionis, Contemptus humani patientia, efficacia exempli & precum, maxime apud miseros desperatos.

*Meditando
Christi passi-
onem inquit
sacerdos.*

34 **I**N operibus istis occupata exterius, non minus ardebat sua caritas interius, Deum enim in omnibus & super omnia diligebat. Plagæ Christi & mors salutifera; crux sancta, decorata pretioso sanguine filii summi Regis; sputa, clavi, lancea, livor, caro rubra, acetum & spongia & corona spinea, fel, arundo, ante oculos suæ mentis assidue versabantur: & in pergamento hæc omnia depingi fecit, ut ceteros excitaret ad memoriam Passionis. Evangelium illud, Egressus est Dominus trans torrentem Cedron, in quo passio D. N. Jesu Christi memoratur, ore proprio quotidie legebat: tempore vero gravis infirmitatis alius legebat coram ipsa, quæ in suspiriis suis & gemitibus mortem Christi plangebatur. Angustias & dolores sui proprii corporis, dulciores appellabat & dicebat sæpius, Quinque vulnera Dei sint medicina mei. Certe a juventute sua usque ad senectutem & senium Christi mors & passio gloriosa erat præsens suæ menti. Verum in tempore illo quo Evangelicæ paupertati se aptavit omnimode, in hebdomada Passionis cum de anxia morte Christi & corona spinea memor esset, nimia compassione percussa & aliquid patiens cupiens pro Christo, quamdam spinam longam & acutam suo infixit capiti inter carnem & testam: & feria quinta majoris hebdomadis sequentis coram oculis suis spina illa cecidit. Mira res! tam longo tempore in capite remanens, carni molestiam non intulit, & extens de corpore cicatricem non reliquit.

*Vita Sa-
crum su-
perius lesio.*

35 Pretiosa mors Sanctorum fixa erat jugiter suo cordi: exempla namque eorum atque miracula suæ memoriæ seriose commendabat, & de quacumque re interrogata fuisset, in responsione de Vita Sanctorum aliquid ad propositum allegabat. Certe in ore suo Dei sermo vivus & efficax audientes edificabat non modicum, sed taliter quod abnegantes secularia desideria, sobrie atque pie vivebant in hoc sæculo; & vestes pretiosas deponentes plures de illis, religionem ingressi sunt. In illo tempore, quo ancilla Christi Parisius residebat pro Indulgentia consequenda, regalis palatii capellam frequentando, in qua vexilla Redemptoris a fidelibus adorantur; affuit quidam juvenis ex regali sequentia, qui statum ejus aspiciens, generositatem non cognoscens, propter humilem habitum quem gerebat, sprexit eam valde verbis contumeliosis, asserens eam incendio fore dignam. Humilis Domina & benigna, immemor injuriæ, sed Passionis Dominicæ bene memor, exemplo Christi pro injuriante oravit; & de verbis non offensa pro injuria flexis genibus omnipotenti Deo gratias egit. Lacrymante ejus ancilla, supervenit Miles unus, qui more nobilium pauperem Dominam reverenter salutavit: deiserem illum impium severiter increpando.

*Oratio acrio-
suad Re-
gimini.*

36 Eodem tempore jussu Regis concitata, se debito præparavit, sicut decet Sanctos Dei, ut Reginam salutaret in domo sua, & pro ingressu hospitii cum portario pacifice locuta est. Ille autem ejus verba contempsit & personam; & sicut illa sibi erat ignota, ita etiam inutilis videbatur: propterea fugavit eam cum baculo percutiens: & replicasset pluries, sed per quemdam a Deo missum repressa fuit crudelitas janitoris. Introducta interius & rigore janitoris jam agnito, interrogatur Maria si quid mali sensisset: quæ respondit: Neque viri austeritas me terruit, neque ictus baculi molestiam intulit: dulciter enim me protexit Dominus Jesus Christus. Invenit autem gratiam cum Regina & mansit

apud eam diebus septem. Nec otiose defluerunt dies illi, quia probatissima illius conversatio, eloquia ejus & verba igne divino flammantia, corda multorum taliter concusserunt, ut in brevi dimitterent vanitates multas & insanias falsas. In illis diebus nobiles & potentes illam solatium acutiam longissimam, quam a popularium vocabant, penitus contempserunt: inter quos Miles quidam, Reginaldus nomine, tibia & pede protensis, illam a solatariis suis amputari permisit, voluit & præcepit: & hoc in domo Reginæ, ut ceteris imposterum transiret in exemplum.

*apud eam
fratres
morantur
diebus
septem.*

37 Omnes indecenter loquentes de Virgine gloriosa vel de Sanctis, aut de pretioso Sanguine Jesu Christi, tamquam ingratos Redemptori, anxie deplorabat: & tales, quasi blasphemos ac devios, arguendo, obsecrando, increpando, reducere conabatur. Multi ad verbum illius penitebant, percutientes pectora sua: alii autem reddebant mala pro bonis, & odium pro dilectione sua. Turonis pro tali eam quidam robustus juvenis ad terram projecit, & pedibus calcavit: de casu autem illo diu ægrotavit. Solicitata vero per multos ad vindictam demeritam repetendam, dixit: Vindicatio est malignis causa perditionis: & protinus de misericordia Dei & patientia Christi miranda verba narravit, asserens quod injuriæ ad veritatemque patienter susceptæ pro Christo, utiles sunt & valde proficiunt ad salutem. Ex quadam excessiva caritate infusa, divinitus, procedebat fervens zelus salutis animarum, non modicus sed mirandus, quod viscerosa pietate proximorum defectus quasi proprios deplorabat: quos vero adeo longinquos aut de salute propria desperatos cognoscebat, illos facris eloquiis & verbis blandis demulcens inducebat ad compunctionem, eis promittens veniam si vere peniterent, confessione debita non omissa.

*blasphemos
solito repro-
bando.*

*injuriam
ideo illa-
tum veritas
vindicare.*

*Verbi-
tatio-
nem.*

38 Ut de his reddantur exempla: Turonis mulier quædam, spiritu zelotypiæ cruciata, virum suum molestabat omni die, affligendoque nimium semet ipsam, corde anxiato nimis, concepit dolorem & peperit iniquitatem: quare desperationis vitium detestandum incurrit, & horride Sacramenta Ecclesiæ vilipendens, ore blasphemio in crucem Domini spuebat turpissime. Hæc audiens Domina Maria, domum desperatæ feminæ ingressa est, voce dulci & humili, more Apostolico, dicens: Pax D. N. Jesu Christi huic domui: & prona in terram cum oraret, cognovit miseram illam jam esse morti proximam. Exurgens ab oratione aqua benedicta locum aspersit, & domum, & infirmam obstinam: virtute vero divina effugato dæmone, mox femina desperata, quæ deceptione maligni pactum salutis amiserat, lumen fidei adspiciens, Creatorem suum humiliter agnovit, Crucem adoravit devote, corde contrito Ecclesiæ Sacramenta reverenter suscepit; cætu præfenti præ gaudio lacrymante: & non multo post, armis penitentiae præmunita, precibus dictæ Mariæ migravit ad Dominum.

*zelotypiam
desperatio-
nem.*

*F
reducit ad
penitentiam.*

39 Turonis vir quidam, nomine Theveninus, dæmonum fraude seductus, ad necandum seipsum multis modis ac diversis pluries attentavit; sed repressus per amicos, implere non potuit tantum malum. Ob hoc indignatione commotus ac repletus cordis amaritudine, cibum deinceps gustare non voluit, ut accelerans morem suum immolaret seipsum dæmoniis. Tandem esurie debilis factus nimis, querulose clamabat: Damnatus sum & damnatus ero, igne inferni jam video. Dæmones ad me venite, & me miserum tollite vobiscum. Istum desperatum visitavit Maria, nec dimisit eam usque ad mortem, & dum salutis monita illi daret, tacens audiebat verba illius, & a clamore cessabat. Ipsa paullulum absente, suos clamores iterans agebat: Revertimini, dæmones, revertimini ad me: obligatum vestrum relinquere non debetis. Cernens Maria quod

*et
alium qui
india mor-
tem accep-
torat.*

A quod veratio demonum tam horrenda cunctos afflictores maxime perturbabat, illum miserum ad ecclesiam B. Mariz Divitis transportari poposcit: ibi enim a cunctis venientibus aspergebatur aqua benedicta. Bux dimissis clamoribus, quædam vox raucissima audita est, Gravior nimis, & gravatis me valde: statimque submissa voce, suggerente diabolo, Deum negabat & Sanctos, Virginem autem gloriosam negare non valebat. Fidelis Maria, de salute oviculæ desperata sollicita, sine intermissione orabat: cujus preces exaudivit Dominus omnipotens celeriter & benigne. Quare subito miser ille, qui perditus credebatur, & præ nimis clamoribus raucuerat, voce magna clamavit & jucunda: Video imaginem Virginis gloriosæ: & protinus dixit: Confessionem, confessionem peto: confiteri volo: Curatum meum, Dominum..... f Clancherii in Confessorem eligo. Revera tanta fuit illius contritio, ut confessione publica peccata sua revelaret: nec erubescere detegere graviora. Expletis ergo in ecclesia mysteriis & vallatis armis penitentis, viam universæ carnis feliciter ingressus est. Sed ne de salute hujus hominis aliquid ambiguum oriretur, voluit Dominus signa misericordiæ suæ ostendere in defunctum: nam facies ejus & corpus, quæ antea, ut corvus, nigra erant, subito in colore albidissimum sunt conversa, & de carne ejus quidam splendor inasuetus emanabat: mirabanturque omnes & dicebant: Antiquum & Theophili miraculum est modo renovatum.

40 Propter nimiam caritatem qua proximos diligebat, ferventi desiderio salutem illorum sitiens, ad Confessionem integram pure & integre faciendam viros & mulieres inducebat devote, sed ne timore humano seu verecundia aut delicti gravitate valerent impediri, ad Romanam curiam pro ipsius destinabat, ut triennia vel b quinquennia pro ipsius impetraret, de elemosynis ei datis satisfaciens singulis, ut decebat. Hujus Domine caritas magis ac magis incessanter crescebat: nam pro egenis excommunicatis elemosynam humiliter parebat, ut pro illis & ecclesiæ & creditoribus satisficeret: & tales per latam sententiam exules in regionem longinquam, ad consortium fidelium reducere conabatur, ipsos cupiens suffragiorum Ecclesiæ fieri participes & consortes, avida & sollicita de animarum salute præ nimia caritate. Certe zelo fidei accensæ, divinos & sacrilegos ceterosque maleficos ferventiori animo confutabat, erroresque ipsorum per viros literatos in prædicatione publica faciebat reprobari, & insuper hujusmodi errorum vitio inquinatos ad penitentiam dulci exhortatione vocabat, fidei confessionem præambula. Plerique audientes verba sua, propter vitæ ipsius sanctitatem, dimissis erroribus penitebant. Turonis tunc fuit quædam vetula, sortilega & rebellis, nomine Philomena, quæ piis monitis hujus Domine obtemperare nolebat. Vocato Lectore Minorum dicit Domina Maria: Hæc femina si ecclesiam intraverit, non egredietur foras nisi prius penitens fuerit & confessa. Et ita contigit: nam intrando ecclesiam ista venetica Crucifixum inspicit, & mox ingemuit, dicens: Volo confiteri. Et facta confessione Lectori protinus herbas & pulveres, characteres & cetera, quæ sortilegiis applicare decreverat, dispexit & projecit; relinquensque civitatem, Andegavis finivit dies suos.

a Addis Visa Gallica & cum hac forma (videlicet imagine Instrumentorum passionis in manibus) ordinario depingitur.
b M. S. Pentecostes: quod sybala scribentis indubie suis: auster Gallicus dicit spinam infamem fuisse die Jovis sancto, & exidisse in hebdomada Pentecostes: ita locum hunc corrigendum ratus.

c Visa Gallica hic inserit quid ei accideris meditantis, lapidationem S. Stephani, quæ vide infra num. 46.

Tom. III. Mart.

d Ejusmodi acuminatos calceos videre est in pistoris Principum ipsius temporis, nomen a pulis gallinæsumptum est, quorum ungula acutissima sunt.
e Videtur diminutivum esse ex nomine Stephani.
f Visa Gallica Clancher.

g Colitur 4 Februarii, ubi totum ejus historiam illustratam vide.

h Visa Gallica, vultis Confessionalla, & addis, quæ tunc magis ordinario tradebantur quam postea fieri consueverit, unde suspicamus ejusmodi litteras consimisse facultatem cuius approbato de peccatis reservatis confitendi, idque vel cum indulgentiarum annorum ex penitentia alius coniungenda, vel cum limitatione ejusdem penitentis, alias ad plures annos imponenda.

i Pro Aristoteli hac voce Martialis est lib. 3 epigr. 71, & etiam nunc passim Franci utuntur.

k Addis Visa Gallica transeundo per plateam Sellarum: quæ duarum platearum totam Turonensem urbem secundum longitudinem interfecantium minor est, & manit meridionalis lateris propriæ in cuius fere medio notatur Cordigerorum templum & monasterium.

l Eodem, distinsit & prolatus hæc narrans, sic concludit: Et decernens multa deinceps ab hoc inimico tolerare, ite in Grex, ubi austeram penitentiam fecit, mendicatio vivens, & bona vitæ exemplo reparans scandalum, quod ante conversionem suam multis dederat. Notatur autem in tabulis ad Meduana Ondanisque confluentiam Grex oppidum, tribus fere leucis Andegavo distans.

CAPUT VI

Anxillum captivis, reis, parturientibus, infantibus impensum: pia Maria mors.

41 Hæc Domina tam probata, viduarum leges observans, in carceribus detentos visitabat devote, & quasi mater consolabatur eos, victui necessaria sedulo ministrando. Capillos eorum propria manu tondebat, & ne radio frangerentur Vitas Sanctorum & exempla proborum ipsis audientibus frequenter recitabat, ut ad tolerantiam passionum illos fortius animaret: spe certa eis promittens Dei misericordiam in proximo affuturam & liberationem a carcere, si propositum corrigendi mores & vitam & perseverandi in bonum cum Deo recte firmarent. Et vere ad preces ejus ostia carcerum divina virtute pluries aperta sunt, & captivi liberabantur illasi. Hæc Maria Deo dilecta, captivorum gemitus dolenter considerans, Regi Francorum Karolo, Turonis tunc residenti, humiliter supplicavit, pro amore Salvatoris qui vincula mortis solvit, relaxare dignaretur sua grata clementia incarceratos quos tenebat, & propter adventum suum jucundum eos redderet integræ libertati. Rex benignus, de fama sancta & bonitate dicte Mariz non dubius, suis precibus humillimis assensum præbuit gratissimum, omnes captivos, criminosos & mortis reos suæ dispositioni committendo, & cito post in fine Januarii versus Parisios iter suum arripuit Rex prædictus. Sed quod ipse donaverat egregie, servi sui & subditi minuere nitebantur. Maria vero ad partes Pictaviæ se contulit, de captivis non immemor, assidue orans pro ipsis. Cujus preces Dominus exaudivit, & in die sancto Pentecostes portas carcerum patenter aperuit, & captivi ad ecclesiam B. Martini libere confugebant & secure. Tantaque fuit eorum securitas, ut unus de ipsis reversus sit ad carcerem, ut librum suum recuperaret, in quo Horas Beatæ Virginis quotidie recitabat: & denuo ad socios reversus est ad locum S. Martini: & sic Regis propositum & Mariz desiderium Princeps Regum terræ suæ insuperabili virtute perfecit.

42 Ante oculos mentis hujus bonæ Mariz sæpissime versabantur ista verba, Tamquam ovis ad occisionem ductus est. Et illud: Erue eos, qui ducuntur ad mortem. Propterea innata sibi erat quædam pietas viscerosa erga eos, qui ad mortem confusibilem ducebantur: plurimos enim sua prece a patibulo reduci procuravit. Turonis, Sabbato ante Ramos palmarum,

D AUCTOR
R. FR.
MA (TI-
NO CON-
FESS.

Misericordia
capituli
vultu

omnium
solatium
impetrat a
Rege

multifidis
cruentandi-
bus

carcerem
miraculo
aperit

R r r

A marum, juvenis quidam ad suspendium vehabatur, cui obtrivit Maria, cum exiret de ecclesia B. Mariz-Divitis: quam juvenis aspiciens, sedens in curru ligatus, dixit: Domina de Seileyo pro me orare velitis. Quæ protinus quadam pietate confossa intrinsecus, mox ad ecclesiam reversa est, & oravit pro ipso tam ferventer, quod executores justitiæ scalas proprias invenire non valebant; quod minus breves non sufficerent, & longiores frangebantur. Inter ipsos fuit altercatio nimia & prolixa, & interim ad basim patibuli, ut bestia indomita, cum came alligatus fuisset pauper juvenis. Verumtamen ad solis occasum ad carcerem denuo reducitur vinculatus. In die vero Palmarum, & in hebdomade sancta Maria tantum fecit cum Dominis Canonici & Judicibus S. Martini, ut mors tam confusibilis misero illi fuerit penitus indulta & dimissa.

43 Hæc Domina, sequentibus vestigia matris D. N. Jesu Christi, sedulitatem pręnantibus exhibere studebat, & partus facilitatem suis devotis precibus pro multis apud Deum procuravit, sicut mulieres assertive retulerunt. Inter quas Illustrissima Domina Maria de Britannia, a Alenzonii Ducissa gratiam facilliter pariendi meritis dictæ Domine se habuisse recognovit. Abortivos & parvulos sine baptismo decedentes plangebant dolorose, quod sciebat eos beatificam visionem perpetuo amisisse: & quia non latabatur in perditione morientium sed plorabat, voluit eam Deus aliquantulum super his consolari. Turonis cum filius cujusdam nobilis præpotentis ad baptismum portaretur, ad cujus consortium Domina Maria fuerat invitata, dum ad ecclesiam pervenisset sub velamine cortinarum, a domicellis fuit infans devolutus: & cum nullam supra fontes daret vocem vel gemitum, nec dedisset per antea, intellexit Maria illum esse mortuum: quæ res a corde ejus avelli non potuit. Tunc infremuit spiritu, ingemuit, & oravit: & dum oraret, baptizatus fuit puer ille vivus, & redditus est illustri matri suæ, & vixit annis multis. Andegavia mulier quædam prægnans ex doloribus mortua jacebat in domo sua, non evacuato fœtu. Ad lacrymabile funus fuit vocata Maria, quæ unum Militem secum duxit, Inhelum de Alvagerio nominatum, qui suadente Maria defunctam aperuit in latere. Infante ab utero extracto, lavit eum Maria, ut moris est, & mundavit: & aqua recenti accepta baptizavit eum: qui protinus signa vitæ ostendit quia motu proprio ad modum crucis supra pedibus brachia cancellavit, & assistentibus ille vivus apparuit, qui ipsemet per antea mortuus videbatur: & parum post expiravit. Latabantur amici de salute parvuli, propterea plantam matris defunctæ facilius tolerabant.

C **44** Hæc Maria infantes innocentes & sugentes ubera pio amore diligebat, & quasi amore materno eis compati videbatur. Die Veneris sancto in ecclesia Minorum Turonis vir quidam & uxor ejus proprium filium, panniculis involutum, in extremis laborantem dictæ Mariz obtulerunt, supplicantes devote, quod pro salute pueri orare dignaretur: Humilis Domina dulciter infantem respexit & tetigit caput ejus erigendo: qui statim in eam intendens cum applausu jucundo, qui loqui nesciebat, ei ridere incepit, & sanus reportatus est ad domum, de qua exierat, qui parum antea mortis singultus parenter emittebat.

45 Ista Maria semper fuit omnium bonorum exhortatrix operum benevola: nam tempore schismatis nequissimis & nimis diuturni, pro unione & pace Ecclesiæ Christianorum, in collegiis, in monasteriis, & locis Religiosis, orationes, obsecrationes, suffragia & processiones fieri procurabat, cunctum populum excitando ad orandum pro prædictis. Utrumque sexum, omnem ætatem suis verbis sanctissimis in viam salutis ferventer dirigebat, & taliter pueros induxerat ad lau-

dandum Creatorem, quod undecumque ipsa veniret, D occurrebant ipsi plaudentes manibus & dicentes, Laudetur Dominus Deus noster, & flectebant genua. Infantes vero balbutientes, adhuc nescientes ad plenum verba formare, videntes eam a longe, fari gestiebant & clamabant Love, love. Certe nemo tam avidus erat quam ipsa laudis Factoris: propterea non tantum homines, verum etiam aviculas & ratione carentes ad laudes invitabat Creatoris. Cum quadam vice maneret in oratorio Beata Virginis de Plancha-vallium, pica una oblata sibi fuit: & statim Maria, cupiens quæ Dei sunt, alloqui eam cepit, dicens: Laudetur Deus. Et sæpius replicando, avicula illa movebat caput suum loquentem aspiciens, sequebaturque eam hinc inde, atque suo garrulitatebat proferre verba dicta. Mira respicua illa cum aliis aviculis alternatis vicibus volabat per silvam & denuo revertebatur ad Dominam. Ecce quam variis modis provocabat Maria fideles ad laudes Conditoris.

46 Hujus sanctæ mulieris eloquia magnis ac medicribus & minimis complacebant, & meditatio cordis ejus in conspectu Domini semper. Cum enim in meditatione sua exardesceret ignis, ante oculos suæ mentis gloriosa passio & pretiosa mors Sanctorum quotidie versabatur: ideo martyrii desiderio insatiabiliter fervebat. Contigit autem una die cum de lapidatione Protomartyris Stephani memor esset, velletque modo simili, si suo complaceret Creatori suam vitam finire, subito afluxerunt lapidatores invisi, qui eam idibus innumeris tamdiu vexaverunt, quod pro dolore nimio sudores emittebat pro sanguine, & quasi deflere videbatur. Hoc fuit in ecclesia S. Jacobi in villa, quæ e Castrom-Hétrauldi nuncupatur. Merito ergo deberet gaudere cum Sanctis, & particeps esse gloriæ, quæ dum viveret, toto mentis affectu cupiebat ipsorum Sanctorum sociæ esse contumelias.

47 Anno autem Incarnationis Dominicæ d millesimo quadringentesimo decimo tertio, vigesima octava mensis Martii, die Mercurii, inter primam & secundam horam post meridiem, v Kalendas Apriles, ante Ramos palmarum, post festum Annuntiationis Dominicæ; insignis Domina, operibus bonis & innumeris resecta, post labores & hujus miseræ vitæ sudores, calcato ac devoto tenebrarum principe, cum virginali imo triumphali laurea, ad Christum feliciter migravit, ab ipso recipiens mercedem æternam quam semper optaverat, & pro qua tam viriliter contra inimicum dimicaverat, semper felicitis victoriæ conscia contra quoscunque eventus tantaminum: & egressa anima a corpore, inventa est in ea corda gracilis, multum spisse nodata, quærat multum spisse præcinctæ: & signa & vestigia cordis nodose apparebant in carne rubra & concava.

48 Sed statim post corpus dictæ Domine quasi in juvenili ætate fuit per Deum mirabiliter reductum, & signa sanctitatis, quasi futuræ resurrectionis & renovationis juventutis, in ea apparebant. Et videbatur dictum corpus suum mundum, album velut alabastrum atque ebur, & quod esset simile corpori unius puellæ juvenulæ: & omnia membra erant reformatæ ad mensuram juventutis sine aliqua superfluitate aut deformitate: & claustrum virgineum integrum, incorruptum atque intactum repertum est. Et omnes, qui hanc defunctam viderunt, mirabantur dicentes, maximum esse miraculum, quod mulier octoginta duorum annorum in statura, forma & apparentia juvenis virginis juvenulæ appareret: maxime cum in sua vita esset pæn tentis macerata, & consumpta carnibus: ut a pluribus fide dignistestibus, qui hoc viderunt & palpaverunt attestatum est e. Tamen non est mirum quod virgo integra reperta sit, cui tanta gratia a Domino collata est, quod sponsum testem, imo custodem suæ virginitatis desponsaverat. Jovis autem sequenti

ANCT. FR.
MARTI-
NO CON-
FESS.

Quam quidam
dem non fuit
miraculo.

Prægnantibus
in optulit
eorum.

Abortivos
vitam ad
baptismum
obtinuit.

Quædam dicitur
fuisse laqueum
quædam fuisse
puerum.

Quædam dicitur
fuisse virum
puerum fuisse
puerum.

duos quosdam
no passim
dicunt laudetur
Deus.

Idem dicitur
pica una
viam suam
viam.

S. Stephanus
lapidator
viam suam
viam.

Idem dicitur
pica una
viam suam
viam.

Idem dicitur
pica una
viam suam
viam.

Idem dicitur
pica una
viam suam
viam.

emulatur
tu habita
S. Clara

A sequenti post meridiem in habitu S. Clare fuit sepulta in ecclesia Fratrum Minorum Turonis, coram majori altari dicte ecclesie: in qua ecclesia moram gesserat quasi assiduam, a quingentesimo quinto etatis sue anno usque ad octogesium secundum f. & extremum vite sue annum, & usque in hodiernum diem pene infinitis clarens virtutibus, signis & miraculis coruscat ad laudem D. N. Jesu Christi: cui laus & gloria, cum Patre & Spiritu sancto & tota caelesti & triumphanti curia, per aeterna secula. Amen.

a Hac Joannis V Britannia Ducis filia, Joanni I Alenconis Duci nupsisse legitur an. 1396, ejus litteras vident lesiter in processu no. 19.

b Ad anno 1373, quo Contra Urbanum VI creatus est Antipapa Clementis, cui & successoribus Antipapae fere adhuc Gallia, usque ad 1449, quo Felix V Pontificatus renuntiavit.

c Oppidum in Pissavia, Ducali nunc titulo insignis supra Vigenam fluvium, in confinis Turonensi Ducatus, 12 fere leucis Turonibus distans.

d Hodierno usu 1414, cum Passcha esset 8 Aprilis.

e Infra in processu no. 76 & 82.

f Minus 17 diebus exatum, ut habet Vita Gallica.

PROCESSUS INFORMATIVUS

pro Canonizatione

D. MARIE DE MAILLYE,

Ex MS. Conventus FF. Minorum Turonen.

EPISTOLA NUNCUPATORIA.

Gardianus
Conventus
S. Turon.

Serenissimo & potentissimo Principi ac orthodoxe fidei Catholicæ Zelatori Domino Jacobo, Dei gratia Hungariæ, Hierusalem & Siciliæ Regnorum Regi; humiles & devoti religiosi ac oratores vestri Gardianus & Conventus Fratrum Minorum Turonis salutem, cum omni humilitate, reverentia, obedientia & honore.

Jacobus
Hungariæ
Con. Regi
effert.

1 Etsi gloriosus Deus cunctos ejus ministros glorificet, altis decoret honoribus, & celestis efficiat beatitudinis possessores: illos tamen, ut dignis digna rependat, potioribus attollit insigniis dignitatum, & præriorum uberiori retributione prosequitur, quos digniores agnoscit, & commendat ingentior excellentia meritorum. Sic & alma mater Ecclesia, ejus sacra vestigia prosequens, exemplo ducta laudabili, universos in regnis celestibus constitutos, studiis honorare sollicitis, & sonoris efferre præconiis solet & consuevit. Et ideo ad Regiæ Dignitatis vestra gesta & mirabilia, quæ ipse Dominus Deus omnipotens pro & ad preces felicis memorie Domine Mariæ de Mailliaco dignatus est operari, anhelamus memoriam reducere pro viribus, ut pro dignis ejus meritis, ejusdem vestra Dignitatis gratia mediante & bona prosecutione, in catalogo sanctarum Virginum annumerari valeat & adscribi.

miracula
Ven. Marie,

2 Ipse enim Dominus omnipotens Jesus Christus ipse Mariæ interventionibus, precibus & meritis (ut hic inferius interseritur, & per depositiones fide dignorum luculenter perpendere poterit Nobilitas vestra) leprosos curavit, claudis gressum, surdis auditum, mutis loquelam præbuit, aliosque Christi fideles variis languoribus laborantes pristinae sanitati restituit. Quippe quanti fuerit meriti eadem Domina Maria in ejus obitu offensum est; quæ vivens in carne cilicio induta, cibariis durissimis cibata, artus vigiliis & orationibus fatigatos in straminibus & cilicio reclinabat: In ejus vero sacro transitu vultus & corpus ejus intactum retinuerunt, ut carne purissima sicut juvenula quindecim annorum monstraretur. Unde, ut pie credi-

Tom. III Mart.

mus, speramus & confidimus, illi gregi sanctissimo nunc sociatur, qui semper Agnum sine macula comitatur. O quam mirabilis & quam laudandus in servis suis Dominus Jesus Christus, pius noster ac propitius consolator: qui, ut pie creditur & speratur, dictam suam servitricem Mariam de Mailliaco, non solum secum super alta cæli sidera voluit collocare, sed ipsam jam glorificatam in cælis, adeo in terris placuit honorare, ut ejus fama longe lateque multipliciter diffundatur, & ejus venerabile corpus, existens in domo seu ecclesia nostra in urbe Turonica, a diversarum regionum populis cum cura pervigili visitetur, & innumeris miraculis de die in diem ibidem intervenientibus coruscans, ab omnibus cum debita reverentia veneretur.

EX MS.
NOTA-
RIALI.
multipliciter
ser a Deo
glorificata.

ipsumque
conferimus
no.

3 Cum igitur de vera & sincera dilectione, devotione & affectione, quas in vita & post mortem, tam consanguinitatis quam devotionis affectu, erga illam venerandam Dominam gessistis & indefinenter geritis, fuerimus & sumus certiorati, ad Regiæ Sublimitatis vestrae Serenitatem, ut Dominus noster summus Pontifex commissionem & commissarios ad partes, pro & ad inquirendum & examinandum testes utriusque sexus de & super gestis & miraculis, quæ Dominus Deus omnipotens ad ipsius Domine preces dignatus est operari, ipsa Serenitate interveniente & partes suas interponente, concedere dignetur, recurrendi sumus audaciam. Quas ob res eidem Serenitati, nobis utique metuendæ, devotissime cordisque intimis affectibus humiliter supplicamus, quatenus ad præmissa aciem vestra benignitatis extendere, præfato Domino nostro summo Pontifici depositiones testium infrascriptorum ad suam Sanctitatem movendam ostendere, & illi, prout decet & expedit, supplicare dignemini: ut commissionem & commissarios pie concedere velit & dignetur, quatenus ipsa Domina Maria in grege seu catalogo sanctarum Virginum (quod profecto digne meruit) aggregari valeat & inscribi. Ut per hæc & alia bona, quæ in hac vita transitoria pro dicta Domina ipsa Regia Sublimitas, Domino cooperante, procurabit, meritis & precibus ejusdem gratiam & vitam valeat promereri sempiternam, quam vobis concedere dignetur ille Dei filius, qui est in secula benedictus. Amen.

ut canoniz-
atione on-
illius pr-
hæc solici-
tes.

CAPUT I

Summarium eorum, quæ Procuratores ad hanc causam delecti probare intendunt.

4 Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo quarto, die undecima mensis Aprilis, Joannes de Ponte-levio, Procurator & procuratorio nomine Excellentissimi Potentissimique Domini, Domini Jacobi de Bourbonis Comitis de Marchia: Illustris & religiosus & honestus vir Frater Martinus de Bosco-Galteri, Custos seu Gardianus Fratrum Minorum Turonis, tam pro se quam procuratorio nomine dictorum Minorum: in præsentia Joannis Golin, Joannis Charrestier, & Radulphi Morio ac plurium aliorum: mihi Notario publico exposuerunt, quod bonæ memorie defuncta Maria de Mailliaco nuper ab hoc seculo migraverat: ejus corpus in ecclesia dictorum Minorum reverenter traditum fuerat Ecclesiasticæ sepulture, & quod pro tam ipsa defuncta quam ea vivente (cujus vita ab omnibus comprobatur & est nota) Dominus Deus omnipotens mirabiliter operatus fuerat, & ad ejus preces & supplicationes miracula quamplurima facere dignatus erat:

Procuratores
duo co-
ram Nota-
rio.

revertit an-
driestis
de vita &
miraculis
Ven. Idem
rio.

Rrr 2

que

EX MS.
NOTA-
RIALI,

A quæ miracula ipsi Procuratores desiderabant in notio-
nem publicam deduci. Et propterea me Petrum de
Brueria, tamquam Notarium publicum, instanter re-
quisierunt, quatenus omnes testes super factis & mi-
rabilibus, quæ Deus operatus fuit ad supplicationem,
preces, & requestam dictæ defunctæ in vita sua, &
dignatur operari post mortem, examinarem ac in-
terrogarem ac eorum attestaciones in scriptis redigerem
in testium inde dignorum præsentia; ut Dominum no-
strum Summum Pontificem informare possent & inde
procederent ut eis videretur expedire.

EX MS.
NOTA-
RIALI,

¶ Intendit probare providus vir Joannes de Ponte-
levie, alias Johanchim, Burgensis Turon. Procurator
Illustissimi ac Potentis Domini. D. Jacobi de Bourbo-
nio, Comitis de Marchia; qui pio & caritativo ductus
proposito, mira gestorum, quæ Dominus Deus noster
omnipotens Jesus Christus interventu peccaminum D.
Mariæ de Maillaco, in vita & post mortem operari di-
gnatus est, ne per negligentiam scribendi deleantur,
sed in Christi fidelium noticiam deducantur, ut quot
per testes fide dignos & eorum depositiones poterunt re-
periri in formam publicam & authenticam, de licentia
& permisso Reverendissimi in Christo Patris ac Domini,
D. Amelii permissione divina Archiepiscopi Turon. Vo-
nerabiliumque & circumspectorum virorum Domini-
um Decani, Thesaurarii & Capituli ecclesiæ Beatissi-
mi Martini, ad Romanam Ecclesiam nullo medio per-
tinentis, & aliorum Ordinariorum, redigi facere pro-
posuit; & super hoc Sanctissimum Dominum nostrum
Papam scriptis authenticis certificare, ut ad informa-
tionem hujusmodi reficiendam & auctoritate sua facien-
dam suas litteras commissionis ad partes benignerit con-
cedere velit & digneur, juxta omnes & singulos arti-
culos infrascriptos.

EX MS.
NOTA-
RIALI,

¶ Et primo quod dicta Domina nobilibus sumpsit or-
tum parentibus, fuitque ab infantia divinitus inspi-
rata: quia cum esset sex annorum vitam contemplati-
vam ducere cepit & in ea permanere stabilivit: prout
jugiter & indefesse usque ad obitum ejus permansit.

EX MS.
NOTA-
RIALI,

¶ Item & quod Domino de Seilleyo, ejus sponso a
earnis vinculis absoluto, eadem Domina, tunc trice-
sima annorum existente, eandem vitam contemplati-
vam continuando, & Deo viduitatis suæ propositum
dedicando, verba inania & otiosa a se penitus abdicavit,
& corpus suum vigiliis & orationibus ab illo tempore
usque ad diem sui transitus maceravit.

¶ Item quod ipsa Domina, Doctrinam Evangelii-
cam insequendo, licet Baronias, castra ac prædia gran-
dia & notabilia jure hereditario sibi pertinuisent, &
ea possideret; nihilominus Deo totaliter se dedicans,
omnia quæ possidebat reliquit, & jugum paupertatis
assumpsit, singulis diebus ecclesiis & alia sancta Dei
loca reparando & reedificando, quæ localibus, munc-
ribus & Reliquiis preciosissimis decoravit.

¶ Item & quod D. N. Jesus Christus ad supplicatio-
nem & preces dictæ Domine, ea adhuc in vivis agente,
surdus auditum, mutus loquelam, cæcis visum, clau-
dis gressum restituit, aliosque impotentes & variis lan-
guoribus & infirmitatibus detentos liberavit & sanavit,
ceteros a demonibus & spiritibus immundis vexatos,
dementes & stultos sanitati restituendo.

¶ Item & quod ipse Dominus omnipotens, ad ejus-
dem supplicationes & preces, mortuos suscitavit, præ-
gnantes mulieres absque dolore & tristitia a partibus
suis liberavit & pristinae sanitati restituit.

¶ Item & quod Dominus omnipotens, ad ejus
preces res deperditas, ipsius Domine invocantibus au-
xilium pluribus personis, restauravit, probis præmia
præstando.

¶ Item & quod ipsa Domina, dum in cellula
seu oratorio suo, Deum more solito exorando, ab

ipso Deo & gloriosa Virgine Maria pluries iteratissime
vicibus die noctuque extitit visitata, & per longitudi-
nem duorum cubitorum ab Angelis pluries sursum
elevata & erecta.

¶ Item & quod, dum ageret in humanis, nonnulli,
postquam ab hoc seculo migraverunt eidem Domine, ipsa
in humanis agente, se apparuerunt: aliquibus dicentibus
& gratiarum actiones referentibus, quod ipsius preca-
minum interventu salvati essent; aliis eidem supplican-
tibus, ut pro eorum salute Deum precaretur devotius.

¶ Item & quod D. N. Jesus Christus cum B. Maria
Magdalene & B. Stephano & Joanne Baptista aliquantisper
vicibus eidem apparuerunt & eam concomitaverunt.

¶ Item & quod, cum ageret in humanis, propter
penitentiam & corporis macerationem in corpore suo
erat adeo diminuta, quod non habebat nisi pelles & of-
sa, & quasi in ejus membris penitus dissoluta: sed post-
quam spiritum Deo reddidit, vultus & corpus ejus
adeo retinuerunt, ut carne purissima cunctis adstanti-
bus ostensa sit.

CAPUT II

Examen trium testium primo productorum.

7 QUA sic facta requisitione, ego Notarius infra-
scriptus, voris & requestis dictorum Procura-
torum annuens, venerabilem virum & discretum, Do-
minum Guidonem Gurandi, Presbyterum Ecclesiæ
Collegiatæ S. Petri-puellarum Turon. Canonicum,
per eisdem Procuratores coram me productum, su-
per 1, 11 & 111 & ceteris articulis diligenter in-
terrogavi, videlicet anno prædicto die xii mensis A-
prilis. Qui quidem D. Guido diligenter interrogatus
per suum juramentum deponit, quod pluries & quasi
singulis diebus visitabat & visitare consueverat defun-
ctam Isabellem, relictam defuncti Martini de S. Petro,
Burgensem Turon. Utique Deo devotam, quæ tempo-
ribus vitæ suæ, prout potuerat, dictam Dominam de-
functam Mariam de Maillaco sæpius frequentaverat &
frequentabat & multum eam dilexerat: quodque die
Mercurii post 4 Judica me, post decantationem magnæ
Missæ in dicta ecclesia S. Petri-puellarum, iste testis
adivit in domum dictæ Isabelle ejus commatris, quam
reperit in lecto agrotantem: & quod post aliqua verba
consolatoria, quæ solent dici agrotis & infirmis, iste
testis inquit dictæ Isabelle Commatri suæ, quod depre-
catur Deum pro dicta defuncta Maria de Seilleyo, &
quod migraverat ab hoc seculo. Sed tunc ipsa Isabelle,
quasi in extasi posita, nullum dedit responsum: & post-
modicum intervallum inquit: Certe, compater, non
possem dolere de morte ipsius Domine [addens] quod
Deus haberet animam ejus, & propterea non fletet.
Et tunc iste testis abhinc discessit.

8 Postmodum vero, die videlicet Jovis inde se-
quenti, facto & completo servitio in dicta ecclesia S.
Petri-puellarum, iste testis iterum ivit ad domum dictæ
Isabelle commatris suæ, pro eam consolando in in-
firmitate sua: & cameram dictæ Isabelle eo ingres-
so, cum dictam Isabellem de infirmitate sua & qua-
liter se haberet interrogaret, ipsa Isabelle dixit ip-
si testi, quod nocte proxima & immediate transa-
cta audiverat unam melodiam cantus, cui organa
vel alia instrumenta quæcumque non possent adæ-
quari: & quod propter modulamina & dulcedinem
cantus carminis quod audiverat, erat totaliter gavi-
sa & in corpore consolata: & quod bene sciebat & fir-
miter credebat, sperabat & confidebat, quod erant
Angeli qui deportabant animam dictæ defunctæ D.
Mariæ in paradisum: & quod bene sciebat quod dicta
defuncta Domina nolebat quod de morte ipsius tri-
stitiam

Guido Gu-
randi 12
Apr.A
testatur
quod Ma-
ria de Ma-
illaco
defuncta
fuit ejus
samatris
matris.Ipsam de
sanctis ejus
certam in-
venimus.ab Angeli-
cum eam
cum prima
post obitum
noctis audi-
vimus.

A Rictum haberet. Et ulterius quod bene sciebat & certa erat, ut dicebat, quod modicum viveret post dictam Dominam, & quod brevi erat ab hoc saeculo migratura. Et tunc ille testis interrogavit dictam Isabellam qualiter & quomodo ista verba proferebat, & quod forte illa quae dixerat potuerant sibi apparuisse per somnium, & quod forsitan dormiebat. Et tunc ipsa Isabella respondit quod in tota nocte non soporaverat seu dormiverat.

9 Interrogatus utrum dicta Isabella die post mortem dictae Dominae vixerit necne, dixit quod dumtaxat vixit per octo dies post mortem dictae Dominae: quia ipsa Dominam migravit ad Christum die Mercurii praedicta, ut praefertur; & dicta Isabella obiit inter diem Jovis comae Domini & diem Veneris sanctam circa mediam noctem. Nec plus deponit super omnibus articulis diligenter inquisitis, nisi quod credat dictam Dominam esse Deo sanctificatam, & in consorcio supernorum civium aggregatam. Actum in claustrum ecclesiae B. Martini Turon. videlicet in domo habitationis mei Notarii publici infra scripti, praesentibus Radulpho Morio Veneten. & Joanne Chancellet Turon. diocesis Clericis, Notariis publicis testibus ad praemissa vocatis specialiter & rogatis.

10 Collinus Richardi, Clericus, parochianus S. Stephani Turon. aetatis L annorum vel circa, testis receptus, juratus & examinatus die xxv mensis Julii anno mccccxv, super articulis omnibus & singulis diligenter inquisitis, deponit per suum juramentum, quod sunt duodecim anni elapsi vel circiter, D. Petrus Sedac, Presbyter, actor, constituit eundem Collinum procuratorem ad regendam, gubernandam & prosequendam causam suam coram Officiali Turonensi contra D. Joannem Jamnin, Rectorem B. Georgii super Carum Turon. diocesis, reum. Qui liquidem actor pro ratione & defensione suae causae tradiderat ipsi testi unam schedulam obligatoriam de sex scutis, scriptam manu propria dicti rei, qualiter ipse reus tenebatur eidem actori in summa sex scutorum, mentionem facientem: quamque ipse testis coram D. Officiali praedicto ad intentionem dicti actoris produxerat & exhibuerat inter acta. Et quod venerabilis vir Magister Joannes Dalloe erat advocatus & consiliarius dicti actoris in hujusmodi causa. Iste testis per defunctum puerum, Richardum filium suum, aetatis xi annorum, bonae indolis, quique dictam Dominam de Seilleyo, dum ageret in humanis, multum diligebat,

C misit Domino Magistro Joanni Dalloe certos processus in hujusmodi causa habitos, pro ipsis visitandis, una cum schedula antedicta.

11 Sed ipse juvenis ad domum dicti Magistri Joannis progrediendo, non praecavens de dicta schedula, servavit processus, & non dictam schedulam: quod ejusmodi schedula cecidit de manibus suis, eo ignorante, in via publica, videlicet inter portas SS. Stephani & Vincentii Turon. Qui juvenis tradidit dictos processus dicto Mag. Joanni Dalloe, credens quod similiter praedictam schedulam tradidisset, processibus praedictis involutam: sed dum dictus juvenis reversus fuisset pro perquirendo dictos processus in domo D. Mag. Joannis Dalloe, & ipsis habitis eos reportavisset ad dictam testem, idem testis petiit a dicto juvene ubi erat schedula praefata. Et tunc ipse juvenis respondit, quod eam dimiserat penes D. Mag. Joannem Dalloe. Et incontinenti ipse juvenis cucurrit in domum dicti D. Mag. Joannis Dalloe [quaesiturus] utrum haberet dictam schedulam nec ne. A quo Magistro Joanne petiit hujusmodi schedulam. Et cum ipse juvenis ab eodem Magistro Joanne, quod non haberet dictam schedulam responsum obtinisset; pavescens & exterritus, praeter timore non fuit ausus ad domum istius testis, patris sui, accedere: sed recto tramite ad domum dictae Dominae de Seilleyo progrediens, coram dicta Domina flevit amare, sibi explicando quod amiserat

Tom. III Mart.

unam schedulam obligatoriam, & quod non esset ausus ad domum istius testis, patris sui, reverti, nisi dicta schedulam recuperare posset. Continuo ipsa Dominam praedictam juveni, Amice mi, non dubitetis quod dictam schedulam recuperabitis. Et his dictis ipsa Dominam se prostravit in oratione & rogavit Deum pro dicto juvene.

12 Deinde vero crastina die, postquam dictus juvenis schedulam praedictam amiserat, quidam Domina venit ad domum istius testis, existis siquidem de amissione dictae schedulae, cum sibi opportunum reddere summam in dicta schedula contentam: & tradidit, dicens quod transiverat per manus puerorum & eam recuperaverat, sed nesciebat quid erat, totaliter stupefacta quare non fuerat per dictos pueros lacerata. Et tunc dicta uxor istius testis [misit] quaesitam prope istum testem, qui erat tunc in Curia Turon. ubi causas clientulorum suorum expediebat: qui testis venit protinus ad domum suam, & reperit dictam bonam Dominam cum uxore sua, quae dictam schedulam inspiciebant: & procidens cepit dictam schedulam: & cognovit quod erat illa schedula, quam petebat: unde letatus fuit corde & animo, & gratias retulit Deo, dicto juveni filio suo immittendo, ut adiret erga dictam Dominam, ut de recuperatione schedulae quam amiserat, eidem humillimas gratiarum actiones referret. Qui celeriter adiens, cum eidem gratiarum actiones referret idem juvenis, ipsa Domina respondit, quod gratiarum actiones ad eam non pertinebant, sed ad Deum omnipotentem, & se ad terram prostravit Deo gratias referendo. Nec plus deponit, nisi quod firmiter sperat & credit dictos articulos veritatem continere, ipsamque Dominam esse apud Deum sanctificatam: prout clare apparere potest per miracula, quae ipse Dominus Deus ad ipsius Dominae preces fecit temporibus retroactis & facit quotidie. Acta fuerunt haec in domo habitationis meae praedesignata, praesentibus Joanne Charrestier, Radulpho Morio & Joanne Chancellet, Clericis, Turonis commorantibus, testibus ad praemissa vocatis specialiter & rogatis.

13 Ysabella la Jaudée uxor providi viri Jaude Burgensis Turon. aetatis xxxv annorum vel circa, testis recepta, jurata & examinata die xxv mensis Julii, super dictis articulis diligenter inquisita, deponit per suum juramentum, quod pluries audivit referri & publice proferri a pluribus personis notabilibus, quod defuncta D. Maria de Mailliaco Domina de Seilleyo erat Deo sanctificata, propter vitam quam gerebat in terris, utique sanctam, honestam & Deo acceptabilem: quodque ad ejus preces D. N. Jesus Christus in personis plurimorum, & de quorum nominibus non recordaretur, mirabiliter operari dignatus fuerat. Et quod dum defunctus Dominus Dux Aurelianensis fecit transitum per villam Turon. pro eundo apud Burgum in Vasconia, & illa testis perhorrescebat plurimum & dangerium & austeritatem gentium armorum, in comitiva dicti Domini Ducis existentium: & ne quis hospitaretur in domo sua, illorum videlicet armatorum quorum violentiam metuebat, se commendavit dictae Dominae, & post recommendationem nullus se hospitavit in domo sua, non obstante quod dictus Dominus Dux fuisset hospitatus in domo Regis Siciliae, prope domum istius testis. Insuper deponit quod ostia vicinorum suorum per dictos armatos fuerunt totaliter fracta, & quod omnes vicini venerunt ad refugium in domum suam.

14 Insuper deponit per suum juramentum quod dicta Domina migravit ab hoc saeculo die Mercurii ante Dominicam Ramorum palmarum, videlicet xxviii mensis Martii novissime praeteriti, una hora post meridiem: quae dom ageret in humanis carnem suam jejuniis, orationibus & poenitentia quasi morti-

R r r 3 ficavo.

D
EX 143
NOTA
RIALI
Fno cum o
tellos

relata est
post die
schedulae

et cum mo
suo audio
agitur ac
recepto

Ysabella 17
Julii testis
est

domum
suam Ma
ria com
mendatam
immunitate
fuisse a mi
litiis

14. Martii
se corpus
defunctae

quo de di
avis se bre
viscentu
rum

Collins
Richardi
25 Julii
1515

quod filius
Jani domo
decali

amissa spon
dula obli
scoria
quae patet
ferebat

recuperavit
replevit ad
domum

EX MS.
NOTA-
RIALI.Interdum
fuerit regis
tunc.

A sicaverat. Ex quod, dum illa testis accessit, & locum ubi erat corpus dictæ Domine adhuc sepeliendum intravit, reperit illud bene mortificatum, tantum quod non erant nisi pelles & ossa tantum. Sed modico intervallo, quasi uno momento, inspicendo dictum corpus, vidit quod vultus, manus, brachia, femora & cetera mutata fuerant, quasi essent unius puellæ decem & octo annorum: & quod vocaliter caro ejus fuerat ut ei videbatur demutata in illam similitudinem, & in illa semper permanere usquequo fuit inhumata. Unde quidam Simoneus, illius testis famulus, quem secum duxerat, dixit illi testis, quæ juxta ad sepeliendum dictum corpus, postquam corpus fuerat ordinatum pro inhumando, quod balsamo & aliis unguentis pretiosissimis idem corpus fuerat inunctum: licet nulla unguenta ipsi corpori fuerint adhibita. Et, ut videretur illi testis, vultus, manus & pedes corporis ipsius Domine, postquam fuit ordinatum pro sepeliendo, assimilabantur marmori albo seu alabaistro, peroptime polito & ordinato. Nec plus deponit diligenter requisita, nisi quod credit articulos prædictos veritatem continere; ipsamque Dominam esse apud Deum gloriosam & sanctificatam. Actum in domo habitationis Joannis Jehanchin Procuratoris prædicti, præsentibus ibidem Radulpho Morio, Clerico Venetensis diocesis, Notario publico, & Joana la Quarree relicta defuncti Guilielmi Regnault, testibus ad id vocatis specialiter & rogatis.

a. Id est post Dominicam Passionis, ita nominatam ab initialibus verbis Introitus ad Missam: cujus locutionis in Actis publicis usitata exempla frequentia occurrunt in Actis B. Caroli Boni per Gilbertum Notarium 2 Martii.

b. Exhibens hujus nominis veterem tabula versus Blesensem familiam, non tamen in ipsa fluminate Cari ripa.

c. Ea videlicet quæ a Sellaria nomen habet: apparatus autem, ab Orientali urbis parte (in qua est templum S. Stephani & ab eo tunc nomen habuit) porta, quæ deinceps instar arcis magnifice edificata Nova nomen accepit) in partem urbis occidentalem in qua commorabantur Capitulares S. Martini, cum dū fuisset parva, proindeque transfundendum conventum Cordergerum, in quo destruxatur Maria.

d. Anno 1406 Vide Egeronnum Monstreletum narrationem vol. 1. cap. 18 & 19. Irritum Burgensis urbis obsidionem, & eandem ipsius Ludovici Aurelianensis a Burgundis pastorem Perisiti, anno sequenti die 23 Novembris.

e. Id est periculum, Francis Dangier.

CAPUT III

Depositiō unius e Canonici S. Martini super articulos singulos.

Quoniam
Tunc post
Causam
fuerit
Augusti.quod Mor-
iam ante
annos 10
fuerit An-
degnis.

15 Venerabilis & discretus vir Nag. Joannes Tenegotti, in utroque Jure Licentiat, Canonicus ecclesiæ B. Martini Turon. ætatis 14 annorum vel circa, testis productus & examinatus die quinta mensis Augusti, super 1 & 11 articulis diligenter inquisitus, dicit & deponit super suum juramentum, quod sunt ætatis anni vel circiter, ipse erat studens in civitate Andegavensi in facultate Juris civilis, & fovebat domicilium suum prope Minores Andegavenses, quorum, inter alios Religiosos, frequentationem plurimum diligebat, & inibi frequentius conversabatur. Viditque illis temporibus, quod dicta Domina de Seilleyo conversabatur & habebat suam mansionem in domo dictorum Minorum: etiam eo tempore Domina de b. Meduana Comitissa Tovaril, tunc in eadem domo Minorum suam moram trahebat. Ipsaque Domina de Seilleyo potissime favore dictæ Domine de Meduana dicto tempore in domo prædicta stibat, & ut semper orationibus & precibus apud Deum ipsam Dominam de Meduana invitaret, ut ipsi testi videtur: cum ab eo tempore & citra fuisset & esset jugiter contemplativa, vitamque sanctam & contemplativam

indefesse duxisset: prout hoc est notorium & manifestum, & experientia quoscunque intueri volentes docuit & docuit gestu & habitu ipsius. Dicitque ulterius quod ipsa Domina de Seilleyo die nocteque vigiliis & orationibus & precibus Deo interviebat, jejunisque & penitentis corpus suum macerabat.

16 Interrogatus qualiter hoc sciat & de hoc deponere possit, dicit quod habebat vicinos & amicos compatriotas, in domo dictorum Minorum prædictæ Domine de Meduana servientes, & quotidie videntes & percipientes vitam contemplativam dictæ Domine de Seilleyo: & qualiter se habebat in operibus caritatis erga pauperes & debiles, quos sæpius in eleemosynariis & leprosalis visitabat, circa eos hujusmodi opera caritatis devotissime exercebat: quodque proprium patrimonium venditioni exponeret, quæ inde recipiebat, in ornamentis ecclesiæ partem expendebat, & aliam pauperibus erogabat. Qui vicini sui omnia hæc sibi referebant, & similiter Fratres dicti loci, cum quibus habebat magnam noticiam. Quæ præmissa [dicit fuisse] satis notoria in villa & civitate Andegavensi & circa id locorum: quia cultus divinus multum vigebat in illo loco, propter præsentiam dictarum Dominarum: unde devotio populi multum augebatur, habitantesque dictæ civitatis Andegavensis, utpote scholares, burgenses & alii utriusque sexus, sæpius in illo loco quam alibi pro divinis confluebant.

17 Insuper deponit quod ex tunc scivit, prout erat notorium & manifestum, quod ipsa Domina nobilissimis sumpleratorum parentibus. Qualiter hoc sciat, dicit quod dicta Domina quondam D. Roberti, Domini de Seilleyo Guilielmi, utique magni Baronis, sanctæ vitæ & contemplativæ dum ageret in humana, famati, senti & reputati, exstitit confors & sponsa. Et, ut fertur, constante eorum matrimonio, insuper vitam contemplativam duxerunt, caste, juste & pie vivendo: & quod esset de illustri genere dicitur a prædictis suis vicinis nobilibus: specialiter & præsertim per nobilem & potentem Dominum, D. Inbellum Andegavorum Militem, & ejus liberos & alios plures. Nuperque vidit, postquam fuit Canonicus dictæ ecclesiæ B. Martini & reledit in eadem, quod Reges & Principes, Duces & Barones, qui veniebant causa devotionis visitare liminia B. Martini, dictæ Domine magnum honorem exhibebant, & more nobilium ad osculum recipiebant, ut Rex Siciliæ, Comes de Marchia & plures alii, qui eam parentem & consanguineam vocabant: prout hoc est satis notorium apud bonos & graves. Eratque amica Domini de Mailliaco & alterius majorum Baronum de Turonia.

18 Super 11 articulo diligenter inquisitus, reputat & adstruit hujusmodi articulum fore & esse notorium: cum plures ecclesias & sancta loca nobilissimis localibus & pretiosissimis Reliquiis diravisset, prout cuique intuenti apparere potest, præcipue ecclesiæ Minorum Turon. localia plurima & Reliquias pretiosissimas ad Dei laudem & honorem donavit, & eas ditissime auro & argento & lapidibus pretiosis adornavit. Et similiter Turonensi B. Martini & Turonensi B. Mariz Divitis ecclesiis cruces argenteas deauratas, ligno sanctæ Crucis adornatas, respective condonavit ad Dei laudem, gloriam & honorem: ac capellam B. Mariz de Plancha-vallium Turon. diocesis in honore Virginis Mariz reedificari fecit, ipsasque ecclesias imaginibus & aliis honestis & decentibus, de bonis & eleemosynis a Deo sibi collatis, decoravit, prout ipsum testem, ut asserit, experientia docuit.

19 Super 14 & 15 articulis diligenter inquisitus, dicit quod credit contenta in articulis verosimiliter fore vera, propter famam justam, sanctamque ipsius Domine conversationem, & devotionem, quam Christi fideles indistincte apud ipsam habuerunt. Utriusque deponit, quod vidit, tenuit, legit & palpavit quoddam

fuerit
divisio
testium.in spiritibus
carissimis
fratrum.prout nobi-
lissimi, po-
tentissimi
omnes & con-
sanguineam.quod plures
ecclesias
omnes.quod videtur
ecclesiæ
Comitissa
Alenconis
testamentis.

A quoddam litteras in papirō, manu propria nobilis & potentis Dominae, D. Comitissae de Alençonio, ut prima facie apparetur, scriptas; cum approbatae fuissent in fine per cancellarium authenticum Curiae seu Castellaniae de Argentonio, vocatum Collium Cervain, cujus ipse testis notitiam habebat; in quibus inferuntur multa mirabilia, et ex eorum ejusmodi litterarum elici potest. Refert quidem ipsa Domina per litteras praedictas, quod quidam malefactor per publicum dicti loci ultimum supplicium fuerat damnatus, & quod preparatoris factis pro ipso laqueis fuerat aditus ipsa Domina mandavit praedicto suspendebatur, & dicitur Domina de Seilleyo devote se commendare, quod fecit; & incontinenti, voto per eam factis, Ballivos & alii Officiales discesserunt, & ipsum malefactorem subito dimiserunt, finaliterque idem malefactor, cum gratia Domini Comitis, supplicium & carceres evasit.

20 Item refert eisdem litteris, quod ipsa gravitate & grocante & vexata, & pro eo quod fructus seu posthumus in alvo erat transgressus, & ante tempus pariendi per duos menses vel circiter in ventre suo motus, unde plus sperabatur de morte ipsius quam de vita: sed quod fuit recordata de dicta Domina de Seilleyo, cui se cum fructu seu posthumo suo devote per votum vovit, & se suppliciter recommendavit. Incontinentique facilliter parcurrit & quasi sine dolore: & ipsa a partu enixa se sanam & incolumem reperit; quod contigit die crastina post transiitum dictae Dominae. Item refert in dictis litteris quod habebat unam maxillam infirmam & tumoratam, & etiam alia vice oculum graviter deterioratum & infirmum tantum ut de ipso parum videre poterat: recordata quod penes se haberet certum unguentum, manibus propriis dictae Dominae de Seilleyo confectum, eo unguento, in honorem dictae Dominae de Seilleyo, maxillam suam & oculum successively linivit, & in continenti in oculo & maxilla sanitatem recepit. Item de filio suo & primogenito, qui tener in oculis erat, & rheumate seu aqua descendente a cerebro oculi sui caligabatur, fueratque per longum tempus in ista infirmitate, nec poterat sanari: sed ipsa Domina de Alençonio, Dominam praedictam de Seilleyo commemorans, unguento praedicto oculos dicti sui liberi linivit, & in continenti sanitatem recuperavit.

21 Item refert quod quidam fuit incarceratus carceribus de Argentonio & detentus per dimidium annum, qui e prisonarius auditum, visum & loquelam perdidit: quem dicta Domina de Alençonio visitatum adivit, & ipsum incarceratum per signa persuasit, ut se recommendaret Deo & dictae Dominae de Seilleyo: qui etiam, ut per signa exteriora apparere poterat, Deo & dictae Dominae de Seilleyo se recommendavit. In continenti vero ipsa Domina unguento praedicto eandem reclusum circumcirca guttur perunxit, & eo instanti visum, auditum & loquelam recuperavit. Finaliter refert quod f combinavit cuidam juvenculae, cujus maritus multum erat zelotypus, proficiscendo peregrinationem B. Mariae de Monte-forti, valde tristis & quasi desperata, eo quod maritus ejus insidiabatur cuidam alii, cujus zelum habebat, pro eum interficiendo. Quam juvenculam dicta Domina de Seilleyo commendavit, & eam prout potuit confortavit: & in continenti dictus maritus venit, qui bonum vultum dictae juvenculae uxori suae fecit, & post de bono in melius tractavit, & se invicem pacifice habuerunt, absque dissensione, odio & rancore, prout boni conjuges facere consueverunt & debent.

22 Quae praemissa credit verosimiliter vera fore, propter ea quae praemisit de dicta Domina de Seilleyo: tum etiam quod [fuisse] Rector Ecclesiae Parochialis in istis partibus, in qua per aliquod tempus resedit & potissime in ultima Quadragesima, tum quod per ali-

qua tempora fuit officialis & Sagienfis: tum denique [quia] de origine dictam Dominam de Alençonio ac ipsius vitam ac mores, tam experientia quam fide dignorum testimonio & relato, novit: cujus vita, mores & conversatio ab omnibus de ea notitiam habentibus plurimum comprobantur. Reddens rationem dicti sui, vidit & audivit, et in partibus existente in Quadragesima praedicta ultima, & a pluribus fide dignis didicit, quod dicta Domina de Alençonio cum filio suo primogenito, modo & forma quibus supra dictum est, ab infirmitatibus praedictis receperunt sanitatem: nec dictus filius aliter curari poterat, quamquam per longa tempora in manibus medicorum exercisset, qui nullum suffragium attulerunt. Unde dicta Domina Comitissa, volens dictae Dominae de Seilleyo de tantis beneficiis reddere laudes & gratiarum actiones, unum cererum notabilem, armis suis ornatum, ad sepulcrum dictae Dominae destinavit, & inibi in memoriam praedictorum reponi fecit, prout nunc adhuc est. Et credit firmiter iste testis, quod ipsa Domina de Alençonio dictum cererum libentius attulisset, & propriis manibus super hujusmodi sepulcrum reposuisset, si peregrinandi seu accedendi liberum arbitrium habuisset.

23 Super vii articulo diligenter inquisitus credit articulum continere veritatem, ex & pro eo quod a quodam Francisco, viro devoto, Lucionensis diocesis oriundo, referri audivit, quod pridem fuerant ipsi Francisco plura paria litterarum, magni ponderis magnumque effectum continentium, ad deportandum in diversis locis, partibus & personis, sibi per Praetres Guillelmum Teste-d'oye & Henricum Ordinis Minorum, Confessorem Sororis Nicolae Abbatis Bisontinensis Ordinis S. Clarae, pro deferendo pluribus Fratribus dicti Ordinis diocesis Pictaviensis & Lucionensis tradita; quae maliciose subtrahita fuerant ab eodem, per quemdam Guillelmum de tertio Ordine S. Francisci, tunc Turonibus in capella omnium Sanctorum commorantem, cum quo fuit hospitatus tribus vel quatuor diebus, circa festum B. Martini hyemale. Et cum vellet recedere, petiit a dicto Guillelmo litteras quas apud eum deposuerat: qui reddere maliciose denegavit. Unde nesciens alias providere, habuit recursum ad dictam Dominam de Seilleyo, & fidem firmamque spem gerens, quod per ipsius Dominae preces & monita litteras sic deperditas posset & valeret recuperare; accessit ad eandem, & qualiter de litteris sic deperditis contingatur, sibi seriatim enarravit. Et protinus dicta Domina in oratione se prostravit, pro dicto Francisco, ut deperdita recuperaret, Deum deprecando. Facta quoque oratione sua dixit ipsi Francisco, quod de perditis non doleret, cum amissa pro certo recuperaret. Continuo postquam surrexit ab oratione, voluntas Dei fuit ut cito occurreret sibi homo ille, qui praedictas litteras fraudulenter detinebat, & in capella B. Mariae in dicta ecclesia Fratrum Minorum cum eo locuta fuit verbis hortatoris & monitis caritativis, ut ipsas litteras quas occultabat restitueret. Et postquam dicta Domina locuta fuit cum dicto Guillelmo, dixit dicto Francisco, quod abiret cum dicto Guillelmo: quod & fecit. Sed cum ambo per magnum vicum Turonensem incederent, ipse Guillelmus finxit se infirmum esse: & ulterius procedentes usque ad domum arcam suam aperuit, in qua sciebat litteras non esse: & candelam fecit accendi, ut fraudes suas valeret palliare: qua accensa litterae repertae sunt.

24 Super vii articulo diligenter inquisitus dixit & deponit, quod dicta Domina de Seilleyo dum ageret in humanis, in Passione D. N. Jesu Christi & mysterio sanctae Crucis cor suum plurimum habebat, ut isti testi tunc temporis videbatur. Ipsaque Domina ipsi testi de his quae sibi contigerant in secreto libenter revelabat, non ad ejus ostentationem, sed ad Dei omnipo-

D
EX M2.
NOTA-
RIALL
8

quadrado
Comitissa
orga defun-
tana.

E
idem testa-
tor quod
Francisco
cuidam
subdola
littera

postquam
pro eo Ma-
ria oravit.

propter spem
sancti re-
surrecti.

quod Pas-
sioni pie de-
vota.

de res per
Mariam &
fuerat libe-
rate.

de ipsa
ante Com-
itissa partu
soluto.

de ejusdem
maxilla &
oculo

ut non
fuerat
sanatus

de auditu,
visu, lo-
quela red-
ditis repri-
vo cuidam.

de zeloty-
pia ad opus
peregrinationis
non differ-
sa.

Finis de-
positionis
servando.

EX MS.
NOTA.
SIALI.
partim in
sanctis Cr.
et

dividit
Anat. in
rit. iudic.
modis
/ arguitur

nam tunc
vit. argu-
tels crucis
hinc inlatis

quid de
rando al-
sari S. Ste-
phani in
eclesia S.
Blasii

dividit
modis
in Maria
narrat

A omnipotentis laudem & gloriam & honorem, istum tes-
tem exhortando ut sub silentio teneret & laudes Deo re-
ferret ac pro ipsa Deum exoraret. Et inter alia cum per-
ficeretur ab isto teste, qualiter Sacerdos magnam Mis-
sam celebrans ad majus altare B. Martini accederet, nar-
ravit isti, quod dudum sibi Deus ministraverat certam
portionem de ligno sancte Crucis: unde tunc proposue-
rat huiusmodi lignum in duabus petiis dividere, & pro-
portionaliter in duabus crucibus argenteis deauratis,
quas fabricari fecerat, videlicet pro ecclesia B. Martini
unam & aliam pro ecclesia B. Francisci Turon. Crucibus
igitur factis ac fabricatis ac penes se habitis, ut propo-
suerat, illam portionem ligni sancte Crucis prædictam
dividere voluit, in præsentia videlicet Fratris Guillelmi
Gourmeri, tunc Lectoris Minorum Turon. sibi multum
familiaris. Et cum huiusmodi portionem ligni cum uno
parvulo cultello per dictum Gourmeri dividi faceret su-
per altare S. Francisci in dicta ecclesia Minorum Turon.
continuo exivit sanguis: quem colligit & in utraque
cruce cum ipso ligno involutum reposuit, & postmodum
dictas Cruces utrique ecclesiarum prædictarum, cum ea
reverentia & devotione qua potuit, representavit; re-
quirens Dominos Capitulum dictæ Ecclesiæ B. Martini,
ut quoties Sacerdos accederet ad altare pro magna Missa
celebranda, huiusmodi crucem in manibus in memoriam
Passionis deportaret: quod præfati Domini Capitulum si-
bi libentius concesserunt, & ita fieri tunc ordinaverunt.
Unde ipsa Domina præmissa rememorans, utrum sanguis
prædictus, alias cum ligno sancte Crucis inibi repositus,
pro nunc adesset in eadem, dixit ad istum testem cum
flagitando, quatenus de hoc inquireret, prout & plu-
res istum testem super hoc deprecata fuit: sed iste tes-
tis respondit dictæ Domine, quod de talibus ad ip-
sam minus attinebat, cum non esset Procurator fabri-
cæ, nec curam jocalium dictæ ecclesiæ gessisset: sed
quod libenter de hoc se inquireret.

25 Item in penultima Quadragesima ipsa Do-
mina graviter ægrotavit, intantum quod isto teste præ-
sente extremam unctionem habuit ac recepit per mi-
nisterium Fr. Martini de Bosco Galteri ejus Confesso-
ris, de licentia Curati B. S. Vincentii Turon. nec tunc
erat spes quin transiret ab hoc mundo: & quod modico
intervallo, antequam huiusmodi unctionem reciperet,
vocavit istum testem (omnibus aliis tunc inibi ex-
stantibus seorsum & ad partem dictæ Domine retra-
ctis) & dolenter isti testi retulit ea quæ sequuntur,
videlicet quod diu erat ipsa Domina de Seilleyo sem-
per gerens devotionem ad beatissimum Stephanum.
Cumque esset in ecclesia B. Martini, prope altare san-
cte Crucis juxta i pilleare ubi nunc est altare S.
Stephani, auditit unam vocem sibi dicentem: Dic
Dominis hujus ecclesiæ quod construant unum altare
in honorem B. Stephani ad unum de pilleariis hujus
ecclesiæ. Et inde revelavit hoc defunctis tunc Do-
minis Cantori & Subdecano dictæ ecclesiæ: qui fa-
ctum in Capitulo aliis Dominis dictæ ecclesiæ nar-
raverunt, & inde altare construi fecerunt, quod diu
fuit absque imaginibus & pictura.

26 Postmodum vero cum oraret quadam alia vi-
ce ante dictum altare, apparuit sibi quidam juvenis
facie valde pulcherrimus, in manu sua tenens unam
schedulam, in qua scriptum erat magnis litteris illud
nomen, CHRISTUS: in quo nomine distincte videbat
legebatque & inspiciebat omnia quæ factura erat ob
reverentiam S. Stephani, in dicta ecclesia B. Martini & in
ecclesia Fr. Minorum. Et quod consequenter ipsa Do-
mina super dicta materia locuta fuerat cum pluribus
particularibus de Dominis dictæ ecclesiæ B. Martini:
sed respondum habuerat effectum. Unde dolebat ipsa
Domina, & remorsum in conscientia habebat, pro-
pterea supplicavit ipsi testi & aliis prænominatis de

Blabayo & Roberti, quod si ab hac infirmitate decede-
ret, interim procurarent quod imago prædicta fieret &
apponderetur ad ipsum altare, ad honorem Dei & B. Ste-
phani. Item dixit, quod alias sibi narraverat, quod
quadam vice dum oraret ante dictum altare B. Stephani,
erat quoddam rastellum, Gallice ratteau, aptum ad re-
ponendum cereos circumcirca corpora defunctorum Ca-
nonicorum ecclesiæ B. Martini, utique magnum & pon-
derosum, appodiatum contra pilleare recte existens ante
dictum altare. Hoc cecidit supra dictam Dominam oran-
tem, & eam quasi penitus fregit in corpore, & clacavit
intantum quod quasi coacta erat expirare. Sed gratia
Dei cooperante, dictum rastellum in loco suo fuit ere-
ctum, & de istu prædicto inde nullum sensit dolorem:
quinimo sana & incolumis discessit ab eodem: ex quo lectu-
chlamys ipsius Domine fuit lacerata a scapulis usque ad
pedes.

27 Postmodum vero ipsa Domina ab huiusmodi infir-
mitate convalescit: & cupiens pro viribus Dei & S. Ste-
phani voluntatem adimplere, ad præsentiam Domini-
rum Canonicorum dictæ ecclesiæ in Capitulo existen-
tium, ipso teste cum ipsis præsentem & capitulante, accessit,
& prout melius potuit, non in totum huiusmodi visiones
detegendo, eos cum caritate & omni humilitate supplici-
ter flagitavit, ut ad Dei & B. Stephani laudem, gloriam &
honorem, unam imaginem ipsius Sancti fieri & ordinari
facerent. Qui Domini de Capitulo vocis ejusdem Domi-
næ annuentes, imaginem B. Stephani, ad modum qua-
liter lapideus fuit, in sculptura in altari inibi depingi
& ordinari variis coloribus fecerunt, prout cuique in-
tueri volenti potest apparere. Quibus actis miraculose,
ut pie credit ipse testis, Domina Isabellis de Clifonio
Domina de Ramefort, de bonis a Deo sibi collatis, ad
huiusmodi altare unam Capellaniam dotavit & funda-
vit, & eam Calice, Missali & aliis ornamentis necessa-
riis decoravit. Cui capellanæ sic servitium singulis heb-
domadis de tribus Missis: ac propter honorem B. Step-
hani & in memoriam dictæ Domine in huiusmodi lo-
co plurimi suum invocant auxilium & juvamen.
Quibus attentissime consideratis credit articulum vii
huiusmodi veritatem continere: dicitque quod ip-
sa Domina alia quamplurima miracula familiariter
sibi revelavit, quæ memorie minime commendavit,
ex & pro eo quod minus dignum se reputabat, &
quod etiam credebatur quod per magis dictæ Domi-
næ familiares in scriptis redigerentur; cum pluries
solicitasset dictum Fr. Martinum, quod talia scri-
ptis suis commendaret.

28 Dicit insuper prædictus testis, qui in facultate
Theologiæ diu studit, quod præfata Domina in divina
lege mirabiliter instructa & exercitata sibi videbatur.
Dicit ultra quod pluries vidit dictam Dominam variis
infirmitatibus laborantem, in quibus plurimum se
consolabatur: adeo quod assistentes & supervenien-
tes spiritu & corpore mirabiliter recreabat, secundum
quod legitur de Apostolo & B. Laurentio & aliis,
qui in suis infirmitatibus gloriabantur. Demum & fi-
naliter deponit quod multi de longinquis partibus,
propter devotionem quam gerebant ad dictam Do-
minam dumageret in humanis, causa devotionis ad
eam confluabant. Viditque & cognovit plures de par-
tibus Normanniæ, Andegaviæ, Britannicæ & Bitu-
ricæ, quorum notitiam habebat, qui ea de causa Tu-
rones venerint ut eam viderent, potissimum propter
famam suæ sanctæ conversationis & laudabilis vitæ.
[Dicit etiam] quod non solum in regno Franciæ no-
men, fama & conversatio ipsius Domine viguerunt,
imo per plurima loca & regna: & quod clare con-
stet quod fama ejus per alia regna divulgata fuit.
Nam scit ille testis, quod Rex Cypriæ dictæ Domi-
næ humiliter scripsit, quod haberet ipsum & suum re-
gnum

ad eam,
picturam a
vite a peri-
culo libe-
rata

illud em-
dem per-
fecit.

Ex fundam-
entum ibi-
dem facit
laudem ob-
tinuit.

idem, quod
in suis mor-
bis valde
adificaret
accederet

qui multum
erant ex
varii re-
gionibus

Agnum in suis precibus commendatum, quod pestilentia locustarum quasi penitus fuerat devastatum.

quodque
per eam
beneficia
varia
sanctam
consecravit
se credat.

29 Dicit insuper quod in persona ipsius testis, tempore divisionis multa pericula proprii corporis, amicorum & bonorum suorum contigerant. Etiam in ultima Quadragesima adeo fuit infirmus gravi infirmitate, quod verosimiliter credebatur & sperabatur plus de morte quam de vita: sed quod confidebat & confidit semper de dicta Domina, qua semper ipsum habuit & habebat commendatissimum, cuique firmam spem & fiduciam gerebat. Crediditque firmiter quod intercessionibus, precibus & meritis dictae Dominae ab huiusmodi adversitatibus extitit liberatus: cum ipsa Domina Missas pro convalescentia istius testis fecisset celebrari, & in extremis memoriam habuisset de eodem, prout novit & scivit per illos, qui cum Domina praedicta saepius conversabantur. Actum in domo habitationis dicti Magistri Joannis Tennegot, praesentibus ibidem discretis viris Egidio de Mondo Presbytero & Radulpho Morio Clerico, testibus ad praemissa vocatis specialiter & rogatis.

Alter testis
de curia
litterarum
restituere

30 Religiosus vir Fr. Franciscus Bigoys, Lucionensis diocesis oriundus, Ordinis Minorum, testis productus & juratus & examinatus die septima mensis Augusti, super omnibus articulis diligenter inquisitis, dixit & deponit per suum juramentum quod pridem fuerant sibi plura paria litterarum magni ponderis magnumque effectum continentium ad deportandum in diversis locis &c. ut supra num. 23. Et insuper deponit, quod dictas litteras numquam recuperare potuisset, nisi dictae Dominae precum interventu, praefati Guilielmi fraudis malignitate considerata. Et hoc est quod deponit dictas Franciscus: tamen credit praemissa fuisse miraculose facta. Actum in domo canoniali Magistri Joannis Tennegotti, testis supra scripti, praesentibus ibidem discretis viris Egidio de Mondo Presbytero & Radulpho Morio Notario publico, testibus ad praemissa vocatis specialiter & rogatis.

a Circa annum 1334.

b Vulgo Mayenne, praeterebentem fluvium sibi cognominem habens, nunc titulo Ducali insignis urbs in Cenomanis.

c Pro Embryone id accipi certum est: neque enim proles, de qua extant litterae data ultimo die Junii huius anni, posthuma fuit patri, anno dumtaxat sequenti die 25 Octobris in praetio Azincourtensi cap. Videtur autem haec proles fuisse Maria Alenconia, qua mortua est bimula, ut scribit Sammarthani historia Genealog. l. 22 c. 5.

d Eorum scilicet qui tunc in vivis erant, ambo patris nomine Joannes dicti, annoque 1409 & 1412 nati: neque enim putamus hic opt de illo, qui Petrus dictus anno 1407 in lucem venit, sequenti mox anno mortuus. Ab Joanne autem primogenito, quem diximus, Durum Alenconiorum stirpe propagata, in ejusdem per Renatum filium nepote Carolo extincta est au. 1525.

e Locut non exprimitur in litteris, uti nec alia explanationis causa hic addita vocat primogeniti ac posthumi (de quibus jam dictum) in iisdem invenimus: videtur autem Argentanum legendum, in ipso Normannia Medisullis oppidum ad Ornam fluvium: hic enim perpetuo habitasse hanc Comitissam vel inde colligat, quod omnia ejus purpurae huic loco attribuant Sammarthani, & in ecclesia de Silly propinqua sepulchro esse constet liberos in infantia praemortuos.

f Franci prison carcer est, p'isse captio, peis captus.

g Fortasse obviavit vel conviavit: nisi hac ratione exprimitur gallicismus quo jondce dicitur pro sociare se, vel comitem jungere.

h Videtur esse locus Salky dictus in tabulis, trium dumtaxat leucarum intervallo ab Argentano distans.

i Videtur hac ecclesia notari in tabula huius urbis ex aduerso ipsius monasterii.

k Alibi Pilaria quoque dici reperies columnas ac pilas adificiorum.

CAPUT IV

Alterius Canonici depositio de vita & miraculis Dominae de Seilleyo.

D
EX MS.
NOTA-
RIALI.

31 Venerabilis & circumspectus vir Magister Joannes Roberti, Canonicus ecclesiae B. Martini Turon. aetatis 21 annorum vel circa, testis productus, juratus & examinatus die 11 mensis Augusti, super 1 & 11 articulis diligenter inquisitis, deponit per suum juramentum de contentis in dictis articulis, quod dicta Domina de Seilleyo erat nobili genere procreata & extracta, & ut credit, a Deo inspirata: cum tempore quo vitam gerebat in humanis, fuisset & esset multum contemplativa, vitamque sanctam & contemplativam duxisset: & etiam a tempore quo notitiam habuit ab eadem usque ad diem obitus sui: cum qua a praedicto tempore, videlicet a duodecim annis citra, pluries conversatus fuit. Et quod eam justam, sanctam, & Deo placibilem, & sine reprehensione novit: cum visitaret pauperes & debiles in eleemosynariis & leprouariis, opera caritatis in eosdem pauperes & debiles exercendo, ecclesias & alia sancta loca devotissime visitando: & multa alia sancta opera exercebat, [quae esset] longum enarrare per singula: prout haec vidit & audivit, fama-que publica laborat de ipsa & ejus sancta conversatione, per totum regnum Franciae & extra.

Joannes
Roberti
Canon. 20-
Bat no 22
Aug.

de extincta
sanctitatis
fama re-
novata
regnum,
E

32 Interrogatus quomodo hoc scit, quod fama ipsius Dominae divulgabatur extra regnum: dicit quod a pluribus, de diversis partibus venientibus auxilium dictae Dominae implorare: & praesertim per litteras Domini Regis Cypriae illustris, qui (sunt circiter duo anni elapsi) scripsit dictae Dominae litteras, manu propria scriptas, prout ex litteris apparere poterat: cum ipse Rex per litteras suas testificaretur, quod erant manu sua scriptae. Quibus in effectum cavebatur, quod ipse Rex recommendabat se, cum Regina sua uxore ac toto ipsius regno, precibus ipsius Dominae tamquam Deo carissimae. Inter cetera per dictas litteras explicando, quod omnes fructus vel quasi, dicti sui regni per locustas fuerant devastati & consumpti, tantum quod regnicolae unde viverent non habebant: & ob defectum & raritatem fructuum ejusmodi, sic, uti dictum est, consumptorum, oportebat regnicolas extra regnum mendicare & victualia perquirere. Etiam pestis in ipso regno, in hominibus utriusque sexus & animalibus brutis mirabiliter vigeat, propterea precibus & orationibus dictae Dominae, ut Dominum omnipotentem pro ipso, Regina, & patria orare & manum suam pacificare dignaretur se recommendabat, & sequitur tenor litterarum harum Regis Cypriae sub hac forma.

quam con-
firmat lit-
teris Regis
Cypri.

33 Carissimae meae & bene dilectae Dominae de Syll Janus Rex Cypriae &c. qui omni tempore se commendat tuis bonis orationibus.

qui scilicet
mentem
ejus collan-
dant

Humillima & obediens Serviciabilis Dei, oro dulcem Jesum ut epistola mea te possit reperire salvam & incolumem & in ipsius gratia, quemadmodum humile cor tuum desiderat. Et vero ille sanus, dives & potens est, qui animam suam novit esse in via paradisi, qui se pauperem bonorum huius mundi sentit, qui se videt a Creatore suo salvatum & custoditum. Quae res licet impossibiles sint nobis, qui sumus omnino simplices & peccatrices creaturae, quia nec aetatem nec virtutem nec possibilitatem habemus acquirendis tantis bonis quanta producit Dei amor, nisi ipse per gratiam suam ea donet: possibiles tamen sunt mediante bono amore, quem bonorum omnium aggregatione perfectus largitur creaturae suae, quem satis videre possumus, quando dignatur carnem humanam

A manam assumere & inter nos miseros peccatores versari, docens nos viam salutis nostræ, tolerans mortem & passionem, effundens super terram sanguinem suum pro nobis redimendis, itaque abluendis aqua pretiosa lacris sui a peccato, in quo eramus & per quod morti serviebamus. Cum igitur, humillima & obediens Servi-

cibilis Dei, ex relatu dilectissimæ meæ conjugis **B** Regine, utcumque didicissem bonam vitam tuam, decrevi scribere tibi, laudando Deum, qui tam benigne erga creaturas suas agit cum eas ad tantam extollit glori-

am quanta est gratiam ejus habere. Equidem peculiariter afficior lætitia eundem orans, ut in ipsa te conservet semper, proficientem de bono in melius, teque videre faciat gratiosam suam & faciem in die judicii. Itaque instantissime obsecro, ut ego & ædicta conjunx mea com-

mendati tibi simus, quando oras Deum, utque nos quantumvis indignos, recommends sanctæ ipsius gratiæ una cum universo populo Cypri, qui patimur & passuri sumus mala maxima, nisi remedium Deus ponat. Etenim post bella, pestilentiam & famem, tanta nobis supervenit locustarum multitudo, devorans & destruens substantiam nostram, ut necessitas nobis incumbat vitæ subsidia aliunde quærere. Credo sane,

B quod Deus nos amet, ideoque nos castigare velit, non secundum maxima peccata nostra, sed secundum misericordiam suam: hæc ipsa tamen tibi nota facio, ut exaudibilis orationes tuæ possint Dei voluntatem erga nos inflectere in omni clementia, ut nos non judicet secundum magna mala nostra, sed secundum magnum amorem & misericordiam quam erga suas creaturas habet.

Aliud, humillima & obediens Serviabilis Dei in præsentiarum non occurrat quod scribam, nisi ut me commendem tuis piis orationibus, obsecrans dulcem Jesum Christum, ut te in sua tutela habeat, tibi que concedat gaudium in gloria paradisi. Scriptum manu propria die xxvi Septembris.

34 Ulterius deponit, quod eisdem tempore & die dicta Domina Regina se recommendando precibus & orationibus dictæ Domine de Seilleyo, etiam scripsit eidem, quod unguentum suum, manibus dictæ Domine compositum, quod dum recessit a partibus Franciæ secum deculerat, erat totaliter in piis operibus consumptum & pluribus profuerat ad sanitatem: ipsam Dominam rogando, quatenus de ejusmodi unguento sibi transmittere vellet. Interrogatus qualiter hoc scit ut de hoc deponere possit, dicit quod quia ambas litteras vidit, palpavit & legi audivit. Interrogatus quo idiomate erant scriptæ dictæ litteræ, dicit quod in bono Gallico erant scriptæ: subjungendo quod dicta Regina

C Dominum Regem sponsum suum ipsam & regnum Cypri prædictum cum regnicolis, suffragiis dictæ Domine recommendabat.

35 Super **III** articulo diligenter requisitus, dicit, quod credit contenta in dicto articulo fore vera. Interrogatus causam quare, dicit, quod patrimonium suum, ut Deo melius & devotius serviret, reliquerat: & dicit se istud scire, quod ipsa Domina mendicabat, vitamque pauperem gerebat in humanis, pluresque Christi fideles singulis diebus elemosynam sibi faciebant, & de bonis suis pro victu sibi erogabant: quarum elemosynarum, antequam comederet, retenta minori parte pro sustentatione sui, totum residuum pauperibus distribuere, corpusque suum jeuniis, vigiliis & aliis, ut pendere poterat ex aspectu, plurimum macerabat. Deponit insuper quod ipsa Domina ecclesias & alia sancta Dei loca localibus, muneribus & Reliquiis pretiosis adornavit. Interrogatus qualiter hoc sciret & de hoc deponere possit, dicit, quod ipsa Domina donavit ecclesiæ B. Martini prædictæ unam crucem pulcherrimam argenteam deauratam, in qua sunt plures Reliquiæ, videlicet de ligno sanctæ Crucis, & plurimum alia-

rum Reliquiarum: quam crucem vidit & tenuit pluries. Etiam donavit plura localia ecclesiæ Fratrum Minorum Turon. (in quibus reposuit plures Reliquias) sane notabilia & multum pulchre adornata: quæ localia etiam tenuit, vidit & palpavit. Etiam pluribus aliis ecclesiis & locis sanctis multa bona fecit, prout referri audivit.

36 Super **IV**, **V** & **VI** articulis diligenter inquisitus, dicit, quod credit ipsos articulos continere veritatem, propter famam & sanctitatem dictæ Domine: audivitque referri a pluribus personis, quod Deus omnipotens pro dicta Domina multa operatus fuerat miracula, de quibus non recordatur. Et quod inter cetera audivit narrari unum miraculum a defuncto Domino Hugone de Cosnaco, quondam Legum Doctore, Præposito de Blalayo & Canonico dum viveret ecclesiæ S. Martini, uti viro provido vitæ laudabilis & honestæ conversationis & sine reprehensione: qui narravit ipsi testi, & nominavit locum, ubi Dominus Jesus Christus ad preces dictæ Domine solo osculo leprosum sanavit seu sanitati restituit. Nihil plus de contentis in dictis articulis deponendo, quod de præsentibus aliis non recordatur.

37 Super **VI** articulo diligenter inquisitus, dicit se nihil scire nisi ex auditu. Interrogatus a quibus didicit, dicit, quod audivit ab illis, qui noverunt secreta dictæ Domine: videlicet Fr. Martino de Bosco-Galtero Guardiano Minorum Turon. ipsius Domine Confessore, & aliquibus aliis, qui cum prædicta Domina, cum ageret in humanis, conversationem habuerunt.

38 Super **VIII** articulo dicit se nihil scire nisi de auditu, quod aliqui sibi retulerunt, quod defuncta Theophania de Stella, quondam dictæ Domine pedisequa, post spatium quatuor mensium, postquam de hoc mundo migraverat, dictæ Domine apparuerat in spiritu, & gratiarum actiones sibi retulerat, eo quia precum interventu ipsius Domine fuerat salvata. Simili modo deponit audivisse a pluribus defunctam Dominam de Mongeron post ejus obitum ipsi Domine apparuisse, & eidem suppliciter flagitasse, ut pro ejus salute Dominum exoraret: & post modicum tempus iterum & denuo apparuerat dictæ Domine, & sibi gratiata fuerat, cum ipsius Domine precum intervenen salvata fuerat.

39 Super **IX** & ceteris articulis diligenter inquisitus, deponit quod anno Domini mcccxx die cxxx Domini, & post Pascha d & facis prope festum Pasche anno mcccxx, dicta Domina graviter infirmabatur, tantum quod credebatur migrare ab hoc sæculo, & propterea suis amicis peculiaribus, quæ sibi contingere volebat notificare. Et propterea venerabilis vir, & discretus Mag. Joannes Tenevoti, in utroque Jure Licentiatum & Canonicum dictæ ecclesiæ B. Martini, qui eam visitaverat, dixit illi testi, quod si defunctus Dominus Præpositus de Blalayo, tunc agens in humanis, iste testis ac ipse Mag. Joannes adirent ipsam visitare, forte plura de secretis suis detegeret. Et tunc iste testis & alii duo prænominati se congregaverunt & crastinam diem ipsius diei ad visitandam dictam Dominam captaverunt: qui simul adiverunt: & ipsi cameram, ubi infirmabatur, introgressi, dum starent coram dicta Domina, tunc in grabato infirma existente, ipsa Domina, post relationem gratiarum actionum de eorum visitatione, cum omni humilitate retulit prænominatis Dominis, quod quadam nocte, de qua non recordabatur ipse testis, narravit eis quasdam visiones & gratias & bona divinitus sibi facta: inter quas circa tempora illa, quibus renuntiaverat omnibus terrenis possessionibus, cum timore & reverentia Dei pectus suum percutiendo, reputans se indignam tantis beneficiis, quæ ad laudem, gloriam & honorem omnipotentis Dei attribuendo explicare proponebat, eos devotissime exhortando, quatenus de hujusmodi bene-

EX MS. NOTA. MAILL.

olus perribus conomendat se suisque.

Or. regnum a locustis vastatum.

Item ex litteris Regine Margarete uxoris Regis Cypri.

Idem testis de constantia Marie portat.

penitentia rigore.

erga loca sancta liberalitate.

miraculis.

Or. leproso sanato.

Or. sepe Cor. E.

Or. animam suam salvatam.

Item quod an. 1411. et oram ipso Cor. alii dixerunt.

Infirmitatem visitantibus mortuorum.

A beneficiis dignas Deo laudes referrent.

40 Dicebat enim quod in elemosynaria ecclesie B. Martini, in qua jacebat illis diebus, una nocte apparuerunt sibi B. Joannes Baptista & B. Stephanus Protomartyr jacentes super terram, excitavitque eos humiliter ad levandum. Quibus elevatis in aere B. Joannes Baptista fecit sibi sermonem de contemptu mundi, & postmodum ab oculis ejus evanuerunt. Et aliquibus diebus interpositis, venit ad ecclesiam Fratrum Minorum Turon. & petiit a F. Martino de Bosco-Galteri, utrum in dicta ecclesia Fratrum Minorum essent aliquae Reliquiae. Et cum ipse Fr. Martinus sibi responderet quod sic; in continenti ostendit sibi aliquas Reliquias BB. Joannis Baptiste & Stephani, indecenter reconditas in sacristia, infra quoddam altare ligneum. Quae reliquiae minus decenter, ut dictum est, repositae, ut credebatur firmiter, miraculose repertae fuerant: ex quarum inventione laeta fuerat & jucunda. Et credit ille testis, quod inventio hujusmodi Reliquiarum fuit miraculosa & respondens visioni praedictae.

41 Narravit isti testi & aliis praedictis, quod circa tempora praedicta dicta Domina adivit castrum de Seilleyo Cœnomanensis diocesis: & cum fuisset in eodem castro introgressa, requisivit Dominum tunc de Seilleyo, ejusque matrem & uxorem tunc ibi existentes, ut reliquias quas penes se habebant sibi ostendere vellent: quod denegarunt, fingentes esse in civitate Cœnomanensi, quodque temporibus retroactis, quibus fuerat ad dictum castrum pro consimili causa, similem responsionem fecerant: sed hac tertia vice dixit praenominatis Dominae matri & uxori, quod sibi ostenderent Reliquias, & nihil peteret ex eisdem. Et tunc apportaverunt dictas Reliquias & posuerunt supra majus altare ecclesiae Collegiate B. Mariae de Seilleyo: inter quas inventi sunt duo dentes B. Joannis Baptiste & de ossibus B. Stephani Protomartyris. Confessor suus erat absens seorsim ecclesiae in quodam prato, quem misit quæsitum ut videret Reliquias, sperans quod aliquid de ipsis peteret, quod non fecit: & sic clausis scriniis fuerunt ad castrum reportatae, & dicta Domina remansit in ecclesia. Et subito Domina mater Domini de Seilleyo & filius suus fecerunt Reliquias reportari, & reposerunt ut prius supra dictum altare. Et tunc dixit mater filio suo: Desidero multum quod amica vestra habeat unum de dentibus S. Joannis Baptiste & unam particulam de ossibus S. Stephani Protomartyris: & filius respondit, quod etiam hoc optabat. Et tunc tradiderunt sibi unum dentem B. Joannis & unam particulam de ossibus B. Stephani Protomartyris: quas Reliquias gaudent & humiliter flexis genibus recepit.

42 Item ipsa Domina etiam narravit & dictis Dominis pariter congregatis revelavit, quod versus defunctam Dominam Mariam Reginam Siciliae se transulerat: quae Domina Regina de Reliquiis S. Stephani videlicet duos dentes sibi contulit & donavit una cum feloqueariis crystallinis, ad faciendum unum vasculum pro dentibus praedictis honorifice reponendis, faceratque fieri unam imaginem B. Stephani argenteam deauratam, teneantem in manu dextra dictum vasculum, de bonis per Christum fideles sibi in elemosynam donatis: quam imaginem una cum Reliquiis praedictis Sacristae Minorum Andegavensium tradidit custodiendum. Et dum ipsa Domina de Seilleyo proposuisset abscedere a villa & civitate Andegavensi pro veniendo Turones, una die Sabbati g ante festum nativitatis B. Joannis Baptiste anno Domini mcccxxviii, Domina de la Hunaudaye quadrigam suam seu currum cum equis & conductorem suum accommodavit: & in suo discessu imaginem B. Stephani praedictam & vasculum praedictum separavit, ne motu currus seu quadrigae corrumperetur, b quos in duobus scriniis parvis, una cum certis petiis

aurei & argenti ac annulis, b perbis & lapidibus pretiosis, una cum quadam bursa terica cum nodulis argenteis deauratis & una pecta de cilicio Domini Caroli de Blesis intra reposuit: quæ scrinia in quadam pochia seu bisfaco Fr. Martini Confessoris sui praedicti, in qua erat Collectarium dicti Fr. Martini, cum modico panis & casei, posuit.

43 Et postmodum ipsa Domina quadrigam seu currum illum ascendit: ipseque Fr. Martinus dictam pochiam, cum Reliquiis praedictis injectis in eadem, prope dictam Dominam collocavit. Et his peractis discessit dicta Domina tendens versus Turones: & factio transiit per portum l de Sorgiis, dum quadriga seu currus cum equis conducere per prata de Bellepouille, ad motum quadrigae seu currus dicta pochia cecidit in pratis praedictis, dicta Domina & alii cum ea assistentibus penitus ignorantibus. Et quadrigavit dictus conductor seu quadrigam conduxit ad quendam m hostellariam supra levatam ad o rectum monasterii p S. Mauri super Ligerim ex alio latere fluvii Ligeris existentem. Et cum illa Domina, inter alia quæ erant in dicta quadriga seu curru, dictam pochiam non reperiret, valde fuit perplexa, dictusque Fr. Martinus non minimum corde tristis. Et continuo dicta Domina se in oratione prostravit: & oratione completa, ipsa Domina dixit Fr. Martino, quod non ita doleret, & quod Dominus per suam misericordiam ipsos confortaret. Et postmodum Dominica sequenti ipsa Domina voluit transire dictum fluvium Ligeris, & visitare dictum E monasterium S. Mauri; quod & fecit, & in eodem monasterio dictum Fr. Martinum Missa celebrare præcepit.

44 Missæ solennis expletis, [ipsique] ad locum ubi hospitata erat [Domina] in sero reversa, paullo post duo Religiosi Ordinis Minorum praedicti, q Bitturis ad Capitulum generale Minorum progredientes, percipientes ad currum extra domum existentem quod dicta Domina inibi erat hospitata, dictæ Dominae no- z nunciat, quod Reliquiae S. Stephani, quas amiserat, non erant perditæ, & quod Sacrista Minorum Andegavensium penes se habebat: unde ipsa Domina protinus Deo omnipotenti laudes & gratiarum actiones reddidit. Cumque dictus Confessor dictæ Dominae diceret quod Andegavum reverti volebat pro recuperando hujusmodi Reliquias; ipsa Domina respondit ei, quod sine ipsa non pergeret, & quod secum Andegavum reverteretur. Quæ Domina cum dicto Confessore suo An- F degavum regressi fuerunt, & ecclesiam Fratrum Minorum intraverunt. Cumque introgrederentur, Sacristam dictorum Minorum eis obviam habuerant, qui Dominae & Confessori praedictis, inquit, quod non dolerent, quod Reliquiae B. Stephani inventæ fuerant: quas quidam Advocatus Curiae secularis ad dictam ecclesiam Minorum apportaverat, & quod dictæ Dominae sanas & integras restitueret.

45 Dicta Domina & Confessor praedictum Sacristam sollicitè requirentes, eisdem explicaret, qualiter Reliquiae praedictæ fuerant recuperatae: qui siquidem Sacrista respondit, quod quidam Advocatus fori secularis hujusmodi Reliquias in capella de Credonio super altare in dicta ecclesia Minorum occulte & secrete posuerat, sperans quod reperirentur per aliquem Minorum. Quibus relictis super dictum altare ad domum suam progrediendo, excitatus adeo fuit in spiritu quod coactus fuit ad dictam ecclesiam remeare, cogitans in se quod hujusmodi Reliquiae possent deperdi, & melius esset si manu propria dicto Sacrista traderet. Quo ad ecclesiam regresso, invenit dictas Reliquias super altare praedictum, modo quo posuerat; quas suscepit & dicto Sacrista tradidit & porrexit sibi, prædicando quod ejusmodi Reliquias ecclesiae Minorum condonabat. Et cum id sacrista perpendis-

D
EX MS.
NOTARI-
AL-

b
s
k

in pratis
confessis
repositas.

m
no p
exidisse e
currus pro
quibus cum
traxisset.

E

q
nunciat
advocatus
hujusmodi
repositas

F

Or ad Sa-
crisiam hujus-
modi Andegavensi

scr

quædam
divinitus
manita

obique for-
vis reliquias
S. Joannis
Bapt. &
Stephani,
apud Min-
ores Turon.

Or aliter re-
mond: m
breviter in
castro de
Seilleyo.

B

quorum
partem po-
nitur, ultra
acceptis.

C

ipsum Re-
gina Sicilia
duos dentes
S. Stephani

f

quibus de-
stinate
juramentum fo-
cerunt

g

sed in re-
gressu Tur-
ones ipsas
cum aliis
quibusdam
restitit

A set quod erant Reliquiæ B. Stephani, quas alias in sua custodia habuerat; petiit a dicto Advocato, ubi esset imago argenti S. Stephani, qui tenebat huiusmodi Reliquias in manu sua, & dixit quod huiusmodi Reliquiæ essent dictæ Domine de Seilleyo. Tunc dictus Advocatus pavescit & exterritus fuit, dicens quod illam imaginem non habebat nec viderat.

46 Et tunc dicta Domina de Seilleyo, his comperitis, ad domum dicti Advocati nuntium destinavit, cum rogaturum ut veniret locutum cum dicta Domina: sed illa hora non erat in domo sua, quinimo extra villam Andegavensem ad r. Braynum prope Andardum ubi tenebat placitum seu s. assis: & fuit nuntio responsum, quod veniret in vespertis, prout venit, in domum suam. Horaque vespertina ipsa Domina versus dictum Advocatum iterum nuntium transmissit: qui siquidem Advocatus ad Domine mandatum venit ad ecclesiam Minorum prædictorum, ubi tunc erat. Cumque eundem Advocatum sollicite requireret, ut residuum ceterarum rerum, quas penes se habebat, restitueret, & modum qualiter repererat enarrare vellet, prius per ipsum Confessorem descriptione facta dictorum bonorum, dicto Advocato per ordinem; ipse

B Advocatus narravit modum inventionis rerum prædictarum. Videlicet quod equitando per campos seu s. prateriam de Belle poville prope Andegavum repererat duo scrinia parva, quibus res quæ sequuntur erant injectæ, videlicet vasculum cum Reliquiis; una bursa pulchra auro intexta, una petia auri prodeaurando, cum certis annulis, perlis, lapidibus pretiosis, & quoddam aliud reliquiare: sed quod duabus parentibus suis donaverat bursum & scrinia prædicta: dictam vero peciam & annulos ac perlas [reddidit] ac bursum pro bursa restituit.

47 Cumque dictus Confessor a dicto Advocato [quævisset] ubi esset pochia sua, cum quodam a Collectario, pane & casco [intra] ipsam pochiam injectis; ipse Advocatus huiusmodi pochiam invenisse denegavit. Et tunc quasi subito venit quidam mercator, qui pochiam prædictam, eo contexta quod loqueretur de eadem, reddidit cum injectis, & dicto Confessori tradidit dicens, quod prope portum de Sorgiis, cum se retraheret in partem pro corporis sanitate, retro unum dumum repererat, & quod nautæ transvenerat x ripariam d'Authion euntes & redeuntes sibi dicerent, quod erat dicta Domina de Seilleyo; & quod pridie gentes suæ in pratibus & circa portum huiusmodi perquirebant: quodque si restitueret, bene ageret: quod fecit ut dictum est. Unde dicta Domina toto corde lata fuit & jucunda: credens ille testis firmiter, quod præmissa miraculose & ad preces & supplicationes dictæ Domine per Deum omnipotentem facta existerent. Actum in galleria ecclesiæ B. Martini Turon. præsentibus discretis viris Petro des Aubuis, Presbytero Vicario dictæ ecclesiæ, & Radulpho Morio Clerico, notario publico, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

a Sed gallico idiomate, cui fore verbotenus infirmus est in Latinum transferentes.

b Carola Borbonia, trium (qua Jacobo Borbonia, huius processus formandi auctori sorore fuit) natu minima, Jano Regi desponsa procuratorem Meloduni anno 1409 2 Aug. & in Cyprium abducta anno 1411.

c Idcirco Gallico nunc inusitato, legatur chair, quod carum quidem significat, ibi tamen pro facie accipitur: quomodo etiam Hispanis cara voluit est.

d Cadent indiem 13 April. & more Gallico annum 1411 imbecant.

e Vide diu ad cap. 2. Vita lit. f. Defuncta est autem anno 1404 Andegavi.

f Id est turriculis seu obeliscis pyramidalibus: nam a Tentonico Glok campana, Glohier francis dicitur campanaria turris: quod hic in Latinum detorquetur formam.

g 20 Junii, cum esset littera Dominicales 2 D, & festum S. Joannis caderet in feriam 4.

h Itaque dicantur in omnibus linguis, aliquid cum Tentonica communem habentibus: a forma & similitudine baccarum, & pyramum qua pectus dicitur.

i Huius anno 1364 festo B. Michaelis die cap. virtutes & miracula, excepta ex Processu informativo ad canonizationem, qui MS. in Vaticana bibliotheca extat, servamus ad finem mensis Septembris.

k Id est per se mantica, Francie poche ou bisac vel besace, Philiberti Moni in suo Francie ac Latine lingua Inventario, a duplici fundo Bis-facem dictum innuit: variis fortasse diversis ex veteri Francie seu Tentonica totam esse vocem, ut Bis-fac se faciens usuraret, vel bid-fac faciens mendicatoris: nam fuit pauperioribus, divinum vitium labore vel mendicato quæsum in pera ferentibus, bis-facu: convenit.

l Duobus Andegavensibus ad Autionis fluminis ostium super Ligerim situm 3 ubi trajecto flumine planum deinceps usque in Turoniam iter per pratum est.

m Francie hosti hospes, hostel hospitium, sed fere proprio unius Principis aut familiae usui deputatum; hostellerie pandectium publicum dicitur.

n Id est aggerem: iso enim Papirius Mastronus in descriptione Gallie per flumina, ut autem nullum damnum vel incommodum adferat (Ligeris scilicet) necesse est ipsum aggeribus contineri, de quibus agitur lib. 4. Capitulare Caroli Magni, notanturq; in margine les levees du Loire, Levæes Ligeris.

o Ad dexteram, Francie a droit: respectu scilicet Turonensium sic infra n. 50 rectum dicitur dexteri lateri vulam.

p Alias Giannofolense, vassissimum Benedictini Ordinis in Gallia: de quo facti actum ad Vitam S. Mauri 5 Januarii.

q Vulgo Bourges en Berry; proindeq; per Turoniam vestium iter habentes. Capituli autem huius generalis nunquam meminit VVadingibus: quia sibi sibi temporis celebratum ab eis quæ de obediencia Clementis, non fuit pro legitimo habendum, fero nec cognitum a VVadingibus: interim fortassis dum alii Transmontani vero Pontifici adherentes Capitulum generale celebrabant Colonia 1392, post simile Capitulum a Cismontanis Mantua coactum anno 1390.

r Oppidum ad confluentiam Cevenonis & Authionis, cui vicinum adjacet alterum in tabulis Andori dictum.

s Id est confessum judiciale, ab assire, assidere.

t Francie pre præatum, & hinc prairie.

u Nunc usitatori vocabulo Diurnale Horarum canonicarum dicitur.

x Id est fluvium, Francie riviere, a ripis quibus continetur dictum.

CAPUT V.

Depositi de variis Christi & Sanctorum apparitionibus Maria factis, & eundem familiariter revelatis.

48 Venerabilis vir Petrus des Aubuis, Presbyter Vicarius in ecclesia B. Martini Turon. ætatis xxxviii annorum vel circa, testis productus, juratus & examinatus die xvi mensis Augusti super 18 articulo per suum juramentum de contentis in dictis articulis dixit quod dicta Domina de Seilleyo erat nobili genere procreata & extracta & ut credit a Deo inspirata &c. prorsus iisdem virtutibus per omnia quibus excepta est prioris testis depositio, nisi quod spatium annorum quibus testis Dominam de Seilleyo noverat, dicit ipse testis fuisse ab infantia sua, videlicet a triginta annis: quodque cum ea a tempore prædicto, videlicet a novem annis citra & ultra pluries conversatus fuit. Littera autem Regis Cypri non inferuntur denno huic depositioni, sed ad præcedentem se refert hic testis per hac verba: prout in litteris dicti Regis Cypri Illustrissimi in depositione Venerabilis viri Magistri Joannis Roberti immediate præscripti Inferitis de transcriptis plenius continetur. Super 11 articulo eadem hic testis quæ prior respondit.

49 super 14, v, vi articulis interrogatus deponit per suum juramentum, quod credit contenta in dictis articulis fore vera, propter sanctam & contemplativam vitam dictæ Domine & ipsius bonam famam, de qua supra deposuit: & dicit se scire, quod dicta Domina sibi pluries revelavit, quod anno Domini mcccxxxvi circa festum B. Michaelis in Monte Gargano & diuper ante elegerat hospitari ob reverentiam

regio ladia
cio recepa
fuisse etiam
reliquia.

rum pariter
omiss.

Aliter 24
Aug. reser-
vat eundem
de Interis
Regis Cy-
pri.

Item quod
dicta m-
grave ex Sa-
cello S. Mi-
chaelis com-
pulsio.

A rentiam Virginis Mariz in ecclesia B. Mariz Divitis Turon. in capella B. Michaelis: & inibi singulis diebus pernoctabat: & interim per Capellanos dictæ ecclesiæ fuit molestata, ut alibi pro pernoctando acciperet mansionem. Sicque adveniente Vigilia dicti festi B. Michaelis, prædicti Capellani ipsam Dominam ut vacuaret dictam capellam, propter peregrinationem populi, qui die dicti festi inibi asidue consueverat, compulerunt. Unde contigit quod in nocte ipsius vigiliæ, cum esset perplexa quid faceret, ad orandum se convertit. Et tunc orando columba alba descendit super caput ejus, quæ cum rostro circuibat faciem suam: unde tristitia sua plurimum fuit confortata. Postmodum quasi eodem contextu & hora audivit vocem cælitus sibi emissam, sic sibi dicentem: Venite ad tabernaculum Corporis Domini nostri. Et continuo ipsa surgens accessit ante tabernaculum, ubi Corpus Christi repositum erat: & ibi oravit & per totam noctem stetit, usquequo misit quæsitum Fr. Martinum de Bosco-Galteri Confessorem suum: qui in eodem festo coram ipsa Domina Missam celebravit, & post de licentia Curati sui Corpus Dominicum ministravit.

50 Insuper deponit quod circa annum mcccxxxv ipsa Domina, cum non haberet ubi posset reclinare caput suum, venit ad eleemosynariam B. Martini Turon. & ibi se hospitavit. Et cum quadam nocte post primum somnum surrexit ad orandum, & esset ad terram prostrata, & cogitaret in Passione D. N. Jesu Christi, se reperit supra humanitatem D. N. Jesu Christi: & vidit vulnera in manibus & pedibus totumque corpus plagis laceratum, & in ea habitudine qua D. N. Jesus Christus erat dum penderet in cruce. Et quasi subito se ad rectum vulnus lateris: & paulo post vidit ipsum D. N. Jesum Christum stantem coram ipsa in eo statu & habitu, prout cum hominibus conversabatur in terris: & dixit dictæ Domine certa verba, quæ Domina isti testi non detexit: & postmodum ipse D. N. Jesus Christus ab oculis ejus evanuit. Ulterius deponit iste testis quod ipsa Domina sibi narravit, quod quadam die Annuntiationis B. Mariz Virginis ad monasterium de Bello-monte prope Turones se transtulit, & coram imagine B. Mariz in capite ecclesiæ dicti monasterii in orationem se prostravit: & cum oraret vidit Virginem gloriosam Mariam & Angelum Gabrielem eam salutantem, & totum modum salutationis Angelicæ & responsionis Virginis Mariz. Unde in tanta contemplatione intravit, quod imbris lacrymarum irrigata fuit: Dominaque tunc Abbatisa dicti monasterii eandem Dominam lacrymantem perpendens, unum capitegium ad decergendas lacrymas suas sibi tradidit, & capitegium exinde totum fuit madefactum.

51 Item deponit ille testis quod dicta Domina sibi dixit & revelavit, quod circa & ante festum Purificationis B. Mariz Virginis, anno quo dictum fuit mcccxxxix, ipsa Domina graviter fuit infirmata, in tantum quod membris suis juvare se non posset: unde in vigilia dicti festi Purificationis, propter devotionem quam gerebat ad B. Virginem Mariam, afficiebatur plurimum interesse Vesperis: sed adeo debilis & impotens erat ex illa infirmitate, quod non poterat desuper straminibus quibus jacebat se erigere. Et quod taliter qualiter surrexerat de stratu prædicto, & gradiendo usque ad fenestras camerae suæ, respicientes ecclesiam Minorum, se transtulit: & ibi audivit Vespertas, non valens ex post reverti ad stratum suum nisi cum adjutorio dicti Confessoris sui: qui eam usque ad stratum suum portavit & dimisit in eodem. Et postmodum dictus Confessor post Completorium visitavit eam, & post Matutinum: & domum cum ipse Confessor ipsam Dominam in aurora visitaret, ipsa Domina invitavit eundem Confessorem ad dicen-

dum Te Deum laudamus. Qui Confessor votis Domine annuens & ipsa Domina flexis genibus, Te Deum laudamus submissa voce pariter dixerunt. Quo dicto, ipse Confessor dictam Dominam pariter requisivit, ut vellet sibi revelare causam hujus laudis. Et tunc ipsa Domina dixit eidem Confessori, quod D. N. Jesus Christus sibi apparuerat, & unguentum super caput suum effuderat, unde sanitatem recuperaverat, & propterea ipsi Deo laudes reddiderat. Et quod ex post, dicta die Purificationis, sana & incolumis in processione cum Minoritis nudis pedibus interfuerat: in qua processione vidit gloriosam Virginem Mariam, filium suum inter brachia in processione bajulantem, & processione finita, magna Missa durante, vidit qualiter Virgo Maria præsentabat filium suum in templo, & obtulit: & postmodum ipsa Domina de Seillyo reperit parvulum Jesum Christum inter brachia sua.

52 Deponit insuper quod ipsa Domina isti testi revelavit (de die & anno non recolit) quod fuit ducta devotione ire apud b Lochas diocesis Turon. pro visitando zonam B. Mariz Virginis, quæ conservatur in ecclesia Collegiata B. Mariz de Lochis. Et cum applicuisset Lochas se hospitavit in domo Fratrum Minorum extra villam: & cum pernoctaret in dicta ecclesia orando, fuit sibi dicta zona in visione ostensa, eamque vidit & visitavit. Et die noctis illius illucescente ad dictam ecclesiam B. Mariz perrexit, & dictam zonam sibi ostendi fecit: quam cum vidisset, recordata fuit qualiter in nocte præcedenti fuerat sibi ostensa, & quod illa quam viderat erat similis illi quæ sibi ostendebatur in dicta ecclesia B. Mariz: unde ipsa Domina laudes & gratiarum actiones Deo reddidit.

53 Subsequenter deponit quod dicta Domina sibi revelavit (de anno & die non recordatur) quod ipsa Domina in anno mcccxcxi devotione ducta, una cum Confessore suo prædicto, viam peregrinationis de d Novo-vico S. Sepulcri Bituricensis diocesis carpsit, gerens singulare desiderium visitandi sepulcri dicti loci, quod erat extructum ad exemplar sancti sepulcri Hierosolymitani. Cumque applicata & dictam ecclesiam de Novo-vico introgressa fuisset, requisivit humiliter aditus seu custodes dicti sepulcri, ut illud sibi ostenderent. Sed quod viderent eam pauperem, & indumentis minus bene adornatam, requisitionem suam exaudire denegarunt. Et cum ipsa Domina, quod videret hujusmodi sepulcrum, non posset impetrare, requisivit dictos custodes ut amore Dei in ecclesia dicti sepulcri pernoctare permetteretur, quod difficulter fuit sibi concessum. Et postquam ab eisdem custodibus ut pernoctaret in ecclesia obtinuit, cum devote more solito apud Deum orationes suas faceret, dictum sepulcrum, in ea forma prout est in dicta ecclesia, fuit sibi ostensum. Et paulo post, cum de tanta visione ac gratia, quam sibi Deus conculerat, ut dictum sepulcrum videre mereretur, Deo altissimo gratiarum actiones redderet, in continenti & quasi subito vidit sibi offerri D. N. Jesum Christum in Cruce pendentem ac si esset in humanitate. Et cum afferretur dicebat deferentibus, quod sibi non offerrent, sed quod ad altare deferrent: sed nihilominus deferentes deposuerunt illum coram ipsa, fuitque D. N. Jesus Christus in cruce fixus coram ipsa per magnum spatium. Continuo vero post visionem hujusmodi apparuit ipsi Domine quidam venerandus Religiosus Ordinis Minorum, dum ageret in humanis, sanctitate & universa morum honestate conspicuus, nuncupatus cognomine Bonne-encontre: qui quasi subito coram eadem Domina se comparuit, & ipsam Dominam sic allocutus est dicens: si qua sint quæ pro vobis erga Deum facere valeam, libenter adimplebo. Cumque ipsa Domina eum interrogaret quis esset, respon-

A respondit quod ipse erat Fr. Bonne-en-contre dicti Ordinis Minorum: quo dato responso, incontinenti ipsa Domina cum cognovit & tunc disparuit.

54 Item deponit iste testis, quod ipsa Domina sibi narravit (sunt circatres anni elapsi, ut sibi videtur) quod eo tempore graviter agra fuerat gravi infirmitate, adeo quod sibi ipsi subvenire non posset. Cumque una dierum ea agrotante, Missa celebraretur in camera ubi infirmabatur, orantesque Deum, ut calicem suum bibere mereretur; reperit os suum sanguine plenum. Et continuo Sacerdos Missam celebrans, qui processerat usque ad elevationem Corporis Christi, cum levaret ipsum Corpus Dominicum, ipsa Domina vidit eundem D. N. Jesum Christum, in effigie unius parvuli infantis, e diversis partibus corporis sanguinem emittentis, in latere, manibus & pedibus vulnerati, intantum quod sanguis in magna copia fluebat. Per quæ dicta Domina perpendit suam orationem fuisse exauditam. Item deponit, quod per dictam Dominam fuit sibi revelatum,

f quod ipsa Domina in anno xci i, circa festum f Corporis Christi, cum dicto Confessore suo desiderans visitare limina B. Radegundis, Pictavis adivit: & cum intrasset ecclesiam in monasterio b sanctæ Crucis Pictaviensis, ubi est sanctum vestigium pedis Christi, gratia humilitatis reputans se indignam appropinquare vestigium prædictum, prostravit se in oratione in parte inferiori dictæ ecclesiæ longe ab eodem vestigio. Sed sic orando subito fuit deportata usque ad locum vestigii prædicti; & inibi vidit pedem Christi vulnerati, viditque faciem incensam, quæ a pede usque ad verticem inflammata ardebat: ulteriusque vidit unam scalam erectam, per quam S. Radegundis ascendebat in cælum, & per hoc intelligebat, quod S. Radegundis per gradus humilitatis ascenderat in cælum.

55 Item deponit ab ipsa Domina audivisse, quod ipsa Domina erat in ecclesia Turonensi, ubi requiescit corpus b S. Gaijani, die festo ejusdem in Mayo: horaque decantationis magnæ Missæ, dum oraret super capellas Sanctorum ibi quiescentium, apparuerunt sibi beatissimi Confessores Gaijanus & Martinus, indumentis & aliis insigniis Pontificalibus adornati cum mitris, & super scapulas gemmæ & lapides pretiosi in magna copia refulgebant. Et per hoc dabatur sibi intelligi, quod magna & miranda sunt istorum Sanctorum merita. Item deponit iste testis, quod ipsa Domina etiam sibi revelavit, quod die sancto Pentecostes anni mcccxxxvi i, cum ipsa Domina esset in i virgulto suo inter ecclesiam Fratrum Minorum, & cameram suam, & oraret; apparuerunt sibi Beatissima Virgo Maria & Beatissimus Franciscus in aere, ambo orantes pro salute populi: visioque ipsius B. Francisci per quadraginta dies sibi perduravit, quibus diebus cum Beatissimum incessanter videbat.

56 Deponit ulterius quod ipsa Domina isti testi narravit, quod ipsa Domina anno mcccex, in festo B. Georgii, jacebat in stratu suo graviter infirma, in capella, videlicet B. Mariæ de Plancha-vallium Turonensis diocesis, quam ipsa Domina reedificare volebat. Beata Virgo Maria apparuit, & transendo, dixit eidem Domine his verbis: Festina te ad orandum. Et cum accederet ad orandum, vidit in aere beatissimam Virginem Mariam, prædictam jam filium suum orantem: & tunc exclamavit & dixit: O gloriosa Domina Virgo Maria, vos non expectatis, sed semper estis prima ad orandum. Item deponit, quod ipsa Domina sibi revelavit, quod dum erat ætatis sex annorum, & esset cum defuncta Joanna de Monte-Bafonis matre sua, de nocte, cum esset in excessu mentis, apparuit sibi beatissima Virgo Maria, quæ sibi dabat incensum & eam thurificabat: per quod intelligebat, quod incensum erat compositum ex guttis Sanguinis Christi. Et eo tempore habuit cor fixum in passione Christi.

57 Item deponit quod præfata Domina sibi revelavit, quod Dominæ de Bauslayo penes se habebat unum de capitibus undecimmillium Virginum, quod quidam Episcopus Ordinis Fratrum Prædicatorum sibi donaverat, & quod fecerat reponi in uno vasculo de argento: desiderabatque ipsa Domina de Bauslayo, quod dicta Domina præfata esset, dum dictum caput præfaretur ecclesiæ Fratrum Minorum de Loduno Pictaviensis diocesis, cui donare disposuerat. Propterea miserat quæsitum prædictam Dominam de Seilleyo: quæ ad mandatum Domine de Bauslayo cum dicto suo Confessore adivit. Cumque pernoctaret dicta Domina de Seilleyo in capella castri dicti loci de Bauslayo, caputque sanctum prædictum super altare capellæ positum esset; ipsa Domina de Seilleyo orante, caput prædictum ex altari assumptum dictæ Domine Mariæ præfatum fuit: quod caput osculata est solito more, & inde apparuit sibi quidam juvenis, qui flexo genu coram ipsa osculata est eam. Et inde intellexit, quod caput prædictum erat unius viri: sed nomen ipsius non quæsit, nec etiam fuit sibi revelatum.

58 Insuper deponit idem testis quod ipsa Domina de Seilleyo revelavit, quod die festo B. Mariæ Magdalene Collegium Turonense consuevit adire processionaliter ad quamdam capellam fundatam sub nomine & vocabulo B. Mariæ Magdalene: in qua processione dicta Domina fuit, & cum magna Missa per dictos de Collegio solemniter celebraretur, in eadem capella ipsa Domina in oratione prostrata, vidit D. N. Jesum Christum, sicut in domo Pharisei, recubentem; & Maria Magdalena tenebat illum per unum pedem, & ipsa alium pedem tenebat cum magna lacrymarum effusione. Expletisque Missarum solemnibus, postquam dicta processio recessit, ipsa Domina in dicta capella remansit, perque dictum Confessorem suum unam Missam celebrari fecit, qui Corpus Christi sibi ministravit. Et deinceps, a dicta capella recedens ad ecclesiam Turonensem veniendo, visio D. N. Jesu Christi, usque in dicta ecclesia Turonensi, non recessit ab eadem, & ante sepulcrum Domini in dicta ecclesia disparuit.

59 Item deponit iste testis, quod dicta Domina sibi narravit, quod tempore, quo manebat in cæmeterio S. Clementis Turonensi, erat quidam eremita in villa Turonensi, qui multum desiderabat colloquium habere cum Domina: sed quia instinctu divino sciebat ipsum fuisse & esse falsum pseudo-hypocritam, quamvis a pluribus rogaretur ipsa ut loqueretur cum eodem, & assereretur a pluribus bonum & justum esse coram Deo; noluit & constanter recusavit cum eodem eremita colloquium habere. Inde contigit quod ipse eremita in crepusculo noctis accessit ad ostium dictæ Domine, quæ jam retracta erat in domum suam: & dicebat idem eremita his verbis, videlicet, quod Deus est diabolus, & quod Deus haberet animam suam & diabolus corpus. Et tunc dicta Domina exivit & increpavit ipsum eremitam, quare talia verba proferebat, videlicet quare dicebat, quod Deus erat diabolus. Et quoad animam & corpus, dicta Domina respondit, qui haberet animam, haberet corpus. Et tunc cum ipse eremita ostenderet dictæ Domine tunicam suam, & diceret quod diabolus eam laceraverat; constitit ipsi Domine, quod erat diabolus: & tunc apparuerunt cornua in capite ejus, & amplius non comparuit.

60 Item deponit iste testis per suum jamentum, quod, sunt circiter sex vel septem anni elapsi, tempore hiemali circa principium, fuit valde infirmus febribus & passus est istam infirmitatem per tres quartas anni. Deinde successit alia infirmitas longe gravior; & adeo patiebatur, quod sibi videbatur nervos & arterias & venas corrumpere; tantumque dolorem patiebatur, ut

Item Christi-
sum in
Missâ fuc-
tore sangui-
ne.

et usque
ad p.
fuerit.

et S. Rade-
gundis
scalam.

Item S.
Martinus
& Gaijanus
in aere.

Item Virgini-
um & S. Fran-
cisconi.

varietate R.
Virgini-
um.

Item alia
cum ean-
dem excep-
tio est.

quod cognovit
caput
ex fucitate
S. Ufule ef-
fo viris

quod in
villâ p.
Domini
cum M.
Magdalene
laverit.

quod demo-
num sub
furia er-
emita lacer-
em detra-
xit.

designo
quod a Ma-
ria sibi ap-
parere ipse
se sentivit.

A ut crederet mori & amplius non posse vivere. Somno levi correptus vidit in somnis dictam Dominam de Seilleyo, secum loquentem ipsumque confortantem. Exinde excitatus a somno sanum & incolumem se reperit: quod factum credit esse miraculum, & Domine prædictæ de Seilleyo adhuc viventi dixit, quod de hoc gratiarum actiones redderet Altissimo. Dixitque insuper iste testis, quod credit firmiter sperat & confidit, quod superius enarrata & per dictam Dominam sibi revelata sunt vera & veritate fulcita, propter dictæ Domine vitam sanctam laudabilem & commendabilem coram Deo & hominibus: cujus fama per totum regnum Franciæ & extra, ut supra deposuit, diffusum dicitur. Actum in clauistro dictæ ecclesiæ B. Martini, videlicet in domo habitationis mei Petri de Brueria Notarii infra scripti, præsentibus ibidem Joanne Garretier, Radulpho Morio, & Joanne Chanceler, Clericis, Notariis publicis, testibus ad hoc vocatis specialiter & rogatis.

2 *Quomodo Francie dicitur*, couvre-chef.

b Vulgo Loches ad Indri ripam meridionalem, quam fuso de-
scripsi Cantou de fluminibus Gallia parte 1 pag. 317.

B e Bohaghem in Calendario Mariano ad 31 Augusti meritis
 ejus *zone*, qua Consequens in tempore Avenidis Imperat. deposi-
 ti diuineque celebritatis: an vero postea pars ejus translata
 in Franciam usquam legimus: Geldolphus Ryckel in Phylol-
 ois tract. 2 § 20 & 24 partium in Belgium delatarum memi-
 nit.

d. Vulgo Neuf-vy S. Sepulchre ad Bazinam rivum.

© *Asperula* in *Marlyze*. *Framificans* B. *Bonocostrum* *veras* J. *Francisci* *scotum* in *Castro Rudolpho*, *twiga* *Chateau* *Roux* *ad* *Indrum*, *vix* *quini*: *lenci* *dispositi*, *sepulchra* *an.* 1330 & *miraculis* *clarum*, *et* *quo* *dico* *tribuit* 11 *Septembre*. *Non* *igitur* *cum* *Marta* *pernit*, *nisi* *divinimur* *illuminata*, *vel* *ex* *imagine* *alias* *visa*, *cognovisse*.

f Quod in me cadaver in 23 Junii, cum Pascha fuisset 14 April.
g Colitur 13 Augusti.

In Abbatem S. Fundanum, qua primam ibi Abbatissam Agnetem sororem suam diciunt confisuisse, etque nunc Ordinis Benedictini.

Fuit hic primus Episcopus Turon. meritis ejus Martyrologiis
passim ad 18 Decemb. notatur; Saussayus etiam Revelationem
corporis habet 19 Sept. Corpus paulo post hac tempora Aitrebium
translatum est, propter continuu inter Anglos & Frances
bellu.

*Id est horto vel pomario domestico, quod Francice dicitur
verger, a verge, virga, forte quia virgulis sepitur hortus.*

Joanne filia & borei Hugonis de Bussay, uxor secundis
nuptiis Caroli Artipii Comitis Longobellani, mortua an. 1402;
ut habent Sammaritani in Hist. genoa. lib. 29 cap. 4. Est autem
Bussajum in diocesi Laudunensi, intra unius leuca spatium
arbi propinquum ad merididm.

1 Idiotismo Gallico quo dicunt se retrahere, pro se recipere, se-
cedere a turba & conferre aliorum.

C A P U T VI.

Tres testes mense Septembri & Novembri examinati.

61 **F**ater Jacobus Huas, Presbyter, Prior Carthusienſium domus Parci in Chargina & Cenomanſis diœceſis, ætatis XLIV annorum vel circa, teſtis productus, juratus & examinatus die XII menſis Septembris anno MDCCLXIV, Super I, II & III articulo diligenter inquisitus, deponit per ſuum juramentum, quod D. Maria, Domina de Scilleys, de qua in articulis mentio habetur, ex nobilibus ex utroque latere ſumpſit exordium parentibus: quodque ipſa Domina, dum ageret in humanis, fuerat & erat valde devota, vitamque contemplativam ducebat, frequentans eccleſias & baſilicas Deoque multum devote interſolvebat; talemque vitam gerebat in humanis, quod ipſius fama vitæque ſancta in regno Franciæ & extra, & præſertim in partibus, ubi degreſſe teſtis, fuiſt & eſt divulgata inſtantum, quod vita ſua omnibus, qui viderant eam, in bonum ceſſare exemplum. Iſte teſtis fuiſt & eſt plurimum edificatus apud Deum de ipſius Domine conver-

62 Supra xv, v, vi, vii, viii & ceteris articulis diligenter inquisitus, dicit & credit ipsos articulos continere veritatem, propter ipsius Domine sanctam vitam, merita & famam miraculorum multorum, quæ Deus operatus fuit ad preces dicte Domine. Insuper credit ipsam esse tanti meriti, quod Deus faceret pro ea multa miracula, & ratio est quia credit ipsam habuisse spiritum prophetie. Interrogatus qualiter hoc sciret, dicit quod, fuit decem & octo anni vel circa, ipsa Domina erat in castro de la Valle predicto, in aula vel camera paramenti: & cum ipse testis loqueretur cum ipsa de pluribus, & propter ejus sanctitatem in corde suo conjecturaret quod aliquas visiones & inspirationes habuisset; inter cetera, cum ipsa & iste testis essent ad fenestram respicientem super fluvium Meduana; interrogavit ipsam Dominam & petiit ab eadem quid sentiebat de schismate tunc corrente, & de unione Ecclesie quam multum desiderabat iste testis. Cui predicta Domina respondit, post plura verba & colloquia habita de ista materiam, quod esset pax in Ecclesia; & quod primus Summus Pontifex tunc futurus esset Ordinis Fratrum Minorum. Unde quando felicitis recordationis Dominus Alexander Papa V & ultimus, in apicem summi Apostolatus fuit assumptus, iste testis recordatus fuit verbi, quod dixerat ei dicta Domina de creatione Papæ tunc futuri; præcogitans in semetipso, quod ipsa Domina habebat in se spiritum prophetie. Et nihil plus deponit, nisi quod credit firmiter ipsam esse gloriosam in celo. Actum in domo mei Notarii predicti, presentibus Joanne Charrestier, Radulpho Morio, & Joanne Chancelet Clericis &c.

63 Agidius des Aubuis, in arte chirurgiæ peritus, parochianus de S. Maura diocesis Turonensis, ætatis 21 annorum vel circa, testis juratus & examinatus in claustris B. Martini Turonensis die xvi 11 Novembris anno prædicto mcccclxv, deponit per suum juramentum, quod xxx anni sunt vel circiter præteritis, defuncta Domina Maria d. quondam Regina Siciliæ, tunc Turonibus existens, mandavit quæsitum testem, & sibi præcepit, ut Dominam Mariam de Mailliac quondam Dominam de Seilleyo, graviter & enormiter in renibus quodam saxo ponderoso percussam, visitare adiret; & de operis in arte suæ chirurgiæ pœnis & laboribus intantum satisfaceret, quod bene contentus esset. Iste vero testis iuramentis & mandatis dictæ Domine Regine parens libenter & obediens, ad dictam quondam Dominam de Seilleyo, tunc in stratu suo jacentem, accessit, sibi narrando qualiter dicta Dominam Regina, ut medicinam suæ infirmitati adhiberet, illum transmisserat, cum esset expertus in arte chirurgiæ. Cui dicta Dominam respondit, si juramentum vellet sibi præstare, quod nulli detegeret secreta sua, libenter sibi ostenderet læsionem suam.

Prior Car-
boxylic
is Sep-
tember

de Maria
vira san-
ta.

• *una fer-*
meria di
di Dio

1. Introdução
 2. Objetivos
 3. Metodologia
 4. Resultados
 5. Conclusão
 6. Bibliografia
 7. Referências
 8. Apêndice
 9. Índice
 10. Resumo
 11. Abstract
 12. Palavras-chave
 13. Keywords
 14. Resumo
 15. Abstract
 16. Palavras-chave
 17. Keywords
 18. Resumo
 19. Abstract
 20. Palavras-chave
 21. Keywords
 22. Resumo
 23. Abstract
 24. Palavras-chave
 25. Keywords
 26. Resumo
 27. Abstract
 28. Palavras-chave
 29. Keywords
 30. Resumo
 31. Abstract
 32. Palavras-chave
 33. Keywords
 34. Resumo
 35. Abstract
 36. Palavras-chave
 37. Keywords
 38. Resumo
 39. Abstract
 40. Palavras-chave
 41. Keywords
 42. Resumo
 43. Abstract
 44. Palavras-chave
 45. Keywords
 46. Resumo
 47. Abstract
 48. Palavras-chave
 49. Keywords
 50. Resumo
 51. Abstract
 52. Palavras-chave
 53. Keywords
 54. Resumo
 55. Abstract
 56. Palavras-chave
 57. Keywords
 58. Resumo
 59. Abstract
 60. Palavras-chave
 61. Keywords
 62. Resumo
 63. Abstract
 64. Palavras-chave
 65. Keywords
 66. Resumo
 67. Abstract
 68. Palavras-chave
 69. Keywords
 70. Resumo
 71. Abstract
 72. Palavras-chave
 73. Keywords
 74. Resumo
 75. Abstract
 76. Palavras-chave
 77. Keywords
 78. Resumo
 79. Abstract
 80. Palavras-chave
 81. Keywords
 82. Resumo
 83. Abstract
 84. Palavras-chave
 85. Keywords
 86. Resumo
 87. Abstract
 88. Palavras-chave
 89. Keywords
 90. Resumo
 91. Abstract
 92. Palavras-chave
 93. Keywords
 94. Resumo
 95. Abstract
 96. Palavras-chave
 97. Keywords
 98. Resumo
 99. Abstract
 100. Palavras-chave
 101. Keywords
 102. Resumo
 103. Abstract
 104. Palavras-chave
 105. Keywords
 106. Resumo
 107. Abstract
 108. Palavras-chave
 109. Keywords
 110. Resumo
 111. Abstract
 112. Palavras-chave
 113. Keywords
 114. Resumo
 115. Abstract
 116. Palavras-chave
 117. Keywords
 118. Resumo
 119. Abstract
 120. Palavras-chave
 121. Keywords
 122. Resumo
 123. Abstract
 124. Palavras-chave
 125. Keywords
 126. Resumo
 127. Abstract
 128. Palavras-chave
 129. Keywords
 130. Resumo
 131. Abstract
 132. Palavras-chave
 133. Keywords
 134. Resumo
 135. Abstract
 136. Palavras-chave
 137. Keywords
 138. Resumo
 139. Abstract
 140. Palavras-chave
 141. Keywords
 142. Resumo
 143. Abstract
 144. Palavras-chave
 145. Keywords
 146. Resumo
 147. Abstract
 148. Palavras-chave
 149. Keywords
 150. Resumo
 151. Abstract
 152. Palavras-chave
 153. Keywords
 154. Resumo
 155. Abstract
 156. Palavras-chave
 157. Keywords
 158. Resumo
 159. Abstract
 160. Palavras-chave
 161. Keywords
 162. Resumo
 163. Abstract
 164. Palavras-chave
 165. Keywords
 166. Resumo
 167. Abstract
 168. Palavras-chave
 169. Keywords
 170. Resumo
 171. Abstract
 172. Palavras-chave
 173. Keywords
 174. Resumo
 175. Abstract
 176. Palavras-chave
 177. Keywords
 178. Resumo
 179. Abstract
 180. Palavras-chave
 181. Keywords
 182. Resumo
 183. Abstract
 184. Palavras-chave
 185. Keywords
 186. Resumo
 187. Abstract
 188. Palavras-chave
 189. Keywords
 190. Resumo
 191. Abstract
 192. Palavras-chave
 193. Keywords
 194. Resumo
 195. Abstract
 196. Palavras-chave
 197. Keywords
 198. Resumo
 199. Abstract
 200. Palavras-chave
 201. Keywords
 202. Resumo
 203. Abstract
 204. Palavras-chave
 205. Keywords
 206. Resumo
 207. Abstract
 208. Palavras-chave
 209. Keywords
 210. Resumo
 211. Abstract
 212. Palavras-chave
 213. Keywords
 214. Resumo
 215. Abstract
 216. Palavras-chave
 217. Keywords
 218. Resumo
 219. Abstract
 220. Palavras-chave
 221. Keywords
 222. Resumo
 223. Abstract
 224. Palavras-chave
 225. Keywords
 226. Resumo
 227. Abstract
 228. Palavras-chave
 229. Keywords
 230. Resumo
 231. Abstract
 232. Palavras-chave
 233. Keywords
 234. Resumo
 235. Abstract
 236. Palavras-chave
 237. Keywords
 238. Resumo
 239. Abstract
 240. Palavras-chave
 241. Keywords
 242. Resumo
 243. Abstract
 244. Palavras-chave
 245. Keywords
 246. Resumo
 247. Abstract

is pre-
gnant for
rare Puer-
per.

Chiriquis
11 Nov.
and its pro-
ducer

quod effi-
cans Ma-
riam, cui
spina doli
scilla erat
ad eurgu-
mentum;

A 64 Et cum iste testis ipsi Domine pollicitus fuisset eniquam secreta sua minime revelare; ipsa Domina incepit narrare ipsi testi, qualiter malum seu læsio quam patiebatur sibi contigerat: & dixit quod una die illo tempore, cum oraret ante Crucifixum Passionis D. N. Jesu Christi in ecclesia B. Martini Turon. quædam fatua, maligno spiritu vexata, suscepit unum grossum & ponderosum lapidem, & irruit cum illo lapide in dictam Dominam, & adeo enormiter percussit, quod ictu illius lapidis renes sui fuerant in transverso confracti, & adeo enormiter, quod ipsa Domina se juvare non poterat: unde ab amicis quibusdam suis intimis & secretissimis a dicta ecclesia usque in cameram suam extitit deportata. Et his dictis iste testis ad medelam infirmitatis dictæ Domine volens procedere, eam discooperuit, ut videret læsionem, quam patiebatur; viditque eam cyclade ferrea stricta prope cutem circumdatam: per quæ apparuit sibi, quod ipsa Domina variis modis corpus & carnem suam macerabat. Deinde ad ulteriora procedens, renes ipsius Domine palpavit, credens medicamentis, Dei auxilio mediante, sanare. Sed reperit palpando & tangendo ejusmodi læsionem, quod renes & stipula fracti erant intantum quod læsio seu fractio erat incurabilis, nec potuisset curari nisi per divinum miraculum: asserens quod chirurgi tenent & sunt certiorati, quod quoties contingit talem scissuram vel læsionem contingere, præsertim ubi stipula fracta est, non est dare remedium.

65 Sed postquam ipsam Dominam, prout melius potuit, præparavit, secunda vice, quod reversus fuit ad eam visitandam, eam sanam & incolumem reperit, cicatrice in dicta læsione seu scissura dumtaxat remanente, in cuius concavitate ovum reponi potuisset. Credens ipse testis, quod non medicinx juvamine, sed miraculose contigisset: cum ipsa Domina, utique sanctæ conversationis, ac Deo, ut firmiter credit, acceptabilis existisset: nam magnas & notabiles possessiones temporales, sibi hæreditario jure pertinentes, suum propositum in omni sanctimonia stabiliendo, & evangelicam doctrinam insequendo, reliquerat; sanctamque paupertatem, omnia hujus mundi oblectamenta abdicando, amplexata fuerat, ut immarcescibilem æternæ gloriæ coronam obtinere mereretur: quam, ut credit iste testis attenta vitæ ipsius sanctitate, habere promeruit; cum ipsius vitæ sanctæ fama per universum orbem pullulasset.

66 Insuper deponit, quod dicta Domina de Seilleyo, quodam tempore, de quo non recordatur, erat in quodam loco vocato B. Maria de Plancha-vallium, ubi reedificari faciebat capellam B. Mariæ: & quod ipsa Domina casu progrediendo per nemus, ubi dicta capella situata est, ceciderat ad terram, & cadendo unam de costis fortuito fregit. Ille testis, mandatus pro medicando dictam Dominam & reparando suam costam, illuc accessit, quam visitavit ad melius quam potuit. Sed una dumtaxat visitatione facta regressus est ad ipsam pro renovando unguenta superposita: sed ipsam reperit de costâ suâ sanam & incolumem. Quod, ut asserit iste testis, fieri non potuit nisi divino miraculo & Dei auxilio interveniente. Nec plus deponit super omnibus articulis diligenter inquisitis. Actum in domo mei Notarii in claustris prædicto, præsentibus Joanne Charrelier, Radulpho Morio, Joanne Chancelet, Clericis &c.

67 Maria l'Aisnee filia Guillelmi l'Aisne, parochiana sanctæ Crucis Andegavensis, ætatis 21 annorum vel circa, testis producta, jurata & examinata die 22 Novembris 1664, super 1, 11, & 111 articulis diligenter inquisita, deponit per suum juramentum, quod contenta in dictis articulis, ut pie credit, vera sunt, & prout fama publica laborat & refert, quod D. Maria de Mailliaco, Domina quondam de Seilleyo, nobili prosa-

pia oriunda fuerat, & omnibus vitæ suæ diebus (pro ut scivit tam experientia quam fama publica) a suæ floridæ ætatis annis usque ad eandem, vitam duxit sanctam, Deo placabilem, acceptabilem & contemplativam; suum corpus jejuniis, vigiliis & orationibus diu noctuque sine intermissione exponendo. Quid plura? Licet, ut præfertur, nobili prosapia extracta fuisset, quampluresque possessiones temporales, videlicet villas, castra, oppida & alia bona temporalia ex proprio patrimonio possidere debuisset: ipsa tamen doctrinam evangelicam insequens, omnia quæ possidebat & quæ contingere sibi potuissent propter Deum reliquit, & a se penitus abdicavit, meliorem partem eligendo, & se Deo omnipotenti & providentiæ divinæ penitus commendando.

68 Et de vitæ & sanctitate istius Domine dicit, quod in tota patria Andegavensi fuit & adhuc est fama publica; & Dominus omnipotens in illis partibus, multa ad preces dictæ Domine, dum ageret in vivis, prout a fide dignis referri audit, operatus est miracula. Et inter cetera didicit ista testis, a quondam Guillelmo l'Aisnee sorore sua germana, sunt circiter septemdecim anni præteriti, quod uxor cujusdam vocati Oliverii le Clerc, in villa Andegavensi tunc commorantis in parochia sanctæ Crucis prædictæ, cum esset in gravissimo dolore sui partus, brachio egresso non poterat parturire: sicque a mulieribus assistentibus suspensa per pedes, ut factus reverteretur, ab ipsis quasi mortua sperabatur: idcirco inter dentes mulieris modicum de ligno posuerunt, ut factus anhelitu frueretur: & videntes periculum in utroque vocaverunt Dominam supradictam. Quæ ingressa & videns magnum istud periculum, dixit mulieribus, quod dependerent, & quod paululum recederent a camera. Quibus egressis clauso ostio oravit Deum multum devote, & taliter quod mulieres satis propestantes audirent gemitus & singultus cordis sui: & satis cito mulier, quæ doloribus fatigata, quasi insensibilis effecta erat, peperit filiam, quam dicta Maria ad baptismum deferens nomen ei suum imposuit, & reportavit ad matrem suam. Mater non credebat se adhuc peperisse: & transivit quasi media pars diei antequam cognosceret & sciret periclitæ se peperisse.

69 Deponit ulterius ista testis per suum juramentum, quod Joannes Hurtaut de Ponceyo Andegavensis diocesis, duas uxores habuerat successive: quibus defunctis istam testem duxit in uxorem. A duabus primis prolem non habuit; de ista autem tertia filium genuit, quem tenerrime dilexit. Marito autem ejus & dicta teste in villa Ponceyo tunc commorantibus, filius eorum, cum esset annorum novem vel circa, Andegavum ad avum & aviam suos transmissus est, & modico tempore inter lapsa infirmitatem gravissimam incurrit: quia per quatuordecim septimanas fluxum ventris passus est, & consumptis carnibus suis ad tantam debilitatem pervenit, quod nullo medicorum consilio vel auxilio ei poterat subveniri. Per duas ultimas hebdomadas nihil gustans, nihil nutrimenti accipiens loquelam amisit. Sui parentes, credentes ipsum in proximo moriturum & de sua vitæ desperati, ad querendam matrem parvuli nuntium transmiserunt; & in adventu suo videns filium suum, quem tenebat unicum, inter mortuos magis quam inter vivos deputandum, audita fama sanctitatis Domine de Seilleyo, ad ipsam adiit cum clamoribus & lacrymis & sermonibus querulosis: & quasi diffidens de omni auxilio sibi humiliter supplicavit, ut preces ad Deum pro filio fundere dignaretur. Quæ respiciens ipsam afflictam esse & desolatam supra humanum modum, quæsit ab ea quare ita enormiter affligebat semetipsam. Ipsa respondit, maritum habeo crudelissimum, qui juravit numquam mecum de cetero manere, si unicus filius noster moriatur.

A 70 Tunc Domina hortata est eam ad confessionem & ad secum pernoctandum in capella B. Mariæ de Rosa in ecclesia Minorum Andegavensium, dicens quod ante mediam noctem Deus faceret gratiam suam, si vocaret eam, patienter toleraret, & si sanaret, de tanto beneficio gratias ageret altissimo Creatori. Et ante mediam noctem multas Reliquias Sanctorum, quas ipsa Domina secum habebat, iussit ad parvulum deferri, & supra pectus ipsius deponi: quod & factum est. Mirabile dictum! in media nocte, parvulus (qui ante diu loquebam amiserat, & nihil gustaverat diebus multis, & frigidus erat, nec percipiebat tactum plumæ aqua madefactæ, cum ori suo admovebatur, nec sentiebat) subito locutus est, & petitum pomum decoctum sibi dari, & comedit & deinceps valescere cepit, & adhuc vivit super terram: & sicut Domina prædixerat, multas molestias dedit matri suæ & dat quotidie. Quæ præmissa in villa Andegavensi pro miraculo deputabantur. Item deponit dicta testis, quod credit firmiter, si dicta Sancta adhuc vitam gessisset in humanis, pestis mortalitatis in dicta villa Andegavensi tam diu non durasset: subjungens quod in hoc mundo temporali par sibi non remansit, ut credebatur. Actum in Domo mei Notarii præsentibus discretis viris Joanne Charrestier, Radulpho Morio, & Joanne Chancellor, Clericis &c.

a Sub Decanatu Brallonenſi 10 circiter Leutis ab urbe Cenomanica versus Occidentem.

b Vulgo Lavai, supra Meduannam fluvium, Marchianatus situlatus inſignitus ab urbe Cenomanica sic diſtans, ut media virique via Carthusia prædicta notetur in ſabulis. Huius loci Domini Guidones paſſim nuncupati ſunt, quorum hic xxi intelligitur: quem filio hic indicato priorem fuiſſe ex eo colligitur, quod ſolum heredem habueris Annam, quam una cum nomine Guidonis xiii uxorem ſumpſit Joannes Manſartius, ut videtur eſſe apud Sammarthanos hiſt. geneal. lib. 25 ubi agitur de matrimonio Joannæ unicæ uxorijſque hæredit, cum Ludovico Borbonio Comite Vindocinensi contrahente an. 1424.

c Creatus eſt anno 1409, Fr. Petrus Philaretus antea nuncupatur, ſed menſibus dumtaxat 8 ſediſ. Pax autem Eccleſia hic prædicta poſt annos decem ab ejus creatione 30 ſecuta eſt.

d Obierat hæc an. 1404 Andegavis.

e Pontes Cæſar vocat Papiri Maſſoni, ſunt qui a Cæſare diſſos volunt, quibus conjuncti Liger Altiſque trans jacentem in medio inſulam inſeruntur: ad quorum poſtium caput meridionale ſicut hic indicatur videtur eſſe collocandus, quamvis nomen ſubſcribant tabula.

f Id eſt, conſanguinei, qui omnes ſeu aſcendentes ſeu deſcendentes aut collaterales communi nomine Franci dicuntur, ſeu patres.

CAPUT VII.

Regina Sicilia & alia mulieres teſtes audiæ.

A 71 Illuſtriſſima Princeps & Domina a Yolandiſ, Jeruſalem & Sicilia Regina, teſtis producta, jurata & examinata die Sabbati poſt feſtum Nativitatis Domini, videlicet xxi menſis Decembris, ſuper 1, 11 & ceteris articulis deponit, quod D. Maria de Mailliaco, dicta de Seilleyo, ex nobili proſapia exitiæ progenita, & dum ageret in humanis vitæ ſanctitate per bona opera renitebat: quodque propter ipſius vitam & ſanctam converſationem ipſa teſtis, & ſimiliter ejus conſors & ſponſus Dominus Rex Sicilia, ipſi Domine devotione plurima afficiebantur & intantum quod in omnibus anguſtiis & adverſitatibus ſuis, pro ſua conſolatione ad ipſam Dominam, ſperantes ejus auxilio crebra conſolatione firmiter levare, recurſum habere cenſueverant: & quod poſtmodum, ut ſperat dicta Domina Regina, per ipſius D. Mariæ interceſſiones & merita fuerat in adverſis proſperata & ſimiliter dictus Dominus Rex.

72 Rurſus ipſa Domina Regina deponit, quod tempore vel anno, quo dicta D. Maria ægrotabat, in infirmitate, qua migravit ad Dominum Chriſtum, iſta Domina Regina gravi fuit infirmitate detenta, voca-

Tom. III. Mars.

ta Gallice b lehorion; & adeo graviter, quod a dhibitis pluribus medicamentis, juvamine medicorum ſanari nequivit. Videns [itaque ſe] convaleſcere non poſſe neque ſomnum recipere, quinimo multum preſſam & oppreſſam fore ex huiusmodi infirmitate, recordata fuit de dicta Domina de Seilleyo, & in corde ſuo eam requiſivit, ut per interceſſiones ejus & merita huiusmodi infirmitatem evadere poſſet. Continuo ipſa Domina Regina ſoporare cepit, & dum ſomnum ſuſciperet, dormiendo, ut ſibi videbatur, vidit dictam Dominam de Seilleyo eam confortantem, repoſuitque caput ſuum ſupra genæ dictæ Domine: & quod ipſa Domina cooperuit caput iſtius Domine Regine chlamyde ſua: & poſt modicam dormitionem ea evigilata, ſenſit ſe alleviatam. Rurſus cogitans in Domina prædicta, eam requiſivit in corde ſuo, quod pro ea oraret; & iterum ſomnum capiens ſoporando dicta Domina, ut ſibi videbatur, apparuit & eam confortavit. Cumque caput ſuum in gremio dictæ Domine de Seilleyo reponeret, ipſa Domina chlamyde ſua caput iſtius Domine Regine cooperuit: poſtmodum vero ab huiusmodi dormitione evigilans in meliori ſtatu quam ante fuerat, & quaſi ſanam ſe reperit. Et inde convaleſcendo poſt paucos dies ab huiusmodi gravi infirmitate plenam ſanitatem recuperavit: quam ipſa Domina interceſſionibus & meritis dictæ Domine Domino cooperante, credit recuperaviſſe: nec plus deponit inquiſita diligenter. Actum Turonibus in domo Domini Regis Sicilia, præſentibus ibidem Fr. Guilielmo Heraudi Ordinis Cordigerorum, & Radulpho Morio Clerico Notario publico, teſtibus, ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

73 Joanna la Quarree, uxor Guilielmi Arnault, parochiana S. Petri de Valle, Turon. ætatis lx annorum vel circa, teſtis producta, recepta & examinata die Lunæ xi menſis Februarii anno Domini mcccexiv, ſuper 1, 11 & ceteris articulis deponit, quod ſunt quadraginta anni, quod ipſa teſtis primo cognovit D. Mariam de Mailliaco, quondam Dominam de Seilleyo: & ab illo tempore vitam ducebat pauperem mendicando, licet de patrimonio proprio poſuiſſet vixiſſe: cum ipſa Domina baronias, caſtra & prædia grandia & notabilia poſſideſſet: nihilominus ſe totaliter Deo dedicans, omnia, quæ poſſidebat, reliquit, & jugum paupertatis aſſumpſit, ſingulis diebus eccleſias & alia ſancta Dei loca viſitando ac ædificando ac jocilibus innumeris & pretioſiſſimis Reliquiis adornando. Item deponit, quod Deus ad iſtius Domine preces plura miracula fecit: & inter cetera deponit, quod Joanna la Souris cæca fuit per ſex hebdomadas & duos dies: quia ex morbo terribili oculi a propriis locis ſeparati, per nervos ſuſpenſi erant, & oſſa carnis nudata in circuitu oculorum apparebant: & poſt viſitationem dictæ Domine intra tres dies vidit clare.

74 Item deponit, quod quidam homo de d villagijs ad dictam Dominam videndam Turones acceſſerat cum baculis, quaſi grefſu & unius tibie & pedis uſu privatus: bis Domina viſitavit eum cum unguentis ſuis, & infra breve homo ille perfecte curatus eſt, & erecte inceſſit. Item deponit, quod quædam mulier de villa e Bleſenſi Turones acceſſerat, & gravi infirmitate detenta a cunctis ipſam videntibus ſine remedio in brevi moritura judicabatur: quam mulierem dicta Domina bis viſitavit & oravit pro ipſa: & de cujus more dubitabatur, quaſi ſubito curata & ſanata fuit: & a multis hoc pro miraculo credebatur. Item deponit, quod quædam nobilis Domicella, nomine Maria de Chaſſiaul, in furiam & phreſim & dementiam horribilem incurrit: & tam gravem, quod dæmoniaca putabatur: quæ ad viſitationem & preces huius Domine Mariæ in brevi fuit ſanata, & ab omni-

Sic 3

bus

D
EX MS.
NOTA-
RIALI.

b
de ab imp
medicabili
dolore cap
putis

ab ea ſibi
ſanati bis
apparuit

E
ſe ſanata.

Alia mulier
11 Feb.
anni ſeq.
reſtat

F
de cæca
illuminata.

d
claudo "cu-
ratus,

e
ſanata mu-
lieris mori
preſentia

phreſim
ſano mori
reddita.

A bus suis parentibus, vicinis & notis hoc creditur esse miraculum. Item deponit, quod defuncta Guillemetta la Damelle, quondam uxor Joannis Barrier, civis Turon. diu languit in lecto & incurrit amentiam diabolicam, quod contra Crucem Domini spuebat, & de salute non curans desperata videbatur, & quasi a fide discedens signa futuræ damnationis ostendebat, nullum signum penitentis ostendens. Domina Maria prædicta visitavit eam, & oravit pro ipsa: & statim penitentia ducta in sano & bono proposito [permansit] cum signis perfectæ & veræ contritionis, lamentabiliter implorans gratiam & misericordiam Salvatoris. Et multi astituebant ad videndam ipsam, asserentes, quod ipsa miraculose ad viam salutis esset conversa & redacta. Et hoc fuit anno Domini mcccexxi.

75 Item deponit & dicit ipsa testis, quod filia sua naturalis, nomine Thevenota, quondam uxor Richardi Blondeau, cum quo stetit in matrimonio per novem annos & amplius, nunc conjux Michaelis Charbonneau civis Turon. cum quo etiam stetit quasi per novem annos, nec spes erat, quod concipere debuisset aut potuisset, sed quasi sterilitate implicata de ventre suo prolem non expectabat; ad D. Mariam prædictam ex devotione conversa ipsa mater & sponsus, per se & per interpositas personas pluries supplicaverunt, ut Deum exoraret devote, quod ipsa Thevenota concipere mereretur: & anno Domini mcccexxi concepta per Dei gratiam: & anno illo circa festum Purificationis filiam peperit sine tristitia aut dolore, in parochia prædicta S. Petri de Vallo, in qua ipsa Thevenota nata fuit, & moram traxit toto tempore vite suæ. Cuncti hoc audientes credunt esse miraculum: cum non audierint mulierem adeo leviter parturisse. Item dicit & deponit, quod aliquæ personæ defunctæ apparuerunt dictæ D. Mariæ, cum adhuc viveret in humanis, & specialiter Theophania ejus ancilla apparuit ei: & ista deponens, hoc habuit a dicta Domina ex conjectura verborum. Etenim dicta Domina Maria dicebat, quod peregrinatio, quam fecerat Theophania ancilla sua ad S. Dionysium in festo B. Mathiæ, melius sibi valuit ad salutem.

76 Item deponit ista testis, quod ancilla sua, ætatis undecim annorum vel circa, nomine Thevenota, tertia decima die post obitum dictæ D. Mariæ de Maillaco, gravem incurrit infirmitatem, & fluxum ventris patiens, consumpta carnibus, frigida & sæda in omnibus corporis sui membris, clausis oculis, quasi insensibilis effecta fuit, & ab ipsa teste mortua credebatur. Unde vicinæ suæ Richeta, uxori Oliverii Tranchant, & pluribus aliis præsentibus dixit, quod ipsæ irent ad videndam ancillam suam mortuam, quam mater naturalis tamquam mortuam deplorabat. Deinde ipsa testis votum emisit Deo & dictæ D. Mariæ de Maillaco pro ipsa, ut ad Deum intercedere pro f filia dignaretur: & voto emissio, statim in filia prædicta signa curationis & sanitatis percepit. Item dicit & deponit, quod, dum ipsa D. Maria ageret in humanis, propter penitentiam & corporis macerationem, in corpore suo adeo erat diminuta, quod non haberet nisi pelles & ossa, & quasi in omnibus ejus membris penitus erat dissoluta: sed egressa anima a corpore, caro ejus per Deum renovata saturæ resurrectionis speciem prætendebat. Corpus suum quasi corpus unius puellæ juvenulæ apparebat, mundum, album, nitidum; nec aliquod vestigium senectutis in ea remanserat: & quod majus est omnibus, claustrum virgineum, purum, integrum & intactum repertum est: & hoc vidit ipsa testis propriis oculis, manibus palpat & tractavit.

77 Item deponit ista testis, quod circa & ante tempus Nativitatis Domini novissime præterita, Michael Carbonelli gener suus perdidit, & per quemdam latronem furata fuit in domo sua quædam cassella, cum se-

xaginta annulis aureis, ornatis & munitis lapidibus D pretiosis & margaritis: quæ omnia commendata sunt Deo & dictæ D. Mariæ, cum devotione & confidentia & spe recuperandi. Et votis & promissis jam emissis, latro ille, dubitans & formidans detineri vel incarcerari propter furtum per ipsum perpetratum, ecclesiam S. Gentiani Turon. intravit, causâ libertatis obtinendæ; ibique non coactus, non requisitus, sponte & sua libera voluntate, prædictum furtum coram multis recognovit: & dicta testis credit hoc fuisse miraculum. Insuper deponit ista testis, quod credidit, quod dicta Domina in vita sua erat sancta: & nunc credit firmiter ipsam in Cælo esse gloriosam: & hoc refert fama publica & communis. Item dicit dicta testis, quod Domina prædicta, dum viveret, pluries cognovit cogitationes sui cordis: unde semel accidit, quod ipsa testis inaniter cogitaret, & in corde suo dicebat: Si ego deslerem peccata mea, sicut aliquæ personæ faciunt, haberem oculos rubeos & turpes, & sæda a multis despecta essem, qui de me derisiones facerent. Et ipsa cogitante, Domina Maria dixit ei: Aliquibus personis videtur, si ipsæ deslerent peccata sua, quod ipsæ haberent oculos rubeos, & turpissimæ hominibus apparerent: & contemptum talem fugientes, amitterent magnum bonum. Tum illa testis sentiens se confusam, ab illa discessit, cogitans quod suam cogitationem clarissime viderat & perfecte. Actum in domo mei Notarii infra scripti, præsentibus discretis viris Joanne Charestier, Radulpho Morio, & Joanne Chancelet, Clericis &c.

78 Richeta, uxor Oliverii Tranchant civis Turon. parochiana S. Petri de Valle Turon. ætatis xxxvi annorum vel circa, testis producta, jurata & examinata die undecima mensis Februarii anno Domini mcccexiv, super i, ii, iii, iv & ceteris articulis diligenter inquisita, dicit & deponit per suum juramentum, quod conversata fuit cum Domina de Seilleyo per aliqua tempora, utpote eam associando & aliquoties commorando cum eadem: & quod ipsa Domina sanctitate & magnis virtutibus [fuerit] adornata, deo Virginique Mariæ diu noctuque inferviendo, jejuniis, vigiliis, orationibus, frigiditate, nuditate, & abstinentia permagna corpus & carnem suam macerando: quodque ipsius interventu precaminum debilibus infirmisque, ut publica fama laborat, D. N. Jesus Christus sanitate contulit, claudique gressum, coxis visum, mutis loquelam, surdis auditum restituit, & aliis variis languoribus languentibus medicinam præbuit: quodque numquam in ore ejus fuit inventus dolus, quinimo semper pax, Christus, & misericordia inerat. Et insuper, ut a fide dignorum crebris relationibus didicit, ipsa Domina a suæ juventutis annisteneris in omni sanctimonia, saltem Domino de Seilleyo quondam sponso suo vita functo, viduitatem suam Deo omnipotenti dedicando, rejeitis hujus mundi oblectamentis, castris, prædiis, baronibus & omnibus bonis mundi temporalibus renuntiando, permansit; ecclesias reparari fecit, & alias jocalibus & sanctorum reliquiis decenter & honorifice plurimum decoravit.

79 Et insuper dicit & deponit quod, sunt quatuor anni vel circiter, dicta Domina de Maillaco habuerat in pedissequam suam quamdam nuncupatam Theophaniam la Chevaliere, tunc vita functam: & quadam die ista testis diluculo surrexit a lecto suo, pro cundo ad domum dictæ Domine: & cum accessisset, quod valde erat mane, reperit ostium cameræ clausum: & tunc ista testis sedit super gradus dictæ cameræ, & sedendo audivit unum juvenem infantem g, cubatum in uno modico stramine in camera dictæ Domine, dicentem ipsi Domine, quod audierat dictam defunctam Theophaniam cum ipsa Domina loqui, dicendo quod ad preces dictæ Domine salvata erat, & pergebat ad Dominum

EX MS. NOTARII. nuncupata de Seilleyo ad præsentem adducta.

Res illa fuit cunctis.

Deus mori vult eam apparuisse.

Ex fidei notis apparet.

Item testis de miraculosa corporis renovatione.

rebus amissis per ejus invocationem recuperatis.

Ex secretis cordium ab eadem cognitis.

Alia mulier testatur.

de eximia Maria dum viveret sanctitate & miraculis.

de ancilla defuncta qua ipsa apparuit.

A Dominum in paradisum. Et his dictis ipsa Domina dixit dicto infanti ut taceret, & quod nesciebat quid dicebat. Et in continenti dicta Richeta aperto ostio cameræ intravit, & salutavit dictam Dominam dicendo, quod bene audierat id quod infans prædictus sibi dixerat. Et tunc ipsa Domina, ipsi testi verba sua dirigendo, inquit, quod gratias & laudes Deo referret de hoc, quod erat. Postmodum illa testis iterum dixit dictæ Dominæ, relatum sibi extitisse, quod ipsa Domina oraverat pro defunctis, audiveratque dici, quod viderat animas a purgatorio exire euntes in paradisum, ipsi Dominæ supplicando, quod sibi diceret si hoc esset verum nec ne. Et tunc dicta Domina sibi respondit, quod pro certo una die festi omnium Sanctorum, Vesperis Defunctorum inceptis, ipsa Domina intraverat in tantam contemplationem, Deum altissimum cum gemitibus & plorantibus orando, quod viderat animas exire a purgatorio & ire ad paradisum: & quod ipsæ animæ Deum rogabant pro eadem Domina.

80 Item dixit & deponit ista testis, quod anno prædicto dicta Domina perrexit in peregrinationem apud B. Mariam de Plancha-vallium Turon. diocesis, ista testis cum pluribus aliis comitante: quæ capella sita est longe ab itinere in uno bosco, & incescit ad dictam capellam per unum tramitem seu per unam viam strictam, per quam dictæ Dominæ pergere non placebat: sed oportuit adire, quod non erat alia semita. Et postquam intrata fuit semitam ejusmodi gradiendo, sensit se posterius pulsata, & clamavit alta voce,

Quis est, qui me pulsavit per retro? Sed nemo videbatur præter adstantes: & in continenti iterum adeo fortiter exitit pulsata, quod cecidit ad terram, vulnerata intantum, quod neque sustinere neque juvare se poterat.

Quam Dominam sic læsam, ista testis & unus k Cordiger usque intra capellam prædictam ante imaginem Virginis deportaverunt: coram qua imagine ipsa Domina fecit se ponere genibus flexis prout poruit. Et facta oratione, ista testis & alii adstantes ipsam Dominam super modico fœni & straminis, quæ ibi repperant, cubaverunt: & adeo graviter per triam hebdomadarum spatium ex dicta casura ægrota fuit, quod magis sperabatur de morte quam de vita. Postmodum ipsis tribus hebdomadis transactis, cum ista testis una nocte in dicta capella in uno angulorum ejusdem esset cubata, & post modicam dormitionem se evigilaret; visum fuit sibi, quod in illa capella esset tanta claritas ac si esset hora meridiei, & quod benedicta & gloriosa Virgo Maria stabat ante dictam D. Mariam de Mailliaco. Sed ista testis, prospiciendo quod erat, oculos aperire non poterat, nec se movere, & inde reincepit soporare: manequæ facta se evigilans gavisâ fuit, dum se recordabatur de visione prædicta, risus emittendo; unde dicta Dominæ petiit ab ista teste, ad quod tantos risus emittebat, & utrum ea nocte bene soporasset. Et tunc ista testis visionem suam ipsi Dominæ seriatim enarravit: quæ Domina respondit hoc fuisse, eo quod in capella B. Mariæ cubata erat. Verumtamen ista testis deponit, quod ea nocte ipsa Domina sanata fuit, quod in mane sana & incolumis surrexit, & Altissimo Virginiq; Mariæ antecitare propter hoc gratias reddidit; dicendo, quod Domina, quæ potest omnia, ab infirmitate suam sanaverat. Et in continenti per Confessorem suum & socium ejus cantando, Deo altissimo & Virgini Mariæ laudes & gratias reddi fecit, ipsaq; Domina cum eis psallebat. Dixitque ulterius ista testis, quod ipsa læsura seu fractura adeo erat enormis & periculosa, prout medici regularent, quod nisi gratia Dei interventiente medicorum juvamine sanari non potuisset.

81 Item deponit ista testis per suum juramentum, quod eo tempore, quo erat cum dicta Domina ad

Plancha-vallium, una die & ejus maritus & ipsa cum D eo venerunt versus dictam Dominam: & erant in eodem loco dictæ Dominæ Confessor, & unus alter Cordiger, vocatus Fourrier, cum aliis. Et quia dicta Domina prædicabat & loquebatur de pluribus spiritibus, non fuerunt recordati quærere panem pro cœna: & quod dum voluerunt cœnare, apposuerunt mapam supra mensam, qua supra posita illa testis dixit, quod deficiebat panis. Et in continenti ipsa & alii perrexerunt penes vicinos manentes prope dictam capellam, pro reperiendo panem ad cœnandum: sed habere non potuerunt. Cumque nuntiassent dictæ Dominæ, quod panis deficiebat, tunc dixit prædictis quod respuerent per capellam, si quod residuum panis de prandio reperiunt. Et tunc ista testis investigando per capellam, duas aut tres parvas pecias panis reperit, quas posuit supra mensam: unde dicta Domina valde lætata fuit & jucunda, propter m gentes quæ ibidem erant. Et credit ista testis, quod panis, quem reppererat pro duabus personis sufficere non potuisset: sed discumbentes fuerunt repleti seu refecti sufficienter, & de illo pane largiflue & abundanter remansit. Unde dicta Domina dixit his verbis: Nos timebamus non habere panis sufficientiam: sed laudetur Deus, nos habemus de residuo. Ulterius dixit ista testis, quod in continenti post cœnam in gremio dictæ Dominæ vidit farinam seu florem frumenti; & quod ipsa Domina dixit: Ecce farinam seu florem frumenti ad faciendum panem, si sufficienter non habuissimus. Unde dicta Domina laudes & gratias Altissimo retulit.

82 item deponit, quod ipsa fuit in transitu D. Mariæ de Mailliaco: & egressa anima a corpore, ipsa testis reperit cordam gracilem multum spisse nodatam, qua erat præcincta dicta D. Maria multum stricte: & signa & vestigia cordæ nodosæ apparebant in carne rubea & concavata. Sed statim post corpus Dominæ quasi juvenili ætate fuit per Deum mirabiliter redditum, & signa sanctitatis & quasi futuræ resurrectionis & renovationis juventutis in ea apparebant. Et sibi videbatur, quod dictum corpus esset simile unius puellæ juvenulæ, & omnia membra erant reformata & renovata ad mensuram juventutis sine aliqua superfluitate aut deformitate. Illa testis dictam defunctam tractans & palps, reperit, invenit & cognovit omnia signa virginitatis, & claustrum virginium integrum, incorruptum & intactum. Et credit ipsa testis hoc esse maximum miraculum, quod mulier LXXXII annorum, in statura, in forma, in apparentia unius virginis juvenulæ appareret: maxime cum in sua vita esset penitentia macerata & consumpta carnibus, sicut propriis oculis ipsa testis pluries viderat & experta erat: nec plus deponit diligenter inquisita. Acta fuerunt hæc in domo mei Notarii sæpediti, præsentibus Joanne Charrestier, Radulpho Morio, Joanne Chancellet, Clericis &c.

a *Filia Joannis I Aragonia Regis an. 1400 Arslate desponsa Ludovico II Andegavensi, quem curante Matre Maria, superius dicta, Clementi Antipapa Regem coronaverat Aviniono an. 1387. septennio postquam ab eodem coronatus fuerat pater suus Ludovicus I.*

b *Diffinitione omnia vehementiorum istum capiti aut cervicis impulsu interpretantur ex usu hodierno: sed is metaphoricus esse videtur, & ipsum nomen immediate debere pro hemiplegia morbo accipi, aut alio simili caput infestante.*

c *Mors Gallico scilicet, nam nostrum numerandum fuisse an. 1425.*

d *Ira pagos dicunt Franci, qui arbes & oppida villas dicere consueverunt.*

e *Valgo Blois ad Ligerim, Turonibus distans leucas circiter 12.*

f *Id est puella: juxta Franciæ linguæ usum, quem & Trutinet servant.*

g *Quomodo recubans Francice dicitur couche, in participio passivo. Sic infra dicitur Intrata, qua intravit, Francice entree. Item cubare infra assidue ponitur pro reclinare.*

h *Id est Sylva, Francis Bois, a Teutonico Bosch: quomodo etiam hodierna Italica & Hispanica retinent: ubi eadem Martiani Paris & Rogerius Hovedenus.*

i *Idio-*

des, ammor
huius vixit ex
hoc purgato
rio:

item quod
fractura ex
Bursala.

b

B

i

k

per hebdoma
das tres
per B. Virgi
nem.

C

i

visu appa
rentem su
ata fuerit.

EX ME
NOTA
RIALI.
Item quod
panis ad
prandium
deficiente,

panem
fructu
multiplicari
fecerit:

quod quor
dam suar vo
luntas ista

juvenis vi
ginti reddita

per prophet
virgo sit ap
pente.

EX MS.
NOTARI-
ALI

A i Idiosyncrasi Gallicus per deities : sic infra num. 83 pro antea dicitur per ante, quia Gallico auaravant.
k Francis Minerva seu Franciscanus Cordellier dicitur a cordella.
l Hic reciproci pronomini usus, ante verba evigilare, recordari & alia ex proprietate Francie vernacula est.
m Idem personas, de quo idiosyncrasi actum in Vita B. Colet & Martii.

CAPUT VIII.

Depositiones uno post Maria mortem anno excepte.

A
Furtivitate
et Aprilis
festivitate

83 A Nno a Domini mcccxcv, die xiv mensis Aprilis, Venerabilis & circumspexus vir Magister Joannes Dalee, in utroque Jure Licentiatus, mihi Notario publico unam schedulam manu sua propria scriptam & signo suo manuali signatam, ut illam inter alias depositiones in scriptis redigerem, tradidit & porrexit, affirmans per suum juramentum, contenta in eadem fore & esse vera: cujus siquidem schedulae papyrea tenor sequitur, & est talis. Quia dignum est beneficia, a Deo impensa interventu alicujus personae devote, recolere & rememorari, ut ipse Deus laudetur & glorificetur in Sanctis suis: ego Joannes Dalee in utroque Jure Licentiatus, Turonibus commorans, officium Judicis ordinarii Turonae pro Duce licet insufficienter exercens, attestor veridice, quod cum unicus filius meus masculus, legitimus, mihi carus, Elias Dalee nuncupatus, foret gravissima & letali infirmitate praegravatus, & taliter quod die nocteque absque intermissione ventris fluxu coarctabatur, etiam absque somno & requie: cumque jam assurgere [non posset] sustentamento alieno erectus & reductus in lectulum, gustu penitus amisso, nec nisi solo modice aquae potibilem spiritum in suo debilitato corpore retinebat: atque ad tantam & talem exinanitionem artuum est deductus, quod pene spiritum exhalabat: & non aderat patris, matris & parentum desolatorum de ipsius pueri convalescentia spes aliqua, praestolantium dumtaxat corpus ipsius in promptu prospicere exanime.

Et alio anno
fuit Maria
commemorata
festis

C

Ipse S. Yvon
vultu depre-
cavit

Quarta di-
visione de
obitu gra-
tis.

84 Eius vero mater, de obeuntis partus sui crudelitate mœsta ultra quam dici potest, ad solius Dei praesidium praecogitavit adire; [speransque] interventionem sibi apud ipsum existere propter incolumitatem parvuli sui, famosissimam D. Mariam de Mailliaco, quam noverat Deo exigentibus ejus meritis gratam; ecurrat desolata, desperatam vitam nati sui, quinimo speratam mortem nuntiare, & ipsius Dominae implorare praesidium: qua nondum reperta, hæc lacrymabiliter nuntiavit cuipam Fratrum Minorum Convenus Turon. ubi degebat. Qui frater dolori & anxietati matris condolens, deque flebili obitu pueri compatiens, eaquæ sibi mater intimaverat dictæ Dominae Mariae nuntiare quantocius curavit. Quæ cum agnovit sibi sic annuntiata, ecurrat velociter ad capellam sanctissimi Confessoris Yvonis, cujus ea die festum in Ecclesia celebrabatur, & ante ipsius Sancti imaginem, & ad altare Missam fecit continuo celebrari, & pro sospitate pueri candelas accensas obtulit devote, suppliciter Deum & Sanctum exorans, ut puerum prosperum redderet patri & matri, ultra modum desolatis. Dum autem in elevatione Corporis Christi modica pulsaretur campana, & ejus sonitus per matrem in domo satis inde propinqua audiretur, dictus puer per ante in lecto pronus jacens, nihil percipiens, loquens aut advertens, protinus respirans, recte loqui coepit: & cibum expositulans, indus & vestiri poscens, qui antea erat fere exanimis, sanus, latus & hilaris exsurrexit: & ad mensam cum patre & matre & familiaribus, congratulantibus de tam miranda & subita sanitate pueri, stetit, risit, &

exinde sanus permansit, non absque admiratione per D. maxima, quod Deus ad deprecationem sanctæ mulieris illum, qui tam morti propinquus aderat, restituerat mirandæ sanitati. Cujus pueri sanitatem ex tunc illa præcognoscens, hoc sibi Spiritu sancto revelante, ut verosimiliter creditur, misit nuntium ad visitandum & consolandum ex parte sua puerum, cibumque ad eum resollandum transmissit. & cibo sumpto & viribus resumptis, absque conductoris alicujus præsidio, adiit ad Dominam, gratiarum actiones redditurus: quem in ulnas lata suscipiens, præsentavit ad altare dicti Sancti. Dictaque venerabilis Domina, sciens divino præfatio miraculose dictum puerum fore restauratum, respuens in tanto miraculo sibi, imo soli Deo gloriam asserens, districte matri dicti pueri injunxit, ne diceret eventum hunc quamdiu viveret, seu eidem attribueret super hoc laudem: instructa, ut creditur, ad instar Christi, qui transfigurationem suam vultu publice nuntiari, donec resurrexisset a mortuis.

Sanitatem
restauravit

85 Insuper cum dicti pueri [soror] singularem erga eandem devotissimam mulierem spero haberet, suorum meritorum experta, & post ejus obitum vita sua claresceret miraculis, & cunctorum præconiis divulgaretur ejus inclita virtus; contigit matrem istius pueri extrema laborare infirmitate: quæ licet plurimorum E. suasionibus exhortata, ut ad suæ salutem animæ cogitaret, solam corporis sanitatem potius quam animæ salutem exoptabat, medicos corporis jugiter requirens, penitus respuens spirituales animæ medicos. Ex quo ipsius infirmæ filia, cordiali gravedine mœsta, condolens de periculo suæ genitricis, animum advertit ad dictæ defunctæ præsidium, suppliciterque ante ejus sepulcrum exoravit, quatenus precaretur animum suæ matris adducere ad ejus salutem. Quæ mater protinus conversa & omnium temporalium oblectationum oblita, dumtaxat ad alta calorum & æterna gaudia suspirans, & tunc mundana cuncta respuit, spirituales convocans medicos, & accersitis allocuta est devote, penitentiaque suscepta facinora sua tam private quam publice adeo lacrymabiliter agnovit, quod post fidei Christianæ confessionem & cordis contritionem migravit ad Dominum; præstante D. N. Jesu Christo, per interventionem ipsius sanctæ Dominae. Sic signatum L. Dalee. Præsentibus discretis viris Joanne Charrestier, & Radulpho Morio, Clericis &c.

quodq; car-
nem exor-
tata

in periculo
mortis nihil
sollicita de
salute

ad ejus ru-
tam et lev-
issimam ad-
ductam

b
Apparuit
regis 12
dicti testis
fuit

c
quod bar-
sam cum
peruenit in
aquas lau-
plam

86 Joannes Metayer, Serviens regius, commorans apud b Brullon Cænoman. diocesis, ætatis 22 annorum vel circiter, super omnibus & singulis articulis prædictis diligenter inquisitus, videlicet die 21 Maji anno præfati mcccxcv, dicit & deponit per suum juramentum, quod circa festum omnium Sanctorum ultimo præteritum, durantibus assisiis Domini Regis Turonibus, iste testis veniebat ad hujusmodi assisiis pro exercitio sui officii Sergenterie: & cum transisset super quemdam pontem ligneum prope locum de la Mambrolle, quædam parva pochia seu saccus, in qua erant sexaginta solidi a manica sua cecidit in aquam subter pontem: per quam aquam, quia ibi est iter commune de Turonis Cænomanum, currus, quadrigæ & equi crebre quotidie transeunt, ubi dictam pochiam perdidit cum argento, unde doluit: sed ultra quid facere non potuit. Et abhinc Turones applicuit, factoque suo officio Turonis in assisiis prædictis, redeundo ad patriam per dictum iter remeavit. Postmodum vero od aliam assisiis, quæ fuit circa festum Purificationis B. Virginis Mariæ Turones rediit, & per illud iter adhuc remeavit: fueruntque post ultimum recessum magnæ & terribiles aquarum inundationes, itaque illa riparia seu aqua, in quam dicta pochia cecidit, crevit ultra modum.

87 Finaliter iste testis ad tertiam assisiis, quæ nunc tenet, pro dicti officii sui exercitio venit; & cum transiret

A transires super pontem prædictum, ubi dictam pochiam perdiderat, recordatus est illius sanctæ Dominæ de Seilleyo, & his verbis vel consimilibus dixit: O Domina de Seilleyo, si aliquam apud Dominum potestatem habes, supplico tibi, redde mihi saccum cum pecunia mea, quam in hac aqua perdidit, & ego enim sepulcrum visitabo. Et his dictis, dixit cuidam mercatori Joanni

d Blancket, commoranti apud Martigneyum prope Lavallum, quod intraret aquam & videret si reperire posset dictum saccum. Qui cum intrasset reperit aquam totam lutosam & limosam, excepto quod in medio lutea erat munda, ubi reperit unum album, croceum argentine, credens esse unum scutum. Qui se inclinans pro

capiendo prædictum album argentinum, & ponens brachium in aquam, dictum saccum cum moneta prædicta reperit, & ipsi testi apportavit. Qui testis summam integram sexaginta solidorum in dicto sacco, aqua modicum consumpto, invenit: unde laudes Deo & dictæ sanctæ Dominæ de Seilleyo de tanto mirabili facto retulit: nec plus deponit diligenter inquisitus. Joannes

Bruneau de Poilliacæ Cænonianæ diocesis, die & anno prædictis deposuit per suum juramentum, quod fuit præsens in inventione dictæ pecuniæ, & dicit quod eo modo, quo dixit Joannes Mestayer, casus nec plus nec

B minus accidit. Etiam Philippus de Lannoy in continentem per suum juramentum deposuit, quod a dicto Joanne Blancket narrari atque referri propriis auribus audivit, & quod ipse Blancket retulerat sibi eo modo, quo dictus Mestayer supra deposuit. Præsentibus ad hæc venerabilibus viris Magistris Guillelmo de Nova-villa, elemosynario, Joanne Covardi ecclesiæ B. Martini Turon. Canonicis, & Guidone Farnean procuratore regio Turon. testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

88 Anno mccccxv die xx Maji, Religiosus & honestus vir Fr. Martinus de Bosco-Gualteri, Guardianus Fratrum Minorum Turonensium, mihi Notario publico infra & supra scripto, tradidit & porrexit quasdam litteras in papyro scriptas, quarum tenor sequitur, & est talis: In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Amen. Ad Dei gloriam Pater carissime, volo tibi commemorare quædam miracula, quæ Deus fecit mihi, & aliis per preces bonæ & sanctæ Dominæ Mariæ de Mailliaco Dominæ de Seilleyo. Primo ea adhuc vivente ibam vice quadam ad Dominam nostram de Monte-forti, & vidi feminam unam, quæ venit ad me multum mœsta, mihi quæ dixit, quod suus maritus valde esset zelotypus super ea, idque sine causa; velle autem ipsam occidere, sicut & habuerat voluntatem occidendi virum, adversus quem sua illum melancholia concitabat: & dicebat dictæ uxori suæ, quod numquam ipsam amaret. Quando autem mœsticiam ejus vidi, imploravi auxilium dictæ sanctæ Dominæ, rogans eam, ut prædictam feminam consolaretur. Paucis vero horis post, venit maritus ad ipsam, blandeque demulcens, omnem quam habuerat tentationem aperuit, plurimum super ea confusus: & postea tam bonus erga eam fuit, quam unquam antea imbecillior melior.

89 Item ea vivente fuit captivus quidam in carcere & morti adjudicatus erat: cui mandavi, ut se commendaret dictæ Dominæ eamque haberet in corde suo. Et quando omnia parata erant, subito Ballivæ & omnes alii ministri abiverunt & dereliquerunt eum: postea

autem nuntiatus est venire carruca, quæ duceretur ad D. patibulum: sed reducta continuo carruca fuit, tam diuque detenta donec gratiam obtinuit, & liberatus fuit per Dei bonitatem & auxilium dictæ Dominæ. Item prole gravida eram, & valde ægrotabam metuebantque mulieres ne infansset in utero meo mortuus, & ipsa inde mortem oppeterem: quæ sane admodum ægra & debilis eram, sætus autem multo maxime. Cum autem cœpi ad pariendum coniti, & necdum terminus advenisset, verebar in lucem veniret proles: itaque continuo cœpi invocare auxilium bonæ illius Dominæ, ipso mortis ejus die: moxque ut eam invocaveram omnis ille dolor & cruciatus, quem antea habueram, versus mihi est in spem certamque fiduciam. Paulloque post invertit se infans: in ipsoque urgentiori articulo nullum prorsus dolorem sensi, sed bene postea: infans autem robustus fuit, & baptizatus per Dei gratiam & bonæ illius Dominæ. Et post puerperium plane sanam me reperi.

90 Item laborabam aliquando ex maxilla multum inflata, nec poteram noctu diuque quiescere: accepi unguentum ejus eoque perficui genam, quæ maximus erat dolor, magna cum fiducia, quod per merita bonæ illius Dominæ reciperem sanitatem. Ipsaque hora cessavit ingens ille dolor, sanaque fui a tempore sui obitus usque in præsens. Alias etiam vehementer laborabam ex oculo, neque lumen ullum videre poteram, illo jugiter stillante: accepi igitur de unguento bonæ Dominæ, applicuique ad locum doloris, moxque eodem liberata cœpi intueri lucem, & intra biduum prorsus sana fui. Fuit in carcere captivus quidam, qui ibi loquom amittens absque ea annum & dimidium absque sermone egerat: præterea nec videbat nec audiebat quidpiam. Quem cum vidi bonæ Dominæ commendavi: statimque auditus ipsi redditus est perfectissime. Ego vero accepto unguento dictæ Dominæ inunxi guttur ejus, ipsumque eidem devovi promittens, quod si per ipsam Deus restitueret misero loquendi facultatem, mitterem eum facturum Novenam ad tumulum ejus. Ipse vir bonus ei se in corde suo commendavit, similiter promittens ire ad tumulum ejus, si eum juvaret ad loquendam recipiendam: quæ mox eidem reddita est. Post obitum illius filius meus vehementissime laboravit ex oculis, quibus cum ex unguento prædicto imposuissim aliquid, sequenti mox die totus sanus fuit, neque exinde incommodum ullum, nisi levissimum, sensit. Hæc ego manu propria scripsi, affirmans res prædictas esse veras: & in testimonium signum meum manuale apposui, meoque sigillo signavi. Sic autem est signata dicta Epistola De par la Concesse d'Alençon & de Perche, Marie.

Sequitur subscriptio notarialis signata ultimo die Junii mccccxv, ac denique totus processus conclusitur assertionem Petri de Brueria Notarii in principio nominati: quæ brevitate causa omittimus.

a. More Gallico per dies 13 inchoavit, cum Pascha fuisset 31 Martii.

b. Decanatus a se nominati caput trans Vexorum fluvium.

c. Una Turonibus Louca distans trans fluvium Chazillam dictum, qui ibidem ponticulo instratus monstratur in tabulis.

d. Collocant ipsum sabula medio inter Meduanam & Lavallum itinere, leucarum quinque fere intervallo utrimque distans.

e. Oppidum ad Huinnim fluvium in Cænonianis, distans ab urbe leucis 6 vel 7; & duplo pluribus a consimiliis Normannia, unde veniebat dicta Comitissa.

invenit
post sex
mensis D.
Maria

recuperavit.

quod & ab
his, qui ad
faciunt cau-
sa remittit.

Offertur
dicto Maji
littera Co-
mitisse A-
lenconis.

quibus te-
statur ad
Maria in-
venit.

curatorem
vitem zela-
typum.

suspensio-
nem libe-
ratorum.

EX M^o
NOTA-
RIALI.

se ipsam
parva peri-
culosa leu-
cam.

liberat-
que dolor
maxilla.

E

ex oculis.

exposito
red dicitur
audire &
loquom.

filio suo
centuram
sanitatem.

XXIX MARTII.

SANCTI QUI IV KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

- S**anctus Eustasius Episcopus Neapolitanus.
 S. Liminius Martyr Claromonte in Gal-
 lia.
 S. Pastor,)
 S. Victorinus seu Victor,) Martyres Ni-
 S. Saturninus,) comediz in
 S. Dola,) Bythynia.
 S. Juliana, aut Julianus,)
 & iv focii,)
 S. Theodorus Presbyter,)
 S. Poentalis,) Martyres An-
 S. Julianus,) tiochiæ.
 S. Achatia,)
 S. Jonas,) Fratres, Monachi;
 S. Barachisus,) Martyres in Perside.
 S. Marcus Arethufiorum)
 Episcopus, Confessor,) in Syria sub
 S. Cyrillus Diac. & Mart.) Juliano,
 & alii,)
- S. Marcus Athen. Erem. in Lybia.
 S. Armogastes Comes,)
 S. Archimimus Masculinus,) Martyres in
 sive Mascula archimimus,) Africa.
 S. Satorus Procurator regius,)
 S. Gundæus, Regulus Cambriæ Australis in
 Britannia.
 S. Eustasius Abbas Luxoviensis Ordinis S.
 Columbani.
 S. Eustathius Episcopus Cienfis, Confessor in
 Bithynia.
 S. Bertholdus primus Prior Generalis Ord-
 nis Fratrum B. Mariæ Virginis in Monte
 Carmelo.
 S. Guilielmus Episcopus Pictavorum in Gal-
 lia.
 S. Ludolphus Martyr Episcopus Raceburgen-
 sis in Germania Ordinis Præmonstratensis.

PRÆTER MISSI, ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- B**aldredus Confessor in Scotia memoratur in *Menolo-
 gio Scotico Davidis Camerarii, Martyrologio An-
 glicano & Ferrarii Catalogo generali*. Eundem arbi-
 tramur esse, qui alius Baltherus dicitur, & colitur
 vi Martii.
- S. Gregorii Magni memoria inscripta est additionibus
Greveni ad Vsnardum: ordinatio appellatur in *MSS.*
Aquisgranensi, Atrabatenfi, Bruxellensi & Florario,
& apud Saussajum, ut latius explicatur ad ejus *Vitam*
 xii Martii.
- S. Joannis Abbatis Pennatensis festum agi hoc die scribit
Trithemius lib. 3 de Viris illustribus Ord. S. Benedicti
cap. 283, & auctor MS. Calendarii Ord. S. Benedi-
cti. Est hic Abbas Paracensis de quo egimus xix
 Martii.
- S. Liberius,) memoratur in *MS. Tamlachtenfi*, num
 S. Teucrus,) sint loco quatuor anonymorum adjun-
 S. Medicus,) gendi Martyribus Nicomediensibus in-
 S. Julia,) fra relati, num *Antiochenis*, ibidem
 inquirimus.
- S. Castor,) Martyres Nicomediz leguntur in an-
 S. Eusebius,) tiquo *MS. monasterii S. Maximi-*
 S. Eusebius alius,) ni. Agimus de his infra ad classem
 S. Eunuculus,) Nicomediensium Martyrum, cu-
 S. Saturninus,) jus primus est Pastor, forsitan hic
 Castor, & sunt 4 anonymi, pro quibus num hi pos-
 sunt substitui dubitamus, quod sepe ex aliis diebus
 translati, in dicto Martyrologio conjungantur.
- Felix Modica, Hispali Romam profecta, ob fidem &
 virginitatem Martyrium passa, inscripta est *Menolo-*
gio Virginum Liberii & Luitprandi Adversariiis, in
 quibus num. 208 dicitur passam martyrius citato codice
 fide digno sed absque die martyrii, quem Liberius pro
 suo arbitratu sumpsit. Non sunt illa *Adversaria* apud
 nos fide tali digna ut audeamus Felicem hanc referre,
 quam necdum in *Martyrologio* quidem *Hispanico* repe-
 rimus.
- Fulastachus, filius Bricky, *Tamlachtenfi*; Episcopus
 de Cluain-craird, *Mariano Germano*.
 Aidanus de doire Bruchaise) utriusque auctori no-
 Maclubnanus Liaich) minati.
- Fergusus filius Ennii de Inis-caoin in lacu Ernensi so-
 lus *Tamlacht. Martyrol. testimonio, Sanctis* hodiernis
 adscribuntur. Colganus solius primi hoc die meminit;
 eumque diversum esse docens a S. Fularto, S. Parricii
 discipulo pro nominis tamen affinitate, hoc refert; fas-
 sus incompertum sibi diem cultus; quemadmodum in-
 compertum nobis est, an, quos *Annales Hibernici* di-
 stingunt Fulastachos, Eremitam unum, Episcopum
 alterum, recte hic conjungat Colganus: itemque an
 ille sive unus, seu plures ecclesiasticum cultum obtine-
 rit in loco Disert Fulartaich nuncupato, qui est in re-
 gione *Hisalgia*.
- S. Lassara eximia sanctimonia virgo insigniter laudatur
 in *Vitis S. Kierani Cluanaensis* 9 Sept. & S. Finiani
 12 Decembris proferendis: unde & locum habet in
Hibernicis Martyrologiis hoc die: sed de cultu ecclesia-
 stico eadem in aliqua ecclesia delato non satis liquet.
- Ethnea & Sodelvia Virgines sanctæ apud *Surdum S. Co-*
lumban in *Lagenia* cultam suam habere dicuntur a *Col-*
gano hoc die itemque 2 & 15 Januarii: quod cum
 aliunde non probetur quam ex *Hibernicis Martyrolo-*
giis, malumus tantisper abstinere dum alicunde profe-
 rantur *Alia*, aut certiora cultus proferantur indicia:
 interim qua de ipsis noscuntur *hactenus* apud *Colganum*
 videre licet.
- Rachnarius, alii Rachnacarius, & Rachanas refer-
 untur infra in *Vita S. Eustasii Abbatis* num. 9. Hic ex ejus
 disci.

discipulo primum Episcopus Angustodunensis, dein Basileensis dicitur factus. Constantinus Gbinius in Natalibus Sanctorum Canonico eum hoc die cum titulo Sancti commemorat: & Ferrarius citato Canisso, in cuius nova editione ejus mentio celebratur: quare putamus Gbinium voluisse citare. Nulla hujus mentio in Martyrologio Basileensi anno MDLXXXIV edito: & absque titulo Sancti aut Beati refertur in Basilea sacra anno MDCLVIII excusa.

Stephanus Papa x, dictus ix, hoc die Florentia anno MLVIII mortuus est, plurimis esse Sigonio lib. 9 de regno Italia, sanctitatis miraculis clarus. Belga erat patre Gochilone seu Goxilone Magno, Comite seu Marchione Antuerpiensi, anno MLVII, postmodum Duce Lotharingia utriusque, natus, Archidiaconus Leodiensis in Italia abductus, ac post legationem Constantinopolitanam & Gracos ad officium reductos factus est monachus ac dein Abbas Casinensis & Cardinalis titulo S. Chrysogoni, ac tandem Papa declaratus, intra menses octo, quibus solum sedis, multa praeclara gessit. Hermannus Grovenum nullo addito titulo recitit in additionibus ad Usuardum, secutus Canisius & sanctum Papam appellat. Molanus in Natal. Sancti Belgii, Mirans in Falsis belgicis, Menardus Bucelinus & Ferrarius Beatum vocant. Fisen in Floribus Ecclesiae Leodiensis Vitam deducit, sed abstinet a titulo Beati, quem etiam non tribuunt Romani aut Florentini, apud quos mortuus est.

Victor Abbas refertur a Carthusiis Bruxellensibus in MSS. additionibus ad Grovenum. At cuius loci aut Ordinis fuerit, non indicatur. Refertur hoc die Victor Martyr, an is perperam Abbas scriptus?

Petrus de Honestis Abbas fundator a se canobii Portuensis Clericorum in diocesi Ravennate mortuus anno 1119, sive hoc die sive 28 Junii, ut Pennotus habet parte 2 cap. 47, qui eum Beatum appellat, uti & Balinghem in Calendario Mariano & post illos Hieronymus de Fabricis. At Gbinius in Natalibus Sanctorum Canonico- rum solum Venerabilem vocat. Jacobus Mosander in Appendice seu tomo 7 operum Surii, ex Hieronymo Rubeo aliquod compendium refert eique titulum pia memoriz tribuit. De eo egimus xxiii Februarii § 111 ante Vitam B. Petri Damiani ab eo non satis distincti.

Macovalla Abbas nullo addito loco refertur in MS. Florario, Martyrologiis Colonia & Lubeca anno mccccxc excusis & apud Grovenum. Majorem lucem desideramus.

Martinus Papa IV corpus suum Minoritico in habitu Assisum ad sepulcrum deferri mandavit, sed impedi-entibus Perusinis apud ipsos in ade Cathedrali conditum, & post aliquot annos repertum integrum, miraculis etiam claruisse dicitur. Beatus tamen non agnosceretur ab Ecclesia, nisi nec alii ex ordine S. Francisci quos in suo Martyrologio habet ad hunc diem Arturus.

Donatus: cuius aliqua translatio Neapoli facta scribitur an. 1388 hac die: aliud de Vita & morte ejus vel praesenti cultu nihil profertur.

Didacus Gismanius prope Gades mortuus an. 1568.

Joannesa Belviso Placentia in Hispania an. 1575.

Franciscus Saccensis Capuccinus Panormi an. 1575.

Antonius de Valdarno, Pisis defunctus anno 1481.

Antonius Moreni in diocesi Palentina anno 1591.

Magdalena Soror Francisci Britannia Ducis an. 1462, quibus omnibus inter praetermissos ob causas saepe distas relatis, addatur ex Gyneco ejusdem Arturi

Armenia a Savuto regulam S. Francisci de Paula, Panormi professa mortuaeque anno 1580.

Hugo ex Decano Ecclesiae Cameracensis, ne ad Episcopatum promoveretur, factus est monachus Valcellensis Ordinis Cisterciensis: in cuius morte beatissima ex innumerabilium Angelorum praesentia

tanta dulcedo creditur resultasse, ut omnibus, qui praesentes erant, singularis gratia videretur infundi. Hac aliisque Cantiprasanus lib. 1 de Apibus cap. 20. Dillius Hugo refertur hoc die ab Henriquez & Bucelino in Menologio, & a Raissio in Auctario ad Molanum de Natalibus Sancti Belgii, qui Beatum compellans. Cantiprasanus Venerabilem dixit. Saussajus inter Pios recenset.

Walterus Conversus monasterii Villariensis in Brabantia Ordinis Cisterciensis laudatur in Chronico Villariensi: & refertur cum titulo Beati ab Henriquez & Bucelino.

S. Quirinus Tribunus, Martyr Romae memoratur in MS. Trevirensi S. Martini. Ad ejus damus xxx Mart.

S. Secundus Martyr Aftensis in Italia memoratur Galefinio & in hodierno Martyrol. Rom. pro quo substituitur S. Secundus Martyr Brixiae Ferrario in Catalogo Sanctorum Italia & in Catalogo generali, & Secundus Martyr Aftensis in Hispania a Tamajo Salazar: quem unum Aftensem in Italia Martyrem arbitramur coronatum xxx Martii.

SS. Regulus & Nicenus referuntur hoc die in Martyrol. Casinensi quarum primus est Episcopus Silvanensis mortuus, alter Nicæus Episcopus dictus est, de quo nonnulla discutimus post Martyres Thessalonicenses. Ambrosius ergo referimus ad xxx Martii.

S. Dominus,) Thessalonicæ egregie coronati. Ita
S. Victor,) Galefinius citato MS. Spectant hi
S. Balbina Virgo,) ad tres dies & tria loca. Ex his
Victor, aliis Victorinus Martyr Nicomediensis hoc
die refertur. Dominus Thessalonicensis die sequenti
xxx Martii.

S. Balbina Virgo Romana, sed an Martyr, non liquet
xxx Martii.

S. Acacius, aliquibus Achatius & Achartius, Episcopus Meletinenus in Armenia & Confessor memoratur a Rabano, Beda excuso, Molano, Canisso, Ferrario & in nonnullis MSS. Colitur xxx Martii.

S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus citatis hujus Ecclesiae tabulis refertur a Ferrario. Ab aliis cum Martyrol. Romano i Aprilis.

S. Maria Egyptiaca memoratur hoc die a Felicio. Ab aliis ii Aprilis.

S. Tertulla,) Virgines,) Martyres referuntur
S. Antonia,) in MS. Florario:
alia habens duos germanos,) In Martyrologio
Romano & aliis xxix Aprilis.

S. Roberti Abbatis Translatio memoratur in additionibus MSS. Carthusiae Bruxellensis ad Grovenum. An S. Robertus Molismensis, qui & Cisterciensis Ordinis fundator? Colitur hic xxix Aprilis.

S. Gregorius Nazianzenus Episcopus memoratur in MSS. Martyrol. Trevirensibus S. Martini & S. Maximini. Dies illi sacer est ix Maji.

S. Torpes Martyr Pisa sub Nerone cum longo encomio refertur a Rabano, ejusque memoria est apud Notkerum. De eo agemus xvii Maji.

Guericus Senonensis Episcopus & Confessor memoratur in MS. Florario. Ejus & Ebbonis, cuius is avunculus dicitur, commemoratio habetur xx Martii, ubi dicimus si certius de Guericus cultu accipiamus, nos ad Vitam S. Ebbonis etiam de illo alituros xvii Augusti.

S. Materni Episcopi Reliquiarum Translatio Leodium refertur in MS. Adami Leodiensi monasterii S. Laurentii & in MS. Florario. Colitur is xiv Septemb.

S. Sophia Virgo & Martyr Romae, inscripta est Martyrol. MS. Carmeli Colonienfis, & MS. Florario, item Martyrologiis Colonia & Lubeca anno mccccxc excusis. Auctario Groveni ad Usuardum & Martyrol. German. Canisii. Dubium nobis est, quia in antiquioribus falsis non reperitur, nam vox Virgo loco videtur sit inserta, &

*Or sic mater SS. Fidei, Spei & Caritatis: quod poterit
examinari ad hujus Vitam* xxv Septemb.
Fridiburga per S. Gallum Abbatem liberata a demonio,
& spreis nuptiis regiis facta Abbatisa monasterii S.
Petri Treviris, inscripta est Gynaceo sacro *Arturi a
Monstier cum titulo Sanctæ. Necdum legimus eam
ullis Fastis sacris adscriptam. Si alius non occurrat
dies multa de ejus nuptiis dubia erunt discutienda ad
Vitam S. Galli* xvi Octobris.

Simplicii,) Abbatum,) Inventio corporum in
Constantini,) monte Calino me-
Carolomanni Regis,) moratur hoc die a
Vvione, Dorgano, Menardo, Bucelino in Fastis
monasticis & Ferrario. Ex his referuntur Carlo-
mannus xvii Augusti.
Constantinus, xvii Octobris.
Simplicius xxii Octobris.

S. Aprippinus Episcopus Neapolitanus memoratur in
MSS. additionibus Carthusiæ Bruxellensis ad Greve-
num. Dies ejus natalis est 1x Novemb.

S. Columbanus Abbas refertur hoc die in MS. Adone
canobii Leodiensis ad S. Laurentium & alio, nri in
Calendario MS. Breviarii S. VValdetrudis. Colitur
hoc die S. Eustasius Abbas discipulus S. Columbani:
unde videtur nomen magistri pro discipuli nomine Mar-
tyrologiis insertum. Colitur autem S. Columbanus
xxi Novemb.

S. Sosthenes,) discipuli Domini memorantur hoc &
S. Apollo,) sequenti die in Menais excusis: ite-
S. Cephas,) rum apud Græcos de his agitur
S. Cæsar,) vii, viii & ix Decembris.
S. Epaphroditus) & S. Epaphroditus apud Latinos,
quando de alijs varia diximus xxii Martii.
Colitur etiam S. Sosthenes xxviii Novemb.
& S. Apollo xxii Julii.

Horere mita multum laudatur a Ruffino lib. 2 de Viris
Patrum cap. 12 & a S. Hieronymo in epistola ad Cresi-
phontem. Origenista habitus est, sed num in ea heresi
obicit non constat. Memoratur hoc die in MS. Florar-
io, Martyrologiis Colonia & Lubeca anno mccccxc
excusis, Amatorio Greveni ad Vsnardum, Viola San-
ctorum & VViesfordi Martyrol. Anglice edito. Nos se-
ponimus judicium, iterum altari de eodem Græcis Me-
nais ad vii Augusti.
& cum Manrolyco & alijs xii Novemb.
aut cum Coptis xxviii Novemb.

Cæcilia, olim Clara Gegeberga dicta, filia S. Roma-
rici Abbatis, & ipsa Abbatisa Montis-Romarci,
sancte defuncta refertur a Menardo in Appendice 2
quod diem natalem non habuerit perspectum. Eam Ar-
surus a Monstier ad hunc diem retulit, sed more suo
ut remur ex beneplacito. Si propius dies natalis non oc-
currat, cultusque & veneratio probeatur, poterit referri
eum S. Romarico parente viii Decemb.

DE SANCTO EUSTASIO

EPISCOPO NEAPOLITANO.

SACU-
LO II
AUT III
XXIX
MART.

Officium
eustasii
cap. 1

corpus
translatum

depositum
sub altari
majore

pars cranii
in capite
magistro

Decius Carafa Archiepiscopus Neapolitanus & S. R.
E. Cardinalis curavit typis excudi anno mdcxix
Catalogum Sanctorum, de quibus Neapoli & per totam
diocesim ab omnibus Ecclesiasticis celebrari mandas Offi-
cium divinum, & ad xxix Martii ista precipiuntur:
S. Eustasius Episcopus Neapolitanus. Duplex. Omnia
de Communi Confessoris Pontificis, & Missa sit sine
Credo. Additur dein pro Notitia dñi Sancti alio cha-
racteri: Joannes Diaconus in Chronico Episcoporum
Neapolitanorum de hoc sancto Episcopo sic scribit: Eu-
stasius septimus Episcopus Neapolitanus in altari Dei
Genitricis semperque Virginis Mariæ, quæ dicitur
Cosmedin, populis devote exequentibus conditus est
atque translatus. Sacra ejus ossa novissime reperta sunt
atque recondita sub eodem altari S. Mariæ Cosmedin,
quæ alio nomine dicitur Portæ-novæ: vigetque in ea ec-
clesia cultus hujus sancti Præsulis. Hac ibi. Casar Euge-
nius Caracciolus in Neapoli sacra anno mdcxxxi excusa
agens de ecclesia S. Mariæ de Porta-nova tradit pag. 50
has sacras reliquias S. Eustasii Episcopi Neapolitani sub
altari majore in tumba marmorea adservari, repertas &
recognitas ad petitionem Joannis Simonis Moccia, ma-
gna devotione erga hunc S. Eustasium affecti: qui vel
ideo ad hujus honorem suis expensis curavit fieri caput
aliquod argenteum, aifabre elaboratum atque ornatum,
atque in ea collocari partem cranii illius, ut majori cum
veneratione a Neapolitanis posset coli & honorari. Hac
Caracciolus. Scripsit deinde Episcopis & Archiepiscopis

Neapolitanis Bartholomæus Chioccarellus, additque, mar-
moreæ & antiquæ urnæ, in qua S. Eustasii repositum est
sacrum corpus, appositam hanc inscriptionem: Hic
REQUIESCIT CORPUS S. EUSTASII CONFESSORIS. Ce-
terum Acta temporum injuria excidisse: ac nihil ad no-
stram notitiam de ejus vita ac gestis pervenisse. De-
mum Ferdinandus Ughellus tomo 2 Italia sacra anno
mdclix scribit S. Eustasium Agrippino successisse septi-
mum Neapolitanum Episcopum, circa annum Christi
clxxx, & hanc ecclesiam præclaris virtutibus exor-
navisse: ossa autem sacra B. Eustasii a Clericis Regu-
laribus S. Pauli, quos Barnabitas vocant, in loco,
ubi olim condita fuerant, esse reperta anno Domini
mdcxvi, die xvi Kalendas Decembris. Solvi autem
xxix Martii potissimum solenne officium, & cum ob
temporis vetustatem & scriptorum inopiam natalis ejus
dies ignoretur, ideo hoc die, quo etiam Divi Eusta-
sii Abbatis Luxoviensis natalitia celebrantur, ideo
ea nominis similitudine, apposite huc relatum esse. Quod
deinde variis exemplis probat Ughellus, & passim patet
ex hoc nostro opere: ita ad diem xv Martii tres Sanctæ
proferuntur Matronæ dictæ. Successores S. Eustasii sta-
tuuntur S. Euphebius & S. Marcianus, quorum ille coli-
tur xxiii Martii, ille xxx Octobris. Hæc successit Zo-
simus seu Cosmus qui sub Constantino Magno Imperatore
floruit. Quæ vel ideo indicavimus, ut videat lector de an-
tis, quibus præfuit Ecclesia Neapolitana S. Eustasius,
nihil certi constare.

inscriptio
antiqua

cultus 29
Martii

tempus Se-
dis.

DE S. LIMINEO MARTYRE

CLAROMONTE IN GALLIA.

CIRCA
ANNUM
CCLV
XXIX
MARTIIS. Limineo
Martyr
sub Cloro
Alamanno.Apparet in
ecclesia S.
Venerandi.caput in
Prioratu
Thureti.martyrii
historia
olim scrip-
ta.

A Ndras Saussajus ab hoc Martyre aspiciatur hunc XXIX Martii in suo Martyrologio Gallicano his verbis: Claromonte Arvernorum S. Liminii Martyris, qui fidei incredibili ardore accensus, a Chroco Alemannorum Duce impio, Gallias invadente, exquisitissimis impetibus suppliciis, a Christi confessione nulla vi potuit avelli: sed in pio proposito constanter permanens, nobile martyrii certamen veritatis extrema testificatione confecit. Cujus sacratissimum corpus in basilica S. Venerandi sepultum, magno sane splendore decoratur: gloriosi autem capitis pignore sacratissimo illustrata gloriatur a sceterioli Thurci ecclesia, quæ festa ejus solennia hodie peragit. Idem Saussajus ad diem XIII Maji ista habet: Arvernus translatio capitis S. Liminii Martyris in Prioratu Thureti. In eadem irruptione Chroci Arvernus etiam passus est Anatholianus, cuius Acta dedimus VI Februarii, ubi late hanc Chroci tyrannidem deduximus, factamque diximus circa annum Christi CCLV, quæ omnia cum spectent etiam ad S. Liminium, ibidem videri possunt. De Chroco agit Gregorius Turonensis lib. I Historia Francorum cap. 32, & dein cap. 34 ista habet: Juxta hanc urbem Arvernorum Liminius Anatoliusque Martyres requiescunt. Idem Gregorius de Gloria Confessorum cap. 30 & sequentibus agit de variis Sanctis Arvernus, & cap. 35 & duobus sequentibus de Basilica S. Venerandi apud eosdem Arvernos, dein cap. 36 inter alia sic scribit: In hac basilica S. Venerandi, & beatus Martyr Liminius est sepultus: cujus agonis historia cum ab incolis teneatur, nul-

lus tamen el cultus venerationis impenditur. Qua inde descripta refert Molanus in Appendice ad Usuardum, quod diem ejus natalem ignoravit. Latet hactenus illa tunc notissima agonis seu martyrii historia.

2 Joannes Savaro Arvernia Praeses cum Originibus Claromontanis eruit ex antiquis MSS. libros duos de Sanctis, ecclesiis & monasteriis Claromontanis & suis Notis illustravit, & c. 20 describitur ecclesia S. Venerandi his verbis: In ecclesia S. Venerandi altare S. Juliani & S. Basilicæ Antiochenæ, altare S. Quintini & S. Dionysii, altare S. Mariz ubi S. Verandus & S. Linguinus, & S. Nepotianus & S. Avitus & S. Clara & alii sex millia ducentorum in corpore quiescunt, quorum nomina Deus scit. Hæc ibi ad quæ observat Savaro de S. Linguino in vetere tabula S. Illidii, cujus ecclesia proxima est huic S. Venerandi, ista legi: S. Linguinus Confessor, & pluribus agit de S. Liminio Savaro, de quo ibidem altum est silentium, & laica Gregorii Turonensis ac Molani a nobis citata indicat, & ex MS. Collatario S. Illidii indicat hoc die festum & XIII Maji Translationem celebrari: & dein subjungit: quia in rebus, quæ ad religionem spectant, nihil temere tentandum est, secundum vindicias Ecclesiæ S. Venerandi hic appingi S. Liminium Martyrem, non expungi S. Linguinum Confessorem. Interim hujus diem natalem, nusquam indicat: quem Saussajus retulit ad diem XXIV Martii: ad quem diem, quia a Savarone dubii facti sumus, malimus omnia adhuc rejicere: & cum illo asserimus nihil temere tentandum. Hinc cum Gregorio Turonensi S. Liminium proponimus, & num idem aliisve statuendus sit S. Linguinus, volumus divinare.

in altis ab
eo S. Limi-
nino.

E

volunt ad
24 Martii.

DE SANCTIS MARTYRIBUS NICOMEDIENSIBUS

PASTORE, VICTORINO SEU VICTORE,
SATURNINO, DOLA, JULIANA,
SEU JULIANO ET IV SOCIIS.

XXIX
MARTII
Martyris
24

Pastor.

Victorinus.

San Victor.

Saturninus.

Julianus.

D Va classes Martyrum hoc die proponuntur in antiquioribus Martyrologiis: harum altera passa est Nicomedia in Bithynia, altera Antiochia in Syria. Priorem classem constituunt novem athleta, de quibus in MS. Trevirensi S. Martini ista habemus: In Nicomedia S. Pastoris Martyris & aliorum VIII. Ex his alter profertur in MS. Regina Suecia ab Holfrenio laudato: Nicomediæ natale SS. Pastoris, Victorini & aliorum VII. Idem duo exprimuntur apud Usuardum absque sociis, sed non indicato numero adduntur in hodierno Martyrol. Rom. In MS. Leodiensi S. Lamberti appellantur Pastor & Victor & tribuntur Nicæ: in Latiensi solus Victor legitur & Nicomediæ passus. Hisce tertius additur in Tornacensi S. Martini & Atrebatensi: In Nicomedia natalis SS. Pastoris & Victoris & S. Saturnini. Idem ita offeruntur in Calendario prefato MS. libro S. Isidori de Officiis Ecclesiasticis, Roma in bibliotheca Palatiana adservato: In Nicomedia Pastoris, Victoris, Saturni. At rectius Saturnini legitur in MSS. Vaticano S. Petri, Corbejensi & S. Cyriaci, sed in hoc Antiochia tribuntur, quæ alterius classis ibidem omiſſa palæstra fuit. At Saturnino non indicato, alius substituitur in MSS. Casinensi, Pleschianensi & Vaticano: Nicomedia Pastoris, Victorini, Juliani. Notus III. Mart.

kerus dictos quatuor exprimit: In Nicomedia Pastoris, Victorini, Saturnini, Juliani. In MSS. Barberiniano & Pragensi additur & aliorum trium. In MS. Augustano S. Valerici quatuor nomina exprimuntur, seu Juliani, Pastoris, Victoris, Doli, Julianæ. In Parisiensi vero m., Labbei & Aquisgranensi, Pastoris, Victorini, Dolæ, Dolæ, Julianæ. In MS. Hieronymiano nostro & Richenoviensi ista habentur: Nicomediæ Pastoris, Victorini, Saturnini, Dolæ, Julianæ & aliorum IV: pro his VII leguntur in MS. Rhinoviensi: sed solum quatuor referuntur in aliis apographis S. Hieronymi, Lucensi, Blumiano & Corbejensi Parisiis excusis: sed in his tribus absq. nomen Dolæ: quod in Tamlachensi & sen indicatis reperitur: quo etiam nomine omisso, reliqua sunt in Martyrologiis Colonia & Labeca anno 1490 excusis, item apud Molanum, Galestinum & Canisum. In MS. Bruxellensi Victor & Victorinus ut diversi exprimuntur, uti apud Grovenum Julianus & Juliana. Bononiæ tres partes satis notabiles officium S. Pastoris Martyris in ecclesia S. Francisci adstruati annuat ad hunc diem Masinus in Bononia perlustrata, sed an hujus Nicomediensis non liquet. Aliqui ex hisce Martyribus ad alios dies translati sunt. Ita MS. Bruxellense S. Gudila ad XII Januarii: In civitate Nicomedia passio SS. Pastoris & Victoris. At Pastor & Victorinus Martyres

seu Juliani

et IV anni
mycol.Reliquis
S. Pastor
Bononiæ.cultus 13
Januarii

T t t Nico.

A Nicomedia referantur die xxvii Martii in MSS. Acrebatenſi, Tornacenſi, Larienſi, Aquiciniſi, & aliis. Br iterum xxviii ejuſdē Martii Paſtor & Victor cum ſociis xv & Paſtor ac Victorinus referantur in MS. Marchia menſi & Florario. Denique xxx Martii deſcriptio Paſtoris & Victoris, aliis Victorini, & aliorum quatuor celebratur in MS. Trevirenſi S. Martini a Grevemo & Caniſio. Quo eodem die Paſtorem Martyrem Leodii in aliqua veneratione eſſe ſcribit Sanſſajus. Pro quatuor anonymis miſcen-

tur Liberius, Teucrus, Medicus & Julia in MS. Tam lachenſi, ſed nullo loco illorum collocandi, non ſatis liquet ex ſolis nominibus, quæ omnia in ſequenti claſſe referemus. Porſan major ratione ſubſtituendi forent ſequentes, in veſtiſto MS. S. Maximini ita relati: Nicomedia, Caſtoris, Eusebii, Eunuculi, Saturnini, ubi loco Caſtoris videtur Paſtoris legendum: Juliana Virgo referatur in Kalendario præfixo MS. Breviario, cuius uſus fuit circa partes Rhe ni, quam hæc referendam arbitramur.

D
Ex pro 4
anonymis
ſubſtituendi
alios Tam
lachenſi
aut ex Mo
ximiano
MS.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ANTIOCHENIS

THEODORO, PRESBYT. POENTALE,
JULIANO ET ACHATIA.XXIX
MARTIITheodorus
Presbyter

Julianus

Poentalis

A Lecta hac claſſis, ſed aliquanto minor, eſt Martyrum Antiochenorum, ex quibus primæ ſubinde Theodolus ſcribitur aut Theodericus, paſſim Theodorus. Scerſim Theodolus Presbyter memoratur in MS. Martyrol. Pragenſi. At Paſtor & Theodolus referantur in MS. Kalendario Hieronymiana Lucenſi, ſed Paſtor eſt Antefignanus Martyrum Nicomedienuſum, de quibus jam egimus. Theodericus Martyr inſcriptus eſt Kalendario Miſialis Mediolanenſis S. Ambroſii anno MDI excuſo. Accuratus addito loco iſta habentur in MSS. Romano Cardinalis Barberini, Tornacenſi S. Martini, & Latiſi S. Lamberti: Antiochia S. Theodori Presbyteri & Juliani. MSS. Auguſtanum S. Udalrici & Labbeianum: Antiochia Theodori, Saturnini, Poentalis, alibi Achaciz.

At Saturninus ſpectat ad Nicomedienses, ab iis hæc in utroque Martyrologio tranſlatus. MS. Romanum Du-

dis Antiochiſi iſta tradit: In Antiochia Theodori Presbyteri, Julianæ & Acaciz. Martyrologium Hieronymianum in apographo Lucenſi ita habet: In Antiochia Theodori Presbyteri, Poentalis, Juliani, Acaciz. Conſentiant alia in tribus prioribus: eſt in Blumiano Achatiz, in Corbejenſi Pariliſi excuſo Achaciz, in noſtro perveſto, alibi Achaciz legitur: quam, diſſa controverſia de voce alibi indicata, cum aliis hic relinquimus. In MS. Tamlachenſi iſta nomina proponuntur, Paſtoris, Liberii, Victorini, Saturnini, Teucris, Medicis, Dolæ, Juliz, Julianæ, Juliani & aliorum cccxvi. Achatiz. Ex his ſpectans ad priorem claſſem Nicomedienuſum, Paſtor, Victorinus, Saturninus, Dola, Juliana. At hæc ſpectant Achatia & Julianus: ſed an illis jungendi loci cccxvi ſint, non ſatis liquet. De S. Acacio, aliis Achatio & Achartio, qui a variis hoc die referuntur, & eſt Episcopus Meletinenſis in Armenia & Confessor, agemus xxi Martii.

an eſt a
ſepanda**E**ex. xvi ad
deudi

DE SS. JONA ET BARACHISIO

MONACHIS, MARTYRIBUS IN PERSIDE.

ANNO
CCCXXVI
XXIX
MARTIIIn perſe
rione ſub
Sapote Re
gi excitataplurimi
Martyres
conſecratiFugra ſe
interpreto
Chriſtiano
aliquoNomen di
ſta ſcripſit.
Ejus ſe
ſſi oculor
ſus.

Cum ſub Conſtantino Magno Imperatore Chriſtiano, Eccleſia Chriſti tuiſſima pace fruere- tur, fides Chriſtiana per totum Perſarum regnum magno incremento augebatur: quod egre ſerentes Ju- dai ac primi Perſarum, Chriſtianos apud Saporem Regem criminari ſunt: unde horrenda perſecutione commo- ta plurimi pro Chriſto martyrii corona ſuave decora- ti. Uno in præcipuis urbibus, nobiliſſimi quique ad decem & octo miſſa cruciatibus horrendis, & ab hu- mana penitus aliena natura Martyres ſuave conſum- mati. Quibus audiis ſacraſſimus Imperator Conſtansinus, ut Chriſtianorum ſanguini ſandendo parceret & a tanta crudelitate abſtineret, per litteras addi- tis etiam precibus, Saporem eſt adhortatus, ſed du- ram Regis mentem ſeclatere non valuit: ut ea omnia Theophaſes in Chronographia ad annum Conſtantini xxi, Chriſti cccxxv aut ſequentem accurate deſcri- bit. In hac perſecutione paſſi ſunt ad diem xxix Martii SS. Jonas & Barachiſus fratres: quorum illuſtre certamen ac trophæum exaravit eleganti ſtyla Eſaias Adami filius, Eques Regis Perſarum, qui omnia, quæ in hac certamine contigerunt, audivit & perſpexit. Acta illa Græce exant in celeberrima biblio- theca illuſtriſſimi Domini Venetorum, in qua ipſi ex- reperimus, & nobis deſcribi curavimus: quæ etiam in- de deſumpta habuit Aloyſius Lippomanus, ac per Pe- trum Franciſcum Zinum Latinitate donata edidit to- mo VII Viſarum ſanctarum Patrum, & ex eo Lauren- tius Surius ad hunc xxix Martii: quæ & hic ex il- lis ipſis datus.

1 Ex hiſce Actis formatum illuſtre compendium conti- netur in Menologio Græco, juſſu Baſilii Porphyrogeniti Imperatoris ſæcula Chriſti decimo conſcripto: in quo & tem- pus martyrii & monachus bonum Zeblerarum additur, & ſic Latine redditur: die xxix Martii certamen SS. Jo- nas & Barachiſi. Florebant hi monachi ſub Imperio Conſtantini Magni atque inde diſceſſerunt in regnum Perſicum, & cum ibidem reperirent novæ ſanctos Mar- tyres carceri inclufos, eos ad fortiter pro Chriſto ce- ſtandum animarunt. Quæ de cauſa comprehendit & ipſi ſunt & ad Principes Perſarum adducti: qui & pluri- mis inſtiterunt modis, ut eos egerent fidem Chriſti negare: ſed ſtudioſo conſe- Præſens ergo Jonas vinculis conſtringitur ſecundum legem Perſarum: ſo- lent enim Perſæ, ſi aliquem verberibus excepturi ſint, illum in terram deponere, ejusque manus ac pedes vinculis alicui ligno adſtringere. Iſta hic Martyr, vin- ctus inſtar lapidis immotus plagas accepit, dum aſper- ris virgis exciperetur: quem ita inventum proſecerunt foras & glaci conerectæ per totam noctem expoſue- runt: digitus deinde manuum pedumque abſcindunt, ac corpus reliquum in cochlea compreſſum, ſerra medium ſecarunt, atque in lacum proſecerunt, & ſic Jonas martyrium conſummavit. At Barachiſus nudus per ſpinas tractus, & in cochleam conſectus, cum bulliens pix in ejus guttur eſſe eſuſa, martyrium complevit.

2 Hæc didimus Menologium Baſilii Imperatoris, quæ ſatis antiqua monumenta confirmant: ex quibus certum majus elogium conſuevit in magnis Græcorum Menais apud

F
Eorum
compendi-
um in Me-
nologio Ba-
ſilii Imp.Ex aliis
Menais

A apud Maximianum Episcopum Cytherorum. In Menologio Cardinalis Sirleti ad xxvii Martii, quo novem alii Martyres, ab hisce duobus ad martyrium animati, fuerunt coronati, hac paucis referuntur: Eodem die Martyres Jonas & Barachisus secuti percutiuntur. Verum non videtur hujus Menologii auctor antiqua Aila ad Eliam conscripta habuisse: post qua a Lipomano edita hoc eis elogium formavit Galestinus: In Persia beatorum Jonæ & Barachisii, qui fortissimi Dei milites, Sapientii Regis, rei Christianæ hostis, jussu, omni cruciatuum genere torti, præclaro & fidei & virtutis Christianæ exemplo dato, stolam lucis induti, sempiterna perfruuntur gloria. Accuratus præcipua singulis illata tormenta paucis indicantur in Martyrologio Romano his verbis: In Persia sanctorum Martyrum Jonæ & Barachisii sub Sapientie Rege Persarum, quorum Jonas pressus in cochlea, contractis ossibus, medius dissectus est: alter oppletis faucibus pice ardenti suffocatus. Eisdem celebrant Felicianus, Molanus, Canisius & alii. Baronius meminit etiam horum Martyrum in Annalibus ad annum cccxlii, sed iam Constantinus imperabat, patre Constantino jam septem annis vita functo, sub quo hosce sub initium persecutionis martyrio coronatos tradunt cum Menologio Basilii Imperatoris Menia Græca, & Esaias in Aila satis innuit.

ACTA MARTYRII

Auctore Esaiâ Equite Regis Persarum.

Persecutio mota. Novem Martyres animati:

CAPUT I.

ex MS. Græco Veneto, a Lipomano edita. hi duo comprehensi.

Saborius Persarum Rex, xviii anno regni sui adversus Ecclesias Christi, & eos, a quibus Deus omnipotens colebatur, persecutionem exercuit: jussit enim Magis ut sancta Christi templa diruerent & Christianorum monasteria incenderent: præterea imperavit, ut Christiani conquirerentur, inventique cogerentur diis sacrificare: & qui parerent, magnis afficerentur honoribus; qui vero parere recusarent, variis tormentis & suppliciis gravissimis excrucierentur. Eo tempore erant in regione Persarum, in quadam vico, qui vocatur Jafa, duo fratres Jonas & Barachisus, viri justitia fideque pleni, qui magna cum reverentia mandata Domini observabant. Hi Sancti, audita Christianorum persecutione, mansionem suam reliquerunt, & ad eum locum, ubi impii magi Christianos omnes acerbissime excruciabant, profecti sunt.

2 Cum autem essent in vico, qui dicitur Bardia-boch, & ad carcerem, in quo Christiani inclusi tenebantur, accessissent, orarunt carceris custodem, ut sibi ad Christianos damnatos ingredi permitteret. Cumque ingressi essent, novem invenerunt viros condemnatos, qui impii Regis Saborii decretis adversabantur. Cum igitur SS. Jonas & Barachisus vidissent eos in cruciatibus, & saluassent, coeperunt illos cohortari ac dicere: Fratres ac Patres, nihil timeamus: sed in nomine Crucifixi certamen unum sustineamus, ut coronam æquequam sempiternam: quemadmodum & fratres patresque nostri martyrio ipsam quoque sunt affecti. Hac SS. Jonæ Barachisque oratione illi magis adhuc confirmati, se mutuo cohortabantur, &

Tom. III Mart.

gratiz, ut ita dicam, oleo se vicissim ad patientiam D & tormentorum atque martyrii perfectionem ungebant & corroborabant. Sanctorum autem Martyrum, qui in carcere vincti erant, nomina hæc sunt: Zanittas, Lazarus, Marothas, Nerses, Elias, Mares, Abibus, Sembeethes & Sabbas. Hi pro Christi nomine cum multis cruciatus pertulissent, & in ipso martyrii certamine vitæ cursum præclare consecissent; firmam fidem servantes, incorrupta atque immortalis martyrii corona magna cum laude redimiti, in cælum ad Angelorum choros advolarunt.

3 Post autem quidam magi SS. Jonæ & Barachisium apud tres magorum principes, Masdrath & Serroth & Maarnesem, a quibus Sancti dammati fuerant, accusarunt, quod neque immolarent, nec Regis mandatis obedirent, nec solem & ignem & aquam adorare vellent: quodque novem illi Martyres eorum sermonibus adducti, Regis decretis non obtemperassent.

4 Tunc magorum Principes indignatione pleni, eos ad se adduci jusserunt, atque ita allocuti sunt: Adjuramus vos per nostrum Regem Regum Saborium, ut vere nobis ad ea, de quibus fueritis interrogati, respondeatis: Paretisne Regis voluntati, & obeditis decretis ejus, & adoratis solem & ignem & aquam, ut jubet ipse Rex, an non? Responderunt SS. Jonas & Barachisus: Loquemur vobis: vos autem ita nos audite, ut Principes & Regis Persarum Judices decet. Vos enim delegit Judices, & omne judicium suum in manibus vestris collocavit, ut juste judicetis. Nonne debetis, præclari Judices, magis quam terrenum Regem timere eum, qui vobis sapientiam & intelligentiam dedit, & Deum, qui cæli & terræ atque omnium spirituum imperium habet, agnoscere: qui que temporum distinguit varietates, acque omnia moderatur, & vobis prudentiam largitus est, ut judicetis eos, qui in carne sunt similes vobis? Adjuramus igitur vos, ut vere sincereque dicatis nobis, quem Deum abnegare debeamus: cælestemne, an terrenum? æternum, an caducum? Nos enim credimus in Deum, qui fecit cælum & terram: non autem mortali homini credimus. Neque enim debemus homini credere, qui exiguo vivit temporis spatio, & moritur, ac sepelitur, quemadmodum nos, & in aliorum hominum numero ponitur.

CAPUT II.

Singuli seorsim questioni subjeti, & varia tormenta passi;

His auditis, magorum Principes vehementer indignati, atque impio furore pleni, quod Rex ipsorum contumelia esset affectus a Sanctis, qui mortalem eum assererent, virgas asperas & malis punicis atque spinosas asseri jusserunt, ut caderentur. Sed imperarant prius, ut separarentur, quo neuter posset, quid ab altero dictum esset, intelligere, atque ita in Christi certamine confirmari. Tum Masdrath & Serroth & Maarneses, tres magorum Principes confidentes, ut de Sanctis questionem haberent, iracunde jusserunt, ut S. Jonas solus adduceretur. Quo quidem adducto: Quid tibi, inquit, faciendum sit, despice, Si deos veneraris & adoras, solique & igni & aquæ sacrificas, & quæ a Rege Regum Saborio jussa sunt, perficis, liber cum honore dimitteris: alioqui te acerbissimis tormentis & suppliciis gravissimis afficiemus. Neque vero putes nos tibi esse inimicos: ipsi enim tibi nihil mali faciemus, nisi tunc saluti tuæ male consuleris. Respondit S. Jonas: Istius, inquit, ego salutis non ego propter Jesu Christi vitam: præterit enim

Tet 2

enim

apud Celer-
sinum co-
lato

Ex la Mar-
tini, Rom.

novem alii
Martyres
effectus.

deservimus,
quod Chris-
tiani esset
Ex alio
consensu
sent.

E
ad Privi-
per Mago-
rum addu-
cti studium
Deo magis
quam ho-
minibus o-
bedimus.

Indigna per-
secutione
SS. Jonæ
& Barachi-
sii huius do-
cetur.

Rardia-
boch confir-
mante inter-
rogatus
Christiano

S. Jonas
seorsim eum
interrogavit.

A enim nec unquam permanet. Quamobrem numquam negabo Dominum meum Jesum Christum viventem in secula, quoniam ipse est spes omnium Christianorum nec confunduntur qui sperant in eum: sic enim nobis pollicitus est: Amen, amen, inquit, dico vobis, quisquis me negaverit coram filiis hominum, & ego negabo eum coram Patre meo qui in cælis est & coram sanctis Angelis. Veniet enim in nubibus cæli in gloria Patris sui & Angelorum atque Archangelorum: jamque paratus est ut unicuique homini reddat secundum opera ipsius. Quæ cum ita sint, facite in me quod vobis mandatum est: neque enim poteris, nos domum Dei relicturos, aut ab eo ullis terroribus defecturos, qui nobis concessit, ut sanctæ domui ejus serviremus, & nobis dixit: Vos estis lux mundi. Et rursum: Vos, inquit, estis sal terræ: quod si sal evanuerit, in quo salientur ea quæ salienda sunt? Quare si, ut suaderis, vestro Regi Regum obtemperemus, & jussa ejus faciamus, non solum negabimus Dominum nostrum; sed causamur ut vos omnes illum negetis, & perniciem omnibus asseremus.

6 Hæc cum audivissent magorum Principes, ira concitati, jusserunt, ut lege Persica vinciretur. Trajecta igitur virga inter manus & crura, iners humijacebat vir sanctus tamquam lapis: ministri autem eum virgis e malo punica spinosis verberabant, nec prius destiterunt, quam ejus lacerata sunt latera. Ipse vero dum vapularet, non repugnabat, sed Deum laudans, dicebat: Gloria tibi, Deus Patrum nostrorum, Abraham, Isaac & Jacob, qui eduxisti nos ex hoc mundo, & dignatus es nos ad amorem & fidem sanctam tuam adducere: nam per fidem Abraham justus cognovimus fidem sanctam tuam, cum tamen pauca pro multis patiamur. Et nunc, Domine, da nobis patientiam, ut perficiamus omnia, quæ nobis spiritus sanctus tuus præcepit: qui & canticum novum cecinit per os Patris nostri David. Fac nos dignos, qui faciamus ea quæ dicit: ait enim: Unam petii a Domino, hanc requiram, id est, ut semper sim tecum, Domine. Hoc mihi, Deus, quod expecto quotidie, per martyrium elargire. Hæc S. Jonas cum dixisset magna voce magorum Principibus: Ego, inquit, a Rege vestro peccatore, & omnibus amicis ejus quicumque sint (sunt enim omnes Satanæ Principes) discedo, & omnes ipsos abuego: & a sole ac luna & stellis atque igne & aqua, quos esse deos asseritis, alienus sum, nec ullo modo illos adoro: sed credo in Patrem & Filium & Spiritum sanctum, veram Trinitatem, quæ servat mundum universum, fecitque deos etiam vestros, quos nobis per vim adorandos censeris.

7 Hæc audientes magorum Principes, jusserunt ut pes ejus funiculo vinciretur, atque ita in pruina & glaciem extraheretur, ibique totam noctem jaceret, (erat enim hyems) observareturque, quid frigoris causa faceret. Ministri fecerunt imperata, & illuc eum usque ad sequentem diem reliquerunt.

8 Iniqui Judices rursus confidentes in tribunali, S. Barachisum adduci imperarunt. Quo adducto & coram ipsis consistente, Quid agis, inquit, Barachis? Immolasti, & Solem atque Ignem & Aquam adoras & veneraris; quemadmodum & frater tuus Jonas, mutato consilio, fecit: an tormentorum certamen vis in corpore tuo suscipere? Respondit S. Barachisus: Quemadmodum frater meus adoravit, sic ego adoro & veneror & colo. Vos de ipso falsum retulistis: nam veritas non permisit, ut id faceret. Quis enim mentem ejus excæcare potuisset, ut relicto eo a quo ipse creatus est, adoraret ea, quæ creata sunt ut hominibus serviant? Si adoranda essent, non servirent hominibus, sed homines illi inservirent: dedecus enim esset igni, si nobis servili ordine deserviret. Nunc autem videmus homines non solum divites, verum etiam pauperes, non bonos tantum sed & malos, ignis uti servicio. Cum igitur

ignis constitutus sit servus noster ab eo qui fecit illum, iniquum est, velle vos cogere, ut ignem adoremus, quem Deus ad humanos usus creavit; & abnegetur ipsum Deum, qui fecit cælum & terram & mare & omnia quæ in eis sunt. Equum est potius ut gloria & adoratio atque omnis honor a Regibus & Principibus & Ducibus & omni spiritu tribuatur ei, a quo & sublimitas & profunda facta sunt: cujus arcana consilia nemo potest comprehendere, neque valet ad sublimitatem gloriæ ejus pervenire, cum tamen auxilio ipsius egeant omnes filii hominum. Ipse enim alit omnes, nullius indiget, omnia moderatur: illud tantum a nobis requirit, ut nomen Domini cognoscamus, nec sinamus nos figmentis & erroribus decipi. Sic enim jubet: Ne feceritis vobis idola, nec adoraveritis opera manuum vestrarum, nec ullam aliam rem procreatam: quoniam ego sum Dominus Deus vester, qui a principio sum, & sine fine permaneo, & non est alius Deus præter me, & gloriam meam alteri non dabo, neque virtutes meas sculptilibus neque honorem meum idolis: ego occido & vitam præbeo, & non est qui manus meas possit effugere.

9 Tunc irati magorum Principes, ceperunt eos admirari & ipsorum constantiam, ac dicere: Ne judicemus illos hoc tempore, ut qui eorum qui pii sunt, & solem & ignem & aquam adorant, auditis eorum sermonibus, a religione nostra deficiant, & immolare recusent: noctu potius illos audiamus, cum omnes dormiant & conquiescant, ne quis cognoscat, quæ ab ipsis dicuntur aut quæ sunt a nobis. Tunc igitur iudicium intermiserunt. Nocte autem, cum magna esset quies, confidentes, jusserunt S. Barachisum adduci, & magno cum silentio eum audiebant. Cumque multa ultro citroque dicerentur, & in ea disputatione S. Barachisus, divina sapientia munitus, victor existeret: indignati, jusserunt duas glebas æneas ardentissimas sub axillas ipsius admoveri, & dixerunt ei: Per Regis Regum Saborii coronam, abjice alteram e glebis in terram, ut intelligamus, te Deum tuum abnegasse. Respondit S. Barachisus: Ministri Satanæ & Principes scelerati, per salutem Dei mei & interitum Satanæ patris vestri, non timeo Regem vestrum, & neutram glebarum in terram abjiciam, sed utramque propter nomen Christi perferam. Quin etiam vos adjuvo per viventem Deum, ut ad hunc cruciatum majores alios, si quos habetis, adjungatis. Quis enim ad bellum proficiscitur, & in prælium ingreditur, qui non promptus sit mortem opperere, ut magnam gloriam & præmia multa & locum Principis a Rege consequatur?

10 Hæc cum a S. Barachisio dicerentur, ingenti dementia victi magorum Principes, jusserunt plumbum liquefieri, & in palpebras ejus & nares conjici: rursusque liquefieri plumbum jusserunt, & in fauces ejus & aures infundi, ne audire loquique posset. Post autem ministris illum tradiderunt, dicentes: Abducite eum in carcerem, ibique uno pede suspensum includite.

CAPUT III

*Generosa mors utriusque inter dura tormenta.
Corpora ablata. Alia conscripta.*

11 Tunc imperarunt, ut B. Jonas iterum adduceretur. Quo quidem adducto, Quomodo, inquit, se habet corpus tuum? & quomodo noctem illam totam glaciæ ac frigori expositus transegiisti? Respondens B. Jonas, Nullam, inquit, mihi credite, Regii Principes, Deus meus, in quo animus meus conquiescit, noctem unquam mihi aque

AUCT.
ESAIA
respondet se
a Christo
judicio multo
tortura
sic dimittendum.
Matth. 10

Matth. 5.

atque
flagellatur.

laudat
Deum.

Psal. 116

et idola
contemnit.

percutit
aliquibus.

laudem S.
Barachisus
probat.

D
ostendit non
ignem sed
Deum creatorem ignis
et universi
ad adorandum.

Exod. 20
Deut. 5

Esai. 43
Deut. 32

E
m illi idola
laure respiciunt.

nostra exa-
minatione.

glebas æneas
ardentes
sub axillis
detulit.

et plumbum
super partem
f.

in carcere
suspensum
uno pede.

S. Jonas
non
dixit in glaciæ
respondens
jurandis
non obtemperavit
Christi.

A æque tranquillam largitus est, ex quo me peperit mater mea: nec memini unquam, ex quo scire potui quid sensus sit, ullam omnino noctem ita mihi quiescenti suavem extitisse: consolatio enim mihi præsto fuit ex sancto illo ligno, cui affixus fuit Dominus meus Jesus Christus.

12 His auditis, iniqui magorum Principes dixerunt: Atqui frater tuus Barachisus Deum tuum abnegavit: & tu adhuc in sententia permanes obstinatus? Respondit S. Jonas: Scio, inquit, & ego, fratrem meum abnegasse diabolum & omnes angelos ejus, seque perfecte Christo Domino addixisse. Nonne, dixerunt, magorum Principes, magis expedit tibi, ut a Deo tuo deficias, quam ut vitam amittas? Respondit S. Jonas: O cæci & stulti, quomodo vos esse prudentes jactatis? Expendite, quæso, pro vestra prudentia veritatem. Non potest homo, qui triticum habet in horreo reconditum & servat illud, quamvis & imbres & nives, & fulmina & reliquæ aeris injuriæ vigeant, sibi temperare quin ipsam triticum sumat, & manibus suis in terram jaciatur, seminans in nomine Domini: sperat enim ex semine exiguo se messis tempore,

B Christo favente, aream repleturam. Quod si triticum in horreo suo reliquerit, & non seminaverit, deficiet & crescere non poterit. Idem in hominibus licet considerare: si quis in hoc mundo pro nomine Domini nostri Jesu Christi animam suam perdidit, in novo mundo, cum venerit ad hominum filios renovandos, eos, qui in ipsum credunt & voluntatem ejus faciunt, renovabit in lumine suo, quod numquam praterit neque dissolvitur: eos vero, qui præcepta ipsius mandataque negligunt, in ignem conjiciet, qui numquam extinguatur: neque enim carbones habet ignis ipsorum, ut scriptum est, nec lucem habet eorum flamma.

13 Hæc ille cum dixisset, diu magorum Principes obmutuerunt, sermonem ipsius admirati. Postea vero dixerunt ei: Ne erres, Jona, neque Scripturas sequaris: multos enim Scripturæ decipiunt. Respondit S. Jonas: & Recte, inquit, dixistis, scripturas decipere: decipiunt enim Scripturæ Græcorum: nec aliud magis homines decipit, quam vita mundi hujus: quisquis autem Christi gustat afflictionem, is numquam fallitur. Quemadmodum enim cum dives aliquis amicos ad convivium vocat, illi, relictis propriis ædibus, accedunt, sciunt enim se ad læticiam invitari: cum autem discubuerint ac vinum degustarint, si suave sit, gaudent & largius bibunt, nec postquam ebrii facti sunt domum reverti possunt, sed eorum domestici apprehendunt illos, domumque deducunt; postmodum autem mane, cum jam vinum edormierint, & crapulam exhalant, valde lætantur, quod apud domesticos suos sint: sic & Christi servi, cum se a Principibus in carcerem vocari sentiant, se ad certamina & tormenta ire non ignorant: cum igitur accesserint & biberint & cruciatibus atque amore Christi ebrii evaserint, nec familiarie nec liberorum amplius nec famæ recordantur, nec aurum aut argentum aut quidquam aliud curant; sed Reges & Principes aspernantur, & Regem unum expectant magnum Christum: cujus nos milites sumus, in sæcula seculorum permanentis, cujusque regnum non præterit, sed manet in æternum.

14 His auditis, jusserunt magorum Principes, ut S. Jonæ, tamquam plura quam opus esset locuto, digiti manuum ac pedum præciderentur. Quod quidem ministri cum effecissent, amputatos digitos in conspectu ipsius projicientes, dixerunt: Ecce nunc quomodo digitos tuos in terra disseminavimus: expecta igitur, & cum messis tempus advenerit, aderunt tibi multi digiti. Respondit S. Jonas: Ego digitorum & manuum non ego multitudinem: Deus, a quo factus sum, mea, in ea renovatione, quam in nobis est effecturus, ipse renovabit.

Tomus III. Mart.

15 Audientes hæc magorum Principes, iracundia pleni, jusserunt picem in magno vase liquefieri, & caput ejus a ministris abradi, tum ipsum Sanctum in sacrum ita conjici ut caput extaret. Fecerunt iniqui ministri quod fuerat imperatum, & sancti viri cutem capitis ac linguam in vas pice plenum immiserunt: deinde totum etiam ipsum Sanctum in picem in medio vasis vehementissime æstuantis conjecerunt. Verum S. Jona in vas conjecto, statim tota pice & vase defluxit, ita ut eum non attingeret, nec ulla in parte læderet.

16 Rem mirabilem ac novam admirati homines impii, & videntes virum sanctum nullum ex tanto tormento damnum accepisse, cochleam afferri jusserunt, & in ea Sanctum poni vehementerque comprimi ac discerari. Fecerunt ministri imperata, ipsumque in cochlea compresserunt, & omnia illius ossa confregerunt, deinde ipsum medium disceruerunt. Cum autem dissectus esset, imperarunt impii magorum Principes, ut corpus ejus in lacum profundissimum conjicerent ac diligenter observarent. Atque ita factum est.

17 Sancto igitur Jona martyrii coronam assecuto, jusserunt rursus ad quæstionem S. Barachisum adduci: atque ita eum allocuti sunt: Parce membris tuis, Barachis, & noli intempestive teipsum perdere. Respondit eis vir sanctus: Neque ego, inquit, me ipsum formavi neque perdam. Dominus, a quo factus sum, me virtute sua renovabit eripietque me e manibus vestris, & e manibus Principis vestri nequissimi: qui opificem suum Deum non agnoscit, sed diaboli voluntatem defendit studetque perficere. Hæc cum a Sancto dicta essent, duo ex magorum Principibus Masdrath & Seroth ad Maarnensem conversi: Nos, inquit, Regem Regum Saborum afficimus ignominia. Isti enim errore suo confisi, neminem verentur. Ita locuti, ardentes ira vultus suos ad B. Barachisum converterunt, jusseruntque ipsum in spinas conjici, deinde arundines afferri findique medias & sancti viri carni admoveri, tum funiculo tenui ipsum circumvinciri atque comprimi, donec arundines in carnem penetrarent: post autem imperarunt, ut arundines extraherentur, ut ejus carnes dilacerarent. Sic igitur fecerunt ministri, & carnes ipsius dilaniarunt. Tunc in cochleam, in qua sanctus Jonas sectus fuerat, injici jusserunt impii, atque ibi omnia ossa ejus perfringi: quæ cum essent contracta, magorum Principes ministris imperarunt, ut in fauces ipsius picem ardentem conjicerent: atque ita B. Barachisus animam reddidit, & ad Sanctorum Martyrum numerum ascriptus est.

18 Cum autem vir quidam pietate insignis, nomine Abdissotas, SS. Jonæ & Barachisum martyrio coronatos intellexisset, accessit, & Sanctorum tabernacula quingentis miliaribus Darcis & tribus vestimentis sericis emit ab eis a quibus servabantur. Neque vero sola SS. Jonæ & Barachisii corpora mercatus est, sed illorum etiam qui ante ipsos martyrium pertulerant. Juravit autem emptor, neminem e Principibus resciturum, custodes Sanctorum corpora vendidisse: dixitque se illorum, qui martyrio essent affecti, veterem amicum esse. Custodes enim jusjurandum exegerant; veriti, ne, si res ad Principum aures pervenisset, in aliquod periculum inciderent.

19 Sanctorum qui martyrii palmam tulerunt, nomina hæc sunt, ut superius diximus, Jonas & Barachisus, Zanitas, Lazarus, Marothas, Merfes, Elias, Mares, Abibus, Sembeethes & Sabbas. Undecim hi pugiles, gloriosique Martyres, ad finem usque pro Christo decertarunt, passique sunt se variis cruciatuum generibus torqueri, ut in Christi fide constantes apparent, & præclarum virtutis specimen & exemplum ac formam posteris relinquerent. Hi sancti beatissimi

Ttt 3 &

magis frater
tuus defuit
esse

ostendit po-
tius, quam
dum, quam
a fide Christi
si discerant
dum esse

comparat
tamen carni-
bus

C

etiam si frater
abscidit di-
gitos manu-
um ac pe-
dum

in cochlea
contractus
per medium
disceratur
in lacum
projicitur

E
S. Barachisus
autem confusus
in pice

spiritus
arundinibus
comprimi-
tur

et membris
in cochlea
contractis
et pice ar-
dentis in
fauces con-
jectis mori-
tur

F

Abdissotas
superiora
Martyrum
corpora

Hi Marty-
res sunt
pro homini-
bus

A & Christi milites invicti, strenue pro Duce suo pugnantes, & victoriam de Christi hostibus reportantes, solam lucis induti sunt, & incorruptam ab ipso glorie coronam obtinuerunt, & nos omnes eorum precibus & supplicationibus apud Deum adjuvamus. Interfecti sunt novem ex iis Christi Martyribus vi Calend. Aprilis, reliqui autem duodecim. Calend. ejusdem mensis.

10 Hanc autem sanctorum Martyrum historiam

conscriptus Elajas Adami filius, qui cum Eques esset Regis Persarum Saborii, & cum magorum Principibus, ut auditor tantum & spectator eorum quæ fiebant, interesset, atque ita omnia quæ in hoc certamine contigerunt ab initio ad finem usque audisset ac perspexisset, ea ad omnium ædificationem atque utilitatem & salutem litterarum monumentis mandavit, ut talem pro Christo virtutem omnes studeant imitari: cui gloria & imperium in sæcula sæculorum, Amen.

*Elajas ac-
toris testis
hæreticis.*

DE SANCTO MARCO CONFESSORE

ARETHUSIORUM EPISCOPO,

S. CYRILLO DIACONO ET MARTYRE,

ALIISQUE IN SYRIA SUB IVLIANO.

Synopsis historica.

§ 1. Cedium multitudo: & tormentorum tum sacris virginibus a Gazais, tum S. Marco ab Arethusiis, illarum immanitas.

ANNO
CCCLXII
XXIX
MARTII
in Julia-
norum impe-
rii Na-
ziarenus.

VT primum emerita mortis supplicium ab ul-
te Deo retulit Julianus, respirare ubique
cepit Christiana res sub Joviani Imperio: sed com-
munis ecclesiis omnibus letitia intimiori sensu Orien-
tales affecit, quibus patissimum affligendis incubu-
rat. Florbat tunc eloquentia in primis Lande Grego-
rius, is qui deinde Sasimorum Episcopus, ab admi-
nistrata aliquamdiu Nazianzi Ecclesiæ nutuere appel-
latione Nazianzenus cognominatus est. Hic in publi-
ca gratulatione fideliū altissime se efferens, acerrimis duabus invectivis annem Apostata vitam, studia,
vicia, in primis autem exercitiam ejus nūm permissivum a
Gentilibus in Christianos immanitatem, exposuit atque
exagavit; & veluti blasphemum Philistheum suo
occisurus gladio, in illis conscribendis effudit infinitam
quamdam externæ & profanæ disciplinæ copiam, ut-
pote liberalium artium studio atque professione non
ita pridem defunctus: atque ut in illa ætate (non in-
tra pueriles annos constituta, ut negatur Camerarius)
acer in primis ac vehemens tropi peritior; ut Ho-
mericis verbis utar. Ita Nazianzeni illustrator Jaco-
bus Billius in synopsi, suo & Elio Cretensis commenta-
rio præfixa post epistolam ad lectorem: in qua auctoris sui
nomen contra obreptatorem ejus Camerarium egregie de-
fendit, demonstravitque plusquam quadraginta quatuor
annos habuisse, cum in Julianum recens mortuum inve-
ditus, & ab illius vafritie transiens ad crudelitatem il-
liuc, hanc ita proposuit detestandam, ut pariter noscen-
dam admirandamque reliqueris posteris eorum in quos ipsa
se evernis fortitudinem, ita loquens:

magis elo-
quentia vi-

illustratur
ejus crudi-
tatem:

2 Quamquam ea mente esset [Julianus] ac va-
fritie multa uteretur; nequaquam ad extremum atque
permanens in sententia, Martyris scilicet decus Christiani-
tis subtrahendi, nec palam in eos persecutionem exercendi:
verum quemadmodum Æthiæ ignem narrant Æthi-
æ radicibus abscondi, ab ima parte exundantem; ac
vi retentum atque compressum prius quidem horrendum
quemdam sonum edere, sumumque propinqui
mali indicom vertice suo exomere; deinde vero suis
finibus æstu vehementi extrusum, ac supra foramina
sua se effundentem, finitimas quasque terræ partes in-
credibili illo & horribili fluxu pervasare: eodem
quoque modo illum reperire licet, aliquantisper qui-
dem & seipsum & sophisticum suum decretum in po-
testate tenentem, atque per fraudes rebz nostris in-

commodantem; cum autem redundantior spuit ira,
premere ac dissimulare non posse perversitatem ani-
mi; sed adversus pium divinumque nostrum agmen
nuda & aperta impietate grassari.

3 Ut enim edicta ea præteream, quæ adversus
ædes sacras tum publice proponebantur, tum pri-
vatim explebantur, & votivorum donorum ac pecu-
niarum expilationem, non magis ab impietate quam
ab avaritia manantem; ut taceam Sacerdotes & sub-
ditos, qui pro his rebus acerbissime torquebantur;
ut columnas cruoris plenas sileam, horum manibus
acque complexu, dum virgis conciderentur, per or-
bem cinctas; ut etiam sagittarios discurrantes per re-
giones & urbes, ipso qui hæc imperabat acriores &
crudeliores: ut, inquam, hæc omnia prætermittam;
eccei tandem Alexandrinorum ignota crudelitas est,
qui præter multa alia, quæ adversus nos designantur,
temporis licentia immoderate abutentes (plebs utique
etiam alias seditiosa & furiosa) hunc quoque impie-
tatis suis cumulum addidisse referuntur, ut sacro-
sanctum templum nostrum duplici cruore, hoc est,
victimarum & hominum implerent; idque perpetras-
se ductu atque auspiciis cujusdam Imperatorii philo-
sophi Pythiodori, ab his tantum rebus nominis fa-
mam consecuti.

sub quo dicit
modi vane-
ti fideles.

Alexandria
ecclesiæ con-
ditio polli-
ta.

4 Eccei Heliopolitarum incursio incognita est?
Eccei Gazæorum effraus audacia? Eccei Arethusi-
orum furor, qui cum prius obscuro atque ignobiles es-
sent, ab eo tempore perquam etiam noti & celebres
fuerunt: nec enim præclaram dumtaxat actio celebri-
tatem hominibus parit, sed etiam improbitas pravo-
rum hominum gloriam superans. Illi siquidem (ut un-
um ex multis commemorem, quod etiam atheis hor-
rorem incutere posset) virgines castas & mundo su-
periores, quæque vix unquam viris in conspectum
venerant, in medium productas vestibisque nudatas,
ut per aspectum contumeliam prius inferrent, ac post-
ea prociillas atque dissolutas (o Christe! quomodo
tuam illius temporis patientiam feram?) partim pro-
priis etiam dentibus comminutas edisse, atque ut eo-
rum execrandum decebat furorem crudis hepatibus
se ingurgitasse feruntur, ac cibo illo defuncti com-
munem & usitatum admisisse: partim palpitantibus
adhuc visceribus suillum pabulum inseruisse, ferocissi-
miisque porcis immisissis hoc spectaculum objecisse, ut si-
mul cum hordeo carnes laniari atque exedi perspice-
rent; mixtum alimentum atque tum primum conspe-
ctum & auditum: quo sane is solum demones suos alere
merebatur, qui horum scelerum architectus erat

§ Jam

A 5 Jam vero illud eximii viri Marci & Arethufiorum, quis tam ab orbe nostro remotus est ut ignoret, ac recordando narrationem non antevertat? Hic cum insigni illo Constantio imperante, pro ea potestate, quæ cum Christianis concessa erat, domicilium quoddam demonum evertisset, ac multos Christianos a gentili errore ad salutem, non minus ob vitæ splendorem quam ob dicendi facultatem ac doctrinam, tradidisset, jam pridem odio Arethufiserat, vel potius Arethufiorum impiissimo cuique & demonum amantissimo. Postquam autem mutatis Christianorum rebus Gentilium res timere coeperunt; temporis potentiam haudquam effugit: multitudo quippe etiam in præsens impetus cupiditatesque suas coerceat, quemadmodum ignis in materia latens aut amnis repressus, oblata tamen occasione accendi atque erumpere consuevit.

6 Quocirca cum populum adversum se concitatum, nec moderati quidquam vel cogitantem vel comminantem corneret, primum consciscendæ fugæ consilium iniecit, non tam ignavia fractus quam præcepit illo per B motus, quo e civitate in civitatem fugere & persecutoribus cedere jubemur. Neque enim Christianos, quantum vis fortes & singulari tolerantia præditos, sui tantum rationem habere oportet, sed persecutoribus quoque consulere, ut ne, quantum in ipso est, ad hostile periculum aliquid ex seipsis conferant. Ac postquam multos sua causa duci, multos etiam ob persecutorum crudelitatem in animæ periculo versari intellexit, minime sustinuit negligere alios ob cautionem suam periclitantes. Proinde præstantissimum maximeque philosophicum consilium capiens, ex fuga rediit, seque ultero plebis arbitrio tradidit, atque adversus temporis acerbitatem velut aciem instruit.

7 Hic vero quid acerbitatis aberat? quid non atrocissimum excogitabatur? cum scilicet ex iis, qui illi iminebant alii aliud quidpiam ad unius mali concentum afferrent, nec si nulla alia re saltem huius viri constantia moverentur; quin potius hoc quoque nomine vehementius incandescent, quod illius reditum atque præsentiam non tam fortitudinem adversus pericula quam sui contemptum interpretarentur. Ducebatur itaque senex Sacerdos, athleta voluntarius, per mediam civitatem, omnibus, præterquam persecutoribus & carnificibus, tum ob ætatem venerabilis tum ob vitæ probitatem venerabilior. Ducebatur porro ab omnibus cum juberet ætatis, conditionis ac fortune, omnibus æque urgentibus, viris ac feminis, adolescentibus & senibus, tam qui publicis negotiis administrabant quam qui honoribus ac dignitatibus præditi non erant: atque hoc unum certamen cunctis propositum erat, ut furoris adversus senem immanitate sese invicem superarent; omnibusque pietatis pars esse censebatur, quam plurimis eum malis afficere, pugilemque senem adversus totam civitatem pugnantem debellare.

8 Raptabatur per plateas, protrudebatur per cloacas, crinibus & quavis alia corporis parte (admixta nempe crudelitati contumelia) trahabatur ab iis, qui in Mithræ sacris huiusmodi suppliciis iuste oracionentur. A pueris ad pueros pendulus remittebatur, cultris penariis generosam illud corpus excipientes, atque hanc tragediam instar ludi habentes. Tormentis etiam cibus illius ad ipsa usque ossa comprimebantur, lineis filis, & quidem tenuissimis atque firmissimis, aures amputabantur: denique spora in altum sublatis melleque & adipe undique perfusus, ab apibus & vespis meridiano tempore pungebatur; ardentissimo sole lucente, atque huic quidem carceri colligante, illis autem beatarum illarum carnium (neque enim dixerim miserarum) esum gratiorem efficiente. Hic enim vero (ut hoc quoque litteris mandem) senex ille idemque ad certamina juvenis (nam ne tormentis quidem animi hilaritatem

reliquerat, verum ex ipsis etiam cruciatibus, delicias D capiebat (celebratum illud & memorabile dixisse fertur; nimirum signum illud sibi placere, quod in sublimi se perspiceret, illos contra abjectos atque humifitos. Usque adeo superior erat iis a quibus tenebatur, adeoque a doloribus & molestiis remotus, ac si aliis periculis interesset, suppliciumque suum pompam non calamitatem esse duceret.

9 Et quidem quem tandem hæc non movissent, etiam exigua lenitate & humanitate præditorum? sed hoc illis per tempus & Imperatoris cupiditatem, tum a populis tum ab urbibus & præfectis crudelitatem expositis, minime licuit. Hæc autem firmus senex & constans pertulit, ut ne numquam quidem aureum unum projiceret tortoribus: ex quo perspicue intelligi potest eam pietatis causa cruciatu tolerasse. Nam quamdiu Arethufii, gravissima templi æstimatione facta, totam auri summam poscebant, aut ipsam templum jubebant rescire, videri poterat ille idcirco magis obstitere, quod iusta exequi non posset, quam quod pietatis studio duceretur. Postquam autem tolerantia sua eos paulatim vicit, ex æstimatione aliquid semper detrahentes, eoque E tandem rem adduxit, ut perquam exiguum esset quod ab eo postulabatur, idque persolvere facillime posset; parique certamine inter se contenderent, illi ut vincerent, hic ne vinceretur; hoc est, illi ut vel tantillum pecuniæ acciperent, hic ne quid omnino numeraret (quamvis alioqui multi esset, qui, partim pietate ducti partim invidiæ atque inexpugnabili fortitudine ejus commoti, ampliorem etiam summam parati essent erogare) tum vero liquido declaratum est, eum non pro pecuniis sed pro pietate certamen iniisse.

10 Necdum illud adieci, hunc ex iis unum fuisse, qui sceleratam illius & execrandam, cum genus ipsius totum periclitaretur, servarant furtimque subducerant. Ob id enim vero is qui cum Hyparchi munere fungebatur, quamquam religione Gentilis, multiplicem hominis huius cruciatum non ferens, illud ad Imperatorem fidenter & libere dixisse memoratur: Non nos pudet, Imperator, usque adeo Christianis omnibus inferiores esse, ut ne senem quidem unicum superare potuerimus, per omnia tormentorum genera raptatum? & quem vincere haud magnum nec honorificum est, an non extremæ calamitatis est ab eo victos recessisse? Ita iisdem rebus Hinc Hyparchi erubescabant, hinc Imperatores gloriabantur. Atque Arethufiorum quidem facinus ad hunc modum se habuit, ut jam parva sit F Echæti & Phalaridis crudelitas, si cum illorum sævitiæ & immanitate conferatur, vel ejus potius quo auctore & impulsore hæc committebantur: siquidem seminis sunt germina, & venti naufragia.

11 Alia autem qualia, quæso, quamque gravia? Tacebo Oronem & nocturnos mortuos, quos hic cum Imperatore osculabatur, cadaverum acervis compressus atque obscure necem asserens. Prætermittam etiam concavas & semotissimas aulae partes, quæque etiam in lacubus & pateis & fossis latebant mysteria disectorum, non modo puerorum & virginum ad animarum evocationem & divinationem ac sacrificia minime legitima; sed eorum etiam qui pietatis causa in periculum vocabantur. Condoneamus ista, si placet, utpote quorum ipsummet etiam pudebat. Quæ autem in Cæsareenses nostros patravit, magnanimos illos ac pietatis studio ferventes ita exagitans atque per contumeliam vexans, fortasse ne obijcere quidem æquum fuerit: etenim ob Fortunam melioris fortunæ tempore infortunio affectam, iusta indignatione commocus ad hanc ultionem progressus videbatur, quandoquidem iniustitiæ dominantis non nihil concedendum est.

12 At vero quis est nescius, cum promiscua plebs furenter in Christianos impetum fecisset, atque ingenti cæde

Arethufie
Marci ob
cursum
temporis
exulit ab
urbis.

sed sponte
in coram
venies po-
sitionem.

ab omni
etate, scilicet,
conditio
veritas.

in totum.

multo sum-
mum ab
ista
maiestate
secundus:

non me
non quidem
namque

vellet redi-
mere vendi-
torem.

dante feni-
lis constan-
tia vicit
rabiem Pa-
ganas.

Quam
multi Au-
riochia oc-
cisi.

quantum
Cæsare
post fidei-
les?

Catechumen
Presbyter
multitudo
enim;

A eade perpetrata plura etiam comminaretur: gentis Præfectum (quoniam media via incedens inter tempus & leges, ut temporis putabat servendum, ita leges quoque medioeriter verebatur, multisque Christianorum abductis, in nonnullos etiam gentilium animadverterat) orta postea accusatione ductum esse ad Imperatorem, ne summa cum ignominia iudicium subiisse. Cumque se legibus, ex quarum præscripto sibi iudicandi provincia commissa fuerat, tueretur, nihil propius factum esse quam ut ad mortem traheretur: ad extremum autem Imperatoris clementia exilio domtaxat esse multatum. Quid enim mali, inquit, iustus iudex & minime Christianos persequens, si manus una gentilis decem Galileos interfecit? Hæc vero an non perspicua crudelitas? an non persecutionis edictum, & quidem iis quæ publice proponuntur multo expressius & formidabilius? Nam quid interest periculumne Christianis palam edictas atque promulgas, ante Christianorum persecutoribus delectari præferas, magnique criminis loco ducas moderatione quadam erga eos uti? *Cæsariensis Præfecto accidisse hoc postremum crederemus, nisi Sozomenus manifeste has de correfere, qui Gaza gerebat magistratum.*

quæ vindi-
catus immo-
rentiam
cedit;

B § II SS. Virginum Ianiæ, S. Cyrilli martyrium: omnium & in primis S. Marci cultus apud Græcos.

Quid ali-
de S. Mar-
co scripser-
int.

13 **E**X Nazianzeno aliisque temporis istius scriptoribus hanc Theodoretus quacumque narrat l. 3 histor. eccles. cap. 6 & Sozomenus lib. 5. cap. 9 unde & in egressio S. Marci certamine describendo pluribus sese extendunt: addit autem Theodoretus, quod gentiles illius constantia tandem evicti, eum dimiserint & mutata sententia ad rationem vitæ penitus contrariam tradidit: siquidem ex ejus ore veram pietatem postea didicerunt. Idem asserit sed paucioribus verbis Sozomenus, iisque Athenarum textus consentit: Theophanes in circumstantiis nonnullis variat, & velut presenti Juliano impusit, quod horrenda tormenta Arethusa exercuerit in Christianos, inter quos etiam Marcum sanctissimum Monachum, qui, cum exercitus e medio tolleretur Constantii genus, Julianum absconderat servaveratque. Hujus viventis viscera... cetera lacuna involvit. Interpret suspicatus mortem per tormenta illatam, Ceterum adhuc spirantis vertit.

usual II
Gaza &
Athalone
etiam in
Presbyteros
servitum
scribitur;

14 Idem Theophanes, ubi & Theodoretus, exercitum erga sacras Virgines crudelitatem etiam ad Sacerdotes extendit, & Acalonensis communem fuisse cum Gazæ scribit, Gaza vero, inquit, atque Acalone Presbyteros & Virgines Deo in perpetuum sacratas interemerunt, & eorum aperta viscera complentes hordeo, porcis abjecerunt discerpenda. At Sozomenus Heliopolitas infanda barbaris auctores faciens, rem aliter exponit, & ex speciali ac proprio ipsi virginis odio sic egisse existimat. Hic siquidem post explicatam fusa Alexandrinorum adversus Georgium pseudo-episcopum, & Gazæorum adversus Eusebium, Nestabum atque Zenonem fratres, & Martyres vii Septembris recolendos, immanitatem, de S. Marco Virginitusque dicturus, ita scribit: Sed qui Heliopolim ad Libanum sitam, & Arethusa Syria incolunt, hos crudelitate longe superasse videntur: nam isti Virgines sacras (incredibile quidem dictum, nisi quidam eorum qui eodem tempore vixerunt, idem ipsum narrassent) quæ a populo conspici minime solent, in loco publico veste nudatas, tum ad commune omnium qui eas intueri volebant spectaculum, tum ad ipsarum contumeliam consistere cogebant: atque ut primum eo quo libere erat modo eis insultant, ad extremum illarum capillum tondebant. Quin etiam eas disciebant bifariam, & ad illarum intestina devoranda porcos provocabant, viscerum extremitate consueto illis alimento opera, quo porci non tam facile ea internoscerent, sed consuetam alimentum necessario appetentes,

Sozomenus
Heliopolitas
tribuit la-
pionem Ph-
lomon;

carnes etiam humanas discerperent. Ad hanc quidem D contra sacratas Virgines crudelitatem, uti conjicio, Heliopolitani adacti sunt, ex eo quod vetitum ipsis fuerat, ne virgines suas, sicut patrius mos ante rulerat, homini fortuito occurrenti prius stuprandas traderent, quam cum viris quibus desponsæ erant congregarentur. Nam Constantinus sano Veneris Heliopoli diruto, prius apud eos ecclesiam adificaverat, legeque prohibuerat ne consueta stupra admitterent.

ex odio co-
pionis po-
niam;

15 Elias Cratenfis in commentario super prolutam S. Gregorii orationem, eosdem Heliopolitas infamas carnificina trium, quos Gaza occisos alii scribunt, fratrum. Illud certius ex Theodoro, Cyrilli Diaconi crudeliter necem ipsis impudenter esse: ita enim scribit, & consentientem sibi habet Theophanem: scelus ab illis gentilibus, in Phœnicia patratum, quis est, quæso, qui sine lacrymis possit commemorare? Nam Heliopoli, quæ est urbs Libani finitima, execrabiles isti gentiles, recordati facinoris Cyrilli Diaconi, qui regnante Constantino divino quodam zelo accensus, multa simulacra quæ in ea urbe colebantur confraxerat, non modo eum interfecerunt, verum etiam dissecto ventre jecur ejus degustare non sunt veriti. At Deum omnia contemplantem hoc celare non potuerunt, sed debitas sui maleficii pœnas ei dederunt: nam quotquot illius sceleris labe inquinati sunt, primum amiserunt dentes, qui pariter omnes ad unum excidebant, deinde linguas perdiderunt, quæ putredine tabefactæ ex ore effluebant, postremo oculis orbiati sunt, quorum calamitatis verè pietatis vis clare prædicata est. Brevius Theophanes: Cyrillum Diaconum, quod sub beatorum memoriarum Constantino evertisset idola, Heliopolitæ in Phœnicia leto multarunt, & ex ejus jecore struxerunt epulum. Qui porro Diaconum sciderat, & ex ejus deliberat jecore, hæc deinceps est perpeffus: linguam tabo evomit, & expuit dentes, oculisque tandem excecatus ac miserandum in modicum cruciatus vitam finivit. Ubi fortassis pro articulo: qui, rectius legeretur: quicumque: ne non unus sed omnium consceleratum fuisse pœnam istam etiam ex Theophane possit constare.

Idem di-
scribitur a
Cyrilli

differe-
entiam;

ex discipu-
larum pœ-
narum.

16 Superfluum nunc foret Athenarum quoque verba, nihil ab his discrepantia sensu, atterere velle: satis est dicere ea in plurisque MSS. Synaxariis eadem reperiri de Marco Cyrillo, Virginibus sanctis, & principio quidem S. Marci zelum sub Constantini imperio in evertendis aris aut templo idololatrico commendari; deinde vero in Athenis Basiliano Crypta-ferrata elogium ejus terminari his verbis: Ut vero eum viderunt insuperabilem, conversis animis ab eo excrucianti cessaverunt, & deinceps magistrum habuerunt: pro magno miraculo æstimantes ipsius constantiam, & indulgentiam postulantes: deinde supervivens & gregem reliquo vitæ tempore præclare gubernans, extremo in senio requievit: quo spectas istud discibant elogio præfixum.

Marcus tam-
en non in-
fessis de-
scribitur
vitalis
F

Εὐχρηστὸς ἐπὶ τῶν τριῶν ἀνδρῶν,
Τὸν Μάρκον, τὸν Κύριλλον, καὶ
Ἰντρούαντες περὶ τὴν πρῶτην πληγὴν,
Παὶς τὸν πόρεν Μάρκος ἀτεχνῶς καπὶ.

17 Græcum porro hujus diei Officium primum locum sic relinquit S. Marco, Cyrillo, & aliis plurimis, quod eodem tempore simili in causa passis, ut in Typico quidem soli nominentur; in Athenis vero primum quidem de ipsis, deinde de SS. Marcyribus Jona & Barachis ponantur: post quas simili ordine sequuntur composita de utrisque Oda. Ex quibus illa quidem quæ de S. Marco tota sunt, auctorem quemdam habent Georgium: eum fortasse, qui in Synaxariis MSS. Ambrosiano & Claromontano ad diem xxx Decembris adscriptus sanctis, Episcopus Nicomediensis & vici-
tæ: Alii variis nominatur: de quo plura sciemus cum prodierit Leonis Allatii syntagma de Melodis Græcorum, quod

edita Com-
pionis po-
niam;

A quod promissis in dissertatione de eorundem libris, Ecclesie Græca Hymnographis septuaginta & unum enumerans. In his autem odis hoc peculiare est, & ab aliis aliorum auctorum diversum, quod omnes exordium sumant a divini numinis invocatione; communis autem cum ceteris, quod in Deipara laude terminentur singula. Illustria vero sunt quæ S. Marcus tribuntur elogia; cum dicatur splendida Ecclesia Christi lucerna, Purus Dei minister, in prælo spiritali fidei Christianæ restitutus & auctus: Collega Martyrum Ducem habens Christum, pervigili mentis oculo super gregem intentus illasum eum custodisse; erroris idololatricæ, atheismi capita deiecisse; ac veritatem hominibus prædicasse.

§ III Ab hæreticorum partibus sejunctum fuisse S. Marcum quando pro Christi religione est passus.

S. Marci cultus etiam in Asia Ecclesia probatur.

18 **Q**Uæcumque sint, & totius ecclesie Græca consensum ut Sanctus prædicetur colaturque, Marcus Arethuseus Episcopus, recte Melanus in suis ad Ursuandum ad dirisibus memoriam ejus, æque ac Cyrilli Diaconi & aliorum qui sub Juliano tyranno certaverunt, infernis martyrologio; recte etiam Galestinus hunc, ut e tota illa persecutione inter Syros præcipuum, solum inscripsit Martyrologio suo, quod ad usum Romana Ecclesia concinnavit & Gregorio XIII obtulit, cum prolixo elogio a Græcis accepto. Quin etiam Gregorii successor Clemens VIII anno 1598 approbavit, & choro interesse impeditis Græcis indulgisse usum Anthologiæ novi seu Breviarii ab Arcudio ex Menais majoribus collecti, & a nonnullis Episcopis alligatus ecclesiasticis in utraque lingua peritis recogniti, in quo solius Marci elogium recitandum proponitur. Quapropter non tantum Græca sed Latina quoque Ecclesia probatur consensu debet illius cultus.

Quævis enim ad hoc fuit Arianis.

19 Itaque mirari libet, quomodo Cardinalis Baronius, cum relato Cyrilli martyrio Marcum prætermisisset, indicaretque in suis ad hanc diem annotationibus Cyrillo a Græcis Marcum Arethuseum conjungi, severiori censura volueris eum perstringere dixeritque: At Romana Ecclesia non recipit Marcum illum inter Sanctos, quem constat Arianum fuisse & Arianorum Antesignanum. Fatemur ingenue necdum videre nos, quo indicio Romana Ecclesia indicaverit hunc a se non recipi: quod autem aliquando eorum sectatus sit partes, qui inter Arianos & Athanasii sectatores mediis, vocem consubstantialis vel novam & discordie causam recitandam consuebant, & Filium tamen per omnia Patri similem confitentes, Semiariani nominantur ab Epiphano hæresi 73 nolumus diffiteri. Sed ne ex fidei formula, quibus subscripsisse Marcum habemus ex Epiphano, prorsus fuerunt fidei orthodoxa conformes, & in quibus præter vocem consubstantialis nihil requireret: sic nec hoc quidem certum est, an in concilio Sirmienti quidquam inscriberetur ab orthodoxa professione diversum. Quam enim post damnatum communicari cum Catholicis Phorinum primam fidei confessionem ediderunt Arianis a Marco Arethuseo conscriptam subscripsit vero a Liberio Papa, ea, ut apud Socratem l. 2. c. 22 recitatur, prorsum Catholica est, nisi quod inter anathematis, postea forte interpolatos, unus fuit: quis cū audiat, Dominum Patrem & Dominum filium, & Dominum Patrem & Dominum filium dixerit, & cum dicat, Dominus ex Dominis, duos Deos asseruerit, anathema esto: non enim filium in eodem gradu cum Patre locamus, sed Patri subiectum facimus. Quam enim est obsecutus hujus anathematis sensus, tam est nobis suspecta fides adjuncta rationis, nihil ad blasphemiam de duobus diis, quæ sola damnari videtur, facientis, ut propterea intrusa videri possit ab Ariano aliquo.

non tantum consensu hæreticorum doctus.

20 Edita ibidem deinde Latine est & postea in Græcum conversa altera fidei formula in qua de voce consubstantialis silentium indicitur, & Pater major, Filius minor pronuntiatur, cui Hæsius coalitus est per tormenta sub-

scribere. Verum qui afferunt hujus interpretationem fuisse Marcum, ne illi Socratem frustra pro sua opinione allegat: ita enim loquitur: Isti Episcopi ad tempus Sirmii commorati, alia Acta sancivere: nam vetera sua de fide decreta condemnare, novasque fidei formulas condere cœperunt: unam quam Marcus Arethuseus Episcopus Græco sermone conscripsit, duas autem alias Latino sermone, quæ nec verbis nec compositione ac sensu vel ipsæ secum vel cum illa, quam Græce Arethuseus scripserat, congruerunt. Alteram tamen earum, quæ Latine conscriptæ erant, formulæ illi a Marco Græce editæ hic subiungam, alteram alibi inteream: intelligendum enim est utramque in Græcum sermonem conversam fuisse. Fidei formula a Marco conscripta ista quidem est. Credimus &c. Ecce nullum in his verbum de interpretatione facta a Marco: non tamen audent asserere eum anteriorem Hæsi tunc fuisse, aut palam se abjunxisse ab Ariano: cum satis in presentiarum nobis sit declarasse, non ita manifestam tunc fuisse impietatem, ut non posset pietatis & concordie specie viros etiam pios & aliqui sanctos fallere: qui deinde successu temporis melius edocti veritatem, prorsus ab hæreticis sequestraverunt sese, quemadmodum in S. Cyrillo die XVIII Martii vidimus.

21 At nullum, inquit Baronius, habemus testimonium quod ad Catholicam Ecclesiam reversus sit Marcus hic; imo contrarium videtur potius: nam in Concilio Antiocheno, post interitum Juliani habito temporibus Joviani Augusti, in quo Arrianorum antesignani more suo cum Principe mutantes fidem cantarunt palinodiam, nulla prorsus de Marco Arethuseo mentio habetur in illa serie Episcoporum quam recenset Socrates lib. 3 cap. 21 & Sozomenus lib. 6. cap. 4. Sed, si ii, qui Melesio recens a suis partibus ad fidem tunc ipsorum tradito in Antiochena Synodo accessisse memorantur, omnes fuerint Arianici, id est, plene Ariani, uti revera fuisse eos auctores citati dicunt; qui potuit inter illos esse Marcus, pro eo tempore recensitus ab Epiphano inter Semiarianos, hostes tunc Arianorum prorsus manifestos? Quando autem nec inter hos quidem nominatur in libello, quem Joviano obtulit Basilius cum sociis, postulans ut qui Filium Patri dissimilem asseverabant, ii ab Ecclesia ejicerentur, ipsique in eorum sufficerentur loca. Nonne hoc satis argumento erit, ut etiam a Semiarianorum catu tunc temporis sejunctus fuisse Marcus, ac prorsus & manifeste Catholicus existimeretur? maxime cum decreta atas a contentione studio eum removeret, & egregia confessio suis Arethuseis probata inflammaret, ad ejusdem Christi predicationem unius procurandam.

22 Verum nihil est opus conjecturis, pro evidenti orthodoxia testimonio sufficit Marco Nazianzeni auctoritas, unum illum ex omnibus eligentis, quem in exemplum Christianæ fortitudinis, toto crudelitatis idololatricæ ingenio oppugnata, proponeret atque laudaret: quasane non dicemus deceptos nonnullos; quasi sanctus ille ecclesie Doctor, & Catholica fidei adversus Arianos propugnator accerimus, nihil pensi haberet Orthodoxine ansecus essent quos laudaret, modo ex iis essent quos Christi odio Julianus, & ex ejus voto Gentiles, fuerant persecuti. Id enim aliquam speciem haberet, si multa citra delictum exempla protulisset, & inter Gazenses fratres, Theodoretum Antiochenum, Helipolitanum Cyrillum, aliosque hujus generis Catholicos Martyres, etiam legeretur vel Pasrophilus scythopolita, cujus reliquias terra cruce partem hinc & inde disjecerunt, calvariam vero contumeliose suspendentes ludificati sunt gentiles, vel Georgius Alexandrinus de repente per vim abreptus occisusque; cujus cadaver ludibris per impietatem afficiendum ac per omnes civitatis vicos traducendum imposuerunt camelo, & bestiarum tandem mortuorum ossibus admixtum consumpserunt igne, & inventum dispergunt reliquias, ut describit Theophanes.

23 Hos inquam certo hæreticos, vel similes alios, si pa-

quidem in Synodo Sirmienti.

E. Corroborandum ad Catholicam causam palam erantissimè probatur.

quia hæreticos deinde nominantur.

Optime egræque laudatur a Nazianzeno.

non promissum quod Christianos a Julianis omnino commutaverunt.

A riter commemorasset laudassetq; Gregorius, cum iis quos dixi aliisq; Christianis, esset quidem aliquis huic exceptioni locus, apparet tamen inter utrosque discrimen ingens: nam haereticis illis vel mortis illa dumtaxat contumelia fuit, vel si mortem etiam pertulerunt, ita subito furore eis hac illata est, ut non fuerit in eorum arbitrio vellent nec ne pro Christiani nominis professione pati. At Marci, quemadmodum accurate expendit ipse Nazianzenus, verum & undequaque manifestum Martyrium fuit: qui & ultro in persequentium manus se dedit pro fratrum caritate; & tam constanter tormenta sustinuit, ut cum posset, nec nummo quidem amico ab iis se voluerit liberare. Laudavit quidem etiam Constantinus Nazianzenus, & quasi in celum Juliani comparatione efferre est visus: sed ut ei causa suis hereticum Imperatorem excusandi in eo quod praepostero magis concordia zelo quam orthodoxorum odio peccarat, Arianorum deceptus fraudibus, interim Christiani nominis studiosissimus propugnator, a quo evectus ad Imperium Julianus dissimilissimae se praeberat; sic nulla potest verosimilis singi ratio, ab quam velidem Nazianzenus voluisset, in Ariana vel Semiariana haeresi pertinacem senem solū in materiā laudationis assumere; vel Deus tantū animi robur in vera pietatis causa homini etiā tū haeretico largiri.

Id enim dicitur ex multis proferente.

24 Atque ob hac maturius considerata existimamus D Baronium suam de Marco misisse sententiam tom. 4. An-
quae etiam a Baronio Orthodoxorum fuisse creditur.
 nathum ad an. 362 m. 155, ubi cum illius descripsisset certamen, & indicasset cum antea manifeste stetit a partibus Arianis etiam post palinodiam recantatam in Nicæno Concilio (quod tamen nescimus quo dicatur fundamento; cum in iis quae de Concilio Nicæno habemus, neque inter Arianos affectas Marcus nominetur, neque inter eos qui post Hosium fidei Nicæna subscripsere Episcopos) Ceterum, inquit, quod omnes Historici, cum ejus egregiam in patiendo constantiam, narrant, hominem pietate insignem praedicant; sed & (quod plurimi aestimari debet) ipse Gregorius Nazianzenus cum appeller, virum eximium ac sacrosanctum senem; par est credere illum post tantum dogmatum conflictationem sese ad castra fidelium Orthodoxorum ab haereticis deficientem transulisse. Quibus satis revocata censei debet censura, quam contra Marcum tulerat in praecitis annotationibus idem Baronius: ut mirum non sit, si ea non obstante Ferrarius Marcum inseruerit suo Catalogo Sanctorum generali: quod ante ipsum imo & ante Baronium, fecerant Canisius in Martyrologio Germanico & in Calendario historico E Felicius.

DE S. MARCO ATHENIENSI

EREMITA IN LYBIA.

Post Marci Arcehusii sanctitatem & cultum ex Graecorum fide & Nazianzeni auctoritate vindicatum, alium Marcum proferimus: qui, quo ille tempore egregia confessione fidem pietatemque Christianam illustravit in Syria, cunctis pro egregia fortitudinis exemplo admirando palam venerabilis; eodem & ipse deserta Libya secretus incoluit, soli Deo & Angelis notus, usque dum extremo in senio, annis triginta centesimum supergresso, Abbati Serapioni innotuit eo tantum sine, ut quemadmodum S. Pauli Antonius, sic ipse hujus beati Anachoreta funus curaret, & ignotam eatenus illius Vitam manifestaret mundo. Atque utinam quam certis auctoribus habemus Magni Antonii de S. Paulo narrationem, tam etiam clare cognosceremus, cum quis Serapion ille fuerit, cum quinam Fratres, qui talia ab ejus ore excepta scripsere. Nunc consentienti duorum MSS. testimonio tota hujus historia fides nitatur necesse est: quorum unum S. Basilii Junioris Vitam nobis dedit xxi Martii proditam, fuitque inter Graecos Cardinalis Mazarini codices, alterum extas Divisione in bibliotheca Amplissimi D. Consilarii le Mare, quod descripsimus, & post titulum habet consuetam benedictionis petende formulam, Ἰωάννης Πάππς quod nobis argumento fuit ejusmodi historiam, non tantum pro vera admissam apud Graecos fuisse, sed etiam in ecclesia publice praelegi solitam tamquam Sancti.

Idem Basilii MSS. repetit.

Idem forte ad Basilium referunt.

2 Varia Synaxaria MSS. ut Ambrosianum, Chiffletianum, Parisiense P. P. Prædicatorum & Mazarinianum S. Marcum Eremitam habent, hac ad xx, illa ad xxi Maji, & in Chiffletiano quoque post conjuncta commemorationis formulam Τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ ἐρημίτης ἐν τῇ σκηνῇ τῆς ἐρήμου. Eadem dies S. Marcus eremita in pace quievit: post hanc, inquam formulam addit distichon

Ὁ δὲ Μάρκος ὁ ἅγιος ἐν τῇ ἐρήμῳ
 Ὁ δὲ Μάρκος ὁ ἅγιος ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Qui reperit hortum Christus in sepulchrum.
 Hortum ille Marco tradidit voluptatis.

Vtrum cum in Vita Patrum plures hujus nominis eremita aut monachi ab eximia commendentur sanctitate, non audeamus praesumere potius Atheniensem istum quam ex istis aliquem his verbis celebrari, etsi mentio Paradisi iis inserta nonnullum fundamentum videri possit habere in iis, quae sibi divinitus esse monstrata Marcus Atheniensis significavit Abbati Serapioni. Quapropter, ne quid confessionis na-

scatur ex horum Actorum ad unum & predictis Maji diebus relatione: malimus ipsa hoc loco inferre post alium ejusdem nominis, & ut infra ostendemus, temporis Sanctum: si forte interim aliorum iudicii postquam hac viderint intellexis, certius aliquid ad istum mensum definire possimus.

3 Titulus porro utriusque MS. unde hac Acta dantur talis est: Vita & conversatio S. Patris nostri Marci Atheniensis, qui vixit in monte Thraces, quæ est versus interiorem Æthiopiam supra gentem Chettzorom. Chettzæ villam Ptolemaus collocat ad mare mediterraneum intra 55 & 56 latitudinis gradū: atque adeo quinq; gradibus id est, 300 passuum millibus Alexandria distat ipsa maritimo itinere. Ut nihil sit mirū si retrostri itinere ituro Serapioni indicatū sit triginta dierū intervallum esse Alexandria ad montē quem incolebat Marcus, quemque hodie Barcam dictū ex sim locorum colligimus. Auctor fortasse Bazarcau scripsit, quod transcribentium inscitia in Θῆναι μεταβέβηκε, notam scilicet in Europa Thracia regionē pro ignoto barbarica telluris vocabulo supponentium, ut saepe alias solet contingere: similiter & pro interiori Æthiopia longissime distat, libenter intelligeremus Lybiam interiorem quam proxime desertum Barca respicit; appellantis Æthiopia nomine fortassis Egyptiis, quidquid ultra notā sibi familiaris Lybiam, versus mediterranea longius a mari procedit.

Etiam commemoratio in Libyæ emendat.

Quem autem nos montem Barcā dicimus, quæ proximus Chettzæ respicit, Asiphus appellatur a Ptolema: Barca autem nunc nomen suum debet, quidquid a Chersoneso magna ad Alexandrina usque confinia tenditur deserta regione, Marmaricam, Libyamque complectentis, longitudine leucarum 450, a mari vero usque in Numidiam per leucas plusquam 60 parentis: quæ tota Arabice Schare Barca, desertum tempestatis, vel Ceyrat Barca, via tempestatis dicitur, quod ex Barbaria in Egyptum euntibus transiunda, obnoxia sit ventis, arenas baud aliter in inagnis illis terris quam fluitans in mari volventibus. Sunt tamen qui antiquius nomen esse putant & a Barce Cyrenaica regionis oppido, unde montes illi initium capiunt, dictum putent, istic ubi Barcitas Ptolemaus (qui Barcæ Virgilius esse videtur) collocavit: quod non absimile vero est; quandoquidem Cyrenaica nomen acceptum latius ad Nilum usque Melas & Strabo extendant.

Ad Serapionem quod attinet, fuit is interioris Deserti (quæ Magni Antonii postrema habitatio fuit, sicuti itinere

matia accepta per Ab. Serapionem.

Aphrodite

A peccatorum: sed audi Davidem dicentem in psalmo: Immitteret Angelus Domini in circuitu timentium eum ut salvos faciat: audi etiam in Evangelio Salvatorem: Beatus ille servus, qui fecerit voluntatem Domini sui.

6 Hæc & alia plura ex divinis Scripturis prolocutus, egressus est ad ostium speluncæ: ubi miserandum in modum plorans, vocavit me dixitque: In pace Christi advenieris, Abba Serapion: accede ad me, fili. Cumque accessissem, amplexus est me lacrymans & dicens: Ecce odor filii mei Serapionis, odor filii spiritualis. Pro labore quem sumpisti ut hanc cavitatem videres, Dominus meus Jesus Christus mercedem tibi reddet in die iudicii, in qua revelabuntur secreta hominum: quia tantum laborem non es gravatus subire. Anni sunt, fili, nonaginta quinque, a quo non vidi hominum, nisi te hodie, quem desideravi a tempore multo. His dictis ex manulo ejus sedimus, & corpi ipsum interrogare de irreprehensibili conversatione ipsius. Ipse autem sermonem suscipiens rursus sic locutus est.

7 Ecce fili, anni sunt nonaginta quinque, quibus in hac parva specu vivo, neque vidi avem aut bestiam ullam, neque humani cibi gustavi quidquam, aut vestimento indutus sum. Triginta autem annis hic fui in magnis angustis & difficultatibus ex fame, siti & nuditate: magis autem ex insidiis demonum. Comedi cœnum ex fonte & aquam ex mari bibi: & annos viginti transegi nudus in maxima pressura: quia demones milites inter se jurarunt suffocandum me in mari mergere. Sæpius raptaverunt me usque ad infimas partes montis, ita ut neque in pelle neque in carne quidquam integrum mihi relinqueretur, clamantes & dicentes, Egredere e terra nostra: ab origine mundi nemo alius huc ingressus est, & tu quomodo præsumpsisti huc accedere?

8 Postquam autem perseverassem cum multa patientia annistriginta in fame & siti, in nuditate & conflictibus demonum, supervenit in me virtus Dei & illius natura immutata mihi sunt corporeæ proprietates, pilique per corpus totum excrevere, usque dum ex ipsis eidem fieret velamentum. Esca autem spiritualis indeficienter mihi ferebatur, Angelique descendebant ad me. Et contepsi filii, gaudium regni cœlorum, sanctarumque animarum commorationes: vidi repromissionem beatitudinis paratam facientibus bona: vidi paradisum Dei: vidi lignum scientiæ ex quo comederunt primi nostri parentes Adam & Eva: vidi Enoch & Eliam in terra viventes: nihil denique est, fili, quod postulatus Deus mihi non ostenderit. Talia cum dixisset Sanctus, ajo ad eum: Dic mihi, Pater, quomodo huc venisti? At ille narrationem de seipso exordiens, Ego, inquit, fili, Athenis natus, in doctrina Philosophorum instructus sum: mortuis autem parentibus meis, dixi intra metipsum: Ego quoque mortalis sum, sicut patres mei: mundus vero quid mihi proderit? Confestim igitur exui vestimenta mea, & coneci me super tabula in mare, & perveni in hunc montem.

9 Ita eo narrante exorta est dies, & vidi corpus ejus universum obrectum pilis iustar feræ, atque expavi & terrefactus contremui: quia in eo nullam prorsus hominis formam videbam: quem proinde haud aliter cognoscere poteram quam quod sermo humanus ex illius ore progrediebatur. Ut ergo vidit quod paverem: Ne terrearis, inquit, fili, ex conspectu corporis hujus: est enim corruptibile ex corruptibili desumptum. Rursumque me interrogavit, dicens: Consistitne etiamnum mundus & flores, prout olim solebat? Respondi ego: Etiam, Pater: per Christi gratiam, plus etiam quam super prima tempora exultant. Ille vero: Vigetne adhuc idololatria & persecutio? Non, inquam, Pater, sed propter preces tuas cessat persecutio: neque palā exercetur idololatria. Quo audito, gavissus est gaudio magno senex.

10 Iterum quæsit ex me, essentne Sancti aliqui in mundo hodie, facientes signa atque prodigia, quemadmodum dixit in Evangelio Christus: si habuerit quis fidem sicut granum sinapis & dixerit monti huic, transi hinc & mittere in mare, fiet ei. Statimque ad hæc verba sublatus est mons, in quo eramus, & ibat in mare. Respicens autem & videns ipsum progredientem, percussit manu faciem suam, inquires, Quid tibi est, o mons? numquid tibi dixi ut tollerere? Ita in loco tuo. Et subito stetit, loquente Sancto, mons in loco suo. Ego vero talia videns humi cecidi præ timore: & apprehendens me manu sua Sanctus sublevavit, dicens, Numquam ejusmodi aliquid vidisti in vita tua? Cui ego: Non sane. Ipse vero suspirans lacrymatus est & dixit: Væ terræ: quia Christiani nomine dumtaxat sunt, operibus minime. Benedictus Deus qui adduxit me in locum hunc, ut non morerer in propria patria mea & sepeliret in terra polluta multis peccatis.

a Spina genus: quam Plinius l. 13 c. 9 Ægyptiam cognominat, alii Acaciam spinam dicunt: ex qua nascitur gummi, Arabicum vulgo appellatum, & olum gummi nomine simpliciter accepto a Medicis intelligi solitum.

b Orientalibus aque ac septentrionalibus commune est majores lacus Maria hunc mare: hoc autem ne in summis quidam montibus mirabitur se legere, qui in monte Cinsio Italiam Galiamque determinant, viderit similem eoque amplissimum, in quo nauarchiam aliquando exhibitam referunt transiit illos Henrico IV, navibus in ipso monte fabricatis.

CAPUT II

Sumpta cena narrat Marcus vitam suam ordinem & post extrema mandata ac preces moritur: sepelitur a Serapione: hic autem in suum locum miraculo restituitur.

11 Cum autem vespere facta esset, dixit: Frater Serapion, numquid non tempus est ut gratiarum actionem & caritatem consuetam faciamus? Ego autem non respondi ei verbum. Qui continuo surgens, & manus in cælum elevans recitavit Psalmum, Dominus regit me & nihil mihi deerit &c. Tunc conversus sursum voce magna dixit: Præpara mensam, fili: & ait ad me: ingrediamur filii & suscipiamus cibum quem Deus misit nobis. Ego vero admiratus obstupui, quia usque id nihil videram in spelunca. Ingressis autem nobis, vidi mensam & duas sellas positas & panem recentem, delicatum & candidum instar nivis aut floris formosum; & duos pisces coctos, & lagana pulcherrima, & olivas & dactylos, & salem & poculum plenum aqua dulcissima ac super mel suavi. Recumbentibus itaque nobis dixit Sanctus: Benedic, Abba Serapion. Ast ego: Ignosce, Pater, & statim dixit senex: Domine, benedic. Et ecce velut dexteram manum explicatam vidimus e cælo accedere ad mensam atque formare signum Crucis.

12 Dum autem comedissemus, dixit Sanctus: Aufer hinc, fili: & subito ablata est mensa illa: ego vero in omni vita mea non gustavi cibum aut potum istiusmodi, quemadmodum illos, sive quoad speciem sive quoad suavitatem. Tunc dixit mihi Sanctus: Vidisti, Frater, quantum diligat Deus servos suos, quotidie namque unus piscis mittebatur mihi, & hodie propter te missi sunt duo. Sic consuevit mihi Deus escam, fili, & potum mittere spiritualem. Triginta annis fui in loco hoc, & non inveni vel radicem herbæ: famem & sitim sustinuit anima mea: comedebam cœnum terræ esuriens, & bibebam aquam ex mari amaram: vivebam autem exalceatus & nudus, donec exacerentur scelle

EX MS. GRÆCO PL. 11, f. 1 Luc. 22, 42

deinde ex c. 17 Serapionis

et quæ narrat se hunc videri esse amicum suum

ex quibus de regie in maximam altitudinem

post quæ a Deo capere visum est

narrat eum hunc quomodo ex cœlo descendit

quærit quæ mundi sunt sui

et miratur defectum miraculorum. Marc. 17, 16

E

E

et laudat deo

narrat Marcum hunc se hunc fuisse

*per sepe
huiusmodi
virescentia
fuit*

A pelle sua membra mea præ frigore, & carnes meas urebat sol, & jacebam in terra sicut mortuus. Demones vero oppugnabant me, jugiter circumvallantes & affligentes velut a Deo derelictum sibi, per annos triginta, ita conficiantem cum fame & siti ac nuditate, cum violentia diurni æstus & frigoris nocturni, cum interrim neque avem neque animal ullum viderem in hoc monte. Anni porro nonaginta quinque sunt, quod hic verſor: neque viderunt oculi mei aliquod creatorum a Deo animantium totis triginta annis, nisi demones tantum.

*ex quibus
corpus meum
diminuitur
sunt*

13 Peractis autem annis triginta, quibus inter hæc pericula visi, imperavit corpori meo Deus, & enati sunt pili, operueruntque omnia membra mea. Ex illa autem hora usque nunc neque demones potuerunt oppugnare me vel mihi appropinquare, neque fames aut sitis, frigus aut æstus prævaluerunt mihi: ac ne omnino quidem infirmatus sum umquam: hodie vero impleta est mensura vitæ meæ, teque misit Deus ut sanctis tuis manibus sepelias humile corpus meum. Postquam hæc dixisset, eadem ipsa die circa vesperam post sumptum cibum, ait ad me: Frater Serapion, ignosce mihi adhuc modicum, & in hac nocte excessus mei vigilemus. Facientes autem horam primam complevimus omnes Davidicos psalmos, deinde mihi dixit: Quando sepelies corpus meum, pone illud in hac spelunca in pace Christi, & obstruens lapidibus os speluncæ discede, neque omnino hic remaneas.

*consolatur
Serapionem*

14 Incipiens autem flere cum lacrymis & mæsto ejulatu dixi ei: Pater ora ut tecum suscipiar quocumque iveris: neque enim scio quo iturus sim, vel quomodo huc pervenerim. Sanctus vero respondit mihi: In die lætitiæ meæ noli flere: Deus enim deducet te, & hinc te auferens lætum servabit: non eadem autem qua huc venisti via, hinc quoque discedes, o Frater Serapion. Nunc porro, Fili mi, magna mihi est dies hæc super omnes dies vitæ meæ. Hodie dimittet anima mea hoc passibile corpus, & abibit quiescentia in tabernaculis vitæ: hodie transferar in locum destinatæ mihi quietis. Quæ ubi dixit, impleta est spelunca lumine supra solem splendidiore, & toto illo vastissimo monte diffusa est aromatum fragrantia, apprehendensque manum meam Sanctus ita fari cœpit:

*ex magno
de lumine*

15 Valete spelunca, in qua Deo placere studui cum corpore meo, quod me vivente habitavit in te, & rursum hic manebit usque in diem resurrectionis. Et tu corpus, laborum fatigationumque & necessitatum domus, vale: tibi, Domine, corpus meum commendo: propter te enim sustinuit famem ac sitim, frigus atque æstum: tu indue illud vestimento gloriæ in tremenda die adventus tui. Valete oculi mei, quos extenuaverunt nocturnæ vigiliæ, & nunc ad somnum compositi requiescite. Valete pedes mei, quos in oratione totis noctibus persistens fatigavi. Valete Ascetæ habitantes in cavernis montium; valete vincti qui propter regnum Dei affligimini: valete exules & non habentes consolatorem. Valete monasteria, valete Laure, vale fidelis Ecclesia, reconciliatrix peccatorum. Valete Sacerdotes Domini, Dei & hominum mediatores: valete filii Ecclesiæ, placentes Christo per sanctum baptisma: valete qui peregrinos ut Christum recipitis, amici Dei & hospitales. Valete Reges & Principes, qui erga pauperes estis misericordes: valete humiles jejunatores, & agonistæ inter labores indefessi: valete orationum studiosi & in sanctis ecclesiis pervigilantes. Valete monachi, vale terra, & omnes habitantes in ea in pace Christi & dilectione ejus valete.

*ex Serapione
ai, cui de
corpore suo
precipit*

16 Quibus sic dictis, conversus Sanctus me osculatus est, &, Tu vale, ait, Frater Serapion: Christus, a quo retributionem sperans laborem hunc suscepisti,

*EX MR.
GRÆCO*

ipse tibi reddat mercedem fatigationis tuæ in die adventus tui. Rursumque mihi dixit: Adjuro te per Christum filium Dei, ne quidquam ex hoc humili corpore meo usque ad pilum unicum accipias, neque operimentum vestis alicujus inducas ei: sed pili quibus illud amicitivie Dominus, sint ipsi in sepulturam: neque hic permanear hodie. Post quæ, cum ad ista Sancti verba fierem, facta est vox de cælo dicens: Adducite mihi factorem justitiæ, perfectum Christianum & fidelem servum. Veni, fili mi Marco: veni, requiesce in regione lætitiæ ac vitæ spiritualis. Statimque Sanctus ad me, Flectamus, inquit, genua, Frater: genuflexus autem audiavi vocem dicentis ad alterum, Extende brachia tua: & hæc audiens surrexi a genuflexione, suspiciensque vidi animam Sancti portari ab Angelis, & indutam stola candida efferri in cælos, & revelatum est ei velamentum illorum. Vidi etiam phalanges dæmonum, quia stabant fraudulentis illi, velut infinita & sine numero agmina, in ære retinentes animas volentium pertransire: sed illico asperi velut dexteram manum extensam de cælo, & susipientem spiritum ejus neque amplius ipsum conspiciari potui.

*hic autem
manus ejus
in celum
ferri videntur*

17 Erat autem hora sexta noctis, quando vidi hæc, & totam illam in oratione transigens usque mane, ac supra corpus defuncti complens consuetam hymnodiam, sustuli illud & composui intra speluncam, obstruendoque illius ostio descendi de monte, orans atque obsecrans Deum, ut adjutor mihi esset in remedienda terribili illa eremo. Porro circa occasum solis, ecce duo Fratres illi, qui apparuerant apud Abbatem Joannem, adfuerunt dicentes mihi: Vere, Frater, sepelivisti hominem hodie, cujus dignus non erat hic mundus. Surge autem & ambulemus per noctem: est enim frigidior nunc aer: per diem vere non poteris ambulare propter calorem solis. Ego vero consurgens ivi cum illis usque mane. Tunc autem dixerunt mihi: Vade in pace & ora pro nobis.

*regredior
a monte*

18 Modicum illi recesserant: & ecce inveni me stantem in ostio ecclesiæ Abbatis Joannis, & obstupescens glorificavi Deum voce magna, & recordatus sum verbi quod dixit mihi Sanctus: Non eadem qua huc venisti via hinc quoque discedes: ideoque credidi quod invisibili translatione per preces S. Marci fidelis Dei servi deportatus essem eo ubi fueram prius: & magnificavi misericordias optimi & clementissimi Dei, quibus erga me usus est indignum famulum suum, propter orationes famuli sui Marci. Audiens autem Abbas Joannes vocem meam, egressus dixit: In pace cum Deo advenis Frater Serapion. Ego vero ingrediens in ecclesiam narravi ei cuncta quæ facta erant: & glorificavimus omnes Deum.

*subito se
repperit apud
Ab. Joannem*

19 Tunc dixit mihi Abbas Joannes: Verè, Frater, iste fuit perfectus Christianus & nomine & opere: nos autem nomine quidem Christiani sumus, sed operibus nequaquam. Verum amator hominum & misericors Deus, qui suscepit famulum suum Marcum in æterna cælorum tabernacula, ipse protegat nos & sanctam Ecclesiam suam sub alis gratiæ suæ, contra omnia diaboli scandala: quia semper & indefinenter manet diabolus, sicut leo rugiens, contra nos monachos. Attamen Deus optimus, Deus benignus & misericors, qui nostrum peccatorum poenitentiam suscipit, deducat nos in sancta voluntate sua ut misericordiam nanciscamur in die judicii, una cum S. P. N. Abbate Marco, ab Athenis egresso; intercedente & deprecante immaculata Deipara cum omnibus Sanctis, quotquot a sæculo placuerunt Christo: quem decet honor & potestas, cum ingenito ipsius Patre & sanctissimo, optimo atque vivifico Spiritu, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

ARMOGASTE COMITE, ARCHINIMO MASCULINO, ET SATURO PROCURATORE REGIO,

CIRCA
ANN.
CCCLX.
XXIX
MAR.

*Alia dicitur
tunc in
Vandalis*

*causa sacra
in Martyro-
logio
Vandalis*

*in Martyro-
logio Romano*

*in Martyro-
logio
Vandalis*

Victor Uticensis seu Vicensis in Africa Episcopus, optime meritis est de quamplurimis Sanctis, quorum gloriosa certamina, pro fide orthodoxa in persecutione Vandali sub Geiserico & Hunerico Regibus Ariani suscepit, libris tribus descripsit auctor coevalis: ut qui sexagesimo anno, postquam Vandali in Africam fuerant transgressi, sub Zenone Imperatore circa annum Christi cccclxxxvii historiam suam contexuit. Qui sub finem libri primi depingit trophæum horum trium Christi Confessorum, quorum hoc die Ecclesia Catholica memoriam celebrat; atque in primis Martyrologium MS. Divisionem ista habet: Apud Africam Confessorum Armogasti,

B Archinimi, & Satyri, Quae eadem leguntur in MSS. Vallicellano, Trevirensi S. Paulini, & sanctorum Confessorum epitheto honorantur. In MS. Leodiensi S. Lamberti nomen secundi, scribitur Arginimi, in MSS. Vaticano S. Petri, Bruxellensi S. Gudila, Centulensi S. Richarii & MS. Florario Archimini. Quo omisso illa habetur in MS. Casinensi. Natale sanctorum Confessorum Hermogasti, Satyri. Prioris nomen Armogastis scribitur in MSS. Leodiensi & Trevirensi citatis, & passim apud alios, qui longiore eos exornant elogio. Enbis Ado ista habet: In Africa sanctorum Confessorum Armogasti, Archinimi & Satyri: qui tempore Vandali persecutionis sub Geiserico Rege Ariano, [cum essent lucidissima membra Ecclesiae, & pravitatem Ariatorum libertate Catholica frequenter arguerent] pro confessione veritatis multa & gravia perpessi supplicia atque opprobria, cursum gloriosi certaminis impleverunt. Eadem leguntur apud Notkerum, qui Archimimum scribit, & auctorem Martyrologii sub nomine Bedae editi, ac paucis omissis, quae parentesi inclusimus, apud Usuardum, Bellinum & alios, & ad 14 diem Decembris in variis MSS. Martyrologiis. In hodierno Romano ista leguntur: In Africa sanctorum Confessorum, Armogastis Comitris, Masculae Archinimi, & Satyri Regis domus Procuratoris, qui tempore Vandali persecutionis sub Geiserico Rege Ariano, pro confessione veritatis multa & gravia perpessi supplicia atque opprobria, cursum gloriosi certaminis impleverunt.

C 2 Baronius multum sollicitus de Sancto Mascula, in nullo antiquiore Martyrologio aut Calendario reperitur, ista annotat: Alia lectio ex vetusto Victoris exemplari sic habet: Archimimi Masculani, quasi ex Mascula civitate nobilissima in Africa, & provincia Numidia. Quae lectio magis aridet Molano in Annotat. ad Usuardum secundae editionis. Probarem eandem, si persuadere mihi aliquis posset, Archimimum fuisse aliquando nomen proprium Christiani alicujus. Nam si scenici & histriones & alii id generis non admittebantur ad sacrum baptismum, nisi prius ea ludrica exercitia abdicassent; quomodo insignis obscenitatis nomen cum baptismo non ablutum fuisset atque mutatum. Hac aliisque Baronius, qui non satis advertit ad verba Molani, qui asserit Codices Victoris mendose habere quemdam Archimimum, nomine Masculam. Veram lectionem eamque Martyrologiis consentaneam esse in pervetusta & prima editione cap. 13. Quemdam Archimimum nomine Masculinum, hoc est ex Mascula civitate. En haberi Archimimum tradit, non Archimimum. Habemus nos historiam Victoris, editam Colonia anno mdcxxxvii apud Eucharium, in qua pagina xxv ita legitur: Sed nec quemdam Archimimum nomine Mascu-

linum praeterco. Quae eodem modo leguntur apud Villam inter Monumenta Sanctorum Patrum Orthodoxographa, Basilea anno mdcxix excusa. Et est hac lectio maxime consentanea Martyrologiis. Certe Archimimus legitur apud Usuardum, & Adonem, idque in precipuis & antiquissimis codicibus MSS, etiam in Usuardo MS. nostro, qui fuit olim Augustini Hunnai, quo usus est possimum Molanus in editionibus suis; ut mirum sit apud eum legi non Archimimum sed Archiminum: quo tamen modo scribitur in nonnullis MSS. Bellinus in suo Martyrologio secundum usum curiae Romanae habet Archimimus. Margaritus de la Bigne in Bibliotheca Patrum Parisiis anno mdcxxv excusa primus edidit Quemdam Archimimum, nomine Masculam: quem Molanus in secunda editione Usuardi anni mdcxxiii reprobavit. Interim ita legitur in aliis editionibus bibliotheca Patrum, & in Annalibus Ecclesiasticis Baronii ad annum cccclvi, quam lectionem etiam servat Petrus Franciscus Chiffletius in sua hujus Victoris editione.

VITAE EPITOME

Ex libro 1 Historia Victoris Uticensis.

A Libi, sicut Thunazudæ contigit, Galibus viaco Ammoniz, vel aliis in locis, tempore quo Sacramenta Dei populo porrigebantur, introeuntes (Ariani) maximo furore, Corpus Christi & Sanguinem pavimenti sparserunt, & illud pollinis pedibus calcaverunt. Ipse enim Geisericus praeceperat, ita persuadentibus Episcopis suis, ut intra aulam suam siliquumque suorum non nisi Ariani per diversa ministeria ponerentur. Inter alios ventum est tunc ad Armogastem nostrum: cujus cum diu ac sapienter tibias torquendo tinnientibus confringeret chordis, & frontem, in qua Christus vexillum suum fixerat Crucis, rugatam magis quam aratam discindentes atque rugientes ostenderent; nervi, ut fila araneorum, Sancto caelum respiciente, crepabant. At ubi tortores nervicas chordas disruptas esse viderunt, allatis crebro fortioribus chordis atque canabinis, illo nihil aliud nisi Christi nomen invocante, illa omnia vanescebant. Sed & capite deorsum dum ad unum penderet pedem, dormire quasi super lectum plumis stratum omnibus videbatur. Quem cum Theodoricus Regis filius, qui ejus Dominus erat, poenis non valentibus, capite truncari jussisset, a suo prohibetur Jocundo Presbytero, dicente sibi: Poteris cum diversis afflictionibus interficere: nam si gladio peremeris, incipient eum Romani Martyrem predicare. Tunc Theodoricus in Byzacenam provinciam ad fodiendas eum condemnat scrobes. Postea quasi ad majus opprobrium haud procul Carthagine, ubi ab omnibus videretur, pastorem eum praecepit esse vaccarum.

2 Inter hæc, Domino revelante, cum dormitionis suae proximum cerneret diem, advocat quemdam Felicem venerabilem Christianum, Procuratorem domus filii Regis, qui Armogastem ut Apostolum venerabatur, dicitque illi: Tempus meae resolutionis advenit: obsecro te per fidem, quam utrique tenemus, ut sub hac siliquæ arbore me sepelire digneris, redditurus

*S. Armogastes dicitur
tormenta
passus*

*condemnat
ad scrobes
fodiendas
et carcerem
fodiendum*

pie monitus

turus

A turus Domino nostro nisi feceris rationem, non quod ille curaret, ubi aut qualiter suum sepeliretur corpus: sed ut illud demonstraretur, quod seruo suo revelaret Deus. Respondit Felix, & dicit: Absit a nobis, Confessor venerabilis: sed sepeliam te in una basilicam cum triumpho & gratia, quam mereris. Cui B. Armogastes: Non, sed quod dixi facturum es. Ille timens Dei hominem contristare, veraciter quod iusserat promisit esse facturum. Statim intra paucissimos dies bonæ confessionis Comes de hac vita migravit. Festinavit Felix sibi delegatum sub arbore fodere sepulcrum: cui cum intertextæ radices & soliditas aridæ telluris moram facerent, & labore angeretur, quod tardius sancti membra corporis humarentur, tandem abscissis radicibus, multo altius terram cavans, conspiciet sarcophagum splendidissimi marmoris præparatum, qualem forte nullus omnino habuit Regum.

3 Sed nec quemdam, Archinimum nomine, Masculinum debco præterire: qui cum multis insidiis premeretur, ut Catholicam omitteret fidem; ipse eum Rex postea blandiendo assatibus secularibus invitabat, promittens multis eum divitiis cumulantem, si voluntati ejus auditum facilem commodasset. Qui cum fortis arque invictus maneret, jubet eum sententiam subire capitalem: ita tamen callidus occulte præcipiens, ut si in illa hora vibrantis gladii pertimesceret lectum, magis eum occideret, ne Martyrem gloriosum fecisset. Si autem fortem in confessione conspiceret, a gladio temperaret. Sed ille, ut columnam immobilis Christo solidante fortis effectus, Confessor revertitur gloriosus: etiam Martyrem invidus hostis noluit facere, Confessorem tamen nostrum non valuit violare.

4 Novimus & alium ea tempestate, nomine Saturnum. Qui cum lucidum esset membrum Ecclesiæ Christi, & pravitatem Arianorum libertate Catholica frequenter argueret (fuit hic Procurator domus Hunerici) convenitur, accusante Marivado quodam Diacono, quem Hunericus infastus singulariter honorabat, ut ficeret Saturnus Arianus. Promittuntur honores & divitiæ multæ, si faceret: præparantur suppli-

cia dira, si nollet. Hac optione proposita, ut si regalibus jussis non obediret, primo facta discussione, & ante amissa domo vel substantia, distractis omnibus mancipiis aciliis, uxor ejus, ipso præsentē, camelario in conjugium traderetur. Quod ille plenus Deo, magis ut velociter provenisset, impios provocabat. Ob quam causam uxor ejus inducias visa est ab his, qui exequabantur, nesciente marito, petisse. Accedit ad maritum alia Eva, consilio magistrata serpentis. Sed ille Adam non fuit, qui illecebrosa vetitæ arboris poma contingeret: quia non indigens, sed Satorus vocabatur, saturatus ab ubertate domus Dei, & torrente deliciarum ejus potatus. Advenit mulier ad locum, ubi maritus singularis orabat, consiliis vestibus crineque soluto, secum comitantibus filiis, unamque infanculam, quæ tunc lactabatur, manibus gestans, quæ nescientis projicitur ad pedes mariti. Etiam ipsa suis genas complectitur ulnis, sibilans vociferatione draconis: Miserere mei, dulcissime, simul & tui: misereere communibus liberis, quos conspicias ipse. Non subiaceant conditioni servili, quos claros prosapia reddidit generis nostri. Non subiciar ego indigno & turpi conjugio, vivente marito, quæ mihi semper inter coevas plaudebam de Saturo meo. Cognoscit Deus, quia invitatus facturus es hoc, quod forte voluntarie aliquanti fecerunt. Cui ille Job Sancti voce respondit: Tamquam una ex insipientibus mulieribus loqueris. Formidarem mulier, si sola esset hujus vitæ amara dulcedo. Artificio conjux diaboli ministras: si diligeres maritum, numquam ad secundam mortem attraheres proprium virum. Distrahant filios, separent uxorem, auferant substantiam: mei Domini ego securus de promissis verba tenebo: Si quis non dimiserit uxorem, filios, agros aut domum, meus non poterit esse discipulus. Quid ultra? Discedente muliere cum filiis refutata, confortatur Saturnus ad coronam, discutitur, expoliatur, penis continetur, mendicus dimittitur. Interlicitur ei prodeundi accessus: totum ei tulerunt, stolam tamen baptismatis auferre non potuerunt.

DE S. GUNDLEO REGULO

CAMBRIÆ AUSTRALIS IN BRITANNIA.

1 **A**lfordus in Annalibus Ecclesiæ Britanica ad annum quingentesimum conqueritur, & haud immerito, auctores aliquos Vitæ Sanctorum apud Cæppravium, in quærendo undique & consarcinando, quam in seligendo excernendoque diligentiores fuisse, & sine delectu multa miscuisse, quæ facta diligenti rerum collatione, distingui melius possent & vero deberent. Nullis autem difficilioris correctio adhibetur, quam Britonibus, antiquis Cambria aut VVallia incolis, quod desint meliores scriptores, quorum lectione possent emendari. Observare hoc licet, inquit idem Alfordus, in Cadoci Vita, ubi simplicior narratio & viri sanctitatem, & actorum ejus certitudinem magis illustrasset. Duo hujus nominis statuuntur, senior Cadocus, alio nomine Sophias, Episcopus Beneventanus ac Martyr, de quo egimus xxiv Januarii, alter junior creditur filius esse S. Gundlei, de quo hic agitur, & Abbas Namcarbanensis vixisse, & in Cambria apud Ordovices defunctus. Interim in Aetis Cadoci Episcopi statuuntur prioris parens S. Gundlenus. Falsum posse subesse fatemur, ut monimus ea de re lectionem, nihil tamen in re dubia definimus. Est autem Namcarbana sive Lhancarvana in provincia Australis VVallia Glomorgania, ad Sabrinianum mare sive æstuarium tribus passuum millibus a Cœvbrigia urbe

Tom. III. Mart.

diffusa: ubi & Landava Sedes Episcopalis, unde S. Dubricius Episcopus advocatus morienti adijt. Vita sancti hic traditur circa annum dxxxii. quod iv Novembris ad ejus Vitam erit examinandum.

2 In hac ergo VVallia sive Cambria Australis parte S. Gundlenus Regulus aut aliquem Dynastam existisse arbitramur & claruisse circa annum quingentesimum. Uxor ejus Gladusa sive Gladus dicitur primogenita inter decem filios Brachani Reguli sive Principis, cujus alia sorores notæ sunt Melaris mater S. Davidis Episcopi Menevensis, cujus Aetia dedimus Kalendis Martii, cum S. Almedha defuncta Kalendis Augusti & patissimum S. Keyna, in cujus Aetis ad iv Novembris illustrandis illa habetur. Fuerunt eidem decem fratres, quorum primogenitus statuunt S. Canocus, de quo egimus inter Prætermisos die xiii Martii.

3 Mortuum esse S. Gundlenum iv Kalendas Aprilis Aetia indicant: quo die Richardus VVisorfordus in Martyrologio Anglicano Londini Anglice anno mdcxv excuso, ista scribit: In Anglia S. Gundlei Regis Australis partis Anglorum & filii Regis, cui multum cupido spiritualis profectus atque perfectionis Angelus apparuit, eumque misit ad locum & montem ejus desiderio opportunum, ut omnipotenti Deo deserviret. Quapropter continuo corona & regno in filium translatum, inibi templum condidit, ac sanctam vitam pluribus

Vvv 2 miracu.

S. Felix
fuit ille
qui
vixit circa
an. 500

S. Archimimus

sub gladio
martyris
occidit
Fortis
Confessor
martyr

S. Saturnus
martyr
an. 500

EX VI.
CTORE
UTIC.

EX VI.
CTORE
UTIC.

E

EX VI.
CTORE
UTIC.

CIRCA
ANNU
D. XXX
MARTII

In Aet
Sanctorum
VVallia
conqueritur
an.

S. Gundlenus
Regulus

Nomen in
Martyrolo
gii.

A miraculis illustrem duxit. De eodem agit Wilsonus in *Thescripto Martyrologio Anglicano posterioris editionis, plura congerens ex Vita, quam datus ex codice MS. cœnobii Rubra-Vallis Canonorum Regularium prope Bruxellas, collatam cœmedita a Joanne Cappratio, quam Joanni Tinmanthensi adscribit Jacobus Usserus de Britannicarum Ecclesiarum primordiis pag. 464.*

V I T A

Ex MS. Rubra-Vallis & Cappratio.

S Sanctus Gundleus filius Regis Australium Britonum extitit: & post mortem patris, regno in septem partes diviso, sex ejus fratres portiones suas acceperunt, & ipsi quasi seniori in omnibus parebant. Gundleus vero ex uxore sua Gladusa filium Cadocum genuit, virum sanctum & Deo placentem. Cum enim nocte quadam in thalamo sopirentur, vox Angelica illos alloquitur, dicens: Rex celestis, Rector terrestrium, hoc me misit: ut convertamini ex toto corde vestro ad suum ministerium: vos vocat & invitat: vos elegit & redemit, ascendens in patibulum. Ostendam vobis rectum tramitem, quem tenere debetis ad hereditatem Dei: erigite mentes vestras, & pro caducis ne contemnatis animas. Circa ripam fluminis est quidam monticulus, & ubi stare videtur bos candidus, ibi erit locus tuar habitationis.

Mane autem surgens regale palatium deseruit: & regno Cadoco filio suo commendato, ad monticulum sibi ab Angelo nuntiatum pervenit. Et invento bove candido ecclesiam construxit, & ibi in magna abstinencia & sanctimonia vite vivere cepit. Utebatur autem cilicio, & pane hordeaceo, & cinere in tercia parte admixto: aquamque potare consuevit. Nocte vero media surgens in aquam frigidam se immerfit, & nihil de alieno sumens, proprio labore vitam duxit. Sanctus autem Cadocus filius ejus, Abbas Nancarbanensis effectus, ipsum saepe visitans confortabat, asserens non inchoantibus coronam esse promissam, sed perseverantibus in bono. Gundleus autem pro ariditate monticuli orationes ad Deum fundens, & aridam terram baculi cuspide tangens, fontem in eodem loco perlucidum & jugiter decurrentem manare fecit.

3 Appropinquante autem termino vite suæ misit

ad Dubricium Laudanensem Episcopum & filium suum Cadocum, ut eum visitare dignaretur. Qui cum eum confortasset, & ejus animam sacra Communionem munisset: migravit ad Dominum quarto Kalendas Aprilis. Et sepulto honorifice corpore ejus, turba Angelorum visitando circa locum sepulturae ejus visa est; & agroti ejus suffragium implorantes, ab omni languore curati, Deum in Sancto suo glorificabant.

4 Griffinus autem Rex Venedociae, a finibus Britanniae per Regem Guillelmum seniore expulsum, & timens insidias, ad Orcades navigavit insulas, & congregatis viginti quatuor navibus rediens praedas multas egit. Cujus servi ecclesiam S. Gundlei infringentes, quidquid in ea pretiosum repertum est, rapuerunt. Et dum ad Orcades insulas redire velent, videbant virum terribilem die ac nocte equitantem & persequentem illos. Et quanto remiges diligentius navem regebant; tanto magis maris undae retrudebant per transversum. Unaquaque prora ruebant in alteram, & tota classis praeter naves duas estigentibus demeritis subversa est. Rex autem Griffinus rapinae conscius non erat: sed cum suis sociis piratarum adventum expectabat in litore. Qui postea Regi Guillelmo pacificatus, mirabilia, quae viderat, cunctis enarravit.

5 Tempore S. Edvardi Regis a Haraldus Comes Wallensibus offensus, cum exercitu veniens, ubique combussit, & vastavit, nullique parcens, totum rapuit quod invenit. Quidam autem Ecclesiam S. Gundlei serra fracta intrantes, omnia reperta rapuerunt. Cumque caesi rapti inciderentur, intrinsecus sanguinei apparuerunt. Stupefactus ergo exercitus, omnia quae rapuerant, una cum oblationibus multis restituit.

6 Fur quidam quadam nocte ecclesiam B. Gundlei intrans, calicem & vestes sacras auferens, ad sua redire cepit. In itinere autem videbat mare sibi obvium fluens & supereminens contra vultum suum. Interim tandem revertebatur ex visa marina occupatione, donec remearet ad limina ecclesiae, & in ecclesiam intrans usque mane ibi permansit; & comprehensus, per Episcopum Laudanensem a morte temporali liberatur.

a Colitur S. Edwardus Rex Confessor v. Januarii, ad cuius Vitam in notis ad cap. 5 egimus ex Hovedeno & Ingulfo de pecunia ab Haraldus Comite congesta, quam Rex curavit pauperibus restitui.

DE S. EUSTASIO ABBATE

LUXOVIENSI, ORDINIS S. COLUMBANI,

Commentarius praevius.

Luxovium Ordinis Columbaniani archimonsasterium, in Vosago monte & Sequanorum & Leucorum confinio, sive, ut modo loquimur, in Comitatu Burgundiae vicinum hodierna Lotharingia, anno DLXXX caprum est a S. Columbano Ordinis Patriarcha extrin: qui inde discedens anno DCXII reversus Italiam, habuit proximos successores Abbates S. Eustasium, de quo hoc die agimus, & S. Vandelbertum, qui isti anno DCXXV vita functo subrogatus per annos quadraginta praevisit, mortuus 11 Maji anni DCXXV. At S. Columbani, extructo Bobii in Italia monasterio, ad meliorem & aeternam vitam migravit XXI Novembris anno DCXIV, cui successerunt S. Attala, cujus Vitam dedimus x Martii, tum S. Bertolphus, cui XIX dies Augusti sacer est, postea Bobolennus & forsitan Jonas, Vitarum ne mox dicetur, variorum Sanctorum scriptor. Sub his Abbatibus instituta plurima hujus Ordinis monasteria per

Gallias, Germanias, Belgium & Italiam. Nam, ut in Vita S. Frodeberti Abbatis legitur VIII Januarii, erat eo tempore praenominatum Luxoviense cœnobium in Gallicis regionibus pene singulare, tam in religionis apice, quam etiam in perfectione doctrinae. Qua ex causa plurimi, quibus in utramvis partem proficiendi fervor inerat, ad eundem locum certantibus studiis undique confluebant, qui postea inde discedentes secundum Regulam S. Columbani per varias regiones illustra monasteria crexerunt. Certe Lutra in Comitatu Burgundiae monasterium, conditorem habuit S. Deicolm. Sive etiam & Helvetii ex cultu a S. Gallo, gloriantur etiamnum se habere praclarum hujus cœnobium. Fuerunt ambo discipuli S. Columbani sub ipso Luxovii cum S. Eustasio instructi. Vitam S. Deicoli dedimus XVII Januarii, de S. Gallo agendum XVI Octobris. Quo tempore Abbas Luxovii praerat S. Eustasius, plurima ejusdem Ordinis extructa fuerunt monasteria, quorum praecipua in

ANNO
DCXXV
XXIX
MARTII

Luxovium
excitum
a S. S. Co-
lumbano,
Eustasio,
& aliis;

Ex variis
eius ex-
emplis
monasteria

A *Actis* infra & adjectis Notationibus describuntur. Fuere autem *S. VVandelberti* illustres discipuli, viri sancti & variorum monasteriorum fundatores: ex his floruerunt supranominatus *S. Frodobertus* apud Trecentenses in Campania, *S. Theofridus* apud Corbejenses in Picardia, *S. Germanus* apud Rauracos in ditione Basileensi, cui suam originem debet *Abbatia Grandisvallisensis*, vulgo *Münstersthal* dicta. *Acta* horum Sanctorum dedimus, *Frodoberti* viii Januarii, *Theofridi* xxvi ejusdem mensis, & *S. Germani* xxi Februarii. De pluribus aliis toto hoc opere acturi. Regulam *S. Columbanii* ex collectione, a *S. Benedicto* Abbate Anianensi tempore *Ludovici Pii* Imperatoris facta, edidit *Lucas Holstenius*: ex qua infra in *Vita* nonnulla loca proferuntur.

Regula huius
proscripta.

2 *Acta SS. Columbanii, Eustasii, Aetala, Bertulphi* Abbatum, & *S. Burgundis* forae, de qua infra in *Actis* sapienter agitur, scripsit *Jonas*, qui *Bobii* sub *Aetala, Bertulpho* & *Boboleno* vixit monachus, & forsitan hinc, quia *Abbas* appellatur, successit natione non *Hibernus*, sed *Italus Segusii*, vulgo *Susa*, ad radices *Alpium* & montis *Cinisi* natus: cui accurate singula probantur a *Martii* ad *Vitam S. Aetala*, & infra in his *Actis* confirmantur. Esse ea perperam *S. Beda* ascribitur & huius operibus inserta ad eandem *Vitam S. Aetala* ostendimus. *Acta* reperit *Surius* in codicibus manu exaratis, quae ipse plerisque locis stylo mutato edidit: & nos primogenia phrasi damus ex *MSS. Bertiniano* & *Trevirensi S. Maximini*, quae etiam ex *MS. Ultrajectino S. Salvatoris* habemus, sed passim contracta. Sunt haec *Acta* bipartita, quorum praefatio seu pars prior est ducis aut pluribus postea aetate *Jonae* anni non absque variis mendis collecta, aut certe ex *Vita S. Columbanii* desumpta: uti ex Notationibus ad junctis liquido constat. Altera pars seu *Vita* in tria capita a nobis distincta, ab ipso *Jonae* post *Vitam SS. Columbanii & Aetala* descripta est. Qui ultimam *Surii* editionem procuravit, retinuit priorem partem ab ipso *Surio* ante in lucem prolatam, at loco *Vitae* ab *Jonae* descriptae edidit illam, quae apud *Beda* reperiebatur, sed etiam aliam in alium stylium deformatam. Quae lectori iudicavimus indicanda.

Corpus
VVandelberti.

3 *Corpus S. Eustasii* asseruatur *VVargaville* in *Lotharinga*, in *Abbatia* sanctimonialium *Ordinis S. Benedicti* in diocesi *Motensi*, prope *Dienzam* oppidum aquis salutaris per celebre. Est autem ad reliquias *S. Eustasii* magnus adventantium consensus, quod huius Sancti virtus emicat in expellendis demonibus ab entergumorum corporibus & amenis sanandis: & solennis ejus, ut praecipui Patroni, veneratio religioso cultu ibidem habetur.

Calvus
factus.

4 *Nomen S. Eustasii* Abbatis inscriptum est variis antiquis *MSS. Martyrologiis*, quorum aliqui addunt eum discipulum *S. Columbanii* fuisse. *Ado Episcopus Vinnensis* hoc eum elogio honorat & primo loco: Depositio *S. Eustasii* Abbat, discipuli *S. Columbanii*, qui Pater ferme sexcentorum exitit monachorum, & vitae sanctitate conspicuus, etiam miraculis claruit. Eadem leguntur in *Beda* excenso & variis *MSS.* sub nomine *Beda*, licet in genuino *Beda* nulla ejus mentio fiat, uti neque in *Usuardo MS. S. Germani de Pratis*. Interim in aliis, iisque antiquissimis codicibus *Usuardi*, eadem habentur, eademque leguntur in *Usuardo* ab *Greveno, Molano* & aliis edito. In nonnullis codicibus loco sexcentorum dicitur ducentorum Pater monachorum. Utrumque sub dubio allegatur in *MS. Florario. Neckerus Adoni* consentit, addito *Burgundiae* nomine, uti alibi *Luxovii* monasterii, pro quo *Beatus* in utraque editione perperam habet *Lugdunensis* monasterii, & *Petrus de Natalibus* lib. 4. cap. 11 *Limacensis* monasterii. *Galesinius* priora habet, sed parum mutata phrasi & contractis *Martyrologis*. *Felicius* & *Camisus* pauca alia ex *Actis* addunt. *Adonis* verba repetuntur in bodiarno *Martyrologio Romano*. *Longiora* encomia proferunt *Sanctasius* in *Martyrologio Gallicano*, *Marthans Raderns* como 2. *Bavaria Sancta*, *Mirans* in *Festis Belgicis* & *Burgundicis*, *Vincensius Bellocensis* lib. 23 *Speculi Historialis* c. 20.

Tom. III. Mart.

5 Quia *Luxoviense* monasterium, ut observant *D Sanmarthani*, relicta *Regula S. Columbanii*, post aliquot a sua fundatione saecula, ad *Ordinem S. Benedicti* translatum est, inter suos passim *S. Eustasium* annumerant *Benedictini* cū *Trichemio* lib. 3 de *Viris illustribus Ordinis S. Benedicti* c. 70. *Monasticis* etiam suis *Martyrologiis* inscripserunt ad hunc diem *VVian*, *Menardus*, *Dorganus*, *Bucelinus*, & ad xi *Octobris*, auctor *Kalendarii Sanctorum Ordinis S. Benedicti*, secutus *Petrus de Natalibus*, qui iterum, ratus alium esse, lib. 9 cap. 2 asserit v *Idus Octobris* obiisse. *Dempsterus* ad hunc diem in *Martyrologio Scotico* ista habet: *Luxovii Eustasii* Abbat, qui e *Scotia S. Columbanum* secutus, in *Burgundia* beato fine quievit. At *Burgundum* fuisse *S. Eustasium* mox ex *Actis* constabit. Concludimus hunc *Commentarii* cum disticho hoc *VVandelberti*:

Eustasius quarta virtutis laude coruscat,
Abba *Columbano* nuncit qui rite *Magistro*.

VITAE PRAEFATIO

Auctore anonymo ex *MSS.*

S Cripiturus vitam *S. Eustasii* Abbat *Luxoviensis* monasterii, habitatorem ejus invoco Spiritum sanctum, ut, qui illi virtutes largitus est, mihi ad narrandas eas sermonem tribuat, ut facta dictis exequantur. Sub *b* *Mauritio* & *Fogasio* Imperatoribus, quo tempore *Romanæ Ecclesiae* *xxxii* *Honorius* Pontifex clarus habebatur, nec non & *d* *Clotharius*, *Hilpericii* filius, *Strenue* *Francos* regerebat. Per idem vero temporis fuerunt religiosissimi viri, discipuli almi Patris *Columbani*, & *Athala* & *Eustasius*, quorum primus *Bobienis*, secundus *Luxoviensis* cenobii ejus successores extiterant, qui magistri instituta suis alumnis servanda tradiderunt. In principio narrationis nostrae exemplum bonorum omnium sumamus *Eustasium*, in quem sufficit religiosas ac Deo devotas mentes ad virtutum culmen erigere; & ad perfectionis fastigia concitare. Cumque ergo venerabilis *Columbanus* f vigesimo anno post incolatum *eremi Luxovium* reliquisset, in supradicto cenobio venerandus *Eustasius* g Pater susceptus est. Huius post magistrum virtutes clare fulserunt ex *Burgundionum* genere, h nobilis natione, sed nobilior sanctitate, per vestigia Magistri secutus. Ad cujus famam plebs undique cepit concurrere, & se cultui religionis dicare: ita ut non parva congregatione monachorum adunata, illic etiam cum i sexcentis ferme monachis conversare videretur in Dei laudibus, uno regulæ spiritu, superna inspiratione commoti ad laudem omnipotentis Dei, pium exhibentes famularum. Ipse autem venerabilis Pater erat multæ abstinentiæ & mularum vigiliarum, cui quotidiano jejunio maceratum corpus erat, & orandi assiduitas magna die ac nocte. Erat etiam in illo sollicitudo omnium ecclesiarum, interveniendi etiam magna assiduitas & constantia. In rebus etiam divinis implendis fortissimus: sollicitus vero in peregrinis & pauperibus, erat enim gaudens cum gaudentibus, & fletus cum fletibus. Si quidem quotiescumque illi aliquis ob percipiendam poenitentiam lapsus suos confessus esset, ita flebat, ut & illum flere compelleret. Causas autem criminum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur, bonum relinquens exemplum posteris Sacerdotibus, ut intercessores magis apud Deum sint, quam accusatores apud homines. Nam & secundum Apostolum circa hujusmodi hominem conformanda caritas est, quia ipse sui accusator est, nec expectat accusatorem, sed praevenit, ut confitendo suum abluat delictum. Humiliter etiam animam suam, sicut *David* sanctus, qui postquam audit a Propheta, Dimissum est peccatum tuum: tum: humilior factus est in emendatione peccati, ita ut cinerem sicut panem manducaret, & posum suum cum fletu misceret.

etiam apud
Benedicti-
nos.

S. Colum-
bani disci-
pulus.

ei succedit
Abbas Lu-
xoviensis.

g origines
Rauracorum
audia.

virtutes
exornatas.

moderatus
et la delictum
quoniam.

24 Corin. 5.

2 Reg. 13.

Vuu 3

AUCT. JO.
NACO-
VO.Sunt ad hoc
satur ad
vultum

Maurit.

B
Chlothario Rege
miserit ad
S. Colum-
banum.

C

Honorius
Papa.Chlotharius
Rex.

S. Astala.

Mauritius Ep.
Lingon.

A misceret. Erat itaq; jam dictus vir temperatus in omnibus, in discretione præcipuus: redundabat amor, & timor in subditis, redolebat doctrina discipulis, laetitia cuncta ejus animo subter erant. Nullus juxta eum vel merore tenebatur, neque nimia lætitia extollebatur. Nec operam declinabat scribendi propria manu libros, nisi cum aliqua infirmitate corpus ejus detineretur. Erat autem ei consuetudo exhortatio, vel prædicatio ad condiscipulos suos, ut meminerint Sanctorum Patrum, qui per mortificationem carnis & contemptum præsentis vite regna celorum adepti sunt. Quapropter Fratres mei, inquit, optimum in istis certamen: magis ac magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Monachorum autem opus illud est præcipuum, ut orationem puram offerant Deo, nihil habentes in conscientia reprehensibile sicut Dominus dixit in Evangelio: Cum steteritis ad orationem, remittite Fratribus vestris si quid habetis contra eos ex cordibus vestris: nisi enim remiseritis fratribus vestris, nec vobis remittet Pater vester qui in celis est. Interea memoratus Chlotharius, viri Dei Columbani prophetia effectum in se fuisse impletum cernens, venerabilem Eustasium, qui ejus in loco Luxoviense monasterium regebat, ad se venire imperat: quem pio affamine rogat, ut sibi cum supplemento publico legationem fungere curet; socioque, quos vellet, nobilium virorum haberet, qui sui vadimonii arbitri essent, post B. Columbanum pergerent, quocumque reperissent in loco, eleganti suavia ad se venire hortarentur. Perrexit itaque venerabilis discipulus, Magistri vestigia prosecutus. Qui cum ad eum venisset, Chlotharii verba depromit. Viso ergo Eustasio B. Columbanus gavisus recepti muneris aditu gratulatur: retentumque penes se tantisper, hortatur ut sui laboris reminisceretur, cohortem Fratrum disciplinae habentis erudiret, suisque institutis educaret. Dimissum post hæc ad Chlotharium remeare jubet, talibusque responsis regis mulcere imperat aures, se retro repedare nullatenus ratum duceret, tantummodo posceret, ut sodales suos, qui Luxovium incolebant regali adminiculo ac præsidio foveret, litteras castigationum affamine plenas Regi dirigit. Quod gratissimum munus Rex velut pignus fœderis viri Dei ovans recepit. Nec ejus petitioni oblivionis noxam præponit, omni præsidio supradictum monasterium munire studet, annuis censibus ditat, terminos undique prout voluntas venerabilis Eustasii erat, auget, omnique conatu ad auxilium inibi habitantium ob viri Dei amorem intendit.

a Hæc eisdem verbis, mutato solum nomine, distulit a S. Hieronymo in Prologo ad vitam S. Hilarii lib. 2. Octobris.

b Imperavit Mauritius ab anno 582. octobris 27 Novembris festo 3 anno 602 cum jam Phocas, hic Pogatus in MS. Ultrajectino Sequas, cepisset Imperium, interfecit anno 610.

c Honorius LXII Pontifex consecratus die Dominica 7 Novemb. anno 622, mortuus 13 Octobris anni 635. Quam præci ipsa distans a temporibus Mauricii & Phoca? Ad id Surium substitutus Gregorius omisso numero Pontificum. Sed ita ab anno 590, vita finitur 604.

d Chlotharius patri suo Chlothario Rege Suevionensi successit anno 584. ut quod hoc spectat, saluti monarchæ Francorum & Rex Burgundiarum anno 613. cum nec Mauricius aut Phocas nec S. Gregorius videret.

e S. Astala, ut ex ejus Vita per Jonam & Martii data constat, non venit ad S. Columbanum tempore S. Gregorii Papæ neq; Mauricii Imperatoris neque forte Phoca. Certe hæc sunt imposte suppositæ.

f Hæc verba habentur in Vita S. Columbani, verum eo tempore ut addit Jonas, venerabilis vir, qui postea in eodem monasterio Pater extitit, Eustasius, discipulus & minister sancti viri, violenter avellitur, intendente super eum Miletio avunculo ejus, qui Lingonicus Ecclesie Pontifex erat. Annus tunc erat 610, ut ex subjunctis prædictis de successione Chlotharii liquet.

g Immo hiemulo post anno 612 post necem Theoderici Regis.

h In Vita S. Valerici Abbatis, dicitur B. Eustachius & generis & morum nobilitate venerabilis.

i In eadem Vita dicitur S. Columbanus Luxovii moratus, ducentorum & viginti plus minus monachorum Pater. In Vita S. Deicoli Abbatis Lutrensis 18 Januarii num. 9 dicitur sub S. Columbano trecentarum eo amplius monachi fuisse. Sexcenti sub S. Eustasio in supra relatis Martyrologiis etiam referuntur.

k Sequentia omnia verbatim continentur in sua Vita S. Columbani.

V I T A

Auctore Jona corvo ex MSS.

CAPUT I.

SS. Burgundofora, Salaberga, & Agilinus sanati.
Evangelium variis predicatum.

1 Igitur venerabilis Eustasius, reversus, ut a supra diximus, a B. Columbano ab Italia, paterno affectu & æquo jure subditas monachorum recepit catervas. Evenit, ut pro communi necessitate ad Regem Chlotharium pergeret, qui eo tempore in ultimis Galliarum finibus, Oceano mari vicinis, inhabitabat. Fuit ergo aperti itineris via per saltum pagumq; Brigevim; perventumque est ad quamdam villam Chagnerici, quo dudum nomine Magister paulisper amoverat villæ vocabulum, cum antea villa Pipinusi diceretur, distans ab urbe Melodorum circiter millibus duobus. Ibi tunc Chagnericus cum conjugis suæ, Leodegunda nomine, Christiana & sanæ mentis femina, morabatur. Hujus filium f. Chagnaldum, cujus superius fecimus mentionem, secum habebat. Viso itaque Eustasio, Chagnericus miro gaudio recepit eum, eratque simul cum patre & matre eorum filia Burgundofora, quam, ut superius diximus, B. Columbanus Domino sacraverat. Quam pater cum jam desponsasset, dolore oculorum percussa, & febrium igne succensa est, ut vix ab his reddi crederetur. Hanc in extremis anhelitibus positam videns Eustasius, patrem increpat, dicens suæ noxæ esse, quod hæc tantis ureretur pœnis, qui viri Dei interdictum violare vellet. At ille dissimulans, Utinam, inquit, sospitati redderetur & divinis obsequiis, non se talibus votis obstrare debere ait.

2 Accedens itaque ad stratum puellæ, sciscitabatur, si suæ fuerit assertionis, quod contra B. Columbani interdictum post vota caelestia rursus iteraret terrena. Adest puella, detestaturque se talibus votis nunquam paruisse, ut terrenis commutarentur: sed paratam fuisse beati viri parere præconio: seque ait præterita vidiisse nocte similem figuram virum, qua ipse esset, qui oculorum suorum lumen redderet, vocemque simul audisse dicentem: Quodcumque hic vir tibi dixerit, fac, & sanaberis. Infer ergo, Pater, auribus meis, inquit, quæ mihi sint custodienda, & tuis orationibus pelle dolorem a Domino illatum. Prostratus itaque humo cum lacrymis venerandus vir, Dominum postulabat, ut pollicitum munus infunderet: surgensque Crucem super oculos exprimit, & manu oculos palpitando Domini auxilium adesse deplorat. Protinus auxilium Domini secutum est, lumen redditur, febrium ignis fugatur: redditamque sospitati, matri commendat, donec a Chlothario Rege, quo iter arripuerat rediens, religionis eam vestibus subdat.

3 Cum autem pater cerneret sospitati suam filiam redditam, sponso tradi decernit pollicitatione prius, eam oblivioni foveam illi inferens. Quo puella comperto, quæsitivæ unius sodalis consilium, cum qua fugam inire queat. Cumque illa assensum præ-

litteram me
nubis, fuga
elapsam.

A praeuisset, felici fuga clam arrepta, elapsæ ad basilicam S. Petri Apostolorum Principis pervenerunt. Quo comperto, pater post eas furens nuntios dirigit, puerisque jubet, ut apprehensam filiam crudeliter permant. Pergentes pueri sinibus ecclesiæ puellam receptam reperiunt, paulisperque morati, urina genitotis frangatur, comminantur puellæ mortis periculum.

Ac illa, Si, inquit, mortem me formidare putatis, in hoc ecclesiæ pavimento probate. Ob talem etenim causam ovans mortem recipio pro eo, qui pro me non dedignatus est mori. Nec mora: Eustasius remeavit, puellam a custodia liberat, patrem terribiliter increpat, religionis vestem per Pontificem urbis illius, i. Gindaaldum nomine, illi induit, sacramque salutariis monitis imbuat & monasterium Christi Virginum supra paternum solum inter fluvios Mugam & Albam ædificat, fratresque qui ædificandi curam habebant deputat, scilicet germanum puellæ Chagnaldum & Waldebertum. Sed quæ ejus postea facta fuerint, si vita comes fuerit, prosequi nitemur.

4 Reversus ergo venerabilis vir Eustasius ad Luxovium, Magistri præceptum implere parat: ut gentesque vicinæ erant, fidei pabulo alerentur. Progressus ergo in Warascos prædicat. Quorum alii idololatricis cultibus dediti, alii n Photini vel Bonosi errore maculatierant. Hos ad fidem convertens, ad Bojos qui nunc a Bajorii vocantur retendit, eosque multo labore imbutos, fideique lineamento correctos plurimos eorum ad fidem convertit. Ubi cum aliquantisper moratus fuisset, dimisit ibi sagaces viros, qui cœpi laboris in studio deservirent: ipse vero ad Luxovium remeare studebat.

5 Cum ergo iter caperet, venit ad quemdam virum nomine p Gundonum, qui eo tempore ad villam, quam Mosam vocant ob amnem in loco fluentem, morabatur. Is ergo cum vidisset Eustasium, velut gratissimum munus, ovans in domum suam recepit. Ingressus ergo Eustasius domum, præmissa benedictione poscit, ut liberos, quos habeat, repræsentet. Ille obediens duos bonæ indolis liberos præsentavit. Est, inquit, S. Eustasius tibi adhuc proles. Ille faceret præter unam filiam luminibus orbatam, nomine Salabergam se amplius non habere. Quam cum vidisset, sciscitatus est, utrum juvenilibus animis ad cultum divini timoris aspiraret. Quæ affata, ut tenera & veritatis, ait se paratam esse sacris præconiis obtemperare. Dedit ergo illi operam, duos per dies jejuniis corpus conficere, mentem fide armare: & tunc super oculos benedictionis oleum effudit, meruitque tandem per interventum S. Eustasii cæcitas lumen habere. Redintegravit ergo divina pietas interventu famuli sui ita luminis damna, ut hæc, quæ lumen receperat, post divina munera uberius ad cultum timoris Dei aspicaret. Quæ vero adhuc superest & divinis obsequiis dedita, non solum quoque suæ utilitati, sed & aliis prævidet opportuna.

6 Qui cum propterea inde cœptum iter perageret, quemdam Fratrem, Agilum nomine, qui modo Resbacensis cœnobii Præsul existit, vehementis febrium ignis corripit. Quem Eustasius attingit, interventuque orationis sanavit, ac pristina salutem sospitatis reddidit.

7 Deinde pervenit ad supradictum cœnobium, & ibi tam plebem interius quam vicinos populos ad Christianum vigorem excitare studet, multosque eorum ad penitentia medicamenta pertrahit. Fuit namque ejus studium, ut multos sua facundia erudiret. Nam multi eorum postea ecclesiarum Præsules extiterunt, quorum hæc nomina sunt: Chagnoaldus & Lugduno Clavato Episcopus, Acharius Veromandorum & Noviomensis ac Tornacensis Episcopus, Rachnarius & Augustudini & Basilæ Episcopus, Audomarus & Bononiæ, Taroanensis oppidi Episcopus fuit.

a In Vita S. Columbani, cui annexebatur Vita SS. Ar-tala & Eustasii.

b MSS. Ultrajecti, & Berol., & Vita apud Bedam Brigium, origo Comitatus Bria.

c An Changy, ad matronam fluvium supra Meldas, hic Melodorum dictum.

d MS. Ultrajecti, Pipianus, alibi Pipiscum & Pipimium.

e In Vita S. Columbani: Chagnericus vir nobilis, Theoderti Regis conviva, vir sapiens, & consiliis regis gratus, & nobilitatis sapientia vallatus.

f Chagnoaldus, qui mittit viri Dei Columbani in officio Clericatus puer a patre Doo devotus quondam fuerat. Ita audior Vita S. Parentis fratris ejus, Episcopi Meldensis 28 Octobris.

g Colitur S. Burgundofora 3 Aprilis, cujus Vitam scripsit idem Jonas, quam infra adolescentis annos benedicens Columbanus, Domino vovit, ut in hujus Vita idem Jonas.

h Surior & MS. Berol. Superis reddi, quid si ab his libera legendum.

i In Vita S. Parentis dicitur Gundobaldus urbis Meldensis Antistes. Subscripsit Gundobaldus Meldensis Concilio Remensi sub Sonnatio Archiepiscopo anno 624 aut sequente.

k Eboriacum olim dictum, nunc S. Para sive Burgundofora monasterium. Hujus Sancta testamentum, factum anno 5. Dagoberti Regis, Christi 633 ediderunt Sammaritani 1000 a Gallica Christiana.

l Additur in MSS. citatis & apud Surium Qui ei postea E

successit, ut regulam doceret, decrevit. Fuit S. Waldebertus sen Walbertus successor S. Eustasii, & præfuit per annos 40, & decessit 2 Maji. Interim audior Vita S. Parentis ita scripsit: Waldebertus, qui successor felix istius Gundobaldi, hæc in urbe claruit. Quæ ad hujus Vitam erant accuratius examinanda, quia alius etiam Waldebertus Comes Arionis cum illo nomen idemque habetur. Non etiam dicitur frater S. Burgundofora, quod passim alii adjunxerunt.

m In Vita S. Salabergæ hæc omnia etiam narratur & dicuntur Warasci partem Sequanorum provincie & Duvii omnis fluenta ex utraque ripa incoluisse. Est caput Sequanorum Vesonio, ad Durum seu Dubium fluvium.

n Saeculo Christi a viro Phocionis, sive notus, & Bonofus Episcopus Nalitanus in Dacia, qui Pauli Samosateni hæresim amplexi, dederunt Christum tantum adoptivum esse filium Dei. Contra hæc hæresim plurimum decertavit S. Aulus Episcopus Viennensis sub antiquis Regibus Burgundionum, Mii dictum 3 Februarii ad ejus Vitam § 3.

o In MSS. dicitur istum Bicaril, uti in Vita S. Salabergæ forsan culpa amanuensis.

p In eadem Vita hæc narratur, diciturque Gundoinus, vir illustrissimus, opibus & divitiis opulentus, famaque seculi dignitatem præclarus ex aulicis regis: qui eo tempore manebat apud villam, Mosam nomine, ob amnem eo defluentem. Anjam Mosonum? De hac egimus ad Vitam S. Vitaris Martyris 9 Februarii.

r Colitur Salaberga, in MSS. etiam Saldaberga dicta, 20 Septembris, cuius cæcitas depulsa istam inquit Vita habetur.

s Colitur 30 Augusti S. Agilius, sive Agilius, primus Abbas Reibacensis in Brungeni solum ad Matronam fluvium, in ejus Vita MS. hæc late describuntur. Huic successit S. Pbilbertus deim primus Abbas Gemericensis: colitur 20 Augusti.

t Lugdunum-Clavatum dicitur communis vocabulo Landunum. Interfuit memoratus supra Chagnoaldus indicato ante Concilio Remensi. Apud Surium solum est Lugdunum unde perperam Lugdunensis Archiepiscopus creditur. Colitur 6 Septembris.

u S. Aicharius est factus sacris insignibus ad 27 Novembrem. Quia Sedes & Veromandis translata est Noviomum, eoque dim unta Ecclesia Tornacensis, hinc triplex Sedes ei tribuitur.

x Rachanarius creditur Augustoduno migrasse Basilicam.

y S. Audomarus colitur 9 Septembris.

CAPUT II

Calumnia Ordini ab Agrestino impostore illata, a S. Eustasio refutata.

8 Cumque jam haberetur ab omnibus gratus, ut nullus se B. Columbanum perdidisse gement, qui ejus doctrinis imbutus fuisset, præsertim cum cernerent in discipulo Magistri instituta manere, atque cum esset ab hominibus honoratus, & omnium Francorum Procerum honore fulciretur; exarsit more solito lividus adversus Sanctorum famam a chelydras, exaltatque sinibus matris novum Cain, fratrum inimicum, qui zelo velit eum extinguere, vel etiam novum proditorum,

A rem, qui Magistri dicta scinderet & collidendo solida ad fragiles turbarum aures, fragilem mentem accommodaret. Exoratur namque unum e subditis, *b* Agrestinum nomine, qui quondam Theoderici Regis Notarius fuit, & quadam compunctione cordis tactus, omnia quæ possederat relinquens, & ad Luxovium veniens, se & sua omnia supradicto Patri tradiderat. Quæ ut cuncta replicem, vel per religionis speciem in monasterio gestarat, post e commutationem, postulat ut gentium esse prædicator permitteretur. Quem vir sanctus diu objurgans increpat, illum se non debere ad tale opus idoneum, rudem adhuc in religione, deputare: & illum dignum ac omnibus ecclesiasticis a phaleramentis decoratum esse diceret qui ad tale opus censeatur. Jeremias etenim Domini electione præmissus, se dignum denegat, dicens: A, a, a, Domine Deus, ecce ego puer, & nescio loqui. Moyses electus a Domino, se parvum lingua testatur. His dictis cum nihil proficeret, quem tenere non potuit, ire sinit.

B quem tenere non potuit, ire sinit. Qui cum ad Bajoaricos tendens veniret, ibi paullulum moratus est, & nullum fructum exercens, velut alta platanus, garrula verborum folia tremulas quatit ad aures, dum fructum copiam nescit.

9 Deinde vero ad Aquilejam pertransiit. Aquilejenses etenim desciscunt a communione Sedis Apostolicæ (de qua Dominus in Evangelio ad beatum Apostolorum Principem Petrum loquitur: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam & portæ inferi non prævalebunt adversus eam) ob trium Capitulorum dissensionem, ex qua discordia in longum incrementa manarunt: quod præsentis operi non est inferendum. Itaque veniens ad Aquilejam, socius statim schismatis effectus, Romanæ Sedis a communione se junctus ac divisus est, totius orbis communionem, quicumque Romanæ Sedi jungerentur, dampnans, & in sola Aquileja orthodoxam fidem retineri docens. Quo schismate imbutus, epistolam venerosam increpationibus plenam ad B. Attalam per Aureum, Adalvaldi Regis Longobardorum Notarium, dirigie. Quam B. f. Attala perlectam ridiculo habitam mihi tradidit servandam: quamque per multorum annorum spatia additam habui, & postea mea negligentia peridi; nec alius utique quilibet eam, sed ipse proprio stylo scripserat. Directa itaque ad B. Attalam tali epistola, ipse ad Luxovium properat, Eustasium schismatis acoleiscentat, si sanam mentem sua vesania corrumpere queat. Quo venerandus vir comperito, diu paternis ammonitionibus errantem monet: sed postquam salutaribus monitis mentem peste corruptam & salubri antidoto curare nequivisset; a suo ac suorum collegio illum segregavit.

10 Refutatus ergo ab Eustasio, se hoc illucque demergit, ut nonnullos hujus assentionis fautores facere queat. Sed cum nihil ejus impericia facere quivisset, B. Columbani religionem offendit, adversus Regulam ejus livido dente garriens, ac velut venenosa sus grunniens, per quos potuit, parilitatis suæ similes, murmur excitavit, annuente sibi Abbelino g. Genensis urbis Episcopo, qui consanguinitate sibi proximus fuerat. Is itaque vicinos undique Episcopos sibi jungere, ac in Agrestini auxilium omni studio trahere visus est ita, ut Regem Clotharium tentarent, si eorum partis assentator futurus esset. Ille vero sciens & cognitam experimento habens B. Columbani sanctitatem & discipulorum doctrinam, adversus sanctam doctrinam grunniens studet redarguere responsis. Cumque nihil profecisset, statuit ut Synodali examinatione probaretur, non ambigens de B. Eustasio auctoritate & doctrina, quod omnes adversantes sanctæ Regulæ prudentia & facilitate, administrante Spiritu sancto, superaret. Emanante ergo regali auctorita-

te, multi Burgundiæ Episcopi in suburbano *b* Marticensis urbis conveniunt: inter quos maximus reſe-
debat hæreticus, qui illam maxime Synodum fieri
urgebat; *i* Warnacharius, qui erat Eustasio adversa-
rius. Sed prævaluit Eustasio deprecatio, ut, qui auctor
miseræ intentionis & assentator fieri vellet, correptus
a Domino per eum omnium vires frangerentur. Prædicto ergo & statuto die, quando adversus Eusta-
sium altercatio oriretur, ipse morte præventus interiit. Fractis ergo in eo Agrestianæ partis viribus, turbantur & seiscitantur omnes Agrestinum quæ adversus
Regulam B. Columbani vel venerabilem Eustasium
objiceret. At ille tremantibus labiis, & nihil aucto-
ritatis vel elucubrari eloquii habens, ait, superflua
quædam & canonica institutioni contraria eorum
studiis teneri. Cumque illi urgerent, tandem crimi-
nis causam depromit se suæ Regulæ habere, *k* cochleam, quam lamberent, crebro Cruce signari; & *l*
in ingressu cujuslibet domus in cœnobium, tam intro-
iens quam egrediens, benedictionem postulari. Cum-
que ille nihil dignum Synodalibus disputationibus
objiceret. Alia inquit, ostendat, si habeat, quæ
opponat. At ille prorumpit, se scire, Columbanum
a ceterorum more discedere, & ipsa Missarum so-
lennia multiplicatione orationum vel collectarum ce-
lebrare, & multa alia superflua: quæ auditores, ac si
hæresi tradita, execrari deberent.

11 Audito autem Eustasius hæreseon nomine se vel
suos notari cum Magistro, prævenit, dicens: Vos, o
decus Sacerdotii, probare debetis, qui in ecclesiis ve-
ritatis ac justitiæ seminarint disturbia, & qui veritati
ac religioni aliena tradant: quidquid enim a norma veri-
tatis dissentit, extra corpus Ecclesiæ haberi debet. Vestrum est discernere objecta, an sint a Scripturarum
serie aliena. At ille ait: tuo ore nosse volumus, quod
dignum ex hoc in responsis reddas. Ille vero econtra:
Nequaquam, inquit, reor contrarium esse religioni,
si cochleam, quam Christianus lambit, vel quodcumque
vas aut poculum Crucis signo munitur, cum per signi
adventum Dominici pellitur pestis adversantis inimici.
Introente vero monacho cellulam, vel exente, be-
nedictione Domini armarium duco, juxta Psalmistæ
vocem dicentis: Dominus custodit te ab omni malo,
custodiat animam tuam Dominus. Dominus custodiat
introitum tuum & exitum tuum ex hoc nunc & usque
in sæculum. Licet hoc ad unumquemque Christianum
referatur, ut gratia baptismi per fidem in Ecclesia in-
troiens fervetur, & usque ad finem perseverantiz vi-
gore salvetur & tamen de quotidiano motu, si ve in-
gressu vel egressu, vel progressu, unumquemque
Christianum signo Crucis armari vel benedictione sodo-
lium roborari, fas duco. Multiplicationem vero ora-
tionum in sacris Officiis credo proficere omnibus Ecce-
lesiis. Cum enim plus Dominus queritur, plus invenitur:
& cum uberius oratione pulsatur, uberius misericor-
diam largitur. Nihil enim plus aliud desudare debe-
mus, quam orationi incumbere. Sic enim a Domino sub
Apostolorum numero hortamur: Vigilate & orate, ne
intretis in tentationem. Sic etiam & Apostolus sine in-
termissione nos orare rogat: sic omnes Scripturarum
sacrarum sententia jubet clamare, ut qui negligit, ne-
glectus & abscessus a Christi membris abiciatur. Nihil
enim tam utile tamque salubre, quam Creatorem multi-
plicatione precum & assiduitate orationum pulsare.

12 His & horum similibus responsis confusus
Agrestinus, atulit garrulitatis noxam calumniator,
narrans e capitis comam aliter præcidi, alium caracte-
rem exprimi, & ab omnium more dissentire. Com-
perendinanti micrologia & frivola a callulanti, Eusta-
sius sagax, ut erat virtute patientiæ coopertus, respon-
dit: In horum, inquit, præsentia Sacerdotum, te ego
ejus

A ejus discipulus & successor, ejus tu disciplinam & instituta damnas, ad divinum judicium cum eo intra presentis anni circulum causaturum invito, ut iusti iudicii examine sentias, cujus famulum tuis detractionibus maculare procuras. His dictis mentes quorundam qui Agrestinus partis fautores erant perculit, horranturque omnes ut pacis nexu corda jungeret, & ut iste praesumptae temeritatis audaciam tolleretur, & ille paterno affectu labentem piis correptionibus foveret. Ad quod Eustasius: Vestris libens satisfacerem, inquit, precibus, si misera mensuram vecordiae moliret, & correctis caetero morbis vel antidoto visceribus dejectis, redux ad salutifera remeare nitatur. Cogenibus ergo cunctis, Agrestinus simulatam pacem postulat, quod postea actis deprompsit. Eustasius miris animi, cui virtutum mens conscia, flexus suavis poscentum, pacem tribuit & pacis osculum illi porrexit. Attamen Agrestinus manifestam vesaniam verecundiae metu retulit, & sic non tamen omnibus a malis abscellit.

B a Chelydrus est e genere serpentum, his pro diabolo accipitur.

b MS. Ultra. & Surio Agrestinus.

c Surior licentiam.

d Idem ornamenti. Sed an voto utitur Jonas in Asia.

e De schismate Aquilejensium ob defensionem Trium Capitulum sapienter egimus, & posissimum ad vitam S. Ingenium Sabienensis Episcopi 6 Februarii.

f Adalvaldas Agilulpho patri circa annum 614 successit, & duodecim annis regnavit: de quo Paulus Diaconus lib. 4 de Rebus Longobard. cap. 43 & 44.

g Male taxum Genuensis, neque erat Genua urbs Liguria in distans Chiosbarii Regis.

h Matisco nota ad Ararim urbs, Cabilenem inter & Lugdunum.

i Warnacharii nomen eo tempore frequens. Fuit namque Warnacharius Major-domus Chiosbarii in Burgundia, anno regni 43 Christi 616 mortuus ut scribit Prodegarius cap. 34.

k Ita cap. 10 regula in Penitentiali habetur: Qui non signaverit cochleare; quod lambit, sex percussionebus emendatus statuitur.

l Ibidem: Egredi vel ingredi in domum, aut opus facere sine oratione & signo Crucis duodecim plagis.

m S. Bernardus in Vita S. Malachiae asserit Luxovii succedentibus sibi vicissim choris continuata solennia divinarum, ita ut ne momentum quidem diei ac noctis vacaret a laudibus.

C n De capitis tonsura varia, maxime apud Hibernos, & Northumbrios illius qui monachos sapienter egimus, posissimum 20 Martii ad vitam S. Cuthberti.

o Callulare effusio e verbo antiquo Longobardico formatum: & adhuc Tentonicis dicitur Kallen. garrere, nisi forte legendum sit Callulare a Kakelen, quod jam alibi legimus & in presenti sensu propius Tentonicis usurpatur.

CAPUT III

Alia maleficia Agrestini. Vindicta huic & adherentibus illata. Monasteria extracta.

S. Eustasii dicitur.

13 C Oepit deinde monasteria tentare, & sub specie discipuli pretium proditoris taxare. Ad quemdam namque virum venerabilem a Romaricum veniens, qui primis nobilitatibus fuerat apud Theudbertum habitus, postque per Columbani exemplum ac per Eustasii predicationem monitus, ad Luxovium veniens, monachicæ institutioni se subdidit: quodiu sub regulari tenore vitam agente, postea Eustasio annuente, puellarum b monasterium in suo proprio inseruit & regulam Columbani custodiendam indidit. Cumque jam multa religione polleret, ad eum Agrestinus pergit, sequeque subditum atque obedientem simulat, simulque c Amatam, quem ibi Eustasius ob inveniendam regulam praefecerat, molibus sugillationibus tentat. Nam eo tempore quibusdam neglectis,

tam Amatus quam Romaricus ab Eustasio objurgati d fuerant. Læsus ergo ut sensit, ut facilius exasperatas mentes suis assertionibus jungeret, stimulat venenata verba sanas mentes recipere, & in contemptum regulæ Columbani propriam vesaniam propagare. Pro dolor! exitabile vas ac lethifera imbutione munitum, sanas mentes insania diabolica maculavit. Qui abjectis institutis pristinis, rudibus conati sunt instruire plebem doctrinis. Et educto juxta Job d'anguine manu obstetricante divina, rursus zelo invidiæ reducere non metuant.

14 Deinde ad Burgundoforam iter dirigit, ut eam suis stimulationibus, si valuisset, macularet. Quem Christi Virgo non femineo more, sed viri confutæ responsione: Num tu confutator veritatis, inquit, & novorum introductor argumentorum, ad hoc huc accessisti, ut veneno tuo dulcia mella perfunderes, & vitalia alimenta lethali amaritudine commutares? Hos tu detrahis, quorum ego virtutes semper agnovi, quorum doctrinam salubrem recepi, ex quorum eruditione multos cælestia regna penetrasse comperi? Meminisse te velim Isaia dictum: Vx qui dicit malum bonum, & bonum malum, & prorsus ab hac vesaniam festinus non recedit. Confutatur ergo his Christi famulæ responsis, & ad Romaricum vel Amatam repedit, ut acceptam receptionis rugam contrahat.

15 Nec defuit eis ultio divina, cum ad hoc jam omnes aspirarent, ut contemptui pristinorum documentorum assentatores forent. Primum enim lupi, rabiei morbo detenti, duos ex his, qui fautores erat hujus assertionis, per intempestam noctem intra septa irruentes, moribus lantarant, atque in prædicta peste derelictos miserabiliter morti tradiderunt. Alium vero, e Plarevum nomine, qui ad hunc discordiæ fomitem vehementer aspirabat, demonum rabies pervasit atque ignobiliter morti tradidit: nam propria manu ipse laqueo se suspendit. Sed cum hæc ultio nequaquam fuit correctio delinquentium, protinus major secuta est: nam subito fulgur e caelo elapsum tanto fragore percussit locum, ecclesiam pervagatur, subvertit tegumenta, plebem urit, exanimatam scilicet: ut praesens correptio, quæ simplicitate nimia, præveniente calliditate jam permixta ignavia, persuasioni assensum præbuerat, monstraret futuram debere fugere iram: mortuique sunt ad praesens plusquam viginti, ac deinde metu percussos paullatim monstravit, ut tunc ex ea ultione, sicut ajunt, plusquam quinquaginta morerentur, nempe auctore criminis ad penitentiam reservato; ut, si cognosceret & rediret, proculdubio sanitatem reciperet. Nullum etenim Dominus perire desiderat; sed semper, quamvis gravibus delictis obrutum, per penitentiae fomenta redire expectat. Cumque sibi saepius penitentiae locum datum non cognovisset, ut Eustasii sententia ad judicium illum evocantis prævaleret, ante triginta dierum circulum, quam vententis anni meta compleret, a servo suo, quem ipse redemerat, securi percussus interiit, & occasio criminis dicebatur uxoris permixtio. Quod quamvis multi dicerent & verum asserere velint, tamen nostrum firmare non est. Cuncta etenim juxta Salomonem adducit Deus judicio pro omni reatu, sive bonum sive malum. Et Apostolus, dicit: Uniuscujusque opus quale sit ignis probabit. A nobis tandem dicendum est, quod juxta eum hæc sententia divini judicii ferire non distulit, ut assentatoribus suis fugere a lacerationibus famulorum Dei monstraret, & ille contumaciæ suæ commissæ per meritam ultionem lucret.

16 Amatus vero ac Romaricus venerabilis, Eustasii f continentiam postulantem recipiunt, atque desidia submotæ fruuntur. Abilinus vero vel ceteri Galliarum Episcopi post ad roboranda Columbani instituta aspirant. Quorum multi jam in amore Columbani

AUCTORE JONA

d Job. 16, 13

a S. Burgundofora repellitur.

E. 1

ex adhaerentibus et

duo a lupis devorati,

g alius fomes suspensus.

fulgure 10 accipit,

F praeterea 10 mortui.

Agrestinus a servo occiditur

Eccl. 11. 2. Cor. 3

f Amatus & Romaricus cum illis ut S. Eustasius

jacem fide poss.

Tela Capitul.

Callulare.

Agrestinus adductus a Regula S. Columbani SS. Romaricum & Amatum.

A lumbani secundum ejus regulam monasteria construnt, plebes adunant, greges Chisti congregant. Inter quos illustris vir tunc g Eligius, qui modo Veromandensis Ecclesie Pontifex praeest, de quo, quia superest, modo meo iudicio tacendum est, ne adulationis noxa reprehendat. Juxta Lemovicensem autem urbem monasterium nobile Solemniacum nomine construxit, super fluvium Vicennam, distantem a supradicta urbe millibus quatuor, & alia multa in hisdem locis conno-
 b. Sed & in Parisiis puellarum monasterium, quod de regio munere susceperat, adiacet, in quo Christi Virginem h Aurcam praefecit. In Bituricensi vero urbe puellarum monasterium ex beati Columbani regula i Berthoara nobilis genere & religione femina sanctissima construxit. In suburbano ejusdem Bituricensis urbis vir venerabilis k Theodulfus, cognomento Babolenus, monasteria ex regula Columbani, religione omni pollentia construxit: primum in insula super fluvium Milinandram, ubi religiosorum viro-
 m. adunavit catervam: aliud n Goudiacum nomi-
 B. ne, haud procul a fluvio Alberto: tertium Christi Virginum loco nuncupato n Carrantonio, supra fluvium jam dictum Milinandram: itemque aliud Christi o Virginum juxta Nivernense oppidum sub eadem Regula construxit.

17 Beatus ergo Eustasius, has post victorias, cor-
 rigere mentes delinquentium studuit, ac sua pace qui remanserant adunare decrevit. Deinde monachorum sub ejus obedientia in saepe fato monasterio quammaxima creverat turba, ut jam multa monasteria per viciniam construerentur, quae ejus successor p Baldebertus firmavit atque edificavit. Jamque beatum de hac vita exitum praestolans, ad contemplanda mystico-
 rum praecursorum documenta omni intentione defuda-
 q. dat, folique Deo mente intenta preces fundens seipsum erigit. Cumque jam per multorum circulum q an-
 norum in hoc opere intentio vacaret, evenit tem-
 pus vocationis, doctusque est sententia justis iudicis,
 ut, quod minus annorum circuli diversis afflictioni-
 bus peracti purgaverant, paucorum corporis infirmi-
 tas dierum sanaret: Interrogatusque inter poenae in-
 cendia per visionem nocturnam, si quadraginta die-
 rum spatio leviori poena curari vellet, an triginta ser-
 ventiori incendio purgatus, vitam beatam sanctus,

celos penetraret: respondit ille, melius esse, quamvis D-
 daris, brevibus subjacere flagellis, quam levioribus longius consumi poenis. Explevit ergo provisam at-
 que electam corporis poenam tricesimo die, omnibus de m-
 valedicens, tristesque remanentibus promissum depromit, suum exitum eandem esse diem denuntiatis, via-
 ticoque sumpto, animam celo r reddidit & suum
 desiderium superis; sed paternum regnum viventibus religionisque exemplum dimisit. Ipse autem cum vi-
 ctoriz parte & ope aetherea penetravit regna, Duce Christo: cui est virtus & honor per omnia secula sa-
 culorum, Amen.

a Colitur S. Romanicus 8 Decembris, in cujus Vita a Ser-
 variis edita & aliis Aliis MSS. eadem narratur.

b Imo sub uno monasterio quoniam septem statuit in castro comitum
 suo Avendunensi in Volago, & singulis suam ecclesiam, qui-
 bus addito alia in versico montis, & altera in rupo S. Amo-
 si, unde locus Novem-Ecclesiae, postea Mons-Sanctus est ap-
 pellatus.

c S. Amatus Presbyter colitur 13 Septembris.

d Verba Jobi sunt: Spiritus ejus ornavit celos, & obste-
 tricante manibus, eductus est coluber tortuosus.

e Alii Placemum, Pierejum & Piereum scribunt.

f Surius indulgentiam.

g S. Eligius creatus Episcopus anno 646. mortuus anno 665,
 die 1 Decembris.

h Colitur S. Aurea 4 Octob.

i Alii Bertuaria, Bertada, Bertinia. Colitur 4 Novemb. S. Bertho-
 ra in ecclesia B. Mariae de Salis, qua alias monasterium puella-
 rum fuisse dicitur. De ea agit Philippus Labbe tomo 2 Nova
 bibliotheca manuscriptorum librorum pag. 364 & 365.

k Alii Theodulfus; Theodulphus, cognomento Babolenus,
 extraxit monasteria in suburbano, id est ditione sue
 agro.

l An Molineurum, quia Molus & Eura ibi fluvii insu-
 lam faciunt, in qua Molinus pagus adhuc existit. In MS.
 Ultrajecti. Vulmandra dicitur.

m Goudiacum aliis Gaudiacum & fluvius Albertus Albe-
 cia vulgo Avureta dicitur.

n Carrantonium, aliis Carrantum & Carocarina, adhuc
 extat S. Maria dictum, Congregationis Catalinae Ordinis
 S. Benedicti.

o Jam monasterium S. Mariae dicitur & est etiam Ordinis
 S. Benedicti.

p Colitur S. Waldebertus 1 Maji.

q In vita S. Salberga dicitur vita sanctus cum curam
 Fratrum Luxovienfium tribus circiter egisset lustis.

r Anno 625, & successor S. Waldebertus, cum 40 annos
 praefuisset mortuus est anno 665, 1 Maji.

DE S. EUSTATHIO CONFESSORE

EPISCOPO CIENSI IN BITHYNIA.

SUB ICO-1
 NOCLAM-
 STIS
 XXIX
 MAR.
 Cus urbs Bithynia antiqua (quam Prusam &
 Cium Prusadem appellatam fuisse tradit Strabo
 lib. 12.) sita est versus Pontum Euxinum. Hujus Cui
 Episcopus Cyrillus interfuit Concilio Nicano primo: alius
 ibidem vixit sub iconoclastis S. Eustathius: quem Graeci
 celebrant xxix Martii, & iterum sequenti die xxx
 Martii: de quo ad priorem diem in MSS. Graecis,
 qua divisione apud Petrum Franciscum Chifletium adser-
 vantur, ista leguntur: Memoria sancti Patris nostri
 Eustathii Episcopi Cienfis in Bithynia & Confessoris.
 Sanctus hic Pater noster & Confessor Eustathius
 mundum hunc, quasi grave onus, apud semetipsum
 repiciens, monachus factus est, & jugum Christi super
 humeros attollens, & mandata ejus accurate obser-
 vans, animae suae rectam curam habuit, & Deo
 obtemperans, multa cum obtestatione Sacerdotio
 initiatus, continuas Deo omnium largitori gratias
 egie, fide erga Deum multimoda affectus, ac sincera
 absque ullo Deum erga omnes caritate: ad omnes do-
 cendos paratus, aliis compatiens, in seipso humilis ac
 modestus, ac magno zelo ad quaecumque opera bona

servens. Archiepiscopus vero Cienfis calculo ac sen-
 tentia divina constitutus, longo tempore Ecclesiam
 Dei gubernavit secundum ordinationem & traditio-
 nem sanctorum Apostolorum. Quo tempore cum hae-
 resis contra omnes Ecclesias esset resuscitata; sanctus hic
 vir divino quodam igne accensus, ac sacrae Scripturae
 meditatione armatus, funda verarum rationum con-
 pulit omnes, qui videbantur furore adusti contra
 Ecclesiam Dei, Tunc aliqui ex his Theomachis, Im-
 peratori impio tunc regnanti annuntiaverunt, quas
 deberet opponere minas, execrationes, flagellationes.
 Tandem post alia omnia fustibus cum crudeliter per-
 cussus, propter venerationem & honorem sacrarum
 & venerabilium imaginum, exulem extra Episcopatu-
 m ejecerunt. In exilio ergo aliquamdiu persistens,
 in magna fuit afflictione & penuria pessime habi-
 tus, sed Deum in fame & siti & nuditate collau-
 dant, discessit ad aeternas mansiones. Hactenus illa
 Menae MSS.

r In Menologio hactenus inedito, olim jussu Basilii
 Porphyrogeniti Imperatoris, haec pauca habentur: Memoria
 etiam

Episcopus
 Cienfis.

heredes ex-
 pagas

tormenta
 passus.

enimvero
 100.

colitur 29

A etiam sancti Patris nostri Eustathii Episcopi in Bithynia. *Qua omisso nomine Episcopi leguntur in Menais excusis, addito solum isto disticho*
 Το εὐαγγέλιον ἐστὶν Εὐσταθίου πατριάρχου,
 Χρῆσθαι παρῆται γὰρ δι' ἐμῆς τιμῆς.

Mortale lutum exutus, Eustathië sacer,
 Nunc Christo ades, qui luteus nobis fuit.
Eadem Menais eundem eisdem verbis celebrans sequenti die xxx Martii, quando ista in Menologio Sirisi leguntur: Et Confessoris Eustachii Bithyniæ.

D
 Et Jo Mar-
 ti.

DE SANCTO BERTHOLDO

PRIMO PRIORE GENERALI ORDINIS

S. MARIE DE MONTE CARMELO.

CIR. AN.
 MCLXXX
 VIII
 XXIX
 MAR.
 Gaudium
 obrecupera-
 tam Ter-
 ram San-
 ctam.

ferentis in-
 clausa
 ambias

mitigatus
 ab Carme-
 litas in
 Europam
 traductus.

Hic pri-
 mus Gen-
 eralis cre-
 ditur S. Ber-
 tholdus, go-
 ditur 29
 Martii

Ab Iero-
 solimis

Inter multiplices ab annis sexcentis de Mahometanis reportatas villorias, latissimo, excelssimo & copiosissimo fructu gloriæque completa fuit illa, qua anno Christi millesimo nonagesimo nono Terra-Sancta recuperata est, Hierosolyma capta, & potentissimus Babyloniam Rex Ascalanus debellatus. Sed, pro dolor! non fuit integro saculo gaudium illud continuatum, quin amissa anno millesimo centesimo octogesimo septimo Hierosolyma, amari-ssimus luctus opplevit orbem ubique Christianum, & piensissimorum animos hominum afflixerit dolor lamentatioque: cum viderem Terram Sanctam, tot illustrium hero- rum certaminibus partam tanto sanguine effuso irrigatam ac morte plurimorum tam genere tolerata nobilitatam, sub tyrannide Mahometica iterum premi & ingemiscere, neque spem ullam apparere aliquando recuperandi. In hoc cummuni omnium Christianorum dolore, cuius vel nuda representatio animarum affligit, illustre solamen Divina bonitas præstitit, dum Ordinem S. Mariæ de Monte-Carmelo ex Terra-Sancta cum aliis supersticiis Heroibus voluit in hæc ditiores transferri, & ubique per orbem Christianum dilatare atque in plures etiam Congregationes distinguere. Id quanto totius Christianismi fructu factum fuerit, novit orbis universus, agnoscunt Summi Pontifices in plurimis huius Ordinis concessis literis Bullisque Apostolicis, & nos etiam conabimur in hoc opere confirmare, dum Acta quam plurimorum Sanctorum huius Ordinis singulis mensibus referimus.

2. Inter hosce viros eminet S. Bertholdus, primus Ordinis in Monte Carmelo Prior, ad hunc xxix Martii relictus a Molano in Auctario Usardi his verbis: Ipso die S. Bertholdi Confessoris Ordinis Carmeli. Que eadem in Martyrologio Germanico Canisii & Catalogo generali Ferrarii leguntur. Ejus festum quotannis hoc isdem die Officio Ecclesiastico sub ritu duplici per totum Ordinem Carmelitarum celebratur, ac propria hac de illo recitatur Oratio: Protegat nos, Domine, Sancti Bertholdi Confessoris tui veneranda solennitas, qui sicut Carmelitarum Ordinem omni sanctitate rexit & auxit, ita perpetuam ejus protectionem sentiamus. Reliqua omnia dicuntur de Communi. Quod summe dolendum est, nulla extans ejus Acta ab auctoribus coavis aut antiquis conscripta, aut certe, si ea fuerint literis commendata, infestatione & persecutione Saracenorum perierunt. Joannes Baptista de Lezana in Annalibus Carmelitarum pluribus locis de eo agit, & ad annum Christi 1187 n. 15. De sanctitate B. Bertholdi, inquit, ex perenni constantique Ordinis nostri traditione, fere ab ipsius Bertholdi ævo quasi per manus recepta, testimonium habetur; additque in Speculo Ordinis, appellari virum religiosum, sanctum & famosum.

3. Nomen Bertholdi Teutonicum est, & plurimum a Germanis, Belgis & Francis usitatum: ac S. Bertholdum ne Lemovicensem Gallicano Martyrologio ad hunc diem inscripserit Andreas Saussayus. Floruerunt sub finem sæculi xv dno Ordinis Carmelitici scriptores, qui iidem Lemovicensem affirmant, scilicet Arnoldus Bosius lib. 6 Speculi-historiarum c. 2 & Palaomydorus lib. 2. Antiquitatum Car-

melitarum c. 10 assignantque S. Bertholdo fratrem Haymerum sive Aymerum aut Ademaram Episcopum Podiensem, qui Legatus Apostolicus in Terram-Sanctam profectus, post expugnatam Antiochiam mortuus est anno mxcvii cuius obitum describit Guilielmus Tyrius l. 7. Rerum in Terra-Sancta gestarum c. 1. Dein virique a Bosio & Palaomydoro parentes tribuntur Guido de Malaphayda, Lemovicensis natione, & neptis Salomonis seu Solonis Regis Hungariæ, illi anno mxcv nupta: dicunturque ambo: Haymerus & Bertholdus, anno mxxx ad studia Parisiensia missi, & post accepta Theologici Doctoratus insignia revocati. Verum hæceorum conjuram rejicit Lezana ad an. 1061 n. 5 quod Solon iste seu Salomon solum anno mlii adhuc quinquennis e mandato patris Andrea fuerit coronatus. Alii ergo, loco Haymeri sive Ademari Episcopi Podiensis substitunt Haymericum natione Lemovicensem, dein Patriarcham Antiochenum: nixi auctoritate, ut arbitrantur, S. Cyrilli tertii Generalis Ordinis Carmelitani, cuius Acta exposuimus vi Martii, tribuntque eidem tractatum de Progressu & variis Regulis Ordinis Carmelitani, nuper a Daniele a Virgine Mariæ ejusdem Ordinis in Belgio Provinciali in Vineâ Carmeli recusum: cuius præcipuum exemplar extat Parisiis in Collegio Navarra anno mccccxli exaratum.

2. Secundum hunc ergo tractatum Patriarcha Haymericus fratrem habuit Bertholdum, perfectum Religiosum sanctumque Presbyterum, quem de unanimi omnium assensu anno Domini mxxi in primum Priorem instituit, eique curam animarum ceterorum injunxit. Verum quia dictus Aimericus circa annum mxxxvii solum creatus est Patriarcha, arbitratur dictus Daniel cum Lezana loco anni mxxi (quem samen fatetur in exemplari Veneto impresso & plerisque manuscriptis legi) debere substitui annum mxcv. Baronius in Annalibus ea transfert ad annum mclxxi, ubi num. xlii ista habet: Ordo Religiosorum Carmelitanorum, qui in Palæstina in ipso Carmelo monte fixere sedes, sub Alexandro Romano Pontifice sumpsit originem, quoto autem anno ejus Pontificatus, habetur incertum. Horum autem promotor, propagator & custos fuit ille, quiungebatur in Oriente legatione Apostolica Sedis Haymericus Patriarcha Antiochenus; qui considerans complures ex Occidente, qui venerant vitam eremiticam acturi in Terra sancta, hinc inde dispersos expositosque barbarorum incurribus, collegit eos in unum, duxitque in montem Carmelum, Eliæ habitatione egregie olim nobilitatum. Fuere ista principia, ex quibus ut parva scaturigine flumen, immensus est auctus cætus religiosorum virorum. Hac Baronius, cui satis consentit Bellarminus in sua Chronologia, dum scribit anno mclxxx Ordinem Carmelitarum ab Alexandro tertio confirmatum esse. In citato etiam tractatu de Progressu Ordinis eadem tempora insinuantur his verbis: Et in hoc monte Carmeli in honore B. Mariæ Virginis Dei Genitricis monasterium ædificari faciebat Patriarcha Haymericus, myro alto circulariter circumdatum: in quo quidem eos includere

frater
 Adamari
 Ep. Podien-
 si?

E

An Hay-
 merici Pa-
 triarcha
 Antioche-
 ni?

ab hoc tra-
 ctatu Prior
 Carmeli
 factus

F

dere

A dere intendebat: sed priusquam hoc monasterium consummasset, sustulit eum de mundo Deus: quem ad annum Patriarchatus sui quinquagesimum & Christi octogessimum septimum supra millesimum & centesimum superasse colligimus ex epistola eo anno scripta ad Regem Anglia qua subsidium pro Terra sancta postulavit. Ultra quod etiam scimus, quando Hierosolyma a Mahometanis est capta, S. Bertholdum vixisse opinatur Lexana: ac vidisse animas variorum Christianorum, in edium fidei Christiana tunc occisorum, in celum deferri: uti testatur Joannes Grossus, Ordinis Carmelitani circa annū mcccc Prior Generalis, in Viridario Sanctorum Ordinis sui, in hoc de illo conscripto elogio.

¶ Fuit S. Bertholdus primus Prior Generalis Ordinis, quem Dominus Aymericus Patriarcha Antiochenus, ratione miraculorum quibus claruit in populo, per electionem omnium Fratrum Montis Carmeli, in Priorem Generalem assignavit. Tempore istius sancti viri, multi Fratres in Monte-Carmeli & in aliis locis Terræ-sanctæ propter constantiam fidei Christia-

na a Paganis, qui Terram-sanctam invaserant, interfecti sunt: quorum animas cum corona martyrii ab Angelis in celum oculis suis conspexit elevatas. In Montemque Carmeli, ubi ejus corpus quiescit, multis claruit miraculis, duos paralyticos curando, cecos illuminando, & claudis grossum praestando xxx die Martii animam celo intulit. *Hæc Grossus, ex quibus VVernerus Relevinek in Fasciculo temporum ad annum mclxxxiv ista contraxit: S. Bartholdus Carmeli montis, ab Aymerico Patriarcha Antiocheno in Priorem assignatus, fama celebriori multis innotescit. Hic inter cetera suæ sanctitatis Indicia, animas quamplurimum Fratrum suorum, quos Saracenorum absumpsit gladius, cum corona martyrii ab Angelis in celum deferri vidit. Arnoldus Bustinus libro de Pa. et Bustinio B. Maria Virginis cap. 9. ista tradit: Bertholdus natione Gallus, sancti Carmeli Prior officio, vir incredibilis vitæ, miraculis multis vivus & post decesum fulgidus,*

DE SANCTO GUILIELMO

EPISCOPO PICTAVORUM IN GALLIA

HENRICUS LUDOVICUS CASTANEUS de la Rochepozay, vir oris illustris ac doctrina excellens, rexis Episcopatum Pictavorum ab anno hujus sæculi xii usque ad annum MDCL: qui inter alia ingenii sui monumenta edidit anno MDCL Exercitationes in variis Bibliorum libris ingenti volumine, cui sub finem adjecit Litanias Pictonicas a se concinnatas & dispositas notisque illustratas de Sanctis, quorum vel incolatu Pictorum oram nobilitarunt. Easdem Litanias & quidem quarta editione auctiores curavit recendi anno MDCLXII, in quibus inter novem Episcopos Pictavorum ultimus invocatur S. Guillelmus, reliquus junior, quem inter Divos relatum esse ob vitæ sanctimoniam testatur Joannes Beslius in suis de Episcopis Pictavorum commentariis. Eundem Sancti titulo honorans Antonius Monchiacensis, Demochares & Joannes Chenu in Catalogis Episcoporum Pictaviensium. Addit Claudius Robertus cum instar Sancti colli in monasterio S. Cypriani, in quo corpus ejus adservatur. Constantinus Ghinius in Natalibus Sanctorum Canonicorum cum retulit xxix Julii his verbis: Pictavi S. Guglielmi III, Episcopi LXIV ejusdem civitatis, qui post vitæ hujus cursum sanctæ ac devote obiit in Domino anno mxcv. Virum biennio serius obisse infra constabit & quidem die xxix Martii, uti liquet ex Martyrologio S. Hilarii de Cella in urbe Pictaviensi, ubi Canonici Regularis vivit: ubi ita haberi asserit Beslius. IV Kalendas Aprilis obiit sanctæ memoriæ Guillelmus Temperii, Episcopus & postea Canonicus.

¶ Porro cognomen Temperii (verba sunt Castanei) neutiquam ascriptum sed gentilitium esse, deprehenditur ex duabus Nobiliacensis monasterii chartis, quarum altera annum mxcv antecedit. His enim Garnierius Temperii seorsim, & Petrus Temperii ac Helias Temperii conjunctim testes inter subscribere. Hic ergo Guillelmus Temperii, istius nominis tertius, ex Canonico Regulari in Abbatia S. Hilarii de Cella Pictaviensi, ut habetur in Calendario, de Episcopatu provisorius est anno mclxxxiv. Id constat ex donatione VVillelmi Vice-comitis Castri-Eraldi pro ecclesia S. Germani de Pratis, in qua scribitur, Pictaviensis Sedis tunc electus Pontifex. Ita Sammarthani in Gallia Christiana. Verba in subscriptione dicta charta ita a Beslio dantur: Anno ab Incarnatione Domini mclxxxiv Philippo Rege Francorum, Lucio III Pontifice Romano, VVilhelmo Temperii Pictaviensis Sedis tunc electo. Ex his

Lucius Papa epistolam decretalem Verona datam III Idus Martii ei inscribit pro correctione Abbatis Cypriani: quod fallum videsse anno mclxxxv, quo Lucius est visa funtius die xxv Novembris. Eodem anno scripta est sequens charta, & a Castaneo ex tabulario Chirographorum monasterii Abbatia edita his verbis: Notum sit omnibus presentibus atque futuris, quod ego Theobaldus filius Theobaudi Chabot pro salute animæ meæ parentumque meorum concessi in elemosynam Deo ex monachis S. Mariæ Abbatæ, in præsentia Abbatis eorum Rainerii, omnes elemosynas, quas in rare Massigniæ & in tota illa planitie habent de patre meo & de avo meo Siebrando Hæc eis concessi apud Ulmes in domo Grotelli anno ab Incarnatione Domini mclxxxv, Richardo Angliæ Henrici filio totius Aquitanie Ducatum viriliter tenente, Domino VVilhelmo Episcopo Ecclesiam Pictavorum regente, & pro jure ejusdem Ecclesiæ persecutionem viriliter patiente. Hæc ibi. Simile quid ab eo peractum pro Religiosis Sanctissimæ Trinitatis in alia scheda, in qua ad annum mxcxi vocatur Guillelmus Fortis, indicant Sammarthani, adduntque: Iste F in tuendis Ecclesiæ immunitatibus ac dominiis sedulo laborans, anno Christi mxcxi Otonem filium Ducis Saxonie, feudatarium Ecclesiæ suæ pro dynastiis de Siurajo, Insula Jordanis & de Dorato ad hominum clientelare adegit.

¶ Rogerius Hovedenus in parte posteriore Annalium sub anno 1197 pag. 771 in Richardo primo ista habet: Eodem anno obiit VVilhelmus Pictaviensis Episcopus, & quamvis vita ejus videretur valde reprehensibilis, tamen post obitum ejus claruit in miraculis. Eundem anno mxcvi decessisse legitur in chirologio S. Hilarii, & anno sequente vacasse Pontificalem Cathedram post felicem obitum D. Guillelmi Temperii, cujus memoria in benedictione est. Ita Beslius. Jacet in basilica S. Cypriani Pictaviensis ad latus Isemberti II Episcopi, in sacello B. Mariæ secus majus altare, uti ex codicibus Galteri notant Sammarthani. Addit Casanovi Episcopus, multos creberrime sanguinis profluvio divexatos, suscepta inextinguato ex more ad ipsius monumentum peregrinatione, medelam haud dubie nancisci: & hunc in usum hanc edidit Orationem. Vota populi tui, Domine, clementer, ut soles, exaudire digneris, dum experimento edoctus, B. Guillelmi Pictavorum Antistitis, ad compescenda sanguis effluvia intercessionem exposcit.

DE S. LUDOLPHO MARTYRE,

EPISCOPO RACEBURGENSI IN GERMANIA

ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS.

AN. MCC. L. XXIX. MAR. **R**aceburgum urbs Germania Transalvina versus mare Balticum Episcopalis est, inter Lubecam & Lauenburgum, loci non tam adfita quam inclusa. Cathedram hanc Episcopalem per aliquos secula fere soli Canonici Ordinis Præmonstratensis infederunt, ab anno scilicet MCXLIX, quo B. Evermodus S. Norberti discipulus ad illam Cathedram assumptus est, usque ad tempora Joannis Parkentini sub quo circa initium sæculi decimi sexti Canonici seculares mutato habitu introducti sunt. Tempora primorum Episcoporum usque ad B. Ludolphum indicat in Chronico Albertus Abbas Stadenfis, an. MCCXXXII creatus, quos ex eo hic referimus. Anno ergo MCCLXXVIII ista habet: Evermodus Episcopus Raceburgensis obiit cui successit Isfridus Præpositus Jerocontinus. *Alia B. Evermodi illustravimus ad diem xv i Februarii, de B. Isfrido acti xv Janii: de quo ista iterum Albertus ad annum MCCIV. Isfridus Episcopus Ralsburgis obiit, cui Philippus successit. Et anno MCCXXV Philippus Raceburgensis Episcopus obiit, cui Henricus Ecclesiæ ejusdem Præpositus successit. Dein anno MCCXXVI i. Henricus Raceburgensis Episcopus obiit, cui Lambertus Bremensis Canonicus & Hammaburgensis successit. Hic unam Missam die Assumptionis B. Mariæ celebravit, & unam cæmeterium dedicavit & eodem anno obiit: cui Godeschalcus ejusdem Ecclesiæ Præpositus successit. Tum anno MCCXXV. Godeschalcus Episcopus Raceburgensis obiit: cui Petrus ejusdem Ecclesiæ Præpositus successit. Denique anno sequente MCCXXVI Petrus Raceburgensis Episcopus moritur, cui Ludolfus ejusdem Ecclesiæ Camerarius successit. Hæc Albertus, cum quarto anno Abbas Stadenfis, qui de obitu ejus filis, cujus annum infra sub finem inquiremus.*

1 Albertus Kranzins Canonicus Hamburgensis lib. 8 Metropolis cap. 8 de B. Ludolpho ista scribit: Raceburgensis Ecclesiæ per ea tempora Pontificem habuit insignem virum Ludolphum, cujus tam sunt eximia virtutes ut brevi pagella comprehendere non possint. Multum illi ad diuturnum luctamen erat pro Ecclesiæ suæ libertate: nec ut murus, qui licet tormentis & machinis quateretur, immobilis tamen permanfit. Ponenda sunt ad fidem Annalium verba: Ludolphus hic vir perfectus erat & cunctis virtutibus adornatus: qui pro Ecclesiæ suæ in longa persecutione martyrium fecit sub Duce Saxonie Alberto, pro eo quod vineam Naboth, hoc est, ecclesiā suā, noluit dare in hortum olerum, hoc est, transferri ad usus profanos, & quod domum Dei, curiam videlicet suā Episcopalem Richavv, noluit fieri speluncam latronum, prout in Passione ejus plenius legitur. Utinam istos Annales & Historiam passionis seu martyrii ejus potuissimus nancisci: Ducem Albertum a Ludolpho vinculo excommunicationis innodatum fuisse scribit homo hereticus David Chytræus lib. 2 Saxonie pag. 64. Curiam Episcopalem factā hoc tempore domicilium Ducum Lauenburgicorum (qui suā progeniem a dicto Alberto per Joannem filium deducunt) tradit Marianns in Topographia Saxonie inferioris pag. 198.

C Sed in Historia passionis ejus progrediamur: in qua, inquit Kranzins, etiam legitur, quod postquam a nobili viro, Domino Magno polensi Joanne in novam suā civitatem Wisnarium est susceptus, præbente sibi requiem & pacem in eadem, quam in reliqua diececi a facie persecutionis non haberet, jam viribus totum. III Mart.

tis destitutus, post varia tormentorum genera diem expectans extremum, nocte præcedente Cœnam Domini duo ex Fratribus ad eum venientes, poculum salutis ei dederunt: quo confortatus, viribus receptis, ipso die Cœnæ officium suum devotissime peregit: & ut pie creditur, duo illi Fratres, qui poculum tradiderunt, antecessores sui Episcopi Evermodus & Isfridus fuere: nam unde venerint, quo abierint, vidit nemo. Pastor hic bonus animam suā pro ovibus posuit, & pro suo gregemori dignatur. Hujus temporibus tanta religiositas, sanctitas, & disciplinæ severitas in Raceburg servabatur, quod monasterium hoc tam a Clero quam a populo carcer Ordinis vocaretur. Hic Pontifex monasterium sui Ordinis in Renc, cultum Dei amplificando, industria sua fundavit & de mensa sua Episcopali dotavit. Hæc ibi circa vitam B. Ludolphi. Supraclausus Joannes Dominus Megalopolitanus seu Meckelburgensis traditur imperitasse ab anno MCCXXXVIII usque ad annum MCCXL, atque ab eo prognati hodierni Duces Meckelburgenses dicuntur. Est autem Renc oppidum hujus Ducatus inter Raceburgum & Wisnariam, sed priori urbi vicinior.

4 Ad Historiam porro Passionis revertamur, ex qua Kranzins pergit ista narrare: Inter alia miracula, quæ Dominus per eum post ejus mortem operari dignatur, hoc memoratur: Erat vir militari genere Hartuicus de Rietzerovv, qui pilum sagittæ diu gestabat in capite, cui ligno extracto ferrum incladeretur, unde doloribus cruciatur assiduus. Adhibuit chirurgum, qui telum extraheret. Ille bene sperare iussit, pollicitus est ab eo ferrum extrahere. Conventione facta de pretio, locum aperuit unde educeret: & ubi magnis afflixit hominem cruciatibus, ferrum aliud quod attulerat in eam speciem qua extractum videretur, clam adduxit, & instituta opera monstravit velut eductum. Credidit ille & pretium perfolvit nam continuatus dolor novi vulneris molitione factus credebatur. Post adductam cicatricem dolor renovatur & ingravescit. Ibi se delusum sensit, & humana jam ope & consolatione destitutus ad præsidium Sanctorum confugit, orans, ut quoniam meritis sancti Pontificis Ludolphi multa miracula narrarentur impleta, dignaretur illum Dominus interventione sancti sui dolore & cruciatibus liberare. Non multo post ferrum vulneris loco propinquavit, adeoque eminus, ut ipse sua manu educeret. Vir autem iste gratias agens, ac benedicens Deum, qui tanto ipsum periculo & dolore per famulum suum liberasset, Deo ac beatæ Virgini, ac sancto viro Ludolpho solennem oblationem intulit, ornamentum, Missale pretiosum, casulam & Dalmaticam cum subtili. . . . de serico lasurio cum omnibus attentis, cum albis, stolis, manipulis, amictu: quæ singula auro, argento, margaritis pretiosis decenter ornabantur, ad laudem & gloriam Dei & sanctissimæ Mariæ ejus ac gloriosi viri Ludolphi Martyris atque Pontificis, quibus in hodiernum diem utitur Ecclesiæ. Hæc ibi, minam alia miracula extarent, antè jam memoratum cum majori energia esset explicatum. Deum ista addit Kranzins.

5 Extant versiculi tornati artificis manu in laudem hujus Pontificis, quæ quoquo pacto legeris, si ve per capita versuum deorsum si ve per directum sonant idem:

X x x

Gemmula

com Tiff-
moia a
B. Ever-
modi & Is-
frido con-
fatus. O-
fscinu Ec-
clestium
Dreßler

E
fund. rolo
mon. ste-
rium in
Renc

oppido
Meckelbur-
genfi

Ferrum co-
piti insti-
tutum

invocato
Ludolpho
altro emi-
nente crite-
rio

dona pre-
tiosa offe-
rentur

metra de eo
quod ar-
gala

A	Gemula	Pastorum	lux	fulgens	regula legis
	Pastorum	speculum	juvenum	Dux	senis icona
	Lux	juvenum	clara	reparator	gloria plebis
	Fulgens	Dux	reparator	Cleri	pacis amator
	Regula	senis	gloria	pacis	formula dulcis
	Legis	icona	plebis	amator	dulcis adoleo,

Eisdem reperies versus, si singulorum dictiones primas junxeris, sit versus primus, inde si secundas singulorum junxeris sit versus secundus, & si tertius usque in finem ita deinceps. *Hactenus Krantzius. Simila mistra, qua quadrangula ab aliis vocantur, de S. Nicelino Episcopo Altenburgensi, cujus dies natalis incidit in xxi Decembris, extant in templo monasterii Bardesbolmii prop. Kyloniam, & edita sunt a Joanne Adolpho Cyprio in Annalibus Episcoporum Slesvicensium lib. 2 cap. 5. At re. lator supra de B. Ludolpho versus, uti nota dignos, ediderunt Antonius, Demochares in Tabulis Episcoporum Raceburgensium lib. 2 cap. 10. Aubertus Mirans in Chronico Pramonstratensi ad an. 1243, Joannes le Paige lib. 2 Bibliotheca Pramonstratensis pag. 580 & alii. Demum Krantzius aucturus de successore B. Ludolphi, cap. 18 ista scribit: Raceburgensi Ecclesie post Ludolphum praeficitur Fridericus, magni decessoris locum accipiens, in quoniam magnum sedere virum oportuit.*

6 Demochares memoratus sapiens a Baronio ad Martyrol. Rom. in Catalogo Episcoporum Raceburgensium appellat Sanctum Ludolphum Martyrem, & iterum Divum Ludolphum Martyrem. Joannes le Paige nominat Sanctum Ludolphum Raceburgensis Ecclesie Episcopum & Martyrem: & de obitu ejus ista habet: Vitæ exemplis & doctrinæ præceptis miraculose claros ac meritis cumulatus, in urbe Wismaria apud Obotritos, gloriose martyrii palmam in cælum die xxix Martii reportavit. Quo die ista leguntur apud Chrysostomum vander Sterre in Natalibus Sanctorum Ordinis Pramonstratensis: Wismariz apud Obotritos S. Ludolphi Episcopi noni Raceburgensis & Martyris, Ordinis Pra-

monstratensis: qui pro tuenda conceditæ sibi Ecclesie D libertate, sub Alberto Saxonie Duce gloriose decerans, per varia tormentorum genera jam viribus prorsus exhaustus, cum requiem non haberet a facie persequenti, in hac urbe Creatori suo spiritum resignavit. Cujus uti vita illustribus refulsit sanctitatis exemplis, ita mors in conspectu Domini pretiosa præclaris est nobilitata miraculis. Eundem etiam ab procul distitis Hispanis Ordinis Pramonstratensis celebrari debere Officio Ecclesiastico sub ritu duplici, praescribitur in Ordine recitandi divinum Officium Madriti sapiens cuso & recusa.

7 Huc usque distulimus inquirere de anno, quo B. Ludolphus coronam martyrii adeptus est, quem hactenus apud antiquos non reperimus. Extant studio Erpoldi Lindetrogii excusis anno MDCLIX Scriptores rerum Germanicarum Septentrionalium, atque inter istos incerti Auctoris Annales seu Chronica Slavica deducta usque ad annum MCLXXV, in quibus de successore ista verba leguntur ad annum MCLVII, Fredericus Raceborg Episcopus obiit, cui Olricus successit. Hinc sequitur eum non vixisse usque ad annum LX istius sæculi, ad quem vetulæ obitum Mirans in Chronico Pramonstratensi. Chytrius & Marianns supra citati obitum ejus collocant ad annum MCL, quem forsitan in antiquis Annalibus repererunt. Erat dicto anno cyclus Luna xvi, Solis xxvii, littera Dominicali B, quando Pascha incidit in xxvii Martii, proinde xxiv Martii in Cena Domini Officium Ecclesiasticum, quod instar miraculi habebatur, devotissime peregrisset, ac dein Feria III Paschalis die xxix Martii mortuus esset, ex tormentis ei anse instillis, atque ideo Martyr habitus. Videbatur nobis obesse silentium Alberti Stadensis in Chronico ad annum usque MCLVI deductum: verum quia Albertus jam tunc ab anno MCCXI relicta Abbacia Ordinem Fratrum Minorum intrarat, ne huic Ordini apud Albertum Ducem Saxonia obesset, debuit totam hanc tragediam silentio involvere, non ignarus sat multos fore, qui eam late suis scriptis propalarent.

Ludolphus
Sanctus &
Martyr ho-
minis

colitur 29
Martii

etiam Offi-
cio Eccle-
siastico

Martyris
Fridericus
ejus success-
or an. 1257

Ludolphus
anno 1250
Feria 3
Paschalis

XXX MARTII.

SANCTI QUI III KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

- J**oad Propheta in Palæstina.
 Sanctus Secundus Martyr Aſtæ in Italia.
 S. Quirinus Tribunus, Martyr Romanus, Novellii in Germania.
 S. Regulus Episcopus, Silvanectis in Gallia.
 S. Dominicus,)
 S. Philopolus,) Martyres Theſſalonicæ in Macedonia.
 S. Achaicus,)
 S. Palatinus,)
 S. Victor,)
 S. Marcellinus,)
 S. Saturninus,)
 S. Crufes,)
 S. Agathonia,)
 S. Aquilina Virgo,) Martyres.
 S. Saturninus,)
 S. Eulalia Virgo,)
 S. Philippolus,)
 S. Dativus,)
 Sanctus Paſtor.
 S. Eubule mater S. Pantaleonis Nicomediz.
 Sancti triginta & octo Martyres in Cappadocia.
 Sancti Conſtantinopolitani Martyres ſub Macedonio hæreſiarcha.
 S. Joannes in Puteo eremita in Armenia.
 S. Joannes Climacus Abbas ſancti Montis-Sina.
 S. Zoſimus Episcopus Syracuſanus in Sicilia.
 S. Clinius monachus Caſinenſis apud Aquinum in Italia.
 S. Patto Episcopus Verdenſis in Saxonia inferiore.
 S. Veronus, Lembecæ & Montibus Hannoniz.
 B. Dodo de Haſcha Ordinis Præmonſtratenſis in Friſia.
 B. Moricus Ordinis Cruciferorum & Minorum.
 B. Petrus Regalatus Ordinis FF. Minorum de Obſervantia Aquileriz in Caſtella-veteri.
 B. Amadæus Dux Sabaudiz, Vercellis in Pedemontio.

PRÆTER MISSI, ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- M**ochua de Balna in kera regione Conaciz Tamlas.
Henſi Martyrologio notatur hoc die, idem qui Mariano Germano eſt Mochua Balla, primo Cronanus appellatus: eſt autem Balla juxta Enguſii ſcholiæſtem ſcaturigo fontis, quæ a Benchor uſque in regionem Keram derivata eſt, nos vitam dedimus 1 Januarii.
 Carolus Abbas Villarienſis in Brabantia reſertur a Menardo & Bucelino, de eo egimus xxx Januarii.
 S. Hadelogæ V memoriam agi hoc die, erat notatum in margine ad majorem vitam, quam dedimus 11 Febr.
 Attalas Abbas Bobienſis memoratur in Menologio Scotico Dempſteri. vitam dedimus x Martii.
 S. Gregorii Magni ordinatio notatur in Calendario Adiſſalis Ambroſiani ſæculo xvi excuſo, de ea egimus xii Martii.
 S. Simon puer de Tridento memoratur apud Molanum & Caniſum & in Calendario Miſſalis Ambroſiani anno 1560 excuſi. Ejus Vita dedimus xxiv Martii.
 Joannes Hieroſolymorum Patriarcha memoratur in Menais MSS. Mediolanenſibus bibliotheca Ambroſiana & Chiſſetianis: in aliis, quando de eo inter Prætermiſſos egimus xxvi Martii.
 S. Soſthenes,) discipuli Domini, repetuntur
 S. Apollo,) ab hæſterna die in Menais,
 S. Cephas,) nos quando de ſingulis agi
 S. Caſar,) poſſit, diximus inter Prætermiſſos
 S. Epaphroditus,) miſſos xxix Martii.
 Tom. III Mart.
 Paſtor, & Victor ſeu Victorinus & alii 14 Martyres Nicomediennes memorantur in MS. Trevirenſi, & a Greveno & Caniſo: & ſolus Paſtor Martyr Leodii cultum habet apud Sauſſajum, ut diximus xxix Mart.
 Juliana Virgo memoratur in Calendario MS. Breviarii, uſitati olim ad partes Rheni. Forſan eſt Juliana inter Antiochenos Martyres xxxix Martii.
 Auſtaſii Abbatis depoſitio memoratur in Martyrol. Rabani. Eſt Eufasius Abbas Luxoviienſis, cujus Vita dedimus xix Martii.
 Paulinus,) junguntur Martyribus Theſſalonicenſibus,
 Romulus,) bus, primus in MS. S. Cyriaci, &
 Victor.) dici videtur aliis Palatinus, at pro Romulo forſan legendum S. Regulus Episcopus Silvanectenſis. Victor eſt variorum Martyrum Antefigianus.
 Nicæus Episcopus legitur apud Rabanum, Bedam excuſum & Galeſinium. De eo agimus infra ad Martyres Theſſalonicenſes.
 Paſtor Episcopus Palatinus,) ita variant an-
 Paſtor Episcopus Valentinus,) ſores: quos
 Paſtor Episcopus Palentinus,) infra accuratè
 Paſtor Episcopus Aureliæ depoſitus.) deſcribimus.
 Feliciffimus Episcopus Arelatenſis adjungitur S. Trophimo deceſſori a Ghinio in Natalibus Sanctorum Canonico- rum cum titulo Sancti, qui etiam ei a Sammarthanis datur. Omiſſitur a Sauſſajo in Martyrol. Gallicano.
 XXX 2 Col.

Colmanus de Laino-Huachville juxta ripam Cassain-
linn in Ultania :

Tola Episcopus de Difert Tola, cognomento Devotus,
in Tamlacensi diocesi

Liberius Leth-dumhenfis,

Fergusius,) Tamlacensis Martyrologio pariter &
Ferdachtrichus,) Mariano Germano nominantur : a-

Fiachna,) gitque de primo, secundo & quarto

Gobanus,) Colganus : sed nihil certi expedit, quo

cultum probet : ex his postremum conatur Dunensem E-
piscopum probare, qui anno DLXXXI II obierit. Tamlac-
ense Martyrologium prioribus addit duos Colmanos,
& Cronanum, quasi a supra nominatis diversos.

Claudius Episcopus Althodorensis, fundator Aethio-
piae Parisiensis, ut Sanctus refertur a Thoma Dempste-
ro in Menologio Scotorum hoc die, uti etiam xx Mar-
tii, & a Camerario v Martii, quibus diebus inter Pra-
termissos de illo egimus.

Rainaldus ex monacho Amandino Ordinis S. Benedicti
in agro Tornacensi, factus sectator S. Bernardi, in
Clavavalle vixit ac sancte mortuus est, multis cele-
stibus visionibus honoratus, quem Chrysostomus Hen-
riquez & Bucelino ad hunc diem titulo Beati exornant.
Ejus laudes & sanctam vitam inseruit Annalibus Cister-
ciensibus Angelus Manrique ad annum MCLVII, MCLV
& MCLXI, quo cum ad eternam felicitatem migrasse
censet, neque ulla alienius Ecclesiastica venerationis in-
dicia profert. Acceperamus jam pridem quadam ejus
Alta, excerpta ex Narratione de Initio Cisterciensis
Ordinis, M. Richardo de S. Laurentio Penitentiario
Rotomagensi tributa, & ex codice MS. Abbatia de Eli-
nes transcripta : qua eadem extant apud Manrique,
sed sub nomine Auctoris Exordii Ordinis. Saussajus in
Martyrol. Gallic. eundem inter Pios recenset.

Rogerus Abbas Bellalandie in Anglia refertur cum titulo
Beati ab Henriquez & Bucelino, nulla addita ratione
huius rei.

Bruno monachus Ordinis Cisterciensis, Capellanus
sanctimonialium S. Antonii Parisiis, inde missus in
Graciam, mortuus an. 1127, a morte miraculis
clarus, refertur a Cantipratano lib. 2. Apum. cap. 8,
& cum titulo Beati ad hunc diem a Menardo & Bu-
celino.

Joanna Ord. Servitarum Tertiaria Florentia an. 1368.

Maria Clementii Clarissa Coletana Alerzanii an. 1530.

Maria Margareta ex Ord. S. Dominici Alba in Liguria
an. 1589 : Beata dicuntur in sacro Gynaseo Arturi du
Monstier : de quibus possumus intelligere, quod ad so-
larem praeatur, appellationem Beatae nequaquam a se
in strilla & propria acceptione usurpari, fundata in
approbatione Ecclesiastica, qua deservit ad cultum &
invocationem : necdum tamen possumus intelligere,
unde post definitionem Pontificiam ei licuerit aliter
quam proprie usurpare hunc titulum : itaque nec ex Mar-
tyrologio ejusdem Franciscano Beati nobis dicuntur.

Moricus sive Mauritius S. Francisci discipulus.

Gratianus B. Egidii Affinatis socius.

Apollonius Aquilanus anno 1526 vita functus.

Felix Virgo, rerum contemplatione caelestium & carita-
te humilitateque excellens, decessit anno MDLIII,
laudata a Bonignorio Cacciagnarra, & Bosso de signis
Ecclesia tome 1 lib. 12, cap. 22, & tome 2 lib. 15 cap. 2.
Eam Arturus du Monstier inscripsit Gynaseo sacro, &
sua propria auctoritate, uti remur, Beatae titulo ho-
noravit.

Noyola Virgo & Martyr honoratur in Ecclesia oppidi
de Pontinis Venetensis diocesis in Britannia Armo-
rica, ubi pretiosum ejus corpus condigna veneratio-
ne habetur. Ita Saussajus in Appendice, quod diem
ejus natalem ignoraret, ex Alberto etiam in Appendi-
ce, quam Vitam non poteris assigni. Eam in Gynaseo

sacro retulit Arturus du monstier hoc die, sed forsitan,
ne solet, ex proprio beneplacito. De singulis certiora
expectamus. Deest in proprio Sanctorum diocesis anno
MDCXXX excuso.

S. Achacii sive Acharii memoria celebratur in MSS. Ro-
mano Card. Barberini, & Coloniensi Carmelitarum, &
aliquibus excusis. Is est S. Acacius Episcopus Meleti-
nensis, & colitur a Gracis xxxi Martii.

Guido Abbas Pomposianus memoratur in MS. Kalenda-
rio, Ord. Benedictini. Natalis ejus est xxxi Martii.

S. Mamertinus Abbas monasterii S. Germani Autissio-
dori, refertur hoc die a Petro de Natalibus, Greveno,
Vvisfordo, Manrolyco, Felicio, Caniso, VVione,
Dorgano, Menardo, Bucelino, Saussajo. Nos cum anti-
quis MSS. Martyrologiis ejus Atta dabimus xx April.

S. Tychicus Apostolorum discipulus apud Paphum,
memoratur apud Bedam excusum & Galestinum, vi-
detur positis 111 Kalend. Aprilis, loco 111 Kalendas
Maji, quando alii de eo agunt xxxi Aprilis.

S. Agapius,) Episcopi,) Martyres Cythrae in Nu-
S. Secundus,) midia, referantur in
S. Emilianus miles,) Breviario Burgenfi &
S. Tertulla,) apud Bedam excusum &
S. Antonia,) Virgines,) Galestinum, & Virgines
mulier cum geminis) in Menologio Laberii.
Videntur & hi ex 111 Kalendas Maji, translati ad
111 Kalendas Aprilis. Agemus cum aliis de his San-
ctis xxxi Aprilis.

S. Pastor Episcopus,) Martyres Alexandriae igne com-
& socii xxiv,) busti, referantur hoc die a Gre-
veno & Caniso : in antiquis MSS. xxx Aprilis.

S. Maxentia vidua Tridenti, mater SS. Virgilio Episcopi,
Claudiani & Magoriani, memoratur hoc die a Mola-
no, Caniso, Ferrario, & aliis : ab aliis cum Eccle-
sia Tridentina xxx Aprilis.

B. Joachim Abbas auctor Florentis Ordinis in Calabria,
mortuus Sabbato sicientes, anno (ut evidenter probari
ex publicis Instrumentis potest) 1202 ad hunc diem band
datis pertinebat, itaque ex antiquis membranis haberi
testatur Gregorius Laurus consentiensque vita scriptor
Jacobus Gracus Syllanens : sed quoniam comi huius ni-
mum excrecentis moles non admittit, tam prolixam
commensarium, quantum ante ac post Vite miraculo-
rumque historiam necessarium judicavimus paravimus-
que ; differimus ipsam in mensem Majum, quando
factam esse solemnem corporis ad monasterium Florentie
translationem, & anno cultu ibidem pra die obitus de-
inceps honoratam, persuademur auctoritate Chrysosto-
mi Henriquez, diem eadem in Menologio Cisterciensis
tribuentis xix Maji.

S. Ferreoli Presbyteri,) Martyrum Vesonione translatio
S. Ferrutii Diaconi,) memoratur a Ferrario, cita-
to Breviario Vesonionensi, & a Saussajo. Natalis to-
rum agitur xvi Junii.

Olavi Regis Norvegiae & Martyris, memoria adscripta
est Adoni MS. Natalis ejus celebratur xxix Julii.

Regulus Abbas, qui aliquas reliquias S. Andreae Apo-
stoli in Scotiam detulit, occasione S. Reguli Silva-
nensis, memoratur in Breviario Aberdonensi. As
Camerarins & Dempsterus citatis aliis referunt xvii
Octob.

Martha Virgo Coloniz ad Gradus, memoratur in MS.
Florario. Non est ejus memoria hoc die in Fastis Agrip-
pinensibus Gelenii : videtur esse Ursulana, licet in Ca-
salogis Hermannii Crombachii non referatur : quod in-
quiri poteris ad diem xxi Octob.

S. Edmundi apud Orientales Anglos Regis & Martyris
Translatio in basilica S. Mariae Virginis. Ita MS.
Martyrol. Usuardi olim in Anglia auctum, & Roma
in bibliotheca Ducis Altempsii adservatum. Dies ejus
natalis est xx Novemb.

XXX MARTII
DE S. JOAD PROPHETA
IN PALESTINA.

797

D

XXX
MARTII

Jeromius
ex Menologio
Basilii
Imp.

Prophetam hunc in omnibus pene fastis celebrant Graci, & primo Menologium MS. Gracum jussu Imperatoris Basilii Porphyrogeniti collectum ista habet: Memoria sancti Prophetæ Joad. Cum Jeroboam servus Roboami filii Salomonis cum tribubus decem defecisset a tribubus Judæ & Benjamin, ac rejecto Deo vero fecisset vitulos aureos, eosque cum universo populo suo adoraret, ut Deos suos; missus est hic Propheta, ut eum ex parte Dei reprehenderet. Venit igitur & reprehendit. Jeroboam vero extendit manum, ut eum verberaret, sed conspexit eam aridam: & mox poenitentia ductus rogavit Prophetam, ut sanaret eam. Quod cum fecisset adhortatus est, ut panem comederet, sed non potuit ad id inducere, quia erat illud a Deo inhibicum. Revertenti vero occurrit ei aliquis pseudo-propheta, & coegit eum ingredi in domum suam, & panem comedere. Propter quam transgressionem occurrens ei leo in via occidit eum: quod ubi scivit pseudo-propheta, venit & acceptas corporis ejus reliquias sepelivit.

Stirli.

Menologio.

31 Martii,
in Synaxario
MS.

2 Ejusdem Prophetæ memoria est in Menologio a Cardinali Sirleto translato, & in Menais magnis excusis, & in Visis Sanctorum a Maximo Cytherorum Episcopo editis, & sequenti die in MSS. Menais, quæ apud Petrum Franciscum Chistetium Divisione adservantur, quo die etiam in MS. Synaxario Parisiensi collegii Claremontani Societatis Jesu sequens elogium habetur: Memoria justî Prophetæ Joad. Hic fuit ex Samaria, quem leo percussit & occidit, quo tempore reprehendit Jeroboamum ob vitulos. Præceperat enim illi Deus, ut abiret, eumque reprehenderet, & ne-

que panem comederet, neque aquam biberet, sed celeriter rediret. Abiit ergo invenitque Jeroboamum sacrificantem: compellavit illum in virtute Domini & ait: Altare: hæc dicit Dominus. Ecce filius nascetur domui Juda, Josias nomine, & immolabit super te Sacerdotes excellorum. Et extendit Jeroboam manum, ut apprehenderent eum, & exaruit manus ejus. Obsecrans vero Jeroboamo & preces fundente Propheta, reversa est manus ejus sicut prius fuerat. Cum autem regrederetur Propheta, inductus persuasionem falsi Prophetæ, comedit cum illo panem. Quare propter inobedientiam permisit Deus eum proferri & interfici a fero leone, non tamen devorari. Sepultus vero est in Bethel, & juxta eum pseudo-propheta, qui eum deceperat. Hæc ibi.

E

3 Qui a Gracis Joad appellatur, a Josepho Jadon, a S. Hieronymo in 2 Paralip. cap. 10 Jaddo, ab Hugone, Lyrano, aliisque apud Cornelium a Lapide in caput 13 libri 3 Regum Addo vocatur, ab aliis etiam Joam, Joel & Semejam dici ibidem legitur. In sacra Scriptura sapius dicitur vir Dei & venisse de Juda in sermone Domini in Bethel. Hinc cum esse ex Samaria progenitum, videtur glossa auctoris hujus Synaxarii. Alter autem dicitur in Scriptura sefellisse eum, ac nusquam pseudo-propheta, sed simpliciter Propheta appellatur, & verbum Domini ad hunc Prophetam factum est. Hinc Joad credidit Prophetam eum esse veracem, non mendacem. Unde ob leve hoc peccatum a leone occisum esse, sed corpus ejus, ut viri Sancti ab eodem leone integrum intactumque servatum fuisse asserunt S. Augustinus, Eucherius, Angelomus, Cojetanus, Sallianus, Serarius aliique & cum iis se citatis Cornelius a Lapide.

varia ejus
monita.

corpus ejus
in sancti
asservatum.

DE SANCTO SECUNDO
MARTYRE ASTÆ IN ITALIA.

Commentarius prævius.

§ 1 S. Secundi Astæ, nobilitas, cultus sacer.

ANNO
CXIX.
XXX
MARTII

Astæ
Italia.

St. Chri-
stianus
locus.

sub Trajano
curio Mar-
tino ha-
bitus.

St. Ho-
drano S.
Secundus.

Astæ urbs Episcopalis Liguria mediterranea ad Tanarum fluvium, a vetustate, divitiis, populi frequentia ac splendore adificiorum laudata, sui quondam juris rempublicam constituisse dicitur, nunc sub proprii Comitatus titulo cum variis subjectis oppidis subest Serenissimis Sabaudia ac Pedemontii Principibus. Ex veteri traditione affirmant Astenses, fundamenta Christianæ religionis in sua civitate jecisse saculo Christi primo S. Syrum Episcopum Ticinensem, ejusque administrum, & in Episcopatu successorem S. Juventium, de quibus ad hujus diem natalem vili Februarii egimus, scorsim de S. Syro aduri ad 11 Decembris. Horum autem Episcoporum labore & industria adeo creditur Christiana adolevisse religio, ut brevi tempore magna civitatis pars eam amplexata fuerit, sed secuta sub Trajano Imperatore persecutio, progressum prohibuerunt mina, terrores atque exquisita tormanta, quibus occisi creduntur ii, quorum corpora marmoreis in monumentis eodem in loco, quo S. Secundi Hispana, recondita & esservata fuerunt, & communem cum eo venerationem & cultum etiamnum habent. Passus est S. Secundus sub Hadriano Imperatore, quem Trajani decessoris sui persecutionem propagavisse, & in plurimos Martyres saviisse latius deducimus xv Februarii ad Vitam SS. Faustini & Jovite, quorum prior S. Secundum baptizavit.

2 Asta passionis S. Secundi varia nati sumus habentis Tomus III. Mart.

inedita, ex his præcipua sunt, quæ ipsi habemus in pervetusto F codice ante annos facile septingentos exarato, in quo etiamnum extant Asta Sanctorum, ac potissimum Martyrum ultra centum, sed prioribus foliis evulsis desunt viginti ac duo: sub finem & quæ sexta ordinem collocantur Asta SS. Marcelli Cabilonensis urbis Episcopi, & S. Desiderii Lingonensis, ac SS. Spensippi, Eleusippi & Melisippi ibidem (ut volunt) passorum, ut in ea Gallia parte videatur olim codex conscriptus. Eadem S. Secundi Asta habemus descripta ex pervetusto eodem codice Imperialis Monasterii S. Maximini prope Trevirim. Reperimus etiam Roma in bibliotheca Vaticana codicem numero 5771 signatum, ex quo Asta S. Secundi descripsimus eadem, sed quæ a capite tertio insipiebant. Alia Asta S. Secundi ex pervetustis membranis ecclesiæ Astensis descripta submisit nobis vir eruditus Philippus Malabayla Congregationis reformata S. Bernardi Ordinis Cisterciensis olim Generalis, patria Astensis & rerum Ecclesiasticarum valde peritus. Per hæc Astæ varia inserta sunt, quæ in aliis MSS. desunt, & minus probantur: ex his nonnulla in Notationes nostras rejecimus, potissimum ad Caput tertium, nonnulla, quæ sub initium habebantur, edidimus xv Februarii ad Vitam SS. Faustini & Jovite pag. 820. Alia nobis S. Secundi Asta ex codice MS. Carthusiæ Gamniconensis descripta, submisit Joannes Gamansius, sed quæ prorsus eadem ediderant Jacobus a Poragine, & Claudius a Rota: alia MSS. habemus in Leziones, quæ ad Anastasinum recitari solebant, distributa. Sed fuerunt

Alia marty-
rii des-
cripta
MSS.

alia sunt in
corpore.

aut contrar-
io.

XXX 3 ex omnia

A ea omnia ex maioribus Astis contralla: cujusmodi etiam sunt, quæ a Petro de Natalibus edita lib. 4. Catalogi cap. 12 leguntur, sed non absque pluribus mendis.

3 In MSS. Astis Astensibus dicitur Secundus civis Astensis, miles strenuus atque Comes Palatinus, genere præclaras, dignitate divitiis ac moribus adornatus. Verum in aliis Astis solum appellatur, quidam illustribus in civitate Astensi, nomine Secundus. Interim Malabayla in suis ad nos missis Astis annotavit ista: Licet quamvis gente fuerit hic Sanctus, in ipsius non tradatur Actis, ut tamen credamus, ex una gentis Vettæ familia, quæ Secundi cognomen adsciverat, eum ortum, suadet marmor, quod etiamnum Astæ super januam domus Macciolorum visitur cum hac inscriptione. CONCORDIAE COLL. FAB. ASTENS. M. VETTII SECUNDUS IN MEMORIAM VETTII CIVITATIS SOROR. Nec vero refert, quod in Actis hic Sanctus nominetur domitar Secundus: nam Romani, & qui eorum instituta ac mores imitabantur (quod faciebant Astenses, utpote Romana civitate donati) etiam si tribus nominibus, uti res ipsa docet, appellari consuevissent: nimirum prænomine, quo ejusdem familiae personæ inter se discernebantur; nomine, quo unusquisque ab alia, & cognomine, quo ejusdem gentis varix propagines aut rami. Hæc tamen omnia non nisi in inscriptionibus epistolarum aliisve solennioribus nomenclaturis adhibebantur. Nam extra eam uno horum tantum unusquisque appellari solebat, prout ipsis vel parentibus libuisset, vel alia ratione in consuetudinem venisset, ut videre licet in gentis Pliniae familia, Secunda item cognominata: e qua licet uterque Plinius diceretur Cajus Plinius Secundus, senior tamen Plinii nomine, junior Secundi cognomine designari consueverant, ut videre est in epistolis a Trajano & aliis ad hunc scriptis. Fuisse autem Vettiam gentem nobilem, uti dicitur hic Sanctus, argumento sit primo: Magistratus Præfecti factorum, quem hic Vettius obtinebat: deinde ab eo exadificatum ac denominatum castrum, etiam nunc vulgo Vettia dictum; & ab ea gente possessum usque ad annum MCCXXVII, prout publicis perspicuum sit documentis. Hæc Malabayla; ex cujus familia fuerunt Episcopi Astenses sæculo XIV Baldracius, & hujus ex fratre nepos Joannes, & sæculo XVI Valinus: ut vel in gratiam Astensium, & familia Malabayla placuerit ista interferre, ac iudicium penes lectorem relinqueret.

4 Diem martirii S. Secundi referunt constanter omnia Asta fuisse III Kalendas Aprilis. Addit Malabayla consentire omnes codices, nec non antiquas Lectiones Officio hujus Sancti insertas, ac firmissimam apud Astenses traditionem, & propterea constanter die XXX Martii illius festum celebrari. Eadem confirmat Constantinus Felicius, qui in suo Martyrologio cum primo loco celebrat, asseritque in civitate Astensi esse festum solenne, ut de Patrono suo: reliqua fere desumpta sunt ex Maurilyco, qui ista habet: Apud civitatem Astensem sub Hadriano Imperatore, & Sapritio Præfecto S. Secundi Martyris militis a S. Calocero in vinculis instructi, qui Martianum Episcopum Astensem (imo Dertonensem) & Martyrem sepellerat. Hermannus Greven in Auctario Usuardi, & Canisius in Martyrologio Germanico ista tradunt: Civitate Astensi B. Secundi militis & Martyris tempore Adriani Imperatoris: qui post picem cum resina liquata super caput & in os ejus fusam, capitis obtruncatione martyrium complens ab Angelis est sepultus. Eundem S. Secundum Martyrem civitatis Astensis celebrant Martyrologia MSS. Pragense Ecclesia Cathedralis, Trevirense monasterii S. Maximini, & Ultrasajctinum cenobii Carthusiani, item Bellinus in Martyrologio secundum morem Romana curia anno MCCXXVII excuso, & cum eo Molanus in Additionibus ad Usuardum. At Christophorus Phisilebius longiore en-

comio exornas: & aliquam addit Orationem: verum D cum propriis Antiphonis ac Hymnis ad Laudes & Vesperas accepimus duas Orationes, quarum alteram, ut devotioni legentium satisfiat, addimus: est autem hujusmodi: Deus, qui sancti ac beatissimi Martyris tui hunc diem roseo passionis suæ sanguine & niveo candore decoraisti: præsta, quæsumus, ut, sicut eum in honore tuo supplices exoramus; ita ejus meritis te largiente, veniam peccatorum nostrorum consequi mereamur. Per Dominum nostrum &c.

5 Galestinus ab hac die discessit ac collocat primo ad diem XIX Martii: Apud Astenses S. Secundi Episcopi, qui primus eam civitatem Evangelii doctrinis instituit: de quo item infra. Dein XIX Martii ista habet: In urbe Astensi S. Secundi Martyris, de quo item supra. Isa B. Calocero fidei Christianæ initiis instructus, ab S. Jovita baptizatus, & in pietatis officiis versatus, pro fidei studio, Sapritii Præfecti jussu, pice & resina ferventi in capite perfrusus, demum gladio percussus, cælesti corona donatur. En, quem supra Episcopum dixerat, postea solum Martyrem appellat. In Notis ad XIX Martii ait, de S. Secundo traditum esse ab Usuardo, Canisio & Annalibus Bergomensibus. Verum pro Usuardo substituendus est Molanus in Auctario Usuardi: sed tam hic quam Canisius & Philippus Bergomas tradunt passum esse tertio Kalendas Aprilis sive XXX Martii, ut eorum aliquod memoria censendum sit, quod pridie retulerit. Securus est Baronius in Martyrol. Rom. citatque Petrum de Natalibus, qui interim refert ad III Kalendas Aprilis. Opponit Malabayla, ab his Acta S. Secundi non fuisse visa aut non bene perpena.

6 Dominicus de Rovere Episcopus Astensis, in testimonio de cultu S. Secundi infra dando, ista num 6 tradit: Cujus festum est inditum sit penultima Martii, quod cadit sæpe tempore Quadragesimali (imo & in hebdomada de Majore) translatus tamen est, & a Clero & a populo simul solenniter observatum fuit, & observatur feria v post octavam Paschæ singulis annis: a Clero vero sit & observatur etiam ipsa die penultima Martii. Ista autem feria v est aliquis in populo triumphus, propositio præmio velocius agentibus equos: quæ feria quinta incidit anno Christi MDCVI in diem VI Aprilis, quem ideo ejus natalem credidit Ferrarius, qui tunc parabat Catalogum Sanctorum Italia, in quo longum ejus encomium dedit ex Vita MS. Sed quam non bene perpensam diceret Malabayla, cum addat Ferrarius, eam aliqua censura indigere, forsitan quod III Kalendas Aprilis passus tradatur aut habuerit inserta ab Astensibus varia, quæ in nostris codicibus perverius non reperiuntur. Præterea idem Ferrarius ad XIX Martii recensit S. Secundum, & Brixiensem Martyrem facit. Verum neque ipsos Brixienenses agnoscere talem sanum Martyrem, testis est Bernardinus Faynus in Calo Brixiana Ecclesia anno MDCLVIII in lucem edito, qui ad calcem operis tradit in ecclesia S. Afræ colli S. Secundum Astensem Martyrem: videnturque aliqua ejus ibi Reliquia adseruari. Denique idem Ferrarius in Catalogo generali Sanctorum ad XIX Martii collocat Translationem S. Secundi, quæ Gregorio XIII Pontifice Maximo contigit. Verum, ut Historia Translationis infra danda habet, casata est v Idus Aprilis, Dominica secunda post Pascha anno Christi MDLXXXI: ut non reperiam tot annos fastos, qui ad illum XXX Martii, ejus natalem assignant, quos Ferrarius neglexit: qui ut annum errorem suum propugnaret, quamplurimos commisit.

7 Cultum S. Secundi semper XXX Martii, die ejus natali habitum, confirmat miraculum in Guidone ex Comitibus Valpergæ, creato anno MCCXXI Episcopo Astensi, factum. Hic, inquit Ughellus, cum quandoque æger pedibus lecto teneretur, instante die trigesima Martii, qua S. Secundus præcipuus Astensium Patronus martyrio fuerat coronatus, graviter angere cepit, quod Episcopalis

Galestinus 19 & 29 Martii.

aliqua ejus solennitas feria v post Octavam Pasche.

varia munda Ferrarii correctio.

Cultus diei 30 miraculo probatur.

martyria Astensibus 30 Martii.

quædam Asta.

ex inscriptis suis fastis factis.

etiam MSS.

A Episcopalis functionibus ejus diei celebritatem augere non valeret. Hinc ad beatissimam Virginem & ad ipsum S. Secundum conversus, ut sibi præstesse dignarentur, rogavit. In sequenti igitur nocte, eodem S. Secundo Angelorumque cœtu stipata illi sese visendam præbuit beata Virgo, & curatis tibiærum plagis incolumem reddidit.

8 Aliud num hic indicandum, an potius silentio premendum dubitavimus, propter nonnullos Hispanos, qui hunc sibi Secundum assunt, quod olim in Hispania Bætica fuerit aliqua civitas Asta dicta, a Ptolemao & Plinio memorata, hodie Mella de Asta appellata, inter oppida Tribingenam & Xerez de la Frontera sita. Desrat Tamayo Salazar in suo Martyrologio Hispanico Sanctus, quem proponeret ad diem xxix Martii: & ecce Chronica nova condita habuit sub nomine Dextri, Juliani Petri & Maximi, in quibus hujus Martyris Secundi mentio celebratur. Additur & nomen Tanagri fluvii seu Tanari prope Astam Italicam versus Padum defluentis, sed is alias Hispanis vocatus Lethem dicitur: quidni & Padus alias Eridanus appellatus, uti & Bormia seu Bormia in Aëlis S. Secundi memorati ibidem reperiantur cum urbibus Mediolano, Dertona, & Albingano ac sociis Martyribus Calocero, Marciano, Faustino & Jovita? Cetera, quæ apud Tamajum & alios ab eo citatos leguntur, conferri poterunt cum iis, quæ hic damus, & sapienter relinquantur Astensis Italici sui S. Secundi: ac meliora erunt conquirenda monumenta, ut alius confirmetur pro Asta Hispanica S. Secundus Martyr.

**§ II Annus martyrii. Sepultura. Translatio-
nes, oblationes, templa.**

9 Tempus martyrii S. Secundi assignat Galestinus annum cxxxiv Augustio & Sergio Coss. forsantii sunt, quos alii Augustinum & Severianum appellant & rectius ad annum cxxxii collocant; sed quare ita statuat Galestinus, scies. Certe ut in die obitus assignando ita in aliis circumstantiis adjungendis parum considerate scripsit, dum Astam non longe a Novaria distantem facit, cum plures eaque magis illustres urbes sint viciniores, ut sunt Verella, Taurinum, Casalum, Dertona, Alexandria, Albaeque: Baptizatum aut S. Secundum a S. Jovita, cum Asta omnia tradant id a S. Faustino Presbytero factum. Aterat in Aegypto Hadrianus, & inde in Syriam profectus est, dum supranominati essent Consules. Ast anno cxi x ipso Hadriano Cæsare III, & Junio Rustico Coss. S. Secundum fuisse coronatum, ostendimus xv Februarii ad Vitam SS. Faustini & Jovita § II, atque Hadrianum Imperatorem præcedenti atque illo anno Brixia ac Mediolani extitisse, ac Sappitium constrxisse.

C Vicarium Antiochi Præfati Alpium Cottiarum; quæ ibidem legi possunt.

10 Custodiam corporis S. Secundi post gloriosum ejus martyrium suscepisse Angelus, ex Aëlis constat: at quo loco fuerit tunc sepultura traditum, non liquet. Adalabyla arbitratur non fuisse in illo, quo occisus fuerat, loco corpus conditum: quod is neci facinorosorum hominum destinatus, minus decenter tantum thesaurum recondidisset. Scimus ex diplomate Caroli Crassi Imperatoris signato anno Christi decclxxxiv, & ab Ughello in Josepho xiv, Episcopo Astensi edito, thesaurum sanctæ Astensis Ecclesiæ igne crematum fuisse, in quo varia instrumenta chartarum eodem igne combusta sunt: super quo summis precibus exoratus est Imperator, quatenus pro amore Dei & remedio animæ suæ seu conjugis & prolis, nec non debita veneratione ejusdem ecclesiæ, quæ constructa est in honore S. Mariæ semper Virginis & S. Secundi, ubi ejus humatum corpus quiescit, omnia variarum instrumenta chartarum ejusdem ecclesiæ confirmare dignaretur. Dicit Josephus Episcopi decessores fue-

rum Carolus & Alduinus, quando sub Carolo anno Christi D decclxxvi, varia possessiones donata fuerunt Sacerdotibus, qui erant custodes beati corporis S. Secundi in civitate Astensi, & sub Alduino anno decclxxx restitutio facta est plurium bonorum ad ecclesiam Sancti Secundi pertinentium. Postmodum Otto II Imperator anno decclxxi, confirmavit privilegia ecclesiæ sanctæ Dei Genitricis & Virginis Mariæ Astensis Episcopi atque B. Secundi, ubi ejus sacrum corpus digne ac reverenter humatum quiescit. Idem Otto Imperator in diplomate anno decclxxi signato, appellat ecclesiam in honorem sanctæ Dei Genitricis semper Virginis dicatam, ubi sacratissimum corpus S. Secundi humatum quiescit... & considerans ejusdem Dei Genitricis semper Virginis Mariæ sanctique Secundi Martyris implorandam assidue opem, præceptum fieri iussit, eamque max ecclesiam Sedem Episcopi appellat, ubi & collocat castrum sanctæ Dei Genitricis, sanctique Secundi prænominatæ Sedis.

11 Hæc enim ea diplomata, ex quibus constat corpus S. Secundi ad memorata tempora in ecclesia Cathedrali B. Mariæ depositum fuisse. Erat interim ecclesia alia sub invocatione S. Secundi, tamquam specialis Patroni hujus urbis constructa, & forsitan supra ad annum decclxxx memorata, in quam deinde corpus S. Secundi translatus fuit: sed quo id tempore factum sit non liquet: namque citatur clausula diplomatis sub Hugone Rege anno decclxxxviii concessi, videtur a posteris interpolata, & ita apud Ughellum legitur: Astum in suburbio civitatis Astensis, non multum longe ab Ecclesia S. Secundi, ubi ejus sacrum corpus quiescit. Si integrum diploma extaret, forsitan plura apparerent menda intra De corpore S. Secundi adhuc anno decclxxi, in ecclesia Cathedrali S. Mariæ quiescente, ex accurato Ottonis II Imperatoris diplomate manifestum redditur. Extat diploma Henrici III Imperatoris concessum anno mxi, in qua absque mentione S. Secundi privilegia concessa sacrosanctæ Astensi Ecclesiæ, in honorem sanctæ Virginis Mariæ dicatæ, confirmantur: ut vel inde colligere liceat, corpus S. Secundi ex ea ecclesia ante illud tempus translatus fuisse.

12 Præfuit Ecclesiæ Astensi episcopus xxxvi Guidotus seu Guidoteus, sub quo, inquit Ughellus, cum fama vulgaretur S. Secundi Martyris, Astensium præcipui Patroni, corpus Venetiis esse; aliqui ex Canonicis Ecclesiæ ejusdem Sancti, nimirum Alardus Præpositus, Michael, Blandus Scampus, Guilielmus de Novarra, Albertus de Cachena, Conradus de Platea, & Magister Artorius investigare decreverunt, num forte aliqua fraude sublatum fuisset: id quod sunt executi modo in Acto publico his verbis descripto. Anno Domini mccxii, Indiæ xv, die Martis vii Kalendas Aprilis, prædicti Domini Canonici turre confracta duo monumenta marmorea, & in medio eorum unum plumbeum inventientes, ibidem illud, quod est plumbeum primo aperuerunt, ita quod sanctum corpus a vertice usque ad pedes inspexerunt integrum & viderunt. Videntes igitur & in Domino exultantes recluserunt monumentum, sicut erat prius, & postmodum F aliud, quod est a dextro latere aperientes, in eo aliud corpus integrum invenerunt: tertio vero monumento clauso remanente, cum illud aperire non possent; turrem exultantibus animis recluserunt. Facto autem mane mulieres, invento cæmento adhuc recenti, clamabant, dicentes: Quod exinde sanctum corpus extractum fuerat, & furatum. Unde tota civitate conturbata pariter & commota, venerabilis Pater Episcopus Guidotus cum fratribus suis & Potestate civitatis, Aimerico de Cremona nuncupato, multisque aliis ad ecclesiam præfatam accedens, aperto foramine, quod dicti Canonici de nocte fecerant in turre superscripta, corpora Sanctorum, sicut prædiximus, invenit in ea: & ea tam Clericis quam laicis compluribus evidenter.

an sit Astensis S. Secundus? ita in Hispania Martyr?

translatum ad templum S. Secundi.

corpus Sancti Astensis anno 1113.

S. Secundus est hoc semper unum anno 1113.

sed anno 1113.

Corpus ad servatum in ecclesia Cathedrali S. Mariæ.

seculo 9.

A evidenter ostendit. Unde recluso foramine ac firmato, omnes una voce pro inventis corporibus laudes reddiderunt altissimo Creatori: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen. *Hactenus illud diploma, quod infra in Historia Inventionis corporis allegatur, & dicitur hac inscriptio facta anno MCCXIII, Indictione 1, quæ melius cum die Martis & XXVI Martii conveniunt, scilicet cyclo Solis XVII littera Dominicali F. De S. Secundo, cujus corpus Venetiis colitur, infra post ultimam Translationem Secundi Astensis, agimus.*

13 Accrevit sequentibus sæculis pia erga S. Secundum devotio. Hinc Joannes Montiserrati Marchio cum XVII Martii anno MCCCLXXXIV vixit decederet, ob singularem, qua in S. Secundum affectus erat, pietatem, delegit sibi in illius ecclesia sepulturam, & plura ei donaria legavit. *Egregia etiam dona ecclesia S. Secundi largitus est Carolus Borbonius Aurelianensis Dux, cum circa annum MCCCLXXXIII vixit Astam esset ingressus. At Gaspar Caprius creatus anno MDL Episcopus Astensis, ecclesie S. Secundi donavit brachium S. Mauritii thecæ argenteæ inclusum: Quæ omnia ex eodem Ughello colligimus, ex quo & illud addimus miraculum: Cum anno MDXXXV, die S. Jacobi Apostolo sacro, Sacerdos in altari S. Secundi Sacrum faceret; ubi ad fractionem sacratissimæ hostiæ devenit: quo loco antea una pars hostiæ alteri coharebat, primo utraque madida apparuit; deinde sanguinem stilavit, ita ut aliquæ in calicem ipsum, aliquæ super patenam guttæ deciderent, & digiti celebrantis eo imbuerentur. Rei miraculo attornitus circumstantis populus, ipsa cunctatione ac tremore, qui celebrantem corripuerat, ad intuentum excitatur. Ipso vero Sacerdote cum ceteris ad orationem converso, redditus fuit sacris speciebus pristinus color, nec ultra vestigia sanguinis in calice aut patena seu digitis apparere. Hoc vero miraculo per Italiam vulgato, Paulus III indulgentiam concessit iis omnibus, qui die statuenda ab Episcopo, contriti ac confessante ipsum S. Secundi altare certas preces effunderent.*

14 Baronius in Notis ad Martyrol. Romanum asserit ad se delata fuisse ab Ecclesia Astensi authenticam scriptam de manifestatione & translatione S. Secundi Martyris. Eam nos Roma descripsimus reperta in bibliotheca Patrum Congregationis Oratorii Vallicellana, inserta codici Patris Galonii litteræ signato. Eadem habemus ex MS. Astensi a Philippo Malabayla nobis missa, imo & reperta inter chartas nobis donatas a Ferdinando Ughello, qui in Scipione Damiano LI Episcopo Astensi eadem in compendium contrahit tradidit. *Facta fuit ea corporis manifestatio anno MCCCLXXXI die XXX Augusti, quem deinceps Ecclesia Astensis solenni memoria celebravit. Huic historiæ subjungitur testimonium Dominici de Riviera Episcopi Astensis anno MDLXXX datum de antiquo cultu & miraculis S. Secundi ad obtinendam facultatem elevari & transferendi corpus S. Secundi: quæ a Gregorio XIII obtenta, facta est solennis translatio ann MDLXXXI Dominica secunda post Pascha v Idus Maji. Nos dictum testimonium damus ex memorato codice Vallicellano & historiam Translationis ex MS. Astensi a Malabayla communicato, & eum relatione Ughelli collato, ac concludimus eum novissimam Translationem ac corporis depositionem, facta Kalendis Junii anno MDXCVI.*

15 Præter duo templa, quæ hoc tempore sunt in Astensi urbe huic S. Secundo dicata, & infra in Historia Translationis memorata, tertium refertur ab Ughello in Bruningo XVI II Episcopo & statuitur illud Quadrigenti esse, in qua S. Secundi ecclesia anno DCCCXXXVIII quiescebat corpus. Dalmatii & in quadam commutatione tunc facta subscribent Bruningus Episcopus Astensis, Custos & tres Canonici ecclesiæ SS. Secundi & Dalmatii Quadrigenti. Colliunt S. Dalmatius v Decembris. In ecclesia Terdonensis antiquis Calendariis notabatur Officium de

S. Secundo sub ritu duplicis, & in Synodo Terdonensi anno D MDXCV habita inter sacras reliquias Cathedralis ecclesiæ scriptum legitur, De ossibus S. Secundi Martyris.

ACTA MARTYRII

Ex IV codicibus MSS.

CAPUT I.

S. Secundi conversio ad fidem. Iter Astæ Terdonam & Mediolanum: ejus hic Baptismus.

1 IN diebus illis, erat quidam nomine Sappricius, valde Paganus. Hic militabat in palatio Præficerini Candidatorum. Hunc ordinavit Adrianus Imperator vices gerere Antiochi. Cui sic præcepit: Mittimus te ad Alpes Cottias vice gerere Antiochi, ita ut quoscunque Christianos inveneris, gladio animadvertas. Qui cum ingressus fuisset in civitatem Astensem, erat ibi quidam illustis, nomine Secundus, qui magnopere idola venerabatur. Hic mulier a S. Calocero didicerat, quia ad eum frequenter in custodiam veniebat. Qui cum audisset in civitatem ingressum fuisset Sappricium, ad salutandum eum perrexit, & dixit ei: Frater carissime Sapprici, quid mali homo ille fecit, qui in custodia detinetur? Sappricius dixit: Deos nostros, quos Imperator cum grandi veneratione adoratur, iste suadet viros & mulieres, ut eos pro nihilo respiciant: nam reperi in Terdonensi civitate esse Christianum nomine Marcianum, illuc proficisci volo. Cui Secundus dixit: Si dignum ducis proficiscor simul: quia mihi valde est necessarium veniendi vobiscum quia valde jam desiderio fidei ducebatur ut per S. Marciani confessionem perfectus ad suam civitatem veniret. Sappricius dixit: Ego plurimum deprecor solatium vestrum. Regressus est Secundus ad domum suam, & cum invenisset opportunitatem, ingressus est ad Calocero in carcerem, & sic eum alloquitur: Calocere, ora pro me Deum tuum, qui est cælis, ut possim videre gloriam ejus. Calocerus dixit: Secunde, tu vade, & Dominus cæli tecum sit, & sic, ut speras, accipies baptismum Christi & venies in civitatem tuam & percipies coronam martyrii. Tunc Secundus osculatus est manus beati Caloceri, dicens: Modo merui manus tuas osculari. Cum autem regressus fuero, merces pacem tuam percipere. Cui valesfacto, abiit Secundus in domum suam.

2 Misit autem eum Sappricius, ut cum eodem Terdonensem civitatem, sicut rogaverat, pergeret. Cum vero profectus fuisset Secundus cum Sappricio foris civitatem, advenit columba & sedit super caput Secundi. Cui dixit Sappricius: Vide signum Deorum cælestium, quomodo te diligunt: istas aves calorum ad te vilicandum dirigunt. Secundus dixit: Hæc visitatio non est terrena, sed de cælo. Cum vero pervenisset ad Tanagrum fluvium, vidit Secundus Angelum a longe super aquam ambulare & dicere: Secunde, fidem habeto, & sic ambulabis super cultores idolorum. Conversus ad eum Sappricius dixit: Frater Secunde, qualem vocem ad te Deorum nostrorum audio concessam. Secundus dixit: Ambulamus ad desideria cordis nostri. Cumque venisset ad i Buriniam flumen, steterunt Angeli in medium fluminis, dicentes ad Secundum: Credis in Deum, aut adhuc dubitas? Secundus dixit: Credo veritatem passionis ejus. Sappricius dixit ad Secundum: Quid est quod audio? Secundus dixit: Vocem (quidem) audis: sed vultum loquentis videre non potes.

3 Cum autem ingrederentur in civitatem Terdonensem, occurrit ei Beatus Martinianus & ad portam

A tam civitatis & dixit: Intra Secunde viam veritatis, accipies enim palmam fidei. Sapricius dixit: Quis est iste homo, qui nobis talia loquitur, quasi de somno? Secundus respondit: Tibi quidem somnium videtur esse, mea vero admonitio est, & confortatio.

Sapricius dixit: Quid facimus, quomodo possumus invenire istos contemptores legum invictissimorum Principum? Tunc dixit ei Secundus: Rogo Frater Saprici, ut des mihi vehicula publica usque Mediolanum, ad gloriosum Principem nostrum. Sapricius dixit: Vade frater carissime, & reconciliare in conspectu Principis nostri. Tunc acceptis vehiculis Secundus abiit cum duobus servis: cumque intrasset Mediolanum, quasi hora circiter sexta, cepit semetipsum cruciare, qualiter ad sanctos Dei Martyres perveniret. Et ecce Angelus Domini apparuit ei, dicens: Secunde, vade foris civitatem in dexteram partem muri, & ego adducam ad te Faustinum & Jovitam.

Audiens hæc Secundus Angeli verba, gaudio repletus est magno, & perrexit ad locum, Angelus vero Domini abiit ad carcerem, & dixit: Faustine & Jovita Fratres & Consortes nostri, venite mecum, quia venit ad vos vir sapiens, ut accipiat baptismum Christi: est enim eruditus valde a Calocero. Faustinus & Jovita dixerunt: Gratias ibi agimus Domine, quia visitastis nos, & misisti ad nos salutem tui servi Caloceri. Tunc surrexerunt cum Angelo ad locum, ubi erat Secundus: qui videns eos a longe, projecit se in terram ante conspectum eorum, dicens: Redimite animam meam de manu inferni, ut liber pervenire possim ad Regem calorum. Faustinus dixit: Domine Deus respice super fidem famuli tui, ut perveniat ad desiderium suum.

4 Et cum hæc verba orationis facta fuissent: ecce subito apparuit tamquam Columna nubis emittens aquam. Tunc dixit Angelus Domini: Ecce aquam Faustine quam desiderabas. Videns itaque Faustinus, quia Dei præceptum adesset, quod Secundus venisset, apprehendit Secundum, & posuit eum sub aquam fluentem, dicens: In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti baptizo te. Et elevans eum de fonte consignavit. Tunc tradidit ei Corpus & Sanguinem Domini, dicens: Vade, sustine, & accipe palmam iustitiæ in civitate tua. Et data ei pace dixerunt: Audiamus de te bonum cursum consummationis fidei tuæ, & dederunt ei denuo pacem dicentes: Corpus commixtum in Sanguine Domini porta ad fratres nostros, Calocerum & Marcianum, p teque per fontem Domini renovatum esse sciant.

5 Facta oratione, fecit vale, & ascendit vehicula, in quibus venerat eodem die. Cumque venisset ad ripam fluminis Padi, cepit contristari corde. Et ecce Angelus Domini iterum apparuit ei, dicens: Quid dubitas? Secundus dixit: Vide me teneri a flumine, & quomodo transcam tribulor. Cui Angelus dixit: Ascende vehiculum tuum, & veni, sequere me. Factum est autem, & ut subito sedens Angelus super equum, apprehendit frænum de equo Secundi. Pueri vero dixit Secundus: Expectate hic donec luceat, & sequimini me. Secundus vero abiit cum Angelo ambulans super aquam quousque transierunt. Dixit autem Angelus ad Secundum: Crastina die Marcianus accipiet coronam Martyrii: tu vero vade & sepeli eum, quia per ipsum ad Martyrii coronam pervenies secundum desiderium tuum. Respondit Secundus & dixit: Rogo te in conspectu Domini, ut eum in corpore invenire possim. Angelus dixit: Secunde, prius venies in civitatem quam Marcianus vadat ad passionem. Secundus vero audiens hoc, repletus est gaudio magno. Angelus autem Domini deduxit B. Secundum per totam noctem usquequo pervenisset ad civitatem Terdonensem: erat enim prope media nox. Secundus dixit: Quomodo possumus ingredi in civitatem? Angelus dixit: Vide, Secunde, fidem tuam, ecce modo aperientur tibi portæ civitatis, & ducam te ad Marcianum, ut videas eum antequam ad passionem ducatur. Secundus dixit: Obsecro ut facias secundum verbum tuum. Tunc Angelus dixit: Secunde, veni sequere me. Et ingressi sunt civitatem.

6 Tunc dixit Secundus: Perduc me usque Marcianum, ut eum salutem & tradam ei transmissa Faustini & Jovite. Tunc Angelus duxit eum ad locum ubi B. Marcianus erat in custodia. Cum vero ingressi fuissent carcerem, salutaverunt B. Marcianum dicentes: Gaude & lætare sapiens, & cultor Dei. Secundus dixit: Ecce quod tibi Dominus transmisit mittentibus Faustino & Jovita. Accipiens vero Marcianus Corpus & Sanguinem Domini, sumpsit sibi dicens: Corpus & Sanguis Domini b custodiat animam meam in vitam æternam. Amen. Et osculatus est eum dicens: Pacem meam portabis fratri Calocero: & gaudentes pariter psallebant cum Angelo usque ad lucem. Facta autem oratione exierunt de carcere Marciani, & dixerunt ei: Hodie luctabis cum diabolo & accipies palmam iustitiæ. Cui Secundus dixit: Sed memor esto mei, cum ingressus fueris ante conspectum Domini. Et cum hæc dixisset abiit cum Angelo usque ad Ecclesiam Domini, ubi dixit Angelus Domini ad Secundum: Veretibi dico, quia e fidem tuam Dominus elegit, in istos enim tres dies exies de fallacia hujus mundi.

h MS. J. Maxim, avicular ad te visitandum.

i Burma, vulgo Bormia, infra Alexandriam in Tanarum labitur.

k In MS. Astenfi additur, Angeli præcepto de carcere exire.

l Additur ibidem: Perge Mediolanum, ibique invenies præclarissimos Christi monitos Faustinum & Jovitam, a quibus baptizatus ad me venies: jam enim tempus instat, ut per varia tormenta perveniam ad Christum: siquidem cum redibis, accipiam martyrium, sicut mihi dixit Angelus Domini.

m Idem MS. rememora me.

n Idem sub meridie, ut cum Itali horas disponebant.

o In MSS. nostro & Astenfi hæc interponuntur: Et ecce columba in ore suo attulit Corpus & Sanguinem Domini, & posuit super manus Faustini dicens: Panis vivus, qui de celo descendit dare vitam mundo huic.

p MS. Astenfi: quos per fontem martyrii revocandos esse scimus.

CAPUT II

Rediens S. Secundi Dertonam ad S. Marcianum: hujus martyrium.

Rediens S. Secundi Dertonam ad S. Marcianum: hujus martyrium.

Rediens S. Secundi Dertonam ad S. Marcianum: hujus martyrium.

Dertonam ad S. Marcianum.

Mediolanum.

ab Angli additur ad SS. Faustinum & Jovitam.

baptizatur in aqua.

cessit in la- ora Enche- risti.

p esse sciant.

Sapricius.

Antiochus.

Dertonam.

Tanarum.

a Dris, quæ in MS. Astenfi adjecta erant, supra egimus, & quæ fere omnia edidimus ad vitam SS. Faustini & Jovite 15 Februarii pag. 820.

b In Vita eorundem SS. cujus partem ex Mombratio edidimus num. 13 legitur: valde in legem nostram durus, & reliqua ad 4. lineas eodem sunt. Malabazla putat Astensem fuisse ex familia Cosimbada, quæ castrum Cosimbadi extruxerat: quod etiam tradit Vghellus in Bonifacio 38 Episcopo Astenfi.

c Alipium Cottiarum meminimus Tabula Itinoraria, de quibus ad priora Asten SS. Faustini & Jovite egimus in Notis ad c. 3 littera d pag. 812.

d Antiochus Alipium Cottiarum Rector, & Antiochus Præses dicitur in eisdem Asten. In MS. Astenfi dicitur nunc divino tunc crudeli morte vitam finivisse. Asten Vita 3 SS. Faustini & Jovite dicitur: iussu cum Imperatore proficisci, quod multo probabiliter reddatur, quod ejus vices gereret Sapricius.

e In MS. Astenfi dicitur S. Secundus a Calocero ad alloquium invitatus per custodes carceris; ac dein magis conveniens dictum eodem Astenfi cum aliis duobus.

f Terdona, vulgo Tortona, antiqui Dertonæ, nota in Liguria Mediolanensis diocesis archi Episcopalis. Consule dicta 6. Martii ad vitam S. Marciani.

g Tanagrus, aliis Tanarus, vulgo Tanaro, in Apenninis sive Alpibus maritimis ortus, & Siura amnis auctus & præterlapsus hanc præterit ab Alba, Asten & Alexandria urbibus, dein in Padum influit.

D EX MSS.

Ab Angli trans Faustinum & Jovitam.

de mure dicitur Dertonam porta arduo altera aper- ta.

fore factum Faustini & Jovite.

commemorat S. J. Marcianum.

CAPUT III.

A di. Sed vade modo ut videas Martianum dimicantem contra artes diaboli. Tunc Secundus dixit: Adjutorium vestrum deprecor: ut diabolum vincam. Cui iterum Angelus dixit: Vade in nomine Domini Jesu securus, accipies enim petitionem tuam. Quo audito, gaudio repletus est magno, abiitque in domum suam.

d 7 Factum est autem in crastinum quasi a hora prima, sedit Saprificus a templo Jovis, & iussit adduci B. Marcianum. Cumque venisset ante eum: Saprificus dixit: Marciane, ex qua progenies tu, aut qualem Deum colis? Marcianus dixit: Vis scire: ego enim ab infantia mea, Deum qui est in celis cum omni timore adoro.

e Nam idola demonum tamquam lutum platearum & semper duxi, & qui eis obaudiunt, tamquam sterces terræ respui. Saprificus dixit: Scute me missum ab invictissimo Principe propter vestram perfidiam, ut sacrificetis, aut gladio percutis. Marcianus dixit: Gladius te percutiat, cujus plaga numquam potest curari. Saprificus dixit ad ministros: Afferte massas ferri de fornaco, & ponit super ventrem ejus, ut discoquantur intestina ejus, & putrefaciant ipsum. Ministri autem attulerunt massas ferri & posuerunt super ventrem ejus, sicut Saprificus iusserat, & exibat de corpore ejus fumus tamquam odoris multorum pigmentorum flagrantis.

B Marcianus autem clamabat: Nihil est quod mihi facis, non enim sentio poenas, quas mihi adhibes. Saprificus dixit: Erigite eum a terra, ut videam qualiter est factus venter ejus: Tunc ministri erigentes eum a terra mirabantur: & massæ cadebant & ministros vulnerabant, ita ut se nullo modo movere possent. Stabat autem B. Marcianus illisus præsentem populo, aspiciens in celum, & dicens: Domine libera animam meam a labiis iniquis, & a lingua dolosa. Sic stabat sanctus Martyr gaudens, quasi nihil perpeffus fuisset. Erat enim totus nitidus & nulla penitus in eo apparuit macula, ita ut omnes mirarentur adstantes.

f 8 Saprificus dixit: Quid dicis Marciane? accede, veni & sacrificia, ut vivere possis. Marcianus dixit: Confundat te Deus meus, cui ego servio *b* in spiritu meo. Saprificus dixit: Tu si servires Deo Jovi, multum te veneremur. Marcianus dixit: Tu quem dicis Deum Jovem, in inferno crematur in ardore dentium, ubi est tibi locus paratus. Saprificus dixit: Aut sacrificia, aut faciam te gladio puniri: & dabo per te alius metum. Marcianus dixit: Ego sacrificabo Deo meo hostiam laudis, & circumdabo altare ejus cum omnibus Sanctis ejus, qui serviunt ei. Saprificus ira repletus ait: Tollite contemptorem foris civitatem, & auferite caput ejus: ego enim mundabo istam provinciam, de contemptoribus legum. Tunc ablatus est Marcianus & ductus est foris murum, qui sic Dominum deprecabatur: Tu Domine, servabis me, & custodies animam meam ab inimicis meis. Et subito facta est vox ad eum de celo, dicens: Marciane veni ad præparatam tibi habitationem. Tunc Marcianus posuit genua sua & speculator amputavit caput ejus. Secundus vero misit & rapuit corpus ejus, & cum omni studio eum sepelivit.

g 9 Tunc Saprificus valde iratus, iussit expoliari ut eum perturbaret. Qui cum staret nudus ante Saprificum, dixit: Audi me, Saprifici, quia modo videbis confusionem tuam. Et conversus ad Dominum dixit: Domine, qui fecisti celum & terram & mare, fac signum ut videat Saprificus ut confundatur. Et subito Angelus Domini apparuit, & dixit ei: Accipe, Secunde, vestem hanc Domini, quia de paradiso Dei transmissa est tibi; & hoc tibi signum, quia peccatores non videbunt eam: Saprificio vero parata est mors quam evadere non potest: tu bene sustine propter nomen Domini quæcumque passus fueris. Hæc cum dixisset Angelus, discessit ab eo. Saprificus audiebat quidem vocem: sed aspectum videre non meruit.

10 Tunc Saprificus iussit eum in eculeo suspendi & torqueri donec brachia ejus disjungerentur. Sanctus vero Secundus clamabat: Exaudi orationem meam Domine, auribus percipe verba oris mei: quoniam alieni insurrexerunt adversum me, & forte quæsierunt animam meam, & non proposuerunt Deum ante conspectum suum. Ecce enim Deus adjuvat me, & Dominus susceptor est animæ meæ. Saprificus dixit: Vide quanta in te est perfidia, ut videas corpus tuum esse disjunctum, teque morti vicinum esse.

11 Tunc Saprificus iussit eum in eculeo suspendi & torqueri donec brachia ejus disjungerentur. Sanctus vero Secundus clamabat: Exaudi orationem meam Domine, auribus percipe verba oris mei: quoniam alieni insurrexerunt adversum me, & forte quæsierunt animam meam, & non proposuerunt Deum ante conspectum suum. Ecce enim Deus adjuvat me, & Dominus susceptor est animæ meæ. Saprificus dixit: Vide quanta in te est perfidia, ut videas corpus tuum esse disjunctum, teque morti vicinum esse.

12 Tunc Saprificus iussit eum in eculeo suspendi & torqueri donec brachia ejus disjungerentur. Sanctus vero Secundus clamabat: Exaudi orationem meam Domine, auribus percipe verba oris mei: quoniam alieni insurrexerunt adversum me, & forte quæsierunt animam meam, & non proposuerunt Deum ante conspectum suum. Ecce enim Deus adjuvat me, & Dominus susceptor est animæ meæ. Saprificus dixit: Vide quanta in te est perfidia, ut videas corpus tuum esse disjunctum, teque morti vicinum esse.

13 Tunc Saprificus iussit eum in eculeo suspendi & torqueri donec brachia ejus disjungerentur. Sanctus vero Secundus clamabat: Exaudi orationem meam Domine, auribus percipe verba oris mei: quoniam alieni insurrexerunt adversum me, & forte quæsierunt animam meam, & non proposuerunt Deum ante conspectum suum. Ecce enim Deus adjuvat me, & Dominus susceptor est animæ meæ. Saprificus dixit: Vide quanta in te est perfidia, ut videas corpus tuum esse disjunctum, teque morti vicinum esse.

14 Tunc Saprificus iussit eum in eculeo suspendi & torqueri donec brachia ejus disjungerentur. Sanctus vero Secundus clamabat: Exaudi orationem meam Domine, auribus percipe verba oris mei: quoniam alieni insurrexerunt adversum me, & forte quæsierunt animam meam, & non proposuerunt Deum ante conspectum suum. Ecce enim Deus adjuvat me, & Dominus susceptor est animæ meæ. Saprificus dixit: Vide quanta in te est perfidia, ut videas corpus tuum esse disjunctum, teque morti vicinum esse.

Tormensa S. Secundo Dertona inflicta. Iter aditum Angelico Astam.

Nuntiatum est Saprificio, quod Secundus Marcianum sepelisset. Saprificus vero non credebatur, quousque misit domesticum suum ad domum ejus, ut ad eum venire dignaretur. Cui sic mandavit Secundus: Quomodo ad te possum venire, qui manus plenas habes sanguine Just? Domesticus hæc verba renuntiavit Saprificio. Qui denuo misit ad eum Confiliarium suum, dicens: Quid pateris, qui talia mihi mandas? veni ad me: referam tibi qualem Marciano dederim sententiam. Secundus autem dixit ad illum qui missus fuerat: Vade: dic illi: Poena quam tu intulisti Marciano, apud eum est corona justitiæ: tu vero vide qualiter evadere possis. Confiliarius vero omnia Saprificio retulit, quæ a Secundo audierat. Tunc Saprificus commotus est valde & remisit ad Secundum tertio & dixit: Non ignoras quia sacra præcepta sunt ut omnes contemptores legum ferro puniantur? Tu vero, quantum video, particeps es omnium qui contemnunt leges Dominorum nostrorum, & iussit eum in domo sua custodiri, ut a nullo sciretur, usque in alia die.

10 Surgens prima luce Saprificus, iussit ad se adduci Secundum, ut eum private audiret. Ingressus est igitur B. Secundus ad Saprificum: cui sic ait: Secunde, non legisti de contemptoribus legum quid sit præceptum? B. Secundus dixit: Ego legi sacrilegia vestra, per quæ effunditis sanguinem innocentem: sed b manus de celo hæc videns, dabit iram suam super incredulitatem vestram. Saprificus dixit: Modo in quantum video, Christianum te profitearis. Secundus dixit: Vere dico & spondeo me esse Christianum. Saprificus dixit: Quantum video malam morem desideras propter istud nomen. Secundus dixit: Mors, quam tu mihi promittis, tibi debetur. Saprificus dixit: Secunde, audi me & recede ab hac vanitate. Secundus dixit: Ista vanitas in me perseveret. Saprificus dixit: Prius quam publicetur accede & sacrificia, & eris inter nos clarus & possidens divitias tuas. S. Secundus dixit: Saprifici, Divitiæ mundi hujus nihil sunt apud Deum: tu vero recede a me, quoniam ego servio Deo meo ex toto corde meo.

11 Tunc Saprificus valde iratus, iussit expoliari ut eum perturbaret. Qui cum staret nudus ante Saprificum, dixit: Audi me, Saprifici, quia modo videbis confusionem tuam. Et conversus ad Dominum dixit: Domine, qui fecisti celum & terram & mare, fac signum ut videat Saprificus ut confundatur. Et subito Angelus Domini apparuit, & dixit ei: Accipe, Secunde, vestem hanc Domini, quia de paradiso Dei transmissa est tibi; & hoc tibi signum, quia peccatores non videbunt eam: Saprificio vero parata est mors quam evadere non potest: tu bene sustine propter nomen Domini quæcumque passus fueris. Hæc cum dixisset Angelus, discessit ab eo. Saprificus audiebat quidem vocem: sed aspectum videre non meruit.

12 Tunc Saprificus iussit eum in eculeo suspendi & torqueri donec brachia ejus disjungerentur. Sanctus vero Secundus clamabat: Exaudi orationem meam Domine, auribus percipe verba oris mei: quoniam alieni insurrexerunt adversum me, & forte quæsierunt animam meam, & non proposuerunt Deum ante conspectum suum. Ecce enim Deus adjuvat me, & Dominus susceptor est animæ meæ. Saprificus dixit: Vide quanta in te est perfidia, ut videas corpus tuum esse disjunctum, teque morti vicinum esse.

MS. Astense. Ut Angelus ascendit vehiculum, apprehendit etc.

Idem MS. & nostrum, sit mecum in vitam æternam.

MS. Astense: per fidem tuam Dominus te elegit ut infra tres dies exas de fallacia.

Hæc ista vran, monentis est septimo motusius.

MS. Astense. Sprevi. Idem attachus.

MS. S. Maxim. scandeant. MS. Astense condebant.

Idem Astense, ex toto corde meo.

Additum in MS. Astensisse: sub die sexto Calendas Aprilis. Fuit igitur beatissimus Marcianus Episcopus sanguinem suum pro Christi nomine & adeptus est coronam martyrii. Colunt Dertoneses S. Marcianum ad diem 6 Martii, uti tunc ad ejus Asta dixerunt, quæ hinc desumenda, & jam dista pro iis videmus adjecta, quia ibidem finitur Asta S. Marciani.

S. Secundus recule accedere ad Saprificum.

in domo sua.

coram Saprificio & deum Christi profitemur.

spiritus vestitus.

attam ab Angelo accipit.

dire in eculeo torquetur.

A esse conspicias, sed nescio quē Deum invocas. Secundus dixit: Saprici quanta S. Marciano fecisti, & pro nihilo duxit te: ecce & nunc mea brachia disjungi fecisti, & nunc vides me sanum a Domino omni corpore redditum, ad confusionem tuam & patris tui diaboli. Erat autem stans B. Secundus liber ab omni tormento. Tunc Sapricius videns, quod B. Secundus confidenter Dominum invocaret, iussit eum fustibus cedi: cumque caderetur Secundus, sic clamabat: Saprici quare tantam in saniam pateris circa servos Dei? Nihil est, quod mihi facis: nec aliquid in corpore meo sentio, quia Dominus mihi adiutor est. Ministri autem cadentes eum, defecerunt: sanctus vero Martyr nihil sentiebat.

13 Tunc ait Sapricius ad ministros, dicens: Tollite eum & recludite usque mane, ut in isto facietur anima mea. Ministri vero tulerunt B. Secundum, & miserant eum in custodiam. Ubi cum pervenisset, facta est in carcere lux præclara fulgens. Et ecce Angelus Domini venit ad eum, dicens: Surge Secunde, & succinge lumbos tuos, & veni, ducam te ad Creatorem tuum. Tunc B. Secundus dixit: Altissimo Deo gratias refero. Cumque exisset una cum Angelo foras carcere, assumpsit eum Angelus secum & posuit, ubi erat B. Calocerus & e Salvator cum eo. Videns in custodia autem eum B. Secundus, projecit se in terram & adoravit, dicens: Domine libera animam meam de isto sæculo: ut inimicus in me non habeat potestatem. Tunc ait Salvator: Noli timere Secunde, quoniam ego sum Dominus Deus tuus, qui eripiam te de manu Sapricii, & faciam ut eum Calocero coronam accipias. f Tunc benedixit eos & ascendit in celum. Erat autem Secundus gaudens cum Calocero in carcere.

a Hinc incipiunt Acta S. Secundi in codice Vaticano 5771.

b Ita MSS. 3, et MS. Asten: Deus magnus.

c Ita MS. Vatican. et nostrum & S. Max. iustum nomen.

d In MS. Asteni hac ita explicatur: Et sic Angelus, illo & clauso carcere, eduxit eum ex civitate Dertonensi, perduxitque eum in civitatem Astenensem: & hora vespertina introduxit eum in Turrim - Rubeam, in qua erat Salvator cum B. Calocero.

e Adis Malabayla hac in suis Notis (ex monumentis ecclesie Turris - Rubee dein adjectis) Salvatorem sui vestigium pedis in marmore impressum reliquisse, quod etiamnum visitur, & scaturiginem in uno carceris angulo aque, in altero celestis liquoris eduxisse, in suorum Martyrum consolationem ac solatium: postremam infirmis salutarem perseverasse, donec loci custodes gratis distribuere, quod gratis accipiebant, negare cuperent: utriusque autem scaturiginis orificia adhuc permanentia, eisdem monumentis addipulari cernuntur. Hæc ille.

C f Quia hic proferimus melius desunt in tribus antiquioribus MSS. & in codice Astenensem a posteris intrusa videntur hic verbis: Et his dictis, datus ei pacem, benedixit eos, & dimisit eum Angelo gaudentes. Ipse autem Dominus Jesus Christus exivit ad Apostolos suos: quos reliquerat in quodam campo extra civitatem, juxta fluvium Burburis: in quo campo Christus descenderat eum Apostolis, pro designanda ibidem ecclesia sub nomine Apostolorum. Nam in eodem campo adherenti cuidam ponti, super fluvium Burburis, quidam bonus vir cum bobus arabat die quarto Calendas Aprilis. Qui cum boves urgeret; nec se movere possent; stupefactus est. Et aspiciens, apparuit ei lux sole splendidior. In quam diligenter inspiciebat, Christum descendente de celo cum multitudine Angelorum & Apostolorum choro vidit. Qui cum descendisset in campo, campum ipsum dedit Apostolis, dicens: In hoc loco, vestrorum nominum honor & gloria vigebit, & in eo multos servos meos congregabo: ut in honore vestro, regna celestia mereantur accipere. Quibus dictis, ivit Salvator ad turrim supradictam, in qua Calocerus tenebatur in carcere: & ad quam Angelus adduxit B. Secundum: ut supradictum est. Apostoli vero in campo remanserunt, ordinaturi ecclesiam. Rusticus autem, qui in campo arabat, de visione quasi per horam stupefactus est. Tandem ad se rediens, proclivit ad pedes Apostolorum, interrogans eos: Quinam essent, & unde: & quare venissent, & quinam esset ille, qui tantum præclarior apparuerit. Cui Apostoli responderunt: Apostoli Christi sumus, & quem

præclarum vidisti, ipse est Christus Filius Dei vivi: quidem ascendit propter dilectos suos Martyres Calocerum & Secundum: qui in Turri - Rubea detinentur in carcere vincularum: etiam pro cunctis fidelibus sibi in hoc loco per futura tempora servituris. Dixerunt etiam se deinceps, propter reverentiam exhibendam ipsi loco & ejus servitoribus, toto provisorio & custodes civium Astenensem, & eorum qui Domino in eodem loco devote servient. Postmodum eidem aratori præceperunt, ut visionem devote omnibus publicaret. Et ut procuraret, quod in eodem loco fabricaretur ecclesia sicut beatus Petrus ipsius Ecclesie fundamenta designavit. Christus autem rediens a carcere, postquam benedixerat Martyres suos Calocerum & Secundum, venit ad Apostolos suos: & cum eis ascendit in celum. Hæc in Actis illis, quibus pro Appendice hac adscripta annotat Malabayla: Deum vulgata visione aratori facta, multis cum devotione ceperunt ad locum ipsum confluere & laudes immentas referre Creatori. Et post temporum curricula illic fuit Constantinus Imperator, & venit de Roma Liberius Papa, ad cujus notitiam pervenerat visio supradicta, & contrui curavit monasterium in Salvatoris & Apostolorum honorem: ubi præfuit idem Pontifex quendam religiosum virum, nomine Joannem, in Abbatem, quem de Roma secum duxerat. Qui Liberius suis litteris, visitantibus eam ecclesiam die xv, julii concessit pro qualibet vice, tertii partis, & si eo anno mortuorum esset, omnium peccatorum plenariam remissionem. Adis Malabayla pervenisse ad suas manus Bullam Julii II datam anno 1521, quo eadem Indulgentia confirmatur: eique Bulla tenorem litterarum Liberii ita inseri, ut appareat eas tunc extitisse. Inter cetera autem hunc Pontificem affirmare, se ex fide dignis relationibus Constantini Imperatoris accepisse, evidentissima signa a sanctis Apostolis apud eandem ecclesiam fuisse ostensa. Floruit Constantinus Magnus fere ducentis annis post tempora Hadriani Imperatoris, & Martyrium S. Secundi. Dein post obitum Constantini elapsi sunt anni xv, antequam S. Liberius crearetur Pontifex, ut ecclesiam ab hoc constructam non potuerit Constantinus videre. At Julium III anno 1553, 23 Novemb. Indulgentias a Liberio Papa concessas transiisse ad ecclesiam S. Martini-Novæ, tradidit Ugheles de Episcopis Astenibus pag. 574. Sed esto verum eo, de quo apud antiquos scriptores nullum vestigium est, Constantinus & Liberius, non inde sequitur contraxisse primam designationem templi tempore S. Secundi, ducentis & pluribus annis antequam construeretur.

CAPUT IV

Tormenta Asta illata. Martyrium. Sepultura.

14 Factum est autem mane, misit Sapricius ministros ad carcerem, ut Secundum adducerent. Venerunt & invenerunt signatum carcerem sicut dimiserant, & aperuerunt: & intus neminem invenerunt. Timentes vero valde fugerunt in templum Jovis. Renuntiatur Sapricio, quod ministri fugissent in templum Jovis propter Secundum: quoniam non invenissent eum. Sapricius vero hoc audito, misit ad eos, dicens: Per Deos immortales, quia non opus est eis timere: Venite & ambulemus ad Astenensem civitatem, quia habeo illic in custodia, per quem omnes faciam timere, & redire ad venerationem Deorum nostrorum. Tunc ministri venerunt ad Prætorium: & videns eos, Sapricius dixit: Quare timebatis? An nescitis, quia multos pervasit ars magica, qui deseruerunt Deos nostros, & converterunt se ad eum, qui in ligno pendit? Cumque ascendisset equum, ait ad officium suum: Sequimini me: nam grandi erat furore commotus.

15 Cum ergo venisset in civitatem Astenensem, iussit secretarium sibi parari, & adduci B. Calocerum. Ministri vero cum pervenissent ad castrum, ut Calocerum adducerent; invenerunt eum cum S. Secundum. Qui cum magna festinatione renuntiaverunt Sapricio, dicentes: Secundum esse in carcere cum Calocero. Hoc audito, Sapricius iussit ambos adduci. Cumque starent ante conspectum Sapricii, Sapricius dixit: Secunde & Calocere, vere sciunt Dii nostri, vos suos esse contemptores: ideo non vos faciunt singulos mori: modo vero aut sacrificate aut certe simul moriemini. Secundus

D. EX MSS.

a Liberio Papa concessa?

E

Non invenit S. Secundo in carcere.

discedit Asta S. Sapricius.

Adis Malabayla.

A Secundus dixit: Ego sum servus Domini mei Jesu Christi, qui mihi hoc præstat, ut mortem istius sæculi non timeam. Nam certum tibi dico, Saprici, quia in pectore nostro nihil poteris prevalere. Sapricius dixit: Sacrificate, ut possitis indulgentiam consequi. Calocerus dixit: Sacrificamus Deo nostro, & adoramus, ubique nomen sanctum ejus, quia suavis est laudatio ejus. Sapricius dixit: Dicis Deum esse, quem nemo vidit, nam hi sunt Dii, quos nos colimus, & omni hora videntur, & quæ ab eis postulata fuerint, ea hora præstantur. Secundus dixit: Qualem stultitiam in te video, Saprici, ut tu corqualem facias Deum tuis lapideis & ligneis, qui veterascunt, & cadunt in terram, & immutantur. Nam certe homo pauper, cum viderit Deum suum putrefactum, facit de ipso focum, & postmodum cogitat, ut faciat eum novum. Nos autem Dominum nostrum Jesum Christum adoramus, qui est ab initio Deus verus, & erit sine fine.

16 Audiens hæc Sapricius, iussit ministris, ut remitterent picem & mitterent supra resinam. Sapricius dixit ad sanctos Martyres: Calocere & Secunde, priusquam vobis adhibeantur tormenta, quæ sunt præparata, consentite mihi & sacrificare, & liberi eritis a pœna. Calocerus dixit: Non nos videbis in aliquo contristari. Tu vero vade retro: quia non valebis servos Dei lædere. Sapricius dixit: Afferre, ut videant præparata sibi tormenta. Attulerunt ministri ollas cum pice & resina. Tunc iussit Sapricius super capita eorum fundi. Cumque ministri funderent, resiciebat ab eis, & Sanctos Dei penitus non tangebant.

17 Iterum fecit afferri liquamen fervens, & in os eorum mitti præcepit. Cumque ministri funderent, delectabantur & exultabant gaudio magno, dicentes: Quam valde la faciebus nostris eloquia tua Domine. Calocerus vero dixit ad populum circumstantem: Fratres videtene vos seducat Sapricius per pœnas, quas nobis infert; nam omnino non sentimus ejus cruciamenta: vos vero respicite ad Creatorem vestrum, & convertimini ad eum, & adorare eum, qui est in cælis, qui fecit vos, & nolite adorare Deos lapideos & ligneos, in quibus non est salus. Audiens hoc Sapricius, iussit S. Caloceram fustigari, & in carcerem recipi; Beatum vero Secundum capitalem iussit subire sententiam. Qui Secundus apprehendit Caloceram, & osculatus est eum præsentem Sapricio & populo. Quod videns Sapricius, furore commotus dedit Calocero sententiam, ut ipse mox a Albingano finem mortis acciperet. Tunc exierunt foris muros civitatis, & elevantes oculos ad cælum dixerunt: Domine fac cum servis tuis misericordiam, & præsta, ut ante conpectum tuum videamus Faustinum & Jovitam, sed & fratrem nostrum Marcianum. Et fecerunt sibi vale.

18 Quo facto, abiit Secundus cum spiculatore, ad locum, ubi posuit geneta sua in terra, & Dominum deprecabatur, dicens: Domine suscipe spiritum meum, ut merear in conspectu tuo gratiam invenire. Et ablatus est caput ejus a spiculatore, sub die tertio Kalendas Aprilis. Et ecce factus est sonitus a multorum psallentium, sed & luminaria magna videbantur. Cum autem populos Paganorum videret tanta mirabilia fieri in eo loco, ubi B. Secundus fuerat decollatus, & volebant illuc omnes ire & videre, sed non poterant propter Angelos Dei, usquequo sepelierunt Secundum & ascenderunt in cælos. Videntes autem populi magnificabant Deum excelsum, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

19 Quo facto, abiit Secundus cum spiculatore, ad locum, ubi posuit geneta sua in terra, & Dominum deprecabatur, dicens: Domine suscipe spiritum meum, ut merear in conspectu tuo gratiam invenire. Et ablatus est caput ejus a spiculatore, sub die tertio Kalendas Aprilis. Et ecce factus est sonitus a multorum psallentium, sed & luminaria magna videbantur. Cum autem populos Paganorum videret tanta mirabilia fieri in eo loco, ubi B. Secundus fuerat decollatus, & volebant illuc omnes ire & videre, sed non poterant propter Angelos Dei, usquequo sepelierunt Secundum & ascenderunt in cælos. Videntes autem populi magnificabant Deum excelsum, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

20 Quo facto, abiit Secundus cum spiculatore, ad locum, ubi posuit geneta sua in terra, & Dominum deprecabatur, dicens: Domine suscipe spiritum meum, ut merear in conspectu tuo gratiam invenire. Et ablatus est caput ejus a spiculatore, sub die tertio Kalendas Aprilis. Et ecce factus est sonitus a multorum psallentium, sed & luminaria magna videbantur. Cum autem populos Paganorum videret tanta mirabilia fieri in eo loco, ubi B. Secundus fuerat decollatus, & volebant illuc omnes ire & videre, sed non poterant propter Angelos Dei, usquequo sepelierunt Secundum & ascenderunt in cælos. Videntes autem populi magnificabant Deum excelsum, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

21 Quo facto, abiit Secundus cum spiculatore, ad locum, ubi posuit geneta sua in terra, & Dominum deprecabatur, dicens: Domine suscipe spiritum meum, ut merear in conspectu tuo gratiam invenire. Et ablatus est caput ejus a spiculatore, sub die tertio Kalendas Aprilis. Et ecce factus est sonitus a multorum psallentium, sed & luminaria magna videbantur. Cum autem populos Paganorum videret tanta mirabilia fieri in eo loco, ubi B. Secundus fuerat decollatus, & volebant illuc omnes ire & videre, sed non poterant propter Angelos Dei, usquequo sepelierunt Secundum & ascenderunt in cælos. Videntes autem populi magnificabant Deum excelsum, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

erat ibi traditus quo usque sepultura traderetur corpus ejus, D regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor &c. In lectione ultima Officii Ecclesiastici ista leguntur: Cum B. Secundus decollatus fuisset, ecce Angeli Domini corpus ejus rulerunt, & ipsum cum laudibus & canticis sepultura tradiderunt.

HISTORIA MANIFESTATIONIS.

Reliquiarum S. Secundi.

Ex III codicibus MSS. & Ughele.

A B antiquissimis temporibus in civitate Astensis viri Catholici in honorem illustris militis ac gloriosi Martyris Secundi basilicam fabricarunt: quæ variis b privilegiis Romanorum Pontificum & Imperatorum, intellu ejusdem in eadem quiescentis sacri pignoris, est munita, & usque ad hanc diem Venerabilium Canonicorum cœtu collegiata cernitur, in divino cultu laudabiliter perseverans, ac ab ipso glorioso milite Secundo per antonomasiam ecclesia de Sancto publice ac vulgariter ab incolis ac civibus nominatur. In hujusmodi sacri templi medio subterranea crypta testudinea cernitur lapideis columnis ex more antiquissimo sustentari: duo quoque altaria ibidem extare, quorum alterum, inter columnas medias situm, murorum ambitum retro ab utroque cornu prætensum habet, in modum camerulæ undique circumclusæ absque ullo aditu seu magno seu parvo, ex more videlicet, quo etiam Ecclesiæ Urbis Romæ intra hujusmodi cryptas SS. Martyrum Reliquias continere noscuntur inclusas, altaribus sacris desuper erectis: sic in hoc, inquam, sarcophago sanctum quiescit militis corpus. Verum cum ex lapsu temporis dubitari cœpisset a multis, quam in parte ejusdem sacri templi gloriosi Martyris sanctum quiesceret corpus; vanus rumor exoriri cœpit in urbe non jam ibidem, sed Venetiis idem corpus haberi. Inter quas obnubilaciones & faciles oblocutiones etiam a multis pie crederetur, ibidem conditum teneri, cupide tamen affectans Reverendissimus ejusdem civitatis Episcopus, Scipio de Damianis nuncupatus, ad solam Dei & gloriosi Martyris laudem veritatem clarius in lucem splendescere, cum Præposito ejusdem Ecclesiæ & Canonicis aliquando pertractare cœpit, si quomodo sanctum corpus inveniri posset: adjiciens, si quando contingeret ex indicis aliquid hujusmodi apparere, id ipsum protinus eidem Antistiti significarent.

2 Cum super hujusmodi perquisitione ut præmittitur contulissent, & forte viderentur remissi, omnipotens Deus huic rei voluit dare initium. Nam cum die Mercurii xxviii mensis Augusti mcccclxxi, in qua festum S. Augustini Episcopi & Conf. occurrit, hora tarda c Scholarius dictæ ecclesiæ ex more eandem visitaret ecclesiam, & ad dictam cryptam lustraturus, si quis in ea se occultasset animo aliquid furandi, prout aliquando factum fuit, pervenisset: sensit casum lapidis ac calcis ex muro, quo circumcluditur monumentum plumbeum, in quo quiescit ejusdem Sancti corpus, & alia duo sepulcra marmorea d. Quem casum Scholarius illico nuntiavit præfato Præposito, qui in crastinum scilicet in festo Decollationis S. Joannis Baptistæ id nuntiavit memorato Antistiti, qui & ipse in crastinum, scilicet die penultima Augusti, in qua fuit festum SS. Felicis & Adæsti, proposuit Missam celebrare & per prædictas & alias personas etiam celebrandum indicit de Spiritu sancto: & sic demum ad dictam perquisitionem per eos nulla persona adhibita ventum fuit, advesperascante scilicet jam die. Unde

In templo
S. Secundi
corpus ejus
adferretur.

quod ab
doli
biam ali
quorum la
dægarl pla
cunt.

avre 1471,
post lapsum
la pida ca
muro 17 pte

30 Augusti
reperit 2
manuale,

incidem
Lecti

je fuit pice
& resina
servatus.

ex-cubitus
servatus la
pideis.

avertitur a
S. Calocero
Secundus

capite pice
Servatus
Martii.

b

ab Angelis
sepultus

Albinganum.

A de luminaribus jam accensis eandem cryptam reverenter ingressi, & foramine unde lapis exciderat latius perfollo, clarissime viderunt prædicta mausolea tria ordine prædicto ibidem existere. Horum itaque medianum, videlicet plumbeum ac tribus liminibus ferreis constrictum & arctatum, ab ea ipsius parte, qua Aquilonem respicit, cum instrumentis ferreis constrictum & accinctum, tentari Præful jussit & aperiri. Verum, quia ex eodem latere obviant priorē monumento angustia foraminis nequivit delatari; ad id commodè efficiendum, tandem hinc inde exploratum inito consilio: ac visa quadam craticula ferrea, a parte Orientali ejusdem cryptæ & ecclesiæ a summo testudinis & deorsum terræ tenus muris ejusdem camerulæ infixæ, & insuper visa historia ejusdem sancti Martyris in eodem muro antiquo depicta, indixit præfatus Antistes ejusdem ecclesiæ Canonicis, quatenus ipsa eadem nocte, sublata craticula, parietem effoderent, quo liberius capsam plumbeam medianam inspicere liceret. Quo facto & eidem Præfati significato, in ipsa nocte veniens iterato ad locum præfatus Antistes, clarissime perspexit, Reliquias totius sacri corporis jam vinculis resolutas, ad longum prostratas, in mausoleo plumbeo ex longo jacere, cum capite videlicet; non jam quidem unito cum corpore supinato, sed tamquam a corpore truncato ac rursus erecto, prout a principio conditum fuerat.

Ad hæc omnia sic intempestæ noctis silentio cautius & securius perferenda, dum jussu fuisset portas ecclesiæ seris obfirmari, mox inventæ sunt apertæ: quibus iterum ex præcepto clausis, paulo post, irascentibus qui aderant cum memorato Præfule Canonicis adversus Scholazium, compertum est nullo etiam faciente hujusmodi apertionem etiam secundo contigisse. Ex civibus quoque unus præcipuus, ejusdem Sancti valde devotus, vir utique probus ac fide dignus, nobilis Gabriel Bulla, eadem ipsa hora veniens a loco Curia-Comatii ad quamdam ejus domum civitati propinquam, vidit luminaria magna super ejusdem ecclesiæ pinnaculo adeo fulgentia, quod sibi ad iter suum peragendum claritatem præberent.

Quibus pro tunc ordine gestis, providens memoratus Antistes pro sua prudentia maturius in crastinum deliberandum, quid in facto superesset agendum: ordinat ejusdem cryptæ omnem præcludi adytum, ne venientibus ex laicis, qui diebus singulis eandem cryptam vel scrinium pro veneratione Sancti visitare consueverant, admiratione rei, ut præmittitur, gestæ populus commoveretur. At in clausura hac laborantibus operariis & necdum opere finito, adfuit ex laicis mane, qui ab ingressu ejusdem cryptæ prohiberi minime valuerunt. Hinc mox rumor insonuit ac invaluit in populo, corpus sanctum ac gloriosum, quod esse apud Venetos juxta præmissum errorem ferebatur, novissime patefactum suæ civitati manifestari voluisse: quo ipso mane Sabbati undique divulgato atque ineffabiliter diffamato, concurrere cives & incolæ, & nedum cives quin etiam & ab ipso die singulis diebus de suburbiis, ac successive jugiter de vicinis civitatibus & opidis ac curtibus, [adducentes] fractos atque plagatos, etiam jacentes in grabatis & oculis debilitatos aliisque variis membris infectos, nec non & demoniacos ac morbo epileptico laborantes; ex quibus magna pars (etiam eorum, qui nulla arte se sustinebant, nisi quantum alieno adminiculo vel baculo utebantur) per se mox ambulare coeperunt, relinquentes baculos in dicta ecclesiæ in testimonium adeptæ sanitatis: qui etsi non omnes, eo quod præ turba fieri non potuissent, multi tamen ex eis scripto fuere commendati per tabellarios publicos, etiam testibus adhibitis, eo stylo & ordine quo infra subjicientur. Inter hæc, dum omnia sic divulgantur, plebs universa jubilat, exultat ac lætatur, & ad singula fere miracula Clerus tympana pul-

Tom. III Mart.

sat, & Præses memoratus ad ipsius Sancti ecclesiæ D se transferre, Dominica proxima mysteri solennia celebraturus: ibidemque in platea pro foribus ecclesiæ, nulloatenus valente infinita populi multitudine intra ambitum templi contineri, ad honorem ejusdem Sancti sermonem præcepit haberi: indicans præterea & in crastinum processionem solenniter faciendam, in qua multo plures utriusque sexus affuerant.

Sane ad majorem clarificationem & indubitatam sacri pignoris, jam non dicam inventionem, sed verius manifestationem, post multa coruscantia miracula, allati sunt a civibus ad præfatum Antistitem codices antiquales: ex quibus compertum est evidenter, tam per scripturas Syndicorum civitatis, qui tunc temporis erant, quam & aliorum virorum honorabilium, qui notatu digna suo tempore scripto commendabant, idem sarcophagum dictæ cryptæ subterraneæ alias fuisse apertum per Canonicos, & alios ex civibus ab hoc specialiter assumptos ac electos: cum scilicet dubitaretur non jam de corpore, an ibi reconditum esset, sed an integrum haberetur vel ne: & quemadmodum attestati sunt omnes illi, comperto Sancti corpore, foramen camerulæ obturantes, in integrum denuo restituerunt, hæc secrete agentes in noctis silentio, currente anno MCCCIII Indict. 1, die Martis, vii Kalendas Aprilis, Episcopatum tunc regente bonæ memoriæ Reverendissimo Guidetto. At in crastinum devotæ illæ mulieres, quæ singulis diebus ex more locum ipsum præ veneratione Sancti visitare consueverant, videntes novam muri reparationem, suspicant corpus gloriosi Martyris ac militis furto sublatum, hujusmodi clamoribus totam civitatem commoverunt: & hinc præterea rumor ille vanus afferentium corpus S. Secundi apud Venetos extare verosimiliter potuit exoriri: eundem errorem facile colorante & roborante quod & apud Venetos alterius S. Secundi, non quidem militis & Martyris, sed verius Episcopi & Confessoris, in quodam monasterio sanctimonialium extare perhibeatur, juxta laudabile ac probabile multorum testimonium, ac per maxime Venerabilis cujusdam Sacerdotis nunc in Asta degentis, qui in eodem monasterio plerumque in divinis deserviendo fuit conversatus: ad quod verificandum adiciebat caput illius S. Secundi non esse decollatum a corpore, prout hujus S. Secundi militis decollatum fuisse apparet, & ita quoque sancta consistitur Ecclesiæ per suam sanctam sacram historiam.

Redeantes autem unde digressi sumus, adeo ex illo mulierum clamore dubitatio invaluit in populo, quod coactus fuerit sub multorum civium testimonio memorato, qui tunc erat Reverendissimus civitatis Episcopus Guidetto, adstantibus sibi fratribus suis Canonicis, ac Potestate civitatis, Aymerio de Cremona nuncupato, idem sarcophagum iterato aperire, & quemadmodum corpus B. Secundi adhuc ibidem extaret fidem populo clarissimam facere, f eo ut prædixi ordine serio, quo in dictis libris & annalibus exhibitus satius continetur. Miracula vero seu curationes in hac manifestatione sancti corporis, anno MCCCXXXI divinitus facta, quas a dicta die xxx Augusti ad xxi Novembris ejusdem anni Notariis in Asta referre licuit, brevitate causa ex eisdem Actis hic summam referimus. Tres pro mortuis habiti vitam; cæci novem, quorum aliqui altero, plerique utroque oculo capti, visum; claudi tres gressum, muti duo loquelam, surdus auditum, fatuus sanam mentem quinque attraxi unusque contraclus liberum membrorum usum; quinque qui inveteratis fistulis, quatuor qui epilepsia, duo qui hydropisi, duo item qui lepra, unus qui cancro, unus qui paralyti, duo qui podagra, tres qui dysenteria, quinque qui hernia, tres qui sacrosulis, tres item qui calculo, duo qui tabida febris laborabant; unus denique a catarrho pene suffocatus, derepente ac præ-

Y y

ter

A ter omnem vim naturalem, incommutabilitatem perceperunt. **EX MSS.** Hæc omnia operante illo celesti sponso Ecclesie militantis gloriosissimo, qui se plerumque fingit sponsæ, stare ad tempus, quasi retro absconditum post parietem, ac remotum & invisibilem; aliquando vero, sicut hac nostra tempestate, dignatur eidem misericorditer in suis sanctis fidelibus ac militibus, quasi per fenestras quasdam & cancellos, benignus ac mirabilis apparere, dando juxta Prophetam virtutem & fortitudinem plebi suæ. Benedictus Deus in sæcula sæculorum. Amen.

7 b In hujus veromanifestationis ac miraculorum, quæ tunc sunt facta, memoriam, indictum fuit festum ab Ecclesia Astensis quorannis celebrandum ipso die xxx Augusti cum hac sequenti oratione. Omnipotens & misericors Deus, qui, cum novis quotidie miraculis tuæ potentie documentum præstas, tamdiu nobis reconditum B. Secundi corpus divina revelatione, Astensi in primis populo, deinde ceteris undique confluentibus, innotescere voluisti, exaudi nos propitius & concede, ut, qui hujus incogitati Sancti jucunda manifestatione nos lætificare dignatus es, illius apud te continuis adjuvemur precibus, & a pestifero morbo te miserante præservemur. Per Dominum nostrum &c.

a In MS. Galloni præponitur quasi prologus, sed ab aliquo alio adjungitur, cum commendatione Joannis de Veragine, quasi vitam & passionem S. Secundi primis ac precipuis oculis scripserit.

b De his supra scriptis.

c Ugello, Ecclesie Scopolanus, qui Romæ mentionarius.

d Additur in MS. Astensi. Quo, scilicet lapide, suo loco reposito, ubi exire e crypta rursus voluit: alios lapides sua sponte ibidem decidere fecit. Imo in Historia elevationis monanda dicitur: tertio volens exire, vidit & audivit multo plures lateres cadentes.

e Legebatur perperam Indict. 2. ut supra Ind. 13. cum anno 1212, vide ibidem dicta.

f His definit aliquod nostrum MS. cui tunc notacula debuerunt subjungi.

g Hæc dantur ex MS. Astensi, & Ugello in dicto Scipione Episcopo.

h Sequentia sunt solum in dicto MS. Astensi.

DE ELEVATIONE CORPORIS

Instrumentum Episcopale.

C Dominicus de Ruviere, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Astensis & Comes, ad futuram rei gestæ memoriam. Pastoralis nostrum decet officium, ut quæ in domo Domini sunt recte gubernentur & conserventur, quæ incommoda aut indecora temporis injuria sæpe fiunt, ea commodiora & perpolitata magis ad Dei gloriam restituantur. Hinc est quod multa corpora Sanctorum in pace sepulta sunt: sed vetustas atque indiscreta loca corporum prædictorum destructionem, ad Reliquiarum etiam fere consummationem, accelerant. Nos vero divino alloquio admoniti ut laudemus Deum in Sanctis ejus, eorum corpora, inter cetera quæ in domo Domini sunt, ab omni injuria custodienda dignum fore semper arbitrati sumus; ne forte dicant Gentes, Posuerunt morticina servorum tuorum escas volatilibus cæli, & carnes Sanctorum tuorum bestiis terræ. Cum itaque in ecclesia Collegiata S. Secundi de Mercato nuncupata, in hac civitate, ab immemorabili ævo & citra a piis Christiani fidelibus veneratum sit & veneretur corpus S. Secundi Martyris & Patroni ejusdem civitatis, in loco subterraneo testudinato sub pavimento chori existens; proposuimus & nos illud, ut decet, venerari, quod pluries fecimus. Verum viso & considerato extrinsecus loco ipsius [in quo periculum est] ne vetustas atque vigens humiditas id hæcenus potuerit & possit, ut capsula plum-

bea, in qua corpus ipsum conservatur & simul corpus ipsum damnum patiatur vel in frustra disjungatur; cupientes quod sic componatur corpus ipsum [ut possit] decentius in posterum custodiri & venerari, sanior etiam si opus fuerit adhibita structura; de re ipsa cum dilectis nobis in Christo Reverendis filiis, Præposito & Capitulo dictæ ecclesiæ, habito per nos colloquio, deliberate in hæc unam descendimus sententiam, ut locus ipse subterraneus loculusque, in quo reconditum & hæcenus conservatum est corpus ipsum, atque omnia alia circum existentia circumspicerentur, & taliter demum provideretur, quod decentius & honoratius in futurum ad Dei omnipotentis gloriam & S. Secundi decus conservetur.

2 Quare votum commune hoc amplectentes & animo sæpe voluntates, illud maximo affectu exequi decrevimus. Et quoniam res sancta sancte pertractanda est, Deo nobis favente, diem festo S. Matthæi Apostoli & Evangelistæ xxi Septembris & feria iv Quatuor temporum circa horam xxi, secretiori modo possibili, clausa undique ecclesia, & ad nos in sacristia dictæ ecclesiæ pro hujusmodi causa accessit Magnificis & Reverendis Julio Pellea Præposito, Guilielmo de Ruvere Cantore, Gabriele Lupo, Joanne Angelo Turfano, Alberto de Ancellis, Augustino Lombardo & Georgio de Zabaldanis ex Canonicis, nec non Venerabilibus Franceschino de Massariis, Augustino & Hilario de Altariis ex Capellanis dictæ ecclesiæ, & nobiscum ultra eos existentibus Magnificis & Reverendis Paulo de Ruvere I. V. Doctore, Jacobo Andrea etiam de Ruvere Canonico & Venerabili Joanne Andrea de Bona ex Capellanis ecclesiæ nostræ Cathedralis, & Joanne de Berrono ac Joanne de Ardella Capellanis nostris & Reu. Fr. Gaspare Bugato Ord. Prædicatorum, omnibus Sacerdotibus: adhibitis etiam nobiscum aliis personis secularibus, pro opportuno servitio necessariis, & facto per nos super ea re pertractanda & exequenda brevi sermone: ipsi omnes Sacerdotes, prædicti Regulari excepto, de ordine nostro induerunt superpellicium superposita stola, nos vero assumpsimus & induimus vestimenta Pontificalia: & dato cuique intorticio cereæ albæ accenso, Cruce erecta ivimus processioniter locum ipsum subterraneum versus. Postquam applicuimus ostium existens juxta altare superius S. Secundi, quod erat clavi referatum; facta ibi oratione congrua, fuit de nostro mandato apertum istud ostium, & inchoatis Litanis descendimus per scalas ab eo latere existentes, & easdem alternatim dicendo introivimus locum ipsum subterraneum pavimento ornatum: & applicuimus locum, ubi reconditum est corpus ipsum: & Litanis ibi genibus flexis recitatis ad finem factæque etiam oratione, fuit etiam de ordine nostro referatum ostiolum, ad medium muri a pavimento ad testudinem constructi, quo reclusus erat loculus dicti corporis, cardinibus accommodatum & clavi referatum: quo aperto, inventa est cratis ferrea muro undiq; inserta, & intrinsecus concavitas, velut est armarium, capiens tres loculos, medium scilicet plumbeum, in quo conservatum est corpus prædictum, alios vero hinc inde lapideos.

3 Deinde tot luminum splendore accuratius loculum ipsum plumbeum circumspicientes, invenimus cum non sine animi nostri mœrore præ vetustate & humiditate, ut jam dubitabamus, in parte nobis prius obvia a latere sinistro apud cratē ipsā corrosionē & vetustate plumbi apertū ultra palmā manus: & ut intelleximus per foramen illud intromittebantur pro tempore a Sacristis & custodibus ejus loci coronæ, per pios Christianos altare baculis apense, ut eo modo gloriosum corpus tangerent. Quod quidem foramen eam ob rem indecens ac indecorum esse, atque occasionem & ipsum corpus disjungendi & ossa conterendi præbens, apte cognovimus. Capse itidem

Ubi debetur
sacris Reli-
quiis bonis
servetur.

ad loculum
descendit.

perperam cor-
ruptum cum
foraminibus.

Grævis inveni-
to dampno.

A itidem operimentum ab ipsa parte sinistra superiori disjunctum & apertum atque concavum intorsum pendens, & demum totam capsam conquisitionem minantem perspeximus. Quae de re cratem ipsam amovendam fore censuimus, & manibus nostris accepto malleo compimus murum circa cratem devastare ad illius evulsionem & amotionem: & cum capsula ipsa sit longa & alta satis, locusque arctus adeo ut sit impossibile commode introspicere, ipsius capsulae extractionem pro faciliore visitatione habenda Magistro Antonio de Piantanuda Mediolanensi cœmentario incolae, & Magistro Joanni Secundo de Cortellariis fabro ferrareo, civi Attenfi commissimus: qui ambo adhibitis suis instrumentis ad opera sua & aliorum laicorum ad id assumptorum necessarii, processerunt ad levationem ejusdem cratis & extractionem capsulae; nobis interim, cum praedictis Sacerdotibus genibus flexis ante locum ipsum constitutis, recitantibus alternatim septem Psalmos Pœnitenciales. Crate autem remota & evulsa capsula, quae erat zonis ferreis circumdata, facta etiam particulari oratione & ipsius zonis ab-

de muro
dissepit,

ossa & ca-
put S. Se-
cundi, in-
venta re-
quiritur in
capsula li-
guata.

B jectis & operimento capsulae amoto, inventa sunt ibi ossa diversa integra & caput integrum; & juxta aperturam seu foramen, de quo supra dictum est, fragmenta & pulvis aliorum ossium. Et reverenter deosculatum est caput per nos & per alios praenominatos Sacerdotes & ceteros laicos ibi existentes, & inde ossa ipsa collegimus, & ea cum capite recondidimus in capsam ligneam, quam in eo loco dimisimus, servanda donec fuerit aliter & honoratius provisum: & dimissa ibi lampade accensa, recessimus in nomine Domini, reterato ostio, apud altare D. Secundi, de quo supra.

ad illi
Corporis
translationem
factam.

4 Cum autem postea & nuper in ipsa ecclesia mutatus & revolutus sit choro, intra tamen priorem & veterem locum, atque noviter constructum altare ad medium dicti loci chori; fuit nobis per dictum Reverendum Capitulum requisita dicti corporis & ossium translatio in eodem loco subterraneo, non tamen procul a priori loco: ita ut collocetur sub ipso altari novo, adhibitis saniore structura & loculo opportunis, quod arbitrati sunt posse fieri per impetrationem ad S. D. N. Papam, etiam cum oratione particulæ thesauri sanctae Matris Ecclesiae obtinenda, & Christi fidelibus corpus ipsum uti est devoto visitantibus vel ad locum ipsum se transferentibus, juxta dicti Summi Pontificis dispensationem, impetrendam, & cum facultate ipsum corpus ab ipso loco extrahendi & per civitatem deferendi ad majus popularis devotionis incitamentum. Nos vero ipsi translationi, prius tamen summo Pontifice consulto, pro saniore & perpetua conservatione ipsarum reliquiarum, quae nobis necessaria videtur, libenter annuimus. Unde praedictum Reverendum Capitulum pro hac re, ut nobis relatum est, suis agentibus & procuratoribus in Urbe degentibus scripsi: a quibus responsum habuisse dictum fuit, quod facile res haec ad optatum finem perduceretur, si prius fieret fides de veritate & realitate corporis hic, ut supra dictum est, existentis.

ex praevi-
pro Roma-
na.

informa-
tiones
sunt sum-
mae.

5 Quapropter idem Capitulum nobis humiliter supplicavit, ut informationes sumamus a personis antiquioribus fide dignis civibus Attenfis, de & super veritate & realitate dicti corporis, quod ab omnibus fidelibus in dicta ecclesia veneratum fuit & de praesenti veneratur etiam a tanto tempore & citra, quod non extat hominum memoria in contrarium. Item quod viguerunt & vigent miracula per dicti Sancti intercessionem, vota & oblationes: quod festum ejus solenniter celebratur a Clero & populo simul: & quod ab universis tentum fuit & reputatum, ac tenetur & reputatur indubitanter, quod corpus ipsum est usque modo in dicta ecclesia & in praefato loco praemisso atque in loculo plumbeo conservatum: & quod ibi & in ecclesia ad altare S. Secundo intitulatum consuunt Chri-

sti fideles, ex devotione & votis ipsum Sanctum venerantes: quodque praemissa omnia fuerunt & sunt vera, notoria, manifesta; etiam cum additione solitarum clausularum, & plus & minus & sic vel aliter, prout testes dixerint; & inde de praemissis & festum dictis testimoniales opportunas sibi in forma per nos concedi vellemus. Nos vero qui iusta petentium vota benigno favore prosequimur, ad nos propterea vocatis & coram nobis constitutis Magnificis & Reverendis Guilielmo de Ruvere atatis ann. LXX in circa, nunc Cantore; & Alberto de Ancellis annorum XL ex Canonicis dictae Ecclesiae Collegiatae praenominatis; nec non Illustri Domino Anselmo de Asinariis ann. LXXI, Magistro Domino Ottaviano Cacherano ann. LXXVI, Nobili Petro Boano atatis LXXVI, & Domino Joanne Auglo Ruscono atatis LXXI annorum, ut sic omnes respective dixerunt, & coram demonstrat aspectus omnibus civibus dictae civitatis requisitis pro summaris informationibus sumendis (quas & sumpsimus, prout infra) qui medio juramento ad sancta Dei Evangelia per eos & eorum quemlibet unum post alium ad nostri delationem tactis scripturis, dixerunt & deposuerunt, verum fuisse & esse: videlicet quod semper, a tempore eorum memoriae & citra, viderunt, & ab eorum parentibus & ab aliis antiquis civibus dici audierunt, & sic teneri & reputari tam ab ipsis civibus & suis antiquis quam ab innumeris personis aliorum locorum circumvicinorum tam domini & Comitatus Attenfis quam extra eandem civitatem, maxime in Vigilia & festo S. Secundi Martyris confluentium, conversantium & existentibus intellexerunt: sicut corpus dicti S. Secundi veneratum fuit & veneratur in eadem ecclesia Collegiata S. Secundi, de Mercato nuncupata, a Christi fidelibus utriusque sexus & cujusvis status, gradus & qualitatis: & cujus Sancti & pro illius veneratione exeat altare antiquum in eadem ecclesia, & super ea imago illius in forma hominis integra & ornata, cum aliis imaginibus similiter integris aliorum Sanctorum hinc inde: ad quod altare in dicti S. Secundi honorem & venerationem offerri viderunt, praesertim diebus Vigiliae & festi ejusdem, multas & infinitas pene oblationes ceræ, prout intorticios, imagines integras, medias scilicet e medio corpore ad caput, brachia, capita, & tibias ac etiam pecunias a particularibus personis & pariter a societatibus illuc tunc venientibus.

adhibitis
juratis &
liberis.

affert ibi
de S. Se-
cundi cor-
poris

altare,

imaginem.

si vi obla-
tiones.

6 Cujus festum est indicium sit penultima Martii, quod cadit saepe tempore Quadragesimali, tamen translatum est, & a Clero & populo simul solenniter observatum fuit & observatur seria v post Octavam Paschae singulis annis: a Clero vero sit & observatur etiam ipsa die penultima Martii. Dixerunt etiam quod alias fiebant vigiliae in praedicta ecclesia per personas utriusque sexus nocte ante dictum festum seria v, quae tamen nunc & a pluribus annis & citra prohibita sunt: ipsaque die festi translata per Magnificos Dominos Praetorem & Decuriones civitatis, hora Missae majoris, ultra jam dictas oblationes offerunt in honorem Sancti praedicti, qui pro Patrono & Protectore hujus civitatis semper habitus fuit & habetur, & bravium vellati Cremesini cum insignis Serenissimi Ducis Sabaudiae, Comitatus Attenfis & communitatis & aliorum Officialium, & alterum bravium similis vel luti pro solennitate festi intra populum, cum similibus insigniis: quod cum fausto plausu totius populi & externorum ad hoc festum convenientium exponitur ad currendum & dandum ei qui equum velocioris cursus exhibet. Quae ambobus idem Serenissimus Dux tradere solitus est, prout & solebant, & tradi ac offerri viderunt omnes, praeter dictum D. Albertum, per antecessores Principes in eodem Comitatu praefatae communitati & per communitatem offerri & exponi effectivae ad praemissos effectus, Praeterea di-

quod annis
celebrari
festum in
populo, ut
de l'antre,

d
affert &
bravium.

A xerunt, quod retro ipsum altare & a latere Evangelii
 EXMS. exstat ostium, quo descenditur ad locum inferius &
 subterraneum per aliquot scalarum gradus, & itur in
 locum ipsum testudinatum, quod capit dimedium cho-
 ri dictæ ecclesiæ: ubi & intra murum ibidem constru-
 ctum, fuit ab immemorabili ævo & citra sæculum, & te-
 netur palam & publice ab ipsis & ab omnibus civibus,
 quod corpus ipsum reconditum & reservatum sit: locus-
 que ipse est ad modum capellæ constructus, clausus un-
 dique, excepta parte ante ostiolum, muro appensum &
 ante cratem ferream existens, quibus impeditur ingres-
 sus & tactus laicorum: & quod ipsi omnes ibi multoties
 fuere, concurrentibus aliis quamplurimis & infinitis
 tam civibus quam externis, in dictis diebus Vigiliæ &
 Festi, pro venerando corpore & venia impetranda ad
 dicti Sancti intercessionem: sed quod præ multitudine
 personarum non poterant diu residere, sed circuito lo-
 co exibant per alterum ostium supramentionatum, in
 alio latere obvium; in quo loco & ante cratem ferream
 prædictam (ex qua apparebat locus concavus usque ad
 ipsum murum) eo tempore tenebantur multa luminaria
 in venerationem dicti Corporis. Item quod relata fue-
 runt quamplurima miracula, ad intercessionem dicti

B Sancti sic ex voto invocati impetrata: ex quibus votis
 multæ visæ sunt per eos & alios permultos præsentationes
 & oblationes diversarum imaginum ceræ, ut supra
 dictum est: & adhuc ulterius videtur caput magnum
 cum parte dorsi & pectoris ad imaginem Divi Secundi
 argenteam: & quod adeo est in veneratione ipse Sanctus
 in hac civitate, quod ipsa ecclesiæ Collegiata vulgariter
 & populariter nominatur Sancti, nullo nomine adjecto,
 nisi quod per excellentiam intelligitur ecclesiæ S. Se-
 cundi: & quod de præmissis omnibus & singulis est pu-
 blica vox & fama.

C In specie vero ultra præmissa, prædicti R. D. Gui-
 lielmus Cantor, D. Octavianus Cacharanus, & D. Petrus
 Bovanus dixerunt etiam verum esse, quod jam multis æ-
 annis elapsis, dum venisset ad expugnationem hujus ci-
 vitatis quidam Colonellus Imperialis, nominatus Fa-
 bricius Maranaldus, cum potenti exercitu & machinis
 tormentariis pro ipsa debellanda & capienda, non pot-
 erant cives ejus viribus tunc resistere, cum civitas esset
 improvisa: unde, ut communiter tunc dicebatur, tene-
 batur & tentum fuit, invocatum fuisse in sui prote-
 ctionem & auxilium dictum S. Secundum: & quod pro-
 pterea tentum fuit pro certo, quod ipse orationibus &
 precibus fuerit miraculose operatum, quod exercitus ip-
 se, post factam demolitionem mœnium cum dictis ma-
 chinis tormentariis ita ut possent inimici intrare absque
 impedimento vel oppositione, repente recessit & aufugit,
 nemine prosequente, sed sola voce in ære desuper
 exercitum audita perterriti, quæ vox hoc significabat,
 videlicet *f. indietro, indietro*, quod ipse D. Petrus dixit
 tunc intellexisse ab uno Capitaneo dicti exercitus, capto
 per cives dum vellet ingredi dictam demolitionem, qui
 nominabatur Priamus Inviatus de Alexandria, qui id
 tunc palam & ipsam vocem audivisse proferri: & quod
 nisi territi ea voce facile intravissent præfati milites ci-
 vitatem, non valentibus civibus obistere, ipseque &
 prædicti DD. Guilielmus & Octavianus dixerunt, id ab
 aliis palam relatum fuisse.

D Idem D. Octavianus addidit quod vidit corpus
 ipsum D. Secundi positum in capsâ plumbea, exi-
 stente intra duos loculos marmoreos, in quibus dictum
 est ab antiquo exstare duo corpora aliorum Sancto-
 rum, & quiteres loculi, videlicet marmorei & plum-
 beus extant in dicto loco subterraneo, ipsumque cor-
 pus se vidisse semel jam 12 annis elapsis, dum tunc
 viveret R. D. Bartholomæus Cacharanus ejus patruus,
 Præpositus in dicta ecclesiâ: & quod capsâ ipsâ plum-
 bea aperiebatur, elevato operimento in parte versus

pedes cum lignis ad modum ferarum & versus caput, D
 illo remanente super capsam: quam demonstrationem
 dixit fuisse factam maxima cum veneratione, adhibitis
 multis luminaribus, & quod pauci & non nisi persone
 alicujus gradus introibant locum ipsum visuri corpus
 præfatum: quodque tunc vidit cum dicto corpore caput
 adhuc cum capellis, qui sibi videbantur flavi, & quod
 eidem capiti deficiebat solummodo extremitas nasi, quia
 in reliquo demonstrabat superficiei pellem. Et præ-
 dictus Illustris Dominus Anselmus, qui exercuit per
 multos annos in hac civitate officium Thesaurarii, no-
 mine Serenissimi Ducis nostri (quod officium exinde a
 pluribus annis elapsis & citra exercuit & exercet Illu-
 stris Dominus Carolus ejus filius) ait, quod eo tempore
 quotannis super redditus cameræ ex ordine dicti Serenissi-
 mi Ducis continuo solvit dicta duo bravia, & ea dedit
 communitati ad effectus præmissos, exburisavitque Re-
 verendo Capitulo dictæ Ecclesiæ etiam quotannis elemo-
 synam, quæ scutorum x auri dari solita erat nomine
 dicti Serenissimi Ducis pro Missa, quæ singula 14 feriis
 solenniter celebratur ad altare prædictum S. Secundi, ex
 ipsius Serenissimi Ducis & antecessorum suorum devo-
 tione: fuisse id etiam continuatum & continuatur.

E 10 Dicit ulterius audivisse & intellexisse se a quo-
 dam Joanne Antonio ejus parte, qui, ut hic dixit,
 obiit octogenarius, quod certo tempore fuit incognitus
 locus, ubi particulariter fuisset collocatum corpus ip-
 sum: unde occurrit quod dum in eodem loco subterra-
 neo ex antiqua consuetudine, ea intentione quod pos-
 set illic esse, licet occulte, teneretur lampas accensa,
 quidam Presbyter, qui ejusdem lampadis curam habebat,
 ea accommodata voluit exire locum, & tunc audivit
 laterem seu mattonem a muro cadere, & reversus
 ad locum, ipsum laterem suo priori loco accommoda-
 vit; & volens secundo discedere & exire, audivit & vi-
 dit duos alios lateres cadentes, & rediens, eos pariter
 accommodavit; sed volens tertio exire, vidit & audivit
 multo plures lateres cadentes, ex qua re cepit mirari
 & insimul pavere, ne fieret ruina ecclesiæ: & exiens
 locum ipsum, ea de re admonuit Reverendos Canonicos
 ecclesiæ præfate, qui & ipsi voluerunt videre cadentes
 lateres & mattones; & simili admiratione moti, adive-
 runt Reverendissimum tunc Episcopum ex nobili fami-
 lia de g. Damianis, in civitate residentem: & data ei-
 dem super hoc notitia idem Reverendissimus Episcopus
 cum clero se transtulit ad ipsum locum. Dicitque
 etiam dictus ejus pater, quod ibi visa est capsâ plum-
 bea & inventum fuit chirographum in membrana scri-
 ptum, & quod legebatur ibi, videlicet in capsâ, esse
 corpus S. Secundi: & quam capsam ipse D. Anselmus
 dixit, se vidisse bis vel ter diversis temporibus, dum
 illuc ivisset pro veneratione dicti Sancti, prout & alii
 ibant & iverunt, ut jam dictum est: sed quod non vi-
 dit corpus. Et pariter idem R. D. Guilielmus dixit,
 quod tempore, quo Rex Francorum tenebat hanc ci-
 vitatem & Comitatum, vidit multoties nobiles Gal-
 los venire ad ipsum corpus venerandum: & quod ipse
 vidit pluries dictam capsam plumbeam, in qua dictum
 fuit dictum corpus reservari in dicto loco, tam tem-
 pore Felicis Recordationis Reverendissimi Scipionis
 Rotarii, quam Reverendissimi Gasparis Capels Epi-
 scoporum Astenensium prædecessorum nostrorum: & se-
 mel, 12 annis elapsis, vidisse in ea capsâ plumbea caput
 & ossa: ipseque & dictus Reverendus Albertus, quod
 singula 14 feriis cuiuslibet hebdomadæ, dato particu-
 lari signo campanæ majoris, cantatur ad altare supe-
 rius dicti Sancti in dicta ecclesiâ Missa pro devotione
 Serenissimi Ducis, cujus occasione datur quotannis
 elemosyna decem scutorum auri per Dominum The-
 saurarium Astensem Reverendo Capitulo: quodque
 tempore festivitatis dicti Sancti & per octavam sit in
 dicta

Quod ad ter-
 rum sub-
 terraneam
 ubi corpus
 est, fuit
 maximum
 concavum
 longum autem

autem præ-
 se efformat
 stium

arbitrio ab
 bellis usque
 ad ætatem
 fuisse au-
 xilio S. Se-
 cundi in-
 vocatis

verius autem
 ante eo
 fuisse eleva-
 tum

ex libris
 fundationis
 Ducum
 S. Secundi
 causat fer-
 ram & Mi-
 jam de S.
 Secundo

ex lapide
 laterum
 a mure

repositum
 a capite
 corporis
 cum reliquis
 scriptis

F

Confiteri Officiam vitem daptari per coram altaris

A dicta ecclesia & in Cathedrali, prout & nos scimus, officium duplex de Patrono civitatis, quod etiam celebratur & observatur in tota nostra diocesi. Et dixit Reverendus Dominus Albertus, quod Reverendus Dominus de Ancellis ejus patruus tunc Canonicus in dicta ecclesia fuit ejusdem Sacrista & custos loci predicti, ubi erat capsula plumbea per xx annos, quo tempore & post ejus mortem per triennium, quo, ut dixit, fuit etiam sacrista & custos, prout fuerat dictus ejus patruus, & dixit, vidisse quater aut septies in ipsa capsula plumbea, ut supra dictum est, inter duos loculos marmoreos existente, ossa corporis & caput cum mandibula inferiori manibula superiori unita, & cum dentibus; & quod vidit dictum ejus patruum in dicto loco ex devotione vel ex voto alicujus sacrificium Missae pluries celebrantem: & quod ipsemet deponens similiter ibi celebravit super altare portatile.

de his testimoniis a de ferri corda.

11 Demum predicti omnes ajunt, quod praemissa per eos respective dicta & deposita, singula singulis congrue & debite referendo, fuerunt & sunt vera, notoria & manifesta in hac civitate: causas scientiae redcentes, etiam interrogati, quia viderunt, dici audiverunt, intellexerunt & fecerunt, ut supra respective dictum est, testimoniales propterea de predictis, tam per nos quam coram nobis gestis, quam per testes predictos dictis & testificatis, & quod dicti Illustris Dominus Anselmus & Magnus Dominus Octavianus & Dominus Petrus fuerunt & sint ex Decurionibus civitatis ac Nobilis Joannes Angelus, civis, prout predicti, & quod omnes superius nominati sunt bonarum vocis, conditionis & famae, sic requisitas duximus concedendas, & concedimus per praesentes datas & actas in civitate Asta in nostro Palatio Episcopali die VII Decembris MDLXXX Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini Nostri Gregorii divina providentia Papae XIII anno 12.

A. Monellus.

a Hac reperimus in MS. Romano Gallentii.

b Verba parentis inclusa adjunximus, quod familia deessent.

c Scilicet anno bissextili 1580, ut infra dicitur cyclo Solis 21 litteris Dominicalibus C.B.

d Id est premium panni serici ex colore rubro. Consule Gloriam posthumam B. Ambrosii Semprini 20 Martii a. 43.

Atheniense a. 1518

e Fere 32 annis: nam anno 1528 cum Asta a Francisco I. Francorum Rege esset remissa Carolo V. Imperatori in manibus Marchionis Vastii, eique mobilitas fidelitatem jurasset, Franciscus Maramaldus, alius Maramaldus subito cum suis cepit Astam obsidere 7 Novemb. ut pradam pro emerito longi temporis stipendio militum concedendi ansam arripere: uti ipse ex Catalogo Astensis Ughellus in Ferdinando Sereno Episcopo narrat.

S. Formidat apparet.

f Vox Italica significans retrosum, huc recede. Quo momento temporis, inquit ex dicto Catalogo Ughellus, pueris puellisque ac nonnullis etiam adultis sese spectandum praebebat vir armis nivei candoris indutus equoque albo insidens, stans e regione disrupti muri: quem S. Secundum fuisse cives rati, illius intercessionem prodigiosam civitatis liberationem acceptam ferentes, ecclesiam Beatae Virginiae S. Secundo eodem loco adificandae votum nuncuparunt: quam S. Maria de Victoria fuit appellata. Contigit ea liberatio octavo die obsidionis.

te nuplum erectum.

g Hic est Scipio Dominicus, sub quo anno 1471 die 28 Augusti hunc lapsum laterum contigisse diximus.

Facultas Gregorii 13.

h Sequitur duplex Breve Apostolicum Gregorii XIII, priore facultatem concedit Episcopo Astensi corpus S. Secundi ex dicta capella sub novum altare debito cum honore & caeremoniis transferendi, & plenariam Indulgentiam donat omnibus, qui processioni propterea instituenda interfuerint confessi ac sacra Eucharistia refecti, & devote in ecclesia oraverint pro Christianorum Principum concordia &c. datum xx Januarii MDLXXXI. Altero Breve, dato eodem anno x Februarii easdem indulgentias concedit pro die festi ad proximum decennium. Et dein ista addibantur, omnia extrafacta esse per Notarium publicum Joannem Gay ex ipsis originalibus, ab Episcopo Dominico propriae manus subscriptione & sigillo munitis.

Reliquiarum S. Secundi.

Ex MS. Astensi & Ughello.

1 Quamquam vero tot tantoque tempore continuat: tis miraculis jam sublata videbatur occasio ambigendi, num in illo sarcophago corpus sanctissimi Astensem Patroni quiesceret, duplex tamen illius custodes incesserat cura: una erat, quod ea pavimenti pars, cui sarcophagum ipsum subest, per ecclesiam incedentibus libera pateat: sicque omnium pedibus concalcabatur locus, ad quem non nisi flexis genibus esset accedendum. Altera, quod cum, ut Principibus viris locum visitantibus pie curiositati satisfaceret, capsula plumbea, in qua erat corpus ipsum S. Secundi a superiori parte aperta fuisset, idem corpus indes quod humiliori consisteret loco, dissolvi apparuerat. Erat tum Astensis Episcopus frater Dominicus a Ruvere ex Ordine Praedicatorum: qui, ut primo incommodo occurreret, odeum ipsius ecclesiae ab antiqua ad recentem formam revocari curavit: ita scilicet ut majus altare in capite ipsius oeci antea statutum, in ipsius ingressu collocaretur; sedibus Canonicorum retro ipsum translatis. Qua ratione evenit, ut altare ipsum majus, eam ipsam pavimenti partem, quae sarcophagum subjectum habebat, occuparet.

2 Alteri vero incommodo ut remedium ferret, in ipso sarcophago altare erigendum, ac super ipsum capsam plumbeam, duasque alias marmoreas aliorum Sanctorum Reliquias continentes, reponendas censuit. Ante tamen quam hanc Sacrarum Reliquiarum elevationem aggrediretur, ut omnia ex ordine fierent, Summum Pontificem Gregorium XIII consuluit: transmissis simul publicis documentis, quibus de veritate omnium ipsarum Reliquiarum plenissime constabat. Et Gregorius annuens, Indulgentiam plenariam praeterea iis omnibus concessit, qui peccatis confessione expiatis, & sacra Communionem refecti, solenni supplicationi, occasione ipsius elevationis fienda interessent, vel ecclesiam ipsam eo die visitarent. Ad 4 v Idus Aprilis supplicatione ipsa indicta, praecedenti die, Episcopus, adjunctis sibi urbis Gubernatore & praecipuis quibuscumque Clero & clivibus, cryptam ingreditur: resecratoque sarcophago, capsam plumbeam ex medio marmorearum deduci, & patenti loco exponi mandat: remoto deinde operculo, deprehendunt, ossa sacri corporis, quae in manifestatione supra relata, adhuc pelle contexta cernebantur, tum pelle & carnibus ita detecta, ut vix sibi invicem harent: b caput etiam, in quo alicubi ciliaries subflava apparebat, capillis omnino nudatum: inferioremque mandibulam superiori tunc coherentem, omnino disjunctam.

3 Sequenti die, quae Dominica erat, majori quam potuit fieri solennitate, & incredibili populorum exterorum frequentia, sacrum corpus novae inclusum capsae, Canonicorum humeris elatum, primo ad ecclesiam Cathedrali processionaliter deferretur, ubi Episcopus sacri Corporis costam ejusdem Cathedralis Canonicis consignat, inter alias reliquias reponendam. Inde ad ecclesiam Sancti Secundi de Torre-Rubica, in qua cum S. Calocero carcere detentum Salvator cum inviserat, processum, ac ibi idem Episcopus religiosus, ipsam ecclesiam incolentibus, ex e Ordine Servorum B. Mariae digitum ejusdem Sancti, pari conditione tradidit. Demum ad eam, unde elatum fuerat, reportatur: ac super ara maxima, quo pietati populorum satisfaceret, tunc quidem deponitur. Se-

Yyy 3 quenti

Tomus III. Mart.

A quocumque die super altari, in ipsa crypta infra sarcophagum alius substructo collocatur, in medio eorumdem capilarum marmorearum: cum antea ex scripturarum variarum monumentis, & dictis juratorum celtum, aetate, dignitate ac auctoritate praestantium, pro explorato habitum fuisset, corpora his duobus capis occulta, pro reliquiis Sanctorum semper fuisse habita: iisque communem cum S. Secundi corpore fuisse venerationem & cultum, qui siue novenis orationibus circa ipsum sarcophagum siue luminarium oblationibus siue quavis alia ratione ibidem exhibebatur. **d** Capis vero ipsius propius invicem admotis lapidis impositus ita inscriptus: HIC REQUIESCUNT CORPORA SANCTORUM.

a Erat secundo post Pascha Dominica anno 1581 cyclo Luna 9, Solis 22, & littera Dominicali A, quo Pascha celebratum est 26 Martii.

b Ughellus tradit, in parte cranii adhuc conspectam pellem cum capillis subruis.

c Fuit Ordini Servorum B. Mariae ex ecclesia tradita anno 1528, sub Augustino Trivulzio Episcopo & S. R. E. Cardinali. Ita Ughellus.

d Sequuntur sunt ex Ughello.

TRANSLATIO CORPORIS

Sancti Secundi Martyris.

Qua ratione corpus S. Secundi ex eadem crypta, in locum, ubi nunc quiescit, fuerit delatum breviter explicamus. Hujus ecclesiae adeo demissum & humectum erat pavimentum, ut non mediocri esset incommodo orationis gratia illam ingredientibus. Cum igitur necessariam videretur, istud ingesta materia elevare, indeque difficilior in cryptam evasurus esset descensus, ne proinde sacrum corpus consueto privaretur cultu, illius in altare majus ejusdem ecclesiae transferendi, consilium inquit. Quod cum Serenissimi Duces Carolus Emanuel & Catharina Austriaca probassent, ut ipsam translationem celebriorem redderent, simulque suae pietati in sanctum Martyrem satisfacerent, totius ditionis nobilitate invitata, & per suum Legatum a Clemente VIII Indulgentia plenaria, ab illis, qui processioni interessent, consequenda, impetrata, Astam se conferunt. Die igitur prima Junii, quae erat a Dominica commemorationi sacratissimi mysterii Deificae Trinitatis sacra, solemniter ritu a Joanne Stephano Agatia Astensi Episcopo celebrata Missa, solemnissima processione, assistentibus eisdem Serenissimis Ducibus, eosque prosequentibus univarsa Nobilitate, ac infinita propemodum populorum, undequaque adventantium, multitudine, sacrum corpus argentea capsula recens fabrefacta inclusum, per totam urbem defertur: ac in eadem ecclesiam reportatum, intra aram maximam ita occulditur, ut per patentia quaedam spatia in ipso altari relictis, aliaeque in eadem capsula crystallo obducta, sacrae Reliquiae conspici possent **b**. Qua ratione simul provisum, ut plena fides fieret, nequaquam hujus sancti Martyris esse corpus illud alterius S. Secundi, licet patria item Astensis, quod in insula prope Venetias, ab eo S. Secundi dicta, asservatur & ostentatur.

a Annus erat 1597, quo cyclo Luna 2, Solis 10 littera Dominicali E, Pascha fuit celebratum 6 Aprilis, Pentecoste 25 Maji, quo die mensis scribit Ughellus in S. Secundo IV Episcopo Astensi contigisse hanc Translationem.

b Addit Ughellus, caput in argentea theca inclusum in sacario spectari.

De S. Secundo, cujus corpus Venetiis asservatur.

His ita accurate deductis de corpore S. Secundi Martyris Astensis, non acquiescimus quin Venetiis omnia nancisceremur, quae ibidem de S. Secundi corporis translatione ac miraculis extarent. Quae in re fidelem operam nobis praestitit R. P. Geminianus Gantzerle, Praepositus Domus Professae Societatis Jesu, & quae subiungimus ipsemet sua manu ex membrana descripsit, ac nobis transmisit xxx Septembris anni MDCLXVII. Miracula S. Secundi Martyris, quae apud sanctimoniales sanctorum Cosmae & Damiani, per R. P. Vic. F. Dom. D. Urceis Praedictorem anno D. MDCLVII, reperta cum prius obscura essent, luci edita, hujusmodi ordine illustrata fuerunt.

2 Cum navigium Venetiis duceretur, ut corpus almi hujus sancti Martyris, in ecclesia divi Hieronimi Prophetae, Veneti conderent, nec unquam possent nautae ob nimiam tempestatem, obstrepentibus undique fluctibus ac flante contrario vento, Urbem attingere, relictis in ejus potestate cymba, illico ad ripam hujus insulae, quae S. Erasmi appellabatur, miraculose applicuit. Cum hoc non nisi divinitus evenisse omnes faterentur, & capsam plumbeam, in qua corpus Athletae Secundi vehabatur, super nudam terram in loco juxta ecclesiam, ubi parvus puteus his usque temporibus videtur, nautae insisterent, aqua protinus ex illo arido & sicco puteo, quae ab aegrotis, quovis morbo atque languore laborantibus, hausta sanitatem donaret, exilivit.

3 Miles quidam nobilitate equestri ex urbe Astensi illustri, cum agnosceret S. Martyris corpus Venetiis clam delatum fuisse, eam urbem petens, rumulum sciscitavit digitum de pede Martyris abstulit, & secum ad patriam reversus detulit; sed cum statuisset ob ejus acquisitionem solemnia facere, digito non invento Venetias iterum remeans, ad pedem Martyris ligatum invenit & periclitatus. Puer annorum quatuor, cum verba proferre & loqui omnino non posset, jussus a matre membra hujus sancti Martyris lingua tangere, sermonem edidit. Alter Astensis, cum adolescentem filium a medicis derelictum, & morti propinquum sciret, maximo dolore tactus Venetias ad Martyris tumulum iturus venit, ac illamet die puerum sanum incolumemque recepit.

4 Nobilis quaedam Matrona in partibus Galliae cum filium naturae innexum haberet, nec omnino parere eum posset, a mercatoribus Venetis reliquam aliquam Sanctorum, si secum ferrent petens, de veste aut clamyde militis hujus partem illi porrigentes, puerum vivum, ut vestem tetigisset, in lucem illico edidit. Eademmet candelas Venetiis ad corpus Martyris tangendum misit, quae in Galliis delatae his usque temporibus apud praegnantas & parturientes in venerationem habentur.

5 Nautae, cum in mari fluctibus intumescensibus maximo terrore quaterentur, demisso per filum bombyce aut candela, quae ossa hujus Martyris tetigissent, saepe acquiescente freto ac cessante procella & valido vento, liberati fuerunt. Equore etiam circa insulam insultante ac densa caligine viam praetereuntibus prohibente, ita ut cymbam ad destinatum locum dirigere nequaquam possent, visa a nautis in summitate tumuli luce, de turbine & caliginoso itinere in insulam recepti, pericula saepe atque iterum evaserunt. Mulier totum annum gravi morbo detenta, cum e lecto nullo humano auxilio resiliere posset, ad Martyris hujus tumulum vovens, illico sanitatem sensit, ac templum sequenti die in columis visitavit.

6 Ferdinandus Ughellus inter Episcopos Astenses quartum

Corpus hujus in insula S. Erasmi delatum.

aqua contra morbos saltem effusa exilivit.

digitus pedis Astensis delatus.

corpus Venetiis alligatum reperitur.

Sanctus matris.

ex mari delatus.

parturientes advenit.

fidem tempestas.

etiam lux e tumulo apparuit.

graviter morbo detenta.

Ad corpus S. Secundi Episcopi de Venetia.
 A tum statuit S. Secundum, quem voluit eum ipse ex hac vita migrasset, in Asteni ecclesia sepulcrum, deinde Venetias delatum, in insula, quæ ex ejus nomine S. Secundi vocatur, honorifice asservari. *Hæc Ughellus: at Ferrarius in Indice ad Catalogum Sanctorum Italia ista habet: Secundus Martyr & Patronus Americæ 1 Junii.*

Corpus Venetiis in propria ecclesia, vel Americæ in propria ecclesia. *Interim idem Ferrarius in Notis ad elogium S. Secundi prima Junii indicat tradi corpus S. Secundi in ecclesia Eugubina modo asservari, quod etiam asserit Jacobillus in Indice Reliquiarum digestis Eugubina post eorum 3 de Sanctis Umbria.*

DE S. QUIRINO TRIBUNO

MARTYRE ROMANO NOVESII IN GERMANIA,

Commentarius historicus.

§ I Tempus martyrii: cultus sacer.

ANNO
CXXX
XXXIIAR

Via Appia

in comen-
tia Prætor-
sari,
sepulcrum S.
Quirini.

martyr,

memoratus
in Martyr-
ol.passus sub
Adriano
Imperatore.de Aureli-
ano Comite.ad linguam
accipere
exhibuit

A Porta Romana, olim Capena, nunc S. Sebastiani ob proximam ejusdem ecclesiam nuncupata, portenditur celebris via Appia, olim ab Appio, Claudio, ut refert Livius de ad. 1. lib. 9, munita, ac Capuam usque deducta, ac dein a Julio Casare Brundisium usque extensa, æque a Vespasiano, Nervæ ac Trajano variis monumentis illustrata. In hac fuerunt varia antiquorum Christianorum cœmeteria extructa; uti, secundum Onuphrium in Indiculo de Cœmeteriis, lapide primo cunctibus per divitulum sinistrorsum est cœmeterium Prætextati sancti Presbyteri; in quo corpus S. Quirini Tribuni a Christianis sepultum est, cum is sub Hadriano Imperatore & Aureliano Comite esset martyrio coronatus anno Christi cxxx, eodem scilicet, quo postmodum eandem martyrii palmam obtinuit S. Alexander Papa, a quo fuit ad fidem Christi conversus, & sacro baptismo initiatus. Ex cujus Actis, ad 111 Majie variis MSS. dandis, seligimus ea, quæ ad S. Quirinum spectant, & hic levari proponimus.

2 Romæ S. Quirini Tribuni, referunt MSS. Barberinianum, Casinense & Divionense. In MSS. Vaticano ecclesia S. Petri & Vallicellano Congregationis Oratorii ista leguntur: Romæ via Appia passio S. Quirini Tribuni & Martyris, additur in MS. Colonienfi S. Maria ad Gradus, patris S. Balbini: de qua agemus die sequenti. At corrigenda MSS. Centulense & Leodiense S. Lamberti, in quibus additur sub Trajano Imperatore, cum factum sit sub Adriano ejus successore, a quo continuata persecutio a Trajano incensata. Majora elogia habent Ursardus, Ado & Norkerus, sed non absque novo: cum prior scribat sub Aureliano Imperatore, qui solum Comes utriusque militiæ erat, alii mox dandis. Secuti passim recentiores Bellinus, Maurolycus, Felicius, Canisius, Galesinius, sed hic errorem duplicat, dum ei Trajano Imperatore, & Valeriani Judicis jussu caput abscissum tradit. Corrupta ea menda sunt in hodierno Martyrologio Romano: ubi ista leguntur: Romæ via Appia passio S. Quirini Tribuni, qui a S. Alexandro Papa, quem habebat in custodia, cum omni domo sua baptizatus est, & sub Hadriano Imperatore traditus Aureliano Judici, cum in confessione fidei peristeret, post linguæ abscissionem, oculi suspensionem, manuum ac pedum detractionem, agonem martyrii gladio consummavit. Longa elogia habent Vincentius Bellocensis lib. 10 cap. 33, S. Antoninus par. 1 tit. 7 capitulo 5, Petrus de Natalibus lib. 4 Catalogi cap. 14, Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italia, Franciscus Haranus, Dubletius, Arnoldus Mandæ Decanus Capisni Nussensis, ubi corpus S. Quirini jam pridem quiescit, Gazetus, & passim alii: quibus omittis ipsa Acta antiqua damus.

3 Quod extat Martyrologium anno mccccx Colonia & Labeca excusum, aliqua quæ in Actis non leguntur immiscet: scilicet Aurelianus Comitem jussisse linguam

ejus abscindi, & accipere exhiberi, qui eam sumere renuit: deinde jussisse ei manus & pedes detronari & canibus projici, qui nec tangere eos voluerunt. Quod cernens Aurelianus jussit exhiberi sex paria boum, & illi ad locum, ubi vir sanctus decollaretur, traxerunt. Arnoldus Mandæ annos ad hoc a se citatum Martyrologium, in per veteri pictura chori Canonissarum nobilium ecclesie S. Quirini Novesii representari linguam accipere exhibitam, & asserere Magistros S. Quirini, sic appellantur Novesii, qui curam habent infirmorum, quos species fistularum, vulgo S. Quirini Egratia, asiligit) hanc ob causam sine periculo gravi & cruciatu non licere vesci volatili vel ovo, quamdiu sub cura est quis Magistri, & a dicto morbo per merita S. Quirini cupit liberari. Idem annos diei fuisse depictum in tabulis illis veteribus, per hæreticos contra istos & exultis, quomodo sex paria boum traxerint corpus S. Quirini ad locum supplicii: sed picturam templi, quæ nunc superest, præferre equos; conjecturam esse, forte ab experientia natam, hanc ob causam ex omnibus animantibus solos equos dicto morbo corripui, qui etiam remediis idoneis, non secus ac homines curari solent. *Hæc Arnoldus Mandæ.*

4 Memoratur S. Quirinus Tribunus ac Martyr Romæ xxxi Martii in MS. Martyrol. Trevirensi S. Martini: ac xxx Aprilis in Bedæ excuso desumpto elogio ex Adone, quod sæculo xi aut xii factum est, postquam corpus S. Quirini Novesium, ut infra dicitur, fuisse translatum Bedam sequitur Galesinius.

§ II Acta conversionis & martyrii, ex variis MSS. de Vita S. Alexandri Papa.

Dum Hermes Præfectus haberetur in vinculis apud Quirinum Tribunalum, dicit ei Tribunus: Quæ ratio est, ut vir illustris vice sacra judicans, non solum ad istam injuriam redigi velis; verum etiam Præfecturæ carens honore, his vinculis tamquam privatum onerari te æquanimiter feras? S. Hermes dixit: Ego Præfecturam non perdidici, sed mutavi. Nam dignitas terrena a terrenis tollitur ac mutatur: dignitas vero celestis, æterna sublimitate subsistit. Dicit ei Quirinus: Miror te prudentem virum ad tantum stultitiæ devenisse, ut credas te extra istam vitam aliquid habiturum: postquam cineres humani corporis ita ad nihilum rediguntur, ut nec ipsa subsistant. Hermes dixit: Et ego ante hos annos hæc irridebam, & istam carnalem vitam veram esse dicebam. Dicit ei Quirinus: Fac me probare, ut si ita est, sicut tu credidisti, & ego credam. S. Hermes dixit: Sanctus Papa Alexander, qui habetur in vinculis, hic me docuit. Audiens hæc Quirinus, maledicere cepit Alexandro, dicens: Domine vir illustris Hermes, recipe Præfecturam tuam: redi ad mentem tuam: recipe patrimonium tuum: recipe familiam tuam, tuæque domus ornatum. Ad hoc enim misit me Dominus meus Aurelianus utriusque militiæ; ut si sacrificare volueris Præfecturam

*Autraffius
ad locum
supplicii a
bonis aut
egulis?*

*Relatus 10
Martii, quæ
10 Aprilis.*

*S. Quirinus
apud S.
Hermes de
raduca Cr
averia villas*

*de S.
Alexandro
Papa.*

A Præfecturam tuam recipias: ut etiam te de his vindices, qui inimicitias contra te habentes, insultant casibus tuis. Hermes dixit: Non me permisisti loqui tibi, quod ut loquerer, tu voluisti. Dicit ei Quirinus: Ego te interrogavi, dicens: Fac me probare iuste te credidisse, & tu mihi hominem magum, quem ego in vinculis habeo, nominasti, & in carceris ima reclusum: & ideo mox, ut mihi nomen scelerati hominis nominasti, per quem deceptus es, jam te audire non potui. Video enim te sicut rusticum, quasi a Samardaco inductum, qui & te & se decepit, homo miserrimis in vinculis & tenebris constitutus, & forsitan flammis pro suis sceleribus urendus. Sed si quid potest, liberet te simul & se. Hermes dixit: Domino meo Jesu Christo in cruce posito, Iudæi insultando dicebant: Si quid potest, descendat de cruce & credimus ei. Ille autem sic eorum non exhorruisset plenum squalore perfidia, & vidisset vere velle credere, sine dubio descendisset.

6 Quirinus dixit: Si verum dicis, ego vado ad eum, & dico illi: Si vis, ut credam te verum Dei præconem esse, & verum esse Deum, quem colis; aut certe ad Hermem venias aut Hermes ad te, & omnia quæ mihi dixerit credam. Hermes dixit: Fiat. Dicit ei Quirinus: Ego vadam modo & super eum vincula triplicabo & custodes, & dicam illi, ut eum apud te inveniam cœnandi hora. Et si hoc potuerit per totam noctem facere, credam quod me poterit edocere. Cumque illet & hoc dixisset Tribunus Alexandro, & triplicasset vincula cum custodibus, primo nocturno silentio affuit puer...

... & apprehendens manum ejus, duxit ad fenestram, quæ erat clausa: & quasi ostium, aperuit eam, & perduxit eum ad Hermem in domum Quirini intra cubiculum clausum. Et veniens post Quirinus aperuit & inveniens eos simul extensis manibus orantes, & faculam videns ardentem exterius est. Cumque viderent eum illi amentem effectum, dixerunt ei: Quoniam ex fide hanc definitionem habuisti in corde tuo, ut si nos, qui fuimus separati corporibus, animo tamen eramus conjuncti, corporaliter sociatos videres, crederes: ecce vidisti, crede. Sed ne putes quod nostræ evasione causa nos tibi a vinculis absolutos ostendimus: iterum mane invenies nos sicut vinxisti: quia tuæ magis liberationis causa factum est, ut credas Christum filium Dei verum Deum esse, qui exaudivit credentes in se: & quidquid ab eo fueris deprecatus, accipies. Dicit ei Quirinus: Potuerunt hoc facere magicæ artes. Respondit ei Hermes: Numquid nostra voluntate prorupimus carceres? Sed ideo quia tu dixisti te crediturum, si nos in unum videres: ecce vides nos, quos triplicibus custodibus mancipasti: crede. Nam ipse Dominus Jesus Christus beneficiorum se manifestavit indicibus, dum illuminaret cæcos, mundaret leprosos, curaret paralyticos, eifugaret dæmonia, mortuos suscitaret.

7 Audiens hac Quirinus dixit: Lucretur animam meam Christus per vos hoc modo: Habeo filiam adultam, & volo eam viro dare: cujus aspectum quidem pulchritudo decorat, sed struma circumdat. Hanc vos salvam facite, & conferam ei omnia, & vobiscum Christum confitebor. Dicit ei S. Alexander: Vade, vade, & adduc eam in carcerem ad me cito: & tolle bojam de collo meo, & impone ei: & fac simul manere eam cum boja, & mane invenies eam salvam. Dicit ei Quirinus: Et tu cum hic sis in domo mea, quomodo te inveniam in carcere? Respondit Alexander: Festinanter vade: quoniam qui me huc adduxit, priusquam tu illuc venias, reduci me illuc faciet. Hæc cum dixisset, egressus est, & cepit velle apertum dimittere locum, ubi clausum tenebat Hermem. Dicit ei S. Alexander Papa & S. Hermes: Claude more solito. Et cum nollet, coegerunt illum, & clausit. Et cum sibi valedicerent orantes, ecce infantulus ille cum

facula aperuit ei fenestram, dicens: Sequere me. Intra dum unum horæ punctum revocavit eum in carcerem, eique vincula reposuit, & abscessit. Post unam vero horam venit ad custodes quatuor viros Quirinus, quos ante in ima carceris posuerat. Et cum invenisset eos vigilantes, & claustra omnia integra atque signata, sicut dimiserat, aperiens vidit S. Alexandrum, ad cujus pedes procidens cepit clamare, dicens: Peto, Domine, ut ores pro me, ne veniat ira Dei super me: cujus tu es Episcopus. Cui respondit S. Alexander: Deus meus non vult perire quemquam: sed convertit peccantes. Nam cum in cruce positus esset pro crucifigentibus se oravit. Tunc prosternens se Quirinus dixit: Ut iussisti, ecce filia mea ancilla tua.

8 Dicit ei S. Alexander: Quot sunt in isto carcere clausæ personæ? At ille ait: Prope viginti. Et dixit ei S. Alexander. Require si sunt hic aliqui pro nomine Christi clausi. Et cum requisisset, invenit ac renuntiavit ei, dicens: Est hic Eventius Presbyter senex, & Theodolus, quem dicunt de Oriente Presbyterum venisse. Dicit ei S. Alexander: Vade cursim, & cum honore adduc eos ad me: Tamen dum vadis & venis, tolle bojam de collo meo & indu eam filia tuæ. Statim tollens ei omnia vincula Quirinus, osculare cepit pedes S. Alexandri, dicens: Tuis manibus impone eam. At ubi imposuit, urgere cepit Alexander Quirinum, ut iret... Veniens autem pater... invenit filiam suam sanam & cepit clamare, dicens: Exi hinc de ista custodia, Domine Alexander: ne forte, dum hic tricas, veniat ignis de celo & consumat me.

9 Dixit ei S. Alexander: Si vis mihi prestare beneficium, suade omnibus, qui sunt in carcere baptizari, ut fiant Christiani. Respondit Quirinus: Vos Christiani sancti estis: horum autem quidam ex fractores sunt: alii adulteri & malefici ac diversorum criminum rei. Dicit ei S. Alexander: Pro peccatoribus Dei Filius de celo descendit ad terras, & de Virgine natus vocat omnes ad indulgentiam. Noli dubitare, fac omnes ad me venire. Tunc Quirinus dixit omnibus clara voce: Quicumque vult fieri Christianus, veniat ad me: & cum baptizatus fuerit, vadat liber quocumque voluerit. Cumque venissent omnes ad S. Alexandrum, aperuit Deus os ejus & dixit: Filiioli audite me & credite... Cumque universi credidissent & catechumenos eos fecisset, post simul, etiam Quirinus cum filia sua Balbina & omni domo sua baptizati sunt: omnibusque, qui simul erant in custodia baptizatis, apertus est carcer & cepit esse quasi ecclesia.

10 Tunc abiit Commentariensis ad Aurelium, dixitque ei universa, quæ gesta sunt. Unde iratus iussit adduci Quirinum, & dixit ei: Ego te, quasi filium dilexi: tu autem irrisisti me deceptus ab Alexandro. Dixit ei Quirinus: Ego Christianus factus sum: vis occidere? vis sustingere? vis incidere? aliud non ero. Nam omnes, qui erant in carcere feci fieri Christianos, & dimisi eos, & noluerunt usquam ire. Sanctum autem Alexandrum Papam & virum illustrem Hermem rogavi, ut abscederent & noluerunt, ibique sunt omnes in carcere, dicentes: Si pro criminibus nostris mori habuimus ac perire, quanto magis pro Christi nomine debemus animas nostras offerre? Ego vero rogavi eos, ut exirent omnes, qui baptizati sunt, & vestibus candidis novisque vestivi, quia & hoc exigit religio Christiana: sed ad martyrium omnes usque nunc parati sunt ad necem suam, sicut esuriens pardus ad epulas. Jam quod tibi placet, incipe facere. Tunc fecit ei linguam abscidi, dicens: Linguam tuam aufero: quia non timuisti eam mihi pandere secreta, & tacentem te jubebo torqueri in eculeo. Quirinus dixit: Miser & infelix libera animam tuam: ne æternæ pœnæ te suscipiant. Diu vero tortus in eculeo iussit ei manus ac pedes abscindi & sic cum decollari & projici canibus

S. Alexandrum gratias agens

de repositis ab Angelo ducem ad S. Hermem

ingressus ad puerum amplexandam

quæ S. Balbinam suam eorum ad carcerem adducere

reperi S. Alexandrum reducit in domum suam clausis

adducit S. Eventium & Theodolum

et discor

videt filiam suam

adducit omnes captivos

cum his & familia sua baptizantur

F

evocatus ad Aurelium in fidem Propositionem

post abscissionem linguæ

manus & pedes decollantur

A canibus. Corpus autem ejus Christiani sepelierunt in via Appia in cimiterio Prætextati.

§ III Corpus S. Quirini Novesium translatum.

Honor illi exhibitus. Miracula.

Novesium aliquibus Nussia, antiqua & præclaritas est sub jurisdictione Archiepiscopi & Electoris Colonienfis, haud procul a sinistra ripa Rheni, ad amnem Erpiam, infra Coloniam, a qua quadraginta circiter millibus passuum distat. Templum ibidem primum habet illustre collegium Canonicorum, & est S. Quirino Martyri sacrum, cujus ideo meminit Gelinus in Fastis Agrippinensibus ad xxx Martii. Verum latius ad diem xxx Aprilis, translationis sacri corporis sacrum, quo die MS. Martyr. Bruxellense S. Gudili ista tradit: Romæ via Appia elevatio S. Quirini Martyris, cujus Passio 111 Kal. Aprilis celebratur. In Florario MS. hac legimus: In territorio Colonienfi ad Nussiam oppidum translatio Sancti Quirini Tribuni & Martyris. Martyr. antiquum Colonienfe, anno mcccc excusum, primo loco hac refert:

B Nussia super litus Rheni territorio Colonienfi translatio S. Quirini Tribuni & Martyris: cujus venerabile corpus nobilis ac religiosa Domina Gepa Abbatisa, a Summo Pontifice postulatum, de Roma ad civitatem suam Nussiam transtulit, & in suum monasterium honorifice collocavit. Eadem dicto anno Lubra in Doctrinali Clericorum excusa sunt, & referuntur a Grevens in Auctario Usuardi, & Canisso in Martyr. Germanico. Melanus in suis Additionibus ad Usuardum ista scribit: Romæ S. Quirini Tribuni & Martyris. Hujus Deo dilecti & pretiosi Martyris passio licet tertio Kalendas Aprilis facta sit, hic tamen festive recolitur, quando sacre Reliquie corporis ejus ab urbe Roma ad civitatem Nussiam supra Rhenum translatae sunt.

C Hanc donationem Gepa Abbatisa factam fuisse a Leone IX Pontifice Romano, anno Christi m, tradit Arnoldus Mande Decanus Capituli Nussienfis, in Historia martyrii, translationis & elevationis S. Quirini, idioma te Germanico Colonia anno mdcxix excusa. Addit Gelinus in Fastis Agrippinensibus ad diem xxx Aprilis, Gepam putari Leonis IX sororem extitisse, quod alii passim non admittunt. Gabriel Bucelinus in sua Germania sacra scribit dictum monasterium Nussia centum annis serius, quam ha sacra Reliquia ibi condita forent, fuisse constitutum, sed more suo minime dicti sui auctorem citat. Verum Novesium, ad cornu Evangelii de tris summi, in hujus monasterii ecclesiæ apud tabula cum hac inscriptione, quam inde accipimus, & edidit Wernerus Teschenmacherius parte 2 Annalium Clivia, his verbis: Anno Christi mcccclv Indictione 111, Everhardus Comes Clivenfis, & Bertha uxor ejus nobilis matrona, Ludovici Bavariæ Ducis filia, nec non Luthardus Comes Clivenfis & Berengerus Episcopus Tullenfis eorumdem filii, constituerunt duas congregationes Ecclesiarum, unam in Wischel Canonicorum, & alteram Novesium Canonissarum sub Gunthero Archiepiscopo Colonienfi, & Lothario Romanorum Imperatore, Caroli Magni ex Ludovico Pio nepote. In memorata historia Germanica memorantur ab Arnaldo Mande honores a Deo, Angelis, Sanctis, ac hominibus exhibiti S. Quirino: quorum priores in ejus conversione, martyrio, sepulture ac celesti coronatione narrantur præstiti: alii spectant ad Translationem & hic referendi.

13 Cum ergo, inquit, a Leone IX Pontifice Maximo sacras S. Quirini reliquias Gepa Abbatisa accepisset, ac summo animi gaudio Novesium transferret, occurrit ei in triumpho & júbilo Novesium Clerus, Senatus populisque, partim procul ab urbe, partim in ipsi portis, partim denique in plateis & ipsa ecclesia. Statutum dein omnium consensu, ut tam dies ejus natalis xxx Martii, quam potissimum xxx Aprilis, quo illa Translatio est peracta, cum omni solennitate quotannis celebraretur, & S. Quirinus in peculiarem urbis Protectorem

ac Patronum assumeretur. Erecta igitur illi sunt templa, altaria, imagines, ac præcipua etiam urbis ecclesia, mutato nomine, eidem S. Quirino dicata est atque ab eo hæc nuncupatur. Accessit innumera peregrinorum undequaque confluentium multitudo, & multiplex divitum anathematum oblatio. Nec defuerunt divina beneficia ejus patrocinio impetrata, morbi varii sublati, & potissimum vulnera, ulceraque seu fistulae, inde S. Quirini gratia dicta: in quem effectum etiam hoc tempore post reliquias dissipatas, mausoleo, in quo fuerunt adservatae, aqua infunditur, quæ longe lateque expetitur contra morbos varios & maxime contra eum, quem S. Quirini gratiam appellari diximus. Est autem maxime celebris peregrinatio ad xxx Aprilis, quando & aqua in maxima copia exportatur.

14 Est etiam magni pretii lipsanotrocha facta ex solido argento varie inaurato, ac pulchris statuis sive imaginibus exornata, quæ in publicis processionibus, aut quoties ad divinam misericordiam implorandum indicatur utile, a præcipuis urbis Optimatibus circumferetur. Insignia præterea, non solum Abbatis sed etiam ipsius urbis, in sigillis publicis præstant effigiem S. Quirini; quæ item pecuniæ, quæ ibidem cuditur, impreffa, late per alias regiones notitiam hujus Sancti circumfert: quin & porta, per quam ad Rhenum itur, a S. Quirino suam sortita est nomenclaturam. Dum in solenni inauguratione in urbem inducitur Archiepiscopus & Elector Colonienfis, ut supremus loci Dominus, aut etiam Domina Abbatisa, is triumphus peragitur a porta Deipara Virginis ad ecclesiam, altare & reliquias S. Quirini. Idem fit in solenni exceptione alienjus Cesaris, Regis aut horum Legati. Ita anno mccccxxv, cum, post longam obsessionem a Duce Burgundia factam, Imperator Fredericus urbem liberasset, ipse post Legatos Pontificios, ac suos Cæsareos Consiliarios dicto modo solennem ingressum fecit. Quo tempore illi, qui in dicta obsensione strenuam operam contulerant, a Cæsare creati sunt equites S. Quirini, quo etiam pacto ipsi Novesiumenses tunc famuli seu servi S. Quirini fuerunt appellati. Erecta ibidem olim fuit inter cives Confraternitas S. Quirini, sed anno mdcxvi ea innovata fuit, ac variis privilegiis, indulgentiis ac gratis dotata, cui præcipui etiam e Clero ac nobilitate inferibi voluerunt: quin & nomen S. Quirini in sacro baptismo suis infantibus imponunt. Hæc Arnoldus Mande.

15 Habemus antiquam Legendam, Colonia anno mccccxxv Germanice excusam, in qua late conversio & martyrium S. Quirini deducitur, ac deinde ista subduntur: Fuit postmodum corpus S. Quirini a quadam Abbatisa translatum in quamdam prope Rhenum urbem, Novesium dictam, ubi multis claret miraculis. Contigit quodam tempore, cum in aliquo monasterio Ordinis S. Benedicti monachus e morbo fistulae, qui etiam S. Quirini gratia appellatur, æger diu maneret, ut supplex a suo Abbate facultatem peteret peregrinandi ad S. Quirinum. Cui Abbas respondit, non licere monachis peregrinationes assumere, ideoque se illi negare similem veniam. Verum monachus iterum iterumque instabat apud Abbatem, ut hanc sibi licentiam indulgeret. sed hæc ei absolute negabatur. Cum interim dictus fistulae morbus accresceret, profectus est Novesium absque licentia sui Abbatis, & apud reliquias S. Quirini plenam affectus sanitatem, cum gaudio ad suum monasterium revertetur: quando illi Abbas ingressum in monasterium negabat, addens se non posse credere, S. Quirinum esse Sanctum aut Martyrem Christi, qui contra regulam Christo inobedienti monacho sanitatem conferat. Hoc beneficium a Deo non esse, quo corpori sanitas, animæ interitus adfertur. Si Quirinus vere sit Sanctus, reddat mihi monachum in eo statu, quo e monasterio discessit. Quo dicto, invasit monachum

et nova
relicta est

templa
et
altaria
etiam
ita

peregrinatio

miracula

lipsum
etiam
generat

insigne
Abbatis
et
urbis

E

porta
milit

solenni
inauguratione
Principis

et Fredericus
et imp

S. Quirini
equites
et
famuli

Confraternitas

monachum
in
baptismo
datum

F

monasterium
et
morbo
fistulae
et
veniens

magna
corpora
et
preceptum
modi

Novesium
etiam
famulus

Novesium
etiam
famulus

30 Aprilis

anno 1750,
a Gepa Abbatisa
etiam
famulus

Novesium
etiam
famulus
anno 1750

sed anno
1750

ibi ad honorem
S. Quirini
etiam
famulus
anno 1750

religiosis
Ex fufis pre-
cibus ite-
rum fan-
ctus.

A chum morbus pristinus, a quo fuerat liberatus. Cum-
que illud eſſet Abbati nuntiatum, Nunc, inquiebat,
plane credo Quirinum eſſe ſanctum & Martyrem Chri-
ſti, ac permittet bar monachum ingredi monaſterium.
Poſtero autem die adhortabatur omnes monachos, ut
pro agro Fratre veillent orare: ac ſufis precibus, perfe-
ctam æger aſſecutus eſt ſanitatẽ. In quo factio tria ob-
ſervanda miracula: primo S. Quirinum conferre ſanita-
tem monacho etique non obedienti, deinde eundem
propter peccatum contra obedientiam patratam, caſti-
gare inſiſto priore morbo; denique poſt ſufas a reliquis
monachis pro eo preces, priſtinam reſtitui ſanitatẽ.
Haftenus antior della Legenda: qua etiam habetur in
codice de Viſis Sanctorum, Colonia anno mcccclxxxiii,
& biennio poſt Lovanii excuſo.

16 *FAMIANUS Strada de Bello Belgico incipit librum octavum decadis secunde a Novesiana expeditione, narratque quo die Divi Quirini festum solemniter mercatu Novesii celebrabatur, Comitem Mearsz, multis suorum militum, mercatorum habitu in urbem inductis, ac certum ad tubæ signum iis, qui foris opperiebantur admonitis, portarum custodes aggressum esse, civiumque paucis ad defensionem accinctis urbem cepisse, &*

B quæsitum non minore trecentis florenum millibus direptam, in Truchfianorum manus tradidisse, imposito ad ejus regimen valido cum præsidio Frederico Cloeto. *Evocatus ab Ernesto Bavaro Imperii Septemviro Coloniensi Alexander Farnæsius Princeps Parmensis, cum exercitus prosperavit Novesium, & a Kalendis Junii anni MDLXXVI obsidere cepit, ac sub finem ejusdem mensis vi intercepta urbs est ac direpta, ac subito incendio prostrata adeo, ut vix de quatuor Novesii partibus, tribus incendio laceris aut solo tenus depositis, una superesset.* Quam tamen partem peculiari Cælitum ope voracibus flammis superstitem fuisse creditum est. Siquidem ea in domo, ad quam ignis, cetera populatus, primum subsistit, repertum est S. Quirini corpus, quod pridem hæreticorum impietati subtracatum, Catholicis civis apud se religiose conservabat: intellectumque est, inde finem incendio factum, illustrique documento venerabundi elementi monstratum esse Sanctorum cultum. In ea præsertim urbe, cujus excidium a sacrarum violatione Reliquiarum provenisse, multis non inconsiderate persuasum est. Farnæsius in suis ad Regem Catholicum litteris agnovit in illo incendio occultam Dei manum, unde factum sit, ut, quæ in urbe paucis ante mensibus Divi Quirini corpus, exterarum quoque gentium peregrinationibus celebre, barbaro Calvinianorum tripudio combustum erat, ea demum urbs, Deo Sanctorum in-

Curias ulciscente, incendio inextinguibili plesteretur. *Hæc*
aliæque Strada. Pender modo in ade S. Quirini Novessii
ad cornu epistola altaris summi aliquod monumentum: in
quo ista leguntur: Reliquiis Divi Quirini anno MDLXXV,
die Jovis, 11 Maji barbarico Calvinistarum furore in
terram projectis, bonam illarum partem incola quidam
Novessianus eodem die collectam Abbatissæ & Capitulo
tradidit. Fuit ea Abbatissa, esse Arnoldo Mandi,
reverenda ac nobilissima Domina Elisabetha Dobbe, qua
novam lipsanotheam in bona forma ac proportionem
confici curavit: in qua a dicto civis collecta Reliquia, sa-
lla prius debita inquisitione, fuerunt deposita.

§ IV *Varia S. Quirini Reliquia & veneratio in Germania, Belgio & Italia.*

Reliquia
Colonia in
ecclesia S.
Pantaleonis.

17 **V**aria alibi Ecclesia aliquas S. Quirini obtinuerunt reliquias, ac potissimum Colonienſes, quorum meminit Egidius Gelenius l. 3. de Colonia Agrippinensis Magnitudinis, ac primo dum ſynagagare 12 de Abbatiali Ecclesia SS. Pantaleonis, Cosmae & Damiani atque Quirini Martyrum agit, § 3 enumerat ſacras ejus reliquias, n. 8 colloctas heram continenter partem cranii

S. Quirini & ejusdem mandibulam cum dente & digitum
ejusdem. *Consignata est transportatio SS. Quirini & Pan-
talonis Martyrum in MS. Martyrol. Colonienſi eccleſia
Collegiaſa S. Maria ad Gradus ad diem 4 Februarii; &
die ſequenti memorata a Gelenio in Faſtis, Translatio
reliquiarum Pantalonis & Quirini Martyrum Colonia.*
*Altera ibidem eccleſia poteſt cenſeri parochialis S. Albani,
in qua eſt hicrotheca argentea continens duo S. Quintini
officula, multum a piis venerata, ut ea his verbis indi-
cantur a Gelenio ſynag. 20 § 3 n. 6. Eodem modo in eccle-
ſia Collegiaſa S. Gereonis, parochialis S. Lupi, nti & Pa-
trum Predicatorum, & ſanctimonialium B. Maria in Beth-
lehem tertiſ Ordinis S. Franciſci, ſunt aliqua reliquie
de S. Quirino, qua in eccleſia Societatis Jeſu ſunt magni-
tudinis digitalis: uti ea omnia leguntur apud diſtictum Gele-
nium. Breviarium antiquum Colonienſe anno mccccxviii
exenſum, præſcribit cultum S. Quirini Martyris ad diem
xxx Aprilis, ac multas rubricas continet, ſi occuſus foret
cum die Dominica, Sabbato aut Aſcenſione Domini;
atque hanc addit Orationem: Deus qui victoriæ palmam
B. Quirino Martyri tuo dedidiſti, da nobis ejus interceſ-
ſione mundi mala vincere, & ad tuæ viſionis promiſſa
ſemper gaudia feſtinare. Per Dominum &c. Eadem Ora-
tio in poſteriorum editionum Breviariis continetur.*

18 *Hand procul Colonia, duodecim circiter passuum*
millibus, distat illustrissimum ac potentissimum Siburgense
conobium Ordinis S. Benedicti, a S. Annone Archiepiscopo
Coloniensi circa annum MLX conditum; in quo videtur ferme
ab exordio sue fundationis viginis cultus & veneratio
S. Quirini: quæ præstabitur in antiquo Missali Ecclesiæ Si-
burgensis, conscripto expensis Fr. Geroldi anno Incarna-
tionis Dominicæ MCLXXXI, & hactenus perseverat ad
diem xxx Aprilis. Dependens ab hoc monasterio variae Præ-
posituræ, quarum aliqua in pago Millen, hand procul Sit-
tardi in Occidentali prope Mosam fluvium Ducem Julia-
ensis: cujus loci origo a Jacobo Kritzradt Societatis Jesu
Sacerdote, qui diu Sittardi vixit, ita est nobis perscripta:
Comites de Loen, Dominos arcis Millensis, olim advo-
casse Siburgenses, & locum, e suo fundo & bonis allo-
dialibus omnino liberis, fundasse pro tribus personis:
primum facellum parvum fuisse S. Quirino sacrum: pa-
gum nullum vicinum, nisi domos pauculas remotiores:
paullatim frequenti peregrinatione populi ex ipsa usque
Hollandia, locum in majorem fabricam pio Comitum
Loenensium zelo excrevisse, & inde pagum Millen ab
arce dictum excurtisse: adservari autem scapulam S.
Quirini: item dictum Missale antiquum Siburgo a Do-
mino Cortenbach Præposito eo delatum esse. Aliud item
ibidem esse Missale pergamenum, multo, ut apparet,
antiquius: in hujus initio scriptum esse charactere Ger-
manico: Festum S. Quirini in Millen tenendum est ul-
tima die Aprilis. Est in dicto Missali proprium de Sancto
Quirino sacrum cum hac sequentia.

19 Summo laudes Creatori voce corde puriori
Creatura personet.

Qui prædestinatos vocat, & vocatos fide locat
In cælestia curia.

Ab hoc ergo vir divinus praelectus est Quirinus
Ante mundi tempora.

E re nomen est fortituseidem quod divinitus Christi confert gratia .

Nam curator est Quirinus pietatis magnæ unus,
Hunc dum querit Peregrinus, fide sanus profluit.
Omnem morbum & dolorem fugat sedat ob ardorem
Sacrosanctum & honorem Christianæ fidei.

Corde credit confitetur ore Sanctus & ridetur
Pravis ab hominibus.

Inde lingua dum privatur sine lingua laudem fatur,
 Creatori jubilans.

Hinc suspensus flagris fractus & in partes est redactus,
Diadema vitæ nactus, membriscæsus omnibus.

Sie

relative to

Enfusi pre-
cibus iso-
nomis san-
ctis.

30 luglio 5.
Quattro ar-
re a Catari-
niana e
ma.

*a Farnesio
reintegrato*

in interdictis
Pais archis
liberata ob
relliquias S.
Quirini

the decrease
with inclu-
sion.

Reliquia
Colonia in
ecclesia S.
Pantaleo-
nis.

S. affinis :

6500

Oratio in
Breviario
Coloniensi

E

Generalis
Subsidiis

in Preparation
and North-
west.

St. John's

religione:

frequency
ex antequam
difficile,

A Sic politus lapis vivus, miserationis rivos
Ad salutem nunc proclivus est agrotis omnibus.
Bibant ergo fide plena de tam puri fontis vena,
Quo morbum hos catena suis linguat meritis:
Ut per ipsam restituti præceptæ jam salutis,
Digna Deo delibuti jubilent præconis.
Martyr Dei pretiose, nos commenda studiose
Christi Regis gratiæ.
Ut a morbo peccatorum & a plagis vitiorum
Absolvamur propere.

Est sequentia alia item cum Noctis.

Laus jocunda Christo detur & Quirinus commendetur
Cum Balbina filia,
Hujus strumas dum curavit Alexander declaravit
Christi mirabilia.

Per quod signum baptizantur & in fide roborantur
Paganorum millia.

Pater gaudens lacrymatur & a Papa baptizatur
Una cum familia,

Quem Princeps Aurelianus trucidavit, vir insanus,
Promptus ad flagitia.

Lingua, manus, pedes ei amputantur, eculei
Patitur supplicia;

Post tormenta decolatur, & a Christo declaratur
Martyris potentia.

Agris opem dat cælestem, dum fistula fugat pestem
Cunctaque nocentia.

Te precetur Martyr iste, per quem tanta facis Christe
Potenter miracula.

Ut felici secum vita fruamur per infinita
Seculorum sæcula.

Præscribitur & hac prima ante Epistolam Oratio.
Deus Rex æternæ, cujus honori nobilis & gloriosus
Martyr Quirinus per martyrii militiam nobiliter milita-
vit: da ut, qui venerabilem ejus sanctissimæ Passionis
memoriam recolimus, per ipsius merita sub tui timo-
ris & amoris imperio tibi pugniter militemus. Per Domi-
num. *Sunt denique ibidem picturæ tam antiquæ, ut vix
appareant intra sesquiseculum elaboratæ. Una continet
peregrinantium multitudinem, altera seretrum cum
immagine S. Quirini, qui in utraque pingitur hinc lin-
guam, inde manus amittens, deinde equis raptatus.*

20 *Alia est ejusdem monasterii Siburgenfis Præpositura
in oppido Tolpiaco seu Zulpico, ad quam ejus loci præ-
positus Dominus ab Horrich transtulit sub annum
mDCXXX, mandibulum S. Quirini ibidem Patroni, ma-
gno civium applausu exceptam, hodieque venerabilem:
ubi quotannis aqua integri putei exhausta consecratur
ac benedicitur, indeque passim equi circumjacentium
locorum potantur, cum notabili præsidio valetudinis
bonæ, ac ex ore dicti Præpositi nobis indicavit dictus Ja-
cobus Kitzradt litteris xv Junii anno MDCLXVI scriptis.*
In antiquo Missali Ecclesiæ Moguntina, excuso anno
MCCCXCII, præscribitur sacram de S. Quirino ad diem
xxx Aprilis cum propriis orationibus, in quibus Quiri-
nus Episcopus & Martyr appellatur. Verum in Breviario
Moguntino, biennio serius impresso, relicto errore de
Episcopatu, ita recitatur Oratio: Omnipotens sempiternæ
Deus, majestatem tuam suppliciter exoramus, ut B.
Quirini Martyris tui meritis adjuti: æternæ felicitatis
gaudia adipisci mereamur. In Calendariis duorum Bre-
viariorum MSS. quæ ad eundem tractum Rheni usum
olim habuerunt, indicatur veneratio S. Quirini ad xxx
diem & Martii & Aprilis.

21 *In Belgio variis locis in magna estimatione sunt
beneficia ac miracula S. Quirini, & nominatim in celo-
bri Ordinis Præmonstratensis Abbacia Parcensi prope Lo-
vanium, in qua urbe ipsius Abbatis cura exeat excusa
Belgicæ historia Vita & Translationis Novesium ac mira-
culorum: sub finem autem ista adduntur: Cum diversi
Belgæ Novesium peregrinati fuissent, per intercessionem*

S. Quirini ibidem a variis tumoribus, inflationibus &
aliisque miseris liberati, sacra S. Quirini memoria in
variis Belgii locis erecta fuit, inter quæ eminuit Abba-
tia Parcensis prope Lovanium, in qua magna multitu-
do ægrotorum sanata est per invocationem sancti Marti-
ris Quirini, & usum aquæ ad honorem ejusdem Sancti
benedictæ. Ad quam venerationem promovendam multi
Episcopi ac S. R. E. Cardinales varias Indulgentias con-
cesserunt confluentibus ad dictam Abbatiæ Parcensem,
ut ibidem S. Quirinum honorarent. Sanctissimus etiam
Pontifex Romanus Urbanus VIII, ut innovaret cul-
tum S. Quirini, indulgè Indulgentiam plenariam omni-
bus Christianis, qui vere penitentes peccata sua con-
fessi ac sacra Eucharistia refecti, ultimo die Aprilis aue-
prima die Maji inviserint sacras S. Quirini reliquias
ejusque memoriam in ecclesiâ Parcensi, atque ibidem
more solito orationes ad Deum fuderint pro pace inter
Christianos Principes, extirpatione hæreseos & exalta-
tione sanctæ Matris nostræ Ecclesiæ. *Arnoldus Rayssius
in Hærographylacio Belgico agens de Parco Ordinis
Præmonstratensis juxta Lovanium, asserit ibidem asser-
vari de reliquiis S. Quirini Martyris, cujus est apud
Parcenses solennissima visitatio pridie Kalendas Majas
& Kalendis ipsis Majis ex occasione miraculorum fre-
quentius editorum, maxime dari auditus, tibiærum
infectarum. &c. Observat idem Rayssius medietatem
brachii S. Quirini Martyris adservari in Rurilenfi Car-
thusia ad ripam prope oppidum Siricium, os cubitale
S. Quirini in monasterio Insulensi Fratrum Minoritarum
S. Francisci, quædam ossa S. Quirini in Ecclesiâ Colle-
giata Tungrensi, ac demum os S. Quirini Martyris
in Florentensi Præmonstratensium cœnobio. Sed nun omnes
hujus S. Quirini reliquias sint, nescimus judicare.*

22 S. Quirinus colitur in pago Hoochle diocesis
Brugensis miliario a Rousselaer continuo peregrinan-
tium concursu per annum, sed præcipue ejus festo, die
ultimo Aprilis ac tota Novena, in qua quotidie Missa
ex antiqua fundatione canitur. Sodalitas in honorem
Sancti ante plus centum & plures annos instituta. Sacel-
lum ejus templo antiquitate par est. Ex Artesia, Lotha-
ringia omnibusque Flandriæ partibus eo concurritur,
ut ab ulceribus (in collo præsertim, quod dicunt ulcus
S. Quirini) vel a quocumque morbi genere liberentur.
Juvénis Ostendanus claudus hic recepit gressum prima
peregrinationis die, ut fulcra relicta testantur, & re-
cens viventium memoria. Domina item Lotharinga ex
etibia alias incurabili sanata se donis literisq; amplif-
simis significavit. Magnus in Angliâ Dominus, ob sa-
nitatem ope S. Quirini recuperatam, ornamenta ex
aureo panno Diacono, Subdiacono & Sacrificanti voto
misti olim, ut eadem ab hæreticis præservata fidem fa-
ciunt. Ita hac a Rosoveido descripta in ejus schedis in-
venimus. In Bruxellensi etiam districtu, ad eam quæ
Gandavum ducit viam, Bruxellis egresso post unius leu-
cæ iter emensum occurrit a dextris viculus, S. Quirini fa-
cellum dictus, & frequenti Bruxellensium civium acco-
larum quoque peregrinatione, ipso in primis die festo, notissi-
mus, ob similes similium curationum gratias ibidem so-
litas impetrari ad Reliquias & invocationem ejusdem
Sancti.

23 *Mafinus etiam in Bononia perlustrata tradit ad
diem xxx Martii, aliquas S. Quirini Martyris reliquias
in veneratione haberi in ecclesiâ S. Martini Majoris &
S. Thomæ de Mercato. His scriptis, invenimus in Histo-
ria Stationum Roma edita a Pompejo Ugonio in ecclesiâ
S. Balbina filia & traditione antiqua credi esse corpora
S. Balbina & S. Quirini & aliorum quinque incognito-
rum: ac silet de hisce reliquiis Octavianus Panciroli in
Thesaurò abscondito Urbis regione 9 ecclesiâ 25. Forsan
aliqua ibi adservata ossa fuerunt. De hac ecclesiâ ad
Vitam S. Balbina agimus.*

DE S. REGULO EPISCOPO SILVANECTIS IN GALLIA.

Commentarius praevious.

§ I Cuius sacre: Alia varia.

XXX
MAR.

Primi Epi-
scopi Sil-
vanectis.
fca.

Silvanectæ sive Silvanectum, urbs Gallia est in ha-
derno Valesio ad fluvium Nonnetum, qui inde,
prope regium secessum Chantilliæ, in stagnum Govia-
cum delapsus, dein in Orlam influit. Hujus urbis primus
Episcopus, argus Ecclesia Silvanectensis fundator, conse-
cratus S. Regulus: cujus successores numerantur Nicenus,
Manuetus, Venustus, Tanitus, Jocundus, Protitus,
Modestus, quorum solum nomina proferuntur, ac dein
nomen Episcopus statuitur Livanus, qui Concilio Aure-
lianensi circa annum dñi interfuit: ut vel inde de tem-
pore quo S. Regulus vixerit, non possimus judicare.

B

S. Reguli
cathacra

de antiquis
d. art. re-
s. 10. 10. 10.

1. Antiquissima S. Reguli memoria, est in MS. Mar-
tyrologio Ecclesie Atrabatenfis his verbis ad III Kalend.
Aprilis. Depositio S. Reguli Episcopi & Confessoris.
Præponitur vox Silvanectis in MSS. Tornacensi S. Mar-
tini & Laniensi. In plerisque & optima fidei MSS. codi-
cibus Usuardi & editis a Greveno, Molano aliisque &
apud Bellinum, ista leguntur: Apud castrum Silvanec-
tensium depositio S. Reguli Episcopi & Confessoris.
Quæ tamen verba in MS. Usuardo, Parisiis ad S. Ger-
manum adseruata, apparent expuncta, & ad IX Kalend.
Aprilis, ut mox dicemus, translata. In MS. Laudensi S.
Lamberti & alio nostro sub nomine Beda, item MS. Adone
Ecclesie Morinorum, & monasterii S. Laurentii apud Leo-
denses, ac MS. Regina Suecia apud Fuldenses olim con-
scripto, ista leguntur: In Francia civitate Silvanectis
depositio S. Reguli Episcopi & Confessoris primi civitatis
ipsius. At loco ultimarum verborum dicitur Reguli ejus-
dem loci Episcopi in quinque MSS. nostris sub nomine
Usuardi, & in MS. Florario ac Martyrologio Colonia &
Lubeca anno mccccxc excuso. In MS. Centulensi seu S.
Richarii ista leguntur: In Francia civitate Silvanectis

C. Reguli Episcopi & Confessoris. Et hæc sunt antiquiora
Martyrologia, quæ de S. Regulo ad xxx Martii agunt.
At xxiii Aprilis ista leguntur in ante citato MS. Mar-
tyrol. Atrabatenfi: Ipso die S. Reguli Episcopi & Confes-
soris. In MS. Usuardo monasterii S. Germani Parisiis
(in quo ad xxx Martii ejus memoria expunctam diximus)
xxiii Aprilis ista habentur: Castrum Silvanectis S. Reguli
Episcopi & Confessoris. Quæ eadem leguntur in MSS.
Ultrajectino & altero nostro sub nomine Bedæ, ut jam di-
ximus. His porro Martyrologiis antiquioribus, cultum ac
venerationem Ecclesiasticam confirmantibus adscriptur
ecclesie S. Reguli in urbe Silvanectensi constructa a Ro-
berto Rege, qui initio cum Hugone Capeto patre suo,
dein post ejus obitum regnavit usque ad annum mxxxI,
quo mortuus est die Martis xx Julii.

Alia dupli-
cia ex
MS. S. Lau-
rentii.

3. Alia S. Reguli variatissimi sumus, eaque duplicia
damus hæcenus inedita: priora eaque breviora, imo anti-
quiora ac sinceriora, ex perovulso codice ecclesie Catho-
dralis S. Andomari in ipsa urbe ab hoc Sancto Andomaro.
poli dicta. Posteriora Alia reperimus in variis codicibus
MSS. Ex his uberiora sunt quæ descripsimus Parisiis in
bibliotheca monasterii S. Germani: sed, quod dolemus,
erat hic codex sub finem mutilus, ac nonnulla vix poterant
amplius legi. Verum eadem apud Silvanectenses integra
erant, quæ accepimus cum hac præfationcula: Joannes
Picardus Bellovacus ad S. Victoris Parisiensis Cano-
nicus Regularis Catholico & philectori S. D. P. Vitam
S. Reguli, quam hæcenus decurtatam vidisti apud Pe-
trum Equilium, integram lege, simulque bene precare

manibus Nicolai Castellani Silvanectensis, qui dum
ageret Canonicum in ejusdem Reguli templo, nihil ha-
buit antiquius, quam ut emendate descriptæ perveniret
intuas manus omniumque Christianorum. Robertus Franco-
rum Rex excitaverat Silvanecti memoriam ejusdem
Sancti templo magnifico. Nicolaus noster ut Reguli
pietas continuo ætatem immo & gloriam celebraretur
& colatur. Responde votis ejus. Hæc Picardus cujus
industria edita sunt opera S. Anselmi Episcopi, & histo-
ria Anglicana Guillelmi Neubrigenfis. Eadem Alia, so-
lum usque ad numerum xxiv deducta, habemus ex MSS.
codicibus Rubec-wallis Canonicorum Regularium prope
Bruxellas, & monasterii Longi-Pontis Ordinis Cister-
ciensis in diocesi Sueffionensi: item ex collectione Visitarum E.
Sanctorum, quam pro supplemento ad Laurentium Sarium
cæperat comparare Petrus Lauverus, cujus calamo extat
Historia urbis Bellovacensis. Eadem est nobis missa anno
MDCLXI a Ludovico Nicquesto Bibliothecario monasterii
Cælestinorum Sueffionensium, sed utraque hæc ultima Vita
desinit ad numerum xix cum obitu & sepultura S. Reguli:
& est isto modo inserta Speculo historiali Vincenzii Episcopi
Bellovacensis libro 16 cap. 27 & quinque sequentibus &
reperitur, sed magis contracta, in MS. Ultrajectino
S. Salvatoris, cum nonnulla circa patriam diversitate,
ut infra dicitur. Alia compendia extant apud Petrum
de Natalibus lib. 4 Catalogi cap. 15, S. Antoninum
par. 1. historiarum tit. 6 capitulo 28 num. 2. & Joninum
Membrivianum.

4. Missæ ad nos anno MDCLIV Franciscus Boulartius, alia alia
tunc Assistens Reverendissimi Generalis Canonicorum Re-
gularium, nunc illorum ipse Generalis, missi inquam libel-
lum editum a Carolo Juvainjo Decano & Canonico Eccle-
sie S. Reguli sub titulo pugne veritatis cum superbia: in
quo libello est Vita seu Actus beatissimi Reguli Episcopi
& Confessoris, Patroni urbis ac totius diocesis Silvanec-
tensis ex Legendario Ecclesie Arelatensis. Deducitur ea
Vita usque ad S. Reguli obitum & sepulturam, & differt a
precedenti varia amplificatione & verborum potius quam
rerum novarum periphrasi: interim dicitur eam venera-
bilis Deoque amabilis Cælestinus, ex nobili Hibernorum
provincia exortus, divina inspiratione spiritaliter dicta-
re conatus esse, ob gloriosissimi Regis iustitiam Chlodovei,
qui sanctorum Confessorum Christi Remigii & Ve-
dasti exhortatione piaque prædicatione baptizatus, & ad
Dei fidele servitium est conversus. Ille enim cum des-
derio fuisset excitatus, aliquid particulatim de præfati
sanctissimi Confessoris reliquis accipere, Deo revelan-
te, super sarcophagum ejus duabus tabulis lapideis vi-
tam ejus inscriptam invenit, & ad agnitionem omnium
infamari præcepit. Hæc ibi. Agitur infra num. 21 de
accessu Regis Chlodovei ad corpus S. Reguli, cum magno
silentio vitæ tabulis lapideis inscriptæ, sed dicitur Rex,
multorum relatu, nativam ejus patriam & miraculo-
rum magnitudinem percepisse. Ignoscens etiam lares
Cælestinus Hibernus, ne quidem memoratus a Jacobo
VVarao in libro de Scripioribus Hibernia, Jacobo VVarao
aliisque quos licuit videre verum Hibernicorum scripto-
res. Nostro judicio videtur ea Vita post alia Alia edita,
imo ex iis amplificata, id-que a nobis amittitur.

5. Quo etiam tempore & a quibus auctoribus scripserint
ea Alia quæ damus, non satis liquet. In fine longiorum
Astorum refertur miraculum de Juditha filia Caroli Calvi
Regis Francorum sanata: & hic cognominatur Imperator,
licet

coram com-
pendio.

alia alia
edita ex
MS. Arel-
atensi.

sed verba
potissimum
amplifica-
ta.

omittitur

longiora
Alia vi-
dentur scri-
pta seculo
10.

A licet plurimus post illud miraculum elapsis annis ad illam dignitatem pervenerit. Hinc videtur huic etiam attribui posse, quod duobus immediate precedentibus miraculis apponitur: scilicet majorum Solertia scriptis derelictum, & quod antiquorum devotio posterorum notitiam dereliquit, ut ea num. 26 & 27 leguntur. Scripta ergo ea Acta arbitramur saeculo Christi decimo, aut sequente tempore Hugonis Capeti aut filii Roberti, qui ecclesiam S. Regulo construxit: qua etiamnum continet collegium quatuordecim Canoniorum cum suo Decano. Auctorem horum Actuum censet Nicolaus Belfortius, in monasterio S. Joannis de Vincis apud Sussiones Canonicus Regularis, esse aliquem Silvanetensem: qui post exultam Sancti hujus ecclesiam, ejus Vitam reparavit ex chartis, quae incendio superfuerunt aut aliunde conquiri potuerunt. Uti ea ipsa Acta adscripta habemus. Ipsos autem libros cum ecclesia infelici & repentino casu ignis voracis consumptos fuisse, Acta infra num. 20 testantur.

Hinc etiam Guilielmus Fabriens adscripserat, dicta Acta referenda ad secundam classem potissimum qua capite primo narratur, qua non sufficienti certitudine fulciuntur, & probabilibus solum, ut iis sentiebant temporibus, invitantur relationibus: quod sequenti paragrapho magis approbit, dum Acta sociorum, quibuscumque illis dicitur in Gallias venisse, indicabimus.

6 Martyrologia a variis precedenti saeculo edita continent elogia ex hisce Actis sive desumpta, & quod Menoty-
cus confecit, ista habet: Apud civitatem Silvanetensem S. Reguli Confessoris, qui Joannis Apostoli apud Ephesum discipulus fuerat; inde a Dionysio Parisiensis Episcopo Arelatensis Praefectus, idolo Marti sub verso, Christum & Apostolos nuntiavit. Similia habent Felicius & Galesinius. At Martyrologium Usuardi Parisiensis auctum & anno MDCCXVI, editum ad diem XIII Aprilis haec tradit: Apud Silvanetis urbem depositio almi Reguli, Confessoris Christi atque Praefectus: qui Nicenis Graeciae ortus, a B. Joanne Evangelista est doctus. Postea simul cum S. Dionysio primo Romam, deinde Arelatum veniens, ibi est ordinatus Episcopus. Post cujus martyrium iam dictam Silvanetensem urbem adiens, plurimis in eodem loco virtutum signis usque hodie venerationis refulget. Eadem leguntur apud Grevenum & Canisium. Plura congerit Saussajus in Martyrol. Gallicano.

§. II. Tempus missionis in Gallias. Varii ejus socii sub Diocletiano passi.

7 **F**uisse S. Regulum Episcopum Arelatensem Acta longiora habent, & cum iis hodiernum Martyrol. Rom. his verbis: In Castro Silvanetensi depositio S. Reguli Episcopi Arelatensis. Accedit traditio Ecclesiae Arelatensis, in qua hoc die sub ritu Officii duplicis colitur, ac dicitur in Lectionibus, qua ad Martinum recitantur, secundum post Trophimum rexisse Ecclesiam Arelatensem. His postis difficultas crevit recte judicandi de tempore quo S. Regulus floruit. Nam, uti legimus apud Gregorium Turonensem lib. 1. Histor. Franc. cap. 28, Decii Imperatoris tempore septem viri Episcopi ordinati, ad praedicandum in Gallias missi sunt. Turonicis Gatianus Episcopus, Arelatensis Trophimus Episcopus, Narbonae Paulus Episcopus, Tolosae Saturninus Episcopus, Parisiacis Dionysius Episcopus, Arvernensis Stremonius Episcopus, Lemovicinis Marcialis est destinatus. Ex his S. Paulus Episcopus Narbonensis colitur XXI Martii: ad quem § 2 attulimus judicium Francisci Bosqueti, viri in antiquitate Ecclesiae Gallicanae longe peritissimi, a quo ideo ab Alexandro VII Pontifice Maximo in pretio habiti, & a Lodovico Episcopo ad Monspelensem anno MDCLV translatis: quod quia hoc como pag. 372 continetur, lectorem eo remittimus, & ad ejus Historiam Ecclesiae Gallicanae, ubi & occasio indicatur, quare tam Paulus quam Trophimus credidi fuerint discipuli S. Pauli: quibus velatis asserit Bosquetus.

Tomus III. Mart.

tus lib. 1. cap. 36 & ultimo multos contra sentire & ad posteriora saecula eos referre, fretos Severi Sulpitii & Gregorii Turonensis auctoritate, quam dein explicat. Trophimum recenset Gregorius inter illos, qui in summa sanctitate viventes, post acquisitos Ecclesiae populos ac fidem Christi per omnia dilatata, felici confessione migraverunt.

8 Datis ergo predicationi S. Trophimi triginta aut pluribus annis, eique ad primum laboris evocato successit S. Regulus, quem variis aliis viris Apostolicis adjungit auctor Vita S. Quintini Martyris, quam ex perverbo codice Regalis Ecclesiae ejusdem Martyris edidit Claudius Heremans in Augusta Viromandunorum, ejusque Regesto veterum chartarum pag. 1, ubi ista habentur: Temporibus Diocletiani & Maximiani Imperatorum multi Christianorum gravissimam persecutionem patiebantur propter fidem Domini nostri Jesu Christi & spem regni aeterni. Hac itaque tempestate beatissimus Quintinus & sanctissimus Luciano Roma egressi, Domino ducente, in Gallias venerunt. Fertur etiam, sed & libelli eorum certaminum testantur, cum eis SS. Crispinum & Crispinianum, Rufinum, Valerium, Marcellum, Eugenium Victorium, Fuscianum, Piatonem atque Regulum pariter advenisse: Passus dein dicitur S. Quintinus sub Rictiovaro, ab imperatore Maximiano in Gallias Praefecto constituto. His consentiunt Acta martyrii SS. Fusciani, Victorici atque Gentiani, qua ex vetustis MSS. Breviniano, Abbatibus aliisque danda sunt ad diem XI Decembris, ex quibus ista excerptimus: Praevens Diocletianus ne se principante deorum cultura deficeret, praefecturam Galliae Rictiovaro tradidit, eique in Christianos graviter sevirere praecipit. Eo tempore sancti viri Fuscianus & Victorius cum aliis simili sanctitate praeditis aggregati, videlicet SS. Quintino & Luciano, Crispino & Crispiniano, Piatone atque Regulo, Marcello & Eugenio, Rufino & Valerio, ab urbe Roma progredientes, veloci cursu ferventique animo, pro victoria Christi dimicare parati, ut bellatores egregii armis fidei roborati, ad urbem Parisiensem intra fines Galliae sitam Christo duce pervenerunt: ibique divina illucescente gratia nominatim elegerunt, in quibus divisi praedicarent locis. Igitur cultores Dei Fuscianus & Victorius Tarvanensem urbem gressu celerrimo petierunt: Sanctus vero Quintinus divino fultus oraculo, Ambianensem urbem laudabili exitu praedicator: & sacer Domini cultor Luciano Belluacensem aggressus fines, ardenti animo divina eloquia populo praedicabat. Beatus autem Regulus cum ad urbem Silvanetensem pervenisset, adfuit ei intantum gratia divina, ut confestim gentilem populum ab idolorum cultura ad fidem Catholicam revocaret divinoque sibi munere tribuente, Pontificali in Sede sublevatus, in urbe eadem pastorale suscepit regimen. Per quos Sanctos tanta Dominus dignatus est operari miracula, ut eorum praedicatio signis subsequenter probaretur esse sequenda. Denique reddebatur lumen caecis, auditus surdis, loquela mutis, & membris, paralyti morbo officiali organo destitutis, reparabatur robur propriis virentis. Jejunii quippe crebris & orationibus assiduis & vigiliarum exhibitionibus ita instabant, ut diebus atque noctibus a Dei laudibus non cessarent.

9 Hac ibi: quibus consonant Acta SS. Crispini & Crispiniani, ex pluribus vetustis MSS. ad diem XXV Octobris danda cum hoc exordio: Cum sub Maximiano & Diocletiano, qui simul Imperio potiti eadem potestate nisi sunt Christi expugnare Ecclesiam, persecutio seiva in orbe universo perstreperet; Quintinus, Luciano & Eugenius Roma clari orti natalibus in Gallias praedicaturi venerunt. Qui sancti laboris cursum martyrio coronantes, triumpatores insignes migraverunt ad Dominum. Quos secutus eadem fidei devotione, paresque natalium nobilitate Crispinus & Crispinianus, Sueffionis civitatis hospitem suae peregrinationis elegerunt. Audis hanc Maximianus im-

Crispino & Crispiniano.

Z z z
pius

A prius ad persequendum eos Ricciovarum direxit. *Iidem Martyr in bodierno Martyrol. Rom. dicuntur in persecutione Diocletiani sub Ricciovaro Praefide gladio trucidati. Qui proxime S. Regulo in cecatis supra Actis jungitur Piatu seu Piatu, in Actis MSS. sic dicit: Gratias tibi ago, Domine Jesu Christe, Redemptor mundi, qui me ad titulum dignitatis tuæ vocare dignatus es, & beatissimorum Martyrum tuorum Dionysii, Quintini, Luciani, Crispini, & Crispiniani vel aliorum multorum, qui passi sunt propter nomen tuum consortem efficere. Dignare ergo, Domine Jesu Christe, in eorum me numero computare, & regni tui heredem fieri sempiternum. His ita dictis... advenerunt impii persecutores, qui a nequissimo fuerant Maximiano directi. Tunc illico apprehendentes Sanctum Dei, & socios suos coram B. Piatonis oblatibus gladio puniri eos fecerunt.... Tunc unus ex militibus evaginato gladio parata jam sancta cervix pretiosum caput abscidit. *Demum S. Paschasius Radbertus Abbas Corbejensis, Passionem SS. Rufini, & Valerii a se collectam ita exorditur: Imperantibus Diocletiano, & Maximiano Augustis, persecutionis procella Christi Ecclesiae est excitata....* Hac tempestate insignes viri, & fidei constantia morumque sanctitate præclari, Quintinus, Victorius, & Fuscianus, Rufinus, & Valerius, Crispinus, & Crispinianus, cum ceteris suorum sociis Romanae urbis oriundi, Belgicae secundae populis, gentili adhuc superstitione detentis, verba vitae prædicantes eos a iugo demonum ad Christi libertatem vocabant. Qui doctrina mirabiles, virtutibus illustres, tamquam lætissima sidera Gallias illustrabant. *Hac ibi, ubi inter ceteros socios S. Regulum intelligi debere scimus, ex Actis S. Quintini, atque SS. Victorici, & Fusciani jam allatis.**

10 *En S. Regulum in tam illustribus monumentis notatum vixisse tempore Diocletiani, & Maximiani: & cum in Actis dicatur diocesim obivisse, parochias vixisse, frequentes conciones etiam in latissimo campo habuisse, ac post annos Episcopatus sui quadraginta & vixisse excessisse, quidni ad tempora Constantini dicatur superfuisset? quod tamen potius eruditi leiori malum proponere, quam mordicus contra aliter sentientes suerit. De S. Regulo ejusque sociis jam allegatis ista habet Bosquetus lib. 4. cap. 5. Hac eadem Maximiani persecutione sub Praefidibus Riccio Vatro, Crispino, & Daciano Christiani testimonium fidei vita sua reddiderunt. Ex his plures vel jam mora a Diocletiano Romæ persecutione vel prioribus sub Principibus profligatæ in Galliis fidei causa venerant. Hi Quintinus, Regulus, Valerius, Rufinus, Eugenius, Lucianus, Crispinus, Crispinianus, Piaton, & alii simul Roma missi dicuntur: quorum aliqui priscorum Galliarum Episcoporum focii in aliquibus veteribus Actis fuisse leguntur: adeo historica veritas in incerto, & obscuro latuit. *Hac Bosquetus, qui dein de Martyribus tunc passis agit.**

V I T A

Ex codice MS. Andomarenfi.

Beatissimus igitur egregiusque Christi athleta Regulus, a Argolica derivatus, & exortus nobiliter prosapia, ut in antiquissimis reperimus pittactis & chartis, largifluis divinarum gratiarum perfusus rore, Romam ob accensum calidum amorem Apostolorum Petri, & Pauli, tandem adiit, sociatus venerabilium Collegarum Dionysii, Rustici, Elaterii & Eugenii ceterorumque contubernio. Quorum autem honorabile collegium sanctissimus B. Petri Apostoli successor Clemens libenter hilariterque amplectens, Deo retulit confestim impetore condignas submissa terratenus cervice gratias, qui tam decoras & nitidas ad fulciendam nascentis Ecclesiae

originem columnas vere immobiles elegerat. Tantam D ergo sanctae societatis fraternitatem divinitus sibi directam, Clemens clara suscipiens mente cum communi unius consensus unanimitate, data prædicandi auctoritativa potestate, ad Galliarum spineta, quia amplius gentilitatis diræ errorem cognovit scaturire, fidei Christianae ardore succensus, gratulabundus direxit. Hi vero Sancti Dei concito gressu, divini semina verbi fideliter spargendo, & Deo inspirante, baptismaliter germinando, ad Galliarum pedecentim pervenere regiones, scilicet ad urbem Parisiacam primitus, quæ tunc temporis ex Regum palatiis & frugum copiis atque vineis uberrimis amenior colebatur. Quas particularim altitius divisas unusquisque suam sibi deputatam scribundo corde adiit provinciam. Unde contigit, Deo ducente, ut sacratissimus Antistes Regulus ad Silvanectensium properasset mœnia: qui paulatim continua prædicationis instantia erroneos de sevis simi saucis seductoris, viam summæ veritatis pandendo, rapuit. Quos cum laude triumphi, tam precum suarum munitos instantia quam sacri baptismatis piatus unda, æterno Regi Deo vere munus acceptabile cum odore celestis oleulit suavitatis. Pro horum itaque creptione de sulfureo productionis baratro, æternam sine defectu rutilantem coronam stolatus Domino remuncante, percepit.

1 Postquam ergo divina annuente gratia ob multorum salutem in e Francigenorum pervenit regiones, ne tanta lampadis rutilantis lucerna sub tenebroso abscondita lateret modio, fama sanctissimi Praefidis passim discurrente, coeperunt finitimi & incolæ terræ illius ad tanti Patris convolare stientes aspectum, & mellitum dulcifonæ prædicationis doctrinam avido corde audire, & paulatim Diabolicam abhorre culturam, atque repertam Evangelicæ institutionis veridicam sermocinationem ad baptismi gratiam hilariter, non solum vulgare cæcus hominum, verum etiam nobilium de Regali aula pariter descendentes concurrere. Inter quorum etiam benevolam studium ob propriam corporum suspitatem etiam cæcorum, claudorum, mutorum, surdorum, ceterorumque debiliū, & diversæ pestis clade laborantium non modica venit multitudo, credens non ficto corde, quod velut audientium spiritualiter illuminabat pectora, nihilominus ad Deum precibus eorum salubriter redintegraret corpora, & pristinae sanitati redditi, Deo uberius debita redderent obsequia. Cumque cum alacritate mentis propulso nativæ incredulitatis frigore, jamque summæ fidei sole serverent in illorum cordibus radiante, ad illius sanctitatis Christo Duce concurrerent suffragium, mox per sanctæ prædicationis solertiam vegetati, animarum simulque corporum optatam receperunt sanitatem. Hic oculorum perspicuam claritatem in puncto temporis recipiens, altifonas illuminatori Deo contulit laudes: alius pedum velocitate lætatur, æque magnificas saltando reddidit jubilationes: alius vero ob pedorem aurium glutinosum potenter a Deo resecratum protinus non modicas exultanter obtulit grates: alius autem variis punitus morborum æramnis, dicto citius mirabiliter se pium repentino visu respiciens, altivola merito exposuit cantica eidem Domino, qui talem sibi elegit Antistitem, per quem talia geruntur prodigia.

2 Hujus nimirum doctrina verborum, est illuminatio virorum & prædicationis jugitas est populi sanctas, & diabolicæ fraudis captivitas. Fuit enim insignis moribus, scripturaeque & pictura insinuante, corporis quantitate decenter compositus, staturæ proceritate formosus, & per gratiam quæ abundabat ubertim in labiis illius, scienter colimus illum doctiloquum. Corpore castus, mente devotus, fidei fervore non tepidus, spei certitudine fultus, caritatis ardore

A ardore sedulus, propriæ conversationis dignitate astutus, & omnium virtutum ubertate conspicuus: non de crastino cogitans, sed Dei amorem merumque præ oculis jugiter habens, omnibus abundans profuit, nemini vel verbo nocuit. Ut verus Dei cultor bonorum omnium omnium sanctissimus exitit propagator, ecclesiarum Dei optimus fundator & per digne Apostolorum successionem Clericorum Domino in choro psallentium præcipuus ordinator: nativæ Græcorum linguæ Latinæque nihilominus peritissimus Doctor, secundum Apostolum omnibus omnia factus est, ut omnes lucrificaret: aliorum salutem suam deputavit emolumentum, ideo nobilium, mediocrium & plebium accessui pio amore dilectionis pietatis gremium aperiens, omnes pro meritum qualitate lætante recepit, quibus manum consilii & baculum solaminis benigniter porrexit.

4 Beatus itaque Areopagita Dionysius a Paulo invictissimo Apostolo primum Pontificali insulatus nitore, post a S. Clemente Galliis destinatus, Parisius residens, sanctum ac gloriosum eodem honore summi Præfatus decoratum Regulum, ad Silvanensium castrum libenter dirigens, & Lucianum vero cum suis complicitibus Sacerdotali politum Ordine Bellocacum misit. Qui Deo protegente sibi commissas particulatim parochias quam citius in Dei omnia regentis agnitione pariter converterunt. Unde populus Bellocacensis pagi jam in fide Christi perfectissime solidatus, per idoneos deprecatus est nuntios Sanctum continuis precibus Regulum, quatenus suum Athletam Episcopali sublimaret auctoritate. Qui protinus tantæ electionis congaudens nuntio, gressu concito ire non traxit. Sed heu, pro dolor! oborta clam seditione Procerum, invidia stimulant, quorum fortitudinem praefatus Lucianus cum f. Lucio instantia sanctæ predicationis in Dei animare studebat servitio, tota in Sanctos grassata [perfidia], felici tandem cruore perfusos peremit. Illico missus ecce alius ex plebe Christicola ad ad beatum directus Regulum, reterrimum ferens nuntium, quem obviam habuit in villa Canaan, quæ sita est super fluvium Isara, dicens: Noli pater, noli vexari, quia Pastor noster pro ovibus sibi delegatis martyrium passus, migravit ad Dominum. Hanc autem ferocem passionem Regulus ut compere completam toto confectum adnitu cordis Deo retulit gratias, dicens: Gratias tibi ago, Domine Jesu Christe, Pastor egregie, qui de collegio fratrum nostrorum, hunc per passionis acerbissimam in regno tuo feliciter laureatum assumpsisti.

5 Ad hoc publicum lamentum ecce tota ruie ferme Bellocacensis parochia, fama velociter discurrere, tanto carens Pastore, congruam postulando consolationem. Quos omnes beatissimus Regulus verbo salutis sapienter confortavit. Inter quos, haud mora, cæcus diurni expertus luminis, opem suæ sanctitatis flebiliter deposcens, advenit: cujus miserabilem cecitatem intruens vir sanctus, ingemuit dixitque: Domine, Domine, qui mirabiliter creasti hominem, & mirabiliter redemisti, qui oculos cæci ad te clamantis per omnipotentiam tuam Deitatis deitice reformasti, pristinum in eo reformationem decorem: ut iste præfatus discat populus, quia tu es Deus deorum, faciens prodigia in celo & in terra. Cumque omnes ad hujus sanctæ orationis lacrymosam petitionem respondissent, Amen; dicto citius, ingrediente die, fecit Dominus discedere noctem. Populus siquidem repentinè miraculi roboratus subsidio, ob hujus testimonium illuminationis eodem in loco avida constructione plantavit ecclesiam, quæ hodie tenus in filiis Deo dilectis florendo germinat.

6 Præterea rumore digni Præfatus crescente, Apostolorum vicem tenens, Catholico dogmate pollens, oppida, rura, casas, vicos, castella peragrans, po-

pulopassim trahente, utpote rudibus propinator nova D
propinans pocula, fævo mellis dulciora, digne ac reverenter Christi Ecclesiam adhuc primitivam & nutribundam regendo amplificavit: curiose sollicitus indagine, ne lupus insidians oves Christi simpliciter vi-
ventes maligniter deciperet, propriam circumsivit ob fidei ruditatem non semel in anno parochiam: verba Dei per corda neophytorum seminando, ecclesias aptis in locis ædificando, easdem Episcopaliciter dedicando, gregem Christi sancto chrismate baptismaliter ablutum augendo. Tandem pervenit ad quoddam oppidum publico vocabulo g. Rulliacum, ubi non modicum habuit sibi obvium calicolarum plebis exercitum: qui unanimi intentione ad mellissimam currebat doctrinam, pristina predicationis non immemor, sed sitienti anhelu catervatim auribus erectis fluentia Evangelicæ doctrinæ haurire affectabat. Ut autem pius Pastor Regulus, regulari sultus auctoritate, populi confluentiam ferme innumerabilem conspexerat, illico altisonas Deo rerum Creatori lacrymis perfusus retulit gratias: E
per cujus in terram inspirationem plebs divino rore madida diabolum execrabiliter abhorrebat, & Dominum pariter Redemptorem quærebat. Quid plura? Ampla illius ecclesiæ pbrictes tam præcipuam non valentes recipere concionem, reperto ab alimolis sibi famulantibus Clericis consilio, in spatiofo situ miræ amplitudinis cathedram iussit juxta lacum ponere Pontificalem, (qui inibi adhuc hyemali imbre congestus, in sese aliquando vibrantibus undis revertebat) ideo ut astanti vallatus undique populo Christum spargere quivisset & promptius, ne ullus divini panis refectione carens, ad propria jejunos remeasset.

7 Interea cum jam divinus propagator ob amorem æterni Regis officium regiminis sibi commissum pleniter exerceret, & diuturnum dulciter traheret sermonem: illa gloriosa dies præfatorum cursum secuta dierum, vespertinam, Phœbo ad Oceanum descendente, adit horam. Cum ecce repentino sonitu, ut mos est æstivo tempore, ranarum illius lacus exorta est inarticulata garrulitas: quæ naturæ proprietatem non ignoranter sequentes, diversarum vocem emisissent huc illucq; natando confusionem: propter astantem enim in gyro populum non amiserunt strepitum, ut virtus Dei in omnibus præpotens clarius præmineret. Beatus vero Regulus, Antistes pretiosissimus, non tulit hanc tædiosam ranuncularum inquietudinem: & ne forte astantium aures sonitus enormitas obstrueret, gravi ad eas vultu retrorsum respiciens, præcepit, ut insolitum perpetim haberent silentium, dicens: Silete, silete omnes, nisi solummodo una vestrarum ob hujus testimonium mandati. Quæ protinus tanti Patris parentes jussioni silenter quieverunt, & adhuc miro modo illarum posteritas matrum obedientiam imitans, silendo reticet excepta solummodo una, quæ aliis ludentibus cantus sui proprietatem ut joculatrix administrat. O Deus vere per omnia elementa benedictus, qui tuos magnifico munere clientulos honorifice distas, quorum imperiis etiam barbaries & insensualis creatura obedienter pareat: quia nihil difficile & impossibile est in te fidentibus & tuam credentibus sinceriter omnipotentiam: qui dixisti: Omnia possibilia sunt credenti. Ecce per tot annorum spatiosa volumina, ranarum barbaries tuo silenter obedit Pontifici, quæ huc usque sua ora habens magno silentio frænata. Merito ut quidam Metrocanorius in suo pompavit poemate, dicens:

Subditur omnis imperiis natura suis.
Nempe, Creatori (cujus quæcumque videntur,
Seu quæcumq; latent, & rerum machina fermo est)
Omne suum famulatur opus.

8 Populus autem præfatus duplici roboratus suffragio, videlicet fructifero ubertim sanctæ predicationis

Anis satius sermone, vel viso nimirum insolito miraculo, in fide Christi solidatus, sua tendens pectora re-
EX MSS. versus est ad propria. Rexerat igitur vir Dei ortho-
 doxus, & ambidexter Ecclesiam, per multorum curricula
 minoralis etatis abbat 30 annis. annorum pervigil, admonendo seniores & exhortando
 etate coequales, increpando juniores, & signorum
 prodigia, Deo operante tamquam rudibus & fide vacil-
 lantibus secundum Apostolum ostendendo. Quia signa
 infidelibus sunt, non fidelibus, sed Deo in cor dante
 infidelitati quam citius imposuit metam: Illorum et-
 enim miraculorum mira prodigia, tunc temporis me-
 ritis Beati Reguli Christi Pontificis mirabiliter perpe-
 trata, nullius disertis Oratoris calamo plane compre-
 hendi valebit. Discessit autem 11 Kal. Aprilis, re-
 gnante Deo & Domino nostro Jesu Christo.

a An pro Argolica, sit legendum Gallica dubitari potest. Ro-
 manus in Aelia sociorum habetur.

b De hac societate conjunctione ac missione supra egimus, ubi
 alii cum Eugenio assignantur.

c Brant jam pridem a Francis ea Galliarum regiones occupa-
 tas & appellata cum auctor scriberet, non vero quando S. Re-
 gulus vixit.

d Est phrasis temporis scriptoris usitata, qua illustres nobiles
 indicantur.

e Aelia S. Luciani & sociorum duplicia dedimus 1 Januarii,
 & supra ejus adventum tradi tempore Diocletiani.

f Imo Lucianus ante baptismum vocabatur Lucius: & socii
 vocabantur Maximianus & Julianus.

g Rullianum vulgo Rullii novum circiter millibus passum di-
 stans Siso ancelis.

VITA ALIA

Ex pluribus codicibus MSS.

CAPUT I

Incerta narratio patrie, conversionis & missionis
 Episcopatus ejus Arelatensis.

Post sacratissimum Dominicæ Ascensionis ve-
 nerandumque triumphum, cum ad declaran-
 dam Christianæ religionis fidem per diversas terrarum
 partes sancti Apostoli dispersi fuissent, & B. Joan-
 nes Evangelista per Judæam vicinasque provincias
 verbum Dei instanti prædicatione doceret, multo-
 rumque infidelium excitarem ejus sancta illustraret
 doctrina; accidit, ut quidam juvenis, cujus actus,
 celesti annuente gratia, fidelium notitiæ tradere dis-
 posuimus a ex Græcorum finibus nobili prosapia ex-
 ortus, nomine Regulus, inter confluentium turbas
 ad ejus mellissimam cum summa devotione curreret
 prædicationem: ibique Evangelicæ fluentia doctrinæ
 non segni percipiens aure, nativæ tandem increduli-
 tatis propulso frigore, diviniq; luminis illustra-
 tus calore, per eundem Apostolum, divina coope-
 rante gratia, baptismatis unda regenerari meruit: qui-
 que ut Apostolicis liberius posset adherere vestigiis
 divinisque sedulus assilire prædicationibus, ad pa-
 triam rediit, illud Evangelicum in pectoris arca maxi-
 me deferens: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia
 quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me.
 Mox vero fidelis auditor, quod devota susceperat men-
 te, operis exhibitione implere non distulit. Paterna
 namque prædia, possessiones, cunctamque rei familia-
 ris suppellectilem (his enim innumerabili copia afflue-
 bat) celeriter distrahens, eorum pretium manibus indi-
 gentium sagaciter tradidit: atque cunctis adhuc novus
 tiro Christi diabolicis renuntians pompis, ab hujus
 naufragio mundi gaudens nudus evasit: sicque pro
 voto rebus compositis, curarumque secularium depo-
 sito onere, ad Magistri documenta libera rediit men-
 te. Tunc beatus Joannes hoc audito, gratiarum Deo

reddidit actiones, tantam in eo tamque celerem admi-
 rans perfectionem, atque illum divinarum volumi-
 num doctrinis & exemplis brevi sub tempore edo-
 ctum, (quem enim caelestis illustraverat gratia, nulla
 ad discendum poterat retrahere mora) confestim ad
 Clericatus provexit gradum. Adepto igitur religionis
 hujus honore, præcunctis Magistri vestigia digna con-
 versatione & actibus sequi cupiens, ipsius quotidianis
 informabatur exemplis. Incantum ergo B. Reguli de-
 votæ servitutis obsequium Apostolicæ dilectionis me-
 ruit gratiam, quasi intra familiaritatis ejus sinum
 collocatus, ceteris secretius ejus sancto sapius frueretur
 colloquio. Prædixerat enim illi divino tactus Spi-
 ritu, quod non effusione sanguinis, nec tortoris ver-
 beribus afflictus, ac carnis vinculis solveretur: sed
 diuturna felix pace, plenus dierum Confessor, migra-
 ret ad Dominum.

2 Interea dum B. Joannis sanctissima prædicatione
 fides Catholica illis in partibus secundis augmentaretur
 successibus, & daemonum cultus jam penetrorum
 renuntiaret populus: Domitianus Cæsar, qui hujus
 fidei nomen delere cupiens, multos jam Christianæ
 religionis cultores per diversa supplicia transmiserat
 ad Superos, audiens famam B. Joannis, & quod per
 illum multa fierent prodigia, multitudoque innumera-
 bilis populi, abdicatis idolis, in divinis lataretur obse-
 quis, multis apparitoribus in b Pathmos relegatum,
 fieri exulem constituit. Tunc B. Regulus tanti Patroni
 destitutus solatio, continuis faciem pro ejus absentia la-
 crymis rigans, & sine intermissione orationis incum-
 bens, ut propiti sui votis gratuita miseratione annue-
 ret, & a mundanæ deceptionis errore gressus ejus averte-
 ret, Dominum jugiter precabatur. Cum itaque divinæ
 contemplationis amore tuncensus, orationi, ut dixi-
 mus, operam daret, quorundam relatione fidelium
 compertit Arcopagitam Dionysium, Athenis cum plu-
 rimis ejusdem civitatis incolis a B. Apostolo Paulo
 Christianæ fidei sacramentis imbutum, & sacræ re-
 generationis unda peritum: unde nimia exultatione
 gavisus, immensas omnipotenti Deo retulit gratias,
 qui generi humano, a iugo diabolicæ servitutis ere-
 pto, divinitatis suæ notitiam aperire dignatus est.
 Moxque patrios fines, sive cunctam propriæ cognati-
 onis lineam, æternæ retributionis spe deserens, B.
 Dionysii felici cupiens jungi consortio, gradu con-
 cito Athenas venit. Jam enim macarius Dionysius, F
 multorum societate fidelium comitatus, Apostoli Pauli
 Doctoris sui vestigia Romam usque profectus fue-
 rat. Audiens hoc beatus Regulus, non peracti labore
 itineris fractus, nec imminenti longioris tadio terri-
 tus, jam immensis pelagi fluctibus evehctus, tandem
 Romæ cum prædictis Sanctis a beatissimo Clemente,
 qui tunc temporis Apostolicæ dignitatis in Cathedra
 sedebat, omni cum honore susceptus est. Cum au-
 tem horum Sanctorum conventus Apostolicis informa-
 retur quotidie sanctionibus, & maximum apud illum
 familiaritatis obtineret locum, inter plurima divinæ
 exhortationis colloquia, quadam die congregatis coram
 se Clemens Papa, sic cepit: Viri Fratres & filii,
 Dominus Jesus Christus ante mundi constitutionem
 ex Patre genitus, nostris nunc temporibus ex
 virginali utero natus hominem assumpsit: qui peractis
 passionis & resurrectionis necnon ascensionis suæ Sa-
 cramentis, sanctorum Apostolorum mentes Paracliti
 infusione edocuit, ut omnium gentium linguis lo-
 querentur magnalia Dei: illi vero per orbem dispersi
 non solum verbis & miraculis, verum etiam proprii
 effusione sanguinis plantaverunt ecclesiam Dei. Per-
 acti vero laboris sui cursu, nobis discipulis suis illo-
 rum vicem credentes, in vinea Domini Sabaoth ope-
 rari, fructumq; in tempore opportuno Deo reddere
 præce-

ad Christum
 sua assump-
 tionem gra-
 dum.

E
 S. Joanne a
 Domitiano
 Pathmos
 relegato.

credatur ad
 S. Diony-
 sium Arcopagi-
 tam cum ac-
 cessisse.

c
 cum eo
 Romæ a S.
 Clemente
 Papa rece-
 pit.

S. Regulus
 traditur
 baptizatus
 esse a S. Jo-
 anne Evan-
 gelista.

q. h. m. f. m. s.
 in n. p. e. s.
 d. b. r. m. s.

A praeceperunt: Quapropter fratres & commilitones, quia vos ad perficiendum Dominicum opus unanimi intentione paratos video, non est bonum, ut relictis rebus divinis inertiam sectemini & otium: cum secundum sententiam Dominicam: Messis quidem multa est, operarii autem pauci. Videtis quidem mundum pene adhuc totum antiquis erroribus implicitum, maxime Occidentis partes, quas ex divino jussu fraternitatis vestrae sanctissimo labori committo excolendas. Cum huic Apostolicae jussioni unius voluntate assensus annuentes allurgerent, S. Clemens B. Dionysium Pontificalis honore dignitatis sublimavit, potestatemque ligandi & solvendi, quam a beato Petro susceperat illi suisque successoribus aeterno conferens dono abundi licentiam dedit.

in Gallias missus.

Arelatensium venisse.

3 Tunc hi sancti viri Apostolica benedictione roborati, ac sancti Spiritus amore succensi, Domini fideles agricolae ruris, barbaricis peccatoribus verbum Dei inferentes, Arelatensem venerunt ad urbem. Illuc enim quamplurimi ex diversis partibus negotiatores venerant (erat enim ibi portus multis abundans commercii) quorum quidam a Apostolorum praedicationem audierant, & hujus rei gratia praedictis Sanctis humanitatis officia praeberunt. Tantam namque gratiam Sanctis suis largitus est Dominus, ut eorum praedicationi plebs Arelatensis nullo modo resisteret, sed Evangelium Christi devotis suscipiens mentibus Conditoris omnium fideliter adoraret. Erat enim maxime venerabile templum, quo Martii statua ab omnibus colebatur, quam B. Dionysius nullo hominum labore, sed Divini nominis invocatione confregit: & eliminatis cunctis spurciis ad regenerandum populum Dei baptisterium fieri praecepit. Ipsum vero templum, sub veneratione beatorum Apostolorum Petri & Pauli ecclesiam consecravimus. Videns autem illius regionis populum idololatriae sacrificiis inservire, per diversas provincias ministros suos dividens, benedixit eos dicens: Sicut fuit Dominus cum Dominis meis Apostolis, ita sit vobiscum in aeternum, & dans pacem omnibus, & per singulos dilectionis [dividens osculum] desens abire permittit. Sanctum vero Regulum Pontificali benedictione decoratum Arelatensi Ecclesiae praefisse constituit. Ipse vero cum SS. Rustico & Eleuthero fines Galliae penetrans, Parisios venit, ubi multis afflictis tormentis laboris sui palmam capitali sententia susceperunt.

videtur confectus: Xpiscopus

Beatus B. Dionysius Arelatensis Martyr & Confessor.

C 4 Accidit autem ut ipsa interfectionis ipsorum die beatissimus Praeful Regulus Arelatensi populo, jam ex more ecclesiam frequentanti, publicam Missam celebraret; Dominica oratione jam dicta, & Apostolorum nominibus recitatis adjunxit. Et beatis Martyribus Dionysio Rustico & Eleuthero: quo audito paullulum stupefactus secum mirari coepit, cur praeter solitum hoc dixerat: & ecce appaernerunt tres columbae super altaris Crucem residentes, horum Martyrum nomina pectoribus sanguine habentes inscripta: quas beatus Praeful diligenter intuitus, B. Dionysium & socios ejus per coronam martyrii celos ascendisse per Spiritum sanctum cognovit: mox autem columbae ab oculis ejus elapsae sunt. Expleta autem Domini Corporis consecratione, paucis secum quos voluit retentis, ceteros recedere fecit: quibus visionem quam viderat, & quod B. Dionysius & socii ejus palmam martyrii suscepissent, amarissime stens narravit: Heu me, dicens, infelicem, qui inter tales gloriosae mortis honore donatos finem vitae invenire non merui: quam libenter corpus hoc neci traderem, ut tantorum virorum societate non carerem. Tunc vocato quodam Felicissimo Episcopo, qui a B. Clemente Papa illuc forte tunc venerat, plebem sibi traditam illius custodiam delegavit. Ipse vero iter arripiens, paucis comitatus, Sanctorum prosequutus vestigia, Parisios venit.

Quidam Arelatensem Episcopum Praefulum Parisios abire.

5 Tunc diligenti investigatione, secreta autem, *Tamms III. Mart.*

sanctorum Martyrum requirens corpora locumque D interfectionis ipsorum, tandem ad vicum Catulliae cum pervenit: & a quadam matrona nomine Catulla, quae ibi morabatur, hospitium sibi praestari caritatis gratia expetiit. Ipsa ergo an Christianus esset requirere coepit: fuerat enim a Dionysio Crucis signo praesignata. Quo se esse Christianum respondente, addit ipsa: Dic, quae, ex consortio sanctorum Martyrum Dionysii & sociorum ejus fuisti? Ipse vero horum nomina audiens, obortis persusus lacrymis, se esse confessus est. Ut autem B. Regulus Catullam Dei esse famulam ex colloquutione cognovit, praedictorum Sanctorum & suae peregrinationis replicans textum, veridica relatione per ordinem ei cuncta retulit: ipsa vero illi & adventum Martyrum, & poenarum atrocitatem, & quo passionis genere meritam pervenerint ad coronam, omni cum devotione aperuit. Nocte siquidem insequenti (nondum enim persecutionis procella quieverat) Sanctum ad sepulchra Martyrum duxit, quo fidelium manibus furtim non condigno repositi honore fuerant: quorum nomina & passionis modum, quantum lapis superpositus capere potuit, beatus Praeful posteris dereliquit. Per tres autem dies cupiens divinis instrui disciplinis ipsa Catulla, S. Regulum secum detinuit. Tercio autem transacto die, Fescenninus horum Sanctorum interfectio, audita Imperatoris sui Domitiani morte, confusus Romam rediit. Tunc Catulla discessione tyranni non parum laeta, super Sanctorum corpora basilicam aedificavit ligneam, pro tempore satis honestam, quam sanctus Praeful in honore ipsorum Martyrum consecravit.

EX MSS. excipitur baptisio a Catulla Christi causa: in Martyris illorum

genua martyris illorum revelatio.

E lapidi inscriptio.

basilicam illis dedit.

a MS. *Vitajellinum*, ex Francorum finibus nobili ortus prosapia. *Vita excusa*: ex nobilissima Argolici generis prosapia ortus, anno 13 regnante Claudio, Incarnationis Dominicae 50. Verum annus 13 Claudii convenit in annum Christi 93 & secundum Baronium in annum 93.

b Id factum traditur anno Imperii ejus 14 Christi 94. **c** Sedis S. Clementis ab anno 91 ad 100, mortuus 33 Novemb. **d** Scilicet, Paulum anno Neronis 5, Christi 58 in Hispanias iussu, & in transitu S. Trophimum Arelatensem Episcopum intransisse voluit. **e** Interfectus est Domitianus 18 Septemb. anni 96.

CAPUT II

Silvanellenses exculti. Praefes & alii baptizati. Eurygumeni & captivi liberati.

B Eatus vero Regulus pro hospitalitatis officio Catullae gratias referens, ad Silvanestensem urbem ire disposuit: nondum enim salutis verbum susceperant, sed daemonum cultibus dediti, paterna consuetudinis detinebantur erroribus. Cum autem iter inceptum faceret, in villa, quam dicunt Laviram, invenit non parvam hominum multitudinem, idolo Mercurii sacrificii victimas offerentem. Quod videns athleta ingemuit, & populo idololatriae cultui dedito condolens, ad orationis confugium rediit: & praemisso sanctae Crucis vexillo, cunctis astantibus pastoralis simulacrum percussit baculo: mox divino numine, & Praefuli intercessionem comminutum est idolum & quasi in pulverem redactum. Ipsa autem rustica manas, divina cedens virtuti, nullam adversus eum, ut mos est eorum, seditionem excitavit: sed jussioni obediens Praefulis, sacro baptismate purificari non renuit. In loco vero, ubi idolum confregit, in honorem beatae Dei Genitricis dedicatum altare statuit.

In Lavira villa idololatriam Mercurii signum Crucis delat.

altare B. Mariae consecrat.

7 Erat autem in civitate Silvanestensi matrona quaedam, nomine Callicia, praedictae Catullae consanguinea: quae beati viri famam audiens, & quod per illum multae fiebant virtutes, ad praedictam villam, quod sanctus Praeful pro baptizando populo & divinarum

A ordinatione rerum per triduum moram fecerat, occurrat, ut quantocyus ad civitatem properaret; & unicuique sibi redderet filium, quem humani generis invaserat inimicus, lacrymabile implorans oratione. Beatus Præful ut erat nulli pietate secundus, mulieris condolens lacrymis, valedicens populo, perrexit ad urbem. At ubi Callicia duce, ubi puer torquebatur, ingressus est domum, maligni spiritus malicia motus, Cui, inquit, nequissime, creaturam Dei injusta retines pervasione? Cur tibi tormenta ingeris? Cur æterni incendii tibi ignem accendis? Cumque hæc & hujuscemodi proclamaret, orationem Dominicam & Symbolum incepit super caput pueri. Mox vero demon hac oratione territus, divinoque verbere tortus, in vespertione mutatus, egreditur: & quia immundissimus sordidum induerat animal, immundum non immerito querere voluit hospitium, Asinum, quo sanctus Præful longi laborem itineris sessus levare solebat, cernentibus cunctis qui aderant, cum assumpti corporis forma ingredi voluit. Sed qui quondam, quod natura negaverat, asinum humanis coegit uti loquelis, hunc S. Reguli meritis salutis vexillum, quod numquam novcrat, componere docuit. Nam pede Crucis signum figurat, & quasi Deum adiutorem sibi invocaret, erecto in cælum capite plus solito rudere cepit: sed divina potentia sancti Præfulis asinum ab iniquo hospite liberavit.

B Tunc beatus Præful populo, qui huic spectaculo aderat (multi enim audito sancti viri adventu convenerant) verbum vitæ his verbis propinare cepit: Videtis fratres, quam segnes & tardi corde estis ad confitendum Dominum Jesum Christum, qui pro vestra redemptione per uterum Virginis in hunc mundum venit, & pro vobis crucifigi, mori & resurgere voluit. Jam enim, ut ita dicam, animalia Deum loquuntur, & sanctæ Crucis signum, quod fidelibus & fidei renatis contra antiqui hostis insidias concessum est, jam a brutis animalibus, ut in præsentiarum cernitis, pro liberatione sui, admirabili dispositione Dei assumitur. Quapropter fratres, quos Deus imaginis suæ honore sublimavit, & præter cetera animalia rationis capaces esse voluit, bonum est ut Dei notitiam suscipientes in Dominum Jesum Christum, abdicata demonum cultora, credatis: ut per sacri baptismatis regenerationem emundati, a morte perpetua eripi, & æternæ vitæ gaudia adipisci mereamini. Cumque his & hujuscemodi verbis populo satisficeret, maxima illorum pars, quorum Deus cor tetigit, confitentes peccata sua, ut sine dilatione baptizarentur, petierunt. Tunc B. Regulus puerum, a quo demonum ejecerat, cum maxima populi multitudine sanctificationis unda regeneravit. Quod videntes templorum Pontifices, invidia facibus accensi, ut a finibus suis Deorum suorum hostis exterminaretur, Quintiliano urbis Præfecto suadere cœperunt. Tunc Præfectus contemptu Deorum suorum motus, ira dictante, respondit: Ite & diis nostris ex more libaminum victimas diluculo præparate: ubi superveniens, illum, populo novum dogma inferentem, ad sacrificandum cogam: quod si noluerit, diversis cruciatibus afflictum meritis neci tradam.

C Cum autem B. Regulus baptizata immensa populi parte ad hospitium, quod sibi Callicia paraverat, jam morte imminente rediret, veniens ante ostium carceris in ipso urbis introitu, invenit quosdam Christianos prædicti carceris ergastulo nexos: qui beati viri transire audientes, ut eos respiceret, immonis vocibus clamare cœperunt: ad quorum voces subsistens, an Christiani essent requirere cepit. Illi se a B. Dionysio sub sanctæ Trinitatis nomine baptizatos, & post hujus nominis confessionem a Præfecto relegatos voce clara responderunt. Tunc athleta Dei non territus infani Consularis sevitia, Non est, inquit,

bonum, eos, quos divina clementia spiritalibus demonum vinculis absolvit, materialibus hominum nexibus teneri. Hæc autem dicens, pastoralis virga virtute Divina ostium carceris aperuit, nexosque ergastulo abire permisit. Tunc custos carceris quod viderat concite Præfecto nuntiavit: quem nimio furore succensum, & ad perquirendum Sanctum Dei jam insurgentem, uxor ejus, quæ fuerat a B. Dionysio prædicata, detinuit, & blandis persuasionibus ab incepto desistere fecit.

D Beatus autem Regulus consuetam capiens cenam, & cum suis discipulis per totam noctem in Dei laudibus perseverans, pro populi conversione Deum precabatur. Interea Præfecto inani & pervigili intentione de nocte Præfulis pertractanti, Christo vero solita pietate fidelis sui salutem disponente, jam maxima noctis transacta parte apparuit S. Dionysius cum suis duobus sociis in visu, dicens: Quintiliane, Dominus Jesus Christus universorum Conditor, cujus nos servos fidei professione fatemur, huc salutis tuæ causam misit: ut relicto demonum cultu, ad eum converteraris, & postposita tyrannica dominationis præfectura, Christianæ religionis amodo fidelis cultor efficiaris: summo vero mane fratrem nostrum perquire Regulum, a quo indulgentiam petens, quidquid dixerit sine contradictione perneas. Peracta visione ad se reversus Præfex, quæ viderat conjugi suæ per ordinem retulit, & Sanctorum imagines evidenti relatione significavit. Illa autem dixit: Noveris esse, carissime, eos qui tibi locuti sunt B. Dionysium & socios ejus, qui a Præfide Felicissimo Parisii martyrii palmam susceperunt: unde bonum est & salutare, ut, sicut divinitus tibi per eosdem Sanctos revelatum est, virum Dei pacifice, non ut disposueras, perquiras, ut quid præcepit facias, ne omnipotentis Christianorum Dei iram incurras. Beatus vero regulus factò mane ingressus est templum, quo Præfectus sacrificium parari jussit, quod intra muros situm civitatis magno venetabatur cultu: erat enim miræ compositionis & ornatus, in quo incrant quamplurima demonum diversi generis simulacra, quæ cuncta divini nominis invocatione athleta Dei, imo Deus per illum, in momento subvertit. Tunc Sacerdotes, qui jussis insistebant sacrificiis, deorum suorum interitum considerantes, cum magno ululatu discurrebant, pectora sua impie tundentes, & numquam tantum scelus in sæculo fuisse proclamantes, Præfecti domum ingressi dicebant: Cur, maledicte, Deorum sanctuaria destrui permittis? Cur Imperatoris leges evertentem, infelix Præfex, non punis? vivus debet incendi Regulus, qui sacrilega manu Deos nostros urbis protectores tangere non timuit.

E Cum talia indiscretè prosequerentur luctu, quidam ex majoribus populi, qui ob hoc illuc convenerant, ut Judicis animum ab insana Sacerdotum proclamatione averterent, (verbum enim vitæ jam per virum Dei susceperant) dixerunt: Quoniam, iustissime Præfex, ad hoc hujus officii in cathedra resides, ut in tractandis negotiis iustitiæ tramitem teneas, & in discutiendis causis discretionis moderamine utaris; non est bonum ut horum injustæ accusationis querimoniam adversus Sanctum Dei temere suscipias: donec discussa veritate, quis horum potius credi debeat, agnoscas. Sed ut certa ratione cognovimus, ut ipse, si veritati repugare nolueris, addiscere poteris, ipse sanctus præful verum Deum & omnipotentem annuntiat, & quod verbis prædicat evidentissimis miraculorum testimoniis affirmat. Igitur quia nostri Sacerdotes illius prædicationi & documentis nulla vera ratione resistere valent, & nostra numina invocatione nominis Dei sui potenter, ut videmus, conterit; justum nobis videtur, ut abjectis mendaciis asecuremini veritatis auditu. Cumque hac ratione Judici populus satisfice-

EX MSS.
Silvæ
congru-
num libellum

demoni
formam
assumit
ut fugiat

et præful
signum
Crucis re-
pulsio

habitu ad
populum
converso

placuit
baptizari

etiam huius-
modi sancti-
ficationem

Christianos
captivos
solutos car-
ceris alteri
apertis libe-
rat

Præfex
urbis a S.
Dionysio
sociis appa-
rentibus
invocato ad
fidei Christi-
anæ imple-
mentum

E

simulacra
plurima
deorum
despecta

a sacrificiis
ad ve-
stem præfex

etiam
Præfex
a majoribus
populi jam
Christianis
de vera re-
ligione in-
structum

A tisfaceret, & ad divinæ religionis cultum ejus animum inclinaret; ille divinæ visionis non immemor, cum conjuge & familia ad virum Dei se contulit, & ad pedes ejus procidens, indulgentiam pro ignorantia sua, fuffis lacrymis postulavit. Cumque vidisset beatus Regulus totius urbis multitudinem cum suo Præfide omnium devotione confluentem, exultavit, & publica voce benedixit Domino Jefu Christo, qui humano generi ostium misericordię suæ aperiens, sui nominis agnitionem ostendere dignabatur. Et cum deprecaretur eum populus, ut sine dilatione sanctificationis unda renovaretur; Justum est, inquit, filii, ut saltem per triduum jejunii maceratione afflicti divinam misericordiam imploretis, ut ad sacri baptismatis gratiam digni pervenire mereamini. Per illud ego triduum B. Regulus sine intermissione populo verbum vitæ evangelizans, quæ ad ædificationem animarum pertinebant, evidentissime aperuit. Tertia vero indicti jejunii die, templum, in quo simulacra deposuerat, aggregato populo ecclesiam dedicavit, & altare ibi in honore Dei genitricis & Virginis Mariæ consecratum statuit. Posthæc Comitem cum conjuge, Sacerdotes etiam & populum utriusque conditionis & sexus, tam per se quam per discipulos, in Sanctæ Trinitatis nomine baptizavit.

12 Cum autem requireret a populo, in quo loco novam pro sepeliendis corporibus sepulturam faceret, quorundam nuntio comperit locum esse ante portam civitatis ad hoc habilem, ubi plurima exercebantur negotia. Erant enim ibi deorum simulacra, Sacerdotum mensæ sacrificii victimas vendentium, atque diversi tormenti genera, quibus sacrificare nolentes graviter afficiebantur. Quod cum videret beatus Præsul, ibi adhuc haberi officinas demonum ignorans, præcepit continuo omnia destrui, & simulacra ad pulverem redigi. Quo facto ecclesiam beatorum Apostolorum Petri & Pauli nomine ædificari, & publicam Christianorum sepulturam ibi fieri instituit. Sic omnibus rite compositis, cœpit honor Dei a populo exaltari, ecclesiarum cultus quotidiano usu augmentari: Sanctus vero Præsul Regulus immensis laudibus extolli, ac devotio Christianæ fidei ab omnibus amari. Erat enim ipse venerabilis Præsul virtutum donis ornatus, canis capitis & morum maturitate decorus, continentie honore Angelicus, contemptu mundi sublimis, justitiæ meritis gloriosus: illustrabat siquidem illum cælestis sapientia, simplicitatis gemmis orata, & justum vitæ tramitem tenens, divinæ protectionis gubernaculo defensus, naufragium male blandientis mundi gaudens evasit: populus vero sub tanto Præsule in Dei laudibus, & veneratione sanctarum ecclesiarum perseverans, benedicebat quotidie Domino Jefu Christo, qui cum Patre & sancto Spiritu vivit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum: Amen.

2 Additur in Vita exorsa, Et baptizavit eos ibi numero cxxv & mensis ibi diebus vii.

CAPUT III

Fons eliciens, cœcis illuminatus: vanis silentium indicium. Obitus S. Luciani & S. Reguli.

13 Q Uia in præcedentis narratione sermonis, qualiter hic sanctus & venerabilis Præsul Regulus a Græcorum finibus huc, ubi sacratissimum ejus corpus veneratur, Salvatoris annuente clementia pervenit, & quomodo immensum hujus patriæ populum ab ipsis demoniaci cultus facibus ad agnitionem Creatoris suis exhortationibus, divina maxime cooperante gratia, extulerit, pro modulo nostro, & prout veri-

tatis se ordo habet, prædiximus: nunc ad miraculorum D ejus insignia merito prædicanda venientes, quæ per illum Divina in populo operari voluit pietas, licet gestorum ipsius cuncta perfringere humano impossibile sit stylo, omnium devotioni tradere fideli descriptione optamus. Et quoniam ad illius solemnitatis diem debita veneratione colendam, maximas populorum turbas ipsius depositionis commemoratio celeberrima congregat; tunc omnium mentibus fidei & religionis major augmentabitur devotio, cum sancti & venerabilis Præfulis signorum prolata fuerit magnitudo. Et quamvis pene nullus, qui tanti viri existat imitator, invenitur, tamen cunctos divina clementia ejus sancta intercessione faciet sanctiores.

14 Cum igitur ipse Præsul, jam in fide solidara plebe, quadam die cum multitudine civium in quodam non longe ab urbe resideret bivio, & cælestis haustum fontis, ut consuetudinis ejus erat, affluenti copiose propinaret populo; quidam ex primoribus populi, qui forte illuc multus convenerat, ipsa divinæ allocutionis mysteria dixerunt: Domine Pater, quam amœnus esset iste locus ad recreandum urbis hujus populum, & maxime peregrinos, vel quoslibet viatores alicujus labore itineris fatigatos, si fontem aquæ vivæ hic haberemus: quem tua nobis aperiri intercessione, quod te posse credimus, hæc omnis multitudo precatur. Tunc sanctus Præsul divinæ virtuti nil esse impossibile certus, super hoc Dominum deprecari admonuit: ut qui quondam sitienti populo aquas de petra admirabili potentia, nunc ipsorum petitionem non spernens, ad declarandum sui nominis potestatem, fontem vivum servis suis produceret, quem petebant. Tunc multitudine orationi incumbente, ipso in loco ubi sanctus Dei effusus procubuit lacrymis, repentina effusione fons novus gratissimas evomit aquas: qui auctoris sui adhuc nomen retinens, jugi cursu fluvium facit. Quod videns populus tanti novitate miraculi gavisus, immensas Deo omnipotenti retulit gratias, quicum per B. Regulum spiritualis prius fontis poculo recreatos, nunc materialis [aquæ] gratissimo potu reficere dignabatur.

15 Cumque jam multimodis virtutum fulgeret vir sanctus studiis, fama que ejus per diversa regionis spatia, superna operante gratia, celebri diffunderetur cursu (neque enim tantæ civitatis sublimitas transeunte contemptu rerum, quasi supra montis adificata verticem, totque virtutum propugnaculis, atque divinæ intuitu contemplationis, quasi aëlitudine turrium munita, abscondi poterat) cœperunt finitimi & vicinarum urbium incolæ ad ejusdem prædicationis currere doctrinam, non solum popularis manus, & vulgariū cœtus, verum illustres & sæcularis potentie quamplurimi. Tantum enim dulcisonæ prædicationis & gratissimæ assabilitatis gratiam promeruit, ut quicumque ejus sancto fruebatur alloquio, quasi cum Patre benevolentie se loqui putaret, & sanctis ejus exhortationibus animum subdens, tanti Patris imperiis resistere summum nefas crederet. Erat enim laudabili conversatione præcipuus, animi sinceritate purus: nulla latitiæ temporalis ubertas illum extollere, nec tristitiæ acerbitas potuit aliquo modo superare. Nam quidquid humanitatis fidelium largitione susceperat, egentibus miseratione dignissima conferebat. Omnibus enim veræ dilectionis amore pietatis gremium aperiens, omnes pro meritorum qualitate gratanter honorans, cunctis benignitatem consilii, & baculum consolationis paterno præbebat affectu.

16 Cum ergo sanctus Præsul his & hujusmodi delectaretur obsequiis, populus Beluacensis jam per B. Lucianum in fide Christi solidatus, devotissime ipsam per idoneos deprecatus est legatos, quatenus præfatum Lucianum, illorum prædicatorem, a B. Dionysio Sacerdotii honore donatum, illuc usque veniens Pon-

ad se-
monem
cuius,

Ex post
dum
sejunium
Prædicatione
est

ovello S.
Maria alia
vi baptizavit
cum aliis;

in suburbis
de jure flum
maliære,

eccliam
in honorem
S. Petri
& Pauli
dedicavit,
publicam
sepulturam
statuit.

EX MSA.

Præfide
fontem ali
quo:

accipit mo-
dum asse-
rum hunc
non etiam
nobiliam.

Regulæ
ipse ubi
sum plen-
dore sub-
gans.

Beluacensis
cum alio
ut S. Lu-
cianum
e-carer Ep-
iscopum.

Præfide
auctoris ad
parricid-
um mira-
culorum:

A Pontificali sublimaret auctoritate: qui protinus tanta legationi, atque fratris congaudent promotioni, diem quo illuc venturus esset legatis praxiit. Cum autem quodam die cum quibusdam suis Clericis institutum arripere iter, in Chanaa villa super Iſaræ fluvium legatum Beluſcentis plebis obvium habuit: qui videns B. Regulum ad prædictam ordinationem euntem, amarissime deſcens cum magno epulatu dixit: Ne graveris, ſancte Præſul; ne longius abeas: quia Paſtor noſter pro ovibus ſibi delegatis per paſſionis acerbiteriam ſinem vitæ hujus invenire meruit. Quo audito, Sanctus Dei obortus perſuſus lacrymis, gratias egit Deo omnipotenti, qui hunc etiam de collegio ſuo fratrumque ſuorum ad coronam martyrii aſſumere ſibi voluit. Cumque populus illius loci adventum S. Reguli comperiſſet, convenit non parva multitudo ſuper Iſaram habitantium, deprecans cæleſtis inſtitutionis ab eo Sacramenta aperiri, & infirmis ſuis divina miſeratione opem ſalutis conferri. Quibus vir Dei ineffabilis gratia pietatis repletus duplex ut petierant, Deo cooperante, remedium contulit: nam & iſtis eccleſiaſtica fluente doctrinæ copioſe propinavit, & invalidis variſque infirmitatibus deditis cæleſtis manum medicaminis porrexit.

B 17 Inter quos etiam cæcus quidam amicorum deducitur manibus, qui diuturna ægitudine infelix officium amiſerat oculorum: qui ante viri Dei conſpectum admiſſus, ut ſibi manum imponeret, & communis decorem luminis ſua miſeratione oſtenderet, ſuppliciter depoſcebat. Qui hujus miſeriæ pietatis affectu condolens, de Dei omnipotentia certus, huiusmodi orationem ſuſciſcebat: Domine Jeſu Chriſte, qui cuncta cum Patre creaviſti, hominem quoque proprii effuſione ſanguinis iueſtabiliter homo factus, redemiſti, quique oculis cæci nati per immenſam divinitatis tuæ potentiam videndi officium contuliſti, reſpice etiam nunc ad hujus imaginis tuæ ſupplicem precem: & priſtini decoris formam, quam corporea amiſit ægitudine, benignitatis tuæ more ad laudem nominis tui in eo reſtitue: ut cognoſcat hæc omnis multitudo, in tuo nomine congregata, quia tu es verus & omnipotens Deus ſaciens prodigia, & ſiducialius conſecratur nomini ſancto tuo, qui vivis & gloriaris Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Cumque omnes qui aderant lacrymarum reſponſione ingeminarent: Amen. aperti ſunt oculi ejus, & videns clario lumine aſtanteſque populum, cepit conſiteri publicæ voce, & benedicere Dominum Jeſum Chriſtum. Populus ſiquidem repentini gratia miraculi in fide Chriſti roboratus, nihilominus gratias agens cum ſumma jubilatione in Creatoris ſui laudibus diutius proclamavit. Quo facto, in eodem loco, ob facti miraculi memoriam, juſſu ſancti Præſulis, populus devotionis ſtudio ædificavit eccleſiam: ubi ab incolis hodie tenus ſupplicatur Deus & colitur.

C 18 Cum ergo ſanctus Præſul jam ordinatis eccleſiaſticis rebus, & eccleſiis congruis per vicos ædificatis, paſtorali ſolicitudine ex more parochiam peragraret, ut ſi in Officiis divinis & eccleſiaſticis cultibus aliquid negligentius fieret, fidelis Dei cultor cognosceret; contigit ut, quadam die, ad vicum Ruliacum ejusdem devotionis gratia & ſtudio religionis accedens, non modicam Chriſticolæ plebis invenit multitudinem: quæ intentione unanimi evangelicæ fluente ſciens doctrinæ, Præſulem de ædificatione animarum ſibi verbum facere popoſcit. Quorum votis non ſegniter divini verbi propagator acquieſcens, Catholica inſtituta fidei & eccleſiaſticæ obſervationis leges, ut erat in his quotidiano edoctus uſu, aperire cepit. Accidit autem, ut tantam aſſuſcentis concionem plebs eccleſiæ paries capere non potuerit. Mox præſentium conſilio, ut liberius tanta multitudo foris excluſa loquentis verba perciperet, cathedram Pontificalem extra eccleſiam ſub dio parati

præcepit. Cum autem divinis diutius inſiſteret verbis, D & ad veſperum uſque ſermonis protraheret tearum; ecce quadam garrulitas ranarum, conſuſo & radioſo ſonitu ex more vociferantium, abſ lacu, qui forte ibi hiemali umbri major ſolito congeſtus fuerat, exorta eſt. Cumque ſibi loquenti hanc inquietudinem obſeſſe, & multitudinis aures inordinatis obſtrui vocibus ſenſiſſet; tanto motus tædio, continuo præcepit, ut ipſæ & omnis ipſarum poſteritas fratris perpetui tenerentur ſilentii, præter unam quæ ceteris damnaſtis ſolitaræ vocis ſemper uteretur officio: quod ſancti Præſulis imperium nulla ſæculorum vetuſtate conſumptum, ſicut prius juſſerat, adhuc ibi videres obſervatum. Ecce quomodo Creatori omne ſuum famulatur opus: nihil enim creaturarum divinis aliquo modo repugnare præſumit nutibus, ſed cuncta naturali ſervato ordine ſibi divinitus conſeſſo etiam ſervorum Dei, nedum ipſius Creatoris, ſubjiciuntur imperiis. Solus enim homo, quem Conditor imaginis ſuæ forma inter cetera animalia ad laudem ſui nominis ſublimavit, & ſuæ divinitatis notitiam humano modo contulit, incedens adverſus mandata Dei ſui ea diabolicæ fraudis errore deceptus tranſgreditur. Erubefcat igitur ſe per hoc homo, & tanta tranſgreſſionis poenitudine ductus, devotæ ſervitutis oculos ad ſuum opificem attollens. ſuggeſſiones demonum iniquas poſtponat, ut ſibi debitam cæleſtis patriæ hæreditatem conſequi mereatur.

D 19 Cumque B. Regulus, compoſitis ad votum eccleſiaſticis rebus, populoque pervigili exhortationi in fide Chriſti confirmato, plurimis prædicationum floribus pollens, tam Deo quam hominibus, rationabilibus tamen, placeret; inter innumera & ſæpe publicata ejus ſanctitatis inſignia, invictus miles Chriſti temporum longævitate deſeſſus, meritis provectus & annis, elegit fluctus mundi hujus deferere, & ad cæleſtis patriæ portum feliciter pervenire. Completis igitur in regimine ovilis Dei annis quadraginta, 4 tertio Kalend. Aprilis, carnis vinculis abſolutus, migravit ad ſuperos, Sanctorum agminum concivis factus. Ad tanti obſequium funeris innumerabilis concio plebis tota quoque civitas tanto deſerta Patrono, ex vicinis vero urbibus Epifcopi quamplures confluxerunt: erat enim ipſis de triumphali gloria ejus publica exultatio, de corporali vero morte non modica triſtitia & conſuſio. Tum fidelis conventus Eccleſiaſtici Ordinis & concurrentis plebis cum vario apparatu funeris ſepelirunt eum ad Orientalem partem civitatis in eccleſia S. Petri & Pauli, quam ipſe Præſul ſanctus in honore ipſorum conſecravit, ubi divina pietatis gratia meritorum illius dignitatem multiplici miraculorum genere ad laudem ſui nominis patefecit. Ibi enim cæcis amiſſa ſæpe reddita ſunt lumina, variis infirmitatibus deditis ſalus optata, ab obſeſſis etiam corporibus, propulſa ſunt dæmonia, poſcentibus cæleſte ſuffragium ſalutaria conferuntur dona, præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui vivit & regnat per æterna ſæcula, Amen. e

E 20 Ad cujus ſiquidem ſacratiffimi corporis tumulum, quanta miraculorum prodigia poſt ejus humanationem declarata fuerint, nec ſermone explicari, nec mentibus poteſt humanis retineri. Sicut, enim fidelium relatione præſcorum devotorum ſtudio Deum timentium ſuſcepimus, quamplura hujus Conſeſſoris Chriſti Reguli ob poſteriorum ædificationem majorum ſolertia divinis indidit libris, quæ poſt cuſtodum negligentia, inhabitantiumque maxime peccatis promerentibus, cum ipſa ſatis honeſtæ compoſitionis eccleſia, omnique ipſius ſupelleſtili, infelici & repentino caſu ignis vorax conſumſit. Ex his ſiquidem quæ modernis noſtrisque temporibus per eum divina pietas operari voluit, quorum quædam hoc retinentur in volumine, fidelium capacitas mentium multa per

A per eum prodigia fuisse operata per tot annorum lustra colligere novit. Sanctorum enim Apostolorum contemporalis, & S. Joannis Evangelistæ, sicut prædiximus, extitit discipulus. Quod ergo de tanti Præfulis laudibus demonis invida incensio demperat, sanctarum fides mentium spiritali calamo ejus sanctis præconiis restituit; quia antiquorum virtutum suarum insignia nostræ relatio parvitas jam dicto prævalente casu præterit, necessarium duximus etiam ea, quæ nostris claruere temporibus divinæ inferere lectioni.

- a Hic in MSS. Rubra-Vallis præ titulo legitur: Secunda pars.
b Vita excusa addit, Maurinus nomine.
c Omissionis in Vita excusa ista de S. Luciano.
d Ita MSS. Petri Labeti, Ultrajectinum, Vincentium Bellovacensem & Petrus de Natalibus cum plerisque Martyrologiis At nono Kalend. Maji, habent MSS. Parisiense, Silvanotense, & Rubra Vallis, & Vita excusa cum nonnullis Martyrologiis.
e Finiunt MSS. Loveti, Sussoniense & Ultrajectinum cum Vita excusa & aliis, ut supra meminimus.

CAPUT IV.

Corpus S. Reguli coram Chlodoveo Rege offensum.
B Cervorum pietas. Cacus & contritus sanati

Chlodoveo
1. Regi
Francorum

21 **T**Empore, quo Clodoveus Francorum Rex, jam sacris initiatus mysteriis, agebat in scæptis, divinique igne succensus amoris, singula regni sui Sanctorum cœnobla devotionis studio peragraret, accidit ut celebri populi rumore, ad hujus beatissimi Præfulis limina cum quibusdam hujus provincie Præfulis oraturus adveniret. Cumque multorum relatu nativam ejus patriam & miraculorum magnitudinem percepisset; continuo sanctissimum ejus corpus nimia antiquitate cumulatam sublimare cum digno honore constituit, sibi que aliquid de membris illius dari humili cum devotione poposcit. Quod Præfules qui aderant, maxime autem Episcopus ipsius urbis, iusta ratione resutantes, indignum fore de tanti viri corpore aliquod inconsulte demere, seque sacrilegium commissuros, si Sanctum Dei in aliquo membro debilitarent, Sanctorum Patrum exemplis ostenderunt; postremo vel unum de hujus dentibus Rex sibi denegari magnum nefas proclamavit. Tunc Præfules regis petitioni satisfacere cupientes, ad effodiendum beati viri corpus convenerunt: quo reperto, Rex cum Pontificibus & Optimatibus suis immenso divino odore perfusi, flexis genibus Deo gratias reddiderunt, quod sancti Præfulis sui corpus eorum temporibus revelatum ostenderit. Tum Præsul ejusdem urbis, Pontificum consilio & instantis petitione Regis coactus, dentem a maxilla Sancti sumptis forcipibus cum magno tremore abstulit. Mox miro modo & prius inaudito miraculo dentem exanimi corporis, viventis more, unda recentis proscutæ est sanguinis: quem mirabilis Deus ad laudem fidelis sui producere voluit, ut qui putredine carnis osium nuditate nobis apparebat consimilis, sanctissimis ejus meritis vivens crederetur in calis.

o drado en
bralle
huc dento
sanguis
fuit

intressat
in
sunt

22 Quod videns præfatus Rex, tanti stupore miraculi attonitus, inconsulte & non cum debito honore dentem suscipiens, ecclesiam egressus est: cumque civitatem ingredi vellet, nullum introcundi aditum, gyrando sæpius orbis murum, invenire valuit: videbatur enim sibi suisque fidelibus divino numine cæcatis quod portarum introitus continuis efficeretur murus. Tunc Rex non parum pavescens constitit, vocatque Principibus sacis admirans, dixit: Quistam cito hujus orbis foramina saxi concludere valuit? Nonne his mœnibus apertis portis paullo ante egressi sumus? Cumque talia secum loqueretur, Præfules ceterique Principes Regi intimare cœperunt, propter vim quam sancto intulerat corpori hoc sibi accidisse, & debere

ipsum dentem loco suo cum honore restituere: ipsum vero locum decentius ædificatum donis regis ob inventionem tanti Patroni extollere, & non ante urbem ingredi fas esse persuadere. Continuo præfatus Princeps ad se reversus, fidelium persuasioni annuens, ad sepulcrum ejus, illac injuriæ penititudine ductus, rediit, & locum ipsum in hunc modum honorare fecit. Primum ipsam ecclesiam propriis ex sumptibus a fundamento decenter construi, sepulcrum vero S. Reguli auro fabricari præcepit: Bucianum siquidem vicum super a Maternam Havium cum omnibus suis appendiciis potestati Ecclesiæ delegavit. Ipsum vero dentem auro gemmisque decoratum sancto corpori restituit: vasa quoque aurea argentea quamplurima, & vestimenta auro-texta diversi ornamenti generis ministerio ecclesiæ contulit. His rite jussis & delegatis Præpositis, qui hoc negotium diligenti maturarent studio, ad civitatem rediit, portasque ejus more solito, divina dispensatione apertas, ostendit.

23 Quoddam etiam sancti Pontificis laudibus addere operæ pretium duximus, quod ab ipsis humanationis ejus diebus, singulis annis, depositionis ejus festo ad nostrum usque tempus mira Dei dispositio permanere voluit, novum scilicet miraculum & nulli, ut audivimus, Sanctorum ante concessum. Nam cum innumerabilis concursus populi ad tantæ gaudium festivitatis annuo more ejus diem celebraturus, undique conflueret, cervi utriusque sexus cum suis hinnulis, quin etiam caprelli, nullo violentiæ genere coacti, sed divino solo nutu, depositis indomitæ feritatis gibbis, per ipsos concurrentis cuneos plebis ad sepulcrum usque sancti Præfulis lento gradu conveniebant, ibique pavimento prostrati, Missarum solennia præstolantes, ad tanti obsequium Sacerdotis, confluentis animos vulgi præsentia sui excitabant. Quis enim tam infanti capitis illam defereret solennitatem, quam concelebrare perciperet indomitæ ferarum turbam? Peractis igitur divini Officii solennis populoque recedente, egrediebantur pariter, generis sui contubernio jungi, naturæque suæ voluptatibus satisfacere properantes. Ecce quomodo Divina clementia Sanctorum corpora crebris diversisque mirificat prodigiis: & non solum rationabilium veneratione animalium, verum etiam ratione carentium innumeris, ut in præsentem miraculo, magnificat obsequiis.

24 Quia sancti Pontificis præconis immorari cepimus, quoddam etiam non præterire æquum duximus, quod & sibi ad laudis incrementum, nobis quoque ad salutem proficiet animarum. Idcirco siquidem [multi instinctu] sancti Spiritus actus suos recitari hominumque memoriæ committi latantur, non quod inanis gloriæ vicio decantantur impliciti, ne crebra suorum mentio operum pro meritorum qualitatibus in cælesti regno ordinatis, potioris honorem sedis acquirat; sed ut nos ipsorum miracula recitantes, peractæ Ordinem vitæ suæ cognoscere, illorumque vestigiis inhærentes, cælesti jungi consortio valeamus. Quidam ex præfate urbis incolis videns sancti Præfulis Reguli sepulcrum innumeris decorari miraculis, & condigno haberi honore venerationis, mundanis renuntiare actibus, & secularis sarcinam deponere cupiditatis, ipsiusque Ecclesiæ utilitatibus ad finem usque vitæ deservire, gratiæ professionis vinculo constructus elegit. Post multum vero temporis, humani generis totiusque bonitatis hostis, præfate professionis perseverantiam protrahi atque virum in divinis lætari obsequiis dolens, calliditatis suæ retia terendis sanctis ejus gressibus ostendicula posuit: ad ultimum vero sanctum votum oblivisci coegit, & mundanis actibus, quibus prius renuntiaverat, ab Ecclesiæ sinibus exturbatum reddidit. Cum autem quadam die Ecclesiasticis solutus sit obsequiis, erga secularia delectaretur negotia, corpora

D
EX MSS.
dum dento
restituere

ipse eccle-
sia consi-
tur.

Ex regia do-
mestica no-
tar.

E
cervi cum
hinnulis ad
sepulcrum
sancti
confluunt

F

Silvanus
Præf. for-
matio S.
Reguli se-
culo astrum
est

ad secularia
negotia
revertens

A poreā cæcitate percussus est. Jam enim divini intuitum perdidit luminis, quia nisi prius interioris hominis oculus inimici jaculis læderetur, nullo modo infelix caduca præponeret æternis, nec immemor fieret pristinae promissionis. Tandem confessionis hujus penitentie ductus, maxime autem privatione luminis coactus, ad sancti Præfulis suffragium manibus deducitur amicorum: ubi diutius se digna pari mirabiliter proclamans, infideli commisso veniam diuturnis lacrymis postulans, tandem sancti Præfulis intercessione suscipere meruit, quod iniqua callidi hostis suggestionem amisit. Tunc siquidem utriusque hominis recreatus lumine, Creatori omnium gratiarum reddidit actiones, seque S. Reguli obsequiis perenniter reformans, si deinceps ulla demonis tentationis perpetrata committeret, æternis se dignum tenebris judicavit. Voverit siquidem Deo quæ iusta sunt debemus, & oblata fideliter persolvere. Multo satius est enim non vovere, quam vota aliquo genere negligentia postponere. Nullo autem voto superno Judici placere potius poterimus, quam carnalium mortificatione voluptatum, quia gratum Deo sacrificium est spiritus contribulatus.

25 Tautam namque gratiam beatus Confessor præcipuis suis meritis apud Dominum promeruit, ut non solum vicinis & indigenis ex multis incommodis & variaz desperationis aggritudinis patrocinii sui levamine moderetur, verum externi & ceterarum incolæ provinciarum qualibet corporis imbecillitate gravati, divinæ iussionis admonitione ad hujus sancti Præfulis suffragium deferrebantur, unde optatæ incolumitatis salute donati, ad propria repedebant, gratiarum Deo tantoque Sacerdoti reddita actione. Quorum quidam, Antifiodorensis pagi incola, qui totius pene corporis, maxime pedum, officio destitutus, agrotatione jugi multo tempore decubuerat infelix; dum quotidie solitis faciem rigaret lacrymis, & Creatoris sui clementiam pro suæ debilitatis reformatione lacrymabili precum instantia deploraret: ut beatissimi Reguli celebre nomen audiret, & quod per illum Deus multas operabatur virtutes, vulgi relatione percepit; mox tanti itineris necessariis preparatis, parentum ducatu ad sepelati Præfulis limina cum certa recuperanda salutis spe sine dilatione ager deducitur, eorumque manibus ante altare ejus velut lapidea forma deponitur. Tunc ejusdem Ecclesiæ Præful, convocata populi multitudine, pro languido preces fundere admonuit: ut qui alienis ex sinibus acquirere incolumitatis gratia tanti Patroni solatium quaesierat, ejus sanctissimis meritis ad laudem sui nominis optatæ redderetur saluti. Mox Pontifice cum populo orationi cum lacrymis ante sancti Sacerdotis mausoleum incumbente, cælestis munificentia medicaminis eorum petitioni non desit, sed nervorum diutina & accidentiæva conglutinatione divini inunctione olei non sine cruoris effusione compit protrahi, & ad congruum statum reformari. Tunc qui ante, ut diximus, aliorum ferebatur adminiculis, divina propiciante clementia & S. Præfulis subvenientibus meritis, insolito more firmis constitit pedibus, & diu desiderata salute recreatus, omnipotenti Deo Sanctoque Regulo condignas agens gratias, altare ipsius pro posse delatis honoravit muneribus, atque singulis annis quantum vitali frueretur auro, sanctum ejus locum se visitatorum hilariter voto spondit. Sic stabili gradu ecclesiæ egressus iter arripuit, & cunctis suscepta beneficia & sancti Præfulis magnificentiā publica voce prædicans, ad propria rediit, atque multos ad requirendum ejus locum ostensa sui corporis reformatione invitavit.

^a Ita MSS. alii Matrona, notissimus Gallia fluvius, qui supra Parisiis immiscetur Sequana.

^b Hæc sicut MSS. Rubra Vallis, appropinqua solum clausula infra num. 29 relata.

CAPUT V

Sanantur alii agri & filia Caroli Calvi quasi moribunda.

26 Cum his & hujuscemodi quamplurimis virtutum prodigiis B. Reguli corpus exanime superna magnificaverit gratia, procul dubio pater, cujus meriti vivens apud Dominum existerit, quem post exhalationem spiritus tanto insignire miraculorum honore dignatus est. Quanto putas splendore Sanctorum animæ in cælesti resurgit gloria, ubi, immensa divinæ visionis jucunditate replentur, & cælestis colloctionis sepulchris ineffabiliter pascuntur; dum sancta eorum cadavera, in terræ sinu posita, tantis divinitus decorantur miraculis, & immensis ampliantur muneribus? Ne ergo de tanti Sacerdotis miraculis, quæ festo ejus die confluenti populo revelare, Deo volente, decrevimus, fraudem faceremus; quoddam præcedenti pene simile, majorum solertia scriptis derelictum, nostro addendum operi equum duximus. Quidam in Vastinensi pago officio gressus destitutus, utrorumque pedum mira contractione derinebatur a puero. Cum autem in hac debilitate plurima lustra temporum transiret, tantæque ægritudinis vicem dolens, Plasmatoris sui solatium continuis pene deprecaretur lacrymis, divinæ relatione pieratis admoneri meruit, sicut ipso referente didicimus, ut, si tam diuturna imbecillitate ulterius carere vellet, ad S. Reguli limina, ubi sepulcrum illius corpus habebatur, oraturus properaret, ibique integræ se reddendum incolumitati consideret. Qui optatæ fidem accommodans visioni, preparatis sumptibus cum nimia alacritate mentis, ad sepelati sepulcrum propinquorum comitante turba perducitur. Ibi orationibus incubans, & pervigiles humiliati spiritu noctes ducentes, tandem sancti Sacerdotis suffragantibus meritis, supernæ nutu propitiationis adjutus, totius corporis redintegratione, dum quadam die ejusdem Ecclesiæ Præful Misarum solennia ageret, coram ipso mausoleo prostratus solo, meruit relevari. Tunc populus, qui divinis intererat mysteriis, vident tantam gratiam in debili celebratam, cum magno plausu & jubilatione omnipotentem Dominum benedixit, qui fidelis sui sacratissimum corpus per tot diversa prodigia magnificare dignabatur. Ille autem, qui cum cædio & laboris vexatione amicorumque solatio delatus fuerat, debitas Intercessori suo gratias reddens, cum mira corporis agilitate rediit, & tanti Sacerdotis famam publica voce quibus potuit fideliter revelavit.

27 Aliud siquidem post hoc miraculum, antiquorum devotio posterorum notitiæ dereliquit, quod nullatenus silentio regendum arbitrati sumus, ne texus ordinem negligentia cultro recideremus. Erat quidam puella non longe ab ecclesiæ atrio S. Reguli adulta, rebus paupercula, sed, ut post paruit, fide ac devotione ditissima. Hæc humani benensis gressus consilio more carens, genibus & cubitis, ut paralytica, infelici & miserabili vehebatur usu, fideliumque assueti, alebatur humanitate, sicut indigena, non manuum labore: & licet corporeis prævalente ægritudine destitueretur officiis, animus ejus tamen a divinis laudibus nullus incommoditatis casus, nullave corporis imbecillitas aliquo modo avertere valuit, sed semper ecclesiam frequentans, limina corporeo tractu, non pedum deambulatione terens, consuetis Canonicorum intererat officiis, Dominumque jugiter pro tantæ debilitatis recreatione effusus precabatur lacrymis. Cum autem quodam festo die, populo ad ecclesiam properante, miserabili eundem modo hæc debilis cum eis properaret, & candelam, quam secum deolverat, coram

Gloria corporis sancti Caroli Calvi quasi moribunda.

Alia ex Vastinensi agro virum qui pedes contractus.

ex revelatione Abbatis.

ad sepulcrum S. Reguli devotus.

per illum.

F

Puella Struensis.

quædam puella.

accensa ad sepulchrum candela.
 A coram sancti corporis presentia officio devotionis accenderet; mox divino Numine & sancto Præsule administrante, solutis nervorum vinculis, ante altare se erigens, solidis constitit cruribus, ac sic deinceps proprietatis divina permansit incolumis. Quod videns populus, repentinè admiratione miraculi attonitus, vocibus in sublime elevatis, in laudes prorupit Omnipotentis, qui per fidelis sui merita, potentium votis gratuitis subvenire dignabatur beneficiis. Ipsa vero perfectè reddita salutè, sicut inceptorat, Ecclesiasticis mancipata obsequiis, usque ad finem vitæ incontaminata permanens, gratias Deo pro reparatione sui reddere non distulit.

Judith filia Caroli Calvi, in tantis febribus moritur a S. Regula.
 18. Judith siquidem Imperatoris Caroli filia continuis vexabatur febribus, & intollerabili violentia ætus intantum defatigata extiterat, ut nec cruribus erigi, neque a strato exurgere sine alterius levamine valeret. Dum autem jam sublata vivendi spe, calore penesideretur vitæ, nihilque in ea parentum presentia aliud, quam exitum præstaretur spiritus: accidit quadam nocte (dum in palatio recubans, quasi a corpore continuo egressura, a matre custodiretur) opeato depressa sopore, vidit in somnis, quasi se ante beatorum Apostolorum Petri & Pauli altare existeret, ubi

ad reliquias eius subito factum.
 B sacratissimum B. Reguli corpus humarum habetur, ibique præfatum sanctum Pontificem altare, sibi que sanctæ Crucis signum cum his verbis imponere: Summo mane, filia, huc ante sanctorum Apostolorum altare mature venias, ibique divina propitiante gratia, diu desideratæ salutis te rendendam confidas. Tunc puella ad se reversa, omnia quæ viderat sibi astanzibus, debili licet voce, retulit. Quod pater ejus audiens, divina non parum gavisus visione, ad prædictum locum, ucilla petierat, hilari animo deduci eam jussit. Cumque ante sanctorum Apostolorum altare deferentium manibus deponeretur; cepit ut potuit suffragium ipsorum sanctique Præsulis, solo prostrata, deprecari, sibi que opem divinæ salutis eorum interventu implorare. Et cum omnes, qui aderant regis prolis lacrymis nimique imbecillitati condolentes, superni medicamen auxilii lacrymabiliter implorarent (multi enim ex latere Regis & populari manu convenerant) mox puella divini unctione numinis salubriter perfusa, & spiritalis congestionis antidoti recreata, sanctorum Apostolorum meritis & gloriosi Sacerdotis subveniente suffragio, non solum ab imminenti vi febrium liberari; verum perfectæ salutis continuo reddi meruit; & velut nihil passa esset incommodi, firmis exiliens gressibus, extensis ad cælum manibus, Creatori omnium gratias retulit: qui

Carolus Calvus totius plurimas possessiones, ceteras se dedit.
 per interventum & revelationem sanctissimi Pontificis, D. Reguli, ab ipsis etiam mortis luminibus non suis meritis sed superna gratia, ipsam revocaverit, & ad perfectam incolumitatem, ut in presentiarum cernebatur, sub momento adduxerit. Tunc innumerabilis affluentis concio plebis super hoc repentino miraculo, in tanta virgine celebrato, nimium gavisæ, divini magnificentiæ Numinis unanimi exultatione benedixit, qui fidelis sui venerabile corpus tot miraculorum prodigiis mirificari dignabatur. Quod cum Imperator celeri & exultanti relatione suorum didicisset, ineffabili gaudio repletus, concito gressu ecclesiam sæpefati Confessoris adiit, ibique filiam suam, quam prius mortis in conspectu ultimo palpitante spiritu reliquerat, pristinae salutis restitutam reperit, atque immensis laudibus in Domino cum suis Optimatibus exultare cepit: & ne ingratus divinis existeret muneribus, ipsum locum plurimis terrarum beneficiis regia largitione ampliavit, quæ adhuc sub ejusdem ecclesiæ dominio divina protectione existunt. Regina denique Ermentrudis pro filiz reparatione materno exhilarata affectu, optimis palliis & diversis femineis apparatus ecclesiam muneravit. Altari siquidem S. Reguli, cujus beneficio unicam receperat filiam, magni pallium pretii auro E textum attribuit. Multi etiam ex his, qui convenerant, congratulantes Regi, diversa munera pro modulo suo Ecclesiæ contulerunt. Indicare nullo modo valeamus, quantus in palatio pro hac regis prolis redintegratione sletus fuerit cum gaudio, quantumque laus tanti Sacerdotis ubique excreverit pro presenti miraculo.

Epilogus.
 19. Multis siquidem & innumeris miraculorum prodigiis hujus beati Præsulis venerabile corpus cælestis magnificavit potentia, & adhuc nostris temporibus, divina operante gratia, singulis concresecunt diebus: quæ relationis nostræ intentio præterire voluit, ne tantæ magnitudinis operis tædium ingereret, neve diei spatium nimia prolixitas lætionis consumeret. Hujus ergo indefinenter sanctitatem Præsulis profusus exoremus precibus, ut nobis obtineat suis sanctis intercessionibus: sique temporalibus concedat frui bonis, ut per hac nullo modo careamus æternis: impetret etiam ipsius interventio sanctissima generaliter cunctis optata pacis tempora, quæ iusti in cælesti patria consequantur æterna; per Christum Dominum nostrum: cui est honor & imperium cum patre & sancto Spiritu per omnia sæcula sæculorum. Amen.

a. Hæc est Judith, quæ primo nupsit Ethelwolfo Regi Occidentali Saxorum in Britannia, eoque mortuo, Ethelwoldo privigno, sed repudiata, facta est uxori Balduini Ferrei Comitissæ Flandriæ.

DE SS. DOMNINO, PHILOPOLO, ACHAICO, PALATINO

THESSALONICÆ IN MACEDONIA.

XXX MARTII.
Memoria in antiquis Martyr.
 1. Nota est urbs Macedonia Thessalonica, de qua nonnulla diximus ad Vitam S. Matrona ancilla, ibidem martyrii palma coronata xv Martii. Eadem in urbe hoc xix Martii pro fide Christi passi sunt quatuor athleta, a quibus hunc diem conspicitur Martyrologium S. Hieronymi his verbis: x i kal. Aprilis. In Thessalonica civitate Domnini, Philopoli, Achaici, Palatini. Ita apographum nostrum pervetustum, & consentiunt alia tria, cum aliqua tamen diversitate in duobus nominibus exarandis. Nam Acaci legitur in aliis, ut, Philopholi, & Philippopoli. Notemus omnia, ut scribuntur in primo nostro apographo, dedisse MSS. Richenoviense in

Suevia & Rhinoviense in Helvetia, ita hac nomina expriment: Thessalonica civitate Domnini, Philopoli, Acaci & Palatini. In Labbano MS. scribitur Filipoli, in Augustano Philopoli, & Agaci. In MS. Barberiniano Philopholi, in MS. Regina Suecia ab Holstemo laudato, Philippi & Acaci, in reliquis consentiunt. Usuardus in duplici MS. Parisiensi S. Germani, ubi vixit, omisso Palatino, tres alios ita celebrat: Thessalonica natalis SS. Domnini, Philopoli, & Achaici. Quæ eadem in MS. Ultrajectino leguntur: at loco omisso, sic leguntur apud Rabanum: Natale Domnini Philippopoli & Jacaci. MS. Romanum Ducis Alsempsi: Thessalonica SS. Domnini, Philopoli

A lopti & Achaici, *At Achaico omisso, huius enumerantur in MS. Trevirensi S. Maximini.* In Thessalonica Domnini, Philopoli, Palatini. *In MS. Vaticano ecclesia S. Petri duo referuntur: In Thessalonica civitate Domnini, Palatini. Quae etiam leguntur in Casimiro codice uno, verum in altero memoria celebratur Domnini & Agatii. In MS. S. Cyriaci ista habentur: In Thessalonica SS. Domnini, Paulini, Eulaliae Virginis, de qua max agemus: at nomen Paulini loco Palatini videtur intrusum. In MSS. Atrabatenensi & Tornacensi conjungitur Natale S. Eulaliae Virginis & Palatini. In MS. Aquisgranensi mentio fit Domini, Filipoli, Eulaliae Virginis & aliorum plurimorum dei. At numerus minor adjungitur in MS. Trevirensi S. Martini: In Thessalonica Domnini Martyris & aliorum xii. In MS. Leodiensi S. Lamberti Domnino socius datur Romulus, qui in MS. Adone S. Laurentii prope Leodium apponitur sequentibus Martyribus: & forsan est S. Rugulus Episcopus, qui hoc die colitur.*

*Solutio
dus S. Vi-
ctor.*

1 Inter Martyres sequentis classis Antesignanus est Victor, qui cum Domnino celebratur hoc versus a VVandervo:

Tertia Domnino, comite & Victore, resulget.

B Hinc Victor in MSS. variis sub nomine Ufuardi, & aliis, apud Bellinum etiam, Maurolyum, Grevenum, Molanum adjungitur Domnino. De quibus ista leguntur in hodierno Martyrologio Romano: Thessalonica natalis sanctorum Martyrum Domnini, Victoris & sociorum. Allegat Baronius in Notis Ufuardum. Verum in genuino ejus codice non Victor, sed Philopolus & Achaicus Domnino junguntur.

*An idem
Domninus
cuius or. 1
Ufuardi.*

3 Addit ibidem Baronius: De Domnino Thessalonicensi, de quo hic agitur, Graeci habent ad kalendas Octobris in Menologio, ubi ejus Acta summam complexa narrantur: passumque ferunt in persecutione Maximiani Imperatoris. Verum ut alius refertur in dicto Martyrologio Romano ad kalendas Octobris, citatis iterum Graecis in Menologio: quod ibidem plenius examinabitur: interim damus ejus elogium ex Menologio jussu Basi-

lii Imperatoris edito: Dominus Martyr sanctus, Thessalonicensis Christianus, singulari erga Deum pietate & cultu, cum Maximianus Imperator Thessalonica adificationi operam daret, cognitus Christianus esse, corripitur, & illius tribunali sistitur: cui Maximianus vehementer accensus ira, Audes, inquit, me etiam praesente, Christianum te ipsum profiteri, Deosque nostros averfatus, alium Deum colere? Quare si salutis tuae consultum velis, sacrificia Diis. Sed cum Dominus unum se Deum cognoscere illique soli cultum, reliquis omnibus opinione tantum, non autem re Diis contemptis, exhibere velle, respondisset; jussit Imperator militibus, ut flagris illius corpus lacerarent: cui adhuc in fide erga Christum perseveranti, extra urbem abducto, brachia & crura contracta sunt. Sanctus vero post confusa membra nullo interim sumpto cibo, tantis malis & cruciatibus septem adhuc dies superstes, semperque ad extremum usque gratias agens, spiritum Deo reddidit. Similia habentur in Menais Graecis & Synaxario, ac Menologio Sirleti a Baronio citato, sed aliquanto contrahiora.

*huius elo-
gium.*

4 Nicæus Episcopus refertur in tribus Martyrologiis, ac primo Rabanus ad hunc diem ista habet: 111 Calendas, Natale Domni, Philippopoli & Jacaici, & depositio Austasii Abbatis & Nicæi Episcopi. Ex his Austasius, alius Eustasius, Abbas Luxoviensis est, pridie relictus. Et tres primi sunt Domninus, Philopolus, Achaicus: quibus Nicæus magis conjungitur apud Bedam excusum, sub finem his verbis: Et natale Domni, Philippopoli & Lacatii, & Nicæi Episcopi. Galestinus etiam postquam cum Beda excuso retulisset SS. Agapium, Secundinum aliosque in Numidia passos, subnectit quasi horum socii essent, nomina Nicæi Episcopi, Domni, Philippopoli, & Lacatii, Nos dubii de hoc Nicæo, cum, ut reperimus, aliis subnectimus, quocumque loco vixerit: omittimus tamen in titulo, verisimiliter Nicæa urbis aliquis Sanctus fuerit. Nudum nomen Nicenii pridie legitur in MS. Casimiro character Longobardico, & adjungitur Regulo, qui etiam ad hunc diem spectat.

*An iuxta
dus Nicæus
Episcopus f.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS

VICTORE, MARCELLINO, SATULLO, CRUSE, AGATHONIA, AQUILINA VIRGINE, SATURNINO, EULALIA VIRGINE, PHILIPPOLO, DATIVO.

**XXXI
MART.**

*Nomina in
antiquis
Martyrolo-
giis*

C **1** Et hac altera classis Martyrum, sed nulli loco attributa, & forsan eorum, qui variis in locis hoc die passi sunt. Martyrologium S. Hieronymi in apographo Lucensi ista habet: 111 Kal. Aprilis. In Thessalonica civitate Domnini, Philopoli, Acaci, Palatini, de quibus egimus. Et alibi Victoris, Marcellini, Satulli, Crufis, Agathonix, Aquilinæ Virginis, Eulaliae Virginis, Philippoli. In apographo Blumiano loco Crufis, legitur Orufis. In Corbejensi Parisiensi excuso, loco Aquilinæ & Philippoli scribitur Aquila & Philippopoli, additurque Dativi & Pastoris. de Pastore seorsim agemus: Dativum hinc adjunximus relinquimus. In MS. nostro pervestito, omissa visio librorum priorum parte cum quatuor Sanctis, hac solum habentur: Agathonix, Aquilinæ Virginis, Saturnini, Eulaliae Virginis, Philippoli. Quatuor ex hisce memorantur in MSS. Romano Cardinalis Barberini, & Trevirensi S. Maximini: Et alibi Victoris, Marcellini, Saturnini & Eulaliae Virginis. Idem referuntur in Pragensi MS. proponiturque nomen Philopoli, sed num hic ad praecedentem, an vero ad hanc classem spectet, dubitamus. Tres celebrantur in MSS. Richenoviensi & Casimiro: Item alibi Victoris Marcellini, Eulaliae Virginis. In vetusto MS. Regina Suecia, ex quo potissimum

Animadversiones in Martyrol. Rom. collegio Holstemiis, f ista habentur: Et alibi Victoris, Marcellini cum aliis vii tot enim absque Dativo, qui in unico MS. proditur, passim numerantur. In Augustano & Labbeano duo ista leguntur: Alibi Victoris, Eulaliae Virginis. At solius Victoris mentio fit in MSS. Rhinoviensi, Aquilejensi & Trevirensi S. Martini, sed in ultimo additur, & aliorum quatuor.

2 In pervestito S. Maximini proponitur, Passio Eulaliae Virginis, Aquilinæ Virginis, Pastoris & aliorum. MS. Altempsianum: Eodem die SS. Ascescamæ & Eulaliae. An pro Aquilinæ & Eulaliae? Memoratur etiam Eulalia Virgo in MS. S. Cyriaci a Baronio plurimum laudato & in MSS. Leodiensi S. Lamberti, Bruxellensi S. Gudila, Tornacensi S. Martini, Atrabatenensi, & MS. Florario. In MS. Tamliachtenensi ista nomina congeruntur: Victoris, Marcellini, Lini, Satuli, Crufis, Agathonix, Eulaliae, Eufemix, Aquilinæ, Saturnini. Desit Philippoli, nisi pro hac & precedente classe sint ista nomina Pillo & Pli pro Sanctis posita. Nomen Linix ex voce Marcellini videtur truncatum: & Eufemix repetitum pro Eulalia. Si tamen in aliis MSS. addi reperiantur, per nos licebit: uti & nomen S. Romuli adjunctum hac ratione in MS. Adone S. Laurentii prope Leodium: in quo ista leguntur: Item Eulalia

*Eulalia
ferunt in
Martyrol.*

*An iuxta
dus Linus, Eufemix
phemia aut
Romulus?*

Ralix Virginis, Domnini, Victoris, Romuli. Ex his Dominus ad praecedentem classē spectat, sique iungi Romulum in MS. Leodiensi S. Lamberti ibidem diximus, & dubitamus num ejus loco S. Regulus Episcopus sit ponendus, de quo seorsim agimus. Canisius in Martyrologio Germanico celebrat S. Eulaliā Virginem cum sexcentis & uno. Quae eadem leguntur apud Grevenum in Anuario Usuardi, & in vniuerso MS. Aquisgranensi, cui nomen Victoris subiungitur, & Filipoli utriusque proponitur.

3 Duo Martyres Antesignani in hac & praecedenti classe sunt SS. Dominus & Victor: quos VVandelbertus, ut saepe alibi facit, uno eodemque versu celebrat:

Tertia Domnino, comite & Victore, refulget.

Victorem Comitē Dominicēsemus non in loco passionis, sed die venerationis. Hinc tamen assumpta occasio Victoris iungendi Martyribus Thessalonicensibus, ut supra monuimus. In MS. Florario legitur Victoris Regis &

Confessoris, pro quo legendum censemus Victoris, de quo D. egimus, Reguli Episcopi & Confessoris, de quo max. agimus.

4 Passum esse hoc die S. Secundum in urbe Asteni supra diximus, cuius urbis ecclesia dicitur apud Ughel-
lum 2. 4. Italia sacra pag. 473 & 474. inter alios sanctos Martyres velut primitias, sponso suo Christo obtulisse S. Eulaliā Virginem & Martyrem, cuius corpus ad ecclesiam S. Mariae Novae deserti mandavisset Julius III. Papa anno MDLIII. Huius alibi non reperimus ullam mentionem, ut vel ideo aliqua injecta sit suspicio, quam forte hac S. Eulalia, ex viginti Martyrologiis adducta, sit Asta martyrii laurea coronata; quod ipsis Asteniensibus pro ulteriores examini proponimus. Habemus in ecclesia Domus Professae Societatis nostra Anversia aliquas S. Eulalia reliquias Roma acceptas, quam cum aliis Sanctis, quorum etiam aliquas sacras exuvias habemus, veneramus die XXVIII Feb.

DE SANCTO PASTORE.

Memoria S. Pastoris est ad hunc diem inscripta praecipuis Martyrologiis, sed magna cum varietate: ac primo in perantiquo codice S. Maximini immiscetur aliis supra datis Martyribus his verbis: Passio Eulaliae Virginis, Aquilinae Virginis, Pastoris & aliorum. Sunt Eulalia & Aquilina relata cum Victore & aliis sex suis nominibus expressis, quibus decimus adiungitur Pastor in Martyrologio S. Hieronymi Parisiis excuso. In MS. Adonis Brixinensi olim Tolonenſis Ecclesia in Provincia, dein Regiae Sueciae, & saeculo Christi XII exarato ista sub finem leguntur: Item SS. Aureliani & Pastoris. In pervetusto nostro codice S. Hieronymi post Martyres supra relatos ista duo verba sic adduntur: Aureliam Pastoris. De cuius sensu controversi possunt. In MSS. Augustano S. Udalrici & Parisiensi Labbas ista habentur: Depositio Pastoris, in MS. Richenangiensi proponitur Aureliani. In MS. Blumiano, quod est S. Hieronymi, additum est Aureliani civitate depositio Pastoris. Quae eadem sed Aureliani scripto, leguntur in Lucensi apographo S. Hieronymi & MS. Reginae Sueciae ab Hoffensio laudato. Nocherus adiecit titulum Sancti. Et haec sunt antiquiora Martyrologia.

1 Alii dignitatem conferunt. Ita Bellinus: Aureliani Pastoris Episcopi. Molanus, Canisius & Maurolycus Aureliani scribunt. Apud Mosandrum tomo 7 Surti & Reverendissimi in Appendice Adonis ista habentur: Aurelii civitate S. Pastoris Episcopi depositio. In bodierno Martyrol. Romita legitur: Aureliani in Gallia S. Pastoris Episcopi. Carolus Saussajus Aurelianus, & Ecclesia Aurelianiensis Decanus, Doctor Sorbonicus lib. 2. Annalium Ecclesiae Aurelianiensis cap. 53 ista habet: De S. Pastore Episcopo, quem memorat Martyrologium Ramanum, non habemus, quo tempore vixerit, haeremusque an aliquando fuerit ejus nominis aliquis Episcopus Aurelianiensis, cum nulli catalogo inveniat inſcriptus. Non etiam post hos Annales excusos Pastorem hunc Joannes Chenu, Claudius Robertus aut Sanmarthani inserere ausi sunt suis Episcoporum Aurelianiensium catalogo. Galeſinius Episcopum & Confessorem compellat, quod addita hoc elogio facit etiam Andreas Saussajus in Martyrologio Gallicano. Eodem die, inquit, Aurelii S. Pastoris Episcopi & Confessoris, qui ibidem, post cursum religioso exacti consummationem, hominem exuens, ad supernorum civium consortium immortalisque vitae delictum pertransiit. Quod distum de omni & quolibet Sancto conferi potest.

3 Petrus de Nasalibus in catalogo Sanctorum, quem anno MCCCXXI perfecit, lib. 11, cap. 130 num. 103 & 104 ista habet: Dominus & Victor Martyres, Thessalonica martyrio coronantur 111 Kalendas Aprilis. Pastor Episcopus Palatinus eodem die Aureliani claudit. Deditimus supra duos ordines Martyrum, quorum prioris antesignanus est

Tomus III. Mart.

S. Dominus, posterioris S. Victor, S. Dominus Thessalonica coronato adiunguntur socii Philopolus, Achaius & Palatinus, & quidem Palatini memoria habetur in quindecim Martyrologiis. Victori alibi passio adiunguntur alii octo, imo ab aliquibus Pastor, ut supra diximus, additur. Memoratum ergo Palatinum suspicamus cum Francisco Maria Florentino ad Martyrol. S. Hieronymi a Thessalonicensibus Martyribus adductum, adiunctumque S. Pastori a Petro de Nasalibus, nec dubitamus; quin ita legerit in aliquot MSS. Martyrologiis. Certe haec verba, Aureliani S. Pastoris Episcopi Palatini, reperimus in plurimis MSS. sub nomine Usuardi uti & in MSS. Florario Sanctorum. His addi possunt Martyrologium Colonia & Labeca anno MCCCXC excusum & anuarium Greveni ad Usuardum, in quibus Confessor compellatur. MS. Bruxellense S. Gudula ista habet: Aureliani civitate S. Pastoris Archipræfatus Palatini. Supra memoratus Carolus Saussajus, conjicit a Petro de Nasalibus vocari Episcopum Palatinum, id est, curialem aut Chorepiscopum, qui diem suum obierit Aureliani, non tamen Episcopus Aurelianiensis. Constantinus Ghinius hoc illi elogium concinnavit in Natalibus Sanctorum Canonorum: Aureliani S. Pastoris Episcopi & Confessoris, qui & Palatinus extitit Antistes, & Aureliani in Christo requievit.

4 Andreas Saussajus exorditur hoc die suum Martyrologium his verbis: Leodii S. Pastoris Martyris. Nullum aspiam reperimus vestigium huius Pastoris, habemus varia Breviaria & Missalia Ecclesiae Leodiensis, eorumque aliqua valde antiqua, sed absque mentione disti Pastoris. Excusum Gallice aliquod Martyrologium Romanum Leodii anno MDCXXIV, cui adiuncti alio charactere Sancti Belgii, editum a Baldino Villotio, item Hagiolegium Belgicum anno MDCLVII, sed ubique magnum silentium est huius Pastoris: cuius forsitan nomen in aliquo MS. Martyrologio, quod Leodii reperitur, fuit citatum, & credendum est, agi de S. Pastore, quem jam revolvimus, aut de S. Pastore Martyre Nicomedienſi, quem aliorum octo ashetarum Ducentem celebravimus 22 Martii: quos etiam hoc die referunt cum MS. Trevirensi S. Marini, Grevenus & Canisius.

5 Aliam hic controversiam movent Hispani, quasi ex Hispania in Gallias exul venisset. Argumentum desumitur ex Chronico, quod sub nomine Juliani, Petri Archiepiscopi S. Justa consilium prodiit, in quo nu. 250 ita habetur: Pastor Episcopus Valentinus, scriptor nobilis, Aureliani exul moritur. Franciscus Bivaricus in suo ad M. Maximum commentario pag. 358 consentit apud Petrum de Nasalibus debere legi Episcopum Valentinum, non Palatinum. Verum Palatinum legimus in quindecim MSS. Martyrologiis ac nonnullis excusis: nusquam Valenti-

Aaaa

num.

A num. *Arguit Bivarium* syllabam Valentinorum Praesulum, quod ex eo magnus profecto Pater exciderit, qui ante hanc eam Sedem illustraverat, quem ut postliminio restitueret, faciem a Juliano accentiam praeberet: sed quae tenebras conferas, non depollas. *Dei nam T amajo Salazaris Sancti pro suo Martyrologio Hispanico ad xxx & xxx Martii: quare aliunde erant arcessendi, ad diem priorem S. Secundus Astenfis in Italia Martyr, ad hunc diem S. Pastor: quo corrigit mendum, quod codici Juliani Petri impresso irrepsit, & scripsit Bivarium, qui Juliani errore inescatus, S. Pastorem etiam Valentinum, & perpe-*

ram, facit Episcopum. Ut ergo propius accedat ad Petrum de Natalibus, asserit S. Pastorem, Episcopum Palentinum fuisse: atque ita commentum esse Hieronymum Romanum de la Higuera in Martyrologio Hispanico necdum edito. Scimus hunc totis viribus incubuisse in proferendis ac prompandis libris Fl. Lucii Dextri, Luiprandi, & Juliani Petri, ac proinde ejus auctoritas cum illis libris cessat. Gonzalez Davila solum 2 Theatri Ecclesiastici utriusque regni Castellani edidit Episcopos Palentinos, sed nullum hujus Pastoris vestigium reperit, alias non omisimus, qui primum omnium ex Fl. Dextri Chronico protrudit.

DE SANCTA EUBULE

MATRE S. PANTALEONIS NICOMEDIAE.

Graci in Magnis Menais & apud Maximum Episcopum Cytherorum ista legunt: Eodem die Sancta Eubule mater S. Pantaleonis in pace quievit. In Menais additur hoc distychon.

B E's ijanis eubule eubule tamen

Athenienses xxiij tunc Eubule.

Cum prole sancto Martyre, Eubule sacra, Amena mater, Martyr in caelis adest.

Eadem celebratur in Menais MSS. qua Divisione apud Chistianos adservantur: Qui a Gracis Pantalemon appellatur, Latinis est Pantaleon, illustris Medicus & Martyr, cui dies xxvi 1. Julii sacer. In hujus Vita Graca a Lipsiano edita de S. Eubule matre, ista sub initium habentur. Cum idolorum caligo diffusa esset per totum orbem terrarum, quando Maximianus tenebat sceptrum Romani Imperii, tunc cognitus fuit Nicomediae admirabilis, & magnus

inter Martyres Pantalemon. Ex ea enim sui generis docebat originem. Vocabatur quidem Pantaleon; erat autem filius Eustorgii, opibus quidem insignis, impietate autem clarioris. Erat enim deditus superstitioni Gentilium, & ardenti zelo in eam erat incensus. Erat vero illi mater fidelis, quae quod ad religionem attinet, cum marito pugnabat ex diametro: & bene affecta erat Eubula (id enim erat ei nomen) in res Christianorum. Cum a tali ergo matre & magistra bonus educaretur filius, corporali simul & spiritali ejus privatur nutrimento, lege mortis & communis naturae imperfectam & immaturam agens aetatem, cum parum, pro dolor esset usus materna illa curatione.

Quia autem S. Pantaleon jam virilem aetatem affectus, sub Maximiano martyrium subiit; colligimus jam pridem ante ejus Imperium in pace vitam finivisse.

DE SANCTIS TRIGINTA ET OCTO

MARTYRIBUS IN CAPPADOCIA.

Memologium MS. Gracum, jussu Basilii Porphyrogeniti Imperatoris saeculo Christi decimo conscriptum, hoc nobis Martyres exhibet ad diem xxx Martii hoc encomio: In imperio impii Diocletiani militabant sancti hi triginta & octo Martyres in regione Cappadocum: qui cum gloriosam quadraginta Christi Martyrum pugnam intellexissent, quomodo devicto diabolo ob praeclarum certamen essent coronati; & ipsi zelo accensi, projectis coram Praefide armis, magna voce Christum verum Deum & scriptos in veritate ejus servasse sunt confessi. Mox ergo comprehensi, vestibus suis nudati, adeoque in carne sua variis virgis sunt excoriati, uti vix apparerent humanam adhuc continere speciem: deinde absque ulla de illis cura habita in carcerem profecti: neque diu postea, inde extracti foras, manibus post tergum revinctis, ac capitibus ob

alligatas bojas aggravatis, ad Praefidem adducti sunt: & quod sancto suo proposito generose inhaerent, & ad gloriosam pro Christo mortem anhelarent, mandato Praefidis sunt capite pleni: In MS. Synaxario Parisiensi collegii Claromontani Societatis Jesu refertur xxxi Martii certamen horum triginta & octo Martyrum.

2 Cappadocia olim adscriptam fuisse urbem Sebastiam, ab aliis metropolim Armenia minoris habitam, docuimus die 111 Februarii ad Vitam S. Blasii Episcopi Sebasteni, & die 2 Martii tradidimus varia Alla quadraginta Martyrum, qui illustre pro Christo certamen in hac urbe complevere sub Lyfia Duce & Agricolas Praefide Licinii Imperatoris, a quo persecutio Diocletiani fuit continuata. Hinc arbitramur in eadem persecutione sub eodem Praefide hos Martyres fuisse coronatos: quorum Alla necdum potuimus assequi.

DE SS. CONSTANTINOPOLITANIS

MARTYRIBUS SUB MACEDONIO HAERESIARCHA.

TAbula Martyrologii Romani hoc Martyres ita refertur: Constantinopoli commemoratio sanctorum plurimorum Martyrum Catholicae communionis, quos Constantii tempore Macedonius haeresiarcha inauditis tormentorum generibus cruciatus occidit: nam inter cetera fidelium mulierum ubera inter labia arcarum compressa dissectis, & candenti ferro combustis. *Alia S.*

Pauli Archiepiscopi Constantinopolitani, ad diem vii Junii illustranda, ista horum Martyrum certamen exponunt: Cum Magnentius invasisset tyrannidem, & interemisset Constantem Imperatorem Occidentis, rursus Arianis infamiae procella orbis terrarum conturbabat Ecclesias, & rursus fugit Athanasius, ejusque Sedem arripit Gregorius, & Paulus pietatis defensor relegatur Cucusum Armeniae,

A Armeniz, quo in loco per laqueum consummatur martyrio, impiis noctu irruentibus. Constantinopoli ejus loco introducitur impius Macedonius, & extruduntur Pastores ex aliis Ecclesiis: eas vero rursus invadunt lupi, & gentium in Christianos crudelitatem contendit obscurare insania Macedonii. Et universus quidem Oriens malis affligebatur, præcipue autem Constantinopolis... eratque malum quod non potest explicari, non solum procedens usque ad Pontifices & Sacerdotes, sed etiam feminas & pueros, qui Macedonii repellebant communionem, occupans. Nam ubera quidem seminarum, o insanium! partim quidem in arcarum tegumenta injecta & compressa excidebantur, partim autem ferro; & alia in alios gravia excogitabantur supplicia. Nam quæ vel a Deo alienos Gentiles adversus communem naturam excogitare impediabat pudor, ea tunc facere impulsus venit in mentem. *Hællenus Aila S. Pauli Archiepiscopi: quibus similia scribit Socrates lib. 2. Hist. Eccl. cap. 12.* Cum Paulus præter expectationem & ecclesia pariter & civitate ejectus esset, & cum celeritate abductus; Philippus Præfectus Imperatoris ex balneo publico ad ecclesiam macurat. Cum illo, quasi composito factum fuisset, aderat Macedonius, inque rheda pariter assidens, omnium undique oculis ostenditur. Militum manus cum gladiis constipat: inde multitudinis animis terror injectus est. Omnes itaque ad ecclesias conflunt, & tam illi, qui fidem Consubstantialis, quam qui Arii dogma cutabantur, ad ecclesiam ire contendunt. Simul ac Præfectus una cum Macedonio ecclesiam appropinquabat, ingens certe metus cum multitudinem, cum milites etiam ipsos perculit. Nam quoniam tanta aderat turba, ut nullus transitus Præfecto Macedonium deducendi pateret; milites multitudinem violenter trudere cœperunt. Acque cum ita multitudo coarctata esset, ut præ angustia loci secedere non posset: milites illam ex adverso se illis opposuisse, & suapte sponte transitum Præfecto interclusisse arbitrati, districtis gladiis in eam impetum facere, acriterque ad pugnam incumbere cœperunt. Circiter tria millia hominum & centum quinquaginta occubuisse feruntur, quorum alii a militibus cruciati, alii a multitudine oppressi interierunt. Macedonius vero post tam præclara facta, perinde ac si nihil fecisset mali, sed istorum scelerum integer & innocens fuisset, arbitrio potius Præpositi, quam Canone Ecclesiastico, in sede Episcopali collocatur. Ad hunc modum igitur Macedonius & Ariani per tantam hominum eadem ad Ecclesiam gubernationem ascenderunt. *Hæc Socrates, qui cap. 30 de eodem Macedonio & sub eo occisis Martyribus illa addit.*

Hællenus Aila S. Pauli Archiepiscopi: quibus similia scribit Socrates lib. 2. Hist. Eccl. cap. 12.

B Cum Episcopatum acquisivisset, eos qui ipsius

opinionem sequi in animum non inducerent, infinitis fere affectis incommodis... Multi viri pietate eximii prehensi, tormentisque propterea graviter afflicti, quod cum illo communicare recusaverant. Quin etiam isti, postquam tormenta illis infligerant, per vim mysteria cum ipsis participare cœgerunt: nam illorum ora lingua distendunt, mysteriaque ingerunt. Qui autem hunc cruciatum subibant, ipsum aliis tormentis multo putaverunt acerbiorum: mulieres porro & pueros abripiunt, mysteriorumque cum illis participes fieri compellunt. Quod si renueret quisquam, aut illis contradiceret; statim verberibus cæsus fuit, & post verbera in vincula & carcerem conjectus, coactusque alia acerba cruciamentorum genera sustinere: ex quibus unum & alterum, quo sævitia & crudelitas tum Macedonii tum aliorum, qui id temporis fuerunt propter eam rem nobilitati, apud omnes liquido constet, in medio ponam. Ubera mulierum, mysteria cum illis participare renuentium, inter arcularum labra intrusa ferris absiderunt. Eisdem item partes aliis mulieribus partim ferro candente, partim ovis in igne quam maxime fieri poterat calefactis exusserunt. Novum hoc quidem cruciatus genus, etiam apud ipsos Gentiles non aliquando auditum, isti qui se Christianos profitebantur excogitarunt.

4 *Hællenus Socrates: similia habet Sozomenus, ex quo ista libro 4 cap. 2. hæc spectant:* Ubi Paulus in exilium missus est, Macedonius Ecclesia Constantinopolitana occupata... dicitur Pauli fautores variis affectis incommodis, ac primum ecclesiis eos exturbasse; deinde vim illis deo intulisse ut cum ipso communicarent: unde factum est, ut multi verberibus graviter cæsi perirent, postremo alios fortunis, urbe alios privasse, alios in fronte notis ab ipso compunctos fuisse, ut præ ceteris insignes essent. *Suidas etiam Macedonium pluribus malis aperte Christianos affectis tradit.*

5 *Elogio Martyrologii Romani supra relati appositum insertum est, Martyres Catholicæ communionis; eo quod etiam Novariani heretici, quoniam & ipsi sanctissima Trinitatis in distinctione Personarum consubstantiali Deitatem profiterentur, ab eodem Macedonio gravia passi essent: ut observavit Baronius in Notis ad hunc diem, ubi etiam e Socrate indicat ad ter mille centum quinquaginta factione Macedonii necatos fuisse, & in Annalibus latius hæc deducit ad annum cccxi, quo potissimum contigerunt. Brantius Episcopus Sarsina hos Martyres istis distichis veneratur in Martyrologio Poetico:*

Urbs regalis agit multorum festa, nefanda
Præfuls heretici qui cecidere manu.
Femineas mammascarum tegmine pressas
Ignitis hastis ulsit & execuit.

DE S. JOANNE IN PUTEO

EREMITA IN ARMENIA.

1 **A** Cta Græca hujus Sancti reperimus in bibliotheca Vaticana in codice numero 1660 signato cum hoc titulo, Βίη Ἱωάννου ἐρημίτου. Eandem obtinimus Latine redditam a Cardinali Sirleto, & in codice 6187 in eadem bibliotheca adservatam: utramque & Græcam & Latinam inde descriptam consulimus, & ad hunc diem edimus, quo Græci in Magnis Menais & apud Maximum Cytherorum Episcopum ejus memoriam celebrant his verbis: τὸ ἱεὶ Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ ἐρημίτης. Memoria Sancti Patris nostri Joannis, qui in puteo vixit. In Græcorum Menologio ab eodem Cardinali Sirleto Latine reddito, quo plurimum usus est Baronius in Martyrologio, concinnando, ista leguntur: Et Sancti Patris Joannis ex Puteo: In MSS. Menais, qua apud Petrum Franciscum Chislerium Societatis Jesu Divisione adser-

Tom. III. Mart.

vantur, longum ex dictis Actis encomium descriptum fuit, sed ab folium extractum non integrum potuit haberi, saltem Ecclesiarum usum in eo colendo inde colligimus.

2 Vitam hanc, nisi a Chrysio eremita ex ore ipsius Joannis moribundi excerpta fuit, ita illo distante conscripsit Clericus, sed forsitan more Græcorum cum aliqua verum amplificatione. Vixit Joannes sub tempore persecutionis contra Christianos, ac nomen Imperatoris non exprimitur. In ea persecutione delinquit aliquamdiu cum mare vidua in urbe Cybistro. *in Εὐδοκίῳ τῷ 151. A Ptolemaeo lib. 1. Geographia cap. 7. Κίβιστος collocatur in Armenia minore in Præfectura Cataonia, & sæpius memoratur a Strabone lib. 12, cujus item urbis Episcopus Timotheus subscripsit Concilio Nicæno primo.*

Aaaa 1

VITA

ex Historia
Socratis lib.
2 cap. 12

ex Sozom.
lib. 4

ex Suida

Novariani
heretici cap.
12

comparat
martyr.

cap. 30

XXX
MAR.
Vixit Cæ-
sar Sirleto
veris.

causas apud
Græcos.

comparat
locus.

V I T A.

Ex MS. Græco Vaticano

Interprete Guilielmo Sirleto S. R. E.
Cardinali.

CAPUT I

*S. Joannis juvenas, fuga in puteum: cibi divinitus
precurati.*

*S. Joannes
in personam
suum cum
matre dicitur
ajisse.*

Fuit femina quædam Christi studiosa, quo tempore Christianæ religionis prædicatio diffunde-
batur. Mulieri nomen erat Julia, quæ multas opes habebat, & geminam prolem: alter Joannes, altera Themistia vocabatur. Tempore illo surrexit quidam nomine Pompejanus, qui ab Imperatore edictum accepit, ut, si aliquos inveniret, quos Christum crederent, eos variis poenis cruciaret. Hoc edictum cum audisset beata illa mulier Julia in urbem Cybistrum adventare, in parvam quamdam domum secessit: ibique cum liberis suis manebat, pietatis leges eos instruens. Cum vero unus eorum, cui nomen erat Joannes, tertium decimum annum ageret, clam matre sua hora quadam constituta solebat ad templum accedere, & preces consuevas ad Deum mittere. Quem precantem cum homo quidam invenisset, interrogavit, Age, inquit, dic puer, e quo genere tu es, qui solus Deum precari consuevisti. Cui Joannes, Filius, inquit, sum mulieris viduæ cujus est & puella quædam: qui in parva domo delitescimus. Ego vero clam matre mea constituta hora ad ecclesiam venio, neque quemquam invenio cum quo Deum ipsum laudem: Christiani enim meruentes secesserunt. Ego vero qui puer sum Principum edicta non metuo, sed illum celestem Regem magis timeo, qui in die illo reddet mihi bravium immortale atque æternum. Cui homo ille: Et quænam inquit, o puer necessitas tibi est in ætate ista istis difficultatibus resistere? si vis contrarias potentias superare, vade in eremum, & ab hominibus te ipsum separans, esto illic Deum timens, & deges ut unusquisque numero Angelorum. Hæc enim vita vana est, & abbreviat tempus manens, imperium etiam ipsum ut umbra præterit, principatus tanquam fumus evanescit: Væ autem homini illi qui animam suam perdidit. Hæc cum Joannes audisset, animo compunctus est & viro illi dixit: Ecquidnam faciam? nam matris & sororis meæ misereor, quoniam adhuc infans est, materque nostra multum insumpsit ut litteras edisteremus, ne res nostræ male perirent. Tum ille, Satiatus, inquit, tibi est quæ in celis sunt non amittere. Cui Joannes, Ibo, inquit, & matri meæ salutem dicam, atque ita exibo, ne forte pro me ingemiscat, existimans suas leges a me contemptas: quod si mihi bene præcata fuerit, hoc velut viatico quodam accepto discedam.

*in nostro sacro
scripto
dicitur
imperatoris
aut Pompe-
janus, ne
fuga?*

2. Propere igitur in dictam parvam domum accessit, cui mater: Ubinam, inquit, puer fuisti, & animum meum tristitia replevisti, quæ contemptis patris vestri facultatibus vos ipsos occultavistis? Pontiani illius corruptoris manus deveniretis? An viste ipsum manifestum iacere, & dolorem fenestruæ meæ asferre? Cui Joannes, Profectus, inquit, sum in templum Domini, & quemdam condiscipulorum meorum inventi, qui me illic detinere voluit. Ego vero illi dixi: nisi prius venissem, & matri meæ rem significassem, me id facere non posse: illi autem promisi me ad cognitionem tuam id relaturum. Tu igitur prius mihi bene

preceris, & postea da, quæso, veniam ut illuc ire possim, ubi si diutius moratus fuero, tu in pace vivas. Tum illa, Vade, inquit, fili, in pace, & Deus meus sit ante faciem tuam. Tunc Joannes, cum Matri & forori salutem dixisset, easque osculatus fuisset, exiit, ac statim in terram quamdam desertam migravit. Illum autem gradientem cum Angelus invenisset. Quoniam, inquit, vadis, o puer? Locum, inquit ille, quæro ut requiescam. Ostendit igitur illi Angelus, quo iturus esset. Atque ille iter unius diei confecit, & puteum invenit, ac Deum precatus deorsum aspexit, & signo Crucis cum se munivisset, ita precatus est: Tu qui Jonam e ventre ceti tertio die eduxisti, & Daniele e lacu leonum, ac Jeremiam e cæno, Josephum denique castitatis amatorem e puteoeductum, Aegypti Præsidem constituisti; tu, inquam, Domine, & nunc in puteum hunc venias, & ego me ipsum in eum immittam, ope nominis tui nihil lasas: hicque locus sit mihi domicilium: tu vero me nutrias: neque unquam hinc ascendero, quoad omnes vicæ meæ dies confecerero, quoniam mihi in terra transigendos esse, tu Domine, constituisti. Cumque preces ipsas ad extremam clausulam, quæ est, Amen, produxisset, seipsum in puteum injecit sanusque descendit, & Angelus Domini ipsum excepit. Erat autem putei altitudo viginti cubiti: eo in loco ille sedebat & Dei gloriam laudabat.

3. Ubi quadraginta dies perfecit, neque panem edens, neque aquam bibens, venit Angelus ad Aegyptium quemdam hominem cibum illi asserens, item alios Angelus post ipsum, qui & ipse similiter cibum habebat. Angelus autem ille venit ad Aegyptium ejus periculum faciens. Audivit autem alterum illum Angelum sic dicentem. Surge Pharmute: & asser cibum Joanni: sunt enim quadraginta dies, quibus ille neque panem comedit, neque aquam bibit, neque genuflexit, neque manus contraxit, sed intentus Dominum precatur; ac propterea, quod infans ille est, non sum jussus et cibum asferre, sed feci ut per te panis illi decur, ne forte ipse effretur & diabolus eum tentet. Cum vero cibum ei dederis, ipsum in Doctrina Domini confirmes. Hæc omnia diabolus audivit: & clamans, Veni inquit, ego existimans magnum aliquem virum esse hunc Pharmutem appellatum, & negotium mihi & certamen futurum, si decipere illum vellem. Nunc vero quisnam iste est, quem si voluero, velut folium a vento agitur, ita ipsum quatiam. Sed quid faciam, quod ipsi etiam pueri contra me bellum gerunt? Sed quamdiu tener est iste puer, variis mētibus ipsum decipiam: nam si cœperit assuescere ab otio atque ignavia liber esse, non amplius ipsum abstrahere poterō. Pharmutes vero cum cibum ab Angelo accepisset, Joannem adiit, ac Deum precatus, Joannes, inquit, serve Dei; quem Deus ipse vult, propter animi tui tolerantiam misit tibi cibum ut valens sis. Accipe igitur quæ a Deo tibi missa sunt. Respondit illi Joannes: Si Dominus mihi cibum dare voluisset, huc ad me misisset: sed non noscit me Deus, itaque neque cibum ad me misit. Cui Pharmutius, Ego, inquit, sum Aegyptius ille, ad quem antea venisti in speluncam. Benedic, inquit, Joannes, Domino, & ita da mihi cibum. Tunc ille hymnum dixit usque ad Amen. Accepit autem Angelus panem, & sub figura Aegyptii hominis eum Joanni dedit. At Joannes cum cibum sumpisset, valentior fuit, dixitque: Abi serve Dei, sede in spelunca, Dei gloriam celebrans, & in precibus tuis esto memor mei: vivit enim Dominus qui non dereliquit animam meam, non amplius de manu alicujus hominis cibum sumam, quamdiu spiritus meus in me fuerit, nisi Dominus ipse me videret, & cibum mihi mittat: non enim ascendam ex hoc lacu, neque homini alicui occurrat, neque humanarum rerum

A rerum memor fuero: sed hic locus mihi vivo domus erit, mortuo sepulcrum: reliqua vero quæ ad me pertinent curet Deus.

confirmatur
e contra dia-
bolica ser-
mones

4 Tunc Pharmutes illi dixit: Audi fili, & patientiam serva, nequando a diabolo tenteris: est enim huic militiæ adversarius, singulis diebus nos impugnat, & segnitiam ac pravas cogitationes nobis suggerit, hoc est vitæ consuetudinem, pecuniarum abundantiam, matris misericordiam, sororis desiderium, servorum benevolentiam, generis præclara facinora, æqualium iucunditatem in mentem nobis revocans: quibus cogitationibus mens ipsa suffocatur, & cor obdurefcit, homo denique ipse sterilis efficitur, rursus subrepat, & lacrymas immittit, injustasque cogitationes, sollicitudinem videlicet & mundi alienationem, desertorum locorum viam, vitæ requiem, mortis exitum; quibus omnibus mentem ipsam interimit, & simplicium hominum corda circumvenit. Tu vero in omnibus his sobrius esto, in pace manens a Domino custoditus. Hæc ille. Cui Joannes: Obtestor, inquit, te per gloriam Domini, cum Deus ipse recordatus fuerit tui, & cibum miserit, ne illum ad me attaras.

CAPUT II.

Tentationes demonum superata. Felix obitus.

A diabolus
inquit servus
matris
Pharmutes
adveniens

5 Diabolus sequebatur, & in speluncam adiit, habens figuram unius servi ex eorum numero, qui matri Joannis aderant. Cumque Pharmutem salutasset, stans ad ejus pedes se abiecit, & dixit: Precor, Dei vir, si perfecte ab hujus vitæ calamitatibus secessisti, omnia nostri matris viscera ac misericordiam, fratrum desiderium agnoscis, servorum consuetudinem, pecuniarum copiam, generis splendorem, ac bonam fortunam: ita igitur, miserere mei, o sancte Dei vir, ut & ipse multa perpeffus. Hæc cum Pharmutes audiret, neque tentationem esse cognoscere, cepit ab eo inquirere, num militaris homo esset, vel servus, qui ab acerbulo aliquo Domino discessisset; an ingenuus aliquis a potente viro tyrannidem passus? Diabolus vero ita exorsus: Habebam inquit, Dominum hominem religiosum, & Dominam ipsam etiam religiosam. Mortuus est Dominus noster, cum adhuc esset juvenis, reliquitque religiosam heram nostram cum duobus filiis: quorum alter, qui erat Dominus meus & honorum hæres, a nobis secessit, neque scimus quid illi acciderit; num spiritus eum seduxerit, an ferarum præda factus sit.

queritur.

6 Quoniam vero hera nostra benignæ mentis est, idcirco ubicumque audierit esse virum aliquem religiosum & Dei observantem, laboriose ad illum adire solita est. Nunc vero accessit vir quidam religiosus tibi similis, & hera nostra illum pervestigavit: qui dixit, filium, quem ipsa quærebat, ultra Jordanem a se visum: quo autem loco se ipsum collocarit, nequaquam scire. Multis igitur cum lacrymis ac precibus hera mea misit me, ut eum exquiram, ad quem etiam & epistolam scripsit: ejus nomen est Joannes, qui annum prope quintum decimum agit. Nunc igitur Deus ipse propter preces Dominiæ meæ dux mihi fuit, fecitque ut te virum Deo dignum invenirem, qui mihi significare poteris, quonam abierit Dominus meus.

et hinc
et deceptio

6 Ejus lacrymas cum Pharmutes vidisset, misericordia commotus, dixit: Mane hic & cras illum tibi indicabo, aut ille seipsum indicabit. Manente autem illic diabolus, ac per totam noctem Ægyptius ille cogitationibus multis opprimebatur, neque preces finire poterat, sed curis & sollicitudinibus totus occupabatur. Postero die bene diluculo diabolus ad Ægyptii pedes se abiecit, qui eum continuit & e loco illo eduxit nondum

Tom. III. Mart.

finitis precibus, & ad puteum in quo erat Joannes adduxit. Cœpit igitur Ægyptius Joanni hæc dicere: Quæcumque homo ipse fecerit, si eos a quibus genitus est non coluerit, inutilia illi sunt, neque fructum aliquem percipiens ex hac vita discedet, laboresque omnes, quos in juventute sua pertulerit, pro nihilo habebuntur. Ita ne miseram matrem tuam dereliquisti, ut tua causa ingemiscat? an non quæcumque bona a te hoc in loco acquiruntur, illic maternas lacrymarum causa everuntur? Sed audi me, & abi, & matrem tuam cura, ac patris tui facultates pauperibus distribue, & tunc huc veni, ecce & puerum cum litteris ad te misit. Tunc Joannes Pharmutæ dixit: Tantos labores passus, quid est quod non eum agnovisti, qui cogitationes tuas oppressit mentemque avertit, & sensus tuos captivos fecit, teque a divinis precibus excullit. Hæc in re licebat agnoscere istum ipsum, quem dicis, bonum non esse; quod cum huc venisset, non dedisti gloriam Domino, sed insipienter me vocasti. Signa te ipsum Cruce, cape scutum fidei, recupera mentem, cogita quid locutus fueris, & abi; & in spelunca tua sedens te ipsum collige, ne aliquo modo adversus te iste se jactet. Tunc Pharmutes illius consilio acquiescens & animum adhibens, seque ipsum perturbatum videns, in faciem cecidit, & clamans, Fili, inquit, Joannes, ipse pro me Deum precare, ut in mei notitiam redeam, ne aliquo modo post multos labores peream: existimabam me iniqui illius demonis fallaciam effugisse. Tunc Joannes dixit: Domine, qui scrutaris renes & probas cor; da ut respicias qui nominis tui causa multum laboravi, & adversarium nostrum confusum a nobis remove.

EX MSS.
funder
regredi ad
matrem

eum servus
mentis
emendat

E

7 Tunc diabolus Joanni dixit: Quantum affixisti matrem tuam & nos? En adduxi servum Dei ad te, & non audivisti: ego ab eo & misera mater tua me reverente magis affligitur: scio enim ego ejus animum id non passurum. Nullum ei responsum Joannes dedit, sed Ægyptio dixit: Revertere, & quantum te ipsum a juventute tua humiliasti tantum te ipsum humilia, ne aliquo modo spiritalem cibum amittas. Tunc Ægyptius recedens: Joannes, inquit, ego multos labores passus sum, & graviter cecidi: pro me igitur eum precare. Joannes autem dixit: Domine, da ut margarita tua non pereat, quoniam homo hic multum laboravit, & mihi, quomodo te agnoscere possem, ostendit. Tunc Ægyptius recessit stans, dolens, ac dicens: O Diabole quantum certasti, o quantum me decepisti, sed me pro ludo habens illulisti, & infans puer te devicit. Nunc vero & ipse senex tibi certamen novum proponam, & actiones tuas superabo. Existimasti per me ipsum illi puero asferre interitum, qui Domini servus est, seque ipsum detexit, & me in viam revocavit.

Quæstio
interlocutio
de matre

ad speluncam
revertitur

F

8 Post hæc diabolus temporis intervallo eum reliquit, & ad turbam se contulit, atque e longinquo cœpit ita clamare, ut si esset mater illius pueri: O fili, quantum laborem passa sum, ut te educarem? quot litteras te docui multum avida, ac ne vos ipsos perderem, mecum una in cella conclusi? quomodo non misertus es mei? saltem miserere sororis tuæ. Itane in hac mea senectute te ipso desertam me fluctuare passus es? me, inquam, viduam sine filiis, & ab omnibus destitutam? An oblitus es quod mammas meas suxeris? an non viscera mea te commoverunt; non sororis tuæ imploratio, non familiæ consuetudo, non æqualium congressio, non denique patris tui res? Sed ita amens factus, es ad solitudinem profectus? Idem diabolus matris illius speciem præferens prope puteum accessit, ac clamans dicebat: Fili mi Joannes, tangat te mei vetula & matris tuæ misericordia, quæ multum tui causa laboravi. Miserere sororis tuæ miseræ, quæ te ut patrem vocabat. Recordare patris tui bona, & ex ebrietate mali demonis respice. O qualem pravam spiritum habes! o spiritus

appropinquo
a diabolus ut
presens non
erit

Aaaa 3

prave

A prave & maligne, qua in te molesta tibi fui, ut tam fortiter contra me ageres, ut filium a me divelleres? Eodem modo sororis speciem præferens, ira clamans dicebat: Miserere mei quæ sum patre orbatæ, & ab omni ope destituta, cumque neminem habeam, ab omnibus affligor. Hæc ille dicebat, & dæmones qui cum illo erant tamquam servi hæc adjungebant: Væ nobis, quoniam sine Domino sumus. Ascende quæsumus, & nostrum & heræ nostræ miserere, bonæque tuæ recupera, & eas curatoribus committe, gubernatoresque illis præficias, & eleemosynam da pauperibus, & his qui tuis servis tuis seniores sunt legata constitue: cumque hæc bene egeris, istuc revertere. Sin minus nos omnes sume, & tecum deorsum habe, ut & nos tecum una moriamur.

9 His omnibus ita dictis nullum responsum Joannes reddebat, sed Dei gloriam celebrabat. Ut vero Diabolus ipse vidit nihil sibi ab eo responsum esse, unde illum decipere posset; cepit dicere: Mihi non respondes fili? an lacrymæ meæ te non flectunt, neque miseræ senectutis meæ misereris? cum sciam nihil publice me versatam fuisse? & nunc ut agrestem aliquam feram solitudinem totam peragravi. Saltem vocetua me dignare, o fili. Cum hæc multum vociferans diceret, omnes dæmones vociferabantur, ita ut ululatus & lamentatio magna fieret. Ille autem adhuc matris speciem præferens cum in puteum incubuisset, vociferans, agebat: Sinite ut me ipsam deorsum jaciā, ut delicata ipsius membra videam fame tam corrupta. Cum vero spatium temporis dedisset, existimans aliquid ab eo responsum iri, neque ullum datum esset; deinceps omnibus ad se vocatis dicebat: Agite, aderte mihi funes, ut singuli singulos dimittamus. Cumque id parari coeptum esset, tunc unus e dæmonibus, Cum, inquit, vos omnes descenderitis, me quis dimittere poterit? Iratus autem Diabolus adversus illum, quoniam ejus consilium detexit: Non amplius, inquit, nobiscum ille sit, sed abeat & humanis carnibus vescatur. Tunc pravus spiritus clamavit: O Joannes miserere mei, & libera me ab hoc Principe. Ut igitur ejus cogitationes redarguit draco factus est, & dentibus stridens seipsum deorsum immisit, & Joannem complexus est, ejusque

carnes comedere ac membra truncare, rursumque sub oculis ejus cruciari videbatur: neque tamen illum a precibus avertere poterat. Ut igitur multum temporis præterit, neque illum a proposito avertere potuit; tunc vociferans, Væ mihi, inquit, quod unum cupiens lucrificare, mundum amisi. Sinam igitur hunc, & in alios abibo, eosque ad me attraham, ne aliquo modo regia domus mea inanis reddatur. Tunc Joannes cum eum superasset, jurejurando illum obsecratus est, ne amplius in eum locum veniret, neque in alium, qui illic habitare vellet. Cumque ut ille volebat, dæmon jurasset futurum ut ubicumque ejus nomen audisset, numquam in eum locum ingressurus esset, sed tam longe iturus quam cælum a terra distat; ita eum dimisit.

10 Vixit autem Joannes in puteo illo annos decem, ac tempus advenit, quo ille ex hac vita migraturus esset: egoque Chrysius cum essem in silva Baratenfium, qui triginta annos in ea terra versatus sum, ab Angelo in eam solitudinem adductus fui, ut sepulturam Joanni darem. Itaque in puteum illum delatus sum, meque Joannes amplexus ita affatus est: Multum gaudium ex tua præsentia, O Chrysi, mihi allatum est, quippe qui a puero, multa certamina pertulisti. Ac Deum precatus, jurejurando illum astrinxi, ut institutionem suam ab adolescentia nuntiaret atque ipse cuncta hæc enarravit. Tribus autem diebus illic fui, terraque ipsa & profundo sursum elata est, nosque vicissim vidimus, atque eum salutavi. Cumque lapis quidam illic ad puteum positus esset, ac mihi ipse præcepisset ut super os lapidem illum ponerem, me salutavit, & spiritum reddidit. Ego vero lapidem posui sicut mihi præceperat, meisque unguibus terram effodi, & pallio meo imposui, & ad os putci congesti. Statim autem illic palma quadam magna exorta est, quæ fructibus plena erat. Id cum vidissem, Dei gloriam celebravi: quod laborum mercedem retribuit, ac rursus a nube ad eum locum perductus sum, ubi antea debebam, virtumque pium ac Clericum accersivi & cum rogavi ut hæc scriberet ad earum animarum recreationem, qui spem in Deo habent & Sancti viri memoria gratiaque, quam præbet Deus timentibus se, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

DE S. JOANNE CLIMACO

ABBATE SANCTI MONTIS-SINA,

1 **S** Anslus hic Abbas variis cognominibus compellatur, ex quibus præcipuum est Climaci, quo ob librum triginta capitibus, quibus tamquam gradibus seu scalis ad perfectionis religiosæ culmen ascenditur, a se conscriptum ira passim nuncupatur. Græcis enim *κλίμα* τὸ σκαπιδόν, id est, scala Paradisi inscribitur. Occasionem videtur præbuisse Abbas Raithuni cænobii, qui anno ad librum hunc conscribendum per epistolam, in qua scala Jacobo Patriarchæ ostensa in capite xxviii Genesius mentionem facit, acerrime exhortatus est. Cardinalis Baronius in Notis Martyrol. Rom. ad hunc diem testatur, divinam quamdam effigiem animæ illius clarissime in hisce scriptis perspicui. Quia vero varia illius eruditio passim in hoc sacro & religioso opere elucet, cognomen Scholasticus appellatur. Sape etiam Joannes Sinaita vel Abbas sancti Montis-Sina vocatur, ubi sancto Christi sexto floruit, & tandem plenus dierum & virtutum xxx Martii ad caelestem Paradisum ascendit, quo die Græci in Menologio jussu Basilii Porphyrogeniti Imperatoris, sæculo decimo collecto, ista commemorant.

2 Memoria sancti Patris nostri Joannis Climaci. Sanctus Pater noster Joannes Climacus, cum sextum decimum annum ageret, ascendit in montem Sina, &

seipsum Deo sanctissimum sacrificium obtulit, & post decimum annum inde annum se solitudini tradidit in loco, cui Tholas nomen fuit, quinto lapide a basilica monasterii remoto. Quadraginta annos exegit in amore desiderioque serviendi Deo; jejuniis, stictibus & orationibus animam ditans: somno tamen indulget, ne infomnio & pervigilio mentis statim corrumperet. Hunc in modum cum se in omni virtutis genere exercuisset, & omnes monachos, qui in monte illo Deo militabant, longe in virtute superasset; maximis donis & contemplationibus rerum divinarum a Deo illustratus est: multos sermones ad animarum utilitatem conscripsit, & librum composuit Scalam cognominatum, quod ordine recto ascensum virtutum tradat, ac tandem vitam hanc finivit. Hæc Menologium Basilii Imperatoris, cui plane consentit novum Anthologion Antonii Arendii, a Clemente Papa VIII anno mdcxviii approbatum. Longiora encomia recitantur in Menais excusis & manexaratis, ut etiam in sapientis laudato MS. Synaxario Parisiensis collegii Claremontani Societatis Jesu. Verum ea omittimus, quod ex Vitzæ max danda sint excerpta, & a nostro Matthæo Radero Græco-Latinè ante opera S. Joannis Climaci edita, uti etiam duo cantica ex pluribus edis & hymnis ad bonas

SUR TI-
NEM SEC.
VI.
S. Joannes
ante dictus
Climacus

Scholasticus
est Abbas
Sancti
Sina.

Eligium ex
Basilii Imper
atoris

sed ipse co-
gitavit
surregere
quod
non fecit
redire.

autem volli
moribus
conspicitur
C. l. p. 30

E

et vitam
suam mor-
tali

mortuus ab
eo sepelitus

prima mens
consecrata

Præcon-
fessionis

et illi
dedit

Can-

A Canonica ex Menais recitari solitis. Gracorum exemplo eundem cum Martyrologio Romano retulerunt in suis Fastis Molanus, Canisius, Felicius, ac S. Joannem Climacum Abbatem in monte-Sina celebrant.

3 Vita aliquod compendium, ut libro ejus praefigetur, mox ab ejusdem obitu scripsit Daniel monachus Rayshnus, cum hujus Abbas Joannes adhuc viveret, cujus rogatu Scalas Paradisi S. Joannes Climacus conscripserat. De Raithu vicino monasterio versus Rubrum-mare egimus xiv Januarii, quo die coluntur xliii Martyres & hujus canobii monachi. Vita haec sapiens cum Scala Paradisi fuit edita, & scorsim a Sario ad hunc diem. Adstans Raderus ex variis MSS. edidit Græco-Latinam, nos tandem descripsimus ex MSS. codicibus antiquis Florentinis Magni Ducis Etruria, qui adservantur in bibliotheca Medicea plures 7 num. 17 & 20, & continemus cum translatione Raderi. Addidit Appendix, ex coevis autoribus subjuncta, apud eundem Raderum.

4 Trithemius aliqua de Joanne Climaco scripsit in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, sed non absque variis mendis: quæ corrigis Raderus. Inter alia scribit eum claruisse circa annum cccxvi, regnantibus Constantino, Constantio & Constante filiis Constantini Magni. Verum multo junior est, atq; ut bene advertentur Baronius ad Martyrol. Rom. & Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis, floruit post tempora Justiniani Imp. & S. Sabæ Abbatis: quorum hic mortuus est anno dcccxi, Justinianus vero anno dclv. Philippus Labbe de Scriptoribus Ecclesiasticis S. Joannem Climacum scribit obiisse circa annum dxxx, quod verisimile nobis est, aut saltem sub finem istius seculi.

VITA

Auctore Daniele monacho coevo.

PROLOGUS.

Daniel monachus Raithunus in Vitam
Abbatis Joannis, cognomento
Scholastici.

Optime sane rem expendit Joannes, cum caelestem nobis scalam, quæ, pro modo ætatis Christi, trigessimum annum cum baptizaretur agentis, triginta contineret gradus, exedificavit: cujus iusta Domini ætate comprehensa vere innocentes reperiemur: ad quam, qui nondum aspiravit, iustos adhuc est, & omnium æstimatione imperfectus deprehendetur. Nos vere operæ pretium facturi videbimur, si viri hujus sapientissimi vitam, resque gestas libro præfixerimus, ut illius labores sudoresque contemplati, factis quoque fidem non abrogemus.

1 Ita ob eruditissimum apud Latinos Scholastici appellati, Prudentius, Ambrosius, Hilarius, Beda, & inter Canonicos non alieni doctissimi plerumque, Scholastici nomen imponitur, & apud Græcos quamplurimi hoc nomine ob eruditissimum exornati referuntur a Raderis, in Isagoge ad Climacum cap. 2.

2 Hic Prologus est in MS. Florentino, apud Raderum legitur syllabum ascriptum, ante initium Scala Paradisi.

Vita compendio conscripta Abbatis Joannis,
Abbatis sancti Montis-Sina, cognomento
Scholastici, viri vere Sancti a.

CAPUT I.

Insensio, vita monastica & solitaria, virtutum exercitatio.

Quæ patria nobilissime civitas Heroem hunc progenuerit, & ante susceptam, ut ita loquar, religiosa vitæ palatram educavit, pro certo & explorato non habeo dicere. Quis vero Divum omni dignum admiratione nunc teneat locus, epulique & deliciis exceptum immortalibus pascat, minime ignoro. Est enim ille nunc in illa regia, de qua vocalissimacada (Paulus) canit, cum in hac verba exclamat, Quorum conversatio in cælis est: ubi sensu ab omni contagione corporis libero, sola mente & intelligentia inexplebili modo summa cum voluptate inexhausti boni pulchritudine fruuntur, inunda- tur & exsatiatur: digna sudoribus præmia, laborumque dolores omnes sedantium munera adeptus, & in sortem ibi hæreditatis, regni, inquam, cælestis admittitur, unus jam ex illis, semperque deinceps futurus cum illis, quorum pes stetit in via recta.

3 Quomodo autem corpore olim sepeus, ad mentes illas purus adspiravit, nunc quam potero clarissime exponam. Primum ergo cum in flore ævi perbeatus ille sextum jam decimum ætatis annum ageret, ingenii vero præstantia solertiaque millestimum attingisse videri posset, seipsum magno Pontifici Deo sincerum & voluntarium sacrificium obtulit, quando corpus quidem in hunc Sinæum, animum vero in caelestem montem intulit, capta reor ex ipso loci aspectu occasione, qua sibi suo commodo viam ad caelestem illum montem superandum communiret. Ita per fugam sæculi complexus est decoram modestiam, tamquam antistitam spiritualium adolescentularum, virtutum, inquam, magistrum, omni loquendi obloquendive contumacia & impudentia resecta: optimoque consilio statim in ipso religiosa disciplina ingressu prosilivit penitus fallacem sensum sibi placentis atque fidentis animi: atque peritissimo spiritus magistro submisit cervicem, confidens tuta sic via transmissurum se profundum pelagus vitiorum. Porro ita se in religiosa communique Fratrum vitæ gessit, ac si infans ratione careret, nihilque veller, quod luberet, periunde ac si naturam ipsam animi penitus exuisset. Sed quod longe majore dignum est admiratione, cum prius omnibus litterarum disciplinis esset initiatus, caelesti tamen simplicitate postea imbutus, per submissionem animi, rarissimum illum sapientiarum applausum fastumque proscripsit & eliminavit.

4 Jam vigesimum annum exorsus, cum præmissis ad caelestem Imperatorem suo præfide, tamquam legato & patrono, ipse quoque cum copiis & apparatu bellico, propugnaculis hostium subruendis opportuno, in stadium vitæ quietæ & solitariae magni illius Magistris sui precibus armatus ingreditur: locoque, cui Tholas nomen, certamini ad quintum ab æde sacra lapidem, descepit, quadraginta ipsos annos inibi caelestis amoris fiamma succensus, adeoque semper ardens æstuantisque, impigre traduxit. Enimvero cui tanta dicendis vis sandive copia sit, ut ingentes illos labores illic exantlatos, ullo orationis applausu assequi, ne dicam digne exornare possit. Et vero pacto, quod clam

CAPUT II

A clam omnibus in occulto solitudinis silentio ab illo gestum est, in publicum proferetur? Licebit tamen velut ex libatis quibusdam frugum primitiis omnes sanctissimi viri sanctissimas opes & virtutes animi præcipere & æstimare.

In mensa nihil rejiciebat, quod a vitæ religio-
se instituto legibusque abhorrebat: sed cibum ita
modice sobrieque sumpsit, ut gustare potius quam e-
dere videretur. Atque ita ut exultimo, per sobrietatem
quidem, fracto cornu superbiam; sed brevitate prandii
& cœnæ, dominam voluptatem multis exitiosis elidit;
cum per egestatem exclamaret, Tace, obmutescere. Per
solitudinem vero fugamque hominum, incendium hu-
jus fornacis extinxit, adeoque sopivit, ut in cinerem
demum redigeretur. Avaritiam porro, quam Paulus
idolorum cultum appellat, benignitate in miseris &
rerum domi necessariarum inopia generosus iste he-
ros generoso animo declinavit. Desidium quoque,
quotidianam animæ mortem & defectionem ac pa-
ralysim, meditatione mortis & ultimorum tamquam
stimulo compunxit & excitavit. Telam etiam seu ne-
zum cupiditatum omniumque vitiositatum, & quæ
sub sensum cadunt affectionum vincula, luctu religio-
so dissolvit. Tyrannicum præterea furoris impetum
jam ante obedientiæ telo mactavit. Hirudinem vero
popularis aura gloriæque, aranearum ingenio simil-
limam, raro in publicum progressu rarioreque sermo-
ne examinavit. Quid de palma ab octavo superbiz
vicio per hunc mysten reportata dicam? Quid de sum-
ma cordis munditia, quam hic novus per obedientiam
Besleiel inchoavit, sed Hierusalem illius celestis
Imperator sua præsentia consummavit: sine quan-
tum sator ille factorque scelerum diabolus, cum
sua ejusdem sortis & formæ legione & tribu, expu-
gnabitur prosternereturque.

6 At quo loco præsentis coronæ collocabo diade-
ma Herois nostri, ex continuarum lacrymarum gemmis
multiplicatis concinnatum? Rem in paucis hodie depre-
hendendam, cujus tamen etiamnum officina secreta extat
ad extremum montis pedem sita; antrum, inquam,
perangustum, tantum a communibus cum impiis, tum
aliorum domiciliis remotum, quantum satis est ad
aures gloriæ vanæ captatrices arcendas & excluden-
das. Cum interim ille proximus celo, gemitibus, sus-
piriis, votis astra feriret: uti solent ingemiscere ii, qui
vel ensibus lancinantur, vel cauteribus ustulantur, vel
quibus oculi expunguntur. Somno tantum indulgit,
quantum solum ad tuendum mentis statum, ne per æ-
ternas vigilias corrumpatur, sufficit. Priusquam con-
cederet cubitum, plurimas fundebat preces, libello-
que componebat, qua re otium & desidium penitus
profligabat. Porro per omnem vitæ cursum assidue
precabatur, immensoque in Deum amore ferebatur,
quo die nocteque tamquam in speculo per animi
purissimi castimoniam sibi representando nulla sa-
tietate expleri velle, imo ut verius dicam, nec pos-
se videbatur.

a Apud Raderum additur: a Daniele monacho viro vene-
rando & virtute conspicuo e canobio Raitheno, quod alter-
ius glossema est: iste qui hie, in Prologo, modestè indicavit.

b Martyrius appellatur infra in Appendice.

c Besleiel tabernaculum Deo, in quo habitaret & responsa
daret, per patientiam edificavit: ita & Climacus, cum cor-
pus expurgatis sordibus maculasset, & animam omnibus vir-
tutibus excoluisset, seipsam Spiritus sancti templum splendidis-
simum exhibuit: uti hic annotavit Scholiastes Græcus, ex quo
has aliæque præferi Raderus, quem consule.

*Auxilia divina aliis præstita. Regimen mona-
sterii. Sanctus obitus.*

7 **H**ujus exemplo studioque incensus Moses qui-
dam, solitudinis & silentii cultor, vehementer
laborabat, ut in disciplinam & contubernium ejus ve-
ramque sapientiam discipulus admitteretur: Ad quam
rem impetrandam, cum ad eum seniores, ut patronos,
allegasset, precibus illorum compulsus, Moysen in vi-
tæ societatem & tirocinium recepit. Itaque cum aliquan-
do usvenisset, ut magnus ille Pater discipulo impe-
raret, urbem ut glebam certo quodam loco ad horti-
culoscule alenda & colenda deferret, Moyses ubi ad de-
stinatum sibi locum pervenit, imperium sui magistri
cœpit impigre exequi. Imminebat jam meridies, &
sol altissimus ingenti ardoris æstu omnia incenderat:
Sextilis enim erat ultimus mensium in æstate. Hic
cum Moyses æstum declinans sub immane saxum se-
cessisset, sopitus aliquantum conquevit. Enimvero
Dominus, qui suos sibi supplices clientes nullo patitur
graviori casu premi, periculum pro more suo ante-
vertit & avertit. Nam cum Joannes, magnus ille Pa-
ter, in suo latibulo sibi Deoque per contemplationem
vacaret, & ipse tantum pauillum conneret, aspiciet
virum humana specie augustiorem, a quo, exprobra-
to excussoque somno, compelli visus: Itane, Joannes,
tu securus hic steteris, & Moyses vita periclitatur.
Exiit Joannes repente & protirone sua arma precum
assumpsit. Sub vespertam deinde reverentem percun-
ctatur, recte omnia? An triste aliquid & inexpectatum
malum inciderit? Immane saxum, inquit Moyses,
sub quod meridiatum successeram, dormitantem
minimo minus oppressisset, nisi visus abs te repente
vocari, e cavea proflissem. At Joannes vere humilis
hic reticere, nihilque eorum quæ viderat aperire; ta-
citis tantum vocibus animi votisque ardentibus amo-
re, Numinis bonitatem grata mente celebrabat.

8 Erat vero & forma virtutum & latentium mor-
borum medicus, ut ex Isaac quodam constat, qui
gravissima corporis seu carnis tyrannide oppressus,
peneque in desperationem abiectus, ad magnum hunc
virum curriculo contendit, bellumque domesticum
lacrymis & singultibus interpolatum, exposuit: cujus
fidem admiratus multo magis admirandus ipse: Age,
inquit, amice, ad vota simulambo confugiamus. Ergo
precabundos oracula promissorum sunt mox inse-
cuta, quæ ut non per fraudem edita, sed vera rataque
ostenderet Deus, abiecti adhuc in faciem afflicti que
servi sui voluntatem cœpit facere, ut ostenderet non
fallere Davidem. Impurissimus quippe draco effica-
cissimarum precum flagris recusus, se in fugam con-
jecit. Eger autem ab animo, ubi securatum sensit, ma-
gnopere obstupuit, lætusque Deo Joannem exaudi-
tum honoranti, & Joanni honorato laudes gratiarum
persolvit.

9 Sed facere, qui invidia cæstro perciti, garrulum
nugatoremque appellarent: quos ille factis ipsis &
exemplis refutando, ostendebat omnibus, omnia se
posse in Christo, omnibus vires sufficientes. Itaque
per totius anni spatium tam altum siluit, ut ipsi illius
calumniatores supplices ad illum quantum rogatum-
que adirent, ne vellet perennem utilitatis fontem ob-
turare, omniumque salutem suo silentio in discrimen
vocare. Cessit illico votis illorum, ut qui neque re-
pugnare quidem sciret, rursusque priorem vitæ mo-
rem est ingressus. Unde omnes in omnibus ejus vir-
tutem admirati, tamquam alterum quemdam Moysen
ad cœnobii præfecturam vi pertraxerunt, faciemque
magistri

*Moslem lo
discipulum
admittere:*

*Ex divina
sua moni-
tione:*

*cum peri-
culo mor-
tis eximio:*

*Isaacum a
tyrannide
carnis libe-
rat:*

*Garrulus
ab invicem
habitus:*

*integrum
flet:*

*confutatus
Abbas:*

A magisterii super candelabrum collocarunt. Neque sane ipse ille minime malorum iudicem, a quibus ad illum dignitatis gradum erat provectus, fefellit. Nam & montem Dei ipse accessit, inaccessamque nebulam ingressus, scalzq; celestis gradibus admotus, scriptam Dei digito legem accepit, Deique verbo aperuit, & spiritum attraxit, deque bono thesauro cordis sui verbum bonum eructavit.

10 Tandem ad presentis vite metam deducendis suis religiosis Israelitis pervenit, una dumtaxat in re Moyſi dissimilis, quod Joannes in caeleſte illud Hierusalem omnino ascendit, Moyſes, nescio quo modo, etiam terrestre non attigerit. Sanctitatem porro illius plurimi, qui spiritu verborum illius afflati salutem consecuti sunt, testantur. Testatur optimus novusque a David, sapientia huius sapientis & salutem adeptus. Testatur denique præclarus noster & venerandus Præſes **b** Joannes, a quo pro ovili suo exortatus, e monte Sina novus hic Dei spectator per animum intelligentiamque descendit, nobisque & ipſedictas a Deo etabulas, quæ litteris exterius agendi, interioris vero contemplandi præcepta complectuntur, exhibuit. **d** Ita paucis plurima exprimere conatus sum, haud ignarus eloquentiæ candidatis, maxime probari in narratione breviter.

a Arbitratur Roderus Isaacum supra laudatum hic intelligi.

b Hic Abbas Joannes hortari suum impetravit Scalam Paradisi, missa epistola, quæ operibus præmissis, in qua S. Joannem Climacum appellat virum excellentissimum. Celitum æmulum. Patrem Patrum, præstantissimum Doctorem &c.

c Hic finis codex Florentinus & dein additur Prologus cum syllabo capitum Scala Paradisi, ab eodem, ut videtur, Daniele proposuit, & legi potest apud Roderum.

APPENDIX

Autore monacho Sinaita Synchrono.

Cum olim Abbas Martyrius Præſes Joannis ad magnum a Anastasium venisset, Anastasius intuitus Joannem, compellato Martyrio, Dic, inquit, Martyri, unde hic filius? Quis illum in monachum contulit. Tunc inquit Martyrius: Servus tuus, o Pater, ego attendi illum. Et Anastasius, Papæ! inquit. Abba Martyri, quis dixerit, quod tu Antistitem Montis-Sina aunderis? Nec Anastasii vaticinium inane fuit: nam post quadraginta annos Joannes creatus est Præſes noster & Abbas. Alio rursus tempore Martyrius Abbas, Præſectus illius, cum Joanne suo profectus est ad magnum illum virum **b** Joannem Sabaitem, qui in Guddæ solitudine degebat: quos cum Sabaites senex vidisset, illico conſurrexit, & aqua pedes non Martyrii sed Joannis Climaci lavit, manu etiam osculo delibata: Martyrii autem pedes non abluir. Quærente autem e Stephano discipulo Sabaitæ, quid ita fecisset; Crede mihi, fili, inquit Sabaites, Ego quis ille religiosus filius sit nescio: ego enim Antistitem Montis-Si-

na excepi, ejusque vestigia abluir. Quin & Abbas **d** Strategius ipſo die, quo Joannes Climacus, cum annum ætatis vigesimum ageret, in monachum attonſus est, prædixit, ingens illum orbis olim fidus futurum.

Itaque simul atque nostri cœnobii Præſes creatus est, sexcenti hospites advenerunt: qui cum ad cibum capiendum accubuissent; vidit ipse quemdam quasi dispensatorem syndonem in Hebræorum morem vestitum, qui undique circumcurſabat, & cum imperio præcipiebat, nunc cocis & æconomis, nunc promissis condicæ cellariis, aliisque cœnobii ministris. Post emissos ergo peregrinos, cum e famuli quoque ad mensam adſediſſent, quæſitus est ille sedulus dispensator, qui omnia circumcurſando & imperitando administraret, ut & ipse accumberet: sed quantumvis diligenter investigatus, nullus tamen amplius inveniri potuit. Tum Dei servus venerandus Pater noster Joannes dicit nobis: Mittite quærete ipsum: nihil enim alienum fecit Dominus Moyſi, quando suo in loco ministerium obivit **f**.

Ingens in Palaſtina partibus siccitas erat, & aquæ caeleſtes vehementer exoptabantur. Rogatus ergo ab accolis & vicinis incolis, statim a Deo precibus copiosum imbrem impetravit. Nec hoc præter fidem: voluntatem enim timentium se faciet Dominus, & deprecationem eorum exaudiet.

Sciendum Joanni Climaco fuisse germanum fratrem **g** Georgium, quem sibi vivo ſucceſſorem deſtinavit, ut cœnobium Montis-Sina suo loco cum Abbatibus potestate administraret: quod ipse studio eremi & solitudinis, quam sibi ab initio sponſam duxerat, amore teneretur. Cum ergo novus noster Moyſes & religiosissimus Antistites Joannes morituriens ad Dominum proficiſſeretur, Georgius Abbas germanus ipſius, ut dixi, frater adſtabat & lacrymabundus, En, inquit, Domine mi, me neglecto, abis? Ego precabar ut tu me præmitteres, neque enim sine te possum hanc sacram tuam familiam gubernare: & ecce infelix ego te præmitto. Cui Joannes Abbas, Non est quod tristeris & affligaris, si qua mihi spes & fiducia in Deo, non patiar ut annum hunc absolvas, quin me ſequaris. Quod & factum est. Intra decimum enim annum & ipse Georgius ad Dominum profectus est.

a Forſanbichſi S. Anastasius Sinaita, poſtmodum circa annum 561 creatus Episcopus Antiochenus, inſcriptus Martyrol. Rom. ad 21 Aprilis.

b Roderus in ſynogo ad Scalam Paradisi cap. ſenſit Joannem monachum e cœnobio S. Saba vitam S. Barlaam & Joſaphat ſcripſiſſe, idque probat ex MSS. Heidelbergenſi, & Auguſtano in Germania, & ex MS. regia bibliotheca Scoriali in Hiſpania. Sed num iſt ſit Joannes Sabaita hic memoratus, non audent reſolvere.

c Stephani Abbatis monaſterii S. Sabæ meminit Moſchus in Præloſpiruali cap. 53 & 580.

d Eſt etiam quidam Strategius Abbas monaſterii S. Theodoſii memoratus a Moſcho cap. 103.

e Hinc ampliſſimo monaſterio colligitur.

f ſequentia quæ non ſunt ab eodem ſcripta, ſeparantur apud Roderum.

g Meminit & Moſchus alienjuz Georgii Abbatis in Monte-Sina.

DE SANCTO ZOSIMO

EPISCOPO SYRACUSANO IN SICILIA.

Commentarius prævius.

S Tractata ubi Sicilia antiqua, præclaris præcipuum Græcorum Latinorumque ſcriptorum laudibus eſt exornata, ejus Eccleſia, teſte Leone X Pontifice Maximo in Brevis, anno MDCVII ad Syracuſanos miſſo, ſecunda poſt Antiochenam Chriſto dicata aſſeritur, quando S. Martinus a S. Petro Antiochia Episcopus ordinatus, Syracuſas ad Chriſti Evange-

lium prædicandum eſt directus. Colitur hic xiv Junij: in ejus laudem extat illuſtre encomium, e MS. codice bibliotheca Vaticana extitum, ac Latine redditum a Jacobo Sirmundo, atque ab Octavio Cajetano Syracuſano inter Vitas Sanctorum Siculorum vulgatum. In hoc encomio auctor antiquus, qui ſæculo Chriſti octavo ſormis, excurret in laudem S. Theodoſii, qui i-

Syracuſano Eccleſia antiquo pri-mus Episcopus S. Marcellinus.

*A*dem Episcopus Syracusanus vixit circa annum dcc, coliturque xviii Maji, quem exitarum ait exemplo S. Mar-
 ciani & S. Zosimi, de quo nunc agere statimur, quasi hi duo
 precipui apud Syracusanos existissent Episcopi. Theodo-
 sius, inquit, per id tempus sanctissimus Syracusanorum
 Antistes, summæ sanctitatis ac justitiæ laude, hujus Sedis
 thronum obtinebat, prædecessoris sui Marciani vestigia
 insecutus: neque hujus tantummodo, verum etiam Zosi-
 mi benignissimi, qui Ecclesiasticum gregem pulcherrime
 gubernavit, elemosynisque & orationibus, continentia
 multa & vigiliis vitam suam exornavit. atque, ut uno
 verbo dicam, Apostolorum Angelorumque æmulus ita
 vixit, ut carnis expertus Angelus in corpore videretur: cu-
 jus ipsi precibus, utinam supremo retributionis die mise-
 ricordiam ab justo Indice consequamur.

B Hæc ille encomiastes, quo alius antiquior & ipse S. Zo-
 simi ætatis factis propinquus eundem laudavit, recitatis in
 ejus festo ad conventum Syracusanum præcipuis Actis: quæ
 hactenus, uti is dixit scripsitque, Græco sermone non repe-
 riantur, sed fuerant olim Latine redditæ, quæ ex MS. codi-
 ce Ecclesiæ Beneventana habuit Philippus Ferrarius, atque
 inde excerptum compendium edidit ad hunc xxx Martii
 in Catalogo Sanctorum Italia. Aliud exemplar ex MSS.
 codicibus Ecclesiæ Bovina accepit memoratus Cajetanus,
 & editione paululum perpolita edidit inter Vitas Sancto-
 rum Sientorum, & nos inde hic damus. Addit is se item
 habuisse S. Zosimi Vitam, in lectiones distributam ex duo-
 bus libris Syracusanis manu exaratis, altero Andrea Car-
 topassi Canonici Ecclesiæ Syracusanæ, altero Josephi Ma-
 drensis Jurisconsulti, sed utramque mancans fuisse & de-
 curatam: ceterum omnes ex Græcis fontibus translatis ex
 ipso stylo & phrasi & multis vocabulis, quæ Latinis inter-
 pres retinuit, cognosci. Ex his leguntur Salomon trinomias,
 Sanctus in Sanctis Faustus & Zosimus, Theodorus ter
 beatissimus Papa Romanus, Fortunatus Deo amabilis
 Diaconus, Papa Marcus, pro Pater, Archisacerdotium
 &c. Quin & num. 15. dicitur Abbatem Paulum allocutus
 Romano sermone, præter patriam morem & communem
 usum Græce loquendi. Auctorem hujus Vite ipsi S. Zosimo
 fere copiam fuisse varia indicant: ita numer. 4 ait gratias
 agendas Deo, quoniam nostris quidem temporibus, tam-
 met si nobis immeritis, licuit Patre Zosimo frui, & statim
 in Prologo ut & in Epilogo senes alloquitur, ut testes ocu-
 latis, virtutes & sanctitatem admirantes, & memoratu
 digna miracula commemorantes. Facitur etiam se acce-
 pisse quæ num. 8. referuntur, a S. Elia successore; quæ num.
 14 a Joanne Diacono ejus & Notario; quæ num. 16 a Man-
 ro, promptuariæ ejus curante; quæ demum numer. 22 a For-
 tunato isidem ejus Diacono. Nomen auctoris nupsum ex-
 primitur, neque is fuit S. Elia successor, uti Ferrarius
 opinatus est, quia quæ ab Elia narrante acceptas auctor,
 inseruisse eum diximus.

C Quo præciso tempore vixerit aut ex hac vita migra-
 rit, non indicatur; duo tamen characteres in aliquam noti-
 tiam adducunt, primus est Theodorus Papa, a quo dicitur
 Episcopus creatus. Præfuit is Ecclesiæ a xxv Novembris
 anni dclxi usque ad xiv Martii anni dclxix. Ut autem
 fuerit ordinatus aliquo ex ultimis Theodori annis, videtur
 exigere alter character ex præsentia Constantini Imperato-
 ris, quem sex ultimis vitæ annis moram traxisse in Sicilia
 ac potissimum Syracusis tradit Theophanes, ad annum re-
 gni ejus xxvi, quo ibidem in balneo occisus est, & anno re-
 gni ejus aserit Constantem relicta Constantiopolis Syra-
 cusas venisse, qui fuit annus Christi dclxi. Quia autem S.
 Zosimus annos decem & tres peregit in suo Episcopatu, ex
 dicto computo vixisset ad annum dclxii, martius sive xxi
 Januarii sive hoc xxx Martii, ac creatus fuisset labente
 anno dclxviii. Et quia nonagenarius vitæ finis est S.
 Zosimus, natum foret circa annum dclxi, & Abbas crea-
 tus circa an. dclviii. Quia vero Syracusis fuit Episcopus
 Georgius anno dclxviii ad quem, eo anno data sunt liti-

ra Vitaliani Papa, & quia inter S. Zosimum & Georgium D
 sedit S. Elias imo & Theodorus, stabulis fidequum, in qui-
 bus Petrus decessor est omisus; forsitan citius mors S. Zosi-
 mi esset statuenda, ac dicendum ex visitatione Enpraxii
 Cubicularii Imperatoris non satis colligi præsentiam Impe-
 ratoris, sed sufficere si Enpraxius Cubicularius missus fue-
 rit, ut fiscales Principis reditus in Sicilia procuraret. Nam
 aserit Cajetanus in exemplari ita scriptum esse: Eupra-
 xius quidam Cubicularius Domini Imperatoris, cubi-
 colorum Imperialium dispensationem exercens Syra-
 sanorum civitatis cum universa insula, egressus a cons-
 pectu regalis potestatis &c. At quod ea in textu omissa
 sint, non probo. Statuit ergo Cajetanus S. Zosimum anno
 dclvi & vivis decessisse. In dubio prænotavimus eum cir-
 ca annum dclx mortuum, sive sint anni duo tresve auferen-
 di aut addiendi.

4 Sacram venerationem non ad plurimos post ejus obi-
 tum annos fuisse dilatam, ipsa Acta sub initium & finem
 prodant, ac quis illi dies natalis fuerit, non indicatur. Græ-
 ci potissimum eum celebrant xxi Januarii, ad quem diem
 in Menologio Basilii Porphyrogeniti Imperatoris ista le-
 guntur: Zosimus in Sanctorum numerum relatus, in Si-
 cilia Christianis parentibus, non copiosis quidem illis &
 divitiis, sed mediocribus certe præditis opibus, in villa
 monasterio S. Lucie Virginis proxima natus est, donoque
 S. Lucie datus, in eodem monasterio altus & educatus,
 atque ejusdem Virginis pretiosius sepulcri Profamonarius
 factus. Qui si quando parentes invisebat, nullam illi mor-
 ram faciendam putabant, quin statim post mutam salu-
 tationem ad monasterium sepe rediret, quod eum oportere
 ibi esse dicerent, ubi etiam ab ipsis dicatus erat. Triginta
 autem annos astus cum ejusdem monasterii Præfectus
 renuntiaretur, non multo post a Theodoro Papa Romæ
 Syracusarum Episcopus creatus, officio suo populum
 sibi creditum de æterna vita, de judicio deque remun-
 ratione assidue docendo diligenter gubernavit, deinde
 vita perfunctus est annos quinquaginta natus. Hæc ibi
 quæ ex Vita mox danda, sed alibi manca & deformata re-
 perta, non sine mendis sunt discepta. Annos natus fuit non
 quinquaginta seu xlv, sed monaginta sive lxxv, qui error
 facillime apud Græcos committitur, dum singuli
 hi anni litterarum, neque multum dissimili exprimentur.
 Idem mendum est in Menais excusis; in quibus parentes
 illi tribuuntur in xlv, quibus erant sufficien-
 tia ad vivendum bona. Anni quadraginta in præfectura
 monasterii peracti ubique silentio obsequuntur. In MS. Syna-
 xario Parisensi Collegii Claromontani brevius elogium ef-
 formatur his verbis: Memoria sancti Patris nostri Zosi-
 mi, Episcopi Syracusani in insula Sicilia. Hic parenti-
 bus natus est Christianis: apud quos cum adolesceret,
 appositus est cultus sepulcri S. Lucie. Successu vero tem-
 poris cum virtutum cumulo adornaretur, Episcopale
 suscepit dignitatem, a Theodoro Pontifice Romano col-
 latam: ac tandem propter inhabitantem Spiritus sancti
 gratiam illustra patravit miracula, & sic in pace ad
 Deum migravit.

5 Græci in Menologio Cardinalis Sirleti & Montis
 excusis ad hunc xxx Martii ista pauca habent: Item sancti
 Patris nostri Zosimi Episcopi Syracusarum. Hoc exemplo
 in Notis allegato refertur in Martyrol. Rom. Syracusis S.
 Zosimi Episcopi & Confessoris. Relatum etiam a Cajetano
 in Martyrol. Siculo, a Ghinio in Natalibus Sanctorum Ca-
 nonicorum, & a Bucelino in Menologio Benedictino. Eam-
 dem venerationem argunt hymni sacri, responsoria & anti-
 phona, quæ in ejus solennitate cantari solebant, & a Cajeta-
 no in suis Animadversionibus edita, ex quibus nonnulla in
 Notis allegamus. In secundis Vesperis ad Magnificas hæc
 Antiphona solebat recitari. Ave Pater & Pastor optime,
 nostra salus & vita Zosime, præsta nobis medelam animæ,
 fuga pestem & morbos adime, & qui plausu laudis uber-
 rime te attollant, a malis exime.

A 6 *Pirrus in Notitia Ecclesie Syracusana pag. 137 tra-*
dit S. Zosimum fontem, in quo infantes sacro bapti-
smate abluerentur, templo S. Joannis Baptiste extra
mœnia in arce Maniacis dedisse, uti Græca ostendit
inscriptio, quæ Latine redditur: Donarium sacri bap-
tismatis Zosimi Dei donum. *Addis ad hæc tempora*
adhuc fontem istum aquæ benedictæ usui inservire.

adeo (dicere liceat) vim faciunt. Atque in hoc genere mi-
ram est, quam pauci sese constanter exercuerint: recte
enim illud, Multa sunt vocati, propter naturæ com-
munionem scilicet, pauci vero electi, propter con-
stantiam.

3 Quamquam enim Deus ad salutem necessaria con-
ferat omnibus omnia, præcipitque communiter, man-
data ut curent; alius tamen alio accuratius ea conficit.
Id quod jam inde a principis nascentis orbis, ac deinceps
præstiterit Deo carissimi homines: ut Abel Protomartyr
Deo dilectus, Enoch translatus adhuc vivens, Noe
solus dignus, qui in diluvio servaretur, Abraham pere-
grinari a Deo iussus paterno solo relicto, Isaac Deo ob-
latus a patre, Jacob una cum duodecim Patriarchis, Mo-
ses Legislator, Aaron Sacerdos, Jesu Nave ductor popu-
li Dei, Judices Israel, Samuel Levita a Deo electus, Da-
vid ex humili loco evehctus ad regnum, Salomon a Tri-
nomius, Helias in igneo curru raptus, Helisæus mira-
culorum potens, Prophetæ quique captivitatem præve-
re quique subsecuti sunt, Præcursor salutaris & veri lu-
cerna luminis, sancti Apostoli & Christi discipuli &
Evangelistæ, Pastores & Doctores, necnon & ceteri
Christi testes martyrio consummati. Atque his quidem
omnibus videtur adnumerandus Pater noster Zosimus;
quamquam ex his proximus aliis fuit, alios honorum
operum passibus procurrrens assecutus est; nonnullos
vero virtutibus etiam anteivit: atque horum quidem
mansuetudinem tranquillitatemque, illorum vero ho-
spitalitatem atque constantiam sectatus; quorundam
plurima, aliorum omnia imitatus, in unam quamdam
virtutis imaginem cuncta composuit, suam ex multis
vitam instituens. Hunc igitur sanctissimum vobis Patrem
sermone quodammodo picturus cum sim, ut ejus saltem
umbra fruamini, primum enixe ipsum deprecemur, ut
summo quasi digito auxilii sui gratiæ illam labiis meis
insundere dignetur, ut recreatus confirmatusque, im-
peritiam abigam, & aliqua de multis referre dignus in-
veniar. Formidine quippe, fateor, vel maxime teneor,
ne forte tantæ victus materiæ mole succumbam. Ita,
cum digne nequeam, det veniam pro sua misericordia
clemens hic Pater, qui, tamen si imperitum rudemque,
nostrum certe animum videt studiosum sui: neque vero
Rhetoricorum desiderat verborum affluentiam,
quoniam ipse sibi laus est & prædicatio sufficiens. Jam
igitur, Deo duce, narrationem auspicemur.

a *Cajetanus affert, tribus diversis nominibus appellari P-*
præfixis titulis in tres libros suos Proverbia, Ecclesiasten &
Cantica Canticorum. *Legit Origenis Præfationem in hoc Can-*
tica.

CAPUT I

S. Zosimi oritur & educatio. Vita monastica & cu-
stodia sepulchri S. Lucie.

4 PARENTIBUS natus est Zosimus terrenis quidem
bonis affluentibus, sed in iis, quæ ad pietatem
Deumque spectant, multo locupletioribus: eorum
cura, sine avaritiæ sordibus tamen, erat propriæ pos-
sessionis, quæ non longe distabat a monasterio quo-
dam eruditissimorum virorum, sanctæ semperque Vir-
ginis Lucie nomini dedicato, cujus in ditionem (adeo
a fluxarum rerum amore abhorrebant) suæ dederant
omnia. His atque aliis hujuscemodi pietatis actibus
Intenti desinque, multa prece filiam ex animi senten-
tia vel Dei potius providentia suscipere meruerunt,
sanctissimum hunc miraculisque clarissimum Patrem
nostrum Zosimum. Neque hoc sane immerito, sed
divino potius consilio, sortitus est nomen: quod enim
Attice Zosimus, Latine Vitalis est: nam quod illi
Zoen, nos Vitam dicimus: & in Christo quidem vere
vivit,

VITA

Auctore Siculo comito.

Ex MSS. Cod. Ecclesie Brvenensis, edita ab Olla-
vio Cajetano.

PROLOGUS.

I LLUSTRIS hodie celestique splendore mirabilis,
nec ceteris posthabendus, adest festus dies:
exultemus & lætemur in eo; idque, ut par est,
in Domino: rectos enim decet collaudatio. Quo-
niam igitur festissimus illuxit dies, ea volumus af-
ferre in præsentia, quæ sanctum resciant expleant-
que studium vestrum; præsertim cum divinis cau-
tum sit legibus, Sanctorum memoris ut communi-
cemus; est enim dicendi materia nostræque narratio-
nis argumentum, Pater noster sanctissimus Zosimus.
Accedam igitur sermonem habiturus sane jucundum;
suave quippe est Sancti ipsius nominis agitare me-
moriæ. Quapropter ex plurimis pauca deligens,
ipsius præclara facinora, quam brevissime potero,
proponam. Quid enim non pudeat, cum impio-
rum actus vitæque descriptas, imo vero sæpe confictas
tanto studio & labore ab Ethnicis scriptoribus ad
illorum sui que memoriæ videamus, si pia Sancto-
rum & præclara facinora oblivioni tradiderimus?
Decidentibus enim omnibus & morte interceptis,
qui sanctissimam, Zosimi vitam, vel signa præocu-
lis habuere, futurum erat profecto, nisi fuissent li-
teris consignata, ut nos tantarum thesauris & co-
pia virtutum lateret: & vos, quorum ætas est gran-
dior, quique adeo miraculorum a sancto viro edi-
torum retinere aliquid memoriæ potestis, ea præter-
libaris, virtutes videlicet hominis dumtaxat sancti-
tatemque mirantes, ac pro magno habentes. Et sa-
ne multo majora sunt virtutum opera, quam ea,
quæ sint supra naturam admirabilia: præclara si-
quidem virtutis actio suadet incredulis, immemo-
res ad memoriæ, tardosque deducit ad scientiæ
semitam: proinde laudabiles præcedentium Sancto-
rum actus memoriæ tradendos curavere, qui ante
nos fuerunt.

2 Sed oportet, dilectissimi Fratres, quando ad se-
sum hunc celebremque diem convenistis, ut sancti
viri opem ardentem imploremus; ut nobis ipse suis præ-
cibus vires animumque sufficiat ad dicendum, ut lau-
dum ipsius commemoratio nobis utilitati sit ac salutis.
Et quidem memoriæ iustorum cum laudibus, quæ in
unum hunc conferre non immerito licet, propterea
quod omnes ipse participavit Sanctorum virtutes;
quibus ut vivens prædictus fuit, ita mortuus immortalis
cum Sanctis vita perfruitur: Deo enim vivunt, ex ip-
sius præscripto qui vivunt, & oblectamenta vitæ hu-
jus aspernantur, & jejuniis vigiliisque corpus atterunt
ac domant veluti mentis inimicum; nimirum ut effe-
vescentis vim appetitus evincant, itaque Deum ad mi-
sericordiam inclinent humilitate commorant. Nihil
enim profecto potius Deum conciliat, quam corpori,
Dei unitus causa, infectæ poenæ, quin & idem quo-
que piis evincitur hominum lacrymis: dixit enim
Fratribus quidam, sed & suadent lacrymæ Deo; atque

A vivit, in caelesti civitate constitutus, Angelorum civis, vitamque mortalibus, Deo favente, impertitur dignus deprecator. Aliis enim, quæ satis sint ad vitam præsentis usum, bona largitur: quorundam morbos ægritudinesque dissolvit; alios autem vitam suam ac virtutum exemplis erudiens, provocat ad imitationem. At potest quidem ipse sui pietatis accensus, velut Ismaelem in solitudine reficere: & jam pene expirantes atque adeo extinctos, sui spiritus igni afflatos in vitam revocare. Itaque gratia sunt agenda immortalis Deo, quoniam nostris quidem temporibus, tametsi nobis immeritis, licuit Patre Zosimo frui, rerum admirabilium ac salutis auctore maximo. Qui in domo parentum quamquam secularium, non negligenter tamen neque remisse, ut plerumque assoler, enutritus est; sed quasi munus Deo futurum, cura præcipua.

5 e Septennis deinde in prædictum monasterium a iustis parentibus, ut olim Samuel cooptetur; offerturque sanctæ Martyri semperque Virgini Lucie, idque divina, ut credimus, providentia: cum eadem & ipse, quam illa vixit, vitam sit æmulatus, inextinctam ad exitum usque vitam servans virginitatis lampada. Audet quidem & excelsius aliquid sermo: nam quemadmodum Virginem

B Virgini, dilectoque discipulo Dominus in cruce commendavit, quatenus quæ supra naturam sunt, ostendens, Deus cognoscatur, & quæ secundum naturam sunt, custodiens honoretur; ita & Virginem Luciam Zosimo Virgini commendavit: oportet enim similia similibus custodiantur. Id quod vel ex eo patebit, quod sequitur.

6 Sanctus enim Zosimus cum ætate tum virtutibus inter Sanctos proficiens, custos pretiosi loculi sanctæ Virginis Lucie constituitur a d. S. Fausto Abbate ipsius monasterii, cuius ut vitam moresque est imitatus, ita dignus, qui illi succederet, habitus est: alias autem indigne digno succedit antecessori, qui sanctis discordat illius moribus, ut adversarius potius quam successor sit appellandus: similia namque similibus conveniunt; dissimilia vero ruinam sibi ipsa perniciemque pariunt. Injunctum ergo a Fausto munus dum obit puer, parentum desiderio stimulatus (id quod sanctissimus & Elias, qui

C mox Zosimo Diaconus in sancto & incurrenti altari ministravit, quique sacrum ejus Sacerdotium post eum sortitus est, retinebat, accepisse se ab ipso venerabili Zosimo parentum, inquam, desiderio stimulatus, fugiens e monasterio ad eos venit: qui cum essent filium intuiti, attoniti, quid hoc esset, taciti cogitabant: cumque culpam subito deprehendissent, arguentes, comminantes, blandientes, volentem, nolentemque, sed volentem potius, illum ad monasterium reducerunt.

7 Monasterio jam restitutus, cum sopori se noctu dedisset, ecce tibi sonitus quidam ad valvas honorabilis loculi factus est: egressaque sancta Martyr, arguebat puerum, interminabatur, jamque illum quasi crudelibus varisque flagellis cadere volebat, ut ex ipsius furibundo corporis motu videbatur; nisi alia quædam mulier præsto fuisset, purpureo habitu venerabilis, vultus jucunditate gratissima, quæ Martyrem a flagris prohibens, Zosimi quasi nomine promittebat, nihil eum posthac tale commissurum, aut ulterius a monasterio recessurum: ipso autem stabilitatem illius verbis attestante, abiit mulier evanitique. Hic ille horribili exterritus viso, numquam deinceps ea qua solebat fiducia, sacrosancto ausus est accedere cumulo: sed Virgini tamen, simplici, sincero fidentique animo serviebat: itaque moderabatur animum ac temperabat, ut quædam in moribus quasi harmonia appareret. Quod sane studium licet omnes nutrit foreatque virtutes, præcipue tamen quasi parens est virginitatis: quam quia sedulo Zosimus atque omni contentione sectatus est, omnibus in virtute ac sanctitate præfertur Abbatibus præcedentibus presentibusque & monachis in eodem monasterio commorantibus.

8 Nec vero tanta virtus divino testimonio caruit. Idem enim sanctissimus Elias Episcopus de sancto Patre nostro Zosimo cum verba faceret, Audivi, inquit, a sancto & venerabili viro f. Joanne Episcopo, cum adhuc in vivis esset, rem sane mirabilem. Accelsit aliquando ad eum Patricia quædam, nomine Domina, pro quadam possessione, indecens, indigna, temerario fastu, eumque contristavit. Qui autem Reges increpat, dicens, Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari; Patricia languoris plaga dissolvit, temerariisque quam multis illius exemplo documentum dedit. Sævo autem oppressa languore mulier, ad sanctam Martyrem Luciam confugit, manifesti ignara periculi, minusque perpendens, iniquis sancta non prodesse, sed obesse potius. Itaque auctum est temerariæ semina malum: quæ fastu quodam secularis dignitatis accedens, ad venerabilem procidit ipsius Martyris tumulum, quasi curanda. Sonitu deinde facto, vidit Martyrem Zosimus (solebat enim juxta ipsius tumulum requiescere) exeuntem, alapisque quasi cadentem miseræ Domine faciem, dicens: Etemque hinc agite scetidam hanc impudentemque mulierem quantocyus projicite. Hæc ibi vidit accepitque exurgens, obsequentibus ei famulis, Tollite hinc, ait, Dominam vestram. Illi vero accedentes, Dominam suam jam mortuam reperebant, efferentesque sepelierunt. Quæ cum ita sint, quis non confiteatur eximiam quandam familiaritatem castitatis merito apud divam Martyrem obtinuisse Zosimum, qui ejus præsentia tam frequens per visum, in corpore adhuc degens mortalisque, frui potuerit? Aut quis virginitatis virtutem non admiretur, & ad Dei gloriam imitetur? Virginitas enim prima divinitatis est virtus, primum divinitatis insigne.

a *Cajetanus censet monasterium hoc extitisse, ubi S. Lucia sepulcrum vetus, saxo incisum visum & cæritur in hanc usque diem. Recens. Pius in Eusebio 2. ait illud monasterium nostra ætate esse Franciscanorum reformatorum ab Observantia. Colitur S. Lucia 13 Decemb.*

b *Glossa Latini interpretis arbitratu Cajetani.*

c *Sequentia in Responsoriis primi Nocturni ita exponuntur:*

Ut matris sui puer utitur septennio.

Ad exemplum Samuelis divino præfatio.

Hunc parentum pia mente obtulit devotio.

Templi celebris Lucie Virginis obsequio.

Hujus Sanctæ zelans florem illibati corporis.

Dum aspirat ad decorem purpurati pectoris.

Est adepius hunc fulgorem cumulandi decoris.

Sanctus Faustus Pater ædus & adiutrix dextera.

Emulanti sanctos actus & sanctorum corpora.

Sacra Martyris commisit pretiosa funera.

Per virtutem Dei Patris mundo salutifera.

d *Colitur S. Faustus Abbas Syracusæ 6 Septemb.*

e *S. Elias Episcopus colitur 26 Augusti.*

f *Hujus S. Joannis multa laudes a S. Gregorio Magno, quicum vixit, profuerunt. Colitur 23 Octob.*

C A P U T II

S. Zosimus Abbas, Sacerdos, dein Episcopus ordinatur.

9 Tanta insignitus a virtute S. Zosimus exegit in eo monasterio annos triginta, singulis subditus, cunctis in omnibus; ad omne opus bonum paratus, fortis constansque, in egestate dives, mansuetum se præstans omnibus: impiger ad ministerium, in sancto vitam proposito permanens integre constanterque. His ille dum studet ceterisque virtutibus, atque ad majora procedit in singulos dies, Faustus Abbas obdormivit in Domino, annis auctus atque virtutibus, appositusque est patribus suis. Interea pendebant animis monachi, cuiam curam crederent monasterii. Cupiditate ducti quidam munerum, aliis alii rationibus contententes, dignitatem sibi vindicare tentabant.

A tabant: iniquum videlicet opus, & inane, cum Dei decretum avertere possit nemo. Omnes tamen, uno Zosimo, quippe quem nihili facerent, ad ecclesiam loculi- que sanctæ Virginis Lucæ custodiam relicto, communi consilio B. Joannem adeunt; sub quo, uti diximus, misera Domina luit superbæ pœnam, virum sanctitate venerabilem, futurarum rerum scientia, ut jam patet, ornatum. Quos ut vidit Episcopus, Reliquum, inquit, non habet vestrum monasterium aliquem? Nullum, ajunt illi, venerabilis Pater. At ille, Videte, analius præterea sit aliquis. Tum ille: Non est, Domine Pater, nisi ostiarius templi custos: hunc si forte queris, vocatus veniet. Extemplo igitur iustus adduci adest, & ab Episcopo accipitur honorificentissime: ceterorum autem tantis mentibus inest stupor, ut non dicam vocem, sed cor hebetaverit ejusmodi eventus. Tunc illum, nulla interposita mora, Abbatem creat, monachisque dat prudentem dispensatorem ac ductorem optimum. Omnibus autem Fratribus rem admirantibus ex illis quidam, Vere, ait, Pater, in te hodie illud impletum est Scripturæ dictum: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & tremantem sermones meos?

10 Non multis autem interjectis diebus a Sanctissimo Joanne, cujus sæpe mentionem fecimus, advocatus, Presbyter est ordinatus sanctæ Ecclesiæ semper Virginis & gloriæ Dei Genitricis Mariæ. Quem ergo in admirationem non adducat tam facilis ipsius maturusque progressus, quod virtute in virtutem, nullo interjecto moræ obice, procedens, ad altiora semper beato cursu properavit. Nimirum hunc sanctus ac venerabilis Joannes Episcopus, quasi magnus ille Præcursor Joannes Baptista, ea qua pollebat futurorum scientia designabat magnam futurum ac præclarum virum. Namque annis quadraginta, quibus monasterio præfuit, adeo in omnibus moderate se gessit, ut nec bonis odiosus, nec re- missus malis videretur: & creditur quidem, neque præcedentem quempiam, neque subsequenter habuisse in eo monasterio similem: quod dum augere studet, Fratres clementer quasi pater erudiens, discretionis vir- tute præ ceteris insignitus, ad excellentem summi Sacer- dotis sedem subito, Deo volente, promovetur. Cujus rei de repente fama percrebuit: quoniam super candela- brum, idest Pontificatus altitudinem, extollendus, non jam sibi uni aut paucis Fratribus, sed omnibus

notus, exemplo cunctis præesse ac præluere debebat.

11 Igitur Petro quodam b sancto Episcopo vita fun- do, Ductorem Zosimum & Pastorem sibi plebs instan- ter petebat. Cumque Clerus & populus, alios alium petentes, dissiderent; unum tamen illum habuere, quem Dei providentia vocabat. Et quidem ex Clero plebeque, quicumque jam secundum interiorem in- cedebant & sentiebant hominem, S. Zosimum vocita- bant Patrem; eaque sententia petebatur Episcopus. Sed quoniam oportebat non sine labore ac sudore ædi- ficari Ecclesiam, quam Christus pretio quaeserat san- guinis sui, sicque futurum Ecclesiæ Pastorem erudi- ri; tentatus quidem ille est, sed veritas exiit, Dei virtus evicit. Populus igitur Clerusque diversa sen- tiebant: alii taciturnitatem hominis eruditionemque laudantes, probabant: alii contra quasi abjectum hu- milemque pro nihilo habentes, Improbabant. Zosi- mum quidam, alii Venerium Episcopum conclama- bant. Recusabat ille; contra hic clamor ac tyranni- cus ingerebat sese: alter veritate, pretio nixus alter illi lex, & bona gloria potior; hic exlex & inanis glo- riæ cupidus erat.

12 Quid plura? Romam uterque cedit: adeunt & partes: sed famulum suum, qui noverat Deus Zosi- mum elegit. Is ergo de veritatis sententia, sub e Theo-
 Tomus III. Mars.

doro ter beatissimo Papa Romano Episcopus creatus est. D Nec vero prætereundum videtur, quod sæpe de eo dice- re memorabilis Elias consueverat; adeo scilicet mori- bus fuisse nitentem, quietis amantem, & humilitate su- pra omnes excellentem, ut nullo modo voluerit imposi- tum suscipere Sacerdotium; magnumque inde sibi di- spendium fore, lacrymis fateretur, si ex ignoto notus, ex humili magnus existimaretur. Cumque, inquit idem Elias, vel maxime formidarem, ne Papam adiens, di- gnitatem recusaret omnino; illum convenio, atque, Oro te, inquam, obsecroque per omnipotentem Deum ac S. Petrum, venerabilis Pater, ne præsentem te subera- has ordinationi, a Dei fortassis voluntate disidens; ne- que alii cuiquam destinatum tibi Sacerdotium cedas, tuaque nos præsentia destituas atque orbes. Hæc, at- que his similia dicenti mihi acquievit, promissitque se non reluctaturum, sed divinæ voluntati, quæ cuncta quo vult ducit, unde vult abducit, obediturum. Ita- que suscepit onus; Pontificemque suum, veluti pa- trem, agnoscentes Clerus populusque Syracusanus, ubi- que gaudebant omnes & exultabant.

a De his virtutibus ejus ista habentur in Anaphoris 2 No-
 Thomæ.

Cibus ei verbum Dei, potus est oratio,
 Strati cura, mens est pura, regimen dilectio.
 Carnis fluxum stringit, zona continentia.

ne ruinam erat pudicitia.
 Mundum spernit & fecerit mentem ab illocebris,
 Tuba clangit & vas frangit Gedeon in tenebris,
 Lux apparet & sic claret dux triumphis celestibus.

b Arbitratur Cajetanus hoc loco vocem S. ANCTUS mini-
 me titulum esse dignitatis, sed elogium vitæ videri, ceterum
 dolet acta & memoriam ejus præiisse. Sed nos Petrus cum in
 Catalogo Episcoporum scripsit.

c Sedis Theodorus Papa ab anno 642 ad 649

CAPUT III.

Adrian Episcopum. Virtutes: elemosyna: simplum in-
 novatum. Aversio a Judæis.

13 V Idere tunc erat (quod sacræ vaticinatz sunt
 litteræ) unum ovile & pastorem unum, & ex-
 cellsum operibus, estimatione sua despectum atque con-
 temptum, modestum, benevolum, virilem, quie-
 tum moribus, specie Angelicum, hospitalem, huma-
 num, iustitiz studiosum, quique gregem suum salu-
 bribus lætisque celestis doctrinæ pascuis diligentissime
 pasceret. Nam de iracundia, si quando sermonem insti-
 tuit, dicere solitus erat, quantum a serenitate tem-
 pestas, tantum a lenitate distat iracundia. Quare ama-
 bilis potius per lenitatem esto, quam per iracundiam
 formidabilis. De morte autem disputans, eam dicebat
 iis pro lucro esse, qui ex virtutis præscripto viverent,
 utpote laboris requiem vinculorumque solutionem:
 pessimum vero exitum contingere malitiam diligentibus
 insipienterque viventibus, ut qui esset pœnæ principium.
 Hæc & plura hujus generis memoratu digna cum
 disputaret ad eos, qui confluxerant, misericordiam sem-
 per anteponabat, eam ut studiosius colerent, subinde
 monens, adhibitis ad hoc identidem aptis e Scriptura
 sententiis; ut, Misericordia exaltat iudicium, & Mi-
 sericordiam volo & non sacrificium.

14 Hæc diligentissime disputans, suam cuique medicinā
 prædēs afferebat: nec dictis facta dissentiebat. Narrabat
 enim beatissimus Joannes Diaconus ejus & Notarius, ad
 Episcopum adisse quemdam aliquando, qui stipem rogaret.
 Tunc me ille, inquit Joannes, largiri ego jubet nūmus
 duos. Cum autem, unde erogaretur, non esse, dicerem. Per-
 ge, ait misertus inopiz, vende penulam tuam: duosque,
 quos jussi, nummos pauperi dato, novam autem tunc pe-
 nulam emeris. Ad hæc ego cū admurmurarem, incensus ille,
 Same, inquit, meā hanc penulam: vendito. Jā; exuere pe-
 nulam

B b b b

aurum oblatum accepit
A nulam publice operat, cum per idem tempus, egresso me, nummos ut misero darem, b juvenis quidam advenit, ad Episcopi pedes accidit, aurum offert plurimum. Redeuntem deinde me acriter increpavit Episcopus, ut qui pusillo abjectoque fuissem animo, minusque in Dei benignitate confidissem. Quare nihil unquam deinceps ausus sum ab eo dissidere.

operari cupit
15 Hæc Joannes. Paulus autem Abbas, qui æqualis illi fuit, & in virtute versatus, Cum, inquit, in Episcopium ad eum accederem aliquando, accepturus aliquid, quod egentibus distribuere; tunc ille ad me, Romano sermone, Pater Paule, quid operatus es hodie? Virtutis opus videlicet intelligebat: hoc enim ipse dumtaxat opus agnoscebat. Cui ego, Ecquid operari tandem potui, cum nihil habuerim ad operandum? Quid tu nihil habuisse ais, inquit Zosimus? ergo non oras? an vero nescis, quia qui petit, accipit, & qui querit invenit, & pulsanti aperitur? Tum exurgens, tribuit mihi quod distribuere; adjecitque; Cape jam, Pater Paule, & operis tui curam habeto.

sumul aut ministris refugio
16 Sed & illam ceteris virtutibus addiderat: neque enim ab alio quopiam, nedum a parentibus aut ministris, volebat sibi ministrari, qui manus pedesque, & cetera [membra] suscepisset a natura in servitium sui. Nam turpe esse dicebat, si quis valenti sanoque ministrasset: nam qui valeret, contra Dei providentiam faceret, a qua cum oculos, manus, pedes valentes accepisset ad regimen sui, ministerium tamen appetere alienum. Itaque, ut & Papa Maurus referebat, vir ab ineunte ætate probe eruditus, quique Episcopi promptuaris curabat, & Episcopi cubiculum frequentabat, eique propter constantiam erat amabilior; cum solus ageret aliquando Zosimus, somnoque pressus multum infestaretur a muscis, condolens Maurus, arrepto stabello muscas abigebat importunas: cum subito expergestus Maurum videt, molesteque rem ferens, illum increpat, ne te jam id facias, inquit; alioqui tibi omnis ad me negabitur aditus: sed sedens meditare psalterium.

quidam muscas a se abigebat
17 Jam vero Clericos Zosimus laicosque, divites æque ac pauperes, ita curabat, ut proprium ad quemque appositumque sermonem haberet. Ille vero præcipue monebat omnes, futura ut attenderent ac providerent, tumultus suggerent, afflictorum communicarent ærumnis, turbulentis imperarent animi motibus, linguas retinerent, obtemperarent Præpositis eosque sibi conciliarent, seniores venerarentur, abstinere jurando, disciplinam acriter accurateque tuerentur, sapientiam scrutarentur absconditam in cordibus sapientum, Sanctorum memoriam in primis colerent, quod justum est judicarene, mortalia ne cuperent, operam darent actionibus virtutis, quæ scilicet ipsa incorruptibile bonum sit & immortales servorum misererentur, sibi ab ebrietate temperarent; benevoli in omnes essent, se ipsi negligerent: hisce ut artibus animi salutem consequerentur.

Delphum præcipuum exornat delicias
18 Atque his ille aliisque præceptis Clericos erudiens laicosque, illud in primis curabat, nequid prætermitteret aut verbi aut operis inexplicatum. Ita sese ad gloriosum sanctæ & venerandæ Domini nostræ, Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ templum exornandum latus accinxit: ubi incrementam hostiam offerebat, precesque fundebat ad Deum super Cleri populi que delictis & orbis terrarum salute. Quoniam vero cogitata deducebat in opus; templum omnibus insignitum ornamentis, ad gloriam & laudem Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, octogesimo secundo ætatis suæ anno, Episcopatus quinto, renovavit ac celeberrime dedicavit, omnibusea de re gaudentibus & exultantibus.

19 Quod cum Hebræi quidam advenæ animadvertissent, suam & ipsi ædificare Synagogam voluerunt: sed male sibi a beato Præfule Zosimo metuebant. Cumque

intelligerent sibi ejus rei non fieri potestatem, per subornatas pecunias, corruptasque personas rem se obtenturos, sed frustra, sperabant. Nam Princeps quidam Syracusanus aliquando muneribus & largitione corruptus, hanc ipsam ob causam Episcopum adiens, Pater, inquit, est, quod ego postulem a sanctitate tua: ne me contemnit filium tuum: neque enim inutile athero postulatum. Haud ego te contemnam, fili, ait Zosimus; si, quod expediat nec factu difficile sit, postulas. Rogat ille, peregrinis in ea civitate Hebræis permittat, suam ut Synagogam dudum a Vandalis everfam, ædificent. Commotus animo Episcopus, Nonne, ait, qui te oderunt, Domine, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos; & inimici facti sunt mihi. Mox paululum cum obtinisset: ad hominem conversus, ait: Quid te illis morem gerere oportebat, a quibus nunc contumelia Christus afficitur? Idem vero Zosimus nunquam concedet. Magnus ex his repente Principem incellit timor & admiratio, quod ipsi successisset is, quem lenem semper facilemque fuisset expertus; quodque ita decrevisset. Quare jam cum ille, ac deinceps a Synagoga Hebræisque avertit animum, quorum tamen antea fautor ac propugnator fuerat.

In Responsoria. Naturæ ita ejus virtutes exprimuntur.

Quanto gradu dignitatis eminet præcellor,
Tanto nutu caritatis cunctis est humilior,
Quo interno mens affectu affuebat purior,
Gestus, verbo & aspectu esulgebat gratior.

b In Hymno: vir ignotus in momento offert auri copiam:

qui Ferrario videtur Angelus fuisse.

c Papa Gracis, est Latinis pater, & se honoris est nomen, quod Clericis datur.

d Irrepto aliqua indicatur a Vandalis Africam oppositam dominantibus scilicet.

C A P U T IV.

Mors, obitus, Miracula S. Zosimi.

20 Sed & illud hic præter cetera referam, unde perspicui possit ab omnibus ejus sanctitas. Eupraxius quidam Domini nostri Imperatoris Cubicularius multa de præclaris Zosimi virtutibus, admirandisque actionibus audiens, adduci minus poterat diis ut fidem haberet. Nemo est, inquit, hoc tempore, in quo Deus acquiescat: omnes enim defecimus, & vexati sumus a tribulatione malorum & dolore. Cum autem accepisset aliquando vita mirabilem Zosimum morbo implicitum teneri, ad eum subito profectus est; invenitque in grabato jacentem, b tegete dumtaxat substrata, scrutisque tectum, planeque inutilibus vestimentis. Tunc Eupraxium Zosimus cum multa monuisset, quæ ad salutem animæ pertinerent; permotus ille ter maximi Patris nostri Zosimi doctrina, patientia, sanctitate: Oportet, inquit, Pater, morbi essetæque ætatis causa, stratum tibi molle subterni, ut corpus aliquantulum requiescat languore confectum. At vero agrotus, non assuetum se hujusmodi deliciis esse dixit, magisque, si contra consuetudinem fecisset, penam quam voluptatem esse capturum. Precibus autem urgente Cubiculario, ut tandem acquiesceret, acquievit Sanctus; in eo enim erat obedientia virtutum omnium maxima. Stragula igitur afferuntur: quarum variam elegantemque texturam admiratus Zosimus, sterni quidem eas passus est, ibique discubuit aliquantulum; mox vero advocatis ministris, Ite, ait, stragulas hæc vestes venales proponite; ut habeatis quod hospitibus impertiamini. Parent illi seduloque mandata conficiunt. Paucis vero post

A post diebus eum revisurus adest Cubicularius; videntque cubantem in stercora, permoleste tulit, non stragulae quidem dispendio commotus, sed illius misertus, & morbo & senectute gravati. Mœrenti autem & condolenti Zosimus ait: Jucundissime, crede fili, super hoc stramine requiesco. Ejus ergo exploratam habens voluntatem Euprazius obtinuit, precesque urgere destitit. Inde posuit ad pedes ejus, quæ indigentibus erogarentur.

21 Ita venerabilis ejus laudabilisque vita virtutum ubique diffundens radios, multos provocavit exemplo. Cumque annos decem & tres erudisset suos, sancteque instituisset, migravit ad Dominum gloriosus, spiritu tamen a nobis minime disjunctus. Igitur febricula correptus, instantemque præsentens mortem, sanctissimum Archidiaconum Eliam hortatus, summum Sacerdotem & Syracusani populi Præsulem pronuntiavit, id enim divinitus edoctus cognoverat: itaque in manus Domini tradidit spiritum. Vita sanctam omnes cum prædicto Cubiculario quasi propriam parentem multis amarisque lacrymis profangebantur, tantique Pastoris desiderio cruciabantur: omnino quasi suo quisque privatus bono deiebat; virgines castitatis propugnatorem, novitum confirmatorem, fortes quasi manu ductorem, divites bonum dispensatorem, nutritorem pauperes, Sacerdotes doctorem, monachi sanctitatis magistrum desiderabant: omnesque confecti lacrymis, consolationi præcluserant auditum.

22 Convenerat autem populus frequentissimus, Zosimumque contingere quisque contendebat, cum Philotheus quidam vere Deo amabilis, quod ipsius fides ostendit, populi defensor, eo ipso tempore interfuit, petitque ardentissime constantissimeque a Fortunato quodam Deo amabili Diacono (qui & ista narravit aliquid sibi daret e S. Zosimo vestitus. Dedit ille lineam pannum, quo sancti viri corpus abstergerat. Accepit Philotheus munere, domum abiit lætissimus uxori que jamdiu fluxu sanguinis laboranti sacrum pannum superponit, quæ repente convalescit: gratiasque, ut par erat, conjuges cum familia persolverunt salutis auctori Deo, qui gloriosus est in Sanctis suis.

23 Jam vero viri mulieresque omnes, seniores junioresque, clerusque & populus, sacrum feretrum multis cum lacrymis confusisque vocibus profecti destinato tandem in loco collocarunt, ubi mirum est, quam multos Deus sanitati restituerit, qui pretiosum loculum contigissent.

24 Nam Theotegus quidam nauclerus, cui filius erat unigena, jam inde ab ortu claudus, cum una

cum uxore ad Sanctum adducens, Sancte Zosime, inquit, protua in omnes, qui ad te confugunt, misericordia, nos respice: sana claudicantem filium nostrum, recto tandem tua opera incedat gradu; ut admirabilem in te gloriosamque Deam prædicemus. Post hæc puerum ad cumbam locant. Vix pauci præterierant dies, cum sanum filium & incolumem recepere, immortales S. Zosimo secundum Deum gratias agentes.

25 Eandem quoque benignitatem sensit Theodora quidam, genere Alexandrina, quæ cum graviter ex oculis laboraret, desperassetque de salute, cumque medici ferrum & acerbam medicamenta, tamquam malo necessaria, una voce pronuntiarent; gravitatem illam remedium vehementer extimescens, ad S. Zosimi sepulcrum confugit, non dubia, sed certa spe fore ut ejus virtute plene convalesceret. Oculos ergo quotidie perungebat oleo lachrymarum ante sacrum loculum pendendum. Itaque voti compos facta pleneque curata est.

26 Sed adeste vos jam, quotquot estis testes oculati; sanctæque illius ac memoratæ digna miracula commemorantes, nobis communicate: quæ fateor, vel me lacuere, vel enarrare, utpote prolixiora, non potui: ea namque referre omnia & admirari, longioris est orationis, neque virium profecto nostrarum. Nos enim pauca de multis percurrentes, quæque tradita nobis memoria tenebamus, nostro vestroque studio morem gerentes, huc contulimus, multa his, qui viderunt ipsi, relinquentes. Jam ipsum nunc imploremus, Salvatori Christo uti supplicet, delicta condonet nobis benignissimus Deus, quem decet omnis gloria, honor & imperium in secula seculorum. Amen.

a Constant Imperator intelligitur, qui teste Theophano, senilium vite sua annis Syracusis vixit: quo etiam transferri voluit Imperatricem ac tres filios, sed obstitit Constantiopolitanus una cum Andrea Cubiculario, in cuius locum forsitan substitutus est Euprazius.

b Immutavit hoc Cajetanus, qui fatetur interpretem antiquum varia Græca vocabula deliquisse & in exemplari MS. ita fuisse Invenit eum grabato recubantem, psithon taurum habentem substratum & scissuras penitus inartiliū vestimentorum. Et deinde infra. Post dies paucos veniens Cubicularius, lavente super solitum psithon cubantem. S. Euprozyna Virgo, cuius vitam dedimus xi Febr. dicitur in psithio dormivisse. In Vita S. Joannis Elemosynarii 23 Januarii, ista scribit Leontius num. 34 Quanti sunt modo, qui psithum habentes subter dimidium & supra dimidium, & non possunt extendere pedes suos, & dormiant ut glomus tremantes. Ubi varia de psitho annotamus. Glossa veter. Psithos, teges, territoria, matta territoria, quod in terra sternatur.

DE SANCTO CLINIO

MONACHO CASINENSI APUD AQUINUM.

XXX
MAR.Nomen in
Martio, R. m.

1 Sanctos duos hoc mense Martio inscripsit Martyrologio Romano Baronius, in instructione Flaminii Philonardi Episcopi Aquinatis & S. R. E. Cardinalis, viri, ut appellat, optimi & eruditi. Horum alter est Petrus Hispanus eremita, qui Babuci in Herniciis colitur xi Martii, ad quem diem hujus Acta dedimus, & nonnulla de Philonardorum familia sumus præfati. Alter ad hunc xxx Martii inscriptus est his verbis: Apud Aquinum S. Clinii Confessoris: annotatque Baronius, de eo antiqua monumenta Ecclesie Aquinatis, sibi communicata a R. D. Flaminio Philonardo, ejus Sedis Episcopo. Nos dicta monumenta hactenus habere æquivimus: deplorat etiam Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae se Acta ab Episcopo Aquinate dudum sagitata, habere Tom. III Mart.

non potuisse: aliqua tamen ex monumentis Ecclesie Aquinatis accepta edidit, quæ ex eo damus, & sunt ejusmodi:

1 Clinius seu Clinus, natione Græcus, factus monachus Casinensis, vite sanctitate & miraculis claruit. Is Ecclesie Forestanæ (cui titulus est S. Petri inter Pontem-curvum & arcem Gulielminam, vulgus locum S. Petro della Foresta nominat) Præpositus, cum ibi aliquot annos Deo inservisset, tandem cumulatæ meritis, obdormivit in Domino. Ejus corpus in memorata ecclesia in marmoreo sarcophago conditum pie aservatur & colitur: est enim ejus loci Patronus. Hæc Ferrarius, quem describit Bucelinus in Menologio Benediktino. Quo tempore floruerit, non indicatur. De Aquino egimus vii Martii ante vitam S. Thome Aquin. §2.

Bbbb 2

D E

DE S. PATTONE EPISCOPO

VERDENSI IN SAXONIA INFERIORE.

SECULO
IX. XXX
MAR.Verdenſis
primus Epi-
ſcopus S.
Sviberto.Hic ſtatuit
anno 807.ei ſubſcribit
S. Patto
Scotus.mortuus
30 Martii.Reliquie
translatæ
miracula
patroni.

Inter novas, quas domitis Saxonibus crevit Ca-
rolus Magnus Imperator Episcopatus, aliquis
datus est urbi Verda ad fluvium Aleram, qui non pro-
cul inde in Viſurgim labitur. Primus Episcopus fuit S.
Sviberto, cui ſacer est dies xxx Aprilis. Hermannus
Crombach Societatis noſtræ Sacerdos, ac libris variis editis
clarus, habet penes ſe Chronicon Verdenſe, ex archivio
loci acceptum, quod ita incipit: Anno Incarnationis
Domini dcccxxxvi fundata est & inſtituta Sedes Ca-
thedralis hujus Eccleſiæ Verdenſis a glorioſo D. Carolo
Magno, anno regni ſui xix, præſidente ſanctæ Roma-
næ Eccleſiæ Adriano Papa I, Moguntinæ Eccleſiæ
Lullone, & ſubdita est civitas & commiſſa beato viro
Sviberto hujus loci primo Episcopo... Præſuit Sedi
Verdenſi viginti & uno annis: Calitum auxit nume-
rum anno dcccvii. Il Episcopus S. Patto Scotus,
Abbas Ambarbarum Eccleſiæ.

2 Hac in Chronico Verdenſi, quibus iſta ſubjungi-
mus ex Alberto Krantzio lib. 1 Metropolis cap. 21 & 22.
Erat primo Sviberto Verdenſi Episcopo proximus ſuc-
ceſſor Patto, natione Scotus, Abbas pridem Amar-
baricenſis in ſua provincia, pro Chriſto peregrinatus.
Cum auდიſſet Saxoniam, jam diu contumacem Chri-
ſto & ejus Evangelio, nunc armis coactam a Carolo,
ut auſcultaret veræ religioni Catholicæque veritati:
cumque verſaretur in provincia, & verbum Dei
ſtrenue Gentibus prædicaret, delectatus ejus zelo Ma-
gnus Carolus, Eccleſiæ Verdenſi præſciſiſſi Pontifi-
cem. De rebus autem ejus geſtis nihil nobis tradi-
tum est ab ejus memoriz ſcriptoribus. Quocirca di-
vinare non poſſumus, niſi quod pro certo & indubi-
tato accipimus, virum fuiſſe ſanctitate præcipuum,
qui zelo Dei, tranſito mari, ſe in aperta vitæ peri-
cula projecit, quæ terra marique ei ſuerant ſub-
eunda. Tanco tertius ejus Eccleſiæ Pontifex, cum
prædeceſſor ejus tertio Kalendas Aprilis ad Superos
conceſſiſſet (hoc enim ſolum ex omnibus invenimus
annotatum) ſucceſſit in eccleſia miniſterio Pontificali,
Scotus & ipſe natione, & ejusdem in provincia mo-
naſterii Abbas Ambarbaricenſis, utroque loco Pattoni
ſuccedens.

3 Hac Krantzius: qui cap. 29. iſta addit. Erat &
hic Harruch octavus Episcopus Scotus, & Abbas
Ambarbaricenſis.... Hoc annotavit Annalis, Reliquias
hujus Episcopi & Domini Pattonis, ſecundi ex ordi-
ne Episcopi, relatas eſſe cum Dalmatica Tanconis ad
Eccleſiam Verdenſem, & in medio monaſterio non
in uno loco, ſed ſegregatim poſitas: ad quorum tum-
bas virtutes multæ viſæ ſunt de infirmis. Res, inquit,
antiqua eſt & quaſi abolita, & ideo anni Dominicæ
Incarnationis non ſunt aſcripti. Verba poſui annalis
ad fidem. Quod dicitur allatas Reliquias in eccleſiam,

oſtendit alibi vixiſſe & eſſe mortuos, quam in eccleſia
Verdenſi, forte in Konende, qui primus erat locus
inſtitutæ eccleſiæ parochialis. Longe enim ea diœce-
ſis procurrat in Orientem, per terram ditionis Lune-
burgenſis, uſque in Marchiam Brandeburgenſem. Hac
omnia Krantzius. In MS. Catalogo Episcoporum Verden-
ſium dicuntur ſub Harvicho a Summo Pontifice cano-
nizati S. Tango & S. Patto, miraculis clari.

4 Antonius Monchiacenus Demochares (cujus auctori-
tate ſæpe utitur Baronius in ſuis ad Martyrol. Rom. no-
tationibus) in Catalogo Episcoporum Verdenſium, inter oſto
primos Episcopos, qui a multis ſancti habentur, eo titulo ho-
norat ſolum SS. Pattonem, Tanconem & Harruchum,
Scotos & ante Abbates Ambarbaricenſes ſive Amari-
cenſes. At Gaſpar Braſchius de Germania Episcopis inter
hos oſto Episcopos primos Verdenſes, ſoli Pattoni tribuit
ſanctiſimum. Inſerim in cultu præſinit S. Sviberto pri-
mus Episcopus, ad cujus diem natalem in Officiis propriis
ſanctorum Eccleſia & diœceſis Oſnabrugenſis juſſu Fran-
ciſci Guilielmi Eccleſiarum Oſnabrugenſis, Ratibonenſis,
Mindenſis ac Verdenſis Episcopis, ac dein S. R. E. Cardi-
nalis editis, in lectione 14 ad Maſſimum iſta leguntur: Ubi
Sviberto plenus dierum tandem migravit ad Dominum,
relinquens ſuum collegam S. Tanconem (imo ſecundum
alios S. Pattonem) in Sede Episcopali ſucceſſorem. Quo-
rum corpora, ut & ſex aliorum ſanctorum illius Ec-
cleſiæ Pontificum, anno Chriſti milleſimo ſexcenteſi-
mo trigefimo, lexto Idus Martii, Franciſcus Gui-
lielmus Verdenſis Episcopus, cum templum illud Ca-
thedrale in meliorem formam redigere pararet, in-
venta, in alium locum tranſtulit. Verum quia civitas
cum ſubjecto agro pacis concludenda cauſa tradi debuit
Suevis, ſervantur illorum ſanctorum Amiſtiſſimum ſacra li-
ppana alio tranſlata, ubi ritum Catholicum colebantur.

5 Egidius Gelenius in Faſtis Agrippinſibus ad diem
11 Martii iſta habet: S. Pattonis Scoti, qui a Carolo
Magno Verdenſi Eccleſiæ Episcopus eſt datus. Iterum
hoc xxx Martii: Item S. Pattonis ſecundi Episcopi Ver-
denſis. At quia Scotus dicitur, controverſia exoritur inter
hodiernos Scotos & Hibernos, & ſinguli cum ſua patria vin-
dicant. Fitzimon & Colgannus Hiberniæ, & ſubſtituere
conantur Colgannus Atmachanenſe monaſterium. Contra
hodiernæ Scotiz adſcribitur a Leſſæo lib. 4 Scotia in Fer-
guſio III Rege, a Camerario ad hunc diem, & Dempſte-
ro ad ſequenſem, & in Hiſtoria Eccleſiæ genſis Scatorum,
ubi aſſignat illi Commentarium in Pentateuchum Moſis.
Reſertur etiam hoc die in Martyrol. Anglicano & Fer-
rarii Catalogo generali. Denique quia Abbas in Scotia tra-
ditur fuiſſe, eundem celebrant Wion, Dorganius, Me-
nardus, Bæclinius: quaſi tunc omnes monachi & Abba-
tes etiam in Scotia & Hibernia fuiſſent Benediſſini, quod
non facile probari poteſt.

DE SANCTO VERONO

LEMBECÆ ET MONTIBUS HANNONIÆ.

SECULO
IX. XXX
MAR.Miracula
& transla-
tiones ſcri-
bit Oliber-
tus Abb.
Gemblacen-
ſis.

Qua de S. Verono ſciri poſſunt, ea potiſſimum
collegit Olibertus, qui apud Harigerum Ab-
batem Lauſienſem liſteris & monaſtica di-
ſciplina juvenis imbuens, ac Pariſios ſtudioſum cauſa
miſſus, Fulberti Carnotenſis ſuis auditor: at Lauſium
reverſus, publicam monaſterium ſcholam tenuit, in qua

Burchardum diſcipulum habuit: qui, ut aſſerit Sigebertus
Gemblacenſis in Chronico ſactus anno mviij Wormati-
enſium Episcopus, magnum Canonum volumen edidit, col-
laborante ſibi in hoc Magiſtro Oliberto Abbate, viro
undecumque doctiſſimo. Eſt autem Olibertus Abbas
Gemblacenſis ordinatus anno mxiij; ut idem Sigebertus
teſtatur.

A *sestatur*, vir moribus, religione, gemina scientia, bonis doctisque viris aut conferendus aut praefendus. Eodem anno creditur facta Translatio corporis S. Veroni Lambeca Montes Hannoniae, cum qua historiam de rebus gestis hujus Sancti finis Olbertus, quam circa illud tempus conscripsit, rogatus a Raginero Comite Hannonia & hujus nominis quarto. Factus deinde etiam Olbertus Abbas primus monasterii S. Jacobi apud Lodienses, ibidem pridie Idus Julii anno MCLVII e vita decessit. Historiam hanc de S. Verone ab eo conscriptam edidit, notis a se illustratam anno MDCCXXVI Georgius Galopinus monasterii in Cella S. Giffoni monachus, usus eodice MS. sua bibliotheca, aliisque exemplari in ecclesia S. V. Aldetrudis apud Montenses adseruato apud sacras ejus reliquias: quarum sament pars in Ecclesia Lambecana cum summa veneratione exponi solet. Inscriptus Galopinus hanc suam lucubrationem Guillelmo Richardotto Comiti de Gamarage & liberae civitatis de Lembeck: ejus largam munificentiam & liberalitatem erga B. Veroni sacram ædem laudat, quod eam exquisitis donariis protiosaque ornamentorum suppellectilibus decorare dignatus sit: eaque ex re indigenas & peregrinos, parochiani ejusdem impetrandi gratia eo confluentes, ad flagrantiorē pietatem & cultum alliciat & accendat. Est autem Lambeca sita in confiniis Brabantiae & Hannoniae, de cuius ditionis iure gravem liscordiam fuisse anno MDLXXXI inter Balduinum Comitem Hannoniae & Godefridum Lovaniensem scribit Melanus in natalibus Sanctorum Belgii postologium S. Veroni a se editum. Fuit dictus Godefridus, ejus nominis III Dux Brabantiae, in Canis vulgo nuncupatus, pater S. Alberti Episcopi Lodiensis & Martyris. At Baldunus cognomento Magnanimus ejus nominis IV, Comes Hannoniae, mortuus est anno MCXCV, relicto filio Balduino Flandriae & Hannoniae Comite, ac postmodum Imperatore Constantinopolitano.

2. Extat in codice MS. Rubra Vallis prope Bruxellas in prima parte Hagiologii Brabantinorum, Vita Sanctorum geminorum Veronis & Veronae de stirpe Karolidarum progenitorum. Quam eandem sub nomine S. Verone habemus descriptam ex apographo Pastoris Berchemiensis parochiae, inter quam & Lesdaliā est sacellum S. Veronae, quae & basilica S. Crucis appellatur. In his Actis dicuntur progeniti a Ludovico Rege Germania, fratre Caroli Calvi, & varia minus authentica inseruntur. Vitam illam olim misit Auberius Mirans Moguntiam ad Nicolaum Serarium, quod S. Verone tradatur Moguntia suo & posterorum auctore, ob liberatam a malo igne civitatem, plurimum innovasse. Verum respondit dictus Serarius, verum Moguntinam scripserat, nunquam sibi alijve viris Moguntia traditis aliquid audicam fuisse adeoque minus probari. Olbertus quidem fatetur cum temporibus Nordm innotum vixisse, sed addit genealogiam & vitam ignarum. Nos ergo alia Acta sponimus, usque ad XXX Augusti, quo S. Verone colitur, quam vix audemus fore.

C *veronae* S. Veroni appellare disceptum sufficientis probationis, licet id fiat in Lectionibus, quae ad Mutinam recitantur apud Montenses in ecclesia Collegiata S. V. Aldetrudis, prout eas exhibent Officia propria, anno MDCCXXV concinnata. Habemus antiquum Breviarium in pergamento exaratum ejusdem S. V. Aldetrudis Ecclesia, in quo uti in officiis propriis exensis solenni ritum colitur, & XXXI Januarii ob inventionem corporis, & hoc XXX Martii die ejus natali, & lectiones sex in dicto MS. Breviario de muto & surdo sanato, verbis Olberti referuntur, uti eorum habentur. Sunt ibidem Antiphona ad Laudes & Vesperas & Responsoria, sed ex eisdem Actis desumpta, absque ulla savoris aut Germania aut parentum mentione: & hac additur Oratio. Propitiare, quæsumus, Domine, nobis indignis famulis tuis per S. Veroni Confessoris tui merita gloriosa, ut ejus pia intercessione ab omnibus semper muniamur adversis. Per Dominum &c.

Tom. III. Mart.

3 Memoria S. Veroni inscripta est MS. Florario ad D XXX Martii his verbis: Apud Lembeckam, in confinio Brabantiae & Hannoniae, depositio S. Veroni Confessoris de stirpe Karolidarum, ejus propalatio pridie Kalendas Februarii: quo die translatio seu propalatio corporis S. Veroni Confessoris memoratur in eodem Florario. Idem hoc die memoratur a Greveno & Molano in Auxlario Jsuardi, Caniso, Ferrario, Gelenio, Villotio aliisque & pluribus a Molano in Natalibus Sanctorum Belgii, Mirao in Fastis Belgicis, Sanfajo in Martyrol. Gallicano, Bucelino in Menolog. Benedictino, quorum duo ultimi faciunt nepotem Ludovici Pii, qui, relicta seculi pompis, monasterio a se extructo se inclusit, ubi egregie fulgens virginitatis, æternæ beatitudinis munera consecutus est. Cujus corpus cum corpore S. Veronae sororis, & ejusdem propositi religiosi confortis Lambeca primo sepultum, postea ad Montes Hannoniae translatum est. Hac ipsi & forsani primi: an nuda conjectura, num aliqua revelatione edocti, inquirant alii.

4 Arnoldus Rayssius in Hieroglyphico pag. 456 asserit Montibus Hannoniae in nobili collegiata ecclesia Dominarum Canonissarum S. Waldetrudis sacrum corpus S. Veroni depositum adseruari in theca, quæ ex ære affabre confecto est confecta, & pag. 163 ait, Lambeca haberi portionem aliquam reliquiarum S. Veroni, quæ in capla feria secunda Pentecostes deferretur Tubecam. Et sunt, teste Galopino, sinciput, brachium & aliquot ossa. Denique pag. 181, inter reliquias Latiensis monasterii recenset Rayssius aliquas de S. Verono: de quo in Annalibus Hannoniae, Galliae anno MDCCXXI excusis, volumine 2 fol. 78, & sequenti varia habentur, sed ex Olberto contracta: quæ & nos Latine scripta adseruimus.

HISTORIA INVENTIONIS,

Miraculorum & translationis.

Auctore Olberto Abbate Gemblacensi.

PROLOGUS

Comiti Raginero, Comitum nobilissimo: Olbertus Gemblacensis, nomine non merito Abbas, devotæ orationis & fidelis servitutis munificentias.

G Audeo, Comitum nobilissime, super benevolentia tua, quæ lucet in te divinitus accensa: ætatem enim transiens moribus, & curarum sæculi fortiter excutens pondus, quæ sunt Ecclesiastica religionis amplectens devotus. Bona, mi Dilecte, tua intentio, quæ intendit malum vincendum in bono: ideoque jussionis tuæ sarcinam recusare non audeo, qua precando præcipis, ut miracula S. Veroni commendem scripto. Ad quod faciendum, non me scientiæ præsumptio, sed impulsu hujusmodi trepidatio. Timui peccatum esse tot Domini beneficia silentio subregere, & timui præceptorum tuorum contemptor existere. Quæ, Lector quilibet examinans juste, ne irascatur mihi (precor) dum inveneris bona descripta male. Hæc enim, etsi aliud non possant esse, sapientibus hæc quandoque melius scripturis, vel memoria nutrimenta poterunt esse. Vale Comitum venerabilissime a.

2 Sequatur Caput Index, quem hic subijcimus, & illorum loco numeros damus.

CAP. I Q Uibus casus contigit vitam S. Veroni non haberi. 2 De admonitione S. Veroni, & visione Presbyteri Humberti.

Bbbb 3

3 Quo.

- A 3 Quomodo & nomen Sancti & dies natalis ejus inven-
tus sit.
- 4 De muliere ceca cum candela illuminata.
- 5 De sex mulieribus candelas apportantibus.
- 6 De quatuor mulieribus cecis.
- 7 De contracto, natus: S. Joannis, erecto.
- 8 De muto & surdo curato.
- 9 De quodam contracto, nomine Engrammo.
- 10 De languido divinitus sanato.
- 11 De cujusdam ancilla a paralyti curata.
- 12 De ceca post Evangelium illuminata.
- 13 De infana sanitati restituta.
- 14 De homine in pede a paralyti curato.
- 15 De cera in terram mutata.
- 16 De clerico a capitis dolore sanato.
- 17 De homine a dolore tibiarum curato.
- 18 De muliere, cujus manui adhaerant herbae.
- 19 De muliere, a paralyti curata.
- 20 De Comite Rarbodo a febribus liberato.
- 21 De translatione Corporis S. Veroni.

CAPUT I.

Inventi corporis S. Veroni occasio & modus.

Creator & Redemptor generis humani dolens
diabolica fraude ad inferos retrahi, quos cum
mortis triumpho revocaverat ad ardua caeli, moderami-
ne dispositionis suae inenarrabili, oleum lenitatis &
vinum adversitatis mundo quotidie infundit agrotanti.
Nunc pro qualitate vitae ipsum latis exhilarat, nunc
tristibus mœstificat. Inde est, quod in figura hujus re-
gulae, manna dulcedinis cum virga asperitatis in arca
testamenti Moysen iussit ponere. Unde qui Galliam,
Belgicam & Germanicam, diabolico instituto ab ejus
visis saepe aberrantem & contra se recalcitrantem, fre-
quenter afflixit, & in conculcationem exterorum firri
permisit; suae animadversionis sententiam in hoc
mundo voluit illi infligere: ut viri sancti, quasi aurum
purgati, splendorem caperent lucis perpetuae; & iniusti,
ut foenum tectorum arefacti, incendia subirent mortis
aeternae. Hoc afflictionis flagellum exercuit per a Hun-
nos & Wandalos, non tantum ad internecionem ho-
minum, sed & ad destructionem multarum civita-
tum, iusto iudicio missos. Qui propter scelera, in
Deum & in Sanctos ejus irremediabiliter commissa,
pene totam Galliam subverterunt, urbesque ejus a sa-
culo famosissimas solo straverunt: annales temporum,
vitasque caelestium virorum combusserunt igni, noti-
tiasque multorum subtraxerunt orbi. Unde nunc ma-
ximarum urbium ruinas tantum cernimus, & vix no-
mina in memoria habemus: miracula Sanctorum sen-
timus, quorum ortus & vitas soli Deo notas esse credi-
mus. Nec longa interjecta temporum mora, iterum
gens Gallica, Domini piissima abutens patientia, qua
ad poenitentiam ipsorum provocabat corda, procicatri-
cibus scelerum ultra modum incretis, iterum ferrum
sustinuit divinae animadversionis. Nam post civilia & in-
testina seditionum bella, inter Rainfredum & Carolum
Pipini ex Alpaide filium habita (quibus sanctarum ec-
clesiarum & sanctorum virorum venerabilia abolita
sunt monumenta) gens ab Aquilone advolans c Nor-
mannica saepedictae Galliae efferaliter invasit finitima,
subruit urbes & villas, populata est congregationes &
ecclesias: latitabant Sancti in quibus poterant diverti-
culis inglorii, sepeliebantur sine titulo monumenti.
Sic quondam Assyrii, Domini permittente iustitia,
Hierosolymorum exciderunt mœnia: sic Regum &
justorum multa dissipaverunt memorialia, quae se
non habere, sancta nunc tristatur Ecclesia. Inter pra-
dictas itaque Galliae tempestates, multi sanctissimi
effloruerunt viri, quorum in conspectu Domini vita
& mors pretiosa existit, quos antiquitas pigra no-
bis (ut dignum fuerat) litteris non commendavit,
aut commendationem occasio invidiae subripuit. His

(ut conjiciatur) temporibus vir exstitit sanctus, Ve-
ronus ex nomine vocitatus: cujus genealogiam & vitam,
quia occasio quolibet invidendo sustulit, miraculis spe-
cialibus ipsum nobis Dominus commendavit; ut si taceat
littera, clamet ipse per miracula, ad tumulum ejus mira-
biliter ostensa. Nec ratum esse ducimus silentio prae-
tere, quae ejus meritis voluit Dominus miracula osten-
dere, ne & ipsi taciturnitatis & socordiae inveniamur
rei, qui in antecessoribus has imputamus crimini.

2 Igitur cum divina disponente providentia, Austr-
sorum regnum perceperisset d Henricus Ottonis tertii
successor consanguineus, diversis cepit e Lotharingia
periclitari cladibus. Attenuavit eam f fames angustis-
sima, attrivit eam Principum contentio valida, insur-
rexerunt in eam extremi hominum g Morini, b Balduino
principante, qui Valentianas ditioni subdiderunt suae.
Sed Dominus humanae miseriae inspector benignissimus,
pietatis suae januam illi aperuit, & aliquantulum conso-
lationis remedia tribuit. In pago denique i Brechba-
tensi (quem fere totum vastaverant Nordmanni) villa
est non modica supra k Sammam fluvium posita, a col-
limitaneis Lembeca vocitata. In hujus ecclesia Beatus
diu jacuerat Veronus, miraculis quidem coruscans
pluribus, sed pro vitae meritis non honorifice tracta-
tus. Hic anno incarnationis Dominica millesimo quar-
to manifestare se dignatus est hoc modo. Erat ibidem
Presbyter, Humbertus nomine, secundum modernorum
hominum vitam non spernendus: huic crebro ap-
parens per visum, tandem illi monumenti sui designa-
vit locum, iussitque ut aliis faceret notum: sed ille
non facile credulus, obedientiae aures non accommo-
davit concitus. Iterum iterumque replicavit Sanctus
monitionem, sed obstinatio ejus obduraverat mentem.
Tandem dum nocte Dominica solus in ipsa pernoctaret
ecclesia, & orationum continuaret suspiria; orans
Deum, ut Sancti sui certius ostenderet indicia, visione
corripitur intoleranda: nam quasi luce fulguris tota
coruscavit ecclesia, ut videretur sibi calitus succensa.
Quadam etiam cista (vulgo butrica dicta) quantitate
magnitudinis ampla, quae supra beati viri tumbam sta-
bat annonae plena, nullo visibiliter manum apponente,
longe exiit a tumba. Obstupuit Presbyter ex m ora-
mate, & voce faucibus harente, omnes inhorruerunt
comae. Facto diluculo, cives ecclesiae ingressi sunt li-
mina, inventientes Presbyterum vix vivere, voce non-
dum tota recepta. Mirantur & tantae capacitatis cistam
a statione hesternae longe remotam, & alias sine sui
detrimento locatam. Sciscitantibus causas indefesse,
Presbyter omnia refert ex ordine: replicat quas saepe
visiones, & quas antea oculuerat sancti viri illatio-
nes. Ceperunt deinde tumulum venerari, quem antea f
parvi pendebant pedibus calcari.

3 Interea invalescentibus Lotharingae tumultibus
(de quibus supra pauca perstrinximus) praefatus
Rex Henricus, multo suorum exercitu comitatus, ad
compescendos quorundam incompósitos motus, ipsam
Lotharingiam est ingressus. In quorum adventu po-
puli timentes sancti viri corpus male tractandum esse,
aggerem terrae effoderunt de tumuli superficie, ut
expeditius & facilius (si necessitas ingrueret) ad
loca tutiora possent efferre. Aderat Presbyter praedi-
ctus (cui in visione idem praedixerat Sanctus, quod
infra sui sepulcri septa, nomen suum & depositionis
diem esset inventurus) rem tacitus considerabat, pro-
missique effectum desiderabat. Qui diligentius intuens
sepulcri interiora, laterculum jacere vidit juxta beati
viri ossa, in quo sculptum reperit, Veronum dictum
fuisse, & tertio Calendas Aprilis ab hoc saeculo mi-
grasse, Dominique propitiantie clementia (qui Sanctos
suos inenarrabili semper magnificat gloria) Regis
n exercitus per illa non transivit loca: ideoque
ibidem

quando vi-
sit S. Ve-
ronus,

cujus vltu
ignotum.

Tempore S.
Henrici
Imp.

d

e

f

g b

Co. Baldui-
ni Barbaei,

Com. Flan-
driae.

i

k

S. Veronus

apparet

Humberto

Presb.

E

ostendit se-
pulturam
suam.

l

a quo cista
ultra amo-
verat.

m

Ob bellum
motum.

o

sepulcro
effossus.

p

Tempore S.
Henrici
Imp.

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

aa

bb

cc

dd

ee

ff

gg

hh

ii

jj

kk

ll

mm

nn

oo

pp

qq

rr

ss

tt

uu

vv

ww

xx

yy

zz

aaa

bbb

ccc

ddd

eee

fff

ggg

hhh

iii

jjj

kkk

lll

mmm

nnn

A ibidem immota sancti viri remanserunt ossa. Vulgatur fama ubique, & miracula a Domino per eum facta in populi continuantur ore. Fit concursus diversorum, & maxime aliqua infirmitate detentorum.

a Wandalis irruptis anno 406, Hunni sub Attila Rege anno 451.

b Conigerunt ea bella anno 717.

c Saeculo postimum non ab anno circiter 840, ad 911, quo Rollo baptizatus est.

d Hic est S. Henricus qui imperavit ab anno 1001 ad 1024. ipse & Otto 112 habuerunt proavos Henricum Aucupem & B. Matildam, quae celsior 14 Martii, ubi hanc genealogiam deduximus pag. 337.

e Hic est Lotharingia inferior, quae complectitur Brabantiam, Hannoniā, Namurcum &c.

f Sieghertus ad an. 1006. Famosa & mortalitas jam graviter per totum orbem invaluit, ut radio sepelientium, vivi adhuc spiritum trahentes, obducerentur cum mortuis.

g Hic Flandria per aliquam contempnū indicantur, quorum ditio Occidentalis fuit inhabitata a morinis, quibus jungebantur Monapii.

h Sieghertus ad d. H. an. 1006. Castrum Valentianum, situm in Marcha, sive limite. Franciae Lotharingiae, quod Balduinus Barbas Comes Flandrensi inuaserat, Imp. Henricus obsideret concurrentibus ad auxilium eius Rotberto Rege Francorum, & Richardo Comite Normannorum.

i Brechtatum, Brachicum, Brachbintium, nunc Prabantia, sed cum limitibus plane distinctis. Nam Brechtatum occupabat distione inter Sebalduin Huiam, Sennam & Rupelem fluvios, nunc ejus partes Flandria & Hennonia attribuantur.

k Imo Sennam, ut alii volunt, supra Sennam oppidum exaruit, Lembicam, Hollar & Buzellat praeterfluit.

l Buticia, praeteram butica, nunc. Popius Orbi, genus vasis, butica. Joannes Landin in Vita B. Petri Damiani 23 Feb. an. 23. Vir Del battem vini repositam apud quamdam suam capellam hiberit.

m Olinus, Graecis adpositus, vifo. Hinc idem Latine est. Perperam excusum erat aromate.

n Scilicet anno 1007, quando Henricus Imp. ab obsidione Valentianensi contra Balduinum profectus, castrum Gandavum invaluit. Ita Sieghertus.

CAPUT II.

Sanati caeci, muti & surdi, contracti. Alia beneficia praestita.

4
Cecae puella
et amara
cith

candela
nitro
accensa

Erluini
Cameracensis
Episcopi
miracula
patentia

4 **E**Rat in villa, a Fellayo dicta, quaedam puella, ab ipsis conabulis oculorum lumine privata, quae quorundam manibus ad ejus sepulcrum adducta (serens quae pro posse suo paraverat candela opsonia) ante sancti viri sepulcrum longa trahebat suspiria. Tunc ab ejus precibus non avertit aurem, qui ex corde fideli petentibus eam semper accommodat facilem: reddidit oculorum ejus orbibus luminis aciem, quam petebat, Veronum ingeminans per noctem perque diem: sed & candellam, quam in manibus tenebat, sine totius ignis fomite divinitus accensam, vidit radios flammivomose vomere. Uno eodemque momento Dominus Sanctum suum duplici glorificavit signo. Exoritur in ecclesia clamor ingens populi, qui a diversis partibus collocatus aderat ibi. Nam tertia dies erat Rogationum, in qua pene tota villa convenerat ad Missa obsequium, tudentesque pectora pugnis, dant laudes Deo in excelsis, qui semper est mirabilis in sanctis suis. Locant fundamenta majoris ecclesiae, quae congrua videretur tanti viri meritis: a multis impenditur subsidium quarentibus beati viri patrocinium. Famaque fidei verique tenace hac & illac discurrente, nuntiantur huc Erluino, tunc Pontifici Cameracensis Cathedralis; qui diligenter investigans rei rationem, comperit non esse (quam putabat) phantasticam delusionem, sed Domini in Sancto suo magnificam majestatem. Dum haec divinis disponuntur auspiciis,

Annus exactis completur mensibus orbis. Augmentabatur quotidie devotio populorum, incrementa fumens ex frequentatione miraculorum.

5 Venit & vir quidam a Villa, a Culica vocata, D quem Rangarium vocabat cognatio propria, nec a conturbentio suorum solus, sed collegio sex mulierum candelas portantium comitatus. Ingrediuntur ecclesiae limina devote, procidunt ad sepulcrum praedicti Sancti devotissime; & dum orationum continuant suspiria, quatiente singultu vix explicantes verba, cernunt candelas, in manibus tentas, flammam emittere divinitus missas. Contemplantur se mutuo, latenturque singuli se habere quod mirantur in alio: nec opus fuit circumstantibus talia indicare, quoniam haec eadem timido conspexerant lumine. Talibus vir Sanctus emittit signis in ipsis Calendis Aprilis.

6 Est in praedicto pago Brechtateni villa a praefata Lembeca non longe femota, dicta a majoribus a Maria, in qua mulier erant bisbinæ, variis ex casibus oculorum luce fraudatae. Haec auditis sancti viri miraculis, condicunt se adire praesentiam ejus pietatis: manibusque propinquorum directæ, tumultum ejus excreta E fertiunt fronte, sic iterantes in oratione:

O Verone Pater, quo non est dulcior alter, Decute nocturnas extinctis vultibus umbras, Et frontis excas fac elucere fenestras.

Hæc dum crebro replicant, & sepulcrum lacrymis sanguineis irrorant, gaudent frontibus lumen rediisse, quod lacrymosa exspectant prece. Adnuntiant cum gaudio circumstantibus diem suis illuxisse frontibus. Aderat enim plebs non parva, quippe quæ ab opere vacabat in Pentecoste sancta; redditisque Deo laudem praconis, nullo ducente, redeunt propriis hæc nuntiatum domesticis.

7 Interea Nativitas supervenit S. Joannis Baptiste, in qua multos constat gaudere. Conuenerunt multi diversis sedibus orti ad tumultum sapienti Veroni. maximeque corporum imbecillitate gravati. Advestus est & quidam pauperculus, jam defunctis membris, parum vivus, nodisque laxata mole solutus pene mortuus: cujus coxis marcidæ adhaeserant tibiæ, neque membrorum emarcuerant in toto fere corpore. Qui dum ad sepulcrum ejus excubaret diutius, misericordiam ejus assiduis acclamans stertibus, medicinae divinae suscepit effectus. Nam cum jam sol vergeret ad occasum, & vespertina synaxis in ecclesia eadem convocasset populum, exierunt tibiæ a coxis divelli, & membra singula per loca propria subrigi: dolore pene intolerabili ille adstrictus, clamores dabat sonoros & gemitus. Quibus plebs circumstantis advocata, circumsteterit visu stupefacta: percutiensque pectora pugnis, humefacta lacrymis, Deus miserere, ingeminat vocibus continuis. Miratur hominem longum, quem antea doluerat omnibus membris sic contractum: laudat Dominum, amplectitur pietatis ulnis sepulcrum tantis signis coruscum. Sed si cui videtur hoc incredulum, ab Ascerico veritatis capere potest indicium, qui semper antea elemosynis foverat illum, in cujus obsequio ipse adhuc manet cernuus, ex nomine Thieledus appellatus.

8 Jam sol fervidus Leonem igne perurebat, & Augusti Kalendas populis invexerat, in qua die (sicut notum est multis) solennitas celebratur, qua S. Petrus de manu Herodis ereptus fuisse divinitus dicitur. In hujus solennitatis nocte, tale Dominus per sanctum suum dignatus est miraculum ostendere. Advenerat illuc a partibus Hasbanii homo dolendus, quorundam sensuum officiis mutilatus: nam nec sonum, licet grandisonum, hauriebat per conceptacula aurium, nec sermonem quemlibet explicare poterat per linguæ plectrum. Is nocte praetitulata cum Presbytero pernoctavit in ecclesia, longa in gemitibus a pectore trahens suspiria. Cumque noctis medio ad caelum subrigeret

AUCTORITATE
OLIVIERI
ABBATIS

6 candela
nitro
accensa

d
cetera
illius
miracula

sanatus
contractus
miserere

miraculorum
patentia

ANCTO-
RE OL-
BERTO
ABBATE

A cigeret lumina lacrymis perfusa, aviculas duas volitare vidit infra ecclesie adita, quarum una sic ei appropriavit, ut manibus illam capere posset: quam etiam atrectans manibus, divinæ virtutis corripitur nutibus, lingueque vinculo divinitus soluto, Deus misere, exclamat clamore altifono. Exspectatus Presbyter tanto clamore, accurrit ad eum summa cum festinatione; interrogat si clamorem tantum emisit, & sermunculum audicum si expresserit. Ille auditu reformatus audiens Presbyterum, Ego inquit, ego auditum explicui sermunculum, ego S. Veroni meritis divinum sensu medicamentum: receptis organis, modulos loquelæ possum attemperare; relectis aurium claustris, voces omnes excipere. Orto die, pridie motus, in Dei exultat laudibus, & supervenientes novis salutat vocibus. Hunc & Fratres nostri modo congratulantur esse sanum, quem diu antea cognoverant (ut prædiximus) fuisse infirmum.

alias con-
tra illas,

9 Dum geruntur divinitus talia, odor horum etiam longe posita occupavit loca. Quæ dum audisset quidam omnibus membris contractus, nomine Engamnus, in partibus Sambræ fluminis circummanentium elemosynis sustentatus, ad sæpe dicti Sancti tumulum votis suspirabat omnibus. Qui gestatoris sellæ & quorundam fretus subvectione, sacratissimam solennitatem Paschæ in diu desiderata ecclesia S. Veroni meruit celebrare. Ubi cum inter assiduas orationes longa traheret suspiria, Veronumque ingemians in celum sæpe subrigeret lumina, diu operæ sanitatis recepit commercia. Nam cum, mediante Paschali solennitate, cum aliis multis Missarum solennia audisset devotus, & Evangelium ejusdem diei attentis excipisset auribus, divinæ pietatis sensit munus. Perfecto quippe Evangelio diu corrugati cæperunt nervi distendi, & ossa male distorta dirigi. Cæpit in angustia positus incompressos emittere gemitus, Veronumque clamoribus continuare vocibus: factoque præ admiratione silentio, omnes qui aderant intenti in eum ore tenebant, pectoraque pugnistudentes, lacrymis ora rigabant: Deique prosequente clementia, hominem mirantur ad stare longum, quem in globi speciem modo doluerant conglobatum. Laudant Deum in excelsis, & B. Veronum magnis attollunt præconiis,

sex annis
ab morbo
toto affe-
cto.

10 Erat etiam in pago Brechtateni, castello Marcha dicto, homo quidam nomine Orgerus per sex continuos annos ægitudine pene intolerabili lecto (ut ira dictam) sepultus. Qui a multis audiens Sanctum sapeditum tantis coruscare miraculis, & quosdam ipse videns rediisse ab ejus sepulcro corporibus divinitus curatis, a domesticis suis hoc maxime cæpit exigere, ut ipsum illuc curarent inferre. Parent domestici, deponentes eum ante diu desideratam tumbam Kalendis Augusti. Continuat ille orationum munia, quatiente singula vix valens precantia explicare verba: pervenitque ad aures Domini clamor ejus, cujus amore venerat meritis sublati. Nec mora; cæperunt ventris ejus turbari interiora, quæ longæ passionis ejus erant receptacula; quasi potione divinitus hausta, cæpit evomere propriæ passionis incentiva; statimque post vomitum toto corpore sanus a lecto surrexit, Deoque laudes cum aliis laus reddidit.

ancilla pa-
ralytica.

11 Erat etiam in villa, vulgo Ascia dicta, homo quidam, Abbo nomine dictus, temporalium rerum affluentia propemodum præditus: cui erat ancilla sibi satis cara, sed morbo paralyti non mediocriter gravata. Hanc cum aliis domus suæ familiaribus ducens secum Nativitatis S. Joannis Baptistæ, die non sine donis sapediti Sancti vistravit tumulum. Ubi cum aliquantas innoterent moras, & orationum ingeminarant excubias, muliercula, quæ corpore ferme toto ad venerat emortua, sanitatis desiderata divinitus recepit munia: &

quæ extraneis modo adfecta fuerat ulnis, aliena D respuens, propriis lætatur ire posse membris, manusque noviter reformatas cum luminibus tendens ad sidera, Domino ejusque Sancto nova laudum persolvit cantica. Lætatur Pater-familias cum domesticis, lætusque cum lætissima domibus redditur propriis. Anni vero solaris revoluti circulo, cum jam Phœbi radiis grave Cancris sidus diem Nativitatis S. Joannis restitueret mundo: prædictus pater-familias ad prædictam tumbam cum prædicto rediit mancipio; perfectisque, pro quibus advenerat, orationibus, ab ecclesia egredi disposuit, eadem ancilla comitatus. Sed iter exire volentis ancillæ impeditur omnipotentia supernæ justitiæ: nam pedibus sic terræ adhæsit, ut, quamvis a multis, ab ea divelli nullo modo posset. Arbitratur dominus hoc magisteri ex simulatione redire nolentis ancillæ, quam respectu divinæ justitiæ: instat verbis, instat & flagris: trahit solus, trahit & multis adjutus: sed (sicut ait divinum eloquium, Non est ratio, non est consilium contra Dominum) in se tandem regressus, pœnituit eum in servitium proprium illam mancipasse, quam ad sibi serviendum S. Veronus a morti proxima liberaverat infirmitate. Tradidit ergo illam S. Verono, ut ejus tantum semper vacaret servitio: quo facto tam lætæ, a terra pedes sunt divulsi, ac si vix leviter adhæsissem illi.

hic sanata
immobilis
manet.

Proverb. 21.

dante S.
Veroni ser-
vicio tra-
datur.

cera visum
recepit.

12 His ita se habentibus, & Domino Sanctum suum tot clarificantem miraculorum luminibus, cæperunt affluere multi variis infirmitatibus oppressi. Mulier etiam, erat in villa, Welclar nuncupata, Alvvera dicta, quæ diu desideraverat S. Veroni inviscere limina, sed effectum consequi non poterat voluntas longo tempore concepta. Nam visus carebat officio, sine quo vitam rectam solus dirigere potest nemo, & se ducentium præ nimia paupertate carebat adminiculo. Sed videndi desiderio provocata, cæpit Lembecam tendere sola, per invia & aspera, male aberrans a via, & gregum pastoribus tandem ducatum pie præbentibus, pervenit ad diu desideratum corpus: ubi fundit gemitus & preces, & ab extincta fronte largos lacrymarum emittit fontes, orans Deum precibus continuis, ut Sancti sui meritis tenebras excutiat ab orbibus ejus extinctis. Nec diu remorata est pietas divina, quæ se ex corde sincero petentibus in nullo sit longinqua. Nam cum Missa devota cum aliis audiret officium, & Evangelii devotius auscultaret eloquium, divinæ pietatis percepit remedium: perfectoque Evangelio, divinitus visus donata est dono. Cæpit circumstantes vultu quoque sibi ignotos aperte videre, & circumeire posita perspicacissimo intuitu penetrare: exclamat concitis voce lætissima, S. Veroni meritis se visus recepisse officia. Sic Dominus in tribulatione singulariter positæ suam contulit subsidium, cui conservi, præ nimia paupertate, omne denegabant solatium.

a Felluy apud Nivellam annos Galopinus.

b Erluinus sedit ab anno 996 ad 1011 aut 1012. Hinc Comitis Cambracensem domus S. Henricus anno 1007.

c Culica in itinere, quo Novella Namurcumitur.

d Massa baud procul a monasterio Gemblacensi.

e Monachi Gemblacenses Olberti Abbatis ac scriptoris fudist.

f Marcha prope Nivellam, inquit Galopinus.

g Ascia seu Asca municipium inter Bruxellas & Alestum.

CAPUT III

Variis egri sanati. Corpus Montes Hammonia translatum.

13 Erat nihilominus in pago Brechtateni villa, Somaco vocitata, quædam muliercula, Ollendis nomine dicta, quæ passionibus quibusdam ingruentibus

Sanatur
phrenetica.

A zibus, ita rationis sensu erat alienata, ut non plus humanitatis videretur in ea restitisse nisi forma. Rationis humanæ non habebat moderamina, & penitus phrenetica vel energumena, efferebatur quocumque impellebat insania. Hæc a parantibus ubi valde compatiens ad sepulcrum S. Veroni adducitur, ejusque pietati cum vocibus lacrymosis commendatur; & ut conjecturam ex consequentibus capimus, indoluit Sanctus Dei, hominem serenos tantum habere sensus. Nam cum ibidem detineretur paucis diebus, mentis intelligentia sibi restituit sanctis precibus: & cui etiam cognati pridem formidabant appropinquare, huic etiam extranei familiaritatis communionem magni ducunt impendere: sicque sensu recepto ad suos rediit sana, quæ venerat horribili infirmitate perditæ.

*Ex claudis
alio loco.*

14 In pago quoque Brecharenfi, villa castello Gislengin continua, homo erat Sarugardus nomine, cui per exaruerat paralytica infirmitate, qui ad ejusdem pedis similitudinem ex cera effigies pedem, cum tali dono ad S. Veroni (quo potuit modo) pervenit sedem. Ubi cum aliquandiu lacrymosis intentus orationibus, & abstinentiis se excrucians jugibus, divinæ misericordiæ remedium accepit cælitus; cæpit pes diu emortuus reviviscere, & sanguinem ignotum per nervos arefactos recipere: cæpit homo terram ignotam patibus signare, baculumque sustentationis abiciens, utrique pedi æqualiter inniti: utroque pede ad propria rediit concitus, qui advenerat claudicando tardus.

*Ex claudis
alio loco.*

*Ex claudis
alio loco.*

15 Hinc a partibus Flandrensiū homo quidam orandi gratia Nivigellam venit, votoque perfecto per S. Veronum ad sua rediturum esse promissit: ubi ceram denario emptam recondidit in pera, promittens eam se oblaturum in S. Veroni ecclesia. sed (diabolo humane salutis persecutore sevilissimo suggestente) votum parvipendens, ceram intulit domui propriæ, ut in alios usus eam posset infumere: domumque ingrediens a pera ceram disposuit abstrahere, reconditurus eam unde reciperet necesse erat tempore: sed cum diligenter intueretur eam, invenit in terram transformatam. Obstupuit, vox faucibus hæsit, sudorque falsus membra humectavit, & pagnis percutiens pectus, exhorruit quod gesserat facinus, gressuque citissimo ad sepulcrum sepediti S. Veroni venit: confitensq; voti falsiloquium quod fecit, ostendit cunctis in terræ speciem esse mutatam, quam S. Verono male subtraxerat ceram, cordisque dolore tactus intrinsecus, penitentia lacrymas effudit cum gemitibus. Tandem lacrymarum rore (ut speramus) purgatus, terram, ad comprobandum sancti viri miraculum, ibidem deferens, ad domum propriam est reversus.

*Ex claudis
alio loco.*

16 In portu quoque eorundem Flandrensiū, nomine Gandavo, quidam Clericus erat, qui capitis dolore non parvo tempore irremediabiliter laborabat. Hic audiens a multis multa S. Veroni miracula, destinavit ad ejus pervenire limina: quartaque feria Majoris hebdomadæ (quæ est ante Cenam Domini) cum oblationibus, quas habere potuit, ad diu desideratum sepulcrum pervenit Sancti. Ubi jejuniis & vigiliarum orationibus mactans se per eriduum, nocte Resurrectionis Dominicæ, sanitatis accepit remedium: ipseque Clericus a cephalæ morbo ipsa nocte dignatus est curare, qui eadem infernum spoliens, suos a tenebrarum claustris voluit educere, & paradisi gaudiis restituere.

*Ex claudis
alio loco.*

17 Accumulat etiam Dominus gaudia gaudiis, & qui Sanctos suos ea ipsa nocte a mortuis resurgens, duplicibus animæ & corporis magnificavit coronis, Sanctum suum Veronum inedicibilibus honorificavit miraculis. Nam cum supradicto Clerico quidam venerat laicus, nomine Heribertus, ab eisdem adveniens partibus quibus & Clericus: cui tibiurum altera usque adeo intumuerat, invalescente morbi insania, ut si aliquando

(quod tamen raro) a terra vellet elevare, toto adnifu corporis, præ nimio diu anxietate pondere: cui parti emortuæ, compaginatæ partes reliquæ, cum inutili cruciabantur sanitate. Sed quia diversos diversis languoribus gravatos per sepediti Sancti merita audierat curatos, præsumptis ab eo salutem sperare, a quo nullum audierat voto suo frustratum rediisse. Itaque nocte Sanctissima supra memorata devotionis suæ cerea componens luminaria, ante Sancti præsentiam ut manuum lucernis ita & cordis pernoctavit obsequiis. Lucifer autem ille ab inferni emergens caligine, nescius tenebrarum diffidentia, sed sperantium in se congratulans fidei luciflua, qui nocte eadem tenebris cum suo principe destructis, lumen sibi lucens irradiabat cordis, propter Sancti sui celebritatem, jam dicti viri & manus & fidei lampadem dignatus est inspicere. Nam subito ejus tumores, laxa cunctis, cæperunt subsidere, & veluti res aliqua vento quo intumuit remissa, exanimata peste, super os nudum cutis flaccida remeare. Ita prius ille miserandus, nunc jam S. Veroni precibus per Domini miserationem mirandus, qui in adventu sustentando inutile pondus tibiæ vix cum diutino labore adtraxerat, in reditu super eam toto corpore libere roboratus, ad propria cum impatienti tarditatis sospitate remeat.

*Ex claudis
alio loco.*

18 Sic Dominus militis sui merito, nocte suæ Resurrectionis mortalibus propalato, in die quoque eandem noctem subsequente (quæ in cælis & in terris dies est gloriæ) noluit eam apud homines ingloriam remanere. Nam ipsa die ad ejus sedem populosis confluentibus turbis, tam pro lætisia diu desideratæ solennitatis, quam pro spectaculo mirificatæ in infirmitatibus virtutis, quædam illuc puella a portu, Brosella dicto, advenerat, quam hujusmodi pestis invaserat. Die quadam ferianda, quando nulli servilia fas est exequi negotia, quædam sibi collegerat olera: quæ dum collectim stringens decerpit, manui suæ mox inhæsit stupet & ingemit, ac si ei insultantes (quas illicite infumebat) herbas, his verbis eam in Creatorem suum factæ arguerent injuriæ: Quia in tui Domini solennitate (cui subdi debueras) ex ejus jussu sponte noluisti vacare, vel modo invita ex nostra molestia, quas decuit subdere, discas torpere. Certe quoniam ejus reverentiæ spreto cultu, nostro abuteris simulatu, quæ debuimus famulari, versa vice permititis dominari. Quod tamen ei, non solum pro illicita perpetratione, sed & pro S. Veroni glorificatione, sicut exitu docetur, accidisse creditur. Tali ergo per vasa peste coram Sancto adians, populo spectante, & confiteatur offensam & precatur veniam. Nec frustratur a Deo voti sui adoptione, quæ apud eum in prece tantum placatorem iræ & mediatorem assumpsit clementiæ. Nam ei, præfato scilicet Sancto Dei, dum manum præterdit, sperans & pretens ab eo curari, subito quasi Sancto manu manui medente, stritura digitorum dissiliente, diu in peccati loculo moratæ ceciderunt herbule, & quam prius Deum inhonorantem inhonorant, nunc honorantem honorant. Mox puella in sanitate sua Sancti meritum experta, populum compulsi in laudem, quem prius promovit in dolorem.

*Ex claudis
alio loco.*

19 Qua, quo dictum est modo, sanata, & ad partes suas reversa, in eisdem partibus alia erat muliercula, cujus arida torpentem damnarat dextera partem: nam sanguine emarcente paralytisangebatur peste. Sed audita Sancti hujus opinione, & tam vicinæ suæ, supra videlicet prælibatæ, quam aliorum infirmorum curatione fidem captans ab aliis, spem quoque suæ concepit salutis: paratoque munere pauperculo, sed divite voto, octavis Paschæ sepedito se præsentat loco. Qua die fronte lacrymosa, clamore gemebundo, prece importuna Sancti exposcit auxilia: statim pietas Regum Regis, militem suum eorum in omnibus glorificantis, per ejus digna merita mulieris exaudite prece-

*Ex claudis
alio loco.*

A precamina: misitque calitus medicamine (imperio scilicet, quo solo aethra curvavit, sola nexu, aequora fudit) gelidam recalescere palmam præcipit. Nec mora, a rigore frigoris soluta, laxatur in caloris salutiferi munia. Curata ergo mulier laudat Creatorem Deum, clamans adstantibus, Magnificate Dominum mecum & exaltemus nomen ejus in multis, quæ per Sanctos suos facit, mirabilibus. Gratus tandem pro posse suo, ut reddidit Deo ejusque Sancto, de sospitate gratulabunda rediit ad propria.

10 His ita Sancti meritis mirabiliter gestis, quotquot ejusdemque modi morbo adveniunt gravati, celeri per eum restituuntur sanitati. Quemdam denique Comitum, a Ratbodem nomine dictum, febris anhela vexabat, cujus sub gelidis vita periculis ardebat, alternusque calor frigus lethale coquebat: qui eadem, quam præscripsimus, hebdomada, ad Sancti se contulit limina, ubi tam cruciatus se obsidente morbi sui æstu, quam spontaneo mactatus gemitu, piam Sancti aurem ad suam inflexit prece. Quid plura? Postquam tantum Patronum meretur, quid de ejus salute ambigitur? Igitur ut pervenit petitis ejus ad Sanctum, & Sancti ad Dominum, igneus ardor abiit, totisque extincta medullis fonte latentis aquæ violentia flamme cecidit. Sic qui quotidianis febribus laborabat antea, nec raras sensit postea. Hæc autem fuit causa, Lector benevole, qua & infirmantium & locorum, a quibus venerint, nomina curavi subscribere: [quia] Pharisæorum sequaces quosdam non dubitavi esse, qui quædam benefacta, aut omnino non esse, aut in malam partem semper, invidendo, curant invertere; & membra non dissidentia a capite diabolo, quorum deberent miracula honore venerari maximo, quærent decerere ore venenato. Ideoque, ut facile horum repellatur cavillatio, singula Sancti hujus miracula propriorum nominum firmavi titulo. Hisque breviter (ut omnibus aliis) transcursum, stylum nostrum (licet male acutum) reflectamus ad narrationis textum.

21 Igitur cum, volventibus annis, diabolus pacis statum disturbaret, & prælia & seditiones inter Principes Lotharingæ male seminaret; contigit ejusdem

inductu & Brechtatenium partes intolerabiles tolerare seditionum oppressiones: & intantum diaboli suggestionem furor excreverat seditionum, ut nec manus temperarent ab ipsis adytis sanctarum ecclesiarum. Quæ mente pertractans Comes Raginerus, Ragineri itidem Comitum filius, Roberto Regi Francorum, ex b sorore nepos dilectus, cepit mente provida timere, ne sæpeditus S. Veronus a Domino sic magnificatus in conculationem fieret tam rabidorum insanie. (Nam villa Leambeca, in qua ejus tumba erat, munitionis nulla habebat obstacula: & sevientibus erat pervia) timebatque Domini inenarrabile judicium, qui ad damnationis suæ cumulum, etiam Sanctos suo tradit impiis ad conculcandum, ut omnia percurrant flagitia, omnia passuri supplicia. Igitur consilio a sapientibus sumpto, deliberavit supradictum Sanctum inferre monasterio, quod præsentia S. Waldeudis honoratum, situm est in monte Castri-loco. Accitis itaque sibi Clericis scientia & religione eruditis & aliis in quibus noverat fervere cultum religionis; pedibus in maximo frigore discalceatis & vestibus tantum laneis retentis, decimo quinto Calendas Februarii e ingressus est humillimis humilior ecclesiæ limina, in qua jacebant S. Veroni ossa: quæ summa tractans veneratione, palliis honorifice posita, ad montem Castri-locum studuit ferre. Quibus appropiantibus occurrit processio Clericorum, sanctimonialium & laicorum, laudes Domini devota mente acclamantium. Exultant in adventu tanti Patris, collaudant Deum in mirabilibus gestis. Alter alterum honoribus & munificentis querit prævenire, & pectora pugnis tendentes, collaudant Deum humili devotione. Sic Sanctos Domini Veronus in monasterio locatur honorifice, quo ad laudem sui miraculis eum illustrat pietas Deitatis æternæ, regnans ac moderans omnia per infinita sæculorum sæcula. Amen.

a Florus tunc Ratbodus Comes Namurcensis, memoratus a Balduino lib. 3 Chronici Camerac. cap. 3, quem hic intelligi putat Galopinus.

b Natus erat matris Hadviga filia Hugonis Capiti Regis Francorum.

c Anno 1012 censet Galopinus.

DE B. DODONE DE HASCHA

ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS IN FRISIA.

Utrajectum urbs ampla & potens illustra continet templa, e quibus eminent Carhedrale S. Martini & Collegiatum S. Salvatoris quod & S. Bonifacii dicebantur. Fuerunt hujus Ecclesiæ Canonici olim diligentes & solicii ut Sanctorum quorumcumque Acta consequerentur, quorum pluraque contraxerunt, ita rati ea suo usui fore aptiora. Nos horum plurima ex codicibus MSS. habemus extra, & inter alia est Vita S. Dodonis de Hascha, hoc Sancti ætulo ibidem a trecentis fere annis insignita. Extat eadem Vita in codice MS. Carthusiæ Colonienfis ex qua eam obtinuit Georgius Colvenerius in Academia Duacena sacra Theologia Doctor, a quo illam natus Hyacinthus Choquestius, edidit, sed stylo limato, in libello de Sanctis Belgii Ordinis Predicatorum cap. 26, atque auctorem anonymum agnoscit. Nos eam cum hac collatam damus. Joannes le Paige lib. 2 Bibliotheca Ordinis Præmonstratensis pag. 532 hunc titulum præfigit, Vita B. Dodonis cœnobii Horti S. Mariæ Canonici, deinde apud Backseem & Hascam eremitar, ex ea quæ extat manuscripta in bibliothecis Carthusiæ Colonienfis & Georgii Colverii Duacensis Universitatis Cancellarii, & quæ est apud Cantipratum lib. 2 de Apibus cap. 1 par. 15, Martinum Hamconium & Abbatem vander Sterre in Hagio-

logio & Natalibus eruta. Eandem Vitam inseruit Historia Ecclesiastica Belgica ad annum MCCXXXI Dionysius Mudzart Ordinis Præmonstratensis. Meminerunt ejusdem Rosveidus in Historia Ecclesiastica Belgica, Gerardus van Herdegom lib. 1 Diva Virginis Candida, & Tintelaris Ordinis Præmonstratensis pag. 105, Mauritius du Pre in Annalibus Brevibus Ordinis Præmonstratensis, Petrus de VVaghenare de Personis Ordinis Præmonstratensis sanctitate illustribus pag. 206 aliique.

2 Loca tria conversatione B. Dodonis in Frisia Occidentali illustrantur: horum primus est monasterium Horti B. Mariæ, vulgo Marizgardum dictum, duabus leucis versus Oceanum a Leonardia metropoli extructum anno MCXLII a Frederico Abbate: cujus Acta illustravimus ad diem III Martii. Quintus hujus monasterii Abbas fuit vir sanctissimus Siardus, cujus sacre reliquie in magna veneratione habentur parvim in Abbacia Brabantia Tanagerlo a partim in Abbacia S. Foilliani apud Rhodium, Hammonia, oppidum. Hujus Vitam ad XIII Novembris illustravimus, scriptam ab ejus successore Sibrando vi Abbate: qui refert eum fundasse allodium prope Trentam situm in mirica & imposuisse nomen Curia S. Mariæ in Baccaseen. Addit Sibrandus Leo, Sylvanos hujus viri amore ob sanctitatis opinionem captos

ANNO
MCC.
XXXI.
XXX
MAR.

Vita datur
ex MS. Utraj.
apud B. M.

collata cum
alii

D
Transfere
tus corpus
Monas
Hammula

b

c
ad Colla-
tiam nobilis
S. J. Valtra-
dis

memoria
apud (sibi)
pares.

Locus con-
versationis
Horti B.
Mariæ.

Baccaseen

A captos, latissimos agros in Baccasfeen ultero illi obtulisset: quo profectus novam capellam, Mariæ-curiam nominatam, instituit. Hic fuit secunda residentia B. Dodonis, ibidem vitam eremiticam exercentis. Est Baccavenasis in tertia parte Frisia, Silvana Silvostri dicta, in districula Opsterlandia, contigua agro Groningano & Drentiano. Tertia & ultima ejus statio fuit Hascha in eadem Frisia Silvestris parte, versus Vesterhoam & oppidum Smecam, ubi & nova Hascha, antiqua Hascha & Conventus Hascha & districula Hatchelandia appellatur, & ipse nomen Dodonis de Hascha traxit.

Ex Hacten

monasterium
30 Martii

inscriptum
fuit

Officio Ec-
clesiasticum
colitur

excomuni-
Hamcomii

Ex Comi-
prælati

ut hoc de
alio Dodone
intelliger-
etur

tratus est Coluenerius eum alium esse a B. Dodone eremita sive illo quem Præmonstratenses celebrant. Verum cum ex unico exemplari illud elogium proferatur, facile potest non suo loco constitutum esse, aut alia forsitan elegia de fuisse. Quidni autem acsit elogium B. Siardi, qui uno solum ante B. Dodonem anno mortuus est, cui hujus Vita potuisset subijci ac dici ipse ejusdem ordinis. Choquezius, cum multa pro suo Ordine dixisset quæ ex jam diutis fere corruptis, relinquit in re obscura iudicium penes alios, neque nos sine a Cantipratano memoratus, cum hoc de quo hic agimus, unus idemque, definire possumus.

VITA

Ex MS. Ultrajectino S. Salvatoris.

CUM Dodo adhuc esset secularis in domo patris sui, fuit homo bonæ conscientie, valde caritativus erga proximos, pius circa pauperes, multum frequentabat ecclesiam, oravit, jejunavit, & fuit subditus parentibus suis, & in omnibus operibus Dei strenuus. Patre mortuo coactus est ab amicis non volens ad matrimonium contrahendum: post annos paucos applicuit se religioni, fugiens sæculum, sicut Loth Sodomitam. Copulavit se Fratribus de Horto S. Mariæ cum uxore sua & matre, ibidem ferviens Deo die ac nocte in timore ac reverentia. Post hæc cupiens secretiorem locum, ubi solus soli Deo melius & perfectius serviret, rogavit Abbatem, ut transmitteret eum ad aliquem locum, ut sequestratus a turba, commodius Deo serviret. Unde missus est Baccavene, locum sic nominatum, ibique construxit ei cellulam, in qua multis annis solitariam duxit vitam: ibidem multas & diversas infestationes a malignis spiritibus sustinuit die ac nocte.

2. Quadam vice exiens de cellula sua per parvum ostium in ecclesiam, ut oraret; completa oratione dum rediret, invenit ostium clausum, nec poterat habere introitum. Tandem cum violentia iniecit se contra ostium, & sic parvit introitus, & audivit malignos spiritus cum magno clamore & cachinno fugientes, qui præcluserant ei introitum. Quadam matrona obsessa a dæmone, venit ad eum, ut interpellaret pro ea ad Dominum Deum, ut eiceret dæmonem ab ea, unde multum vexabatur: sed cum non poterat, post multas adjurationes, respondit spiritus malus: Nec tu, nec aliquis de mundo ejiciet me de isto vase immundo, sed manebo in ea usque ad tres dies ante diem emigrationis sue: a quod sic factum est. Ista dæmoniaci plura prædixit ei, quæ postea subsecuta sunt: dixitque ei quod recessurus erat de loco illo, ad locum istum Hasche, quod & factum est.

3. Asperam vitam ducebat ibi in victu & vestitu & in lecto duro: carnem suam domabat jejunando, vigilando, scopando, in genuflexionibus & cusionibus, in fetu & planctu irremissibili, gemendo & orando pro se & universa sancta Ecclesia Dei. Singulis diebus uno contentus cibo, alternis in piscibus & cerevisia, alternis in pane, & aqua: sexta feria nil comedit. Vestitus ejus fuit talis: primo cingebant eam circuli septem ferrei circa latera sua, duo circa brachia, desuper erat cilicium, postmodum lorica ferrea induebatur, ad ultimum lanceas duas habuit tunicas & desuper scapulare, & sic de die & nocte sine mutatoriis permanebat. Lectus durus fuit sine mollitie pulvinaris: nam videlicet matram pro strato habuit, ad caput lignum concavum, & in illa concavitate, vestem lecto, suppositam capiti suo cum cussino, exemplo Domini nostri Jesu Christi, qui pannis involutus positus est in præsepio. Media nocte semper consuevit surgere ad Matutinas, & postmodum sine ulla requie protraxit noctem ad tempus Missarum, orando, disciplinan-

de

Ado corpus, & ingenuflexionibus diversimodis. Quinque centenas genuflexiones singulis diebus & noctibus & sæpius plures faciebat. Genua ejus ad modum cameli indurata fuerunt, & quia verus Dei cultor fuit, ideo Dominus per eum multa miracula fecit.

4 Prædictus frater Dodo ex revelatione divina ad prædictum locum de Hascha nominatum venit, cum adhuc esset incultus & nulla esset ibi structura præter modicum sanctuarium: in quo stabant duæ imagines inveteratæ, una Crucifixi, & altera B. Mariæ Virginis. Deinde quadam vice consistens coram Crucifixu, cum vocatura sociis abscedere vellet, audit vocem quasi de imagine Crucifixi sonantem: Quare sic acceleras? Nam diutius in isto loco es permanurus. Item quidam obfessus prædixit ei cum adhuc in cella reclusus fuisset in Baccavena, quod de loco illo ad istum esset transurus. Item cum adhuc esset ibi in Vigilia omnium Sanctorum & in Vigilia Nativitatis Domini, aqua in mensa sua facto signo Crucis mutata est in saporem vini dulcissimi.

5 Postea multis annis expletis, vocatus est ad locum B. istum Hascha a quodam magno & nominato Clerico pie memorie Domino Wibrando de Hascha. Venit ergo huc circa festum B. Andrea, cum esset gelu unius noctis, & pertransivit omnia fossata in glacie illius noctis, ita ut omnes qui audierunt mirarentur. Mox crescebat tunc in virtutibus, ut fama sanctitatis ejus divulgaretur per universam terram, & coeperunt ad eum confluere infirmi diversis infirmitatibus gravati, e quibus plurimos curabat.

6 Puella quædam adducta est ante eum habens morbum caducum, quæ precibus ejus sanata est. Quidam Clericus de remotis partibus venit ad eum tumentis cure, ita ut ex omni parte corporis sui videretur quasi leprosus: qui per eum sanatus est. Filia Pippridi Sacerdotis de b. Gersloote, paralytica, precibus ejus restituta est sanitati. Quidam ægrotus de Westermeer oblatas est ei ligatus manus & pedes: qui nimia infirmitate devotus, quasi amens & insanus, per imaginem B. Virginis & suas continuas orationes est sanatus; ut qui ligatus ad eum in navi venerat, in redeundo ipsemet navem regeret; qui mox, ut domum veniebat, vacam albam & prælectam prædicto Fratri in honorem Dei & beatæ Virginis remisit. Alter quidam de eisdem termi-

nis simili morbo laborabat, qui per intercessionem B. D. Virginis & orationes ipsius similiter est curatus; qui Deo & viro Dei gratias agens in honorem B. Virginis vaccam remisit.

7 In nocte Resurrectionis Domini, post mediam noctem, dum Frater Dodo tolleretur Crucem, sicut habet consuetudo Ecclesiæ, & deportaret circa ecclesiam extrinsecus; cum venisset ad Orientalem partem cimiterii, vidit crucem ascendentem de terra, & paululum procedere in alium locum, & mox evanuit ab oculis suis. Hoc interim viderunt plures, qui tunc cum eo erant. Hic tempore eandem visionem viderunt duæ mulieres quasi in eodem loco.

8 Anno igitur Domini mcccxxx. Frater Dodo homo bonæ conversationis & approbatæ vitæ, Domini- ca post Annuntiationem B. Mariæ Virginis, ex ruina maceria veteris structuræ oppressus, mortuus est: qui antea vitam monasticam & solitariam in eodem loco ad quinquennium duxerat, serviens Deo & beatæ Virgini die ac nocte maxima afflictione sui corporis, & sic quasi martyrizatus a Deo & cum Deo vitam tenuit. Cum igitur de ruina sanctuarii lapidibus E. oppressus fuisset & mortuus, invenerunt vulnera aperta in manibus & pedibus, & in dextro latere suo, ad mortuum quinq. vulnerum Domini, quæ forte ad compatiendum Crucifixo multis annis portavit, ut vere dicere posset cum Paulo: Ego stigmata Domini mei Jesu Christi in corpore meo porto. Hoc autem antedem mortis suæ nullus scivit, nisi solus Deus, qui omnia novit.

9 Ipse mortuo Dominus Wibrandus de Hascha bonæ memorie, coadunavit sibi duos Clericos cum familiis eorum, Dominum Siricum & Dominum Sifridum, & paucos laicos; qui omnes unanimiter renuntiantes sæculo, se & sua Deo primitias offerentes, fundaverunt locum istum, scilicet Hascha, ad serviendum Deo & B. Mariæ & omnibus Sanctis in sæcula sæculorum. Amen.

a Chiquetius edidit, quod factum citius est.

b Est Gersloote pagus, in vicina diocesi Anguldensis: male a Chiquetio dicitur Hersloote.

c Bp. Westermeer ab altera parte Hascha, unde & annis ad eam ducitur. Item a Chiquetio Mestermee perperam scribitur.

DE BEATO MORICO

ORDINIS CRUCIFERORUM ET MINORUM.

Philippus Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae anno mdcxlii excuso, ad hac xxx Martii refert inter alios Sanctos elogium B. Morici Ordinis Cruciferorum & Minorum, annotatque cum Fratres Cruciferos officio Ecclesiastico hoc die celebrare sed nescit an de Sedis Apostolicæ concessionem. Interim in Catalogo generali anno mdcxv edito, eundem iterum celebrat his verbis: Apud Assisium B. Morici Ordinis Minorum. Silvester Marinus seu Mauratylus libro 1 Oceani omnium Religionum pag. 48 describit Originem Cruciferorum, & pag. 51 enumerat varios ejusdem Ordinis Sanctos, & his annuerat Sanctum Moricum, qui divinitus motus ob miraculum, quod in sua persona operatus est Seraphicus Franciscus, habitum ejus Ordinis assumpsit. Nicolaus Brantius Episcopus Sarsina, in Martyrologio Poetico de S. Morico Ordinis Cruciferorum & Minorum ista canit.

Crucifer ægrotans, sanatus, claustra Minorum Intrat, & ex illis astra Beatus adit.

Item de austeritate & longitudine vitæ ejusdem Sancti Morici ista addit:

Interula ferri strictus, domtaxat in herbis
Robustam vitam duxit, obitque senex.

2 Franciscus Gonzaga parte prima Ordinis Seraphici Religionis inter Beatos, quos ibi enumerat, ista habet: Beatus Moricus Patulus ac socius B. P. Francisci, qui labore gravi laborans in xenodochio Parietensi prope Assisium, primo Cruciferorum Ordinem professus, deinde sola tunica contentus, pauperem vitam duxit: obiit in Urbe veteri, inibique jacet. At S. Bonaventura in Vita S. Francisci plura suggerit his verbis: Eo tempore religiosus quidam de Ordine Cruciferorum, Moricus nomine, in hospitali quodam prope Assisium languore tam gravi & que prolixo laborans ut jam morti foret adjudicatus a medicis, viro Dei supplex factus, per nuntium postulabat instantem, ut pro se ad Dominum intercedere dignaretur. Cui beatus Pater benigne assentiens, oratione præmissa, panis micæ accepit, & cum oleo accepto de lampade, quæ

EX MS.

Imago Crucifixi et B. Mariæ

aque in obitu

glacies anni

quellitur

morbus caduc

supra

perdisse.

ammiat.

ANNO
MCCXX-
XVI.
XXX.
MARTII.
Celebratur
officio Eccle-
siastico

Imago &
Beatus
compellitur

150
9

Crux alba
terra in
vaccam.

Mortuus op-
pressus ruina
telli.

vulnera
Christi in
corpore ejus
post mor-
tem expressa.

Fundatio in
Hascha.

S. Francis-
cus sanatus.

A quæcoram Virginis ardebat altari, commiscens, quasi quoddam electuarium per manus Fratrum infirmanti transmissit, dicens: Medicinam hanc fratri nostro deserte Morico, qua ipsum Christi virens non solum plenam sanitati restituit, verum etiam robustum bellatorem effectum aciei nostræ perseveranter adjunget. Statim autem, ut antidotum illud sancti Spiritus ad inventionem confectum ager homo gustavit, sanus exurgens, tantum mentis & corporis a Deo vigorem obtinuit, ut paulo post viri sancti religionem ingressus, & unica tantum operiretur tunicula, sub qua longo tempore lorica portabat ad carnem; & crudis dumtaxat cibariis, herbis vel leguminibus fructibusque contentus, per plura temporum lustra nec panem gustaret nec vinum, foreis tamen & incolumis perseverans.

3. *Hæc S. Bonaventura, quo indeisam verbis descripsit Tossianus lib. 1. cap. 4., sequuntur etiam Marcus*

Ulyssiponensis, Wadingus, Ferrarius & passim alii. Bartholomæus Pisanus lib. 1. Conformitatum fructu 8 par. 2. tradit inter S. Franciscum & Moricum istud

B habitum colloquium. Huic Fratri Morico, inquit, dum Nativitas Christi esset die Veneris, & de carnibus comedendis esset quaestio, & Frater Moricus diceret, quod non essent comedenda propter diem Veneris, (& hoc fuit ante confirmationem secunda Regulæ)

B. Franciscus dixit: Peccas Frater Morice, diem Veneris vocans diem, quo natus est puer Jesus nobis. Volo enim, quod & parietes tali die comedant carnes si fieri potest, vel detoris liniantur. *Hæc ibi. Arsenius a* *Monier in prima editione Martyrol. Franciscani reser-*
latur ad xxvii Augusti, postea in secunda editione memo-
riam ejus celebravit etiam hoc xxx Martii his verbis:
Urbe-veteri Beati Morici Confessoris, Seraphici Patris
S. Francisci discipuli, qui mira abstinence & vite
austeritate insigniter refulgit. Ludovicus Jacobinus de
Sanctis Umbria varia de eo inquiris, asseritque patria
fuisse Affinensem: ita legi in pluribus Chronicis MSS.
tradique a Marco Ulyssiponensi, Felice, Binio & aliis:
neque aliter secundum statuta hujus Urbis potuisse admi-
ti ad dictum Hospitale, quod S. Salvatoris de Parietibus
cognominatum ait, ac nunc dici Leproforum. Præterea
B. Moricum ait Parvum seu Parvulum vocatum, &
Philippum alium S. Francisci discipulum Longum a
propria cujusque statura. Discipulum B. Morici fuisse
Ambrosium a Massa, de cujus vita & miraculis e
mandato Gregorii IX fuisse authenticam inquisitionem
factam ait. Denique B. Moricum ultimis vita annis re-
sedisse in conventu Urbeverano, ibidemque sanctitatis vita
& miraculorum virtute clarum ad celestem patriam mi-
grasse xxx Martii anno mcccxxvi.

DE B. PETRO REGALATO

ORDINIS FF. MINORUM DE OBSERVANTIA

AQUILERIÆ IN CASTELLA-VETERI.

Castella Veteris nobile oppidum Aranda est, a Durio, cujus Boreali ripa incumbit, sortita cognomen, & aequali ferme leucarum circiter duodecim spatio ad quancunque orbis plagam se versant incolæ precipiam unam ipsius regni urbem prospiciens, atque ob Ortum Oxamam sive Osmam, ab Austro Segobiam, Pinciam sive Vallisoletum ad Occasum, ad Boream denique Aream sive Burgos habens. Aranda huic Duriana propinquus adjacet Aquileria vicus, & vico FF. Minorum monasterium, eorum qui nunc ab Observantia nomen habent; prius autem quam Observantibus se jungerent, solo Minorum S. Francisci nomine noti, supra Observantiam Regula ejusdem Sancti, majorem etiam vitam austeritatem ab Seraphico Patre extremo commendatam testamento, susceperant tenendam, vitam propemodum eremiticam ducentes; quam nunc quoque ducunt quotquot ibi & in aliis conventibus, ad arbitriam longioris breviorisque temporis collectionem designatis, degunt.

2. *Horum regimen post F. Petrum Villacrecium, tam arcta disciplina & Hispanis ignota cætenus suscitatore*
primam, magistri morte vacuum suscepit cum Vicarii
titulo ejusdem Villacrecii discipulum teclissimus, B. Petrus
Regalatus: de cujus Vita, virtutibus, miraculis ve-
erit nobis laborandum effecit Fr. Antonius Daza, Pro-
vincialis Minister per provinciam Conceptionis, ex Vil-
lacreianis & Santoyanis adunata, idemque Ordinis
sui generalis Chronographus; qui anno mdcxxvii, Val-
lisoletanis typis Joannis Lassi de las Peñas vulgavit de
hiscæ rebus libellam Hispanico idiomate, inscriptaque
Excellentiæ Urbis Vallisoletanz. Hunc ergo libellam,
omissis præambulis, Vallisoletum Petri patriam propriis
attinentibus, Latinum fecisse satis habuimus: quando-
quidem eo contenti fuisse deputati a Sede Apostolica Ju-
dices & commissarii ad receptionem testium & miracula-
rum. Certe Audieris Rota, examinatis Processibus
sanum de Canonizando Petro judicium anno mdcxxa refe-
rentes ad Urbanum Papam VIII, aliam nullam vitam
in testimonium adducunt, quam hanc.

3. *Est autem collecta ex antiquioribus MSS & publicis*
Tom. III. Mart.

documentis, in Aquileriensis archivio asservatis: in quibus etiam est duplex hujus Beati Vita, altera auctore Fr. Andrea a Casta, prolixior; brevior fortassis altera, auctore Fr. Hieronymo Roman ex Ordine S. Augustini, utroque ipsius Beati coevo: quas proinde Vitæ, & posissimum primam voluissimus simplici illo & antiquo stylo scriptam habere, si tanto locorum intervallo credidissimus citra maximam incertis successus molestiam peti ex illo conventu posuissim. Ibidem etiam servatur authenticus miraculorum liber, dignus & ipse, qui verborum requiratur, nisi Hispanico usi & prædicta Vita sermone conscriptus levius desiderium sui faceret. Vita autem a nobis data partem eam Relationis Romana subiungimus, quam ad probandum legitimum & antiquum cultum magis conducere videbamus: nam soli Franciscano Arcuarii de Monaster Martyrologio non satis tuto nos posse credere sape didicimus ipsi & Lectorem admonuimus. Nunc autem salibus nixi fundamentis non dubitamus ex eo profere eulogium, quod hisce verbis conceptum legitur:

4. Aquilariz, non longe ab Aranda Duriana, Osmæ: diocesis oppido, B. Petri a Regalada Confessoris: qui unus ex præcipuis Fundatoribus Regularis Observantiz apud Hispanos existens, tot virtutibus atque meritis illuxit, ut & vivus spiritu prophetico, & mortuus miraculis prope innumeris illustratus sit.

5. *Hæc ille, & merito: sed ad ultimum dicam Martii:*
in quo, Marietram Hist. Eccles. Sanctorum Hispania lib.
17 cap. 21 citant atque sequenti; & alios, qui trigesi-
imum diem scripserunt, in suis annotationibus erroris ar-
guenti, non possumus assentiri. Ut enim cæcæmus Vitam
MSS. cujus potior esse debet auctoritas, & alia, quæ Deza
allegat inferius argumenta; ipse sui erroris index est Ma-
rietta, quando anno mcccclvi diem Martii ad ultimum
Martii refert, qui non potuit fuisse nisi penultimus cum
littera Dominicali C Cyclo solis 9, luna 13 Pascha ca-
deret in xxviii Martii. Ex quo patet tum Mariette &
Arcuarii refutatio, tum intellectus antiquæ Inscriptio-
nis anno xxxvi, post mortem B. Petri sepulchro ejus inci-
sa, cum dieis, quod laboribus carnis finem dedit die 2

Cccc

Refut-

A Resurrectionis Domini MCCCCLVI anno: patet, inquam, secundum diem ab ipso Paschate exclusive numerandum, fuisse feriam tertiam Paschalem, diem scilicet Martis, prout expresse dicitur in miraculis num. 75.

V I T A

Ex Hispanico P. F. Antonii Daza.

C A P U T I.

Patria & natales B. Petri: reformationis & Conventus Aguilariani exordia sub Petro Villacrezio.

Ex nobilitate parentibus natus.

BEati nostri patriam parentesque expressit F. Lopez de Salazar & Salinis, monasteriorum Custodiae S. Mariae Fundator, illiusque per annos quinquaginta socius & amicus, apologiam quamdam Regio Consilio offerendam his verbis concludens: Maximi cum rigore Sanctus Villacreziensis instituit me sanctumque socium mecum Fr. Petrum de Costanilla, filium Petri Regalati & Dominae Mariae de Costanilla, incolarum urbis Vallisoletanae. Quae eadem confirmantur ex MS. Vita, qualis una cum praecitata apologia asseratur in conventu Aguilariano, simplici exarata stylo, ut illius aevi ferebat genius per Fr. Andream a Costa, hoc exordio. Sanctus Frater Petrus Regalatus, qui etiam de Costanilla & Vallisoletanus cognominatur, filius legitimus extitit Petri Regalati, ex nobili & antiqua Regalatorum familia, & Dominae Mariae de Costanilla: quorum tam Christiani mores atque virtutes fuisse, tanta in elemosynis erogandis largitas, ut, cum fortunis temporalibus abundarent, earum non domini sed procuratores & dispensatores viderentur. Patria his Vallisoletum fuit, patres, avi & antecessores omnes ex antiquis Christianis, jam inde ab inducta primum in Hispanias Catholica fide, indubitata propagine ducti &c.

ab his parentibus Regalatus petri de Costanilla nuncupatur.

a patria extrema Vallisoletanum

2 Similia legi possunt in aliquo uno MS. sumpto ex concordia viginti trium testium depositione, die xv Septembris anno MDLXI: qui omnes ex senioribus Castri-mochi fuere, & septuagesimum vel octogesimum aetatis annum supergressi singuli. Denique in antiqua tabula sepulcro ipsius Beati appensa: testatur enim eadem, habeturque pro certo, natum ipsum esse in platea Costanillae dicta, in domo, cui nunc Octavae nomen; renatum autem per sacrum baptismum in parochia S. Salvatoris. Fuit ex eisdem parentibus soror Isabella nuncupata: quae in praedicto Castri-mochi oppido Bacalaurio Orejoni nupsit, eique tres filios & filias totidem peperit, ex quibus honorata in hunc usque diem posteritas remanet. Ipsum quidem Petrum alii Regalatum, alii de Costanilla nuncupant: sed ipse ex humili religiosarum familiarum usu a sola patria nominari contentus, non alium se quam Vallisoletanum dixit: ut constet ex Instrumento appellationis eiusdem ad Nicolaum Papam Vanno MDLXI factae, & servatae in praefati conventus archivio: nec aliter appellatum invenio in Praelatorum ejus temporis, quotquot ipsius meminere, Bullis.

a morte vidua per eductus.

3 Quia & historia Joannis II Regis sic de Petro loquitur: Florebat temporibus his Fr. Petrus Vallisoletanus, filius Regalatae: qui dicitur miracula multa in vita & post mortem patrassse. Dicitur autem Regalatae filius, quia nomen hoc a mortuo praemature marito retinuit vidua mater pueri, qui vix per aetatem nosse patrem potuit, eoque educationem omnem matri uni debet. Obtinuit tamen usus eo mortuo, ut simpliciter paterno cognomine Regalatus diceretur: quod perpetuo fuit observatum ab iis, qui informationes pro ejus

beatificatione collectas digesserunt. Puerum cum pia Mater, frequenti Sacramentorum assueta usui, secum duceret ad S. Francisci conventum, ad instar Samuelis offerendum Domino, mens ipsi injecta caltus est, ut ibidem habitum postulari, obtrineretque & explicitis probationibus profiteretur, aetatis suae anno decimo quarto, quod tunc adhuc Canones permittebant.

habitu sancti Franciscum.

4 Ibi dum agit & in spiritu egregie proficit Petrus, nova lux mundo oriri coepit per eos, qui Pontificis dispensationibus extinctam Franciscanae regulae observantiam in usum reducere, & Evangelicae perfectionis summam tenendam sibi propofuere, recipientes sese ad solitudines & sylvas, procul a conventibus a quibus exclusa paupertas erat: quos Basileense Concilium sumpto ex re nomine Observantes nuncupavit. Horum in Hispania primus suscitator fuit beatus Pater F. Petrus de Villacreces, germanus Domini Joannis de Villacreces Burgenfis Episcopi, ortu ut ferunt Vallisoletanus, ibidemque (nisi conjectura fallit) Ordinem Franciscanum professus, vir doctrina & sanctitate eximius, eoque nomine Regibus Principibusque carissimus. Qui cum primigeniam S. Francisci paupertatem citra dispensationes ullas euperet observatam, primum in seipso expressit quod optabat perfectum videre in aliis, atque ex suorum Superiorum licentia recepit se in speluncam quamdam, ab hominum usu semotam inter montes, juxta vicum, qui S. Petri de Arlanza nomen habet, in territorio Covarruientis oppidi.

Villacreces Observantia restituta cupida.

E primam eius solitariam vitam.

5 Hic annos omnino viginti egit, rarum poenitentiae & abstinentiae factus exemplum, & assiduus precibus lacrymisque Ordinis reformationem a Deo postulans: egrediens autem prorsus alius quam intraverat, & hominis nihil nisi formam retinens exteriorum, cetera spiritus, & incredibili desiderio aeternae communicandi cum Fratribus thesauros incomparabiles, quos in eo recessu se invenisse & retexisse gaudebat, studiose requisivit locum in quo, aggregatis etiam aliis, eremiticam vitam conventuali jungeret & Observantiam regularem in sua originali puritate fundaret. Obtulit ergo se illi opportune eremitorium Dominae nostrae Salcedonae inter Pennalveranum & Tendiliense oppidum, in pago Alcarriae, recens fundatum per quosdam Equites S. Joannis: qui divinitus inspirati locum libenter cessere Villacrezio, de Magistri Generalis licentia suam reformationem exorturo. Nescitur quanto tempore istic vixeris vir sanctus: constat dumtaxat, quod Patres conventuales Toletani eremitorium hoc Custodiae Toletanae adjunxerint, si jam desertum a Petro siue illa ipsa de causa deferendum.

Arande Salcedonae eremitorium.

6 Verum non destituit famulum suum Deus, neque tam sanctos ejus conatus successu frustratus est, sed alium ei locum providit juxta Aguilariam, oppidum inter Arandam & Roam diocesis Uxamenfis, istic ubi ante paucos dies incolae plurima per noctem luminaria & ignes caelestes viderant, & aream fructus plenam repurgari incendio aestimantes, rem habuere pro miraculo indicioque, quod occulto alicui fini locum istum destinaret Deus. Ad Episcopum igitur retulerunt, qui praevio examini rem certam comperiens, sumptibus suis eremitorium aedificavit ipso in loco, quem caelestes splendores illustrando signaverant, ubi & extracta deinde ecclesia fuit, & nunc est sacellum insignis reliquiarii Ducum de Penaranda. Tum Clericum vitae exemplaris sanctaeque conversationis ibidem collocavit Episcopus, addens & socium, qui sacrificanti ministraret. Proximus ad aures P. Villacrezii allapsa est novi miraculi fama: qui cum vidisset, quam apta esset solitudo loci propofito suo, petiit illum ab Episcopo, suo, ut ferunt, consanguineo, nec difficulter impetravit habendum.

nam locum caelesti luce prope Aguilariam nunc.

ad Uxamen Episcopo oblatum.

7 Interim dum hoc negotium tractat, ante initam eremi

A eremi possessionem, ad S. Francisci Vallisoletanum conventum cum locio appulit, & admirationi omnibus fuit: quibus novus erat Fratrum Minorum aspectus, discalceatorum & pauperrime amictorum, quales a S. Francisci temporibus numquam viderant. Major inter Fratres spectaculi hujus fructus extitit: nec enim in iis deerant, quibus solum deficiebat exemplum ut in opus reducerent sanctæ paupertatis amorem, quem una cum regulæ cognitione pectoribus illorum Deus infuderat. Qualis cum esset vel maxime Petrus Regalatus, recens tunc vota religiosa professus, & consideraret quantam in se suscepisset obligationem filiis S. Francisci adscriptus; postquam modum vivendi, quem Villacrecius tenebat, ex aliis didicit, & quod facultatem haberet a Generali sociis sibi, qui ultro se offerrent, adlegendi in ea, quæ fundaturus erat eremitoria; excepit illum velut Angelum de cælo ad suam salutem destinatum, multisque cum lacrymis humillime postulavit in ipsius disciplinam admitti.

B Annuie vir sanctus piis juvenis piissimi votis, & secum cum ad eremitorium Aguilierianum duxit, expectatus a duobus illis bonis eremitis: qui continuo ei obedientiam deferentes, ordinis habitum de manibus illius susceperit, interque eas deinde vota professi sunt. Ea res an sic ex composito gesta sit, nulla est historia, quæ referat: hoc simus, Villacrecium, relicto istic cum duobus novitiis jam dictis Petro, ad Episcopum revertisse, eique ut gesta erant omnia retulisse: qui mire approbavit factum, ipsosque ad suam eremum remisso amplificavit aliquantum habitationis locum, ut posset duodecim Fratribus, archæ contentis spatio, esse idoneus: neque enim plures ut essent quam duodecim in eremitoriis, quæ fundabat, voluit Villacrecius. Qui & ipso in choro aptari cellulas ternas iussit, sepulchris quam cubiculis similiore in quibus commorarentur illi, quibus desiderium morandit tam prope ad locum sanctum angustias illas optabiles reddidisset.

C Factum id anno millesimo quadragesimo quarto retento quod primum ex miraculo luminarium positum fuerat nomine ecclesiæ, ut Domus Dei diceretur; prævaluit tamen apud vulgus Aguilieriani appellatio, sumpta ab ipso juxta quem erat vico. Ecclesia autem consecrata ab Episcopo fuit multo post, anno scilicet millesimo quadragesimo trigesimo septimo, auspiciatissima S. Francisci die, ad preces S. Regalati, tunc eremitorium Vicarii. Fuit igitur hæc Dei domus ab ipso sui exordio theatrum occultum tam severæ pœnitentiæ & exordium tam sanctæ reformationis, ad quam aggregandi erant homines pedibus nudi, sed magis affectu ab omni specie mundana alieni; calcatori terram Sanctorum corporibus plenam: in quæ cum incidissent illi, qui sepeliendis religiosis humum egerebant, integra ea ac suaveolentia reperere: sed regesta humo iterum operuere, ne res vulgata exciret multitudine, quieti Fratrum incommodaturam.

D Hic S. Regalatus veterem Adamum exuens, novum induit Franciscum; dimissis calcels habituque conventuali, sacco paupere contentus: hic novam inter manus benedicti sui Magistri fecit Professionem: hic Sacerdos ordinatus primum obtulit sacrificium: hic ætate crevit & sanctitate: hic denique vitæ mortalis dies felici exitu terminavit. Ex quibus gravissime errasse cognoscitur Gonzaga parte I pag. 9 asserens, conventum Salcedanum fundatum a S. Regalato & B. Villacrecio: quandoquidem ille cum huic socius Aguilieriam ivit, anno ut dictum sculi decimi quinti quarto, recens erat professus, nec nisi quatuordecimum annum ætatis egresus. Gonzaga autem ipsemet fatetur & probari potest ex chronicis Ordinis, Salcedanum conventum erectum esse, anno millesimo trecentesimo sexagesimo sexto, utique viginti quatuor annis prius, quam Regalatus nasceretur.

E In hac porro Dei domo (neque enim vanum hoc

ei nomen fuit) multi dinceps viri sanctitate ac religione illustres florere: in quibus post ipsos Fundatores primo locodici meretur beatus Frater Lopez de Salazar & Salinis, cujus in hoc libro sit mentio aliqua, qui fuit Fundator Custodiæ S. Mariæ Minorum, quæ nunc est sancta Burgensis provincia, & discipulus B. Villacrecii ac S. Regalati socius, vir doctissimus, reformationis zelator insignis, moribus tam sanctus, qualem ipsum sua declarat Vita ab auctoribus variis scripta. Nihil huic inferior fuit Fr. Alfonsus Vallisoletanus, immediatus successor S. Regalati in vicariatu, cui & sanguine conjunctus erat, & virtute similis. Fr. Antonius de Aguilera & Fr. Joannes de Castro inter primos hujus conventus Vicarios nomen quoque non postremum merentur, uti & Fr. Philippus de Santander S. Regalati coævus, multæ orationis ac pœnitentiæ vir: Fr. Antonius de Cornaga ejusdem temporis, & Fr. Andreas a Costa, qui vitam S. Regalati scripsit, prout illa manu exarata servatur in archivio conventus, quem notum est fuisse religiosum eximie sanctimonie, Theologum præterea & Grammaticum insignem & Apostolici zeli concionatorem: qui ut præterea scripto prodesset aliis, Casus conscientie in Summam redegit.

F 12 Ad ejusdem conventus commendationem facit, quod Hispaniæ Reges insignes ad sua obsequia viros ex eo eduxerint, eique Guardiani præfuerint homines multis titulis laudandi: videlicet Fr. Bonaventura de Santivañes, suppur virtute fundatoribus primis: qui fuit dein Commissarius Generalis per Hispaniam, & Dominiæ Annæ Hispaniarum Reginiæ, Philippo II. junctæ Confessarius: Fr. Andreas de Soto, itidem Confessarius Serenissimæ Hispaniarum Infantæ & Belgii Principis, ibidemque in Belgio Commissarius Ordinis Generalis. Fr. Franciscus Barrofos, multæ orationis & pœnitentiæ religiosus, tantæque abstinentiæ, ut ad ætatem annorum circiter septuaginta non nisi pane, aqua & pauculis crudis herbis, idque semel in die dumtaxat, vesceretur; magna sanctitatis opinione post se relicta mortuus in conventu S. Francisci Ulmenensi. Fr. Andreas Velasquez Commissarius Generalis Indiarum, Serenissimorum Infantum & Principis Hispaniæ Confessarius. Fr. Franciscus Ramirez, qui postquam provincias multas nudis pedibus Visitator obivit magno cum fructu exempli, hanc denique provinciam cum titulo Provincialis gubernavit. Ac denique is, qui hodie vivit Fr. Franciscus Fernandez, Dominiæ Annæ Austriacæ Galliarum Reginiæ Confessarius. Ceteros qui eundem conventum suarum virtutum exemplis, humum corporum suorum ditaverunt exuviis, missos facio: quia longum foret enumerare universos.

CAPUT II.

Eremitorii Abroxani fundatio: Regula observantiæ: constitutiones scriptæ.

V Ndecim annis in Aguilieriano eremitorio commoratus cum benedicto suo Magistro S. Regalatus, orationis & contemplationis assiduitate Angelos, humilitate & pœnitentiæ rigore Seraphicum Patrem Franciscum imitans, anno mccccxv, egresus inde cum eodem suo magistro est ad fundandum eremitorium Abroxanum, in quodam horto Didaci Villacrecii, consanguinei, ut credere licet, ipsius Beati, cui ipsum donavit, propter eas, quas ei se agnoscere fatetur obligationes, atque ut ipse & Fratres ejus pro se orarent, ea conditione, ut condito istic oratorio & aliis congruis ædificiis, nec Ipse Villacrecius, nec Superiores aut Fratres alii, locum vendere vel alienare ulla omnino ratione possint. Si vero, quod avertat Deus,

Cccc 2

Deus,

A Deus, vel ipsi Fratres locum deferant aliquando, vel alio quovis casu ipse a postestate Fratrum eorumdem abducatur, administrationem ejus apud Consilium Lagunenſe tantisper voluit reſidere, donec ipſi Fratres eodem vellent poſſentque redire, nulla cuiquam facultate relicta alterius religionis inducendæ. Quæ omnia dicto anno tranſacta ſignataque Lagunæ ſunt coram Didaco Perez Notario.

14 Primorum hujus loci incolarum fuit paupertas tanta, ut cum cantandis Sacris liber deeſſet, diceret religionis ſuis Villacrecius, Miſſam, ſi canere non poſſent, plorarent, velut extorres a patria. Deficiente autem oleo quod coram ſanctiſſimo Sacramento lucem daret: Luceat in quiebat, ibidem paupertas, præ quovis balſamo ſuaviter fragrans. Hujus ſancti conventus eccleſia cum conſecraretur, nomen Scalæ cæli obtinuit, expreſſum officium inſtitutumque ibidem commorantium, ut quemadmodum in myſtica Patriarchæ Jacobi ſcala erant aſcendentes & deſcendentes Angeli, ſic numquam hic deſint qui per contemplationem aſcendant in cælum, & per caritatem deſcendant in terram ad proximorum utilitatem ſalutemque curandam. Multa de hoc loco & viris ſanctis ibidem ſepultis dicenda nobis procul dubio forent, niſi anno MDCCXIV die VI 11 Aprilis, Feria 11 Paſchatis, duabus ante mediam noctem horis, Dei occulto judicio una cum Regio Palatio adjuncto aſſiſſet conventus, incendio tam vehemente, ut ipſæ petræ abirent in cineres: quarum tamen minor ſactura fuit, quam plurium magni momenti manuſcriptorum chartarumque, quas iſtic ut ab omni periculo ſecuriſſimo loco depoſitas reliqueram, cum ex obedientiæ præcepto Romam abirem.

15 Aſſiſſit hic caſus omnem circumſpecta regione, & undiq; magno numero cujuſvis ætatis, ſexus, conditionis homines accurrebant in auxilium, ſi quis ei locus fuiſſet, pertinaci vento ſtammæ exaſperante: quæ cum cuncta victores tenerent, ad ſanctiſſimum tamen Sacramentum & immaculatæ Conceptionis imaginem, quamvis novies in ſacellum irrupiſſent, pervadere tamen numquam potuerunt, ac ne parietes quidem ſacræ ædis nigrore inſicere. Atque hic admirabilis eluxit omnium erga aſſiſtos affectus, certatim collatis eleemoſynis, quibus intra biennium novus a fundamentis conventus erigeretur, ipſo præ ceteris Rege ſex ducatorum millia tribuente. Nempe antecellorum ſuorum ſequēbatur exempla, qui huic loco pie addiſti fuerunt jam inde a tempore Caroli V. glorioliſſimi Imperatoris, ſoliti per ſanctioris hebdomadæ ſerías huc ſe recipere, ubi, ne incommodaret Ctranquilitati religioſorum, magnificum e latere conventus palatium extruxerat. Idem refrænare volens nimiam quorumſam Mexici conquiſitorum cupiditatem, in novam Hiſpaniam ablegavit cum titulo Proteſtoris Indorum hujus conventus Guardianum, qui poſtea ibidem Archiepiſcopus factus, ex vica abiit ſanctimonie fama & miraculis clarus.

16 Eodem in conventu multis annis ſubditus atque Superiori vixit F. Bernardinus de Arevalo, Theologus & divini verbi præco eximius, ſed uſque adeo ſtudioſus humilitatis, ut Archiepiſcopatui Toletano renuntians, multas e cælo mereretur delicias, ad quam plenam fruitionem tranſiit ex Valliſoletano S. Franciſci conventu. Non fuit ipſo doctrina vel ſanctitate minor Alphonſus de Spina, auctor libri cui titulus, Fortalitium fidei, etiam ipſe prodigioſis operibus divinitus nobilitatus, & concionandi efficacia mirabilis. Ibidem vixere Fr. Joannes Merinus, cui ſacrificanti plus ſemel Angeli miniſtrare. Fr. Joannes de Calahorra, miraculorum faciendorum gratiam magno orationis fervore & aſſiſtendi corporis ſtudio meritus. Fr. Didacus Enriquez, Admirantii Caſtellani filius & cognatus proximus Ferdinandi Catholici. Ibidem humilitate & paupertate reſplenduit Fr. Bartholomæus de Cabrera, germanus fra-

ter Comitibus Modiceniſis, Admirantio Domino Ludovico nuptæ.

17 Guardiani, qui hunc conventum illuſtrare præcipue ſunt, Fr. Garzias de Caſtello, beati Fratris Bernardini de Arevalo ſocius, magnæ vir orationis, doctrine & meriti, Fr. Franciſcus de Herrera, auctor Manualis ſupra regulam Minorum; Fr. Joannes Enriquez, proximus conſanguineus Admirantii Caſtellæ, multis revelationibus dignatus in vita, & pridie quam moreretur de ſalute ſua certior divino admonitu redditus, non ſine miraculorum per ipſum patratorum fama & laude Calaguritani Episcopatus abdicat; Fr. Andreas ab Eccleſia, ſereniſſimum Infantii ſillarum Philippi 11 Regis Conſeſarius; Fr. Petrus a Caſtro, in hodiernum diem ſuperſtes in Belgio ſereniſſimæ Archiduci ibidem a Confeſſionibus; Fr. Sebaſtianus de Salazar, hujus provinciæ Miniſter Provincialis, quæ tribus poſt ſuam electionem menſibus anno MDCCXIII ſuſtulit Deuſe conventu S. Franciſci Soriano, citra purgatorii experientiam abiturum in cælos, uti fide digna revelatione innotuit. Ex Fratribus laicis ibidem commoratis miraculis claruere, Fr. Joannes de Campo & Fr. Laurentius, nec non Fr. Joannes Baptiſta, vir extaticus, & continuè contemplationis exercitio ſemper abſorptus, niſi cum præcepto obedientie jubebatur ad ſuos redire ſenſus. Quin etiam diebus aliquot ibidem hoſpitati ſunt illuſtres duos Martyres, alter Cayri in Ægypto, alter in Japonia, FF. Joannes de Zuazo & Franciſcus della Parilla, ex hoc loco ingreſſi in ſtadium glorioſi certaminis.

18 Sed revertamur ad ſanctos Fundatores, quibus parum viſum ſuit dictos duos conventus fundare, in tanta ſanctitate & obſervantia præſcriptæ per regulam paupertatis, niſi eiſdem proſpicerent de legibus, per quas ea ſalva ſtabiliſque maneret. Itaque Villacrecius, quamvis ſenio & penitentiis fractus, relicto Abroxi S. Regalato, ad Concilium Conſtantiæ abiit, ubi cum extincto ſchiſmate, quod annis quadraginta vexarat Eccleſiam, creatus eſſet Martinus V, die 11 Novembris anni MCCCXVI, duas ab eo Bullas retulit: ſtabiliendæ reformationi ſuæ in eremiticis Aguilerano & Abroxano opportunas: quibus præcipitur, ut in dictis eremiticis obſerventur Conſtitutiones, quas fecit S. Franciſcus pro conventu S. Mariæ Angelorum prope Aſſiſium (quod eſt præcipuum totius reformationis punctum) per quarum obſervantiam, ut norantur Episcopos Portuenſis, Mantuanus & Senogallienſis, præcipue diſtingui ſuos voluit Villacrecius a ceteris Ordinis Franciſcani Fratribus; ſumma autem omnium reducitur ad paupertatem ædificiorum, recolleſtionem & ſilentium Fratrum perpetuum, nec non abſtinentiam a carnibus, prout plenius reſertur lib. 2. Conformitatum fructu 18

19 Eadem bullæ continent quod dicta duo eremitaria habere poſſint eccleſiam, campanas & officinas, æque ac ceteri Ordinis conventus; quod in ſingulis ſolum duodecim Fratres commorari poſſint (ita enim B. Villacrecius ſtatuit, ſed ipſo mortuo S. Regalatus obtinuit ut hac in parte diſpenſaretur) quod iidem Fratres recluſi in ſuis cellis vivere debeant ſolitarii, neque inde egredi aut locum mutare poſſint, niſi magnæ & evidentis utilitatis alicujus cauſa: quod nemo recluſoria eorum ingredi poſſit, eſſi ejusdem Ordinis Frater, præter Miniſtrum Generalem, Provincialem, aut eorum ſocios, ipſosque locorum Dominos: quod facultas egrediendi e cella aut in eam aliquem admittendi concedi non debeat niſi juſtiſſima ex cauſa, & a majori conventus parte approbata: quod ipſæ domus & Fratres in iis manentes gaudeant omnibus privilegiis Ordinis eodem jure quo conventus alii: quod denique poſt mortem P. Villacrecii Aguileriani eremitæ una cum aliis tribus Abroxanis eligere poſſint alium Superiorem, qui ipſos regat cum titulo Vicarii,

In ſumma paupertate.

Ex Scala cæli ducitur.

Idem ibi ex uno prout intro ducit.

ſola ſua, ſed etiam de imaginibus B. Mariæ.

regia illi valitate reſtauratur.

Floruerunt ibi multi viri illuſtres.

Ex illius Guardiani ſunt.

Etenim qui ducunt juſtiſſi ſunt.

Ex Martyres.

Abiit ad Concilium Conſtantiæ.

Ex eremiticis conventibus duodecim fratres conſtituuntur.

A Vicariis, eademque auctoritate, supra suos illos Fratres, quæ Ministris Provincialibus competit in Provinciis suis. Domus autem Aguilariana semper censeri & esse debet Vicariæ totius caput.

10 His constitutionibus Apostolicis minime contenti Sancti illi religiosi, pro majori ipsarum firmitate alias concepere sub hoc titulo: Memoriale de officiis activis & contemplativis Fratrum Minorum, quod posset speculum Religiosorum vocari pro ea doctrina quam continet, cuius hic compendium aliquod attexam, ipsis antiquis verbis simpliciter ex Hispanico redditus, quo melius innotescat fervor religiosorum istius temporis, & spiritus, in quo fundata hæc provincia est. Primum somno deputamus horas sex intra diem & noctem, Officio autem divino communi faciendo horas septem, octo vero in majoribus festis. Ipsum autem ut fiat decentius & melius, habemus Clericos ad hoc ordinatos, ut numquam domo egrediantur, secundum quod S. Franciscus præscripsit. Præterea horam & mediam orationi mentali communiter faciendæ habemus destinatam: quod si aliquis prolixius tempus orando Deo suisque peccatis deplorandis desideret, non deerit ei per Superiorem facultas, quando eam requisitus iudicabit utilem fore. Paramentis ex lana utimur, secundum temporum diversitatem colore diversa, & ex lino albo ac mundo, textu ex eadem materia panno suffultis, absque auro, argento, serico, aliove labore vel ornatu sumptuoso. Neque alia etiam elemosinæ nomine donata accipimus, ne eo prætextu portam aperiamus opulentis in domos nostras ingressuræ.

11 Ampullas habemus vitreas, thuribula ænea, crucem vero, quam procedentes circumferimus, ex ligno, ut maiorem cum vera Domini nostri crucis similitudinem habeat. Calyces ex argento esse volumus, sed parvos, planos, nitidos, nec nisi duos in quavis domo. Abstinentiam a carnibus tenemus perpetuam, ut servemus constitutionem Capitulorum Generalium Parisiis & Lugduni celebratorum, easque quæ sub Generali Bonaventura sunt conditæ: & ut pressius imitemur S. Franciscum ac primos nostræ religionis Patres, qui non consueverant carnibus vesci: & ea observantia multum nos iuvat tam ad recollectionem internam quam ad externam castitatis & paupertatis custodiam. Non bibimus vinum: non admittimus fœnera exteriorum neque aliqua commoda temporalia a defunctis: non triticum vinumve in Augusto ad anni totius necessitates reponimus.

12 Jejunamus a festo omnium Sanctorum usque ad Pascha: quod si interim pisces Deus submittit Fratribus, dantur illis Dominica die, Martis & Jovis: Feria sexta per Quadragesimam in pane & aqua jejunatur: dies vero Lunæ, Mercurii & Sabbati in fructibus olei, & leguminibus. Dominica jejunium solvimus, singulis panis fructus in coena. Salsamenta, allia, piper non cadunt in vitam perfectam. Frustum panis qualiscumque ad portam erogati, seu albus ille seu niger, durus aut mollior, siccus vel recens sit, æquo in pretio esse debet Fratri Minori: cibi autem cocti simplices, legumina scilicet & oleracea ut pro magnis deliciis oleum & hæc numerentur. Cibi ordinarii nobis sunt panis, opsonium oleum, haleses sive sardæ, daturque singulis unus aut duo si suppetant: aut modicum piscis recentis, si Deus submittat: sin minus, habemus patientiam.

13 Temporibus quibus non jejunamus, comedimus lac, caseum, ova, singuli unum vel duo, aliquando etiam tria cum suppetunt. Ad cenam nihil infertur quod igni appositum fuerit præter panem & caseum. Potus per æstatem aqua clara est, per hyemem aqua incocta feniculo. Omnes incedunt nudipedes, induunturque panno rudiori, quali plebecula utitur, pretio quatuor aut quinque maravedisiorum per ulnam, Tom. III. Mart.

ut passim Arandæ prostat. Ecclesia devotioni concilianda idonea sit, parva, & bene fabricata. Sanctissimum Sacramentum semper in loco pretiosius ornato atque honestiori servetur. Domus, cellæ, officinæ ex ligno sicut sola securi aptato, absque limbis & celaturis: parietes ex terra & setis struantur, nec non hortorum maceræ: quod si adhibeantur lapides, si rudes sint, argillaque bona non calce aut alia curiosa materia committantur. Atque ita providebitur ut domus, paupertatæ quidem, firmæ tamen sint & frigus arceant, neque opus habeant quotidie Fratres illas reparare, cum dispendio temporis quod esset dandum orationi.

24 Servamus clausuram, quam S. Franciscus instituit pro seiseremitoriis & pro conventu S. Mariæ Angelorum, prout indulgit nobis per suam bullam Martinus V. Pro obtinenda cordis humilitate, consuevimus culparum confessionem facere quoties egredimur e choro, aut a foris domum ingredimur, & pro delictis suscipere pœnitentiam, sæpius & libenter expoliantes nos ad recipiendam disciplinam. Corrogamus etiam elemosynas per refectorium, & eo die aliud nihil comedimus quam quod Fratres de sibi superfluo dimiserunt. Neminem ambientem ad prælaturas, conciones, confessiones, vel Ordines sacros admovemus, sed removemus potius qui talia officia procurare nituntur. In accubitu ad mensam omnes sumus æquales, nec majoris minorisque distinctionem ibi novimus: ut nec in faciendâ quot noctibus disciplina, colligendis aut ferendis domum lignis, & aliis quibuscumque laboribus. Excipiuntur tamen infirmi & senes, maxime qui ad sexagesimum annum accesserunt: quos loco infirmorum habemus, & cum manifesta eorum necessitate, excusamus a jejuniis, & carne ac vino soleisque pauperum vel sparteis uti permittimus.

CAPUT III

Petri de Santoyo vita & mors: reformationis ab illo indulta historia.

25 ERANT in sancto conventu Aguilariano Illustres viri Villacreces & Regalatus, quando Deus alium adduxit ad eos appellatione & virtute utrique similem, P. Fr. Petrum de Santoyo, qui Regularis Observantiæ nomini principium in Hispania dedit. Hi tres Petri petra fuerunt fundamentales & solidæ, supra quorum firmitatem ac sanctitatem fundavit Deus sanctam provinciam Conceptionis. Benedictum illum Patrem natum in Santoyo, uno ex novem oppidis Campaniæ, tam vehementi impulsu ad se traxit Deus, ut ipso quo Missam primam cantaturus erat die, prius quam ad altare accederet vel amicis invitatis valediceret, profugeret ad conventum S. Francisci de Castro Xeria, ubi sumpto habitu vota deinde religiosa professus, cum desideraret integre & citra dispensationes aut redditus servare regulam S. Francisci, & nocte quadam profunda incumbere orationi in Vallisoletano conventu, monitus est revelatione divina, ut vitam suam ad puram regulæ observantiam reduceret, & ad Ordinis reformationem adjuvaret. Hac igitur invitatione divina roboratus eique parere cupiens, continuo sese ad Aguilarianum conventum contulit, ibique sub disciplina Villacreces novæ obstrictus professioni, eadem rite nuncupata pedibus, & quidem nudis in Terram sanctam profectus est, sancta Hierosolyma loca multis cum lacrymis obiens.

26 Erravit igitur hic etiam Gonzaga quando fundandis Salsedano, Aguilariano & Abroxano conventibus Petrum de Santoyo sociam operam contulisset ac com B. Villacreces. Nam ut de Sancto Regalato dictum est supra, necdum natus erat Petrus

Cccc j de

EX HISP.
ANT. DA-
ZA

A de Santoyo, quando annis ante fundatum Aquileria-
conventum eriginta octo, Salsedæ vir beatus residere
cepit: anno autem mcccxv, quo Abruxensis notaret
fundatio, non fuit Petrus de Santoyo in Hispania, sed
anno precedenti erat ad Concilium Basileense profectus.
Quem quidem errorem suum videbatur tacitus ipse
Gonzaga agnovisse, quando de singulis conventibus in
particulari agens, nullam hujus Patris meminit. Si-
mili incuria eidem attribuit foundationem Custodiæ S.
Mariæ Minorum in provincia Burgensi, & aliam con-
ventuum constitutorum in terris Comitis de Haro.
Nam, ut non dicam quod ipse nunquam fortassis illic
fuerit, constat dictorum conventuum & custodiæ fun-
datorem fuisse beatum Fratrem Lopem de Salazar &
Salinis, attestante id ipso Gonzaga, ubi agit de con-
ventu S. Mariæ Minorum in provincia Burgensi.

44. Santa
Terra (San-
tia)Pater obli-
viscentia
conventus
matris
pro illis
conventibus
indica-
tioneFr. Santor
Santoro con-
ventus fun-
datus an-
no 1409conventus
Terra (San-
tia) fundatus
an-
no 1409

27 Dum Terræ sanctæ loca sacra ple devotus obit
peregrinus nosse, induit eum Dominus eo zelo &
severe spiritus, quanto opus erat ad Ordinis refo-
rmationem auspiciandam: itaque instructus & desiderio
adiplendæ divinæ voluntatis æstuans, Romam abiit,
ibique consilia sua communicavit cum S. Bernardino
Senensis: a quo multam lucem & monita admodum
utilia recepit ad intentam reformationem obtinendam:
indeque rediens cum bullis & litteris Pontificiis eum
in finem impetratis, ut fundare conventus pauperes &
alios jam fundatos reducere posset ad observantiam &
regulæ puritatem, in Hispaniam venit, & in loco so-
litario media leuca a natali sibi opido Santoyo funda-
vit conventum Dominiæ nostræ de Gratia de Villa-Silos
anno mcccxi, in tanta paupertate & regularum ob-
servantia, ut dicat P. F. Lopez, qui isto tempore sa-
cræ illi impertiebatur Communionem, quod supera-
ret magistrum suum Villacrecium penitentiarum ri-
gore & paupertatis omnimodæ nuditate.

conventus
Terra (San-
tia) fundatus
an-
no 1409

28 Hoc in loco vir sanctus remansit usque dum sci-
vit convocatum esse Constantiam Concilium: hac enim
occasione utendum sibi ratus, ad optatum finem cõ-
sequendum eodem abiit, retulitque a Patribus Con-
cilio Bullam in favorem conventuum pauperum refor-
matorum, cum facultate novos fundandi & fundatos
reformandi, recipiendique novitios & Fratres ulro re-
formationem amplexuros. Hac instructus facultate
aliquos veterum conventuum reformare est exorsus,
quantumvis maximas ea de causa difficultates pateret-
ur & omni deinceps vita passus sit: quas omnes sus de-
que habuit Dei corroboratus amore, & nec hilum qui-
dem deficiens retro, ceptum opus strenue est prosecu-
tus, adjuvante eum aliquot viris principibus ecclesiæ
sæcis & secularibus, quorum Deus animos & per hos
Joannis II Regis petrus movit ad favorem ipsi præstan-
dum: hujus autem intercessione impetrare sunt a Mar-
tino V & Eugenio IV. Pontificibus Bullæ, potestatem
facientes Petro, qualem antea diximus a Concilio da-
tam, pro regis ipsius Domini Joannis.

conventus
Terra (San-
tia) fundatus
an-
no 1409

29 Jam conventum Dominiæ nostræ Gratiarum de
Villa-Silos fundatum habebas vir beatus, tunc autem
novarum Bullarum vigore, fundavit alium, Dominiæ
nostræ de Consolatione nuncupatum, in territorio Ca-
liguritano juxta pagum de Ripis dictum, in tanta pau-
pertate, quantam præferunt ad tempora usque nostra
superstites parietes, ex argilla ferisque constructi ac
calce obliiti: vidique ego etiam tecta alicubi robis spi-
nisque contexta. Eadem in paupertate fundatus ab eo-
dem est conventus Dominiæ nostræ a Spe nuncupatus
Vallsepezi, una circiter leuca distans Medina de Rivo-
seco; & conventus Dominiæ nostræ de Misericordia
juxta oppidum, Paredes de Nava vulgo appellatum.
Adhuc reformationem induxit in multos conventus
antiquos: quos inter primus fuit conventus Vallisole-
tanus S. Francisci, ex quo regularis observantiæ recti-

conventus
Terra (San-
tia) fundatus
an-
no 1409

tutio ad alios complures Hispanicarum & Indiarum D
provinciarum conventus dimanavit. Atque ibi vita
sua inter labores maximos acie dies, æternæ quietu-
rus finivit, receptis inter suas & adstantium copiosas
lacrymas Sacramentis, multis etiam miraculis illustra-
tus, ob quæ corpus ejus translatus & in lapideo mo-
numento collocatus fuit, emittens a terra juxta alta-
re majus: supra quod monumentum, ejusdem ex lapide
secto statua cernitur, cum inscriptione qua indicatur,
vixisse die Aprilis anni mcccxxxix ex hac vita migrasse.

monstrum
1331 6
Aprilis.

30 Fuerunt autem reformationes illæ duæ, San-
toyana & Villacreciensis, quas imperite confundunt
aliqui, admodum diversæ: Beatus enim Villacrecius
reformationem primum exorsus est in conventu Salsedano,
quæ ultra eum propagata non est, sed extincta,
ipso inde migrante & conventualibus relincente
locum, quem ipsi ut dictum est Custodiæ Toletanæ
aggregaverunt. Deinde altera, ut sic dicam, vice
reformationem exorsus est una cum S. Regalato in con-
ventu Aguilariano, unde eam uterque simul Abroxum
extendit, ab utriusque discipulis variis deinde con-
ventibus auctam, prout infra videbimus. Beatus autem
Pater Fr. Petrus de Santoyo paucis post foundationem
Aquilarianam annis suam reformationem inchoavit,
quæ exinde dilatata præcipui per totam Hispaniam fru-
ctus & præ ceteris durabilis fuit. Ejus vero auctorem
non Villacrecium, ut alii volunt, sed hunc benedi-
ctum Patrem fuisse evidenter probant verba beati Pa-
tris Fr. Lopez de Salazar de Salinis, ipsi Santoyo contem-
poranei & sub Villacrecii discipulatu educati, in ea
responsione quam Consilio Regis Henrici IV reposuit,
ad articulos quindecim, quos Patres Observantes oppo-
nebant eremitoriis Villacrecianis. Verba ejus ex anti-
quo Castellani hujusmodi sunt.

Villacreci-
us & San-
toyana re-
formationis
differentia

E

31 Quæritis, Patres, cur non simus sub vestra
jurisdictione, & Vicariis Generalibus aut Provincia-
libus Observantiæ vestræ: cur item vobiscum non jun-
gamur vocemurque pariter Fratres de Observantia.
Ad hunc articulum respondens pluribus de causis id
non fieri. Prima, quia primus reformator in hac Ca-
stellæ provincia fuit, ut nostis, insignis ille Pater ac
Magister Fr. Petrus Villacrecius, virute & doctrina
celeberrimus, idque jungendo claustralem & eremiti-
cam vitam, & fugiendo conventus in civitatibus pa-
gisque ipsi extractos, quamvis ad eos reformandos
auctoritatem ipsi Benedictus 4 1111 amplam dedisset.

Con utrius-
que diffin-
itio ab Ob-
servantia.

Idem vero multoties inculcavit sancto Patri Petro de
Costanilla ceterisque discipulis, ut nunquam egrede-
mur angustias illas in quibus nos dimittebat, neque
aggregari nos pateremur Observantibus, qui incipie-
bant efflorescere, annis jam fere quadraginta elapsis.
Quinimo ipse Fr. Petrus de Santoyo eadem de causa
per annos multos detrectavit dictis Observantibus se
conjugere, usque dum ipsi se illius regimini subicere,
adherentibus Dominis Petro Manriquez, Præfide,
Domino Guittierre Archiepiscopo, Admirantio sentore
& Comite Benaventi. Nunquam vero præsumpsit
aliquam exercere jurisdictionem in domos a dicto
nostro magistro fundatas. Quare cum ab eo tempo-
re, quo nos ipse Aguilariæ fundavit: non transiverimus
hactenus in jurisdictionem alienam, neque in hoc
unquam consensit qui nos genuit Pater, nec in hunc
usque diem sumpserimus Observantium nomen aut
illud a vulgo nobis sit attributum; sed simpliciter Fr.
Minores S. Francisci ex disciplina Villacrecii nomen-
mur & simus, quemadmodum vos estis & dicimini FF.
Observantes fundati per Fr. Petrum de Santoyo,
quamvis hic quoque Aguilariæ anno uno sub Villa-
crecio vixit: ob has, inquam causas, & quia vobis
nos majores sumus, stabiliti atqueam vestra obser-
vantia nasceretur, non convenit nos transire ad juris-
dictionem.

Petrus de
Lunadante bñf
Petro de
Santoyo
subicere

A ditionem vestram aut illis consentire qui volunt ad hoc per vim inducere.

de demum
Observantes
de Villacre-
cio in
quoniam pro-
prietatem co-
aluerunt.

32 Constat igitur ex dictis diversas fuisse reformationes quas diximus: sed quia ad unitatem redactæ sunt ambæ, ex hisque nata est provincia Santoyana, quam Conceptionis nominant, prima in Ordine sub Observantiz titulo: & quia illius fundatores, quamvis diversis viis principium dedere reformationi quæ in Hispania tam insigniter viget, tribus illis pariter attribuitur Observantiz institutio: itaque loquuntur Historici Ordinis, in primis tres Episcopi, Portuentis, Senogallienfis, & Mantuanus: quorum postremus, Franciscus Gonzaga videlicet de origine Seraphicæ religionis parte 1 fol. 10 de Villacrezio, Regalato, atque Santoyo indiscriminatim loquitur in hunc modum: Hi sunt regularis Observantiz primi apud Hispanos auctores atque egregii fundatores. Deinde fol. 98 texens Catalogum Beatorum sic inquit, B. Petrus a Regalata Hispanus, miræ sanctitatis vir atque regularis Observantiz apud Hispanos auctor, virtutibus insignis sanctissime quievit: cum de Villacrezio solum dicat, quod fuerit prioris magister, de Santoyo, quod

B Evangelicæ paupertatis zelantissimus.

CAPUT IV

Villacrezi virtutes & obitus: Regalati vicarius: reformatorum incrementa ac denique unio, constituta Provincia Conceptionis.

Villacrezi
virtutibus
clarus

33 **R** Aræ poenitentiz & abstinentiz speculum Villacrezius fuit, totiusque viginti annis prius sibi ipsi quam aliis reformandis intentus in ea quam diximus spelunca, magnis deinde animis, zelo, prudentia, ac pietate opus sibi a Deo commissum aggressus, humilitatis semper virtute præluxit. Erat ille quidem concionator insignis & in Salmanticensi Academia creatus sacre Theologiæ Doctor: frequentissime tamen suspirans dolebas, quod itum gradum suscepisset indignus, æque feliciorem se fore, si esset anus pauperula cum caritate & Dei proximique amore quam si totam Augustini & Scoti Theologiam nosset. Quanto, æquebat, magis mihi profuit, modicum illud quod intra cellulae meæ tenebras plorans didici, quam multum cui studui Salmantiz, Tolosæ atque Parisiis.

C Miracula ejus, vita & mors gloriosa per S. Regalatum (quantum qualem existimo) compendio scripta sunt, & prologi loco præfixa constitutionibus: quæ quamvis paucissimis verbis sint concepta, sufficientem eximie sanctitatis notitiam ingerunt, & ob venerationem auctoris digna sunt, ut ex ipsius illius verbis quam simplicissime Latina fiant.

34 Hic incipit memoriale officiorum activorum & contemplativorum FF. Minorum secundum doctrinam beati Patris & famosi Magistri atque utilissimi prædicatoris, Fr. Petri de Villacrezi bonæ memoriæ, primi Reformatoris Ordinis S. Francisci in Provincia Castellana: qui circiter sexaginta annis in hoc mundo vixit, Deoque in religione perfectissime servivit annis plus minus quadraginta sex: Extruxit eremitoria tria, scilicet Salsedanum prope Peñalver, Domum Dei juxta Aquileriam, & Scalam-celi in horto Abroxano, sanctamque vitam suam absolvit in quodam Capitulo Provinciali in monasterio S. Francisci de Peñafiel: quo cum sanus & valens ingrederetur, ipso in ostio dixit sociis: Hic est requies mea in sæculum sæculi. Itaque sub ipsum Capiculi habendi exordium infirmatus, priusquam ageret animam recipiens sanctissimum Sacramentum, gratias egit Deo affectu tenerrimo pro magnis multisque beneficiis, quibus in hac vita se cu-

anno 60
etiam
et alii

mulatum agnoscebat; & maxime quod illibatam virginitatem servare sibi concessisset.

35 Fuit gulæ inimicus accerrimus & perfectus S. Francisci imitator, sequens vestigiis ejus in rigore abstinentiz poenitentiaque, in orationis & contemplationis celsitudine, & eremiticæ ac solitariae refectionis studio, in clausura & silentii observantia, in omni moda paupertate, humilitate, bonoque exemplo, erudiens discipulos suos ad perfectissimam obedientiam, innocentiam & propriæ voluntatis abnegationem: itaque multos manuduxit ad cælum, quo & ipse spiritum suum transmisit cum absolveretur lectio Capituli anno Domini mccccxxii: quem omnes Capituli Patres subsecuti sunt, alta voce, Te Deum laudamus, intonantes. Cœpit autem continuo coruscare miraculis, remansitque membris omnibus tam formosus atque tractabilis, ut pro arbitrio suo quolibet insecti possent singula. Tali in statu triduum integrum expositum cunctorum venerationi in ecclesia sanctum corpus mansit; unde cum multi multa referrent beneficia, ingens ad eum spectandum & reliquias, ut possent, auferendas concursus hominum factus est. Inter hos unus aliquis ipsam dexteram manum præscindere & auferre satagens, suam sibi vehementi spasmo correptam sensit, & medicatam culpam publice confessus est. In vita quoque varia operatus est supra vires naturæ. Sepultus deinde & collocatus est eminenti ad parietem loco, indeque translatus ad novum fornicem, calce & lapidibus sectis extructum, ubi sepulcro alabastrino requiescit in pace.

36 Mortuo B. Villacrezio, congregati sunt utriusque eremitorii Fratres ad eligendum Patri tam sancto successorem juxta Bullam Martini V. prudentiamque & virtutes alias sancti Fratris Petri Regalati considerantes, quoniam veluti sol inter stellas ipse inter omnes præfulgebant, Vicarium ipsum sibi elegerunt. Dignum certe seculari electione monstravit: erat enim pius & clemens erga imbecilles & humiles, fortis & severus contra rebelles & contumaces, quos magis eo virio aiebat penas commereri quam alio ullo quocumque delicto. Rexit suos optimo exemplo: numquam interficiens nisi pedibus & quidem nudis, jejunans assidue, conservans & defendens eremitoria contra eos, qui violenter illa juri sùlitioni suæ moliebantur subicere: eaque de causa magnas injurias & persecutiones sustinuit, æquanimirate tanta, ut a Dei spiritu illam esse veraciter appareret. Etenim tam ipsi quam

37 Verum quod per se ipsi non fecerunt in vita, fecere per suos successores post mortem: junctis ad ista duo paullatim aliis aliisque conventibus, qui simul omnes Aquilerianæ familiæ nomen obtinere, incremento tanto, ut Sixtus Papa IV. Custodiam per se esse jussit, sub nomine Domus Dei de Aquileria & Scalæ calæ de Abroxo, per bullam datam xiv Martii anni mccccxxxi, in archivio ejusdem Conventus etiam nunc inveniendam: quod alii compendio efferentes & nominantes Custodiam de Abroxo, occasionem dedere Gonzagæ existimandi Abroxanum conventum per se titulum obtinuisse Custodiæ, Aquilerianum vero Palentinæ Custodiæ fuisse incorporatum, utrumque procul a veritate: duo enim illi conventus mansere conjuncti, usque dum Provinciæ Conceptionis pariter sunt inserti: prout liquet ex variis Summorum Pontificum Bullis, Generaliumque ac Provincialium parentibus litteris, nec non ex instrumento concordie inter dicta eremitoria & conventum S. Francisci Valisoletanum initæ. Etenim jam inde a principio Aquilerianus Abroxano præfuit totique ab hoc nominatæ Custodiæ, quæ hos præterea conventus sub se habuit, S. Francisci de Aranda, S. Dominici de Silos, Domine nostræ

D
EX HISP.
ANL. DA.
Za
Cristo
1622 mor-
tuo, utraque
custodiæ

E

ejus loco ab
Aquiliano
& Abroxano
vicarius
Regalatus
electus:

qui post hanc
sua morte
veraciter
auditi

Custodiam
propiam sibi
servant,

A nostræ del Veinte, S. Bernardini de Herrera, Corporis Christi & S. Francisci de Soria, S. Ludovici de Gormaz, S. Francisci de Almazan, S. Francisci de Atienza, S. Stephani de Gormaz.

38 Verum pari passu quo conventuum religiosorumque crescebat numerus, crescebat emulatio atque discordia inter hanc Custodiam & provinciam Santoyanæ (qui est ordinarius fructus divisionis, quantumcumque majoris sanctitatis ac reformationis specie palliatur) donec placuit Deo ut junctis in unum conventibus omnibus, formaretur Provincia Conceptionis: cui, antequam Santoyani Villacrecesiani unirentur, Custodiæ Cismonæ nomen fuit, propterea quod esset cis montes, Castellam veterem & novam determinantes; tantum autem & tam felix habuerat incrementum, ut in Constitutionibus quibusdam factis per Capitulum celebratum in conventu S. Francisci de Ayllon anno mcccclxi omnes sub ea numerarentur. S. Francisci Vallisoleti, Palentiz, Segobiz, Medinæ-campi, Arevali, Olmedi, Cuellar, Penafielis, S. Domini de Silos (quamvis hic postea ex partibus quibusdam cesserit Custodiæ Domus-Dei) & Palencia, Mariz gratiarum de villa Silos juxta villam Santoyi, S. Mariz de consolatione juxta Ribas, S. Mariz de misericordia juxta Paredes de Nava, S. Mariz a Spe valis Escopez juxta Rivum siccum, S. Mariz de la Hoz juxta Sepulvedam, S. Mariz de Yzarogilam in Discaya juxta oppidum Bermeo, S. Mariz de Abaldo juxta Bilbao, S. Sebastiani de Barrieta, S. Sebastiani de Ano, S. Mariz de Hibernalo, S. Andreæ de Muga, Murcia, Lorca, Origuela, Velmonte & S. Mariz de Murcia.

39 Deinde, post paucos ab constitutionibus illis conscriptis dies & numerum prædictum initum, junxit scholæ Custodiæ Custodia S. Mariz Minorum Burgensis Provincie cum omnibus suis conventibus, ut patet per Bullam Pii II, datam anno mcccclxx die xvi Aprilis, quæ est in Archivio Vallisoletano. Eiusdem Custodiæ Fratres reformaverunt conventus S. Francisci de Salmantica, Benavente, Coruza, Zamora, & Cabezera de Alva: tantusque erat numerus reformationem suscipientium, ut cum omnes una hæc Custodia regere non posset propter locorum distantiam, factæ ex illis sint Custodiæ Observantium, & in hunc usque diem Provincie principales. Post quæ Sixtus IV

C insignem hujus Custodiæ sanctimoniam & conventuum multitudinem certo relatu cognoscens, illam in titulum Provincie crexit anno mcccclxxvii die xix Novembris, nomen ei Santoyanæ ponens ad honorem sancti sui Fundatoris, quæ prima omnium earum fuit, quibus ab Observantia appellatio est: extatque Originalis Bulla in conventu prædicto.

40 Hoc in statu Provincia illa mansit usque ad annum mdxviii: quando die xvi Julii per Capitulum Lugdunum in Francia celebratum conjuncta ei fuit Custodia Domus-Dei de Aguilera & Scalæ celi de Abroxo, unaque ex utriusque facta est provincia sub titulo Conceptionis Domine nostræ: qua protegente & incrementum celitus dante, profecit illa numero & sanctitate Illustrum atque eminentium personarum: quos enim capitibus præcedentibus recensimus viros laudatissimos omnes fere post factam unionem existeret, ut huic potissimum ejusmodi fructus debeantur. Instrumentum istius unionis cum decreto Capiteali generalis Lugdunensis, per duos Ministros Generales signato, quorum alius fr. Christophorus de Foro-Livio fuit jam tunc Cardinalis & officio defungens, alter fr. Franciscus de Licheo Ministerium iniens: & aliud Breve Clementis VII, datum anno mdxv die v Julii ejusdem unionis confirmatorium; cum authenticis Instrumentis obedientie a prædictis Villacrecesianorum domibus Provinciali Conceptioni delata, servantur in Archivio S. Francisci Vallisoleti.

41 Causas porro quæ B. Villacrecesium moverunt D ne istam unionem vellet, ut modo ignoramus, sic credimus his temporibus proprias, justas quoque fuisse, nunc autem omnino desisse: quandoquidem experientia doceat, divinæ bonitatis opus exitum fuisse hanc unionem, ad utriusque multa bona communicanda, quibus antea destituebatur: in primis autem pacem & concordiam rixis & emulationibus substituendam, eamque tam perfectam, ut sola nunc caritate & studio observanda regulæ majorisque perfectionis obtinenda cerneretur. Quem in finem instituendæ recollectioni designari communiter sunt conventus Abroxanus, Aguilercianus, Villasilanus, Valdescopezanus & Calaguricanus: & hic deinde additi sunt alii tres, videlicet Domina nostræ de Conceptione juxta Villam-albinam, Domina nostræ Angelorum juxta Castrum-mochum, & S. Francisci Lermenis. Hæc autem designatio conventuum recollectioni destinatorum inventum plane divinum fuit ad resuscitandum in Ordine spiritum primorum Patrum & S. Francisci Imitationem perfectam.

42 Qui ad istos conventus voluntarie secedunt, ut nulla id faciant necessitate coacti, sic magno ardore penitentiz, mortificationis, silentii atque clausuræ exercitiis vacant. Cum autem ætate vel infirmitate prohibentur in ejusmodi vitæ rigore persistere, nulla sua nota remittuntur ad alios hujus Provincie conventus, in quibus disciplina usquequaque religiosa, sed minus aspera viget: suntque intra civitates & pagos, cum alii illi Recollectorum pene intra solitudines sint, atque ita aptiores servanda ad litteram regulæ Franciscanæ, juxta declarationes Nicolai III & Clementis V. Hic igitur perpetua clausura & silentium vigent, nec absque Superioris licentia quisquam alteri loquitur: velis omnibus ex rudi panno, pedes nudi ligneis sustuli soleis: quaternas horas uno minus quadrante orationi mentali impendunt, quæ ab omnibus in unum collectis sit, & a junioribus etiam prolixior: jejunant majori parte anni, & frequentissime in pane & aqua: per Quadragesimam quotidie sese flagris cedunt, aliis autem temporibus ter in hebdomada: juniores vero cum suo magistro bi die quovis. Septem plus minus horas Officio divino devotissime recitando occupatas habent quotidie. Sacrificiorum nomine nihil recipiunt, sed omnia benefactoribus suis in commune applicant. Nullo discrimine prælati ac subditi terguunt, verrunt lavant, & quidquid aliud abjectum atque humile inter obsequia conventus occurrit, communiter obediunt: excepto nemine: quæ cum sint obedientie voluntarie abjectionis opera, multum ad alias virtutes accumulandas conferunt.

C A P I T U L U M

B. Petri Regalati virtutes, miracula in vita patris declarata.

43 Virtutes & miracula Sanctorum lingue sunt, quibus latentem intrinsecus sanctimoniam Deus manifestat mundis: quæ autem per hunc Sanctum operatur tam multa tamque prodigiosa sunt, ut vel hoc ipso satis appareat velle Dominum, ut pro hujus servi sui canonizatione Sedes Apostolica exoretur. Par virtutum ejusdem splendor est, & quidem jam inde a prima pueritia efflorescentium: a teneris enim unguiculis divinæ deditur servituti, virginem se semper conservavit: raptus & extases patiebatur frequenter: nec raro accendit ut in oratione possum viderint alii sublatum in æra, tantoque splendore circumfusum, ut qui minus hunc intuebantur, ardere Abroxanum conventum crederent accurrenque, reprimendo incendio manus operamque commodaturi. Idem ei in conventu

A conventu Aguilieriano accidit, eoque accurrere plus semel, distantis ad mediam leucam oppidi, quod Gumiel de Mercado dicitur, incolæ, ardere omnia Aguilieriarati. His accedebat frequentium & copiosarum lacrymarum donum, quibus abstergendis paratum in manica semper circumgestabat panniculum.

44 Paupertati, mortificationi & humilitati addidit. *Historia Quarta de Aguilieriano conventu observantia*

simus vixit semper: etiam in ultima senectute pedibus nudis incedens: infirmus veropauerrimis utebatur soleis, quæ hodieque cum aliis ejus reliquiis asservantur. Multis annis, novem S. Francisci jejunia (Quadragesimas dicunt) observavit; primum a festo omnium Sanctorum usque ad nativitatem Domini, ex præscripto regulæ in honorem tanti mysterii; alterum a secundo Natalitiorum sanctorum die usque ad festum Epiphaniæ. Tertium Benedictorum dicitur, propterea quod illud observaturis a die Epiphaniæ per subsequentes quadraginta dies ad exemplum D. N. Jesu Christi, suam benedictionem S. Franciscus impertierit. Quatuor toti Ecclesiæ commune est, a feria quarta Cinerum usque ad Pascha.

B Quintum a tertio Paschali festo usque ad Pentecosten vincturo Spiritui sancto animum preparaturis servit. Sextum a tertio hujus festivitatis die in honorem SS. Apostolorum Petri & Pauli, usque ad eorum festum ducitur. Ex hinc usque ad Assumptionem Domini nostræ sequitur septimum in honorem sanctissime Virginis observandum: cui post quinque dies, Augusti xx succedit octavum usque ad festum S. Michaelis Archangeli, omnibus Angelis honorandis institutum: & a postero dicti jam festi die usque ad omnium Sanctorum solennitatem, postremum illis pariter venerandis dicatum. Quibus adde multos per annum dies, quos sibi in pane & aqua ducendos vir sanctus peculiari devotione præscripserat: ordinario victu, pane & leguminibus utens, piscibus raro, vino nunquam, cum quidem sanus erat. Cæna sibi in perpetuum interdixerat præterquam Dominico die, quando in illius reverentiam gemina panis buccella solvebat jejunium.

45 Nec defuit huic Sancto, quæ adeo placet Deo, malorum tolerantia, de quibus ad eorum auctores ita Fr. Lopez scripsit: Adversitates, impulsiones, tentationes, condemnationes, molestias & injurias quas antecessores vestri totis quadraginta annis intenter sancto qui me educavit, magistro, & socio meo Fr. Petro de Castanilla, viro bono ac sancto; mihiq; & pauperibus hisce domibus: cum ea quæ vestris temporibus contra-

C noseitis machinati, ipsimet probe nostis. In his omnibus unicum hoc solacium habemus, quod cunctis brevi moriendum cum sit, Deus, S. Franciscus, & veritas nunquam moriuntur. Ex his aliisque verbis, passim per Generalium & Provincialium litteras ad ipsum Sanctum directas & in Aguilieriano Archivio asservatas colligendis in eundem sensum, satis cognoscitur nunquam a talibus immunem fuisse Sanctum, quamdiu sua illa duo eremitoria Vicarius rexit. Antiquus liber de vita ejus manuscriptus asserit persecutiones multas & graves pari semper cum patientia tolerasse. Ad miracula transeo.

46 Palentinam Ecclesiam Dominus Sancius de Rojas Episcopus regebat, is qui deinde Archiepiscopus Toletanus fuit: huic consobrinus erat Didacus Gometius de Sandoval, difformis & a nativitate contractus, usque adeo ut fulcris duobus innixus uti ad se movendum cogeretur, cibum autem sumere non nisi aliena manu posset; eo quod manus suæ incurvæ atque scabiosæ, prorsus sibi inutiles essent. Videns igitur Episcopus quam magna per famulum suum operaretur Deus, decrevit consobrinum deducere ad ipsum. Jussit autem Sanctus ut peccata confessus infirmus sacram sumeret Communionem, quam ipse etiam eidem contulit, postquam ita volentem sacramentaliter absolvisset. Finito

autem sub quo hæc fuerant acta sacrificio, erupit infirmo toto ex corpore sudor frigidus, doloribus intensissimis comitatus, qui mortuo similimum effecere: sed brevi virtus Altissimi patuit: mox enim præsentibus cunctis dimisit fulcra, & sanus confurgens seque non capiens præ lætitiis, saltus dabat exultabundus. Episcopus vero Deo ac Sancto ejus gratias retulit, & pro ea qua erga hunc afficiebatur devotione, habitum ejus petiit, obtentumq; reposuit conservandum in majoratu familiæ Deniensis. Fuit tam celebre hoc miraculum, ut in duabus informationibus legatur approbatum & Domina Isabella Regina Catholica voluerit insculpi alabastrino sepulcro, ad quod sacrum ejus corpus translatum fuit.

47 Ex Aguilieria Abroxum commealenti eidem sancto Patri aliud haud minus memorabile accidit, quod fidem spem & propheticum ejus spiritum toti plebi demonstravit in loco, cui Quintanilla inferioris nomen. Hic cum adijt juvenis quidam habitum postulans humiliter ac devoto, sic ut motus Sanctus in reditum suum vota ejus differens, juberet interim Fratrem se putaret, ab illo ipso momento temporis Ordini & obedientiæ suæ adscriptum. Redux autem mortuum esse juvenem intellexit, & ait illius consanguineis: Frater Ordinis mei iste est. At illi: Esse voluit, habitum tamen induit nunquam. Quibus Sanctus, gnarus quam Deo placita voluntas fuisset, Aperite sepulcrum illius, inquit, & indutum habitu reperietis. Iverunt, aperuerunt, & pro sepulcrali linteis, in quo recens involutum humaverant, vestem reperiunt Franciscanam, pariterque & bonæ voluntatis gratiam, & ejus, qui mentis oculis in abdita terra penetrabat, sanctitatem demirati sunt.

48 Virtutes Theologicas quo in gradu possederit etiam sequentibus declaratur exemplis. Erat utriusque simul eremitorii Vicarius, & quamvis pro sua senectute facilem habuisset excusationem si ex uno in alterum locum proficiscens vili jumento uteretur ad iter, noluit tamen certa fide nixus, quod si sua ex parte faceret quid, quid poterat ad implendum officii sibi incumbens ministerium, vires Deus necessarias suppetere: itaque contigit frequenter, ut aliqua sexta feria post dimissum Capitulum mane discedens Aguilieria, eodem antemeridiano tempore intra unius horæ spatium Abroxæ adesset ad Capitulum ibidem similiter convocandum, tantillo spatio jejunus & exalceatus, emensus iter leucarum quatuordecim. Alias canistro onustus Abroxæ Valisoletem abivir, cum forte taurilia agerentur, & taurorum unus ex arena erumpens, plenusque rabie quam infixe undique hastæ stimulabant, fugam cepit per viam qua Sanctus veniebat, & jam impacturus erat cornua, cum hic in cælum oculos sustulit, & quem manu gestabat scipionem læniter in cervicem tauri inclinans: Abi, inquit, bucele: ipsoque verbo stetit ille, recedensque ad latus transiit, nulla ipsi aut socio ejus noxa illata.

49 Tantum Deo in suis necessitatibus confidebat benedictus hic Pater, ut si quod opus pietatis se offerret in vicinis Abroxæ vicis trans Durium flumen, deficiente navigio, aquas pallio suo isterneret, illudque Cruce signatum conscendens expeditius quam alias trajiceretur, rectum semper cursum tenente pallio, nec ab aquis quantumcumque vehementer in fluctus subfiliens humectato. Et hoc tota illa regione notissimum fuit, servaturque memoria fidei incolarum, ab iis qui viderunt ipsi ad posteros propagata. Spes præmii quod Deus servis suis promisit robustum eum reddidit, ad tantum poenitentiarum rigorem tantosque labores quantos sustinuit a principio reformationis susceptæ, usque ad felicem obitum suum per annos omnino quinquaginta & sex.

50 In caritate, quæ omnium virtutum summa est, adeo servens fuit tantoque Dei & proximi amore semper

D
EX HISP.
ANT, DA-
ZA

Ordinis sui
condidit
sepulchrum
habitum mi-
nistrato da-
tam verba

hora una
leucas 16
decursit.

a furem
sauro illa-
fos dimi-
ttere

Durium
pallio im-
bratum
trajecit

Regalatus
contractum
sancti

CAPUT VI.

A semper incensus, quantum ostendunt pietatis opera pro Dei amore impensa proximo, quem ubicumque reperisset auxilium indigum, effundebat continuo misericordiae viscera, ejusque levabat calamitatem. Ergo si fors infirmum pauperem offenderat in via, sublatum inde abducebat in conventum, pedesque ei suis abluebat manibus & osculis premebat affectu tenerissimo, velut, qui Deo ipsi ministraret. Leprosi plurimum compatiiebatur & eorum plagas osculabatur; quandoque etiam saniem lambens, eaque ratione variis sanitatem impertiens.

§1 Quin etiam senex, infirmus & morti propinquus, confectis nudipes quadraginta quatuor leucarum iter, ions rediensq; ex Aguilera in S. Antonii supra Ficonedam, ut I. Lopio de Salazar & Salinas quidam monita daret: quæ ipsiusmet jam animam agentis verbis, ad eorum, quæ fundaverat monasteriorum Fratres Sororesque dictatis, hic credidi exprimenda. Notifico vobis omnibus, filii filiaque & pro certo declaro, quod sanctus ille vir, socius meus, Fr. Petrus de Costanilla, revelavit mihi in hac ipsa cella tales tamque terribiles res ad stuporem & confirmationem meam, quas antea nesciebam, ut magnus mihi dolor sit eas in hoc testamento meo non posse referre, propter nimiam confusione in aliquos adhuc viventes derivandam, si ipsas manifestarem. Firmiter autem vobis assevero, quod cum adhuc viveret, ante mortem venerit ipsemet in hanc cellam, mecumque tractavit de rebus ejusmodi spiritualibus, animarum & religionis bono perquam necessariis: interque eas denuo commemoravit illud ipsum, quod antea revelaverat ad meam vestramque confirmationem; ut ne abeamus retro in paupertate & humilitate, sed proficiamus in virtutibus, ipso illo arcta abstinentie profundæque humiliationis pastu cibo, quo ego & ipse enutriti sumus. Et paullo inferius ad monachas sic loquitur: Credite mihi, Filia, impossibile est, ut in talibus familiaritatibus fugiatis paratas vobis insidias, quantumcumque densi parietes medient. Quare reespressissime monuit me Sanctus, jubens ut caveretis familiaritatem cum certa persona quadam & aliis ei similibus. Quæ verba magis apparitionem miraculosam quam visitationem communem significare videntur.

§2 Manifestavit autem Deus, quam grata esset majestati ejus illa Sancti propensa erga pauperes caritas, qua in eorum sinum quidquid poterat effundebat. Nempe cum portarium ageret in Abroxano conventu, anus quidam pauper & vidua, ex loco qui Laguna dicitur eodem accedens, ab ipso cum tribus liberis sustentabatur. Itaque cum die quadam officiales aliqui in conventu prandissent, vescentes carnibus, ipse vaccinae coctæ partes aliquot cum pane refectorii raptim collegit in sinum, ad portamq; abiit spoliis istis exultateturus missellam. Sed ecce obviam habet Vicarium, auditque ab eo, Fr. Petre, multum occupatus videris: quid istuc est quod portas? Ille turbatus aliquantulum (sciebat enim intentos in se omnium esse oculos, propterea quod exhaurire conventum diceretur) Rosas, inquit, hic ferro aliquas pro paupercula multam necessitatem patiente. Atqui non erat tunc rosarum tempus. Ergo coram Fratribus adstantibus Vicarius ait, Retege illas: videre enim cupio. Hic confusione & verecundia plenus sinum pandit, & præcepto obediens, Ecum illas, inquit: & subito in rosas candidas panis frusta, in rubeas carnem versam vident, tam ipse Vicarius quam qui aderant ceteri. Vicarius autem tam recentes eas se videre miratus, & id quod erat suspicatus: Vade, reposuit, Pater in nomine Domini, & illas expectanti trade: neque illas tantum, sed quidquid aliud visum fuerit: ad hoc enim nobis communicatura Deo.

Spiritus propheticus & mors B. Regalati: eam secuta famisatum aliquot beneficia.

§3 Spiritum hic Sanctus habuit divinitus illuminatum & dono claruit prophetiæ, cujus specimen casus sequentes dabunt, pauci ex multis. Quadam nocte intentus cum Fratribus psalmodiæ Matutinali in conventu Abroxano, intellexit a Deo, secundo Durio, qui hortum conventus alluit, descendere corpus mulieris, ut vulgo putabatur, voluntario exitio per desperationem extinctæ; sed cujus anima Deo gratissima esset: qui proinde corpus quoque ecclesiastica volebat sepultura donatum. Quare nuntis Matutinis convocavit Fratres, & ministros, sacris vestibus indui ac Crucem cum aqua lustrali ferre iussos, duxit ad ripam;eductamque ex aquis honorifice sepellivit. Episcopus Portuensis existimat salvatam hanc mulierem fuisse, quia postquam in aquam desilierat facti poenitens ingenti ac vera contritione hoc & alia omnia crimina sua prius quam suffocaretur expiavit. F. Hieronymus Roman, is qui de Republica mundana librum vulgavit, in quodam tractatu manuscripto de Vita hujus Sancti misso ad conventum Anguileranum, suspicatur eam pro castitate tuenda præcipitaram.

§4 In eodem conventu cum Vicarium ageret Regalatus, & signum datum esset conveniendi ad mensam, accessit ad Sanctum præfectus refectorii, eique indicavit, neque panem neque aliud quidpiam, quod pransuris apponeretur, domi esse. Respondit ille: Quoniam jam datum erat signum, obedirent Fratres: fore enim ut provideret Deus. Dictum factum: jam consuevit benedictionis recitabatur formula, cum dato ad ostium signo abire portarius, mulamque panibus aliisque opsoniis onustam reperit, ignarus quiseam adduxisset: nihil autem moratus tulit ad refectorium quidquid erat, indeque revertens, ut mulæ quoque pabulum suum daret, nec ipsam nec ullum ejus vestigium reperit: quapropter imputatus miraculo successus est.

§5 Anno mccccvi, sub initium Quadagesimæ Sanctus noster in morbum incidit: quam in postrema agitudine multis prodigiis honoratus fuit. Patiebatur molestissimum ciborum fastidium, ideoque interrogatus a medico num alicujus rei appetentia videretur tangi: Coturnicem, inquit, si adesset comederem. Abit medicus, & ante portam conventus in equum suum conscensus coturnicem vidit, adeo lassam fatigatamque ab insequente accipere, ut nullo negotio capere eam potuerit, eamque lætissimus ad Sanctum infirmum attulerit. Ille vero manu apprehensam blande demulcens, & plumas multum vexatas componens: Avicula, inquit, suavissima: Deus te ab unguibus inimici eruit, & meis nunc manibus moriere? Minime vero: vade & lauda eum, qui creavit & liberavit te; itaque projectam in aerem permisit avolare.

§6 Sentiens interim istare mortem, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum incredibili cum affectu pietatis suscepit, multisque cum lacrymis delictorum & errorum veniam subditos suos precatus, eosdem oravit, ut sibi sepeliendo pauperem vestem locumque concederent pro Dei amore. Volebant consequenter eum extrema Unctione munire: verum ipse, cui futura ut præsentia erant, expectari Episcopum Palentinum iussit, quem ad hoc supremum officium sibi præstandum Deus excitavit: quod divinitus præmonitum ipse Episcopi adventus declaravit. Hunc sunt qui Sanctum de Rojas fuisse volunt; sed constat ipsum anno mccccxii excessisse e vivis: quare dicendum est, id fecisse Dominum Petrum de Castella, Regis Petri

EX HISP.
ANT. DA-
ZA
pauperibus
magis
caritatem
impertit

missa Pa.
Lopio com-
muniavit

B
ad clar-
ationem
firmatio-
nem

panis coturni-
cis fons
pauperis de-
ferens

pro illis
exhibet de-
prehensum

Subversio
mulieris
corpus ad-
verbi abse-
regno

et illud se-
pultura di-
gnum esse

defectus
in prandi-
um cibis

divinitus
impetrat

Coturnicem
optavit

non aliter
se capere
dum prebat

Platino mu-
nitus

honoratur
ad Episcopo
Palentino

A Petri nepotem. Dignam autem prophetiam hanc censuit Regina Isabella, quam sepulcro ejus curaret incidendam: itaque nunc ibi visitur, recepta Unctione coram Episcopo in corona Fratrum ac Filiorum suorum animam reddens Creatori, cum sublati in celum oculis extremum illud eloqueretur, In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Dies erat non postremus Martii, secundum Ordinis nostri chronica: sed trigessimus, quemadmodum Vita ipsa antiqua manuscripta & Episcopus Mantuanus Gonzaga testantur, idque confirmatur ab antiqua scriptura de miraculis ejus. Mortuus est autem sexagesimo sexto circiter ætatis suæ anno, & communi Fratrum sepultura in conventu Aguileriano emulatus.

*Ex mortuus
30 Martii*

*monstrum
fieri miraculis
capit.*

57 Ex miraculis post mortem ejus factis, qualia ad canonizationem alicujus merito requiruntur, non quidem primum, sed dignum primo loco commemorari, invenitur in informatione legitime sumpta. Accidit ut ad conventum accedens mendicus, cum nihil portario esset reliquum, elemosynam peteret; illo igitur negante quidquam suppetere, recta abiit ad sepulcrum mendicus, & coram eo prostratus in genua, O vir, inquit,

*ex quibus
probata est.*

B sancte, siquidem tu viveres hodie, non ego hinc absque solatio dimissus fame morerer. Rem miram! aperitur sepulcrum, ex eoque manum extendens Sanctus panem porrexit indigenti: qui eo accepto continuo præco facti miraculi apud omnes fuit. Cetera quæ ad illius invocationem facta sunt prodigia tanto sunt numero, ut intra sex primos ab obitu menses ad centum viginti octo verificata sint per eos, qui ad sepulcrum venire gratias reddunt: ex quibus quadraginta sex rite examinata approbataque servantur in Archivio conventus Aguileriani, ut ex informationibus jam dictis constet, & sunt sequentia.

*1. Ap. sanctus
claudis.*

58 Proximo post Sancti obitum Jovis die, qui idem primus Aprilis fuit, Catharina Sanchez de Soto, membrorum debilitatem solita axillaribus fulcris sustinere ad gressum, & magnos insuper dolores patiens, in loco, qui Fuente lesendo dicitur, ut audire multitudinem miraculorum, quæ ipso mortis die fieri cæpta jam spargere fama; ipsius invocavit merita, dimissique cruculis sanam se reperit: quare postea ad sepulcrum venit actura gratias, & examinata res, ita prorsus, ut dixerat, comperta est se habere. Cum autem maximus esset eorum numerus, qui aliquid reliquiarum ipsius postulabant, importunis precibus fatigatus Vicarius, qui jam amplius nil habebat, quod largiri vellet, mediæ noctis silentio jussit quam secretissime aperiri sepulcrum, terramque illius cum aliquot habitus mortualis fructus ad se afferri. Quod dum Fratres tentant, prohibiti sunt porro terram egerere, ob incredibilis odoris fragrantiam inde emanantem, qui eis religionem iniecit, si pergerent, nisi Vicario de re tota admonito: sed & hic in cella sua eundem percipiens suavissimum odorem, prius quam moneretur accurrit, & ex ipso corpore illum procedere judicavit. Accidit autem hoc decimo quarto post mortem illius die, mensis vero decimo tertio.

*3. ex aperta
sepulchro
suavitatis
halitus odor.*

*ex corpore
mortalis
explet.*

C 59 Per idem tempus, in loco, qui nuncupatur Gumiel de Ysa, contacta peste & jam inuncta atque deposita jacebat Agnes, filia Francisci Gonzalez chirurgi, ibidem inquilini: quæ aliam omnem spem sublatam vident, rogavit patrem, ut ad se ferret fasciam, qua paucos ante dies usus fuerat, Sancto Aguileriano venam secans: quam ut supra se posuit, subito loquelam amisit, Interimque multo sudore prorumpente sana paullo post velut a morte resurrexit. Joanna cæca, filia Ferdinandi Gonzalez, Roæ inquilina, ex dolore lateris loquelam amisit, & a cunctis jacebat deposita; quando pars aliqua vestimentorum Sancti applicata ei fuit: simulque loquendi & videndi facultatem recipiens, etiam dolorem lateris depulsum, & molestissimum singultum sublatum gratulata sibi est, omni ex parte sana.

*aliqua
lancis
dolore
deposita.*

60 Garcias Alphonfus, filius Bartholomæi Alphon. D. incola Turris crematæ, septem mensibus infirmus non uno morbo jacuit, & jam audiendi ac loquendi amisit potestatem. Perlatum autem a parentibus Aguilerium est Aprilis menie, non multo post obitum Sancti tempore: cujus sepulcrum visitans totus convalescit, & domum rediens ultimo die mensis, ab effusis obviam incolis multa cum gratulatione est susceptus. Sabbato eodemque primo mensis Maji die, ad sepulcrum Sancti accessit Martinus Ventosille incola, post annos viginti duos exactos inter dolores gravissimos: quibus se proorsum liberum sensit in ipso ecclesiæ Aguilerianæ ingressu, cum Sancti meritis se commendasset. Secundo die ejusdem mensis ex territorio Sepulvedæ Petrus Martinez, Toroyvelz indigena, ab octo annis debilis venit, & oratione facta, suas ad sepulcrum furcillas dimisit.

*EX HIS.
ANT. DA-
ZA
1. Apr. Janu-
ar 7 mem-
sum infir-
mas.*

*alios 33 an-
nis ager
1. Maji.*

*1. Maji 8
annorum
debilitas.*

61 Quinto dicti mensis die, in Vigilia Ascensionis, eodem venit Atenzanus Clericus, Petrus Garcias nomine, valde infirmus plenusque doloribus: qui noctem illam in oratione ante sepulcrum ducens, mane facto, suscepit supra se habitum Sancti, & simul integram sanitatem, atque furcillam, qua utebatur ad gressum fulciendum, ibidem reliquit. Dies Jovis vigesimus septimus ejusdem factus est duplici miraculo memorabilis in Didaco Ruyz ex Peñalver per decem, & Benedicto Sanchez ex S. Mariæ de Riazia per tres annos claudis: qui ad dictum sepulcrum recuperare sanitatem. Die Martis, primo mensis Junii, magna populi multitudo ad visitandum sepulcrum confluit, ex eaque miraculose sanati sunt Catharina Sanchez, uxor Joannis Fernandii Moreni, manus unius usu privata per decennium; & Andreas Fernandes; Leonora uxor Petri Garcia, atque Maria uxor Ruderici Sanchez, omnes Tutellenfis ad Durium pagi indigenæ, omnes claudi; & sanitatem retulere.

*1. Clericus
Atenzanus.*

*17. Maji duo
claudi.*

*1. Junii
sanatus
claudis.*

62 Secundo mensis & Mercurii die, ad conventum Aguilerianum Alphonfus de Costina venit, ex oppido Villa-Muriel dicto, cum filio Ruderico, sexenni puero: qui festo Corporis Christi ibidem existens in ecclesia, gestusque incompósitos varios coram venerabili Sacramento exercens, cecidit ex gradibus altaris tanto impetu, ut sublata loquela haberetur pro mortuo. Tum cepit ei convolvi stomachus, & violenter per os evacuari totus: ita sublatus est in domum paternam, magno cum dolore Alphonfi, qui eadem in ætate alium filium simili casu amisit. Ne quid autem intentatum relinqueret, votum vovit de ferendo ad sepulcrum Sancti filio, cum pari cetero pondere si convalesceret. Ille vero non modo non convaleuit, sed statim a paterno voto factus frigidior glacie, expiravit die Jovis ad vespertam. Mox obrecta mortuo facies est, adhibitiq; e Confratribus ad hoc destinatis duo sunt, qui defuncto advigilarent. Postero die apparatus exsequi fuerunt, sed iis non eguit puer secunda post ortum solis hora subito vivus sanusque assurgens per merita gloriosi illius Sancti, cui ipsum suus commendaverat pater, qui non distulit votum cum filio adimplere.

*1. die puer
elephantia
si castus.*

*1. die puer
patris cu-
te, scilicet
mor.*

63 Eodem die mulieres duæ advenerunt ex oppido Cuellar, altera Catharina Martinez nomine, uxor Joannis Lopez a sex annis clauda; altera Petri Velasquez Notarii conjux, quartana febri per triennium vexata: eo quod utraque, ipso quo Sancti sepulcrum se visitaturas voverant die, sanitatem recuperasset. Die Veneris quartoque ejusdem mensis, eodem appulsi Michael de Monte, Francus: qui ab annis viginti claudis ibidem se gradiendi facultatem recuperasse, probavit expedito per ipsam ecclesiam cursu. Tunc quoque Joannes de Aguileria, Berlangæ incola, cui ante sexennium lapsa ex turri manus sine remedio contracta manebat, cum oraret ad sepulcrum, digitos sibi extendi sensit a quibus continuo gladium, quod antea non

*1. die fœ-
tus claudis.*

*1. die febri-
bus.*

1. claudis.

*1. manus
contracta.*

EXHIB.
ANT.
DAZA

A non potuerat, e vagina educens, gyrabat illum lacrymans præ gaudio, & testes miraculi voces edens.

CAPVT VII.

Reliqua miracula B. Regalati legitime excepta probataque.

9 Ynni
cauor par
larycus.6 Ynni
cauor par
larycus.6 Ynni
cauor par
larycus.6 Ynni
cauor par
larycus.6 Ynni
cauor par
larycus.6 Ynni
cauor par
larycus.6 Ynni
cauor par
larycus.

64 Alphonsus Fernandez Arandensis Clericus, Sabato in quintum mensis Junii diem incidente, ad sepulcrum venit, curationem querens paralyti suæ, quæ totum corpus ei octavum mensum reddebat inutile; eandemque inter duodecimam & primam horam Meridianam recepit se sentiens exclamare continuo præ læticia cepit, se Dei & Sancti gratia persanatum, & relicta istic furcilla per ecclesiæ gradus multoties ascendit descenditque, ne cui dubium de miraculo esset. Ex hinc proximo & Dominico die venit Joanna uxor Lope de Salzedo, incolæ Pinet de Yuso dicti: quæ cum inveteratis in tibia per annos tres gestaret plagas, ingentisque ex illis pateretur cruciatus, ita fuit ad sepulcrum sanata, ut priusquam pedem efferret ab ecclesiâ, non tantum sublatis doloribus, sed etiam consolidatas plagas laxaretur. Die Mercurii & nono Junii, quidam ex Peñafiel eques, Joannes de Cuellar nomine, ante sepulcrum orans sanum se sensit a doloribus, quibus male affectus habebat pedes: & qui claudus advenerat, dimissa istic furcilla expeditus cucurrit per ecclesiâ, & in scamna quædam ascendens atque descendens, & identidem præ læticia subiciens ac terram pedibus iis percitans, qui prius omnem fugiebant attactum.

65 Deimo quarto & Luna die, quatuor ad sepulcrum viri sancti facta miracula sunt coram multis testibus in informatione nominatis atque juratis: primum quodque plus ceteris admirabilitatis habuit, ostendit Deus in Joanna Garcia, filia Marii Diez, Palentina; cui paralyti os fœde distorserat, & magnos in brachio tibiæque dolores cumulabat, manum vero sic contraxerat, ut a primo morbi die nunquam potuerit aperiri. Hujus afflictissima mater, quia irrita erant remedia omnia, cum de miraculis per intercessionem sancti viri factis inaudisset, sua ad ipsum convertit vota, filiamque ad sepulcrum adducendam promisit ad novemdiale illius cultum: quod dum faciunt mater & filia, huic reddita sanitas ex integro est, actisq; Deo gratiis Palentiam redierunt. Verum non diuturna hæc illis læticia fuit, domum enim suam ingressæ eadem

C infirmitas rediit: & recordata mater non fuisse completam, ut voverat, novenam; festina revertit, & perfecto voto nihil simile doluit. Eodemque die ex variis infirmitatibus miraculosam sanitatem obtinuerunt Joannes de Media-villa, ex Tudela ad Durium; Marina, uxor Joannis Zapatero, ex Pinel de Suso; Maria Alvarez, uxor Didaci Labrador; & Joannes filius Petri Dominguez, ex oppido Tiedra.

66 Octavo die post, vigesimo primo scilicet mensis, Joannes de Tome, Italus ex statu Mediolanensi, arthritim ab ipsa pueritia passus, & extremis quinque annis acutissimorum dolorum affluctus tam vehementes sustinens, ut concidens in terram spumas ore ejectaret, quin sensusque nonnumquam per diem unum vicibus; adhuc dexteri brachii privatus usu & arentem gestans manum, cum tunc simul malis nullum inveniret remedium, & miracula per intercessionem Sancti petra intelligeret, ad ejus sepulcrum ex voto venit ceteram offerens imaginem; & antequam templo egrederetur plenam recepit sanitatem. Eodem die Cacharina, filia Petri Martini ex Roa, visitans sepulcrum Sancti, sanata est a quinquennali infirmitate, & dextri brachii usum recepit.

67 Sabbato vigesimo sexto Junii, duo magna mi-

racula operatus est Deus, in duarum mulierum favor. B remidem sepulcrum visitantium; quarum una Maria Ramos, uxor Roderici Altoni ex Torro-cremata; deliquit & multas infirmitates patiebatur cum ciborum fastidio tanto, ut toto triduo vix unam subinde buccellam comederet; doloribus autem tam vehementibus, ut omnem sensuum usum non raro amitteret, & multum per haresciceret sanguinem. Hæc postquam Sancto se commendasset, in ipsa ecclesiâ tunc incurrit deliquit, ut ab omnibus ibi presentibus crederetur mortua: sed mediam post horam non ad suos modo sensus, sed ad integram rediit sanitatem. Altera Joana, filia Joannis Herrador, indidem oriunda, adeo deformiter contracta, ut brachiis in tergum versis digitisque adunxis atque distortis neque comedere per se neque aliud necessarii rei agere posset, coram pluribus adstantibus ibidem perfectissime curata est.

68 Tribus miraculis Sanctus Aguilarianus claudit die vigesimo octavo Junii. Primum cuidam puellæ accidit, Mariæ de Olivera nomine, filia Petri Alvarez Equitis & Domini Mariæ de Olivera, indigenarum Fuentavillæ del Pinar dictæ, quæ territorii Cuellaricæ vicus est. Hanc cum sana atque robusta esset, primo die Luna in Quadragesima invaserat pectoris dolor tantus, ut ei retinendæ viri septem ægre sufficerent. Per Duodecim dies duravit hoc malum, & tunc quidem cessavit: verum post duos menses multo vehementius quam antea rediit, omniumque sensuum privabatur usu, quibus utcumque reddita, dicebat apparere sibi mulierem nigris indutam, cujus faciem videre nequiret, sed plenos pretiosis annulis digitos; hortantis secum ut iret, magnasque divitias & honores promittentis. Quas pollicitationes cum rejiceret puella, licet ignara quis eas offerret: brevi apparuit demonem esse, qui misellam reliquit mutam, sordam, cæcam deformiterque contractam. Ad ejus ergo sepulcrum, cujus miracula jam antea fama vulgante cognoverat, ire proposuit, statimque melius habere se sensit, & loquela recuperata rogavit parentes suos, ut Aguilariam duceretur. Non potuit demon hæc audire & quiescere: ergo Sancto invidens rursus se spectabilem puellæ exhibet, vetatque ne ad illum Fratrem eat, qui nihili sit & nihil possit: quod si eat, minatur omnes suffocandos in flumine, dejectos e ponte per quem transitum haberent. Verum hoc nihil formidans, respondit plus Deum quam diabolum posse, qualem cum ipse se declararet, iros facie in malam rem, nam se vellet aut nollet ipse, Aguilariam ituram. Ex eo autem tempore diabolus non vidit, nisi cum venerunt ad locum Luganille dictum, ubi rursus apparens mutam puellam & ambabus manibus contractam efficit; itaque mansit illa usque dum ad Durii ripam, ubi Nava de Roa appellatur pervenerunt, ibidem a demone submergendi, si Deus permitteret: sed hoc & Sancto ejus protegente, Aguilariam incolumes advenerunt, neque amplius visus puellæ demon est, omnium ejus infirmitatum causa.

69 Eodem die ad tumulum Sancti venit Toribia Sanchez, filia Ferdinandi Sanchez ex Castro-mocho, utroque oculo cæca: huic ut positus supra caput est Sancti ipsius habitus, graviter ex oculis dolere cepit: sed dolor simul cum veste sublatus, bene videntem sanamque reliquit. Tercium hujus ejusdem diei miraculum experta est Sancia Hernandez, uxor Alfonso Hernandez ex oppido Roa: quæ duobus annis infirma & prorsus surda multisque cruciata doloribus, sanitatem ad Sancti sepulcrum accepit integerrimam. Post hæc mensis Julii die decimo sexto, feria sexta, eodem advenit Catharina Martinez, uxor Gomezii Nunni de la Figuera, oppidi Ayllon inquilina, filium quemdam suum adducens brachiorum usu privatum: qui ad contactum prædictæ vestis continuo illa extendit, quæ contorta erant, & ab hac aliisque, quas patiebatur

A tiebatur infirmitatibus plene liber remansit.

70 Octavo Augusti die in Dominicam incidente ad-
fuit Catharina, filia Joannis de Portillo notarii, & ci-
vis Cuillariensis, a nativitate contracta, & brachiis tam
languida, ut nullo sibi usui essent, æque ac manus recur-
vis in uncis digitis ad omnia inidoneæ; ut monstro
quam homini similior non aliter quam reptando se mo-
veret, quoties erat mutandus locus: & ab omnibus hisce
malis apparuit libera, visitando sepulcrum sæpe dictum.
Eodem venit, anathema ex cera asserens, quidam Ar-
chiepiscopi Tolercani famulus, Ludovicus de Xaramillo
nomine, Yevenensis origine: votum solvens, quo se in
itinere obligarat, cum sua ipsam mula destitueret, infir-
mitate correpta: a qua mox ut factum est votum sanata
fuerat, suisque in quinquaginta leucarum iter, ter-
denas & quaterdenas leucas quotidie conficiens.

71 Vigesimo die Augusti, feria sexta, sanati ad
Sancti sepulcrum sunt Joannes Hernandez de Madri-
gal, ex Yvan-Romano vico territorii Arevalensis oriun-
dus, totus incurvas atque contractus; Uxor Joannis
de Madrigal, ex ejusdem nominis oppido, octo men-
sibus contracta & affixa lecto: & Maria Gonzalez,
multis annis contracta etiam ipsa. Eodem die ad se-
pulcrum accessit Petrus de la Calleja, filius Martini de
la Calleja, Harenis indigena, propter continuas fe-
bres aliasque infirmitates desperatus a medicis. Huic
cum tali in articulo particulam terre a sepulcro Sancti
acceptam super caput posuissent, materque infirmi
se profuso devovisset quod nudis pedibus Aguilariam
iret, ibique mortualem offerret lundonem si si con-
valesceret; subito convaleuit, & valerudinem tam miracu-
losam Sancti meritis omnes adscripserunt. In pervigilio
autem festivitatis Mariæ, quæ in Septembri re-
colitur, die Martis & mensis jam dicti septimo, mulier
ex quodam Medinæ campetris vico Brajos dicto
venit, Joanna Perez nomine, uxor Petri Hernandez,
vigessimum annum brachiis capta & cruribus contra-
cta, cum aliorum manibus esset ad sepulcrum appor-
tata, suis inde pedibus sana revertit, & præ gaudio, cre-
bro scalarum ante ecclesiam descensu ascensuque, mi-
raculum confirmavit, admirantibus qui aderant. Ea-
dem patient, ex eodem loco mulier, eodem modo &
die, similiter sibi est restituta.

72 Sequenti Dominico die & duodecimo men-
sis, voluit Deus ut ex multis ad Sancti sepulcrum col-
lectis una præcipue illius visitatione consolaretur. In
continuum periculofamque febrem inciderat Joannes
Lopez Burgenfis Canonicus, filius Roderici de Villa-
viridi & Isabellæ Rodriguez de Murcia, ejusdem civi-
tatis: mater autem, cum filio mortem metueret, com-
mentavit eum Sancto Aguilariano: & subito illi, qui
eatenus ingenti ciborum fastidio laborarat, comedendi
appetitus venit, seque ab omni febre liberum sensit.
Ea res piz mulieris devotionem erga Sanctam usque
adeo auxit, ut in omnibus suis necessitatibus ad eum
recurreret, & vero etiam auxilium reportaret. Accidit
igitur ut Medinæ-campi existenti & claudæ, vehemens
febris cum ingenti in brachio sinistro cruciatu super-
veniret: quo in statu visa est sibi de nocte expectata
videre Sanctum in cubiculum ingredi, in comitatu duo-
rum ejusdem Ordinis religiosorum; tantusque fuit ap-
parentis splendor, ut in loco alias obscuro distinctissi-
me cognoverit ejus, quem antea numquam viderat
vultum, staturam, habitum atque incessum. Rogans
vero num ipse esset Pater Aguilarianus, audivit quod es-
set. Qui media circiter hora ibidem moratus, manu tan-
dem sua humerum ejus tetigit, & notabiliter allevia-
tam relinquens disparuit. Tum illa continuo proposuit
ad sepulcrum accedere venerabunda, & inde pedibus
suis absque crucularum fulcris sanissima revertit.

73 Eodem die ex Turri-equeum, Segovienfis
Tom. III. Mart.

territorii vico, Catharina de Velasco advenit, annum D
decimum capta manibus & pedibus clauda: sanata ve-
ro ad sepulcrum est, imposita super eam Sancti veste.
Die autem decimoquarto Decembris feria tertia, Fran-
ciscus filius Martini Figuerii, ex Gumiele de Ysau o-
riundi, infelici lapsu extinctus est: ad patrem autem
relatus mortuus, pari doloris atque mæroris impetu ra-
ptum coegit in has voces positis humi genibus exclamare,
quas omnes qui aderant audiverunt: O Sancte
in monasterio Aguilariano requiescens, redde mihi
vivum hunc filium, & ego hunc usque ad sepulcrum
tuum flexis prorepam genibus. Quod ut dixit, rediit in
vitam puer, & num quid ei doleret rogatus; Nihil om-
nino, inquit: quare pater ut voverat sic Aguilariam
adrepit.

CAPUT VIII.

Miracula alia, sed pleraque extra juris formam excepta:

74 Non sustinebant ulterius Fratres inquietudi-
nem, quam populi ad sepulcrum accurrentis
& miraculorum ibidem patratorum frequentia adfere-
bat. Itaque postquam, ea quæ retulimus miracula qua-
draginta sex, secundum juris formam excipere curassent,
peracti laboriosæ inquisitionis, ea deinceps omissa, sa-
tis habere, quæ nuntiabantur, excipere in libro, i-
stum in finem penes Sacristam asservato: sed nec hoc
diu perseverarunt facere: nam post sex menses, nihil
amplius curaverunt referre in scripta. Quæ autem sic
notata sunt, ea ex libro prædicto quanta possum bre-
vitare transcribo. Ex his sequentia consignata sunt
Aprili mense anni MCCCCLVI.

75 Eodem die, quo ex hac vita Sanctus gloriosus
migravit, in Turrim crematam venit quidam Roderi-
cus de Rabe nomine, qui tunc in Aguilariano conventu
seerat multaque ut in viri beati morte contigerant,
admirantibus narravit. Audivit ea Simon de Mazue-
lo, Condemuni incola, & filii sui recordatus, quem
jam indea septem mensibus continua febre laborantem
domi reliquerat, vovit interius ipsum, si convalesce-
ret, ad sepulcrum Sancti apportare. Post hæc sequen-
ti die domum versus iter instituit; quo cum venisset,
& de filio qui se haberet interrogasset, responsum est
febris fuisse liberum a vespera diei Martis; nunc
autem sic valere acsi numquam ægrotasset. Cognovit
ergo pater, ipsum illum diem horamque fuisse quo
Sanctum pro filio invocarat, seque agnoscens reum
voti, nihil moratus est cum filio venire Aguilariam
ad illud exolvendum.

76 Ferdinandus Garcia, Fontis-besendi incola, si-
lium habuit gravibus infirmum febribus, ex quibus
& vultus & caro ejus immodice tumuerant, & trium
horarum spatio mortuus credebatur: sed cum vovisset
pater pro resurrectione pueri professionem ad se-
pulcrum, rediit puero spiritus, & allatus ad monaste-
rium est a patre, gratanter quod contigerat referente.
Mulier quidam Antonia nomine, Villalvæ commo-
rans, nullum infirmo filio remedium inveniens effi-
cax, multis frustra tentatis, dixit: Commendo te Deo
& S. Francisco & Sancto illius Fratri de Aguileria.
Noctem deinde unam in sacello ipsius traducens o-
rando, mane reperit filium perfunctum, solutasque ti-
bias quas antea incurvas contractasque habebat. In
Castello de Rai Diaz puella erat manuum usu capta
& muta jam inde ab annis quatuor; quæ neq; os claudere,
neque lingua movere, neque salivam porcerat
continere ne sibi per mentum in pectus deflueret.
Mater autem ejus, auditis quæ de Sancto plurima me-
morabantur miraculis, ad sepulcrum ejus deduxit fi-
liam, ibique tota nocte remansit. Mane facta filia mo-
D d d d vere

A vere linguam & salivam comit deglutire, domum vero sic rediens ad mediam leucam promoverat iter, cum & os claudere & loqui potuit: quare religioni sibi duxit mater non illico regredi ad conventum, agendis Deo Sanctoque ejus gratis & facto publicando.

77 Michael Bermejo, Ynerensis vici in territorio Caracena indigena, visum & ambulandi facultatem ad sepulcrum Sancti plene sanatus accepit, & suas ibi furcillas dimisit. Portillensis mulier octiduum totum conatu irritum laborans in puerperio, tacta viri sancti corda, quæ in Abroxano servatur conventu, continuo fetum enixa est & sana fuit. Idem beneficium accepit uxor Hernandi Vasquez notarii Corunienfis, triginta ipsos dies cum infidem partus doloribus conflictata. Andreas Gomez Aguilierianus, a nativitate infirmus; Petrus Beltran villa Guzman incola, febrem continuam patiens cum capitis dolore; & Ferdinandus Martines Santynanienfis, ab annis quinque multos in contracto misereque incurvo corpore dolores patiens, visitaverunt Sancti sepulcrum & sani domum redierunt.

78 Mense Maio anni ejusdem Joannes de la Parra, Sinogenfis, ex lapsu loquelam perdidit, & chartam atque atramentum poscens, scripto mandavit ut se Aquileriam portarent ad Sanctum, & duos ex amicis nominavit testamenti sui curatores: scribere autem nil ultra valuit, omnium mox sensum usu privatus. Declaratus ergo quo voluerat est, & ipsius Sancti indutus habitu, continuo se sanum reperit cepitque clamare, Gloria Patri & filio & Spiritui sancto: quia sanus sum meritis benedicti hujus Patris, idque coram multis ad ejus sepulcrum pervigilantibus. Garcias de Roa, Uzamenfis Episcopi famulus, a vulneribus in quadam rixa cultro inflicis, ad idem sepulcrum convaluit: sentiens autem mantum, quam habebat, vehementer fauciam quodammodo aduri, dissolvit fascias, & conclusas plagas digitumque, cui succissi erant nervi, probe reperit consolidatum: quod miraculum, una cum sequenti, legitima attestazione firmatum reperitur.

78 Eodem die sanatus est Martinus Ruyz de Turegano, Ninoverensis in diocesi Segobienfis Curatus, qui ab annis quinque ex subita consternatione sublevationem cordis & crurum tremorem tantum patiebatur, ut Missæ sacrificium non posset celebrare. Multum ille pecunie in medicos insuperat, quos ut inveniret, plusquam leucarum quingentarum iter circumiens fecerat, nec remedium invenit, usque dum die decimoquinto mensis Maji vovit, ad Sancti sepulcrum sciturum: mox autem ut vovit, sanus fuit, & crastino eodemque Dominico ad altare stetit. Mulier ante annos quindecim furiosa, per vim ad ecclesiam Aguilierianam adducta, statim atque habitu viri sancti contacta est ad mentem sanam rediens, confiteri de suis peccatis voluit apud unum ex Fratribus. Alia mulier ex Turri-gabin-da de scalis lapsa spectrum nigrum atque horribile vidit, eoque viso mente excidit, clamans exinde vociferansque a demonibus se de rupe in rupem raptari per montes & valles: itaque ab omni cognitione familiarium alienata est, ut nec maritum quidem suum dignosceret. Hic vero Sancto Aguilieriano commendatam ad sepulcrum ejus duxit, & mente sanam reduxit domum.

79 Domina Joanna, uxor Michaelis Sanchez; & Berengaria Alvarez, uxor Joannis Salmanticensis, cruribus infirmæ; & Padillana mulier clauda, aliaque ex Ayl-lonenfi oppido insuper curva, & Domina Maria uxor Alfonso Fernandez Pinedenfis, cum Joanne Alfonso de Horte zucla Berlangani territorii vico, ac filius Petri Bravi Tureganenfis, cum Joanne Ramirez ex Pinel de Yuso, alique nonnulli, claudi omnes, & quidem ex multis annis aliqui, sepulcrum Sancti visitantes, expeditam gradiendi facultatem impetrarunt. Vallisole-tanus mercator, Andreas nomine, filius Petri Her-

nandez, tactu alicujus reliquie hujus Sancti convaluit D a febris continua & lateris dolore. Eodem remedio con-valuerunt Joanna de Castrillejo, filia Calefi de Castril-lejo, quinquennio surda; Joanna Lopez Horensis, duplici laborans quartana; Maria uxor Sancti Gonzalez indi-dem oriundi, quæ quinto ab imprægnatione mense tantam emiserat copiam sanguinis ut morti proxima judicaretur; & filia Didaci Lopez Notarii Vallisole-tani, peste & febris vehementi ægroans, ac denique Valli-soletanus mercator pleuritidem ac febrem patiens: & quidem ad sepulcrum Sancti omnes.

80 Mense Junio anni prædicti ista insuper scripto excepta sunt. Petrus filius Andreæ Gonzalez ex Mota-tauri, surdus & mutus a nativitate, aurium & linguæ usum ad idem sepulcrum accepit. Petrus filius Tereñiz & Joannis Gonzalez, sextum annum claudus contra-ctus & incurvus; Joannes de Gonzalo ex eodem loco paralyticus; Petrus Gonzalez, ex Medina, campi, clau-dus; Clericus Ercensis veneno infectus; puer Diustens-is uno pede claudicans; Didacus Quiroga in S. Domi-nici de calciata natus, triennium leprosus; vir ex Hi-nojosa de la Sierra, debilis pedibus; Michael Sanchez ex villa S. Dominici leprosus & claudus; Clericus qui-dam Prejanenfis, ab octo annis debilitatus; & filia Alfonso Claudi Bañensis, digitum unum toti brachio æqualem habens cum multis aliis infirmitatibus; ac denique Joannes Fernandez de la Sierra, suffultus cru-culis ob membrorum debilitatem, sepulcrum Sancti visitantes, omnes sanitatem obtinuerunt.

81 Joanni Alfonso de Ayladis filius fuit, qui ad extremum devenit articulum, triduum nihil comedens, & linguæ destitutus usu: vovit pater cum illo visitare Sancti sepulcrum & certum ceræ pondus adfer-re, ac mox ut optaret, convaluit puer. Tibia Licen-ciati Andreæ Lopez Burgenfis, peste contacta & morti erat adjudicata, sic ut de funere curando jam ageretur: sed patre pro ea votum de sepulcro insimul visitando nuncupante, illico convaluit. Filia Mariæ de Torto-les, ex S. Petri de Yedra, ex moro quadam cadens, caput sic allisit, ut in hiantem scissuram digitus intromitti posset; & hæc ad matris votum convaluit: sed in me-moriam facti, vestigium plagæ semper conservavit. Burgenfis mulier ab annis sex ita exulceratam habens mamillarum unam, ut pugnum capere posset, ex-cisa caro, sanata fuit applicata sibi Sancti veste, eodem-que remedio alia quædam debilis convaluit.

81 Mense Julio anni ejusdem, Catharina, filia Afon-si Pan-y-agua Motensis, quintum annum debilis; puella quædam Yanguana, oculo uno cæca; Stephanus Fernan-dez ex Medina-campi, vigesimum annum præter crurum debilitatem multos in corpore dolores patiens; & alius ejusdem loci incola ipfius comes; Joannes Rodriguez, uno pede claudus; filius Ferdinandi Azofrani, propemodum cæcus; Michael Perez, Clericus Cervesanus, uno la-tere claudicans, pedibusque ac manibus sic affectus ar-thritide ut toto biennio eis uti non posset; Agidius de Cantalapiedra, octo annis debilis & cruculis gressum fulciens; mulier Taurenfis, uxor Roderici de Grado, item debilis; Petrus Rodriguez Pozuelanus, surdus & quoti-die alienationem a sensibus patiens ex occulta infirmi-tate; & Marcus Fernandus de Cuellar Portillensis, quartana febris biennio laborans, sanitatis beneficium ad sepulcrum Sancti consequi meruerunt.

83 Mense Septembri anni ejusdem, Martini Gar-cia Ultinetani filia, quæ læso debilis decumbebat; Andreas Fernandes Cornejo indidem oriundus, man-cus & debilis; Arandensis mulier, famula prætoris Cu-rielsenfis, mamillam male affectam habens; filius Joan-nis de Morales Aguilieriani, sublata comedendi facul-tate marcescens; & alii tres pueri ejusdem oppidi, sci-licet filius Antonii de Covarruvias febricitans, ac duo filii

A filii Antonii Gómez diversimode infirmi; item Franciscus Curienſis notarius, unopede debilis; duę mulieres & viri totidem, manibus capti; Catharina Gutierrez, vidua Tudolenſis, cęca; ſuarum infirmitatum remedium ad ſepulcrum Sancti invenere.

84 Filius Petri Carpinteri Gumienſis, rupto brachii oſſe; & religioſus quidam, Fr. Marcus nomine, multos in tibia dolores patiens; atque Iſabella Fernandez Portillenſis, ſurda & cum cruciatu lateris magno accrementum quoddam periculoſum geſtans, invocato Sancti ejuſdem auxilio opem ſenſere. Domina Catharina in Fonte-leſendo præcipue dignitatis matrona, utriſque tibiſ ita debilis, ut niſi cum dolore maximo & adhibito ſurellarum ſuſtentaculo greſſum promovere non poſſet; cum audiſſet miraculorum multitudinem quę Deus per Sanctum ſuum operabatur, ei ſe devote commendavit, tantumque brevi vigorem ſenſit, ut intra triduum poſſet abſque ſurellis incedere; ſepulcrum autem illius viſitans, ipſam in perpetuum ſanam dimiſerit.

CAPUT IX

Corporis incorrupti in marmoreum maſſuleum tranſlatio.

85 **A**nnis omnino triginta ſex in illo ſuo humili ſepulcro jacuit S. Regalati corpus, infinita Deo interim miraculis honeſtatum, viſitatum a Regibus Prælatiſque & populis, turmatim accurrentibus. Et vero fuerunt tempora, quibus etiam Reges ad ejuſmodi communium miſeriarum aſylum cogeantur recurrere. Cum enim Rex Ferdinandus Granatenſem urbem recepiſſet a Mauris, Regina Iſabella ipſo illic relicto Aguileriam excurrit, curatura ſacri corporis tranſlationem: quę ſolenniſſimo ritu peracta eſt, & inſigni per illos campos proceſſione inſtructa, concurrente hominum multitudine innumerabili, Episcopisq; & Prælatiſ vicinis cum Clero, monachiſque cum crucibus & inſignibus ſais. Res ad decimum quintum Maji anni mcccxcxi acta eſt, & ſanctum corpus collocatum in capella majori ad latus Evangelii: ubi nunc ſublime conſpicitur in alabaſtrino ſepulcro, quod de mandato Regine, Comitiſſa de Haro fabricandum curavit, multa ejus miracula, Sanctumque radiante cinctum diademate repræſentans: ex tunc enim vocari Sanctus & ſplendore illo circumſuſus exprimi b piſtoribus cęperat: niſi potius hujus rei principium ad ipſum mortis diem referimus, quando ad eum vota cęperunt fieri & anathemata deſerri.

86 Eductum ex humido in quo jacuerat loco corpus, ad ſtuporem omnium integrum incorruptumque apparuit; neque hoc tantum, ſed etiam molle ac flexile & celeſti odore fragrans, qui per totum monaſterium agroſque vicinos ſe diſſudit. Mota tanta rerum admirabilitate Regina, & Regi marito ſpecimen hujus prodigii exhibere volens, juſſit manum unam abſcindi, ex qua ipſoque brachio recentiſſimus, velut ex vivo corpore, ſanguis fluxit ad tempus aliquod, qui linteis pannisque exceptus eſt, ad prodigii hujus memoriam in conventu Agulleriano relictiſ & reverenter conſervatiſ, una cum duobus digitis mediis: qui etiam nunc ſervantur integri, certe non ita conſumpti, quin optime diſtinguantur oſſa, carnes, nervi, pelliculę. Creviſiſſe miraculiſ non ſolum devotio vulgi, ſed etiam Regum Principumque eccleſiaſticorum & ſecularium: e quibus Archiepiſcopi & Episcopoli quod, nec non Apoſtoliſ Nuntii duo, Aranda, ubi Regi agrotanti aderant, Aguileriam excurrerunt ſacrum corpus adoraturi. Ac deinde Rex Philippus III bonę memorię & Regina Margarita Auſtriaca

Tom. III Mart.

ejuſ uxor, cum filio nunc Rege Philippo IV, illud D viſitaturi ſæpius Aguileriam venerunt.

87 Annus agebatur mdcx quando Arendenſi in oppido idem Dominus noſter Rex Philippus IV periculoſa decumbebat ex febris, cum adhuc Hiſpaniarum Princeps: coque res deducta erat, niſi vel proficientibus medicorum remediis vel Sanctorum quę adducebantur undique reliquiſ adjuvantibus, ut Doctor Valle, regius Archiatrus, duobus Proceribus, de valetudine Principis requirerentibus, ſecreto dixerit ipſum mori. Hac occasione miſi ſunt nobiles duo Aguileriam, petiuri ſacros Regalati digitos, quaſi talem in uſum iſtos ibi Regina Iſabella reliquiſſet. Expoſuerunt illi quod ſerebant mandatum Fr. Petro de Borgia Guardiano, ab recitato Matucino officio ex choro venienti; qui continuo in viam ſe cum reliquiſ dedit: manẽ autem poſtero Arandam advenienti, & in partem quam Princeps tenebat Ingreſſo, ſub ortum ſolis occurrit Comitiſſa de Altamira, nutrix Principis, dicens: Jam nunc, Pater Guardiane, reliquiarum tuarum experimur virtutem, pro ratione ingentis deſiderii quo illas Princeps expectavit. Etenim qui multis diebus nulum capere ſomnum potuit, illo ipſo momento temporis, quo nunc intraſti, obdormivit. Itaque commoretur hic Paternitas tua, uſque dum exſperrecto admoveat liceat S. Regalati efficaciſ digitos: prout deinde, magna cum ipſius Principis lætitiã, & recuperandę ſanitatiſ fiducia factum eſt.

88 Sub hæc ingreſſus medicus, iſ qui præterito die actum eſſe de Principis vita dixerat, cum tentateſſe arteriæ pulſum, Benedictus, inquit, Deus, tam enim maniſeſto in melius res commutata eſt, ut dicere poſſimus reſuſcitatum eſſe Principem. Exinde biſ quotidie admotę infirmo ſunt reliquię ſacrę, donec omni ex parte ſanus atque incolumis Princeps per Sancti Patris merita eſt repertus. Cui beneficio gratum ſe volens exhibere Rex pater, Paulo Papę V & S. R. E. Cardinalibus Burghetio, Pamphilio atque Landfranco, nec non ſuo in Urbe Romana Oratori ſcripſit epiſtolas, quibus Beatificationem ſolemnem poſtulabat. Sed quia ſuę ſibi paupertatiſ conſcius Ordo non audebat pio Regiſ deſiderio obſequi, manſerunt illę litterę in archivio conventus, velut pignora regię voluntatiſ, uſque dum ipſam Majeſtaſ divina moveat optatum negotium efficaciſ aggreſſi, neque prius deſiſtere quam ſanctum ſuum benefactorem Cęleſtium catalogo adſcriptum videat.

RELATIO PRO CANONIZATIONE

per Auditores Rotę

A. D. S. D. N. URBANUM VIII.

Ecceſia, Pater beatiffime, quam in ſororem & ſponſam ſecundis ſibi nuptiis elegit Deus, hortus eſt, ſed conſuſus; fontes habet, ſed ſignatos: ne ſcilicet ſurtiva voluptatum blandimenta, aut venenoſa impuritatis contagia ſeſe ingerant. Hauſit hortus iſte e Franciſcanę Religionis fonte camdru ſecundos laticeſ, quouſque prima ſinceritatiſ puritatiſque retinuit ſignacula, quę Seraphicus ille Parens in ipſius oriſicio poſuerat adverſus peccatum. Sed ubi ſuperioribus ſeculiſ humanę fragilitatiſ naturę fontem hunc aquę vivę non conſignatum vel cuſtoditum reliquit, cifternaſque ſibi fodit diſſipatas, quę aquas continere non valent; ecce ſons turbatus pede & vena corrupta eſt, converſaque in ſanguinem flumina ejus & imbres, ne hortus Eccleſię bibere. Nondiatius tamen hortus iſte Franciſcanum ſitavit ad fontem, quando eum revocatiſ antiquę diſciplinę

Dddd 1

Corporis incorrupti tranſlatio ſolemnis

*an. 1503 15
C. ſacrum
Regina*

*quæ reſcit
ſum deſerri
ram*

ad Regem deſerri.

*Philippus
III iſſum
vult*

*caput filii
Philippi IV
a medicis
depoſito*

*per digitos
S. Regalati
Aguileriam
alliter*

*ſanctas red-
dita*

*motio Re-
gem ad juſ-
piciendum
pro Canoniza-
tione.*

*Preſentiaſ
cauſaſ*

A plina laticibus nonnullorum replevit pietas, quos inter servus Dei Fr. Petrus Regalatus apud Hispanos fontis ejusdem fluminaderivavit foras, & in plateis divisit aquas pristinae restitutas puritati ab omniq; sordium fermento emundatas atque sanatas; ut in eis non esset ultra mors neque sterilitas, sed viverent omnia ad quae torrens iste, in fonte prioris sapientiae redundans, veniret. Hunc igitur de horto Ecclesiae, quem tu rite claudis referasque, Pater Beatissime, optime meritum tuos sistimus ad pedes; ut quemadmodum ille sitiienti effudit aquas Ecclesiae, & anhelantem afflictaeque divinae sponsae animam suavissimo potu replevit, sic fiat ipse tamquam hortus irriguus, & sicut fons aquarum non deficientis in gloria militantis Ecclesiae. Id enim jure merito insignis adeo viri sanctitas deposcit, quae non tam virtutum ornamentis quam miraculorum splendoribus elucescit, ut manifeste constet ex serie relationis istius, quam ad tria potissimum capita revocabimus. Agemus enim in primo de Virtutibus, quae sunt in canonizando omnino necessariae, cum in illis excellentia vitae ac totius sanctitatis fundamentum consistat. In secundo ea deducemus argumenta, quae ad

in tres partes
dividimus

Prima hic
omittitur

2. Nos primam relationis partem omittimus: quippe quae nihil addat iis, quae in visa ordine magis historico jam deducta vidimus, quam Theologicum examen & citationis restium, quales in omnibus hujusmodi relationibus passim licebit legere: quae, ut nunc habet Curia Romana (stylus breviter de virtutibus in genere praefari aliquid, ordine deinde ad virtutes tres Theologicas atque ad quatuor Cardinales procedere jubet, dona denique spiritus sancti subiungens, si qua fuerunt in eo de quo agitur Dei servo illustria, ut in Regalato fuisse prophetia donum satis manet ex dictis in Visa, nec hic oriose repetendis, manifestum. Ad secundam autem relationis suae partem hoc modo Roma audientes procedunt.

§ I De fama communique opinione sanctitatis, & veneratione sepulcri ac reliquiarum Regalati.

Hactenus, Pater Beatissime, Regalati sanctimoniam singulari virtutum fide comprobavimus, nunc ea subiciemus argumenta, quae ad generalem sanctitatis ipsius probationem maxime conferunt; famam nempe, communemque sanctitatis opinionem, quae sicuti viventem Regalatum fuerat comitata, sic defunctum majoribus etiam incrementis prosecuta est. Hanc igitur famam communemque sanctitatis opinionem luculenter deprehendimus, tam ex testibus in processu examinatis, quam ex iis quae extra processum apud scriptores & historicos habentur. Et quantum attinet ad testes, ex illorum depositionibus constat, servum Dei Regalatum emenso feliciter humanae vitae spatio, post suscepta Ecclesiae Sacramenta in Aquileriano conventu sanctissime in Domino quiescente, & ob famam sanctitatis ipsius in universo populo excitatam, omnes qui illuc ex diversis partibus confluerant quævisse aliquid de ejus vestimentis pro reliquiis aucupari. Quae quidem fama communis opinio constanter perpetuitate in illis regionibus duravit, ita ut nunquam similis erga alium Sanctum visa fuerit devotio Fidelium, ut deponit testis secundus & comprobatur tertius, dicens, Servum Dei Regalatum Sanctum fuisse reputatum & nunc esse, & tamquam Beatum & Sanctum hodie etiam ab omnibus fidelibus venerari. Nec solum in civitate Oxomensi, sed in universo etiam regno Castellae aliisque adjacentibus provinciis, apud omnes utriusque

in secunda
probatur
sanctitatis
fama

ex depo-
sitione ter-
tium ser-
vum

sexus fideles, tam ecclesiasticos quam omnium statuum D ordinumque saeculares quoscumque, hic Servus Dei communiter, palam & publice, tam vivens quam defunctus, centum & octoginta annorum circiter continua successione, reputatus est & nunc repatur virtutibus omnibus ornatissimus; insuperque in maxima sanctitatis opinione habitus fuit hodieque habetur. Quae quidem fama remanet abunde probata, cum testes de universi populi opinione deponant, licet ad istum effectum sufficeret depositio de majori parte populi. Et quamvis isti testes, prout etiam alii omnes, in toto examinis decursu plorumque deponant de auditu a fide dignis & a majoribus, qui referebant id se a suis antiquioribus audivisse, & conjunctim de librorum scripturarumque inspectione atque lectura, simulque de traditionibus antiquis, de certo, publico, notorio, ac de publica & indubitata voce communique reputatione; attamen, cum versemur in antiquis viventiumque memoriam longe excedentibus, nempe ultra centum & quinquaginta annos ab obitu hujus servi Dei, bene probantur gesta antiqua probentur per testes de publica voce & fama deponentes. Quod vero attinet ad scriptores & historicos, quibus standum esse passim in aliis Sanctorum Relationibus firmatum fuit, quando versamur in factis antiquis, & hujusmodi scriptoribus atque historicis fuit ab antiquo fides adhibita, cum hinc evidenter pateat hujusmodi sanctitatis famam, non solis hominum mentibus animisque contentam, in membranarum etiam domicilium, vel immortalitatis duratione perennius vel gloriae incrementis amplius, sibi comparasse; ideo omisissis iis, qui ex professo vitam Regalati scripserunt (nempe Fr. Antonio Daza & aliis, qui penes praefatum conventum Aquileriae manuscripti asservantur) hic aliorum sanctitatem Regalati testantium subnectemus verba, ad Latinum tamen sermonem translata, quibus credi posse censuimus, tum quia versamur in antiquis, tum etiam quia ipsorum qualitas sufficientem illis fidem conciliat, maxime cum eorum auctoritas adminiculativa solum adhibeatur.

E
ex historico-
rum con-
sensu

4. Ex Fr. Marco de Lisboa Episcopo Portuensi in Chronici Fratrum Minorum, Lib. 1. Cap. 2 Fr. Petrus Regalatus seu Vallisoletanus magistrum habuit Fr. Petrum de Villacreces; orationi potissimum atque contemplationi, a prima usque juvenia virtuti deditus, vacavit; aliquoties in domo Aquileriae, cui praesidebat, & in conventu Tribuli quatuordecim leucarum spatio distante, eodem mane Capitulum habuit. Spiritu prophetiae potitus, nocte quadam dum in choro Tribuli horis matutinis interesset, praefocata mulierem per flumen Duriam descendere cognovit, & una cum Fratribus ad flumen accedens, eam educi, & in loco sacro humari mandavit, iustitiae persolutis significavit, eam priusquam praefocaretur peccatorum punituisse, acceptamque a Deo fuisse penitentiam. Per Quintanillae oppidum transiens, in reditu admissurum se spondit quendam, Religionis habitum avide exposcentem; sed rediens cum defunctum hominem invenisset, aperiri iussit sepulcrum, asserens, mortuum sibi deberi, apertoque sepulcro eundem Religiosorum habitu indutum invenerunt, quem saecularibus indutum vestimentis humaverant. Idem Lib. 111. Cap. 121. In Conventu Aquileriae ab hac vita migravit ad Dominum Fr. Petrus Regalatus die Martis, anno mcccc. xvi. Quam fuerit accepta Deo vita illius, maxima testantur miracula, quinto ab obitu illius mense subsequuta; quorum plurima manu publici Tabellionis descripta, & authenticis testibus approbata sunt; quae documenta in praefato conventu asservantur. Valerudini restituit mancos ac debilitatos quadraginta sex, in ultimo vitae termino constitutos sex, binos surdos simul ac mutos; carcos quinque, tres paralyticos, duos morbo comitiali laborantes, surdos qua-

nominatus
Marci Uli-
ssippon

tuor

miracula
Regularis
conventus
eius.

A tuor; distortos tres; geminos a lepra, unum a podagra, aliam a febre ethica absolvit; tres ruina compressos sanavit; manuum capitique tremorem a tribus abstulit; tribus ægre parientibus opem tulit; quatuor a quartana, quinque a crurium brachiorumque aggritudine, duas mulieres a pectoris infirmitate vindicavit. Unam manu mancam ac mutam, alteram energumenam aliam dementem; duos homines a renum languore, binos infantes ab innata deformitate; & quatuordecim alios varios variis a morbis liberavit. Quamplurima alia patravit miracula, quæ non fuerunt descripta. Sed quartodécimo ad obitu illius die res mira admodum evenit, ut publico penes eundem Conventum documento constet. Vicarius ejusdem Conventus Aquileræ, ut servo Dei devotis satisfaceret, duobus Fratribus iussit, ut sepulcrum illius aperirent, & nonnullas tam ex habitu quam e corpore reliquias desumerent: & cum terram educere incepissent, suavissimum senserunt odorem, qui eo magis augebatur, quo sanctum ad corpus accedebant. Vicarius autem a Fratribus accersitus, ut pretiosum odorem perciperet, se jam a cubiculo usque præfensisse illum asseruit, & duo illi Fratres multis etiam ab illinc diebus eandem sensere fragrantiam. Vicarius vero, cum reliquias in cubiculum proprium detulisset, propter odoris vim magnam a somno arcebat. Cum autem sanctum istud corpus de mandato Isabellæ Reginæ Catholicæ translatum fuisset in sepulcrum aifabre ad nodum elaboratum, in quo adhuc quiescit, repertum est omnino integrum atque incorruptum: & tunc cum iussu præfate Reginæ quatuor digiti fuissent a dicto corpore amputati, manavit sanguis adeo recens eoque colore, ac si vivo prodixisset e corpore. Ex quibus digitis unum Regina habuit, alter repositus est in loco in quo corpus erat antea reconditum, duo alii in sacrario Aquileræ remanserunt; quorum alter fuit postea delatus ad S. Franciscum Matritanum, & in sacrario ostenditur.

quatuor
a in cubi-
culo suo.

6 Ex Libro inscripto Speculum Minorum, seu Firmamentum trium Ordinum, par. 1. fol. 32. Alii Viri præcellentes scientia & sanctitate floruerunt eodem tempore, utpote B. mem. F. Petrus de Regalada, qui innumeris miraculis claruit in vita & post mortem. Familiz Domus-Dei specialis Pater, patronus, & ædificator extitit, & in eadem Domo-Dei honorifice est tumulatus. Ex Chronicis Regis D. Joannis II. Castella, Cap. xxxi fol. 330. Fr. Petrus de Villacreces fuit magnus concionator, probatusque ad nodum vitæ; illum subsecutus est B. Petrus Vallisoletanus, qui tam vivens quam defunctus fertur magna patrasse miracula, quorum aliquibus interfuit Inricus Mantiquez Episcopus laccensis, postea Archiepiscopus Seguntinus, Prælatas admodum insignis & fide dignus. Ex Chronicis manuscriptis Mariani Florentini penes Bibliothecam Fratrum Minorum Briliensis Observantia, ad S. Isidorum in Urbe, Fr. Petrus de Regalada scientia, & sanctitate floruit isto etiam tempore (mcccci) in dicta provincia Conceptionis, qui innumeris miraculis claruit in vita & post mortem. Familiz Domus-Dei specialis Pater, Patronus & ædificator extitit, & in eadem Domo-Dei honorifice est tumulatus. Ex Fratre Petro Rodolfo Tossinianiensi in Historia Seraphica, Lib. 11. tit. de Regulari Observantia nova Familia apud externas nationes, fol. 154. a tergo Adjutusque est P. F. Petrus Villacreces opera subsidia F. Petri a Regalada Pinciani, non ab eo & nomine & re ipsa dissimilis; ambo spiritu Dei pleni. Ex Petro de Salazar in Chronicis provincia Castella, Ordinis S. Francisci, Lib. 111. Cap. xi fol. 157. Fr. Petro de Villacreces pariter fuerunt socii, eundemque plurimum in reformatione Observantiæ coadiuvantes Fr. Petrus de Regalada, & Fr. Petrus de Santoyo, sanctitate & virtutibus insignes.

6 Ex Fr. Francisco Gonzaga de Origine Seraphica Re-
Tomus III. Mart.

ligionis, par. 1. fol. 9. Affecutus (Frater Petrus Villacreces) deinde hominem sibi per omnia similem, ac omnino secundum cor suum, nempe summæ Religionis virum, Patrem Fr. Petrum a Regalada Pincianum (qui & spiritu prophetico donatus fuit) illum suis moribus ac piissimis desideriis informavit, ejusque opera summe adjunctus, &c. Is igitur tantus Pater, postquam omnia profecta sibi facultate suavissime disposuisset, neophytum gregem suo successoris atque carissimo discipulo, Patri videlicet Petro Pinciano committens, in Minoritico Conventu, qui Hispanico idiomate Peñafiel nuncupatur, diem vitæ suæ clausit extremum, &c. Idem dicta p. 1. in Catalogo Beatorum Seraphici Ordinis, fol. 99. Beatus Petrus a Regalada Hispanus, miræ sanctitatis vir atque Regularis Observantiæ apud Hispanos auctor, virtutibus insignis sanctissime quievit. Idem in 3. part. Conv. 17. fol. 869. Quemadmodum B. P. Petrus Villacreces Peñafelianum, & B. Petrus a Santoyo Pincianum suis funeribus illustres reddunt, ita quoque B. P. Petrus a Regalada (cujus Chronicorum nostri Ordinis auctor tertia sui operis parte meminit, nosque in Castella provincia mentionem fecimus) præsentem conventum suo obitu summo opere commendat. Nam ut primum xxx Martii, anno vero Domini mccccxvi diem clausit extremum, miraculis coruscare cepit. Quadraginta siquidem & sex utriusque sexus homines omnino contractos, tres paralyticos; duos item leprosos, aliosque quamplurimos gravissime febricitantes integre sospitati restituit: insuper & surdis auditum, & mutis aifatum, & cæcis visum, atque claudis reedificationem suis meritis a Deo Opt. Max. omnium bonorum largitore impetravit. Præterea mortali adhuc carne indutus, dum præcedentis atque præsentis domum (quarum altera ab altera quadraginta eoque amplius miliaris distat) Vicarium ageret, ad utriusque loci Fratres infra horam Capitulum de religioso moro habuit, atque sapius strato supra Duriam flumen palliolo, ex una in alteram ripam se transtulit. Cujus denique corpus cum per aliquot annos in communi Fratrum sarcophago jacuisset, inde ad alabastrinum sepulcrum, opera Serenissimæ Elisabethæ Hispaniarum Reginæ fabrefactum, translatum extitit: ubi & in maxima veneratione, tum a secularibus tum quoque a Fratribus habetur, & innumera fere miracula contigerunt, atque adhuc hodie contingunt.

7 Ex Petro Gonzalez in Historia Montis Celii B. Virginis de Salento, Lib. 11. Cap. vi. Humana fragilitas, quamvis vitæ circumscripta limitibus superiorem consecuta agilitatem & celestium particeps gloriæ, fidem patris in alienam opem miraculis insinuans, eloquenti sane testimonio aperit, sanctum Fr. Petrum Regularum Christi secutum esse vestigia, &c. Et inferius. Quare applausus fideliumque pietas tribus cum a calo donatum contemplabatur: virtute, qua mancos, claudos atque contractos ad ambulandum restituit, admirabilique vita atque orationibus quibus ægros sanavit; Prophetiæ spiritu, quo futura prospiciebat, prout quando una cum Fratribus e conventu Tribuli, post Horas matutinas recitatas, egressus est ad ripam fluminis Durie, ut mulieris ex desperatione demersæ corpus exciperet; asserens eam, dum se præcipitem ageret, pœnituisse, ideoque ex divinæ misericordiæ impulsu sepeliendam &c. Et inferius. Quintanillæ vero adolescens, cui Regularis habitum Religionis promiserat, prædefunctus, cum a Regalato tamquam proprius vendicaretur, aperto sepulcro, inventus est religioso habitu indutus. Et inferius. Tandem, ut omnibus constaret asperitatem, tolerantiam, atque humilitatem Sanctum hunc Angelicæ confortem naturæ in agilitate itinerum fecisse, cum Aquileræ Vicarium ageret, a Deo tamquam illius minister obtinuit, ut brevi intervallo locorum distantiam supple-

D
PER. AU-
DIT. RO-
TÆ R.
Francisci
Gonzaga

et Petri
Gonzalez
F

Dddd 3 rec,

A ret, & injunctum officii debitum impleret, &c. *Ex infirmitate*. Post felicem vero obitum innumera patravit miracula, sanans cecos ac mutos, &, ut inquit Gonzaga, surdis auditum, mutis assatum, cecis visum, & claudis rectificationem concessit. Hodie sanctum illius corpus quiescit in alabastrino sepulcro ipsi extructo a Regina Isabella in conventu Aquilensium; in quo indies novis effulget miraculis, ad devotionis incrementum, Religionis honorem, & divine gloriæ Majestatis. Hactenus illi: unde negari non potest quin ex prefatis omnibus resultet plena probatio famæ sanctitatis, quam etiam testantur Judices remissoriales in fine Processus fol. 408. asserentes, Servum Dei Regalatum communiter haberi pro Sancto.

ex frequentia visitationum sepulchrum

8. Post virtutes communemque hominum opinionem, proximum ad Regalati sanctimoniam probationem præstat nobis argumentum veneratio, qua homines interne conceptam ex virtutibus opinionem sanctitatis exteriori testantur expressione; quæ sane veneratio erga hunc Dei Servum insignis esse deprehenditur. Siquidem non solum in illius obitu ex diversis partibus gent plurima ad sanctitatis famam accurrit, sed ad illius etiam gloriosum in terris sepulcrum maximus fidelium numerus assidue confluit ac confluit, ut illius corpus veneretur, sequæ ejusdem intercessionem devote commendat: deponunt testes, qui de visu subdunt, Philippum Tertium Regem Catholicum ac Reginam Margheritam Austriacam, una cum Archiepiscopo, Toletano, Sedis Apostolicæ Nuntio, quamplurimisque aliis Episcopis ac Proceribus dictum sepulcrum visitasse, in quo concordant alii testes decem: quorum unus subiungit decem annorum spatio prædictos sexies idem sepulchrum visitasse. Quem etiam universi populi concursum, & frequentiam ad dictum sepulchrum comprobant Judices remissoriales in Processu fol. 408. Nec vanas, aut frustratorias fuisse visitantium commendationes & preces, ostendunt innumera circa idem sepulcrum appensa a fidelibus vota, ut se eorum factos compotes testarentur. Hæc autem veneratio uniformis etiam colligitur in Reliquiis hujus Servi Dei: omnes enim in illius obitu quærebant aliquid de ejus vestimentis pro reliquiis desumere, hodieque fideles ad præfatum sepulcrum conflunt, non solum ut corpus veneretur, sed etiam Reliquias, nempe sanguinem, digitos, cucullum, pallium, calceos, & alia hujusmodi, de quibus in visitatione sepulcri f. 406. Et deponunt testes, quorum unus de visu & facto proprio subiungit

ex Reliquiis vestimentis

C eam esse populi in hunc Dei servum devotionem, ut fideles ad sepulcrum illius visitationem confluentes nolint inde recedere, nisi ipsis ejusdem ostendantur Reliquiæ; quas ut videant ac venerentur, solent multo temporis spatio exspectare; prohibetur enim aliquando ne ostendantur, ut in conventu nascituri tumultus evitentur, &c.

in quibus Rex ipse

9 Has vero inter reliquias insignem admirationis obtinent locum præfati digiti, qui in hanc usque diem incorrupti integrique asservantur; necnon cucullus, qui adhuc propria servatus in integritate, & miri odoris fragrantiam emittens visitur: quarum Reliquiarum contactu fideles passim obtinent gratias quamplures, & nonnulli pristinae sanitati restituuntur. Quinimo reliquæ hujusmodi aliquando per Præsidentem conventus Aquilensium Philippum Quartum nunc Hispaniarum Regem Catholicum, in Arandæ de Duero oppido tunc gravi infirmitate laborantem delatæ illique impostæ, eundem ad somnum revocarunt, a quo expropterea, statim in melius progredi cæpit, integreque convaleuit, ut ejusdem Serenissimi Regis Majestas piissimo testatur affectu, in litteris ad Excellentissimum Comitem de Monterey apud Sanctitatem vestram Oratorem suum transmissis. Nec intra corpus aut Servi Dei reliquias

fidelium veneratio contenta est; sed ad illius etiam i. D. imagines devota propagatione processit, non sine insigni conceptæ de sanctitate opinionis argumento. Has vero variis in locis pictas impressasque conspici & conservari, deponunt varii, & solum fuisse servum Dei Regalatum pingi cum flammis & splendoribus ignis: idque testatur unus de picturis antiquis & recentibus, cum quo concordant alii tres.

10 Quæ omnia clarius etiam comprobantur ex serie visitationis sepulcri in Processu a fol. 402. usque ad fol. 408. in qua Notarius ac Judices referunt, invenisse sepulcrum Servi Dei ex alabaistro elaboratum, & ad mensuram hominis elevatum; in cuius cacumine exposita conspicietur statua Regalati, & in ejus superiori parte legebatur inscriptio in eodem alabaistro incisa, continens ejusdem Regalati laudes, indicansque ipsius ossa in eodem sepulcro quiescere, quod Comitissa de Haro extruxit. Præfata vero Inscriptionis tenor in eadem visitatione substantialiter relatus per hæc formalia verba habetur: Jacet ornata caro, fulgent ossa quiesca. Perseverans Christo servivit. Mundum ab infamia fugiens, honoresque despexit miserabilis sæculi, Petrus Regalatus Vicarius de Domo Dei, & Scala-Calii hic finivit sub Paupertate Regulæ S. Francisci; nullum sæculi quærens premium ob gratiam Christi. Comitissa de Haro adornavit sepulcrum, qui in premium orat pro ea assidue Christum. Laboribus carnis finem dedit; die 2. Resurrectionis Domini, MCCCXVI. anno. Cui quidem inscriptioni, in antiquo adeo lapide incisa, plena fides adhibenda est.

11. Ulterius in eadem visitatione prædicti referunt, in præfato sepulcro inci a esse plura ejusdem Regalati miracula: quæ pariter intabulis duabus antiquis descripta ac etiam aliis in locis, tam sacelli quam etiam conventus & ecclesiæ Aquilensium, depicta conspiciuntur. Item circa dictum sepulchrum innumera adesse vota, lintea sepulchralia, antiquissima fulcra ac baculos, nec non compositos ex cera pedes, manus, crura, brachia, aliaque hujusmodi illic a fidelibus in recuperata valetudinis signum receptarumque Regalati intercessione gratiarum fidem appensa. Imaginem pariter ejusdem servi Dei antiquissimo opere in sacrario dicti conventus reperiri depictam, diademate splendoribusque caput ornatam (& hoc quidem in signum regni spiritualis, & consecrata beatitudinis argumentum) in poenitentis speciem vultu admodum extenuato expressam; cum inscriptione hujusmodi: Anima mea liquefacta est tamquam cera liquefca in medio ventris mei. Plures insuper magna veneratione atque ornatu asservari reliquias ejusdem servi Dei; nempe sudarium, quo inter meditationes abstergebat lacrymas, & alterum, quod suppositum manantem excepit sanguinem, cum de mandato Reginæ Isbellæ manus a reliquo corpore Regalati amputata est, necnon calceos, cucullum, pallium, ac digitos. Tabulam præterea admodum antiquam, in qua legebatur inscripta quædam Antiphona, Oratio, & Versiculus in laudem Regalati compositus. Ac denique in aperitione capsæ, in qua recondita erant ossa servi Dei, optimum sensisse odorem magnamque fragrantiam, quæ quidem fragrantia odorisque suavitatis, ex aliis etiam reliquiis mirabiliter, & supra omnem naturæ conditionem manans insitæ velut divinitatis est argumentum.

§ II De Miraculis.

12 **S**ed transitum faciamus ad miracula, quæ uti magis certam atque indubitam sanctitatis fidem asserunt, sic juxta S. R. E. ritum, & factorum Canonum sanctiones in promovendis ad Canonizationem requiruntur

ex infirmitate sepulchrum

ex vestimentis

aliqui: non namentis Aquilensium visitantur.

Item ex multitudinem miraculorum

Aquiruntur. In quo quidem articulo, omnis consilio disputacionibus, quæ miraculorum essentiam, requisita, operationes, gradus, probationemque respiciunt (de quibus majores nostri & nos quoque in præcedentibus Sanctorum relationibus disceptavimus) nonnulla subijciemus miracula ex illis, quæ omnipotens & in Sanctis suis mirabilis Deus, Regalato intercedente, operatus est. Innumera enim gloriosum hanc Seruum Dei patrassè miracula colligitur ex testium depositionibus, de quibus in processu; ex historicorum relationibus superius insertis, accorum præcipue qui vitam Regalati scripserunt; ac denique ex tenore supra ponderatæ visitacionis, in qua non solum exprimuntur miracula in sepulcro alabastrino antiquo opere incisa (quorum singularis habenda est ratio, ut de inscriptione ejusdem sepulcri jam fuit consideratum) & plura alia referuntur in conventu atque ecclesia depicta; necnon duabus antiquis tabulis descripta (quæ tabulæ, si necessaria concurrant requisita, solent fidem mereri) sed Notarius testatur in archivio conventus Aquile-
 rix vidisse ac reperiri librum in forma authentica, in quo habentur centum & sexdecim miracula, Regalati intercessione operata, ac legali Notariorum manu scripta, illaque postmodum anno mcccclvi coram Alphonso Fernandez, Vicario & Judice Ecclesiastico oppidi de Aranda; ac Joanne Martinez de sancto Dominico, Rectore Villæ novæ; Didaco Diez de Palacios, necnon Joanne Sanchez de Aranda publicis Notariis, fuisse autorizata & approbata; ac tandem anno mdl, coram Petro Alphonso de Alameda Archiepiscopo, & ejusdem oppidi de Aranda Judice Apostolico, & Licentiate Francisco de Villa-Fag Correctore, necnon Joanne Christophoro Ortuno, Ferdinando Hermoso, & Gregorio de Aranda, regis Actuariis & Notariis Apostolicis, fuisse transumpta, & utrumque librum, tam originalem quam transumptum in publica forma reperiri signatum, atque authenticatum, &c. Proponemus igitur primo loco nonnulla ex miraculis, quæ Regalatus vivens Deo operante patravit; secundo autem loco aliqua ex iis subnectemus, quæ idem Deus omnipotens defuncti servi sui intercessione operatus est.

a publicis
Notariis
descriptam.

B Sequuntur miracula sub hisce titulis, quos hic visum excerpere, ut jam satis explicata in Vita, propter solum quod additur Theologicum examen hic reperantur: qualem enim hoc & quam maturam sit ex aliis similibus facili cognoscitur. Tituli igitur sic habent:

quoniam illi
qua omnia
aut, hic re-
ferantur.

I Panis ac carnis frusta pauperibus distribuenda in rosas convertit.

C II Orans in extasim rapitur ingentemque diffundit splendorem.

III Defuncto & jam sepulto dat habitum S. Francisci.

IV Unius horæ spatio 42 milliaria iter absolvit.

V Flumina extenso super undas pallio transgreditur.

VI Religiosis pene destitutis succurrit.

VII Prædicit adventum Episcopi Palentini & gibbosum sanat.

Hæc in Vita: ex iis, quæ gesta post mortem & probata sunt duo etiam prima omittimus, satis ex Vita & jam dictis noscenda.

I Defunctus pauperi panem porrigit.

II Sanguis recens e Regalati corpore, annis 36 sepulto, emicat.

Reliquorum titulos habes in margine. Est igitur tertium, quod subiungo.

III Anna Bertranda incola oppidi de Gomiel de Hizan, diuturno sanguinis fluxu affecta, post experta varii generis remedia, eo devenerat, ut jamjam mortura putaretur. Aderant infirmæ nonnulli Franciscanæ familie religiosi, qui ex monasterio oppidi de A-

Caerulea
flum. labor-
antem
various
proximum
fuit.

quileria adveniant, ut ei in his, quæ ad animæ salutem pertinent præsto essent. Ad quorum unum se Anna converteret, Pater, inquit, velim d. Regalatum prome roges, ego, tibi sanitatem ille a Deo impetraverit, ad sepulcrum ejus inviscendum pedibus accedam. Attulerat unus e præfatis Religiosis cucullum a Regalato gestari solitum, eumque infirmæ admovit: illa vero a fluxu convaleuit, pristinaque recepit sanitatem. Ita concludit is, qui per quatuordecim annos bona ejusdem Annæ administravit, & deponit de visu ejusdem Annæ filia, & alius testis: de publica autem voce & fama deponunt non solum prædicti testes, sed etiam alii quinque ac plures. Hujusmodi vero sanationem miraculosam esse censuimus; quia fluxus iste sanguinis, qui agram passim torserat & sæpius ad extremum vitæ spiritum redegerat, jam factus erat naturaliter adeo insanabilis, ut quamvis plura fuissent adhibita expertaque varii generis remedia, nihilominus illa nihil proficerent. Accedit insuper medicorum judicium, qui de salute infirmæ desperaverant, Quibus tamen non obstantibus agra adeo convaleuit, ut licet per plures annos postea supervixerit, numquam tamen eodem amplius morbo, qui antea ipsi passim erat obviis, laboraverit, ut asserunt iidem testes. Huic etiam miraculo fidem adstruit, brevi tempore & absque ulla medicamentorum applicatione subsecuta sanitas. Cum certum sit vim morbi diuturni naturæ viribus, vel medicorum pharmacis expelli non posse, nisi longo temporis spatio; & sic multo difficilius absque iisdem medicorum pharmacis (quæ maxime purgativa morbi istius naturæ possere videbatur) sanguinis iste fluxus, ad vitiosam ipsius sanguinis qualitatem referendus. Unde cum nullo rite operantis naturæ artisve ministerio, sed ad solam cuculli applicationem agra tam cito acque integre convalesceret, utique id divinitus per merita & intercessionem Regalati fatendum est a Deo emanasse; quod comprobant præcedentes infirmæ preces ac votum, necnon cuculli contactus; maxime cum omnes testes uno ore asserant sanationem fuisse miraculosam. Neque obstat curationem non fuisse instantaneam, quia non est necesse miraculum fieri in instanti, sed sufficit fieri successive... Quod tamen intelligi debet, dummodo (ut in casu isto) eo tempore, licet longiusculo, contingat quo ex natura rei contingere non potuisset.

Hæc mihi
videtur certi-
tudo.

14 Joanna Garzia, incola oppidi de Gomiel de Mercado in regno Castellæ, miserandum in morbum inciderat, ventre tam sæde exulcerato, ut septem in eo foramina conspicerentur: & hæc pessima erant, perque illa cibipoculque excrementa egerebantur omnia. Adhibita sunt per multos menses varii generis remedia; quibus nihil proficientibus, incurabilem cum morbum medici pronunciarunt. Joanna hoc in statu constituta, de ope Regalati imploranda cogitare cepit, ac sepulcrum se illius visitaturam promisit; egreque impetrata a patre venia equo imposita est, fasciis arctissime circumligata, ne intestina offenderentur. Pervenit ad ecclesiam monasterii de Aquileria, ibique criminibus penitentiarum Sacramento delectis sacrosanctaque Eucharistia suscepta, ad Petri sepulcrum se contulit, seque illius intercessionem enixis pro sanitate a Deo obtinenda precibus commendavit. Nec frustra: siquidem illico foraminosa consolidata sunt ulcera, morboque omni depulso pristina incolumitati Joanna restituta est. Factum istud deponit eadem Joanna Garzia de certa scientia, & de visu mater ejusdem Joannæ, & consobrina ipsiusmet Joannæ de publico & notorio; & depictum reperitur inter alia miracula in præfato conventu Aquilerie. Sanationem hanc fuisse miraculosam, demonstrat primo qualitas ipsius morbi, qui cum esset diuturnus transiitque secisset in habi-

Ulcera in-
curabilia
fuit.

F

PER AU-
DIT. RO-
TÆ R.

A habitum, difficiliter sanari poterat; ulcera enim, quæ longo tempore durant, difficiliter sanari possunt, ut generaliter affirmant Galenus & Avicenna, Quam curationis difficultatem comprobant etiam adhibita in vanum remedia & medicorum assertiones, de quibus deponunt eadem Joanna & illius mater. Secundo comprobatur instantaneus sanationis modus: ulcera enim fuerunt statim absque ulla medicamento perfecte conclusa, ut eadem Joanna asserit, & de visu sequenti die testatur illius mater: unde miraculum remanet plene probatum ex supra deductis, maxime cum morbus iste non solum instantaneum, sed etiam brevem curationem excluderet. Id vero Regalati tribuendum intercessionis, testatur præcedens infirmæ in servo Dei confidentia illiusque intercessionis invocatio; cui ut se ægra commendavit, statim se convalescere cognovit, ut eadem Joanna deponit.

Clonius
seus.

15 Franciscus Garzas incola loci de Sutillo in regno Castellæ, cum pessime ex utroque crure laboraret, adeo ut progredi sine sulcristis minime valeret, ad opem Petri Regalati, cujus fama sanctitatis per eas regiones erat celeberrima, confugit, & equo vestitus ad illius sepulcrum contendit; ubi cum per novem horas (novenam vocant) intimo cordis affectu ei se commendasset, ut sanitatem sibi a divina impetraret clementia; repente ab omni crurum infirmitate & claudicatione liberatus est, pedibusque domum reversus; sulcristis ad miraculi memoriam reliquis. Factum de visu recensent filia ejusdem Francisci & filius: alius autem quoad morbum & recuperatam sanitatem deponit de visu, quoad modum vero deponit de auditu ab eodem Francisco, & de publica voce & fama deponunt alii testes plures. Hanc quoque sanationem miraculosam demonstrat tum qualitas morbi, tum modus curationis, brevi adeo novem horarum intervallo absque ulla medicamentorum ministerio obtentæ. Certissimum est enim convulsionem seu membrorum attractionem, nec facile nec confestim adhibitis etiam medicamentis curari... Unde cum factum istud naturæ vires facultatemque excedat, referendum procul dubio venit ad dexteram illius, qui virtutem curationum hujusmodi in seipso inchoatam, ut patet apud Matth. c. 11. in dilecto. suos passim transfert.

Puerum
submersum
resurgens.

16 Novissimis quoque hinc temporibus, anno videlicet salutis MDCXXVII servum suum Deus præclari miraculi gloria illustravit. In oppido, cui Gomieli de Mercado vulgo nomen est, fons quidam extat publicus, sancti Petri nuncupatus; ad hunc cum aliquando puerulus triennis, nomine Joannes, Joannis Reynosi filius, seu ludendi gratia, ut fieri solet, seu aliquid quidpiam facturum accessisset; in vas, quo aqua fontis excipitur, decidit, ibique submersus est. Ubi cum per trium fere horarum spatium (ut ex supputatione temporis, quo domo egressus fuerat, conjectari potuit) jacuisset; quædam quædam ad fontem venit aquam de more hauri: quæ tristi spectaculo conterrita, ut puerum agnovit, clamoribus & ejulatu cuncta complevit. Advolant vicini. Jacebat misellus sub aqua supinus atque ore aperto, nec facies ab aquarum superficie multum aberat, quæ modico tinctæ sanguine cernebantur. Extractum est itaque corpusculum, & ore deorsum verso, inter manus eorum qui accurrerant aliquamdiu suspensum, ut aqua efflueret. Verum cum ne gutta quidem exiret, nec ulla in eo motus aut vitæ vestigia conspicerentur; cum planctu & lamentationibus quamdam in porticum delatum est. Accidit ut Pater Didacus de Ordoñez, Vicarius in monasterio Domus Dei de Aquilera, præfatum per oppidum ad obeunda munera sibi a monasterii sui Præsidente commissis transiret: is cum frequentem mulierum turbam tristem & attonitam ad eandem porticum confluentem videret, quid hoc rei esset ab adstantibus petiit, casumque edoctus est. Sensit Didacus interius se moveri, ut puerum vitam

per merita Regalati, de quo in Sanctorum numerum referendo recentem tunc agi cœperat, a divina postularet clementia: propiusque accedens, aggre per confertam multitudinem ad puerum pervenit. Lividum erat ac frigidum corpusculum; inversi tuebantur oculi, distensus aquarum copia turgēbat venter. Auxit lugubris aspectus Didaci misericordiam, speque vehementiori ad vitam puero recuperandam animum ejus inflammavit. Accessit, diligenterque tenella membra pertractavit; quæ ubi frigida; rigentia, omni arteriarum pulsu destituta, vitæque omnino spoliata reperit; silentio manuum collisione indicto, ad circumstantes conversus: Quando, inquit, nullum jam nisi a Deo remedium sperari potest, servo ipsius Regalato puerum hunc commendemus. His dictis, quotquot aderant una cum Didaco enixe Deum precati sunt, ut Regalati intercessione ac meritis pueri vitam reddere dignaretur; ac promiserunt, si voti compotes fierent, puerum se necnon sindonem qua involutus erat ad ejusdem sepulcrum delaturos. Tum Didacus junctis manibus signum Crucis super puero formans, In nomine Patris, inquit, & Filii, & Spiritus sancti, ad intercessionem & per merita B. Regalati, Deus tibi vitam impertiatur; ac deinde bis pueri aures osculatus, arctissime eum amplexus est. Mirandum dictum! statim puer clamorem edidit, caputque movens, Didacum intulit se; postque dimidium horæ quadrantem lætus ac rubicundus, nec ulla læsionis alteriusve incommodi vestigia præferens, evasit: inque miraculi memoriam habitu S. Francisci indutus, ac deinceps Regalati vulgo dictus est. Hæc deponit idem Fr. Didacus Ordoñez, tam in Processu quam in repetitione illius facta hic in Curia, & concordant Maria Gonzalez de Penillos, quæ prima vidit puerum submersum in fonte, Maria Castañeda, quæ puerum extraxit e fonte. Dominicus de Reynoso avus pueri, Maria de Segobia avia, Stephanus Botero patruus magnus pueri, Bartholomæus de Sanctes, comes fratris Didaci Ordoñez, qui omnes deponunt de visu & certa scientia, cum quibus etiam conveniunt sex alii testes. Dubitari non potest, quin puer iste fuerit ad vitam revocatus miraculose: cum secundum Philosophos a privatione ad habitum non deor regressus; & secundum Fidei dogmata nisi finis hujus mundi advenerit, humanum genus a somno mortis non evigilabit... Nec visum fuit nobis dubitari posse de obitu pueri istius, cum satis evidentia mortis signa concurrant; Primo, quia ut conjectari potest a tempore, quo recessit a domo, diuturni temporis spatio demersus in fonte permansit... Secundo, quia inventus est jacens immobilis, sub aqua supinus expansis brachiis, ore aperto, atque aquæ supposito, necnon comperta est aqua sanguine tincta. Tercio, quia postquam e fonte extractus fuit; inventum est illius corpusculum aquarum copia turgidum, omni spirituum motu destitutum, facieque lurida ac nigricanti, oculisque ad terrorem inflatis, necnon frigidis ac rigentibus membris. Quarto denique, quia testes omnes conveniunt, ut præ ceteris bene explicat idem Fr. Didacus Ordoñez, prædictum puerum absque ulla difficultate fuisse mortuum. Unde circumscripto etiam resurrectionis ipsius miraculo, quod abunde remanet probatum ex deductis; cum his non obstantibus vix signo Crucis in nomine Sanctissimæ Trinitatis super ipso firmato, puer non solum clamorem ediderit, sed post dimidium horæ quadrantem lætus ac rubicundus, nec ulla læsionis aut alterius incommodi signa præferens, evaserit; ex hoc solo probatio miraculi resultat, cum naturaliter in corpusculo tam languido non possit dari brevis adeo regressus ad primum statum, quæ enim longo tempore, & vehementioribus affectibus tenuantur corpora, lente reficere oportet.

Hujus mi-
raculi fides
indubitata.

§ III De validitate Processus, ac legitimo
testium examine.Processus
Aranda
formatus,

17 **R**eliquum est, Pater beatissime, ut postre-
mum faciamus gradum ad tertiam ultimam-
que hujus relationis partem, in qua nobis agendum
superest de validitate processus, ac legitimo examine
testium, ex quibuscumque virtutis sanctitatis tum miracu-
lorum deductæ sunt probationes. Et quantum attinet

ad Processum auctoritate Apostolica fabricatum in
regno Castellæ veteris, & in oppido de Aranda dio-
cesis Oxomensis, censuimus de illius validitate dubi-
tari non posse. Postquam enim Sanctitas vestra, sup-
plicibus totius Ordinis Minorum S. Francisci de Obser-
vantia libellis benigne inclinata, sacre Rituum Con-
gregationi hujusmodi causam commisit, fuerunt in
vim præfate commissionis per eandem Sacram Con-
gregationem de anno MDCCXVII expedite litteræ re-
missoriales, directæ Reverendissimis DD. Episcopis
Oxomensis & Vallisoletano, necnon Archidiacono,
Decano, & Sacristæ præfate Cathedralis Ecclesiæ

ex vi re-
missio-
num a Pa-
tri concessa-
rum.

B Oxomensis, cum facultate ut duo ex illis juxta
præfatum Sanctitatis vestre commissionem conjunctim
procederent. Quæ litteræ Reverendissimo Domino
Martino Manso de Zuniga, Episcopo Oxomensis, nec-
non Doctori Alphonso de Portillo ejusdem Oxomensis
Ecclesiæ Thesaurario præsentatæ fuerunt per Fr. Dida-
cum Ordonez, tamquam deputatum in hac causa
a Religione procuratorem, & pro illarum executione
instantem, & docentem de legitimo mandato Pro-
curatæ a præfatis Judicibus admissio. Nec aliquam fa-
cere difficultatem debet, quod Doctor Alphonsus de
Portillo enunciatur Oxomensis Ecclesiæ Thesaurarius,
de quo litteræ remissoriales non loquuntur, quæ solum
fuerunt directæ Archidiacono, Decano & Sacristæ.
Quia advertendum est, apud Hispanos Sacristam ap-
pellari Thesaurarium, cum vocabulum Sacristæ apud
eosdem infimi ministerii significationem recipiat; ut
testantur Coriales in fide exhibita, & removet omnem
difficultatem alia fides ipsiusmet Episcopi Oxomensis,
qui testatur præfatum Doctorem Alphonsum de Portillo
esse Sacristam in eadem Ecclesia Oxomensis & The-
saurarium nuncupari, nomenque Thesaurarii & Sa-
cristæ esse unum & idem.

severitatem
in iudicio
ma.

C 18 Cum vero Judices præfati acceptassent atque
aperuissent dictas litteras pro illarum executione de-
putarunt Notarium ac Nuntium, qui jurarunt de
fideliter exercendo officium. Elegerunt insuper ac de-
putarunt pro loco loci audientie & examinis testium
cappellam & oratorium domus Episcopalis, quæ loci
deputatio tamquam de substantia iudicii erat necessa-
ria. Pro diebus vero audientiarum deputarunt omnes
& singulos dies non feriatis, & pro hora, horam
octavam de mane, usque ad undecimam; & ab hora
secunda de sero, usque ad quintam. Et coram iisdem
Judicibus factus fuit in præfato oppido de Aranda
processus iste, qui Procuratore prædicto instante, &
prævio Judicium decreto, necnon deputatione Notarii
fuit transumptatus, cum ac originali collationatus per
Notarium causæ & alterum deputatum, qui post
subscriptiones & appositæ Judicium sigilla se ipsos
subscripserunt, & de fidei collatione atque auscultatione
testantur, cum tamen ad effectum, ut Processus
iste diceretur esse in forma probanti, sufficeret sub-
scriptio Notarii de illo rogati. . . . Demum vero clausus
& sigillatus, cum attestazione a tergo trium

Notariorum circa legalitatem Judicium, Notarii causæ D
& adjuncti, una cum litteris eorundem Judicium re-
missorialium, fuit præsentatus in Sacra Rituum Con-
gregatione, ac demum instante eodem F. Didaco Or-
donez, uti Procuratore ac mandatum exhibente, fuit
apertus, & de mandato ejusdem Sacre Congregatio-
nis deputato Interprete, commissum fuit examen super
illius recognitione. Qui quidem Interpres debitum præ-
stitit juramentum de fideliter interpretando: & dictum
processum una cum litteris Judicium a se fideliter
interpretatis, reportavit: & processus iste formiter
recognitus, per sex testis, dicentes se habere nota-
tam manum, personas, & signa, fuit tandem Rotæ
Auditorio per eandem Sacram Congregationem remis-
sus.

PER AU-
DIT. RO-
TÆ R.

19 Quantum vero attinet ad testes, censuimus illos
fuisse rite ac recte examinatos; fuerunt enim formiter
examinati, ea scilicet diligentia, quæ in hujusmodi
gravioribus causis requiritur. . . . nempe prævia co-
rundem inductione facta per Procuratorem, ac cita-
tione seu monitorio per Judices decreto, & per cur-
sorem sive nuntium contra quemlibet eorum personali-
ter executio. Quæ quidem citatio seu monitorium tam-
quam de substantialibus Judicii seu monitorium necesse-
ria. Qui omnes testes formiter jurarunt de veritate di-
cenda, prout requiritur; cum in juramento deposi-
tionis substantia consistat: & singillatim fuerunt exa-
minati, deponentes primo juxta interrogatoria, deinde
super articulis in remissoria contentis. . . . Ex quibus omni-
bus constat, testes rite ac recte examinatos, cum de
jurisdictione Judicium, qui illos examinarunt, appareat
ex litteris remissorialibus, eidem, ut supra, directis;
& de forma per eosdem rite servata ex testium inductioni-
bus, citationibus, juramentis, ac depositionibus,
primo super Interrogatoriis & deinde super Articulis.
Non obstat, quod aliqui ex testibus, sint ejusdem Or-
dinis, cujus est Regalatus, ideoque in ipsis videatur
cadere suspicio affectionis ad causam: quia cum de
singulari ipsorummet Religiosorum commodo non aga-
tur, pro Religioso & super Religiosi virtute testi-
monium ferre non prohibentur. Nec replicetur, quod
saltem dictus Fr. Didacus, tamquam Procurator in
causa veniat excludendus, ex regula, quod Procura-
tor in causa quam agitat vel agitavit testis esse non
possit pro Domino; quia prædicta regula non obtinet
locum, quando, ut in casu isto, cum dicto Procura-
toris concurrunt testes idonei. Quod maxime proce-
dit, quando, ut pariter in casu isto, procurator est
bonæ conditionis & famæ. Nam si sollicitator in his
terminis a ferendo testimonio non repellitur, multo
minus debet repelli Procurator, qui minus testimonium
ferre prohibetur quam sollicitator.

ex prævia
citatione.E
ad juramen-
to testium.omni iure
præsumit
innocentiam.

20 Ex quibus firmata tam processus quam examinis
testium validitate, absoluta quoque remanet tertia &
ultima pars hujusmodi Relationis. Unde cum Regala-
ti virtutes atque miracula, quæ Sanctitatis vestre occu-
lis subjecimus, satis testentur qualem sibi in celo glo-
riam fortunatissimus hic Christi assecla comparaverit;
hoc unum superest, ut eundem infallibili suæ non
errantis vocis oraculo terris æque gloriosum reddat:
censem enim causam in eo statu esse, ut possit San-
ctitas vestra quandocumque sibi placuerit, ad ulteriora
procedere, &c.

ex quo con-
cluditur
posse ad cau-
sationem
nam proce-
di.

Joannes Baptista Coccinus Rotæ Decanus.
Philippus Pirovanus Rotæ Auditor.
Clemens Merlinus Rotæ Auditor.

DE BEATO AMEDEO

SABAUDIÆ DUCE,

VERCELLIS IN PEDEMONTIO.

ANNO
MCCCCLXXII
MAR.
Amedei
Favagel.

Pures hoc nomine Principes Sabaudia habuit, Comitum contentos titulo, usque ad annum Christiana Era MCCCCLXXII, quando Sigismundus Imperator, alioquin & consilium requirens Amedei VIII, Ducem ipsum renuntiavit litteris Cameriaci signatis XIX, quas pag. 252 Probationum exhibet Samuel Guichenon post Historiam Genealogicam familia Sabaudica anno 1660 vulgaram, publico illo documento convincens erroris eos, qui aliter censere. Hunc Amedeum, vero nomine dictum Pacificum, cum rerum humanarum cepisset fastidium, translatis in Ludovicum filium provinciarum regendam curis humilem eremitam Deoque & sibi soli vacantem in Ripaliensi recessu, quem anno MCCCCLXXX fundavit Augustinianis, vidit & admiratus est orbis; usque dum Basileensis concilii Patres, ex auctoritate contra jus fasque Eugenio IV, in Amedei electionem consensere, & anno MCCCCLXXII sub nomine Felicis Pontificem creaverunt. Hic eam dignitatem non regnandi libidine sed obsequendi, ut rebatur, necessitate a se susceptam abunde declaravit, cum Nicolao V, qui fuerat Eugenio mortuo legitime suffectus, eandem voluntatis cessit; dignus, quem ad summum reverentiam eremum, & Geneva anno MCCCCLXXII Januarii piensissime mortuum, etiam miraculis Deus illustraverit.

Non tamen per ipsum, sed per cognominem ipsius filio & successore Ludovico nepotem, sancti seu Beati cognomentum inter Sabaudorum Principum titulos legi capis: quod licet necdum solenne iudicium Ecclesie Romana approbarit, eodem in Canonem Sanctorum relato; constans tamen subditorum erga sanctissimi Principis sui ossa memoriamque religio, & Pontificum Romanorum consensus tacitus, cum publicis solemnibusque Beatorum honoribus jam inde ab obitu morte constitutis venerandum. Hoc autem ne pluribus hic debeat demonstrari faciunt virtutes & miracula, diligenter collecta per Petrum Franciscum Maleum, Canonicum Regularem Congregationis Lateranensis: quem ad ea conscribenda typisque vulganda anno MDCXIII impulit Mauritiis, tunc Cardinalis a Sabaudia; idem qui postea anno seculi eiusdem XXI, ad promovendum Canonizationis postulata negotium Romanam Maleum misit; ut infra videbimus in appendice, accepta ex MS. processu Vercellensi, in supplementum eorum, quae de sacri corporis elevatione, translatione ac cultu lector curiosus posset desiderare. Erat autem processus ille, cum ista nobis mitterentur jam absolutus, solaque Episcopi, Commissarialis ea in causa iudicis a Sede Apostolica confisus, sententia muniendus, ut una cum alio simili Taurini consilio Romam portaretur: extremum ad rem consiciendam, ut sperabatur, momentum allaturus.

Ceterum quia Malei compilatio, quamvis Vita praeferat titulum, vita tamen illius alia nequaquam historico prosequitur ordine; sed casibus tantum ipsa attingit, quatenus ad sanctimoniam virtutum eximiarum signis probandam, id est, ad propositum ipsius scripti finem servire poterant; ideo ex praedicto Samuele Guichenonio, publicis decretorum, conventionum ac fœderum acta diligentissime scrutato, praemissimus chronologicam ejus, quam in terris Amedeus duxit, vita synopsis: ut malei opus annotationibus sit, ac exerrantem subinde Malei calamum revocandum in viam, retegendamque & corrigendam historica munda: qua attentis Actis per se pascunt. Omittimus tamen eorum, quibus gestis testes arbitrive aut alias participes intervenire nomina quia eorum prodiga series posset lectorem ad sanctorum festinationem remo-

rari: & ipsa in suo fonte probationibusque ad marginem Historia Genealogica praefata indicatis, atque in secundo operis tomo requirendis, possunt reperiri.

ACTA VITAE

Ex Gallico Samuelis Guichenon.

1 Unonii, quod Cabilliacensis Ducatus ad Lemanum lacum caput est & Ripaliensi secessui proximum, natus Amedeus, 1 Februarii anni MCCCCLXXXV ipse in cunis promissus est Yolantæ, trienni filiae Caroli VII Regis & Mariæ Andegavensis, contractu legitime celebrato Turonibus anno MCCCCLXXXVI die XVI, & Ripallii a patre atque avo pueri confirmato XXVIII ejusdem mensis die, anno eodem. Huic paulum adultiori parens suus concessisse videtur, ut sese Principem Pedemontii scriberet, itaque promissionem suam signavit anno dicti jam seculi LI Cameriaci XIII Martii, qua Ludovico Delino, Carlottam sororem Amedei uxorem accipienti, sese ipse obstrinxit reciproce consanguinitatis intuitu, ad ejus obsequia causamque sustinendam: ubi jam tunc Yolantam non sponsam suam sed conjugem nominans, suspicionem ingerit matrimonium, tanto ante conclusum, jam tum fuisse celebratum: licet consummatum dumtaxat videatur fuisse in Forensis agri urbe primaria anno sequenti; quando die XXVI Octobris Ludovicus Dux dotales filio terras consignavit, litteris Clippiaci signatis, qui deinde ad intercessionem Regis fœderi auxilium Amedei redditus per donationem Bressiensis Domini, firmatam XIII Decembris anni MCCCCLVI.

2 In Bressiam igitur, jam conjugis sui factam, cum viro transit Yolanta post Julium anni MCCCCLVI: ibique pariter commorati plerumque sunt, mirum in modum complacente sibi in ea regione Amedeo, propterea quod esset a strepitu aulae remotior: quamvis Pedemontii Princeps etiam tunc dici perseveraverit. Est Bressiae civitas primaria Burgus: in hac una cum Ducissa uxore, mortuo patre Ludovico, juramentum fidelitatis exegit recipique a cismontanis subditis, Taurinumque ad transmontanos destinavit, quibus suo nomine idem praestaretur: & mox ultimo Februarii die anni MCCCCLXXV Cameriacum movit, ad convocatos in die XXV Martii Ordines Sabaudiae ac Pedemontii. Hoc in conventu, auditi sunt hinc Ludovici XI Regis Franciae inde Philippi Ducis Burgundiae oratores, contraria sibi invicem instantes postulantes in causa Joannis Ducis Borbonii, cui ut arma inferret a Rege sollicitabatur Sabaudus, Burgundo ne faceret deprecante. Ipse autem, licet neutram offensam cuperet, tandem tamen ab Yolanta in partes fratris Regis traductus eatus est, ut Galeatio Sfortia, Patavino Comiti & Ducis Mediolanensis filio, regiarum copiarum Duci, transitum per suas ditiones concederet ad Villam-francæ in Baviensi agro obsidionem: eique ex sua aula viros aliquot primarios adderet: qui mox pace inter Regem Borboniumque composita magno usui Regi fuere in eo prelio: quod contra Carolum Burgundum Carolei Comitem mense Julio pugnatum est.

3 Moritur interim mense Martio anni MCCCCLXXI Franciscus Sfortia Mediolanensis Dux: itaque redire

ex Comite
Dario Sabaudia pri-
mi

deinde ex
mo ad Pa-
ramen-
ti.

ex p. R.
Amedeus

ex p. R.
Amedeus

Alia qua-
dam ex
MS.

Alia villa
ex Samuele
Guichenon.

Natus an-
no 1435.

Yolanta
Franciscæ
Sponsæ
an. 1430.

conjugium
1435.

ex hunc fœre
commora-
tus in Bressi-
a.

mortuo Pa-
tre regnum
intra an.
1455.

seque ad-
iungit par-
tibus Regis
Francie.

A redire festinant Galeatius, neque satis tutum sibi ratus Sabaudi ditiones palam transire, dissimulavit personam: sed Novaletii in montis Cenitii descensu ab Augustino, Casenova in Pedemontio Abbate; & Hugonino Allemanno, Arbeni in Beugesia Domino, detentus est: at mox dimissus, improbane suorum factum Amedeo. Circa idem tempus solutus Gallico carcere Philippus Bressie Comes, post obligatam quam maxime potuit Regi si lem de ea Duci Amedeo fratri suo servanda, Augustam prætoriam cum Jano Comite Genevensi, altero fratre suo, accessit: ubi hæreditatem quique suam sub clientelæ fiduciariæ jurejurando susceperat ab Amedeo, Qui deinde continuata in Pedemontium protectione Pignarolium appulit, & ibi die vii Octobris Taurinensium civium privilegia confirmavit, ibidemque primo sequentis anni LXVII. die conjugii suæ donavit dominium Villæ Francæ in Pedemontio.

4 Ut autem Duci optimo nihil erat quam pax & concordia optabilis, sic libenter eidem conciliandæ operam suam cum posset accomodabat: idque unice studebat ut novis identidem vinculis propinquos sibi vel sanguine vel ditionibus Principes per amicitia fœdera obstringeret. Tale fuit quod anno jam dicto die xxv

II Martii Cabillone per suos legatos inivit cum Philippo Burgundo ac filio ejus Carolo, quod deinde xv Aprilis Brugis in Flandria signatum fuisse reperitur. Item cum Calabriz Duce xxix mensis Maji, cum Francisco II. Britanniz Duce vi Augusti & cum Carolo Franco Duce Normanniz die similiter vi Novembris. Interim autem coactus fuit arma sumere contra Guilielmum Montisferrati Marchionem, pacta a Joanne patre conventa observare recusantis: cumque exercitui suo Philippum fratrem præficeret, hic quidem in hostilium copias movit; Marchio vero imparem sese videns, ad Galeatium Mediolanensem respexit, qui continuo in subsidium magnis cum copiis venit, itaque commisit, ut ultro sese alienam in causam misceret denuntiavit Amedeo, restitueret Valentiam, Occimianum aliasque arcēs & oppida, quæ Sabaudicæ domui erepta pater ejus Franciscus usurpaverat. Tandem tamen pax coaluit, post bellum per aliquot menses gestum, & xv mensis Novembris die inter partes convenit, ut in eo quo ante bellum erant statu, relinquerentur omnia ex parte Comitit: Galeatius vero restitueret quidquid hoc bello ceperat, & deinde pacis fœdera, quæ pater suus ante

anno xxi cum Ludovico Duce signaverat, inviolata servaret. His firmandis accessere nuptiæ cum Bona Amedei sorore pactæ, & in Ambrosienſi castro sequentis anni die ix Maji celebratæ.

5 Fuit hic annus sæculi LXVII, cum Jacobus & Philippus, Bressiensis hic, ille Remotensis Comes, Amedei fratres, & alius frater, Joannes-Ludovicus Episcopus Gebennensis, contra Ludovicum Franciæ Regem amplecti Burgundi Ducis partes, occasionem Amedeo dedere abeundi in Franciam, ut se expertem fraterni consilii atque in Regis amicitia constantem declararet. Exceptus est in eo itinere honoribus ubique maximis, Meldisique congressus cum Rege missos ab eo Parisios est, ut vicem suam teneret in succedendo publico rogo, sub noctem præviam festo D. Joannis Baptistæ. Voluit etiam Rex ut ad ejus in urbem Parisiensem ingressum captivi omnes dimitterentur e carceribus: qui honor solis Regibus consuevit exhiberi. Ejusdem anni vi Augusti sancitum cum Venetis fœdus est, quo mutua defensionis causa se Dux & Respublica obstringebant, ut singuli ex parte sua in armis haberent continuo, pacis quidem tempore quatuor millia equitum, pedites mille quingentos; bello autem conflatu, eum numerum duplicarent. Mense autem Octobris Ducis ac Ducissæ nomine missus Mediolanum ad Galeatium est Hugolinus de Mont-

falconis Dominus de Flaxieu, deprecaturus ne quid adversus Sabaudia statum moveret, contra quam Regi ac Burgundiz Duci in sancienda Italiæ pace promiserat.

6 Crescebat interim infirmitas Ducis, paroxysmorumque frequentia pene inutilem eum reddebat regimini: itaque ex communi populorum, magistratuum, nobiliumque consensu, translatus illud est in Yolantam prudentissimam matronam: eique frater suus Rex Franciæ novo obstrictus fœdere, per litteras signatas Gauriæ xv Junii, protectionem quoque & auxilium suum adversus quoscumque hostes addixit, Ambrosia scribens xi Martii anni mccccxix: sed quoniam plurimum utebatur Ducissa Antelmo Miolanensi, Ludovico Grilliacensi & Antonio Orbiacensi Dominis, notæ fidei atque experientiz viris, nobilibus Sabaudis, Genevensis, Romontensis & Bressiensis Comites, Ducis fratres, conspirationem clam inierunt de usurpando regimine statuum Ducis nomine, & suis quique in ditionibus militem cœperunt cogere: quod non sic potuerunt occultum habere, quin rem subodorata Ducissa consuleret sibi, primum abducto in castrum Montis-Miliani Duce, deinde auxilium postulando tum a Rege Fratre tum a Burgundiz Duce, quod hic eidem ampliter addixit per litteras, Ultrajecti signatas xx Februarii anni mccccxix: quod idem fecit rogatus Galeatius, signavitque Mirabellæ xxi Julii: sed & Episcopus Genevensis ipsi & Volentæ omnem ex sua parte securitatem perfectamque unionem addixit.

7 His tamen nihil obstantibus in Sabaudiam cum exercitu & fratre Romontensi Comite irruens Philippus, Cameriacum usque citra impedimentum pervenit, divulgansque aliud nihil a se agi quam ut aula pellerentur favoritæ, quos vocant, sub muliebri imperio cuncta pro libidine administrantes, urbem Montis Milliani defensam a nemine vicepit expilavitque: deinde castrum ipsum obsedit. Interim superveniens Janus Genevensis Comes, sub quadam concordiz specie, Duces coegit promittere quod designatos nobiles septem removerent ab aula, rationem gestorum coram Statibus redduros. Sed nihil hæc pacta conventa cohibuerunt conspiratos fratres, quo minus occupato castro Præfectum imponenter Guilielmum de Balma, Intermontii & Montis-majoris Comites captivos acciperent, Ducemque in suam potestatem reductum Cameriacum abducerent: non tamen & Ducissam, quæ artificio vim elodens, fuga se recepit in Asperimontis castellum, indeque ad Regem Fratrem Hugolinum Mon falconium direxit, auxilia postulatum.

8 Movit Regem, ut debuit, tam atrox injuria illata sorori: mandavitque continuo ut illius provincie gubernator coactis ex Delphinatu copiis, quantis posset, obsessa succurreret: & quem penes se habebat Carolum Pedemontii Principem, exercitui præficiens sub Comitit Villariensis magisterio misit in auxilium matris. Sed teneram hunc florem in ipso rei agendæ principio per iter mors abstulit improvisa: & solus, quem dixi, Delphinatus Gubernator, junctis sibi Episcop. Genevensis copiis, Asperum-montem obsedit, interceptit, Ducissamque liberatam abduxit cum liberis Gratianopolim. Novis deinde majoribusque copiis ex Francia submissis, ventum est in conspectum hostium, circa Cameriacum, cujus suburbia conjurati insederant: ibique, prius quam veniret ad manus, mediantibus Bernensium ac Friburgensium legatis & superveniente paucos intra dies oratore Gallico, pax inita inter partes est, conditionibus illis, quas in ipsis ejus instrumentis mense Augusto signatis licebit legere.

9 Tum veropœcata Sabaudia Ducibusque in integrum restitutis, Montes Amedeus transiit, experturus aeris mutatione quidquam ad levandam infirmitatem posset proficere: ibique die v Martii Montiscapreoli dominium in Pedemontio condonavit uxori,

1) FX GULCHE. NON.

nam regi- men pro- vinciarum commissis an. 1469.

contra hoc, magni- lites judic- bus nizam an. 1471 E

arma mo- vens fran- ces Ducis.

ipsamq; do- lo in pot- statum suam red- dunt.

et ipse per- fugam Da- citur: F

quæ obsidio- ne liberata a Francis.

ex copli- astra par- tem exten- gere.

Amedeus in Ped- emontium evasit an. 1472

Galeatius in Pedemontio de- prehensus dimittit.

fratribus heredita- riam po- testatem tri- buit.

in Pedemontium transiit an. 1467.

fœdera sum- pt cum Burgundiz Duce.

alijs.

in Montisferrati castra arma movit.

parvitate decessit.

ex Nova- fœderis Galeatius fugavit.

Profectus in Franciam Amedeus hereditatem suscepit an. 1468.

confederatus Venetijs.

A offensione fraternam indignationem commeritis non tantum illam expertus non est, sed adeo pium erga se Amedeum sensit, ut se dilectissimæ conjugii prælatum quadamtenus potuerit glorari. Etenim datus sibi non contentus honoribus, in ipsam Ducalem aulam administrationemque ambebat ingressum, nec ferebat Dominum Meolani, Dominum Grilli, aliosque Sabaudos assiduo famulatu assistere Duci. Quare ac si iusta ea foret causa iniustissimi belli, non dubitavit coacto milite obsidionem ex improvviso admoveere castro montis-Milliani, in quod cum uxore se frater receperat.

At hic non armis arma repressit, nec saltem portis hostem mœnisque arcuit: sed intro ad alloquium invitavit, & verbis blandis sic mollivit, ut ruborem incusserit tam insigniter impio, & obfirmatum animum fregerit viceritque: quamvis non æque longanimis Yolata, eo nomine palam a marito dissentiret, & vindictam meditans militem & arma a Rege fratre posceret. Sed & hanc flexit mitissimus conjux, suoque & Christi exemplo docuit offensam remittere. Similem se aliis pluribus præbuit, quos Ducis in victu vestituque modestiam, erga sacra resque divinas religionem, in pauperes misericordiam aliasque dignissimas Principe virtutes superbo fastidio averfatos, eosque sua evexit insolentia, ut contemnere Amedeum, velut degeneris animi vilisque hominem, & cocullo quam purpurea aptiorem præsumerent, occulteque in ejus depressionem abdicationemque conspirarent. Quos ille ut a proposito, secretiori via cognito, revocaret; amicus etiam quam aliis uti illis cepit, secumque ad Franciæ Regem duxit; ostendens huic ipsos sibi caros esse; illis vero occasionem præbens cognoscendi, quo loco haberetur a Rege: itaque effecit ut cepti eos sui peniteret, muta illa admonitione correctos, & quas alii fuso sanguine eluendas vix crederent, culpæ alta oblivione sepelirentur.

6 Neque minus memoria dignum est, quod cum Galeatio Sforza, Mediolanensi Duce, egit. Hujus patrem Franciscum domus Sabaudica inimicum profectum passa fuerat, donec aliquam concordiz rationem Ludovicus Dux inire, qua conclusa Franciscus moritur, Galeatio in Delinatu absente: quem cum ad paternarum ditionum possessionem adeundam res ipsa vocaret, nequiter nisi per Sabaudiam commode posset insili-
C tui; ipse sibi conscius, quid commeritus esset, non paternis tantum sed propriis etiam adversus Sabaudum Ducem injuriis distimulata persona, inferuit se famulis Antonii Placentini mercatoris, cum eoque Mediolanum proficiscens, agnitus Novalitii & Abbate Casæ novæ detentus, ab Ugone Alemanno captus est: qui mox ad Amedeum expedivit nuntios, de successu, ut sperabat, gratissimo relatu-
C ros. Verum aliter accepit Amedeus, & continuo libertati restitui Galeatium mandavit. Ille vero accepti beneficii immemor, non modo nullam retulit gratiam, sed nec conditiones quidem, quas pactus fuerat pater suus, curavit observare. Quare commotior in eum Ducis frater Philippus, armis compescere volebat insolentem, fecissetque, ni pacis studiosissimus Dux & a sumenda vindicta alienissimus, alia prorsus via se suaque voluisset tueri, Franciæ Regem conciliandæ pacis & ætioris amicitiz arbitrum diligens, ipsamque sororem suam Bonam uxorem Galeatio jungens.

7 Quid nunc mansuetudinem eam dicam, qua erga Joannem Ducem Borbonium usus est, nonnulla Breſtix castella nitentem usurpare: aut ergo Monferratenſem Marchionem Guilielmum, cui licet Philippus justum intulisset bellum, vindicandæ jurisdictionis suæ ab eodem violatæ causa, Amedeus tamen non modo non probavit factum, sed totam controversiam arbitrio Galeatii Ducis commisit, uno eodemque consilio honorem aſſini deferens, & inimici amicitiam extorquens? Nec po-

Tomus III. Mart.

tuit tanta lenitas pusillo imputari abjectoque animo: cum enim non sua sed Dei causa & ecclesiæ agebatur; Moſis ac Phinees æmulabatur zelum, nullis impendiis & periculis parcens. Ita cum tristis de capta Constantinopoli nuntius ad eum eſſet perlatus, conscribi copias militares armarique magno numero jussit, atque in Peloponnesum destinavit, prohibendis barbarorum adversus Christianos progreſſibus. Cum vero Pius II bellum Turcicum meditans, conventum Principum Mantuæ indixisset, inter primos Amedeus eodem profectus est, seque in commune ſœdus adſcribi voluit, arma, milites, pecuniam promittens anno MCCCCLIX.

8 Mirabiliter porro ejus emicuit magnanimitas, cum Jacobus Cyprii Regis filius nothus, Nicosiæ Episcopus, dimiſſis mitra pedoque paſtorali, ſceptum arripuit, injullamque regni invasionem armis magis injuſtis deſenſurus, Soldano Egyptio ſacramentum dixit fidelitatis, Dei Chriſtiſque injuriam jungens perfidiæ adversus legitimam regni hæredem Carlotam, Ludovico Sabauda fratri ſuo nuptam. Etenim dignos cauſa & natalibus ſuis ſpiritus induens, totus in ſacram ſerebatur expeditionem, qua nihil minus agebatur, quam ut regnum iſtud Chriſto ac fratri conſervaretur. Talis cum erga ſuos & Dei inimicos eſſet, erat etiam in ſubditis regendis publiciſque vitis corrigendis ſortis atque robuſtus; itaque omnium merebatur amorem, ut tamen ejus cauſa nihil remitteret de rigore juſtiæ, ſæpe Davidicum illud in ore habens: Deus diſſipabit oſſa eorum qui hominibus placent, conſuſi ſunt nec potuerunt ſtare, quoniam Deus ſprevit eos. Uaum hoc nempe ſpectare ſolitus, ut placeret Deo, conjungebat tamen cum perſona Principis affectum patris, naucleri vigilantiam, prudentiam medici atque paſtoris curam. Et quia ſummum conſervandi ſtatus momentum in concordia Principum reſponebat, curavit ut cum Philippo Bono, Burgundia Duce, Venetaque Republica ſœdus ſuo nomine ſanciretur ad mutuam deſenſionem.

CAPUT II

B. Amedei erga pauperes comitas & liberalitas, rigor viæ, liberi, pia mors.

9 Verum iis, quæ diximus, negotiis non dabat, ſed commodabat dumtaxat animum, quaſi alienam a ſeipſo perſonam invitus ſuſtens; cum pauperibus vero ſic erat, ut totus in ea occupatione deſexus, nullam aliam habere curam, nullas delicias videretur. His ſerviebat ipſe accumbentibus ad menſam, ſibiſque paratas inferebat dapes: in horum comitatu eſſe gaudebat & conſpici, nullum rejiciens, ſatiens neminem, quantumvis ulcerofus pannofuſque videretur. Cumque non deſeſſent, qui tantam Ducis ſui humanitatem vilitati imputarent, eoſque nomine ipſum etiam redarguere præſumerent atque monere, videret ne infra ſuam dignitatem nimum ipſe ſe abjiceret, ſuiſque contemptui eſſet propterea; reſpondebat ipſe, Sinite, quæſo, neque me fruiſtrare velitis merito, quod talibus miſericordiæ Chriſtianiæ operibus juxta doctrinam Evangelicam multum poteſt accumulari. Conſiliariis vero ſuis, eleemoſynarum largitatem reſtringere cupientibus, cum dicerent ea prodigalitate fieri ut imenſa pecuniæ ſumma expendere-
F tur, quæ reparandis urbium caſtellorumque munitionibus, militiaſum virorum ſtipendiis, nobilium virorum obſequiis remunerandis fuerat impendenda; ne his neglectis nudus atque in ermis remaneret, & hoſtili cuius violentiæ oportunitus; reſpondebat, nullas ſe munitiones firmiores, nullos ſortiores milites, nullos aulicos ſideliores noſſe quam pauperes, quorum præſidio ſuas omnes ditiones tutas eſſe ſecurus exiſtimaret. Itaque
Eccc pau-

D
EX ITAL.
FRANC.
MAY 111.
ſententia
contra ingre-
dientem.

ſententia
ſententia
ſententia

E

ſententia
ſententia
ſententia

F
Pauperum
comitatus

milites
ſuas vocat

A
EX ITAL.
FRANC.
MADEI
canes
venaticos

pauperes suos appellabat commilitones, detractas corpori suo vestes nonnumquam eis largiens, & una quandoque familiariter discumbens ad mensam.

10 Fuit cum forte a legato quodam extero, num quos haberet venaticos canes interrogatus, ingentem eorum numerum ipsi postmodum ostensurum respondit. Reversum autem ad horam conditam hominem, cum canes nulli apparerent, in proximum induxit conclave, unde in subiectam aulae planitiem despectus erat: ibi mensam illi admirabundo oblongam & ciborum omnis generis refertissimam, accumbentesque mendicos ostendit plurimos, isti, inquit, amice, canes sunt, quibus in hac vita calum venor. Ad quæ, dicente inter alia legato, inveniri sæpe homines improbos qui paupertatem simulent, & mendicando quam manibus operando malint vivere: Nolim tam anxie istud ego inquirere, Dux ait: nam si in nostras actiones pari curiositate inquirat Deus, & quotiescumque a recto defectimus animadvertere vellet, non tam larga liberalique manu sua in nos conferret beneficia. Alia autem præter

pauperes
rem laque-
dant

B hæc complura in pauperum patrocinium, allegante Duce, & eaque variis confirmante Scripturæ locis atque exemplis, interpellans Legatus, Si ea mens esset omnibus Principibus, inquit, ad paupertatem plures quam divitias aspirarent. Et essent quoque, reposuit Dux, qui saperent & sibi recte consulerent plures. Divitiarum enim comites plerumque sunt superbia, insolentia, fastus, temeritas, iniustitia & rapina: paupertas vero modestia, sobrietas, iustitia & ceteræ virtutes affectantur.

pauperes
vultu quæ-
ritis moni-
tore

11 Hæc ille tunc: nec potest silentio præteriri quid alia vice Vercellis acciderit. Fonium conficiendorum faber in conspectu castelli suum faciebat opus, cum Ducis ministri aggressi hominem monebant de solvendo tributo noviter constituto: ille autem ex desperatione inveniendæ pecuniæ cepit in blasphemias voces erumpere, clamore tanto ut ipsum Ducem compulerint prospicere per fenestram, & advocatum ad se interrogare quid pateretur. Exposuit ille egestatem suam, quæ propediem esset sacra major, ablata exigua quam habebat suppellectile in solutionem tributi. Dux vero blandis verbis afflictum consolatus, & spem fiduciamque monens in Deo collocatam habere, deprompsit e loculis summam pecuniæ, quam exactoribus traderet requisitus. Qui factus successu ad postulandum animosior, si-

multis
exaltationis
labores.

C mole subsidium aliis, æque ac ipse solvendo non futuris, pascere aggreditur. Quod minime negligendum sibi ratus Dux, nec supra fortunas suas plebem gravari volens, requisivit e Consiliariis suis quam iusta esset novius illius tributi causa: & intelligens eam excusari non posse, propter præsentem exhausti æriarii inopiam; torquem Ordinis, quem numquam non gestabat e collo, sibi detraxit, iustique ut redacta in pecuniam pretio instanti prospicerent necessitati, pauperculæ autem plebi parcerent.

Exa pia
loca libera-
tis

12 Magnificam insuper liberalitatem suam demonstravit Amadeus erigendis hospitalibus, quale unum Confluentis cernitur; ecclesiis reparandis, ut cum S. Marci & Carmelitarum templa Vercellis novo stravit pavimento; monasteriis alieno ære sublevandis, quod Augusta apud Franciscanos fecit; locupletandis sacra-riis, nominatim S. Eusebii Vercellensis, ubi donatæ ab eo planetæ, materia & arte pretiosissima, servantur. Hæc autem omnia pietatis opera cumulavit tunc maxime cum peregrinus Romanus abiit religionis ergo: elemosynis enim larga manu per iter & loca sacra effusus non contentus, S. Petri basilicam donavit rarissimis ac pretiosissimis gemmis, quas in suis thesauris potuerat reperire. Cum autem in suo ipse Statu haberet pretiosissimum Sindonis Dominicæ pignus, frequens ad ejus venerationem accedebat, & quidem pedes, suoque exemplo etiam Yolantam, dulcissimam conjugem, pii laboris

limine A-
postolorum
semet

sepe san-
ctam sindo-
nem in vultu
pedes.

trahebat sociam, singulari cum ædificatione fidelium D subditorum. Addebat his alias corporis pro Deo macerandi rationes: in primis autem raram cibi potusque abstinentiam, ut creditus fuerit, hac una medicina plurimum mitigasse epileptici mali incommoda, quibus alias fuisset cumulandus.

13 In hac tamen rerum delectabiliâ abstinentia & commodorum corporalium neglectu tanto, non obliviscebatur dignitatis suæ: sed omnia, quæ Ducalem aulam spectant, ministeria atque stipendia tam splendide numerosque habebat ordinata, ut nihil summis Principibus etiam in seculari pompa concederet: idque non domi tantum, sed & foris, si quando peregre hospes degeret, ut patuit in primo ejus ad Franciæ Regem accessu. Qui volens fororis suæ maritum modis omnibus honorare, suas ei vices commisit inflammando rogo, cui, ad honorem S. Joannis Baptistæ in Vigilia ejus arsuræ in foro Parisino, faciem subijcere Rex ipse solet, omnibus regni Proceribus stipatus. Quod ita fecit Amadeus, ut magis etiam quam fuerat honoratus a Rege, honorari a Deo mereretur illo in ædium, plurimis infirmis, claudisque & debilibus, qui ad festum accurrant, sanitatem impetrent. Ab aula nihilominus sua superfluum omnem refecabat luxum, nec in ea degere tolerabat, qui non sibi persuadissent mores ex virtute componere, exilio etiam multatis iis, quos Dei non en blasphemasse cognorat. Tales igitur cum haberet ministros, qui Domini vitam virtutesque sectarentur, facile ei fuit ararium, quod exhaustum repererat, implere paulatim; Fratribus congrua statui suo subsidia conferre; invenire tribus fororibus dotem; & tantam insuper pauperum turbam alere, citra ullius novæ exactionis constitutionem; quin etiam redimere possessiones a suis maioribus oppignoratas.

Domus nobil.
omnibus
foris splendide

Exemplum ab
aula, super-
fluum exfer-
ent

14 Erat ergo hominibus pariter & Deo carus, maxime quia ad virtutes prædictas summam iustitiæ suam cuique tribuenti curam addebat. Ut autem ab hominibus laudem, sic a Deo benedictionem referebat multiplicem: cujus pars non minima felix & numerosa soboles fuit ex conjuge, quæ sex viros & feminas tres viro suo peperit: scilicet Carolum, Claromonte natum anno mccccxiii, mortuum Gratianopoli lxxvi: Philbertum, Camberii in lucem editum mccccxv, ex caque subductum lxxxix, Bernardum, Pignarolii eodem anno mccccxvi: natum atque denatum: Joannem Carolum, F cui natalis locus Carignanum fuit anno mccccxvi: & anno ejusdem sæculi x mors immatura obrigit; Jo: Ludovicum, qui ad annum ætatis decimum tertium, Christi vero annum mccccxxxv vivendo pervenit; & Claudium Galeatium, qui mortuum patrem e comitis ad carlos est comitatus. Filie autem fuerunt, Anna, Frederico Regi Neapolitano desponsata; Maria, Philippo Marchioni Auspergeni & Roselinio nupta; & Ludovica, quæ per post mariti Ugonis Cabillonensis mortem vidua, monasticum institutum amplexa est.

signis seu
filiorum

Ex filia
fuit

15 Præcipue ex his patri dolor & exercendæ monstrandæque tolerantis argumentum fuit is, qui primus nascendo fuerat Carolus, magnæ spei adolescens, & jam tunc cæptus adhiberi rebus nonnullis gerendis: post ejus mortem paucis elapsis mensibus, Ducem affinem visitaturus, Vercellas advenit Galeatius Mediolanensis, multos in suo comitato canes adducens: cui saniora monendo facerem excogitavit consilium Amadeus, majori numero colligi iubens pauperes qui ipsum affectarentur: nisi dicere malimus eos collectos non tam castigandæ affinis Ducis vanitati, quam præparandæ in celis mansioni, ad quam non multos post dies erat ipse transurus, ætatis annum agens xxxvi. Hujus rei index cometas maximo in fulgore per quadriduum semper seipso major, visus est populum admonuisse: ipse autem ut letali sensit se morbo carpi,

Caroli na-
tus, mag-
nae spei
compositus

refectum
tam conditum

metu

A mente in Deum elevata divinæ se voluntati subiecit; & horam exitus sui circumstantibus signans, primo sepulcræ locum elegit quam posset humillimum, sub gradibus altaris majoris S. Eusebii Vercellensis: eorum scilicet volens pedibus concalcare sub terra, per quorum munus oblati sacrificiis sperabat supra celos evehi: deinde Yolantam uxorem liberorum nutricem esse constituit, & susceptis pie Sacramentis extremis coram uxore & filiis atque ministris primariis administrationis publicæ, supremam suam voluntatem paucis verbis testatam reliquit, Facite, inquiens, iudicium & iustitiam, & diligite pauperes, & Dominus dabit pacem in finibus vestris.

16 Sic comparatus ad exitum Dux, & humanis omnibus exolucus curis, beatum spiritum reddidit sub auroram diei penultimæ Martii anni MCCCCLXXII, omnibus inopinantibus, ut ait in suis manuscriptis in Sabaudica Ducali bibliotheca repertis Dominicus Machaneus Mediolanensis; qui & asserit, retulisse sibi inter alios verissimos testes virum gravissimum, Magnificum Stephanum Capriscollo quondam Sabaudicæ Generalem, se prædictam stellam admirando continuatis diebus conspexisse: & in Augusta urbe Taurinorum primaria dum supplicationes agerentur a venerando Aristite Joanne de Campesio, triginta milibus hominum, in vestibus albis atque pedibus nudis comitantibus, pro salute mentis & corporis Duci impetranda, circa solem visum esse circulum miræ pulchritudinis (ipsi quoque Beatum in eo) similem sedenti in throno; qui cum plus conspiceretur plus terræ proximus videbatur: quæ ipsissima verba habentur in chronica Martini, impressa Taurini anno MCCCCLXXVII sub Pontificatu Sixti IV anno VI: ubi etiam dicitur: quod in obitu Ducis hoc signum contigerit. Ut videri possint hæc litanie extra ordinem tanto cum fervore institutæ ad primum de periculo mortis Principi imminentis nuntium, signum autem ipsum adjungunt quidam visum esse eadem hora & momento quo Amateus obiit: alii Angelorum cantus addunt & celestes odores ad corpus perceptos.

17 Deinde a Ducissa vidua indictæ exequiæ sunt, ad quas tanta hominum accurrit multitudo quanta nunquam simul Vercellis visa est. Funus comitabantur Senatores centum & Ducalis aula ministri feudatarii que clientes, omnes pulla in luti veste, tum pauperum multitudo maxima candidis indumentis amicta ut notaretur doloride Ducis morte concepto mixtum gaudium de illius gloria: de qua ut nihil dubitandum esse ostenderent, qui una cum clero secuti fuerant tres Episcopi, Tarentasiensis, Taurinensis, & Vercellensis, sacrificia sua sic instituere, ut hic de Spiritu sancto caneret primo nonoquo die, secundus de Beata, primus in genere pro Defunctis fidelibus.

CAPUT III.

Beneficia sanisatum impetrata variis, præsertim herniosis, febricitantibus, diarrheticis atque phreneticis.

18 Hæcque mortem beati Ducis illustraverant signis mota erga defunctum veneratio popularis, cæpit continuo potentem e cælis patronum expectari, & crebris miraculis confirmari in ea, quam de Principis sui sanctitate habebat, opinione: cujus testes sunt votiva anathemata infinita Vercellis ad locum sepulcræ appensa. De quibuscumque sermo esset ad Galeatium Sforzani, arrepta joci parum digni occasione, uxori suæ Bonæ dixit, ejus fratrem factum esse speciarium & ceropolum. Verum immobilem mox se sua in sede expertus, culpam indicio uxoris agnovit, ejusque

Tomus III. Mart.

quem irriserat patrociniis invocato, consuetum corporis motum recuperavit. Porro quædam ex miraculis ad B. Amedei invocationem patratis præcatus Dominicus Machaneus his verbis refert.

19 Bugellensis quidam a febre diutina illico sanatus est: alius Novariensis officulo in oculum dolore summo incluso; Ruffinus etiam non superstitiosus tridui inedia deficiens, nec a natura remedium comperiens: Ardichinus de S. Germano de furdo factus est audiens, Generosa Antonia ab hydropisi sanata. Bonus Grammaticus insania liberatus: Jacobus Boyera Taurinus vulneribus suis invocato Amedeo statim statim cicatrices obduxit: Guilielmus Pinarolius podagra liberatus est; Joannes Ossolanus Taurinus idem obtinuit beneficium, & Bartholomæus Mota fracti brachii integritatem. Nicolaus Vercellensis, custos portæ, equo super illum cadente extemplo vovit, illæ fusque remansit. Quæ omnia esse verissima probant vota nuncupata oblataque ad conotaphium, in medio chori templi primarii Vercellarum erectum. Et ne singula nomina utriusque sexus hic scribam, quæ in libellis miraculorum a gravibus viris referuntur; Respublica S. Germani oblato cerco, sex oppidulo illo Galeatium Sfortiam Mediolani Ducem, ingenti cum exercitu imminentem machinisque bellicis formidabilem, arcuisse testatur.

20 Hæc ille breviter: cetera prolixius digeruntur per ordinem alphabeticum, quem Italica in lingua habent singula, aut saltem præcipua, humani corporis membra; quem ordinem ut in Latina quoque servaremus lingua tan si non putavimus esse, ut propterea cuncta vellemus invertere. Sunt ergo facili interpretatione sequentis, quæ B. Amedei facilitatem comprobant. Henricus Vincalis Lanarius Eporediensis, membris omnibus stupidus immobilisque, tertium mensem jacebat in lecto: qui ut se Beato devovit, non solum redire paulatim sibi vigorem sensit, sed intra paucos dies sanus ad sepulcrum venit, seque voto exolvit. Agnesina uxor Uberti Nigri de S. Germano, in quodam rei familiaris opere curando ex sublimi lapsa cubiculo, contractum ex casu brachium habuit: factoque de brachii cerei ad sepulcrum oblatione voto, citra medicinarum usum & medicorum operam, consolidatam rupturam gavisa est. Agnesina Petri Cavalli de S. Germano brachium male affectum sequebat ad omnem actionem inutile: ut autem Beatum invocavit, & candelam promisit, omni se dolore liberam sensit. Joannes Bartolinæ de Motta-comitum improvide currens brachium sibi fregit, quod absque alio medicamine consolidari meruit mater, candelam pro filii longitudine vovens. Joannes Lia de Monte-cravello, sub carrum quem minabat concidens, retulit brachium a rota supergressa comminutum tribus locis: & recordatus quam promptum a B. Amedeo referrent auxilium invocantes, ipse quoque ad eum convertit spem, brachium e cera spondens: illudque mox integrum & paulo post etiam a dolore liberum sensit.

21 Julius de Mulegio Vercellensis, ex causa incognita toto capite vultuque sic intumuit ut videre oculis nihil posset, & intolerabiles prorsus pateretur cruciatus. Hic quarto infirmitatis die vota sua ad B. Amedeum convertit, ceream promittens imaginem, & subito absque medicina ulla resedit tumor, ipseque intra duos dies plene convaleuit. Nicolaus, Constabulis portæ S. Andrea Vercellensis, e monte reverrens ita infelicititer ex equo prolapsus est, ut tota hora sub eo jaceret, maximo cum periculo ne totus, præsertim in capite, contereretur: quod ipse metuens & omni auxilio alieno destitutum se cernens, vovisti inde eriperetur oblaturum sese e cera caput ad sepulcrum Beati cum aliquot candelis: & mox equus assurrexit, ipseque in pedes sublevis, tam integer ac si lapsus non fuisset.

Eccc 2

21 Joan-

D
EX ITAL
FRANC.
MALETTA

quodam a
Machaneo
summatim
relata.

E

Curavit
antoni.

brachii
contracti.

F

caput suo
intumuit.

ex op.
prestem
periculosis.

ex pie mor
tuae

Taurini
conspicitur
in celum
ocul.

exequia
sunt.

Celestis de
miraculis
Amedei
locus

exequia.

A 21 Joannes de Nigris ab hernia decenniali invocatione B. Amadei sanatus est intra biduum, nulla prorsus medicina usus. Joannes Christophorus Mediolanensis, eandem infirmitatem secundo jam anno patiens, paris cum sepulcro longitudinis candelam Beato vovit, & sanitatem intra octiduum recipiens, votum complevit. Joannino de Pratolo Vercellensi natus est filius ab ipso matris utero herniosus: qui cum secundum ætatis expleret annum, puero compatiens pater, trium solidorum candelam promisit, & subito locum infirmitatis inspiciens, eam prorsus sublatam cognovit. Simili voto duarum librarum cereæ Andreinus de Monte-formoso, quamvis quinquagenarius, meruit e vestigio per sanari ab inveterata ruptura. Agnesina, uxor Bertoni de Larizata, filiis suis, quinquenni uni, alteri septenni, parem impetravit gratiam, quatuor solidorum candelam sepulcro offerendam spondens, sic ut sanitas emissum votum in uno quidem subito, in altero paullo post, sequeretur. Dominicus Costa de Carezzana, quinquagesimo suæ ætatis anno carum incuriose agens, everso illo, sub ipso jacuit herniamque incurrit: a qua liberatus est sepulcrum Beati circumiens ex voto, candelamque in manu ardentem gestans. Catharina filia Jacobi Rosæ idem se facturam vovit pro filiolo similiter periculose laboranti, eoque ipso illo momento convalescente, votum alacris adimplevit. Benevenuta, uxor Jacobi Carezzanæ nati, pro filio ramifico & octodecim menses febribus afflicto, obligavit se voto candelarum duarum ad sepulcrum ferendam si ille sanaretur: ejus rea voti, illud exolvit. Rufinus Vulpes, Vercellensis, succurrere volens nepoti suo, sextum mensem hernioso, constituit apud se pro ejus salute ceream Beato candelam offerre, & quod petierat consecutus est.

B 22 Uxori cujusdam Antonii Legnanæ dentes sic enormiter vacillabant, ut minimo quovis tactu excutendi viderentur: votum ille pro uxore vovit, & cereum caput ad sepulcrum promittit, hæc autem dentes solidari mox sensit. Christophorus Vardellus de Chivasso uxorem ingentibus videns oppressam doloribus, itaque affectam ut extremis munita Sacramentis mortem expectaret in horas, promisit Beato Sacrum unum in gratiarum actionem cum oblatione cerei curandum ad sepulcrum: & mox sanata esse mulierem testatus est, cum suo sese voto exolveret. Similibus doloribus cruciari matrem videns nec ferens Antonius Raynaldi de Voghera, cereæ libram pro ea devovit, & subito impetravit sanitatem; ut testatus est Gregorius illius frater, emptam Vercellis ceream ad sepulcrum offerens.

C 23 Leonardus Bay de Candelo, octavo infirmitatis die linguæ & oculorum usum amiserat: hic votum interius nuncupavit de visitando Beati sepulcro si sanaretur, & eodem die loquelam recuperavit, eosque qui adveniebant cognoscendi facultatem: & plenæ postea restitutus sanitati, gratias per se acturus venit. Antonius Mondella de Biella, post trium septimanarum infirmitatem velut incurabilis derelictus a medicis, biduo integro absque loquela jacuit, & modico dumtaxat circa cor calore vitæ latentis dabat indicium: sed uxor suadentibus qui ad animæ auxilium aderant religiosi, submissa in genua, promisit se curaturam, ut sepulcrum Beati visitaret maritus, & Missæ sacrificium ejusdem honori celebrandum cum oblatione candelarum mandaret. Et ecce audivit insperatum mariti gemitum qui velut e profundo expectatus somno ad se rediit, cibum sumpsit & brevi convaleuit. Catharina Bassini Blaffi de Eporedia, duodecimum annum agebat muta: cui compatiens consanguinei, cum pro ea Missam & imaginem ceream offerendam vovissent, subito balbutire coepit, & aucta paulatim articulandæ vocis facultate, liberam denique expeditamque ut ante linguam habuit.

Petrus Zaninus de Piverone in ætate juvenili talem incurrit infirmitatem, ut pro humanis vocibus mugitus edere videretur, nec ab ullo pene posset intelligi: quare afflicto B. Amadeum invocavit, & quod lingua non poterat corde promisit, imaginem videlicet ceream, si loquelam recuperaret, prout ipso illo die factum est.

D 24 Rufinus Carenci de Stroppiana, circa D. Michaelis festum gravissima in vasus febre, post unum morbi tolerati mensem eo reductus est, ut triduo toto cibi potusque & loquela expers jacuerit. Hunc cum amici sui Beato commendassent, cum voto aliquot cereorum offerendorum, tantum subito vigorem recuperavit, ut eadem qua nil gustarat septimana venire ipse Vercellas potuerit, voti adimplendi gratia. Dominicus, filius quondam Rufini de Colobiano, vovens cera libram, auxilio Beati febrem molestissimam se depulit. Eusebius Bartholomæi de Curino, tertiana febre liberatus est, ipsa hora qua ceream imaginem vovit, prout testatus est eam adierens ad sepulcrum. Agnesina Joannis de Motta comitum, die quartanæ febris paroxysmum prægrediente, ceream vovit imaginem, itaque cavere ne malum recurreret. Franciscus, filius Francischini Centorii Vercellensis, febriles ardores imminui sibi sensit, mox ut se Beato commendavit, ea mente ut sanatus imaginem offerret ceream: ac demum plene confirmatus voluntatis suæ propositum executus est. Antonius de Novara, camentarius faber, pro duobus filiis, altero tertiana, altero quartana febre laborantibus geminam vovit candelam, & sanos habuit. Simona, uxor Ludovici Furnarii, pro filio continuis febribus afflicto candelam vovit, & ipso die sanum vidit. Anno præterito mense Mayo, Amadeus de Alexandris Taurinensis, continua febris aliisque infirmitatibus dejectus, admonitus est ab uxore voti, quod ipsa pro eo fecerat si sanaretur, de visitanda Beati imagine in arde S. Dominici & cerea effigie ibidem offerenda: quod ubi ratum habuit maritus, intra duos dies omni febre, dolore & capitis vertigine liberum se miratus, votum mox fideliter implevit.

E 25 Antonius Guinati Legum Doctor, civis Genevensis & Magister sacelli Ducis Mediolanensis, ex febre & diarrhœa laborans, jacebat a medicis desperatus. Pro eo uxor sua vovit visitare Beati sepulcrum Vercellis, offerre ibi tres cereæ libras, & totidem Sacra de Spiritu sancto, de Beata, atque de defunctis curare: & mox sublevatus aliquantulum est æger, sic ut votum ab uxore factum intelligere potuerit & annuendo confirmare: post quod, nullis ulterius medicinis adhibitis, sanari coepit, & perfectam demum sanitatem a Beato acceptam gratus agnovit. Bartholomæa, uxor Jacobi Ayazza nobilis Vercellensis, filiolum habuit fluxu hepatico per quinque menses attenuatum: cumque devovit Beato, intendens candelam deferre ad sepulcrum mox ac sanitatem infans recepit. Et hic quidem illam recepit, sed matre votum adimplere differente, rediit infirmitas: & quatuor horas æger pro mortuo jacuit: donec animadvertens patris uxoris suæ culpa id accidere, duplicandam oblationem priorem decrevit, & mox filiolum sanum vidit. Ottina uxor Landfranci Donnæ, Vercellensis, filiolam nutrici traditam eo tempore fluxu ac febris laborare doluit, quo nihil auxilii posset habere a nutrice, quæ etiam ipsa febricitabat: utramque igitur commendavit Beato, vovens candelam ad sepulcrum, & speratam utrique gratiam obtinuit. Catharina, vidua Antonii Caræ de S. Germano, restringendo fluxui multis per menses tres medicinis usa, auxilium Beati imploravit & quod a medicis non potuerat, ab ipso obtinuit, & intra duos dies exolvit se voto cereæ promissæ. Alia Catharina, Antonii de Cazola uxor, maritum extreme languentem videns, ob junctas diarrhœas, stomachi, vomitus,

A vomitus, erorū ac brachiorum infirmitates, Missam in honorem Beati cantandam vovit: eodemque die surrexit lecto sanus, qui moribundus jacuerat.

CAPUT IV

*CHRISTIANE invocato Amedeo phrenetico, tibiſque
O cruribus male affectis.*

*Sane mentis
est infirmitas
curis.*

16 Laurentius Furione, Senator Vercellensis, vehementi febris a statu mentis suae dejectus, bi-duo toto nihil comedit: Medicis autem nihil in eo curando proficientibus, uxor ad meliorem recurrit opitulatorem, & cum imaginem ceream ad Beati sepulcrum offerendam vovisset, noctū apparuit ipsi infirmo Amedeus, confortans eum & auxilium in loco difficili transiundo promittens. At ille, quasi labore perfunctus ingenti, sudorem sibi undique erumpentem sensit, seque liberum a morbo esse: quare monitus a conjuge de voto facto, ratum habuit, eique incunctanter satisfecit. Michael Aymonis, Taurinensis, violenta febris in phrenesim actus depositusque a medicis, tantum lucidi intervalli obtinuit, quantum invocando B. Amedeo satis esset, & ternas cereas libras vovit: ac subito voti reus surrexit lecto, seque Vercellas tranſtulit voto satisfactus. Bonus Furnarii Ludi-magister Vercellensis, noxia curiositate librum quemdam necromanticum legens, daemonum turba circumdatum se vidit, attonitusque & extra se positus per annos duos amens est creditus: donec Beato suum eum commendavit pater, & sanae mentis usum recuperavit infirmus: qui proinde acceptam gratiam Deo & B. Amedeo retulit.

17 Catharina Reda, Novalitensis, ambigua de filio amentane ageretur an a daemonis infestaretur, pro salute ejus tria Sacra ad Beati sepulcrum dicenda vovit, & mox corporis ac mentis sanitati redditus infirmus est. Christophorus de Brusinengo, videns filium suum Nicolaum duos jam menses insanum exegisse, B. Amedei recordatus est, atque ad sepulcrum ejus adducendum a se filium vovit cum cereis imaginis oblatione: nec totū quatuor dies abivere, quin sano sensu uteretur infirmus, & octavo die veniret cum patre votumque exolveret. Antonius, filius Marci Quaglia de Castelengo, sive ex dementia sive ex alia ignota causa nihil apte respondebat interrogatus, nec cibum pro corporis necessitate sufficientem volebat admittere, neque intra neque extra solita refectiois horam. Qua in re septem hebdomadis nequidquam lassata mater, ipsum B. Amedeo commendavit: & continuo consolatam se in utroque vidit, nec multo post perfecte sanus venit cum matre, gratias devote Beato agens.

*plenitudo
sanitatis.*

18 Rainerus Signori de Burolo, laterum dolore tantotactus, ut aegre spiritum ducere posset; tres cereas libras Beato vovit, & voti reus ipso illo momento misit Jacobum filium, qui illud implevit. Elisabetha, uxor Beltrami de Vardello, infirmitate quadam languebat, tribus potissimum corporis partibus infesta; lateri scilicet, mamilla & pedi, quorum simulacra cerea cum ad sepulcrum Beati ferenda vovisset, ex omnibus convaleuit. Stephanus Vicenti Genevensis mercator, a nundinas Vercellenses copiam derulerat pellium, e quibus duodecim furto sublata, cum nullo viderentur indicio reperiri posse, voto se obstrinxit in B. Amedei honorem, & postridie mane intellexit, furem fuisse Bertoneum quemdam, qui apud cauponem furtum deposuerat, unde dictus Stephanus res suas absque difficultate recepit.

*furum re-
latum.*

*Sane
dicitur in
tibia.*

19 Primus, qui promissum anathema ad Beati sepulcrum attulit, quidam Aloysius de Biella fuit. Hic vice quadam domum repetens, cum esset in itinere

Tom. III Mart.

versus Biellam, metueretque atrocissimi, quos patiebatur in tibia dolores indies fumerent incrementum, humano destitutus auxilio, caelestis experire, dixitque: Amedee, si in Dei gratia discessisti, mihi que ab eo impetres tibi sanitatem, ego, ad honorem divinae Majestatis & S. Eusebii atque tuum, tibiam e cera offeram, eamque (si mihi id permissum fuerit) ad tumulum tuum appendam. Dixit & expeditum se momento sentiens, alacri gressu suum prosecutus est iter, & votum reddens, profectus est gratiam quam obtinuerat. Jacobus Bonerius Taurinensis, extra civitatem progressus, in quatuor latrones incidit, qui graviter in pectus faucio pene amputarunt tibiam, sic ut modica tantum ex carne penderet. Postquam autem opem Beati invocavit, supervenere homines, a quibus in urbem relatus est curandus, itaque convaleuit, ut ne claudicaret quidem ex incisione perfectae solidata: quare beneficium sibi factum gratus commemoravit coram omnibus, qui pariter ad sepulcrum visitandum accesserant.

*cras fore
procurum.*

30 Dorothea, uxori Antonii de Blandrate filia erat, & huic tibia sic male formata, ut os deesse tangentibus videretur: vovit ipsa ceream tibiam, & filia tibi firmitatem accepit. Uxor Eusebii Marescalci, Vercellensis, multis diebus ac noctibus somno privata ob incurabiles in tibia cruciatus, simili voto alleviata est, & paullo post fuit ex integro sana. Eusebio Cottae Ultramontano similis tibi male affectae dolor nullam quietis partem noctu diu; relinquebat, cum ipsa caninis dentibus lanari arrodique videretur: pro quo Petrus socer ejus par votum faciens, mox generum vidit obdormivisse, & brevi sanum incolumemque conspexit. Margareta, uxor Eusebii Lainetae, ut sibi tollerentur quos ex crure patiebatur dolores, promisit sequenti Dominica ad sepulcrum Beati ituram se & circum illud laturam ceream, ejus honori acceptum: sed cum doloribus e vestigio sublati etiam voti oblita, mox ut Dominica praeiret, commerta est rursus eosdem experiri, eoque modo suae admonita negligentiae, iteravit votum, & pro obtento gratias referens, suum quoque est confessa errorem.

*alii in tibia
crure.*

31 Petrus de Brusinengo, plene vir aetatis, totis viginti annis crure laboraverat & lecto decubens, nulla potuerat arte juvari: sed incrementum fumeri malo, postremis quatuor annis gravius etiam quam prioribus passus, cum cereo crure candelam vovit offerendam ad sepulcrum si sanaretur, & votum fideliter adimplevit. Thomas ex burgo Lavezzaro, pauper Vercellensis, nullo apparente mali indicio, occultam gestabat infirmitatem in tibia; cum qua sorte in extans lignum incurrens, accedente ad veterem dolorem novo, spem omnem posuit sanitatis absque magno impendio recuperandae; cui faciendo quia par non erat, gratis petiit a Beato, & mox accedens ad sepulcrum, obtentam gratiam cerea imagine testatus est: Petrus Joannis Cossio, natus in S. Germani vico, desperabat tibi sanitatem, eo quod caro prorsus marcidatque emortua nullam admitteret medicinam: sed vota cerea tibi offerenda facto, per Beatum obtinuit quod per homines habere non potuerat.

item alii.

32 Antonius Duranti de Candelo, quadraginta duobus diebus affixus lecto, nec commoveri quidem poterat ob intolerabiles in tibia cruciatus: cui cum tota marcesceret caro, desiderabat amputari tibiam, ut reliquum corpus sanum servaret: sed ab uno filiorum suorum admonitus intercessionem Beati expetere, duos cereos vovit & Missam ad ejus honorem curandam: fuitque tam efficax postulantis devotio, ut mox conversus ad circumstantes, dixerit: Orate pro me; quia omni malo solutus mihi videor meritis B. Amedei: & revera fuit, ut testatus est, gratias debitas referens. Joannes Puelottus de Valleſia, Casalſis Monſeratenſis incolā, cruris unius aqua intercute tumescen-

et alii.

E e e 3 tis

EX ITAL-
FRANC-
MALETI.

A tis malo impediatur per annos octo, ne libere quo vellet ambularet, non sine auxilio dolorum ingentium: quorum gravitatem diutius non ferens, quasdam promissas elemosynas si intra octiduum sanaretur; & sanatus esset. Sed promissi immemor, recidit in priorem infirmitatem, itaque castigatus, ad primum votum aliud addidit de sepulcro cum ardenti candela circumcandendo: & mox obdormiscens ipsum Beatum sibi conspicuum habuit, seque promissa sanitate solantum. Neque vana illa visio fuit: consanuit enim, & vibrato sepulcro, votum complens, proficiebatur usque adeo pedibus firmum se esse, ut Romam usque iturus sibi videretur.

per unum
de dardis.

33 Martinus dal Corno, ex vico S. Germani, exulcerata e tibia per annos viginti cruentum stillabat humorem, adeoque sententem, ut circumstantibus omnibus esset intolerabilis: sed voto ad Beatum facto de cerco crure curando, sanitatem obtinuit. Gilbertus de Pinolo duobus annis diligentem medicorum curationem perpeffus, spe sanandi curis, ex quo foetidus corruptusque sanguis profuebat; post variorum Sanctorum patrocinia nequidquam implorata, tandem ad B. Amedeum se vertit, certa jejunia aliaque pia opera spondens; & exauditus est. Apparuit enim dormienti Beatus, eique spem sanitatis fecit: qui subito & intolerabili pruritu experrectus, abstulit ex impatientia medicamina, & unguibus partem affectam scalpens, veteribus plagis novas addidit, rursusque obdormivit. Experrectus autem denovo somno, nec dolorem sensit nec pruritum, & brevi prorsus sanum se vidit.

aut alius
debilis.

34 Laurentius de Mortigliengo annis octodecim ferebat tibiam supra quam credi potest tumidam, coque ab ingressu prohibitus, cogebatur decumbere: sed cereum ad tibiam longitudinem vovens, obtentam gratiam profectus est. Henrico de Zubiena marcida & exulcerata pars eadem erat, & simili voto sanata est. Item Dorothea uxor Magistri Bartholomaei de Lacu, de remedio tibiae male affecta desperans, quia neque tumor neque livor nec signum aliud desoris apparrens causam latentis mali indicabat. Margarita Topaccia nepti suae ambulandi facultatem impetravit, facto voto: & surrexit puella, quae iuvilibus tibiis eatenus decubnerat. Helena, uxor Joannis Petri Prevostini Vercellensis, nullam in filiola bimula spem videns gradiendi, non absque suspitione maleficii, eo quod magis magisque exsiccarentur tibiae, prout infans magis proficiebat aetate; vovit quod ipsam diebus novem ad sepulcrum Beati laturna esset, ibique mansura dum Missa solemniter caneretur; & quarto die se exauditam sentiens, nono die suis pedibus ambulantiem reduxit.

vol scilicet
mo estent.

35 Bernardinus, Aurifex Vercellensis, vir maturus & prudens, scilicet egebat ad promovendum gressum praedicta infirmitate: quod cum illi accideret molestissimum, ceream tibiam Beato vovit, eodemque die rejecto fulcro ambulare cepit, & intra octiduum perfecte sanus votum exolvit. Andreotta uxor quondam Andreae de Serra valle, ab labore consueto prohibebatur dolore tibiae, nullum exterius sui signum dante: hac cereum Beato portandum vovit, subitoque dolorem auferri sensit, & intra triduum plene convaleuit. Mattheus Molitor Vercellensis, ob tibiam inflatam ulcerosamque aequae gangrenam in ea pateretur, dolorem patiebatur & incommodum, non absque scilicet valens moliri gressum, exundante sanguine, quoties nitebatur vestigium figere. Cui malo sanando cum nullam spem esse faterentur medici, sacrificio Missae, quod ad sepulcrum ejus per novem dies curaret celebrandum, interfuturum se vovit, & votum suffulens baculo adimplere cepit: paulatimque, cum magno stupore suorum, expedit ambulare potuit.

36 Freilinus de Balochio duobus mensibus tibiam

supra quam cogitari potest tumidam habens, adejus D longitudo vovit candelam, & ut testatur est, sanus mox fuit. Joannes Fassina de Casali-volonis, alieni ad ambulandum auxilii egens, postquam se Beato commendavit vigorem in tibiis sanitatemque recepit. Idem beneficium profectus est Antonius Bergomas, cum duas ad Beati sepulcrum candelas ferret, obtinisse uxori suae, cui cruris tumentis exsiccatus, & durtumitas mali magnam dolorem, ac demum gradiendi impotentiam attulerat. Anno denique MDCCX, verno tempore Franciscus Corona Mediolanensis, Taurini habitans, ex quinque septimanarum febre adeo afflictus tibiis debilisque habuit, ut ambulare non nisi difficulter posset: haec cum sacrificio Missae ad altare sanctissimi Rosarii in ecclesia S. Dominici facto interfuisset, non cessantibus doloribus, convertit se ad B. Amedei imaginem, eodem in templo miraculis claram, ceream imaginem Missamque ibidem curandam promittens; & mox sublato dolore, domum reversa est hilaris, & voto suo postmodum fecit satis.

aut eundem
testamides

37 Petrus Mascarpinus, coagularius Vercellensis, sub chirurgorum carnificina habuit integro anno genu, quod tribus patens plagis continuo manabat pure: ac tandem videns malum in pejus vergere, imaginem ceream ad Beati tumulum offerendam promissit, & mox sanari incipiens, dum votum complet, integre valuit. Joannes de Ossula, Taurini habitans, gonagra quatuordecim annis exeruciatus, aliaque omnia media inutilia expertus, ad auxilium B. Amedei recurrit, & repositis medicinis, intra triduum sanitatem retulit; testatur, quod prius quam spem collocaret in Beatum, saepius desperaverit se convalesciturum. Eusebius Arales de S. Germano, arthritide gravatus & tertium mensem affixus lecto, pia ad Beatum prece cum proposito cereae imaginis offerendae meruit extemplo sanitatem, & gratias acturus ad templum accessit. Petrus Franciscus Belvisius Vercellensis, anno MDCCV, arthritidem maxime patiebatur in brachio, tantusque erat cruciatus, ut non proficientibus medicinis, amentis instar per vicus plateasque discurreret, vociferans ejulansque, tandemque ad B. Virginem, B. Amedeum atque B. Rochum respexit, vovitque se curaturum eorum imagines depingendas ante domum suam, eo in loco, ubi anno MD Virginis transfixae & B. Amadei effigies pictae cernebantur: subitoque sanatus & citra dolorem brachia commovens, fabricari sacellum iussit, ejusque curam gerens, juridice testatus est beneficia multa, quae ibidem Beato devoti acceperat. Stephanus Villata, scholasticus laborans, voto ad eundem facto, sanatum se asseruit.

genu male
effusa.

E

ex arthritide
duo.

F

CAPUT V

B. Amedei spe agrati curati, praesertim epileptici, & multi moribundi sanitatem recuperant.

38 Antonia, uxor Joannis Petri de Carefana, aequa intereunte ad medicorum usque desperationem tumens, vix invocaverat serventer Beatum, cum voto nonnullarum candelarum, quando sanari se sensit, & paucos intra dies cum magna suorum admiratione integræ fuit restituta sanitati. Augustino Sappino Vercellensi filius Andreas fuit, qui decimo octavo aetatis anno de inquilino demone cepit esse suspectus, adeo inconditis motibus & infranctis verbis omnium oculos auresque offendeat: pater igitur quatuor cereas libras ad Beati sepulcrum ferendas vovit, & testatus est, sana deinde mente corporeque fuisse. Margarita filia Bonciae Vercellensis, ex improvviso in stuporem tantum incidit, ut judicio privata & sanguinem spues crederetur.

Libenter
hydropica.ex eurgom
men duo.

A crederetur ademonibus possessa: sed cum mater illius ceream unius librę imaginem devovisset, antequam a voto facto dies octo effluerent mentis pariter & corporis sanitatem recuperavit.

30 Uxor Dominici de Cavaglia, quindecim dies natum filiolum pro deposito habens, quia toto triduo nihil materni lactis acceperat, vovit ex cera capita tria, & verba finientis mamillam caput pueri sugere ac roborari. Quin etiam Benedictus Jacobi Francisci de Siglia, bovi suo, quo ad sustentandam familiam utebatur, spatulæ motu sanitatem obtinuit Beatum invocans. Margarita Nazarii Vercellensis bovem similiter habens male in gula affectum, admonita a filio asseverante sapius in somno monitum se, sanandum bovem si Beato commendaretur; paruit suggestioni, & petita gratia facta compos, ceram librarum quatuor bovem obtulit. Tomena uxor Joannini Vairari Ultramontani, annis duodecim patiens in liene dolores acutissimos, & quartana insuper febri aliisque vexata incommodis, ad Beatum confugit: & ab omni molestia se liberam sensit, vovens imaginem ceream hienis. Eusebius Nazarii Vercellensis similes simili ex causa annis sex continuis patiebatur cruciatus, & simili voto testatus est redditam sibi esse sanitatem.

40 Catharina uxor Antonii Resini macellarii votum cereæ oblationis in forma manuum fecit pro filio Bertino, adeo graviter epileptico, ut duodecies imo vigecies uno quandoque die in terram corruens, collum manusque inflectas immobilisq; haberet, & a medicis derelictus maneret. Voto autem facto refedit tumor, & morbus evanuit: quare votum uterque devotus implevit, testatusque est filius quadriennio post robustus ac vegetus, nunquam ex illa hora fuisse isto incommodo tentatum. Bartholomæus Grana Ultramontanus, imaginem ad sepulcrum ceream obtulit pro filio, qui fuerat eodem morbo liberatus, postquam eum B. Amedeo devoverat. Catharina, filia Aymoli cauponis, non tantum natam ex se recens filiolam dolebat morbo caduco laborare ter quaterque in die, sed etiam se lactis copia destitui, quæ nutriendæ infanti sufficeret: & utriusque incommodi remedium tulit per intercessionem Beati. Eadem intercessione filio suo Antonio de Mondella, Vercellis commoranti, sanitatem ab epilepsia impetravit mater votum pro illo faciens.

41 Facio de Legniana, juveni Vercellis habitanti, adeo frequens & nullo ordine redibat hoc malum, ut nunquam esset a lapsu securus & ineptus itineri faciendo: itaq; cum die quodam insideret equo, prolapsus ex eo in terram saxosam est, itaque graviter offendit caput, ut exinde se moriturum metueret. Corde igitur, cum ore non posset, commendavit se B. Amedeo, & subito nemine adjuvante surrexit, atque in equum conscendens, feliciter reliquum iter absolvit, nunquam deinceps idem expertus. Augustinus Joannis Petri Blanchini Vercellensis, jam inde a pueritia epilepsie obnoxius, sic ut quavis septimana semel iterumve corruerat, voto imaginis cereæ facti liber fuit. Antonius Sella de Andorno, idem matura jam ætate frequentius patiens, simili voto similiter liberatum se testatus est.

42 Francisco Tizzoni nobili Vercellensi filius epilepticus pestilenti etiam febre laboravit, pro cuius sanitate cum candelam vovisset, & utriusque mali impetrasset medelam, cum candela etiam imaginem ceream misit ad tumulum Beati. Donato Bongello Eporediensis, quartum in matrimonio annum agentis, natus erat filius; quem menses octodecim supergressum, nocte quadam inter se & uxorem habens sensit invisibili manu tolli ex lecto, nec potuit tota domo quamvis studiose questus inveniri: votum igitur ipse & uxor ejus B. Amedeo fecerunt: & mox, nemine qui puerum retulisset conspecto, in lecto repere-

runt quem querebant. Cum autem differrent implere votum, epilepticus puer electus est: qua nova calamitate erroris sui admoniti parentes, denovo priora confirmarunt vota promittentes filiolum si liberaretur ad Beati sepulcrum a se portandum, ubi sacrum solenne unum cantandum aliasque privatas Missas dicendas curarent: & compotus voti facti sunt.

43 Comina Morgia de Nonsecho, domesticis rebus occupatior cespitavit, ceciditque supra manum tam infelicitate, ut ejus brachii nervi lacerati, debilem manum inutilemque deinceps futuram metueret, nihil proficietibus, quæ per dies quindecim erant adhibita remediis: quare unius librę candelam portaturam se vovit, & intra duos dies sana votum complevit. Catharina Martini Gatti, Vercellensis, erant infirmæ filiz duæ; hydropica altera, altera de manu amittenda ex medicorum judicio periclitans: pro his afflicta mater Beatum rogavit; ut vel sanitatem puellis, vel, si ita expediret, mortem illis citam impetraret a Deo: & voti E compos, antequam dies secundus efflueret, alteram sanam habuit, alteram mortuam extulit.

44 Antonio Mediolanensi pellioni, post gravem infirmitatem spes vitæ nulla erat super, jam extremis munitus erat, quando illius amicus intimus, Petrus Cazzamus Vercellensis, ipsum B. Amedeo commendavit. Nec mora melius cepit habere æger, adstantes agnoscere, loqui libere, versaque in gaudium domesticorum molestia brevi sic convalescit, ut cum amico Vercellas venerit, gratias Beato ad ejus sepulcrum agurus. Hieronymus Signori de Buronzo filium Joannem tam gravi morbo afflictum habebat, ut omnium sensuum destitutus usu pro mortuo haberetur a cunctis: cum ecce filio compatiens Elisabetha mater ad B. Amedeum se convertit, vovitque tantum ceræ quantum filius suus appenderet: quo facto convalescit filius, & ipsa quod voverat implere curavit. Jacobus Francisci, Sigliavi natus ægitudine exhaustus diuturna, in eo erat statu depositus ut jamjam egressuram animam Deo commendarent Religiosi adstantes. Interim domesticis ejus in mentem venit sancti Ducis sui intercessionem postulare, eodemque die notabiliter mutatus morbi status est, ac brevi plene integreque sanatus beneficii auctorem gratus agnovit.

45 Uxori Ubertini Varrotti subito spasmo oppressa filia, cum animam agere crederetur, subito quoque sibi est restituta, postquam mater Beatum invocasset. Michael de Cazolo nuntius publicus Vercellensis, dum telam texit, retrorsum e sella in terram cecidit coram uxore: quæ mortuum rata, votum vovit unius candelæ, & subito maritum vidit erectum in pedes. Augustinus Rusini de Frango, ex improvviso velut mortuus defecit atque insensibilis manfit: imaginem pro eo vovit mater sua, moxque se movere cepit insans, & mamillas sugere. Patientia uxor Antonii Nizzola de Sigliano, secum habens trium mensium filiolum, intercepta est adeo horrenda tempestate, ut ipso illo in loco extincta sint animalia septem; & prius quam sub tectum pervenire posset, eo erat reductus parvulus, ut mori videretur. Recurrit igitur ad Beatum mater, & eodem momento temporis vigor rediit moribundo, mamillam suxit, & se sanum exhibuit. Margarita, uxor Bartholomæi Avogadri de Quinto, ex solario delapsa, mortua quoque est credita. At ipsa, quem voce non poterat, invocabat corde B. Amedeo, ceræ libram vovens; & mox velut nihil passi, surrexit in pedes votumque persolvit.

46 Joannes Thomas, filius Pauli Emilii pellionis Taurinensis, anno mdcix mense Julio, ætatis suæ anno quinto, continua febre cum symptomatis magnis & periculosis invasus fuit per dies quindecim: eo in statu derelictus a medicis, & a parentibus commenda-

EX ITAL. FRANC. MALETT.

manus hunc vides cap.

varis moribundis servum a v.

fervor alia

EX ITAL.
FRANC.
MALETT.Adhuc
oculis dolor
erat.cori illamini
natioculi lumen
carolum.fuit audi-
tu dimitti.fuit per-
valitum.

A tus fuit Sanctis variis, nec hilum sublevatus est; usque dum Antonia, avia ejus materna, Sacrum in honorem B. Amedei in templo S. Dominici celebrandum & imaginem locandam vovit: eodem enim matutino tempore post invocationem Sacrumque auditum, filia generoque indicans devotionem suam, intellexit puero remissius esse: quare continuo imaginem promissam attulit, & quem omnes habebant pro mortuo, sanum integre brevi vidit. Jacominus Lignarius Novariensis anatem venatu cepit, cujus alam unam cultrodum truncat, dissecti ossis affula in oculum ejus insiluit, dolore tanto, ut eo per dies septemdecim durante, oculum se amisisse crederet: vovit igitur e cera oculum, & mox ultero noxium frustillum elapsum ex oculo ipsum dolore liberavit. Franciscus Cigna Vercellensis; præ diro oculorum cruciatu nullam noctu diuque quietem capiens, post aliquot hebdomadam tolerantiam ad Beati sepulcrum accessit, ipsumque pie invocans, priusquam egredi vellet e templo, sanum se sensit, oculumque cerum ibidem gratius appendit.

47 Alefina, uxor Stephani Vercellensis lignarii, marito, nulla apparente ex causa per tres menses cæco, usum recuperavit, cum ceream caput Beato vovisset. Augustina, uxor Christophori de Rubbio, inquilini Vercellensis, oculis, quibus præ dolore difficulter videre poterat, simili voto sanitatem recuperavit, orans ad B. Amedei sepulcrum. Elisabethæ, uxori Joannis de Slanzago commorantis Vercellis, filius ex variolis menses quinque cæcus manserat: itaque caput e cera vovit, & puero paulatim visus rediit. Idem accidit Bartolina Fini de Sigliano, ex uno oculo similiter per menses tres nil videnti, cum esset ætate provecior; nam & ipsa caput ceream voverat. Catharina quoque Joannis de Ossola Casalefca, ex quodam accidenti cæcam in perpetuum futuram se metuens, ceream vovit imaginem, nec diu post plene convalescit. Alia Catharina, uxor Bartholomæi de Mosso, meruit filiam suam Mariam, & gravi oculorum dolore (ex quo alter jam erat inutilis redditus) & cruciatu ex pedis distorsione nato, liberari per oculi pedisque e cera votiva oblationem. Helena de Blandrato, uxor Antonii Caligari, desuente in oculos catharro, difficulter illi uti poterat; sed mox ut Beati tumulum ex voto circumiit, sanam se sensit.

48 Durum apostema, sub aurem sinistram collocatum, Leonæ uxori Dominici Gazami, arte sua emolliaverant medici, & in crastinum faciendam sectionem insinuaverant: at illa manum chirurgi verita, B. Amedeum invocavit, cereum caput vovens, & placide requievit nocte illa. Sub auroram vero expectata, & manu tumorem pertentans, cum nullum sentiret, & sibi sanata videretur, propriæ tamen experientiæ non fidens, duas quæ ad ministerium aderant neptes inspicere locum jussit: ipsique nec vestigium quidem mali ullum invenientibus, surrexit alacris, & medicorum prævertens adventum, relictis domi puellis per quas rei successum ipsi discerent, properavit ad ecclesiam gratias relatura pro beneficio. Eodem modo Beatus invocans Ardicinus Birocca de S. Germano, cum ita surdus esset, ut nisi elata clamantes voce nullos intelligeret, recuperavit auditum. Prorsus autem obfuderat Antonius Lucas de Viverone, idque a multo tempore: nullis tamen medicamentis adhibitis, sola invocatione Beati, amisum sensus illius usum recepit.

49 Idem contigit Antonio de Fortibus, civi Vercellensi, post vehementissimam febrem, quæ auditum sustulerat, venienti ad sepulcrum Beati: nam cum ibi certam cæcæ quantitatē promittens pro impetranda gratia devotè oraret, priusquam genua ab oratione attolleret, voti compos fuit. Anno MDCIX mense Majo Joannes Baptista Cassina, Taurinensis in paraly-

visans, hortari cepit ut votum B. Amedeo faceret: D quod ille se facere indicavit manum Fratris stringens, & paullo post relevatorum se ac brevi etiam sanum sensit, appenditque in gratitudinis argumentum argenteam ad imaginem illius tabellam.

CAPUT VI.

Auxilium gravidis, puerperis, captivis & aliter miseris a B. Amedeo launc.

50 M Etucebat Bartholomæus de Bergamo, civis Vercellensis, ne mortuum sibi factum pareret uxor, quia appropinquante partus tempore nullum ejus motum sentire se prægnans agebat: itaque tantam Beato ceram vovit quantum appenderet infans, si baptismi capax veniret in lucem: & voti compos (pulcherrimum enim sanumque puellum enixa est mulier) libras ex voto quatuordecim obtulit. Simili in metu post abortivos quatuor, jam quartum gravida Mariotta uxor Bartholomæi Colobiani, & ceream nati, si vivum pareret, imaginem vovens, votum læta hilarique persolvit.

51 Anno MDCIX, mense Martio, Isabella Biolata, uxor Domini de Sauz, acerrimis toto biduo doloribus fatigata in partu, cum laboraret in extremis, fortumque ob nimiam matris agitationem extinctum crederent medici, præscripta est potio expulsiva: sed priusquam eam sumeret patiens, & ipsa & Laura Picca ipsius amantissima, votum B. Amedeo fecerunt, merueruntque ut mox ei filius sanus nasceretur. Puerpera tamen, ætate & complexionē tenerrima, relicta est febris ex cruciatu tolerato: cui ab eodem Beato petium remedium est, cum voto Missæ curandæ in æde S. Dominici, hodieque ibidem appensa visitur tabella argentea, omnis quæ petita fuerat gratiæ impetratæ testis.

52 Catharina Guittiera de Arce Hispana, uxor D. Alphonsi de Rapis gazophylaci Scenissimæ quondam Infantæ Sabaudicæ, anno prædicto mense Majo quartum mensem gravida, quia nullum toto triduo motum sentiebat in utero, sinistram aliquid suspicata, infantuli effigiem ceream vovit in S. Dominici offerendam; moventemque se mox concepta exauditam orationem suam gavisa est. Per Quadragesimam anni ejusdem, ibidem Taurini abortum fecit Jacomina, uxor Ludovici Balbi Taurinensis, exhortanteque ad invocandum Beatum Confessario, qui ex febris, catharro laterumque doloribus post vanam medicorum curam moribundæ aderat, novemdiæ devotionem & tabulam in grati animi tesseram vovit, si convalesceret; & exaudita, votum explevit.

53 Margarita, uxor Antonii Centorii Vercellensis, biduo in doloribus partus perseverans, mox ut imaginem ceream vovit, suam & prolis vitam exemit periculo. Lucæ de Erris, post puerperium, dolores triduo continuationem sensum usum abstulerunt, sed auxilio ei fuit Beatus cum simili marici Galeazzi voto invocatus. Diutius iidem dolores post partum affligerant Ludovicam, uxorem Archangeli Cernusci, mercatoris Taurinensis anno MDCIX, & febrem continuam generaverant; qua intra tres septimanas adducta mulier ad extremum periculum, admonita est ab accersito ad moribundam Confessario ut ad B. Amedeum recurreret. Paruit illa, & brevi convalescens testem beneficii tabellam ad S. Dominici ædem detulit. Joanninam, Hieronymi Roveri pictoris Taurinensis uxorem, quarto mense gravidam, dolor lateris dies aliquot tenuit, ac demum noctu quadam sic afflixit, ut matri ac proli metuens maritus, recurrendam sibi ad opem celestem putarit, ceream in D. Dominici templo imaginem promittens; & mox non tantum dolo-

A rem lateris, sed & stomachi inveteratum per annos duos malum sublarum esse testata mulier, contracto per maritum debito devote satisfecit.

Duciſſa Sabauda ſe ſua ſententia ſervando
 54 Domina Margarita Ducissa Sabaudix, jam ferme quadragenaria, agnovit a Beato adjutam se, cum in concipiendo cum in pariendo unigenitum suum, qui modo vivit & regnat, Carolum Emmanuelem: siquidem sterilem eam videns Soror Leona, Conversa in monasterio Annuntiatæ, votum coram ipsa concepit ad Beatum, ut filium Ducissæ impetraret a Deo: verita autem, ut par eſſet illa ferendis doloribus puerperii, ipsam se obtulit in partem laboris, si ita Deo videretur, votique per omnia facta est compos. Etenim priusquam Vercellis abiret Ducissa, concepit prolem, eodemque momento temporis, quo filium suum modico cum labore peperit Rivolis, anno MDLXII, nocte diem XII Januarii inchoante, atrocissimos cruciatus sensit Leona: ut opus fuerit ad ejus auxilium Abbatiſſam & omnes Canonicas surgere. Statim autem, ut allatus est lætiſſimus de Principe nato nuntius, collataque inter se tempora sunt parentis Ducissæ & patientis Leonæ, agnitum quoque est, quo successu invocatus Beatus fuisset.

peſtilentia ſedantur
 B 55 Eodem quo mortuus est B. Amedeus anno, gravissima peſtilentia depaſta eſt Pedemontium atque in primis Gaſſinenſe oppidulum: cujus primores audita miraculorum per ſanctum Ducem patratorum fama, voto se obſtrinxerunt publico de centum librarum cereo Vercellas mittendo & noctis unius pervigilio: ſtatim autem a nuncupatione voti ceſſavit lues, & non modo e ſanis nullus aſſatus eſt, ſe etiam ex vigintiquinque tunc ægrotantibus extinctus nemo, quemadmodum miſſi Vercellas nuntii retulerunt. Idem beneficium retulere Montis-eranelli incolæ, apud quos multas domos contagio infeceat; admiſſaque eorum atteſtatio eſt, ſimilis ponderis cereum in multo ad hoc deſtinatum comitatu offerentium. Atque hæc forſitan eis cauſa fuit imaginem B. Amedei pingendi in eccleſia S. Petri Martyris.

curator Treſvire debilitatus
 56 Simon de Ponderrano, in Monferratenſi Comitatu Presbyter Curatus, nervorum debilitate tanta tenebatur, ut pedibus ſuis nequiret ambulare, jamque triennium duraret infirmitas, & parochiani de alio Presbytero provideri ſibi a Superioribus poſtularant: cum illi in mentem venit ad Beatum recurrere, & duarum librarum cereum ad ſepulcrum ejus offerendum vovere: quo facto, ſatis quoque factum divinitus eſt deſiderio tum ejus cum populi, ut hic agnita in Curione virtute divina alium pro eo deinceps nollent, ipſe functiones ſuas commode omnes obire. Ludovicus Blancus de Malanſena, Comitatus Nizzenſis in Provincia vico, ſimal aſperſima febrī, puncturaque & respirandi difficultate maxima premi ſe ſentiens, jamque & loquendi & quieſcendi & expuendi facultatem ſibi deſſe, deſiit a medicis ſalutem ſperare, & extremis omnibus munitis Sacramentis, omnem in B. Amedeo fiduciam tranſtulit. Sciens autem quod annus mortis ejus feliciſque ad cælum tranſitus dies iſte eſſet, promiſit Miſſæ ſacrificium in S. Dominici Taurinenſis curandum: eamque mentem ſuam, ut potuit, manifeſtans, mox notabiliter alleviari ſe atque intra biduum ita ſanum ſenſit, ut non dubitaret de lecto ſurgere, imaginemque Beati viſitare in eccleſia prænominata.

curator Treſvire debilitatus
 57 Laurentius de Curino libertatem e carcere petiit, & imaginem ceream vovens, Vercellis appendendam impetravit eam ipſo illo die, portis referatis abeundi facultatem captivo offerentibus. Cum Galeazzus Mediolanenſis contra Jolantam, deſuncti Amedei viduam, bellum gereret, captus ut explorator eſt Joannes de Crema, Vercellenſis inquilinus, & ad capitalem poenam reſervandus cuſtodix traditus. Videbatur eſſe impoſſibilis fuga, quia locus eminens erat, & cippo in-

cluſus miſer a decem viris, una cum ipſo incluſus, D obſervabatur: invocavit nihilominus B. Amedeo, qui apparuit ei, confortans illum, & liberationem proxima nocte promittens. Ecce autem, cum novo Ducis mandato aſtricti cuſtodes intentiſſimas deberent habere vigilias, obdormierunt omnes, deſapſæque e manibus unius eorum claves ſunt, & lumen extinctum: captivus autem vincula, velut ſi papyracea fuiſſent, diſſingens, claves arripuit, quarum ſeris immiſſarum ſtrepitu ex-perrectus quidam cum clamare cœpiſſet, levi impulſu dejectus in terram eſt attonitusque obmutuit.

ob eumque claſſum mulieris
 58 Joannes autem, reſerata videns oſtia, ne quærendis ſcalis tempus perderet, ſaltu ſe deiecit in imum, & ad duo millia Garlaſco diſcedens, ſub quodam pallearum cumulo totum diem ſequentem latuit; donec fatigatam credens requirantium diligentiam, Vercellas verſus iter arripuit; nulloque binis diebus ac noctibus cibo ſumpto, ſanctam tamen vegetuſque pervenit, & prodigiorum ſuæ evaſionis modum publice enuntiavit. Cui autem indignatus Galeazzus Garlaſcenſibus multam pecuniariam grandem impoſuiſſet, excuſantibus miraculo evaſiſſe captivum, reſpondit: Si aſſinis meus ira ſanctus eſt, ut potuerit captivum meum liberare, non diſſiciliter vos reddet indemnes. Quod ſoco dictum E ſerio a Deo acceptum eſt, & indiſtam ſibi multam ſerentibus aſlegatis in via nuntiatum obſiſſe Ducem: quare ad ſuos retulere pecuniam ſibi commiſſam.

curator Treſvire
 59 Tomena, uxor Ubertini Bruſæ de Morta, nec ſtare nec jacere poterat, intolerabili renum dolore cruciata: quem cum annum unum eſſet perpeſſa, imaginem ad ſepulcrum Beati ferendam vovit, & ſanctatem recuperavit. Lumbis etiam ſic infirmis erat quædam Mariæ Bertonis de Larizate filia, ut jam erimula nec pedibus quidem poſſet inſiſtere: ſed Beato commendata a matre, in momento confirmata fuit. Joannina Joannis Villani de Biella, ſtomachi dolore annis duobus cruciata, ſimili invocatione ſanctatem adepta, candelam, quam voverat, grata attulit. Joannes Glaſus diœceſis Genevenſis, uxoris ſuæ infidelitatem non ferens, adeo injuriam tulit ægre, ut mentem ſibi auferendam metueret, nec proderat, mutato domicilio, Vercellas commiſſaſſe: quare cercorum aliquot annue offerendorum votum fecit, ſi ſolacium hac in aſſiſtione recipere: nec multo poſt certa fidelium amicorum relatione didicit, mulierem, in alios commutatam mores, honeſtiſſime vivere.

curator Treſvire
 60 Bartholomæus Franciſchinus de Rubbio, in imo ventre percuſſus petra, adeo graviter laſus fuit, ut in ſerotum inteſtina diſfluere: & eodem momento quo ſeræ libram offerendam promiſit, ſanctatem integram recuperavit. Simili ex cauſa ſimile incommodum toto decennio patiens Emilianus Buiz, Lanarius Vercellenſis, mox ut idem votum fecit, quod prior, eandem a Beato obtinuit gratiam. Benedicte Jacobi Franciſci de Sigliano, magnos dolores pariebant in ventre dura quædam inſtar pugni coagula, quæ tactu ſentiebantur: qui promiſſa, deſicientibus in auxilium medicinis, imagine cerea, curatus eſt. Uxor Joannini Erri Vercellenſis, Conteſina nomine, pro ſiſtolo ſupplicans, cui corroſa a vermibus viſcera febrim attulerant, & bibendi edendique facultatem quatrduo abſtulerant, eidem ſanctatem impetravit. Similiter laborantem Joannem Franciſcum Cuſanum, triennem puerum, & nullo medicamine ſanabilem, domi ſuæ habens Joannes Tomas Canella Vercellenſis, de viſitando Beati ſepulcro votum nuncupavit, & intra octiduum ſanum vidit, eaque de cauſa tabellam beneficii impetrati teſtem in ſacello Vercellenſi appendit. Dominicus denique Cavaglia, numquam niſi cum cruciatu & ægre urinam reddens, quam medici ſerre non poterant opem, a B. Amedeo ſe recepiſſe, facto voto, profeſſus eſt.

CAPUT

CAPUT VII.

*Constantis traditio de sanctitate B. Amedei
in Pedemontio & Sabaudia.*

*Popularis
traditio.*

61 **A** Miraculis ad alterum transco argumentum, quo B. Amedei in cælis gloriosi felicitas in hæc usque tempora manet indubitata in omnibus Pedemontii atque Sabaudia urbibus, oppidis, vicis, quæ longum esset enumerare singula: cum nullus tam humilis locus sit, ubi non vigeat popularis traditio, ab avis proavisque ad nepotes transmissa, quod Amedeus tertius sit Beatus: cujus rei si probatio requiritur alia, quam quæ ex omnium indigenarum incolarumque conscientia petitur, ecce tibi antiphonam & orationem, quæ Vercellis in ecclesia S. Eusebii, necnon apud Scholares S. Nicolai de Tolentino solebant publice recitari.

*beatus ex
precum
multa Ver-
cellis as-
satus.*

26 ANTIPHONA Vexatus in terra corporis agricul-
dine almus Dux Amedeus tertius, patientiæ & sancti-
tatis cunctis fuit exemplar, quem credimus frui cele-
stibus. *V. Ora pro nobis B. Amedes. R. Ut digni effici-*
amur promissionibus Christi. OREMUS Omnipotens
Creator æternæ, qui gloriosis precibus B. Amedei Prin-
cipis & Sabaudia Ducis tertii, ad eum confugientes
ab epidemia præservasti & jam percussos sanasti, vin-
ctos a carceribus liberaisti, mortuos suscitasti, incen-
dia extinxisti, & aliis [miraculis] urbem & patriam,
quæ tantum dignata est habuisse Principem, per ipsum
illuminaisti: nos a cunctis peccatis, infirmitate,
[malis] temporalibus & æternis præservare; nec non
patientia, humilitate, castitate, fortitudine ac dis-
cretionem ceterisque virtutibus, ad omnimodam salu-
tem animarum & corporum nostrorum necessariis do-
nare, ac meritum sanctissimæ Passionis D. N. Jesu
Christi Filii tui, gloriosi tua gratia participes efficere
digneris. Per eundem &c.

*Hymnus
in ecclesia
loci appen-
so.*

63 Ex antiquitabellis & codicibus respective re-
pertis in ecclesia parochiali loci Arvæ, Ducatus Au-
gustæ Prætorix; in hospitali leproforum loci Consten-
ti, Archiepiscopatus Tarentasæ; & in civitate Anni-
saci, diocesis Gebennensis apud egregios & pios viros,
hymnus etiam hic habetur.

O potens magni Sator alme olympi,
Qui premis sacro relevasque sceptro
Quidquid hoc cælum tegit & profundus
Continet orcus;

C

Afflicis qua nos pietate scævos?
Qui tuo nobis monitus salubres
Spernimus: Sed tu miserando parcis
Cuique petenti.

Unicum nobis gentium dedisti,
Solveret qui nos miseros, nefandis,
Deditos, noxa, tenebris, parentum,
Sanguine fuso.

Neve morborum valida phalanges
Speculum nostrum lacerent inermæ,
Principem nobis voluisti asylum
Esse perenne.

Cui Dei nomen fuit usque Amator,
Dux & arcanum voluit triumphum,
Jura conservans, aluit fidelem,
Pauperiemque.

Loripes, cæcus, varicosus atque
Quisque deceptus genio, suisque
Pressus & sæcli variis procellis,
Huc fluat omnis.

Mæror & morbus, labor & dolorque
Cessat in nostro penitus sacello,
Vota consolvunt miseri, precantes
Pectore puro.

*que mira-
cula B.
Amedei
laudantur.*

Laus tibi grandis, decus & triumphus;
Qui nobis ævum tribuis supernum,
Et preces audis Ducis, & repellis
Undique morbus.

D

V. Ora pro nobis B. Amedes. R. Ut digni efficiamur
promissionibus Christi. *OREMUS* Omnipotens & mis-
ericors Deus, qui in te sperantium preces clementer ad-
mittis, effunde ob Unigeniti tui Passionem super nos mi-
sericordiam tuam, & præsta, ut intercessione Sanctorum
omnium atque B. Amedei precibus, a quibuscumque
corporis languoribus & animæ nocumentis expediti, te-
cum perenne letari possimus. Per Dominum &c.

*Oratio
huius diver-
sa.*

64 ANTIPHONA Nunc exultet Sabaudia, cujus Prin-
ceps Amedeus, post sperata mundi gaudia collocatur Cæ-
lestibus. Tui supplicis populi recordare, Dux beate, ut
gloriam paradisi mereamur obtinere. *V. Ora pro nobis*
&c. OREMUS. Deus, de cujus munere venit, ut in in-
stabili turbine hujus sæculi populorum multitudo paci-
ficæ & fideliter sub uno pio jure Duce ducatur: concede
piis precibus hujus beatissimi Ducis nostri ac
Confessoris tui Amedei & præsta, ut omnes, qui ejus
implorant auxilium, liberati ab omnibus infirmitatibus
mentis & corporis, ad te ducem, qui recte omnia ducis,
feliciter in gloriam perducamur. Per Dominum &c. **E**

65 Atque hæc de constanti fidelis populi traditione
circa veram certamque Amedei in cælis regnantis bea-
titudinem. Eidem Scriptorum omnium & Doctorum sæ-
culo illo sequentibusque virorum testimonia conso-
nant. Ex his Donatus Bosius in chronica rerum memo-
rabilium ab ortu mundi, usque ad annum MCCCXCXI
ab excessu B. Amedei vigesimum, ita scripsit. Anno
Domini MCCCXXII, VII Januarii cometa magnus
caudicans apparuit, octavo deinde post die alter minor:
quorum prior quindecim diebus, alter ferre quadragin-
ta visus est. Exeunte mense Marcio Dux Sabaudia de-
cessit, clarusque miraculis multis inter Sanctos relatus
est, relictis duobus parvulis legitimis filiis, quorum
qui major fuerat natu imperio succedit. Petrus Carus
ad Alexandrum VI Legatus anno MCCCXCIII in publico
Consistorio verba faciens de Serenissimo Carolo Amedei
nepote; Avum, inquit, habuit, sanctum divi-
numque Principem Amedeum, prodigiis miraculisque
fulgentem: cui templa & aras deberi uno omnes ore
fateantur & prædicant.

*item ex
scriptorum
cunctis.*

*in quibus
Donatus
Bosius.*

*Petrus Ca-
rus.*

66 Petrus Leonis D. Mariz Scalari Mediolani
Canonicus anno MDXXI, in prædicti Caroli & Bea-
trix Portugallensis nuptias epichalamium scribens,
querit quis Amedeum, cujus corpus innumeris in
Vercellarum urbe miraculis effulget, ita ab imperii
administratione abduxerit, ut se totum superorum
culturae dederit. In chronica Cunei MS. ab anno
MCCC usque ad MCCCXXXIV ista leguntur. Decessit ab
humanis illustrissimus & inclytus Princeps, plenus
bonorum operum & devotissimus Dominus noster
Amedeus Dux, in urbe Vercellensi: cujus corpus in
ecclesia S. Eusebii reconditum miraculis coruscat. Si-
meon Majolus Astenus Volturariensis Episcopus, in
Centuriis ad Sixtum V pro defensione sacrarum ima-
ginum Romæ impressis anno MDLXXXV, Amedeum ob
vitæ sanctitatem inter Divos relatum prædicat: quod
Bernardinus Corius in historia Mediolanensi usque
ad annum MDLII perducta, etiam maximis miracu-
lis tribuit; asserens fuisse honoratum pro sancto.
Dominicus Machaneus Mediolanensis, in quodam
libro Italica lingua MS. ad Carolum Ducem, Succes-
sit, inquit, Bellicoso Duci B. Amedeus, pacificus &
religiosissimus Princeps: cujus miracula non præsumo
narrare, quia certus sum quod Serenitas vestra illa le-
gerit in libello Francico, qui mihi ab Illustrissima Blanca
est commodatus. Tacere tamen nequeo . . . gratiam,
quam cuidam e corporis sui stipulatoribus fecit, post-
quam

*Petrus Leo-
nis.*

F

*autem chronica
Cunei
MS.*

*Simone
Majolus.*

Corius.

Machaneus.

A quam per aliquot dies Trini e furca pependisset, rupit fune sanum vivumque dimittens. Communitas quoque S. Germani mihi dixit quod statim ut obtulit ce- reum B. Amedeo, obdionem loci solverit Galtatus, nulla externa vi compulsus.

67 Denique Joannes Botterus Benensis, in secunda parte de Christianis Principibus, Beati hujus Ducis elogium Italice texens, sic ait: Nimum prolixus sim, si velim referre multas gratias & varia miracula ad ejus intercessionem facta. Dicere sufficeret, quod eo tempore, quo ego hæc elogium dictabam, Joannes Stephanus Ferrerus, Episcopus Vercellensis, misit ad Ducem Carolum Emanuele librum, continentem centum triginta octo partim gratias partim miracula, ab hoc Sancto facta, extractaque ex archivio S. Eusebii Vercellensis, magna cum fide & gravitate scripta.

68 Plura hujus generis qui vult, legat Philibertum Pinconium in Augusta Taurinorum, & prolixius in Arbore gentilitia Principum Sabaudie; Raphaellem Volateranum, libro 3 Commentariorum Urbanorum; Jacobinum de S. Georgio, in tractatu de feudis, edito cum adhuc viveret Serenissimus Carolus B. Amedei filius; Georgium Fabricium Chemunicensem, in libro 4 Originum illustriſſimæ stirpis Saxonie fol. 302. Hieronymum Henningium, in Theatri Genealogici 2 & 3 parte in 4 Monarchia, & in Genealogia Comitum Sabaudie, impressa Magdeburgi MDXCVIII; Hectorem Pinctum Lutitanum, in 2 parte Dialogorum, dial. de tranquillitate vitæ cap. 18 sub titulo de sui ipsius fuga & laudibus elemosynæ; Lambertum vander Borchium, ad D. Mariam Ultrajecti Decanum, in Sabaudorum Ducum Principumque historia; Jacobum Philippum Bergomensem, in supplemento supplementi chronicarum ad annum MDCCLXXI; Hartmannum Scedelium, in Chronico magno impresso Moguntie anno MCCCXCIV: qui omnes cum laude scripserunt de Amedeo, ut Sancto ac Beato & miraculis claro: & quidem hi omnes Latina lingua: nam eos qui vernacule scripsere, Gasparem Bugatum, Joannem Nicolaum Doglionium, Marcum Guazzum, Hieronymum Bardum, omnes ante sæculum hoc florentes, prætereo.

CAPUT VIII.

*De imaginibus B. Amedei cum representantibus
in Beatum.*

69 Picturæ B. Amedei, cum radiis seu splendoribus vel diademate expressi, tertium constituunt testimonium illius inter homines creditæ beatitudinis, eoque solidius & efficacius, quod ejusmodi icones in ecclesiis super altari aliisque piis locis, orationi vel omnium vel multorum communiter faciendæ destinatis, venerationi fidelium publice exposita, jam olim extiterint extantque etiam nunc. Tales sunt ex quæ in æde Carmelitana Vercellis prostant: prima ad ingreſſum portæ minoris super dexteri lateris columnam unam, quæ quam antiqua sit, ipsa declarat inscriptio, quæ supra caputalis est: Beatus Amedeus Dux Sabaudie tertius: ad pedes vero hujusmodi: Magister Abraham de Moſſo Caligarius fecit fieri anno MCCCCLXXVII die VII Julii. Altera ingredientibus per portam majorem similiter dextero ex latere seſe offert ad columnam, cui pila aquæ lustralis adhæret, eundem Beati titulum exhibens cum hoc subscripto. Hoc opus fieri fecit Magister Petrus de Mondino anno MCCCXCIX. Extra ecclesiam vero jam dictam, in sacello eidem noviter adjuncto sub annum MDCVI, bonus Amedeus Dux videtur expressus una cum Virgine beata aliisque Sanctis, & ad ipsum proxime affixa sunt anathemata aliquot, in signum gratiæ per ejus merita impetratæ. Certe Petrus Franciscus Belvisius, cujus sumpti-

bus accedente aliorum nonnullorum pietate fabrica illa erecta est, juratus testatur se a gravissima infirmitate, B. Amedeo invocato, fuisse liberatum.

70 Similis imago depicta fuit in fronte templi, quod a S. Salvatore nomen habet Vercellis, anno MDCIII, curante Petro Gabavone nonagenario sene: & paucæ sunt Vercellis ecclesiæ quæ non habeant talem aliquam hujus Beati effigiem, cum ea videatur in templis S. Victoris, Gratiarum, S. Jacobi, S. Agnetis, S. Mariæ Magdalene, item extra urbem in templo S. Lucæ Canoniorum Regularium, in clauſtro S. Agathæ & in Palatio publico civitatis ac loco qui Laninum dicitur. In æde quoque S. Catharinæ ad sinistram altaris picta est aliqua jam inde ab anno MDXXXVI, & appensis anathematis ornata. Et Bartholomæus Larina, postquam filia sua Anna Isabella ab incurabili infirmitate, quam habebat in pede, sanata ex voto est anno MDCVII, fecit aliam collocari in sacello Dominiæ nostræ, quod est in ecclesia S. Marci.

71 Nunc per Vercellensem diocesim circumeun- bus picturæ illiusmodi occurrerent plurimæ. Quinti in parochiali S. Filiberti æde, Colobiani in S. Victoris, Lessonæ in S. Laurentii, Gattinari in D. Petri, in parochiali S. Germani, in S. Eusebii Moncravellensis, ibidemque in ecclesia S. Petri Martyris Patrum Dominicanorum, ubi ad dextrum chori latus sacellum est, & in sacello supra altare tabula, pictos habens Deiparam Virginem, S. Petrum Martyrem atque B. Amedeum cum hac inscriptione: Hoc opus fecit fieri Dominicus de Casa-nova de Monte-capello de anno MCCCCLXXVII, die V Aprilis. Pezzane quoque ex voto publico communis ante annos sexaginta posita est una supra majus altare Curatæ ecclesiæ: & ante annos centum alla Sigghiani in æde Parochiali. Quæ autem in Motta-Alciati est in æde SS. Fabiani & Sebastiani, collocata est anno MD: at in S. Mariæ Buzzolinæ tam antiqua est una, puerum ad pedes genuflexum habens, ut legi amplius inscriptio nequeat: quæ vero Sandighiani in S. Antonii, & Biella in S. Domitici est, notam exhibent anni MCCCCLXXXVII.

72 Eporedienſis civitas similem habet imaginem in æde S. Odorico dicata, supra altare S. Alberti cum ejusmodi titulo, Beatus Amedeus Dux Sabaudie. Depictus autem ibi fuit anno MCCCCLXXXVIII, etque etiam alia pictura supra altare majus ibidem. In Rivarolo vero Eporedienſis diocesis dux videtur apud Patres Franciscanos, Augustæ vero in tribunali mente Episcopalis hujus nostri Beati imago spectatur media inter S. Gratum & S. Jucundum Episcopos, nec non in æde S. Francisci ibidem, atque in suburbis in æde S. Urſi. Præ ceteris autem commemoranda venit imago quæ Laurini apud Dominicanos exposita, proſtat: cum tot ibi oblationes & anathemata offerantur, tot curentur sacrificia intuitu beneficiorum illis ſperatorum vel impetratorum. Apud Canonicas item Regulares in æde S. Crucis altare unum est, habens tabulam ab ipsis monasterii fundatricibus illuc Vercellis deportatam: & Franciscani Taurinenses, ad demonstrandam consuetudinis talis antiquitatem, ostendere poſſunt ejusmodi picturæ jam pene abolitæ tabulas semicorsulas, olim altari alicui orando servientes.

73 Aviglianæ apud Carthusianos, in æde sanctissimæ Trinitati sacra, quotidianis sacrificiis addictum fuit altare ad manum dexteram ingredientibus, habens devotiſſimam Crucifixi effigiem, cui hinc S. Hieronymus inde B. Amedeus genuflexi aſſiſſunt. Simili uſui quotidie serviebat altare quod Senutiæ in S. Francisci est, pro ornatu habens imagines SS. Antonii, Sebastiani, Lucæ & B. Amedei. Nec indigna est hoc loco commemorari ea quæ Pinarolii est in aula, quamvis profana, Martiæ Merlani, testis virtutum B. Amedei

*Yat. Bette-
rui.*

*68. ad 210-
reg.*

*Tales sunt
veria.*

*Vercellis, in
S. Eusebii.*

Cr. alibi.

E.

*nono. per
diocesim
plures.*

*item in
diocesi Ep.
paredienſi.*

*apud Thom.
viri.*

Avigliani.

Senutiæ.

Pinarolii.

A de hac subscriptione declaratarum: De anno mccc-
lxxxii & de mense Februarii, Galeatus Maria Sfor-
tia, Dux Mediolani venit Vercellas, & visitavit B.
Amedeum Tertium Ducem Sabaudia, cui ostendit
magnam turbam eorum, & ipse ostendit multos pau-
peres. Ibidem in æde SS. Dominici & Antonii ubi olim
altare S. Blasii fuit, & in sacello Sodalium S. Georgii
imagines sunt ab annis lxi v honoratæ. Bargensis quo-
que terre incolæ; ad pilam secundam finitri lateris
in S. Francisci æde, talem imaginem venerantur.

74 Rivolenses penetacitus præteribam, propterea
quod ea, quæ a foro ad burgum euntibus transunda
est capella, temporum injuriis propemodum collapsa,
imaginem Beati sine honore habeat. Sed quod hic fieri
inter ruinas non potest, abunde compensatur in capel-
la S. Andreæ, quæ ad jus patronatus Comitum Mon-
tis-majoris pertinet; siquidem quæ ista est imago, ma-
gna omnium veneratione frequentatur, & multa mi-
racula habet circumcirca depicta. Sed releo ad tempo-
ra antiquiora, & Piozzaschi invenio in choro S. Petri,
juxta altare majus ad cornu epistolæ, pictum B. Ama-
deum anno mcccclxxiii, die xx Maji. Caraglii vero

B in æde S. Pauli, sacello S. Bartholomæi, ejusdem Apo-
stoli martyrium visitur in tabula altaris depictum, de-
foris vero ad cornu Evangelii S. Maurus Abbas, ad
cornu epistolæ B. Amedeus, Dux Sabaudia, & hac an-
tiquis litteris expressa epigrapha: Hoc opus fecit fieri
Venerabilis Dominus Bartholomæus de Buisanis mccc-
lxxxix, xxi Augusti. Et in Pienis castelli parochiali
ecclesia, S. Stephani de Lirano dicta, ejusdem beati Ducis
imago hanc in manu scripturam habet: Facite judi-
cium & justitiam &c. auctorque exprimitur: Hoc opus
fecit fieri Jacobus Coraschi mcccclxxxi.

75 Cavoleti in parochiali S. Petri ad Vincula, cum
Principibus Apostolorum atque Deipara pictus est B.
Amedeus ibidemque hic titulus sacelli legitur ab anno
mcccclxxxviii. Hanc capellam fecit fieri Dominus
Andreas de Simeonibus ex Dominis Cabuzzeti, Pavaroli
& Montis-alti. Villæ-francæ in S. Stephani, sub for-
nice sacelli S. Mauricii, depictum Amedeum adorans
quidam de genibus exprimitur, itemque juvenis simili
in actu coram Beato prostratus representatur Altezzani
in ecclesia SS. Agathæ atque Liberæ, & ad huc: Hoc
opus fecit fieri Antonius Guarini. Et in sacello castelli,
Mulle faciendæ olim servienti, imago est, signata anno
mxxxii.

Casellis in parochiali S. Joannis, ex sinistro
altaris latere imago beati Ducis sculpra visitur: & in
parochiali S. Mauritiæ eodem tribus in sacellis cernitur;
Sanctorum scilicet Josephi, Marthæ atque Sebastiani:
quibus antiquitate nihilo inferior est una in S. Salvatii
parochia Gallesii: cum enim ex coloribus, licet evanidis,
liqueat factam in memoriam extinctæ ibidem per
invocationem ipsius pestilentia, ausim affirmare pos-
itam esse ante annum millesimum quingentesimum.

76 Mondovienfes in picturata chori sui fenestra B.
Amedeum expressum habent una cum S. Antonio Pa-
tavino; & in S. Francisci Zoccolantium una cum aliis
Sanctis in pictura antiquissima supra altare: qualis et-
iam in æde Domini nostræ eorumdem pariter Zocco-
lantium olim supra majus altare, nunc in ara Sancti
Rosarii cernitur, Morozziorum donum. Sed & pulcher-
rima est Virginis Deiparæ pictura in burgulo ibidem,
hinc S. Nicolaum Tolentinum, inde B. Amedeum
habens: qui & exprimitur in S. Jacobi de Piamfeis intra
dictæ civitatis pomeria, itemque in pariete exteriori
domus Dutiorum inter forum planitiemque Breensem
ante omnem civium nunc viventium memoriam. Et
quoniam ab ecclesiis ad privatas ædes sumus transgres-
si, tacere nolo Petrum Villam, qui supra limen do-
mus, majorum suorum pietate, depictum cum ra-
diis tituloque Beati Amedeum ostendit. Ad templa

autem Monde-vienfis diocesis regressus, Valderii & An-
dronii in parochiis, Villæ-novæ autem in S. Jacobi cam-
pestribus æde, pulcherrimas B. Amadei invenio iconas.

77 Guniensis territorii Castelletum est: ibi inter plu-
rimos Sanctos ad pilaschoripictus Amadeus cernitur,
& talis legitur ad posterorum memoriam titulus: Ca-
pellam hanc & sacristiam contiguam, cœptam per præ-
decesores egregii Vincentii Tardoni, complevit ipse
egregius Vincentius anno mcccclxxxviii. Morozzi au-
tem in ecclesia S. Mariæ, ad tertium ab ingressu arcum,
ipsa Deipara Virgo pingitur filium gremio fovens; san-
ctumque Bernardum ex una, ex altera parte B. Ama-
deum adstantes habens: ibidemque in choro sic nota-
tur: Hanc ecclesiam depingere fecit Reverendus sa-
cræ Theologiæ Doctor Fr. Joannes Fauzzonus, hujus
Præposituræ Præpositus anno mcccclxxxiv: unde irre-
fragabile testimonium sumitur, cum dictus Fr. Fa-
vozzonus fuerit ipsius Beati Confessarius. Similiter
in alia Morozzenis ecclesia cum aliis Sanctis visitur
depictus Beatus.

78 Cunii in S. Francisci non solum imago ejusmo-
di, sed etiam altare Beato eidem erectum olim fuit: Cuius
quod licet destructum deinde sit, quia columnæ uni
adhærens templi ipsius officiebat decori, servata ta-
men imago est atque ad chorum translata, indeque
Taurinum, ut Carolus Emmanuel Serenissimus Dux
antiquitatem ejus contempleretur. Carmaniola in S.
Augustini, e regione pulpiti, imago est tam distincte
expressa, ut barba recens rasa cognoscatur: similisque
imago Sanigliani in capella Serenorum ad S. Domini-
cum visebatur, nec non in domo Francisci Sereni,
Nobilis sexagenarii; qui testatur a patre, post septua-
gesimum annum mortuo, audivisse dictam imaginem
pictam esse partim ex devotione partim ex obligatio-
ne familiaris suæ erga Beatum, qui ex ipsa unum de
sacro fonte vivens levavit.

79 Nunc transitis montibus, videamus etiam in
Sabaudia religioso genitflexionum cultu coram suis
imaginibus exhibito honoratum Beatum. Confectum
diocesis Tarentinensis locus est, ubi in æde SS. Me-
riæ Magdalenz & Lazari circa hunc Beatum expres-
sæ cernuntur sandapilæ quatuor, in signum totidem
mortuorum ibidem suscitatorum; tantaque populi
istius erga suum Principem devotio fuit ante ultima
bella, ut pauci reperirentur qui non frequenter ejus
imaginem visitarent recitarentque orationes supra de-
scriptas, & ibidem in appensis tabellis propositas. Cham-
berii vero in æde S. Francisci adoratur una, expressis
circumcirca miraculis ornata, intra sacellum SS. Co-
smæ & Damiani. Anicii quoque cum eodem orationum
supra propositarum usu imago frequentabatur, posita
in sacello Consolationis ad S. Dominicum; ibidemque
a Domina nostra nominatur residentia Benedictinorum,
picturatis egregie instructa vitreis, quæ inter alios San-
ctos etiam B. Amedeum exhibent; imo authenticis te-
stimonis constat, in hoc ipso Anicienſi oppido in hono-
rem hujus Beati Missam dici solitam fuisse.

80 Neque tantum in templis sed & in domorum
frontibus expressam videre est B. Amadei imaginem:
itaque in Villa-Uginæ Ducatus Sabaudia spectatur
ipsa inter alios Sanctos ante ædes Domini Martod &
alibi frequenter. Ut autem hic finem faciam de imagi-
nibus dicendi, concludo cum iis, quas in Seisselenſi
villa temploque S. Augustini indigenæ possident, non
solum antiquam unam in choro, sed etiam alteram in
capella; eo magis dignam hic referri, quod circum eam
stupenda exprimantur miracula ad invocationem B.
Amadei patrata; circa varios e carceribus deductos & a-
liis calamitatibus pressos; & figillatim circa puerum
refuscitatum a morte, qui infelici casu lapsus ex alto,
in acutum sese palum induerat & expirat.

APPEN-

A

APPENDIX EX MSS.

§ 1 De Elevatione, Translatione, Sacello B. Amedei.

Carolus
Sabaudia
Dux

81 IN nomine D. N. Jesu Christi. Amen. Hujus publici instrumenti serie cunctis fiat manifestum, quod existens Illustrissimus & Excellentissimus Princeps Dominus Carolus Sabaudia &c. Dux, & Vercellarum Dominus in ipsa civitate Vercellarum, zelo devotionis ductus, pramonitusque a Venerabilibus Dominis Canonici Ecclesie Vercellensis & aliis egregiis civibus, de multis & memoratu dignis miraculis, quae Deus omnipotens ad intercessionem (ut pie creditur) recolendae memoriae Illustrissimi Domini Amedei, dum viveret Sabaudia Ducis, patris sui, cuius reliquiae in ipsa ecclesia ante majus altare ipsius requiescebant, patraverat; ob quae non levis opinio sanctitatis ipsius Illustrissimi D. Amedei in civitate ipsa & vicinis locis increbuerat, & ad remotissimas etiam partes fuerat pervagata: decrevit ipsas reliquias, quae sub terra defossae erant, in alium honestiorem locum reponendas esse, ut si in futurum in numerum Sanctorum, quod pie speratur, fuisset redactus, reliquiae ipsae integre & mundae invenirentur.

propter mi-
raculorum
frequen-
tiam,

B

consultatio
in p. a. v. l.

82 Habita igitur cum reverendis Patribus, Dominis Joanne Baptista de Advocatis Valdeugi, Juris utriusque Doctore, Canonico Vercellensi, Reverendissimique in Christo Patris & Domini D. Augustini Ferrerii, Dei & Apostolicae Sedis gratia Episcopi Vercellensis, & Comitibus Vicario generali; Bernardino de Advocatis, Casae novae Archidiacono, Joanne de Gromis Archipresbytero, Andrea Ferrerii Praeposito, aliisque Canonici dictae ecclesiae Cathedralis Vercellensis diligenti consultatione, ad ipsum tumulum, reverenter accessit, capsamque, in qua exanime corpus jacebat, aperiri fecit; ex qua singula ossa singillatim extracta fuere (nullum equidem deerat) & per Reverendum in Christo Patrem Dominum Claudium de Seyffello, Dei & Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopum Taurinensem, ibidem praesentem aliosque dictae ecclesiae Sacerdotes, de dicta capsula extracta levavi ac mundari, & in aliam capsam ligneam, panno mundo involutam, reponi fecit. Quae quidem capsula nova, de consensu, & ordinatione dictorum Dominorum Vicarii, Archidiaconi, Archipresbyteri, Praepositi & Canonicorum, reposita fuit in thesaurum ipsius ecclesiae.

subest corpus
electum cor-
in aliam
capsam re-
positum

C Verus vero capsula cum intestinis & aliis, quae ex dicto cadavere remanserunt, rursus posita fuit in priori loco unde fuit extracta.

aliquae in
theatro
collocari.anno 1568
Julii 11.

83 De quibus omnibus & singulis superscriptis & gestis, tam ipse Illustrissimus Dominus Princeps quam dicti Domini Vicarius, Archidiaconus, Archipresbyter, Praepositus & Canonici publicum fieri iusserunt Instrumentum per me Notarium infra scriptum. Acta fuerunt haec Vercellis in ecclesia S. Eusebii sub ann. Domini corrente MDXVI, Indictione VI, die XI mensis Junii, Pontificatus S. D. N. Leonis Papae X anno V. Praesentibus ibidem Reverendissimo in Christo Patre D. Urbano de Miolano, Electo Valentiae & perpetuo Commendatario Abbatiae & monasterii S. Stephani citadellae Vercellarum Ordinis S. Benedicti; Claudio de Belayfone, Barone S. Germani, ejusdem Illustrissimi Principis Consiliario & Cambelano; Francisco de Bosco, Domino Persiaci, Magistro-hospitii; Ludovico Galicini, Domino Breveri, Camerario primario Ducali; & Venerabili religioso, sacrae Theologiae Professore, Guilielmo Rodulphi, Ordinis Minorum Observantiae Confessore, testibus ad praemissa omnia & singula vocatis, notis, & rogatis.

Et ego Jo. Thomas de Ferrariis, filius quondam Tom. III Mart.

Domini Joannis Augustini, civis Vercellarum, publicus auctoritate Imperiali Notarius & Curiae episcopalis Vercellensis Secretarius, praemissis omnibus hic me subscripsi &c.

84 Haec ipsa instrumenti authenticis verbis: quod sequitur, de Translatione saculo sequenti facta, ex Italico sermone reddendum Latine fuit.

In nomine D. N. Jesu Christi. Amen. Anno a natiuitate ejusdem MDCI, Indictione VI, die XXV Julii circa primam horam noctis, factum est in ecclesia Cathedrali S. Eusebii & in capella infra scripta, sita ad partem Borealem, quae olim Capellani ipsius ecclesiae pro sacra-rio fuit; coram admodum Magnifico Dominis Eusebio Dionysio, & Joanne Augustissimo ex Dominis de Ronfenda, civibus & Notariis collegiatis hujus civitatis, testibus ad infra scripta rogatis, notis & idoneis. Cum occasione novi chori, extruendi in dicta Cathedrali S. Eusebii, demolendus necessario esset chorus antiquus, & consequenter etiam inter alia locos, vulgo Thesaurus nuncupatus (in quo cum multo honore ac reverentia cunctis servabantur sacrae Reliquiae, quibus haec ecclesia ab antiquis temporibus dotata fuit, itemque corpus sive ossa B. Amedei, Sabaudiae Ducis: quae simul constituentes, verum pretiosissimumque thesaurum, idoneum loco illi nomen dabant) tam dictae reliquiae magis ornatae atque tractabiles, quam ipsum B. Amedei corpus reposita sunt in sacristiam.

Occasione
nova Fa-
brica.ex Thesau-
ro E

85 Quamvis autem ex illo tempore suscepta fuerit cogitatio de proprio loco convenienter erigendo sacris illis ossibus, quae non solum huic civitati & diocesi, sed etiam multis aliis populi provinciaeque in magna semper veneratione fuerunt, propter grandes frequentesque gratias, quas variis in locis plurimi divinitus a se impetratas agnoscunt, dum B. Amedeo sua committentes voca, intercessionem ejus fidenter deprecantur; quia tamen fervente fabricae novae opere agebatur sus deque omnia, reliqua est corpus venerabile in eadem sacristia, usque dum majoris securitatis causa elapsis annis aliquam multis, majoris reverentiae & securitatis causa provisionaliter collocatum fuit in eodem loco, ubi multo prius repositum fuerat gloriosi Martyris Eusebii corpus, cum intentione illud deinde solemniter transferendi: quod tamen gravissimis causis impediens factum haecenus non est.

in sacris
illis alim
translationem

86 Illustrissimus itaque & Reverendissimus Dominus Stephanus Ferrerus, Dei & Apostolicae Sedis gratia Vercellensis Episcopus & Comes, interim dum S. Eusebii differtur Translatio, minime convenire existimans particulari suae erga B. Amedeum devotioni, quod ossa illius sacra diutius isto in loco velut occultata remanerent; decrevit suo multarumque piarum personarum desiderio facere satis, collocando ea in loco magis conspicuo atque secreto a strepitu fabrilium operarum, ubi quietius expediri que eadem honorare possint, atque ad ipsius Beati efficacissimam intercessionem protectionemque, continuis temporibus maximo cum fructu invocata, liberius recurrere.

in populi
pietas di-
vina im-
petrat.

87 Quare Illustrissimus Episcopus praedictus convocari iussit Reverendum Capitulum admodum Reverendorum Dominorum Canonicorum & Beneficiatorum Cathedralis praenominatae: primaque hora noctis, oclusis ecclesiae portis, processionaliter se contulit supra indicatum locum: indeque tolli fecit sacra ossa praedicta, sicut erant posita in capsula nuclea & obferata, per quatuor digniores Canonicos, videlicet Illustris & admodum Reverendos Dominos Ludovicum Capellum Archidiaconum, Joannem Baptistam Gattinaram Archipresbyterum, Filibertum ex Dominis de Buronzo Praepositum, & Joannem Dominicum Avogadrum Canonicum Sacerdotem, interim dum caneretur Psalmus xxxiii, Benedicam Dominum

anno 1609
25 Julii in
idoneum
sacellum
transferta

F f f f in

A in omni tempore &c. Portataque est capsula prædicta in sacellum recenter apertum mundatumque, hac solum de causa, quod in boreali ecclesiæ parte sacratissimum Capellanis præbebat; ubi suspensa erat ex albo serico umbella, sub qua intra novam ex nuce capsam, multoque majorem & clavi obferendam, prior illa minor, sicut erat clausa, est collocata, opereaque velo bombycino rubro; alba per medium cruce distincto.

88 Interfuero huic actioni præsentibus admodum R. P. Magister Fr. Ambrosius Barbavara, hujus urbis Inquisitor; Illustris. & Reverendiss. Dominus Vespasianus Ayazza, Abbas S. Mariz de Abundantia; Illustris Domini Bartholomæus Gattinara, Præfectus Collegii doctoralis; Hieronymus Ugacius, Potestas; Alexander Ayazza, unus Dominorum Deputatorum; Joannes Comazzolus, & Joannes Baptista Tizzone, Solicitatores hujus urbis; item Illustris Domini Eques Flaminio Avogradrus, Christophorus Salamonius Comes de Seravalle, Marius Olgiatus Advocatus hujus orbis, Eques Rhadamantus Ayazza, Paulus Bernardinus Alciatus, Joannes Antonius Niger, cives & decuriones hujus urbis, cum aliis aliquot ejusdem urbis præcipuis viris. De quibus omnibus ex mandato Illustrissimi ego

B Petrus Scaramuzza de Candelo civis Vercellensis, Notarius & curia Episcopalis Secretarius, scriptum aliena manu instrumentum hoc recepi atque signavi.

89 Hac Vercellis: Taurini vero decem vel duodecim annis post, circa MDCCX Christiana æra, admodum R. P. Fr. Joannes Baptista Ferreri ex Ordine Prædicatorum, Caroli Emmanuelis Sabaudia ducis Confessarius, & postmodum Archiepiscopus Taurinensis creatus, considerans quod imago B. Amadei in sui ordinis templo Taurini ad unam illius pilam expressa coloribus, jam inde ab annis minimum centum, cujus in Vita superius facta sæpius mentio, tam singulari in honore fidelibus effect multique quotidie anathematis ornaretur; de ea in sacellum quoddam transferenda consilium iniit, atque reapse dissectam pilam ipsius partem, quæ Beati imaginem jam dictam sustinebat, citra ullam ejus læsionem transferre fecit in sacellum, quod in medio dextera navis lateralis conspicitur; ipso Duce Carolo Emanuele totaque ejus Aula præsentem, cum hominum multitudine maxima, quorum erga Beatorum exinde adeo crevit devotio, ut quantumvis capax sacellum sit, totum tamen brevi tempore anathemata vestiverint.

C **90** Et nunc imago prædicta cooperta manet, solumque die festo ipsius Beati revelatur inspicienda a populo, sublata tantisper quæ opponi solet argentea statua. Eodem die festo xxx Martii conveniunt processionaliter ad dictam imaginem atque altare omnes Regularium Ordines, parochia & confraternitates; & facta oratione, cantant hymnum, iste Confessor, cum antiphona & oratione de communi Confessoris. Eodem Dux cum omni Aula sua consuevit venire, & solenni sacro de sanctissima Trinitate cantando interesse: quin etiam proposuit ibidem eo die Indulgentiæ sunt ex concessione Pauli V omnibus ecclesiis S. Dominici Taurini visitantibus, tacita tamen (quia nondum rite canonizatus est Amadeus) concessione illius causa.

91 Ita ad nos hoc anno MDCLXXII Franciscus de Malinis Societatis nostræ Rector Taurini, cujus beneficio & hac & qua sequuntur instrumenta nati sumus: nec non imagines Beati varias in æs incisas: in quibus præcipua una & major ceteris solum implet, exhibetque Beatorum in ducali Ordinis sui habitu ipsum ejus collare porrigentem pauperibus: eademque Mauritio Cardinali Sabaudia dicar ample singulis limbo, quæ Ordinis Annuntiatæ cætera spirare, Septemvrosus distincta, sic implet, ut patens rosarum singularum orbis illustrem aliquam visum actionem complectatur. Alia aliter adumbrata, legenda in Beati Ducis manibus ostendunt extrema illius voluntas

sis verba vere aurea, & omnium Christianorum Principum animis imprimenda: Facite justiciam & judicium & diligite pauperes, & Dominus dabit pacem in finibus vestris.

§ II Alia pro canonizatione B. Amadei.

92 Caroli Emmanuelis Sabaudia Ducis & Catharina Michaelis Infantis Austriacæ filia, octavo inter decem proles locogemita, Maria fuit: quæ tertium S. Francisci amplexa institutum, religiosam vitam diu Bononia vixit; inde Romam profecta, extremum ibidem diem sexagenaria obiit anno MDCLVI; Affissiue in S. Francisci ecclesia, ut vivens hæuerat, sepulta est mortua. Hac dum Romam ægeret, suo & fratri, Mauritiique Francisci Thoma, Principum nomine suscepit Canonizationis negotium, sæpe antea tentatum ininterruptumque, omni diligentia promovendum. Quid autem casum esset in causa gestum distinte complexa est libello supplicis, quem Rota Romana Præsidi Cardinali obtulit accepimus Taurino: sed absque anni, quo est obitus, expressione e quem annum fuisse unum suspicamus & sex vel octo illis postremis, quos Infanta Maria in vivis habuit. Libellus autem prædictus, ommissis hinc inde probationibus, compendio vite (quod præmittitur) interjectis, talis est.

93 Eminentissime & Reverendissime Domine. Natus est servus Dei B. Amadeus, a Serenissima prosapia, Sabaudia Dux III, in antiquissimo oppido nuncupato la villa di Ternon, ex Ludovico Duce II Sabaudia & Anna filia Janni Regis Cypri, legitimo matrimonio conjunctis, die 1. Februarii anno reparata salutis MCCCXXXV. Sacro deinde baptismatis fonte lustratus pieque parentibus educatus, in tenera adhuc ætate, pro concilianda pace inter Carolum VII Regem Christianissimum & suum patrem, de anno MCCCCLII, cum Jolanda, ipsius Regis filia, matrimonio junctus est. In ipsa tenera ætate futura sanctitatis specimen dedit, orationibus ac pietatis operibus incumbendo, Missæ sacrificium quotidie audiendo, Horas canonicas recitando, egenis subveniendo, discordias sedando & similia....

94 Ad annos autem maturiores perveniens, ex his primordiis ac eminentibus præludiis, benedictiones, quibus servum Dei dignatus erat, Aleissimus cumulavit, & adolescentibus cum ætate virtutem incrementis insdemque solide confirmatis, mundana quæque ac caduca despiciens, æterna solum adipisci diligentissime curavit. Catholice fidei fuit observantissimus, Religionis amantissimus: pacis & unitatis inter subditos, inter fratres, inter Principes custos ac promotor diligentissimus. Virtutes omnes colebat, sed insigniter caritatem tam in Deum quam in proximum tanto fervore prosequabatur, ut majorem partem suorum reddituum pauperibus erogaret, ipsos in eorum necessitatibus sublevaret; in infirmitatibus ope, consilio, ac manibus propriis adjuvaret & inferiret: vestes, torquem auream, & quidquid habebat pro illis alendis & induendis impenderet: iisque, uti canibus pro venando cælo, uti militibus pro custodiendis prædiis, stipendia ac præmia divideret.

95 Monasteria religiosorum ac religiosarum & alia loca pia servus Dei restauravit & de novo ædificavit, ergaque ea liberalissimus fuit. Infirmitates corporis & maxime morbi comitiales, a quo frequentissime afflictabatur, cum magna animi tranquillitate & constantia sustinuit, a Deoque immisas pro conservatione humilitatis, his, qui illius miserabantur respondere solebat. Peregrinationes ad sacram Sindonem, ad limina Apostolorum, ad alia loca pia incognitus, in habitu humili, pedibus, multoties instituit; aurumque argentum & gemmas pretiosas eorum templis ac ministris largitus largitus fuit. Persecutiones ab inimicis & ab ipso Philippo fratre patienter sustinuit, eosque bene-

ad Episcopum
Ferreri, cor-
ram multis
replebis.

Taurini in
templo Præ-
dicatorum
duo ego
Beati

e pariter in
sacellum
translata
ann. 1620.

religiosum
fuit.

alio in
duo in
duo.

Maria Sa-
band. 3. Crd.
S. Franci-
sci.

Roma in
hoc causa
Procuratrix

expulsa Ro-
ta Rom. R.
Amadei
sancti-
tatem

puritas

ad annos
provenit
101.

spoliabilem
virtutem
& pacis
studia

curavit in
pauperes.

liberalitate
erga loca
sancta.

A beneficiis & munificentia profectus fuit. Obsequium linguas magnanimiter ferens, referentibus, liberas esse dicebat, & sola constantia ac animi magnitudine superabat....

95 Diffensiones cum Galeatio Sfortia exortas, pacis vinculo servus Dei pro pace natus, data illi in matrimonium Bona sorore, extinxit. Religiosi zelo fides, post Constantini ultimi Græcorum Imperatoris mortem capta ab infidelibus Constantinopoli, auxiliariis copiis adjuvit. Suadente Pio II, contra Turcas arma, milites & pecunias suppeditavit. Ad debellandam apostasiam Jacobi, naturalis Regis Cypri & Episcopi Nicolæ, milites coegit. Aulicos quoque ac ministros Deum timentes domui suæ ac officiis suis semper adhibebat; ipsi ac omnibus subditis religionem, Dei timorem, Deiparæ ac Sanctorum devotionem, instillabat, eosque in pietate ac iustitia semper continebat....

96 Omnipotens autem Deus, ad comprobandas servi sui virtutes & sanctitatem, diversa, etiam in vita, illius meritis & intercessione operabatur miracula. Parisiis enim, accedente ipso nomine Regis lignorum struem pro honore S. Joannis Baptistæ, multi infirmi ac debiles accurrerunt, qui illico sanitatem a languoribus & infirmitatibus reportarunt. Et cum in ultima ipsius infirmitate, in civitate Vercellarum jacentis, supplicationes publicæ pro illius salute in civitate Taurinicelebrentur: ipsa hora exitus sui, quasi soli aspidens, multis hominum millibus servus Dei lucidissimus apparuit. Infirmitatis porro ac mortis agonem constantissime sustinuit: mortem ipsam prædixit, ad eamque se placidissime composuit. Sepulcrum sub gradibus ecclesiæ Cathedralis Vercellenis, ut ab omnibus conculeretur, elegit: sanctissimis Sacramentis se communicavit; Yolandeque uxori, filiorum nutrici ac Proceribus regni, quasi ultimo testamento, illa verba, in suis postea imaginibus descripta inculcavit: FACITE JUDICIUM ET JUSTITIAM ET DILIGITE PAUPERES, ET DOMINUS DABIT PACEM IN FINIBUS VESTRIS. Et tunc fixis in celum oculis, e terrenis ad caelestia regna migravit die xxx Martii, anno mccccclxxi; cum esset ætatis suæ xxxvi circiter annorum....

97 Cum autem fama sanctitatis & miraculorum cum illius morte divulgata esset, ad ecclesiam Vercellensem Archiepiscopi Taurinensis & Tarentinæ ac Episcopus Vercellenis & centum Sacerdotes cum ingenti populo conveniunt, & per novem dies funus gaudio & lacrymis mixtum celebrant; dolentes sane de corporali patetura Principis, at jubilantes de beato ipsius (ut firme credebant) in cælis patrocinio. Missas autem illis diebus, sanctitatis ejus fiduciam nacti, partim de Spiritu sancto, partim de Beata Virgine, partim pro defunctis in genere celebrant. Pauperes quoque illius funus comitantes, non nigro, ut consuevit fieri, sed albo se vestitu induerunt, & ad illius sepulcrum diversi infirmi accurrerunt, gratiasque ac beneficia illius intercessione se accepisse profitebantur, atque in signum gratiarum vota, cereos, tabellas & ejusmodi anathemata appendebant.

98 Augebatur indies fama sanctitatis servi Dei & miracula percrebrescebant: unde instante Philiberto Sabaudia Duce, servi Dei filio ac immediato successore, Canonici & Capitulum Cathedralis ecclesiæ Vercellenis, capta informatione de præfatis, collegerunt centum quadraginta miracula, ab anno mccccclxxi usque ad annum lxxxix a Deo per intercessionem servi Dei in beneficium ipsam invocantium facta: & exinde uti Sanctus & amicus Dei cepit passim & publice invocari, coli & honorari; imaginemque ejus cum radiis & splendoribus, etiam in ecclesiis & altaribus, pingi & collocari: adeo ut successu temporis in solo Sabaudia Ducatu pluri-

Tam. III Mart.

quam trecentæ imagines venerationi expositæ reperirentur; & tandem de tolerantia Episcoporum diverſi hymni ac orationes, etiam in Officio divino ac sacrificio Missæ, in ipsius servi Dei memoriam atque honorem recitabantur. Auctores etiam & scriptores, tam de illo sæculo quam sequentibus, scribentes de eo, semper uti de Beato ac Sancto mentionem fecerunt, ipsius virtutes & miracula celebrarunt, cum Sanctum ac Beatum nuncuparunt. Unde in articulis de anno mdcxi v sacra Rota pro hac causa datis enumerantur triginta auctores: inter quos nonnulli etiam Catholice ecclesiæ hostes, ab evidentia facti convicti, huic nostræ veritati adstipulantur: & nihilominus pro diligentiori investigatione alii etiam scriptores reperiri possent, præter eos, qui a præfato anno mdcxi v usque ad nostra tempora scripserunt.

99 Propter hæc igitur ad corpus & sepulcrum servi Dei in Cathedrali ecclesiâ Vercellenſi magnus semper fuit concursus civium & exterorum, etiam Principum; & Ecclesiasticorum, etiam Episcoporum & Visitationum, in quibus S. Carolus Borromeus, qui illud reverenter veneratus fuit. Et non solum homines singulariter accedebant, sed turmatim etiam ac supplicationibus publice indictis & factis: & hoc pro gratiarum actione de beneficiis a Deo per intercessionem servi Dei obtentis: in quorum signum, sicut & ad ipsius imagines, multæ & magnæ oblationes erogabantur, ac innumere tabellæ aliæque anathemata, ut dicebamus, apponebantur. Succrescente autem magis semper per incrementa temporum devotione, de anno mdcxvi corpus illius una cum reliquiis in Sanctuario, ubi Sanctorum reliquie asservabantur, translatum ac repositum fuit, prævia consultatione Prælatorum, Vicarii Episcopalis & aliorum Religiosorum: quod postea de anno mdcxi, auctoritate Episcopi Vercellenſis, in sacello recenter insaurato & orato, ubi hodie quiescit, collocatum fuit.

100 Tunc temporis pro solemnibus servi Dei canonizatione præparatoria fieri cœperunt: unde de eodem anno mdcxi per Vicarium Episcopalem Vercellensem factus est processus qui dicitur informativus ad perpetuam rei memoriam, super illius vita ac pretiosa morte, super virtutibus & miraculis, & super illius reliquiarum & imaginum veneratione, cum descriptione earundem imaginum, quæ in variis locis cum cultu & veneratione asservabantur, & cum diversis attestationibus super multis miraculis, non solum antiquis; sed quæ indies operabatur. Et de eodem anno a Vicario etiam Generali Taurinensi factus est similis processus, & diverſi alii per Andreæ Clarelum Commissarium deputatum, per Episcopum Tarentinæ, per Episcopum Hyporediæ, per Vicarium generalem Augustæ-prætoris, per Episcopum Montis-regalis, per Episcopum Salutarum, per Vicarium Abbatæ Pinatoli in diocesi Aurelianensî, in civitate Secusis nullius diocesis, in civitate Fossani: & pro coronide, auctoritate etiam servi Dei Francisci de Sales Episcopi Gebennensis.

101 His in partibus sic dispositis, Serenissimus Princeps Mauritius a Sabaudia, tunc S. R. E. Cardinalis, nomine etiam Serenissimi illius Patris & totius Cleri civisatum & Status ipsius Sabaudia, per Petrum Franciscum Maletum, Ordinis Canoniorum Regularium Lateranensium, apud sanctæ memoriæ Paulum V pro servi Dei canonizatione instantiam fecit: qui supplicem libellum ad sacram Congregationem Rituum remisit: & ipsa sacra Congregatio, negotio mature discussio, censuit, si Sanctissimo placeret, posse ad inquisitionem in genere & in specie Apostolica auctoritate deveniri. Ad instantiam igitur præfatorum de anno mdcxi, causa ab eodem Paulo V fuit commissa Illustrissimo D. Archiepiscopo Damasceno,

Ffff 2

maſceno,

EX INST.
MSS.
per quosdam
litteras remissoriales
ad inquisitionem in
quorum

A mascono, sacre Rotæ locum-tenenti, & Reverendissimo D. Joanni Baptiste Conino, Decano, ac Alphonso Manzaneno de Quinones, antiquioribus Rotæ Auditoribus, per commissionem a sua Sanctitate signatam, & in actis Vincentii Remerli die xi Julii præsentatam. Qui Domini delegati, recognitis procurator mandatis, & servatis aliis de jure servandis, die xv Januarii mdcxv decreverunt & relaxaverunt litteras remissoriales pro facienda inquisitione in genere, directas Reverendissimo Dominis Carolo Brolet, Archiepiscopo Taurinensi & Jacobo Gorix, Episcopo Vercellensi, ut quilibet in suo Archiepiscopatu & Episcopatu respective inquireret cum facultatibus opportunis.

ex processu
exinde for-
mas

102 Hæ litteræ præfatis iudicibus subdelegatis fuerunt præsentatæ, & ab illis duo processus compilati & conclusi, de mense Maji mdcxv; ac subinde una cum litteris responsionis ipsius Rotæ transmissi: qui de mense Junii Rotæ præsentati aperti & recogniti ac successive ab ipsis Auditoribus visi & discussi sunt, ex illisque de mense Decembri declaratum est, constare de fama sanctitatis ac miraculorum; & proinde satisfactum esse

data sunt
alio ad in-
quisitionem
in specie

B inquisitioni generali, & posse procedi ad inquisitionem in specie. Exhibitis ergo a Procuratore articulis in specie, & datis ex officio ab ipsis Auditoribus, ut tunc moris erat, interrogatoriis, concessæ fuerunt litteræ remissoriales in specie, eisdem Archiepiscopo Taurinensi & Episcopo Vercellensi directæ, quæ de mense Februarii mdcxvi consignatæ fuerunt Joanni Antonio Qualia, Presbytero Vercellensi, portitori deputato, qui eas ad partes deferret, & iudicibus prænominationis præsentaret.

denique op-
tio iudicibus
an. 1622
imposita

103 Verum cum propter ingruentia bella litteræ illæ executioni non potuerint demandari, & interim Archiepiscopus Taurinensis e vivis fuerit sublatus & Episcopus Vercellensis reperiretur ab ecclesiâ suâ absens in Romana Curia: ideo de anno mdcxxi per prænominationem Malettum fuit supplicatum pro nova iudicium deputacione, & post varias consultationes super istis iudicibus, tandem sacra Rota Nuntium Apostolicum tunc & modernum Archiepiscopum Taurinensem deputavit, ita ut conjunctim ad executionem litterarum & inquisitionem in specie procederet. Quia vero tunc temporis Archiepiscopus Damascenus, nempe Illustrissimus Sacratius, ad Cardinalatum fuit promotus, ne circa jurisdictionem aliqua oriretur difficultas, a felicis recordationis Gregorio XV Jacobus Cavalerius in locum ipsius fuit subrogatus, & litteræ ad partes super hujusmodi subrogatione fuerunt transmissæ: quæ tamen propter ingruentia bella & alia incommoda illarum partium, & propter novissima Urbani VIII decreta, executioni non fuerunt demandatæ.

resumptum
per Procura-
toris
causam

104 Hodie pro parte Serenissimæ Domine Mariæ Sabaudie Infantis, tam nomine proprio quam nomine NN. in hac parte Procuratricis specialiter constitutæ, instatur pro commissione reassumptionis causæ: quod æquum ac iustum videtur ac per consequens concedendum. Cum enim tria requirantur pro committenda causâ canonizationis, nempe mandatum procura, instantia Principum, & fama sanctitatis ac miraculorum; hæc omnia in præfati sunt prompta Quare &c. Hactenus libellus ille supplex: qui ne effectum foret operatum ipsius Procuratricis Serenissimæ moris videtur impetandum, potius quam defectui ullius diligentia, qua in eo negotio adferri potuisset: quod nunc denno ex Mandato Serenissimi Caroli Emmanuelis II feliciter regnantis resumptum, regitur strenue, novis processibus circa particulares actiones, virtutes & miracula B. Amadei instantis confectisque: quorum primus Vercellensis absolutus mense Augusto anni mdcxvi (cum de istis quæreretur) sed nondum per Episcopum morbo impeditum, signatus erat: aliter vero Taurinensis, proximo ad absolutio-

av. 1666
denno argu-
ti. cap. 11.

nem deductus, extremam adhuc manum expellat: D. interque autem intra breve tempus sperabatur Romam missendus. Addat Deus ad reliquam optimi Principis felicitatem hunc cumulum, ut canonizationem tam diu optatam suis tandem temporibus possit confectionem celebrare.

§ III Acta postrema visitationis Sacelli ac Reliquiarum B. Amadei.

105 ANNO MDCLXI, xxi mensis Februarii, Vercellis in Palatio Episcopali coram Illustrissimo & Reverendissimo Domino Hieronymo de Ruvere, Iudice Remissoriali in causâ B. Amadei comparuit Illustrissimus Comes & Abbas de Cabreto, Procurator in eadem causâ, petens & instans, quatenus dictus Illustriss. Episcopus dignaretur accedere ad ecclesiâ Cathedralē S. Eusebii & ad sacellum in quo recondita sunt ossa servi Dei Amadei Sabaudie Ducis III, ibique visitare dictum sacellum, sepulcrum, tabellas votivas, donaria & alia facere quæ iuris videbuntur, iustitiamque sibi ministrare & testimoniatas. Qui obtulit se paratum facere quæ sui muneris videbuntur, & sic faciendo se transulit ad dictam ecclesiâ Cathedralē, & in eam ingressus, facta prius oratione coram sanctissimo Eucharistie Sacramento, & transiens recta via ante altare majus ... vidit in principio quintæ navis, quæ extat a parte dextera ipsius ecclesiæ, sacellum B. Amadei dicatum, in quod patet ingressus per portam quadratam, quæ habet ostium ligneum, compactum duobus aliis, quarum medietas superior habet cancellos ferreos, & altera inferior est tota lignea, claudicaturque sera & petulo ferreo. Habet quoque duas fenestras laterales, quæ sunt munitæ cancellis ferreis ad formam portæ, cum foraminibus adeo latis, ut commode possit ab iis qui sunt extra videri intra sacellum, & oratio fieri & adorari altare ibi positum.

Episcopus
Vercell. con-
quisitus a
Procuratore

accedit ad
sacellum B.
Amadei.

106 Supra vero dictam portam extat insignis Dominus Sabaudie, crux scilicet alta in campo rubro: & ipsa porta desuper & a lateribus ornata est picturis & foliaminibus cum suis terminis & floribus commixtis fructibus, quæ vulgo dicuntur Festoni. In capite ipsius sacelli reperit altare paratum ... quod habet tabernaculum, super impositum duobus gradibus auto ornatis ... & super ipsum altare extat icon lignea, in qua est depicta imago hominis recti & imberbis, capillis longis usque ad aures, capite circumcirca ornato radiis aureis: cujus imaginis facies versa est ad sinistram ipsius sacelli, cum superpellicio duplicato, ad extra brocatum præferente & extenso usque ad dimidium crurium, ab intus representante pellem albam, maculatam nigro, cum torque aurea circa collum ornata signis Salomonis, a qua pendet ante pectus imago sanctissimæ Annuntiationis: & est induta thorace viridi cum fimbriis aureis, tenens in manu dextera virgam seu sceptrum rectum, & sub sinistra tabellam terræ incumbentem; in qua characteribus majusculis scripta sunt hæc verba, videlicet: PACITE JUDICIUM ET JUSTITIAM: DILIGITE PAUPERES: ET DOMINUS DABIT PACEM IN FINIBUS VESTRIS. B. AMADEUS OCTAVUS, DUX SABAUDIÆ TERTIUS. Et habet tibialia nigra cum focularibus nigris. Interrogati pictores D. Federicus Guatius & Cæsar Laninus quid sentirent de hac imagine; responderunt, medio eorum juramento, opus videri cujusdam Ceridonis, qui circa annum mdcxx floruit, & cujus characterem optime ipsi novissent, ex multis ejus operibus repertis in illa civitate locisque vicinis.

ibique in-
venit, super
altare imago
sanctissimæ
Annuntiationis

pictam esse
an. 1622

107 Ipsum sacellum est totum ornatum supellectile seu peristromatis sericeis variorum colorum, & super

*aliois sup-
pellectilium
lampadem
que ex de-
no Sabaudie*

A super altare adest baldachinum ex eisdem coloribus compactum cum fimbriis sericeis: quæ supellex cum baldachino oblata fuerunt a Serenissima Maria Infante a Sabaudia, & missa Bononia Vercellis una cum lampadario argenteo ponderis librarum trium cum dimidio, a celo interiori dicti sacelli dependente: sic testante D. Canonico Joanne Jacobo Raspa, qui medio ejus juramento tactis sanctis Evangelis deposuit, se de mandato dictæ Serenissimæ Infantis illa obtulisse B. Amedeo. In dicto Sacello hinc inde a lateribus ipsius extant duo deposita, quæ dicuntur esse unum Caroli, cognomento Boni, alterum vero Serenissimi Ducis Victoris Amedei postremo defuncti.

*quædam
ta argentea
plata*

108 Adfunt in dicto sacello appensa circum circa ad ipsius parietes viginti sex tabellæ, cum plano ex veluto nigro, partim deaurata & partim nigra.... & continent diversa vota argentea ponderis librarum trium circiter, representantia plures genushæos homines, manus, oculos, corda, crura, brachia, pueros in numero centum triginta octo, ante diversas imagines B. Mariæ Virginis & B. Amedei pariter argenteas. Et a parte dextera ornamenti dictæ iconis extat appensa crux argentea & dens argenteus: quem dentem Dominus

*candelabrum
deum
de pro voto
vix totis*

Archidiaconus Albertus Montonarius testatur cum juramento fuisse oblatum a Domino Præposito oppidi Blandrati Scatus Mediolani, quinque abhinc annis circiter, ob gratiam receptam intercessionem dicti B. Amedei, cum gravaretur gravissimo dolore dentium. A parte vero Evangelii dicti altaris extat candelabrum ferreum antiquum, altitudinis quasi hominis... habens circulos ferreos atque similia ornamenta quasi cera confersa: ex quo liquido apparet fuisse ipsi superimpositas candelas cereas: & ita go Domini Canonici Cathedralis præsentis, & Domini Paulus de Advocatis Referendarius, & Jacobus Antonius Dionysius medius eorum juramentis testantur, se vidisse tempore eorum recordationis diversas candelas oblata & ardentis in honorem dicti B. Amedei, idque quotannis in ejusdem B. Amedei festivitate.

*capsum
ferreum
corpus*

109 Et remoto altari ligneo (quod est pictum floribus aureis in campo albo cum fimbriis ejusdem coloris, in cujus medio extat imago B. Amedei) altitudinis unciarum undecim visa est capsâ lignea, altitudinis a parte anteriori pedis unius & uncie dimidiæ, & a posteriori pedis unius & unciarum trium, longitudinis pedum duorum & unciarum septem cum dimidia, & latitudinis pedis unius & unciarum quatuor, armata duabus feris, in qua Domini Referendarius Paulus de Advocatis & Theſeus Raspa medio eorum juramento testantur, recondita esse sancta ossa B. Amedei: & dictam capsam ligneam esse eademmet, de cujus translatione a sacristia hujus ecclesiæ in hunc ipsum locum prædeposuerunt secuta de anno MDCI x, xxv Julii....

*to sacristia
ferreum*

110 Anno & mense præmissis die vero Martis vigesima quinta Februarii hora xxi, Vercellis in Palatio Episcopali & in aula solita audientia coram Reverendissimo & Illustrissimo Domino Episcopo Judice Remissoriali in causa de qua supra, præsentibus Dominis Subpromotoribus meque Notario & testibus infra scriptis, comparuit Illustrissimus Dominus Abbas de Cabureto, qui reproducendo citationem contra Subpromotores legitime exequi demandatam & executam, petit & instat quatenus Dominatio vestra Illustrissima dignetur accedere ad sacristiam minorem ecclesiæ Cathedralis S. Eusebii, ad effectum visitandi tabellas, vota, donaria & alias quascumque oblationes, in honorem Servi Dei Amedei Sabaudie Ducis tertii factas, & in eadem uti pretiosiores asseveratas, aliaque facere quæ juris erunt & justitiam sibi ministrari & testimoniales. Et Domini Subpromotores fidei R. D. Marcus Antonius Clerichetus, R. D. Prior, & D. Joannes Angelus Tosetus protestan-

Tomus III. Mart.

*EX INST.
MSS.*

turnibil fieri nisi servatis servandis, & de nollitate secus agendorum absque eorum interventu: alias &c. Quibus auditis, præfatus Illustrissimus Dominus Episcopus & Judex Remissorialis transtulit se ad sacristiam minorem ecclesiæ Cathedralis S. Eusebii associatus Subpromotoribus fidei deputatis, Notario & testibus ut supra, ibique visitavit & inspexit locum destinatum ad Sanctorum reliquias conservandas. Quo aperto reperta fuit tabella votiva, nigra, circumamicta, cum fundo ligneo, elaborata ornamentis aureis, superimpositis notis aureis seu signis Salomonis, intermixtis rosis, quibus intexti sunt lapilli pretiosi: cujus tabellæ fundus coopertus est subtili lamina aurea, in qua est sculptus lectus ornatus, in quo jacet homo senex, sedens in ipso lecto manibus junctis, respiciens ad quamdam imaginem in summitate dictæ tabellæ elaboratam. Ipsa imago est hominis recti inter nubes usque ad genua, præferebat hominem juvenem, capillis longis, cum radiis & splendoribus circa caput, cum torquæ aurea & collo pendente cui adhaeret in medio pectoris imago Annuntiationis: subtus vero & in parte inferiori ipsius tabellæ adest sculptum insigne domus Sabaudicæ. Ipsa lamina est latitudinis unciarum octo & altitudinis unciarum sex, & ponderis unciarum undecim: tota vero tabella est latitudinis unciarum novem cum dimidia & altitudinis unciarum octo.

*quædam
inter
regali con-
stantur*

111 Interrogati Reverendi Domini Petrus Goria Archipresbyter, Franciscus Hieronymus Cagnolus Canonicon Decanus, & Antonius Beltraffius, quænam represententur imagine supradescrpta; responderunt, prius Dominus Archipresbyter medio ejus juramento.... & post D. Canonicus Cagnolus.... postremo D. Joannes Antonius Beltraffius.... quod imago sedentis in lecto sit imago quidem Serenissimi Caroli Emmanuelis Sabaudie Ducis, & imago in nube posita B. Amedei, pariter Sabaudie Ducis: & quod post annum MDCXVI idem Serenissimus Carolus Emmanuel tabellam seu votum aureum supradictum miserit Taurini Vercellis ad altare B. Amedei, offerendum in gratiarum actionem salutis sibi a Deo restitute per intercessionem dicti B. Amedei, post gravem morbum in quem inciderat. Et oblata dicta tabella reposita fuit in hoc loco, ut cautius uti pretiosa, custodiatur, & ne furum rapacitate exportetur; prout de multis argenteis accidit eidem B. Amedeo oblati.

*capsum
argenteum
argenteum*

112 Item extracta est ab arca lignea, in qua servantur quamplurima vasa argentea ad ornatum ipsius Cathedralis, capsâ argentea longitudinis unciarum viginti septem, latitudinis unciarum quatuordecim, altitudinis unciarum duodecim, cum pedistallo pariter argenteo: quæ variis figuris & ornamentis circumcirca est elaborata. Supra dictam capsam argenteam adest effigies sculpta pariter argentea, representans B. Amedeum juvenem altitudinis unciarum septem, qui habet capillos longos usque ad aures, mantum regale & super caput diadema cum radiis: manus sinistra tenet laminam, in qua sunt scripta hæc verba scilicet: FACITE JUDICIUM ET JUSTITIAM: DILIGITE PAUPERES: ET DOMINUS DABIT PACEM IN FINIBUS VESTRIS. Hinc inde vero a dicta imagine adfunt alia quatuor representantes in habitu muliebri quatuor virtutes Cardinales: subtus vero dictam imaginem extat insigne Domus Sabaudicæ sculptum ab utraque parte. Ante & retro dictam capsam argenteam in scuto argenteo sunt sculpta hæc verba. B. AMEDEUS DUX SABAUDIE III. Supra scutum continentur dicta verba. A parte anteriori sunt in altero scuto sculpta hæc verba: CUJUS ANIMÆ GLORIAM VITA SANCTITAS COMPARAVIT. A parte sinistra dictæ capsæ in scuto argenteo inferiori sunt hæc verba: SOLIS FULGOR MANIFESTAVIT. In superiori vero hæc verba: ANNO DOMINI MDCXVIII IN VERCELLARUM RESTITU-

Ffff 2

TIO-

EX INST.
MSS.
ob restitu-
tam sibi
Vercellæ.

A TIONE. A parte dextera ipsius capse in parte superiori in alio scuto argenteo sunt hæc verba: RELIQUIAS CAROLUS EMANUEL SABAUDIÆ DUX CUM SERENISSIMIS FILIIS PIE REPOŇI CURARUNT. In inferiori verso hæc verba: PONTIFEX MAXIMUS COMPROBAVIT.

115 Interrogatus Dominicus Canonicus Cagnolus, quomodo ibi reperiat̃ur dicta capsâ, medio ejus juramento respondit; Ego scio & vidi hanc capsam personaliter oblatãm fuisse B. Amadeo, & super ejus altare positam a Serenissimo Carolo Emanuele I, post sibi restitutam præsentem civitatem Vercellarum ab Hispanis, in gratiarum actione dictæ recuperationis, quam a Deo per intercessionem dicti B. Amadei recognoscebat; & post oblationem remissa fuit Capellani hujus Cathedralis, servanda ad hoc, ut suo tempore sancta ossa B. Amadei in ea reponantur & decentius ferventur. Quæ oblatio secuta fuit de anno MDCLIX. Dominus Canonicus Joannes Jacobus Raspa ex post eodem interrogatus, medio ejus juramento præstito, respondit: Ego annorum sexaginta septem scio, quod quando prima vice præsens civitas ab Hispanorum manibus recuperata fuit a quondam Serenissimo Carolo Emanuele, ipsemet Serenissimus Dux de anno MDCLIX obtulit hanc capsam B. Amadeo, & super ejus altare reponi jussit, asseverans se ab omnipotenti Deo restitutionem præsentis civitatis recognoscere per intercessionem B. Amadei: jussitque hic reponi, donec sancta ossa in ea reponi possint ut decentius ferventur.

in capso
aliam co-
piam ibi
habet.

114 Ab ipsa vero capsâ argentea extracta fuit alia capsâ lignea cooperta & intus vestitura veluto rubeo cum ornamento aureo & serico, longitudinis unciarum sexdecim, latitudinis unciarum septem, & altitudinis unciarum quinque: quæ habet duas feras ferreas cum suis clavibus deauratas, & duas manicas ferreas superimpositas capsâ pariter deauratas, ad eam facilius extrahendam e capsâ argentea; in qua immediate sunt reponenda prædicta ossa B. Amadei. Ipsa capsâ argentea est ponderis librarum centum quadra-

ginta cum dimidia, & habet pedestalem ligneum argenteo dealbatum & ornatum.

115 Item in arca ubi asservatur supellex prædictæ ecclesiæ Cathedralis reperiuntur infra scripta oblata B. Amadeo: videlicet, pallium unum, cujus fundus est coloris flavi telæ argenteæ, elaboratum floribus ex serico & argento, coloris nigri & caelestis, cum suis ornamentis argenteis & aureis, oblatum a Serenissimis Infantibus Maria & Catharina sororibus a Sabaudia. Item alterum pallium, cujus fundus est confectus ex serico & telâ argentea varii coloris, cum suis ornamentis argenteis vulgo appellatis brocato, cum suis simbriis circumcirca & lineis argenteis ex transverso, cum duplici insigni a lateribus Domus Sabaudia & Gallia, oblatum B. Amadeo a Regia Celitudine Christianæ Franciæ, Sabaudia Ducissæ. Una cum planetis similibus dictis palliis respectivè, & cum pulvino coloris primi pallii.

116 Et successive præfatus Illustrissimus Dominus Episcopus mandavit citari Dominos Subpromotores pro die crastina ad interessendum prosecutioni vilitationis imaginum in ecclesiis & locis præsentis civitatis. Præsentibus ibidem admodum RR. DD. Hieronymo Bosco & Carolo Greggio, ejusdem Illustrissimi Domini Episcopi familiaribus. Actum Vercellæ ut supra.

117 Sequēbatur similis vilitatio imaginum B. Amadei similis in ecclesiis & locis civitatis Vercellensis, simili modo ac ratione instituta; sed hoc Abbati totius negotii Procuratori, ad petitionem prænominati Patri Rectoris, ea quæ in rem nostram facerent decerpenti ex Vercellensi processu, visa sunt sufficere. Et vero abunde sufficiant, cum cetera accurate Materius collogetis, quæ non nisi proluxissime haberi ex processibus possunt. Quis etiam ab his ipsis excerptis multa punctis signata omisit, parissimum autem hoc ultimo paragrapho accuratissimas rerum singularum, quæ hic describuntur quoad altitudinem latitudinemque dimensiones, quæ duplo longiorem faciebant narrationem, nec possissent absque lectoris fastidio per pedes & uncias adnumeratas designari.

ex aliquo
alterum
Præfatum
Sabaudia
dona variis.

similis in-
stitutio i-
maginum
Boni hic
omittitur.

XXXI MARTII.

SANCTI QUI PRIDIE KALENDAS APRILIS COLUNTUR.

- A** Mos Propheta, Thecuc in Palæstina.
 S. Balbina Virgo Romæ.
 S. Acacius Episcopus, Confessor Melitenæ in Armenia.
 S. Theophilus,)
 & socii.) Martyres apud Græcos.
 S. Athenæus,)
 S. Anesius,)
 S. Felix,)
 S. Portus,) Martyres in Africa.
 S. Abda,)
 S. Cornelia,)
 S. Valeria,)
- S. Menander Martyr apud Græcos.
 S. Benjamin Diaconus Martyr in Perside.
 S. Renovatus Episcopus Emeritenfis in Hispania.
 S. Mauricilius Archiepiscopus Mediolanensis.
 S. Guido Pomposianus Ordinis S. Benedicti, Spire in Germania.
 B. Daniel Mercator Venetiis in Murano Insula apud monachos Camaldulenses.

PRÆTER MISSI, ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- S** Abina Virgo refertur a Felicio in Kalendario Salisburyensi. Videtur Tricis esse mortua, cujus Acta dedimus xxix Jan.
 Rainerius Abbas Confessor cum titulo Beati reperitur in aliquo Kalendario Antisiodorensi. De eo egimus inter Prætermissos xxviii Februarii.
 S. Wandregisili,) Translatio a S. Babino Episcopo.
 S. Vulfranni,) po apud cœnobium Fontanellensium in ecclesia S. Petri. Ita MS. Romanum Ducis Altempsii in Anglia ant Normannia conscriptum. Consensit cum Chronico Fontanellensi plures facti sacri: quibus Episcopus Baynus scribitur. De ea Translatione egimus ad Vitam S. Ansberti, ix Februarii.
 S. Ansberti,) accuratus ad S. Vulfranni Acta, xx Martii.
 iterum alluri ad diem natalem S. Wandregisili, xxii Julii.
 S. Abibus Martyr Hermopoli in Egypto, citato Menologio quodam Græcorum, quod non vidimus, refertur in Catalogo generali Ferrarii. Est hic alius Sabinus dictus & colitur xiii Martii.
 S. Romani monachi natalis memoratur in MSS. vetustis Martyrologiis, Romano Cardinalis Barberini, Atrabatenfis Ecclesie Cathedralis, & Tornacensi monasterii S. Martini. In MS. Kalendario Benedicino monasterii S. Salvatoris dicitur S. Benedictus monachus, de quo Gregorius in lib. 3 Dialogorum. At Ruclinnus ista habet: Eodem die S. Benedicti monachi Campani, de quo Andreas Bambergensis, nec præter nomen quidquam prodidit. Verum Ruclinnus non satis sui memor S. Benedictum monachum in Campania ex S. Gregorii Dialogis cum Martyrol. Rom. celebrat xxiii Martii.
 S. Stephani Thaumaturgi memoriam celebrant Græci in MSS. Menais Ambrosiani, & MS. Synaxario Parisiensi: de eo egimus xxvi Martii.
 Regulus Episcopus & Confessor, memoratur in MS. Martyrol. Pragensi, in MS. Kalendario Ecclesia Aquilejensis cum Officio trium Lectionum, & in Kalendario MS. Breviariis ad partes Rheniensi. Acta ejus dedimus xxx Martii.
 S. Patto Episcopus Verdenfis, memoratur in Menologio Scotico Dempsteri. Acta ejus dedimus xxx Martii.
 B. Regalatus de Observantia S. Francisci memoratur hoc die ab Arturo du Monstier in Martyrol. Franciscano, quo cum obiisse scripsit Marietta. Verum die præcedenti mortuus est, & nos ejus Vitam damus xxx Martii.
 Mananienus & Marianus Martyres, notati a Carthusianis Bruxellensibus ad Grevenum, in antiquioribus Fastis necdum reperti. Mariani plures Martyres sunt.
 Amos seu Amonas Abbas in deserto Thebaidos, occasione Amos Propheta, qui hoc die colitur, ei adjungitur a Petro de Natalibus lib. 4 cap. 17, & hujus exemplo a Greveno, VViesfudo, Maurolyco, Felicio, Canisio, Ferrario. Nos de eo egimus, quo die Græci S. Amonam colunt xxvi Januarii.
 Amonius Abbas Nitrie, cum fratribus Eusebio & Eusebio vixit, S. Joanni Chrysostomo familiaris, refertur occasione Amos Propheta, qui hoc die colitur, a Petro de Natalibus lib. 4 cap. 18, quem sequuntur VViesfordus, Grevenus, Maurolycus, Felicianus, Canisius. Verum quia eos Origenis fuligine infelices censet S. Hieronymus, omittimus eorum elogium.
 Atrialdus Levita & monachus, sub finem adscriptus legitur MS. Martyrologio Casinensi, & quidem in recto casu, cum reliqui Sancti proferantur in genitivo. Dissert etiam in MS. Altempsiano, quod passim cum isto convenit. Hinc arbitramur fuisse illustrem virum, qui cum opinione sanctitatis ex hac vita migravit.
 Machabæus Abbas monasterii SS. Petri & Pauli Ardmache, S. Imari successor, ut quidam Colganus existimat, qui elogium ejus hac die colligit, ait ex Cathaldo Maguir, ipsum proprio nomine Gildam; adjectitio, Mochaibco, id est, famulum Mochai (quod si singulariter esset devotus) nuncupatum. Obiit mcccciv, servus servatoris nostri fidelissimus appellatus ab Annalibus, & a Mariano Germano hoc suo in calis natali Sanctis annumeratus.
 Mella SS. Cannechi atque Tigernachi mater, in extraneo ab hoc secundo monasterio Abbatissa munus gessisse creditur a Colgano, eique nomen Doire-melle reliquit; ad marginem lacus, vulgo Lochmelge dicti, in finibus inferioris Breffinnæ; mortuamque existimat ante annum dcccxxxvii, ante quem compilatum est Martyrologium Tamlachtense, quod ejus facis hac die mentionem.
 Tethadius senior Mur-Mugensis hodie notatur in Martyrologiis Hibernicis, sicut & Colmanus de Cama-

Camachado. Loca alias ignota. Ex vocis etymo conjicit Colganus hanc quidem Cammagh ecclesiam in Conatia esse (hoc enim similiter sonat campum procurvum) istum vero Magh-murthemne regionis Conathia Murthemnenfis in Ultonia: in qua Eothacius filius Corbuaici tria monasteria, Lugmagense, Slanenfe, & Damliengense rexit, Sanctusque ab Annalibus nuncupatus obiit. DECEXXIV, quibus accedit

Foilanus filius Aidi, quem idem Colganus S. Fastenun effecredit, Aidi Damanti filium, etiam 4 Junii nominandum: hos autem prater moram a se proferri ait implendo hinc dici, cum alias in suo opere constitutum haberes de nullo Sancto ex proposito agere, de quo, prater nudam memoriam dici Natalis, aut loci cultus a Martyrologiis observatum, non reperires plura, ejus pios labores, miracula aliqua, tempus quo floruit, genus, munia qua exerceat, ab aliis memorari: quod si in aliqua Praefationis suae parte vel aliquo conspicuo loco Letitiam monere curasset, non fuissetis toties in Februarii mense silentium ipsius interpretati oblivione alibi dictorum, aut Martyrologiis suis non multum fidentis animi indicium: non tamen ideo minus inter praetermissos retulimus eos, quos sola ista Martyrologia Sanctis accensent, ob rationes saepe a nobis indicatas.

Joannes XX. II Abbas Calini cum titulo Sancti memoratur a VVione, Dorganio, Ferrario, Bucelino. Elogium ejus habet Petrus Diaconus de Ortu & Vita Justorum sacri cenobii Casinensis, ac virum sanctissimum ac religiosissimum fuisse ait. Leo Ostiensis lib. 1 Chronici Casinensis cap. 56 & 57, ejus Aila prosequitur, indicans eum pridie Kalend. Aprilis obiisse anno 934, & apud Capuanum monasterium decenter depositum, dicisque religiosis valde & honestis moribus prae-dictum fuisse. Menardus prudenter eum omisit in Martyrologio suo Benedictino.

Guido ex eremita Fundator & Canonicus cenobii Viconiensis in Hannonia Ordinis Praemonstratensis, mortuus est apud Jovinum Burgundiae anno MCXLVII, & hoc die cum titulo Beati inscriptus est Natalibus Sancti. Ord. Praemonstr. editis a Chrysostomo Vander Sterren, & ut talis referatur a Joanne le Paige lib. 2 Bibliotheca Praemonstr. pag. 479. Vitam ejus late prosequitur Adriannus David Religiosus Viconiensis in sacro thesauro Reliquiarum Viconiensium, edito an. MDCCXXIV, qui Guidonem solum Venerabilem appellat: quem etiam inter Pios recenset Saussajus.

Agnes a Brana, a S. Norberto velata, sanctimonialis Ordinis Praemonstratensis, cum titulo Beatae, memoratur ab Arnaldo du Monstier in sacro Gynaece. Vitam ejus edidit Joannes le Paige lib. 2 Bibliotheca Praemonstratensis pag. 480, & seq. ac Beatam appellat: & Joannes Rinaldus in Liliis Gallia sancta par. 1 cap. 2 etiam Sancta situla honorat. At Saussajus in Martyrol. Gallic. & Gelenius in Fastis Agrippinensibus seorsim inter Venerabiles & Pios recensent: mortua dicitur anno MCXIX.

Gozevinus V Abbas Cisterciensis mortuus est hoc die anno MCIV, & ab Henricus, Bucelino, aliisque compellatur Beatus. Saussajus, quod mirum est, ne quidem nomen ejus inter Pios recenset: opus Henricus in Annal. Cister. ad annum dictum 1155 cap. 1 num. 2 Monumenta aliqua ejus extare.

Ludovicus ex illustri familia de Ara, monachus Heisterbacensis Ordinis Cisterciensis, sancte vita peracta obiit anno MCCX, cum titulo Beati relatus ab Henricus & Bucelino in suis Menologiis: ac venerabilis solum appellatur a Gethivio Fastis Agrippinensibus.

Lauduinus Carthusianus, Vide Append. p. 48. col. 2. S. Branonis primus in Carthasia majori successor, cum titulo Sancti Martyris refertur ab Andrea Saussajo in

Supplemento Martyrologii Gallicani: quod ad S. Branonem evocatus in Calabriam, & a Glibertinis interceptus, Ravenna obiit carceribus confectus erumnis: sed neque apud Carthusianos cultum ullum habet in monasterio S. Andreae Ravenna ubi sepultus est, neque ibi quidquam de eo sciri testatur accuratissimus Ravennensis amicitum scrutator Hieronymus Fabri parte 1 Sacrarum memoriarum Ravenn. pag. 119.

Paulus, Spoletinus a patria, a Marchia vero dictus quia Minister Provincialis Marchiae a S. Francisco constitutus, Macerata in Piceno miraculis clarus, obiisse anno MCCXII traditur, & Beatus appellatur ab Arnaldo du Monstier in Martyrol. Franc. & a Jacobillo de Sanctis Umbria, qui addit in Conventu Spoletino videri ejus imaginem cum hac inscriptione B. Paulus Spoletinus inter primos sui Ordinis Praedicatoris insignis: at quo tempore & qua id auctoritate sit factum, non additur.

Sylvester Senensis in Tuscia,) ex Ordine S.
Bernardus a Foro-Sempronio,) Francisci.
Franciscus de Villabar in Mexico,) Ab Arn-
Angelus Aftenfis Capucinus Genua,) ro memora-
Franciscus Mugnoz in dioc. Patentina,) ti hoc die
Blasius a Canetta in regno Valentiniiano,) necdum ul-
Maria Mantuelis viduae in Boticia,) tum, quod

seimus, habent Ecclesiasticum cultum.

Pina a Pisis, tertiaria Dominicana, quod insigni sanctitate excelluerit Beata appellatur ab Arnaldo du Monstier in Gynaece sacro. Mentio ejusdem fit in Indiculo Beatorum Ordinis Praedicatorum, post calcem Martyrologii Ordinis addito, cum Praefatione, quod Sanctorum Catalogo Apostolicae Sedis auctoritate non sine adscripti.

S. Adrianus,) viri Apostolici ex Hibernia ad Mori-
S. Caidocus,) nos profecti, referuntur a Colgano,
quia in his mensum finire placuit, factus in Martyrologio Angl. & Catalogo referri, quando de iis iterum agendum erit
1 Aprilis.

S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus, memoratur a VVifordo in Martyrologio Anglice edito. Dies ejus natalis est
1 Aprilis.

Maria Aegyptiaca colitur Officio 1x Lectionum in Breviario secundum Regulam B. Isidori dicto Mozarabes, Tolosani jussu Francisci Ximenez Archiepiscopi anno MDII excuso: ab aliis colitur
11 Aprilis.

Sapientia Sanctimonialis & Priorissa in Monte-Cornelii, Leodii inter alias Virgines S. Julianam sanctissimis informavit moribus, ac Beata appellatur ab Henricus, Bucelino, Laherio, Monstierio. At Bartholomaeus Fisen in Floribus Ecclesiae Leodiensis retulit eam parte 2 Paralipomenon inter eos, quorum dies natalis ignoratur, & a Beata titulo abstinere. De ea in Vita S. Juliana agitur
v Aprilis.

S. Hoyldis Virgo una cum S. Manchilda sorore Deo consecrata, referunt cum longo elogio a Saussajo in Martyrologio Gallicano, quem secuti Bucelinus in Menologio Benedictino, Arnaldus a Monstier in Gynaece sacro, Laherius in Menologio Virginum. Verum ultimus dies Martii est sumptus pro ultimo die Aprilis, quo colitur, potissimum in monasterio S. Hoyldis Ordinis Cisterciensis seminarum in diocesi Tullenfi; vulgo Sainte Houx. Vitam ejus rati sumus dandam
xxx Aprilis.

S. Apollinaris Abbas Divione, memoratur a Ferrario, ex Calendario Ecclesiae Divionensis. Nos varia Kalendaria ibidem descripsimus absque ejus mentione, neque ullis Fastis reperimus inscriptum. Est in Catalogo Abbatum Divionensium S. Benigni apud Sammarthanos Abbas VIII Apollinaris, ejus ajunt depositionem Kalendis Maji celebrari. Si ergo Aila & venerationis argumenta asseruimus, illa debimus
1 Maji.
S. Abbas

- S. Abdasive Audas, Episcopus & Martyr in Perside, cum locis celebratur a Gracis in *Menologio Græco Basilii Imp. & alio Sirlæti*, in *Synaxario & Menais*. In *Martyrologio Romano* xvi Maji.
- S. Adelmi Episcopi in Anglia Translatio est inscripta *MS. Usuardo monasteriorum Aquicinctini & Marchianensis, Martyrologio Anglie duplicis editionis, Trophais Benedictinis Anglorum Maibrev, Ferrario, aliisque. De ea agitur ad Vitam* xxv Maji.
- S. Felix Papa & Martyr, inscribitur est *Martyrologiis Bellini, Manrolyci, Felicis, Molani & Canisii. Colitur passim* xxx Maji.
- S. P. Hypatii Episcopi memoria refertur in *MS. Calendario Coptico*. Quia locus desit: non ita facile inter varios ejusdem nominis Sanctos, qui hic sit, judicari potest. Aliquis eisdem paucis verbis celebratur in *Menais & Synaxario* i Junii.
- S. Agilolphus Archiepiscopus Colonienfis & Martyr, memoratur in variis *Martyrologiis MSS. sub nomine Usuardi antist. apud Grevenum, Canisium, Ferrarium, & Molanum prima editionis. Verum Ecclesia Colonienfis, in antiquis etiam Breviariis & Martyrologiis suis celebrat ejus festum* ix Julii.
- S. Stephanus Thaumaturgus hoc die notatur in *Menais Ambrosianis, in Typico Hierosolymitano die xviii: credimus Sabaitam esse S. Joannis Damasceni nepotem, cujus Acta dabimus* xiii Julii.
- SS. Joannes & Benignus monachi in Lotharingia, memorantur a *Ferrario ex monumentis cenobii Mediani a Menardo, Saussajo, Bucelino* xxxi Julii.
- S. Hormisdas Martyr in Perside, memoratur in *Martyrologio Gallice edito. In Romano* viii Augusti.
- B. Justinianus monachus & Martyr, refertur a *Bucelino in Menol. Bened. citatis Trophais Sanctorum Anglia Eduardi Maibrev: verum in his neque hoc die, neque nullo alio, si fides indicibus habenda, saltem non, quo celebratur in utraque editione Martyrol. Anglie.* xiiii Augusti.
- S. Audoei Archiepiscopi Rotomagensis Translatio refertur a *Galesinio, Saussajo, Ferrario: dies natalis est* xxiv Aug.
- S. Regine Martyris corporis humatio apud Flaviniacum monasterium, facta hoc die aut precedenti (nam dubia verba sunt) memoratur ex monumentis *Flaviniacensis apud Philippum Labbe tomo 1. Nova bibliotheca librorum manuscriptorum pag. 272. Dies ejus natalis est* vii Septemb.
- S. Cornelii Papæ Translatio apud Compendium in Francia, memoratur in *additionibus Carthusianorum Bruxellensium ad Grevenum: dies natalis est* xiv Sept.
- B. Vulfrandus Episcopus Bituricensis, qui in S. Laurentii xde sepultus, suæ beatitudinis permulta prodidit lumina, memoratur his verbis a *Saussajo inter Pios.*

Auctor Patriarchii Bituricensis, a Philippo Labbe inter monumenta Aquitanica editi cap. 48, Vitam ejus paucis exponit & Sanctum censet, sed mortuum ait anno 875 die xi Octobris.

Godofridus, ex monacho Benedictino S. Pantaleonis Colonie, monachus Cisterciensis Villarii in Brabantia, refertur hoc die a *Menardo & Bucelino: at majore cum elogio a Bucelino & Chrysostomo, item a Rayfio in Natalibus Sancti Belgii, & Gelenio in Fastis Agrippinensibus* xi Octobris.

Lauduinus socius S. Brunonis, atque ab eo Prior majoris Carthusie constitutus, a schismaticis carceri mancipatus, & in eo mortuus, refertur hoc die a *Saussajo in Supplemento Martyrol. Gall. & titulo Sancti honoratur. Apud Hermannum Grevenum Carthusianum Coloniensem in Antuario ad Usuardum secunda editione, & in MSS. Additionibus Carthusianorum Tornacensium ad priorem editionem, honoratur titulo Beate memorie, quem eidem tribuit Canisius, Beatum appellat Ferrarius. Nos in ipsa Carthusia de hisce Prioribus, quod iis titulus Beati a variis tribuatur, sollicite inquisivimus, nam aliquibus cultus Ecclesiasticus datur, & intelleximus non fieri. De Lauduino plurima dicuntur ad Vitam S. Brunonis* vi Octobris.

Carulla matrona Parisiis, refertur a *Greveno in Antuario Molani, eumque secuto Canisio, qui titulo Sanctæ honoratur: item citato Canisio a Ferrario, qui Virginem appellat, addens se nihil apud alios de ea legisse. Saussajus in Supplemento Martyrol. Gall. hanc conjecturam adjecit. In agro Parisiensi S. Cattulæ matronæ, quæ S. Dionysium & socios sepelivit. Secuti dein Laberius in Menologio Virginum, & Arturus du Monstier in Gynæceo sacro. Cum dies hic non sit certo ejus venerationi sacer, malimus differre, ut una cum Actis S. Dionysii res ejus gesta discutiantur* ix Octobris.

Daria, mater S. Ursulæ a pluribus habita, refertur hoc die a *Camerario in Menologio Scotico. Poterit de ea agi ad Acta filia* xxi Octobris.

S. Hypatii Gangrensis in Paphlagonia Episcopus, ab hereticis, dum a Synodo Nicana rediret interfestus, refertur in *Menologio Sirlæti & Menais Græcorum, a Galesinio etiam & Molano, cui tamen dicitur Antyrannus Episcopus. Græci iterum in Menais & Synaxario eum colunt xv Novembris, & in Menologio Basilii Imp. & Sirlæti & Latini in Martyrol. Rom.* xiv Novemb.

Fagundi Martyris passio, memoratur in *perestro MS. Calendario S. Maximini. Videtur esse S. Facundus cum Primitivo passus in Gallia* xxvi Novemb.

S. Ambrosii Episcopi depositio, memoratur hoc die in *Martyrologiis Rabani & Bedæ excusis & MS. Florario. De eo agemus* vi Decembris.

S. Autbertus Episcopus, memoratur in *MS. Martyrologio Coloniensis Carmeli. Videtur esse Cameracensis, qui colitur* xiii Decembris.

DE S. AMOS PROPHETA

THECUE IN PALÆSTINA.

XXXI

MART.

Thecua
ria S. A-
mos

Ultimum hunc Martii diem enordimur a vita & necesse S. Amos, qui tertius inter Prophetas minores collocatur. Ipse initio sua prophetia locum & tempus, ubi & quando vixit, præclare indicat. Verba Amos, inquit, qui fuit in pastoribus de Thecue, quæ vidit super Israël in diebus Ozæ Regis Juda, & in diebus Jeroboam filii Joas Regis Israël ante duos annos tertremotus. Fuit Thecua quondam urbs seu castrum tribus Juda in monte situm, a Roboamo Salomonis filio reedificatum & munitum, ut regnum suum contra hostes stabiliret. Media inter Hierosolymam & Thecua fuit urbs Bethlehemitica,

utrimque sex millibus passuum distans. Thecua autem fuerat Amos humili loco prognatus, qui pastorem se armentarium vocat, vellicentem sycamoras, & a Domino vocatum, cum sequeretur greges. Hac de conditione & patria Propheta Amos a Deo assumpti ante duos annos tertremotus: quem asserit Salianus fuisse anno xxv Osæ Regis Juda & xl Jeroboami secundi Regis Israël, anno mundi post ter millesimum ducentesimo quinquagesimo, ante Christum natum cingentesimo tertio. Prophetavit ista & sequente anno contra Syros, Philistæos, Tyrios, Idumæos, Ammonitas, Moabitas, ac potissimum contra Syros.

cap. 7. v. 14
& v. 15.tempus ob-
it 1

propheta

*A Israelitas, & horum urbem Samariam. Hinc ora persecutio contra eum, plaga illata, ac tandem ex vulnere obitus. De hoc Epiphanius libro de vita & meritis Prophetarum ista scribit: Amos Propheta & Thecuc ab Amasia Sacerdote Bethel jugiter vapulans, infidiis & convitiis notatus est, postremo vero filius Amasie fuisse eum secundum tempora feriendo occidit. Ceterum adhuc spirans in patriam terram profectus, & inibi fato functus cum majoribus suis una sepultus est. Isidorus etiam de Patribus veteris Testamenti ista tradit: Fuit Amos unus de numero pastorum, quem Dominus ablatum misit ad populos Israel, precipiens ei, ut Samariam pergeret, & ibi quæ ventura erant prophetaret. Quem Amasias * Sacerdos frequenter plagis affecit, & novissime Ozias filius ejus veste per tempora transfixo, crudeli morte necavit: tamen semivivus erectus in terram suam, post aliquot dies dolore*

nimio vulneris, animam eunstantem efflavit, sepultusque est cum patribus suis. Similia etiam habent Doctores in Synopsi, Petrus de Natalibus lib. 4 cap. 16. Græci in Menais ad diem xv Junii, at Latini cum celebrant xxi Martii, cum Martyrologio Romano, in quo Junii ista leguntur: Thecuc in Palæstina S. Amos Propheta, quem Amasias Sacerdos frequenter plagis afflixit, & filius ejus Ozias veste per tempora transfixit: qui postea semivivus in patriam devectus, ibidem expiravit, sepultusque est cum patribus suis. Celebratur ejusdem memoria passim in Martyrologiis MSS. & excussis, apud Usuardum, Bellinum, Maurolycum, Felicinum, Galesinium, Canisium aliosque. Sed hinc inde menda miscentur, dum aut Amos pater Isaia habetur, aut Amasias & Ozias Reges traduntur: quæ menda apud Salianum & Interpretes sacra Scriptura ad nansam nique repetuntur ac reselluntur.

DE SANCTA BALBINA

VIRGINE ROMÆ,

Commentarius historicus.

§ I Cultus sacer. Res gesta, ex Actis S. Alexandri Papa extralla.

ANN.
CXXXI.
XXXI.
MART.

B
S. Balbina
filia S.
Quirini
colina
facta

Altera
Vita
S. Alex-
andri Pa-
pæ

F. Rume
descriptis

S. Alexan-
dri vincula
causa

DEdimus die proxime elapso Alla conversionis & martyrii S. Quirini Tribuni Romani, eaque excerptissimus ex Vita antiqua S. Alexandri Pontificis Romani, adjunctissimæque varia de translatione corporis S. Quirini Novesium, ejusque ibi & aliis in locis veneratione. Hujus Quirini filia est S. Balbina, cum parente suo ad fidem Christi conversa & aqua baptismali tincta, ac demum in via Appia ac cimiterio Prætextati sepulta: quod & S. Balbinæ dicitur, ob ecclesiam illi a S. Marco Papa ibidem extructam. Consule Romam subterraneam Aringhi lib. 3 cap. 17. Habet S. Balbina suam hoc die venerationem, ac primam Florus, aut quisquis genuinum Martyrologium Bedæ, quod vacat, olim supplevit, ista habet: Romæ S. Balbinæ Virginis. Quæ eodem modo leguntur in MSS. Valliscellano Congregationis Oratorii Roma, Leodiensi S. Lamberti, & Colonienfi Carmelitarum. Addunt filiam fuisse Quirini Martyris. MSS. Vaticanum S. Petri, Barberinianum, Colonienfe S. Maria ad Gradus, & ali-quod Regina Suecia olim Fulda conscriptum. Apud Usuardum ista leguntur: Romæ S. Balbinæ Virginis, filia Quirini Martyris, quæ post devictum sæculi hujus cursum sepelitur via Appia juxta patrem suum. In Martyrologio hodierno Romano interponitur fuisse a S. Alexandro Papa baptizatam. Plura adduntur apud Adonem, Notkerum & auctorem martyrologii sub nomine Bedæ editi & passim apud recentiores, Maurolycum, Galesinium, Felicinum, aliosque, sed ea ex Actis S. Alexandri sunt desumpta: ex quibus hæc pauca damus.

1. Audiens hæc ab Alexandro probata. Quirinus dixit: Lucretur animam vestram Christus per vos hoc modo: Habeo filiam adultam, & volo eam viro dare: cujus aspectum quidem pulchritudo decorat, sed struma circumdat. Hanc vos salvam facite & conferam ei omnia, & vobiscum Christum confitebor. Dicit ei Alexander: Vade, vade, & adduc eam in carcerem ad me cito: & tolle bojam de collo meo, & impone illi: & fac simul manere illam cum boja, & mane illam invenies salvam. ... Post unam horam venit Quirinus tunc prosternens se dixit: Ut jussisti, ecce filia mea: Dicit ei S. Alexander: Tolle bojam de collo meo, & induc eam filia tua. Statim tollens ei vincula omnia Quirinus, osculari cepit pedes S. Alexandri, dicens: Tuis manibus impone eam. At ubi imposuit

urgere cepit Alexander Quirinum, ut iret. Quidam vadit ecce puer subito cum sacula apparuit & venit ad puellam, dicens ei: Salva esto, & in virginitate tua permane, & ego te faciam videre Sponsum tuum, qui pro amore tuo sanguinem suum sudit. Hæc cum dixisset, abscessit. Veniens autem pater puellæ Quirinus invenit filiam suam sanam. Post simul etiam Quirinus cum filia sua Balbina, & omni domo sua baptizati sunt. At Martyr Christi Quirino occiso, filia ejus Balbina in sancta virginitate permansit. Cui sæpe osculanti bojam, per quam salvata fuerat dixit S. Alexander: Desine hanc bojam osculari: sed potius require Domini mei Petri vincula & ea osculare. Tunc data sibi opera cum studio ac desiderio magno pervenit ad illa. Balbina, deditque ea Theodora religiofa femina, sorori S. Hermetis Præfecti urbis.

3. Hæcenus Acta S. Alexandri Papæ in pluribus MSS. sed quæ habemus ex pervetusto codice S. Andomari, hæc ultima latius exponunt his verbis: Balbinæ sæpe osculanti bojam, per quam salvata fuerat, dixit S. Alexander: Desine hanc bojam osculari: sed si vis osculari vincula & bojam, catenas require S. Petri Apostoli. Tunc operam dedit Balbina inquirendi: & pervenit ad eas, & cum invenisset gratias cepit agere Domino Jesu Christo, quod reperisset vincula B. Petri Apostoli: & prosternens se in orationem, dixit: Benedictum nomen tuum, omnipotens Deus, quod per famulum tuum Alexandrum mihi ancillæ tuæ thesaurum spiritualem manifestasti. Et cepit ea vincula cum tremore nimio deosculari, & gratias agere Regi celorum. Audiens hæc Theodora illustrissima femina cepit rogare eam, ut sibi ea dereliqueret. Tunc concessit B. Balbina, tradiditque vincula supradictæ Theodoræ illustrissimæ femina, sorori S. Hermetis Præfecti. Servari hæc vincula in ecclesia S. Petri ad vincula tradunt Pompejus Ugonis ad Vitam S. Balbinæ, & Ollavins Panciolinus agens de dicta ecclesia, arbitratus a S. Silvestro ibi deposita, sed additur in dicto MSS. Tunc beatissima Balbina, cum fiducia revertens ad carcerem ad B. Alexandrum Papam & ejus socios, cepit eorum adherere vestigiis & orare, ut pro ea Dominum deprecarentur, & suis eam eloquiis confirmarent. Eodem tempore ira repletus Aurelianus impiissimus, missis militibus jussit omnes Christianos, qui erant in carcere baptizati, duci ad mare, & in naviculam vetustam imponi, & in altum deduci & illic omnibus manum ad manum

Græci celebrant
xvi Junii.

Latini 21
Martii.

Et intravit
ab Anglico
ad virginem
fuerat
E

invenit
vincula
S.
Petri.

F
donat ea S.
Theodora
sorori S.
Hermetis.

perit prope
S. Alexan-
dri.

remissum
Martyres
dum sub-
mergentur.

A menum ligatis, saxi in collo suspensis, ita ipsam naviculam vetustam, quassatam & perforatam mergi in profundum: cum quibus & Virgo Christi perrexit glorificans Deum. *Hac in dicto MS. qua etiam leguntur in codice Vitarum Sanctorum, exciso Colonia anno mcccc-lxxxiii, a biennio post Lovanii. Ultima etiam extans apud Surium, sed mutato ab eo stylo.*

§ II Ecclesia & Reliquia S. Balbinæ.

Ecclesia S. Balbinæ
Romæ,

4 **A** Ntiquam Romæ apud montem Aventinum fuisse Ecclesiam S. Balbinæ, præter supra indicatam extra Urbis murum sitam, constat ex Concilio Romano anno DCCV Indict. xlii sub S. Gregorio Magno, cui subscripserunt tres Presbyteri S. Balbinæ, Petrus, Placitus, & Antonius, ut tradit S. Gregorius lib. 4. Regesti epist. 45. In hac ecclesia ad S. Balbinam statio annotatur in Missali Romano feria tertia post Dominicam secundam Quadragesimæ. Denique inter Titulos Presbyterorum, qui nunc Cardinalibus tribuuntur, & olim a Sisteſtro instituti creduntur, est ecclesia S. Balbinæ annexa basilicæ S. Pauli, ut post alios docet Jacobus Cochellius in Notitia Cardinalatus cap. 6. Pius IV. Pontifex dedit hanc ecclesiam Capitulo Ecclesiæ Vaticanæ S. Petri, ut ad hujus beneplacitum pastoralis cura alicui traderetur, ac tandem Fratribus Eremitis S. Augustini ea concessa est. Ut docent Pompejus Ugonius in Historia Stationum pag. 130, & Octavius Panciroli in Thesauris absconditis Urbis regione 9 ecclesia 25.

an corpus
habeat?

§ Supra memoratus Ugonius asserit antiquam traditionem esse, quod in ecclesia S. Balbinæ asseruerit corpus ejusdem S. Balbinæ Virginis, item corpus S. Quirini & quinque corpora Sanctorum incognitorum: sub altari esse confessionem eum fenestella, per quam accenditur lumen ad honorem Sanctorum corporum, quæ ibidem requiescunt. De corpore S. Quirini in Germaniam delato, ad ejus Vitam egimus. Adservari aliquas reliquias S. Balbinæ Virginis Bononia in magno sanctuario ecclesiæ S. Dominici scribit ad hunc diem Masius in Bononia perillustrata. At Ruffinus tradit: S. Balbinæ Virginis & Martyris caput esse infulis apud Carmelitas Excalceatos, & cranium capitis Gerardi Montibus in monasterio S. Adriani. Verum occasione hujus S. Balbinæ videtur variis Virginibus & Martyribus, maxime Ursulanis, impositum nomen ejus. Hinc ex Revelatione S. Elizabethæ & B. Hermannii recenset Hermannus Crombrachius in Historia Ursulana pag. 648, Balbinas Virgines quatuor, & ex Titulis sepulchralibus & Indicibus Ecclesiarum septem Balbinas, ex his Regina ad S. Maximinum, Regina Matrona Trudonopoli, Confocia S. Ursula ad Albas Dominas, alia ad S. Ursulam, ad S. Pantaleonem, ad S. Gertrudem, ubi caput S. Balbinæ Virginis, & denique, qua Magdeburgi colebatur. Interim Gelenius in Fastis Colonienſibus ista habet ad xxxi Martii: S. Balbinæ Virginis, cujus magna pars capitis Coloniz apud Patres Conventuales Ordinis S. Francisci & potiores reliquæ in basilica S. Pantaleonis. Idem lib. 3 syntagmate 42 §. 3 in Thesauris sacro dictorum Patrum Conventualium asserit num. 8, esse partem magnam capitis S. Balbinæ, filiz S. Quirini, inclusam argenteæ statuz: & syntag. 12 num. 3 ait, ad S. Pantaleonem, conseri hierotheca 1x, capſam complectentem ossa S. Balbinæ: sed qua forsitan a Crombrachio Ursulana creditur. In ecclesia Metropolitana, hierotheca sexta continet aliquas reliquias S. Cæciliz & S. Balbinæ Virginis, & variorum Martyrum Romanorum.

Varia SS.
Balbinæ inter
Ursulanæ,

6 **E**gimus ad Vitam S. Quirini § 4 de Siburgensi band procul Colonia monasterio, & Præpositura Millensi prope oppidum agri Juliacensis Sircardium, quibus in locis, uti S. Quirini patris ista & S. Balbinæ filia cultus ac veneratio, & ea in antiquo ibidem cisato Missali legitur Oratio. Gloriosam B. Balbinæ festivitatem, concede nos, Domine Deus, ita digne celebrare, quatenus per hanc in æterna mereamur læticia feliciter exultare. *Arbitrantur Mill-*

aliquæ reli-
quias hujus
Balbinæ
credita Con-
stantia esse

contine-
re ejus
Siburgi &
in Millen:

lenſes se caput dictæ Balbinæ possidere: de qua ex ore nobilissimi viri ac Domini Præpositi Jacobi Adeinardi ab Horrich sequentia scripsit nobis an. 1665 Colonia Jacobus Kriztrads Societatis Jesu Sacerdos: scilicet cum Præpositus ex familia Scheiffartia sub annum mcccc aut præcedentem esset ex Millen abiturus, sumpſisse secum bona fide & innocenti caput S. Balbinæ ad arcem familiz in Niderpleis prope Siburgum, & ad sacellum domesticum eidem Sanctæ vel S. Quirino consecratum, eo quod foror ejus caput illud unionibus & gemmis exornasset: verum ex illo tempore in altari S. Balbinæ Millensi numquam potuisse celebrari sacrum cereis ardentibus, ac diu observatum vix accendi quin mox extinguantur, flamma in auram & ventum evanescere: tandem inquilinos summis precibus instituisse apud Abbatem Siburgensem, cum ex familia Kolfia, ut caput sanctæ suæ Patronæ reciperent: quod is fecit misso Capitaneo, nomine de Beer, ex præsidio Hispanico, quod ibi erat, cum ducentis partim militibus, partim inquilinis Millensibus: demum sacro capite ad suum locum relato mox sacrificia Missæ ardentibus cereis, ut ante, fuisse celebrata & adhuc celebrari. *Hac Colonia dictus Jacobus Kriztrads oblatio etiam testimonio cum sigillo & subscriptione dicti Præpositi ab Horrich, qui Colonia elegit antiam Siburgensem pro loco quietis & mortis: ubi fere octogenarius apoplexia mortuus est die S. Bartholomæi anno MDCLXVI.*

quo oblatio
ceres profan-
cio in ejus
altari ex-
tinguuntur,

ex vestigio
ardent.

E

§ III S. Balbina ab aliquibus Martyr habita.

7 **I**n Germania S. Balbina, filia S. Quirini, a variis creditur Martyr obiisse, atque ita colitur Siburgi & aliis in locis. Quod etiam inferunt secunda editioni Martyrologii Germanici a Canisio. In MSS. Aëtis S. Hermetis, dicitur B. Balbina deducenda ad martyrium, commisit S. Petri catenas B. Theodoræ, religiosissimæ femine, sorori S. Hermetis. Aliqua etiam Acta martyrii S. Balbinæ Virginis extant in Passionali MS. Bodecensis canonici Canonicorum Regularium S. Augustini, diocesis Paderbonensis, qua inde descripta misit nobis Joannes Gamansius noster, qua hic proponimus benevole Lectori, ut de veritate rei ipse judicet: omiſſa tamen prima parte, qua ad S. Hermetem spectat.

In Germani-
a Martyr
stium ha-
betur.

8 Cum S. Hermes jussu Aureliani Comitis in carcerem clam decollatus fuisset; B. Theodora una cum S. Balbina Virgine rapuit corpus ejus, & sepeliverunt illud in prædio ipsius S. Hermetis Martyris. Quod audiens Aurelianus tyrannus jussit ambas Virgines comprehendere, & in vincula mittere. Altera autem die misit & vocavit B. Balbinam, Virginem Christi gloriosam, & dixit ad eam: Quomodo vocaris? Quæ respondit: Balbina vocor. Aurelianus dixit: Quem Deum adoras? S. Balbina respondit: Christum Filium Dei vivi, qui creavit cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt. Aurelianus dixit, Cujus filia es? B. Balbina respondit: Ego sum filia Tribuni Quirini, quem nuper martyrizari præcepisti propter nomen Domini mei Jesu Christi. Aurelianus dixit, Scis, quare martyrizatus est pater tuus Quirinus: expone nunc mihi causam passionis ejus. Tunc B. Balbina exposuit Aureliano causam omnem passionis patris sui, & dixit: Putas, Aureliane, quod terrore perterrita, non audeam præ timore & pudore revelare agonem patris mei? non enim pudorem habeo, sed gaudium de passione & triumpho patris mei. Ego cum essem nimio dolore circumdata, ita ut collum meum & totum caput struma scædissima ambiret, pater meus Quirinus abiens ad B. Alexandrum, rogavit eum dicens: Domine Pater, ecce filia mea magna infirmitate laborat, quod si sanaveris eam, erit sub tua custodia omnibus diebus vitæ suæ: sed & ego baptizabor cum omni domo mea, & credemus Domino Deo tuo. Tunc B. Alexander accipiens catenam, cum qua liga-

quæ
comprehensa
fu ab Aure-
liano,

Et interrom-
pſit expli-
casse octo-
nomia com-
posita.

doma stru-
ma liberata
est.

A ligatus fuerat in carcere, posuit eam circa collum & caput meum, & dixit: Domine Jesu Christe, pro cuius amore vincula ista sustineo in hoc carcere, ne despicias preces meas, sed libera ancillam tuam Balbinam a dolore & vexatione strumar, ut baptizetur ipsa, cum omni domo patris sui. Facta ergo oratione ad Dominum a beato Papa Alexandro, Christi gratia largiente statim ita sana effecta sum, ac si numquam colli vel capitis dolorem sensissem. Quid plura? baptizata sum mox ego & pater meus Quirinus & mater mea Exuperia, & omnis familia domus illorum: quos omnes tu miser & crudelissime carnifex requisitos interficere iussisti propter nomen Domini mei Jesu Christi. Illi dederunt nomina sua in caelum, ego vero misera & orphana adhuc servata sum supra terram, lugens quotidie ac deslens, quod non mereor eos per martyrii palmam sequi. Sed postea mansi bene consolata cum beatissima Virgine Theodora, cujus etiam fratrem Hermem, Praefectum urbis Romae nobilissimum tu in vincula misisti, & clam in carcere decollari iussisti. Post quorum omnium felicissimum agonem, ego me ipsam non invita, sed sponte ad poenas & tormenta exhibeo; sciens quantocius liberandam a Domino meo Jesu Christo de cunctis poenis & passionibus vel doloribus carnis, quoscumque mihi in nomine eius irrogaveris.

9 Cui Aurelianus dixit: Cessa jam ab infania tua: ne pejora tu patiaris, quam illi: quorum poenas & tormenta nec non & indignam mortem pro gloria tibi computasti. Ideo enim iussisti commemorare martyrium illorum, ut quasi poenis perterrita, exhorresceres sequi vestigia eorum. Tu vero quasi rebellis & insana sponte perire scitinas, sed & ego dignam tibi poenam recompensabo pro meritis: illi enim subito & sine mora passi sunt, tu vero quia causa perditionis eorum & occasio totius mali exististi, mala morte morieris, nisi citius revertaris ad culturam deorum nostrorum. Tunc S. Balbina, Christi virgo devota, Spiritu sancto repleta, dixit: Quare miserrime omnium hominum, cogis fideles Christianos a cultura veri Dei recedere, & ea quae nihil sunt colere. Aurelianus dixit: Ea quae coluerunt patres nostri & nos colere debemus; non ea quae noviter a vobis inventa sunt. S. Balbina respondit: Patres tui erraverunt, & idola atque simulacra gentium adoraverunt, & ideo male disperierunt. Sed & tu miser & impie tyranne, citius peribis a facie terrae, qui cogis homines Creatorem suum deferere & idola muta ac surda adorare. Aurelianus dixit: Quis est Creator alius nisi deus Jovis, quem colimus nos Romani & adoramus? Respondit B. Balbina & dixit: Deus tuus Jovis fornicator & adulter fuit pessimus. Hunc tu qua ratione Deum dicas ignoro.

C Deus enim iusta ratione sanctus & verus est, & ab omni pollutione innocens & mundus dicendus est atque credendus: quem quicumque digne coluerit salvabitur, qui vero indigne & negligenter, partem eum eo non habebit. Tu vero qui penitus adversaris ei, & colentes eum occidis & punis, quomodo a facie eius subsistes? Ipse nempe Rex & Deus omnium Christus, cum venerit ad iudicandum vivos & mortuos & omne saeculum per ignem, tunc certe non solum terram sed etiam caelum commovebit, ut deleat impios & sceleratos de terra viventium: cujus adventus sicut fulgur erit terribilis, & ut tempestas currus ejus, sicut dicit Propheta in Psalmo, ignis in conspectu ejus exardescet & in circuitu ejus tempestas valida: & in alio loco de eodem igne judiciali idem Propheta testatur, dicens: Ignis ante ipsum praecedet & inflammabit in circuitu inimicos ejus. Et si vis audire de te ipso & tui consimilibus, idem Propheta aperte manifestat dicens: Percant peccatores a facie Dei calli, & sicut fluit cera a facie ignis, ita peribunt peccatores a facie Dei calli. Item si vis audire de iustis & sanctis hominibus & beatis Martyribus, quos inique & sine

caussa punis, atque punire disponis, Propheta dicit in D eodem psalmo de eis: Iusti epulentur & exultent in conspectu Dei & delectentur in laetitia, inique & iniqui in aeternum punientur & semen impiorum peribit. Et merito: nam diabolus ita obcecavit corda eorum & vestra, ut non cognoscatis Creatorem & Salvatorem vestrum: quem si cognosceretis & crederetis, libenti animo & devotissimo studio coleretis & adoraretis eum: deos vero, qui in manu factis idolis & simulacris habitant, contemneretis & respueretur, penitus atque contereretur.

10 Dicit ei impiissimus Aurelianus: Unde tibi tanta verborum eloquentia aut quis docuit te haec omnia? S. Balbina respondit: Christus filius Dei & Spiritus oris ejus: sic enim scriptum est de eo in Evangelio ejus, quod docuerit discipulos suos, dicens, Cum stabitis, ante Reges & Praefides, nolite praemeditari, qualiter respondeatis, aut quid dicatis: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non vos estis qui loquimini: sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Dicit ei impiissimus Aurelianus tyrannus: Ergo si Spiritus sanctus est, qui loquitur ex te; faciam te scortari, ut fugias a te Spiritus sanctus. S. Balbina respondit: Ego credo & spero imo pro certo scio, quia Spiritus sanctus non separabitur a me propter ullam carnis passionem: nempe cor meum ita confixum est timori ejus & amoris, ut nulla pollutione possit maculari. Quin potius a te & tui similibus fugiet, imo nullam communicationem habebit Spiritus sanctus, juxta quod in libro Sapientiae scriptum est, Spiritus sanctus effugiet fictum, & non inhabitabit in corpore subdito peccatis. Sed quid ego diutius ad te depromo sacramenta verborum, quae non proderunt tibi audita, nisi forte ut eo magis torquearis, quanto regnum Christi, quod persequeris, crescere vides, sentis & audis. Dicit ei Aurelianus: Desine jam a superfluitate verborum tuorum, & adora deam Dianam, quae tuam eloquentiam sua condiet sapientia, ut ad sanitatem sensus tui possis pervenire, alioquin faciam te interficere, quia dedecus est mihi diutiuscum tenera puella verbosari. Respondit ei B. Balbina, Aureliane tyranne, tu desine stulte contra Creatorem tuum garrere: cessa vel adhuc tandem post multorum Christianorum necem ab errore tuo, credens in dominum Jesum Christum, & confitere crimina tua, si forte possis salvari. Quod si non feceris, scito pro certo quia prope est interitus tuus, ut in aeternum percas propter sanguinem multorum Martyrum, quem innocentem effudisti: me autem pro certo scias, propter multitudinem tormentorum tuorum a Christi fide nullatenus recessuram.

11 Tunc indignatus Aurelianus post multa genera tormentorum atque poenarum dedit adversus eam sententiam mortis, dicens, Interficiatur Balbina eloquens, ne seducat populum Romanum post errorem suum, & producat Theodora nobilis; si forte consentiat nobis & vivat. Interfecta itaque B. Balbina, producta est Theodora de custodia, & exhibita est ante conspectum Aureliani tyranni. Cui dixit impius tyrannus: Ubi sunt thesauri fratris tui Hermetis Praefecti? Ostende eos & sacrificia, ne forte post varia tormenta interficiaris, sicut Balbina. Respondit S. Theodora & dixit: Thesuros, quos habuimus ego & frater meus, pauperibus & peregrinis pro Christi amore dispendimus, ego vero nihil jam residuum habens praeter corpus, quod cernis, etiam illud pro nomine ejus libentissime impendo: verum tamen dico tibi, Aureliane tyranne, quod si corpus meum membratim discerpi jubeas, numquam sacrificabo idolis tuis. Indignatus itaque Aurelianus, iussit & illam flagellis caesam gladio interficere sub die Kalend. April. cujus corpus sepultum est a Christianis juxta fratrem suum Hermem, Praefectum urbis Romae, gloriosum Mar-

expressit
for
martyrium
illam po-
tius Quirinus

et S. Her-
metis

expressit
for cultum
deorum

et Jovis

invenit
extremum
judicium

edocuit
Christo
Spiritu
sancto

respondit

non timere
se fugiendum

in quo illa
commendat

F
martyrio
in manu
eius

deia S.
Theodora

et utique
sanguine
fusa

A Martyrem ac nobilem, via Salaria non longe ab urbe Romæ in prædio ejusdem. Corpus vero B. Balbinæ Virginis & Martyris sepultum est a fidelibus & religiosus viris juxta patrem suum & matrem via Appia in cæmetrio Prætextati, ad laudem & gloriam domini nostri Jesu Christi, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

13 Coluntur S. Throdora Martyr 1 Aprilis, S. Hermes

xxviii. Augusti: prioris sepultura describitur eisdem verbis, quibus hic indicata est. Aliqua Aëtia MSS. S. Hermetis habemus ex Passionali, Bodecensi in quibus uxor ejus dicitur Exuperia, uti hic uxor S. Quirini. Est alia S. Exuperia uxor S. Olympii in gestis S. Stephani Papæ 3 Augusti: qui conjugis martyrio affectus, coluntur xxvi Julii: præter quam non reperimus hactenus Exuperiam ullis Græce vel Latine Ecclesiæ Fastis adscriptam.

D Exuperia
mari S.
Babaria.

DE S. ACACIO EPISC. CONFESSORE

MELITENÆ IN ARMENIA MINORE.

Melitene, sive Melitine, urbs Armenia minoris primaria, varios habuit, eosque illustres Sanctos: ex his colitur x Januarii S. Domitianus, ibidem sub finem sexti sæculi Episcopus: ad cujus vitam varia dicta urbis notitia adducitur. Alius est S. Polyeuctus celebris Martyr, ibidem sub Valeriano & Gallieno Imperatoribus passus. Hic senior est S. Acacius, ibidem sub Imperatore Decio Episcopus & gloriosus Confessor, quem Græci variis diebus celebrant, ac potissimum xxxi Martii, ad quem diem iste versiculus eum maxima in veneratione fuisse indicat apud Græcos.

Πρώτη Ἀκακίου Βρίτου τῆς αἰς τῶν Ἀρμενίων

Trigesima prima Acacius finem adeptus est vitæ.

Hoc versus eidem acclunt Græci in suis Menais.

Ἀκακίῳ θύομεν τῷ γὰρ Ἀγγέλου
Χάρις οὐρανίου Ἀγγέλου ἐστὶν.

Morienti Acacio, qui fuit terræ Angelus,
Polum incolentes Angeli locum parant.

2 Elogium sequens habetur in Menais excusis & apud Maximum Cytherorum Episcopum. Cum temporibus Decii Imperatoris Acacius in fide Christiana hominibus impertienda strenue allaboraret, comprehensus est, & ad Marcianum Consulem deductus; rogatusque de iis, quæ doceret, exposuit totam de nostra in Deum fide doctrinam, Paganorumque nugæ & commenta refutavit. Quare & tormenta perculit & in carcerem traditus fuit. Sed cum Marciano videretur referri debere de hoc viro sancto ad Imperatorem Decium, ad eum summa questionis habitæ capita perscripsit. Tunc jussu Decii de carcere emissus, stigmata ob Christi confessionem in corpore suo accepta circumferens, multos ad Christi fidem convertit, & miraculorum doctrinæque gloria clarus, in pace conquevit. Eadem, sed aliquanto latius, leguntur xxix Martii in Menologio Basilii Imperatoris jussu sæculo Christi decimo conscripto. Similia reperimus ad xxxi Martii in bibliotheca Ambrosiana, in Menais MSS. quorum alia signata sunt nu. 378 & littera N, alia nu. 148 & littera O, & his consentiant Menais, quæ Divisione apud Chisletium nostrum adservantur, Eodem die celebrant Copti & Orientales Certamen S. Acacii Episcopi Melitenensis, quem hunc esse arbitramur.

3 Alter dies S. Acacio dicatus, est xviii Aprilis, ad quem in Menais MSS. Taurinensibus Ducti Sabaudie ista reperta descripsimus. Μάριος τῷ ἱ. ἁγίου Πατρὸς πῶς Ἀκακίῳ Ἀρχιεπισκοπῇ Μελετινῇ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ. Memoria sancti Patris nostri Acacii, Archiepiscopi Melitenæ; cognomento Thaumaturgi. Quo etiam die in parvo Græcorum Menologio a Genebrardo Latine reddito, ista leguntur: Symeon Persa Episcopus & Acacius Melitenæ Episcopus. Quæ eadem ad dictum diem leguntur in Anthologio novo Græcorum, sed in elogio adjuncto Aëtia solus Simeonis celebrantur. Horum Græcorum exemplo memoratur idem Acacius Melitenæ Episcopus a Molano in auctario Usuardi & a Ferrario in Catalogo generali.

4 Tertius dies celebris inventione reliquiarum S. Acacii Episcopi Melitenæ est xv Septembris in Menais excusis & apud Maximum Cytheræum, item in Menologio Tomus III. Martii.

Cardinalis Strless: quo die in Menais adduntur hi versus.

Τὴν αἰὲν ἱμαίῃς εὐχόμεν τῷ Ἀκακίῳ
Εὐσεβίῳ. Ἀ. κένε, τῷ πνεύματι ἁγίῳ.

Inventionem nos colentes corporis,
Finem invenire fac malorum, Acacie.

5 Hæc Græci de S. Acacio Episcopo Melitenensi, sed an omnia uni eidemque tribuenda sint, non æque liquet. Est S. Euthymius Abbas natus Melitenæ & educatus: in cujus Vita a nobis xx Januarii edita sub nomine Cyrilli de alio Acacio ista habentur nu. 6. Procedente tempore, cum jam Euthymius excessisset ex infantia, litterarum Magistris eum tradidit Episcopus. Illi autem erant Acacius & Synodius, qui propter nobilitatem & prudentiam & moderationem clari erant in choro Lectorum, & in divinis Scripturis recte exercitati, & neque externam neglexerant eruditionem; qui post multa propter Christum suscepta certamina, Melitenensis Ecclesiæ administrationi seorsum & suo tempore ambo præficiuntur: quorum multarum rerum gestarum præclaris narrationibus in hodiernum usque diem jucundissime recreatur civitas Melitenensis, ut quæ & Ecclesiæ præfecturæ & animarum curæ vere conveniant. Cum dein Acacius esset Episcopus, exposuit S. Euthymio jam memoratus Synodius, uti nu. 54. profectur de ista Vita, exposuit, inquam, de Cyrillo Alexandrino & Acacio Melitenæ, quemadmodum acrem & vehementem zelum ostenderent pro fide orthodoxa: & quod œcumenica Synodus esset mox Ephesi congreganda adversus illum impium Nestorium. His ergo sic dictis a Synodio, animo lætatus est Euthymius, cum talia audivisset de Acacio, ad quem ventitabat cum esset puer, & a quo fuit institutus in litteris. Ejus dein zelus in Synodo egregie eluxit, maxime in concione spiritu plena coram Patribus habita, in qua brevi offere pacem vaticinatus, omnes revolvit, sumere animos, erigere languentes vires, effortatus: unde etiam a Baronio in Annalibus ad annum 431 ejus sanctitas valde commendatur. An hic ad diem xviii Aprilis Thaumaturgus cognominetur, uti senior Acacius, hoc die Confessor, non audentur resolvere.

6 Notitiam S. Acacii prioris Episcopi jam olim ad Latinos delatam fuisse scimus ex Aëtii disputationis ejus cum Marciano, quæ supra in Menais indicantur, & latius deducta olim ex Græco sermone fuerunt translata, & hic subiungimus ex Jonino Mombrillo & quatuor vetustis codicibus, videlicet monasteriorum S. Maximini prope Trevirin, S. Huberti in Ardvenne, & duobus Ultrajectinis; quorum alius est Ecclesiæ Collegiæ S. Salvatoris, alius ibidem monasterii Carthusiani: & septius Achatius scribitur. Dicuntur hæc facta quarto Kalendas Aprilis: quo die sic inscriptus est Martyrol. Rabani, Eodem die Passio S. Achatii: quæ inde translata sunt in Bedam excusam; sed Achatius dicitur: & Beda citato a Molano in Auctario Usuardi primæ editionis, & a Canisio in Martyrolog. Germanic. & hic allegatis a Ferrario in Catalogo generali, sed perperam Germanice adscribitur. Ex Aëtii quæ Molanus asseruit extare, aliqua in MS. Florario leguntur his verbis: S. Achatii, qui tempore Decii Imperatoris scutum

G 888

quoddam

brevis re-
liquiarum
no. Septembris

Alia Acacii
Episcopi
Melitenensis,
laudantur
in Synodo
Ephesina.

celebris in
Synodo
Ephesina.

an. S. Augustini

Aëtia disputa-
tionis S.
Acacii.

data ex
MS S. La-
tini

calend. 29
Martii.

cum longo
elogio

SÆC. III
MAXIMIAN.

calend. 31.
Martii.

Elogium in
Menais
excusis.

Ex Cyrillo
MSS.

calend. 29.
Aprilis.

A quoddam & refugium erat Antiochenae regionis. *MS. Caribus Ultrajessina Achacii Episcopi & Confessoris. Illustre compendium additum antiqua manu Adoni MS. Leodicensi monasterii S. Laurentii est ejusmodi: Item S. Achacii, qui tempore Decii Imperatoris scutum quoddam & refugium erat Antiochenae regionis, qui adductus ad Martianum Praesidem maximam altercationem rationabilium verborum cum ipso intantum habuit, ut ipse Praeses suis objectionibus non valeret sufficere ejus responsionibus: nec iterum suis responsis posset obviare objectis illius. Itaque victus mutua verborum contentione, recipi eum iussit in carcere, & Imperatori, cuncta, quae inter se consenserant verba, innotuit, ut ejus nutu, quid de eo agi deberet, decerneretur. Lectis autem omnibus gestis, Decius Imperator altercationem tam crebrae responsionis admirans, in risum versus est: & Marciano quidem mox praefecturam Pamphiliae dedit; Achacium vero vehementer admirans, aestimationi propriae & legi suae reddidit. Haec ad xxix Martii, at pridie Passio S. Achacii Mart. inscripta est MS. Calendario vetusto S. Maximini. At xxx. Martii in MS. Barberiniano ista habentur: Alibi passio Achacii Martyris. MS. Carmeli Colonensis; Ipso die B. Achacii Confessoris. At melius in Martyrologio Coloniae & Lubeca anno mccccxc excuso, & apud Grevenum in Auctario Usuardi legitur Episcopi & Confessoris, sed etiam Achacii loco Acacii scribitur.*

ACTA DISPUTATIONIS

Ex IV codicibus MSS. & Mombrizio.

Quotiescumque servorum Dei gloriosa facta memorantur, illi referimus gratias, qui & patientem tuetur in poena, & victorem coronat in gloria. Marcianus itaque Consularis, a Decio Imperatore provectus, Christianae legis inimicus, quemdam Christianum, nomine Acacium adduci iussit, quem scutum quoddam & refugium Antiochiae & religionis audierat, & eo introducto ad se, ait: Debes amare Principes nostros, homo Romanis legibus vivens. Respondit Acacius: Et cui magis cordi est vel a quo sic diligitur Imperator quema modum ab hominibus Christianis? In primis enim assidua pro eo & iugis sit oratio, & ut proximum ævum in hac luce conficiat, iusta populos potestate moderetur, & pacatum maxime imperii sui tempus accipiat. Deinde pro salute militum; pro statu mundi & orbis. Marcianus ait: Hæc & ipse collaudo, sed ut obsequium tuum plenius Imperator agnoscat, sacrificium illi solve nobiscum. Acacius dixit: Ego Deum meum, qui est verus & magnus, pro salute Regis obtestor: sacrificium vero nec ille exigere, nec nos debemusolvere. Quis enim homini vota persolvat? Marcianus dixit: Responde cui deorum precem fundis, ut ipsi & nos vota solvamus. Acacius dixit: Opto te scire quod prosit, & Deum verum agnoscere. Marcianus ait: Nomen ejus mihi enuntia. Acacius dixit: Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob. Marcianus ait: Deorum ista sunt nomina? Acacius respondit: Non isti, sed qui locutus est istis ille est Deus verus, illum timere debemus. Marcianus ait: Quis est iste? Respondit Acacius: Altissimus Adonai, sedens super Cherubin & Seraphin. Marcianus ait: Quid est Seraphin? Respondit Acacius: Altissimi Dei minister, & excelsæ sedis Antistes. Marcianus ait: Quæ te philosophiae disputatio vana decepit? Sperne invisibilia: potius deos quos aspicias recognosce. Respondit Acacius: Qui sunt illi dii, quibus sacrificare me præcipis? Marcianus ait: Apollini servatori nostro, pestilentiae & famis depulsori, per quem omnis mundus servatur & regitur. Respondit Aca-

cius: Illi sacrificare me præcipis, qui cum Neptuno aliquando servivit, qui pecora aliena servavit? an Æsculapio fulminato? an adulteræ Veneri & portentis ceteris sacrificium impendam? Ergone eos adorabo quos dedignor imitari? quos accuso, quos horreo, quos contemno? quorum facta nunc si quis admittat, severitatem non poterit vestrae legis effugere, & modo in aliis colitis quod in aliis vindicatis? Marcianus ait: Christianorum consuetudo est multa in Deos nostros maledicta confingere, propterea te venire mecum ad Junonem Jovemque præcipio, ut simul celebrantes dulce convivium, numinibus quæ sunt digna reddamus. Respondit Acacius: Quomodo hic sacrificabo illi, cujus sepulcrum constat esse in Creta? Numquid surrexit a mortuis? Marcianus ait: Aut sacrificia aut morere. Respondit Acacius: Hoc & Dalmatæ faciunt, latrocinandi arte callentes, ubi angustias terrarum & secreta itineris loca obsederint ad nocendum, venantes singulos transcentes: & si quisquam viator illuc pedem tulerit, hac passione constringitur, ut aut pecuniam relinquat aut vitam. Nemo itaque ibi quid sit rationis interrogat, sed quid possit ille qui cogit. Similis est sententia, qua aut injusta impleri præcipis, aut minaris exitium: nihil formido, nihil timeo. Jus publicum punit scortatorem, adulterum, furem, corruptorem sexus virilis, maleficum & homicidam: horum si reus sum, ante vocem tuam meipsum condemno. Jam vero pro hoc quod Deum, qui est verus, colo, ducor ad poenam: non legis, sed judicis voluntate compellor. Ideo Propheta clamat interminans, Non est qui exquirat Deum omnes declinaverunt simul inutiles facti sunt. Ideo purgare te non potes: scriptum est enim, Omnis in quo judicat sic & judicabitur. Et iterum: ut judicas sic judicaberis, & ut facis, sic & erit tibi. Marcianus ait: Ego non iussus sum judicare sed cogere: unde si contempseris, certus esto de poena. Respondit Acacius: Et mihi præceptum est ne quando Deum meum negem. Si tu servis homini fragili atque carnali, cito ab hoc sæculo recessuro, quem mox a vermibus scis edendum; quanto magis ego potentissimo Deo debeo obedire, cujus virtute firmata sunt omnia, quæ constant in sæculo, & cujus illud dictum est, Qui me negaverit coram hominibus, & ego denegabo eum coram patre meo qui est in caelis, cum venero in gloria & virtute judicare vivos & mortuos. Marcianus ait: Quod discere semper optabam, repente confessus es, errorem scilicet vestrae persuasionis & legis. Habet ergo, ut dicis filium Deum? Respondit Acacius: Habet. Marcianus dixit: Quis est filius Dei? Respondit Acacius: Verbum veritatis & gratiae. Marcianus dixit: Hoc habet nomen? Respondit Acacius: Non de nomine interrogaveras, sed de ipsa filii potestate. Marcianus ait: Nomen explana? Respondit Acacius: Jesus Christus vocatur. Marcianus dixit: Dic ex qua uxore conceptus est? Acacius respondit: Non hominis more Deus filium ex muliebri coitu genuit, sed Adam primum dextera sua faciente formavit. Nam absit, ut tu majestati divinae contractum puellæ mortalis convenisse affirmes: luto primi illius hominis membra composuit, & ubi integram jam compleverat effigiem, animam & spiritum concessit. Sic & filius Dei Verbum veritatis ex Dei corde processit, & ideo scriptum est: Eructavit cor meum verbum bonum. Marcianus ait: Corporalis ergo Deus est? Acacius dixit: Ipse solus agnoscit, nos vero non agnoscimus invisibilem formam, sed virtutem potentiamque veneramur. Marcianus ait: Si in corpore non est, etiam cordis ignarus est, nam sensus non potest esse sine membris. Acacius respondit: Non in his membris sapientia nascitur, sed a Deo datur: quid ergo pertinet corpus ad sensum? Marcianus ait: Catafrigas aspice homines religionis antiquæ ad mea sacra conversos, & reliquisse quod fuerant & nobiscum

A biscum diis vota persolvere, & tu similiter parere festina. Omnes Catholica religionis, & legis collige Christianos, & cum his religionem nostri Imperatoris imitare. Veniat tecum totus populus qui ex tuo pendet arbitrio. Respondit Acacius: Illi omnes non meo nutu sed Dei præcepto reguntur. Audiunt itaque me, si iusta persuadeam: si vero perversa & nocitura, contemnunt. Marcianus ait: Omnium mihi trade nomina. Acacius respondit: Nomina eorum caelesti libro indita, & divinis sunt paginis annotata, quomodo ergo oculi mortales aspiciant quod immortalis, & invisibilis Dei virtus annotavit? Marcianus ait: Ubi sunt magi, socii artistorum, vel doctores hujus artificiosæ fallaciæ? Respondit Acacius: Nos a Deo meruimus omnia, & meremur: sectam vero magicæ artis horremus. Marcianus ait: Ideo magi estis, quia novum nescio quod religionis genus inducitis. Acacius respondit: Illos destrui mus quos vos primum facitis, & a vobis factis ipsi timetis: deficerent enim dii vobis, si aut artifex saxo, aut saxum non abundaret artifici. Timemus vero nos illum, non quem fabricavimus, sed a quo fabricati sumus. Qui nos creavit ut Dominus, amavit ut pater, & ab æterna morte quasi bonus patronus eripuit. Marcianus ait: Da nomina, ne penæ ipse succumbas. Respondit Acacius: Ante tribunal ipse adisto, & nomen inquiris? An speras quod multos valeas vincere, quem ipse solus extinguo? Si cordi tibi nomina sunt, Acacius dicor, & si proprium nomen meum exploras, vocor n Agathangelus, (& socii mei) Piso Trojano-

rum Episcopus, & Menander Presbyter. Fac jam quod D placet. Marcianus ait: Recipieris in carcerem ut Imperator gesta cognoscat, & ex ejus nutu quid de te agi debeat, decernatur. Lectis itaque omnibus gestis, Decius Imperator altercationem tam crebræ responsionis admirans, versus est in risum, & Marciano quidem mox præfecturam Pamphiliæ dedit, Acacium vero vehementer admirans, æstimationi propriæ, & legi suæ reddidit. Acta sunt hæc a Marciano Consulari sub Imperatore Decio p quarto Kalendas Aprilis 9.

p 9

- a Tres priores linea desunt in utroque MSS. Ultrajessino.
b MS. J. Huberi, & Mombrius gloriam-
c Mombrius, religionis.
d His finis præcum desit in aliquibus MSS.
e Mombrius, orbis terrarum.
f Ultrajess. J. Salvat. prophetis.
g Mombrius, faciat bonum.
h Mombrius, & MSS. aliqua: cujus virtus in sæcula.
i MS. J. Maximini, reliquæ quod fecerant.
k MS. Ultrajess. Carthusianorum invenimus.
l MS. J. Max. pastor.
m Idem, vinco.
n MS. Ultrajess. J. Salvatoris: Agathangelus, & Pifotranus. MS. Carthus. Angelus, & Pifo Trajanus.
o MS. J. Maximini, celebris.
p Mombrius, tertio Kalend.
q Quod postea multos ad fidem Christi converterit, & misculorum doctrinæ gloriaciarius quieverit in pace, supra ex Menais diamus.

E

DE S. THEOPHILO ET SOCIIS,

ITEM SANCTO ATHENÆO,

MARTYRIBUS APUD GRÆCOS.

XXXI
MART.Memoria
S. Theophi-
li & socior-
um

V Leimus hunc Martii diem auspiciatur ab his Martyribus antiquum MS. Græcum Synaxarion Parisiense collegii Claromontani Societatis Jesu, sed hæc pauca solum de iis tradit: Μὴν τῷ αὐτῷ, αἷ. Ἀθηνῶν τῷ αὐτῷ πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις. Eodem mense die xxxi. Certamen sancti Martyris Theophili, & sociorum ejus. Reperimus in bibliotheca Ambrosiana Mediolani aliqua Atenæa, littera O, & numero 148 signata, & alia Parisiis in bibliotheca Cardinalis Mazarini, quæ celebrant eundem sanctum Martyrem Theophilum cum sociis, & locum, tem-

pus, genusque martyrii silent: unde difficultas oritur dijudicandi, num alia aliqua, & majore forsitan solennitate colatur: quod facta cum aliis ejusdem nominis Sanctis collationes quia nequivimus assequi, hic cum cum sociis detinemus.

2 Adjungitur in dicto codice Ambrosiana bibliotheca S. Athenæus hisce verbis: Μὴν τῷ αὐτῷ ὁμοφύλοις τῷ αὐτῷ πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις. De hoc in Perside passim seorsim agimus. S. Athenæum cum aliis hic ponimus, quod omnium palestra martyrii ignoretur.

S. Ath-
enæi.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

ANESO, FELICE, DIODOLO, PORTO,
ABDA, CORNELIA, ET VALERIA.XXXI
MART.Memoria
horum
Martyrum
in antiquis
fastis jactis

A Ntiquum Martyrologium S. Hieronymi in apographo Lucensi, & Blumiano hoc Martyres ita recenset. In Africa Natalis SS. Anesi, Felicis, Diodoli, Porti, Abdæ, Corneliz, & Valeriz. Consensit MS. nostrum vetustum etiam S. Hieronymi, sed ex duobus nominibus Porti, & Abdæ sit unicum Portidæ, uti etiam in Martyrologio ejusdem S. Hieronymi Parisiis excuso, ubi etiam S. Diodolus abest, & reliqui referuntur ad diem xxx Martii. Interim in MS. Richenoviensi, quod sæpe cum nostro apographo S. Hieronymi convenit, ita habet. In Africa Anesi, Felicis, Diodoli, Porti, Abdæ, Corneliz, Valeriz. Eadem leguntur in MSS. Rhinoviensi, Labbrano, & Augustano, in hocceam Portæ, Aptæ leguntur. In MS. Barberiniano, & Trevirensi S. Maximini ordine immutato Tomus III. Mart.

ita habetur; In Africa natalis SS. Anesi, Felicis, Diodoli, Corneliz, & Valeriz, Porti & Abdæ. In MS. Ufuardo, Roma apud Ferdinandum Ughelum a nobis reperto iste ordo adservatur. In Africa SS. Diodoli, Anesi, Felicis, Corneliz, Valeriz, Porti, & Abdæ. Quæ eodem modo leguntur in Florario MS. & apud Grevenum in Additionibus ad Ufuardum. De iis ista habet Notkerus. In Africa SS. Anesi, Felicis, Diodoli, Proti, Cornelli & Valeriz cum sociis eorum. In MS. codice Carmeli Colonienfis ista leguntur; In Africa SS. Dredoli, Anesi, Felicis, Porti, Corneliz, Valeriz, & Abdæ. MS. Latiense. In Africa natalis SS. Felicis, Anesi, Diodoli, & S. Corneliz Virginis. De hac ita habet MS. Atrabatenfis. In Antiochia natalis

An Corne-
lia Virgo.

Gggg 2

A talis S. Romani monachi, & S. Cornelie Virginis. *Qua eadem legantur in MS. Tornacensi S. Martini, in quo deinde additur: In Africa natalis SS. Felicis, Anesii, Diodoli. Colitur S. Romanus monachus 12 Februarii, absque mentione S. Cornelie. Verum etiam MS. Regina Suecia ita illos proponit: In Africa natalis SS. Anesii, Felicis cum aliis quinque: & recte: nam universum cum Porto, & Abbada sunt septem. Holstenius in Animadversis ad Martyrolog. Rom. perperam prater Anesium, Felicem, & Corneliam voluit alios quinque addi, cum Cornelie nomen non exprimitur, sed inter quinque anonymos necessario comprehendatur. MS. S. Cyriaci tres profert: In Africa Felicis, Diodoli, Cornelie. MS. parvum S. Maximini alios tres suggerit: In Africa Anesii Felicis, Valerie, & aliorum. Casinense MS. Natalis sanctorum Martyrum Diodoli, Anesii, Felicis, Castoris, & Dorothei. Verum hi duo celebrantur xxviii Martii Tarsi in Sicilia passii. Duos solum commemorat VVandelbertus hoc versu.*

Diodolus pridie emicat Anesiusque Beati.

Eosdem duos enumerat Usuardus: In Africa SS. Diodoli, & Anesii. MS. Pragenje addit camaliis quinque, quorum nomina deinde indicantur Felicis, Cornelie, Valerie, B. Portæ, Abda. At ignorum nomina male exprimuntur in nonnullis MSS. ita Aquigravense: Denesi, Felicis, Diodoli, Abdonis. Leodiense S. Lamberti: In Africa natalis SS. Anesii, Felicis, Corneli, Diobolis. Adomastorij S. Laurentii: Item Diodoli, Anesii, Felicis, Cornelii Martyrum. Petrus de Natalibus eosdem lib. 11. nu. 105. ita refert: Diodolus, Anesius, Felix, Cornelia, & Valeria Portus, & Abdas passii sunt 11 Kalend. Aprilis. Maurolycus eum passim describit, sed hic Porcium, & Abdiam formavit, at Felicius Portum, & Aldiam.

2. *Rollinus loco Diodoli scripsit Theodolum: utrum, que conjunxit Galestinus, & Dionysium addidit. In Afri-*

ca, inquit, sanctorum Martyrum Anesii; Diodoli, D. Corneli, Abda, Theoduli, Dionysii, & aliorum. In Noria citat Bedam, & Usuardum, sed inde solum habuit Diodolum, & Anesium. Facitur ergo socios alios se adjunxisse quorum nomina accepit a codice manuscripto, & a Victore item. Est hic Victor Uticensis passim ab eo allegatus, dum de Martyribus Afris agit, quasi essent in persecutione VVandalica passi. Verum ante illud tempus fuit Martyrologium S. Hieronymi exaratum: ad quod observat Franciscus Maria Florentinus, Galestinum usum fuisse codice MS. non bona fidei. Omisit enim ergo Dionysium, & Theodulum ut diversum a Diodolo. In bodierno Martyrologio Romano ista leguntur: In Africa sanctorum Martyrum Theoduli, Anesii, Felicis, Cornelie, & sociorum. Addit in Notis Baronius: Usuardus mendose legit Diodolum. Beda agit tantum de Anesio: de his etiam Wandelbertus: ad stipulanturque vetera manuscripta: usque non Galestinus sed Usuardo scribenti Diodolum: ut etiam MS. S. Cyriaci toties a Baronio laudatum. Certe Theodulus ut alius a Diodolo intrusus est a Galestinio, arrepta forsitan occasione aberrandi, quod loco Diodoli apud Usuardum reperti, in Martyrologio Rollini esset scriptum Theodoli. Deinde alia est verborum notio, cum ista sit Latiniis fraus, dolus, atque servus.

3. *Rabanus ad hunc diem ista habet: 11 kalendas. In Africa, natale Anesii, & depositio Ambrosii Episcopi & Natale VII Virginum quorum nomina Deus scit. Qua inde ad Bedam excusum translata sunt: in quibus videtur depositio Ambrosii perperam inserta, ac natale VII Virginum, ac certe VII Martyrum, ex quibus aliqua Virgines habentur. S. Corneliam ob aliquas ejus reliquias in Britanniam Americam translata ita refert Saussajus: Apud Maclovium S. Cornelie Virginis, quæ hodie in Africa coronata, sacrorum pignorum devota distractione, natalem illic consecuta est celebrem.*

DE S. MENANDRO MARTYRE

A P U D G R E C O S.

XXXI
MARTII.

P Recensum MS. Synaxarium Græcum, quod pertinet ad collegium Claromontanum Societatis Jesu Parisiis, ad hunc ultimum diem Martii inter alios Sanctos exhibet S. Menandrum: quem eundem S. Menandrum Martyrem refert aliud antiquum MS. Græcum, quod ipsi in monasterio Cryptæ Ferrate in territorio Romano descripsimus. Circumspectimus num forte aliis diebus hic Sanctus colebatur, & reperimus in eodem Synaxario, & aliis Menais ad 11 Maji Menandrum adjunctum S. Patricio Episcopo

Præ, & alii Sanctis qui in Menologio Sirleti, & Martyrol. Rom. coluntur xviii Aprilis. Verum cum S. Menander hic absque sociis referatur, potius diversum arbitramur; multo minus eundem putamus in Fastis Latinis referri, qualem dedimus xxiii Februarii Afrum Martyrem cum 11 sociis suis nominibus expressis, & aliis anonymis xxv. Alium Menandrum inter Martyres Romanos exhibent antiqua Martyrologia ad Kalendas Augusti, de quo ad ultimum diem plura licebit querere.

DE S. BENIAMINO DIACONO

MARTYRE IN PERSIDE.

SÆCULO
V. XXXI
MAR.

Epilogus ex
Istius Rati-
onis Imp.

1. **C**elebris est S. Beniamini una, & Abda Episcopi memoria apud Græcos: quos hoc die solos nobis proponit Basilius Porphyrogenitus Imperator in Menologio jussu suo collecto, & vulgato, & hoc habet elogium: Memoria sanctorum Martyrum Abda Episcopi, & Beniamini Diaconi. Theodosio juniore imperante, florebat Abdas in Perside: qui postquam templum igni dedicatum evertit, comprehensus est, & ad Regem adductus. Hic primo quidem magna cum lenitate eum adhortatus est, ut templum reedificaret. Quod cum is fieri non posse dixisset, misso mandato omnes Christianorum ecclesias Rex destruxit: & hac occasione initium datum est persecutionis contra Christianos: in qua robur omne fidelium variis tormentis ablatum est.

Præ reliquis primum sacratissimus Abdas gladio interemptus est: dein per annos integros triginta, multi gloriosos se Martyres declararunt: ex his erant viri valde divites, qui post varia tormenta capite plexi sunt. Tunc etiam Beniamin Diaconus suscepit viginti acutas arundines inter unguis infixas, aliam per membrum genitale immisam, & virgam crassam ac nodosam per imam sedem intrusam: atque ita beatum spiritum suum exhalavit. Eadem aliquanto magis dilata leguntur in MS. Græco Synaxario Parisiensis collegii Claromontani Societatis Jesu; multo fœora in variis Menais editis, & manu exaratis. In Menologio Græco Cardinalis hac pauca leguntur: Eodem die SS. Abda Episcopi, & Beniamin Diaconi, & sociorum, qui apud Persidem martyrii coronam acceperunt. In Martyrol.

et apud a-
lios Græcos.

A *typol. Romano ista leguntur:* In Perside S. Benjamin Diaconi, qui cum verbum Dei non desisteret predicare, sub Isdegerde Rege unguibus acutis confusus & spissa sude per alvum transmissa, martyrium consummavit. *Ad quem locum annotat iste Baronius.* Graeci de eodem hac die in Menologio, celebrantque simul natalem Sancti Abda Episcopi & sociorum Persarum: Verum Abdas sive Audas cum variis sociis in dicto Martyrologio celebratur xvi Maji.

*Tempus
martyrii
S. Benjamin.*

2 Persecutionem in Perside deservisse Theodosio IX & Constantio III Conf. Scribit Marcellinus in Chronico. Is erat annus Christi ccccxx. Theodoretus mox proferendus asserit concitata per idem tempus, quo Theodorus Patriarcha successit Alexandro Antiochie, quod viii Januarii in vita S. Antiochi Patriarchae Constantinopolitani, factum fuisse indicato anno ccccxx ostendimus. In vita S. Euthymii Abbatis, xx Januarii a nobis elucidata, cap. 4 dicitur ea persecutio adversus Christianos a Magis mota sub finem Regis Isdegerdis, scilicet cum is senio morbisque langueret, & suis post ejus mortem a Varadane filio atrociter propagata: quem ideo persecucionis auctorem scripserunt Socrates lib. 7 cap. 18, & Nicephorus lib. 14 cap. 19, & sub eo S. Benjaminum passum fuisse arbitramur. De eo sequentis habet Theodoretus libro 3 Histor. Ecclesiast. cap. 38.

*Attentio
typol. ex
Theodoreto.*

B 3 Benjamin quoque Diaconum Rex in vincula coniecerat: biennioque elapso Romanorum legatus, qui aliis decaussis venerat, cum de Diacono cognovisset, liberationem ejus a Rege petiit. Rex a Benia-

*S. Renova-
tus est car-
ere liber-
tas.*

min promitti jussit, nulli Magerum se doctrinam Christianam, expositurum. Et legatus quidem iussu obsecraturum Benjaminum recepit. Ac Benjamin legati suasionibus auditis, Fieri, inquit, non potest, ut meum quod accepi, non impertiam. Quanto enim supplicio dignum sit talentum abscondere, sacrorum sanguinum historia docet. Sed horum omnium tunc ignarus Rex, vinculis solvi Diaconum imperat. Ille vero quod antea solebat facere praeceperit, in tenebris ignorantiae detentus eripiens, & ad intelligentiam locum adducens. Annotans factum, cum indicata Regituisent quae agebat, filii iussu abnegare precepit, quem adorabat. Et ille Regem percunctatus, quoniam supplicio dignum ducatur, qui deserto ipsius regno, alterum anteponat, cum is morte respondit, extremoque supplicio, tum vir sapientissimus, Quae ergo pona, inquit, non merito plectarur is, qui factorem & creatorem deferens, atque unum ex conservis Deum statuens, cultum, qui illi debetur, huic exhibeat? Tali oratione Rex offensus, viginti arundines praecutatas manuum ejus pedumque unguibus infigi jussit. Et quia pro ludo cruciatum hunc habere illum videbat, aliam rursus acutam arundinem verendis infudit, quae identidem retracta vel impulsae dolores ineffabiles iniciebat. Post hoc supplicium impius & immanis crastum stipitem cum haerentibus ramis per imam sedem E adigi jussit: atque ita generosus athleta spiritum exhalavit. *Hac Theodoretus, quae ex eo potissimum descripta habet Nicephorus lib. 14 Hist. Eccl. cap. 30.*

*Idem Chris-
tophorus*

*Rex factus
fuit deus*

*sanctus
arbitri
novus*

DE SANCTO RENOVATO

EPISCOPO EMERITENSI IN HISPANIA.

*CIRCA
AN. DC.
XXXIII.
XXXI
MAR.*

*Vita scripta
a Paulo
Diacono
Emeritensi.*

E Merita, vulgo Merida, civitas Hispaniae ad Anam fluvium, olim tempore Romanorum & Gothorum celebris ac splendida fuit, ac Sede Episcopali exornata: de cujus nonnullis viris venerabilibus, ac potissimum quinque Episcopis, viris ac miraculorum ac sanctitatis vitae eminentibus, librum edidit Paulus Diaconus Emeritensis, a se inscriptum de vita & miraculis Patrum Emeritensium: quem diu desideratum curavit capis Antuerpiensis anno MDCCXXXVIII. excudi Thomas Tamajo de Vargas ac eruditus notis illustravit. Praefatur idem Paulus Diaconus, se narrare quae audierat ab eo, quem e corpore mirabiliter egressum, & ad asberna regna pervenisse non dubitat. Concludit autem librum cum rebus gestis S. Renovati Episcopi & miraculis ad sepulcrum hujus & aliorum Episcoporum paratis: nec videtur auctor diu post hanc Episcopum floruisse.

*ultimus
est*

1 Desunt antiqua Martyrologia, quae de hisce Sanctis agunt, quorum vices supplere distus Paulus Diaconus. Fuisse tamen S. Renovato diem festum in Ecclesia Palentina hoc XXXI Martii testatur Hieronymus Romanus de la Higuera in Martyrologio Hispanico necdum vulgato, sed relato in Martyrologio Hispanico Joannis Tamajo Salazar, qui cum hoc elogio exornat: Pridie Kalend. Aprilis Emeritae Augustae in Vertonia Natalis S. Renovati, ipsius urbis Episcopi, cujus illustrata in omnia virtutum generibus opera, cujus inelyca in communi Pastoralis officii meritis & honoribus acta, & in hoc saeculo sanctitatis titulos comparatione, & in illo aeterno glorificationis, munera promeruerant. Eundem inter Sanctos Pontifices & Confessores Hispania refert Joannes Marietta lib. 5: Historia Ecclesiastica Sanctorum Hispania cap. 42. & Elogium ex Paulo Diacono tradit, cumque sapientia Sancti exornat. Idem praefas Barnabas Morenus de Vargas lib. 3 Historia Emeritensis cap. 15 & sequentibus. Eundem laudat Ambrosius Morel lib. 12 Chronici Generalis Hispaniae cap. 22, Franciscus de Padilla censura 7 Historia Ecclesiastica Hispania cap. 27, & plures alii.

Tom. III Mars.

3 Tamajus Salazar Vitam S. Renovati habet ex Paulo Diacono & post ista verba, superni regni aulam... intro-ire meruit, haec tamquam ejusdem Pauli verba adjungit: Pridie Kalendas Aprilis anno Dominice xxxxi i, regnante in Hispania Svinila Gothorum Rege, Pontificatum maximum obtinente Honorio. Eundem obitus illius annum assignat Morenus, citato Paulo Diacono. Verum ea ab aliis intrusa melius desunt in editione Antuerpiensi: quamvis non distetam tum forsitan dicto anno vitam sanctum fuisse.

*tempus
martyrii*

4 Ambrosius Morel lib. 10 cap. 10, inventionem reliquiarum in templo S. Eulaliae tradidit contigisse tempore Regum Catholicorum Ferdinandi & Isabellae: quando in aliqua concavitate parietis prope majus altare reperta fuit cista, in qua erant capita & ossa duodecim aut quatuordecim Sanctorum: ac dignatus est Dominus Deus commonstrare eas esse reliquias Sanctorum, tum propter suavissimum odorem, qui ex illa cista promanans replevit totam ecclesiam & omnes praesentes exhilaravit, & ad laudes Deo dicendas excitavit, tum propter miracula mox ibi patrata, dum aliqui caci visum, & satis multi aegri sanitatem recuperarunt. Depositae igitur sunt omnes haec reliquiae cum magna veneratione in arca deaurata in istum finem confecta, quae in sacello majore postmodum est collocata. *Hac Morel. Morenus lib. 3 cap. 1 & censet esse reliquias Sanctorum Martyrum Germani, Juliae, Lucretiae, Victoris, Stecathi & Antiochenis, quorum memoria Martyrologio Romano est inserta, cum quinque Archiepiscoporum S. Pauli, S. Fidelis, S. Mausoni, S. Innocentii & S. Renovati, quorum vita Paulus Diaconus illustrat, tum aliorum trium: additque Morenus hoc tam certum, tam verum, & tam bona traditionis esse, ut non licitum sit de eo dubium moveri.*

*Reliquiae
sanctae*

*cum con-
secratione
factae*

5 Translatae autem sunt sacrae reliquiae ad latius Evangelii parva dictum altare: ibique praedicta arca

Gggg 3

imposita

*Santa al-
tra se in orato
Reliquia-
rio.*

A imposita est duabus columellis lapideis, regula ferrea inter se devinctis. Crescente deinde populari veneratione, exstructum est eodem in loco publicis privatisque elemosynis tabernaculum sive reliquiarum inservitum, & per varia loculamenta distinctum, quibus singulis sericea vela & vitrea capsula aptate sunt: & omnes majori una valva clauduntur, tribus feris firmata, quarum claves pene Vicarius istius Ecclesiae Curatum, Gubernatorem & Rectorem pro tempore existentes servaverunt: intra vitreas autem, quas diximus, capsulas spectantur scorsim calvariae ossaque majora, & magis integra: cetera vero intra arcam sunt, quae summa in parte reliquiarum locata, suas etiam ipsa tres claves habet.

*Postquam
translatio
in Dom.
Quadrages.*

Facta est porro Translatio ista cum maxima solennitate, sacris operante & pompam processionalem sequente D. Francisco de Navarra, Pacis-augusta Episcopo, ad hoc invitato per Magistratus, & assistente Gubernatore D. Gastone de Peralta, Marchione de Salces, anno MDLVI: ejusque annua memoria recolitur ipsa, quo facta est die, quarta scilicet Dominica Quadragesimae: quando Reliquiarum aperitur, & quatuor locelli vitrei processionaliter circumferendi per templum eduuntur. Ostenduntur etiam eadem reliquiae revelatae in festis SS. Eulaliae, Servandae & Germani; itemque in festo Corporis Christi, ad excitandam supplicantium devotionem, deportantur a Presbyteris sacerdotaliter vestitis.

*Postquam
despectio au-
to 1632.*

Denique mto rogatus & consentiente Magistratu, ipsam majorem arcam novissime aperuit Licentiatu Don Didacus de Albar. Cerecedo, Religiosus Ordinis S. Jacobi, & Provisor hujus civitatis, Vicarius & Curatus dictae ecclesiae. Ego vero ad illam inspicendam ascendens, vidi plenam ossibus & calvariis: quarum una integra erat, cetera in multas fractas partes, & hic permixta ossicula minora, velut poeriorum aut puellarum, candida omnia & velo operata sericeo, ac suavem odorem sedolentia: qui odor etiam ad omnes circumstantes pervenit, permansitque diu post clausam arcam in manibus Provisoris & Clericorum, qui sacra pignora comedarent. Adhuc cum hic fierent anno MDXXXII, die XIV Martii, D. Andreas Criado de Castilla, Eques Ordinis S. Jacobi, Gubernator urbis, & D. Alfonso Messias de Prado, Eques ejusdem Ordinis, atque D. Ferdinandus de Tolato & Zapata, Rectores & Commissarii a civitate ad hunc actum deputati, aliique Equites ac viri nobiles. Deinde confecta sunt claves novae: quarum una Provisori data est tamquam Curato ecclesiae, secunda Gubernatori, tertia mihi tamquam Rectori ad hunc finem designato. *Hac Memoria.*

V. I. T. A.

*Audite
Paulo, Diacono Emeritensi.*

Audite Paulo, Diacono Emeritensi.

*Abbas
Emerit.*

Uertunt plerique, idonci viri ante non sustulisse, rimos annos elementa divina in provincia Lusitania, qui a monte ferunt gestam Salvatoris nostri miraculum: dom in monasterio, cui Castanea vocabulum est, quod Emerita urbe haud procul situm ferme millibus octo distat, Reverendissimus vir pie memoris b. Renovatus Abbas praesert, post quae etiam Emeritensi Urbi Pontifex extitit mirificus, haecque sagaci sollicitudine, utpote vir perspicax, & nimium acris ingenii, omniumque in omni disciplina ac timore Domini strenuissimus. [Miedum] canctos illic commorantes monachos sedulo per bonam conversationem, & sancti operis exempla ad supernam patriam provocare, cunctisque quae pastores

*Sedulo
mor-
bor 1607
272*

praecurrentem arctis seminis callibusque prosequerentur D. celicis, lopus vorax vnam ei toto adnixu conatus est ore mordaci laniare oviculam. Ita domtaxat, omni coetu sanctae congregationis in Domini laudibus persistente, atque regulari tramite in timore Domini degente; quidam monachus ab eorum discrepanti sanctissimis moribus, gastrimargia & ebrietati innoximabiliter incumbens, & ei semetipsum contradidit: deinde ad majorem declinans & contemptum, furari, quaecumque potuisset reperire, coepit. Quem dum praeclus vir sapius blande moneret, nec facile coercere valeat, iterum iterumque verborum objurgare increpationibus studuit: sed eum nec sic ab illecebrosa edacitatis delectatione, atque furti rapacitatisque intentione cassavit. Hunc ergo flagitis verberare, parcimoniam adhibere, ergastulique tradi praecipit: sed ille nihilominus in pristinis perdurans piaculis, non solum flagitiis minime cessabat, sed diebus quotidianis semetipsum polluens, antris Averni tartareis mancipare magis magisque festinabat.

*monachum
sule &
furo de-
bilitat.*

blaud.

*sum furore
insurrexit.*

*sed nec fla-
gis emen-
dat.*

Cumque eum videret tantopere pessima intentionis pergere viam, ut nec tot vicibus increpatus, nec toties verberatus, emendari voluisset: tactus dolore cordis interius, dimisit eum abire secundum desideria cordis ejus, ac praecipit his, qui praestant promptuarii monasterii, ut quaecumque hora vellet ingredi, quaecumque in cellariis optima, quaecumque dulcia reperiret, eum usque ad vomitum nullus edere aut bibere prohiberet: etiam, si aliquid asportare & abscondere ex more vellet, liberam potestatem haberet: ut plenus dignosceretur, postquam gula ac ventri lassificisset, quidnam postmodum esset acturus. Ille vero juxta praceptum claustra reserata aperiens, opulentissimi (ut fertur) monasterii cellaria optima clam penetravit, obitus eminus custodibus tamen circumquaque callida simulatione cernentibus, ignorante illo, ac praestolantibus quidnam ageret. Quaecumque [autem] dulcia & suavia esu potuque reperisset, eo usque passim vorabat bibeatque, quousque mentis perdita vir ambulare valebat; posthac ferula diversa sustinens surripiens, etiam vascula vinaria, quae usitato nomine & guillones, aut & fusciones appellant, auferebat, & in horto contiguo monasterii inter arbuta frondosa aut arundinosa condensa in loco absconditissimo occultabat. Tum deinde cibo jam nimio crapulatus, temulentiaque poeriorum factus, ubi metum accubitus sternebat, & apponens, quae suraverat, quamvis jam non delectaretur & alium onusto venire ruderet, tamen adhuc edere & bibere continebat: sed dum gravato perquam olivo & lingerset potius quam manducaret, illuc occurrente somnio obdormibat: cum deinde venientes canes quacumque portaverat, comederant. Custodes itaque & regione inuentes, vascula quae detulerat, dormiente illo, ad se laris revocabant. Domque haec multa per temporum spatia peragerentur, & nullus eum aliquando jam emendari crederet, hoc exemplo Pastor & Salvator bonus de ore Iodanis eum abstraxit. Accidit namque undequadam, more solito, primo diluculo de cellariis relictis exiret, quem ut viderant ebrilium parvi parvuli (qui sub paedagogorum disciplina in scholis literis studebant) hac protinus voce exclamaverunt. Considera pudorem terribilem Domini, considera tremendi edamnis merendam sententiam, considera formidandam atque horrendam ejus judicii ultericem severitatem; considera etiam annos statutur, & sic tandem mores commuta in melius, & vel uno die ante mortem team corrige vitam tuam: quia nobis infantibus, qui tu agis non sicut agere, quanto magis tibi, qui jam eras plenus esse cerneris.

*refugit
eum sua lib-
ertas.*

*ingredietur
promptuari-
um.*

*corruat,
potendi.*

*e f
auferrudis.*

*f
dormienti.*

*Curat per
parvi im-
pudicium Dei.*

*et mortem
vitam.*

Cumque

A 3 Cumque hoc audiret, pudore nimio coopertus erubuit, statimque compunctus est, & ejulatu magno fletu cum lacrymis elevans oculos suos ad cælum, dixit: Domine Iesu Christe, Salvator animarum, qui non vis mortem peccatoris, sed ut revertatur ab iniquitate, & vivat; te precor, ut corrigas me, & auferas istud ignominiosum opprobrium de facie mea; aut certe si tibi placet, jam tolle me de hac miserabili vita, ut amplius improperium faciei meæ non audiam. Quem statim Divina pietas exaudire non distulit; sed de præfenti in eodem loco dolore percussus, vi febrium æstare fecit. Nimirum dexterae Excelli immutatio intantum eum commotavit in melius; ut abhorrens omnes carnales delicias, flagranti animo poenitentiae remedium mox appeteret, Corporis videlicet Cruorisque Dominici Sacramentum desideraret. Sed dum antefatus almus Pater putaret eum phrenetica aut improba mente id flagitare, poenitentiam plenariam dare distulit, sed tantundem ei viaticam gratiam impertivit, ac tribus diebus totidemque noctibus lacrymis & confessione in risica satisfacit. Tertio posthæc die demigratus e corpore, & valesciens cunctis Fratribus, sic ait: Cognoscite, quod omnia delicta mihi dimissa sunt, & ecce præ soribus sanctissimi Apostoli Petrus & Paulus, necnon & beatissimus Laurentius Archidiaconus & Martyr, cum innumerabili turba candidatorum me expectant, cum quibus ad Dominum pergere debeam: & hæc dicens migravit e corpore. Post quindecim vero aut eo amplius annos memorabilis annis Anas nimium excrescens ripasque alvei sui supergradiens, fluente liquoris late aspersit, & ruinas ædium per villulas vicinas littori suo multas fecit; similiter & Caulinianensis monasterii cellas evertit: quas dum monachi restaurare voluissent; contigit, ut dum fundamenta construunt in cellula, qua supradictus jacebat, ipsum sepulcrum aperirent. Sed mox inde nectareus odor erupit: ipse vero integer & incorruptus repertus est, acsi hora eadem fuisset humatus, ut nec vestimenta ejus, nec capilli ex aliqua parte cernerentur fuisse corrupti.

4 Post discesum namque supradicti sanctissimi ac venerabilis Massonæ Episcopi subrogatur vir summæ humilitatis ac simplicitatis, Innocentius nomine, cujus meritum nominis indicavit vocabulum, innocens utique & simplex, neminem judicans, neminem condemnans, nemini nocens, innocuus semper, & pius cunctis suæ vitæ temporibus extitit. Qui & eodem tempore, quo ordinatus est (ut fertur) in ordine Diaconorum ultimus habebatur: tantæ denique sanctitatis, tantæ compunctionis fuisse perhibetur, ut quoties pluvia deerat, & æstu nimio terra longa siccitate exarebat, collecti in unum cives loci illius cum eodem per basilicas Sanctorum precibus Dominum exorantes pergebant; repente vero, quoties cum eo procedebant, pluvia cælitus largisus tribuebatur, quæ plenissime terram satiare potuisset. Vnde non dubium erat, quod ejus lacrymæ ex tam humili simplici mente edite, apud omnipotentem Dominum, non solum hæc, verum etiam potiora iis obtinere potuissent.

5 Quo etiam defuncto, Renovatus Sacerdotii culmen cunctis virtutibus decoratus non immerito promeruit: vir denique natione Gothus, generoso stemmate procreatus, familiæ splendore conspicuus: erat enim procerus corpore, forma perspicuus, statura decorus, obtutu gratus, venusto vultu, decora facie, nimiumque admirabilis aspectu: sed quamvis extrorsus habitus sui gloria esset decoratus, introrsus pulchrior habebatur, lumine sancti

Spiritus illustratus. Multis nimirum artium disciplinis existerat eruditus, multisque virtutum variis generibus erat enim egregius in omnibus operibus suis, æquilibrium, justissimus, nimiumque acris ingenii, & in omnibus disciplinis ecclesiasticis vehementer instructus, atque in divinis voluminibus perquam exercitatus. Hic dum multis virtutibus coruscaret, sacra doctrina nonnullos discipulos erudiens, sanctissimoque exemplo vitæ suæ instituens, prudentia videlicet, sanctitate, patientia, mansuetudine, misericordia, plurimos tales, qualis extitit, lumine justitiæ sequendique dogmatis prædicatione effecit; ejus doctrina hæcenus rutilat ac resulget Ecclesia, ut sol & luna. Dein, cum per plurimos annos irreprehensibiliter rexisset Ecclesiam, Angelicis cortibus [animam] copulaturus, omnibusque cælestibus partium supernarum legionibus conjuncturus, mirabiliter artubus resolutis e corpore egrediens, superni regni aulam cum Christo semper mansurus, & sine fine regnaturus, introire meruit.

6 Horum igitur supradictorum Sanctorum corpora in una eademque cellula haud procul ab altari sanctissimæ Virginis b Eulaliæ honorifice tumulata quiescunt: ad quorum denique veneranda sepulcra tantam Christus quotidie confert copiosa caritatis gratiam, ut quacumque fuerit quispiam ægritudine convexatus, quocumque fuerit etiam languore afflictus, statim ut divinum Numen illic toto corde depoposcerit, omnes a se morbos discussos omnesque maculas pulsas divinitus sentiens, hilaris sanusque ad cupitam per Dei gratiam perveniat sanitatem. Quantitatem scilicet miraculorum obitumque simul Christi militum, impeditus, ut potuit, sermo enarravit; qui quamlibet ex colore nimio peritis imperite displiceat, omiſſa pompa verborum humiliter sentientes credentesque nobilitat, & quoddam emolumentum bonæ mercedis legentibus audientibusque accumulatur. Ego autem humilissimus omnium a fastidiosius lectoribus precor, ut legant prius hujus codicis opuscula, & postea despiciant; ne videantur non ex judicio, sed ex odio præsumere & ignorata damnare. Illud tamen manifestissime cognoscat, me amore Christi & dilectione sanctissimæ Eulaliæ impulsus, ut scriberem, manifesta retulisse, vera proculdubio veraciter exposuisse. Vni in Trinitate Domino semper manenti, regnantique perenniter gloria, honor, fortitudo, gratiarum actio, virtus, potestas, & benedictio nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

a Excusam erat clementer, quod correximus.
b Thomas de Herrera in Alphabeto Augustiniano tomo 2 pag. 154. refert sui Ordinis, Caulanianum monasterium, ex quo prodit S. Renovatus Archiepiscopus Emeritenſis. De quo agit tom. 2 pag. 327, additq; inter Augustinianos monachos refertur a Ludovico de Angelis & Cornelio Lancilotti, & sequitur Philippus Elſius in Encomiastico Augustiniano pag. 601. Morenus supradictus Ordini Benedictino adscribit Caulianum monasterium & S. Renovatum. Fuissent sub aliis regulis tunc plurima monasteria, ut alibi sapienter dictum, neque ulli iam dictorum Ordinum ab antiquis scriptoribus attribuisse.
c In excuso semetipsum contra dedit.
d Ibidem Intentum.
e Guillo, Gillo, Gello in Glossario Cambrerensi MS. vas fidele. Consule Onomasticon Rostovſki ad Vitas Patrum.
f Flasco vini in Vita S. Benedicti Abb. Aniane 12 Februarii, no. 23 litt. 1. ubi diximus indicari, legenam, vas sigillum aut vis rum vino conservando idoneum.
g Hic interposuisse Tamajum Salazar diem & annum obitus, supra diximus.
h Colitur hæc, S. Eulalia 10 Decembris: de eo regimus ad Vitam S. Eulaliæ Virginis & Martyris Barcinonensis 12 Februarii.

DE SANCTO MAURICILIO

ARCHIEPISCOPO MEDIOLANENSI.

CIRCA
ANNUM
DCI. XX.
XXXI
MAR.

Circa
an.
xxxv.

Circa
an.
xxxv.

Iosephus Ripamontius cum parte prima Historiarum Ecclesie Mediolanensis libro VII late res gestas & obitum S. Joannis Boni, Archiepiscopi Mediolanensis, deduxisset, hæc pauca sub finem dicti libri de tribus successoribus tradit: Sequitur Bonum Antoninus Fontana, hunc deinde Mauricillum Ampelius, omnes ævi brevis Episcopi, nec alia re noti, præterquam fama sanctitatis & vigilantie. Habent dicti Archiepiscopi suam apud Insabres venerationem, Joannes Bonus die: Januarii, Antoninus XXXI Octobris, Ampelius VIII Iulii, & Mauricillus XXXI Martii: quo die S. Mauricillus Episcopus Mediolanensis & Confessor proponitur in Calendario Missalis Ambrosiani, anno MDLX excus. Deest interim in Martyrologio Petri Galefmi, qui Protonotarius Apostolicus pro Illustrissimo Archiepiscopo subscripsit Tabula Archiepiscoporum ex decreto Concilii provincialis quarti editæ anno MDLXXXIV, in qua ista leguntur: S. Mauricillus maximarum virtutum nomine illustris, a Clero summa consensione Archiepiscopus electus, & à Pontifice confirmatus sedit menses quatuor magna cum testificatione sanctitatis suæ. Obiit in Domino pridie Kalendas Aprilis, sepultus in ecclesia S. Satyri. Sunt eadem excusa inter Acta Synodalia S. Caroli Borromei parte 2. pag. 840; & similia referuntur a Joanne de Deis, &

Francisco Besuzio de Archiepiscopis Mediolanensibus, item a Ferrario in Catalogo Sanctorum Italia, qui eundem retulit etiam in Catalogo generali.

2 Circa tempus Sedis nihil certi statui potest quia de S. Joanne Boni rationem temporis accuratam iniri non posse diximus die x Januarii: hujus Successor S. Antoninus consecratus est in festo Nativitatis S. Joannis Baptista, ac sedit tres quatuorve annos, ita variant auctores: cui subrogatus S. Mauricillus traditur suam confirmationem obtinuisse ab Adeodato Papa aut hujus successore Domino. At Besuzius statuit sedisse imò & mortuum esse anno DCLXVII, quando præerat Ecclesie S. Vitalianus Papa, quod nobis non improbat: quia diximus videri S. Joannem Bonum circa ann. DCLIX e vivis decessisse. E

3 Corpus S. Mauricilli etiamnum adservari in templo S. Satyri fratris S. Ambrosii tradit Paulus Morignus in Suario Mediolanensi pag. 54. & sequentibus, & ista verba ex bibliotheca Vaticana allegat: Aspertus creatus Archiepiscopus ecclesiam in honorem S. Satyri fratris Divi Ambrosii extruxit, & in ea collocavit corpus S. Mauricilli Archiepiscopi. Ripamontius lib. 9. pag. 600 asserit Aspertum Archiepiscopum posuisse templa, quæ manent adhuc, Divo Satyro ac Divo Silvestro. Creatus Aspertus fuit Aspertus traditur anno DCCCLXX, atque annus XIII sedisse.

DE S. GUIDONE ABBATE

POMPOSIANO ORDINIS S. BENEDICTI.

SPIRÆ IN GERMANIA.

Commentarius prævius.

§ I Pomposia monasterium amatum à B. Petro Damiano Guidonis sanctitas. Ultra varia scripta.

ANNO
MXXVI
XXIXIMA.

Circa
an.
xxxv.

Circa
an.
xxxv.

Circa
an.
xxxv.

Inter ostia Padis fluminis duo eminent, atque a Polybio lib. 2. solum memantur: quorum aliud Padis nomen obtinet, dum fluvius, paucis ab Adria urbe millibus passuum decurrens, in mare Adriaticum effunditur. At supra urbem Ferrariam alterum Padis brachium semovetur, ac Padus de Volane dicitur, qui postquam Ferrariam alluit, postmodum per ostium Volane, quod Polybius Olano dixit, in idem mare dilabitur. Ad dextrum latius Padis de Volane est Pomposia, Benedictini Ordinis cœnobium, duobus circiter millibus passuum a dicto Pado de Volane, & sex a mari distans, olim, teste Constantino Cajetano, celeberrimum, nunc temporum injuriis inglorium, subest Patribus cœnobii S. Benedicti Ferrariensis: aut certe ut Leander in Romanula scribit, jure Commendationis habetur. Hæc tota circumcirca ditto maritima pertinet ad Ducatum Ferrariensem, quamvis sub Archiepiscopi Ravennatis diœcesi fuerit comprehensa. In hoc monasterio Pomposiano seculo Christi decimo vitam monasticam est auspicatus S. Guido, cum ante ab altero Padis latere triennio apud Martinum eremitam fuisset exercitatus. Abbas postmodum præfuit per annos octo & quadraginta, mortuus an. MXXVI: hic crescen-

te monachorum numero, uti Abba infra habent, novum construxit monasterium, & an. MXXVI celebravit dedicationem Ecclesie S. Marie uti observavit Cajetano. Ad hoc monasterium B. Petrus Damianus a S. Guidone evocatus biennio in eo decessit: uti S. Joannes Londenfi illius discipulus in Ulta eius, a nobis ad XXXI Februarii elucidata, explicat nu. 18. his verbis:

2 Cum ejus opinio jam latius effusa crebresceret, Wido venerabilis Abbas Pomposianus, vir sanctissimus, suos legatos ad hujus Abbatem dirigens, postulavit, quatenus caritate Fratrum eum ad suum monasterium destinaret, secumque aliquamdiu remorari permetteret, quo poscencibus Fratribus verbi sacri erogare pabulum debuisset: ejusque pia petitio caritate, quam postulat, Deo disponente, minime frustratur. Illic enim dirigitur, ubi caterva Fratrum centenarium numerum ferebatur implere. Cumque ibidem fere biennio retentus, non parvum tractum ex pecto verbi semine fidelis operator Domino tulisset, accepto Abbatis sui mandato, subnexo etiam obedientie verbo, quatenus ad se redire debuisset, licet pluribus obstridus precibus, teneri ultra nequaquam valuit. Peracto igitur cum suis confratribus permisi temporis spatio, iterum ejusdem rei gratia, ob quæ Pomposiam ierat, ad S. Vincen- tii monasterium pergere jubetur. Hæc ibi. Missus Pomposiam B. Petrus Damianus videtur circa ann. MXXX, & superstit fuisse post obitum Sancti Guidonis annis sex & viginti, mortuus anno MXXII. Quo is afflu-

A affectu profectus fuerit monachos Pomposianor, docet lib. 6. epistolatum, ep. 6. quam quia brevis est & nervosa, libet apponere, ita ergo scribit.

in hunc modum
perverat la
ad illas scribit.

3 Religiosisimis & Sanctis viris omnibus, qui Pomposianae Deo deserviant, Petrus devotissimae servitutis obsequium. Dilectissimi Patres & Domini, qualiter cor meum vestrae caritatis incendio ferveat, quibus circa Pomposianae monasterium amoris facibus inardescat, nolo scribere, ne fortasse videar adulationibus deservire. Cujus rei testis est ipsa conscientia; illis etiam non est prorsus occultum, qui mecum possunt frequenter habere colloquium. Vos etiam, dilectissimi, licet corporis habitatione semotum, nolite me extraneum esse decernere: nolite me etiam amicum quemlibet vel qualemcumque socium deputare: sed & nos & totum nostrum conventum, quasi proprii vestri iuris possessionem esse indubitanter agnoscite, & quidquid vobis placuerit, tamquam vestris subiectis atque domesticis, absque ulla cunctatione jubete. Unde vos, dilectissimi, lacrymabiliter obsecro, & ad sancta vestigia vestra me prostratus advolvo, ut pro me servo vestro semper orare dignemini: & praecipue cum mortuus fuero, quidquid de vestrae congregationis monacho facitis, hoc etiam de me misero facere studeatis. Rogo autem, Domini mei, parvulam benedictionem de manu servi vestri benigne suscipite, & non quid, sed a quo; non quantum, sed ex quanto proferatur, attendite.

obsequia of-
ferat

perit a mor-
te sua eorum
preces.

monachos mis-
eris

inscribit li-
brum de Perfectione
monachorum

testatur S.
Guidonem
monachum post
obitum regis
venerabilem
adscriptum

4. Idem Petrus Damianus opusculum XIII. de Perfectione monachorum, in quatuor & viginti capita distinctum inscripsit Domino O. venerabili Abbati Pomposiano & sancto Conventui. An Guidoni legendum, dubitamus. Certe opusculum sextum inscripsit Henrico Archiepiscopo Ravennati, a Leone IX. Pontifice Romano, anno MLIII inaugurato, ac Kalendis Januarii anni MLXX vita functo: in cuius opusculi cap. 29. illustre testimonium perhibet de sanctitate ac veneratione S. Guidonis. Nostra quippe aetate, inquit, beati viri, videlicet Romualdus Camerinenis, Amicus Ramibonensis, Guido Pomposianus, Firmianus Firmensis, & quamplures alii sanctae conversationis studio floruerunt: super quorum videlicet veneranda cadavera ex Sacerdotalis concilii auctoritate sacra sunt altaria erecta, ubi nimirum divina mysteria miraculis exigentibus offeruntur. Idem Petrus Damianus in Ulta S. Romualdi, a nobis ad VII Februarii edita, offert numero 105. post quinquennium a Sancti obitu datam monachis ab Apostolica Sede licentiam, ut supra venerabile corpus ejus altare construerent. Baronius ad an. 993. numero 8. ob allegata Petri Damiani verba tradit, concedere licentiam ex Synodali decreto, ut supra corpus defuncti erigeretur altare, hoc ipsum fuisse inter Sanctos annumerare, ut anniversaria memoria de iis agi posset. Egitus IX. Martii de S. Firmiano seu Firmiano, ubi hunc locum exactius explicavimus.

Vita datur
ex MS. Bo-
dicensi

auctor mo-
nacho Pom-
posiano con-
scripsit

alia ex MS.
Spirensi

compendia
ex aut. in
MS. Pom-
posiano

5 Alia S. Guidonis Abbatis triplicia ex varis codicibus MSS. habemus: prima descriptis Ioannes Gamianus noster ex Passionali pervetusto in Bodicensi canobio Canonico-regularium diocesis Paderbornensis in VVestphalia adseruato. Auctor huius monachos Pomposianus & forsitan ejus discipulus fuit, qui num. XI. ista habet: Quoniam de vivente nobiscum adhuc loquimur, quae vivens egerit, prius est ut dicamus. Et num. 12. Hae minima sunt ad comparationem eorum, quae tantum auditu compertimus. Allam vitam habuit Laurentius Surius, & ut praefatur, ex vetusto exemplari MS. ab ejus quodam aequali, ut apparet, scriptam sed & stylum mutavit & contraxit. Eandem nobis cum primaevo stylo olim submisit Ioannes Carolus, tunc collecti Societatis nostrae Rector Spira. Sed utraque tam Suriana, quam nostra est imperfecta, cum multa quae in vita egit desint, cum ejus obitu, ac corporis translationibus. Tertia Vita seu potius compendium est, quod a MS. codice monasterii Pomposiani descriptum & a Constantino Cacerano cum suis Animadversionibus ad Cardinalem Baronium

missum, reperimus Romae in bibliotheca Vallicellana Patrum Congregationis Oratorii in codice O inter Ultras Sanctos a Gallonio collectas. Huic compendio simile est, quod cultoribus verbis libro quinto historiae Ravennatum inseruit Hieronymus Rubens, additque sub finem hoc a tempore obitus ejus circumlatum elogium. Norma, decus morum, Doctor Pomposianorum, Guido beatissimus.

6 Alia vita compendiosa fuit in Breviarii Ecclesiae Spirensis: ex his aliquid habemus iussu Mathiae Romungi Spirensis Episcopi correctum, & anno MCCCCLXXVIII, quo is e vita discessit, sub Ludovico Helmsbachio successore editum: aliud etiam habemus anno MDIX Veneris excusum, cum dedicatum biennio ante esset Philippo Rosenbergo Episcopo Spirensi, quod itidem recensum habemus Coloniae cum facultate Eberhardi Episcopi signata anno MDXC. In his ultimis aliqua magis particularia proferuntur de corpore S. Guidonis Spiram translate. Inscrutus & varia de S. Guidone encomia Gaspar Bruschius, Guilielmus Bisengrenius, & Ioannes Pistorius in suis de Episcopis & rebus Spirensibus commentariis. Adjuncti Bisengrenius vitam ejus Saphico carmine descriptam & XXXIV strophis deudam a Theoderico de Dietz Ludimoderatore collecti S. Guidonis Spira anno MCLXIX. Carolus Sigonius de Regno Italiae ad annum Christi MCLVI Sanctitatem Guidonis his verbis celebrat: Guido Pomposiae Abbas, sanctitate per ea tempora clarus, cum accitus ab Henrico Imperatore, obviam illi venisset in oppido S. Domini mortem oppetiit, atque a sepultura sua miracula plurima edidit, ex quo corpus ejus Parmam delatum, summo in honore haberi est ceptum. Haec Sigonius, quae accuratius in ipsis Actis habentur. Hermanus Contractus, qui tum ferebat, ad annum MCLVII ista tradit. Imperator, cepto redeundi itinere, Mantuae Paschale festum in gravissima decumbens aegritudine commoratur: postea convalescens corpus B. Widonis Pomposiae monasterii Abbatis, in magna sanctitate ante non annum integrum defuncti, plurimis glorificatum miraculis, de Parmensi, ubi sepultum fuit, civitate ad urbem Spiram transferendum, magno secum cum honore de Italia rediens devexit. & corpus praefati Abbatis in incepta quadam extra urbem basilica tumulari fecit.

ex la Bre-
viarii Spi-
rensis.

Vita com-
pendiosa.

elogium Si-
gonii.

ex Herman-
ni Contracti.

§ II. Cultus sacer varis diebus. Ecclesiae S. Guidoni dicata.

7 Quid sit S. Guido e vita mortali ad immortalam discesserit, inter nonnullos auctores controversum: nam scilicet id congerit pridie an postridie Kal. Aprilis. In Actis antiquis auctore monacho Pomposiano, & forsitan ejus discipulo, dicitur obiisse anno ab Incarnatione Domini MCLVI. pridie Kalendas Aprilis: quae eadem leguntur in antiquis Breviariis Ecclesiae Spirensis, vel ideo accuratius a nobis recensitis & sequuntur Surius, eiusque compendiatores, Haræus, Lipsellus, Rosvoldus alii; item Tritemius lib. 3. de viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap. 317, & in Historia Hirsaugiensi ad dictum annum MCLVI. Et adhuc VVion, Dorganius, Menardus, Bucelinus in suis monasticis Martyrologiis, item supra memoratus Bisengrenius, Molanus in prima editione additionum ad Vuardum, Canisius in Martyrologio Germanico. Ad quem etiam diem de eo agit Ferrarius in Catalogo generali, sed perperam arbitratus agi festum translationis corporis in urbem Spirensi.

Cultus sacer
die 31. Mar-
tii ejus mor-
talis.

non transla-
tionis Spi-
ritus

2 Aprilis
calendas mo-
nachi

8 Alii secundum diem Aprilis, seu postridie Kalendas Aprilis, aut 14 Nonas Aprilis natalem ejus statuunt: ita cum tertia Vita facit Hieronymus Rubens, & testatur Hieronymus de Faivis, in sacris memoriis antiquae Ravennae pag. 343 natalem ejus in Abbatis Pomposiana & Ravennensi S. Severi celebrari secunda die Aprilis, ad quam compendium Vita edidit Ferrarius in Catalogo generali. Quid si dicatur Burgi S. Domini obiisse XXXI Martii, eiusque corpus Parmam translatum post cecum illuminatum, ibidem depositum fuisse die secunda Aprilis, atque diem depositionis, ut saepe alias, pro die obitus

ex ob corpus
Parmae de-
positum

A obitus & natali habitum esse? Petrus Riccardus in Historia monastica Italice edita diario 5 pag. 538. tradit eum ad meliorem vitam transiisse quarta die Aprilis, anno MCLVII: ubi male expressit diem 14. Nonas Aprilis, & annum translationis Spiram sumptis tribuitque anno mortis.

perperam
4 Aprilis.

9 Diem translationis corporis in urbem Spirensis assignant Breviaria Spirensia 14. Nonas Maji: & in ecclesia Spirensi a primis Vesperis facta solum commemoratione de Inventio-

4 Maji ob
ita per Spi-
ram translatum

ne S. Crucis (tam in Breviariis quam Missalibus, quale aliquod habemus in pergamento olim scriptum) ista legitur Oratio: Deus Martyrum palma, corona Confessorum, exaudi nos in B. Guidonis, dilecti tui Sacerdotis & Abbatis, festivitate latantes, ejusque precibus placatus & meritis, ab omnibus nos absolve peccatis. Per Dominum &c. Memoria hujus celebritatis apud Spirenses inscripta est Martyrologio Coloniae & Lubeca, anno MCCCXC excuso, item Anuario Greveni ad Ujardum, MS. Florario Sanctorum, MS. Indiculo Sanctorum Ordinis S. Benedicti, & MS. Martyrol. Brugensi Guillelmi mitatum, & alicui collectioni MS. quae apud nos adservamus. Tribemius supra citatus assertit festum ejus celebrari quarto Kalendas Maji, quando corpus ejus de Italia fuit ad civitatem Spirensis translatum per Henricum Imperatorem, ubi in ecclesia Collegiata sub ejus honore fabricata quiescit.

per erro-
rem Aprilis.

Venerum mendum subest & quarto Kalendas Maji, pro quarto Nonas Maji scriptum fuit. Interim VVion, Menardus, Dorgantius, Bachelius, Ferrarius alique sequuntur Tribemium, errorem eundem in Chronica Hirsaugensi ad annum MCLVI repetentem, ubi alio mendo vocat S. Guidonem Abbatem Bobiensis monasterii, quod ad Trebiam fuerit a S. Columbano extructum ad Ducatum Mediolanensem spectat. Utinamque errorem Tribemii descripsi Eisingerius.

ecclesia illi
dicator

10 De hac translatione in Breviariis Spirensibus ista leguntur: Henricus Imperator fecit sacras exuvias Spiram transferri in ecclesiam Collegiatam, quae tunc a Patrono suo primo, Divo Ioanne Apostolo & Evangelista nomen habuit, nunc vero ob sacratissimarum praesentiarum reliquiarum S. Guidonis appellationem obtinuit: ut quemadmodum Conradus Imperator, ejus nominis secundus, pro fundamento jaciendo in primi lapidis collocatione felix eidem ecclesiae dedit initium; ita per filium ejus Henricum tertium a venerandis hujusmodi reliquiis, manu sua praesentatis, non indignum sumeret post tantam immutationem cognomen. Hac ibi. Observant Eisingerius & Pistorius, in beatissimi hujus viri magnifico Mausoleo, in marmore polito & levato, haec verba legi: Hic requiescit corpus S. GUIDONIS ABBATIS. Religiosam quoque sacratissimi corporis illationem in templo S. Guidonis Spira: hisce litteris deprehendi. HENRICUS III ROMANORUM IMPERATOR, CONRADI II IMPERATORIS FILIUS, CORPUS S. GUIDONIS IN HANC EDEM TRANSTULIT ANNO MCLVII.

inscriptum

C HENRICUS III ROMANORUM IMPERATOR, CONRADI II IMPERATORIS FILIUS, CORPUS S. GUIDONIS IN HANC EDEM TRANSTULIT ANNO MCLVII.

V I T A

Auctore monacho Pomposiano
CORVO.

Ex MS. Bodecensi.

P R O L O G U S.

Tanta &
certiora scri-
bit auctor.

BEati Guidonis, viri per omnia egregii, vitam scripturi, lectorem operis hujus monemus, ne inter angustias incomparabilis per omnia viri merita credat comprehensa: sed ex minimis maxima, plurimaeque ex paucis conjiciens, semina intelligentiae nos praebuisse legentibus, aedificii magni jecisse fundamina, non perfecisse structuram;

virtutumque illius tancum demonstrasse insignia, non virtutes ipsas designasse per singula [recognoscat.] **D** Sed ut de eo cuncta non scribimus, ita cuncta non novimus; quoniam soli Deo sunt cognita, quo teste solo fecit plurima: fugax enim jactantiae, virtutum quas per eum Deus operabatur occultator erat. Pauca igitur de illius ortu vel conversione scribentes, nonnulla vero de conversatione ejus & vita; eorum, quae post obitum suum miranda periecit, Parmam & Veronam funeris illius bajulas, Spira quoque tanti thesauri possessione ditissimam, testes invocamus. Ut si fides his non adhibetur, vel pauca seu parva ducuntur quae scribimus, valida videantur & cetera quae tot tabulisque roborantur ex testibus.

C A P U T I.

Studia S. Guidonis, vita monastica, dignitas Abbatialis, miracula.

Igitur Beatissimus Guido in suburbanis ortus Ravennae, ab eadem urbe longe lapide decimo villa Castemarensi, parentibus admodum religiosis nec genere quoque infimis genitus est, Alberto & Marocia: circa quem, veluti primogenitum, intantum parentum cura propensior erat, quantum dilectio potior. Erudiendus itaque liberalibus traditur studiis: in quibus sapientia cum aetate proficiens, a puero dignum in se Deo studium habitaculum preparare. Praeveniebat quippe aetatis profectum sapientiae studiis, & sacra infantia virum perfectum jam spirabat in minoribus annis. Adolescens vero non suo appetitui sed parentum studio dum serviret, saeculo huic & vestibus pretiosis & cultui deputatus, a parentibus de nuptu suscipienda tractatur: quod ab eis dum filio aperitur, his fertur tale dedisse responsum: Duas, inquit, juvenculas, ex quibus est mihi necessario una suscipienda conjugio, propositas video: quarum altera & genere altior, & specie pulchrior, prudentia quoque instructior, atque omni simul & morum & vitae est honestate praestantior: sed quanto augustior merito, tantum quod ad praesens spectat angustior est opibus; quae quoque (quod satis durum videtur & asperum) non viri legibus se subdendam promittit, sed virum qui in jus transeat uxoris requirit; quodque gravius apparet & arctius, nisi spernar ea quae possidet, nulli suis promittit amplexus. Altera vero longe inferior est profapia & forma, sed affluentior praesentium copia, quae me renitentem quoque jam suis blanditiis illicet, & inverecundis amplexibus atque impudicis innectit. Ex his quam potius eligam tuo, pater, committo judicio. Quid hoc problemate providus juvenis intelligi voluerit, satis, Lector, intelligis: spiritualem videlicet & saecularem vitam, inter quas certum est esse tantam diversitatem, quanta inter propositas sponfas appareret varietas.

E

A pili po-
terantur &
ducentur in
padiis

atque in-
tendit ad na-
piae

abest, pro-
blemate ob-
prie.

F

3 Cumque superiorem illam & praestantior em eligere filio pater praecipisset, illico quasi ex jussione patris, quod dudum ex Evangelico mandato facere statuerat, distractis vestibus pretiosis quibus indui solebat, pretioque earum pauperibus dato, pannosus ac nudus clam nocte Ravennam egressus, Romam rudis peregrinus tendit: ibique Clericatu suscepto, Hierosolymam pergere animo fervente cogitabat; illic, si Christus quem querebat annueret, Domino militaturus dum viveret. Satisfecisset quoque votis, nisi quid aliud de eo Deo utilius providente, ab hac illum intentione per revelationem huiusmodi revocasset. Admonetur denique in somniis Ravennam redire, atque ibi in vicino sub cuiusdam Martini eremitae disciplina vivere ac Do-

Roma: se
Clericus

reflito in-
re Hierosolymam

A de Domino deservire. Erat autem Martinus ille vir summæ continentie, & adeo in moribus vitæ probabilis, ut merito cunctis, ad quos ejus notitia vel fama pervenerat, venerabilis haberetur & sanctus. Habitabat autem in insula, quæ interfluente Pado Pomposiam a se divisam ab Aquilone considerat. Adhuc ut Guido pervenit, quid esset a Deo monitus quidve suo sedisset animo, aperuit. Suscepit mox illum gratulabundus senex, & an monachus veller fieri sciscitans, mox illum per omnia cupere, secumque perpetuo velle habitare cognovit: & cum vellet continuo vestem mutare, in crastinum ex consilio Martini differret. Illas inducias circunculus Christi graviter ferens, mox impatiens monachicum habitum induit, prius quam se Martini conspectibus reddidisset. Super quo factum cum Martinus illum argueret leniter, cur tale quid facere voluisset; respondit, se non ulterius cordis sui desiderium ferre quivisse. Mansit autem in prædicta insula sub Martini imperio per tres annos beatissimus Guido; & ab eo, quo ceperat, mentis fervore proficiens de virtute in virtutem, continuis successibus ambulabat.

4 Pomposiense vero cœnobium, satis tunc pauperum, ad Martini curam tempore illo pertinebat, cui providentia Romani Pontificis illud regendum submisserat. **B** sed Guillelmus Abbas huic ex Martini consilio præsidebat. Ab hoc ergo cœnobialis institutionis rudimenta perdiscere (cupientem) Guidonem Martinus Pomposiam transtulit: quem jam triennio continentioris & arctioris eremiticæ vitæ observationibus apud se satis sufficienterque instruxerat. Quem Fratres in cœnobio eruditi, ex inculto vestitu ac temporalium penitus neglectu velut rusticum iridentes, futurum sibi Abbatem illudendo prædicabant. Porro Guillelmus Abbas strenuus, volens eum in omnibus erudire, providenti consilio per singula quæque illius cœnobii officia eum per vices temporum ministrare constituit, quatenus postmodum confidentius doceret, quod enixus didicisset. Sane non post multum temporis idem Martinus, quasi de omnibus eruditum, quæ in cœnobiis geruntur, ne talentum sibi commissum occideret submodico, apud Ravennam a cœnobio S. Severi Guidonem præposuit, in quo regulariter & ipse vixit & subditos vivere docuit. Sed & Guillelmus Abbas solitaria vitæ amore succensus per idem tempus eremum petiit, relicto cœnobio, Vicariumque Fratribus quos reliquebat, Joannem cognomento Angelum in Abbatem constituit, vitum per omnia probatum, & Angelica merito nuncupatione condignum. Ipso quoque migrante ad **C** Dominum, ipse, cuius vitam & causam narrandam suscepimus, hominibus & Deo dilectus Guido, obitens quamvis & invitatus, tamen præcipiente Martino, cui a Guidone resisti rationis non erat, Abbas efficitur; hac sane conditione, ut quandoque sibi liceret dimittere, quod coquebatur admittere. Eodem tempore pater ejus imitatus filium, & frater ejus, Gerhardus nomine, æmulatus germanum, relicto sæculo, ad Christum conversi, sub eo in Pomposiensi cœnobio religioso conversati sunt.

5 Crescente igitur religione monachorum & numero, vir in divinis rebus per omnia strenuus, quod nunquam perdidit, creditur: monasterium. In cuius constructione Fratribus operantibus, aliquando crates, lapidum sudoribus graves, non sine diabolico instinctu de superuicibus muri fuerant in terram; in quo casu quidam ex operariis, quæ supererant coëctibus delapsi ad terram, passionis nil sentierunt: quidam vero dum corruentes, mox signisque aliquibus labarent, sine periculo remanserunt. Sed venerabilis Abbas sic ac suis meritis dantes a lætione protegit, ita pendentes oratione illas deposuit. Alio quoque tempore vespertinus, viro plenum super murum minister incaute deposuit; quod lapsus in terram, ne frange-

retur vas vel vinum effunderetur, viri sancti obtinuit D mericum.

6 Item quodam tempore ex Fratribus idiota [quidam] nomine Martinus, in cellula a cœnobio milliaris otio distans dum degeret, defunctus est: cuius funeri dum debuit Frates exhibuissent officium, revixit qui fuerat defunctus, voceque anxia Patrem monasterii clamavit. Sed ad præsens non habuit, quem quærebat, quoniam longe a monasterio erat, in quo Abbas Guido manebat. Ductus [ergo] ad monasterium, & ab eo, quem vocaverat, interrogatus ubi fuerit, quid viderit, quidve audierit. Loca, inquit, tormentorum in quibus multos mihi notos ac propinquos cognovi: cumque tremens, quæ videbam attenderem, vir quidam stola amictus candidissima apparuit, me confortans, coronam in capite ferens auream, virgamque lava, favum vero mellis dextera portans, quem mihi comedendum obtulit: porrectum iterum iterumque comedere iussit: hæsitantem ne timerem admonuit. Sciscitanti verò mihi quis esset, Michaelem Archangelum se esse respondit. Cognito quis foret, quem porrigebat favum accepi & comedi, & ipso iubente ad corpus, quod reliqueram, ut cernitis, redii. Per tres autem dies, quibus post modicum in corpore vixit, illius favi quem comederat dulcedinem in ore persensit: post triduum vero Patris Guidonis benedictione donatus Frater ille, in pace quievit.

7 Fuerat autem in eodem monasterio monachus, Bertoldus nomine, qui cum in extremis vitæ hujus ageret, morasque in exeundo ex reprehensibili conscientia sustineret; Domini misericordiam Patre Guidone cum Fratribus implorante, in se qui moriebatur reversus est, & quid de seipso vidisset referens, Dæmones, inquit, vidi adversum me insistentes, unius delicti causam (cum nihil in ceteris possent, præsertim cum Christi bonitas omnia penitenti & confitenti dimisset) opposcentes. Sciscitantibus igitur Fratribus, quæ qualisve esset culpa facinoris, pro qua se deputatum inferis, diceret; Incantationem, inquit, quondam, dum adhuc sæculo vestibus & moribus deservirem, didiceram, quam tamen nec opere exercui; aliquando vero memoriam verborum ejus in aliquo tenui: solum est mihi hoc crimen obiectum: vestris vero orationibus, quod ad præsens institit, evasi periculum. Sed ne possit ulterius hoc, quod nec scio vel recolo, delictum opponi; confiteor me & in hoc quoque peccasse, in quo me peccasse non novi: siquidem Frater in pace quievit.

8 Vir quidam, Joannes nomine, Venetiæ ortus, domum patriamque relinquens; Pomposiam venit: susceptus vero ab Abbate Guidone ac monachus factus, adeo se probabilem exhibuit vitæ & moribus, ut quanta esset doctrina magistri in pectus claresceret discipuli. Etenim iste, de quo loquimur, cum litteras omnino nesciret, Deum plus quam se; proximum vero tamquam seipsum diligens, hoc totum implevit, quod lex continet & propheta: abnegans denique semetipsum nihil unquam præposuit Christo; proximum quoque (si fas est fieri vel credi possibile) plus quam se convincundum dilexit, cum nulli unquam intulerit injuriam; sepius vero illatam perculerit; nec ullius se permiserit gravari obsequio, cum esset ipse foret semper subditus; ac his solummodo subveniendo deesset, quibus adesse non posset. Cujus autem sanctitatis vel meriti fuerit, finis ejus probavit: die quippe una dum resideret in claustrum in Ordine Fratrum, una quoque cum Abbate Guidone, Angelus nive candidior, in specie viri se monstrans, dixit: Engeserve bone veni; & intra in gaudium Domini tuum. Qui cum confidentibus cunctis idem quod a se visum & auditum potaret; paululum subsistit; deinde illis cunctis Patri Guidoni, quid viderit quidve audierit, regulis, dicebat: Quid est, inquit; Pater, quod

vir

A vir iste, quem mecum omnes vidistis, locutus est mihi: Euge serve bone & fidelis, veni, intra in gaudium Domini tui? Cui Pater, Relinquere nos, ait, fili, vixi: Et iste non post multum tempus carne solutus migravit ad Dominum, sumpturus in premio, quod accepit in merito.

a. Mirum S. Severi Episcopi Ravennatis, dedimus 1. Februarii, Et post miraculorum Hieronymi Ruben agimus de hoc monasterio S. Severi, inter Ravennam Et Classam suo. Hieronymus Fabri pag. 339 Et seqq. de illo agit, Et nihil disti monasterii potest rarum antiquam extare asserit.
b. Circa annum 998.

CAPUT II

Virtutes S. Guidonis, mors, translatio: miracula ante Et post obitum.

Abbas igitur Guido, cujus omnis vita a cibis & vitis simul continentia continua erat, in altero homines supergrediens, Angelis in altero se comparans, statuerat aliquando, ut in monasterio secunda, quarta, sexta feria Fratres non comederent pisces: hoc statutum cum ipso Abbate, Prioris permisso, die quadam transissent, illico factum culpabile poena secuta est: porcorum quippe monasterii grex per silvam diffugiens, per dies quindecim inveniri non potuit, donec Abbatibus adventu transgressio correctata est ac culpa correpta. Etenim interdictionum usus abstinentia licitorum delectat, & appetitus carnalis correptione castigatur virgarum: sicque peccatum poenitentia condonatur, poenitentia indulgentia muneratur. Quod porci satis demonstrarunt, cum de silva mox, qua fugerant, remearent.

10. Habebat vir sanctus hoc divinitus providentia donum, ut si provenirent in monasterio adversa, non fortuito casui, sed alicujus delicti causae, & ob hoc Dei iudicio deputaret, unde imminens saepe futurum nonnumquam periculum evadebat. Animi vero fortitudo mentisque robur in eo, quoniam maximum fuerit ex eo dignoscitur, quod nullis umquam fractus incommodis, nullisve carnis cessis illecebris. Temperantia quoque tanta in eo erat acque modestia, ut aliquibus non insolesceret successibus, ab omnibus vero, quantum est homini possibile, excessibus temperaret. Frugalitatem vero in eo laudare vel continentiam quis digne possit? Cum tanta fuerit, quantum de veteribus sanctis plus nullus habuerit, si de cibo vel potu dicitur: cum comedens semper esuriret ac bibens sitiret; & ut aliter dicatur, comedens non comederet, bibens non biberet. Si de parvo peccato agitur, id semper cavebat, ne de se diceretur, Maledicti qui declinant a mandatis Domini. Supponens denique carnem spiritui spiritum vero divina subiciens virtuti, ex quo Christi militiam professus est non se terrene subdidit voluptati. Quam castus & integer corpore & ab his etiam vitis, quibus minor aetas implicari solet, [inhumanis fuerit] manifestum est. Iustitiam vero, quae omnium morum virtutum & causa est, sic in omnibus affectibus, cunctis prodesse, nulli umquam voluerit obesse. Prudentia autem in eamdem praedicta fuit, ut quandoque nequiverit ab alio decipi, nolueritque decipere quemquam. Vir Deo plenus sic vallatus fuit bonarum virtutum studiis, ut veniens princeps mundi huius sui perfidiae in eo non inveniret vestigium.

11. Regabat vis providus monasterium suum, subrogatis per temporum vices, quos subditis elegerat Abbatibus aliis: quorum primus fuit Vitalis: quo decedente, elegit Petrum: post cuius obitum Theobaldus fuit, post Theobaldum constituitur Leo, post hos omnes, qui admirabilis ejusdem etiam nominis, eligitur Guido. Hi suo quippe tempore praefuerunt

Fratribus & monasterium gubernarunt, habentes Martini officium, solliciti circa frequens ministerium. Porro ille, qui optimam partem elegerat, una contentus erat; & hanc ne amitteret, inseparabiliter Christi pedibus adhaerebat: nunc orando colloquens cum Deo, quae sua erant Domino referebat: nunc psallendo verbum ex illius ore audiebat. Habitabat in silva longe a monasterio milliariis tribus, ut vere de eodici posset: Et erat cum bestiis silvarum habitatio ejus: & cum omni tempore ab his, quae necessaria sunt corpori abstinere, in diebus tamen duarum Quadragesimarum tanta cibi & potus abstinentia, tanta virgarum caede ac vigiliarum instantia corpus debile macerabat; ut excepta morte, nihil tormenti amplius posset inferre volenti persecutor crudelis, quam volenti sibi inferrebat, ipse vere felix vereque Christi fidelis.

12. Gerhardus quidam, genere Longobardus, quantandiu febribus fatigatus, Pompeiosam venit, revelatum sibi divinitus asserens, quod si biberet de aqua, qua manus suas Abbas Guido lavisset, illico sanus fieret. Hoc audiens homo mitis & humilis, & dictum exhorruit & factum inhiavit: sed industria ministri ejus, Petri nomine, quod petebat ager bibit, & sanatus est. Quoties ejus meritis aqua transierit in vinum, testes sunt monachi, ministrantes ei, sed & laicorum quamplurimi. Gebhardus quoque Archiepiscopus Ravennae, cum ad mensam una cum Abbate Guidone sederet, cuppam qua bibebat Abbas ab eo sibi petiit porrigi: quo renitente, importunitate quadam, quod petebat obtinuit, ac bibens quam esse putabat aquam, invenit haustum vinum esse, quam ex puteo solito infuderat minister. Post mensam vero arguens ministrum Archiepiscopus, cur non sibi de eodem, quod Abbati, dederit vino optimo; cognovit a ministro vinum optimum sibi, Abbati vero aquam esse infusam; sed ejus precibus in vinum versam. Obstupuit Archiepiscopus, & quod a multis audierat experimento probavit & credidit. Huic simile quid cum esset Ravennae aliquando accidit: sedenti equidem illi ad mensam miles quidam Faventinus adventit. Audierat a multis ille, quia vinum Abbas Guido non biberet: superveniens itaque mensae, cuppam Abbatis non sine quadam temeritate praeripuit: haustit vinum, sed aquam minister miscuerat. Sic jam, ut dictum est, non tantum bis, sed saepius hoc faciebat miraculum. Illud quoque quod de aqua, qua laverat manus proprias, agritudines depulerit alienas, sicut supra retulimus, non semel & iterum, sed multis factum novimus. Sed multa sunt, quae nostram noticiam & memoriam fugiant. Ex paucis quae scribimus, plura conjicere lector supra in praefatione monuimus: si quis vero de illius meritis potiora nosse desiderat, Partem illum diligimus: ibi docebitur ab habitatoribus urbis illius, quanta potuerit ac meruerit vivens, quanta potuerit & contulerit apud eos etiam defunctus: de quibus nonnulla nos etiam notabimus. Sed quoniam de vivente nobiscum adhuc loquimur, quae vivens egerit prius est, ut dicamus. Paeva dictori sumus & pro meritis tanti viri vel laude infima satis.

13. Frater, nomine Sergius, custos ecclesiae, ascendit tripodum, ut lampades luminibus accendendis aptaret, ex quibus elapsa manibus una in lapide pavimenti minutatim confracta est. Collegit, cunctas fragmenta & ante altare deposuit, pergens ad Abbatem poenitentiam acturus pro damno. Venit mox ab Abbate donata, in ecclesiam rediit ac lampadem redintegram reperit: cuius facti damnum patenter donatum discipulo, prodigium adscribendum videtur magistro. De trabibus ecclesiae ceciderat oleo plena lampas alia, quae nec lachrymam petulic nec oleum effudit. Eiusmodi casum jam tertio lampas percussa, incolumis tamen in eadem huc usque pendet ecclesiae. Verum,

Abbas a pueris in horto modo pueris.

de dila- quibus pueris.

omnibus gradibus munditibus.

vixit de suis.

corpus macerat.

aqua lavavit manus fides solis.

esse in col- lum testis.

quod in- frumque sepi accidit.

Lampas vivens fuit reperi- tur integra.

alio capite lampas la- bant.

A Verum, ut diximus, minima sunt hæc ad comparationem eorum quæ tantum auditu comperimus; quoniam extra monasterium operatus est viro tam magno condigna.

*Fructus
obitu sui*

14 Instabat dies jam, quam summo desiderio sustinebat; cupiebat enim dissolui, & cum Christo esse: vidit in somnis huiusmodi revelationem. Arbor dactylo- rum a capite ejus pullulans in magnæ proceritatis culmen erigebatur onusta pomis; sed cupientium fructus ejus sumere contactum confugiens: inclinabat se tamen ad Guidonis manum, & cibum ex se sumere permettebat: ex cujus etiam fructu, & Fratribus sibi subditis porrigebat: quo profecto successorem sibi futurum spiritu prophético prævidebat. Interea lucis gravissima monasterium vexabat, quæ de Fratribus circiter triginta ad excessum usque perculerat. Insuper illis diebus legatio Imperatoris beatum virum cogebat nuntiis illius occurrere, qui ad Italiam veniebant: quoniam istius consilio omnia Imperatoris mandata implenda erant. Invitus, ut fertur, iter illud ingreßus est, & quamvis suspenso sermone, non se tamen amplius a Fratribus, quos Pomposiæ relinquebat, videndum prophético dixit spiritu. Profectus igitur Sanctus Domini venit Parmam, inde a Burgum: ubi altera die adventus ejus quo venit illuc, cepit infirmari: die etiam tertia defunctus est.

*monitis Im-
peratoris
occurrentis*

B Reducentibus defuncti corpus Fratribus, qui cum coeant, in primo lapide urbis Parmæ cæcus occurrit: ibi dum paullulum subdisterent funus ferentes, interrogantur a cæco, quid ferant. Abbatris, inquit, Pomposiensi corpus ad propria referimus. Audierat cæcus ille de viro illo multa, & præcipua: nam fama ejus bona Italiam totam repleverat: ideoque cæcus, Domine Deus, ait: si homo iste illius meriti est, cujus ego audiui; videam oculis meis quod corde jam credidi.

*monitis
Rexi S.
Domini.*

15 Reducentibus defuncti corpus Fratribus, qui cum coeant, in primo lapide urbis Parmæ cæcus occurrit: ibi dum paullulum subdisterent funus ferentes, interrogantur a cæco, quid ferant. Abbatris, inquit, Pomposiensi corpus ad propria referimus. Audierat cæcus ille de viro illo multa, & præcipua: nam fama ejus bona Italiam totam repleverat: ideoque cæcus, Domine Deus, ait: si homo iste illius meriti est, cujus ego audiui; videam oculis meis quod corde jam credidi.

*cæcus illu-
minatur
Parmæ*

Vidit mox cæcus, clamat pro lumine latius:

Vere Dei servus, per quem sum lumen adeptus,
Quem præfens video, fueras, sanctissime Guido.

*hic: sum-
mus illo
cæcus parit*

Scupent Fratres funus ferentes Patri, & licet lætarentur de Domini gratia, tamen timent prodito thesauro quem portant. Exultat cæcus vocem suam, & inhibentibus monachis aerem totum replet clamoribus; & præ magnitudine gaudiorum non se continens, quoscunque transcentes invitabat ad laudes. Fit populi illico concursus, & personantibus Ecclesiarum signis sine ministerio hominum, civitas universa terrebat: & comperto quid esset, se tarditatis accusat quisque, si non primus adesset. Diripitur corpus, & desistentibus monachis cives universi tripudiant. Quis tunc infirmus Parmam se contulit, & sanitatem non retulit? quis claudus occurrit, & non erectus recurrit? quis cæcus advenit, & videns non rediit? Mansit autem corpus ejus apud Parmam manibus septem, in quibus dies rara pertransiit, quæ prodigii munus non senferit: habuit enim unaquæque dies pro quo ageret Domino laudes.

*supra mon-
strum de-
cui corpus*

C non primus adesset. Diripitur corpus, & desistentibus monachis cives universi tripudiant. Quis tunc infirmus Parmam se contulit, & sanitatem non retulit? quis claudus occurrit, & non erectus recurrit? quis cæcus advenit, & videns non rediit? Mansit autem corpus ejus apud Parmam manibus septem, in quibus dies rara pertransiit, quæ prodigii munus non senferit: habuit enim unaquæque dies pro quo ageret Domino laudes.

16 Venit tandem Imperator b Henricus, qui jam diu præstolabatur, & conquerentibus monachis auferetur corpus sanctum Parmensibus: deinde Imperatoris jussu Veronam deferretur, ubi in ecclesia B. e Zenonis depositum, quod Parmæ contulit etiam Veronæ conferre non distulit. Nam cum ipsa die sui adventus quemdam curasset infirmum, die altera Zeno Sanctus, quod jam a multis diebus non fecerat, curavit & alium: sicque certantibus illis per plurimos, sine medicorum cura ægrotos suos sanos recepit Verona. Jam vero quid Alpes transeundo, quanta Spiram de- vectus miranda perfecerit, Teutonicis narranda permittimus. Nam quemadmodum multa de eo non scribimus, ita cuncta ejus miranda non vidimus, quæ vel in longinquis fecit regionibus vel jactantiam fugiens humanis non prodidit rumoribus.

*quod illius
etiam mi-
seris*

*hic: quæ
etiam mi-
seris*

*hic: quæ
etiam mi-
seris*

*hic: quæ
etiam mi-
seris*

*hic: quæ
etiam mi-
seris*

17 Rexit autem Pomposiense cœnobium annis quadraginta octo: obiit autem anno ab Incarnatione Domini millesimo quadragésimo sexto pridie Kalendas Aprilis, suæ religionis multos relinquens hæredes: quos vel in cœnobio cui præerat instituit, vel diversis monasteriis in Abbates præfisse constituit, ad laudem Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi: cui cum Patre sanctoque Spiritu manet honor, & gloria per infinita sæcula sæculorum Amen.

*EX MS.
Presens an-
ni 13. mo-
nasterii
Martii an-
1046.*

a Burgum S. Domini, Julia in territorio Parmensi via Claudia dicitur in Martyrol. Rom. 9. Octobris, quo S. Dominus Martyr. & loci Patronus colitur.

b Iter Henrici Imp. accurate describit Hermannus Contractus ad annum 1046, ac meminit eum Papæ Synodum celebrasse, inde Placentiam venisse, atque hinc circa initium Novembris Parmam, postea mense Decembri non longe ab urbe Roma apud Sutrinam Synodo interfuisse, ac ipso Natalis Domini die Imperiali benedictione sublimatur.

c Colitur S. Zeno Episcopus Peronensis, & Martyr 22. Aprilis.

ALIA VITA

Ex MS. Spirensi.

CAPUT I.

Vita S. Guidonis secularis, eremitica, monastica.

Gloriosam S. Guidonis descripturam vitam, primo patris ac matris patriæque ejus inferamus notitiam: deinde opitulante illo, ad ejus laudem hoc agimus, virtutum ejus propalemus insignia, stylo quo possumus. Fuit enim huic venerabili viro pater, Albertus nomine, mater a Merocia, patria vero ejus urbs Ravenna: sed natus est in Casamarensi suburbana præfata civitatis villa, quam a primæva ætate semper animo vitabat, & mundanarum rerum studio Ravennæ vacabat, quod præfago sine spiritu agi non dubitamus, dum hujus nominis etymologiam consideramus. Hoc namque significabat tunc in persona puerili, quod postea peregit in ætate juvenili. Casam-maris enim, id hujus procellosi, ac inquieti mundi habitationem animo, & corpore respuit, & cælesti philosophiæ, quæ Christus est, se totum contulit. Deinde factus adolescens mundano ingenio, ac secularis pompæ diverso ornato pollens, dum mundus eum velleret suæ cupiditatis amore per diversa flagitia rapere, & avido gutture in suæ malignitatis ventrem immergere, omnipotentis Dei virtus, per dona Spiritus sancti menti ejus misericorditer insulsi, & a tanto eum præcipitio potenter eduxit.

*Prope Ra-
vennam
ubi & cæ-
ditur*

1 Igne igitur Spiritus sancti accensus superno desiderio repletus, cepit terrenis negotiis renuntiare, terrena desideria calcare, quicquid carni blanditur horere, cælestis vitæ dulcedini hætere. Sæcularem habitum miro ardore mutare cupiebat: sed sciens parentum suorum consensum ad hoc nullo modo inclinari posse, hoc apud se abscondit tenebat. Dum itaque parentes vellent ei providere de conjugali thalamo, & ipse anxius cuperet suum explere desiderium, huiusmodi ænigma composuit, & patri retulit. Duas, inquit mihi, pater, sponsas exquisivi, quarum una est potens, & nobilissima; altera potentior, ac multum ab ea genere, & facultate inferior, me nimis diligit & suis me complexibus jam constringit, totusque labor in ejus amorem, nisi tua consilia judicent, utiliorem: illa vero nobilior ac potentissima est mihi difficilis ac nimis ardua, & nequit acquiri sine gravi fastidio angustia. Quam ergo vis pater ut eligam? Tunc congaudent ei pater, inquit: Age nunc, fili carissime, nulla pericula vel fastidia sequem reddant, nulli amores te eneruent, vel degenerem prodant, nulla dolorum vel doctum magnitudo te ab illo nobilissimo ac poten-

*mundane
super deso-
rentur*

*hic: enig-
mate expo-
nit patriam
non deside-
rium.*

A ti thalamo reflectat. Erige animum, suscita ingenium, sume virtutem, operare salutem, collige sensus, proprium corrobora pectus, ut tam præclari conubii thorum attingas, & fortunatus gloriosusque existas. Turpe est enim ut pro parvi temporis exercitio tantæ potentæ carcas commodo, & tam generosi complexus priveris gaudio.

3 His, & hujusmodi verbis pater filium monebat, quia carnale conjugium illum affectare credebatur. Sed o adoranda virtus Christi! o admiranda immutatio dexteræ Ecclesiæ! quæ cum semper, & in cunctis mirabilis habeatur, nostris tamen temporibus in isto præcipue veneranda prædicatur. Quamquam enim ob virginis singulari aliarumque virtutum privilegium, non æquiparemus cum beato Evangelistæ b Joanni, quem de nuptiis vocatum legimus; tamen hunc tam venerabilem miræque sanctitatis virum alterum Joannem, si fas est dici, appellare quodammodo possumus.

B Miro namque modo verba patris animo figens, ejusque hortatu vires in pectore sumens, tanto nimium devotius, quanto & divinius cœpit illam degenerem, ut fatebatur, sponfam, cujus complexibus jam stringebatur, verbis factisque execrando respicere; & ad præclaras illius generosæ ac potentissimæ nuptias ardentissimo affectu anhelando tendere: id est, mundi gloriam & voluptatem, quam degenerem ac miseram, caducam, & invalidam nemo vero sciens ambigit, toto mentis conatu relinquere; & se cælesti sapientiæ, & disciplinæ, atque exercitio religionis divinæ ferventi studio omnifariam conjungere; tantoque æstuebat ardore pro cælestis cultus religione, ut nihil sibi extra eam placeret, nihil in hoc mundo præter ipsam ambiret; & secundum genitoris sui hortamenta, cuncta dura mollia, cuncta aspera levia, cuncta adversa videbantur sibi prospera; & reciproca ratione cuncta prospera adversa, cuncta levia aspera, cuncta mollia dura.

I tali igitur desiderio, cælesti docebatur magisterio; accepta enim, ut supra diximus, patris jussione sub obtentu carnalis conjugii, non surda aure auscultat vocem jubentis Domini, Qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Sed esto modo. Quid serve Dei agis? quid alumne Spiritus sancti meditaris? quas cogitationes mente revolvis? dic, quæso, dic ubi sacri pectoris tui consilia recondes? quo te convertes? quo conscendes? ubi requiesces?

C Super altitudinem, inquit, de qua mihi per Prophetam dicitur, Sustollam te in superbiam Sanctorum: quatenus superba cuncta, quibus Deus resistit, ac terrena sic conculcando despiciam, & humilia quæ ipse exultat, ac cælestia anxie appetam; ut cibari merear hereditate electi Jacob, & delicti pueri Israel, & videre in superna Sion cælorum Dominum nobiscum Emmanuel: ut pasci in montibus atque arboribus Jerusalem, & potari merear in rivis ac fontibus Israel. Quid multa? Hæc tam sancta sui cordis desideria, diu imperfecta esse non patitur, sed comitante Spiritus sancti gratia ita adoritur.

4 Quadam igitur nocte, quæ celeberrima Ravennæ Christi martyris c Apollinaris solennitate habetur, S. Guido exutus pretiosis ac pauperibus erogatis vestibus, sordidis quoque ac vilissimis indutus tegumentis, clam parentibus Ravennam exiit, & mundi dominam caputque orbis Romam abiit. Ubi accepto Clericatus honore, animum induxit properare Hierosolymam, ea intentione ut numquam remearet ad propria. Hæc eo cogitante, revelatione divina est commonitus, ut Ravennam urbem repeteret, seque imperio Martini Eremitæ subjugaret. Hic autem vir Martinus tam sanctæ fuit religionis, & abstinentiæ, ut magnæ venerationi haberetur pene omni Italiæ. Ad quem, secundum quod monitus erat, dum pervenisset, su-

umque ei desiderium patefecisset; suscepit eum sanctus D vir cum nimio affectu, & post exhortationum dulcia verba, dixit ei alacri ut semper erat vultu: Vis, fili carissime, habitum suscipere monachicum? Cui ille, Hoc, inquit, Pater sancte, meum semper fuit desiderium. Cœpit autem eundem venerabilem virum obnixè deprecari, ut festinaret illum absque mora monachare. Timebat enim ne a parentibus exquisitus raperetur, & illecebris mundi iterum servire cogeretur. Cujus petitionibus vir sanctus non acquievit, sed inducias usque mane dedit.

5 Acceptis autem induciis in crastinum, quid ageret vas egregium? numquid poterat manere otiosum, & non potius operari aliquid divinum, & prodigiosum? Eja Sancte Spiritus, magister mirifice, artifex efficacissime, ostende opus tuum mirabile, artem tuam inefabilem, magisterium tuum venerabile: virtutem tuam excita, miracula tua clarifica, thesaurum tuum palatice. Quid putas? Cucullatus a seipso beatissimus Guido præsentatur mane venerabili Martino: a quo interrogatus cur hoc fecisset, respondit, sui pectoris ardorem se nullo modo ferre potuisse. In quo fervore assiduus perstitit, & eidem venerabili viro quoad vixit, totum se in omnibus subdidit, tribus quoque annis eremitice cum eo vixit in quadam insula quam Padus dividit a Pomposia. Pomposianum autem monasterium, adhuc pauperrimum, sub ipsius Martini cura tum temporis erat, cui tamen Dominus Guilielmus regulariter præsidebat: in quo quanto aderat inopia terreni sumptus, tanto abundabat copia divini cultus. Ad quem locum vir Domini Martinus beatissimum direxit Guidonem, ut bene disceret regularis tramitis institutionem, & monastica religionis perfectionem. Hanc vero quam plene ac perfecte didicerit, quisquis idem cœnobium, cui postea præfuit, vult invisere, scire poterit. Monachi vero ejusdem cœnobii simplicem eum ac squallida amictum veste deridebant, futurum tamen sibi Abbatem prædivinabant. Quem Reverendissimus vir Guilielmus per omnia officia monasterii per series temporum constituit, inde vero eum in monasterio S. Severi Præpositum ordinavit, & in omnibus regulariter egit.

a *Jurio Maria dicitur.*

b *Innoce S. Joannem Evangelistam relicta sponsa ad Christum accessisse. Eum multorum fuisse sensum ostendimus § Januarii ad Viam S. Patientis Episcopi Metensis pag. 470.*

c *Celsus S. Apollinaris 23 Julii.*

C A P U T II.

Vita S. Guidonis, Abbatis creati. Miracula.

I N illo tempore Dominus Guilielmus in cremum secessit, & alium Abbatem Pomposiæ ordinavit, nomine Joannem, cognomento Angelum, simplicem, rectum, & abstinentia mirificum. Eo itaque defuncto, & in pace perpetua locato, atque sicut nominis, ita beatitudinis Angelorum collega effecto, quamvis multum renitens, & se indignum proclamans, gloriosus vir Domini Guido ordinatus est Pomposiæ Abbas, præcipiente Domino Martino, cui jam dudum proposuerat obedire, & in cunctis jussionibus parere. Nullo tamen modo colla supposuit, donec ab ipso licentiam Abbatiam quandoque dimittendi habuisset. Post hæc autem pater ejus, cujus supra meminimus, & frater Gerardus nomine, ejus imitantes vestigia, sæculum reliquerunt, & sub eo regulariter multum strenue conversantes, Jesu Christo animas reddiderunt. Eo igitur præfidente, & idem monasterium nobiliter regente, aucta regula numeroque monachorum, cœpit novum, quod permanet, edificare monasterium: in quo per eum, & sub eo quæ patrata sunt,

vestem monachicam induit.

cum illo vivo moratur.

Pomposia dicitur.

ordinatur Præpositum S. Severi.

Fuit Abbas Pomposiæ.

patrem, & fratrem sub se accipit monachos.

novum monasterium condidit.

melior ad caliginem.

Quæ pro ex-

Romam clam fugiit.

de Clericatu rediit ad Martinum Eremitam.

A sunt & patrantur miracula, nostri styli enarrare non sufficit copia: sed adminiculante illo, qui ora mutorum aperta, & labia infantium facit diserta, verbis simplicibus, ut possumus, ex multis pauca propalabimus.

7 Dum igitur cœpto operi instaret, Fratribus aliquando supra murum laborantibus crates supra modum gravatæ petrarum aggeribus, invidia etiam diaboli, absente Patre Guidone, ruerunt. Ex Fratribus autem, quidam cadentes nihil mali senserunt, quidam vero præfixis lignis manibus innitentes penduli in periculo remanserunt: quo cognito venerabilis Pater cito affuit, & sua illos prece illæsos deposuit. Alia vice supra eundem murum impositum erat vas ligneum vino plenum ad opus laborantium, quod casu ad terram prolapsum, nec vinum est effusum, nec vas confractum.

8 Cum eidem quoque insisterent operi, cœperunt gravi victus inopia opprimi: sanctissimo vero Patre omnipotentem Deum in hoc obnixè exorante & ab eo auxilium & copiam promittente, quadam die dum nihil eis victus in crastinum remansisset, cœperunt omnes contra eum murmurare, nimisque ei molesti esse. Quos ille patienter ferens tolerabat, & qualiter vel quomodo necessaria emeret cogitabat. Ravennam itaque ad emendum idem ipse dum concitus properat, duas naves non longe a monasterio plenas vino ac frumento ei obviæ Christus præparat: quibus vir Domini inventis, summæ Trinitati gratias agens latus rediit, & cum benedictione illius, qui ex quinque panibus quinque millia hominum satiavit, eos diu sufficienterque reficiens, ne ulterius diffiderent admoovit. Quis tanti viri non miretur bonitatem? Quis non ejus veneretur sanctitatem? Vere enim Dominus Jesus memor suæ verissimæ promissionis, qua ait, Quidquid poteritis patrem in nomine meo, dabit vobis; fidem illius coram diffidentibus aperte remuneravit, & famelicos opportune satiavit.

9 Quodam tempore quidam idiota Frater, nomine Martinus, defunctus est apud quamdam ecclesiam infra ipsius insulæ silvam constitutam, quæ à præfato cœnobio plus minus octo milliariis distat. Adductus autem ad monasterium, post peracta, ut moris est, defuncti obsequia, post Missarum completa solennia, defunctus revixit, & voce continua sanctum Patrem adesse deposcit, qui adveniens diligenter exquirat, humiliterque ac trepide rogat, ut enarrat quæ vidit. Qui dixit: Loca tormentorum terribilia vidi, & multos ibi meos propinquos & notos cognovi: cumque ea tremens inspicerem, apparuit mihi quidam pulcherrimus vir stola candida indutus, ac mirabiliter tiaratus, in una manu virgam, in altera quasi favum mellis gestans, quem mihi porroxit atque comedere iussit: quem ego territus dum renui, iterum jubet, ut comedam, admonetque ne timeam. Cui ego:

C Quis es Domine? Scias, inquit, me esse Michaelē Archangelum, atque ad tuum modo directum solatium. Quod audiens mox pavorem mutavi in securitatem, totamque illius favi comedi dulcedinem ac suavitatem; quam cum comedissem, iussit me ad corpus redire, triduumque in eo tantum manere. Per triduum ergo quo supervixit, se illius favi saporem in ore habere dixit: post triduum vero, accepta Patris sanctissimi benedictione, iterum obdormivit in pace.

10 Per idem tempus alter Frater, nomine Bertholdus, cum propinquus morti magnam in exeundo ex corpore moram faceret, & angustia suæ conscientie torqueretur; benignitate Dei & beatissimi Patris Guidonis oratione, ad se reversus, & a Fratribus, quid in tanto agone vidisset, interrogatus, respondit: Vidi dæmones adversum me sævientes, & unius delicti mihi causam opposcentes. Et Fratres inquirunt, quam? Tunc ille. Unam solummodo, inquit, incantationem in sæculo didiceram, quam non operatus sum, & jam etiam memoria exciderat, hanc solam mihi terribiliter opposuerunt, sed virtute Christi

atque oratione sanctissimi Patris Guidonis ac vestra superari tristis recesserunt: moxque ut benedictionem accepit, in pace continuo perpetua quievit.

11 Interea dum præfatum monasterium sanctis studiis & exercitiis prænominati Patris succrescens floreret, omnique copia & divitiarum largitate abundaret; monebat ille sanctissimos subiectos dulcibus verbis, & informabat illos virtutum suarum exemplis, divinisque eos hortabatur præceptis, dicens cum Psalmographo, Ne divitiis cor apponerent; cum Apostolo, Ne curam carnis in desiderio facerent; & cum Jeremia, Ne diem hominis concupiscerent. Ille quippe diem hominis concupiscit, cujus animus ad sola carnis oblectamenta inardescit. Ille diem hominis concupiscere probatur, qui cibi potusque ingulviem assidue sectatur. Ille diem hominis concupiscit: cujus renes cujusque cor ad libidinis ac luxuriæ voluptatem, per crapulam & ebrietatem ignescit. His itaque aliisque ejus mirabilibus hortamentis se unusquisque submittebat: ut enim cuncti monstrarent, quod admonitionibus pii Patris de non apponendo cor divitiis grante obtemperarent, cum maxima diversorum piscium copia abundarent, iussu ejus atque communi sponte decreverunt tribus tantum diebus manducare pisces in hebdomada. Præterea quadam nocte Palmarum lampas quædam ab eminenti loco, trabibus scilicet ecclesiæ in pavementum delapsa, mirabile dictu! nec oleum est effusum, nec ipsa confracta: quod jam ter ibidem est patratum, & ipsum vas adhuc permanet sanum.

12 Contigit aliquando huic viro venerabili simile quoddam Juliani & Basilii. **b** Heribertus enim Ravennas Archiepiscopus tam grave contra eum exaggerabat odium, ut decretum haberet armatus venire, & Pompeianum destruere cœnobium. Quod ut ad aures viri Dei pervenit, se cum omnibus monachis devotissime contritoque corde in orationem dedit. Nam a parvo usque ad maximum, exutis solitis & stamineis, induti sunt asperimis vestibus & ciliciis, cantantes cum Psalmographo, Dum mihi molesti essent, induebar cilicio. Per tres autem continuos dies & noctes, ita induti, discalciati, hordeaceo pane solummodo & aqua contenti, acriter quotidie in Capitulo, sed sponte verberati sunt: nulla sede nec in ecclesia, nec in refectorio, nec alicubi nisi terra, usi sunt, ut veraciter cum Propheta dicere possent, Humiliata est in pulvere anima nostra, conglutinator est in terra venter noster. Non inmemor autem Dominus suæ dulcissimæ promissionis, qua ait per Prophetam, Invoca me in die tribulationis: eripiam te, ut magnifices me. Dum in tali essent constituti tribulatione, tali eos dignatus est consolari visione. Apparens cuidam ex eis beatissima Virgo Maria, candidarum Virginum circumstipata chorea, blando vultu ne timeat hortatur, taliterque ei congratulando illum assatur: In cœpta intentione permanete filiole, scientes vos in præsentiarum exaudiri. Insuper ex hoc certi estote, quia quamdiu hoc triduanum jejunium sic a vobis celebrabitur, a nullo visibili vel invisibili hoste locus iste superabitur. Evigilans autem dum loquendi sibi tempus rediit, ea cuncta per ordinem Patri Guidoni Fratribusque retulit: quæ vera esse probavit pacis redditæ tempus, adhuc vero variarum rerum similis eventus. Sed o antiqua prodigia! o virtutum insignia! o miracula, priorum Patrum gestis per omnia similia! Oratio Basilii Julianum apostatam perpetualiter interfecit, Oratio Guidonis Heribertum, in superbæ cornibus male stantem, bene quandoque surrecturum cadere fecit. Oratio Basilii peremit Julianum apostatam; Oratio Heribertum humiliat elatum. Ille a d Mercurio peremptus est corpore; iste a Christo consternatus est mente. Illum straverunt arma Mercurii; istum humiliarunt arma jejunii. Illum Deitatem blasphemantem materialis gladius perdidit; istum contra virum Dei superbe agentem lacrymarum profusio humilem reddidit. Re etenim vera dum ad monasterium

D accepta benedictione vasa abis.

falsi exheredat omnes subditos monachos exhereditat

Psalm. 61, 11 Tit. 3, 3

his salum cor in hebdomada piscibus comest

E lampas in pavimento

a b

in portulo exheredat omnes subditos monachos exhereditat

c

Psalm. 26, 27

Psalm. 43, 17

Psalm. 60, 15

a Despera virgines cor. fortissimæ

adversarius iussu Juliani apostata pergitur

d

mali-

A malignitatis animo, ut diximus, venisset, Fratresque ei omnes, licet ejus malitiæ non ignari, obviam cum timore existent, & cum honorificentissime ut mos illorum est, in ecclesiam perduxissent, dum humo oraret prostratus, Spiritus sancti gladio repente mactatur. Elevatus enim ab oratione, perfusus ora lacrymis, corde autem & vultu affabilis, sui livoris evomuit malitiam, &

factus fr-
maris.

perpetuam firmavit amicitiam. Quæ de re omnes non modicum lætati, gratias Deo egerunt e.

a Intelligitur Julianus apostata, qui h. videtur i. Perside rediisset, confuturatus S. Basilium Magnum interficere, ut scribit S. Gregorius Nazianzenus oratione 2 in Julianum.

b Heribertus sedis ab anno 1019 ad 1027.

c Surius, laneis vestibus positus.

d Hic est S. Mercurius miles ac Martyr Casarea in Cappadocia sub Decio: colitur 25 Novembris.

a Defuncti reliqua in M.S. codicis, supplenda ex priori Vita.

DE BEATO DANIELE

VENETIIS APUD CAMALDULENSES.

ANNO
MCCCCXXI
XXXI
MAR.

Flagium ex
Bucelino.

Acta ex His-
toria Cam-
aldulense
ss.

Permanens
Venetia
mercaturam
cum cænobio

1 **C**oncludimus Acta Sanctorum Martii cum elogio B. Danielis, cujus sacrum corpus se an. Christi MDCL, Venetiis coram veneratum fuisse testatur Gaspar Bucelinus in Menologio Benedictino, & ista de eo adjungit: Venetiis in monasterio S. Mathie de Murano B. Danielis Conversi. Is Germanus, patria de Ungersgraz, cum mercaturam aliquamdiu Venetiis exercuisset, mire affectus ad prædictum cænobium, illic denique suscipi rogavit & impetravit. Legavit sua omnia cænobio, ipse se totum Christo consecrans. Quem spe pecuniarum frustranea, nocte in cella fures nonnulli repente obruunt strangulantq; anno Christi millesimo quadringentesimo undecimo. In cujus tumulum dum longo post tempore inferretur Paulus Donatus Patritius Venetus; Danielis corpus repertum est incorruptum, & cælesti rosarum fragrantia redolentissimum, quod usque hodie magno concursu frequentatur, & cum admiratione spectatur. Hæc Bucelinus, citatis ipsius cænobii monumentis, & historia Camaldulensi, Augustini Fortunati Florentini, qui lib. 3. cap. 3. multa plura, quæ ad venerationem ejus spectant, adducit, & ipse coram dictum corpus incorruptum intulit & veneratus. At scribit non inter Conversos Fratres admissum, sed datam, et licentiam, ut Commisso, habitandi in dicto monasterio S. Mathie Murani. Hic ergo cum narraisset restorationem templi, an. MCCCLXXXIII factam, ista de B. Daniele adjungit.

2 Per id tempus Daniel Germanus, Ungerspack oriundus, mercaturam Venetiis exercebat. Is frequenter ad cænobium S. Mathie Murani navigiolo vectus divertere delectabatur, & quasi patrocinium sacratissimæ Domus ac Fratrum susceperat. Captus vero indies magis ac magis decore domus Dei (sicut fuerat semper eximius Dei cultor, & pauperum miserens, & piorum locorum benevolus) ut in cænobio sibi habitare liceret, ut Commisso, a Priore & monachis facile impetravit.

Deinde condito testamento ultimo Martii anni millesimi trecentissimi nonagesimi secundi, quingentisque aureis cænobio legatis, suppellectilem illuc desert, & in inferiori parte claustrum cubiculum sibi instituit. Sed cum redisset quadam die (ut fertur) a negotiatione sua, arbitrati sunt quidam latrones, quod secum pecunias multas ad S. Mathie portasset: quibus se ditari posse existimantes, noctis tempore latenter in ejus cubiculum ingrediuntur, Daniele capient, gulamq; laqueo illi frangunt, & onusti præda discedunt. Mane Danielis interitu comperito, Mathiani Fratres, corpus exanime, exequiarum honoribus præmissis, in lapideo sepulcro in facie claustrum capituli non sine lacrymis condidere, anno millesimo quadringentesimo undecimo.

3 Accidit autem longo post tempore, defuncto Paulo Donato, nobilissimo Patricio Veneto, sepulcrum aperiri, ut ipsius Pauli cadaver ibi sepeliretur. Ecce autem Danielis corpus intus adest integrum, tamquam vernans rosa, suaviter olens; & in nulla sui parte corruptum. Quod cum & a congregatione, & a tota Venetia (plurimus enim populus spectaculo interfuit, & subinde numerosior magis multitudo per multos dies confluit) pro miraculo habitum esset; ad insinuandam Danielis vitæ sanctitatem, & quomodo a latronibus, quasi martyrium excepisset; venerabile corpus ad templum multo cum honore delatum est: erectaque est B. Danieli ara, ubi coruscantibus miraculis sacrum corpus multa religione populorum usque ad novissimam templi amplificationem veneratum fuit. Sed tunc destructa ara, nunc asservatur venerabile corpus in capsa lignea, & nos quoque, illud sic incorruptum & vidimus & pie colimus, gratias agentes Deo, qui est mirabilis in Sanctis suis, nihilque ambigimus pro magno munere a nostris Camaldulensibus, possideri ibi thesaurum adeo pretiosum. Hactenus Augustinus Fortunatus.

habitat in
monasterio
S. Mathie

E a latronibus
arctus.

sepelitur in
claustrum
Capituli.

Corpus in-
corruptum,
& suavit-
er olens reperi-
tum.

in arce
recta clau-
strum
miraculis.

lignæ cap-
sæ
luculentæ.

AD ACTA GRÆCA

TOMI TERTII MARTII.

EXhibitis reliqua hujus mensis autographa Græca, unicum restat officium, gratitudinis titulo debitum ei, per quem ad hæc prælo apparanda plurimum nos adjutos fateamur necesse est. Fuit hic ad Sanctorum XLII Martyrum Passionem, VI die Martii datam, in titulo Annotationum Græcarum nominatus nobis Hugo Bollius, Lirane Carthusiæ Sacerdos Professus; qui in Brugenſi Societatis Jesu gymnasio Rhetorices auditor, quem istuc, una cum principiis Græcæ linguae hauſerat ejusdem penitus perdiscendæ amore, non satis habuit in sacro illo secessu fovere porro atque excolere, nisi ipsum converteret in sui olim magistri obsequium, ipsique Sanctorum Actis prosequendis intento rependeret fructum disciplinæ acceptæ; idque animo tanto tamque propenso, ac si scientiam illam non gratis traditam accepisset, sed commodatam dumtaxat crederet & a se multiplici cum scœnore repetendam. Itaque rogatus, dum in Zeelbemensi Carthusia prope Dieſemium hospes degeret, relegere egrapha non admodum curiose accurateque descripta, interpunctionumque & accentuum ac spirituum notas vel deficientes supplere vel corrigere perperam designatas, quo nobis, eadem amequam ad typothetas mitterentur postremum recognitis, minus temporis laborisque esset insumendum; non tantum fecit quod rogabatur, sed etiam quæcumque sic scripta erant, ut propter characterum vel exilitatem vel deformitatem, ab hominibus, ultra nudas litteras nihil Græce doctis, legi distincte nequissent, ea omnia sua ipse manus transcripserit grandi clarioque characterè, & in his quædam molis sane maxime, ut sunt S. Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani ad diem XIII, & S. Basilii Junioris ad XXVI Acta prolixa. Addidit singulis sic a se recensitis commentarium accuratum, de cunctis quæ vel textui Græco ad auctoris mentem restituendo, vel Latine versionis ad eandem propius adducendæ, vel dubiis obscurisque vocabulis illustrandis viderentur posse subservire. Ex his autem ad pauciora & magis observatu digna contractis, nec non ex posterioribus observationibus nostris, Annotationes illæ coaluerunt, quas post singula Acta dedimus, daturique sumus deinceps, tuo, Lector, commodo & honori ejus, qui suum hic nomen pro religiosa modestia reticere maluisset, nisi judicium affectumque suo quondam magistro etiam in hoc subjeetum voluisset; cum iste censeret, Carthusiano Ordini per Laurentium Surium tam præclare de Sanctorum Vitis Latine edendis olim merito etiam deberi, ut quid in Græcis præstiterit ac porro præstare velit non ignoraretur: præsertim cum hac quoque ratione ipsis in eo Ordine Superioribus posset constare, quam utiliter noster ille Φιδέλως vacuas ab officio divino horas impenderit Græcæ linguae perdiscendæ: quod tum etiam constabit magis, cum in Aprili Majoque & aliis deinceps mensibus proferentur pulcherrima ac prolixissima Sanctorum variorum Acta, ejus unius opera Latine vel jam nunc reddita vel deinceps reddenda. Dignus proinde cujus studia, non laboriosa minus quam fastidiosa, sed ad Dei Sanctorumque gloriam plurimum profectura, ipsi modis omnibus velint fovere ac promovere.

Α 10 Ὁ δὲ ταύτῃ περὶ χαρῆς δεδωγμένος τῇ αἰ-
σῶν, δρομικὸς τὸς αὐτῇ παρορῶν ἐς θανάτουτας
ἐκτείνεται, δι' ὧν καὶ παρὼν τὰ ἀπείκελα, καὶ θῶς προε-
ρηται, δέδρακε· αὐτὸς δὲ ἄρην διασπένεται, καὶ γὰρ αὐ-
τὸς φόβος ἑξελπίσκει παρσίας μνηστῆρας ἐκτόρ-
πησεν. Ομοί συμμολεῖαν τινὰ κακίῳ ἄρην ἀει-
διμετοι, καὶ διὰ τὸ ἔχθρα προκατελημμένων καὶ μῖτος ἀ-
δικοῦ παρὸς τὸ λῦσαι τοῦτον ἐπαγορεύειν γένεσιν, ὧν
προεμνήσθημεν, ἄλλοθεν ἄλλος συναγαγὼν, καὶ πολλὰ
βαίοντες θεομάχον σύστημα τὸ ἑξήκοντον ἀειθμον ὑπερ-
βαίνον, πόδας καθ' ὅσον λιγυνοῖν καὶν ἀεὶ στήθε. Τέτων
ἐν μήκῳθεν ἐρχομένων τινὲς τ' Ἀδελφῶν αἰδοφόμενοι,
ὅτι κραυγῶν καὶ σιματῶν τὸ τέτων ἐδῆλωται ἀφ' ἑξ.

22 Ἡμεῖς δὲ καί τε ἐπιτίναυτες ἀπὸ πλάγχθων τὸ δέ-
 ρω (ὅς γ' ἀποκακηόαμεν τὸν τῆ βασιβασιῶν σωματῆ-
 ρων σκορπισμὸν καὶ διάλυτον) ἐρημῇ λοιπὸν τῇ ἀγίᾳ
 Τρισαράκτῃ προσδοκῆσαντες (ἐπεὶ δὲ καὶ παρεβύβασα
 ἐτύγχανεν) ὁμῶς τῇ καὶ κερὶ κρημάτων καὶ κρηγῶν τῇ
 κτυτὸν σινηχῇ θέντες, βροαίοι ἐπὶ τὴν σιωπῇ λυφὸν
 κατετήχθημεν. Τρισαράκτῃ γὰρ τῇ Μαρτίνῃ μῆρος
 ἡμέρα, ἀλλὰ περὶ τῇ τῇ ἡλίου ἀνατολῇ. Τότε δὲ
 μακρόθεν ἐρχομένης ἐφρακότες καὶ πρὸς φύλεμον ἡνίρε-
 πισμένους ἐπετωκότες (καὶ γὰρ εἶδος καὶ τοῦ αἵματος μί-
 κρ ἐτετήνοντο) λοιπὸν, πρὸ τῆ προσελευμένης αὐτῆς, ἰσθ-
 φόβῳ διελύθημεν. Εἰς δύο δὲ τάξεις ἐνώπιοι οἱ φόνου
 καταμερίσαντες, καὶ μέγας ἡμᾶς περιβαλεῖν διετίπ-
 νοντο. Προσεγύσασσι δὲ τινες τῇ Πατέρῳ πολυμήσαντες
 προσετίθησαν, παρακλητικοὶ αὐτοῦς ἰθαροῦ λόγου
 περὶ ὧν ἐμενοι. Τοιούτοις δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐπέλεχτο ῥήματα.

12 Τίς ἐγώ πύτω, ὦ ἄνθρωπε, ἡμῖν ὁρτοεληλύθατε
 χήματινός ὡς πόλεμίνος τινός, καὶ τὰ μέγιστα προηδ-
 ηκότας, ἐ χίεῖς ἀδιασφαμένους, καὶ μεγάλως ὑμᾶς
 λωβηταμένους ἐ καυώσαντες, ἐ ἡς ἀντιπαρὰ τῆς
 ὑμῶν ἐνώτης ἐποιμάσταντες; Ἡμεῖς, ὦ ἄνθρωπε, εἰς κηκοί
 ἴσμεν ὡς ἀπαντας ἥτε γὰρ ὑμεῖς ἥτε ἐπὶ ἡς ἐλυτή-
 σαμεν ἢ ἐβλάψαμεν τώποτε· ἐ τοῦτο ἐίδος ἐ
 μάχης ἀπεχόμεθα, ὅτι ἐ τὰ ἐν τῇ καὶ πάντας τὸν κόσ-
 μοι κατατελοῖσθαι, καὶ εἰς πύτω, ὡς ὁρτοε, κα-
 τακόμεν τῷ ἔρρωσι, ἵνα πάντος δορυβυ βιωτικῇ ἐ
 παραχῆς καὶ ἀντιλογίας ἐ φύρτεως μακρὰν ἡνόμενοι,
 C διωπόμεν ἀτελεσπᾶτος κλαύται τῆς ἀμαρτίας ἡμῶν
 καὶ τῷ θεῷ ἀπαρετῆσαι. Οὐ μόνον δὲ ὑμᾶς ὅδεν παρε-
 βλάψαμεν, ἀλλὰ ἐ ἀεργετῆν ἢ διελετομοῖ καὶ δύ-
 σαμπ. Τὸ γὰρ ἔξ ὑμῶν δι ἡμῶν παρερχομένης ξενο-
 δοχῆς ἐ τρέφει ἐ διαντατῆν ἢ ἐ τανυάμεθα. Μη-
 ἐν αὐτῷ ἀγαθῷ ποτηροῖ ἡμᾶς ἀπαμειψόμεθα, καὶ ἡ
 δοσιλοπῆς συκοφάνει ὅση δυνάμει, δι ὁπερ εἰς ὑμᾶς
 ἀπὸ ἀποίας ἐπὶ τῆς ἐξάμεθα. Ἀλλὰ ἐ πῶς ὁρτοεμοί
 ἐ τῇ βρώμασι τοῖς παρ ἡμῖν ἀπορριπόμενοις ἐ ἀρδόνως
 ὑμᾶς δεξιώσασθαι ἐ σωήδως διαντατῆται.

13 Οἱ δὲ, οὐ βρωμῶντες ἀλλὰ χρημάτων ἐνεκὸν ὁ-
ταύθα παραγοράμεν, μεθ' ὅβρων καὶ ἀτελῶν, ἀτε-
χεῖν αὐτοὺς ἐν ἐν τ' ἀμφοτέρω οὐκ ἀρκεῖται, ἡ χήμα-
τα ἡμῖν παραχρῆν, πληθὺς ὀνομάζαντες, ἡ διαχρῆ-
σθαι τοῖς βέλεσι. Ἰσος δὲ ὡς οἱ ἡμέτεροι ἀτε-
χεῖσθαι. Πλάττει, ὦ ἄνδρες, τι-άσπει ὅτι ταπει-
νοῖς τῶν ἐπιταχῶν ἐ ταπεινοί, ἢ ἄρτι-εις κόρον
ἀνδ' ἀτομήν καὶ ἐμπιπλόμενοι· ἀλλ' ἐδὲ ἀμύρῳ ἐ
ἡματῶν κεχρημένα τεκμήριον καὶ πολυτέλειαν. Εἰ δὲ χρ-
στὴ ποσότης λείπει, ἐδὲ καὶ ὅταν ἐφαπτομένη τῶν
τε μόνος γὰρ τοῖς ἀπαιτήσεσιν, ἐ τῶν τοῖς ἐδὲ, ἀν-
ταρξέμενοι μὲν συνάσπει ἐδὲ τὸ ζῆν διατρεφόμεν. Οἱ-
Totius III. Mart.

δε, ὡς περ τὰ μέγιστα βελτιμεῖται, ὀργῇ θεαζόμεντες, τὰ
 βέλη λοιπὸν ἀφ' οὗτος ἐπαρίστανται, καὶ πάλιν χαίμενοι
 ἀμειψόμεθα, καὶ ἡ ἀφ' ὧν ἐλθοῦμεν εἰς τὴν αὐτῆς παρί-
 στας ἀνάσταται. Τῶν μὲν τοι Πιστέρων ἐτλήθη τὸ εἶδος
 τῆς ἱσχυροῦς, οἱ τλαῖσι μὲν χαίμενοι, οἱ δὲ καὶ ἐπιτολαίαι.

24. Τῶν δὲ ἀνέμεινον τὴν μακρὰν κόρον λαβόντες οἱ τὴν
πονηρίαν ἀκόρετοι, ἐπὶ τὰς κέλλας ἐχώρουν, τὰς μὲν
θύρας μετὰ τοὺς κατακλῶντες λίθους τὰς δὲ ἔειδον ἀρτά-
ζοντες ἀποκείμενα. Ἡμεῖς δὲ, τέττονις αἰτήτως ἀχο-
λημέων, τὴν πληγὴν Ἀδελφῶν ἐφορτίζομεν ὡς βα-
ρυμένους ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνελόμενοι εἰς τὴν πλητείαν κελ-
λίων ἐπιτηγόμενοι, καὶ τὰ ἐμπετηγότα βέλη ἀνεπαύ-
μεν, καὶ ἡ πῆται αὐτῶν βέλη τῆς ἀθυρίας καὶ συμπαθείας
τῆς καρδίας τετληγμένας ἔχοντες, ὥσπερ αὐτῆς πε-
σομένης ποῖς ἡμάτι καὶ διακόρου ποῖς τῆς σῶματος,
καὶ ὅς ἡ καὶ τῆς πρώτης εἰδέξαντο. Οἱ μὲν γὰρ αἰ ποῖς ἔρ-
ροις, οἱ δὲ αἰ ποῖς μεταρρώσκει, οἱ δὲ τῷ ποροσώπῳ τὰ
βέλη ἐφερον ἐμπετατισθῆναι· ἦται δὲ οἱ ἐκ λίθους τὰς
κεφαλὰς τραυματισθῆναι, τὰς ὀφθαλμοὺς ἔχον μεμολυ-
σμένας οἱ αἱματὶ τάντας δὲ εἰρος καὶ τρομοὺς οἱ ὀδόν-
των βρυχίους καὶ θανάτου σωμῆναι ὡς χηλίας. Ὁ δὲ ἀνα-
κλίας ὁ ταπεινὸς ἰατρός καὶ ἡ ἀλαβείατος Ἀββᾶς
Θωμᾶς, ὁ μὲν ταῦτα τὴν ταλαιᾶν χειροτονίαν δώ-
ρας Ἡγούμενος, τῆς ποροσπῆκτικῆς ἐπιμελείας ἡγεῖται.

[illegible]

26 Οὐ δὲ τὰ κακοὐμένων ἀνιήσεται ὁ Θεός, οὐδέ γὰρ
 τὰ πνεύματα αἰσίου· αὐτὸς αἰσθηθεὶς, ἠυδόκηται μή-
 χοθέτης οὐλῆς· φαίνεται ὅς ἰδόντες οἱ ἄνθρωποι ἐκείνην
 καὶ εἰς ἡμετέραν πόλιν ὑποτάσσεται, καὶ ἐπικυβέτηται
 καὶ βοηθήσει, θέτης δὲ καὶ ἐκείνης προτελέσται·
 τῷ Θεῷ αὐτὸς ἀγορεύωντος, ταχὺ δὲ βασίλειος
 ἀνεχώρησαν. Ἀλλ' ἡδὲ ἀναχωρησάντων ἐκείνων, καὶ οὐ
 φόβος ἐλάττηεν· ἐδεδοκίμαυτο γὰρ πρὸς τὴν ἐπαγγελίαν.
 Μέχρι δὲ τῆς ἡλίου ὑψους, ἐπὶ τῷ φανερῷ ἄλλοι βωμοί
 ἀμειψομένην διεπλέταμεν, τῇ δὲ ἐκείνῃ ἐπὶ τοῦ αἵματος
 φειγόμενοι, ὡς τῶν τέκνων ἐτάροισι ὑφωρούμενοι.

27 Καὶ τὸ αὐτοὺς διὰ τοῦτο ἐκείνους βαθεῖας, CAP
οἱ τὼ αὐτὼ σωπαρόμενοι πύθῃ, 1640
παρημένοι ἐπεπλήμεν, τῷ αὐτῷ δέον κρατύνενοι. ὧς 1691
αὐτοὶ δὲ καὶ πάντες ἐκείνη τὴν ἐβδομάδα τοιαῦτα ἐγώ 1692
σάμεθα. οὐδὲ γὰρ πτωχὸν θροῦμεθα, τὸ το μὲν
παρέκλησιν καὶ παραμυθίαν ἐκὼν δὲ ἀνῆλθον καρ-
τέμενοι· εἴη γὰρ ἡ ἐστὶν ἀποθήκη σὺν ἀνῆλ-
θους πυχόμεθα. τὸ το δὲ καὶ τὰς βατάνες ἐγκλίσεις,
αἱ τοὺς κατωτάτους ἀνιέτοιχοντες ἐπέροισι, ὡς ἐπὶ
λαύρῃ τὴν παλαιὰν πεπονήκασι, τὰς τοὺς διαπλέξας
ἐπὶ τὰς βατάνων ἰδέας ἐπιορήσαντες.

M A P T Y P I O N
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ

Ex MS. Codico Vaticano n. 655, fol. 382.

ΕΑΡ. I
Protonot
no iusticia
no profect
tione

officium
follitio f
dem foli
tatione co
Modum

quodlibet
ad
commissio
dum prohi
bitum

et fere pro
prie a
cufum

item fano
proponit
sub Juliano

ΗΝ ὁ ὁ βασιλεὺς καθ' ὅσον πάντα ἀνδρῶν
τοὶ περὶ τὴν ἀληθείαν τὴν εἰς τὴν Χριστὸν, ἐ
ἀποτρέφον ἀπὸ τῶν οὐκ ἀληθῶν, ἐ πᾶσι τῶν ἐνερ
γῶν αὐτῶν, λέγων, ὅτι σκληρὸς ἡμῶς ἐπὶ κεῖται,
ἐ τοὶ κληρονομοὶ οἱ τῶν διαβόλων γαστριχοί. Ἐχει γὰρ
διαβόλος ἡμῶς ἐνδύματα φοροῦντας, ἐσθύνει
δὲ εἰς αὐτοὺς ἀρετὰς, ἀπειροχρόνιοι θρησκείας ψα
B χῆται, τῶν μὴ εἰς ἀσφαλὲς βιώσασθαι. ὡς τὸ πλῶν
εἰς τὴν χάριν ἀποδοῦναι πᾶσι. Ἀσφαλὲς οὖν ἐστὶν
ἐν τῇ τῶν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Χριστὸν αὐτῶν σωτηρίᾳ,
ἐ τῶν πλάνων τῶν ἀδύσμων, οἵτινες ἀφ' ἑνὸς τῶν
ταῦτα ἐ μὲν ὡς εἰς τὴν αἰώνιον Θεὸν, ἀποτίθησιν τὸν
φλοῖον καὶ κυφοῖς καὶ ἀλάτοις ἐιδώλοις, κληρονομίαν
ζητοῦντες τῶν ἐν τῇ τῶν ἀποζητημάτων αὐτοῖς ἀσβε
στον φλόγα πυρός. Ὁ δὲ πᾶσι οἱ τῶν μετὰ τὴν Χρι
στὸν κατήχοις εἰς σωτῆρα, τὴν τὴν πίστεως ἡμῶν χορη
γὸν τιμὴν ἔχοντες, καὶ τὸν ἀστυλοὶ θητῶν ἐν τοῖς ἀσπί
λοις κληρονομίαν τῶν ψυχῶν κατήχοις, καταπατήσονται
τὸ χοράτικόν τῶν τῶν πλάνων τῶν διαβόλων, ἐ φῶ
γῶν αὐτῶν τὰς μετὰ τὴν ἀρετῆς, ἔχοντες τὸν
Χριστὸν βοηθόν, τὸν αἰώνιον μετὰ τοῦτον.

2 Τὸ δὲ εἰσὶν ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας ἀπειροχρό
νιος πᾶσι τῶν πόλιν, καὶ ὡς περὶ τῶν ἀνδρῶν
κατήχον τὸ πλῆθος τῶν πίστεως, καὶ οὕτως τῶν τῶν ἐπε
χοιμένων κακῶν τῶν κόλασιν. Ἡ δὲ ἔτι ὁ βασι
λεὺς ὑπὸ Εὐδοκίᾳ, ἐ Μακαρίᾳ, ἐ Εὐφροῖν, ἐ
ἄλλων πολλῶν ἐπὶ τῇ Κωνσταντινουπόλει ἡγουμένης
συνόδου κληυθῆς συνάγει. ὡς γὰρ τῶν ἀλαβῶν,
καὶ μὴ ἀλαβῶν τῶν πίστεως κατήχον. Οὗτος ἔτι
ἐπὶ τῇ Γαλιλαίᾳ ἐπὶ διακοσίῳ τετρακοντῇ ἑπ
C σκότοις ἐπαρτήσεται, ἔχει διδασκάλους ὅτις ἀν
δρες, τὴν ἐρατὴν τῇ Κυρίᾳ. ὡς γὰρ τῶν γυναικ
ῶν ἐν τῇ παλατίᾳ. Ἐχον οὖν τὸν βίον ἡγε
μῶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀφ' οὗ τὸν τῶν πίστεως κατή
χοντες λόγον, ἀτίεμε δὲ πολλὰ ἀπὸ τῆς πλάνης.
Οὗτος ἐπὶ τῇ καρπῇ τῶν σωμάτων πᾶσι τῶν ἀρχῶν τεπι
σάμειος ὡς σαρκίης, καὶ ἐρωτύλῳ ὑπὸ πᾶσι
ἐν τῇ ἀληθείᾳ, πιστοποιήσας πολλὰ. ἐμ
μένοντες δὲ αὐτῶν ἐπὶ τῇ πίστεϊ ἐ φῶγῶνται τῇ Πα
τρὶ, ἀφ' οὗ τῶν εἰς τὸν Θεὸν πίστεϊ, ἐ ὁμο
λογίαν.

3 Βασιλεύοντες δὲ ἡμεῖς τῇ ἡγουμένη ἀποστά
τῇ τῇ Θεῷ πίστεϊ, ἀνατροπὴ τις ἐχέτω ψυχῶν εἰς
ἀπώλειαν. Ἐκδέμενοι γὰρ ἔσται φαῦλα δόγματα τῇ
θύμῳ κωφοῖς καὶ ἀναισθητοῖς καὶ ἀλάτοις, ἐράτῃ τῇ
δόγμα αὐτῇ μέχρι ἐκείνῃ ἐ μὴ τῇ τῶν τοῖς με
ρεσι Γαλιλαίας. Ὁρθόδοξοι δὲ αὐτῇ τῇ κενῇ
ἀπάτῃ, ἐπὶ τῇ Ἀγκύρας ὁ ὅτις βασιλεὺς ἀλο
γῶν τῶν Θεῶν, ἐλεῖν, Ὁ Σωτὴρ τῶν κόσμων Χριστὸς,
ὁ ἀβέστος λαμπρὸς, ὁ τῇ αἰωνίῳ κληρονομίᾳ θητῶν
ρὸς, ὁ κληρονομία Πατρὸς διασκέδασας τὸ σκότος,
Tomus III. Mart.

διδάσκει κατεκῶν τὰ πάντα συνημέτοις, ἐπὶ
τῷ ἀγίῳ ἐ φεβρῶ ὀφθαλμοῖς, καὶ διασκέδατοι
τὰς μετὰ τὴν θρησκείαν τῇ ἀνδραγαθίᾳ, ἐπὶ τῇ
θεῷ. συμποδιστοὶ αὐτῶν τῇ ἐκείνῃ ἐπιδυμῇ, τῇ
δὲ ἐκείνῃ ἀνδρῶν φρονήματι σωτῆριβίτης, μὴ συμ
ποδιστοὶ ψυχῇ ἀποκαρπύσασθαι τοῖς Θεῷ τῶν ζῶντι
εἰς τὴν αἰώναν.

4 Ἀκούσαντες δὲ τῶν ὁσίων βασιλέων οἱ τῶν θρη
σκείας τῇ δαιμόνων ἐπιλοῦντες, ἐμάχησαν κατ' αὐ
τῶν σφόδρα. εἰς δὲ τῇ τῇ ἐκείνῃ ἐκείνῃ, ὁνόματι
Μακάριος, ἐράτῃ αὐτῶν λέγων, Τίς ὡς ἀπείρ
χον ἐκείνῃ πᾶσι, καὶ καταλῦντες τῶν οὐκ ἀληθῶν
τοκράτορας εἰς τὴν Θεὸς καλῶς ἐπιπλημένῳ θρη
σκείᾳ βασιλεὺς λέγει, Φράξιν ὁ Θεὸς τὸ σῶμα
ἐν, διδόνει τῇ διαβόλῃ, καὶ γὰρ ἐγὼ διασκέδατον τῶν
θρησκείαν ἡμῶν, ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲ εἰς τοῖς ἡμεῖς, αὐτὸς
δοράτω δυνάμει διασκορπίζει αὐτῶν. Ὁ δὲ τῇ Σω
τήρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ κατηρήσας τῶν τῇ
ἐκείνῃ, αὐτὸς καὶ νῦν διασκορπίζει ἐ ὁλεῖται πᾶσαν
ὁμῶν τῶν ἐπιβεβλην, ἵνα εἰς ἀπὸ τῆς διαγωγῆς, κατα
λυθῇ τῇ καὶ κληρονομήσῃ τὸν ἡτοιμασμένον ἐμῇ
τῇ ἀρετῇ δάσκει.

5 Ὁρθόδοξοι οὖν κατ' αὐτῶν οἱ ἀποστολῶν, καὶ ἀπο
στολῶν αὐτῶν τῇ ἡγεμονίᾳ Σατορίῳ, λέγοντες,
Ὁ ἀνδρῶν ὅτος, ἡγεμονίᾳ, ἀνάσσει ποιεῖ τῶν
πόλιν ἡμῶν, καὶ πᾶσι κυβάνω πολλὰ, καὶ νῦν ἐλ
F θῶν ἡδέλῃ καὶ τῇς βουλῆς καταστῆναι, ἀγορεύον
κακῶς καὶ βλασφημῶν τὸν Αὐτοκράτορα. Σατορίῳ
εἶπεν, Εἰτέ μοι, τίς ὡς τοιαῦτα πολέμῃ; βασιλεὺς
λέγει, Τὸ πάντων μετῶν, Χριστῶς εἰμι. Σατο
ρίῳ λέγει, Διὰ τί οὖν ὡς Χριστῶς ὡς τῇ τῇ
ἐκείνῃ ἀφ' ἑνὸς; βασιλεὺς λέγει, Καλῶς λέγεις
ἡγεμονίᾳ. δὲ γὰρ τῇ ἐργῇ τῇ Χριστῶς τῇ πᾶσι φανερῇ
γίνεσθαι. τῇ πᾶσι ἀληθῆς εἰρηκας. Σατορίῳ λέγει,
Τὸ οὖν ἀνάσσει ποιεῖ τῶν πόλιν ἡμῶν, καὶ τὸν βασι
λέα βλασφημῶν, διαγνέτω πᾶσι ὡς ἀρετῇ
τῇ καλῶν ἡγουμένων. βασιλεὺς λέγει. Οὐκ ἐν τῇ
Αὐτοκράτορα βλασφημῶν, ἐπὶ τῇ θρησκείᾳ τῇ
αὐτῇ ἡγουμένων. Ἐστὶν ὁ Πατριάρχης Θεός, ὁ εἰς τοῖς
ἡμεῖς κατοικῶν, καὶ οἱ ἀγίοι αὐτῇ θρησκείᾳ οἱ Πα
τῆρες ἡμῶν, οἱ πάντες ἀποστολῶν αὐτῶν ἐν καθε
ρῆς καρδίᾳ, αὐτὸς εἰς τῇ δυνάμει καταλῦσαι τῇ
ἀφ' οὗ τῇ ὁμῶν ἡγουμένων παρουσίαν.

6 Σατορίῳ λέγει, Οὐ δοκεῖ ἔτι σοι ταῦτας εἶναι
τὰς θρησκείας ἀληθεῖς, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ἐξέθετο,
βασιλεὺς λέγει Πῶς δὴ αὐτῶν, ἡγεμονίᾳ, αὐτῇ ἀληθι
νῇ εἶναι, αὐτῇ εἶναι, ὑπὲρ κενῇ λυομένης, τὰς σάρκας
διὰ τῇ σωματικῇ ἡγωγῇ, ἐμαρτύρῃ τῇ πειρασμοῖς καὶ τῇ
ὕδατι βάλλοντες τοῖς τῇ δαίμονος βουλοῖς τὰς αὐτῇ
σάρκας τελεῖται θητῇ, καὶ τῇ αὐτῇ αἵμα πειρασμοῖς. Καὶ
τῶς δύνανται αὐτῇ εἰλεκεῖν εἶναι; Σατορίῳ εἶπε
Γαῶσαι φλυαρῶν ἐ πείσθητι τῇ βασιλεῖ. βασι
b 2 λεῖ.

A d MS. ὑπερῶν, ex quo per conjecturam utroqueque tri-
buo, feci: & paulo post pro ἀποκρίτως scripsi ἀποκρίτως, occi-
dentibus.

o Memorem auctoris sic melius expresseris: qui salutem illi
qui longa abs te recesserant pollicitus, & glorificatis in celis
& adoratis in terris.

f Adde Latino quoniam habeo Christum adjuvantem me.
g Additur in MS. ὑπερῶν, & quod omisit, quia libra-
rius, ante hanc vocem spatium relinquenti vacuam, indicavit
indis mutam esse, nec opera protinus est conieclando suppleri
sensum, etiam absque hoc additamento integrum.

h Mense in Glossario locos veris, citata historia Moni-
chorum Petri Siculi: sed huius Interpretis Simplicius sacer-
dotes reddidit: Et qui Latino Graecoque vulgariis Graecis,
indicavit Consecratos & Symonistas apertius reddi, sic dicitur
autem huiusmodi Basilianorum ego Christianos: cum dedigna-
rentur sacerdotum nomen appellare. Deorum sacerdotibus: pro-
prie, utique dixisse: non quasi minus recte, id est, impios
sacerdotes (qua est altera Graecis conieclura) sed quasi im-
pios non sacerdotes: & in hoc sensu videri potest additum vocis
Petri Siculi usus, Sergii, aliorum & Monachorum scilicet
corrupti, discipulorum sive praecipuos nominant: quos ipse con-
secratos comperegrinos nuncupabat.

dicitur comperegrinos nuncupabat.

i Quia MS. Graeca addit aut parum admodum distinguere
inter a & n, malis interpretibus librarii mendam credere & pro
Phructibus, nullius significacionis nomine. Fragmentum La-
tini notum reddere: feliciter fortassis conieclura (nam nam,
19 quibusdam legimus) quam qua eundem Comitem Scytharum
dicit, cum hic Kataris legatur, quo nomine a Latinis accu-
pio & ex cute ducto, videntur potius carnifices significari, &
eorum Praefectus beneficii Comitis titulo donatus: praemadmo-
dum tunc temporis variis titulis beneficiis cunctis & aliis
ministeriis Praefectura coloratur: infra tamen num. 17 aliquid
etiam iudicaria potestatis hic Comes videtur arrogare sibi.

k MS. idemdem dicitur non ex mediis officii aut abusu, ut
corrupti sic quoque inusitatum veteribus compositum sit &
est qui & dicitur non displicet, est id decollare videretur
acceptatione significat.

l MS. inusitatum, quod quid sit non capio. Forte ab
usu, inusitatum sit, licet id non tam locum sit quam habena.

m Interpret videtur aliquid aliud legisse cum dicit, noli:
quia autem apparet respici ad locutionem in Scripturis frequen-
tem, qua Deus contritiones suorum sanare dicitur, deo noli,
& repone sanas, quod non Graeca significat.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΩΝΟΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΥΤΩ ΕΚΑΤΟΝ ΕΝΝΗΗΚΟΝΤΑ ΕΝΝΙΑ

ὡς τὰ ὀνόματα γέγραπται ἐν βιβλῳ ζωῆς, ἀ-
μαρτυροῦντων ἐπὶ Δεῖν Κρίτατος,
ἡγεμόντων δὲ Κουτσιαῦ τῷ Σικελῶν Επαρχίας,
συγγραφεὶ ὑποχειρομένῃ, συμφοριτῇ τῷ Δ' γινώσκων,
καὶ τῶν μοιχοὶ βίον ἀσπασμένων, πόλεως Συρακούσας.

Ex membranis perantiquis MSS.

Codicis Vaticanæ Romæ, signati numero 866 pag. 250

• Ambrosiani, Mediolani in folio signati littera N. 273, inter se collatis.

CAP. I
de Nivon et
infrascriptis
mactis (Am-
brosiani)

ΚΑΤ' ΕΝ ΤΗΣ ΧΑΡΕΣ ΕΚΕΙΝΗΣ, ἡγεμόντων Κου-
τσιαῦ τῷ ἀσπεράτῃ, ὑπερχί τῃ ἀντὶ
ἐν τῷ Νεαπολίτῃ χώρας ὁρμώμεν, ὀνόματι
Νίκων, στρατοῦν ἐν νῦν τινὶ & διατεταγμένῃ
ἐν αὐτῷ. Ἡ δὲ ὁ ἀνὴρ ἀπορετέστατος τῇ ηλικίᾳ,
ὡραῖος δὲ κάλλει, τῇ ὄψει λαμπρὸς, φοβερός δὲ
ὑπάρχων ἐν πολέμῳ. Ἡ δὲ ὁ αὐτὸς ἑλλῶν, μα-
τρός μὲν Χριστιανῆς, πατὴρ δὲ ἑλλῶν. Παρεχέ-
λει δὲ αὐτῷ ἡ τέτα μῆτηρ, νυκτὸς & ἡμέρας ἐκδοῦσα
κυστὰ αὐτῷ ὕπνῳ. Τέκνον ἐμὸν γλυκύτατον, ἐν πολ-
λεῶσι ἐν ἀνάγκῃ γενέσθαι ἐν τῇ πολέμῳ, τῷ α-
μύνῃ τῷ σαυρὶ τῷ Χριστῇ καὶ ὁπολιότητι, & διαφά-
ξη τῆς ἀντιτάλης. ἄλλ' ἢ μοῖροι τέτῃς διαφάξη,
ἀλλὰ ἐλθὼν ἐν ταῖς βέλῃς, δόρατος &
μαχαίρας διαμύντας.

2 Οὐ μὲν δὲ πολὺ δὲ πολέμῳ συγκαταθέντος,
ἐν ἀνάγκῃ σφοδρῇ ὁδεύει τῶν, & τῆς σὺν αὐτῷ
στρατιώτας ἀναλιτοκομῶντες βλέπων, ἀπείστας ἐν ταῖς
ἑσπερίαις, καὶ ἐν βάζῃς καρδίας στενάδας, καὶ τῷ τι-
μίῳ ἐν ζωοποιῷ τύτῳ τῷ σαυρὶ τῷ Χριστῷ ἑαυτὸν
περιτεχίτας λέγει. Κύε, ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ,
τῇ σήμερον δεχθῇ ἐν ἐμοὶ τῷ δέλωσθαι ἡδυνάμει τῇ
τιμίῳ ἐν ζωοποιῷ σαυρὶ σὺ, ἵνα τῆς ἀλλοφύλης
τέτῃς ὑποτάξας, ἐν τῷ ὑποτρέψῃ με, ἡγοῦμαι
καὶ γὰρ πατρίων σοὶ & ὁποτιχῶν σε σὺ τῇ ἡγοῦ-
σῃ με μητερί. Καὶ μὲν τὸ κατὰ σφραγίσανθαι ἐκεί-
νης τῷ ἑαυτῷ χεῖρα θαρσαλέως μὲν τὸ δόρυ αὐτῷ,
ἀπείστανται τῇ ὡρῇ ἐκείνῃ ἀνδρῶν ὡς: * π' οἱ δὲ λοι-

ποὶ ἀλλοφύλοι ἐφυγον ἀπὸ προσώπου αὐτῷ, μὴ δυ-
νάμει ἀντιπῆλαι τῷ ἀνδρὶ, τῇ δυνάμει τῇ τιμίῳ &
ζωοποιῷ σαυρὶ. Καὶ ἐδόξαται Νίκων τῷ Θεῷ λέ-
γων, Μέγας ὁ Θεὸς τῷ Χριστιανῶν, ὁ διὰ τῇ τύτῃ
τῷ σαυρὶ αὐτῷ καὶ ὁποτιχῶν ἀλλοφύλης. Καὶ ἐθαύ-
μασεν πᾶς ὁ ὄχλος λέγοντες, Μὰ τί ἂν αὐτῷ ὁποτιχῶν! F
Οὐκ οἶδα μὲν τοπ, ἢ πῶς τῆς ὁποτιχῶν ὡς ἐν τῷ
μετ' ἡμῶν, ὅπως ἀνδραγαθήσαντα στρατιώτῳ ἐν πο-
λέμοις, ὡς πῶς ἰδομὴ Νίκων τῷ στρατιώτῳ, ὅστις
μὲν ἐπεί σφει πόλεμοι b ἀνδρῶν.

3 Καὶ ὁ δὲ τῷ δὲ πολέμῳ καταγελόντος, ἀπῆκε
Νίκων ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῷ χαίρων & δοῦλῳ τῷ Θεῷ,
ἀπαγγέλλων τῇ μητερί αὐτῷ πάντα, ὅσα ἐποίησεν ὁ
Θεὸς μετ' αὐτῷ ἐν τῷ πολέμῳ, τῇ δυνάμει τῇ τιμίῳ
& ζωοποιῷ σαυρὶ. Καὶ ἐχάρη ἡ μητὴρ αὐτῷ χαρὰν με-
γαλὴν λέγουσα. Εὐχαριστῶ τῷ πατριῳ ὀνόματι
σου, Κύε, τῷ δέλοντι πάντας ἀνδράπους σωθῆ-
ναι, ἐν ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθόντος c [ἐν τῷ
Κύε, ἐπάκουσον τῷ δέλης σου, ἐν ἀξίωσιν αὐτῷ τῷ
λατρὶ τῷ ταλιγῆστας, ἧς ἐδώκῃς ἡμῖν ἐν ἀπο-
λύτῳ ἀμαρτιῶν, & δίδαξον αὐτὸν τοπὶ τῷ δέ-
λημά σου, ὅπως ἀπάρεσός σοι ἡγοῦμαι, τύχη ἐ-
πὶ ἐπηγελημένων παρὰ σὺ ἀγαθῶν]. Καὶ πληρωτά-
της αὐτῆς τῷ δέλω, ἤρξατο ὁ δέλος τῷ Θεῷ Νί-
κων ἐπερωτῶν αὐτῷ λέγων. Πῶς δυνάται, μητὴρ
ἐμὴ, ἡγοῦ τις πῆλος Χριστιανός; Ἡ δὲ λέγει αὐτῷ,
Γινώσκῃς ἡμέρας τεσσαράκοντα, & λάβῃς κατηχί-
σας ἐν τῷ ἑρῶς, & μὲν τῷ τῷ λάβε τῷ λατρὶ τῷ πα-
τρι-
λογε-

* alius w.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ

ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ.

Ex MS. Regis Christianissimi Parisiis signato 174.

1 ΟΤΙ ἂν τρόποις ἀγαθοῖς ἀσεβῆς τιμασκηθῇ, ἢ κρεττόνῳ ἐφελκόμενος, ἢ φόβον Θεοῦ φοροῦντάς τε πάντων ἀδρόνως τῇ ἐν τῇ δευτέρῳ βίῳ καταφρονησας, πρὸς τῇ ἐπηγγελμένῳ ἀγαθῷ τὴν ἀπόλαυσιν ἐπείγεται· ἡ ἀπερὶ δὲ τῆ ἀκοῆς παρόντα, τίς τε βεβαία δεινότης, ἐπεθύμησεν, ταῦτα δαῖτον δι' αὐτῆς τῆ αὐτοψίας ἀπολαβὴν ἔχειν, δοξάζει τὸν Κύριον. Οὗ δὲ γέγονε καὶ περὶ τὸν μακάριον Εἰρηναῖον τὸν Σιρμίου πόλεως. Οὗτος γὰρ ὅτι ἐπὶ τῇ ἐκείνῃ ὑπερβάλλεται ἐν τῇ περὶ τῆ θείας ἀλάβειας, τοῖς ἔργοις κυρὼν τὴν φρονησιν· ἐν τῇ ἐν τῇ δεινότητι, τῇ ἡμετέρῃ ἐπὶ Διοκλητιανῷ καὶ Μαξιμιανῷ καὶ Κωνσταντίνῳ βασιλεῶν, ἀεικνύων καὶ ἀειδοῦντων ἀποδομὴν χάριτος, ἐν τοῖς ἐμφοροῦν ἐπικτησόμενος, ἐπαλάδεν ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆ ἀνω κλήσεως.

2 Οὐκ ἔλυσαν γὰρ αὐτῷ τὴν σφρόδιση ὕβρεως, ποικίλα τὰ θνητὰ σημαίνονται, ἢ ποταμοὶ ἀπειλήμφοι, ἢ κρηνοὶ καὶ βασιλεῖς εἰδὴ διάφορα, ἢ τῶν πάντων ἀλγυνόπου πικρὰ μὴ συγχρῶν καὶ φίλων ὁλοσυρόμενα, οἷς ἐνδύσιν καταμαλαττωθῆναι πατέρες ὀλιγοψυχοί. Οἱ δὲ γὰρ τοῦτοις τοῖς ποσὶ μὴ διακρῦν ὅτι περιπλάκοντο [καὶ πρὸς τὸν Ἄγιον ἐπολέμουν] γυναικὸς ὁλοσυρόμενης ὅπως κατὰ, γυναικὶ τένει· ἐφ' οὗ τὴν ἡλικίαν ἀμείζοντι, οἰκνῶν γεναγμός καὶ φίλων θρησκείᾳ ἐν τῇ ἐκείνῃ [ἐπιστῆναι] ἐπὶ νεότητι ἀκμῶν μὴ δεινότητος οἰκνῶν ἀποτροπόμενος· τύπας πᾶσιν, οἷς εἴποι, ἢ ἐκείνῃ, ἀλλὰ κατὰ τὴν εἰσοδὸν, τῇ ἢ κρεττόνῳ ἐρωτῇ καὶ χάριτι· ἐν τῇ φόβον τῇ καίσεως ἀπὸ ὁφθαλμῶν ἔχων, δεδοικὼς δὲ τὴν φωνὴν τῷ Κυρίῳ τὴν λέγαντα, Εἰς τις ἐρπύεται με ἐμφοροῦν τῇ ἀνθρώπων, ἀρήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν ἐμφοροῦν τῷ Πατρὶ μετὰ τοῖς ἑσπερίοις, πάντων ὑπερφορησῆς τῇ χαλετωτέρῳ, ἐπαλάδεν ἐπὶ τὴν ἀποκαρμύνην ἐλπίδα.

3 Προταχθεὶς ὅτι τῷ πρὶν αὐτὰ τῆς Πανοσίας Ἡγεμόνι Πρόβῳ, ἐπερωτηθεὶς, εἰ βέλοιο θυῖσαι, ἀπεκρίνατο ὁ μακάριος Εἰρηναῖος· Αἰὲν ὅδε ἐστὶν μετ' ὑμῶν αἰρῆμαι. Τότε ἀνελήφθη εἰς τὸ δεσμώσιον. Ἐκ πλείονος δὲ ἡμερῶν ἐν τῇ ἐν τῇ φρεσὶ παραδοθεὶς, μέσης νυκτὸς ἀποκαθίσταντο τῷ Ἡγεμόνι φρονησῆς πάλιν ὁ μακάριος Εἰρηναῖος, καὶ ποικίλας βασιλεῖς ὑπομνήσας ἐρωτῶντα διατρίβειν, ἀπεκρίθη, ὅτι θεὸν ἔχω, ὃς ἐκ παιδὸς ἡλικίας σέβην δεδίδαγμα, ἐν τοῖς λεγομένοις ὑφ' ὑμῶν θεοῖς προσκυνῶν ἡ δυνάμει. Πρόβος Ἡγεμὼν εἶπεν, Κέρητον τὸν θάνατον, ἀρεσθεὶς αἷς ὑπεμνήσας ὕβρετι. Εἰρηναῖος εἶπεν, Κερδαίνω μετ' ἐν τῷ θάνατον, ὅτι ἀνὰ τὴν παρὰ σὺ θάνατον τὴν παρὰ τῷ Θεῷ ζωὴν αἰώνιον ἀπολάβω. Πρόβος εἶπεν, Τίς ἔχεις; Ἀπεκρίνατο, Οὐκ ἔχω. Γονεὶς ἔχεις; Ἀπεκρίθη, Οὐκ ἔχω. Ταῦτα δὲ ἐλεγχὺς ὁ μα-

κάριος Εἰρηναῖος, τὴν τῷ Κυρίῳ ἐποπλῶ ἐκινῶν ἔχων τὴν λέγαντα, Ὁ φίλων πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμῆ, ἢ ἀδελφῆς, ἢ γυναικῆς, ἢ τέκνου, ἢ ἐστὶ μετ' ἐξῆς· πρὸς ὃν ἀπείζω ὁ Μακάριος, ἐν τοῖς ἑσπερίοις ὅλως ἢ τῷ φρονήματι διακρινόμενος, καὶ ἀπασαν τὴν ἀνθρωπίνην διάθεσιν καταλιπὼν, κδένα πλείονος τῷ Κυρίῳ εἰδέναι καὶ ἐχρῆσθαι μολογῶν.

4 Πάλιν ὅτι εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ Ἡγεμὼν· Οὐδὲ σε οὐκ ἔχοντα· καὶ δι' αὐτῆς ἐπὶ θυτον, ἵνα ζῇς. Ἀπεκρίνατο ὁ μακάριος Εἰρηναῖος, Οἱ υἱοὶ μετὰ Θεοῦ ἔχοντες καὶ γὰρ, ὅς δυνάται αὐτὲς σώσει. Σὺ δὲ τὸν κελῶδεν σοι τοῖον. Πρόβος εἶπεν, Συμβεβλήκαί σοι, ἰεώπρε, θυσεῖ· ἵνα μὴ διαφορῶς σε αἰκισμοῖς ἀνέλκω. Εἰρηναῖος εἶπεν, Οὐκ ἐπὶ θυτον· τοῖον δὲ θείας γνῶσης γὰρ ὅτι τῇ δυνάμει τῷ Χριστῷ ἡμεῖς πάντες ὑπομῶμεν. Πρόβος Ἡγεμὼν ἀπεφώνησε. Ἐπειδὴ τῇ θάσχηται ἐβλέπει τῇ βασιλικῇ κελῶδεν, διὰ τὸ, καὶ τὸ σφάγμα τῷ Αὐτοκράτορος, καὶ τῷ ποταμῷ ῥιπῆται. Εἰρηναῖος εἶπεν, Ἐγὼ σε τὴν διάφορον τῇ θανάτῳ ἀπειλῶ ἐπὶ τῇ, ἀποτροπόμενος μετὰ τῆς μέλλουσας σε ἐξίφει με ὑποβάλλει· διό, εἰ βέλοι, παρακλήσομαι τὸ σφάγμα, ἵνα μάθῃς πῶς ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ τῷ θανάτῳ καταφρονῶμεν, διὰ τὴν εἰς Χεῖρας ἡμῶν τῆς πεποιθῆναι.

5 Ὁρῶντας ὅτι ὁ Ἡγεμὼν ἐπὶ τῇ παρρησίᾳ τῷ μακαρίῳ Μάρτυρι Εἰρηναίῳ, ἐνέλασεν ἔξφει αὐτῷ ἀναλωθῆναι. Ὁ δὲ ἀγνῶτος Μάρτυς, ὡς περὶ δαίτην βραβεῖς ἐγκρατὸς ἡμέρας, εἶπεν· Θεῷ χάρις ἡμολογῶ, τῷ δὲ ποικίλῳ θανάτῳ ὑπομότης λαμφομένη μοι εἶται καὶ χαλετωτέρῳ. Καὶ μὴ τὸ παραφροσύνην εἰς τὴν γέφυραν, ἥτις καλεῖται Ἀρμῆς, ἀποδοθεὶς τὰ ἱμάτια ἐν ἀκαταίεσιν τοῖς ἑσπερίοις τῆς χεῖρας, ἡμετέρας εἶπων· Κύριε, ἀποκρίνηται οἱ ἑσπερίοις ἐν ὑποδεδωμένῳ τῷ πνεύματι τῷ ὅλῳ σου· ὑπὲρ τῆς λαῶς ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπαινὸς τῷ πληρώματι αὐτῆς σοι πιστῶν, Κύριε, ταῦτα τάχω. Καὶ πληρεὶς τῷ ἔξφει ἐπέμψθη εἰς τὸν Σαὸν ποταμὸν.

6 Ἐσφάχθη δὲ ταῦτα μηνὶ Αὐγῶν εἰκάδι πρώτῃ, ἐν Σιρμίου, ἡγεμονεύοντος Πρόβου, καὶ δι' ἡμῶν βασιλεύοντος τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, μετὰ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, τιμὴ καὶ κράτος, νῦν καὶ αἰεὶ ἐν τοῖς αἰῶσι τῇ αἰώνῳ. Ἀμήν.

a In MS. intercedunt hae verba, ἢ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῇ φρεσὶ μετὰ τῷ Κυρίῳ καὶ ἀποδοθεὶς τῷ πνεύματι τῷ ὅλῳ σου, quae obsecra et intercedunt cum viderentur, et nihil magnopere ad plenum sensum habendum facerent, eximere malui, et hoc loco exhibere.

b MS. παρακλήσομαι, et abest sequentia verba: quae interiecti constituendi sensus ordo: quemadmodum et causalem γὰρ paulo ante progressam, et vocem dicant.

c Ibidem aha eligit, quod correni per consuetudinem: quia aliam in hac responsa praegradi debere aliqua, quae liberiorum culpa exciderint, mihi persuasit.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΥ

συγγραφεὺς παρὰ Γρηγορίου

ταπεινῶ καὶ φιλοχρίστῳ μαθητῷ αὐτοῦ.

Ex Codice MS. Julii Cardinalis Mazarini.

PROLO-
GUS.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ. **Ο** Θεότατος ἔ Γρηγοριανός Δαβὶδ ἐλεξε φάτῳ· Εἰς μικροῦτον αἰῶνα εἶμι Δίκαιος· ὑπερβαίμων, ὡς ἀνέβλεπται τὰ ἔρεπτα τῆ Δι-
Β αβὼν σήματτα εἰς τὸ διπλοῦς τυχεύουσι, διὰ τῆ
 ἡμερῶν τὰ θεία σοφῶν ἐκδηρῶνται, κοπὸν ὀφί-
 λου. Ἀλλ' ὅτε μὴ ὡς λόγῳ μεμνημένοι εἰκότως
 ταῦτα συγγράψουσιν· ἐγὼ δὲ ἡ μικρὰ σαγῶν, ἡ
 ὑπόμνησις τῆ, ὁ βορβωρῶν Λάκκου, ὁ μηδε-
 νος λόγῳ αἰετοῦ, τῶς ὅλοις πολυῶν διαρεῖ σώμα,
 ἡ φράσαι μεγίστη ἐ πλειόνῳ Πατρὶς φεικωδέσταται
 πρὸς τὰ ἐ θαυμάσια· Ἐνθεν ἔ ἀπορῶν ἐλθόντων,
 ἔ τί φράζειται ἔχου. Βέλομαι πίνω σποτῶν, ἀλλὰ
 πυνῶμαι τῷ καταλείπει τῷ Κυρίῳ μὴ, εἰ μὴ τὸ πά-
 λαιον, ὁ μὴ ὡς γρηγόριος οἰκότης ἐπὶ τίς αἰτε, παρὰ
 δομαί τῶ ποτὶς καλοῖς ὑμῖν τραπέζιταις, τῷ πο-
 λυτάκτικῳ αὐτὸ δια τῆ ἐπεξεργασίας· ἔ πάντως
 ὡς ἐάνῳ τῷ ποτῶν ἔ ὀκνηρῶ δόλω, ὡς περ διὰ τῆ
 σωτηρίας γλῶσσῃ καταχρῶται. Εἰ δὲ ἔ αὐτὸς λέ-
 γων ἀσάφηνται· ὁ δὲ αὐτὸς μῶτος ἔ φλογὶ ἐμυῶν
 πορροῦνται, πικρὸς ἐπιχειρῶν ὁ μηδεὶς λόγῳ α-
 ξεῖται. Εἰ γὰρ, ὡς φησι Σολομών, τὰς σοφίας ἡ σωτη-
 ρία φώλιος ἀποκαλύπτει, ἐμοὶ τὴ περὶ αὐτῆς
 μὴ τί παρ' αὐτῶν ἐρῶνται· Ἀλλὰ μὴ συγ-
Γ γινώσκω, οἷα σαφῶς, τίτα ψυχὴ θεοφιλῆς τῆ
 παρρησίας ἐ ἀνδρείας διὰ τὴ ἀταρταῖαν τῆ ἐπι-
 λῆ· τῷ Πατρὶς, ἔ τοῖς λέγειν τῆ ἐπιχειρήσει συγ-
 γραφῆται Κυρίῳ. Ἐνθάδε δὲ τῆ ἀρχιεπισκοπῆς ἀρ-
 χον, ταῖς ὑμῶν αἰσῶν ἐκδοῦνται, ἐπὶ ἔ
 Θεῷ οἶλον τῷ ἔ δυνάμει, ἀλλὰς τῆ ἡδὲ πάντα τὰ
 ἐκείνῳ αἰωαν, ἡ αὐτῇ Πάτρις γλῶσσας ἐρεῖ·
 μῆστι γὰρ ἐμοὶ τὰ αὐτῶν ἀπ' αὐτῶν. Τὰ αὐτῇ τῆ
 ἡμερῶν αὐτῇ, ὅτε περὶ ἐκείνῳ ἀνατίθεται, ὅτε
 πρὸς γέγονε μοναχός, καὶ ἐχὼ λέγειν, ὅδε ἔρον
 τῆ τῶν ταῦτά μοι σαφηνίζοντα ἀλλ' ὅς ἐκείνῳ
 ταῦτά εἰ τοῖς περὶ αὐτῷ ἔξεσθαι, ἀρῶνται αἱ τοῖς
 σπῆλαι τὰ ἐμὲ καταρδῶματα, ὡς πλειόνῳ ἀ-
 κρῶν τῆ πῆλαι. Πάλῳ ἀλλ' ὅς ἡμεῖς ἐχὼν ἐκδοῦνται
 λαοῦ, τῷ Θεῷ πρὸς οἰκιστοὺς φανερῶνται· ὑπερβαίμων,
 ἡ πρὸς οἰκιστοὺς Προφητικῶς ἐκ πορροῦνται τῷ Θεῷ,
 τῷ ἀρῶνται με δόξατω. Καὶ ὅς ἀρῶνται τῷ δι-
 γήματος.

CAP. I

ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ὁ Βασιλεὺς, ὡς πρὸς τὸ ἐκείνῳ Μακε-
 δόν, ὡς ἐχὼ πρὸς αὐτῶν, Κοιναῖτοι, Λέοντα, Σπ-
 φαιος· ἔ Ἀλέξανδρον· ὅς μὴ Κοιναῖτον· κοινὸν
 ἡ· ὑπερβαίμων τῷ βίῳ, Σπφαιος· δὲ Ἀρχιεπισκο-
 πος Κοιναῖτον πόλεως πορροῦνται, ἀνὴρ πάτη
 ἀρετῇ διαφύσας. Εἰ ἔ ὅτος ἐ σωτῆρῳ τῷ χρεῶ
 ἐλετήρησε, ἔ σωτῆρῳ καθάρσια παρὰ ταῦτον

ἱατρῶν δεκάμηνος· διὰ τῷ ἐκδοῦνται αὐτῷ ἐκ
 α τυχεύου, ὡς ὡς καλῶς ψυχρῶνται τῶ
 σόμαχοι, ἡ εἰς τὸν πορροῦνται ἀρῶνται, ἐκ-
 λῆψαι. Καὶ μὴ ὡς τῷ τῷ Βασιλεὺς, ὅς ἔ
 τῶν πορροῦνται Βασιλεὺς Μιχαὴλ ἀρῶνται· ἔ
 ἐπὶ τὰ σπῆλαι καταχρῶν, ὅς δὲ ἡ ψυχρῶνται
 ἐβλεπται ἐκδοῦνται τῷ χρεῶνται. Τί σοῖς οἰ-
 σαι, ὡ Βασιλεὺς, ἡ τί σοῖς οἰκιστοῖς, ὅτι ἡμεῖς ἀρ-
 λῶς με κατακτείνω; Καὶ ὡς ἔκδοῦνται τῷ
 βίῳ ἐκδοῦνται, εἰς τῷ Βασιλεὺς κατακτείνω Λέον-
 τα· Ἀλέξανδρον τῷ αὐτῷ. Τῷ δεκάμηνος
 τῷ Βασιλεὺς, διὰ τῷ δόξατω εἰς τῷ Ἀπὸ Μ-
 αρισταῖον ἐκδοῦνται ἀρῶνται· ὡς αὐτῷ, ἐπὶ τῷ
 τῷ ἐκδοῦνται ἀρῶνται τῷ Βασιλεὺς ἐκδοῦνται
 τῷ Ἀρῶνται τῷ τῷ ἀρῶνται ἀρῶνται, ὡς ἡμεῖς
 πορροῦνται ἡ ἀρῶνται ἀρῶνται ἀρῶνται ἀρῶνται. Καὶ
 ἀρῶνται τῷ τῷ ἀρῶνται ἐκδοῦνται, ὡς ἡμεῖς
 κατακτείνω, τῷ αὐτῷ τῷ, ἡ τῷ μετ' αὐτῷ
 τῷ ἀρῶνται, εἰς τῷ Βασιλεὺς ἀρῶνται. Περὶ
 ἡ τῷ Βασιλεὺς ἀρῶνται· εἰς ἔκδοῦνται τῷ
 ἀρῶνται Ἀρῶνται τῷ Σαμῶν, τῷ ἀρῶνται
 τῷ ἀρῶνται τῷ ἀρῶνται τῷ αὐτῷ, τίς πρὸς, ἡ
 πόθεν, ἡ τί τῷ τῷ ἀρῶνται.

3 ὁ δὲ ἀρῶνται αὐτῷ εἰς τῷ οἶκον, ἔ
 πορροῦνται ἀρῶνται τῷ τῷ ἀρῶνται αὐτῷ (ὡς γὰρ
 πορροῦνται ἡ πορροῦνται ἡ ἐπὶ πλειόνῳ πλειόνῳ
 ἐκδοῦνται) ἀρῶνται ἀρῶνται ἡ πορροῦνται αὐτῷ
 ἀρῶνται τῷ Ἀρῶνται. Ὅς ἀρῶνται ἀρῶνται πορ-
 ρῶνται, ὡς μὴ δὲ ἀρῶνται πορροῦνται ὡς ἔκδοῦνται Ἀρ-
 χιεπισκοπῇ, ὡς ἡμεῖς ἀρῶνται Σαμῶν, ἀρῶνται ἐκ-
 δοῦνται πορροῦνται. ἡμεῖς ἀρῶνται σὺ, τίς, ἡ
 πόθεν, ἡ τίς ἀρῶνται τῷ οἶκον. Ὅς Ἀρῶνται
 ἀρῶνται αὐτῷ· ἀρῶνται ἀρῶνται, ἡ πορροῦνται
 ὅς ἀρῶνται ἀρῶνται αὐτῷ. Καὶ ὁ Σαμῶν αὐτῷ,
 Εἰτε ἡμεῖς ἀρῶνται πορροῦνται· οἱ γὰρ ἀρῶνται
 ἀρῶνται ἀρῶνται. Λέγει πορροῦνται αὐτῷ ὁ Ἀρῶνται
 Σὺ δὲ, τίς ἡ πόθεν; Καὶ ὁ Σαμῶν· ἡμεῖς σὺ
 ἐκδοῦνται ἀρῶνται ἡμεῖς· ἐπὶ τῷ ἐκδοῦνται ὅς
 εἰμι, μῆστοι μελέτω. Εἰ δὲ ἡ ἐκδοῦνται σοῖς οἰ-
 κιστοῖς, Εἰ εἰμι Σαμῶν ὁ Πατριάρχης, ἡ Πα-
 τριάρχης ἀρῶνται τῷ ἀρῶνται τῷ σπῆλαι Ρῶ-
 μαίων. Διήρηται αὐτῷ ἡμεῖς ὡς αὐτῷ, τίς, ἔ πό-
 θεν, ἡ τίς ἀρῶνται ἀρῶνται. Λέγει πορροῦνται αὐτῷ ὁ
 Μακάριος· Καὶ γὰρ εἰμι, ἡ ὡς τῷ ἀρῶνται
 τῷ γλῶ. Ἐπὶ Σαμῶν πορροῦνται αὐτῷ· καλῶς ἀρῶνται
 λέγειν τῷ σὺ, ὅτι ἀρῶνται, ἔ ἡμεῖς ἀρῶνται
 ἀρῶνται τῷ τῷ Ρῶμαίων τῷ ἀρῶνται. Ὅς ὁ
 σὺ πορροῦνται αὐτῷ ἀρῶνται, ὡς περ ἔ παρὰ τῷ

Ταρε-

Ἄ παρ' αὐτῶν πολλὰ ἀναγκαζόμενοι, τίς ἐστι, ὅμως εἰσῆκει σιγῶν.

4 Πρὸς αὐτοὺς ἦν Σαμωνῆς ἀχθῆναι ῥάβδους χλωρὰς κατὰ τὴν, βένδρα π' ἐπὶ πρὸς κολαστικὰ ὄργανα, μήπως δευτέρῳ αὐτῶν καὶ δειλίας ἔξειποι αὐτῶ, τίς ἔτι ποῦ ἐστι. Ὡς δὲ καὶ τὴν αὐτὴν ἔλαμψε, κελάρη ἐπὶ τὴν ἀποπάρων τοῖς βενδραῖς ἀειδῶς μαζίζεσθαι, βωῶντες τῇ κήρυκος. Λέγει τίς ἐστὶ, ὅχι λῦτρε σε τῇ μαζίῳ. Οἱ δὲ ἔδιδον αὐτῷ ἰχθὺς ζωτικῇ. ὃν καὶ ἔχοντα ὡς φόρτον ἀφύχοι βασιλεύοντες τῇ εἰρητῇ ἐπατέρεισαν, προσδοκίμων ὅτι πενήθεσθαι. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐπ' ὑψηλῷ βήματι καθεστὴς ὁ ἀνήμερος θῆρ' αἰετός, ἐκείλανε, ὡς ἐπὶ τῇ, βασιλεύοντα ἀχθῆναι. Οὐκ ἔτι ἀποκαλέπεις, ὡς εἶδον αὐτὸν ὕμνῳ ἐπὶ τῇ φουλακῇ, τὰ δὲ κελάρη τῇ θύρᾳ ἀπὸ τῆς, ἔξισσαν, ἐκείνῳ αὐτὸν τὸς ἔχοντα. Οἱ δὲ Μακάριος μὴ δὲ εἰρηκὺς ἐπορεύετο ἀμα αὐτοῖς παραστῆναι τῷ Ἀρχόντι. Προδραμόντων δὲ τῶν ἐκείνῳ αὐτῷ τῷ

5 συμβεβηκός, ἔξισαν ἀκκίως τῷ αἰετῷ ὅμως μὲν μαχὼν εἶναι τὸν ὅστις οἰσθῆναι σὺ τοῖς ταπεινοῖς αὐτῷ, φησὶ πρὸς αὐτὸν. Ἐγὼ σε τὰς μαχίας διὰ τὰς ἐλπίδας, ἐκείλανε ἀπλωθεῖς αὐτὸν ἐπὶ τῇ τύπῃ ῥάβδους ἀηλῶς, ὡς ἔστιν, τίς ἔτι ποῦ ἐστι. Οἱ δὲ ὅστις ἀποκρίσθη ἔδιδε, τοσῶς ἐπὶ τοσούτοις ἐπὶ τῇ ῥάβδῳ σιωπῶν. Θωμαζόντων δὲ πάντων καὶ ἐκπληττομένων ἐπὶ τῇ ἀφάτῃ σιωπῇ τῇ Διχαίᾳ, ἔφη ὁ Παρακοιμώμενος, καυχῶμαι ὅτι ἐχὼ λέγων, ὅτι ἐκείλανε αὐτὸν τῇ ἐμῇ σιωπῇ. ἀλλ' ἔκ ἐκείνῳ τῷ καταμαχῶμαι ἡμῶν, ἢ τῷ ὕμνῳ τῇ Βασιλείᾳ.

6 Καὶ κελάρη διὰ τῶν ἐβδόμηδος κατ' ἐκείνῳ ἡμέρᾳ ἀπὸ τετακτοῦ μαζίῳ, ἐκείλανε ῥάβδῳ τῷ τῷ τῷ. ὁ δὲ ὡς ἔλαμψε τὰς θλίψεις ἡμετέρας, κρύπτει τῷ ἰδίῳ ἀρετῇ. Καὶ ὡς αὐτὰ χροῖον ἐκείνῳ διαγῶν, βοῶντας ἡμῶν γυμνοτοῶν ἐκείνῳ αὐταῖς. κατὰ τὴν ἀρετὴν ἀπάθει ἐκείλανε, ἐκείλανε θεαματικῶς αὐτὸν τῷ ἀρετῇ, διὰ τὸν εἰσόντα, Μηνῶν τῇ αἰετῇ τῇ ἐκείνῳ. Οἱ δὲ θριαμβῶν τῷ οἰκῇ ἀρετῇ, ἀπέχεται τῷ μινδῶν αὐτῇ καὶ ὅσον ἐπὶ τῇ τῷ αὐτῷ, ὁ δὲ τῷ τῷ τῷ, ἐκείνῳ αὐτῷ. ὁ δὲ τῷ τῷ τῷ, ἐκείνῳ αὐτῷ. Μετὰ τὸν τῷ ἐβδόμηδος ἐκείνῳ παρελθόν, ἐκείνῳ τῷ τῷ τῷ, ἐκείνῳ αὐτῷ. Ὡς δὲ παρῆν, ὕμνῳ ἀπὸ τῷ αὐτῷ. Αἰόσι τῷ ἀνδρῶν, ὡς τῷ ἀρετῇ τῷ δόλον τῇ καρδίᾳ, Εἰπέ ἡμῖν, ἐκείνῳ, τίς ἔτι ποῦ ἐστι. Εἰς πρὸς αὐτὸν ὁ Μακάριος. Οἱ τὰ τῷ Σοδόμων ἔργα κρυπτικῶς ποῦντες, ὡς

7 ὁ δὲ Σαμωνῆς φῦτε ἀνέχος ἐκείνῳ τῷ ὅφει. Ἐπὶ τῷ αἰχμῶν τῷ παρῶν, καὶ ἐκείνῳ τῷ τῷ τῷ, ἐκείνῳ αὐτῷ. Ὡς δὲ παρῆν, ὕμνῳ ἀπὸ τῷ αὐτῷ. Αἰόσι τῷ ἀνδρῶν, ὡς τῷ ἀρετῇ τῷ δόλον τῇ καρδίᾳ, Εἰπέ ἡμῖν, ἐκείνῳ, τίς ἔτι ποῦ ἐστι. Εἰς πρὸς αὐτὸν ὁ Μακάριος. Οἱ τὰ τῷ Σοδόμων ἔργα κρυπτικῶς ποῦντες, ὡς

8 ὁ δὲ ὅστις χεῖρ ἀπὸ τῷ αὐτῷ. ἐκείνῳ αὐτῷ. Ὡς δὲ παρῆν, ὕμνῳ ἀπὸ τῷ αὐτῷ. Αἰόσι τῷ ἀνδρῶν, ὡς τῷ ἀρετῇ τῷ δόλον τῇ καρδίᾳ, Εἰπέ ἡμῖν, ἐκείνῳ, τίς ἔτι ποῦ ἐστι. Εἰς πρὸς αὐτὸν ὁ Μακάριος. Οἱ τὰ τῷ Σοδόμων ἔργα κρυπτικῶς ποῦντες, ὡς

Τομὸς III. Mart.

αὐτῇ, ἵνασι τὸν ὅστις ἐκείνῳ αὐτῷ. ἐκείνῳ αὐτῷ.

9 Τῶν δὲ ἡμερῶν παρελθόντων, παραγενοῦς ἦρθε τῷ θύρᾳ τῇ φουλακῇ, ἐκείνῳ αὐτῷ. Ὡς δὲ παρῆν, ὕμνῳ ἀπὸ τῷ αὐτῷ. Αἰόσι τῷ ἀνδρῶν, ὡς τῷ ἀρετῇ τῷ δόλον τῇ καρδίᾳ, Εἰπέ ἡμῖν, ἐκείνῳ, τίς ἔτι ποῦ ἐστι. Εἰς πρὸς αὐτὸν ὁ Μακάριος. Οἱ τὰ τῷ Σοδόμων ἔργα κρυπτικῶς ποῦντες, ὡς

10 Ἀλλὰ φροσέταξε τῇ νυκτὶ ἐκείνῳ αὐτῷ. ἐκείνῳ αὐτῷ. Ὡς δὲ παρῆν, ὕμνῳ ἀπὸ τῷ αὐτῷ. Αἰόσι τῷ ἀνδρῶν, ὡς τῷ ἀρετῇ τῷ δόλον τῇ καρδίᾳ, Εἰπέ ἡμῖν, ἐκείνῳ, τίς ἔτι ποῦ ἐστι. Εἰς πρὸς αὐτὸν ὁ Μακάριος. Οἱ τὰ τῷ Σοδόμων ἔργα κρυπτικῶς ποῦντες, ὡς

11 ὁ δὲ ὅστις χεῖρ ἀπὸ τῷ αὐτῷ. ἐκείνῳ αὐτῷ. Ὡς δὲ παρῆν, ὕμνῳ ἀπὸ τῷ αὐτῷ. Αἰόσι τῷ ἀνδρῶν, ὡς τῷ ἀρετῇ τῷ δόλον τῇ καρδίᾳ, Εἰπέ ἡμῖν, ἐκείνῳ, τίς ἔτι ποῦ ἐστι. Εἰς πρὸς αὐτὸν ὁ Μακάριος. Οἱ τὰ τῷ Σοδόμων ἔργα κρυπτικῶς ποῦντες, ὡς

A Ἐοὶ σω αὐτῷ εἰσπότη αὐτὸν μεταβυλάσθαι, ἀ-
πέλκεται αὐτῷ τὰς εἰσόδους τῆς γάρκας. Εἰδὼν
δὲ αὐτὸς, ἐν τῷ διακρίσει τῆς ἰπποδρόμου σκήνω-
ται, πάντων τῶν σωλιδότων Μεγιστῶν, ὡς Βασιλῆα,
Διομηόων αὐτοῦ. Ὅσοι δὲ χέσιν πρὸς τὸν Ἀγῶ-
νιχοι, ἀκτάτης παρ αὐτῷ τὸ μέλλον γνέσθαι ὁλέ-
θρον σύμπωμα, ἤδη πρὸς τῶν μνητῶν κατακλεί-
σας ἐαυτὸς εἰς τὰς οἰκίας, οἰκίας, ἡμέραν. Ἀπ-
εῖναι γὰρ τῷ χαρῶ, ἐν τῷ τῷ πορῶν, ἐκ ἐλκε-
σίνων ὁλοθυρόμενος χεῖρ. Δύο δὲ τινες Μεγί-
στῶν τινος ὅπως υἱοὶ ἔ. Πρωτοπαθάριοι, εἰδόντες
πρὸς αὐτὸν ἡρώων, εἰ συμφύρει αὐτοῖς ἀτελῆσαι, ἔ.
συμμετρήσιν τῇ καυδία τῷ Δέκα. Ὁ δὲ φησι πρὸς
αὐτὸς. Μητέρα, μηδὲν ποίησαι ἐχθρὰ πεί-
σειθε· εἰ γὰρ, ὁ μὲν εἰς ὑμῶν ἐκ μαχάρα πετῆται,
ὁ δὲ ἐπὶ τῷ ὡτῇ τῷ ῥῖνα τμηθεὶς μόλις τὸν δά-
ματον διδράσκουσιν. Οἱ χ. παρακύντες τῷ Ἀγῶνι, ἄ-
πορῶν ἐπαθοῖ. Ὁ γὰρ Δέκας κακῶς φρονήσας κα-
κὸν ὁ ψῆφον ἐαυτῷ ἔ. τοῖς μετ' αὐτῷ ἐπαίτο.

B 12 Ὁ φησὶ γὰρ μακροθυμῆσαι ἔ. ἀσφαλί-
σασθαι τὰς εἰσόδους τῆς βασιλῆων, τῷ μὴ τὰ πρὸς
διατροφῇ εἰσχομίζεσθαι, ὡς τῷ λιμῷ στενοχω-
ρῶν μετ' ἰκασίας αὐτῷ τὴν πύλας ἀπατάσας, χ.
πορῶν αὐτοῖς εἰς τὰ βασιλῆα δέξασθαι, ἔχ. ὡς
πετοίηκε. Βασιλῆα δὲ γῆρας μὲν τῷ σω αὐτῷ εἰσελ-
θεῖν αὐτὸ τὴν πύλιν, ἢ περ Χαλκίῳ ὀνομάζουσι· σω-
θλάττας πέλιξε τὰς μοχλὰς, ὅπως φεικωδε-
σάτοισι πορῶν τὰς σω αὐτῷ κατασφαλιτάμενος,
μὴ σπάσθαι εἰς τὸ ποιοῦν κατὰ τῷ, μὴ βέ-
λῃ, μὴ δόρῃ· ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἀνομιῶν εἰσελθεῖν,
φῆσας, Εἰ ἐκείνοι ἡμᾶς μὴ ἀντίγοντας κατασφά-
ζουσιν, ἐπὶ τῷ φοβερῷ βήματος τῷ μεγάλῳ Θεῷ μετ'
αὐτῷ δικασόμεθα, ὅτι ὅπως ἡμᾶς ἀπατάσας,
νῦν ἡμῖν ἀνταίρως. Ταῦτα εἰπὼν, ἀφίκετο ἄμα
σω αὐτοῖς, ὡς εἰρηται, εἰς τῷ Χαλκίῳ πύλιν,
ἔ. ἀπῆλθε εἰσπότη. Οἱ δὲ ἐν τοῖς βασιλῆοις τά-
χῃ πολλὰ σωαθροίσαντες τῆς τοξότης, ἀπὸ τῆς
τεχνῶν τοξόματι ἐβαλῃον. Ὡς δὲ οἱ περὶ τὸν Δέ-
κα τοῖς βελισσὶν ἐπληττοῖτο, ἐβῶν αὐτῷ, Εἰσὶν
ἡμᾶς, ὅπως αὐτοῖς ἀντιμαχισόμεθα. Τὰ δὲ τῷ

C κωλύοντες, ἐν ὅσῳ ταῦτα φασκοῖ, εἰς τὴν τῆς ἀπο-
χωτήτων τοξότην, μαθὼν ὅσοις ἐστὶν ὁ Δέκας, τεί-
νας ἀνδρείως τὸ πῦρον, ἐπληξεν αὐτὸν ὑποκάτω τῷ δε-
ξίᾳ χειρὸς ἐπὶ τῷ πλάτῃ. Ὁ δὲ τὸ, Οὐαὶ μοι ἐπι-
φωτῆται τῷ ἀθλίῳ, κακῶς ἐληλυθαμεν ὡς, κατέ-
σιν ἀθῶς ἐπὶ τὸ ἴδιον. Πάντων δὲ δειλῶς συγχεῖν-
ται ἔ. πρὸς τὰ ὅτις ἀρχαίῳ ἀναποδίζουσι θάρσος
οἱ εἰδοὶ λαβόντες χ. τῇ ἰσῇ σπατάμενοι, πολλὰ πε-
ριτομία πρὸς αὐτὸς ἐξήθησαν τὰς πύλας ἀνοίξαν-
τες· ἔ. κτείνουσιν ἐν πρῶτοις τῶν αὐτῷ Πρωτοπα-
θάρ, εἰδ' ὅπως εἰπὼς κλειόνας, ἔ. μὲν τέρας κί-
κον. Μὴδὲ τῷ λοιπῶν σπατάμενοι, ἀλλὰ χ. τέρας
ἀποδιδράσκοντας ἔ. συμποδίζομεν δίκην γάχους
ἐξεδίειξον.

13 Διεσώθησαν δ' αἱ τινες, εἰ μὴ οἱ ἀνελκῆς
ἐκείνοι ἔ. ἀπολαγχοὶ τὸ τάχος ἀποτείλαντες, ἔ.
πέτας τὰς πύλας πρὸς τὸ λῆος ἀσφαλισάμενοι ἔ.
σφαρίστας ἀκείβως, εἰδ' ὅπως ἀκείβῃ ἐβῶν
τῆς διαδράντων ποιήσαντες, ἔδενος τέτων ἐφῆσαν-
το. Πολλῶν μὲν ὅν Μαγίστων χ. Πατερίων φαίνε-
ται συγκαθελθόντων τῷ Δέκα ἐν τῷ ἰπποδρόμῳ, ὡς
μὴ πορῶν τῶν ξίφῃ ἀναμῆσαι, ὡς δὲ ἐξω τῶν
Tomus III. Mart.

χῶν φερύζεσθαι· ἀλλὰ τὴν ὀφθαλμὸν ἔχοντι·
πῆσαι, ἔ. πρὸς ἀποκοπῆσαι, ἀλλὰ ἔ. φερύζεσθαι·
χ. ἔ. πρὸς τὴν μὴδὲν ἰδικησῶντας μαρτυρεῖσθαι, ἀλλὰ
τὰς ὁσάτης δημάεισαι. Καὶ ὡς ἰδὲ τὴν πῆσαι
Μεγαλόπολιν τάχιστα, ἔ. ἔ. ἐπὶ κρατῆσι ἔ.
ἀλώσει Βαβυλῶν ὑπομνήσαντες. Οἱ δὲ ἀνελκῆς
πρὸς τὸν Δέκα χ. τὸν υἱὸν αὐτῷ, τὰς αὐτῷ χάρας ἀπο-
μύοντες, τῷ Νικολῶ, ἢ μᾶλλον εἰπὼν, Ἀγχι-
κολῶ χ. τοῖς σω αὐτῷ ἐκείνους· οἱ χ. ταῦτας
γυνεῖστας, τιμὰς ἔ. τὰς τυχῆσας τοῖς κομίσασιν
ἐνέμειν. Καὶ ὡς ὅπως οἱ κακοὶ κόρον ἐλάβον, ἀλλὰ
κελάσιν τῷ Ἰππάρχῳ τὸ πόλεως πάντων τῶν ἀναι-
θέτων τῶν λειψαναρίων ἐν τῷ τελέει, ἔ. ἔ. ὡς
ὡς ὁμοπῆτες ὡκτερεῖ, ἔ. ὡς ὁμοφῆτες, ἵνα μὴ
λέγω χ. πορῶντες, ἵνα καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἐάσω-
σι τῇ ὁσίᾳ ἀρῶσθαι· ἀλλ' ἐφ' ἀμάξῃς θέντες
οἱ ἀνήμεροι θῆρες, ἡμιμήτες, γεφυρωμένους, με-
σολεωβημένους ἐν δημοσίᾳ σύροντες, ἐν τῷ πότῳ
οἱ κινῶν ἐβαλῃον. Φασὶ δὲ τινες ὅτι πλείους τῶν
χιλίων ἦσαν οἱ δόντες ἐαυτὸς τῷ θανάτῳ, ἐν τῷ μὴ
σπάσθαι ῥομφαίᾳ ἢ ἀλλο τι ξίφος διὰ τὸν ὅρκον.
Γεεὶ δὲ τῶν κρεμασθέντων ἐν ταῖς φῆραις, ἱκανοὶ χ.
ἐξίστοιτοι ἐμαρτύρησαν, ὡς εἶδον πολλὰς κατ' ἐνα-
ῖκας τῶν τῶν αἵματι ἀέρα ἐν τῷ ἡρώδι κατερχόμενους
ἔ. μέγας πορῶν διατόντα, δεικνύοντες τῷ Θεῷ,
ὅτι ἀδίκως τὸν πορῶν πορῶν εἰς τὰς ἀναιτίους ἢ πε-
τοίηκε. Τῷ γὰρ Δέκα ἀναμῆται· δέον τῶν ἀλ-
λων φέσασθαι, ἢ χεῖρα αἰρόντων, ἢ ἐκείνους, ἢ
κερυνάζοντων· οἱ δὲ ἀπληρῶς αἷμα ἀθῶν ἐξέχεον.
Φῆσ' ὅτι τῶν δρακόντων ἀθλίωτος, ἔ. καὶ αὐτοῖς χ.
τῷ φεικτῷ τῷ κείσας ἡμέραν, ὅτι τὸ αἷμα τῶν
ἀδελφῶν αὐτῶν ἐν τῷ χερσὶ αὐτῶν ἐκζητήθη ὁ Κυ-
ριος!

14 Τῷ δὲ γε κεφαλῷ τῷ Δέκα ἰδόντες οἱ
βδελύροι, ὡς φθάναντες εἰσπότη, ἔ. καταμω-
σάμενοι τῶν, ἐκείνους κοτῶ ἐμπαρεῖσαι διὰ
τάτης τὸ πόλεως διατρέξασθαι, Γρα, φησὶν, αἰ-
χιωθῶν οἱ ἐπ' αὐτῶν τὰς ἐλπίδας θέμενοι· ἔ. τῶν
λῶν χ. ταῦτῳ τῷ βυθῷ τῷ πότῳ δοθῆναι σω τῷ
λοιπῷ σώματι. Καὶ τῷ μὴ πορῶν τῷ πρῶτῳ ἀνι-
λετο, τὸ δὲ γε πᾶν αὐτῷ τὸ ἀνιμῆσαι οἱ κόλ-
ποι τῷ Ἀβραῶν ἐβῶντο. Οὐ γὰρ τυραννικῶς, ὡς
πορῶντες, τοῖς βασιλῆοις ἐτίθη, ἀλλ' ὅπως
φεικωδεσάτοις θάρσας· διωάμενος δὲ χ. ὅτλοις
μαχέσασθαι, ἢ πῦρ βαλεῖν ἐν τοῖς βασιλῆοις, ἔ.
ὡς τῶν ἐσθῶν ἀμύνεσθαι, πορῶν μὴ σῆ ἐποίη-
σαι, ἐπὶ Θεοῦ δὲ ἀναδῆς ἐμῶν διὰ πῦρ πῦρ πε-
ρατμῶ βασιλῆας οὐραῶν ἐτίτυχε. Καὶ οὐ πορῶ-
ν τῶν ἀλλῶν τὸ ἐχάλημα τῶν τῶν βασιλῆα φυλατ-
τούντων, ὅτοι ἐπὶ τῷ τοιμῷ τῶν λογικῶν πορῶ-
ν τῷ Ἰππάρχῳ μᾶλλον ἢ Νικολῶ. Ὅπως αἰε-
τύχε τὰ Εὐαγγέλια ταῖς μικραῖς αὐτῷ χερσὶ· τῶς
ἐκείνους τῷ λέγοντι· δι' αὐτῶν, Ὁ Ποιῶν ὁ κα-
λὸς τῷ ψυχῇ αὐτῷ τίθηται ὑπὲρ τῶν πορῶ-
ν· ἀλλ' ἀναιμῶντες ἐδείχθη, κατεσφίξε· αὐ-
τῶν ὁ τὸ μαχάρας κληρονόμος. Κρηττοῖσι αὐτῷ,
μειδῶν ἀνῆται χ. μὴ Ποιῶν (ἐν τῷ πορῶν χ.
τῷ Εὐαγγελικῷ αὐτῶν φησὶ τῷ λέγοντι, Ὁ
μειδῶν δὲ χ. ἐκ αὐτῶν τοιμῷ, θείας τὸν λῆος ἐ-
σερχόμενοι, ἔ. ἀφῆκε τὰ πορῶντα χ. φάγει) ἢ
αὐτῶν γνέσθαι λῆος ἔ. καταφαγεῖν αὐτά. Ταῦτα
δὲ πάντα, ἀγαπητοί, διὰ τῶν εἰς μέσον παρήγαγον,
c 2 iix

AUCTO-
RE GRU-
GORIO
DISC.

E

E

E

h

E

E

A σεν, ὃν καὶ δακτυλοδείκτῃ ἡμῖν ὑπεδείκνυε. Καὶ δὴ
 θεωρήσαντες μὴ φοβερῶς τὸν εἰς τὴν γῆν πληκτῶν τὸ μέ-
 γεθος, ὡς ποταμὸς ἀπὸ μέτρων κυβώτιος· καὶ εἰς τὴν
 cc ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἐκ μυχθμοῦ ἀνῆγε δυτῶδη δόκλιν
 βορβόρον, ἐν ὅμοις ἰδὼν ἡμᾶς ἐκείνῳ, ἔκ ἐκτοπῆθη
 ὁ αἰμοβορῶν, ἀλλ' ἡσύχως ἐκάθητο στέφον τὰ ὀμ-
 ματα. Ἐκ τλητομῶν δέ μοι ἐπὶ τῷ, δῖον ὁ Ὀ-
 σιος λίθοι ταμμεγέθη ὡς τριάντα λίτρων ὀλ-
 κῶν ἔχοντα, ἄρας ἀμφοτέρω τῶν χειρῶν, τὸν διω-
 τὴν περικαλεσάμενος Κύριος, καταφέρει κατ' αὐτῶν,
 dd ἐ παραχρῆμα ὡς ὄφραλον σιωτρεῖν διαπεφώη-
 κε. Θωμάς αὖτος δέ μοι ἐπὶ τῷ, φησὶ πρὸς ἡμᾶς
 ὁ Ὁσιος. Ἀραπὶ λίθου ἐ αὐτῶν, ἐ λιθοβολήσατε
 αὐτὸν. Ἐμὲ δὲ ἀπὸ τ' ἀπέρω ἀφροσύνης καὶ ἀγαλλιά-
 σεως τῶν ποροθύμων λιθοβολῶντος, φησὶ πρὸς
 τὸν Πρωτομάρτυρα· Κύριε μου, τίχα τὸ ἐστίν, ὅτι
 λέγεσθι, ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ Μάρτυς Γεώργιος τὸ ποτηρὸν
 πλάμα ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ Κυρίου· τινὲς δὲ πρὸς αὐτὸν ἀν-
 τιλέγεσθι. Ὡς ἐκείνος μὲν τὸ ἐξέβαλεν, ὑμεῖς δὲ
 ἀποστασθέντες ἴσασθε. Παραπλήσιόν τι καὶ ὁ τίμιός μου
B Πατὴρ τέτραχεν, ἀποκτείνας γὰρ τὸν δυσήιον ὀλεθρῶν
 ἐνὶ λίθῳ, μὲν τὸν νεκρῶσαι τῶν, ἡμῖν φάσκεν, τῶν
 λιθάται. Ὁ δὲ Ὁσιος ἀποκτείνεις λέγει πρὸς μέ-
 Γῶν, ὁ πέλιος, διὰ τῶν βειῶν τῶν Πρωτομάρτυρος εἰς
 ὀνόματι τῆς Δεσποτῆς Χειρῶν ἀνέλιν τὸν ἐχθρόν σου,
 καὶ ἀπὸ τῆς νύκτε σὺ οἱ ἐχθροὶ κατακυριεύουσιν.

51 Ὡς ἔν ταῦτα αὐτῶν ὁ Ὁσιος, αἰφνης ἀνέ-
 θηκεν ἐν τῇ Βασιλειᾷ εἰς τὸ οἶκον τῶν Πρωτομάρ-
 τυρος, εἰς ὃν πρὸ τῆς ἐκείνου ἀκρόμας τῆς αὐτῆς
 τῶ Κυρίου ἄσμα ἀχαιεῖας ἀδοῖντας παταμόνιον.
 Ἐσθῆν ὁ Ὁσιος πρὸς μέ αἶμα τῶ Πρωτομάρτυρος. Ἰδε,
 γέγονας ὕψους χρεῖται Χειρῶν· ἐσελθε ἔν καὶ αὐτὸς
 εἰς τὴν δεξιάν σου, εἰς τὴν τῶν ὑπερσῶν καὶ τὸν ὀρόπον
 ἐπὶ, καὶ ἔδωκε αὐτὸς μέλος ἀχαιεῖας τῶ Γεντι-
 κράτοι τῶ θωμάς αὐτῶν τὸ ἔλεος αὐτῶν ἐπὶ σέ.
 Εὐθύς ἔν γόνυ κλίνας τοῖς ποροσάταις ἐ διεργέταις
 εἰσέδωκεν ὁ φάλας ἐ λέγων, Κύριος φωτισμός
 μου, ἐ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι; ἐ τὰ ἐξ ἡς
 cc τῆ φάλας. Ἀχρεῖς ἀδόντος, οἱ νῆοι ἐκείνοι οἱ ἄνθρωποι
 καὶ τίμοι συμφάλλοις ἡγαλλῶντο ἐπ' ἐμοὶ λέγον-
 τες, Ἥκει ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν, σιωδάρανθ' αὐτῶν αὐ-
C τῶ. Ταῦτα λεγόντων ἐκείνῳ, ἀνέθλω τῶ ὀράματος,
 ἐ γρόνους εἰς ἐμὲ αὐτῶν ἐξέσπινε τῶ πλάματι, ἐ
 ἔδωκε ἐμὲ αὐτῶν Χειρῶν χρεῖται ὕψους πλάμας· καὶ λαβὼν
 ψυχὴν ἐσεφορήθη, καὶ ἠδὲως ὑπνῶτα. Καὶ ἔν μικρὸν
 ἐξελθὼν ἐξ ἐκείνου, ἐράβδω σελζόμενος ἀπα-
 τῆν· εἰδεῖ ἐ διὰ τῆς ἐμβάσεως πλοῖον τῶν Βα-
 σιλέων μετὰ λαβόν, ἐκδογόμενος καὶ ἀναγγέλλων
 πᾶσι τὰ συμπεσόντα μοι, ὅπως ποῖ Ἄγιοι διὰ τῶν
 ποροσβειῶν αὐτῶν τῶν πικροτάτων μεθ' αὐτῶν ἐρρύσαν-
 το· ἐ πάντες οἱ ταῦτα ἀκούοντες ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ἐπὶ
 τῇ ἀνελτίῳ μου τωπείᾳ.

52 Πρὸ δὲ τῆς ἐκείνου ἀναχθῆναι με, ἡβελήθλω
 τῶν ἐπαυδοῦν ἐκείνου διαχειρίσασθαι· ἐ πάλιν ἔπον
 πρὸς ἐμὲ αὐτῶν, Ταπεινὴ ψυχὴ, γεγραπτα, Κακὸν
 ἀντὶ κακῶν μὴ ἀποδοῦν· ἀναθῶν δὲ τὸ πᾶν τῶν ὑπερ-
 νῶ δικασθῆναι. Οὕτως ἔν κείνῳ καὶ τῇ ψυχῇ μου σιωπῶ-
 σοι διασκεψάμενος, εἰς τὴν Βασιλειᾷ, ὡς εἴρηται,
 ἀναδραμὼν, πρῶτα μὲν ἀπῆμι πρὸς τὸν Θεὸν τῶν
 τῶ Πρωτομάρτυρος, ἐ πᾶς ἀχαιεῖας με ἀποδοῦν, ὡς ἐ-
 χον ἀδύς ἀπῆμι ἐ πρὸς τὸν Μακάριον, τῶ καὶ αὐτῶ
 τῶ ποροσῆκεται ἀχαιεῖας ἀποδοῦναι. Ὁ δὲ γε τῶ

Tomus III. Mart.

Θεὸν ἀνθρώπος, ὁ τίμιος Ἐνὼχ, ὁ δούλος Ἡλίας, ἰός **D**
 Ἀβραάμ, ἰδὼν με πρὸς αὐτὸν ἐληλυθότα καὶ ἡνυκα-
 πτρυχωμένον ὑπὸ τ' ὀρόσῳ, ὅλος δακρύων ἐτλήθη,
 καὶ φησὶ· Καλῶς ἦλθες τὸ φίλτατον μου πέλιον, μαλ-
 λον δὲ τῷ Χειρῶν. Καὶ καθεστὴς αἰνιγματωδῶς
 ἐξηγήσατο πάντα τὰ συμβάντα μοι. Ἐγὼ δὲ ἀκούων
 ἐφείττον, ὅπως ἔδωκε ἔλαθει αὐτὸν τῶν γενομένων.

53 Τῶ λοιπῷ ἔν, πέλιον, φησὶν ἀπελθε εἰς εἰρήνην **E**
 εἰς τὸν οἶκόν σου· ἐκείνῳ γὰρ αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς σῶ-
 ματικῶς ὅφει με εἰς τῶνδε τῶν βίῳ· ἐ αἶμα τῶ λόγῳ
 πεισχυθεῖς μοι καπατάσασθαι ἡσυχίαν καὶ ἡσυχίαν. Ἐγὼ
 δὲ καὶ πρὸ τῶνδε τῶ λόγῳ, ἀκούων τῶνδε τῶνδε αὐτῶν, ὡς
 ἀπὸ σώματος Θεὸν ἐξερχομένων, ἀλαβῶς εἰς γλῶ-
 σσιν καὶ μὲν φόβος ἐπικροώμενος· ἐπὶ δὲ ἀκῆτας, ὡς
 ἐκείνῳ ὅφει με εἰς σαρκὶ ὡς τὸν ὀρόπον, ἀπὸν διολύ-
 γων ὑπὸ τῶ σφοδρότατον κλυθμῶν σιωπῶντος ἀρε-
 βόησα. Ὡς καλὴ Ἰάπρι, καὶ τῶνδε ὑποίσω τὸν σὸν χωρισ-
 μόν; Τίνα δὲ ἐξω τὸν ἀντὶ σὸν ὀδὸν ἔνταί με, καὶ ἐντι-
 λαμβάνοντά μου τ' ἀσθενείας, ἐν πῶς τ' παρὸς πά-
 ρεσιν, ἐπὶ ταῖς τ' δαμόνιαι ἐπιβελῆς, ἐπὶ τοῖς ἀλ-
 λοῖς πᾶσι βιωτικῶς ποράγματος; Οἱ μοι τῶ ἀθλίῳ!
 οἱ μοι τῶ ταλαιπώρῳ! οἱ ἀκού ἀπάκατα ἡκῆσα! **E**
 Καὶ ὁ Ἄγιος ἡρέμα πῶς ἐ κατέψα, ἐ ἀναστῆναι με
 τὸν Θεόν, φησὶ· Μη ἔπας ὁ πέλιον, μὴ ἐπὶ τῇ ἐμῇ
 ἐκδομῇ ἀπαρηγόρητα θρηνη· ἐ γὰρ κόπῳ καὶ ἐ τῷ
 χῆν, ἀλλὰ μᾶλλον χρεῖται καὶ ἀγαλλῶν, καὶ ἀχαι-
 εῖται τῶ Κυρίου, τῶ καλέσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ματαῖν
 ἐ πολυεπῆς βίῳ τῶνδε πρὸς τὸν αὐτοὶ καὶ μακα-
 εἶται ζωῇ. Ἡ ἔχῃ πᾶσα ἀνωμαλία ἐ ζάλη ἐπὶ τῶνδε
 γίνεταί τῇ δεξιᾷ καὶ ταλαιπώρῳ ψυχῇ; Οὐχὶ ὡς ἐν
 τελαίῳ ἐ κλύδων καὶ φόβῳ καὶ τρόμῳ διηγεῖται εἰς ταῦ-
 θα διέγρονον, ὑπορῶντες διηγεῖται τῶνδε δαμόνων
 ἐπιβελῆς, τῶνδε τῶ σώματος ἀνέγκας· ὡς πάντων λυ-
 τρεῖται ὁ ἐλεεινὸς ἀνθρώπος, τῶ σώματος διαζύχθης,
 ἀπερχόμενος πρὸς ζωὴν τῶν αἰώνιων τῶνδε τῶνδε ἀν-
 των ἀπὸ τῆς ἀνέγκας, καὶ πρὸς τὸν πλάσω καὶ Θεὸν δια-
 βαίνει; Εἰ δὲ γε διὰ τῶνδε γένηται τ' ὅς ἐν ὀρελῆς λέ-
 γεις ἀνέγκας, ἀλλ' ἐ διὰ τῶνδε τοῦδε τοῦδε σε θρηνην,
 Θεὸν κητῶν διδάσκαλον ἡδὲ καὶ κατηχητῶν, ἐ
 βοήθῳ, ἐ συλλήπτωρ ἐκποπ. Ἀλλ' ἐδὲ ἡμεῖς, ἔτερ
 ἀνέρεται αὐτῶν ἀρεθῶν, τέλει σε ἀποστητόμεθα·
 ἀλλὰ σιωπῶν σοι ἐπορθητόμεθα, δι' ἐτιστάς τ'
 εἰς θεωρεῖα τῶνδε τοῦδε, καὶ σιωπῶν μὲν σε εἰς πάντα· εἰ
 μᾶλλον αὐτὸς πᾶν γένῃ καὶ πᾶν μὲν ὁδόν, ἡ οἱ Ἄ-
 γιοι ὠδάται, ἀγαπήσεις ὁδὸν, καὶ μὴ ταῖς τῶνδε κόπ-
 με ματαίαις ἀχολίαις καὶ ἡδοναῖς κρατηθῆς, καὶ τὸν
 σοὶ ἡδὲ ἀναφθῆναι πυρὸν τ' τῶ Κυρίου ἀγάτης, ἐ τὸν
 ἐρωτα τ' αἰδῶν ἀγαθῶν καταχώτης· ὡς γὰρ φλόξ ὑφ'
 ὕδατος, ἔπας ὁ καὶ Θεὸν ἔως ὑφ' ἡδονῶν καὶ βιωτικῶν
 φροντίδων συμπεύγεται ἐ ἀτόλυνται. Ἀλλὰ μέ σοι
 γε, ὡς πέλιον μου ποροσῶν τῶνδε Γεωργίῳ, ἔπας γένῃ
 ἀντὶ γένῃ εἰς εἰρήνην· ὁ Κύριος μετὰ σε, Ἀμὲν.

54 Οἴκαδε ποῖον ἀναχωρηκότῳ μου, μετ'
 ὀλίγον κατέλαβε ἐ ἡ ἀγία καὶ μεγάλη Τεσσαρο-
 σῆ, εἰς ἣν καὶ εἰσάγαγε τοὺς καθόλου διαπλεῖν ἐ
 μόνους ταῖς θείαις ὑμνωδαῖς καὶ ταῖς τ' θείων γραφῶν
 μελέταις, σιωπῶν καὶ δάκρυον αἰνῶν καὶ ταῖς καὶ
 διώκων γονυκλισίας, εἰσαδολεχῆν. Καὶ ἡμῶν ἡσυχ-
 αζὼν ἀντὶ τῶνδε λαμψῶν καὶ ἀγίας καὶ ζωοποιῶν τῶνδε Χει-
 ϶ν Ἀναστάσεως· λογισμοῖς βαλλόμενος· ἐ καμῶν
 ὑπὸ λύτης τῶνδε καρδίας τλητομῶν, ἐ δάκρυα τ'
 ὀφθαλμῶν ἀνατὶ κατάγων, ἰσόρροτα τῶνδε βραχυτά-
 τῳ

ad eodem
 scripti.

sequi sunt
 ex eodem
 scripti.

hinc restat
 paulo post
 eodem scripti.

CAP. VII
 Gregorianus
 restat
 eodem scripti.

Ex altissimo
 scripti
 deo.

ex eodem
 scripti.

multis so-
 laris.

ex eodem
 scripti.

qui per
 solis
 scripti.

ACTO.
DE GAE-
COMIO
DISC.

istore 10
Martii
Martianus.

fit maxime
populi con-
sensus ad
corpus 1

444 OF THE
 THE HISTORY
 OF THE
 CATHOLIC
 AND BARB
 1711

graher
Faktor,

Willard Smith
allari eor-
dis in qua-
dam suo
Parthenone

ibique se
ipsum De
omnes.

[illegible]

55 Τὸ δὲ ταῖς λευκαῖς αὐτῷ φορεμῇς, ἔ
 ὅμοιοι· ἔ χειρῶν ὡδαῖς παρομοῖς, ἡ δὲ ὅτι τὰ
 πλῆθ' ἦν πιστῶ τοιμαρῶδὶ συγγέροντα, τὸ τῇ θεᾷ ἐ
 μοιηγισαδ' ἦται. Ὅθεν ἔ τι τις μέρης τῇ ἐκείνῃ
 χλῶν, ἢ καὶ γὰρ αἰγρίας τειχός, πῶς μεταχύσης τ
 αἰγρίας ἐκείνῃ ἀφῆς, ἤξιντο ἄμοικ' ἦται, ὁ πάντων αἰ
 θρώτων ἀδωμοκίερος ἦτος, τοῖς ἐκείνῳ ἀκλειδῶς
 ἐδόξον, ἐλογίζετο· ἐ τὸ ὅτι μακάρις ἐ ἐλῖγετο,
 ἔ ταῖς πάντων γλώσσας ἐ μέρει θαύματος ἡν. Ὁ
 γὰρ φορημοκίερος Κωνσταντῖος· ὁ αὐτὸς Βαρθολομαῖος,
 ὅς ἐ τὸν Ὀσῶν ἐ τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ ἔχει χ ἀπέταυεν,
 ἐπείψατο κατ' ἐαυτὸν ἐ πλοῖον θείῃαι τὸ τῷ Ἀγίῳ
 πατέρει λεύψαν, χ διατερεται τῷ τοῖς ἐ τὸ κατε
 τιχρὺ τ Μεγαλοτόλῳ· χ ἀνατολῆς διακίερος αὐ
 τῷ φορεμῇ, ἐ ὡ χ καὶ τῷ ὑπεραγίας Θεοτόκῃ
 ἀειπαῖς ὡκοδόμητο, χ ἐ τῷ αὐτῷ κατεθῆται.
 Ἀλλ' ἐκείνῃ αὐτὸν τῷ τοῖς ἐ ἔργον ἀγαθῶν Γω
 νῆς ἐκείνῃ, ὅ τάλαι ἐ τοῖς τῷ ὅτις Πατρός ἡμῶν
 μελικοῖς θαύμασι ἀτεμικισαδ' ἦται, τῷ αὐτῷ
 τῷ δαυμοκίῃς μανίας ἀτέλῃαζεν, ἐκ ἀειεργίας πῶς
 οἰκίας δέλης αὐτῷ φορημοκίῃς. Οὐτ' ἦν ἐ τε
 πρὸς τὸν ἐκείνῃ Κωνσταντῖνον. Ὡς Κόσις μὲ
 ἐ ἀελλρε το θαυμάσιον, ἵνα τί ἐν τετὶ τῷ λεύψαν
 τῷ Ἀγίῳ Βεθλὲμ, ὡς τὰ τὸ μὴ ἦται μετὰ
 ἐ τῇ Κωνσταντινὸν τῷ τῷ διαλογίῳ. Οὐκ ἐν,
 ἐ ἐκείνῃ, ἐ ἐπὶ τῷ κατ' ἐ τὸν ἀμωδῶ τῷ
 τῷ κατ' ἐ τῷ τοῖς.

56 Οὐ δὲ στίσι περ πάντες, μὲν τὸ πλεονῆσαι τῶν
 δέντρων ψαλμοῦ διὰ θεῖς αὐτὸ ἐγγλωσσόκομος, με-
 πεκόμισεν αὐτὸ ἐν δόξῃ, δορυφορεῖ τῇ ποσειδωνίῃ εἰς
 τὸ αὐτὴ μοιασθέντι, ὁ τλησίον ὡς τῇ ἀγίῳ Φλάρῃ
 ἔδωκεν τὴν θεῖαν καὶ τὴν ἀγίαν Ἀποστόλην Φιλίππῃ
 δίδασκεται, ἔκ τῶν ἀσκητικῶν Θεῶν ποσειδωνομήνῃ
 κατεκρίθηται. Καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ ἐν τῷ
 θεῖῳ δυσιασθέντι, ἀρκεῖς εἰς ὑποδοχὴν αὐτῆς μαρ-
 μαρεῖον τάφον ἐκ κλητῆς λελατομημένην, ἐν τῷ ἀγίῳ
 κείμενον τῷ Ὁσίου Λέβαντον, τῇ τῇ Σαυμάτῳ ἀνά-
 λειπτο, δείκνυται τῷ τῷ τῷ αὐτῷ ποσειδωνίῃ
 ἔστιν. Οὐ μὴ μνημονεύει Ἰωάννης, μὲν τὸ ἐν τῷ
 κατὰ θεῖον τῷ ἀγίῳ σῶμα, θεῖον ἐστὶν ἀναφλεγεῖς
 τῷ καρδίᾳ, ἔστιν καταλιπὼν, δόξαν, τλησίον,
 τρωπῶν, ἡδονῶν, ἔστιν τῷ κόσμῳ χρεῖν εἰπὼν,
 ἔστιν κατὰ τῷ τῷ πάλῳ ἐμφορῇ ἀμφοῦ, πο-

σεκαρήρσθη τῇ τῷ Οὐκίῳ θείῳ σοφίᾳ, μέχρι τέλους ζωῆς. Ὁ
αὐτὸς ἔξυπερεβίβησεν ταύτην ὁληγοσανὸν γὰρ χάριν
ἐβίβησεν ἐκ τοῦ, ἡ γὰρ εἰς αὐτὴν εἶσα, ἐκ τῶν τοῦ εἰς ἡλ-
μοῖς ἐκ ὑμνοῖς καὶ ᾠδαῖς σπυρίελεγκουσίναις καὶ ᾠδαῖς
δοκτικαῖς σινωεπείρας, κατὰ τὴν δυνάμειν ἐκ αὐτῶν εἰς τὴν
τοιούτη μοῆν.

57 Μετὰ οὖν τὸ πλεονθῆναι ἐ τῷ τὸν φιλό-
 χυτον Γαϊνίῳ, φίλος τις γησίος αὐτῷ ἐδέετο τῷ
 Θεῷ διὰ πατρὸς νικτὸς καὶ ἡμέρας κατιδεῖν, τίος ἀμοι-
 βῆς ἤζιωται αὐτῷ ἢ ἔχει θερμὴς πίσεως καὶ εὐχέλωντος
 ἀγάπης πρὸς τὸν Ὅσιον. Μὲν γὰρ τῇ ἡμερῶν οὐ κά-
 σάτεκε γρησὼς, θεοφῶ παλάτια φοβερά, ὡς αἱ πύλαι
 ὀλόχυνται ὡς ὕψος, εἰς ὕψος πολὺ ἡμίῃ, καὶ ἐπὶ τῇ
 ἀνωτάτῃ φλῆς γράμματα ἐρυθρὰ ἐγκοχολαμμένα
 ἔντοσι ἐπὶ λῆξεω ἔχοντα. Μοιρῇ αἰωνία ἐ κατὰ αὐτῇ
 τῇ γησίῃ με θερατοῖτος Βασιλεῖα τῆν. Καὶ ὡς
 ταῦτα κατινοῶν ἡν σπληξέως ἐμπελῶς, ἰδοὺ θεοφῶς
 τις ἔξαισιος τῇ ἰδῆν, τας πύλας τῇ ὀρωμῶν πα-
 λατίῳ ὀροτήσῃ. Ἐναισίτας οὖν τῷ ἐνδόν πε-
 ριερῶποι, ὅρα πείλῳλον ξένον καὶ θαυμασόν, δόξαν
 κεκτημῶν ἀεικλήρητον, καὶ τὸν ὀσιώτατον Πατέρα
 ἡμῶν Βασιλεῖα οὐ δόξῃ καὶ δορυφορία Βασιλεῖα οὐ τό-
 λῳ περιπολῶντα καὶ παρομαρτῆντα σὺν ἁλλοῖς πλεί-
 σιν, ἔχοντα τὸν μεθῆναι αὐτῷ κύριον. Ἰωάννην, ὅς ἡν
 τῇ θέσει ἀνέχος, ἔξωκος ἡδὲ τῷ ἡλικίῳ γρησὼς, καὶ
 χιωνῶδες ἔχοντα τὸ ὀρόσωπον, καὶ ἄλλῳ γῶ γῶ Πρα-
 ποσίτε ἡμοσιετῆρον. Καὶ ἐδόκε φωνῆς ἀκρῶς ἐκ τῇ
 ἐνδόν ἐρχομένης τοιαύτης. Τοιαύτης ἀμοιβῆς κομίζου-
 νται μετὰ θάλαττον οἱ ὀλοψύχως τὸν Θεὸν ἀγαπήσαντες,
 καὶ τῆς αὐτῇ θερατόντας ἐπαξίως τιμῆταις· διὸ ἐ-
 πο σιωπῇν τῇτοις εἰς αἰῶνα πᾶν ἀπαντα πρὸς Θεὸν
 λαμβάνοντι, καὶ τῇ τῇτοις ἡπιασμένων σιωμῶν τολαῖν
 γρησὼν. Εἰ οὖν βύλει, ὡς ὅτος, τῇτοις σιωπῇν εἰς
 τῆς ἀγῆρας ἀεικίως αἰῶνας, ἀπὸ αὐτοῖς εἰς τῆς οὐτο-
 λας τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐκ αὐτῶν ἀμειψίως τῇτοις δόξης καὶ
 ἀνατάσεως. Ὁ δὲ ἀνὴρ τῇ τοιαύτης θείας ἐταλῶν,
 φιλαλήθως πάντα, ὅσα τε εἶδε καὶ ἤκουσεν, ἡμῖν διη-
 γήσατο.

58 Καὶ ἐν ἀληθείας, ἐν Κυρίῳ ἡγαπημένοι Ἀ-
δελφοί, ὅπως ἔχει τὸ παράγγελμα, καθὼς ἐνεσε μαθεῖν
ἐν τῇ Κυριακῇ λόγῳ ἑσῶσι φάσκοιτες, Ποιήσατε ὑμῖν
φίλους ἐν τῇ μαμμωνᾷ ἢ ἀδικίαις, ἵν' ὅταν ἐκλήθητε,
δέξωσιν ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. Καθὼς καὶ αὐτὰ ἴ-
σως τοιοῦτοι, ταῦτα πλείον ἡμῶν οἶδαν· μαμμωνᾶς
γὰρ, ὡς οἶμαί, τὸ ἑσθ' ἀναγκάσις χρεῖας ἐστὶ θεωρεῖται, ὅπερ
κατέχων τις ἀδικεῖ τὸν τάτην χεῖρα ἔχοντα, ἔμμητό το-
σῶς κήσαται διὰ μαμῶν. Καὶ αὐτὸς μὴ χ' φειδω-
λίδι, εἴτ' οὐκ ἀπίστων ἡ περὶ περιάνησαν βλακείαν,
ἐν κατέχει τὸ θεωρεῖται· ὁ δὲ πλησίον τῇ τάτῃ ὁ-
δικα ἀποτινέται. Τὸ δ' ἐστὶ τάτῃ χεῖρον, ὅπερ ἔμμη-
μωνᾶς, ἀλλ' ἔσθ' ἀναγκάσις χάρτα· τις τῇ πείνῃτος σινα-
γῶνται, πῦθ' ὁμοῖον, εἰ μὴ μίαν τι χ' ἄλλος ἐπι-
βῶνται, Θεοὶ μὲν παροργίζον, δαίμονας δὲ ἡδύων· εἰ
μὴ τῇ τις, χ' πῶς τῇ Ζαχαρίας τρόπον, περὶ πλάστοι
τὸ ἄρταρον ἐπιδώσει, πικρὰ καὶ ἔσθ' ἡλεῖται τὸ Θεοῖ;
Αἴθλα δὲ ἐν τῇ ἀπεισμάματος ἢ ἰδίας χρεῖας (ὁ
ἐστὶ μαμμωνᾶς) ποιοῖ φτωχῶν εἰς τὰς θείας
ναὺς, ἔμμητοσιν τῶν ἐν τῇ τοῖς Ἀγίων ἐπιπλῶν,
ὅς οἱς ἐκ διαδόσεως τοῦ ἀπὸς τῆς πείνῃτος, ὃ δὲ ἀν-
θρώπων τὴν κατὰ ἡχοῦ αἰδὰ διὰ μόνην τιμὴν ἐδόξαν
τῶν τῷ Θεῷ Ἀγίων, ἀκαταβύβλους παρ' αὐτῶν εἰσδε-
χθήσεται, καὶ τῇ τις σιναραταύσεται αἰωνίως ἀγαλ-
λῶν.

post mortem
fuerit con-
spectus ab
amicis.

in comitatu
S. Rastii
gloriosus.

82

Epilogus hortatorius ad opera misericordiae.

Α λώμῳ, καὶ τυχὸν ἀμελὴς τις εἴη καὶ ἐν μέρεσιν ἀμαρτυλῶς τῇ ὁρεσβείᾳ τῇ Ἀγίῳ αὐτῷ. Εἰ δὲ ὁ ἀπὸ τῇ μαμμωνᾷ τ' ἀδικίας ἐλεῶν καὶ πτατλάσων τὸ ἀπὸ τῇ ἀρταγῶν ὁρεσβείας· ὁ ἀπὸ δεικνῶν τὸν καὶ ἐπι- κήσεων ἀρεβῶν εἰς τὰς πένητας γινόμενῳ· ὁ αὖ- λης, ἢ ὅσῳ αὐτῷ ἀνταμοιβῶν τῇ ἐργαζομένην ὁ ταμιεύεται.

59 Ὅτι δὲ ὁ τ' ἐλεημοσιύης τρόπος ἔχῃ τις, ἔδδ' ἀπὸ μόνῃ τ' τῇ ζωικῶν μεταδόσεως γινώσκοντι πέ- φικεν, ἀλλὰ τοιαύτῳ τις καὶ μνηστροφῶν τῷ ὄντι καθεστῆκεν, παντί τε δὲ ὅλοι. Εἰ γὰρ μνηστροφῶν τῷ κατ' αὐτὸν, οἱ μὴ ἔχοντες ἐν τῇ τοιαύτῳ μεταδό- ναι, ἐρευνῶνται ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτης μακαρισμῶν πρὸς γερῶν. Ἀλλ' ὁ φιλόθροτος Δεσπότης ἡμῶν καὶ Κυεῖ· μὴ θέλων τινὰ πόρρω εἶναι τ' ἔξω αὐτῷ ὁ- λείας, ὥς τὰς ὁδὸς τ' ἀπορίας ἐπλάττειν, ὥς μη- δένα ἀμφοῖν καταλιμπάνει· τῇ ἔξω αὐτῷ ἀγαθῶν· ἀλλὰ κοινὰ ταῦτα πάντα πάντι ἀνθρώποις ὁρεσβεί- ναι, ὥς αἰετῶ χύσιν, καὶ ἡλίας φῶσιν, καὶ ὕδατος ἐ- πυρὸς χεῖσιν. Καὶ ὡς ταῦτα μὴ τὰς τῶ οἰκτικῆς ἀφορμῆς, οἷον τινὰ θεμέλιον οἶκον, εἰ ταῖς διανοίαις τῇ ἀν- θρώπῳ καταπέσει, ἢ καὶ φυσικῶς ἐκείθεν ἡμῶν τῇ κινήσει ὡς ἐλεῶν· ἔτι δὲ ἐπὶ πάντα τὰ παρ' ἡ- μῖν, ὥς ὁδοιμαὶ ἐ λόγῳ τῷ μηδεὶς ἀξία, αὐτὸς ὡς μεγάλη δέχεται· ὥς καὶ ἀπὸ μόνῃς φρονιμῆ- σεις σεφάνῃ πᾶσι εἰς ἐλεημοσιύῃν ῥέπονται, ὥς ἐ- δύο ὁβολῶν δέχεται καὶ ψυχῆς τοιαύτης ἐν ζεύσεως ὁ- ρήσεως διδομένην μὴ ἀπαρῆν. Καὶ ὁ τῶν δὲ ἐν- δεῖς, στεναγμῶν ὁρεσβείων· ἵπερ θλιβομένης τινος, ἐκ ἀποβλήτου· εἰ δὲ ἐ δάκρυον χέει, ἐ λόγος φθελήτικοις πῶς περὶ ὑπομονῆς ἐ δὲ χαλεπίας τὸν τοιαύτην περὶ, ὥς τὸ πᾶν πληρώσει θεῷ ἀπό- δεκτῷ.

60 Ἐστὶ δὲ καὶ δι' αὐτῆς ἐ δειψίας, τῶ σωμα- φόποι καμνοῦ, ψυχῆς δὲ λέγω καὶ σώματος, τὰ μέγιστα κερδῶναι. Ἀλλὰ καὶ ἀπορροῖας ἀδυνῆς καὶ ὀλγῶν ἐ δὲ σωμένη ἀδελφῇ διὰ συμβουλίας καὶ κα- θεστῆς διεγείρονται εἰς τὸ ἀγαθόν, τῶν πολλῶν ἀπο- θησαυρίζονται αὐτῷ τῷ ἐλεῶν. Ἀλλὰ ἐπὶ τὸ μαχομένης καταλιμπάνει καὶ συμβιβάζει τὰ ὁρεσβείων, ὡφελή- θῃναι μετὰ ὅλους, καὶ ὁ μὴ τῶν τῶν, τὸ δὲ σωμένης πολιτείας καὶ ἀγαθῆς βίᾳ ἀνατροπῆς ποιεῖται τινος ἐκ- κλήμῃ ἀπὸ κακῆ, καὶ ποιῆται τὸ ἀγαθόν. Οὕτως αὖτ' ὁ πολυτροπῶς ἐπιδείκναι ὁ Θεὸς τῇ φύσει ἡμῶν τὸν τ' ἐλεημοσιύῃς καρπὸν, ὅς ἐ ἡμεῖς, Ἀδελφοί, παντὶ τρόπῳ καὶ πᾶσι δυνάμει ἐργασαί· ἡμεῖς ἀπο- δάσωμεν, ὥς αἰ δι' αὐτῆς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἡμέρᾳ τ' κεί- σεως ἐνδοῦ τῇ κυριότητι· σὺ τῷ κυριότητι Χριστῷ καὶ Δεσπότη ἡμῶν ἐπὶ ἐλθῶμεν, ἐπὶ βασιλείας τῇ ἡμεῶν ἐπιτύχωμεν, ἐπὶ ὡς τῇ Χριστῷ ἡμεῶν, ὡς ὁρεσβεία πᾶσι δόξα τιμὴ καὶ ὁρεσβεία σὺ τῷ ἀνδρῶ Πατρὶ καὶ ζωάρχῳ Πνεύματι, νῦν ἐπὶ αἰ καὶ εἰς τὰς ἀπληθείας αἰῶνας τῶ αἰῶνος. Ἀμήν.

a Cassianus morbi, qui vult, divinando hic supplet: mihi satis est indicasse, vocem unam desiderari, quam in autographo legere non poteris, quantumvis in talibus versatissimus Combr- sicut.

b Ita corrigo & verso libera te a plagis, pro eo quod in MS. legebatur luxuriam, hanc satis idoneum sensum facient.

c Interpreti festinanti videtur esse jactantem ante oculos fuisse:

alioqui versisset incunctanter, quod etiam nunc substituo: adeo D ut sex virgines contererentur.

d Commodius respirare, refocillari, quam dormire ver- reatur.

e Quid si legatur ut dixi addendo vel subintelligendo ταύταις, velut in duas sedes partes. καὶ γὰρ αὐτῶν αὐτῶν, non tam gutta sanguinis, quam purpura sanguinea vel purpureus sanguis, reddi debuisse.

f Regis aditus ocellus. Interpret A' autem (quasi esset genitrix ab A' rector) aditum ad Imperatores veris: cum potius ab A' rector regia intelligi debeat genitrix esse.

g Vel gravissima patimini: ita sonant Græca.

h Ita Chalcedio pro prioribus terminari 3 pers. plur. prateriti perf. docet Jacobus Suringerus in sua Græcarum Dialectorum hy- potypsi, itaque Constantinopoli, ut elegantius, videtur tunc usur- patum fuisse.

i Adde, quod in Latino emissum, simul cum pia illa muliere, que nobiscum confederat.

k Potius molesta erat, quam iridebat.

l MS. αὐτῶν: sed hoc surreptum,urbationem significat.

m Hanc alibi nesciam repertam vocem calceos reddere, fuisse quod infra videri vult nominemur.

p Nescio quomodo hic iterum septem pro, quinque, irrepsit.

q Reversus, qui excidit, aspiratione, etiam Latino scriba- tur in Hodegia. Sicut autem Hodegi latine Dices viz: quo no- mine hic forsassis designatur Angelus, in quorum templo isthac Despara imago colebatur.

r Ad verbum: Ex multum tibi super eo gratulaberis.

s MS. addit τὸν quod nihil ad sensum hic faciens suspitionem E moneros tertia alicujus jactura a librariis immixti prateritis, nisi paulo post (ex nummis duntaxat) (quos scilicet jam habuimus in opereulo zonaque deperditos) assimaretur jactura. Porro pro sex nummis typographicis mundo subrepsit seu nummis: quod cor- rigit.

t Desse egrapho Græco verbum, manifestum est: sensum sup- plevit ex conjectura interpret: atque ita jam quadruplum sed sextuplum amissum. Verum, ut diximus, sex nummi respectu duorum duntaxat triplicem sunt. Ergo aliter defecit jam suppleo & certo. Atque ex eo (videlicet tempore) non jam quadruplica- tum duntaxat verum etiam sextuplicatum metuebam infortu- nium: nam de quadruplo gradierat Jamis, metus vero G- zoris suberat etiam graviter mali, propter alterum caput notata predictante.

u Ad A' S. Eudocia tom. 1. pag. 382 lit. m eodem vocem uaplatum vide & usurpatam ut hic pro scabello: alias ejus vo- cis significationes apud Menesim in Glossario vide & ceteris: quod autem prateritis vultur cur non aque in prima persona pro i' vultur potius usurpari atque in tertia plurali vultur pro i' vultur? atq; hoc, non illud, Grammatici asserunt.

y Magis ad mentem auctoris sequentia sic reddo: Adversum vero latus est via suum ferens in alium modum.

aa Diminutivum, uti & maxime dicitur a Latino manica: aucto- ritate apud Menesim.

bb Reliqua deinceps participia ad πιδες referenda scribebantur in nostro autographo &c. quod corripit: ac deinceps pro πιδες, vultur ut: neque enim placet πιδες subintelligere, aut vultur gen- erici significationis notitiam pro masculino suppositum credere.

cc Quia hac ven, habebat ignota, videbatur a nullo magis Moxi- dervari, magis autem ad oculum non spectat, hac, ut sensum mē- nullam facientia omisi interpret. Quid autem si ex Latino ma- F cus credatur barbarice formari, reddaturque hic sensus? Ex cu- jus oculis graveolens minor adinstar cemi defluebat.

dd Adde in Latino: atque exemplo, tellus adinstar conti- tur, exspiravit.

ee Interpret, adinstar legens, sensum mutare coactus est, quem sic restituit: Qui canente me, juvenes illi formosi atque vene- rables una plallentes, exultabant super me dicentes, Venit di- latus noster, collatemur cum eo.

ff Egraphum nostrum i' vultur & ceteris consentiente: sed qui im- mediate ante rogabatur ut reverti vellet, in roganti consentiens, melius nunc reversus dicitur quam simpliciter assensus.

gg A Latino acceptam vocem pro eo qui Imperatoris satellitis Πρωτό- αντιστομῶνος magister prateris prateri, docent Theophyla- tus Simocatta & Hermenopolis, quorum verba vide apud Men- sum in Glossario.

hh MS. αὐτῶν αὐτῶν ἐν τῇ ἀνακοινῇ τῇ ἐργαζομένην ἐ τε- μεκτον. quod mirabiliter intricatum corripit, exponit vultu αὐτῶν & dativo in genitivum pluralem mutato: aliat, eadem voce aliter collocata, hic quoque sensus possit existere quantum mis-ericordia retributionem cumulat ipse facienti? quod est αὐτῶν αὐτῶν &c. sed ita minus apte cum prioribus coherere sensus.

ii Prestiti hac ad mentem auctoris sic reddo: atque naturaliter nobis iniecit, ut ad misericordiam exercendam moveamur.

AUCTO- RE GREGO- RIO DISE.

D. V. in Hodegia CP.

Πρωτόαν.

Μαν. ν. 100.

Πρωτόαν.

EX MS.
VATIC.diabolus ab
servante.

invisibile

Pharmacia
eibum An-
gelo (subin-
visibilem
concedit).conferuntur
contra dia-
bolicas ten-
tationes.CAP. III
Diabolus in
Bar servit
matri
Pharma-
cia adven-
it.

A Κυρία ἐ δὲ διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ἡγετον, ἔκ ἐκείνου αὐτὴν ἀπειργαῖν αὐτῇ τῷ τροφῷ, ἀλλ' ἵνα διὰ τὴν δόξην αὐτῇ, μὴ τοῦτο παρὰ αὐτῇ γήνηται, καὶ περὶ αὐτὴν ὁ διάβολος. Ὁ πὲρ δὲ δὸς αὐτῇ τῷ τροφῷ, σέβει αὐτὴν ἐν λόγῳ Κυρία. Ταῦτα πάντα ἤκουσεν ὁ διάβολος, καὶ ἐβόησεν λέγων· Παρεξρόμην νομίζων, ὅτι σκῆδός με ἐστὶν ὁ Φαρμακίδης ἀγῶνι μοι λῦ τὴν ἀταπῆν αὐτῶν. Νῦν δὲ τίς μοι ἔστι, ὃν ἐὰν θείω, ὡς φύλλοι ὑπὸ ἀνέμοιο διασπαλῶ αὐτὸν; Τί τοῖσιν, ὅτι καὶ τὰ παῖδά κατ' ἐμὴν κρατῶνται; Ἀλλὰ ἀπελθὼν ὡς ἐστὶν τρυφερός ἐν τῇ τοικίᾳ με ἀταπῆν αὐτὸν· ἐὰν γὰρ ἀρξῇται ἐθίζειν τῇ μὴ ἀκηροῦ, ἐκείνῃ διώματι ἀναπαύεται αὐτὸν. Ὁ δὲ Φαρμακίδης λαβὼν τῷ τροφῷ, παρὰ τῷ Ἀγγέλῳ, ἐπορεύθη πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ διέκλυσε ἐκάλεισεν αὐτὸν· Ἰωάννη ὁ δὲ λαλῶν τῷ Θεῷ, ὃν ἐπεσκέψατο ὁ Θεός, διὰ τῷ καρπῷ τῷ ἀχρῆς σὺ ἀπέειπες σοι τροφῷ, ὅπως ἀνδραποῖς; Δέξαι τὰ ἀποσταλῆναι σοι παρὰ τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπεν· Εἰ θείλημα Κυρία λῦ τῷ δοθῇ μοι τροφῷ, ὡς ἀπατίσκειν μοι· ἀλλ' ἔκ ἐμὴν με ὁ Θεός, ἐπειδὴ ἔδωκε ἀπέειπεν μοι τροφῷ. Ὁ δὲ Φαρμακίδης εἶπεν· Ἐγὼ εἰμὶ ὁ Αἰγυπτίος, ὅπου παρεγγὺς τὸ πρῶτον ἐν τῇ σπηλαίῳ. Ὁ δὲ εἶπεν· Εὐλόγησον τὸν Κύριον, καὶ ὡς δὸς μοι τροφῷ. Τόπῳ ἐμνηστὴν τὸν Κύριον, καὶ ἀπέπεμψεν τὸ Ἀμῶν. Καὶ ἐδέξατο ὁ Ἀγγέλῳ, καὶ ἐτίθειεν τῷ Ἰωάννῳ ἐν γήματι τῷ Αἰγυπτίῳ. Ὁ δὲ Ἰωάννης λαβὼν τῷ τροφῷ, εἰσέειπεν· Ἀπελθε ὁ δὲ ἄλλος τῷ Κυρίῳ, καὶ καθεῖξεν ἐν τῇ σπηλαίῳ δόξαν τὸν Κύριον, καὶ ἐμνηστὸς με εἰς τὸ ἀχρῆς σὺ ζῇ τὸν Κύριον, ὁ μὴ ἐγκαταλίπῃς τῷ ψυχῷ μου, καὶ μὴ ἐτιδέξωμαι ὅς κε ἄνθρωπος ἀνδρῶν τροφῷ, μέχρις ὅτι εἰς τὸ πᾶν με ἐμὶ μοι, εἰ μὴ ἐπισκέψῃται με ὁ Κύριος, καὶ ἀποστείλῃ μοι τροφῷ· καὶ μὴ γὰρ ἀναβῶ ἐκ τῆς τῷ λαλῆς, καὶ μὴ σιωπῶν ἀνδρῶν καὶ μὴ συμμνηστὸς χημέτων, ἀλλ' ἐστὶν μοι οἷος εἰς τὴν ζῶν καὶ πᾶς ἐν τῇ ἐξοδῷ μου· τὰ δὲ πάντα μελήσκει τῷ Κυρίῳ περὶ ἐμῶν.

4 Τόπῳ Φαρμακίδης εἶπεν αὐτῷ· Ἀκούσον, τίς τοι καὶ ἐχέ· ὑπομνήτω μὴ τοῦτο περὶ αὐτοῦ ἐπὶ τῷ διαβόλῳ· ἐστὶν γὰρ ἀντικείμενος τῇ στρατῇ ταύτῃ· καθεκείνῳ ἡμέρας πολεμῶν ἡμῖν, καὶ ἐπάγει ἀληθείαν καὶ ἐν δόμῳ σου ποιῇ, βίβας ἀνατροφῆς, χημέτων ἀεισίου, μητρὸς σπλάγχνα, ἀδελφῶν πόθοι, δόλῳ φιλοσοφίας, ἡμῶν καλοκαγαθίας, σωτηρίας τῇ χημέτῳ· καὶ ἡ δόξα σου συμπίπτει ἐπὶ τῷ λογισμῷ καὶ ἡ καρδία σκληρύνεται, καὶ ἀκαρπὸς μὲν ὁ ἀνδρῶν· καὶ ἐπὶ τῷ πρῶτῳ καὶ ἐπιβάνῃ δάκρυα, καὶ ἀδίκως λογισμῶν, καὶ ἐμοιότητι, καὶ ἐλποτέων κόσμῳ, καὶ ἐρημίας ὁδοί, καὶ ζῶν ἀπάτων, καὶ θανάτῳ ἐξοδοί· καὶ ὁλοθρῆν πνιούσῃ, καὶ ἀπατῇ τῇ ἀλάκῃ καρδίας. Σὺ δὲ ἦφες ἐν πᾶσι ταῖς, καὶ μὲν ἐν εἰρήνῃ, σὺλαττόμῳ ὑπὸ Κυρία. Καὶ ἐπὶ τῷ Ἰωάννῳ εἶπεν· Ὁρᾶς σὺ τὸν δόξῃ τῷ Κυρίῳ, ὅταν μενησθῇ σὺ ὁ Θεός, καὶ ἀποστείλῃ σοι τροφῷ, μὴ ἐπικραίης μοι.

5 Καὶ ἡκολούθει ὁ διάβολος, καὶ ἀπέρχεται ἐν τῇ σπηλαίῳ, ἔχων χημᾶ ἐν τῇ δόλῳ τῷ ποτόνῳ τῇ μητρὶ τῷ Ἰωάννῳ, καὶ ἀπέρχεται τὸν Φαρμακίδην, καὶ προσπίπτει αὐτῷ λαλῶν καὶ λέγων· Δέομαι σὺ ἀνδρῶν τῷ Θεῷ, εἰ πλείως ἐξήλθες ἀναχωρῶν τῷ βωτικῶν συμφορῶν, ταῦτα ἐπίστασαι, σπλάγχνα μητρὸς, πόθοι ἰσχυροῦ ἀδελφῶν, δόλῳ ἀνατροφῆς, χημέτων ἀεισίου, ἡμῶν ἀξίαν, τυχῶν ἀγαθῶν ὅπως οὖν συμπαθῇς μοι, ὡς πολλὰ καμῶν, Ἄγε τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ Φαρμακίδης

μὴ ἐβόησεν ὅτι περὶ αὐτοῦ ἐστὶν ἡρῆατο ἀναταλῆν αὐτὸν, **D** Μή στρατιωτικός ὑπάρχεις ἢ δόλος ἀναχωρήσας δεσπότη κακῷ, ἢ ἐλάττωρος τυραννίδος ὑποδυνατός; Ὁ δὲ διάβολος ἤρῆατο λέγειν· Ἐγὼ οὐ μὴ δεσπότην ἀνδρα στοσεβῇ, καὶ δεσποτῶν ὁμοίως· καὶ ἐπὶ λαλῇται ὁ κύριος ἡμῶν ἐν δυνάμει καὶ ἐν ἐνδυνάμει, καὶ κατέλειπεν τῷ Θεοφιλῇ δεσποτῶν ἡμῶν μὴ παίδων δύο· καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ὁ κύριος ἡμῶν καὶ κληρονόμος τῇ ὑπαρχόντων τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἀναχωρήσας, καὶ ἐκ οὐδαμῶν, τί αὐτῷ ἐχέμετο, ἢ πείσμα ἐπὶ λαλῇται αὐτὸν, ἢ θηράλῳτος ἐχέμετο. Ἐπειδὴ δὲ φιλόφρων ἐστὶν ἡ κυρία ἡμῶν, ὅτε ἀνὰ ἀκρότη ὅτι ἐστὶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, μὴ τοῖσιν πόνῳ ἀπέρχεται πρὸς αὐτὸν. Νῦν δὲ παρεγγὺς τῷ ἀνδρὶ Θεοσεβῆς ὁμοίος σοι, καὶ διπρόλησεν αὐτὸν ἡ κυρία ἡμῶν, καὶ ἀπὸ γένεσιν αὐτῇ, ὅτι οἷον ζήτησις παῖδα, πέρνῃ τῷ Ἰωάννῳ σωμῆτο· τὸ δὲ περὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡ γυνῶν σῶν. Καὶ μὴ πολλῶν δακρύων καὶ ἀχρῆς ἀπέειπεν με ἡ κυρία με ζητῆσαι αὐτὸν, γὰρ ἔλασσε αὐτῷ ἐπιστολῇ· ἐν ὅμα αὐτῷ Ἰωάννης, καὶ ἐπὶ ἐστὶν ὡς δεκατέμπ. Λοιπὸν νῦν οὖν ὁ Θεός, ὡδήγησέν με διὰ τὰς ἀχρῆς τῇ κυρίας με ἀρετῇ με ἀνδρα ἀξίον τῷ Θεῷ, ὅς διωθήσῃ γνωρίζεται μοι περὶ αὐτῶν ὁ κύριος με.

6 Ὁ δὲ Φαρμακίδης ἰδὼν τὰ δάκρυα αὐτῷ, σιωπῶν **E** λέγει· εἶπεν· Μείνεις ἐν ταύτῃ, καὶ ἀνέροι ἐγὼ ὑποδεκνῶ αὐτὸν, εἰ ἐκείνος ἀναγνώσκει. Καὶ ἔμεπεν ἐκείνῳ ὁ διάβολος, καὶ δι' ὅλης τῇ νυκτὸς σιωπῇ ἐπὶ τῷ Αἰγυπτίῳ ἐπὶ τῷ λογισμῷ, καὶ ἐπὶ ἀχρῆς ἐδέξατο ἐπιπλέσαι, ἀλλ' ἔμεπεν ἐμφορῶντος καὶ ἐμμελῆτος. Τῇ οὖν ἐπαύειν σιωπῇ ὁρῶν πίπτει ὁ διάβολος ἐπὶ τὸν πόδα αὐτῷ, καὶ σιωπῇ αὐτῷ, καὶ ἐξήγαγῃ αὐτὸν μὴ πλείονα τῷ ἀχρῷ, καὶ ἀπὸ γένεσιν αὐτῷ ἐπὶ τῷ πρῶτῳ. Καὶ ἤρῆατο ὁ Αἰγυπτίος λαλῶν τῷ Ἰωάννῳ **F** ὅτι ὅσα ἀνὰ ποιῇ ἀνδρῶν, καὶ μὴ στρατιωτῶν τῷ ἡμῶν σῶν αὐτῷ, ἀκαρπὸς τῷ βίῳ τῷ ἐξέρχεται, καὶ ὁ κόσμος αὐτῷ, ὃν ἐν τῇ ἐκότητι ἐκασίπαι, εἰς ἐμὴν λογισθῆσεται. Καὶ ὅτε κατέλειπεν τῷ ἀθλίῳ σὺ μητέρα γενέσθαι καὶ σὺ; ἐν ὅμα σὺ νομίζεις ὡς ἐκπλεῖν, ἐκείνῃ ἐκείνῃ διὰ τῷ δακρύων ἀνατρέτες, Ἀλλὰ ἀκούσον με καὶ ἀπελθε, καὶ θεράτῃς τῷ μητρῷ σου, καὶ ἀνάλαβε τῷ ἑσπῇ τῷ πατρός σου καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ πᾶσι ἐλθε ἐν δόξῃ, ἰδὲ γὰρ καὶ παῖδα ἀπέειπεν μὴ γράμμάτων πρὸς σέ. Τόπῳ ἐλάλησεν ὁ Ἰωάννης τῷ Φαρμακίδῳ· Τόσαῦτα καμῶν, πῶς ἐκ ἐργῶν αὐτῶν τὸν συμπίπτει σὺ τὸν λογισμῶν, καὶ ἀποτρέφονται τῷ διαβόλῳ, καὶ ἀχρῆς λαλῇται τὰ αἰδομένη, καὶ ἀποσταλῆναι σὺ τῷ ἀχρῷ. Ἐν τῷ σιωπῇ αὐτῷ ἰδὲ, ὅτι ἐκ λῶ καλός, ὅτι ἀπὸ γένεσιν αὐτῷ ἐν δόξῃ καὶ δέδοκται δόξαν τῷ Κυρίῳ, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ ἐλάλησας. Σφράγισον σιωπῇ, λάβε τὸν θυρεόν, ἀνάλαβε τὰς φρένας, ἐπὶ γὰρ τῷ τί ἐλάλησας, καὶ ἀπελθε, καὶ καθεκείνῳ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἀνακάλεσον σιωπῇ, μῆπως καυχῆσθαι καὶ σὺ. Τόπῳ ὁ Φαρμακίδης λαβὼν τῷ συμβουλίῳ, καὶ ἐγκύβητος εἰς τῷ αὐτῷ ψυχῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι θόλωσεν λῶ ἐπ' αὐτῷ, ἐπέσει ἐπὶ πρὸς ὅπως, καὶ ἐβόησεν λέγων· Τίς τοι Ἰωάννη, αὐτὸς ὑπὲρ ἐμὴν δέησι τῷ Κυρίῳ, ἵνα εἰς ἐπὶ γένεσιν με ὑποσέσω, μῆπως μὴ πολλὰς καμῶν ἀπολύμαι. Ἐγὼ εἰδόμενος ὅτι παρῆλθον τῷ τῷ ἀδίκῳ πλάνῳ. Τόπῳ ὁ Ἰωάννης εἶπεν· Κύριε ὁ γνωρίζων πρὸς καὶ δοκιμάζων καρδίαν, δὸς ἀναπῆσαι τὸν πᾶν κακοπίασιν διὰ τοῖς οὖν σὺ, καὶ ἀποτρέφον τὸν ἀντίδοκον ἡμῶν κατηχημῆσθαι εἰς τὸ πᾶν.

A P P E N D I X

AD TOMUM III MARTII.

QUAE panca procedente huius tomi impressione, locis jam excusis addenda aut mutanda occurrerunt, exhibentur, eadem opera admonemus Lectorem, errorum quorundam qua corrigentium effugere diligentiam, & remorari intelligentiam possent, prout in aliis etiam tomis facimus: leviora alia benignus oculus facile excusabit & corrigeret. Nonnulla praeterea correctia inveniuntur in notationibus ad Acta Graeca.

AD DIEM XXIII.

PAG. 468 post Comment. praeivum de S. Othone Solitario hac adde.

*Fabius
Barberius
autem libri
de Vita &
patrocinio
S. Othonis.*

16 Fabius Barberius Arianensis Philosophus ac Medicus, in Catalogo Episcoporum Ariani impresso Neapoli an. 1635, frequenter meminisse tractatus secundi a se conscripti de Vita & Patrocinio S. Othonis; quem nec dum nobis visum nancisci sane optaremus: non putamus de Vita aliquid habituros nos eo certius distinctiusque quam sunt ea quae hic protulimus (patet enim ex eo quem habemus libello, auctorem plenam fidem dedisse figmento jam satis superque convulso imprudentissima impostura) sed quia nequaquam dubitamus, quin multa suggesturus ille sit necdum cognita nobis circa translationem Reliquiarum, recentiora miracula, & praesentem Corporis Reliquiarumque aliarum statum & venerationem, tam Beneventi quam Ariani. Nunc, quod possumus, ex eo qui ad manum est auctoris praecitati libello colligimus panca, istis ex incidenti commemorata. Primo ergo pag. 3 habemus quod anno MDC die 21 Februarii sacrarium Cathedralis Arianensis miserabili incendio consummavit: De quo, inquit, incendio plura scripsi in praedicto secundo tractatu, ubi a me quam plurima narrantur quae miraculose contigerunt circa quamdam sacrosanctam tabellam Beatissimae Mariae Virginis cum imaginibus SS. Othonis Protectoris atque Elisearii eiusdem civitatis Comitum, jam contactam ab igne non exiguo temporis spatio, atque minime tunc combustam. Quamobrem hoc nostro aeo, singularum hebdomadarum sabbato post Vesperas, Reverendi Domini Canonici processionally ad eundem locum Thesaurariae, ubi dicta miraculosa tabella extat, psallentes Salve Regina &c. pro gratiarum actione ob liberatam totam Cathedrali a dicto incendio: in quo sane quaedam alia miracula acciderunt, praesertim circa lampadem accensam ante dictam tabellam, quae adhuc combusto ejus tenui funiculo, visa est permanisse in aere, ac praeferea illuminata quatuor dies ac totidem noctes absque novi olei infusione, quo pabulo egere naturali ordine videbatur. Pleraque alia in nuper citato tractatu scribuntur, quae spero benigno lectori non minorem obligationem, quam ob raros eventus admirationem allatura.

*alibi narrat
ejus imaginem
ab incendio
consummavit
S. Othonis.*

*lampadem
mirabiliter
sacram suam
non ardebat.*

*statuam
Sancti in
exemplo
Nicolae
Ep.*

17 Dein pag. 48 agens de Nicolao Hypolyto XVI Arianensem Episcopo, qui circa annum MDX sedere incipiens ultra novem annos Pontificatum gessit, inter ejus decora ponit, quod Cathedralis anno MCCCXVI terram collapsa partem anteriorem restituerat, in ea collocandam mandavit non solum statuam S. Othonis Arianensem Protectoris, verum etiam simulacrum S. Elisearii olim Comitum eiusdem civitatis: praecipit quoque ut sub unaquaque lapidea effigie duo versus annotarentur, sicut in praesentia leguntur & quidem sub S. Othone hi.

Assurgas quicumque Patris spectare figuram:

Nam Pater est urbis, nomine Divus Otho.

18 Pag. 50 hac leges de Urbe per S. Othonem praeservata a peste. Nobilissimus iste Antistes (scilicet Diomedes Carassa, creatus circa annum MDXII, suaque in Sede ad annum usque MDLIX superstes) interfuit publico contractui jam publicato in Cathedrali ejusdem ecclesia, quando sub anno MDXXVI haec civitas oppressa fuerat a vehementissima peste, cum obitu quinque millium hominum. Nam eo tempore ad S. Othonem solenniter fuit celebratum votum, ut ipso intercedente Deus optimus maximus pestilentiali morbum propelleret: pro qua re cives unanimiter, & quidem ob imminente mortem gemebundi, promiserunt suo sancto Protectori in perpetuum duodecim ducatos: quemadmodum manifeste constat apud protocollum egregii Notarii Lucii Graeci. Quod Arianensium votum in praesentia quotannis a Regimine ejusdem urbis observatur in festo illius sancti Eremitae, quod celebratur die XXI mensis Martii: quo tempore Syndicus in solenni Missae celebratione coram omni populo illos offerre solet Episcopo.

*propter
fandam
pessimum
annum
et
votum
publicum
solvi.*

19 Idem Fabius pag. 52, ad XII Episcopum Donatum de Laventis, creatum anno MDLXIII, mortuum anno MDLXXXIV, hac narrat. Non est silentio involvendum miraculum, quod tempore ejus contigit circa statum S. Othonis, huius civitatis Protectoris. Etenim quando iste Praeful Romae inquisitus versabatur, ob quasdam adversus eum illatas contumelias sub anno MDLXIII, fuit propterea electus Vicarius Generalis Apostolicus Petrus Antonius Vice-domini, qui deinceps Bisacciae Episcopatu fuit insignitus. Hic ergo cum primo loco accessisset ad visitandam huius civitatis Cathedrali, visitavit quoque altare Beatissimi Eremitae Othonis: de cujus canonizatione cum ipse non esset certioratus in huiusmodi visitatione, mandavit illico ut illius Sancti simulacrum palam in eo sacello amplius non haberetur: quod a Reverendis Dominis Canonicis continuo impletum fuit, ipsumque translatum ad locum Thesaurariae, quierat proximus sacrario ejusdem ecclesiae. Vix praefatus Vice dominus ad solitas Episcopales ades accesserat, quod a pertinacissima quadam corporis agitudine fuit aggressus, ideoque quam coeperat visitationem perficere nequivit. Cumque infirmitas semper in deterius vergeret, & nulla medicorum praesidia ei prodesse viderentur, cognovit ipse in illius statuae translatione, male a se factum fuisse: quamobrem statim instituit, ut ea ad idem sacellum deportaretur. Qua quidem ad solitum locum relata, contumacissima illa infirmitas statim desisse visa est: atque ita cum ad pristinam sanitatem pervenisset, decrevit edidit, ut in posterum Sancti statua, digna ut magno cultu veneretur ab omnibus, nonquam ab antiquo sacello removeretur: sicut plane hoc nostro aeo haudquaquam remota fuit, neque vero removebitur, ob quam plurima quibus ipse in dies splendere videtur miracula, non solum apud Arianenses, sed etiam apud exteras gentes.

*Visitatorem
qui statum
ab altaribus
removerat
an. 1578
morbo cadit
statuam.*

*de reponi
statuam
statuam.*

20 Neque vero arbitror rupe defuerunt ex Optimatibus Arianensibus aliqui, qui postea praedicto Apostolico Vicario manifestarint, quid anno MDLVI accidere Petro de Petris Episcopo Luceriae de Apulea, tunc quoque Apostolico Vicario in hac civitate, propter ejusdem statuae alium in locum translationem, quam etiam ipse faciendam mandaverat illius altare visitans. Nam ob

*quod an.
1558 alteri
quodque
statuam
statuam.*

ob majorem ejusdem beatissimi Eremitæ cultum ac religionem, Deus optimus maximus permisit, ut idem Vicarius ineffabili modo premeretur: dum nempe post hujusmodi visitationem tota nocte laborans nunquam acquiesceret, sibi que vehementissime percussus fustibus quibusdam videretur. Quare cum ipse eo tempore cognovisset, nocturnas illas angustias se passum esse ob transportatum S. Othonis simulacrum, statim illud ad proprium locum referendum mandavit: atque ita deinceps Vicarius ille aliis noctibus nil tale passus est.

21 Octavius Rodolphus anno MDCLXI Arianensibus datus Episcopus, ac deinde a Gregorio XV ad Cardinalitiam dignitatem promotus, cum esset sub hujus decessore Paulo V Beneventanus Gubernator, in eadem civitate sculptendam mandavit statuam marmoream S. Othonis, non absque magno sumptu: in cujus basi sic legitur: OCTAVIUS RODOLPHUS ANNO DOMINI MDCLVIII EPISCOPUS S. OTHONI D. cujus quidem Sancti sacellum ipse quoque exornavit, non solum circumcirca quibusdam continnis figuris, quæ varia miracula ab eodem beato Eremita perpetrata demonstrant; sed etiam superiorem partem diversis aureis ornatibus perfecit. Eximius ille Antistes mihi, inquit pag. 63 Fabius Barberinus, interdum solebat dicere, peculiarem erga S. Othonem devotionem ex eo me habuisse confiteor, dum ad istam civitatem perveni; quoniam Romanus ille erat uti ego, & quia festum ejus xxiiii Martii celebratur, qui dies mihi natalis fuit.

AD DIEM XXIV.

Pag. 531, post miracula S. Catharine Sveciæ, addendum.

APPENDIX

Translatio festi in 25 Julii a Leone X decreta.

Incommemoratio ad hæc S. Catharina. *Acta prævio 61 ostendimus diebus variis Sancta hujus Virginis festum agi: & Genua quidem æque in Belgio die xxv Julii (nam corrigi debes quod num. 2 tam in textu quam in margine calamo exerrante Julii) die, inquam, xxv Julii id fieri: cur autem id fieret causam proferre nullam potuimus, tantum suspicati sumus eo fortassis die factam esse sacri corporis translationem. Quin & celebrandi festi sanctitatem datam esse ab Innocentio VIII credidimus Fr. Hilarij de S. Antonio id asserenti: de Sixto autem IV, an aliquid hac in causa fecisset, non fuimus ausi divinando definire. Nunc cum ad munus venit Bulla Leonis X, patet cuncta distinctius. Et primo liquet Sixtum IV fecisse potestatem Ordini die xxiv Martii, anniversario nempe sancti obitus, festum celebrandi: Innocentium deinde VIII permisisse ut sacra Reliquia solenniter transferrentur: hoc vero cum factum esset xxi Augusti, Julium II indulgisse, ut hac quoque dies annue festiva haberetur, propositis etiam Indulgentiis. Verum cum utrumque tempus propter Quadragesimam & Vindemiam impedimenta parum idoneum esset populari devotioni, Leonis X fuisse supplicatum ut post festum Nativitatis S. Joannis Baptiste festum hoc agi sineretur, iisdem cum privilegiis Indulgentiarum sacrarum, quibus prius duo antea agebantur.*

2 Bullam hanc ex authentico Ordinis S. Brigittæ bullario fol. 221 excepit & fidem fecit concordare cum originali, Fr. Joachimus a S. Nicolao Notarius Apostolicus in Archivio Romano immatriculatus, Prior monasterii S. Sixti ejusdem Ordinis juxta Poperingam in Flandria, curante P. Antonio Papbrochio Societatis nostræ zelosissimo Missionario; qua extremum hoc obsequium fraternis con-

natiis promovendis impendit; & paucis post negotium hoc curatum diebus, ex tribus frequentissimis agrorum civium ac militum nosocomiis, quibus maxima cum caritate ac sedulitate spiritus ministrabat, suum sociorum more in eodem ministerio contrita nil serviens, ipse quoque ravidam febrem rexit circa festum Sanctorum omnium: die vero xi Novembris anni MDCLVII animam reddidit Creatori, quarta in eo Collegio paucas intra hebdomadas vltima caritatis; eoque deploratus magis, quanto magis omnibus non domesticis tantum ac civibus, sed totius terrarum spiritibus circumjectorumque oppidorum incolis carior fuerat pro æstimatione egregia doctrina, indefessi zeli & exposita omnibus beneficentia, cum summa morum amabilitate conjuncta: quibus virtutibus cum fructuosum se divini ubique verbi præconem faciebat, tam maxime utilem reddebat pauperibus, vinctis, reis extremoque afflictiis supplicio; vivis morientibusque communicans singularem devotionis affectum erga sanctissimam Virginem Mariam & castissimum illius sponsum Josephum, quos ut in corde semper sic & in ore habebat, novas identidem rationes excogitans ad universi cultum promovendam. Bulla porro Leonis X sic se habet.

3 Leo Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Romanus Pontifex piis fidelium votis (præsertim quæ ad Dei laudem & gloriam ac Sanctorum venerationem, fidelium animarum salutem & eorum spiritualem consolationem cedere dignoscuntur) libenter annuit, & prout expedire in Domino conspexit, favoribus prosequitur opportunis. Sane pro parte dilectorum in Christo filiarum Abbatissæ & Conventus monasterii VVatastensis, Ordinis S. Augustini, sancti Salvatoris nuncupati, Lincopensis diocesis, ac dilectorum filiorum Confessoris generalis, & Fratrum ejusdem monasterii (in quo Abbatissa & Sorores ac Fratres dicti Ordinis, sub diversis cælis ab invicem separatis, vivunt) nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet dudum felicis recordationis Sixtus quartus & Julius secundus, Romani Pontifices prædecessores nostri, ut in Sveciæ, Daniæ & Norvegiæ regnis, ac in omnibus & singulis monasteriis dicti Ordinis corpus seu Reliquiæ B. Catharinæ, filix S. Birgittæ dicti regni Sveciæ oriundæ, sine incurfu alicujus demeriti, vel idololatriæ aut infamæ labe seu conscientie scrupulo, a Christi fidelibus publice & privatim venerari & coli possint, per suas certorum tenorum litteras, in forma Brevis concesserunt; ac populi dictorum regnorum ad eandem B. Catharinam propter crebra miracula (quæ meritis, ut piè creditur, & intercessione ipsius B. Catharinæ in dicto monasterio, in quo ipsa migravit ad Dominum, & Reliquiæ ejus venerantur altissimus operari dignatur) singularem devotionem gerant; nihilominus, cum dicta B. Catharina die vigesima quarta mensis Martii ab hoc seculo migrasse, & ex speciali concessione piæ memoriæ Innocentii Papæ octavi etiam prædecessoris nostri ejus Reliquiæ prædictæ, die secunda mensis Augusti translata esse probentur; ac propter impedimenta Quadragesimæ & messis, seu vindemiarum eisdem temporibus occurrentia, hujusmodi obitus & translationis festa commode nequeant celebrari; si de cetero alio tempore æstatis festum ejusdem B. Catharinæ celebraretur, Christi fideles ad ipsum monasterium commodius confluere, & festum ipsum majori solennitate celebrare possent.

4 Quare pro parte Abbatissæ & Conventus ac Confessoris & Fratrum prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut eis in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui fideles quoslibet ad omnium Sanctorum & Sanctarum Dei venerationem & jugem erga eos devotionem prout possumus, libenter excitamus, Abbatissam & Conventum ac Confessorem ac Fratres prædictos & eorum singulos a quibusvis excommunicationis suspensionis, & interdicti aliis.

Ex Othonem Ep. fuisse S. Othonem in figniter de-

Ad supplicationem Curatoris VVatastensis

Post decreta Sixti & Julii 2

quibus natalis B. Catharinæ 24 Martii & Translatio 2 Augusti permittitur celebrari

pro majori si delum commoditate

patet ex Bulla Leonis X

accepta ex bullario Ordinis

aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis, a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum presentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes & absolutos fore censentes hujusmodi supplicationibus inclinati auctoritate Apostolica tenore presentium statuimus & ordinamus, eisdemque Abbatibus & Conventui ac Confessori & Fratribus concedimus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus festum ejusdem B. Catharinæ cum solennitate & Odicio communi unius Virginis non Martyris, in crastino festi Nativitatis B. Joannis Baptiste, in dictis regnis ac omnibus & singulis dicti Ordinis monasteriis & locis presentibus & futuris nunc & pro tempore celebrari possit & debeat, donec ad ejus Canonizationem deveniatur. Quodque universi & singuli, tam personæ ipsius monasterii intra & extra lilius clausuram existentes, quam alii utriusque sexus Christi fideles ecclesiam ipsius monasterii in die celebrationis festi B. Catharinæ hujusmodi devoto visitantes, omnes & singulas gratias, indulgentias, & remissiones, monasteria & loca Ordinis hujusmodi prima die mensis Augusti devoto visitantibus concessas, & quas, si dictam ecclesiam diebus obitus & translationis predictorum visitarent, consequi possent, consequantur. Non obstantibus præmissis ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque Datum Romæ, apud S. Petrum anno Incarnationis Domini, millesimo quingentesimo duodecimo. duodecimo Calend. Aprilis Pontificatus nostri anno primo.

A DIE XXV AD FINEM.

Hæc sunt quæ tomo huic addenda occurrerunt: corrigenda autem restant hæc paucula.

Pag. 493 num. 3 lin. 1 post hæc verba, cujus Vitam, dele cetera ibidem sequentia usque ad finem lineæ. ostensum enim suo loco est, non nisi per errorem ab aliquibus credi S. Attonem Pistoriensem Episcopum scripsisse Vitam S. Verdianæ.

Pag. 494. num. 11. lin. penult. Ex Ricafolis Dominis Vertinæ, lege Vertinæ: sunt enim, ut nos Andreas Cavalcantiensis monuit, loca ista diversa & satis ab invicem distita.

Pag. 898 col. 1 lin. 3 & Pag. 899 col. 2 lin. 10 Laudinus socius S. Brunonis bis refertur, primo inter absolute prætermittos, deinde inter dubios, de quo videri posset vi Obobris ad Vitam S. Brunonis: prior igitur locus qui per errorem fuit insertus textui, deleri debet: est tamen etiam ibi memorabilis auctoritas, quæ constat nullum Ravenna cultum eidem deferri.

Pag. 14 * col. 2 lit. c. *ἐὶς τὸ αὐτὸν* lege *ἐὶς τὸ αὐτὸν*, & comparere correctorum laborem etiam hic frustrato in pauculis verbis, quæ prius commisso errori corrigendo mandarant addi post ultimam illius solii recognitionem.

Pag. 42 * ad Vitam S. Marci Athen. hæc adde Notas.

a MS. *Εὐχὴν*: & consequenter inferius *Εὐχὴν*, correctum erat *ἐὐχὴν*. Verum ex toto sensu apparet mendium, non postulari, sed priori loco fuisse.

b Ad mentem auctoris sic verte. Mihi autem qui magis commodum eo iter erit? Et ait mihi Mercator: Pater, si quidem mari iter instituas, non longe abest a mari: sin autem &c.

c Scates pluribus mendis MS. in quo ut identidem lectur impingeret rediitimus sæpe ex conjectura sensum, uti hoc loco, ubi scriptum erat, *τὸ ἴδιον τὰ πτόρι*.

d MS. *ἡ τὴν εἰς τὸν οὐρανὸν*: sed quid hic sit τὴν εἰς, postero die significavit, non satis capio: & sensu sine eo recto subsistens male tantisper expungere.

e Donec ex ipsis gravaretur corpus meum MS. *μολοσέμεν* *ἐκ τῶν αὐτῶν τῶν σωματίων* us. Interpres conjectavit legendum esse *ἐκ τῶν αὐτῶν* & multo forte rectius.

f Adde quod omisum in versione Latina: Hodie corpus meum requiescet a plurimis laboribus & molestiis.

g Item hæc. Et vidi phalanges demonum paratas, & audiui vocem de celo dicentem, Fugite filii tenebrarum a facie luminis iustitiæ. Et vidi & prædicta est anima sancti velut ad unam horam. Et audiui vocem dicentem ad Angelos, Tollite filium meum, qui demones confudit, & venite. Pertransiit autem demones anima sancti. Etenim stabant fraudulentii illi &c.

Pag. 45 * Ultima Vita hæc Notationes subiunge.

a Interpres quia in MS. *Κορινθίους* reperis, non est ausus Latine reddere: sed corrige: quia nota in Imperio deficiente dignitatis nomen fuisse patet ex auctoribus pluribus Latinis & Græcis, citatis a Meurfio in Glossario. Justinianus Nov. viii qualis fuerit explicat, ubi ait, *μὴν δευτέρῃ μετὰ τὴν ἀνάστασιν*, & de *κωνσταντίνῳ* & *κωνσταντίνῳ* *αὐτῶν*. Nam ut dicitur Græci Latine Consul; sic *ὁ γράμμι* Praefectus redditur: quos ergo Augusti *αὐτοὶ* Praefides, media *αὐτοὶ* Correctores vocantes. Quod autem hic impressum surrexerit corrige & lege surrexit.

b Nullis Græcorum Fastis habemus eam inscriptam reperimus.

c Etiam Latinis templa dicta fuisse Dominica, tum ex S. Kozmanni. Hieronymi chronico liquet, Dominici auri Antiochia factam dedicationem commemorantis, tum ex S. Patricii consuetudine, quæ parochiales plerumque ecclesias a se erectas in Hibernia Domnach vocavit, ut habetur in Actis 17 Martii.

d Ergo non cubitos verto, sed ulnas, vel potius gratum nomen retinas: ulna enim duorum ut summum cubitorum est, Orgyia vero cubitorum quatuor seu senum pedum, quantum hominis extenta utrimque brachia a summo ad summum digitum trans pollex continent.

e Non sollicitudinem, sed solitudinem in Latino lege.

f In Latino sequæ ipsum *τροπὴς*: corrige teque ipsum.

g Videtur aliquid deesse sensui; quem sic Latine mollem reddere: sub hæc diabolus reliquit eum ad anni spatium, deinde turbam demonum secum assumens venit ad locum.

h Legare & Legata condere Latini juris Magistri dicunt: Arguendo ductum hoc verbum Græcis quoque frequentari refertur Meurfus in Glossario.

i Quæ sequuntur Latine perturbata sunt: sic autem restitue. Nosti quia nunquam versaber in publico: nunc vero agrestis instar sem totam peragravi eremum.

k Barathrensis Episcopus in Niceno nominatur Concilio: Ptolemaeus autem Beryta Lyconia civitas est.

receditur
ad festum
q. post

div. 15. Iulii
etiam cum
Indulgen-
tiis.

Orgyia

INDEX HISTORICUS IN VITAS SANCTORUM

TOMI III MARTII.

Continet hic Index propria fere nomina hominum aut populorum, non tamen Sanctorum quorum in hoc tomo memoria aut res geste illustrantur, de quibus peculiaris Index confectus sub initium tomi proponitur. Nota † preposita aliquibus indicat Sancti aut Beati titulum eis tribui.

A

A <i>Bto Martyr Abbas Floriacensis</i> 11 sac.	324 d	† <i>Alcfridus R. Northumbria</i>	101 c
<i>Abbas Ep. in Perside</i>	906 e f 907 a	<i>Alchmuni schola in Anglia</i>	631 e f 644 e f
<i>Abdissas Persa emic corpora SS. Jona, Barachisii & aliorum Martyrum</i>	773 f	<i>Alcundus Ep. Hagulfaden. 8 sac.</i>	133 b d
† <i>Abrahamus Latrensis in Caria</i>	666 f	<i>Alcredus R. Northumbriorum pater S. Alcmundi</i>	47 c
<i>Acacius junior Ep. Melitenensis 5 sac.</i>	903 e f	† <i>Aldegandis excipitur a S. Humberto</i>	564 a b c
† <i>Acea Ep. Hagulfadenfis 8 sac.</i>	133 b d	<i>Aldbunus Ep. Dunelmensis 10 sac.</i>	132 d e f 133 a
<i>Adalbertus Archiep. Remensis 10 sac.</i>	45 f	<i>Aldobrandinus Papavonus Ordin. Prædicat. scriptor cum aliis Vita B. Ambrosii Sanjedonii</i>	181 f 188 f
<i>Adalbertus fundator & Ab. Tegernseanus</i>	546 547 548	101 a 113 d 114 f	
<i>Adalbertus mon. Floriacen. scripsit de translatione corporis S. Benedicti in Gallias</i>	300 c	<i>Aldredus Ep. Lindisfarn. Cuncacestra residens</i>	132 a d
<i>Adalfridus Ab. Anri in Gallia 8 sac.</i>	583 a b c	<i>Aldruvinnus Prior monasterii Dunelmensis 11 sac.</i>	125 c
<i>Adalgarda avia paterna S. Ludgeri</i>	643 a	† <i>Alexander Papa M. 811 f Acla</i>	900 901 902
<i>Adalger Presbyter Ultrajecti 8 sac.</i>	645 f	† <i>Alexander Mart. Trevir.</i>	623 f
<i>Adalhardus pater SS. Herlindis & Relindis</i>	386 e f	<i>Alexander IV Papa faveri Ordini Minorum</i>	62
<i>Adalvaldus Rex Longobardorum</i>	788 b	<i>Alexander filius Basilii Macedoniz, Imperator</i>	668 d
<i>Ad im custos ecclesie Casinensis</i>	197 f	<i>Alexander Rex Scotorum 12 sac.</i>	137 c 141 b
<i>Adamus creatus, lapsus, mortuus, sepultus</i>	541 f 542 a	† <i>Alexii Vita grata B. Mauritio Hungaro</i>	253 c
<i>Adalburga avia materna S. Ludgeri</i>	643 d	<i>Aletha mater S. Bernardi</i>	3 e
<i>Adelvinus scripsit miracula S. Benedicti</i>	315 a 317 a	† <i>Almedha in Cambria</i>	783 f
<i>Adelgandus Dominus Wintershovii 10 sac.</i>	37 f	<i>Alora Principissa Capua 10 sac.</i>	489 c d
† <i>Aldelmus Ep. scripsit librum de Virginitate</i>	485 b c d	<i>Alphonfus R. Neapolitani 15 sac.</i>	466 c
<i>Ademarus Ep. Pedienfis mortuus in Terra sancta 11 sac.</i>	791 d	<i>Alfonfus Vallisoleanus successor B. Petri Regalati</i>	855 d
<i>Atenolphus Archiep. Capuanus</i>	489 c	<i>Alphonfus de Spina Ord. FF. Minorum</i>	856 c
<i>Adodatus avus B. Ambrosii Sanjedonii</i>	182 c	<i>Alfridus Ep. Monasteriensis scriptor Vita S. Ludgeri</i>	628 d e f 629 a 642 d
<i>Adolphus Ep. Leodiensis 15 sac.</i>	392 c	<i>Althertus Ep. Frisia 8 sac.</i>	644 d
<i>Adrevaldus scripsit miracula S. Benedicti</i>	301 b 305 c 316 f	<i>Alabertus Presb. S. Ludgeri</i>	628 e 642 f
<i>Egidius Magister militum in Gallia 5 sac.</i>	266 a b c	<i>Amalbertus Ab. Floriaci 10 sac.</i>	323 a
† <i>Agapii Ep. Veronen. corpus inventum</i>	453 c d e	† <i>Amandus familiaris S. Humberto</i>	561 e f 562 563
<i>Agarbus Comes Namnetica & Redonica 8 sac.</i>	582 b	† <i>Amatus Ep. Senonen. in exilium pulsus</i>	144 e
<i>Aganensium regula Divione & Cabilone servata 6 sac.</i>	719 e	† <i>Amatus Presb. sub S. Eustasio</i>	789 e f
† <i>Agilolphus Archiep. Colanienfis</i>	899 a	<i>Amedeus Pacificus, Dux Sabaudia, ex eremo ad Papam eleltus</i>	874 a b
<i>Agnus Abbatissa S. Radegundis</i>	89 c	<i>Amelius Archiep. Thronen. 15 sac.</i>	742 d 748 b
<i>Agrestinus ex Notario Regis monachus falliosus oppugnans regulam S. Columbani</i>	788 789	<i>Ammerinus Dux Arakianacht, avus S. Endei Ab.</i>	169 b
<i>Agrippinus Comes Gallia 5 sac.</i>	266 267 a	<i>Amolinus Præfatus Prætorio sub Diocletiano</i>	450 f
† <i>Aicardus Abbas Gemmeticensis in Gallia</i>	34	<i>Consul 451 f Proconsul Africa</i>	452 a c
† <i>Aidani Ep. Lindisfarnen. anima in calum transfertur</i>	100 b c ejus Episcopatus 105 a 133 a Reliquia Dunelmi	<i>Amonas Abbas in Thibaida</i>	897 c
<i>Aiglandus filius S. Baronti</i>	570 d	<i>Amonius Abbas Nitria</i>	897 f
† <i>Aicharius Ep. Noviomæn. & Tornacen.</i>	737 c f	† <i>Amos Egyptius anachoretæ</i>	257 c
<i>Aimoinus scripsit miracula S. Benedicti</i>	301 c 316 d	<i>Anastasia Patricia CP. 10 sac.</i>	673 a f
† <i>Albertus Magnus Ord. Prædicat. 8 b Magister B. Ambrosii Sanjedonii</i>	186 c 187 b 211 c	† <i>Anastasia Sinaita</i>	837 b
<i>Albertus Ep. Tridentinus 12 sac.</i>	703 a d	† <i>Andrea Apostoli reliquia aliqua in Scotia</i>	796 f
<i>Albertus Dux Saxonia 13 sac.</i>	793 c	<i>Andreas Velasens, Commissarius Ordin. FF. Minorum</i>	855 e
<i>Albertus pater S. Guidonis Ab.</i>	912 915 a	<i>Andreas mon. Floriaci scripsit miracula S. Benedicti</i>	301 e 324 b 348 c 349 f
† <i>Alberticus Ep. Ultrajectinus</i>	631 f 632 a 638 d 645 f 646 c Vita ejus scripser	<i>Andreas de Soto Confessarius Ilabella Principis Belgarum</i>	855 e
	637 e	<i>Andreas Zberen Pastor Saxulensis, testis miraculorum Nicolai de Rupe</i>	434 d e
		<i>Andreas Mansionarius Casini 11 sac.</i>	296
		<i>Andreas a Cossa, scriptor Vita B. Petri Regalati</i>	852 c 855 d
			e Andreas

IN VITAS SANCTORUM MARTII

Andreas de Salimbenis Capitanus Senensis 14 sec. 243 d	Bartholomaeus Cabrera Ord. FF. Minorum 856 d
Angela Brixiana fundatrix Congregationis Virginum Ursulinarum 257 d	Bartholomaeus de Monico-Bassolis avus Maria de Mailliac 378 a
Angelus de Neapoli Abbas Casimen. 299 d	Basilus Macedo Imp. habet 4 filios 668 c d extrinsecus duo templi S. Michaeli 674 f
Angelus Charens Ord. Minorum mirabilis clarus 61 e	Basilus Huguenus Laura S. Saba 8 sec. 1867 ad
† Aniani corpus a Calvinistis exustum 355 a	Baudolentus monachus Langoreti 7 sec. 572 e
† Aniani oratorium Antrigini 8 sec. 581 d	† Bayonis corpus ad varia loca delatum 9 sec. 161 c d
Aniciana familia an exortus S. Benedictus? 276 f	† ejus filia Adeltradis 34 e
Anna filia R. Rufforum, uxor Henrici I R. Franc. 344 b	Beatrice Comitissa Pontivi 12 sec. 162 e
Anna filia B. Amedei Sabaudi, nupta Frederico Regi Neapolitano 880 f	† Beatus Apostolus Helvetiorum 400 a
Anna filia Jani Regis Cypri mater B. Amedei Sabaudi 876 e	† Beda scriptor Vita S. Cuthberti carmine & prosa 94 ef
Anselmus auctor Vita S. Fingaris & sociorum MM. 456	95 a rjus Reliquia Dunelm 11 sec. 133 c 137 e
† Ansthericidres Fontanella 148 d f corpna 161 d	139 e
Antusa an filia Neronis, & an a Photina sit ad fidem conversa? 82 a	Bela IV R. Hungarorum bella in Tartaros 188 e
Antiochus Praefes sub Adriano Imp. in Alpibus Castis 800 d	† Benedictus Ab. Anianen. & Inden. 9 sec. 275 b scriptor Concordia Regularium 96 e
Antonius de Aquileia Ord. FF. Minorum de Observantia 855 d	Benedictus Ep. Lantianensis 16 sec. 435 b
Antonius de Cornaga Ord. ejusdem 855 d	Benedictus de Baruccio monachus Casimen. 11 sec. 248 f
Antonius Daza, scriptor Vita B. Petri Regalati 852 c 854 a	† Benigni monasterium Diviane dotatum 719 d
Antologus Ab. Salisburgi 7 sec. 701 b	Benignus Ab. Fontanellen. an Sanctus? 76 b c
Aper Dominus Wintershovii 10 sec. 37 f	Bernardinus de Arvalo Ord. FF. Minorum 856 c
† Apollinaris Ep. Ravennas apparet S. Sixto 112 Papa 715 f	Bernardus Ep. Patavinus 21 sec. 682 a
Apollonius an fuerit Ep. Vicentinus & Sanctus? 2 c 28 d e	Bernardus Ep. Senensis 23 sec. 49 c c
Aran Ep. Gallia 10 sec. 548 f 549 a	Bernardus de Luxemburgo Ordin. Praedicator. scriptor 144 f
Arax Galata, Arianismum propagat in Gallicia 87 b	Bernardus de Bassa facinus S. Bonaventura 60 b 61 b 64 a
Archembaldi Archiep. Tarontensis tempus Sedis 320 af	† Berthacorus Blancianus 149 a
Archembaldus Ab. Floriaci 10 sec. 318 f 319	Berthasilia Comitissa Hollandia, uxor Philippi I Regis Francorum 344 c
Ariadus Levita & monachus 897 f	† Bertharii Ab. Casini M. carmen de S. Benedicto 276 a
Armerius filius Regis Gothorum 4 sec. 719 f	† Berthara Biturigibus cum regula S. Columbani 790 a
† Arnulphus Ep. Attentis 7 sec. 36 c	Bertilo Abbas Diviane an Sanctus? 606 d
Arnulfus Ep. Aurelianensis 10 sec. 323 c	Bertrundus Comes Arvernorum 8 sec. 306 a
Arnulfus Ep. Senonen. 7 sec. 144 e	† Bilfridus aurifaber anachoreta 129 f 133 b
Arnulfus Ep. Narbonen. 9 sec. 375 d	† Birgitta mater S. Catharinae Suevica 505 f 599.
† Asporianus M. doleator 473 b	† Birgitta revelata de S. Josepho 15 d ef
Astolfus Ab. Casimen. 11 sec. 261 f	† Boissius Praepositus Maitrosensis 100 f 102 a b 107 d 133 b 139 e
Atingus Presb. S. Ludgeri 628 c 642 f	Bonafar B. Amedei Ducis Sabaudia, nupta Galeacio Duci Mediolanensi 875 e 879 e
† Attalus Ab. Bobiensis 786 c 788 b	Bonaspemus Perusinus, Ep. Fanensis 13 sec. 76 c
Ava Abbatisa Eyckana 9 sec. 390 e	Bonatacha pater B. Ambrosii Sanseverini 182 c
Avares an hostes Imperii Rom. 1 sec. 80 c f 81 a b	† Bonaventura Generalis Ord. Minorum 63 e 66 b 67 a S. Francisci scribit 64 b
† Audomarus Ep. Tarontensis 7 sec. 787 c	Bonaventura de Santivañes, Commissarius Ord. FF. Minorum de Observantia 851 e
† Auiti Ab. Miciatensis basilica 724 d	† Bonifacius Ep. creat Abbatissus SS. Herlindam & Relindam 388 c in Prisa occisus 631 a 642 d 638 f
Augustinus Ferrerius Ep. Vercellensis 891 b	Vita scripta 637 e f notitia cum S. Hildeitha 486 b
† Aurea Virgo Parisiis 790 a	Bonifacius VIII Papa facit Gibellinis 201 b
Aurelianus an socius S. Pastoris in martyrio? 829 b	Bono Archidiacon. Wintershovii 10 sec. 58 b
Aurelianus Comes militia & persecutor sub Adriano Imp. 811 c 812 f 901 c d 902	Bonusus haereticus contra divinitatem Christi 787 c
Aureus Notarius Adalvaldi R. Longobard. 788 b	Boso Ab. Floriaci 9 sec. 910 d e
Auripertus Ep. Senonen. 7 sec. 144 e	Boso Comes Petragoricus 10 sec. 316 c
Ausonius Praefectus Asia sub Theodosio 558 e	Brideformus monachus Rameiensis scriptor 10 sec. 540 e
† Austremonius Ep. Arvernus quo tempore? 373 a b	Brig mater S. Endei Ab. 269 b
Austregildis Bobila, uxor S. Gunthramni Regis 721 f 722 e	Bruno Ep. Passaviensis 7 sec. 701 e
Austulfus Diac. Langoreti 7 sec. 571 f	Burchardus Ep. Monasteriensis 12 sec. 664 c d
† Auzulfus monachus Floriacen. 7 sec. 302 d e	† Burgundofera sanata a S. Eustasio 786 e f 787 a d 789
B	
Bajarii a S. Eustasio instructi 787 b	C
† Balbina varia inter Martyres Ursulanus 901 c	
Baldwinus Barbarus Comes Flandria 846 d	
Baldwinus Insulensis Comes Flandrorum, tutor Philippi I Regis Francorum 344 c	
† Baltheri reliquia Dunelm. 11 sec. 133 a	
C	
Cecilia Abbatisa Montis-Romarii 768 d	† Cajus Papa baptizat in undibus S. Calisti 613 b f
† Cajus Papa baptizat in undibus S. Calisti 613 b f	Callicianus exipit S. Regalum Siyancensis 821 f 822 a
Callicianus exipit S. Regalum Siyancensis 821 f 822 a	† Calocerus M. 800 801 802 803 804
† Calocerus M. 800 801 802 803 804	Candida matrona Roma 4 sec. 482 d
Candida matrona Roma 4 sec. 482 d	† Cans.

TOMI III INDEX HISTORICUS

- † *Pandens in Cambria* 783 f
† *Carolomani corpus Casini* 288 e 299 e
† *Carolus Borromaeus honorat sepulcrum Nicolai de Rupe* 424 e
Carolus Calvus dat possessiones Ecclesia Sibrantensi S. Reguli ob filiam sanctam 827
Carolus Simplex R. Franc. carceri inclusus 318 e 319 e
Carolus Dux filius Ludovici Transmarini R. 319 d
Carolus Emmanuel Dux Sabaudia 16 sec. 810 b sanatus opo B. Amodei 895 e
Carolus filius B. Amodei Ducis Sabaudia 880 e f
Carolus filius S. Birgitta 306 d
Catharina Tartara, sanctimonialis pte obit 505 e
Catulla a S. Dionysio Parisiis conversa 821 d e an Sancti adscripta? 899 e
Cheromenus discipulus & scriptor Vita S. Niconis Ep. M. & sciorum 442 e
Chagnericus pater S. Burgundofora 786 d e
Chagnoaldus frater S. Faronis Ep. Meld. 787 d
Char frater B. Mauriti Hungari, Ord. Pradic. 232 d
† *Charitonis Laura 8 sec. spoliata* 168 a
† *Chlotharius 2. Rex de sacro fonte suscipitur a S. Gunthramno* 730 e 731 a
Chlotildis filia S. Gunthramni Regis, Virgo devota 729 e
Christianus 1 Abbas S. Pantaleonis Colonia 254 f
† *Christophorus M. monachus Laura S. Sabp* 178 e f
† *Christophorus Hesararches cum patre Romano Imp. 10 sec.* 674 e
Chrysus diffat Vitam S. Joannis in Puteo a se sepulsi 831 f 834 d e
† *Chunialis Presb. corpus translatum Salisburgi* 701
† *Claudius Ep. Antissiodorensis* 76 a 796 b
† *Clementia Hohenbergen, relicta Craetone Comite Spanheimensi sanctimonialis* 254 e
† *Clemens IV Papa oppugnatur a Conradino Sveco 190 ab 213 b reconciliatur San-Geminianis & Senensis* 246 b c d e
† *Clemens Ep. Damblanensis en Ord. Pradicat. an Sanctus?* 30
† *Clemens Ab. Eboracen. 12 sec.* 125 d
† *Columbanus Ab. Bobiensis 784 e 785 787 f ejus regula oppugnata* 788 e 789 e
† *Comgalli Ab. Benchoron. regula* 32 b f
† *Conallus Dux seu Rubens, pater S. Endei Ab. 268 b* 269 b
† *Concedi eremita corpus Fontanella* 149 d
† *Conradini Suevo bella contra Clementem IV Papam 190 e 213 b*
† *Conradus Ab. Manscanus a colonis occisus* 368 d
† *Conradus Ab. Tegernseianus* 551 f
† *Conradus anachorita nepos & successor Nicolai de Rupe* 420 f 421
† *Constanti Mart. Treviris* 624 a
† *Constantinus Porphyrogenitus Imp.* 670 e
† *Constantinus Imp. 10 sec. filius Romani Imp.* 673 d
† *Constantinus filius Basilii Macedonis Imp.* 668 e
† *Constantinus Duxas misere occisus 10 sec.* 670 671
† *Constantinus Barbarus CP. 10 sec.* 671 f 680 f
† *Constantinus discip. S. Benedicli* 277 e 488 e 299 e
† *Constantinus Mart. Treviris* 623 f
† *Corbolennus Presb. Longoroti 7 sec.* 571 e
† *Cornelius Ep. Imolensis 5 sec.* 715 e f 718 a
† *Cospatrius Com. Northanbimbrorum 11 sec.* 135 d e 136 a
† *Cotburga e Regina Abbatisa Winburni 485 e f 486 a*
† *Crescens Ep. Vienna, quo tempore?* 372 e f
† *Crescentinus Mart. Treviris* 623 f
† *Crescentinus Minister Generalis Ord. Minorum 13 sec.* 58 f
† *Cricini Ep. Veronen. corpus inventum* 453 d e
† *Tomus III. Mart.*
† *Crispinus & Crispinianus MM.* 817 d e f 818 a b e
† *Cuthbertus Tunstallus Ep. Dunelm. 16 sec.* 138 a
† *Cutbeardus Ep. Lindisfarn. Cuncacestra residens* 131 a b e
† *Cyriacus Patriarcha CP. obit* 192 e 192 a

D

† *Agannus Ab. in Hibernia 7 sec.* 132 a
† *Dairine Regina Momonien. soror S. Endei* 271 d
† *Daniel monachus, scriptor Vita S. Joannis Chmasci* 835 a b
† *Daverecha Monina sanctimonialis in Hibernia 6 sec.* 270 b
† *Demetrius, Banus Hungaria, pater B. Mauriti* 252 b
† *Desiderius Ab. Casinensis invenit corpus S. Benedicli 11 sec.* 288 293 b
† *Didacus Enriquez Ord. FF. Minorum* 856 e
† *Diedericus monachus Hirsfeldensis fabulosus scriptor de S. Benedicli* 299 e f 300 a
† *Dionysius Ep. quo tempore Parisiis venerit?* 373 a b 818 a 819 a 821 a 822 d ejus & sociorum Reliquia Floriaci 310 e
† *Dionysius de S. Geminiana Ord. Pradic. 13 sec.* 194 e
† *Dionysius Mutinensis, Generalis Ord. Eremit. S. Augustini.* 70 e e
† *Dionysius Viterbiensis Ord. Pradicat. 13 sec.* 186 e
† *Dominicus de Ruvere Ep. Astensis 16 sec.* 806 e
† *Domnina Patricia Syraensis 7 sec.* 840 d
† *Donatus Ab. Antri 8 sec.* 583 d
† *Donatus Bosens scriptor* 888 e
† *Dormientes 11 sancti Turonenses* 740 e
† *Dorothea Wysslingua uxor Nicolai de Rupe* 203 e
† *Drogo monachus Floriaci, dein eremita* 318 f 319 a b
† *Drosis filia Trajani an Sancta?* 369 d
† *Ducilla filia Regis Gothorum 4 sec.* 619 f 620 e

E

† *Eadbertus Ep. Lindisfarnen. 7 sec.* 114 d 115 b d
† *Reliquia Dunelmi* 139 e
† *Eadulfus Ep. Lindisfarnen. 9 sec.* 127 b 128 e 131 a
† *Eadulfus R. Northambrothorum curat occidi S. Alcmundum* 47 e 48 b
† *Eadfridus Ep. Lindisfarn. 7 & 8 sec. 95 a 97 d 129 f*
† *Reliquia Dunelmi* 139 a
† *Eadgarus R. Anglia 10 sec.* 132 d
† *Eadredus R. Anglia 10 sec.* 132 d
† *Eadredus Ab. Lindisfarn. 9 sec.* 128 e f 130 b
† *Eadmundus Ep. Dunelmensis 11 sec.* 133 a
† *Eara Abbas & Ep. Lindisfarnen. 101 a b 108 e 109 b*
† *Ebba Frisonum Dux, in Anglia 9 sec.* 128 e
† *Ebba Abbatisa Coludi in Anglia 7 sec. 102 f 120 e* 123 b
† *Eberhardus Comes Montensis, fundator Aldenburghen. monab. & ipse Cisterciensis Ord. an Beatus?* 76 d e
† *Echardus Comes Burgundia 11 sec.* 331 f
† *Edmundus Rex Martyr 486 f 487 a ejus translatio* 796 f
† *Edilvaldus Ep. Lindisfarnen. 110 f 116 b c 129 f* 139 e
† *Edmundus fil. Ethelfani R. Anglia 10 sec.* 132 a d
† *Edvardus Conf. R. Anglia* 134 a
† *Edvardus fil. Elfredi Rex Anglia 10 sec.* 130 f 132 d
† *Egardus maritus S. Catharina Suevica e voto castitatem servat* 306
† *Egelricus Ep. Dunelmensis 12 sec.* 133 e f
† *Egelvinnus Ep. Dunelmensis 11 sec.* 133 f 136 a
† *Egredus Ep. Lindisfarnen. 9 sec.* 127 a
† *Eilbertus Comes fundat monasterium Walciaderum* 710 a
† *Eleazarus tit. S. Basilina Cardinalis* 516 d 518 a

c 2

Elton

IN VITAS SANCTORUM MARTIN

<p>F <i>Florus Rex Scotia, xxv Sigismundi Austriaci</i> 409 e † <i>Blisfarinus Comes Arianensium</i> 47 † <i>Elfreda Abbatisa</i> 107 e 108 ab 111 d <i>Elfridus R. Angliae ppe S. Cuthberti hostes debellat</i> 127 e 128 e 30 f <i>Elfridus Presb. Danelmensis</i> 11 fac. 133 ab <i>Elfsig Ep. Lindisfarn. Cuthacestraresidens</i> 132 d † <i>Elias & Enoch in terra viventes visi a S. Marco Eremita</i> 1780 e <i>Elias Patianthe Hierosolymitanus</i> 8 fac. 167 d <i>Elias Ep. Syracusanus</i> 7 fac. 838 b 840 d 841 d † <i>Eligius praefectus regalis S. Columbanii</i> 798 a † <i>Elpheus Hibernus praedixit de S. Lactino</i> 7 fac. 32 d <i>Emmanuel de Senja Archiep. Bracaren.</i> 16 fac. 90 c d f † <i>Emmeranus Ep.</i> 701 e <i>Enfridus, Decanus S. Andrej Colonig</i> 12 fac. 686 c <i>Eodo monachus Longoreti</i> 7 fac. 570 d <i>Eochudius R. Ulanig pater S. Damazanti</i> 483 ab <i>Epigenius Presb. Pervasi baptizat S. Crescentium sub Diocletiano Martyrem</i> 472 f † <i>Erendandis Virg. viventes & obiens</i> 709 f 706 ad <i>Erimbertus Ep. Frisingensis</i> 8 fac. 547 f <i>Erlinius Ep. Cameracen.</i> 11 fac. 847 c <i>Ermias ex Comite de Herovuslein monachus</i> 686 b <i>Esfias Eques Saporis R. Persarum, scriptor martyrii SS. Jona, Barachiffi & aliorum</i> 770 e 774 d † <i>Ethelburga Abbatisa Berkingi</i> 484 485 a † <i>Ethelgitha Abbatisa Reliquia Dunelmi</i> 11 fac. 133 b <i>Ethelredus R. Anglia</i> 10 fac. 132 d <i>Ethelstanus R. Anglia</i> 10 fac. 131 d e <i>Eucherius Ep. an Taurinensis aliquis Sanctus?</i> 686 f <i>Eudoxius intrusus Ep. CP.</i> 381 d <i>Eugenius IV. Papa concecit cultum B. Ambrosii Senen.</i> 145 b † <i>Eugenius sub Diocletiano</i> 817 d e f 818 c † <i>Eulalia V. M. Emeritensis ecclesia</i> 907 e f 909 d f † <i>Euprepis Ep. Veronen. corpus inventum</i> 453 d e † <i>Eurachus Presb. Vincerbrovi</i> 10 fac. 38 b † <i>Eustachius mon. Cisterciensis cultor S. Maria</i> 686 c d † <i>Euvotus Ep. Aurelianensis corpus a Calvinistis confectum</i> 513 a <i>Euzychius S. Maurum offert S. Benedicto</i> 179 c <i>Exuperia mater S. Balhine</i> 902 a 903 d <i>Ezechias Rex non suis carnalis filius Achaz</i> 11 c <i>Ezias Ab. Salisburgi</i> 7 fac. 701 b</p>	<p>G <i>Gaitho Regina Gothorum Christiana</i> 4 fac. 619 f 160 a <i>Galeatus Dux Mediolanensis</i> 875 ab 879 e 881 c d e <i>Gallerana familia Senis</i> 12 & 13 fac. 50 c d e <i>Gerbildus Ep. Ratisbonensis</i> 8 fac. 547 f <i>Geraldus Comes Aquinon.</i> 11 fac. 291 f † <i>Gasianus Ep. Taronen. quo tempore</i> 373 ac apparec 758 b <i>Gaufredus Ep. Antisiodorensis</i> 11 fac. 344 d <i>Gauhinus monachus Floriaci</i> 10 fac. 323 a <i>Gaulinus Ab. Floriaci Archiep. Bituricen.</i> 316 d <i>Gelchardus Archiep. Ravenna</i> 11 fac. 914 e <i>Gelasius Ep. Armachanus</i> 12 fac. 686 b <i>Georgius Cappadox intrusus Ep. Alexandr.</i> 4 fac. 820 b <i>Georgius Ab. frater S. Joannis Climaci</i> 837 e <i>Georgius Paramonarius Casini</i> 11 fac. 288 d e 293 d <i>Georgius hymnographus</i> 336 b <i>Gepa Abbatisa reliquias S. Quirini Novesium trans-</i> 813 b <i>fere</i> † <i>Geraldus Ep. Narbonensis</i> 377 e <i>Gerardus Ep. Cameracen.</i> 11 fac. 565 f <i>Gerardus Grosbecanus Ep. Lodiens.</i> 16 fac. 392 f † <i>Gerardus Abbas Fontanellen.</i> 11 fac. 148 d 149 e <i>Gerardus socius B. Joannis Parmensis Generalis Mino-</i> 60 f 61 a <i>rum in Graciam profecti</i> <i>Gerfridus nepos S. Ludgeri</i> 618 e Episc. Mimigard- 636 c 642 e 665 b <i>forden.</i> <i>Giricus Ep. Senonensis</i> 77 a † <i>Germani Ep. Capuani anima in calum feritur</i> 187 b † <i>Germanus M. Emerita</i> 907 f 908 b <i>Gignens mon. discip. S. Endei in Hibernia</i> 268 c 273 b <i>Giraldus poeta de translatione S. Benedicti</i> 300 c d <i>Gisbertus Alexandrinus Ord. Praedicator. scriptor eum-</i> 181 f 201 a <i>alis Vita B. Ambrosii Salsedonii</i> † <i>Gislarii Presb. corpus translatum Salisburgi</i> 70 <i>Gladus seu Gladusa uxor S. Gundlei</i> 783 † <i>Godhardus Ep. Hildesheimensis</i> 533 d <i>Godranus Ep. Santonensis</i> 910 b <i>Godescalcus Ep. Monasteriensis</i> 12 fac. 664 f † <i>Godfrigus Thunnasson Marscalcus Suecia</i> 14 fac. 107 e <i>Godfrigus Ab. Cisterciensis</i> 898 c <i>Gradulfus Ab. Fontanellen.</i> 11 fac. 149 e † <i>Gregorii Nazianzeni electio in Ep. CP.</i> 558 b innotitia 774 775 <i>in Julianum apostatam</i> † <i>Gregorius Magnus scriptor Vita S. Benedicti Ab.</i> 295 c 316 f † <i>Gregorius Thaumaturgus scribit de Annuntiatione</i> 534 † <i>Gregorius Ep. Taronen.</i> 86 e apud S. Guthramham 724 d 727 e <i>Regem</i> † <i>Gregorius Administrator Ultraiectinus</i> 631 b f dacer 637 <i>S. Ludgerum 644 e ejus Vita scripta</i></p>
---	--

TOMI III INDEX HISTORICUS

<i>Gregorius IX</i> Papa 368 d. <i>Auximanam Sedem trans-</i> <i>fert Recanatum</i> 393 a	† <i>Hermengildis M.</i> 725 f 727 d
<i>Gregorius X</i> solvit ab interdicto <i>Florentinas</i> 190 c 213 c <i>reconciliatur Senensis</i> 213 c 246 e f 248 b	† <i>Hermes Praefectus Urbis M.</i> 811 f 900 e f 901 e 902 a f 903 a
<i>Gregorius XIV</i> Papa 426 a	<i>Herveus Comes Namnetensis</i> 9 fac. 312 b
<i>Gregorius Cappadox Ep. Ariannus intrusus Alexandria</i> 4 fac. 620 b 621 c	† <i>Hieremia Proph. pars capitis Foro-Livii</i> 85 f
<i>Gregorius scriptor Vita S. Basilii Junioris</i> 10 fac. 667 b 674	<i>Hieronymus de Ruvere Ep. Vercellensis</i> 894 d
<i>Gregorius Primaticius Ord. Pradic. scriptor</i> 201 c	<i>Hieronymus Roman scriptor B. Petri Regalati</i> 852 e
<i>Gregorius de Incontris, examinatur miraculorum B.</i> <i>Ambrosii Senensis</i> 195 e	<i>Hieronymus Segala Procurator Verona</i> 15 fac. 453 e
<i>Grinnara mater SS. Herlindis & Relindis</i> 386 e f	<i>Higbaldus Ep. Lindisfarnen.</i> 8 fac. 126 e f
<i>Gualtherus de Rupe, Praetor Silvania, filius Nicolai</i> <i>de Rupe</i> 403 d 422 e	† <i>Hilarinus Ep. Arslaten.</i> 5 fac. 263 a
<i>Gudfridus Presb. Ab. Lindisfarn.</i> 8 fac. 98 a b	<i>Hilbertus Ab. Fontanella</i> 7 fac. 144 f
† <i>Guericus Ep. Senontensis</i> 767 f	<i>Hildegarinus Ep. Senonen.</i> 7 fac. 144 e
<i>Guido Cardinalis Ep. Praenestinus, Legatus Apostolicus</i> 391 d e 392 b	<i>Hildegerus Ep. Coloniensis octifus</i> 639 d
<i>Guido Generalis Eremitarum S. Augustini</i> 13 fac. 470 e	<i>Hildibaldus Archiep. Coloniens. consecratur S. Ludgerum</i> 647 b
<i>Guido 2, Ab. Pomposianus</i> 10 fac. 914	<i>Hildegrimus frater S. Ludgeri</i> 607 a 628 e 629 c <i>Episc.</i> <i>Catalaunensis, dein Halberstadenfis</i> 636 642 e
<i>Guido Ord. Premonstrat. Viconii</i> 898 c	<i>Hildmer Praefectus Egfridi R. Nordanhambororum</i> 104 d 110 f 120 d
<i>Guido Comes Cenomanensis</i> 9 fac. 307 e	<i>Hilduinus Ab. S. Dionysii</i> 9 fac. 310 d e
<i>Guilielmus Conqueror R. Anglia</i> 134 f	<i>Hodo Comes Anrelianensis</i> 9 fac. 306 f 307
<i>Guilielmus Sirlacus Cardin. interpres Vita S. Joannis</i> <i>in Puteo</i> 831 c 832 a	† <i>Honoratus discip. S. Benedicti Ab. Sublacensis</i> 177 c
<i>Guilielmus Arch. Cantuarien.</i> 12 fac. 141 b	† <i>Honorina villa in Gallia</i> 157 b
<i>Guilielmus 3 Dux Aquitania & Pictavenfis Comes</i> 10 fac. 322 e 324 b	<i>Honorius IV Papa mandat scribi Vitam B. Ambrosii</i> <i>Sanseverini</i> 180 e 181 f 101 a
<i>Guilielmus Comes Blefensis</i> 9 fac. 307 e	† <i>Hormisdas Martyr Treviris</i> 624 a
<i>Guilielmus Comes Nivernensis</i> 11 fac. 344 d	† <i>Hospitius eremita in Liguria</i> 488 b f
<i>Guthredus Rex Eboraci statuitur</i> 9 fac. 130 b e 132 b	† <i>Hubertus Salonicus, Thesaurarius Regis Polonia</i> 610 e
	† <i>Hugo Archiep. Rotomagen.</i> 3 e
	<i>Hugo Magnus, pater Hugonis Capeti</i> 318 e 319 c 324 d
	<i>Hugo Capetus coronatur R. Francorum</i> 324 d
	<i>Hugo de S. Caro Cardin. Ord. Pradicat.</i> 13 fac. 3 e
	<i>Hugo Abbas Gallia, victor de Normannis</i> 315 f 316 317 e
	<i>Hugo Ab. Floriaci</i> 11 fac. 337 a 338 c
	<i>Hugo Ab. S. Germani in Ollethii</i> 12 fac. 141 b
	<i>Hugo Ab. Nucaria in Sicilia</i> 77 d
	<i>Hugopuer Lincolnia a Judais occisus</i> 589 b
	<i>Hugo ex Decano Cameracensi monachus Vascellensis</i> 767 e
	<i>Hugo Comes Viromandens. filius Henrici I R. Franc.</i> 344 b
	<i>Hugo de Pateolo rebellis contra Philippum I R. Franc.</i> 344 c
	<i>Humberius Presb. Lemeca</i> 11 fac. 846
	<i>Hunmericus Rex Vandalorum</i> 461 d
	<i>Hunni irrumpunt in Belgium</i> 846
	† <i>Hypasius Ep. in veneratione apud Coptos</i> 899 a
	1
H <i>Alfredus Rex Danorum in Anglia</i> 9 fac. 127 e 130 b	† <i>Jacobi Alpha mandibula Foro-Livii</i> 85 f
<i>Hamundus Ep. Schireburgenfis a Danis cepsus</i> 358 c	<i>Jacobus legalis pater S. Josephi</i> 12 b
<i>Hardeovinus pater Ven. Marie de Mailliacs</i> 737 c & frater ejus 742 d	<i>Jacobus Rex Hungaria, Sicilia & Hierusalem</i> 747 b
<i>Haradunus Presb. Fontanell 7 aut 8 fac.</i> 143 f	<i>Jacobus della Ratta Archiep. Beneventi</i> 15 fac. 466 e
<i>Harrovicus Archiep. Salisburg.</i> 10 fac. 701	<i>Jacobus Comes Romanensis frater B. Amedei</i> 875 c e
<i>Haymericus Patriarcha Antiochenus</i> 12 fac. 791 e f 792 a d	<i>Jacobus de Cretis Archidiacon. Leodiensis</i> 13 fac. 392 a
<i>Haymo Ep. Halberstadenfis</i> 9 fac. 710 a	<i>Jacobus de Bourbonis Comes de Marchia</i> 747 f. 748 a
<i>Hadigiva Regina Franc. uxor Caroli Simplicis</i> 319 c	<i>Jacobus de Sciatra Ord. Pradicat.</i> 13 fac. 201 d
<i>Helena filia Romani Imp. nupta Constantino Imp.</i> 10 fac. 673 b c e	<i>Jacobus de Massa Ord. Minorum</i> 13 fac. 65 f.
<i>Hemma Roberta, mater Nicolai de Rupe</i> 400 f	<i>Jacobus de Tundo, alias de Senis, scriptor Ord. Mi-</i> <i>norum</i> 64 e 65 d
† <i>Henricus Imp. sanctus Casini</i> 191 e 197 d e <i>venetratur</i> <i>S. Quirinum</i> 552 c	<i>Jacobus Krusius Rector Soc. Jesu Lucerna</i> 425 d
<i>Henricus 3 Imp. filius Conrad 2 transfert corpus S.</i> <i>Guidonis Ab. Spiram</i> 912 b c	<i>Ido vir sanctus</i> 7 fac. 573 b e
<i>Henricus a Rupe, pater Nicolai de Rupe</i> 400 f	<i>Jano Rex Cypri</i> 15 fac. 753 e f 754 a
<i>Henricus Lupulus Canon. Bernensis, scriptor Vita Ni-</i> <i>colai de Rupe</i> 424 d 427 b c d e 434 a	<i>Jecbonias Rex, legalis frater patruorum habitus</i> 11 e c 3 <i>Jecsan</i>
<i>Henricus Gundelfingius scriptor Vita Nicolai de Rupe</i> 419 c 420 d 426 e f 434 b	
<i>Herbertus Comes Virmandensis</i> 10 fac. 318 c	
<i>Hircambaldus Presb. Floriaci</i> 9 fac. 307 b c	
<i>Hersfridus Ab. Lindisfarnen.</i> 7 fac. 112 e 113	
<i>Hersfridus Presb. Eccl. Lindisfarn. familiaris S.</i> <i>Cuthberto</i> 98 b	
† <i>Heremberti Ep. Tolosani corpus Fontanella</i> 149 d	
<i>Heribertus Archiep. Ravenna</i> 914 f	
<i>Hiriburga soror S. Ludgeri sanctimonialis</i> 618 e 642 e	
<i>Hiregerus scriptor Vita S. Landoaldi</i> 35 a e 45 f	
<i>Hirmanus Landenbergensis Ep. Constantiensis</i> 11 fac. 409 d	
<i>Tomus III. Mari.</i>	

IN VITAS SANCTORUM MARTII

Geosansen Jellan filius Abrabae Cethura, ejus poster Arabes 167 e f 168 f	Israel frater S. Birgitta 567 d
Ingegardis prima Abbatisa Wadstenensis in Suecia 513 f	Israelita per mare Rubrum transiit 542 e
Ingundis uxor S. Hymerigildi 725 f	Ida Comitissa Spanheimensis 12 fac. 4 a
Inguwald Presb. VVirensis in Anglia 8 fac. 100 e	Judith filia Caroli Calvi sanata ad Reliquias S. Reguli 827 a
† Innocentius Ep. Emerita 907 f 909 b	Judith filia Baldvini Insulensis Comitiss Flandria 135 b
Innocentius IV Papa promouet B. Ambrosium Sanfedo- nium 189 f agit de reducendis Gracis 60 b 61 e 62 b	† Julia V. M. Emerita 907 f
Innocentius V Papa Ord. Pradicat. 190 b	Julia mater S. Joannis in Puteo 832 a b c
† Joachim Ab. auctor Ord. Florentis in Italia 796 e libe- lus damnatus 69 e d	Juliani apostata crudelitas 774 775
Joanna de Monte Bassonis, mater Maria de Maillaco 737 c	Julius Sanfedonius Ep. Grossetanus, scriptor Vita B. Ambrosii Sanfedonii 180 a f 181 a 240 e 241 d 248 d 249 b f
Joanna mortalis, socia Maria de Maillaco 741 b d	Juengerichus Rex Gothorum ad Dambium profectus 4 fac. 619 c e
† Joannes Jejunator Patriarcha CP. 91 e	† Ivo apparet Maria de Maillaco 738 f illi hac erigit al- tare 743
† Joannes Ep. Spoletinus 6 fac. 30 f 31 a e	Justina mater B. Ambrosii Sanfedonii 182 e
Joannes Cajetanus Ursinus Cardin. 13 fac. 64 e	† Justinus Martyr Trevirus 623 f
Joannes Patriarcha Hierosolymorum 795 c	Jutta pedissequa S. Elisabetha 13 fac. 4 a
Joannes Archiep. Salisburgensis 8 fac. 547 f 701 c	
Joannes Gerechini Archiep. Upsalensis 15 fac. 504	
Joannes Stephanus Agatias Ep. Alensis 16 fac. 810 b	
Joannes de Villacreces Ep. Burgenis in Hisp. 15 fac. 854 d	
Joannes Ep. Dunien. S. Martini successor 87 f	
Joannes Ludovicus Sabaudus Ep. Genevensis 875 c	
Joannes Salutinus Ep. Luca 14 fac. 361 d	
† Joannes Ep. Syracusa tempore S. Gregorii Magni 840 d	
Joannes Stephanus Ferrerus Ep. Verocellensis 889 a	
Joannes 23 Abbas Casini 898 b	
Joannes Ab. in eremo interiore Aegypti 779 e 781 e f	
Joannes Ab. Sinaita 6 fac. 837 a b	
Joannes Comes Papii 12 fac. 162 b c	
Joannes Dominus Meckelburgensis 13 fac. 793	
Joannes de Populis Dominus Bonania 14 fac. 70 b d	
Joannes Mathias Tiberinus, Doctor Medicus, scriptor martyrii S. Simonis, a Judaeis necati 495 c d e	
Joannes de Eugubio, Provincialis Francie Eremitarum S. Augustini 13 fac. 470	
Joannes de Rupe, Prator Silvania, filius Nicolai de Rupe 403 d	
Joannes Picardus Canonicus Regularis S. Victoris 816 c d	
Joannes Sabaita 6 fac. 837 b e	
Joannes Molitor Pastor Lucerna 425 e	
Joannes Salutus, scriptor Vita Nicolai de Rupe 427 f	
Joannes Hyemis Confessorius Maria de Maillaco 741 d	
Joannes Pasqualis Minorita promouet cultum S. Jos- phi 17 f	
Joannes de Calaberra Ord. FF. Minorum 836 e	
Joannes Merinus Ord. FF. Minorum 856 e	
Joannes de Castro Ord. S. Francisci de Observantia 855 d	
Joannes pater S. Aldemarii 490 a	
Joannes Joachimus Eichornius, scriptor Vita Nicolai de Rupe 319 b c	
Jonas monachus Fontanellen. auctor Vita S. Vulfranni 143 e 145 d	
Jordanus Comes Ariani in Italia 12 fac. 468 b e 469 e 470	
Joscerandus Ab. Floriacen. 346	
† Josephus Hymnographus 6 f 443 b 537 d	
Josephus Maria Sanfelicius, Nuntius Apostolicus ad Rhenum 640 e d f	
† Jovinianus seu Jovianus, Mar. Trevir. 624 a d	
Irene Patricia CP. 10 fac. 673 b	
† Irenae corpus a Calvinistis exustum 355 a	
† Irenaeus Levita M. 555 d e	
Isaac Comes in Hannonia 10 fac. 565 e	
Isabella Regina Hispan. 15 fac. interest translationi B. Petri Regalati 867 b c	
† Isidorus Ep. Ratchburgi 793 b	
Isidorus de Ipolanis scriptor Ord. Pradic. 7 a	
	K
	† K Eyna in Cambria 783 f
	† Kieranus discip. S. Endei in Hibernia 272 f 273
	L
	L Ambertus Ab. Floriacen. 10 fac. 317 f
	L Lambercus Dux Britannia Armorica 9 fac. 312 b c
	† Lanfrancus Ep. Cantuariensis 474 a
	† Landbertus Ab. Fontanille 577 e 578 b c
	Landebertus Ep. Senonen. 7 fac. 144 e
	† Landrada translatio 42 e 44 f
	Landricus Presb. filius Principis Fosteslandia 646 f
	Landus Mariconius Vexillifer Lucensis 14 fac. 561 e
	Lantzo Dominus Wintershovii 10 fac. curat elevari corpora SS. Landoaldi & sociorum 3839
	Landuinus socius S. Brunonis 898 d
	† Leander Mar. Trevir. 623 f
	† Lebuinus Presb. Daventria 631 b 645 a b
	† Leo 3 Papa venit ad Carolum Magnum 639 e f
	Leo Philosophus filius Basilii Macedonis Imperator 668 d 660 a
	† Leo seu Leonius Ep. Senonen. 3128 e
	Leo Ab. Pomposianus 11 fac. 214 e
	Leobaldus Eclior Longoreti 7 fac. 571 f
	Leodebodus Ab. S. Aniani 7 fac. 302 e
	† Leodegarii oratorium Amri 8 fac. 581 a 583 a
	Leofwinus monachus Dunelmensis 12 fac. 139 a
	† Leonardus apparet liberat S. Othonem solitarius e carcere 468 f
	Leontius Ep. Vicentinus an sanctus? 2028 e d e
	Leontiana illustri familia Frisia 396 a b f
	† Liberator Ep. M. 291 e
	† Liberazaris Ep. M. monasterium 491 a e
	Liefburgis mater S. Ludgeri 643 d e f
	Lindulphus Ep. Noviomem. 10 fac. elapsat Reliquias SS. Landoaldi & sociorum 4647 a
	† Linguinus Conf. Claramonte 473 f
	Lopez de Salazar & Salinis socius B. Petri Regalati 855 d
	Lotharius R. Franc. 10 fac. 319 d 322 e
	† Lucas Evangelista gurgium, Christi carnalem geneala- giam texit 11 a
	† Lucia V. M. cenobium & sepulcrum 840 a b d e appa- ritio 840 e
	† Lucianus M. Bellovaci 817 d e f 818 a c 819 b
	† Lucretia V. M. Emerita 902 f
	Ludovicus Ep. Monasteriensis 12 fac. 664 f
	† Ludovici Regis captivitas 60 f
	Ludovicus Transmarinus R. Franc. 319 e
	Ludovicus Dux Andegavensis 15 fac. 742 d
	Ludovicus Dux Sabaudia pater B. Amedei 874 e
	Ludo-

TOMI III INDEX HISTORICUS

Ludovicus de Ara monachus Heisterbacensis 898 c
Ludovicus de Romer fundat sacellum S. Josephi 18 a

M

M Aornesius Princ. Magorum sub Sapore R. Persarum 771 d
Mabbe Ep. Leonensis 11 sac. 330 e d
Macarius sub Iuliano apostata Anyra 381 a
Macedonius haresiarcha CP. 4 sac. 830 831
† Machutus Ep. Alethanus 7 sac. 344
Magnentius tyrannus 4 sac. 830 f
† Magnificus Ep. Trevir. 6 sac. 726 e
† Mamertinus Ab. Antistodori 796 d
Manstus Ep. Britannorum 5 sac. 2 f
Marcetrudis uxor S. Gunibramni Regis 721 f
† Marcellus M. sub Diocletiano 817 d e
† Marcelli M. monasterium Cabilane cretum 719 f 720 a
† Marcellinus Ep. Anconitanus 104 b
† Marchelmus, aliis Marcellinus, 638 e f 639 a b 646 a
† Marcianus Ep. Syracusanus 258 d 837 f 838 a
† Marcianus Ep. Derianen. 800 a 801 c 802 a b c
Marcianus Consularis in Armenia sub Decio 903 b 904 995
Marcus poeta scripsit carmine Vitam S. Benedicli 275 f 316 f
Margarita Contraſta an Beatis adscripta 368 e
Maria de Britannia, Regina Sicilia 14 sac. 740 a c e 742 d
Maria de Costanilla, mater B. Petri Regalati 854 b
Maria de Drenx, uvia Ven. Maria de Maillaco 737 c
† Maria Magdal. translatio Vizeliacum 3 f 76 f
Marocia mater S. Guidonis Ab. 912 e 915 e
† Marcialis Ep. Lemovici quo tempore 372 f 373 a b
Martini Pape IV corpus integrum repertum 767 c
† Martinus Ep. Turonen. familiaris S. Felici Ep. Trevirenſi 622 e
† Martini corpus a Calvinistis exultum 355 a
† Martini Ep. Turon. Reliquia in Galicia 87 a
Martinus Eremita, Magister S. Guidonis Ab. 912 f 913 a b 916 c d e f
Martinus de Bosco Gualteri Alivovica, Confessarius Maria de Maillaco 736 d 747 e 752 b
Martinus Leidenſtein Presb. Soc. Jesu Lucerna 425 e
Martyres 21 sub Chosroes in Laura S. Saba occisi 166 b 178 d
Masdras Princ. magorum sub Sapore R. Persarum 771
† Massonas Ep. Emerita 907 f 909 b
Masfridus Comes Aurelianensis 9 sac. 306
Masbildis Regina Francorum, uxor Henrici I 344 b
Masbildis Comitissa Italia 439
† Maschus Evangelium Judais scripsit 10 f Christi genealogiam per legalem Successionem tradit 11 c d e f
Matthaus Minister Piceni Ord. Min. 66 a
Matthaus Schinrius Ep. Sedunensis 16 sac. 424 e
Matracus Princeps, pater S. Augusta Virg. M. 690 a
† Maurantius Ab. S. Florentis 580 e
† Maurus 278 c Vita a S. Fausto scripta, a posteris interpolata 275 e
† Mauri M. reliquia & miracula Floriaci 342 343 a Calvinistis direpta ossa 365 a
† Maxentius Senator Trevir. Mar. 623 f
† Maximiliani ecclesia a S. Ruperto intrulla 703 e
† Maximi & Venerandi corpora Fontanella 249 d
† Maximus Ep. Taurinorum 258 d
Medericus Ep. Semonen. 7 sac. 144 e
Megilo Ab. Tegernseanus 548 f
† Melania Junioris obitus 713 e
Melchior Luffius Orator Helvetiorum in Conc. Tridentino 426 a
Adrianus Ep. Rotomag. intrusus 6 sac. 723 f

Melchior in Campo, Legatus Helvetus ad Gregorium XIV Papam 426 a

† Mercurialis Ep. Foro-Livii 4 sac. 85
† Mercurius M. comparatur cum S. Guidone 917 f
Metellus monachus Tegernseanus 12 sps. carmine scripsit Vitam S. Quirini M. 545 a
† Michael Archangelus de dracone triumphans 541 f
duo templa CP. a Basilio Imp. creta 674 f
Michael Imp. CP. 9 sac. occisus a Basilio Imp. 674 f
Mietius Ep. Lingonensis 7 sac. 786 e
Milada filia Ducis Bobemia 910 b
Minutius de Minutiis scriptor mart. S. Augusta 690 a
Mira mater S. Aldemarii 490 a
Mochadas Ab. Hibernia 7 sac. 330 f
† Molvaſius Ludgidius Hibernus 7 sac. 32 a b
† Monas Ep. Mediolanensis 333 f
Moses discipulus S. Joannis Climaci 836 d
† Moyſes legislator 837 d
† Mummolus Ab. Floriacen. 7 sac. 302 d

N

† **N** leander & Martianus Martyres 259 a d
Nicasius socius S. Amandi 561 e
Nicolans I Papa 9 sac. 706 c e
Nicolans IV Papa ex Ordine Minorum 201 a
Nicolans Patriarcha CP. 10 sac. 671 e
Nicolans Ep. Lincopenſis 14 sac. 113 d
Nicolans Castellanus Canonicus Silvanensis emendat Vitam S. Reguli Ep. 816 d
Nicolans de Rupe Parochus, filius Ven. Nicolai de Rupe 403 d
Nicolans de Ricafols examiner miraculorum B. Ambrosii Senensis 195 e
Nodgerus Ep. Leodiem. curas scribi Vitam S. Landsaldi 35 a b c
Normanni irrumpunt in Gallias 312 313 315 f 317
Nothradus avus maternus S. Ludgeri 643 d
Notigisus Ep. Lucensis in Hispania 6 sac. 88 d
Novatiani barnici 4 sac. 831 e

O

O charius fundator & Conversus monasterii Tegernseani 546 547 548
Oſiavins Paravicinus Cardinalis Ep. Alexandrinus 425 e
Odericus Francigena Ord. Pradicat. 13 sac. 186 e
Oderisus Ab. Casinensis 11 sac. 293 e 298 e 357
† Odo Ab. Cluniaci, Aureliaci & Floriaci 320 f
Odo & Parisiensis Comite R. Franc. 375 b e
Odo Dux Burgundia 11 sac. 344 d
Odo frater Henrici I Regis Gallia perit 336 a b c
Oengus-mac-Naſtrach Rex Momoniensis 6 sac. 271 d
Olbertus Ab. Gemblacen. scriptor miraculorum & translationis S. Veroni 844 f
Oldradus Bisdominus Ord. Pradicat. scriptor cum aliis Vita B. Ambrosii Sanſedoni 181 f 201 a
Onlufus R. Danorum in Angliatatus 10 sac. 131 f
Orgelensis familia in Hibernia 269 e f
Ofetillus Archiep. Eboracen. 10 sac. 132 d
Oſredus R. Northumbrorenum frater S. Alcmundi 47 c
† Oſwaldi Regis & Mart. Reliq. Dunelmi 137 d 139 e
Oſwaldus Iſternus Parochus Kernensis in Helvetia 15 sac. 408 e 411 a
Oſvinnus Rex Nordanhimbrorenum 7 sac. 102 f
† Oſvini Regis Deirorum M. Reliq. Dunelmi 133 b
Orhelgrimus Clericus S. Ludgeri 628
Orho a Sannenber Ep. Constantiensis 15 sac. 410 e
Otto I Imp. ſubjicit Maricollense monasterium Episcopo Cameracensi 565 e
Otto Bonus Cardin. 13 sac. 64 f
Otto Clericus deſert Roma in Bavariam reliquias S. Quirini M. 547
Ovo

IN VITAS SANCTORUM MARTII

<i>Ovo Friso, Presb. Fontanella</i> 8 sac.	143 f 145 d	<i>Philippus IV postea Rex Hispaniarum sanatur patrocini</i>	867 d 870 c
<i>Oybaldu Ab. Floriaci</i> 10 sac.	323 e 324 d	<i>Philippus Comes Breffienfis frater B. Amedei Ducis</i>	875 c e 878 c
P acificaprima Abbatisa Clarissarum Hisspelli	473 d	<i>Philippus Ep. Spirensis promouet cultum S. Iosephi</i> 8 e	
† <i>Palatia V. M. templum Auximi</i>	395 f	<i>Philippus de Santander Ord. FF. Minorum de Obseruantia</i>	855 d
† <i>Palmatus Consul & Patricius Mart. Treviris</i>	623 f	† <i>Phrogentii M. offa Floriaci</i>	355 e
† <i>Pancratius Ep. Tauromeniorum</i>	258 d	† <i>Piato M. sub Diocletiano</i>	817 d e 818 a c
† <i>Parascoua oratorium C.P. 10 sac.</i>	677 c	† <i>Pilli Niduarii in hodierna Scotia</i>	103 b
<i>Paschalis II Papa de corpore S. Benedicti sensus</i> 298 c f		† <i>Placidus M. 278 c Vita a Gordiano scripta, a posteris interpolata</i>	275 a
<i>Paschasius Diac. transfert sententias Patrum</i> 6 sac.	88 e f	† <i>Polyeulus seu Polioellus Mart. perjuris obest</i>	723 a
† <i>Pasquarius Ep. Namnetensis extrinis monast. Autrense</i>	578 579 580	<i>Pompejanus monachus sub S. Benedicto</i>	279 d
† <i>Paulini Ep. Treviren. corpus translatum</i>	923 e	† <i>Possenni Reliquia & miracula</i>	348
† <i>Patricius Mart. Trevir.</i>	624 a	† <i>Praxeas Ep. Rotomagen. 6 sac.</i>	723 d 729 b
<i>Pauli V Varnefridi carmen de Vita S. Benedicti</i>	275 f	<i>Probus Praefes Maximiani Imp. Sirmii</i>	556 557
316 f		† <i>Proculus scribit de Annuntiatione</i>	534 f
† <i>Paulus Ep. Emerita</i>	907 f	<i>Promotus Ep. Dunensis castri 6 sac.</i>	723 d
† <i>Pauli Ep. Leonensis corpus Floriacum delatum</i> 330 c d			
<i>a Calvinistis dispersum</i>	355 e		
<i>Paulus Diac. Emerita. Scriptor Vita S. Removati Episc.</i>	807 b 908 c	Q	
<i>Paulus Donatus Patricius Venetus</i>	918 c	<i>Quintianus Praefes Sicilia sub Decio</i>	444 b 447 a
<i>Paulus Magliari Vexillifer Lucensis</i> 14 sac.	561 c	† <i>Quintinus M.</i>	817 d e f 818 a b c
<i>Percegrinus Bononiensis. scriptor Ord. Minor. 13 sac.</i>	63 d	† <i>Quirini Ep. Siseia M. corpus, abiit</i>	545 b c d.
<i>Petrone Ab. restaurat Casinum</i>	274 f 275 a		
† <i>Petrus Apost. monst. S. Sixtum 3 Papam de creando S.</i>		R	
<i>Petro Chrysologo Episcopo</i>	715 f	<i>Acharius Ep. Augustoduni & Basilea</i>	787 c f
† <i>Petri Apostoli vincula a S. Balbina inuenta, & S. Theodora donata</i>	900 e f	<i>Radbodus Rex Frisa</i>	642 f 643 a b c
† <i>Petrus Ep. Argivorum 9 sac.</i>	706 b	† <i>Radekundis Regina sanctimonialis 89 e ejus gloria ostensa</i>	758 b
† <i>Petrus Chrysologus diuinitus eligitur Ep. Ravennas</i>	715 f	<i>Radelchis Comes Compsanus 11 sac.</i>	292 c
<i>Petrus de Castella Ep. Palentinus 15 sac.</i>	862 f	<i>Radulfus Ab. Sagienfis, Episc. Rosensis, Archiep. Camuariensis</i>	137 c d 140 f 141 b c
† <i>Petrus Damianus docet Pomposianos monachos</i>	910 f	<i>Radulphus Ab. Floriacen. 8 sac.</i>	306 b c d
<i>eos amat & reuertitur</i>	911 a b	<i>Ragistri Comites Hannonia</i>	850 d
† <i>Petrus Martyr Ord. Pradic. suggerit dicenda S. Ambrosio</i>	214 f	<i>Rabo Comes Aurelianensis sub Carolo Magno</i>	306 a b c d
† <i>Petrus Pellinarius Senis</i>	51 c 244 a	<i>Raculfus Vice-Comes Tornadorenfis 9 sac.</i>	310 f
<i>Petrus Ab. S. Andrae prope Avenionem 11 sac.</i>	684 f	<i>Rainaldus Rex Normannorum in Gallia perit</i>	317 f
<i>Petrus Ab. Pomposianus 11 sac.</i>	914 c	318 a b	
<i>Petrus de Honestis Ab. Portuensis</i>	767 b	<i>Rainaldus Comes Namnetensis 9 sac.</i>	312 b 313 d
† <i>Petrus de Alcantara Minorita promouet cultum S. Iosephi</i>	17 f	<i>Rainaccius de Serra Potestas Senarum 14 sac.</i>	243 d
<i>Petrus de Aillyaco Ep. Cameracen. Cardinal.</i>	568 d	<i>Ranulfus Ep. Dunelmensis 12 sac.</i>	137 c d
<i>Petrus Embergerus, Canonicus Lucerna</i>	425 d	† <i>Raphael Angelus contra daemones descendit S. Barontum</i>	570 f 571
<i>Petrus Leonis Mediolani Canonicus</i>	888 e	<i>Radbodus Comes Namurcensis 11 sac.</i>	850 a c
<i>Petri Diaconi historia inventionis Corporis S. Benedicti</i>	176 b 188 b	<i>Radbodus Dux Frisiorum 8 sac.</i>	145 f
<i>Petrus Diac. Casinensis, auctor Vita S. Aldemarii monachi & Presb. Casinensis</i>	489 a e	<i>Recaredus Rex Gothorum in Hispania</i>	726 f 727 c
<i>Petrus Carus, Legatus Sabaudi ad Alexandrū V</i> 1888 e		<i>Recimirus Ep. Dunienfis</i>	88 a
<i>Petrus Viliacrecius in Hispania erigit Conuentus de Observantia FF. Minorum</i> 854 d e f 855 & seqq.		<i>Recaperatus de Petra-mala Ord. Pradic. scriptor cum aliis Vita B. Ambrosii Sanfedonii</i>	181 f 201 a
<i>ejus virtutes & obitus</i>	859 860	<i>Recuperus de Senis, scriptor virtutum B. Ambrosii Sanfedonii</i>	181 a 210 b c
<i>Petri de Sancto Minorita Hispani vita & mors</i> 857 f 858		<i>Regulus Ab. Scotia</i>	796 f
<i>Petrus Canisius S. J. scripsit de virtutibus Nicolai de Rupe</i>	411 d e 412 a 431 432	<i>Rainaldus ex monacho Amandino factus Ord. Cisterciensis</i>	796 b
<i>Petrus Regalatus pater B. Petri Regalati</i>	854 b	<i>Reinulfus Dux Britannia Armerica 9 sac.</i>	312 c
<i>Petrus Prior de Alvaistro Cisterc. Ord. comes itinerum S. Birgista</i>	513 c	<i>Renaldus Ep. Senensis 13 sac.</i>	201 c 221 c 242 e
<i>Petrus Franc. Maletus, scriptor Vita B. Amedei</i> 874 b		<i>Renwardus Cysarus Notarius Lucerna</i>	425 d e 429 e
<i>Petrus Possinus Soc. Jesu, scriptor de S. Iosepho</i> 10 b f	14 c	434 c	
† <i>Pharaildis corpus ad varia loca dilatum 9 sac.</i>	161 c d	<i>Richardus Ep. Ambianen. 13 sac.</i>	162 e
<i>Pharmutes eremita cibos fert S. Joanni in Puteo</i> 832 e f	833 b c d e	<i>Richardus Ab. Floriaci 10 sac.</i>	320 a
<i>Philagrus Praefectus Aegypti sub Constantino Imp.</i> 267		<i>Richardus Ab. S. Aluani 12 sac.</i>	141 b f 142 a b
<i>Philibertus filius B. Amedei Ducis Sabaudia</i>	880 e	<i>Richarius Ep. Laodienfis 10 sac.</i>	391 c
<i>Philippus Imp. 3 sac. an pater S. Quirini M.</i>	545 e f	<i>Richerius Ab. Casin. 11 sac.</i>	292 f
		<i>Richesa seu Rixa Regina Polonia an Sancta an Beata</i>	3 a b 76 a
		<i>Rillianus Praefes in Gallis sub Diocletiano</i>	623 e f
		817 f e 818 b	
		<i>Robertus Henrici I Regis Gallie frater, Dux Burgundia</i>	337 f
		<i>Robertus puer a Judais in Anglia occisus</i>	589 a
		Robe-	

TOMI III INDEX HISTORICUS

<i>Robertus Gaguinus scriptor Passionis S. Richardi pueri</i>	†	<i>Sophia Virgo M. Roma an Vidua?</i>	767f
<i>M.</i>	591 f 593 a	<i>Sophia Imp. nupta Christophoro filio Romani Imp.</i>	10
<i>Robertus de Silleyo maritus Maria de Maillaco in vir-</i>		<i>sec.</i>	673 d
<i>ginitate cum illa vixit</i>	738	† <i>Soter Martyr Treviris</i>	623 f
<i>Rodinus Ab. Maricolenfis 9 fac.</i>	565 c	† <i>Sperandei Congregatio</i>	363 a
<i>Rodulfus Comes Normannorum in Italia 11 fac.</i>	293 a	† <i>Stephani Protomart. dantes Thronibus</i>	755
<i>Rodulfus Tornacensis scriptis miracula S. Benedicti prosa</i>		<i>Stephanus Papa X, alius XI, miraculis clarus</i>	767 a
<i>& carmine</i>	301 c d	† <i>Stephanus Archiep. C.P.</i>	668 c 670 a
† <i>Rogerius Comes seu Marchio Austria 10 fac.</i>	552 d	† <i>Stephanus Thaurmarurgus</i>	899 b
<i>Romanus Imp. C.P. 10 fac.</i>	671 c 673 e	† <i>Stephanus monachus Sabaita Thaurmarurgus, & noster</i>	
† <i>Romanus mon. Sublacensis nutrit S. Benedictum</i>	277 e	<i>S. Joannis Damasceni</i>	166 e
† <i>Romarius Abbas 76 c additus a Regula S. Columbani</i>		† <i>Stephanus monachus Sabaita, poeta, scriptor Martyrii</i>	
<i>79 c f</i>		<i>xx monachorum</i>	166 c f 167 a
<i>Roserius Ep. Astensis 9 fac.</i>	488 a	<i>Stephanus Imp. 10 fac. filius Romani Imp.</i>	673 d
† <i>Rosillus Ep. Pompilius. 4 fac.</i>	85 c	<i>Stephanus Ab. Eboracen. 12 fac.</i>	125 c
<i>Rotbertus invasor regni Gallia 10 fac.</i>	318 c	<i>Stephanus Ab. S. Maria Eboraci 12 fac.</i>	141 b
<i>Rotbertus Dux Britannia Armorica 9 fac.</i>	312 c	<i>Stephanus Capriscollo Generalis Sabaudia</i>	881 b
<i>Rotbertus Archiep. Rocomagen. 11 fac.</i>	149 d	<i>Sturminius Comes Bituricensis 8 fac.</i>	306 a
<i>Rotbertus Ab. Fontanellen. 11 fac.</i>	149 e	† <i>Sturmio Ab. Fuldensis 8 fac.</i>	275 a
<i>Rudolfus R. Francorum 10 fac.</i>	318 c d 319 c	† <i>Suibertus Ep. Verdensis</i>	844 a
† <i>Ruffinus & Valerius M.M. sub Diocletiano 817 d e 818 b c</i>		† <i>Suiberti Canonizatio an a Leone 3 Papa facta</i>	637
<i>S</i>		<i>638 639 640</i>	
† <i>Sabinus Ab. Lugdunensis Interamnis 5 fac.</i>	262 a	† <i>Suiberti Ep. veneratio</i>	588 a.
† <i>Salaberga a S. Enstasio sanata</i>	787 b	<i>T</i>	
<i>Salathiel legalis filius Jechonia</i>	11 f	<i>Terrabotus pater B. Sanctus</i>	363 f
<i>Samonas Patricius C.P.</i>	668 d e f 669	<i>Terentius Praef. Sicilia sub Decio & Valeriano</i>	611 c f
<i>Samuel Guichenon, scriptor historia Sabaudica</i>	874 c d	<i>Terentius S. Placidum affert S. Benedicto</i>	279 c
<i>Sancius de Rojas Ep. Palentinus 15 fac.</i>	862 f	† <i>Teutonia & Tusca Virgines Verona</i>	452 f
<i>Santapacia familia in Sicilia</i>	734 e	<i>Tento Abbas S. Martini 9 fac.</i>	307 e
<i>Sapor R. Persarum persecutor</i>	770 c 771 b	<i>Theberga Abb. S. Felicis iuxta Florentiam 11 fac.</i>	492 f
<i>Sapricius Praef. sub Adriano Imp. in Alpibus Cottiae</i>	800 801 802	<i>Themistia soror S. Joannis in Puteo</i>	832 b
<i>Sapientia Priorissa Leodii</i>	898 f	<i>Theobaldus Ab. Pampisanius 11 fac.</i>	914 c
<i>Sarabertus Presb. Wintershovii 10 fac.</i>	38 a 41 d	<i>Theobaldus Comes Carnotensis 12 fac.</i>	591 f
<i>Saronites gent. Romani Imp. C.P. 10 fac.</i>	671 c f 672	† <i>Theodardi Ep. Narbonen. Acta mendis respecta</i>	374 f
<i>Strategius Ab. Montis-Sina 6 fac.</i>	837 d	<i>375</i>	
<i>Saturninus Praef. sen Praef. Ancyra sub Juliano</i>	381	<i>Theodatus Regulam praescripsit monachis</i>	277 e
† <i>Saturninus Ep. Tolosa, quo tempore?</i>	373 a b	<i>Theodericus Ep. Monasteriensis 12 fac.</i>	664 d e
<i>Savolus Ab. Salisburgi 7 fac.</i>	701 b	<i>Theodericus Cornubia tyrannus 6 fac.</i>	455 f 458 d
<i>Saxones ad fidem conversi 626 f habent Episcopatus lar-</i>		<i>Theodo Dux Bavarorum</i>	700 a b 702 e 705 a
<i>ge fundatos</i>	627 a b c	<i>Theodobertus sen Theopertus Dux Bavarorum</i>	703 f
† <i>Scholastica invise S. Benedictum 286 d e moritur</i>	287 a	<i>Theodomirus R. Suevorum convertitur</i>	86 f 87 a b 88 b
<i>corpus Casini 288 299 in Gallias delatum</i>	303 304	† <i>Theodora M. soror S. Euphrosiniae 900 f 901 e 902 f 903 a</i>	
<i>Scipio de Damianis Ep. Astensis 15 fac.</i>	804 e	† <i>Theodora Imperatrix mater Michaelis Imp.</i>	674 f
† <i>Sebastianus custos pudicitia S. Catharina Suevica</i>	909 b	<i>Theodora Imperatrix, nupta Romano Imp. 10 fac.</i>	
<i>Sebastianus Comes Carthagine, an Martyr sub Grisori-</i>		<i>673 d 674 c f</i>	
<i>co?</i>	686 a	<i>Theodora pia familiaris CP. 10 fac.</i>	675 c d e
<i>Sebastianus Rhetor scriptor Vita Nicolai de Rupe</i>	427 f	<i>Theodericus Ep. Sedunen. an primus & Sanctus?</i>	439 b
† <i>Secundus & Paulinus Mart. Narbona</i>	371 a b	<i>Theoderus Papa 7 fac.</i>	838 e 841 c d
<i>Serapion Ab. sepelitus S. Marci eremita & ejus Vi-</i>		† <i>Theoderus Archiep. Cantuar. consecrat S. Cuthbertum</i>	
<i>taam narrat</i>	778 779 780 781	<i>108 d 109 b</i>	
<i>Sergius Paulus Praef. Paphi, an Episcopus Narbona</i>		† <i>Theoderus Syroeca Ep. Anastasiopol.</i>	91 f 92
<i>factus?</i>	371 f 372 d e 374 d f 375 f	<i>Theoderus Ep. Massiliensis 6 fac.</i>	725 d e
<i>Sergius impius Patriarcha C.P. 7 fac.</i>	91 c	<i>Theoderus Episcopus Heraclea an Sanctus?</i>	2 e
<i>Seroth Princ. Magorum sub Sapore R. Persarum</i>	771	<i>Theoderus Florentinus Ep. Auximannus 16 fac.</i>	394 b c
† <i>Servandi M. festum Emerita</i>	908 b	<i>Theodosius Magnus, villor de Maximo & Aethiopi-</i>	
<i>Servandus Diac. Abbas invise S. Benedictum</i>	287 a e	<i>bus 693 f moritur</i>	698 d
<i>Severa uxor Philippi Imp. 3 fac.</i>	546 a b	† <i>Theodosius Ep. Syracusa 7 fac.</i>	838 a
† <i>Severi Ep. monasterium prope Ravennam</i>	913 b	<i>Theodosius Ep. Cyzici 3 fac.</i>	443 c f
<i>Sexbelmus Ep. Lindisfarne. Concacstra residens</i>	132 a	† <i>Theresia addita cultui S. Josephi</i>	17 c f 24 f 25
<i>Sigebodus Ep. Narbonen. 9 fac.</i>	375 f	<i>Theodosius Ep. Messeniorum in Sicilia 3 fac.</i>	444 c
<i>Sigebodus Presb. Frisia 8 fac.</i>	644 d	<i>Theodulfus Babolus 7 fac. monasterii de Regula</i>	
<i>Sigfridus Presb. Maitrosen. & Girvensis 8 fac.</i>	100 f	<i>S. Columbani</i>	790 a b
<i>Sigismundus Archidux Austria 15 fac.</i>	409 e 404 e	<i>Thiobaldus Presb. S. Ludgeri</i>	628 e 642 e
<i>Simcon Danelmensis scriptis de gestis Regum Anglorum</i>		<i>Thiadrasmus pater S. Ludgeri</i>	643 d
<i>125 a</i>		<i>Thiadrach Presb. Ulrajecti 8 fac.</i>	645 f
<i>Simon Rannolphus Archiep. Turonen. 14 fac.</i>	740 a	<i>Thiadrach Clericus, avunculus S. Ludgeri</i>	643 d
<i>Simon Angeli de Sena componit Officium Ecclesiasticum</i>		<i>Thiesboldus Archiep. Wintershovii 10 fac.</i>	38 b
<i>de B. Ambrosio Senensi</i>	245 e	<i>Thomas Ep. Afcalonites, Vicarius Constanienfis E-</i>	
<i>Simplicius discip. S. Benedicti Abbas Casimensis</i>	277 e	<i>piscopi 15 fac.</i>	409 c
<i>128 e 299 c</i>		<i>Thomas Ab. veteris Lantia 8 fac.</i>	170 c
		<i>Tho-</i>	

IN VITAS SANCTORUM MARTII

Thomas Comes Lanciastris, vir magna sanctitatis, & miraculis clarus	368 e	Ulpho maritus S. Birgista, pater S. Catharina Suecica	505 f 507 b
Thomas Celanus, scriptor Vita S. Francisci Affissi	60 b	Ulpho monachus S. Birgista, scriptor Vita S. Catharina Suecica	504 f sancti mortuus 505 a b
Thomas Cajetanus Ord. Predicator.	8 c	Urbanus II Papa sanatus ope S. Benedicli.	298 c
Tbyllas Gathus 4 sec.	619 f 620 a	Urbanus IV restituit Sedem Ammaniam	393 bc d
† Thyrsus Dux, Marjyr Treviris	623 f 624 a	Urbanus VIII Papa scribit ad Helvetios de Nicolao de Rupe	421
† Tiburtius socius S. Castuli in convertendis alijs	613 b f	Uriel Angelus custos S. Laflini	32 f
Tierboldus Dominus Wintershovii 10 sec.	37 f	Urbredus Ep. Lindisfarn. Cuncacestra residens	132 a
Tilredus Ep. Lindisfarn. Cuncacestra residens	131 d e	Vulfereus pater S. Vulfranni	144 c
Torphurus pater S. Laflini	32 c	Vulfaldus Ab. Floriaci 10 sec.	320 a
Toftius Comes Northanhimbrorum 11 sec. 133 f	134 a	Vulfardus Ep. Bituricenfis	899 b.
Totila R. Gothorum invifus S. Benedictum	281 f 282 ab		
† Trophimus Ep. Arelatem. quo tempore?	372 d f		
373 ab 375 f 817 cd			
† Trudonis monast.	42 c 43 c 44 b		
† Trumvinius Ep. Pictorum	93 e 99 b		
Turgotus scriptor Hiftoria Dunelmensis 124 f preest apertioni tumuli S. Cuthberti	125 a b 138 c Prior factus 125 c.		

INDEX TOPOGRAPHICUS
IN VITAS SANCTORUM
TOMI III MARTII.

A

A Bbavilla urbs Gall. *templa & corpus S. Vulfranni*
162
Abrincæ ur. Normanniz 151 d
Abroxanum eremitorium FF. Minorum in Hispania
855 f
Adra urbs Arabiz Petraræ 173 c
Africa. SS. *Bassus & xx alii. Lucellus, Fiscianus &*
v1 alii cum 7 anonymis 26. SS. *Fortunatus & Joannes*
MM. 162. SS. *Saturminus & 12 socii* MM. 378 S.
Obavianus & multa millia MM. 384. SS. *Fidelis,*
Felix & xx alii 449. SS. *Liberatus medicus, uxor, duo*
fili, alius puer, & S. Crescencius Presb. 461 SS. *Rogatus,*
Cassila & v111 socii 479 SS. *Pitlor, Saturninus,*
Solutor & x11 M-ws. 617 SS. *Romulus, Acutus &*

alii x Mart. 688. *xiii* *aut xiv Martyres* 713 SS. *Ar-*
mogastes, Archimimus & Saturnus Martyres 782. SS.
Anefus, Felix, Diodorus, & 14 socii MM. 905
Agathyrsum live *Agathyrnum* opp. Siciliz 735 bf
Alba ur. Italiz a Saracenis vastata 488 d
Alexandria. Serapion monachus, Josephus & alii 1x MM.
259 Martyres sub Constantio Imp. 261 S. Eusebius
Diac. M: 620 Ecclesia cadibus polluta sub Juliano 774 c
Altena ur, westphaliz, Eynardus Erm. 587
Alvastra monast. Cisterciens. in Suecia 508 c f
Amisus ad Pontum Euxinum. SS. Alexandra, Claudia,
Euphrasia, Matrona, Juliana, Euphemia & Theodo-
sa MM. 83
Ancyra ur. Galatiz. Basilius Presb. M. 379
Andelaum, vulgo Andelot, ditio Galliz 729 c
Antiochia. SS. Josephus & Lucas Mart. 82 S. Theodorus
sen

TOMI III INDEX TOPOGRAPHICUS

sen Theodulus Presb. M. 449 SS. Theodorus Presb. Poentalis, Julianus & Achasia 770 Multi occisi sub Juliano 774 patria S. Berylli Ep. Catan. 357 d
Antrigium insula Ligeris 379 f
Antrum monast. Gallie. S. Hermelandus Ab. 574
Antuerpia S. Marcus M. Romanus. 691
Apollonias ur. Afrie. S. Nicetas Ep. Conf. 165
Aquileria conventus Hispanie B. Petrus Regalatus Ord. FF. Minorum de Observantia 853
Aquileje schisma ob tria Capitula 788 789
Aprum castellum Thracie. S. Ceryus 707
Aquinum ur. Italie S. Clinius mon. Casinensis 843
Aquileregia ur. Africe, patria 2 fratrum Mart. 461 c
Aranea insula Hibernie. S. Endus Ab. 267
Averhufia ur. Syrie S. Marcus Ep. Conf. 774
Arelatum S. Regulus Ep. 817 d
Argentomagus opp. Gallie 322 c
Arianum ur. Italie. S. Orbo solitarius 466
Armenia. S. Joannes in Pateo crumisa 834
Afcalon a Saracenis 8 sac. capta 167 c
Affanduno mons Anglie 128 d
Allium B. Meriens 853
Alta ur. Italie. S. Bernulfus M. Ep. 487
S. Secundus M. 797
Alta ur. Hispanie an aliquis S. Secundus M. 798 a
Astrah pagus seu ditio Frisie circa Dockemium 643
Athadhura Oserie in Hibernia monast. S. Lactinus Abbas 31
Avenio ur. Gallie S. Pontius Abbas. 682
Aurelia ur. Gal. an ibi colatur S. Pastor & qualis? 829
Auximum ur. Piceni S. Benvenutus Ep. 391

B. C. A. A.

B Ajocassinus pagus Normannie 152 b 157 b
Barca desertum Libye 778 f
Barrigh cella Hibernie 271 a c
Beccavena in Frisia. B. Dodo 850 f
Bardiaboch locus Persidis 771 c
Beilus-mons monast. apud Turonenses 741 b f
Belslebhe monast. Hibernie 270 d
Belisia seu Bilsena op. & monast. in ditione Leodienfi 38 b 37 39 a
Bergomum. Caput S. Proculi Ep. Veronensis 453 b
Beckingam monast. Anglie. S. Hildelisha Abbasissa, item Sanzimoniales a Danis occisi 484
Bilapate urbs. patria S. Pancharii M. 92 b
Biturix ur. Gall. S. Paulus Ep. dein Nardontensis S. Aphrodisius Ep. 373 376
Blanziacum op. Gallie. Corpus S. Berthe. 149 h
Bonomie studia instituta 640 b e
Bovianum ur. Italie 490 d f
Bracara ur. Gallicie. S. Martinus Damien. Ep. 86
Britannia. SS. Finger, Piala V. & socii Martyres 455
Brixia. S. Latinus Ep. 478
Buccianum opp. Aprutii. S. Aldemarius Presb. monast. Casinensis. 489
Burgum S. Domini ur. Italie. S. Guido Ab. obiit 911 f 914 b

C

C Abilo ur. Burgundie. S. Gunthramnus Rex Francorum 718
Cesarea SS. Rogatus, Alexander & alii 4 Mart. 712
Cesarea ur. Cappadocie. S. Theodorus Presb. M. 25
Cesarea ur. Palestine. SS. Timolau, Dionysius & sex alii Mart. 478 Item xxxv Martyres 481 SS. Priscus, Malchus, Alexander Mart. 711 Multi multa passi sub Juliano 774 f
Caletenfis pagus Normannie 156 c 157 b
Calmaria urbs Suecie 507 b

Cambria regio Britannie. S. Gundleus Regulus 783
Camerinum ur. Italie. B. Joannes Parmensis, Minor Generalis Ord. Minorum 157
Candida Casa ur. Scotie 129 c
Cappadocia xxxviii Martyres 830
Caprilla monast. Hetruriz. B. Berta Abbatisa 494 d
Capua, patria S. Aldemarii monachi Casinen. 490 a
Caput-Cervium possessio S. Benedicli 322 c 325 d
Carinthia illustrata a predicatione S. Ruperti 705 b
Carmelus mons. S. Bertholdus 1 Prior Generalis 791
Carthago SS. Vitorianus Proconsul, Frumentus & alius Frumentius M.M. 460 S. Decretatus Ep. 384 An passus S. Phosina & sorores? 80
Casinum. S. Benediclus Fundator Ordinis 274 Corpus ibidem inventum 288 ostensum habentis 299 S. Clinius monachus 843 S. Aldemarius monachus Presb. 489 Ibi degit S. Ludgerus 632 b
Castellio opp. Gallie ad Ligerim 348 c
Castum-Plebis monast. Hetruriz 640 65 d
Catana ur. Sicilie. S. Beryllus Ep. 257 an S. Jacobus Junior Ep. 359 S. Severus 487
Celerna ur. Africe. S. Cassianus Ep. M. 615 f
Chelidon fluvius Afrie 677 c f
Chiusinsula 445 c
Cius ur. Bithynie. S. Eustatius Ep. Conf. 790
Clarus Mons ur. Arverniz. S. Laminus M. 769
Cluainferta Lageniz monast. S. Lactinus Ab. 32
Cluain-mhicnois monast. Hibernie 273 a
Clusium opp. Italie. Annulus S. Josephi servatus 162 b
Coloniensis diocesis S. Jannetus puer a Judais necatus 502
Collis-Stacolarius opp. Umbriz. B. Tomassus Eremita. Camaldul. 144
Coludi ur. & monast. Scotie 102 f 104 c
Compsa urbs in Hirpinis 292 c
Condadiscone monast. Burgundie. S. Lepicius Ab. 162
Constantinopolis S. Thomas Patriarcha 91
S. Basilus Junior anachoreta 667 S. Georgius Thaumaturgus 465 Martyres sub Macedonio heresiarcha 830
Constantinus pagus Normannie 153 b
Conforannum ur. Gallie 729 c
Coquedi insula Anglie. 93 c 108 b 109 a
Corinthus S. Paulus Ep. 706
Cortona ur. Italie. B. Ugolinus Ord. Eremitarum S. Augustini 365
Costa vicus Umbriz, patria B. Tomassii 591 a
Creca in agro Eboracensi donata S. Cuthberti 93 f 94 a 130 b
Cumbria prov. Anglie. S. Heribertus anachoreta 142
Cuncacestra. Corpus S. Cuthberti 9 sac. 130 c d

D

D Arbia ur. Anglie. Corpus & templum S. Alemundi M. 48 d
Daventrie ecclesia constructa a S. Lebvino 645 b
Dertona, aliis Terdona ur. Italie 800 f 801 c
Dervventio flu. Anglie 1102 119 a
Dieffenhofen opp. Turgoje 403 f
Dockinga opp. Frisie 643 d
Drizipara ur. Thracie 691 a d
Dumium monast. Gallicie. S. Martinus Ep. 86 aliud in Asturiciis 96 f
Dunelmum ur. Anglie. Corpus S. Cuthberti. 124 132
Dunkelda ur. Scotie. Sedes Episcopalis erecta 12 sac. 95

E

E Boracum 9 sac. restauratum 127 c d
Eike monast. Belgii ad Mosam. SS. Heribindis & Relindis 385
Eleu.

IN VITAS SANCTORUM MARTII

Eleutheropolis a Saracenis 8 sac. capta 167 c
 Emerita ur. Hispanie. S. *Renovatus* Ep. 907
 Erlaſia fluv. Aultrie 552 d 553 a
 Eugubium ur. Umbrie. B. *Petrus* Ord. *Eremit.* S. *Augustini* 470 patella B. *Sancti* *Alb.* 363 c

F

Faleſia caſtrum Normannie 150 c
 Farne inſula. S. *Cuthbertus* *martinus* 93 c 105 f
 112 b 120 f S. *Adelvaldus* *anachoreta* 463
 Fleus ſeu Fleo fluv. ſeu locus Friſie 646 c d
 Florentia. B. *Berta* *monacha* 493 c *Eccleſia* *Annuntiata* 539
 Floriacum. *Corpus* S. *Benedicti* 299 c
 Fontanella monaſt. Gallie S. *Vulfrannus* Ep. *Senonen.* 149 *monachus* S. *Hermelandus* 575 c
 Forum-Livii ur. Ital. SS. *Gratus* *Diac.* & *Marcellus* *Sub.* *diac.* 85
 Fofterſlandia inſula inter Friſios & Danos 646 f 647 c
 Frekenhorſt monaſt. weſtphalie 664 f
 Friſia exculſa a S. *Vulfranno* 144 f 145 a b f

G

G Alatia. SS. *Callinica* ſeu *Callinicus* & *Baſiliſſa* *MM.* 377
 Gandavum. *Corpora* SS. *Landoaldi*, *Amantii*, *Adriani*, *Juliani*, *Vinciani* & *Adeltrudis* 34. *Cultus* & *reliquia* S. *Vulfranni* 101
 Gani mons in Thracia 443 c d 445 d
 Gaza. *Virgines* ſacra nudata ac diſciſſa ſub *Juliano* 774 f
 775 a *Saracenis* 8 ſac. capta 167 c
 Genabum urbs Gallie ad Ligerim 312 c
 Girell monaſt. Anglie 100 f
 Glonna monaſt. S. *Florentii* ad Ligerim 580 c c
 Gothia ad Danubium SS. *Bathuſia*, *Vercas* *Preſb.* & *xx* *nominati*, & 2 *filii* & 2 *filia* *Mart.* 619
 Gracienſis eremus in Italia 66 c f

H

H Aſcha in Friſia. B. *Dodo* 850
 Heliopolis ad Libanum S. *Cyrillus* *Diac.* *M. la-* *mana* *Virginum* ob *caſtitem* ſub *Juliano* 776
 Helmeſtadium urbs & monaſt. in Brunſvicenſi Du- *catu* 636 637
 Heraclea. S. *Marcianus* Ep. *M.* 615 f
 Hibernia. S. *Domangartus* Ep. 483
 Hieroſolyma. *Chriſti* *Cruciſixi* *memoria* 540 *latro* *ſan-* *ctus* *cum* *Chriſto* *cruciſixus* 543 S. *Hefychius* *Preſb.* 713
 A *Latinis* *capta* & *amiſſa* 791 a b
 Hochle in Flandria *Veneratio* S. *Quirini* *M.* 815 c
 Hortia inſula dioc. *Novarienſis*. *Corpus* S. *Elie* Ep. *Se-* *denenſis* 360
 Hortus B. *Martii* monaſt. Friſie. B. *Dodo* 850 f

I

I Avarinum ur. Hungarie. B. *Mauritius* Ord. *Predic.* 251
 Illyricum. SS. *Phileus*, *Lydias*, *Macudo*, *Theopre-* *prius*, *Cronides*, *Amphilochius* *MM.* 687
 Inchipum monaſt. agri *Eboracenſis* 101 c
 Italica ur. Beticæ. *An Viſſer* & *Sebaſtians* *MM?* 81 *cd*
 Juvania urbs & Juvanius flu. in Noricis 703 c d

K

K Ellocia in Hibernia S. *Mochelucus* 626
 Kill-aine monaſt. Hibernie S. *Fancha* *V.* 271 a

L

L Abeki ſeu Lavica flu. Friſie 646 c 647 c
 Laodicea urbs Syrie. S. *Pelagius* Ep. 557
 Lapurdum urbs Gallie 729 c
 Latinum monaſt. Britannie *Armorice* 168 c 270 c
 271 c
 Latrum monaſt. Carie. 666 f
 Lavicanæ viz cœmeterium 612 c
 Lauconnum monaſt. Burgundie. S. *Lapicinus* *fundator* 263 a
 Laura S. Sabæ prope Hieroſolymam. SS. *Joannes*, *Ser-* *gins*, *Parvianus*, *Cosmas*, *Anaſtaſius*, *Theodigſtus* & *alii* *xiv* *monachi* *Martyres*. 166
 Laureacum Metropolis Noricorum 702 f 703 c 705 b
 Lauretum. *Solemnitas* *translata* *ad* *dicale* B. *Maria* 539 c
 Lembeca in finibus Brabantie & Hannonie S. *Vernus* 844
 Lemovicum. *An patria* S. *Bertholdi* & *Prioris* *Generalis* *Carmelitarum?* 791 c d e
 Leontini in Sicilia SS. *Petri* *vii* *Martyres* 611
 Leuva opp. Brabantie 39 c
 Libya. *Marcus* *Athenienſis* *eremita* 778
 Lidoma monaſt. Friſie. B. *Erke* *Liankoma* 396
 Lincopia urbs Svecie 513 c
 Lindisfarne inſula. S. *Cuthbertus* Ep. 93 c *diaceſis* *cis* & *ultra* *Tovedam*. 93 d c
 Lochz in dioc. *Turon.* *Zona* *Deipara* 757 d
 Loc-Eguigner. in Britan. *Armorica*. *Cultus* S. *Fingarix* *ſive* *Guignerii* 455
 Longoretum monaſt. Gallie in dioc. *Bituric.* 568 c
 569 b
 Luca urbs Etrurie B. *Benedictus* *Preſb.* 360
 Lugubalia, Luel, in Cumbria, *donata* S. *Cuthberto* 93 f 95 b 109 c 127 b
 Lugdunum S. *Sicarius* Ep. 625
 Lugdunum Clavatum pro Laudano 787 c
 Lutola opp. Brabantie datum S. *Ludgero* 647 b
 Luxovium monaſt. Ord. S. *Columbani*. S. *Eugraſius* *Ab.* 784
 Lycaonia inſula Romæ, nunc S. *Bartholomæi* 544 a
 b 546 d
 Lycia in perſecutione *Maximiani* *exauſta* 83 c
 Lycopoliſ in Egypto. S. *Joannes* *Eremita* 692

M

M Adritum. *Corpus* S. *Timothei* *M.* 477 d
 Magnopolis ſeu Meckelburgum urbs Germanie 793 c c
 Mailliicum caſtrum in Gallia 738 f
 Maitros monaſt. *Scotie* 101 b
 Mantua patria B. *Ugolini* 365
 Maricolz Abbatia Hannonie S. *Humbertus* *fundator* 559
 Maſacum ſeu Maſeca opp. Belgii SS. *Herlindis* & *Re-* *lindis* 385
 Matifco urbs Gallie 788 d 789 b
 Mauriliacus in Gallia poſſeſſio S. *Vulfranni* 144 d
 Mauritania. SS. *Secundulus*, *Felix*, *Saturninus*, *Se-* *verus*, *Abates* & 13 *alii* *MM.* 480
 Mediolanum. S. *Mauricilius* Ep. 910
 Melitena urbs Armenie. S. *Acacius* Ep. *Conf.* 903
 Meppa opp. weſtphalie 653 c
 Milbecum monaſt. Gallie 568 c 571 b
 Millem in agro Juliacenſi. *Reliquia* & *veneratio* S. *Qui-* *rini* *M.* 814 & S. *Balbina* *filia* *ejus* 901 c d
 Mimigardeſforda, nunc Monafterium urbs weſtphalie. S. *Ludgerus* Ep. 626

Mon-

TOMI III INDEX TOPOGRAPHICUS

Mons Basensis in Turombus. 738 c
Mons S. Georgii monast. Bavariz. 549 c
Mons Regalis Ur. Liguriz. S. Bernulphus M. Ep. A.
stensis Patronus. 487
Montes Hannoniz corpus S. Veroni. 844
Metz ur. Lotharingiz S. Urbicus Ep. 86
Murense monast. Helvetiz. 425 a
Muskaria ditio Momoniz. 33 c

N

Narbona urbs Galliz. S. Paulus Ep. 371
Nazarethum. Annuntiatio B. Mariæ & Incar-
natio Filii Dei 534 Anpatria S. Joachimi P. 78 b c
Neapolis S. Eustasius Ep. 768 patria S. Nicom. Ep. M.
442 c
Nefus urbs Siciliz. S. Canon seu Conus Ord. S. Basilii
733
Neustria laus & contractus sumpta. 312 c 313 d
Nicaea SS. Victorinus, Alexander, Euphras, Castula,
Nicostratus, Luella & alii 400 Mart. 554
Nicomedia S. Pancharins M. 29 S. Dula ancilla M. 554
SS. Pastor, Victorinus, Saturninus, Dula, Juliana & alii
4 M. M. 769 S. Eubula mater S. Pantheonis 1830
Nordthuringia regio Germaniz. 636 c
Norwicum urbs Angliz. S. Willielmus puer M. 588
Novalitium Abbatia in Alpibus. Monachi a Siracenis
occisi. 488 d
Novellaria op. Italiz Corpus S. Cassiani M. 614 d
Novesium urbs Germaniz. Corpus S. Quirini M. 813
Noviomum patria S. Hermelandi. 975 d
Nursia urbs Italiz S. Spes Abbas. 717
Nursia provincia. Patria S. Benedicti 276 c f 277 b

Ona flu. Normanniz. 151 f
Oximenis pagus Normanniz. 150 c

P

Padus de Volane flu. 970 c
Palestina. S. Joas Propheeta. 797
Pannonia. S. Alexander M. 690
Papua B. Sibyllina soror de Penitentia S. Dominici. 67
Parana, Panaca, Panara prope Spoletum S. Joannes
Ab. 30
Parcum monast. Brabantiz reliquia & veneratio S. Qui-
rini M. 815
Parisi. S. Richardus puer M. 591
Parma. Corpus S. Guidonis Ab. deponitur 911 f 914 b
Patavium. S. Felicitas Deo devota. 682
Patriciacum opp. Galliz Reliq. & miracula S. Benedicti
350 351 352
Pelecete monasterium. S. Hilari junior. 731
Pentapolis regio Lybiz. SS. Theodorus Ep. Irenaus Diac.
Serapion & Ammonius Lectores Mart. 617
Persis SS. Zanitas, Lazarus & alii septem Martyres 691
SS. Jonas & Barachisus monachi Mart. 770 S. Benia-
min Diac. M. 906
Perusium urbs Italiz Annulus S. Josephi servatur 16 c d e
Petueris castrum Galliz. 347 c 349 f
Phrygia. S. Agapitus 480 patria S. Domitii M. 459
Pictavium urbs Galliz. S. Guilielmus Ep. 792
Pistorium urbs Etruriz SS. Barontus & Desiderius Ere-
mita. 567
Pomposia monast. Italiz. S. Guido Ab. 910

R

Racaburgum urbs Germaniz. S. Ludolphus Ep. M.
& alii Episcopi. 793
Raideftum castrum Thraciz 10 sec. 677 f
Ratispona ecclesia S. Rupertus condita. 705 a
Ravenna, patria S. Guidonis Ab. 912 c 915 c Corpus
S. Timothei M. 477 d
Ripon monast. agri Eboracensis. 101 c 102 c 132 c
Roma. S. Quirinus Tribunus M. 814 SS. Marcus & Ti-
motheus M. M. 477 S. Pignus M. 481 B. Sanctu-
cia Ab. 362 S. Lea vidua 383 S. Cyrinus seu Quiri-
nus M. 543 S. Calulus M. 612 S. Simeon III Papa
714 S. Balbina V. 900 patria SS. Philemonis & Do-
minici M. M. 258 c b & S. Othonis solitarii 488 d Con-
fraternitas Annuntiationis supra Minervam 555 In-
cium Sodalitatum in domibus Societatis Jusu. 559
Rofinacum monast. Walliz. 270 b
Rulliacum prope Silvanectas. 819 d
Rupes. S. Quirini, Nara Maria de Mailiaco 737 c
740 c

Salense castrum & monast. Galliz. 322 c d
Salisburgum urbs Germaniz. S. Rupertus Ep. 699
Salopia urbs Angliz. Templum S. Almundi M. 48 d
Saltecanum eremitorium FF. Minorum in Hispania
854 c
Santonum urbs Galliz. S. Leomius Ep. 33
Saxula in Helvetia. Nicolaus de Rupe Eremita. 398
Scaphza, urbs Palestinæ an Saripha. 168 f
Schireburna urbs Angliz. S. Alfsvoldus Ep. 586
Sebastian. S. Petrus Ep. 2461 c SS. Decimus, Arion
Ammonius & 12 alii. 379
Sedunum urbs Valesiorum. S. Elias Ep. 560
Seleucia urbs Pifidiz S. Artemon Ep. 474
Senz urbs Italiz. B. Andreas de Galleranis 49 B. Am-
brosius Sanfedonius Ord. Prædicat. 180
Senonum urbs Galliz S. Vulfrannus Ep. 143
Seon monast. Bavariz. 552 c f
Seravalis in ditione Veneta S. Augusta Virgo M. 689
Siburgum monasterium Germaniz. Veneratio S. Quiri-
ni M. 814 c & S. Balbina filia vulens. 901 c
Sigeburga urbs Germaniz. Corpus S. Joannis pueri &
Judæi occisi. 502
Sidon urbs Syriz patria S. Serapionis. 160
Silvanectæ urbs Galliz. S. Regulus Ep. 816
Sina Mons. S. Joannes Climacus Ab. 834
Sirmium urbs Pannoniz. S. Irenaus Ep. M. 555 SS.
Momanus & Maxima conjuges & 40 Mart. 616
Sitra monast. Camaldulense. 596 b
Solemiacum monast. cum regula S. Columbani. 790 a
Spira. Corpus & ecclesia S. Guidonis Ab. 910
Sternberga opp. Austriz. 352 b f
Streareshall. monast. Angliz. 109 a
Sublacum urbs Italiz. Monasteria a S. Benedicto con-
fracta. 277 d 179
Subsilvania ditio Helvetiz Nicolaus de Rupe. 400 c d
Sudergoe ditio, Monasterii Westphaliz. 647 a
Surrentum urbs Italiz SS. Quintus, Quintillus, seu
Quintilla, Quartilla, Marcus & 9 alii. 27
Synada urbs Phrygiz. S. Agapetus Ep. 480 f
Syracusa urbs Siciliz. S. Zosimus Ep. 837
Syrin SS. Paulus, Cyrillus, Eugenius & 11 socii Mart. 83 S. Selenus. 478

IN VITAS SANCTORUM MARTII

T

T Ambaca ur. Africæ, <i>duofrater Mart.</i>	460	Vallisoletum ur. Hispaniæ patria <i>B. Petri Regalari</i>	854bc
Tarso ur. Ciliciz. <i>Cassus, Dorothens, Mens-</i>		Vallena monast. Sveciæ. <i>S. Catharina filia S. Birgittæ</i>	503
<i>lampus Mart.</i>	712	Vastinensis ditio Galliz patria <i>S. Vulfranni</i>	145c
Tauromeni ur. Siciliz vicina. <i>S. Nicen. Ep. M.</i>	442	Veliocastellus pagus Galliz	151b
Tegernsee monast. Bavariz fundatum 547 <i>S. Quirinus</i>		Venetiæ. <i>B. Daniel mercator 318 Corpus alienus S. St.</i>	810cd
<i>M.</i>	544	Vercellæ ur. Ital. <i>S. Iustianus seu Iustinianus Ep.</i>	262
Terracina ur. Italiz. <i>S. Epaphroditus Ep.</i>	369	<i>B. Amedeus Dux Sabaudia</i>	874
Thebæ urbs patria <i>S. Marini Thebai</i>	481f	Verda ur. Saxoniz. <i>S. Pasto Ep.</i>	844
Thesua in Palæstina. <i>S. Amos Propheta</i>	899	Verona. <i>S. Præcius Ep. Conf.</i>	450
Thessalonica. <i>SS. Dominus, Philopolus, Achaicus,</i>		Vicentia ur. Italiz an <i>Leontius & Apollonius Episcopi</i>	
<i>Palatinus MM.</i>	827	<i>Sancti 18 cd B. Marcus S. Maria in Gall. Ord.</i>	
Thmuis ur. Egypti. <i>Serapian Conf. Ep.</i>	160	<i>Atinerum</i>	71
Tinus flu. Scotiz	29c	Vicus-Julienfis ur. Episcopalis Galliz	729c
Thosaseremus prope Montem Sina	834f 835f	Vitriacum opp. Galliz	345c
Treviri <i>S. Felix Ep.</i>	621	Ungerspach in Germania, patria <i>B. Danielis</i>	918c
Tridentum <i>S. Adalprehus Ep. 707 S. Simon puer a Judæis</i>	494	Uriel regio Orgelienfium in Hibernia	169cf
<i>mesatus</i>		Uzana regio patria <i>S. Paulinii M.</i>	29b
Trigisa monast. apud Græcos <i>S. Stephanus Huguenus</i>	660		
Tunonium ad lacum Lemani. <i>B. Amedeus natus</i>	874d		
Tugoja Comitatus Helvetiz	403f		
Turones ur. Galliz. <i>Maria de Mailliac</i>	735		
Tveda flu. limes Angliz & Scotiz	93dc		
Tyana ur. Cappadociz	557f		

V

V Valentia ur. Hisp. an ibi <i>Episcopus S. Paster A</i>	829f	W Alarius lacus in Noricis	703ac
Vallis-Josaphat in Palæstina <i>Sepultura S. Josephi</i>	7c	Wargavilla monast. Lotharingiz. <i>Corpus S. Eu-</i>	
<i>& S. Joachimi</i>	79f	<i>stasii Ab.</i>	785b
		Werthion monast. Westphaliz 628d <i>corpus S. Ludgeri</i>	642d 649d 655c
		Wintershovium in ditione Leodlensi. <i>SS. Landsoldus,</i>	
		<i>Amantius, Adrianius, Julianus, Vincianus, Adel-</i>	
		<i>trudis</i>	34
		Wira Fluv. & monasterium Angliz	101b
		Wormatia <i>S. Rupertus Ep.</i>	700

INDEX ONOMASTICUS

TOMI III MARTII.

A Abatiuncula, parva <i>Abbatia</i>	566b	<i>Αἰχμή, novitius</i>	* 11b
Accelerantia, <i>celeritas</i>	189	<i>Αἰμα, arma</i>	* 26c
Accidentivus, <i>accidens</i>	826c	Alfisa, <i>conventus juri dicundo inflictus</i>	764ff
Acutia, <i>acumen, cuspis</i>	744d	Amentus, <i>expellatus</i>	345b
Adminiculative, <i>auxiliariter</i>	868c	Anca, <i>anser</i>	112fb
Adoperari, <i>ari</i>	601d	Auctorizare,	871b 873c
Advocata, <i>patronatus</i>	560c	Augmentare, <i>augere</i>	813d
Affinitivus, <i>affinis</i>	555c	Asima, <i>signa ceres</i>	101fa
Agape, <i>elemosyna</i>	308c 350b 654d		
Albagia, <i>securitas</i>	577c	B	
Alleviamentum, <i>levamen</i>	658a	Bacchinon, <i>patera lignea</i>	730a
Almitas, <i>paternece</i>	97f 485b 627b	Baci, <i>lumbrici</i>	602fa
Almomor, <i>mensa Synagoga Judaica</i>	497c	Baldachinum, <i>umbrella</i>	362c 895a
Altrasta, <i>facellanus</i>	520a	Balta, <i>portus publica</i>	244d
Altarium, <i>altare</i>	439d	Ballatorium, <i>xyflus, mormianum</i>	808fb
Ambasciator, <i>legatus</i>	190d	Bancha, <i>scamnum</i>	218a 219c Banchum,
Anaphus, <i>pyxis</i>	161c	<i>200c 521b</i>	
Ancha, <i>coventus</i>	602c	Bannales cruces, <i>.i. labaris appensis ornate</i>	391f
Ancianus, <i>senator</i>	361c	Banus, <i>Dux Exercitus</i>	252a
Antella equina	328d	Barare, <i>decipere, illudere</i>	68fd
Antiquus, <i>senex</i>	742c	Barca, <i>navis</i>	153a
Appendiciz	126cc 127a 302c 825d	Benigniter, <i>benigne</i>	748b
Appetivus, <i>refectus</i>	513ff	Berrarius, <i>facelles</i>	54fb
Appodiari, <i>acclinari</i>	752d	Biffacus, <i>pera</i>	755fd
Appodiatorium, <i>fulcrum axillare</i>	110f 128b	Bladium, <i>frumentum</i>	522a
Aquæ-manilis, <i>guttur</i>	716f	Blasphemium, <i>dedecus Fr. blasme</i>	726c
Aquelus, <i>fons</i>	659fc	Blavius, <i>lividus</i>	524fe
Ardeux, <i>scandala lapidea</i>	743ff	Boja, <i>vinculum, catena</i>	157c 812c
		Bofcus, <i>silva</i>	320c
			Brevi.

TOMI III INDEX ONOMASTICUS

Breviculum, <i>sebeda</i>	88c	Corona fara, <i>candelabrum pensile</i> , & <i>corona faralis</i>	
Brocatum, <i>acu picta vestis</i>	894f	716f	
Brodium, <i>jusculum carnis</i>	254ta	Crementum, <i>incrementum</i>	564f
Brunus panis, <i>furfuribus admixtus</i>	739f742f	Cremesinum velutum alii Cramoisinum & Carmoisinum, <i>Pannus sericus Cremona textus</i>	807f
Bucula clypei, <i>umbo illius</i>	338tf	Cuppa, <i>scyphus</i>	914c
Burellus, <i>mantellum</i>	512c	Curialis, <i>humani</i>	742b
Burgensis, <i>civis</i>	748f750c	Curtile, <i>Curtis, pradium</i>	632f805c
Bullulus, <i>urna in qua colliguntur suffragia</i>	244c	Curtis, <i>atrium</i>	663f
grium del no, & Albium del si	ibid.	Cuslinum, <i>pulvinar</i>	857f
Butica, <i>cista</i>	846te		

C

Aculator, <i>garrulus, oblocutor</i>	46td
Calcar, <i>pedica</i>	513tb
Caldarium, <i>vas aeneum</i>	112c
Callulare, <i>Caculare, garrire</i>	788tf
Calumniari, <i>negare se jure non debentem</i>	683f
Calzolarius, <i>futor</i>	206tb
Cambellanus, <i>cubuli Praefectus</i>	891c
Cambia, <i>commutatio</i>	634b
Cambire, <i>permutare</i>	662ta
Caminata, <i>caminus Fr. cheminet</i>	720a
Camisia, <i>indusium</i>	208te
Campale cercamen, <i>campestre</i>	328f
Campanarium, <i>turris</i>	296d
Campanarius, <i>sacrista</i>	514td
Campania, <i>campus</i>	573f
Cancerauma, <i>cancer</i>	311a
Canthara Cerostrata, <i>candelabra pensilia</i>	717b
Capellina, <i>pileolus</i>	216d
Capellus, <i>pileus, sortum</i>	157tf161c
Capitegium, <i>velum capitis</i>	741a
Capisterium, <i>vasis filitii genus</i>	277c
Capitulari, <i>interesse capitulo</i>	752c
Capsum, <i>machina piscatoria</i>	725c
Carra, <i>carrus</i>	658a
Caritativus, <i>pius</i>	748a
Carminatus, <i>incantatus</i>	158f
Casale, <i>signarium</i>	421c
Cassa, <i>capsa</i>	162c
Categorizare, <i>predicare</i>	374b
Cavilla pedis, <i>malleolus ejus</i>	217tc222d
Causare, <i>causam dicere</i>	789a
Chelydros, <i>diabolus</i>	789b
Chirurgicus, <i>chirurgus</i>	740c
Clara ovi, <i>albumen</i>	209tb
Clito, <i>Regis filius, Princeps</i>	455c
Clocca, <i>campana</i>	651c
Cloquare, <i>surricula</i>	755tc
Collationatus, <i>collatus</i>	873c
Colledarium, <i>diurnale horarum Canonicarum</i>	756tc
Combinare, <i>comitem assumere</i>	751tc
Comitatus, <i>territorium</i>	53b195tcd
Comitatus, <i>Curia aula Principis</i>	166b655b
Comitiva, <i>comitatus</i>	216d508c510c741d749f
Commune, <i>communitas</i>	243d
Comprehensio, <i>possessio</i>	620a
Computare, <i>scribere, excipere scripto</i>	467d
Concha ecclesiae	173td
Conestabilis, <i>praefectus porta</i>	881f
Consalonerius, <i>vexillifer</i>	761c
Confectura, <i>electuaria</i>	739b
Conjungere, <i>convenire</i>	725c
Consparsus, <i>asperso aqua benedicta</i>	750td
Consuetudinarius, <i>consuetus</i>	657c
Contentari, <i>acquiescere</i>	520c
Contrata, <i>platea, vicus, regio</i>	208tf601a
Cordella, <i>funiculus</i>	590c
Cordetetus, <i>de memoria Fr. par cetur</i>	248c
Corax, <i>corvus</i>	335c

Tomus III. Mart.

D

Demoniosus, <i>energumenus</i>	104c
Dangerium, <i>periculum Fr. dangier</i>	749tf
Debiare, <i>potare</i>	110b
Declarare, <i>illuminare</i>	213a
Deopertus, <i>discooperitus</i>	158d
Depositatus, <i>deposito datus</i>	604d
Desumptatus, <i>transcriptus</i>	871b
Devotare, <i>votum facere</i>	223c
Διότης, <i>explorator</i>	*24c
Diaconium, <i>sacrarium</i>	171c
Diatim, <i>quotidie</i>	148b321f
Dicitorium, <i>rostra in curia Fr. le buffet</i>	244b
Dietim, <i>quotidie</i>	593f
Diffidare, <i>desperare</i>	599bc602b
Digitellus, <i>parvus digitus</i>	601a
Dimidictas, <i>medietas</i>	272c
Disertitudo, <i>eloquentia</i>	485c
Disligare, <i>solvere</i>	210ta
Disparatus, <i>pravus</i>	39c
Disturbium, <i>traba</i>	788c
Divestire, <i>exuere vestibus</i>	210tb
Divinus, <i>fortilegnus</i>	745tb
Dulcoratio, <i>dulcedo</i>	213b

E

Emetrita febris,	215td
Ethica febris, <i>hollia</i>	869a
Exbannitus, <i>exulans</i>	235d
Exbursare, <i>exhibere pecuniam</i>	808d
Exemplaritas, <i>vita boni exempli</i>	73c
Exenium, <i>xenium</i>	210b
Extractor, <i>fur</i>	811c
Exium, <i>exisus aqua.</i>	719c

F

Acere 7 ecclesias. 3. visitando obire	214e
Faticare, <i>fatigare</i>	54tc
Falcastrum, <i>falcis genus</i>	279f
Fene, <i>pascuum</i>	664b
Ferrata, <i>crasis</i>	195b
Ferrator, <i>equorum calcator</i>	205tf
Fenestratus, <i>fenestram habens</i>	40d
Feodalis, <i>feudatarius</i>	738b
Festivare, <i>festum agere</i>	245a239c
Festoni, <i>ornatus festivus</i>	894c
Ficones, <i>calci lignei</i>	124ac
Fidejussus, <i>is cui fidejussio facta</i>	266d
Fiendus, <i>faciendus</i>	809c
Filare, <i>mare</i>	198d218b
Flasco, <i>vas vinarium, lagena</i>	283c978c
Flutta, <i>rasis</i>	525tb
Foliamina, <i>sculptura instar foliorum</i>	894c
Forefactum, <i>scelus enorme</i>	591d
Foresta, <i>silva</i>	636b
Formiter, <i>rite</i>	873d
Formula, <i>rectinaculum ad orationem</i>	263f
Fossatum, <i>castra</i>	168ta
Fossatum, <i>fossa</i>	740c858b
Frigor, <i>frigus</i>	119b
Fundamentaliter, <i>a fundamentis</i>	743d

f a

Fara-

IN VITAS SANCTORUM MARTII

Forare, *forari*
Fugile brachii, *as brachii*
Fusum, *virga ferrea*

978 f
604 f b
218 b, 598 f, 601 f

Lafurius, *caruleus*
Lectuarii, *lecti stragula*
Legatarius, *legare*
Legatarius, *legatus*
Levata, *agger*
Leudes, *subditi*
Leudi, *plebs*
Liber, *filius*
Licentiarie, *dimittere*
Licentiarie, *permittere*
Lignamen, *lignum*
Litus, *mancipium fundi*
Lobia, *apotheca lignaria*
Locutorium, *locus colloqui in monasteriis*
Longiturnus, *diuturnus*
Lunatio, *phasis luna*

793 f
263 f
* 48 f f
108 d
755 f d
728 d e
731 f
751 b 752 c
184 a
235 b
218 f a
633 a
720 a
521 c
657 f
518 f e

G

G Ambutta,
Ganta, *anser*
Gardiator, *callos*
Genesta, *arundo*
Gentes armorum, *militis, gens d'armes*
Gradi, *gradus scala*
Grangia, *pradium*
Gravatores, *ministri iustitie*
Gravitus, *gravitas*
Gridare, *ejulare*
Griseus, *cinereus color*
Grossities, *grossitudo, crassities*
Grossus, *grandis*
Gualtaldus,
Guerra, *bellum*
Guillo, *lagena*

297 f a
113 f c
742 b
314 f c
749 f
716 f
397 c
157 f f
594 a
209 f b
512 c
519 a 590 b
765 a
293 a
738 b
978 c

H

H Egumenium, *habitatio Egumeni seu Abbatis*
Hermita, *cella eremitica*
Hodietenus, *ad hodiernam diem*
Hiorama, *visio*
Hostellaria, *diversorium*
Hixa, *pradium*
Humilissimus, *humillimus*
Humorositus, *humiditas*

173 f a
596 f f
824 c
339 c
755 f d
634 b
599 b
232 d

I

I Cona, *imago*
Immelloratus, *melior fallus*
Imposita, *mandatum*
Incautela, *imprudencia*
Incriminate, *accusare*
Infalsare, *falsificare*
Infemari, *propalari, divulgari*
In fangen theof, *jus capiendi farum*
Infirmatorium, *nosocomium*
Infloratus, *ornatus*
Ingreditum, *ingressus aque*
Injuriare, *injuria officere*
Incimare, *indicare*
Intrans mensis, *i. prasens*
Invadiare, *oppignorare*
Invasatus, *in vase positus*
Jocale, *monile*
Irremediabilis, *immedicabilis*
Irrubescere, *rubescere*
Irrumpere, *infringere*
Jugalis, *nux*
Jurnale, *ager uno die arabilis*

51 f
635 b
243 d
121 a
715 d
149 a
816 f
132 f b
519 a
324 c
719 c
452 c
513 a
202 f e
662 2664 f e
313 d
750 f
740 c
657 c
727 c
720 b
635 a

K

K erus, *Castrum*
Kliif, *sarcina*
Koffiator, *Præfer*
Kassurica, *tortor*
Kuculia, *surma militaris*
Koriscus, *carthifex*
Kpurti, *obditorum captes*

* 34 f
525 f b
* 48 f f
* 16 f b
171 c
* 18 f d
* 14 f f

L

L Abarum, *lancea*
Lamas, *lamina*

457 a f d
716 f

M

M acellus, *macellum*
Magister-hospitil, *Fr. maître d'hôtel*
Malandrinus, *latro*
Malina, *affus marinus*
Manerium, *pradium*
Manica, *manica*
Mansa vestita & apsa,
Mansionarius, *aditus*
Mansus, *serra portio*
Mantum, *chlamys*
Manum-Missor, *Manummittens, fidejussor*
Marca argenti,
Marchifus, *Marchio*
Mariscalcus regni,
Matricularius ecclesie,
Materatium, *grabatum*
Matta, *storta*
Matto, *nis, later, is*
Medianus, *medius*
Memoriales, *memorabilis*
Mentionatus, *memoratus*
Mercatum, *mundina & locus mundinarum*
Metari, *hospitari*
Metatum, *hospitium*
Metrocanorius, *poeta*
Ministerialis, *minister*
Minorare, *minuere*
Moderantia, *temperies*
Monachare, *monachum facere*
Monitorium, *citatio juridica*
Mora, *moram*
Moralizare, *aptare ad mores*
Morbidus, *morbo infellus*
Morganegiba, *appendix in dotem*
Morigerositas, *obediendi promptitudo*
Morio, *farus*
Muna, *oblatis cerea*

* 6 f
891 c
602 f b
579 f e
217 f d 211 a 528 c
* 36 f d
719 c
296 b
560 d
895 f
634 a 635 f
590 d
312 b
507 c
325 c
239 f
281 d 857 f
808 e
805 a
315 b
808 a
352 d
325 c
329 b
819 f
663 c f
114 a
224 c
916 d
873 c
206 a
212 b
599 b
728 f c
169 c
664 b
108 f c

N

N Ota, *canens*
Notamen, *nomen*

742 f c
303 d

O

O Ctoneus, *anens*
Odor, *anbelitus*
Offertorium oblatio, *offerenda*
Opitulamen, *auxilium*
Oraculum, *oraculum*
Orama, *visio*
Oramen, *oratio*
Ordinamentum, *constitutio*

51 f
119 d
522 c f
163 e
280 f
846 f e
46 c
243 e
Ore-

IN VITAS SANCTORUM MARTII

Sofites, dignitas qua?	673 f	Thymiatarium, thuribulum	716 f
Soculare Solutaris, calcens	744 d 894 f	Tiaratus, tiarum habens	917 c
Snechia, lembus major	153 a	Tina, dolium	209 f
Spata, gladius	372 f	Titulari, appellari	491 c
Spatharius, ensifer	252 a	Tobalia, mappa	51 f
Spatiari, deambulare	511 f	Tonitruus, tonitru	159 f
Spacula, humerus	599 a	Tortitudo, curvitas, perversitas	279 f
Spica, spicuum	232 e	Tractatus, convulsio, spasmus	204 f c
Spirum, veru	209 f a	Trappa, scala	663 d
Squinantia, angina	182 b 198 a 599 c	Tribuna seu concha ecclesie	173 d
Staminea, lanugine indusum	917 f e	Tricesimus, annorum triginta	748 b
Stanga sigillus, petraea	57 f e	Trimissum, trimessis	716 f
Streccare, figere	202 f f	Tripedica,	285 e
Stipula, spina dors	765 b	Tuguriunculum,	314 e
Scirpare, evulsis stirpibus cultui aptare	634 f	Tumoratus, tumens	751 b
Stipator, decolor	654 f d	Typhus tertianus, quartanas. i. febris.	345 a
Strumentum, instrumentum	560 f c		
Scuba, conclusa	521 f f 529 a	V	
Sursus, aqua scaturigo Fr. source	121 f b	VEctarius, portatilis	313 b
Suscceptorulus, Clientulus	266 c	Vellutum, pannus sericeus	807 f
Suspendiculum, funiculus cui aliquid appenditur	142 e	Veniam facere, corpus reverentia causa inclinare	663 f e
Syncopezare, deliquim pati.	127 f a	Verbofari, altercari	902 c
		Veritus, verecundus	787 b
T		Vistualia, esca	753 f
TAbitudo, infirmitas	111 a	Videre se, conspici, apparere	601 f
Tardus, vespertinus	804 f	Villagium, villa	761 f f
Taxillus, calx pedis	311 b	Vocamen, nomen	305 b
Telonarius	306 c	Vulgarizare, vulgari lingua reddere.	243 e
Temperius, maturius	653 f		
Tempeste, aliquando	164 e	W	
Tenere, pertingere, pervenire	204 f	WAntus, chlorotroca	326 f a
Terratio, terraticum, ager cultus	560 f d	Watercapium, locus ubi aqua hauritur	632 f
Terratoria matia, stercora	843 f	X	
Terferium, vicus	57 f c 243 d		
Testa, cranium	744 b		
Thesaurarium, thesaurus	126 e	Xiphioides, area.	172 f c

INDEX MORALIS
IN VITAS SANCTORUM
TOMI III MARTII.

A

Abbates in Monte-Sina S. Joannes Climacus 834
in Italia S. Joannes Paravensis prope Spoletum 30
S. Benedictus Fundator 274 S. Guido 910 in Gallia
S. Pontius in S. Andrea prope Avenionem 682 S. La-
picius Jarenfis in Burgundia 262 S. Eufasius Luxo-
vii 784 in Hibernia S. Latinus Achadrenfis 31
S. Eudens Aranienfis 267 in Frisia B. Eelko Lian-
kama Ord. Pramonstrat. 396 Ex Abbatibus Episco-
pi S. Zosimus Syracusis 841 S. Renovatus America
908 & 909 c
Abbatissæ SS. Herlindis & Remildis, sorores in Belgio
383 S. Santuccia Propagatrix Congregationis B. Spe-
randi, sub Regula S. Benedicti 362 S. Hiladitha Bir-
kengi in Anglia 484 S. Leavidua, mater sanctimonii-
um Roma 383
Absentem procul visus advocare monachum, & moris
periculo liberat S. Joannes Climacus 836 & c
Abstinentiæ laus, ei dedit S. Catharina Svecica &
maritus 506 & c Abstinentiam a carnibus & vino
servant FF. Minores de Observantia in Hispania 857 & c

in cena abstinent a cibis igni apposis, præter panem &
sacramentum 857 c potant in astare aquam puram, hyems
incoctam feniculo 857 c Abstinent monachi S. Gu-
donis a piscibus ter in hebdomada 914 a 917 d vide Cibum
& Jejunium.

Acus deglutita periculum amovetur ope S. Valframmi
154 e B. Ambrosii Senen. 141 e

Adolescentia pia Maria de Mailhaco orationi addi-
tissima 737 d e Adolescentia casta inter studia S.
Aldomarii 490 b

Adulterum occultum novit Nicolaus de Rupe, & ex-
hibitis spectris infernalibus emendas 415 a b

Agri lx in fusto translationis S. Benedicti sanantur
315 d Agri scilvi ope B. Petri Regalati intra sex
menses sanitas collata, e quibus xvi legitime
probatu miracula 863 a & seqq. 868 f ad Egros in-
visandos matrem Birgittam ab infanzia comitari assuetam
Catharina Suecica 511 e

Agricolæ Martyres SS. Priscus, Malchus, Alexander
711 e Agri vermibus scatentes liberantur ope S. Catha-
rine Suecice 525 d e Inter Agriculturæ labores, se-
cessum ad orandum habet Nicolaus de Rupe 402 b c 405 e
Allii

TOMI III INDEX MORALIS.

- Alliparte a S. Basilio Juniore accepta & comestatur ager 676 c d
- Amentia pellitur invocata Deipara Virg. a B. Dodone de Haseba 852 b Amentia alicujus credentis se imperatorem, tollitur a S. Basilio Juniore 676 f 677 a b Amentia variorum sublata invocatis B. Amedeo 883 ab S. Catharina Suevica 524 b 528 B. Andrea de Galleranis 56 e ad sepulcrum S. Ludgeri 656 d 664 b Amens mulier in speciem S. Benedicthi sanatur 287 f Amens & rabidus eo invocato 311 f alii 335 f 347 c d 349 e f 351 c d Amissus puer binulus invocato S. Ludgero mirabiliter repertus 664 a vide Recuperari.
- Amorem Dei crebra orationis fovet B. Amedeus Sabandus 878 d ad Amorem Dei excitat ad se venientes Nicolaus de Rupe 412 f
- Angelus tradit S. Niconi crucem ejus via ducem & naves ut excipiant mones 445 d mones ut item consecrent Episcopus 446 b c mones S. Fingarum ut in patriam redeat 456 Angelus alloquio confortat S. Secundum 800 f adducit ad S. Faustinum & Jovitam 801 a trans Padum vehit, ducit de nocte Dertonam porta ultra aperta 801 e tradit alius vester 802 f e cingere Dertonensi ancis Alkam 803 a capite plexum seculi 804 c d Angelus suadet & ducit S. Joannem Ar. enum in eremum, & excipit illum in puteum se projicientem, cibum porrigit 832 tercio quoque die desert cibum S. Joanni Eremita 698 e Angelus indicat S. Joanni Paravensium locum habitationis 31 d dirigit S. Lactinum puerum ad litteras discendas 32 f sanas S. Cuthbertum claudum 99 c d 118 e hospitio excipitur a S. Cuthberto 101 c d 119 b tres panes calidos relinquit 101 e 119 b petram dividit in duas partes, facit viam latam 272 f Angeli monita relinquit omnia sua S. Gundlens Regulus, & in magna abstinentia vivit 784 a b eorum alloquiis dignatus S. Josephus 46 e f 55 Angeli ministrant celebranti Missam Joanni Merino Minorita 856 c Angeli deferunt animam S. Aidani in calum 100 b 118 d crebro invitant & pascunt S. Cuthbertum 101 e cingunt B. Ambrosium Senensem in sacrificio Missa 215 f Angeli quinque invitant noctu eum, suaviter cantantes & gratias agentes, quod quinque peregrinos excepisset 184 a Angeli deferunt dolium farre plenum ultra mare ad S. Endem 272 b adferunt S. Endem librum Evangeliorum & casulam 272 c Angelus invitat S. Balvinam ad virginitatem servandam 900 d ducit S. Alexandrum Papam vinculis oneratum ad S. Hermetem, & reducit ad priorem carcerem 812 a b d Angelus mendicium simulans docet Nicolaum de Rupe viam ad salutem 405 e f Angelum inter pauperes excipit Maria de Maillico 739 d Angeli cantantes deportant animam ejus in calum 748 f Angeli monachum S. Guidonis evocant e vita 913 f Angeli Gabrielis veneratio apud Orientales, Hispanos, Gallos, 607 & seqq. Angelus Raphael defendit contra demones S. Bavonium 570 f 571 a sanitatem confert monacho pio 571 b vide Anima.
- Anima S. Felicii Trevirensis in specie columbae volat in calum 625 a Animam S. Maurontii ab Angelis in calum deferri videt S. Hermelandus 580 e item alterius monachi 80 milliaris distantis 582 d Anima Catharina Tarrava e mancipio sanctimonialis Birgittina instar stella lucidissima visa in calum ascendere 505 c Anima S. Marci eremita in calum ab Angelis portatur 781 d & S. Cononis 734 d Animam S. Scholastica in specie columbae in calum ascendere videt S. Benedicthi 287 a item animam S. Germani Ep. Capuani 387 b item Animam ejus ascendisse ostenditur strata via pallis & lampadibus 287 f Anima monachi deferretur in calum 291 b Animam S. Aidani ab Angelis in calum deferri videt S. Cuthbertus 101 b c 118 e alterius 111 e item Praefecti 118 f 123 d Anima fidelium apparent Maria de Maillico, ejus precibus liberata e purgatorio 754 e 762 f 763 a Animas multas precibus liberat e purgatorio B. Ambrosius Senen. 193 f Annonam divinitus in magna necessitate accipit S. Guido 917 a Annone caritas, excitatis a S. Conone apparent nautis, remouetur 735 d e vide Frumentum.
- Annulus sponsalium S. Josephi cum Virgine Deipara honorifice adservatus & miraculis clarus 15 f 16 Annulus desponsationis D. Annae cum S. Joachimo ablatus, a corvo relatus, Roma adservari traditur 363 e f Anserem comedendum offert se visitantibus S. Cuthbertus: quo neglecto tempestate detinentur, eo comestofruntur serenitate 152 b c d Ab Apibus & vespis punctus, melle & adipe perfusus in sole ardentissimo S. Marcus Arethasius 775 e Apoplectici sanati ope S. Josephi 20 d B. Andrea de Galleranis 55 e S. Cononis 734 d Apostatas a fide & Julianum cum iis confundit S. Basilus Presb. 381 e f 382 b Apostemata curata invocato B. Amedeo 886 b B. Ambrosio Senen. 205 a 206 e 218 f 221 a 229 f 230 a b c Apostolus Frisia, Westphalia & Foscetlandia S. Ludgerus 646 647 Bojorum S. Rupertus 699 Apparet in habitu candidissimo a morte B. Maurontius Hungarus 255 d Apparitio S. Cuthberti in habitu peregrini elemosynam petentis 127 d e dein in habitu Episcopali addicentis Elfrido Regi Imperium totius Angliae 127 f 128 a b indicantis locum recipiendi libri in mare delapsi, & equi pro sacri corporis avellione 129 d e ascenduntis seculum affligi penis infernalibus 135 d e intelligentis mortuum imposituro novum tributum 136 e percurrentis furem 136 f
- Aqua contra morbos salutaris enilis ad corpus S. Secundus 810 d e Aqua in saporem vini sapius mutatur figno Crucis a B. Dodone falso 852 a Aqua in vinum vertitur S. Guidonis 914 e Maria de Maillico 742 b B. Tomasso 596 benedictione S. Cuthberti 112 a Aquas amarissimas precibus in potum dulcem transmutat S. Beryllus 257 f Aqua lotionis manuum S. Guidonis pellicular febris 914 d Aqua benedicta sanat pene moribundos S. Cuthbertus 110 d e 122 c 123 a morbum incurabilem S. Aldemarius 490 e Arbor gravissima ultro invertitur invocato S. Benedictho 323 a Arbor hieme floret in adventu S. Joannis Paravensis 31 d ad hac fere tempora exiit 31 a Arbor ex baculo S. Fingaris Martyris nascitur 459 a Arboribus inclinatis alligata S. Photis in duas partes dilaceratur 80 f 81 a Archipresbyter S. Landoaldus Wintershovii in Belgio 34 Arthritici sanati invocato B. Amedeo 884 e Arundinibus acutis & stipite adustus moritur S. Beniamin 907 d e Asthma sublatum patrocinio B. Amedei 887 a ad sepulcrum B. Ambrosii Senen. 218 e Avaritiam Romani Imperatoris arguit S. Basilius Junior 673 e Aves verbo repellunt a sasis S. Cuthbertus, S. Benedicthi, & S. Antonius 106 e f Auris verme ex cruciatu liberatur ope S. Catharina Suevica 526 a b vide Surdi.
- B Baptizandus Radbodus retrahit pedem, eligens eum majoribus damnari 146 f 147 a b Baptizatur aqua nubes, & mox reficitur sacra Eucharistia S. Secundus 801 b in Baptismo cognoscit parochiam, parentes & paternos infans Nicolaus de Rupe 401 d e Barbam manum apprehendens & falso jurans ad reliquias S. Mauri M. eam auferit 343 d e Barbam prolixam cum veste fracta deferentes ad humilitatis offensionem non commendabat B. Ambrosius Senen. 191 f Benedictho signo Crucis supra cibos dextera manu calentes explicata sit S. Marco eremita 780 f Benedictione aquam

IN VITAS SANCTORUM MARTII

agnum in vinum mutat S. Guibbertus 112 a lapidem a diatologravatum reddit mobilem S. Benedictus 181 b vide Crucis signum.

ad Bestias damnati martyrio coronantur SS. Priscus, Malchus, Alexander 712 e

Blasphemans gladium altari S. Benedicti imponens misere obit 319 f 320, alius blasphemus misere occiditur 332 e alii in monachos Florienses, 319 e 320 de 329 b c

Bos pro mortuo derelictus, invocato S. Vulftranno, subito sanatur 160 e

Brachia confracta sanantur ope B. Andrea de Galleranis 57 c d S. Vulftranni 155 c 158 f invocato B. Tomasso 602 a e f B. Amedeo 881 e f B. Ambrosio Senen. 192 e f 214 b 203 c d 217 f 218 f 219 e 241 b 250 e Brachii usque resistuntur invocato B. Petro Regalato 864 e f 865 a b 867 a 869 a S. Ludgero 652 e Brachii dolores sublevis invocato S. Benedicto 351 f S. Catharina Suevica 524 b B. Ambrosio Senensi 228 a b 230 b Brachium exercitum nequit insisteret occisus vaccam Floriensem, & ope S. Benedicti sanatur 310 Brachium conantis interimere S. Aldemarium oblige fecit 490 d

Breviarii & Missalis Romani usus praescribitur Minoritis sub gravi interminatione 60 e d

Bubulcus ad majus opprobrium cogitur esse S. Armogastus Comes 782 f

a lufonis morsu sanatur invocato S. Benedicto Leo Papa adhuc puer 288 f

C

Caducus morbus signo Crucis pellitur a B. Tomasso 597 a item eo invocato 599 b precibus B. Dodonis 52 b patrocinio B. Petri Regalati 868 f

Calceatus continuo manes S. Guibbertus, & solum discalceatur propter lotionem pedum in Cena Domini 106 e

Calceus huius indutus paraliticus sanatur 115 f 116 a

Calculo vexari sanatur invocato Nicolao de Rupe 437 e B. Ambrosio Senensi 234 f Calculi doloribus S. Henricus Imp. liberatur invocato S. Benedicto 297 d

alii ope S. Iosephi 19 a e f 20 a B. Sibyllina 71 d S. Vulftranni 160 f B. Ambrosio Senen. 260 b Calculus enormiter grandis emissus ope S. Iosephi 19 b c d

Calumniam turpem passus S. Sixtus III Papa in Concilio purgatur 715 d & S. Conon, puella a damono arrepta purgatur eamque liberat 734 c d Calumnias contradiotionem suam & regulam S. Columbani dissipat S. Eustasius 788 vide Detraçio.

Cæci illuminantur ad sepulcrum S. Quirini 548 e 553 c S. Hermelani 585 c d ad corpus S. Guidonis 915 b sex ad reliquias S. Veroni 847 b d 848 e Cæci variis invocato B. Petro Regalato 864 f 866 a f 868 f 869 e B. Amedeo 886 b Nicolao de Rupe 434 e f a S. Orbone solitario signo Crucis 469 d tres Cæci femina meritis SS. Erchelburga, Hildegarda & VVilfida 486 d Alii ope S. Simonis Tridentini 501 d f S. Catharina Suevica 526 b 528 d B. Ambrosio Senen. 196 b c d 203 f 219 b 232 c d f S. Benedicto 303 f 304 a 334 a 346 d 351 b c SS. Herlindis & Ralindis 390 b

Cæcus illuminatur suffusus lacte materno S. Lallini necdum nati 32 e alii ad corpora SS. Landoaldi & sociorum 38 c 39 d 40 d e f 41 a ope B. Andrea de Galleranis 55 e S. Vulftranni 156 e 158 f 159 e 164 e Cæcus S. Gratus illuminatur a S. Marcello, alius a S. Grato 85 d Cæcus signo Crucis illuminatur a S. Ludgero 647 f alius ad ejus praesentiam 653 a alii ad ejus sepulcrum 650 b e 615 b d e 656 e 657 e 659 f 660 a 662 e f 663 e Cæcos illuminat S. Pontius Ab. 683 e 684 e S. Regulus Ep. 818 f 819 e 824 b & ob vota non soluta factum cacum 825 f Cæca illuminatur visitata a Maria de Maillaco 761 f olco benedictio a S. Joanne eremita 694 e Cæca S. Burgundofora & S. Alaberga sanantur a S. Eustasio 786 e f 787 b Cæcitatem 40 annorum patienter fert S. Spes Abbas 718 b Cæca facta duodennis B. Sibyllina, caduca contemnit, & reclusa degit 68 d e 69 a Cæcitate ptehitur insidians castitati

S. Catharina Suevica, huius precibus sanatur 510 a b Cæci fiant comedentes jecur S. Cyrilli Mart. 776 e

Cælum ultima patria, corona laborum 835 d e Cælestis gloria per varias mansiones ostenditur in raptu S. Baronto 971 f 972

Campanæ ecclesia S. Ludgeri ultro sapiens sonans 651 e alibi in adventu corporis S. Guidonis 915 e moriente S. Conone 734 d

Candelæ ultro accenduntur ad reliquias S. Veroni 847 c d vide Cerei.

Canes pastis annona, ex pradiis S. Benedicti a venatoribus rapta, mane mortui repauntur 341 e

Cantares sepulcro auditis B. Petrus Augustinianus 470 f

Capillus S. Guibberti in ignem coniectus non consumitur 133 b

Caput confractum sanatur invocato B. Ambrosio Senensi 299 f 210 a 222 f 238 239 a & Capitis dolor 227 e f tremor 241 b Caput ex lapsu graviter laesum voto salto B. Petro Regalato sanatur 866 e Caput tumens ex oppressione conterendum invocato B. Amedeo curatur 881 f Caput letaliter sauciunt sanatur invocata Catharina Suevica 522 e 530 b item Capitis dolor 518 e 523 d Capitis infirmitas & dolor sublevis ope S. Iosephi 22 c d B. Andrea de Galleranis 55 e S. Vulftranni 154 d 155 b S. Ludgeri 662 a S. Veroni 849 e Capitis dolor Regina Sicilia bis sublevis apparente Maria de Maillaco 761 d Capitis dolor pellitur impositione manuum B. Tomassi 597 item eo invocato 601 f 602 e Capiti spinam infigit in hebdomada Passionis Maria de Maillaco 744 b Capiti institum ferrum invocato B. Ludolpho extrahitur 793 e f Capite plexi S. Pancharius 29 f S. Rhodanus 84 S. Aquila Praef. 84 S. Sergius Sabaita 172 b SS. Pilemon & Domitius 258 e f SS. Callinicus & Basilissa 378 d S. Nicen & 199 monachi 447 e 448 b S. Fingar 458 e S. Domitius 459 SS. Timolus, Dionysius & sex alii 478 f Martyres xxxv Casarea in Palestina 481 S. Quirinus 546 S. Irenaus Sirmienensis 557 a SS. Quadratus Ep. Theodosius, Emmanuel, Sabinus & alii 21 618 S. Augusta V. 690 e S. Marciannus 802 e S. Secundus 804 e S. Quirinus 812 f xxx Martyres in Cappadocia 830 e Caput abscissum alio defert S. Fingar 458 f

Captivi liberantur invocato S. Quirino 551 a b B. Andrea de Galleranis 56 b apparente B. Amedeo 887 e d invocato B. Tomasso obdormientibus 4 latronibus 601 a b

compedibus ultro solutis evadit ope S. Guibberti 134 b S. Vulftranni 156 B. Ambrosio Senen. 200 b Captivi innocentes invocato S. Simone Tridentino, disruptis ultro vinculis, liberantur 501 e d alii ope S. Catharina Suevica 523 b 526 e f Captivum evadendi e carcere modum docet S. Lupicinus apprensus Roma, & vivens in Burgundia 266 d

aliunt apprensus S. Benedictus liberat 296 e f Captivos invisit feria 6 B. Ambrosius Senen. adolescens & elemosyna miseros juvas 184 b ut Captivos juvas, vasa Ecclesia impendit S. Deogratias 384 b his agris die nocteque servis 384 e Captivum, ne occidatur, liberat Robertus de Silleyo, datis 40 Turonicis 738 d alios liberat 745 e

Carcer ultro apertus invocato S. Vulftranno 157 e Carcere ultro aperto captivos liberat S. Regulus Ep. 882 e Carcerem miraculo aperit & impetrat solutionem captivorum Maria de Maillaco 745 e f e Carcere a S. Leonardo apparente liberatur S. Orthon solitaris 468 e f In carcere moritur S. Phorina 80 f 81 a vide Captivi.

Caritas mutua cum humilitate juncta monachorum S. Lupicini 267 b e Caritatem mutua & hospitalitatem commendat suis S. Guibbertus moribundus 114 a e Caritate conatus a sociis monachis periculum avertere coronatur S. Patricius Sabaita 172 d e f Caritatem voce divina jussus predicare B. Marcus Minoris a impense commendat opera misericordie 71 f 72 a f 73 a vide Elemosynæ.

Carnem vult a suis comedi S. Franciscus concurrente die Nativitatis Christi in feriam sextam 853 a

Catefuro oblatus ex ecclesia S. Giddei fuit sanguineus 784 e

Casti-

TOMI III INDEX MORALIS

Castitatem servat cum marito S. Catharina Suevica 506 b, vidua pudicitia sua metuens petit a Deo custodem S. Sebastianum 509 b c ab insidiaribus oratione matris liberata domi se continet 509 e f Castitati ejus insidians cecitate perditur 510 a vide Conjuges.

Casulam Sacerdotalem auro & argento exornatam ferunt Angli S. Endoe 272

Cerei in altari S. Balbina ablato capite ultro extinguuntur, et relato ardens 901 d Cerei ultro accendantur Reliquiis S. Benedicti in processione delatis 332 ab item in altari S. Maria 322 a Cereus ardens non adorat ornamenta altaris illis illapsus 351 f

Cerevisia cellura non succedit in festo S. Ludgeri 656 a Cervus ad corpus S. Fingaris procumbit cum canibus eum prosequentibus 459 a Cervicem hinnulis ad ferum annuum S. Reguli accurrant 825 e

Chiragra sublata ope B. Andrea de Galleranis 55 f Choreas ducens puella in nuptiis obfidetur a damone, invocato B. Ambrosio Senensi sanatur 237 e

Christus cruci affixus apparet Maria de Mailliac, 757 c se hujus oculum sinistram dextera sua claudens imprimis consensum mandatorum 738 e Christum cum SS. Petro & Paulo apparet in carcere confortat SS. Villorem, Sebastianum & alios Martyres 80 f 81 a Christi crucifixi sacra memoria, & figura variorum eum representantium 540 & 541 ob Christi patientis amorem jejunat feria sexta in itinere S. Cuthbertus juvenis & dein escam divinitus accipit 100 c d e Passiois Christi amore imbutus Maria de Mailliac 737 e eam legens rapitur in extasim 741 e f eam jugiter meditatur 744 a Spinam capiti infigit 744 b Christi vulnera post mortem expressa in corpore B. Dodonis reperiuntur 852 Christi passionem devote meditatur B. Sibyllina 68 f Christi patientis meditationi additus, ex ea & Eucharistia vivit Nicolaus de Rupe 411 Christi passioni meditanda cum genuflexionibus impendit quatuor horas S. Catharina Suevica 511 a Christum sub specie peregrini suscipit B. Andreas de Galleranis 54 a Christum in Missa tempore elevationis vidit sanguis fluentem Maria de Mailliac 758 a ad Christum in Eucharistia salutandum iussa in tribulatione ire, ab eo apparente confortatur 742 e 757 a Christo in bar pueri apparente mira recreatur B. Sibyllina 69 c a Christo addicitur S. Birgitta adjutrix S. Catharina filia 507 f

Cibus S. Marci eremita 30 annis eorum e fonte & aqua marina postea calens portatus panis recens, piscis, oliva, dactyli, aqua suavis 780 b f Cibus B. Dodonis de Hascha alternis diebus panis & aqua, at nullus cibus feria sexta 851 f Cibus Maria de Mailliac in eremo & alibi panis bordacensis & pyra, herba arida, potus aqua paludosa 742 b Cibus B. Tomasi herba & fructus silvestres, potus aqua 596 c Cibus in prandium deficientes divinitus impetrat B. Petrus Regalatus 862 e 871 e Cibus in Paschate Sacerdos Dei monitus fert S. Benedicto in specu degenti 277 e, quotidie ei panem donat S. Romanus 277 e Cibus divinitus accipit post servatum in itinere jejunium S. Cuthbertus 100 c d e iterum 103 c d e 119 e Cibus absque stilla olei aut lactis usus S. Lupicinus 262 f Cibo caelesti ab Angelis decennio pascitur S. Joannes Eremita 698 e absque Cibo corporali vixit annis novemdecim, mensibus sex Nicolaus de Rupe 423 f In Cibus primum appositum ferculum admittit, reliquis fere rejicit, B. Joannes Parmensis 65 a in Cibo & potu abstemius B. Mauritius Hungarus 254 B. Ambrosius Senen. 211 b sexta feria pane & aqua vivit 193 a cibos grossiores appetit, delicatos vitat 211 b 248 a Comedentes jecur S. Cyrilli Diac. M. linguas tabo evomunt, dentes expunt & caci fiunt 776 d e

Cilicium durum die ac nocte ferre solent B. Ambrosius Senen. 193 b B. Mauritius Hungarus 254 b

Circuli ferrei penitentium, contactu S. Wilhelmi pueri Norwicensis confringuntur 590 b Circuli ferrei homicida & aliter vi solvantur ad reliquias S. Quirini 550 f ad

sepulchra S. Gertrudis Nivelis, S. Petri Roma & S. Ludgeri 652 e

Claudus a natiuitate sanatur attactu loculi S. Zofimi 843 e d Claudus a S. Benedicto apparente iussus Casinum ire sanatur 296 ab alii Floriaci 308 c d 314 e 321 e f 332 e f 333 a 335 e 353 d e 354 a Claudus S. Cuthbertus sanatur Angelo medicante 99 e d alius epi S. Vulfranni 153 f alius visitatus a Maria de Mailliac 761 f Claudus accensa ad sepulchrum S. Reguli candela sanatur 826 f 827 a Claudi variis sanati invocato Nicolao de Rupe 435 b c d e S. Proculo Veromensi 454 e plurimi invocato B. Petro Regalato 863 b d e f 866 a c d e f 869 e oculo ope SS. Herlindis & Relindis 390 d S. Veroni 849 a quinque ad tumulum S. Hermelandi 584 c d 585 b c

Cogitationes cordis occultas novis S. Benedictus 283 d Cogitationibus impuris succumbit monachus, elatus in superbiam ob vitam sancte antea peccatam 697 c d

Cognoscit absens S. Benedictus, quos cibos & ubi comedissent monachi & quosque bibissent 281 d e f flasconem vini furto absconditum 283, mappulas datas monacho 283 e

Colaphis contusus & proteritus S. Lolio 84 c f

Colloquia pia SS. Benedicti & Scholastica 286 d, ne continentur nocte sequenti, tempestas precibus S. Scholastica impetratur 286 e f Colloquio sancto excipit alios S. Benedictus 287 a b apparet cum pio eremita colloquitur 319 b c Colloquia Nicolai de Rupe cum accedentibus de mandatis cordis servanda 411 f de mandatis Dei custodiendis 412 b de amore Dei 412 f Colloquia pia avide audis, & sapide recolis, alia alloquia fastidiens B. Sibyllina 70 f iis peccatores movet 71 b in Colloquio religioso lapidus citra verbum affectionem B. Ambrosius Senen. 211 c

Columba sedet super caput S. Secundi proficiscentis 800 f adfert sacram Eucharistiam 801 d Columba visa ad aures B. Ambrosii Senen. concionantis 192 e Columba evolat ex ore S. Spei Abbatis morientis 718 e in Columba specie evolat in calum S. Felix Trevirensis 625 a Comes Confessor S. Armogastes plura tormenta passus 782

Commentariensis Martyr Cronides in Illyric 685 Concionatur utiliter B. Ambrosius Senen. 192 b 212 d Roma 189 f Parisiis 186 f petit liberari ob planum mensuens vanam gloriam 187 a inter Concionandum elevatur in ara & columba ad aures ejus visa 192 c d Inco caelesti illustratur 192 e pro Concionaturis ferventer orat Maria de Mailliac 739 b

Confessione peccata non delata revelat demon 684 b Confessionem peccatorum differens ager, amittit loquelam 340, aliorum precibus adjutus loquitur & confitetur 340 b

Confessio peccata penitentiam imponit S. Cuthbertus 102 e aut pro iis facit 105 d e ad Confessionem faciendam pluribus juvat Maria de Mailliac 745 b Confitendi gratia obtinetur invocato S. Josepho 21 c Confitetur frequenter S. Catharina Suevica, & quare 517 a Confessionem frustra marrona voluptuosa agna suadens S. Catharina Suevica, precibus impetrat tempestatem, qua illam flellis 514 f 515 a

Confessa Sacerdoti peccata mulier (ante bis ab ingressu templi repulsa ob vanum vestitum) ingreditur 550 a Confessione facta fatus, vi occulta detenti, libere abeunt 550 a

Confirmationis Sacramentum confert S. Cuthbertus 210 d pellit pestem conferendo 111 b

Congregationes pias virorum infirmis B. Ambrosius Senen. 192 e 211 c 249 e alias virginum & viduarum 192 e 212 f

Conjuges Virgines SS. Josephus & Maria Dispara 5 c ex voto continentia 14 f utrinque honestissimus convivunt 15 e f Conjuges S. Pelagius Laodicenus & uxor in castitate vivunt 577 c S. Catharina Suevica & Egardus voto castitatis se obligant 506 b in magna austeritate & abstinentia degunt. Conjuges Maria de Mailliac & Robertus de Siltyo Virginitatem servant 738 a Conjuges B. Dodo ejusque uxor ingrediuntur monasterium 851

IN VITAS SANCTORUM MARTII

851 d Conjugium matris consensu relinquunt B. Marcus factus Minorita, & uxor Clarissa 71 f 73 e B. Mauritius & uxor ambo Ordinem Predicatorum amplectuntur 253 d Conjugio relicto vitam monasticam suscipiunt B. Sperandus & Januaria, item B. Sanctuaria ejusque maritus 363 e d Conjugatus Nicolaus de Rupe decem liberos genuit 403 e d dein cum consensu uxoris in eremo vixit 406 f 407 Conjuges Martyres SS. Montanus & Maxima Sirmii 616 Philatus & Lydia, item eorum filii Macedo & Theoprepus 687 SS. Liberatus & uxor, & 2 filii 462 Conianguineorum causa monachum in patriam redire vetat S. Joannes cremita 694 e Conianguineorum precibus immotus in tormentis S. Irenaeus Sirmienfis, negat se habere consanguineos 556 cef

Constantia mirabilis inter tormenta atrocis S. Marci Aretusii, suas carceres iridentis 775 e d S. Basilii Presb. in fide proficenda inter gravissima tormenta 381 382 383, item S. Victoriani ad Humerium R. Vandalorum, & 11 fratrum 461 d e Constantia cum magna hilaritate inter tormenta SS. Jona & Barachisii 272 273 tormenta convivio comparant 273 b Constantia monachorum Laura S. Saba in irruptione Saracenicis nolentium fugere, ne Laura evinceretur 169, recusantium Praelatos indicare 173 b vide Tormenta.

Contemptus S. Quirinum fit paralyticus & mutus 551 e Contemptum sui patienter fert Maria de Mailliaco 744 c e

Contractus sanatur, a S. Hermelando apparente contractus 586 e d Contracti sanantur ad altare S. Reguli 826 b e f Contracti varii sanati ope B. Ambrosii Senensis 195 f 196 a b 219 d 230 f 231 232 a S. Benedicti 311 b c 325 a b c 334 d 339 e 350 b c e 353 a b SS. Landoaldi & sociorum 39 c 41 a B. Andrea de Gallianis 55 f 57 a S. Cuthberti 136 f S. Vulfranni 154 a 155 b 156 f 157 a 163 d 164 f varii invocato B. Petro Regalati 864 b 865 a b d f 866 a 869 e S. Verono 847 e 848 a b S. Ludgero 657 f 658 d 663 e Contractum injuncta confessione & communione sanat B. Petrus Regalatus 861 e d

Contumeliosus in S. Cuthbertum ejus villam direpturus subito moritur 131 b c vide Calumnia

ad Conversionem aliorum laborat S. Cuthbertus, rusticanos vicis adie 102 d e 103 b d ad Conversionem Frisunum Episcopatum Senonensem deserit S. Vulfrannus 145 f 146 a b in Conversione barbarorum laborantibus facit S. Josephus 23 d Convertit Suevos & eorum Regem Theodoricum S. Martinus Damien. allatis reliquiis S. Martini Turonens. & sanato filio Regis 87 a Hae Conversionis agricultura comparatur 89 e Convertit Aethiopes, ab iis ante crudelissimum tortum S. Marcus Ep. 775 c d 776 e f & ipse ab Ariamismo conversus 777 Convertitur ad vitam monasticam S. Endus, conspecto cadavere puella in sponsam experta 269 d e Convertitur ad vitam monasticam S. Cuthbertus visa ab Angelis in calum ferri anima S. Aidani 100 b ad Convertendos schismaticos a Papa in Graciam missus B. Joannes Parmensis bis legationem ad Papam impetravit 60 61 a Cordis dolor vehemens seu syncope curatur ope B. Ambrosii Senen. 226 f 228 c

Corpus a morte ferro magni ponderis cinctum S. Georgii Thaumaturgi 465 Corpus simile Mariae de Mailliaco a morte reformatur, ac si fuisset juvenula puella 746 f 749 f 750 a 763 e f Corpus S. Fanchae a bobus visum trahi ad loca diversa, tamquam duplicatum 271 a Corpus incorruptum & suaviter olens B. Danielis 918 e B. Sibyllina 67 b S. Ludgeri 655 b, miro odore & caelesti lumine honoratur 657 b Corpus S. VVikelmipuri M. illasum a corvis inhiantibus post 5 annos caelesti lumine invenitur 590 d e Corpus B. Ugolini post annos xxx incorrupti, usque ad pilos barbatus 365 a Corpus B. Petri Regalati post xxxvi annos incorruptum, sanguine fiente ex eo post abscissam dexteram 867 b c 869 b 871 e

Corpus S. Cuthberti cum vestibus post 21 annos integrum 115 a 123 f iterum post ccccxi 11 annos 139 d 140 a b 141 d post dcccxi annos 138 b vide Reliquiae

Crudelitas Italiani Apostata a S. Greg. Nazianzeno culpata 774 775

Crux fere praeisum curatum invocato B. Amedeo 883 d Crux ferro perfosum curatur invocato B. Ambrosio Senensi 209 a 222 c d Crucis dolor sublatu 228 b 230 d fractura curata ope S. Benedicti 295 e 333 e f

Crux Christi nullo a terra levatur nocte Resurrectionis 852 d Crux versici S. Humberti ab Angelis imprimatur 562 f 563 b Crux in summitate baculi ab Angelo datur S. Niconi, via ejus dux futura 445 d Crux erigitur in signum caritatis mutua inter monasteria SS. Endi & Kierani 273 a Cruces in supplicatione publica 7. fec. commota indicabant adversa Ecclesia & Imperio Orientali 92 c d Crucem, ut contra Saracenos militaturi assumant, magno successu praedicat in Gallia B. Ambrosius Senensis 189 e Crucis signo maniri bonum est 788 e f Crucis signo oblitus se munire arripitur a damone 352 d e Crucis signo fugatur a B. Ambrosio Senensi demon sub habitu Predicatorum tentans ad convivia frequentanda 184 d e f ad alia plura 185 186 Crucis signo elicitur fons a SS. Landoaldo & Lamberto puero 36 f ne deficiat vinum aut pro infirmis impetrat B. Andreas de Gallianis 55 e d evanescit aurea domus a damone offensa 147 e f Crucis signo sensationes occultas auferit Nicolaus de Rupe 415 e se in conflictu muniens S. Nicon, necdum Christianus, victor evadit 444 f Crucis signo ter vinum auget S. Hermelando 580 f 581 f 582 e & lampadem extinguit accendit 581 d aquam in saporem vini mutat B. Dodo de Hascha 852 a vas, in quo venenum erat, frangit S. Benedictus 278 d ob Crucis Christi signaturam frans S. Armagastis Comitiss chordis confringitur 782 f Crucis particula divisa emittit sanguinem 752 a Crucifixi Christi imago alloquitur B. Dodonem de Hascha 852 a Crucifixus a Judais S. Richardus puer 594 a Custos sepulcri S. Lucia, S. Zofimus. 840 b

Demon ab oratione monachum abstrahere, visus a S. Benedicto 279 d, expellitur a monacho virga percussio 279 d Demonem in se frementem videt S. Benedictus 281 a praestigias ejus tollit 281 b c Demon ringit in penitentia peccatoris 292 e Demon pulsam fugitivam simulans, & comitem se praebens iter faciens B. Ambrosio Senensi juveni, fugatur signo Crucis 285 b c d iterum sub habitu eremita suadens novitio agro discessum ab ordine, fugatur in nomine Jesu, & cum securo disparet 186 c d e, iterum in nomine Jesu fugatur in forma peregrini suadens ei Episcopatum 189 b c d Demon infestans Nicolaum de Rupe, cum per spinas praecipitat 404 e f varia specie terret 414 a ad defectionem tentat 414 b c Demon auream domum ostendit Radbodo Principi, ut a baptismo avertat 147 c d Demon ignem phantasticum excisat 103 f fugatur precibus S. Cuthberti 104 a Demones ex insula Farnes fugat S. Cuthbertus 106 a Demon occidere conatus S. Catharinam Suevicam impeditur orationibus 506 a Demon incubus ablegatur recitatis 7 Pater & Ave ad honorem Passionis Christi 515 e Demon ab entrugmeno expulsus, ne asinum S. Reguli invadat, signo Crucis per pedes formato, impeditur 822 a b Demon varie tentat S. Joannem in puteo, etiam sub persona matris, sororis, & servorum, & sub specie draconis 833 834 Demones coacti ob invocatum Desiparam, excipiunt in monasterio apparente B. Joannem Parmensem noctu aberrantem 59 d e f Demones in specie mulieris decipiunt & irridunt monachum 696 e frustra tentant adolescentem in sepulcro viventem 696 f 697 a b Demonem invocans obsecratur, sanatur invocato B. Ambrosio Senensi 237 a Demonem sub specie eremita latentem detegit Maria de Mailliaco 758 e Demonem informis vesperilionis fugiente

giantis abscissum liberat S. Regulus 822 a Demones in specie Angelorum se exhibentes spernit S. Joannes Eremita 698 c a Damonem corripitur invidens vinum a monachis hibi 551 d alia furata vinum monasterii S. Quirini 553 d a Damonibus verberatur S. Barontus 570 f oppugnat 571 c 572 d a Damonibus per triginta annos oppugnat S. Marcus Eremita 780 b 781 a Diaboliciis spectris infestata ad sepulcrum B. Petri Regalati liberatur 864 d vide Energumeni

ob Decimas non solutas oratione S. Pontii pisces moriantur, post Decimas additis ejus benedictione pisces vita restituntur 683 ef 684 c d

Defossus in fovea Martyr obit S. Cassius 613 d 614 c Deliquium subitum sublatum opo S. Catharina Suevica 523 a

a Delphinis in mari exceptus, histori redditur S. Bassilius Junior 669 f

Dentes evelluntur S. Augusta 690 d o Dente S. Reguli Ep. extrahit 200 annis post obitum sanguis effluit, & dum resistitur corpori, ingressus in urbem negatur Regi Chlodoveo 829 c d Dentes expuunt cum lingua, comedentes jecur S. Cyrilli Mart. 776 c Dentium dolor sublat opo B. Ambrosii Senen. 227 d o S. Catharina Suevica 518 f Dentes vacillantes invocato B. Amedeo solidati 882 d

Detractiones summopere averfat S. Catharina Suevica 513 f Detrahentes fama S. Pauli Narbonensis puniuntur furore lymphatico, penitentes ejus precibus sanantur 374 a b vide Calumnia

Desponsationis S. Josephi festum ruptum & propagatum 14 c d o

Deum unum non plures esse docet S. Acacius, & quomodo Deus filium habeat 904 c d f

Diaconi S. Amantius VVintershovii in Belgio 34 S. Gratus Foro-Livii 85 Diaconi Martyres S. Benjamin in Perside 906 S. Irenaeus in Pentapoli Libya 617 Diarrhoea curata opo Nicolai de Rupe 439 a invocato B. Amedeo 882 f

Digitorum contrahio curatur opo S. Vulfranni 157 b Disciplinas duras recipit B. Ambrosius Senen. 193 b

B. Mauritius Hungarus 253 f

Dissidia Regum per Episcopos sopiri cupit S. Gunthramnus 722 b Dissidia varia componit B. Ambrosius Senensis juvenis 184 c alia publica & privata Sacerdos in Germania 187 d alia publica Senis 188 b alia inter Florentinos & Pisanos 190 b

Docent Ukrajelli per vices SS. Gregorius, Ludgerus & duo alii 645 Doctrina & submissione omni praeclat S. Joannes Climacus 835 o

Dominicæ diei observationem commendat S. Gunthramnus Rex 721 b

Dormit vestitus super paleas B. Mauritius Hungarus 253 f & solum 4 horas B. Ambrosius Senen. 193 b

Dorsu spina Maria de Maillaco ab energumena confracta miraculose sanatur 759 f 760 a b

Draco precibus extinguitur, projicitur a S. Grato in pulcrum 85 b c

Dux Martyr Amphilocheus in Illyrico 685 Dux militia sub Nerone S. Sebastianus M. 80 f

Dysenteria tollitur attractu S. Cuthberti agri 113 f 123 c potu aqua, qua lota Reliquia S. Vulfranni 159 b c d

E

Ecclesia cadibus polluta sub Juliano apostata 774 c Ecclesiarum dedicationem celebrant apparentes S. Benedictus, Abbates & monachi 293 o in Ecclesia nolle canitur, memini ibi existens 292 c Ecclesiam contra progressus Turcicos forsiter conatur defendere B. Amedeus Sabaudus 879 d 893 a Ecclesias varias Roma dotat, exornat, amplificat S. Sixtus 3 Papa 716 717 ad Ecclesiam a S. Ruperto construendam locus luce illustratur caelesti 703 c

Eleemosynas iniungit S. Baronto S. Petrus 572 c ob

Eleemosynas facias premia caelestia collata 573 c Eleemosynas pro Martyribus incarcerationis donat S. Basilissus, fert S. Callimicus ambo dein Martyres 378 a b Eleemosynas pro salute animae suadet moritura S. Basilissus Junior 674 a Eleemosynas largas praebente Maria de Maillaco cum marito, panes multiplicatur 738 c d dein vidua eleemosynis vivilat 742 c Eleemosynam pauperi daturus, S. Zosimus Ep. vestem publice canit, ut vendatur 841 f aurum oblatum accipit 842 a Eleemosynas dare vocat operari 842 a eger stragulas domo missas vendi curat & pretium dari pauperibus 842 f Eleemosynis additus S. Gunthramnus benefacis ecclesiis & pauperibus 723 b 724 a e 729 d Eleemosynis dandis additus puer B. Ambrosius Senen. 183 d Sabbatho solutus adolescens quinq; peregrinos colligere, eisque Dominica servire 183 f in Eleemosynam curat dari Elstedus Rex peregrino mediam partem sibi & pueri, dein in eandem repositam, & ideo debellari hostibus imperium Anglia accipit, promittente S. Cuthberto 127 d ef 128 a b Panis & carnis frusta pauperi deferent, pro suis rosas ostendit deprehensus B. Petrus Regalatus 862 c 871 b

Elevatur in aere B. Ambrosius Senen. concionans 192 c 213 d

Energumenus benedictione B. Ambrosii Senen. liberatur 193 a 214 d aliis invocato 199 b d e 204 c d e 218 f 220 b 236 237 Energumenos liberat S. Pontius Ab. 683 b d 684 b Energumeni liberantur opo SS. Landoaldi & sociorum 39 d 44 a S. Vulfranni 155 c d 156 d B. Andrea de Gallanis 56 b a S. Cuthberto ante ejus accessum 104 d ef 105 b 120 d haustu aqua, qualotum corpus S. Cuthberti moriens 114 c f 124 a Energumeni liberantur ad sepulcrum S. Niconis 448 b S. Orthonis Solitarii 469 ad tumulum B. Tomassii 599 c 603 a Energumenos duos liberat S. Benedictus 275 f alapa pollicis demonem 285 c Energumeni alii opo liberantur 289 b 292 f 311 c d e 321 c 334 c 346 c Energumeni liberati invocato B. Amedeo 884 f S. Quirino 550 c 552 f 553 f S. Ludgero 650 f 651 b f 656 d vide Demones.

Epilepsiam patitur & munus Dei agnoscit B. Amedeus Sabaudus 878 c, 892 f Epileptici ejus patrocinio sanantur 885 b c Epileptici sanantur opo B. Ambrosii Senen. 197 b e 204 b 219 d 223 b c d invocato Nicolao de Rupe 436 c f S. Ludgero 662 b

Episcopi Martyres S. Theodorus in Pentapoli Libya 617 B. Ludolphus Raceburgi 793 Episcopi Confessores S. Acacius Melitena 904 S. Eustathius Cienfis in Bithynia 790 Episcopi in Italia S. Epaphroditus Teracinenfis 369 S. Benvenutus Auximi 393 S. Laurentius Brixienfis 475 S. Bernulfus Ep. Astenfis 487 S. Eustasius Neapolitanus 768 S. Mauricilius Mediolani 910 in Sicilia S. Beryllus Catanensis 257 S. Severus Catanensis 487 an etiam ibidem S. Jacobus Junior? 331 prope Tauromenium passus S. Conon Ep. 359 in Africa S. Deogratias Carthagine 384 in Hispania S. Martinus Dumienfis Bracara 86 S. Renovatus Emerita 908 in Gallia S. Leonius Santonenfis 33 S. Urbicius Mitenfis 86 S. Vulfrannus Senonenfis 143 S. Paulus Conf. Narbonensis 371 S. Afrodissus Biterrenfis 376 S. Guilielmus Pillavorum 792 S. Regulus Silvanensis 816 in Anglia S. Cuthbertus Lindisfarnensis 93 in Hibernia S. Domangartus 483 in Germania S. Elias Sedunenfis 360 S. Rupertus VVormatiensis, dein Saliburgenfis 700 S. Felix Trevirensis 621 Episcopi Ravennatis electionem irritam facit a SS. Petro & Apollinari monitis S. Sixtus 3 Papa, & S. Petrum Chrysologum divinitus ostensum creat 715 ef 716 a Episcopus conservatur ab Angelo monitis S. Nicon 446 Episcopos reveretur S. Gunthramnus 724 d per hos cupit sopiri contentiones Regum 722 b preces eorum petis 724 f acquiescit sententia eorum 723 d 725 b Episcoporum nomina colligit S. Sixtus 3 Papa 717 d Episcopos officii sui monit

IN VITAS SANCTORUM MARTII

monet S. Guthramnus Rex 721 a 729 b Episcopatus
a Papa oblatos deprecatur B. Ambrosius Senensis 189 a f
192 a 211 c ut suscipiat a damone tentatus, hunc in
Jesum nomini fugat 189 b c d Episcopatu deposito se-
litaris degit S. Felix Treviren. 624 f Episcopatum
S. Cuthberti praeclit S. Basilus moriens 102 b illum co-
gitur admittere 108 c d 122 a Episcopales virtutes
S. Vulfranni 145 e f S. Arimmonis 475 a
Equus furto sublati invocato S. Vulfranno redditur
immobilis 160 a b alii agri & moribundi ejus ope sanan-
tur 160 c d e & ope B. Ambrosii Senen. 240 b c Equus
pabulo ex prato S. Benedicti direpto pastus, subita morte
plectitur 431 d e
Eremita sive Anachoreta S. Cuthbertus Ep. 93 S.
Herbertus Presb. 142 S. Benedictus juvenis tribus annis
in specu 277 d e S. Fingar in Britannia Armorica 457 e
S. Edelwaldus Presb. 143 Eremita invenio degit S.
Guido 193 a 916 d Solitarius 20 annis speluncam in-
colit Petrus Villacretius Alinarita 854 d, condit
Eremitorium Salsanum, & Observantiam regularem
fundat 851 e alibi Eremitas repertos habita donat
855 a in Exremo degit 40 annis S. Joannes Climacus
835 f solus in antro gemitus precesque fundit 836 b in
Eremitorio solitariam vitam annis LXV dunt B. Tomaf-
sus 598 b S. Marcellus Atheniensis an. LXV 778 S. Joan-
nes in puto an. 831
Eucharistiam piissime colit B. Ambrosius Senensis, sub-
tilem de ea scripsit tractatum 193 d Eucharistia cum
imagine servatur illa in incendio ecclesiae & totius mona-
sterii 856 b in Eucharistia Christi praesentiam cognos-
cit B. Sibyllina ceca 69 f 70 a Eucharistia datur S.
Secundo mox a baptismo; & ab eo servat S. Marcellus
801 b f Eucharistia sola & meditatione Passionis Christi
vivis annis 19 & mensibus sex Nicolaus de Rupe 413 a b
423 f Hostia consecrata sanguinem stillat Asia in Ita-
lia 800 b Communicat devotissime facie ambescit
lacrymans Maria de Maillaco 742 f Viatico Cor-
poris & Sanguinis Christi accepto moritur S. Benedictus
187 e Viatico Corporis & Sanguinis Christi munus
obis S. Cuthbertus 114 e vide Missa.
Exul ob cultum imaginum ex penuria obit S. Eustachius
Ep. 790 f In exilio malis confectus obit S. Nicetas ob
cultum sacrarum imaginum propugnatum 165 e f
in Extasim tempore mense raptus S. Cuthbertus videt
animam in calum ferri procul inde ex arbore delapsi 111 f
in Extasim in oratione rapitur & vultu transmutatur B.
Ambrosius Senen. 193 e vide Raptus.
F
Faber lignarius S. Josephus 7 a 17 c Patronus barum
fabrorum 17 d
Facies quasi lepra infecta curata ope B. Ambrosii Senen.
203 b Faciem in humeros reflexam habens sanatur ope
S. Vulfranni 164 a b
Feminam non admittit S. Joannes Eremita, ut ab ea
possit videri, sed in somnis apparet & dat monita 693 f
694 a b
Famulantium ministeria refugit S. Zosimus Episcopus
842 b
ob Favorem Imperatoris fidem a parentibus edolui de-
serit S. Pancharius, ac dein respiciens Martyr obit 29
Febbris continua sublata ope B. Tomassi 599 c 602 b c
603 a Febres continua, tertiana, quartana sanantur ope
B. Andreae de Gallanis 55 a b Febres quartana pellitur
cousione B. Ambrosii Senen. 192 f 214 c Febres eo invo-
cato sublata 197 e f 205 b c f 207 b e 220 c d f 223 f 224
poena aqua a B. Mauritio Hungaro benedicta 255 a ad
reliquias S. Benedicti 323 f ope B. Amedei 831 d 882
d e f invocato Nicolao de Rupe 438 d oratione S. O-
rthonis solitarius 469 ope S. Aldemarii 492 c Simonis
Tridentini 501 d a Febribus liberatur Judith filia Ca-
roli Calvi ad reliquias S. Reguli 827 a b Febrelicantes
sanantur invocato B. Petro Regalato 863 f 865 b e 866 a

df 869 a e 872 a a Febri depositus Philippus IV dein
Rex Hispania allatis ejus digitis sanatur 867 d e 870 a
Ferreum ligamen brachiorum frangitur ad altare S.
Benedicti 341 f Ferreis circulis septem carnem cingit
infra cilicium & lorica B. Dodo de Hascha 851 f vide
Circuli
In Festo S. Ludgeri non succedit cervisia collata, ne-
que aratio, confractis vomitibus, & boves jugum excutunt
656 a b c Festum S. Benedicti violans rusticus puni-
tur manibus aratro affixis 339 b & mulier manibus re-
tortis 338 c pectine manui adhaerente 348 a alio modo
347 e f Festo Paschatis reficiens sepem, punitus
invocato S. Quirino sanatur 552 e Festo S. Quirini
navis immobilis, post Sacra audita facile movetur 552 e
Festo die herba adhaerescunt manui colligentis, dein sanari
invocato S. Verano 849 e f ad Festum annum S. Re-
guli accurrunt cervi cum hinnulis 825 d
Fidem Christi proferentes ultro accurrunt SS. Timo-
leus, Dionysius & sex alii 478 f & xxv Martyres sub
Juliano 481 d Fidem Christi a parentibus reditus, ob
favorem Imperatoris eam deserit, a matre & sorore mor-
tuis respiciens, eam libere professus, Martyr obit S.
Pancharius 29
Flagellatur nervis S. Pancharius 29 e Flagella-
tus dire per hebdomadam S. Basilus Junior ob silentium ad
interrogata 668 e f 669 a iterum movens Saronitem de
seclata voluntate 672 a b Flagellis corpus suum crua-
deliter macerat B. Sibyllina 69 b dum Flagellatur
arociter, laudat Deum S. Jonas Ad. 772 b
Fluvium Durium pallio infratum trajicit B. Petrus
Regalatus 861 f 871 c
Fons scaturis sub plaustra continente reliquias S. Qui-
rini 547 d in eo Fonte loti agri intra solidum sanan-
tur aut moriuntur 553 f Fons elicitur precibus S.
Humberti, ne fies S. Aldemardus subleventur 564 b pre-
cibus S. Baronti 469 d ad baptismum S. Lallini 32 c
Crucis signo a SS. Landoaldo & Lambertopuero 36 f pre-
cibus S. Cuthberti 106 b 121 a balsa & sanguine S.
Fingar 457 458 Fontes eliciunt S. Proculus Vero-
nensis 452 f 458 f S. Regulus Ep. 823 e S. Gundens
784 b S. Benedictus 279 e Fons sem patens loco
Crucis signato effusus jussu B. Ambrosii Senensis, agris sa-
lutatis 250 f
in Fornacem igne succensam conjecta obvenit SS. Ale-
xandra, Claudia, & v. socia 83 f 84 d
Fratres & Soror Martyres S. Fingar & Piali V. 457
Fratres Martyres SS. Jonas & Barachisius in Perside 771
c Aquilegienses in Africa 461 e Fratres Abbates
quinto saeculo SS. Romanus & Lupicinus 262 c f
Frigoris mire patiens B. Sibyllina 69 b
Fumo suffocatur xviii monachi Laure S. Saba 177
174
Fur castigatur manu in Rhodano adusta 684 Fu-
ratus campanam monasterii S. Quirini emergentis expi-
rat 549 a Furatus bovem, & in ecclesia S. Quirini
marfupium, detinetur immobilis 549 b furati vinum
monasterii excacantur 549 d ob raptum ex decimis pa-
bulum, equi moriuntur 551 e Furatus Comes res mo-
nasterii S. Quirini subito extinguitur 551 f 552 a b c,
alii Comes renuens restitit graviter punitur 552 d alius
damna inferens sic mutus 552 f Furatus res ecclesie
cum equo in lapidem versus 553 Furatus calicem &
sacras vestes ex ecclesia S. Gundlei nequis fugere 784 e Fu-
ratus res suas benigne excipit, cibis reficit, dimittit S. Her-
melandus 581 a b Furatus bona Casinensia fulgure
impeditur 289 a alius restitit oblata negligens morte
punitur 289 d e pisces furatus Casinensium submergitur
290 a alii furati nequius egredi ultro se prodentes
captantur 290 a b c d Direpturus bona Casinensium
subita morte punitur 293 a b Furatus saccum tritici
nequis fugere 294 a furto ablata armilla invocato S.
Benedicto furibus comprehensis restituntur 309 c d e
item

item fures puniti 312 326 327 336 337 340 341 343
344 348 349 Furatiguum redduntur immoti in-
vocato S. Vulfrano 157 d Furatus ore nummus S.
Cuthberti oblatos, incendio oris punitur, & ad sepulcrum
eius liberatur 134 e Furatus thesauro S. Cuthberti E-
piscopus male perit in carcere 136 ab alius inde furatus,
amens misere perit 136 d e f alius filium furatus dolore
cruris opprimitur, & facta restitutione sanatur 142 e

G

G Angrena curata ope S. Iosephi 201 ope S. Vul-
franni 136 e
Genealogia & filiationis legalis cura magna apud Ju-
deos 11 12 13
Genu inflatum curatur, voto facto ad eundem sepulcrum
B. Ambrosii Senen. 207 f 208 a 222 a item genuum da-
tores 227 e f 228 b 229 f Genuflexiones centenas
die & eodem modo facit B. Dodo de Hascha genibus ad
modum cameli induratis 852 a
Gibbus sublatu invocato S. Simone Tridentino 501 f
Gibbosus enormiter, sanatur ope B. Andrea de Galleranis
55 f S. Vulfranni 154 a
in Glacie expositus, experitur jucundissimam noctem
recolens Crucem Christi S. Jonas M. 772 e f Glacies
amnis nollis fers transuentem B. Dodonem de Hascha
852 b
Gloria celestis danda B. Tomasso ejusque imitatoribus
ostenditur viro pio 598 ab Gloria celestis sepius ampliori
gradu sublimatus est B. Ambrosius Senen. & quare 216 e
Idem Gloriam vanam metuens a concionibus petiit liberari
187 e 189 f
Guttur inflatum sanatur invocato B. Tomasso 601 b
ope B. Ambrosii Senen. 198 a 202 a 230 e 229 e item
osse aut spina inhaerente 238 d Gutturis dolor subla-
tus ope B. Andrea de Galleranis 55 d

H

H Amorrhoides curata invocato B. Ambrosio Senensi
134 e
Hæresim Pelagianam primus damnavit S. Sixtus 3
Papa 714 b c d 716 b c & Hæresim Nestorianam
scripto oppugnat 714 f 715 a c Hæresim Bohemo-
rum compescit, heresarchas ad disputationem provocans
B. Ambrosius Senensis 187 f Hæresim facuram ejusque
interitum predicat Nicolaus de Rupe 417 b c e 428 e
Hasta ex insidiis transficiens obis S. Adalpreus 707 e
Hebræis Synagagam exivisse volentem absterret S. Zo-
simus Ep. 842 d
Hemicranie morbus oblatu invocato B. Ambrosio Se-
nensi 220 e 227 e
Hernia sublatu invocato S. Ludgero 663 b rasura se-
pulcri B. Ambrosii Senen. 200 f 218 ab eo invocato
239 e d e ad reliquias S. Benedicti 190 f invocato Ni-
colao de Rupe 437 d ope B. Andrea de Galleranis 55 e
Herniosi novem sanati a B. Tomasso vivo 596 plures
invocato eo mortuo 598 d 600 601 e 602 a c 603 b
ipse hernia laboravit 600 d Herniosi plures sanati
invocato B. Amedeo 882 a b 887 e f
Hepatis gravis infirmitas tollitur, osculo manus defun-
cti B. Ambrosii Senen. 217 f item obstrutio 234 b c
Homicidium parato exat B. Andreas de Galleranis
mundo renuntias 52 f 53 a
Honores omnes repellit B. Ambro. Senensis 190 f &
ideo Episcopatus non admittit 189 a f 192 a 248 a
Honorum fugiens recusat Consulatam Nicolaus de Rupe
404 a b Honorum S. Iosephi tituli duodecim 6
Horas Canonicas devotè persolvit B. Joannes Parmen-
sis 65 a devotè & flexis genibus recitat B. Ambrosius Se-
nen. 193 b

TOMI III. Mart.

Horologio ultra moto, Turca a dirptione templi ter-
rentur 533 e

Hospes Christianorum in persecutione S. Cuthberti M.
612 f 614 e Hospitibus præbent doctrinam sacram,
convertitur monachus ad seculum abiens 697 f 698 a
Hospitale diebus Dominicis adire solitus B. Ambrosius
Senen. adolescens, ministravit cibaria infirmis 184 e in
Hospitali inter ancillas inferio Maria de Mailliac
741 d
Humeri dolor vehemens sublatu invocato B. Ambrosio
Senensi 227 e
in Humilitate inimic excellit B. Ambrosius Senen. 190
211 b d 248 a humili sermone placat conturbatos 190 f
191 a b Humilioribus se adjuvat 191 e Humilita-
tem inculcat 191 f Humilis S. Lea amat vestes in-
cultas, cibos viles, & ancillam omnium fieri 383 f Hu-
militati profunde studet S. Catharina Suevica 510 f lau-
dari fugis 507 a mundi gloriam calcas 511 e patiens
invidia 512 d
Hydropisis curata invocato B. Amedeo 881 d 884 f in-
elevatione corporum SS. Landoaldi & sociorum 38 e d e f
39 d ope S. Vulfranni 163 f
Hymnus Te Deum laudamus cantatur, dum reponi-
tur corpus S. Cuthberti incorruptum 139 f iterum dum
solemni pompa circumferretur 141 e aperta capsula Reli-
quiarum S. Vulfranni 162 f

I

I Anaxilro parens B. Andrea de Galleranis 53 b e
Januis clausis egressus domo, in templo clauso reper-
itur orans B. Mauritius Hungarus 254 e vide Carcer
Idolum Apollinis conterit & aram evertit S. Benedi-
ctus 280 f Idololatriæ vanitatem explodit S. Basili-
us Presb. 381 b
Jejunus 40 diebus manet S. Joannes in pæce: tunc sub-
ministrante cibis Angelo comedit 832 e f Jejunus abst-
ructo peragit feriam sextam, alias æternis diebus jejunat
in pane & aqua Dodo de Hascha 851 f Jejunium ser-
vas & mandat suis in pane hordeaceo cum aqua contra
litem inguinariam S. Gunthramnus Rex 729 d Jeju-
vane F.F. Minores de Observantia in Hispania a festo O-
mnium Sanctorum, usque ad Pascha, ter in hebdomade co-
medunt pisces, ter legumina, feria sexta in Quadragesima
panem cum aqua 857 e 860 e Jejunat feria sexta in pa-
ne vili & aqua, item jejunat feria secunda & Sabbato, &
Quadragesimas quater in anno Maria de Mailliac 739 f
Jejunat quater hebdomadam Nicolaus de Rupe adhuc
juvenis inter agricultura labores 401 e in eremo vivit
absque cibo & potu 408 e 410 sola Eucharistia vitti-
ans, & Christi passione 411 annis novemdecim, men-
sibus sex 423 f vide Cibus & Abstinencia
Jesu nomen ter invocans infans unius anni B. Ambro-
sius Senen. miraculose sanatur a deformitate faciei, bra-
chiorum & tibiarum 182 a b c in Jesu nomine discer-
sum corvis imperat S. Cuthbertus 106 f 121 e in Jesu
nomine fugatur a B. Ambrosio Senensi demon, suadens
ei agro discessum ab Ordine 186 e d e iterum suadens
vi, ut Episcopatum oblatum susciperet 189 b c d vide
Christus.

Igne consummati xxvi Martyres Gothi, ecclesia incen-
sa inclusit 619 e ab Igne illatus in clibanum ardentem
profectus S. Benedictus monachus 462 f ab Igne illa-
sa S. Augustus M. 690 e Ignem vestis illa desert
S. Lambertus puer ad S. Landoaldum 37 a in Igne
conjecta ter pars vestis B. Andrea de Galleranis insignum
sanctitatis, non comburit 56 f Ignitis subulis &
ferramentis adurit S. Basilius Presb. 383 a Igne
sacro liberantur invocato S. Benedicto 338 a b Nicolaus
de Rupe 439 a vide Incendium
Illorum dolores sublati, voto facto, B. Ambrosio Se-
nen.

IN VITAS SANGTORUM MARTII

men. 100 b 227 f 218 d ef item S. Henrici Imp. ad cor-
pore S. Benedicli 292 ef
Imago S. Proculi Veronensis saxo miraculose impressa
453 c S. Othonis Solitarii ab incendio illata 47
Imagines cum radiis in templis exposita indicant venera-
tionem B. Amedei 889 890 893 c pro Imaginum veneratione confessio & cruciatus S. Jacobi Junioris Episcopi
358 b cf 359 b ob Imaginum Christi, Desipere &
Sanctorum cultum propugnatum in exilio moritur S. Nicetas 265 cf Imaginem S. Josephi venerans, ab eo
in morte invisitur 24 f
Immobiles equi, quibus alligatus S. Nicon 448 a
Immobilis sistitur cupiens alium occidere, invocato S. Ambrosio Senen. 198 a Immoti redduntur in signo Crucis
pedibus terra affixis, qui volebant vitum monasticum
S. Endei impedire 269 f Immoti redditis, bolibus
ope S. Vulfranni liberatur miles 151 b d Immoti
redduntur furati equum ope S. Vulfranni 157 d
Impedire nutricia lac jugere renuit S. Catharina Suecica
505 f
Immunitatem Ecclesia contemnens, & ex monasterio
ei abripere volens remm, morte punitur 134 b c Novum
tributum imponens S. Cuthbertus mortuus infligit, liberat
post discessum e diocesi 136 c
Incendium sapinus ardetur invocato S. Benediclo 295 f
321 a b c iterum volatu duarum columbarum 324 ef
325 a iterum imbre & ventis 333 d iterum reliquiis
oppositis 346 Incendium restinguit Nicolaus de Rupe
418 f Incendia avertunt precibus S. Cuthbertus, S.
Benedictus, & S. Marcellinus Ep. 104 b c 120 c phantasmata
a diabolo excitata S. Cuthbertus 103 f 104 b
120 b Incendium frugum S. Vulfranni 159 f
extinguitur invocato B. Ambrosio Senen. 240 d ab
Incendio liberata pars urbis Novesi ob reliquias S. Quirini
814 b ab Incendio casa vidua invocato S. Quirino
manes intacta 549 b, alia famina ardens 551 b c
Incendi monasterium prohibet Nicolaus de Rupe 403 f
Incendens ecclesiam S. Quirini, misere peris 549 d vide
Igais
Inferorum tormenta in raptu ostenduntur S. Baronto
173
Injuria in S. Cuthbertum, offensus affligi poenis infer-
nalibus, eadem hora molis, qua fuerat extinguitus 135 c d
ef Injurii S. Benedicli misere moriuntur & quidam a
S. Benediclo apparente, percussus ob res monasterii direptas
320 b alius volens Abbatem Floriacensem occidere 306
a b c d, uti alius subicere sibi conatus Floriacum 306 f
307 & iudex in contemptum S. Benedicli corruptus 308 e
vincam auferre volens 314 c vastans villam ejus in ra-
biem lapsus, & a demone arreptus expirat 331 c d alii
morte puniti 332 c 334 c 335 vide Calumnia
Institutiopis Nicolai de Rupe 402 b SS. Herlindis
& Kenildis in monasterio 386 ef, & in manualibus se-
minarum exercitiis 387 a
Interdicto subiectis Senensibus, a Papa solutionem im-
petrat B. Ambrosius 187 f 188 a b c item Florentinis
190 c
Iter pedes agit, etiam a Summis Pontificibus missus B.
Ambrosius Senen. 191 e Iter 14 leucarum hora una
peragit B. Petrus Regalatus 861 e 868 e 871 e in
Itinere aberrans dirigitur a S. Josepho, cujus fuga in Egy-
ptum erat affectus 24 f 25 a
Iudicio extremo Dei inculcato per pueros monachum
gale de ditione commendat S. Renovatus 908 f 909 a
Judicium iniquorum mare videt flammis sulphureis & fer-
vidas prorumpere Nicolaus de Rupe 404 c
in Justicia servanda rigidus B. Amedeus Sabaudus
879 ob injustitiam punita, fugiens ad S. Luciam mor-
tuo reperitur 860 d
Judxi in hebdomada Sancta pueros Christianos soliti
occidere 497 horum sanguine ad finem Pascha nuntur

900 a Rabies Judaeorum in Clorissam & Christianos
497 ef
Jurans falso per S. Benediclam punitur rigore brachii
313 ef alius jurans & blasphemans horrenda morte pu-
nitus 319 b c alius perjurans amittit oculum 337 f
jurans falso ad reliquias S. Mauri, barbam amittit,
343 d

L

Lacrymarum gratia abundat in Missa & meditatione
Passionis Christi S. Cuthbertus 105 a
Lactis materno S. Lullini necdum nati cecus illuminat-
ur 321 c Lactis defecitum pariens puerpera juvatur
ope S. Catharina Suecica 524 f
Lampas ante corpus S. Benedicli absque lesione corrumpit,
remansque effusione olei, etiam in aere pendat 292 ef lam-
padibus extinctis, cereis ultro accenditur 322 a ante
imaginem S. Othonis solitarii ardet sine oleo 47 Lam-
pas vitrea innoxie labitur, & fracta reperitur integra mo-
ritis S. Guidonis 914 f
Lapidationem S. Stephani medians, invisibili manu
lapidata sit participi pena Maria de Maillaco 746 d
Lapsi ex alto sanantur varii invocato B. Ambrosio Se-
nensi 206 ab 208 b 221 af 238 b 239 c d f invocato
S. Benediclo 296 d 321 d 347 ab Lapsum in la-
cum ferrum falcastri, manubrio etiam projecto recipit S.
Benedictus 279 f aliud eo invocato recipitur 291 a
Lapsus in cisternam equus invocato S. Benediclo extrahi-
tur 228 a b c d Lapsus in lacum S. Placidum cur-
rens super agnas S. Maurus extrahit 280 a in Lapsa
illos operarios servat S. Guido 913 c 917 a e Lapsa
latus agratus & moritur S. Aldemarius 491 e La-
pus in aquas puer, terra illatus restinguitur ope B. Ber-
to 493 c d Lapsus ex alto sanatur astrali S. Catha-
rina Suecica 516 f alius ejus ope 524 d Lapsi ex
alto & a precipitio liberati ope S. Josephi 22 b c 24 c e B.
Andrea de Galleranis 55 d 56 e
Lateris diuturna inflatio curatur invocato B. Ambrosio
Senensi 218 e Extiteris dolore deposita sanatur invoca-
to B. Petro Regalato 865 e
Lebetes Martires SS. Serapion & Ammonius in Pen-
tapolu Libya 617
Lectus B. Dodonis de Hascha matta, & lignum con-
cavum pro capite 857 f pro Lecto amani pavementum
S. Catharina Suecica, usque maritus 506 e
Leoni obiectus non leditur S. Basilus Junior 669 b e
Leprosos sanat plagas osculans & saniens lambens B.
Petrus Regalatus 862 a 869 a e B. Dodo de Hascha
852 b Leprosi sanantur alter ad sepulcrum, alter
latus aqua fontis S. Quirini 550 d r alius ad corpus
S. Aldemarii 492 ac Leprosa mundatur B. Ambro-
si Senen. Reliquias osculata 200 e 217 f Leprosus
ab omnibus desertum curat, & unguentis suis sanat Ma-
ria de Maillaco 739 c 744 d
Liber Evangeliorum in mare delapsus, recipitur ap-
parente S. Cuthberto, ab aqua non tactus 129 b e Li-
brum Evangeliorum ferunt Angeli S. Endeo 272 c d
Libros varios scribit S. Martinus Dunelmensis 88 89 a
& S. Hyschius Presb. 713 f 714 a Libros solum
pios legit Maria de Maillaco in adolescentia 737 d &
vidua 740 a
Liberalitas VVestphalorum converforum erga S. Ludger-
um 633 634 635
Libidinem Romani Imperatoris arguit S. Basilus Ju-
nior 673 e & pseudomonalis venefica 675 c d f
Lilia ex corde B. Ugolini enata relictis in eo cicatricibus
366
Lingua excisa S. Niconi M. 448 b S. Quirino M.
812 f Linguas rabo cum dentibus expunt, com-
edentes jecur S. Cyrilli Mart. 776 e Lingua accrescens
petra,

TOMI III INDEX MORALIS.

petra, invocato S. Quirino, evanescit 549 e
 Græcæ perniciem accipit Presbyter Syrus apud S. Anastasii
 Subiitæ apparentis 177 b e
 Lites forenses finiuntur ope S. Josephi 20 d
 Litanias per Quadragesimam legunt monachi Florian-
 tenses & liberantur ab oppressore in plaga a S. Benedicto
 inflicta mortuo 320 b e Litanias S. Josephi recitantes
 miris adjuvantur 25 a b
 Lota exsiccantur in dorso S. Basilii Presbyteri qui vitam
 sorum in faciem Juliani Apostatae projecit 382 e d
 Lorica ad carnem pertat B. Morienus 853 a,
 supra cilicium circulos ferreas. B. Dodo de Halesha
 851 f
 Luceæ divinitus accenduntur ad sepulcrum S. Lud-
 geri 657 d
 Luce caelesti inter concionandum illustratur B. Am-
 brosius Senen. 192 e 214 e f locus, in quo ecclesiam
 S. Rupertus extraxit 703 e Lucis columna supra
 corpus & ecclesiam S. Ludgeri ad calum extensa apparet
 651 e
 Ludis abstrahitur S. Cuthbertus puer, admonente
 primo puerulo & pradicente dignitatem Episcopalem 99
 a b 118 b
 Lumborum dolores sublari invocato B. Ambrosio Se-
 nensi 228 f
 ex Lupis erit dimissus puer invocato S. Benedicto 296 e
 alius 314 f

M.

Maledictione matris, filia præterea obseditur a
 damone, invocato B. Ambrosio Senensi sanatur
 237 b
 Maleficium sublatum invocato Nicolas de Rupe
 438 a b S. Catharina Suevica 519 e 523 e
 f 526 a b
 Mamilla excorata & carne exesa applicata veste B.
 Petri Regalati 866 f Mamillæ dolor & apostema
 sublatum invocato B. Tomasso 599 a b 601 d
 Mamillæ gladiis absconduntur SS. Alexandra, Claudia &
 V. sociabus 83 f 84 a
 Manueta S. Catharina Suevica nulli visa indignari
 512 d Manueta eximia B. Amedei Sabaudi erga
 fratrem & alios injurias 878 f 879 b e 892 a
 Manus confracta aut male affecta curantur invocato B.
 Petro Regalato 863 f 867 a 869 a B. Amedeo 885 d
 B. Tomasso 601 e Manus arida sanantur ope S. Val-
 franni 156 f S. Veroni 894 f Manus offerentis
 munus S. Quirino, chirætheis indura, obrigescit 550 e
 Manus Episcopi attingentis manum S. Catharina Suevica
 mortua ab hac stringitur in munitionem promissionis
 517 e d Manus feda perforata curatur invocato B. Am-
 brosio Senen. 217 b 230 d item Manus tremor 231 f
 Manus in pugnam contracta sanatur reliquiis S. Benedicti
 345 d Manus & pedes absconduntur S. Quirino M.
 812 f Manuum ac pedum digiti absconduntur S.
 Jona M. 773 e
 Mare præbet viam corpori S. Cuthberti 135 a Mare
 transiit super pallio S. Franchæ & 3 socia 270 e d su-
 per lapide S. Endeus 271 f super Maris undas ambu-
 lat S. Vulfrannus, liberaturus submergendos 146 e in
 Mare conjicitur, a delphinis litori redditur S. Basilus Ju-
 nior 669 e in Mare usque ad collum ingressus S. Cuth-
 bertus noctibus laudes persolvit: egresso servavit litora
 marina 103 a 119 e d
 MARIA Deipara cum 111 Apostolis visa accedere
 ad sepulcrum S. Benedicti 288 f invocata ab agro &
 pro hoc a Sanitis procurat moribundo sanitatem 294 295
 a b Maria Deipara reprehendis de muliebri cultu fe-
 minam & excitat ad imitationem S. Catharina Suevica
 106 f reprehendis hanc, & jubet S. Birgitta matri
 Thomas III. Mart.

adherere 308 e laudat ejus humilitatem & contemptum
 mundi, & addicis calum 512 b e apparet conforat S.
 Guidonem in periculo eversionis monasterii 917 e f up-
 parens consolatur & liberat e carcere maritum Maria de
 Mailliac 738 e hanc viduam vestes mutare jubet 740 b
 cum Gabriele Angelo mysterium Annuntiationis pandit
 741 f 757 b sapiens apparet 758 b e f Maria V.
 imago ex missa Eucharistia in incendio ecclesie servatur
 illæsa 856 b B. Mariae Floras ab infantia sua quotidie
 legio S. Catharina Suevica 509 e Maria Deipara
 templum exornas dedicatque S. Zosimus Ep. 842 e Ma-
 ria zomæ diocesi Turonensi 757 d Maria de votis
 fratur ejus alloquio B. Andreas de Gallanis 53 e f ab
 ea de morte admonitus, horum horum indicat 54 e
 Maria Deipara devotissimus Nicolaus de Rupe, Rosa-
 rium semper manibus tenet, propugnat immaculatam
 Conceptionem, ad eam singulares preces fundit 414 d
 e f Maria altare erigit S. Regulus Silvaneis 3
 Jodi 821 f 823 a in S. Mariae altari cernis ultro ac-
 cenditur 322 a ea invocata incendium sistitur 333 d
 festum Purificationis violans punitur manibus cum ar-
 dare reserit 338 b e S. Mariae tres imagines in 3 ec-
 clesiis collocat Maria de Mailliac 740 b Maria V.
 invocata a B. Dodone pellitur amenia 852 b d Ma-
 ria Virg. invocata aberrans B. Joannes Pharmensis a da-
 monibus habitis monacharum in monasterio apparente con-
 tibus bene excipitur 59 d e f Hinc in Ordine post Comple-
 torum recitatur Oratio Benedictæ cum Psalmo Deus mi-
 serereatur nostri 69 f a Maria Deipara animatur ru-
 ter B. Mauriti Hungari ante hujus partum 253 a
 Maria Deipara laudatur S. Teresa quia cultrix est S.
 Josephi 24 e Præsentationis festo devota, divinitus sa-
 natur Maria de Mailliac, & Christum a matre offerri
 conspexit 757 d item casta fralla ab ea apparente sana-
 tur 763 a b e Maria V. videtur festum Annuntia-
 tionis & Incarnationis quinquannis gratissimo affectu cele-
 brasset scens Apostoli & Ecclesia universa 534 & seqq.
 ejus ades Nazareth facta ecclesia, dein in Dalmatiam
 & Laurentium translata 539 b e ecclesia Annuntiaria
 Florentia 539 d Confraternitas Annuntiationis Roma
 supra Minervam 539 d Initium Sodalitatis in domi-
 ciliis Societatis JESU. Ordo Annuntiarum Virginum in
 Gallia, alius Genua. Ordo equestris sub titulo Annun-
 tiationis Deipara Virg. in Sabaudia 539 e f
 Martyres orant pro hominibus 744 a Martyrum
 suffragia expetuntur 178 b e Martyres multis titulis
 beati appellantur 177 d e f 178 a b Ne Martyres
 fiant SS. Armogastes & Archimimus, prohibentur gladio
 occidi 783 f 784 a Martyrum corpora empta 773 f
 Martyrum nomina colligit S. Sixtus III Papa 717 d
 Martyrio coronatur tota Lycia incolis vacuata sub Ma-
 ximiano 83 e ad Martyrium ambulantes ultro se-
 sistunt & fidem prosternunt SS. Timolani, Dionysius &
 sex socii 478, & xxxv Martyres sub Juliano 481 d
 Martyres monachi Sabaita pro lege caritatis mori
 præligentes, quam Prælatos & ceteros dignitate pri-
 ores offendere 174 a b e Martyribus adnumeratus
 senior præligens mori, quam difficultem curationem subire
 175 e f
 Mater & soror litteris reducunt ad fidem S. Pancha-
 rium M. 29 e d Mater S. Pantaloni S. Eubule eam
 in fide infirmis 830 e Mater Phosina & filii SS. Joso-
 phus & Victor Martyres 80
 Matricis dolores sublari ad sepulcrum B. Ambrosii Se-
 nen. 200 b 234 f
 Matrimonium SS. Josephi & Mariae Deipara ex lege
 necessarium, cum hujus esset ille patrum 9 f 10 Ma-
 trimoniis conciliandis favet S. Josephus 23 e
 Medicus S. Victorianus M. 461 Medicinæ Do-
 ctos dein Minorita B. Marcus S. Maria in Gallo 71 f
 73 e

IN VITAS SANCTORUM MARTII

Melle & adipe perfusus, in ardentissimo sole in altum attritus, ab apibus & vespis punctus S. Marcus Arabus 778 c

Memorie mandat multas preces B. Ambrosius Senen. 183 c

Mercatores Martyres Frumentius & alter Frumentius 461 Mercator B. Daniel 918 b

Meretricibus convertendis utilem navat operam Maria de Maillaco 741 c

Miles espendio parce vivit S. Cuthbertus 118 f

Miles dein solitarius S. Otho 468 d

a Milite immunis domus commendata Maria de Maillaco 749 f

ex Miraculis cognoscitur gloria Sanctis collata 826 d

Misericordie societas Senis per vices ministrantium hospitali instituta a B. Andrea de Gallanis 50 f vide Eleemosyna.

Missam celebrat cum profusione lacrymarum S. Cuthbertus 105 d 109 c Missam celebrante in navi S. Vulfranno, patena in mare delapsa precibus recuperatur 146 a Missa sacrificio usum manus ablatus sustinet 491 c

ad Missam dicendam se preparat multis cum lacrymis, & in communione perfunditur sudore, coactis ob lacrymas & devotionem secrete celebrare B. Ambrosius Senen. 193 d

213 c 248 c apparet aliis in miraculoso splendore 214 a

& Angelis cinctus 215 f in Missa speciebus panis &

vinis mutatis emendatur Presbyter concubinaris 133 c

In Missa Christum in elevatione hostia sepe in specie pueri vidit Ulpho monachus Brigittinus 505 b

in Missa sub elevatione aperit oculos corpus B. Mauritiilun-

gari demorari 255 b vide Eucharistia.

Modesta comitas S. Ludgeri 654 c

Monachus S. Benedictus in clipeo ardente illasus 262

Monachi Martyres SS. Jonas & Barachisus in Perside 770

Monachus Birgittinus Ulpho ex voto in periculo

submersionis, cum tabula xl diebus adhaesisset, scribit vitam

B. Catharina Suevica 504 f Monachus in sua virtute

glorians, a demone sub specie mulieris recepto decipitur &

deridetur 696 d e Monachi o soga concepta servantur

verbo a S. Lupicino 264 f 265 a b c alius a diabolo illusus

fugit, ab energumeno irritus redit 265 c d Monachum

gula deditum incorrigibilem relinquit S. Renovans omnia

ad libitum agere, & inculcato per pueros iudicio Dei emen-

das 908 d e f 909 a b Monachos non probat S. Joannes

Eremita consanguineorum causa redire in patriam

694 a aut adificationis causa peregrinari 695 f alia

eis observanda praescribit 696 698 Monachos lai-

cos instruit & ad Confessionem Paschalem admonens, ab

eis occiditur B. Eilko 397 in Monacho Episcopus

Censis in Bithynia S. Eustachius 790 vide Abbates

& Ordines.

Monasteria xlii constructis S. Endeus 269 f 270 c

272 c xlii Sublaci S. Benedictus 270 c Monaste-

ria erigit & dotat S. Gunthramnus Rex 719 720

730 f Monasteria plura extruit B. Santeucia 363

364 Monastica exercitia SS. Herlindis & Renildis,

388 389 b c

Monitis bonis instruit Imperatricem S. Basilus Junior

673 c

Montem in mare movet & sistit verbo S. Marcus ere-

mita 780 d Montes Pietatis cepti erigi Perusii, dein

alibi a B. Marco Minorita 72 af 73 a c

In Morbo ultimo ariditatem oris refrigerat gustu cepe

S. Cuthbertus 113 c In Morbis valde adificat acce-

dentis Maria de Maillaco 752 f Moribundi exerci-

tia alium doloris, timoris Dei, fiducia in Deum, affi-

rmatio patrociniis Deiparae Mariae, S. Michaelis, An-

geli Custodis & S. Benedicti 294 eadem sanitas collata

295 a b alteri apparente S. Benedicto 331 e f Mo-

ribundus super regente decumbit laceraque veste se regis

S. Zosimus Ep. & stragulas dono missas vendi curat &

pretium dari pauperibus 842 Moribundi sanati in-

vocato B. Tomasso 599 d 601 e 603 a aqua benedicta a

S. Felice Treviran. 624 c 625 d invocato B. Ambroso

Senen. 205 d e 221 c 224 af 225 e d sporis sepulcri pul-

vere 207 c d B. Ambroso apparense 221 d adejus re-

liquias 250 a invocato B. Petro Regalato 868 f B.

Amedeo 885 a f a S. Cuthberto aqua benedicta 110

d e oleo benedicto 110 f pane benedicto 110 f osculo

111 c invocato S. Vulfranno 159 d e 161 a Mo-

ribundi sanati ope S. Josephi 20 c B. Andrea de Galle-

ranis 56 d 155 c S. Vulfranni 155 f 164 c variis in-

vocato Nicolao de Rupe 436 b c f S. Simone Tridentino

501 c ope S. Catharina Suevica 522 c d e 524 e 527

ef 528 c precibus Maria de Maillaco sanatur 760 f

761 af 764 d Moribundus ad calum evocatur a S.

Benedicto 291 d Morituri e ruina dormitoris mona-

chi praemonentur a S. Benedicto apparense 291 c

Morituram tertio die praedicat S. Basilus Junior. 673 f

eleemosynas pro salute animae suadet 674 a De Mo-

riturum secum eodem die S. Hierbertus anachoreta, impe-

tratur S. Cuthbertus 110 b 123 c Moritur extremis

Sacramentis munus, amplexus & solatus Frater B.

Ambrosius Senen. 194 b 215 b Christo viso ei tunc ad-

fuisset 216 c & Sanctis obviam missis 216 c Mori-

tur spelunca clarissimo lumine & aromatum fragrantia

repleta S. Marcus eremita valedicens corpori & ecclesie

fideliu 781 b c Moritur columba ex ore evolante S.

Spes Abbas 718 c Moritur flexis genibus S. Joannes

Eremita 698 c Mortis suae diem praescit S. Vulfran-

nus 146 c Mortis hora conspicitur B. Amadeus in

celo lucens 881 b 893 b Mortem praescit & praedicat

B. Marcus Minorita 72 a b 73 f Mortem bonorum

& malorum inculcat S. Zosimus Ep. 841 f in Mor-

te Saraceni in morbo baptizati apparet S. Benedictus 297 a

in Mor-te subita hostis sui lamentatur S. Benedictus

297 a in Mor-te subita hostis sui lamentatur S. Be-

nedictus 280 d Defuncta in Suecia apparet Roma S.

Catharina Suevica & petit preces pro se fundi 511 a b

Mortui vita restituti meritis B. Ambrosii Senen. 192 f

208 c d e 214 d 222 b 226 Mortuus factus reviviscit

198 d 206 d e 221 b c 225 f item aquis suffocatur 199

f 226 b Mortuus infans, ut baptizetur, resuscita-

tur invocato B. Tomasso 599 f Mortui resuscitati

invocato B. Andrea de Gallanis 56 d Nicolao de Rupe

436 d S. Simone Tridentino 501 f 502 a alii ope S.

Catharina Suevica 521 522 a b 524 c 526 c d 527 a b

c d 528 af elephantiasis extinctus suscitatur voto per pa-

trrem facto B. Petro Regalato 863 e f alius e lapsu mor-

tui 865 d & pro mortuo habens 865 f item puer sub-

mersus 872 b c d Mortuum lapidibus obrutum susci-

tat S. Ludgerus 653 b puerum precibus S. Benedictus

286 c alium mure a damone everso oppressum 281 alii

resuscitantur eo invocato 304 d Mortuum mona-

chum resuscitat & post triduum permittit mori S. Guido

913 d 917 b c

Mula agra curatur voto B. Petro Regalato facto

865 a

Mundi contemptum imprimit Maria de Maillaco

Christus claudens dextera sinistrum ejus oculum 738 c

Munera ab Imperatrice oblata recusat S. Basilus Junior

673 c

Muti sanantur invocato S. Ludgero 660 b B. Petro

Regalato 865 f 866 b 868 869 c B. Amedeo 882 c ope

B. Andrea de Gallanis 55 f SS. Vandregisili &

Anberti 149 a S. Simone Tridentini 501 d S. Ca-

tharina Suevica 528 b B. Ambrosii Senensis 196 e 223 b

S. Benedicti 297 b c 332 c 350 f 353 f SS. Herlin-

dis & Relindis 390 c Muti sanantur lingua tangens

reliquias S. Secundi 810 c Muti & sordi sanantur

ad simulacrum S. Hermelandi 584 d 585 b invocato B.

Tomasso 601 a ope S. Veroni 847 f

Nasci-

Nascitur monstrose deformis facie, brachiis & tibis
B. Ambrosius Senensis, post annum miraculose sa-
natur 182 d ef 210 f Nascitur precibus parentum
impetratus S. Aldemarius 490

Navis ab echinarii iniuste detenta, ulero absque remi-
ge dirigitur 306 d e alia ulro accedit 323 d Nau-
fragi juvantur a S. Iosepho, iussu deinde recitare 7 Pater
& Ave ad honorem 7 dolorum & 7 gaudiorum S. Iosephi
25 d Naufragium evadunt invocato S. Vulfranno
151 e 152 153 & apparente S. Vulfranno 153 d alii
invocatis SS. Vulfranno & Nicolao 158 a & B. Ambro-
sio Senensi 240 f

Nubes lucidissima paulatim deficiens apparet moriente
B. Ambrosio Senensi 215 e

Nudus pilis instar bestia tetus vixit 68 annis in eremo
S. Marcus Atheniensis 780 b

Nuptias a patre oblatas problemate proposito abnuis S.
Guido 912 e 915 f 916 a Nuptias renuit etiam post
sponsalia sed coacte contrahit, & sic monachus S. Hermo-
landus 57 b c Nuptialia consanguineorum convivia
declinat B. Ambrosius Senensis juvenis 184 d

O

Obediens S. Benedicito iubenti S. Maurus, super aquas
ambulat, extrahiturque S. Placidum 280 a Obedit
S. Benedicito corvus deferens panem veneno infectum ad lo-
cum abstrusum 280 c Obedientes & subditi S. Iose-
pho fuerunt Christus & Maria 55 f 6 a Obedientia
exemplum S. Iohannes Eremita, lignum aridum integro
anno rigat, modicum sibi necessarii offendit, saxum in-
gens nititur movere 698 f 699 Obedientiam vovet
Confessorio maritis S. Catharina Suevica 509 ac Ex
Obedientia Romanam proficiscitur pro Canonizatione ma-
ritis 514 d ab Obedientiam continuam praeferit vi-
tam coenobiticam sua anachoreti S. Cuthbertus 107 d Pe-
regrinatus monachus, aeger negata venia sanatur apud re-
liquias S. Quirini, mandato Abbatis relabatur, & fusi
precibus iterum sanatur 813 f 814 a

Obsequia Christi & Mariae deputatus S. Iosephus
5 e

Oblecta urbi Nesus a Turcis, patrocinio S. Cononis ap-
parentis liberatur 735 b c ab Obsidione liberatur As-
sarus patrocinio S. Secundi 808 b 809 b c

Oculi sanati precibus Mariae de Maillaco 751 b c
763 a oleo lampadis ante sepulcrum S. Zosimi pendens
843 d Oculum naccarum, idem oculi apothema sta-
mas signo Crucis B. Tomassus 599 d e Oculorum
debilitas aut dolor sublati ope S. Iosephi 22 e S. Cuth-
berti 117 a S. Vulfranni 154 d 157 e ad sanum B. An-
drea de Galleranis 54 f Oculum exussus restituitur
ope B. Andrea de Galleranis 55 e Oculorum dolo-
res sublati invocato B. Amodeo 886 a B. Ambrosio Se-
nensi 227 d 233 d ope S. Catharina Suevica 522 f vi-
de Cxi.

Odor suavis exhalat e sepulcro B. Petri Regalati 863
b Odore corporis S. Hermelandi translato replentur
ecclesia monasterium & Antrum per 8 dies 584 vide
Corpus.

Oleo impleri delium impetrat precibus S. Benediclus
285 d in vase vitreo illasum servat 285 e Oleo
benedicito sanat S. Iohannes Eremita cacam 694 e fibrici-
tantem 695 e a medicis desperatam S. Cuthbertus 110
f 112 d paralysicam S. Vulfrannus 146 d Oleo
lampadis ante loculum S. Zosimi sanantur oculi nudi
843 d

Orans in arrem elevatur, splendore cinctus B. Petrus
Regalatus 860 f 861 a Orare, vocat operari S. Zo-
simus 842 a Orationes absolvis etiam ter ab Impera-
tore 111. Mart.

ter vocatus S. Ludgerus 654 d Orationi mentali im-
pendunt quotidie suspiriorum; officio divino 7 horas, in
festis maioribus octo, & F. Minores de Observantia in
Hispania 857 a 860 e Orationi addictissimus, avide
ei & ardentem lacrymis infundit B. Andreas de Galleranis
53 e ad Orationem nocte e lecto surgit Nicolaus
de Rupe adhuc conjugatus 404 d & B. Ambrosius Semen-
adhuc puer 183 in ea senior pernoctat, nec sine molestia
avocatur 213 f In Oratione pernox persistit S. Cuth-
bertus 103 a 105 e etiam usque ad collum in mare in-
gressus 103 ab 119 e Orationi frequenter vacat Ma-
ria de Maillaco 742 e ea sistit fugam 2 Nativitatum
743 a Oratione demonem ignem phantasticum exci-
tantem pellit S. Cuthbertus 103 f incendium avertit
104 b fontem impetrat 106 b 121 a patenam recupera-
vit in mare dilapsam S. Vulfrannus 146 a appensum pa-
sibulo liberat 146 b Oratione aliorum sanatur S. Cuth-
bertus peste correptus 101 f & ipse vates monachorum pe-
riculantes restituit littori 99 e f Oratione vas confractum
redintegrat S. Benediclus 277 c d fontem elicit e
rupe 279 e Oratione pro obdurato in peccatis fusa, ad-
ducit eum ad penitentiam B. Ambrosius Senensis 191 c d

Ordinis S. Basilii S. Conon in Sicilia 733 S. Benedicli
S. Orso salutaris 466 b S. Clinius 795 S. Columbani
S. Eustasius 766 Camaldulensis B. Tomassus 594 Or-
dinis Pramonstratensis B. Dodo de Hascha in Frisia 850
& B. Ludolphus M. Ep. Ratisburgensis 793 Ordinis
Carmelitarum S. Bertholdus primus Prior Generalis 691
Ordinis Eremitarum S. Augustini B. Ugolinus Corsona
565 B. Petrus Engubii 470 Ordinis Praedicatorum
B. Ambrosius Senensis 180 B. Mauritius Hungarus
251 sororum de Penitencia B. Sibyllinus Papiensis 67
Ordin. Minorum S. Benvenutus Ep. Auximianus 393
B. Iohannes VII Minister Generalis 57 de Observantia
B. Petrus Regalatus 853 B. Marcus S. Maria in Gallo
Vicentia 71 Ordo FF. Minorum de Observantia in
Hispania cepit diversimode & deinceps conjunctus 852 a
856 & seqq. 860 Ab Ordine Cruciferorum ad FF.
Minores transit B. Moricus 850 vide Abbates, Mo-
nachi, & Eremitae.

Orphanos tres ignotos nutrit Maria de Maillaco
738 d

Osculo sanat infantem moribundum o peste S. Cuthber-
tus 111 e 122 f

Oves commendata S. Vulfranno a luporum rabie sex die-
bus servantur 156 e

P

Pacis componenda Legatus Pontificis B. Ambrosius Se-
nensis cam firmat inter Florentinos & Pisanos 190 b c
allaborat ut fiat inter Venetos & Genuenses 190 c Pacis
domesticae studiosissimus 211 d Pacis conservanda Pa-
tronus pro Bohemia electus S. Iosephus 9 e

Pallium S. Iosephi balteus ad servatum 16 f
Palma frutibus plena subito crevis supra sepulcrum
Iohannis in Puteo 834 e

Panis ex voto non oblatus S. Quirino in lapidem verti-
tur 549 e e Panis S. Quirino offerendo, dum oblatio
impediretur, sanguis ebullit 549 f iterum in manu Comi-
tissa absumentis bona monasterii 551 f 552 e Panem
sordidum dein corrosam reparat monachus, agisatus im-
paris cogitationibus, eisque assensus 697 Panes plu-
res impetrat ex uno farina sextario B. Andreas de Galle-
ranis 53 e d Panes multiplicantur danti elemosynas
Maria de Maillaco 738 e d 763 d Panis & aqua vi-
dizas S. Cuthbertus 106 d Panis parvulo decem esu-
rientes satiat B. Tomassus 596 Panis benedicto sanat
periculose aegrum S. Cuthbertus 110 f 111 a vide Cibum
& Elemosynas.

Paralysis tollitur precibus B. Dodonis de Hascha 852 b
panis oblato S. Quirino auferitur 549 f 551 e 553 invo-

IN VITAS SANCTORUM MARTII

caso Nicolai de Rupe 439 e S. Simoni Tridentino 501 e
S. Catharina Suevica 519 ab 523 e 529 e ope B. Tom-
masi 599 d ope B. Ambrosii Senen. 196 a 206 f 232 a
S. Benedicli 296 e 325 b e d SS. Benedicli & Passani
348 d Paralytici sanantur a S. Hermelando appa-
rentes 585 e invocato B. Petro Regalato 864 a 868 f B.
Amedeo 886 e invocato S. Ludgero 650 b e f 561 c d
652 a 656 e 657 f 658 a ope SS. Landoaldi, & socia-
rum 400 B. Andrea de Gallanis 55 c d S. Cuthberti
per ejus calceos 115 f & ad ejus sumam 116 f 124 c
oleo sacro S. Fulfranni 146 invocato S. Verono 844 c
ad Patentes ne fugiat e monasterio S. Zosimus, abster-
retur a S. Lucia apparente 840 b c
Patientia fugas cruce S. Hermelando 581 a Pa-
tientia sua frangit quorundam pertinaciam S. Cuthbertus
105 Patienter injurias sustinens adversarios emollis
suavi & efficaci verbo, aut oratione fusa ad penitentiam
adducit B. Ambrosius Senen. 190 Patientiz triplicem
exercitium S. Catharina Suevica 512 d vide Constan-
tia & Tormenta.
Patrem & fratrem sub se monachos accipit S. Guido
913 e 916 f
Pauperes alii, eis servit, etiam puerperis, & leprosis,
micis remanentes de mensis pauperum comedit Maria de
Maillaco 739 c d e 742 f inter eos Angelum excipit
739 d Pauperes & peregrinos studiose instruit in fu-
ga peccatorum & virtutibus S. Catharina Suevica 595 d
ignem erga eos affectum induit 511 d Pauperum
amantissimus B. Amedeus Sabaudus, illos vocat suos mili-
tes & canes venaticos 879 f 880 a f 892 f eos moriens
suis commendat 881 a 893 b ob Paupertatem defi-
cienti libro pro Sacris cantandis jubetur FF. Minores
plorare, & ne Paupertas loco olei ante sacram Eucharis-
tiam fragret 856 a Ornamenta sacra esse absque serico
alioque ornatu 857 a vide Eleemosynæ.
Peccator penitens a S. Benedicli suscipitur ringente
diabolo 292 e vide Confessio.
Pecorum custos S. Cuthbertus 100 b
Pectus sagitta transfixum sanatur ope S. Catharina
Suevica 523 e f Pectoris obstruendo sublata ope B. To-
masi 601 d
Pes e fistula perforatus curatur ope B. Ambrosii Senen.
198 b 204 f 229 f item graviter lusus 239 b f Pe-
dibus eger sanatur invocato B. Petro Regalato 864 b
Pedem tumorem sanat Nicolai de Rupe 418 f pedem
gangrenatum S. Aldemarus 492 d debilem S. Simon Triden-
tinus 501 e Pedum vulnus, lesura & infirmitas
sublata ope B. Tomasi 601 e f 603 c Pedes advenien-
tium hospitum lavat S. Cuthbertus, & permittit suis la-
vari potissimum in Cena Domini 1000
Peregrinos hospitibus excipit S. Osbo Solitarius 469 a
Peregrinos 600 excipit S. Joannes Climacus, adjuvante,
ut creditur, S. Moyses deinde disparens 857 d Peregrinos
quinque solitus excipere B. Ambrosius Senen. a quinq; An-
gelis gratias agentibus invisitur 183 f 184 a Peregrina-
tiones ad limina Apostolorum, sacrum Sindonem, &
alia pia loca facit incognitus, habitum humilis & pedibus
B. Amedeus Dux Sabaudie 892 f Peregrinantibus
ad S. Benedicli reliquias comae adest S. Benedicli 289 a
vide Iter.
Pestis sublata invocato Nicolai de Rupe 437 f 438 a
Peste correptus precibus aliorum sanatur S. Cuthbertus
101 f Pestem pellit precibus & benedictione S. Cuth-
bertus 101 b c juvat omnes infectos suam diocesim cir-
cumiens S. Cuthbertus Ep. 111 e Peste infestis, & ab
ea preservari ope S. Josephi 22 f 23 a b e d in Peste pu-
blica ad penitentiam omnes excitat B. Marus Minorita,
& illacissat 71 a Peste firmata urbs Nesus patrocinio
S. Cononis 735 a urbs Arianensium ope S. Othonis & an-
nuntium solvit 47 Peste puniuntur Aquinates ob
vini illarum Casino, & vestibus callo alligatis Casinum pe-

tunt veniam rogant 292 f 293 a Peste tollitur in-
vocato S. Benedicli 334 d 342 b e potu aqua cui immer-
sa SS. Benedicli & Mauri M. reliquia 342 343 ab
contra Pestem invocatur S. Zosimus Ep. 838 f ex Peste
moribundi sanantur invocato B. Petro Regalato 863 e 866 g
Pestilentia sedatur voto facto B. Amedeo 887 b
Phrenetici sanantur ope S. Verani 848 f invocato
Nicolai de Rupe 437 b sana menti redditi precibus Ma-
rie de Maillaco 762 f
Pica edola a Maria de Maillaco dicitur Laudatur Deus
746 d
Pice & resina ferventi perfusi & eam bibentes non la-
duntur SS. Secundus & Calceus 804 b in Pice ar-
dens illasus manet S. Jonas M. 773 d Pice ardentes
in faucibus sanis moritur S. Barachisus 773 e
Pincerna ab officio depositus oblato ceres S. Landoaldo
pristinum ministerium obtinet 44 d Pincernatum
Principi in aula Chlotharii 3 S. Hermelando 575 f
577 b
Piratarum insequendum periculo erati invocata S.
Catharina Suevica 522 a 525 d
Piscem infans ab aquila accipit S. Cuthbertus 103 e
110 a Intra marina fervitque ei 103 a Piscium a-
bundantia procuratur visione facta ad festum S. Benedicli
celebrandum 308 a b 323 b e d
Pleuritis incurabilis sanatur ope S. Josephi apparentis
21 d e f Pleuritici sanati invocato B. Amedeo 883 e
Pluvia impetrata pro delictis corporibus SS. Euprepi &
& Proculi 454 e paracitio Martyrum Sabaitarum
1774 Pluvia excreta exposito corpore S. Ludgeri,
& fallax processione 661 b e Pluviam & fertilitatem
terra procurat S. Pantini Ab. 683 f 684 a Pluviam
precibus impetrat S. Joannes Climacus 837 S. Inven-
tius Ep. 909 e
Podagra sublata invocato B. Ambrosio Senensi 128 e
B. Amedeo 884 d
Pennis infernalibus ostensus affligi post injuriam mi-
nistris S. Cuthberti illatam 125 c d e f
Penitentia ardua R. Dodonis de Halseba, in ferreis
cingulis, cilicio, larica, die nocteque: in lecto duro,
jejunis ser in pane & aqua, & ser in sena absque cibo ulla,
in flagellationibus, vigiliis, orationibus &c. 851 852
Penitentia mirabilis S. Marci eremita, annos 65 vixit
in parvo specu, comedit 30 annis eunum terra & aquam
ex mari amarum bibit, pilis propriis instar fera obdormit,
post carnalis cibo refectus & miris consolationibus 780
Penitentia Marie de Maillaco, singulum ferreum &
cilicium ad nudam carnem, jejunia plurima 739 e f
760 a De Penitentia rigore moderando monet Episc-
pum S. Catharina Suevica 523 d Penitentiam in-
cubas S. Baronis post visa gaudia calorum & tormento
inferorum 574 b d
Potum pulcherrimum in visione accipit B. Sibyllus
69 d
Porci refodiunt corpus S. Joanneti pueri a Judais oc-
cisi 502 b
Potu hauto, corpus S. Hermelandi ante resuscitum
immobile, facile movetur 584 a Potu vini semper,
aqua ultimis 60 annis abstinent S. Lupicinus, paucum im-
muntum & aqua frigida madefactum comedens 263 f
264 a moribundus parum mellis aqua misti non admit-
tit 267 e vide Cibum.
Predicat constanter orthodoxam fidem Christi S. Bas-
ilius Presb. frustra obstantibus Arianis, & dein Juliano
apostata 380 381 a vide Concionari.
Predicit S. Benedicli Tassila Regis futura, & tempus
mortis 282 b Romam tempestatibus & terramotu peri-
suram 282 c Casinum a Longobardis destruendum 283 b
Predicit mortem Regis Egfridi & successionem Alcfri-
di S. Cuthbertus 108 b c 121 d & absens eadem intelligit
109 d 123 b Predicit cladem & necem Constantin-
Duce

TOMI III INDEX MORALIS.

Duca S. Basilii Junior 670 671 vide Prophetia.
 Prefectus militia sub Nerone S. Viller M. filius S. Phos-
 tina 80 ef

Pregnans a putrido infante, invocato S. Vulfranno,
 mirabili apertura corporis liberatur 151 a vide Pu-
 peræ.

In Prandio de rebus spiritualibus loquitur S. Gunthra-
 minus Rex 729 b Psalmos etiam cantari mandavit 724 c

Presbyteri Martyres S. Montanus Sirmii 616 S.
 Theodorus Casarea in Cappadocia 25 Othavianus Archi-
 presb. in Africa 384 Basilii Ancyra in Galatia 379
 Theodorus Antiochia 449 Crescentius in Africa 461
 Pimenius Roma 481 Presbyteri S. Hieronymus ana-
 choretæ in Anglia 141, Edilvaldus anachorita 463 B.
 Benedictus Luca in Italia 360 Presbyter sacri se-
 pulchri Christi S. Helychius 713 b

Proconsul M. S. Victorianus 460
 Procurator regis S. Saturnus 782

Proles sterili conjugio data S. Josepho invocato 20 a
 Proles mascula obtinetur S. Vulfranno invocato 154 b

Propheticis spiritibus cognoscis arcana, absentia, futura
 Nicolai de Rupe 415 416 417 418 432 d Prophe-
 tico spiritu futura prædicis, proci dissita & secreta cor-
 dis novis S. Joannis Eremita 693 f 694 695 Pro-
 phetico spiritu corpus mulieris submersa advehendum &
 dignum sepultura agnoscis B. Petrus Regalatus 862 d
 868 f vide Prædicere.

Psalmi penitenciales leguntur invento corpore S. Cuth-
 berti incorrupto 139 d Psalmos Penitenciales cum
 aliis precibus quotidie ab infantia legis S. Catharina Sve-
 cica 510 f Psalmis Penitentialibus cum Litanis re-
 citatis egre loquelam amissam recipit, conficitur & viatico
 nutritus moritur 340 b Psalmos inter prandendum sibi
 cantari mandavit S. Gunthramus Rex 724 c Psalmum
 Dominus regit me & nihil mihi deerit, recitans S. Mar-
 cus eremita accipit calicem panem, pisces, olivas, dacty-
 los, aquam suavissimam 780 ef Psalterium inste-
 gram, & præterea Psalmos Penitenciales cum Litanis
 & Psalmos Graduales præter Horas Canonicas quotidie
 & Vigiliis martirum quies in hebdomade recitat B.
 Mauritius Hungarus 253 f 254 a

Puer amissus invocata S. Catharina Suecica reperitur
 530 d Puer 7 annorum Martyr clamans continas
 Christianus sum, submergitur 461 a alii 2 fratres pueri
 Martyres clamant, Christiani sumus 462 b alii xii
 pueri varie torquentur 462 c Puera Judeis occisi 2
 S. Simon Tridanti, lente particulis carnis subtrahitis, &
 brachiis instar crucifixi ententis, acuum punctoris exten-
 dit 497 S. Joannettus in diocesi Colonienfis calcellis in-
 terfectus 502 S. Vilielmus 588, Robertus, Hugo
 & alius in Anglia 589 ab alii sex Ratispona, Michael
 in Bavaria, Elisabetha & Simon in Lithuania & Ma-
 thias in Bohemia 589 bc S. Richardus Parisius 591
 Pueros, ut passim dicant, Laudetur Deus, docet Maria
 de Maillaco 746 d Puertitia sancta B. Ambrosii Se-
 nen. 183 c de Nicolai de Rupe 402 a

Puerperæ a medio deposita salus data invocato S. Jo-
 sepho 22 a 23 c S. Vulfranno 149 b B. Ambrosio Se-
 nen. 198 d 234 d Nicolai de Rupe 438 b adjuta pre-
 cibus Maria de Maillaco 760 d 765 d reliquiis S. Se-
 cundi 810 ef S. Birgitta & præsentia S. Catharina Sve-
 cica 515 bc talis chorda B. Petri Regalati 866 a 869 a
 patrocinio B. Amedei 886 d ef
 a Purgatorii panis invocans S. Benedictum liberatur
 293 d

In Puteo 10 orgyiarum profundo degit x annis S. Joan-
 nes Armenus. 832 e 834

Quadragesimam quarto in anno jejunia Maria de
 Maillaco 739 f Quadragesimalia jejunia no-
 vem servat quotannis B. Petrus Regalatus 861 a b

R

R Anis tempore concionis coarctantibus silentium indicit
 S. Regulus Ep. 819 e 824 d

in Raptu dulcius S. Barontus, vidit calefcentem gloriam
 & tormenta inferorum 571 272 273 vide Extasis.

Rationis usu prævenitur Nicolai de Rupe 40 c vide
 Amentia.

Raucedo sublata invocato B. Ambrosio Senensi 233 c d
 Reclusi S. Zacharias apud Græcos 482 S. Cuthber-
 tus raro aperiens fenestram 106 d Reclusa B. Sibyl-
 lina 69 a

Recuperatur sarcina in fluvio amissa fallo unto S. Ca-
 tharina Suecica 523 a Recuperantur invocato S.
 Vulfranno amissus denarius 155 f clavis 156 b imago
 Salvatoris a vulpe ablata 158 clavis in fluvium delapsa
 158 d amissa schedula obligatoria precibus Maria de
 Maillaco 749 c d 762 d item epistola 751 ef item re-
 liquia 755 756 bursa cum pecunia in aquam lapsa
 765 a Recuperantur perditis nummi invocato S. Be-
 nedicto 214 a

Restitui ablata mandas S. Gunthramus 723 e

Regulam S. Columbani varii Sancti amplexi 790 a
 tam continentibus, a lupis devorati, fulgure occisi, & aliter
 morte puniti 789 ef Regulam discretionis præcipuam
 præscribit suis S. Benedictus 287 d ipse apparet
 Regulæ mandata commendat 307 c Regulæ S. Bene-
 dicti observantissimus S. Osio solitarius a S. Benedicto ap-
 parente laudatus 466 bc Regula S. Camgalli præ-
 scripta monachis Benchoresibus 32 b Regulam Sal-
 vatoris exponit Vitarstenensibus S. Catharina Suecica
 513 e Regulæ Ordinis Prædicatorum observantissi-
 mus B. Mauritius Hungarus 253 f

Regularis vita instituta pro monachis scripta a S. Cuth-
 berto 96 f 120 f a moribundo commendata 114 b

Regnum Judeæ nato Christo extinctum 14 a b Rex
 Francorum S. Gunthramus 718 Regum Nord-
 humberum filius & frater S. Almundus M. in Anglia,
 ubi Reges ultimi Nordhumberum deducuntur 47 48

Regulus in Cambria S. Gundlens 785 Rex totius
 Anglia constituitur debellatis hostibus Elfridas ob elemo-
 synam in peregrini forma datam S. Cuthberto 127 d ef
 128 a b

ut Reliquiæ S. Cuthberti vehi possint, & equis & fra-
 num eo apparente habentur 129 ef Reliquias S. Qui-
 rini temere inspicere porcitores, flamma erumpente adsu-
 muntur 547 d contra Reliquias sacras rabies Calvi-
 nistarum in Galliis 355 356 Reliquiæ ad servandam
 vindictam adferuntur 323 f Ligna arca S. Benedicti
 aqua aut vino immersa pollunt febres, & varia miracula
 patrant 345 de Reliquiarum S. Benedicti possessione
 gaudium Casini & Floriaci 357 d vide Corpus.

Renum tortura & dolores sublatis invocato B. Ambrosio
 Senen. 127 ef 128 a B. Amedeo 887 e e Renibus
 dissolutis agri sanantur ope S. Vulfranni 155 e 165 b
 Rosa prodigiosa flores ad sepulchrum S. Vilelmi pueri
 M. 590 e Rosa subito suboritur in manibus B. Bel-
 konis 397 e Rosas exhibet pro fructibus panis & carnis
 pauperi dandis B. Petrus Regalatus deprehensus 862 c
 871 b

Rotæ dilacerationi exposta S. Angusta manet illasa
 690 c

S

S Agam conversionis fundet Maria de Maillaco 745 c
 Sanguinis fluxus a naribus sibiatur assuetu eappa B.
 Ambrosii Senen. 197 a 233 f ex ore repressus admissio
 cingulo 197 b Sanguinis fluxu mulieres laborantes
 curantur ope B. Ambrosii Senen. 196 f 202 ef 219 a in-
 vocato Nicolai de Rupe 438 f limbo panno, quo opertum
 corpus S. Zofimi 342 b ope B. Andrea de Gallanis 55 c
 San-

IN VITAS SANCTORUM MARTII

- Sanguinis fluxu laborans ac morti proxima sanatur invocato B. Petro Regalato 871 c d alia ad reliquias S. Humberti 566 ef e Sanguinis vomitu ob ferventiores conuentionem, moritur B. Ambrosius Senensis 194 215 ab Sanguinis vomitus sistitur ope B. Ambrosii Senen. 219 b Sanguine Christiano abutuntur Judai 591 b azymos panes a faciore praeferunt 496 a 500 a Scabies horrenda curatur invocato B. Tomasso 601 c Scrimiorum, epistolarum & libellorum Magister apud Imperatores S. Pancharius 29 bc In Scriptura sacra expositione eximius B. Ambrosius Senen. 211 f Scripturam sacram universam interpretatus est S. Hefychius Presb. 713 b Secretarius arcanorum caelestium S. Iosephus 1 d ef Senator Martyr Phileus in Illyrico 685 Senibus annorum LX indulgetur vinum & turo ut infirmis apud Minorum de Observantia in Hispania 857 e Sepulcrum sibi aperiri jubet ante obitum suum sex diebus S. Benedictus 287 e supra Sepulcrum S. Joannis in puteo max palma crevit fructibus plena 834 e Sepulcrum honestam procurat nepotibus S. Gunthramnus 725 e a Sepulcro S. Veronici cista ultro movetur 846 e Sepulcrum ab Angelis S. Secundus 804 c d Sepulcrum humilem & piampetit sub gradibus altaris B. Amedeo Sabaudus 881 Sepulto Ordinis sui candidato habitum miraculo datum novis B. Petrus Regalatus 861 d 868 f 871 e Serpentem in cado vini esse praescit & cadum comminatus S. Basilus Junior 676 ef a Serpentis complexu liberatur tridum in ecclesia S. Cuthberti permansit 134 d a Serpente multitudine illatus manet invocans S. Benedictum 330 a Silentium servans SS. Birgitta & Catharina 109 c Silentiis amantissimus B. Joannes Parmensis, in morte dixit se formidare potius de iis, qui tacebant, quam de iis qui fuerat locutus 65 b Silte integro anno S. Joannes Climacus, ab invidis garrulus habitus 836 f Sub Solis radio mundum collectum videt S. Benedictus 287 e Sorores Martyres SS. Photina, Photis, Parasceve, Cyrina, etiam Photis 780 Spinas inter & arundines comprimunt S. Ravachisus 773 e in Spinas inter quas nudus volutus S. Benedictus, rosas inseruit S. Franciscus 279 b e Spina in faucibus harente suffocandus liberatur ope B. Ambrosii Senen. 204 a 219 e 238 ef Stella lucidissima in nubis apparuit moriente B. Ambrosio Senen. 194 d Stella super domum S. Catharinae Suevica morientis conspicitur 517 b instar stella lucidissima visa in calum ascendere anima sanctimonialis Birgittina 905 c Sterilis Ducissa Sabauda voto falso B. Amedeo fecundatur 887 a Sterilitas sublata precibus Mariae de Mailiaco 762 b Stomachi omnia ejicientis infirmitas tollitur invocata S. Catharina Suevica 525 f Stomachi dolores curantur invocato B. Amedeo 887 e Struma deformis vinculis S. Alexandri Pape, & ab Angelo invisata ad virginitatem sanatur S. Bathina 909 c d 901 f Stuprum inferre volens occiditur a puella, qua defendit a S. Gunthramno Rege 729 ef Subdiaconi S. Marcellus Foro-Livii 85 S. Eusebius Martyr Alexandria 620 Submerguntur Martyres saxi in collo suspensi, & navicula perforata impositi 900 f Submergendos liberantur super undas maris ambulans S. Vulfrannus 146 c ejus ope submersi tres reviviscunt 59 c d e 151 d ef Submergionis periculum amovetur invocato S. Benedicto 329 ef 330 ef Nicolao de Rupe 436 ef In Submergionis periculo, cum sabula XL diebus adhaesisset, eripitur Ulpho falso voto vita monastica 504 f a Submergionis periculo praedicto liberat invocantem se S. Basilus Junior 677 de Submersus puer reviviscit invocato S. Ludgero 662 d alius mire servatus 669 in Superbiam elatus monachus, divinis refecti solutus, impuris tentatur cogitationibus usque consentis 697 c d Surdi sanati ope B. Ambrosii Senen. 196 e 233 a S. Benedicti 281 b B. Andrea de Galleranis 55 e invocato B. Tomasso 599 e 601 a S. Ludgero 651 e Nicolao de Rupe 435 a b c B. Petrus Regalato 864 f 866 f 867 a 868 f 869 a B. Amedeo 881 d 886 e Suspectus ex uno pede in capite tridum, reperitur sanus S. Basilus Junior 669 b Suspensio uno pede, ac capite deorsum S. Armogastes 782 f Suspensio ad intestina usque dilacerantur SS. Alexandra, Claudia & v socia 83 f 84 a Suspensus, quia furatus ut matrem aleret, ab hac invocato S. Benedicto, nequit mori 352 b c d Suspensio vitam servat S. Ludgerus 653 c d Suspensum in patibulo precibus liberat S. Vulfrannus ultero ruptis vinculis 146 b
- T
- Tempestas maris sedatur invocato S. Quirino 550 e reliquiis S. Secundi 810 f invocatis SS. Vulfranno & Nicolao 158 ad B. Ambrosio Senen. 200 e 240 f oratione S. Adalvaldi 464 a Tentationes amoris impudici sublata invocato B. Ambrosio Senensi 235 bc Tentatione carnis vexatus inter vepres nudus volutus S. Benedictus 278 a b ob Tentatos oblectis pueris discipulos migras Sublato Casidum 280 c d f ut Tentationes patrie rependa superet S. Catharina Suevica, permittit se virgis cedi 508 h Terra dehiscens, invocato S. Cuthberto, hostes vivos absorbet 130 e Theologia Professor B. Ambrosius Senensis xxx annis 212 Parisiis 187 a Roma 189 f ab gradum Lectoris recusat 211 f 248 b Tibia S. Armogastis Comitibus chordis confringuntur 782 f Tibia contrita sanatur a S. Ludgero apparente 610 d e Tibia dolores sublata invocato B. Ambrosio Senensi 228 d 230 e Tibia male affecta, aut ulcero sa & quicquid curantur invocato B. Petro Regalato 864 a 867 a B. Amedeo 883 c d f 884 a b c B. Tomasso 599 a 601 c S. Verone 849 e Tormenta comparat convivia S. Jonas M. 773 b in glacio exponitur 772 ef in ardenti pice illatus, abscissis digitis manuum & pedum, in cochlea confracti, dissectatur per medium 773 c d Tormenta S. Marco Archiefus illata, suis cultis calamariis a pueris confixus: melle & adipi perfusus, in altum atriatum & ardentissimo soli expositus, ab apibus & vasis punitis, per cloacas protusus, crinibus & aliis membris reptatus, & constantis irrisu toratus 775 c d e Tormentis variis afflicti, & 4 partibus per terram extensi, a lictoribus crudeliter caduntur SS. Philemon & Domitius 258 ef Torquetur dire in culeo S. Secundus 802 f S. Nicom in ligno discensus, & lampadibus rofens, alligatus equis, & in precipitum jactatus, lapidibus percussus, lingua excissa plexus capite 447 f 448 a b Torquentur duo fratres in Africa suspensio, molibus lapidum ad pedes alligatis, angulis exarati, luminis ignitis adusti 461 f Torquetur S. Basilus Presb. suspensus & laceratus 381 c loris ex terga scissis 382 c ignitis subulis & ferramentis adustus moritur 383 a vide Constantia. Transfertur subito post sepultum S. Marcum eremitam, ex extremo Aethiopia in suum locum Serapion Abbas 781 c Triclinii Diocletiani curator S. Castulus M. 612 d f Triticum precibus S. Lupicini non imminuitur 264 a b Tumor periculosus sublatus ope S. Iosephi 22 b B. Andrea de Galleranis 55 b S. Vulfranni 157 b Tunica unica rudis sagi semper consentis vixit B. Joannes Parmensis 65 a
- Vario-

TOMI III INDEX MORALIS.

V Atriolis moriturus sanatur invocato S. Ludgero 658 b

Ubera feminarum in odium fidei inter labia arcuum comprimunt, & eandem ferro comburi facit Macedonius hereticus 830 a 834 a d

Veneficilis ad libidinem tentatus, resistens, morbo gravi affigitur, sanatur a S. Stephano & S. Basilio Juniore 678 679

Veneno potus sanatur invocato Nicolao de Rupe 438

Veneno infelli ope S. Catharina Suecica 530 e f

Venenum hantum non nocet ope B. Andrea de Gallanis 55 c

Veneno infellum sanat S. Benedictus 285 b

veneno vas infellum Crucis signo frangit 278 d

Panem veneno infellum per curvum auferri jubet 280 d

Ventros oratione impetrat S. Ludgerus ad deieciendas arbores 653 f 654 a

Ventri impositis ardentibus ferreis massis torquetur ille S. Marciannus 802 a b

Ex Verbi divini diligenti auditione mire proficit in pietate Maria de Mailliac 737 f

Vestes S. Lupicini; tunica pellicea pilosa, ex variis partibus confusa, informis & hispida & cuculla, arentis ambrem 263 c

Vestes viliores & vritas sibi queris B. Mauritius Hungarus 254 a b

Vestes variores cum muliebri cultu deponit S. Catharina Suecica, & alia ne eam imitetur a Deipara Virgine incitatur 506 f

Vestitum vauum mulier ab ingressu templi repulsa, post Confessionem peccatorum ingreditur 550 a

Vestes gerit 7 circulos ferreos, 2 in brachiis, cilicium & loriceam ferream die nocturne B. Dado de Haseha 850 f

Veste illusa defert ignem S. Lambertus puer ad S. Landoaldum 37 a

Vestes S. Cuthberti ex lana ovium absque colorum similitudine 105 c

Vestibus spoliatus S. Secundus, alias accipit ab Angelo 802 f

Victoria invocato S. Benedicto obtinetur hostibus cum loco capitis 326 f 327 a b c

Victoria de Normannis obrepta apparente S. Benedicto 316 a b c, ab hoc objuratus Rex Normannorum misere perit 318 a b

item Victoria poscuntur adepti vexillum S. Benedicti 322 d

item pane & vino ejus pasti 322 f

Victoriam de hostibus reportant ope S. Cuthberti Reges Anglia Alfredus 182 a b c & Ethelstanus 131 d e f

Victoriam Theodosio Magno de tyrannide pradicat S. Joannes eremita 692 f

ad Victoriam sui obtinendam efficaciter patrocinium S. Josephi 206 f

Vigiliis deditus S. Cuthbertus, quatuor noctes pervigil transigit in oratione 105 c

Vinculis S. Alexandri Papa similia S. Balbina a struma liberatur 900 c d

Vindicta divina in barbaros Saracenos post eadem Mar-

tyrum Sabaitarum peste & aliis morbis consumptos 177 a b

Vinum ne deficiat pro infirmis, signo Crucis impetrat B. Andreas de Gallanis 53 d

Vinum in vase angustar divinis in visitatione SS. Vilebrordi & Bonifacii 389 a

signo Crucis a S. Hermelando 580 f 581 f

582 c Vinum longi temporis usu meritis S. Benedicti non mutatur 289 b c

Virgines Maritimes S. Placidia 457 f

S. Agatha iussu patris occisa 690

Virgines sacra nudata ac discisse sub Juliano apostata 774 f 776 c

ex odio castitatis 776 d

Virginibus sanctis de in Martyribus vis illata 261 d f

ut Virgo maneat, puellam inducere, miraculum confert S. Athanasius 260 d

Virginitatem illibatam servat B. Ambrosius Senen. 193 e 211 a 248 a

pro Virginitate frequentius orat 193 e

ad Virginitatem servandam ab Angelo invitat S. Balbina 900 d

Virtutum exercitia S. Joannis Climaci 836 a b 837 a

Vitas variorum Sanctorum scripsit S. Eusebius Presb. 713 f 714 a

Vitas Sanctorum studiose legit Maria de Mailliac 744 b

prelegit pauperibus & peregrinis S. Catharina Suecica 509 d

Vitam S. Catharina Suecica scribit Ulpho voto obligatus ob sanitatem altari impetratam 504 f

ut vitam B. Ambrosii Senensis scribat, ex desperato morbo subitam impetrat sanitatem Gregorius Lombardellus 250 b c

Ex Vitis Sanctorum scriptis provenit Ecclesie utilitas 576 b

Vitam supplicio afficiendi & subinde miraculose impetrat Maria de Mailliac 745 f 746 a

751 a 755 f

Vitam abortivis ad baptismum obtinet 746 a

Ulcus evanuit invocato Nicolao de Rupe 439 b

opo S. Catharina Suecica 519 b 529 c

Ulcera incurabilia vii curantur patrocinio B. Petri Regalati 871 e f

Unguenta sanandis vulneribus & morbis conficit Maria de Mailliac 738 f 740 d

Urinæ reddenda difficultas tollitur invocato B. Amadeo 887 f

Uterus post devoratum equum sarcinas S. Humberti defert 562 a

Uxorem tentantem ut in religione dissimulet, fortiter rejicit S. Saturnus Procurator Regius 783 d

in Uxorem exposita puella conspiciens cadaver, conversus S. Eudensis monachus 269 d e

Z

Zelotypia absterfa invocata Maria de Mailliac 744

e 751 c 765 c

Zelotypam mulierem inter alios adesse novit, & abire secum jubet Nicolaus de Rupe 415 d e f

ob Zelum restauranda discipline incurrens odium B. Joannis Parmensis abdicat se Generalatu 63 65 b

Zona sua missa sanat S. Cuthbertus Elstedam & aliam ad mortem agras 107 e f 108 a

Zonam S. Basilii Junioris desiderans, miraculose accipit 674 f

Ne pagina hac vacet accipe ex MS. Synaxario Collegii Claromontani S. J. Parisiis

ELOGIUM

MENSIS MARTII.

Μηνὺ Μάρτιος ἔχει ἡμέρας λ α', ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας ιβ', ἐὶ ὃ εὐξ' ὥρας ιβ'.

Οὗτος ἀρχὴ μηνῶν ἐς ὧντος διαγορεύεται παρὰ τῷ Θεοπρόσῳ Μαρτίῳ. Ἐν τούτῳ γὰρ μανθάνομεν τὰ πάντα παραχθῆναι ἐκ τῷ μηνὶ οὗτος εἰς τὸ εἶναι, καὶ ὅτι ἐκ τῆς τινὲς γλῶσσης ἀναδιδόναι βοτάνας, καὶ ποιεῖν σπέρμα κατὰ τινὲς θεῖαν ὁρμήν, καὶ ἐννοεῖται καὶ γὰρ ἡ τινὲς θάλασσαν, ἐπὶ τῇ ἑρᾷ διαυγίστρον γίνεσθαι, ὡς ἐκ τῆς χειμῶνος ἰερωτεῖας, ἐκ τῆς ἀπληθύνου. Ἐν τούτῳ τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ ἐὶ ὁ ἀνθρώπος ἐπλάσθη χειρὶ Θεοῦ. Ἐν τούτῳ καὶ ὁ Ἰσραηλῆς λαὸς τῷ Φαραωνίτιδος ἀπελύθη χειρὸς, καὶ τινὲς Εὐρύθραν διαπέρασε, καὶ τὸ Πάσχα ἐπέτελλετο. Ἐν τούτῳ ἐὶς τινὲς γλῶσσης εἰσῆλθε τὸ ἐπαγγελίας. Ἐν τούτῳ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καπλῶν διὰ τινὲς ἡμετέρας σωτηρίας ἀνακιστεῖς τινὲς μακαρίας κοιλίας τῆς ἀνταρθίνης Μαρίας τῇ Θεοτόκῃ, σάρκα ἐξ αὐτῆς δυνευσάμενος. Ἐν τούτῳ καὶ τὸν δαίμονα θάνατος κατέδεξε, καὶ τινὲς ἀνάσσει ἡμῖν ἐν αὐτῷ Θεοφρετῶς ἐν εὐχαρίστῃ. Ἐν τούτῳ πιστεύμεθα ἐπὶ τινὲς κοινῇ ἀνάσσειν ἐπὶ τῶν κόσμων κρίσει, ἐπὶ τινὲς παντὶ ἐκ ἀκατάλυτοι ἀποκατάσσειν ἡμῖν. Οὗ ἐπὶ τῷ τῷ μηνὶ ἄρτιον, εἰκότως ἔρεται, ὡς ἐν αὐτῷ ἀείσκων πάντα τὰ τῆς διαρκείας γεγονότα, γινώσκων καὶ ἡμῖν. Οὗτος παρὰ μὲν Ἑβραίων Νίσκος καλεῖται, παρὰ Ἰταλοῦς δὲ τὸ πρῶτον Γεῖμος, μετὰ ταῦτα δὲ παρὰ Ῥώμης, τινὲς Ῥώμης κτίστας, καὶ ἐπὶ τινὲς ἐπιστομίας ἡ πόλις ἔχει, Μάρτιος, καὶ αἰτίας ταύτης. Οὗτος γὰρ ὁ Ῥώμος κτίσας ἱερὸν Ἄρειον, ἐν τῷ δὲ μηνὶ τῷ Πελίω τούτῳ ἀπαρτίσας, καὶ ἐγκαρίσας, μετὰ ταῦτα καὶ τὸν μηνὸς Μάρτιον, ὅς ἐστιν Ἄρειος Ἑλληνιστῇ, τιμῶν καὶ τούτῳ τῷ Θεῷ αὐτῷ. Καὶ ἡ παρεμβατικώτερος τῶν λόγων χηστῶμαι, ὅτι ἐκλήθη Μάρτιος, τῆς μὲν ἡμέρας ἄρτιος, ἡμῖν τέλειος ὡς τὸ ὅτι αὐτῷ δηλοῦται τῷ Φεβρουαρίῳ ἀπολαβωμένος ὅτι περὶ ὅσῳ καὶ τὸν Κύριον ἀνιηματοῦς ἐπὶ τοῖς Ευαγγελίοις εἰπεί, ὅτι ἐὶ μὴ ἐκπολεμώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκείναι, ἐκ αὐτῶν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ, τὸ ἄρτιον ἐπὶ τῷ μηνὶ τῷ Μαρτίῳ ἀποληφθήν. Καὶ ταῦτα μὲν ὅτις ἄρτιον δὲ ἡμεῖς Θεῷ τῷ ἐπιταγματος ἡ συνταγματος ἡ σωματῆματος.

MENSIS MARTIUS

HABENS DIES XXXI.

Dies habet horas XII & nox horas XII.

Hic principium mensium & primus prædicatur a venerando Moïse. In hoc enim discimus a Deo adducta esse omnia ex non esse ad esse, atque ex tunc palam est terram dare herbas & semen gignere juxta Divinum mandatum; mare autem navigari atque tranquillum esse, & cælum fieri splendidius submoris tenebris ac nebulis tempestatum. Hujus mensis die vigesimo quinto formatus est manu Dei homo. Hoc mense populus Israeliticus liberatus est a servitute Pharaonis, & rubrum mare pertransiit, & Pascha celebravit, ac demum hoc quoque mense in terram venit promissionis. Hoc mense Dei filius propter nostram salutem descendens immigravit in ventrem beatum semper Virginis Deiparæque Mariæ, carnem ex ea mutuatus. Hoc mense mortem idem suscepit per crucem, & nobis hoc eodem mense dignam Deo resurrectionem auspicatus est. Hoc mense credimus communem futuram resurrectionem & universale judicium omnimodamque & numquam dissolvendam restaurationem: quem proinde congrue quis dixerit Mensem Artion, id est, perfectum; inveniens in eo omnia ad absolutionem adduci, adductave ad eandem fuisse vel adducenda restare. Hic mensis ab Hebræis quidem Nisan nuncupatur, ab Italis vero initio dicebatur Primus, deinde a Romulo, qui Romam condidit & Urbi nomen suum imposuit, appellatus est Martius, hac de causa; quod cum Romulus prædictus sanum Martis construxisset, illud hoc mense Primo absolverit & dedicavit, immutato ejus nomine Deum suum honorans. Ut autem unde digressa est revertatur oratio, dictus est etiam Martius, quasi mensis Artius sive perfectus & integer, respectu videlicet præcedentis Februarii, extremis diebus mutili ac decurtati: de quo & Dominum, arbitror, in Evangelii ænigmatice dixisse, Nisi abbreviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro, integritatem suam in hoc mense Martio acceptura. Et hæc quidem hætenus: nunc vero initium fiat ordinationis, compositionis, collectionisque: pro parte videlicet secunda Synaxarii & velut sacri anni initio; cum primæ pars a Septembri, ut anni civilis Indiætionisque exordio, & a simili præfatione inchoata, finem accepisset cum Februario: nobis autem Martium mensem concludentibus, & ad proximum Aprilem transeuntibus, hic esto partis ex vasto opere tertiæ.

F I N I S.

THE UNITED STATES OF AMERICA

DEPARTMENT OF THE INTERIOR

BUREAU OF LAND MANAGEMENT

TO THE SECRETARY OF THE INTERIOR
FROM THE DIRECTOR OF THE BUREAU OF LAND MANAGEMENT
SUBJECT: [Illegible]
[The following text is extremely faint and largely illegible due to the quality of the scan. It appears to be a memorandum or report detailing land management activities, possibly related to the 'SUBJECT' line. Key words that are faintly visible include 'Bureau of Land Management', 'Department of the Interior', and 'Secretary of the Interior'. The text is organized into paragraphs and possibly includes a list or table of data.]

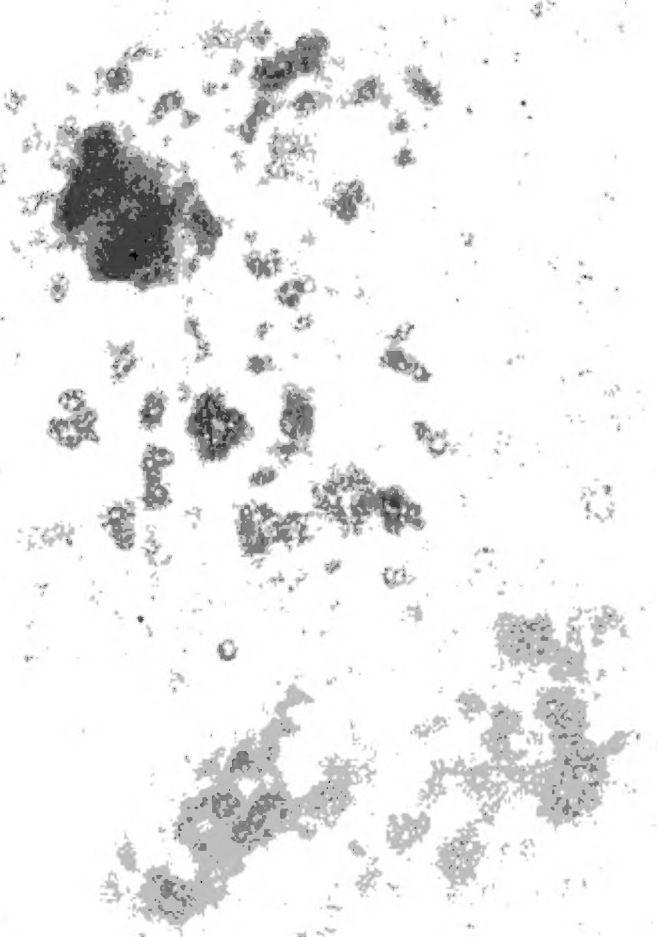
A01 1471263

2

1

2

135

41

8

3

